

2° J. Publ. Eur. 7 (Suppl. 2



<36602481140011
<36602481140011
Bayer. Staatsbibliothek

Eb 946

SUPPLEMENT

AU

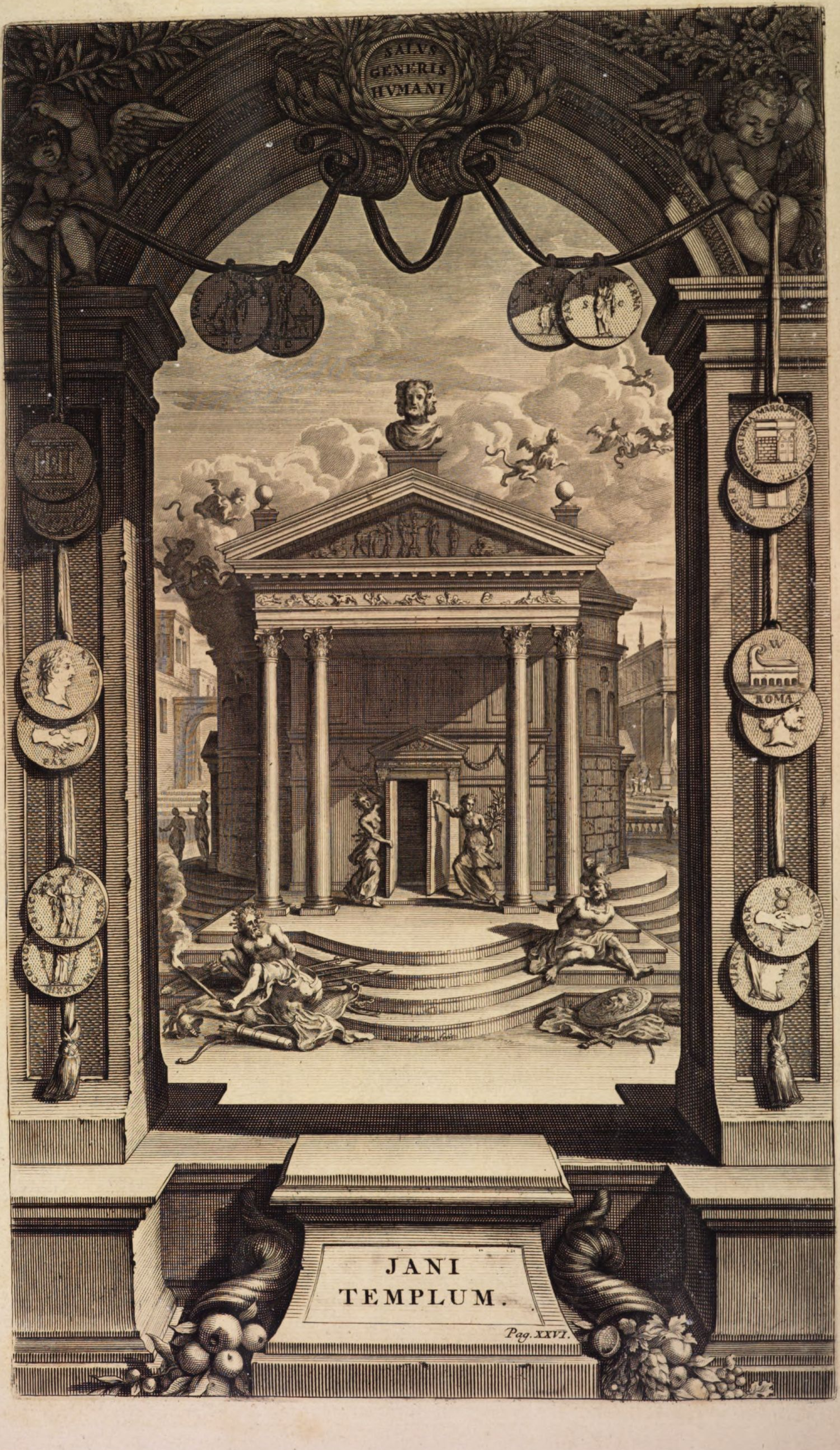
CORPS UNIVERSEL

DIPLOMATIQUE

DU

DROIT DES GENS.

TOME SECOND.


SALVS GENERIS HVMANI
PAX
ROMA
JANI TEMPLUM.
Pag. XXVI.



TRAITEZ de PAIX.

Ce tableau est une image de la Paix. On y voit deux Rois, qui se jurent Alliance, accompagnez de leurs Ministres d'Etat, Conseillers, et Herauts d'Armes.

Sur un Autel, au milieu du théatre, la Justice et la Paix s'embrassent, et les huit autres figures qui sont placeés tout autour, sur des piédestaux, sonts reconnoisables, par leurs noms et leurs attributs.

Dans le haut, au milieu des Tonnerres, et des Eclairs, qui foudroyent quelques Harpyes, on voit l'Oeuil de la Providence, a qui rien n'est caché, environné de nuages impenetrables aux Hommes; mais qui étant présente par tout, ne manquera pas de punir les parjures, et les violateurs de leur foi.

Sur le devant on voit l'Ambition, la Discorde, la Fraude, et l'impieté enchaineés avec la guerre.

SUPPLEMENT
AU
CORPS UNIVERSEL
DIPLOMATIQUE
DU
DROIT DES GENS,
CONTENANT
UN RECUEIL
DES
TRAITEZ
D'ALLIANCE, DE PAIX, DE TREVE, DE NEUTRALITE',

de Commerce, d'Echange, de Protection & de Garantie, de toutes les Conventions, Transactions, Pactes, Concordats, & autres Contracts, Capitulations Impériales & Royales, Donations, Renonciations, Protestations, Testamens, Investitures,

ET EN GENERAL DE TOUS LES TITRES,

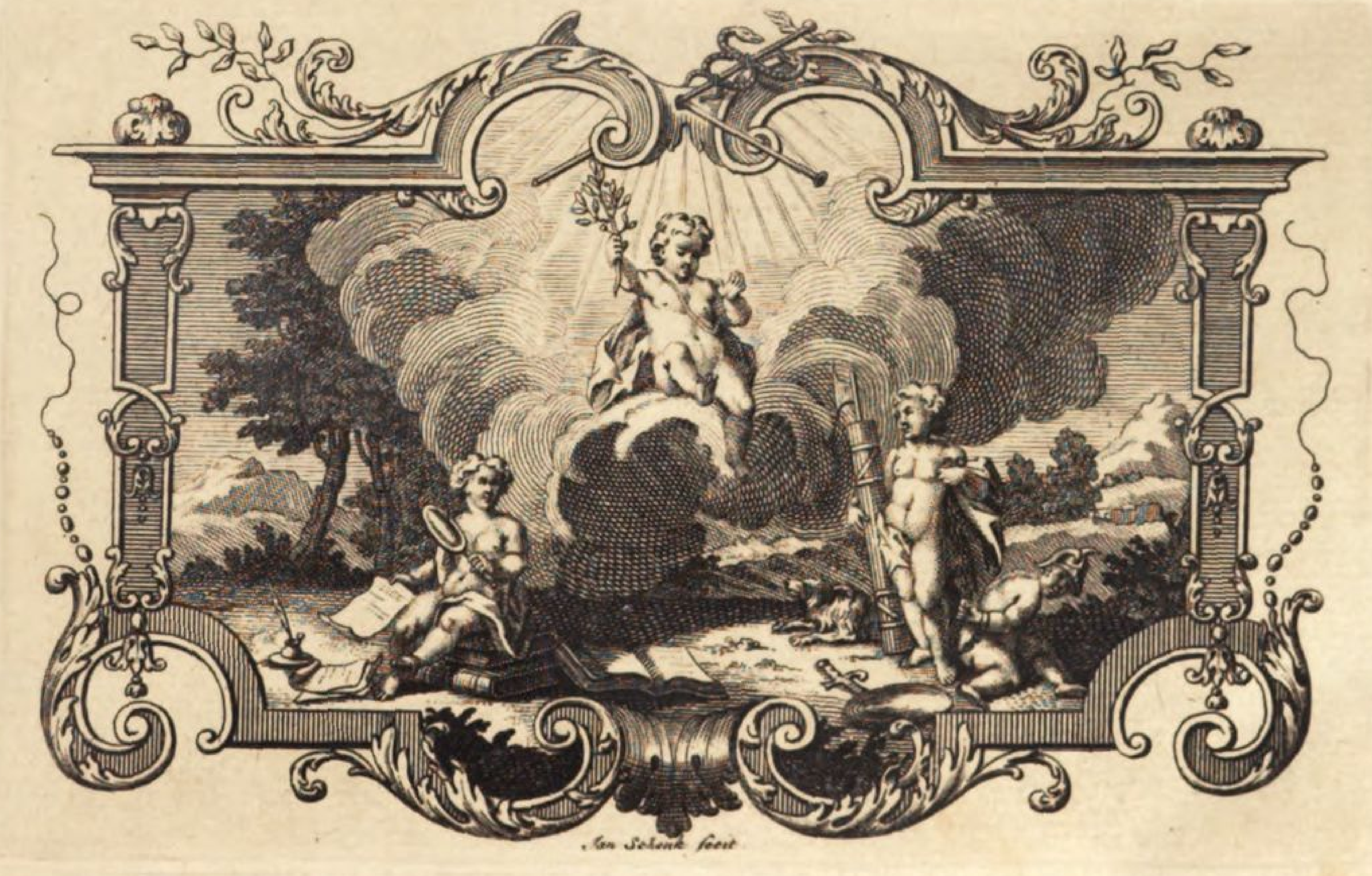
Sous quelque nom qu'on les désigne,

Qui ont échapé aux prémieres recherches de Mr. DU MONT.

Continué jusqu'à présent par Mr. ROUSSET,

Membre des Académies des Sciences de St. Petersbourg & de Berlin.

TOME I. PARTIE I.



A AMSTERDAM, Chez les JANSSONS à WAESBERGE, WETSTEIN & SMITH, & Z. CHATELAIN.
A LA HAYE, Chez P. DE HONDT, la Veuve de CH. LE VIER, & J. NEAULME.
LIBRAIRES.

M. DCC. XXXIX.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

TABLE CHRONOLOGIQUE

DU

SUPLEMENT AU CORPS DIPLOMATIQUE

DU

DROIT DES GENS &c.

TOM. I. PARTIE I.

ANNO 315. 30 Mars. CONSTANTINI MAGNI *Imperatoris Donatio celeberrima* SYLVESTRO *Urbis Romæ Episcopo & Papæ atque omnibus ejus Successoribus, qui in Sede Beati* PETRI *usque in finem seculi sessuri sunt, facta. Romæ, sub tertio die Kalendarum Aprilium, eodem* FLAVIO CONSTANTINO AUGUSTO *quater &* GALLICANO *Consulibus. Cum diversis Lectionibus ex* ISIDORI *Decreto tam vulgato quam manuscripto extractis & in margine positis.* Pag. 1.

—— *Ejusdem Donationis aliud Exemplar seu Fragmentum ex* BALSAMONIS *in* PHOTII *Nomocanonem Commentariis ad Titul.* 8. *cap.* I. *& secundum* HENRICI AGYLÆI *Interpretationem.* 4.

—— *Ex eadem Donatione Excerpta secundum Gratiani Decretum part.* I. *Distinct.* 96. *c.* 14. 5.

587. 28 Novembre. *Pactum Pacificationis & Partitionis inter* GUNTCHRAMNUM *&* CHILDEBERTUM *Reges Francorum, atque* BRUNCHILDAM *Reginam in Comitiis Andelavensibus, quo eis placet juxta certam pactionem olim factam, Regnum in duas partes inter se hereditario jure dividere, nec non Reginæ* BRUNICHILDI *Civitatem* Cadurcum *quam primum cedere, compluresque alias post* GUNTCHRAMNI *Transitum in dominationem ejusdem Reginæ reverti debere. Actum die* 4. *Calendis Anno* 26. *Regni Domni* GUNTCHRAMNI *Regis, Domni* CHILDEBERTI *vero duodecimo anno.* ibid.

625. 6 Octob. *Traité d'Alliance ou Privilege du Prophete* MAHOMET *pour les* Chrêtiens *habitans de son Païs, par lequel il promet de les proteger & defendre eux, leurs Temples, Chapelles & autres Lieux & Biens contre leurs Ennemis, tant ceux du dedans que ceux du dehors. Fait le dernier jour de la Lune du quatrieme mois, l'an quatrieme de l'Hegire.* 7.

798. *Pactus Legis* SALICÆ. *Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi* 798. *Indictione VI. Domnus* KAROLUS MAGNUS *Rex Francorum inclitus hunc libellum tractati Legis Salicæ scribere jussit.* 9.

817. LUDOVICI PII *Imperatoris Pactum Confirmationis de Civitate* Roma, *cum Ducatu suo & cæteris Civitatibus, Urbibus, Castris, Locis & Terris per* PIPINUM *Regem &* CAROLUM *Imperatorem Beato* PETRO *donatis aut restitutis, salva tamen Dominatione suprema.* 8.

844. 20 Mai. *Instrumentum Donationis* Comacli *cum toto Territorio factæ per Romanorum Imperatores* LOTHARIUM *&* LUDOVICUM OTTONI *Equiti Estensi. Datum die* 20 *Maji, Anno* 844. *Aquisgrani.* 21.

12 Juin. CAROLI CALVI *Privilegia & Immunitates à teloniis aliisque oneribus Civitati & Comitatui* BARCHINONENSI *concessa, quod* SARACENORUM *se potestati subtrahens Prædecessoribus suis atque ipsi libera sese ac prompta voluntate subjecit. Datum in Monasterio Sancti Saturnini prope Tolosam in Amne, pridie Idus Junii Anno IV. regnante* KAROLO *glorioso Rege.* 21.

Donatio LOTHARII I. *&* LUDOVICI II. *Romanorum Imperatorum* OTHONI *Equiti Estensi facta de* Comaclo *ejusque toto territorio. Datum in Palatio Regio Aquisgrani* 20 *Maji, anno Imperii Regnorum IV. Indictione XI.* Pag. 22. ANNO 854. 20. Mai.

OTTONIS I. *Imperatoris Pactum Confirmationis, quo Ditiones & Civitates* Romanæ Ecclesiæ *à Prædecessoribus suis donatas confirmat, nonnullasque de suo proprio Regno addit, salva tamen in omnibus potestate sua & Filii sui, Posterorumque suorum; de modo insuper & ordine in Electionibus Pontificum servando, atque de Justitia Populis recte administranda plura constituit. Datum* 13 *Februarii, Anno Incarnationis* 962. *Indictione V.* ibid. 962. 13. Fevrier.

Privilegium OTTONIS III. *Romanorum Imperatoris pro* VENETIS. *Datum* 14. *Kal. Augusti, Anno Domini* 992. *Regni sui IX. Indictione V.* 24. 992. 19 Juillet.

Fragment d'une Constitution Imperiale, ordonnée dans une Diéte tenuë sous OTTON III. *touchant les Electeurs & autres Etats de l'Empire.* 181. 1001.

Investitura BENEDICTI *Papæ* VIII. *pro* WIDONE *Abbate Beatæ Mariæ Virginis in* POMPOSA *de certis Terris in* MASSECELLA *&* MASSA *aliisque locis in territorio* COMACHIENSI *sitis, sub censu annuo trium argenteorum solidorum. Datum pridie Nonas Julii, Pontificatus sui Anno II. Indictione XI.* 24. 1013. 6 Juillet.

Confirmatio HENRICI II. *Romanorum Imperatoris omnium Donationum & Privilegiorum à Prædecessoribus* PIPINO *Rege,* CAROLO MAGNO, LUDOVICO PIO, OTTONE I. *&* OTTONE *Filio ejus* B. PETRO *&* S. Sedi Apostolicæ *concessorum, salva in omnibus Dominatione Imperiali; ubi etiam de modo Pontifices Romanos eligendi atque Justitiam Romæ administrandi juxta Pactum Confirmationis* OTTONIS I. *de novo constitutum est.* 25. 1014.

Ejusdem Confirmationis aliud Exemplum, vel potius Fragmentum satis diversum, quod tamen DOMINICUS SEGNERUS *affirmat se descripsisse ex Originali asservato in Ælia Arce.* 26. ——

HEINRICI II. *Romanorum Imperatoris Præceptum, quo ad sedandum inveteratas contentiones homicidiaque inter Episcopum* Wormatiensem *& Abbatem* Laurishamensem *ac utriusque Ecclesiæ Familias perpetrata, sub pœna sublationis cutis & capillorum, ac combustionis maxillarum severissime prohibet, nequis deinceps alterius domum infringat, aut eum oppugnet. Datum in Triburia, Regia villa* 4. *Non. Decembris, Anno* 1023. 27. 1023. 2 Dec.

PAX PUBLICA *in Conventu Alsatico sub* HEINRICO III. *Nigro, Imperatore Augusto instituta, ut putatur Hagenoæ, Anno Domini* 1051. ibid. 1051.

HENRICI IV. *Regis Romanorum Confirmatio super antiquis Privilegiis à* JULIO CÆSARE *&* NERONE *Terris* Austriacis *concessis, ut eandem vim habeant, quam si ab Imperatoribus Christianis data essent.* 1058. 4 Octob.

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO 1058. *essent. Concedit insuper* ERNESTO *Marchioni Austriæ in Adjutorium & subsidium Episcopatus* Juvaviæ & Laureacensis, *additis pluribus aliis Prærogativis. Datum 4 Nonas Octobris, Anno Dominicæ Incarnationis* 1058. *Indictione XI. à prima inauguratione ejus V. ab obitu vero Patris II.* CUM *Privilegiis* JULII CÆSARIS *&* NERONIS *in integro insertis.* Pag. 182.

1059. *Constitutio* NICOLAI *Papæ II. de iis ad quos Electio Romani Pontificis pertinet. Edita in Concilio apud Lateranum habito. Anno* 1059. 28.

1061. 1 Dec. *Decretum* BEATRICIS *Ducissæ, quæ fuit* GOTOFREDI *Ducis Conjux &* MATHILDIS *Comitissæ Mater, quo probatur his temporibus* FLORENTIA *Imperatori & Imperio paruisse. Dat. Kal. Decembris, Anno Domini* 1061. *Indictione XV.* 29.

1073. 24 Sep. *Juramentum fidelitatis à* RICHARDO *Principe Capuæ* GREGORIO VII. *Papæ præstitum.* ibid.

1074. 28 Octob. *Epistola* GREGORII VII. *Papæ ad* SALOMONEM *Regem Ungarorum, ut pro Regno suo, quod à Teutonicorum Rege accepit, Sedem Apostolicam recognoscat. Datum Romæ* 5. *Kal. Novembr. Indictione XIII.* ibid.

1076. *Dictata* GREGORII VII. *Papæ admodum notabilia, sive Sententiæ breviores de Potestate Pontificia.* 30.

——— HENRICI *Romanorum Regis Epistola ad universæ S. Romanæ Ecclesiæ Clerum & Populum, qua eos incitat & hortatur, quatenus* HILDEBRANDUM (*Papam* GREGORIUM VII. *sic nuncupatum*) *deponant, aliumque communi Episcoporum Consilio à se Electum in Sedem Apostolicam recipiant.* CUM *inserta alia ejusdem Regis Epistola ad dictum Hildebrandum directa, qua ei omne Jus Papatus Sedemque Apostolicam abrenunciat.* ibid.

——— *Litteræ Circulares* HENRICI IV. *Romanorum Imperatoris ad Episcopos Imperio fideles, ut ad Comitia Wormatiensia veniant, audituri & judicaturi causam* HILDEBRANDI *dicti* GREGORII VII. *Papæ.* 31.

——— *Placitum plurium Episcoporum Imperialium, quorum nomina hic infra leguntur, adversus* GREGORIUM *Papam* VII. *quo vehementer in eundem invecti tanquam Romanæ Ecclesiæ invasorem, Signiferum Schismatis, Pacis perturbatorem, perjurum, Scandalosum, eidem præstare obedientiam in futurum recusant, & Papatum ipsius nullum declarant.* ibid.

——— *Litteræ* ENGELBERTI *designati Episcopi* Treverensis, *quibus declarat, se nullam amplius obedientiam præstiturum* GREGORIO VII. *Papæ.* 32.

——— *Literæ* THODORICI Verdunensis *Episcopi ad Principes, Archiepiscopos & Episcopos, Imperii quibus significat, se adhærere Placito eorum contra* GREGORIUM VII. *Papam facto.* ibid.

1077. *Decretum Comitiorum Ticinensium ab* HENRICO IV *Romanorum Imperatore, nec non Episcopis ac Principibus Germaniæ, Galliæ & Italiæ contra* GREGORIUM VII. *Papam, alias* HILDEBRANDUM *dictum, latum;* CUM *Insinuatione per* ROLANDUM *Sacerdotem Parmensem memorato* GREGORIO *facta.* ibid.

——— *Confirmatio facta ab* HENRICO IV. *Germaniæ Rege* UGONI *&* FULCHONI, *germanis* ACZONIS *Marchionis Filiis in Status & res omnes, quas Marchio* ACZO *jure tenuit.* 33.

1079. *Lettre de* GUILLAUME le Conquerant *Roi d'Angleterre au Pape Gregoire VII. au sujet de l'Hommage & fidelité que ce Pape vouloit qu'il fit de sa Couronne au Saint Siége Apostolique.* ibid.

1080. 25 Juin. *Fragmentum Decreti Comitiorum Brixinæ per* HENRICUM IV. *Romanorum Imperatorem celebratorum, contra* GREGORIUM *Papam* VII. *quo omnis obedientia ei tanquam sacrilego, impio & necromantico detrahitur, ipseque deponendus & expellendus judicatur. Actum 7 Kalend. Julii, feria quinta, Indictione III.* Pag. 33. ANNO 1080.

Edictum HENRICI IV. *Imperatoris ad Clerum Populumque Romanum, ut à Papæ* GREGORII *obedientia recedant eumque cogant à Sede Apostolica descendere, aliumque Papam communi Consilio electum recipiant.* CUM *Literis ejusdem* HENRICI IV. *ad eundem* GREGORIUM VII. *insertis, quibus jus omne & obedientiam antehac præstitam abrenunciat, eique iterato mandat & edicit, ut à Sede Urbis, cujus Patritiatus sibi debetur, descendat. Dat. ex Comitiis Brixinensibus Anno* 1080. 34. ———

Literæ HENRICI IV. *Romanorum Imperatoris ad* GREGORIUM VII. *Papam de sua dejectione à Papatu decreta, mandans & imperans ei, ut à Sede Apostolica descendat & meliori se locum faciat. Dat. in Comitiis Brixinensibus Anno* 1080. ibid. ———

Querimonia per Legatos RUDOLPHI *Pseudo-Regis Romanorum in Synodo Romana contra* HENRICUM IV. *Imperatorem facta Anno* 1080. 35.

Diploma GUELFONIS V. *Ducis & Marchionis, nec non Comitissæ* MATILDÆ, *quo Privilegia, Libertates & Immunitates* Mantuanis Civibus *& Suburbanis per Prædecessores eorum ipsis ablata restituuntur. Factum Mantuæ V. Kal. Julii, Incarnationis Anno* 1090. *Indictione XIII.* 183. 1090.

Donatio URBANI II. *Papæ facta* DAIBERTO *Pisanorum Episcopo ejusque Successoribus Canonice electis & approbatis de* Insula Corsica, *ea lege, ut singulis annis Palatio Lateranensi persolvat Lucanæ monetæ libras quinquaginta. Datum Beneventi 4. Kalendas Julii Anno* 1091. *Indictione XIV. Pontificatus sui Anno IV.* 35. 1091. 28. Juin.

Fragmentum Diplomatis de Titulo Regio *per* ANACLETUM *Anti-Papam* ROGERIO *Duci Siciliæ & Calabriæ impertito. Datum Beneventi 5. Kal. Octob. Anno Dominicæ Incarnationis* 1130. *Pontificatus sui Anno I. Indictione IX.* 183. 1130. 27 Sep.

Testamentum WILHELMI *Ducis* Aquitaniæ, *quo discessurus ad vitam Monasticam Filias suas Regi* LUDOVICO CRASSO *commendat,* LEONORÆ *vero primogenitæ cum* LUDOVICO *dicti Regis Filio collocandæ* Aquitaniam *&* Pictaviam *relinquit.* 35. 1131.

Fœdus sive Epistola Fœderis initi inter CONRADUM III. *Romanorum Regem Germanicum &* JOANNEM COMNENUM *Romanorum Imperatorem Constantinopolitanum, ita ut habeant Amicos communes & Inimicos, sive in terra, sive in mari. Datum Ratisponæ 18. Kal. Aprilis Anni* 1142. 36. 1142. 15 Mars.

Literæ ALFONSI I. *Regis Portugalliæ, quibus se, Regnum suum, Gentem & Successores ejus sub Beatæ* MARIÆ DE CLAREVALLE *Cisterciensis Ordinis Tutelam, Protectionem, Defensionem & Patrocinium subdit, cum obligatione eidem solvendi singulis annis in modum Feudi Vassalitii quinquaginta Morabitinos auri probi & probati; salvo tamen Tributo jam Beato* PETRO *& Successoribus ejus Pontificibus Romanis constituto. Datum in Ecclesia Lamecensi 4. Kalend. Maji, Æra* 1142. ibid. 28 Avril.

Forma Sacramenti quod olim in Regno Aragonum *à Judæis exigebatur in Judicio, cum adjectis Maledictionibus.* 184. 1141. 28 Nov.

Loix Fondamentales du Royaume de PORTUGAL, *faites dans la premiere Convocation des Etats generaux tenuë à* Lamego, *Ville située dans la Province de Beira, sous le Regne d'*ALPHONSE, *premier Roi de Portugal, en l'année* 1143. 37. 1143.

Rescriptum FRIDERICI I. *Imperatoris Augusti de Jure Imperatorum in Urbem* Romam, *sive potius Responsum oretenus Legatis Populi Romani datum in Expeditione prima Italica.* 39. 1155.

Epistola HADRIANI *Papæ ad* FRIDERICUM *Imperatorem, qua de duplici injuria Sedi Apostolicæ per ipsum illata, videlicet de antepositione proprii Nominis in Epistolis, & de homagio ab Episcopis exacto con-* 1156.

ANNO 1156. *conqueritur, eundemque ad resipiscentiam minis adjectis hortatur.* Pag 39

——— *Rescriptum* FEDERICI I. *Romanorum Imperatoris ad* HADRIANUM IV. *Papam, de antepositione Nominis proprii in Epistolis ad eum destinatis, tanquam justo titulo facta. Exprobrat ei superbiam suam & Cardinalium suorum, adhortaturque ad humilitatem Apostolicam.* ibid.

Juin. *Pax inter* WILHELMUM *Regem Siciliæ &* HADRIANUM *Papam IV. quâ præfatus Rex Jura Ecclesiastica tam in Regno Siciliæ, quam in Ducatu Apuliæ & Calabriæ aliisque locis promittit illibata conservare, prædictus vero Pontifex eundem manutenere ac defendere in omnibus supradictis, pro quibus illi fidelitatem juravit & homagium ligium fecit. Datum ante Beneventum mense Junio, Anno Incarnationis Dominicæ 1156. Regni* WILHELMI *Regis VI.* 40.

——— *Confirmatio Pacis prædictæ per* HADRIANUM *Papam IV. Datum eadem die.* 41.

1157. *Epistola* ADRIANI *IV. Papæ ad* FREDERICUM *I. Romanorum Imperatorem, qua memorat* Beneficium à Sancta Sede in eum collatum*, videlicet, dum Coronam Imperialem de manu ejus susceperat.* ibid.

——— *Edictum* FRIDERICI *Romanorum Imperatoris de Arrogantia* HADRIANI *Papæ erga Fastigium Cæsareum Regnumque universum Romano-Germanicum Literis ejus suprascriptis & verbis Legatorum satis superque declarata; nec non de Juribus & Dignitate Imperii à Tyrannide ejus & Cardinalium suorum vindicandis.* 42.

1858. *Epistola* FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris ad Archiepiscopum* Trevirensem. *Probat Imperium non esse à Papa, sed immediate à Deo; addit multa de* HADRIANI *IV. Romani Pontificis Tyrannide, de usurpatione ejusdem in Imperio nec non Pseudovicariatu in Ecclesia reprimendis, nec non* Primatu Sedis Trevirensis. ibid.

——— *Edictum* FRIDERICI *I. Romanorum Imperatoris in Comitiis Brixiensibus Procerum Germaniæ, Galliæ & Italiæ, ad* Mediolanenses *bello persequendum.* 43.

——— *Decreta* FRIDERICI *I. Romanorum Imperatoris facta in Comitiis apud Roncalias habitis cum Proceribus Germaniæ, Galliæ & Italiæ super Regalibus Imperii aliisque.* ibid.

——— *Epistola Monitoria* HADRIANI *IV. Papæ ad Episcopos* Germaniæ, *ut* FRIDERICO *I. Romanorum Imperatori persuadeant, ut Edictum, nequis de Regno eorum ad Apostolicam Sedem accedat, revocet, & satisfactionem exhiberi Romanæ Ecclesiæ curet ob blasphemias, quas* REINALDUS, *præfati* FRIDERICI *Cancellarius & Palatinus Comes in Legatos Pontificios & prædictam Ecclesiam evomuerunt.* 44.

——— *Rescriptum Archiepiscoporum & Episcoporum Germaniæ ad Hadrianum IV. Papam, quo significant, universam Germanorum Rempublicam vehementer commotam fuisse his Literis, quas per Nuncios Pontificios* FRIDERICO *I. Imperatori Romanorum misit, nec probare se ea posse, quæ his continentur, Imperatorem vero à se monitum ajunt, cujus etiam* Responsum *eidem mittunt, simulque eundem rogant, ut priora scripta sua suavitate condiat.* ibid.

1159. *Erection du Duché de* Boheme *en Royaume par l'Empereur* FREDERIC I. *en faveur du Duc* WLADISLAS, *qui est en même tems élevé à la Dignité Royale, avec Donation & Cession du Tribut que lui & ses Predecesseurs étoient accoutumés à lui payer pour le Royaume de Pologne.* 185.

——— *Edictum* FRIDERICI *I. Imperatoris de Rebellibus Imperii per Italiam in ordinem redigendis, & de honore Germanici Imperii tutando & conservando contra Papisequas.* 45.

23 Octob. *Literæ* FRIDERICI *I. Romanorum Imperatoris ad* HERIMANNUM *Episcopum* Brixiensem *de* Concilio Papiensi *ab se indicto, ad tollendum Schisma Papale, quibus eum simul hortatur ac rogat, ut ibidem compareat. Datum Cremæ, 10 Kal. Novembris.* ibid.

Mandatum FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris pro* ALEXANDRO III. *Papa, & Cardinalibu, qui eundem Romanum Pontificem elegerunt, ut se sistant* Concilio Papiensi, *ubi de justitia Electionis novi Papæ cognoscatur.* Pag. 45. ANNO 1159.

Edictum proscriptionis contra Cremenses, Mediolanenses *&* Brixianos *per* FRIDERICUM I. *Romanorum Imperatorem latum.* 46. ———

Epistola FRIDERICI I. *Romanorum Impertoris ad* ALEXANDRUM III. *Papam in Scissione electum, ut compareat in* Concilio Papiæ *proxime celebrando & à se indicto, ad terminandum Negotium duplicis Electionis.* ibid. 1160.

Investitura per FRIDERICUM I. *Romanorum Imperatorem Consuli & Legatis* Pisanorum *pro Communi eorundem data de omni eo, quod præfata Civitas tenet de Regno, Imperio, sive de Marcha, sive aliter, præsertim de Comitatu in eorum districtu nec non de Litore maris à Civitate Vecchia usque ad Portum Veneris, cum medietate* Panormi, Messanæ, Salerni *&* Neapolis, *agrorumque his adjacentium, ac tota insuper* Gaieta, Mazari, Trapani *atque omnibus agris earum.* CUM *Sacramento præstando à Principibus sive Ducibus Imperatoris prædicti, ituris in Expeditionem contra Regem* GUILLELMUM, *de Pisanis servandis & adjuvandis, nec Pace vel Treuga ineunda sine consensu omnium Consulum Pisanorum aut majoris eorum partis:* NEC NON *securitate à* FRIDERICO *I. Imperatore Pisanis promissa, si ex præcepto suo bellum fecerint Januensibus:* UTI ET *Juramento duplici,* alterum *quod* LAMBERTUS *Consul Pisanorum* FRIDERICO *Imperatori juravit de fidelitate à Communi Pisanorum eidem servanda, & eundem adjuvando ad debellandam Siciliam, Apuliam & Calabriam:* Alterum *quod ipse una cum Legatis promisit, Pisanos Consules non præsentes vel alio tempore futuros prædicto Imperatori vel ejus successoribus esse facturos. Datum Romæ* 8. *Idus Aprilis* 1161. *Indictio IV. Regni illius X. Imperii VII.* 50. 1161.

Infeudatio Comitatis Provinciæ, *Civitatis* Arelatensis, *nec non Comitatus* Forocalcherii *per* FRIDERICUM *I. Romanorum Imperatorem* RAIMUNDO *Comiti* Barchinonensi *facta, sub obligatione 15. Marcharum auri boni ad justum pondus Coloniæ singulis annis in Purificatione B. Virginis pendendarum. Datum apud Taurinum post destructionem Mediolani 15. Kal. Septembris Anno* 1162. *Regnorum* FRIDERICI *X. Imperii VIII.* 46. 1162. 18 Août.

Edicta HENRICI *II. Regis Anglorum pro tuitione Jurium Regalium & Regni contra Clericos Papæ adhærentes & eorum usurpationes, præsertim in materia Interdictorum, Excommunicationum & Appellationem ad Papam.* 47. 1164.

Literæ HENRICI *II. Regis Anglorum ad* ALEXANDRUM *III. Papam de Controversiis inter eos agitatis, occasione data per* THOMAM *Archiepiscopum* CANTUARIENSEM. 52. ———

Literæ ALFONSI I. *Castellæ ac Toleti Regis* GASTONO *Bearnensi Vice-Comiti datæ, quibus eum & Successores illius liberat juramento fidelitatis & hominii, ratione* Vasconiæ *præstare soliti, uti & omni aliapactione, quo sibi aut Antecessoribus suis vel ipse, vel etiam Prædecessores illius tenebantur. Datum apud Burg. 3. die Decembris, Era MC. II.* CUM *Confirmatione* ALFONSI *VI. Romanorum, nec non Castellæ ac Toleti Regis. Datum apud Burgis, 13 Maji Anno Domini* 1270. 53. 3 Decemb.

Investitura per FRIDERICUM *I. Romanorum Imperatorem, data Civitati* Pisanæ *de tota Insula* SARDINIÆ *& pertinentiis in Feudum perpetuum. Revocat autem omnes præcedentes Concessiones aliis de eadem Insula factas, & promittit nullas in futurum se alii, quiscunque demum fuerit, in contrarium esse facturum. Datum Franchfurti 15. Kal. Maji, Anno Incarnationis* 1165. *Indictione XIII. Regni sui XIII. Imperii vero XI.* ibid. 1165. 17. Avril.

Privilegium CAROLI MAGNI *Romanorum Imperatoris pro Civitate* Aquisgranensi, *ut trans Alpes sit Caput Regni & in ipsa Successores & Hæredes Regni ini-* 1166. 1 Janvier.

ANNO 1166. *initientur.* CUM *Confirmatione* FRIDERICI *I. Romanorum Imperatoris. Datum Aquisgrani 6. Idus Januarii. Anno Dominicæ Incarnationis* 1166. *Regni ejus XIV. Imperii vero XI. Indictione XIV.* NEC NON FRIDERICI *II. Romanorum Imperatoris approbatione. Datum Pisis Mense Augusto Anno* 1244. *Imperii ejus* 24. *Regni vero Siciliæ* 46. *Indictione II.* Pag. 56.

1 Juillet. *Recessus sive Decretum* Comitiorum Herbipolensium *à* FRIDERICO *I. Romanorum Imperatore celebratorum super Schismate duorum Pontificum. Datum Wirtzburg Kalend. Julii.* 54.

——— *Mandatum* FRIDERICI *I. Romanorum Imperatoris pro exsecutione Decretorum Herbipolensium.* 55.

——— *Concordia per Romanorum Imperatorem* FRIDERICUM *I. inter* GODEFRIDUM *Episcopum Trajectensem ab una &* FLORENTIUM *Comitem Hollandiæ parte ab altera de* Comitatu Frisonum *firmata. Datum Anno* 1166. ibid.

1172. 4 Juillet. *Testamentum* GUINARDI *Comitis* Russilionensis, *quo Comitatum prædictum, & quidquid ad eundem pertinet* ILDEFONSO *Regi* Aragonensium *relinquit, hac conditione, ut quæ Monasteriis, Templariis, Hospitalariis, Ecclesiis atque aliis per idem Testamentum Sacra legavit atque concessit, manuteneat & frui ipsos in pace faciat. Actum 4. Nonas Julii, Anno Incarnationis* 1172. *Regnante* LODOVICO *Rege.* 58

Decemb. *Charta Conventionis habita inter* ILDEFONSUM *Regem Aragonensem &* BERTRANDUM *Comitem Melgoriensem, qua dictus Comes donat Regi in perpetuum Castrum & Comitatum* Melgorii, *& iterum ab eodem in Feudum accipit. Actum apud Montem Pessulanum, Mense Decembri, Anno Incarnationis* 1172. 59.

1178. 13 Juin. *Instrumentum Pacis & Concordiæ inter* GUILIELMUM *Marchionem* Montisferrati *ejusque Filios ex una, & Homines* Alexandriæ *ex altera parte, Actum in Territorio Appiani* 13. *Junii* 1178. *Indictione XI.* CUM *Transumpto* JACOBI DE CARREXANA. 7. *Novembris* 1620. *Indictione III.* 60.

1180. 13 Juillet. *Decretum* FRIDERICI *I. Romanorum Imperatoris pro* ADILBERTO *Episcopo* Frisingensi *in solenni Curia Ratisbonæ datum, quo Translatio Fori in* Vergen *cum ponte per* HENRICUM DE BRUNSWICK *Ducem* Bavariæ *&* Saxoniæ *in villam* Munchen *violenter facta, irrita pronunciatur, ipsumque Forum cum memorato ponte præfato Episcopo restituitur & confirmatur. Actum Ratisbonæ,* 3 *Idus Julii, Anno ab Incarnatione Domini* 1180. *Regni ejus XXIX. Imperii vero XXVI. Indictione XIII.* 61.

1182. 28 Avril. *Confirmatio* FREDERICI *I. Romanorum Imperatoris super Sententia lata in placito generali pro* ALBERTO, OBIZONE *&* BONIFACIO *Marchionibus contra Communitatem de* Este. *Data Maguntiæ* 4. *Kal. Maji,* 1182. *Indict. XV.* ibid.

1183. 25 Juin. *Pax publica per* FRIDERICUM *I. Romanorum Imperatorem pro partibus* Lombardiæ *sancita. Concedit Regalia quædam Civitatibus, cæteraque sibi retinet. Gratiam Delicti facit* OPIZONI *Marchioni Malaspinæ. Dat. Constantiæ in solemni Curia, die* 7. *Kal. Julii, Anno Incarnationis* 1183. *Indictione I. Anno Regni ejus* 32. *Imperii vero* 39. Accedit *Formula Sacramentorum per Civitates Imperatori, & per Nuncios Cæsareos Civitatibus respective præstandorum.* CUM *notitia illorum, qui nomine Civitatum juraverant.* 62.

1184. 19 Octob. *Investitura per* FREDERICUN *Romanorum Imperatorem Marchioni* OBIZONI DE HEST *data de Marchia* Genue *& de Marchia* Mediolani, *& de omni eo quod Marchio* AZO *habuit. Actum in Verona in Palatio Sancti Zenonis, die Veneris* 13. *exeunte Octobris* 1184. *Indictione II.* 64.

1186. 17 Août. *Diploma* OTTOKARI *Ducis Styriæ, quo* LEOPOLDUM *Ducem Austriæ sibi Successorem nominat in Ducatu, si sine hærede decesserit, simulque Privilegia certa Styrensibus constituit. Actum* 16. *Calend. Septembris* 1186. *Indictione IV. Concurrentium II.* 65.

Donatio Dominæ PISCIS *facta* BONIFACIO *Marchioni* Montisferrati *de Castro* Montis Berzarii *& ejus appertinentiis. Actum juxta Domum B. Mariæ de Rocca, medio Octobri* 1186. *Indictione V.* Pag. 65. ANNO 1186. vers le 16 Octob.

Pax & Concordia inter Pisanos *&* Januenses, *per Cardinales Apostolicæ Sedis Legatos sententiata in Lucana Civitate. Non. Julii, Anno Incarnationis Dominicæ* 1188. *Indictione VI.* CUM CLEMENTIS *Papæ Confirmatione. Dat. Laterani,* 2 *Idus Decemb.* 1188. 66. 1188. 7. Juillet.

Mandatum HENRICI VI. *Romanorum Regis pro Episcopis* Mindensi, Paderburnensi, Osnaburgensi, *eorumque Comitibus, Nobilibus & Subditis de* Argentifodina *in Episcopatu Mindensi reperta tanquam Regalibus suis & Imperii non adeunda. Datum apud Nonnensteine* 12 *Kal. Aprilis, Anno* 1189. *Indictione VIII. vel potius VIII.* 68. 1189. 21 Mars.

Donatio HENRICI VI. *Romanorum Regis Episcopo* Mindensi *facta de duabus partibus* Argentifodinæ *in ipsius Episcopatu reperta, tertia parte sibi reservata. Datum apud Nonnensteine &c.* ut supra. ibid. ———

Declaratio PHILIPPI *Coloniensis Archiepiscopi de Castro* Staheleke *&* Advocatia *in* Bacharache *à* CUNRADO *Comite Palatino susceptis ac eodem momento ipsi &* Irmengardæ *ejus Conjugi in Feudum redditis. Actum Anno Incarnationis* 1189. ibid. ———

Pax inter HENRICUM VI. *Romanorum Regem &* HUGONEM *Ducem Divionensem, per quam constituitur, ut ille Dux Imperatori homagium præstet de Comitatu* Albonii *aliisque Terris & Allodiis in Imperio jacentibus.* ibid. 1190.

Bulla CLEMENTIS IV. *ad* PHILIPPUM II. *de Regalibus quæ Regi* Francorum *in Regno suo pertinent super Beneficiis Ecclesiasticis. Datum Viterbi, Idus Septembris Pontificatus sui Anno III.* 69. 13. Sep.

Privilegium HENRICI VI. *Romanorum Regis* Bononiensibus *concessum de* Moneta cudenda: *Datum Bononiæ pridie Idus Januarias.* ibid. 1191. 21 Janv.

Restitutio OBIZONIS *Marchionis de* Este *per* HENRICUM VI. *Romanorum Regem in Tenutam* RODIGII *& ejus Comitatus Bononiæ, Idibus Februarii* 1191. *Indictione VIII. vel potius IX.* ibid. 13 Fev.

Donatio per ILDEFONSUM *Regem Aragonum facta* GASTONI *Vicecomiti Bearnensi & hæredibus illius, tam masculis quam feminis in Comitatum & Terram* Bigorritanam, *ea lege, ut Consanguineam suam, Filiam* BERNARDI *Comitis de Comenge, Neptem* CENTALLI *quondam Comitis Bigorritani in matrimonium ducat, ubi ad nubiles annos pervenerit, aut ea etiam citius mortua, aliam ex eodem genere sibi accipiat. Factum mense Septembris Anno* 1192. ibid. 1192. Septemb.

Impignoratio Comitatus Meinefelde *& Villarum* Engelstad, Hedensheim, *&* Sickenbach, *facta per* HENRICUM *Ducem & Comitem Palatinum Rheni,* HENRICO, ALBERTO *&* GODFRIDO *Comitibus de Spanheim pro* 1300. *Marcis. Actum Staleka VI. Kalendas Junii* 1197. 70. 1197. 27 Mai.

Excommunicatio contra RAYMUNDUM *Comitem Tolosanum ob varia ipsius crimina, hæresim & homicidia, per* INNOCENTIUM III. *Papam pronunciata, qua Subditos ejusdem unà à Sacramento fidelitatis liberat, ac Terram ipsius à quolibet juste occupandam ac detinendam declarat. Datum Laterani,* 7 *Idus Martii Pontificatus sui Anno II.* ibid. 1199. 9 Mars.

Charta Donationis Comitatus de Muha *per Comitem* ALBERTUM Ecclesiæ Leodiensi *libere & absolute factæ. Actum Anno Verbi Incarnati* 1204. *Indictione VII.* 72. 1204.

Juramentum Fidelitatis & obedientiæ Summo Pontifici INNOCENTIO III. *à* PETRO *Aragonum Rege in Coronatione sua præstitum, cum obligatione annui Census ducentarum & quinquaginta Macemutinarum Sedi Apostolicæ solvendarum. Actum Romæ apud S. Petrum, tertio Idus Novembris, Anno* 1204. ibid. 11. Novembre.

PHI-

ANNO 1207. 18 Juin. PHILIPPI II. *Romanorum Regis Investitura de quibusdam Civitatibus in Episcopatu* Vicentino *sitis, pro* AZONE VI. *Marchione Estensi &* ALISIA *ejus Uxore nec non eorum Heredibus utriusque sexus, nunc primum ab ipso in Feudum erectis. Datum apud Argentinam, 14 Kal. Julii, Anno Incarnat.* 1207. *Indictione X.* Pag. 72.

1208. 5. Juin. *Fœdus inter* Cremonenses *ex una, &* Ferrarienses *ac Marchionem* AZONEM VI. DE HEST *ex altera parte initum, quo hi se obligant* Cremonenses *defendere contra quoslibet, & districtus eorum amissos recuperare. Actum Mantuæ, 5 Junii, Anno ab Incarnat.* 1208. *Indictione XI.* 73.

1210. 20 Janv. *Investitura per* OTTONEM IV. *Romanorum Imperatorem* AZZONI VI. *Marchioni Estensi in Marchiam* Anconæ *concessa. Datum apud Clusinam Civitatem, 19 Kal. Februarii, Indictione XIII. Anno Incarnationis* 1210. *Regni XII. Imperii I.* 74.

1211. 5 Janv. *Litteræ* FERRANDI *Comitis Flandriæ & Hannoniæ, quibus fatetur se esse Hominem Ligium* PHILIPPI *Regis Francorum. Actum Vicennis, 5 Januarii Anno* 1211. ibid.

Juillet. *Homagium Ligium per* ARTURUM *Ducem Britanniæ* PHILIPPO II. *Francorum Regi præstitum de* Feudo Britanniæ, *nec non de* Andegavia, Cenomania, Turonia, *uti & de* Dominio Pictaviensi *si illud acquisierint aliquando. Actum apud Gornacum, mense Julio, Anno* 1211. ibid.

1212. 1 Dec. *Ordonnances de* SIMON *Comte de* MONTFORT, *General de la Sainte Eglise contre les* Albigeois, *faites de l'Avis de plusieurs Evêques, Barons & autres Sages hommes, pour le Gouvernement des Terres conquises par lui sur les Heretiques, & pour l'entiere extirpation de l'Heresie. A Pamiez, le premier jour de Decembre, l'an de l'Incarnation de nôtre Seigneur* 1212. 75.

1217. *Investitura* Marchiæ Anconitanæ *per* HONORIUM III. *Papam* AZZONI VII. *Anconitano & Estensi Marchioni collata, sub censu annuo centum Librarum Pruviniensis monetæ & centum militum per mensem in campum educendorum.* 77.

14 Avril. *Investitura* Marchiæ Guarnerii *per* HONORIUM III, *Papam Marchioni* AZONI VI. *Estensi concessa. Actum in Palatio Lateranensi in Consistorio 14 Aprilis* 1217. *Indictione V.* 78.

1218. *Literæ* EUDONIS DE RUPE DERIANI, *quibus Hierosolymam proficiscens* GAUFRIDO *Vicecomiti de* Rohan *Terram suam in* minori Britannia *pro sexcentis libris cursualis monetæ pignori tradit, & tam hujus Terræ, quam* Castelli de Rupe *hæredem instituit, si in ea peregrinatione moriatur, & Filius Avunculi sui pariter decesserit, cum conditione, ut alter Fratrum* GAUFRIDI *ducat Filiam ipsius in uxorem. Actum Anno* 1218. ibid.

1219. *Donatio* FREDERICI II. *Romanorum Regis,* LUDOVICO *Duci Bavariæ Comitique Palatino Rheni facta de* Auri & Argenti fodinis *omnibus, quæ in Terris Patrimonii & Feudi sui reperiuntur. Datum Anno Dominicæ Incarnationis* 1219. *Indict. VIII. Regni ejus in Germania VII. ac in Sicilia XXII.* ibid.

17. Avril. *Edictum* FRIDERICI II. *Romanorum Regis ad universos Archiepiscopos aliosque Prælatos, Marchiones, Comites, Capitaneos, Valvasores, Nobiles, Civitates & Populos per totam* Italiam *constitutos, de fidelitate ei & Imperio debitâ atque juranda in manibus Legati ejus Cæsarei. Datum in Francfort, in Curia solemni, 15. Kalend. Maji, Anno* 1220. 79.

1220. 7 Juillet. *Literæ* AGNETIS *Ducissæ* Lotharingiæ *super Infeudatione sibi facta per Comitem de* Lutzelbourg *de Castello* Sethenaio. *Nonis Julii* 1220. ibid.

30 Juillet. *Literæ* MATTHEI II. *Ducis* Lotharingiæ *& Marchionis, quibus fatetur se à* BLANCA *Comitissa* Trecensi *&* THEOBALDO *Comite* Campaniæ Castrum novum *& totam Castellaniam prædicti Castri in Feudum accepisse. Actum Anno ab Incarnatione Domini* 1220. *mense Julio III. Kalend. Augusti.* ibid.

FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris* Constitutiones, *quibus Statuta omnia & Consuetudines editæ per Civitates, Potestates, aut Consules contra* Libertatem Ecclesiæ *cassantur: Immunitates Personarum & Locorum Religiosorum confirmantur: Jus hospitii Naufragis Peregrinisque quibuscunque in Imperio asseritur:* Gazari *vero,* Patareni, Lenonistæ, Speronistæ, *omnesque alii hæretici Banno Imperiali damnantur.* CUM HONORII III. *Papæ Approbatione & Confirmatione.* Pag. 79. ANNO 1220. 22 Nov.

Investitura per FRIDERICUM II. *Romanorum Imperatorem* AZZONI VII *Marchioni Estensi collata de* Bonis omnibus Estensibus, *de Comitatu* Rodigi, *nec non de* Adria *&* Adriano *cum adjacentiis & pertinentiis. Dat. apud Brundysium, mense Martii, Anno* 1221. *Regni ejus in Germania IX. in Sicilia XXIII. Imperii vero I. Indictione IX.* 81. 1221. Mars.

Carta HELISSENDIS *Comitissæ* Barri, *qua se vendidisse* TH. Campaniæ *&* Briæ *Comiti totum suum Dotalitium testatur. Actum mense Augusto, Anno Domini* 1225. ibid. 1225. Août.

Literæ FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris, quibus Donatio* Terræ Culmensis *à* CONRADO *Duce Mazoviæ & Cujaviæ* HERMANNO A SALTZA *Magno Magistro* Ordinis Teutonici, *pro præfato Ordine suo oblata confirmatur, eidemque potestas conceditas Terram* Prussiæ *cum omnibus suis pertinentiis & juribus oppugnandi, ipsaque & quæcunque alia per eum acquisita & acquirenda Terra dicto* HERMANNO *ejusque Successoribus in perpetuum cum omnibus Regalibus confertur. Datum Arimine, mense Martio, Anno Incarnationis Dominicæ* 1226. *Imperii VI. Regni Hierosolymitani I. Siciliæ vero XXVI. Indictione XIV.* 82. 1226. Mars.

Literæ LUDOVICI III. *Francorum Regis, quibus* NUNNONI SANCIO *Comiti Rossilionis & hæredibus suis concedit Vicecomitatum* Fenoleti *&* Petræ pertusæ *in Feudum ligium & perpetuum, sub certis conditionibus. Actum in Castris juxta Bellum podium, mense Octobris, Anno Incarnationis* 1226. 83. Octob.

Litteræ LUDOVICI IX. *Francorum Regis de eadem re. Actum apud Meledunum, mense Julio, Anno Domini* 1228. ibid. ———

Edictum FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris contra* GREGORIUM IX. *Papam & Cardinales, Jus sibi in Imperatorem & Imperium usurpantes, quo simul præfatum Papam serio monet, ut revertentem ad gremium Matris Ecclesiæ benigne recipiat Filium singularem, præsertim cum petat instanter veniam absque culpa.* ibid. 1227.

Edictum secundum ejusdem FRIDERICI *contra Sententiam Excommunicationis à* GREGORIO IX. *Papa adversus ipsum latam.* 84. ———

Edictum tertium ejusdem FRIDERICI *contra* Romanos, *quod se Papæ non opposuerunt, quando in ipsum Sententiam protulit, quo simul ipsos monet ad injuriam illatam ulciscendam.* ibid. ———

Pax inter LUDOVICUM IX. *Regem Francorum, &* RAIMUNDUM *Comitem Tolosanum, quo Comes prædictus tanquam devotus jam Romanæ Ecclesiæ Filius omnimodam obedientiam, fidem & obsequium promittit, cum Restitutione universorum damnorum tam Ecclesiæ quam Ecclesiasticis hominibus in bonis mobilibus & immobilibus factorum: Conventum ad hæc inter ipsos est, ut præfatus Comes tradat Filiam suam uni e Fratribus prænominati Regis in Uxorem, qui solus post mortem* RAIMUNDI, *cæteris omnibus ipsius Posteris vel Consanguineis exclusis, hæres sit. Actum Parisiis, Mense Aprili, Anno Domini* 1228. *Regni* LUDOVICI *Regis III.* 85. 1228. Avril.

Declaratio LUDOVICI IX. *Regis Francorum de voluntaria* RAYMUNDI *Comitis Tolosani in captivitate sua Parisiis apud Luparum remansione, pro majori Ecclesiæ ac Regis securitate, donec Filiam suam cum quinque Castris in Instrumento denominatis Nunciis Regis in potestatem tradiderit & Tolosæ muros dejecerit. Actum Parisiis, Mense Aprili, Anno Domini* 1228. 87. ———

ANNO 1228. *Declaratio* LUDOVICI *Regis Francorum super Homagio per* RAIMUNDUM *Comitem Tolosanum sibi præstito ac sub conditione recepto, si nempe præfatus Comes Articulis in Instrumento Pacis contentis satisfecerit. Actum Parisiis, Mense Aprili, Anno Domini* 1228. Pag. 87.

24 Août. HENRICI VII. *Romanorum Regis Confirmatio de omnibus & singulis Privilegiis* Austriæ *&* Styriæ *per Reges & Imperatores antehac concessis; hoc insuper addito, ut* LEOPOLDUS, *tunc temporis Austriæ & Styriæ Dux, uti & Successores ejus omnes Feuda sua quæcunque in Equo residentes recipere, & in Principatus Pileo Regalis Coronæ Diadema solemniter ferre possint. Datum apud Esslingen,* 9. *Kalend. Septemb.* 1228. *Indictione I.* 88.

1230. Juin. *Sententia per* Pares Franciæ *aliosque Judices in Curia sedentes contra* PETRUM *Comitem Britanniæ lata, quâ propter defectionem ejus & forisfacta de Comitatu suo ejicitur. Datum in Castris juxta Ansenix, Anno Domini* 1230. *Mense Junii.* ibid.

1231. *Traité de Paix entre* LOUIS IX. *Roi de France, &* PIERRE DE DREUX, *dit* MAUCLERC, *Duc de Bretagne, par lequel le dit* PIERRE *se soumet lui & son Duché au Roi* LOUIS *& à ses Successeurs Rois de France, pour le tenir d'eux à Foi & Hommage, sous la Reservation de ses Droits Royaux, Superiorités, Prerogatives, Noblesses & Franchises, selon qu'elles sont exprimées. Donné à Angers, l'an du Seigneur* 1231. ibid.

1232. 10 Mai. *Privilegium* FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris* HEINRICO Seniori *&* HEINRICO juniori, *Dominis de* Plaven *concessum de Metallis fodiendis & moneta cudenda, quo simul ipsis Oppida* Aschk *&* Selb *cum omnibus eorum pertinentiis donat. Datum ad Portum Naonis in Carinthia* 10 *Maji, Anno ab Incarnatione Domini* 1232. *Indictione V.* 90.

1233. 13 Juillet. Arnhemium *Oppidum in Civitatem erectum & Privilegia eidem per* OTHONEM *Comitem Gelriæ concessa. Actum Altenæ* 3. *Idus Julii Anno* 1233. CUM *Ratificatione* REINALDI *dicti* OTHONIS *Filii, Regia & speciali licentia* HENRICI VII. *Romanorum Regis facta. Datum & actum Brummen, Feria tertia in crastino Bonifacii Martyris, Anno* 1312. ibid.

Novemb. *Literæ Feudales* LUDOVICI IX *Regis Francorum pro* GUALTERO DE AVERNIS, *Comite Blesensi de Feudo de* Andeignies *& de* Villaribus. *Actum Peronæ, mense Novembri, Anno* 1233. 91.

1235. 15 Août. *Dotalitium* BLANCHÆ, *Filiæ Regis Navarræ, per* PETRUM *Ducem Britanniæ constitutum, cum* JOANNES *Filius ipsius eandem Blancham in uxorem duceret. Actum apud Castrum Theoderici, die Mercurii post Festum B. Laurentii.* ibid.

1236. 25. Mai. *Emptio Villæ* Gronloe *sive* Grollæ *de* HENRICO DE BURKLOE *per* OTHONEM *Comitem Gelriæ facta. Actum Zutphaniæ,* 8. *Calendas Junii, Anno* 1236. 92.

1237. Avril. *Confirmatio* Ducatus Styriensis *Ministerialibus & Comprovincialibus ab* OTTOCARO *Styriæ, &* LEOPOLDO, *Austriæ ac Styriæ Ducibus datorum, per* FRIDERICUM II. *Romanorum Imperatorem facta. Datum apud Anasum; Mensem Aprilis* 1237. *Indictione X. Imperii sui Anno* 18. *Regnorum Jerusalem XII. Siciliæ XXXVIII.* ibid.

Juin. *Compositio inter* PETRUM *Ducem Britanniæ &* ANDREAM DE VITRIACO *de* Terris, *quas Dominus* VITRIACUS, *Dominus de* COMBOR *& D.* ALBANUS DE ACIGNEIO *habent in* Britannia; *videlicet quod dictæ Terræ ipsis & eorum hæredibus in perpetuum liberæ dimittantur, ac* Foresta Redonensis *ad eundem* VITRIACUM *pertinens pro aliis Bonis permutatur. Datum apud Crespeium, Anno* 1237. *Mense Junii.* 93.

Novemb. *Ratificatio* JOANNIS *Ducis Britanniæ, postquam ætatem legitimam attigit. Datum Parisiis, die Lunæ post Festum Martini Hyemalis, Mense Novembri, Anno* 1237. ibid.

Rescriptum FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris ad* Principes Imperii *de Superbia* GREGORII IX. *Papæ ejusdemque iniquitate contra Imperatorem & Imperium.* Pag. 93. ANNO 1239.

Rescriptum ejusdem ad Senatores & Populum Romanum *de Potestate* Imperatoris *& obedientia Urbis* Romæ *Imperio contra Papam debita.* 94. ———

Compositio inter JOHANNEM *Comitem Britanniæ, &* RADULPHUM *Dominum Fouger, qua Comes promittit* RADULPHUM *tueri in juribus suis de Feodo de* Porrehoet; *Terrasque ipsius liberas & immunes de Ballis & Rachatis pronunciat, nec non Jurisdictionem in Judæos confirmat:* RADULPHUS *vero prædicto Comiti spondet, se illi facturum homagium pro Feodo de* Fouger. *Actum apud Andeg. Mense Martio* 1239. ibid. Mars.

Transactio inter HERVEUM *Vicecomitem de Leonia &* JOHANNEM *Ducem Britanniæ, qua Duci Villa, Castrum & Portus de* Brest *remanent contra excambium centum librarum annui reditus, &* HERVEUS *eidem homagium facit pro Feodis suis. Actum apud Kemperlé, Mense Martio, Anno* 1239. 95. ———

Lettres de PHILIPPES *Comtesse de Bar, portant Donation de la Terre de* Ligney *avec ses Dependances à sa Fille* MARGUERITE *en faveur de son Mariage avec* HENRI *Comte de Luxembourg, contenant aussi toutes les autres conditions matrimoniales dudit Mariage, tant à l'égard du Douaire qu'autrement. Fait le lendemain de la Pentecoste au Mois de Juin* 1240. ibid. 1240. 4 Juin.

Declaration de LOUIS *Roi de France, touchant l'hommage lige qui lui a été rendu por* ROGER *Comte de Foix, avec les Obligations reciproques. Donné à Montargis, l'an* 1242. *au mois de Janvier.* ibid. 1242. Janvier.

Lettres de ROGER *Comte de Foix à* RAIMOND *Comte de Toulouse, lui declarant, que pour les raisons y contenuës il se croit libre de la Foi & hommage qu'il lui devoit auparavant, & qu'il a transporté l'un & l'autre au Roi de France dont il est presentement Vassal, & qu'il est resolu de rendre au dit Roi & à l'Eglise tout le service qu'il pourra contre lui en Guerre. A Pamies le* 3. *des Nones d'Octobre* 1242. ibid. 5 Octob.

Literæ FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris* ad Reges & Principes Mundi, *ut Romanæ ac Papalis præsumtionis exemplum ex ipso capiant, contra quem* INNOCENTIUS IV. *Papa, tametsi nec vocatum nec auditum, ausus est Sententiam depositionis statuere: Simul ipsos hortatur, ut nimias Clericis divitias subtrahant & ad statum primævum reducant.* 96. 1245.

Diploma FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris* FRIDERICO II. Duci Austriæ *indultum, quo* Ducatus Austriæ *&* Styriæ *ad* honorem Regium *promovet, Ducemque in Regem evehit, salvis tamen Juribus Imperatoris & Imperii, & ita quidem, ut natu major ex generatione dicti Ducis in Regno succedat. Insimul facit ei potestatem erigendi Provinciam* Carniolæ *in Ducatum.* 97. 1245. ——— 1246.

Literæ Recognitionis HENRICI DE HOMBORCK, *quod de communi suorum Hæredum voluntate Castrum* Lowenstein *Duci Brunovicensi & ejus hæredibus in proprium dederit, illudque ab eo pro se suisque hæredibus in Feudum receperit. Actum Tsellis in commemoratione St. Pauli, Anno* 1247. ibid. 1247. 30. Juin.

Capitulatione delli Zarattini colla Republica di Venetia, *per la quale essi gia vinti e scacciati della loro Sede di* Zara *si somettano al Doge ed alla della Republica, cedendo à essa la Città col suo Territorio, e promettendogli perpetua fedeltà.* ibid. vers l'an 1248.

Literæ WILHELMI *Regis Romanorum, quibus* ÆLIDI *Sorori suæ, ac* JOHANNI DE AVESNIS *Marito ipsius concedit in connubium Terram quam à* Scotiæ Regibus *tenuerant* Comites Hollandiæ. *Datum apud Maguntiam V. Cal. Maji, Anno* 1248. *Indictione VI.* 98. 27 Avril.

Mandatum ejusdem ad homines Comitatus Namurcensis, ———

ANNO 1248. ut accipiant dictum JOHANNEM DE AVESNIS in Dominum & debitum ei proinde homagium faciant. Dat. loco, die, & Anno iisdem. Pag. 98.

—— Judicium WILHELMI Regis Romanorum ac Principum Imperii in favorem JOHANNIS DE AVESNIS latum contra BALDUINUM Imperatorem Constantinopolitanum super Comitatu Namurcensi. Actum ut supra. 99.

1250. 17 Dec. Testamenttm FREDERICI II. Romanorum Imperatoris. CONRADUM Filium ejus primogenitum atque in Regem Romanorum jam electum pro hærede principali instituit, eidemque HENRICUM secundo natum, & huic MANFREDUM nothum substituit: Præcipit insuper, ut HENRICUS Regnum Jerosolymitanum vel Regnum Arelatense, MANFREDUS Principatum Tarentinum cum Baliatu Regni Siciliæ, & FREDERICUS Nepos Ducatum Austriæ & Styriæ habeant; relictis præterea unicuique eorum certis pecuniæ summis. Actum apud Florentinum in Capitanate, die Sabbathi 17. Decembris, Anno ab Incarnatione Domini 1250. Imperii sui 32. Regni Jerusalem 28. Siciliæ 51. Indictione IX. ibid.

1251. 17. Avril. Sententia INNOCENTII Papæ IV. de Natalibus JOANNIS & BALDUINI DE AVESNIS, MARGARETHÆ Comitissæ Flandriæ Filiorum, qua declarantur legitimo thoro nati. Datum Lugduni 15. Calend. Maji, Anno Pontificatus VIII. CUM Literis Executoriis NICOLAI Cameracensis Episcopi. Datum feria 2. post Quasimodo, Anno Domini 1252. 100.

Octob. Literæ LUDOVICI IX. Regis Francorum ad BLANCHAM Reginam, Matrem suam, ut Compositionem factam cum Abbate Crossensi adimpleat. Actum in Castris juxta Cæsaream Palestinæ, mense Octobri Anno Domini 1251. 101.

1252. Loy, par laquelle la Succession à la Couronne de Castille est reglée en faveur des Aînez de Ligne en Ligne, & en faveur des Filles au defaut des Mâles. ibid.

—— Ley, como el Rey d'Espanna & todos los Comes del Regno deven guardar, que el Sennorio sea siempre uno, y no lo enajen en lo departir, & como & quienes le deven assi jurar. 102.

1253. 15 Fev. Jugement de HENRI Evêque de Liége & Seigneur Feodal de Haynaut, portant, que non obstant la Donation du Comté de Haynaut, faite par la Comtesse MARGUERITE au Comte d'ANJOU, néanmoins le Droit en apartient à JEAN D'AVESNES son Fils comme heritier naturel, & que les Sujets dudit Comté doivent lui faire hommage. Donné à Malines le Samedi après les Octaves de la Chandeleur l'an 1253. ibid.

—— Confirmation de WILLAUME Roy des Romains sur le Jugement rendu par HENRI Evêque de Liége, contre la Donation du Comté de Hainaut. Donné à Malines, le Samedi après les octaves de la Chandeleur, l'an 1253. 103.

2 Sept. Allodium OTHONIS Comitis Benthemiensis, quod habet in Terra Gelriæ infeudatum per OTHONEM Comitem Gelriæ. Actum Zutphaniæ, Mense Septembri Anno 1253. ibid

1254. 15 Juin. Lettres de HENRI Roi d'Angleterre & Duc d'Aquitaine en faveur d'ESQUIVAT Comte de Bigorre nouvellement receu par lui à foi & hommage. Lui promettant de le proteger & le defendre comme son Vassal & homme lige. Données à St. Macaire le 15 Juin de l'année 38. de son Regne. ibid.

1 Nov. Renunciatio Juris in totam Gasconiam vel partem illius facta ab ALFONSO VI. Rege Castellæ, in favorem EDUARDI, HENRICI III. Regis Angliæ heredem & primogenitum, affinem & Sororium suum. Factum apud Burgos 1 Novembris Anno Domini 1254. ibid.

1255. Juillet. Hommagium ligium LUDOVICO IX. Regi Francorum præstitum ab AYMERICO DE TOHARTIO pro Castellis Bogonii & de Rocha super Oyon. Actum apud Meledunum, mense Julio, Anno Domini 1255. Pag. 104 ANNO 1255.

1256. 18 Mars. Instrumentum publicum, quo Pisani nomine suo & universi Imperii agnoscunt & eligunt ALPHONSUM Regem Castellæ in Romanorum Regem & Imperatorem, cum clausula Investituræ dicti Imperii per Vetus & Novum Testamentum, per Crucem & Ensem; dicto ALPHONSO præsente & acceptante. Actum in Soria de Hispania, die 15. Kal. Aprilis, Anno 1256. Indict. XIV. ibid.

—— Literæ Promissionis per ALPHONSUM in Romanorum Imperatorem electum Communi Pisarum factæ, uti & de Investitura eidem concessa de Comitatu, Districtu, Civitatibus, Castris & locis omnibus ad eam pertinentibus. Actum &c. ut supra. 105.

Octobre. Lettres de MARGUERITE Comtesse de Flandres & de Haynaut, par lesquelles elle assure le Comté de Haynaut à son Fils JEAN D'AVESNES & ses Heritiers après lui. Donné au Mois d'Octobre l'an 1256. 106.

—— Lettre de BAUDOIN D'AVESNES, portant Renonciation en faveur de son Frere JEAN à tous les Droits qu'il pourroit avoir sur le Comté de Haynaut. Donné au Mois d'Octobre l'an 1255. ibid.

—— Declaration du Prevôt, des Jurez & Echevins &c. de Valenciennes, par laquelle en se conformant à la disposition de la Comtesse MARGUERITE leur Dame, ils reconnoissent JEAN D'AVESNES son Fils pour son Heritier après elle dans le Comté de Haynaut, & lui promettent toute aide, conseil & obeïssance. Donné au mois d'Octobre le Dimanche devant le jour Tousfaints, l'an 1256. ibid.

1257. Août. Echange de quelques Terres fait entre THOMAS DE COUCY de Vrevin & Messires BALDUINS DE AVESNIS Sires de Biaumont. Au mois d'Août 1257. 107.

8 Septemb. RICHARDI Romanorum Regis Constitutio, continens inter alia, ne Bona ad Ecclesiam devoluta à consuetis Tributis eximantur. Datum Moguntiæ 8. Septembris, Anno Domini 1257. Regni sui I, Indictione XV. ibid.

22 Novembre. Literæ GUIDONIS Flandriæ Comitis & JOHANNIS DE DOMNA PETRA Fratris sui, quibus post secundam Compromissionem pro se & Matre sua ex una, nec non JOANNE & BALDUINO Fratribus uterinis ex altera parte factam, ratam habent sententiam LUDOVICI IX. Francorum Regis, & ODONIS Episcopi Tusculani. Apostolicæ Sedis Legati, pronunciatam apud Peronam, vel ibi potius confirmatam, super divisione hæreditatis MARGARETÆ Flandriæ Comitissæ, Matris ipsorum. Datum Mense Novembri in die Beatæ Cæciliæ, Anno 1257. CUM Literis Regis & Legati de Compromisso in se facto, & Sententia per ipsos lata. Actum Parisiis, Mense Julio, Anno 1246. NEC NON quitatione JOANNIS & BALDUINI quarundam Terrarum, quas in præfata Sententia contenderunt haud esse conclusas. Januario, Anno 1248. QUIBUS ACCEDIT alterum Compromissum & Sententiæ prioris Confirmatio. Actum apud Peronam, Mense Septembri, Anno Domini 1256. 107.

1258. Lettres d'Investiture du Duché de Lorraine & Comté de Remirimont & de quelques Droits Royaux attachez au Duché, accordé par l'Empereur ALPHONSE à FREDERIC Duc de Lorraine, après qu'il lui eut fait hommage en 1258. 185.

8 Juin. Pax & Concordia inter RICHARDUM Regem Romanorum & LUDOVICUM IX. Regem Francorum de Dominiis in Gallia sitis, quæ dicto RICHARDO jure Successionis Paternæ vel fraternæ competere possint. Datum Parisiis, die 8 Junii 1258. 111.

25 Juillet. Renonciation de REINHARD Comte de Hanau au Château de Konigstein & à ses Dependances, comme aussi à tous les Fiefs de la Maison de Nassau, en faveur d'ULRIC de Muntzenberg & de PHILIPPE de Falkenstein. A Muntzenberg le Jour de St. Jaques 1258. 112.

ANNO 1259. 25 Juillet. *Ratification des Seigneurs d'Angleterre sur le Traité fait entre le Roi & SIMON Comte de MONTFORT, touchant le Comté de Bigorre. Donné à Londres, le Samedi après la Magdeleine 1259.* Pag. 112.

1260. 13 Octob. *Instrumentum de Investitura Civitatis ALEXANDRINÆ facta Civibus ejusdem per GUILIELMUM Marchionem Montisferrati Datum 13. Octobris die Mercurii, Anno 1260. Indictione III.* CUM *Procuratione Civitatis pro* PAPARINO GUASCO, *die Lunæ 2. exeuntis Augusti 1260.* NEC NON *Pactis super quæ Marchio & Procurator præfatus jurarunt, ipsoque Juramento. Datum die Dominica 4. exeuntis Septembris eodem anno 1260.* UTI ET *Transsumpto* LEONIS DE PRATO *Judicis Clavasii. Datum Clavasii, 26 Maji 1321. Indictione IV.* 113.

20 Nov. *Donatio Castri* Montispulciani Vallis Clanæ *cum tota sua Curte & Districtu, facta per* MANFREDUM *Regem Siciliæ, Civitati & Communi* Senensi. *Datum Foggiæ, 20 Novembris, Anno 1260.* 114.

1261. Mai. *Literæ* LUDOVICI IX. *Regis Francorum de datis in custodiam Abbati & Conventui* B. DIONYSII *in Francia duabus Coronis aureis pro Coronatione Regum & Reginarum inservandis; nec non alia Coronula aurea, quam Rex die Coronationis solet portare in prandio. Datum apud Villam novam in Leis, Mense Majo 1261.* 186.

31 Juillet. *Instrumentum duplex:* Primum *de Ratificatione Pactorum inter* GUILIELMUM *Marchionem Montisferrati ex una, & Cives* Alexandriæ *ex altera parte, quibus Marchioni præfato Jura, rationes & fidelitates in Civitatem prædictam & homines illius remanent, Dominio & fidelitate* MANFREDO *Regi Siciliæ reservatis:* Secundum *de Pactis inter eundem Marchionem &* MANFREDUM *Regem Siciliæ de se mutuo juvandis & defendendis. Datum in Pertinentiis Cellæ, 31 Julii 1261. Indictione IV.* CUM *alio Instrumento de Juramentis præstitis tam à dicto Marchione de fidelitate & Pactis Regi servandis, quàm* BERNARDO ARNARIO *Regio Capitaneo in Lombardia de Pactis pariter per Regem adimplendis. Actum 22 Octobris 1261. Indictone IV.* 113.

1264. 1265. 11 Août. *Rinovamente di Pace e Capitulatione di Commercio, fatta per XX. Anni tra* ELMIRE MOMMINI BUABI *Rè di* Tunis, *e la Città di* PISA, *per laquale molti Privilegii si concedono assai avantaggiosi à la Natione Pisana, e à quelli chi sotto la sua Protettione vorranno fare Commercio à Tunis, à Buggea, e per tutte la Terre Affricane de la Dominatione del detto Rè. Datum à die 14 del Mese de Sciavel, Anno 662. secondo 'l corso delli Saracini, à 3 Idus Augusti 1265. Indict. VII. secondo il Corso delli Pisani.* 115.

1265. 28 Juin. *Investitura Regni* Siciliæ citra Pharum *per Legatos* CLEMENTIS IV. *Papæ in* CAROLUM Andegavensem, LUDOVICI IX. *Regis Francorum Fratrem collata pro ipso ac hæredibus suis tam foeminis quam masculis, sub Censu* 8000. *Unciarum auri in Festo Sancti Petri annis singulis solvendarum: Hac lege, ut nec ipse, nec Successores ejus in Regno, unquam temporis possint in Romanorum Imperatores eligi. Actum Romæ, in Basilica S. Salvatoris, ante Sacratissimum Altare, 4 Calendas Julii Anno Domini 1265. Pontificatus vero ejusdem* CLEMENTIS I. CUM *Confirmatione Pontificia prædicti* CLEMENTIS *Papæ, data Perusii, per manum Magistri Michaelis de Tholosa 2. Nonas Novembris, Incarnationis Dominicæ Anno 1265. Pontificatus I.* 117.

1266. 29. Novembre. *Instrumentum publicum de Investitura, Syndicis & Hominibus Civitatis* Hipporegiæ *facta per* GUILIELMUM *Marchionem* Montisferrati *de Bonis ipsorum illi antea certis conditionibus donatis. Actum in Castro Clevaxii, die Lunæ 2. exeuntis Novembris, Anno 1266. Indictione IX.* 123.

1267. 4 Juin. *Literæ* CLEMENTIS *Papæ IV. ad* CAROLUM *Siciliæ Regem, quo Solio Cæsareo vacante, eum* Vicarium Imperii in partibus Tusciæ *constituit. Datum Viterbii, 2 Non. Junii, Pontificatus sui Anno III.* 125.

1268. Mars. *Pragmatica Sanctio à* LUDOVICO SANCTO *Francorum Rege ordinata pro conservatione Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, Mense Martio 1268.* ibid. & pag. 186.

ANNO 1268. 7 Juillet. *Privilegium* CONRADI SCANDI, *vulgo* CONRADINI, *Siciliæ Regis & Sueviæ Ducis, Communi & Civitati* Senensi *de mero & mixto Imperio, gladii potestate & omni jurisdictione atque immunitate à persolvendis Pedagiis, excepto quod apud Cathenam Accon solvere tenentur, concessum. Senis die 7 Julii. Indict. XI. 1268.* Pag. 126.

1269. 22. Juin. *Compromissum inter* CAROLUM I. *Regem Siciliæ &* Episcopum Avinionsem, *in* Arelatensem & Aquensem *Archiepiscopos, ad diffiniendum quæstiones super Castris & Villis* Novarum, Berbentanæ & Verquerarum, *inter eos exortas. Actum Florentiæ 22 Junii, Indictionis I.* ibid.

1269. 1270. Mars. *Donation du Comté de* Clermont *& autres Terres, faite par* St. LOUIS *Roi de France à son Fils* ROBERT, *pour les tenir en Fief de la Couronne, & à charge de Reversion, en cas que la Ligne de sa Descendance vienne à defaillir. Fait à Paris au Mois de Mars 1269.* 127.

1270. 14 Avril. *Lettres de* HENRI *Comte de Luxembourg, contenant un Partage & delaissement de ses Biens à ses Fils* HENRI & WALESAND, *sauf le Douaire qui apartenoit à la Comtesse sa Femme. Données le Lundi après Pâques au Mois d'Avril 1270.* ibid.

1273. 3 Janv. *Compositio inter* CAROLUM I. *Siciliæ Regem & Commune* Pisanum, *qua pro satisfactione certarum offensionum, dictum Commune obstringitur solvere Regi duo millia unciarum auri, eique singulo biennio submittere Electionem Potestatum suorum, ut ex iis unum admittere & confirmare valeat. Actum die 3 Januarii 1272. sed verius 1273.* 128.

1274. 16 Avril. *Confirmatio Romanorum Regis* RUDOLPHI, *Civitati* Ulmæ *de omnibus Juribus per Antecessores ejus Civitati* Eslingæ *concessis. Datum Ulmæ, 16. Kalendas Maji, Indictione II. Anno 1274.* 129.

12 Août. *Romanorum Regis* RUDOLPHI *Confirmatio omnium Privilegiorum Civitati* Ulmæ *concessorum. Datum Hagenovæ, pridie Idus Augusti, Indictione II. Anno 1274.* ibid.

1275. 15 Mai. *Diploma* RUDOLPHI I. *Romanorum Regis pro* HENRICO *Duce Bavariæ, de Jure eligendi Romanorum Regem ab antiquo Ducibus Bavariæ competente. Datum Augustæ, Anno 1275.* 130.

1277. Janvier. *Infeodation de la Ville de* Womelgen *faite par* JEAN *Duc de Lothir & de Brabant, en faveur de* JEAN DE LYRA *Chevalier & de ses hoirs. Au Mois de Janvier 1277.* ibid.

29 Août. *Venditio partis Castri* Wissenloch *per* ENGELHARDUM *Seniorem &* CONRADUM *Juniorem de* WINSBERG *facta* LUDOVICO *Comiti Palatino Rheni. Datum Schurberch, 3. Kal. Maji 1277.* ibid.

1278. 2 Mai. *Pacta & Conventiones inter* GUILLELMUM *Marchionem Montisferrati ex una, & Syndicos Communis & Civitatis* Alexandriæ *ex altera parte; quibus remissis utrimque injuriis & offensionibus, nec non captivis sine pretio relaxatis mutuam sibi defensionem promittunt & auxilium contra hostes. Actum 2 Maji 1278. Indictione VI.* 131.

1279. 17 Sept. BERTHOLDI *Episcopi Babenbergensis Literæ de Infeudatione per eum* ALBERTO, HARTMANNO & RUDOLPHO, *Romanorum Regis* RUDOLPHI I. *Filiis facta, de universis Feudis, quæ sibi & Ecclesiæ per mortem Principum Austriæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Marchiæ in eisdem Terris vacare coeperunt, & specialiter de Castro* Mytembach, *cum omnibus harum Terrarum pertinentiis. In quorum compensationem præfatus Romanorum Rex aliquas Advocatias eidem Episcopo sub certa conditione cedit. Datum apud Babenberg Anno 1279. XV. Kalend. Octobris.* 134.

1280. 18 Juillet. *Concordia inita inter* LUDOVICUM IX. *Regem Francorum &* JACOBUM I. *Regem Aragonum, qua præfatus* LUDOVICUS *Rex pro se & Successoribus suis* JACOBO *Regi & Successoribus illius cedit omne jus quod habet in* Comitatum Barchinonensem *& alios:* JACOBUS *vero prænominatus* LUDOVICO *Regi pariter cedit omne Jus quod obtinet in* Comitatus Carcas-

ANNO 1280. Carcassonæ, Redes *atque alios. Actum Barchinonæ 17. Kalendas Augusti* 1278. Pag. 135.

1281. 9 Août. *Constitutio in Comitiis Generalibus Norimbergæ habitis per* RUDOLPHUM *Romanorum Regem facta, quod donata de Bonis Imperii per* RICHARDUM *Regem Romanorum aut Prædecessores illius à tempore quo lata fuit in* FREDERICUM II. *depositionis Sententia, nullam debeant habere firmitatem, nisi à majore Electorum Imperii parte fuerint approbata. Datum in Nuremberg, 5 Idus Augusti, Anno* 1281. *Indictione IX. Regni sui VIII.* 136.

Literæ RUDOLPHI I. *Romanorum Regis pro deputando idoneo Executore & Commissario, qui D.* JOHANNEM DE AVESNIS *Comitem* Haynoniæ *mittat in possessionem locorum illi in feodum ab se cum Imperii Principum consensu datorum. Datum Nuremberg, V. Idus Augusti, Anno Domini* 1281. *Indictione IX. Regni sui VIII.* ibid.

21 Nov. *Allodium* Culenburg *per* REINALDUM *Comitem Gelriæ infeudatum pro* HUBERTO DE BOSINCHEM. *Actum Anno* 1281. *feria sexta, quæ fuit Vigilia beatæ. Cæciliæ Virginis.* ibid.

13 Dec. *Compositio per* RUDOLPHUM *Romanorum Regem facta inter* WERNHERUM *Archiepiscopum Moguntinum ex una, &* JOHANNEM *ac* HENRICUM *Comites de* Sponheim *ex altera parte super Controversiis de Castro* Becklenheim. *Actum Moguntiæ in profesto S. Luciæ, Anno Domini* 1281. ibid.

1283. *Literæ* GERALDI DE MALOMONTE *ad Abbatem* Moyssiacensem *de potestate* CAROLO *Regi Siciliæ à Pontifice* MARTINO *facta, eligendi unum ex Liberis suis in Regem Aragonum & Comitem Barsalonæ, quem placuerit.* 137.

26 Janv. *Pacta & Conventiones inter* GUILLELMUM *Marchionem Montisferrati ex una, & Commune atque Homines Civitatis* Albæ *& ejus districtus initæ. Actum 26 Januarii* 1283. *Indictione XI.* ibid.

27. Avril. *Traité entre* JEAN I. *Duc de Bretagne &* HENRI D'AVAUGOUR, *Seigneur de Maire & de Goello touchant la Terre de* Dinan *& celle* de l'Aigle, *Fait à Kaerhaeer, le Mardi après le Dimanche* Quasimod. 1283. 141.

11 Juin. *Confirmatio per* RUDOLPHUM *Romanorum Regem* ALBERTO *&* RUDOLPHO *Ducibus Austriæ, consilio & assensu Principum Electorum facta super Privilegiis omnibus ab antiquis Romanis Imperatoribus, nempe* JULIO CÆSARE *&* NERONE *Terris & Principibus Austriacis concessis, ac postea per* HENRICUM IV. FRIDERICUM I. HENRICUM VI. *&* FRIDECUM II. *confirmatis & adauctis. Dat. in Rhynfeldia, 11 Junii* 1283. *Anno Regni X.* 142.

27 Dec. *Tractatus Pacis inter Romanorum Imperatorem* RUDOLPHUM I. *ab una, &* PHILIPPUM *Comitem Sabaudiæ ab altera parte conclusus, quo omnis ira & odium erga dictum Comitem ejusque adjutores habitum remittitur, omnesque in suis juribus & Possessionibus conservantur. Suæ Majestati autem* Muratum *&* Contaminum, *atque Advocatia in* Paterniaco *reservantur. Datum in Castris ante Paterniacum, in die S. Joannis Evangelistæ, Anno* 1283. ibid.

1284. 9. Juin. *Epistola* CAROLI I. *Regis Siciliæ ad summum Pontificem* MARTINUM IV. *qua captionem Primogeniti per Triremes Regis Aragoniæ significat, & subsidium pecuniale vehementer poscit. Die 9 Junii, XII. Indictionis.* CUM *ejusdem* CAROLI *alia Epistola ante dictam Captionem ad eundem Pontificem scripta, pro certi copiarum auxilii continuatione.* 143.

18 Août. EDUARDI I. *Regis Angliæ Privilegium pro Mercatoribus* Bruxellensibus, *ut liberum Commercium possint agere in Regno suo. Datum apud Antverpiam, 18 Augusti, Anno Regni 12.* 145.

1285. 17. Fevrier. *Transactio inter Commune* Pisanum *ab una, & Nobiles de Domibus* Opetingorum *&* Cadulingorum *à parte altera, quo ad sedandas & radicitus extirpandas dissensiones & discordias inter eos subortas, dictum Commune cedit omnia Jura, omnesque Actiones & rationes, quas habuit in certis Terris, Locis & Castris in Instrumento speciatim denominatis. Actum Pisis, in Palatio publico 13. Kal. Martii, Anno* 1285. *Indict. XIII.* 144.

Septemb. *Donation faite par* PHILIPPE *Roi de France à* Roger Bernard *Comte de Foix, de tout le Droit qu'il avoit sur la Ville de* Pamiers. *Devant Villeneuve en Catalogne, l'an de grace* 1285. *au Mois de Septembre.* Pag. 146.

Capitula sive Statuta pro Regno Siciliæ citra Farum, *durante* CAROLI II *Regis captivitate per* HONORIUM IV. *Papam edita, quibus Gravamina Populi sublevantur, Modus Regiminis emendatur, Regiaque Auctoritas certis in punctis definitur.* ibid.

Edictum CAROLI II. *Regis Siciliæ pro observatione Capitulorum summi Pontificis in Regno. Datum Fogiæ 13 Martii Indictione XIV.* 151. 1286. 13 Mars.

Instrumentum Publicum emancipationis, quo GASTO *Vice Comes Bearnensis* MARGARITAM *Filiam suam secundo genitam extra manum suam ponit, & à Sacris & nexibus suæ Patriæ Potestatis liberat & eximit..... Nonas Maji, Anno* 1286. ibid. Entre le 2. & 7. de Mai.

Instrumentum publicum Donationis inter vivos de Vicecomitatibus Bearnri, Brulesii *&* Gavardini *factæ à* GASTONE *Vicecomite Bearnensi* MARGARITÆ *Comitissi Fuxensi, Filiæ suæ emancipatæ, &* ROGERIO BERNARDO *Comiti Fuxensi, Viro illius in augmentum Dotis. Actum apud Morlanis, 5 Idus Maji, Anno Domini* 1286. 152. 11 Mai.

Declaration de WALERANS DE LUXEMBOURG. *Sire de Lignei, portant qu'il est devenu Homme lige du Comte* HENRI DE LUXEMBOURG *son Frere pour la Terre de* Rouchi, *située dans le Païs de Luxembourg, & qu'il se tient satisfait de toutes les Pretentions qu'il pourroit avoir contre lui. Fait à Thionville, le Samedi, dernier jour de Janvier* 1287. 153. 1287. 1288. 31 Janv.

Lettres de CASIMIR *Duc d'Oppelen, par lesquelles, du Consentement & Conseil de ses Amis & Sujets, il cede librement & volontairement à* WENCESLAUS *Roi de Boheme son Duché d'*Oppelen *avec toutes les Villes, Châteaux, Terres & Privileges qui en dependent. A Prague le 9 Janvier* 1289. 154. 1289. 9 Janv.

Declaratio Romanorum Regis RUDOLPHI I. *quod* Regibus Bohemiæ *Officium* Pincernatus *in Romano Imperio, nec non Jus & Vox in Electione Romanorum Regis competat. Datum Egræ, quarto Nonas Martii, Indictione II. Anno* 1289. ibid. 4 Mars.

Traité entre JEAN II. *Duc de Bretagne & l'Abbaye de* Redon, *touchant la Jurisdiction temporelle de l'Abbé & les Appels à la Cour du Duc; où il est parlé du Serment de Calomnie des Plaideurs. Fait le Samedi après l'Exaltation de Sainte Croix, en Septembre, l'an* 1289. ibid. 17. Sep.

Arrêt du Parlement de Paris rendu entre EDOUARD *Roi d'Angleterre d'une part, & l'Evesque, Doyen & Chapitre de l'Eglise* du Puy *d'autre part, touchant l'hommage du Comté de* Bigorre *& du Château de* Lourde, *qui sont adjugés audit Evéque & Chapitre; la question de la proprieté demeurant reservée au Roi de France.* 155. 1290.

Diploma RUDOLPHI I. *Romanorum Imperatoris pro* REINALDO *Comite Gelriæ, quo illi totam* Frisiam *committit administrandam. Datum Erphordiæ, 4 Calendas Augusti, Anno* 1290. *Indictione III. Regni sui Anno XVII.* CUM *Confirmatione* ALBERTI *Romanorum Regis. Datum apud Popardiam, 7 Calendas Maji Anno* 1290. *Indictione XII. Regni sui I.* 156. 29 Juillet.

Sententia per Curiam Regiam lata pro habitantibus Villæ de Colchis, *contra* ROBERTUM *Ducem* Burgundiæ, *quod non possint poni extra manum Regis. Actum Parisiis, Mense Septembri, Anno* 1290. ibid. Septemb.

Homagium Ligium PHILIPPO PULCHRO *Francorum Regi præstitum per* JOANNEM DE AVESNIS *Comitem Haynoniæ pro Feodo ac Terra de* Ostrevant. *Datum Fologiæ in Leonibus, Sabbatho post Exaltationem S. Crucis, anno* 1290. 157. 16 Sep.

Rescript de l'Empereur RUDOLPHE I. *portant que les Contrats hereditaires concernant les Etats, Principautés & Fiefs de l'Empire devront être aprouvez & confirmez par l'Empereur, faute de quoi ils demeureront sans force & valeur. Donné à Erford, le 25 Septembre de l'an de notre Seigneur* 1290. *& de son Regne le XVII.* ibid. 25 Sep.

Diploma RUDOLPHI I. *Romanorum Imperatoris, quo* REINALDO *Comiti* Gelriæ *potestatem facit apud* Veluam, *loco qui dicitur* Stavera, *novam munitionem sive* 1291. 3 Juin.

ANNO 1291. *sive oppidum ædificandi. Actum Maguntiæ* 3. *Nonas Junii* 1291. *Regni sui* XVIII. CUM *Confirmatione* ADOLPHI *Romanorum Regis. Datum Wormatiæ* 12. *Cal. Augusti*, *Anno* 1295. *Regni sui* IV. Pag. 157.

1292. 6 Janv. *Donatio & materna Cessio Regni* Hungariæ *per* MARIAM *Reginam Siciliæ citra Farum & defuncti Fratris* LADISLAI *Regis hæredem*, CAROLO *ejus Primogenito facta. Actum & Datum Aquis*, 6 *Januarii* 1292. *Indictione* V. 158.

1293. 4 Août. *Constitutio* ADOLPHI *Romanorum Regis*, *ne Bona ad Ecclesiam devoluta à consuetis tributis eximantur. Datum in Fridberg* 2. *Nonas. Augusti*, *Anno Domini* 1293. *Regni sui* II. *Indictione* VI. 158.

11 Octob. *Edictum* PHILIPPI IV. *Francorum Regis, in gratiam Comitis* Haynoniæ *de Terra* Ostrevanni. *Actum Parisiis, Dominica post Festum Beati Dionysii, Anno* 1293. 159

24 Dec. *Vente du Château du* Mirewout *au Comte de* Haynaut *par* JEAN DE CONS *& sa Femme. Donné au Mois de Decembre la Vigile de la Nativité de notre Seigneur, l'an de Grace* 1293. ibid.

1294. 12 Mai. *Investitura Principatus* Achayæ *&* Ducatus Athenarum *per* CAROLUM II. *Regem Siciliæ citra Farum*, PHILIPPO *Tarentino Principi suo Filio concessa. Datum Neapoli*, 12 *Madii* 1294. *Indictione* VII. 159.

1295. 23 Août. *Protestatio* JACOBI *Regis Majoricarum super Recognitione de Regno ac Terris suis*, *quam vi & coactus dederat* JACOBO *Aragonum Regi. Actum* X. *Calendas Septembris*, *Anno* 1295. 160.

1296. *Bulla* BONIFACII *Papæ* VIII. Clericis Laicos *dicta*, *qua prohibet omnibus Ecclesiasticis sub quocunque prætextu aliquid solvere Imperatoribus, Regibus, aut Principibus sine licentia Sedis Romanæ, & tam eos qui dant, quam qui accipiunt, pronunciat incidere in sententiam Excommunicationis ipso facto. Datum Romæ apud S. Petrum*, *Pontificatus sui Anno* II. 161.

21 Sep. *Bulla* BONIFACII *Papæ* VIII, *ad* PHILIPPUM PULCHRUM *Regem Francorum*, *qua declarat Reges in Personas Ecclesiasticas nullam habere potestatem*, *prætentionem eorum vocans insanam: Bullam quæ incipit* Clericis Laicos *renovat*, *ac Regi minatur*, *nisi fecerit*, *quod ipse desiderat. Datum Anagniæ*, II. *Calendas Octobris*, *Pontificatus sui Anno* II. 162.

——— *Responsiones nomine* PHILIPPI PULCHRI *Regis Francorum ad Bullam* BONIFACII *Papæ* VIII. 164.

1296. ——— 1297. 27 Mars. *Instrumentum Publicum de Decima* PHILIPPO IV. *Regi Francorum concessa à Clero Gallicano. Actum die Mercurii* 27 *Mensis Martii*, *Anno* 1296. *Indictione* X. *Pontificatus* BONIFACII VIII. *Anno* III. 165.

19 Avril. *Literæ Legatorum à Latere* BONIFACII *Papæ* VIII. *de Treugis seu Induciis ab eodem inter* Reges Romanorum *&* Angliæ *ab una*, *&* Regem Galliæ PHILIPPUM *ab altera parte indictis*: *Nec non de Protestatione dicti* PHILIPPI *contra eandem Indictionem ut abusivam & aperte Jus Regium suum in temporalibus impugnantem. Datum Credulii*, 13 *Kalend. Maji* 1297. *Pontificatus Bonifacii Anno* III. 166.

Mai. *Traité d'Alliance entre* PHILIPPE LE BEL *Roi de France &* JEAN D'AVESNES, *Comte de Haynaut pour eux & leurs Successeurs à toujours. Fait à Pont St. Maixence*, *au Mois de Mai* 1296. ibid.

12 Juin. 17 Octob. *Convenances faites entre* PHILIPPE IV. *Roi de France*, *dit* le Bel, *&* JEAN D'AVESNES, *Comte de Haynaut*, *tant au sujet du libre Commerce*, *que des Anciens pretentions du Roi sur la Terre d'*Ostrevant *& autres dependantes de la Couronne. Le tout contenu en neuf diferents Actes ou Lettres Royaux. Donné à Arras le Mecredi après la Trinité & au Mont St. Eloy*, *la Vigile St. Luc*, *l'an de grace* 1297. 167.

1297. 31 Juillet. *Bulla* BONIFACII VIII. *Papæ*, *qua interpretans Constitutionem suam incipientem* Clericis Laicos, *declarat eam non spectare ad Dona vel Mutua voluntaria Prælatorum & Personarum Ecclesiasticarum Regni Franciæ*, *licet forsitan ad hoc nomine Regis requisitarum*, *nedum ad Jura feudalia & Censualia Regi & Successoribus suis debita. Datum apud Urbem veterem*, 2 *Kal. Augusti*, *Pontificatus sui Anno* III. ACCESSIT *Decretum Cleri Gallicani de solvendis Regi biennii Decimis.* Pag. 168. ANNO 1297.

Erectio Comitatus Britanniæ *& in* Ducatum & Pariam Franciæ *per* PHILIPPUM IV. *Regem*, *in gratiam* JOANNIS II. *facta*, *iisdem honoribus & prærogativis*, *quibus Duces Burgundiæ utuntur. Actum Curtraci*, *Mense Septembri*, *Anno* 1297. 169. Septemb.

Erectio pari forma & tenore Comitatus Andegavensis in Ducatum & Pariam *Franciæ per eundem Regem* PHILIPPUM IV. *nomine facta in gratiam* CAROLI *Comitis Andegavensis. Actum &c.* ut supra. 170. ———

Instrumentum publicum de Interpellatione PETRI *Episcopi Carcassonensis &* PETRI DE BITURIS *Succentoris Aurelianensis*, *Legatorum* Regis Galliæ, *facta* JACOBO *Regi Aragoniæ*, *ut* JACOBUM *Regem Majoricarum in Regno suo & adjacentes Insulas restituat atque satisfaciat Tractatui coram summo Pontifice concluso*, *cum Responsione & Exceptione prædicti Regis Aragoniæ. Actum apud Valentiam in Domo Episcopali à* I. *die Januarii ad* 3. *Anno Incarnationis Domini* 1297. CUM *insertis Procuratoriis* PHILIPPI *Regis Franciæ. Datum Parisiis*, 14 *Novembris* 1297. ET *Sub-Procuratoriis memoratorum Episcopi Carcassonensis & Succentoris Aurelianensis. Datum Perpiniani*, *Anno Domini* 1297. *die Martis ante Festum Beati Thomæ Apostoli.* ibid. 1297. ——— 1298. 1. 2. & 3. Janvier.

Instrumentum publicum de Interpellatione & optione facta per Procuratores PHILIPPI *Regis Franciæ &* JACOBI *Regis Majoricarum*, *Procuratoribus* JACOBI *Regis Arragoniæ pro mutua Restitutione inter dictos Reges facienda*, *ad normam & mentem Rescriptorum Papalium desuper datorum*; CUM *Responsis. Actum apud Panissars*, *Anno Incarnationis* 1297. *die* 30 *&* 31. *Januarii.* 173. 30 & 31. Janvier.

Litteræ OTHONIS *Domini de Buren &* ALARDI *Filii ipsius*, *quibus fatentur*, *quod* REINALDO *Comiti Gelriæ*, *ob perpetratum excessum Castrum suum* Buren *resignarint & in Feudum ab eodem receperint. Datum Feria quinta post Octavas Paschæ*, *Anno* 1298. 174. 1298. 7. Avril.

Instrumentum Traditionis per Procuratores Regis Franciæ *&* Comitis Andegavensis *factæ* Regi Majoricarum *de Castris & Locis in bello de Rege Aragonum partis*, *ut ea eidem Regi restituat vel restituere faciat*, *quod ipse Rex Majoricarum pollicetur sub Sacramento præstare & complere. Actum in Castris prope Argilers*, *Elnensis Dioecesis*, *die* 30 *Junii* 1298. *Anno* IV. *Pontificatus* BONIFACII *Papæ* VIII. *Indictione* XI. 175. 30. Juin.

Litteræ JACOBI *Regis Aragonum de Restitutione facienda* JACOBI *Regis Majoricarum in Regnum suum*, *cum Insulis* Minoricæ *&* Evissæ, *ad primam instantis Mensis Augusti*, *ea tamen conditione*, *ut fiat sibi prius Restitutio Castrorum inibi notatorum*, *vel per se stetisse quominus ea fieret. Actum in Castris prope..... Dioecesis Elnensis*, *pridie Kal. Julii* 1298. ibid. 30 Juin.

Litteræ ALBERTI I. *Romanorum Regis de Infeudatione Villæ* Joe. *in* FRIDERICUM II. *Ducem Lotharingiæ suosque hæredes & Successores. Datum* 13 *Kal. Novemb. Anno Domini* 1298. *Indictione* XII. 176. 20 Octob.

Constitutio ALBERTI I. *Romanorum Regis*, *ne Bona ad Ecclesiam devoluta à consuetis tributis eximantur. Datum apud Frankinfurt* 15 *Kal. Martii*, *Anno Domini* 1299. *Regni sui* I. *Indictione* XII. ibid. 1299. 15 Fev.

Lettres de BAUDOUIN DE BEAUMONT, *par lesquelles il declare s'être volontairement dessaisi & devesti de la Terre de* Beaumont *entre les mains de* JEAN D'AVESNES *Comte de Haynaut son Seigneur*, *duquel il la tenoit en Fief*; *Avec l'acceptation du même Comte. Fait à Valenciennes le* 5. *Juillet*, *l'an de grace* 1299. ibid. 5 Juillet.

Venditio Castri & Villæ Vexii, *nec non Territorii Coxani*, *aliorumque locorum ad prædictum Castrum & Villam pertinentium*, *facta* BONHOMINI DE ASINARIO *ab* ALBERTO *Marchione de* CARRETO *pro viginti millibus librarum bonorum denariorum Astensium. Actum* 10 *Martii*, *Anno* 1300. CUM *Traditione possessionis corporalis* 16 *Martii eodem Anno* NEC NON *Transumpto tam de Venditione facta quam possessione adita. Actum in Villa Vexi*, *ubi Jus dicitur* 23 *Decembris* 1342. *Indictione* X. 177. 1300. 10 Mars.

FIN DES TABLES CHRONOLOGIQUES

DU SUPPLEMENT &c. TOM. I. PARTIE I.

SUPLEMENT
AU
CORPS DIPLOMATIQUE
DU
DROIT DES GENS;
OU
RECUEIL
DES
TRAITEZ D'ALLIANCE,
DE PAIX, DE TREVE, DE NEUTRALITÉ, DE COMMERCE, D'ECHANGE, &c.

I.

ANNO 315. 30 Mars.

(1) CONSTANTINI * *Magni Imperatoris* DONATIO *celeberrima*, SYLVESTRO *Urbis Romæ Episcopo & Papæ atque omnibus ejus successoribus, qui in Sede Beati* PETRI *usque in finem seculi sessuri sunt facta. Romæ sub tertio die Kalendarum Aprilium*, *eodem* FLAVIO CONSTANTINO AUGUSTO *quater &* GALLICANO *Consulibus.* Cum *Diversis Lectionibus ex* ISIDORI *Decreto tam vulgato, quam Manuscripto extractis, & in margine positis.* [Conciliorum Collectio Regia Tom. 2. pag. 132.]

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris scilicet, & Filii, & Spiritus Sancti: Imperator Cæsar Flavius Constantinus, in Christo Jesu, uno ex eadem Trinitate sancta, Salvatore Domino Deo nostro, fidelis, mansuetus, beneficus, Alemanicus, Gothicus, Sarmaticus, Germanicus, Britannicus, Hunicus, pius, felix, Victor ac Triumphator, semper Augustus, Sanctissimo ac beatissimo Patri Patrum Silvestro Urbis * Romanæ Episcopo & Papæ, atque omnibus ejus Successoribus, qui in Sede beati Petri usque in finem sæculi sessuri sunt, Pontificibus, nec non & omnibus Reverendissimis & Deo amabilibus Catholicis Episcopis, eidem sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ per hanc nostram Imperialem Constitutionem subjectis in universo Orbe terrarum, nunc & in posterum cunctis retro temporibus constitutis, gratia, pax, charitas, gaudium, longanimitas, misericordia à Deo Patre omnipotente, & Jesu Christo Filio ejus, & Spiritu Sancto, cum omnibus vobis.

Ea quæ Salvator & Redemptor noster Dominus Jesus Christus, altissimi Patris Filius, per suos sanctos Apostolos Petrum & Paulum, interveniente Patre nostro Silvestro summo Pontifice & universali Papa, mirabiliter dignatus est operari, liquida (a) *enarratione* per hujus nostræ Imperialis Institutionis paginam, ad cognitionem omnium populorum in universo Orbe terrarum studuit * *propalare* nostra mansuetissima Serenitas. Pri-

ANNO 315.

* Romæ.

(a) M. S. Isidor. Acquisc. habet *agnitionem*,

* Isid. habet *propagare*.

(1) On ne place point ici cette Pièce comme authentique, on n'ignore pas ce qu'on a repondu à tout ce qui a été allegué pour en prouver la supposition. Mais cette Donation est si fameuse, & le St. Siege l'a si souvent produite pour fonder ses droits, qu'on a cru qu'il étoit à propos de l'exposer ici au grand jour. afin que chacun pût en juger.

* La meme Formule, à quelques mots près, se trouve dans BOETIUS EPO *de Jurisdictione Ecclesiasticarum temporali*; apud JOANNEM THOMAM DE ROCCABERTI, in *Bibliothecâ maxima Pontificiâ*. Tom. 4. pag. 780.

C'est aussi du même *Boetius* que viennent les leçons diverses qui sont marquées, en marge. Il les avoit tirés de deux Exemplaires diferents du Decret d'*Isidore Mercator*, dont l'un est imprimé *in Conciliorum Collectione* SURII Tom. I. pag. 119. & l'autre M. S. *in Bibliotheca Acquiscinensi* [DUM.]

ANNO 315.

Primum quidem nostram fidem, quam à (c) *prælibato* beatissimo Patre & Oratore nostro Silvestro universali Pontifice docti sumus, intima cordis confessione ad instruendas omnium vestrum mentes proferentes, & ita demum Dei Misericordiam super nos diffusam annuntiantes, nosse vos volumus, sicut per anteriorem nostram sacram Pragmaticam Jussionem (d) *significavimus*, nos à culturis Idolorum simulacris mutis & surdis, manufactis, diabolicis compositionibus, atque ab omnibus Satanæ pompis recessisse, & ad integram Christianorum fidem, quæ est vera lux & vita perpetua, pervenisse; credentes, juxta id quod nos idem almificus & summus Pater (e) & doctor noster Silvester Pontifex (f) *instruit*, in Deum Patrem Omnipotentem, Factorem Cœli & Terræ, visibilium omnium & invisibilium: Et in Jesum Christum, Filium ejus * *unigenitum*, Dominum nostrum, per quem creata sunt omnia: Et in Spiritum Sanctum, Dominum & Vivificatorem universæ Creaturæ. Hos, Patrem & Filium & Spiritum, confitemur, ita ut in Trinitate perfecta & plenitudo sit Divinitatis, & unitas Potestatis. Pater Deus, Filius Deus, & Spiritus Sanctus Deus, & tres unum sunt in Jesu Christo. Tres itaque formæ, sed una potestas. Nam sapiens retro semper Deus edidit ex se, per quod semper erant gignenda sæcula, Verbum. Et quando eodem solo suæ sapientiæ verbo universam ex nihilo formavit creaturam, cum eo erat, cuncta suo arcano componens mysterio. Igitur perfectis Cœlorum virtutibus, & universis terræ materiis, pio sapientiæ suæ nutu, ad imaginem & similitudinem suam primum de limo terræ fingens hominem, (g) *hunc* in Paradiso posuit voluptatis. * Quem antiquus serpens & hostis invidens diabolus, per amarissimum ligni vetiti gustum exulem ab eisdem fecit gaudiis: eoque expulso, (h) *non desivit* sua venenosa multis modis protelare jacula, ut à via veritatis humanum abstrahens genus, idolorum (k) *culturæ*, videlicet creaturæ, & non creatori deservire suadeat: quatenus per hoc eos, quos suis valuerit irretire insidiis, secum æterno (l) *efficiat* concremandos supplicio. Sed Deus noster misertus (m) *plasmatis sui*, dirigens Sanctos suos Prophetas, per hos lumen futuræ vitæ, adventum videlicet filii sui, Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, annuntians, misit eumdem unigenitum Filium suum & Sapientiæ Verbum. Qui descendens de Cœlis propter nostram salutem, natus de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Non amisit quod fuerat, sed cœpit esse quod non erat. Deum perfectum, & hominem perfectum; ut Deus mirabilia perficiens, & ut homo humanas passiones sustinens: ita Verbum hominem, & Verbum Deum, prædicante Patre nostro Silvestro summo Pontifice, intelligimus, ut verum Deum, verum hominem fuisse, nullo modo ambigamus. Electisque duodecim Apostolis, (n) *miraculis* coram eis & innumerabilis populi multitudine coruscavit. Confitemur eumdem Dominum Jesum Christum adimplesse Legem & Prophetas, passum, crucifixum secundum Scripturas, tertia die à mortuis resurrexisse, assumptum in Cœlos, atque sedentem ad dexteram Patris, inde venturum judicare vivos & mortuos, cujus imperii non erit finis. Hæc est enim fides nostra Catholica orthodoxa, à beatissimo Patre nostro Silvestro summo Pontifice (o) *nobis* prolata. (p) *Exhortamur* idcirco omnem Populum, & diversas gentium Nationes, hanc fidem tenere, colere & prædicare, & in sanctæ Trinitatis nomine (q) *baptismi* gratiam consequi & Dominum nostrum Jesum Christum Salvatorem nostrum qui cum Patre & Spiritu sancto per infinita sæcula vivit & regnat, quem Silvester beatissimus Pater noster universalis prædicat Pontifex, corde devoto adorare. Ipse enim Dominus noster misertus mihi peccatori, misit sanctos suos Apostolos ad visitandum nos, & lumen sui splendoris infulsit nobis, ut abstractum à tenebris, ad veram lucem & (a) *agnitionem* veritatis me venisse (b) *gratularemini*. Nam dum valida squaloris lepra totam mei corporis invasisset carnem, & multorum medicorum convenientium cura adhiberetur, nec ullius quidem cura promeruissemus salutem, *ad* (c) *hoc* venerunt Sacerdotes Capitolii dicentes, mihi debere fieri fontem in Capitolio, & compleri hunc innocentium sanguine, & eo calente * loto me posse mundari. Et secundum eorum dicta, aggregatis plurimis innocentibus infantibus, dum vellent sacrilegi Paganorum Sacerdotes eos (d) *mactare*, & ex eorum sanguine fontem * repleri, cernens Serenitas nostra lacrymas matrum eorum, illico exhorrui facinus: miseratusque eas, proprios illis restitui præcipimus Filios suos, datisque vehiculis & donis concessis, gaudentes ad propria relaxavimus. Eadem igitur (e) *transacta die*, *nocturno nobis facto silentio*, dum somni tempus advenisset, adsunt Apostoli S. Petrus & Paulus, dicentes mihi: Quoniam flagitiis posuisti terminum, & effusionem sanguinis innocentis horruisti, missi sumus a Christo Domino Deo nostro, dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Audi ergo monita nostra, & fac quodcumque (f) *indicamus* tibi; Silvester Episcopus hujus Civitatis ad montem Soracte persecutiones tuas fugiens, in cavernis petrarum cum suis Clericis latebram fovet. Hunc ad te cum adduxeris, ipse tibi piscinam pietatis ostendet, in qua dum tertio te merserit, omnis te valetudo ista deseret lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc vicissitudinem tuo Salvatori compensa, ut omnes jussu tuo per totum orbem restaurentur Ecclesiæ. Te autem ipsum in hac parte purifica, ut relicta omni superstitione Idolorum, Deum vivum & verum, qui solus est & verus, adores & excolas, ut ad ejus voluntatem attingas. Exurgens igitur à somno, protinus juxta id quod à sanctis Apostolis admonitus sum, peregi: advocatoque eodem præcipuo & magnifico Patre & illuminatore nostro Silvestro universali Papa, omnia à Sanctis Apostolis mihi præcepta dixi verba; percontatique sumus ab eo, (g) *qui isti essent*, Petrus & Paulus. Ille vero, non eos Deos vere dici, sed Apostolos Salvatoris nostri Domini Dei Jesu Christi, respondit. Et rursum interrogare cœpimus eumdem beatissimum Papam, utrum istorum Apostolorum imagines expressas haberet, ut ex pictura disceremus hos esse, quos revelatio docuerat. Tunc idem venerabilis Pater imagines eorumdem Apostolorum per Diaconum suum exhiberi præcepit: quas dum aspicerem, & eorum quos in somno videram, figuratos in ipsis imaginibus cognovissem vultus, ingenti clamore coram omnibus Satrapis meis confessus sum eos esse, quos in somno videram. Ad hæc beatissimus idem Silvester Pater noster, Urbis Romæ Episcopus, indixit nobis pœnitentiæ tempus intra Palatium nostrum Lateranense, in uno cilicio, ut de (h) *omnibus* quæ à nobis impie peracta, atque injuste disposita fuerant, vigiliis, jejuniis, atque lacrymis & orationibus, apud Dominum Deum nostrum Jesum Christum Salvatorem veniam impetraremus. Deinde per manus impositionem Clericorum, usque ad ipsum Præsulem veni. Ibique renuntians Satanæ pompis & operibus ejus, vel universis idolis manufactis, credere me in Deum Patrem omnipotentem, factorem Cœli & Terræ, visibilium omnium & invisibilium, & in Jesum Christum filium ejus unicum Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu sancto, (i) *natus ex* Maria Virgine, spontanea voluntate coram omni populo professus sum. Benedictoque fonte, illic me trina mersione unda salutis purificavit. Positoque me in fontis gremio, manum de cœlo me contingentem propriis oculis vidi. De qua mundus exurgens, ab omni me lepræ squalore mundatum agnoscite: (k) *levatoque* me de venerabili fonte, induto vestibus candidis, septiformis gratiæ Sancti Spiritus consignationem adhibuit beati chrismatis unctione, & vexillum sanctæ crucis in mea Fronte linivit, dicens; (l) *signet* te Deus sigillo fidei suæ, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, in consignatione fidei. Cunctusque Clerus respondit, Amen. Et adjecit Præsul, Pax tibi. Prima itaque die post perceptum sacri baptismatis mysterium, & post curationem corporis mei à lepræ squalore, agnovi non esse alium Deum, nisi Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, quem (m) *beatus* Silvester Papa prædicat, Trinitatem in unitate, & unitatem in Trinitate. Nam omnes Dii gentium, quos usque hactenus colui, Dæmonia, opera hominum manufacta comprobantur. Etenim quantam potestatem idem Salvator noster suo Apostolo B. Petro contulerit in Cœlo ac Terra, lucidissime nobis idem venerabilis Pater edixit, dum fidelem eum in sua interrogatione inveniens, ait: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædi-*

ficabo

(c) M. S. Isidor. Acquisci. habet *prælato*.
(d) Isid. habet *significamus*.
(e) M. S. Isid. non habet *&*.
(f) M. S. Isid. Acquis. habet *instit*.
* Isid. habet *unicum*.
(g) M. S. Isid. habet *quem*.
* *Cui*.
(h) M. S. Isid. habet *non desinit*.
(k) Isid. habet *cultura*.
(l) M. S. Isid. habet *afficiat*.
(m) M. S. Isid. habet *plasma sua*.
(n) Isid. habet *miracula*.
(o) Isid. non habet *nobis*.
(p) M. S. Isid. habet *exortantes*.
(q) M. S. Isid. habet *aptissime*.
(a) Isid. habet *cognitionem*.
(b) Isider. habet *gratulemini*, & in M. S. *gratulamini*.
(c) Isid. M. S. habet *ad hæc*.
* Lotum.

ANNO 315.

(d) M. S. Isid. habet *maculari*.
* *replere*.
(e) Isid. M. S. habet *nocturna nobis facta silentia*.
(f) Isid. habet *indicabimus*.
(g) Isidor. habet *qui isti dii essent*.
(h) Isid. M. S. habet *omnia*.
(i) Isid. M. S. habet *natus &*.
(k) Isid. habet *lavatoque*.
(l) Isid. M. S. habet *signat*.
(m) Isid. M. S. habet *beatissimus*.

ANNO 315.

ficabo Ecclesiam meam, & portæ inferni non prævalebunt adversus eam. Advertite Potentes, & aure cordis intendite, quid bonus Magister & Dominus suo discipulo adjunxit, inquiens: *Quodcumque ligaveris super Terram, erit ligatum & in Cœlis.* Mirum est hoc valde & gloriosum in Terra ligare & solvere, & in Cœlo ligatum & solutum esse. Et dum hæc, prædicante beato Silvestro, agnoscerem, & beneficiis ipsius beati Petri integerrime sanitate me comperi restitutum; utile judicavimus, una cum omnibus nostris (*n*) *Satrapis*, & universo Senatu, Optimatibusque meis, etiam & cuncto Populo Romanæ gloriæ Imperio subjacenti, ut sicut in Terris sanctus Petrus Vicarius Filii Dei esse videtur constitutus, etiam & Pontifices, (*o*) *qui successores sunt ipsius Principis Apostolorum*, Principatus potestatem, amplius quam terrena Imperialis nostræ Serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis nostroque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum Principem Apostolorum, & ejus (*p*) *successores*, firmos apud Deum esse patronos. Et sicut (*a*) *nostram terrenam Imperialem potentiam, sic ejus sacrosanctam Romanam Ecclesiam decrevimus veneranter honorari & amplius quam* nostrum Imperium & terrenum thronum, Sedem Sacratissimam beati Petri gloriose exaltari, tribuentes ei potestatem & gloriæ dignitatem atque vigorem & honorificentiam Imperialem: atque decernentes sancimus, ut Principatum teneat tam super quatuor præcipuas Sedes, Antiochenam, Alexandrinam, (*b*) *Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam*, quamque etiam super omnes in universo Orbe terrarum Dei Ecclesias. Et Pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis Sacerdotibus totius Mundi existat, & ejus judicio, quæque ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. Justum quippe est, ut ibi Lex sancta caput teneat Principatus, ubi sanctarum Legum institutor, Salvator noster, beatum Petrum Apostolatus obtinere præcepit Cathedram, ubi & crucis patibulum sustinens, beatæ mortis sumpsit poculum suique Magistri & Domini imitator apparuit. Et ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant, ubi eorum Doctor beatus Paulus Apostolus pro Christo extenso collo, martyrio coronatus est. Illic usque in finem quærant Doctorem, ubi sanctum Doctoris quiescit corpus: & ibi proni ac humilitati, cœlestis Regis Dei Salvatoris nostri Jesu Christi famulentur officio; ubi superbi terreni Regis serviebant Imperio. Interea nosse volumus omnem Populum universarum Gentium ac Nationum per totum Orbem terrarum, construxisse nos intra Palatium nostrum Lateranense eidem Salvatori nostro Domino Deo Jesu Christo Ecclesiam à fundamentis cum baptisterio, & duodecim nos sciatis de ejus fundamentis, secundum numerum duodecim Apostolorum, cophinos terræ onustatos propriis asportasse humeris: quam sacrosanctam Ecclesiam, caput & verticem omnium Ecclesiarum in universo Orbe terrarum dici, coli, venerari ac prædicari sancimus, sicut per alia nostra Imperialia Decreta (*c*) *constituimus*. Construximus quoque Ecclesias beatorum Petri & Pauli * *primorum* Apostolorum, quas auro & argento locupletavimus, ubi & sacratissima eorum corpora cum magno honore recondentes, thecas ipsorum ex electro (cui nulla fortitudo prævalet elementorum) construximus, & crucem ex auro purissimo, & gemmis preciosissimis, per singulas eorum thecas posuimus, & clavis aureis confiximus. (*e*) *Quibus Ecclesiis* pro concinnatione luminariorum, possessionum prædia contulimus, & rebus diversis eas ditavimus, & per nostram Imperialem jussionem sacram, tam in oriente quam in occidente, vel etiam septemtrionali & meridiana plaga, videlicet in Judæa, Græcia, Asia, Thracia, Affrica, & Italia, vel diversis Insulis, nostra largitate *eis* (*f*) *libertatem* concessimus, ea prorsus ratione, ut per manus beatissimi Patris nostri Silvestri Pontificis Successorúmque ejus omnia disponantur. Gaudeat ergo una nobiscum omnis populus & gentium Nationes in universo Orbe terrarum; & exhortantes, (*g*) *monemus* omnes, ut Deo nostro & Salvatori Jesu Christo immensas una nobiscum referant gratias, quoniam ipse Deus in Cœlis desuper, & in terra deorsum, (*h*) *nos* per suos sanctos Apostolos

(*n*) Isidor. M. S. habet *Satrapibus.*

(*o*) Isidor. M. S. habet. *qui ipsius principis Apostolorum gerunt vices.*

(*p*) Isid. M. S. habet *Vicarios.*

(*a*) Isidor. M. S. habet *& sicut nostra est terrena Imperialis Potentia ejus sacross. Rom. Ecclesia decrevimus reverenter honorare.*

(*b*) Isidor. M. S. habet *Constantinopolitanam & Hierosolymitanam.*

(*c*) Isid. M. S. habet *statuimus.*

*Principum.

(*e*) Isid. M. S. non habet *Ecclesiis.*

(*f*) Isid. M. S. non habet *libertatem.*

(*g*) Isid. M. S. non habet *monemus.*

(*h*) Isid. M. S. habet *qui nos.*

visitans, sanctum baptismatis sacramentum percipere & corporis sanitatem, dignos effecit. Pro quo concedimus ipsis sanctis Apostolis Dominis meis beatissimis Petro & Paulo, & per eos etiam beato Sylvestro Patri nostro, summo Pontifici, & universali, Urbis Romæ Papæ; & omnibus ejus Successoribus Pontificibus, qui usque in finem Mundi in Sede beati Petri erunt sessuri, atque de præsenti contradimus Palatium Imperii nostri Lateranense, quod omnibus in toto Orbe terrarum præfertur atque præcellit Palatiis: deinde Diadema, videlicet Coronam capitis nostri, simulque phrygium, id est, mitram, nec non & (*i*) *superhumerale*, videlicet lorum, quod imperiale circumdare assolet collum: verùm etiam & chlamyden purpuream, atque tunicam (*k*) *coccineam*, & omnia Imperialia indumenta, sed & Dignitatem Imperialium (*l*) *Præsidentium* Equitum; conferentes etiam & Imperialia Sceptra, simulque & (*m*) *cuncta signa*, atque banta vel banda etiam, & diversa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. Viris autem reverendissimis Clericis in diversis Ordinibus eidem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ servientibus, illud (*n*) *culmen singularitate, potentia & præcellentia* habere sancimus, cujus amplissimus noster Senatus videtur gloria (*o*) *adorari*, id est, Patricios atque Consules effici, nec non & ceteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut Imperialis Militia ornatur, ita & Clerum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officiis diversis, cubiculariorum nempe & ostiariorum, atque omnium (*p*) *excubitorum*, ornatur, ita & sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissimè pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, clericorum ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ manipulis (*q*) & linteaminibus, id est, candidissimo colore decorare equos, & ita equitare. Et sicut noster Senatus calceamentis utitur cum udonibus, id est candido linteamine illustratis, sic utantur & Clerici, & sic Cœlestia sicut terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuimus ipsi sanctissimo Patri nostro Silvestro Urbis Romæ Episcopo & Papæ, & omnibus qui post eum in successum, & perpetuis temporibus advenerint, beatissimis Pontificibus, pro honore & gloria Christi Dei nostri, in eadem Dei magna Catholica & Apostolica Ecclesia, ex nostro indicto, ut quem placatus proprio consilio * clericari voluerit, & in numero religiosorum Clericorum connumerare, nullum ex omnibus præsumentem superbe agere. Decrevimus itaque & hoc, ut idem venerabilis Pater noster Silvester summus Pontifex, & omnes ejus Successores Pontifices, (*s*) *Diademate (videlicet Corona, quam* ex capite nostro illi concessimus) ex auro purissimo & gemmis preciosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei & pro honore beati Petri gestari. Ipse vero beatissimus Papa, quia super coronam Clericatus, quam gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipsa ex auro non est passus uti Corona: (*t*) *nos* phrygium quoque (*u*) *candidi nitoris*, splendidam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (*x*) *ejus* Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri. Unde ut pontificalis apex non vilescat; (*y*) *sed amplius* etiam quam terreni Imperii dignitas, & gloriæ potentia decoretur; ecce tam Palatium nostrum, ut prædictum est, quamque (*z*) *Urbem Romam* & omnes totius Italiæ & occidentalium Regionum Provincias, loca & Civitates, præfato beatissimo Pontifici nostro Silvestro universali Papæ * concedimus atque relinquimus, & Successorum ipsius Pontificum potestati & ditioni, firma imperiali censura, per hanc divalem nostram & pragmaticum Constitutum, decernimus disponendum, atque juri sanctæ Romanæ Ecclesiæ concedimus permansurum. Unde congruum prospeximus, nostrum Imperium & Regni potestatem in Orientalibus transferri ac transmutari Regionibus, & in Byzantiæ Provinciæ optimo loco, nomini nostro Civitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium, quoniam ubi Principatus Sacerdotum & Christianæ Religionis caput ab Impera-

(*i*) M. S. habet *& superb. seu*

(*k*) Isid. habet *occineam.*

(*l*) Isid. M. S. habet *presidenti.*

(*m*) Isid. M. S. habet *conta atque signa & diversa.*

(*n*) Isid. M. S. habet *culmen, singularitatem, potentiam & precellentiam.*

(*o*) Isid. habet *adornari.*

(*p*) Idem M. S. habet *Excubiarum.*

(*q*) M. S. habet *ex.*

* Clericare.

(*s*) Isid. M. S. habet *Coronam quam.*

(*t*) Isidor. M. S. non habet *nos.*

(*u*) M. S. habet *candido nitore.*

(*x*) M. S. habet *ipsius.*

[*y*] Isidor. M. S. *sed magis amplius.*

[*z*] Isid. M. S. habet *Romanæ Urbis.*

*Contradentes atque relinquentes.

ANNO 315.

ratore cœlesti constitutum est, justum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem. Hæc vero omnia, & per alia divalia Decreta statuimus atque confirmavimus, usque in finem Mundi illibata & inconcussa * permanere decernimus. Unde coram Deo vivo, qui nos regnare præcepit, & coram terribili ejus Judicio obtestamur, hoc nostrum Imperiale Constitutum, omnes nostros Successores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas, etiam amplissimum Senatum & universum Populum, in toto Orbe terrarum, nunc & in posterum cunctis retro temporibus Imperio nostro subjacentem, nulli eorum quoquo modo licere, hæc quæ à nobis Imperiali Sanctione sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, vel ejus omnibus Pontificibus concessa sunt, refragari aut confringere, vel in quoquam * convellere. Si quis autem (quod non credimus) in hoc temerator, aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus subjaceat innodatus, & sanctos Dei Principes Apostolorum Petrum & Paulum sibi in præsenti & futura vita sentiat contrarios, atque in inferno inferiori concrematus, cum Diabolo & omnibus deficiat impiis. Hujus vero Imperialis Decreti nostri paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus beati Petri Principis Apostolorum posuimus, ibi eidem Dei Apostolo spondentes, nos cuncta inviolabiliter conservare, & nostris Successoribus Imperatoribus conservanda in mandatis relinquere, ac beato Patri nostro Silvestro summo Pontifici & universali Papæ, ejusque cunctis Successoribus Pontificibus, Domino Deo & Salvatore nostro Jesu Christo annuente, tradimus perenniter atque feliciter possidenda. Et subscriptio imperialis: Divinitas vos conservet per multos annos sanctissimi ac beatissimi Patres. Datum Romæ, sub tertio die Kalendarum Aprilium, Domino nostro Flavio Constantino Augusto quater & Gallicano viris clarissimis Consulibus.

* Ifid. habet *permansura* apud Surium & in M. S. Acquisc. *permanenda*.

* Convelli.

Ejusdem* DONATIONIS, *aliud Exemplar, seu Fragmentum, ex* BALSAMONIS *in* PHOTII *Nomocanonem Commentariis ad Titul.* 8. *cap.* 1. *& secundum* HENRICI AGYLÆI *Interpretationem. [Bibliotheca Juris Canonici veteris *Tom.* 2. *Ex Bibliotheca* CHRISTOPHORI JUSTELLI. *pag.* 929. *Græce & Latine.*]

CUm omnibus Satrapis nostris, cum universo Senatu, cum Præfectis, denique cum omni Populo potestati Romanæ Majestatis subdito, conveniens esse judicavimus, ut quemadmodum Sanctus Petrus ex Persona Filii Dei [*Ecclesiæ Caput*] est in terris: ita etiam Episcopi, qui Successores sunt Principis Apostolorum, primariam in terris potestatem habeant: [*& quidem*] ampliùs quàm nostræ Gloriæ Imperatoria Majestas habeat. Atque id [*quidem*] concessum est à nobis, * Augustaque nostra conjuge: ac volumus, ut ipse Princeps Apostolorum, ejusque Successores, ex ipsius persona primi apud Deum Patres sint, atque defensores. Et quemadmodum Imperatoriæ nostræ Majestatis potestas colitur & honoratur: ita sancimus: ut & sancta Romanorum Ecclesia colatur & honoretur; atque suprà quàm Imperatoria nostra Majestas, terrenumque solium, sancta Sedes Sancti Petri laudibus cumuletur atque exaltetur. [*&c*] data [*jam*] ipsi potestate, Majestatisque dignitate, confirmato [*deinde*] judicio sancimus, ut primariam illam habeat potestatem, atque caput sit quatuor soliorum, Alexandrini videlicet, Antiocheni, Hierosolymitani, & Constantinopolitani: ac [*verò*] breviter omnium Ecclesiarum universi terrarum Orbis. [*ut*] etiam qui sanctæ Romanorum Ecclesiæ Episcopus futurus est, gloriosus esse debeat, & supra omnes [*totius*] Mundi Sacerdotes excelsus. Ut [*postremò*] si quid ad cultum Dei, Christianamque Fidem instaurandam ac constabiliendam pertineat, [*id*] ab ipso dijudicetur. Æquum enim est, ut illic sacra Lex originem & initium sumat, ubi sacrosanctus Legislator Servator noster Jesus Christus beatum Apostolum Petrum sedem obtinere jussit, crucis afflictionem sustinuit, beatæque mortis calicem bibit: & ubi [*ille*] etiam imitator Magistri atque Domini sui factus est. Ut, [*item*] illic inclinent gentes capita sua propter confessionem nominis Christi, ubi illarum Doctor beatus Apostolus Paulus extenso propter Christum collo martirii coronam accepit: Ut [*insuper*] usque ad finem Mundi [*illæ*] Doctorem quærant, ubi sanctorum ejus reliquiæ quiescunt. [*Ad extremum verò, ut*] quo loco superbo illi Regi servivimus eodem supini ac in terram expansi cœlestis Regis & Dei & Servatoris nostri Jesu Christi officiis deserviamus. Tradimus itaque ipsis sanctis Apostolis, beatis dominis meis Petro & Paulo, ac post illos beato Silvestro, Patri nostro, magno Episcopo, & Catholico Papæ Urbis Romæ, omnibusque Successoribus ejus, qui ab hodierno [*die*] usque ad finem Mundi in solio beati Petri præsidebunt, Imperatorium nostrum Palatium Lateranense, quod superat atque vincit totius Mundi Palatia: præterea etiam Diadema, sive Coronam capitis nostri: tum lorum quoque & humerale, quod Imperatoriæ Majestatis collum cingit: simul etiam purpuream chlamydem, & tunicam coccineam, omniaque Imperatoria indumenta, nec non Imperatoriorum Jumentorum insignia: similiter etiam Imperatoria Sceptra, omnia signa, banta reliquaque Imperatoriæ Majestatis ornamenta, & potentiæ nostræ gloriam. Insuper sancimus, ut viri religiosiss: Clerici multorum Ordinum, qui eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ deserviunt, ornentur & habeant illam sublimitatem & magnificentiam qua ornatus est magnus noster Senatus, Patricii nempe, & Consules, & reliquæ dignitates. Et [*quemadmodum*] Imperialis Exercitus ornatus est: ita sancimus, ut & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Clerus ornetur. Adhæc quo modo Imperatoria potestas multis officiis exornatur, cubiculariis, ostiariis & excubitoribus, sic etiam [illegible] Romanorum Ecclesiam exornari volumus. At [*vero*] [illegible] Episcopalis splendor in omnibus præluceat, etiam hoc sancimus, ut Clerici sanctæ Romanorum Ecclesiæ caballos candidis linteis ornatos equitent. Et quemadmodum Senatus noster calciamenta sive sandalia ex linteis candida gestat [*ita etiam illi: ut*] eodem modo cœlestia, quo terrestria, ad laudem Dei [*spectent*] supra omnia in honorem & gloriam ipsius Domini & Servatoris nostri Jesu Christi, ipsi sanctiss: Patri nostro Silvestro Episcopo & Papæ Urbis Romæ, omnibusque Successoribus ejus beatis Episcopis, in eadem magna atque Apostolica Ecclesia potestatem damus ac concedimus, ut si quis ex Senatu suapte sponte ac lubente voluntate Clericus fieri, numeroque sanctorum Clericorum numerari velit, nullus omnium illi impedimento esse audeat. Sancivimus ad hæc, ut & ipse pius Pater noster Silvester magnus Episcopus, & omnes Episcopi Successores ejus, gestarent Diadema sive Coronam ex puro [*puto*] auro & inæstimabilibus margaritis [*confectam*] quam ex capite nostro ipsi tradidimus: gestarent autem in capitibus suis ad laudem Dei, & in honorem sancti Principis Apostolorum. Verùm ipse beatiss: Papa Silvester super Coronam sive Papalethram quam ad gloriam Dei & sancti Petri habebat, nolebat portare Coronam meam vel margaritarum plenam. Nos verò, propterea quòd sanctus Silvester auream Coronam respuit, sancto ipsius capiti radiantissimum lorum, sacrosanctam resurrectionem denotans, nostris manibus imposuimus, & arrepto, adorationis timorisque sancti Petri ergò, equi ipsius freno, Stratoris officium fecimus: sancientes, ut omnes Successores ejus ad imitationem Imperatoriæ Majestatis loro utantur in processionibus. Ac verò [*id*] ideo, ut ne dignitas Episcopalis contemnatur. Quin etiam [*ut*] amplior, quàm Imperatoria nostra terrena Majestas, potentiæ quoque splendore adornetur: ecce Palatium nostrum (ut prædiximus) & Urbem Romam, nec non universæ Italiæ Occidentaliumque Regionum Præfecturas, loca atque castra prædicto beatiss: Episcopo, & Patri nostro Silvestro Papæ tradimus, & ipsi ejusque Successoribus Imperatoriam imperandi auctoritatem ac potestatem permittimus [*atque eam*] per hanc divinam jussionem ac pragmaticam Constitutionem firmam permanere sancimus, virisque sanctæ Romanorum Ecclesiæ in æternum concedimus. Quorsum [*etiam*] utile [*fore*] consideravimus, si Imperatoriam nostram Majestatem ejusque potentiam in Orientales Regiones transferremus, & in Byzantico agro loco commodo sub nomine nostro Civitatem erigeremus, atque ibi nostram Majestatem collocaremus. Quandoquidem ubi prima-

ANNO 315.

Anno 315. marium Sacerdotium, Christianæque Religionis caput cœlitus est constitutum, ut ibidem terrenus Princeps dominatum habeat, haud justum fuerit. [*Qua sanè etiam de causâ*] hoc [*orationis*] Imperatoriæ nostræ Majestatis contextu propriis manibus in venerandas sancti Apostoli & Principis Petri reliquias prostrato ac reposito, hæc nos omnia illæsa conservaturos illic juravimus, & Successoribus nostris Imperatoribus in commentariis nostris eadem servanda tradidimus. Patri [*itaque*] nostro sancto & Catholico Episcopo & Papæ, atque per ipsum omnibus Successoribus ejus Episcopis, annuente Domino nostro & Servatore Jesu Christo, omnia ante scripta rectè in æternum conservanda tradidimus.

Ex eadem Donatione Constantini *magni Excerpta secundum* Gratiani Decretum *part.* 1. *Distinct.* 96. *C.* 14. [Corpus Juris Canonici Gregorii Papæ XIII. jussu editum. part. 1. in Gratiani Decret. part. 1. Dist. 96. C. 14.]

UTile judicavimus una cum omnibus Satrapis nostris, & universo Senatu, Optimatibusque meis, etiam & cuncto Populo Romanæ gloriæ Imperio subjacenti, ut sicut beatus Petrus in terris Vicarius Filii Dei esse videtur constitutus, ita & Pontifices, qui ipsius Principis Apostolorum gerunt vices, Principatus potestatem, ampliùs quàm terrena Imperialis nostræ Serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis, nostroque Imperio obtine[illegible]es nobis ipsum Principem [illegible]orum, vel ejus Vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostram terrenam Imperialem potentiam, sic ejus sacrosanctam Romanam Ecclesiam decrevimus veneranter honorari, & amplius quàm nostrum Imperium, & terrenum thronum, Sedem sacratissimam beati Petri gloriosè exaltari: tribuentes ei potestatem, & gloriæ dignitatem, atque vigorem & honorificentiam Imperialem. Atque decernentes sancimus, ut Principatum teneat, tam super quatuor præcipuas Sedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, quàm etiam super omnes in universo Orbe terrarum Ecclesias Dei: & Pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior, & Princeps cunctis Sacerdotibus totius Mundi existat, & ejus judicio, quæque ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. *& infrà.*

Ecclesiis beatorum Apostolorum Petri & Pauli pro continuatione luminariorum, & possessionum prædia contulimus, & rebus diversis eas ditavimus, & per nostram Imperialem jussionem sacram tam in Oriente, quàm in Occidente, vel etiam Septentrionali, & Meridiana plaga, videlicet in Judæa, Græcia, Asia, Thracia, Affrica, & Italia, vel diversis Insulis nostra largitate ei concessimus, ea prorsus ratione, ut per manus beatissimi Patris nostri Sylvestri summi Pontificis, Successorumque ejus omnia disponantur: *& infrà.*

B. Sylvestro Patri nostro summo Pontifici, & universalis Urbis Romæ Papæ, & omnibus ejus Successoribus Pontificibus qui usque in finem Mundi in Sede beati Petri erunt sessuri, de præsenti contradimus Palatium Imperii nostri, simulque phrygium, nec non & super humerale, videlicet lorum, quod Imperiale circumdare assolet collum, verùm etiam & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta, sed & dignitatem Imperialium Præsidentium Equitum, conferentes etiam & Imperialia Sceptra, simulque cuncta signa, atque banda, & diversa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. Viris autem reverendissimis Clericis in diversis Ordinibus eidem Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ servientibus illud culmen, singularitate, potentia, & præcellentia habere sancimus, cujus amplissimus noster Senatus, videtur gloria adornari, id est, Patritios, atque Consules effici, nec non & cæteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut Imperialis militia ornatur, ita & Clerum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officiis diversis, Cubiculariorum nempè, & Ostiariorum, atque omnium Excubitorum ornatur, & ita sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissimè Pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc Clericorum ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, manipulis, & linteaminibus, id est, candidissimo colore decorari equos, ita & equitare. Et sicut noster Senatus calceamentis utitur cum udonibus, id est, candido linteamine illustratis, sic utantur & Clerici, ut sicut cœlestia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuimus ipsi sanctissimo Patri nostro Sylvestro, & Successoribus ejus ex nostro indicto, ut quem placatus proprio consilio clericare voluerit, & in religiosorum numero Clericorum connumerare: nullus ex omnibus præsumat superbè agere. Decrevimus ita & hoc, ut ipse & Successoribus ejus Diademate, videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemmis pretiosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri gestare. Ipse verò beatissimus Papa, quia super coronam Clericatus, quam gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipsi ex auro non est passus uti Corona, nos phrygium candido nitore splendidum resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frænum equi ipsius pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus, statuentes eodem Phrygio omnes ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri. Unde ut Pontificalis apex non vilescat, sed magis quàm terreni Imperii dignitas, gloria, & potentia decoretur, ecce tam Palatium nostrum, ut prædictum est, quàm Romanam Urbem, & omnes Italiæ, seu Occidentalium Regionum Provincias, Loca, & Civitates, præfato beatissimo Pontifici nostro Sylvestro universali Papæ contradimus, atque relinquimus: & ab eo, & à Successoribus ejus per hanc Divalem nostram, & pragmaticum Constitutum decernimus disponenda, atque juri sanctæ Romanæ Ecclesiæ concedimus permansura. Unde congruum perspeximus nostrum Imperium, & Regni potestatem in Orientalibus transferri Regionibus, & in Bizantinæ Provinciæ optimo loco, nomini nostro Civitatem ædificari, & nostrum illic constitui Imperium, quoniam ubi principatus Sacerdotum, & Christianæ Religionis caput ab Imperatore cœlesti constitutum est, justum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem, hæc verò omnia quæ per hanc nostram Imperialem sacram, & per alia divalia Decreta statuimus, atque confirmavimus, usque in finem Mundi illibata & inconcussa permanere decernimus. Unde coram Deo vivo, qui nos regnare præcepit, & coram terribili ejus judicio obtestamur per hoc nostrum Imperiale Constitutum omnes nostros Successores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas, etiam amplissimum Senatum, & universum Populum in toto Orbe terrarum nunc, & inposterum, cunctis retrò temporibus Imperio nostro subjacentem, nulli eorum quoquomodo licere hæc, aut infringere, aut in quoquam convellere. Si quis autem, quod non credimus, in hoc temerator, aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus subjaceat innodatus, & Sanctos Dei, Principes Apostolorum Petrum, & Paulum sibi in præsenti, & in futura vita sentiat contrarios, atque in inferno inferiori concrematus, cum Diabolo, & omnibus deficiat impiis. Hujus verò Imperialis Decreti nostri paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus beati Petri, Principis Apostolorum, posuimus. Datum Romæ III. Kalend. Aprilis, Domino nostro Flavio Constantino Augusto IV. & Gallicano V. C. Coss. Anno 315.

II.

(1) *Pactum Pacificationis & Partitionis inter* 587.
Gunt- 28 Nov.

(1) Ce Traité est le plus ancien & le plus entier qui nous reste du tems des Rois de France avant *Charlemagne.* Toutes les Copies qu'on en a viennent de celle que *Gregoire de Tours* a inserée fort entiere dans ses Histoires. Celle ci en est tirée, selon l'Edition du Pere *Ruinart*, qui est constamment la meilleure. Les asterisques marginaux font voir en quoi elle difére de celle de *Goldast.* Touchant la Date nous suivons la Chronologie du Pere *Labbe*, qui est aussi celle du Pere *Ruinart*, preferablement à *Goldast* qui range ce Traité sous l'an 591. [Dum.]

Anno 587.

Guntchramnum & Childebertum *Reges Francorum, atque* **Brunichildem** *Reginam, in Comitiis Andelavensibus sancitum; quo eis placet juxta certam Pactionem olim factam, Regnum in duas partes inter se hereditario jure dividere, nec non Reginæ* **Brunichildi**, *Civitatem Carducum quamprimum cedere; compluresque alias, post* **Guntchramni** *transitum in dominationem ejusdem Reginæ reverti debere. Actum die 4 Calendis, Anno 26. Regni Domni* **Guntchramni** *Regis, Domni* **Childeberti** *vero duodecimo anno.* [**Gregorii** Turonensis *Historia Francorum.* lib. 9. num. 20. col. 439. d'où l'on a tiré cette Pièce qui se trouve aussi dans **Goldasti** *Constitutiones Imperiales* Tom. 1. pag. 13. & dans **Fauchet** *Antiquités & Histoires Gauloises* liv. 4. chap. 16. pag. 279. en François.]

Exemplar Pactionis.

CUm in Christi nomine præcellentissimi Domni Guntchramnus * & Childebertus Reges, & gloriosissima Domna Brunichildis Regina, Andelaum caritatis studio convenissent, ut omnia quæ undecumque inter ipsos scandalum poterant generare pleniori consilio definirent; id inter eos, mediantibus Sacerdotibus atque Proceribus, Deo medio, caritatis studio sedit, complacuit, atque convenit, ut quamdiu eos Deus omnipotens in præsenti sæculo superesse voluerit, fidem & caritatem puram, & simplicem sibi debeant conservare. Similiter quia Domnus Guntchramnus juxta Pactionem, quam cum bonæ memoriæ Domno Sigeberto inierat, integram portionem quæ est de regno Chariberti illis fuerat consecutus, sibi diceret in integrum redhiberi, & pars Domni Childeberti, ea quæ pater suus possederat, ad se vellet ex omnibus revocare: id inter ipsos constat fixa deliberatione finitum, ut in illam tertiam portionem de Civitate Parisiensi cum terminis & Populo suo, quæ ad Domnum Sigibertum de regno Chariberti conscripta Pactione pervenerat, cum Castellis Duno & Vindocino, & quidquid de Pago Stampensi, vel Carnoteno * in pervio illo antefatus Rex cum terminis & Populo suo perceperat, in jure & dominatione Domni Guntchramni, * cum eo quod superstite Domno Sigiberto de regno Chariberti antea tenuit, debeant perpetualiter permanere. Pari conditione Civitates Meldis *, & duas portiones de Silvenectis Turonis, * Pictavis, Abrincetas, Vico Julii, * Consoranis, Lapurdo & Albige, Domnus Childebertus verecum terminis à præsenti die suæ vindicet potestati. Ea igitur conditione servata ut quem Deus de ipsis Regibus superstitem esse præceperit, Regnum illius qui absque Filiis de præsentis sæculi luce migraverit, ad se in integritatem jure perpetuo debeat revocare, & posteris suis, Domino auxiliante, relinquere. Illud specialiter placuit per omnia inviolabiliter conservari, ut quicquid Domnus Guntchramnus * rex filiæ suæ Chlothieldi contulit, aut adhuc Deo propitiante contulerit, in omnibus rebus atque corporibus, tam in Civitatibus, quam in agris, vel reditibus, in jure & dominatione ipsius debeant permanere: & si quid de agris fiscalibus, vel speciebus atque præsidio pro arbitrii sui voluntate facere, aut quicquam conferre voluerit, in perpetuo, auxiliante Domino, conservetur, neque a quocumque ullo unquam tempore convellatur, & sub tuitione ac defensione Domni Childeberti, cum his omnibus quæ ipsam transitus Genitoris sui invenerit possidentem, sub omni honore & dignitate secura debeat possidere. Pari conditione repromittit Domnus * Guntchramnus Rex, ut si, ut habet humana fragilitas, quod divina pietas non permittat, nec ille videre desiderat, contigerit Domnum Childebertum, eo superstite de hac luce migrare, filios suos Theodobertum & Theodoricum Reges *, vel si adhuc alios ipsi Deus dare voluerit, ut pius Pater sub sua tuitione & defensione recipiat, ita ut Regnum Patris eorum sub omni soliditate possideant: & Genitricem Domni Childeberti, Domnam Brunichildem Reginam, vel Filiam ejus Chlodosuindam, Germanam Domni Childeberti Regis, quamdiu infra * Regionem Francorum fuerit, vel ejus Reginam Faileubam, tanquam Sororem bonam, & Filias in sua tuitione & defensione, spiritali dilectione, recipiat, & sub omni honore & dignitate cum omnibus rebus eorum, cum Civitatibus, agris, reditibus, vel cunctis titulis, & omni corpore facultatis, tam quod præsenti videntur tempore possidere, quàm quod adhuc, Christo Præsule, juste potuerint augmentare, sub omni securitate & quiete possideant: ut si quid de agris fiscalibus, vel speciebus, atque præsidio, pro arbitrii sui voluntate facere, aut cuiquam conferre voluerint, fixa stabilitate in perpetuo conservetur, nec a quibuscunque voluntas illarum ullo tempore convellatur. De Civitatibus verò, hoc est Burdegala, Lemovica *, Cadurco, Benarno, & Begorra, quas Gailesuindam Germanam Domnæ Brunichildis, tam in dote, quam in marganegiba, hoc est matutinali dono, in Franciam venientem certum est adquisisse; Quas etiam per judicium gloriosissimi Domni Guntchramni Regis, vel Francorum, superstitibus Chilperico & Sigiberto Regibus, Domna Brunichildis noscitur adquisisse; ita convenit scilicet ut Cadurcum Civitatem, cum terminis & Populo suo, Domna Brunichildis de præsenti in sua proprietate percipiat. Reliquas vero Civitates, ex hac conditione superius nominatas, Domnus Guntchramnus dum advivit possideat, ita ut quandoque post ejus transitum, in dominatione Domnæ Brunichildis heredumque suorum cum omni soliditate, Deo propitio, revertantur; nec superstite Domno Guntchramno, neque à Domna Brunichilde, neque a Filio suo Childeberto Rege, Filiisque suis, quolibet ingenio, vel tempore repetantur. Simili modo convenit, ut Silvanectis * Domnus Childebertus in integritate teneat; & quantum tertia Domni * Guntchramni exinde debita competit, de tertia Domni Childeberti, quæ est in Rossontensi Domni Guntchramni partibus compensetur. Similiter * convenit, ut secundum pactiones inter Domnum Guntchramnum & bonæ memoriæ Domnum Sigibertum initas, laudes illi, qui Domno Guntchramno, post transitum Domni Chlothacharii *, sacramenta primitus præbuerunt, & si postea convincuntur in parte alia tradidisse, de locis ubi commonere videntur, convenit ut debeant removeri. Similiter & qui post transitum Domni * Chlothacharii convincuntur Domno Sigiberto sacramenta primitus præbuisse, & se in aliam partem transtulerunt, modo simili removeantur. Similiter quidquid antefati Reges Ecclesiis aut fidelibus suis contulerunt, aut adhuc conferre cum justitia, Deo propitiante, voluerint, stabiliter conservetur: & quidquid unicuique fidelium in utriusque Regno per legem & justitiam redhibetur, nullum ei præjudicium pariatur *, sed liceat res debita, possidere atque recipere. Et si aliquid cuicumque per interregna sine culpa sublatum est, audientia habita restauretur. Et de eo quod per munificentias præcedentium Regum unusquisque usque ad transitum gloriosæ memoriæ Domni Chlothacharii * Regis possedit, cum securitate possideat: & quod exinde fidelibus personis ablatum est, de præsenti recipiat. Et quia inter præfatos Reges pura & simplex est, in Dei nomine, concordia inligata, convenit ut in utroque Regno utriusque fidelibus, tam pro causis publicis quàm privatis, quicumque voluerit ambulare, pervium nullis temporibus denegetur. Similiter convenit, ut nullus alterius leudes, nec sollicitet, nec venientes excipiat. Quod si forsitan pro aliqua amissione partem alteram crediderit expetendam, juxta qualitatem culpæ excusati reddantur. Hoc etiam huic addi placuit Pactioni, ut si quæ Pars præsentia Statuta sub quacunque calliditate, tempore quocunque transcenderit; omnia beneficia, tam repromissa, quam in præsenti collata amittat; & illi proficiat, qui inviolabiliter omnia suprascripta servaverit, & sit de sacramentorum obligatione in omnibus absoluta. His itaque omnibus definitis, jurant Partes per Dei omnipotentis nomen & inseparabilem Trinitatem, vel divina omnia, * quæ superius scripta sunt, absque ullo dolo malo, vel fraudis ingenio inviolabiliter servaturos. Facta Pactio sub die quarto Calendis Decembris, anno 26 regni Domni * Guntchramni Regis, Domni Childeberti vero duodecimo anno.

* Guntheramnus. * Careoteno. * Guntheramni. * Meldonenses. * Turonos, Pictavos. * Vicum Juliensem cum Soranis. * Guntheramnus. * Guntheramnus. * Regem. * Intra. * Lemonica. * Silvanectum. * Guntheramni. * Simili modo. * Chlotharii. * Chlotharii. * Patiatur. * Chlotharii. * Divina omnia ac tremendum diem Judicii se omnia. * Guntheramni.

III.

ANNO 625.
6 Octob.

III.

*Traité * d'Alliance ou Privilege du Prophete* MAHOMET *pour les Chretiens habitans de son Païs, par lequel il promet de les proteger & defendre eux, leurs Temples, Chapelles, & autres Lieux & Biens contre leurs Ennemis, tant ceux du dedans que ceux du dehors. Fait le dernier jour de la Lune du quatrieme mois, l'an quatrieme de l'Hegire.* [RICAUT, Hist. de l'Etat present de l'Empire Ottoman liv. 2. chap. 2. d'où l'on a tiré cette Pièce qui se trouve aussi dans GERARDI CORN. DRIESCHII Hist. Legationis Cæsareæ Virmontii. lib. 4. pag. 395. sur le Francois de Ricaut.]

MAhomet Messager de Dieu, Envoyé pour enseigner les hommes & pour leur declarer la Commission Divine en verité, a écrit les choses suivantes, c'est à sçavoir: Que la cause de la Religion Chrêtienne ordonnée de Dieu, puisse demeurer libre dans toutes les parties de l'Orient & de l'Occident, aussi bien parmi ceux qui sont du païs, que parmi ceux, qui en sont voisins; aussi bien parmi ceux qui sont étrangers, que parmi ceux qui ne le sont pas.

Je laisse à tous ces peuples-là le présent Ecrit comme un Traité inviolable, & comme une decision parfaite de toutes les contestations & differends à venir, & comme une Loy par laquelle la justice est manifestée, & dont l'observation est enjointe étroitement. C'est pourquoy tout homme faisant profession de la Foy des Musulmans qui negligera d'accomplir ces choses, & qui violera, ou rompra cet Accord à la maniére des Infidéles & transgressera les choses que j'y commande, il rompt l'alliance de Dieu, resiste à sa volonté, & méprise son Testament, soit qu'il soit Roy, Prince, ou autre fidele. Par cet accord où je me suis engagé moi-même à la priere des Chrêtiens, tant en mon nom, qu'au nom de mes Disciples, d'entrer avec eux dans l'alliance de Dieu, & dans la paix des Prophetes, des Apôtres choisis, des Saints fidéles, & des bien-heureux du tems passé, & de celui qui est à venir. Par cette mienne Alliance donc, que je veux être executée aussi religieusement qu'un Prophete envoyé de Dieu, ou qu'un Ange qui approche de la Majesté Divine, est exact & regulier dans l'obéïssance qu'il doit à sa Loi, & à ses Commandemens.

Je promets de proteger leurs Magistrats dans mes Provinces, avec mon Infanterie, & ma Cavalerie, avec mes troupes auxiliaires, & avec mes fidéles, qui me suivent. Je promets aussi de les défendre contre leurs ennemis, soit qu'ils soient proches, ou éloignez, de les assûrer en paix, & en guerre, & de conserver leurs Eglises, leurs Temples, leurs Oratoires, leurs Convens, & les lieux où ils font des Pelerinages, en quelque lieu qu'ils puissent être situez, soit sur des montagnes, ou dans des vallées, dans les cavernes, ou dans les maisons, dans les campagnes ou dans les deserts, ou dans quelque autre sorte de bâtiment que ce soit, & de conserver aussi leur Religion, & leurs biens, en quelque lieu qu'ils soient, soit sur la Terre, ou sur la Mer, à l'Orient, ou à l'Occident, de la même maniere que je me conserve, moi, & mon Sceptre, & que je conserve les fidéles Croyans, qui sont mon propre peuple. Je promets aussi de les prendre en ma protection & de les garantir de toutes les violences, & de toutes les vexations qu'on leur pourroit faire, & de repousser les ennemis qui voudroient leur faire du mal, & à moi aussi, & de leur resister vigoureusement tant en propre personne, que par mes serviteurs & par ceux, qui sont de mon peuple, & de ma Nation. Car puisque je suis établi sur eux, je dois, & suis obligé de les defendre, & de les garantir de toute adversité, & d'empêcher, qu'aucun mal ne leur arrive, qui n'arrive auparavant aux miens, & qui travaillent avec moi à la même œuvre. Je promets en outre de les exempter de toutes les charges, que sont obligez de porter les Confederez, soit par prêt d'argent, ou par impositions; de sorte qu'ils ne seront obligez de payer que ce qu'il leur plaira, sans que l'on puisse leur faire aucun trouble, ni aucune peine pour cela. Un Evêque ne sera point ôté de son Diocèse, ni aucun Chrêtien contraint de renoncer sa Foy, ni aucun Moine sa Profession, ni aucun Pelerin troublé en faisant son pelerinage, ni aucun Religieux dans sa cellule; & on ne pourra non plus ruiner leurs Temples, ni les convertir en Mosquées: pource que celui qui fait cela, rompt la presente Alliance de Dieu, s'oppose à son Messager, & rend nul le Testament Divin. On ne mettra aucune imposition sur les Moines, ou sur les Evesques, ni sur aucun de ceux, qui ne sont point sujets aux taxes, à moins que ce soit de leur consentement. La taxe que l'on demandera aux riches Marchands, aux Pescheurs de perles, & aux Mineurs qui tirent leurs pierres precieuses, & leur or, & leur argent, non plus que celles des autres Chrêtiens riches & opulents n'excedera pas un écu par an; & se prendra seulement sur ceux, qui sont domiciliez, & habituez en lieu certain & arrêté, & non pas sur les voyageurs, ou sur ceux qui n'ont point de demeure assurée; qui ne seront sujets à aucunes impositions, ni aux contributions ordinaires, s'ils n'ont des biens, & des heritages. Car celui qui est obligé de payer legitimement & selon la loi, de l'argent à l'Empereur, payera autant qu'un autre, & ne payera pas davantage, & on ne lui demandera rien au delà de ses forces & de ses facultez; tout de mesme celui qui est taxé pour sa terre, pour ses maisons, & pour son revenu ne sera pas chargé immoderément, ni opprimé par de plus grandes taxes que les autres qui payent contribution. Les Confederez ne seront point obligez d'aller à la guerre avec les *Musulmans* contre leurs ennemis, soit pour combattre ou pour decouvrir leurs armées, parce que les Alliez ne doivent pas estre employez dans des exécutions militaires, ce Traité n'étant fait avec eux, que pour les soulager, & pour empêcher qu'ils ne soient foulez: au contraire les *Musulmans* veilleront pour eux, feront garde, & les défendront. Qu'on ne les oblige donc point d'aller au combat, de s'opposer aux ennemis, ni de donner des chevaux & des armes, si ce n'est volontairement, & ceux qui en fourniront de la sorte, en seront reconnus & recompensez. Aucun Musulman ne tourmentera les Chrêtiens, & ne disputera avec eux si ce n'est de civilité; il les traitera humainement, & s'abstiendra de leur faire aucune violence en quelque maniére que ce soit. S'il arrive à quelque Chrêtien de commettre un crime, ou de tomber dans quelque faute, le Musulman est obligé de l'assister, d'interceder pour lui, d'estre sa caution, & d'accommoder son affaire; il pourra même racheter sa vie, & il ne sera point abandonné, ni privé de secours à cause de la divine Alliance faite avec eux, & qu'ils doivent joüir de ce que joüissent les *Musulmans*, & souffrir ce qu'ils souffrent; & de l'autre part, que les *Musulmans* joüissent de ce qu'ils joüissent, & qu'ils souffrent ce qu'ils souffrent: & conformement à ce Traité, qui est fait à la juste priére des Chrêtiens, & conformement à la diligence requise pour confirmer son autorité, vous estes obligez de les proteger, de les garantir de toute sorte de calamité, de leur rendre tous les bons offices possibles, & de faire en sorte que les *Musulmans* partagent avec eux la bonne & la mauvaise fortune. Il faut de plus avoir un soin particulier qu'on ne leur fasse aucune violence en matiére de mariage, c'est à sçavoir qu'on ne forcera point les Peres & les Meres de donner leurs Filles en mariage à des *Musulmans*, & qu'on ne les troublera point pour avoir refusé leurs Fils, ou leurs Filles en mariage, parce que cette action est purement volontaire, & se doit faire de bon cœur & avec joie. Que s'il arrive qu'une femme Chrêtienne se joigne à un *Musulman*, il doit lui laisser la liberté de sa conscience, & souffrir qu'elle obeïsse à son Pere spirituel, & qu'elle soit instruite en la doctrine de sa Foi, sans aucun empesche-

ANNO 625.

* Le même *Ricaut* avertit que les Turcs rejettent ce Traité, comme faux, mais qu'il ne laisse pas de passer pour veritable parmi plusieurs bons Auteurs, qui disent qu'il le fit dans un tems où son Royaume étoit foible & qu'il faisoit la Guerre aux Arabes, pour n'être pas ataqué par deux Ennemis à la fois. Il ajoute qu'on dit que l'Original en a été porté dans la Bibliotheque du Roi de France. [DU M.]

ANNO 625.

chement. Il la laissera donc en repos, & ne la tourmentera point, soit en la menaçant du divorce, ou en la pressant de renoncer sa Religion; & s'il fait le contraire à cet égard, il méprise l'Alliance de Dieu, il se revolte contre le Traité fait par son Messager, & devient du nombre des menteurs. Si les Chrêtiens veulent reparer leurs Eglises, leurs Monasteres, ou les autres lieux, où ils font le Service divin, & qu'ils ayent besoin de l'assistance & de la liberalité des *Musulmans*, ils sont obligez d'y contribuer de tout leur pouvoir, & de leur accorder ce qu'ils demandent, non pas à dessein de le redemander, ou d'en tirer recompense, mais gratuitement, comme une marque de leur bonne volonté pour leur Religion, & pour obeïr au Traité fait par le Messager de Dieu, & en veüe de l'obligation qu'ils ont de l'executer, & de l'accomplir. Ils n'oppimeront aucun d'eux vivant parmi les *Musulmans*, ils ne les haïront point, ils ne les obligeront point à porter des Lettres, ou à servir de guides, & ne leur feront violence en quelque maniere que ce soit; car celui qui exerce sur eux ces sortes de Tyrannies, est un oppresseur, un ennemi du Messager de Dieu, & un rebelle à ses commandemens. Voilà les choses qui ont été arrêtées entre Mahomet le Messager de Dieu, & les Chrêtiens. Les conditions ausquelles je les engage en conscience sont, Qu'aucun Chrêtien n'entretienne un Soldat ennemi des *Musulmans*, & qu'il ne le reçoive point en sa maison soit en public, ou en secret; qu'il ne donne aucune retraite à un ennemi des *Musulmans*, & qu'il ne souffre point qu'il fasse sejour dans leurs maisons, dans leurs Eglises, ou dans leurs Convens de Religieux; qu'il ne fournisse point sous main le Camp de leurs ennemis, d'hommes, d'armes & de Chevaux, & qu'il n'ait aucune correspondance ou engagement avec eux soit par écrit, ou autrement; mais que se retirant en quelque lieu de sureté ils songent à leur propre conservation, & à la defense de leur Religion. Qu'ils fournissent pendant trois jours à tout Musulman les choses necessaires pour sa subsistance & pour celle de ses bêtes, & cela honestement, & en differentes sortes de viandes; qu'ils fassent aussi tout leur possible pour les defendre si on les attaque, & pour les garder de tous accidens fâcheux. C'est pourquoi si quelque Musulman souhaite de se cacher dans quelques unes de leurs maisons ils le cacheront de bon cœur, & le tireront du péril où il se trouve sans le decouvrir à son ennemi. Si les Chrêtiens gardent la foi de leur côté, ceux qui violeront quelques-unes de ces conditions, quels qu'ils puissent être, & feront quelque chose au contraire, seront privez des avantages contenus dans l'Alliance de Dieu, & de son Messager, & seront indignes de joüir des privileges accordez aux Evesques & aux Moines Chrêtiens, & les Croyans de ce qui est contenu dans l'Alcoran.

C'est pourquoi je conjure mon Peuple au nom de Dieu, & par son Prophete, d'entretenir fidélement toutes ces choses, & de les accomplir en quelque lieu de la terre qu'ils soient, & le Messager de Dieu les en recompensera, pourvû qu'ils les observent inviolablement jusques au jour du Jugement, & jusques à la dissolution du monde. Les temoins des presentes Conditions dont Mahomet le Messager de Dieu est demeuré d'accord, sont Abu Bacre Assadiku. Omar ben Alchittab, Othman ben Affan, Ali ben Abitalib, & plusieurs autres; le Secretaire qui les a écrites, est Moavia ben Abi-Sofian, Soldat du Messager de Dieu, le dernier jour de la Lune du quatriéme mois, la quatriéme année de l'Hegire à Medine. Dieu veuille recompenser ceux qui sont temoins de cet Ecrit. Gloire soit à Dieu, Seigneur de toutes Creatures.

IV.

817. LUDOVICI *Pii Imperatoris Pactum Confirmationis de Civitate Roma, cum Ducatu suo, & cæteris Civitatibus, Urbibus, Castris, Locis, & Terris per* PIPINUM *Regem &* CAROLUM *Imperatorem beato* PETRO *donatis aut restitutis, salva tamen Dominatione supremâ.* [CÆS. BARONII Annales Ecclesiastici. Tom. 9. ann. 817. num. XI. ex quatuor Vaticanis Exemplariis simul collatis. D'où l'on a tiré cette Pièce, qui se trouve aussi dans BALUZII *Capitularia Regum Francorum sub Anno Christi* 817. Tom. I. col. 591. & 592. dans PHILIPPI LABBEI *Collectio Conciliorum* Tom. 7. col. 1515. ex Monumentis Vaticanis; dans *Chronicon Reicherspergense ad* Annum 817. dans Ivo Part. 5. C. 51. dans GRAT. Dist. 63. C. dans 30. *Ego Ludovicus*; & dans GOLDASTI *Constitutiones Imperial.* tom. 2. pag. 11.]

ANNO 817.

In nomine Domini Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

(1) EGo Ludovicus Imperator Augustus statuo & concedo per hoc Pactum Confirmationis nostræ tibi beato Petro Principi Apostolorum, & † † Pet.
pro te Vicario tuo Domno Paschali summo Pontifici & universali Papæ, & Successoribus ejus in perpetuum, sicut à prædecessoribus † vestris us- † Nostris.
que nunc in vestra potestate, & ditione tenuistis, & disposuistis Civitatem Romanam cum Ducatu suo & suburbanis atque Viculis omnibus & territoriis ejus montanis, & maritimis litoribus & portubus, seu cunctis Civitatibus, Castellis, Oppidis, ac Viculis in Tusciæ partibus, id est, Portum, Centumcellas, Cære, Bledam, Marturanum, Sutrium, Nepe, Castellum Gallesii, Hortam, Polimartium, Ameriam, Tudertum, Perusium, cum aliis tribus Insulis suis, id est, Majorem & Minorem, Puluensem & Lacum, Naniam, * Otriculum cum * Otriculos.
omnibus finibus ac territoriis ad supradictas Civitates pertinentibus, simili modo & in partibus Campaniæ, Signiam, Agnagniam, Ferentinum Alatrum, Patricum, Frusinonem, cum aliis partibus Campaniæ; nec non & Tibur cum omnibus finibus & territoriis ad easdem Civitates pertinentibus.

Nec non & Exarchatum Ravennatensem sub integritate cum * Urbibus, Civitatibus, Oppidis & * Suburbanis
Castellis, quæ piæ recordationis Domnus Pipinus Rex, ac bonæ memoriæ Genitor noster Carolus Imperator beato Petro Apostolo & prædecessoribus vestris jam dudum per Donationis paginam restituerunt, hoc est Civitatem Ravennam & Æmiliam * Bobium, Cæsenam, Forum Pompilii, Fo- * Bobium.
rum Lucii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, * Comiaclum, & Adriam & Gabelum cum * Comaclum.
omnibus finibus, territoriis atque Insulis in terra marique ad prædictas Civitates pertinentibus. Simul ‡ & Pentapolim, videlicet Ariminum, Pi- ‡ Simulque &
saurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Humanam, Æsium, Forum Sempronii, Montem Feretri Urbinum & territorium * Valuense, Calles, * Balnense.
Luceolos, Eugubium, cum omnibus finibus ac terris ad easdem Civitates pertinentibus.

Eodem modo territorium Sabinense, sicut à Genitore nostro Carolo Imperatore B. Petro Apostolo per Donationis scriptum concessum est sub integritate, quemadmomodum ab Itherico & Macenatio Abbatibus, Missis illius inter idem territorium Sabinense & Reatinum definitum est. Item in partibus Tusciæ Longobardorum Castellum Felicitatis Urbevetum, Balneum Regis, Ferenti Castrum, Viterbium, Martam, Tuscaniam, Populoniam, Soanam, Rosellas, & Insulas Corsicam & Sardiniam & Siciliam, sub integritate cum omnibus adjacentibus & territoriis maritimis, biforibus, portubus ad supradictas Civitates & Insulas pertinentibus. Item in partibus Campaniæ, Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam & Patrimonia ad potestatem & ditionem nostram pertinentia, sicut est Patrimonium Beneventanum & Salernitanum, & Patrimonium Calabriæ inferioris & superioris, & Patrimonium Neapolitanum, & ubicumque in partibus Regni atque Imperii à Deo nobis commissi Patrimonia * nostra * Vestra.
esse noscuntur.

Has omnes supradictas Provincias, Urbes, Civitates, Oppida & Castella, Viculos & territoria, simulque & Patrimonia jam dictæ Ecclesiæ tuæ, Has

(1) La Date manque à cette Piece dans tous les Exemplaires, mais on la trouve par tout rangée sous l'an 817. L'Asterisque * marque la diversité des Leçons de *Baronius*, la Croix simple † celles de *Baluze* & la Croix double ‡ celles du Pere *Labbe* & de la Collect. Royale des Conciles. [DUM.]

ANNO 817.

beate Petre Apostole, & per te Vicario tuo Spirituali Patri nostro † Domno Paschali Summo Pontifici & universali Papæ, ejusque Successoribus usque ad finem Sæculi eo modo confirmamus, ut in suo detineant jure, Principatu, ac Ditione. Simili modo per hoc nostrum confirmationis Decretum, firmamus donationes quas piæ recordationis Domnus Pipinus Rex, avus noster, & postea Domnus & Genitor noster Carolus Imperator beato Petro Apostolo spontanea voluntate contulerunt. Nec non & censum & pensiones seu ceteras donationes, quæ annuatim in Palatium Regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia Longobardorum sive de Ducatu Spoletano, sicut in supradictis donationibus continetur, & inter Sanctæ memoriæ Hadrianum Papam, & Domnum & genitorem nostrum Carolum Imperatorem convenit, quando eidem Pontifici idem de suprascriptis Ducatibus, id est, Tuscano & Spoletano, suæ auctoritatis præceptum confirmavit, eo scilicet modo, ut annis singulis supradictus census Ecclesiæ Beati Petri Apostoli persolvatur, salva super eosdem Ducatus nostra in omnibus dominatione, & illorum ad nostram * partem subjectione.

† Domno deest.

* Ditionem.

Ceterum, sicut diximus, omnia superius nominata, ita ad nostram * partem per hoc nostræ Confirmationis Decretum roboramus, ut in * vestro, vestrorumque Successorum permaneant jure, Principatu, atque Ditione, ut neque à nobis, neque à filiis & Successoribus nostris per quodlibet argumentum sive Machinationem in quacumque parte minuatur * vestra Potestas, aut * † nobis de suprascriptis omnibus vel Successoribus vestris inde aliquid subtrahatur de suprascriptis videlicet Urbibus, Provinciis, Civitatibus, Oppidis, Castris, * Viculis, Insulis, Territoriis, atque Patrimoniis, nec non & pensionibus atque censibus, ita ut neque nos ea subtrahamus, neque quibuslibet subtrahere volentibus consentiamus; sed potiùs omnia quæ superiùs leguntur, id est, Provincias, Civitates, Urbes, Oppida, Castella, Territoria, Patrimonia atque Insulas, Census ac Pensiones, Ecclesiæ beati Petri Apostoli & Pontificibus in sacratissima illius Sede in perpetuum residentibus, in quantum possumus, defendere nos promittimus, ad hoc ut omnia ea in illius Ditione ad utendum & fruendum atque disponendum firmiter valeat obtinere: nullamque in eis nobis partem aut potestatem disponendi aut judicandi, subtrahendive aut minorandi vendicamus, nisi quando ab † illo, qui eo tempore hujus Sanctæ Ecclesiæ Regimen tenuerit, rogati fuerimus. Et si quilibet homo de supradictis Civitatibus ad vestram Ecclesiam pertinentibus ad nos venerit, subtrahere se volens de vestra jurisdictione vel potestate, vel quamlibet aliam iniquam machinationem metuens, aut culpam commissam fugiens, nullo modo eum aliter recipiemus, nisi ad justam pro eo faciendam intercessionem, ita dumtaxat si culpa quam commisit venialis fuerit inventa, sin aliter, comprehensum vestræ potestati eum tradémus, exceptis his qui violentiam vel oppressionem potentium passi, ideò ad nos * veniant, ut per nostram intercessionem justitiam accipere mereantur, quorum altera conditio est, & à Superioribus valde disjuncta.

*Potestatem.

* Nostro, nostrorumque.

* Nostra.

† Vobis.

* Vobis.

* Villis.

† Ab eo qui illo.

* enerit at.

Et quando divina vocatione hujus Sacratissimæ Sedis Pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex Regno nostro aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus licentiam habeat contra Romanos aut publice, aut private veniendi, aut electionem faciendi, nullusque in Civitatibus vel Territoriis ad Ecclesiam beati Petri pertinentibus, aliquod malum propter hoc facere præsumat, sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sine aliqua perturbatione honorificam Pontifici suo exhibere sepulturam, & eum quem divina inspiratione & beati Petri intercessione omnes Romani uno consilio † & una concordia sine aliqua promissione ad Pontificatus ordinem elegerint; sine aliqua ambiguitate & contradictione more canonico consecrari. Et cùm consecratus fuerit, Legati ad nos, vel ad successores nostros Reges Francorum dirigantur qui inter nos * illum amicitiam & charitatem & pacem socient, sicut temporibus piæ recordationis Domni Caroli atavi nostri sive Domni Pipini avi nostri vel & Caroli Imperatoris genitoris consuetudo erat faciendi. Hoc autem ut * ab omnibus fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris firmum esse credatur, firmiùsque per futuras generationes & Sæcula ventura custodiatur, propriæ manus Signaculo & venerabilium Episcoporum, atque Abbatum, vel Optimatum nostrorum sub jurejurando & subscriptionibus pactum istud nostræ Confirmationis roboravimus & per Legatum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Theodorum Nomenclatorem Domno Paschali Papæ direximus.

† Atque concordia.

† Et illum.

† Ab deest.

Ego Ludovicus misericordia Dei Imperator subscripsi.

Et subscripserunt tres filii ejus & Episcopi decem & Abbates octo, & Comites quindecim, & Bibliothecarius unus & Mansionarius unus & Ostiarius unus.

VI.

Pactus Legis SALICÆ. *Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 798. Indictione VI. Domnus* KAROLUS MAGNUS *Rex Francorum inclitus hunc libellum tractati Legis Salicæ scribere jussit.* [BALUZII *Capitularia Regum Francorum* sub Anno Christi 798. Tom. I. col. 281. & seqq.] 798.

INCIPIUNT CAPITULA LEGIS SALICÆ.

1. *De mannire.*
2. *De furtis porcorum.*
3. *De furtis animalium.*
4. *De furtis ovium.*
5. *De furtis caprarum.*
6. *De furtis canum.*
7. *De furtis avium.*
8. *De furtis arborum.*
9. *De furtis apium.*
10. *De damno in messe vel in qualibet clausura.*
11. *De servis vel mancipiis furatis.*
12. *De furtis ingenuorum vel infracturis.*
13. *De furtis servorum vel infracturis.*
14. *De ingenuis hominibus qui ingenuas mulieres rapiunt.*
15. *De eo qui hominem ingenuum expoliaverit.*
16. *De eo qui villam alienam adsallierit.*
17. *De eo qui mortuum hominem expoliaverit.*
18. *De incendiis.*
19. *De vulneribus.*
20. *De eo qui hominem innocentem & absentem ad Regem accusaverit.*
21. *De maleficiis.*
22. *De eo qui mulieri ingenuæ manum strinxerit.*
23. *De eo qui navem sine permissu domini moverit aut furaverit.*
24. *De furtis in molino commissis.*
25. *De caballo sine permissu domini sui ascenso.*
26. *De his qui pueros vel puellas occiderint vel totonderint.*
27. *De adulteriis ancillarum.*
28. *De libertis dimissis.*
29. *De furtis diversis.*
30. *De locationibus.*
31. *De debilitatibus.*
32. *De conviciis.*
33. *De via lacina.*
34. *De eo qui hominem ingenuum sine causa ligaverit.*
35. *De venationibus.*
36. *De sepibus.*
37. *De homicidis servorum vel ancillarum.*
38. *De quadrupedibus, si hominem occiderint.*
39. *De vestigio minando.*
40. *De caballis furatis.*
41. *De his qui aliena mancipia sollicitaverint.*
42. *De servo qui de furto fuerit interpellatus.*
43. *De homicidiis ingenuorum.*
44. *De homicidiis à contubernio factis.*
45. *De homicidiis in convivio factis.*
46. *De reippus.*
47. *De eo qui villam alienam occupaverit, vel si duodecim mensibus eam tenuerit.*
48. *De affatomiæ.*
49. *De filtortis, hoc est, qualiter homo furatas res intertiare debet.*
50. *De falso testimonio.*
51. *De testibus adhibendis.*
52. *De eo qui fidem factam alteri reddere noluerit.*
53. *De eo qui Grafionem ad res alienas tollendas injustè invitaverit.*
54. *De re præstata.*

ANNO 798.

55. *De manu ab æneo redimenda.*
56. *De eo qui Grafionem occiderit.*
57. *De corporibus expoliatis.*
58. *De incendio vel expoliatione Ecclesiæ, sive homicidiis Clericorum.*
59. *De eo qui ad mallum venire contempserit.*
60. *De Rachinburgiis qui secundùm legem non judicant.*
61. *De chrenechruda.*
62. *De alode.*
63. *De eo qui se de parentela tollere vult.*
64. *De charoena.*
65. *De compositione homicidii.*
66. *De homine in hoste occiso.*
67. *De eo qui alterum hereburgium clamaverit.*
68. *De caballo excoriato.*
69. *De eo qui hominem de bargo vel de furca dimiserit.*
70. *De eo qui filiam alienam quæsierit, & se retraxerit.*
71. *De terra condemnata.*

INCIPIT LIBER LEGIS SALICÆ.

TITULUS I.

De mannire.

Lib. III. Capitular. c. 45. & VI. 211.

I. SI quis ad mallum legibus dominicis mannitus fuerit, & non venerit, si eum sunnis non detinuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Ille verò qui alium mannit, si non venerit, & eum sunnis non detinuerit, ei quem mannivit similiter sexcentos denarios, qui faciunt solidos quindecim, componat.

III. Ille autem qui alium mannit, cum testibus ad domum illius ambulet, & sic eum manniat, aut uxorem illius, vel cuicunque de familia illius denuntiet ut ei faciat notum quomodo sit ab illo mannitus.

IV. Nam si in jussione Regis fuerit occupatus, manniri non potest.

V. Si verò infra pagum in sua ratione fuerit, potest manniri, sicut superiùs dictum est.

II. *De furtis porcorum.*

I. Si quis porcellum lactantem furaverit de chranne prima aut de mediana, & inde fuerit convictus, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur; excepto capitale & delatura.

II. Si verò in tertia chranne furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis porcellum de sude furaverit qui clavem habet, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis porcellum in campo inter porcos ipso porcario custodiente furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis porcellum furaverit qui sine matre vivere potest, quadraginta denariis, qui faciunt solidum unum, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si quis scrovam subbattit in furto, hoc est, porcellos à matre subtrahit, ducentis octuaginta denariis, qui faciunt solidos septem, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VII. Si quis scrovam cum porcellis furaverit, septingentis denariis, qui faciunt solidos decem & septem cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VIII. Si quis porcellum anniculum furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IX. Si quis porcum bimum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

X. Si quis tertussum porcellum furaverit usque ad anniculatum, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XI. Si quis verò porcum post anniculatum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XII. Si quis verrum furaverit, septingentis denariis, qui faciunt solidos decem & septem cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XIII. Si quis scrovam ducariam furaverit, septingentis denariis, qui faciunt solidos decem & septem cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XIV. Si quis maialem sacrivum, qui dicitur votivus, furaverit, & hoc cum testibus ille qui eum perdidit potuerit adprobare quod sacrivus fuisset, septingentis denariis, qui faciunt solidos decem & septem cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XV. Si quis maialem non sacrivum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XVI. Si quis tres porcos vel ampliùs usque ad sex capita furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XVII. Si quis de grege quindecim porcos furaverit, & reliqui ibi remanserint, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XVIII. Si quis viginti quinque porcos furaverit, & de grege illo ampliùs non fuerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XIX. Si autem aliqui ex iisdem porcis supra viginti quinque porcos remanserint, & non fuerint furati, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XX. Si verò quinquaginta porcos furaverit, & aliqui remanserint, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. *De furtis animalium.*

I. Si quis vitulum lactantem furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis anniculum animal aut bimam vitulam furatus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis vaccam cum vitulo furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis vaccam sine vitulo furaverit, mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis vaccam domitam furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si quis bovem furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VII. Si quis taurum gregem regentem furaverit, qui de tribus villis communes vaccas tenuerit, hoc est, trespellius, mille & octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VIII. Si quis taurum furaverit qui unum gregem regit, & junctus nunquam fuit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IX. Si quis bimum taurum furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

X. Si quis taurum Regis furaverit, ter mille sexcentis denariis, qui faciunt solidos nonaginta, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XI. Si quis duodecim animalia furaverit, ut nec unum quidem animal ex eis remanserit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XII. Si autem duodecim furaverit, & super aliqua remanserint, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura. Et usque ad viginti quinque uno judicio terminantur.

XIII. Si quis viginti quinque animalia furaverit, &

ANNO 798.

& ſuper aliqua remanſerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. *De furtis ovium.*

I. Si quis agnum lactantem furaverit, ſeptem denariis culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis anniculum vel bimum berbicem furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si verò duos aut tres furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura. Qui numerus uſque ad quadraginta berbices obſervetur.

IV. Si quis quinquaginta berbices aut ſexaginta vel ampliùs furaverit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

V. *De furtis caprarum.*

I. Si quis capritum ſive capram aut duas capras vel tres furatus fuerit, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si verò ſupra tres capras furaverit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis buccum furaverit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VI. *De furtis canum.*

I. Si quis canem ſeuſium furaverit aut occiderit, qui magiſter ſit, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis verò ſeuſium reliquum, aut veltrem porcarium, ſive veltrem leporarium, qui & argutarius dicitur, furatus fuerit vel occiderit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis verò canem cuſtodem domus ſive curtis, qui in die ligari ſolet ne damnum faciat, poſt ſolis occaſum ſolutum furatus fuerit vel occiderit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis verò canem paſtoralem furatus fuerit vel occiderit, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VII. *De furtis avium.*

I. Si quis acceptorem de arbore furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis acceptorem de pertica furaverit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis acceptorem intra clavem repoſitum furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis ſparvarium furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis anſerem domeſticam aut anetam furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si quis gallum aut gallinam furaverit, vel cignum aut gruam domeſticam, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VII. Si quis turturem de rete alterius aut quamlibet aviculam de quolibet laqueo vel decipula furatus fuerit, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VIII. *De furtis arborum.*

I. Si quis pomarium ſive quamlibet arborem domeſticam extra clauſuram exciderit aut furatus fuerit, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis verò pomarium aut quamlibet arborem domeſticam infra clauſuram exciderit aut furatus fuerit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Hanc quoque legem & de vitibus furatis obſervari juſſimus.

IV. Si quis in ſilva alterius materiamen furatus fuerit, aut incenderit vel concapulaverit; aut ligna alterius furaverit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IX. *De furtis apium.*

I. Si quis unum vas apium deintro clave aut ſub tecto furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis unum vas cum apibus, ubi ampliùs non fuerit, furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis unum vas cum apibus inter alia vaſa ſub tecto aut ſub clave furaverit, cauſam ſuperiùs comprehenſam convenit obſervare.

IV. Si verò unum vas cum apibus foris tecto, ubi ampliùs non fuerit, furaverit, cauſam ſuperiùs comprehenſam componat.

V. Si quis ex plurimis uſque ad ſex vaſa foris tecto furaverit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si verò ſeptem aut ampliùs furaverit, & adhuc aliqua remanſerint, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VII. Si autem ſeptem aut ampliùs furaverit, ità ut nulla remaneant, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

X. *De damno in meſſe vel in qualibet clauſura.*

I. Si quis animal aut caballum vel quodlibet pecus in meſſe ſua invenerit, penitùs eum lædere non debet.

II. Quòd ſi fecerit, & confeſſus fuerit; capitale in] locum reſtituat; ipſum verò debile, quod percuſſit, ad ſe recipiat.

III. Si verò confeſſus non fuerit, & inde fuerit convictus, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis animal aut caballum aut jumentum in furto punxerit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis in meſſe ſua pecora aliena invenerit, quæ paſtorem non habeant, & ea inclauſerit, & nulli penitùs innoteſcat, & aliqua ex ipſis pecoribus perierint, mille & quadringentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si quis animal vel quodlibet pecus per ſuam negligentiam nocuerit, & hoc domino ejus confeſſus fuerit; capitale in locum reſtituat, & illud debile ad ſe recolligat.

VII. Si verò negaverit, ſed tamen convictus fuerit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VIII. Si alicujus porci aut quælibet pecora, paſtore cuſtodiente, in meſſem alienam cucurrerint, & ille negando fuerit convictus, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IX. Si qua pecora propter damnum meſſis alienæ inclauſa fuerint, aut minantur, qui ea excutere vel expellere præſumpſerit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

X. Si alicujus pecora propter damnum inclauſa fuerint, damnum æſtimatum reddat, & inſuper decem denarios perſolvat.

XI. Si quis propter inimicitiam aut propter ſuperbiam ſepem alienam aperuerit, aut in meſſem aut in pratum vel in vineam ſive in quemlibet laborem quælibet pecora miſerit, & teſtibus fuerit convictus, ei cujus labor eſt æſtimationem damni reddat, & inſuper mille ducentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta, culpabilis judicetur.

XI. *De ſervis vel mancipiis furatis.*

I. Si quis ſervum aut ancillam alterius furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt ſolidos

ANNO 798.

dos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si servus aut ancilla cum ipso ingenuo de rebus domini sui aliquid portaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura, atque causam quam superiùs diximus.

III. Si quis servum alienum occiderit aut vendiderit, vel ingenuum dimiserit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis homo ingenuus alienum servum in texaga secum duxerit, aut aliquid cum eo negotiaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis servum aut ancillam valentem solidos quindecim aut viginti quinque furaverit aut vendiderit, seu porcarium aut fabrum sive vinitorem vel molinarium aut carpentarium sive venatorem aut quemcunque artificem, bis mille octingentis denariis, qui faciunt solidos septuaginta, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si quis puerum aut puellam de ministerio dominorum furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, in capitale restituat, & insuper mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur.

XII. *De furtis ingenuorum vel effracturis.*

I. Si quis ingenuus foris casa quod valet duos denarios furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si verò foris casa quod valet quadraginta denarios furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis ingenuus casam effregerit, & quod valet duos denarios furaverit, mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si verò quinque aut supra quinque denarios furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis ingenuus clavem effregerit aut adulteraverit, & sic domum ingressus fuerit, & inde aliquid per furtum tulerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si verò nihil tulerit, sed fugiens evaserit, propter effracturam tantùm mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XIII. *De furtis servorum vel infracturis.*

I. Si quis servus foris casa quod valet duos denarios furaverit, & inde convictus fuerit, aut flagellis centum viginti ictus accipiat, aut pro dorso suo centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si verò furaverit quod valet quadraginta denarios, aut castretur, aut ducentos quadraginta denarios, qui faciunt solidos sex, reddat. Dominus autem servi qui furtum fecerit, capitale in locum restituat.

XIV. *De ingenuis hominibus qui ingenuas mulieres rapiunt.*

I. Si tres homines ingenuam puellam de casa aut de screona rapuerint, unusquisque eorum mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

II. Illi alii qui super tres fuerint, unusquisque eorum ducentis denariis, qui faciunt solidos quinque, culpabilis judicetur.

III. Qui cum sagittis fuerint, unusquisque eorum centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

IV. Raptor verò bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

V. Si verò puella quæ trahitur in verbo Regis fuerit, propter fredum bis mille quingentos denarios, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, cogatur persolvere.

VI. Si verò puer Regis vel lidus ingenuam feminam traxerit, de vita componat.

VII. Si verò ingenua femina quemquam de illis sua voluntate secuta fuerit, ingenuitatem suam perdat.

VIII. Si quis sponsam alienam tulerit, & sibi in conjugium copulaverit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

IX. Sponso autem ejus sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

X. Si quis puellam, quæ druchte ducitur ad maritum, in via adsallierit, & cum ipsa violenter mœchatus fuerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur.

XI. Si quis ingenuus ancillam alienam in conjugium acceperit, ipse cum ea in servitio implicetur.

XII. Si quis uxorem alienam vivo marito tulerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur.

XIII. Si quis cum ingenua puella per virtutem mœchatus fuerit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

XIV. Si quis cum ingenua puella desponsata ea consentiente in occulto mœchatus fuerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XV. Si quis lidam alienam in conjugium sociaverit, mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XVI. Si quis sororem aut fratris filiam aut certè alterius gradus consobrinam, aut fratris uxorem, aut avunculi, sceleratis nuptiis sibi junxerit, huic pœnæ subjaceat, ut à tali consortio separetur. Atque etiam si filios habuerint, non habeantur legitimi heredes, sed infamia sint notati.

XV. *De eo qui hominem ingenuum expoliaverit.*

I. Si quis hominem ingenuum in superventu expoliaverit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

II. Si Romanus homo Francum expoliaverit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

III. Si verò Francus Romanum expoliaverit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

IV. Si quis hominem præceptum Regis habentem contra ordinationem Regis adsallire vel viæ laciniam ei facere præsumpserit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur.

V. Si quis hominem ingenuum dormientem furtu expoliaverit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XVI. *De eo qui villam alienam adsallierit.*

I. Si quis villam alienam adsallierit, ipse & omnes qui convicti fuerint quòd in ejus conturbernio fuissent, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, unusquisque ipsorum culpabilis judicetur.

II. Si quis villam alienam adsallierit, & ibidem ostia fregerit, canes occiderit, vel homines plagaverit, aut in carro aliquid inde abduxerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur, & quicquid inde abstulerit in locum restituat.

III. Et quanticunque in ejus contubernio fuisse convicti fuerint, unusquisque illorum bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

XVII. *De eo qui mortuum hominem expoliaverit.*

I. Si quis hominem mortuum, antequam in terra mittatur, furtu expoliaverit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur.

II. Si quis hominem mortuum effodierit & expoliaverit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur. Et postea parentes defuncti judicem rogare debent ut inter homines non habitet auctor sceleris. Et qui ei hospitium dederit antequam parentibus satisfaciat, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

III. Si quis mortuum hominem aut in nosso aut in petra, quæ vasa ex usu sarcophagi dicuntur, super alium miserit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

IV. Si

ANNO 798.

IV. Si quis ariſtatonem ſuper hominem mortuum capulaverit, de unoquoque ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur.

XVIII. *De incendiis.*

I. Si quis caſam quamlibet intus hominibus dormientibus incenderit, ei cujus caſa fuit bis mille & quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos & dimidium, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura. Et quanticunque intus fuerint & evaſerint, mallare eum debent. Et unicuique illorum bis mille & quingentos denarios, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos & dimidium, componat, & quicquid ibi perdiderint in locum reſtituat. Et ſi aliquis intus arſerit, ille qui incendium miſit, parentibus defuncti octo mille denariis, qui faciunt ſolidos ducentos, culpabilis judicetur.

II. Si quis ſpicarium aut maholum cum annona incenderit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis ſudem cum porcis, ſcuriam cum animalibus vel fenile incenderit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis concidam vel ſepem alterius capulaverit vel incenderit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur.

XIX. *De vulneribus.*

I. Si quis voluerit alterum occidere, & colpus ei fallierit, vel cum ſagitta toxicata eum percutere voluerit, & ei ictus fallierit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos & dimidium, culpabilis judicetur.

II. Si quis hominem in capite ita plagaverit ut ſanguis ad terram cadat, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur.

III. Si quis hominem in capite ita plagaverit ut inde tria oſſa exeant, mille ducentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta, culpabilis judicetur.

IV. Si quis hominem in capite ita plagaverit ut cerebrum appareat; & tria oſſa deſuper cerebro exierint; mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque; culpabilis judicetur.

V. Si verò intra coſtas vulnus intraverit, & uſque ad intranea pervenerit, mille ducentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta, culpabilis judicetur.

VI. Si verò plaga ipſa ſemper currit; & ad ſanitatem non pervenerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur; excepta medicatura, quæ eſt trecentorum ſexaginta denariorum, qui faciunt ſolidos novem.

VII. Si quis ingenuus ingenuum fuſte percuſſerit, & tamen ſanguis non exierit, uſque ad tres colpos, pro unoquoque ictu centum viginti denarios, qui faciunt ſolidos tres, ſolvat.

VIII. Si verò ſanguis exierit, ita componat veluti eum de ferramento vulneraſſet, id eſt, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur.

IX. Si quis alterum clauſa manu, id eſt, pugno percuſſerit, trecentis ſexaginta denariis, qui faciunt ſolidos novem, culpabilis judicetur, videlicet ut pro unoquoque ictu tres ſolidos reddat.

X. Si quis alterum in via adſallierit & expoliare tentaverit, & ille fuga evaſerit, bis mille ducentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta, culpabilis judicetur.

XI. Si verò ceperit eum & expoliaverit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

XX. *De eo qui hominem innocentem & abſentem ad Regem accuſaverit.*

I. Si quis hominem innocentem & abſentem de culpis minoribus ad Regem accuſaverit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos & dimidium, culpabilis judicetur.

II. Si verò tale crimen imputaverit unde mori debuiſſet ſi verum fuiſſet, ille qui eum accuſaverit, octo mille denariis, qui faciunt ſolidos ducentos, culpabilis judicetur.

XXI. *De maleficiis.*

I. Si quis alteri herbas dederit bibere, & mortuus fuerit, octo mille denariis, qui faciunt ſolidos ducentos, culpabilis judicetur.

II. Si verò biberit, & mortuus non fuerit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, ille qui dedit pro aliquo maleficio, culpabilis judicetur.

ANNO 798.

III. Si quis alteri aliquod maleficium ſuperjactatus fuerit, ſive cum ligaturis in quolibet loco miſerit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

IV. Si quis mulieri herbas dederit ut infantes habere non poſſit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos & dimidium, culpabilis judicetur.

XXII. *De eo qui mulieri ingenuæ manum ſtrinxerit.*

I. Si quis homo ingenuus feminæ ingenuæ manum aut digitum ſtrinxerit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si verò brachium ſtrinxerit, mille & ducentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta, culpabilis judicetur.

III. Si autem ſuper cubitum manum miſerit, mille quadringentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta quinque, culpabilis judicetur.

IV. Si ergo mamillam ſtrinxerit, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XXIII. *De eo qui navem ſine permiſſu domini moverit aut furaverit.*

I. Si quis ſine permiſſu navim alienam movere præſumpſerit, & cum ea flumen tranſierit, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur.

II. Si verò ipſam navem furaverit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis navem vel aſcum de intro clave furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis aſcum de intro clave repoſitum & in ſuſpenſo pro ſtudio poſitum furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XXIV. *De furtis in molino commiſſis.*

I. Si quis ingenuus in molino alieno annonam furaverit, ei cujus molinus eſt ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur. Ei verò cujus annona eſt ſimiliter ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis ferramentum de molino alieno furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis ſcluſam de farinario alieno ruperit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXV. *De caballo ſine permiſſu domini ſui aſcenſo.*

I. Si quis caballum alienum ſine permiſſu domini ſui aſcenderit, & eum caballicaverit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur. Et pro eo quia deſcenderit, ſimiliter aliis ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXVI. *De his qui pueros vel puellas occiderint vel totonderint.*

I. Si quis puerum infra duodecim annos ſive crinitum ſive incrinitum occiderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt ſolidos ſexcentos, culpabilis judicetur.

II. Si quis puerum crinitum ſine voluntate parentum totonderit, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

III. Si verò puellam totonderit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos & dimidium, culpabilis judicetur.

IV. Si quis feminam gravidam occiderit, viginti octo mille denariis, qui faciunt ſolidos ſeptingentos, culpabilis judicetur.

V. Si quis infantem in ventre matris ſuæ, aut natum antequam nomen habeat, infra novem noctes occiderit, quatuor mille denariis, qui faciunt ſolidos centum, culpabilis judicetur.

VI. Si quis puellam ingenuam infra annos antequam infantes poſſit habere occiderit, octo mille denariis, qui faciunt ſolidos ducentos, culpabilis judicetur.

VII. Si quis feminam ingenuam poſtquam infan-

ANNO 798. tes cœperit habere occiderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

VIII. Si quis feminam postquam infantes habere non potuerit occiderit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur.

IX. Si quis puer infra duodecim annos aliquam culpam commiserit, fredus ei non requiratur.

XXVII. *De adulteriis ancillarum.*

I. Si quis ingenuus cum ancilla aliena mœchatus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si quis verò cum Regis ancilla mœchatus fuerit, septingentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

III. Si quis francus alienam ancillam sibi publicè junxerit, ipse cum ea in servitio permaneat.

IV. Si servus cum ancilla aliena mœchatus fuerit, & de ipso crimine ancilla mortua fuerit, servus ipse aut castretur aut ducentis quadraginta denariis, qui faciunt solidos sex, culpabilis judicetur. Dominus verò servi capitale in locum restituat.

V. Si autem ancilla propter hoc mortua non fuerit, servus ipse aut centum viginti ictus accipiat, aut centum viginti denarios, qui faciunt solidos tres, domino ancillæ cogatur persolvere.

VI. Si quis servus ancillam alienam sine voluntate domini sui sibi in conjugium copulaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, aut centum viginti ictus accipiat.

XXVIII. *De libertis dimissis.*

I. Si quis lidum alienum, qui cum domino suo in hoste fuerit, sine consilio domini sui ante Regem per denarium ingenuum dimiserit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur. res verò ipsius lidi legitimo domino restituantur.

II. Si quis servum alienum ante Regem per denarium ingenuum dimiserit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, & capitale in locum restituat, & res servi ipsius proprius dominus recipiat.

XXIX. *De furtis diversis.*

I. Si quis tintinnum de porcina aliena furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si verò de pecoribus tintinnum furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

III. Si quis schillam de caballis furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

IV. Si quis pedicam de caballis furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

V. Si caballi ipsi perierint, capitale in locum restituat.

VI. Si quis messem alienam per furtum metere aut ressare præsumpserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

VII. Si quis hortum alienum ad furtum faciendum ingressus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

VIII. Si quis impotos de melario aut de pirario tulerit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

IX. Si verò in horto fuerint, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

X. Si quis melarium aut pirarium decorticaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XI. Si verò in horto fuerint, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XII. Si quis cultellum alienum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XIII. Si quis in napinam, in fabariam, in pisariam, in lenticulariam, vel in his similia ad furtum faciendum ingressus fuerit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XIV. Si quis in campo alieno linum furaverit, & hoc in caballo aut in carro duxerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XV. Si verò tantum tulerit quantum in dorso suo portare potuerit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur. ANNO 798.

XVI. Si quis in agro alieno arborem insertam exciderit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XVII. Si quis campum alienum araverit & seminaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XVIII. Si verò tantùm araverit, & non seminaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XIX. Si quis aratrum in campum alienum intrare prohibuerit, vel arantem foras jactaverit vel testaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XX. Si quis pratum alienum secaverit, laborem suum perdat, & insuper sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXI. Et si inde fœnum ad domum suam in carro duxerit, & discarricaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XXII. Si verò tantum tulerit quantum in dorso suo portare potuerit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XXIII. Si quis vineam alienam per furtum vindemiaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXIV. Et si inde vinum in carro ad domum suam adduxerit, & discarricaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XXV. De messibus autem similiter convenit observare.

XXVI. Si quis clausuram alienam ruperit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXVII. Si quis in silva materiamen alienum aut incenderit aut capulaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXVIII. Si quis materiamen de una parte dolatum furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XXIX. Si quis arborem post annum quàm fuerit signata capulare præsumpserit, nullam exinde habeat culpam.

XXX. Si infra annum quis eam capulaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XXXI. Si quis rete ad anguillas capiendas de flumine furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XXXII. Si quis statuam aut tremaclum vel vertivolum de flumine furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXXIII. Si quis screonam quæ clavem habet effregerit, & aliquid furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XXXIV. Et si inde nihil tulerit pro sola effractura sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXXV. Si verò screonam quæ sine clave est effregerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXXVI. Si quis cum servo alieno sine consensu domini sui aliquid negotiaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXXVII. Si quis mulieri brachile furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XXXVIII. Si quis casam alienam sine permissu possessoris transierit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XXX. *De locationibus.*

I. Si quis furtim aliquem locaverit ut hominem interficiat, & pretium propter hoc dederit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

II. Similiter & ille qui pretium accepit ut hominem occideret, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

III. Si

III. Si verò per tertium locatio ipsa fuerit transmissa, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

Sic dans, accipiens, portans, unusquisque illorum culpabilis judicetur.

XXXI. *De debilitatibus.*

I. Si quis alteri manum aut pedem truncaverit, vel oculum effodierit, aut auriculam vel nasum amputaverit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur.

II. Si verò manus ipsa ibidem mancata pependerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

III. Si verò manus ipsa perexcussa fuerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos & dimidium, culpabilis judicetur.

IV. Si quis pollicem de manu vel de pede excusserit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

V. Si verò ipse pollex mancatus pependerit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

VI. Si secundum digitum, quo sagittatur, excusserit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur.

VII. Si quis tres sequentes digitos pariter uno ictu excusserit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

VIII. Si quis medium digitum excusserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

IX. Si quis quartum digitum excusserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

X. Si minimum excusserit, similiter sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XI. Si quis pedem alterius capulaverit, & ibi mancatus remanserit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XII. Si verò pes ipse perexcussus fuerit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

XIII. Si quis alteri oculum evellerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

XIV. Si quis nasum excusserit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XV. Si quis auriculam excusserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XVI. Si quis linguam alterius amputaverit, ut loqui non possit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur.

XVII. Si quis dentem excusserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XVIII. Si quis ingenuus ingenuum castraverit, aut virilia truncaverit, ut mancus fiat, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur.

XIX. Si verò ad integrum tulerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur.

XXXII. *De conviciis.*

I. Si quis alterum cenitum clamaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si quis alterum concagatum clamaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

III. Si quis alterum vulpeculam clamaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

IV. Si quis alterum leporem clamaverit, ducentis quadraginta denariis, qui faciunt solidos sex, culpabilis judicetur.

V. Si quæ mulier ingenua aut vir mulierem meretricem clamaverit, & non potuerit adprobare, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

VI. Si quis alteri imputaverit quòd scutum suum projecisset in hoste, vel fugiendo præ timore, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

VII. Si quis alterum delatorem clamaverit, & non potuerit comprobare, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

VIII. Si quis alterum falsatorem clamaverit, & non potuerit comprobare, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

IX. Si quis compari suo pittum excusserit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, aut similem illi reddat, vel cum duodecim juret quòd similem illi restituisset.

XXXIII. *De via lacina.*

I. Si quis baroni viam suam obstaverit, aut eum impinxerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si quis mulieri ingenuæ viam suam obstaverit, vel eam impinxerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

III. Si quis viam quæ ad farinarium ducit clauserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXXIV. *De eo qui hominem ingenuum sine causa ligaverit.*

I. Si quis hominem ingenuum sine causa ligaverit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

II. Si verò eum ligatum in aliquam partem duxerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

III. Si Romanus Francum ligaverit sine causa, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

IV. Si autem Francus Romanum ligaverit sine causa, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

V. Si quis hominem noxium ligatum per vim tulerit Grafioni, vitam suam redimat.

XXXV. *De venationibus.*

I. Si quis de diversis venationibus aliquid aut furaverit aut celaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur. Quam legem tam de venationibus quàm & de piscationibus convenit observare.

II. Si quis cervum domesticum signum habentem aut occiderit aut furaverit, qui ad venationem faciendam mansuetus factus est, & cum testibus comprobare dominus ejus potuerit quòd eum in venatione habuisset, & cum ipso duas feras aut tres occidisset, mille octingentis denariis qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

III. Si quis verò cervum domesticum, qui in venatione adhuc non fuit, aut occiderit aut furaverit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur.

IV. Si quis cervum quem alterius canes moverunt aut lassaverunt occiderit aut celaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

V. Si quis aprum lassum, quem alieni canes moverunt, occiderit vel furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXXVI. *De sepibus.*

I. Si quis tres virgas cum quibus sepis superligata est, vel retortas quibus sepis continetur, capulaverit, aut tres cambortas excervicaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si quis per messem alienam, postquam germina produxerit, herpicem traxerit, aut cum carro sine via transierit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

III. Si quis per messem alienam, postquam in culmum erigitur, sine via cum carro transierit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

IV. Si quis per malum ingenium in curtem alterius, vel in casam, vel ubicunque miserit aliquid quod furatum est, nesciente domino cujus possessio est, & ibidem inventum fuerit, ille qui per malum ingenium hoc miserit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

V. Si quis in curte alterius post solis occasum in furtum ingressus fuerit, & ibidem fuerit inventus, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XXXVII. De

Anno 798.

XXXVII. *De homicidiis servorum vel ancillarum.*

I. Si quis servus servum aut ancillam sibi consimilem occiderit, homicidam illum domini inter se dividant.

II. Si quis ingenuus servum alienum adsallierit & expoliaverit, & convictus fuerit quòd ei plus quàm quadraginta denarii valeant tulisset, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

III. Si verò minus quàm quadraginta denarii valent tulerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim culpabilis judicetur.

IV. Si quis servum alienum flagellaverit, & in quadraginta noctibus operari non potuerit, quadraginta denariis, qui faciunt solidum unum & triente uno, quod est tertia pars solidi, culpabilis judicetur.

V. Si quis homo ingenuus lidum alienum expoliaverit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur.

VI. Si quis servum alienum mortuum per furtum expoliaverit, & spolia ipsa plus quàm quadraginta denarii valeant, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur.

VII. Si autem spolia minus quàm quadraginta denarii valeant, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

VIII. Si servus ingenuum hominem occiderit, ipse homicida pro medietate compositionis hominis occisi parentibus tradatur, & aliam medietatem dominus servi se noverit solviturum. Aut si legem intellexerit, poterit se obmallare ut leudem non solvat.

XXXVIII. *De quadrupedibus, si hominem occiderint.*

Si quis homo à quolibet pecude domestico fuerit occisus, & hoc parentes illius testibus potuerint comprobare quòd dominus pecudis antea legem non adimpleverit, medietatem compositionis dominus ipsius quadrupedis cogatur exsolvere ; ipsum verò quadrupedem, qui est auctor criminis, pro medietate compositionis restituat requirenti ; eo videlicet modo, si dominus quadrupedis non intellexerit secundùm legem se defendere.

XXXIX. *De vestigio minando.*

Si quis bovem aut caballum vel quodlibet animal sibi furatum perdiderit, & eum per vestigium sequendo fuerit consecutus infra tres noctes, & ille qui eum ducit, se comparasse aut concambiasse dixerit vel proclamaverit, ille qui per vestigium sequitur res suas, debet per tertiam manum adhramire. Si verò jam tribus noctibus exactis, qui res suas quæsierit & invenerit, ille apud quem inveniuntur, si eas emisse aut concambiasse se dixerit, liceat ei adhramire. Quòd si ille qui per vestigium sequitur, quod se agnoscere dicit illo alio reclamante per tertiam manum adhramire noluerit, nec solem secundùm legem culcaverit, sed ei violenter quod se agnoscere dicit tulisse convincitur, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XL. *De caballis furatis.*

I. Si quis caballum qui carrucam trahit furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis waranionem homini Franco furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis caballum spadatum furaverit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis waranionem Regis furaverit, ter mille sexcentis denariis, qui faciunt solidos nonaginta, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis admissarium cum grege, hoc est, cum septem aut duodecim equabus furaverit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si autem de grege minus fuerit usque ad sex capita, & pretium & causam superiùs intimatam convenit observare.

VII. Si quis poledrum anniculum vel bimum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VIII. Si verò sequentem poledrum furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IX. Si quis jumenta aliena tribatterit, & evaserint, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

X. Si autem mortua inde fuerint, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XI. Si quis equam prægnantem furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XII. Si quis jumentum aut caballum furaverit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XIII. Si quis admissarium alienum sine consensu domini sui spadaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur ; & per unumquodque jumentum, quæ ille continere consueverat, triens componat, quod est tertia pars solidi, id est, tredecim denarii & tertia pars unius denarii.

XIV. Si quis per superbiam aut per inimicitiam caballos aut jumenta aliena tribatterit vel debilitaverit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XV. Si quis caballum alienum sine consensu domini sui excurtaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XVI. Si quis caballum alienum excorticaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XLI. *De his qui aliena mancipia sollicitaverint.*

I. Si quis mancipium alienum sollicitaverit, & convictus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si quis servum alienum plagiaverit, id est, per circumventionem de servitio domini sui abstraxerit, & trans mare sive in quamlibet regionem ipsum duxerit, & ibidem à domino suo inventus fuerit, & ipsum à quo in patria plagiatus est in mallo publico nominaverit, & tres ibidem testes dominus habere debet, & iterum cùm servus ipse de trans mare vel de qualibet regione fuerit revocatus, in altero mallo debet nominare qui eum plagiaverit, & ibidem similiter tres testes debent esse. Ad tertium verò mallum similiter fieri debet, ut novem testes jurent quòd servum ipsum æqualiter semper super plagiatorem dicentem audissent. Sic postea qui eum plagiaverit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura. Ea tamen ratione, ut nomina hominum & villarum æqualiter per totos tres mallos debeat nominare.

III. Si quis hominem ingenuum plagiaverit vel vendiderit, & postea in patriam reversus fuerit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis hominem ingenuum vendiderit, & postea in patriam ad propria reversus non fuerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XLII. *De servo qui de furto fuerit interpellatus.*

I. Si cujus servus de furtu fuerit interpellatus, si talis causa est unde ingenuus sexcentos denarios, qui faciunt solidos quindecim, componere debeat, servus super scamnum tensus centum viginti ictus accipiat.

II. Si verò antequam torqueatur fuerit confessus, & domino ejus ita placuerit, centum viginti denarios, qui faciunt solidos tres, pro dorso suo reddat, & capitale dominus servi in locum restituat.

III. Si autem talis culpa fuerit de qua ingenuus mille quadringentos denarios, qui faciunt solidos triginta quinque, componere debeat, similiter servus centum viginti ictus accipiat tensus.

IV. Et

ANNO 798.

IV. Et si in ipso supplicio fuerit confessus, aut castretur, aut ducentos quadraginta denarios, qui faciunt solidos sex, solvat; dominus verò servi capitale in locum restituat requirenti.

V. Et si servus confessus non fuerit, & ille qui eum torquet, adhuc ipsum servum torquere voluerit, etiam nolenti domino servi pignus donare debet, & ipsum servum ad majora supplicia retinere. Et si postea servus ad majora supplicia traditus confessus non fuerit, qui eum torquebat, ipsum habeat; dominus verò servi de quo jam pignus acceperat, pretium pro ipso servo suo suscipiat.

VI. Si verò supra dominum servus confessus fuerit, nunquam illi credatur.

VII. Si verò in majori crimine servus inculpatus fuerit, de quo ingenuus mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, posset culpabilis judicari, & inter supplicia confessus fuerit, capitali sententia feriatur.

VIII. Si autem servus de quolibet crimine inculpatus fuerit, & dominus servi ipsius præsens adfuerit, ab eo qui repetit admoneatur ut servum suum ad justa supplicia dare non differat. Et qui repetit, virgas paratas habere debet, quæ in similitudinem minimi digiti grossitudinem habeant; & scamnum paratum habere debet, ubi servum ipsum tendere possit.

IX. Quòd si dominus servi supplicia distulerit, & servus præsens fuerit, continuò ipse qui repetit, domino servi solem collocet, & ad septem noctes placitum concedat ut servum ad supplicia tradat.

X. Si infra septem noctes servum ad supplicia distulerit tradere, solem ei iteratò is qui repetit collocet, & sic iterum ad alias septem noctes placitum tribuat, id est, ut quatuordecim noctes à prima admonitione compleantur.

XI. Quod si impletis quatuordecim noctibus servum noluerit ad supplicia dare, omnem causam & compositionem dominus in se excipiat; hoc est, ut si talis causa fuerit de qua ingenuus sexcentos denarios, qui faciunt solidos quindecim, componere debeat, tantum ipse dominus servi reddat.

XII. Si verò major culpa fuerit, de qua ingenuus mille octingentos denarios, qui faciunt solidos quadraginta quinque, componere debeat, & dominus servum non repræsentaverit, ipsum numerum solidorum reddat, & capitale in locum restituat.

XIII. Quòd si adhuc major culpa fuerit quæ servo requiritur, dominus servi non ut servus, sed ut ingenuus, totam legem super se solviturus accipiat.

XIV. Si autem servus absens fuerit, dominum servi is qui repetit admonere debet secretiùs ut servum suum infra septem noctes præsentem faciat. Quòd si non fecerit, tunc repetens solem illi cum testibus collocet. Et si infra alias septem noctes ipsum servum non præsentaverit, iterum repetens cum testibus solem ei collocet, & tertia vice adhuc septem noctes placitum illi concedat; id est, ut totus numerus ad viginti & unam noctem perveniat. Quòd si post tria placita servum noluerit ligatum ad supplicia dare, & per singula placita solem ei collocaverit, tunc dominus servi omnem repetitionem, sicut superiùs diximus, non ut servus, sed quasi ingenuus hoc commisisset, talem compositionem repetenti restituat.

XV. Si verò ancilla in tali crimine inculpatur de quo servus castrari debuerat, ducentos quadraginta denarios, qui faciunt solidos sex, pro ipsa dominus reddat, aut ducentos quadraginta ictus accipiat flagellorum.

XLIII. *De homicidiis ingenuorum.*

I. Si quis ingenuus hominem Francum aut barbarum occiderit qui Lege Salica vivit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur.

II. Si verò eum in puteum aut sub aquam miserit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

III. Si autem de ramis vel de hallis aut de qualibet re eum cooperuerit aut incenderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

IV. Si quis eum occiderit qui in truste dominica est, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

V. Si verò in puteum aut sub aquam miserit, aut de hallis vel de ramis eum cooperuerit aut incenderit, septuaginta duobus mille denariis, qui faciunt solidos mille octingentos, culpabilis judicetur.

VI. Si quis Romanum hominem convivam Regis occiderit, duodecim mille denariis, qui faciunt solidos trecentos, culpabilis judicetur.

VII. Si Romanus homo possessor, id est, qui res in pago ubi commanet proprias possidet, occisus fuerit, is qui eum occidisse convincitur, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur.

VIII. Si quis Romanum tributarium occiderit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

IX. Si quis hominem invenerit in quadruvio sine manibus & sine pedibus, quem inimici sui detruncatum dimiserint, & eum vita privaverit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur.

X. Si quis hominem ingenuum in puteum aut in pelagus aut in quodlibet præcipitium, ubi periculum mortis esse possit, impinxerit, & ille qui projectus est quolibet modo ab eodem periculo vivus evaserit, ille qui eum impinxerit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur.

XI. Si autem qui præcipitatus est mortuus fuerit, tota leude sua componatur. Atque ita unaquæque persona, quæ majori minorive compositione componi debuerat, si de præcipitio periculum mortis evaserit, medietate leudis suæ componatur qua componi debuerat si mortuus fuisset. Nam & si mortuus fuerit, unusquisque secundùm modum leudis suæ componatur.

XII. Si quis hominem ingenuum cuilibet socio suo de quolibet crimine accusaverit, & per ejus commonitionem sive mendacium ille qui accusatus est occisus fuerit, si ei adprobatum fuerit, medietatem leudis ejus componat. Ille verò qui eum occidit, secundùm Legem pleniter eum componat.

XLIV. *De homicidiis à contubernio factis.*

I. Si quis collecto contubernio hominem ingenuum in domo sua adsallierit, & ibidem eum occiderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

II. Si verò in truste dominica ille qui occisus est fuerat, septuaginta duobus mille denariis, qui faciunt solidos mille octingentos, culpabilis judicetur.

III. Quòd si corpus occisi hominis tres plagas vel ampliùs habuerit, tres qui inculpantur, & quòd in eo contubernio fuissent convincuntur, Legem superiùs comprehensam singillatim cogantur exsolvere. Alii vero tres de eodem contubernio ter mille sexcentis denariis, qui faciunt solidos nonaginta, unusquisque illorum culpabilis judicetur. Et tres adhuc in tertio loco de eodem contubernio, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, singuli eorum cogantur exsolvere.

IV. Si verò Romanus vel lidus in tali contubernio occisus fuerit, hujus compositionis medietas solvatur.

XLV. *De homicidiis in convivio factis.*

I. Si in convivio, ubi quatuor aut quinque fuerint homines; unus ex ipsis interfectus fuerit, illi qui remanent, aut unum convictum reddant, aut omnes mortis illius compositionem conjectent. Quæ Lex usque ad septem qui fuerint in convivio illo convenit observari.

II. Si vero in illo convivio plus quàm septem fuerint, non omnes teneantur obnoxii; sed quibus fuerit imputatum, illi secundùm Legem componant.

III. Si quis foris casa, sive iter agens, seu in agro positus, à contubernio fuerit occisus, & tres plagas vel ampliùs habuerit, tres de eodem contubernio qui convicti fuerint, singillatim mortis illius compositionem componant, & tres alii de ipso contubernio mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, unusquisque illorum culpabilis judicetur. Et tres adhuc alii de ipso contubernio sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, singuli eorum culpabiles judicentur.

XLVI. *De reippus.*

I. Si quis homo moriens viduam dimiserit, & eam quis

ANNO 798.

quis in conjugium voluerit accipere, antequam eam accipiat, Tunginus aut Centenarius mallum indicent, & in ipso mallo scutum habere debent, & tres homines causas tres demandare. Et tunc ille qui viduam accipere vult, cum tribus testibus qui adprobare debent, tres solidos æquè pensantes & denarium habere debet. Et hoc facto, si eis convenit, viduam accipiat.

II. Si verò ista non fecerit, & sic eam acceperit, illi cui reippus debetur bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

III. Si autem quæ superiùs diximus omnia secundùm Legem impleverit, & tres solidos & denarium ille cui reippus debetur acceperit, tunc eam legitimè accipiat.

IV. Hoc discernendum videtur, cui reippus debeatur.

V. Si nepos fuerit sororis filius senior, ille reippum accipiat.

VI. Si verò nepos non fuerit, neptis filius senior ille accipiat.

VII. Quòd si neptis filius non fuerit, consobrinæ filius qui ex materno genere venit, ipse accipiat.

VIII. Si autem nec consobrinæ filius fuerit, tunc avunculus frater matris reippum accipiat.

IX. Si verò avunculus non fuerit, tunc frater illius qui ipsam mulierem antè habuerat, si in hereditatem defuncti fratris, id est, mariti mulieris illius, venturus non est, ipse reippum accipiat.

X. Quod si nec ipse fuerit, tunc qui proximior fuerit post superiùs nominatos, qui singillatim secundùm parentelam dicti sunt usque ad sextum genuculum, si in hereditatem illius mariti defuncti non accedat, ipse reippum accipiat.

XI. Si autem nullus nisi post sextum genuculum proximus fuerit, in fiscum ipse reippus vel causa quæ inde orta fuerit colligatur.

XLVII. *De eo qui villam alienam occupaverit, vel si duodecim mensibus eam tenuerit.*

I. Si quis super alterum in villam migrare voluerit, & aliqui de his qui in villa consistunt eum suscipere voluerint, & vel unus ex ipsis extiterit qui contradicat, migrandi licentiam ibidem non habeat.

II. Si vero contra interdictum unius vel duorum in ipsa villa consedere præsumpserit, tunc interdictor testari debet illi cum testibus ut infra decem noctes inde exeat. Et si noluerit, iterum ad ipsum cum testibus veniat, & testetur illi ut infra alias decem noctes secedat. Quòd si noluerit, iterum tertio placito, ut infra decem noctes exeat, denuntiet. Si verò triginta noctes impletæ fuerint, & nec tunc voluerit exire, statim illum manniat ad mallum; & testes suos, qui ad ipsa placita fuerunt, secum præstos habeat. Si autem ipse cui testatum est venire noluerit, & eum aliqua sunnis non detinuerit, & secundùm Legem supradictam testatus fuerit, tunc ipse qui ei testatus est super fortuna sua ponat, & Grafionem roget ut accedat ad locum, & ipsum inde expellat. Et si ibi aliquid elaboravit, quia Legem noluit audire, amittat, & insuper mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

III. Si verò quis alium in villam alienam migrare rogaverit antequam conventum fuerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

IV. Si autem quis migraverit, in villam alienam, & ei aliquid infra duodecim menses secundùm legem contestatum non fuerit, securus ibidem consistat sicut & alii vicini.

XLVIII. *De affatomiæ.*

Hoc convenit observare, ut Tunginus vel Centenarius mallum indicent, & scutum in ipso mallo habeant. & tres homines causas tres demandare debent in ipso mallo. & requiratur postea homo qui ei non pertinet, & sic festucam in laisum jactet; & ipse in cujus laisum festucam jactaverit dicat verbum de fortuna sua, quantum ei voluerit dare. Postea ipse in cujus laisum festucam jactaverit, in casa ipsius manere & hospites tres suscipere & de facultate sua, quantum ei datur, in potestate sua habere debet; & postea ipse cui creditum est, ista omnia cum testibus collectis agere debet. Postea aut ante Regem aut in mallo legitimo illi cui fortunam suam deputavit reddere debet; & accipiat postea festucam in mallo ipso ante duodecim menses ipse quem heredem deputavit, in laisum suum jactet, & nec minus, nec majus, nisi quantum ei creditum est. Et si contra hoc aliquid dicere voluerit, debent tres testes jurati dicere quòd ibi fuissent in mallo ubi Tunginus vel Centenarius indixerunt, & quòd vidissent hominem illum, qui fortunam suam dedit, in laisum illius quem jam elegerat festucam jactare, & nominare illum debent qui fortunam suam in laisum electi jactavit. necnon & illum in cujus laisum festucam jactavit, & heredem appellavit, similiter nominent. Et alteri tres testes jurati debent dicere quòd in casa illius hominis qui fortunam suam donavit, ille in cujus laisum festucam jactavit, ibidem mansisset, & hospites tres vel ampliùs collegisset & pavisset, & ei ibidem gratias egissent, & in beo de suo pultes manducassent, & testes collegissent. Ista omnia alii tres testes jurati dicere debent, quoniam in mallo legitimo vel ante Regem ille qui accepit in laisum suum fortunam in mallo publico, hoc est, ante Theada vel Tunginum, fortunam illam, quem heredem appellavit, publicè coram omnibus festucam in laisum ipsius jactasset. Et hæc omnia novem testes debent adfirmare.

XLIX. *De filtortis, hoc est, qualiter homo furatas res intertiare debet.*

Si quis qui Lege Salica vivit servum aut ancillam, caballum vel bovem, seu jumentum, seu quamlibet rem suam sub alterius potestate agnoverit, mittat eam in tertiam manum; & ille apud quem agnoscitur, debet adhramire. Et si intra Ligerim aut Carbonariam ambo manent, & qui agnoscit, & apud quem agnoscitur, in noctes quadraginta placitum faciant. Et in ipso placito quanticunque fuerint qui rem intertiatam vendiderint aut cambiaverint, aut fortasse in solutionem dederint, omnes intra placitum istum commoneantur ut unusquisque cum negotiatoribus suis alter alterum admoneat. Si quis verò commonitus fuerit, & aliqua sunnis eum non detinuerit, & ad placitum venire distulerit, tunc ille qui cum eo negotiavit, habeat tres testes quòd ei nuntiasset ut ad placitum venire debuisset, & alios tres similiter habeat quòd cum eo publicè negotiasset. Hoc si fecerit, exivit se de latrocinio. Ille autem qui admonitus non venerit, super quem testes juraverint, erit latro illius qui res suas agnoscit, & ei secundùm Legem ipsas componat, & insuper pretium illi reddat qui cum eo negotiavit. Ista omnia ubi suus hamallus est, super quem res primitus agnita fuerit aut intertiata, fieri debent. Quòd si trans Ligerim aut Carbonariam manet ille apud quem res agnoscitur, in noctibus octuaginta Lex ista custodiatur.

L. *De falso testimonio.*

I. Si quis falsum testimonium præbuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Quòd si aliquis alicui imputaverit quòd se perjurasset, & non potuerit adfirmare, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

III. Si alicui fuerit imputatum quòd se perjurasset, & hoc qui imputaverit adfirmare potuerit, tres de ipsis conjuratoribus perjuri unusquisque illorum sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

IV. Alii verò qui super ipsos tres fuerint, quivis solidis culpabiles judicentur.

V. Ipse verò cui imputatum fuerit, excepto causa vel capitale & delatura, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

LI. *De testibus adhibendis.*

I. Si quis testes necessarios habuerit, & fortasse ipsi ad placitum venire noluerint, ille qui eos necessarios habet, mannire illos debet cum testibus ad placitum, ut ea quæ sciunt jurantes dicant.

II. Si verò noluerint venire, & eos sunnis non detinuerit, unusquisque illorum sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

III. Si verò præsentes fuerint ad testimonium vocati, & noluerint jurando dicere ea quæ sciunt, & forbanniti fuerint, sexcentis denariis, qui faciunt soli-

solidos quindecim, unusquisque illorum culpabilis judicetur.

LII. *De eo qui fidem factam alteri reddere noluerit.*

I. Si quis ingenuus aut lidus alteri fidem fecerit, tunc ille cui fides facta est, quadraginta noctes, aut quomodo placitum fecit quando fidem ei fecit, ad domum illius cum testibus ambulare debet, vel cum illis qui pretium adpretiare debent. Et si noluerit fidem factam solvere, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si verò adhuc supradictum debitum solvere noluerit, debet eum sic admallare: *Rogo te, Judex, ut hominem illum denominatum, gasachionem meum, qui mihi fidem fecit de debito tali denominato, secundùm Legem Salicam mihi inde eum adstringas.* Tunc Judex dicere debet: *Ego gasachium tuum illum in hoc mallo quod Lex Salica habet.* Tunc ille cui fides facta est debet testificari fidejussori ut nulli alteri nec solvat nec pignus donet solutionis antequam ei impleat unde fidem fecit. Et sic festinanter ad domum illius qui ei fidem fecit cum testibus accedat, & roget eum solvere debitum suum. Quòd si noluerit, solem ei collocet. Et si ei solem culcaverit, tres solidos super debitum suum addat. Et sic usque ad tres vices per tres mannitas facere debet. Istis agitur omnibus factis, si adhuc noluerit debita componere, usque ad novem solidos debitum ascendat; id est, ut per singulas admonitiones, vel solem culcatum, terni solidi adcrescant. Si verò nec fidem factam in placito legitimo solvere noluerit, tunc ille cui fides facta est ambulet ad Grafionem loci illius in cujus pago manet, accipiátque festucam, & dicat verbum istud: *Tu Grafio, rogo te quia ille homo denominatus, qui mihi fidem fecit, quem legitimè habeo adjactivum vel admallatum secundùm Legem Salicam, & ego super me & super fortunam meam pono quòd securus mitto in fortunam illius manum.* & dicat de quanta causa ei fidem fecerat. Tunc Grafio congreget secum septem Rachinburgios idoneos, & cum ipsis ad casam illius fidejussoris veniat; & roget eum, si præsens est, ita dicens: *Per voluntatem tuam solve homini isti de quo ei fidem fecisti, & hoc quod debes secundùm pretium legitimè adpretiatum satisfacere stude.* Quòd si tunc adimplere noluerit præsens, aut si absens fuerit, statim Rachinburgii pretium adpretiatum, quantum debitum quod debet valuerit, de fortuna illius tollant. Et si fredus antea de ipsa causa non fuerat datus, duas partes ille cujus causa est ad se revocet, & Grafio tertiam partem obtineat.

III. Si autem Grafio ibi invitatus non venerit, & sunnis eum aliqua non detinuerit, aut certa ratio dominica, & si distulerit ut ibi non ambulet neque mittat ut cum justitia exigatur debitum, aut se redimat, aut de vita componat.

LIII. *De eo qui Grafionem ad res alienas tollendas injustè invitaverit.*

I. Si quis Grafionem ad res alienas injustè tollendas invitaverit, antequam gasachium suum secundùm legem habeat admallatum, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur.

II. Si verò Grafio invitatus contra legem super debitum justum aliquid ampliùs tulerit, aut se redimat, aut de vita componat.

LIV. *De re præstata.*

Si quis alteri de rebus suis aliquid præstiterit, & ei reddere noluerit, sic eum debet mallare. Cum testibus ad domum illius cui res præstavit accedat, & sic contestetur ei. *Quia res meas noluisti reddere, quas tibi præstiti, in hoc eas tene nocte proxima quod Lex Salica continet.* & sic ei solem collocet. Si nec tunc voluerit reddere, adhuc super septem noctes similiter contestetur, sicut antea fecit, ut nocte proxima secundùm quod Lex Salica continet res suas tenere debeat. Quod si nec tunc voluerit reddere, iterum post alias septem noctes ad eum similiter cum testibus veniat, & roget ut debitum suum reddat. Ergo si tunc noluerit reddere nec fidem facere reddendi, supra debitum quod ei præstitum est, & super illos novem solidos qui per tres admonitiones accreverunt, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

LV. *De manu ab æneo redimenda.*

I. Si quis ad æneum mallatus fuerit, & forsitan convenerit ut ille qui admallatus est manum suam redimat & juratores donet, si talis causa est de qua legitimè, si convictus fuisset, sexcentos denarios, qui faciunt solidos quindecim, componere debeat, tunc centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, manum suam redimat.

II. Si verò plus ad manum suam redimendam dederit, fredus Grafioni solvatur tamquam si de ipsa causa convictus fuisset.

III. Si verò talis causa fuerit de qua, si convictus fuisset, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, debuisset solvere, & convenit ut manum suam redimat & juratores donet, novem solidis manum suam redimat.

IV. Quòd si ampliùs dederit, fredus Grafioni solvatur tamquam si de ipsa causa convictus fuisset.

V. Quòd si major culpa fuerit, de qua sexaginta duos solidos cum dimidio solvere, si convictus fuisset, deberet, & convenit ut manum suam redimat, cum solidis quindecim manum suam redimat.

VI. Et si ampliùs dederit, fredus Grafioni solvatur tamquam si de ipsa causa convictus fuisset. Ista redemptio usque ad leudem sic permaneat.

VII. Si autem leudem alter alteri imputaverit, & eum ad æneum admallatum habet, & convenit ut manum suam redimat & juratores donet, cum solidis triginta manum suam redimat.

VIII. Et si ampliùs dederit, fredum Grafioni persolvat tamquam si de ipsa causa convictus extitisset.

LVI. *De eo qui Grafionem occiderit.*

I. Si quis Grafionem occiderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

II. Si quis sagibaronem, qui puer Regis fuerat, occiderit, duodecim mille denarios, qui faciunt solidos trecentos, culpabilis judicetur.

III. Si quis sagibaronem qui ingenuus est, & se sagibaronem posuit, occiderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

IV. Sagibarones in singulis mallobergiis, id est, ubi plebs quæ ad unum mallum convenire solet, plus quàm tres esse non debent. Et si causa aliqua ante illos secundùm Legem fuerit definita, ante Grafionem removere eam non licet.

LVII. *De corporibus expoliatis.*

I. Si quis corpus hominis mortui, antequam in terra mittatur, per furtum expoliaverit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

II. Si quis tumulum super hominem mortuum expoliaverit vel dissipaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

III. Si quis aristatonem, hoc est, stapplum qui super mortuum missus est, capulaverit, aut mandualem, quod est ea structura sive selave, qui est ponticulus, sicut more antiquorum faciendum fuit, qui hoc destruxerit, aut mortuum exinde expoliaverit, de unaquaque de istis sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

IV. Si quis hominem mortuum super alium in naufo vel in petra miserit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur.

V. Si quis corpus jam sepultum effodierit aut expoliaverit, wargus sit, hoc est, expulsus de eodem pago usque dum cum parentibus defuncti convenerit ut & ipsi parentes rogati sint pro eo ut liceat ei infra patriam esse. Et quicunque antea panem aut hospitalitatem ei dederit, etiamsi uxor ejus hoc fecerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

VI. Auctor verò sceleris hujus, si ipse hoc fecit, & comprobatus fuerit, vel alium ad istud faciendum locaverit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur.

VII. Si quis domum in modum basilicæ factam super hominem mortuum expoliaverit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

ANNO 798.

LVIII. *De incendio vel expoliatione Ecclesiæ, sive homicidiis Clericorum.*

I. Si quis Ecclesiam sanctificatam, vel ubi reliquiæ sanctorum reconditæ sunt, incenderit, vel infra ipsa Ecclesia aliquam expoliationem de altari aut infra Ecclesiam aliquid tulerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis Diaconem interfecerit, duodecim mille denariis, qui faciunt solidos quadringentos, culpabilis judicetur.

III. Si quis Presbyterum interfecerit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

LIX. *De eo qui ad mallum venire contempserit.*

Si quis ad mallum venire contempserit, & quod ei à Rachinburgiis judicatum fuerit implere distulerit, si nec de compositione nec de ulla Lege fidem facere voluerit, tunc ad Regis præsentiam ipsum mannire debet, & ibidem duodecim testes esse debent qui per singula placita jurando dicant quòd ibidem fuissent ubi Rachinburgii ei judicassent, & ille decretum Judicum contempsisset. Iterum alii tres jurare debent quòd ibidem fuissent post illam diem in qua ei Rachinburgii judicaverunt ut aut per æneum aut per compositionem se educeret; hoc est, de illa die in quadraginta noctes in mallo iterum solem culcaverit, & nullatenus Legem implere voluerit, tunc eum debet mannire ante Regis præsentiam in quatuordecim noctes; & tria testimonia jurando dicant quòd eum mannisset. Quòd si nec tunc venerit, & ista omnia novem testimonia conjurando quæ superiùs diximus vera esse dixerint, similiter ei iterum solem culcet, & illos tres testes ibidem habeat. Ubi culcaverit solem, & ista omnia compleverit, qui eum admallat, & ille qui admallatur, ad nullum placitum venire nec per Legem se educere noluerit, tunc Rex ad quem mannitus est extra sermonem suum eum esse dejudicet; & ita ille culpabilis & omnes res suæ erunt in fisco, aut cui fiscus dare voluerit. Et quicunque ei panem dederit, aut in hospitium collegerit, etiamsi uxor ejus propria sit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, donec omnia quæ ei legibus imputantur, secundùm Legem componat.

LX. *De Rachinburgiis qui secundum Legem non judicant.*

I. Si quidem Rachinburgii in mallo residentes, cùm causa discussa fuerit inter duos causatores, admoniti ab eo qui causam requirit ut Legem Salicam dicant, & si legem dicere noluerint, tunc ab eo qui causam requirit sint iterum admoniti usque in tertia vice. Quòd si dicere noluerint, tunc dicat ille qui causam requirit: *Ego vos tangano usque dum vos inter me & contra causatorem meum Legem judicetis* Et si tunc dicendi se legem distulerint, sole culcato septem de illis unusquisque centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

II. Et si adhuc tunc Rachinburgii despexerint, nec legem dicere voluerint, neque de tribus solidis compositionem facere, tunc unusquisque illorum septem culcato sole sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

III. Similiter si comprobati fuerint Legem non judicasse, septem ex eis unusquisque sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

IV. Si autem Rachinburgii Legem judicaverint, & cui judicatum fuerit hoc sustinere noluerit, & dicit contra Legem judicasse sibi, & hoc comprobare non potuerit, contra unumquemque de septem Rachinburgiis sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

LXI. *De chrenecbruda.*

Si quis hominem occiderit, & in tota facultate sua non habuerit unde totam legem implere valeat, duodecim juratores donet ut nec super terram nec sub terra amplius de facultate non habeat nisi quod donatum habet. Postea intrare debet in casam suam, & de quatuor angulis de terra illa in pugno suo colligere, & stare in durpilo, hoc est, in liminare, & intus captare, & cum sinistra manu de illa terra ultra suas scapulas jactare super quem proximiorem parentem habet. Quòd si jam pater aut mater vel frater solverint, tunc super sororem matris aut super suos filios debet illam terram jactare, id est, super tres de generatione matris qui proximiores sunt. Et postea in camisia discinctus, & discalciatus, cum palo in manu supra sepem sallire debet, ut pro medietate, quantum de compositione diger est, aut quantum Lex dicat, illi tres solvant. Idem illi alii, qui de paterna generatione veniunt, facere debent. Si verò aliquis ex illis pauperior fuerit, & non habet unde ad integrum debitum solvat, quicunque de illis amplius habet, iterum super illum chrenechruda ille qui pauperior est jactet, & ille totam legem componat. Quòd si nec ipse habuerit ut totam legem persolvat, tunc illum qui homicidium fecit, ille qui eum in fide sua habet, per quatuor mallos præsentem faciat. Et si eum nullus suorum per compositionem voluerit redimere, de vita componat.

LXII. *De alode.*

I. Si quis homo mortuus fuerit, & filios non dimiserit, si pater aut mater superfuerint, ipsi in hereditatem succedant.

II. Si pater aut mater non superfuerint, & fratres vel sorores reliquerit, ipsi hereditatem obtineant.

III. Quòd si nec isti fuerint, sorores patris in hereditatem ejus succedant.

IV. Si verò sorores patris non extiterint, sorores matris ejus hereditatem sibi vindicent.

V. Si autem nulli horum fuerint, quicunque proximiores fuerint de paterna generatione, ipsi in hereditatem succedant.

VI. De terra verò Salica nulla portio hereditatis mulieri veniat: sed ad virilem sexum tota terræ hereditas perveniat.

LXIII. *De eo qui se de parentela tollere vult.*

I. Si quis se de parentela tollere voluerit, in mallo ante Tunginum aut Centenarium ambulet, & ibi quatuor fustes alninos super caput suum frangat; & illas quatuor partes in mallo jactare debet, & ibi dicere ut & de juramento & de hereditate & de tota illorum se ratione tollat.

II. Et si postea aliquis de parentibus suis aut moritur aut occiditur, nihil ad eum de ejus hereditate vel de compositione pertineat.

III. Si autem ille occiditur aut moritur, compositio aut hereditas ejus non ad heredes ejus, sed ad fiscum pertineat, aut cui fiscus dare voluerit.

LXIV. *De charoena.*

I. Si quis alteri de manu aliquid per vim tulerit aut rapuerit, rem pro capitali restituat, & insuper mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

II. Si quis homini aliquid quod ei in tertia manu missum fuerat per vim tulisse convincitur, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

LXV. *De compositione homicidii.*

I. Si alicujus pater occisus fuerit, medietatem compositionis filii colligant, & aliam medietatem parentes qui proximiores fuerint tam de paterna quàm de materna generatione dividant.

II. Quòd si de una parte, vel paterna, vel materna, nullus proximus fuerit, portio illa ad fiscum perveniat, vel cui fiscus concesserit.

LXVI. *De homine in hoste occiso.*

I. Si quis hominem in hoste occiderit, triplici compositione componat, sicut in patria componere debuit; excepto si ex truste regali non fuerit ille homo.

II. Nam si ex truste regali fuerit, eadem compositione quam infra patriam facere debuit culpabilis judicetur, hoc sunt denariis septuaginta duobus mille, qui faciunt solidos mille octingentos.

LXVII. *De*

ANNO 798. LXVII. *De eo qui alterum hereburgium clamaverit.*

I. Si quis alterum hereburgium clamaverit, hoc est, ſtrioportium, aut qui æneum portare dicitur ubi ſtriæ concinunt, & convincere non potuerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

II. Si quis mulierem ingenuam ſtriam clamaverit aut meretricem, & convincere non potuerit, ſeptem mille quingentis denariis, qui faciunt ſolidos centum octuaginta ſeptem cum dimidio, culpabilis judicetur.

III. Si ſtria hominem comederit, & convicta fuerit, octo mille denariis, qui faciunt ſolidos ducentos, culpabilis judicetur.

LXVIII. *De caballo excoriato.*

I. Si quis caballum alienum ſine conſenſu poſſeſſoris decorticaverit, & interrogatus, fuerit confeſſus, caballum ipſum in capite reſtituat.

II. Si verò negaverit & convictus fuerit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, excepto capitale & delatura, culpabilis judicetur.

LXIX. *De eo qui hominem de bargo vel de furca dimiſerit.*

I. Si quis hominem de bargo vel de furca ſine voluntate Judicis demiſerit, mille octingentis denariis, qui faciunt ſolidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

II. Si quis hominem ſine conſenſu Judicis de ramo ubi incrocatus eſt deponere præſumpſerit, mille ducentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta, culpabilis judicetur.

III. Si quis caput hominis, quod inimicus ſuus in palo miſerit, ſine permiſſu Judicis aut illius qui eum ibi poſuit, tollere præſumpſerit, ſexcentis denariis, qui faciunt ſolidos quindecim, culpabilis judicetur.

IV. Si quis vivum hominem de furca dimiſerit, quatuor mille denariis, qui faciunt ſolidos centum, culpabilis judicetur.

LXX. *De eo qui filiam alienam quæſierit, & ſe retraxerit.*

Si quis filiam alienam ad conjugium quæſierit præſentibus ſuis & puellæ parentibus, & poſtea ſe retraxerit, & eam accipere noluerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

LXXI. *De terra condemnata.*

Si quis terram alienam condemnaverit, & ei fuerit adprobatum, bis mille quingentis denariis, qui faciunt ſolidos ſexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

In codice Mazarino Bibliothecæ regiæ ſequens caput additur in fine Legis Salicæ.

LXXII. *De invictu ſtricto.*

I. Si quis pitto alterius excuſſerit invitu ſtricto, centum viginti denariis, qui faciunt ſolidos tres, culpabilis judicetur.

II. Si verò contra voluntatem domini, & negare voluerit, & ei fuerit adprobatum, capitale reſtituat, & inſuper mille quadringentis denariis, qui faciunt ſolidos triginta quinque, culpabilis judicetur.

EXPLICIT LEX SALICA.

VI.

844. 20 Mai. *Inſtrumentum Donationis Comacli cum toto Territorio, factæ per Romanorum Imperatores* LOTHARIUM & LUDOVICUM, OTTONI *Equiti Eſtenſi. Datum die 20 Maji anno 844. Aquisgrani.* [LUNIG Teutſches Reichs Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 4. Abſatz 30. pag. 703.]

IN CHRISTI NOMINE AMEN. Anno ab ejusdem Nativitate milleſimo ſexcenteſimo, Indictione tertia decima, die vero decima menſis Martii. ANNO 844.

Hoc eſt Exemplum Donationis Comacli factæ per Lotharium & Ludovicum Imperatores Othoni Eſtenſi, tenoris, de quo infra.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, HLotharius, & HLudovicus Divina ordinante Providentia Imperatores Auguſti, Dilecto, Equiti noſtro Othoni Eſtenſi, ob beneficia, & merita Henrici Patris, ac ipſius in Nos, Regnique noſtri fidelem dilectionem, dedimus, damusque Comaclum cum toto Territorio, & Aquis, Paludibus, Sylvis & Piſcariis ab uno capite ad Inſulam Laureti, ſeu Canarioli, ab alio vero ad Inſulam Lacus, & inde ad Territorium usque ad Aquas Ravennæ; inde ad Auſtrum per Padum ad Fluvium de Fine & Occidentem verſus ad Territorium usque Epiſcopi Ferrarienſis: Si quis autem hanc noſtram Conceſſionis authoritatem irritam facere tentaverit, emunitatis mulctam, id eſt, argenti lib. XXX. prædicto Equiti perſolvere cogatur, & ut hoc Conceſſionis præceptum diuturnis temporibus in ſuo robore permaneat, atque ab omnibus verius credatur, & diligentius obſervetur, manus noſtræ Subſcriptione ſubter annotavimus:

Ego HLotharius miſericordia Imperator ſubſcripſi.

Ego HLudovicus Imperator ſubſcripſi.

Datum Menſe Majo, die vigeſimo, Anno Imperii Regnorum Quarto, Indictione undecima, Actum in Palatio Regis Aquisgrani.

VII.

CAROLI CALVI *Privilegia & Immunitates à teloniis, aliiſque oneribus Civitati, & Comitatui* BARCHINONENSI *conceſſa, quod* SARACENORUM *ſe poteſtati ſubtrahens, Prædeceſſoribus ſuis atque ipſi liberâ ſeſe, ac promptâ voluntate ſubjecit. Datum in Monaſterio Sancti Saturnini prope Toloſam in Amne pridie Idus Junii Anno IV. regnante* KAROLO *glorioſo Rege.* [FF. DIAGO *Hiſtoria de los Antiquos Condes de Barcelona* lib. 2. cap. 4. pag. 58. col. 2.] 12. Juin.

HOc eſt exemplar præcepti tranſlatum in Civitate Barchinona in anno primo quo obiit Odo Rex tempore Domini Borelli Comitis filii quondam Unifredi ejusdem nominis nuncupati poſt reverſionem Barchinonenſium. Karolus gratia Dei Rex, ſi ea quæ ob utilitatem Sanctæ Dei Eccleſiæ Imperialibus Edictis ſunt conſtituta, magnificentiæ noſtræ conſervatione denuo inſtituentes corroboraverimus, ad diuturnam proſperamque Regni a Deo nobis collati ſtabilitatem attinere non dubitamus: quin etiam ad capeſcendum æternæ fælicitatis beatitudinem profuturum nobis liquido credimus. Itaque notum ſit omni Sanctæ Dei Eccleſiæ fidelium atque noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum in partibus Aquitaniæ, Septimaniæ, ſive Hiſpaniæ conſiſtentium, quia progenitorum magnorum noſtrorum hortodoxorum Imperatorum avi videlicet noſtri Karoli ſeu Genitoris noſtri Auguſti Ludovici auctoritatem imitantes, Gothos ſive Hiſpanos, intra Barchinonam famoſi nominis Civitatem vel Terracium Caſtellum quoque habitantes, ſimul cum his omnibus qui infra eundem Comitatum Barchinonæ Hiſpanis extra Civitatem quoque conſiſtunt, quorum progenitores crudeliſſimum jugum inimiciſſimæ Chriſtiani nominis Gentis Sarracenorum evitantes, ad eos fecere confugium, & eandem Civitatem illorum magnæ potentiæ libenter condonarunt ſeu tradiderunt, & ab eorundem Sarracenorum poteſtate ſe ſubtrahentes eorum noſtreque demum libera & prompta voluntate ſe ſubjecerunt, complacuit Manſuetudini noſtræ ſub immunitatis tuitione defenſioniſque munimine benigne ſuſcipere ac retinere, & quoad habitationem neceſſitatibus eorum oportunum auxilium ſicut & ab illis, progenitoribus eorum & ipſis conſtat per Imperialium apicum ſanctionem conceſſum, clementer conferre, quatenus & noſtra regalis conſervatio conſtructa atque innovatio in eorum bene geſtis operibus exaltationi Eccleſiæ glorioſo Chriſti ſanguine re-

ANNO 844.

redemptæ & ministret augmentum & animabus eorum ac nostræ proficiat semper in emolumentum. Igitur sicut dictum est ad omnium nostrorum notitiam pervenire volumus, quia eosdem homines sub protectione & defensione nostra denuo receptos sicut in unitate fidei sic etiam in unanimitate pacis & dilectionis conservare decrevimus, eo videlicet modo ut sicut ceteri franci homines cum Comite suo in exercitum pergant, & in marcha nostra juxta rationabilem ejusdem Civitatis ordinationem atque admonitionem explorationes & excubias, quas usitato vocabulo Guaytas dicunt, facere non negligant, & missis nostris quos pro rerum opportunitate illas in partes miserimus, aut legatis qui de partibus Hispaniæ ad nostras missi fuerint, paratas faciant & ad subjectionem eorum veredos donent, ipsi videlicet & illi quorum progenitoribus, temporibus avi nostri Karoli ad ipsum facere institutum fuit. Si autem hi qui veredos acceperint, reddere eos neglexerint & eorum interveniente negligentia perditi seu mortui fuerint, secundum Legem Francorum eis quorum fuerunt secundum Legem Francorum restituantur vel restaurentur. Ecclesiarum vero census, id est, nec pascualia infra eorum terminos, vel eorum villas nec Thelonea infra Comitatum in quo consistunt, nec alia quelibet redibitio neque a Comite neque a junioribus aut ministerialibus ejus deinceps ab illis ullatenus exigatur. Et nisi pro his tribus criminalibus actionibus, id est, homicidio, raptu, & incendio, nec ipsi nec eorum homines a quolibet Comite aut Ministro judiciariæ potestatis ullo modo judicentur aut distringantur, sed liceat ipsis secundum eorum legem de aliis hominibus judicia terminare. Et propter hæc tria, & de se & de eorum hominibus secundum propriam legem omnia mutuo definire. Et si quispiam eorum in partem quam ille ad habitandum sibi excoluit, alios homines de aliis generationibus venientes adtraxerit & secum in portione sua, quam aprisionem vocant, habitare fecerit, utatur illorum servitio absque alicujus contradictione vel impedimento. Et si aliquis ex ipsis hominibus qui ab eorum aliquo adtractus est in sua portione collocatus, alium, id est, Comitis aut Vice Comitis, aut Vicarii aut cujuslibet hominis senioratum elegerit, liberam habeat licentiam abeundi. Veruntamen ex his quæ possidet, nihil habeat, nihilque secum ferat, sed omnia in dominium & potestatem prioris senioris plenissime revertantur. Placuit etiam nobis illis concedere ut quicquid de Heremi squallore in quolibet Comitatu ad cultum frugum traxerint aut deinceps infra eorum aprisiones excolere potuerint, integerrime teneant atque possideant: servitia tamen regalia infra Comitatum in quo consistunt faciant: & omnes eorum possessiones sive aprisiones inter se vendere, concambiare, seu donare, posterisque relinquere omnimode liceat, & si filios aut nepotes non habuerint, juxta legem eorum alii ipsorum propinqui illis hereditando succedant, ita videlicet ut quicunque successerint, servitia superius memorata persolvere non contemnant. Simul etiam præcipientes injungimus ut nullus hominum de sepe memoratis eorum aprisionibus vel villis cum propriis terminis, propriisque eorum finibus & adjacentiis injustam inquietudinem illis inferre præsumat aut aliquam minorationem contra legem facere audeat, sed liceat eis ipsis res cum tranquillitate pacis tenere & possidere, & secundum antiquam Consuetudinem ubique pascua habere, & ligna cedere & aquarum ductus pro suis necessitatibus ubicunque pervenire potuerint nemine contradicente juxta priscum morem semper deducere. Si autem illi propter levitatem & mansuetudinem Comitis sui, eidem Comiti honoris & obsequii gratia quippiam de rebus suis exhibuerint, non hoc eis pro tributo vel censu aliquo computetur, neque Comes ille aut successores ejus hoc in consuetudinem venire presumat, neque eos sibi vel hominibus suis aut memsionaticos parare aut veredos dare aut ullum censum vel tributum aut servitium præter id quod jam superius comprehensum est, præstare cogat. Sed liceat tam istis Hispanis qui præsenti tempore in prædictis locis resident quam his qui adhuc ad nostram fidem de iniquorum potestate fugiendo confluxerint & in desertis atque incultis locis per nostram vel Comitis nostri licentiam consedentes, ædificia fecerint & agros incoluerint juxta supradictum modum sub nostra defensione atque protectione in unitate fidei & pacis tranquillitate residere, & nobis ea que superius diximus tam cum Comite suo quam cum missis ejus pro temporis oportunitate alacriter atque fideliter exhibere. Noverint præterea idem Hispani, sibi licentiam a nobis esse concessam ut se in vassaticum Comitis nostri sicut alii Franci homines commendent, & si aliquod beneficium quisquam eorum ab eo cui se commendavit fuerit consecutus, sciat se de illo tale obsequium seniori suo exhibere debere, quale nostrates homines de simili beneficio senioribus suis exhibere solent. Ut autem hæ nostræ regalis auctoritatis litteræ erga eosdem Hispanos tenore perpetuo ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris inviolabiliter conserventur, manu propria nostra eas supter firmavimus & annuli nostri impressione signari decrevimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Deornavimus Notarius vice Ludovici recognovi.

Datum pridie Idus Junii anno quarto regnante Karolo glorioso Rege: actum in Monasterio Sancti Saturnini prope Tolosam in Amne feliciter. Amen.

VIII.

(1) *Donatio* LOTHARII I. *&* LUDOVICI II. *Romanorum Imperatorum* OTHONI *Equiti Estensi facta, de* COMACLO *ejusque toto Territorio. Datum in Palatio Regio Aquisgrani 20 Maii anno Imperii Regnorum IV. Indictione XI.* [Produite de la part de la Maison d'Est, dans la *Risposta pel diritto Imperiale.* Raportée & combatue de faux de la part de la Cour de Rome, dans le Livre intitulé: *Il Dominio temporale della Sede Apostolica sopra Comachio.* p. 279.] 854. 20 Mai

IN NOMINE DOMINI DEI, & Salvatoris Nostri Jesu Christi. HLOTHARIUS & HLUDOVICUS divinâ ordinante Providentiâ Imperatores Augusti, Dilecto Equiti nostro Othoni Estensi, ob beneficia & merita Henrici Patris, ac ipsius in nos, Regnique nostri fidelem dilectionem, dedimus damusque Comaclum, cum toto Territorio & Aquis, Paludibus, Silvis, & Piscariis. Ab uno capite ad Insulam Laureti, seu Canarioli. Ab alio verò ad Insulam Lacus, & indè ad Territorium usque ad Aquas Ravennæ. Indè ad Austrum per Padum ad Fluvium de Fine, & Occidentem versùs ad Territorium usquè Episcopi Ferrariensis. Si quis autem hanc nostram Concessionis Authoritatem irritam facere tentaverit, emunitatis mulctam, id est Argenti Libras XXX. prædicto Equiti persolvere cogatur. Et ut hoc Concessionis Præceptum diuturnis temporibus in suo robore permaneat, atque ab omnibus veriùs credatur, & diligentiùs observetur, manûs nostræ subscriptione subter annotavimus.

Ego HLOTHARIUS, misericordiâ Dei Imperator, [*Locus Monogrammi*] subscripsi.

Ego HLUDOVICUS Imperator [*Locus Monogrammi*] subscripsi.

Datum mense Majo, die vigesimo, Anno Imperii Regnorum quarto, Indictione undecimâ. Actum in Palatio Regio, Aquisgrani.

(1) C'est la même Pièce qui se trouve ci-dessus N. VI. tirée de *Lunig* où elle est rangée sous l'an 844.

IX.

OTTONIS I. *Imperatoris Pactum Confirmationis, quo Ditiones & Civitates Romanæ Ecclesiæ a Prædecessoribus suis donatas confirmat, nonnullasque de suo proprio Regno addit; salva tamen in omnibus potestate sua, & filii sui, posterorumque suorum; de modo insuper, & ordine in Electionibus Pontificum servando, atque de Justitia Populis recte administranda plura constituit. Datum 13 Februarii anno Incarnationis 962. Indictione V.* [*Collectio Regia Concilior.* Tom. 25. pag. 99. ex Autographo aureis literis exarato ac Romæ in Castello Sancti Angeli asservato. D'où cette Pièce a été tirée; elle se trouve aussi dans PHILIPPI LABBEI *Collectio Conciliorum.* Tom. 9. col. 643. dans GOLDASTI *Constitu-* 962. 13 Fevrier

ANNO 962.

stitutiones Imperiales. Tom. 2. pag. 44. & dans BARONII *Annales Ecclesiastici.* Tom. 10. ann. 962. pag. 752.]

In Nomine Domini Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

EGo Otto Dei gratia Imperator Augustus, una cum Ottone glorioso Rege Filio nostro divina ordinante Providentia, Spondemus atque promittimus per hoc pactum Confirmationis nostræ tibi beato Petro Principi Apostolorum, & clavigero Regni cœlorum, & per te Vicario tuo Domno Joanni summo Pontifici, & universali XII. Papæ, sicut à Prædecessoribus vestris usque nunc in vestra potestate atque ditione tenuistis, & disposuistis Civitatem Romanam, cum Ducatu suo, & suburbanis suis, atque viculis omnibus, & territoriis ejus, montanis & maritimis; litoribus, atque portubus, seu cunctis Civitatibus, Castellis, Opidis, ac Viculis Tusciæ partibus, id est portum Centum Cellas, Cerem, Bledam, Marturianum, Sutrium, Nepem, Castellum, Galliſem, Ortem, Polimartium, Ameriam, Tudam, Perusiam cum tribus Insulis suis, id est Majore, Minore, Pulvensim, Narniam, & Utriculum cum omnibus finibus, ac Territoriis, ad suprascriptas Civitates pertinentibus. Nec non Exarchatum Ravennatem sub integritate, cum Urbibus, Civitatibus, Oppidis, & Castellis, quæ piæ recordationis Domnus Pippinus, & domnus Carolus excellentissimus Imperator, Prædecessores videlicet nostri, beato Petro Apostolo, & Prædecessoribus vestris, jamdudum per Donationis paginam contulerunt, hoc est Civitatem Ravennam, & Æmiliam, Bobium, Cesenam, Forum * populi, Torum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comiaclum, & Hadrianis, atque Gabellum, cum omnibus finibus, territoriis, atque Insulis, terra marique ad suprascriptas Civitates pertinentibus: Simul & Pentapolim, videlicet * Arminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Ausimum, Humanam, Hesim, Forum Sempronii, Montem Feltri, Urbinum, & Territorium Balnense, Calles, Luciolis, & Eugubium, cum omnibus finibus, & territoriis ad easdem Civitates pertinentibus.

* Forum Pompilii.

* Ariminum.

Eodem modo Territorium Sabinense, sicut à Domno Carolo Imperatore Antecessore nostro beato Petro Apostolo per Donationis scriptum concessum est sub integritate: Item in partibus Tusciæ Longobardorum Castellum Felicitatis, Urbem Veterem, Balneum Regis, Ferentum, Viterbium, Ortem, Martam, Tuscanam, Suanam, Populonium, Rosellas, cum Suburbanis, atque Viculis omnibus, & Territoriis, ac maritimis Oppidis, ac Viculis, seu finibus omnibus. Itemque Almus cum Insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardonis, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regio, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque Provincià Venetiarum, & Istrià, nec non & cunctum Ducatum Spoletanum, seu Beneventanum, una cum Ecclesia Sanctæ Christianæ posita prope * Papiam juxta Padum quarto milliario.

* Paduam.

Item in partibus Campaniæ Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, & Capuam, nec non Patrimonia ad potestatem, & Ditionem vestram pertinentia, sicuti est Patrimonium Beneventanum, & Patrimonium Neapolitanum, & Patrimonium Calabriæ superioris & inferioris. De Civitate autem Neapolitana, cum Castellis, & Territoriis, & finibus, & Insulis suis sibi pertinentibus, sicut ad easdem respicere videntur, nec non Patrimonium Siciliæ, si Deus nostris illud tradiderit manibus. Simili modo Civitatem Caietam, & fundum cum omnibus earum pertinentiis.

Insuper offerimus tibi, beate Petre Apostole, Vicarioque tuo Domno Joanni Papæ & Successoribus ejus, pro nostræ animæ remedio, nostrique Filii, & nostrorum parentum, de proprio nostro Regno Civitates & Oppida cum Piscariis suis, id est, Reatam, Amiternum, Furconem, Nursiam, Baluam, & Marsim, & alibi Civitatem Interamnem cum pertinentiis suis.

Has omnes supradictas Provincias, Urbes, Civitates, Oppida, & Castella, Viculos, & Territoria, simulque & Patrimonia pro remedio animæ nostræ, & Filii nostri, sive parentum nostrorum, ac Successorum nostrorum, & pro cuncto à Deo conservato, atque conservando Francorum Populo, cum dictæ Ecclesiæ tuæ, beate Petre Apostole, & per te Vicario tuo spiritali Patri nostro Domno Joanni summo Pontifici, & universali Papæ ejusque Successoribus, usque ad finem sæculi, eo modo confirmamus, ut in suo detineat Jure, Principatu atque Ditione.

Simili modo per hoc nostræ Delegationis pactum confirmamus Donationes, quas piæ recordationis Domnus Pippinus Rex, & postea Domnus Carolus excellentissimus Imperator, beato Petro Apostolo spontanea voluntate contulerunt: nec non & censum vel pensionem seu cæteras dationes quæ annuatim in Palatium Regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia sive de Ducatu Spoletano, sicut & in suprascriptis donationibus continetur, & inter sanctæ memoriæ Hadrianum Papam, & Domnum Carolum Imperatorem convenit, quando idem Pontifex eidem de suprascriptis Ducatibus, id est, Tuscano, & Spoletano, suæ auctoritatis præceptum confirmavit: eo scilicet modo, ut annis singulis prædictus census ad partem Ecclesiæ beati Petri Apostoli persolvatur: salva super eosdem Ducatus nostra in omnibus dominatione, & illorum ad nostram partem & Filii nostri subjectione. Cæterum sicut diximus omnia superius nominata, ita ad vestram partem per hoc nostræ Confirmationis pactum roboramus, ut in vestro permaneant jure, Principatu atque Ditione, & neque à nobis, neque à Successoribus nostris per quodlibet argumentum, sive machinationem in quacunque parte vestra potestas imminuatur; aut à vobis inde aliquid subtrahatur de suprascriptis videlicet Provinciis, Urbibus, Civitatibus, Oppidis, Castris, Viculis, Insulis, Territoriis, atque Patrimoniis, nec non & pensionibus, atque censibus: ita ut neque nos ea facturi simus, neque quibuslibet ea facere volentibus consentiamus. Sed potius omnium, quæ superius leguntur, id est Provinciæ, Civitates, Urbes, Oppida, Castella, Territoria, & Patrimonia, atque Insulæ, Censusque, & pensiones ad partem Ecclesiæ beati Petri Apostoli, atque Pontificum in Sacratissima illius Sede residentium, nos in quantum possumus, defensores esse testamur, ad hoc, ut ea in illius Ditione, ad utendum, & fruendum, atque disponendum firmiter valeant obtineri, salva in omnibus potestate nostra, * & filii nostri, posterorumque nostrorum, secundum quod in pacto, & Constitutione, ac promissionis firmitate Eugenii Pontificis, Successorumque illius continetur, Id est:

* *Et filii nostri, posterorumque nostrorum.* Ces mots manquent dans la Copie de *Goldast.*

Ut omnis Clerus, & universa Populi Romani Nobilitas, propter diversas necessitates, Pontificum irrationabiles erga Populum sibi subjectum asperitates retundendas, Sacramento se obligent: quatenus futura Pontificum Electio (quantum uniuscujusque intellectus fuerit) canonicè & justè fiat; & ut ille qui ad hoc Sanctum, atque Apostolicum regimen eligitur, nemine non consentiente, consecratus fiat Pontifex, priusquam talem in præsentia Missorum nostrorum, vel Filii nostri, seu universæ generalitatis, faciat promissionem pro omnium satisfactione atque futura conservatione, qualem Domnus, & venerandus spiritalis Pater noster Leo sponte fecisse dignoscitur.

Præterea alia minora huic operi inferenda providimus, videlicet, ut in electione Pontificum, neque liber neque servus, ad hoc venire præsumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per Constitutionem Sanctorum Patrum antiqua admisit consuetudo aliquod faciat impedimentum.

Quod si quis contra hanc nostram Constitutionem ire præsumpserit, exilio tradatur.

Insuper, ut nullus Missorum nostrorum cujuscunque impeditionis argumentum componere in præfatam electionem audeat, prohibemus. Nam & hoc omnimodis instituere placuit, ut qui semel sub speciali defensione Domni Apostolici, sive nostra fuerint suscepti, impetrata juste utantur defensione. Quod si quis quemquam illorum, qui hoc promeruerunt violare præsumpserit, sciat se periculum vitæ suæ esse incursurum.

Illud etiam confirmamus, ut Domno Apostolico justam in omnibus servent obedientiam, sive Ducibus, ac Judicibus suis ad justitiam faciendam. Huic enim institutioni hoc necessario annectendum esse perspeximus, ut Missi Domni Apostolici seu nostri semper sint constituti, qui annuatim nobis, vel Filio nostro renuntiare valeant, qualiter singuli Duces, ac Judices Populo justitiam faciant. Hanc Imperialem Constitutionem quomodo observent, qui Missi, decernimus, ut primum cunctos clamores,

qui

Anno 962. bus per negligentiam Ducum, seu Judicum fuerint inventi, ad notitiam Domni Apostolici deferant. Et ipse unum è duobus eligat, aut statim per eosdem Missos fiant ipsæ necessitates emendatæ, aut misso nostro nobis renuntiante per nostros Missos à nobis directos emendentur.

Hoc ut ab omnibus fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris firmum esse credatur, propriæ manus signaculo, & Nobilium Optimatum nostrorum subscriptionibus hoc pactum Confirmationis nostræ roboravimus & Bullæ nostræ impressione obsignari jussimus.

✠ Signum Domni Ottonis Serenissimi Imperatoris, ac suorum Episcoporum Abbatum, & Comitum.
✠ Signum Adalgagi Hammaburgensis Ecclesiæ * Episcopi.
* Archi Episcopi.
✠ Signum Hartberti Curiensis Ecclesiæ Episcopi.
✠ Signum Druogonis Osnaburgensis Ecclesiæ Episcopi.
✠ Signum Votonis Argentinensis Ecclesiæ Episcopi.
✠ Signum Otuuini Hildesheimensis Ecclesiæ Episcopi.
✠ Signum Landwarti Mindonensis Ecclesiæ Epis.
✠ Signum Otgeri Nemetinensis Ecclesiæ Epis.
✠ Signum Gezonis Tortonensis Ecclesiæ Epis.
✠ Signum Hucberti Parmensis Ecclesiæ Episcopi.
✠ Signum Widonis Mutinensis Ecclesiæ Episcopi.
✠ Signum Attonis Fuldensis Monasterii Abbatis.
Signum Guntharii Hersfeldensis Monasterii Abbatis.
Signum Cherharti Comitis.
Signum Guntharii Comitis.
Signum Burgharti Comitis.
Signum Utonis Comitis.
Signum Cronratis Comitis.
Signum Ernustes.
Signum Thielheris, Richdages, Liupen, Harthwiges, Arnolves, Ingilthies, Burchartes, Retinges.

Anno Dominicæ Incarnationis nongentesimo sexagesimo secundo, Indictione quinta, mense Februarii decimo tertio die ejusdem, anno verò Domini Ottonis Imperii invictissimi Imperatoris vigesimo septimo, facta est hæc Pactio feliciter.

X.

992. 19 Juillet. *Privilegium* Ottonis III. *Romanorum Imperatoris pro* Venetis. *Datum 14. Kal. Augusti Anno Domini 992. Regni sui IX. Indictione V.* [Goldasti Constitutiones Imperiales Tom. 3. pag. 311.]

OTto Dei favente clementia Rex. Ob petitionem & interventum honorandæ nostræ aviæ, Adeleidæ Augustæ, & pro statu ac incolumitate sacri Imperii, concessimus; Ne in riparum legibus, & transitibus aliquid novi statueretur: ut servi capti redderentur: ut bona Ecclesiæ Gradensis, & aliarum, itemque Monasteriorum posita in Regno, atque illis in Urbibus, Castris, montibus, campis, nemoribus, aquis, aquarum ductibus, molendinis, piscationibus, & venationibus, à Venetis ante triginta annos possessa, quiete tenerent, & amissa recuperarent. Ut nullus Princeps aliquem Venetorum coercere, aut fodrum exigere, aut banno mulctare posset. Lauretum, quo usque aqua salsa pertineret, in eorum potestate maneret. Dat. xiv. Kal. Augusti, Indictione v. Anno Domini dccccxcii. anno vero Regni nostri nono.

XI.

1013. 6 Juillet. *Investitura* Benedicti *Papæ VIII. pro* Widone *Abbate Beatæ Mariæ Virginis in* Pomposa *de certis Terris in* Massecella & Massa *aliisque locis in territorio* Comachiensi *sitis, sub censu annuo trium argenteorum solidorum. Datum pridie Nonas Julii Pontificatus sui Anno II. Indictione XI.* [Produit & publié de la part de la Cour de Rome en 1709. dans le livre intitulé: *Il Dominio della Sede Apostolica sopra Comacchio.* pag. 280.

BEnedictus Episcopus, Servus Servorum Dei, Dilecto in Domino Filio Widoni Religioso Presbitero & Monacho, atque Coangelico Abbati venerabilis Monasterii Sanctæ & Superexaltatæ Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ Dominæ nostræ, quod dicitur in Pomposa, tuisque Successoribus Abbatibus, vestræque almæ Congregationi perhenniter in perpetuum. Cum magna nobis sollicitudinis insistat cura, pro universis Dei Ecclesiis ac piis Locis vigilandum, ne aliquam necessitatis jacturam sustineant, sed magis propriæ utilitatis stipendia consequantur: Ideo convenit nos pastorali tota mentis aviditate eorumdem venerabilium Locorum maximæ rationabilitatis integritatem procurare, & sedulæ eorum utilitati subsidia illico conferre, ut Deo nostro omnipotenti id, quod ejus Sancti Nominis honore, gratia, & laude, atque gloria ejus Divinæ Majestatis iisdem venerabilibus nos certum est contulisse Locis; sicque acceptabilem nobiscum ad ejus locupletissimam misericordiam, dignam hujusmodi pii operis in sideriis conferatur arcibus remunerationem. Igitur quia petistis à nobis quatenus ex nostrûm largitate nostroque dono, concederemus vestræ Religiositati in Massecella, quæ vocatur Materaria, & in Massa, quæ dicitur Caput Bovi, terram & vineam, sicuti modo vos tenetis a Jure Beati Petri Apostoli, necnon & ripam Fluminis Alemonis juxta Massam, quæ dicitur Prata extendentem ipsa ripam à Bigacciolo usque ad Campobedulli, & terram & vineam juxta muros Civitatis cum Turre umbratica in integrum; & Massam integram, quæ vocatur Lacus Sanctus, cum omnibus rebus & pertinentiis suis, cum Plebe & Capellis ac Titulis ipsius, vocabulo Sanctæ Mariæ & Sancti Martini, Sancti Petri, Sanctique Venantii cum Piscaria quæ vocatur Tidini & Fossa Archipresbiteri, & Piscaria quæ vocatur Falce, cum Loco qui dicitur Monticello, Laci sico cum ripis Fluminis Padi, & Gauri ex utrisque partibus usque ad Mare, & à Loco Concæ Agathæ ex una parte usque in Mare cum Loco integro, qui dicitur Masinzatica inter affines de toto Loco ac Territorio Massæ, quæ vocatur Lacus Sanctus. Ab uno latere Fossa Molendini de Volta Lateroli descendente in Aquiliolo, & à Fluvio Tribba usque in Helliam, & per Paludem usque mediam Curbam, ultraque Curbam usque Padum, & ultra Padum usque Gazium Episcopi Sanctæ Comaclensis Ecclesiæ, indeque Fluvium, qui vocatur Cesi. Ab alio latere Cursu descendente in Concâ Agatulæ, & per ipsam in Gaurum. A tertio latere Palude, quæ pergit inter Rivum Angeli & Masinzaticæ usque Monticello, & Vederosa currente in Padum. A quarto latere Vacolino, & Argere malo, & Cale de Vincareto pergente in Laterolum. Insuper concedimus vobis Piscariam integram, quæ vocatur Volanum cum Rivo Baderino & Gavalina, majore ad ipsam Piscariam pertinente, cum Porticellis ex utrisque partibus, sicut olim intraverunt in Mare, eidem similiter pertinentibus. Cuncta prædicta Loca cum omnibus suis integritatibus, ac pertinentiis, quantum Sanctæ Romanæ, cui, Deo Auctore, præsidemus ac deservimus, pertinere videtur Ecclesiæ, vobis ad tenendum, emissa præceptione, concedimus, inclinati precibus vestris per hujus Præcepti seriem prædicta cuncta Loca cum omnibus suis integritatibus & pertinentiis, ut super legitur, à præsenti XI Indictione vobis, vestrisque Successoribus in perpetuum concedimus detinendum; ita sane ut a vobis vestrisque Successoribus singulis quibusque annis, Pensionis Nomine rationibus in Sanctæ nostræ Ecclesiæ ✠ tres ✠ Argentei Solidi, difficultate postposita, persolvantur, omnemque, quam indigent. vel sine dubio curante, efficiatur; nullæque præterea ad dandum, annuæ Pensionis, à vobis moræ proveniant, sed ultro Actionariis Sanctæ nostræ Ecclesiæ persolvantur. Statuentes quippe Apostolica Censura ex auctoritate B. Petri Apostolorum Principis, sub divinæ obtestationis & anathematis interdictionibus, ut nulli unquam nostrorum Successorum Pontificum, vel aliæ cuilibet magnæ parvæque Personæ, ipsa prænominata Loca à potestate & ditione vestra, vestrorumque Successorum ac vestri Monasterii auferre, vel alienare quoquo-modo liceat. Si quis autem temerario ausu, magna parvaque Persona, contra hunc nostrum Privilegium agere præsumpserit, sciat se anathematis vinculo esse innodatum,

Anno 1013.

ANNO 1013.

tum, & è Regno Dei alienum, & cum omnibus Impiis æterno incendio, ac fupplicio condemnatum. At verò qui pio intuitu cuftos & obfervator hujus noftri Privilegii extiterit, gratiam, & mifericordiam, vitamque æternam à mifericordiffimo Domino noftro confequi mereatur in fæcula fæculorum, Amen. Scriptum per manum Benedicti Regii Notarii & Scriniarii Sanctæ Romanæ Ecclefiæ, in Menfe Julio, Indictione undecima.

BENE VALETE.

Datum Prid. Non. Julii per manus, Dei gratia, Benedicti Epifcopi S. Silvæ Candidæ Ecclefiæ, & Bibliothecarii Sanctæ Apoftolicæ Sedis, anno, Deo propitio, Pontificatus D. N. Benedicti SS. S. VIII. PP. anno fecundo, Ind. prædicta XI. Menfe Julio, die fexto.

XII.

1014. *Confirmatio* HENRICI II. *Romanorum Imperatoris omnium Donationum & Privilegiorum, a Prædeceſſoribus ſuis* PIPINO *Rege*, CAROLO MAGNO, LUDOVICO *pio*, OTTONE I. *&* OTTONE *Filio ejus B.* PETRO *& S. Sedi Apoſtolicæ conceſſorum, ſalvâ in omnibus Dominatione Imperiali; ubi etiam de modo Pontifices Romanos eligendi, atque Juſtitiam Romæ adminiſtrandi juxta Pactum Confirmationis* OTTONIS I. *de novo conſtitutum eſt.* * [BARONII *Annales Eccleſiaſt.* Tom. XI. fub ann. 1014. pag. 47. num. 7. d'où cette Piece a été tirée. On la trouve auffi dans *Conciliorum Collectio Regia* Tom. 25. pag. 276. dans PHILIPPI LABBEI *Concil. Collectio* Tom. 9. pag. 814. & dans GOLDASTI *Conſtitutiones Imperiales* tom. I. pag. 217. Le même en fes *Statuta & Reſcripta* pag. 42.]

PRIVILEGIUM HENRICI IMP. CONCESSUM R. E.
d deeft.
d Amen.
d deeft.

IN nomine d Domini Dei d Omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti. d Ego Henricus Dei gratia Imperator Auguftus fpondeo atque promitto per hoc Pactum Confirmationis noftræ, tibi beato Petro Principi Apoftolorum d & clavigero Regni Cælorum, & per te Vicario d tuo d Donno Benedicto fummo Pontifici d & univerfali Papæ, ficut à Prædecefforibus veftris ufque nunc in poteftate veftra, ac ditione tenuiftis, & difpofuiftis, Civitatem Romanam cum Ducatu fuo, & Suburbanis, atque Viculis omnibus, & Territoriis ejus, montanis, ac maritimis Litoribus, ac Portubus, feu cunctis Civitatibus, Caftellis, Oppidis, d ac Viculis Tufciæ d partibus, id eft Portum, Centumcellas, d Ceram, Bledam, d Maturianum, Sutrium, Nepem, Caftellum d Gallicenfe, Orthem, Polimartium, b Ameriam, d Tudam, Perufiam cum tribus Infulis fuis, id eft, b majorem & minorem, Pulvenfim & Lacu, Narniam & Utriculum, cum omnibus Finibus & Territoriis, ad fupradictas Civitates pertinentibus; nec non & Exarchatum Ravennatem fub integritate, cum d Urbibus, Civitatibus, d Oppidis & Caftellis, quæ piæ recordationis abc Dominus Pipinus, & Dominus Carolus, & Dominus Ludovicus, & Otto, & itidem Otto Filius ejus, Prædeceffores videlicet noftri beato Petro Apoftolo, & Prædecefforibus veftris jamdudum per Donationis d paginam contulerunt, hoc eft Civitatem Ravennam, & Aemiliam, Bobium, Cefenam, Forum cd Populi, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, d Comiaclum, d Adrianis atque Gabellum cum omnibus Finibus, Territoriis atque Infulis, Terra Marique ad fupradictas Civitates pertinentibus: fimul & Pentapolim, videlicet Ariminum, d Penfaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, d Aufimum, Humanan, d Efim, Forum Sempronii, Montem Feltri, Urbinum, & Territorium d Baluenfe, c Callem, Luciolis, &

d feu.
d pertinentibus,
d Caram,
d Marturram
d Maturanam,
d Galifenfe,
b Ameliam,
d Tudertum,
b majore & minore,
d omnibus Urbibus,
d pertinentibus, necnon & Oppidis
a b c onnus ubique.
d Paginam gratiam.
c d Pompilii.
d Comaclum,
d deeft.
d Pifaurum,
d Auximum,
d Efium,
d Balnenfe,
& Baluelfem,
c Callis, Tuteolos.

* La Date manque a ce Diplome. *Baronius* le range fous l'an 1014. & croit qu'il fut donné à Rome au même tems que cet Empereur y fut couronné, avec l'Imperatrice *Cunegunde* fa femme; c'eft à dire vers le mois de Mars. Les leçons diverfes qu'il y a mifes en marge, font à confiderer. Elles marquent les differences des Exemplaires dont il s'étoit fervi. *Contulimus illud*, dit-il, *cum quatuor diverſis Manuſcriptis atque ita ob nonnulla, in quibus variant diſtinximus, ut A. Codicem Cencii Camerarii, B. Volumen Privilegiorum Romanæ Eccleſiæ, C. Autographum molis Hadriani, D. noſtrum Manuſcriptum denotet.* (DUM.)

ANNO 1014.

Eugubium cum omnibus Finibus ac Territoriis ad eafdem Civitates pertinentibus. Eodem modo Territorium Sabinenfe, ficut à prædictis Imperatoribus Antecefforibus noftris beato Petro Apoftolo per Donationis Scriptum conceffum eft fub integritate, & eft in partibus Tufciæ Longobardorum, Caftellum Felicitatis, Urbem veterem, Balneum Regis, d Ferrenti, Viterbium, Orthem, Martam, d Bledam, Tufcanam, Suanam, Populonium, d Roffelles, cum Suburbanis atque Viculis, & omnibus Territoriis, ac maritimis Oppidis, feu Finibus omnibus. Itemque c Almus cum Infula Corfica in Suriano, deinde in Montem Bardonis, d deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regium, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque Provincia Venetiarum, & Iftria, necnon & cunctum Spoletanum Ducatum, feu Beneventanum, unà cum Ecclefia Sanctæ Chriftinæ pofita prope Papiam juxta Padum IIII Milliario. Item in partibus Campaniæ, d Sora, Arces, Aquinum, d Arpinum, Theanum, Capuam, necnon & Patrimonium ad Poteftatem d & Ditionem veftram pertinentia, ficut eft Patrimonium Beneventanum, & Neapolitanum, atque Patrimonia Calabriæ Superioris & inferioris. De Civitate autem Neapolitana cum Caftellis & Territoriis, ac Finibus & Infulis fibi pertinentibus, ficuti ad d eafdem afpicere d videntur: necnon Patrimonium d Siciliæ, fi Deus noftris illud tradiderit manibus. Simili modo Civitatem Caietanam, & Fundum, cum omnibus earum pertinentiis. Super hoc confirmamus vobis d Fuldenfe Monafterium, & Abbatis ejus Confecrationem, atque omnia Monafteria, Curtes & Villas, quas in d ultramontanis partibus Sanctus Petrus habere dignofcitur, d abfque Aterna, Vumiteringa, five Vuilmbach, quæ à Sancti Petri Ecclefia per Conventionis paginam Epifcopo noftro Babembergenfi collatæ funt: pro quibus fæpedictæ Ecclefiæ Sancti Petri tranfcribimus, concedimus, & confirmamus omnem illam Terram, d quæ inter Narniam d Teramnem, vel Spoletum ex Regni noftri parte habuimus. Sub Tuitione præterea Sancti Petri & veftra veftrorumque Succefforum prætaxatum abc Epifcopum Babembergenfem offerimus, unde fub d penfionis noftræ Equum unum album phaleratum ex ejufdem loci Epifcopo d vos annualiter fufcepturos d fancimus. Offerimus infuper, firmamus, & corroboramus tibi beato Petro ac Vicario tuo Donno Benedicto, & Succefforibus ejus, prout bonæ mem. Papæ Joanni, fuifque Succefforibus à Prædecefforibus noftris Ottonibus bcd factum, Civitates & Oppida cum Pifcariis fuis, Reatem, Amiternum, d Furconem, Nurfiam, Balvam, & Marfiam, & alibi Civitatem Teramnem cum pertinentiis fuis. Has omnes fupradictas Provincias, Urbes & Civitates, Oppida atque Caftella, Viculos ac Territoria, fimulque Patrimonia pro ftatu Regni d noftri, cunctoque Chriftianorum Populo confervando jam dictæ Ecclefiæ tuæ beate Petre, Vicarioque tuo Benedicto ac Succefforibus ejus, ufque in finem Sæculi eodem modo confirmamus, ut in fuo detineant Jure, d Principatu, atque Ditione. Simili modo per hoc noftræ Delegationis Pactum confirmamus Donationes, quas piæ recordationis Pipinus Rex, & poftea Donnus Carolus excellentiffimus Imperator, ac deinceps Ottones piiffimi beato Petro Chrifti Apoftolo fpontanea voluntate contulerunt; necnon & Cenfum, bcd vel Penfionem, feu ceteras b Donationes, quæ annuatim in abc Palatio Regis d Longobardorum inferri folebant, five de Tufcia, five de Ducatu Spoletano, ficut in fuprafcriptis Donationibus continetur, d & inter Sanctæ memoriæ Hadrianum Papam, & Donnum Carolum Imperatorem convenit, quando idem Pontifex d eidem de fupradictis Ducatibus, id eft, Tufcano, & Spoletano fuæ auctoritatis Præceptum confirmavit, eo fcilicet modo, ut annis fingulis prædictus Cenfus ad partem Ecclefiæ Sancti Petri perfolvatur, falva fuper eofdem Ducatus noftra in omnibus Dominatione, & illorum ad noftram partem fubjectione. Ceterum ficut diximus, omnia fuprafcripta nomina ita ad veftram partem per hoc noftræ Confirmationis Pactum d corroboravimus, ut in veftro permaneant Jure, Principatu, atque Ditione, & neque à nobis, neque à Succefforibus noftris per quodlibet argumentum, five machinationem in quacumque parte veftra Poteftas imminuatur, aut à bd vobis inde aliquid fubtrahatur. De fupradictis verò Provinciis, Urbibus, Civitatibus, Oppidis, Caftris, Viculis, Territoriis, ac Patrimoniis, necnon & Penfionibus, atque Cenfibus, ita ut nec nos facturi fimus, neque d à quibuflibet ea facere volentibus confentiamus, fed potiùs omnia, quæ fupe-

d Ferenti Caftrum.
d Pledam,
d Rofcellas,
c Alunis,
d feu alimentis.
d deeft.
d Sitam,
d deeft.
d noftram, & ditionem.
d Ecclefiam.
d videntur & tenentur:
d in Sicilia.
d Fundenfe,
d Ultramarinis.
d atque Amenfua, Umixringa,
d quam d Interamnem &.
a b c Epifcopium.
d noftræ penfionis debito.
d annualiter nos.
d Sanximus.
b c d factum eft.
d Furconium.
d deeft.
d deeft.
b c d & b Dationes.
abc Palatium.
d deeft.
d deeft.
d pro tempore de fuprafcriptis.
d corroboramus.
b d nobis.
d deeft.

ANNO 1014.

superiùs leguntur, id eſt Provinciæ, Civitates, Urbes, Caſtella, Oppida, Terræ, Patrimonia atque Inſulæ, Cenſusque & Penſiones ad partem Eccleſiæ beati Petri [d] Apoſtoli, atque Pontificum, in ſacratiſſima Sede illius reſidentium, nos in quantum poſſumus, Defenſores eſſe [a b c] teneamur, ad hoc ut eam illi Ditionem ad [d] utendum, atque diſponendum firmiter valeant obtinere, ſalva in omnibus Poteſtate noſtra, Poſterorumque noſtrorum, ſecundum quod in Pacto & Conſtitutione, ac promiſſionis firmitate Eugenii Pontificis, Succeſſorumque illius continetur, ut omnis Clerus & univerſi Populi Romani Nobilitas propter diverſas neceſſitates, & Pontificum irrationabiles erga Populum ſibi ſubjectum aſperitates retundendas Sacramento ſe obliget, quatenus futura [d] Pontificum Electio, quantum uniuscujuſque Intellectus fuerit, canonicè & juſtè fiat, & ut ille, qui ad hoc [b c] Sanctum Regimen eligetur, nemine [d] conſentiente conſecratus fiat Pontifex, priuſquam talem in præſentia Miſſorum noſtrorum, ſeu univerſæ Generalitatis faciat promiſſionem pro omnium ſatisfactione, ac futura conſervatione, qualem Donnus & venerandus Spiritualis Pater noſter Leo ſponte feciſſe dignoſcitur. Præterea alia minora huic Operi [b c] inſerendum prævidimus, videlicet, ut in Electione Pontificum neque Liber, neque Servus ad hoc venire præſumat, ut illis Romanis quos ad hanc Electionem per Conſtitutionem Sanctorum Patrum [d] antiqua admiſit Conſuetudo, aliquod faciat impedimentum. Quòd ſi quis contra hanc noſtram [b c] Inſtitutionem venire præſumpſerit, exilio tradatur. Inſuper etiam, ut nullus Miſſorum noſtrorum cujuscumque impeditionis argumentum componere audeat in præfatam Electionem, prohibemus: nam & hoc omnimodo inſtituere placuit, ut qui ſemel ſub [b c d] Spirituali Defenſione Donni Apoſtolici, ſive noſtra fuerint ſuſcepti, impetrata juſtè utantur defenſione. Quòd ſi quis in quemquam illorum, qui hoc promeruerunt, violare præſumpſerit, ſciat ſe periculum vitæ ſuæ eſſe [b c d] incurſum. Illud etiam confirmamus, [d] ut Donno Apoſtolico juſtam in omnibus ſervent obedientiam, ſeu Ducibus, & Judicibus ſuis, ad faciendam juſtitiam. Huic enim Inſtitutioni [d] hoc neceſſariò annectendum eſſe perſpeximus, ut Miſſi Donni Apoſtolici, ſeu noſtri ſemper ſint conſtituti, qui annuatim nobis renuntiare valeant, qualiter ſinguli Duces ac Judices Populo juſtitiam faciant. Hanc Imperialem Conſtitutionem quomodo obſervent, qui Miſſi, decernimus ut primùm cunctos clamores, qui per negligentiam Ducum, vel Judicum fuerint inventi, ad notitiam Donni Apoſtolici deferant, & ipſe unum è duobus eligat, aut ſtatim per eoſdem [d] Miſſos fiant neceſſitates emendatæ, aut Miſſo noſtro nobis renuntiante per noſtros Nuntios à nobis directos emendentur. Hoc ut ab omnibus Fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ, [d] & [c] veſtris firmum eſſe credatur, propriæ manus [b] Signaculo hoc Pactum Confirmationis noſtræ roboravimus, & [c] Sigilli impreſſione aſſignari juſſimus.

✠ Signum Donni Henrici glorioſiſſimi [d] Romanorum Imperatoris Auguſti.
Signum [d] Erchandildi Maguntini Archiepiſcopi.
Signum Heriberti Colonienſis Archiepiſcopi.
Signum Bobonis Trevirenſis Archiepiſcopi.
Signum Thiederici Metenſis Epiſcopi.
Ego Eberhardus Bambergenſis [d] Eccleſiæ Epiſcopus [d] Romanæ Sedis [d] Subditus ſubſcripſi.
Ego [d] Mazelinus Vuirceburgenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
[d] Ego Vualterius Spirenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
Ego [d] Ricordardus Conſtantienſis Epiſcopus ſubſcripſi.
Ego [d] Zodalricus Curienſis Epiſcopus ſubſcripſi.
Ego [d] Adalberus Baſilienſis Epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Hemmo [d] Vuerdunenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
[d] Ego Vualter Heichſtedenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
Signum [d] Richardi [b] Fuldenſis.
Signum Arnoldi Herſfendenſis Abbatis.
Signum [d] Bruardi Abbatis.
Signum Gottifridi Ducis.
[d] Signum Beringardi Ducis.
[d] Signum Thiederici Ducis.
[a b c] Signum Simonis Comitis.
Signum [d] Velphonis Comitis.
Signum Cunonis Comitis.
Signum [c] Kunzadi Comitis.
Signum Ottonis Comitis.
[d] Signum Adilbrahtis Comitis.
[d] Bobonis Comitis.

d deeſt. a tenemur. b c teſtamur. d deeſt. d deeſt. b c Regimen Apoſtolicum. d contrariante. b c inſerenda. d aliqua. b c Conſtitutionem. b c d ſpeciali. b c d incurſurum. d in Dominio. d deeſt. d Nuntios. d deeſt. c noſtris. b Signaculo, & Nobilium Optimatum noſtrorum ſuſcriptionibus. c Sigilli noſtri. d Romani. d Erkinbaldi Maguntinenſis. d Eccleſiæ Apoſtolicæ. d Apoſtolicæ. d Subditus ſervus. d Matelinus Vuirtemburgenſis Epiſcopus ſervus. d deeſt. d Rodonardus. d Joldaricus. d Adelbertus. d Verdunenſis. d deeſt. d Ricaldi Faldenſis. b Fuldenſis Abbatis. d Brucardi. d deeſt. a b c deeſt. d Vulponis. d Conrardi. d deeſt. d Boybonis.

Signum Frederici Comitis.
Signum Bezelini Comitis.
Signum Ezonis Comitis Palatini.
Signum Frederici Camerarii.
Signum [a c] Ezonis [d] in Fercore.
Signum [a c d] Heunzonis Pincernarii.
Signum [d] Huzis.
[d] Alimunbereger.
Adilman.
Adilbero.
Ego [a b d] Vuicelinus Aſtrazburgenſis Epiſcopus.
Signum [a b d] Ryodhois Fluvanenſis Abbatis.

ANNO 1014.

a c Mezonis. d inſertorum. a c Heimo. d Eunponis. d Huctis. d Alumnum Roriger. a b d deſunt.

Ejuſdem Confirmationis aliud Exemplum, vel potius Fragmentum ſatis diverſum, quod tamen DOMINICUS SEGNERUS *affirmat ſe deſcripſiſſe ex Originali aſſervato in Ælia Arce. Videatur ejus* Opus Dei admirabile *in* Bibliotheca Pontificia *Tom.* X. *pag.* 106.

IN Nomine Domini Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ego Henricus Dei gratia Imperator Auguſtus, ſpondeo, atque promitto per hoc Pactum Confirmationis Noſtræ Tibi B. Petro Principi Apoſtolorum, & Clavigero regni Cælorum, & per Te Vicario Tuo Domino Benedicto Summo Pontifici & univerſali Papæ, ſicut à Prædeceſſoribus veſtris uſque nunc in poteſtate veſtra & Ditione retinuiſtis, & diſpoſuiſtis Civitatem Romanam cum Ducatu ſuo & Suburbanis, & Vinculis omnibus, & Territoriis ejus Montanis, ac Maritimis Littoribus, ac Portubus, ſeu cunctis Civitatibus, Caſtellis, Oppidis, ac Vinculis Tuſciæ partibus, id eſt portum Centumcellas, Ceram, Bledam, Maturanum, Sutrium, Nepem, Caſtellum, Galleſium, Northen, Polymartium, Ameriam, Tudam, Peruſiam, cum Inſulis ſuis, id eſt, Majorem & Minorem, Picluenſem, & Lacum, Narniam & Utriculum, cum omnibus finibus & Territoriis ad ſupradictas Civitates pertinentibus, necnon & Exarchatum Ravennatem ſub integritate Urbibus & Civitatibus, Oppidis & Caſtellis, quæ piæ record. D. Pipinus, & D. Carolus, & D. Ludovicus, & Otto, Prædeceſſores videlicet noſtri, Beato Petro Apoſtolo, & Prædeceſſoribus veſtris jam dudum per Donationis Paginam contulerunt, hoc eſt Civitatem Ravennam, & Ameliam, Bobium, Ceſenam, Forum Pompilii, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comiachum, atque Gabellum, cum omnibus finibus, Territoriis atque Inſulis terra, marique ad ſupradictas Civitates pertinentibus; ſimul & Pentapolim, videlicet Ariminum, Piſaurum, Fanum, Senagalliam, Anconam, Auximum, Numan, Æſim, Forum Sempronii, Montem Feretri, Urbinum, & Territorium Balvenſe, Callem, Luculos, & Eugubium, cum omnibus finibus ac Territoriis ad eaſdem Civitates pertinentibus. Eodem modo Territorium Habinenſe, ſicut à prædictis Imperatoribus Anteceſſoribus noſtris B. Petro Apoſtolo per Donationis Scriptum conceſſum eſt ſub integritate, & eſt in partibus Tuſciæ Longobardorum Caſtellum Felicitatis. Urbem Veterem, Balneum, Viterbium, Nortem, Martam, Bledam. Tuſcanam Populonium, Roſellas cum Suburbanis, atque Viculis, & omnibus Territoriis ac Maritimis Oppidis, ſeu finibus omnibus; Itemque Almum cum Inſula Corſica in Suriano: deinde in Montem Bardonii, deinde in Verceto, exinde in Parma, deinde in Regium, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque Provincia Venetiarum, & Iſtria, nec non & cunctum Spoletanum Ducatum, ac Beneventanum, una cum Eccleſia Sanctæ Chriſtinæ poſita prope Paduam juxta Padum quarto Milliario. Item cum Campaniæ partibus Soræ, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam, nec non & Patrimonium ad Poteſtatem & Ditionem veſtram pertinentia, ſicut eſt Patrimonium Beneventanum, & Neapolitanum, atque Patrimonium Calabriæ Superioris & Inferioris. Civitatem autem Neapolitanam cum Caſtellis & Territoriis, ac finibus & Inſulis ſibi pertinentibus, necnon & Patrimonium Siciliæ, ſi Deus noſtris illud tradiderit manibus, ſimili modo Civitatem Cajetanam, & fundum cum omnibus earum pertinentiis ſuper hoc vobis Fuldenſe Monaſterium, & Abbatis ejus Conſecrationem, atque omnia Monaſteria, Urbes & Villas, quas in Ultramontanis partibus S. Petrus habere dignoſcitur abſque Aterna, Vumiteringa, ſive Wilmbach, alias Wilombruch, quæ à S. Petri Eccleſia per Conventionis paginam Epiſcopo Noſtro Bambergenſi collata ſunt, pro quibus præ-

Anno 1014.

prædictæ Ecclesiæ S. Petri transcribimus, concedimus & confirmamus omnem illam Terram, quæ inter Narniam, & Spoletam ex Regni nostri partibus habuimus subjectione. Præterea S. Petri, & vestra, vestrorumque Successorum, præsentatum Episcopum Bamberg. offerimus, unde sub pensionis nostræ equum unum album phaleratum ex ejusdem loci Episcopo vos annualiter suscepturos sancimus; Offerimus insuper, firmamus & corroboramus Tibi B. Petro, ac Vicario Tuo D. Bonifacio, & Successoribus ejus, prout bon. mem. Papæ Joanni, suisque Successoribus, à Prædecessoribus Nostris Ottonibus factum, Civitates & Oppida cum Piscariis suis Reatem, Amiternum, Furcorum, Nursiam, Balvam & Marsiam, & alibi Civitatem Teramnem cum Pertinentiis suis, has omnes supradictas Provincias, Urbes, & Civitates, Oppida atque Castella, Viculos & Territoria, simulque Patrimonia pro statu Regni Nostri, cunctoque Christianorum Populo conservando jam dictæ Ecclesiæ tuæ, B. Petro Vicarioque tuo Bonifacio, ac successoribus ejus usque in finem sæculi, eo modo confirmamus Donationes, quas piæ record. Pipinus Rex, postea D. Carolus Excellentissimus Imperator ac deinceps Ottones piissimi B. Petro Christi Apostolo spontanea voluntate contulerunt, nec non & censum vel pensionem, seu cæteras Donationes, quæ annuatim in Palatio Regis Longobardorum inferri solebant, sicut de Thuscia, sive Ducatu Spoletano, sicut in suprascriptis Donationibus continetur, & inter Sanctæ mem. Adrianum Papam & D. Carolum Imperatorem convenit, quando idem Pontifex eidem de supradictis Ducatibus, id est Tuscano, & Spoletano suæ auctoritatis præceptum confirmavit, eo scilicet modo, ut annis singulis prædictus Census ad partem Ecclesiæ B. Petri persolvatur, salva super eisdem Ducatibus nostra in omnibus Donatione & illorum ad nostram partem subjectione. Cæterum, sicuti diximus, omnes suprascriptas Donationes ita ad vestram partem per hoc nostrum Confirmationis Pactum corroboravimus, ut in vestro permaneant jure, Principatu atque Ditione, sine machinatione a quacunque parte vestra potestas imminuatur, aut à vobis inde aliquid subtrahatur. De supradictis verò Urbibus, Civitatibus, Oppidis, Castris, Vinculis, Territoriis, ac Patrimoniis, nec non & pensionibus atque Censibus, ita ut nec nos facturi simus, neque quibuslibet ea facere volentibus consentiamus, sed potius omnia quæ superius leguntur, id est Provinciæ & Civitates, Urbes, Castella, Oppida, Terræ, Patrimonia, atque Insulæ, & Pensiones ad partem B. Petri Apostoli, ac Pontificum in sacratissima Sede illius residentium nos inquantum possumus Defensores esse teneamur, ad hoc ut eam Ditionem ad utendum atque disponendum firmiter valeant obtinere.

XIII.

1023. 2 Decembre.

Heinrici *Romanorum Imperatoris Præceptum, quo ad sedandum inveteratas Contentiones, homicidiaque inter Episcopum* Wormatiensem, *& Abbatem* Laurishamensem, *ac utriusque Ecclesiæ Familias perpetrata, sub pœna sublationis cutis & capillorum, ac combustionis maxillarum, severissimè prohibet, nè quis deinceps alterius domum infringat, aut eum oppugnet. Datum in Triburia regia villa 4. Non. Decembris anno 1023.* [Freheri Germanicarum rerum Scriptores. pag. 74.]

In Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Heinericus divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus, notum facio omnibus Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus tam præsentibus quam & futuris, qualiter assidua proclamatio nostras aures inquietabat ob inveteratas & frequentes contentiones, & ob inmarcidas inimicitias, quæ semper erant inter Wormaciensem Episcopum, & Laurishamensem Abbatem & inter familias utrarumque Ecclesiarum, quæ jam in tantum convaluerunt, ut etiam innumerabilia inter se fierent homicidia, & in hoc maximum detrimentum utraque pateretur Ecclesia: Quapropter cum consilio meorum fidelium id ordinare disposui, quomodo tantæ discordiæ temerariam præsumptionem inter utramque Ecclesiam & earum familias nunc & inposterum aut omnino dissolverem aut impunitam non relinquerem. Imprimis præcepi & ad hoc peragendum meos nuncios misi, ut omnis injustitia, quæ jam per multa tempora ex utraque parte incorrecta remanserat, ab Advocatis illorum utrimque pleniter corrigeretur, & de hinc prævideant, ne talia apud illos sic inveterescant, & si aliqua nova contentio inter illos exorta fuerit, volo, ut conveniant, & quam citissime possint, corrigant, & ne talis ac tantæ seditionis audacia sine digna ultione inter utrasque familias post remaneret, per hujus Cartulæ præceptum istud constitui Decretum. Siquis ex familia S. Petri Wormaciensis aliquem ex familia S. Nazarii, vel e contrario aliquis ex familia S. Nazarii quemquam servorum S. Petri insequitur, & ausu temerario & armata manu aliquem ad occidendum, vel ad deprædandum, ejus Curtem sive ejus domum infregerit, & eum oppugnaverit. Et si ille aut aufugerit, vel quoquo modo ab ejus potestate sive impugnatione se liberaverit, aut si forte domi non fuerit, illi qui hujus audaciæ & invasionis Dux & Princeps fuerit, tollantur capilli & corium, & insuper in utraque maxilla ferro ad hoc facto etiam candenti bene carexetur & comburatur, reliqui ejus sequaces cute, & capillis priventur. Si autem ibi occiditur, omnes qui hujus homicidii vel invasionis participes sunt, cute & capillis perditis supradicta combustione signentur, ac Werigeldum occisi Domino suo auctor homicidii persolvat, & cum proximis ejusdem interfecti reconciliationem faciat, & in quocumque loco aliquis ex utraque familia ab utrisque innocens occiditur, homicidia supradictæ sententiæ subjaceat. Hanc Vindictam & illud meum Constitutum Advocatus, in cujus Advocatione hoc evenerit, cum scientia Episcopi & Abbatis in præsentia Nunciorum utrorumque fideliter adimpleat. Si vero Advocatus aut mercede conductus, aut gratia commotus, aliqua calliditate hæc Decreta avertere voluerit, gratia nostra & Advocatione carebit, nisi super sacras reliquias hoc jurare audebit, quod eum qui homicidii seu invasionis illius reus est, nusquam acquirere possit, tamen quam citissime poterit acquirat, & si homicida ex familia Episcopi est; & Advocatus eum acquirere non potuerit, tamen quam citissime poterit acquirat, vel si noluerit, fideles Abbatis, si possint illum acquirant, & prædictam pœnam præsentibus Nunciis utrorumque repræsentent. Similiter fiat ex parte Episcopi.

Anno 1023.

Et de servientibus Episcopi & Abbatis illud constituimus, ut siquis illorum tale aliquid fecerit, prædictæ pœnæ subjaceat vel 10. Libris denariorum redimatur. Unum autem est, quod volo, jubeo, & firmiter præcipio, ut rem semel bene ac recte definitam nullus revocare vel iterare audeat.

Si autem prædictus Episcopus aut Abbas hoc Decretum annullare cupiat, mihi vel meo successori duas libras auri persolvat; conatum tamen suum nequaquam perficiat. Et ut hæc Constitutio stabilis inconculsaque permaneat, Sigilli nostri impressione hanc Cartam insigniri jussimus. Signum Domini Heinerici Romanorum Invictissimi Imperatoris Augusti. Guntherius Cancellarius vice Arribonis Archicapellani recognovi.

Datum IIII. Non: Decemb. Indict. VI. anno Dominicæ Incarnat. MXXIII. anno Domini Heinrici Secundi regnantis XXIII. Imperii autem anno X. Actum in Triburia, Regia Villa. Amen.

XIV.

Pax *Publica in Conventu Alsatico sub* Heinrico *III. Nigro Imperatore Augusto instituta, ut putatur, Hagenoæ Anno Domini* 1051. [Goldasti Constitutiones Imperiales Tom. 2. pag. 47.] 1051.

Notum sit omnibus pacem cupientibus, qualiter Alsatienses cum suis Primatibus subnotatam Pacis editionem, juxta Comprovincialium suorum Decretum, conjuravere; & conjuratam perpetuo, prout homini licet, in hunc modum confirmavere.

1. Pacem verò præcipuè & semper ubique, omnibus Ecclesiis, & earum atriis; Pacem Clericis omnibus, & fœminis, mercatoribus, venatoribus, & causa orationis transeuntibus, & agricolis dum operantur in agris, vel in agrum exeuntibus, vel redeuntibus.

2. Hujus autem conditionis observantiam in dies & in tempora considerate distributam, à vespera scilicet quartæ feriæ usque ad ortum Solis feriæ secundæ, & in legitimis Vigiliis, & in canonizatis Sanctorum festivitatibus, & in quatuor Jejuniorum temporibus, & ab Adventu Domini usque ad octavam Epiphaniæ, & à Septuagesima usque ad octavam Pentecostes, ita jurejurando sanxere, ut nullus in hujus conditionis ter-

ANNO 1051.

mino arma ferat, exceptis neceſſariò tranſeuntibus, excluſis omnibus publicis Regiæ Majeſtatis hoſtibus.

3. Quicunque autem in prænominatis diebus & temporibus aliquem ſuum * Conjuratorem aut rapina, aut incendio, aut captivitate, aut aliqua temeraria præſumptione infra curtis aut domus ipſius conſeptum aut conclave invaſerit, aut aliquem ad ſanguinis effuſionem temerè percuſſerit: Liber capitali ſumma puniatur; Servus autem manu privetur.

* i. e. Confœderatum, h. e. juramenti hujus fœdere conjunctum, Eydgenoß.

4. Si quis hujus conditionis reum occultaverit, vel occultatum aufugere fecerit, ipſe rei damnationi ſubjaceat.

5. Et quiſquis favore vel aliqua hoſtili occaſione Conjuratores ſuos injuſtè acclamaverit, vel temerè evocaverit, & liber & ſervus præfata damnatione puniatur.

6. Et ſi quis aliqua intentione quaſi reus acclamatus fuerit, & ipſe innocentiæ ſuæ expurgationem appellaverit, liber vel perſonatus ſerviens, ſi infra patriam eſt, poſt ſeptem dierum inducias cum totidem ſuæ comparitatis teſtibus: plebejus autem & minoris teſtimonii ruſticus, aquæ frigidæ ſe expurget judicio.

7. Si quis ſicli unius aut duorum pretii furtum aut prædam fecerit, * corium cum capillis perdat. Si ſecundò vel tanti vel quinque ſiclorum furtum vel rapinam fecerit, manu privetur. Si tertiò, abſque omni dubietate ſuſpendatur.

* Videndus Cujacius ad Conſtit. Frider. de pac. publ. lib. 5. feud. ubi hunc locum adducit.

8. Si autem publica Imperatoris expeditione, aut conditionali excitati fuerint acclamatione, tribus diebus proprio pergant victu: ſi autem iter prolixius fuerit, caballorum tantùm cibaria, & ad veſcendum ſumant neceſſaria, & nihil præter herbam, olera, poma, ligna, & quæ ad venatoria pertinent exercitia, tollere præſumant. Equi autem admiſſarii, quod vulgariter Stuot vocatur, & vineæ, & ſegetes, ſub hac Pacis condictione perpetuò permaneant; niſi forte aliquis ad paſcendum equum ſuum in tranſeundo indigeat, ſumat quod in paſcendo ſufficiat, in via tamen publicè.

9. Quod quiſque ante hujus condictionis Decretum aliquo vel proprietatis vel regiminis jure poſſedit, & nunc eodem jure poſſideat.

10. Si quis autem ſe ſe ab hujus Pacis ſacramento ſubduxerit, aut juraſſe falsò confeſſus fuerit, prænotato teſtium numero, prædictoque teſtimonii judicio, ſi infra hujus Decreti terminum converſari voluerit, affirmet. Et ſi affirmare noluerit, vel aliqua occaſione contradixerit, aut conditionali legi ſubjaceat, aut diſcedens diſcedat.

11. Summoperè autem omnibus hujus Decreti invigilandum eſt & providendum autoribus, ne quid in hac condictione temerè agatur & ſine diſcretione.

12. Ad hujus ſacramentum juniores ſemper inducantur, vel etiam cogantur, hoc attendentes, quia quanto juniores, tanto negligentiores.

13. Et ne tam utile tamque ſacroſanctæ Pacis Decretum odiosè negligatur, à Sacerdotibus diligenter caveatur, & quia * LEONIS Papæ banno ſancitum eſt, cunctis Dominicis diebus conſtanter doceatur. Et ſemper in quartæ feriæ veſpera, Dei Pacis adventus, ut oportet, cum ſonitu campanarum publicè indicetur.

* Ejus nominis IX. qui fuit natione Alſatus, ex familia Comitum Dagsburgiorum.

XV.

1059. *Conſtitutio* NICOLAI *Papæ II. de iis ad quos Electio Romani Pontificis pertinet. Edita in Concilio apud Lateranum habito. anno* 1059. [Ceremoniale Electionis Romani Pont. juſſu GREGORII XV. editum pag. 16.]

IN Nomine Domini Noſtri JESU CHRISTI, & Salvatoris, ab Incarnationis eius anno milleſimo quinquageſimo nono, menſe Aprili, Indictione duodecima, præpoſitis ſacroſanctis Evangeliis, præſidente quoque Reverendiſs. ac Beatiſſimo Papa NICOLAO in Baſilica Lateranenſis Patriarchii, quæ cognominatur Conſtantiniana: conſidentibus etiam Reverendiſſimis Epiſcopis, Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, idem venerabilis Pontifex auctoritate Apoſtolica decernens de electione Summi Pontificis inquit. Novit Beatitudo veſtra, dilectiſſimi Fratres, & Coepiſcopi, inferiora quoque membra non latuit, defuncto bonæ memoriæ D. Stephano prædeceſſore noſtro, hæc Apoſtolica Sedes, cui auctore Deo ſervio, quot adverſa pertulerit, quot denique per ſimoniacæ hæreſis trapezitas repetitis malleis, crebriſquè tunſionibus ſubjacuit: adeò quidem, ut columna Dei viventis iam penè videretur nutare, & ſagena ſummi Piſcatoris, procellis intumeſcentibus cogeretur in naufragii profunda ſubmergi, unde ſi placet Fraternitati veſtræ, debemus auxiliante Deo futuris caſibus prudenter occurrere, & eccleſiaſtico ſtatui, ne recidiva, quod abſit, mala prævaleant præcavere.

ANNO 1059.

Electio Papæ pertinet in primis ad Cardinales Epiſcopos, qui Metropolitani vice funguntur, deinde ad clericos Cardinales, reliquuſquè Clerus, & Populus conſenſum tantùm electioni præſtant.

§. Quapropter inſtructi Prædeceſſorum noſtrorum, aliorumquè ſanctorum Patrum auctoritate, decernimus, atque ſtatuimus, ut obeunte huius Romanæ Eccleſiæ univerſalis Pontifice, in primis Cardinales Epiſcopi diligentiſſimè ſimul de electione tractantes, mox Chriſti Clericos Cardinales adhibeant; ſicque reliquus Clerus, & Populus ad conſenſum novæ electionis accedant, nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus aliqua occaſione ſurrepat, & ideo religioſiſſimi viri præduces ſint in promovenda Pontificis electione, reliqui autem ſequaces. Certus verò, atque legitimus hinc electionis ordo perpenditur, ſi perſpectis diverſorum Patrum regulis, ſive geſtis, etiam illa Beati LEONIS Papæ Prædeceſſoris noſtris ſententia, recolatur. Nulla, inquit, ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à comprovincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati; ſed quia Sedes Apoſtolica cunctis in Orbe terrarum præfertur Eccleſiis, atque ideò ſuper ſe Metropolitanum habere non poteſt; Cardinales Epiſcopi proculdubio Metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum Antiſtitem, ad Apoſtolici culminis apicem provehant conſecrandum.

Eligi debet Papa de gremio Eccleſiæ Romanæ ſi reperitur idoneus, alioquin ex alia Eccleſia eligendus eſt.

§. Eligatur autem de ipſius Eccleſiæ gremio, ſi reperitur idoneus, vel ſi de ipſa non invenitur, ex alia ſumatur; ſalvo debito honore, & reverentia dilecti filii noſtri HENRICI, qui in præſentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente ſperatur, & jam ſibi conceſſimus, ſicut ſucceſſoribus illius, qui ab hac Apoſtolica Sede perſonaliter hoc jus impetraverint.

Si non poteſt ob impedimenta eligi Papa in Urbe, poteſt alibi à Cardinalibus, & aliis, de quibus ſupra, licet paucis eligi.

§. Quòd ſi pravorum, atque iniquorum hominum ita perverſitas invaluerit, ut pura, ſyncera, atque gratuita fieri in Urbe non poſſit electio, Cardinales Epiſcopi cum religioſis Clericis, catholiciſque laicis, licet paucis, jus poteſtatis obtineant eligendi Apoſtolicæ Sedis Pontificem, ubi congruerit.

Si electus Papa ob impedimenta, de quibus hic, non poteſt inthronizari, nihilominus eſt verus Papa, & poteſt regere Eccleſiam Romanam, & de omnibus facultatibus ejus diſponere.

§. Planè poſtquam electio fuerit facta, ſi bellica fuerit tempeſtas, vel qualiſcunque hominum conatus, malignitatis ſtudio reſtiterit, ut is, qui electus eſt, in Apoſtolica Sede juxta conſuetudinem inthronizari non valeat: electus tamen ſicut verus Papa obtinet auctoritatem regendi Romanam Eccleſiam, & diſponendi omnes facultates illius, quod beatum Gregorium ante ſuam conſecrationem cognovimus feciſſe.

Electus Papa contra formam hujus Decreti, punitur ut hic cum ſuis fautoribus.

§. Quòd ſi quis contra hoc Decretum noſtrum ſynodali ſententia promulgatum, quaſi per ſeditionem, vel præſumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, ſeu inthronizatus fuerit, auctoritate divina, & Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, perpetuo anathemate cum ſuis auctoribus, & fautoribus & ſequacibus à liminibus Sanctæ Eccleſiæ ſeparatus abjiciatur, ſicut Antichriſtus, & invaſor, & deſtructor totius Chriſtianitatis, nec aliqua ſuper hoc ei audientia reſervetur, ſed ab omni eccleſiaſtico gradu in quocunque fuerat prius ſine retractatione deponatur, cui quiſquis adhæſerit, vel qualemcumque tanquam

Anno 1059. quam Pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præsumpserit, pari sententia fit mancipatus, quòd si quis hujus nostræ Sanctæ Decretalis Sententiæ temerator extiterit, & Romanam Ecclesiam sua præsumptione confundere, & perturbare contra hoc Statutum tentaverit; perpetuo anathemate, & excommunicatione damnetur, & cum impiis qui non resurgent in Judicio, reputetur, Omnipotentis iram contra se sentiat, & Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, quorum Ecclesiam præsumit confundere, in hac vita, & in futura, furorem sentiat; fiat habitatio illius deserta, & in tabernaculis suis non sit, qui inhabitet: fiant filii ejus orphani, & uxor eius vidua, commotus commoveatur ipse, & filii eius mendicent, & ejiciantur de habitationibus suis, scrutetur etiam fœnerator omnem substantiam ejus, & diripiant alieni labores ejus: Orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa sint ei contraria, & omnium Sanctorum quiescentium merita illum confundant.

Observatoribus hujus Decreti, Papa precatur Dei gratiam, & peccatorum veniam.

§. Observatores autem hujus nostri Decreti, Omnipotentis gratia protegat, & auctoritas beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ab omnium peccatorum vinculis absolvat.

XVI.

1061. 1 Decembre. *Decretum* BEATRICIS *Ducissæ, quæ fuit* GOTTIFREDI *Ducis Conjux, &* MATHILDIS *Comitissæ mater; quo probatur his temporibus,* FLORENTIA *Imperatori & Imperio paruisse. Dat. Kal. Decembris anno Domini* 1061. *Indictione XV.* [**Nova eaque plena Assertio Juris, quod Cæsar. Maj. ac S. Imperio in magnum Tusciæ competit Ducatum** ***In append.*** **Pag. 63. Ex MS.**]

DUM in Dei nomine, in Civitate Florentia, intus Palatium de domu S. Joannis in Judicio residebat Dna. BEATRIX Ducissa & Marchionissa, uxor GOTTIFREDI gloriosissimi Ducis ad causas audiendas ac deliberandas intentiones ad vicem supra dicti Viri sui; residentibus cum ea Willelmus, qui Bulgatello vocatur; & Wido Comites Rothericis, & Ugo, & Gotefredus, & Petrus, & alius Petrus Judices, & Winibaldus qui Saracino vocatur filio b. m. Aezite, Alberico filio b. m. Joannis & Uberto filio b. m. item Uberti & Alberto filio b. m. Rodolfi, & Paganus filio b. m. Rolandi, & Ugo filio idem Ugonis, & Ildebrandus filio b. m. Gherardi & Rainerius filio Germizi & Theuderico filio Ildebrandi, & Wido filio Cunimundi, & reliqui plures ibique in eorum, & prædictorum praesentia PETRUS Abbas de Ecclesia, & Monasterio Beatissimae S. MARIAE sita in Civitate FLORENTIA, una cum Wido Advocato suo, & eidem Ecclesiae, & ceperunt dicere, habemus & tenemus, ad proprietatem & partem de supradicta Ecclesia & Monasterio S. MARIAE, integram una sorte, & res, quæ posita in loco, qui vocatur Mannozie, sicut recta est per Joannem Presbyterum, & Azo & Benedicto & Raimberto, & per eorum Consortes, una cum terris, vineis, hortis, & Dominicatis & Massaritiis, & universis rebus ad ipsam sortem sunt pertinentes, & sunt infra Territoria Piebium S. Mariae sita Ciliuaccolo, & S. Petri in Mercato; si est ullus homo qui adversum nos ad partem supradictae Ecclesiae & Monasterii aliquid exinde agere, aut causare vel intentionare mittere vult, parati sumus cum eo in ratione standum, & per legem finiendum, & quod plus est, quaerimus vestri mercede, ut vos faciatis pro Dei timore, & Animae DNI. REGIS, & vestrae remedium, ut mittatis BANNUM super nos, & super praenominatam sortem, & res, ut supra legitur, ad partem supradictae Ecclesiae, & Monasterii; & tunc ipsa BEATRIX Ductrix per consolationem supradictorum Judicum per FUSTEM, quem sua detinebat manu, misit bannum Domini REGIS supra praedictum Abbatem, & Advocatum ejus, & super jam dictam sortem, & res, qualiter supra leguntur ad partem jam dictae Ecclesiae & Monasterii S. MARIAE in Mancusos aureos duo millia, ut nullus quislibet homo, magna parvaque persona, jam dictum Abbatem & Advocatum ejus, vel eorum successores ad partem praenominati Monasterii de praenominata sorte, & rebus, sicut superius legitur, audeat eos divestire sine REGALI judicio. Qui hoc vero fecerit, praedictos duo millia Mancusos aureos compositurum se cognoscat, medietatem CAMERAE DNI. REGIS, & medietatem supra dicto ABBATI, & ADVOCATO ejus ad partem supradicti Monasterii, & de suis Rectoribus, & futura ostensione fieri ammoverunt. Quod quidem & ego Joannes Notarius ex jussione praedictae BEATRICIS Ductricis, . . . & Judicum admonitione scripsi An. ab Incarn. Dni. LXI. post mille Kal. Decembris, Indictione XV. Anno 1061.

ROTECHERIUS *Judex interfui.*
UGO *Judex Domini Imperatoris interfui.*
PETRUS *Judex Sacri Palatii interfui.*

XVII.

Juramentum Fidelitatis a RICHARDO *Principe Capuæ,* GREGORIO VII. *Papæ præstitum.* [BARONIUS Annales Ecclesiast. Tom. XI. sub An. 1073. pag. 425. num. 56. d'où l'on a tiré cette Piece qui se trouve aussi dans *Collectio Regia Conciliorum.* Tom. 26. pag. 37. PHILIPPI LABBEI, & dans GABR. COSSARTII Conciliorum Collect. Tom. 10. col. 23.] 1073. 24. Sept.

EGO Richardus Dei Gratia & Sancti Petri Capuæ Princeps, ab hac hora & deinceps, ero fidelis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Apostolicæ Sedi, & tibi Domino meo Gregorio universali Papæ. In consilio, vel in facto, unde vitam aut membrum perdas, vel captus sis mala captione, non ero. Consilium quod mihi credideris, & contradixeris, ne illud manifestem, non manifestabo ad tuum damnum, me sciente. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tibique adjutor ero ad tenendum & acquirendum & defendendum regalia Sancti Petri, ejusque Possessiones recta fide contra omnes homines & adjuvabo te, ut secure & honorifice teneas Papatum Romanum, Terram Sancti Petri, & Principatus nec invadere nec acquirere quæram, nec etiam deprædari præsumam absque tua tuorumque Successorum, qui ad honorem Sancti Petri intraverint, certa Licentia præter illam quam tu mihi concedes, vel tui concessuri sunt Successores. Pensionem de Terra Sancti Petri, quam ego teneo, & tenebo, sicut statutum est, recta fide studebo, ut illam Sancta Romana annualiter habeat Ecclesia. Omnes quoque Ecclesias quæ in mea persistunt Dominatione cum earum possessionibus, dimittam in tuam potestatem, & defensor illarum ero ad fidelitatem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Regi vero Henrico cum à te admonitus fuero, vel à tuis Successoribus jurabo fidelitatem; salva tamen fidelitate Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & si tu vel tui Successores ante me ex hac vita migraverint, secundum quod monitus fuero à melioribus Cardinalibus & Clericis Romanis & laicis adjuvabo, ut Papa eligatur & ordinetur ad honorem Sancti Petri. Hæc omnia suprascripta observabo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & tibi recta fide: & hanc fidelitatem observabo tuis Successoribus ad honorem Sancti Petri ordinatis, si mihi firmare voluerint investituram à te mihi concessam. Actum Capuæ, VIII. Kalendis Octobris, Indictione Duodecima.

XVIII.

Epistola GREGORII *VII. Papæ ad* SALOMONEM *Regem Ungarorum, ut pro Regno suo, quod à Teutonicorum Rege accepit, Sedem Apostolicam recognoscat. Datum Romæ 5. Kal. Novemb. Indictione XIII.* [BARONIUS, Annales Eccles. Tom. X. sub An. 1073. pag. 455. num. 62.] 1074. 28. Octob.

GREGORIUS servus Servorum Dei Salomoni Regi Ungarorum salutem & Apostolicam Benedictionem. Litteræ tuæ ad nos tardè propter moram Nuntii tui allatæ sunt: quas quidem multò benigniùs manus nostra suscepisset, si tua in causa condicio non adeò beatum Petrum offendisset. Nam sicut à Majoribus patriæ tuæ cognoscere potes, Regnum Ungariæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ proprium est, à Rege Stephano olim

ANNO 1074. lium B. Petro cum omni Jure & Potestate sua oblatum & devotè traditum. Propterea Henricus piæ memoriæ Imperator ad honorem Sti. Petri Regnum illud expugnans, victo Rege & facta victoria, ad Corpus B. Petri Lanceam, Coronamque transmisit, & pro gloria Triumphi sui illuc Regni direxit Insignia, quo Principatum dignitatis ejus attinere cognovit. Quæ cùm ita sint, tu tamen in ceteris à regia virtute & moribus longè discedens, Jus & honorem S. Petri, quantum ad te, imminuisti & alienasti, dum ejus Regnum à Rege Teutonicorum, in beneficium (sicut audivimus) suscepisti. Quod si verum est, qualiter gratiam B. Petri, & nostram benevolentiam sperare debeas, tu ipse, si justitiam vis attendere, non ignoras, videlicet, te non aliter eam habiturum, nec sine Apostolica animadversione diù regnaturum, nisi sceptrum Regni quod tenes, correcto errore tuo, Apostolicæ, non Regiæ Majestatis beneficium recognoscas. Neque enim nos timore, vel amore, aut aliqua personali acceptione (quantum Deo adjuvante poterimus) debitum honorem ejus, cujus servi sumus, jure quæsitum relinquemus. Verum si hæc emendare, & vitam tuam (ut decet Regem) instituere, & Deo miserante adornare volueris: proculdubio dilectionem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sicut Matris dilectus Filius, & nostram in Christo amicitiam plenè habere poteris. Datum Romæ quinto Kal. Novemb. Indictione Decimatertia.

XIX.

1076. *Dictata* Gregorii VII. *Papæ admodum notabilia sive Sententiæ breviores de Potestate Pontificiâ.* [Baronius, Annales Eccles. Tom. XI. sub An. 1076. pag. 475. num. 24.

Quòd Romana Ecclesia a solo Domino sit fundata.

Quòd solus Romanus Pontifex jure dicatur universalis.

Quòd ille solus possit deponere Episcopos vel reconciliare.

Quòd Legatus ejus omnibus Episcopis præsit in Concilio, etiam inferioris gradus, & adversus eos Sententiam depositionis possit dare.

Quòd absentes Papa possit deponere] quòd enim in absentem Regem & Episcopos Sententiam latam esse adversarii quererentur; cùm tamen ipsi in absentem Papam adeò portentosa decrevissent, ita voluit Pontifex declarasse: rursum verò.

Quòd cum excommunicatis ab illo, inter cetera nec in eadem domo debemus permanere.

Quòd illi soli licet pro temporis necessitate novas Leges condere, novas plebes congregare, de Canonica Abbatiam facere, & è contra, divitem Episcopatum dividere, & inopes unire.

Quòd solus possit uti Imperialibus insigniis.

Quòd solius Papæ pedes omnes Principes deosculentur.

Quòd illius solius nomen in Ecclesiis recitetur.

Quòd unicum est nomen in mundo, *Papæ videlicet.*

Quòd illi liceat Imperatores deponere.

Quòd illi liceat de sede ad sedem necessitate cogente Episcopos transmutare.

Quòd de omni Ecclesia quocumque voluerit, Clericum valeat ordinare.

Quòd ab illo ordinatus alii Ecclesiæ præesse potest, sed non militare, & quòd ab aliquo Episcopo non debet superiorem gradum accipere.

Quòd nulla Synodus absque præcepto ejus debet Generalis vocari.

Quòd nullum Capitulum, nullusque liber Canonicus habeatur absque illius auctoritate.

Quòd Sententia illius à nullo debeat retractari, & ipse omnium solus retractare possit.

Quòd à nemine ipse judicari debeat.

Quòd nullus audeat condemnare Apostolicam Sedem appellantem.

Quòd majores causæ cujuscumque Ecclesiæ ad eum referri debeant.

Quòd Romana Ecclesia numquam erravit, nec in perpetuum, Scriptura testante, errabit.

Quòd Romanus Pontifex si canonicè fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficitur Sanctus, testante Sancto Ennodio Papiensi Episcopo, ei multis Sanctis Patribus faventibus, sicut in Decretis beati Symmachi Papæ continetur.

Quòd illius præcepto & licentia subjectis liceat accusare.

Quòd absque Synodali Conventu possit Episcopos deponere & reconciliare. ANNO. 1076.

Quòd Catholicus non habeatur, qui non concordat Romanæ Ecclesiæ.

Quòd à fidelitate iniquorum subjectos potest absolvere] hactenus Gregorius de Privilegiis Romani Pontificis atque Apostolicæ Sedis.

XX.

Henrici *Romanorum Regis Epistola ad Universæ S. Romanæ Ecclesiæ Clerum & Populum; Qua eos incitat & hortatur, quatenus* Hildebrandum (*Papam* Gregorium VII. *sic nuncupatum*) *deponant, aliumque communi Episcoporum Consilio à se electum in Sedem Apostolicam recipiant.* Cum *Inserta alia ejusdem Regis Epistola ad dictum* Hildebrandum *directa, qua ei omne Jus Papatus, Sedemque Apostolicam abrenuntiat.* [Freheri Germanicarum rerum Scriptores pag. 122.]

Henricus Dei Gratia Rex, universæ S. Romanæ Ecclesiæ, Clero & Populo gratiam, salutem & omne bonum. Hæc fides firma & inconcussa creditur, quæ semper & eadem & præsenti servatur & absenti, nec diuturna ejus cui debetur absentia, nec longi temporis tædio immutatur: Quam talem vos nobis servare scimus, & gratias agimus, & ut eadem perseveret petimus: videlicet, ut (sicut facitis) amicis nostris amici, inimicis nostris inimici jugiter existatis. Inter quos scilicet Hildebrandum Monachum notantes, vos in ejus inimicitiam excitamus, quod hunc & Ecclesiæ invasorem & oppressorem & Romanæ Reip. vel Regni nostri insidiatorem comprehendimus, ut in subsequenti Epistola sibi à nobis directa pernoscere in promptu est.

Henricus Dei gratia Rex, Hildebrando. Quum hactenus ex te ea quæ patris sunt exspectarem, tibique in omnibus magna fidelium nostrorum indignatione obedirem, percepi à te vicissitudinem, qualem oportebat ab eo, qui vitæ Regnique nostri perniciosissimus hostis esset. Nam quum inprimis omnem hæreditariam dignitatem, quæ mihi ab illa Sede debebatur, superbo ausu rapuisses, longius inde progrediens Regnum Italiæ pessimis artibus alienare tentasti. Nec hac contentus in Reverendissimos Episcopos, qui nobis velut dulcissima membra uniti sunt, manum mittere non timuisti, eosque superbissimis injuriis, acerbissimisque contumeliis contra divina & humana jura, (ut ipsi ajunt) exagitasti.

Quæ omnia, quum ego quadam patientia dissimularem, tu hanc non patientiam sed ignaviam æstimans, in ipsum caput insurgere ausus es, mandans quæ nosti scilicet (ut tuis verbis utar) Quod aut tu morereris, aut mihi animam regnumque tolleres. Hanc inauditam contumaciam ego non verbis sed re confutandam dijudicans, generalem Conventum omnium Regni Primatum ipsis supplicantibus habui. Ubi quum ea quæ hactenus metu & reverentia tacebantur, in medium deducta fuissent, veris assentionibus illorum, quas ex ipsorum Litteris audies, palam factum est, te nullatenus in Apostolica Sede posse persistere. Quorum Sententiæ quod justa & probabilis coram Deo hominibusque videbatur, ego quoque assentiens, omne tibi Papatus jus quod habere visus es, abrenuncio atque ut è sede Urbis, cujus mihi Patriciatus Deo tribuente, & jurato Romanorum assensu debetur, descendas edico.

Hæc series nostræ Epistolæ ad Hildebrandum Monachum. Quam idcirco & vobis scripsimus ut & vobis nostra voluntas, & nobis, imo Deo & nobis vestra satisfaciat Caritas. Exsurgite igitur in eum fidelissimi, & sit primus in fide primus in ejus damnatione. Non aut ut sanguinem ejus fundatis dicimus: (quippe quum major sibi sit post depositionem pœna vita, quam mors) sed ut eum si nolit descendere, cogatis, & alium communi omnium Episcoporum & vestro Consilio à nobis electum in Apostolicam Sedem recipiatis, qui quid in Ecclesia vulneravit, curare, & velit, & possit.

ANNO. 1076.

ANNO 1076.

XXI.

Literæ Circulares HENRICI IV. *Romanorum Imperatoris ad Episcopos Imperio fideles ut ad Comitia Wormatiensia veniant audituri, & judicaturi causam* HILDEBRANDI *dicti* GREGORII VII. *Papæ.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 235. Le même en ses *Statuta & Rescripta Imperialia.* pag. 45. sous l'an 1077.]

HENRICUS, Dei gratia Rex, gratiam, salutem, dilectionem non omnibus sed paucis eandem. In maximis negotiis, maximis maximorum opus est consiliis, qui & facultatem habeant exterius, & voluntate non careant interius, ut rei, cui bene cupiunt, bene consulere, & velint & possint. Quia in cujuslibet profectu nec facultas sine voluntate, nec voluntas sine facultate proderit. Quod utrumque Tu N. fidelissime, ut arbitramur, æqualiter possides: vel, ut veriùs dicamus, licet maximo tibi maxima non desit facultas, major tamen adhuc maxima facultate, si bene te novimus, & fidem tuam diligenter notavimus, in nostram & regni utilitatem exuberat voluntas. De præteritis enim fideliter exhibitis, in futuris crescit spes fidelius exhibendis. Tuæ autem dilectioni committimus, ne spei nostræ desit fides tua, quia de nullius regni Principum vel Episcoporum fidelitate, quàm de tua, majora speramus: sicut hactenus non modò in præteritarum rerum exhibitione, verùm etiam in sperandarum promissione tua gavisi sumus. Adsit ergo in tempore hoc opportuno tua cum facultate voluntas, quam non modò nostra, verùm etiam omnium Coëpiscoporum fratrumque tuorum, immò totius oppressæ Ecclesiæ exoptat necessitas. Non enim hanc oppressionem ignoras, tantùm vide ne oppressæ Ecclesiæ solatium subtrahas, sed Regno & Sacerdotio condoleas: quo utroque sicut hucusque Ecclesia est exaltata, ita nunc heu humiliatur utroque viduata. Nam unus dum utrumque sibi vendicavit, utrumque dissipavit: nec in uno profuit, qui in neutro prodesse voluit nec potuit. Et ne diutius notati nomine te suspendamus, accipe quem dicimus, Hildebrandum scilicet, Monachum quidem habitu, dictum Apostolicum, non Pastoris cura sed invasoris violentia; Apostolicæ Sedi præsidentem, & de sede Pacis Catholicæ, Pacis unicæ vinculum dissipantem, ut tibimet ipsi in promptu est scire. Ut enim de pluribus pauca referamus, Regnum & Sacerdotium Deo nesciente sibi usurpavit in quo piam Dei ordinationem contempsit, qui non in uno sed in duobus duo, id est Regnum & Sacerdotium principaliter consistere voluit: Sicut ipse Salvator in passione de duorum gladiorum sufficientia typica intelligi annuit. Cui cum diceretur: *Domine, ecce duo gladii hic:* respondet, *Satis est*; significans, hac sufficiente dualitate spiritualem & materialem gladium in Ecclesia esse gerendum, quibus omne nocivum foret amputandum; videlicet Sacerdotali, ad obedientiam Regis pro Deo; Regali verò gladio, ad expugnandos & expellendos Christi inimicos exteriùs, & ad obedientiam Sacerdotii interiùs, omnem hominem docens fore constringendum, ut ita de alio in alium charitate tenderetur, dum nec Sacerdotii Regnum, nec Sacerdotium Regni honore privaretur. Hanc Dei ordinationem qualiter Hildebrandica confuderit insania, tu ipse nosti, si scire novisti, vel voluisti. Nam nullum ejus judicio licet esse Sacerdotem, nisi qui hoc à fastu suo emendicaverit. Me quoque, quem Deus in Regnum, non autem illum vocavit ad Sacerdotium, quia me de Deo, & non de illo regnare velle vidit, quia ipse me Regem non constituit, Regno privare studuit, minitans Regnum animamque mihi se tollere, quorum neutrum concessit. Hæc & iis similia quum sæpius in nostram, ut ipse nosti, contumeliam struxerit, non tamen adhuc sufficere credit, qui de die in diem nova & exquisita confusionis genera nobis ingerit, ut in nostris Nunciis noviter argumentum dedit. Nam charta exponere non sufficit, qualiter eosdem nostros Nuncios tractaverit, quam indignis modis affecerit, quam crudeliter eos incarceraverit, & carceratos nuditate, frigore, fame, siti, ac plagis contriverit, sicque demum ad exemplum per medium civitatis circumductos omnibus spectaculum præbere jusserit, ita ut eundem cum Decio tyranno insanire, & Sanctos assare credas & dicas. Unde ne pigeat, Charissime, communi nostrum, scilicet meæ & Coëpiscoporum tuorum, petitioni satisfacere, ut in Heptacosten Wormaciam venias, & ibi plura, quorum pauca docet Chartula, cum centum Principibus audias, & quid agendum sit doceas, rogatus per dilectionem Coëpiscoporum, oratus per utilitatem Ecclesiæ, obligatus per vitæ nostræ & Regni totius honorem. Valete.

Placitum plurium Episcoporum Imperialium, quorum nomina hic infra leguntur adversus GREGORIUM *Papam VII. quo vehementer in eundem invecti tanquam Romanæ Ecclesiæ invasorem, Signiferum Schismatis, Pacis perturbatorem perjurum, scandalosum, eidem præstare obedientiam in futurum recusant, & Papatum ipsius nullum declarant.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 237. Le même en ses *Statuta & Rescripta* pag. 47.] 1076.

Sigifridus Moguntinus
Udo Treverensis } Archiepiscopus
Wilhelmus Trajectensis,
Herimannus Metensis,
Henrichus Leodiensis,
Richardus Verdonensis,
Bibo Tullensis,
Huzmannus Spirensis,
Burcardus Halberstadensis,
Wernherus Strasburgensis,
Burkhardus Basiliensis,
Otto Constantiensis,
Adelbero Wirtzburgensis,
Rudbertus Babenbergensis, } Episcopus
Otto Ratisponensis,
Elingardus Frisingensis,
Udalricus Eystettensis,
Fridericus Monasteriensis,
Eilbertus Mindensis,
Hezil Hiltinesheymensis,
Beno Oseneburgensis,
Eppo Neapolitanus,
Imardus Paderbrunnensis,
Thiedo Brandenabrugensis,
Burckhardus Losannensis,
Bruno Unensis,

HILDEBRANDO Fratri &c. Cum primum Ecclesiæ gubernacula invasisses, etsi bene nobis cognitum esset, quam illicitam & nefariam rem contra jus & fas familiari tibi arrogantia præsumpsisses, dissimulanda tamen, dispensatoria quadam taciturnitate, tam vitiosa introitus tui exordia putavimus, sperantes videlicet tam criminosa principia consequentis regiminis tui probitate & industria emendanda, & aliquatenus obliteranda. Verum nunc, ut lamentabilis universalis Ecclesiæ status clamat & deplorat, malis initiis tuis per pejores actionum decretorumque tuorum progressus, infœlici respondes tenore & pertinacia. Cum enim Dominus & Redemptor noster, pacis & charitatis bonum quasi singularem fidelibus suis characterem impresserit, cujus rei testimonia existunt plura, quam ut epistolari brevitate comprehendi valeant: tu è contrario, dum prophanis studes novitatibus, dum magis amplo quàm bono nomine delectaris, dum inaudita elatione distenderis, velut quidam signifer schismatis, omnia membra Ecclesiæ, quæ secundum Apostolum quietam & tranquillam vitam ante hæc tua tempora agebant, superba crudelitate, crudelique superbia lacerasti: flammasque discordiæ, quas in Romanam Eccl. diris factionibus excitasti per omnes Ecclesias Italiæ, Germaniæ, Galliæ, & Hispaniæ furiali dementia sparsisti. Sublata enim, quantum in te fuit, omni potestate ab Episcopis, quæ eis divinitus per gratiam Sp. S. qui maximè in ordinationibus operatur, collata esse dinoscitur, omnique rerum Ecclesiasticarum administratione plebejo furori per te attributa, dum nemo jam alicui Episcopus aut Presbyter est, nisi qui hoc indignissima assentatione à fastu tuo emendicaverit, omnem Apostolicæ institutionis vigorem, illamque pulcherrimam membrorum Christi distributionem, quam Doctor gentium toties commendat & inculcat, miserabili confusione miscuisti: sicque per hæc tua gloriosa Decreta (quod sine lachrymis dici non potest) Christi ferè nomen periit. Quis autem illud pro indignitate rei non stupeat, quod novam quandam indebitamque potentiam tibi usurpando arrogas, ut debita universæ Fraternitati jura destruas? Asseris enim, cujuscunque nostrum Parrochiani aliquod delic-

Anno 1076. delictum ad te vel sola fama perveniat, ultra jam non habere quemquam nostrum aliquam potestatem vel ligandi vel solvendi, præter te solum aut eum, quem tu specialiter ad hoc delegeris. Quæ sententia quod omnem insaniam excedat, quis in sacris literis eruditus non videat?

Quia ergo per hos aliosque præsumptionum tuarum spiritus Ecclesiam Dei tam graviter periclitantem, imò ferè pessundatam, diutiùs tolerare omni malo deterius judicavimus, placuit, ut communi omnium nostrum consilio tibi, quod hactenus tacuimus, innotescat, quamobrem nec modò possis, nec umquam potueris Apostolicæ Sedi præesse: Tu ipse bonæ memoriæ Henrico Imperatori teipsum corporali sacramento obstrinxisti, quod numquam vivente ipso Imperatore, aut filio ejus Domino nostro glorioso Rege, qui modo summæ rerum præest, Papatum aut ipse susciperes, aut alium, quantum in te est, suscipere patereris, absque assensu & laudamento vel patris, dum viveret, vel filii, dum ipse viveret. Atque hujus sacramenti sunt hodie testes plerique Episcopi, qui hoc tunc & oculis suis videre & auribus audiere. Illud etiam recordare, quomodo tu ipse aliquos ex Cardinalibus, cum ambitio Papatus titillaret, ad tollendam æmulationem hac occasione & conditione, ut ipsi hoc idem facerent, sacramento te obligasti, quod numquam Papatum habiturus esses. Utraque hæc sacramentorum quam sanctè, quam cautè observaveris, tu videris. Præterea cum tempore Nicolai Papæ Synodus celebraretur, in qua centum viginti quinque Episcopi consederant, sub anathemate id statutum & decretum est, ut nullus unquam Papa fieret, nisi per electionem Cardinalium, & approbationem populi, & per consensum & authoritatem Regis. Atque hujus Consilii seu Decreti tu ipse author & persuasor subscriptorque fuisti. Ad hæc quasi fœtore quodam gravissimi scandali totam Ecclesiam replesti de convictu & cohabitatione alienæ mulieris familiariori quam necesse sit. In qua re verecundia nostra magis quam causa laborat; quamvis hæc generalis querela ubique personuerit, omnia Judicia, omnia Decreta per fœminas in Sede Apostolica actitari, denique per hunc fœminarum novum Senatum totius Orbis & Ecclesiæ jura administrari. Nam de injuriis & contumeliis Episcoporum, quos fornicarios & filios meretricum, & cætera id genus indignissimè appellas, nulla querimonia sufficit. Quia ergo & introitus tuus tantis perjuriis initiatus est, & Ecclesia Dei tam gravi tempestate per abusionem novitatum tuarum periclitatur, & vitam per conversationem tuam tam multiplici infamia dehonestati, obedientiam, quam tibi nullam promisimus, nec de cætero ullam servaturos esse, renuntiamus. Et quia nemo nostrum, ut tu publicè declamas, tibi hactenus fuit Episcopus, ita tu quoque nulli nostrum amodò eris Apostolicus.

Literæ Engelberti *designati Episcopi* Treverensis *quibus declarat se nullam amplius obedientiam præstiturum* Gregorio VII. *Papæ.* [Goldasti Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 236.]

Ferre Sententiam contra Apostolicum, non est tutum; imò insanum & omninò nefarium, aliquid audere in illum, qui in vice sancti Petri fungitur legatione ipsius Christi. Iste autem, qui invasit Sedem Apostolicam, qui inaudita elatione effertur, qui prophanis novitatibus studet, amplo nomine delectatur, quem neque Christianum appellem, quia non habet characterem, id est pacem & charitatem, quam Christus suis militibus impressit, qua Christus suos notavit: non occurrere contra hunc, non insurgere, magnum sanctæ Matris Ecclesiæ est periculum; & planè est contra Deum. Quis enim nescit, ex hoc quasi fonte omnis dissensionis, & capite omnis schismatis, exclusa pace Ecclesiæ, discordiam totius mundi emersisse? Quis, inquam, non videt, per hunc quasi signiferum, tantum sanguinem mundi effusum esse? De multis rationibus, qui non sequitur Christum, nequeo verè appellare Christianum: ita certè nec Papam, quem video toties & tam manifestum homicidam. En bonus & sanctus Papa, cujus consiliis, cujus instinctu & ductu, membra Christi tot & tam perditis modis sunt dilacerata. En bonus Pastor, qui in illos tanta crudelitate grassatur, pro quibus Christus in cruce pependit, quos ipse proprio sanguine redemit. En verus Pontifex, & justus Sacerdos, qui sicut dubitat, si illud quod sumitur in Dominica mensa sit verum corpus & sanguis Christi, ita non pœnitentibus etiam ea, quæ justè fracta sunt, condonat sacramenta. Nihil certè ita est impium & nefarium, nihil ita detestabile & execrabile, quod ipse curet, dum alios contra Regem armet; dum alios ad bellum, quod ipse omnibus intendit, excitet. Inter has multiplices calamitates & miserias, quas patitur & conqueritur sancta Ecclesia, mihi quoque illata est ab eo tam superba quàm violenta injuria. Cùm enim Treveris pari consensu tam Cleri quàm Plebis essem electus Episcopus, tamen eo impediente, nullam culpam obtendente, ferè per biennium consecrationem obtinere non potui, omnibus ejusdem Ecclesiæ filiis & Suffraganeis intercedentibus, & insitatam suæ Metropoleos viduitatem multum querentibus. Nihil mihi profuit syncerus introitus, & legitima mea electio apud illum, nihil valuit consona authoritas Episcoporum; & studiosa loci intercessio. Ut taceam mea, ut prætermittam privata: quia malus & non purus ejus introitus, quæ minatus est, pervenit ad perditissima exempla. Ne plus per hunc sancta, quæ modò extremum trahit spiritum, periclitetur Ecclesia, ex me dico, quod nullam ei obedientiam posthac servabo, nec meo judicio amplius sedebit in loco & in vice sancti Petri, quem ipse non sequitur obstupenda abusione novitatis suæ, & inauditi Decreti. Anno 1076.

Literæ Theodorici Verdunensis *Episcopi ad Principes, Archiepiscopos, & Episcopos Imperii, quibus significat se adhærere Placito eorum contra* Gregorium *Papam VII. facto.* [Goldasti Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 236.]

Regni nostri perturbatio &, ut verius dicam, nisi Dominus avertat, proxima nimis annullatio, in maximum dolorem nos excitat, in lachrymas vocat, in miserabilem querimoniam coram Deo & hominibus nos animat. Hildebrandus, qui dicitur caput, jam est cauda Ecclesiæ: qui fundamentum, jam detrimentum est Ecclesiæ. Hic dispergit, qui dicebatur congregare: hic Ecclesiam odit, qui dicebatur diligere: jam usque ad omnimodam hæresim infirmat, qui dicebatur Ecclesiam Sanctam confirmare. O inaudita arrogantia hominis, supra omnem Ecclesiam in se gloriantis, supra omnem maliciam malè agentis, unitatem Ecclesiæ scindentis; quod inauditum est, Regnum & Regem Catholicum destruere præsumentis, impios justificantis, pios injustissimè damnantis, Decreta Patrum pervertentis, Regem adulterinum extollentis, Regem liberum & legitimum etiam cum memoria nominis Regii extinguere meditantis. Perjuria, fidelitatem dicit; fidem, sacrilegium facit, imoque ab initio fuit mendax pater ejus, per omnia mentitur, & in omnibus veritati contradicit. Videat Deus & judicet: videte vos, & judicate. Hominem impium, hominem abominatum, membra Ecclesiæ subvertentem, caput nostrum faceremus? Nos omni Ecclesiastico honore verissimè destituentem, patrem nobis constitueremus? Vita sua illum accusat, perversitas damnat, obstinatio maliciæ illum anathematizat. In qua re vobiscum esse, vobiscum facere, vobiscum laborem subire, assensum, consilium, auxilium vestrum non recuso. De eligendo autem Pontifice, qui errata corrigat, qui destructa restituat, qui hujusmodi fortia confundat, Deo cooperante vobiscum operabimur, Deo consentiente vobiscum sentiemus, & pro honore Ecclesiæ, & pro recuperatione Regis & Regni, in nullo vobis deerimus. Valete.

XXII.

Decretum Comitiorum Ticinensium ab Henrico *IV. Romanorum Imperatore nec non Episcopis ac Principibus Germaniæ, Galliæ & Italiæ contra* Gregorium VII. *Papam alias* Hildebrandum *dictum, latum;* Cum *Insinuatione per* Rulandum *Sacerdotem Parmensem memorato* Gregorio *facta.* [Goldasti Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 314.] 1077.

Hildebrandus, qui se Gregorium nuncupat, primus sine consensu nostro adversus Imperatoris Romani, rerum Domini à Deo constituti, voluntatem, contra morem majorum, contra leges, contra auspicia, Pon-

ANNO 1077. Pontificatum maximum, quem pridem ambivit, & judicio convictus perpetuo abjuravit, invasit; Monachus desertor est, novis dogmatibus sacrosanctam Philosophiam adulterat, divinas Literas falso interpretando suæ causæ servire cogit, concordiam Collegii scindit, sacra prophana, divina humana commiscet, utraque juxta polluit. Diabolis, hoc est, acerbissimorum hostium spurcissimis criminationibus, iniquorum maledictis autem commodat & credit. Testis, judex, accusator, inimicus idem est. Maritos ab uxoribus separat: scorta pudicis conjugibus, stupra, incestus, adulteria, casto præfert connubio: populares adversus Sacerdotes, vulgus adversum Episcopos concitat. Neminem initiatum rite esse docet, nisi qui ab eo Sacerdotium emendicaverit: vili plebeculæ gratificari studet, vulgi imperiti auram captat, simulata religione decipit, defraudat, circumvenit: in senatulo muliercularum de sacratissimis Religionis mysteriis pertractat: supremi Numinis legem, qua se idem quoque ligavit, solvit: utrumque & Imperium & Pontificatum, sicuti Decii & falsorum Deorum cultores factitare consueverunt, usurpat.

Hasce ob causas Sanctissimus Imperator, Pontifices, Senatus, Populusque Christianus, illum Hildebrandum abdicandum, sibi eundem non placere, neque oves lupo committendas censent. Huicque Decreto Germaniæ Galliæque, & Italiæ Episcopi ac Proceres, Conventu in hac regia Urbe Papia acto, subscripsere, juraruntque, se nunquam Pontificem Maximum isthoc nomine recepturos.

DECRETI APUD PAPAM INSINUATIO.

RUlandus Sacerdos Parmensis Literas Imperatoris, & Concilii Decretum deferens, ædem sacram, ubi Pontifex Gregorius cum Schismaticis ad Conciliabulum convenerat, ingreditur, & absque omni salutationis honore: Tibi, ad Hildebrandum, inquit, Cæsar noster Christianissimus, sanctissimi Italiæ, Germaniæ, Galliæ Episcopi, & sacer ordo Christianus, præcipiunt, ut te munere, quod actu, pecunia, gratia occupasti, confestim abdices. Nec enim fas est, in vitiis illis te adversus authoritatem Imperatoris, contra Christianæ Ecclesiæ Decretum, ovili Dei ultra incubare. Deinde ad cæteros versus: Pientissimi, inquit, Fratres, Pastorem jure vestro deligite, deinde sacratissimus Consul, Tribunus & Princeps vester more majorum author fiat.

XXIII.

(1) *Confirmatio facta ab* HENRICO IV. *Germaniæ Rege* UGONI *&* FULCHONI *Germanis* ACZONIS *Marchionis Filiis in status & res omnes, quas Marchio* ACZO *jure tenuit.* [LUD. ANT. MURATORI, delle Antichità Estensi part. I. cap. 7. pag. 40.]

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Henricus quartus divina favente clementia Rex. Si justis nostrorum fidelium petitionibus pietatis nostræ aures inclinaverimus, & eorum justa desideria Regali decentia compleverimus, & Regni gubernacula melius nos regere credimus, & eos fidelius in nostra fidelitate perseveraturos minime dubitamus. Quocirca omnium fidelium nostrorum, tam futurorum quam præsentium, noverit industria, qualiter nos pro Patris nostri, nostræque remedio animæ, interventu quoque Gregorii Vercellensis Episcopi Nostri Dilecti Cancellarii, Ugoni & Fulghoni, Germanis, Aczonis Marchionis Filiis, omnes res, quæ sunt positæ in Comitatu Gavelli, Rodigum Cedermano, Sarzano, Mardimago, & Comitatum, & Armaniam, & quicquid pertinet ad ipsum Comitatum. Abbatiam Bursedam, Abbatiam Vangaditiam. In Comitatu Patavienfi, Este, Arquada, Passo, Viguzolo, Surisini, Villa Finale, Ancaranum, Carmegnano, Villa prænominata Merendola, Montem Geniture, Triblanum, Corrigia, Olesia, Salctum, Milarina, Montagnana, Casale, Altadura, Urbana, Merlaria, & omnes Arimanias, que ad istas Curtes pertinent. In Comitatu Ferrariense Manezo, Baniolo, Sanctum Martinum, Villa Comeda, Arquadam. In Comitatu Vicentino Colugana, Albaretum, Arcule. In Comitatu Veronensi Insula Morori (aut Majori) Summacampagnam (aut Campagnam) In Comitatu Brisiensi Casale Majore, Videliana, Pomponesco, Pangunedum. In Comitatu Cremonense, Sanctum Paulum. In Comitatu Parmense Soragnam, Pairolam, Buscedum, Noxetum, Gunzanegulum Curtesella, Mairagum, Splelium. In Comitatu Lunense, Pontetremulum, Filateram, Casteulo, Verugula, Mazucasco, Venegla, Comanum, Panigalem, cum omni re Guidonis filii Dodonis, Abbatia Sancti Capratii, Martula, Abbatia Sancti Salvatoris in Linaria, Cervariam, Valeranam, Barderanam, Bucagnolam, Arcolam, Madragnanam, Ceulam, Monellam, Adarimum, Carcodamum, Vallem planam. In Comitatibus Aretino infra Civitatem, Lucensi, Pisensi, omnem terram quæ Obertenga vocatur. In Comitatu Placentino Abbatia Sancti Joannis de Vigulo, Castro Banciole, Sancto Martino in Strada. In Comitatu Mutinensi, Solera, Herbera, Campo Galiano. In Comitatu Terdonensi, Sale, Nazanum, Arquada. Et quicquid ipse Marchio Aczo jure possidet, & jure possidere debet; Et quicquid idem Marchio in omnibus supradictis Comitatibus, & locis jure tenet, & jure tenuit, Ugoni, & Fulghoni supradictis germanis ejusdem Marchionis Aczonis Filiis, per nostri præcepti traditionem, & Confirmationem concedimus, tradimus & confirmamus. Præcipimus igitur, ut nullus Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Castaldio, nulla prorsus nostri Regni magna parvaque persona prædictos germanos prædicti Marchionis Filios de omnibus prædictis rebus molestare, inquietare, disvestire, audeat, vel præsumat. Ubi autem aliquis, quod non credimus, hujuscemodi præcepti paginam & confirmationem fregerit, sciat se compositurum auri optimi libras mille, medietatem nostræ Cameræ, & medietatem præfatis germanis. Quod ut verius credatur, manu propria corroborantes, Sigillo nostro infra sigillari jussimus.

(1) C'est avec Mr. *Muratori* que nous rangeons cette Piece sous l'an 1077. (DUM.)

XXIV.

Lettre de GUILLAUME le Conquerant *Roi d'Angleterre au Pape* GREGOIRE VII. *au sujet de l'Hommage & Fidelité que ce Pape vouloit qu'il fit de sa Couronne au Saint Siége Apostolique.* [FR. D'EEUDEMARE, Histoire du Roi WILLAUME le Bastard. Ann. 1079. pag. 431.] 1079.

WILLAUME, *par la grace de Dieu*, *Roi d'Angleterre & Duc de Normandie. Au tres excellent Pasteur de la Sainte Eglise*, GREGOIRE, *salut & amitié.*

Votre Legat Hubert Pere religieux venant à moi de votre part, m'auroit admonnesté, que je vous rendisses, & à vos Successeurs l'honneur de l'Hommage & Fidelité du Regne d'Angleterre & que je me disposasses d'une entiere affection à vous envoyer la pecune que mes Predecesseurs avoient accoûtumé adresser à l'Eglise Romaine. De ces deux points je lui en ai accordé un; je n'ai admis l'autre; je n'ai pas voulu (dis-je) rendre cet Hommage & cette Fidelité demandée, comme encore je ne veux pas la rendre, à raison que je n'ai pas jamais promis cela, & ne treuves pas que mes Predecesseurs y ayent esté obligez par promesse à aucun de vos Antecesseurs. Pour ce qui est de la pecune, elle a esté assez négligement recueillie ces trois ans derniers que je me voyois être en France: mais rendu & revenu maintenant par la divine grace en ce Royaume, ce qui est ja recueilli vous yra à Rome par vostre Legat; & ce qui reste encore à recueillir, vous sera fait tenir par les Legats de nostre fidele Archevesque Lanfranc quand il sera tems. Priez Dieu pour nous, & pour l'Estat de nostre regne, car nous aurions eu vos Predecesseurs en grande affection, & vous desirons sur tout sincerement affectionner, comme encore humblement recevoir vos Admonitions & Avertissemens.

XXV.

Fragmentum Decreti Comitiorum Brixinæ per HENRICUM IV. *Romanorum Imperatorem celebratorum; contra* GREGORIUM *Papam. VII. Quo omnis obedientia, ei tanquam sacrilego, impio, & Necromantico detrahitur, ipseque deponendus & expellendus judicatur. Actum 7 Kalend. Julii feria quinta Indict. tertia.* [GOL- 1080. 25 Juin.

Anno 1080.

DASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 241. Le même en ses *Statuta & Rescripta Imp.* pag. 49.]

ANNO DOMINI MLXXX. cum apud Brixinam Noricam triginta Episcoporum Conventus, nec non & Optimatum exercitus non solum Italiæ, sed & Germaniæ, jussu HENRICI Regis congregaretur, factus est omnium consensus adversus Hildebrandum Papam, cognominatum Gregorium Septimum, quem Pseudomonachum, totiusque væsaniæ pestiferum Principem, & præcipuè sanctæ Romanæ Sedis invasorem affirmantes, ab Apostolica Sede depellendum, quamvis absentem, dijudicabant; & Wigbertum Ravennensem Archiepiscopum ipsi subrogandum eligebant.

Hujus Decreti conclusio hæc est: Quia, inquiunt, illum constat non à Deo electum, sed à seipso in fraude ac pecunia impudentissimè objectum: qui Ecclesiasticum subvertit Ordinem, qui Christiani Imperii perturbavit regnum, qui Regi Catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem; qui perjurum defendit Regem; qui inter concordes seminavit discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter conjuges divortia, & quicquid quiete inter piè viventes stare videbatur, concussit: nos, authore Deo, congregati in unum, Legatis ac Literis freti decem & novem Episcoporum, die sancta præteritæ Pentecostes Moguntiæ congregatorum contra eundem Hildebrandum procacissimum, sacrilegia ac incendia prædicantem, perjuria & homicidia defendentem, Catholicam & Apostolicam fidem de corpore & sanguine Domini in quæstione ponentem, Hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum ac somniorum cultorem, manifestum Necromanticum, Phytonico spiritu laborantem, & idcirco à vera fide exorbitantem, judicamus canonicè deponendum & expellendum: & nisi ab ipsa Sede his auditis descenderit, in perpetuum condemnandum. Facta sunt hæc VII. Kal. Julii, feria V. Indict. III.

Edictum HENRICI IV. *Imperatoris ad Clerum Populumque Romanum ut a Papæ* GREGORII *obedientia recedant, eumque cogant a Sede Apostolica descendere, aliumque Papam communi Concilio electum recipiant.* CUM *Literis ejusdem* HENRICI IV. *ad eundem* GREGORIUM VII. *insertis, quibus jus omne & obedientiam antehac præstitam abrenuntiat, eique iterato mandat & edicit, ut à Sede Urbis, cujus Patritiatus sibi debetur, descendat. Dat. Ex Comitiis Brixinensibus. Ann.* 1080. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. Tom. I. pag. 242. Le même en ses *Statuta & Rescripta Imper.* pag. 49.]

HENRICUS Dei gratia Rex, universæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ Clero & Populo gratiam, salutem, & omne bonum.

Hæc fides firma & inconcussa creditur, quæ semper & eadem & præsenti servatur & absenti, nec diuturna ejus, cui debetur, absentia nec longi temporis tædio immutatur. Quam talem vos nobis servare scimus, & gratias agimus: &, ut eadem perseveret, petimus, videlicet ut (sicut facitis) amicis nostris amici, inimicis nostris inimici jugiter existatis. Inter quos scilicet Hildebrandum Monachum notantes, vos in ejus inimicitiam excitamus, quod hunc & Ecclesiæ invasorem & oppressorem, & Romanæ Reipubl. vel Regni nostri insidiatorem comprehendimus, ut in subsequenti Epistola sibi à nobis directa pernoscere in promptu est.

HENRICUS DEI GRATIA REX, HILDEBRANDO.

QUum hactenus à te ea, quæ sunt Patris, expectarem, tibique in omnibus magna fidelium nostrorum indignatione obedirem; recepi à te vicissitudinem, qualem oportebat ab eo, qui vitæ regnique nostri perniciosissimus hostis esset. Nam quum primùm omnem hæreditariam dignitatem, quæ mihi ab illa Sede Apostolica debebatur, superbo ausu rapuisses; longiùs inde progrediens, regnum Italiæ pessimis artibus alienare tentasti. Neque hoc contentus, in reverendissimos Episcopos, qui nobis velut dulcissima membra uniti sunt, manum mittere non timuisti, eosque superbissimis injuriis acerbissimisque contumeliis contra divina & humana jura (ut ipsi ajunt) exagitasti. Quæ omnia quum ego quadam patientia dissimularem, tu hoc non patientiam sed ignaviam æstimans, in ipsum caput insurgere ausus es, mandans quæ nosti, scilicet (ut tuis verbis utar) quod *aut tu morereris, aut mihi animamque regnumque tolleres.* Hanc inauditam contumaciam ego non verbis sed re confutandam dijudicans, generalem Conventum omnium Regni Primatum, ipsis supplicantibus, habui. Ubi, quum ea quæ hactenus metu & reverentia tacebantur, in medium deducta fuissent, veris assertionibus illorum, quas ex ipsorum literis audies, palam factum est, te nullatenus in Apostolica Sede posse persistere. Quorum Sententiæ, quòd justa & probabilis coram Deo hominibusque videbatur, ego quoque assentiens omne tibi Papatus jus, quod habere visus es, abrenuncio, atque ut à Sede Urbis, cujus mihi Patriciatus, Deo tribuente, & jurato Romanorum assensu, debetur, descendas edico.

HUCUSQUE EPISTOLA.

2. Hæc series nostræ Epistolæ ad Hildebrandum Monachum. Quam idcirco & vobis scripsimus, ut & vobis nostra voluntas, & nobis, immò Deo & nobis vestra satisfaciat caritas. Exurgite igitur in eum fidelissimi, & sit primus in fide primus in ejus damnatione. Non autem, ut sanguinem ejus fundatis, dicimus (quippe quum major sibi sit post depositionem pœna, vita quàm mors) sed ut eum, si nolit, descendere cogatis, & alium communi omnium Episcoporum & vestro consilio à nobis electum in Apostolicam Sedem recipiatis, qui, quod iste in Ecclesia vulneravit, curare velit & possit.

Literæ HENRICI IV. *Romanorum Imperatoris ad* GREGORIUM VII. *Papam de sua dejectione a Papatu decreta, mandans & imperans ei, ut a Sede Apostolica descendat, & meliori se locum faciat Datum in Comitiis Brixinensibus. Anno* 1080. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. Tom. I. pag. 241. d'où l'on a tiré cette Pièce qui se trouve aussi dans. BARONIUS, Annales Ecclesiast. Tom. XI. sub An. 1080. pag. 531. num. 19. avec quelque difference.]

HENRICUS non usurpativè, sed pia Dei ordinatione Rex, Hildebrando non jam Apostolico, sed falso Monacho.

1. Hanc talem pro confusione tua salutationem promeruisti, qui nullum in Ecclesia ordinem prætermisisti, quem confusionis non honoris, maledictionis non benedictionis participem non feceris. Ut enim de multis pauca & egregia loquamur: Rectores sanctæ Ecclesiæ, videlicet Archiepiscopos, Episcopos, vel Presbyteros, non modò tangere sicut Christos Domini, non timuisti, quin sicut servos, nescientes quid faciat Dominus eorum, sub pedibus tuis calcasti. In quorum conculcatione tibi favorem ab ore vulgi comparasti, quos omnes nihil scire, te autem solum omnia nosse judicasti. Qua utique scientia non ad ædificationem, sed ad destructionem uti studuisti: ut jure hoc beatum Gregorium, cujus nomen tibi vendicasti, de te credamus prophetasse, sic dicentem: *Ex affluentia subjectorum plerumque animus Prælati extollitur; existimat se plus omnibus nosse, cum se videt plus omnibus posse.*

2. Et nos quidem hæc omnia sustinuimus, dum Apostolicæ Sedis honorem conservare studuimus: sed tu humilitatem nostram timorem fore intellexisti; ideoque in ipsam Regiam potestatem nobis à Deo concessam exurgere non timuisti, quam te à nobis auferre ausus es minari, quasi nos à te regnum acceperimus, quasi in tua & non in Dei manu sit Regnum vel Imperium. Quia Dominus noster Jesus Christus nos ad Regnum, te autem non vocavit ad Sacerdotium. Tu enim his gradibus ascendisti, scilicet astutia & fraude, quodque Monachica Professio abominatur, pecunia favorem, favore ferrum, ferro Sedem pacis adisti, & de Sede pacis pacem turbasti, dum Subditos in Prælatos armasti, dum Episcopos nostros à Deo vocatos tu non vocatus spernendos docuisti; dum Laicis ministerium eorum

ANNO 1080. eorum super Sacerdotes usurpasti, ut ipsi deponant vel condemnent, qui ipsos de manu Domini per impositionem manuum Episcoporum docendos acceperant.

3. Me quoque (licet indignus inter Christianos sim ad Regnum unctus) tetigisti, quem sanctorum Patrum traditio soli Deo judicandum docuit; nec pro aliquo crimine, nisi à fide (quod absit) exorbitaverimus, deponendum coasseruit. Ipse verò quid verus Papa beatus Petrus clamat? *Deum timete, Regem honorificate.* Tu autem, quia Deum non times, me constitutum ejus inhonoras. Unde beatus Paulus, ubi Angelo de cœlo, alia si prædicaverit, non pepercit, te quoque in terris alia docentem non excepit. Ait enim: *Si quis vel ego, vel Angelus è cœlo, præter id quod evangelizavimus vobis, evangelizaverit, anathema sit.* Tu igitur hoc anathemate, & omnium Episcoporum nostrorum & nostro judicio damnatus, descende, vendicatam tibi Sedem Apostolicam relinque; alius in solium beati Petri ascendat, qui nulla violentiam religione palliet, sed beati Petri sanam doctrinam doceat.

Ego Henricus Rex Dei gratia, cum omnibus Episcopis nostris, tibi dicimus; Descende, Descende.

Querimonia per Legatos RUDOLPHI *Pseudo-Regis Romanorum in Synodo Romana contra* HENRICUM IV. *Imperatorem facta. Anno* 1080. [GOLDASTI Constitution. Imperiales. Tom. I. pag. 240.]

NOs ex Legatione Domini nostri Regis RUDOLPHI, & Principum ejus, conquerimur Deo & Sancto Petro, vestræque Paternitati, & cuncto huic sanctissimo Concilio, quod ille HENRICUS, quem vos Apostolica auctoritate deposuistis à Regno, idipsum Regnum contra vestrum interdictum tyrannicè invasit, omnia circumquaque ferro, præda, incendio devastavit: Archiepiscopos, Episcopos, de Episcopatibus suis impia crudelitate expulit, & eorum Episcopatus suis fautoribus in beneficia distribuit. Per cujus etiam tyrannidem piæ memoriæ Werinharius Magdeburgensis Archiepiscopus occisus est: Adelbertus Wormaciensis Episcopus adhuc ab eo contra Sedis Apostolicæ præceptum in captione cruciatur. Multa hominum millia ejus factione sunt occisa; quàm plures Ecclesiæ, ablatis reliquiis, incensæ, ac penitus destructæ.

2. Innumerabilia quidem facinora sunt, quæ idem HENRICUS in Principes nostros perpetravit, eò quod sibi contra Sedis Apostolicæ Decretum, ut Regi, obedire noluerunt: & Colloquium, quod vos pro inquirenda justitia, & pace componenda fieri decrevistis, ex culpa HENRICI, & fautorum ejus, remansit.

3. Quapropter vestram humiliter imploramus Clementiam, ut nobis, imò sanctæ Dei Ecclesiæ, decretam sacrilego pervasori Ecclesiarum justitiam faciatis.

Actum Romæ, anno ab Incarnatione Domini MLXXX. Pontificatus verò Domini Gregorii Papæ Septimi anno VII. Indictione III.

XXVI.

1091. 28 Juin. *Donatio* URBANI II. *Papæ facta* DAIBERTO *Pisanorum Episcopo, ejusque Successoribus Canonicè electis, & approbatis de Insulâ Corsicâ, ea lege ut singulis annis Palatio Lateranensi persolvat Lucanæ monetæ libras quinquaginta. Datum Beneventi 4. Kalendas Julii Anno* 1091. *Indictione XIV. Pontificatus sui anno IV.* [PAOLO TRONCI, Memorie Istoriche della Città di Pisa pag. 31. dell'Original. Si conserva nell'Archivio delle Reformaggioni di Fiorenza.]

URBANUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM Dei Dilecto fratri Daiberto Pisanorum Episcopo ejusque Successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

CUM OMNES Insulæ secundum Statuta legalia Juris publici habeantur, constat etiam eas religiosi Imperatoris Constantini liberalitate, ac Privilegio in B. Petri, Vicariorumque ejus jus proprium esse collatas. Intercidentibus autem plurimis Divinâ dispositione judiciorum calamitatibus, proprietatis hujus in quibusdam passa est Ecclesia Romana jacturam. Ceterum, & Canonicis & legalibus Institutis Romanæ dignitatis proprietas non prolixitate temporum, non divisione Regnorum ulla diuturnitate possessionis excluditur; licet igitur annis plurimis Romana Ecclesia, Corsicæ possessione caruerit, Prædecessoris tamen nostri Gregorii VII. in ejusdem jus noscitur auctore Domino rediisse. Nos igitur Dilectissimi fratris nostri Daiberti Pisanorum Episcopi, ac nobilium Civium & carissimæ B. Petri filiæ Matildæ Comitissæ postulationibus inclinati, quia multum jam dudum obsequii Pisanorum gloriosa Nobilitas Romanam sibi Ecclesiam fecit obnoxiam, prædictam Insulam vice nostra Pisanæ Ecclesiæ, consilio Clericorum, Cardinalium, aliorumque nostrorum fidelium committimus, & condonamus, ita videlicet, ut quandiu eadem Pisana Civitas Episcopum non invasione tyrannica, sed Cleri, & Populi electione Canonica per Romani Pontificis manus acceperit, quemadmodum Landulfum, Giraldum, & te, carissime frater Daiberte, accepisse dignoscitur, & quamdiu, in ea quam hodie exhibet Ecclesiæ Romanæ fidelitate perstiterit, hujus nostræ Donationis, locationisve gratia perfungatur, ea scilicet conditione interjecta, ut per annos singulos Lucanæ monetæ lib. 50. Lateranensi Palatio remota qualibet occasione persolvat. Hujus ergo nostræ locationis tenorem inconcussum omnino manere nostra Apostolica auctoritate sancimus, quamdiu ac ipsi præscriptæ fidelitatis, pensionisque tenorem debita devotione servaverint. Quocirca Successores nostros rogamus, ut tam pro Beatæ Mariæ semper Virginis reverentia, quam pro nobilissimæ Civitatis Pisanorum amore ac familiaritate; eamdem dilectionem, eamdem honorificentiam Pisanæ Ecclesiæ semper impendant; rogamus & Daiberti præsentis Episcopi Successores & universos Pisanæ Urbis Cives post præsentia tempora secururos, ut eamdem fidelitatem eamdemque devotionem Romanæ Ecclesiæ semper exhibeant, ut firma inter utrosque fides, benignitas, amicitiaque Domino annuente, permaneat. Dat. Beneventi 10. Kal. Julii per manus Joannis S. Rom. Eccles. Diaconi Cardin. Indict. XIV. Anno Dom. Incarn. MXCI. Pontificatus autem Domini Urbani P. P. II. IV.

Loco ✠ Sigilli.

XXVII.

Vers l'an. 1131. *Testamentum* WILHELMI *Ducis* AQUITANIÆ, *quô discessurus ad vitam Monasticam, Filias suas Regi* LUDOVICO CRASSO *commendat*, LEONORÆ *verò primogenitæ, cum* LUDOVICO *dicti Regis filio collocandæ, Aquitaniam & Pictaviam relinquit.* [JEAN DE LA HAYE, Origine des Poictevins. chap. 24. pag. 33.]

IN Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, quæ est una Deitas, hoc est Testamentum, quod Ego Wilhelmus Dei gratia Aquitaniæ Dux, cum D. Wilhelmo Episcopo facio in honorem Salvatoris mundi, & beatorum martyrum, & omnium Confessorum, & Virginum, maxime Virginis Mariæ, Cogitans de meis innumerabilibus peccatis, quæ suadente Diabolo temerarie perpetravi, & timens tremendi Judicii diem, videns bona quæ videmur tenere, sicut fumum in aëre inter manus nostras evanescere: nosmet etiam in hac peregrinatione sine peccato una hora non posse vivere, & satis parvo tempore manere, & omnia quæ putamus possidere esse caduca, & suis possessoribus gravamen. Commendo me Deo, quem relictis omnibus sequi volo, filias meas Regis Domini mei protectioni relinquo, Leonoram collocandam cum Domino Ludovico Regis filio, si Baronibus meis placuerit, cui Aquitaneam, & Pictaviam relinquo. Peronellæ vero filiæ meæ possessiones meas, & Castella quæ in Burgundia, ut proles Gerardi Ducis Burgundiæ possideo. Itaque ne videar degenerare, sed imitari sancta vestigia parentum meorum in bono opere, & commendare me Deo & Sanctis ejus, & in bonis operibus societatem servorum Dei, & benedictionem accipere; Do omnibus Monasteriis Dominationis meæ mille libras terræ distribuendas prout Baronibus meis placuerit, & quicumque hoc nostrum Testamentum disrumpere tentaverit, excommunica-

ANNO 1131. tus à Deo & hominibus exiſtat; qui vero in hoc Coadjutor fuerit, ſit in omnibus particeps. S. Wilhelmi S. Leonoræ. S. Comitis Alvernenſis. S. Domini de Thoarcio. S. Richeldi Baronis. S. Brocardi Comitis. S. Pontii.

XXVIII.

1142. 15. Martii. *Foedus ſive Epiſtola Fœderis initi inter* CONRADUM III. *Romanorum Regem Germanicum,* & JOANNEM COMNENUM *Romanorum Imperatorem Conſtantinopolitanum, ita ut habeant Amicos communes & Inimicos, ſive in terra, ſive in mari. Datum Ratiſponæ* (1) 18 *Kal. Aprilis anni* 1142. [GOLDASTI Conſtitutiones Imp. Tom. I. pag. 262. On trouve auſſi cette Piece dans OTTON. FRIS. Epiſcopi de reb. geſtis FRIDER. I. Imp. Lib. I. cap. 23. pag. 206.]

CONRADUS Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus, Joanni eadem gratia Conſtantinopolitano Imperatori ſalutem & dilectionem fraternam, amicitiam, honorem, & gloriam.

1. Ut parentes noſtri, videlicet Romanorum Imperatores, Anteceſſores noſtri, ad Anteceſſores veſtros, ſcilicet Regnum & Populum Græcorum conſtituerunt, conſtituo: & ſicut ſervaverunt, conſervabo.

2. Non eſt Gens, Regnum, aut Populus, qui non noverit, noſtræ Romanæ Reipub. veſtram novam Romam & dici & fore filiam, ex hujuſque radice ramos & fructus ejus proceſſiſſe. Propter quod hæreditatem, quæ à matre debetur filiæ, conſtituimus, æternamque volumus; & eò amplius, quod quæ matri debentur, filiam velle cernimus, ſcilicet ut auctoritas materna præcinat conſilio, auxilio; reſpondeat autem gloria & honore filiaſtina dilectio.

3. Sint ergo res utriusque communes, utriusque amicus idem, idem inimicus, ſive in terra ſive in mari: & cognoſcat ac timeat matris virtutem & valentiam, qui non honoraverit filiam, ſive Nortmannus, ſive Siculus, ſive quis aiter quicunque, ubicunque. Neque enim obliti ſumus, vel ego vel Principes noſtri Imperii, quoſcunque hoſtium noſtrorum incurſus vel invaſiones in Imperium & magnificentiam Romanam. Sed cùm divina clementia ſubveniet, retribuemus unicuique ipſorum ſecundum multitudinem ipſorum malitiæ. Videbit ergo & audiet univerſa regnorum latitudo, quàm facili manu proſternentur latrones, qui inſurrexerunt in utriusque Imperii noſtri Monarchiam: quia cooperante Deo, ſi alas excutiemus, hoſtem modò volitantem capiemus, & cordis ejus eviſcerabimus audentiam, quæ modò extollitur contra utriusque Imperii noſtri honorem & gloriam. Conſervamus igitur quæ juſta & amicabilia ſunt ad vos, eadem vos ad nos: & tanto ſtudioſius, quanto per conjugium ſororis dilectiſſimæ conjugis noſtræ, Imperatricis videlicet nobiliſſimæ, & filii tui confœderati ſumus propinquiùs.

4. Verum quia de noſtris hilareſcere ſucceſſibus, Dilectionis & Nobilitatis tuæ credimus experientiam, quid poſt diſceſſum prudentiſſimorum Apocriſiariorum tuorum, in generali & ſolenni Curia cum univerſis Imperii noſtri Principibus celebrata, cui eos intereſſe voluimus, Deo auxiliante actum ſit, tibi ſicut unico fratri noſtro & amico dilectiſſimo dignum duximus intimare. Noveris igitur, quòd omnes, qui Imperium noſtrum offendiſſe videbantur, cooperante Deo, potenter in noſtro Imperiali jure inclinavimus, eosque in plenitudinem gratiæ noſtræ ſuſcipientes, univerſas Imperii noſtri partes abundanti pace ditavimus. Ad hoc Francia & Hiſpania, Anglia, Dania, cæteraque regna Imperio noſtro adjacentia, quotidiana legatione ſua, cum debita reverentia & obſequio nos frequentant, ad ea, quæ Imperii noſtri mandata ſunt, ſe prompta eſſe tam obſidibus quàm ſacramentis affirmantes.

5. Nolumus etiam latere diſcretionis tuæ prudentiam, quòd Dominus Papa, totaque Apulia, Italia, & Longobardia, de die in diem adventum noſtrum deſiderant: & ut noſtra eis Imperiali ſubveniamus potentia, cum omni devotione expoſtulant. Hujus rei gratia dilectiſſimum & præcordialem Imperii noſtri Principem Embriconem, venerabilem Herbipolenſem Epiſcopum, amicum tuum, ad exquirendam Domini Papæ voluntatem Romam miſimus. Cognita verò ipſius circa nos voluntate, communicato Principum noſtrorum conſilio, ea quæ ad utriusque Imperii noſtri honorem ſpectant, per chariſſimos & prudentes Nuncios noſtros, Robertum ſcilicet Principem Capuanum, illuſtrem utique virum ac nobilem nobisque fidelem, nec non Albertum dilectum Capellanum noſtrum & in fide conſtantem, tuæ ſignificamus Nobilitati.

6. Hos igitur tanquam nos audias, & quæ tibi dixerint, ſicut decet Excellentiam tuam, & ſicut de te ſperamus & credimus, ad effectum perducas, & honeſtos & idoneos Apocriſiarios tuos unà cum Nunciis noſtris ſine dilatione ad nos remittas.

7. Præterea de Rutenis, qui ad contemptum Imperii noſtri occiſis hominibus noſtris, pecuniam noſtram ſibi uſurpaverunt, ſicut convenit in cauſa amici & propinqui tui, & ſicut nobis ſcripſiſti, ita facias.

8. Militibus quoque Imperii noſtri, Alemanis ſcilicet, qui apud te ſunt, ſicut decet Excellentiam tuam, benignus exiſtas.

9. Nihilominus etiam te rogamus, ut hominibus Imperii noſtri Teutonicis videlicet, qui Conſtantinopoli morantur, locum, in quem ad honorem Dei Eccleſiam ædificent, concedas, tum reſpectu divinæ remunerationis, tum & interventu & petitione noſtræ Dilectionis. Recordari quoque debet tua Diſcretio, quòd nos in Literis prioribus, per præfatum Capellanum noſtrum tuæ Nobilitati præſentatis, hoc idem à te pro Dei amore & honore petivimus: quia ſi ipſe, qui dat ſalutem Regibus, fuerit in medio noſtri, certum eſt quòd non gaudebunt inimici noſtri.

Datum XVIII. Kal. Aprilis, MCXLII. Ratiſponæ, in Chriſto feliciter, Amen.

(1) Cette Date eſt fautive, les Calendes d'Avril ne ſe comptent que juſqu'à 17. & la Dixhuitieme qui ſeroit le jour precedent ſe dit *Idibus*. La Copie d'*Otten* de Friſingue, d'où *Goldaſt* avoit ſans doute tiré la piece, ne marque ni le mois ni l'année. Elle y eſt écrite en cette ſorte *Datum XVIII. Kal. Ratiſpona, in Chriſto feliciter Amen.* (DUM.)

ANNO. 1142.

XXIX.

28 Avril. *Literæ* ALFONSI I. *Regis Portugalliæ quibus ſe Regnum ſuum, Gentem & Succeſſores ejus, ſub Beatæ* MARIÆ DE CLAREVALLE *Ciſtercienſis Ordinis, Tutelam, Protectionem, Defenſionem, & Patrocinium ſubdit, cum obligatione eidem ſolvendi, ſingulis annis, in modum Feudi & Vaſſalitii quinquaginta Morabitinos auri boni & probati; ſalvo tamen Tributo jam Beato* PETRO *& Succeſſoribus ejus Pontificibus Romanis conſtituto. Datum in Eccleſia Lamecenſi 4 Kalend. Maii* (1) *Æra* 1142. [ANT. DE SOUSA DE MACEDO, Luſitania liberata. In Procemio II. pag. 138.]

IN Dei Nomine: Quoniam quidem decet unumquemque fidelem de bonis ſibi collatis à ſuperno largitore Dei Miniſtros participes efficere, ut per eos cæleſtium bonorum particeps efficiatur. Ideo Ego Alphonſus miſeratione divinâ Portugallenſium Rex noviter Deo jubente creatus, quia me plus omnes debitorem ſentio, cupio me, & omnia mea Altiſſimo offerre, ut tam Ego quam Succeſſores mei in perpetuum regnaturi agnoſcant habere regnum de manu Domini, qui præſentialiter tradidit eum mihi, ut corde firmo, & Charitate perfectâ fidem Chriſtianam ab infidelium injuriis defenderem & Sanctam Eccleſiam de Regni reditibus ditarem, ut ſic eſſet Regnum Sanctum, Deo charum, & in perpetuum ſtabilitum. Et quia jam me, & omnia beato Petro, & ejus Succeſſoribus vectigalem conſtitui, cupiens & nunc beatam Dei genitricem apud Deum advocatam habere, de conſenſu Vaſſalorum meorum, qui absque externo adjutorio me in Regium ſolium conſtituerunt, me ipſum, Regnum meum, Gentem meam, & Succeſſores meos ſub Beatæ Mariæ de Clarevalle tutellam, protectionem, defenſionem, patrocinium, conſtituo, & conſtituta fore decerno, ordinando, & mandando omnibus & ſingulis ſucceſſoribus meis in hæreditatem hujus Regni legi-

(1) *Æra* 1142. C'eſt une faute. Il faut lire *Anno Domini* 1142. ou bien *Æra* 1180. comme dans la Lettre du même Roi au Pape. Cette correction ne ſouffre point de difficulté, mais il y en a beaucoup à ſavoir ſi la Date du 4. des Kalendes de Mai doit ſubſiſter ou non. Tout ce que nous en pouvons dire eſt, qu'elle ne s'accorde pas avec celle des Ides de Decembre qui ſe lit dans la Lettre du même *Alſonſe* au Pape *Innocent II.* & que l'une ou l'autre eſt vicieuſe. Il eſt évident que ſi le Tribut à S. Pierre ne fut offert & conſtitué que le 13. Decemb. ce Prince ne pouvoit en parler le 28. Avril comme d'une choſe deja faite. (DUM.)

ANNO. 1142. legitime intrantibus, ut singulis annis eidem Sanctæ Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Claravalle, quæ est Cisterciensis Ordinis, posita in Regno Franciæ in Diœcesi Lingonensi, tribuant in modum Feudi, & vassalitii 50. Morabitinos auri probati, boni, & digni quod recipiatur. Si vero contigerit per nostrum Dominium aliquem ejusdem Monasterii, & Ordinis præfati intrare, vel transire, vel Monasterium inibi construxerit, personæ, & res talis Monasterii sub tutelâ, & patrocinio Regis erunt, taliter quod à nullo possint molestari, inquietari, perturbari vel a suis bonis defraudari, quod si contingat, in pristinam libertatem restituantur quacunque horâ temporis, vel momenti in quo majori commoditate id fieri quiverit: quapropter bona talium Monasteriorum, & personarum erunt tanquam bona Regalia, & de illis erit Regi eadem cura quam de suis debet habere. Si verò Rex aliquis, vel Tyrannus quem de lumbis nostris futurum non credimus, præfatas personas molestaverit, seu illarum bona surripuerit, non meam, aut earum, sed Virginis hæreditatem usurpare se credat, & tanquam Domino suo infidelis, sub cujus tutelâ Regnum constituimus, eodem privetur, & semen ejus non elucescat super terram, fratribus vero in dicto Monasterio de Claravalle, & in aliis sui Ordinis Domino famulantibus, cura erit Statum Regni nostri Deo devotè commendare & animam meam, & parentum meorum Missis, & vigiliis adjuvare, & de feudo seu vassalitio altare Beatæ Mariæ reparabunt. Abbas verò Dominus Bernardus, & ejus successores in perpetuum, hujusmodi Feudum annuatim habebunt in die Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis. Et ideo Virgo mater Domini mei Jesu Christi, in cujus laudem hic Ordo constitutus micat, ego humilis servus tuus Adelfonsus Rex Portugall. peto quatenus Regnum meum defendas a Mauris inimicis Crucis filii tui, & Coronam hanc ab omni externo Dominio liberam conserves & de prole meâ fideles servos, & Feudi largitores in Regni Sede corrobores. Si quis verò contra hoc vassalitium, & Feudi testimonium aliquid attentaverit, si vassalis fuerit, à Regno nostro expellatur; si verò quod Dominus non consentiat, Rex fuerit, sit à nobis maledictus, & in stirpe nostra non numeretur, & à Domino Deo qui nobis Regnum dedit, omni dignitate spoliatus, & a suis inimicis victus, & cum Juda traditore in Inferno sepultus. Factâ carta in Ecclesiâ Lamecensi 4. Kalend. Maii Æra 1142.

Ego ADELFONSUS Rex.

EGAS Curiæ Præses conf.
PETRUS PELAIDES Curiæ Signifer conf.
FUAS POPINIUS Colimbriæ Præfect. conf.
PELAGIUS DE SOUSA confirmat.

Condisalvus DE SOUSA pro test.
VASOUS SANCIUS pro test.
ALFONSUS EGEA pro test.

XXX.

1143. *Loix Fondamentales du Royaume de* PORTUGAL *faites dans la prémiere Convocation des Etats généraux tenue à* Lamego, *Ville située dans la Province de Beira, sous le regne* D'ALPHONSE, *prémier Roi de Portugal en l'année* 1143. [LEQUIEN DE LA NEUFVILLE, Histoire générale de Portugal, à la tête du Tom. I. On trouve aussi ces Loix dans ANT. DE SOUSA DE MACEDO, Lusitania Liberata. In Proœmio II. pag. 134. Ex BRANDAO Monarch. Lusit. p. 3. lib. 10. cap. 43.]

AU nom de la très-sainte Trinité du Pere, du Fils, & du S. Esprit. Trinité inséparable, & qui jamais ne peut être séparée. Moi Alfonse, fils du Comte Henri, & de la Reine Thérése, petit-fils du grand Alfonse, Empereur des Espagnes; & depuis peu par la misericorde de Dieu, élevé à la dignité Royale.

Puis que Dieu nous a rendu le repos, & qu'il nous a fait remporter la victoire sur les Maures nos ennemis, voulant profiter du tems & du calme qu'elle nous donne, Nous avons convoqué ceux, dont voici les noms & les qualitez.

L'Archevêque de Brague, les Evêques de Viséo, de Porto, de Coïmbre, & de Lamégo, avec tous nos autres Conseillers & Courtisans, ayant leurs familles dans les villes de Coïmbre, de Guimaraés, de Lamégo, de Viséo, de Barcellos, de Porto, de Trancoso, de Chavés, du Château du Roi, de Bouzellas, de Paredés Velhas, de Sena, de Couilhan, de Mont-Mayor, d'Isgueire, & de la Maison de campagne du Roi. ANNO 1143.

Laurent de Viégas, devant porter parole pour le Roi, en qualité de son Procureur général, en présence du Roi, séant en son trône, mais sans aucunes marques Royales; & du Clergé séculier & régulier, assemblez dans l'Eglise de Sainte Marie d'Almaçave, Laurent de Viégas prit la parole & dit.

Le Roi Alfonse, que vous avez élu & proclamé dans le camp d'Ourique, vous a assemblez ici, afin que vous entendiez la lecture des Brefs de notre saint Pere le Pape Eugene III. pour savoir, si vous voulez qu'Alfonse soit votre Roi. Les Peuples répondirent unanimement, qu'ils vouloient qu'Alfonse fût leur Roi. Si vous voulez, leur dit Viégas, qu'il soit votre Roi, comment sera-t-il votre Roi? Sa Royauté finira-t-elle avec lui, ou bien ses enfans succéderont-ils à la Royauté. Les Peuples reprirent aussitôt, Alfonse sera notre Roi tant qu'il vivra, & quand il mourra, ses enfans mâles seront nos Rois. Si vous desirez cela, répartit Viégas, donnez lui les marques de la Royauté, & les Peuples dirent, Nous les lui donnons, au nom du Seigneur. Pour lors l'Archevêque de Brague se leva, reçut de l'Abbé de Laurbano, une grande Couronne d'or enrichie de perles, & donnée à ce Monastére par les Rois Gots, qui s'en étoient toûjours servis, & la mit sur la tête du Roi, qui tenoit son épée nuë à la main, & la même qu'il avoit portée à la guerre. En cet état, Alfonse dit à haute voix; *Beni soit Dieu, qui m'a toûjours assisté, quand je vous ai délivrez de vos ennemis, avec cette épée que je porte pour votre défense. Vous m'avez fait Roi, & je dois partager avec vous les soins de l'Etat. Je suis donc votre Roi, & puis que je suis tel, faisons des Loix qui établissent la tranquillité dans notre Royaume.* Nous le voulons bien, reprirent les Peuples, faites telles Loix qu'il vous plaira; nous sommes venus ici avec nos enfans & nos familles, pour apprendre & pour suivre ce que vous trouverez bon d'ordonner. Sur cette réponse, le Seigneur Roi appella les Evêques, la Noblesse, & ceux qui étoient chargez de la Procuration des absens, & ils convinrent que d'abord il falloit faire les Loix pour la succession au Trône, qui furent telles qu'elles sont exprimées ici dans les articles suivans.

I.

Que le Seigneur Alfonse Roi vive pendant longues années, & qu'il régne sur nous. S'il a des enfans mâles, qu'ils soient nos Rois, sans qu'il soit nécessaire de faire la cérémonie d'une nouvelle Election. Le fils succédera au pere, puis le petit-fils, & ensuite le fils de l'arriére-petit-fils, & ainsi à perpetuité dans leur descendance.

II.

Si le fils aîné du Roi, meurt pendant la vie de son pere, le second fils, après la mort du Roi son pere, sera notre Roi; le troisiéme succédera au second; le quatriéme au troisiéme, & ainsi des autres fils du Roi.

III.

Si le Roi meurt sans enfans mâles, le Frere du Roi, s'il en a un, sera notre Roi, mais pendant sa vie seulement, car après sa mort, le fils de ce dernier Roi, ne sera pas notre Roi, à moins que les Evêques & les Etats ne l'élisent, & alors ce sera notre Roi, sans quoi il ne le pourra être.

IV.

Laurent de Viégas se leva pour dire aux Evêques & aux autres Seigneurs, le Roi demande, si vous voulez que les filles entrent dans la succession de la Couronne, & souhaite que sur cela on fasse une Loi. Les Evêques & les Seigneurs, après une longue contestation, arrêterent, que les filles du Seigneur Roi régneroient, mais en cette maniére.

V.

Si le Roi de Portugal n'a point d'enfant mâle, & qu'il

ANNO 1143.

qu'il ait une fille, elle sera Reine après la mort du Roi, pourvû qu'elle se marie avec un Seigneur Portugais; mais il ne portera le nom de Roi, que quand il aura un enfant mâle de la Reine qui l'aura épousé. Quand il sera dans la compagnie de la Reine, il marchera à sa main gauche, & ne mettra point sur sa tête la Couronne royale.

VI.

Que cette Loi soit toûjours observée, & que la fille aînée du Roi n'ait point d'autre mari qu'un Seigneur Portugais, afin que les Princes étrangers ne deviennent point les maîtres du Royaume. Si la fille du Roi épousoit un Prince ou un Seigneur, d'une Nation étrangere, elle ne sera pas reconnuë pour Reine, parce que nous ne voulons point que nos Peuples soient obligez d'obéir à un Roi, qui ne seroit pas né Portugais, puis que ce sont nos Sujets & nos Compatriotes, qui sans le secours d'autrui, mais par leur valeur, & aux dépens de leur sang, nous ont fait Roi.

VII.

Ce sont les Loix, qui regardent la succession à la Couronne de Portugal, qu'Albert, Chancelier du Seigneur Roi, lut à haute voix. Les Peuples y applaudirent, répondirent qu'elles étoient bonnes & justes, & ajoûterent qu'ils n'en vouloient point d'autres, soit pour eux ou pour leurs descendans, qui comme eux les observeroient inviolablement & toujours.

VIII.

Laurent de Viégas dit aux Peuples, que le Seigneur Roi demandoit, s'ils vouloient aussi faire des Loix touchant la Noblesse & la Justice. Ils répondirent, qu'ils consentoient qu'on en fit, pourvû qu'elles fussent conformes aux Loix divines, & ce sont celles qui suivent.

IX.

Tous ceux qui sont du Sang Royal, ainsi que leurs descendans, seront reconnus Princes. Les Portugais qui auront combattu pour la personne du Roi, pour son fils, pour son gendre, ou pour la défense de l'Etendart royal, seront Nobles; mais les descendans des Maures, ni les fils des Juifs, ni les enfans des Infideles, ne pourront aspirer à la Noblesse. Si un Portugais a été fait prisonnier de guerre par les Barbares, & s'il meurt en captivité, sans avoir renoncé à la sainteté de son baptême, ni à celle de sa Religion, ses enfans seront Nobles. Celui qui aura tué un Roi ennemi, ou son fils, ou qui aura gagné leur Etendart royal, sera reconnu pour Noble. L'ancienne Noblesse sera toûjours estimée telle, & ceux qui ont porté les armes pour notre service dans la fameuse journée de la bataille d'Ourique, seront Nobles, & nommez nos anciens Vassaux.

X.

Si un Noble est assez lâche, pour fuir dans le tems qu'il faudra combattre: s'il a frappé une femme de sa lance ou de son épée; s'il n'a point exposé sa vie pour la liberté de la personne du Roi, pour celle du Prince son fils, & pour la défense de l'Etendart royal, s'il est convaincu de parjure, & d'avoir celé au Roi la vérité des choses qu'il aura voulu savoir; s'il a mal parlé de la Reine, ou de ses filles; s'il a deserté les armées du Roi pour aller servir chez les Maures; s'il a volé; s'il a blasphemé le saint nom de Dieu; enfin, s'il a attenté à la personne du Roi, cet homme noble sera dégradé de tout caractére de noblesse, ainsi que sa posterité.

XI.

Ce sont là les Loix, qui concernent la Noblesse, qu'Albert, Chancelier du Seigneur Roi, lut à haute voix. Les peuples y applaudirent, répondirent qu'elles étoient bonnes & justes, & ajoûterent, qu'ils n'en vouloient point d'autres, soit pour eux, ou pour leurs descendans, qui comme eux les observeroient inviolablement, & toûjours.

XII.

Les Regnicoles obéiront au Roi. Les Jugemens, & Ordonnances, que rendront *les Alguazils*, qui sont les Juges établis par le Roi dans le Royaume, pour juger selon les Loix de l'équité, seront executez, & nos Sujets obligez de s'y soumettre.

ANNO 1143.

XIII.

Celui qui sera convaincu de vol, sera exposé les épaules nuës, dans la Place publique, pour les deux prémieres fois; s'il récidive, on le marquera au front avec un fer chaud; s'il continuë à voler, on instruira son procès; mais s'il est condamné à la mort, les Juges ne feront point mettre leur Arrêt à éxecution, sans un commandement exprès du Seigneur Roi.

XIV.

Si une femme mariée commet un adultere, & que le mari fondé sur de bonnes preuves testimoniales, en porte sa plainte au Juge, & de-là au Seignenr Roi, les deux adultéres seront condamnez au feu; mais si le mari réclame sa femme, & s'il demande qu'il soit sursis à l'éxecution de ce jugement, celui qui aura commis l'adultére avec cette femme, ne sera point puni, parce que la Loi défend de faire mourir un coupable, lors que celui, ou celle qui aura été complice du même crime, sera absous.

XV.

Tout homicide, tel qu'il puisse être, sera condamné à la mort, aussibien que celui qui aura violé une *fille noble*, à laquelle appartiendra tout le bien du violateur. Si la fille n'étoit pas noble, l'homme, sans avoir égard à sa qualité, sera obligé de l'épouser.

XVI.

Quand quelqu'un aura pris par force le bien d'autrui, celui qui aura été volé, portera sa plainte au Juge; pour lors, il lui fera rendre ce qui lui aura été pris.

XVII.

Celui qui aura blessé quelqu'un d'un coup d'épée, d'un coup de pierre ou de bâton, sera condamné par le Juge, à payer au blessé dix marabitins.

XVIII.

Tout homme qui aura fait quelque injure à *l'Alvazil*, qui est le Ministre de la Justice, & à *l'Alcaid*, qui est celui de la guerre, tous deux établis par le Seigneur Roi, pour l'exercice & pour la fonction de leurs Charges, sera marqué d'un fer chaud, en cas qu'il ait osé le frapper, sinon, il sera condamné à payer cinquante marabitins.

XIX.

Ce sont là les Loix qui concernent la Justice qu'Albert, Chancelier du Seigneur Roi, lut à haute voix. Les peuples y applaudirent, répondirent qu'elles étoient bonnes & justes, & ajouterent qu'ils n'en vouloient point d'autres, soit pour eux, soit pour leurs descendans, qui comme eux, les observeroient inviolablement, & toûjours.

XX.

Laurent de Viégas se leva, & dit aux Peuples: Voulez-vous que le Seigneur Roi aille aux Assemblées du Roi de Léon, qu'il lui paye le tribut, ou à quelque autre personne étrangére, & commise par le Pape qui l'a fait Roi? Chacun se leva en tirant l'épée, & la tenant à la main, dit à haute voix, Nous sommes libres, & notre Roi l'est comme nous; nous devons notre liberté à notre courage, & si le Roi consentoit à faire quelque chose de semblable, il seroit indigne de vivre, & quoique Roi, il ne régneroit point parmi nous, ni sur nous. A ces paroles, le Seigneur Roi ayant la Couronne sur la tête, & l'épée nuë à la main, se leva & dit aux Peuples, *Vous savez les risques que j'ai courus, & les dangers ausquels je me suis exposé pour vous procurer cette liberté, dont vous jouïssez àprésent dans mon Royaume. Je vous en prens à témoins, aussi bien que cette épée que je porte pour votre salut & pour votre défense.*

Vous

ANNO 1143. *Vous le dites bien, si quelque Roi consentoit à faire une action indigne de son caractére & de son rang, il ne mériteroit pas de vivre. Quoique ce fût mon fils ou mon petit-fils, je les déclare dès à présent indignes de régner, & de me succéder sur le trône que je remplis.* Les Peuples applaudirent à ces derniéres paroles, & répondirent, que de tels Successeurs devroient plutôt être mis à mort, qu'admis pour leur commander, & qu'ils ne prétendoient pas que leur Roi dût se soumettre à une autre Puissance; à quoi le Seigneur Roi ayant consenti, il leur repliqua, que tout seroit ainsi exécuté.

XXXI.

1155. *Rescriptum* FRIDERICI I. *Imperatoris Augusti de Jure Imperatorum in Urbem* Romam; *sive potius Responsum oretenus Legatis Populi Romani datum in Expeditione prima Italica.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 333. On trouve aussi cette Piéce dans OTTONIS FRIS. Episcopi de rebus Gest. Frid. I. Imp. lib. 2. cap. 21. pag. 249.]

MUlta de Románorum sapientia seu fortitudine hactenus audivimus, magis tamen de sapientia. Quare satis mirari non possumus, quod verba vestra plus arrogantiæ tumore insipida, quàm sale sapientiæ condita sentimus. Antiquam tuæ proponis Urbis nobilitatem, divæ tuæ Reipub. veterem statum ad sidera sustollis. Agnosco, agnosco, ut & tui Scriptoris verbis utar, fuit, fuit quondam in hac Repub. virtus; quondam dico, atque ô utinam tam veraciter, quam libenter, nunc dicere possemus. Sensit Roma tua, imo & nostra, vicissitudines rerum: sola evadere non potuit æterna lege ab auctore omnium sancitam cunctis sub Lunari Globo degentibus sortem. Quid dicam? Clarum est, qualiter primo Nobilitatis tuæ robur ab hac nostra Urbe translatum sit ad Orientis Urbem regiam, & per annorum curricula ubera deliciarum tuarum Græculus esuriens suxerit. Supervenit Francus, vere nomine & re nobilis, eamque, quæ adhuc in te residua fuit, ingenuitatem fortiter eripuit. Vis cognoscere antiquam tuæ Romæ gloriam, Senatoriæ dignitatis gravitatem, tabernaculorum dispositionem, Equestris Ordinis virtutem & disciplinam, ad conflictum procedentis intemeratam ac indomitam audaciam? Nostram intuere Rempublicam, penès nos cuncta hæc sunt. Ad nos simul omnia hæc cum Imperio dimanarunt. Non cessit nobis nudum imperium; virtute sua amictum venit, ornamenta sua secum traxit. Penes nos sunt Consules tui, penes nos est Senatus tuus, penes nos est miles tuus. Proceres Francorum ipsi se consilio regere, Equites Francorum ipsi tuam ferro injuriam propellere debebunt.

2. Gloriaris, me per te vocatum esse: me per te primo Civem, post Principem factum: quod tuum érat, à te suscepisse. Quæ dicti novitas, quàm ratione absona, quàm veritate vacua sit, æstimationi tuæ prudentumque relinquatur arbitrio. Revolvamus modernorum Imperatorum gesta, si non Divi nostri Principes Carolus & Otto nullius beneficio traditam, sed virtute expugnatam, Græcis seu Longobardis Urbem cum Italia eripuerint, Francorumque apposuerint terminis. Docent hæc Desiderius & Berengarius Tyranni tui, in quibus gloriabaris, quibus tanquam Principibus innitebaris. Eos à Francis nostris non solum subactos & captos fuisse, sed & in servitute ipsorum consenuisse, vitam finisse, vera relatione didicimus. Cineres ipsorum apud nos reconditi evidentissimum hujus rei repræsentant indicium. Sed dicis: Vocatione mea venisti. Fateor, vocatus fui. Redde causam, quare vocatus fuerim. Ab hostibus pulsabaris; nec propria manu, Græcorumve mollitie liberari poteras: Francorum virtus invitatione adscita est. Implorationem potius quàm vocationem hanc dixerim. Imploraſti misera felicem, debilis fortem, invalida validum, anxia securum. Eo tenore vocatus (si vocatio dicenda est) veni. Principem tuum militem meum feci, teque deinceps usque in præsentiarum in meam Ditionem transfudi. Legitimus possessor sum: eripiat quis, si potest, clavam de manu Herculis. Siculus, in quo confidis, forte hæc faciet? Ad priora respiciat exempla. Nondum facta est Francorum sive Teutonicorum manus invalida: Deo largiente, vitaque comite & ipse temeritatis suæ quandoque capere poterit experimenta.

3. Justitiam tuam, quam tibi debeam, exquiris. Taceo quod Principem populo, non Populum Principi Leges præscribere oporteat. Prætermitto, quod quilibet possessor possessionem suam ingressurus, nullum conditionis præjudicium pati debeat. Ratione contendamus. Proponis (ut mihi videtur) trium sacramentorum exactionem. De singulis respondeo. Dicis me debere jurare, ut Leges Antecessorum meorum Imperatorum eorum privilegiis tibi firmatas, & bonas consuetudines tuas observem. Apponis etiam, quod patriæ usque ad periculum capitis tuitionem jurem. Ad ista duo simul respondeo. Ea quæ postulas, aut justa sunt, aut injusta. Si injusta sunt, nec tuum erit postulare, nec meum concedere: si justa, recognosco hæc & debendo velle, & volendo debere. Quare superfluum erit voluntario debito & debitæ voluntati sacramentum apponere. Quomodo enim tibi tuam justitiam infringerem, qui quibuslibet infimis etiam quod suum est, servare cupio? Quomodo patriam, & præcipue Imperii mei Sedem usque ad periculum capitis non defenderem, qui & ipsius terminos non sine ejusdem periculi æstimatione, quantum est in me, restaurare cogitaverim? Experta est hoc Dania nuper subacta, Romanoque reddita Orbi, & fortasse plures Provinciæ, pluraque sensissent Regna, si præsens negotium non impedisset.

4. Ad tertium venio capitulum. Affirmas pro pecunia quadam juramentum præberi à mea debere persona. Proh nefas! à tuo, Roma, exigis Principe, quod quilibet lixa potius petere deberet ab institore. A captivis hæc penes nos exiguntur. Num in captivitate detineor? Num vinculis hostium urgeor? Nonne multo & forti stipatus milite inclytus sedeo? Cogetur Princeps Romanus contra suam voluntatem cujuslibet præbitor esse, non largitor? Regaliter & magnifice hactenus mea, cuilibet, & quantum decuit, & præcipue bene de me meritis dare consuevi. Sicut enim à minoribus debitum rite expetitur obsequium, sic à majoribus meritum juste rependitur beneficium. Hunc, quem alibi à Divis parentibus meis acceptum servavi morem, Civibus cur negarem, Urbemque meo introitu lætam non facerem? sed merito non justa injuste petenti cuncta juste negantur.

XXXII.

Epistola HADRIANI *Papæ ad* FRIDERICUM *Imperatorem, quâ de duplici injuriâ, Sedi Apostolicæ per ipsum illatâ, videlicet de antepositione proprii Nominis in Epistolis, & de homagio ab Episcopis exacto conqueritur, eundemque ad resipiscentiam minis adjectis hortatur.* [PHILIPPI LABBEI Concil. Collectio Tom. X. Col. 1149. Appendix vetusti Script. ad RADEVICI FRIS. de rebus gestis Frid. I. Imp. libros. Ex Chronicis NAUCLERI. GOLDASTI Constit. Imp. Tom. I. pag. 263. Le même en ses *Reichs Satzungen* 2. Theyl pag. 9. BARONII Annales Ecclesiast. Tom. XII. ann. 1159. num. 6. pag. 412.] 1156.

Voyez cette Piece dans notre *Premiere Collection* Tom. I. pag. 80. col. I. où elle a été rangée par abus sous l'an 1154.

Rescriptum FREDERICI I. *Romanorum Imperatoris ad* HADRIANUM IV. *Papam de antepositione Nominis proprii in Epistolis ad eum destinatis, tanquam justo titulo facta. Exprobrat ei superbiam suam & Cardinalium suorum, adhortaturque ad humilitatem Apostolicam.* [GOLDASTI Constitutiones Imp. Tom. I. pag. 263. Cette Piéce se trouve aussi dans L'APPENDIX vetusti scriptoris ad RADEVICI FRISING. de reb. gest. Frid. I. Imperatoris libros. Ex Chronicis Naucleri. & dans. BARONII Annales Eccles. Tom. XII. ann. 1159. pag. 412. Num. VII.]

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, Hadriano Romanæ Ecclesiæ Pontifici, omnibus illis adhærere, quæ cœpit Jesus facere & docere.

1. Lex justitiæ unicuique, quod suum est, restituit.

Non

ANNO 1156.

Non enim parentibus nostris derogamus, quibus in hoc Regno nostro debitum exhibemus honorem, à quibus & Regni dignitatem suscepimus & coronam. Numquid tempore CONSTANTINI Sylvester regalis aliquid habuisse dignoscitur? Sed ejus pietatis concessione libertas data est Ecclesiæ, pax restituta, & quicquid regale Papatus vester habere dignoscitur, largitione Principum obtinet. Unde cum Romano Pontifici scribimus, jure & ex antiquo nomen nostrum præponimus, & ad justitiæ normam eidem nobis scribenti concedimus. Revolvite Annales, & si lectum neglexistis, quod asserimus, illic invenitur.

2. Ab hiis autem, qui Dii sunt per adoptionem, & regalia nostra tenent, cur homagium & regalia sacramenta non exigamus? cum ille noster & vester institutor, ab homine Rege nihil accipiens, sed omnia bona omnibus conferens, tamen pro se & Petro censum Cæsari persolvit, & exemplum vobis dedit, ut & vos ita faciatis. Docet itaque vos, dicens: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Aut igitur regalia nostra nobis dimittant, aut si hæc sibi utilia judicaverint, quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari persolvant.

3. Cardinalibus utique vestris clausæ sunt Ecclesiæ, & non patent Civitates; quia non videmus eos Cardinales, sed Carpinales; non prædicatores, sed prædatores; non pacis corroboratores, sed pecuniæ raptores; non Orbis reparatores, sed auri insatiablies corrasores. Cum autem viderimus eos, quales requirit Ecclesia, portantes pacem, illuminantes patriam, assistentes causæ humilium in æquitate, necessariis stipendiis & commeatu eos sustentare non differemus.

4. Humilitati autem, quæ est custos virtutum, & mansuetudinis vestræ, non minimam notam inuritis, cum hujusmodi quæstiones, Religioni non multum conferentes, secularibus personis proponitis. Provideat itaque Paternitas vestra, ne, dum talia movet, quæ indigna ducimus, offendiculum ponat illis, qui velut ad imbrem serotinum ori vestro aures suas arrigere festinant. Non enim non possumus respondere auditis, cum superbiæ detestabilem bestiam usque ad Sedem Petri reptasse videamus, paci Ecclesiæ bene semper providentes. Valete.

XXXIII.

Juin.

Pax inter WILHELMUM *Regem Siciliæ*, *&* HADRIANUM *Papam IV. quâ præfatus Rex Jura Ecclesiastica tam in Regno Siciliæ, quàm in Ducatu Apuliæ, & Calabriæ, aliisque locis promittit illibata conservare, prædictus verò Pontifex eundem manutenere ac defendere in omnibus supradictis, pro quibus illi fidelitatem juravit, & homagium ligium fecit. Datum ante Beneventum mense Junio Anno Incarnationis Dominicæ* 1156. *Regni* WILHELMI *Regis VI.* [BARONIUS Annales Eccles. Tom. XII. sub An. 1156. pag. 395, num. 3.]

IN NOMINE DEI ÆTERNI & Salvatoris nostri JESU-CHRISTI. Amen.

Domino Hadriano Dei gratia S. R. E. Summo Pontifici charissimo Domino & Patri nostro reverendo, ejusque Successoribus Willelmus eadem gratia Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ.

Nostræ semper Consuetudinis extitit, animum nostrum in Triumphis & maximis humiliare Successibus, & tunc nos attentiùs ad Omnipotentis Dei obsequium, & cultum mansuetudinis exponere, cùm ad majorem prosperitatem & gloriam nos vidimus pervenire: tales in tranquillis & prosperis rebus erga nostri Redemptoris obsequium inveniri volentes, ut perceptorum à Rege omnium Regum beneficiorum non appareamus ingrati, & majores Successus atque Victorias de Brachio Virtutis Dei jugiter sperare possimus. Hujus quidem nostræ Consuetudinis consideratione inducti, cæsis & comprehensis in manu bellica ad laudem & gloriam Nominis Dei Græcis & Barbaris Nationibus, quæ Regnum nostrum nulla earum vi, sed Proditorum nostrorum dolositate intraverant, devictis & fugatis de Finibus Regni nostri Turbatoribus Pacis, & Proditoribus nostris, humiliandos nos sub omnipotenti manu Dei decrevimus, & ad cultum Humilitatis propensiùs intendendum.

Discordiis igitur illis, quæ inter Romanam Ecclesiam fuerant agitatæ, finem congruum imponere cupientes: cùm appropinquavissemus Civitati Beneventi, & Inimici nostri ante faciem indignationis nostræ fugissent, venerabiles Cardinales vestros Hubaldum Tituli Sanctæ Praxedis, & Julium Tituli Sancti Marcelli Presbyteros Cardinales, & cum eis Rolandum Tituli Sancti Marci Presbyterum Cardinalem & Cancellarium vestrum, quos ad nostram Præsentiam direxistis, eo quo decuit honore suscepimus, & desiderium ac Monita vestra de bono Pacis ex ore ipsorum libenti animo audientes, ipsis, & Majone magno Ammirato Ammiratorum dilecto fideli & familiari nostro, & Hugone Panormitano, & Romualdo Salernitano venerabilibus Archiepiscopis, & Willelmo Calano Episcopo, & Marino Cavensi Abbate fidelibus nostris mediantibus, in hunc vobiscum per eos Pacis devenimus Concordiæque tenorem; videlicet ut de Capitulis illis, de quibus inter Majestatem vestram & nos Controversia vertebatur, quod subscriptum est, observetur.

De Appellationibus quidem ita. Si aliquis Clericus in Apulia, & Calabria, & aliis Terris quæ Apuliæ sunt affines, adversus alium Clericum de Causis Ecclesiasticis querelam habuerit, & à Capitulo, aut Episcopo, vel Archiepiscopo suo, seu alia Ecclesiastica Persona suæ Provinciæ non poterit emendari: liberè tunc si voluerit, ad Ecclesiam Romanam appellet. Translationes in Ecclesiis fient, si necessitas, aut utilitas Ecclesiæ aliquem de una Ecclesia ad aliam vocaverit, & vos, aut vestri Successores concedere volueritis. Consecrationes & visitationes liberè Romana Ecclesia faciet Apuliæ vel Calabriæ Civitatum, ut voluerit, aut illarum partium quæ Apuliæ sunt affines, Civitatibus illis exceptis, in quibus Persona nostra vel nostrorum Heredum in illo tempore fuerit, remoto malo ingenio, nisi cum voluntate nostra nostrorumque Heredum. In Apulia, & Calabria, & Partibus illis quæ Apuliæ sunt affines, Romana Ecclesia liberè Legationes habebit. Illi tamen, qui ad hoc à Romana Ecclesia fuerint delegati, Possessiones Ecclesiæ non devastent. In Sicilia quoque Romana Ecclesia Consecrationes & visitationes habeat, & si de Sicilia Personas aliquas Ecclesiastici Ordinis vocaverit, Munificentia nostra nostrorumque Heredum pro Christianitate facienda, vel pro suscipienda Corona, remoto malo ingenio, retinebit quas providerit retinendas. Cetera quoque ibidem habebit Romana Ecclesia, quæ habet in aliis Partibus Regni nostri, excepta Appellatione & Legatione, quæ nisi ad petitionem nostram & Heredum nostrorum, ibi non fient. De Ecclesiis & Monasteriis Terræ nostræ, de quibus Romanæ Ecclesiæ quæstio mota fuit, sic fiat: Vos quidem & vestri Successores in eis habebitis eas, quæ in ceteris Ecclesiis, quæ sub nostra Potestate consistunt, solitæ sunt accipi Consecrationes & Benedictiones à Romana Ecclesia; & debitos insuper & statutos ei Census exsolvent. De Electionibus quidem ita fiat. Clerici conveniant in Personam idoneam, & illud inter se secretum habebunt, donec Personam illam Excellentiæ nostræ pronuntient, & postquam Persona Celsitudini nostræ fuerit designata, si Persona illa de Proditoribus aut Inimicis nostris vel Heredum nostrorum non fuerit, aut Magnificentiæ nostræ non extiterit odiosa, vel alia in ea causa non fuerit, pro qua non debemus assentire, assensum præstabimus.

Profectò vos nobis, & Rogerio Duci Filio nostro, & Heredibus nostris, qui in Regnum pro voluntaria Ordinatione nostra successerint, concedetis Regnum Siciliæ, Ducatum Apuliæ, Principatum Capuæ, cum omnibus Pertinentiis suis; Neapolim, Salernum, & Malphiam cum Pertinentiis suis; Marchiam, & alia quæ ultra Marsicam debemus habere, & reliqua Tenimenta, quæ tenemus, à Prædecessoribus nostris hominibus Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ jure detenta, & contra omnes homines adjuvabitis honorificè manutenere. Pro quibus omnibus vobis vestrisque Successoribus, & S. R. E. fidelitatem juravimus, & vobis Ligium Homagium fecimus, sicut continetur in duobus similibus Capitularibus, quorum alterum penes vestram Majestatem Sigillo nostro aureo, alterum verò Sigillo vestro signatum penes nos habetur. Et Censum sexcentorum Schifatorum de Apulia & Calabria, quingentorum verò de Marchia, vel æquivalens in auro vel argento nos ac nostros Heredes Romanæ Ecclesiæ statuimus annis singulis soluturos, nisi fortè impedimentum aliquod intercesserit, quo cessante, Census ex integro persolvetur. Omnia verò prædicta, quæ nobis concessistis, sicut nobis, ita etiam & Heredibus nostris concedetis, quos pro voluntaria Ordinatione nostra statuerimus, qui sicut nos, vobis vestrisque Successoribus & Ecclesiæ Romanæ fidelitatem facere, &

ANNO 1156. & quæ præscripta sunt, voluerint observare. Ut autem quæ supra dicta sunt, tam vestro quàm vestrorum Successorum tempore obtineant perpetuam firmitatem, nec nostris aut nostrorum Heredum temporibus alicujus valeant præsumptione turbari: præsens Scriptum per manum Matthæi nostri Notarii scribi, ac Bulla aurea nostro Typario impressa insigniri, ac nostro Signaculo decorari jussimus. Datum ante Beneventum per manus Majonis magni Ammirati Ammiratorum, anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo quinquagesimo-sexto, mense Junii, quartæ Indictionis; anno verò Regni Domini Willelmi Dei gratia magnifici & gloriosissimi Regis Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ sexto feliciter. Amen. ✠

Confirmatio Pacis prædictæ per HADRIANUM *Papam IV. Datum eadem die.* [BARONIS Annales Eccles. Tom. XII. sub An. 1156. num. 8.]

HADRIANUS Episcopus Servus Servorum Dei charissimo in Christo Filio Willelmo illustri & glorioso Siciliæ Regi, ejusque Heredibus, quos pro voluntaria Ordinatione sua statuerit in Regnum, in perpetuum.

Licet ex injuncto nobis à Deo Apostolatus Officio universos Christi Fideles paternæ charitatis brachiis debeamus amplecti, atque ad Pacem eos & Concordiam invitare: Reges tamen & sublimiores quasque Personas tanto ampliùs diligere & honorare debemus, atque de bono Pacis eos tanto studiosiùs commonere, quanto Ecclesiæ Dei & fidelibus Christianis major inde fructus spiritualiter ac temporaliter dignoscitur provenire. Constat, charissime in Christo Fili Willelme, gloriose Siciliæ Rex, te inter Reges & celsiores Personas Sæculi eximiis operibus, potentia, opibusque clarere, ita ut ex vigore Justitiæ, quam in Terra sub tua Ditione constituta conservas, ex securitate Pacis, qua omnes per eamdem constituti lætantur, & ex terrore, quem Inimicis Christiani Nominis per opera magnifica incussisti, usque ad extremos angulos fama nominis tui & gloria protendatur. Quod si quidem nos, dilectissime in Christo Fili Willelme eximie, diligentius attendentes, & inspicientes pariter, quantæ utilitates Romanæ Ecclesiæ valeant provenire, si Celsitudo tua per firmam Pacem ei & Concordiam conjungatur: dum in Civitate Beneventana securi & liberi cum Fratribus nostris essemus, ad Pacem tecum habendam diligenti studio decrevimus intendere. Misimus ergo ad Excellentiam tuam quosdam Fratrum nostrorum, scilicet, *ut suprà*, & proposuimus per eos nostrum de bono Pacis & Concordiæ desiderium, & invitavimus attentiùs, & monuimus Excellentiam tuam ad Pacem. Et illius inspirante virtute, qui ad Cœlum iturus Discipulis suis ait: Pacem meam do vobis, Pacem meam relinquo vobis: talem animum tuum invenimus, qualem Filii Pacis & Catholici Principis decuit inveniri. Et mediantibus præfatis Filiis nostris, &c. *ut suprà*. In hanc formam Pacis libera & spontanea voluntate nostra devenimus; Ut videlicet de Capitulis illis, de quibus inter nos & Excellentiam tuam controversia est, per omnia, &c.] *ut suprà in proximè scripta Regis est Conclusione*: pergit. Ut autem quæ supra diximus, tam nostro quàm Successorum nostrorum tempore perpetuam obtineant firmitatem, & nec tuis, nec tuorum Heredum temporibus alicujus valeant præsumptione turbari: nos ea de communi Consilio & voluntate Fratrum nostrorum Auctoritate Apostolica confirmamus, & valitura in perpetuum præsentis Scripti Pagina communimus, & tam à nobis quam à nostris Successoribus perpetuis temporibus statuimus observanda. Nulli ergo omnino liceat hanc Paginam nostræ Concessionis & Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare voluerit: Omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus indignationem incurrat. Amen, Amen, Amen. Datum *eadem die qua & superior.*]

XXXIV.

1157. *Epistola* ADRIANI IV. *Papæ ad* FREDERICUM I. *Romanorum Imperatorem qua memorat* Beneficium a Sancta Sede in eum collatum, *videlicet dum Coronam Imperialem de manu ejus susceperat.* [RADEVICI FRISING. Canon. de Reb. Gest. Frid. I. Imp. lib. I. cap. 9. pag. 265. ANNO 1157.

ADRIANUS Episcopus Servus Servorum Dei, Dilecto filio Friderico Illustri Romanorum Imperatori, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Imperatoriæ Majestati paucis retroactis diebus recolimus scripsisse, illud horrendum & execrabile facinus, & piaculare flagitium tempore nostro commissum, in Teutonicis partibus, sicut credimus, aliquando intentatum, Excellentiæ tuæ ad memoriam revocantes, non sine grandi admiratione ferentes, quod absque digna severitate vindictæ usque nunc transire passus sis tam perniciosi sceleris feritatem qualiter enim venerabilis frater noster E. Lundonensis Archiepiscopus, dum à Sede Apostolica remearet, à quibusdam Impiis & scelestis, quod sine grandi animi mærore non dicimus, in partibus illis captus fuerit, & adhuc in custodia teneatur. Qualiter etiam in ipsa captione prædicta, viri impietatis, semen nequam, filii scelerati, in eum & in suos evaginatis gladiis violenter exarserint, & eos ablatis omnibus, quàm turpiter atque inhonestè tractaverint, & tua serenissima Celsitudo cognoscit, atque ad longinquas & remotissimas Regiones fama tanti sceleris jam pervenit. Ad cujus utique vehementissimi facinoris ultionem, sicut is cui bona placere, mala verò displicere credimus, constantius exurgere debuisti, & gladium qui tibi ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum est ex divina provisione concessus, in cervicem desævire oportuit impiorum, & gravissime conterere præsumptores. Tu verò ad ipsum ita dissimulasse diceris, sævitiam neglexisse, quod eosdem non est quare pæniteat commisisse reatum: quia impunitatem Sacrilegii quod gesserunt, jamjam sentiunt invenisse. Cujus quidem dissimulationis & negligentiæ causam penitus ignoramus: quoniam nos in aliquo Serenitatis tuæ gloriam offendisse, Conscientiæ scrupulus nostrum animum non accusat: sed personam tuam sicut Charissimi & specialis filii nostri & Principis Christianissimi, quem in Apostolicæ confessionis petra non ambigimus per Dei gratiam solidatum, sincera semper dilexerimus charitate, & debitæ tractavimus benignitatis affectu. Debes enim, gloriosissime fili, ante oculos mentis reducere, quam gratanter & quam jocundè alio anno Mater tua Sacro-Sancta Romana Ecclesia te susceperit quanta cordis affectione tractaverit, quantam tibi dignitatis plenitudinem contulerit, & honoris: & qualiter Imperialis insigne Coronæ libentissime conferens benignissimo gremio suo, tuæ sublimitatis apicem studuerit confovere, nihil prorsus efficiens quod regiæ voluntati vel in minimo cognosceret obviare. Neque tamen pœnitet nos desideria tua voluntatis in omnibus implevisse, sed si majora beneficia Excellentia tua de manu nostra suscepisset, si fieri posset, considerantes quanta Ecclesiæ Dei & nobis per te Incrementa possint, & commodá provenire, non immerito gauderemus. Nunc autem quia tam immensum facinus quod in contumeliam universalis Ecclesiæ & Imperii tui noscitur etiam commissum, negligere ac dissimulare videris, suspicamur utique ac veremur, ne fortè in hanc dissimulationem & negligentiam propter hoc tuus animus sit inductus, quod suggestione perversi hominis Zizania seminantis, adversus Clementissimam Matrem tuam Sacrosanctam Romanam Ecclesiam, & nos ipsos indignationem (quod absit) aliquam conceperis, vel rancorem. Ob hoc igitur, & ob alia omnia negocia quæ cognoscimus imminere, duos de melioribus & charioribus quos circa nos habemus, dilectos scilicet filios nostros, Bernhardum S. Clementis Presbyterum, Rolandum S. Marci Presbyterum Cardinalem, & Cancellarium nostrum, viros utique Religione, prudentia & honestate conspicuos, Serenitati tuæ de latere nostro ad præsens duximus destinandos, Excellentiam tuam rogantes attentius, quatenus eos tam honorificè quàm benignè recipias, honestè tractes, & ea quæ ipsi super hoc, & super aliis ad honorem Dei & Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, ad decus etiam & exaltationem Imperii pertinentia, ex parte nostra Imperatoriæ proposuerint Dignitati, sicut si ab ore nostro procedant, absque ulla hæsitatione suscipias, & ipsorum verbis, tanquam si ea contingeret nos proferre, fidem non dubites adhibere.

ANNO 1157.

XXXV.

Edictum FRIDERICI *Romanorum Imperatoris, de Arrogantiâ* HADRIANI *Papæ erga Fastigium Cæsareum Regnumque universum Romano-Germanicum Literis ejus suprascriptis & verbis Legatorum satis superque declarata; necnon de Juribus & Dignitate Imperii a Tyrannide ejus & Cardinalium suorum vindicandis.* [RADEVICI FRISING. Canon. de rebus. gestis Frider. I. Imp. lib. I. cap. X. pag. 266. GOLDASTI Constit. Imp. Tom. I. pag, 263. On a tiré cette Piece de ce dernier.]

CUM divina potentia, à quo omnis potestas in cœlo & in terra, nobis, Christo ejus, Regnum & Imperium regendum commiserit, & pacem Ecclesiarum Imperialibus armis conservandam ordinaverit, non sine maximo dolore cordis conqueri cogimur Dilectioni vestræ, quòd à capite sanctæ Ecclesiæ, cui Christus pacis ac dilectionis suæ characterem impressit, causæ dissensionum, disseminarium malorum, pestiferi morbi venenum manare videntur. De quibus, nisi Deus avertat, totum corpus Ecclesiæ commaculari, unitatem scindi, inter Regnum & Sacerdotium Schisma fieri pertimescimus. Cum enim nuper in Curia Bisuntii essemus, & de honore Imperii & salute Ecclesiarum debita sollicitudine tractaremus, venerunt Legati Apostolici, asserentes se talem Legationem nostræ afferre Majestati, unde honor Imperii non parvum accipere deberet incrementum. Quos cum prima die adventus sui honorificè suscepissemus, & secunda (ut mos est) ad audiendam Legationem eorum cum Principibus nostris consedissemus, ipsi quasi de Mammona iniquitatis inflati, de altitudine superbiæ, de fastu arrogantiæ, de execrabili tumidi cordis elatione, Legationem Apostolicis Literis conscriptam nobis præsentaverunt, quarum tenor talis erat; quòd præ oculis mentis semper deberemus habere, qualiter Dominus Papa insigne Imperialis coronæ nobis contulerit: neque tamen pœnitentia moveretur, si majora Excellentia nostra ab eo beneficia suscepisset.

2. Hæc erat illa paternæ dulcedinis Legatio, quæ unitatem Ecclesiæ & Imperii confovere debuit, quæ vinculo pacis utrumque colligare. Ad vocem illam nefandam & omni veritate vacuam, non solum Imperialis Majestas debitam indignationem concepit, verùm omnes Principes, qui aderant, tanto furore & ira sunt repleti, quòd sine dubio illos duos iniquos Presbyteros mortis sententia damnassent, nisi hoc nostra intercepisset præsentia. Porrò quia multa paria Literarum apud eos reperta sunt, & Schedulæ sigillatæ ad arbitrium eorum scribendæ adhuc, quibus (sicut hactenus consuetudinis eorum fuit) per singulas Ecclesias Teutonici Regni conceptum iniquitatis suæ virus respergere, altaria denudare, vasa domus Dei asportare, cruces excoriare, nitebantur, ne ultra procedendi facultas eis daretur, eadem, qua venerant, via ad Urbem eos redire fecimus. Cumque per electionem Principum à solo Deo Regnum & Imperium nostrum sit, qui in passione Christi Filii sui duobus gladiis necessariis regendum Orbem subjecit; cumque Petrus Apostolus hac doctrina mundum informaverit, *Deum timete*, *Regem honorificate;* quicunque nos Imperialem Coronam pro beneficio à Domino Papa suscepisse dixerit, divinæ institutioni & doctrinæ Petri contrarius est, & mendacii reus erit.

3. Quia verò hactenus honorem ac libertatem Ecclesiarum, quæ jam diu indebitæ servitutis jugo depressa est, à manu Ægyptiorum studuimus eripere, & omnia eis dignitatum suarum jura conservare intendimus, universitatem vestram super tanta ignominia nobis & Imperio condolere rogamus; sperantes, ne honorem Imperii, qui à constitutione Urbis, & Christianæ Religionis institutione, ad vestra usque tempora gloriosus & imminutus extitit, fidei vestræ indivisa synceritas tam inaudita novitate, tam præsumptuosa elatione imminui patiatur: sciens omni ambiguitate remota, quòd mortis periculum antè vellemus incurrere, quàm nostris temporibus tantæ confusionis opprobrium sustinere. Valete.

1158. *Epistola* FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris ad Archiepiscopum* Trevirensem. *Probat Imperium non esse à Papâ, sed immediatè à Deo; addit multa de* HADRIANI IV. *Romani Pontificis Tyrannide, de usurpatione ejusdem in Imperio nec non Pseudovicariatu in Ecclesiâ reprimendis, nec non Primatu Sedis Trevirensis.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 264.] ANNO 1158.

FRIDERICUS IMPERATOR ARCHIEPISCOPO TREVIRENSI.

CUM Imperatoria Dignitas Imperialibus armis pacem Ecclesiarum ubique tueri debeat, Imperialem manum adversum se commovet, qui pacem Ecclesiarum disturbat. Judicium quippe portabit, quicunque est ille. Disturbat autem pacem Ecclesiarum, qui reus est Majestatis. Reus est Majestatis, qui Imperatoriæ derogat Dignitati. Cùm enim pax Ecclesiarum ex Imperatoria dignitate vigeat, paci Ecclesiæ studet, qui Imperatoriæ non derogat dignitati.

2. Itaque cum paria sint, pax scilicet Ecclesiarum, & Imperatoria Dignitas (quia unum absque altero non consistit: utpote nec Imperatoria Dignitas sine pace Ecclesiarum, neque pax Ecclesiarum sine Imperatoria Dignitate: qui unum offendit, offendit & aliud: quia qui dixit: *Deum timete*, idem statim subjunxit: *Regem honorificate:* ut per hoc clarefceret, quòd Dei timor, Regis esset honor, & è converso Regis honor Dei esset timor) qui Regem inhonorat, Deum non timet. Inhonorat autem, qui dicit, eum ab homine accepisse illud. Cum enim (juxta Apostolum) *Omnis potestas à Deo sit*, mendacii reus est, qui dogmatisat, ab homine esse, quod à Deo constat esse.

3. Pax itaque nostra, & Regnum à Deo est; qui etiam ante mundi constitutionem elegit nos, ut per nos administraretur pax Ecclesiarum. Sed quia vos plurima pars estis de numero lætantium in pace Ecclesiarum, ut pote columna & basis Ecclesiarum, quam S. Petrus aliquando suo ditavit baculo, sicut ipse post Deum, ita vos post Petrum gubernate res Ecclesiæ. Hoc mare magnum & spaciosum manibus, ubi reptilia, quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis, in baculo Petri remigetis, in tranquillum charitatis portum anchoram fidei vestræ figatis, innixique baculo Petri, non sitis arundo vento agitata, nec ut quidem ajunt vos esse baculum arundineum, cui si innixi fuerimus, perforabitis manum nostram.

4. Conquerimur Dilectioni vestræ, quòd nuper in Curia Bisantii, dum de stabilitate Regni & pace Ecclesiarum, debita solicitudine tractaremus, Apostolicus scripto nobis mandavit, quod præ oculis mentis haberemus, quomodo ipse nos in thronum Regni coronaverit, & neque inde pœnituerit eum, si majora etiam beneficia nostra Excellentia ab eo suscepisset. Ecce audistis blasphemiam. Recolito librarios, & percunctamini antiquarios vestros, & videte si auditum sit hujuscemodi verbum in diebus eorum, in diebus antiquis. Sed nec patres nostri annunciaverunt nobis, quod unquam Regnum alicui Augustorum ab aliquo Apostolicorum beneficiatum sit, sicut iste vesanæ mentis vir scripsit, se nos inbeneficiasse, pro eo solo, quòd solùm unctionem per reverentiam B. Petri ab eo accepimus.

5. Ecce schisma, quod, nisi Deus avertat, inficiet totum corpus Ecclesiæ, juxta illud; *Necesse est ut veniant scandala.* Sed quid sequitur? *Væ autem illi, per quem veniunt scandala.* Per nos igitur non veniunt, sed per illum, qui se dicit Vicarium Petri, & non est. quia si in viridi ligno hoc facit, quid in arido fiet? Tribus toxicatis nos de Mammona iniquitatis suæ appetiit, videlicet, quod nos in Regnum coronaverit, & neque inde pœnituerit eum, si majora beneficia ab eo suscepissemus. Videamus igitur si hæc vera sunt.

6. Certè nobis coronam per electionem Principum imposuimus: nihil nisi solam unctionem ab eo accepimus: & ubi est beneficium, quod ab eo consecuti sumus? Quæ est ergo illa pœnitentia? & ubi sunt majora beneficia? An potest esse majus beneficium, quam Romanum Imperium? Nos ipsi nobis coronam imposuimus, & quomodo tum coronavit, dum coronam Regni nobis ipsi imposuimus? Regnum non ab eo, sed à Deo suscepimus. Videte ergo, qualiter mentitus sit. Sed quia ipse sibi beneficia usurpavit, sine consensu nostro; & Viterbium, Cameram Regni, sibi fecit sedem, præponens caudam capiti, & ancillam præferens dominæ.

7. Et

Anno 1158.

7. Et quia, te teste, nusquam pejus agitur divinum servitium, quàm Romæ, ubi domus Petri facta est spelunca latronum, & habitatio Dæmonum: & ubi ille alter Simon hæresiarcha, quærens sua non quæ Jesu Christi, cuncta spiritualia habet venalia: nos judicabimus eum in virga Regni nostri, & requiremus ab eo, quæ nostræ Ditionis sunt, Urbes & Castella, munitiones & Oppida, quæ in tota tenet Apulia, & videbimus, quis liberet de manu nostra.

8. Excommunicationem ejus non timebimus, quæ ter tantum apud suos vilipenditur, despicitur, negligiturque. Numquid potest nos excommunicare paries dealbatus? tumens in supercilio Pharisæorum, mortificans animas, quæ non moriuntur, & vivificans quæ non vivitant. Nonne magis secundum B. Gregorium ligandi solvendique potestate se privat, qui hanc pro suis voluntatibus, non pro subjectorum meritis exercet? Quid ejus cis Alpes timemus excommunicationem? dum trans Alpes ipsi vulgares parvi pendunt suam excommunicationem. Romæ in sede sua vilipenditur cum sua excommunicatione; & nobis tam gravis est sua indignatio?

9. Ecce qualis subsannatio? Certè vos ipsi vidistis & audistis, quam derisui nos habuerint, vocantes nos stultos Allemannos, quod ad præceptum ejus staremus subjecti, quorum dexteras totus Orbis ferre non posset. Igitur quia vos Primas estis cis Alpes, & cor Regni, & Metropolis illa vestra, Treveris, inquam, inclyta, quæ inconsutili præpollet tunica Domini, vestro consilio & auxilio summam & mysterialem inconsutilem tunicam Domini, id est, Emath, de manu illius Amorrhæi, videlicet Apostolici, à quo hucusque scissa & divisa sorte, & in jus Ægyptiorum iterum vendita est, eruemus. Non enim per ostium, sed aliunde ascendit in ovile: fur quippe est & latro.

10. Nos in brachio Regni & arcu extento eam eruemus: & vobis, qui ideò secundæ Romæ præestis, ut si ille deviaverit, vos conversus confirmetis fratres vestros: quod & vobis in baculo suo Petrus tradidit, sicut ipse à Domino accepit, ut solus sitis inter omnes post Petrum, sicut ipse post Christum; Emath Dei regendam in vice Petri Imperiali authoritate committimus, ut omnes de Regno nostro cis Alpes, non Viterbii ad novam Romam, sed Treverim ad secundam Romam veniant, qui in causa sua secundum judicium & justitiam, non nummo cooperante, sicut Romæ, ubi nummus regnat & imperat, quæstiones suas exequantur, dum Deus tantum sit in causa; & ideò Deus merces operis.

11. Nonne & hoc Petrus factis ostendit, dum vobis baculum suum præscius futurorum tradidit? quod adhuc tota Dignitas Apostolici ad vos tantum Metropolitanum quasi hæreditario jure derivaretur. Nonne ideò adhuc Apostolicus sine baculo est, ut vos sitis in baculo ejus? Igitur hæres Petri contra eum, qui se dicit Vicarium Petri, & non est, insurgite, & Suffraganeos vestros, Metensem, Tullensem & Virdunensem, ut vobis & Regno subscribant, efficite: & vos columna Regni, pro Regno, quod jam titubat, viriliter state, & stando, quis & quid sitis, factis ostendite, ut per vos cæteri nobis fideliter assistant, & filiis Belial unanimiter, prout Dominus dederit, resistant.

XXXVI.

Edictum FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris in Comitiis Brixiensibus Procerum Germaniæ, Galliæ, & Italiæ ad* Mediolanenses *bello persequendum.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 334.]

IMperii Romani, cujus apud nos administratio, penes vos vero, qui Optimates Regni estis, auctoritas residet, nemo nos pro libidine bella gerere existimet, quæ & incertos eventus habent, & plurimis incommodis detrimentisque carere non possunt. Verum Dignitas Imperii, quæ impunitis rebellibus salva esse non potest, nos accendit. Non igitur ego vestris vos patriis laribus, sed [a] Mediolanum excivit. Quod cum à legitimo Imperio defecerit, justam belli causam effecit. Neque nos bellum victoriæ cupiditate, sed pacis amore suscepimus, ut malorum audacia coerceatur, & bonis fidei suæ merita præmia tribuantur. Nam si per desidiam nostram Mediolanensium injuriam gladio non persequemur, indigni erimus, qui eo accingamur, nec tam in hoc nostra erit patientia collaudanda, quàm negligentia improbanda. Quamobrem adeste animis, virtutemque, quam soletis, præstate, ut & adversariorum audaciam contundamus, & Imperii à Carolo & Othone ad vestra usque tempora deducti Dignitatem tueamur. Et quoniam non inferimus, sed propulsamus injuriam, justum bellum cum summa spe laudis, & certa fiducia præmiorum capessite, atque imperatis meis ad Reipublicæ utilitatem pro viribus obedite.

[a] Quæ ab Imperatore rebellaverat.

XXXVII.

Decreta FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris facta in Comitiis apud Roncalias habitis cum Proceribus Germaniæ, Galliæ & Italiæ super Regalibus Imperii, aliisque.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 334.]

QUoniam Deo placitum est, nos Imperii gubernacula administrare, ob eam rem, quæ ad dignitatem & salutem ejus pertinere videntur, curare ac moliri omnia summo studio ac singulari vigilantia convenit. Optime vero id actum iri arbitramur, si & metu suppliciorum improborum audaciæ resistemus, & spe præmiorum bonos ad partem capessendam Reipub. invitabimus, neque per socordiam aut inscitiam nostram aliquid de Imperii rationibus detrahi patiemur, sive armis sive legibus Reipub. fuerit opus. Quamobrem quando Dei beneficio armis detrectantes imperium nobis obedire coegimus, sequitur, ut eosdem in pace legibus etiam astringamus, & jura, quæ Lotharii & Conradi nostrorum decessorum incuria obliterata, atque ab Italicis usurpata sunt, repetamus, ac novis institutis stabiliamus. Quæ ut sint utilia, honesta, & temporibus convenientia, multo ante providere oportet. Quamobrem vos hortor, atque etiam oro, ut singuli quid expedire maxime Reipub. existimetis, in commune promatis.

2. Quæ ubi dixit, tum Archiepiscopus Mediolanensis, primus sententiam dicere jussus, improbata superiorum Regum multorum tyrannide, & collaudata Friderici justitia atque æquitate, potestatem novi condendi Juris ei tribuit, ac voluntatem Imperatoris pro lege habendam esse censuit. Post quem Episcopi & Abbates primum, deinde Principes ac Comites, tum Consules Civitatum rogati sententiam, omnes Archiepiscopo se assentiri dixerunt.

3. Tum de litibus appellationum componendis Imperator constituit, in singulis Diœcesibus Judices ordinarentur non ex ipsa Diœcesi, ne gratia aut odio corrumperetur judicium, sed aut ex hoc Conventu, aut ex aliis Civitatibus editi, eisque summum de omnibus rebus statuendi arbitrium dedit.

4. De Regni jure constituendo & regalibus imperii Decretum Imperatoris. *Extat Feudor. lib. 2. titul. 56.*

5. Judicatum est etiam, in singulis Urbibus Prætores, Consules, cæterosque Magistratus assensu populi per Imperatorem creari oportere, qui sacramentum ei dicerent, ac jus Civium Regumque tueri scirent.

6. Tum de pace stabilienda consultum, statutumque, ne Civitas Civitatem, privatus privatum oppugnaret injussu Regis: edictoque cautum, ut si qua Civitas hæc jura violaret, centenas marchas auri dependeret: si Marchio, quinquagenas; si Comes, quadragenas; si Capitaneus, seu alius Valvasor major, vicenas; alii vero denas, usque ad ternas. Quod si solvendo non essent, per quinquennium quinquaginta milibus passuum longe à patria exularent.

7. De jure Feudorum constitutum Imperatoris *Extat dicto lib. 2. Feudor. tit. 55.*

8. Lex Imperii de iis, qui studiorum causa publica gymnasia frequentant. *Exstat in Auth. Habita, C. ne filius pro patre.*

Hisce Comitiis interfuerunt ex Germania, Archiepiscopi, & eorum Legati, Coloniensis, Moguntinensis, Treverensis, Salisburgensis, Magdeburgensis, & Hammaburgensis: Episcopi, & eorum Legati, Curiensis, Constantiensis, Augustanus, Wirciburgensis, Aichestetensis, Basiliensis, Ultrajectensis, Cameracensis, Argentinensis, Spirensis, Wormatiensis, Bambergensis, Metensis, Viridunensis, Tullensis, Havelburgensis, Segoviensis, Pataviensis, Frisingensis, Ratisbonensis, Paterbornensis, Verdensis, Leodicensis, Monasteriensis, Osnabrugensis, Mindensis, Michsnensis, Martispurgensis, Naumburgensis & Schleswicensis. Abbates, de Sancto Gallo, Augiensis, Stabulensis, Prumiensis, Campidonensis, Altorphensis, Elevacensis, Weissemburgensis, Fabariensis, Heresfeldensis, Fuldensis,

Anno 1158. sis, Morbacensis, Corbejensis, Werdensis, Tudensis, &c. Principes, Rex Bohemiæ, Dux Bavariæ, Dux Saxoniæ, Marchio Brandenburgensis, Dux Sueviæ, Dux Dalmatiæ, Dux Austriæ, Conradus Palatinus Comes Rheni, Dux Meraniæ, Dux Carinthiæ, Marchio Stiriæ, Dux Lotharingiæ, Dux Brabantiæ, Marchio Histriæ, Dux Zaringiæ, Marchio Badensis, Comes de Lucemburg, Comes de Limburg, Comes de Holland, Comes de Wirtemberg, Dux Teccensis, Marchio Moraviæ, & innumeri alii Duces & Comites. Consules Civitatum & Communitatum, &c.

De Gallia Archiepiscopi & eorum Legati, Vesontinus, Lugdunensis, Arelatensis, Viennensis, Tholosanus. Episcopi & eorum Legati, Sedunensis, Lausannensis, Genevensis, Gratianopolitanus, Valentinus, Avennionensis, Luxoviensis, Segusianus, &c. Abbates, Clarævallensis & Cluniacensis. Principes, Otto Comes Palatinus Burgundiæ Dux, Ultrajuraniæ, Marchio Segusianus; Comes Moriennæ, Comes Cabillonensis, Comes Matiscomensis, Comes Orbensis, Comes Novoburgensis Comes Viennensis, Comes Tholosanus, Comes Narbonensis, & alii innumeri Principes ac Comites.

De Italia, Patriarchæ, Aquileiensis & Ravennas. Archiepiscopi, Mediolanensis, &c. Episcopi, Taurinas, Albensis, Eporœdiensis, Hastensis, Novariensis, Vercellensis, Derthonensis, Papiensis, Comensis, Cremensis, Laudensis, Cremonensis, Placentinus, Parmensis, Regiensis, Mutinensis, Bononiensis, Mantuanus, Veronensis, Brixianus, Bergomensis, Concordiensis, &c. Principes & Comites, Marchio Montisferrati, Marchio Atestis, Marchio Salutiarum, Comes Carecti, Comes Malæspinæ, Comes Capitii, &c. Consules ac Potestates Civitatum, Ferrarienses, Bononienses, Patavini, Veronenses, Vicetini, Tarvisini, Ravennates, Mutinenses, Regienses, Parmenses, Mantuani, Cremonenses, Papienses, Laudenses, Comenses, Novarienses, Vercellenses, Hastenses, Bergomates, Blanderatenses, Mediolanenses, Insulani, Pisani, Genuenses, &c.

XXXVIII.

Epistola Monitoria HADRIANI IV. *Papæ ad Episcopos* Germaniæ, *ut* FRIDERICO I. *Romanorum Imperatori persuadeat, ut Edictum, ne quis de Regno eorum ad Apostolicam Sedem accedat, revocet, & satisfactionem exhiberi Romanæ Ecclesiæ curet ob blasphemias, quas* REINALDUS *præfati* FRIDERICI *Cancellarius & Palatinus Comes in Legatos Pontificios & prædictam Ecclesiam evomuerunt.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 265. On trouve aussi cette Piece dans RADEVICI Frising. Can. de Reb. gest. FRIDERICI I. Imp. lib. 1. cap. 15. p. 270.]

HADRIANUS IV. PAPA AD EPISCOPOS GERMANIÆ.

QUoties *aliquid in Ecclesia contra honorem Dei & salutem fidelium attentatur, Fratrum & Coepiscoporum nostrorum, & eorum præcipuè, qui Spiritu Dei aguntur, cura debet existere, ut ea, quæ malè gesta sunt, gratam Deo correctionem debeant invenire. Hoc autem tempore, quod absque nimio mœrore non dicimus, carissimus Filius noster* Fridericus *Romanorum Imperator, tale quid egit, quale temporibus antecessorum suorum non legimus perpetratum. Cùm enim nos duos de melioribus Fratribus nostris, Bernhardum tit. S. Clementis & Rolandum Cancellarium nostrum tit. S. Marci Presbyteros Cardinales ad ipsius præsentiam misissemus, ipse cùm primùm ad ejus præsentiam pervenerunt, alacriter visus est eos recepisse. Sequenti verò die cum redissent ad eum, & Literæ nostræ in ejus auribus legerentur, accepta occasione cujusdam verbi, quod ipsarum Literarum series continebat,* insigne *videlicet* coronæ beneficium tibi contulimus, *in tantam animi commotionem exarsit, ut convicia, quæ in nos & Legatos nostros dicitur conjecisse, & quàm inhonestè ipsos à præsentia sua recedere, ac de terra sua velociter exire compulerit, & audire opprobrium & lamentabile sit referre. Eis autem ab ipsius præsentia excedentibus, facto Edicto, ne aliquis de Regno vestro ad Apostolicam Sedem accedat, per omnes fines ejusdem Regni custodes dicitur posuisse, qui eos, qui ad Sedem Apostolicam venire voluerint, violenter debeant revocare. Super quo facto licet aliquantulum perturbemur, ex hoc tamen in nobis ipsis majorem consolationem accipimus, quòd ad id de vestro & Principum consilio non processit. Unde confidimus eum à sui animi motu, consilio, & persuasione vestra facilè revocandum. Quocirca, Fratres, quoniam in hoc facto non solum nostra, sed vestra & omnium Ecclesiarum res agi dignoscitur, caritatem vestram monemus & exhortamur in Domino, quatenus opponatis vos murum pro domo Domini, & præfatum Filium nostrum ad viam rectam quàm citiùs reducere studeatis: attentissimam sollicitudinem adhibentes, ut à Reinaldo Cancellario suo, & Palatino Comite, qui magnas blasphemias in præfatos Legatos nostros, & Matrem vestram sacrosanctam Romanam Ecclesiam evomere præsumserunt, talem & tam evidentem satisfactionem faciat exhiberi, ut sicut multorum aures amaritudo sermonis eorum offendit, ita etiam satisfactio multos ad viam rectam debeat revocare. Non acquiescat idem filius noster consiliis iniquorum: consideret novissima & antiqua, & per illam viam incedat, per quam Justinianus & alii Catholici Imperatores incessisse noscuntur. Exemplo siquidem & imitatione illorum & honorem in terris & felicitatem in cœlis sibi poterit cumulare. Vos etiam, si eum ad rectam semitam reduxeritis, & beato Petro Apostolorum Principi gratum dependetis obsequium, & vobis & Ecclesiis vestris conservabitis libertatem, alioquin noverit antedictus Filius noster ex admonitione vestra, noverit ex promissionis Evangelicæ veritate, quod sacrosancta Romana Ecclesia super firmissimam petram, Deo collocante, fundata, quantocunque ventorum turbine quatiatur, in sua firmitate, protegente Domino, in seculum seculi permanebit. Nec autem, sicut nostis, deceret eum tam arduam viam absque vestro consilio attentasse. Unde credimus, quod auditis admonitionibus vestris facillimè poterit ad frugem sanioris studii, sicut vir discretus & Imperator Catholicus, revocari.* Anno 1158.

Rescriptum Archi-Episcoporum, & Episcoporum Germaniæ *ad* HADRIANUM IV. *Papam, quo significant universam Germanorum Rempublicam vehementer commotam fuisse his Literis, quas per Nuncios Pontificios* FRIDERICO I. *Imperatori Romanorum misit; nec probare se ea posse, quæ his continentur; Imperatorem verò ab se monitum aiunt, cujus etiam Responsum Eidem mittunt, simulque Eundem rogant, ut priora Scripta sua suavitate condiat.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 266. Cette Piece se trouve aussi dans RADEVICI Frising. Can. de Reb. gestis FRIDERICI I. Imp. lib. 1. cap. 16. pag. 270.]

QUamvis sciamus & certi simus, quod Ecclesiam Dei fundatam supra firmam petram neque venti neque flumina tempestatum possint dejicere: nos tamen infirmiores & pusillanimes, si quando hujusmodi contigerint impetus, concutimur & contremiscimus. Inde nimirum graviter conturbati sumus, & conterriti super his, quæ inter vestram Sanctitatem & Filium vestrum devotissimum Dominum nostrum Imperatorem, magni mali, nisi Deus avertat, seminarium præbitura videntur.

2. Equidem à verbis illis, quæ in Literis vestris continebantur, quas per Nuncios vestros prudentissimos & honestissimos, Dominum Bernhardum & Dominum Rolandum Cancellarium, venerabiles Presbyteros Cardinales, misistis, commota est universa Respublica Imperii nostri: aures Imperialis potentiæ ea patienter audire non potuerunt, neque aures Principum sustinere: omnes ita continuerunt aures suas, quòd nos, salva gratia vestræ sanctissimæ Paternitatis, ea tueri propter sinistram ambiguitatis interpretationem, vel consensu aliquo approbare, nec audemus nec possumus, eò quod insolita & inaudita fuerunt usque ad hæc tempora.

3. Literas autem, quas nobis misistis, debita cum reverentia suscipientes & amplectentes, commonuimus Filium vestrum, Dominum nostrum, Imperatorem, sicut jussistis; & ab eo responsum, Deo gratias, accepimus tale, quale decebat Catholicum Principem, in hunc modum.

FRI-

ANNO 1158.

FRIDERICI IMPERATORIS RESCRIPTUM ad Episcopos Germaniæ.

DUo sunt, quibus nostrum regi oportet Imperium, Leges sanctæ Imperatorum, & usus bonus prædecessorum & patrum nostrorum. Istos limites Ecclesiæ nec volumus præterire nec possumus. Quicquid ab his discordat, non recipimus. Debitam Patri nostro reverentiam libenter exhibemus: liberam Imperii nostri Coronam divino tantùm beneficio ascribimus: electionis primam vocem Moguntino Archiepiscopo, deinde quod superest, cæteris secundum ordinem Principibus, recognoscimus. Regalem unctionem Coloniensi, supremam verò, quæ Imperialis est, Summo Pontifici: quicquid præter hæc est, ex abundanti est, à malo est. Cardinales in contemptum dilectissimi & reverendissimi Patris nostri & consecratoris, à finibus terræ nostræ coegimus non exire: sed cum his & pro his, quæ & scripta & scribenda ferebant, in dedecus & scandalum Imperii nostri, ultra eos prodire pati noluimus. Introitum & exitum Italiæ nec clausimus Edicto, nec claudere aliquo modo volumus peregrinantibus, vel pro suis necessitatibus rationabiliter cum testimonio Episcoporum & Prælatorum suorum Romanam Sedem adeuntibus: sed illis abusionibus, quibus omnes Ecclesiæ Regni nostri gravatæ & attenuatæ sunt, & omnes pene Claustrales disciplinæ emortuæ & sepultæ, obviare intendimus. In capite Orbis Deus per Imperium exaltavit Ecclesiam: in capite Orbis Ecclesia (non per Deum, ut credimus) nunc demolitur Imperium. A pictura cœpit: ad scripturam pictura processit: scriptura in auctoritatem prodire conatur. Non patiemur, non sustinebimus: Coronam antè ponemus, quàm Imperii Coronam unà nobiscum sic deponi consentiamus. Picturæ deleantur, scripturæ retractentur, ut inter Regnum & Sacerdotium æterna inimicitiarum monumenta non remaneant.

HUCUSQUE EPISTOLA.

4. Hæc & alia, ut puta de concordia Rogerii & Guilhelmi Siculi, & aliis, quæ in Italia facta sunt, conventionibus, quæ ad plenum prosequi non audemus, ab ore Domini nostri Imperatoris audivimus.

5. Absente autem Palatino Comite, & in præparatione expeditionis in Italiam præmisso, à Cancellario ibidem adhuc præsente aliud non audivimus, nisi quod humilitatis erat & pacis, præter quod eis pro periculo vitæ, quod à populo imminebat, pro viribus suis astiterit, cunctis, qui ibi aderant, hujus rei testimonium ei perhibentibus.

6. De cætero Sanctitatem vestram suppliciter rogamus & obsecramus, ut nostræ parcatis infirmitati, ut magnanimitatem Filii vestri, sicut bonus Pastor, leniatis scriptis vestris scripta priora suavitate mellita dulcorantibus, quatenus & Ecclesia Dei tranquilla devotione lætetur, & Imperium in suæ sublimitatis statu glorietur: ipso mediante & adjuvante, qui mediator Dei & hominum factus est, homo Christus Jesus.

XXXIX.

1159. *Edictum* FRIDERICI I. *Imperatoris de Rebellibus Imperii per Italiam in ordinem redigendis & de honore Germanici Imperii tutando, & conservando contra Papisequas.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 269.]

FRIDERICUS Dei gratiâ Romanorum Imperator & semper Augustus, dilecto suo Alberto Frisingensi Episcopo, gratiam suam & omne bonum. Cum Cœli stupeant, & totus Orbis contremiscat, & cuncta turbari constet elementa à facie scelestissimæ perfidiæ, à nece piacularis malitiæ, ab auditu nefandæ traditionis, quam quædam Civitates Longobardiæ, Mediolanum scilicet, Placentia, Cremona, Bergomum, Brixia, Parma, Mantua, & Marchia Veronensis, contra nostram Majestatem, contra Imperii honorem, sine causa, sine aliqua præcedenti culpa commiserunt, super te tam horrida credimus nimirum fidem tuam condolere, & omnia viscera tua conturbari. Non enim in nostram solummodo redundat rebellio personam, quia jugo dominationis nostræ projecto, Teutonicorum Imperium, quod multo labore, multisque dispendiis, ac plurimorum Principum & Illustrium virorum sanguine emptum, & hactenus conservatum est, refutare & exterminare conantur, dicentes; *Nolumus hunc regnare super nos, nec Teutonici amplius dominabuntur nostri.* Quia verò, antequam nostris temporibus Imperium destrui patiamur, & in posteros nostros tantæ confusionis & jacturæ dispendia transmittamus, malumus honestam mortem, ...

ANNO 1159.

XL.

Literæ FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris ad* HERIMANNUM *Episcopum* Brixinensem *de Concilio* Papiensi *ab se indicto ad tollendum schisma Papale, quibus eum simul hortatur ac rogat ut ibidem compareat. Datum Cremæ 10. Kalend. Novembris.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. Tom. I. pag. 271.]

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Imperator & semper Augustus, Herimanno Brixinensi Episcopo salutem & omne bonum.

1. Quod in passione sua Christus duobus gladiis contentus fuit, hoc in Romana Ecclesia & in Imperio credimus mirabili Providentia declarasse, cum per hæc duo rerum capita & principia totus mundus tam in divinis quam in humanis ordinetur. Cumque unus Deus, unus Papa, unus Imperator sufficiat, & una Ecclesia Dei esse debeat, quod sine dolore dicere non possumus, duos Apostolicos in Romana Ecclesia habere videmur. Defuncto itaque Adriano Papa in Kal. Sept. Cardinales, qui columnæ immobiles esse videbantur, quibus sancta & universalis firmissimè innitetur Ecclesia, non quæ Dei sunt sed sua quærentes, & unitatem Ecclesiæ scindentes, duos Pontifices elegerunt, & ambos consecraverunt. Pro tanta namque & tam perniciosa Ecclesiæ jactura, tota nimirum Italica Ecclesia conturbatur, & dissensionis schismate orto in capite, jam in inferiora membra defluxisset, & totum Ecclesiæ corpus defœdasset, nisi nos consilio & auxilio Religiosorum virorum, qui Spiritu Dei aguntur, tam impudicæ iniquitati justiciæ rigorem opposuissemus.

2. Ne itaque in tantæ discrimine discordiæ universalis Ecclesia periclitari possit, Romanum Imperium, quod ad remedium tam perniciosi morbi divina Clementia providit, universorum saluti debet sollicitè providere, & ne tanta mala in Ecclesia Dei præmineant, futuris casibus solerter obviare.

3. Coadunatis itaque in unum omnibus Episcopis, tam Italicis quàm Teutonicis, cæterisque Principibus ac viris religiosis, qui zelum Dei & Ecclesiæ habere videbantur, quod facto opus esset diligenter investigavimus, ex Decretis Romanorum Pontificum & Statutis Ecclesiæ veraciter accipientes, quòd exorto schismate in Romana Ecclesia ex duorum Apostolicorum dissensione, ambos vocare, & secundum sententiam & consilium orthodoxorum litem decidere deberemus.

4. Ex consilio itaque omnium, qui aderant, Episcoporum, cæterorumque Principum, curiam solennem & generalem Conventum omnium Ecclesiasticorum virorum, in octava Epiphaniæ, Papiæ, celebrandam indiximus: ad quam ambos, qui se dicunt Romanos Pontifices, vocabimus, omnesque Episcopos Imperii nostri, & aliorum regnorum, Franciæ videlicet, Angliæ, Hispaniæ, atque Ungariæ, ut eorum in præsentia nostra justo declaretur examine, quis illorum regimen universalis Ecclesiæ de jure debeat obtinere.

5. Quia verò ad unitatem Ecclesiæ reformandam sapientia admodùm nobis necessaria est, ut ea nequaquam carere valeamus, dilectionem tuam attentissimè rogamus, & rogando commonemus, quatenus pro fidelitate Ecclesiæ & Imperii ad prædictam Curiam omni occasione remota venias, ut in adventu tuo unitas & pax & tranquillitas Ecclesiæ reformetur. Interim autem prædictæ scissuræ in neutram partem assensum tuum declines, nec tanquam justam & rationabilem aliquatenus recipias. Data Cremæ, x. Kalend. Novembris.

XLI.

Mandatum FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris pro* ALEXANDRO III. *Papa, & Cardinalibus, qui eundem Romanum Pontificem elegerunt, ut se sistant Concilio Papiensi, ubi de justi-*

ANNO 1159.

justitiâ Electionis novi Papæ cognoscatur. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 272.]

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Imperator & semper Augustus, Rolando Cancellario, exterisque Cardinalibus, qui eum elegerunt Romanum Pontificem, salutem & omne bonum.

1. Quoniam divina præordinante Clementia, Romani Imperii gubernacula suscepimus, oportet ut in omnibus viis nostris ipsius Legem custodiamus, cujus munere, cujus voluntate Dignitatis nostræ apicem adepti sumus.

2. In hoc itaque sacratissimo proposito constituti, cum omnibus Ecclesiis in Imperio nostro constitutis debeamus patrocinari, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ tanto propensius debemus providere, quanto ipsius cura & defensio à divina Providentia creditur nobis esse commissa specialius.

3. Ea propter de discordia, quæ in substituendo Romanum Pontificem inter vos suborta est, plurimum dolemus, timentes ne occasione hujus schismatis Ecclesia Christi sanguine redempta debeat dilacerari, præsertim cum robur Ecclesiæ foris titubare videatur, quoniam unitas ipsius scissurâ domesticâ interius dilaniatur.

4. Ut autem huic pesti competens & Deo gratum exhibeamus remedium, Religiosorum virorum consilio generalem Curiam & Conventum, in octava Epiphaniæ, Papiæ indiximus celebrandam. Ad quam evocavimus totius Imperii nostri & aliorum Regnorum, scilicet Angliæ, Franciæ, Ungariæ, Daciæ, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & viros religiosos ac Deum timentes, quatenus remoto omni seculari judicio hoc tam magnum Ecclesiæ negocium Ecclesiasticarum tantum personarum sententia ita sopiatur, ut & Deo debitus exinde honor deferatur, & Ecclesia Romana suâ integritate & justiciâ non possit à quoquam privari; vel status Urbis, quæ caput Imperii nostri est, inquietari.

5. Proinde eruditioni vestræ mandamus, & ex parte Dei omnipotentis & totius Ecclesiæ Catholicæ præcipimus, ut ad eandem Curiam sive Conventum veniatis, Ecclesiasticarum personarum sententiam audituri & recepturi. Testis enim nobis est Deus, quia in hac curia nec amore nec odio alicujus personæ quicquam aliud quærimus, quàm honorem Dei & Ecclesiæ suæ unitatem.

6. Quòd si ad tam celebrem Ecclesiæ Conventum examinationis causa venire volueritis, Carissimi Principes nostri & Ecclesiæ Catholicæ, Hermannus Verdensis, Daniel Pragensis, Patres & Episcopi venerabiles, quos de Palatio nostro ad vos transmisimus, unà cum Comite Palatino, consanguineo nostro, aliisque Legatis nostris, securum vobis conductum præstabunt.

7. Si verò justiciam Dei & Ecclesiæ in tam solenni Conventu recipere nolueritis, videat Deus & judicet. Nos autem ipsius favente gratia, qui dat salutem Regibus, justiciam Dei, quæ nullum magis quàm Imperatorem Romanum decet, prosequemur.

XLII.

Edictum Proscriptionis contra Cremenses, Mediolanenses, & Brixianos *per* FRIDERICUM I. *Romanorum Imperatorem latum.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 338.]

CUM ob defectionem Cremensium ipsum Castrum Cremæ obsideremus, & cum Principibus nostris in tentorio Ducis Henrici nepotis nostri consideremus, consilio & judicio Principum nostrorum, & omnium Lombardorum, qui nobiscum aderant, ipsos Cremenses hostes Imperii judicavimus, & de ipsis talem legem promulgavimus: Quoniam Crema, & omnes Cremenses nostro banno sunt illigati, statuimus, & Imperiali autoritate confirmamus, ut omnes Cremenses, Mediolanenses & Brixiani, & quicunque hoc tempore Cremæ sunt, tam feudum, quam allodium totum amittant, & feudum ad dominos redeat. Nos enim personas, & bona eorum publicamus. Atque idem de eorum bonis, qui de Ecclesiis sunt, fiat.

ANNO 1160.

XLIII.

Epistola FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris ad* ALEXANDRUM III. *Papam in Scissione electum, ut compareat in Concilio Papiæ proxime celebrando & à se indicto, ad terminandum Negotium duplicis Electionis* [RADEVICI Frising. Can. de reb. gestis FRIDER. I. Imp. lib. 2. Cap. 35. pag. 323. Cette Piece se trouve aussi dans BARONII Annales Eccles. Tom. XII. sub ann. 1159. pag 428. Num. 65.]

FRIDERICUS Dei Gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus, Rolando Cancellario, cæterisque Cardinalibus, qui eum elegerunt Romanum Pontificem, Salutem, & omne bonum. Quoniam divina præordinante Clementia, Romani Imperii gubernacula suscepimus, oportet ut in omnibus viis nostris ipsius legem custodiamus, cujus munere, cujus voluntate Dignitatis nostræ apicem adepti sumus. In hoc itaque sacratissimo proposito constituti, cum omnibus Ecclesiis in Imperio nostro constitutis debeamus patrocinari, Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ tanto propensius debemus providere, quanto ipsius cura & defensio à divina Providentia videtur nobis esse commissa specialius. Eapropter de discordiâ, quæ in substituendo Romanum Pontificem inter vos suborta est, plurimum dolemus, timentes ne occasione hujus Schismatis Ecclesia Christi sanguine redempta debeat dilacerari, præsertim cum robur Ecclesiæ foris titubare videatur, quoniam unitas ipsius scissura domestica interius dilaniatur. Ut autem huic pesti competens & Deo gratum exhibeamus remedium, religiosorum virorum consilio generalem Curiam & Conventum in octava Epiphaniæ Papiæ indiximus celebrandam. Ad quam evocavimus totius Imperii nostri & aliorum Regnorum, scilicet Angliæ, Franciæ, Ungariæ, Daciæ, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & viros Religiosos, ac Deum timentes, quatenus remoto omni seculari judicio, hoc tam magnum Ecclesiæ negotium Ecclesiasticarum tantùm personarum Sententia ita sopiatur, ut & Deo debitus exinde honor deferatur, & Ecclesia Romana sua integritate & justitia non possit à quoquam privari, vel status Urbis, quæ caput Imperii nostri est, inquietari. Proinde eruditioni vestræ mandamus, & ex parte Dei omnipotentis, & totius Ecclesiæ Catholicæ præcipimus, ut ad eandem Curiam sive Conventum veniatis, Ecclesiasticarum personarum Sententiam audituri & recepturi. Testis enim nobis est Deus, quia in hac Curia nec amore, nec odio alicujus personæ quicquam aliud quærimus, quàm honorem Dei, & Ecclesiæ suæ unitatem. Quòd si ad tam celebrem Ecclesiæ Conventum examinationis causa venire volueritis, Charissimi Principes nostri & Ecclesiæ Catholicæ Hermannus Ferdensis, Daniel Pragensis, Patres & Episcopi venerabiles, quos de Palatio nostro ad vos transmisimus, una cum Comite Palatino, consanguineo nostro, aliisque Legatis nostris securum vobis conductum præstabunt. Si verò justitiam Dei & Ecclesiæ in tam solenni Conventu recipere nolueritis, videat Deus, & judicet. Nos autem ipsius favente gratia, qui dat salutem Regibus, justitiam Dei, quæ nullum magis quàm Imperatorem Romanum decet, prosequemur.

XLIV.

Infeudatio Comitatus Provinciæ, Civitatis Arelatensis *nec non Comitatus* Forocalcherii *per* FRIDERICUM I. *Romanorum Imperatorem* RAIMUNDO *Comiti* Barchinonensi *facta sub obligatione* 15. *Marcharum auri boni ad justum pondus Coloniæ singulis annis in Purificatione B. Virginis pendendarum. Datum apud Taurinum post destructionem Mediolani* 15. *Kal. Septembris Anno* 1162. *Regnorum Friderici X. Imperi VIII.* [F. F DIAGO Historia de los Antiquos Condes de Barcelona lib. 2. cap. 174 pag. 256. col. 2.] 1162. 18 Aout.

In

ANNO 1162. IN Nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Fredericus divina favente gratia Romanorum Imperator Augustus. Cum Romani Imperii Dignitatis, sicut nulli mortalium in dubium venit per se, principaliter, ac singulariter nullo nisi divino innixa podio, totius honestatis omniumque virtutum sit adornata fulgoribus: tanti comparatione Solis quam habet ad alia sidera excellentiori gloria & magnitudine omnia regna & reliquas potestates vel dignitates videtur præcellere, quanto Illustrium Principum ac sapientum virorum qui portant Orbem ampliori numero & merito decoratur. Unde nos qui divino munere Romani Orbis regimus habenas, præclara merita fidelium devotionem ac fidem amicorum præ oculis semper habentes, & imperialibus beneficiis quæ vel immeritis præstare consuevimus remunerare cupientes, sub taciturnitate & silentio velut ingrati nec debemus præterire nec possumus. Verum per præsentes apices ad notitiam universorum imperii fidelium deducere & dignum duximus palam omnibus declarare, quam sincera, quam diligens, quam prona & quam fervens circa gloriam & honorem Imperii & circa nostram Dilectionem fides & devotio nostri Charissimi Raimundi Barchinonensis Comitis & Illustrissimi Principis extiterit: & revera magnifica ejus obsequia & præclara opera subsequuta apertius declarassent, quantæ fidei ac devotionis circa nostram personam fuerit, nisi divina vocante gratia quæ aufert Spiritum Principum de medio ipse sublatus fuisset, de cujus indigno obitu non possumus in perpetuum non dolere. Huc accedit quod nostra præcordialis dilectio erga talem ac tantum amicum ociosa esse nullatenus potuit, præsertim cum ejus sincerum amorem & studium circa personam & honorem charissimæ neptis nostræ Richildis Hispaniarum Reginæ oculata fide perspeximus, & ipso rerum effectu veraciter ita esse probavimus. Ea propter cognoscant universi fideles Imperii præsentes & futuri, quod nos ob memoriam tantæ fidei ac dilectionis, quæ a nostro corde nunquam recedet, ejusdem præfati Comitis Charissimi amici nostri nepotem, Raimundum scilicet prædictæ neptis nostræ illustrem maritum vice patrui cum plenitudine dilectionis & gratiæ amplectimur & diligimus, eique sicut dilecto & fideli Principi nostro ejusque heredibus omnibus Comitatum Provinciæ concessimus & in feudum dedimus sicut tenuit eum Comes Barchinonensis, & prædecessores ejus incliti Principes tenuerunt, a Durencia scilicet usque ad Mare & ab Alpibus usque ad antiquum Rodanum, & sicut divisit cum Comite Amphoso, & quod habuit ultra Durentiam sive in Avinione seu aliis Castris cum omnibus pertinentiis suis & pertinentibus ad regale vel imperiale servitium. Insuper concessimus ei in feudum Civitatem Arelatensem, ita ut omnes Cives sint ad ejus fidelitatem & servitium, sicut esse deberent ad servitium nostrum, tam milites quam populares. Et quod omnia regalia, ipsius sint tam in Monetis quam Portubus, Ripaticis, Pratis, Pascuis, Salinis, & omnibus aquis, aquarumque decursibus, & omnia omnino hæc quæ ad jus Imperiale spectant: excepto eo quod Archiepiscopus & Ecclesia Arelatensis habet vel habuit a centum annis retro in eadem Civitate. Preterea damus ei in feudum Comitatum Forocalcherii cum omnibus regalibus suis pertinentibus ad Comitatum: ita quod idem Comes de Forocalcherio faciat Hominium & fidelitatem Comiti Provintiæ quemadmodum nobis deberet. Quod si facere noluerit, perdat Comitatum. Hoc ideo de Forocalcherii Comite fecimus, quoniam ex quo Romani Imperii diadema Divinitus adepti fumus, ad Curiam nostram venire & beneficium suum a manu nostra recipere contumaciter supersedit: cujus Comitatus justo judicio ita nobis adjudicatus est quod inde faciamus quicquid nobis placuerit. Prædictus vero Raimundus Illustris Comes Provintiæ juravit nobis fidelitatem contra omnes homines, & hominium præstitit, quod faciet servicium nobis & imperio pro prædicto feudo. Pro regalibus autem quæ concessimus ei tam in Arelate quam in supradicto feudo, dabit nobis seu successoribus nostris Regibus & Imperatoribus singulis annis in Purificatione S. Mariæ apud Arelatum tam ipse quam ejus successores legitimi hæredes cuncti quindecim Marchas auri boni ad justum pondus Coloniæ: & Comes faciet Legatum vel Legatos nostros nostrorumque Successorum secure conduci & ei vel eis prout decet & convenit honeste serviri per totam terram suam. Si autem placuerit nobis seu nostris successoribus aliquo tempore intrare Provintiam seu Civitatem Arelatensem, tam Comes quam Comitatus & Civitas & tota Terra erunt ad nostram fidelitatem & servitium & mandatum vel successorum nostrorum: Sane ne contra hanc nostram donationem vel confirmationem, quis temere venire prelumat vel aliquod Rescriptum præsenti paginæ obviare vel refragari valeat, omni corroborationis munimine eam confirmamus. Veniens enim ad præsentiam nostram apud Taurinum Hugo de Baucio duo Privilegia aureis bullis signata attulit, unum videlicet divæ memoriæ Cunradi Regis dilectissimi patrui nostri, & aliud nostrum, in quibus continebatur quod patruus noster & nos concessimus ei omnem terram quam tenebat quondam Gislabertus avus ejus & ævia ejus. Occasione autem verborum illorum nitebatur probare Marchiam & totum Comitatum Provintiæ ab utroque sibi esse concessum. Cujus probationem utpote frivolam & omni veritate vacuam verborumque illorum injustam interpretationem, in præsentia Principum & totius Curiæ cassavimus: & quod Comitatus Provintiæ seu Marchia, prædictorum Privilegiorum autoritate nullo modo ad præfatum Hugonem de Baucio spectare deberet hac ratione promulgavimus. Ex uno quod Regem Cunradum dilectissimum patruum nostrum nunquam oculis suis vidit, nec corporalem investituram alicujus terræ ab eo unquam susceperit. Ex alio vero quia dum investituram terræ avi sui & aviæ suæ a nobis peteret, de Comitatu vel Marchia Provintiæ nullam mentionem fecit, neque nos eundem Comitatum neque Marchiam illo vel aliquo tempore ei concessimus. si ergo prædictus Hugo de Baucio eadem Privilegia ad reiterandam probationem suam pro obtinenda Marchia vel Comitatu Provintiæ aliquo tempore protulerit, frivola sit & omni carens vigore prædictorum Privilegiorum interpretatio, quem nos supradicto Illustri Comiti Raimundo specialiter & nominatim cum omni jure & honore concessimus & præsentis Privilegii authoritate confirmamus, adhibitis idoneis testibus, quorum nomina sunt hæc. Cunradus Maguntinæ Ecclesiæ electus. Vodalricus Aquilegensis Ecclesiæ electus. Hermanus Fardensis Episcopus. Heinricus Leodiensis Episcopus. Udo Cicensis Episcopus. Hermanus Hildenesheimensis Episcopus: Unicio Vercelensis Episcopus. Hermanus Herisfeldensis Abbas. Erlebolдus Stabulensis Abbas. Eridericus Dux Suevorum filius Regis Cunradi. Cunradus Palatinus Comes Rheni germanus Domini Imperatoris. Ladizlaus Dux Polonorum. Udalricus Dux Boëmorum. Albertus Marchio Saxoniæ. Otto Palatinus Comes Unitelinesbach. Burchardus Castellanus Magdeburgensis. Ulricus de Hurnigen. Wilelmus Marchio de Menteferrato. Menfredus Marchio de Unasto. Hugo Magnus Marchio de Vuasto. Heinricus Vuerze de Vuasto. Hubertus Comes de Blandrato. Marquardus de Grumbach. Gubeardus de Luchemberga. Cunradus de Balnhusen. Rudolfus. Dapifer. Hermanus Camerarius. Bertolfus Triscamerarius. Et alii quam plures. ANNO 1162.

Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris Invictissimi.

Ego Reinaldus Archicancellarius & Sanctæ Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopus recognovi.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo sexagesimo secundo, indictione decima, regnante Domino Frederico Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno Regni ejus decimo Imperii vero octavo. Dat. apud Taurinum post destructionem Mediolani quintodecimo Kalendas Septembris.

XLV.

Edicta HENRICI II. *Regis Anglorum pro tuitione Jurium regalium & regni, contra Clericos Papæ adhærentes, & eorum usurpationes, præsertim in materia Interdictorum, Excommunicationum, & Appellationum ad Papam.* [GOLDASTI Constitutiones Imp. Tom. III. pag. 346.] 1164.

Edictum contra Clericos Papæ adhærentes.

HEnricus Rex Angliæ singulis Episcopis in Anglia constitutis. Nosti quam male Thomas Cantuariensis Archiepiscopus operatus sit adversum me & Regnum meum, & quam male recesserit. Et ideo mando tibi, quod Clerici sui, qui circa ipsum fuerunt post fugam suam, & alii Clerici, qui detraxerunt honori meo & honori Regni, non percipiant aliquid de redditibus illis,

ANNO 1164. illis, quos habuerunt in Episcopatu tuo, nisi per me, nec habeant aliquod auxilium vel consilium à te.

Edictum contra Appellantes ad Papam.

HEnricus Rex Angliæ singulis Vicecomitibus in Anglia constitutis. Præcipio tibi, quod si aliquis Clericus vel Laicus in Bailia tua Romanam Curiam appellaverit, eum capias & firmiter custodias, donec voluntatem meam præcipiam: & omnes reditus & possessiones Archiepiscopi saisias in manum meam, sicut Radulphus de Brock & alii Ministri tibi dixerint: & omnium Clericorum, qui cum Archiepiscopo sunt, patres & matres, fratres & sorores, nepotes & neptes, ponas per salvos plegios catalla eorum, donec voluntatem meam inde præcipiam. Et hoc breve tecum afferas, cum summonitus fueris.

Edictum contra eos, qui Litteras banni Papalis deferunt in Regnum.

TEnor Mandatorum, quæ Henricus Rex in Angliam misit: Scilicet ut omnis portus cautissime custodiatur, ne Litteræ interdictionis ullatenus illic deferantur. Et si aliquis Regularis illas attulerit, pedibus truncetur: si Clericus, oculos & genitalia amittat: si Laicus, suspendatur: si leprosus, comburatur. Et si quis Episcopus ejus interdictum metuens, recedere voluerit, nihil secum deferat præter baculum. Vult etiam, ut omnes Scholares repatriare cogantur, aut beneficiis suis priventur; & qui remanserint, sine spe remeandi remanebunt. Et Presbyteri, qui cantare noluerint, genitalia amittant, omnesque rebelles beneficiis priventur.

Consuetudines avitæ de juribus Regni, contra Cleri Papalis usurpationes, apud Clarendunam promulgatæ.

ANno ab incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo quarto, Papatus Alexandri anno quarto. Illustrissimi Regis Anglorum Henrici Secundi anno decimo, in præsentia ejusdem Regis facta recordatio & recognitio cujusdam partis consuetudinum & libertatum & dignitatum antecessorum suorum, videlicet Regis Henrici avi sui, & aliorum, quæ observari & teneri debent in Regno. Et propter dissensiones & discordias, quæ emerserant inter Clerum & Justitias Domini Regis & Barones Regni de consuetudinibus & dignitatibus, facta est ista recognitio coram Archiepiscopis & Episcopis & Clero & Comitibus & Baronibus & Proceribus Regni. Et easdem consuetudines recognitas per Archiepiscopos & Episcopos & Comites & Barones & per nobiliores & antiquiores Regni.

Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, &
Rogerius Eboracensis Archiepiscopus, &
Gileberdus Londoniensis Episcopus, &
Henricus Wintoniensis Episcopus, &
Nigellus Eliensis Episcopus, &
Willermus Norwicensis Episcopus, &
Robertus Lincolinensis Episcopus, &
Hilarius Cicestrensis Episcopus, &
Jocelinus Salesberiensis Episcopus, &
Richardus Cestrensis Episcopus, &
Bartholomeus Oxoniensis Episcopus, &
Robertus Herefordensis Episcopus, &
David Menenensis Episcopus, &
Rogerus Wigornensis Electus.

Concesserunt, & in verbo veritatis viva voce firmiter promiserunt tenendas & observandas Domino Regi & hæredibus suis, bona fide & absque malo ingenio, præsentibus istis:

Roberto Comite Lochcestriæ,
Reginaldo Comite Cornubiæ,
Conano Comite Britanniæ,
Johanne Comite de Haugo,
Rogerio Comite de Clare,
Comite Gaufredo de Mandeville,
Hugone Comite Cestriæ,
Willermo Comite de Arundel,
Comite Patricio,
Willermo Comite de Ferrariis,
Richardo de Leici,
Regnuale de S. Walerico,
Rogerio Bigot,
Riginaldo de Warenner,
Richerio de Aquila,
Willermo de Bransa,
Richardo de Canivilla,
Nigello de Monbray,
Simone de Bello Caupo,
Hunfrido de Boun,
Mattheo de Herefordia,
Waltero de Meduana,
Manacer de Biseth Dapifero,
Willermo Maleth,
Willermo de Curci,
Roberto de Dunestavilla,
Jocelino de Baillolio,
Willermo Lawalis,
Willermo de Laisneto,
Gauffrido de Veu,
Willermo de Hastinga,
Hugone de Moravilla,
Alano de Newillis,
Simone filio Petri,
Willermo Malevit Camerario,
Joanne Malevit,
Johanne Mariscallo,
Petro de Mara,

& multis aliis Proceribus & Nobilibus Regni tam Clericis quam Laicis. Consuetudinum vero & dignitatum Regni recognitarum quædam pars præsenti scripto continetur. Cujus partis capitula sunt hæc.

Capitulum I.

DE advocatione & præsentatione Ecclesiarum si controversia emerserit inter Laicos, vel inter Laicos & Clericos, vel inter Clericos, in Curia Domini Regis tractetur & terminetur.

Capitulum II.

ECclesiæ de feudo Regis non possunt in perpetuum dari absque assensu & concessione ipsius.

Capitulum III.

CLerici citati & accusati de quacunque re, sive moniti à Justitia Regis, veniant in Curiam ipsius responsuri ibidem de hoc unde videbitur Curiæ Regis quid ibi sit respondendum; & in Curia Ecclesiastica, unde videbitur quid sit ibi respondendum; ita quod justitia Regis mittat in Curiam sanctæ Ecclesiæ ad videndum, qua ratione res ibi tractabitur. Et si Clericus convictus vel confusus fuerit, non debet eum de cætero Ecclesia tueri.

Capitulum IV.

ARchiepiscopis, Episcopis, personis Regni, non licet exire de Regno absque licentia Regis. Et si exire voluerint, si Domino Regi placuerit, assecurabunt, quod nec in eundo nec in moram faciendo, nec in redeundo, perquirent malum vel damnum Regi vel Regno.

Capitulum V.

EXcommunicati non debent dare vadium ad remanens, nec præstare juramentum, sed tantum vadium & plegium standi judicio Ecclesiæ ut absolvatur.

Capitulum VI.

CLerici non debent accusari, nisi per certos & legales accusatores & testes in præsentia Episcopi, ita quod Archidiaconus non perdat jus suum, nec quicquam quod inde habere debeat. Et si tales fuerint qui culpantur, quod nec velit nec audeat aliquis eos accusare, Vicecomes requisitus ab Episcopo faciet jurare duodecim legales homines de visueto seu de villa coram Episcopo, quod inde veritatem secundum conscientiam suam manifestabunt.

Capitulum VII.

NUllus qui de Rege teneat in capite, nec aliquis dominicorum Ministrorum ejus excommunicetur, nec terræ alicujus illorum sub interdicto ponantur, nisi

ANNO 1164.

nisi prius Dominus Rex, si in terra fuerit, conveniatur, vel Justitia ejus, si extra Regnum fuerit, ut rectum est de ipso faciat: & ita id, quod pertineat ad Curiam Regiam, ibidem terminetur, & de eo, quod spectabit ad Ecclesiasticam, ad eandem mittatur ut ibidem tractetur.

Capitulum VIII.

DE appellationibus, si emerserint, ab Archidiacono debent procedere ad Episcopum, & si Archiepiscopus defuerit in justitia exhibenda, ad Dominum Regem est perveniendum postremo, ut præcepto ipsius in Curia Archiepiscopi controversia terminetur, ita quod non debet ulterius procedere absque assensu Regis.

Capitulum IX.

SI calumnia emerserit inter Laicum & Clericum, vel è converso inter Clericum & Laicum, de nullo tenemento, quod Clericus ad elemosinam velit attrahere, Laicus vero ad laicum feudum, recognitione duodecim legalium hominum, per Capitalis Regis Justitiæ considerationem terminabitur, utrum tenementum sit pertinens ad elemosinam sive ad laicum feudum coram ipsa Justitia Regis. Et si recognitum fuerit ad elemosinam pertinere, placitum erit in Curia Ecclesiastica: si vero ad laicum feudum (nisi ambo de eodem Episcopo vel Barone advocaverint) erit placitum in Curia Regis. Sed si uterque advocaverit de feudo illo ante eundem Episcopum vel Baronem, erit placitum in Curia ipsius: ita quod propter factam recognitionem saisinam non amittat, qui prius saisitus fuerat.

Capitulum X.

QUi de Civitate, Castello vel Burgio, vel dominico manerio Regis fuerit, si ab Archidiacono vel Episcopo de aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eis respondere, & ad citationem eorum noluerit satisfacere, bene licet eum sub interdicto ponere, sed non debet excommunicari priusquam Capitalis Minister Regis villæ illius conveniatur, ut justificet eum ad satisfactionem venire. Et si Minister Regis inde defecerit, ipse erit in misericordia Regis, & exinde poterit Episcopus ipsum accusatum Justitia Ecclesiastica cohercere.

Capitulum XI.

ARchiepiscopi, Episcopi, & universæ personæ Regni, quæ de Rege tenent in capite, & habent possessiones suas de dominio Regis, sicut Baroniam, & inde respondent Justitiis & Ministris Regis, & sequentur & facient omnes rectitudines & consuetudines Regias, & sicut Barones cæteri debent judiciis Curiæ Regis cum Baronibus interesse, usque dum perveniatur in judicio ad diminutionem membrorum vel mortem.

Capitulum XII.

CUm vacaverit Archiepiscopatus, vel Episcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus de Dominio Regis, debet esse in manu ejus, & inde percipiat omnes reditus & exitus sicut dominicos. Et cum ventum fuerit ad consulendum Ecclesiæ, debet Dominus Rex mandare potiores personas Ecclesiæ, & in Capella ejus debet fieri electio assensu Regis & consilio personarum Regni, quas ad hoc faciendum vocaverit. Et ibidem faciet electus homagium & fidelitatem Regi, sicut ligio Domino suo de vita sua & membris & honore suo terreno, salvo ordine suo priusquam sit consecratus.

Capitulum XIII.

SI quisquam de proceribus Regni Archiepiscopo vel Episcopo vel Archidiacono de se vel suis justitiam exhibere renuerit, Rex debet justificare. Et si forte aliquis deforciaret Regi rectitudinem suam, Archiepiscopi, vel Episcopi, & Archidiaconi debent eum justificare ut Domino Regi satisfaciat.

Capitulum XIV.

CAtalla eorum, qui sunt in forisfacto Regis, non detineat Ecclesia vel cimiterium contra justitiam Regis, quia Regis sunt, sive in Ecclesiis sive extra fuerint inventa.

Capitulum XV.

PLacita de debitis, quæ fide interposita debentur, vel absque interpositione fidei, sint in justitia Regis.

ANNO 1164.

Capitulum XVI.

FIlii rusticorum non debent ordinari absque assensu Domini, de cujus terra nati dignoscuntur.

Facta est prædictarum Consuetudinum & Dignitatum Regiarum recordatio ab Archiepiscopis, Episcopis, Comitibus, Baronibus & Nobilioribus terræ, & ab antiquioribus Regni, apud Clarendoniam quarto die ante Purificationem Beatæ Mariæ, Domino Henrico filio Regis, patre suo ibidem præsente.

CONSTITUTIONES,

quas constituit Rex HENRICUS in Normannia; & mandavit Justitiis suis Richardo de Lucy, & duobus Archidiaconis G. & R. & omnibus Principibus & populis Angliæ, Normanniæ & Aquitaniæ jurandas & servandas. Latores earum fuerunt, Guimerus Presbyter & Galterus de Grimesby.

Capitulum I.

SI quis inventus fuerit ferens Litteras Domini Papæ, vel aliquod Mandatum Archiepiscopi Cantuariensis, continens interdictum Christianitatis, in Angliam, capiatur, & de eo sine dilatione justitia fiat sicut de traditore Regis & Regni.

Capitulum II.

PRæterea nullus Clericus, vel Monachus, vel Conversus, vel alicujus Conversionis, permittatur transfretare vel redire in Angliam, nisi de transitu suo habeat Litteras justiciæ, & de reditu suo Litteras Domini Regis. Si quis aliter inventus fuerit agens, capiatur & incarceretur.

Capitulum III.

NE aliquis appellet ad Papam vel ad Archiepiscopum.

Capitulum IV.

NE aliquod placitum teneatur de mandatis Papæ vel Archiepiscopi, vel aliquod mandatum eorum in Anglia ab ullo homine recipiatur. Si quis inventus fuerit aliter agens, capiatur & incarceretur.

Capitulum V.

GEneraliter quoque interdictum est, quod nullus ferat aliquod mandatum Clerici vel Laici Domino Papæ vel Archiepiscopo. Si talis inventus fuerit, capiatur & incarceretur:

Capitulum VI.

SI Episcopi, vel Clerici, vel Abbates, vel Laici, sententiam interdicti tenere noluerint, sine dilatione de terra ejiciantur, & tota eorum cognatio, ita quod de catallis suis nihil secum ferant.

Capitulum VII.

UT catalla omnium Papæ vel Archiepiscopo faventium, & omnes possessiones eorum, & omnium eis pertinentium, cujuscunque gradus sint vel sexus vel conditionis, capiantur, & dominica manu Domini Regis confiscentur.

Capitulum VIII.

UT omnes Clerici, qui redditus habent in Anglia, sint summoniti per omnes Comitatus, ut infra tres menses veniant in Angliam ad redditus suos: & si non venerint ad terminum statutum, redditus in manu Regis capiantur.

ANNO 1164.

Capitulum IX.

UT denarii B. Petri non reddantur ulterius Apostolico, sed diligenter serventur in Thesauro Regis, expendanturque ad ejus præceptum.

Capitulum X.

LOndoniensis & Norwicensis Episcopi sint in misericordia Regis, & summoveantur per Vicecomites & Bedellos, ut sint contra Justicias Regis ad rectum faciendum Regi & Justiciis ejus de eo, quod contra statuta de Clarendona interdixerunt ex mandato Papæ terram Comitis Hugonis, & excommunicationem, quam Dominus Papa in ipsum fecerat, per suas parochias divulgaverint sine licentia Justiciarum Regis.

XLVI.

1161. Avril. *Investitura per* FRIDERICUM I. *Romanorum Imperatorem Consuli & Legatis* Pisanorum *pro Communi eorundem data de omni eo, quod præfata Civitas tenet de Regno, Imperio, sive de Marchâ sive aliter, præsertim de Comitatu in eorum districtu nec non de litore maris à Civitate Vecchia usque ad Portum Veneris cum medietate* Panormi, Messanæ, Salerni, *&* Neapolis, *agrorumque his adjacentium ac totâ insuper* Gaieta, Mazari, Trapani, *atque omnibus agris earum.* CUM *Sacramento præstando à Principibus sive Ducibus Imperatoris prædicti, ituris in expeditionem contra Regem* GUILLELMUM, *de Pisanis servandis, & adjuvandis, nec Pace vel Treuga ineundâ sine consensu omnium Consulum Pisanorum aut majoris eorum partis.* NEC NON *Securitate à* FRIDERICO I. *Imperatore Pisanis promissâ, si ex præcepto suo bellum fecerint Januensibus.* UTI ET *Juramento duplici alterum quod* LAMBERTUS *Consul Pisanorum* FRIDERICO *Imperatori juravit de fidelitate à communi Pisanorum eidem servandâ, & eundem adjuvando ad debellandam Siciliam, Apuliam, & Calabriam.* ALTERUM *quod ipse unà cum Legatis promisit Pisanos Consules non præsentes vel alio tempore futuros prædicto Imperatori vel ejus successoribus esse facturos Datum Papiæ 8. Idus Aprilis Anno* 1161 *Indictione IX. regni illius X. Imperii VII.* [PAOLO TRONCI Memorie Istoriche della Città di Pisa pag. 96.]

HOc est exemplum, sive transumptum publicum cujusdam Imperialis Privilegii Friderici, Divina favente Clementia, Romanorum Imperatoris ex Originalibus Privilegiis existentibus in Archivio publico Pisani Communis cum Bulla aurea, & filis de Serico rubeo pendentibus, in qua Bulla ab uno latere est Imperialis Majestas cum Sceptro in manu dextera, & cum pallâ, & cruce in manu sinistra, cum his circum circa legitur: *Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator Augustus*, & ab alio latere est *Civitas Romana* cum litteris in porta videlicet Roma, & cum aliis litteris circum circa, *Roma Caput Mundi regit Orbis frena rotundi*, non vitiatum, non cancellatum, non abolitum, nec abrasum, seu in aliqua sui parte suspectum, sed omni prorsus vitio, & suspicione carens, tenoris, & continentiæ infrascriptæ videlicet.

IN Nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis. Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus.

DEcet Imperialem Excellentiam votis omnium, ac petitionibus fidelium suorum clementer annuere, illorum præcipue quorum fides, & devotio circa sublimationem Imperii, & nostram ita liquido resplendeat, quod ipsorum præclara, & honesta servitia pro magnitudine & multitudine aliis imitanda proponantur. Congruum enim, & rationabile videtur, nos eorum fidelibus obsequiis ex nostra Imperiali Largitione, & ex beneficiorum gratuita collatione ita gratanter respondere, quod hujus nostræ pietatis exemplo minus fidelium animos ad serviendum fideliter Imperio alacrius provocemus, quanto enim potiora bene merentes à nobis beneficia recipiunt, tanto majorem coronæ nostræ gratiam accrescere credimus, & pervenire, unde quia universi Cives Pisani nostri fidelissimi, & Imperio semper devotissimi, pro suis magnificis & multiplicibus servitiis, quæ probationem, & commendationem fidei suæ nobis, & Imperio frequentius exhibuerunt, ampliorem dilectionis & gratiæ favorem apud nostram Majestatem sibi thesaurizaverunt; omnium fidelium tam præsentium, quam futurarum, viderit ætas, & cognoscat, quanta benignitate, & quam largifica Imperiali munificentia Pisanorum merita, merito respeximus, præsertim, cum per suam industriam, & virium potentiam, honorem, & gloriam Imperii, atque statum Reipublicæ ipsi gloriosæ semper adauxerint, & semper augere proposuerint. Quanta enim fidelitate, & probitate Pisana Civitas à prima sui fundatione caput suum inter alias Civitates extulerit. Quanta etiam constantia Divis Antecessoribus nostris Regibus Romanorum, & Imperatoribus fidelissime serviendo, perseveranter adhæserit, nos per multa scripta, & Relationes sæpius audivimus, & insuper ex ipsa operum attestatione id ipsum luce clarius constat. Placet igitur nostræ Clementiæ, ut Pisanus Populus pro sua fide, & devotione honestissimum de nobis semper accipiat emolumentum, ut & ferventior ad promerendum honorem Imperii semper existat, fidem, & strenuitatem Patrum suorum honestis moribus, & perspicuis virtutum operibus æmulans. Inde est, quod nos siquidem Fridericus Dei gratia Imperator Augustus, damus, & concedimus in feudum vobis Lamberto Consuli Pisano, & Villano, Henrico, & Blosio, Sigerio, & Opizoni Legatis cum eo recipientibus pro Civitate vestra totum, quod præfata Civitas, vel quælibet persona habet & tenet de rebus Regni, & totum, quod Regno, & Imperio pertinet, sive de Marcha, vel alio quoque modo, vel consuetudine, vel pertinuit retro à triginta annis, vel pertinebit in Civitate Pisana, & ejus Districtu per terras, & Insulas. Et concedimus, & damus in feudum vobis Comitatum in vestro Districtu, sicut tenet turris Benni ad Arnum, & ad Cannetum & inde ad Barbiallem & sicut trahit ab Ebula ad Montem Tignosam, & ad Barianum & Quercetum, & ad Castrum Corniæ, inde ad Scherlinum, & sicut trahit marina ad Portum Herculis, ab alia parte fluminis Arni, sicut trahit Planesula, & comprehendit Curiam Cintoriæ, & sicut trahunt confinia inter vos, & Lucenses usque ad pontem Magioniæ, & inde sicut sunt confinia Districtus Pisanæ Civitatis, & ut Pisani, & ii, qui de eorum Districtu sunt, & eorum res, sint liberi etiam sub Consulatu, & Judicibus, & Potestatibus, sicut eis placuerit, & Pisana Civitas habeat plenam jurisdictionem, & potestatem faciendi justitiam, & etiam vindictam, & dandi Tutores, & Mundualdos, & alia, quæ Judex ordinarius vel quilibet potestate præditus ab Imperatore habere debet ex sua jurisdictione in suo Districtu, & in eos, quos concessimus, & concedemus, & Pisani, & qui de eorum Districtu sunt, nullam personam debeant fœderari, neque hospitari, & Pisani habeant potestatem ducendi eos in expeditionem ad omnem Districtum suum, & quicumque negotiator voluerit transire ad eos causa negotiandi, sive per terram, sive per aquam, secure vadat, & a nullo aliquo ingenio impediatur, nisi sit in banno Domini Imperatoris. Negotiatores autem Pisani per Siciliam, Calabriam, & Apuliam, & Principatum, & per totum Imperium nostrum libere sint, & vadant per terram, & aquam absque omni pedagio, & diricturа, nec cogantur emere, vel vendere, ultra suum velle, nec ullus quilibet aliquo ingenio prohibeatur à Pisanis emere. Et concedimus, & damus vobis in feudum littus maris, & tantum jus hoc quod libere Pisani in eo facere Naves, & Galeras, & exercere suas Mercationes possint, & quod in eo nobis pertinet a Civitate Vecchia usque ad Portum Veneris, & quod nullus possit in eo, vel in faucibus aquarum infradictum terminum contentis facere portum, vel applicare cum Mercibus contra voluntatem Pisanorum. Præterea damus, & concedimus vobis similiter in feudum, medietatem Panormi, & Messanæ & Salerni & Neapolis cum medietate eorum Districtus, & cum medietate agrorum, & Portuum, & aliorum, quæ excoluntur ab ipsis Civitatibus, & totam Gaietam, & Mazari, & Trapani cum totis agris, & cæteris quæ supra scripta sunt

ANNO 1161.

Anno 1161.

ſunt & in unaquaque Civitate, quam Gulielmus detinet rugam unam cum domibus convenientem Piſanis Mercatoribus. Volumus quoque & ſtatuimus, & faciemus jurare Epiſcopum communem, & qui Inveſtituram, Regalium, & Comitatus a nobis receperit, vel quicumque alius pro nobis tenuerit, ut faciat Piſanos ſecuros per ſacramentum, quod perſonæ, & res eorum ſalvæ ſint in omni Diſtrictu ſuo per ſe, & omnes ſuos, hæc ſupradicta omnia damus in feudum, & concedimus Communi Piſanorum, & per præſentis privilegii paginam confirmamus quam ſupter aurea Bulla noſtra ſignari juſſimus, & de ſupradictis inveſtivimus Piſanos per enſem, quem manu tenebamus, Dantes etiam eis tertiam partem Theſauri Guglielmi dicti Regis, ut ſit eorum. Hoc eſt ſacramentum quod præſtabunt Principes Domini Imperatoris Piſanis.

In Nomine Domini. Amen. Principes, qui ibunt, vel erunt in expeditione ſupra Regem Guglielmum, vel ejus ſucceſſorem, vel aliquem, qui terram tenuerit, jurabunt quod vivam guerram facient ſine malo ingenio, & dolo & Piſanos, & eorum res per bonam fidem ſervabunt, & eos non derelinquent, niſi juſto Dei impedimento remanſerint, ſine fraude, & malo ingenio, & quod, nec Imperator, nec ipſi facient pacem, vel finem, vel treguam, ſine parabola omnium Conſulum Piſanorum, vel eorum majoris partis, qui in expeditione erunt, data, ſive cum Rege Guglielmo, vel ejus ſucceſſore, vel cum alio, qui illam terram tenuerit, & ſine fraude, donec in Expeditione erunt. Præceptum, & conventum factum Piſanis a Dom. Friderico Romanorum Imperatore ſalvare jurabunt, & firmum tenebunt, nec erunt aliquo tempore in conſilio, vel facto, ibi, vel alibi, ut rumpatur, immò ut ſalvum fiat, & omnes Rectores, quos Imperator, vel ipſi in partibus illis conſtituerit, jurabunt, quod totum, quod Imperator Piſanis dat, & concedit, ibi, ſicut in præcepto continetur, firmum tenebunt, nec tollent, vel minuent per ſe, vel per alios, & ſi aliquis voluerit tollere, vel minuere, adjurabunt eos per bonam fidem, ita ut omnes Rectores quos Piſani ibi conſtituerint, jurent etiam adjuvare Rectores, quos Imperator ibi habuerit ſimiliter.

Hæc, quæ ſequitur eſt ſecuritas, quam Dominus Fridericus Imperator Romanorum præſtitit Piſanis per ſacramentum fidelium ſuorum, & ſuo mandato facta in præſentia ſua.

In Nomine Domini Amen. Imperator D. Fridericus, nec per ſe, nec per alium faciet finem, vel pacem, vel treguam, vel guerram recredutam ſine concordatione omnium Conſulum Piſanorum, vel eorum majoris partis facta ſine vi, & quod Principes, qui ibunt in expedicionem, ante quam ad expedicionem moveantur, jurare faciet, ut dictum eſt, & faciet exercitum, & vivam guerram ſupra Regem Guglielmum, vel ejus ſucceſſorem vel contra omnem hominem, qui eorum terram tenuerit contra ejus voluntatem, in quo exercitu erit ipſe, & Magni Principes Alemanniæ cum ſuis bona fide, ſine fraude & erit exercitus in Apulia ante Calendas Septembris proxime venientis, ſi nunciaverit Piſanis ab hodie uſque ad proximum Paſcha Pentecoſtes, eos velle facere hoſtem ad Calendas Septembris; Et ſi Piſanis ad prædictum terminum Pentecoſtes nunciatum non fuerit, tunc poſtea Piſani debeant præſtare, ſi fieri debet, in ſequenti æſtate uſque ad feſtum medii Auguſti, & ſi tunc præſciverint Piſani movebunt per totum proximum Medium, & poſtea abſque fraude quocumque aliorum menſium voluerit Dom. Imperator uſque ad Calendas Septembris, ità quod ex tempore medii Auguſti præſignet menſem, & ſi in ſequenti æſtate non fuiſſet, debent præſtare per unum annum tempus motionis, & tunc in capite anni motio fieri debeat, dum tamen fiat a Calendis Maii uſque ad Calendas Septembris, & Imperator per ſe, vel, ut dictum eſt, per ſuos Principes cum exercitu intrabit Apuliam, antequam Piſani movere debeant, & ſi Imperator non venerit in hoſtem, non exiet de Italia, donec Piſani erunt in Expeditione, & ſi opus fuerit eis, vel Civitati eorum, occurret, & hoc obſervabit niſi Dei impedimento remanſerit, quo tranſacto, ſine fraude recuperabit, niſi remanſerit ex concordia utriuſque Partis, & totum, quod dat, & concedit, ſicut in præcepto continetur, firmum tenebit, nec tollet, vel minuet per ſe, vel per alium à vobis Piſanis, & ſi aliqui voluerint hoc facere, vos inde adjuvabit, & ſi de feudo, quod vobis dat, & concedit, litem, & moleſtiam a Guelfone, vel ejus filio, vel eorum ſucceſſore, vel ab aliqua perſona pro eis habueritis, vos, & veſtram Civitatem inde adjuvabit per bonam fidem uſque ad finem factam; & ſi vos ſtando in ſervitiis Imperatoris, vel faciendo guerram pro eo, vel pro ea occaſione aliquis homo, vel Civitas fecerit vobis guerram, inde vos adjuvabit per bonam fidem uſque ad pacem factam, nec faciet finem non aſſentientibus vobis; Et ſi Piſani fecerint guerram præcepto Imperatoris cum Januenſibus, quoquo modo Imperator non faciet cum eis pacem, vel finem, vel treguam, vel guerram recredutam ſine concordia omnium Conſulum Piſanorum, vel eorum majoris partis, ſine vi, & abſque mala voluntate, & ſuper eos faciet hoſtem, & ibit ad obſidionem, ità ſi Piſani viderint eum ſine fraude, & ſine graviſſimo impedimento hoc facere non poſſe, tunc non teneatur, & eo tempore quo viderint, cum ſine fraude facere poſſe teneatur, qui non faciet cum eis finem, quod Januenſes Caſtrum Portus Veneris non dent ei, & tunc, vel ſi ante ceperit illud, ipſe dabit Piſanis Diſbrigatum cum ſuo jure, & pertinentiis in feudum & per præceptum ſuum confirmabit, & octo diebus ante quam exercitus Piſanorum eſſe debeat ad obſidionem, ipſe etiam erit ad obſidionem Januæ & poſtea vivam guerram faciet Januenſibus, & Piſanos, & eorum res ſalvabit, & eos non derelinquet, niſi juſto Dei impedimento remanſerit, remota fraude, & malo ingenio, & faciet jurare Marchiones de Monte Ferrato, & de Bari, & del Guaſto, & de Buſto, & Oppizzonem Malaſpinam, & Comites de Lavania, quos poterit ſine fraude, ut Piſani ſint ſecuri in eorum fortia cum ſuis rebus, & ſi Januenſes fecerint Piſanis guerram, eos adjuvabunt uſque ad pacem factam, & vivam guerram facient Januenſibus, & ſi Imperator Januam ceperit, vel ſine conditione ſe reddiderit ei Portus Veneris, Caſtrum diſtrigatum Piſanis in feudum dabit, eoſque qui pro habitantia remanſerint, vel in ejus Diſtrictu juxta marinam & alios qui in caſtris, & villis juxta marinam pro habitantia fuerint uſque ad Portum Veneris, Piſanis jurare coget ad hoſtem, & adjutorium, & guerram eorum, & non reddere malum meritum eis, etiam ſi ſolummodo guerram, vel hoſtem ex præcepto Domini Imperatoris Piſani fecerint. Hii vero ſunt, qui hoc ſacramentum fecerunt, ſunt Dominus Curradus, videlicet Illuſtris Palatinus Comes Rheni, Ullericus Dux, Heberardus Comes de Lucemburgh, & frater ejus, Comes Marquardus, Bruccardus de Harenbrum.

Sequitur Juramentum Conſulis Lamberti, hoc eſt Juramentum, quod Lambertus Conſul Piſanorum facit, & quod facient omnes Conſules Piſani, & Commune Civitatis Domino Friderico, ſcilicet Conſules, qui modo ſunt, & qui de cetero erunt debent facere.

In Nomine Domini. Amen. Ego Lambertus Conſul juro, quod ab hac hora in antea fidelis ero D. Friderico Romanorum Imperatori, ſicut jure debeo D. & Imperatori meo, & non ero in facto, vel conſilio, quod perdat vitam ſuam, vel membrum, vel Imperium, vel honorem ſuum, & curabo eum retinere Coronam ſuam, & Imperium, & honorem, quo navigio potero, & in illis terris, quæ ſunt juxta marinam, & nominatam Civitatem Piſanam cum Comitatu ſuo, & Diſtrictu contra omnes homines, & ſi perdiderit, juvabo eum recuperare bona fide, & juro, quod Commune Piſanorum faciet hoſtem, & expeditionem per mare cum ſua fortia, poſtquam Imperatoris exercitus intrabit Apuliam, & manebit per illos terminos, qui ſtatuti ſunt in ſcripto facto inter Piſanos, & Imperatorem, & ibit ad exercitum illius, quanto citius poterit, ſine fraude, & malo ingenio, & juvabit D. Imperatorem conquiſtare Siciliam, & Apuliam, & Calabriam, & Principatus Capuæ, quo ſuo poterit navigio, & in illis terris, quæ ſunt juxta marinam, & ſi acquiſita fuerit Sicilia, vel Apulia, vel Calabria, vel Principatus Capuæ juvabunt Piſani eum retinere, & ſi perdiderit, recuperare bona fide, & contra omnes homines, & nominatim contra Guglielmum Siculum, & ejus ſucceſſores, vel quemcumque, qui aliquam harum terrarum occupabit, vel tenebit contra voluntatem Dom. Imperatoris, & vivam guerram facient, & non facient finem, neque pacem, neque treguam, neque guerram recredutam cum eodem Guglielmo Siculo, vel ejus ſucceſſoribus abſque licentia Imperatoris, & ejus parabola, & juro, quod faciam jurare Piſanos propria manu hoc ſacramentum fidelitatis, & pacti, ſecundum quod Conſules conſueti ſunt facere jurare Populum ſub Conſulatu, & quod jurabunt eum retinere, & ſi perdiderit recuperare totam marinam ab Azelate uſque ad montem ſanti Angeli, & poſtquam exercitus Piſanorum ſe moverit ad hoſtem, & ad expeditionem, non derelinquet exercitum Imperatoris, niſi

ANNO 1161.

nisi justum Dei impedimentum intercesserit, & juro, quod quicumque Civis Pisanus jurabit, sub meo Consulatu, & Populus ipse jurabit. Quod ipsam fidelitatem, quam Consules Imperatori jurant, inde per se observabit, & faciam eum jurare, quod pactum, & concordiam quæ inter dictum Fridericum Romanorum, Imperatorem & Pisanos, facta est, similiter observabit bona fide absque fraude, & malo ingenio. Item juro, quod si Imperator præceperit Pisanis, ipsi facient guerram Januensibus. & non facient pacem, vel treguam, vel guerram retroductam cum eis sine parabola Dom. Imperatoris, & si Imperator præceperit, hoc anno Pisani venient in obsidionem Januæ cum fortia sua mensis Junii, Julii, vel Augusti, si fecerit eos præscire, usque ad octavam Pentecostes, & non derelinquent exercitum Imperatoris', nec movebunt se de obsidione, nec treguam facient, vel pacem cum Januensibus sine parabola Imperatoris vel ante captionem Januæ, & hæc supradicta omnia, ut dicta sunt, observabo toto tempore mei Consulatus, & non recipiam aliquem in Consulatum qui hoc sacramentum non faciat, hæc omnia observabo sine fraude, & malo ingenio, nisi justo impedimento remanserint, vel cum concordia utriusque Partis, illi jurarunt Lambertus Consul, Villanus, Henricus, Bosius, Sigerius, &, Opizo.

Hæc est Conventio facta inter Dom. FRIDERICUM *Imperatorem Romanum, &* LAMBERTUM *Consulem Pisanum.*

IN Nomine Domini. Amen. Ego Lambertus Consul cum Legatis Pisanis, qui mecum sunt pro Civitate nostra, paciscor, & convenio cum Dom. Friderico Romanorum Imperatore, quod fidelitatem, quam ei facio, & sacramentum omnes Pisani Consules, qui non sunt præsentes, jurabunt, unusquisque propria manu, & quicumque alio tempore futuri sunt, seu aliquis, qui regimen habebit Civitatis, & Pisani omnes, & eorum Consules semper facient, & observabunt omnibus successoribus ejus Regibus, & Imperatoribus, quando requisitum fuerit ab eis per Imperatorem, seu Regem, aut per se, aut per certos nuncios, & firmabunt præceptum factum à Dom. Friderico Imperatore Romano, sicut ab ipso factum, & confirmatum est, quod facere debent; si autem aliquis futurorum Regum, & Imperatorum expetierit à Pisanis hostem, vel eos guerram facere voluerit, secundum quod Dom. Friderico Roman. Imperatori dictum est, eos faciet securos, quemadmodum Dom. Fridericus Romanor. Imperator fecit. Testium, in quorum præsentia supradicta omnia hinc inde ordinata, & confirmata sunt juxta tenorem præsentis pagina nomina hæc sunt.

Dom. Reynaldus Coloniensis Archiepisc. Archicancellarius.
Ebehardus Bambergiensis Episcopus.
Henricus Leodiensis Episc.
Orihebus Basiliensis Episc.
Gero Halberstatensis Episc.
Erlebaldus Stabuli Abbas.
Udalricus Cancellarius.
Henricus Prothonotarius.
Stephanus Cappellanus.
Fridericus Dux Suevorum filius III. Regis Curradi.
Curradus Palatinus Comes Rheni.
Marchio Teodoricus de Saxonia.
Marchio Albertus de Saxonia.
Leopoldus Dux Boëmiæ.
Willelmus Marchio Montisferrati.
Manfredus Marchio del Vuasto.
Ugo Magnus Marchio de Vasto.
Opizo Marchio Malaspina. & alii multi Comites & Curiales.

Loco ✠ Signi Dom. Friderici Imperatoris Rom. Triumphatoris Invictissimi.

✠ Ego Reynaldus Rom. Imperii Archicancellarius recognovi subscr.
Ego Odalricus Cancellarius vice Reynaldi Coloniensis Archiepisc. & Archicancellarii recognovi subscr.
Acta sunt hæc. A. D. I. M. C. LXI. Indict. IX. Reg. D. Frider. Rom. Imper. gloriosissimi Anno regni ejus X. Imperii vero VII.
Datum Papiæ post destructionem Mediolani VIII. Idus Aprilis feliciter. Amen.

ANNO 1164.

XLVII.

Literæ HENRICI II. *Regis Anglorum ad* ALEXANDRUM III. *Papam de Controversiis inter eos agitatis, occasione data, per* THOMAM *Archiepiscopum* CANTUARIENSEM. [GOLDASTI Constitutiones Imp. Tom. III. pag. 345.]

ALEXANDRO Papæ Henricus Dei gratia Anglorum Rex, Dux Northmannorum & Aquitanorum, & Comes Andegavorum.

Sæpius Nuncios nostros ad pedes Paternitatis vestræ direximus, rogantes & supplicantes, quatenus querelis, quæ inter nos & Cantuariensem Archiepiscopum vertuntur, finem debitum justitia mediante poneretis: & tandem placuit Paternitati vestræ, ut juxta petitionem nostram de latere Legatos nobis mitteretis, cum potestatis plenitudine, ut omnes controversias nostras plene decidere & definire possent, remoto appellationis obstaculo. Qui cum in potestate sicut Nuncii vestri ad nos reportaverunt, & litteris vestris continebatur expressum, quas adhuc penes nos habemus, quod missi fuissent, sicut per eosdem Legatos, cum ad nos pervenissent, accepimus, potestas illa ad injuriam nostram illis subtracta est. Unde cum nos ad omnem coram eis emendationem offerremus, præfato Cantuariensi Archiepiscopo, qui ita inique & malitiose erga me se habet, sicut vobis & toti mundo innotuit, coram illis Justiciis parere omnino contempsit. Ob cujus delictum alios deinceps Nuncios ad Majestatem vestram transmisimus, per quos Litteras vestras recepimus, quas adhuc penes nos habemus, in quibus terram nostram & personas Regni nostri à potestate præfati Cantuariensis eximebatis, donec ipse in gratiam nostram rediisset. Quam cum ante restitutionem gratiæ nostræ nescimus ob quam causam immutaveritis, dum alii nostri adhuc in Curia nostra morarentur, & antequam novissimi Legati vestri ad nos pervenissent, Vivianus scilicet & Gratianus, ipse in personas Regni nostri & in quosdam familiares & servientes nostros, qui singulis diebus nobis assistebant, excommunicationis sententiam promulgavit. Cum vero prænominatos Nuncios debito honore suscepissemus, qui tam per Litteras vestras quam viva voce protestabantur, quod ad honorem nostrum & exaltationem Regni nostri venissent, primo loco de absolvendis excommunicatis tractavimus, qui non solum ad nostram, verum etiam ad vestram eorundem Legatorum injuriam excommunicati videbantur, petitionibus illis, quas ex parte nostra nobis proponebant, quantum poteramus ob reverentiam vestram & amorem vestrum pro assensu condescendebamus. Proponebant siquidem Litteræ vestræ quatenus sæpe dicto Cantuariensi Archiepiscopatum suum pacem & amorem nostrum redderemus: nos vero, proposito omnino honore vestro, communicato consilio

Burdegalensis & Rothomagensis Archiepiscoporum:

Cenomanensis, Redonensis, Bajocensis, Lexoviensis, Constantiensis, & Sagiensis, } Episcoporum:

Fiscavensis, Beccensis, Sancti Wandregisili, Cadomensis, Troactis, Cerisiaci, Rewalles, Mortui maris, Tironensis, Delbetensis, } & quorundam aliorum Abbatum:

Necnon & Gaufredi Antisiodorensis, & quorundam aliorum virorum Religiosorum, concessimus antedicto Cantuariensi (licet ipse, sicut vobis multotiens signavimus; absque conscientia nostra & coactione aliqua à Regno nostro exierit) *ut in bono, & in pace rediret, & possessiones omnes haberet, sicut habuit quando à Regno exivit, & ipse & omnes, qui cum eo vel pro eo exierunt, ob amorem Dei & ob amorem vestrum, salva dignitate*

ANNO 1164. *gnitate Regni nostri.* Cumque Nuncii vestri coram supra nominatis viris responsum hoc absque omni contradictione recepissent, excommunicatos illos, qui præsentes aderant, absolverunt. Convenit autem inter nos, ut alter eorum, Vivianus scilicet, pro hiis, qui in Anglia erant, absolvendis transfretaret: Gratianus vero ad verba hæc nominato Cantuariensi transportanda redieret: Mane autem facto cum ab eis, quibusdam negotiis nos (accepta prius ab eis licentia) trahentibus, recessissemus, nescimus, cujus instinctu, aut quo spiritu concessis stare recusaverunt, causantes verbum illud, quo nos *Dignitatem Regni nostri salvam* fore dixeramus, quod tam nobis quam illis, qui nobiscum aderant, nullo jure ab eis causari videbatur debere. Nos autem hujus rei ad conscientiam duximus, de vestra semper discretione præsumentes, quod vos in nullo honori nostro derogare velitis, vel Regni nostri dignitati, obnixe Serenitati vestræ supplicantes, quatenus attente considerantes honorem & utilitatem, quam vobis & Curiæ vestræ contulimus, & in futurum, nisi per vos steterit, conferemus, sic rem temperetis, ne tantum penes vos sint illius perfidi proditoris nostri malitiosæ blandiciæ, quantum evidentia tot & tantorum virorum testimoniis corroborata causæ nostræ merita: sed juxta petitionem nostram eos, qui excommunicati sunt, absolvatis, & ne in alios venenum suæ excommunicationis effundere possint provideatis: ne, si minus in hac justa petitione nostra exauditi fuerimus, tanquam de vestra benevolentia desperantes aliter securitati nostræ & honori prospicere compellamur. Et quoniam singula quæ à nobis dicta sunt & proposita, difficile scripto comprehenderentur, transmisimus ad pedes Paternitatis vestræ Clericos familiares nostros, Ricardum Archidiaconum de Salesberia, Ricardum Barre, qui plenius vobis cuncta, quæ hinc inde agitata sunt, exponent: quibus in cunctis, quæ ex nostra parte vestræ Sanctitati exponent, fidem indubitanter habeatis, de quorum reditu festinanter maturando, vestra precamur & consulimus sollicite provideat discretio, quoniam eorum mora diuturnior periculum & damnum intolerabile Ecclesiæ posset afferre.

XLVIII.

3. Dec. *Literæ* ALFONSI I. *Castellæ ac Toleti Regis* GASTONI *Bearnensi Vice-Comiti datæ, quibus eum, & successores illius liberat juramento fidelitatis & hominii ratione Vasconiæ præstare soliti, uti & omni alia pactione qua sibi aut Antecessoribus suis vel ipse, vel etiam prædecessores illius tenebantur. Datum apud Burg. exp. III. die Decembris Erâ MCII.* CUM *Confirmatione* ALFONSI VI. *Romanorum nec non Castellæ ac Toleti Regis. Datum apud Burgis* 13. *Maii Anno Domini* 1270. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Bearn. liv. 7. chap. 8. pag. 601. *E Tabulario Palensi.*]

PER præsens Scriptum notum facimus universis quod nos Alfonsus Romanorum Rex semper Augustus, & Castellæ, Toleti, Legionis, Galleciæ, Sibiliæ, Cordubæ, Murciæ, Giennli, & Algarbii, vidimus quandam Literam sigillo nostro sigillatam, cujus tenor talis est: Noverint universi quod nos Alfonsus Dei gratia Rex Castellæ, Toleti, Legionis, Galleciæ, Sebiliæ, Cordubæ, Murciæ, Giennii, quitamus & absolvimus Nobilem virum Gastonem Vicecomitem Bearnensem pro se & successoribus suis ab omni juramento fidelitatis & hominii, si quod ipse, vel antecessores sui nobis, aut prædecessoribus nostris ratione terræ Vasconiæ fecit, aut fecerunt. Quitamus etiam & absolvimus eundem Gastonem, ac prædecessores suos ab omni pactione, seu aliquo alio genere pactionis, si quam vel si quod ipse Gasto, vel prædecessores sui ratione, vel occasione Domini nostri nobis, vel alicui, aut aliquibus antecessorum nostrorum fecit, aut fecerunt. Et volumus ac concedimus quod ipse ac prædecessores sui per hujusmodi quitationem & absolutionem eidem a nobis factam sint omnino a prædictis liberi & soluti. In cujus rei testimonium præsentem chartam fecimus sigilli nostri munimine communiri. Datum apud Burg. Reg. per Archidiaconum S. Petri Notarium exp: 3 die Decembris. A. Ferrandi scripsit. Era millesima ducentesima secunda. Unde nos præfatus Rex ad preces, & ad instantiam dicti Nobilis viri Domini Gastonis prædictam literam fecimus innovari. Datum apud Burgis Rege imperante 13 die Maji, Anno Domini M. CC. LXX. Peregrinus scripsit mandato Magistri A. Garsiæ Archidiaconi Elepten. ANNO 1164.

XLIX.

Investitura per FRIDERICUM I. *Romanorum Imperatorem data Civitati Pisanæ de totâ Insulâ* SARDINIÆ *& pertinentiis in Feudum perpetuum. Revocat autem omnes præcedentes Concessiones aliis de eâdem Insulâ factas, & promittit nullas in futurum se alii, quiscunque demum fuerit, in contrarium esse facturum. Datum Franchfurti* 15. *Kal. Maji Anno Incarnationis* 1165. *Indictione XIII. Regni sui XIII. Imperii vero XI.* [PAOLO TRONCI Memorie Istoriche della Città di Pisa pag. 113. Dell' Archivio del Capitolo di Pisa.] 1165. 17 Avril.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus.

DIgnitas, & Excellentia Romani Imperii tanta bonitate, & pietate usque ad hæc nostra tempora semper exuberavit, quod suorum merita fidelium oculo clementiori respicere, & largitatis suæ beneficia eis potius augere, quam minuere consuevit. Ibi enim merito locantur beneficia, & præmia honoris, ubi & devota servitia refulgent, & fidelitas ipsa absque omni signo fallaciæ immobilis, & constans perseverat. Hujus rei causa Pisanam Civitatem, quæ inter alias Civitates per Principatum dignitatis caput extulit, quæ etiam ab Imperii fidelitate tempore adversitatis, sicut prosperitatis, nunquam recessit, titulo honoris, & ampliori beneficio largitatis dignam duximus honorandam, sicut in sequentibus evidenter declaratur.

Cognoscant igitur universi fideles Imperii per Italiam constituti præsentes, & futuri, quod nos ex nostra Imperiali gratia, & largitate, ex consilio Principum nostrorum damus & concedimus, atque tradimus in feudum tibi Uguccioni Pis. Civit. Consuli pro Comm. Pisanæ Civitatis recipienti totam Insulam Sardiniæ cum suo Districtu, & pertinentiis, & nominatim Turrira, Callarim, Arboream, & Calluriam, & damus, & concedimus, & confirmamus in feudum tibi pro Comm. Civitatis Pisanæ recipienti plenam, omnemque potestatem, atque jurisdictionem, & districtum, & totum quod in Sardinia est, & quod futurum est, & quod Regno, & Imperio pertinet, aut pertinuit, vel pertinebit. Quæ omnia tibi pro Communi Pisanæ Civitatis in feudum damus, concedimus, & tradimus per vos, & vestros successores in perpetuum, & nullum Jus alicui, vel dationem concedemus, aut faciemus in ipsa Insula, nec de ipsa Insula ullo tempore contra liberam voluntatem Universitatis Pisanæ, & si quam dationem alicui Civitati, aut Duci Guelfoni, vel alii inde fecimus, aut alicui personæ, cui nos dedissemus, eam nunc revocamus, & tibi pro Communi Civitatis Pisanæ in feudum concedimus, & damus tibi Consuli Pisano, & cæteris Consulibus Pisanis potestatem ingrediendi in possessionem omnium, quæ supra leguntur, & sic per Sceptrum nostrum, & Vexillum te Uguccionem Consulem Pisanum pro Communi Pisanæ Civitatis investimus, concedimus quoque tibi pro Communi Pisanæ Civitatis in feudum, & damus hæc omnia prædicta cum omni integritate, cum omni jure, & pertinentiis suis, cum montibus, vallibus, planitiis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, mercatis, Argenti Fodinis, Piscationibus, Paludibus, Cimetis, & Incimetis, Thelonicis, Riparicis, divisis, & indivisis, & cum omnibus, quæ dici vel nominari possunt, & quod nos firmam tenebimus supradictam dationem, concessionem, sive traditionem, nec rumpemus per nos, nec per alium; Dilectus Princeps noster Uldericus Dux Boemiæ ex nostro mandato in nostra præsentia sacramentum prestitit. Statuentes igitur jubemus, ut de cætero nullus Archiepiscopus, nulla Civitas, nulla Potestas, nullum Commune, nullaque persona, magna, vel parva prædictos fideles nostros Pisanos molestare, vel inquietare in hac nostra datione aliquatenus præsumat, si quis autem hanc nostram auctoritatem invade-

re

ANNO 1165. re præsumpserit, mille libras auri optimi pro pœna se compositurum cognoscat, dimidium fisco nostro & dimidium omnibus fidelibus nostris. Ut autem hoc verius credatur, & ab omnibus inviolabiliter observetur præsentem in paginam scribi, & aureo nostræ Majestatis sigillo jussimus eam insigniri, adhibitis idoneis testibus, quorum nomina sunt hæc.

Thrillinus Treverensis Archiepiscopus; Willelmus Bambergensis Episcopus, Hermanus Hersfeldensis Abbas, Curradus Palatinus Comes Rheni; Fridericus Dux Suevorum Filius Regis Curradi, Uldericus Dux Boemiæ, Marquardus de Brombach, Albertus Comes de Dihingen. Gerardus Comes de Neringen, Comes Otto de Ruberch. Ulricus de Hormingon, Vuercherius de Huden, Berdoldus de Scouvenbinch. Henricus Mariscalcus de Poppenheim........ Camerarius de Minnesnberch, Curradus Pincerna; Rodulfus Dapifer, Roderigus Camerarius. Vuernerus de Bombanch. Everardus de Reumburgh, Bertoldus de Scamperberch, & alii quam plurimi.

Loco ✠ Signi Dom. Friderici Romani Imperatoris Invictissimi.

Ego Christianus Cancellarius vice Dom. Rainaldi Coloniensis Electi Italiæ Archicancellarii recognovi.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis M. C. LXV. Indict. XIII. Regnante Domino Friderico Rom. Imperat. Invictiss. Anno Regni ejus XIII. Imperii vero XI. an. feliciter. Dat. in Regali Curte Franchfurti XV. Kal. Maii.

L.

1166. *Recessus sive Decretum Comitiorum* Herbipolensium *à* FRIDERICO I. *Romanorum Imperatore celebratorum super Schismate duorum Pontificum. Datum Wirtzburg Kalend. Julii* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 342.]

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Imperator & semper Augustus cunctis populis, quos Clementiæ nostræ regit Imperium.

1. Jamdudum innotuisse credimus, qualiter exorta quondam inter Ecclesiæ Romanæ Cardinales de Apostolatu discordia, inter Reges & Regna impetu pestifero est diffusa. Pro qua ad optabile bonum pacis revocanda quantos post beatæ memoriæ Papæ Victoris electionem ac confirmationem Catholicam Papiæ, Mediolani, Laude, atque in diversis Imperii finibus in corpore nostro labores tam nos quam invicti Principes nostri pertulerimus: quantas rerum copias zelo justitiæ impenderimus: in extremis quoque mundi partibus, jam auditum non dubitamus. Denique beatissimo Papa Victore in Paradisi gaudia feliciter assumpto, & in ejus locum ab Episcopis & Cardinalibus almæ Sedis Apostolicæ Domino Paschali viro Christianissimo in præsentia Episcoporum & Religiosorum Lombardiæ ac Tusciæ, Illustris quoque Urbis Præfecti Romæ, ac multorum Nobilium Romanorum Catholice substituto: ipsum etiam Dominum Paschalem & Ecclesiæ ac Principum Imperii judicio atque consilio in Papam & Patrem Catholicum solemniter recepimus, debitoque honore venerari semper intendimus. Proinde obstinata Schismaticorum perfidia mortem viri justi suis successibus aperta fronte adscribens, Siræneis suis blanditiis mentem quorundam fidelium nostrorum adeo molita est denuo immutare, ut nisi morbis novis nova remedia objicerentur, pars nostrorum non modica videretur ex fiducia nostræ lenitatis seducenda.

2. Igitur zelo reformandi decoris domus Dei ardentius accensi, cum Regem Francorum, qui nulla nostra culpa præeunte, una cum Rolando imperii nostri hoste publico, ejusque sequentibus, Imperialem nostrum honorem manifeste molitur auferre, post multos nostros admonitus irrevocabilem persensissemus: universis Imperii Principibus in sancta Pentecoste Curiam Wirzburg generalem indiximus. Quorum cœtu celeberrimo ibidem solemniter præsente, Ecclesiæ Dei statum ac Domini Papæ Paschalis negotium serio ac magnifice duximus roborandum. Invocata igitur Spiritus sancti gratia, & universorum, qui aderant, consilio communicato, ad removendam pro parte nostra omnem ambiguitatem, prorsus ipsi nos manu propria super Sanctorum reliquias juramentum publice præstitimus, quod Rolandum Schismaticum, vel ejus successorem, quem pars ipsius elegerit, in Papam numquam recipiemus, nec ad eum recipiendum, assensum umquam alicui præbebimus. Nulli etiam fautorum ejus gratiam umquam nostram reddemus, nisi ab errore viæ suæ ad unitatem Ecclesiæ fuerit conversus. Dominum vero Papam Paschalem manutenebimus semper & promovebimus: eique tamquam Patri Catholico & universali Pontifici obedientiam, honorem & reverentiam exhibebimus: & ab ipso, ejusque parte, vita comite, numquam recedemus. Electos quoque, qui sub eo, aut ejus successore, quem pars ipsius elegerit, consecrationem receperunt, vel adhuc recipiunt, honore aut ordinibus suis per ejus obedientiam privari numquam permittemus: & hujus absolutionem sacramenti numquam requiremus, nec oblatam recipiemus. ANNO 1166.

3. Præterea noster in Imperio successor, quem Principes universi elegerint, hunc honorem Ecclesiæ Dei & Imperii, & hanc partem nostram sub eodem juramento tuebitur semper atque tenebit.

4. Idem quoque juramentum Archiepiscopi, & omnes Episcopi, atque Electi, qui interfuerunt numero quadraginta, super sancta Dei Evangelia propria manu unusquisque sub stola sua præstiterunt, & publice firmarunt. Nihilominus universi Principes seculares, Dux videlicet Saxoniæ, & Brandenburgensis Marchio Albertus senior, Conradus Palatinus de Chevo, & Ludovicus Lantgravius, & reliqui omnes super Sanctorum reliquias id ipsum juraverunt. Repente autem Spiritus sanctus mentes omnium adeo unius effecit voluntatis, quod Electi omnes in sabbato Quatuor temporum ad laudem Dei & honorem Imperii sacros ordines devotissime susceperunt.

5. Firmiter quoque à nobis, & ab universis decretum est, ut quicumque supersunt ordinandi in primis Quatuor temporibus similiter exequantur, alioquin, dignitatis, ad quam electi sunt, honore, omni remota dilatione, priventur.

6. Ad hæc honorabiles Legati Illustris amici nostri Henrici gloriosi Anglorum Regis ad nos ab ipso transmissi, in totius Curiæ nostræ præsentia super sanctorum reliquias ex parte Regis Angliæ publice juraverunt nobis, quod Rex ipse cum toto Regno suo in parte nostra fideliter stabit, Dominum Paschalem, quem nos tenemus, nobiscum semper tenebit. De Rolando autem Schismatico manutenendo, nullatenus se de cætero intromittet.

7. Quia vero justitiæ, quam hostes Ecclesiæ Dei & nostri sive ex superbia, sive ex causæ diffidentia devitarunt, nos semper hactenus stare parati, nunc tandem ad insolita sacramenta ex eorum manifesta obstinatione sumus impulsi: à Schismaticorum communione omnis homo omnisque ordo caveat. Furor enim eorum etsi hactenus aliquo modo visus est venialis, in posterum prorsus erit irremissibilis.

8. Ad perfectum quoque hujus negotii firmamentum, ex totius Herbipolensis Concilii Decreto firmissime præcipimus, ut si quis ad sui mandatum Antistitis sacramentum supra scriptum non præstiterit, si Clericus sit, aut Monachus, Ecclesiastico privetur honore ac beneficio: si Laicus, alodia & beneficia quæcumque possidet, nostra ipsi auctoritate à suo Judice vel Domino prorsus adimantur. Data Wirtzburg, Kalend. Julii.

Acta Comitiorum Herbipolensium *ex Archivo Vaticano.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 343.]

Alexandro Papæ quidam amicus suus.

IMPERATOR cum Principes suos ad Curiam, quam eis in festo Pentecostes indixerat, adunasset, & Principes ipsi Sabbatho ante festum, atque subsequenti secunda feria, de pace inter vos & eum reformanda tractare cœpissent, Reginaldus dictus Coloniensis Archiepiscopus advenit, publice asserens & proponens, quod nihil contra vos ad honorem sui labor & studium Imperatotis proficeret, nisi ejus tunc penitus assentiret consiliis. Dicebat enim, quod potior pars Imperii vobiscum erat, commemorans scilicet Salzburgensem, Maguntinum, & alios de Alemannia, qui vestræ obtemperant Sanctitati. Verumtamen ad magnificandum

ANNO 1166. dum seipsum; plures, inquit, quam vos sumus, ad obedientiam Apostolici nostri conquisiti, quos ei Rex Anglorum numero quinquaginta, & plures, juxta Domini Imperatoris beneplacitum exhibebit. Cum igitur ei talia promittenti, & ad certitudinem hujus rei duos Nuncios prædicti Regis præsentialiter exhibenti, de prosequendo ejus consilio suum Imperator polliceretur assensum, in audientia cunctorum Principum hujusmodi consilium Imperatori formavit.

Quod ipse videlicet Imperator in conspectu totius Curiæ propria manu juraret, quod nullo umquam totius vitæ suæ tempore vos, vel aliquem qui ex parte vestra sit, in Pontificem Romanum reciperet, sed devotioni Papæ sui Paschalis inconcusse semper & inseparabiliter adhæreret: si verò mori illi ante contingeret, hoc ipsum juramentum sui successores observarent. Principes verò suos hoc ipsum jurare compelleret, adjecto in eorundem Principum juramento, quod si prius Imperator obiret, Principes ipsi nullum antea coronarent in Regem, quam is, qui coronandus esset, de tenendo & fovendo eodem Schismatico, & ejus successoribus idem faceret juramentum. Et quod Principes infra sex hebdomadas, postquam de Curia ad propria loca rediissent, omnes Abbates, Præpositos, & alios Ecclesiarum Prælatos, Milites quoque & alios omnes, qui in locis eorum aliquos honores obtinerent, hoc jurare compellerent, & eos, qui nollent hoc facere, rebus eorum penitus confiscatis, depositos, & honoris sui cingulo spoliatos; vel si privati homines fuerint, in membris propriis crudeliter mutilatos, à toto Imperio compellerent exulare. Placuit Imperatori forma Consilii.

Sed Archiepiscopo Magdeburgensi, & aliis, qui præsentes erant, Episcopis dura visa est admodum & molesta, ita quod idem Magdeburgensis nullum juramentum se præstare velle respondit, nisi prius Coloniensis Ordines & Consecrationem reciperet, per quam omnem dubitationem ab ejus & aliorum pectoribus removeret. Unde cum ille id promittere detrectaret, acriter eum aggressus Imperator, suamque ipsi malignitatem improperans, in eum verba ista est prosecutus; Ecce, inquit, manifeste apparet, quod sicut traditor & deceptor in periculum meum Papam mihi præfeceris ignoranti, cum etiam ante receptionem Litterarum mearum, ne de substituendi Pontificis electione tractares, tu statim cum *Te Deum laudamus*, & juxta beneplacitum tuum, novum mihi Pontificem elegisti, plus mihi proditor factus quam Maguntinus Electus, quem reum hujus criminis deferebas: præsertim cum ille dederit mihi salubre consilium, ut ex quo Deus me à prioris periculo liberavit, nullatenus me obnoxium facerem successori. Nunc vero necessario te noveris compellendum, ut laqueum, quem parasti, primus incurras, & aliis etiam id facere recusantibus, solus habebis subire periculum, quod in malitia tua noscitur cæteris præparatum.

Sic ergo ille vehementer astrictus non potuit evadere, quin primus juxta prædictam formam faceret juramentum, & susceptis ordinibus consecrationem quoque se promitteret recepturum. Exhibuit etiam prædictos Nuncios Regis Angliæ, qui in persona Regis Angliæ publice coram omnibus juraverunt, quod quicquid Imperator super hoc se servaturum juraverit ipse quoque tenebit firmiter & servabit. Sic ergo propria manu Imperator supradictum præstitit juramentum, eo tamen ad verbum Archiepiscopi Magdeburgensis determinato, ut si vos & Schismaticum illum eodem tempore obire contingeret & Cardinales utriusque Partis in aliquem unanimiter convenirent, liberum sibi esset, eum recipere, si tamen (quod quidem Coloniensis fecit apponi) de Imperatoris assensu eadem electio proveniret.

Deinde qui præsentes erant Principes, sicut supradictum est, suum præstitere singuli juramentum. Cum vero ad Episcopos ventum esset, dicerentque omnes, excepto Verdensi, velle se potius Regalibus cedere, quam hujusmodi sacramentum præstare, responsum est eis, oportere eos vellent nollent juramentum facere, & regalia retinere. Sicque juravit primus Magdeburgensis, sub ea tamen conditione, si omnes alii, qui aberant, essent juraturi, & quod solutus esset à juramento, quocunque tempore desineret regalia possidere. Babenbergensis vero Episcopus post multas & varias excusationes ita ipsi Imperatori juravit, quod quandiu voluerit regalia retinere, secundum quod ei proprius sensus dictaverit, eidem Imperatori super negotio auxilium & consilium ministrabit. Verdensis etiam intrusus & Halberstadensis absolute, sicut Coloniensis, juraverunt. Virdunensis, & Frisingensis, propter suorum Archiepiscoporum absentiam excusati, juramentum facere minime sunt coacti, sed habita licentia libere ad propria redierunt, usque ad festum beatorum Apostolorum Petri & Pauli sibi licentiam impetrantes. ANNO 1166.

Hi tantummodo Principes juraverunt, Dux Saxoniensis, Marchio Albertus, Comes Palatinus frater Imperatoris, & quidam sororius Imperatoris.

Hi sunt Archiepiscopi, qui juraverunt, Magdeburgensis & Babenbergensis, sub conditione tamen prænominata. Coloniensis autem, & duo suffraganei ejus absolute juraverunt.

Filius vero Conradi, qui ad Curiam cum mille quingentis militibus venit, ut audivit fieri mentionem de juramento, recessit. Patriarcha Aquileiensis non affuit, neque aliquis Suffraganeorum suorum. Similiter nec Salzburgensis, vel aliquis suorum, neque Trevirensis, vel aliquis suorum: & multi de Principibus non affuerunt.

Mandatum FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris pro exsecutione Decretorum Herbipolensium.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 343.

IPSE cum omnibus Ecclesiæ tuæ fidelibus publice jures & observes, & singulis Dominicis diebus & festis in publica Missa, sicut edictum est & sancitum à nobis & à Principibus, publicam orationem pro Domino Papa Paschali nominatim & assidue intus & foris præcipias recitari. Edictum quoque & statutum est, ut hæc omnia juramenta infra sex hebdomadas ab omnibus compleantur. Quod si aliquis Monachorum, Clericorum, Laicorum, in Imperio nostro huic Confirmationi & Edicto nostro, aliquo modo se opponendo contradixerit, certum sit apud te, quod sicut publicus hostis Imperii, absque omni spe recuperationis judicatus est & damnatus, & ab omni officio & honore & beneficio destitutus.

LI.

Confirmatio FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris super Privilegiis a* CAROLO MAGNO *Civitati* Aquisgranesi *olim concessis. Datum Aquisgrani 6 Idus Januarii anno Domini* 1166. *Regni ejus XIV. Imperii vero XI. Indict. XIV.* 8 Janvier.

On trouvera cette Piece dans la page suivante Num. LIII. avec le Privilege de Charlemagne sous l'an 804.

LII.

Concordia per Romanorum Imperatorem FRIDERICUM I. *Inter* GODEFRIDUM *Episcopum Trajectensem ab una, &* FLORENTIUM *Comitem Hollandiæ parte ab altera, de Comitatu Frisonum firmata. Datum anno* 1166. [LUNIG, Teutsch Reichs Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 4. absatz 24. pag. 492.]

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, FREDERICUS divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus. Controversiarum quæ sententia vel concordia sopiuntur ratio suggerit, ut scriptis & testificationibus designentur, ne forte diuturnitate temporum discordia recidiva resurgat & habeat secutura posteritas, quid de statu præcedentium, fraudibus malignantium convenienter opponat. Ea propter controversias, quæ inter Godefridum Venerabilem Trajectensem Episcopum & Florentium Comitem Hollandiæ de Comitatu Frisonum agitabatur, nos de Consilio Curiæ & fidelium nostrorum concorditer decidentes, eosque favorabili amicitia reconciliantes dignum duximus, ut universus tenor Concordiæ describeretur, quemadmodum subnixa videtur. Statuimus igitur, ut æque participent de prædicto Comitatu Frisonum, Episcopus videlicet & Comes & neuter eorum alio majus habeat in hoc commodum vel proficuum: Ambo concorditer eligent sibi Comitem, qui vices eorum gerat in prædicto Comitatu, qui præsentatus ab eis Domino

ANNO 1166. mino Imperatori Bannum & potestatem judicandi a manu Domini Imperatoris accipiat, & juramentum præstabit, quod pro dilectione, vel odio, vel pro argento, vel auro, vel alicujus rei gratia in prædicto Comitatu neutri faciant injuriam, nec unius magis promovebit commodum aut proficuum quam alterius.

Episcopus etiam & Comes ordinabunt de utilitate electi Comitis eorum in prædicto Comitatu. Quod si ipsi concorditer Comitem eligere non poterunt, Dominus Imperator pro consilio suo Comitem eliget, & illi dabit Bannum & ordinabit de sua utilitate. Si vero displicebit Episcopo vel Comiti vel utrique, Episcopus & Comes, quem vel ipsi eligerint, vel quem Imperator eis dederit, mutare possunt eum, quando voluerint. Cum vero intrandi in prædictum Comitatum & judicandi Maji tempus advenerit, Episcopus videlicet & Comes Hollandiæ simul intrabunt uterque cum XXX. militibus, vel si forte in majori vel minori numero convenerint, & postquam intraverint, æque divident omnes reditus Curtilium ad Comitatum pertinentium & omnia commoda & emolumenta, quæ de Comitatu vel judiciis Comitatus pervenerint, æqualiter quoque impartientur damna & defectus Comitatus & separatim uterque in hospitio sui faciet expensas pro voluntate sua; communi quoque consensu & dono investituras locabunt & ordinabunt officia sua. Uterque autem pro libitu suo accipiet sibi Advocatum communibus tamen negotiis idoneum. Si autem Advocatus Episcopi, Comiti displicuerit, ad nutum Comitis Episcopus illum deponet & substituet alium, qui Comiti placeat; Si vero Advocatus Comitis Episcopo displicuerit, deponet eum Comes, & alium qui placet Episcopo substituet. Ab introitu amborum Episcopi videlicet & Comitis exercebit Comes eorum judicia & justitias Comitatus, donec peragantur VIII. septimanæ; infra has octo septimanas Episcopus non exercebit aliqua Synodalia vel Ecclesiastica judicia. Transacto autem hoc spatio Comes Hollandiæ, si vult exire poterit, & si vult remaneat ad negotia, si quæ sint, plenius peragenda: Et Episcopus similiter remaneat ad Ecclesiastica Judicia facienda, ambo autem in Majo debent intrare, ut expeditis singularibus negotiis & Judiciis, Synodalia quoque negotia ante incommoditatem hyemis valeant promoveri. Verum si alter eorum Episcopus videlicet & Comes commonitus ab altero vel in servitio Imperii vel alterius Domini sui, vel gravi infirmitate occupatus, vel alterius qualibet inevitabili causa detentus, vel pro voluntate sua Comitatum non intraverit, mittet condictam militiam, vel quantam tunc opportunitas temporis exigit, & ipsi inter se convenerint, & æqualem portionem accipiet, & sicut supra dictum est, omnia simul bona & mala partientur. Si vero neuter eorum Comitatum intrare poterit, vel communi consensu intrare vitaverint, mittent Comitem suum ad exercenda judicia Comitatus, & cum illo mittent milites, quotquot voluerint vel nuncios. Et quicquid super sumptus illorum residuum fuerit, æqualiter divident inter se. Præterea Comes Hollandiæ juvabit Episcopum per Werram vel obsidionem, quam cum ipso faciet, vel per querimoniam, Castrum recuperare Benthem. Et si quocunque modo illud recuperaverit, concedet illud Comiti in feudum salva uniuscujusque justitia. Et Episcopus habebit in eodem Castro, domum & Capellam, granarium & coquinam & ponet in eodem liberum hominem suum, & duos Ministeriales suos & libere ingredietur & egredietur, quando voluerit; Comes autem habebit omnem Munitionem & fortitudinem Castri, & juvabit inde Episcopum. Si autem Episcopus Werram habuerit, cum aliquo amico vel homine Comitis, contra quem Comes salvo honore suo Episcopum juvare non potest, dabit Castrum in potestate Episcopi, ut habeat illud, quamdiu Werra duraverit, accepta tamen securitate, ut finita Werra restituat. Ut autem universam Concordiam Episcopus & Comes teneant & observent, fide data in manu nostra firmiter compromiserunt. Et nos ad majorem hujus Concordiæ firmitatem sub obtentu gratiæ nostræ, & sub pœna quingentarum Marcarum argenti eis injunximus, omni tempore observandam. Cæterum si alter ipsorum hanc Concordiam violaverit, & commonitus ab altero infra XII. hebdomadas non emendaverit, nos Comitem, qui Bannum a nobis habet in præsentiam nostram vocabimus, & ab ipso, ab aliis sex, boni testimonii viris, tribus videlicet ex parte Episcopi, & tribus ex parte Comitis, quos ad hoc eligemus, quis in hujus violatione Concordiæ reus sit, investigabimus. Hi septem jurabunt, quod bona fide veritatem dicent; Qui autem ab iis 7. viris, vel, si discordes fuerint, a majori parte, reus esse censebitur, quingentas Marcas argenti intra XX. hebdomadas Cameræ nostræ persolvet, & reatum suum digne emendabit. Datum An. MCLXVI. ANNO 1166.

LIII.

Privilegium CAROLI *Magni Romanorum Imperatoris pro Civitate* Aquisgranensi *ut trans Alpes sit Caput Regni, & in ipsa Successores & Hæredes Regni initientur.* CUM *Confirmatione* FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris. Datum Aquisgrani 6. Idus Januarii Anno Dominicæ Incarnationis* 1166. *Regni ejus XIV. Imperii verò XI. Indictione XIV.* NEC NON FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris approbatione. Datum Pisis Mense Augusto Anno* 1244 *Imperii ejus* 24. *Regni verò Siciliæ* 46. *Indictione II.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. II. pag. 6. Heiss, Histoire de l'Empire Tom. 4. pag. 436. en François.]

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Amen.

FRIDERICUS SECUNDUS divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Jherusalem & Siciliæ Rex.

Justis fidelium nostrorum petitionibus condescendere cogimur, quas nisi favorabiliter audiremus, obaudire quod juste petitur per injuriam videremur. Eapropter per præsens Privilegium noverit tam præsens ætas quàm successura posteritas, quòd Wilhelmus Advocatus Aquensis, Henricus frater ejus Triscamerarius noster, & Theodoricus de Orlonesberg, fideles nostri, Nuncii Civium Aquensium pro parte universitatis Civitatis ejusdem nostrorum fidelium quoddam Privilegium Divi Augusti Imperatoris Friderici, avi nostri memoriæ recolendæ, universitati prædictæ liberaliter dudum indultum, nostro culmini præsentarunt: supplicantes humiliter & devotè, ut eis illud innovare, & omnia, quæ continentur in eo, confirmare de nostra gratia dignaremur. Cujus tenor per omnia sic est:

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis.

FRIDERICUS divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus.

Ex quo primitus divina ordinante Clementia Imperii Romani fastigia gubernanda suscepimus, voluntatis nostræ atque propositi summum desiderium fuit, ut Divos Reges & Imperatores, qui nos præcesserunt, præcipuè maximum & gloriosissimum Imperatorem Carolum, quasi formam vivendi, atque Subditos regendi sequeremur, & sequendi præ oculis semper haberemus. Ad cujus imitationem jus Ecclesiarum, statum Reipubl. & Legum integritatem per totum nostrum Imperium servaremus. Ipse enim tota cordis intentione ad æternæ vitæ præmia anhelans, ad dilatandam gloriam Christiani nominis & cultum divinæ Religionis propagandum, quot Episcopatus constituerit, quot Abbatias, quot Ecclesias à fundamento erexerit, quantis prædiis ac beneficiis illas ditaverit, quantarum largitate elemosinarum non solùm in Cismarinis sed etiam in Transmarinis partibus resplenduerit, ipsa ejus opera, & gestorum volumina, quæ plurima sunt & maxima, fide oculata plenius declarant. In fide quoque Christiana dilatanda, & in conversione Gentis Barbaricæ fortis athleta fuit & verus Apostolus, sicut Saxonia, Frisonia, atque Westfalia, Hispani quoque testantur & Wandali, quos ad fidem Catholicam convertit verbo & gladio. Et licet ipsius animam gladius non pertransierit, diversarum tamen passionum tribulatio, & periculosa certamina, ac voluntas moriendi quottidiana pro convertendis incredulis eum martyrem fecerunt. Nunc verò electum & sanctissimum Confessorem eum confitemur & veneramur in terris, quem in sancta conversione vixisse, & pura confessione ac vera pœnitentia migrasse, & inter sanctos Confessores sanctum Confessorem & verum, credimus coronatum in cœlis.

Inde est quod nos gloriosis factis & meritis tam sanctissimi Imperatoris Caroli confidenter animare, & sedula petitione charissimi amici nostri Henrici illustris Angliæ

ANNO 1166. Angliæ Regis inducti, aſſenſu & auctoritate Domini Papæ Paſchalis, & conſilio Principum univerſorum, tam Secularium quàm Eccleſiaſticorum, revelatione, exaltatione, atque canonizatione corporis ejus ſanctiſſimi ſolemnem curiam in natali Domini apud Aquiſgranum celebravimus; ubi corpus ejus ſanctiſſimum pro timore hoſtis exteri vel inimici familiaris cautè reconditum, ſed divina revelatione manifeſtatum, ad laudem & gloriam nominis Chriſti, ad corroborationem Romani Imperii, & ſalutem dilectæ conſortis noſtræ Beatricis Imperatricis, & filiorum noſtrorum Friderici & Henrici, cum magna frequentia Principum, & copioſa multitudine Cleri & populi, in ymnis & canticis ſpiritualibus, cum timore & reverentia elevavimus & exaltavimus quarto Calendas Januarii.

His autem omnibus & glorioſè peractis, cum in prædicto loco, cujus ipſe fundator extiterat, de ipſius loci libertate, inſtitutis Legum & pacis atque juſticiæ, quibus totum Orbem rexerat, diligenter quæreremus, ecce Fratres ejuſdem Eccleſiæ privilegium ſancti Caroli de fundatione & dedicatione ipſius Eccleſiæ nobiliſſimæ, & de inſtitutionibus Legum humanarum & civilis Juris ejuſdem Civitatis nobis in medium protulerunt: quod ne vetuſtas abderet, vel per oblivionem deperiret, noſtra Imperiali auctoritate renovavimus. Ejuſdem verò Privilegii tenor talis eſt.

EGO CAROLUS, Qui Deo favente curam Regni gero, & Romanorum Imperator exiſto, conſilio Principum Regni noſtri, Epiſcoporum, Ducum, Marchionum ac Comitum; rogatu verò tam liberorum quàm ſervorum, in plurimo generali Conventu in diverſis locis Regni noſtri habito, diſcuſſi prout juſtiùs ac meliùs cunctis videbatur: primum de Lege ſanctarum Eccleſiarum, de reddendis juſtitiis Epiſcoporum, de vita & jure Presbyterorum & Clericorum. Et hæc omnia indicio & aſſenſu noſtro ſecundum inſtituta patrum meorum corroboravi, firmavi & auxi, nihil de hiis minuens, quæ Catholici viri ac rectè & legittimè vivere volentes ad obſervandum ſpirituali ac ſeculari Decreto bonum & utile contulerunt. Deinde, prout cunctis placuit prudentioribus Regni noſtri, Legem Saxonum, Noricorum, Suevorum, Francorum, Ripuariorum, Salicorum, ſicut mos & poteſtas Imperatorum eſt, & omnium anteceſſorum meorum ſemper fuit, diſtinxi, diſtinctam ſub auctoritate Regia & Imperatoria ſtabilivi, non ex mea adinventione vel corde prolatam, ſed communi conſilio à me renovatam & auctam in melius, ſicut patres & prædeceſſores mei feciſſe perhibentur. Scitis enim, & neminem latet, quia quicquid ab Imperatoribus & Regibus præceptum & decretum eſt, ſemper ratum & pro Lege tenendum eſt, nedum quod ab univerſis ſenſatis & juſta diſcretione vivere volentibus imperatum & actum eſt, & à noſtra Imperatoria & Regia Majeſtate confirmatum & ſolidatum.

Nunc Patres, Fratres & amici, fautores & coadjutores gloriæ noſtræ & Regni noſtri, de omnibus Statutis patris mei Pyppini, quæ ad utilitatem & honorem ſanctæ Eccleſiæ firmari ac renovari petiſtis, quæ ad defenſionem ſecularium rerum & Legum ſtabiliri quæſiſtis, nihil minui nec abnui, ſed in melius ampliavi, omnium ſanis conſiliis acquievi, ac fui in medio veſtrum quaſi unus de quærentibus & petentibus æquitatem Legis, nulli contradicens ac renitens dignæ & rectæ petitioni. Ego veſtri Decreti & petitionis voluntarius extiti: vos quaſi patres & fratres audivi: nunc quæſo ut meæ petitionis & intentionis non ſolùm auditores, ſed & benevoli factores fieri velitis, nec quod indecens aut intollerabile ſit quæro, ſed quod tota Gallia & univerſi Principes potius concedere quàm negare debent. Noſtis qualiter ad locum, qui Aquis ab aquarum calidarum aptatione traxit vocabulum, ſolito more venandi cauſſa egreſſus, ſed perplexione ſilvarum, errore quoque viarum, à ſociis ſequeſtratus veni, termas calidorum fontium & palatia inibi repperi, quæ quondam Granus unus de Romanis Principibus frater Neronis & Agrippæ, à principio conſtruxerat, quæ longa vetuſtate deſerta ac demolita, fructectis quoque ac vepribus occupata, nunc renovavi, pede equi noſtri, in quo ſedi, inter ſaltus rivis aquarum calidarum perceptis & repertis. Ibidem Monaſterium ſanctæ Mariæ Matris Domini noſtri Jeſu Chriſti labore & ſumptu, quo potui, ædificavi, lapidibus ex marmore precioſis adornavi, quod Deo adjuvante & cooperante ſic formam ſuſcepit, ut nullum ſibi queat æquiparari. Itaque tam egregio opere hujus eximiæ Baſilicæ non ſolum pro voto & deſiderio meo, verum etiam ex divina gratia ad virginem peracto, pignora Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, & Virginum à diverſis Terris & Regnis, & præcipuè Græcorum, collegi, quæ huic ſancto intuli loco, ut eorum ſuffragiis Regnum firmetur, peccatorum indulgentia condonetur. Præterea à Domino Leone Romano Pontifice, hujus Templi conſecrationem & dedicationem impetravi præ nimia devotione, quam erga idem opus habui, & Sanctorum pignora, quæ inibi recondita meo ſtudio & elaboratu habentur. Decebat enim, ut idem Templum, quod cunctis Monaſticis ædificiis in Regno noſtro forma & ſtructura præeſſe videtur, in honore ſanctæ Dei Genitricis à nobis regali ſtudio fundatum dignitate conſecrationis præcelleret, ſicut ipſa Virgo ſuper omnes choros Sanctorum præcellens exaltata eſt. Et ideò Dominum Apoſtolicum, qui omnes præcellit Eccleſiaſticos gradus, ad conſecrandum & dedicandum idem Templum ex ſola cordis mei conſideratione elegi & accivi. Accivi etiam cum illo Romanos Cardinales, Epiſcopos quoque Italiæ & Galliæ quàm plures, ſimulque Abbates cujuſque ordinis, Clerum multum, qui huic ſacræ dedicationi intereſſent. Acciti ſunt etiam Romani Principes multi Præfectura & qualicunque dignitate promoti ad hoc ſolempne, Duces, Marchiones, Comites, Principes Regni noſtri, tam Italiæ quàm Saxoniæ, tam Bavariæ quàm Alemaniæ, & utriuſque Franciæ tam Orientalis quàm Occidentalis, in omnibus voto & deſiderio meo obſequentes. ANNO 1166.

Illic verò Domino Apoſtolico & omnibus prædictis Nobilibus & egregiis perſonis congregatis merui ab omnibus obtinere præ nimia devotione, quam erga ipſum locum & Matrem Domini noſtri Jeſu Chriſti habebam, ut in Templo eodem ſedes Regia locaretur, & locus Regalis, & caput Galliæ trans Alpes haberetur: ac in ipſa ſede Reges ſucceſſores & hæredes Regni iniciarentur, & ſic iniciati jure dehinc Imperatoriam Majeſtatem Romæ ſine ulla interdictione planiùs exequerentur. Confirmatum & ſanctum eſt hoc à Domino Apoſtolico Leone Romanorum Pontifice, & à me CAROLO Romanorum Imperatore Auguſto, primo auctore hujus Templi & loci, quatenus ratum & inconvulſum hoc Statutum & Decretum noſtrum maneat, & hìc ſedes Regni trans Alpes habeatur, ſitque caput omnium Civitatum & Provinciarum Galliæ.

Decrevimus etiam ex aſſenſu & benevolentia omnium Principum Regni, qui ad hoc Feſtum Dedicationis convenerant, ut locum & ſedem Regiam pro murali præſidio contra omnes turbines, Epiſcopi, Duces, Marchiones, Comites, omnes Principes Galliæ fideles Regni tueantur, ſemper hunc locum venerantes & honorantes.

Decrevimus etiam, ut ſi qua injuria aut verſutia contra Leges, quas ſtatuimus, ſurrexerit, libero aut ſervo nocere temptaverit, Aquis ad hanc ſedem Regiam, quam fecimus Caput Galliæ, veniat. Veniant Judices & Defenſores loci, & cum æquitate Legis cauſæ diſcernantur, ſtatus Legis reſurgat, injuria contempnatur: illic juſtitia reformetur.

Nunc ergo quia locum hunc Majeſtate Regiæ Sedis, Domini Apoſtolici Decreto, & noſtra Imperiali potentia, noſtro quoque aſſenſu exaltavimus: honeſtate verò hujus Templi, & plurimorum Sanctorum veneratione magnificavimus: decet nec incongruum videtur quin adhuc meus figatur animus, ut petitio mea, cujus vos non ſolum auditores, ſed & benevolos factores fieri exoravi, apud vos obtineat, quatenus non ſolum Clerici & Laici, loci hujus indigenæ, ſed omnes incolæ & advenæ hìc habitare volentes, præſentes & futuri, ſub tuta & libera Lege ab omni ſervili conditione vitam agant, ac omnes pariter ex avis & attavis ad hanc Sedem pertinentes, licet alibi moram facientes, ab hac lege, quam dictavero in præſentiarum à nullo ſucceſſore noſtro vel ab aliquo machinatore Legumque ſubverſore infringantur, nunquam de manu Imperatoris vel Regis alicui perſonæ nobili vel ignobili in beneficio tradantur.

Acquieverunt univerſi Domini & Magni Imperatoris CAROLI petitioni & voluntati, qui ad hoc ſolempne Dedicationis ex diverſis Regnis confluxerunt, ac bonum & acceptum coram Deo & hominibus Domini Apoſtolici & Imperatoris Decretum aſtruxerunt: & omnium graduum, Epiſcoporum, Abbatum quoque, banno corroborari & confirmari hanc Imperatoris petitionem univerſi, magni & parvi, acclamaverunt.

ANNO 1166.

Desunt nomina testium.

Lætetur igitur & exultet ineffabili gaudio Aquisgranum, Caput Civitatum, venerabilis Clerus cum devotissimo populo, quod in Diademate Regni aliis Principibus & gloriosis locis speciosissimo ornamento distinctis in capite Coronæ positum quasi prælucidarum gemmarum splendore choruscat, & illo singulari & corporali gaudet patrono, qui Christianæ fidei illustratione & legis, qua unusquisque vivere debeat, Romanum decorat Imperium. Hoc est enim mutatio dexteri Excelsi, quod pro Grano fratre Neronis fundatorem habet sanctissimum Carolum; pro pagano & scelesto Imperatorem Catholicum.

Cujus nos, quantum propria Divinitas concesserit, pietatis vestigiis inhærentes, venerabilem Clerum Aquensem, unà cum Ecclesia sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ, excellentissimo opere constructa, & omnibus prædiis ejus, nec non ipsam Civitatem Aquisgranum, quæ caput & sedes Regni Theutonici est, unà cum omnibus civibus ejus tam minoribus quàm majoribus, sub nostram Imperialem tuitionem suscepimus, & omnem libertatem & justitiam, quam sanctissimus Carolus ejusque successores eis dederunt, ipsis confirmamus, statuentes & lege perpetuò valitura confirmantes, ut omnes Cives nostri Aquenses per omne Romanum Imperium negociationes suas ab omni theolonei, pedagii, curadiæ, vectigalis exactione liberi absque omni impedimento liberè exerceant: & sicut sanctissimus Carolus Imperator instituit, indigenas hujus Civitatis sacræ & liberæ nemo de servili conditione impetat, nemo libertate privare præsumat: insuper omnes ad hanc sedem pertinentes nullus Regum vel Imperatorum, ubicunque morentur, alicui personæ in feudum concedendi habeat potestatem.

Cæterum ut omnes sacratissimæ Constitutiones beatissimi Caroli totius perhennitatis robur obtineant, præsentem inde paginam conscribi, & aurea bulla signique caractere nostri signari jussimus.

SIGNUM DOMINI FRIDERICI
Romani Imperatoris Clarissimi.

Ego Henricus sacri Palatii Protonotarius, vice Christiani Archicancellarii & Moguntinæ Sedis Electi, recognovi. Datum Aquisgrani, anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo sexagesimo sexto, Indictione quarta decima, sexto Idus Januarii: regnante Domino FRIDERICO Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno Regni ejus quartodecimo, Imperii verò undecimo.

Nos igitur, qui fidem & obsequia nostrorum fidelium non patimur irremunerata transire, attendentes fidem puram & devotionem sinceram, quam prædicta universitas, fideles nostri, ad Majestatis nostræ personam & sacrum Imperium habent, pro gratis quoque servitiis, quæ nobis & Imperio exhibuerunt hactenus fideliter & devotè, & quæ exhibere poterunt inanteà gratiora, ipsorum supplicationibus favorabiliter inclinati suprascriptum Privilegium Divi Augusti, avi nostri prædicti, huic nostro Privilegio de verbo ad verbum inseri jussimus, omnia quæ continentur in eo de Imperialis præeminentiæ gratia confirmantes. Statuimus itaque Imperiali sanccimus Edicto, quatenus nullus Dux, nullus Marchio, nullus Comes, nulla denique persona, alta vel humilis, Ecclesiastica vel mundana, universitatem prædictam contra præsentis Privilegii nostri tenorem ausu temerario inquietare, molestare seu perturbare præsumat. Quod qui præsumpserit, indignationem nostri culminis se noverit incursurum, & centum libras auri optimi pro pœna compositurum, medietate scilicet Cameræ nostræ & reliqua medietate passis injuriam applicanda. Ad hujus autem innovationis & confirmationis nostræ futuram memoriam, & robur perpetuò valiturum, præsens privilegium fieri, & bulla aurea typario nostræ Majestatis impressa jussimus communiri. Hujus rei testes sunt:

Raimundus Comes Tholosanus,
Emico Comes Silvester,
Bartholdus Comes Sacrimontis,
Richardus Comes Casertanus,
Magister Petrus de Vinia,
Theobaldus Franciscus,
Gebehardus de Bittengowen,
& alii quàm plures.

SIGNUM DOMINI FRIDERICI II.
Dei gratia invictissimi Romanorum Imperatoris semper Augusti, Jherusalem & Siciliæ Rex.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo quadragesimo quarto, mense Augusto, secundæ Indictionis, imperante Domino nostro FRIDERICO SECUNDO gloriosissimo Romanorum Imperatore semper Augusto, Jherusalem & Siciliæ Rege: Romani Imperii ejus anno vicesimo quarto, Regni verò Siciliæ quadragesimo sexto. Datum Pisis, anno, mense, indictione præscriptis.

FRIDERICUS DEI GRATIA ROMANOrum Imperator semper Augustus, & Siciliæ &c. Rex Jherusalem.

ROMA CAPUT MUNDI REGIT ORBIS FRENA ROTUNDI.

LIV.

1172. 4 Juillet.

Testamentum GUINARDI *Comitis* Rossilionensis, *quo Comitatum prædictum, & quicquid ad eundem pertinet* ILDEFONSO *Regi* Aragonensium *relinquit, hac conditione, ut quæ Monasteriis, Templariis, Hospitalariis, Ecclesiis atque aliis per idem Testamentum suum legavit atque concessit, manuteneat, & frui ipsos in pace faciat. Actum 4. Nonas Julii Anno Incarnationis* 1172. *Regnante Lodoico Rege.* [PETRI DE MARCA Marca Hispanica in Appendice. col. 1360. Ex Archivo Regio Barcinonensi. On trouve aussi cette Piece dans la Catelogne Françoise pag. 197.]

IN Dei nomine. Notum sit cunctis præsentibus atque futuris quòd ego Guinardus Comes Rossilionensis, futuri timens discussionem judicii, & heres esse cupiens regni cælestis, in meo bono sensu & plena memoria condo meum Testamentum totius averi & honoris mei, testesque præsentes subscribere & confirmare illud præcipio. In primis dono Domino Deo & beatæ Mariæ Fontis frigidi me ipsum per vitam & per mortem, ita quòd si vivens seculum reliquero, ibi ad religionem veniam, ibique Monachus pauperque miles Christi Jesu efficiar; si autem citra mare mortuus fuero, ibidem corpus meum ad sepeliendum relinquo. Relinquo Monasterio Fontis frigidi mille centum morabatinos bonos, quos donent prædicto Monasterio Templarii pro mea laboratione quam relinquo eis in Pugols. Relinquo prædictis Templariis pro amore Dei & salute animæ meæ meum Castrum de Palatio cum omnibus terminis suis, cum ingressibus & egressibus suis, & cum omni jure suo, sicut ego possideo & possidere videor, sicut meliùs potest scribi & intelligi. Similiter relinquo Templariis furnos de Perpiniano, & ut in prædicta villa furnos vel furni fieri non possint sine licentia eorum. Relinquo etiam eis ipsas heminas de Perpiniano & molinos qui sunt juxta portale qui exit ad Maleolas. Relinquo hospitali de Jerusalem meum Castrum de Malpas cum omnibus terminis suis & cum omni jure suo, cum ingressibus & egressibus suis, sicut ego possideo & possidere videor, & cum terris tam eremis quàm condirectis, sicut meliùs potest scribi vel intelligi. Relinquo Guillielmo de Castro novo ipsum honorem, quem sibi clamabat in prædicto Castro, & teneat illum per prædictos Hospitalarios. Relinquo etiam eis Campum de Stagno qui est in adjacentia Sancti Johannis Perpiniani, de quo ejeci aquam, & molinos quos Bernardus Sancius habet in pignore pro mille solidis, qui sunt subtus domum leprosorum. Relinquo Monasterio Sancti Genesii albergam quam in eo habeo, & ut in valle Sancti Petri in proprio honore habeat proprium Custodem qui diligenter custodiat, ne bajulus meus de colligendis expletis aliquod damnum faciat prædicto Monasterio. Relinquo Monasterio Sancti Andreæ boscum quem habeo in adjacentia & in decimale Sancti Martini de Ripa cum omnibus terminis suis, cum ingressibus & egressibus, & cum omni jure suo, & albergam quam habeo in prædicto Monasterio per me & per omnes successores meos. Relinquo etiam prædicto Monasterio omne pignus quod Bernardus de Rocha habet per me in villa de Cabanas & in villa Sancti Martini de Ripa, & ipsius Abbas Monasterii trahat eam de pignore. Relinquo

Anno 1172.

quo Ecclesiæ Sancti Johannis Perpiniani agrarium illorum hortorum qui sunt a Canonica juxta Regum qui vadit ad molendina nova, excepto illo quem dedi leprosis. Relinquo etiam prædictæ Ecclesiæ Sancti Johannis Perpiniani Condaminas quas habeo in adjacentia ejus. Relinquo leprosis Perpiniani agrarium de horto Johannis Roberti. Relinquo Guillielmo Sancti Laurentii & Petro Sancti Hippolyti Albergas quas mihi faciebant. Relinquo populo Perpiniani præsenti & futuro viduaticum quem in eis accipiebam. Relinquo hominibus de Albera omnes meas novas defensas. Relinquo illud quod supra miseram jugi donatico, excepto legitimo usatico. Relinquo Beatrici consobrinæ meæ meum Castrum de Mesova per alodium. Concedo Berengario de Orle unum locum in villa Perpiniani ante furnos ubi possit ædificare duos mansos ad recognitionem Poncii de Tacidone & Raymundi de Redorta & Guillielmi Sancti Laurentii. Ecclesiæ & Populo de Polestres pro malefacto quod eis feci restituo duo mille solidos Melgurienses bonos & mitibiles, ut dividant inter se justè consilio proborum hominum. Hominibus de Cereto aut heredibus aut propinquis eorum relinquo pro malefacto quod eis feci mille solidos Melgurienses bonos & mitibiles, ut dividant inter se justè consilio proborum hominum. Hominibus de Candel, quibus abstuli suum avere, restituo centum solidos Melgurienses. Heredibus Poncii de Baniuls & ceteris hominibus prædictæ villæ restituo trecentos solidos Melgurienses quibus malum feci. Petro Martino fœneratori de Perpiniano pro damno quod ei intulit quidam latro restituo centum quinquaginta solidos Melgurienses. Canonicis Sanctæ Mariæ de Campo restituo ducentos solidos Melgurienses pro malefacto quod eis feci. Restituo hominibus de villa Mulaca pro malefacto quod eis feci mille solidos Melgurienses, ut dividant inter se justè. Hominibus de Canomals restituo pro malefacto quod eis feci trecentos solidos Melgurienses. Pro parte latrocinii Poncii de Navaga quam ego habui, restituo mille solidos Melgurienses ex quibus induantur centum pauperes tunicis novis. Si quid residuum fuerit de illis mille solidis, in cibos pauperum totidem expendatur. Hominibus Maurelianis restituo pro malefacto quod eis feci quingentos solidos Melgurienses. Hominibus de Relon restituo pro malefacto quod eis feci ducentos solidos Melgurienses. Hominibus de Parietes tortas restituo pro maleficio quod eis feci ducentos solidos Melgurienses. Hominibus de domo nova restituo pro malefacto quod eis feci mille solidos Melgurienses. Hominibus de Rogis pro malefacto quod eis feci restituo centum solidos Biterrenses. Restitutionem istam quæ scripta est in hoc Testamento faciant Templarii & Hospitalarii de medietate expletorum illius eleëmosynæ quam eis facio, medium per medium, exceptis illis mille centum morabitinis quos soli Templarii debent persolvere Monasterio Fontis frigidi. Istam restitutionem prædictam faciant Templarii & Hospitalarii ad recognitionem Abbatis Fontis frigidi ad persolvenda debita mea, quæ sunt tria milia quingenti solidi. Relinquo ad recognitionem manumissorum meorum omnia expleta quæ habere debeo in Albera & in Pugols, excepta laboratione quam dono Templariis, & tabernam Perpiniani, & guidaticum vetulum, & expleta quæ exierint de condaminis Perpiniani quæ relinquo Ecclesiis Sancti Johannis Perpiniani. Omnia alia expleta quæ habere debeo in villa Perpiniani, excepto illo quod dedi Templariis & Hospitalariis & leprosis & Ecclesiæ Sancti Johannis, tamdiu teneant donec omnia debita sint persoluta. Quod si post hæc clamor venerit pro debitis vel damnis, secundùm recognitionem suam, tamdiu præfati manumissores prædicta expleta Alberæ & Pugols & Perpiniani teneant, donec omnia sicut justitia & ratio dictaverit sint persoluta. Omnem meum alium honorem, videlicet Comitatum Rossilionensem, & quicquid ad jus illius pertinet in Petralatensi & in Empuriensi Comitatu, sicut habeo vel habere debeo, & sicut in antiquis Cartis inter me & Comitem Impuriensium scriptum est, exceptis his qui in hoc Testamento expressè reliqui Monasteriis, Templariis & Hospitalariis & Ecclesiis & omnibus meis, totum integriter dono Domino meo Regi Aragonensium & successoribus ejus, si obiero sine infante de legitimo conjugio, tali convenientia & tali inspecta ratione ut ipse ea quæ in hoc Testamento pro salute animæ meæ religiosis & venerabilibus locis reliqui, manuteneat, & prædicta religiosa & venerabilia loca ea quæ illis reliqui in pace & quiete absque diminutione seu vexatione in perpetuum tenere ac possidere faciat. Rogo etiam Dominum meum Regem per illam fidem & per illum amorem quem illi demonstro in hoc Testamento, quando meum honorem, qui ad jus illius non pertinebat, illi dono, ut Berengarium de Orle meum parentem & meum carissimum amicum & Poncium de Tacidone & Guillelmum Sancti Laurentii & Raymundum Sancti Laurentii, & omnes meos amicos diligat & defendat ab omnibus hominibus & honoret & omnia quæ illius sunt. Si quis contra hoc meum Testamentum venire tentaverit, agere non valeat, sed in duplo componat. Factum est hoc Testamentum IV Nonas Julii anno Dominicæ Incarnationis MCLXXII. regnante Lodoico Rege. S. Guinardi Comitis, qui hoc Testamentum scribere jussit, firmavit, testibus firmarique rogavit. Testes hujus testamenti sunt Vitalis Abbas Fontis frigidi, & Petrus Abbas Sancti Andreæ, & Raymundus de Caneto, & Raymundus Catalanus, & Berengarius de Orle, & Poncius de Tacidone, & Raymundus de Redorta, & Guillelmus Sancti Laurentii, qui hoc Testamentum testificant, Arnaldus Levita & Monachus Sancti Andreæ, qui hoc Testamentum scripsit sub die & anno quo supra.

LV.

Decemb.

Charta Conventionis habitæ inter Ildefonsum *Regem Aragonensem &* Bertrandum *Comitem Melgoriensem quâ dictis Comes donat Regi in perpetuum Castrum & Comitatum* Melgorii, *& iterum ab eodem in Feudum accipit. Actum apud Montem Pessulanum Mense Decembri Anno Incarnationis* 1172. [Petri de Marca Marca Hispanica in Appendice col. 1358. Ex Archivo regio Barcinonensi.]

In nomine Domini. Anno Dominicæ Incarnationis MCLXXII. Mense Decembris. Notum sit omnibus hæc audientibus quòd ego Bertrandus Comes Melgorii filius Beatricis Comitissæ bono animo & mera liberalitate cum hac Carta, nulla vi coactus, sed spontanea voluntate, dono, laudo, & inter vivos transfero & in perpetuum concedo tibi Domino Ildefonso Regi Aragonensi, Comiti Barcheonæ, Marchioni Provinciæ, & cunctis heredibus tuis Dominis Barcheonæ, scilicet Castrum Melgorii & totum Comitatum Melgorii cum omnibus suis pertinentibus & quæ pertinere debent, salvis Domino Guillelmo Montispessulani tenesonibus suis. Ideoque ego Ildefonsus gratia Dei Rex Aragonensis, Comes Barcheonæ, Marchio Provinciæ, recipiens hanc supradictam donationem, bona fide & sine dolo cum hac Carta dono, laudo, & concedo in perpetuum ad feudum honoratum tibi Bertrando Comiti Melgorii & heredi tuo, scilicet prædictum Castrum Melgorii & totum Comitatum Melgorii cum omnibus suis pertinentibus & quæ pertinere debent, salvis Domino Guillelmo Montispessulani tenesonibus suis. Similiter dono & concedo tibi in hoc ipso feudo omne jus & quicquid habeo & habere debeo in Castro Melgorii & in Comitatu pro expensis quas pater & patravus meus ibi fecerunt & totum aliud jus quod ibi habeo vel habere debeo. Et pro hoc feudo tu, Bertrande Comes, & herus tuus Dominus Melgorii debetis mihi & cunctis heredibus meis Dominis Barcheonæ facere hominium & fidelitatem & sacramentum Castri Melgorii & Comitatus & forciarum quæ modò in toto Comitatu sunt vel inantea fuerint, & debetis mihi vel heredibus meis Dominis Barcheonæ reddere Castrum Melgorii & forcias de Comitatu quæ modò ibi sunt vel inantea fuerint, quotiens voluerimus infra quatuordecim dies postquam à nobis vel à nuntio nostro ammoniti fueritis. Et ego prædictus Bertrandus Comes Melgorii promitto & convenio tibi Domino Ildefonso Regi Aragonensi per stipulationem quòd totum hoc ut in hac Carta scriptum est, semper plenariè tenebo & observabo, & nunquam contra hæc aliquo modo vel ratione seu consuetudine vel cujuslibet rei occasione veniam, nec aliquis homo vel femina arte vel consilio seu ingenio meo, sed omnia ista firma & rata manere faciam. Et si aliquo jure vel ratione contra hæc modò vel in posterum venire possum vel potuero, illi juri vel rationi penitùs renuntio. Hæc omnia prædicta, ut in hac pagina continentur, plenariè tenebo & observabo sine dolo & fraude. Sic Deus me adjuvet & hæc sancta Dei Evangelia. Et ego Ildefonsus Rex Aragonensis promitto & convenio tibi Bertrando Comi-

ANNO 1172. ti Melgorii quòd ego non dimittam nec dabo Dominium & Comitatum Melgorii alicui personæ nisi tantùm heredi meo Domino Barcheonæ; & injungo heredibus meis ut hoc similiter faciant, & Dominium & Comitatum Melgorii nulli personæ donent vel dimittant nisi tantùm Domino Barcheonæ. Acta hæc sunt apud Montempessulanum in domo Magistri Maurini in camera. Testes sunt Raymundus Fulco, Raymundus Comes de Paleriis, Raymundus de Montecateno, Guillelmus de Castro veteri, Poncius de Mataplana, Berengarius de Cerritania, Bernardus de Bleta, Raymundus Gaucelini de Lunello, Porcellus, Raymundus de Bocheto, Petrus de Marges, Berengarius Bertrandi de Amillavo, Carbonellus de Arlede, Bernardus Bisbe, & Silvester, qui hanc Cartam scripsit.

LVI.

1178. 13 Juin. *Instrumentum Pacis & Concordiæ inter* GUILLIELMUM *Marchionem* Montisferrati *ejusque Filios ex unâ, & Homines* Alexandriæ *ex alterâ parte. Actum in Territorio Appiani 13. Junii 1178. Indictione XI.* CUM *Transumpto* JACOBI DE CARREXANA. *7 Novembris 1620. Indictione III.* [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoue.]

L. H. T. Anno Nativitatis Domini millesimo sexcentesimo vigesimo Indictione tertia die Veneris septimo mensis Novembris Dominus Almerius della Salla Potestas honorabilis Burgi *Tridini* præcepit mihi Jacobo de Carexana Notario publico Tridini quatenus infrascriptum Instrumentum autenticare & in publicam formam redigerem ita quod vim & robur publici & autentici Instrumenti perpetuo obtineat firmitatem & eidem plena fides adhiberi possit & hoc in præsentia testium ad hoc vocatorum, videlicet Jonaxii de Carrexana Notarii & Domini Bonifatii de Montellis de Hypporigia Juris utriusque periti, tenorem hujusmodi continentem. Anno Dominicæ Incarnationis millexìmo centeximo septuagesimo octavo die Martii qui est XIII. Mensis Junii Indictione XI^{ma}. Breve concordiæ & Pacis factæ & compositæ inter Dominum Guillielmum Marchionem Montisferrati, & ejus filios, & ex altera parte Homines Alexandriæ Civitatis per eorum missos Dominum Thebaldum de Roglerio Potestatem eorum, & Petrum Caneffum, atque Balernum eorum Consules. Quæ Pax & Concordia talis est. Ipse enim Dominus Marchio per se & per omnes homines suæ Partis, & prænominati Potestas, & Consules Alexandriæ per se, & Alexandrinos, & per omnes homines suæ Partis fecerunt invicem finem, & pacem de omnibus Malefitiis hinc inde usque modo perpetratis a quocunque, & qualitercunque facta forent. Insuper Dominus dictus Marchio juravit ad Sancta Dei Evangelia, quod bona fide sine fraude tenere habet amodò firmam pacem per se, & suos homines omnibus Alexandrinis, & omnibus hominibus suæ Partis in personis, & rebus eorum omnium, & quod bona fide salvare & guardare habet omnibus hominibus Alexandriæ omnes eorum rationes, & bonas usantias, quas habebant tempore, quo Dominus Fridericus Imperator Primus venit Terdonam & quod laudare, & confirmare habet Statutum Civitatis Alexandriæ, & quod bona fide & sine fraude & malo ingenio dabit operam ad suum posse ut Dominus & Imperator hæc omnia laudet & confirmet, & spetialiter Statutum Alexandriæ ut eam in Civitatem laudet, & confirmet, & quod omnes qui sunt vel fuerunt de VII. locis ex quibus Alexandria constat & est ædificata, sive Domino F. Imperatori fidelitate, vel carcerali custodia teneatur, penitus absolvet, & absolvi faciet usque proximum Festum Sti. Petri, nec de cetero aliquem Alexandrinum in habitatorem recipiet, nec fraudulenter abstrahet quatenus habitaculum Alexandriæ Civitatis unquam minuatur. Et quod Uberto de Fredova bona allodia, & feuda, quæ non à Marchione tenet quietè ubi relinquet, quæ non clara fuerint, & si dubium fuerit per Vassalos & per alios homines cognoscatur, de feudis vero quæ a Marchione tenet, si inde erit controversia sub Curia sua decidatur infra duos menses proximos & quod per eum non stabit quin causa illa finiatur. Guano vero Guillelmo de Belmonte, & eorum hominibus idem faciet, & observabit, quod faciet hominibus Portæ Gamundii, & Marentii. Consortes vero eorum cum suis hominibus redeant per eorum loca, salvis Justitiis eorum, & Marchionis. Item idem faciet Guillelmo Rogerio, & Consortibus ejus, & filiis Byoni & hominibus de Cassino, quod faciet hominibus Portæ Gamundii, & Marentii. Famulo verò omnem suam rationem dimittet faciente eo sibi rationem. Item juravit, quod faciet filios suos hoc idem sacramentum facere & tantos de sua Curia quantos Alexandrini voluerint, & Dominam Comitissam Uxorem suam nobiii fide promittere sic attendere ex sua parte. Et addidit in sacramento: Si Dominus F. Imperator noluerit hoc confirmare nec treguam Alexandriæ tenere, Ipse Marchio bona fide sine fraude adjuvabit Alexandrinos sive alios suos homines, Alexandrini autem facient fidelitatem Marchioni, & Uxori, & filiis ejus, & jurabunt salvare, & guardare Marchionem, & Uxorem, & ejus filios contra omnes homines, & adjuvare eum pro posse ad tenendum omnia sua. Homines vero Gamundii & Marentii fori jurabunt fidelitatem Vassalli, ut Vassali, cæteri autem ut Pagisani, homines vero Bergulii, Roboren. Soler. Oviliarum Quargenti jurabunt fidelitatem contra omnes, salvis fidelitatibus & justitiis Dominorum suorum, & omnes Alexandrini jurare debent tenere firmam pacem Marchioni, & ejus filiis, & Marchioni Alberto de Incisa, & senioribus de Laverio, & omnibus aliis hominibus suæ Partis, scilicet Lombardis, & quod non recipient amodo aliquem Comitem, nec Marchionem, nec Castellanum in habitatorem, exceptis Marchione Malaspina & Marchione de Cravexana, & illo de Palolde & alios quos jam receptos habent, & quod nullum de terra Marchionis accipiant in habitatorem absque ejus parabola, & jurabunt quod non facient juramentum cum Ast, cum Terdona, nec cum Papia, & quod dabunt Marchioni suum quartum, & sua ficta, & omnes suas rationes & justitias & Pedagium, & Curadiam Civitatis, excepta decima Pedagii, & Curadiæ quæ est Archiepiscopi Mediolani, quinque vero placita concilia totins Civitatis habeat Marchio, & Pontaticum Pontis Tanari, excepta decima quæ est Archiepiscopi, & tertia parte, quæ est Marchionis Mallaspinæ. Et quod facient ei unum exercitum per annum pro communi eorum expensa, Imperatore non habente guerram cum Lombardia, vel eo non morante in Lombardia, excepto si Papienses essent in eo Exercitu pro Communi. Item facient ei Palatium unum in Alexandria Civitate & quod bona fide dabunt operam ut Dominus Apostolicus & Rectores Lombardiæ hæc omnia laudent, & confirment, & adjuvent illam partem quæ observare voluerit istam Pacem & cum Consules Alexandrini constituentur per singulos Annos, debent jurare, salvare, & custodire Marchionem, & Uxorem ejus & filios & omnia sua. Et si de aliquo Capitulo istorum aliqua oriretur discordia inter Marchionem, & Alexandrinos, reformetur, & decidatur per Magistrum Hospitalis Jherusalem, & per Abbatem Monasterii Stæ. Mariæ de Sto. Andrea de Sexto. Hæc omnia jurabunt Alexandrini salvis rationibus, & Justitiis, & Concordiis Archiepiscopi Mediolani, & salva Concordia Societatis Lombardiæ juraverunt & tenentur de statu, & unitate Lombardiæ & ejus Societatis, & salvis Conventis & Concordiis, quas habent cum Marchione Malaspina quia inter eos convenit quidem. Et ad hanc Pacem, & Concordiam confirmandam, & laudandam interfuerunt Malsiliotus de Ermenulsis & Vilielmus de Osa Consules Communis Mediolani, Obertus de Bonefatio Consul Communis Planc. & Gregorius Bouxatus Consul Communis Novariæ Legati Rectorum Lombardiæ, qui ad colloquium Mediolanense convenerant. Unde plures Cartas sunt rogati scribi uno tenore. Actum in Territorio Appiani Fel. Signa manuum infrascriptorum Marchionis & Potestatis, & Consulum Alexandriæ qui hanc Cartam ut supra fieri rogaverunt, & suprascriptorum Legatorum, Rectorum, qui consenserunt atque interfuerunt testes Bernardus Marchio de Occiniano, Albertus Marchio de Incisa Elemosina Archipresbiter de Quargento, Ugo de Parma filius Thebaldi, Pastronius de Vignale, Ferrarius de Valenza Accata. ANNO 1178.

Ego Stephanus Notarius sacri Palatii jussu prædictorum Marchionis, & Potestatis, & Consulum Alexandriæ rogatus scripsi, & interfui, & alii multi ibique de Curia Marchionis juraverunt idem sacramentum, quod fecit Marchio Pastronus, Jacobus Vescontus, Ferrarius de Valenza, Curtus Foncis Anricus de Caliano, Accata Pau. Mut. & Raymundus de Filizano, Manfredus Paniza, Guardalosus Oglerius de Castronovo, Nicolaus & Presbiter de Sto. Salvatore Guillelmus Scazosius Germanus de Camag. Jacob Pastro-

ANNO 1178. Paſtronus, Obbus & Albertus, & Aſclerius de Cortexella, Guillielmus Poccapalea, Guillelmus Zacca, Obertus de Orzano, Guido Putalia, Caſul. de Solerio, Roffinus Guaſcus, Petrus Abbas, Johannes de Cerredana, Azus de Cazulino, Johannes de Monte Guimerii. Ex parte verò Alexandriæ juraverunt ſic inter ſtatutum eſſe, Petrus Canephus, Ballemus Obertus, Nacta, Accata, & alii plures.

L. H. T. Ego Fremoſius Ferrarius Notarius Tridini prædictum Inſtrumentum vidi, audivi, & legi, & nihil dicto, quod fiat in ipſo mutatum. Ideo me ſubſcripſi, & ſignum meum conſuetum appoſui.

L. H. T. Ego Arduinus Trivella Notarius Tridini prædictum Inſtrumentum vidi, audivi, & legi, & nihil de eo, quod erat in ipſo mutatum, & ideo me ſubſcripſi.

L. H. T. Ego Jacobus de Carrexana Notarius publicus Tridini, hoc exemplum ex autentico Originali exemplavi, & ſicut in eo continebatur ſic & in iſto continetur exemplo, nihil addito, vel dempto, quod ſenſum mutet, vel intellectum, & ideo me ſubſcripſi.



Cum ejus Authentico in pergamena ſcripto ſic ut ſupra expedito in ſecretiori Archiducali Archivio Mantuæ adſervato præſens ſumpta copia omnino conferre atteſtor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ, Notarius ac dicti Archiducalis Mantuæ ſecretioris Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, ſolita atteſtatione, ſubſcripſi factam hac die 12. Septembris 1720.



Ita verum eſſe affirmo Ego Joſeph Maria Caſtileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 13. Septembris 1720.

LVII.

1180. 13 Juillet. *Decretum* FRIDERICI I. *Romanorum Imperatoris pro* ADILBERTO *Epiſcopo* Friſingenſi *in ſolenni Curiâ Ratisbonæ datum, quo translatio Fori in Vergen cum Ponte per* HENRICUM DE BRUNSWICK *Ducem* Bavariæ, *&* Saxoniæ *in villam Munchen violenter facta, irrita pronunciatur, ipſumque Forum cum memorato Ponte præfato Epiſcopo reſtituitur, & confirmatur. Actum Ratisbonæ 3. Idus Julii Anno ab Incarnatione Domini* 1180. *Regni ejus XXIX. Imperii vero XXVI. Indictione XIII.* [GOLDASTI Conſtitutiones Imperiales Tom. I. pag. 284.]

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Imperator & Semper-Auguſtus.

1. Quæ Imperiali conſtituuntur authoritate, Literis competit annotari, ne vel tranſeuntium temporum antiquitate in oblivionem deveniant, vel pravorum hominum fraudulentis machinationibus indignam ſui mutationem incurrant.

2. Noverint igitur univerſi, tam præſentes, quàm poſt futuræ ætatis, fideles Imperii, qualiter dilectus noſter Adilbertus Friſingenſis Epiſcopus, ad Majeſtatis noſtræ præſentiam accedens, humiliter nobis conquerendo ſignificavit, quòd Nobilis vir, Henricus de Brunſwick, quondam Dux Bavariæ & Saxoniæ, forum in Vergen cum ponte, quod Eccleſia ſua à longè retroactis temporibus quietè poſſederat, deſtruxerit, & illud in villam Munchen violenter tranſtulerit. Cujus ſiquidem rei veritas, etſi noſtræ conſtaret Serenitati, ipſe tamen eam ſeptem legitimis teſtibus, in noſtra comprobavit audientia. Sunt autem hi: Conradus Saltzburgenſis Archiepiſcopus, Chuno Ratisbonenſis Epiſcopus, Berchtoldus Marchio Iſtriæ, Gebehardus Comes de Sultzbach, Otto Palatinus major, & frater ejus Otto minor, Fridericus Burggravius. ANNO 1180.

3. Conſequenter igitur ſuper eadem cauſa à Principibus Curiæ noſtræ, requiſita ſententia, judicatum eſt, quòd præfati Henrici factum temerarium in irritum ducere Imperiales deberet autoritas.

4. Quocirca ſecundum juris tenorem, translationem prædicti fori in vacuum revocantes, ipſum forum cum ponte memorato, fideli noſtro Epiſcopo Friſingenſi, ſuisque ſucceſſoribus, reſtituimus, & præſentis Scripti privilegio eis & ſuæ Eccleſiæ in perpetuum confirmamus.

5. Item ad inſtantem prætaxati venerabilis Epiſcopi poſtulationem ex indulgentia Imperialis Clementiæ permiſimus & benevolo approbamus aſſenſu, ut prædia quæcunque ſumptibus ſuis ipſe conquiſivit, pro libitu ſuo Eccleſiis vel aliis religioſis locis, ſeu ad Altaria quælibet poſſit contradere, & de earundem præ aliorum reditibus pro ſuo arbitrio ordinare.

6. Et ut hæc noſtra Conſtitutio in omne ævum rata permaneat & inconvulſa, per præſentem paginam in memoriam facti conſcribi fecimus, & Majeſtatis noſtræ bulla communiri. Teſtes hujus rei prædictus

Conradus Saltzburgenſis Epiſcopus.
Chuno Ratisbonenſis Epiſcopus.
Berchtoldus Marchio Iſtriæ.
Otto Palatinus Major. } ſc. de Scheiren & Witteſ-
Otto Palatinus minor. } pach.
Gebhardus Comes de Sultzbach.
Fridericus Burggravius.......
Item alii teſtes, qui eidem negotio interérant:
Diethpoldus Patavienſis Epiſcopus.
Henricus Curienſis Electus.
Geſſiodonius Mantuenſis Epiſcopus.
Gotefridus Cancellarius Imperialis.
Rudolphus Notarius Imperialis.
Romanus Præpoſitus Halberſtattenſis.
Henricus Burggravius.....
Siberto Comes de Nuiwenburg.
Heinricus Comes de Altendorff.
Degenhard Comes de Holenſtain.
Conrad Burggravius de Nurmberg.
Amelbrecht de Lochhofen.
Heinricus Marſchalch de Papenheim.
Burckhardus Camerarius.
Atzo Camerarius.
Regilo Camerarius.
Rudolphus de Waldecke.
Heinricus Felix Prior.
Adilold de Dombach.
Engelram de Achdorff, & frater ejus Heinricus.
Rudolphus de Ried.
Hartinus Malſcadus.
Berchtholdus de Reihemhauſen.
Sibot de Holtzhauſen.

Ego Gottfridus Imperialis Aulæ Cancellarius vice Domini Chriſtiani Moguntiæ Sedis Archiepiſcopi, Germaniæ Archicancellarii, recognovi.

Signum Domini FRIDERICI Romanorum Imperatoris invictiſſimi.

Acta ſunt hæc anno ab incarnatione Domini MCLXXX. indictione XIII. Regnante FRIDERICO Romanorum Imperatoreglorioſiſſimo: anno Regni ejus XXIX. Imperii verò XXVI. Datum Ratisbonæ in ſolenni Curia, III. Idus Julii, feliciter: AMEN.

LVIII.

Confirmatio FREDERICI *Romanorum Imperatoris ſuper ſententiâ latâ in placito generali pro* ALBERTO, OBIZONE, *&* BONIFACIO *Marchionibus contra Communitatem de* Eſte. *Datum Maguntiæ. 4. Kal. Maji.* 1182. *Indict. XV.* [LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Eſtenſi part 1. cap. 35. pag. 349.] 1182. 28 Avril.

DEI gratia Romanorum Imperator Auguſtus fidelibus ſuis Al. O. & Bo. Marchionibus de Adeſte gratiam ſuam. Didicimus quod ſapientes veſtri Arardus de Monticulo, & Bonus Johannes, & Albertus Judices talem de placito, quod erat inter vos & homines

ANNO 1182. nes de Este, dederunt sententiam. In nomine Domini. Cum Marchiones omnes de Este, videlicet Al. O. & Bo. ex Prædecesforum suorum more in placito generali ad singulorum hominum justitias faciendas in Este residerent, adessent cum eis Arardus, Bonus Johannes, Albertus, Girardus Auliverius Judices, Otolinus de Roca, Gerardus de Lusia, Calzollarius de Pressana, Frogerinus Montis scilice, Artusinus de Noclezola, Mainentus de Rodigio & alii multi, grandem querimoniam jam dicti Marchiones fecerunt supradictis Judicibus de hominibus de Este, qui injuste tenebant Palludes in Curte Este, quas dicebant fore Regales, & per Imperium ad se pertinere, & alia Regalia tam in fluminibus publicis navigabilibus, quam in viis. Et dicebant, quod invaserant Communia tam in Montibus, quam in planitiis, & in nemoribus, quæ dicebant partim sua, partim Communitatis de Este fore: quæ tota a juratis ellectis tam a Marchionibus, quam ab hominibus de Este per sacramentum suum dicta fuerunt, qui omnes singulariter coram Marchionibus, & vicinis, juraverant veritatem omnem dicere, & falsitatem totam tacere. Ob quam rem prædicti Judices, scilicet Arardus, Bonus Johannes, Albertus, auditis & bene inquisitis juratorum allegationibus, videllicet Johannis de Bruno, Azonis de Ferrario, Roberti de Valle, Petri de Gissa, Manelmi, taliter protulerunt. Videlicet judicaverunt Palludes omnes de Curte Este, quæ a longissimo tempore fuerunt palludes, quarum non exstat ullius memoria non esse palludes, fore Regalia, & ad Marchiones per Imperium pertinere. Et si quid in flumine publico navigabili, vel ex quo navigabile fieri potest, hedificatum est, ita ut navigii iter impediatur, prædicti Marchiones destruant vel destruere faciant. Similiter & si in ripis fluminum aliquod hedificatum est, ita quod usus riparum deterior sit, a Marchionibus destruatur. Pro invasionibus factis tam in aquis, quam in viis, ut unumquemque invasorem faciant dimittere quod invasit, & pro singulis invasionibus VI. Solidos componat invasor. Set si quis occupavit vel invasit commune in aliquo loco, in monte, seu in plano, dimittat Marchionibus, & Communitati, quod occupavit, & bannum persolvat.

Actum est hoc Anno Domini MC. LXXXII. die Mercurii, qui fuit quintus exeunte Mense Januarii, Indictione XV. in Este in Placito generali juxta Ecclesiam sanctæ Teclæ, in presentiæ Communitatis de Este, & aliorum supradictorum, & Prioris de Carcere, Jordannis de Buso, Vallariani de Urbana, Mussi, Coneti Montis scilice, Schifati, Turmanni de Castro novo, & aliorum multorum. A qua Sententia prædicti homines de Este ad nos appellaverunt. Ob quam rem habito consilio fidelium & sapientum nostrorum, prædictam Sententiam laudamus, & Imperiali Auctoritate confirmamus, omnibus omnino precipientes, ne contra hanc Sententiam venire præsumant. Datum Maguntiæ IV. Kalendas Maii.

LIX.

1183. 25 Juin. *Pax publica per* FRIDERICUM I. *Romanorum Imperatorem pro Partibus Lombardiæ sancita. Concedit Regalia quædam Civitatibus; cæteraque sibi retinet; Gratiam delicti facit* OPIZONI *Marchioni Malaspinæ. Dat. Constantiæ in solemni Curiâ die 7 Kal. Julii anno Incarnationis* 1183. *Indictione I. anno Regni ejus* (1) 82. *Imperii vero* 39. ACCEDIT *Formula Sacramentorum per Civitates Imperatori, & per Nuncios Cæsareos Civitatibus respective præstandorum.* CUM *Notitiâ illorum qui nomine Civitatum juraverunt.* [Corp. Juris Civilis. lib. de Pace Constantiæ composita.]

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis: Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator, semper Augustus, & filius ejus Henricus, sextus Romanorum Rex, Augustus. † Imperialis Clementiæ immensa Serenitas mansueta, eam semper in Subditis suis dispensationem favoris & gratiæ habere consuevit, ut quamvis districta severitate excessuum Delicta debeat & possit corrigere: magis tamen studeat propitia tranquillitate Pacis & piis affectibus misericordiæ Romanum Imperium regere, & Rebellium insolentiam ad debitam fidem, & debitæ devotionis obsequium revocare. Ea propter cognoscat Universitas Fidelium Imperii tam præsentis Ætatis, quam successivæ Posteritatis, quod nos solita benignitatis nostræ gratia, ad finem & devotionem Lombardorum, qui aliquando nos & Imperium nostrum offenderant, viscera nobis innatæ pietatis aperientes, eos & Societatem ac Fautores eorum in plenitudinem gratiæ nostræ recipimus; offensas omnes & culpas quibus nos ad indignationem provocaverant, clementer eis remittentes: eosque propter fidelia devotæ sinceritatis servitia, quæ nos ab eis credimus certissimè recepturos, in numero dilectorum nostrorum Fidelium computandos censemus. Pacem itaque nostram quam eis clementer indultam concessimus, præsenti Pagina jussimus subscribi; & Auctoritatis nostræ Sigillo communiri: cujus est hic tenor & series.

ANNO 1183. Nos Romanorum Imperator Fridericus, & Filius noster Henricus Romanorum Rex, concedimus vobis, Civitatibus, Locis & Personis Societatis, Regalia & Consuetudines nostras tam in Civitate quàm extra Civitatem, scilicet Veronæ & Castro ejus, Suburbiis etiam, & aliis Civitatibus & Suburbiis, Locis & Personis Societatis in perpetuum; videlicet ut in ipsa Civitate omnia habeatis sicut hactenus habuistis, vel habetis. Extra verò, omnes Consuetudines sine contradictione nostra exerceatis, quas ab antiquo exercuistis vel exercetis tam in Foro, vel in Nemoribus & Pascuis, & Pontibus, Aquis & Molendinis, sicut ab antiquo habere consuevistis, vel habetis in Exercitu, in Munitionibus Civitatum, in Jurisdictione, tam in Causis criminalibus, quàm in Causis pecuniariis, intus & extra, & in cæteris, quæ ad commoditatem spectant Civitatum.

Volumus ut Regalia quæ vobis non concessimus, in hunc modum cognoscantur per Episcopum Loci: & homines tam de Episcopatu quàm de Civitate eligantur Viri bonæ opinionis, & qui ad hoc idonei esse credantur: tales qui nec contra Civitatem, nec nostram Majestatem privato vel speciali odio teneantur: qui jurent quod bona fide & sine fraude perquirent, & inquisita consignabunt ea quæ specialiter ad nostram Excellentiam spectant. Si autem huic inquisitioni supersedendum esse putaverint: Censum duorum millium Marcharum argenti per singulos annos petimus. Attamen competenti moderatione moderabimur etiam quantitatem istam, si enormis visa fuerit. Si quis autem super his quæ vobis concessimus vel permisimus, sive in Civitate, vel extra Civitatem, querimoniam apud Majestatem ipsam deposuerit: ejus querimoniam non admittemus, & silentium ei imponemus.

Hoc quod nos vel noster Antecessor Rex vel Imperator Episcopis, Ecclesiis, vel Civitatibus, vel aliis quibuscumque Personis, Clericis, vel Laicis ante tempus Guerræ dedit, vel quolibet Concessionis titulo concessit, firmum & ratum habemus: salvis superioribus Concessionibus, ut pro ea solita nobis servitia exhibeantur: sed Census non præstetur.

Commoditates quas pro bono Pacis Civitatibus concessimus in Civitatibus, vel extra, illorum Regalium nomine non intelligimus, pro quibus Census debeat præstari.

PRIVILEGIA omnia & data, & Concessiones, quæ in Privilegium vel damnum Civitatum, vel Locorum, vel Personarum Civitatis occasione Guerræ in alicujus injuriam prædictorum à nobis, vel Nuntiis nostris indulta sunt, cassentur, & in irritum deducantur. In Civitate illa in qua Episcopus per Privilegium Imperatoris vel Regis Comitatum habet, si Consules per ipsum Episcopum Consulatum recipere solent, ab ipso recipiant sicut consueverunt recipere: alioqui unaquæque Civitas à nobis Consulatum recipiat. Consequenter verò in singulis Civitatibus Consules constituentur à Nuntio nostro qui sit in Civitate vel in Episcopatu: & Investituram recipient; & hoc usque ad quinquennium: finito quinquennio unaquæque Civitas à nobis recipiat, & intra quinquennium à Nuntio nostro, sicut dictum est, nisi in Lombardia fuerimus: tunc enim à nobis recipiet. Eadem observentur in Successore nostro. Et omnes Investituræ gratis fiant. Cum autem

(1) Cette Constitution est la même que nous avons-déja donnée dans notre Premiere Partie sous l'an 1177. Tom. I. pag. 98. tirée de *Cujas* qui en fut le premier Editeur; sans faire reflexion à celle qui se trouve dans le *Corps de Droit*, & qui est plus entiere & plus ample de la moitié. C'est ce qui nous oblige de la redonner une seconde fois. Au reste il est aisé de voir que les Dates du Regne & de l'Empire, y sont corrompuës. L'Empereur *Frideric I.* fut élu le 5. Mars 1152. & couronné à Rome le 18 Juin 1155. Ainsi il faut lire *Regni ejus* 32, *Imperii vero* 39. la corruption vient de ce que les Copistes ont fait un 8. d'un 3. & un 3. d'un 2. Cependant la même faute se trouve dans toutes les Editions du *Corps de Droit*. [DU M.]

autem nos Imperator divina vocatione decesserimus, vel Regnum Filio nostro concesserimus, simili modo à Filio nostro, vel ejus Successore Investituram recipietis.

In Causis Appellationum, si quantitas viginti-quinque Librarum Imperialium Summam excesserit, Appellatio ad nos fiat, salvo Jure & Moribus Brixiensis Ecclesiæ in Appellationibus: ita tamen, ut non cogantur in Alemaniam ire: sed nos habebimus ut proprium Nuntium in Civitatibus, vel Episcopatu, qui de ipsa Appellatione cognoscat, & juret quod bona fide, & sine fraude Causas examinabit & definiet secundum Leges & Mores ipsius Civitatis, intra duos menses à contestatione Litis, vel à tempore Appellationis receptæ: nisi justo impedimento, vel consensu utriusque Partis remanserit. Consules qui in Civitatibus constituentur, tales sint qui fidelitatem fecerint nobis, vel faciant antequam Consulatum recipiant.

§. 1. Vasalli nostri à nobis Investituram recipiant, & fidelitatem faciant sicut Vasalli, cæteri omnes sicut Cives à sedecim annis usque ad septuaginta: nisi tales Personæ sint, quibus debeant & possint sine fraude Sacramenta remitti. † Vasalli, qui tempore Guerræ vel Treugæ non postulaverint Investituram, vel debita servitia nobis non exhibuerint, hac occasione Feudum non amittant. † Libellariæ & Precariæ in suo statu permaneant, secundum Consuetudinem uniuscujusque Civitatis, non obstante Lege nostra, quæ dicat, Imperatoris Friderici damna omnia & ablata: etiam injurias quas nos, per nos & per nostros ab universitate Societatis, vel ab aliquo de Societate, vel Coadjutoribus Societatis sustinuimus, per nos cum nostra parte remittimus gratis, & plenitudinem nostræ gratiæ eis damus. † Moram superfluam in Civitate vel Episcopatu pro damno Civitatis non faciemus. Civitates murare, vel extra Munitiones facere eis liceat. † Item Societatem quam nunc habent, tenere, & quoties voluerint, renovare eis liceat. † Pactiones timore nostro, vel per impressionem Nuntiorum factæ, cassentur, & pro infectis habeantur, nec pro eis aliquid exigatur. † Pacta Placentinorum, scilicet Pactum Pontis Padi, & fictum ejusdem Pontis, & Regalium, & Datium, & Pactum, quod Episcopus Hugo fecit de Castro Arquato, & si aliqua facta sunt similia ab ipso Episcopo, vel à Communi, vel ab aliis de Societate nobiscum, vel nostro Nuntio, ipso Ponte remanente cum omnibus suis utilitatibus Placentinis: ita tamen quod teneantur persolvere fictum Abbatissæ Sanctæ Juliæ de Brixia, & si quæ sunt similes.

§. 2. Sententiæ quoque quæ de Jure & secundum Leges & Consuetudines contra aliquem vel aliquos de Societate latæ sunt, teneant, sicut de jure contra eos tenerent, si gratiam nostram non habuissent. Quæ verò contra aliquem vel aliquos de Societate latæ sunt occasione Guerræ seu Discordiæ, in irritum deducantur. Possessiones omnes quas quisque de Societate tempore Guerræ tenebat justè, si per vim ablatæ sint ab eis qui de Societate non sint, cum fructibus & sine damno restituantur: vel si eas recuperaverit, quietè possideat: nisi per electos Arbitros ad cognitionem Regalium nobis assignentur. Opizoni Marchioni omnem offensam, quam nobis vel alicui Partis nostræ fecerit, postquam in Societate fuerit, vel per se, vel per aliquam Personam cum Societate, vel defendendo aliquem de Societate, Imperiali Clementia per nos & nostram partem remittimus, & in plenitudinem nostræ gratiæ eum recipimus: nec per nos, nec per interpositam Personam pro præteritis offensis sibi vel Parti ipsius aliquam inferemus injuriam, læsionem, vel coërcitionem. † Amplius eam Jurisdictionem quam Mediolanenses exercere consueverunt in Comitatibus Seprii, & Martexanæ, & Burgariæ, & in aliis Comitatibus, exceptis Locis quæ Pergamenses nomine nostro tenent inter Alduam & Oleum, excepto Romano veteri & Bariano, & eam quam modò exercent, liberè & quietè habeant & possideant, sine contradictione nostra, & Successorum nostrorum, salvis Pactis & Datis, & Concessionibus in suo robore durantibus, quæ Mediolanenses per Commune fecerunt Civitatibus Pergamo, Novariæ, & Laudo: nec per hanc Concessionem lædendis: nec ullum præjudicium fiat Juri aut Consuetudini alicujus Civitatis & Societatis præter dictas Concessiones. † Pacta inter Civitates & Societates quondam facta nihilominus firma & illibata permaneant: nec aliquid intelligatur acquisitum Mediolanensibus in Episcopatu Laudensi præter dictas Concessiones: salvo Jure Aquæ Lambri Mediolanensibus, si quod habent, vel in Pedagio. Omnes de Societate qui fidelitatem nobis jurabunt, in Sacramento fidelitatis adjicient, quod Possessiones & Jura quæ nos habemus in Lombardia, & possidemus extra Societatem, jurabunt bona fide nos manutenere, si opus fuerit; & cùm super hoc per nos, vel per certum Nuntium nostrum fuerunt requisiti: & si amiserimus, recuperare; ita videlicet quòd finitimæ Civitates obnoxiæ sint principaliter ad hoc faciendum: & si opus fuerit, aliæ teneantur ad competens auxilium præstandum. † Civitates quæ sunt extra Lombardiam in suo Confinio, similiter teneantur facere. Si qua verò Civitatum ea quæ in Conventione Pacis ex parte nostra statuta sunt, non observaverit; cæteræ Civitates eam ad id observandum bona fide compellant, Pace nihilominus in suo robore permanente. † Nobis autem intrantibus Lombardiam, Fodrum consuetum & Regale, quæ solent & debent, præstabunt: & vias & Pontes bona fide & sine fraude, & sufficienter reficient: in eundo & redeundo Mercatum sufficiens nobis & nostris euntibus & redeuntibus bona fide, & sine fraude præstabunt: in omni decimo anno Fidelitates renovabunt in iis qui eas nobis non fecerunt, cùm nos petierimus vel per nos, vel per nostrum Nuntium. Si qui ex parte nostra de suis justis Possessionibus expulsi sunt, restituantur sine fructibus & damno: nisi in Causa principali suæ Proprietatis Jure possit se tueri Possessor, salvis prioribus Concessionibus, & omnes offensæ eis remittantur: eodem jure servando iis qui sunt ex parte nostra circa restitutionem, nisi Civitas adstringatur Juramento, ut non restituant: quo casu Arbitrium boni viri volumus pro restitutione succedere; & si qua Controversia fuerit orta de Feudo inter nos & alium qui sit de Societate, per Pares illius Civitatis, vel Episcopatus in quo descendit, agetur: & secundum Consuetudinem illius Civitatis in eodem Episcopatu terminetur, nisi nos in Lombardia fuerimus: tunc enim in Audientia nostra, si nobis placuerit, agitabitur. † Item volentibus venire contra Pacta non per violentiam facta, & Juramento firmata inter Civitates & Civitates, Societates & Societates, & Civitatem & alias Personas, nos Audientiam denegabimus. † Item nos restituimus Stratam Veronensibus: & nominatim recipimus Ozolinum in plenitudinem gratiæ nostræ, & omnem offensam ei remittimus. Datum apud Constantiam solenni Curia, 7 Calendas Julii.

Sequentia desunt in Editione Cujac.

Hanc igitur secundum formam præscriptam, & ut per Mediatores Pacis, videlicet Guillelmum Episcopum Dilcentem, Henricum Marchionem Sarnensem, Fratrem Fridericum de Sylva-benedicta, & Rodolphum Camerarium nostrum, unà cum his bona fide intelleximus, & secundum tenorem, quo eandem Pacem & Concordiam jurari fecimus, & secundum quòd Lombardi eam bona fide intellexerunt, in perpetuum ratum haberi & conservari statuimus: & ut firma permaneat & inconcussa, præsentem Paginam nostri impressione Sigilli fecimus communiri.

Nomina verò Civitatum quibus sic gratiam nostram reddidimus, & præscriptam fecimus Concessionem seu Promissionem, hæc sunt: Vercellæ, Novaria, Mediolanum, Laude, Pergamum, Brixia, Mantua, Verona, Vicentia, Padua, Tervisium, Bononia, Faventia, Mutina, Rhegium, Parma, Placentia. Istis autem Civitatibus & Locis Pacem servari volumus, & gratiam nostram reddimus. Præscriptam autem Concessionem seu Promissionem his non facimus, videlicet Imolæ, Castro Sancti-Cassiani, Bobio, Pleti-de-Guarbadona, Ferotræ, Belutiæ, Tenetæ. Ferrariæ autem gratiam nostram reddimus, & præscriptam Concessionem facimus seu Promissionem, si intra duos menses post reditum Lombardorum à Curia nostra de Pace præscripta fuerint.

Hanc itaque Pacem & Concordiam, sicut præscriptum est, tam nos, quàm Filius noster Henricus Romanorum Rex, per Camerarium nostrum Rodolphum jurari fecimus in animam nostram.

Hi autem sunt Principes & Nobiles Curiæ, qui præscriptam Pacem & Concordiam per se firmam tenere juraverunt: Hermannus Monaster. Episcopus, Henricus Cirnensis electus, Citalinus Curiensis, Abbas Gotifredus Imperialis Aulæ Cancellarius, Otto Dux Bavariæ, Fridericus Dux Sunormæ, Filius noster Bertoldus Dux Zaermoez, Bertoldus Marchio Histriæ, Hermannus Marchio, Veron. Comes, Henricus Dux Spleten. Comes Theopobus de Lexchomienda, Comes Ludovicus, Frater Cancellarii de Olfestre, Rodulphus

ANNO 1183. dulphus Camerarius, Guarnerius de Lombardia, Cano de Minabere, Corradus Pincerna.

Hi sunt Nuncii qui ex parte Longobardorum Pacem præscriptam & Concordiam receperunt, & in præsentia nostra Juramento confirmaverunt. † De Mediolano, Guido de Landriano, Pinamonte de Vicomercato, Adobatus Bultraffus, Guillelmus Burrus, Guercius de Buxolla, Aldericus de Bonate, Rogerius Marcellinus, Lotherius Medicus. † De Brixia, Obrandus de Martinengo, Gozed de Turbiado, Desiderius Judex, Rodulphus de Concipio, Boccatius de Manerbio, Albericus de Caprino. † De Placentia, Girardus de Artizone, Jacobus Strictus, Hermannus de Carnocampo, Judex. † De Pergamo, Albertus de Mapello, Attoficianus, Joannes de Piterigo, Lanfranchus de Monacha, Albertus Attonis, Albertus Albertonis. † De Verona, Corus, Judex; Ubertinus de Carcere, Valerianus de Castello, Martius de Castello, Theobaldinus de Nicaudo, Theobaldinus de Nascenguerra. † De Vincentia, Pileus, Judex; Ubertinus de Fonte-Vivo, Cardenarius Marchus de Pauliana. † De Padua, Jansuzellinus, Judex; Bugelescus de Fonte-Glina. † De Tervisio, Florius, Judex; Gumbertinus. † De Mantua, Alexandrinus, Jacobus de Amica, Angelus, Judex: Henricus de Angelo. † De Faventia, Bernardus, Judex; Hugolinus de Azo. †. De Bononia, Antonius, Potestas; Rolandus Guarini, Matthæus Rodulphi. †. De Mutina, Arlotus, Judex; Reinerius de Bucacabata. † De Rhegio, Albertus Cambiator, Rolandus de Charitate. † De Parma, Jacobus Petri Bravi, Mollobatus, Judex; Vetulus, Judex; Corradus Banzoni. † De Laude, Vincentius de Sisiraga, Anselmus de Summa-ripa. † De Novaria, Opizo de Briona, Tedixius Cabalacius, Gerardus de Bomprando. † De Vercellis, Meardus & Vercellinus. † Hæ autem sunt Civitates & Loca, quæ Pacem præscriptam sub Juramento Lombardorum nobiscum receperunt, & eandem per se juraverunt: Papia, Cremona, Communiterdona, Asta, Cæsarea, Janua, Alba, & aliæ Civitates & Loca, & Personæ quæ sunt, & quæ fuerunt in Pace nostra. † Hæc autem sunt nomina Nuntiorum, qui Investituram Consulatûs à nobis nomine Civitatum receperunt: De Mediolano, Adobatus. De Placentia, Gaardus Artizonus. De Laude, Vincentius Corno. De Vincentia, Pileus. De Padua, Jansus. De Tervisio, Florius. De Mantua, Alexandrinus. De Faventia, Bernardus. De Bononia, Antonius. De Mutina, Arlotus. De Rhegio, Rolandus. De Parma, Jacobus Petri Bravi. De Novaria, Opizo. De Vercellis, Meardus. De Pergamo, Attoficiarius. † Signum Domini Friderici Romanorum Inclytiss. Imperatoris. Ego Gotifredus Imperialis Aulæ Cancellarius, vice Christiani Moguntinæ Sedis Archiepiscopi & Germaniæ Archicancellarii, recognovi. Acta sunt hæc anno Incarnationis millesimo centesimo octogesimo tertio, Indictione prima: regnante D. Friderico Romano Imperatore gloriosissimo, anno Regni ejus octogesimo secundo, Imperii verò 39. Datum apud Constantiam in solemni Curia 7. Calend. Julii. † In Christi Nomine juro ego quòd à modo ero fidelis Domino Imperatori Friderico, & ejus Filio Regi Henrico; non ero in consilio vel facto quòd ipsi perdant vitam, vel membrum, aut mentem, seu Coronam Imperii vel Regni, vel caput: & si scivero aliquem fecisse, vel facere volentem; per me, vel per alium Domino Imperatori, vel Regi, vel Nuntio ejus, sine fraude manifestabo eis, & adjuvabo honorem Coronæ tenere: & si perdiderit, recuperare bona fide in Exercitu & Comitatu adjuvabo. Insuper Pacem Domini Imperatoris Friderici, & Filii ejus Regis Henrici, & suæ Partis factam cum Societate Lombardiæ, & ejus Societatis, sicut scriptum est inde, sine fraude intra quindecim dies post jurata bono intellectu, & Sigillo Imperatoris sigillata observabo bona fide, & sine fraude, & hoc jurare faciam omnes Masculos mecum habitantes à decimo sexto anno supra usque ad septuagesimum, intra quindecim dies postquam juratum habuero; exceptis Servis: & qui per me jurare noluerint, intra tertiam diem Imperatori, vel Regi, vel suis Nuntiis manifestabo per Breve. Millesimo centesimo octogesimo tertio, Indictione prima. Ego juro omnibus Civitatibus Societatis Lombardiæ, Marchiæ, & Romaniæ, & Locis, & Domino Opizoni Marchioni Malespinæ, & omnibus Personis prædictæ Societatis, Concessiones & Permissiones atque Pacta, sicut in Scripto Pacis inter Nuntios Domini Imperatoris, & Rectores & Nuntios Civitatum Societatis Lombardiæ facto continetur, firmas tenere: nec ero in consilio vel facto ubi aliquid prædictorum minuatur alicui de Societate: & si qua Persona, aut Civitas, vel Locus alicui Civitati, vel Loco, aut Personæ prædictæ Societatis, aut jam dicto Marchioni auferre, vel diminuere voluerit, eos vel eas manutenere, & defendere bona fide & sine fraude contra omnes adjuvabo: & omnia Præcepta quæ Rectores concorditer omnes, vel major pars mihi fecerint, sine fraude observabo: & omnia supradicta attendam, à Calendis Majis usque ad triginta annos; & in capite uniuscujusque quinquennii, scilicet si per majorem partem Rectorum requisitus fuero, renovabo: & hoc totum sine fraude jurare omnes homines meæ Civitatis à decimo-octavo anno usque ad septuagesimum faciam, & hæc omnia faciam jurare Consules vel Potestates meæ Civitatis, & Credentias usque ad illum terminum qui mihi constitutus fuerit per Rectores Lombardiæ & Marchiæ, & Romaniæ, in hoc Eloquio. ANNO 1183.

Die Lunæ undecimo Calendas Januarii in Placentia, in Ecclesia Sanctæ Brigidæ, in præsentia Mirabelli. Guillelmi, Garonii Notarii, ibique in eorum præsentia Rectores Lombardiæ, Marchiæ & Romaniæ fecerunt prædictum Saeramentum; nomina quorum sunt hæc: De Brixia, Aldericus de Salla. De Verona, Vozo, Judex. De Bononia, Prendeparte, Potestas. De Padua, Bazotus. De Novaria, Rogerius Marcellinus, Potestas. De Tervisio, Oldericus de Montelio. De Mantua, Guillelmus de Azo. De Placentia, Bonizo, Judex. De Pergamo, Albertus de Ossa, Potestas. De Plebe de Granatina, Petrus Collus, Judex. De Faventia, Guillelmus Botinus, Potestas. De Mediolano, Petrus Vicecomes.

Hæc sunt nomina eorum qui juraverunt, ut superiùs legitur, ut dicti Rectores juraverunt, eo excepto, quòd non fuerunt districti facere jurare homines suæ Civitatis. De Brixia, Desiderius, Judex; Martinus de Potenalupis, Pax Confalonerius. De Padua, Ganiphus Achalaone. De Verona, Cancellarius Crescenonum, & Vivianus Advocatorum. De Tervisio, Travisius de Gualperto. De Pergamo, Lanfrancus de Monacha, Oprandus, Judex, Joannes de Petengo. De Novaria, Fridericus de Bon., Michaël Capra. De Mutina, Rolandus de Baimonte de Garino, Bunalellus de Garbonensibus. De Plebe de Granatoria, Gregorius Consul ita juravit, suus Rector. De Faventia, Anteus, Judex: anno à Nativitate Domini millesimo centesimo octuagesimo tertio, Indictione prima: & postea sequenti die Martis 12. Calend. Januarii Armanus de Parma Rector idem Sacramentum fecit, ut pridem Rectores: & Albertus de Theobaldo similiter.

LX.

Investitura per FREDERICUM *Romanorum Imperatorem Marchioni* OBIZONI DE HEST *data de Marchiâ Genue & de Marchia Mediolani & de omni eo, quod Marchio* AZZO *habuit. Actum in Veronâ in Palatio Sancti Zenonis die Veneris 13 exeunte Octobris 1184. Indictione II.* 1184. 19 Octob. [LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Estensi part. I. cap. 6. pag. 35.]

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Anno Dominicæ Nativitatis MCLXXXIV. die Veneris, qui est Tertio Decimo exeunte Mense Octobris, Indictione secunda. Cum Fredericus Romanorum Imperator apud Veronam in Palatio sancti Zenonis cum maxima Curia esset, ibi in præsentia bonorum hominum nomina quorum hæc sunt: Conradus Archiepiscopus Magontie, Gotifredus Cancellarius, Gotifredus Patriarcha Aquilegie, Pistor Episcopus Vicentie, Drudus Episcopus Feltrensis, D. Wezello de Cammino, Wenzelletus de Prata, Tisolinus de Campo sancti Petri, Rodulphus Prothonotarius, Rodulphus Camerarius, Leonardus Judex Veronensis, Gerardus de Rocha, Aldrigetus filius Arardi. In istorum, & aliorum multorum Nobilium Curiæ præsentia, Dominus Imperator Fredericus investivit Marchionem Obizonem de Hest de Marchia Genue, & de Marchia Mediolani, & de omni eo, quod Marchio Azzo habuit, & tenuit ab Imperio, ita ut jam dictus Marchio habeat & teneat a prædicto Imperatore ad rectum Feudum cum omni honore illud totum, quod ad Imperium spectat & nominatim de eo quod fuit de Duce Henrico, ut jure Feudi ab Imperio habeat tantum. Jam dictus Mar-

ANNO 1184. Marchio tali conditione recepit investituram a prædicto Imperatore de feudo, quod olim a jam dicto Duce Henrico habebat. Quod si Dux, vel ejus heredes terram recupaverint, vel ipse Imperator ei, vel suis heredibus terram reddiderit, quod prædicta investitura nihil debeat ei Marchioni nocere, & insuper omnium rerum possessiones, quas ipse possidebat. Et si aliquis aliquid juris in prædictis rebus seu possessionibus occasione alicujus hereditatis habebat vel competebat, prædicto Marchioni Obizoni, Imperiali Auctoritate dedit, & concessit.

Actum in Verona in Palatio sancti Zenonis.

Ego Manfredinus sacri Palatii atque D. F. Imperatoris Notarius interfui, & scripsi & firmavi.

LXI.

1186. 17. Aout. *Diploma* OTTOKARI *Ducis Styriæ quo* LEOPOLDUM *Ducem Austriæ sibi Successorem nominat in Ducatu, si sine herede decesserit, simulque Privilegia certa Styrensibus constituit. Actum 16. Calend. Septembris 1186. Indictione IV. Concurrentium II.* [R. Streinii **Handfesten/ Fryheiten/ Gerechtigkeiten; und brifflichen Urkunden de Arz-Herzogthums Oesterreich 1. buch.**]

In Nomine Sanctæ Trinitatis & individuæ Unitatis.

OTtokarus Dux Stiriæ omnibus fidelibus in perpetuum. Divinis & humanis Legibus docemur ac propriæ naturæ disciplina commonemur, nostrorum saluti consulere, & eorum utilitati tam omnino quam in posteris providere, vita namque cujuslibet hominis divitis sive pauperis incerta, transit & instabilis. Ideoque quemlibet ante mortem deliberare decet, quid cui qualiter relinquat, quod post retinere non valet. Et quia Deus sola dignatione sive misericordia primo Parentibus nostris, deinde nobis magnam contulit in hominibus & rebus gloriam, sollicitudinem habuimus non minimam, cum non haberemus hæredem, cui nostra omnia cederent in hæreditatem. Communicato igitur meliorum nostrorum Consilio, nobilissimum, strenuissimum fidelissimumque Ducem Austriæ Leopoldum, Consanguineum nostrum, si sine hærede decesserimus, successorem nobis designavimus. Cujus Provincia cum nostra sit contigua, sub unius Pacis ac Principis facilius valeat utraque moderari Justitia. Quem quia nobis amicissimum fore credimus, quam diu vixerit, nihil mali in nos & nostros eum moliri satis confidimus. Veruntamen ne aliquis de successoribus suis, paterni moris simul & mutuæ familiaritatis obliviscens, in Ministeriales & Provinciales nostros, impiè crudeliterve præsumat agere, jura nostrorum secundum petitionem ipsorum scripto statuimus comprehendere, ac privilegio munire, Imprimis, siquidem statuentes, ut si idem Dux & filius ejus Fridericus, quibus nostra designavimus nos supervixerint, nostros in sua potestate habeant. Adeo, quod si etiam regni gratiam amiserint, à nobis sibi collatos amittere non valeant. Postea quicunque de suis nepotibus sibi succedentibus, Ducatum tenuerit Austriæ, Ducatum quoque regat Styriæ, cæteris fratribus nullo modo super hoc litigantibus. Si Dux idem sine filio decesserit, Ministeriales nostri, ad quemcunque velint, divertant. Item Dux Petitiones Ecclesiarum, Advocatias Monasteriorum a parentibus nostris fundatorum sine sub-Advocatis manuteneat, sua Domicilia, Munitiones, terram, ministeriales integraliter possideat, nisi forte petitione parentum ex multis filiis unum contingat alias transferri, causa majoris emolumenti benigna permissione Domini. Item quicunque in Styria vel Austria contraxerint matrimonium, ejus Provinciæ Jus habeant, in qua habitant. Si Styrensis intestatus obierit, jure succedat hæreditatis, qui proximus fuerit sanguinis. Lis exorta vel altercatio super negotio inter Styrenses non Campione, sed probabilium & cæterarum personarum dirimatur credibili testimonio. Quandocunque querimonia de prædiis fuerit habita, ejusmodi quæstio terminetur coram Judicibus probatorum & credibilium testium fidei testimonio. In beneficiis nullam Molestiam, quæ vulgo *Annual* dicitur, sustinere cogantur, sed etiam qui filios non habuerint, filiabus beneficium dimittere non prohibeantur. Beneficia ab aliis Dominis acquisita, si à Duce Austriæ in proprietatem fuerint empta, ei non auferat qui Jure beneficii possideat. De prædiis, quæ Duci Austriæ post obitum nostrum designavimus, interim si ex his fidelibus Ministerialibus ac propriis nostris dederimus, ratum esse decrevimus. Quisquis ergo ille fuerit, qui rerum summam post nos habuerit, circa nostros videlicet Claustrales, Ministeriales & Provinciales hanc formam petitionum earum conscripta modeste conservabit. Verumetiam ab infestationibus & exactionibus, quas per Præcones Austriæ fieri cognovimus, terram nostræ Ditionis sicut hactenus Ministerialis Stirensis alii Stirensi prædia sua vendat, vel etiam gratis tribuat. Similiter quicunque se convertere & de redditibus suis, quod conveniens fuerit Deo conferre disposuerit claustris subter nominatis cum licentia nostra facere poterit, scilicet Traunkirchen, Parsten, Gleinek, Admundt Seckaw, Vitring, Sancti Pauli, Ossiach, Rune Vallis sancti Johannis, Seytz, Voraw, Hospitali in Cerwald, Lambach, Vorbach, sancti Lamperti ex quibus quædam Avi & parentes nostri fundaverunt, omnia autem in multis nobis ministraverunt. Quicunque de nostris super quærimonia sua justa sententia coram nobis non fuerit terminata, eam habet opinionem quatenus coram Duce Austriæ suam renovet causam. Dapiferi, Pincernæ, Camerarii, Marsalci quidem, nostræ sunt Styriæ partes, intranti Duci Austriæ singuli cum suis objectis per officia sua ministrent, ea disciplina, qua nobis & parentibus nostris ministraverunt, petenti Curiam Imperatoris, aut in expeditionem eunti, dicti Officiarii paribus hebdomatibus, paribus diebus, paribusque sumptibus serviant, sicut & hi qui de Austria serviunt. Tandem si quis spreta æquitate clementer gubernare contempserit, sed quasi Tyrannus in nostros se exerceret, appellandi & adeundi Imperatoris Curiam & prætendendi per hoc privilegium suam coram Principibus Justitiam irrefragabilem habeant licentiam. Prætera adjicimus de nostris, ut qui in feudo suo Ecclesiam construere velit, construat, vel parochiæ suæ aliquid conferre voluerit, conferat. Capellanos nostros & Clericos nostros sessionem nobis proximam in mensa, sicut à patre nostro habuerunt, habere volumus. Et ne per Marsalcum hospitiis suis expellantur interdicimus. Acta hæc sunt Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo octuagesimo sexto indictione quarta, Concurrentium secundo, sexto decimo Calend. Septembr. die Dominica Lunæ vigesima octava, in Monte sancti Georgii apud Anesum Forum, ubi asciti in testimonium sunt, præsentesque fuerunt videntes & audientes, quorum nomina subjunguntur, Cunradus Comes de Peilstein. Sifridus Comes de Morlen. Heinricus & Sigehardus Comites de Schalach, Sigfridus & Otto de Leubenowe, Luipoldus & Heinricus Comites de Pleien, Conradus Comes de Dornbec. Albertus & Adalramus de Chambe, Wernherus de Haganawe, Wernhardus Comes de Schownberch, Engelbertus de Planckenberg, Hadmarus de Kuffarn, Wernherus de Grizboch, Fridericus de Perge, Ekebrechtus de Pereneke, Otto Comes de Chlame, Otto de Lengenbach, Heinricus de Wichselberg, Lyndolt de Gutenberch, Conrad & Rudolph de Chymenberch, Wichard de Carlsberch, Rudolph de Fluze, Eberhard de Erhach, & alii quam plures.

LXII.

Vers le 16 Octobre *Donatio Dominæ* PISCIS *facta* BONIFACIO *Marchioni* Montis Ferrati *de* Castro Montis Berzarii *& ejus appertinentiis. Actum juxta Domum B. Mariæ de Rocca Medio Octobri 1186. Indictione IV.* [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoue.]

ANNO 1186.

L. H. T. Anno Domini millesimo centesimo octuagesimo sexto in medio Octobris Indictione quarta, Placuit mihi Dominæ Pisci bona voluntate, & non coacte donare, & tradere tibi Domino Bonifatio Marchioni Montisferrati omne jus & rationem quam habeo vel habere visa sum in Castro Montis Berzarii & in tota ejus Curte, & in omnibus ejus pertinentiis, scilicet in Casis, & fædiminibus, & in omnibus hominibus ejusdem Castri, & suæ Curtis, & in omnibus redditibus annualibus ad me pertinentibus, & in omnibus servitiis annualibus hominum quæ ad me pertinere videntur, scilicet in watis, & scarwatis in fodero, & bannis, in albergariis, in rosis & carrigiis, & in annualibus fictis in angariis, & perangariis, in curadia, in Pedagiis, &

ANNO 1186.

& in omnino omnibus servitiis, quæ usque nunc sum
solita, & visa habere in toto Castro prænominato, &
in tota ejus Curte, & iterum dono omne jus, quod
habere visa sum ego Domina Piscis in Terris arrabili-
bus prænominati Castri, & Curtis in Pratis, in gerbis, in
nemoribus, in Pascuis, in Viis, in Molendinis, & in
locis Molendinorum, in aquis, & in aquarum ducti-
bus, in Fluminibus, in Ripis, & sub Ripis, & in om-
nibus venationibus Nemorum, sive aquarum, & in
omnibus aliis, si quæ inveniuntur servitia prænomina-
torum mei juris, ut amodo in antea prænominatus
Marchio Bonifatius, & vestri hæredes habeatis omne
jus, & rationem secundum quod supra memoratur,
quod habere visa sum in Monte Berzario, & in toto
ejus Curte proprietario nomine, & teneatis, & u-
sufruatis sine omni mea contradictione, & lite, in pa-
ce, & quiete, & sine requisitione mea vel alterius sub-
missæ personæ. Et promitto Ego Domina Piscis tibi
Marchioni Bonifatio, & tuis hæredibus præfatam Do-
nationem pro posse ab omni homine deffendere, & ne-
que per me, neque per submissam personam ullo
tempore inquietare, sed semper tacita, & quieta me
permanere. Et juravi ego Piscis tactis sacrosanctis E-
vangeliis omnia superius nominata semper firma tene-
re.

Facta est hæc Carta Donationis juxta Domum B. Ma-
riæ de Rocca coram Henrico Marchione Incisæ, &
Ferrario Valentiæ, & Tarano, & Guiella Villico de
Rocca, & Behellehem testibus rogatis.

L. H. T. Ego Scopolus sacri Palatii Notarius hanc
Cartam Donationis a Domina Pisce scribere rogatus
scripsi, & complevi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sic ut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ, Notarius ac dicti Archiducalis Mantuæ secretioris Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 12. Septembris 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 13. Septembris 1720.

LXIII.

1188. 7 Juillet.

Pax & Concordia inter Pisanos *&* Januenses *per Cardinales Apostolicæ Sedis Legatos Arbitrio sententiata, in Lucana Civitate Non. Julii anno Incarnat. Dominicæ* 1188 *Indictione VI.* CUM CLEMENTIS *Papæ III. Confirmatione. Dat. Laterani* 2 *Idus Decemb.* 1188. [PAOLO TRONCI, Memorie historiche della Città di Pisa. pag. 15?. *Sur l'Original qui se garde dans les Archives de la Reformation de Florence.*]

CLEMENS *Episcopus Servus Servorum Dei Dilectis filiis Consulibus & Populo Pisanæ Diocesis in perpetuum.*

INutiliter inter discordantes compositione sive Sententiæ proferrentur, si ad memoriam posterorum non redigerentur in scriptum, & ad recidivæ contentionis scrupulum evitandum eis omnis disceptandi aditus clauderetur. Ea propter, dilecti in Domino filii, paci vestræ, & tranquillitati inposterum providere volentes, compositionem, quæ inter vos, & dilectos filios nostros Consules, & Populum Januensem, & Civitates vestras, per dilectos filios Petrum tit. S. Ceciliæ Presbiterum & Sofredum S. Mariæ in viâ latâ Diaconum Cardinales Apostolicæ Sedis Legatos, est provide con-

ANNO 1188.

firmata, sicut in eorum Authentico continetur, & ipsa
est à Partibus sine pravitate recepta & juramento fir-
mata, devotioni vestræ duximus confirmandam aucto-
ritate Apostolicâ, statuentes ut futuris temporibus in-
violabiliter observetur, quam etiam juxta prædictorum
Cardinalium Scriptum authenticum præsenti Paginæ
duximus inserendam de verbo ad verbum, cujus tenor
talis est, videlicet:

Petrus Dei gratia tit. S. Ceciliæ Presbiter & Sofredus
sanctæ Mariæ in viâ latâ Diaconus, Cardinales Apostolicæ
Sedis Legati, Universis Dei fidelibus in pace, & dilectione
colen. pacis, & dilectionis amorem. Inter cætera, quæ sum-
mo Pontifici, ut pote Patri, & Pastori universalis Eccle-
siæ, imminent ex officio pastoralis sollicitudinis exequen-
da, curam ad hoc tenetur gerere specialem, ut materia se-
ditionis & scandali prorsus tollatur de medio, & tranquil-
litas inter Dei fideles per Christi gratiam, & ejus sollicitu-
dinem confirmetur. Hac igitur consideratione induc-
ti & specialiter habentes ad subventionem Terræ sanctæ
respectum, fel. record. B. P. Gregorius primò, &
subsequenter eidem substitutus Ven. P. universalis Ec-
clesiæ Clemens per se, & sibi subditos instantissime la-
borarunt, ut inter Pisanos & Januenses, quos iniqua
& periculosa guerrarum seditio diutius non absque suo,
& aliorum discrimine fatigaverat per bonum pacis ad
plenum possent, auxiliante Domino reformari; instan-
ter proinde commoniti Consules Pisanorum jurave-
runt, prout prædicto Domino P. P. Clementi placuit,
super omnibus controversiis, quæ inter Januenses &
Pisanos vertebant, stare mandatis ejus, quæcumque
per se ipsum vel per certos Nuntios aut Literas suas eis
imponeret. Et nobiles prudentesque viri Niccolonus
& Picchius, Nuncii Januensium Consulum, continuo
hoc idem in animam ipsorum Consulum juraverunt.
Quo facto gratanter pacis osculum ad invicem sibi de-
derunt. Dominus P. P. autem de communi consilio
suorum Fratrum incontinenti præcepit ipsis Januensi-
bus, ut mille de Civibus suis, quos Pisani eligerent,
ut unum hominem in animam totius populi eodem mo-
do facerent pacem juramento firmare. Similiter etiam
præcepit ipsis Pisanis, ut mille de Civibus suis quos
Januenses eligerent, ut unum hominem in animam to-
tius Populi eodem modo facerent juramento firmare.
Quod per Dei gratiam feliciter adimpletum est, super
hoc ergo solitam & paternam gerens sollicitudinem
Sum. Pont. ad imponendum finem supradictis litibus,
& controversiis, nos, licet insufficientes, & immeritos
de communi Fratrum consilio specialiter destinavit, cer-
tam in nonnullis Articulis formam diffiniendi præfigens.
De speciali itaque Apostolicæ Sedis mandato, mercan-
di, immo fœnerandi detestabile genus, quod Domi-
nicalia consuevistis nomine palliare in Sardinia penitus
irritamus, vobis & Januensibus præcipientes sub de-
bito juramenti, ne præteritis hujusmodi contractibus
aliquid addatis, ut ulterius de novo tales præsumatis i-
nire. Licentiam, tamen habeatis, ea absque omni
dolo, & fraude colligere, quæ vobis è tali mercatione
debentur. Præcipimus etiam vobis Pisanis, ne quo-
vis ingenio aliquod impedimentum præstetis, quomi-
nus Januenses universa pignora & possessiones, quas
in Sardiniâ habent, vel habere debent, & præcipue
pignora, Bariolumque Regis Arboreæ quiete, & pa-
cifice teneant, quo usque ipsis de sorte plenaria fuerit
satisfactum. Hoc ipsum vobis Januensibus de pigno-
ribus, & possessionibus Pisanorum sub districtu simili
præcipimus observandum. Vobis quoque Pisanis di-
stricte sub debito juramenti præcipimus, ne aliquod
per vos, vel per alios præstetis impedimentum, quo-
minus universi Judices Sardiniæ, & decem de Magna-
tibus, & potentioribus in uno quoque Judicatu, & in-
terposito Juramento, promittant omnimodam securita-
tem Januensibus, & universis de eorum districtu in
terra & aqua, & ubicumque habent posse, & faculta-
tem, atque licentiam, ut de suis hominibus, quoties
Januenses contra ipsos quærimoniam deposuerint, fa-
ciant eis justitiæ plenitudinem exhiberi, nec impedi-
mento sitis, quominus prædicta juramenta securitatis
in terra & aqua, & in mari, firma & illibata serven-
tur. Vobis etiam tam Januensibus quam Pisanis in
commune præcipimus sub debito juramenti, ut libe-
ram vobis ad invicem promittatis habere facultatem
atque licentiam per Pelagus quocumque volueritis na-
vigandi, & ad portum quemcumque volueritis appli-
candi, & exinde mercimonia transvehendi. Præterea
vobis Pisanis sub debito juramenti præcipimus, ne Ja-
nuenses prohibeatis ad Civitatem & alia loca de distric-
tu, & Fortia vestra libere accedere, & apud vos, si-
cut amicos negotiari. Hoc idem vobis Januensibus

sub

ANNO 1188.

sub simili districto erga Pisanos præcipimus observandum, salvis Decretis ab utraque Civitate absque malitiâ factis. De cæteris autem Capitulis id statuentes præcipimus observandum, ut siqua Partium, se in aliquo senserit prægravatam, & voluerit justitiam postulare, illa Pars contra quam fuerit querela deposita, de plano sine omni dolo, & absque ulla malitiosa dilatione & quolibet maligno subterfugio, coram Judicibus, sive Arbitris ab utraque Parte electis, ei Parti, quæ conquesta fuerit, exhibeat justitiæ complementum. Sententias quoque quas prædicti Judices sive Arbitri duxerint promulgandas, præcipimus utrique Parti, ut Consules suos faciant intra quadraginta dies à tempore latæ Sententiæ numerandos fideliter, & sine fraude executioni mandare. Et ut hoc, quod statuimus debitum sortiatur effectum, præcipimus, ut Januenses de Civitate Pisana & Pisani de Civitate Januense ab hodie intra menses duos vel plures, si voluerint, Judices, sive Arbitros eligant, qui interposito juramento promittant, se quod prædiximus de justitia facienda fideliter adimplere. Ut autem, quod in fine ponitur melius memoriæ commendetur, & tam hoc quam supradicta omnia firmius observentur sub debito juramenti vobis Januensibus, & Pisanis districte præcipimus, ut firmam ac perpetuam inter vos de cætero pacem teneatis, & ubique tam in terra quam in mari inconcusse servetis, & in nullo in personis vel rebus studiose vos præsumatis offendere. Hæc autem juramenta pacis per majores Consules Civitatis singulis annis, & per trecentos idoneos viros, quos Pisani de Civitate Januense & alios trecentos, quos Januenses de Civitate Pisana duxerint eligendos, qui tamen pacem istam specialiter non juratam habuerint, & per unum publicum hominem in animam totius Populi præsente & acclamante Populo de sexto in sextum annum præcipimus innovari. Statuimus quoque, ut Consules, sive Rectores, qui pro tempore fuerint in alterutra Civitate prædicta innovationis juramenta exigant, recipiant & faciant sine dolo & fraude præstari. Si vero quod Deus avertat, contra pacem supra firmatam pro commune alterutrius Civitatis contra alteram offendendo fuerit forisfactum, pace in suo robore permanente per Archiepiscopos utriusque Civitatis, & duos viros Jurisperitos, quos ipsi Archiepiscopi elegerint sine dolo & fraude & malitiosa dilatione in integrum emendetur offensa. Illi autem Jurisperiti, quos Archiepiscopi secum elegerint, statuimus, ut jurent, quod bona fide cum ipsis Archiepiscopis ad reformationem pacis laborabunt, & statuimus, atque præcipimus, ut Consules Civitatum, juxta quod Archiepiscopi ordinaverint fideliter, & bona fide studeant observare, adimplere & executioni mandare. Statuimus etiam ut Consules illorum Mercatorum qui ad diversas Provincias destinantur, jurent quod de querimoniis quæ ad eos deferentur, bona fide justitiam facient & executioni mandabunt, & ad pacem inviolabiliter observandam absque omni fraude studium adhibebunt, & operam efficacem. Hæc omnia supradicta ex parte Domini Papæ & auctoritate, qua de mandato ejus fungimur, in hac parte vobis Consulibus Pisanis & Januensibus, & per vos universitati Civitatum vestrarum, quarum vicem de Mandato ipsarum geritis, in hac parte mandamus, atque præcipimus, ut ad bonum & purum intellectum perpetuo & inviolabiliter observetis, ut autem hæc Deffinitio, & Statutum nostrum perpetuam firmitatem & irrevocabile robur obtineat, præsenti Scripto, & sigillorum nostrorum munimine vobis tradimus insignitum. Data & recitata est hæc Sententia in Lucana Civitate in Curia Domini Episcopi Lucensis, præsentibus eodem Domino Guillelmo Episcopo Lucense & Alcherio Vecchii Lucense Potestate & donato de Ricottis, & Locterio Bernardi ejus Consiliariis, & Bonfilio ejusdem Lucanæ Civitatis publico Cancellario, & Forte-guerra, & Rolando Guarmignani, & Jacobo de Cervasiis Jurisperitis, & Salamoncello, & Ildebrandino filio Malpilii, & Borcaino Alteminello de Alteminellis Batroso, Guidone Uberti de Tralmo, & Ildebrando de Gottellis Egregiis Lucensibus Consulibus, & Gargosso de Alica, & aliis pluribus Nobilibus Lucanæ Civitatis Concivibus, & multis aliis Lucani Populi, & præsentibus Pisanis Consulibus, videlicet Ugone Alde Vicecomite; Ildebrando Bambone, & Vitale Gattahianca, & Lamberto olim Rainerii Pandulphi, & Philippo olim Vernagalli; & Pipino olim Henrici Friderici, & præsentibus Viris Sapientibus Civitatis Pisanæ; scilicet Bulgherino Vice Comite Ugonis, & Uguccione olim Lamberti Bononis, & Gaetano Burgundi, & Bulso olim Petri Albitonis, & Guillelmo filio Gerardi Seretti, & Ugone olim Bernardi Marignani Judice, & Notario; præsentibus quoque Nicola Ebriaco Januense Consule, & Nuccelone Viro utique sapiente, & Guglielmo Caligopalli Publico Januense Cancellario. Anno autem Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo octuagesimo octavo, Indictione sexta, non. Julii, *Decernimus ergo*, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis & prædictorum Fratrum nostrorum Sententiæ paginam infringere, vel ei ausu temerario contraire; siqua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve Persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens contra eam temere venire præsumpserit, secundò, tertiòve commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat; & à sacratissimo Corpore & Sanguine Dei ac Domini Redemptoris Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine divinæ subjaceat ultioni. Cunctis autem prædictam compositionem, & pacem servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

Ego Clemens Catholicæ Ecclesiæ Episcopus, benevalete.

✠ Loco Sigilli. *In rotunditate Sigilli impressum est.*

✠ Domine doce me facere voluntatem tuam.

Et in medio (Sanctus Petrus) (Sanctus Paulus.)

(Clemens PP. III.)

Ego Joannes tit. S. Marci Presbiter Cardinalis subscripsi.
Ego Laborans Presb. Card. S. Mariæ Transtiberim tit. S. Callisti subscr.
Ego Pandulphus Presb. Card. Basilicæ XII. Apostolorum subscr.
Ego Albinus tit. S. Crucis in Jherusalem Presb. Card. subscr.
Ego Alexander Presb. Card. tit. S. Susannæ subscr.
Ego Jacintus S. Mariæ in Cosmedia Diaconus Card. subscr.
Ego Gratianus S S. Cosmæ & Damiani Diaconus Card. subscr.
Ego Ottavianus Sanctorum Sergi & Bacchi Diaconus Card. subscr.
Ego Gregorius Sanctæ Mariæ in Porticu. Diaconus Card. subscr.
Ego Joannes Felix S. Eustachii Diac. Card. juxta Templum Agrippæ subscr.
Ego Joannes S. Theodori Diaconus Card. subscr.
Ego Bernardus Sanctæ Mariæ novæ Diaconus Card. subscr.
Ego Gregorius S. Mariæ in Aquiro Diaconus Card. subscr.

Datum Laterani per manum Moysi S. Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi vicem agentis Cancellarii secundo Id. Decemb. Anno M. CLXXXVIII. Pontificatus vero Clementis Papæ III. Anno primo.

Rescriptum Papæ ad Pisanos, *ut Pacem per Legatos ejus arbitrandam suscipiant & observent. Dat. Laterani 14. Kal. Junii ann.* 1188. 19 Mai.
[PAOLO TRONCI Memorie Istoriche della Citta di Pisa. pag. 101. *Sur l'Original qui se garde dans les Archives de la Reformation de Florence.*]

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis filiis Consulibus & Populo Pisano salutem, & Apostolicam benedictionem.

PRo sedandis injuriis, & contentionibus sopiendis, quæ inter vos, & Januenses instigante humani generis inimico, à longis retro temporibus, occasione Sardiniæ pullularunt Dilectos filios nostros P. Ecclesiæ S. Ceciliæ Presbiterum, & S. Marci in via lata Diaconum Cardinalem, Viros utique providos, & discretos, de consilio, & assensu Fratrum nostrorum ad partes

Anno 1188. partes illas duximus destinandos. Ut igitur cujuslibet dissensionis scrupulus in hac parte de cætero sopiatur, & nulla possit auctore Domino, materia scandali suboriri, Universitati vestræ sub debito juramenti, quod nobis super hoc præstitistis mandamus, atque præcipimus, quatenus mandata, quæ prædicti Cardinales super omnibus & singulis Capitulis ex parte nostra vobis indixerint, sicut ex ore nostro prolata suscipiatis, & inviolabiliter sine contradictione qualibet observetis; scientes quod Januensibus sub simili districtione hoc idem dedimus in Mandatis.

Dat. Laterani XIV. K. Junii Pontif. nostri anno primo.

LXV.

1189. 21 Mars. *Mandatum* HENRICI VI. *Romanorum Regis pro Episcopis* Mindensi, Paderburnensi, Osnaburgensi, *eorumque Comitibus*, *Nobilibus*, *ac Subditis de* Argentifodinâ *in Episcopatu Mindensi repertâ tanquam Regalibus suis*, *& Imperii non adeundâ. Datum apud Nonnensteine 12. Kal. Aprilis Anno 1189. Indictione VIII. vel potius VII.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 362.]

HEnricus Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus, fidelibus suis Episcopis, Mindensi, Paderburnensi, Osnaburgensi, Comitibus quoque & Nobilibus, & universis hominibus in eisdem Episcopatibus constitutis gratiam suam & omne bonum.

Cum omnis argentifodina ad jura pertineat imperii, & inter regalia nostra sit computata, nulli venit in dubium, quin ea, quæ nuper in Episcopatu Mindensi dicitur inventa, ad nostram totaliter spectet distributionem. Unde in ea nulli hominum quicquam juris recognoscimus, nisi hoc à nostra liberalitate valeat specialiter impetrare. Mandamus igitur omnibus vobis & singulis sub obtentu gratiæ nostræ præcipientes, ut nullus vestrum se de prædicta Argentifodina intromittat, nec aliquid juris sine nostra licentia sibi in ea usurpet. Quod si quis temerario ausu forte attemptaverit, indignationem nostram se noverit incursurum. Puntium autem latorem fidelem Nuntium nostrum ad partes illas transmisimus, ut de eadem Argentifodina ordinet & disponat, prout nobis videtur expedire. Mandamus itaque Dilectioni vestræ attente rogantes, ut ei consilio & auxilio fideliter assistatis, grates affectuosas à Serenitate nostra recepturi. Datum apud Nonnensteine, anno Domini MCLXXXIX. Indictione VIII. XII. Kalend. Aprilis.

Donatio HENRICI VI. *Romanorum Regis Episcopo* Mindensi *facta de duabus partibus* Argentifodinæ *in ipsius Episcopatu repertâ*, *tertiâ parte sibi reservatâ. Datum apud Nonnensteine 12. Calend. Aprilis Anno Domini 1189. Indictione VIII. lege VII.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 363.]

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Henricus Sextus, divina favente Clementia Romanorum Rex Augustus. Cum Argentifodina, quæ est in Episcopatu Mindensi constituta, ad jura pertineat Imperii, & inter regalia nostra sit computata: notum fieri volumus universis Imperii fidelibus, præsentibus & futuris, quod nos fideli nostro Episcopo Mindensi & Ecclesiæ suæ, nec non & omnibus successoribus suis, in perpetuum concessimus, & regali auctoritate confirmamus, duas partes ejusdem Argentifodinæ, cum omni fructu, & jure exinde rationabiliter proveniente: tertiam vero partem totius Argentifodinæ & totius fructus sive juris exinde provenientis, sive ex divina, quæ in aliis locis recipi solet, sive ex jurisdictione vel judicio vel alio quocunque modo proveniat, nobis totaliter & integre salvam esse volumus & quietam conservari: Auctoritate regia firmiter præcipientes, ut nullus Dux, nullus Marchio, nullus Comes, nullus Nobilis, nulla denique persona humilis vel alta, Secularis vel Ecclesiastica, hujus nostræ Concessionis & Confirmationis paginam audeat violare. Si quis autem hoc temerario ausu attentaverit, in ultionem temeritatis suæ centum libras auri puri componat, medietatem Cameræ nostræ, reliquam vero prædicto Episcopo & Ecclesiæ. Testes hujus rei sunt

Henricus de Nernesen,
Arnoldus de Hornebert,
Hunifredus de Valckensteine,
Henricus de Litt,
Camerarius Waltherus;
Comes de Sano,
Godeboldus Comes Senegaliensis, & alii plures. **Anno 1189.**

Datum apud Nonnensteine, Anno Domini MCLXXXIX. Indictione VIII. XII. Kalend. Aprilis.

LXVI.

Declaratio PHILIPPI *Coloniensis Archiepiscopi de Castro* Staheleke *&* Advocatia *in* Bacherache *a* CUNRADO *Comite Palatino susceptis*, *ac eodem momento ipsi &* IRMENGARDÆ *ejus Conjugi*, *in Feudum redditis. Actum Anno Incarnationis 1189.* [MARQ. FREHERI Origines Palatinæ. Part. 1. cap. XI. pag. 110.]

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. PHILIPPUS *divina dispensatione sanctæ Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopus*, *universis Christi fidelibus tam præsentibus quàm futuris in perpetuum. Scire volumus omnes in Christo renatos*, *quod Castrum Stabeleke & Advocatiam in Bacherache*, *à manu Domini Palatini Comitis Cunradi*, *cum aliis quæ illic à nobis in beneficio tenuit*, *ipso rogante & hæc nobis resignante suscepimus*, *& in eodem momento ipsi & ejus jugali Dominæ Irmengardæ ejusque filiæ Agneti jure feodali concessimus*, *accepto ab ipsis Dominabus hominio statuentes*, *ut dum vixerint hæc pariter possideant: & si unus aut duo decesserint*, *quicunque illorum superstes fuerit*, *sine omni contradictione idem beneficium habeat. Quod quia piis eorum precibus annuentes sic instituimus*, *nec ab aliquo interitura revocari potuerit*, *in præsenti Carta conscribi*, *& hanc impressione Sigilli nostri muniri fecimus. Facta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis* MCLXXXIX. *Indictione* VII. *Clemente III. sanctæ Romanæ Sedis Antistite*, *regnante Frederico Romano Imperatore*, *ejusque filio Rege Heinrico*, *sub testibus his: Johanne Trevirorum Archiepiscopo*, *Brunone Præposito S. Mariæ in Colonia*, *ejusque fratre Everbardo Comite de Seine*, *Diodorico Comite de Widun*, *& filio Tiderico Clerico*, *Reginhero Comite de Froisbrecht*, *Ulrico Comite de Nurberg*, *& ejus filio; Gerhardo Comite de Are*, *Gerhardo Comite de Dietha*, *Bertholdo Comite de Kazenelnbogen*, *Ludovico Comite de Spanheim*, *Symundo Comite de Sareburgken*, *Heinrico Comite de Kessele*, *Reginboldo de Isenburg*, *Gerlaco de Couern*, *Friderico de Erenberg*, *& ejus filio Friderico*, *Heinrico de Milewalt*, *Wernhero de Brunneshorn*, *Heinrico de Dicke*, *ejusque filio Alexandro*, *Hermanno de Walebach*, *& ejus fratre Friderico*, *Vymando*, *Hemethono*, *Hereberto confratribus de Sigenheim*, *Frederico de Kirberg*, *Humberto de Sconenburg*, *Cunrado de Boparde*, *Richardo de Duna*, *Gerhardo Pincerna Episcopi Coloniens. qui dicitur Suar*, *Hermanno Advocato Pinguensi*, *Tidorico de Clotceve*, *Johanne de Daleheim*, *& aliis quampluribus.*

LXVII.

Pax inter HENRICUM VI. *Romanorum Regem &* HUGONEM *Ducem Divionensem*, *per quam constituitur*, *ut ille Dux Imperatori homagium præstet de Comitatu* Albonii *aliisque Terris*, *& Allodiis in Imperio jacentibus* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 363.] 1190.

HEnricus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, dilecto & fideli suo, Hugoni Duci Divionensi, gratiam suam & omne bonum. Discretioni tuæ significamus, & firmiter constare volumus, quod nos Pacem, quæ inter nostram Sublimitatem & tuam Dilectionem ordinata est, secundum eam formam, quæ in præsenti pagina subscripta est, sicut in tuis Litteris continetur, hominium nobis facies, & ligietatem de tota terra Comitatus Albonii, quæ infra Districtum Imperii continetur, quem modo possides, & in posterum possessurus es. Bona quoque fide & sano intellectu, secundum usus & consuetudinem Burgundiæ atque Provinciæ recipies, & à nobis recognosces, Allodium Urriei de Blangeio, & alia etiam Allodia, quæ infra terminos

ANNO 1190. minos Imperii sunt constituta. In hoc etiam voluntati tuæ consentimus, quod filius tuus, ille qui futurus est Dux Divionensis, salva fidelitate Regis Franciæ, nobis hominium faciet de Allodio memorati Urrici de Blangeio, & similiter de allodiis, quæ habet & quæ habebit infra Imperium. Hoc quoque ratum similiter & firmum volumus observare, quod si forte Rex Francorum insultum fecerit Imperio, tu in propria tua persona auxilium nobis præbebis de omni casamento, quod à nobis habeas. Et si nos Regi Franciæ & Regno ejus insultum fecerimus, tu similiter in propria tua persona præstabis auxilium de omni casamento, quod de eo habes. Contra omnem etiam hominem, præter Regem Franciæ, pacem & guerram facies ad mandatum nostrum de universo Comitatu Albonii, salvo jure Ecclesiarum Imperii, &c.

LXVIII.

13 Sept. *Bulla* CLEMENTIS IV. *ad* PHILIPPUM II. *de Regalibus quæ Regi* Francorum *in Regno suo pertinent super Beneficiis Ecclesiasticis. Datum Viterbii Idus Septembris Pontificatus sui anno tertio.* [Preuves des Libertez de l'Eglise Gallicane. Tom. I. pag. 603.]

CLemens Episcopus Servus Servorum Dei, charissimo in Christo filio Regi Francorum illustri, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum dilectus filius noster G. titulo Sancti Marci Presbyter Cardinalis auctoritate nostra sibi à nobis oraculo vivæ vocis commissa, Præbendam quæ in Remensi Ecclesia per promotionem venerabilis Fratris nostri J. Archiepiscopi Remensis tunc Canonici ejusdem Ecclesiæ olim dignoscitur vacavisse, dilecto filio Magistro Joanni de Villansico Remensi Canonico contulisset: Nos collationem hujusmodi ratam habentes & firmam, eam auctoritate Apostolica duximus confirmandam, certo super hoc per nostras Litteras executore concesso, qui eundem Magistrum in possessionem ipsius Præbendæ auctoritate dictarum Litterarum dicitur induxisse. Verùm quia tu ea ratione, videlicet quod vacantes confers in Ecclesia ipsa Præbendas, à tempore quo eandem Ecclesiam Pastoris regimine contingit destitui, donec substitutus illi Archiepiscopus Regalia recipiat à te; hujusmodi collationem in præjudicium tuum asseris esse factam: Nos qui à cujuscumque de pusillis quantumcumque minimis scandalo abstinere intendimus, te quem pro tuis clarissimis meritis interne complectimur brachio charitatis, super hoc scandalisare nolentes, dilecto filio Dionysio Canonico ejusdem Ecclesiæ damus sub certa forma nostris litteris in mandatis, ut à dicto Magistro Joanne consignationem ipsius Præbendæ Literam auctoritate nostra recipere non omittat. Verum cum eidem Dionysio per alias nostras Litteras injungamus, ut ab eodem Magistro Joanne juxta priorum Litterarum nostrarum tenorem libera ipsius Præbendæ consignatione recepta, eam vacantem postmodum præfato Magistro Joanni auctoritate nostra, per se vel per alium conferat & assignet, ac eum in possessionem illius inducat, & defendat inductum: contradictores, persona tua excepta, per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Nos quòd per præmissa usui quo in præfata Ecclesia circa collationem Præbendarum ipsarum uteris, præjudicare nolumus, nec etiam intendimus; has Litteras nostras in testimonium Sublimitati Regiæ duximus concedendas. Datum Viterbii Idus Septembris, Pontificatus nostri anno tertio, *sub plumbo. Du Tresor layette* Regale II. *num.* 5.

LXIX.

1191. 12 Janv. *Privilegium* HENRICI VI. *Romanorum Regis* Bononiensibus *concessum de* Monetâ *cudenda. Datum Bononiæ pridie Idus Januarias.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 364.]

NOs Henricus Rex Romanorum, studio Bononiensium incitati jus concedimus pecuniæ signandæ in Urbe Bononiæ, atque Agnellum Prætorem hujus Concessionis munere investimus, ut, prout expedire putaverit Civitati, pecuniam percutiendam curet, modo ne monetæ Imperiali sit aut forma, aut pondere par. Datum Bononiæ, pridie Idus Januarias.

LXX.

ANNO 1191. 13 Feb. *Restitutio* OBIZONIS *Marchionis de* Este *per* HENRICUM VI. *Romanorum Regem in Tenutam* Rodigii, *& ejus Comitatus. Datum Bononiæ Idibus Februarii* 1191. *Indictione octavâ.* (*ou plûtôt IX.*) [LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Estensi part. I. cap. 36. pag. 357.]

HEnricus Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus. Decet Regiæ Sublimitatis eminentiam fidelium suorum utilitatibus clementi benignitate providere, eisque secundum æquitatis tramitem jura sua illibata conservare. Notum igitur sit universis Imperii fidelibus tam præsentibus quam futuris, quod nos Consanguineum, & fidelem nostrum Obizonem Marchionem de Este Regia auctoritate restituimus in tenutam Rodigii & ejus Comitatus, & omnium honorum & jurisdictionum ad Rodigium, & ad ipsum Comitatum pertinentium, seu spectantium, & telonei atque Athesis, & Terræ, volentes ut hæc omnia, sicuti antea quam Azolinus captus esset a Veronensibus Marchio, & tota Domus ejus habebat, & tenebat, pro Imperio, sic de cetero habeat & quiete possideat. Statuentes & Regio precipientes Edicto, ut deinceps nec ulla Civitas, nec ullum Commune, nec ulla humilis vel alta Persona præmemoratum Marchionem vel ejus heredes, contra hanc Restitutionis nostræ paginam molestare, seu inquietare præsumat.

Datum Bononiæ Anno Domini MCXCI. Indictione IX. Idibus Februarii.

LXXI.

1192. Septemb. *Donatio per* ILDEFONSUM *Regem Aragonum facta* GASTONI *Vicecomiti Bearnensi, & heredibus illius tam masculis, quam feminis in Comitatum & Terram* Bigorritanam *eâ lege, ut Consanguineam suam, Filiam* BERNARDI *Comitis de Comenge, Neptem* CENTULLI *quondam Comitis Bigorritani in matrimonium ducat, ubi ad nubiles annos pervenerit, aut eâ etiam citius mortuâ, aliam ex eodem genere sibi accipiat. Factum Mense Septembris Anno* 1192. [PIERRE DE MARCA Histoire de Bearn. liv. 6. chap. 9. pag. 495. E. Tabulario Barcin. in Reg. IId. fol. 90.]

NOtum sit cunctis, quod Ego Ildefonsus Dei gratia Rex Aragon. Comes Barcinon. & Marchio Provinciæ, commendo & dono tibi Gaston Nobili Vicecomiti Bearnen. totum Comitatum meum, & Terram de Bigorra simul cum dilecta Consanguinea mea, filia Dilecti nostri Bernardi Nobilis Comitis de Comenge, Nepte Centulli felicis recordationis quondam Comitis Bigorritani quam ducas & habeas in uxorem cum prædicto Comitatu Bigorritano, statim cum ad nubiles annos pervenerit: hoc modo ut prædictum Comitatum & Terram, simul cum omnibus ad eundem Comitatum pertinentibus, villis scilicet, Castellis, munitionibus atque omnium generum possessionibus, cum Militibus etiam, & aliis hominibus a majori usque ad minorem, habeas & teneas per me & successores meos, ad meam meorumque fidelitatem & servitium, tu, *& filii & filiæ*, qui ex te & prædicta consanguinea mea fuerint procreati, & omnes eorum successores perpetuo. Verum si contigerit præfatam Consanguineam præmori, antequam a te nuptialiter ducta fuerit in uxorem, concedo tibi ut possis ducere aliam quæ sit de genere memorati Comitis Centulli, quæ ei ut legitima jure succedere possit & debeat, cum qua similiter habeas prædictum Comitatum, & Terram per me & per successores, sicut prædictum est, ad servitium & fidelitatem meam successorumque meorum, tu, & filii, filiæque tuæ, qui ex te & illa fuerint progeniti, & eorum successores. Sciendum autem sit, quod ita actum est inter me & te, quia si præfata Consanguinea mea, vel illa secunda de qua supradictum est decederet non superstitibus liberis ex te, & altera ipsarum procreatis, vel deficiente quandocunque legitima prole ex te & altera mulierum descendente, prædictus Comitatus & tota Terra illa libere, & absolute, & absque omni impedimento, ad me meosque successores incontinenti pleno jure revertetur. Sed dabo tibi quinquaginta quin-

ANNO 1192. quinque millia solidorum Morlanensium, aut permittam tibi habere omnibus diebus vitæ tuæ prædictum Comitatum & Terram, sub prædictis conditionibus & pactionibus, servata mihi electione ad alterum istorum faciendum. Ita quod si jam dictam Terram concessero tibi, in vita tua habere ad obitum tuum, ipso jure libere & in pace & absque omni impedimento ad me meosque successores prædictus Comitatus & Terra revertatur. Quod si præfata Consanguinea cum fuerit nubilis, non duxeris in uxorem, vel forte interim aliam acceperis conjugem, ex tunc totum prædictum Comitatum, & Terram simul cum sæpedicta Consanguinea mihi, meisque successoribus & in nostram potestatem sine aliquo ingenio & sine aliqua contradictione & dilatione integre & plenarie restitues. Similiter te mortuo non extantibus liberis ex te & ipsa Consanguinea mea vel ex alia secunda superius dicta procreatis, totus prædictus Comitatus & Terra simul cum Consanguinea vel alia secunda de qua dictum est, si uxor tua fuerit, in meam meorumque successorum potestatem revertatur. Excipio autem de prædicta Donatione, & expressim retineo mihi & meis, & proprietati meæ ac successorum meorum, *totam Vallem & Terram quæ dicitur Aran* cum omnibus vallibus suis, montibus, pronis, inclinis & terminis omnibus simul cum suis habitantibus & ceteris omnibus ad usum hominis quoquomodo pertinentibus; cum constet *prædictam terram vallis Aran ad ipsum Comitatum nihil omnino pertinere.* Præterea certum sit & cognitum, quod tu Gaston Vicecomes Bearnen. & successores tui astricti mihi meisque successoribus tenemini hominio & juramento corporaliter præstito ad hæc omnia prædicta servanda & complenda in perpetuum. Et tu & successores tui dabitis mihi meisque successoribus in perpetuum potestatem *Irati & Pacati*, de Lorda, & de omnibus Castellis, munitionibus, & fortitudinibus ejusdem Comitatus & Terræ, quotiescumque a me vel a Nunciis meis inde requisiti fueritis. Nec vos inde vetabitis, vel vitabitis videri a me & successoribus meis, vel a nostris Nunciis & missis ullo ingenio vel mala arte. Ego itaque Gaston Vicecomes Bearnensis prædictus, bono animo & gratuita voluntate convenio & promitto tibi Domino meo supradicto Ildefonso Dei gratia Illustri Regi, & omnibus successoribus tuis perpetuo, bona fide, & absque fraude, & malo ingenio, atque sine omni tuo tuorumque enganno, per me & successores meos sub ominiatico & juramento corporaliter præstito, hæc omnia ut prædicta sunt complere & attendere. Sub quo etiam ominiatico & juramento promitto me facturum quod Magnates & Milites prædicti Comitatus & Terræ, & in unaquaque villa centum de majoribus Populi jurent vobis & successoribus vestris fidelitatem de prædicto Comitatu & Terra, & de servandis præscriptis conventionibus & pactionibus. Et promitto etiam per me ac successores meos tibi & successoribus tuis, quod adjuvemus vos semper integra fide & legalitate cum prædicto Comitatu & Terra *contra omnes homines & feminas perpetuo.* Hæc autem omnia quemadmodum superius scripta sunt & ad tuum commodum, Domine Rex, & sine tuo tuorumque successorum enganno, sano intellectu, intelligenda promitto, & convenio attendere & complere per me & per successores meos per secula cuncta. Sic Deus me adjuvet & hæc Sacrosancta quatuor Evangelia Dei. Item ego Rex præscriptus manutenebo te & defendam tanquam *Nobilem Magnatem meum* per bonam fidem. Factum est hoc mense Septembris anno Domini millesimo centesimo nonagesimo secundo.

LXXII.

1197. 27 Mai. *Impignoratio Comitatus* Meinevelde, *& Villarum* Engelstad, Hedensheim, *&* Sickenbach, *facta per* HENRICUM *Ducem, & Comitem Palatinum Rheni*, HENRICO, ALBERTO, *&* GODEFRIDO *Comitibus de Spanheim pro* 1300. *Marcis. Actum Stalecka VI. Kalendas Junii* 1197. [Marquardi Freheri Origines Palatinæ part. I. cap. XI. pag. 112.]

HEINRICUS *Dei gratia Dux, & Palatinus Comes Rheni. Omnia facta temporalium temporalem sequuntur motum, & pereuntibus hominibus ipsorum facta simul intereunt. Unde necesse est, ut quæ sua natura tendunt ad interitum, litterarum adminiculo fulciantur, & ab oblivionis interitu defendantur. Notitiæ igitur tam præsentium quàm futurorum præsentis scripti testimonio transmittimus, quod cum ad implendum peregrinationis nostræ propositum pecunia nobis deesset, nos à Comitibus de Spanheim, Heinrico scilicet & Alberto, & Godfrido, sexcentas quinquaginta marcas mutuo accepimus: & pro hac pecunia Comitiam in Meinefelde ex illa parte Mosellæ, super petitione annonæ & denariorum, & aliorum quæstuum eis in pignore dedimus, sub hac forma, ut quandocunque nos jam dicta bona redimere voluerimus, libera nobis vel uxori nostræ, vel pueris nostris, vel aliis heredibus nostris redimendi detur facultas. Impignoravimus nihilominus eisdem Comitibus pro eadem pecunia sub eodem tenore villas quasdam, Engelstad & Hedeneshem, has duas villas cum Comitia pro* D L. *marcis, & villam Sikenbach pro* C. *marcis. Hujus rei testes sunt Præpositus* Geneno *de Revengeresburne, Emicho Irsutus Comes, Wernherus de Bruneshorn, Heinricus de Dicka, Algrandus filius Heinrici, Fridericus de Walbach, Gerlacus de Siebeneich, Diethmarus de Ulngelinge, Henricus de Uttesheim, Godefridus de Sumerschenberg, Ebirhardus Berre, Walpertus de Binge, Berteramus de Bickenbach, Fridericus de Erenberg, Godfridus de Enkerich, Wilhelmus de Glane, Enericus de Dille, Gerlacus de Bommenkirchen, & alii quamplures liberi & ministeriales nostri. Facta sunt hæc anno Domini* MCXCVII. *Indict.* XV. *Ne autem in posterum aliqua super hac impignoratione oriatur dubietas, hac breve recordationis inde conscribi & sigillo nostro insigniri jussimus. Datum in Stalecka,* VI. *Kal. Junii.* ANNO 1197.

LXXIII.

Excommunicatio contra RAYMUNDUM *Comitem Tolosanum ob varia ipsius Crimina, hæresim, & homicidia, per* INNOCENTIUM III. *Papam pronunciata, qua Subditos ejusdem unà à sacramento fidelitatis liberat, ac Terram ipsius à quolibet justè occupandam, ac detinendam declarat. Datum Laterani 7. Idus Martii Pontificatûs sui Anno II.* [CATEL, Hist. des Comtes de Tolose liv. 2. pag. 240.] 1199. 9 Mars.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei dilectis nobilibus viris Comitibus, Baronibus & universis Militibus per Narbonensem, per Arelatensem, Ebredunensem, Aquensem, & Viennensem Provincias constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Rem credulam audivimus, & in Communem luctum generalis Ecclesiæ deducendam, quod cum sanctæ memoriæ F. P. de Castronovo Monachus & Sacerdos vir inter viros utique virtuosus, vitâ, scientiâ & famâ præclarus ad evangelisandam pacem & confirmandam fidem, in Provincia Occitana cum aliis destinatus in commisso sibi ministerio laudabiliter profecisset, & proficere non cessaret, quippe qui plenè in schola Christi didicerat quod doceret, & eum qui secundum doctrinam & fidelem obtinendo Sermonem in sana poterat exhortari doctrina & contradicentes revincere, paratus omni poscenti reddere rationem ut poterat vir in fide Catholicus, in Lege peritus, in Sermone facundus, concitavit adversus ipsum Diabolus, Ministrum suum Comitem Tolosanum Raimundum qui cum pro multis & magnis excessibus quos in Ecclesiam commiserat, & in Deum, sæpe censuram Ecclesiasticam incurrisset, & sæpe sicut homo versipellis & callidus lubricum & inconstans pœnitudine simulatâ fuerat absolutus, tandem odium continere non prævalens quod ceperat contra ipsum eo quod noverat in ore ejus verbum veritatis, ad faciendam vindictam in Nationibus & increpationes in Populis, ac eo fortius in eodem Comite quo magis pro majoribus erat ipse facinoribus increpandus, tam eum quam collegam suum Apostolicæ Sedis Legatos ad villam Sancti Aegidii convocavit, promittens super cunctis quibus impetebatur Capitulis satisfactionem plenariam exhibere. Cum autem convenientibus illis in villam prædictam præfatus Comes, salutaria monita sibi facta modo velut verax & facilis promitteret se facturum, & modo velut fallax, & durus ea prorsus facere recusaret, volentibus illis demum ab eadem villa recedere mortem est publice comminatus, dicens quod quocumque vel per terram divertant vel per aquam vigilanter eorum observaret egressum: & confestim dictis facta compensans complices suos ad exquisitas insidias destinavit. Cumque vero

ANNO 1199.

vero nec precibus Dilecti filii Abbatis Sancti Aegidii, nec instantia Consulum & Burgensium furoris sui mitigari insania potuisset, ipsi eos invito Comite nimiumque dolente cum armatæ manus præsidio prope ripam Rhodani fluvii deduxerunt, ubi nocte quieverunt instante, quibusdam ejusdem Comitis satellitibus ipsis prorsus ignotis hospitantibus cum eisdem, qui sicut apparuit in effectu sanguinem quærebant eorum. In Crastino itaque manè facto & Missa celebrata de more, cum innocui Christi milites ad transitum se fluminis præpararent, unus de prædictis Satanæ satellitibus lanceam suam vibrans prænominatum Petrum supra Christum Petram immobili firmitate fundatum tantæ proditionis incautum inter costas inferius vulneravit, qui prius ipsum respiciens percussorem & Christi Magistri sui cum Beato Stephano secutus exemplum dixit ad ipsum, Deus tibi dimittat quia ego dimitto, pietatis & patientiæ verbum sæpius repetendo, deinde sic transfixus acerbitatem illati vulneris spe cælestium est oblitus: & instanti suæ pretiosæ mortis articulo cum ministerii sui sociis qui fidem promoverent, & pacem non desinens ordinare post justas orationes in Christo feliciter obdormivit, qui profecto cum ob fidem & pacem quibus nulla est prorsus causa laudabilior ad martyrium sanguinem suum fuderit, claris tam ut credimus miraculis coruscasset nisi hoc illorum incredibilitas impediret, de quorum similibus in Evangelio legitur, *quia ibi Virtutes Jesus non faciebat multas propter incredulitatem eorum*, quia quamquam linguæ non fidelibus sed infidelibus sint in signum, Salvator tamen præsentatus Herodi qui, teste Luca, valde gavisus est viso ipso pro eo quod signum aliquod ab eo fieri sperabat, & facere dedignatus est signum & reddere interroganti responsum, sciens, quia incredibilitas signorum non credulitatis inductio, sed vanitatis illum admiratio delectabat. Licet autem ipsa prava generatio & perversa Provincialium non sit digna ut tam scito sicut forsitan ipsa quærit, de suo sibi martyre signum detur, expedisse tamen credimus ut unus ipse pro ipsa ne tota pereat moreretur, quæ contagio hæreticæ pravitatis infecta per interpellantem occisi sanguinem à suo melius revocatur errore. Hoc est enim vetus sacrificium Jesu Christi, hoc miraculosum ingenium Salvatoris, ut cum in suis esse virtus putatur, tunc vincat potius in eisdem & ea virtute qua ipse Mortem moriendo destruxit à superatis interdum famulis suis superatores eorum faciat superari: nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet, si autem mortuum plurimum fructum affert. Sperantes igitur quod de morte hujus fecundissimi grani sit fructus in Christi Ecclesia proventurus, cum profecto sit dure culpabilis & culpabiliter durus cujus animam ipsius gladius non pertransit, nec umquam penitus desperantes, cum utilitas tanta debeat in sanguine suo esse, quod suæ prædicationis nunciis circa memoratam Provinciam, pro qua ipse in corruptione descendit, ob tanta Deus tribuat incrementa; Venerabiles Fratres nostros Archiepiscopos, eorumque suffragantes monendos duximus attentius & hortandos per Spiritum sanctum in virtute obedientiæ districtæ præcipiendo ut verbum pacis & fidei seminatum ab eo suæ prædicationis irriguis convalescere facientes & ad pugnandam hæreticam pravitatem ac fidem Catholicam confirmandam, ad extirpanda vitia & plantandas virtutes indefesso studio sedulitatis instantes jamdictum Dei famuli occisorem & universos quorum ope vel opere, consilio, vel favore tantum facinus perpetravit, receptatores quoque vel defensores illius ex parte omnipotentis Dei Patris, Filii & Spiritus Sancti, auctoritate quoque B. B. Apostolorum Petri & Pauli, & nostra excommunicatos & anathematisatos per suas Dioceses denuncient universis, & omnia loca prorsus ad quæ ipse vel aliquis ipsorum devenerint præsentibus eis interdicto faciant Ecclesiastico subjacere singulis diebus Dominicis & festivis pulsantibus Campanis & Candelis accensis, donec ad Sedem Apostolicam accedentes per satisfactionem condignam mereantur absolvi, sententiam hujusmodi solemniter innovantes: illi autem qui Orthodoxæ fidei zelo succensi ad vindicandum sanguinem justum qui de terra clamare non cessat ad cælum, donec ad confundendum subversos, & subversores de cælo descendat ad terram Deus ultionum, viriliter se accinxerunt adversus hos pestilentes qui simul in unum pacem & veritatem impugnant, suorum remissionem peccaminum a Deo ejusque Vicario securè promittant indultam: ut eis labor hujusmodi ad operis satisfactionem sufficiat: similiter illis offensis pro quibus cordis contritionem & veram confessionem oris obtulerint vero Deo, hujusmodi si quidem pestilentes Provinciales non tam nostra diripere, sed nos perimere moliuntur, nec solum ad perdendas animas linguas acuunt, verum etiam ad perdenda corpora manus extendunt, proditores animarum effecti & corporum peremptores. Licet autem præfatus Comes pro multis & magnis flagitiis quæ longum esset per omnia enarrare, jamdudum sit anathematis mucrone percussus, quia tamen certis indiciis mortis sancti viri præsumitur esse reus, non solum ex eo quod publice comminatus est ei mortem & insidias paravit eidem, verum etiam ex eo quod occisorem ipsius in multam familiaritatem admisit & magnis donis remuneravit eundem, ut de ceteris præsumptionibus taceamus quæ plenius innotescunt multis; ob hanc quoque causam idem Archiepiscopi & Episcopi publice nuntient anathematizatum eundem. Et cum juxta Sanctorum Patrum Canonicas Sanctiones ei qui fidem Deo non servat fides servanda non sit, à communione fidelium segregato, ut pote qui vitandus est potius quam fovendus, omnes qui dicto Comiti fidelitatis seu societatis, aut fœderis hujusmodi juramento tenentur astricti auctoritate Apostolica denuncient interim absolutos, & cuilibet Catholico viro licere, salvo jure Domino principali, non solum persequi personam ejusdem, verum etiam occupare & detinere terram ipsius, illius præsertim obtentu quod ab hæresi per suam prudentiam fortiter expietur, quæ per illius nequitiam fuit hactenus turpiter sauciata & maculata: quia dignum est, ut manus omnium contra ipsum consurgant, cujus manus extitit contra omnes. Quod si nec sic vexatio dederit intellectum, manus nostras in eo curavimus aggravare; si quo modo vero satisfactionem promiserit exhibere, ipsum pœnitudinis suæ hæc signa præmittere opportebit: Ut de toto suo depellat pravitatis hæreticæ sectatores & se paci satagat conciliare fraternæ, cum principaliter propter culpam quam in utroque noscitur commisisse in eum Ecclesiastica fuerit prolata censura; quamquam si in suas iniquitates Deus voluerit observare, vix posset congruè satisfacere, non tantum modo pro seipso, sed pro alia multitudine quam in laqueum damnationis induxit. Quia vero secundum sententiam Veritatis timendi non sunt qui corpus occidunt, sed ille qui potest mittere corpus & animam in gehennam, confidimus & speramus in eo qui ut a fidelibus suis timorem mortis auferret mortuus die tertia resurrexit, quod præfati hominis Dei mors, Venerabili Fratri nostro Coseranensi Episcopo, & dilecto filio A. Abbati Cistercienfi Apostolicæ Sedis Legatis, aliisque Orthodoxæ fidei sectatoribus, non solum timorem non incutiet, sed amorem accendet ut ejus exemplo qui vitam æternam temporali morte fæliciter est mercatus, animas suas in tam glorioso certamine, si necesse fuerit pro Christo ponere non formident. Unde Archiepiscopis & Episcopis consulendum duximus admovendo preces præceptis, præcepta precibus inculcantes ut Legatorum ipsorum salubribus monitis, & mandatis efficaciter intendentes, tamquam strenuissimi commilitones assistent, idem in omnibus quæ propter hæc ipsis duxerint injungenda; scientes quod sententiam quam ipsi non solum in rebelles, sed etiam in desides promulgaverint, nos ratam haberi præcipimus, & inviolabiliter observari. Eia igitur Christi milites, eia strenui militiæ Christianæ Tyrones, moveat vos generalis Ecclesiæ gemitus, succendat vos ad tantam Dei nostri vindicandam injuriam pius zelus; mementote quia Creator noster nostri non indiguit cum nos fecit, qui quamquam nostro servitio non indigeat, ut quasi per illud minus in agendo fatigetur, & sua omnipotentia minor fit obsequio nostro carens, occasionem tamen in hoc articulo nobis tribuit acceptabiliter serviendi. Cum igitur post interfectionem præfati Justi Ecclesia quæ in partibus illis est absque consolatore in tristitia, & mærore sedente fides evanuisse, periisse pax, hæretica pestis & hostilis rabies fortius invaluisse dicatur, ac si potenter in ejus novitate procellæ non succurratur eidem penè penitus videbitur navis Ecclesiæ naufragari. Universitatem vestram monemus attentius & propensius exhortamur, ac in tantæ necessitatis articulo in virtute Christi confidenter injungimus, & in remissionem peccaminum indulgemus, quatenus tantis malis occurrere non tardetis & ad pacificandum gentes illas in eo qui est Deus pacis, & dilectionis intendere procuretis & quibuscumque modis revelaverit vobis Deus, hæreticam ibi studeatis perfidiam abolere, Sectatores ipsius eo quam Saracenos securius quo pejores sunt illis in manu forti & extenso bracchio impugnando. Prænominatum etiam Comitem quasi fœdus percussisset cum eadem morte,

ANNO 1199.

ANNO 1199. morte, propria non recogitat, si forte vexatio sibi tribuat intellectum & impleta facies ejus ignominia incipiat inquirere nomen Dei ad satisfaciendum nobis & Ecclesiæ, imo Deo, pondere non desinatis inducto super eum oppressionis urgere ipsum & fautores ejusdem de castris Domini depellendo, auferendo terras eorum in quibus relegatis hæreticis habitatores Catholici subrogentur, qui scilicet Orthodoxæ fidei nostræ disciplinam in sanctitate & justitia serviant coram Deo.

Datum Laterani 7. Idus Martii, Pontificatus nostri anno 11.

LXXIV.

1204. *Charta Donationis Comitatus de* Muha, *per Comitem* ALBERTUM *Ecclesiæ Leodiensi libere & absolute facta. Actum anno Verbi incarnati* 1204. *Indictione VII.* [JOANNIS CHAPEAVILLI Annotationes, in Ægidii Aureæ Vallis Gesta Pontificum Leodiensium ad cap. 99.]

UT ea quæ geruntur in tempore non labantur cum tempore, scripti debent munimine perennari.

Innotescat igitur tam futuris quam præsentibus, quod Comes Albertus de Muha Allodium suum de Muha & de Waleve cum familia & omnibus appenditiis suis pro se & omnibus antecessoribus suis ad honorem Dei, & beatæ Dei Genitricis Mariæ, & beati Lamberti Ecclesiæ Leodiensi contulit libere & absolute, tali interveniente compositione, quod ipse in priori libera & legitima possessione quamdiu vivet jam dictum Allodium possidebit. Post mortem vero ejus, si decedat sine liberis, jure hæreditario, omni alio hærede excepto, ad jam dictam Ecclesiam Leodiensem libere & absolute cum omni integritate pertinebit. Alioquin si filius vel filia superstes fuerit, jure hæreditario supradictum Allodium possidebit hoc modo, quod ab Ecclesia præfata in feudum recipere & ligium homagium facere teneatur. Qui etiam filius scilicet vel filia, si sine liberis subinde decesserit usque in tertiam & quartam generationem & amplius ad prætaxatam Ecclesiam memoratum revertetur Allodium libere & absolute. Actum anno Verbi incarnati 1204. indictione 7.

Sequitur

Compromissum inter Ducem Lotharingiæ, *videlicet* inferioris, *& Episcopum* Leodiensem *mediante Abbate* Altæ Sylvæ, *de certa pecuniâ ex supra scriptâ Donatione Comitatus de Muha debitâ.* [JOANNIS CHAPEAVILLI Annotationes ibidem.]

EGo Henricus Dei misericordia Altæ Sylvæ dictus Abbas omnibus ad quos præsens scriptum, Salutem in salutis auctore.

Noverint universi quod cum inter Episcopum & Ecclesiam Leodiensem ex una parte, & Albertum bonæ memoriæ quondam Comitem de Muha ex altera, quæstio habita esset in vita ipsius super quadam summa pecuniæ, & rebus aliis quas idem Comes requirebat, post mortem ejusdem Comitis Episcopus ex una parte & Dux Lotharingiæ & Theobaldus filius ejus Mamburnus Gertrudis filiæ dicti Comitis ex altera, in nos compromiserunt voluntariè de his omnibus, & nos omnibus istis pacatis ordinavimus inter ipsos quod ipsi sibi invicem, ubi poterunt cum honore, auxilium & consilium facere & ferre de cætero tenebuntur. Et qui in his omnibus fuit eorum consensus, præsentem paginam Sigillo nostro, & Sigillis eorum in testimonium fecimus communiri.

LXXV.

11. Novembre *Juramentum Fidelitatis & Obedientiæ Summo Pontifici* INNOCENTIO III. *à* PETRO *Aragonum Rege, in Coronatione sua præstitum, cum obligatione annui Census ducentarum & quinquaginta Macemutinarum, Sedi Apostolicæ solvendarum Actum Romæ apud S. Petrum, tertio Idus Novembris, anno* 1204. [SURITA Indices rerum ab Aragoniæ Regibus gestarum. lib. 1. pag. 87.] ANNO 1204.

EGo Petrus Rex Aragonum profiteor, & polliceor quod semper ero fidelis, & obediens Domino Papæ Innocentio: ejusque Catholicis successoribus: & Ecclesiæ Romanæ: Regnumque meum in ipsius obedientia fideliter conservabo: defendens fidem Catholicam & persequens hæreticam pravitatem: libertatem & immunitatem Ecclesiæ custodiam: & earum jura defendam. In omni Terra meæ potestati subjecta pacem & justitiam servare studebo: sic me Deus adjuvet: & hæc sancta Evangelia.

Deinde præfatus Rex cum multo laudis præconio, & favoris applausu coronatus rediit juxta Dominum Papam, ad Basilicam S. Petri: super cujus altare sceptrum, & diadema deposuit: & de manu ejusdem Domini Papæ militarem ensem accepit: Regnumque suum S. Petro Apostolorum Principi obtulit: illudque sibi constituit censuale per Privilegii paginam: quam eidem Domino Papæ tradidit super ipsum altare: cujus tenor est talis.

Cum corde credam, & ore confitear, quod Romanus Pontifex, qui est beati Petri successor, Vicarius sit illius, per quem Reges regnant, & Principes principantur, qui dominatur in Regno hominum, & cui voluerit, donabit illud: Ego Petrus Dei gratia Rex Arragonum, Comes Barcinonensis, & Dominus Montis Pesulani, cupiens principaliter postea beati Petri, & Apostolicæ Sedis protectione muniri, tibi, Reverendissime Pater, & Domine summe Pontifex Innocenti, & per te Sanctæ Romanæ Ecclesiæ offero Regnum meum: illudque tibi, & successoribus tuis in perpetuum divini amoris intuitu, pro remedio animæ meæ, & progenitorum meorum constituo censuale: ut annuatim de camera Regis C. C. L. Macemutinæ Apostolicæ Sedi reddantur: ac ego, sicut & successores mei specialiter ei fideles, & obnoxii teneamur: ac lege perpetua serviendum fore decerno: quia spero firmiter, & confido, quod tu & successores tui me, ac successores meos, & Regnum prædictum auctoritate Apostolica defendetis: præsertim cum ex multo devotionis affectu, me ad Sedem Apostolicam accedente, tuis, quasi beati Petri manibus, in Regem duxeris solemniter coronandum. Ut autem hæc Regalis Concessio inviolabilem obtineat firmitatem, eam de consilio Procerum Curiæ meæ, præsenti venerabili Patre meo Arelatensi Archiepiscopo, & Sanctio Patruo meo, & Hugone de Baucio, & Arnalde de Jociano Baronibus meis Sigilli mei feci munimine roborari. Actum Romæ apud S. Petrum, Anno Dominicæ Incarnationis MCCIV. III. Id. Novembris. Anno Regni mei IIX.

LXXVI.

PHILIPPI II. *Romanorum Regis Investitura de quibusdam Civitatibus in Episcopatu Vicentino sitis pro* AZONE VI. *Marchione Estensi & ALISIA ejus Uxore nec non eorum Heredibus utriusque sexus nunc primum ab ipso in feudum erectis. Datum apud Argentinam* 14. *Kal. Julii Anno Incarnat.* 1207. *Indictione X.* [LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Estensi. part. 1. cap. 39. pag. 381.] 1207. 18 Juin.

PHilipus secundus Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus. Regalis eminentiæ provida circumspectio eos in suis desideriis consueta est diligentius exaudire, per quorum sollicitudinis operam possunt utilitates & commoda Imperii beneficiis poscentibus interdum diligentius promoveri. Qua sane consideratione habita ad omnium Imperii fidelium præsentis ætatis, & posteritatis successuræ notitiam duximus perferendum. Quod nos intuentes sinceram fidem ac devotionem, quam erga progenitores nostros semper habuit, & circa nos incessanter gerit dilectus Consanguineus noster Azo Marchio Estensis, animadvertentes quoque obsequia fructuosa, quæ ipse Imperio & nobis imposterum poterit exhibere, regia liberalitate damus, concedimus, & confirmamus sibi, & uxori suæ Dominæ Alisiæ, & eorum heredibus in rectum & perpetuum feudum cum Imperiali & Regali per omnia jurisdictione, villas subnotatas in Episcopatu Vicentino sitas: Prexanam, Coloniam, Baldariam, Simellam & Bagnolum cum silvis, pratis, pascuis, agris, vineis, molendinis, piscationibus, & cum omnibus appen-

ANNO 1207. appendiciis earum, & tenimentis, sicut prædicta Matrona Alisia de Thesauro suo illas comparavit. Ut deinceps ipsa, & Maritus suus Azo Estensis Marchio, cum plenitudine totius potestatis eas habeant, & cum quiete exerceant, & exigant, non solum per se, sed etiam per Nuntios suos in his rationes & jura universa. Si vero sine heredibus masculis aut feminis simul procreatis prædictarum personarum alteram premori contingat; decernimus ut superstes Marchio, aut ejus Uxor Domina Alis, nec non heredes eorum masculi, seu feminæ, sine omni repulsa, in eadem succedant hereditate, & in prememoratis possessionibus plenam & omnimodam, sicut premissum est, pro voluntate sua disponendi habeant facultatem. Et licet Legum sanxit auctoritas, feminas a civilibus & publicis officiis posse removeri, ex certa tamen scientia indulgemus. Permittimus quoque, ut deficientibus masculis, femine, que ex ipso Marchione, & uxore sua progenite fuerint, pre aliis mulieribus eo gaudeant honore, & beneficio ut tanquam legitime hæredes in eisdem bonis succedant, & que personis feminei sexus jure regulari denegata sunt Officia, per se & suos Vicarios libere possint exercere. Statuimus itaque, & Regio Edicto firmiter precipimus, ut nulli persone humili, vel alte, Ecclesiastice, vel seculari licitum sit huic nostre Concessioni, & Confirmationi contradicere, vel ipsam aliquo improbitatis ausu in irritum revocare. Quod qui fecerit, in ultionem temeritatis sexaginta libras auri purissimi componat, dimidium fisco nostro, reliquum vero passis injuriam. Ad cujus rei evidentem in posterum notitiam hanc paginam, exinde conscriptam sigilli nostri munimine jussimus corroborari.

Testes hujus rei sunt Conradus Spirensis Episcopus, Henricus Argentinus Episcopus, Fridericus Dux Lotharingiæ, Comes Albertus de Tagispurth, Comes Sibertus de Werda, Comes Rodolfus de Hauspurc, Willelmus Viennensis & Masticonensis Comes, Henricus de Kuningispere, Henricus de Histen, Conradus de Korburt, & fratres sui, Cono Mintinberc, Fridericus de Schovinbert, Sefridus Marescalus de Hagnove & alii quamplures.

Datum apud Argentinam Anno Dominice Incarnationis millesimo CCVII. XIIII. Kalendas Julii, Indictione Decima.

LXXVII.

1208. 5. Juin *Fœdus inter* Cremonenses *ex unâ, &* Ferrarienses *ac Marchionem* AZONEM VI. DE HEST *ex altera parte initum, quo hi se obligant* Cremonenses *defendere, contra quoslibet, & districtus eorum amissos recuperare. Actum Mantue 5. Junii Anno ab Incarnat.* 1208. *Indictione XI.* [LUD. ANT. MURATORI *delle Antichità Estensi part.* 1. *cap.* 39. *pag.* 387.]

ANno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo ducentesimo octavo, Indictione Undecima, die quinto intrante Junio; in Civitate Mantue. Concordium, & Societas, factum & facta inter Cremonenses, & Ferrarienses, & Marchionem Azonem de Hest cum illis de sua parte Ferrarie & Commune Ferrarie, tale est, videlicet quod Ferrarienses, & Marchio Azo de Hest cum illis de sua parte Ferrarie, & Commune Ferrarie, debeant guardare, & salvare, atque defendere, & manutenere per totam eorum terram & aquam in eorum Episcopatu & districtu, in eundo, stando, & redeundo, omnes homines Cremone & Episcopatus seu Districtus ejus in avere & personis & rebus. Et quod debeant ipsos Cremonenses adjuvare, & manutenere, & defendere, & recuperare, totam eorum terram & Districtum, seu Episcopatum, & totam illam terram, quam tenent, & habent, contra omnem gentem & personam seu personas, & omnem Civitatem, & Civitates, & locum & locos, & specialiter Cremam, & totam Insulam Fulcheriam, & omnes Terras, que sint citra Aduam, quas Cremonenses habuerunt vel tenuerunt aliquo tempore, & que tenentur, vel imbrigantur aliquo modo ab aliqua persona, loco vel locis, Civitate vel Civitatibus, Cremonensibus vel Communi eorum. Nec dictos Cremonenses per se vel per alium in eorum terra vel aqua offendent in avere vel in personis, & semel omni anno ibunt in servicio Communis Cremone cum Carozolo, & cum omnibus suis Militibus & Peditibus Civitatis & Episcopatus, & cum tota eorum forcia; & his in anno cum omnibus Militibus, & Archatoribus Civitatis & Episcopatus, stando in eorum servicio omnibus suis expensis & perditis per quindecim dies, postquam juncti fuerint ad exercitum Cremonensium; nec non recedent absque parabola Rectoris, vel Rectorum Cremone, qui per tempora fuerint data in Credentia communiter coadhunata, vel Concione, sine fraude. Et transactis dictis quindecim diebus, si Cremonenses voluerint expensas & damna, & perditas reficere rerum, quod teneantur stare per alios quindecim dies, nec non recedere absque parabola data, ut dictum est. Et hoc facient & attendent, quoties ei petitum fuerit per Rectorem, vel Rectores Cremone vel per Consules Justicie, vel per Litteras Sigillo Communis Cremone sigillatas. Nec fraude evitabunt Ferrarienses, & Marchio, quin eis peti possit. Et post petitionem vel amonicionem eis factam movebuntur infra quindecim dies cum Carozolo & cum Militibus & Peditibus Civitatis & Episcopatus, & cum Militibus, & Archatoribus tantum infra decem dies. Et postquam moverentur, citius quam poterunt ad exercitum Cremonensium ibunt; & omnibus inimicis Cremone vetabunt stratam succursum, & omnem negociationem per eorum terram & aquam, & Districtum, quibus Cremonenses vetuerint, postquam a Cremonensibus denunciatum fuerit, videlicet a Communi Cremone, per ejus Nuncium, vel Litteras infra octo dies; nec ire amplius permittent absque eorum parabola. Item si prædicti cum fuerint, in servicio Cremone, caperent aliquem, vel aliquot de inimicis Cremone omnes dabunt, & resignabunt Communi Cremone infra octo dies, postquam capti fuerint salvo Cambio, si de suis capti fuerint. Et hæc omnia attendent & observabunt bona fide & sine fraude usque ad annum novum, & ab anno novo usque ad viginti quinque annos completos. Hoc acto, quod omni anno Potestas vel Consul prædictarum Civitatum debeat jurare hæc omnia prædicta attendere & observare & in Statutis dictarum Civitatum debeat poni, & quod facient jurare Potestatem vel Consules, qui per tempora erunt, ita attendere & observare cum eorum exercitu. Et omnes de earum Civitate & districtu a quindecim annis supra, & a septuaginta infra, facient jurare omnia prædicta attendere & observare ad terminum inter Potestates locatum; & singulis quinquenniis Sacramenta debeant renovari infra unum mensem, postquam a Communi Cremone, vel ab ejus Nuncio nunciatum fuerit. Et quod bona fide amplificabunt Societatem dictam cum voluntate Cremone, eo salvo, si Ferrarienses, & Marchio, & illi de sua parte Ferrarie, vellent facere Concordium cum Salinguerra & sua parte Ferrariæ quod facere possint, dum tamen jurent Sacramentum prædicte Societatis Cremone coram Nuncio Communis Cremone, & aliter non possint cum eis concordare. Et si accideret, quod post Concordium Salinguerra, vel sua pars, ad discordiam cum Communi Cremone venirent, vel contra ipsum Commune facerent, quod Ferrarienses, & Marchio per prædictum Sacramentum teneantur adjuvare Commune Cremone contra ipsum Salinguerram, & ejus partem. Et hæc omnia attendent, salvo honore Imperii, & salvis Sacramentis factis Communi Verone, & Communi Mutine, & Communi Bononie. Et si accideret, quod Mediolanum pro Communi, vel diviso, per se, vel cum alio veniret in Episcopatu seu Districtu Brixiæ cum Exercitu quod dicti Ferrarienses, & Marchio teneantur succurrere Milites Brixiæ, qui facient dictum Sacramentum. Et si quid additum, vel mutatum, vel diminutum fuerit a Rectoribus dictarum Civitatum, qui per tempora fuerint, & a Marchione, in Concordia, voluntate, & consilio ipsarum Civitatum pulsato ad Campanam de addito teneantur, de diminuto sint absoluti. Ibique dictus Marchio Potestas Ferrarie juravit ad Sancta Dei Evangelia pro Communi Ferrarie attendere, & observare, ut in dicta Carta continetur, & quod facient omnes homines Ferrarie jurare ita attendere & observare, ut dictum est.

Actum fuit coram D. Asavito Sancti Nazarii Potestate Cremone, & D. Isacco de Dovaria, & de Guberto Multi Denariis, D. Piceno, & D. Poncio Amato, & Comite Narixio, & Comite Bonifacio, Sancti Martini, & Soperto de Forlio, & D. Johanne Bono de Surdo, & D. Johanne Frixono Testibus rogatis.

Ego Oldefredus Notarius Sacri Palacii interfui, & hanc Cartam rogatus scripsi.

ANNO 1208.

ANNO 1210.

LXXVIII.

20. Janvier. *Investitura per* OTTONEM IV. *Romanorum Imperatorem* AZZONI VI. *Marchioni Estensi in Marchiam* Anchone *concessa. Datum apud Clusinam Civitatem* 13. *Kal. Februarii, Indictione XIII. Anno Incarnat.* 1210. *Regni* 12. *Imperii I.* [LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Estensi part. 1. cap. 39. pag. 392.]

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ottho Quartus Divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus. Imperialis eminentie Celsitudo præclara suorum fidelium servitia præ oculis suæ Majestatis semper habere consuevit. Nobiles quoque viros, & eos, qui pro dilatando Imperialis Corone solio tempore Pacis, & Werre, fideliter, & strenue plurimos labores, & maximas angustias, & expensas toleraverunt, congruis honoribus & amplioribus & amplioris gratiæ beneficiis decorare, ut recompensatis obsequiis ad nostra magis inanimentur obsequia, & alii ad nostros libentius accedant famulatus. Quapropter universorum Imperii nostri fidelium tam præsens ætas, quam successiva posteritas noverit; quod nos attendentes fidelia & præclara servitia, quæ fidelis & cognatus noster Azzo Marchio Estensis nobis, & Imperio hactenus exhibuit, & in posterum exhibiturum non dubitamus, damus ei atque concedimus totam Marchiam Anchone, sicut Marchio Marquardus habuit, & tenuit eam tempore Serenissimi Antecessoris nostri Henrici Romanorum Imperatoris Divi Augusti, melius, & plus si inveniri potest, sicut Alpes Apenini tenditur inferius, scilicet Civitates, Castella, Villas, fideles, & servitia: videlicet Civitatem Asculi cum toto Comitatu & Episcopatu, Civitatem Firmanam cum toto Comitatu & Episcopatu, Camerinum cum toto Episcopatu & Comitatu, Humanam cum toto Comitatu & Episcopatu, Anchonam cum toto Comitatu, & Episcopatu, Ausemum cum toto Comitatu & Episcopatu, Esium cum toto Comitatu & Episcopatu, Senegalliam cum toto Comitatu & Episcopatu, Fanum cum toto Comitatu & Episcopatu, Pesarum cum toto Comitatu & Episcopatu, Fossambronam cum toto Comitatu & Episcopatu, Callim cum toto Comitatu & Episcopatu, Sassum Ferratum, & Rocham Apenini. Damus etiam prænominato Marchioni aquas, silvas, prata, pascua, campos, vineas, colles, valles fructiferas, & infructiferas, Pedagia, Bandora, Tholonea, placita, portos, albergarias, foderos, fundos, exercitus, cavalcatas, & omnes res, & jurisdictiones ad Imperium pertinentes. Damus itaque prædicto Marchioni atque concedimus plenam potestatem, & licentiam omnium istorum prædictorum tenendi, & possidendi, & quicquid jam dictus Azzo Marchio de supradictis rebus disposuerit, & ordinaverit, apud eminentiam nostram perhenni gaudebit firmitate. Statuimus igitur, & Imperiali Edicto firmiter sancimus, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vice Comes, Capitaneus, nulla Civitas, nullum Commune, nulla denique personna alta, seu humilis, secularis, vel Ecclesiastica, dictum Marchionem contra hanc nostræ Serenitatis Concessionem perturbare audeat, vel molestare. Quod qui facere attemptaverit, in ultionem suæ temeritatis C. libras auri puri, medietatem Camere nostre, & reliquam medietatem injuriam passo solvere cogatur. Ad cujus rei certam imposterum evidentiam præsentem paginam inde conscribi jussimus, & nostræ Majestatis Sigillo communiri. Hujus rei testes sunt Wolferus Aquilegiensis Patriarcha, Gregorius Aretinus Episcopus, Heinricus Mantuanus Episcopus Vicarius Curie, Walfredus Clusinus, Episcopus Salinverra de Ferraria, Ezelinus de Tervisio, Bonus Comes de Montefeltrano, Heinricus de Ravensburc Camerarius, Albertus Strutius Monachus, Passaverra Presbyter, & Ruffinus Judices Curie, & alii quamplures.

Signum Domini Ottonis IV. Romanorum Imperatoris invictissimi.

Ego Conradus Episcopus Imperialis Aule Cancelarius Vice Domini Thederici Coloniensis Archiepiscopi Italie Archi-Cancellarii recognovi.

Acta sunt hæc anno Dominice Incarnationis MCCX. Glorioso Domno Othone Romanorum Imperatore imperante, anno Regni ejus XII. Imperii vero primo. Datum per manum Walterii Protonotarii apud Clusinam Civitatem, mense Januario, XIII. Kalendas Februarii, Indictione XIII.

ANNO 1210.

LXXIX.

Literæ FERRANDI *Comitis Flandriæ & Hannoniæ quibus fatetur se esse Hominem Ligium* PHILIPPI *Regis Francorum. Actum Vicennis* 5. *Januarii Anno* 1211. [FAVIN Theatre d'honneur & Chevalerie.] 1211. 5. Janvier.

EGo Ferrandus Comes Flandriæ & Hannoniæ notum facio universis, ad quos hæ præsentes Literæ pervenerint, quòd ego sum homo ligius Domini mei Illustrissimi Francorum Regis Philippi contra omnes homines & fœminas qui possunt vivere & mori. Et juravi eidem quòd ego faciam ei bonum servitium, & fidele, neque ab eo deficiam, quamdiu mihi voluerit facere rectum in Curiâ suâ. Si autem de bono & fideli servitio ei deficiam, volo, & concedo, quòd omnes homines mei tam Barones, quàm Milites, & omnes Communiæ, & Communitates Villarum, & Burgorum Terræ meæ contra me sint eidem Domino meo Regi in auxilium, & mihi sint in nocumentum ad posse suum, usque dum sit Domino meo Regi emendatum ad gratum suum. Et volo, & præcipio quod prædicti tam Barones, quàm Milites, & alii hanc Domino meo Regi jurent, & faciant securitatem. Si autem aliquis esset, qui nollet hoc jurare, omne malum, quod possum, faciam ei, nec Pacem, nec Treugam cum illo nunquam haberem, nisi per voluntatem, & beneplacitum Domini mei Regis esset, Quod ut non possit oblivione deleri, & ut prædicta perpetuam obtineant firmitatem, & securitatem præsentes Literas sigilli nostri munimine & testimonio corroborari fecimus. Actum Vincennis Anno Domini millesimo ducentesimo undecimo mense Januarii die quinta.

LXXX.

Homagium Ligium per ARTURUM *Ducem Britanniæ* PHILIPPO II. *Francorum Regi præstitum de* Feudo Britanniæ, *nec non de* Andegaviâ, Cenomaniâ, Turoniâ, *uti & de Dominio* Pictaviensi, *si illud acquisierint aliquando. Actum apud Gornacum mense Julio Anno* 1211. [D'ARGENTRE', Hist. de Bretagne, liv. 4. chap. 70. pag. 259.] Juillet.

ARTURUS Dux Britanniæ, Comes Andegaviæ, & Cenomaniæ, universis ad quos præsentes Litteræ pervenerint, salutem. Noveritis quod ego feci charissimo meo Domino PHILIPPO Regi Francorum illustri, HOMMAGIUM LIGIUM contra omnes qui possunt vivere vel mori, de Feudo Britanniæ, & de Andegavia, Cenomania, & Turonia, quando, Deo volente, ipse vel ego prædicta acquisierimus, salvis omnibus tenentiis, de quibus ipse Dominus Rex, & homines sui tenentes erant eo die, quo ipse diffidavit Joannem Regem Angliæ pro intercessionibus quas ei fecerat de hac ultima guerra, de qua ipse obsedit Houtavant, videlicet tali modo quando ego recipiam hommagia de Andegavia, Cenomania, & de Turonia, ego recipiam Hommagia illa salvis Conventionibus inter ipsum & me factis, ita quod si ego resiliierim à Conventionibus inter ipsum & me factis, ipsi cum Feudis suis ibunt ad Dominum Regem, & ipsum juvabunt contra me. Insuper autem de Dominio Pictavensi, feci eidem Domino meo Regi HOMMAGIUM LIGIUM, si Deus dederit, quod ipse, vel ego eum quocunque modo acquisierimus: Barones verò Pictavenses, qui in præsentia Domini Regis sunt, & alii quando ipsi voluerint, facient ei HOMMAGIUM LIGIUM de Terris suis contra omnes, qui possunt vivere vel mori, & de præcepto ipsius facient mihi Hommagium ligium salva fide ejus. Si autem illustris Rex Castellæ in Terra aliquid juris clamaverit, per judicium Curiæ Domini Regis Franciæ diffinietur: si ipse Dominus Rex Franciæ prædictum Regem Castellæ, & me de utriusque nostrum assensu non poterit pacificare. De Normania sic erit, quòd ipse Dominus Rex Franciæ hoc quod acquisivit, & de eis quæ Deus ipse dabit acquirere, ad opus suum retinebit quantum sibi placuerit,

ANNO 1211. rit, & hominibus suis, qui pro ipso Terras suas amiserunt, dabit id quod sibi placuerit, de Terra mea Normaniæ. Actum apud Gornacum, anno Domini M. CCX. mense Julio.

LXXXI.

1212. 1. Decembre. *Ordonnances de* SIMON *Comte de* MONTFORT *Général de la Sainte Eglise contre les* Albigeois, *faites de l'avis de plusieurs Evêques, Barons & autres Sages hommes, pour le Gouvernement de Terres conquises par lui sur les Heretiques, & pour l'entiere extirpation de l'Heresie. A Pamiez le premier jour de Decembre l'an de l'Incarnation de notre Seigneur* 1212. [CATEL Hist. des Comtes de Thoulouse liv. 2. pag. 268.]

AU nom de nostre Seigneur Jesus Christ. Nous acheminons tousjours tous nos Conseils, & tous nos Actes, parce que par luy, nous feusmes constituez, en Siege de Justice non petit, à fin que ce qui est attempté contre Dieu, l'Eglise Romaine & Justice, soit par nostre provision & solicitude, revoqué à la droicte voye, & estant revoqué soit maintenu en fermeté mesmement pour abolir la malice des Heretiques, & extirper celle des predateurs & tous autres malfacteurs. Pour ce nous Simon Comte de Licestre, Sieur de Montfort par la Providance Divine, Viscomte de Besiers & Carcassonne, Sieur d'Alby, & Rhodes: desirant accomplir toutes les choses, susdites, avoir & maintenir la terre en paix & repos, à l'honneur de Dieu & de la Sainte Eglise Romaine, de nostre Seigneur le Roi de France, & à l'utilité de tous nos Subjects, par le Conseil des venerables Seigneurs, sçavoir est les Archevesques de Bourdeaux, Evesques de Tolose, Carcassonne, Agen, Perigueux, Couserans, Commenge, & Bigorre, & des Sages hommes nos Barons & Principaux Vassaux, mettons en toute nostre terre telles generales coustumes, lesquelles commandons estre de tous inviolablement observées, & sont celles qui ensuivent.

Que tous Privileges des Eglises, & maisons de Religion octroyées de droict Canon ou Humain, & leurs Libertés soient de tous & par tout observées & entretenües: deffendons que les Eglises ne soient par les Lays converties en Chasteaux, ou Forteresses, ne reduittes en servitude; ainsi commandons, que celles qui l'ont esté soient desmolies, ou reservées à la volonté des Evesques, lesquels toutes fois, ne pourront retenir telles Eglises fortifiées en Chasteaux, & Villes des autres Seigneurs.

Item, toutes primities soient sans aucune difficulté rendües aux Eglises, selon que l'on a accoustumé les rendre en ce Païs, & toutes dixmes soient payées, comme il est écrit, & commandé par nostre Saint Pere le Pape.

Item, nul Clerc, soit taillé mesmes à cause de l'heritage qu'il a, s'il n'est marchant ou marié, & le semblable soit de la pauvre Vefve.

Item, nulle foire ou marché, soit doresnavant tenu le jour de Dimanche, & s'il s'en treuve aucun qui y ait esté institué, soit remis à autre jour, par la volonté du Seigneur de la terre & du Comte.

Item, quiconque aura prins un Clerc, en crime quel qui soit, ou en autre maniere, ores qu'il n'aye que la simple tonsure, le rende sans delay à l'Evesque, ou à l'Archidiacre, ou à autre par leur mandement, & s'il le retient soit incontinent excommunié, & par le Seigneur superieur constraint le rendre.

Item, chacune maison habitée de la commune terre conquise, soit tenüe payer chacun an trois deniers Melgoriens, à nostre Saint Pere le Pape, & à la Sainte Eglise Romaine en signe & memoire perpetuelle, que par son aide, elle a esté acquise contre les Heretiques, & donnée à tousjours audit Comte & ses Successeurs, & sera le temps pour lever ce devoir, despuis le commancement du Caresme jusques à Pasques.

Item, nuls Barons, ou Chevaliers, contraignent les hommes des Eglises, & Maisons de Religion à payer taille, sçavoir est, ceux qu'elles ont par don, ou concession des Roys, Princes, ou autres Seigneurs des terres, ou autre juste maniere jusques à present possedé libres & exempts de toute exaction, envers les Seigneurs & Terres ou Villes desquels s'ils demeurent, & si leur possession, en ceft endroit a esté interrompüe par la malice des Heretiques, ou autres mauvais Princes, au moyen de quoy y ait doubte de leur exemption, la verité en soit enquise sans delay, & la preuve soit receüe sans demeure, & s'il est vrayement trouvé que la violence y soit intervenüe, deslors les Seigneurs des Chasteaux & Villes où lesdits hommes habitent, s'abstiennent de toute exaction & taille sur eux. ANNO 1212.

Item, soient constraincts les Paroissiens ès jours des Dimanches & Festes, esquelles on cesse des œuvres manuelles venir à l'Eglise, y ouyr la Messe entiere & le Sermon, & s'il advient que lesdits jours, le Seigneur, ou la Dame de chacune maison estans en la Ville ou Village, sans empechement de maladie, ou autre cause raisonnable, ne viennent à l'Eglise, ils soient tenus payer six deniers tournois monoye applicable, la moitié au Seigneur desdits Ville, ou Village, & l'autre soit divisée, entre l'Eglise & le Curé.

Item, en tous Villages, lesquels n'y a Eglise, & y a maisons d'Heretiques, la plus propre soit baillée, pour y faire Eglise, & l'autre au Curé, pour habiter, & s'il y a Eglise, & ledit Curé n'aye maison, la plus voisine de ladite Eglise, ayant esté aux Heretiques, soit donnée audit Curé.

Item, quiconque doresnavant, permettra sciemment l'Heretique habiter en sa terre, soit par argent, ou autre cause quelconque, le confessé ou convaincu, pour le seul fait, perdra à tousjours toute sa terre & son corps sera en la puissance de son Seigneur, pour le rançonner à sa volonté.

Item, sera permis à chacun, soit Chevalier ou Roturier, donner de son propre heritage en aumosne, jusques au quint, selon la coustume de France, & usage pres Paris, exceptés toutesfois les Baronies, & Forteresses, & droit d'autruy, & sauf l'entier service du Seigneur superieur, qui luy demeurera sur les parts appartenans aux Heretiques, par titre de succession.

Item, en office ou redition de Justice, nulle exaction soit faite sur les parties plaidantes par le Juge, soubs pretexte d'aucune coustume, ou occasion de Conseil d'Advocats ou Assesseurs, mais soit la Justice, du tout gratuitement administrée, & l'Advocat distribue par la Cour au pauvre, qui n'en aura.

Item, nul Heretique croyant encore qu'il soit reconcilié à l'Eglise, soit fait Prevost, Bailly, Juge, ou Assesseur en Jugement, ou receu tesmoing, ou Advocat, & le semblable du tout soit du Juif, fors qu'il pourra estre tesmoing contre autre Juif.

Item, nul Heretique vestu ores qu'il soit reconcilié à l'Eglise, ait licence demeurer en la Ville, en laquelle il auroit conversé, durant sa perverse profession, mais puisse habiter hors en tel lieu que le Comte permetra.

Item, tous les Clercs, Religieux Pelerins, & Chevaliers passent par toute nostre terre, francs & exempts de tous peages, s'ils ne sont Marchans.

Item, les Barons de France, & Chevaliers, soient tenus servir le Comte, quant & en tout lieu qu'il aura guerre contre sa personne à cause de cette terre conquise, & celle qui y reste à conquerir, & ce avecque le nombre des Chevaliers, à la charge desquels ledit Comte, leur a donné leursdites terres & revenus, pourveu que lesdits revenus, leur ayent entierement & suffisament esté assignés, selon que leur avoit esté promis: car le Chevalier, auquel l'assignation plainement n'auroit esté faicte, selon la Convention precedente, ne seroit tenu servir de l'entier nombre des Chevaliers promis, mais selon la raison, & quantité de l'assignation faicte, devroit estre determiné le nombre des Chevaliers pour servir, & si ledit Comte, sans necessité de deffendre sa personne, ou ladite terre, ains de sa propre volonté vouloit secourir en guerre aucun, ou aucuns de ses voisins, ou autres, ne seroient ces Chevaliers susdits, tenus en ce cas le suivre, ou servir de leurs personnes, ou par autres, s'ils ne le faisoient d'amour, ou leur bon plaisir.

Item, les Chevaliers François, devans servir au Comte seront tenus le servir avecques Chevaliers François, d'icy à vingt ans, sans que il leur soit loisible, durant iceux, au lieu desdits Chevaliers François, mettre en son service Chevaliers de cette terre, mais les vingt ans passés chacun les servira, avecque tels Chevaliers idoynes, qu'il pourra trouver en ladite terre.

Item, les Chevaliers qui auront congé d'eux en al-

ANNO 1212.

ler en France, n'y devront demeurer, sans legitime empeschement, que jusques au terme a eux prefix par ledit Comte, lequel neantmoins, leurs devra attendre, sauf son service jusques à quatre moys, après ledit terme escheu, & iceux passés luy sera loisible, nonobstant oppositions, ou appellations quelconques saisir & mettre leur terre en sa main, & en disposer en sa volonté, s'ils ne luy peuvent monstrer plainement la cause inevitable, pour laquelle ils n'ont peu revenir plustost.

Item, tous Barons, Chevaliers, & autres Seigneurs de la terre dudit Comte seront tenus luy rendre soit courroucé, ou appaisé sans aucun delay ne contradiction, leurs Chasteaux, & Forteresses, tenus de luy, toutes fois & quantes qu'il voudra, aussi ses affaires parachevées, il les leur devra, comme bon Seigneur, rendre en l'estat & valeur qu'ils estoient, lors qu'il les aura receus sans diminution ne dommage.

Item, tous les Barons, & Gens de guerre, Maieurs & moindres appellés seront tenus aller à la Bataille de la Compagnie, ou nommer journée, assignée pour secourir ledit Comte aussi s'il est assiegé, ou à sa retraicte: & si aucun Baron, Chevalier, ou autre Seigneur de terre, est bien prouvé avoir deffailly, à donner ayde audit Comte, en celle supreme necessité, s'il ne se peut excuser de cause suffisante, la terre qu'il tient dudit Comte sera en sa puissance & volonté, & les autres Gens de guerre moindres, sçavoir Bourgeois & Laboureurs des champs seront tenus, ez cas susdits, s'ils ont esté suffisamment appellés d'aller de chacune maison, deux des meilleurs, si tant y en a, & s'il n'y en a qu'un, il y devra aller, & de celuy qui deffaudra, s'il ne se peut excuser de cause raisonnable, les biens, meubles, & immeubles, seront par moitié, à la volonté, & puissance dudit Comte & du Seigneur, soubs lequel il sera demeurant.

Item, les Barons, Chevaliers, & autres Seigneurs des terres qui doivent service audit Comte, appellés à quinzaine, s'ils ne se rendent au lieu assigné à l'Armée, pour ledit Comte, ou ne s'y soient dedans ladite quinzaine acheminés, le quint des revenus d'un chacun pour un an de la terre qu'ils tiennent dudit Comte sera pour l'amende en sa puissance & volonté, s'ils ne se peuvent excuser d'exonie suffisant, & s'ils y viennent accompaignés de moindre nombre de Chevaliers, qu'ils doivent, bailleront pour chacun Chevalier, qui deffaudra, double gage, jusques à ce qu'ils ayent le nombre deu des Chevaliers: semblable peine sera aux Barons & Chevaliers, nays de cette terre, s'ils ne rendent audit Comte le service qu'ils lui doivent.

Item, nul Subjet dudit Comte entreprenne en sa terre, sans son consentement fortifier de nouveau aucune place, ou redifier Forteresse desmolie.

Item, les Chevaliers Catholiques nays de cette terre ayant jusques icy perseveré en la foy, soient quittes, en faisant le service à leurs Seigneurs, soit ledit Comte ou autres, tels qu'ils doivent faire à leurs propres Seigneurs de cette dite terre, auparavant que les Croisés y vinssent. Mais ceux qui ont esté croyans aux Heretiques, seront tenus servir ledit Comte, & les Barons à leur volonté.

Item, nul Baron, Chevalier, ou autre quelconque Seigneur qui ayt terre en ce Païs par don dudit Comte, pourra exiger, outre la mesure de la taille statuée, & confirmée par les Lettres de leurs Seigneurs, & dudit Comte, soit soubs nom de taille ou queste, bonté, ou autre quelconque cause, sauf toutes fois les centz & autres revenus des terres, vignes, maisons, & autres heritages, & les justices, car cette taille, a esté constituée, moderée & arbitrée pour toute autre taille, soit queste ou amande, afin que outre icelle par aucun ne soit plus chose quelconque exigée ou extorquée, & si aucun est convaincu avoir fait du contraire, & la plainte en soit faite, ledit Comte sera tenu envoyer en la Ville ou au Seigneur d'icelle, à laquelle l'exaction aura esté faite, & constraindre ledit Seigneur à rendre, ou quitter ce qu'il aura exigé ou imposé outre sa chartre, laquelle il sera tenu observer.

Item, sera loisible à tous hommes taillables, se retirer de la subjection d'un Seigneur en la Seigneurie de la autre a leur bon plaisir & sans aucune contradiction à la charge toutes fois, que ceux qui sont de condition libre, n'emporteront que leurs meubles, & lairront à leur precedant Seigneur leurs heritages tant tenus d'eux que d'autruy. Et ceux qui sont de serve condition, que l'on appelle propres hommes, lairront leurs meubles & immeubles à leur Seigneur precedant, lequel ne leur pourra plus rien demander en quelque lieu qu'ils soient, aptes qu'ils auront demeure soubs autre Seigneur, soit pour raison des meubles, queste, ou autre chose, pourveu qu'ils ne se transferent en la domination des Clercs, ou Gens d'Eglise, qui ne leur sera loisible, jusques à ce que de leur consentement, ayent esté baillé Lettres ausdits Comtes & Barons.

Item, nul homme soit emprisonné, ou pris, retenu, tant qu'il pourra donner suffisants pleiges, d'ester à droit.

Item, nul Seigneur reçoive pleige, ou autre caution de ses hommes, qu'ils ne se retireront en la domination d'autruy, pour la forme dessus escrite.

Item, les Seigneurs reçoivent de leurs hommes les courvées selon l'ancienne coustume des Terres, Villes, & Villages, & selon icelle les nourrissent.

Item, les Subjets des Princes, & Seigneurs, nays en cette terre, sont trop grevés de tailles, & exactions, & s'en plaignent audit Comte, il fera assembler les Seigneurs & Chevaliers à fin qu'ils gardent mesure competante & raisonnable, à imposer & lever lesdites tailles, & subsides, & si besoin est les y pourra constraindre, à fin que lesdits Subjets ne soient grevés, par la trop grande malice des Seigneurs.

Item, les hommes des Villes, & Villages ayent leur usage en bois, eaux, & passages, tels qu'ils ont eu depuis trente ans, jusques à present & si sur ce sord aucun different entre le Peuple, & le Seigneur, qui aura la jouïssance y demeure jusques à ce que la verité soit enquise par le serment des Anciens d'icelle terre ou autrement.

Item, nul Subjet soit pris pour le debte de son Seigneur, s'il n'est pleige, ou debteur.

Item, nul Baron, ou Chevalier, Bourgeois, ou Rural soit si osé de gaiger ou prendre par violence les choses d'autruy, ne celui auquel tort aura esté fait, se venger sans licence du superieur, auquel ils ayent recours, & fassent leurs plainctes. Quiconque aura confessé, ou sera convaincu avoir fait le contraire, l'amandera au Seigneur Superieur, s'il est Baron, de vingt livres, s'il est Chevalier de dix livres, s'il est Bourgeois de cent sols. Et outre rendra par le commandement dudit Seigneur, à celuy auquel il a fait tort, tout ce qu'il aura prins, & luy satisfera entierement de ces dommages s'aucuns à eux. Qui se sera vengé de son authorité, l'amandera audit Sieur son superieur, & davantage payera l'amende de soixante sols, à celuy duquel il s'est vengé, luy restituera tout ce qu'il luy a prins, & les dommages & interests. De ce toutesfois est excepté, qu'a chacun est loisible repeller incontinent la force par force.

Item, nuls Barons, Bourgeois, ou Ruraux, soient tant osés de faire en aucune maniere obligeance par foy ou serment en aucune conjuration, mesmes soubs pretexte de confraire ou autre bien si ce n'est du consentement & vouloir dudit Seigneur, & si aucuns sont prouvés avoir ainsi conjuré contre luy, ils seront de leurs corps & biens en sa puissance & volonté, ains au dommage de quelques autres, les conjurateurs, qui en seront confes ou convaincus, s'ils sont Barons, chacun l'amandera de dix livres, si simples Chevaliers de cent sols, si Bourgeois de soixante sols, si Ruraux de vingt sols: de cette peine sont exceptés Negotiateurs, & Pelerins qui jurent les uns aux autres garder leurs Compagnies & Societé.

Item, quelconques d'oresnavant sans le sceu & vouloir dudit Comte, conduira vivres, ou autres choses quelconques hommes aux Tolosains, ou autres ses ennemis, & en sera confez ou convaincu, perdra pour ce seul faict son heritage à tousjours, avecques tous ses autres biens, & si ceft un Sergent ou Baillif qui l'ait faict sans la volonté & sceu de son Seigneur, il confisquera tous ses biens, & son corps sera en la misericorde dudit Comte, & tous les hommes, & choses prises en telle conduite, seront à celuy qui les prendra sans diminution ne reclamation.

Item, quiconques aura pouvoir prendre en la terre dudit Comte, les ennemis de la foy & les siens, & ne l'aura fait, s'il en est convaincu, sa terre sera confisquée, & son corps en la misericorde dudit Comte: autant sera de celuy qui les aura veus, n'aura voulu crier contr'eux, & les poursuivre de bonne foy selon la coustume de ladite terre.

Item, les Boulangers fassent & vendent le pain selon la maniere, mesure, & poix à eux donnés par le Seigneur; s'ils ne l'observent, autant de fois qu'ils y con-

ANNO 1212. contre viendront perdront tout le pain, & le semblable soit fait des Taverniers.

Item, les Putains publiques, estans ez Villes, soient mises hors les murs d'icelles: les peages institués par les Princes & autres Seigneurs, depuis vingtquatre ans, soient du tout, & sans aucune dilation ostés.

Item, les possessions tenues à cens, ne soient données ne vendües, avecques diminution de la Seigneurie superieure.

Item, les cens soient rendus & payés aux Seigneurs ausquels ils sont deubs, ez termes constitués, & en leurs maisons, & toutesfois & quantes que les debteurs n'auront payé dedans le jour, pour chacun terme passé payeront cinq sols au Seigneur pour l'amande, & s'ils cessent le payement du cens par trois ans continuels, ledit Seigneur pourra sans reclamation du debteur, donner ou vendre l'heritage à autre, s'il le retient en sa main, sera tenu le rendre en luy payant pour chacune année, es termes escheus, comme dit est, la peine de cinq sols.

Item, tant entre les Barons & Chevaliers que Bourgeois, Ruraux les heritiers succederont à leurs heritages, selon la coustume, & usage de France près Paris.

Item, toutes les femmes des traistres, & ennemis dudit Comte, sortiront de sa terre, encores qu'elles soient treuvées Catholiques, à fin qu'aucune suspitation ne tombe sur elles; & neantmoins elles auront leurs terres & revenus de leurs mariages, en jurant qu'elles n'en feront aucune part à leurs maris, tant qu'ils seront en guerre contre la Chrestienté, & ledit Comte.

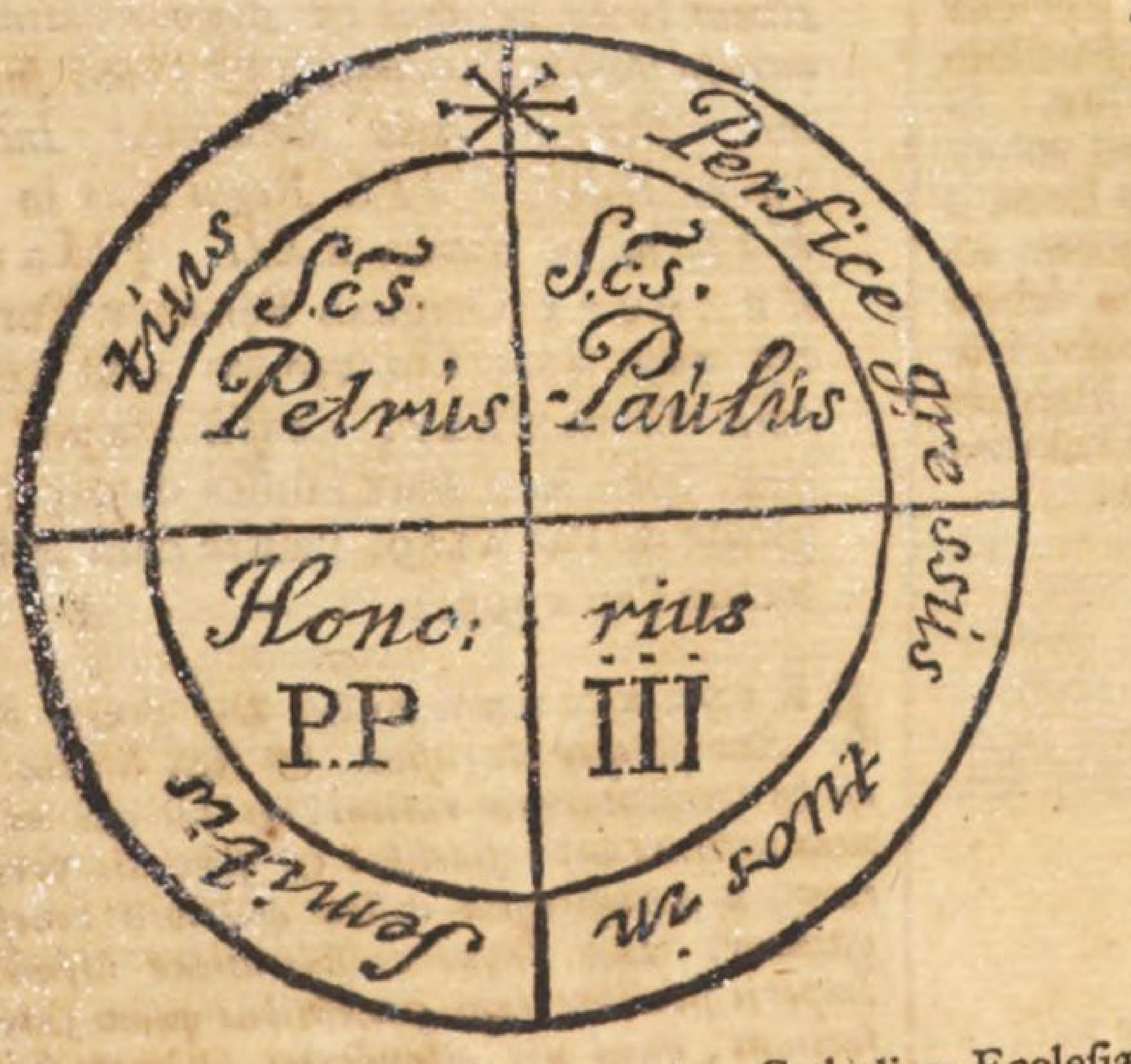
Item, nulles vefves qui soient grandes Dames ou heritiers Gentil-femmes ayant Forteresses & Chasteaux, soient si osées se marier à leur volonté, à hommes de cette terre, sans la licence dudit Comte d'icy à dix ans, pour esviter le peril, qui en pourroit advenir à ladite terre, mais se marient à tels François qu'elles voudront sans congé dudit Comte ne autres, & lesdits dix ans passés, à qui bon leur semblera, soit François, ou nay de cette terre.

Donques ces coustumes generales cy-dessus escrites, moy Simon Comte de Licestre, Seigneur de Montfort par la Providance de Dieu, Viscomte de Besiers, Carcassonne, Alby, & Rhodez, ay juré garder de bonne foy & semblablement tous mes Barons ont juré les garder, sauf le mandement & melioration de sainte Eglise, & de nosdits Barons, sauf aussi les conventions & privileges octroyés & confirmés par serment à aucuns lieux, & autres coustumes constituées, non contraires à ces presentes. Fait à Pamies en nostre Palais le premier jour de Decembre, l'an de l'Incarnation de nostre Seigneur mil deux cens.

LXXXII.

1217. *Investitura Marchiæ* Anconitanæ *per* HONORIUM III. *Papam* AZZONI VII. *Anconitano & Estensi Marchioni collata sub censu annuo centum librarum Pruviniensis monetæ, & centum militum per mensem in campum educendorum.* [LUD. ANT. MURATORI, delle Antichità Estensi. part. 1. cap. 42. pag. 424. ANNO 1217.

HOnorius Episcopus Servus Servorum, Dei dilecto filio Nobili Viro Azoni Anconitano, & Estensi Marchioni, salutem, & Apostolicam benedictionem. Sinceritas devotionis, & fidei quam ad Nos, & Romanam Ecclesiam, claræ memoriæ Azzo Marchio Pater tuus probatus est habere, promeruit, ut ad tuum commodum & honorem efficaciter intendamus, cum per illius discretionis prudentiam, & strenuitatis virtutem eidem Ecclesiæ commoda magna provenerint, & per tuæ quoque probitatis industriam multa sperentur auctore Domino proventura. Ut ergo te ad ejus obsequium fortius astringamus, de Communi fratrum nostrorum consilio Marchiam Anconitanam in rectum tibi feudum concedimus, in qua istæ sunt Civitates cum Comitatibus sive Diœcesibus suis, Ancona, Asculum, Humana, Firmum, Camerinum, Auximum, Hesis, Senogallia, Fanum, Pensaurum, Callis, & Forum Sempronii. Quæ omnia, sicut prædictum est, cum jurisdictione, districtu, honore, ac Dominatu, & aliis ad nos temporaliter pertinentibus, in rectum tibi feudum concedimus, sub annuo censu centum librarum Pruviniensis monetæ Sedi Apostolicæ persolvendo. Ita quod quandocumque ac ubicumque, per totum ipsius Ecclesiæ patrimonium a Mari usque ad Mare & a Radicofano usque ad Ceperanum requisitus fueris, nobis cum centum Militibus sumptibus tuis uno integro mense per annum, tempore veniendi, & recedendi minime computato ipsamque Marchiam a Sede dumtaxat Apostolica recognosces cujus juris & proprietatis existit, & de illa contra omnem mortalem facies pacem & guerram ad mandatum ipsius. Nos ergo dilectum filium Nobilem Virum Ottonem Ramberti Procuratorem tuum ad hoc specialiter destinatum pro te de Marchia ipsa solemniter investivimus per vexillum. Ita quod tempore congruo ad nostram accedas presentiam, ligium nobis in manibus nostris facturus hominium, & fidelitatis juramentum personaliter prestiturus. Ne igitur hæc nostra Concessio in dubium revocetur, sed debitam potius obtineat firmitatem, eam per presentis Privilegii paginam confirmamus, statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Concessionis & Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.





Ego Honorius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Ego Nicolaus Tusculanus Episcopus.
Ego Peregrinus Albanensis Episcopus.
Ego C. th. Portuensis, & Sanctæ Rufinæ Episcopus.
Ego Leo tit. Sanctæ Crucis in Hierusalem Presbyter Cardinalis.
Ego Petrus Sanctæ Pudentianæ tit. Pastoris Presbyter Cardinalis.

Ego Robertus tit. Sancti Stephani in Celio Monte Presbyter Cardinalis.
Ego Stephanus Basilicæ XII. Apostolorum Presbyter Cardinalis.

Ego

* La date manque à cette Piece. Nous suivons l'arrangement de Monsr. *Muratori* en la donnant sous l'an 1217. [D U M.]

Anno 1217. Ego Gregorius tit. Sanctæ Anastasiæ Presbyter Cardinalis.

Ego Thomas tit. Sanctæ Sabinæ Presbyter Cardinalis.

Ego Guido Sancti Nicolai in Carcere Tulliano Diaconus Cardinalis.

Ego Octavianus Sanctorum Sergii & Bacchi Diaconus Cardinalis.

Ego Gregorius Sancti Theodori Diaconus Cardinalis.

Ego Rainerius S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis.

Ego Romanus Sancti Angeli Diaconus Cardinalis.

Ego Stephanus Sancti Adriani Diaconus Cardinalis.

Ego Aldobrandinus Sancti Eustachii Diaconus Cardinalis.

Ego Egidius Sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconus Cardinalis.

LXXXIII.

14. Avril. *Investitura Marchiæ* Guarnerii *per* HONORIUM III. *Papam Marchioni* AZZONI VI. Estensi *concessa. Actum in Palatio Lateranensi in Consistorio* 14. *Aprilis* 1217. *Indictione V.* [LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Estensi part. I. cap. 42. pag. 423.]

IN nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo CCXVII. Pontificatus Domini Honorii Papæ Tertii primo, die XIII. intrante Mense Aprilis, Indictione Quinta, in præsentia & testimonio rogatorum testium infrascriptorum, coram Cardinalibus, scilicet Dominis G. Prænestino & P. Albanensi, & C. Portuensi Episcopis, nec non Domino L. tituli sanctæ Crucis, in Hierusalem, Domino P. Sanctæ Potentianæ, Domino S. Basilicæ XII. Apostolorum, Domino R. tit. Sancti Stephani in Celio monte, Domino Thom. tit. Sanctæ Sabinæ, & Domino I. de Columna tit. Sanctæ Praxedis, Presbyteris Cardinalibus, & Domino G. Sancti Nicolai in Carcere, Domino G. Sancti Theodori, Domino S. Sancti Adriani, Domino R. Sancti Angelli, Dom. Ildebrandino Sancti Eustachii, Dom. Egidio Sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconis Cardinalibus: Dominus Honorius Papa Tertius de Consensu & Consilio fratrum suorum prædictorum Cardinalium investivit per Vexillum Beati Petri Oddonem Ramberti de tota Marchia Guarnerii, nomine & vice Marchionis Azzonis Estensis recidentem pro eo procuratorio nomine, sicut investiti fuerunt Pater, & Frater dicti Azzonis per Ecclesiam Romanam, cum omnibus rationibus, & libertatibus, juribus, & honoribus ejusdem Marchiæ, scilicet ad voluntatem dicti Marchionis & Matris suæ Comit.... De spiritualibus ab eadem Marchia perceptis debeat respondere Domino Papæ, & Ecclesiæ Romanæ. De omnibus vero temporalibus fructibus debeat respondere dicto Marchioni & Matri suæ. Et quod dictam Marchiam tenebit & salvabit ad voluntatem dicti Marchionis, & Matris suæ pro Ecclesia Romana. Et cum dictus Marchio ad majorem accesserit ætatem quod ipse in propria persona debeat visitare Curiam Romanam, & jurare fidelitatem Domino Papæ & Ecclesiæ Romanæ pro dicta Marchia. Et hæc omnia attendere & observare dictus Oddo tacto libro corporaliter juravit. Testes Rogati:

Dom. Wilielmus Marchio Montisferrati.
Dom. Salinguerra de Ferraria.
Dom. Johannes Capotius Romanus.
Dom. Paganus de Saviola.
Dom. Saxinellus de Ferraria.
Dom. Ugolinus Sancti Johannis.
Dom. Presbyter de Placentia.
Dom. Guido Lisnelli de Regio.
Dom. Alvizius de Regio.
Petrus Capotius Hostiarius Domini Papæ.
Petrus Nicolaus Sotio suo.
Zapulinus Notarius de Ferraria.

Actum in Palatio Lateranensi in Consistorio feliciter.

Ego Thomas, qui vocor Rizardus, Domini Ottonis Imperatoris Notarius interfui, audivi, & scripsi.

LXXXIV.

Literæ EUDONIS DE RUPE DERIANI, *quibus Hierosolymam proficiscens* GAUFRIDO *Vicecomiti de* Rohan *terram suam in minori* Britannia *pro sexcentis libris cursualis monetæ pignori tradit, & tam hujus terræ, quàm* Castelli de Rupe *hæredem instruit, si in eâ peregrinatione moriatur, & Filius Avunculi sui pariter decesserit cum conditione, ut alter Fratrum* GAUFRIDI *ducat Filiam ipsius in uxorem. Actum Anno* 1218. [LOBINEAU *Histoire de Bretagne* aux preuves du 3. liv. pag. 160. tiré des Titres de Bon Repos sous num 15.] Anno 1218.

NOverint universi præsentes Litteras inspecturi quod ego Eudo de Rupo Deriani tradidi universam terram meam in minori Britannia sitam Gaufrido Vicecomiti de Rohan super sexcentis libris cursualis monete quas mihi tradidit Jerosolymam proficiscenti exceptis dotalicio & maritagio Vilanæ meæ uxoris, filium quoque & filiam Eudonis de Quemper avunculi mei & Castellum de Rupe dicto Vicecomiti tradidi tali conditione quod ipse Vicecomes ponat in eodem Castello servando quemdam servientem, & dictis filiis fideliter consulat. Si vero me contigerit in peregrinatione decedere & si filius decedat, ad hoc tenetur quod alter fratrum suorum ducat filiam in uxorem. Omnes autem redditus & exitus terræ meæ ad solutionem prædictarum librarum coram locato meo mittentur exceptis expensis quas sepe fatus Vicecomes vel etiam locati fecerint rationabiliter circa negotia mea & terram meam tenendam & servandam. Cum autem de Jerosolymitanis partibus Deo favente rediero, nisi summa librarum prædicta Vicecomiti fuerit integre persoluta, ego super residuo ipso satisfaciam nummis vel pignore competenter priusquam habeam terram meam. Si quid vero ultra solutionem completam dictarum librarum superfuerit, inde mihi Vicecomes dimidium reddens sibi dimidium reliquum retinebit quod volo. Dicta igitur pecunia integre persoluta sepe fatus Vicecomes terram meam & castellum & filios dictos pacifice mihi reddet. Testamentum autem meum prout ipsum composuero tenetur fideliter adimplere. Et ut hoc ratum & firmum permaneat in futurum sigilli mei apposui testimonium & munimen, actum anno gratie MCCXVIII.

LXXXV.

Donatio FREDERICI II. *Romanorum Regis,* LUDOVICO *Duci Bavariæ, Comitique Palatino Rheni facta de Auri & Argenti fodinis omnibus quæ in Terris Patrimonii & Feudi sui reperiuntur. Datum anno Dominicæ Incarnationis* 1219. *Indict. VIII. Regni ejus in Germania VII. ac in Sicilia XXII.* [MARQUAR. FREHERI Origines Palatinæ Part. 2. cap. 17. pag. 81. On trouve aussi cette Piece dans GOLDAST, *Constit. Imper.* Tom. I. pag. 298. sous deux fausses dates; l'une marginale de l'an 1229. l'autre dans la Piece même de l'an 1299.] 1219.

FRIDERICUS *secundus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, & Rex Siciliæ. Dignum est & consentaneum rationi, ut hii qui ad exaltationem nostram votis fidelibus & servitiis preclaris aspirant, à munificentia nostra ampliora beneficia consequantur. Hac itaque consideratione inducti universis Imperii fidelibus tam presentibus quàm futuris notum facimus, quod nos attendentes sinceram fidem & devotionem, nec non & obsequia, quæ dilectus consanguineus noster Ludovicus Dux Bavarie, Palatinus Comes Reni, majestati nostræ frequenter exhibuit, & in antea poterit exhibere, ex vera scientia & de mera liberalitate nostra donavimus sibi & heredibus suis & in rectum Feudum concessimus, omne genus metalli tam in auro & argento quàm in aliis, quod in terris patrimonii & Feudi sui fuerit repertum, cum omni jure & utilitate exinde perveniente, & quam nos &* Im-

ANNO 1220. *Imperium percipere deberemus. Statuimus igitur & auctoritate regia districtè precipimus, ut nulla unquam persona alta vel humilis, Ecclesiastica vel secularis, contra hanc nostram Concessionem venire presumat; quod qui presumserit, offensam nostram & gravem indignationem incurret, & pro pœna temeritatis suæ centum libras auri componat, quarum medietas Camere nostre, altera vero passis injuriam persolvatur. Ad hanc autem nostræ Donationis & Concessionis memoriam præsens privilegium inde scribi & sigillo magnificentiæ nostræ jussimus communiri. Hujus rei testes sunt Cunradus Ratisponensis Episcopus, Otto Frisingensis Episcopus, Otto Dux Moravie, Palatinus Comes Burgundie, Comes Cunradus de Sosburch, Genehardus Landgravius de Luikenberg, Diepoldus frater ejus, Anshelmus Marescalus de Finstingen, Ramungus de Swabach, Albertus Lupus, Albertus Rindesmul, & alii quam plures. Ego Cunradus Metensis Episcopus & Spirensis, Imperialis Aule Cancellarius, vice Domini Sifridi Moguntinensis Sedis Archiepiscopi & totius Germanie Archicancellarii recognovi. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis* MCCXIX. *Indict.* VIII. *regnante Domino nostro Friderico Dei gratia illustrissimo Romanorum Rege semper Augusto & Rege Sicilie, anno regni ejus in Germania septimo, & in Sicilia vicesimo secundo, feliciter.*

LXXXVI.

17. Avril. *Edictum* FRIDERICI II. *Romanorum Regis ad universos Archiepiscopos aliosque Prælatos, Marchiones, Comites, Capitaneos, Valvasores, Nobiles, Civitates & Populos per totam Italiam constitutos, de Fidelitate ei & Imperio debita, atque juranda in manibus Legati ejus Cæsarei. Datum in Francfort in Curia solemni* 15. *Kalend. Maii anno* 1220. [GOLDASTI Constitut. Imp. Tom. 3. in prætermissis pag. 657.]

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Rex, & Siciliæ: Archiepiscopis, Abbatibus, cæterisque Ecclesiarum, Prælatis, Marchionibus, Comitibus, Capitaneis, Valvasoribus, & Nobilibus, Potestatibus, Consulibus seu Rectoribus, & Communitatibus omnium Civitatum, & Oppidorum, simul & Rectoribus, atque Populo, & universis per Lombardiam, Romaniolam, & Tusciam, atque per totam Italiam constitutis, gratiam & bonam voluntatem suam.

1. Post multas Imperii perturbationes, post obitum HENRICI patris nostri Imperatoris, sedatis Teutonicis seditionibus, & pace ubique constituta, cum jam simus accepturi benedictionem Imperialem, ut inde propositum reformandæ pacis, & unitatis, & concordiæ nobis & Imperio admodum necessariæ per Lombardiam, Romaniolam, Tusciam, seu totam Italiam firmiter habeatis, præmittimus ad vos Legatum nostrum à latere Episcopum Spirensem & Metensem Conradum, nostræ Imperialis Aulæ Cancellarium, ut ipse fidelitates, & alia jura à vobis recipiat, & discordiis tollendis nobis viam planam faciat, quatenus adire ad Coronam possimus.

2. Notum facimus vobis, quod huic legalem dedimus potestatem supponendi Civitates, Burgos, Castra, Villas, Marchiones, Comites, Capitaneos, & Valvasores, seu quoslibet universam Italiam, & partes ejus constitutos banno nostro: & extrahendi: faciendi concessiones: pœnas etiam exigendi: conficiendi tabelliones: dandi possessiones, & restituendi: habendi etiam jus animadvertendi in facinorosos: nec non vicibus nostris agendi, prout commodum & honestum erit Imperio: ratum habituri quidquid ille statuerit, decernimus, ne ab eo fiat appellatio. Mandamus etiam, ut ei, tanquam nobis, obtemperetur. Datur in Francfort in Curia solemni, Anno Domini MCCXX. 15. Kalend. Maii.

LXXXVII.

7. Juillet. *Literæ* AGNETIS *Ducissæ* Lotharingiæ *super Infeudatione sibi factâ per Comitem de* Lutzelbourg *de Castello* Sethenaio. *Nonis Julii* 1220. [G. LEIBNITII *Codex Juris Gentium* in Mantissâ part. 2. pag. 195.]

INnotescat præsentibus, etiam posteris, quod Ego *Agnes Ducissa Lotharingiæ recepi in feodo Castellum de Sethenaio cum omnibus appendiciis à Comite de Lutzelbourg, & modo sicut Pater meus Th. bonæ memoriæ quondam Comes Barrensis habuit, à Domino Henrico quondam Comite Namurcensi, & Luxemburgensi*; si autem propter decessum meum, hæc hæreditas ad hæredem meum, qui sit Dux in Lotharingia pervenerit, ipse Dux dictum Castellum cum appendiciis eo modo à Comite de Lutzelburg recipiet; sicut ipse à Comite Campaniæ alia sua feoda recipere consuevit, si verò alter hæres meus, qui non sit Dux vel hæres Ducis, qui Dux non erit, memoratum Castellum in hæreditatem habuit, ille, si credant & voluntas Ducis fuerit, supradictum Castrum cum appendiciis recipiet in feodum à Comite de Luxembourg, & de eo homo suus efficietur. Præterea de omni querimonia, de qua Ego, & hæredes mei Sethenaium possidebunt, coram prædicto Comite de Luxembourg stare jure voluimus, ipse Comes, si quis inde nos impetere voluerit, mihi & meis potenter teneri [tenebitur] astare & consilium suum impendere & conferre. Hoc autem ut firmum, & stabile permaneat, Sigilli nostri munimine feci roborari. Actum Anno Dominicæ Incarnationis 1220. Nonas Julii.

LXXXVIII.

Literæ MATHEI II. *Ducis* Lotharingiæ & *Marchionis, quibus fatetur se à* BLANCA *Comitissa* Trecensi & THEOBALDO *Comite* Campaniæ *Castrum novum & totam Castellaniam prædicti Castri in feudum accepisse. Actum anno ab Incarnatione Domini* 1220. *mense Julio III. Kalend. Augusti.* [GODEFROI, en ses Notes sur *l'Hist. de Charles VI. Roi de France.* In 4. pag. 591. On trouve aussi cette Piece dans MARTENE *Thesaurus novus Anecdotorum* Tom. 1. col. 880.] 30. Juillet.

EGo Matheus Dux Lotharingiæ & Marchio. Notum facio universis præsentibus & futuris, quod novum Castrum in Lotharingia, quod de alodio meo erat, & totam Castellaniam ejusdem Castri, cum omnibus appendiciis quæ de alodio meo erant, recepi in feodum, & homagium de charissima Domina mea Blancha, Comitissa Trecensi, & de charissimo Domino meo Theobaldo Comite Campaniæ nato ejus, in augmentum feodi quod de ipsis tenebam, & eis juravi bona fide, & sine malo ingenio, quod quandocunque, & quotiescunque fuero requisitus ab ipsis, vel ex parte ipsorum, tradam eis, vel eorum mandato dictum castrum forteritiam videlicet & burgum, ut ibi ponant de suis gentibus ad voluntatem suam. Ipsi autem infra quadraginta dies, postquam de essonio vel de guerra sua liberati erunt, tenentur mihi reddere per juramentum suum Castrum illud ita munitum & in eo puncto in quo eis traditum fuerit bona fide. Preterea faciam milites & homines universos de dicto castro, & tota Castellania jurare super sanctos, quo si ego, quod absit Castrum, illud nollem tradere Comitissæ, vel Comiti, vel ipsorum mandato ipsi milites & homines Castrum illud eis vel eorum mandato traderent, & ipsos bona fide juvarent tanquam Dominos suos. Hæc eadem juramenta, & easdem conventiones tenentur facere & observare ad invicem hæredes prædictorum Comitissæ, & Comitis, qui erunt Comites Campaniæ & hæredes mei, qui novum Castrum tenebunt. Quæ ut nota permaneant & firma teneantur litteris annotata, sigilli mei munimine roboravi. Actum anno ab Incarnatione Domini M. CC. XX. mense Julio, tertio Calend. Augusti.

LXXXIX.

FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris, Constitutiones quibus Statuta omnia & Consuetudines editæ per Civitates, Potestates, aut Consules contra libertatem Ecclesiæ cassantur; Immunitates Personarum & Locorum Religiosorum confirmantur; Jus hospitii Naufragis Peregrinisque quibuscunque in Imperio asseritur; Gazari verò, Pataveni, Lenonistæ, Speronistæ omnes-* 22. Novemb.

ANNO 1220.

omneſque alii hæretici Banno Imperiali damnantur, cum HONORII III. *Papæ Approbatione & Confirmatione.* [Corp. Jur. Civil. Tit. Conſtitution. FRIDERICI II.]

FRidericus Dei gratia Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, Marchionibus, Comitibus, cunctiſque Populis, quos Clementiæ noſtræ regit Imperium, ſalutem, & gratiam.

In die *, qua de manu Sacratiſſimi Patris noſtri ſummi Pontificis recepimus Imperii Diadema. Curavimus ad Dei, & Eccleſiæ ſuæ honorem edere quaſdam Leges, quas in præſenti pagina juſſimus annotari, per totum noſtrum Imperium publicandas. Per Imperialia vobis ſcripta, præcipiendo mandamus, quatenùs eas quiſque Litteras in ſuo Diſtrictu irrefragabiliter, & inconcuſsè ſervet.

Et ſunt hæ Leges.

Ad decus, & honorem Imperii, & laudem Romani Principis nihil omnino magis videtur accedere: quàm ut expurgatis quibuſdam erroribus, & iniquis quorumdam ſtatutis penitus deſtitutis, de cætero Eccleſia Dei plena quiete vigeat, & ſecura gaudeat libertate. Sanè adeò infidelium quorumdam, & injuſtorum iniquitas abundavit, ut non dubitent contra Apoſtolicam Diſciplinam, & ſacros Canones ſtatuta ſua confingere contra Eccleſiaſticas Perſonas, & Eccleſiæ libertatem. Cùm ergo diſpoſitione Divina favente nihil velit Eccleſia (quæ nihil debet præter bonum appetere) quod nobis eodem concurſu, & eadem non placeat voluntate.

1. Nos Fridericus, Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, hac edictali Lege irritamus, & irrita nunciamus omnia ſtatuta, & conſuetudines, quæ Civitates, vel Loca, Poteſtates, Conſules, vel quæcumquè aliæ Perſonæ contra libertatem Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticas Perſonas edere, vel ſervare adversùs Canonicas, vel Imperiales Sanctiones præſumpſerint: & ea de capitularibus ſuis mandamus intra duos menſes poſt hujus publicationem Edicti penitus aboleri: et ſi de cæterò ſimilia attentaverint, ipſo jure decernimus eſſe nulla, & eos ſua juriſdictione privatos, ſuperiori protinùs applicanda: nec non locum, ubi deinceps talia præſumpta fuerint, banno mille marcarum præcipimus ſubjacere: Poteſtates verò, Conſules, Rectores, Statuarii, & Scriptores dictorum Statutorum, nec non & Conſiliarii locorum ipſorum, qui ſecundùm ſtatuta, vel conſuetudines memoratas judicaverint ſint ex tunc ipſo jure infames: quorum ſententias, & actus alios illegitimos præcipimus aliquatenus non tenere. Quòd ſi per annum hujus noſtræ Conſtitutionis inventi fuerint contemptores; bona eorum per totum noſtrum Imperium mandamus impunè ab omnibus occupari, ſalvis nihilominus aliis pœnis contra tales in generali Concilio promulgatis.

2. Item nulla poteſtas, vel Perſona publica, vel privata collectas, ſive exactiones, angarias, vel perangarias Eccleſiis, vel aliis piis locis, aut Eccleſiaſticis Perſonis imponere, aut invadere bona Eccleſiaſtica præſumant: quod ſi fecerint, & requiſiti ab Eccleſia, vel ab Imperio emendare contempſerint, triplum refundant: & nihilominus Banno Imperiali ſubjaceant: quod abſquè ſatisfactione debita nullatenus remittatur.

3. Item quæcumque Communitas, vel Perſona per annum in communicatione facta propter libertatem Eccleſiæ perſtiterit, ipſo jure Imperiali Banno ſubjaceat: à quo nullatenus extrahatur, niſi prius ab Eccleſia abſolutus fuerit.

4. Item ſtatuimus, ut nullus Eccleſiaſticam Perſonam in Criminali Quæſtione, vel Civili trahere ad judicium ſæculare præſumat contra Conſtitutiones Imperiales, & Canonicas Sanctiones. Quòd ſi fecerit, actor à ſuo jure cadat, & judicatum non teneat: & Judex ſit ex tunc judicandi poteſtate privatus. Statuimus enim, ut ſiquis Clericis, vel Perſonis Eccleſiaſticis juſtitiam denegare præſumpſerit tertiò requiſitus, ſuam juriſdictionem amittat.

5. Gazaros, Patarenos, Lenoniſtas, Speroniſtas, Arnaldiſtas, Circunciſos, & omnes Hæreticos utriuſque Sexus, quocunque nomine cenſeantur, perpetua damnamus infamia, diffidamus, atque bannimus: præcipientes, ut bona talium confiſcentur, nec ad eos ulteriùs revertantur: ita quòd filii ad ſucceſſiones eorum pervenire non poſſint, cùm longè gravius ſit æternam, quàm temporalem offendere Majeſtatem. Qui autem inventi fuerint ſola ſuſpicione notabiles, niſi ad mandatum Eccleſiæ, juxta conſiderationem ſuſpicionis, ac qualitatem perſonæ propriam innocentiam congrua purgatione monſtraverint, tanquàm infames, & banniti ab omnibus habeantur, ita quòd ſi ſic per annum manſerint, ex tunc eos ſicut Hæreticos condemnamus.

6. Statuimus etiam hoc Edicto in perpetuum valituro, ut Poteſtates, Conſules, ſeu Rectores, quibuſcunque fungantur officiis, pro defenſione fidei præſtent publicè juramentum, quod de terris ſuæ juriſdictioni ſubjectis univerſos Hæreticos ab Eccleſia denotatos bona fide pro viribus exterminare ſtudebunt, ita quodammodò quandocunque fuerit quis in poteſtatem ſivè perpetuam, vel temporalem aſſumptus, hoc teneatur Capitulum juramento firmare: alioquin nec pro Proteſtatibus: nec pro Conſulibus habeantur: & eorum ſententias irritas ex tunc decernimus, & inanes.

7. Si vero Dominus temporalis requiſitus, & admonitus ab Eccleſia, terram ſuam purgare neglexerit ab Hæretica pravitate: poſt annum à tempore admonitionis elapſum, terram illius ipſis exponimus Catholicis occupandam: qui eam exterminatis Hæreticis abſquè ulla contradictione poſſideant, & in fidei pietate conſervent: ſalvo jure Domini Principalis: dummodo ſuper hoc nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod aliud impedimentum opponat: eadem nihilominus Lege ſervata contra eos, qui non habent Dominos Principales.

8. Credentes præterea, Receptatores, Defenſores, & Fauctores hæreticorum bannimus, firmiter ſtatuentes, ut ſi poſtquàm quilibet talium fuerit ab Eccleſia excommunicatione notatus, ſatisfacere contempſerit intra annum, ex tunc ipſo jure ſit factus infamis, nec ad publica officia, ſeu conſilia, vel ad eligendum aliquos ab hujuſmodi, neque ad teſtimonium admittatur. Sit etiam inteſtabilis, ut nec teſtandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis Succeſſionem accedat. Nullus præterea ei ſuper quocunque negotio, ſed ipſe aliis reſpondere cogatur. Quod ſi Judex extiterit, ejus Sententia nullam habeat firmitatem: nec cauſæ aliquæ ad ejus audientiam proferantur. Si fuerit Advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si Tabellio Inſtrumenta per eum confecta, nullius penitus ſint momenti.

9. Navigia quocumque loco pervenerint, ſi quo caſu contingenti rupta fuerint, vel aliter ad terram pervenerint, tam navigia ipſa, quàm navigantium bona illis integra reſerventur, ad quos ſpectabant, antequam navigium illud periculum incurriſſet, ſublata omnium locorum penitus conſuetudine, quæ huic adverſatur Sanctioni: niſi talia ſint navigia, quæ piraticam exerceant pravitatem, aut ſint nobis, vel Chriſtiano nomini inimica. Tranſgreſſores verò hujus noſtræ Conſtitutionis, bonorum ſuorum publicatione mulctentur: & ſi res exegerit, eorum audacia juxta mandatum noſtrum modis aliis compeſcatur.

10. Omnes Peregrini & Advenæ liberè hoſpitentur ubi voluerint: & hoſpitati, ſi teſtari voluerint, de rebus ſuis ordinandi liberam habeant facultatem: Quorum ordinatio inconcuſſa ſervetur. Si qui verò inteſtati deceſſerint, ad hoſpitem nihil perveniat, ſed bona ipſorum per manus Epiſcopi loci tradantur hæredibus, ſi fieri poteſt: vel in pias cauſas erogentur. Hoſpes verò ſi aliquid de bonis talium contra hanc Conſtitutionem noſtram habuerit, triplum Epiſcopo reſtituat, cui viſum fuerit aſſignandum: nonobſtante Statuto aliquo, ſeu Conſuetudine, ſeu Privilegiis, quæ hactenus contrarium inducebant. Si qui autem contra præſumpſerint, eis de rebus ſuis teſtandi interdicimus facultatem, ut in eo puniantur in quo deliquerint: aliàs prout culpæ qualitas exegerit, puniendi.

11. Agricultores, & circa ruſticitatem occupati, dum villis inſident, dum agros colunt, ſecuri ſint quacunque parte terrarum: ita ut nullus inveniatur, tam audax, qui perſonas, vel boves, agrorum inſtrumenta, aut ſiquid aliud ſit, quod ad operam ruſticalem pertinet, invadere, capere, aut violenter auferre præſumat. Siquis autem hujuſmodi Statutum auſu temerario violare præſumpſerit, in quatruplum ablata reſtituat, infamiam ipſo jure incurrat, Imperiali animadverſione nihilominùs puniendus.

Nos verò Honorius Epiſcopus, Servus Servorum Dei,

* *Frederic II.* fut couronné à Rome le 22 Novembre 1220, & comme c'eſt la ſeule date qui paroiſſe en cette Piece, on a cru devoir s'y arrêter. [DUM.]

ANNO 1220. Dei, has leges à Friderico Romanorum Imperatore Filio nostro Charissimo pro utilitate omnium Christianorum editas laudamus, approbamus, & confirmamus, tanquam in æternam valituras: Et si quis ausu temerario, inimico humani generis suadente, quocunque modò has infringere tentaverit, indignationem Dei omnipotentis, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum se noverit incursurum.

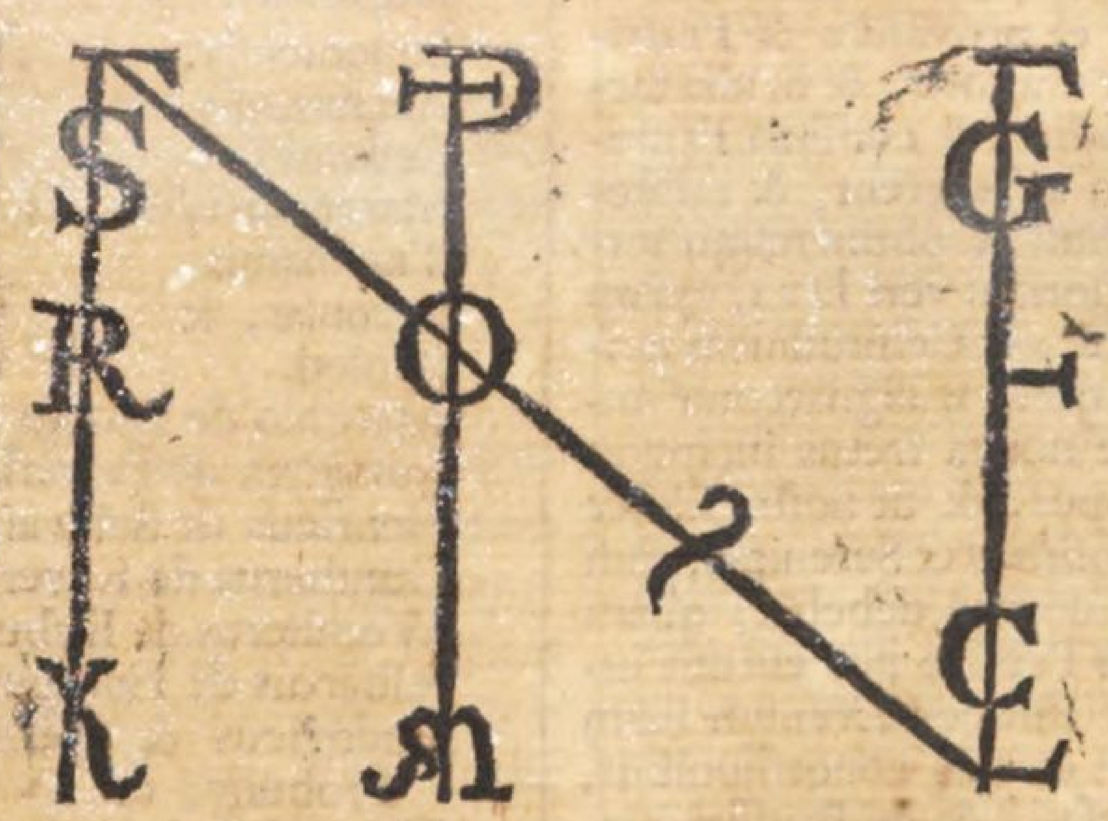
XC.

1221. Mars. *Investitura per* FRIDERICUM II. *Romanorum Imperatorem*, AZZONI VII. *Marchioni Estensi collata, de bonis omnibus Estensibus, de Comitatu* Rodigi, *nec non de* Adria *&* Adriano *cum adjacentiis & pertinentiis. Dat. apud Brundysium mense Martii anno* 1221. *Regni ejus in Germania IX. in Sicilia XXIII. Imperii vero I. Indictione IX.* [LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Estensi. part. I. cap. 42. pag. 426.]

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Fridericus Secundus divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Rex Siciliæ. Imperialem decet clementiam justis postulationibus suorum fidelium benivolum præbere assensum, illorum maxime, quorum fidei puritas, & sincera devotio, & præclara obsequia nobis & Imperio exhibita plurimum recommendant. Ea propter notum facimus universis Imperii fidelibus tam præsentis ætatis quam futuræ posteritatis, quod nos attendentes multimoda & accepta beneficia, quæ Progenitores dilecti fidelis nostri Azzonis Marchionis Estensis & Anconensis Prædecessoribus nostris claræ memoriæ hactenus exhibuerunt fideliter & devote; & illa præsertim ad memoriam reducentes, quæ quondam Azzo Pater Marchionis prædicti, & Aldobrandinus frater ejus ad nostram Excellentiam fidelissime habuerunt, ad instar Progenitorum nostrorum, & eorum vestigia imitando, dictum Marchionem cum omnibus bonis suis stabilibus & mobilibus sub Imperii & nostra protectione ac defensione suscipimus speciali, & præsentis Scripti Privilegio communimus. Concedentes eidem Marchioni, suisque heredibus, & Imperiali auctoritate, ex certa scientia, perpetuo confirmantes ea, quæ certis vocabulis inferius duximus nominanda. Videlicet Estum, Calaonum, Cerum, Baonum, Soleginum, Villam cum ejus curte, Montagnanam, Meradinam, Urbanam, Merlariam, Villam quæ vocatur Plagenza, Coloniam cum ejus curte, Villam Saleti, Casalem, & Viguzolum. Insuper concedimus, donamus, & largimur, & Imperiali auctoritate perpetuo confirmamus prædicto Marchioni & suis heredibus Comitatum Rodigi cum omnibus adjacentiis & pertinentiis suis in integrum. Ad hæc etiam concedimus, & donamus, & confirmamus eidem Marchioni, suisque heredibus integraliter Adriam & Adrianum cum omnibus adjacentiis & pertinentiis eorumdem. Hæc autem omnia de certa scientia, & plenaria voluntate concedimus prædicto Marchioni, & heredibus suis donamus, & Imperiali auctoritate perpetuo confirmamus cum jurisdictione plenaria, cum omni honore, districtu, & dominatu, & omnibus publicis functionibus cum angariis & perangariis, cum jure mercati, pedagiis, & teloneis tam in aqua quam in terra, cum potestate animadvertendi in facinorosos, cum pratis, silvis, pascuis, venationibus, piscationibus, molendinis, terris cultis & incultis, aquis, aquimoliis, salictis, aquarumque decursibus, paludibus, & cum omnibus quæ ad integram & plenariam jurisdictionem pertinent, & pertinere videntur, sicut ea omnia Azzo Pater Marchionis prædicti, & Obizo Marchio Avus prænominati Azzonis olim temporibus nostrorum Prædecessorum Imperatorum vel Regum Divorum Augustorum juste habuisse, & tenuisse ac possedisse noscuntur, vel alii nomine eorumdem. Et generaliter omnes Terras, possessiones, & bona omnia quæ nunc idem Marchio, vel alii nomine suo tenent juste & possident ubique concedimus, ipsi Marchioni, & suis heredibus in perpetuum, & Imperiali auctoritate concedimus & confirmamus. Statuentes, & Imperiali Edicto firmiter præcipientes, ut de cætero nulla Civitas, nullum Commune, nullus Dux, nullus Comes, Vicecomes, nulla Potestas, nulla unquam persona magna vel parva, Ecclesiastica, vel Secularis, hujus nostri Privilegii paginam audeat infringere, vel ei aliquo temerario ausu contraire, sed rata permaneant prædicta omnia & perpetuo penitus inconvulsa. Quicumque autem hoc attentare præsumpserit, indignationem nostram se noverit graviter incursurum, & pro suæ temeritatis pœna quingentas libras auri optimi compositurum, medietatem Cameræ nostræ reliquam Marchioni prædicto & heredibus suis. Ut autem hæc omnia vera credantur, & perpetuam obtineant firmitatem, præsens Privilegium scribi, & Sigillo nostræ Celsitudinis jussimus inferius communiri, non obstantibus aliquibus Legibus, Consuetudinibus, vel Constitutionibus alicujus Civitatis, vel Communitatis, quæ contra prædicta facere viderentur.

Hujus rei testes fuerunt Ulricus Patavensis Episcopus, Albertus Tridentinus Electus, Diupoldus Marchio de Foburg, Bertoldus, Comes de Monte Sacro, Envardus Comes de Festeme, Gotifredus Comes de Blandrato, Anselmus de Justingen Marescalcus, Conradus de Werde Camerarius, Fridericus de Stopho Pincerna & alii quamplures Nobiles & Barones.

Signum Domini Friderici invictissimi Romanorum Imperatoris Augusti & Regis Siciliæ.



Acta sunt hæc apud Brundysium Anno millesimo ducentesimo XXI. mense Martii Indictione VIIII. Regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore semper Augusto, & Rege Siciliæ glorioso. Anno Regni ejus in Germania VIIII. in Sicilia XXIII. Imperii vero ejus anno primo feliciter. Amen.

XCI.

1225. Aoust. *Carta* HELISSENDIS *Comitissæ* Barri *quâ se vendidisse* TH. CAMPANIÆ *&* Briæ *Comiti totum suum dotalitium testatur. Actum mense Augusto Anno Domini* 1225. [MARTENE *Thesaurus novus Anecdotorum*, tom. I. TOM. I. PART. I. col. 934. Ex cartario Campaniæ Colbertino.] 1225.

EGO HELISSENDIS Barri-super-Sequanam Comitissa, notum facio universis, tam præsentibus, quàm futuris, me vendidisse Carissimo Domino meo TH. Campaniæ & Briæ Comiti Palatino totum dotalitium meum Comitatus Barri-super-Sequanam, quod scilicet dotalitium movet de feodo Comitatus Campaniæ, & omnes conquestus meos, quos feci tempore bonæ memoriæ M. Comitis Barri mariti mei, quos habebam & tenebam tempore venditionis, excepto feodo ROBERTI militis de *Fonteles*, & excepto Bardino qui erat in contentione post dictam venditionem: de qua quidem contentione prædictus TH. Comes,

ANNO 1225. mes, & ego, promisimus in Dominum Hugonem Presbyterum de Barro, & Guillelmum *Putemonoie*, qui bonâ fide, & per juramentum suum secundum veritatem quam inde sciunt, & secundum legitimam inquestam quam inde facient, proferrent dictum suum. In hujus rei gratia, &c.

Actum anno Domini MCCXXV. mense Augusto.

XCII.

1226. Mars. *Literæ* FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris, quibus Donatio terræ Culmensis à* CONRADO *Duce Mazoviæ & Cujaviæ* HERMANNO A SALTZA *Magno Magistro Ordinis Teutonici pro præfato Ordine suo oblata confirmatur, eidemque potestas conceditur, Terram Prussiæ cum omnibus suis pertinentiis & juribus oppugnandi, ipsaque & quæcunque alia per eum acquisita, & acquirenda terra dicto* HERMANNO *ejusque Successoribus in perpetuum cum omnibus Regalibus confertur. Datum Arimine mense Martio Anno Incarnationis Dominicæ* 1226. *Imperii VI. Regni Hierosolymitani I. Siciliæ verò XXVI. Indictione XIV.* [GOLDASTI Copeylicher Begrif der Reichs-Handlungen. pag. 168.]

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Amen. FRIDERICUS II. divina clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Jerusalem, & Siciliæ Rex.

Ad hoc Deus Imperium nostrum præ Regibus Orbis terræ sublime constituit, & per diversa mundi climata nostræ ditionis terminos amplificavit, ut ad magnificandum in seculis nomen ejus, & fidem in gentibus propagandam, prout ad prædicationem Evangelii saerum Romanum Imperium præparavit, sollicitudinis nostræ cura versetur, ut non minus ad depressionem, quàm ad conversionem gentium intendamus, illius provisionis gratia indulgente, per quam viri Catholici pro subjugandis Barbaris Nationibus & divino cultui reformandis, instantiam diuturni laboris assumant, & tam res quàm personas indeficienter exponant.

Hinc est igitur, quod præsentis scripti serie notum fieri volumus modernis Imperii, & posteris universis, qualiter Frater Hermannus sacræ domus Hospitalis sanctæ Mariæ Theutonicorum in Hierusalem venerabilis Magister, fidelis noster, devotam sui animi voluntatem attentiùs referando proposuit coram nobis, quod devotus noster CONRADUS Dux Mazoviæ & Cujaviæ promisit, & obtulit ei providere & Fratribus suis de terra, quæ vocatur Culmen, & in alia terra, inter Marchiam suam videlicet & confinia Prutenorum, ita quidem ut laborem assumerent, & insisterent opportunè ad ingrediendum & obtinendum terram Prussiæ, ad honorem & gloriam veri DEI, quam promissionem recepisse distulerat, & Celsitudinem nostram suppliciter implorabat, quod si dignaremur annuere votis suis, ut autoritate nostra fretus inciperet aggredi & prosequi tantum opus, & ut nostra sibi & domui suæ concederet & confirmaret Serenitas, tam terram, quam prædictus Dux donare debebat, quàm totam terram, quæ in partibus Prussiæ per eorum instantiam fuerat acquisita, & insuper Domum suam immunitatibus, libertatibus, & aliis concessionibus, quas de dono terræ Ducis præfati, & de Prussiæ conquisitione petebat, nostræ munificentiæ privilegio muniremus, ipse oblatum donum dicti Ducis reciperet, & ad ingressum & conquisitionem terræ continuis & indefessis laboribus bona Domus exponeret & personas.

Nos igitur attendentes promptam & expositam devotionem ejusdem Magistri, qua pro terra ipsa suæ Domui acquirenda ferventer in Domino æstuabat, & quod terra ipsa sub Monarchia Imperii est contenta: confidentes quoque de prudentia Magistri ejusdem, quòd homo sit potens opere & sermone, & per suam & suorum Fratrum instantiam potenter incipiet, & conquisitionem terræ viriliter prosequetur, nec desistet inutiliter ab inceptis, quemadmodum plures multis laboribus in eodem negotio frustrà tentatis, cùm viderentur proficere, defecerunt: autoritatem eidem Magistro concessimus, terram Prussiæ cum viribus Domus & totis conatibus invadendi, concedentes & confirmantes eidem Magistro, successoribus ejus, & Domui suæ in perpetuum, tam prædictam terram, quam à præscripto Duce recipiet, ut promisit, & quamcunque aliam dabit, nec non totam terram, quam in partibus Prussiæ conquiret, Domino favente, velut vetus & debitum jus Imperii, in montibus, planicie, fluminibus, nemoribus, & in mari, ut eam liberam ab omni servitio & exactione teneant & immunem, & nulli respondere proinde teneantur. ANNO 1226.

Liceat insuper eis de Concessione nostra per totam terram conquisitionis eorum, sicut acquisita per eos & acquirenda fuerit, ad commoda Domus, passagia, & theolonea ordinare, nundinas & fora statuere, monetam cudere, talliam & alia jura taxare, directuram per terram in fluminibus, & in mari, sicut utile viderint, stabilire; fodinas, mineras auri, argenti, ferri, ac aliorum metallorum, ac salis, quæ fuerint, & invenientur in ipsis terris, possidere perenniter & habere.

Concedimus insuper eis Judices & Rectores creare, qui subjectum sibi populum, tam eos videlicet, qui conversi sunt, quàm omnes alios in sua superstitione degentes, justè regant & dirigant, & excessus maleficiorum animadvertant & puniant, secundum quod ordo exegerit æquitatis. Præterea civiles & criminales causas audiant, & dirimant secundum calculum rationis.

Adjicimus insuper ex gratia nostra, quòd idem Magister, & successores sui, jurisdictionem & potestatem illam habeant & exerceant in terris suis, quam aliquis Princeps Imperii meliùs habere dinoscitur in terra sua, quam habet, ut bonos usus & consuetudines ponant, assisas faciant, & statuta, quibus & fides credentium roboretur, & omnes eorum subditi pace tranquilla gaudeant & utantur.

Cæterum autoritate præsentis Privilegii prohibemus, ut nullus Princeps, Dux, Marchio, Comes, Ministerialis, Scultetus, Advocatus, nullave persona sublimis vel humilis, Ecclesiastica vel mundana, contra præsentis Concessionis & Confirmationis nostræ paginam audeat aliquid attentare. Quòd qui præsumserit, pœnam mille librarum auri se noverit incursurum, quarum medietas Cameræ nostræ, reliqua passis injuriam persolvetur.

Ad hujus itaque Concessionis & Confirmationis nostræ memoriam, & stabilem firmitatem, præsens Privilegium fieri, & Bulla aurea typario nostræ Majestatis impressa fecimus communiri.

Hujus rei testes sunt

Magdeburgensis, Ravennensis, Turensis, Panormitanus, & Reginus. } Archiepiscopi.

Bononiensis, Ariminensis, Cesanus, Mantuanus, & Tortosanus. } Episcopi.

Saxoniæ, & Spoleti. } Duces.

Marchio de Monte Ferraro, Salingirra de Ferraria, Henricus de Schwartzburg, Guntherus de Keverenburg, Wernherus de Kyburg, Albertus de Habspurg, Ludovicus & Hermannus de Froburg, & Thomasius de Acerris. } Comites.

Albertus de Arnstein.
Gotfridus de Hohenloe. Rucardus Marscalcus, & Ricardus Camerarius Imperialis Aulæ, & alii quàm plures.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis millesimo, ducentesimo, vicesimo sexto, mense Martii, decima quarta Indictione, imperante Domino FRIDERICO Dei gratia Serenissimo Romanorum Imperatore semper Augusto, Hierusalem & Siciliæ Rege, Romani Imperii ejus Anno sexto, Regni Hierosolymitani primo, Regni verò Siciliæ vigesimo sexto, fœliciter, Amen. Datum Ariminæ, Anno, mense & Indictione præscriptis.

ANNO 1226. Octobre.

XCIII.

Literæ LUDOVICI VIII. *Francorum Regis quibus* NUNNONI SANCIO *Comiti Rossilionis & heredibus suis concedit Vicecomitatum Fenoleti & Petræpertusæ in Feudum ligium & perpetuum, sub certis conditionibus. Actum in Castris juxta Bellumpodium, mense Octob. anno Incarnationis* 1226. [PETRI DE MARCA, *Marca Hispanica.* in Appendice Col. 1411. Ex Authentico Bibliothecæ Colbertinæ.]

LUdovicus Dei gratia Francorum Rex. Noverint universi præsentes pariter & futuri quòd nos donamus & concedimus dilecto & fideli nostro Nunnoni Sancii Comiti Rossilionis, Confluentis, Vallespirii, & Carritaniæ & heredibus suis in perpetuum Vicecomitatum Fenoleti & Petræpertusæ cum pertinentiis & juribus eorundem. Et ipse Comes Nuno fecit nobis de hiis homagium ligium contra omnes homines & feminas qui possunt vivere & mori; & ipse & heredes sui similiter facere tenentur heredibus nostris, salva fidelitate Regis Aragonum. Ita tamen quòd si aliquo tempore, quod absit, guerra inter nos & dictum Regem Aragonum moveretur, ipse Nuno vel heredes sui non juvarent dictum Regem Aragonum contra nos vel hæredes nostros, de eo quod tenent de nobis, sed totum illud nobis vel heredibus nostris durante guerra redderent, & illud teneremus quousque guerra finiretur; qua finita, totum illud ad ipsum vel heredes suos sine contradictione aliqua revertetur. Quod ut perpetuæ stabilitatis robur obtineat, præsentem paginam sigilli nostri auctoritate præcepimus confirmari. Actum in castris juxta Bellumpodium anno Dominicæ Incarnationis M. ducentesimo vicesimo sexto, mense Octobris.

Literæ LUDOVICI IX. *Francorum Regis de eâdem re. Actum apud Meledunum mense Julio Anno Domini* 1228. [PETRI DE MARCA, *Marca Hispanica* in Appendice. col. 1411.] Ex authentico ejusdem Bibliothecæ.

LUdovicus Dei gratia Francorum Rex universis ad quos Litteræ præsentes pervenerint salutem. Noveritis quòd nos dilectum & fidelem nostrum Nunonem Comitem Rossilionis in hominem nostrum ligium recipimus de terra illa quam claræ memoriæ Ludovicus genitor noster quondam Rex Francorum illustris dedit eidem. Concessimus etiam prædicto Comiti, ut dictam terram teneat & possideat sicut in Carta ejusdem genitoris nostri super hoc confecta, quam idem Comes habet, pleniùs continetur. Actum apud Meledunum anno Domini MCCXXVIII., mense Julio.

XCIV.

1227. *Edictum* FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris contra* GREGORIUM IX. *Papam & Cardinales jus sibi in Imperatorem, & Imperium usurpantes, quo simul præfatum Papam seriò monet, ut revertentem ad gremium Matris Ecclesiæ benignè recipiat Filium singularem, præsertim cum petat instanter veniam absque culpâ.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. tom. 3. pag. 372.]

FRIDERICUS IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS REGIBUS ET PRINCIPIBUS MUNDI. *Collegerunt Pontifices & Pharisæi consilium in unum adversus* Principem & Romanorum Imperatorem. *Quid faciamus*, inquiunt, *quia hic homo* de hostibus sic triumphat? *si sic eum dimittimus, omnem sibi* subjiciet gloriam Lombardorum, & more Cæsareo veniens non tardabit, ut posse nobis *& locum auferat, & destruat gentem nostram.* Vineam autem Domini Sabaoth aliis locabit agricolis, & nos absque judicio judicabit, & male perdet. Obstemus ergo principiis, ne forte scintilla tenuis in flammam transeat destructivam, & morbus quidem fistulare incipiens, non abscisus usquequo perveniat in medullas. Sæpe enim vix fumus ignis extinguitur, & morbo Chronico salubris serò parabitur medicina. Nullos igitur hujusmodi sermones Principis attendentes, percutiamus acriter (ajebant) ipsum lingua, nec sagitta nostra plus lateat, sed procedat: sic procedat, ut feriat; sic feriat, ut lædat; sic lædatur, quod jaceat; sic prosternatur, ut amplius non resurgat; & tunc clare videbitur, si sua somnia prosint illi.

ANNO 1227.

2. Super cathedra Moysi sedentes hoc tempore Pharisæi sic moti sunt contra Romanorum Principem oberrantes, quod actores malitiæ facti, simul & Judices, aperte judicium perverterunt. Tandem illos sui cordis malitia sic intus & extra penitus obcæcavit, quod una prorsus errante clavium potestate insontem & justum Principem ligaverunt. Sed audite mirabilem tam gloriosi Principis ligaturam. Iste Pater Patrum, qui dicitur *Servus servorum Dei*, omni prorsus exclusa justitia, factus est aspis surda, non admittens Romani Principis allegata; & velut lapis qui de funda jacitur, sic emisit subito verbum malum; ac velut omnino respuens in perturbatione consilium, *Quod scripsi scripsi*, vociferans, respuit viam pacis. Sed qui Christi Vicarius diceris, & Petri successor etiam humilis piscatoris, cur accensus furore refugis id, pro quo Rex omnium induit formam servi? Dic rogo, quid resurgens à mortuis dixit primo discipulis ille Magister omnium Magistrorum? Non, inquit, arma & scutum sumite, nec sagittam vel gladium, sed *Pax vobis.* Ad quid gloriaris in malitia, qui solus in orbe diteris fraude & dolo? Quid aliud nisi pacem ympnus dicit Angelicus, & tertius Agnus Dei? vel quid ille mirabilis Regis æterni filius, corporali præsentia discessurus¹, tunc reliquit discipulis, cum rediit unde venit? Certe pax & dilectio sunt principaliter illa duo, quæ teneri voluit post discessum. Ergo si Christi Vicarium, & Petri te asseris successorem, à Christi prorsus & Petri tramite non discedas: sed actus concordent actibus, & Campanus inhæreat Galilæo.

3. Istud autem satis & merito turbat Christi fidelium puritatem, quod Petrus relictis omnibus & rete, sequi Christo vocante voluit viam vitæ, qui tamquam omnia possidens & nihil habens ad thesaurum cælestis patriæ semper ardentius aspirabat. Tu vero tamquam nihil prorsus habens, omnia autem possidens, quæris semper quid derodas, devores & deglutias, nec sedare potest aliquando totus mundus tui ventris ingluviem, quia tibi non sufficit orbis terræ. Petrus autem Apostolus, ut legitur, ad portam veniens Speciosam; *Nec aurum nec argentum habeo*, dixit Claudo: tu vero, si forsan incipit acervus pecuniæ, quem adoras, minui, statim cum claudo claudicas, quærens anxie quæ sunt mundi. Sed qui, Christo jubente, prædicas tamquam pastor Ecclesiæ paupertatem, cur refugis quod hortaris, & quæris semper ut copules aurum auro? In hiis ergo non restat aliud, si non dormis, nisi ut Summi Pontificis prorsus prædicatio contempnatur. De cælo namque, si bene recolis, descendit lintheum supra Petrum, cui; *Surge, macta, & comede*, dictum est, dum oraret, qui tamen immunda noluit manducare, dira quamvis esset esurie stimulatus. Tu vero ad hoc vivis ut comedas, in cujus vasis & cyphis aureis scriptum est, *Bibo bibi.* Cujus verbi præteritum sic frequenter in mensa repetis, & post cibum, quod quasi raptus usque ad cœlum tertium Hebraice, Græce loqueris & Latine. Postquam autem impleta fuerit vino ventris ingluvies, & stomachus usque ad summum ejus, tunc super pennis ventorum existimas te sedere. Tunc tibi Romanorum substat Imperium, tunc afferunt tibi munera Reges terræ; tunc vinum mirabiles cito facit exercitus, & tibi subserviunt omnes gentium nationes.

4. Ploret igitur mater Ecclesia, quod pastor gregis Dominici factus est lupus rapax. Crassum quidem de grege comedens, confractum non alligat, & dissolutum ad propria non reducit, sed velut amator schismatis, caput & auctor scandali, pater doli, contra jura Romani Principis & honorem tuetur Hæreticos, Dei quidem & omnium Christi fidelium inimicos, omni prorsus Altissimi timore postposito, & hominum verecundia retrojecta. Sed ut possit hic melius sui cordis malitiam occultare, prædictos Crucis hostes & fidei fovet, & protegit, sub quadam specie pietatis, adserens se Lombardis ad hoc tantum ferre subsidium in hac parte, ne Cæsar illos cædat, aut judicet plus, quam requirit series sui juris. Sed dolosæ vulpis astu-

tia

ANNO 1227. tia numquam in hoc fallet ingenium venatoris: ac qui regis Israel, intende singularis gregis Dominici pastor: dic, rogo, quid est hoc, quod *curabat*, ut legitur, *infirmos à morbis validis umbra Petri?* Tu vero, tamquam vir sanguinum, ad hoc solum invigilas, ut facta strage viventium sanguis innoxius effundatur: & de te, Sacerdos male, optime dici potest, qui tuo tempore Deo displicere proponis, & per excellentiam tuam iracundiæ turpis es imitator, dicens; Guerram veni mittere in terram, & quid aliud volo, nisi ut inter se homines prælientur? Non enim est hoc Romani Pontificis, cui *Pasce*, dictum est, *oves meas*, ut illas quidem mortifices, quarum pastor & caput diceris, dux etiam & servator. Istud quidem consideres, ut nec voluntas vel furor opprimat jus & verum, quod ille Rex terrestrium & cœlorum, in terris diutius conversatus, nil prorsus habere voluit cum terrenis, sed docendo discipulos, *beatos pauperes Spiritu* tunc vocavit. Tu vero tantum in terris habens proprium & commune terrenis, in terris orrea thesaurizas. Sed, proh dolor, quod thesauros Ecclesiæ raro vel nunquam in usus erogas egenorum: sed, ut testatur Anagnia, mandasti statim domum fieri mirabilem, sicut regia Solis erat, oblitus prorsus Petri inopiæ, qui dudum non habuit nisi rete: &, quod pejus est, etiam illa nostra Hierusalem, in qua Christus effuso sanguine pati voluit & occidi, jacet ancillata canibus, & tributaria Sarracenis. Et tu Christi Vicarius in hoc dormis, nec curas, quod nostra deletur hæreditas ad alios devoluta. Sedet enim deserta civitas, olim plena populo & gentibus speciosa, Romani quidem Antistitis omni prorsus solatio destituta, fundens rivos amaritudinis, quæ lac olim & mel fundere consuevit. Vox cujus vox turturis, quæ pro cantu dat gemitum, viduata plorat anxie, velut filios suos, quos non vidit in templo sancto suo sabbata venerari, assidue Regem Regum Romanum expectans Principem, captivitatis suæ fiduciam & sui exterminii redemtionem. Sed tu hostes Herodes impie, illuc ire times, lapis offensionis & petra scandali, maris & terræ semitas conturbasti, ne Cæsar iste mirabilis, mundi lumen & speculum sine ruga, succurrat more Cæsareo terræ Dei. Sed defendens Hæreticos perditionis filios & errorum, audire potes merito verbum illud; *Error tui non resistitur, approbatur.* nec est mirum: non enim cares occultæ societatis scrupulo, cum manifesto facinori desinis obviare.

5. Ad cor ergo revertere, nec opponas te Principi matris Ecclesiæ defensori; sed cogita & attende, quod Silvestro dudum Papæ pauperrimo, latenti tunc temporis in cavernis, respondit, ut decuit tantum virum, sacri magnificentia Constantini, qui curatus à lepræ vitio dedit Ecclesiæ quicquid habet libertatis hodie vel honoris. Sed Silvestri Vicarius male respondet Friderico. Nunquid enim dimittis septuagesies septies, sicut æterni Regis filius dixit Petro, qui non vis insonti semel parcere, sæpe & instanter veniam postulanti? Aut cum dicat Apostolus; *Omnis potestas à Domino Deo est: qui potestati resistit*, divinæ potentiæ contradicit. Revertentem ergo ad gremium matris Ecclesiæ benigne recipias filium singularem, præsertim cum petat instanter veniam absque culpa: alioquin leo noster fortissimus, qui simulat hodie se dormire, rugitu solo terribili trahet omnes à terræ finibus tauros pingues, & plantando justitiam, Ecclesiam diriget, evellens prorsus ac destruens cornua superborum.

Edictum secundum ejusdem FRIDERICI *contra Sententiam Excommunicationis à* GREGORIO IX. *Papa adversus ipsum latam.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. 3. pag. 373.

FRIDERICUS Imperator Cardinalibus. Cum sit Christus caput Ecclesiæ, & in Petri vocabulo suam fundaverit Ecclesiam super petram, vosque Apostolorum statuerit successores, ut Petro pro omnibus ministrante vos, qui estis candelabra Ecclesiæ supra montem non sub modio constituti, revera omnibus, qui sunt in domo domini, ex effectu bonorum operum luceatis, nec à publica mundi, vel conscientia generali veritatis, vos subtrahere intendatis, cum ad singula, quæ Præsidens Sedi Petri proponit statuere, vel denunciando decreverit, æqua participatio vos admittat, nisi ipsius religionis Ecclesiasticæ status & zelus effervens evitandi scandalum generale, cautelam vobis suggesserit ob futura. Quis enim non miretur & stupeat, quod tot venerabilium Patrum aggregatione munitus Ecclesiæ generalis sedens in solio (utinam justus judex) inconsulte velit procedere, ac suis moribus excandescens, in Romanum intendat Principem, Advocatum Ecclesiæ, ad præcipitationem omnium, Sententiam depositionis statuere, & ob favorem Lombardorum rebellium exercere spiritualem gladium, si dici liceat, minus juste; cum alias quicquid ex objectis Ecclesiarum gravaminibus, quæ vel dicuntur objecta, vel quæ ut species à genere per individuum deriventur, vel emendationem ceperint, vel ad deliberationem vestri consilii sit in proximo, prout jussio jam præcessit debita, & integra emendatio secutura. ANNO 1227.

2. Nam ecce per patentes Litteras Prælatorum, per quas mandatum Apostolicum nos præstitit monituros, evidens testimonium declaratur, & præcedens nostra Constitutio super vocatione Prælatorum damna passorum, & de eisdem præstanda integra satisfactione Prælatis, tum per Litteras venerabili Archiepiscopo Messanensi vocato ad hoc Assessori nostro transmissas, evidens testimonium exhibetur veritatis. Propter quod non indigne dolemus, si pater Apostolicus offendere tam graviter nos intendit, ut nos, dum in constantem virum, tam vehemens cadat injuria; & si patienter ferre voluerimus, immanitas negotii non permittit, quin ad ultiones, quibus Cæsares uti solent, facti violentia nos compellit. Verumtamen dum consideramus impotentiam dominantis vel procedentis, & difficultatem attendimus defensorum, si ex quo licet privatas exercere vindictas, quas in hominem, per quem scandalum venit, & in sui participes sanguinis compensare possemus, ut in ipsum & suos attentata nostræ Sedis injuria redundaret, tolerabilius duceremus: sed cum nec ipse, nec tota ejus successura progenies tanta foret, ut Imperii culmen zelaret in ultionem ipsorum, cumque Apostolicæ Sedis Antistes audaciæ sibi frena relaxet, & tot venerabilium Fratrum suorum moles cum eo concurrere in concepta furorum pertinacia videatur, angit nos altiori mente turbatio, quod dum nos intendimus à persequente defendere, oportet nos defendendo gravius offendere satagentem, salva in omnibus Ecclesiæ sanctitate, quam cultu sacro, debita reverentia corde & opere veneramur.

3. Quapropter venerandum vestrum cœtum affectuosius deprecamur, quatenus motus Summi Pontificis, quos ex causis evidentissimis, tam ministros quam voluntarios mundus agnoscit, ex deliberata modestia compescatis, generali statui Ecclesiæ præsertim & quieti mentium ac scandalis providentes. Nam cum ad salutem & honorem omnium vestrum favorabiliter alligemur, & sic principiis obstare non possumus, licite liceat nobis injurias, quas revocare non possumus, injuriis propulsare. Datum Paduæ.

Edictum tertium ejusdem FRIDERICI *contra Romanos quod se Papæ non opposuerunt quando Excommunicationis in ipsum Sententiam protulit, quo simul ipsos monet ad injuriam illatam ulciscendam.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. 3. pag. 374.]

FRIDERICUS Imp. Romanis. Cum Roma sit nostri caput & auctrix Imperii, & Romanus Imperator à Romæ vocabulo nuncupetur, ut sibi nostri nominis & honoris processus & auspicia debeamus, in ammirationem ducimur vehementem, si, ubi promovendus est honor, & injuria propulsanda inter eos, qui tenentur & debent pro culmine nostro se murum defensionis opponere insurgentibus ex adverso, ipsis audientibus & dissimulantibus contrarium patiamur. Propter quod dolore compellimur, quod Romanus Antistes contra Romanum Principem, quod alibi non auderet, sicut dicitur, in Urbe præsumpsit sic Romanum Imperatorem, auctorem Urbis, & benefactorem Populi Romani, ipsis non resistentibus impie blasphemare, dum beneficiorum nostrorum, tam Proceres quam Populum Romanum, quibus specialiter & communiter studuimus & liberali ac spontanea munificentia providere, & eorum intendimus continuatis augmentis commoda promovere, recte monemur immemores extitisse, ac inerti sompno detentos, ut de tribu Romulea non esset vir de tot Proceribus & tribu Qui-

ANNO 1227. Quiritum, vel de tot Romani Populi milibus, qui pro nobis exurgeret, & verbum unicum loqueretur, quique nostræ injuriæ condoleret, cum nos Urbem triumphorum titulis insignitam nostræ victoriæ successibus honoremus, & ad reformandum nomen, sicut in diebus antiquis, & sedandum statum Romani Imperii, continuis laboribus intendamus.

2. Quapropter necessario decrevimus vos requirere, instanter monere, pariter & hortari, quatenus quod omissum est aliqua negligentia vel torpore, nunc instanter resumere debeatis, inducentes alios monitis & exemplo, ut omnes & singuli prompta voluntate concurrant ad nostrum & vestram injuriam ulciscendam: ne idem blasphemator noster, qui ausus est in nostri nominis blasphemiam prorumpere, de tanta præsumptione gloriari se posset, quod volentibus & nolentibus Romanis contra nos talia perpetrarit, quia cum post id posset vestræ magnitudini imputari, si quod autem impedire laudabiliter potuistis, post factum nostram & vestram injuriam postponatis inultam. Nam cum alter ad alterutrum teneamur, & nos Romanorum honorem, & vos Romanum defendere nomen nostrum, si ad hoc vos segnes & negligentes invenerimus, cum nullus timor nos coegerit ad beneficia Romanorum, sed gratia induxerit specialis, per ingratitudinem istam, licet inviti, cogemur ab universis & singulis exhibitam gratiam revocare.

XCV.

1228. Avril. *Pax inter* LUDOVICUM IX. *Regem Francorum &* RAIMUNDUM *Comitem Tolosanum; quâ Comes prædictus tanquam devotus jam Romanæ Ecclesiæ Filius omnem eidem obedientiam, fidem, & obsequium promittit, cum Restitutione universorum damnorum tam Ecclesiæ, quàm Ecclesiasticis hominibus in bonis mobilibus, & immobilibus factorum. Conventum ad hæc inter ipsos est, ut præfatus Comes tradat Filiam suam uni è Fratribus prænominati Regis in Uxorem, qui solus, post mortem* RAIMUNDI, *ceteris omnibus ipsius posteris vel Consanguineis exclusis hæres sit. Actum Parisiis, Mense Aprili Anno Domini* 1228. *Regni Ludovici Regis III.* [CATEL, Hist. des Comtes de Thoulouse liv. 2. chap. 6. pag. 332.]

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Ludovicus Dei gratia Francorum Rex. Noverint universi præsentes pariter & futuri, quod cum Raimundus filius Raimundi quondam Comitis Tolosani diu in excommunicatione persistens, Ecclesiæ & Dei volens esse longo tempore contumax & rebellis ad cor tamen rediens Domino faciente ad mandatum Ecclesiæ & charissimi amici nostri Romani Sancti Angeli Diaconi, Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legati, & nimium venit humiliter, & devote absolutionem suam petens gratiam & misericordiam Ecclesiæ & nostram, & non judicium postulando: promisit autem dicto Legato nomine Ecclesiæ Romanæ & nobis, quod Ecclesiæ, & nobis & hæredibus nostris de cætero erit devotus & usque ad mortem fideliter adhærebit, & quod Hæreticos & eorum credentes, fautores, & receptatores, in terra quam ipse, & sui tenent & tenebunt semper totis viribus expugnabit, non parcens in hoc proximis Vassallis, Consanguineis nec amicis, & terram tandem purgabit ab Hæreticis & Hæretica fœditate & juvabit etiam purgare & deffendere terram quam nos tenebimus & promisit quod justitiam debitam faciet sine mora de Hæreticis manifestis, & fieri faciet per Bailivos suos viriliter & potenter. Inquiret etiam diligenter & inquiri faciet de inveniendis Hæreticis, credentibus, fautoribus & receptatoribus eorundem secundum ordinationem quam super hoc faciet dictus Legatus: & ut facilius & melius Hæretici valeant inveniri promisit, quod solvet usque ad biennium duas marchas argenti & exinde in perpetuum unam & qui Hæreticum ceperit & per Episcopum loci vel alium qui potestatem habeat ille qui captus erit & fuerit de hæresi condemnatus, ita quod si plures ceperit pro singulis dabit vel dari faciet tantumdem. De aliis non manifestis & credentibus & receptatoribus & fautoribus Hæreticorum servabit & servari faciet secundum quod dictus Legatus vel Romana Ecclesia ordinabunt. Item servabit & servari faciet pacem in terra quam ipse & sui tenebunt & juvabit servari in terra quam nos in manu nostra tenebimus & Ruptarios expellet & puniet animadversione condigna & debita & receptarios eorum: Ecclesias & viros Ecclesiasticos deffendet & deffendi faciet a suis, & jura libertates & immunitates quas habent conservabit eisdem, & faciet firmiter conservari: & ne de cætero in terra ista Claves Ecclesiæ contemnantur, Sententias excommunicationis servabit & à suis servari faciet & per suos. ANNO 1228.

Excommunicatos vitabit vel vitari faciet. Sicut in Sacris Constitutionibus continetur: & si aliqui in excommunicatione per annum contumaciter permanserint, ex tum idem Raimundus ad mandatum Ecclesiæ ipsos ad sinum Matris Ecclesiæ redire compellet, occupando omnia bona sua, mobilia & immobilia, & tenebit ea donec ad plenum satisfaciant de causa pro qua fuerunt excommunicationis vinculo innodati, & de damnis datis occasione excommunicationis prædictæ, faciet omnes Baglivos suos institutos & instituendos in ipsa institutione jurare quod omnia supradicta fideliter observabunt ita quod si negligentes in his reperti fuerint pro modo delicti punientur, & si culpabiles extiterint, omnium puniantur amissione bonorum.

Instituet etiam Baglivos non Judæos sed Catholicos in terra, & nullius hæresis suspicione notatos, & tales prohibiti non possunt admitti ad emendum reditus Civitatum & Villarum vel castrorum vel pedagiorum, & si fortè talis ignoranter institutus fuerit, expellet eum & puniet dum super hoc fuerit certificatus.

Item, promisit idem Raimundus quod omnia bona immobilia & jura Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum ad præsens restituet, & restitui faciet ad plenum à suis in tota terra quam ipse & sui tenebant, illa videlicet quæ Ecclesiæ vel personæ Ecclesiasticæ tenebant ante primum adventum Cruce Signatorum, vel de quibus constabit eos spoliatos. De aliis autem stabit juri coram ordinariis, vel coram dicto Legato vel à Sede Apostolica delegatis.

Promisit etiam quod ipse solvet imposterum integrè decimas, & solvi faciet integrè à suis bona fide, & quod Milites & alii Laici non habeant decimas in terra quam ipse & sui tenent & tenebunt; nec permittet eos habere, sed ad Ecclesias juxta dispositionem ipsius Legati vel Ecclesiæ Romanæ integrè revertentur: pro damnis vero illatis à se vel à suis, Ecclesiis vel viris Ecclesiasticis super rebus mobilibus vel destructione Castrorum vel Villarum, vel aliarum rerum exceptis immobilibus de quibus fieri debet restitutio, sicut superius dictum est, solvet decem millia marcharum argenti assignanda bonis personis idoneis & fidelibus quos ipse Legatus eliget vel Ecclesia Romana quæ quantitatem prædictam de bonorum virorum consilio proportionaliter & fideliter divident, juxta quantitatem damnorum, nec poterunt ipse vel ipsi pro damnis mobilium vel destructione domorum vel villarum, sicut expressum est superius, ultra summam illam amplius conveniri.

Item, solvet Abbatiæ Cisterciensi duo millia marcharum argenti ut emantur inde reditus pro refectione Abbatum & Fratrum in Capitulo generali. Abbatiæ Clarevallis quingentas Marchas ad emendos reditus pro refectione Abbatum & Fratrum qui conveniunt in festo Nativitatis B. Virginis Abbatiæ Grandis Silvæ mille Marchas: Abbatiæ Bellæ-perticæ trecentas Marchas, Abbatiæ Candelli ducentas Marchas, ad dicta Monasteria construenda, tam pro damnis eisdem illatis in rebus mobilibus, quam pro salute animæ suæ.

Item, sex millia Marcharum solvet, quæ retinebuntur ad muniendum, infortiandum, & custodiendum Castrum Narbonense, & alia Castra, quæ nos pro Ecclesiæ & nostra securitate tenebimus usque ad decennium prout inferius continetur, & sicut visum fuerit expedire: supradicta vero viginti millia Marcharum solvet hinc ad quatuor annos.

Item, quatuor millia Marcharum deputabuntur ab ipso Raimundo duobus Magistris Theologiæ, duobus Decretistis, sex Magistris liberalium Artium, & duobus Magistris Grammaticis regentibus Tolosæ quæ dividentur hoc modo. Singuli Magistrorum Theologiæ habebunt singulis annis quinquaginta Marchas, usque ad decennium, scilicet annuatim, uterque Magistrorum Decretorum habebunt triginta Marchas usque ad decennium, singuli Magistri Artium habebunt viginti Marchas usque ad decennium.

Item, statim post absolutionem suam assumet pro penitentia Crucem de manu Domini Legati contra Sar-

ANNO 1228. Sarracenos, & ibit ultra mare infra biennium, ibidem per quinquennium integrè continuum moraturus illos autem qui adhæſerunt Eccleſiæ nobis, Patri noſtro, Comitibus Montisfortis, & adhærentibus eis occaſione hujusmodi quod adhæſerunt Eccleſiæ nobis, Patri noſtro, Comitibus Montisfortis & adhærentibus eis, non gravabit, ſed benignè tractabit idem Raimundus eos tanquam amicos, ac ſi ei contrarii non fuiſſent exceptis hæreticis & credentibus ipſorum; & Eccleſia & nos humiliter faciemus illud idem de illis qui ipſi Raimundo contra nos & Eccleſiam adhæſerunt, exceptis illis qui ad pacem Eccleſiæ & noſtram non veniunt cum eodem Raimundo.

Nos autem attendentes humilitatem ejuſdem Raimundi, & ſperantes quod in devotione Eccleſiæ & fidelitate noſtra perſeveret fideliter, volentes ſibi facere gratiam, filiam ſuam quam nobis tradet, trademus in uxorem uni de fratribus noſtris per diſpenſationem Eccleſiæ, & dimittemus eidem Raimundo totum Epiſcopatum Toloſanum, excepta terra Mareſcalli, quam Mareſcallus tenebit à nobis: poſt mortem autem ejuſdem Raimundi, Toloſa & Epiſcopatus Toloſanus erit fratris noſtri qui habebit filiam ſuam in uxorem, & filiorum ſuſceptorum ex ipſis duobus: ſi autem frater noſter, quod abſit, moreretur ſine filiis ex ipſa, Toloſa & Epiſcopatus Toloſanus revertentur ad nos & hæredes noſtros, & filia, vel alii filii, vel filiæ, vel hæredes ipſius Raimundi nihil juris in ipſis poterunt reclamare: & ſi ipſa filia ſine filiis ex fratre noſtro moreretur, Toloſa ſimiliter & Epiſcopatus Toloſanus ad nos & hæredes noſtros revertentur. Ita quod omni caſu contingente, ad nos & hæredes noſtros Toloſa & Epiſcopatus Toloſanus revertentur, & nulli poterunt ibi jus aliquod reclamare, niſi filii, aut filiæ deſcendentes ex fratre noſtro & filia ejus, ſicut eſt ſupradictum.

Item, dimittimus eidem Raimundo Agennenſem & Caturcenſem Epiſcopatus: de Epiſcopatu Albienſi dimittimus eidem Raimundo quicquid de Epiſcopatu Albienſi citra fluvium de Tarn, videlicet ex parte de Gaillac: & Civitas Albienſis remanebit ex parte noſtra, & quicquid eſt ultra fluvium illum verſus Carcaſſonam in eodem Epiſcopatu Albienſi, & nos habebimus ripam & aquam ex parte uſque ad medium flumen, & idem Raimundus ſimiliter habeat ripam & aquam ad medium flumen ex parte ſua, ſalvis juribus & hæreditatibus aliorum, dummodo de iis qui ex parte Raimundi faciant quod debebunt, & ſimiliter ex noſtra. Epiſcopatum Caturcenſem dimittimus eidem Raimundo, excepta Civitate Caturcenſi & Feudis & aliis quæ habuit in eodem Epiſcopatu Rex Philippus avus noſter tempore mortis ſuæ: & ſi dictus Raimundus ſine filiis de legitimo matrimonio procreatis deceſſerit, tota terra remanebit filiæ ſuæ, quam habebit frater noſter in uxorem & hæredibus ſuſceptis ab ea, ita quod dictus Raimundus ut verus Dominus habeat plenum jus, & liberum Dominium in ſupradictâ terrâ, quæ dimittitur ei, ſalvis conditionibus ſupradictis, tam de Civitate Toloſæ, & Epiſcopatu Toloſano, quàm de terrâ aliâ ſuperiùs nominatâ, ut in morte pias eleemoſynas facere poſſit, ſecundùm uſum, & conſuetudines aliorum Baronum Regni Franciæ: ſupradicta omnia dimittimus ei ſalvo jure Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum virorum, ſicut ſuperiùs eſt expreſſum. Unde Viridifolium cum pertinentiis ſuis, & villam de Lasbordes cum pertinentiis ſuis dimittimus ſecundùm ordinationem bonæ memoriæ Patris noſtri Ludovici Regis, & Comitis Montisfortis, Epiſcopo Toloſano, & Filio O. de Luers, ità tamen quòd Epiſcopus Toloſanus pro Viridifolio faciat Raimundo, quod debebat facere Comiti Montisfortis, & Filius ejuſdem faciat quod debebat facere bonæ memoriæ Regi Ludovico Patri noſtro, donationes aliæ à nobis vel à Patre noſtro, vel à Comitibus Montisfortis factæ non teneantur, nec idem Raimundus vel ſui ad eas teneantur in terrâ, quæ ipſi Raimundo dimittitur. De omnibus ſupradictis dictus Raimundus faciet nobis homagium ligium, & fidelitatem ſecundùm conſuetudinem Baronum Regni Franciæ. Totam aliam terram, quæ eſt citra Rhodanum in Regno Francorum, & omne jus ſiquid ipſi Raimundo competit, vel competere in ea præciſè, & abſolutè quitavit nobis, & hæredibus noſtris in perpetuum.

Item, omnes indigenæ, qui Fayditi fuerunt de terrâ illâ pro Eccleſiâ, pro Patre noſtro, & Comitibus Montisfortis, & adhærentibus eis, vel propriâ voluntate receſſerunt ab eâdem terrâ niſi inveniantur Hæretici ab Eccleſiâ condemnati, integrè reſtituantur in ſtatum priſtinum quoad hæreditates, & poſſeſſiones, propter illa, ſi qua ex cauſa Donationis à Patre noſtro, vel à nobis, vel à Comitibus Montisfortis habuerunt. Si verò aliqui hominum, qui remanebunt in terrâ, quæ dimittitur Raimundo, noluerint redire ad mandatum Eccleſiæ & noſtrum ſpecialiter Comes Fuxenſis, & alii, idem Raimundus faciet eis vivam guerram, nec pacem cum ipſis faciet, nec treugas ſine aſſenſu Eccleſiæ, & noſtro, & ſi terræ eorum occupabuntur, remanebunt eidem Raimundo, deſtructis tamen prius omnibus munitionibus, & fortalitiis, muris, & foſſatis, niſi vel pro ſecuritate Eccleſiæ & noſtra voluerimus ea retinere uſque ad decennium poſt acquiſitionem, & tunc cum reditibus & proventibus ipſorum caſtrorum retinebimus ipſa. ANNO 1228.

Item, idem Raimundus faciet dirui muros Civitatis Toloſæ omnino, & foſſata impleri juxta mandatum, voluntatem, & ordinationem Legati.

Item, diruentur funditus, & replebuntur foſſata, triginta Villarum, & Caſtrorum per ipſum Raimundum videlicet de Fano Jovis, de Caſtronovo, de la Beſſeda, de Avinioneto, de Podio Laurentii, de Sancto Paulo, de Vauro, de Rabaſtentiis, de Gaillaco, de Monte-acuto, de Podio-celſis, de Verduno, de Caſtro Sarraceno, de Moyſſaco, de Monte Albano, de Monte-acuto, de Agenno, de Condomio, de Saverduno, de Altâ Ripâ, de Caſſanolio, de Pugeolis, de Alta Villar, de Villa Petrutii, de Layrac, & de quinque aliis ad voluntatem ipſius Legati, nec poterunt reædificari ſine voluntate Eccleſiæ, & noſtra, nec alibi fient novæ fortiæ. Villas tamen non infortiatas bene poterit facere idem Raimundus ſi voluerit in terrâ quæ dimittitur ei: ſi verò aliqua Villarum, vel Caſtrorum, quæ debent dirui, ut dictum eſt, eſſent hominum ſuorum, & nollent, quod diruerentur, idem Raimundus faciet eis vivam guerram nec pacem vel treugas ſine aſſenſu Eccleſiæ & noſtro cum eis faciet donec diruantur muri, & impleantur foſſata omnia ſupradicta. Promiſit & juravit nobis & dicto Legato præfatus Raimundus ſe firmiter, & perpetuo ſervaturum bonâ fide, & ſine fraude, & malo ingenio, & quod faciet bonâ fide ab hominibus, & vaſallis, & fidelibus ſuis firmiter obſervari: faciet etiam illud idem jurare omnes cives Toloſanos, & alios homines terræ, quæ dimittitur ei, & addet juramento illorum, quod ipſi dabunt operam efficacem, quod ipſe Raimundus ſervet ea, & ſi idem Raimundus venit contra prædicta, vel aliquod prædictorum ipſo facto de voluntate ejus ſunt abſoluti, & ex nunc ipſe eos abſolvit à fidelitate, & hommagio, & omni aliâ obligatione quibus ipſi tenentur ei, & adhærebunt Eccleſiæ & nobis contra ipſum niſi infra quadraginta dies, poſtquam fuerit monitus hoc emendaverit, vel juri ſteterit coram Eccleſiâ, de iis, quæ ad Eccleſiam pertinent, & juri coram Rege de his, quæ ad Regem pertinent, & tota terra ipſa quæ dimittitur ei incidet in commiſſum Regis, & erit idem Raimundus in eo ſtatu in quo nunc eſt quoad Regem, & quoad excommunicationem & omnia alia, quæ fuerunt ſtatuta contra ipſum, & Patrem ſuum in Concilio Generali vel poſtea. Addetur etiam in juramento ipſorum quod juvabunt Eccleſiam contra Hæreticos, credentes, fautores, & receptatores eorum, & contra omnes alios, qui occaſione Hæreſis vel contemptus excommunicationis Eccleſiæ contrarii exiſterent in terrâ quæ dimittitur eis, & in terris aliis ſupradictis, & Regem juvabunt contra omnes, & eis facient vivam guerram donec ad mandatum Eccleſiæ revertantur, & Regis; renovabuntur autem prædicta juramenta de quinquennio ad quinquennium ad mandatum Regis.

Ut autem omnia ſupradicta adimpleantur & Eccleſiæ & nobis pleniùs & meliùs obſerventur, tradet pro ſecuritate Eccleſiæ, & noſtra in manibus noſtris Caſtrum Narbonenſe, quod tenebimus uſque ad decennium, muniemus, & infortiabimus, ſi viſum fuerit expedire.

Item, tradet nobis pro ſecuritate Eccleſiæ, & noſtrâ manibus noſtris caput Caſtri Vauri, Caſtrum de Monte acuto, Penam de Ageneſio, Rupeperuſii, Caſtrum de Cordis, Caſtrum de Verduno, Caſtrum de Villo Muri, & uſque ad decennium tenebimus ea, ita quod primis quinque annis ſolvet idem Raimundus nobis pro expenſis cuſtodiæ quolibet anno mille quingentas libras Turonenſes non computatis in iis ſex millibus Marcharum ſupradictis: in aliis quinque annis ſi voluerimus tenere faciemus expenſis propriis cuſtodiri; nos tamen poterimus ſi placuerit Eccleſiæ & nobis diruere quatuor Caſtra de prædictis, videlicet

Caſtrum

ANNO 1228. Castrum Vauri, caput Castri Novi, de Villo Muro, & Verdunum, & propter hoc non diminuetur prædicta summa mille, & quingentarum librarum Turonensium reditus, & proventus Castrorum & omnia, quæ jure Dominii percipiuntur erunt Raimundo, & nos ad sumptus nostros tenebimus capita ipsorum Castrorum, & Corduam, & dictus Raimundus habebit ibi Baylivos suos non suspectos Ecclesiæ & nobis, qui faciant justitiam hominibus, & recipiant reditus & proventus prædictos. Post decennium autem restituemus dicta capita Castrorum, & Corduam dicto Raimundo libere salvis conditionibus supradictis: & si prædicta omnia quantum ad Ecclesiam & nos fuerint observata, Penam autem de Albigesio tradet nobis infra Kalendas Augusti proximas cum aliis Castris detinendam à nobis usque ad decennium. Si verò illam non poterit habere usque ad terminum illum, tunc obsideri faciet, & vivam guerram fieri tamdiu quousque eam habeat, nec pacem, nec treugam cum ipso faciet, qui tenet eam, vel tenebit, donec ipsam habeat; non tamen propter hoc retardetur à peregrinatione transmarinâ de quâ superiùs est ordinatum; & si usque ad annum integrum post ipsas Kalendas Augusti tradiderit nobis prædictam Penam de Albigesio, erit in conditione supradictorum Castrorum, scilicet quod reddemus ei quando reddemus alia Castra: si verò post annum prædictum ipsam Penam de Albigesio non poterit assignare, tunc eam tradet Templariis, vel Hospitalariis, sive aliis Religiosis in Eleemosynam perpetuò salvis hæreditatibus eorum qui se tenent ex parte nostrâ possidendam ad voluntatem Legati vel Ecclesiæ Romanæ, tali conditione quod ipsi non alienent ipsam de manu suâ, nec de eâ faciant guerram dicto Raimundo, nisi de mandato Ecclesiæ. Et si non poterunt aliqui Religiosi inveniri qui velint eam habere, diruatur omnino, nec possit reædificari sine voluntate Ecclesiæ Romanæ, & nostrâ, & ipsius Raimundi. Item donec dictam Penam de Albigesio tradat nobis, vel Templariis, vel Hospitalariis, vel aliis Religiosis, sicut dictum est, tenebimus propter hoc obligatam Penam de Agenesio & Castrum Narbonense. Et si etiam infra decennium det Penam de Albigesio Templariis vel Hospitalariis vel aliis Religiosis, ut dictum est, tanto tempore post decennium sumptibus nostris tenebimus si voluerimus illa duo Castra prænominata, quanto tempore distulerit tradere Penam. Et si post decennium Pena de Albigesio non esset acquisita, tamdiu post tempus memoratum tenebimus post decennium illa duo Castra, quousque ipsa esset restituta, & esset assignata, sicut superius est expressum.

Et nos absolvimus quantum ad nos pertinet Cives Tolosanos, & alios homines terræ, quam ipsi Raimundo dimittimus, à juramento, & aliis obligationibus factis nobis, & Patri nostro & Comitibus Montisfortis vel aliis pro eis à pœnâ & incursibus, quibus nobis vel Patri nostro, vel Episcopo Tolosano, vel aliis Prælatis vel aliis Comitibus Montisfortis se obligaverant, si unquam in Dominium ipsius Raimundi, vel Patris ejus reverterentur salvis in omnibus & per omnia conditionibus supradictis. Ut autem prædicta omnia rata maneant, præsentem paginam Sigilli nostri auctoritate, & Regii nominis caractere inferius annotato fecimus communiri. Actum Parisiis Anno Domini 1228. Mense Aprilis, Regni verò nostri anno tertio; astantibus in Palatio nostro quorum nomina supposita sunt, & signa, Dapifero nullo, signum Roberti Buticularii, signum Bartholomæi Camerarii, signum Matthæi Constabularii, datum vacante Cancellariâ, explicit.

Declaratio LUDOVICI IX. *Regis Francorum de voluntariâ* RAYMUNDI *Comitis Tolosani in captivitate suâ Parisiis apud Luparam remansione pro majori Ecclesiæ ac Regis securitate, donec Filiam suam cum quinque Castris in Instrumento Pacis denominatis Nunciis Regiis in potestatem tradiderit & Tolosæ muros dejecerit. Actum Parisiis Mense Aprili Anno Domini* 1228. [CATEL, Histoire des Comtes de Tolose. liv. 2. chap. 7. pag. 338.]

LUdovicus Dei gratia Francorum Rex, universis ad quos præsentes Literæ pervenerint salutem. Noverit universitas vestra quod Raimundus filius quondam Raimundi Comitis Tolosani remansit in prisione nostra Parisiis apud Luparam ad petitionem suam & de propria ipsius voluntate pro pleniori Ecclesiæ securitate & nostra, donec idem Raimundus filiam suam in potestate nostra apud Carcassonam Nunciis nostris tradiderit, & quinque Castra, videlicet Castrum Narbonense, Penam in Agenensi, Rupemparvæ, Cordam & Verdunum nostris similiter Nunciis assignaverit, ita quod cum filiam suam & dicta Castra, sicut præmissum est, tradiderit & de hoc nobis & Romano Sancti Angeli Diacono, Cardinali, Apostolicæ Sedis Legato constiterit, idem Raimundus libere revertetur, & cum eo revertentur Claudius de Cavaillone, Raimundus de Castronovo, Bertrandus Descalquens, Pontius Molanus. A. Barraux. Raimundus Ysarnus. B. de Villanova. Petrus de Tolosa. Mauran R. filius Ægidii Hugonis de Alfario & filius Hugonis Joannis, qui ad majorem securitatem Ecclesiæ & nostra remanserant obsides cum eodem penes nos, in ostagio remanebunt donec nobis & eidem Legato constiterit, quod de muris Tolosanis dirutum sit usque ad quingentas Taysias raptales in parte illa videlicet quæ circuit Castrum Narbonense. Ita quod ad ipsum Castrum liber pateat accessus & repleta sint item ad plenum fossata. Quod cum factum fuerit & de hoc nobis dicto Legato constiterit iidem obsides libere revertantur. In cujus rei testimonium Sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum. Actum Parisius anno Domini 1228. mense Aprilis. ANNO 1228.

Declaratio LUDOVICI *Regis Francorum super Homagio per* RAIMUNDUM *Comitem Tolosanum sibi præstito ac sub conditione recepto, si nempe præfatus Comes articulis in Instrumento Pacis contentis satisfecerit. Actum Parisiis Mense Aprili Anno Domini* 1228. [CATEL, Histoire des Comtes de Tolose. liv. 2. chap. 7. pag. 339.]

LUdovicus Dei gratia Francorum Rex, universis præsentes Literas inspecturis salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod cum Raimundus filius quondam Raimundi Comitis Tolosani venit ad mandatum Ecclesiæ atque nostrum, nos ipsius homagium sub conditione recepimus: Videlicet si ipse omnia servaret quæ instrumento Pacis factæ inter Ecclesiam, nos & ipsum continentur. Si autem prædictus Raimundus dicta omnia quantum ad nos & Ecclesiam, non servaret, vel in aliquo contraveniret, nos ipsum ex tunc de voluntate sua in eo statu reponimus in quo fuit antequam homagium reciperemus ipsius, & ipso facto ex tunc in eo statu omnimodo erit quoad nos & regnum nostrum in quo tunc fuit, ita quod pro nullo habeatur homagium præstitum, & nos & nostri facere possemus currere contra eum & occupare terram quam per pacem dimisimus ei. Noveritis etiam quod nos Castra ipsius quæ usque ad decennium tenere debemus, tenebimus per memoratum spatium pro Ecclesiæ securitate & nostra: Ita quod si dictus Raimundus conventiones quas habet erga Ecclesiam non servaret & læderet vel damnificaret eandem, infra decem annos quibus Castra tenebimus antedicta, si ipse infra quadraginta dies emendare noluerit, & tunc nos infra duos menses emendare faciemus. Quod si prædicta Castra omnia, Ecclesia ea habere voluerit, trademus Ecclesiæ tenenda, ita quod fructus eorundem Castrorum interim percipiet donec sit satisfactum eidem. Et cum fuerit satisfactum Castra nobis restituet memorata, nec illa Castra vel aliquid ex ipsis dicto Raimundo tradet, vel alicui qui nostrum esset vel Regni Francorum inimicus. Et si forte vellet Ecclesia ipsa Castra retinere vel à nobis recipere, nos ipsa tenebimus donec sit ipsi Ecclesiæ plenarie satisfactum. Si vero post decennium contra Ecclesiam idem Raimundus de terra illa quæ incidet in commissum nostrum cum veniet ad manus nostras, restituemus Ecclesiis possessiones & libertates, & jura rerum immobilium quæ in terra illa dictus Raimundus Ecclesiis abstulisset, seu etiam ipsa Ecclesia amisisset. Ut autem præmissa omnia rata & inconcussa permaneant præsentes Literas Sigilli nostri munimine fecimus roborari. Actum Parisius, anno Domini 1228. mense Aprilis.

ANNO 1228.

XCVI.

24. Août. HENRICI *Romanorum Regis Confirmatio de omnibus & singulis Privilegiis Austriæ & Styriæ per Reges & Imperatores antehac concessis; hoc insuper addito, ut* LEOPOLDUS *tunc temporis Austriæ & Styriæ Dux, uti & Successores ejus omnes Feoda sua quæcunque in Equo residentes recipere, & in Principatus Pileo Regalis Coronæ Diadema solemniter ferre possint. Datum apud Eselingen 9. Kalend. Septemb. 1228. Indictione prima.* [Tiré des Archives Imperiales du petit Tresor de la Regence & de la Chambre à Vienne.]

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Amen. Heinricus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, dignum est nimirum & consentaneum, possibilibus rogatibus Regiam Majestatem omni tempore annuendo, largissimè subvenire, ipsosque benigniter adimplere. Noverit igitur omnium Christi nostrique Regni Fidelium etas & successura posteritas, quòd nos Principum, quorum jure quemque Romanorum Regem est eligere, bene placito consilio & favore, omnia jura, gratias & libertates cunctasque bonas consuetudines, Nobilium terrarum scilicet Austriæ & Styriæ, quæ usque ad nos, ab antiquis Imperatoribus, Romanorumque Regibus plænariè devenerunt, de quibus etiam ritè & rationabiliter noster & sacri Regni dilectus Leopoldus Dux Austriæ & Styriæ, Antiquorum Imperatorum, Romanorumque Regum Literis, quas certitudinaliter, lesione qualibet procul mota, vidimus, plenius nos instruxit. Et cum divina gratia, Regia perfectissimè perfruimur potestate, procul dubio nostram Regalem bene condecet largitatem, ut nostros & sacri Regni Principes, eorumdemque terras Juribus, & gratiis specialibus sublimemus: è quibus specialiter Magnificum & Sacro Regno fidelissimum summum nostrum Principem Leopoldum Ducem Austriæ & Styriæ easdemque suas terras sequentibus juribus, gratiis & libertatibus, volumus honorare, primò quod si aliquis, alicui Ducum Austriæ & Styriæ, quacunque censeretur dignitate, suarum terrarum Provincias, & talia cetera quocunque nomine nuncupationeque censeantur, quæ aut à Regali Magnificentia, seu à Principibus spiritualibus, Concessionis, collationisve officio derivaretur, legare, dare, obligare, vendere contingeret, eosdemque venditores, sive obligatores hujusmodi regalis nostra Majestas, nec aliquis hominum aliqualiter valeat impedire. Quòd si autem eadem vendicio, obligatio, datio, legatio evenire contingeret tam repente, quod nec Regia Sublimitas, nec horummodi Collatores possent aliquatenus requiri, Ducibus Austriæ & Styriæ prædictis in eorum Juribus, ob hoc nullum eveniat penitus detrimentum; etiam idem Generosus Princeps Leopoldus Dux Austriæ & Styriæ, coram nostræ Majestatis oculis & Electorum Romani Regni culminis, inquisitione & sententia obtinuit, ut secundum suarum Antiquarum Literarum recitationem, omnia sua jura, seu feoda cujuscunque sint conditionis, in Equo residens recipiat, talibus Collationibus magnifice præditatus; præterea eidem Illustrissimo Principi Leopoldo Duci Austriæ & Styriæ, cunctisque suis sequacibus, hanc largiter concedimus dignitatem, ut in sui Principatus pileo nostre Regalis Corone diadema solenniter ferre possit; volentes largius, omnes suas Terras, seu Ditiones, Districtus & cetera, ad hujusmodi pertinentia, vel quæ in posterum poterint obtinere, habere cuncta Jura, libertates, gratias, bonasque consuetudines, quas Duces olim terrarum jam dictarum pie recordationis in commendabilem ex antiquis consuetudinem perduxerunt, aut quæ recenter à nostræ manibus Excellentiæ, susceperunt, quibusvis impedimentis inviolabiliter procul motis, ... demum mandantes, & sub interminatione gratiæ nostræ districtè precipientes, ut nullus sit, qui ausu ductus temerario strenuissimum Principem Leopoldum Ducem Austriæ & Styriæ præfatum, suosque sequaces audeat impedire, vel alicujus ingenii scrupulo molestare. Quod qui facere præsumserit offensam nostræ Celsitudinis se noverit incursurum, ad quarum etiam gratiarum concessarum perhennem memoriam, præsentem eis Literam conscribi, & Sigillo nostro jussimus insigniri. Testes hii sunt Ludovicus Dux Bavariæ Palatinus Comes Rheni, Ulricus & Ludovicus Comites de Ferreto, Conradius Purgravius de Nurnber, Fridericus de Trubendingen, Eberhardus Dapifer de Walpurc, Conradus Pincerna de Wintersteten, Cunradus de Schmidelfeld & alii quam plures. Actum apud Eselingen Anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo vicesimo octavo nono Calendas Septembris, Indictione prima.

ANNO 1228.

XCVII.

Sententia per Pares Franciæ aliosque Judices in Curiâ sedentes contra PETRUM *Comitem Britanniæ lata; qua propter Defectionem ejus & Forisfacta, de Comitatu suo ejicitur. Datum in Castris juxta Ansenix Anno Domini 1230. mense Junii.* [ANNALES DE BELLEFOREST. Tome I. fol. 645.] 1230. Juin.

GAlterus Dei gratia Senonensis Archiepiscopus, Galterus eadem gratia Carnotensis, & Guillielmus Parisiensis Episcopi, Ferdinandus Comes Flandriæ, Theobaldus Comes Campaniæ, Comes Nivernensis, Comes Blesensis, Comes Carnotensis, Comes Montisforti, Comes Vindocinensis, Comes Rouciacensis: Matthæus de Montemorencio Franciæ Costabularius, Joannes de Suessione, Matthæus de Sacrocæsaris, Vicecomes Bellimontis, & alii Barones & Milites, quorum præsenti scripto supposita sunt sigilla: universis tam præsentibus quàm futuris ad quos pervenerit præsens scriptum salutem in perpetuum. Notum facimus quod nos, coram charissimo Domino nostro Ludovico Rege Francorum illustri indicavimus unanimiter quod Petrus quondam Comes Britanniæ propter ea quæ Domino Regis forisfecerat, quæ pro majori parte coram nobis omnibus ibi dicta fuerunt Balium Britanniæ per justitiam amisit: & quod Barones Britanniæ & alii, qui eidem fecerunt homagium, vel fidelitatem ratione illius Balli, sunt penitus absoluti, & quicti ab illa fidelitate, & illo homagio: nec tenentur ei obedire, vel aliquid pro eo facere quod pertineat ad rationem illius Balli. In cujus rei testimonium præsens scriptum fecimus consignari nostrorum impressionibus Sigillorum. Datum in Castris juxtà Ansenix, Anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo, mense Junio.

XCVIII.

Traité de Paix (1) *entre* LOUIS IX. *Roi de France, &* PIERRE DE DREUX, *dit* MAUCLERC, *Duc de Bretagne, par lequel ledit* PIERRE *se soumet lui, & son Duché, au Roi* LOUIS, *& à ses Successeurs Rois de France, pour le tenir d'eux à Foi & Hommage, sous la reservation de ses Droits Royaux, Superiorités, Prerogatives, Noblesses, & Franchises, selon qu'elles y sont exprimées. Donné à Angers l'an du Seigneur 1231.* [D'ARGENTRÉ, Histoire de Bretagne. liv. 5. chap. 17. pag. 291.] 1231.

LOYS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE, A tous ceux qui ces presentes Lettres verront & orront, Salut en celuy qui est le vray salut de tous. Nous voulons estre notoire à ceux qui sont à advenir, que comme autrefois notre aymé cousin PIERRE DE DREUX, autrement de Brenne, Duc de Bretagne, par l'instigation & exhortement de Henry Roy d'Angleterre, eust encommencé guerre à l'encontre de nous, & desia gasté plusieurs parties de nostre Royaume, & mesme par puissance d'armes eust pris nostre Chasteau de Belesme, & iceluy longuement detenu de sa saisine, affirmant avoir droict audict Chasteau, pour raison de certaines demandes à nous

(1) *D'Argentré* en donnant cette Piéce, avertit que ce n'est qu'une Traduction du Latin, qui peut être vicieuse. Le Pere *Lobineau* la rejette entierement, comme fausse, & il soupçonne qu'elle a été fabriquée par l'Auteur du *Chronicon Briocense*, qui la donne sous l'an 1231. Les raisons du Pere *Lobineau* se peuvent voir au 14. Livre de son Histoire, & aux Preuves. Col. 835. & 1355. [DUM.]

ANNO 1231.

nous autresfois exhibées, & par nous pour partie desniées, tant pour cause de la succession de bonne memoire Messire Robert son pere, & nostre frere germain, comme autrement. Nous pour ce desirans à ses malices obvier, & le peuple à nous subjet deffendre des oppressions d'icelle necessité, à ce nous contraignant & interpellant mesme sur puissante Armée encontre de luy, & pour les injures par luy inferées reformer, & obvier à celles qu'il pourroit au temps advenir inferer, & mesmes pour les droicts de nostre heritage conserver & garder, vinsmes en nostre Ville d'Angers, voulans mieux au secours & ayde de nos Subjets & adherens à l'encontre de luy aller, & manifestement recourir, que les perils par luy encommencez & continuez attendre à nos portes. Et comme illec en l'expedition de nostre guerre longuement benissions la grace de Dieu aydante, & moyennant la supplication de plusieurs Comtes & Barons, nous & nostre dit Cousin aux choses soubscrites admonestans, & nous considerans les inconveniens & dommages irreparables, lesquels non pas seulement à nous & à nos Subjets, ou au Duc dessusdit & à ses Subjets, mais à moult d'autres sont advenus, & pourroient avec le temps advenir plus griefs, si par la providence de Dieu par paix & concorde n'estoient estaints: & non voulans si grand bien comme le bien de paix, à la desplaisance de nostre Redempteur empescher, ainçois à ce nous rendre de toutes parts appareillez, afin que Dieu vueille addresser & conduire nos affaires, & par la beatitude de paix les Subjets de nous & du dessusdict Duc, puissent vivre & demeurer en seureté & nous & iceluy Duc, par lequel entiere paix est dediée à ceux de bonne volonté plus franchement servir, & à la rage de batailles cesser, eux delecter en la tranquillité & bonté de paix: & que les entreprises d'aucuns forcenez, & comme serpens venimeux decourans par les terres les cornes eslevées, & sans aucun frein, en furent par le vouloir de Dieu extirpées du tout en tout, le peuple Chrestien uni en prosperité, & nous & ledict Duc de Bretagne corps & biens & Subjets sans empeschement contraire, puissions contre les mescreans & blasphemes du nom Chrestien, ou passage outre mer exposerons en la guerre de Dieu entendre: laquelle las! est maintenant contemnée en la honte non pas petite de la Chevalerie Chrestienne. Icelles choses & autres qui ensuivent de chacune partie diligemment considerées pour concorde de paix, & perpetuelle memoire & confederation & amitié entre nous & ledict Duc encommencée, sommes convens & accords en ceste maniere.

C'EST A SÇAVOIR, premierement ledict Duc de toutes ses demandes tant à cause de sa succession devant dicte, comme autrement, nous quittera du tout, ainsi comme de fait IL A QUITTE' ET SUBMIS LEDIT DUC SOY ET SONDIT DUCHE' A NOUS ET NOS SUCCESSEURS ROYS DE FRANCE, de cy en avant soubs certains poincts à declarer cy dessous: & pour ceste cause NOUS A FAIT L'HOMMAGE & submission. En outre en bonne foy a promis pour luy & ses successeurs Ducs de Bretagne, nous & nos successeurs contre toutes personnes de quelque dignité, estat, ou preéminence qu'ils soient, ayder & conseiller loyallement selon son pouvoir, sauf & excepté nostre sainct Pere le Pape, & l'Eglise saincte de Dieu: lesquels ledict Duc a exceptez & voulu excepter: lesquelles submissions & hommages dessusdicts, nous considerans & attendans, eué sur ce meure deliberation, avons promis en bonne foy, & pour nous & nos successeurs Roys de France: & par ces presentes promettons les dessusdict Duc, & ses successeurs Ducs de Bretagne, perpetuellement és temps à advenir loyallement ayder, conseiller, & conforter de sa partie tenir contre tous ses adversaires quelconques qu'ils soient, EXCEPTEZ l'Eglise de Rome, & son Vicaire, nostre S. Pere le Pape, ET TOUS SES DROICTS ROYAUX, ET SON DUCHE', ET SUPERIORITEZ, Prerogatives, Noblesses, & Franchises quelconques cy dessoubs plus à plein declarées. Promettons en bonne foy tenir, garder au temps advenir, entierement & sans aucune diminution selon nostre pouvoir. C'EST A SÇAVOIR, son Parlement, de droict de Regale, lequel és Eglises Cathedrales de son Duché luy compete, & appartient d'ancienneté, ainsi qu'on disoit communement la garde ou sauvegarde dessusdictes Cathedrales, & des autres Eglises, de gens d'Eglise, de veufves, & d'orphelins, la cognoissance & tuition des chemins publics de son Duché, DE MOUVOIR ET FAIRE GUERRE à ses ennemis, si & entant comme besoin seroit: De deffendre ports d'armes en son Duché, DE FORGER ET FAIRE FAIRE SES MONNOYES BLANCHES ET NOIRES, ainsi comme à luy & à ses autres successeurs plaira. De punir & deputer à execution faux Monnoyeurs: D'avoir & exercer toute maniere de justice par luy & ses Seneschaux, Baillifs, & autres ses Justiciers, ainsi comme iceux constituer, & deputer comme luy plaira, DONNER SAUVEGARDES, d'avoir ports de mer, romptures de nefs, avec forfaictures, amendes, & emolumens, tant pour raison de nefs pareilles, comme des brevets, ou seaux de mer, prendre, percevoir, avoir, & lever és villes, havres, & ports de son Duché, & en la mer, toutes & quantes fois le cas esdicts lieux, ou aucun d'iceux adviendra, CONFISCATION DE BIENS des condamnez à mort à cause de l'heresie, biens vacans par exheredation, thresors mucez & trouvez, pescheries en mer, & ez fleuves doux de son Duché, deficcations en terre, poissons Royaux pris en la mer de Bretagne, brevets, ou seaux de brevets: c'est à sçavoir de salvations & saufconduicts de vivres pour les marchans & passans par la mer de Bretagne, en la salvation & faveur d'iceux marchans d'ancienneté par certaine composition pour ce ordonnez, tant aux ports, havres, & villes de son Duché, comme aussi à Bordeaux & à la Rochelle, & de deposer & forbannir les malfaicteurs, de leur pardonner, & eux absoudre de tous crimes: les deposez & forbannis rappeller comme au Duc dessusdict, & à ses successeurs Ducs de Bretagne semblera de faire. Tous lesquels Droicts Royaux, Prerogatives, Superintendences, Noblesses, & Franchises dessusdictes, & chacune d'icelles audict Duc, & non autre d'ancienneté appartenans, & par ledict Duc reservez à luy & à ses successeurs, specialement en nostre presence & specifiez, comme dict est. NOUS PAR LA TENEUR de ces presentes, promettons en bonne foy, & sommes tenus pour nous & nos successeurs Roys de France, sans enfraindre en aucune dimunition observer & loyallement garder, comme dict est. Lesquelles choses ainsi faictes, reservées, specifiées, & d'un costé & d'autre permises, LE DICT DUC EN SIGNE DE LADICTE SUBMISSION, & en icelle declarant, voulant alors que de son Parlement de Bretagne d'oresnavant on appelleroit, où par ressort seroit devolu en notre Parlement de France, EN DEUX CAS, TANT SEULEMENT qui s'ensuivent, JAÇOIT QUE LEDIT DUC ET SES PREDECESSEURS n'eussent onques accoustumé jusqu'alors hommage ou submission avoir faict à nous & à nos Predecesseurs (ainsi comme notoirement & publiquement on disoit.) C'est à sçavoir. LE PREMIER CAS, que de faux & mauvais jugement ou sentence inique en sondict Parlement de Bretagne au temps à advenir données, on appellera d'oresnavant en nostre Parlement, LE SECOND QUE DUDICT DUC semblablement on appellera par faute, ou denegation de droict, ledict Duc toutesfois en personne, si bonnement & en lieu seur il peut estre trouvé par trois fois, & par intervalle de temps, premierement sommé & requis suffisamment: & iceluy Duc (qui ia ne face) ledit droict premier refusant, ou desniant, & pour cause de ressort des deux cas dessusdits & non autrement. LE DUC NOUS A FAIT LE PREMIER HOMMAGE ou submission, & obeyssance du Duché de Bretagne, & serment de fidelité pour luy, ses successeurs, sauvez & exceptez tous ces devant dicts droicts, superioritez, & prerogatives quelconques à chacun d'iceux par ledict Duc ainsi comme dict est, reservées, & entierement retenues en la forme & maniere que dessusdict: & ainsi comme luy & ses Predecesseurs de toute ancienneté les souloient avoir devant ceste submission. Lesquels aussi nous de ceste auctorité Royale, & de certaine science, audit Duc & à ses successeurs Ducs de Bretagne, par la teneur de ces presentes, en tant comme besoin seroit, nous reservons. EN OUTRE FUT declaré & specifié entre nous & ledict Duc, afin d'eviter toutes dissensions, lesquelles pour ce pourroient (que Dieu ne vueille) sourdre au temps à advenir, que les appellans du dessusdit Duc, en demandant ou en deffendant, ne doivent jouyr d'aucune exemption soubs la protection Royalle, fors és cas, esquels ils seront appellans tant seulement, a ainçois en toutes leurs autres causes, tant en demandant comme en deffendant, demeureroient justiciables dudict Duc, ainsi comme ils estoient, & avoient accoustumé estre para-

ANNO 1231. paravant cest hommage & submission. ET FUT ENCORE APPOINTE', & accordé entre nous & ledit Duc, que lesdicts appellans de quelque condition qu'ils soient, ne puissent ledict Ducs ou ses Subjects, par simples adjournemens, ou autrement, devant nous ou les gens de nostre Parlement, adjourner & convenir FORS EN CAS D'APPELLATION par faute de droict à nostre Cour justement interposée, ou de mauvais & faux jugement ou sentence unique au Parlement dudict Duc donnée, comme dessus est plus amplement declaré seulement & non autrement ET SI (QUE ja à Dieu ne plaise) le contraire advenoit, en ce cas ledict Duc, ny ses Subjects, ne seroient point tenus à nous, ny aux gens de nostre dit Parlement aucunement obeïr: & nous ou nos successeurs ne pourront pour ceste cause iceux ou aucun d'eux, au temps à advenir reprendre, corriger, ny punir. Toutes lesquelles choses devant dictes, & chacunes d'icelles en nos presentes Lettres contenues, tant d'un costé comme d'autre, avons fermes & agreables: & icelles d'un commun accord & consentement avons voulu & voulons, louons, approuvons, confirmons, & à l'encontre d'icelles avons juré, & de chacune part jamais au temps à advenir, aucunement non venir. Lesquelles choses afin qu'elles obtiennent force de fermeté, nous avons fait ces presentes sceller de nostre seau. Donné en nostre Ville d'Angers, l'an de nostre SEIGNEUR, MCCXXXI.

Signé,

LOUYS.

PIERRE. ET DE CREVECOEUR.

XCIX.

1232. 10. Mai. *Privilegium* FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris* HEINRICO *Seniori*, *&* HEINRICO *Juniori Dominis de Plauen concessum de metallis fodiendis*, *& moneta cudenda quo simul ipsis Oppida* Aschk *&* Selb *cum omnibus eorum pertinentiis donat. Datum ad Portum Naonis in Carinthiâ* 10. *Mai: Anno ab Incartione Domini* 1232. *Indictione V.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. Tom. I. pag. 298.]

FRIDERICUS II. Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusolimitanæ & Siciliæ Rex, Dilectis ac Nobilibus sibi Heinrico seniori, Regni nostri Advocato, & exercitus nostri Capitaneo, Domino de Plauen, & Heinrico Juniori, strenuo militi ejus filio, salutem in perpetuum.

Consideratâ devotione vestrâ quam geritis circa Deum, propter quem non tantùm laborum & rerum, verùm etiam proprii sanguinis effusione & prodigi mortibus vos indifferenter exposuistis ad propulsandum & evacuandum Gentilitatis errorem, tum maximè cum circa Ratisbonam Civitatem nostram, sanctæ Mariæ & matris Ecclesiæ inimicos & campo expulistis & occidistis, ad laudem Dei nostri & sacri Imperii, vestræque stirpis ad honorem, propter quam vestram strenuitatem, multa commoda nobis & Ecclesiæ evenerunt. Comperta igitur fidelitate singulorum & omnium vestrorum progenitorum ex nobilissima prosapia veteranorum Romanorum oriundorum, quam in obsequiis nostris & Imperii indefessam invenimus & probatam. Operæque pretium judicamus vestris expensis & laboribus Imperiali nostra munificentia subvenire. Propterea vobis Heinricis seniori & juniori de Plauen, & omnibus vestris hæredibus facultatem concedimus: & potestatem quærere & fodere aurum & argentum, aliaque omnia metalla uti debeatis & possitis. Et si quæ in præsenti vel in posterum aurifodinæ vel argenti ad cujuscunque æris commoda, vel utilitates in territorio districti Dominationis vestræ supervenerint, hæc vobis & hæredibus cedant cum proventu omnimodo, Nobis nec alicui ulli aliquid inde teneri debere. Insuper indulgentes vobis & hæredibus vestris masculis, ut debeatis & possitis aureos Grossos & Denarios monetare, quæ ab omnibus Christi fidelibus, ut bona moneta tanquam nostra accepta debet esse & rata. Donamus etiam Oppida Aschk & Selb cum omnibus eorum requisitis, quatenus per amborum vestram vitam de nostro beneplacito & consensu ea possideatis, & deinceps semper frui possitis. Et si quando contingat, nos ex hac vita decedere præ omnibus aliis hæredibus nostris oppignorari debent. Ad evidentiam autem & perpetuitatem omnium promissorum præsentem paginam nostri Sigilli appensione munitam vobis decernimus indulgendam. Datum ad Portum Naonis in Carinthia, Anno ab Incarnatione Domini 1232. 10. Maji, Indictione quinta. ANNO 1232.

Ad mandatum Cæsareæ Majest.

C.

Arnhemium Oppidum in Civitatem erectum, *& Privilegia eidem per* OTHONEM *Comitem Gelriæ concessa. Actum Altenæ* 3. *Idus Julii Anno* 12 3. CUM *Ratificatione* REINALDI *dicti* OTHONIS *Filii, Regiâ, & speciali licentiâ* HENRICI VII. *Romanorum Regis factâ. Datum & actum Brummen feriâ tertiâ in crastino* BONIFACII *Martyris Anno* 1312. [J. J. PONTANUS, Hist. Gelriæ lib. 6. pag. 182.] 1233. 13. Juillet.

IN nomine Sanctæ ac Individuæ Trinitatis, Amen. Reinaldus Comes Gelriensis omnibus harum Literarum inspectoribus salutem & pacem æternam. Omnia facta mortalium temporalem sequuntur motum, & pereuntibus hominibus ipsorum simul facta intereunt. Quare necesse est, ut quæ sua natura tendunt ad interitum, Literarum adminiculo fulciantur, & ab oblivionis interitu defendantur. Cum itaque anno Domini millesimo trecentesimo decimo feriâ sextâ ante nativitatem beatæ Virginis excellentissimo Principe Domino nostro Henrico Romanorum Rege in Spira pro Tribunali sedente in communi Sententiâ per Principes videlicet venerabiles Coloniensem ac Magontinensem Archiepiscopos & Spirensem Episcopum, nec non Illustrem Thybaldum Ducem Lotharingiæ, Principem & Nobilem virum Dominum Gerhardum Comitem Juliacensem, nostrum consanguineum ac perplures alios Nobiles astantes quæsitum & obtentum fuerit, quod nullus Princeps aut Dominus potest alicui Opido conferre vel concedere aliquas libertates, vel privilegiare aliqua Opida absque manu & expresso consensu Regis in cujus Regno Dominium ipsius Domini situm existit; & cum etiam eodem modo per dictos Principes & Nobiles quæsitum & obtentum fuerit, quod cum nos & nostri Prædecessores concesserimus quibusdam nostris Opidanis & præcipuè Opido Zutphaniensi, quod sine solutione telonii solvendi apud Lobede (quod telonium ab Imperio habemus) debeant liberè transire: & cum ex hujusmodi concessione ipsum feudum diminuatur in præjudicium ac gravamen Imperii, talem Concessionem ac Libertatem per nos & nostros Prædecessores factas illegitimè carere viribus & nullius existere firmitatis. Præterea cum Serenissimus Dominus noster Henricus Romanorum Rex prædictus motu Regiæ libertatis nobis liberaliter concesserit, quod omnes Libertates & Privilegia data nostris Opidis per nos aut per nostros Prædecessores sine etiam manu & consensu Imperatorum & Regum Prædecessorum suorum & suo, Opidis, quibus voluerimus, poterimus inviolabiliter & inconvulsa tenere, & quod etiam nobis & nostris hæredibus licet imponere & instituere in Opidis nostris ubi expedire viderimus, telonia & nundinalia & hebdomadalia & illa recipere tanquam justa, secundum quod præmissa omnia & singula, in Literis Domini nostri Romanorum Regis prædicti nobis datis plenius & expressius continetur. Cæterum etiam quia dilectus Dominus & parens noster Dominus *Otho*, quondam Comes Gelrensis piæ recordationis, Opidum de Arnhem olim libertavit, dicens ex parte Regis Romanorum se posse habere (quod bene credimus, licet nondum vidimus Literas ei à Rege super hoc datas,) visoque quod Literæ sive Chartæ dicto Opido super Libertatibus & Privilegiis per Dominum Patrem nostrum prædictum & per nos datæ, essent annihilatæ & penitus destructæ; notitiæ igitur præsentium & posterorum præsentis scripti testimonio transmittimus, quod nos Reinaldus Comes Gelriensis prædictus, attendentes grata & multimoda obsequia a dicto Opido nostro de Arnhem nobis impensa & in posterum impendenda, ex præhabito Consilio amicorum nostrorum nobilium & ministralium, authoritate Regiâ & speciali licentiâ Opidum de Arnhem prædictum de novo libertamus & eidem omnes antiquas Libertates tam per Dominum Patrem nostrum prædictum, quàm per nos psi olim datas concedimus & innovamus. Quarum Liber-

ANNO 1233. Libertatum sive Privilegiorum, prout ex Instrumentis & relatu fide dignorum didicimus, tenor talis est:

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Amen. Otho Comes Gelrensis & Zutphaniensis omnibus harum Literarum inspectoribus salutem & pacem æternam. Omnia facta mortalium temporalem sequuntur motum, & pereuntibus hominibus ipsorum simul facta intereunt: quare necesse est ut quæ naturâ suâ tendunt ad interitum, Literarum adminiculo fulciantur, & ab oblivionis interitu defendantur. Noticiæ igitur præsentium & futurorum præsentis Scripti testimonio transmitto; quod ego Otho Comes Gelriensis & Zutphaniensis ex præhabito consilio amicorum meorum, nobilium & ministerialium meorum, authoritate Imperiali & Regiâ & speciali licentia de Opido Arnhem Civitatem condidi, & ei omnem libertatem cum integritate rerum suarum contuli, ut hæc Civitas gaudeat eâdem libertate & homines in ea manentes & mansuri, quâ libera Civitas fruitur & nostra Civitas Zutphaniensis, & nullam faciam in eâ exactionem, nec accreditum præter Civium voluntatem, instituens etiam ut duodecim Scabinorum consilio, qui ibidem eligentur, eadem Civitas regatur, ut si quæ in ea inordinata fuerint, ipsorum maturiori consilio pertractentur & ad integrum statum reformentur, & omnia in eâ fiant secundum jus & bonas consuetudines Civitatis Zutphaniensis, judicio solùm excepto, cujus emolumentum meus Judex capiet sicut ante, qui tamen per sententiam & consilium Scabinorum præjudicabit: Præterea nullum Burgensem in eâ degentem infra terminos Comitiæ & Terræ meæ duello volo posse convinci; quin actione adversus ipsum habitâ actor recurrat ad Judicem & Scabinos de Arnhem, ut causâ coram eis ventilatâ ipsi super hoc judicent & negotium fine debito exequantur. Ipsi vero Burgenses ab omni exactione telonii & solutione in Terrâ & Comitiâ meâ sint immunes nec domorum nec armorum dabunt hæreditatem. Si qui verò fuerint advenæ inhabitantes, cujuscunque conditionis fuerint, qui nec dominos nec parentes habeant, quod constet Civitati, si decesserint, nec ego, nec villicus meus hereditatem invadet, sed Scabini inter se occupatam detinebunt ad annum & sex septimanas, quod si intra annum vel Dominus vel hæres ipsorum comparuerint, qui de hæreditate ipsorum proposuerint actionem, Scabini omnem sibi justitiam facient: si verò nec Dominus nec hæres intra annum venerit, qui jus habeat in hæreditate illâ, tunc liberè Comes percipiat. Accedentes autem cum curris & carrucis propter forum rerum venalium Sabbato, si sextâ feriâ præcedente venerint & Sabbato expediti non fuerint die Dominicâ recedant, & nullo onere telonei premantur, quin salvis rebus eorum salvi recedant. Naves quoque ascendendo & descendendo ibidem applicantes cum mercibus suis, si eadem via revertantur, quâ venerint, & nullum transitum fecerint, absque teloneo recedant. Et ne per me, vel per aliquem hæredum meorum præsentis facti memoria aboleatur, & tanti beneficii gratia, juramenta meo cum nobilibus & ministerialibus meis, quos subsequens testimonium declarabit, tactis sacrosanctis reliquiis, confirmavimus. Nobilium meorum nomina, qui juraverunt Libertatem prædictam, sunt hæc: *Hermannus* de Lohen, *Henricus* de Kuick; *Henricus* de Kloute, & *Adam* filius ejus; *Gyselbertus* de Bronchorst; *Arnoldus*, *Fredericus* & *Gerbardus* fratres de Reden, *Gerardus* de Oye, *Florentius* de Batenburch; nomina vero Ministerialium & hominum meorum, qui juraverunt eandem Libertatem, sunt hæc: *Christianus* & *Jacobus* filius ejus, milites de Arnhem, *Helbertus* de Dolre, *Jacobus* de Driele, *Henricus* de Langerache, *Arnoldus* Clericus, *Reinerus* de Meinersdyck, *Arnoldus* de Dolre, *Wilhelmus* de Benthem, *Gerlacus* Luceus, *Giselbertus* de Stochoven, *Henricus* de Helberge, *Theodoricus* Doys & alii multi. Hanc verò Concessionem & donationem Libertatis imperialis & regiâ potestate & meâ feci Civitati & Civibus de Arnhem, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo trigesimo tertio, tertio idus Julii apud Altenis, præsentibus testibus subscriptis, *Arnoldo* de Walhem, *Henrico* de Monte, *Gerhardo* de Loen, *Jacobo* de Arnhem, *Conrado* de Altenis militibus, *Giselberto* Magistro coquinæ, *Everhardo* Boehenoghe, Clerico & Notario & aliis quamplurimis. Et hanc paginam Sigilli mei impressione feci roborari.

Præmissa omnia & singula authoritate regia & speciali licentia Domini *Henrici* Romanorum Regis prædicti dicto Opido de Arnhem ratificamus. Et ut præmissarum Libertatum donatio sive Privilegiorum innovatio & confirmatio per nos factæ ratæ inconcussæque & stabiles perseverent, & ne etiam per nos aut per aliquem hæredum nostrorum prædictæ Libertates seu Privilegia Opidanis Arnhem manentibus & mansuris quoquo modo in posterum violari valeant vel infringi, præsentem paginam duximus nostri Sigilli munimine roborandam. His quidem præmissis omnibus & singulis interfuerunt tanquam testes, videlicet Dominus *Theodoricus* dictus Loyff de Clivo, Comes de Heylherade, *Giselbertus* Dominus de Bronchorst, *Stephanus* Dominus de Wysche, *Theodoricus* Dominus de Bylant, *Walterus* Dominus de Keppel, & Dominus *Baudechinus* de Avesaet Milites ac fideles nostri, nec non quam plures alii nostri fideles fide digni. Datum & actum Brummen, anno Domini MCCC. duodecimo feria tertia in crastino Bonifacii Martyris.

CI.

Literæ Feudales LUDOVICI IX. *Regis Francorum pro* GUALTERO DE AVESNIS *Comite Blesensi de Feudo de* Andeignies *& de* Villaribus. *Actum Peronæ mense Novembri Anno* 1233. [MARTENE *Thesaurus novus Anecdotorum Tom.* I. *col.* 974. *Ex Ms. Cl. V.* Petr. Menard *Urbis Turonensis Præfecti.*] Novembre.

LUdovicus &c. Noverint &c. quòd cùm Renerus de Sanis teneret de nobis ligiè feodum de *Andeignies* & de Villaribus quod videlicet feodum Baudricus de *Roisin* tenebat de dicto Renero, ideo quòd Renerus feodum illud in manu nostra dimisisset, nos de voluntate ipsius Reneri recepimus in hominem ligium de prædicto feodo dilectum & fidelem nostrum Galterum de *Avesnin* Comitem Blesensem, salvo jure alieno, ita quod tam idem Comes quam heredes sui tenentur reddere nobis & heredibus nostris feodum prænominatum ad magnam vim & ad parvam, quoties super hoc ex parte nostra & heredum nostrorum fuerunt requisiti; & sciendum quod sicut de hoc feodo fecit nobis hommagium per se, ita & heredes ejus tenentur nobis & heredibus nostris facere hommagium de dicto feodo per se. Quod ut &c. Actum Peronæ anno Domini MCCXXXIII. mensis Novembris.

CII.

Dotalitium BLANCHÆ *Filiæ Regis Navarræ, per P. Ducem Britanniæ constitutum, cùm* JOANNES *Filius ipsius eandem* BLANCHAM *in uxorem duceret. Actum apud Castrum* Theodorici *die Mercurii post festam B. Laurentii.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum tom. I. col. 991. Ex Cartario Campaniæ Bibliothecæ Regiæ.] 1235. 15 Août.

EGo P. Dux Britanniæ, Comes Richemontis, & ego JOHANNES filius ejus, notum facimus universis præsentes Litteras inspecturis, quod cum JOHANNES filius meus duceret in uxorem BLANCHAM filiam nobilis viri THEOBALDI Dei gratia Regis Navarræ, Campaniæ & Briæ Comitis Palatini; dictus JOHANNES filius meus dotavit eam de tertia parte terræ suæ Britanniæ, & de medietate terræ quam teneo in Regno Franciæ, & in Comitatu Campaniæ post decessum meum, & de castro de Fara, sito infra partum de Fara. De hiis conventionibus tenendis requiremus bonâ fide carissimam nostràm Comitissam Drocarum, quod Litteras suas patentes tradat Domino Regi Navarræ, de eo quod pertinet ad feodum suum de rebus prædictis: Et si ipsa nollet facere hoc pro nobis, faceremus pro posse nostro, quod JOHANNES filius ejus super hoc Litteras suas patentes daret Regi prædicto, quando venerit ad ætatem. Hæc autem omnia supradicta juravimus fideliter adimplere; & quia ego JOHANNES Sigillum non habebam, rogavi patrem meum, ut pro se & pro me præsentes Litteras roboraret.

Actum apud Castrum-Theoderici, anno Domini MCCXXXV. die Mercurii post festum beati Laurentii.

ANNO 1236. 25. Mai.

CIII.

Emptio Villæ Gronloe *sive* Grollæ *de* HENRICO DE BURCKULOE *per* OTHONUM *Comitem Gelriæ facta. Actum Zutphaniæ* 8. *Calendas Junii Anno* 1236. [J. J. PONTANI Hist. Gelricæ lib. 6. pag. 139.]

IN nomine Sanctæ individuæ Trinitatis, OTHO Dei gratiâ Comes Gelriæ & Zutphaniæ, universis has Literas lecturis notum esse cupimus, quod nos erga Dominum Henricum de Burckuloe titulo emptionis comparavimus villam Grunloe, jurisdictionem, firmentum & monetam, areas, aquam & montem, curtem voce *Grunloe*: Molendinum cum una area eidem Molendino attinenti à nobis tenet in feodo, & firmentum (sive id *frumentum* est) quantum in sua domo Burckuloe sibi fuerit necessarium, nec proinde aliquid ab eo nec à suis nunciis requiretur. Aqua verò nostrum erit allodium tali conditione, ut cum nos Grunlo non fuerimus, aqua erit in custodia Henrici: ita quod in ea poterit piscari ad usus suos. Nullum etiam ibi Molendinum à nobis vel alio locabitur, per quod suo Molendino videatur ingeri detrimentum. In montem autem cujuscunque castrum operis (excepto ædificio lapideo) poterit sine nostra contradictione collocare. Quicunque verò excesserit infra indicium Grunloe, quique maleficio confugerit supra montem, in ipso non obligabitur nec accipietur quamdiu in eo manserit, sed cum à monte recesserit juri suo, prout poterit, innitatur. In bonis etiam dicti Henrici non habebimus largius jus hospitii quam habuit pater nec petitionem faciemus largiorem. Item homines Domini Henrici non recipientur in villam Grunloe nec ibidem manebunt sine suo consensu & liberâ voluntate. Si verò Dominus Henricus propter hanc nostræ emptionis caussam ab aliquo fuerit impulsatus vel gravatus, Nos eidem consilio & auxilio fideliter assistemus, ut autem harum conditionum articuli in perpetuum observentur, præsentes Literas Sigilli nostri munimine roboramus. Huic Instumento & ordinationi interfuerunt isti, Henricus Dominus de Monte, Rutgerus Dominus de Brempt, Andreas Capellanus, frater Godefredus, Peregrinus, Canonicus Zutphaniensis, Stephanus de Lantdorpe, Gerlacus Lucenshert, Henricus de Burckloe, Hermannus Wulff, frater suus Henricus Castel, Milites, Bartoldus Lappe de Borckloe & alii. Actum & datum Zutphaniæ anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo sexto, octavo Calend. Junii.

CIV.

1237. Avril.

Confirmatio Privilegiorum Ducatûs Styrensis *Ministerialibus, & Comprovincialibus ab* OTTOCARO *Styriæ &* LEOPOLDO *Austriæ, ac Styriæ Ducibus datorum per* FRIDERICUM II. *Romanorum Imperatorem facta. Datum apud Anasum Mense Aprili* 1237. *Indictione X. Imperii sui Anno* 18. *Regnorum Jerusalem* 12. *Siciliæ* 38. [R. STREINII **Hand-vesten Freyheiten / Gerechtigkeiten / briefliche Urkunden / des Ertzhertzogthums Oesterreich / 1. buch.**]

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Fridericus Secundus, Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus. Hierusalem & Siciliæ Rex. Ad Romani Decus Imperii provenit, & Augustalis exigit officium dignitatis, ut Subjectorum Statui benigne prospiciens, ipsos à jugo deprimentium eruat, approbatas consuetudines, & eorum jura restauret, ac ea, quæ suis provisa sunt commodis prosequatur & approbet gratia generali. Hinc est igitur, quod præsentis Privilegii serie notum fieri volumus, modernis ac posteris universis Imperii fidelibus, quod cum Ministeriales & Comprovinciales Styriæ fideles nostri, Celsitudini nostræ humiliter supplicarint, ut eos in nostram & Imperii Ditionem perpetuo recipere ac tenere, nullique alii concedere, nec non jura & consuetudines approbatas, quæ per Ottocarum Styriæ, & per Leopoldum Austriæ Duces, ex illorum Privilegiis obtinuisse noscuntur, nostri prosequentes approbatione favoris de nostra confirmare gratia dignaremur. Nosque attendentes immensam fidem & devotionem sinceram, quibus Ministeriales Styriæ supradicti, jugum oppressionis & injustitiæ declinando, quod Majestatem nostram & imperii enormiter offendebat, nostrum & Imperii justum & dulce dominium sunt affectibus totis amplexi. Universos & singulos tam Ministeriales quam ceteros in eodem Ducatu Styriæ constitutos, fideles nostros, sub nostram & Imperii recepimus ditionem, ut non nisi a nobis Imperatoribus & Regibus successoribus nostris perpetuo teneantur. Si autem prædictorum Ministerialium Styriæ favorabilis instantia, nostram providentiam pulsaverit, ut eundem Ducatum, de manibus nostris & Imperii, alicui Principum, quem nostra viderit dignum ad hoc Sublimitas, porrigamus, non Principi Austriæ, ut hactenus fuit consuetum, qui pro tempore fuit, sed specialiter speciali Principi, eundem Ducatum Styriæ porrigi promittimus, per nos vel nostros successores Imperatores sive Reges, hanc prærogativam nostræ specialis gratiæ, dictis Ministerialibus, pro ipsorum merito speciali per nos factam, hujus nostri Privilegii auctoritate, benignius confirmantes. Confirmamus insuper eis omnes consuetudines approbatas, & jura, quæ prædicti quondam Ottokar Styriæ & Leopoldus Austriæ & Styriæ Duces, ipsis liberaliter confirmarunt, prout in eorum Privilegiis continentur, quæ propriis Capitulis duximus exprimenda, videlicet, quod quicunque fidelis noster de Styria, cum aliquo de Austria, vel Australis cum Styriensi contraxerit, utatur & gaudeat consuetudinibus & juribus Provinciæ, in qua degit, & suam elegit mansionem, cum pro personis singularibus, specialis consuetudo non debeat excipere generalem. Inimicam quoque justitiæ consuetudinem, quæ memoratos Styrienses indebite, per Principes eorum in eo premere videbatur, quod filiæ ac filii eorum coactim quodammodo matrimonio copulabantur. Nos ut Zelatores æquitatis penitus semovemus hanc eisdem dantes, ac imperiali justitia confirmantes Libertatem, ut libere filios ac filias eorum cui voluerint copulare debeant in futurum. Quicunque autem Styriensis ab intestato decesserit, hæres ejus, vel qui in consanguinitatis linea ei proximus fuerit, succedere debeat bonis suis. Si inter Styrienses quæstionem oriri contigerit, duellum locum non habeat, vel probatio per Campionem, ubi testes idonei producentur, secundum quorum testimonium quæstio dirimatur. Querimonia vero super prædiis habita, coram statutis Judicibus, auditis assertionibus testium, ordinario judiciario, secundum justitiam terminetur. In beneficiis autem molestiam, quæ *Ansel* vulgo vocatur, tanquam bonis & honestis consuetudinibus adversantem penitus amovemus. Ex innatæ quoque Clementiæ nostræ gratia, præsentis Privilegii auctoritate sancimus, ut filiæ in bonis patrum succedant, eis herede carentibus masculino, per quas patrum memoria in filiis propagatur. Statuimus insuper, ut beneficia ab aliis acquisita, etiamsi a Domino terræ in proprietatem fuerint empta, ei qui jure beneficii possidet, dimittantur. Concedimus insuper eisdem Ministerialibus nostris, & aliis Comprovincialibus Styriæ, ut liceat eis eorum prædia vendere vel donare. De affluentiori quoque gratia nostra eximimus Ducatum Styriæ, & habitatores ipsius ab exactionibus & gravaminum molestiis, quæ per præcones Austriæ fieri & inferri solebant. Concedimus eis licentiam videlicet, cuicunque de Styria in fundo suo, si voluerit, Ecclesiam construendi vel conferendi de prædiis eorum Ecclesiis, intuitu pietatis. Ad hæc statuimus auctoritate, qua fungimur, confirmantes, ut sæpedictis Ministerialibus ac Comprovincialibus Styriæ homines ipsorum proprietatis vel in prædiis eorum modo quolibet positos, qui ad Civitates vel villas forenses, quæ erectæ per omnem ipsam terram fuerint, & libertati deditæ, occasione hujus Libertatis confugiunt, sine licentia Dominorum, ad quos pertinent, propriis Dominis ipsorum restituantur, cum rebus, occasionibus quibuslibet prætermissis. Volentes etiam nostræ nostrorumque successorum saluti ac sæpedictis Styriensibus salubriter providere, statuimus, ut omnes mutæ per Styriam, quæ ultra debitum fuerant in suis redditibus aggravatæ, in summam reddit∪um, quam solverunt prædicti Ducis Leopoldi tempore, revertantur, nullique Principi ejusdem Terræ licet eas præter quod dictum est, quibuslibet exactionibus aggravare. Monetam quoque, quæ singulis annis, avaritia exposcente, solebat renovari, in præjudicium commune habitatorum ejusdem Terræ, ex nunc volumus sine consilio communi Ministerialium majorum Styriæ nullatenus renovari, & renovatam in pondere primo per quinquennium perdurare. Statuimus igitur, & imperiali sancimus Edicto, ut nulla persona alta vel humilis,

ANNO 1236.

ANNO 1236. milis, publica vel privata, Ecclesiastica vel Secularis, contra præsentis Privilegii confirmationem, ausu temerario venire præsumat. Quod qui venire præsumserit, centum libras auri puri componat, medietate Fisco nostro, reliqua passis injuriam persolvenda. Ut autem hæc nostra Confirmatio robur obtineat, in posterum perpetuæ firmitatis præsens Privilegium fieri, & Sigillo nostro Typario Majestatis impressio jussimus insignari. Hujus rei testes sunt hi: Sifridus Moguntinus, & Eberhardus Salzburgensis Archi-Episcopi, Ekbertus Bambergensis, Sifridus Ratisbonensis, Imperialis Aulæ Cancellarius, Rugerus Pataviensis, Conradus Freysingensis, Episcopi, Otto Palatinus, Comes Rheni, Dux Bavariæ, Henricus Landgravius Turingæ, Comes Palatinus Saxoniæ, Bernhardus Dux Carinthiæ, Hermannus Marchio de Baden, Conradus Burggravius de Nürmberg, Gottfried de Holenhoh, Fridericus de Truhendingen. Comes Hermannus de Orttenburg. Comes Hartmannus de Tylingen. Comes Wilhelmus de Hunenburg. Comes Conradus de Hardeckh. Heinricus de Schauenburg. Heinricus de Prunne. Irenundus de Hintperch. Hadmarus de Sunnenberg, & alii quam plures.

Actum Domini nostri Friderici secundi, Dei gratia invictissimi Romanorum Imperatoris semper Augusti Jerusalem & Siciliæ Regis.

Acta sunt hæc Anno dominicæ Incarnationis, millesimo, ducentesimo, tricesimo septimo, mense Aprilis, decimæ Indictionis, imperante Domino nostro Friderico secundo, Dei Gratia Romanorum Imperatoris, semper Augusti, Jerusalem & Siciliæ Regis. Imperii ejus anno octavo decimo, Regni Jerusalem duodecimo, Regni vero Siciliæ tricesimo octavo feliciter Amen.

Datum apud Anasum Anno, mense & Indictione præscriptis.

CV.

1237. Juin. *Compositio inter* PETRUM *Ducem Britanniæ &* ANDREAM DE VITRIACO *de Terris quas Dominus* VITRIACUS *Dominus de* COMBOR *& D.* ALANUS DE ACIGNEIO, *habent in Britannia; videlicet quod dictæ Terræ ipsis, & eorum hæredibus in perpetuum liberæ dimittuntur ac* Foresta Redon. *ad eundem* VITRIACUM *pertinens pro aliis bonis permutatur. Datum apud Crespeium Anno* 1237. *Mense Junii.* [LOBINEAU, Hist. de Bretagne, aux Preuves du 6. liv. *col.* 334. tiré des tit. du Chasteau de Vitré.]

UNiversis, &c. P. Dux Britanniæ, Comes Richemondiæ, &c. Noveritis quod cum inter nos & Andream de Vitriaco super pluribus contentio verteretur, tandem ad hanc formam pacis devenimus, videlicet quod Terræ Domini Vitriaci, Domini de Combor, & D. Alani de Acigneio quas habebant in Britannia in feodis & in dominicis, remanent eis & hæredibus suis liberæ & immunes in perpetuum de nobis & hæredibus nostris, & de omnibus ballis & rachatis & gardis. Item pro maritagio quod D. Vitriaci habebat in forestis Red. cum Katerina uxore sua, nos excambiavimus dicto Andreæ & hæredibus suis de dicta Katerina in perpetuum habendum totum jus quod Dominus Fulco Paganelli & uxor sua & hæredes sui habebant in Albigneio, pro quo nos assignavimus dicto Fulconi CV. lib. annui redditus in Terra quam D. Guido Malivicini habebat in Normannia de D. Rad. de Fougeriis per pacem quam dictus Guido fecit cum eodem Radulpho. Item de Terra & hæreditate D. Vitriaci quam nos occupavimus apud S. Albinum & apud Redones per Fortericias nostras, nos faciemus excambium dicto Andreæ pro ut milites qui positi fuerunt ad hoc dixerunt; de residuis vero dampnis de quibus illi nihil dixerunt, nos faciemus legitimum excambium ad dictum D. Dolensis Episcopi & Alani de Acigneio militis. Item de mercato de S. Albino quod statueramus ad diem Martis, quo die mercatum de Chevreio erat ab antiquo, removebimus illud mercatum de S. Albino ad aliam diem. Item de Terris istius Andreæ quas vertimus ad forestas nostras, ita fuit ordinatum, &c. Quoniam autem propter minorem ætatem Johannis filii nostra plena securitas de hoc non poterat fieri, nos tradidimus Domino nostro Regi Franciæ omnes Terras quas de eo tenemus in Francia, Normannia & in Terra Castricelsi & Montis Falconis, excepta Fortericia Castricelsi, & etiam terram hæreditariam fratris nostri Archiepiscopi Remensis, si interim nobis excideret, tenendas in manu sua à tempore legitimæ ætatis dicti filii nostri, si pacem istam nollet tunc jurare, & exitus inde redderet D. Rex præfatis Andreæ de Vitriaco, Domino de Combor, & A. de Acigneio. Nos autem tenemur dare plegios D. Regi de MM. marcarum argenti quod si dictus filius noster pacem suprad. non juraret, D. Rex gagiaret plegios de dictis MM. marcis argenti quas solvi faceret D. Andreæ de Vitriaco. Item nos jurabimus pacem istam tenere, & Johannes filius noster idem jurabit intra festum Assumpt. B. M. coram Allocato D. Regis, & quando ad ætatem legitimam pervenerit, eam iterum jurabit & Litteris suis patentibus confirmabit. Item si D. Rad. de Fougeriis eamd. pacem jurare & per suas patentes Litteras confirmare voluerit, concedimus ei eamd. pacem & libertatem de rachatis, ballis, & gardis, in terris suis de Britannia, tam in feodo quam in dominicis, &c. Datum apud Crespeium. Anno Dom. MCCXXXVII. mense Junii.

ANNO 1237. *Ratificatio* JOANNIS *Ducis Britanniæ postquam ætatem legitimam attigit. Datum Parisiis die Lunæ post Festum B. Martini Hyemalis Mense Novembri Anno* 1237. [LOBINEAU, Hist. de Bretagne aux Preuves du 6. livre col. 335. Ibid. Le même Acte se trouve au Ch. de Nantes arm. F. Cass. A. n. 20.]

JOhannes Dux Britanniæ, Comes Richemondiæ, &c. Ut hæc omnia quæ superius exprimuntur perpetuum robur obtineant, nos in ætate legitima constituti & probata coram excellentissimo Domino nostro Ludovico D. G. Francorum Rege, & ab eodem in hominem recepti, hanc Compositionem concessimus, &c. & proprii Sigilli munimine roboravimus. Datum Parisius die Lunæ proxima post festum B. Martini Hyemalis. Anno Dom. MCCXXXVII. mense Novembris.

CVI.

Rescriptum FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris ad Principes Imperii de superbia* GREGORII IX. *Papæ ejusdémque iniquitate contra Imperatorem & Imperium.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. 3. pag. 392.] 1239.

FREDERICUS Imp. Principibus suis. Æmula Regum & Principum Orbis Terræ, ac consortium impatiens, dudum in superbiam secularium liberaliter adducta Romana Sedes, propter illius, qui Princeps esse dicitur Sacerdotum, in suum adversus nos præconceptum odium, ad universale scandalum sic exarsit, adeo adverso Ecclesiasticæ Religionis ordine, præter Mandata Legis, quorum lator & Pater esse debuerat, quæ prævertit, dum se hostilibus rebus immiscens dubios bellorum eventus, cædes hominum, obsidiones Urbium & universitatum procurat, & undique pericula populorum: sponsam Christi Ecclesiam, matrem nostram, cujus auctoritate libitum pro licito sequitur, è sanctuario Dei suarum vindictam inimicitiarum exercens, reddit (proh dolor!) mundo notabilem, ut sub tam inconstanti, & volubili rerum actore, qui præsidet, & nomine Ecclesiæ diversa variat & confingit, experientia facti singulos edocente non immerito ab Ecclesia, pro ejus præside ac patre mendacii, meticulosa suspicio cordibus hominum inseratur.

2. Quapropter devotionem tuam contingentia non patimur ignorare. Nuper enim per quosdam de majoribus Fratribus suis, & Religiosos alios viros, aspirantes ad quietum Ecclesiæ statum, & piis zelantes desideriis bonum pacis, adhibita est cura propensior intuendi modum, & habendi tractatum, per quem inter nos & Pontificem Pharisæum istum, contra nostri honorem nominis prava consilia colligentem, ad certum tempus Treugarum compositio fieret, infra quod per te, quem habemus in omni dilectione præcipuum, & alios Principes Orbis Terræ, ad integræ pacis reformationem opportunitas commodior haberetur. Cum-

 que

ANNO 1239.

que nos iisdem viris, inventoribus hujus viæ, præter spem & creditum, pro Ecclesiæ reverentia condescendere dignaremur, Gregorius dictus Papa petebat Lombardos rebelles nostros & nostri bannitos Imperii Treugis ipsis debere muniri; quibus exclusis Treugas ipsas non poterat acceptare, ut evidentiorem daret omnibus intellectum; quod negotium rebellium Lombardorum fovit, & fovet in nostrum odium manifestum, illud gerens & reputans velut suum: quanquam hactenus alias palliarat, quod non in favorem ipsorum, sed ob transgressiones nostras alias, quas fingebat, contra nos ad excommunicationis Sententiam processisset. Quod intolerabile visum est nobis, ut rebellibus nostris diutino guerrarum discrimine fatigatis, & in majori parte depressis, Treugas concedere deberemus: ad quorum persecutionem & vindictam accincti vexilla necessaria & præpotentia castra nostra triumphaliter duximus educenda. Et licet nobis in confinio castra metatis Campaniæ, suggereretur instanter ad ingressum illius Provinciæ, data plena fiducia de obtentu, super quo doloris gladius ad injuriatoris nostri animam pertransiret, nos tamen ad præsens ob honorem Dei, & reverentiam BB. Apostolorum Petri & Pauli, quibus, utpote qui sacrum Imperii Diadema de ara B. Petri suscepimus, esse volumus non ingrati, ab ingressu & receptione ipsius terræ destitimus, expectantes interim, si nostrum injuriatorem omissa vexatio revocet ab offensis.

3. Præterea non patimur te latere, qualiter homo iste dictus Papa in obsidione Ferrariæ civitatis Imperii, & Salinguerræ fidelis nostri, Bononiensibus, Venetis, & aliis convicinis nostris rebellibus convocatis, Legatum suum cum Mediolanensibus fecerit convenire, Ducem ibidem exercitus & rectorem: qui adeo cum suis complicibus eundem Salinguerram & Ferrariam in exhæredationem Imperii coarctavit, quod à suis proditus, receptis tamen promissionibus & pactis de indemnitate personæ suæ ac rerum suarum & de salubri mora sua in eadem Civitate, nec non per eundem Legatum, Ducem Venetiarum, Potestates, Rectores, Capitaneos exercitus, & generaliter per totum exercitum juramento firmatis, nomine Ecclesiæ juramentum impendit, ac sæpe dictam Civitatem assignavit Ecclesiæ specialiter possidendam, commissa fide sua fidei Legati Ecclesiæ, quod præstita & jurata sibi securitas plenarie servaretur. Sed post deditionem Civitatis & suam Legatus idem eadem celebritate, qua præstiterat juramenta, cum prædictis omnibus dejerando, demolitis domibus & bonis ejusdem Salinguerræ, ipsum simul duxere fide mentita Venetias captivatum, Ecce qualis invenitur in Legato fides? qualis de patre Legati mentiendi prodeat auctoritas? ut fidem reputent, fidei juramenta non servare. O quam pestiferum ab Ecclesiæ rectoribus emanat exemplum: quam evidens omissa veritate deceptio: ut Regibus & Principibus Orbis, quibus propter impatientiam invident, sint præcipue præcavendi, ne de facili se præbeant in manus eorundem, qui semper intercipere conantur incautos, & pium reputant innocentiam condemnare. Nos autem qui omnes & singulos eorum tum ex vicinitate, tum ab experto, intus & in cute jam novimus, taliter te per imaginem rerum ab eorum fallaciis cautum volumus observari, ut vobis intendamus præcavere, sperantes in eo, qui Reges & Regna constituit, quod juste injuriam propulsantes, violentiam nobis illatam nostrarum virium conamine propellemus, & in gladio justitiæ, quem auctore Domino bajulamus, Sacerdotum gladios, quibus abjecta stola lumbos suos inhoneste præcingunt, justius retundemus.

4. Dignum insuper duximus ad tuam notitiam perferendum, quod idem Papa, sicuti est suis motibus præceps, & inconstans in omnibus viis suis, strenuis viris de Francia, Crucesignatis, & pro voti executione ad iter accinctis, prohibuit Censura Ecclesiastica, ne transeant in præsenti, non attendens necessitatem Christiani exercitus in Ultramarinis partibus commorantis, cui in emergentis casus articulo nedum de Crucesignatis, sed de noviter consignandis deberet in auxilium subvenire. Unde ab operibus ejus, quæ suo testimonio profitetur, auctorem potes agnoscere, quod duplicitas viarum suarum scandalum generet, & totius universitatis incommodum subministret.

ANNO 1239.

Rescriptum FREDERICI II. *Romanorum Imperatoris ad Senatores, & Populum Romanum de Potestate* Imperatoris, *& Obedientiâ Urbis* Romæ *Imperio contra Papam debitâ* [GOLDASTI *Constitutiones Imperiales* Tom. 3. pag. 393.]

FRIDERICUS Imp. Senatoribus & Populo Romano. Præteritæ culpæ vestræ convicium, quod sub patientiæ hactenus regulariter duximus, factionum vestrarum faciente protervia, cum tolerantia pati ulterius non valemus: sed in hoc motus nostros restringimus, & audaciæ refrenamus instinctum, ne posset ultio culpam excedere, & à quo trames juris oritur, inde justitiæ limites deviarent. Quanquam etenim Serenitati nostræ; quam divina potentia servare non cessat, subjacet omne quod volumus, nostræ tamen voluntatis Imperium de rationis fonte colligimus & de virtutum puteo temperamus. Dudum etenim si sub testa, nucleus non celatur, dum victrix Aquila nostri processus prævia, in Romanis prædiis victricia signa pandebat: dum castrorum stabilitate micantium angulos vestræ perfidiæ cingebamus: dum nostræ victoriæ gladius, qui vinci nescit, per vicinitatis instantiam vobis hactenus cuspide minabatur, dum nostræ potentiæ fremitu terror & strepitus sic gressus vestros præcluserat, sic pusillanimitatis affectus oppresserat, sicut in experientiæ libro legere potuistis, quod cordis cogitatio non palpitabat intrinsecus, nedum quod in modum audaciæ imo insipientiæ (ut loquela sit proprior) Cæsaream incitaretis victoriam ad ultionis meritæ funera, sicut improvide nuper attemptastis, non attendentes, quod licet nostra non sit ubique corporalis præsentia, nostræ tamen ad longinquos Orbis terminos laxantur habenæ, potati de calice Babylonis. Nam posse vestrum, quòd contra nostram potentiam non posse putatur, fecistis in partibus Tyburtinis, ova rumpentes aspidum, ex quibus jam prodii regulus, telas araneas texuistis. Cum itaque omnis subita rerum mutatio non sine quodam quasi conflictu proveniat animorum, iniquæ temeritatis eventibus, potentiæ nostræ proposito mutante judicium, vestra dissolvetur Babylon; Damascus deficiet, sufflatorium consumetur in igne, sedes ab Aquilone posita corruet, & lumbare vestrum circa lumbos appositum computrescere faciet nostræ Serenitatis industria, quam divinus intuitus non desinit illustrare. Et quæ livorem cujuslibet tenebrositatis obducit, cuique se totus fere Orbis inclinat, faciente divina clementia, per locum à genere Urbem sibi sentiet emolliri, ut à quo Romanum Imperium meruit nominari vere nobis Roma subjaceat, quibus terra servit, mare favet, & ad motum omnia desiderata succedunt.

CVII.

Mars.

Compositio inter JOHANNEM *Comitem Britanniæ &* RADULPHUM *Dominum* FOUGER, *quâ Comes promittit* RADULPHUM *tueri in juribus suis de Feodo de* Porrehoet, *terrisque ipsius liberas & immunes de ballis, & rachatis pronunciat, nec non jurisdictionem in Judæos confirmat;* RADULPHUS *verò prædicto Comiti spondet se illi facturum homagium pro Feodo de* Fouger. *Actum apud Andeg. Mense Martio Anno* 1239. [LOBINEAU, Hist. de Bretagne aux Preuves du 8. livre. col. 391. Tiré des ch. de Nantes Arm. L. Cassette A. n. 23.

HÆc est forma pacis factæ inter Johannem Comitem Britanniæ & Radulphum Dominum Fouger. Concessit idem Comes prædicto Radulpho in fidelitate & homagio quod recepit à dicto Radulpho, quod ipse Comes tenebit firmam justitiam & fidelem dicto Rad. de Domino Petro de Chemilleio, & de aliis, quos dicit, sive dicet, tenere jura ipsius Rad. de feodo de Porrehoet, de quibus dictus Rad. conqueretur. De ballis autem & rachatis concessit idem Comes quod terræ ipsius Rad. & hæredum suorum quitæ erunt & immunes, salva assisia Comitis Gauffredi quondam Comitis Britanniæ. De Judæis autem concessit prædictus Comes quod usuræ essent à tempore principii guerrarum. Quantum vero ad justitiam debitorum Judæorum, quæ ipsi Judæi sibi dicent deberi, concessit idem Comes quod

ANNO 1239. quod prædictus Rad. eandem jurisdictionem habeat omnino quam habet Dominus Vitreii. De firmatura autem Castri de Marcilleio concessit prædictus Comes quod ipse Rad. firmet ipsum Castrum, secundum quod sibi melius placuerit. Hæc autem pax facta est, salvis aliis juribus ipsius Comitis & ipsius Rad. Promisit autem dictus Rad. quod ipse veniet ad homagium ipsius Comitis de feodo de Fouger, ex quo licentiam Domini Regis Franciæ, ore ad os, vel per litteras pendentes habebit. In cujus rei testimonium & firmitatem perpetuam nos dictus Johannes Dux Britanniæ & Comes Richem. præsens scriptum sigillavimus. Actum apud Andeg. anno gratiæ MCCXXXIX. mense Martio.

CVIII.

Mars. *Transactio inter* HERVEUM *Vicecomitem de Leonia &* JOHANEM *Ducem Britanniæ, quâ Duci Villa, Castrum, & Portus de* Brest *remanent contra excambium centum librarum annui reditus, & Herveus eidem homagium facit pro Feodis suis. Actum apud Kemperlé Mense Martio Anno* 1239. [LOBINEAU, Hist. de Bretagne aux preuves du 8. liv. col. 392. tire des Ch. de Nantes Arm. L. cassette F. n. 6.]

UNiversis, &c. Herveus Vicecomes de Leonia, Noveritis quod cum contentio verteretur inter me ex una parte, & nobilem virum Johannem Ducem Brit. & Com. Richem. ex altera, tandem compositum fuit inter nos & ipsum sub hac forma: quod Villa de Brest, & Castrum & Portus, remanerent dicto Comiti & hæredibus suis in feodo & hæreditate, faciendo mihi excambium C. lib annui redditus; & ego feci homagium Domino Comiti de feodis meis. Omnes milites & alii homines qui de me tenebant in Villa de Brest, dicto Comiti remanent; & feoda sua quæ habent in terra mea & hominum meorum extra Villam de Brest, de me & hæredibus meis tenebuntur, sicut antea tenebant, legitimos redditus suos mihi & hominibus meis persolvendo; & homines qui extra Villam de Brest ante guerram manebant in feodis meis & hominum meorum, & habebant Plateas & Grangias in dicta Villa, mihi & hominibus meis remanent, & Plateæ & Grangiæ dicto Comiti & hæredibus suis remanent ad voluntatem suam plenarie faciendam. Hæc omnia ego juravi quod fideliter observabo. In cujus rei testimonium præsentes Litteras Sigillo meo sigillavi. Actum apud Kemperlé anno Dom. MCCXXXIX. mense Martii.

CIX.

1240. 4 Juin. *Lettres de* PHILIPPES *Comtesse de Bar portant Donation de la Terre de Ligney avec ses dependances à sa Fille* MARGUERITE *en faveur de son Mariage avec* HENRI *Comte de Luxembourg, contenant aussi toutes les autres conditions matrimoniales dudit Mariage, tant à l'égard du Douaire qu'autrement. Fait le lendemain de la Pentecoste au Mois de* (1) *Juillet* 1240. [Van den Haer, Chatelains de l'Isle. Liv. 2. chap. 4. pag. 240.]

JE Philippe Comtesse de Bar, fay sçavoir à tous ceux qui ces presentes Lettres verront, que j'ay donné a Monsieur Henry Comte de Luxembourg en mariage avec Marguerite ma fille, Liney & ses appendices, & ly doy faire valoir sept cents livres de terre à fors, en telle maniere que Messire Henry ne peut ceste Terre repeinre d'autre, ne mettre en autruy main, & c'il advenoit que Marguerite ma fille morist sans hoir de son corps, ou li hoir de son corps morist sans hoir d'oir en hoir, Linei, & les appendices revenront au S. de Bar, & Madame Ermensens Comtesse de Lutzembourg a devise à Monsieur Henry son Fils, Lutzembourg & les appendices, Erlons & les appendices, la Roiche & les appendizes apres son decés, saulf cen qu'elle peut donner a Gerrard son Fils, se elle veut deux cents livres de terre a Metaius en la Chastellerie de Lutzembourg ou de la Roche, fors le fortresse, & Messire

ANNO 1240. Henry ses fils a drée Marguerite sa femme de Erlons & de la Chastellerie, & des appendices, & c'est doaire doibt on faire valoir sept cents livres de terre à fors à plus preis que on porra de Erlons par ledit de deulx preudommes dont je paieray ung, & li autre partie ung autre, Et cil' aduenoit que acuns de ces mortoit celle partie cui li siens morut repenroit un aultre; saulf ce que Madame Ermensens le tenra toute sa vie: Et de ce li ferons Madame Ermensens la Comtesse & Messieurs Henrys ses fils avoir la fealté des Chevaliers & Bourgeois, & des hommes des villes: & pour cen que Marguerite ma fille ne peult en douaire devant dict, viens paure a la vie Madame Ermensens la Comtesse pour celi assennent il Esternay & Biedbourch & les appendizes, & ly doit on faire valoir sept cents livres de terre à fors: & se aucune chose en defaloit on li asseroit à plus pres que on porroit denqui par ledit de deulx preudhommes qui sont devantdits: & cil mesavenoit paraventure de Monsieur Henry ainçois que de Madame Ermenses la Comtesse que ja n'aviegne, Marguerite ma fille tenroit son douaire d'Esternay & de Biedbourch & toutes les appendices, & lors quand cil d'Erlons escherra de Madame Ermensens, la Comtesse Marguerite revenra à son douaire qui est devant dis, & cil d'Esternay & de Biedbourch sera neans: & pour en ce que ce soit ferme chose & estable, j'ay faict l'endemain de Pentecouste quand li miliaires courroit par mil deux cents & quarante ans au mois de Jullet.

CX.

Declaration de LOUIS *Roi de France, touchant l'hommage lige qui lui a été rendu par* ROGER *Comte de Foix, avec les obligations reciproques. Donnée à Montargis l'an* 1242 *au mois de Janvier.* [PIERRE DE MARCA, Histoire de Bearn liv. 8. chap. 23. pag. 764.] 1242. Janvier

LOUIS par la grace de Dieu Roi de France, à tous ceux auxquels ces Lettres parviendront, salut. Nous faisons savoir que nostre amé & feal Roger Comte de Foix nous a fait homage lige contre tous hommes, & femmes, qui peuvent vivre & mourir, de tout ce dont il estoit Homme de nostre Cousin, & feal Raimond Comte de Tolose, au temps de cette derniere guerre meuë entre nous, & ledit Comte de Tolose. Et avons accordé au mesme Comte de Foix que nous ne le metrons point, ni ses heritiers en l'homage de ce Raimond Comte de Tolose, sinon avec le gré & consentement du mesme Comte de Foix, & de ses heritiers. Comme aussi ledit Comte de Foix, ni ses heritiers ne pourront se mettre en l'homage de Raimond Comte de Tolose, sinon de nostre volonté, & celle de nos heritiers. Nous avons aussi octroyé au mesme Comte de Foix, que lui & ses heritiers tiennent ces choses a perpetuité, en la mesme liberté, en laquelle le Comte de Foix les tenoit du Comte de Tolose. Le mesme Comte de Foix nous a juré aussi, & à nos heritiers sur les Sacrosaincts Evangiles qu'il nous servira fidelement, & à nos heritiers, contre tous hommes & femmes qui peuvent vivre ou mourir. Donné à Montargis l'an 1242. au mois de Janvier.

CXI.

Lettres de ROGER *Comte de Foix à* RAIMOND *Comte de Toulouse lui declarant que pour les raisons y contenuës il se croit libre de la Foi & hommage qu'il lui devoit auparavant, & qu'il a transporté l'un & l'autre au Roi de France dont il est presentement Vassal; & qu'il est resolu de rendre audit Roi & à l'Eglise tout le service qu'il pourra contre lui en Guerre. A Pamiés le 3 des Nones d'Octobre* 1242. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Béarn liv. 8. chap. 23. pag. 763.] 5 Octobre

A l'Illustre & Tres-noble homme le Seigneur Raimond par la grace de Dieu Comte de Tolose, Marquis de Provence, Duc de Narbonne, Roger par la mesme grace Comte de Foix, Vicomte de Castelbon, salut, & travailler en tout & par tout à retenir sa grace, s'il le pouvoit sans le danger de l'ame, & du corps,

(1) Il faut lire ici *Juin* au lieu de *Juillet*. La Pentecôte ne peut jamais écheoir en Juillet, & en 1240. elle tomba au 3 Juin. [DUM.]

ANNO 1242. corps, & sans la crainte imminente & evidente de son exheredation, & la perte de sa reputation. Nous ne croyons pas qu'il soit echapé de la memoire de vostre Altesse, comment vous ne laissates pas seulement en guerre nostre pere de louable memoire Roger Bernard Comte de Foix, par la paix que vous fites à Paris avec le Seigneur Roi de France, mais aussi que vous promites de lui faire vive guerre. Et enfin vous donnates congé á nostre pere, qu'il fit telle paix & acord qu'il aviseroit avec le Roi susdit, & l'Eglise. Laquelle paix il fit, comme il peut, & non pas comme il voulut, obligeant & soi & ses heritiers à plusieurs pactes & conventions, qui empeschent en cet endroit nostre bonne volonté pour vostre secours, & pour vostre profit. En outre nous croyons, que vous vous resouvenez, comme vous avez baillé nostre pere caution pour vous à l'Eglise, & l'avez absous de tout lien de fidelité, homage, & serment, auquel il pouvoit vous estre obligé, & l'avez fait jurer d'estre du parti de l'Eglise contre vous, si vous faisiez jamais la guerre contre le Roi, ou l'Eglise. Et vostre Noblesse ne doit point se fascher, si pour nostre excuse evidente & veritable, nous ramentevons l'exheredation que vous avez fait à nostre pere, &, à nous de la Terre de S. Felix avec ses appartenances, & de plusieurs autres Terres; & neanmoins vous y avez ajouté depuis peu l'invasion des autres Chasteaux, que le Roi nous avoit donnez en la Terre de Carcasses, encore que vous n'eussiez aucune jurisdiction en iceux; & que ces Chasteaux nous eussent esté baillez en recompense de la Terre, que nostre pere avoit perdue pour vous, & pour vostre guerre. C'est pourquoi attendu que le Seigneur Roi de France, auquel nous avons presté homage, & serment de fidelité, avec vostre consentement, qui meme nous a honorez de plusieurs bienfaits, non seulement en la restitution de nos Chasteaux, qu'il nous a rendus reparez, & fortifiez, sans nous précompter aucuns fraix, lesquels peut-estre il eust pu demander raisonnablement; mais aussi en plusieurs autres choses, Nous presse avec tres-grande instance par tous les moyens qu'il peut, nous signifie & nous requiert, que nous lui baillions secours contre vous, sans aucun delai, & que nous ne puissions obtenir aucune treve, ni resister à ses commandemens sans estre coulpables de parjure, & sans encourir le dommage d'exheredation, avec note d'infidelité, & perte de la reputation: Nous signifions par les presentes à vostre Altesse, que nous voulons & deliberons de nous attacher fidelement, au mesme Seigneur Roi, & à l'Eglise, leur baillant nostre secours, & conseil, comme nous pourrons, estimans que nous sommes en cet endroit entierement absous de vostre fidelité, & homage. Et que vostre esprit ne soit point indigné, si estans mus & contraints par lesdites raisons, nous vous attaquons à l'avenir. C'est pourquoi nous vous signifions, que nous ne vous sommes aucunement obligez d'homage ou de fidelité en la guerre que nous vous ferons ci-apres pour le Roi, ou pour l'Eglise. Donné à Pamiés le troisiesme des Nones d'Octobre l'an 1242.

CXII.

1245. *Literæ* FRIDERICI II. *Romanorum Imperatoris, ad Reges & Principes mundi ut Romanæ ac Papalis præsumtionis exemplum ex ipso capiant, contra quem* INNOCENTIUS IV. *Papa, tametsi nec vocatum nec auditum ausus est Sententiam depositionis statuere; simul ipsos hortatur ut nimias Clericis divitias subtrahant, & ad statum primævum reducant.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. 3. pag. 374.]

FRIDERICUS Imperator Regibus & Principibus mundi. Illos felices describit antiquitas, quibus ex alieno præstatur cautela periculo. Status namque sequens formatur ex principio præcedentis, & ut impressionem cera recipit ex sigillo, sic humanæ vitæ formatur mortalitas ab exemplo. Hanc utinam felicitatem nostra Serenitas prægustasset, ut cautelæ solertiam, quam vobis, ô Christiani Reges & Principes, ex nostræ Majestatis nimia læsione relinquimus, nobis potius Christiani Reges & Principes læsi reliquissent.

2. Porro quia Clerici censentur pauperum eleemosynis impinguati, filios opprimunt: ipsique nostrorum filii Subditorum paternæ conditionis obliti, nec Imperatorem nec Regem aliqua veneratione habere dignantur, quotiens in Patres Apostolicos ordinantur. Quod autem circumlocutionibus nostris innuitur, ex Innocentii Papæ IIII. præsumptione probatur, quia vocata Synodo, ut asserit, generali contra nos non vocatos, nec super aliqua fraude vel pravitate convictos, ausus est Sententiam depositionis statuere; quam præter omnium Regum enorme præjudicium non poterat stabilire. Quid enim vobis, & singulis Regibus singularum regionum, à facie tanti Principis Sacerdotum timendum non immerito superest, si nos & Principum electione solempni, & adprobatione totius Ecclesiæ, ac in Christianæ fidei religione viventium, Imperiali diademate divinitus insignitos, & alia Regna nobilia magnifice gubernantes, ille deponendos adgreditur, & cujus, quoad Imperiale Diadema, non interest aliquid in nos exercere rigoris, etiamsi causæ legitimæ probarentur. Verum id propter quod Sacerdotalis sic infestat abusio potestatis, & à summo nos conatur præcipitare deorsum, nec primi sumus nec ultimi. ANNO 1245.

3. Et hoc quidem vos facitis obedientes religionem simulantibus sanctitatis, quorum sperat ambitio, quod totus mundus influat in os suum. O si vestræ credulitatis simplicitas à Scribarum & Pharisæorum fermento, quod est hypocrisis, juxta sententiam Salvatoris, sibi curaret attendere: quot illius Curiæ turpitudines execrari possetis? quas inhonestas & pudor prohibet nos effari. Sane redditus copiosi, quibus ex plurium depauperatione Regnorum ditantur, quemadmodum ipsi nostis, ipsos faciunt insanire. Apud vos Christiani mendicant, ut apud eos Patareni manducent: ibi vestras domos obstruitis, ut illic adversariorum Oppida construatis. Sicque de vestris elemosynis impinguati tales Christi pauperes sustentantur, qui beneficii compensatione, ea saltem gratitudinis exhibitione vobis se præbent obnoxios, quidem quanto manus eis indigentibus largiores ostenditis, tanto non solum manus, sed etiam m nus & cubitos avidius adprehendunt, suo vos laqueo detinentes, sicut aviculam, quæ quanto ad evasionem fortius nititur, tanto firmius alligatur.

4. Hæc vobis in præsens scribenda curavimus mittere, insufficienter exprimentia votum nostrum. Cætera vero secretius intimanda decrevimus omittere: videlicet in quos usus divitias pauperum expendit prodigalitas avarorum. Quid super Imperatore comperimus eligendo, nisi pax, quam per magnos mediatores intendimus reformare inter nos & Ecclesiam saltem superficialiter reformetur: Quid de Regum omnium communibus specialibusque negociis disponere intendatur. Quid super Insulis Oceani fuerit ordinatum. Quid contra Principes universos quibusdam consiliis vel negotiis, quæ nos qui nonnullos ibidem habemus familiares & Subditos, licet clamdestine, latere non possint, illa Curia machinetur. Quantis viribus, quot virorum insidiis, qualiter instructorum ad bella, in hoc ipso vere, quod instat omnes, qui nos opprimunt, opprimere posse speremus, etiamsi se nobis opponeret totus mundus. Quicquid autem tales & tales fideles nostri, latores præsentium, vobis retulerint, certe credatis, ac etiam si sanctus Petrus jurasset, firmissimum habeatis, nec per hoc quod à vobis petimus, videatur vobis, quod propter in nos latam Sententiam depositionis, nostræ magnanimitas Majestatis aliquatenus incurvetur. Habemus enim conscientiæ puritatem, ac per consequens, Deum nobiscum: cujus testimonium invocamus, quia semper fuit nostræ voluntatis intentio, Clericos cujuscunque Religionis ad hoc inducere, & præcipue maximos ad illum statum reducere, ut tales perseverent in fide, quales fuerant in Ecclesia primitiva, Apostolicam vitam ducentes, & humilitatem Dominicam imitantes. Tales namque Clerici solebant Angelos intueri, miraculis coruscare, ægros curare, mortuos suscitare, & sanctitate non armis sibi Principes subjugare. At isti seculo dediti, & inebriati deliciis Deum præterponunt, quorum ex affluentia divitiarum Religio suffocatur. Talibus ergo subtrahere nocentes divitias, quibus damnabiliter onerantur, opus est charitatis potius quam erroris. Ad hoc vos omnes Principes una nobiscum, ut cuncta superflua deponentes, modicis rebus contenti, Deo serviant, cui serviunt omnia, omnem, quem potestis, debetis diligentiam adhibere.

CXIII.

ANNO 1245. ou 1246.

CXIII.

Diploma FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris FRIDERICO II. Duci Austriæ *indultum, quo* Ducatus Austriæ *& Styriæ ad* honorem Regium *promovet*, Ducemque in Regem *evehit, salvis tamen Juribus Imperatoris & Imperii; & ita quidem ut natu major ex generatione dicti Ducis in Regno succedat. Insimul facit ei potestatem erigendi Provinciam* Carniolæ *in Ducatum.* [R. STREINII Hand-vesten Freyheiten/ Gerechtigkeiten/ brifliche Urkunden/ des Ertzhertzogthums Oesterreich/ 1. buch. FUGGER Spiegel der Herrn des Ertzhauszes Oesterreich/ 1. buch. 3. Capitel. pag. 180. col. 2. d'une copie plus mauvaise que celle-ci. GOLDAST. Constitut. Imper. Tom. I. pag. 305. LIMNÆUS. Juris publ. Imp. Romano-Germanici lib. 5. cap. 2. Num. 31.

NB. Toutes ces Copies diferent en quelque chose l'une de l'autre. Cependant *Streinius*, *Fugger* & *Limnæus* citent ègalement les Epitres de *Pierre* de *Vineis* qui ètoit Secretaire de l'Empereur *Frideric II*. *Limnæus* cite aussi en second *Cuspinianus in Austria* pag. 35. La Date manque entierement à toutes ces Copies. *Cuspinien* croit que le Diplome fut donné en 1245. & *Streinius* en 1246. [DUM.]

FRIDERICUS II. Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem & Siciliæ Rex, Friderico II. Duci Austriæ & Styriæ suo Dilecto Principi & Comiti Carniolæ, Gratiam suam & omne bonum. De fulgore Throni Cæsarei velut ex sole radii sic cæteræ prodeunt Dignitates, ut primæ lucis integritas minorati Luminis non sentiat detrimenta, tantóque magis Imperiale Sceptrum extollitur, & tanta cura regiminis à solicitudinibus relevatur, quantò Tribunal ipsius Digniores in circuitu circumspicit consimiles Regiones. Hac igitur consideratione commoti, qui cœlesti providentia Romani Imperii moderamur habenas, solii nostri Decus tam veterum Dignitatum ornatibus confovemus, quam novis honoribus ampliamus. Tuis, igitur, Devotissime Princeps noster, supplicationibus favorabiliter inclinati nec minus ad exaltationem honoris Sacrii Imperii Nostri respectum habentes de infra Scriptorum Principum nostrorum consilio videlicet C. Ratisponensis Episcopi, L. Wormatiensis Episcopi, O. Bambergensis electi, P. Brixiensis electi, A. Abbatis Campidunensis C. Abbatis Cluniacensis, F. Ducis Brabantiæ, R. Ducis Bavariæ, Ducatûs Austriæ & Styriæ cum pertinentiis suis & terminis quos hactenus habuerunt ad Nomen & honorem regium transferentes te hactenus prædictorum Ducatuum Ducem de potestatis nostræ plenitudine & magnificentiâ speciali promovemus in Regem, eisdem Libertatibus, Immunitatibus & Juribus prædictum Regnum tuum præsentis epigrammatis authoritate Donantes, quæ deceant regiam authoritatem, ut tamen ex honore, quem Tibi libenter addieimus nihil honoris & Juris nostri Diademmatis aut Imperii subtrahatur, quin immo sicut hactenus tanquam Dux Princeps & Fidelis noster exiteras; sic imposterum regio decoratus honore tu & successores tui legitimi Principes fideles & devoti nobis & successoribus nostris in Imperio perpetuo persistatis, nihilque propterea Juri & honori Imperii in prædictis regno & terris suis omnino depereat vel decrescat, & quæ hactenus in eisdem, eo specialiter & nominatim expresso quod Successores tui non per Electionem Prælatorum, Ducum, Comitum aut quorum Nobilium eligantur in Regem, sed semper major natu seu senior ex generatione tua ex te & ex Successoribus tuis legitime descendentes in Regno succedant, nullúsque in eis coronam & consecrationem à prædicto tuo Regno de manu cujusquam accipiat, sed à nobis vel successoribus nostris tantum in Curia nostra vel ab his qui speciale mandatum à nobis super hoc habeant coronationis & consecrationis munus & decus pro tempore consequentur. Alii vero Hæredes minores natu non habeant aliud nisi quod ex Regis gratia poterunt obtinere. Illud etiam Juri regio & honori conjungimus, ut si aliquis Comes, Nobilis aut Ministerialis, vel miles de regno tuo contra te & successores tuos & terram tuam forsitan excesserit & pro suo Excessu Castrum vel munitationes suas ab excedente per te vel per nuncios tuos peti contigerit, ipseque negaverit assignare, ipsum ex Jure Regiæ Dignitatis per Sententiam Curiæ tuæ bannire & forbannire valeas ipsumque extra legem facere omnis Juris suffragio prout est moris Imperii carcerari. Cæterum ut pacem & Justitiam, quæ sunt regnorum omnium fundamenta, possis in prædicto regno tuo constantius confovere, præsentium tibi autoritate concedimus, ut si quis in prædicto regno tuo manifestus extiterit malefactor tuo videlicet justo judicio aut Curiæ tuæ condemnetur, cumque aliquis de prædicto regno tuo tenuerit, foverit, vel defenderit eundem, & requisitus tuo judicio noluerit assignare, eadem pœna puniri debeat receptator, eadem Defensor, quâ malefactor ipse puniri debet & transgressor. Ad decus præterea regni tui præsentis Privilegii auctoritate permittimus, ut de Provincia Carniolæ Ducatum facias immediate Tibi subjectum & per te nobis, & successoribus nostris & Imperio responsurum, & ut in Ducatu ipso cognatum tuum fidelem nostrum in Ducem valeas promovere plenam tibi concedimus potestatem ad cujus rei memoriam, & robur perpetuò valiturum præsens Privilegium fieri & Bulla aureo typario nostræ Majestatis impressa jussimus communiri.

ANNO 1246. ou 1246.

CXIV.

1247. 30. Juin.

Literæ Recognitionis HENRICI DE HOMBORCK. *Quod de communi suorum Hæredum voluntate, castrum* Lowenstein *Duci Brunovicensi & ejus hæredibus in proprium dederit, illudque ab eo pro se suisque hæredibus in feudum receperit. Actum Tsellis in commemoratione Sti. Pauli annô 1247.* [LUNIG Teutsch Reichs Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. abs. 4. p. 380.]

HENRICUS Dei gratia Miles dictus de Homborck, Omnibus quibus hoc scriptum fuerit præsentatum in perpetuum. Quoniam omnia simul cum tempore a memoria evanescunt, facta digna memoriæ scriptis non immerito committuntur ad cautelam. Ad notitiam ergo omnium, tam futurorum quam præsentium, volo pervenire, quod ego de communi omnium hæredum meorum voluntate pariter & assensu, castrum Lewenstein dedi Illustri Domino meo Duci de Brunsuic & suis hæredibus, in proprium & ab ipso recepi in Pheodo: similiter & mei hæredes, dictum Castrum a Duce de Brunsvic in pheodo perpetuo recipient & tenebunt. Sane ut hoc factum meum à nullo possit processu temporis immutari, præsens scriptum inde confectum, Sigillo meo ad veritatis judicium communivi.

Hujus rei testes sunt; Hermannus Laicus, Gerhardus de Houvardessen, Baldejoinus de Blanckenborch, Henricus Advocatus de Tsellis, Henricus de Csinge, Herwicus filius suus, Hartmannus de Osbernehusen, Thidericus de Arca, Everhardus de Oden, & alii quam plures. Acta sunt Tsellis, Anno Dominicæ Incarnationis 1247. in Commemoratione Pauli.

CXV.

Vers l'an 1248.

Capitulatione delli Zarattini *colla Republica di* Venetia, *per laquella essi gia vinti e scacciati della loro Sede di* Zara *si sommettano al Doge ed alla detta Republica, cedendo a essa la Città col suo Territorio, e promettendogli perpetua fideltà.* [JOANNIS LUCII Dalmatini de Regno Dalmatiæ & Croatiæ. Lib. 4. pag. 168.]

1. CHe Zarattini ciedono, & danno liberamente la Città e territorio di Zara al Dose, & al Comun di Venetia & promettono perpetua fidelità & obedienza.

2. Che i Zarattini habiano l'elettion de l'Arcivescovo di Zara, il qual deba esser presentado al Patriarcha de

ANNO 1248. de Grado, & confirmado, & consagrado da lui.

3. Che al detto Arcivescovo siano preservade tutte le jurisdition, & privilegii consueti possessi da i Arcivescovi predecessori.

4. Che Chierizi debiano ogni anno in la festa della Natività, & della Ressurettione del Nostro Signor. cantar le laude della solennità del Dose di Venetia, & Patriarcha, e Conte, & Arcivescovo per il che recevano la benedittion consueta nella messa solenne della Chiesa Cathedral pregando Dio per la conservatione del Comun di Venetia promettendo essi prima, & poi i sudditi della Citta per nome di tutto il popolo perpetua fede & obediensa.

5. Che i Zarattini accettino per suo governo un Conte mandato, & eletto dal Consejo de Venetia, il qual stia in quel rezimento quanto tempo ghe sara limitado dal Dose, el qual Conte habbia il governo libero di quella Citta in ogni negotio amministrando Giustitia cosi nella roba come nelle persone, & in tutte le cose occorrenti per salute di quella Citta, & per honor, & conservation del Comun di Venetia; Reservando però i patti compresi in quelli Capitoli, dovendo quella Citta haver li suoi Offitiali consueti senza pregiuditio de alcuna sorte del detto Conte.

6. Che mandino i Venetiani appresso il Conte doi Consigleri per governo di quella Citta.

7. Che per salario del detto rezimento debano dare ogni anno li Zarattini lire do mille Venetiane.

8. Che il Conte debba haver tutte le sue ragioni & honoranze consuete come li altri Conti solevano havere.

9. Che il Conte debia haver per sua habitation la casa che fu de quond. Damian Varicassi con tutte le sue habentie & pertinentie, & sia assegnada a f. Angelo Moresini eletto Conte di quella Citta.

10. Che se accadesse che il Dose per qualche occorrenza andasse a Zara, possa volendo abitar nell' Arcivescovado, overo siano obligadi de darghe una casa honorevole, e conveniente alla Dogal dignità.

11. Che accadendo à Venetiani de far armada che debba passar il numero de trenta galie, le quali passino Ragusi, debano i Zarattini dar un homo per casa, che stiano di continuo à servir su la detta armada fin che ella starà fuora per li occorrenti bisogni di Venezia.

12. Che fazando esercito li Venetiani non possino i Zarattini dar ne ajuto ne favor, ne in palese, ne occulto à i nemici de i detti.

13. Che à ogni richiesta del Dose debano li Zarattini mandar a Venetia 90. homini à zurar fedelta, & à renovar il sagramento à i quai sia fatto le spese del Comun di Venetia.

14. Che non possano i Zarattini refar le mura della Citta, ne refabricar le cose rovinate nella presente guerra senza licenza espressa del Dose.

15. Che per il Comun di Venetia sia mandado un Castellan à Zara il quale habiti nel Castello e lo custodisca & habia in guardia anche tutta la munition.

16. Che quindeci Zarattini, che sono sta capi, & autori de questa ultima rebellion debbano personalmente vegnir ad habitar à Venetia, e starghe cinque anni continui à i quali sia fatto salvocondotto, essendo pero obligadi tegnir le sue famete dentro della Citta de Zara.

17. Che per honor, & reverenza del' Altezza Dogal debbano li Zarattini mandar 200. homini armadi 100. de i quali siano eletti à volontà del Dose, li quali per nome de tutta la Citta genuflessi, & prostrati in terra dimandino perdonanza dell' error commesso.

18. Che a Zuanne Michiel ultimo Conte de Zara, & descazzado da quella per la rebellion siano dadi per la sodisfation dell' inzuria ogni anno dal Comun di Zara, fin che il detto viverà lire 200. Venetiane. ANNO 1248.

19. Che al detto Zuanne siano restituidi tutti li suoi beni, & possessioni che l'haveva nel territorio de Zara.

20. Che li Zarattini de bano dar in quattro anni ai heredi del quondam Zuanne Erizzo che fù ammazato in Zara lire 4250. Venetiane.

21. Che i Zarattini, che condurranno legne da Nona à Zara debbano tegnirle, & venderle a voluntà del Dose i vero del Comun de Zara.

22. Che li Zarattini predetti, che intraranno in la Citta de Zara ogni volta che saranno rechiesti dal Dose, e dal Commun de Venetia, e li Nontii de tutta Zara a mazor conformità, & à piu piena deliberation come in la predetta publica convention, patti, promision, obligation, & condition approveranno, & prometteranno per essi, & suoi heredi, & successori col zuramento per ciaschedun de tutte, & cadaune cose fare, & conservare in perpetuo & non controvegnir per alcun modo.

Et cosi tutte le sopradette cose noi Papo de Petronì, e Grisogono de Mauro Nontii, Sinici, Procuratori, & Auditori delli predetti Zarattini promettemo a voi Dose nostro, & nostri successori per el Commun de Venetia, & hiuramo per li Santi Evangelii de attender, adempir, & osservar fermamente in perpetuō, & in niun tempo controvenir in alcun modo & causa.

CXVI.

Literæ WILHELMI *Regis Romanorum quibus* AELIDI *Sorori suæ, ac* JOHANNI DE AVESNIS *Marito ipsius concedit in connubium Terram, quam à Scotiæ Regibus tenuerant Comites Hollandiæ. Datum apud Maguntiam V. Cal. Maji Anno* 1248. *Indictione VI.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1032. lig. 14. Ex Cartario Hasnoniensi Dominorum de Avesnis.] 27. Avril.

WILHELMUS Dei gratia Romanorum Rex semper augustus, universis hanc Litteram inspecturis salutem & omne bonum.

Significandum duximus, tam præsentibus quàm futuris, quod nos ex deliberatione Feudum ac Terram quam progenitores nostri Comites Hollandiæ à Domino illustri Scotorum Rege & suis progenitoribus hactenus tenuerunt; Karissimæ sorori nostræ AELIDÆ, ac illustri viro JOHANNI de Avesnis filio Comitissæ Flandriæ & Haynnoniæ marito ejus in connubium duximus conferendum. Volentes quod ipsa soror nostra & heres suus, etiamsi dictum JOHANNEM præmori contingeret, prælibatam Terram liberè tenere debeat, & perpetuò possideret, hoc scilicet pacto interposito & condicto, ut non liceat eis vendere ipsam Terram, aut aliqualiter alienare, nisi manu nostra, & assensu super hoc pleniùs requisito. Igitur ne super his quæstio aliqua possit in posterum, aut alicujus dubitationis scrupulus suboriri, præsentes Litteras Sigillo nostræ Serenitatis jussimus communiri.

Datum apud Maguntiam, anno Domini MCCXLVIII. v. Cal. Maji. Indict. VI.

Mandatum WILHELMI *Regis Romanorum ad homines Comitatus* Namurcensis, *ut accipiant* JOHANNEM DE AVESNIS *in Dominum, & debitum ei proinde homagium faciant. Datum apud Maguntiam 5 Cal. Maii Anno Domini* 1248. *Indictione VI.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1034. Ex Hasnoniensi Cartario Dominorum de Avesnis.]

WILLELMUS Dei gratia Romanorum Rex semper augustus dilectis fidelibus suis universis Paribus, Nobilibus, Castellanis, hominibus censualibus ac aliis hominibus omnibus cujuscumque conditionis fuerint, Comitatui & castro Namurcensi attinentibus, gratiam suam

ANNO 1248. suam & omne bonum. Cùm per Principum & Magnatum & Nobilium Imperii quorum intererat sententiam generalem ab omnibus approbatam BALDUINO Imperatori Constantinopolitano Comitatus & castrum Namurcense & omnia his attinentia abjudicata sunt, ex eo quod ab ipso à quo eadem bona titulo feodo possidere debebat, scilicet de carissimo sororio nostro JOHANNE de Avesnis primogenito Comitissæ Flandriæ & Haynnoniæ infra annum & diem, prout moris & juris est, requirere noluit & contemsit, ad hæc quod ipsum Comitatum & castrum cum omnibus pertinentiis suis absque consensu & voluntate ejus à quo tenere debebat, & alia bona carissimo fratri nostro & amico L. illustri Regi Franciæ pignori obligavit. Mandamus igitur prudentiæ universitatis vestræ, nostra & Imperii auctoritate, firmissimè præcipientes, quatinus prædicto sororio JOHANNI de Avesnis cui adjudicatus est prædictus Comitatus & castrum Namurcense cum attinentiis eorumdem, sicut in Instrumento super hoc confecto plenius continetur, ad quem sunt devoluti ejusdem reditus, prævia ratione tamquam domino vero intendatis & respondeatis ad plenum recipientes ab eo feoda nostra, officia & honores seu quæcumque alia bona, quæ usque nunc à Namurcensi Comite tenuistis, debitum ei proinde homagium facientes quod qui facere neglexerit de nostra & Imperii licentia saisire poterit & suis usibus vendicare feodum suum, postmodum si requisitus fuerit, ei justitiam feodalem de eodem tenetur exhibere. Datum apud Maguntiam anno Domini MCCXLVIII. V. Cal. Maii, Indictione VI.

Judicium WILHELMI *Regis Romanorum ac Principum Imperii in favorem* JOHANNIS DE AVESNIS *latum contra* BALDUINUM *Imperatorem Constantinopolitanum super Comitatu Namurcensi. Actum apud Maguntiam 5. Cal. Maji Anno* 1248. *Indictione VI.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1032.]

WILLELMUS Dei gratia Romanorum Rex semper augustus universis Imperii fidelibus hanc Litteram inspecturis gratiam suam & omne bonum. Ad notitiam singulorum volumus pervenire, quos scire fuerit opportunum, quod constitutus coram nobis ac Principibus & Magnatibus Imperii carissimus sororius noster JOHANNES de Avesnis, primogenitus Comitissæ Flandriæ & Haynoniæ, proposuit nostræ Celsitudini graviter conquerendo, quod cùm ipse nobis in sublimatione electionis nostræ cum aliis Principibus & Magnatibus de Comitatu Namurcensi quem ab Imperio & à nobis titulo feudi possidet, legium & debitum fecerit homagium, BALDUINUS Imperator Constantinopolitanus qui eundem Comitatum ab ipso tenere debuit, postquam idem JOHANNES nobis de ipso fecit homagium & ipsi JOHANNI tale homagium facere quale dictum feudum requirebat, illud feudum, scilicet dictum Comitatum Namurcensem infra annum & diem, prout moris & juris est, nec per se nec per alium requisivit, nec de ipso fecit quod debuit. Ad hæc tam Principibus, quam nobis gravius conquestus est præfatus JOHANNES, quod BALDUINUS imperator Castrum Namurcense, & omnes fortacias ac possessiones eidem castro & Comitatui attinentes, sine assensu & voluntate ipsius JOHANNIS, qui præfati Comitatus hæres erat, sicut ille à quo teneri debebat, carissimo Fratri & amico nostro LUDOVICO illustri Regi Franciæ per mutuum & custodiam obligavit, castri & Comitatûs prædictorum eum constituens pessessorem. Quæ omnia ut prædicta sunt dictus JOHANNES manu propria, & per testes idoneos legitimè comprobavit, & super hoc petiit à nobis ut eidem per Principes & homines nostros de imperio quod jus exigit, faceremus. Nos enim qui vidimus & inspeximus quod HENRICUS bonæ memoriæ antecessor noster, & nos numquam habuimus alium hominem de prædicto Comitatu præter dictum JOHANNEM, Principes & homines nostros de Imperio requisivimus, ut ipsi de jure dicerent quid esset dicto JOHANNI super hoc faciendum. Principes autem, Magnates & Nobiles Imperii, quorum intererat, a nostra Celsitudine requisiti boc tulerunt judicium, & dederunt quod ab omnibus communiter extitit approbatum, quod idem JOHANNES qui dominus est feudi auctoritate nostra & auctoritate judicii per Principes & homines nostros & Imperio prolati, castrum, Comitatum, fortatias, & omnia bona prælibato feudo attinentia de pleno jure suis potest & debet usibus vendicare, & tamquam sua propria perpetuò possidere. Et hoc de jure dicentes dictum Comitatum præfato B. Imperatori & suis hæredibus abjudicaverunt, & sæpedicto JOHANNI adjudicaverunt. ANNO 1248.

Quapropter mandamus universis & singulis infeudatis tam nobilibus quàm ministerialibus & castellanis ac hominibus cujuscumque conditionis fuerint, sæpedictis Comitatui & castro attinentibus, nostra & Imperii auctoritate districte præcipientes, ut quemadmodum Principum, Magnatum & Nobilium dictavit judicium coram nobis sæpefato JOHANNI de Avesnis, tanquam vestro Domino intendatis, & respondeatis ad plenum, recipientes ab ipso feuda vestra, officia & honores seu quæcumque alia bona, quæ quondam à Comitibus Namurcensibus hactenus tenuistis, tale sibi homagium quale debent facientes. Quod qui facere recusaverit, ex jure lati judicii, ac de nostra licentia & mandato, saisire poterit & habere & singula universa feuda, quæ, à castro & Comitatu prænominatis hactenus possedistis. Et postquam ipse saisitus fuerit, omnes infeudati in dicto Comitatu debent ab ipso requirere feuda sua infra annum & diem; quod si non fecerint, ex tunc ipsa tamquam sua propria licitè poterit possidere. Ut autem hoc judicium rationabiliter latum & ab omnibus approbatum ratum permaneat in posterum & inconvulsum, præsentem Litteram conscribi & Sigillo nostræ Serenitatis jussimus insigniri, Testes hii sunt. Venerabilis Trevirensis Archiepiscopus, H. venerabilis Spirensis electus imperialis Aulæ Cancellarius, HERMANNUS Comes de Henneberg, EMICO Comes de Linigen, EMICO Comes Silvester, CONRADUS Comes Irsutus, nobiles viri GODEFRIDUS de Eppenstein, REINHARDUS de Hawogen, ANSELMUS Marescallus de Justingin, WERNHERUS Dapifer de Bonlandia, WERNHERUS Pincerna filius ejus, WOLRICUS Camerarius de Misemberg, GODEFRIDUS de Biegen, & alii quam plures. Actum apud Maguntiam anno Dom. MCCXLVIII. V. Cal. Maii, indictione VI.

CXVII.

Testamentum (1) FREDERICI II. *Romanorum Imperatoris.* CONRADUM *Filium ejus primogenitum, atque in Regem Romanorum jam electum pro hærede principali instituit, eidemque* HENRICUM *Secundo-natum & huic* MANFREDUM *Nothum substituit. Præcipit insuper ut* HENRICUS *Regnum Jerosolymitanum vel Regnum Arelatense,* MANFREDUS *Principatum Trentinum cum Baliatu Regni Siciliæ, &* FREDERICUS *Nepos Ducatum Austriæ & Stiriæ habeant; relictis præterea unicuique eorum certis pecuniæ summis. Actum apud Florentinum in Capitanate die Sabbati* 17 *Decembris Anno ab Incarnatione Domini* 1250. *Imperii sui* 32, *Regni Jerusalem,* 28 *Siciliæ vero* 51 *Indictione.* IX. [MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum. Tom. III. in Chronica Siciliæ. col. 13.] 1250. 17. Decembre.

„ IN nomine Domini & Dei æterni & Salvatoris nostri JESU-CHRISTI. Anno ab Incarnatione ejus „ millesimo ducentesimo quinquagesimo, die sabbati, „ septimo decimo mensis Decembris, VIIII. Indictio- „ ne. Primi parentis incauta transgressio sic posteris „ legem conditionis indixit, ut eam nec dil . . . pro- „ clivis ad pœnam effusio effre . . . adduceret, nec „ baptismatis tam sabris und liniret, quin fatali- „ tatis

(1) Mon Livre ayant été partagé en deux Parties, & imprimé à deux fois, je n'ai pu retirer de la Premiere le petit Extrait de ce Testament qui s'y trouve Tom. I. pag 198. tiré de *Goldast* & de *Matthieu Paris.* Le voici maintenant tout entier, d'une Copie passablement bonne pour ces tems-là, dont il ne nous reste gueres de Documens qui ne soient corrompus. La date du Samedi 17 Decembre 1250 est juste, car ce jour-là fut effectivement un Samedi, & celle de l'Indiction peut aussi se soutenir en la comptant du 24. Septembre ; mais pour celles des Années des Regnes, elles sont absolument fausses. L'Empereur *Frederic II.* fut couronné à Rome le 22 Novembre 1220. à Jerusalem le jour de Pasques 1229. & à Palerme en 1200. selon l'Auteur qui nous fournit ce Testament, c'est à dire trois ans après la mort de son pere, arrivée le 4 Octobre 1197. Ainsi les Années des Regnes doivent être corrigées & lues en cette maniere *Imperii sui 31. Regni Jerusalem 22. Siciliæ vero* 54. [DUM.]

ANNO 1250.

„ tatis eventus mortalibus senescentis, cui præsentis „ lascivia transgressionis in pœnam culpa transfusa „ tamquam cicatrix ex vulnere remaneret. Nos igitur „ FREDERICUS II. divina favente clementia Roma-„ norum Imperator semper augustus, Jerusalem & „ Siciliæ Rex, memores conditionis humanæ, quam „ semper comitatur innata fragilitas, dum vitæ nobis „ instaret terminus, loquelæ & memoriæ in nobis in-„ tegritate vigente, ægri corpore, sani mente, sic a-„ nimæ nostræ consulendum providimus. sic de Impe-„ rio & Regnis nostris duximus consulendum, ut rebus „ humanis absumti vivere videamur & filiis nostris, „ quibus nos divina clementia fœcundavit: quos præsenti „ dispositione nostra sub pœna benedictionis nostræ vo-„ lumus esse contentos, ut indignatione sublata, omnis „ materia scandali sopiatur. Statuimus itaque CONRA-„ DUM Romanorum in Regem electum & regni Jerosoly-„ mitani heredem, dilectum filium nostrum nobis he-„ redem imperio & hominibus aliis emtitiis & quoquo „ modo acquisitis, & specialiter in Regno nostro Sici-„ liæ, quem si decedere contigerit sine liberis, ei suc-„ cedat HENRICUS filius noster. Quo defuncto sine „ liberis, succedat ei MANFRIDUS filius noster. CON-„ RADO autem manente in Alemania vel alibi extra „ regnum, statuimus prædictum MANFREDUM ba-„ lium dicti CONRADI in Italia & specialiter in regno „ Siciliæ, dantes ei plenam potestatem omnia faciendi, „ quæ persona nostra facere posset si viveremus, vi-„ delicet in concedendis terris, castris, villis, paren-„ telis, dignitatibus, beneficiis & omnibus aliis juxta „ dispositionem suam, præter antiqua domania regni „ Siciliæ: & quod CONRADUS & HENRICUS prædi-„ cti filii nostri, & heredes eorum, omnia quæ ipse „ fecerit, firma & rata teneant & observentur. Item, „ concedimus & confirmamus dicto MANFREDO filio „ nostro Principatum Tarenti, videlicet à porta Rose-„ ti usque ad ortum fluminis Brandani, cum Comitati-„ bus Montis Caversi, Tibi, Cavei & Gravinæ, prout „ Comitatus ipse protenditur à maritima Terræ Bari us-„ que ad Pallinarium, & ipsum Pallinarium cum Terris „ omnibus à Pallinario per totam maritimam usque ad „ prædictam Terram Roseti, scilicet Comitatibus, ca-„ stris, & villis infra contentis, cum justitiis, & per-„ tinentiis, & rationibus omnibus, tam ipsius Princi-„ patus, quàm Comitatuum prædictorum. Concedi-„ mus etiam eidem Civitatem Montis S. Angeli cum „ toto honore suo, omnibus Civitatibus, castris, & „ villis, terris, pertinentiis, & justitiis, & rationibus „ eidem honori pertinentibus, scilicet quæ de domanio „ in domanium, & quæ de servitio in servitium. Con-„ cedimus etiam & confirmamus eidem quicquid sibi „ in Imperio est à nostra majestate concessum; ita ta-„ men quòd prædicta omnia à prædicto CONRADO te-„ neat & etiam recognoscat: Cui MANFREDO judi-„ camus sibi pro expensis decem millia unciarum au-„ ri. Item, statuimus, quòd FREDERICUS nepos „ noster habeat Ducatus Austriæ & Stiriæ, quòd à „ prædicto CONRADO teneat & recognoscat. Cui „ FREDERICO judicamus pro expensis decem millia „ unciarum auri. Item, statuimus, ut HENRICUS „ filius noster habeat Regnum Jerosolymitanum, vel „ Regnum Arolacense, quorum alterum dictus CON-„ RADUS prædictum HENRICUM habere voluerit; cui „ HENRICO judicamus pro expensis suis centum mil-„ lia unciarum auri. Item, statuimus & mandamus, „ ut centum millia unciarum auri expendantur pro sa-„ lute animæ nostræ in subsidio terræ sanctæ secundùm „ ordinationem dicti CONRADI & aliorum nobilium „ cruce-signatorum. Item, statuimus, quòd omnia „ bona militiæ domus Templi, quæ Curia nostra tenet, „ restituantur eidem, ea scilicet quæ de jure debent „ habere. Item, statuimus, ut omnibus Ecclesiis & „ Domibus religiosis restituantur jura eorum, & „ gaudeant solita libertate. Item statuimus, ut „ homines regni nostri Siciliæ sint liberi & exemti „ ab omnibus generalibus collectis, sicut consueve-„ runt esse tempore Regis GUILLELMI II. consobrini „ nostri. Item, statuimus, quòd Comites, Barones, „ & milites, & alii pheudatarii Regni nostri gaudeant „ juribus suis & rationibus omnibus quæ consueverunt „ habere tempore Regis GUILLELMI in collectis & a-„ liis. Item, statuimus, Luceriæ & Soz. & si quæ „ aliæ læsæ sunt, per Officiales nostros restituantur. I-„ tem, statuimus, quòd tota massaria nostra, quam „ habemus apud S. Nicolaum de Ausido, & omnes „ proventus ipsius deputentur ad reservationem & re-„ parationem pontis ibi constructi vel construendi. I-„ tem, statuimus ut omnes captivi in carcere detenti „ liberentur, præter illos de Imperio, & præter illos „ de Regno, qui capti sunt ex proditionis nota. Item „ statuimus quòd præfatus MANFRIDUS filius noster „ omnibus benemeritis de familia nostra [vice nostra] „ in terris, castris, & villis, salvo de domanio Regni „ nostri Siciliæ; & quòd CONRADUS & Henricus filii „ nostri & heredes eorum ratum & firmum habeant „ quicquid idem MANFREDUS super hoc duxerit fa-„ ciendum. Item, volumus & concedimus quòd „ nullus de proditoribus Regni aliquo tempore reverti „ audeat in Regnum, nec aliqui de ipsorum genere „ succedere possint: immo heredes nostri teneantur „ vindictam de eis sumere. Item, statuimus quòd „ Mercatoribus creditoribus nostris debita solvantur. „ Item, statuimus quòd sacrosanctæ Romanæ Eccle-„ siæ Matri nostræ restituantur omnia jura sua, salvis „ in omnibus & per omnia juribus & honore Imperii, „ & heredum nostrorum, & aliorum fidelium nostro-„ rum, si ipsa Ecclesia restituet jura Imperii. Item, „ statuimus quòd si de præsenti infirmitate nos mori „ contigerit, in majori Ecclesia Panormitana, in qua „ divi Imperatoris HENRICI & divæ Imperatricis CON-„ STANTIÆ parentum nostrorum memoriæ recolendæ „ tumulata sunt corpora, corpus nostrum debeat se-„ peliri. Cui Ecclesiæ dimittimus uncias auri quin-„ gentas pro salute dictorum nostrorum parentum „ animarum & nostræ per manus BERARDI Panormi-„ tani Archiepiscopi, familiaris & fidelis nostri, in re-„ paratione ipsius Ecclesiæ erogandas, prædicta au-„ tem omnia quæ acta sunt in præsentia prædicti Archie-„ piscopi, BERTOLDI Marchionis de Bonburgio di-„ lecti consanguinei & familiaris nostri, RICHARDI „ Comitis Casertani dilecti generi nostri, RUFFI de „ Calabria Marescalli nostri magni, RICHARDI de „ Monte-nigro magnæ Curiæ nostræ Justitiarii, Magi-„ stri JOHANNIS Yeronno, FULCONIS RUFFI, JO-„ HANNIS DE OCREA, Magistri JOHANNIS DE PRO-„ CIDA, Magistri JOHANNIS de PANORMO, Imperii „ & Regni Siciliæ & magnæ Curiæ Judicis, & Magistri „ NICOLAI DE BRUNDUSIO publici Tabellionis Impe-„ rii & Regni Siciliæ, & Curiæ nostræ Notarii nostro-„ rum fidelium, quos præsenti dispositioni nostræ man-„ davimus interesse per prædictum CONRADUM filium „ & heredem nostrum, & alios successivè fideles no-„ stros sub pœna benedictionis nostræ tenaciter volu-„ mus observari, alioquin hereditate nostra non gau-„ deant. Idem autem universis fidelibus nostris præ-„ sentibus & futuris sub sacramento fidelitatis, quo „ nobis & heredibus nostris tenentur, injungimus, „ quòd prædicta omnia illibata teneant & observent. „ Præsens autem Testamentum, nostrum & ultimam „ voluntatem nostram, quam robur firmitatis volu-„ mus obtinere, per prædictum Magistrum Nicolaum „ scribi, & signo sanctæ crucis propriæ manus no-„ stræ, sigillo nostro, & prædictorum subscriptioni-„ bus jussimus communiri. Actum apud Florentinum „ in Capitanata, anno, mense, die, & indictione præ-„ missis, anno imperii nostri XXXII. regni Jerusa-„ lem XXVIII. regni Siciliæ quinquagesimo primo.

CXVIII.

17 Avril. 1251.

Sententia INNOCENTII *Papæ IV. de Natalibus* JOANNIS *&* BALDUINI DE AVESNIS MARGARETÆ *Comitissæ Flandriæ Filiorum, qua declarantur legitime thoro noti. Datum Lugduni 15. Calend. Maij, Anno Pontificatus VIII.* CUM *Literis Executoriis* NICOLAI *Cameracensis Episcopi. Datum feria 2 post Quasimodo Anno Domini 1252.* [MARTENE, Thesaurus novus anecdotorum Tom. I. col. 1047. Ex Cartulario Dom. de Avesnis.]

N. Dei gratia Cameracensis Episcopus viris discretis in Christo charissimis Attrebatensi, Morinensi, Tornacensi & Cameracensi Officialibus salutem in Domino.

Noverit universitas vestra nos Litteras Domini Papæ vidisse ac recepisse in hæc verba: INNOCENTIUS Episcopus servus servorum Dei venerabili Fratri Episcopo Cameracensi salutem & apostolicam benedictionem.

Lecta

ANNO 1251. Lecta nobis dilectorum filiorum nobilium virorum JOHANNIS de Avesnis & BALDUINI fratrum natorum nobilis mulieris MARGARETÆ Comitissæ Flandriæ & Haynoniæ petitio continebat, quod, cùm olim super eo quod quidam, ut processu temporis à bonis ad eos hereditario jure spectantibus possent excludi, eis illegitimatis maculam impingebant, id occasione quarumdam litterarum super hoc à Sede apostolica obtentarum, plurimorum auribus instillando: venerabili Fratri nostro Episcopo Catalaunensi, & dilecto filio Abbati sancti Sepulchri Cameracensis nostris dedimus Litteris in mandatis, ut super ipsorum causa natalium, non obstante quod super hoc inter eos ex parte una & nobiles viros GUILLELMUM GUIDONEM & JOHANNEM fratres ipsorum ex altera litigatum fuerat, aliquando tamen liti finis impositus, coram nobis inquirerent, sicut magis de plano possent diligentius veritatem; & quod canonicum esset, appellatione remotâ, statuerent, quæstione bonorum principali Domino reservata. Idem Episcopus & Abbas Lessiensis cui super hoc dictus Abbas commiserat vices suas, Mandati apostolici forma servata, de Jurisperitorum consilio, natalia dictorum JOHANNIS & BALDUINI legitima eosque legitimos ac legitimè natos esse, per diffinitivam Sententiam ratam habentes & gratam, illam auctoritate apostolica duximus confirmandam.

Quocirca fraternitati tuæ per apostolica Scripta mandamus quatinus dictos Nobiles non permittas contra Confirmationis nostræ tenorem super his ab aliquibus indebitè molestari. Molestatores hujusmodi per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Datum Lugduni. XV. Calendas Maji. Pontificatus nostri anno VIII.

Hujus igitur auctoritate Mandati vobis mandamus, quatinus in locis vobis subditis, de quibus fueritis requisiti; in generali inhibeatis & inhiberi faciatis, ne aliquis super præmissis dictos Nobiles indebitè contra Confirmationem Domini Papæ molestare præsumat, intimantes publicè simul cum inhibitione prædicta quod nos juxta formam Mandati apostolici ad nos directi molestatores hujusmodi per censuram ecclesiasticam compescemus.

Datum anno Domini MCCLII. feria II. post Quasimodo, quid inde feceritis nobis quilibet vestrum rescribat. Datum ut supra.

CXIX.

Octobre. *Literæ* LUDOVICI IX. *Regis Francorum ad* BLANCHAM *Reginam Matrem suam, ut Compositionem factam cum Abbate Crassensi adimpleat. Actum in Castris juxta Cæsaream Palæstinæ mense Octobri Anno Domini* 1251. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I col. 1047. Ex autographo.]

LUDOVICUS Francorum Rex ad excellentissimam & carissimam Dominam & matrem suam B. Dei gratia Francorum Reginam illustrissimam.

Rogamus vestram Serenitatem quatinus secundùm quod videbitis in Litteris patentibus datis apud Aquas mortuas, quibus, secundum quæ mediante B. de Cane-suspenso inter nos & Monasterium Crassæ intervenit, quædam feuda dicti Monasterii cum feidimentis & hæresibus ipsi restituimus, ipsam compositionem seu ordinationem, nec non concessionem à nobis factam ipsi Monasterio faciatis & mandetis firmiter observari, & ea quæ in prædictis Litteris continentur adimpleri. Actum in castris juxta Cæsaream Palestinæ anno Domini MCCLI. mense Octobri.

CXX.

ANNO 1252. LEY II. *Como el Fijo mayor ha adelantamianto & Mayoria ssobre los otros ssus ermanos.* [LAS Siete Partidas. Partida 2. Tit. 15. Ley 2.]

C'EST A DIRE,

Une Loi par laquelle la succession à la Couronne de Castille est reglée en faveur des ainez de Ligne en Ligne, & en faveur des Filles, au defaut des Mâles.

MAyoria en nascer primero, es muy grand Señal de amor, que muestra Dios a los fyos de los Reges, aquellos que le da entre los otros ssus ermanos, que nascen despues del. Ca agl aquien esta onrra erre fazer, bien da a entender que lo adelanta, & lo pone ssobre losotros: por que le deven obedescer, & guardar: assi como a padre, & a Señor. Eque esto ssea verdad, pruevasse por tres razones. La primera naturalmente. La ssegunda por Ley. La tercera por costumbre. Ca ssegund natura, despues que el padre, & la madre, cobdician auer linaje que crede lo sugo, o quel que primero nasce, & llega mas ayna, para complir lo que dessean ellos: aquel por derecho deue sser mas amado dellos, & lo ha de auer. E ssegund Ley sse prueua, por lo que dixo nuestro Señor Dios a Abraham quando le mando, como prouando le, que matasse ssu fyo Ysac el primero, que mucho amava, & le degollasse por amor del. E esto le dixo por dos razones. La una por quea quel era el fyo que mas amava, assi como assi mesmo por lo que de ssuso diximos. La otra, por que Dios le auia escogido por ssanto, quando quiso que nasciesse primero, & por esso le mando, que de aquelle fiziesse Sacrificio. Ca ssegund el dixo a Moysen en la vieja Ley: todo masculo que nasciesse primeramente, sseria llamado cosa ssanta de Dios. E que los ermanos, le deuen tener en lugar de padre sse muestra, por que el ha mas dias que ellos, & vino primero al mundo. E que le han de obedescer como a Señor: sse prueua por las palabras, que dixo Ysac a Jacob ssu fyo, quando le dio la bendicion, cuydando que era el mayor: tu sseras señor de tus ermanos, & ante ti sse encoruaran los fyos de tu madre. E aquel que bendixieres ssera bendito: & aquel que mal dixieres caer le ha la maldicion. Onde, por todas estas palabras, sse da a entender, que el fyo mayor, ha poder ssobre los otros ssus ermanos, assi como padre, & señor, & que ellos en aquel lugar le deuen tener. Otrossi ssegun antigua costumbre como quier que los padres, communalmente, auian piedad de los otros fyor, non quiesieron que el mayor lo oviesse todo: mas que cada uno dellos ouiesse ssu parte. Pero con todo esso, los omes ssabios, & entendidos, catando el procomu nal de todos, & conosciendo que esta particion, non sse podria fazer en los regnos, que des truidos non fuessen, ssegund nuestro Señor Jesu Christo, dixo, que todo regno partido sseria estragado, touieron por derecho que el Señorio del regno, non lo ouiesse ssi non el fyo mayor, despues de la muerte de ssu padre. E esto usaron ssiempre, en todas las tierras del mundo, do el Señorio ouieron por linaje: & mayormente en España. E por escusar muchos males que acaescieron: & podrian aun sser fechos pusieron que el Señorio del regno, eredassen ssiempre a quellos, que viniessen por la liña derecha. Eporede establecieron, que ssi fyo varon, y non ouiesse, la fya mayor eredasse el regno. E aun mandaron, que ssi el fyo mayor muriesse, ante que eredasse, ssi dexasse fyo a fya, que quedasse de ssu muger legitima, que aquello, o aquella lo ouiesse, & non otro ninguno. Pero ssi todos estos fallesciessen, deuen eredar el regno, el mas propinco pariente, que ouiesse, sseguendo ome para ello: & no auiendo fecho cosa, por que lo deuiesse poder. Onde todas estas cosas es el pueblo tenudo de guardar, ca de otra guisa, non podria el Rey sser complidamente guardado ssi ellos assi non guardassen el regno. Epor ende, qual quier que contra esto fiziesse, faria traycion conoscida, & deue auer tal pena, como de ssusoes dicha, de aquellos que desconoscen Señorio al Rey.

ANNO 1252.

Ley V. *Como El Rey* (de Eſpana) *& todos los del Regno, deven guardar, que el Señorio ſſea ſſiempre uno, y no lo enajen en lo departir & como & quienes le deven aſſi jurar.* [Las Siete Partidas. Part. 2. Tit. 15. Ley 5.]

FUero & eſtablecimiento fizieron antiguamente en Eſpaña, que el Señorio del Regno non fueſſe departido, nin enajenado. E eſto por tres razones. La una por fazer lealdad contra ſſu Señor, moſtrando que amauan ſſu onrra, & ſſu pro. La otra, por onrra de ſſi miſmos, por que quanto mayor fuere el Señorio, & la ſſu tierra, tanto ſſerien ellos mas preciados, & onrrados. La tercera, por guarda del Rey & de ſſi mismos, por que quanto el Señorio fueſſe mayor, tanto pornian ellos mejor guarda al Rey & aſſi. E porende, pu ſieron que quando el Rey fueſſe finado, & el otro nuevo entraſſe en ſſu lugar, que luego juraſſe ſſi fueſſe el de edad de catorze años, o dende arriba, que nunca en ſſu vida departieſſe el Señorio, nin lo enajenaſſe. Eſſi non fueſſe deſta edad, que fizieſſen la jura por el, aquellos, que diximos en la Ley ante deſta, que le han de guardar. Eel, que la otorgaſſe deſpues quando fueſſe de la edad ſſobredicha & todos los que ſſe acertaſſen con el, que juraſſen dos coſas de guardar. La una, aquellas que tañe a el mismo: aſſi como ſſu vida, & ſſu ſalud, & ſſu onrra, & ſſu pro. La otra de guardar ſſiempre, que el Señorio ſſea uno, & que nunca en dicho nin en fecho, conſientan, nin fagan por que ſſe enajene, nin parta. E deſto deven fazer *omenaje* los mas onrrados omes del Reyno, que y fueren aſſi como los perlados, & los ricos omes, & los cavalleros, de los fyos dalgo, & los omes buenos de las cibdades, & las viellas. E eſto mismo deven venir a fazer los otros que ſſe non acertaſſen y. Fueras ende, ſſi algunos ovieſſen enfermedad: o otro tal embargo por que non podieſſen y ſſer. Ca eſtonce, deven lo reſcebir dellos, aquellos que el Rey embiare, ſſeñaladamente para eſto. E por que todos non podrian venir al Rey, nin ſſeria guiſado, para fazer omenaje, deven lo fazer en cada viella, en eſta manera. Primeramente ayuntando todo el concejo apregon ferido. & deſpues dando omnes ſſeñalados que lo fagan, por todos los otros, tan bien en omes, como en mugeres, grandes & pegueños, aſſi por los que eſtonce ſſon bivos, como por los otros que han de venir. E eſte omenaje, ſſe de e tomar, ementando y que el que lo non touieſſe, cayeſſe por ello en tal pena, como ſſi fizieſſe la mayor traycion que podieſſe ſſer fecha. E desque el omenaje deſta guiſa fueſſe fecho, deue todo el pueblo, alcar las manos, & otorgarlo. Pero eſte omenaje que dezimos, non ſſe entiende ſſino de aquellos lugares que ſſon del Rey, mas de los otros que los otros omes ouieſſen por eredamiento, en ſſu ſſeñorio, los Señores mismos lo deven venir a fazer por ſſi & por los ſſuyos, ſſegund deximos de ſſuſo, en las otras leges. E a on por mayor guarda del Señorio, eſtablecieron los ſſabios antigos, que quando el Rey guiſieſſe dar eradamiento a algunos, que non lo podieſſe fazer de derecho, amenos que non retouieſſe y aquellas coſas que perteneſcen al Señorio, aſſi como que fagan dellas guerra & par por ſſu mandado, & que le vayan en hueſte: & que corra y ſſumoneda, & gela den ende, quando gela dieren en los otros lugares de ſſu Señorio: & que le finque y juſticia en teramente: & las alcadas de los pleytos, & mineras, ſſi las y ouiere. E maguer en el priuillejo del donadio, non dixieſſe, que tenia el Rey eſtas coſas, ſſobredichas para ſſi, non deue por eſſo entender aquel aquien lo da, que gana derecho en ellas. E eſto es, por que ſſon de tal natura, que ninguno non las puede ganar, nin uſar derechamente dellas. Fueras ende, ſſi el Rey gelas otorgaſſe todas, o algunas dellas, en el priuillejo del donadio. Ea un eſtonce non las puede auer, nin deue uſar dellas, ſſi ſſolamente en la vida de aquel Rey, que gelas otorgo, o del otro que gelas quiſiere confirmar. Eporende, todas eſtas coſas que dichas auemos, deue el pueblo guardar que el Señorio ſſea toda via uno: & non conſientan en ninguna manera que ſſe enagene, nin eſſe departa. Ca los que lo fizieſſen, errarian en muchas maneras. Primeramente contra dios, departiendo lo que el ayuntara. E despreciandolo, teniendolo en vil, lo que les el diera por onrra. Eyendo contra la palabra, que el dixo por Yſayas Profeta, non enajenaras tu onrra nin la daras a otri. Ea un contra ſſi mismos errarian, ſi ellos conſejaſſen al Rey, & le dieſſen carera para eſto fazer: o no lo eſtoruaſſen quanto podieſſen que non fueſſe ſecho. E los que aſſi non lo fizieſſen, errarian en traycion: & deuen auer tal pena, como aquellos aquien plaze, & guiſan que ſſu Señor ſſea deſeredado. ANNO 1252.

CXIX.

Jugement de HENRI *Evêque de Liege, & Seigneur Feodal de Haynaut portant que nonobſtant la Donation du Comté de* Haynaut *faite par la Comteſſe* MARGUERITE *au Comte d'*ANJOU *neanmoins le Droit en apartient à* JEAN DE AVESNES *ſon Fils comme heritier naturel, & que les Sujets dudit Comté doivent lui faire hommage. Donné à Malines le Samedi apres les Octaves de la Chandeleur l'an* 12-3. MARTENE, Theſaurus Novus Anecdotorum, Tom. I. col. 10-1. Ex Haſnonienſi Cartario Dominorum de Aveſnis.] 1253. 15 Fevrier

NOus HENRIS par la graſſe de Diu eſlius dou Liege, faſons ſavoir à tous chiaus qui ces Lettres veront, que le Juedy apries les octaves de la Candeler, nous fumes à Mallines, en la preſenſe de mout de nos homes, & la nous mouſtrames unes Lettres leſqueles la Conteſſe de Flandres avoit à nous envoiies, qui contenoient ces paroles: Qu'ele avoit donet au Conte d'Anjo la conte de Haynau, à lui & à ſes oirs à tous jors, & nous prioit & requairoit que nous le Conte d'Anjo retenisiens à home de la contet de Haynau. Et le mouſtra li quens de *Luſeleborg* unes autres Lettres pendans, qui contenoient teles paroles: Que la Conteſſe de Flandres faiſoit ſavoir au Conte de *Luſemborc*, qu'ele avoit donet au Conte d'Anjo le Contet de Haynau, & li mandoit & commandoit qu'il feſiſt homage au Conte d'Anjo de tou qu'il tenoit en la conte de Haynau. Et unes autres Lettres nous au teles: Qu'ele avoit envoijet au ſegnor de *Mortagne*, & là vint li quens de *Luſenborc*, & nous requiſt que nous li feſiſſiens par droit dire, à cui il devoit faire homage de tou qu'il tenoit en la Contet de Haynau. Et dont vint JEHANS d'Aveſnes fiuls le devant dite Conteſſe, en la preſenſe de nous & de nos homes, & diſt à nous: Sire, je ſuis venu à vous, come à mon ſigneur & voſtre home ſui de la Contet de Haynau, & drois hoirs de la terre, & ma mere l'a donet au Conte d'Anjo, & miſe hors de ſa main, & en main d'eſtrenges gens, dont je vos pri, Sire, & requier come à mon ſegneur, ke vous me facies dire par droit, ſi li home de la Conte de Haynau me doive faire homage par droit. Et nous HENRIS par la graſſe de Diu eſlius dou Liege, recouneumes bien le devant dit JEHAN a home en la preſenſe de nos homes, & qu'il eſt drois hoirs de la contet de Haynau, & ſour chou ke nos mouſtrames à nos homes, & ſour chou ke li devant dis JEHAN monſtra pardevant nos, & pardevant nos homes, & li cuens de *Luſſenborc* auſſi, nous meiſmes le jugement ſour WILLAUME de Hornes, ſegneur de Thenay, noſtre gentilhome: & li conjurames ſour le ſoit qu'il nous devoit, qu'il nos en deſiſt droit. Et il WILLAUMES devant dis & noſtre gentilhome furent à conſeil, & il WILLAUMES nos diſt par jugement que tot li home de Haynau ki tenoient lor fies en la Conte de Haynau dou ſegneur de la terre, devoint faire houmage au-devant dit JEHAN d'Aveſnes como à ſegneur, & à droit hoir de la terre. Et nous HENRIS par la graſſe de Diu eſlius dou Liege, tel jugement loons & approuvons, & voulons qu'il ſoit tenus, & mandons & coumandons à tous les homes de Haynau, qui fies tienent de la Contet de Haynau, qui facent homage au devant dit JEHAN d'Aveſnes come à ſegneur, & à droit hoir de la terre, enſi qu'il eſt jugiet en noſtre cort. Et à ce jugement furent come noſtre home gentilhome OTHES cuens de Gelres, HENRY cuens de Luſſenborc, ERNOUS cuens de Los & de Cigny, OTHES provos d'Ays, GODEFROY arcedya kenes de Liege, ENGLEBIERS doiens d'Utreth, ENGLEBIERS arcedya kenes de Liege, THIERIS Sires de Faukemont, HENRIS Sires de Hufaliſe, WATIERS Biertaus, GOSSUINS de Bome, WILHAUME d'Ohena,

la

ANNO 1253.

Gosssvins de Mile, & cuenes d'Heire. Et por con que toutes ches choses devant dites soient fermes & estables à tous jors, nos avons fait saieler ces presentes Lettres de nostre propre saiel.

Che fut donnet à Mallines nostre ville, le Samedy aprés les octaves de Candeler en l'an del Incarnation nostre Segneur MCC. & ciuncquante trois.

Confirmation de WILLAUME *Roi des Romains sur le Jugement rendu par* HENRI *Evêque de Liege contre la Donation du Comté de* Hainaut. *Donné à Malines le Samedi après les Octaves de la Chandeleur l'an* 1253. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1053. Ex eodem Cartario.]

WILLAUMES par la grasse de Diu rois des Romains, & toudis acroissans à tous chiaus qui ces Lettres veront sa grasse & tout bien.

Nos fasons savoir à tous, que nous fûmes à Mallines le Juedy apres les octaves de la Candeler, en la presense de mout de nos Princes; & là fu dit par droit, & par jugement ke li home qui tenoient terres & fies en la Conté de Haynau dou signeur de Haynau, devoient faire homage à nostre chier Prince & nostre chier serouge JEHAN d'Avesnes, fil la Contesse de Flandres, come à lor segnor, & à droit hoir de la terre, & tel jugement qui là fu fais, nous le loons & approuvons, & volons qui soit tenus à tous jors fermes & estables, ensi qu'il est contenu es Lettres nostre chier Prince & nostre cousin HENRY par la grasse de Diu eslius dou Liege, lesqueles Lettres li devant dit JEHANS a dou devantdit eslius. Et toutes ces choses devantdites nous les confermons come souvrains sires par l'auctorité roial de nostre propre saiiel. Che fu donnet à Mallines l'an de l'Incarnation nostre Segneur MCC. ciunquante-trois, le Samedy apries les octaves de la Candeler.

CXXII.

3 Septembre.

Allodium OTHONIS *Comitis Benthemiensis, quod habet in terrâ Gelriæ, infeudatum per* OTHONEM *Comitem Gelriæ. Actum Zutphaniæ Mense Septembri Anno* 1253. Jo. IS. PONTANUS, Hist. Gelricæ lib. 6. pag. 144.

NOs Otho de Benthem notum facimus universis præsens scriptum inspecturis, quod nos bonâ nostrâ voluntate, nobili viro Domino Othoni Comiti Gelriensi contulimus totum Allodium nostrum, sicut jacet ab Asperen superius, quam longe terra ejusdem Comitis tendit & durat, videlicet mansionem cum omnibus suis attinentiis; tum in hominibus, tum in ministerialibus cum omnibus juribus suis in perpetuum habendam: Similiter contulimus eidem Comiti Gelriensi totum nostrum Allodium, ubicunque illud jacet in Terra sua. Prædictum autem Allodium nos & successores nostri in feudum tenebimus à dicto Comite & suis successoribus, & proinde effecti sumus Ligius homo, quod Teutonicè dicitur *Ledigman*, ejusdem Comitis Gelriensis contra quoslibet, præterquam contra Dominos nostros Archiepiscopum Bremensem, Episcopum Trajectensem, Episcopum Monasteriensem & Osnabrugensem: in cujus rei testimonium præsens Scriptum Sigili nostri munimine roboravimus. Actum & datum Zutphaniæ 1253, mense Septembri.

CXXIII.

ANNO 1254. 15. Juin.

Lettres de HENRI *Roi d'Angleterre & Duc d'Aquitaine en faveur d'*ESQUIVAT *Comte de Bigorre nouvellement receu par lui à foi & hommage. Lui promettant de le proteger & le defendre comme son Vassal & homme lige. Donnée à St. Macaire le* 15. *Juin de l'année* 38. *de son Regne.* [PIERRE DE MARCA, Histoire de Bearn, liv. 9. chap. 12. pag. 829.

HENRI par la grace de Dieu Roi d'Angleterre, Seigneur d'Irlande, Duc de Normandie, & d'Aquitaine, Comte d'Anjou, à tous ceux, qui ces presentes Lettres verront, Salut. Comme ainsi soit que nostre cher & feal Esquivat de Cabanes, Comte de Bigorre, ait receu de nous le Comté de Bigorre avec ses appartenances, pour le tenir lui, & ses hoirs, de nous & de nos successeurs à perpetuité, & que du consentement expres de l'Evesque & Chapitre du Puy, ci-devant Seigneurs directs dudit Esquivat, & de ses predecesseurs Comtes de Bigorre, qui ont cedé, quité, & transporté entierement à nous & à nos hoirs, la Seigneurie qu'ils avoient sur ledit Comté, ledit Esquivat nous ait fait homage lige d'icelui pour lui, & ses hoirs. Nous promettons de bonne foi, octroyons & protestons par ces presentes, que nous, ni nos successeurs n'exigerons du dit Esquivat, ni de ses hoirs, autres coustumes, ni services, que ceux que ses predecesseurs Comtes de Bigorre avoient acoustumé de rendre à l'Eglise du Puy: sauf toutefois à nous, & nos heritiers l'homage dudit Esquivat, & de ses hoirs, pour raison dudit Comté. Et lui promettons de lui faire tous les devoirs, que l'Eglise du Puy faisoit aux Comtes de Bigorre. Et assisterons & defendrons ledit Esquivat Comte de Bigorre, & ses hoirs, comme notre homme lige. En tesmoignage dequoi nous avons fait expedier ces Letres patentes. Tesmoin moi mesme. A. S. Macaire le 15 de Juin, l'année 38 de notre regne.

CXXIV.

1 Novembre.

Renunciatio Juris in totam Gasconiam vel partem illius facta ab ALFONSO VI *Rege Castellæ in favorem* EDUARDI, HENRICI III. *Regis Angliæ heredem & primogenitum, Affinem & sororium suum. Factum apud Burgos* 1. *Novembris Anno Domini* 1254. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Bearn liv. 7. chap. 8. pag. 601.]

CUm Regalis Celsitudo viros claræ propaginis diligere ac honorare teneatur, illis tamen præcipuè qui sibi ex consanguinitate, vel affinitate sunt conjuncti, & inveniuntur in beneplacitis promptiores. Idcirco, Nos Alfonsus Dei gratia Rex Castellæ, Toleti, Legionis, Galliciæ, Sibiliæ, Cordubiæ, Murciæ, & Jahin, inclitum & charissimum affinem, & sororium nostrum Edwardum illustris Regis Angliæ primogenitum & hæredem, *quem cingulo accinximus militari*, inter ceteros Orbis Principes, affectione multiplici diligentes, ac affectantes eundem dignis meritis honorare, ipsum speciali gratia prosequimur & favore, Ea propter nos memoratus Rex Castellæ & Legionis per præsens Scriptum notum fieri volumus universis, quod nos præfatum Edwardum amplecti quadam prærogativæ gratia cupientes damus, dimittimus, cedimus & quitamus pro nobis & heredibus nostris, eidem Edoardo & hæredibus, & successoribus suis libere & absolute omni exceptione remota, quidquid juris habemus, vel quasi habemus, vel habere debemus in *tota Gasconia, vel in parte*, in terris, possessionibus, hominibus, viribus vel quasi, Dominiis vel quasi, actionibus & rebus aliis; *ratione donationis quam fecit vel fecisse dicitur, Dominus Henricus quondam Rex Angliæ, & Aleonora uxor sua Aleonoræ filiæ suæ & bonæ memoriæ Alfonso Regi Castellæ*, & quidquid juris, vel quasi ibidem habemus, vel habere debemus per successionem supradictorum, *vel per collationem Regis Ricardi, seu Regis Joannis*, vel per collationem nobis, vel alii cujus jus ad nos pertineat, factam *a Regina Berengaria filia Alfonsi Regis & Reginæ Aleonoræ*, & omnes Chartas quas habemus super hoc a præ-

ANNO 1254. prædictis, vel aliquibus eorum promittimus bona fide dicto Edwardo restituere vel debere, & volumus quod si inventæ fuerint ex hac hora inantea sint vacuæ & cassæ. Facta Charta apud Burgos Reg. Christo I. die Novemb. anno Domini M. CC. LIV. Et nos prænominatus Rex Alfonsus una cum uxore nostra Regina Yoland, & cum filia nostra Infante Berengaria regnans in Castella, Toleto, Legione, Gallicia, Sibilia, Corduba, Murcia, Jahin, Badollocio, & in Algarbe, universa quæ in hoc Privilegio sunt expressa, volumus pro nobis & heredibus nostris in perpetuum valitura. Et ad majoris roboris firmitatem, hoc Privilegium communitum *nostro sigillo aureo* roboramus. Infans Alfonsus Dominus Molin. confirmat. Infans Ericus conf. Infans Fridericus conf. Infans Manuel conf. Infans Ferrandus conf. Infans Philippus electus Hispalen. conf. Infans Sancius electus Ecclesiæ Toletan. Joannes Compostell. Archiepiscopus conf. Alvarus Garsiæ de Fromesta scripsit.

CXXV.

1255. Juillet. *Hommagium ligium* LUDOVICO IX. *Regi Francorum præstitum, ab* AYMERICO DE THOARTIO *pro Castellis* Bugonii *&* *de* Rocha *super* Oyon. *Actum apud Meledunum Mense Julio. Anno Domini* 1255. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1062. Ex Ms. Cl. V. Petri Menard Urbis Turonensis Præfecti.]

EGo AYMERICUS de Thoartio, notum facio universis præsentes Litteras inspecturis, quod ego carissimo Domino meo LUDOVICO Regi Franciæ illustri hommagium feci ligium contra omnem creaturam quæ possit vivere & mori de feodis illis quæ teneo de eodem, videlicet de portione illa quam habeo in castellis Bugonii & de Rocha super *Oyon*, & pertinentiis eorumdem; & tactis sacro-sanctis Evangeliis, juravi quod eidem Domino Regi & ejus hæredibus de cetero fideliter serviam contra omnes, & quod dicta castra eidem Domino Regi, sicuti Domino meo ligio, vel ejus heredibus, seu eorundem mandato reddam, ut magnam vim & parvam, quoties ex parte ipsorum fuero super hoc requisitus. In cujus rei testimonium, præsentes Litteras feci Sigilli mei munimine roborari.

Actum apud Meledunum, anno Domini MCCLV. mense Julio.

CXXVI.

1256. 18 Mars. *Instrumentum publicum quô* Pisani, *nomine suo & universi Imperii, agnoscunt & eligunt* ALPHONSUM *Regem Castellæ in Romanorum Regem & Imperatorem cum Clausulâ Investituræ dicti Imperii per vetus & novum Testamentum, per Crucem & Ensem; dicto* ALPHONSO *præsente & acceptante. Actum in Soria de Hispania die* 15. *Kal. Aprilis Anno* (1) 1256. *Indict. XIV.* [PAULO TRONCI, Memorie Historiche delle Citta di Pisa. pag. 302.] *Sur la Copie qui se garde dans les Archives de la Reformation de Florence.*

In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Amen.

QUia Vos Excellentissimum, & invictissimum, & triumphatorem Dominum Alphonsum Dei gratia Regem Castellæ, Toleti, Legionis, Galletiæ, Sibiliæ, Cordubæ, Murciæ, & Giene, Commune Pisanorum & tota Italia & totus fere mundus cognovit excelsiorem super omnes Reges, qui sunt vel fuerunt unquam temporibus recolendis, præsertim gratia Spiritus sancti Vobis divinitus inspirata vos dote multiplici decorante, & vos etiam sciverit præaliis pacem, veritatem, misericordiam, & justitiam diligere, & esse præ aliis Christianissimum, & fidelem, & cognoverit etiam vos ad ampliationem honoris Matris Ecclesiæ Romanæ, & bonum ejus statum, nec non etiam Romani Imperii toto animo aspirantem, & Imperium nimis vacasse, & ab æmulis dilaniatum, & nos cognoverint esse natum de progenie Domus Ducum Sueviæ, ad quam de Privilegio Principum, & de concessione Romanæ Ecclesiæ Pontificum, Imperium juste & digne dignoscitur pertinere, & successione ad vos, qui ex ea domo descenditis recta Linea, & per vos cum succedatis Excellentissimo Manueli olim Rom. Imperatori, Imperia abusive divisa in unum videantur posse colligi, & in vobis diviniter couniri, sicut tempore Cæsaris, & Constantini Christianissimi fuit unum, & propter prædicta mot. animorum & oculi Sanctorum & discretorum hominum & Principum, & Baronum & Dominorum, & Communium, & totius populi Italici, & etiam Teutonicorum, & aliorum de imperio in habendo vos dignum, & Romanorum Regem, & Imperatorem sunt directi; Idem ego Bandinus Lancea filius quondam Domini Guidonis Lanceæ de Casa Lei de Pisis Missaticus; Ambassiator Sindicus, & Procurator Communi Pisanorum Sindicat. nomine proprio Communi, & ex Baliis, & Potestatibus, & mandatis mihi concessis per publicum Instrumentum ad gloriam Dei, & ad honorem Gloriosissimæ Virginis Mariæ Matris Christi Dei viventis, & omnium Sanctorum, & Sanctarum Dei, & ad honorem Sanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ, & ejus Antistitis, suorumque Fratrum, & ad honorem & bonum Statuum, Principum, Baronum, Comitum, Marchionum, Procerum, & aliorum omnium Dominorum, & Civitatum, Tetrarum, & omnium Communium, & totius Populi Christiani, & Imperii Romanorum invocata gratia unius Dei & individuæ Trinitatis, Vos Dominum Alphonsum prædictum præsentem pro toto Imperio Romanorum, & ejusdem Imperii nomine & totius Populi de Imperio, ejus negotium utiliter gerendo, in Romanorum Regem & Imperatorem Romani Imperii nunc vocantis eligo, & assumo, promoveo, atque voco. Quare nos prædictus Alphonsus Rex prædictam assumptionem, promotionem, & vocationem & omnia prædicta Spiritus Sancti gratia invocata, ad gloriam Dei, & honorem Virginis Sanctæ Mariæ, & omnium Sanctorum & Sanctarum, & ad honorem Sanctæ Matris Romanæ Ecclesiæ & ejus Antistitis, suorumque Fratrum, & ad honorem & bonum statum Principum, Baronum, Comitum, Marchionum, Procerum, & aliorum omnium Nobilium, & Civitatum, Terrarum & omnium Communium, & totius Populi Christiani & Imperii Romanorum Acceptamus, percipimus, volumus, & firmamus; & in signum, & Investituram dicti Imperii, Ego jam prædictus Bandinus Sindicus, Sindicorum nomine pro Communi Pisanorum, & pro omnibus suprascriptis, ut servus Jesu Christi per vetus, & novum Testamentum, & Crucem, & Ensem Vos prædictum Dominum Alphonsum investio, & flexis genibus osculum pacis & fidelitatis pedi vestro porrigo, & ex nunc pro Communi Pisanorum, & pro omnibus prædictis pro Rege Romanorum & Imperatore recipio, & ab hac hora in antea habebo, & tenebo, & ut modo Legitimo Imperatori adhæreo, toto tempore adhærebo, etiam vestris filiis, & hæredibus vobis in hoc honore succedentibus, & sic ad Sancta Dei Evangelia juro. Quam Investituram & omnia prædicta nos prædictus Alphonsus Rex, sicut dictum est, recipimus, & ad veritatis memoriam, de prædictis perpetuo conservandam, & prædictus Dominus Rex me Matthæum Notarium filium quondam Salvii de Civitate Pisarum de prædictis omnibus ut supra scripta sunt, Cartam, & Cartas publicas, unam & plures, & semel & plures scribere, & firmare & in publicam scripturam redigere rogaverunt. Acta sunt hæc omnia in Villa de Soria de Hispania Regni Castellæ in palatio Regali supradicti Domini Regis in præsentia mei Matthei Notarii supradicti & in præsentia DD. fratris Stephani de Ordine Fratrum Prædicatorum Archiepiscopi Turritani (*alii dicunt Treccani*) Fratris Laurentii de Portugallia de Ordine Fratrum Minorum Pœnitentiarii Dom. Papæ, & prosecutoris negocii, cujus in tota Hispania, & Suerii Petri Episcopi de Zamorra, jam d. Dom. Regis Notarii, & Garziæ Petri Archidiaconi Marrocchitani, testium adhuc specialiter vocatorum & electorum d. I. Anno MCCLVI. secundum Cursum Pisarum Indict. XIV. XV. Kal. Aprilis. ANNO 1256.

Ego Matthæus Salvii quondam filius, Serenissimi Romano-

(1) Cette piece est curieuse à tous égatds. Elle sert entre autres à prouver contre la plûpart des Historiens Modernes, que la double élection de *Richard* & d'*Alphonse* se fit en 1256. & non en 1257 ou 1258. Ceux qui alleguent le temoignage de *Mathieu Paris* pour l'an 1257. n'ont pas bien pris garde à ses dates & à sa Narration. Il commence toujours l'année au jour de la Nativité, & c'est ce qui les a trompés. Voyez ce que nous en avons dis dans nos Prolegomenes sur la premiere partie. [DUM].

ANNO 1256. manorum Imperatoris Notarius prædictis omnibus interfui. & hæc omnia rogatu præsentis Dom. Alphonsi in Romanorum Regem, & Imperatorem electi, & præfati Sindici ad veritatis memoriam perpetuo conservandam scripsi, & meo signo firmavi.

Literæ Promissionis per ALPHONSUM *in Romanorum Imperatorem electum Communi Pisarum factæ: uti & de Investiturâ eidem concessa de Comitatu, Districtu, Civitatibus, Castris & Locis omnibus, ad eam pertinentibus. Actum in Soria de Hispaniâ 15 Kal. Aprilis Anno 1256. Indictione XIV.* (PAOLO TRONCI, Memorie Historiche della Citta di Pisa. pag. 204. *Sur la Copie qui se garde dans les Archives de la Reformation de Florence.*]

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

NOs Alphonsus Dei gratia in Romanorum Regem, & Imperatorem electus, Rex Castellæ, Toleti, Legionis, Galletiæ, Sibiliæ, Cordubæ, Murciæ, & Gienuæ, Cognoscentes devotionem sinceram, & fidei puritatem, quam Commune Pisarum erga Romanum Imperium, & antecessores nostros Romanorum Imperatores, & Majestatem nostram semper habuit præ ceteris clariorem, & servitia, & excelsa, quæ hactenus præstitit, & in antea, dante Domino, habebit, & affectuose præstabit nobis, & nostris filiis, qui honore Imperii fuerint decorati. Convenimus, & promittimus tibi Nobili viro Bandino Lanceæ filio quond. Dom. Guidonis Lanceæ de Casa Lei de Pisis Missatico Ambassiatori, Sindico, & Procuratori Communis Pisarum, Sindicatus nomine pro ipso Communi, & Civitate Pisanorum recipienti, quod faciemus & jurabimus pro toto conamine, & posse nostro quod dante Domino, ejusque favente Clementia, Imperium Romanum consilio, & auxilio Communis Pisarum, & aliorum nostrorum fidelium obtinebimus, & manutenebimus universum, & quod tempore nostræ coronationis Romanæ vel ad DD. PP. secundum quod alterum magis de consilio nostro ipsius Communi Pisarum, & aliorum fidelium Imperii & Regnorum nostrorum præcesserit utile, veniemus magnifice, ac potenter, ut nostram decet Majestatem, & quod ad Imperium manutenendum, & augendum erimus studiosi pro posse nostro, & operam dabimus efficacem. Et quod Imperii fideles nostros manutenebimus justitia, commodo, & honore, & infideles subjugabimus nobis juxta divinam providentiam nobis datam, & præcipue Pisanos, ut fidelissimos honorabiliter tractabimus, & eos ex nunc sub nostra custodiâ, tutelâ, protectione, omnimodaque defensione recipimus contra omnem personam, & locum, & omnes suos honores, & jura, dignitates, possessiones, privilegia, bona, consuetudines Comitatum & Districtum eis servabimus, & servari faciemus, & mandabimus per Officiales nostros, prout nunc habent, & tenent, & eisdem à divis Romanorum Imperatoribus sunt concessa, & ex nunc ea omnia authoritate qua fungimur, confirmamus, & tempore nostræ Imperialis Coronæ per Privilegium promittimus confirmare, & ex nunc Comitatum, Districtum, Civitates, Castra, Villa, Loca, & Insulas pro ut Communi Pisarum a Divis Rom. Imperatoribus sunt concessa, tibi pro Communi Pisano, & ipsi Communi Pisano in feudum, & nomine feudi damus, concedimus, & largimur, & ea auctorizzare, & defendere ab omni persona, & loco, tibi pro dicto Communi, & ipsi Communi Pisarum promittimus; Et inde te per vexillum quem in manu tenemus de nostris armis investimus, & tempore nostræ Coronationis ensem, & vexillum eidem Communi concedemus. Quare Ego supradictus Bandinus Sindicatus nomine pro dicto Communi Pisarum, & omnibus adhærentibus de Communi convenio, & promitto vobis supradicto D. Alphonso Dei gratia in Romanorum Regem, & Imperatorem electo, quod Commune Pisarum Majestatem vestram, & personam vestram, & filiorum vestrorum & omnium Nuntiorum, qui pro vobis fuerint, salvabit & custodiet in Terra, & Mari, & ubique juxta suum posse, & scire, omni tempore, bona fide; & quod Commune Pisarum non erit in consilio, consensu vel facto quod vestra Majestas, vel filii vestri, vel Vicarius vester in Italia, vel Capitaneus vester in Tuscia, sive Nuntii, atque Officiales perdant vitam, vel membrum, vel capiantur mala captione, aut perdant imperium, vel honorem, Regnum, vel Terram, quam nunc habetis, vel in ante dante Domino, acquisiveritis, & si sciret, Vos, & ipsos inde defendent juxta suum posse, & si non posset, vestræ Majestati, & filiorum vestrorum, & cuilibet prædictorum citius, quam poterit nuntiabit, & vos, & ipsos recipiet honorabiliter debitis reverentia, & honore, & quod omnia, & singula consilia, quæ vos, vel alii pro vobis petieritis a dicto Communi fideliter, & recte dabit, prout divina gratia ministrabit, & quod omnes credentias, quas sibi mandaverit, vel Vicarius vester in Italia sibi mandaverit, sive Capitaneus in Tuscia, servabit, & tenebit, & ad damnum credentiæ non manifestabit, & quod operam & studium, & juvamen dabit Comune Pisanorum juxta suum posse, ut antecessoribus Imperatoribus fecit, vel facere consuevit, quoad Imperium universum in tranquillitate, & pace habeatis & possideatis in perpetuum, Vos & vestri filii Legitimi, qui vobis in hoc honore successerint bona fide, sicut Romanorum antecessores Imperatores, etiamsi aliqui de Imperio, vel pro Imperio contradixerint. Et quod omnia, & singula, quæ alicui Romanorum Imperatorum antecessorum vestrorum dictum Comune fecit, vel tenet facere, seu consuevit, faciet vobis & vestris filiis legitimis, qui vobis in hoc honore successerint, tam per mare quam per terram bona fide, sine fraude, & remota omni malitia. Et quod Sacramentum fidelitatis Imperatoribus consuetum, tam per Potestatem, quam per Capitaneum Populi, & Antianos & Senatores, & Capitaneos militum, & Consules ordinis maris, & Consules Mercatorum terræ, & Consules Artium, & omnes Officiales, & Populum universum, tam de Civitate, quam de Districtu, & Insulis per Sacramentum Populi Pisis præstare consueverunt dictum Comune præstabit ad vestram, vestrorumque Nunciorum requisitionem, & ex nunc Ego dictus Bandinus Sindicatus nomine pro dicto Communi invocata Christi Gratia, & auxilio, ad gloriam Dei omnipotentis, & ad honorem Gloriosissimæ Virginis sanctæ Mariæ & Archiepiscopi, & Archiepiscopatus Pisani, & Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Majoris, ejusque Capituli, & aliarum Ecclesiarum, & dictorum Potestatis, & Capitanei, Antianorum & aliorum omnium prædictorum in animas dicti Communis, & omnium & singularum Pisanorum, ex licentia, & potestate mihi data per publicum Instrumentum bullæ ceræ Pisis Communis bullatum, Sacramentum fidelitatis facio, sicut Pisani consueti sunt facere Imperatoribus Romanorum Vobis Dom. Alphonso prædicto excellentissimo & invictissimo Romanorum Imperatori & juro ex nunc Comitatum, Districtum, Civitates, Castra, Villas, Loca & Insulas prout Comuni Pis. à divis Imperatoribus sunt concessa à M. V. pro Comm. Pisar, Sindicatus nomine me in feudum fateor recepisse; & ad veritatis memoriam de prædictis in perpetuum conservandam præfatus Dominus Imperator, & dictus Syndicus me Matheum Notarium filium quond. Salvii de Civitate Pisarum de præfatis omnibus, ut superius dicta sunt, Cartam, & Cartas publicas, unam, & plures, semel, pluries scribere, & firmare & in publicam redigere, rogaverunt. Acta sunt hæc omnia in Villa de Soria de Hispania regni Castalle in Palatio Regali supra scripti D. Regis in præsentia mei Mathei Notarii supradicti & in præsentia Dominor. fratris Stephani de Ordine fratrum Prædicatorum, Archiepiscopi Trevani, & Fratris Laurentii de Portugalia de Ordin. fratrum Minorum, Pœnitentiarii Dom. Papæ & prosecutoris Negotii Crucis in tota Hispania; & Suerii Petri Episcopi de Zamorra jam d. Dom. Regis Notarii & Garziæ Petri Archidiaconi Marrochitani testium ad hæc specialiter vocatorum, & electorum D. J. Anno MCCLVI. secundum Cursum Pisanorum, Indict. XIV. 15. Kal. Aprilis.

ANNO 1256. Octobre.

CXXVII.

Lettres de MARGUERITE *Comtesse de Flandres & de Haynau par lesquelles elle assûre le Comté de Haynau à son Fils* JEAN D'AVESNES *& ses Heritiers aprés lui. Donné au Mois d'Octobre l'an 1256.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1078. Ex Hasnoniensi Cartario Dominorum de Avesnis.]

NOUS MARGUERITE Contesse de Flandres & de Haynau fasons savoir à tous chiaus ki ces Lettres veront & oront, que nos avons en couvent a JEHAN d'Avesnes nôtre chier fil, & a ses oirs, que tant que nous vivrons ne ferons, ne ne porchacerons, ne par nous, ne par autrui, par quoy li devant dis JEHAN, ne si oir, soient eslongiés apriés nous de la Contet de Haynau: que le ne viengne a lui, & a ses oirs apriés nôtre dechies, ne par don, ne par vendenge, ne par escange, ne par nulle autre maniere d'alienation, sauf çou que ce nos avons aucunes choses donees, u donrons en la terre de Haynau par l'assentement de nostre fil JEHAN devant dit, estable doivent iestre, & sans les dis le Roy de France en toutes choses. Et s'il avenoit par avanture que nous venissions en contre chouque desseure est dit, nos otroions & volons que li evesque de Cambray & de Tournay, puis que ce seroit couneu par aus de plein, sans debat de plait, nos puisse excumenier, & entredire nostre Terre, ne relaiscier ne doivent ces sentences, jusques adont que nous auriens amandè souffisanment çouque nous auriens entrepris contre ceste convenance deseuredite. Et de ce nous metons nous en la juridiction des Evesques deseuredis, & volons & leur requairons que il a ces choses faire, tout ensi que il est devisé, nos puissent destraindre, & destraignent par justice de sainte eglise, ce metier estoit, & en toutes ces choses renonçons nous apressement a toutes exceptions, & a toutes barres, & a toutes aires de loy de crestienté, & de loy mundaine, & a tous previleges donnes & a donner a nous, au croisies, u a autrui, de par nous & a toutes choses qui aidier nos i poroient, ne a nostre fil JEHAN d'Avesnes, ne a ses hoirs deseuredis nuire ne faire damage, ne grevance tant come a çou. Et proumetons en bonne foy & loiaument, que nous en contre la destrainte des Evesques deseurdis, se il le voloient faire, u faisoient ensi que deseure est devisé, ne ne metrons nul debat, ne par nous, ne par autrui de par nous. Et toutes ces choses deseuredites avons nous jureès solempnement a tenir & a garder loiaument, & requairons à tous nos homes de Haynau, & de toutes nos bones viles de Haynau, que si nous aliens encontre ceste convenence deseuredite par nous ne par autrui de par nous qu'il soient en laide dou devant dit JEHAN nostre fil & de ses oirs, & en nôtre grevance dusques adont que nous auriens amendé çouque nous auriens entrepris contre cete convenence & leur en prions qu'ils en doinsent lor lettres au devantdis JEHAN, & volons que por ce ne meffacent riens encontre leur homage, ne encontre la fianche que il nous doivent, & devront il & lor oir: & porchouque ces choses deseuredites soient fermes & estables, nous avons fait ces Lettres saieler de nôtre saiel, lesqueles furent donées en l'an de l'Incarnation nostre Signeur MCCLVI. el mois d'Octobre.

Lettre de BAUDOUIN D'AVESNES *portant renonciation en faveur de son Frere* JEAN *à tous les Droits, qu'il pourroit avoir sur le* Comté de Haynau. *Donnée au mois d'Octobre l'an 1256.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1079. Ex Hasnoniensi Cartario Dominorum de Avesnis.]

JOU BAUDUINS d'Avesnes fius a la contesse MARGHERITE de Flandres & de Haynau fac sçavoir à tous chiaus qui ces lettres veront ke je par l'asent & par la volenté de Madame ma mere devant dite, por mi & por mes hoirs, de ma bonne volente, sans nule destrece, ai renonchié à la Conté de Haynau & a tous les droits, que je & mi oir i poons avoir de leseance Madame ma mere la Contesse devantdite, & si le wel es otrois por mi & por mes oirs, que la Contes de Haynau devantdit demeure a mon Signeur JEHANS d'Avesnes mon aisne frere, & a ses oirs apries le dechies de Madame la Contesse devantdite, & si voel & otroie & requier, que tous li home & totes les bones viles de la Conté de Haynau asseurent Monseigneur JEHAN mon frere & ses oirs devant dis, & le recoivent & le tiengnent por Signeur & por Conte de Haynau, & ses oirs apries lui, apries le deces de madame la Contesse ma mere: jaçoi ce chose que de mon Signeur JEHAN devant defaile devant madame la Contesse ma mere devant dite, & apres, & si requier que tout li home & les bones viles de Haynau soient aidant & consellant a mon Signeur JEHAN & a ses oirs devantdis encontre mi & encontre mes oirs, s'il avenoit que je & mi hoir, venissiens encontre conke deseure est dit. Et ce ai je fais por souffisant par con de terre que je en ai encontre mon Signeur JEHAN mon frere devant dit dedans la Conté de Haynau, dont je me tieng bien a paijet por mi & por mes hoirs, & s'il avenoit que Mesire JEHANS ne si hoir devantdit vosissent, que je fesisse, & desisse autre chose por plus grant seurté faire, le dois sans le mien doner a leur requeste, & mi hoir autre si. Et s'il avenoit que je venisse encontre ce que deseure est dit, & mi hoir, je wel & otrioe por mi & por mes hoirs, que li Evesque de Cambray & de Tornay, & si uns d'aus puisque ce seroit conneut par aus, & par l'un d'aus, de plein sans forme de droit, me puissent excumeiner, & ma maisnie & ma Terre entredire, & mes hoirs autreli ne relascier ne doivient ces sentensces dusques adont que jou u mis hoir ariens amandet souffisanment çouque jou, & mi hoir ariens mesfait encontre chouque deseuredit est, & de ce mai je mi & mes hoirs en la jurisdiction des Evesques devant dis, & voel & lor requier pour moi & pour mes hoirs, que il a ces choses faire tout ainsi com il est deviset puissent moi & mes hoirs destraindre & destrangnent, se mestiers estoit, & toutes ces choses devantdites renoncent jou espressement pour moi & pour mes hoirs, a toutes exceptions de boisdie, a toutes barres & toutes ajuwes de loi, & de crestienté, & de loi mundaine, a tous Previleges dounes & a doner a moi & a mes hoirs, a crosiés, a autrui & a toutes choses qui aidier poroient a mi u a mes hoirs ne a mon Signeur JEHAN d'Avesnes mon frere, ne a ses hoirs devantdis nuire ne faire damage, u grevance, & proumet a bone foi por moi & por mes hoirs kencontre la destrainte des evesques devant dis, se il le voloient faire, u faisoient, si com deseure est dit, je ne mi ou metrons nul debat, ne por nous, ne por autrui, & tutes ces choses devant dites; ai je jurées solempneument a tenir & a warder loiaument, por moi & por mes hoirs. En thiesmougnages de ces choses devant dites, ai je fait saieler ces lettres de mon saiel; lesqueles furent donées l'an del Incarnation MCCLVI. el mois d'Octembre.

Declaration du Prevôt, des Jurez & Echevins &c. de Valenciennes *par laquelle en se conformant à la disposition de la Comtesse* MARGUERITE *leur Dame ils reconnoissent* JEAN d'AVESNE *son Fils, pour son Heritier après elle dans le Comté de Haynaut, & lui promettent toute aide, conseil, & obeissance. Donné au mois d'Octobre. Le Dimanche devant le jour Toussaints l'an 1256.* [MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum Tom. I. col. 1081. Ex Cartario Hasnoniensi Dominorum de Avesnis.

NOus Provost, Juret, Eskievin, & li communs de Valenchienes, fasons savoir à tous chiaus ki ces Lettres veront & oront, que nous en la presense nostre chiere Dame MARGUERITE Contesse de Flandres & de Haynau, & mon Signeur BAUDUIN son fil, de lor assens, & à lor requeste, avons asseuret mon Signeur JEHAN d'Avesnes sen fil & ses hoirs de quele eure qu'il defalle de Madame la Contesse devantdite se mere, nous le tenrons por Signeur, & por Conte de Haynau, & ses oirs apries lui, ja fusse cose qu'il defalist de mon Signeur JEHAN devantdit devant madame le Contesse se mere devantdite, ou apries. Et s'il avenoit que nus se vosist mettre contre lui, ne encontre ses oirs des coses

ANNO 1256. coses qui deseure l'ont dites, ne faire anvi, ne destourbier, nous proumetons que à lui & à ses oirs nous seront aidant & conseillant de toutes nos forces, & de tous nos pooirs, & à chou obligons nous, nous & nos oirs, ne autrui ne devons, ne poons tenir por Signeur ne Conte de Haynau, que mon Signeur JEHAN d'Avesnes, & ses oirs, apres le decies madame se mere devantdite. Et toutes ces coses nos li avons juret sour sains en la presence nostre evesque, l'evesque de Cambray, à tenir bien & loiaument. Et por ce que ce soit fermement tenut & wardet, si avons nous ces lettres saielées del saiel de no vile de Valenchienes, & livrees à mon Signeur JEHAN d'Avesnes devantdit par le requeste de no Dame le Contesse devant noumée, & de mon Signeur Bauduin sen fil.

Ce fu fait l'an del Incarnation JESU-CHRIST MCCLVI. le diemence devant le jour Toussains; el mois d'Octembre.

CXXVIII.

1257. Aoust. *Echange de quelques Terres fait entre* THOMAS DE COUCY *de Vrevin, & Messires* BALDUINS DE AVESNIS *Sires de Biaumont. Au Mois d'Aout* 1257. [MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum. Tom. I. col. 1091.]

JE THUMAS de Coucy de Vrevin, fac savoir à tous chiauls ki ces presentes Lettres veiront & oront, ke cum mes chiers freres mesires BAUDUINS d'Avesnes, Sires de Biaumont, tenist & euist Terre en la Conté de Retest; c'est à savoir à Lausnoit, à Bleton, & à Rocourt, dont il estoit homs mon Signeur mon oncle GAUCHER Conte de Retest pour tote cele Terre devantdite, laquelle il m'a quitée; je li ai donnée en escange sis vins livrées de Terre ke je tenoie en la Conté de Haynnau, c'est à savoir de Madame la Contesse de Flandres soissante livrées, & soissante livrées de Monsigneur JEHAN d'Avesnes, fil madame la Contesse devantdite: & de ces sis vins livrées de Terre devantdite, je l'en doi faire mettre en possession, selonc l'usage dou pais. Du thesmongnage de laquel chose iou en ai ces presentes Lettres donnees saielées de mon saiel.

Ce fut fait en l'an del Incarnation nostre Signeur mil deux cent ciuncquante & siet ou mois d'Aoust.

CXXIX.

8 Septembre. RICHARDI *Romanorum Regis Constitutio continens inter alia, ne bona ad Ecclesiam devoluta à consuetis tributis eximantur. Datum Moguntiæ* 8. *Septembris Anno Domini* 1257. *Regni sui I. Indictione XV.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 308.]

RICHARDUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, Consulibus & Civibus de N. &c.

1. Specialiter duximus indulgendum, ne aliquis civium filiam vel neptem sive consanguineam in uxorem alieni tradere per nos absque suo pleno consensu aliquatenus compellatur.

2. Insuper quod nullus Civium per nos vel per aliquem alium nostro nomine pro aliqua pecunia extorquenda singulariter ab ipso aliquatenus capiatur.

3. Ad hæc statuimus & mandamus, ut omnia bona & prædia, quæ hactenus cum civibus precariam Imperio persolvebant, quomodocunque, ad loca Religiosorum vel personas alias Ecclesiasticas vel mundanas prædicta bona devolvi & transferri contingat, bona ipsa ad solvendam precariam, sicut antè, nihilominus teneantur.

Datum Moguntiæ die VIII. Septembris, Indict. XV. anno Domini MCCLVII. Regni verò nostri anno primo.

CXXX.

22. Novembre. *Literæ* GUIDONIS *Flandriæ Comitis, &* JOANNIS DE DOMNA-PETRA *Fratris usus, quibus post secundam Compromissionem pro se & Matre suâ ex unâ, nec non* JOANNE *&* BALDUINO *Fratribus uterinis ex alterâ parte factam, ratam habent sententiam* LUDOVICI IX. *Francorum Regis & ODONIS Episcopi Tusculani Apostolicæ Sedis Legati pronunciatam apud Peronam, vel ibi potius confirmatam super divisione hæreditatis* MARGARETÆ *Flandriæ Comitissæ Matris ipsorum. Datum Mense Novembri in die Beatæ Cæciliæ: Anno* 1257. CUM *Literis Regis & Legati de Compromisso in se facto, & Sententiâ per ipsos latâ. Actum Parisiis Mense Julio Anno* 1246. NEC NON *Quitatione* JOANNIS *&* BALDUINI *quarundam terrarum, quas in præfatâ Sententiâ contenderunt haud esse conclusas, Januario Anno* 1248. QUIBUS ACCEDIT *Alterum Compromissum, & Sententiæ prioris Confirmatio. Actum apud Peronam Mense Septembri Anno Domini* 1256. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1092. Ex Hasnoniensi Cartario Dominorum de Avesnis.] ANNO 1257.

NOS GUIDO Comes Flandriæ, & JOHANNES Dominus Domnæ-petræ fratres milites filii illustris Dominæ MARGARETÆ Flandriæ & Haynoniæ Comitissæ, notum fieri cupimus universis, tam præsentibus, quàm futuris, quod nos in præsentia Illustrissimi Domini LODOVICI Dei gratiâ Francorum Regis, Prælatorumque plurium, ac Baronum & multorum aliorum, fide interpositâ, & corporali præstito sacramento, publicè & solemniter juravimus, quod nos dictum Domini Regis prædicti, ac venerabilis Patris Domini ODONIS Dei gratiâ Episcopi Tusculani, tunc Apostolicæ Sedis Legati, quod inferiùs est insertum tenebimus & servabimus inviolabiliter in futurum.

Tenor autem dicti Dominorum Regis ac Legati prædictorum talis est:

Compromissum.

LUDOVICUS Dei gratiâ Francorum Rex & ODO eâdem gratiâ Tusculanus Episcopus Apostolicæ Sedis Legatus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

Notum facimus, quod cùm inter liberos nobilis MARGARETÆ Comitissæ Flandriæ & Haynoniæ, quos de nobili viro BORCHARDO de Avesnis susceperat ex una parte, & eos quos de nobili viro GUILLELMO de Domna-petra eadem Comitissa susceperat ex altera; mota esset contentio super eo quod utraque Partium prædictarum Comitatus Flandriæ & Haynoniæ, & totam Terram quam tenet dicta Comitissa, dicebat ad se post obitum ipsius matris eorum jure hereditario pertinere. Tandem de voluntate & assensu præfatæ Comitissæ & utriusque Partis, amicorum consilio supradicti liberi in nos duos unanimiter compromiserunt tali modo, quod secundum formam juris vel judicii non esset in hoc arbitrio procedendum, cùm tota Terra prædicta per viam juris Parti alteri debere cedere dinosceretur: sed de Terra prædicta debebamus taliter ordinare, quod utrique Partium de dicta hæreditate partem assignaremus, secundum quod nobis videretur bonum esse; ita videlicet, quod ambo capita dictorum Comitatuum uni eorum dare, vel alteram uni; & reliquum alii, vel partem alteri in Comitatu altero, vel utroque, prout nobis bonum videretur, possemus assignare.

Condictum etiam fuit & concessum quod si Comitatu Flandriæ alteri Parti per dictum nostrum assignato, alii vellemus in eodem Comitatu partem terræ assignare; ille qui partem illam haberet, Comitatum habenti de ea homagium faceret, & partem illam teneret de eodem. Similiter si à Comitatu Haynonense per dictum nostrum alicui eorum assignato in Comitatu illo alii partem assignaremus; ille qui partem illam in Comitatu haberet, comitatum habenti homagium faceret, & partem suam de illo teneret, nisi Terræ consuetudo in contrarium se haberet. Quod si esset, homagium faceret, & partem suam teneret secundum quod Terræ requireret consuetudo. Insuper est sciendum, quod Partes in hoc unanimiter convenerunt, quod si sine liberis de uxore sua desponsata procreandis contingeret aliquem prædictorum decedere: frater ejus germanus, vel soror ejus germana, si decedens fratrem non haberet germanum, eidem decedenti succederet in tota Terra quam haberet. Fuit etiam concorditer concessum, quod si nos, ODONEM Legatum hiis exequen-dis

dis contingeret non adesse: vir nobilis ROBERTUS Comes Attrebatensis, frater Domini Regis ad hæc exequenda reciperetur sine contradictione aliqua loco nostri. Voluerunt autem Partes & concesserunt, quod illud quod ordinaretur, fieret, salvo honore utriusque Partis: ita tamen quod propter hoc non remaneret, quin partes & divisiones Terrarum & totius hereditatis prædictæ manerent stabiles & firmæ, prout à nobis esset ordinatum. Concesserunt etiam Partes, quod contentæ essent divisionibus illis & partibus quas eis assignaremus, nec contra ordinationem nostram venirent aliquo modo, nec unus in parte alii assignanda, sive in proprietate, sive in possessione, aliquid per se, vel per alium reclamaret; nec moveret quisquam eorum contra alterum super hiis in Ecclesiastica, vel Sæculari Curia, quæstionem aliquo modo, vel aliquâ ratione juris aut facti. Concessimus autem nos Rex, quod nos reciperemus in hominem de Comitatu Flandriæ, vivente dictâ Comitissâ, si ipsa hoc petierit, illum qui per ordinationem nostram dictum Comitatum haberet, salvâ vitâ Comitissæ, & salvo in omnibus jure nostro. Propter absentiam autem utriusque Partis, vel alterius, non dimitteremus, quin si vellemus in eodem arbitrio procederemus; & quidquid fieret vel ordinaretur per nos duos, tantum valeret, & ita tenerentur Partes firmiter observare, ac si ipsis Partibus præsentibus factum esset. Hæc autem omnia facta fuerunt & concessa, eo salvo quod Comitissa prædicta, non obstantibus dictâ compromissione, vel arbitrio nostro, aut ordinatione, quam supra his faceremus, plenam quamdiu vixerit habeat potestatem, & administrationem prædictorum Comitatuum, & totius Terræ suæ; & de ipsis possit pro voluntate sua facere, sicut poterat ante compromissionem prædictam. Salvo eo quod prædicta Comitissa nulli prædictorum liberorum suorum possit Terram aliquam, seu redditum dare, præter partes quæ per nos eis essent assignatæ, nec alicui eorum aliquid dare supra partem alteri assignatam. Supradicta autem omnia & singula promiserunt nobis & sibi invicem dictæ Partes se firmiter servaturas, & contra nullo umquam tempore quocumque modo venturas, præstito coram nobis super his corporaliter juramento.

Li dis à Paris.

Nos autem in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs-Sancti. Amen.

In negotio præfato taliter ordinamus, & per dictum nostrum assignamus JOHANNI de Avesnis militi totum Comitatum Haynoniæ cum omnibus pertinentiis: ita quod BALDUINO fratri suo militi tenetur de eodem Comitatu in portione hereditaria providere. GUILLELMO verò de Domna-petra militi assignamus totum Comitatum Flandriæ cum omnibus pertinentiis: ita quod fratribus suis germanis GUIDONI scilicet & JOHANNI, tenetur de eodem Comitatu in portione hereditaria providere. Hæ autem provisiones fient secundum consuetudines Comitatuum prædictorum. Hæc siquidem pronuntiamus, retentâ nobis potestate declarandi & exponendi ea quæ in dicto nostro continentur, si fortè inter Partes super eo aliqua dubietas oriretur. Prænominatæ autem Partes dictum nostrum sicut prolatum est approbaverunt, & ratum & gratum habuerunt: promittentes se dictum istud fideliter servaturas, & nullo umquam tempore contraventuras; & ad majorem securitatem Litteras suas super his nobis dederunt Sigillis suis sigillatas. In cujus rei testimonium, præsentibus Litteris Sigilla nostra duximus apponenda.

Actum Parisius, anno Domini MCCXLVI. mense Julio.

Tenor autem Declarationis quam super præmissis aliàs fratres nostri Dominus JOHANNES & BALDUINUS de Avesnis supradicti fecerunt in Gallico, talis est in Latino.

Li reclamations apries le dit.

Nos JOHANNES de Avesnis, & BALDUINUS, fratres milites, filii illustris Dominæ MARGARETÆ Comitissæ Flandriæ & Haynoniæ, notum facimus universis præsentes Litteras inspecturis & audituris, quod quando Dominus Rex Francorum, & Episcopus Tusculanus, tunc Legatus in Francia, protulerant dictum suum de compromisso facto in ipsos a nobis ex parte una, & fratribus nostris, GUILLELMO, GUIDONE, & JOHANNE de Domnapetra ex altera, nos post illud dictum posuimus in calengia, sive reclamavimus Terram de *Waveres*, de *Zubeveland*, de *Norbeveland*, de *Bersele*, & omnes Insulas Zelandiæ cum pertinentiis earum: Quatuor etiam Officia, Waisiam & Terram de *Alost*, Geraldi-montem, & omnes dictarum Terrarum pertinentias, & omnes Terras quas Domini Flandriæ tenebant ac tenuerant de Imperatore, temporibus illis in quibus Comites Flandriæ non tenebant Haynoniæ Comitatum, & dicebamus quod prædicta non pertinebant ad dictum Regis & Legati prædictorum, nec erant de pertinentiis Flandriæ.

Li quitations.

Et nos post dictam reclamationem, ad preces & requisitionem karissimæ Dominæ ac Matris nostræ supradictæ, dimittimus calengiam, seu reclamationem prædictam totaliter, & quitamus in perpetuum, pro nobis & heredibus nostris, fratribus nostris supradictis, & eorum heredibus Terras antedictas & earum pertinentias tali modo, quod neque nos, neque alius ex parte nostra de cetero possumus aliquid reclamare in dictis terris, aut earum pertinentiis, neque in feodis, neque in demaniis, neque in allodiis, neque in hereditatibus de quibuscumque teneantur, & renuntiamus expressè pro nobis & nostris successoribus, omnibus juribus, & omnibus legibus, omnibusque consuetudinibus, & usagiis, quæ valere nobis in his possent, aut nostris heredibus, contra fratres nostros prædictos, aut eorum heredes. Recognoscimus etiam, quod omnia supradicta, & feodum Angliæ, atque Castellania de Cameraco, & Gavalus de Cambresis, sunt de pertinentiis Flandriæ, & pertinent ad fratres nostros prædictos, & eis debent ac eorum successoribus permanere. Promisimus insuper, fide & sacramento præstitis, quod numquam ab hac die, & deince ps contra hanc quitationem, & contra prædicta, per nos, vel per alium veniemus; sed ea servabimus, & tenebimus bene & fideliter omnibus diebus. Et in testimonium & securitatem prædictorum, fecimus præsentes Litteras fieri, & Sigillis nostris sigillari.

Actum anno ab Incarnatione Domini nostri MCCXLVIII mense Januario.

Li autres Compromis au Roy.

Cùm autem postmodum, defuncto GUILLELMO fratre nostro Comite Flandriæ supradicto, & Illustrissimo Domino LUDOVICO Francorum Rege præfato extante in partibus transmarinis, inter dictos fratres nostros JOHANNEM & BALDUINUM, & suos ex parte una, & dictam Dominam Matrem nostram, & nos ac nostros ex altera, gravis esset iterum orta dissensio; tandem mediantibus bonis viris salubri ducti consilio, in dictum Dominum Francorum Regem dicti fratres nostri JOHANNES & BALDUINUS, pro se & suis successoribus, & dicta Domina Comitissa mater nostra pro se & pro nobis, ac nostris heredibus, compromiserunt de alto & de basso.

Li dis a Pierone.

Qui Dominus Rex apud Peronam, anno Domini MCCLVI. mense Septembri, dicta Domina Matre nostra pro se & pro nobis ex parte una, & dictis fratribus nostris JOHANNE & BALDUINO ex altera, coram ipso præsentibus, dictum suum protulit, ac solemniter publicavit, & in ipso dicto suo expressit, quod ipsi fratres nostri prædicti dictum & ordinationem ab ipso Domino Rege & venerabili Domino ODONE Tusculano Episcopo, tunc in partibus Franciæ fungente Legationis officio, factam inter ipsos JOHANNEM & BALDUINUM de Avesnis ex una parte, & GUILLELMUM de Domna-petra defunctum, & nos GUIDONEM & JOHANNEM fratres ex altera, ipsi JOHANNES & BALDUINUS de Avesnis perpetuò tenerent & firmiter observarent cum declaratione facta postmodum ab ipsis, prout in Litteris eorum super hoc confectis continebatur: hoc salvo quod feodum de *Crievecuer* & de *Allues*, cum pertinentiis eorumdem, & *Boucaing* & *Lostrevant*, sicut eadem Domina Comitissa Mater nostra tenebat ea, antequam Comitissa fuisset, ego GUIDO Comes Flandriæ, & heredes mei ac successores deinceps haberemus, possideremus & teneremus hereditariè à Dominis à quibus ipsa tenentur, aut movent.

ANNO 1257.

Comment li Quens de Flandres rendit à ses freres Lostrevant.

Nos igitur GUIDO Comes Flandriæ, & JOHANNES Dominus Domnæ-petræ prædictam compromissionem factam apud PERONAM à dicta Domina Matre nostra, pro se & nobis in dictum Dominum Francorum Regem ratam & gratam habentes pro nobis & successoribus nostris, dictum istud Domini Regis Francorum grato recipientes animo & concordi assensu, ac per omnia approbantes: prædicta omnia & singula, quæ in dicto præfatorum Domini Regis Francorum, ac Domini Episcopi Tusculani, atque in præmissis Declarationis dictorum fratrum nostrorum Litteris continentur, cum præfato Domini Regis dicto, seu arbitrio, solemniter ac publicè juravimus, ac promisimus pro nobis & nostris successoribus, nos in perpetuum firmiter & inviolabiliter servaturos, & nullo umquam tempore per nos, aut per alium contraventuros: hoc expresso & salvo, quod ego GUIDO Comes Flandriæ de præfato Domini Regis Francorum dicto seu arbitrato, *Boucaing* & *Lostrevant*, sicut dicta Domina Mater nostra tenebat ea, antequam fuisset Comitissa, & sicut ad Comitatum seu Comites Haynoniæ pertinebant, amicabiliter remitto & remisi, ac pro me & meis heredibus, atque successoribus dicto Domino JOHANNI de Avesnis fratri meo, & suis heredibus ac successoribus Comitibus Haynoniæ, liberè, spontaneè, ac voluntariè quitto in perpetuum & quitavi: ita tamen quod feodum de *Crievecuer* & de *Allues*, cum omnibus pertinentiis suis, ego GUIDO, & heredes, ac successores mei Comites Flandriæ in perpetuum habebimus, possidebimus, & hereditariè tenebimus à Domino à quo movet & tenetur, & ad Comites Flandriæ sine contradictione & calengia dictum feodum cum suis feodis perpetuo pertinebit dicto Domini Regis & arbitrato super aliis omnibus per omnia salvo remanente.

Li Cuens reconnoist que jamais il, ne si oir ne puent rien demander à Haynaut.

Nos igitur Comitatum Haynoniæ cum suis pertinentiis pro nobis ac nostris successoribus quitamus & concedimus, in quantum ad nos ac nostros successores pertinere potest, Domino JOHANNI de Avesnis fratri nostro & ejus heredibus ad ipsum JOHANNEM post obitum dictæ Matris nostræ jure perpetuo devolvendum, & ad heredes ipsius dicti JOHANNIS, sive ante decessum dictæ Dominæ Matris nostræ, sive postea ipsum Johannem decedere vel obire contingat, pro nobis ac nostris successoribus: promittentes fide, & corporali sacramento publicè ac solemniter præstito, quod nullum jus per nos vel per alium reclamabimus in prædictis, vel in aliquo prædictorum, salvis mihi GUIDONI & meis heredibus feodo de *Crievecuer* & de *Allues* cum suis pertinentiis, sicut superius est expressum, & salva Domino BALDUINO de Avesnis fratri nostro & ejus heredibus portione sua in dicto Comitatu Haynoniæ, prout inter ipsum & dictum Dominum Johannem specialiter est conventum, & in eorum Litteris super hoc confectis plenius continetur.

Li Cuens esclaire li quel fief apiertienent a le Conte de Haynau en ce Marce.

Declaramus etiam & expresè recognoscimus, tenore præsenti profitentes, quod homagium de Comitatu seu Marchionatu Namurcensi, & feoda de *Poilevake*, de *Durbuis* & de *la Roche* cum suis pertinentiis sunt de attinentiis Haynoniæ, & ad Haynoniæ Comitatum seu Comites pertinent, nec aliquid juris in eis nos aut heredes nostri in perpetuum poterimus reclamare.

Promisimus insuper & juravimus, quod faciemus fideliter posse nostrum, sine nostro dando, ad hoc quod Dominus Rex Alemanniæ qui fuerit pro tempore institutus & electus, seu Episcopus atque Ecclesia Leodiensis, Episcopus Cameracensis & Domini quicumque de quibus prædictus Comitatus Haynoniæ seu pertinentiæ supradictæ tenentur aut movent, prædicta omnia ac singula rata & grata habebunt, & quantum ad ipsos pertinebit, per suas Litteras confirmabunt; & quod omnia Judicia, si qua facta sunt in dictis Curiis vel aliqua seu aliquibus dictarum Curiarum, quæ sint vel esse possint contra prædicta vel aliquod prædictorum, vel quæ possint esse in dictorum Domini JOHANNIS & BALDUINI fratrum nostrorum vel successorum suorum, quantum ad prædicta præjudicium & gravamen, revocabunt & penitus adnullabunt.

ANNO 1257.

Promisimus etiam ac juravimus, quod faciemus fideliter totum posse nostrum, sine nostro dando, ad hoc quod dicti Dominus Rex Alamanniæ Electus atque Ecclesia Leodiensis, Episcopus Cameracensis, & Domini quicumque de quibus prædicta movent, recipiant ad homagium de Comitatu Haynoniæ, & de homagio Marchionatus Namurcensis, & de omnibus illis quæ supra diximus esse de pertinentiis Comitatus Haynoniæ, dictum Dominum Johannem post obitum dictæ Dominæ Matris nostræ, vel etiam ante ejus obitum si ipsa Domina Mater nostra hoc voluerit, & duxerit requirendum, salvo nobis & nostris successoribus feodo de *Crievecuer* & de *Allues* cum pertinentiis eorumdem.

Promisimus insuper & juravimus pro nobis & nostris successoribus, quod nullo umquam tempore faciemus aliquod homagium per nos aut per alios Domino Regi Alamanniæ, Electo, seu Episcopo vel Ecclesiæ Leodiensi, seu Dominis quibuscumque de Comitatu Haynoniæ, sive de Terris illis, seu de Marchionatu Namurcensi, seu feodis aut homagiis, seu aliquibus, aut aliquo eorum quæ superius declaravimus esse de Comitatu vel pertinentiis Comitatus Haynoniæ, & ad fratres nostros prædictos perpetuo pervenire, præterquam de feodo de *Crievecuer* & de *Allues* ac eorum pertinentiis. Et ego GUIDO Comes Flandriæ prædictus pro me & meis successoribus omnes abjudicationes & adjudicationes seu omnia judicia, si qua facta sunt, aut dicuntur fuisse facta, in Curia Domini Regis Alamanniæ; vel Electi Leodiensis, sive alibi contra dictam Dominam Matrem meam, aut dictum JOHANNEM de Avesnis fratrem meum & ejus successores, aut quæ possent in eorum detrimentum vergere seu gravamen, facientia scilicet mentionem de Comitatu Haynoniæ, sive de Marchionatu, aut homagio Namurcensi, sive de terris, feodis, homagiis, aut aliis supradictis, vel aliquo eorum quæ supra declaravimus esse de pertinentiis Haynoniæ, & ad fratrem nostrum Dominum JOHANNEM de Avesnis & ejus successores Comites Haynoniæ pertinere, & omnia homagia, si qua dictis Dominis fecissem de prædictis vel aliquo prædictorum; & omnes Litteras, sive Cartas, aut Instrumenta, si qua essent super dictis judiciis vel abjudicationibus & adjudicationibus, aut homagiis confecta, seu de ipsis facientia mentionem à Domino Papa vel ejus Legatis aut Delegatis seu Subdelegatis, vel Rege Alamanniæ, seu Electo Leodiensi, aut alio quocumque data vel danda, impetrata vel impetranda ex tunc reddo, irrito, casso, renuntio penitus, & annullo, renuntio pro me, heredibus & successoribus meis omnibus singulis Sententiis, Privilegiis, & aliis Litteris Apostolicis, regalibus & imperialibus & aliis Litteris & Privilegiis quibuscumque super præmissis, & eorum quolibet promulgatis, impetratis, obtentis, & quæ possent in posterum impetrari, & modo quolibet obtineri contra prædicta vel aliquod prædictorum.

Renuntio pro me, heredibus meis, & successoribus, omni juri, & juribus realibus & personalibus, utilibus, directis & mixtis, quod, & quæ mihi, heredibus & successoribus meis competierant, & competere poterant, competunt, & possent competere in futurum, contra prædicta, vel aliquod prædictorum, ex juribus & auctoritate prædictæ Sententiæ, & Sententiarum, Privilegii & Privilegiorum, & Litterarum Apostolicarum, Imperialium & regalium, & aliarum quarumcumque Litterarum, & processuum quorumcumque, & alio quoquo modo. Volens & concedens dicta Judicia, homagia ac instrumenta ex nunc irrita & inania esse, & nullius omnino roboris aut valoris, & ipsa instrumenta reddo ex nunc & resigno, & quandocumque aliqua eorum apparuerint, teneor ea reddere dicto JOHANNI fratri meo, aut ejus mandato ad requisitionem ejus, vel ipsius fratris mei heredibus, ad eorum requisitionem.

Ego etiam JOHANNES Dominus Domnæpetræ, pro me & successoribus meis expressè renuntio omnibus supradictis judiciis, seu abjudicationibus, homagiis ac instrumentis, quibus dictus Dominus GUIDO Comes Flandriæ frater meus abrenuntiat & abrenuntiavit, & ea omnia & singula irrita & inania esse consentio atque volo, & quantum ad me, vel meos successores pertinere potest, irrito & annullo.

Promisimus etiam nos dicti GUIDO & JOHANNES de Domna-petra, sub præstiti vinculo Sacramenti, quod prædicta omnia faciemus bene & ad legem, secundum

ANNO 1257.

legitimum posse nostrum, sine nostro dando, & recognoscemus ea in Curia Domini Regis Alamanniæ, cùm fuerit institutus, & in Curia Domini Electi, & Ecclesiæ Leodiensis, prout verbo vel scripto mandaverit, aut ordinaverit dicta Domina Mater nostra,

Promisimus insuper ac juravimus, quod si Imperator Romanus, seu Rex Alamanniæ, qui pro tempore fuerit, vel illi Domini de quibus movent, seu tenentur, aut tenebuntur Comitatus Haynoniæ; aut ejus pertinentiæ supradictæ, & Marchionatus Namurcensis, quâcumque occasione dictæ Dominæ Matri nostræ, vel Domino JOHANNI de Avesnis fratri nostro, aut ejus heredibus de dicto Comitatu, vel ejus pertinentiis, & Marchionatu prædicto, de terris scilicet illis, tenuris seu Dominiis, aut aliis quæ Comites Haynoni de dictis Rege vel Electo, aut aliis Dominis quibuscunque tenuerunt, seu tenere consueverunt, prout superius expressimus, voluerint ire ad malum per ablationem videlicet dictarum Terrarum, Dominiorum, aut tenurarum in toto vel in parte aliqua, seu per abjudicationem quamcunque de facto vel de jure factam aut faciendam, contra dictam Dominam Matrem nostram, aut Dominum JOHANNEM de Avesnis fratrem nostrum, seu ejus heredes de Terris prædictis, Dominiis, aut tenuris: nos, vel heredes nostri, aut successores, neque ratione doni, vel excambii, neque alio modo quocumque prædictas Terras, Dominia, vel tenuras, vel aliquid prædictorum recipere poterimus per nos, vel per alium: nec juris aliquid in eis, vel aliquo eorum, per nos, aut per alium reclamare, neque reclamantibus præstabimus auxilium, quoad ea, seu consilium, aut favorem: salvo mihi GUIDONI & meis heredibus feodo de *Crievecuer* & de *Allues*, cum eorum pertinentiis, & salvâ Domino BALDUINO de Avesnis, & ejus heredibus, portione suâ in Comitatu Haynoniæ, prout inter dictum Dominum JOHANNEM & ipsum specialiter est conventum.

Et quia prædicta omnia & singula quæ sequuntur, firmissimè cupimus observari; volumus, consentimus, & à sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifice humiliter requirimus instanter, quatenus pro tanto bono pacis & concordiæ conservando, & ne quis de cetero contraire, aut tam periculosa guerrarum discrimina, quæ hactenus inter nos habita sunt, movere, aut excitare præsumat, prædicta omnia & subscripta confirmare, & Litteras suas inde dare dignetur: in quibus de verbo ad verbum tenor præsentium sit insertus. Supplicantes summo Pontifici, ac venerabilibus Patribus Cameracensi & Tornacensi Episcopis, ut ad prædicta & sequentia omnia & singula firmiter & inviolabiliter in perpetuum observanda, nos & successores nostros de plano, ac sine strepitu judicii procedendo per excommunicationis in personas nostras, heredum, successorum, & adjutorum nostrorum, & interdicti in terras nostras habitas, & habendas Sententias coërceant & compellant: quibus Episcopis, & eorum successoribus, à Domino Papa supplicamus humiliter, & cum instant a requirimus, id committi & eosdem Prælatos ad prædicta exequenda fideliter & sine dilatione per Censuram Ecclesiasticam ejusdem summi Pontificis auctoritate compelli.

Volumus autem & concedimus, à Domino Papa cum instantia requirentes, quatinus ut provideat paci Comitatuum Flandriæ & Haynoniæ prædictorum, & multarum regionum ex hoc dispendiis, corporumque ac animarum periculi innumerabilibus occurratur in personas nostras, heredum, vel successorum & adjutorum nostrorum excommunicationis Sententiam ex nunc ferat in casibus specialiter infrascriptis. Videlicet si (quod absit) aliquo fortè tempore nos contingat, aut nostros successores, eundo contra prædicta, vel aliqua prædictorum, movere guerras & arma per nos vel per alium, aut moventibus opem dare contra dictum Dominum JOHANNEM de Avesnis fratrem nostrum, aut ejus in posterum successores, aut si contingat nos, vel Successores nostros, aut aliquos ex parte nostra, vel auxilio nostro occupare in toto vel in parte, vel invadere, eundo contra prædicta, vel aliquod prædictorum, seu etiam reclamare Comitatum Haynoniæ, Marchionatum Namurcensem, aut ejus pertinentias supradictas, videlicet feodum de *Poilevake*, de *Durbuis*, & de *le Roche* in Terris, Dominiis seu tenuris, excepto feodo de *Crievecuer* & de *Allues*, cum pertinentiis suis: aut si contingeret nos super præmissis in aliqua Curia sæculari vel ecclesiastica contra dictum Dominum JOHANNEM de Avesnis fratrem nostrum, aut ejus successores movere aliquam quæstionem, aut homagium aliquod facere de prædictis, seu homagio aut homagiis uti factis aut faciendis super prædictis vel aliquod prædictorum contra ipsum Dominum JOHANNEM de Avesnis fratrem nostrum aut ejus in posterum successores. In quibus casibus volumus, consentimus, ac requirimus, quod Dominus Papa sit contra nos, & heredes, seu successores nostros, ac nostrorum successorum in prædictis adjutores excommunicationis ferat sententiam, quod ipso facto quo nos, heredes, vel successores, & adjutores nostri, aut successorum nostrorum iremus contra prædicta, vel aliquod prædictorum in casibus memoratis, nos, heredes, vel successores, & nostri, aut successorum nostrorum in prædictis adjutores, dictam excommunicationis sententiam incurramus, & dictam sententiam dictus Dominus Papa jam à se in dictis casibus esse latam per totas Remensem, Coloniensem, Senonensem, & Rothomagensem Provincias, ac alibi ubicumque dicto Domino JOHANNI, aut ejus heredibus expedire videbitur, denuntiari faciat, ac dictis Prælatis per se, ac per alios denuntiandum committat; & nihilominus committat ac injungat eisdem Prælatis, ut in personas nostras, heredum, vel successorum, & adjutorum nostrorum in prædictis sententiam excommunicationis aggravent: ac nos ipsam incurrisse per dictas Provincias ac alibi, ubi dicto JOHANNI, aut ejus heredibus visum fuerit expedire, per se & per alios denuntient ac promulgent, & Terras nostras habitas & habendas supponant Ecclesiastico interdicto, & omnia loca in quibus nos, aut familiæ nostræ erunt, postquam de plano sine strepitu judicii cognitum fuerit ab eis, nos venisse contra præmissa, vel aliquod præmissorum in casibus antedictis: nec prædictæ sententiæ relaxentur, donec quod factum erit contra præmissa, plenariè fuerit emendatum.

Prædicta autem supplicamus à Domino Papa dictis Prælatis ac eorum successoribus sic committi: ut de Sententiis prædictis, sive à Domno Papa, sive ab ipsis Episcopis latæ fuerint, absolvere valeant ac relaxare easdem, ac dispensare cum Clericis, qui post latam occasione prædictâ in eos sententiam ingesserint temerè se divinis, post satisfactionem debitam & condignam.

Volumus etiam & concedimus, quod si dictos Episcopos, aut eorum alterum non superesse, aut legitimo impedimento detineri contingat, Decanus Ecclesiæ Cameracensis loco Cameracensis: Decanus verò Tornacensis Ecclesiæ loco Tornacensis Episcoporum auctoritate Apostolicâ interim per omnia admittantur, & prædicta exequi sine dilatione fideliter teneantur. Præfatis autem Episcopis, dictisque Decanis, & eorum successoribus in forma præscripta instanter requirimus à summo Pontifice prædicta committi, & ad ea exequenda ipsos Ecclesiasticâ censurâ compelli.

In omnibus autem & singulis supradictis renuntiamus expressè pro nobis, heredibus, & successoribus nostris, omnibus Privilegiis & Instrumentis, seu Litteris Papalibus, vel Imperialibus, seu regalibus, & aliis quibuscumque impetratis, & impetrando concessis, & quæ possent in posterum impetrari, & Privilegiis cruce signatis & cruce signandis indultis, vel indulgendis, & singulis indulgentiis, gratiis, & Litteris à Domino Papa, Imperatore, Rege, vel alio quocumque impetratis, vel impetrandis, concessis & concedendis, & etiam de quibus de verbo ad verbum, & de toto tenore ipsarum & nominibus impetrantium generalem, vel expressam, & specialem oporteat fieri mentionem.

Promittentes sub præstiti vinculo sacramenti, quod nec impetrabimus à Domino Papa, Imperatore, Rege, vel alio quocumque, nec utemur impetratis contra prædicta, vel aliquod prædictorum; & specialiter renuntiamus indulgentiæ quæ nobis concedi potest, ne in nos possint excommunicationis, nec in terram nostram interdicti Sententia promulgari: nisi in Litteris Apostolicis de hujusmodi indulgentia mentio habeatur: & juri quo cavetur, quod re integra, mortuo mandatore, expirat mandatum.

Renuntiamus etiam beneficio restitutionis in integrum, & omnis juris auxilio, tam canonici, quàm civilis, & omni consuetudini, usuagio, & statuto: & specialiter usuagio, & juri illius loci, vel patriæ, sive terræ, in qua pro usuagio & jure habetur, vel haberi dicitur: quia qui non est adheredatus de terra aliqua feodali, seu alia quacumque, non potest se exheredare de ea, vel ei renuntiare, sive alii concedere ipsam, vel in alium aliquo modo, seu aliqua ratione transferre, sive se ad hoc obligare, vel suos successores, seu de ipsa transigere aut pacisci.

Con-

ANNO 1257. Conſtitutioni etiam de duabus Dietis Concilii generalis, & ceteris Conſtitutionibus factis & faciendis, & omni appellationi ad quamcumque Curiam, & ceteris omnibus quæ poſſent objici contra præſens Inſtrumentum, vel factum, & contra prædicta, ſeu aliquod prædictorum.

Renuntiamus etiam omnibus actionibus perſonalibus & realibus, utilibus, directis & mixtis, quæ nobis, heredibus, & ſucceſſoribus noſtris competunt & competierint, quibus poſſemus in toto, vel in aliqua ſui parte, nos, heredes, & ſucceſſores noſtri contra præmiſſa venire & quodlibet præmiſſorum; & ſi quod jus, vel jura, nobis, heredibus, & ſucceſſoribus noſtris, propter quod, vel quæ poſſemus, vel poſſimus venire contra præmiſſa in aliquo, vel in parte nobis competant, & poſſint competere in futurum contra dictos fratres noſtros, heredes & ſucceſſores eorum, contra prædicta videlicet, aut aliquod prædictorum, illi juri & juribus renuntiamus expreſsè, & prædictum jus & jura quæ nobis competunt, & poſſent competere in futurum, contra prædicta ſcilicet, vel aliquod prædictorum paciſcendo prædictis fratribus noſtris, heredibus & ſucceſſoribus eorum, & ad opus eorum remittimus & quittamus. Dictos autem Prælatos qui dictas ferent & publicabunt, ſeu facient publicari Sententias, & omnes alios cujuſcumque conditionis exiſtant, à quibus, vel per quos dictæ Sententiæ publicabuntur, aut deferentur, aſſecuramus ubicumque fuerint, de nobis, & de noſtris, & in noſtra eos cuſtodia recipimus, & conductu per omnes Diſtrictos noſtros, atque Terras noſtras habitas & habendas. Promittentes ſub præſtito Sacramento, quod eis, nec in perſonis per nos, aut per alium nocebimus, nec in rebus, neque per nos, aut per alium impediemus, ſeu faciemus, quominus dictæ Sententiæ valeant publicari.

Hoc etiam ſpecialiter & expreſsè hìc ducimus inſerendum, quod nec nos de Comitatu Flandriæ, & Flandriæ pertinentiis, ſicut ſunt in dictorum Domini JOHANNIS & BALDUINI de Avelnis fratrum noſtrorum Litteris declaratæ, neque de terris, feodis, Dominiis, & homagiis ſupradictis, nec dicti fratres noſtri de Comitatu Haynoniæ, & Haynoniæ pertinentiis, ſicut ſuperius ſunt expreſſæ, neque de Terris, feodis, Dominiis, homagiis ſupradictis, ponimus nos ſub judicio Domini Papæ, vel Epiſcoporum, ſeu Decanorum ſupradictorum, ad hoc quod cognoſcant utrum ad nos & heredes noſtros, an ad ipſos, & heredes eorum debeant pertinere: cùm ex præmiſſis dictis & arbitris, ac ex noſtris & dictorum fratrum noſtrorum Litteris, prædicta finita ſint & ſopita, & evidens eſt & clarum, quis Comitatus, & quæ pertinentiæ, & quæ Terræ ac Feoda, Dominia, & homagia ad nos & heredes noſtros, & quis Comitatus, & quæ pertinentiæ, & quæ Terræ ac Feoda, Dominia, & homagia ad dictos fratres noſtros & heredes eorum debeant pertinere: ſed nos dictorum Domini Papæ & Epiſcoporum ac Decanorum juriſdictioni & poteſtati ſupponimus nos & ſucceſſores noſtros ad hoc, quod nos & noſtros in poſterum ſucceſſores, ad omnia & ſingula ſupradicta tenenda, & nullo tempore veniendum contra in toto, vel in parte Eccleſiaſtica cenſurâ compellant, ſecundum quod ſuprà pleniùs eſt expreſſum.

Renuntiamus inſuper ſpecialiter & expreſsè, ne nos, vel heredes noſtri, ſeu ſucceſſores poſſimus dicere, vel prætendere, quod non teneamur, nec teneremur ad obſervationem omnium & ſingulorum quæ ſuperiùs continentur: pro eo quod dicti fratres noſtri JOHANNES & BALDUINUS, vel alter eorum, vel heredes ipſius JOHANNIS & ſucceſſores omnia præmiſſa & ſingula non ſervaſſent, niſi priùs id eſſet judicialiter cognitum, & per Sententiam definitum.

Prædicta autem omnia & ſingula delato nobis juramento ſuper obſervatione omnium prædictorum & ſingulorum, & de non veniendo, vel faciendo per nos, nec per heredes, aut ſucceſſores noſtros contra in poſterum ex certa ſcientia, tactis Sacro-Sanctis Evangeliis, juravimus & juramus, nos in omnibus & ſingulis ſervaturos pariter & facturos, & contra in aliquo non venturos, ad hoc nos, & noſtros heredes & ſucceſſores, & bona noſtra omnia habita & habenda, mobilia & immobilia prædictis JOHANNI & BALDUINO fratribus noſtris obligantes ſtipulatione ſolemni.

In præmiſſorum autem omnium & ſingulorum teſtimonium & munimen perpetuum nos GUIDO Comes Flandriæ & JOHANNES Dominus Damnæ-petræ fratres milites ſupradicti præſentibus Litteris Sigilla noſtra duximus apponenda. Datum anno Domini MCCLVII. menſe Novembri in die beatæ Ceciliæ.

ANNO 1258.

CXXXI.

1258. 8. Juin.

Pax & Concordia inter RICHARDUM *Regem Romanorum &* LUDOVICUM *IX. Regem Francorum de Dominiis in Gallia ſitis quæ dicto* RICHARDO *jure Succeſſionis paternæ vel fraternæ competere poſſint. Datum Pariſius die 8 Junii 1258.* CUM *Ratihabitione* RICHARDI *Regis.* [MARTENE, Theſaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1105.]

RICHARDUS Dei Gratia Rex Romanorum ſemper Auguſtus Univerſis ad quos præſentes pervenerint ſalutem.

Noveritis nos vidiſſe formam Conventionum & Pacis quas Magiſter Arnaldus Wet Flavienſis Præpoſitus noſter Protonotarius & Procurator nomine noſtro fecit cum Illuſtri Rege Francorum, quarum tenor hic eſt: NOTUM ſit omnibus præſentibus & futuris, quod ego Magiſter Arnaldus Wet Flavienſis Præpoſitus, Protonotarius & Procurator ſereniſſimi Domini RICHARDI Romanorum Regis Illuſtris Semper Auguſti viſa eſt diligenter perlecta forma pacis ordinatæ inter Illuſtres Franciæ & Angliæ Reges & per juramenta Procuratorum dicti Regis Auguſti confirmatæ, eandem pacem ex auctoritate & plenaria poteſtate mihi data à prædicto Domino meo Rege Richardo, gratam & ratam habeo, & ejuſdem Domini mei nomine & heredum quito penitus & remitto dicto Domino Regi Franciæ præſenti & recipienti pro ſe, fratribus, necnon & anteceſſoribus ſuis, heredibus, ac ſucceſſoribus, omne jus & omnem actionem, quod vel quæ dicto Domino meo Regi jure ſucceſſionis vel hereditatis paternæ vel fraternæ ſeu alio quocumque jure competit vel poterit competere in futurum in terris infra nominatis, videlicet in Ducatu & tota Terra Normaniæ, in Comitatu & tota Terra Andegaviæ, Turoniæ, & Cenomaniæ in Comitatu & tota Terra Pictaviæ, in Ducatu & tota Terra Aquitaniæ, & generaliter in omnibus Terris, & Feodis & de & de poſſeſſionibus in Terra regni Franciæ conſtituta, quas vel quæ dictus Rex Franciæ vel fratres ejus habent vel tenent, vel aliquid ex parte ipſorum vel anteceſſorum ſuorum ex cauſa donationis vel permutationis, ſeu alia quacumque cauſa: ab hac quitatione excipio nominatim jus quod eidem Domino meo competit in Comitatu Angoliſmenſi, vel alibi ex ſucceſſione materna, hoc excepto, quod ſi forſitan, quod Deus avertat, ſucceſſio Regis vel Regni Angliæ devolvetur ad ipſum Dominum meum, jus quod tunc ex illa ſucceſſione competeret in Terris & rebus illis, quæ ſecundum formam pacis inter Reges Franciæ & Angliæ remanerent vel debent aſſignari eidem Domino meo RICHARDO Romanorum Regi, ſalvum ſit, non obſtante quittatione prædicta: ita tamen quod pro eiſdem Domino Regi Franciæ faceret quæ Dominus Rex Angliæ facere tenebatur. Ex eadem etiam poteſtate Procuratoris nomine pro ipſo Domino meo Rege Romanorum & jure ipſius quitto penitus & expreſsè eumdem Regem Franciæ & fratres ejus, necnon anteceſſores, heredes, & ſucceſſores eorum ex omnibus arreragiis & pertinentiis perceptis, & quæ percipi potuerint in omnibus ſupradictis, & de omni rencore, & conteſtatione hinc inde habitis, & de omnibus ſumtibus, & miſiis, & damnis occaſione guerrarum irrogatis. Promitto inſuper Procuratoris nomine pro ipſo Domino meo RICHARDO & jure ipſius Regi Franciæ præſenti & recipienti, quod dictus Dominus meus non nocebit ipſi Regi Franciæ, ducendo vel mittendo milites, vel dando ſeu mittendo pecuniam ad faciendam ei guerram, vel Litteras aut Nuntios dirigendo ad guerram ei movendam, vel alias contra viſum, & quod ipſe Dominus meus perſonaliter faciet quittationes prædictas, & jurabit omnia prædicta quantum ad ipſum pertinet bona fide ſervare, nec contra venire per ſe vel per alium in futurum. Et quoniam de his omnibus Domino Regi ſuas patentes Litteras, quando Rex Angliæ faciet quittationes & alia in pace ſua contenta, vel ſi fortè tunc commodè non poſſit quamcito, poſtmodum poterit bona fide. Quod autem prædictus Dominus meus hæc omnia rata habeat & compleat, & bona fide quantum ad ipſum pertineple-

ANNO 1258. bit, observet, in anima jusjuravi tactis Sanctis Evangeliis & ejusdem Domini mei mandato, & auctoritate plenaria ab eodem super hoc mihi data, in quorum omnium testimonium & evidentiam pleniorem, tam viri venerabilis mansueti prædicti Capellani Pœnitentiarii Sigillo, quam meo procuratorio feci præsentem Litteram communiri.

Actum Parisius VIII. die Junii anno Domini MCCLVIII. Nos vero dicta forma Conventionum & Pacis visa, & diligenter perlecta, quittationes & juramentum in anima nostra ab eodem Procuratore nostro præstitum, & hæc omnia & singula in dicta forma pacis contenta rata & firma habemus & præsentis Scripti patrocinio communimus. Hoc adverto dumtaxat quod si ad nos successio Regis vel Regni Angliæ devolvatur, jus quod tunc nobis ex illa successione in Terris & rebus illis quæ secundum formam pacis Regi Angliæ remanent, nobis salvum manet, eodem modo heredibus nostris salvum sit, si ad eos contingat successionem ejusdem Regis vel regni Angliæ pervenire, dummodo ipsi Reges Franciæ faciant quod Rex Angliæ facere tenebatur. In cujus rei test. &c. Datum &c.

CXXXII.

25. Juillet. **Verzicht=Brief Graf Reinhards von Hanau / auf die Burg Königstein und alles was darzu gehöret / wie auch auf alle Lehen / die da ruhren von denen Graffen von Nassau / beschehen in favorem Herrn Ulrichs von Müntzenberg / und Philipps zu Falckenstein. Geben zu Müntzenberg am St. Jacobstag anno 1258.** [LUNIG Teutsch Reichs Archiv. Part Special. Continuat. Z. Abtheilung. C, Absatz. pag. 36.]

C'EST A DIRE,

Renonciation de REINHARD *Comte de Hanau au Chateau de Königstein & à ses Dependances, comme aussi à tous les Fiefs de la Maison de Nassau, en faveur d'*ULRIC *de Muntzenberg & de* PHILIPPE *de Falkenstein. A Muntzenberg le jour de St. Jaques 1258.*

DIe Ding / die da geschehen in der Zeit / daß die mit der Zeit nit henefallen / so geziemet es wohl / daß man sie dem Gedächtniß befele / und mit Warnungen der Briff befestige / diß ist / daß ich Reinhard von Hanau verzehen / und an diesem gegenwärtigen Brieff öffentlich erkenne / daß ich und Alheit / mein Hauß=Frau / mit gemeiner Hand offenbarlich han verziehen alles Rechten / das wir hatten / und han an der Burg Königstein / und an allen dem / daß darzu gehöret / als mein Schweher Ulrich / und mein Schwager Ulrich / Herren zu Müntzenberg / dieselbe Burg / und daß darzu gehöret / besassen / und wir verjehen auch / daß wir verzehen han aller der Lehen / die da rühren von dem Edlen Mann / dem Graffen von Nassau / die vorgenanden mein Schweher / und mein Schwager besassen / und verlassen alle unser Recht in dem vorgenanten / mit Namen an der Burg / und an allen dem / daß dazu gehöret / und die Lehen von Nassau / unserm lieben Magen / Philippsen von Falckenstein / Philippsen und Wernern seinen Söhnen / und ihren Erben / und vermessen uns / unserm Kindern oder unsern Erben vordinne keines Rechten zu den vorgenanten Gütern / als es auch in den Briffen / die darüber gemacht seynd / ist beschrieben / und wir wollen diese Verzeyhung stetun fest halten / und ander werde verzehen wir / und zuletzt ernewen wir es mit diesem Briff / auch verzehen Ich / daß ich in gutem Treuen gelobt han und geschworen / daß ich den vorgenantem meinem Magen / und ihren Erben / ich meine Kinder und meine Erben / sie nimmer bemühen / oder kein Sach gehaben sollen wider das Erb / daß ihnen gebürt / von ihren wegen / in der Herrschafft Muntzenberg / sondern ich soll ihnen getreulich beystehen nah allem meinem Vermogen / mit Rath / mit Hülff und mit Gunst / wieder jegl. Ansprecher / und Anvertiger zu dem vorgen Erbe / daß ich und die vorgenandte meine Mage / jetzund mit einhaben / oder von GOttes gaben hernach mögen haben / in Behaltniß der vorgenanten Gelobt und Eyde / so han ich gebeten den Edlen Mann / Hernn Werner / Propst zu Mains / Einnichen von Leuninge / Eberhard von Dietz / Henr. von Wilnau / Diether von Catzenelenbogen / seinen Bruder Conrad Ruhen / Graffen Gottfrieden von Eppstein / Gottfrieden seinen Sohn / Werner vou Rolandem / und sein Sohn Phiiipps von Höhenfelß / und sein Sohn Werner Reingraff : and alle unsere Burgmanne zu Müntzenberg / zu Assenheim / und zu dem Hain / ob ich licht und mein Kind alle diese vorgeschriebene Dinge an keinen Stücken letzeten / oder brechen / daß GOtt nit wölle / so in sollen sie mir keinen Rath noch Hulff thun / sondern sie solsen offenbarlich mich kündigen / treuloß und meineydig mit diesem gegenwärtigen Brieff / und sollen mein Magen offenbarlich widert mich mit allem ihrem Mugen / mit Rath / mit Hulff / mit Gunst beystehen / alle diese Ding haben wir die vorgen. Edlen und Burgmanne / durch beede Willen / des vorgen. Reinharts von Hanau / gelobt / und in guten Treuen getreulich zu erfüllen / doch also bescheidentlich / wer es / daß er keine Ding brecht / und daß in einem Mond / nach Rath zweyer oder dreyer Edler Mann / und Burgmann / der vorgen Reinhard / oder die seine nit in besserten. In dieses Dings Zeugniß und stetige Vestigkeit ist dieser gegenwärtige Brieff mit unsern und des vorigen Reinharts Insiegeln besiegelt. Geschehen und gegeben zu Müntzenberg / nach GOttes Geburt zwölff hundert Jahr / in acht und funffzigsten Jahr / an St. Jacobs Tage.

CXXXIII.

1259. 26. Juillet. *Ratification des Seigneurs d'Angleterre sur le Traité fait entre le Roi &* SIMON *Comte de* MONTFORT *touchant le Comté de Bigorre. Donné à Londres le Samedi après la Magdeleine 1259.* [MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum Tom I. col. 1108. Ex Cartario Campaniæ Regio.]

A Tous cels qui ces Lettres verront & orront, VAUTIER par la grace de Dieu Esvesque de Vicestre, RICHARS DE CLARE Cuens de Gloceistre & d'Erfort, ROGIER DE BRIGOT Cuens de Monffort & Marechaus d'Angleterre, HUNFROIS DE BOM Cuens de Elfort & de Essex, WILLAUME DE FORT Cuens d'Albemar, HUGO LE BIGOT Justice d'Angleterre, PIERRE DE SAVOIE, JEAN MANSEL Tresorier d'Esurvic, ROGER DE MORTEMAR, PHILIPPE BLASET, RICHART DE GREI & PIERRE DE MONFORT salut en nôtre Seignor. Sachés que nos les convenances faites antre seignor lo Roy d'Angleterre d'une part, SIMON DE MONFORT Conte de Leycestre d'autre part, d'androit la Comté de Bigorre; que li devandis conte a baillé au devandis Roy selon la forme qui est contenuë en l'ecrit qui en est fais antre aus parti par cirographe, loons & consoillons, & avons promis en bonne foy que nos les tanrons, & ferons tenir & accomplir quant à nos an apartient. Et en tesmoinance de ce avons mis nos sceauxs an cestes Lettres overtes, qui furent donées à Londres l'an de l'Incarnation nôtre Seignor MCC. & LIX. lo samedy apres la Magdeleine.

Anno 1260.

CXXXIV.

13. Octobre. *Inſtrumentum de Inveſtiturâ Civitatis* ALEXANDRINÆ *facta Civibus ejuſdem per* GUILLIELMUM *Marchionem Montisferrati. Datum* 13. *Octobris die Mercurii, Anno* 1260. *Indictione III.* CUM *Procuratione Civitatis pro* PAPARINO GUASCO *die Lunæ* 2. *exeuntis Auguſti* 1260. NEC NON *Pactis ſuper quæ Marchio, & Procurator præfatus jurârunt ipſoque juramento. Datum die* (1) *Dominica* 4. *exeuntis Septembris eodem anno* 1260. UTI ET *Tranſumpto* LEONIS DE PRATO *Judicis Clavaſii. Datum Clavaſii* 26. *Maji* 1321. *Indictione IV.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

L.H.T. In Chriſti Nomine Amen. Anno Nativitatis Eiusdem milleſimo trecenteſimo vigeſimo primo, Indictione quarta die vigeſimo ſexto menſis Madii. In Clavaſ. Præſentibus Dominis Henrico de Cocconato, Germano de la Salla, Oddone de Crapil. Judic. Fratre Vincentio Converſo Stæ Mariæ de Lozed. & pluribus aliis teſtibus ad hæc vocatis. Dominus Leo de Prato Judex Clavaſ. ſedens pro Tribunali ſub Portic. Eccleſiæ Sti. Michaelis dicti Loci ubi jus redditur, præcepit mihi Notario infraſcripto ad inſtantiam & requiſitionem Domini Lanceæ de Cortexellis Generalis & Ordinarii Judicis Illuſtriſſimi Viri Domini Theodori Marchionis Montisferrati quatenus infraſcriptum Inſtrumentum autenticarem, & autenticare deberem in formamque Inſtrumenti redigerem ſic quod, robur & vim obtineat publici Inſtrumenti, Tenor cujus talis eſt. In Nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti Amen. Anno Eiusdem milleſimo ducenteſimo ſexageſimo Indictione tertia die Mercurii decima tertia intrantis Octobris. In Alexandria inter domos Domini Bonifatii de Pontis Teſtes Allamar Ruffinus Bazanus, Carandus de Corticellis, Jacobus de Sto. Sebaſtiano, Robaudus Faxolius, . . rius Aſt. & alii multi in quorum præſentia Dominus Paganus de Putheo, Ruffinus Guaſta Treſs. Bonellus Rubeus, Occagna de Montecaſtello, Muſſius Gatti, Frigoſius Taurus, Brigonus Tarcus, Guardus Muſcardus, Nichola Nauonus, Henriottus Baxolius, Ruffinus Dominus Albanus, Opicius Guaſcus Amelinus de Boſco Palodius, Vicciatus, Gullielmus Florius, Gullielmus Gambarinus, Jacobus Gorzonus, Jacobus Pettinarius, Peroija Clarus, Jacob Moycius, Jacob Spanteadenar Manfredus Spanteadenar. Belengius Louraſius, Obertus de Alleriam, Gullielmus Milanus, Jacob Coveram. Beccitus Squarzaficus, Ruffinus Guaſtarinus Caxicius Gaſtaldus, Obertus de Epo. Macharius Paſto Fredericus Rubeus, Bonellus Merlanus, Antonius Trottus, Jacob Stracha Symon Moycius Guerius de Trottis, Frexineria de Caſalug., Lanfrancus Mazona Anſelmus Pilus, Melanus Squarzaficus, Stordelius Rubeus, Peruccius de Ritiis Ruffinus de Putheo, Ottacius Vicciatus, Manfredus Tranchedus . . , . . , . Judex, Jorius Pellatus, Martinus de Putheo, Boſus Clarus, Albertus Vacca, Ruffinus Galea, Beſaccha Inviciatus, Bergognonus de Putheo, Balbus Blancardus, Jacob Viciatus, Petrus Ruffinus Bulſus, Guertius de Putheo, Borgognonus de Pylo, Ruffinus Pecollus, Ruffinus Saccus, Belengius Guaſcus, Paganinus de Putheo, Ruffinus de Jacob. Ottacius Orabona Anfuſs Jacob Aſinarius, Obertus Muſcardus, Henricus Viragius, Perotus Spanteadinar. Nicolaus Rubeus, Jacob Grillus, Baldezonus Scappacaza, Palodius Viciatus Pattinerius Bucca de latte, Buzanus Virardus, Ruffinus de Putheo & Manuel Gaſtaldus, eorum ſponte non metu, vel dolo ad hoc inducti dederunt Domino Gullielmo Marchioni Montisferrati ibi præſenti & recipienti Dominium Civitatis Alexandriæ & inſuper dederunt ei omnia ea bona quæ habent & poſſident vel habere viſi ſunt, & tenere titulo donationis ad præſens inter vivos ubi in continenti dictus Dominus Marchio ſupradictis omnibus omnia eorum bona titulo donationis data uti ſupra præter Dominium Civitatis, quod in ſe retinuit, reſtituit, & eis Nobilis recti, antiqui, paterni, & aviti Feudi inveſtivit ut deinceps ex hiis ratione feudi ut ſupra faciant quicquid eis utile fuerit ſine contradictione dicti Domini Marchionis & ejus heredum & cum ejus defenſione. Qua Inveſtitura facta prædicti omnes Cives Alexandriæ juraverunt fidelitatem dicto Domino Marchioni recipienti pro ſe & heredibus ſuis, ita quod amodo erunt veri & fideles dicto Domino Marchioni & ſuis heredibus & obſervabunt eidem omnia quæ in forma fidelitatis continentur. Item præſcripti omnes nomine ſuo & nomine totius Comunitatis Alexandriæ, tactis Evangeliis Sacroſanctis jurarunt dicto Domino Marchioni ſtipulanti obſervare, & attendere omni tempore pacta infraſcripta quæ ſic incipiunt. In Nomine Domini Amen. Dicit Dominus Paganus de Putheo, quod ipſe & ejus ſocii & Amici ipſius de Alexandria volunt facere Domino Marchioni fidelitatem & ipſum ubique & ejus heredes juvare tanquam Dominos & Amicos in rebus, & perſonis & havere & ipſi & præſtare conſilium & juvamen cum Amicis ad ſuam voluntatem cum ſuo honore & utilitate. Item quod volunt tenere dictum Dominum Marchionem tamquam Dominum, & Capitaneum in Civitate Alexandriæ, & in Civitate Terdon. & Aquis pro ſuo poſſe ſi placuerit dicto Domino Marchioni. Item, quod facient, & curabunt pro ſuo poſſe ſuo loco, & tempore quod omnia jura quæ habuit dictus Marchio vel ejus Prædeceſſores in Villis & Caſtris, quæ modo tenentur per Civitatem Alexandriæ ut reſtituantur dicto Domino Marchioni, hoc eſt quam cito haberent Dominium & Bayliam in ſua Civitate, & quod etiam facient & curabunt pro poſſe ſuo quod eligatur Poteſtas in Civitate Alexandriæ cum Conſilio ipſius Domini Marchionis. Item dicunt, quod habebunt coloquium cum dicto Domino Marchione & ſi quid videbitur Marchioni addendum, vel minuendum prædictis Capitulis, quod fiat, prout melius videbitur eidem Marchioni, & ipſi Domino Pagano, & quod Caſtrum Genz. perveniet in ipſum Dominum Marchionem per Comune, & Conſilium Alexandriæ. Item dicunt & petunt à prædicto Domino Marchione, quod volunt, quod ipſe, & ejus heredes teneatur, & teneantur ex debito Sacramenti juvare & manutenere prædictum Dominum Paganum & ejus ſequaces, & Amicos de Alexandria, Terdon. & Aquis cum armis, & ſine armis, in perſonis, & rebus, & havere ſpecialiter in Civitate Alexandriæ, ſi opus fuerit, & facere jurare Conſilium Villarum, & Caſtrorum ſuorum venire in Alexandriam in ſuccurſum, & auxilium dicti Domini Pagani. Item quod dabit eis reductum in Caſtris, & Villis, & locis ſuis, & patietur quod ipſi faciant guerram de ipſis locis, & Villis inimicis ſuis tam de Alexandria quam de alia parte, ſi opus fuerit, quod nollit. Item quod faciet guerram omnibus illis, quibus Dominus Paganus, & Amici ejus, facient, ad voluntatem dicti Pagani & ejus Amicorum, & quod teneatur ipſe Marchio, & ejus heredes venire in Alexandriam cum toto ſuo exfortio per ſe & homines ſuos, ad hoc ut poſſit habere Dominium & Bayliam in Civitate Alexandriæ. Item quod non faciet conventionem, nec contrahet Amicitiam cum aliqua perſona, vel perſonis de Alexandria, quæ non ſunt Amici ipſius Pagani & ejus Amicorum. Quæ pacta, ut ſupra jam firmata fuerint per dictum Dominum Marchionem ex una parte, & Paparinum Guaſcum Procuratorem, Sindicum, Actorem, & certum Nuntium dicti Domini Pagani, & ceterorum qui in Carta Procurationis continentur vel continetur in Carta hinc infra denotata quæ ſic incipit, Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo Indictione tertia die Dominico quarto exeuntis Septembris. In Agris Turicule, & præſentibus Dominis Manfredo & Conrado de Bono, Domino Bon. de Sto. Civo. de Comunitate Blandratæ. Amedeo Cattaneo & Domino Buldeſſen Judic. teſtibus ad hæc rogatis. Ad honorem Dei & Beatiſſimæ Virginis Mariæ & omnium Sanctorum, & ad bonum, & utilitatem Illuſtris Viri Domini Gullielmi Marchionis Montisferrati & ſuorum omnium Amicorum & fidelium dictus Dominus Marchio per ſe & heredes ſuos, & Vaſſallos cum conſilio prædictorum Teſtium ex una parte & Paparinus Guaſcus Actor, Procurator & Sindicus & certus Nuntius Dominorum Pagani de Putheo, Bonelli Rubei, Dulii Gambarini, & ceterorum qui in Carta Sindicatus continentur, eorum omnium, & ſuo nomine facta eodem anno & Indictione die Lunæ ſecundo exeuntis Auguſti per manum Amati de Nigro tactis Sacroſanctis Evangeliis juraverunt attendere, & obſervare, ut

(1) *Die Dominicâ* 4. *exeuntis Septembris.* Il y a faute en cette Date. Le 4. *exeuntis Sept. Anno* 1260. fut un Lundi & non pas un Dimanche la date du Mois d'Août eſt juſte. [DUM.]

ut in prædictis Capitulis continetur. Carta Sindicatus sic incipit: Anno Nativitatis millesimo ducentesimo, sexagesimo, Indictione tertia, die Lunæ secundo exeuntis Augusti. In Alexandria Dominus Paganus de Putheo, Dominus Bonellus Rubeus, Dominus Dulius Gambarinus, Dominus Guillielmus Milanus, Albertus de Putheo, Fultius Paualionus, Simon Moyocius, Peronus Taurus, Stordellus de Rubeis, Niger de Bosco, Palodius Vicciatus, Dominus Ruffinus Rugerius, Castitius Gastaldus, Dominus Facius Visagius Kall. Canestrus, Gerardus de Occiniano, Ruffinus Notarius, Volmanus de Occimiano, Dominus Antonius Notarius. Andreas Sterza, Dominus Bonellus Milanus, & Ruffinus Vastamalia, eorum nomine & nomine omnium de parte ipsorum fecerunt, constituerunt & ordinaverunt Paparinum Guascum suum Actorem & Procuratorem, Sindicum, & certum Nuntium specialem ad faciendum Ligam & Conjurationem cum Domino Gullielmo Marchione Montisferrati & cum Domino Ug. Erix. Potestate Calialcatæ & quam plurium aliorum Militum & quolibet ipsorum communiter & divisim, secundum quod ipsi Procuratori videbitur, dando prædicto Procuratori, Sindico, & Actori plenam, & integram facultatem & Bayliam faciendi ipsam Ligam, & conjurationem cum prædictis Domino Marchione & Ug. & quolibet ipsorum ad voluntatem & arbitrium, & ellectum ipsius Procuratoris, & promittendi eis & cuilibet eorum quicquid ei placuerit, & videbitur. Promittentes mihi Notario infrascripto recipienti nomine, & vice prædictorum Domini Marchionis & Ug. & cujuslibet eorum se ratum & firmum habituros quicquid dictus Procurator & Sindicus fecerit in prædictis, & aliquo prædictorum vel circa prædicta, obligantes inde mihi jam dicto Notario prædicto nomine pignori omnia. Et inde hanc Cartam fieri rogaverunt infrascripti, Jac. de Putheo, Raynerus Bucca de lacte. Ego Amatus de Nigro Notarius Sacri Pallatii hanc Cartam tradidi, & scripsi. Ego Henricus de Trezo Pallatii Notarius prædictis omnibus tam fidelitate quam Pactis aliis ut supra firmandis interfui & Instrumenta prædictæ Procuræ vidi & legi & de dictis omnibus de voluntate dicti Marchionis & dictorum Civium Alexandriæ, hanc Cartam scripsi. L. H. T. Et Ego Antonius de Bayla de Clavax. Notarius dictum Instrumentum ad autenticum fideliter exemplavi prout in ipso Originali continebatur & ipsum una cum dicto Domino Judice & infrascriptis Notariis ausultavi, & legi, & quia utrumque concordare inveni me subscripsi & Signum meum consuetum apposui.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti Archiducalis Mantuæ secretioris Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 11. Julii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Mariæ Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 12. Julii 1720,

CXXXV.

20. Novembre.

Donatio Castri Montispulciani Vallis Clanæ, cum tota sua Curte, & Districtu, facta per MANFREDUM *Regem Siciliæ, Civitati & Communi Senensi. Datum Foggiæ 20. Novembris anno 1260.* [ORLANDO MALAVOLTI, Historia di Siena. Part. 2. Lib. 2. fol. 25.]

MAnfredus Dei Gratia Rex Siciliæ, Cedit ad titulos Principis, & spectat ad excellentiam præsidentis servitiorum magnitudinem, & devotorum constantiam, condignis beneficiis compensare, ut dum remunerata laborum suorum servitia, devotorum accenditur sinceritas ad continuanda devotionis obsequia, cujus fructum gustavit, & meritum, fortius, & studiosius accendatur, ea propter per præsens Privilegium notum fieri volumus universis tam præsentibus quam futuris quod nos puritatem fidei, & devotionis constantiam attendentes, quam Commune, & homines Civitatis Senensis fideles nostri ad divæ memoriæ Dominum patrem, & omnes progenitores nostros continua semper successione habuerunt, considerantes quoque præclara satis, & grata servitia quæ dictis progenitoribus nostris, & nobis post eos jugiter præstiterunt, indefessoque studio præstant assidue, ut præstare melius possint in futurum, Castrum Montispulciani Vallis clanæ cum tota sua Curte, & Districtu, hominibus feudatis, & non feudatis, Terris cultis, & incultis, silvis, pratis, pascuis, nemoribus, aquis, & aquarum decursibus, Domibus, tenutis, possessionibus, affictis, servitutibus, Censibus, redditibus, usibus, & omnimodam ac plenissimam jurisdictionem, nec non cum omnibus nobis competentibus, & in posterum competituris, & quæ ad Imperium pertinent, & pertinere videntur, & omnibus juribus, & actionibus quocunque modo quæsitis, in omnibus supradictis eidem Comuni Senensi in devotione nostri nominis existenti, in perpetuum de speciali gratia, & ex certa scientia duximus concedendum dantes eidem Comuni liberam & plenam potestatem apprehendendi propria authoritate corporalem possessionem, & quasi, dicti Castri, & omnium prædictorum, ad hujus autem Gratiæ, & Concessionis nostræ memoriam ac robur perpetuo valiturum, presens Privilegium per Magistrum Joannem de Brundisio Notarium, & fidelem nostrum scribi, & Sigillo Majestatis nostræ jussimus communiri. Datum Foggiæ per manus Gualterii de Oera Regni Siciliæ Cancellarii, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo sexagesimo mense Novembris, vigesima ejusdem quartæ indictionis, Regnante Domino nostro Manfredo Dei gratia Serenissimo Rege Siciliæ, Regni ejus anno tertio feliciter. Amen.

CXXXVI.

1261. 31. Juillet.

Instrumentum duplex: Primum de Ratificatione pactorum inter GUILLIELMUM *Marchionem Montis Ferrati ex unâ, & Cives* Alexandriæ *ex alterâ parte, quibus Marchioni præfato jura, rationes, & fidelitates in Civitatem prædictam, & homines illius remanent, Dominio & fidelitate* MANFREDO *Regi Siciliæ reservatis; secundum de pactis inter eundem Marchionem, &* MANFREDUM *Regem Siciliæ de se mutuo juvandis, & defendendis. Datum in Pertinentiis Cellæ 31. Julii 1261. Indictione IV.* CUM *alio Instrumento de Juramentis præstitis tam à dicto Marchione de fidelitate, & pactis Regi servandis, quàm* BERNARDO ARNARIO *Regio Capitaneo in Lombardiâ de pactis pariter per Regem adimplendis. Actum 22. Octobris 1261. Indictione IV.* [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantouë.]

L. H. T. Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo primo, Indictione quarta die Dominico ultimo Julii. In Pertinentiis Cellæ in præsentia Domini Gilfredi de Rouemburch Marescalchi Domini Regis, Manfredi Berardi de Aquilen. Domini Henrici de Slegital. Comestab. Domini Sall. de Drua, Bastardini de Monteferrato & Ruffini de Putheo testium ad hoc specialiter rogatorum, & vocatorum. Nobilis Vir Dominus Berardus de Arnario Regius Capitaneus in Lombardia a Papia superius promisit & convenit & ratificavit & acceptavit Domino Guillelmo Illustri Marchioni Montisferrati pacta & promissiones factas nomine, & pro parte ipsius Marchionis prudentibus Viris Sup. Gambarino, Gullielmo Merlano, Milano Squarzafico & Andreæ Strachæ, videlicet quod reservabit eidem Marchioni omnia jura, rationes & fidelitates quæ & quas ipse Marchio habet in Civitate, & Hominibus Alexandriæ & districtu, salvo & re-

ANNO 1261.

reſervato Dominio, & fidelitate Illuſtris Domino Manfredi Dei Gratia Excellentis Regis Siciliæ, de quibus omnibus prædicti D. D. Berardus Capitaneus & Dominus Gullielmus Marchio rogaverunt me Henricum de Trezo publicum Notarium duo conſimilia facere Inſtrumenta: Unum, nomine, & pro parte dicti Marchionis & reliquum ad cautelam dicti Capitanei ſuum cuilibet tribuendum. Eodem die, & loco & præſentibus ſupraſcriptis Pacta, & Conventiones factæ inter Dominum Guillielmum Illuſtrem Marchionem Montisferrati ex una parte, & Nobilem Virum Dominum Berardum de Arnar. Regium Capitaneum in Lombardia a Papia ſuperius pro parte & nomine Domini Manfredi Excellent. Regis Siciliæ ex altera, videlicet. quod dictus Marchio promiſit eidem Capitaneo recipienti pro parte & nomine prædicti Domini Regis, & aſſecuravit eundem Capitaneum cum gente ſua per totam fortiam, & diſtrictum ejusdem Marchionis, & ipſum, & gentem ſuam, & fideles Regios ipſarum Partium a Papia ſuperius juvare totis viribus ſuis, deffendere, & manutenere contra omnes volentes ipſos offendere, & guerram, & pacem facere cum eisdem pro honore & ſervitio prædicti Domini Regis, donec Nuntii ipſius Marchionis, & ipſius Domini Capitanei vadunt, & redeunt ſuper certis Tractatibus, & conditionibus habitis inter eos, ad prædictum Dominum Regem, qui Dominus Capitaneus e converſo promiſit, & convenit eidem Marchioni ſalvare ipſum Dominum Marchionem & ſuos juvare, & deffendere, & manutenere cum tota gente ſua & fidelibus dicti Domini Regis dictarum Partium contra omnes volentes ipſum offendere, & guerram, pacem cum eodem, donec prædicti eorum Nuntii vadunt & redeunt a Domino Rege cum conditionibus ſupradictis de quibus omnibus prædicti Dominus Marchio, & Dominus Capitaneus rogaverunt me Henricum de Trezo publicum Notarium duo exinde conſimilia conficere Inſtrumenta, unum ipſi Marchioni & reliquum eidem Capitaneo aſſignandum.

Ego Henricus de Trezo publicus Notarius rogatus interfui & ſcripſi.

L. H. T. Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo primo, Indictione quarta, die Sabbathi XXII. Menſis Octobris Teſtes Baſtardinus de Monteferrato, Dominus Baldeſſer Judex, Dominus Paganus de Putheo, Dominus Sitrel. de Drua, Perettus Alex. Ruffinus Bazanus, Dominus Gandinus, Dominus de Cocconato, & plures alii, in quorum præſentia Dominus Gullielmus Montisferrati Marchio habito conſilio ſuo Curiæ promiſit, & tactis Sacroſanctis Evangeliis corporaliter juravit in manibus Domini Berardi de Arnario Regii Capitanei a Papia ſuperius in Lombardia recipientis nomine, & vice Seren. Domini Manfredi Dei Gratia Regis Siciliæ, quod attendet & obſervabit omnia Pacta & Conventiones habita & habitas inter prædictum Dominum Berardum, & Dominum Jacobum Marchionem de Buſca pro parte Regia ex una parte, & dictum Dominum Marchionem ex alia, tam ſuper fidelitate facienda ipſi Domino Regi & Matrimonio cum eo contrahendo, quam ſuper omnibus aliis pactis, & conventionibus habitis inter eos, prout patent per publica Inſtrumenta facta per me Notarium infraſcriptum, dummodo ipſi Domino Marchioni per prædictum Dominum Regem prædicta pacta integrè obſerventur. Ibidem ſupradictus Dominus Berardus Capitaneus promiſit & tactis Sacroſanctis Evangeliis corporaliter juravit ſe facturum, & curaturum pro toto poſſe ſuo, quod dicta pacta, tam ſuper Matrimonio, quam aliis per dictum Dominum Regem dicto Domino Marchioni integraliter attendantur & obſerventur. Et de prædictis omnibus prædicti Dominus Marchio, & Dominus Berardus Capitaneus rogaverunt me Henricum de Trezo publicum Notarium pro ipſo Domino Marchione hoc componere Inſtrumentum, & Petrum de Cap. ad cautelam Domini Regis Manfredi prædicti ſimile componere Inſtrumentum.

Ego Henricus de Trezo publicus Notarius hiis omnibus interfui, & hanc Cartam pro parte ipſius Domini Marchionis ſcripſi.



Cum ejus Authentico in pergamena ſcripto ſicut ſupra expedito in ſecretiori Archiducali Archivio Mantuæ adſervato præſentem ſumptam copiam omnino conferre atteſtor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti Archiducalis Mantuæ ſecretioris Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, ſolita cum atteſtatione, ſubſcripſi hac die 11. Julii. 1720.



Ita verum eſſe affirmo Ego Joſeph Maria Caſtileonus ejusdem Arvii Præfectus hac die 12. Julii. 1720.

CXXXVII.

Rinovamento di Pace e Capitulatione di Commercio fatta per XX Anni tra ELMIRI-MOMMINI BUABI *Re di Tunis e la Citta di Piſa, per laquale molti Privilegii ſi concedono aſſai avantagioſi a la Natione Piſana, e a quelli chi ſotto la ſua Protetione verrano fare Commercio a Tunis, a Buggea, e per tutte le Terre Affricane de la Dominatione del detto Re. Datum a die* 14. *del meſe de Sciavel anno* 662 *ſecondo l'corſo delli Saracini, a* 3 *Idus Auguſti* (1) 1265. *Indict. VII. ſecondo il corſo delli Piſani.* [PAULO Tronci, Memorie Iſtoriche della Citta di Piſa pag. 215.] 1264. ou 1265. 11 Août.

SANCTI SPIRITUS ADSIT NOBIS GRATIA. AVE MARIA GRATIA PLENA DOMINUS TECUM.

Queſta eſte la Pace facta inter Dominum Elmirum Momini Regem Tunichi, & Dominum Parentem Veſconte Ampaſciadore dello Comuni di Piſa.

Prologus Pacis.

IN Nomine Domini. Per lo comandamento dello Sign. Califfo grande, & alto per la grazia di Dio Elmire Mommini Buabi delle filio de lo alto, e de lo potente, e gentile, cui Dio mantenga, e diale la ſua buona voluntade, e rimanga a li Saracini la ſua benedittione. In de la preſentia delli Teſtimoni di queſto ſcritto, che queſto Teſtimonio di rinovamento die queſta pace la quale eſte formata per lo comandamento altiſſimo, che Dio guardi cum Domino Parente Veſconte filio quondam Domini Galgani Froſſi Veſconte Imbaſciadore mandato da la Poteſtade de Piſa in de la Indit. ſubſcritta da Domino Guillelmo da Cornaſſano Poteſtade de Piſa, e da li Sucha, e de lo Comuno di Piſa, dimandando, e fermando la lor parte. Unde giungendo lo ſopradetto Imbaſciadore, e domandando dalla parte di culoro, che l'havevano mandato carta di pace, de la quale elli haueua Imbaſciata, alli patti che elli domandone, e pregone, e piacqueli, e comandolo l'Altiſſimo, & lo magno, cui Dio mantenga che li fuſſe datolo ſuo dimandamento, e la ſua voluntade.

Terminus Pacis.

E fermoſſi queſta pace con lui per anni XX. la quale pa-

(1) 1265. C'eſt à dire de l'Incarnation, qui depuis le 25 Mars revient à l'an de la Nativité 1264. & correspond jusqu'au 22. Octobre à l'an 662 de l'Hegire, de même qu'à l'Indiction VII. [DUM.]

ANNO 1264.

pace sempre sia ferma in dello sottoscritto termino a die XIIII. de lo mese de Sciavel anni LXII. & D. C. de secondo lo corso delli Saracini, & sub annis Dom. MCCLXV. Indictione VII. tertio Idus Augusti secondo lo corso delli Pisani, secondo che si contiene anco la Inditione di sotto tutti li Capitoli infrascritti.

Quod Pisani sint sani & salvi.

Et che tutti li Pisani, che verranno in tutta la terra di Affrichiam, & in tutta quella di Buggea, & in delle altre contrade, & XX. de lo d. D. Elmira, lo quale Dio guardi, e difenda siano, & esser debbano salvi, sani, e siguri in persona, & havere, & in fine che questa pace durerane, chome ditto este disopra.

De l'Isule de li Pisani.

Lo quale Dominus Parente disse, e ricordone le confine de le terre loro, le quale messe sono in questa pace & le quale sono in terra ferma, & grande cio este, dallo Corbo in fine a Civitavecchia, & l'Isule le quale sono in Mare, ciò este tutta l'Isula de Sardigna, & Castello di Castro, & l'Isula di Corsica, & l'Isula di Pianosa, e l'Isula d'Elba, l'Isula Capraia, e l'Isula di Gorgona, & l'Isula de Gilio, e l'Isula di Monte Christo.

Di non far male.

Et che nullo delli legni de la forza nostra vegna in de le predette Terre per fare alchuno male, in fin che questa pace durerane.

Delli Fondachi.

Et che dobbiate havere Fondaco in ciascheduna Terra delle predette Terre di Affrichia, e di Puggia, cio este in della Cittade, e non debbia in questo stare alcuna altra persona, ne alcuno altro Christiano, set non quelli che li Pisani vorranno, e debbia a loro esser fatto in ciascheduno Fondaco una Ecclesia, & uno Cimiterio, & debbia havere in ciascheduna Terra un bagno, lo quale uno die in ciascheduna Septimana havere debbiano, e che debbiano havere in ciascheduna Terra un forno.

De lo Decino e de lo Diritto.

Et che di tutte le merci le quali venderanno debbiano pagare il decino in de lo loro partimento, quelli che partire si vorranno, è quelli, che partire non si vorranno, e vorranno dimorare, debbiano lo detto Diritto pagare da inde a treie anni, che elli quine, o vero la giunti sino, & de loro, & de lariento debiano pagare mezzo diritto quando elli giungeranno, secondo che usato este.

De lo naufragio, vel rompimento.

Et se alcuna Naue, & legno loro in alcuna parte de le Terre de Affrichia, vel de Puggea che ditte sono, rompesse, ut andasse ad terra, & impedimento havesse, quelli, li quali fussero nella Naue, ut in de lo legno, possano andare allo luogo pupulato, ut vero in de la quale fusseno le gente, e debbiano essere aiutati da loro senza prescio alcuno, in fine a tanto che ispedicati fusseno legente, e debbiano essere aiutati da loro senza prescio alcuno, in fine a tanto che ispedicati fusseno quelli de la stessa Naue, ut legno & se elli volessero le loro cose tramutare, ut ad altre parte andare, ut ad altra terra quelle portare fare, la portatura secondo, che usato este pagare debbiano, e se discordiane fusse tra lo Cristiano, e lo Saracino, debbiano essere a rascione.

De li Pesatori.

Li Pesatori a loro pesare debbiano secondo usato este.

Delle Mercie.

Et chiunque peruerrane ad alcuna terra di Affrichia & di Buggea, possa in quella stare, quanto elli vorrane, & possa, & sia lecito a lui di partirsene, & andarne, quando elli vorrane, e possa & sia lecito a loro di comperare quelle cose, che comperare vorranno, e nominatamente aqua, e vidanda, e possino, e sia lecito a loro di portare le mercantie, che elli recheranno, sed elli quelli vendere non volessero.

ANNO 1264.

Della Douana.

Quelli, li quali sono sopra la Douana, e li Turcimanni e li Garabarii, & li Bastasci, ut vero li portatori non debiano a loro tollere ne resigere alcuna cosa sed non secondo, che usati sono di tollere e di piliare.

De lo Spedicamento.

E poi che lo Mercante sia spedicato, non habbia esser ditenuto per alchuna causa.

De li stranieri.

Et se alcuno buono huomo verrave con li Pisani debbia essere, e pagare come Pisano.

De la Falicha.

E che elli possano, e debbiano hauere Faliche, secondo che usato este di fare.

De lo Fondaco in Tunichi.

Et che lo Fondaco, il quale este in Tunichi, lo quale Dio mantenga, debbia essere cresciuto, & ampliato, secondo la grandezza del Fondaco delli Genouesi, & muro si faccia tra noi, e li Genouesi, che noi si à loro, e loro a noi andare non possano, & e converso.

De la Giuletta.

Tutto, e quanto tolto fusse de alcuna mercanzia, che alla Giuletta si reccasse, sia, & esser debbia sopra li Guardiani di detto Luogo.

Delli Fondachi di Buggea.

Et li Fondachi, li quali hauete in Buggea, si debbiano acconciare, & in quelli altro huomo con voi star non debbia, & che si debbia fare in de li Fondachi l'Ecclesie.

De la Rascione.

Et che si debbia a loro fare la rascione, quando unqua elli vorranno.

De l'usanza.

Et che non si debbia a loro tollere alcuna cosa, sed non come usato este.

Del Fondaco di Buona.

Et che a Buona dobbiate hauer Fondaco, & non posse in quello stare, ne albergare alcuna altra persona, sed non culoro, che voi vorrete.

Dello uso come in Tunichi.

Et che in Buona si debbia tenere, e fare ad voi quello uso che este in Tunichi, & in quello medesimo modo e similiantemente si debba fare ad voi in Affrichia, & in Cappisi, & in Issachixi & in Tripuli, & in tutte le altre terre, secondo che in Tunichi.

De lo Dritto delle Naue.

Et che non si debbia tollere a voi alcuno diritto de alcuna Naue, la quale voi vendesse ad huomini, che hauessero con voi pace.

Di portar le Mercie.

Et che possiate, & a voi sia lecito portare le mercie vostre, de la quali fusse pagato il diritto a qualsivoglia terra, ut parte delle nostre terre, uti vorrete.

De lo Naulo aelle Naue.

Et che non debbia ad voi alchuna cosa esser tolta di

ANNO 1264.

di meso diritto de lo Naulo de le Naue.

De le Naue ad naulo per la Costa.

Et se bisognasse alla Corte nostra, possa la Corte pigliare de le treie naue, una ad naulo, e quella, la quale lo Consulo, che qui ne si per li Pisani vorraue, & eligeraue.

De lo raccomandamento delle cose.

Et sia lecito a ciascheduno Pisano, che diritto delle sue cose habbia pagato, lassare, & accommodare le suie cose ad alcuno suo parente, & amico della sua gente.

De la Falucha, ut de lo Moscenuto.

Et che tutte le cose, le quali si vendessero in Falicha, de le quali lo prescio pagato non fusse, sia, & esser dobbia sopra la Douano, & quelle cose, le quali si vendessero per Turcimanni con testimonia siano, & esser debbiano sopra li Turcimanni.

De la Copia de lo Elmire.

Et che li Consuli delli Pisani una volta ogni mese possano, e debbiano andare a vedere lo Signore, ut lo Soldano, lo quale Dio mantegna, e similiamente in ciascuna Cittade debbiano entrare li Consuli delli Pisani alli Signori, che quine fussero una volta lo mese.

De li Corsali Pisani.

Et se alcuno Corsale Pisano escisse della Cittade di Pisa, e de le predette Isule per far male in Affrichia & in Buggea, li Consuli, e li Potestade de li Pisani, li quali per temporali fusseno, quinde vendetta fare debbiano sopra loro, & sopra li loro beni.

De le cose de li Corsali.

Et che li Pisani non debbiano comprare alchuna mercia delli Saracini de Affrichia, & di Puggea, le quali a loro per Corsali tolte, ò rapite fussero, ne alcuno Schiauo Saracino, & che quelle cose, ut Ischiani, li quali delle terre delli Pisani venissero, ut redutte fusseno a le nostre terre, che a colui, che le recasse siano tolte senza alcuno ristauro.

De le brighe, che fussero intra li Pisani.

Et se li Pisani alcuna briga, ut discordia, o vero alcun fatto facessero intra loro, che alcuna altra persona inde intramettere non si debbia, set non li Consuli de li Pisani.

De l'usanza de la Duana.

E de la Duana non si debbia tollere alli Pisani alcuna altra cosa, sed non quello che usato este di piliare.

De lo exempio di questa pace.

E che si debbia fare exemplo di questa Pace, e mandare per tutte le terre nostre, in de le quale li Pisani usano.

Di comprare liberamente.

Et che ad alcuno Mercante Pisano non debbia esser vietato di comperare liberamente lo che unqua comperare vorraue.

Di non vietare il comperare.

Et ne per alcuno Genouese, ne per alcuna altra persona non debbia essere vietato ad alcuno Pisano, che elli non comperi, & comperare non possa liberamente.

De lo buono uso.

Et che, li Pisani debbiano essere salvati, & guardati a tutti i buoni usi, li quali hauesse alcuno Cristiano, che con noi habbia pace, ut che nella nostra terra usi. Et questo este lo compimento di tutti li Capitoli di questa pace.

Lo Testimoniamento, e lo datale di questa Pace.

Et Testimonio ne Dominus Parente per culoro, che lui mandano in sua bona voluntade, & in sua buona memoria, & in sua buona sanitade, che questa pace a lui piace, e cusi la riceuette, & fermone, & inteseno li Testimoni da lo Scecha grande, & alto & conosciuto Secretario, & faccia di d. Elmira Momini, & facitore di tutti li suoi fatti, lo quale Dio mantegna, & in questo mondo, & in quell' altro, e rimanga sopra li Saracini la sua benedicione. Buabi delle filio dello Scecha, a cui Dio faccia misericordia. Puali Asen filio de lo Scecha alto, a cui Dio faccia misericordia. Elbulusaid filii Said lo gentile, cui Dio guardi. Et lo compimento di questa pace scritta, chome ditto este, in questo modo sentito, & fù scritta in die di Sabbato, ali die XIIII. de lo mese, che si chiama Sciauel Anni LXII. & D. C. secondo lo corso delli Saracini; & sub annis Domini millesimo ducentesimo Sexagesimo quinto Indict. septima, tertio Idus Augusti secondo il corso delli Pisani. Li nomi delli Testimoni Bulcassomo Elbeccali, Elbinelbaca & Tenuchii, Maometto Benandi de Gebdat, Maometto Erroanli Maometto Benali, & Beneabmi, Abbideramen Beneumar, Elcarsi Varbellaid, Met Bidonie, Illi Ebrain, & Beni Biaman. Maometto Bene alraim Lorbori, Et per la gratia di Dio cognoscendo, & sapiendo, & testimoniando queste cose predicte Maometto, Bonmesmetto Benelgamego, lo quale este Cadi, & habbia salute chiunque la leggera. Rainerius Scorcialupi Notarius Scriba publicum Pisanorum, & Communis, Portus in Tunichi præsens translatum hujus Pacti scripsit, existente interprete, probo Viro Bonaiunta de Cascina di lingua Arabica in Latina.

CXXXVIII.

1265. 28. Juin.

Investitura Regni Siciliæ citra Pharum per Legatos CLEMENTIS IV. *Papæ in* CAROLUM *Andegavensem* LUDOVICI *IX. Regis Francorum fratrem collata, pro ipso ac heredibus suis tam fœminis quam masculis, sub Censu* 8000 *unciarum auri in festo Sancti Petri annis singulis solvendarum; hac lege ut nec ipse, nec successores ejus in Regno, unquam temporis possint in Romanorum Imperatores eligi. Actum Romæ in Basilica S. Salvatoris ante Sacratissimum Altare* 4 *Calendas Julii anno Domini* 1265. *Pontificatus vero ejusdem* CLEMENTIS 1°. CUM *Confirmatione pontificia prædicti* CLEMENTIS *Papæ data Perusii per manum Magistri Michaelis de Tholosa* 2 *Nonas Novembris Incarnationis Dominicæ anno* 1265. *Pontificatus* 1°. (1) *Indictione IX.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. II. col. pag. 220. Ex MS. Sancti Vincentii Bisuntini.]

CLEMENS Episcopus servus servorum Dei dilecto filio CAROLO Regi Siciliæ Illustri, salutem & Apostolicam benedictionem.

Constituti ab eo per quem Reges regnant & Principes imperant, & qui solum habet in regno hominum potestatem super gentes & regna, necesse habemus interdum regnis ipsis, & specialiter quæ Romanæ Ecclesiæ juris & potestatis existunt, cum fratribus nostris ad pacem & justitiam populorum perpetua stabilitate disponere, ac in eorum soliis ad regimen gentium subjectarum quos dignos credimus sublimare; & quia instructi ab eo, qui spiritus angelos suos facit, super hujusmodi dispositione regnorum nonnunquam aliquibus ex fratribus ipsis aliqua committimus peragenda, ut ea quæ ab ipsis fratribus super illis cum maturitate debita rite ac provide ordinantur, eo ipso quod constat ipsa de nostra fieri jussione, robur obtineant firmitatis: ne tamen vacillent in posterum vel cavillationi subjaceant, eo sunt fortius Apostolico munimine roboranda. Quo circa majora in quibus majus periculum formidatur, major est cautelæ discretio adhibenda. Sane porrecta nobis tuæ filialis devotionis petitio continebat, quod cum, regno Siciliæ & tota Terra citra Pharum usque

(1) *Indictione IX.* Lisez VIII.

ANNO 1265. usque ad confinia terrarum Romanæ Ecclesiæ, quæ de prædicto Siciliæ regno esse dignoscitur, ad dispositionem & ordinationem Sedis Apostolicæ, ad quam specialiter pertinet, plene ac libere devolutis, Sedes ipsa obtentu devotionis, qua persona tua erga prædictam Romanam fulget Ecclesiam, & pro fidei puritate, qua Christianissimum genus tuum semper noscitur claruisse; perpenso consilio disposuerit ad laudem Dei & honorem & pacem ipsius Ecclesiæ & tranquillitatem & profectum fidelium regni ejusdem de regno ipso personam ac domum tuam regiam honorare, habitis diligentibus & diutinis inter te & Sedem eamdem Tractatibus de prædictis regno & Terra in feudum tibi & tuis heredibus concedendis, nos ad finalem consummationem eorumdem Tractatuum & negotii Regni prædicti nostrum animum firmiter dirigentes, dilectis filiis nostris AMBALDO Basilicæ duodecim Apostolorum Presbytero, RICHARDO S. Angeli, JOHANNI S. Nicolaï in carcere Tulliano & JACOBO S. Mariæ in Cosmedim Diaconis Cardinalibus dedimus Litteris in mandatis, ut juxta conditiones & formam tibi per venerabilem fratrem nostrum B. Archiepiscopum Cusentinum & dilectum filium Magistrum PETRUM Notarium nostrum præsentatas, (quas conditiones & formam & nostram super dicto negotio diffinitionem, aliaque ipsi opportuna negotio sub bulla nostra eisdem Cardinalibus miseramus), ad plenariam executionem ejus negotii, & ad collationem & investituram tibi de prædicto regno auctoritate nostra faciendam efficaciter procedere procurarent, concessa eisdem per dictas Litteras à nobis de ipsorum fratrum consilio & assensu procedendi ad consummationem, collationem, investituram hujusmodi plena & libera potestate. Qui considerantes ad diffinitionem prædictam à nobis super dicti regni negotio editam nostra & fratrum nostrorum subscriptionibus & bulla, nec non eorumdem fratrum Sigillis ad perpetuam memoriam roboratam, & etiam prædictas conditiones & formam per prædictos Archiepiscopum & Notarium tibi ex parte nostra novissime præsentatas, ac diligentius attendentes, quod ea quæ ante consummationem prædicti negotii tibi facienda & implenda incumbebant, & forma prædicta per te facta fuerant & etiam adimpleta, ad plenariam consummationem ejusdem negotii collationem & investituram faciendam tibi de regno & Terris prædictis juxta præstitas conditiones & mandato nostro & potestate tibi super hoc tradita processerunt, tibique totum regnum Siciliæ & totam Terram quæ est citra Pharum usque ad confinia Terræ prædictæ Romanæ Ecclesiæ, excepta Civitate Beneventana cum toto Territorio & omnibus districtionibus & pertinentiis suis per Romanum Pontificem distractis, vel in posterum distrahendis, quam sibi Ecclesia Romana usque ad tempus istud retinuisse & reservasse dignoscitur, & tunc etiam expresse retinuit, & ad suum Dominium reservavit, in feudum perpetuo tuisque heredibus ex te legitimè descendentibus, prædictum consummando negotium, sub prædictis conditionibus tibi plenius expressis & expositis conferentes etiam & concedentes investierunt & per vexillum Ecclesiæ præsentialiter de eisdem à te vice nostra & prædictæ Romanæ Ecclesiæ fidelitatis juramento recepto, juxta formam in eisdem conditionibus comprehensam, receptione homagii, quod teneris nobis & dictæ Ecclesiæ reddere, nobis specialiter reservata, prout patentibus Litteris dictorum Cardinalium inde confectis & ipsorum Sigillis pendentibus communitatis plenius continetur. Ut autem collatio seu concessio & investitura prædictæ sub prædictis forma & conditionibus expressis & appositis robur obtineant firmitatis perpetuæ, humiliter supplicasti, eas sub ipsis forma & conditionibus Apostolicæ confirmationis munimine roborari. Nos igitur volentes tibi & heredibus tuis in posterum super his salubriter providere, tuis supplicationibus inclinati, collationem, concessionem, investituram prædictorum Regni & terræ sub conditionibus & forma prædictis à prænominatis Cardinalibus tibi & heredibus tuis factas, ac regnum ipsum ac totam terram prædictam tibi & prædictis heredibus ex certa scientia & fratrum nostrorum consilio & assensu, auctoritate Apostolica confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus. Ceterum quia in quibusdam Articulis seu capitulis conditionum ipsarum expressius continetur, quod in certis casibus tu & tui heredes excommunicationum sententias incurratis, & dictum regnum & tuæ ac ipsorum heredum terræ sint Ecclesiastico suppositæ interdicto: nos & nunc hujusmodi sententias videlicet excommunicationis in te ac eosdem heredes & interdicti in prædictum regnum, ac terras prædictas, si tui vel ipsorum culpa hujusmodi casus emeserint, de dictorum fratrum nostrorum consilio auctoritate Apostolica promulgamus, tenorem prædictarum Litterarum Cardinalium eorumdem de verbo ad verbum inseri facientes, qui talis est. ANNO 1265.

Illustri & magnifico Principi Domino CAROLO Illustri Regi Siciliæ, Nato claræ memoriæ LUDOVICI Regis Franciæ, miseratione divina fratres AMBALDUS Basilicæ XII. Apostolorum Presbyter, RICHARDUS S. Angeli, JOHANNES S. Nicolaï in Carcere Tulliano, & JACOBUS S. Mariæ in Cosmedim Diaconi Cardinales ad perpetuam rei memoriam. Quoniam ad subsistentiam multorum & regimen præesse oportuit unum singulare principium, pro eo quod pluralitas in præsidentia scissuram induceret & solidam gubernaculi dirumperet firmitatem, præeminent singulis regnis & mundi Provinciis singula regnantium solia, & singulæ principantium potestates: quia dum Reges regnant, prospere imperant & populi Regibus reverenter intendunt, hi humiliter subsunt, & illi benigne præsunt, dum, congruis præerunt jussibus & devotis isti animis obsecuntur, viget ex hoc in eisdem populis concordium animorum unitas, misericordia & veritas sibi obviant, ac justitia & pax se invicem amplectuntur. Ideo namque ex summo illo cælesti Rege, per quem singuli Reges regnant & Principes principantur, temporalis gladii ad malorum vindictam laudemque bonorum Regibus terrenis attributa est potestas, ut ipsi assumto dominandi officio judicent in æquitate populos & dirigant in terris subjectas sibi gentium Nationes, quatinus sit voluntas eorum in executione justitiæ, ac meditatio in lege rectitudinis, & ob reverentiam sanctæ pacis. Sane regno Siciliæ & tota terra citra Pharum usque ad confinia terrarum Romanæ Ecclesiæ, quæ de prædicto Regno Siciliæ esse dignoscitur, ad dispositionem & ordinationem Sedis Apostolicæ, ad quam specialiter pertinent, plene & libere devolutis, Sede ipsa circa statum ejusdem Regni sollicitè cogitante, illiusque regimen alicui Catholico & devoto Principi cupiente committere, qui ad laudem Dei, honorem & pacem Ecclesiæ, & tranquillitatem fidelium ipsius Regni ejus solio præsideret, tandem quia persona vestra multa erga Romanam Ecclesiam devotione refulget, vestrumque Christianissimum genus præcipuæ semper fidei claruit puritate, Sedes ipsa consilio perpetuo disposuerit vos de Regno ipso domumque vestram honorare, habitis igitur diligentibus diutinisque Tractatibus inter eamdem Sedem de prædictis Regno & Terra in feudum vobis vestrisque heredibus concedendis, demùm Sanctissimus Pater & Dominus noster, Dominus CLEMENS Sacro-sanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ Pontifex ad salutarem consummationem eorumdem Tractatuum & negotii Regni Siciliæ suum animum firmiter dirigens, suas transmisit nobis Litteras in hac forma:

CLEMENS Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis AMBALDO Basilicæ XII. Apostolorum Presbytero, RICHARDO S. Angeli, JOHANNI S. Nicolaï in carcere Tulliano, & JACOBO S. Mariæ in Cosmedim Diaconis Cardinalibus salutem & Apostolicam benedictionem. Plene vos scire credimus conditiones & formam dilecto filio nostro CAROLO Andegavensi & Provinciæ Comiti per venerabilem fratrem nostrum B. Archiepiscopum Cusentinum & dilectum filium Magistrum PETRUM Notarium nostrum super negotio Regni Siciliæ ex parte nostra vobis novissime præsentatas, cum & nos illas necnon & nostram super negotio ipso definitionem & alia eidem opportuna negotio nuper vobis sub bulla nostra duxerimus destinanda. Volumus igitur, & de fratrum nostrorum consilio & assensu vobis per Apostolica Scripta mandamus, quatinus ad plenariam consummationem ipsius negotii, & ad collationem & investituram de prædicto regno ipsi Comiti faciendam auctoritate nostra juxta easdem conditiones & formam efficaciter procedatis. Nos enim procedendi ad consummationem, collationem, & investituram hujusmodi plenam & liberam de ipsorum fratrum consilio & assensu vobis concedimus auctoritatem: nobis tamen receptione homagii, quod per ipsum Comitem sine interpretatione Ministri volumus nobis opportuno tempore præsentialiter exhiberi, specialiter reservata: non obstante quod dictus Comes ex forma diffinitionis hujusmodi tenebatur infra festum B. Apostolorum Petri et Pauli ad nostram venire præsentiam, collationem & investituram easdem, & etiam ipsius consummationem negotii de nostris manibus recepturus. Datum Perusii XI. calendas Julii Pontificatus nostri anno I.

Nos itaque considerantes diffinitionem ab ipso summo

ANNO 1265.

mo Pontifice editam ſuper dicti regni negotio, & ejuſdem Domini Papæ & fratrum ſuorum ſubſcriptionibus, ejuſque bulla, & eorumdem fratrum Sigillis ad perpetuam memoriam roboratam ac formam & conditiones & per venerabilem Patrem B. Archiepiſcopum Cuſentinum & diſcretum virum Magiſtrum PETRUM Notarium ipſius ſummi Pontificis ſuper ipſo negotio nobis ex parte ipſius ſummi Pontificis noviſſime præſentatas, ac diligentius attendentes ea quæ ante conſummationem prædicti negotii vobis facienda & implenda incumbebant ex forma prædicta per vos facta ſunt & etiam adimpleta, ad plenariam conſummationem ejuſdem negotii, & ad collationem & inveſtituram faciendam vobis de Regno & Terra prædictis juxta prædictas conditiones & formam, ex mandato ipſius ſummi Pontificis & poteſtate tradita nobis, per ſupradictas Litteras duximus procedendum.

Ad honorem igitur Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti, & B. & glorioſæ ſemperque Virginis MARIÆ, Beatorum quoque Apoſtolorum Petri & Pauli, nec non prædicti D. CLEMENTIS Papæ IV. & Sacro-Sanctæ Romanæ Eccleſiæ totum Regnum Siciliæ & totam Terram quæ eſt citra Pharum uſque ad confinia terrarum Romanæ Eccleſiæ, excepta Civitate Beneventana, cum toto territorio & omnibus Diſtrictibus & pertinentiis ſuis, quam Romana Eccleſia hactenus ſibi reſervat, in feudum vobis veſtriſque heredibus ex vobis legitimè, ſicut infra dicitur, deſcendentibus ſub infra ſcriptis conditionibus auctoritate & poteſtate nobis in hac parte conceſſa, dictum ejuſdem Regni negotium conſummando concedimus atque conferimus, voſque de ipſis Regno & terra per vexillum Eccleſiæ præſentialiter inveſtimus, non obſtante quod ex forma dictæ diffinitionis tenebamini infra inſtans Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ad ipſius ſummi Pontificis perſonaliter præſentiam, collationem & inveſtituram eaſdem & totam ipſius negotii conſummationem de ſuis manibus recipere. Recipimus etiam vice ipſius ſummi Pontificis & Eccleſiæ Romanæ juramentum fidelitatis à vobis ſecundum formam in eiſdem contentam conditionibus & inferius annotatam, nec non & aliorum ſuper quibus ſecundum tenorem conditionum ipſarum Romano Pontifici & prædictæ Eccleſiæ præſtare tenemini juramenta, receptione homagii prædicto ſummo Pontifici generaliter reſervata. Omnes quoque conceſſiones Communitatum, Baroniarum, feudorum, & aliorum quorumcumque bonorum & jurium factas in prædicto Regno Siciliæ per quemdam FRIDERICUM, olim Romanorum Imperatorem, & CONRADUM, & MANFREDUM natos ejus, ipſorum Officiales, familiares, fautores, poſt depoſitionis Sententiam in ipſum Fridericum per felicis recordationis Dominum INNOCENTIUM Papam IV. promulgatam in Lugdunenſi Concilio revocamus. Conditiones autem ſunt hæ:

1. Si in veſtro & heredum veſtrorum obitu legitimum, prout ſequitur, heredem vos aut ipſos, quod abſit, non habere contigerit; regnum ipſum ad Romanam Eccleſiam, ejuſque diſpoſitionem libere revertatur. Deſcendentes autem ex vobis & veſtris heredibus Siciliæ Regibus mares & feminæ in eodem Regno ſuccedent: ſic tamen quod de Liberis duobus maribus eodem gradu per eamdem lineam concurrentibus, primogenitus, & de duabus feminis primogenita; & de mari & femina in eodem gradu ſimiliter concurrentibus, maſculus omnibus aliis præferatur. Si vero vos, quod abſit, ſine Liberis ex vobis legitime deſcendentibus mori contigerit; poſſit vobis in Regno & Terra prædictis ſuccedere duntaxat nobilis vir ALPHONSUS Comes Pictavenſis Germanus veſter. Et ſi dictus ALPHONSUS vobis non ſupervixerit, poſſit vobis ſuccedere unus ex filiis Domini LUDOVICI Illuſtri Regis Francorum, videlicet major natu poſt illum, qui ſuccedit in Regno Francorum. Et hæc gratia vel ſucceſſio tam ex parte veſtra, quam ex parte illorum erit tantummodo perſonalis: ita ſcilicet quod ad nullum filiorum vel heredum ipſius ALPHONSI, ſi Alphonſum ipſum præmori contigerit, hujuſmodi ſucceſſio extendet: ſed hujus major natu ſuccedat in regno Siciliæ & Terra prædictis; ſimiliter & nullus filiorum vel hæredum ipſius majoris natu, ſi idem major natu vobis non ſupervixerit, hujuſmodi ſucceſſionem habebit, ſed Regnum Siciliæ & Terra prædicta ad Romanam Eccleſiam, ejuſque diſpoſitionem libere devolventur. Si vero ALPHONSUM & majorem natu prædictos præmori vobis contigerit: nullus alius vobis ſive liberis ex vobis legitime deſcendentibus in eiſdem Regno & Terra ſuccedit; ſed liberum erit eidem Romanæ Eccleſiæ de ipſis Regno & Terra diſponere, juxta ſuæ beneplacitum voluntatis. Si autem prædictos ALPHONSUM & majorem natu poſt ſucceſſionem hujuſmodi, aut eorum heredes, ſine liberis ex ipſis legitime deſcendentibus mori contigerit, regnum Siciliæ & Terra prædicta ſimiliter ad eamdem Romanam Eccleſiam ejuſque diſpoſitionem libere revertentur. Sed ſi aliquem de aliis ſucceſſoribus veſtris Regem vel Reginam Siciliæ ſine legitima prole ſui corporis mori contigerit, in futurum ſuccedent eidem, ſervatis gradibus, ſi ſuperſtites fuerint, hæ perſonæ, videlicet Regis vel Reginæ ſine prole legitima ſui corporis deſcendentes, frater vel ſoror ac collaterales ſuperiores, mares & fœminæ, utpote patrui & avunculi, amitæ & materteræ, & ſurſum uſque ad quartum gradum dumtaxat, illis collateralibus, quos vos habebitis ad præſens dum vixeritis, & qui poſt obitum forſitan ex eiſdem orientur exceptis, collaterales etiam inferiores ſuccedunt ſimiliter mares & feminæ, utpote nepos & neptis ex fratre vel ſorore & inferius uſque ad eumdem tantummodo quartum gradum. Quod autem de feminabus rectæ lineæ & collateralium ſuperius eſt expreſſum, intelligendum eſt tam de nuptis, quam de innuptis, dummodo nuptæ ſint fidelibus & Romanæ Eccleſiæ devotis. Et ſicut inter eas perſonas gradus ſervari volumus, ut ſcilicet prior gradus poſteriori gradui præferatur; ſic in eodem gradu pluribus concurrentibus, priorem natu poſteriori & marem feminæ in hujuſmodi ſucceſſionibus volumus anteferri. Perſonarum autem hujuſmodi nulla ſuperſtite, regnum ipſum, ut præfertur, ad Romanam Eccleſiam & ejus diſpoſitionem libere revertatur. Quod ſi forte deficientibus maſculis, contigerit feminam innuptam in Regno ſuccedere; illa maritabitur perſonæ quæ ad ipſius Regni Regimen & defenſionem exiſtat idonea, Romani tamen Pontificis ſuper hoc conſilio requiſito. Nec nubat niſi viro Catholico, & Eccleſiæ Romanæ devoto. Et ſi contra hoc fecerit; licebit eidem Romano Pontifici contra ipſam ad privationem Regni & Terræ prædictorum, ſine figura judicii, & abſque omni juris ſolemnitate, in quacumque ætate femina ipſa conſtet, procedere, ſi hoc videbitur expedire. In Regnum vero & Terram prædictam nullus ſuccedet qui non fuerit de legitimo matrimonio procreatus.

2. Adhuc tam vos quam viri in Regno heredes Regnum & Terram prædictam nullatenus dividatis, ſed ſemper illa unus tantum ſub ipſis conditionibus in membris ac in capite ab Eccleſia Romana tenebit.

3. Vos autem, nobis recipientibus vice prædicti Romani ſummi Pontificis & Eccleſiæ Romanæ, præſtabitis ad præſens juramentum fidelitatis reſervata receptione homagii eidem ſummo Pontifici juxta ipſius mandatum, & tam vos ſibi, quam ejus ſucceſſoribus canonicè intrantibus expreſſis eorum nominibus & ipſi Eccleſiæ, quam veſtri in prædicto Regno heredes ſub propriis nominibus ligium homagium facietis, & dictum juramentum fidelitatis faciendo mentionem de præſenti Inſtrumento ſeu Litteris præſtabitis in hunc modum: *Ego* CAROLUS *Dei gratia Rex Siciliæ plenum & ligium homagium faciens Eccleſiæ Romanæ pro regno Siciliæ & tota terra quæ eſt citra Pharum uſque ad confinia terrarum ipſius Eccleſiæ, excepta Civitate Beneventana cum toto territorio & omnibus diſtrictibus & pertinentiis ſuis, ſecundum antiquos fines territorii pertinentiarum & diſtrictus Civitatis ejuſdem per Romanum Pontificem diſtinctos vel in poſterum diſtinguendos, ab hac hora in antea fidelis ero & obediens B. Petro & Domino meo Domino* CLEMENTI *Papæ IV. ſuiſque ſucceſſoribus canonice intrantibus & Sanctæ Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ: non ero in conſilio aut conſenſu vel facto, ut vitam perdant aut membrum, aut capiantur mala captione. Conſilium quod mihi credituri ſunt per ſe aut nuncios ſuos ſive per Litteras ad eorum damnum, illud pro poſſe impediam, & ſi impedire non poſſum illud eis ſignificare curabo. Papatum Romanum & regalia S. Petri, tam in Regno Siciliæ & Terra prædictis, quàm alibi exiſtentia, adjutor eis ero ad retinendum & defendendum ac recuperandum & recuperata manutendum contra omnem hominem. Univerſas & ſingulas conditiones contentas in præſenti Inſtrumento ſeu Litteris plenarie ſuper ipſarum Regni & Terræ conceſſionem confectis, & omnia & ſingula quæ continentur in eodem Inſtrumento, ſeu Litteris adimplebo & inviolabiter obſervabo, nec umquam tempore ullo veniam contra illa. Sic me Deus adjuvet & hæc ſancta Dei Evangelia.*

Hujuſmodi autem homagia vos & dicti heredes facere & juramentum fidelitatis præſtare ſecundum formam præſcriptam, ſi Romanus Pontifex in Italia fuerit, infra ſex menſes; ſi vero eum extra Italiam eſſe contigerit,

rit,

ANNO 1265. rit, infra annum, postquam Regni Dominium adepti fueritis, teneamini, & singulis ipsis successionibus & eidem Ecclesiæ Romanæ renovabitis tam ipsum homagium, quam hujusmodi juramentum. In optione autem & beneplacito erit Romanæ Ecclesiæ vos vel heredes vestros vocare ad præstandum personaliter juramentum fidelitatis & ligium homagium Romano Pontifici & eidem Ecclesiæ, dummodo ad hæc vobis locum tutum statuant & assignent; vel aliquem Cardinalem ipsius Ecclesiæ alium, qui vice Romani Pontificis juramentum juxta eamdem formam & homagium recipiat destinare, vosque prædicto Summo Pontifici & Ecclesiæ in vestris nominibus manibus junctis ad præsens vos ad hæc specialiter obligantes, & tam vos quam vestri in dicto Regno heredes præfato summo Pontifici & singulis ejus successoribus ac prædictæ Ecclesiæ, quando præstabitis hujusmodi juramentum fidelitatis, jurabitis vos ad hæc specialiter obligantes, quod numquam per vos vel alios seu quocumque modo perjurabitis, ut eligamini vel nominemini in Regem vel Imperium Romanum, vel Regem Teutoniæ, seu Dominum Lombardiæ seu Tusciæ, vel majoris partis earumdem Lombardiæ vel Tusciæ. Et si electionem vel nominationem ad Imperium vel Regnum Romanum, seu Regnum Teutoniæ, aut ad Dominium Lombardiæ vel Tusciæ, seu majoris partis earumdem de vobis celebrari contigerit; nullum hujusmodi electioni vel nominationi assensum præstabitis, nec intromittetis vos ullo modo de regimine ipsius Imperii vel Regni Romanorum, seu Regni Teutoniæ aut Lombardiæ seu Tusciæ vel majoris partis ipsarum, ad quodcumque horum nominati fueritis vel electi. Quod si vos vel aliqui vestrorum in Regno sedentium heredum eodem, procurantibus vobis aut eis ad Imperium ipsum sive ad dictum Regnum Romanorum, sive regnum Theotoniæ, aut Dominium Lombardiæ seu Tusciæ vel majoris partis earum electi vel nominati fueritis vel fuerint: si hoc verum & manifestum fuerit. aut si post talem electionem vel nominationem de Imperii, regni Romanorum seu regni Teutoniæ aut Lombardiæ seu Tusciæ seu majoris ipsarum partis regimine vos manifeste intromiseritis, vel intromiserint; eo ipso à jure regni Siciliæ & Terræ prædictæ cadatis vel cadant ex toto, ipsaque prorsus amittatis & amittant, & eadem Regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvatur. Si autem vos aut aliquis ex prædictis heredibus electioni vel nominationi factæ seu juri omnino renuncietis & renuncient, & quod de imperio seu aliquo alio præmissorum, ad quod electi seu nominati fueritis vel fuerint vos ullatenus intromittatis & intromittant, moniti infra quatuor mensium spatium post nominationem hujusmodi, tali electioni vel nominationi seu juri non renunciaveritis vel renunciaverint; vel de ipso imperio vel de aliquo præmissorum ad quod electi seu nominati fueritis, vel fuerint, vos intromiseritis, vel intromiserint quoquo modo, ex hoc sitis & sint eisdem regno Siciliæ & Terra & omni prorsus jure eorumdem privati; &, ut dictum est, eadem regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam liberè devolvatur. Si vero ad vos vel in dicto regno heredes vestros non poterit commodè talis monitio pervenire, super quo utique impedimento, videlicet quod moneri commode nequeatis vel nequeant, credetur, & stabitur assertioni Romani Pontificis, monitio publica & solemnis: ita quod si infra VI. menses post illam non renunciaveritis seu renunciaverint, aut de imperio seu de aliquo alio prædictorum ad quæ vos vel dicti heredes electi seu nominati fueritis vel fuerint, vos quolibet modo intromiseritis, vel intromiserint; ex hoc cadatis vel cadant omni jure ipsorum regni & Terræ, & regnum & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvatur. Ceterum si contigerit aliquem ex vestris heredibus, qui deberent in prædictis regno Siciliæ & Terra succedere, in Regem vel Imperium Romanorum seu in Regem Teutoniæ vel Dominum Lombardiæ seu Tusciæ sive majoris partis earum nominari seu eligi vel assumi, nullatenus possessionem eorum Regni Siciliæ & Terræ nanciscatur & habeat, nec se de illorum cura seu Dominio & regimine per se vel per alios aliquatenus intromittat, nisi prius imperio vel regno Teutonico aut Dominio Lombardiæ vel Tusciæ, seu majoris earum partis, ad quodcumque eorum electus seu nominatus fuerit vel assumtus; & omni juri sibi in illo competenti omnino renuntiet, & illorum regimen nec de jure, nec de facto illud gerens vel retinens, omnino dimittat, ipsum nullo umquam tempore resumturus: alioquin cadat ab omni successione & jure, quæ in Regno Siciliæ & Terra prædictis sibi competerent ipso facto, ita quod eadem regnum Siciliæ & Terra ad Romanam Ecclesiam ejusque dispositionem liberè devolvatur. Quod si, non extantibus masculis, femina in eisdem Regno & Terra successerit, illa Regi vel Imperatori Romanorum seu in regnum & imperium electo, aut Regi vel electo Teutoniæ aut Dominio Lombardiæ seu Tusciæ aut majoris partis earum seu electo ad earum Dominium, numquam matrimonialiter copuletur; & si contrarium fecerit, eo ipso cadat à Siciliæ regno & Terra prædictis, maneatque prorsus ipsorum jure privata, ipsis Regno & Terra Siciliæ ad eandem Ecclesiam devolutis. Si autem vos vel aliquis vestrum in Regno heredes contra hoc veneritis vel venerint, eo ipso excommunicati, & insuper labe & reatu perjurii respersi & noti existatis vel existant, In hujusmodi quoque juramento vos addetis, & tam per vos quam vestros in dicto regno heredes addetur expressè, quod nullo umquam tempore regnum seu imperium Romanorum, aut regnum Teutoniæ vel Dominium Lombardiæ, vel Tusciam, vel majorem partem ipsarum, per vos vel per alium aut alios occupabitis, capietis, vel acquiretis, aut vobis alias quolibet modo vindicaveritis; & si secus feceritis secundum præscriptam formam pœnas similes incurratis. Quod autem dicitur de majori parte Lombardiæ sive Tusciæ, intelligitur scienter; si vero ignoranter, eam ad mandatum Ecclesiæ dimittere teneamini, & si eam ad mandatum dimittatis, non incidatis in pœnam in isto articulo & in consimilibus constitutam. Si vero moniti non dimittatis, remaneat pœna prout est in hoc articulo & in similibus constituta. Quod si forte in posterum Regem Siciliæ contingat in Imperatorem eligi, postquam fuerit Regni Siciliæ possessionem adeptus, non transeat ad imperium; alioquin in pœnas incidat in hoc articulo vel aliis similibus comprehensas. Quod si regni possessione prædicti nondum habita seu obtenta, in Imperatorem electus transire voluerit ad Imperium, in manu prius Romani Pontificis, vel illius quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum filium suum successurum in regno cujuscumque fuerit ætatis emancipet, & regno renunciet, nihil juris in eo retinens clam vel palam, nec cujuslibet etiam potestatis nec ipsum filium ad servitium seu subsidium aliquod faciendum juramento vel voto, stipulatione vel pacto, sibi vel successoribus suis astringat, sicque factus filius sui juris, ab eodem Romano Pontifice vel alio destinato ab ipso protinus investiatur in Regno, ad cujus regni successionem, si forte decederet sine liberis, nullo umquam tempore Pater veniat Imperator existens. Sed si imperio & omnibus quæ pertinent ad imperium idem pater renunciare voluerit, & regno tantum esse contentus, post renunciationem hujusmodi ad illius successionem libere admittatur: & tunc ab ipso Romano Pontifice vel alio destinato ab eodem investituram recipiat Regni ejusdem. ANNO 1265.

4. Quod si dictus filius ad regnum assumtus major annis XVIII. fuerit, libere administret: sed quamdiu minor extiterit, tam ipse quam regnum ipsius in custodia Romanæ Ecclesiæ remaneat, donec ipse impleverit supradictam ætatem, fructibus & obventionibus regni, ex quibus sumtus necessarii faciendi pro ejusdem regni custodia deducantur Regi conservandis, eidem, & lucro alterius ratione ipsius custodiæ non cessuris. Quæ vero de filio dicuntur, ut ei videlicet regnum possit sub observatione præmissa à patre ad imperium transeunte dimitti, de filia etiam duximus concedendum. Et si Rex non habens filium in Imperatorem electus, ad Imperium transire voluerit, & de personis, quas supra diximus, liberis non extantibus, in regno posse succedere, aliqui superstites fuerint, quæ de filio & filia præordinavimus observentur in illis, excepto emancipationis articulo, quæ in solis ipsis procedere poterit, qui capaces emancipationis existant ratione patriæ potestatis.

5. Declaramus etiam, si illi Regi Siciliæ sine filio decedenti superstes sit filia vel mulier alia, quæ juxta prædictam formam debeat ad hujusmodi successionem admitti, quæ Imperatori dum ipse Rex viveret, fuerat desponsata vel nupta, succedat in Regno, & si Regno sibi delato Imperatori nupserit, cadat protinus ab eo, nisi vir ejus imperio prorsus renuntians, regno solummodo sit contentus, imperio autem casu repulsis filia & alia prædicta, ad personas ipsas servatis gradibus Regnum perveniat, quas prænotavimus in Regno posse succedere, si Rege præmortuo filii non superfint. In secundo autem casu Regnum ad Romanam Ecclesiam devolvatur, Regnum quoque Siciliæ & Terra prædicta imperio nullo modo subdentur, seu sibi nullo umquam

ANNO 1265. quam tempore in eadem persona quolibet modo venient, & præcise super hoc articulo, tam per pœnas spirituales, quam alias cautiones, cavebitur juxta Ecclesiæ voluntatem, quandocumque Romanus Pontifex duxerit requirendum; cum intentionis sit Romanæ Ecclesiæ, ut Regnum & Terra prædicta nullo umquam tempore imperio uniatur, ut scilicet Romanus Imperator & Siciliæ Rex existat. Quod autem circa unionem ipsorum Regni & Terræ cum imperio dicimus, hoc ipsum circa unionem Regni & Terræ cum Regno Romano, aut Regno Theutoniæ, seu cum Lombardia, seu Tuscia, seu cum majori parte ipsarum Lombardiæ vel Tusciæ intelligimus, & volumus esse dictum.

6. Pro toto vero generali censu octo millia unciarum auri ad pondus ipsius Regni in festo S. Petri, ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsi Romano Pontifici, & Romanæ Ecclesiæ annis singulis persolventur. Si vero vos vel vestri in dicto Regno heredes quocumque termino non solveritis integre ipsum censum, & expectato per duos menses terminum ipsum immediate sequentes, de illo ad plenum non satisfeceritis, eo ipso eritis excommunicationis vinculo innodati. Quod si in secundo termino infra sequentes duos menses eumdem censum sine diminutione qualibet non persolveritis, totum Regnum Siciliæ ac tota Terra prædicta erunt supposita interdicto. Si vero nec in tertio termino, nec infra duos menses proximos per plenam satisfactionem illius ejusdem census vobis duxeritis consulendum; ita ut translactis eodem termino tertio & duobus mensibus proxime sequentibus, non sit de octo millibus hujusmodi prædicti termini ipsi Ecclesiæ integrè satisfactum; ab ipsis Regno & Terra ipsorumque jure cadatis ex toto, & Regnum ipsum & Terra ad Romanam Ecclesiam integre & libere revertatur. Si autem de censu octo millium unciarum hujusmodi prædicti termini inter dictos tertium terminum & sequentes duos menses plenarie satisfeceritis, nihilominus semper pro singulis octo millibus unciarum singulorum terminorum, si solummodo in eorum solutione cessaveritis, vel ipsas non solveritis, pœnas similes incurretis, salvis aliis pœnis & processibus, quæ vel qui de jure inferri vel haberi poterunt per Romanum Pontificem in hoc casu.

7. In quolibet etiam triennio dabitis vos & vestri in dicto Regno heredes Romano Pontifici unum palefridum album, pulcrum & bonum in recognitionem veri Dominii eorumdem Regni & Terræ.

8. Adhuc priusquam prædictum Regnum vel tantum de ipso acquisiveritis, vel adhibueritis, quod etiamsi aliquæ ipsius Regni Civitates vel munitiones aut aliqua alia loca adhuc vobis rebellia fuerint, reputemini & possitis ipsius Regni Rex vel Dominus reputari, solvetis Romanæ Ecclesiæ quinquaginta millia marcharum sterlingorum per infrascriptos terminos, scilicet quod infra sex menses postquam dictum Regnum acquisiveritis, prout dictum est, solvetis eidem Ecclesiæ x. millia marcharum sterlingorum, & infra singulos sex menses successive sequentes solvetis singula x. millia, donec tota prædicta quinquaginta millium summa fuerit integrè persoluta. Quod si vos in hujusmodi terminis illa non solveritis; liberum erit Romano Pontifici contra vos pro singulis terminis ad pœnas spirituales procedere, prout sibi videbitur expedire. Quia, vero sicut in Tractatu negotii actum extitit, tempore quo esset tractatus sive negotium consummandum, Dominus Papa petitionem super remittendis vobis eisdem x. millibus marcharum factam crederet ex parte saltem aliqua, de qua vos teneri sibi ad gratiam deberetis, nolimus quod per præfixionem hujusmodi aliquod in hoc vobis faciet, vobis per gratiam de prædicta summa x. millium marcharum deducatur.

9. Quandocumque autem Romanus Pontifex qui pro tempore fuerit, asseruerit, vel dixerit Romanam Ecclesiam indigere, ita quod super indigentia hujusmodi ipsius Romani Pontificis simplici verbo stetur, vos vel vestri in dicto Regno heredes, requisiti ab eo in Urbem, in Campaniam, in Maritimam, in Patrimonium B. Petri, Tusciam, Ducatum Spoletanum, Marchiam Anconitanam, & in præmissam Civitatem Beneventanam, ac ejus territorium & pertinentias quæ remanebunt Ecclesiæ, & omnes Terras alias ipsius Ecclesiæ per Italiam trecentos milites equis & armis bene & decenter munitos & paratos, ita quod unusquisque ipsorum habeat quatuor equitaturas vel tres ad minus in Ecclesiæ prædictæ obsequium & subsidium transmittetis, per tres menses integros in vestris vel dictorum in Regno heredum sumtibus & stipendiis semel tantum in anno in servitio ejusdem Ecclesiæ maturaturos, mensibus ipsis à die quo iidem milites Terram vestri Dominii vel fines vestri districtus egressi fuerint, per vulgatas dietas & solitas computandis. Quod si maluerit Ecclesia eadem ingruenti necessitate, qua stetur verbo Romani Pontificis, ut dictum est, navali in mari exercitu prædicti milites, debita taxatione & recompensatione præhabita, in navale stolium commutetur. ANNO 1265.

10. Verum prædicta Civitas Beneventana, quam hactenus Romana Ecclesia sibi retinuit, & in suum Dominium & Dominium cum omnibus juribus & pertinentiis reservavit, & totum tenementum Civitatis ejusdem cum finibus ejus antiquis, quos Romanus Pontifex quandocumque semel, cum sibi placuerit, bona fide distinguet, eidem Ecclesiæ & in ejus proprietate libere remanebit, nullo jure nobis, vel cujuscumque cuicumque alii de Regno prædicto seu quolibet reservato. Distinctioni quoque per Romanum Pontificem semel faciendæ, ut dictum est, stabitis absque contradictione seu refragatione quacumque, prout ipsa distinctio per Apostolicas Litteras apparebit.

11. Pro prædicta quoque Civitate Beneventana hac vice reficienda per Beneventanos, exponetis per septennium pro lignaminibus omnia nemora ipsorum Regni & Terræ, & omnem materiam ad ædificia opportuna, puta lapides, avenam quæ Puteolana vocatur, cæmentum & similia, sine præjudicio juris singularum personarum ad unam dietam prope Beneventum.

12. Præstabitis etiam ipsis securitatem per totum Regnum & Terram prædictam, nisi in terra vestra de novo delinquant, propter quod ad vos de jure justitia pertinebit.

13. Privilegia insuper dictæ Civitatis à Regibus & Principibus concessa illibata servabitis. Omnia statuta per FRIDERICUM olim Romanum Imperatorem, seu quoscumque alios Reges Siciliæ facta contra libertatem Civitatis ejusdem revocabitis in omnibus, & per omnia quæ libertatis fuerint ceteris regnicolis, purificabitis illa, nec aliqua Statuta seu aliquas Leges condetis inposterum, per quæ dictæ Civitati directe vel indirecte possit præjudicium generari, ac pro Apostolicæ Sedis & B. Bartholomæi patroni Civitatis ejusdem reverentia, fidancias ab omnibus remitti facietis & remittetis eisdem. Fidantiarum autem remissio est concessio libertatis, ut Cives Beneventani possint libere proprias vineas & Terras excolere, ipsarumque fruges & fructum colligere, & easdem vineas ac Terram vendere, & de ipsis pro sua voluntate disponere sine aliqua exactione vel munere vel etiam datione. Vos autem & vestri in Regno Siciliæ heredes in dicta Civitate ac ejus territorio & pertinentiis quæ remanebunt in Ecclesia vel Urbe, seu Campania vel Maritima, seu in Ducatu Spoletano aut Marchia Anconitana, aut in Patrimonio B. Petri in Tuscia sive aliquibuscumque Terris aut Dominiis, sive feudis ipsius Ecclesiæ ubilibet constitutis, ex successione vel legato aut conditione sive donatione, aut alio quocumque jure, vel titulo, seu contractu, nihil umquam vobis acquiretis vel vindicabitis, seu poteritis acquirere vel quolibet modo vindicare; & nihil umquam recipietis, habebitis, & retinebitis: seu poteritis recipere, habere vel retinere, ac nullam Potestariam, Capitaneam vel Rectoriam; nullum alium honorem, dignitatem, seu potestatem senatoriam, aliam administrationem vel commendam, nec quodcumque officium recipietis, seu recipere poteritis, habebitis, vel retinebitis, seu habere vel retinere poteritis in eisdem. Hoc autem intelligimus de illis heredibus vestris qui vobis in eodem Siciliæ Regno succedent. Nolumus enim quod delictum vobis in Comitatibus & aliis Terris vestris in pœnam heredis, qui est vobis successurus in Regno aliquatenus extendatur. Ne vero hujusmodi alii heredes vestri contra ea, quæ continentur in isto Articulo, forsan aliquo tempore venire præsumant, acquirendo vel vindicando, aut recipiendo, vel habendo seu retinendo aliquid in Terris in Articulo ipso expressis, vel recipiendo, habendo, seu retinendo in eisdem Terris Potestariam seu Capitaniam, vel aliquid aliud de his quæ articulo continentur eodem, sic semper hoc duximus concedendum, ut videlicet nulli etiam hujusmodi aliorum heredum vestrorum nullo umquam tempore liceat sibi quicquam in eisdem Terris acquirere vel vindicare, recipere, habere vel retinere Potestariam, sive Capitaniam vel Rectoriam aut aliquid aliud ex his quæ, prout dic-

ANNO 1265. dictum est, in eodem Articulo plenius exprimuntur. Quicumque autem ipsorum secus præsumserit, eo ipso excommunicatus existat, nec ipse, nec ejus posteri in perpetuum possint in eodem Regno succedere, si eis in casu aliquo hujusmodi successio devolveretur; sed ab illo repellatur omnino, & nihilominus qui hujusmodi Regni gubernacula possidet, Romano Pontifici contra eum potenter assistere teneatur. Si vero vos vel vestri in Regno heredes prædictam Beneventanam Civitatem, Territorium, vel pertinentias ejus, quæ remanebunt Ecclesiæ, vel aliquam partem earum, aut Campaniam, aut Maritimam, seu Urbem aut Ducatum Spoletanum, vel Marchiam Anconitanam, sive Patrimonium B. Petri in Tuscia, aut alias quascumque Terras Romanæ Ecclesiæ ubilibet constitutas occupaveritis, vel occupari feceritis, aut molestari; & postquam super hoc à Romano Pontifice moniti vel requisiti fueritis, vel commode moneri aut requiri nequiveritis juxta ipsius Romani Pontificis assertionem vel dictum, postquam de hoc tempore publice aut solemniter vos monuerit infra tres menses non restitueritis integre omnia occupata, eo ipso ab ejusdem Regni Siciliæ & Terræ jure cadatis totaliter, ipsaque Regnum & Terram prorsus amittatis, & hæc ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur.

Quod si etiam restitueritis occupata, nihilominus ad plenum de universis injuriis & damnis illatis ad mandatum ejusdem Romani Pontificis satisfacere teneamini, alii quoque heredes vestri, videlicet qui vobis non succedent in Regno, occupare vel facere occupari easdem Terras Romanæ Ecclesiæ, vel molestare & molestari facere super illis eamdem Ecclesiam non attentent. Illi vero qui secus attentaverint, præmissas pœnas, ut videlicet eo ipso sint excommunicati, & tam ipsi quam eorum posteritas in perpetuum ad successionem prædicti Regni, si aliquando forte casu ejusdem successio devolvetur ad illas, nullatenus admittantur, incurrant; & Rex Siciliæ qui tunc erit, teneatur assistere Romano Pontifici contra ipsos, prout superius est expressum.

14. Sane omnibus Ecclesiis tam Cathedralibus quàm aliis Regularibus & quibuslibet Religiosis, sæcularibus necnon omnibus Prælatis & Clericis, ac universis personis Ecclesiasticis, sæcularibus & regularibus, & quibuslibet Religionis locis plenarie dimittentur & restituentur integre omnia bona eorum immobilia à quibuscumque ablata vel occupata sint, & per quoscumque detineantur. Mobilia vero quæ extant & poterunt inveniri simili modo restituentur eisdem. Hæc autem restitutio fiet absque contradictione vel difficultate qualibet, sicut nancisceminì prædictorum Regni Siciliæ & Terræ possessionem, hoc modo, scilicet quod statim in illa parte ipsorum Regni & Terræ quæ vobis obediet restitutio ipsa fiet, ipsaque successive consummabitur, sicut eadem Regnum & Terra habebuntur. Ne autem super his rebus restituendis ingeri possit aliqua difficultas, deputabuntur à Romano Pontifice aliqui juris discreti, ad quorum mandatum & arbitrium jurium & rerum immobilium & mobilium quæ extant restitutio plenè fiat: ita quod de his de quorum Dominio vel proprietate seu possessione notorium fuerit, ad eorum mandatum & arbitrium mox reddentur. In dubiis vero per ipsos de plano & absque strepitu judicii veritas diligentius inquiretur. Sufficit enim vocari Cam. seu Bailium, in cujus Jurisdictione vel Ballivia seu Territorio bona, de quibus agetur, consistant, ad videndum jurare testes, qui in hujusmodi inquisitione deponent.

15. Omnes insuper Ecclesiæ tam Cathedrales quam aliæ Regulares & Sæculares, nec non & omnes Prælati & Clerici, & omnes personæ Ecclesiasticæ Seculares & Religiosæ, & quæcumque religionis loca cum omnibus bonis suis in electionibus, postulationibus, nominationibus, provisionibus & omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem sive in electione vel post, assensus vel consilium aliquatenus requiretur. Quam utique libertatem vos & vestri in prædicto Regno heredes semper manutenebitis & conservabitis & manuteneri facietis quod in omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem sive in electione vel post regius assensus vel consilium aliquatenus requiretur. Quam utique libertatem vos & vestri in prædicto Regno heredes semper manutenebitis & manuteneri facietis ab omnibus Subditis vestris, dictæque Ecclesiæ ac personæ utentur libere omnibus bonis & juribus suis, salvo vobis & vestris in Regno heredibus jure patronatus in Ecclesiis in tantum quantum vel antiqui Reges Siciliæ hujusmodi jus patronatus in ipsis Ecclesiis habuerint. ANNO 1265.

16. Omnes etiam causæ ad Forum Ecclesiasticum pertinentes libere & absque ullo impedimento agitabuntur, tractabuntur & ventilabuntur coram ordinariis & aliis Ecclesiasticis Judicibus, & terminabuntur per eos. Et si ad Sedem Apostolicam super hujusmodi causis appellari contigerit, tam appellantes quam appellati ad eamdem venire Sedem pro appellationum exequutionibus libere & absque aliqua inhibitione permittantur.

17. Sacramenta vero fidelitatis præstabuntur secundum antiquam & rationabilem consuetudinem, prout Canonica Statuta permittunt, ab illis Ecclesiarum Prælatis, quorum prædecessores antiquis illa Siciliæ Regibus præstiterunt. Ab illis autem Prælatis Ecclesiasticis, qui temporalia sive regalia bona tenent, si qui tamen sunt, qui hujusmodi bona tenent à Domino Rege vel aliis Dominis temporalibus, & qui hujusmodi ratione bonorum ab antiquo consueverunt Regibus & ipsis Dominis temporalibus servitia exhibere, hujusmodi honesta & antiqua servitia eis secundum rationabilem & antiquam consuetudinem, & sicut antiqua patiuntur canonica Statuta impendantur, salva semper circa Ecclesias Cathedrales & alias Regulares & Seculares ac personas & loca Ecclesiastica, tam in faciendis provisionibus & electionibus confirmandis, quam in omnibus quibuscumque aliis, Romani Pontificis & Ecclesiæ Romanæ jurisdictionibus ac auctoritate plenaria & libera potestate. Revocabitis quoque omnes Constitutiones seu Leges per dictum FRIDERICUM vel per Reges Siciliæ, seu per CONRADUM ipsius Friderici filium, aut MANFREDUM Principem Tarentinum, qui de facto retinet ipsum regnum occupatum, editas, contra Ecclesiasticam Libertatem, nec Statuta vel conditiones aliquas edetis, aut etiam promulgabitis, per quæ Juri aut Ecclesiasticæ Libertati derogetis.

18. Promittetis etiam quod nullus Clericus vel persona Ecclesiastica eorumdem Regni & Terræ in civili vel criminali causa convenietur coram Judice sæculari, nisi super feudis judicio petitorio conveniatur civiliter, sed omnes personæ Ecclesiasticæ omnimodè erunt liberæ, & in nullo Regi vel Principi subjacebunt.

19. Nullas insuper tallias vel collectas imponetis Ecclesiis, Monasteriis, Clericis & nostris Ecclesiis vel rebus eorum, & in Ecclesiis vacantibus, vos vel vestri in Regno heredes nulla habebitis regalia, nullosque fructus, redditus & proventus, nullas obventiones, ac nulla prorsus alia percipietis ex iisdem, custodia earumdem Ecclesiarum interim libere remanente penes personas Ecclesiasticas juxta Canonicas Sanctiones.

20. Comites vero, Barones, Milites, & universi homines totius Regni & Terræ prædictæ vivent in ea libertate, & habebunt illas immunitates, illaque Privilegia, ipsisque gaudebunt, quas & quæ tempore claræ memoriæ GUILLELMI II. Siciliæ Regis, & aliis antiquis temporibus habuerunt.

21. Omnes exsules Regni Siciliæ & Terræ prædictæ, cujuscumque conditionis existant, ad mandatum Ecclesiæ reducantur in Regnum & prædictam Terram. Ipsisque de bonis & juribus eis debitis restitutio plena fiet, in hujusmodi autem restitutione secundum prædictam formam in capite de bonis Ecclesiasticis tuendis contentam tam in notoriis quam in dubiis procedetur; omnesque captivos & obsides, qui tenentur in Regno & Terra prædictis, Romanos regnicolas, & alios de Terra Ecclesiæ, Tuscos & Lombardos & illos de Marchia Tarvisina bona fide restituetis libertati pro posse.

22. Heredibus vero quondam RICHARDI Comitis Sorani germani felicis recordationis INNOCENTII Papæ IV. jus quod in Comitatu Sorano & aliis Ecclesiæ Romanæ fidelibus illud in aliis Comitatibus & bonis, si qua eis in Regno & Terra prædictis à Regibus & Principibus concessa obtinent, erit salvum, nec per præsentem ipsorum Regni & Terræ cessionem Comitatuum sic concessorum eorumdem cuique ad proprietatem seu possessionem præjudicium generetur, regio in his omnibus jure salvo.

23. Nullam etiam confœderationem vel pactionem, seu societatem cum aliquo Imperatore, vel Rege, vel Principe, seu Barone Saraceno, Christiano, vel Græco, aut cum aliqua Provincia seu Civitate aut Communitate vel loco aliquo scienter contra Romanam Ecclesiam, vel in damnum Ecclesiæ facietis; & si feceritis ignoranter, teneamini ad mandatum Ecclesiæ revocare.

24. Habeatis autem mille ad minus Ultramontanorum

ANNO 1265.

rum militum comitivam: quorum quilibet equitaturas quatuor secum habebit. Habebitis etiam trecentos balistarios & tot alios bellatores, quot ad prosecutionem negotii fidei sufficere videtur, & usque ad annum à præsenti die computandum sic muniti cum tota vestra hujusmodi comitativa esse teneamini, & sitis extra fines Comitatus Provinciæ versus Italiam vel in Italia; & ex tunc infra tres menses immediate sequentes esse teneamini, & sitis in Terris contiguis Regno Siciliæ, nisi forsitan in Italia hostium obstaculo impediamini vel occursu, quorum impugnationem & debellationem quamdiu taliter muniti perseveranter institeritis, intelligamini negotium prosequi, nec vobis tempus prædictum trium mensium currat. Quod si vos sic muniti usque ad hujusmodi annum non fueritis extra fines prædicti Comitatus; vel si infra eosdem tres menses tali non præpediti obstaculo non fueritis in Terris eisdem Siciliæ Regno conterminis cum comitiva hujusmodi constituti, vel in quocumque casu prosecutionem negotii opportunam non impendentibus operam in eisdem Terris conterminis dicto Regno infra ipsos tres menses non fueritis sic muniti, liberum erit Romano Pontifici ac in potestate remanebit ipsius, dicere, pronunciare, vel proferre in scriptis vel sine scriptis, de consilio vel sine consilio fratrum, vobis aut alio etiam quocumque cujus forsitan interesset non vocatis, & absque omni juris solemnitate, collationem, concessionem, investituram, vobis & heredibus vestris de Regno & Terra prædictis factas, vacuas omnino esse, nullumque robur vel valorem habere, ac eas revocare, cassare, irritare, ac ipsas cassas & irritas nunciare.

25. Liberum quoque erit eidem Romano Pontifici hoc idem facere, si, quod absit, vel longa præpediti valetudine vel morte præventi dictum negotium juxta eamdem formam non assumpseritis, vel assumptum non fueritis prosecuti, nisi tanta persona & tam idonea juxta formam eamdem vices vestras vel vestrorum heredum in hac parte suppleverit, quæ merito ad hoc sufficere & possit & debeat à Romana Ecclesia reputari. Quod si forte vos aliquo impedimento fueritis irretiti, & hoc significaveritis Romano Pontifici, in potestate remanebit ipsius dicere, pronunciare & approbare & proferre juxta formam in capitulo ipso contentam collationem, concessionem & investituram hujusmodi vobis & heredibus vestris factas de Regno & Terra prædictis vacuas omnino esse, nullumque valorem & robur habere ac eas revocare, cassare & irritare, & ipsas cassas & irritas nunciare, vel talem personam & tam idoneam assumere vel admittere ad dictum negotium, quæ merito ab ipso sufficiens reputetur. Deinde omnes præmissas conditiones, quæ in persona vestra apponuntur, circa vestros etiam in dicto Regno heredes & successores intelligimus & volumus esse dictas, salvis omnibus quæ circa alios heredes ordinata consistunt, prout superius est expressum.

26. Vos etiam dabitis privilegium vestrum Domino Papæ ac Romanæ Ecclesiæ, ac bulla aurea bullatum, in quo proprio juramento fatebimini & cognoscetis expressè Regnum Siciliæ & totam Terram quæ est citra Pharum usque ad confinia Terrarum Romanæ Ecclesiæ, excepta Civitate Beneventana cum territorio & pertinentiis ejus, quæ Ecclesiæ remanebit eidem, ex sola gratia & mera liberalitate Sedis Apostolicæ vobis vestrisque heredibus de novo fore concessa, vosque recepisse ac tenere Regnum & Terram hujusmodi a dicta Romana Ecclesia sub pactis & conditionibus supradictis. Ut autem prædicti negotii consummatio, & hæc nostra collatio, concessio & investitura, ac revocatio, ac alia præmissa illibata perpetuo maneant & inconcussam semper obtineant firmitatem, præsens Instrumentum, seu præsentes Litteras Sigillorum nostrorum munimine roboratas vobis duximus concedendas. Actum Romæ apud Lateranum in basilica S. Salvatoris, quæ appellatur Constantinaria, ante sacratissimum altare ipsius Basilicæ IV. calendas Julii anno Domini MCCLXV. Pontificatus vero prædicti CLEMENTIS Papæ IV. anno primo. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Perusii per manum Magistri Michaëlis de Tholosa S. R. E. Vice-Cancellarii II. nonas Novembris indictione nona, Incarnationis Dominicæ MCCLXV. Pontificatus vero Domini Clementis Papæ IV. anno primo.

ANNO 1266. 29. Nov.

CXXXIX.

Instrumentnm publicum de Investiturâ Syndicis & Hominibus Civitatis Hypporegiæ *factâ per* GUILLELMUM *Marchionem* Montisferrati *de bonis ipsorum illi anteà certis conditionibus donatis. Actum in Castro Clevaxii die Lunæ 2. exeuntis Novembris Anno 1266. Indictione IX.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantouë.]

ANno Dominicæ Nativitatis millesimo ducentesimo sexagesimo sexto Indictione Nona die Lunæ secundo exeuntis Mensis Novembtis. In Nomine Domini Nostri Jesu Christi Amen. Cum Comune & Homines Hypporigiæ contulissent in Dominum Guilielmum Illustrem Marchionem Montisferrati pro se & ejus heredibus Contile, & Jurisdictionem, merum ac mixtum Imperium Civitatis ejusdem, & districtus, sive ipsi Civitati competentes, & competitura, & pacem, & guerram, exercitus, & Cavalcatas in Hypporigia, & hominibus Hypporigiæ, & districtus, & eis pertinentibus, & subjectis auctoritatem imponendi Potestates, & Rectores in ipsa Civitate, & districtu, dando eisdem pro Salario singulis annis libras ducentas Astensium Planorum & contulissent eidem Domino Marchioni pro se & heredibus ejus Pedagia, gabellam, bamna, pœnas & mutas datas, sive judicaturas, & alios proventus, Castra etiam, & res omnes, & jura Comuni prædicto, & eidem Civitati pertinentes, & pertinentia quoquomodo & homines dictæ Civitatis eidem Domino Marchioni fecissent homagium pro se, & heredibus, & de rebus suis, hominibus, & juribus universaliter, & singulariter eidem Domino Marchioni donationes, & concessiones fecissent. Ecce quod Domini Martinus de Prato, Petrus de S. Andrea, Jacobus Lege Maredonius de Solerio, ac Ugonus de Sollaco, & Jacobus Perlottus Syndici Communis & Hominum Hypporigiæ, ut apparet per Cartam attestatam factam per me Ottinum de Guatacio Notarium publicum infrascriptum sub prædicta Incarnatione, & Indictione die Martis octavo exeuntis Mensis Novembris, vice, & nomine dicti Comunis, & nomine proprio ac omnium & singulorum dictæ Civitatis, & districtus ejusdem confitentes omnia, & singula prædicta vera esse eorum proprio nomine, & dicti Comunis, & spontanea voluntate laudaverunt, approbaverunt; concesserunt, ac ratificaverunt omnia prædicta, & singula eorum proprio nomine & dicti Comunis, & prædictorum omnium, & singulorum Civitatis ejusdem, & districtus, & supplicaverunt eidem Domino Marchioni nominibus antedictis, quod dignaretur homagium, ad fidelitatem, & Vassalagium reducere, & sibi hoc est ipsi Domino Marchioni pro se, & hæredibus suis integraliter, & in solidum concessis & re pœnis, & muctis, & bamnis homicidiorum, ferutarum, Incendiorum, & furtorum, ac rapinarum, & injuriarum illatarum, vel in Potestates, seu Rectores dictæ Civitatis, & districtus, & etiam in Milites & Judices & familiam eorundem medietatem aliarum pœnarum, Muctarum, seu Bamnorum, datarum, sive judicaturarum, & medietatem Pedagiorum, & Gabellæ eidem Domino Marchioni concessarum a Comuni jam dicto eisdem Sindicis nomine dicti Comunis & ipsi Comuni concedere debeat in Fendum gentile, salvo tamen quod Dominus Marchio redditus ipsius gabellæ habeat integraliter hinc ad annum & res omnes singularium hominum eidem Domino Marchioni donatas seu concessas eisdem donatoribus infendare, & in feudus gentile concedere dignaretur, sine supradictis Sindicis eorum nomine, & nomine prædictorum, ita tamen quod liceat eisdem singularibus hominibus de Hypporigia, & districtu res prædictas, quas petunt sibi in feudum concedi, ut possint vendere, donare, & alienare, tam inter vivos, quam in ultimis voluntatibus salvo jure Domini Marchionis, & heredum ipsius, videlicet in personas dicti loci, & districtus, seu in aliis subjectis Domino Marchioni, quæ personæ eodem modo easdem res tenere debeant in feudum ab ipso Domino Marchione, & de ipsis eidem fidelitatem facere cum placeat eidem Marchioni, & quod eis prædicto nomine concedatur, quod prædicti homines de Hypporigia, & districtus possint donare, & legare pro animabus ipsorum, & remedio peccatorum suorum usque ad tertiam par-

ANNO 1266.

partem libere, & si forte ultra donarent vel legarent & videretur Domino Marchioni, quod esset in fraudem, quod Dominus Marchio revocare possit, & infringere id, quod ultra donatum, vel relictum esset, nisi donatarius vel legatarius probare posset, quod bona fide facta fuisset dicta Donatio, vel Legatum, & quod dictus Dominus Dominus Marchio concedat, quod sicut Masculi succedunt in feudis, sic & Mulieres succedere possint sicut fit in Allodiis, & consuevit fieri, etiam Masculis existentibus, & quod possint facere Statuta ad eorum voluntatem, super quibus Potestates, & Rectores jurare debeant, & ea observare, salvis semper præceptis omnibus, & voluntatibus Domini Marchionis, contra ejus præcepta & voluntatem non valeant aliqua Statuta. Qua petitione seu supplicatione facta Domino Marchioni memorati Sindici nomine dicti Communis, & prædictorum omnium, & singulorum iterato resignarunt prout melius potuerunt in manibus Domini Marchionis omnia prædicta bona, & jura tam Comunis, quam singulorum hominum, & in ipsum Dominum Marchionem penitus transtulerunt, quoad Dominium, & possessionem, & quasi, cedentes sibi omnia jura sua, & dicti Comunis, & hominum singulorum ex causa donationis, & concessionis prædictæ & præsentis, & pro bono, & utilitate, & deffensione Civitatis Hypporigiæ & districtus, & hominum prædictorum, & dicti Comunis se se & ipsum Comune, & homines singulares prædicta omnia & singula nomine dicti Domini Marchionis possidere, & quasi possidere, Qui Dominus Marchio volens dictis Sindicis nomine dicti Comunis, & proprio ac etiam nomine singulorum Civitatis ejusdem, & districtus facere gratiam spetialem, concessit prædicta in omnibus, & per omnia secundum formam dictæ petitionis, seu petitionum, quam diu dicti Sindici, & Comune, & homines dictæ Civitatis, & districtus eidem Domino Marchioni, & ejus heredibus fideles extiterint, & observaverint omnia, & singula supradicta, & omnia & singula eidem Domino Marchioni concessa secundum prædicta, & secundum tenorem Instrumenti scripti seu abreviati manu Maynfredi cui dicitur Macarius Notarius eodem Anno, & Indictione die Veneris decimo Octavo Mensis Junii, salva tamen gratia & concessione inferius & superius concessis. Unde facta solemni rassignatione, & translatione plenissima in ipsum Dominum Marchionem de omnibus bonis, tam Comunis quam singulorum hominum & possessiones ipsorum, & quasi, dictus Dominus Marchio eosdem Sindicos, ut supra eorum nominibus, & dicti Comunis, & prædictorum de omnibus prædictis secundum formam petitionum gentiliter, & in gentile feudum investivit per se, & heredes suos, & dictum Homaggium ad Vassalaggium, seu fidelitatem reduxit, & qui Sindici eorum nominibus & prædictorum omnium, & singulorum & suorum heredum receperunt in feudum gentile in Masculos, & fœminas prædicta a prædicto Domino Marchione donata ipsi Domino Marchioni ab ipsis omnibus singularibus personis, & medietatem pænarum sive mutarum infrascriptarum, & bamnorum, & datarum, seu judicaturarum, pedagiorum, & gabellæ nomine dicti Comunis concessam, seu petitam ab ipso Domino Marchione nomine dicti Comunis in gentile feudum receperunt. Salvis eisdem Domino Marchioni Castris, & ceteris omnibus aliis, & singulis a Comuni prædicto, & hominibus collatis, & donatis prædicto Domino Marchioni, vel ab eo acquisitis. Confitentes, & protestantes dicti Sindici nomine dicti Comunis, & omnium & singulorum prædicti loci, & districtus, quod Comune, & homines Hypporigiæ concesserunt ipsi Domino Marchioni, & adhuc de novo concedunt jus facienda Castra, & Fortalitias, & munitiones in Civitate Hypporigiæ, & districtu ad suam voluntatem ubicunque voluerit, & licet alias concesserint, & in prædictum Dominum Marchionem contulerint Castrum Francum, & Villam, iterum dictum Castrum cum Villa, & hominibus, & plena Jurisdictione, & imperio, & territorio, & ceteris juribus eidem Comuni pertinentibus integraliter cum fodris, bamnis, & ceteris exactionibus, salvis futis, & debitis redditibus hominum Hypporigiæ & habitantium in Hypporigia, quos & quæ possint habere, & percipere sicut consueverunt, salvis prædictis pactis, & concessionibus. De debitis vero & obligationibus, & delictis civilibus, & criminalibus ordinariis, & extraordinariis reddatur & fiat jus sub Potestate Hypporigiæ vel Castellano dicti Castri, videlicet ibi, ubi factus fuisset contractus vel obligatio, seu crimen commissum, & hoc tam de præteritis, quam futuris. Hoc salvo addito expresse de comuni voluntate, quod non liceat dicto Comuni Hypporigiæ, vel hominibus dicti loci, vel districtus facere juram, conspirationem, pacem seu guerram, vel amicitiam cum aliquo Comuni, vel Universitate, Comite, vel Barone, vel Clerico seu Laico sine voluntate expressa dicti Domini Marchionis, vel ejus heredum. Promittentes nominibus, quibus supra, per se, & suos hæredes prædicto Domino Marchioni pro se & ejus heredibus stipulanti sub pæna totius feudi, & damnorum, & expensarum & interesse restitutione, & sub obligatione bonorum suorum attendere & observare integraliter omnia & singula suprascripta, & omnia, & singula, quæ continentur Instrumento superius nominato, salva tamen gratia, & concessione in præsenti Instrumento concessis, ipsa gratia præscripta non observantibus prædicta non prosit, sed observantibus, prosit. Et promiserunt eidem Domino Marchioni sub obligatione prædicta quod erunt fideles eidem Domino Marchioni, & ejus heredibus in perpetuum sicut boni Vassali Domino suo tam ipsi quam sui heredes, & quod attendent, & observabunt omnia, & singula, quæ in sacramento fidelitatis continentur, quæ si non facerent, vel contravenirent in toto, vel in parte confitentur dicti Sindici illos, qui contrafacerent, vel non observarent, esse proditores, atque perjuros, & infideles & eos obligant tanquam perjuros, & proditores, atque infideles & Deum, & Beatam Virginem Mariam, & omnes Sanctos, & Sanctas, & virtutes Dei ponunt in auxilium Domini Marchionis & in damnum & detrimentum ipsorum non observantium tam animarum quam corporum. Concedentes eidem Domino Marchioni pro se, & ejus heredibus, quod ipse pro se & ejus homines amicos & fideles illos capere possit, & punire in personis & rebus, ubicumque voluerit tamquam suos proditores, & malos homines ad quæ omnia se se, & Comune Hypporigiæ & personas prædictas, & bona ipsi Domino Marchioni spetialiter obligaverunt. Renuntiando conditioni sine causa & ex injusta causa, & doli, & in factum, & Legi dicenti donationem non valere sine insinuatione ultra quingentos aureos sive soldos, & ne possint dicere hunc Contractum ipso jure fore nullum, & beneficium in integrum restitutionis, & omni Juri, & Legi scriptæ, vel non scriptæ & Consuetudini pro eis introductis: promittentes per stipulationem nomine dicti Comunis, & Hominum Hypporigiæ & districtus prædicto Domino Marchioni, ut hæc omnia, & singula facient, & curabunt cum effectu iterum concedi, & confirmari per totam credentiam majorem & contionem Comunis Hypporigiæ & etiam de ore ad os, & per singulas domos omnium, & singulorum de Hypporigia ad voluntatem Domini Marchionis, & quod ea jurabunt, & jurari facient per Sta. Dei Evangelia, & firmabunt, prout firmare poterunt ad consilium unius, vel plurium sapientum electorum ab ipso Domino Marchione, & teneatur Comune Hypporigiæ facere, & jurare, & renovare fidelitatem prædicto Domino Marchioni ad voluntatem & præceptum ipsius Domini Marchionis, quotiescunque sibi placuerit, & ejus heredibus. Qui Dominus Marchio promisit dictis Sindicis eorum, & prædictorum nomine personas dictæ Civitatis & districtus, & eorum feudum prædictum deffendere ab omni persona, & personis, Comuni, & Universitate pro toto suo posse, & sub obligatione bonorum suorum & de juribus prædictis superius declaratis secundum tenorem dictarum petitionum datis, seu concessis per dictum Dominum Marchionem. Ipse Dominus Marchio cum baculo uno, quem suis manibus tenebat investivit dictos Sindicos eorum, & prædictorum nomine gentiliter, & per gentile feudum & ipsi Sindici incontinenti eorum nomine, & nomine dicti Comunis ipsi Domino Marchioni fidelitatem jurarunt, & promiserunt attendere, & observare omnia & singula quæ in sacramento fidelitatis continentur, & omnia alia prædicta. Et de prædictis dictus Dominus Marchio, & dicti Sindici eorum, & prædictorum nomine præceperunt mihi Ottino de Guatacio Civi Hypporigiensi publico infrascripto, & Maynfredo cui dicitur Macarius Notarius fieri unum, & plura Instrumenta unius tenoris, Actum in Castro Clevaxii. Interfuerunt testes Dominus Guilielmus Archidiaconus Hypporigiensis Dominus Gradius de Riparia, Dominus Sidonius, & Dominus Bonifatius de Sto. Georgio, Dominus Arducio de Fronte, Dominus Bastardius de Monteferrato, Frater Agnelinus, & Frater Homarius de Ordine Fratrum Minorum. Dominus Bergontius de Sto. Nazaro, Dominus Rosinus Bagarius, Dominus Raynaldus de Sto. Sebastiano, Dominus Obertus de Platea de Asti Judex, Dominus Otto Pelizonus de Taur. Judex, Dominus Ghirardus Mos-

ANNO 1266.

ANNO 1266. Moscardus Judex, Dominus Monacus de Pinarolio Judex, Dominus Beterinius de Conmentina, Dominus Fredericus de Pontonibus Judex. Johannes de Fronte, Guerinus de Gattinaria, Magister Petrus Phisicus, qui habitat in Clivaxio, Raymondinus de Candia, Jacobus Caliandus, Ant. Kairaschus Johanninus de Gignosa de Hypporigia, & Bonellus Johannes de Hypporigia, & alii plures.

L. H. T. Ego Ottinus Notarius Civis Hypporigiæ, quondam Domini Bonifatii Guatacii, prædictis interfui & rogatus hanc Cartam tradidi, & scripsi sicut superius continetur.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 27. Junii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 28. Junii. 1720.

CXL.

1267. 4. Juin. *Literæ* CLEMENTIS *Papæ IV. ad* CAROLUM *Siciliæ Regem, quo, solio Cæsareo vacanti, eum Vicarium Imperii in partibus Tusciæ constituit. Datum Viterbii, 2. Non. Junii Pontificatus sui Anno III.* [Nova eaque plena Assertio Juris quod Cæs. Maj. & S. Imperio in Magnum Tusciæ competit Ducatum. Append. pag. 67. Ex Raynaldo. On la trouve aussi dans THOMÆ FRITSCH Exercitatio Juris publici, de Jure Imperii in Magnum Ducatum Etruriæ. In Append. pag. 3. Lit. C. & dans *Recherche de la verité du* Memoire sur la *Liberté de Florence.* In Append. pag. 2.]

CLemens &c. charissimo in Christo filio, Carolo, Illustri Regi Siciliæ, salutem, & cum Te in partibus Tusciæ, *Romano subjectis Imperio nunc vacanti*, pacis constituerimus per Nostras sub certa forma Literas servatorem, in eisdem tibi Paciarii seu pacis servatoris officium committentes; dictum officium, & omnia in eisdem Tibi concessa Literis, cæteraque ad hujusmodi solidationem negocii pertinentia, ea te lege volumus tantummodo usque ad triennium obtinere, *quod si forsan Imperatorem vel Regem Romanorum a Sede Apostolica approbatum infra prædictum tempus regnare contigerit*, aut per Sedem eandem prædictum Tibi officium interdici, Tu amplius eodem officio ultra mensem post interdictum hujusmodi non utaris; & si contrarium feceris, eo ipso personam Tuam excommunicationis, Terram vero interdicti sententiis, quas propter hoc ex nunc ferimus, decernimus subjacere. Dat. Viterbii II. Non. Junii Pont. Nostri anno III.

CXLI.

1268. 16 Fevrier. *Epistola* CLEMENTIS *Papæ IV. ad C. Regem* SICILIÆ, *quâ eum* Imperii Vicarium *in Tusciâ constituit. Datum Viterbii 15. Calendas Martii Anno Pontificatûs sui IV.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. II. col. 587.]

A Multo tempore scissuris variis Provinciam Tusciæ laceratam ad pacem reducere cupientes Te cujus in majoribus longè negotiis fidem probavimus & industriam, in ipsius Tusciæ finibus Romano subjectis imperio, dudum constituimus Paciarium; sed cum pacis filios in diversis Civitatibus & locis earum partium non inveneris, immò potius turbatores, ne officii commissi tenuitas nostrum possit propositum & tuum impedire processum, nos qui fluctuantis Imperii curam gerimus, te Vicarium ipsius Imperii in dictis partibus constituimus generalem. Confortare igitur, fili carissime, & esto robustus, & sic stude quod injungitur exequi, ut qui pacem diligunt, pacem habeant, & qui eam turbare voluerint, ejus beneficio careant, damnaque propria culpa senserint, non utique nobis aut tibi, sed temerariis suis ausibus adscripturi. Datum Viterbii xv. calendas Martii anno IV. ANNO 1268.

CXLII.

Pragmatica Sanctio a Sancto LUDOVICO *Francorum Rege ordinata pro conservatione Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ Mense Martio* 1268. [DU TILLET, Recueil des Rois de France, aux Memoires sur les Libertez de l'Eglise Gallicane, sur une Copie tirée, *dit-il*, des anciens Regiſtres, & imprimée es plus viels stiles du Parlement l'an 1515. pag. 356. Cette Piece se trouve aussi dans les *Preuves des Libertez de l'Eglise Gallicane*, Tom. I. pag. 558.] Mars

LUdovicus Dei Gratia Francorum Rex, ad perpetuam rei memoriam, pro salubri & tranquillo statu Ecclesiæ Regni nostri nec non pro divini cultus augmento & Christi fidelium animarum salute, utque gratiam & auxilium omnipotentis Dei (cujus solius ditioni ac protectioni Regnum nostrum semper subjectum extitit, & nunc esse volumus) consequi valeamus, quæ sequuntur, hoc Edicto consultissimo in perpetuum valituro statuimus & ordinamus.

I. Primo, ut Ecclesiarum Regni nostri Prælati, Patroni & beneficiorum collatores ordinarii jus suum plenarie habeant, & unicuique sua Jurisdictio servetur.

II. Item Ecclesiæ Cathedrales, & aliæ Regni nostri, liberas electiones, & earum effectum integraliter habeant.

III. Item Simoniæ crimen pestiferum Ecclesiam labefactans, à Regno nostro penitus eliminandum volumus & jubemus.

IV. Item promotiones, collationes, provisiones, & dispositiones Prælaturarum, dignitatum & aliorum quorumcumque beneficiorum & officiorum Ecclesiasticorum Regni nostri, secundum dispositionem, ordinationem, & determinationem Juris communis, sacrorum Conciliorum Ecclesiæ Dei, atque institutorum antiquorum Sanctorum Patrum fieri volumus & ordinamus.

V. Item exactiones & onera gravissima pecuniarum per Curiam Romanam, Ecclesiæ Regni nostri impositas, vel imposita, quibus Regnum nostrum miserabiliter depauperatum extitit, sive etiam imponendas vel imponenda levari aut colligi nullatenus volumus nisi duntaxat pro rationabili, pia & urgentissima causa, vel inevitabili necessitate ac de spontaneo & expresso consensu nostro & ipsius Ecclesiæ Regni nostri.

VI. Item libertatem, franchisias, immunitates, prærogativas, Jura & privilegia per inclytæ recordationis Francorum Reges prædecessores nostros & successive per nos, Ecclesiis, Monasteriis, atque locis piis religiosis, nec non personis Ecclesiasticis Regni nostri concessas & concessa innovamus, laudamus, approbamus & confirmamus per præsentes eorum tenore universis Justitiariis, Officiariis & Subditis nostris ac loca tenentibus, præsentibus, & futuris, & eorum cuilibet, prout ad eum pertinuerit, distinctè præcipiendo mandamus, quatenus omnia & singula prædicta diligenter & attentè servent, teneant & custodiant atque servari, teneri & custodiri inviolabiliter faciant, nec aliquid in contrarium quovis modo faciant vel attentent, seu fieri vel attentari permittant, Transgressores aut contra facientes, juxta casus exigentiam, tali pœna plectendo, quod ceteris deinceps cedat in exem-

 plum

ANNO 1268. plum. In quorum omnium & singulorum testimonium, præsentes Litteras Sigilli nostri appensione muniri fecimus. Datum Parisius anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo octavo, mense Martio.

CXLIII.

7. Juillet. *Privilegium* CONRADI SCANDI *vulgo* CONRADINI *Siciliæ Regis & Sueviæ Ducis, Communi & Civitati Senensi, de mero & mixto Imperio, gladii potestate, & omni jurisdictione, atque Immunitate à persolvendis Pedagiis, exceptô, quod apud Cathenam Accon solvere tenentur. Concessum Senis die 7. Julii, undecimæ Indictionis*, 1268. [ORLANDO MALAVOLTI, Historia di Siena Part. 2. lib. 2. fol. 37.]

CONradus Scandus Dei Gratia Hierusalem, & Siciliæ Rex, Dux Sueviæ, regiæ fortunæ fastigiis, & principalis cujuslibet solio dignitatis inter cætera vehementius expedire cognoscitur, & ad gloriosum virtutum genus adscribitur devotos, benemeritos, & fideles sic gratis benevolentiæ oculis intueri, & eis suæ gratiæ januam taliter aperire, quod ipsi in suis petitionibus, præsertim quas meritorum suffragia comitantur, non repulsam recipiant, sed favorem: per hoc enim regale sceptrum extollitur, per hoc roboratur, & augetur fides, & numerus devotorum, & regius tronus se comperit devotis & fidelibus communitum; Cum igitur Commune, & homines Civitatis Senensis inter cæteros devotos, & fideles nostros Italiæ puriores dilectionis brachiis amplectamur, & habeamus merito cariores, qui præter grata, & alta servitia, quæ divis Augustis celebris memoriæ progenitoribus nostris, in quorum fide nunquam aliquibus temporibus tepuerunt, extitisse noscuntur, existentibus dudum nobis in Theutonia in teneritate pueritiæ constitutis, & hæreditario regno, ac aliis juribus nostris per Carolum Provincæ Comitem nequiter occupatis, ac nomine nostro in Italia sub indicto silentio, quasi ex toto sepulto fidei nostræ prædicatores incessabiles extiterunt, & nominis nostri gesserunt inconcussa vivacitate vexillum, ac mittentes ad nos crebros nuncios suos ad recuperationem regni prædicti, & aliorum jurium norstrorum, nos fideli instantia induxerunt pro felici adventu nostro in Italiam se, & sua totaliter exponentes, adeo quod ipsi, si verum attenditur, ipsius adventus nostri fuerunt occasio principalis: Nos eorum tam laudabilem fidem, & servitiorum gratitudinem tam acceptam inremuneratam transire nolentes, & etiam sine læsione Conscientiæ non valentes, ut in exaltatione nostra, ad quam causam dederunt potissimam, ipsi etiam exaltentur volumus, & præsentium authoritate decernimus, ut cum ad Imperialis dignitatis culmen, ad quod progenitorum nostrorum imitantes vestigia, non immerito aspiramus, scandere nos Deo authore contigerit, ipsum Commune, & ipsi homines in Civitate, & Comittatu, & jurisdictione Senensi, omnia pedagia, quæ ad Imperii jus, & nostrum spectare noscuntur, omnem jurisdictionem, merum, & mixtum imperium, ac gladii potestatem, quo in facinorosos animadvertere valeant, & eos debitæ pœnæ supplicio coercere: Quæ omnia ex nunc eisdem concedimus, & in perpetuum confirmamus. Amplius cum iidem ad liberandum de impii manu Tyranni Caroli hostis nostri hæreditarium Regnum nostrum Siciliæ, & ipsum in devotionem nostri nominis reducendum, exposuerint liberaliter, & fideliter se, & sua, eisdem de gratia speciali, & ex certa conscientia nostra concedimus, & volumus, ut Cives omnes, & districtuales Civitatis Senensis ubilibet per nostram fortiam, & virtutem, & specialiter in regnis Hierusalem, & Siciliæ, Apuliæ, Terræ Laboris, Principatus, & in Accon prorsus sint liberi, & immunes, & omnes Mercadantias per omnes suprascriptas regiones, & loca eis libere ducere, & abinde extrahere liceat, sine aliquo jure, vel pedagio persolvendo; Ita tamen, quod apud Cathenam Accon tam in introitu, quam exitu de singulis Centum unum nostræ Curiæ solvere teneantur, in Riveriis, vel alibi præterquam ad Cathenam prædictam, nihil penitus exsolvendo, & si forte (quod absit) aliqui ex dictis Mercatoribus naufragium paterentur, res eorum nulli penitus acquirantur, sed eis salve & inviolate permaneant, consuetudine aliqua non obstante quam quoad dictos Senenses penitus abolemus. Nulli ergo hominum liceat præsentem paginam nostram infringere, vel ausu temerario contraire, personæ, ac rerum dispendium inremediabiliter incursurum, qui contra hæc præsumpserit attentandum indignationem nostræ perpetuam Majestatis. Ad quorum omnium futuram memoriam, & dictorum Senensium cautelam ac robur perpetuo valiturum præsens Privilegium inde sibi fieri & Sigillo Majestatis nostræ jussimus communiri. Actum & datum Senis per manus Magistri Frederici, magnæ Curiæ nostræ Protonotarii, Anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo sexagesimo octavo, Die Sabbati septimo Julii undecimæ Indictionis.

CXLIV.

1269. 22. Juin. *Compromissum inter* CAROLUM I. *Regem Siciliæ, & Episcopum* Avinionensem *in* Arelatensem & Aquensem *Archiepiscopos, ad diffiniendum Quæstiones super Castris & Villis* Novarum, Berbentanæ, & Verqueriarum *inter eos, exortas. Actum Florentiæ 22. Junii, Indictionis primæ.* [Authentique tiré des Archives de la Grande Cour Royalle de Naples.]

SCriptum est Universis præsentes Literas inspecturis &c. Noverit Universitas vestra, quòd inter Procuratorem nostrum, & Procuratorem venerabilis Patris Avinionensis Episcopi coram Senescallo, & Majori Judice Provinciæ, quæstio mota fuit super eo, quòd Procurator noster petebat Juramentum fidelitatis, & homagium à dicto Episcopo pro Castris, & Villis, & Terris, quæ habet, vel habere debet Ecclesia Avinionensis infra Comitatum Provinciæ, & specialiter pro Castris, & Villis Novarum, Berbentanæ, & Verqueriarum, & eo, quod tenet, in Territorio Ayragæ, Item etiam super eo, quod ipse Procurator noster petebat Cabalcatam pro dictis Castris, & Alberguam pro Castro Novarum, asserens dictum Episcopum prædicta teneri, sicut alii Prælati, atque Barones de Provincia facere tenebantur, de quibus omnibus asserebat Curia fuisse, & esse in possessione, dictus verò Episcopus dicebat, pro Castris Novarum, Verqueriarum, & pro tenimento de Agello ad prædicta minimè se teneri, pro Castro verò Berbentano dicebat, quod si Procurator noster prædictus posset per aliquam viam ostendere ipsum Episcopum ad Juramentum fidelitatis, & homagium faciendum teneri, hoc facere promptus erat, prout juris ratio suadebat, cùm autem idem Procurator noster super prædictis coram Senescallo & Judice memoratis dictum Episcopum fecisset citari, idem Episcopus excipiendo proposuit, quòd non tenebatur coram ipsis super prædictis in aliquo respondere, licet se offerret paratum coram competenti Judice stare juri, & sic illicentiatus a præsentia dicti in Senescalli, vel locum ejus tenentis recessit, prout præfatus Procurator noster dicebat, postmodum cùm idem Procurator noster ipsum Episcopum coram prædictis solemniter citari fecisset, idem Episcopus per Procuratores comparuit coram ipsis, & quia dicti Procuratores non inveniebantur de consensu Avinionensis Capituli constituti, pronunciaverunt Procuratorium non valere, & coram se ipsis debere ipsum Episcopum respondere, & Procuratorem nostrum prædictum in possessionem, vel quasi dictorum Castrorum fore mittendum propter contumaciam in qua dicebatur dictus Episcopus fuisse, & statim infrascripti dicti Procuratores ad Sedem Apostolicam prout idem asserebat Episcopus appellaverint, cùm verò deinde Senescallus, & Judex appellationem hujusmodi minimè deferentes dictum Procuratorem nostrum in possessionem dictorum Castrorum misissent, idem Episcopus, prout suus Procurator dicebat, eosdem fecerit monere, peremptorie, ut sibi restituerent dicta Castra, & de damnis, & injuriis Ecclesiæ Avinionensis satisfacere procurarent, alioquin contra eos procederetur, prout Juri consonum videretur, & sic cum dicta restitutio sibi non fieret, dictos Senescallum, & Judicem Procuratorem, & occupatores dictorum Castrorum, & eorum Fautores, & Consiliarios excommunicationis sententia innodavit. Terras Episcopatus Avinionensis quæ sunt citra Durentiam in sua Dioceci supponens Ecclesiastico interdicto:

ANNO 1269. dicto. Ex adverso idem Procurator noster dicebat Sententiam hujus interdicti ipso jure fore nullam, vel saltem injustam, cùm lata fuerit, ipso Domino Rege, & Comite non monito, nec etiam requisito, ut prædicta faceret emendari & etiam sententiam excommunicationis præfatam injustè latam contrà Senescallum, Judicem, & alios superiùs nominatos, quia non fuerunt citati, nec moniti, & quia etiam aliqui ex eis non erant de jurisdictione Episcopi, nec in ejus jurisdictione delinquerent vel contemnerent, propter quæ posset in eos Sententiam excommunicationis proferre, & dicebat quòd quamvis delictum Episcopi non posset Ecclesiæ Avinionensi nocere, tamen ipse, propter suam contumaciam privandus erat possessione, vel quasi, & perceptione fructuum omnium prædictorum.

Demùm autem post multas contentiones, & Tractatus hinc inde habitos, utraque pars ad viam admicabilem se convertit. Nos igitur viam ipsam etiam acceptantes, damus tenore præsentium plenam, & liberam potestatem Guillielmo de Lagonissa Senescallo Provinciæ, ac Guillielmo de Aquis Procuratori Curiæ nostræ dilectis, familiaribus, & fidelibus nostris, ut eorum quilibet in solidum de consensu, & consilio venerabilis Patris A., Dei Gratia Episcopi Sistenscensis compromittendi altè, & bassè de præmissis omnibus Venerabiles Patres, Dominos D. quondam Arelatensem in Sabinensi, & V. quondam Aquensem Archiepiscopos in Penestrivensi Episcopos electos, licèt absentes tanquàm in Arbitros, Arbitraores, & amicabiles Compositores, sub forma inferiùs annotanda, videlicet, quod dicti Patres per se, vel alios seu alium prædicta Castra, & Terras fructusque extantes, & perceptos, & non consumptos ex eis, nec non res alias omnes ibidem, tempore acceptæ possessionis, inventas ad manus suas recipient, teneant, possideant, & gubernent: De restitutione fructuum non extantium, & consumptorum, ac deperditarum rerum, inventarum ibidem tempore possessionis acceptæ facienda, si fieri debeat ad arbitrium, & benè placitum Patrum ipsorum, sufficiens & idonea nostro nomine securitas impendat. Quibus peractis dictus Episcopus memoratam interdictorum Sententiam suspendet usque ad tempus de quo videbitur Patribus supradictis, dictam vero excommunicationis Sententiam penitùs relaxabit, hiisque completis de plano, & absque strepitu, & figura Judicii non oblato libello, & aliàs ordine Juris omisso. Hujusmodi quæstiones, & alias super damnis, atque injuriis illatis hinc inde audient, & examinabunt per se, vel per alios tempore feriato, vel non feriato, definient, & determinabunt utraque parte, præsente vel absente, aut una absente & præsente altera semel, vel pluries secundùm quid ipsis partibus videbitur expedire, damus etiam eisdem Senesciallo, & Procuratori liberam potestatem promittendi nostro nomine sub pœna duorum millium Marcarum argenti, Vos impleturos, & inviolabiliter servaturos, quidquid dicti Patres super præmissis de jure vel voluntate seu amicabiliter semel, vel pluries ordinandum, arbitrandum, laudandum, diffiniendum duxerint, & etiam statuendum, quæ utique pœna toties solvatur, quoties commissa fuerit, & nihilominùs prædictorum Patrum arbitrium in sua maneat firmitate. Damus insuper eisdem Guillielmo de Lagonessa Senescallo, & Guillielmo de Aquis Procuratoribus nostris, ut eorum cuilibet plenam & liberam potestatem recipiendi ab ipso Episcopo promissionem, & securitatem pro nobis & nostris hæredibus in forma prædicta, quòd ipse Episcopus, & sui successores observabunt dictum arbitrium, & mandatum prædictorum Venerabilium Patrum super omnibus, & singulis supra dictis sub eadem pœna, & eadem forma, prout superius continetur; hujusmodi autem Compromissum durare volumus usque ad unum annum, à die quo factum fuerit, computandum. Ita tamen quòd prædicti Arbitri possint infrà dictum annum prorogare tempus ferendi arbitrii si eis videbitur expedire. In cujus rei testimonium &c. Datum Florentiæ per eundem Joannem XXII. Junii. Primæ Indictionis,

Extracta est præsens Copia ab Originali Regesto Regis Caroli I. signato de Anno 1269. *litera A. folio* 84 *quod conservatur in Archivio Magnæ Regiæ Curiæ Siculæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, & in fidem Rever. J. U. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Presbyter Cardinalis D. Honuphrius Sicola, Regius Archiviarius, à sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus, post subscriptionem cujuslibet paginæ hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die* 13. *Julii* 1718. ANNO 1269.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

L.S.

CXLIV.

Donation du Comté de Clermont & autres Terres faite par St. LOUIS *Roi de France à son Fils* ROBERT *pour les tenir en Fief de la Couronne, & à charge de reversion en cas que la Ligne de sa Descendance vienne à defaillir. Fait à Paris au mois de Mars* 1269. [MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1125.] 1269. 1270. Mars.

LOys par la Grace de Dieu Roy des Frans. Nous faisons chose cognuë tant aux presens come avenir, que nous à ROBERT notre fil & à ses hoirs de son corps donnons & assignons ces choses qui dessous sont denotées aprés nostre decés, à tenir & possessier: c'est-à-sçavoir nostre chastel de Clermont avec toutes ses appartenances, le Nueville en Hes la forest & les appartenances d'icelle, Crecey avec toutes les appartenances, Sachy avec toutes ses appartenances, & tout ce que nous avons à Gournay sur Aronde; & quelcunques autres choses que nous avons & possessons en la Comté de Clermont & Mori avec les appartenances, fiefs & domaines & quelcunques autres choses nous avons illenc, Et toutes ces choses devantdites ycil ROBERS & si hoirs tennu en fié & hommage lige de nous Roy des Frans. Et de ce seront tenu rendre service de huz à yceux des choses toutes voyes que li Comte de Clermont ont tenu ou devront tenir des Evesques de Bieauvais & de l'Abbé de saint Denys, sont tenu tant ycieux nôtre fieux come le hoir faire hommage à l'Evesque & à l'Abbé, qui aront esté pour le temps. Adecertes cette donation & assignation nous faisons sans les dons fiez & aumosnes données & ottroiées jusques ai ores lieux & Terre devantdit & sauves donations & restitutions, se aucunes en avons fait ou avons ordenné estre faites à yceux, & sauf adecertes & tout le droit d'autruy. Et si il aura avenu par avanture icelui nostre fil ou l'oir ou les hoirs morir sans hoir de son corps; toutes les choses devantdites retourneront franchement à nostre hoir ou successeur que pour le tems aura tenu le Royaume. Que ce soit ferme & estable & permanant à tousjours nous avons fait garnir ces Lettres par l'impression de nostre seel.

Fait à Paris l'an du Seigneur MCCLXIX. au mois de Mars.

CXLV.

Lettres de HENRI *Comte de Luxembourg, contenant un Partage & Delaissement de ses Biens à ses Fils* HENRI *&* WALERAND*, sauf le Douaire qui apartenoit à la Comtesse sa Femme. Données le Lundi apres Pasques au Mois d'Avril* 1270. [VAN DER HAER, Chatelains de l'Ille. liv. 2. chap. 5. pag. 267.] 1270. 14. Avril.

JE Henry Cuens de Luxembourg & de la Roche & Marchis d'Eilons fais sçavoir a tous que je ay ordonné & ordonne de mes biens que Dieu m'ait donné & presté en tel maniere, que je veuil tous premiers que la Comtesse ma femme ayt & joyet & tiegne son douaire & se que li donna a mariage avec toutes les appendises qui y sont, & qui sont depuis que je le pris à femme, & veuil qu'il tiegne & joyet des tous les aquas que je & elle avons fais puisque nous venismes ensamble par mariage, tout ensi comme les choses devant dites sont divisées en un autre Lettre que je ay fait de ce, apres je veuil, ordonne, devise & comant que Henris mes aymez fils ou Wallerans ses freres se de luy defail

ANNO 1270. defailloit, ait, tiegne & joye tout le remanant de ma Terre, & en soit à lieu de moy comme Sires, tant comme je sera ou voyage de la S. Terre d'outre mere, & tant comme je fera dela la mer, ainsi qu'il est contenu plainement en une aultre Lettre, en laquelle mes Testament & ma Terre sont generallement divisei, & veuil, ordonne & commant que Henris mes fils pourvoit honorablement & convenablement Walerand son frere de toutes choses & de tout ce que mestier li sera tout comme il seront & accorderont ensamble, & que se il discordoient Henry li donrait & asseurait Terre au dit le Comte de Jullei & la Comtesse ma femme, & se soudit Comte defailloit, au dit la Comtesse ma femme & de dous ou trois de mes hommes que la Comtesse ma femme estiroit lequel assennement li dis Wallerans mes fils tenroit jusques apres le decesse sa mere, & apres le decesse la Comtesse sa mere revaurait la dite Terre a Henry mon ainnel fils, & Walerans averoit & tanroit par ma divise & mon consentement & par l'ottroy de la Comtesse sa mere, & de Henry son frere qui par sa volonté expressement s'est accordé à ce, Linei & la Chastellerie toute, & que la terre, que nous avons ans Flandres, & Roussey le Chastell & toutes les appendises, laquelle terre de Roussey Henry ses freres le doit faire valoir chacun an quatre cens livres de fors, & parmis ce Walerans me meuns fils ne pourait ne ne devrait plus demander a Henry son frere, & est asscavoir que le dit Chastel de Roussey & les appendises & la Terre de Roussey dessus dite que li doibt estre fait vaillans chacun an quatre cent livres à fors, doit li dis Wallerand il & si hoir tenir de Henry ses freres, & ses hoirs agement an fié & an hommaige, & est a entendre des hoirs Henry qui seront Comte de Lucembourg, que Wallerand & si hoirs seront homme de Roussey, apres ce veuil que si une de mes filles qui encor sont a marier estoit ailleur marié qu'à l'un des enfans de Flandres apres les convenances accomplies des enfans, le Comte de Flandre & de mes Filles qu'il ait cinq cent livres de terre à fort sur mar, & sur la terre, & que Henry sen frere li laisse vaillant au plus pres que il porroit du marché tresque a tant qu'il auroit rendu cinq mille livres de tournois, ainsi comme il est devisei aux Lettres de mon testament, & veuil & commant que Henry mes fils devant dit ou Wallerand ses freres se de luy defailloit paisse les dates ainsi comme on trouverait que je les dois par bon compte loyaul, & soient obeissant & aydant ma femme la Comtesse leur meire & a ciaux que j'ay fait executeurs de rendre mes forfais, & de faire assez comme il est a une lettre & appert que de ce est faire especiaux, & nous Henry & Wallerand frere devant nommei avons jurei & jurons à tenir les devises devant dites, & les choses ainsi qu'elles sont faites & devisée, & vollons par nostre pleindre vollenté sens coaction nulle & si nous venions au contraire par aucune occasion que li official de Trieves, de Liege & de Mez, & chacun par luy, nous puissent escommunier & nostre Terre mettre en antredit, & ancor vollons que se nous faisiens contre les choses devant dites que Dieu ni plaise, que li homme & li fieme de la Comté de Lucelbourg & de la Roche ne nous faissent adant ne conciliant tant comme nous ne tanrions les choses devant dites, & vollons que Madame la Comtesse ma meire fut creuë par sa simple parolle, se nous alliens au contraire les choses devisées. Ces choses si comme de sout est dist doiens nous tenir par nostre serement bien & loyaulment, & renoncons à benefices de Droict que nous porroient aidier, avenir & à faire contre les choses devant dictes, c'est à dire que nous nous fuissiens concordei pour paour de peire ou de meire, & à ce que on pourroit dire que nous n'eussions mies âge souffisant, & que nous fussiens de ceu, & generalement a tout benefice de droict, & de fait que aidier nous pourroient avenir & à faire au contraire ces choses dessus devisoies, & est a sçavoir & entendre ce que deseur est divisei, & laissenement faire. Wallerand par le dit de la Comtesse ma femme & de deux ou trois de mes hommes, que la Comtesse ma femme esliroit, se du Comte de Jullet defailloit, ou il ne fut present au pays, ou a la contrée, ou par avanture occumbée par aucun occasion, en tel maniere que par luy ne puist estre fais li assennemens devant dis, & est ancor à entendre ce que de seur est devisei de mes dattes a payer, que si de Henry desailloit, que Wallerand les parroit; ainsi le veuil je & commans si Wallerand est Cuens de Luccembourg, & pour ce que les choses devant dites soient fermes, estaubles, & bien tenues, ay je mis mon seel an ces lettres, & la Comtesse ma femme, & Henry & Wallerand me fils devant nommei, & que a ces choses si comme deseure est divisei se sont accordei, & ont aussi mis leurs seels en tesmoignage de choses devant dictes, & a ma priere & ma requeste, la Comtesse ma femme & de Henry & Wallerand mes fils deseur nommei, Reverans Peres Sires Maistres Bernars de Chastenay Chapellain nostre Pere l'Apostol & Legat de la Court de Rome Aministres de l'Eglise de Treuves en temporels choses, & en Spirituels, & nobles hommes Willames Cuens de Julley, & mi homme & mi fiauble J'offrois Sire d'Aisle & Gilles Sires Dourreiont, aussi mis leurs Seels, & tesmoignage de veritei, ce fut fait & donné l'an de nostre Seigneur mil deux cens soissante & dix, le Lundy apres Pasques, au mois d'Avril. ANNO 1270.

CXLVI.

Compositio inter CAROLUM I. *Siciliæ Regem & Commune* Pisanum *quâ, pro satisfactione certarum offensionum, dicta Communis obstringitur solvere Regi duo millia unciarum auri, eique singulo biennio submittere Electionem Potestatum suorum, ut ex iis unum admittere & confirmare valeat. Actum die 3 Januarii 1272. sed verius 1273.* [Authentique tiré des grandes Archives de la Cour Royale de Naples.] 1273. 3. Janv.

IN Nomine Domini Dominus Orlandus de Navachio Prior Antianorum Pisani Populi pro se, & Sociis suis Antianis pro Comuni Pisano, & ejus viæ, & nomine per stipulationem sollemnem convenit & promisit Dominis Philippo Minutolo Canonico Neapolitano, & Aleamo Lauandario, Civi Placentiæ, Ambassatoribus, Procuratoribus, & Nuntiis Serenissimi Domini Caroli Regis Siciliæ, & Vicarii Imperii in Thuscia per Sanctam Romanam Ecclesiam Generalis ad hoc specialiter constitutis ut apparet per Literas ipsius Domini Regis Sigillo ceræ virmiliæ pendenti suæ Majestatis munitas, quarum tenor inferius continetur, pro ipso Domino Rege recipientibus, & agentibus sub pœna quatuor millium Marcarum argenti, stipulatione præmissa, quod Comune Pisanum ab hodie ad diem XX proximos dabit, vel dari faciet eidem Domino Regi, vel alteri legitimæ personæ pro eo in Civitate Pisana duo millia Unciar: auri pro satisfactione offensionum a Pisanis factarum, & pænis illis impositis post pacem inter ipsum Dominum Regem, & Comune Pisanum factam, & omnibus aliis præteritis, quæ dictum Dominum Regem tangunt, & quod de prædictis Unciis sint solvendi, ut dictum est, supra Comune Pisanum ad requisitionem, & voluntatem suprascriptorum Ambassatorum & Procuratorum præstabit eisdem Ambassatoribus, & Procuratoribus pro dicto Domino Rege recipientibus in Civitate Pisana fidejussores idoneos, & sufficientes de Civitate Pisana & quod ipsum Comune Pisanum a Calen. Januarii proximò venturi ad annos duos proximo completos tantum in omni anno in ipsos. Termino duorum annorum eliget quatuor Potestates, quæ sint de amore dicti Domini Regis, & parte Ecclesiæ, quas quatuor Potestates primi anni eliget, hinc ad per totum mensem Augusti proximò venturum, & nomine ipsarum quatuor Potestatum præsentari faciat dicto Domino Regi, & quatuor Potestates secundi anni eliget de alio mense Augusti tunc proximo, & ipse Dominus Rex habeat potestatem quamlibet prædictorum duorum annorum acceptandi & confirmandi unam ex prædictis quatuor Potestatibus; quam voluerit, & acceptaverit, & ille debet esse Pisanorum Potestas & debet jurare ad breve, & statuta Pisani Communis, & Populi, & observabit statuta & ordinamenta omnia & singula Communis Pisani, & Populi, quæ non sint contra Romanam Ecclesiam, quam acceptationem & confirmationem dictus Dominus Rex facere debet quolibet anno eorum duorum annorum infra quindecim dies tempore a die præsentationis ipsarum Potestatum numerandos; qui prædicti duo anni computari debent in termino, quo Pisanum Commune ex forma pactorum dudum initorum inter eum, & dictum Dominum Regem tenetur eligere Potestates de amatis dicti Domini Regis Siciliæ, & Vicarii Imperii & parte Ecclesiæ,

ANNO 1273. siæ, & in Gibellinis extraneis expellendis de Pisis, & Districtu & in habendo Capitaneum Populi & Potestatem de amore Domini Regis, & parte Ecclesiæ, & in aliis, quæ in Conventionibus continentur, Commune Pisanum pacem observabit inter ipsum Dominum Regem, & eos olim habitam, & tractatam, jure singularium Personarum in omnibus semper salvo. Quapropter prædicti Ambassatores, Procuratores, & Nuntii prædicti Domini Regis Siciliæ, & Vicarii Imperii Procuratorio nomine pro dicto Domino Rege Siciliæ, & Vicario Imperii per stipulationem sollemnem convenerunt, & promiserunt suprascripto Orlando de Novatio Antiano, & Priori suprascriptorum Antianorum Pisani Populi pro Comuni Pisano recipienti sub eadem pœna quatuor millium Marcarum argenti, stipulatione præmissa, quod præstita prædicta fidejussoria cautione prædictarum duarum unciarum millium auri, uti supra scriptum est, ipsi Ambassatores, Nuntii, & Procuratores prædicti Domini Regis Siciliæ, & Vicarii Imperii Procuratorio nomine pro ipso Domino Rege Siciliæ, & Vicario Imperii facient Communi Pisano, vel ejus Sindico pro ipso Communi recipere pro prædictis duobus milibus unciis auri finem & refutationem, remissionem, & generalem transactionem & pactum de non petendo, & de non imbrigando de cætero de prædictis offensionibus à Pisanis factis, & pœnis illatis, impositis post prædictam Pacem, si quæ factæ, vel illatæ apparerent, & eorum Comune & omnibus aliis præcitatis, quæ ipsum Dominum Regem Siciliæ, & Vicarium Imperii tangunt, salvo in omnibus Jure singularium personarum, & Cartam inde facient pro Communi Pisano recipere, ita quod dicta pæna quatuor millia Marcarum argenti, si contingat committi soluta, vel non, nihilominus contractus Pacis jam habitus cum pœna ibidem adjecta, si quæ est, integraliter perseveret, & sic pro prædictis omnibus firmis tenendis, & inviolabiliter observandis prædicti contrahentes osculа Pacis ad firmitatem omnium prædictorum sibi invicem præbuerunt. Tenor verò prædictarum Literarum Domini Regis, & Mandati dictorum Ambassatorum, & Procuratorum dicti Domini Regis talis est: Carolus Dei gratia Rex Siciliæ actum pænes. in domo Ecclesiæ Sancti Sepulchri, præsentibus Dominis Comite Hugolino de Donoratico; & Joanne Sadobi, & Nicolao Benigni Judicibus, & Girardo de Fagiano Juris Professore. . . . Anno Domini 1272. Indictione XV. quarto nonas Julii De prædictis pactis, & conventionibus factum fuit publicum Instrumentum continens tenorem Conventionum & Pactorum ipsorum, quod incipit: In Nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Anno Incarnationis ejusdem (1) 1272. die tertio Januarii primæ Inditionis Regnante Domino nostro Carolo &c. Regni ejus anno octavo feliciter. Amen. Nos Berardus de Pacentro publicus authoritate populi Notarius, & Testes subscripti ad hæc specialiter vocati, & rogati, præsenti scripto publico notum facimus Universis præsentibus, & futuris, quod prædictus Magnificus Princeps Dominus Carolus Dei gratia Rex Siciliæ volens certificari de Pactis, & Conventionibus factis nomine suo per Magnificum Philippum Minutolum Canonicum Neapolitanum, & Aleamum, Lavandarium Civem Placentiæ Procuratores suos cum Sindicis Communis Pisani nomine ejusdem Communis fecit vocare dictum Magnificum Philippum in sua præsentia, & injunxit ei, ut diceret plenarie veritatem de omnibus Pactis & Conventionibus quæ ipsi Philippus, & Alerarmus Socii fecerunt simul, cum Sindicis Communis Pisani, qui Philippus juravit super Sancta Dei Evangelia in persona dicti Domini Regis, & prædictis omnibus dicere veritatem, & dixit sub Sacramento quod ipse Philippus cum dicto Alerarmo fecit Pacta, & Conventiones infrascripti tenoris, & nullas alias. Tenor autem Pactorum, & Conventionum talis est: In Nomine Domini Amen. Orlandus de Navacchio &c. concluditur postea in fine. Actum Neapoli in Castro Capuano Anno, mense, die & Inditione prædictis præsentibus Venerabilibus, & discretis Viris Guillelmo Decano Sancti Petri Virorum, Joanne Archi Diacono Panormitano Petro de Bajocis Canonico Cenoman. Nicolao Bount Canonico Turonensi Domino, Roberto de Lauen. Juris Civilis Professore, & Joanne de Mafflectis, & ad majorem certitudinem omnium præmissorum dictus Magister Philippus huic Instrumento Sigillum suum apposuit in testimonium veritatis, & ego Berardus de Pacentro publicus authoritate Populi Notarius de prædictis mandato ejusdem Domini Regis, & dicti Magistri Philippi Minutoli inde feci præsens publicum Instrumentum, quod propria manu scripsi, & solito signo signavi. ANNO 1273.

(1) Il faut lire 1273. La date du Pouvoir du Roi *Charles* qui précede & celle-ci marquée au 3. Janvier de l'Indiction premiere, & de l'an VIII. du Regne, le montrent clairement. [Du M.)

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Caroli Primi signato de Anno 1272. litera C. folio 140. quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, Et in fidem Reverend. J. U. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius à sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet paginæ hic tantum se subscripsit. Datam Neapoli die 11. Julii 1718.

L.S.

CXLVII.

Confirmatio Romanorum Regis RUDOLPHI, *Civitati* Ulmæ, *de omnibus juribus per Antecessores ejus, Civitati* Eslingæ *concessis. Datum Ulmæ 16. Kalendas Maji, Indictione II. anno* 1274. [Tiré d'une *Information de Droit*, publiée en 1714. de la part de la Ville d'Ulme, sous le Titre de Ulmische gründliche Refutation ex parte des Löbl Harthaus Burstein heraus gegebener Deduction.] 1274. 16. Avril.

RUdolphus Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus. Universis sacri Romani Imperii fidelibus, quibus præsens scriptum fuerit exhibitum, in perpetuum. Consideramus, quod Majestatem decet Regiam ad eorum vota perficienda, qui Romano Imperio tanquam membra capiti conjunguntur, fideliter inclinari. Eorumque justis petitionibus tam benignum tamque favorabilem prebere consensum, quod ex specialis gratiæ prærogativa cognoscant specialius se dilectos. Noverit igitur præsens ætas & successorum posteritas, quod nos attendentes dilectos nostros Cives in Ulma eam fidem semper Romano Imperio observasse, quod dilectionis specialis à Serenitate regia mereant signa specialia reportare. Ipsorumque devotis supplicationibus inclinati jura ipsis concedimus omnia, & præsentis scripti munimine confirmamus, quæ dilectis Civibus Nostris in Ezzlingen a Divis Imperatoribus & Regibus inclite recordationis nostris Antecessoribus sunt indulta, tradita & concessa. Statuentes Sanctione Regia & volentes; ut nulla cujuscumque conditionis persona alta vel humilis, Ecclesiastica vel Sæcularis, hanc nostram Concessionem, & Confirmationem audeat infringere, vel ei ausu temerario contraire. Quod qui facere præsumserit, gravem nostræ Majestatis indignationem se noverit incurrisse.

In cujus rei testimonium præsens scriptum nostræ Majestatis Sigillo duximus roborandum.

Signum Domini Rudolphi Romanorum Regis invictissimi.

Datum Ulmæ, XVI. Kalend. Maij. Anno Domini Mo. CCo. LXXIVto. Indictione secunda, Regni vero nostri Anno primo.

CXLVIII.

Romanorum Regis RUDOLPHI *Confirmatio, omnium Privilegiorum Civitati Ulmæ concessorum. Datum Hagenove pridie Idus Augusti, Indictione secunda anno* 1274. [Tiré d'une *Information de Droit* publiée en 1714. de la part de la Ville d'Ulme, sous le Titre Ulmische gründlicher Refutation der ex parte deß Harthaus Burstein heraus gegebener Deduction. 12. Août.

RUdolphus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Universis Imperii Romani fidelibus præsentes Litteras inspecturis gratiam suam & omne bonum. Universitatis vestræ notitiæ declaramus. Quod hos

ANNO 1274. nos universa Privilegia, Libertates, & Jura à dive recordationis Imperatoribus, & Regibus Romanis nostris prædecessoribus, dilectis Civibus nostris in Ulma tradita, ac a nobis postmodum de consueta regalis benignitatis munificentia innovata, seu confirmata ac etiam, quæ de novo eisdem ex prærogativa specialis favoris & gratiæ concessimus ipsis volumus illibata servare, & perpetua roboris subsistere firmitate. Nolentes ea a quoquam nostrorum fidelium in suorum articulorum partium aliquo violari, & super hoc præsentium dantes testimonium literarum. Datum Hagenove pridie Idus Augusti. Indictione secunda Regni vero nostri Annô primo.

CXLIX.

1275. 15. Mai. *Diploma* RUDOLPHI I. *Romanorum Regis, pro* HENRICO *Duce Bavariæ, de Jure eligendi Romanorum Regem ab antiquo Ducibus Bavariæ competente. Datum Augustæ Anno* 1275. [NICOLAI BURGUNDI Electoratus Bavaricus pag. 20. LUNIG Teutsches Reichs Archiv. Part. Special. Continuat. 2. abtheil. 4. absatz 1. pag. 4. PET. LAMBECII Comment. de Biblioth. Cæs. Lib. 2. cap. 8. pag. 828. avec quelques legeres diferences. GOLDASTUS de Regni Bohemiæ Juribus & Privilegiis. Col. 37. & 38. Idem in *Constitutionibus Imperialibus* Tom. I. pag. 311. On a tiré cette Piece de ce dernier Ouvrage.]

RUdolfus Dei gratia Romanorum Rex semper-Augustus, universis præsentia inspecturis in perpetuum declaramus, quòd præsidentibus nobis Curiæ apud Augustam Idibus Maji solemniter celebratæ, & constitutis ibidem in præsentia nostra Illustrium Principum Ottockari Regis Bohemiæ Nunciis, & Henrici Ducis Bavariæ Procuratoribus, subortaque inter eos quæstione super quasi possessione juris eligendi Romanum Regem per Procuratores dicti Ducis Henrici & Illustrem Ludovicum Comitem Palatinum Rheni Ducem Bavariæ, filium nostrum charissimum, fuit propositum, ratione Ducatus Bavariæ hoc eis competere ex antiquo. Idemque noster filius Ludovicus coram nobis, cunctisque Principibus, Prælatis, Baronibus, Militibus, & universo Populo, qui eidem Curiæ assidebant, extitit publicè protestatus, quòd prædictus Dux Heinricus frater ipsius, olim electioni Inclyti Richardi Romanorum Regis, nostri prædecessoris, unà cum ipso præsentialiter cum cæteris Principibus Coëlectoribus interfuit, & in eum uterque direxit legaliter votum suum, eundem in Romanum Regem cum aliis Conprincipibus jus in hoc habentibus eligendo.

2. Deinde verò electionis tempore apud Franchanfurte de nobis ab omnibus Principibus jus in electione habentibus concorditer celebratæ, per Nuncios & Procuratores ejusdem Ducis Henrici, videlicet Henricum Præpositum Oetingensem & Fridericum Rectorem Ecclesiæ de Landshuet, ipsius absentiam propter impedimenta legitima legitimè excusantes, præsente Venerabili Berchtoldo Babenbergensi Episcopo, Procuratore prædicti Regis Bohemiæ, & contradicente quidem ipsis Procuratoribus, sed ipsius contradictione à Principibus Electoribus omnibus tam Ecclesiasticis quam Secularibus, non admissa, in dictum Ludovicum Comitem Palatinum Rheni nostrum filium, unà cum aliis Principibus omnibus, qui in nos direxerant sua vota, prout jam dicti Procuratores in mandatis receperant, concorditer extitit compromissum, qui commissum hujusmodi in se recipiens, suo & dicti Henrici Ducis fratris sui; ac omnium aliorum Principum jus in electione habentium auctoritate & nomine, in Romanum Regem solemniter nos elegit, vocibus eorundem fratrum Ducum Bavariæ, Comitum Palatinorum Rheni, ratione Ducatus pro una in septem Principum jus in electione Regis Romani habentium numero computatis: prout etiam in prædicta Curia Augustensi vivæ nostræ vocis eloquio, utrique ipsorum, in præsentia Nunciorum præfati Regis Bohemiæ, videlicet Venerabili Wernhardo Seckoviensi Episcopo, Magistro Henrico Præposito Werdensi, N. Commendatore Domus Theutonicæ per Austriam, & Wolfingo Magistro Hospitali S. Johannis de Muurperge, ac omnium ibidem præsentium Principum, Prælatorum ac Baronum recognovimus, & recognoscimus manifeste. In hujus rei testimonium, & perennem memoriam prædictorum, præsentes eis Literas donavimus, nostro Regali Sigillo, nec non subscriptorum testium Sigillis munitas. Qui sunt ANNO 1275.

Hartmannus Augustensis, Hiltprandus Eistetensis, Henricus Tridentinus } Episcopus.
N. de Sancto Gallo, N. de Augea } Abbates.
Rudolfus Cancellarius noster.
Ex Laicis verò filius noster Ludovicus Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ.
Philippus Dux Karinthiæ.
Meinhardus Comes Tyrolensis.
Fridericus Burgravius de Nurnberg.
Heinricus Marchio de Burgaue.
Ulricus de Helfenstain, Ludovicus de Oetingen, Albertus & Buchardus de Hochenberg, Henricus de Furstenberg, Tybaldus de Pirreto & Ludovicus de Honburg } Comites.
Henricus & Berchtoldus de Nissen, Albertus de Pruckberch, Hermannus de Hæginberch, Volkmarus de Chemnaten & Marquartus filius suus, Winhardus de Rorbach, Henricus de Prisingen } Barones.

& alii quamplures. Actum & datum Augustæ, Anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo septuagesimo quinto; Regni verò nostri anno secundo.

CL.

Infeodation de la Ville de Womelgen *faite par* JEAN *Duc de Lothier & de Brabant en faveur de* JEAN DE LYRA *Chevalier, & de ses boirs. Au mois de Janvier* 1277. [JURISPRUD. HEROICA; seu Commentarius in Edictum Ser. Archid. Alberti & Isabellæ de Nobilitate & Insignibus ad Artic. 8. pag. 406.] 1277. Janvier.

NOus Jehans par le Grace de Dieu Dux de Lothier & de Brabant, faisons assavoir, à tous cheaux, qui ces Lettres verront & orront, que nous avons donnet & donnons en droict fief à Monseingneur Jean de Lyra Chevalier fil Monseingneur Ernoul de Lyra, & à ses hoers, toute la Ville de Womelgem avec tous cens, toutes rentes, toutes tailes, toutes drotures, toutes les Justices, hautes & basses, & quant que nous y aviens ou pouriens avoir, en quelconque maniere que ce fust, &c. Et pour ce que ce soit ferme chose & stable, & que nous, ne nos hoir nen puission venir par nous ne par autruy en contre le don, & les choses devant dites à noul jour, avons nous les presentes Lettres scellees de nostre propre seel, avec les seaux de nobles hommes Monseingneur Godefroit nostre frere, Monseingneur Henry de Lovaing Seingneur de Harstal, Monseingneur Gerart Seingneur de Bruec, & de Marbais, Godefroit de Vyane, avec les feaux d'autres nos homes, Monseingneur Ernoul d'Yscha, Monseingneur Wautier Volkart, Monseingneur Ernoul de Winegem, qui en connissance de veriteyt ont ces Lettres seeleies de leur propre seaux en l'an nostre Seingneur 1277. el mois de Janvier.

CLI.

Venditio partis Castri Wissenloch *per* ENGELHARDUM *Seniorem &* CONRADUM *Juniorem de* WINSBERG *facta* LUDOVICO *Comiti Palatino Rheni. Datum Schurberch* 3. *Kal. Maij* 1277. [MARQ. FREHERI Origines Palatinæ Part. 1. cap. 7. pag. 79.] 29. Avril.

NOs Engelhardus senior, & Conradus junior de Winsberg, tenore præsentium profitemur, & notum facimus universis intuentibus seriem hujus scripti, quod nos Serenissimo Domino nostro Ludwico, inclito Comiti Palatino Rheni, Duci Bavariæ, accedente consensu & voluntate uxorum nostrarum carissimarum, videlicet Agnetis de Lewenstein, & Lukardis de Nisen, nec non Conradi junioris de

ANNO 1277. de Weinsberg, & Elisbethæ consortis suæ dictæ de Katzenelnbogen, partem nostram castri in Wissenloch cum omnibus suis appendiciis, videlicet jure capellæ ibidem, hominibus & bonis, cultis & incultis, quæsitis & inquirendis, quæ nobis competebant vel competere videbantur, vendidimus & donavimus jure proprietatis perpetuo possidenda, facientes sibi de hoc guarandiam, quod vulgo **Gewerschafft** vocatur, secundum consuetudinem terræ debitam & perfectam. In cujus rei testimonium præsentem cedulam dedimus nostrorum Sigillorum munimine roboratam. Actum & datum Schurberch anno Domini MCCLXXVII. tertio Kal. Maij.

CLII.

1278. 2. Mai. *Pacta & Conventiones inter* GUILLELMUM *Marchionem Montisferrati ex unâ, & Syndicos Communis, & Civitatis* Alexandriæ *ex alterâ parte. Quibus remissis utrimque injuriis, & offensionibus, nec non captivis sine pretio relaxatis, mutuam sibi defensionem promittunt, & auxilium contra hostes. Actum 2. Maji 1278. Indictione VI.* [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoüe.]

L. H. T. Anno Nativitatis Domini millesimo ducentesimo septuagesimo octavo, Indictione sexta, Die lunæ secundo Mensis Madii circa tertiam, in Refectorio Domus Fratrum de Lucedio sitæ apud Montem Calium, Præsentibus Dominis Franzino de Castellengo, Guala de Sto. Geminiano Juliano de Cremona Ambaxatoribus Communis Uercellarum, & Dominis Conrado de Opizonis, Guillielmo de Monteculo, Lucho de Castelletto, & Ugone de Barocciis Ambaxiatæ Comunis Terdon., ibi testibus vocatis & rogatis. In Nomine Domini Nostri Jesu Christi. Hæc sunt Conventiones, Pacta, Promissiones, obligationes, remissiones, absolutiones, & juramenta inter Egregium Virum Dominum Gullelmum Marchionem Montisferrati pro se suisque hominibus, Subditis & Vassalis ex una parte & Dominos Obertum Canem de Guaschis, Ruffinum de Putheo, Dulium Gambarinum, & Gullielmum Cirimellum nomine Communis, & hominum atque Civium, & districtualium, & Vassalorum Alexandriæ, quorum Sindici sunt ex altera; de quo Sindicatu constant publica Instrumenta, unum quorum factum per Thomam Piccenum Notarium hoc eodem anno, & Indictione die Martis decimo nono Aprilis, aliud factum per eundem Notarium hoc eodem anno, & Indictione, die Martis decimo nono Aprilis, aliud factum per eundem Sabbathi vigesimo tertio Aprilis, factæ, & facta, firmatæ, & firmata, promissæ, & promissa, juratæ, & jurata per dictas Partes occasione concordiæ, pacis, & fraternitatis faciendarum inter dictas Partes. In primis fiat pax, & remissio inter ipsum Dominum Marchionem Montisferrati & suos sequaces, Subditos, & Vassalos ex una parte, & Comune, Homines, & Vassalos Alexandriæ, & Districtus. Hinc inde datis seu factis realiter vel personaliter, comuniter seu divisim, seu singulariter quocunque modo hinc retro, & de omni, & toto eo, de quo ipse Dominus Marchio posset appellare, sive inquietare aliquo modo aliquem seu aliquos Cives Alexandriæ, sive ipsum Comune, sive Homines, vel districtuales, vel Vassalos Alexandriæ. Versa vice fiat pax & remissio de omni eo, & toto, de quo Comune, & Homines Alexandriæ sive districtuales vel Vassali Alexandriæ possent appellare, seu aliquo modo inquietare ipsum Dominum Marchionem. Item quod per dictum Comune Alexandriæ & homines dictæ Civitatis fiat restitutio eidem Domino Marchioni de Civitate Acquen. & Castro dictæ Civitatis Rocca Valle Urbar. & Castro Carpeneti, & totius juris, seu remissio, salvis & reservatis Dominis qui modo habitant in Villa Rochæ omnibus juribus, quæ habebant in Castro, Villa, hominibus Contili, & jurisdictione, sive in Territorio ipsius loci eo tempore quo Comune & homines Alexandriæ occupaverunt dictum locum, & Castrum vel quod Castellani tenentes dicta Castra nullo modo extrahantur de ipsis, nisi primo eis satisfiat de toto eo, quod habere debent pro eorum custodia, quæ satisfactio fieri debeat eisdem a Comuni, & hominibus Alexandriæ vel ab aliis nomine Comunis. Item quod ipse Dominus Marchio per se, & omnes Subditos & Vassalos, & sequaces cum effectu, & toto suo posse teneatur, & debeat omnibus modis juvare, & manutenere & deffendere Comune, & homines Alexandriæ, & Districtus & omnes & singulos Cives, & Vassalos Alexandriæ, & omnia jura, omnemque Jurisdictionem & honorem ipsius Comunis, & cujuslibet Civis, & Vassali Alexandriæ contra omnia loca, Civitates, Universitates & personas, maximè contra quæ seu quas Comune, & homines Alexandriæ habent seu habebunt, vel habere possent aliquam Guerram, & facere per se, & omnes suos Subditos, Vassallos, & sequaces, vivam, continuam & perpetuam guerram omnibus, & singulis locis, Civitatibus, Universitatibus, & personis cum quibus, seu contra quas, & quæ Comune, & homines Alexandriæ modo aliquo habent seu habebunt guerram, & inde non facere aliquam pacem, treguam, sive guerram recreutam, nisi de voluntate expressa Comunis Alexandriæ, facto inde inter homines Alexandriæ prius Consilio generali, & teneatur, & debeat ipse custodire, sallariare, & gubernare Cives, & homines Alexandriæ, & districtus modis omnibus, & omnia jura omnemque Jurisdictionem, & honorem atque districtum Comunis & cujuslibet singularis personæ Alexandriæ, & dare fortiam, aut aliud etiam juvamen Comuni, & hominibus Alexandriæ ad recuperandum Terram & jura, quam, seu quæ Comune, & homines Alexandriæ tenere, seu habere, vel qui aliquo tempore consueverunt a quocunque loco, Universitate, Civitate, vel persona detineantur, quando placebit Comuni Alexandriæ, salvis juribus ipsi Domino Marchioni competentibus & quæ competere consueverunt, & quod non consentiet nec dabit consilium, auxilium vel favorem, quod aliqua persona extrahatur nec detineatur, nec extrahi vel detineri possit aliquo modo, vel aliqua de causa de Civitate Alexandriæ, nec districtu contra suam voluntatem, nec etiam hoc faciet ipse, seu fieri faciet, seu permittet, sed suo posse modis omnibus prohibebit. Eo salvo quod homines Alexandriæ & districtus teneantur ire, & stare in exercitus, qui ordinabuntur, & fient per Comune Alexandriæ. Versa vice, quod Comune, & homines Alexandriæ per se, & suos districtuales, Cives, & Vassallos teneantur, & debeant cum effectu & toto eorum posse modis omnibus juvare & manutenere, ac deffendere prædictum Dominum Marchionem, & omnes ejus Subditos, & Vassallos, & omnia Jura, omnemque Jurisdictionem, & honorem ipsius Domini Marchionis, & cujuslibet Vassalli ipsius contra omnia loca, Civitates, Universitates & personas, maximè contra quæ sive quas prædictus Dominus Marchio habet seu habebit, vel habere posset aliquam guerram, & facere per se & omnes suos Cives, & districtuales & Vassallos & sequaces vivam, continuam, & perpetuam guerram omnibus, & singulis locis, Civitatibus, Universitatibus, & personis cum quibus seu contra quas & quæ dictus Dominus Marchio modo aliquo habet seu habebit guerram, & inde non facere aliquam pacem, treuguam seu guerram recreutam, nisi de voluntate expressa dicti Domini Marchionis, & teneantur, & debeant Comune, & Homines Alexandriæ custodire, salvare, & gubernare ipsum Dominum Marchionem modis omnibus & omnia jura omnemque Jurisdictionem & honorem atque districtum ipsius Domini Marchionis, & cujuslibet Vassalli dicti Domini Marchionis, & dare fortiam, auxilium, & juvamen ipsi Domino Marchioni ad recuperandum Terram, & jura, quam seu quæ prædictus Dominus Marchio vel Pater suus teneret, seu haberet, vel qui aliquo tempore consuevit, a quocunque loco, Universitate, Civitate, & persona detineantur, quando placebit eidem Domino Marchioni, salvis juribus competentibus Comuni Alexandriæ, & quæ competere consueverunt. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur ita facere, & jurare, quod Comune Alexandriæ habeat pacem cum hominibus Papiæ & Astæ, salvis omnibus juribus Comunis, & hominum Alexandriæ, & per ipsas paces in nihilo diminuendis & salvis omnibus juribus dictorum Communium infra menses duos, postquam completa seu firmata fuerint pacta inter ipsum, & Comune Alexandriæ, in qua pace juretur expressim, quod Comunia, & homines prædictarum Civitatum renuntient omnibus sacramentis, promissionibus, ligis & obligationibus, quæ, & quas habent tam cum Extrinsecis, quam cum Intrinsecis Alexandriæ, & se adstringant esse comunales & equales Amici modis omnibus inter homines Alexandriæ, & districtus, & si hæc facere non possent, teneatur & debeat juvare, manutenere, & deffendere modis om-

ANNO 1278.

ANNO 1278.

omnibus Comune, & homines Alexandriæ, & districtus contra prædicta Communia & quodlibet prædictorum & factis, firmatis atque juratis Pactis & Conventionibus infrascriptis & insertis per ipsum Dominum Marchionem & Comune Alexandriæ, & facta remissione & absolutione per Extrinsecos Alexandriæ de omnibus, & singulis injuriis, promissionibus, & obligationibus, quas habent, vel fecissent, seu aliquo tempore hinc retro habuerint, vel fecerint cum ipso Domino Marchione, atque cum dictis Comunibus Papiæ & Astæ vel aliquo eorum, vel cum aliquibus singularibus personis unquam sint, quæ non sint de Alexandria; possit dictus Dominus Marchio per pacem, & per modum pacis, & tranquilitatis ipsos extrinsecos reducere in Civitate. Alexandriæ, eo salvo, quod antequam ipsos inducat in Alexandriam inter Comune, & intrinsecos Alexandriæ ex una parte, & extrinsecos ex altera fieri faciet veram pacem, & remissionem omnimodam de omnibus discordiis, injuriis, offensionibus, & damnis, datis quocunque modo inter ipsum, & intrinsecos, & extrinsecos seu aliquos ex ipsis Partibus vicissim factis seu datis realiter, seu personaliter, & postea dare consilium, & juvamen omnibus, & singulis observantibus quam pacem, & contrafacientibus resistere & eos offendere toto suo posse. Eo etiam salvo, quod Comune, & Homines Alexandriæ non astringantur, nec astringi possint modo aliquo, causa, vel jure ad aliquod dandum, concedendum, vel solvendum de avere Comunis Alexandriæ, nec ad remittendum, vel relaxandum alicui personæ vel Universitati de Jure, honore, vel jurisdictione Comunis, seu Populi Alexandriæ, vel alicujus singularis personæ de Alexandria, vel districtu. Et quando prædicta, & infrascripta Capitula firmabunt inter ipsum Dominum Marchionem, & Comune Alexandriæ, teneatur ipse Dominus Marchio renuntiare omnibus ligis, juramentis, & promissionibus, quibus unquam fuisset astrictus aliquibus tam intrinsecis, quam extrinsecis de Alexandria, & publice protestare in scriptis, quod ipse non vult amplius teneri prædictis de prædictis nec eis inde aliquid amplius observabit. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur, & debeat reducere & restituere omnes Forenses de Bosco, & de Styanaria, & de omnibus aliis Villis Alexandriæ in locis, in quibus stare consueverunt in suis possessionibus, & juribus & omnes & singulos Intrinsecos Alexandriæ restituere teneatur in omnibus suis juribus vel quasi, sicut reducentur, & restituentur illi de Lanzavegiis, & Merlanis, & eorum parte in Alexandria in eorum juribus, & possessionibus, vel quasi. Eodem modo, & forma intelligatur de Forensibus Villarum, quæ sunt de parte extrinseca. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur, & debeat infra quindecim dies postquam fecerit fieri pacem inter Comune & Intrinsecos Alexandriæ ex una parte, & extrinsecos ex altera facere restitui pleno jure Comuni Alexandriæ omnia Castra, Fortalitias, Villas, & loca, quæ & quas tenent aliqui de Alexandria Intrinseci, vel extrinseci, ita tamen quod si aliquis debet aliquid recipere, seu tenet aliquod Castrum a Comuni Alexandriæ ex contractu vel obligatione seu promissione quem, vel quam secum fecerit Comune Alexandriæ pro ipsis Castris, Fortalitiis, seu locis non possit inde extrahi, nisi secundum in ipsis Contractibus, promissionibus, & obligationibus continetur. Et quod ipsi facient Comuni Alexandriæ, & omnibus, & singulis de Alexandria pacem, finem, & remissionem, vel pactum de non petendo de omnibus offensionibus, damnis, & injuriis realibus, & personalibus datis, seu factis per ipsum Comune, sive per homines Alexandriæ, & de omni, & toto eo, quod petere possent a Comuni Alexandriæ, sive ab aliquo vel aliquibus de Alexandria prædictis de causis. Versa vice, quod Comune, & singulares homines Alexandriæ facient prædictis Extrinsecis pacem, finem, & remissionem, vel pactum de non petendo de omnibus offensionibus, damnis, & injuriis realibus & personalibus, datis seu factis per ipsos Extrinsecos, seu per aliquem ipsorum, & de omni & toto eo, quod petere possent ab ipsis Extrinsecis sive ab aliquo, vel aliquibus ipsorum prædictis de causis. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur, & debeat liberare & absolvere, liberari, & absolvi facere omnes illos, qui sunt sive fuerunt in Carceribus ipsius sive Terra ipsius, sive quondam Domini Bastardini, sive quondam Domini Raynerii, sive alicujus Vassalli ipsius & cassare, & irritare, & cassari, & irritari facere omnes promissiones, obligationes, & pænas factas, seu promissas per ipsos Carceratos, seu per aliquos manulevatores, fidejussores, seu sponsores ipsorum incarceratorum, sive per aliquos occasione ipsorum & omnes assecurationes, lucrationes & cessiones, cartas, & scripturas & quoslibet contractus factos occasione dictarum pænarum, obligationum, promissionum, fidejussionum, & intercessionum quocunque modo, & qualitercumque & per quæcunque, & ex nunc ipso jure, & facto prædicti omnes contractus, obligationes, pœnæ, fidejussiones, promissiones Cartæ, & scripturæ sint cassi & cassæ, & nullius valoris, & pro cassis, & irritis perpetuo habeantur. Eo salvo quod Comune & homines Alexandriæ teneantur dare, & solvere illis de Alexandria, quibus fuerunt nomine Comunis Alexandriæ data, sive concessa jura contra fidejussores & manulevatores qui manulevarunt Oddinum Cavallarium, & Odonem de Quinzano, & quosdam alios, medietatem ejus quantitatis in qua fuerunt eis data, cessa, sive concessa jura eo modo & forma, & eo tempore quo fiet solutio illis qui tenent Castra Aqu. Carponen. & Rocchæ, & ipse Dominus Marchio debeat curare bona fide sine cohatione aliqua quod prædictis fiat prædicta solutio prædicto modo, forma, & tempore, excepto quod si Domino Oberto Cani observabitur id, quod continetur in infrascripto Capitulo quod loquitur de Barufaudo Gualcho, nihil habere debeat de prædictis, nec occasione prædicta. Versa vice, quod Comune & homines Alexandriæ teneantur, & debeant liberare, & absolvere, & liberari & absolvi facere omnes illos qui sunt, sive fuerunt in Carceribus Comunis, & Hominum Alexandriæ seu in terra alieni Vassalli ipsius Comunis, & cassare & irritare, & cassari & irritari facere omnes promissiones, obligationes & pænas factas sive præmissas per ipsos Carceratos sive per aliquos Manulevatores, fidejussores, sive sponsores ipsorum incarceratorum sive per aliquos occasione ipsorum, & omnes assignationes, lucrationes, & cessiones, Cartas, & Scripturas, & quoslibet Contractus factos occasione dictarum pænarum, obligationum, promissionum, fidejussionum, & intercessionum quoquo modo, & qualitercunque, & quæcunque, & ex nunc ipso jure, & facto prædicti omnes Contractus, obligationes, pænæ, fidejussiones & promissiones, cartæ, & scripturæ sint cassi, & cassæ & nullius valoris, & pro cassis, & invitis perpetuo habeantur. Item quod dictus Dominus Marchio promittat juvare, & manutenere Dominum Petrum Trotum in Regimine, seu Rectoria Populi Alexandriæ, & in omni honore, & Baylia quem & quam habet in ipso Populo seu in Comuni Alexandriæ pro ipso Populo toto tempore ad quod ellectus est in ipso Regimine per ipsum Populum, & ei faciet solvi totum Salarium sibi ordinatum. Hoc salvo quod si per Populum Alexandriæ, seu per tam magnam quantitatem hominum Popularium Alexandriæ dicatur ipsi Domino Marchioni, quod ipse Petrus removeatur ab ipsa Rectoria Populi, quæ recte moveat ipsum Dominum Marchionem ad audiendum ipsos; Tunc possit convocare ad se Consules & Ancianos Populi, & eis injungere, quod ipsi congregent Populum eo modo quo congregare consueverunt pro aliis magnis factis Populi vel Comunis Alexandriæ & in ea Congregatione petant consilium, quod eis videtur faciendum de Regimine Populi ipsius Domini Petri. Et si eis, vel majori ipsorum parti videbitur, quod ipse Dominus Petrus permaneat in ipso Regimine, teneatur ipse Dominus Marchio eum juvare & manutenere modis omnibus ut supra; sin autem eis videbitur quod sic removendus fiat, & plena solutione de toto eo, quod est sibi ordinatum pro salario Regiminis ipsius Populi pro toto tempore ad quod fuit ellectus antequam inde removeatur, & interim donec sibi fuerit integrè satisfactum ut supra teneatur ipse Dominus Marchio ipsum Dominum Petrum manutenere & juvare modis omnibus ut supra, postquam autem sibi integre satisfactum fuerit de toto suo Salario ut supra, removeatur seu removeri possit ab ipso Regimine secundum voluntatem ipsius Populi ut supra. Et si Consules, & Anciani non congregarent Populum quando eis injungeretur per Dominum Marchionem; tunc liceat ipsi Domino Marchioni prædicta de causa ipsum Populum facere congregari observando semper omnia, & singula inserta. Item quod ipse Dominus Marchio promittat, & promittere debeat manutenere Populum & Societatem Populi, & Rectorem, & Consules, & Ancianos ipsius Populi, qui modo sunt & qui pro tempore fuerint, & quemlibet de ipso Populo & de Societatibus Populi, in omni suo jure & honore, statu, & baylia, & prærogativa in quo vel qui-

Anno 1278. quibus modo ſunt vel eſſe conſueverunt, ſeu aliquo tempore in majori, & meliori fuerunt, ſeu eſſe conſueverunt & in Conſiliis Populi & Comunis publicis & ſecretis & in Statutis tam Populi, quam Comunis & in omnibus & ſingulis honoribus, Offitiis, & Bailiis, & prohibere cum effectu ne aliqua ſocietas, liga vel unitas ſeu conſpiratio, vel alio quocunque modo cenſeatur, ſit, vel eſſe poſſit in Alexandria vel diſtrictu niſi tantummodo Populus & ſocietas Populi, non obſtantibus aliquibus Statutis, Capitulis vel Ordinamentis, ſeu pactis generalibus, vel ſpetialibus ſuperius vel inferius ſeu alibi factis, ſeu quæ fieri poſſent. Item quod dictus Dominus Marchio procuret bona fide facere & fieri facere concordiam inter Dominos Ruffinum de Putheo, Petrum Trotum, & hæredes quondam Ruffini Troti & alios habentes jura a quondam Domino Alberto de Inciſa ex una parte & Poſſeſſores vel quaſi bonorum, & jurium, quæ quondam dictus Dominus Albertus habuit, tenuit, & poſſedit, vel quaſi in Inciſa, Bergomaſco, Caſtro novo, & Juriſdictione Inciſæ. Et ſi hoc facere non poterit, teneatur cognoſcere, deffinire, & terminare ſummarie & ſine ſtrepitu Juditii inter ipſas Partes de prædictis quæſtionibus & mandare executioni quod terminaverit & deffinierit quæ facere teneatur uſque ad Feſtum Nativitatis Domini proximum venturum. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur, & debeat reducere Caparos & alios extrinſecos Bergamaſchi in Bergomaſcho, & reſtituere in omnibus ſuis bonis, poſſeſſionibus, & juribus quæ, & quas habere, tenere, & poſſidere & quaſi conſueverunt in loco, & Poderio Bergomaſchi & in Terra Marchionum de Inciſa, & quod omnes ſecuritates, quas fecerunt prædicti de Caparis verſus Marchiones de Inciſa, ſive verſus aliquem ex eis, videlicet Obertus, Jacob, & Guillielmus occaſione fugæ, quam fecerunt a Carceribus, caſſentur & ab omnibus obligationibus factis prædicta de cauſa ipſi fidejuſſores, & manulevatores a prædictis Marchionibus penitus abſolvantur, & hæc omnia fiant, & fieri debeant infra dies quindecim poſtquam ipſe Dominus Marchio intraverit in Civitatem Alexandriæ. Eo ſalvo quod ſi prædictis de cauſis aliquid voluiſſent non fiat eis inde aliqua reſtitutio. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur manutenere Dominum Paganum de Putheo, & Liberos in omnibus Juribus ſuis ſibi competentibus, & cuilibet ipſorum verſus Comune Alexandriæ. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur ita facere & curare ſine coatione quod ſatisfaciat Domino Rombicomiti de Guaſchis per Mulinarios Alexandriæ, & ab ipſis de toto ſalario ei ordinato per ipſos Mulinarios vel aliquos ex eis, & de toto tempore ad quod fuit ellectus, vel quod non removebit eum vel faciet removere, donec ſibi fuerit ſatisfactum ut ſupra. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur & debeat liberare, & liberari facere Bariſardum Guaſcum a Carceribus, ubi eſt à Comuni d'Aſt, & ſi dictum Comune d'Aſt nollet liberare dictum Bariſardum, & relaxare ſeu liberari, & relaxari facere ab illis qui eum detinent in dictis Carceribus ſine aliquibus expenſis, exceptis expenſis factis in cibo, & potu, & guarandiis, precibus & Mandato Domini Marchionis, dictus Dominus Marchio non debeat conſentire alicui treguæ ſeu paci, quam faceret Comune Alexandriæ, ſeu facere vellet cum Comuni d'Aſt, donec dictus Bariſardus eſſet liberatus a dictis Carceribus. Et prædicta omnia fiant, & attendantur infra Menſes duos poſtquam completa fuerint Pacta, & Conventiones inter ipſum Dominum Marchionem, & Comune Alexandriæ, vel ſi prædicta fieri non poſſent, extrahatur, & liberetur dictus Bariſardus a dictis Carceribus, expenſis Comunis Alexandriæ uſque in quantitatem librarum trecentum Aſtenxium, & non plus quas Comune Alexandriæ eidem Bariſardo vel alii pro eo dare teneantur infra menſem unum, elapſis prædictis duobus menſibus. Et ipſe Dominus Marchio teneatur facere, & jurare bona fide, quod prædicta attendantur, & obſerventur. Item quod dictus Dominus Marchio promittat juvare, manutenere, & deffendere Dominum Conradum de Boſco, donec fuerit reſtitutus in omnibus ſuis rebus & juribus toto ſuo poſſe & facere vivam guerram tenentibus res & jura ipſius Domini Conradi, donec fuerit reſtitutus ut ſupra. Eo ſalvo, quod ſi Dominus Thomas Malaſpina ſe compromittat in ipſum Dominum Marchionem ad voluntatem Domini Marchionis de diſcordiis, quæ ſunt inter ipſum ex una parte & ipſum Dominum Conradum ex altera, & ſi Dominus Conradus nollet ſe compromittere, non teneatur dictus Dominus Marchio de prædictis contra Dominum Thomam, & ſi dictus Dominus Thomas non obſervaret cum effectu dicta, ſeu pronunciata per ipſum Dominum Marchionem, tunc ipſe Dominus Marchio teneatur contra ipſum Thomam, ut ſupra. Item quod ipſe Dominus Marchio ſit Capitaneus Comunis, & hominum Alexandriæ, & diſtrictus uſque ad quatuor annos tantum ad manutenendum & conſervandum pacem quæ fiet inter partes Alexandriæ & ad reſiſtendum omnibus, & ſingulis contra ipſam pacem facientibus, & ad dandum cuilibet Poteſtati, qui erit in Regimine Alexandriæ, favorem, & auxilium ad faciendum ſuum Regimen, & puniendum Maleficia, & etiam ſi contigerit, quod Comune Alexandriæ habeat aliquam guerram, ad faciendam ipſam guerram, & omnia, & ſingula pertinentia ad ipſam guerram ſecundum voluntatem, & conſilium Conſilii generalis Alexandriæ, & ad conſervandum, & conſervari faciendum omnia, & prædicta & ſingula, & hanc pro ſalario ipſius Capitanei pro quolibet anno libr. mille Papiens., & non plus. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur, & debeat jurare, manutenere, attendere, & obſervare in perpetuum omnia prædicta, & ſingula & etiam infraſcripta & nullo jure, modo vel cauſa contrafacere, vel venire, nihil diminuere de honore, Juriſdictione, Imperio mero, & miſto, poteſtate, & baylia, quod, quam, quæve Comune, & homines Alexandriæ habent ſeu habere & tenere conſueverunt tam intra Civitatem Alexandriæ, quam extra & nulli volenti diminuere conſentire ſed & modis omnibus ſe opponere, & quod non poſſit aliquid ulterius, ſeu plus, quam in iſtis Capitulis continetur de jure vel de facto in homines ſeu contra homines Alexandriæ & diſtrictus nec in Civitate Alexandriæ, vel diſtrictu habere, petere ſeu acquirere vel acquiſtare per ſe, nec per alium, per aliquem modum, nec etiam a Comuni ſeu ab aliquibus ſive ab aliquo offerentibus in præjuditium ſeu diminutionem juris vel honoris vel Juriſdictionis Comunis Alexandriæ recipere aliquo modo, ſive ingenio vel cauſa, quæ dici vel excogitari poſſit, & ſi contra prædicta ſeu aliquod prædictorum, ſeu infraſcripta vel aliquid infraſcriptorum in aliquo faceret vel veniret vel modo aliquo haberet, acquireret, reciperet ſeu peteret vel faciendum committeret quod ei facere aliquo modo non liceat, non valeant, neque teneant prædicta, nec aliquid de prædictis & infraſcriptis in præjuditium obſervantis. Et Comune, & homines Alexandriæ non teneantur eidem in aliquo de prædictis, & quidquid haberet, acquireret, ſeu reciperet per ſe vel alium ultra, præter, vel contra prædicta ſeu aliquid de prædictis aliquo titulo, dignitates, honores, ſeu bayliæ quocunque nomine cenſeatur, vel quolibet alio modo, totum ſit caſſum, & irritum, & nullius valoris, & pro caſſo, & irrito habeatur, excepto, quod poſſit petere gratis, & recipere à ſingularibus perſonis Comunis Alexandriæ, & diſtrictus ſine præjuditio, & diminutione Comunis Alexandriæ, & jurium ipſius Comunis. Verſa vice quod Comune, & homines Alexandriæ teneantur, & debeant jurare, manutenere, & attendere & obſervare in perpetuum omnia prædicta & ſingula, & etiam infraſcripta, & nullo jure, modo, vel cauſa contrafacere, vel venire, & nihil diminuere de honore, Juriſdictione, Imperio mero, & miſto, & poteſtate, & baylia, quod, quam, quæ dictus Dominus Marchio habet, ſeu habere, & tenere conſuevit ipſe, & Pater ſuus, & nulli volenti diminuere conſentire, ſed ei modis omnibus ſe opponere, & quod non poſſit aliquid ulterius, ſeu plus, quam in iſtis Capitulis continetur de jure, vel de facto in homines, ſive contra homines diſtrictus, vel de diſtrictu dicti Domini Marchionis habere, ſeu acquirere vel acquiſtare per ſe, vel per alium per aliquem modum ab aliquo ſeu aliquibus offerentibus in præjuditium ſive diminutionem Juris, vel honoris, vel Juriſdictionis ipſius Domini Marchionis recipere aliquo modo, ſeu ingenio, vel cauſa, quæ dici vel excogitari poſſit, & ſi contra prædicta vel aliquid prædictorum, ſeu infraſcripta, vel aliquid infraſcriptorum in aliquo facerent, vel venirent, vel modo aliquo haberent, acquirerent, ſeu reciperent, ſeu peterent, vel faciendum omitterent, quod eis facere modo aliquo non liceat; Non valeant neque teneant prædicta, nec aliquid de prædictis & infraſcriptis in præjuditium obſervatis, & Dominus Marchio non teneatur eiſdem Comuni, & hominibus in aliquo de prædictis, & quicquid haberent, acquirerent, ſeu reciperent per ſe, vel per alium ultra præter, vel contra prædicta, ſeu aliquid de prædictis, totum ſit caſſum, & irritum, & nullius valoris, & pro Anno 1278.

casso, & irrito habeatur. Excepto, quod possit petere gratis, & recipere a dicto Marchione, & a singularibus personis districtus ipsius sine præjuditio & diminutione jurium ipsius Domini Marchionis. Quæ omnia, & singula jurentur, & firmentur, & promittantur attendi & observari secundum purum, & simplicem intellectum litteræ per ipsum Dominum Marchionem, & per Castellanos, Vassallos, & homines ejusdem per tot, quot videbitur Comuni Alexandriæ. Versa vice, quod prædicta omnia, & singula jurentur, firmentur, & promittantur attendi, & observari secundum purum & simplicem intellectum litteræ per Comune, & Homines Alexandriæ, & per Vassalos, & Cives Civitatis prædictæ per tot, quot videbitur eidem Domino Marchioni. Et quæ omnia & singula inserta prædictus Dominus Marchio, pro se, & suis subditis, & Vassallis & dicti Sindici nomine dicti Communis & hominum, & Vassalorum Alexandriæ sibi ad invicem attendere, & observare solemni stipulatione promiserunt, & nullo tempore modo, vel causa contra facere, vel venire, & Sacramento corporaliter præstito juraverunt, & perinde ipse Dominus Marchio prædictis Sindicis dicto nomine obligavit pignori omnia sua bona, & dicti Sindici prædicto nomine ipsi Domino Marchioni omnia bona Comunis Alexandriæ, & inde plura Instrumenta super omnibus prædictis, & quolibet prædictorum dictæ Partes fieri rogaverunt mihi Ruffino de Bredolano Notario Domini Marchionis, & Guillielmo Frascharæ Notario Comunis Alexandriæ.

L. H. T. Ego Ruffinus de Bredolano Notarius ab Imperatore Frederico, & tunc etiam Notarius ejusdem Domini Marchionis hiis omnibus interfui, & rogatus scripsi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 11. Julii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 12. Julii. 1720.

CLIII.

1279. 17. Septembre.

BERTHOLDI *Episcopi Babenbergensis Literæ, de Infeudatione per eum* ALBERTO, HARTMANNO & RUDOLPHO, *Romanorum Regis* RUDOLPHI I. *Filiis, facta de Universis Feudis, quæ sibi & Ecclesiæ per mortem Principum Austriæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Marchiæ in eisdem Terris vacare cœperunt, & specialiter de Castro Mytembach cum omnibus harum Terrarum pertinentiis. In quorum compensationem præfatus Romanorum Rex aliquas Advocatias eidem Episcopo sub certa conditione cedit Datum apud Babenberch Anno* 1279. *XV. Kalend. Octobris.* [Tiré des Archives Imperiales du petit Tresor de la Regence & de la Chambre à Vienne.]

BErtholdus Dei gratia Babenbergen. Ecclesie Episcopus Omnibus inperpetuum. Equitas rationis & censura justicie nos inducunt, ut memoriter recolentes, & devotione laudabili attendentes illa largiflua munera gratiarum, que Serenissimus Dominus noster Rudolfus Romanorum Rex Inclitus, suique prædecessores divi Imperatores, & Reges Romanorum Illustres nobis & venerande Babenbergensi Ecclesie liberaliter impendunt, ad reddendam sibi & suis condigne vicissitudinis repensivam pronis affectibus & promptis effectibus inclinemus, ut dum per eorumdem Principum munificentiam nos & Ecclesiam nostram dotatos pariter & ditatos esse cognoscimus, digne ipsis gratitudinis debitum laudabiliter exsolvamus, Eapropter nosse volumus universos tam posteros quam presentes, quod nos tantorum beneficiorum que nos & Ecclesia nostra de manibus Principum Romanorum, & specialiter Domini nostri Rudolfi Romanorum Regis prædicti recepimus, non immemores nec ingrati, ut nostre fidei claritas quam ad ipsum & Romanum Imperium gerimus sibi plene claresceret, ipsum in liberis suis specialiter duximus honorandum. Nam feuda illa universa & singula que nobis & Ecclesie nostre per mortem clare memorie Principum Austrie, Styrie, Karinth. Carnyole & Marchie in eisdem Terris vacare ceperunt, & specialiter Castrum Mytenbach cum muta & omnibus suis pertinenciis Illustribus viris filiis suis Alberto, Hartmanno & Rudolfo, ac eorum Liberis heredibus masculis tantum, contulimus, ipsosque ad instar & formam dictorum Principum infeudavimus de eisdem, ita tamen, quod feudorum hujusmodi dictis suis filiis concessorum ordinatio & conservatio in ipsius Domini nostri Regis manibus remanebit tantum pro tempore vite sue. Si vero dicti liberi sui decederent, sine filiis heredibus, dicta feuda vacantia & absoluta ad Babenbergensem Ecclesiam libere revertentur. Hanc nostre fidei claritatem quam ipsi Domino nostro Regi in liberis suis ostendimus, & obsequiose devotionis promptitudinem qua suum & Imperii honorem & gloriam sicut tenebamur ex debito hactenus indefesse coluimus, idem Dominus noster Rex gratioso vultu respiciens, & propter hoc & alia que & sibi Imperio tempore quo imminebat necessitas constanter impendimus, nostre devotionis obsequia, nolens nos & Ecclesiam nostram digna retributionis vicissitudine defraudari, hiis nos libertatibus & gratiis que inferius annotantur de regia pietate decrevit liberaliter honorandos. Primo videlicet, quod ab Advocatia in Velkirchen suo, & filiorum suorum nomine vel cujuscunque tempore Principis aut Domini futuri in Karinthia, nichil aliud exigatur, recipiatur aut etiam requiratur, nisi tantum jus illud quod in Litteris super collatione dicte Advocatie confectis venerabilis quondam Hermanni Babenbergensis Episcopi, & Illustris quondam Hermanni Ducis Karinthiæ Sigillorum munimine roboratis, evidentius est expressum. Injustis judiciis, exactionibus & steuris indebitis & aliis vexationibus que a dicta Advocatia ultra jus in dictis Instrumentis expressum hactenus sunt extorte, sublatis penitus & deletis. Preterea renunciavit & cessit idem Dominus noster Rex pro se & filiis suis, ac omnibus futuris Austrie & Styriæ Ducibus & Dominis omni juri quod sibi compeitit in Advocatiis de Hage, de Chirchdorf & valle Gerstental, quos quondam Principes Austrie & Styriæ, ab Ecclesia Babenbergensi in feudum tenuerunt, ipsas Advocatias cum redditibus, proventibus, judiciis, silvis, pratis, pascuis, nemoribus & generaliter omnibus juribus & bonis quesitis & inquirendis ad dictas Advocatias pertinentibus, nobis & Ecclesiæ nostre libere & absolute relinquens, ac volens nos & successores nostros in sepedictarum Advocaciarum ac ipsis attinentium possessione pacifica illesos perpetuo conservari. Ita tamen quod nos & quilibet Episcoporum Babenbergensium Successorum nostrorum qui pro tempore fuerit, de prædictis Advocatiis singulis annis, in festo Sti. Georgii viginti talenta Wiennensium denariorum nostre & Successorum nostrorum in eisdem Principatibus, camere solvere teneatur. Idem renunciavit & cessit Dominus noster Rex prædictus omni actioni seu juri quod sibi in quadam area in Castro Straffide compeciit sive competere videbaturque per quondam Babenbergensem Episcopum Duci Karinthiæ data fuit. Insuper quia nos tempore quo filiis Domini nostri prædictis feuda terrarum prænotata contulimus, Castrum Werdenbach cum quadraginta marcarum denariorum redditibus de feudis ante dictis deduximus, nobis & Ecclesie nostre de beneplacito Domini Regis prædicti perpetuo retinendum, idem Dominus noster Rex, pro se, filiis suis prædictis & universis successoribus suis in Principatum Karinthiæ deductioni, retentioni & reservationi castri prædicti cum omnibus juribus & pertinentiis suis consensum suum perpetuum ad-

ANNO 1279. adhibuit & assensum. Promittens firmiter pro se & filiis suis ac Frincipibus predictis, nos & Ecclesiam Babenbergensem pro dicto Castro & suis attinenciis numquam de cetero impeti vel turbari. Hoc tamen signanter adjecto, quod redditus Castri predicti, qui redditus XL. marcarum denariorum excesserint, suis & Successorum suorum usibus attinebunt. Provinciali judicio quod eidem Castro usque modo deservire consuevit, ipsis XL. Marcarum denariorum redditibus nichilominus intercluso. Promisit insuper Dominus noster Rex prædictus, pro se, filiis suis & successoribus suis, nobis & Ecclesie nostre predicte, quod iidem Principes nobis & nostre Ecclesie ac Successoribus nostris aderunt consilio, auxilio & favore, ad hoc; quod universa feuda que nobis & Ecclesiæ nostre jam vacant, & que deinceps in dictis terris per mortem cujuscumque, & in aliis terris per mortem Principum, Comitum, Nobilium, Ministerialium, vel aliarum personarum cujuscumque condicionis aut status existant, vacare inceperint. & nos & Ecclesia nostra plene & integraliter assequamur. Similiter in feudis illis que nobis & Ecclesie nostre per statuta sive tradiciones Imperiales & Regales aut per Sententias judiciarias, vel per modum alium debitum & consuctum vacare ceperunt vel ceperint in futurum, nobis & nostre Ecclesie aquirendis dictum Dominum nostrum Regem, liberos suos, ac Successores suos prædictos adjutores habebimus, & utiles promotores. In quorum feudorum juribus & libertatibus conservandis, ipse Dominus Rex, filii & successores sui in terris prædictis presate Ecclesie nostre defensores esse tenebuntur pariter & tutores. Acta sunt hec presentibus viris & Dominis venerabilibus: Petro Pataviensi Episcopi Johanne Gurcensi Episcopo, Rudolfo Imperialis Aule Cancellario. Magistro Gotfrido Domini Regis prothonotario. Viris quoque Illustribus & Spectabilibus, Domino Alberto Duce Saxonie, Friderico Burgravio de Nurenberch, Eberhardo Comite de Catzenellpogen. Gerhardo Comite de Rineke. Ulricode Tiwers, & aliis quampluribus. In predictorum omnium testimonium & perpetui roboris firmitatem presentes Litteras, Sigilli nostri munimine roboramus. Nos quoque Heinricus Prepositus, Emicho Decanus totumque Kapitulum Babenbergensis Ecclesie in signum ratihabitionis omnium Promissorum, & pleni consensus nostri qui ad predicta accessit Sigillum Capituli nostri præsentibus duximus appendendum. Datum apud Babenberch. Anno Domini millesimo ducentesimo septimo VIIII. XV. Kalendas Octobris.

CLIV.

1280. 18. Juillet. *Concordia inita inter* LUDOVICUM IX. *Regem Francorum, &* JACOBUM I. *Regem Aragonum, quâ præfatus* LUDOVICUS *Rex pro se & successoribus suis* JACOBO *Regi & successoribus illius cedit omne jus, quod habet in Comitatum Barchinonensem & alios;* JACOBUS *vero prænominatus* LUDOVICO *Regi pariter cedit omne jus quod obtinet in Comitatus Carcassonæ, Redes atque alios. Actum Barchinonæ* 17. *Kalendas Augusti* 1278. [PETRI DE MARCA, Marca Hispanica in Appendice col. 1444.]

NOverint universi quòd cum inter nos Jacobum Dei gratia Regem Aragonum, Majoricarum, & Valentiæ, Comitem Barchinonæ & Urgelli, & Dominum Montispessulani ex una parte, & Ludovicum eadem gratia Regem Franciæ Illustrem ex altera, suborta esset materia quæstionis super eo quòd idem Rex dicebat Comitatum Barchinonæ, Urgelli, Bisuldunensem, Rossilionis, Empurdanensem, Cerritaniæ, & Confluentis, Gerundensem, & Ausonensem cum eorum pertinentiis de regno Franciæ & de feudis suis esse, & nos ex adverso dicebamus nos jus habere in Carcassona & Carcasses, in Redis & Redes, Lauraco & Lauragues, Terminis & Termenes, Biterris & Vicecomitatu Biterrensi, Agde & Agades, Alby & Albeges, Ruthena & Ruthenes, Comitatu Fuxensi, Caturcensi & Caturcino, Narbona & Ducatu Narbonensi, Minerba & Minerbes, Fenoleto & Fenoledes, Terra de Saltu, Petrapertusa & Petrapertusio, Amiliano cum toto Comitatu Amiliani, Credona cum toto Vicecomitatu Credonensi, Gavaldano, Nemauso, Nemausensi, Tolosa cum toto Comitatu Tolosæ & Sancti Ægidii, cum honoribus, districtibus, & juribus universis ac pertinentiis eorundem, tandem post multos Tractatus habitos hinc inde, bonorum mediante consilio cum ipso Rege Franciæ ad hanc Compositionem & Transactionem devenimus. Quod idem Rex pro se & heredibus ac successoribus suis nobis & heredibus ac successoribus nostris & à nobis & antecessoribus nostris causam habentibus & nostris Procuratoribus ac Nuntiis pro nobis & vice nostra præsentibus, recipientibus, & admittentibus diffinivit, quittavit, cessit, & omnino remisit quicquid juris & possessionis vel quasi habebat, siquidem habebat vel habere poterat seu dicebat etiam se habere tam in Domaniis sive Dominicaturis quàm feudis & in aliis quibuscunque in prædictis Comitatibus Barchinonensi & Urgelli, Bisuldunensi, Rossilionensi, Empurdano, Cerritano, Confluentino, Gerundensi, & Ausonensi, cum omnibus honoribus, homagiis, districtibus, jurisdictionibus, & juribus universis, ac pertinentiis eorundem, & cum omnibus fructibus & proventibus per nos & antecessores nostros inde perceptis ac quæ etiam percipi poterunt, promittens & ad hoc se & successores suos obligans in perpetuum quòd in prædictis omnibus & singulis nihil de cetero per se aut per alium reclamabit aut petet, renuntians omnino specialiter & expressè pro se & heredibus suis ac successoribus omnibus, Chartis & Instrumentis, si quæ super his habuit vel habebat, volens ac decernens ea penitùs esse nulla, ac promittens quòd ea omnia reddet nobis, renuntians etiam pro se & heredibus & successoribus suis omni juris auxilio tam canonici quàm civilis nec non consuetudinarii & omni Privilegio reali & personali quibus contra prædicta vel aliquid prædictorum juvare se posset. Nos autem similiter vice versa pro nobis, & heredibus & successoribus nostris præfato Regi Franciæ & heredibus ac successoribus suis & ab ipso & antecessoribus suis causam habentibus diffinimus, quittamus, & cedimus, atque remittimus omnino specialiter & expresse quicquid juris & possessionis vel quasi habebamus vel habere poteramus sive dicebamus etiam nos habere tam in Domaniis seu Dominicaturis quàm feudis & aliis quibuscunque in Carcassona & Carcasses, in Reddis & Reddesio, Lauraco & Lauragues, Terminis & Termenes, Biterris cum Vicecomitatu Biterrensi, Minerba & Minerbes, Agde & Agades, Alby & Albeges, Ruthena & Ruthenes, Caturco & Caturcinio, Narbona & Ducatu Narbonensi, Podio Laurentii, Karbus, Castro fideli, terra de Saltu, Fenoleto & Fenoledes, Petrapertusa & Petrapertusensi, Amiliano & Comitatu Amiliani, & Gavaldano, Credona & Vicecomitatu Credonensi, Nemauso & Nemausensi, Tolosa & Comitatu Tolosæ & Sancti Ægidii; & omni alia Terra & jurisdictione Raimundi quondam Comitis Tolosani, cum omnibus honoribus, homagiis, districtibus, jurisdictionibus, ac juribus universis & pertinentiis eorumdem, cum omnibus fructibus & proventibus per ipsum Regem Franciæ vel antecessores suos inde perceptis & quæ etiam percipi poterunt. Condictum est tamen & ordinatum quod si aliqua feuda moventia de dominatione Fenoledes sita sint infra terminos Comitatus Rossilionis vel Bisuldunensi seu aliorum Comitatuum prædictorum, de quibus Comitatibus nobis quitationem facit Rex Franciæ memoratus, penes nos & heredes ac successores nostros perpetuo remanebunt, & ea nobis & heredibus ac successoribus nostris cessit idem Rex Franciæ & omnino quittavit, salvo tamen jure, si quod fuerit, alieno. Similiter si aliqua feuda moventia de dominatione Comitatuum eorundem sita sint infra terminos Fenoledes, penes ipsum Regem Franciæ ac heredes & successores suos perpetuò remanebunt, & ea sibi, heredibus, ac successoribus suis diffinimus, cedimus, & quittamus omnino; salvo tamen jure, si quod fuerit, alieno. De Amiliano autem & Comitatu Amiliani sciendum est, nos quittationem & cessionem facere prædicto Regi Franciæ, sicut ea tenet & possidet idem Rex Franciæ, & ab ipso & suis tenentur & possidentur. Præterea memorato Regi Franciæ per hanc compositionem cedimus penitùs & expressè concedimus ac heredibus & successoribus suis & ab ipso causam habentibus omne jus repetendi pignoris & actioni quam habemus in prædictis Amiliano & Comitatu Amiliani, Credona & Vicecomitatu Credonensi, & in Gavaldano, cum pertinentiis eorumdem, quæ quidem bonæ memoriæ Petrus quondam Rex Aragonum genitor noster olim titulo pignoris obligaverat Raymundo quondam Comiti Tolosano; & per hanc compositionem omnes Chartas & Instrumenta quæ habemus super dicto negotio confecta reddemus plenariè Regi Franciæ memorato. Per eandem etiam compositionem cedimus, penitùs concedimus, & donamus expressè pro nobis & heredibus ac successoribus ANNO 1280.

bus

ANNO 1280. bus nostris prædicto Regi Franciæ & heredibus & successoribus & ab ipso causam habentibus quicquid juris nobis competit, si quod competit, vel quocunque casu seu ratione vel titulo posset ad nos vel heredes aut successores nostros nunc vel in futurum aliquatenus devenire in Tolosa & toto Comitatu Tolosæ & Sancti Ægidii & in Terris Agenesii & Venesini ac in tota alia terra, jurisdictione, ac potestate Raymundi quondam Comitis Tolosani. Hæc si quidem omnia & singula, sicut superiùs continentur, pro nobis & heredibus ac successoribus nostris diffinimus, quittamus, cedimus, & remittimus omnino specialiter & expressè prædicto Regi Franciæ & heredibus ac successoribus suis & ab ipso & antecessoribus suis causam habentibus ac Nuntiis & Procuratoribus suis præsentibus coram nobis & pro ipso Rege vice & nomine ipsius recipientibus & admittentibus diffinitionem, cessionem, & quittationem, omnium prædictorum, cum honoribus, homagiis, districtibus, jurisdictionibus, & juribus omnibus ac pertinentiis eorundem, & cum omnibus fructibus & proventibus per ipsum Regem Franciæ & antecessores suos inde perceptis & qui etiam percipi poterunt, promittentes & ad hoc nos & heredes ac successores nostros specialiter obligantes quòd in prædictis omnibus & singulis nihil de cetero per nos vel per alium reclamabimus aut petemus, nec ipsum Regem Franciæ nec heredes aut successores suos seu causam ab ipso vel antecessoribus suis habentes super prædicta aut aliqua prædictorum per nos vel per alium molestabimus in futurum, renuntiantes omnino specialiter & expressè pro nobis & heredibus ac successoribus nostris omnibus Chartis & Instrumentis, si quæ super ipsis habuimus vel habemus, volentes & decernentes ea penitùs esse nulla quoad ipsius Regis Franciæ præjudicium & suorum, & quòd ea omnia reddemus eidem. Renuntiamus etiam penitùs & expressè pro nobis & heredibus ac successoribus nostris omnis juris auxilio tam canonici quàm civilis ac consuetudinarii & omni privilegio reali & personali quibus nos vel heredes aut successores nostri contra prædicta vel aliquod præmissorum nos juvare possemus. In cujus rei testimonium præsentem Chartam Sigilli nostri plumbei fecimus impressione muniri. Acta fuerunt hæc Barchinonæ in palatio nestro XVII. Kalendas Augusti Anno Domini MCCLVIII.

CLV.

1281. 9. Aout. *Constitutio in Comitiis Generalibus Norimbergæ habitis per* RODULPHUM *Romanorum Regem facta, quod donata de bonis Imperii per* RICHARDUM *Regem Romanorum aut Prædecessores illius à tempore quo lata fuit in* FREDERICUM II. *depositionis sententia, nullam debeant habere firmitatem, nisi à majori electorum Imperii parte fuerint approbata. Datum in Nuremberg 5. Idus Augusti Anno 1281. Indictione IX. Regni sui VIII.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1169. Ex Hasnoniensi Cartario Dominorum de Avesnis.]

NOs RUDOLPHUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, tenore præsentium profitemur, & publicè protestamur, quod nobis pro Tribunali sedentibus in solemni Curia nostra apud *Nuremberg*, sententiatum extitit coram nobis, omnium Principum, Nobilium, ac aliorum fidelium nostrorum qui fuere præsentes, applaudente consensu, quod omnia donata confirmata, seu facta quocumque modo alio de rebus vel bonis Imperii, per quondam RICHARDUM Regem illustrem, aut prædecessores suos in Romano Imperio, à tempore quo lata fuerat in olim FREDERICUM Imperatorem II. depositionis Sententia: nullius habere debeant roboris firmitatem, nisi consensu majoris partis Principum in electione Romani Regis vocem habentium fuerint approbata. In cujus rei testimonium præsens scriptum conscribi fecimus, & Majestatis nostræ Sigillo jussimus communiri.

Datum in *Nuremberg*, V. Idus Augusti, Indict. IX. anno Domini MCCLXXXI. Regni verò nostri anno VIII.

ANNO 1281.

CLVI.

Literæ RODULPHI I. *Romanorum Regis pro deputando idoneo Executore, & Commissario, qui D.* JOHANNEM DE AVESNIS *Comitem* Haynnoniæ *mittat in possessionem locorum illi in feodum ab se cum Imperii Principum consensu datorum. Datum Nuremberg V. Idus Augusti Anno Domini 1281. Indictione IX. Regni sui VIII.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1170.] 9. Aout.

RUDOLPHUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, universis sacri Imperii Romani fidelibus præsentes Litteras inspecturis gratiam suam & omne bonum.

Ad universitatis vestræ notitiam duximus deferendum, quod nobis pro Tribunali sedentibus apud *Nuremberg*, sententiatum extitit coram nobis, omnium Principum & Nobilium ceterorumque fidelium nostrorum qui fuere præsentes applaudente caterva, quod cum spectabili viro JOHANNI de Avesnis Comiti Haynnoniæ dilecto fideli nostro propter suæ fidei & probitatis præstantiam, Terram de *Alost*, Terram super Scaldam, Terram Geraldi-montis, Terram Wasiæ, & Terram Quatuor-officiorum cum omnibus attinentiis suis in feodum concesserimus, & eum investiverimus de eisdem, prout in Instrumentis sibi super hoc traditis plenius continetur: Nos eidem executorem idoneum, quem ipse Comes nominaret, deputare & concedere deberemus, qui principaliora loca prædictarum terrarum accedens, & tam Investituram prædictam, quàm nos earumdem Terrarum esse Warandos pronuntians, sæpedictum J. Haynnoniæ Comitem, vel certum Procuratorem ipsius nomine suo in corporalem possessionem prænominatarum Terrarum & attinentiarum suarum quarumlibet nostra auctoritate regali induceret cum solemnitatibus debitis & consuetis, & nihilominus ab omnibus super earum Terrarum districtibus constitutis præciperet auctoritate regia sibi tamquam Domino suo debitam obedientiam & reverentiam exhiberi. In cujus rei testimonium, præsens scriptum exinde conscribi, & Majestatis nostræ Sigillo fecimus communiri.

Datum *Nuremberg*, V. Idus Augusti, Indictione IX. anno Domini MCCLXXXI, Regni vero nostri VIII.

CLVII.

Allodium Culenburg per REINALDUM *Comitem Gelriæ infeudatum pro* HUBERTO DE BOSINCHEM. *Actum Anno 1281. feriâ sextâ, quæ fuit Vigilia beatæ Cæciliæ Virginis.* [J. J. PONTANUS, Hist. Gelriæ lib. 6. pag. 158.] 21. Novembre.

EGo Hubertus dictus de Bosinchem præsenti scripto protestor & recognosco evidenter me nobili viro Reinaldo Comiti Gelriæ & Duci Limburgensi castrum meum dictum Culenburg de libera meâ voluntate pro centum libris Hollandicorum denariorum hæreditariè vendidisse in hunc modum, quod ipse Comes & sui hæredes de ipso Castro prefectum suum facere poterunt & utilitatem contra quoscunque; nec hoc ego Hubertus prædictus seu mei hæredes contradicere poterimus nec debemus vel impedire. Ego etiam Hubertus prædictus ac mei hæredes à Comite prædicto suisque hæredibus Castrum prædictum hæreditariè tenebimus & possidebimus jure Zutphaniensi, in testimonium & robur hujus facti Sigillum meum præsenti Literæ duxi apponendum. Datum anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo primo feriâ sextâ, quæ fuit Vigilia beatæ Cicilia virginis.

CLVIII.

Compositio per RODOLPHUM I. *Romanorum Regem facta inter* WERNHERUM *Archiepiscopum Moguntinum ex una, &* JOHANNEM, *ac* HENRICUM *Comites de* Sponheim *ex alterâ parte, super* 13. Decembre.

ANNO 1281. *per controversiis de castro* Beckelnheim. *Actum Moguntiæ in profesto S. Luciæ Anno Domini* 1281. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 313.]

RODOLPHUS Dei gratia Rex Romanorum semper-Augustus, notum facimus universis ac singulis has Literas lecturis aut legi audituris; Quòd nos omnem discordiam, litem & contentionem, quæ fuerunt inter dilectos Principes nostros, Wernherum Archiepiscopum Moguntinum, Ecclesiam suam, Henricum fratrem Comitis de Sponheim, cum omnibus amicis & auxiliariis eorum, partibus ex altera, complanavimus, concordavimus & pacificavimus integraliter, perfectè ac in perpetuum super omnibus factis commissis & perpetratis, in toto tempore illo, quo discordia inter eos cœpit & duravit, in hunc modum.

2. In primis castro Beckelnheim, castrensibus hominibus & bonis, quæ præfatus Archiepiscopus emerat, sicut habetur in Literis divisionis inter Comitem Johannem & Henricum fratrem ejus factæ, renunciavit prædictus Comes Johannes, cum uxore & fratre suo Everhardo, pro se & cunctis hæredibus suis, coram nobis in perpetuum: debetque meo judicio, sub quo dicta bona constare noscuntur, facere omnia & singula, quæ ordo juris cum Warandia expostulat. Comes Henricus sua tertia parte ibidem debet esse contentus, quemadmodum hucusque tenuit eandem; & Archiepiscopus cum Ecclesia Moguntina in duabus partibus, quas ei vendidit Henricus frater Comitis Johannis, sine alicujus eorum molestatione in possessione quieta permanebit.

3. Captivi omnes facto jurejurando pacis, ut moris est, liberi dimissi sunt.

4. Omnia præscripta Johannes & Henricus Comites de Sponheim, se firmiter observaturos, super sancta Dei Evangelia juraverunt. Quòd si hanc concordiæ & pacis nostram Compositionem ad injuriam Archiepiscopi & Ecclesiæ Moguntinæ præfati Comites violare præsumpserint, tunc nos unà cum Civitatibus Regni, Francofordia, Fridburg, Wetzlaria, Geilenhausen, Oppenheim, Wesalia, ac Bopardia, & ipse nobiscum adversus eos, sæpedicto Archiepiscopo & Ecclesiæ ejus auxilium ferentes, assistentiam faciemus. Contra hæc auxilium ferre præfatis Comitibus Johanni & Henrico non debebunt Fridericus Comes de Liningen, neque filius ejus, neque Everhardus Comes de Katzenellenbogen, neque Emicho Comes de Liningen, seu aliquis eorum, adversus Archi-Episcopum & Ecclesiam Moguntinam.

5. Hanc autem concordiæ & pacis Compositionem de consensu & bona voluntate præfatorum, Archiepiscopi Moguntini, & Comitum Johannis & Henrici de Sponheim fecimus, & ad instantiam eorundem sigillum nostrum Regium, una cum sigillis eorum, & Friderici Comitis de Liningen, & Everhardi Comitis de Katzenelnbogen, his Literis fecimus appendi. Actum Moguntiæ, anno Domini MCCLXXXI. in profesto S. Luciæ.

CLIX.

1283. *Literæ* GERALDI DE MALOMONTE *ad Abbatem* Moyssiacensem *de potestate* CAROLO *Regi Siciliæ à Pontifice* MARTINO *factâ eligendi unum ex liberis suis in Regem Aragonum, & Comitem Barsalonæ quem placuerit.* [Gesta Comitum Barcinonensium apud PETRUM DE MARCA in Marcâ suâ Hispanicâ col. 593. Ex Archivo Monasterii Moyssiacensis.]

VEnerabili Patri in Christo Domino Abbati Moyssiacensi Magister Geraldus de Malomonte Domini Regis Clericus salutem & paratam ad sua beneplacita voluntatem: Noveritis quod Rex Aragonum in die impresi certaminis inter ipsum ex una parte & Illustrem Regem Siciliæ Karolum ex altera viliter omnino defecit, nullam habens excusationem proprii corporis, cùm die præcedenti ad duas leucas de Burdegala Domino Johanni de Greilly Senescallo Vasconiæ fuerit locutus in propria persona. Nec prætextu alicujus metus juvare vel excusare se potest, cùm habeat Litteras Domini Regis Siciliæ de securo & salvo conducto, & Dominus noster Rex Nuntiis ejus, qui propter hoc venerant, obtulerit se daturum eidem Litteras suas de salvo & securo conductu & dictam securitatem jurari facere ab omnibus Baronibus qui erant Burdegalæ cum eodem.

ANNO 1283. Dominus Cardinalis ostendit Domino nostro Regi Litteras summi Pontificis, quarum auctoritate Dominus noster Rex potest unum ex liberis suis, de quo sibi placuerit, in Regem Aragonum & Comitem Barsalonæ eligere seu etiam nominare, & sic electo vel nominato ab eo debet idem Cardinalis regnum deputare prædictum. Quia verò prædictæ Litteræ continebant quædam periculosa & quædam obscura, Dominus Rex nondum concessionem hujusmodi acceptavit, sed mittitur ad Curiam pro periculosis tollendis & ambiguis declarandis. Quibus sublatis & declaratis, dictus Dominus noster Rex est in firmo proposito concessionem hujusmodi simpliciter acceptandi. Mittit tamen nihilominus ex nunc magnam multitudinem armatorum in Regnum Navarræ ad aggrediendum dictum Petrum quondam Regem & Regnum Aragoniæ, vel fortè Regnum Castellæ, contra Xancium rebellem filium Regis Castellæ, si secundùm rei exigentiam, cùm illuc venerit, sibi magis viderit expedire. Dominus Rex declinat apud Tolosam, ibi moram facturus & circa donec audiverit quid inchoaverint & quid fecerint illi quos mittit. Barones de Francia fere pro majori parte die Martis ac die Mercurii post Pentecosten ab ipso licentiam habuerunt. Ipse facit convocationem generalem omnium Baronum in villa de Tolosa in festo Annuntiationis beatæ Mariæ, aggressurus alterum ex dictis Regnis cum manu potenti & forti, prout secundùm illa quæ interim acciderint tunc sibi visum fuerit expedire. Alia quæ acta sunt, cùm vos videbimus, vobis latiùs exponemus. Valeat vestra Paternitas reverenda.

CXL.

Pacta & Conventiones inter GUILLIELMUM *Marchionem Montis Ferrati, ex unâ & Commune, atque homines Civitatis* Albæ, *& ejus districtûs initæ. Actum 26. Januarii 1283. Indictione XI.* [Authentique tirée des Archives Archi-Ducales de Mantoüe.] 26 Janv.

INcipiunt Pacta, & Conventiones que, & quas Illustris Dominus Guilielmus Marchio Montisferrati habuit cum hominibus Civitatis Albe & districtus secundum quod in scripto Instrumento plenius continetur.

Anno a Nativitate Domini millesimo ducentesimo octuagesimo tertio Indictione undecima die Martis vigesimo sexto mensis Januarii in Ecclesia Sancti Laurentii Albensi in plena convocatione per Campanas, & voce preconia more solito congregata, præsentibus Venerando Viro Domino Benedicto Dei gratia Abbate Sancti Victoris de Guaxano Domino Mainfredo filio Illustr: Viri Domini Thome Marchionis Saluciarum, Dominis Johanne Polgio, Anselmo, & Guilielmo de Gliano, Bonifacio de Cilio, Antonio Crosello de Parma Judice, Brennio de Bcage de Cremona Judice, Domino Guillelmo de Buxero Canonico Albensi, Mainfredo de Sta. Julia, Domino Jacobo Panterio de Alba Judice, Girardo de Basignana, Anselmo Bruto, & Pontio Costantio testibus rogatis, & infrascripti interfuerunt Notarii Mainfredus Macharius Ameot de Prato, Oddonus de Begono, Bartholus Costancius, & Obertus Rasteri. In nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Infrascripta pacta, & conventiones volunt Dominus Guilielmus Rapa Capitaneus Albensis, & homines Albe fieri, & firmari cum Illustri, & Excell. Domino Domino Guilielmo Marchione Montisferrati, primo cum tractetur per Dominum Episcopum Albensem, & Dominum Joannem de Mella Concordia inter dictum Dominum Capitaneum & homines, & Comune Albæ ex una parte & Guastagnos, sive Forestatos Albe ex altera, si per ipsos inveniri poterit de voluntate, & consensu ipsarum partium & quod ipsa concordia isto modo fiat & sit, & si non reperiretur concordia ut supra, prædictus Dominus Marchio teneatur ipsos Guastagnos, sive Forestatos Albæ concordare, & in Albam reddúcere, sicut placeret Domino Marchioni prædicto cum consilio D: Episcopi Albensis, & Domini Guilielmi Rapæ prædicti, & Sapientium ad hoc ellectorum, sive elligendorum per ipsos D. Episcopum, & Capitaneum, & Consilium Albe. Item volunt, & concedunt quod dictus Dominus Marchio Montisferrati per se, & filios masculos ab ipso descendentes habeat Civitatem Albæ, & homines, Castra, & Villas, Jurisdictionem, & jura omnia Civitatis ejusdem cum toto posse, & districtu, & pertinentiis, & cum mero, & mixto Imperio libere,

ANNO 1283. re, & expedite exercendis ſecundum modum, & formam inferius denotatam excepto Caſtro, Villa, Juriſdictione, & Concilii Montisfortis, & Caſtri, & Ville ipſius loci que ſint, & eſſe debeant Domini Guilielmi Rape per ſe, & ſuos heredes cum mero, & mixto Imperio faciendo, & reddendo ibi juſtitiam de Civilibus, & Criminalibus ſicut Dominus, non obſtantibus aliquibus Statutis factis, vel faciendis per Comune Albæ, in quo Caſtro & Villa, Comune, & homines Albæ habeant pacem, guerram, treuguam, exercitum, Cavalcatam, & reddūctum contra quoſcunque, perſonam, Collegium, & Univerſitatem, quam Civitatem, Juriſdictionem, homines, & jura dictus Dominus Marchio ſalvis Pactis & Conventionibus infraſcriptis, que Pacta & Conventiones dictus Dominus Marchio & filii ejus prædicti obſervare teneantur, & per Officiales ſuos facere inviolabiliter obſervare, & dictum Caſtrum, & Villam, & Juriſdictionem Montisfortis teneatur deffendere pro poſſe ſuo, & manutenere dicto Domino Guilielmo Rapæ, & hæredibus ejus tenentibus ipſum Caſtrum in gentile feudum à dicto Domino Marchione, & eidem fidelitatem preſtantibus. Eo tamen ſalvo quod ultra fidelitatem de Caſtro prædicto dictus Dominus Guilielmus dicto Domino Marchioni aliquid aliud facere non teneatur niſi modo, & forma quo, & qua ſicuti facerent alii Cives Civitatis Albenſis. Item volunt quod omnes homines Albæ, & diſtrictus, qui emerunt regalia ſeu coanceas ipſas habeant, & teneant ſine aliqua inquietatione uſque ad tempus quod conſtitit ipſos eas emiſſe, vel eas conceſſas fuiſſe à Domino Rege Siciliæ, ſive Officialibus ejus vel à Comuni Albæ & modo, & forma contenta in Inſtrumento dictarum coancearum, ſive Emptionis ipſarum. Et teneatur dictus Dominus Marchio firma habere, & haberi facere pacta omnia, & ſingula venditionis novæ Gabellæ, & novi molecii, & obligationem, ſeu Contractum factum de Notaria, ſive Officio Notariæ Civitatis Albe & de : & Capitulum factum, & ſcriptum in volumine Capitulorum Civitatis Albæ de ſolutione facienda pro mercibus ductis uſque marinam, & de marina in Albam in omnibus, transacto vero tempore venditionis prædictarum Coancearum dictus Dominus Marchio habeat coanceas ſupra dictas, & tranſacto tempore novæ Gabellæ, & novi Molecii prædicti nihil tamen poſtea exigatur, & firma ſit venditio prædicta, ſive venditiones prædictæ novæ Gabellæ & novi Molecii propter hoc dictus Dominus Marchio, vel alius pro eo poſſit tamen aliquando habere, vel aliam Gabellam, ſeu novum Molecium facere prædicto vel alio modo: & poſtquam predictæ coanceæ in ipſum Dominum Marchionem perveniunt, ipſe Dominus Marchio faciat expenſas Pontium, & alias expenſas omnes quas, & ſicut faciunt vel facere debent Emptores dictarum coancearum. Item volunt poſſe elligere tres homines de terra dicti Domini Marchionis, vel de parte ſua de quibus contentus eſſet ipſe Dominus Marchio omni anno, & dictus Dominus Marchio unum illorum quem voluerit ponat in regimine Poteſtariæ Civitatis Albe, & diſtrictus, habendo, & tenendo dictus Poteſtas Judicem, & militem, & familiam competentem in dicto Regimine: Et Commune Albe teneatur ſolvere omni anno pro ſalario dicti Poteſtatis, & aliorum Officialium, & familiæ ſuæ libris ducentas Aſtenſes donec dictæ Coanceæ pervenerint in prædictum Dominum Marchionem, & non ultra, & ab inde in antea dictus Dominus Marchio prædictum Poteſtatem, & alios Officiales habeat, & teneat ſuis propriis expenſis in dicto regimine habendo ex nunc dictus Dominus Marchio bamna, & datas omnia, & omnes impoſterum comittenda ſeu comittendas ſtatuta, & ſtatutas per Capitulum Civitatis Albæ, vel que in poſterum ſtatuentur per Comune prædictum. Comiſſa autem vel comiſſa hinc retro minime poſſet exigere, vel habere in totum, vel in parte. Et ſi prædicti tres renuntiarent Poteſtariam prædictam, alii eligantur modo prædicto quouſque unus reciperet dictam Poteſtariam. Item teneatur dictus Dominus Marchio procurare, & facere bona fide quod Comune Albe habeat, & recuperet quicquid dictum Comune habere conſuerit in balneis, ſalvo jure Eccleſiæ Aſtenſis, ſi quod habet. Item teneatur dictus D: Marchio, & ejus Officiales regere ſemper Civitatem Albe, & diſtrictum ſecundum formam Statutorum Civitatis Albe conditorum, vel condendorum per ipſum Commune que ſtatuta fieri poſſint per Comune prædictum ſuper Civilibus, & Criminalibus, & ordinamentis aliis ſuper negociis Civitatis & diſtrictus ad voluntatem liberam Comunis prædicti omni anno, dummodo ipſa ſtatuta non ſint contra Eccleſiæ libertatem, nec contra D: Epiſcopum Albenſem, vel Terram ſuam, & dummodo ipſa ſtatuta non obvient præſenti Donationi & Conceſſioni facte dicto Domino Marchioni ſicut ſuperius, & inferius continetur. Item quod prope Civitatem Albe per miliaria quadraginta teneantur facere exercitum generalem per menſem unum in anno, eorum expenſis, ſi fuerint requiſiti à dicto Domino Marchione, computando à die quo moverent de Alba & diebus quibus redirent computatis, ita tamen quod ſi aliquo anno non facerent exercitum prædictum pro prædicto Domino Marchione ob hoc non poſſet in aliquo alio anno requirere exercitum pro tempore preterito, hoc tamen addito, quod ſi prædictus Dominus Marchio exercitum prædictum in quadraginta miliaria prædicta ultra prædictum menſem vellet retinere, hoc poſſit facere ſuis propriis expenſis. ſtipendiis idoneis. Milites vero, ſeu equites habentes equos de armis per Lombardiam tantum ſecum, & niſi eſſet, perſonaliter ducere poſſit quocumque voluerit, dando eiſdem militibus idonea ſtipendia. Item tenetur dictus Dominus Marchio ſalvare, deffendere, & cuſtodire bona fide, & pro poſſe ſuo Domino Epiſcopo Albenſi, & aliis Epiſcopis, qui pro tempore fuerit totam terram, & homines, Epiſcopatus, & jura ipſius Epiſcopatus Albenſis contra quoſcumque perſonam, Collegium, & Univerſitatem, quidquid dictus Dominus Epiſcopus tenet, & poſſidet, vel viſus eſt tenere, & poſſidere vel quaſi, & omnia demum, & ſingula facere dicto Domino Epiſcopo quod Commune Albæ, & Poteſtas Albe ipſi facere tenetur, fidelitatem vero facere poſſit, & teneatur per Poteſtatem ſuum Albæ omni anno; quod ſi contingeret, quod Deus advertat, quod per Commune Albe, vel per aliquam ſingularem perſonam Civitatis ejuſdem, vel diſtrictus contra prædictam Donationem, vel aliquid de predictis fieret, tunc prædictus Dominus Epiſcopus pro ſuo poſſe bona fide per ſe & terram ſuam manutenere, deffendere, & reccuperare teneatur dicto Domino Marchioni, & ſi fieret exercitum per Comune Albæ, prædictus Dominus Epiſcopus dictam Civitatem cuſtodire teneatur, dum Albenſes ſtarent in exercitu ſicut facere conſuerit. Item quod dictus Dominus Marchio, ſive aliquis alius pro eo non poſſit, nec debeat petere, vel exigere, vel exigi permittere. ab hominibus Civitatis Albæ, vel diſtrictus generaliter, neque ſpecialiter taliam, neque fodrum aliquod, neque aliquam exactionem neque gueſtam angariam, vel per angariam, neque mutuum coacte, præter quod in Caſtro, & Villa, & Hominibus Corneliani, in cujus Villæ hominibus tantum poſſit fodrum imponere, & excuti facere pro cuſtodia, & guardia dicti Caſtri. Comune autem Albæ non, hoc addito quod ſi aliquis Civis Albenſis habitans in Civitate Albæ habet aliquas Poſſeſſiones, vel Domos in Villa, & poſſe Cornelliani, quod de dictis Poſſeſſionibus, & Domibus ſolvere non teneatur, neque debeat fodrum, neque taliam in Corneliano, niſi Communi Albæ, ſicuti faceret de aliis Poſſeſſionibus quas habet in poſſe Albæ. Item quod dictus Dominus Marchio vel filii ejus, non poſſint vendere, vel alio titulo alienare in aliam perſonam niſi in hæredes ſuos legitimos maſculos prædicta ſibi donata, nec aliquid ex prædictis, nec pignori generaliter nec ſpecialiter, vel expreſſim obligare exceptis fructibus, & redditibus, & obventionibus de dictis rebus donatis provenientibus, quos liceat eis obligare prout ipſe voluerit, vel aliter alienare de quinquenio in quinquenium, vel infra, & non aliter. Item quod dictus Dominus Marchio dimittat Civibus habitantibus in Civitate Albe Caſtra propria eorum, & Villas quæ, & quas tenent, & poſſident, & hactenus tenere, & poſſidere conſueverunt, nec ipſis Civibus in dictis Caſtris, ſeu locis aliquam jacturam, vel moleſtiam inferat nec occaſione dictorum Caſtrorum quamdiu erit in fidelitatem, & obedientiam dicti Domini Marchionis. Item quod aliqua ſingularis perſona Civitatis Albæ, vel diſtrictus pro aliqua cauſa Civili, vel Criminali, vel pro aliqua re non compellatur exire Territorium Civitatis Albæ, ſed in Civitate Albæ fiat rogatio, & ſententia feratur, & executio ſequatur de his quæ agitabuntur in Civitate Albæ vel Diſtrictu, & hoc intelligatur de his que agentur tam in cauſa principali, quam in cauſa appellationis, & non poſſit aliqua perſona extrahi de Alba occaſione alicui debiti, vel Juſticiæ faciendæ, ſeu in obſidem, abſque voluntate Conſcilii Civitatis Albæ, vel majoris partis. Item quod quælibet perſona de Alba, & Diſtrictu habeat libertatem, & liberam facul-

ANNO 1283. cultatem faciendi Testamentum, & disponendi quocumque modo voluerit de rebus suis in ultima voluntate & contrahendum inter vivos donando, vendendo, vel alio quovis titulo alienando, sicut de Jure hactenus poterat, & in successionibus ab intestato decedentium serventur Jura, nulla pactione suprascripta, vel inscripta, vel consuetudine quavis obstante; hoc pacto quod ipse Dominus Marchio non possit, nec debeat, nec heredes sui, vel ei locumtenens aliquid exigere, vel habere de successionibus decedentium Jure successionis, nec de contractibus inter vivos celebratis, nisi aliquis propria voluntate ipsi Domino Marchioni, vel suo successori aliquid reliquerit, vel aliquo contractu concesserit, & nisi de Jure Dominus Marchio predictus, vel ejus successores succedere deberent in deffectu Testamenti, & aliorum qui deberent definito succedere ab intestato, & expressim actum sit quod in rebus, & possessionibus singulorum nihil venderet supradictus Dominus Marchio, vel ejus Curia præter ea, que in Instrumento specialiter essent concessa super rebus singularium, & que sibi alias de Jure Communi, vel municipali obveniret ratione delicti, vel alia justa de causa. Item dictus Dominus Marchio teneatur facere, & curare suo posse bona fide quod Joannes, & Martinus de Sancto Stephano, & nepotes recuperent, & habeant eorum bona, & jura que habere debent in Sancto Stephano de Astixio, & posse, vel ita facere quod Comes Manuel ipsa emat pretio competenti. Item quod omnes homines Albe, & districtus; & Villarum Domini Episcopi Albensis sint liberi, & immunes à præstatione Pedagii cujuslibet malatote, & cujuslibet alterius exactionis per totam Terram dicti Domini Marchionis sicut ceteri homines terre ipsius Domini Marchionis, generaliter sint immunes, & idem intelligatur de Terra, quam dictus Dominus Marchio inposterum habebit. Item quod dictus Dominus Marchio, & ei successores debeant attendere, & observare prædictis Communi, & Universitatis, & Universis hominibus Albæ, & districtus, & attendi, & observari facere omnes consuetudines, & bonos usus eos quos, & quas habent, & usque nunc retro habere consueverunt vel de cetero habuerunt, dummodo non derogent donationi, & concessioni prædictæ ut superius, & inferius continetur. Item quod omnes, & singuli de Civitate & Districtu Albe qui habent, vel habuerint quatuordecim annos, vel amplius, jurent, & jurare teneantur si fuerint requisiti à Domino Marchione, vel ejus locum-tenente fidelitatem dicto Domino Marchioni, vel alii recipienti de mandato, & nomine ipsius, & ejus filiis prædictis in perpetuum, & custodire, & deffendere ipsum Dominum Marchionem, & successores, & totam ejus Curiam, & omnia ea attendere, & servare quæ in Capitulo fidelitatis continentur, & specialiter jurabunt omnia que continentur in hac donatione, vel concessione, & conventionibus in hoc Instrumento contentis inviolabiliter observare. Item teneatur dictus Dominus Marchio, & filii ejus prædicti retinere omnia Castra, & omnes Fortalicias Communis Albæ, videlicet Castrum, & Villam Corneliani, Castrum, & Villam Monteforte, Castrum, & Villam Barbarischi, & Villam Montislupi, & Castrum novum cum tota Rocha de Macerie quæ consuevit esse Communis Albæ, restituent dicto Communi pretium Jacobo de Chocho, quod dederit in dicta Rocha, & omnia alia Castra, & Fortalicias, excepto Castro, & Villa, & pertinentiis Montisfortis de quibus sit, ut superius continetur, autoritate prædicta, vel aliquorum prædictorum non debeat, nec possit alienare, obligare, vel in aliquam personam transmutare aliqua ratione vel causa, occasione alicujus contractus hinc retrofactis, vel qui de cætero fientur, sed semper, & continue ipse, vel ejus successores nomine ipsius prædicta Castra, & Villas debeat custodire, & ad manus suas tenere, ita quod nulla persona Jus aliquod habeat in prædictis, vel aliquo prædictorum. De redditibus vero sit, ut superius continetur, ipsis Castris, & villis semper facientibus, & facere teneantur quiquid hactenus fecerunt pro Communi Albæ, & consuetum est fieri in fodris, & taliis solvendis, & exercitibus, & cavalcatis, & omnibus aliis: Præter Castrum, & villam Corneliani, in quo Commune Albæ, non possit imponere fodrum, vel taliam, nec exigere, eo tamen excepto, & sano intellecto quod si aliqua persona de Civitate Albe, & districtus haberet aliquos redditus, vel aliquod factum, vel alicujus concessiones in prædictis villis, vel aliqua ipsarum, quod dicta facta, redditus, & possessiones eisdem salva remaneant, eo addito, & expressim dicto quod dictus Dominus Marchio teneatur Castrum Polencii refacere in duos annos proximos venturos à die præsentis Conventionis. Item si qua persona, Collegium, Universitates vel Universitas inciperet, & faceret guerram in Commune, & homines Albe, seu dictum Dominum Episcopum Albensem vel Terram ipsius, seu villas supradictas, vel aliquam prædictarum, dictus Dominus Marchio ipsos, & ipsas bona fide pro posse suo deffendere, & jurare teneatur, & guarezare offendentes prædicta vel aliquod prædictorum, & ipsa Guerra perseverare ad voluntatem Communis Albæ, donec pacem sufficientem dedisset dicto Communi & prædicto Episcopo, & si postquam requisitus esset dictus Dominus Marchio à Communi, vel Nuntio Communis Albe, dum ipse Dominus Marchio esset in Lombardia, si ejus locumtenens regeret, & non observaret ut supra in mensem unum à die requisitionis. Commune Albæ prædictum ad conventiones supradictas observandas minime teneatur, & teneretur dictus Dominus Marchio per se, & filios suos Communi Albæ prædicto reddere, & restituere, & restitui facere omnia Castra, Villas, & Jurisdictiones quæ, & quas prædictus Dominus Marchio, vel alius pro eo teneret, vel haberet occasione donationis prædictæ, & quæ sibi concesse sunt in præsenti conventione: si vero cum hominibus Albæ dictus Dominus Marchio, vel ejus filii prædicti, seu ejus locumtenens vinceret, vel occuparet aliquod Castrum vel villam cujuscumque sit per decem milliaria prope Civitatem Albæ, illud & illa sit, & esse debeat de jurisdictione Civitatis Albæ, & semper facere teneantur pro Communi Albæ in solvendis fodris, & taliis, & omnibus aliis, sicut faciunt & facere consueverat prædictæ Villæ Civitatis Albæ, excepto eo quod inveniretur fuisse Feudum dicti Domini Marchionis, vel quod inveniretur proprium Dominium alicujus Ecclesiæ, teneatur etiam dictus Dominus Marchio per se, & filios suos predictos Civitatis Albæ Castra, & villas & Jurisdictionem, & jura ipsius, & singularum personarum, & singulas personas ejusdem Civitatis & districtus, & terre Domini Episcopi Albensis manutenere, salvare, & deffendere toto posse suo contra quamcumque personam ut superius continetur. Item teneatur dictus Dominus Marchio dare fortiam, & juvamen hæredibus Thomæ Costantii quondam ad habendum, & recuperandum Castrum, sive Castrum Rochæ, & Jura quæ ibi habere debent, vel consueti sunt habere, & si recuperabitur ab hæredibus prædictis teneatur ab ipso Domino Marchione in Feudum gentille per supradictos hæredes. Prædicta Dominus Marchio predictus per se suosque filios predictos promittat omnia, & singula supradicta attendere, & observare ita in omnibus, & per omnia in perpetuum bona fide, & juret tacto libro corporaliter, & nullo tempore contravenire per se, vel per alium interposita stipulatione & quilibet ejus filius idemque successor teneatur facere simile juramentum, & omnia prædicta, & singula attendere, & observare: Prædicta autem fiant, & esse intelligantur omnia, & singula in omnibus, & singulis, salvo Domino Romano Imperatore coronato, & confirmato ab Ecclesia Romana, & regnante, & imperante in Lombardia pro majori parte. Cui tunc respondeatur per Communem prædictum de recipiendo potestatem ab eo, & de sibi prestando fidelitatem, & de faciendo pro eo presentem guerram, sicut consuetum est dictum Communem facere Imperatori, & de faciendo omnia, & singula quæ constarent per Privilegia, vel publica Instrumenta fieri debent per Commune Albe Domino Imperatori, non obstantibus supradictis, vel aliquo prædictorum. Vacante vero sede Imperii prædictus Dominus Marchio, & sui hæredes prædicti habeat, & habeant integre ipso jure omnia, & singula supradicta sibi concessa per presentem donationem, quibus omnibus conventionibus, & Capitulis, & singulis superius declaratis, solemniter clare, & aperte, & ad veram intelligentiam lectis, examinatis, & diligenter intellectis in conscilio generali Communis, & Civitatis Albæ coadunato super voltis Sancti Laurentii more solito voce preconia, & sicut moris est in Ecclesia Beati Laurentii Paganus Alexius Civis Albæ Sindicus, & Procurator Communis, & Universitatis Civitatis Albæ ad supradictum, seu præsens negotium explicando, sicut constat per cartam publicam factam, & edditam, cujus Cartæ tenor inferius denotatur: ex certa scientia & confessu expresso prædicti conscilii generalis, & cujuslibet

ANNO 1283. libet persone in dicto conscilio existentis, & omnium astantium in convocatione prædicta, nemine discordante, de omnibus Dominio, jurisdictione, mero, & mixto Imperio , & Districtus Albæ, & de omnibus Castris, Villis, Conceis, & Juribus pertinentibus ad Civitatem, & Communem prædictum sicut eo modo quo in prædictis Conventionibus, & Capitulis continentur, singulariter de omnibus hiis, & singulis quæ in prædictis Capitulis exprimuntur, fecit sicut melius libera Civitas potuit, jure, & nomine Communis hominum, & Universitatis Civitatis Albensis donationem puram, meram, & irrevocabilem, eo modo, jure, & ratione quo, vel qua melius valere potest prædicto Domino Guilielmo Illustr. Marchioni Montisferrati presenti, & recipienti, quam Donationem, & que pacta, & quas conventiones dictus Sindicus prædicto nomine fecit, & exposuit dicto Domino Marchioni, ob multas rationabiles causas, potissimum, quia Commune Albæ à Communitatis suis, & forensibus Civitatis prædictæ Gueriis, & Injuriis oprimebantur non modicis, nec per se se poterant absque massimis periculis deffensari: Et quia auxilio, & deffensione dicti Domini Marchionis non modicus indigebant, nec aliter bono modo Albensis Civitas poterat in suo Jure, vel statu deffendi nisi per modum prædictum subjiceretur Jurisdictioni, & subjectioni eidem Domini Marchionis, & hæc omnia ibidem publicè prædictus Sindicus nomine quo supra dixit, & protestatus fuit manifestè, & publicè, exponendo quod prædicta facta sunt, & faciebat propter causas supradictas, & ob utilitatem manifestam, & evidentem Communis, & hominum Albæ, ac districtus, & ideo dicebat, & protestabatur prædicto nomine ex certa scientia in prædictis pactis, Conventionibus, donatione, & contractu Commune Albæ, vel homines non fore lesos, & in aliqua idcirco quod ex nunc renunciabat prædicto nomine omni beneficio in integrum restitutionis & quod prædicta dici non possint esse facta sine causa, vel propter injustam causam. Remittendo ex nunc per pactum prædicto nomine dictum beneficium restitutionis in integrum & quod non possit dicere prædicta fore causata. Insuper dictus Sindicus prædicto nomine cessit, contulit, & mandavit dicto Domino Marchioni presenti, & recipienti ex causa donationis ut supra, conventionis vel pacti eo modo quo melius valere poterit omnia jura omnesque actiones reales, & personales atque mixtas, & generaliter omnes alias pertinentes Civitati, & Communi Albæ in omnibus, & singulis que superius declarantur, & in presentis Conventionibus, seu Capitulis sunt expressa ita, & eo modo quo prædictus Dominus Marchio, tam in agendo, petendo, excipiendo quam etiam retinendo in omnibus prædictis, & circa prædicta ea possit agere, & uti illis eisdem Juribus, rationibus, & Jurisdictionibus, ac Imperiis quibus uti poterat, vel posset, Commune Albæ prædictum constituendo ex nunc prædictum Dominum Marchionem in omnibus prædictis, & circa ea, que in dictis Capitulis continentur, per se, & hæredes suos procuratorem tamquam in rem suam propriam. Qui Paganus in signum veri Dominii, & possessionis vel quasi secundum formam prædictam omnium prædictorum quæ in ipsis conventionibus sunt narata naturaliter traddidit, & dedit eidem Domino Marchioni Clavam unam seu maciam dando, & concedendo nomine prædicto eidem Domino Marchioni licentiam, & liberam auctoritatem ut per se se, & hæredes suos masculos possit quandocunque voluerit, vel etiam per nuntios suos aprehendere prædictorum omnium que dicta sunt supra possessionem corporalem vel quasi, & ex nunc dictus Sindicus nomine Communis Albæ constituit se vice ipsius Domini Marchionis tenere, & possidere prædicta vel quasi, donec idem Dominus Marchio per se, vel per alium de prædictis corporaliter possessionem habuerit aprehensam vel quasi, promittendo eidem Domino Marchioni stipulanti interveniente nomine quo supra sub obligatione omnium bonorum Communis Albæ omnia ea quæ dicta sunt supra, & quæ in dictis Capitulis, conventionibus narrantur expedire, guarire, & deffendere ab omni homine, & persona, Collegio, & Universitate, preterea dixit, fuitque confessus & protestatus dictus Paganus Sindicus nomine Communis Albæ quod nunquam dictum Commune veniet contra prædicta, vel aliquod prædictorum pretextu maxime quod dici posset dictam Donationem indigere insinuatione vel quod alegari posset Commune Albæ non esse integrum vel vicem Universitatis non optinere ex eo quod Guastagni, vel pars Guastagnorum, sive forestati à Civitate Albæ, & non interfuerunt prædictis, renunciando ex nunc omnibus juribus, & legibus loquentibus de insinuatione donationum, & constituendo, & ordinando prædicto nomine ea quæ dicta sunt & que in prædictis conventionibus continentur, eo modo, & forma quo vel qua melius fieri possint particulares Donationes. Ita quod quilibet per se non posset insinuatione aliquatenus indigere, & ad majorem cautellam & firmitatem omnium prædictorum Reverendus Pater Dominus Bonifacius de Sancta Julia Dei Gratia Albensis Episcopus, & Dominus Guilielmus Rapa Capitaneus, & Potestas Civitatis Albensis prædictis omnibus simul, & qualibet per se se concesserunt, & ea laudaverunt, approbaverunt, & confirmaverunt, & videntes, & sentientes manifeste utilitates que erant in prædictis pro Communi Albæ, & pericula quæ deviabantur, & evitabantur per Commune, homines Albæ si prædicta sortirentur effectum, & complerentur ea, & singula que dicta sunt supra insinuaverunt, & in ipsis, & quolibet Capitulo ipsorum suam auctoritatem interposuerunt solemniter, & decretum prædicta atque omnia, & singula dictus Paganus nomine supradicto de voluntate omnium Albensium existentium in prædicta Ecclesia, & super animarum ipsarum juramento corporaliter prestito tacto libro firmavit, & perpetuo convenit, & promisit inviolabiliter attendere, & servare. Versa vice Dominus Guiliemus Illustr: Marchio Montisferrati diligenter certificatus super omnibus que dicta sunt supra, & super cujuslibet Capitulis, & Conventionibus prædictis ibidem lectis, & recitatis juravit ad Sancta Dei Evangelia corporaliter tacto libro ea & quodlibet eorundem perpetuo observare, & sine corruptione aliqua attendere secundum modum, & formam descriptam superius, & taxatam, & ita de prædictis, & quolibet prædictorum Capitulorum fieri jussa sunt, & etiam refici si opus fuerit plura publica Instrumenta tam per Notarium Domini Marchionis, quam per Notarium Civitatis Albensis constantius, & ad majorem utilitatem, & firmitatem dictarum Partium fieri poterunt, vel dictum Instrumentum Procurationis, & Sindicatus Pagani Alexii. Anno Domini à nativitate millesimo ducentesimo octuagesimo secundo Indictione decima die vigesimo quarto intrante mensis Decembris Albæ, super voltis Sancti Laurentii, Præsentibus Arderitone Censo de Mainfredo de Marcenascho Nitola, & Matheo Nuntiis Communis Albæ in pleno, & generali Conscilio Civitatis Albæ mandato Domini Guilielmi Rape Potestatis, & Capitanei dictæ Civitatis per Campanam bis pulsatam more solito, ad hæc specialiter congregato, in quo Conscilio adherant due partes Consciliariorum dicti Conscilii salvo pluri dictus Dominus Guilielmus Rapa Capitaneus, & Potestas consensu, & voluntate dictorum Consciliariorum nemine discrepante quorum Consciliariorum nomina inferius describuntur, & ipsi Consciliarii unanimiter, & concordes auctoritate dicti Domini Guilielmi Potestatis, & Capitanei fecerunt, constituerunt, ordinaverunt, & creaverunt Paganum Allexium presentem, & volentem eorum, & dictæ Universitatis, seu Communis Albæ nuntium, & Procuratorem, Sindicum, & Actorem, & id quod de Jure melius, & firmius esse potest ad dandum, & donandum, & quovis titulo alienationis voluerit alienandum, transferendum, & concedendum Magnifico Viro Domino Guilielmo Illustr: Marchioni Montisferrati pro se suisque filiis masculis eisdemque hæredibus ipsum Dominum Marchionem per se suosque filios masculos eosdemque hæredes, & cuilibet, & quemlibet ejus nuntium eorum nomine dictam Civitatem, & Communem, & Homines Albæ, & jura dictæ Civitatis, & Castra, Villas dictæ Civitatis, & Dominium, & Jurisdictionem omnium predictorum, & merum, & mixtum Imperium secundum Pacta, & Conventiones habitas, & tractatas inter dictum Paganum Alexium, & dictum Dominum Marchionem, & examinatus per Sapientes Civitatis Albæ, & ad faciendum, & firmandum Pacta & Conventiones nomine dicti Communis cum dicto Domino Marchione, & quolibet ejus Nuntio seu Procuratore, & ad faciendum fidelitatem de prædictis prædicto Domino Marchioni, & cuilibet ejus Nuntio, seu Procuratori, & ad recipiendum promissiones, & obligationes, & Sacramentum à dicto Domino Marchione, & quolibet ejus Nuntio, seu Procuratore, & ad faciendum prædicto Domino Marchioni, & cuilibet ejus Nuntio ANNO 1283.

Anno 1283.

tio seu Procuratori. Et demum ad omnia, & singula exercenda, & facienda, & complenda nomine dicti Communis, cum dicto Domino Marchione, & quolibet ejus Nuntio que ipse Dominus Capitaneus, & Potestas, & dicti Consciliarii, & Commune facere possent si presentes essent, dantes, & concedentes dicti Domini Potestas, & Capitaneus consensu, & voluntate ipsorum Consciliariorum, & ipsi Consciliarii autoritate dicti Potestatis, & Capitanei Sindico supradicto liberam, |& generalem administrationem, & specialem mandatum in omnibus, & singulis supradictis, promittentes prædicti Potestas & Capitaneus consensu, & voluntate dictorum Consciliariorum, & ipsi Consciliarii mihi Notario publico inscripto recipienti vice, & nomine Domini Marchionis prædicti, & filiorum eorumque heredum ipsius cuilibet personæ cujus interest, vel interesse posset, se se rata, & firma habere perpetuo, & tenere omnia in prædictis, & circa prædicta, & non contrafacere, vel venire sub obligatione omnium Bonorum dicti Communis qui & mihi Notario nomine quo supra pignori obligaverunt, nomina autem Consciliariorum ibidem presentium sunt hæc: Novellus Costantius, Roffinus Beruttus, Lanfranchinus Costantius, Benedictus Conradengus de Pactio, Dominus Guilielmus Formajarius Judex, Manuel Costantius, Joannes Tardictus Galuagnus, Costantius dicto Bonpetus, Jacobus Faletus, Pontius Zachare, Dominus Joannes de Mella, Bertus Falettus, Anselmus Beruttus, Banduinus Ponnus Costantius, Dominus Jacobus de Montealto, Anselmus de Castegliono, Thomas Unus, Georgius de Mella, Robaldus Censodus, Dominus Obertus Marescottus, Henricus de Marcenasco, Laurentius Zachar, Benedictus Falettus, Egidius de Marcenasco, Guilielmus de Nicia, Thebandus Falettus, Obertus Bellancius, Thomas filius Bay, Galvagnus Conradengus, Egidius Zacharengus, Guilielmus Massa, Philibertus Zachar, Jacobo Dorexius, Egidius de Ulmo, Fredricus de Mella, Georgius Banduinus, Guido, Rastellus, Thomas Costancius, Marchius Rapa, Bonifacius Beccarius, Otto Cliricatus, Thomas Formajarius, Nicolinus Rapa, Guilielmus Falettus, Bertus Cavalerius, Jacobo de Marcenascho, Obertus Rafferius, Bertholameus Miracelus, Rodulfus Lunellus, Obertus Banduinus, Thomas Soaria Rapa, Henricus Rapa, Mundinus Rapa, Leo Rapa, Rodulfus Costantius, Henricus Maixtria, Guilielmus Cupinus, Jacob de Vriolio, Jacob Maixana, Obertus de Summaripa, Matheus Maixna, Odinus de Costegloreis, Dumoteus Banduinus, Laurentius Boverius, Boninus Borellus, Jacobus de Creto, Henricus Cavalerius, Jacobus de Somano, Henricus de Costa, Guifredus Banduinus, Boninus Balestrellus, Nicola Certuxius, Gilius Natarellus, Henricus Pitata, Henricus Bandus, Facinus Gilio, Ubertinus Pancrerius, Henricus de Marcenascho, Joannes de Vicia, Bergoncius Costantius, Boninus de Ecclesia, Otto Comes Telmidus Clericatus, Robandus Burarius Egidius Viscardus, Rudus Gisulfus, Romanius Costantius, Oppici Rapa, Tebandus de Castegliono Egidius Rapa, Obertus Urnus, Guilielmus Costantius, Dominus Petrus Cap., Dominus Henrius de Ulduno, Jacob Coradeugus, Guilielmus de Incunirio, Albertus Costancius, Jacob. Burtus Victius, Joannes de Sancto Stephano, Egidius Costancius, Joannes Censodus, Guilielmus Tomus, Egidius Balbus, Guilielmus Pinta, Obertus Cap:, Maninfredus Banduinus, Percivalius Costancius, Philibertus Alexius, Guilielmus de Vineis, Jacob. de Marcenascho, Egidius Beninus, Oddinus de Zocho, Jacob Gilius, Turchus Bellancius, Petrus Alamania, Belardus de Uduno Dominus Thomas Rapa, Treacia Banduinus, Paglucius Rastellus, Matheus Ciramus, Henuntionus Aqueus, Mainfredus de Marcenascho, Beninus de Rodella Ardicio, Censodus Cairetus, Costantius Comunis Albæ hiis omnibus interfui, & hanc cartam sic traddidi & scripsi.

Et ego Obertus Banduinus Notarius hiis omnibus interfui, & hanc cartam rogatus traddidi & scripsi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 13. Julii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 21. Julii. 1720.

CLXI.

Traité entre JEAN I. *Duc de Bretagne, &* HENRI D'AVAUGOUR, *Seigneur de Maire & de Goello, touchant la Terre de* DINNAN *& celle de* L'AIGLE. *Fait à Kaerhaeer, le Mardi après le Dimanche Quasimodo* 1283. [LOBINEAU, Histoire de Bretagne Aux Preuves col. 430.] 27 Avril.

A tous ceux qui orront & verront cestes presentes Lettres Henri de Valgor Chevalier Seignor de Maine & de Goylou saluz en nostre Seignor. Nos faisons à savoir que comme matere de descorde fut entre nostre chier Seignor Jahan Duc de Bretaigne d'une part, & nous d'autre, sus ce que ledit Duc tenoit Dinan & tote la terre qui fut nostre mere en Dinan & hors Dinan que elle tenoit au jour que elle alla de vie à mort, pour reson de ce que nous, si comme il disoit, ne li avions pas delivré l'hommage de nouvent, ne rendu deniers ne autres convenances accomplies dedens le jour que nous li devions faire; & pour celi defaut il avoit asené à ladite terre de Dinan, & les tenoit comme serées par les convenances qui étoient acordées entre nous & lui, e scellées dou seel nostre Seignor lou Rey de France; à la parfin, dou conseil de bonnes gienz, nous suimes venuz à accort en la manere qui se suit. Ce est assavoir que nous baillons audit Duc en recompensation des choses dessusdites la terre de l'Egle, domaines, fiez & rierefiez, en la maniere que nostre cher aieul Mossor Henri d'Avalgor les tenoit ou temps que il s'en dessaisit & entra en Religion, à tenir par ledit Comte & ses heirs, & li promettons l'en fere mettre en l'hommage nostre Seignor lou Rey de France. De rechef o toute la terre de l'Egle nous li baillons & à ses heirs, une piece de terre que l'on apelle Margon, fiez & rierefiez o toutes les apartenances, laquelle piece de terre nous bailla en mariage le Viconte de Beaumont o sa fille nostre fame, e la li promettons delivrer & garentir envers toutes gienz, & à hoster tout hommage d'entre ledit Duc & ladite terre par la reson de sa terre dou Perche, hors l'homage de Monsor Jehan de Lourei, par lequel, si nous ne les poions hoster dedenz un an, nous li sommes tenus à donner cent marcz d'argent, passé ledit terme. Et sommes tenuz li delivrer ladite terre de l'Egle dedenz un an tote quite de rachaz & autres choses, ou six cens livres chacun an jusqu'à ce que ladite terre soit delivrée, conté toutes vaes en icelles six cent livres ce que ledit Duc levera en icelle terre. Et pour assurance baillons Monseignor Jehan Boterel Seignour de Quintin, Rolland Viconte de Tonquedec, Monseignor Pierre Tournemine Chevaliers pleges pour nous pour les six cenz livres paier, en telle maniere que ils tendront hostage dedans la ville de Kerhaer en Bretagne, & ne porront eistre de la banleue de ladite Ville, si n'est de l'assentement doudit

Duc,

ANNO 1283.

Duc, jucque à tant que nous aions delivré la terre audit Duc, &c. De rechief volons & otroions que ledit Duc nostre Seignour tienge ladite terre de Dinan en ville & hors ville o totes les apartenances que à nous appartient par la reson de la descenduë de nostre mere, tant come il vivra; laquelle revendra ensuite à nos & à nos heirs, &c. Et volons que la moitié de Dinan en champ & à ville, le Chastel de Lehon, & les autres choses qui furent Monssor Alain d'Avaugour nostre chier pere, demore audit Duc & à ses heirs, &c. De rechef nous volons que ledit Duc ait dous mille livres ez termes qui se sevent, ce est assaveir mille livres de deux Pasques procheines à venir, & les autres M. liv. ez autres Pasques procheines ensuivant. Et est acordé entre le Duc & nous, que nous aurons la moitié des a choes de Dinan que le Duc fist, après sa mort, paiant avant, à lui ou à son commandement D. liv. pour nostre partie des facons desdites choues, ne ne pourrons riens demander audit Duc ne à ses hoirs de levées qu'il a levées ne qu'il levera le cors de sa vie es choses ne es places ou les choues sont assisses; & en ce fesant nous suimes quites de quant que il nous poiet demander des levées de achunes années que nous avions fait de la terre de Dinan qui fut nostre mere, & des deniers que il avoit baillé à Monseignour Guillaume de Beaumont pour faire une somme de deniers que ledit Duc bailla pour la convention qui fut faite entre ledit Duc & nostre chier pere, & de toute autre somme de deniers que il pust demander jusqu'aujourd'huy. Et est accordé que nous ne porrons plus fere de forteresse ou Chastel Audren, ains demourra ou point où il est, se n'est par le congié dudit Duc. Et totes ces choses ferons graer à Dame Marie nostre fame & li fere jurer & donner ses Lettres avec dous seaus ou trois autentiques. Et ensi le jurons tochées les Evangiles, &c. Et les Lettres de nostre fame suimes tenuz fere avoer au Duc dedenz Madeleine prochein à venir, scellées dou seel de ladite Dame & de dous Evesques. Et meismes nostre seel à cestes presentes: & nous les davant diz Jehan, Rollant, & Pierre, à la requeste doudit Henri i meismes nos seaus, & requeismes ensemble redouté Pere en Christ Guillaume par la grace de Deu Evesque de Rennes que il meist son seel. Donné à Kaerhaer le jour de Mardi après li Dimanche auquel on chante *Quasimodo*. L'an de grace MCCLXXXIII.

a *Cohues*, ou *Halles*.

CLXII.

11 Juin.

Confirmatio per RUDOLPHUM *Romanorum Regem*, ALBERTO *&* RUDOLPHO *Ducibus Austriæ*, *consilio & assensu Principum Electorum facta*, *super Privilegiis omnibus ab antiquis Romanis Imperatoribus nempe Julio Cæsare & Nerone*, *Terris & Principibus Austriacis concessis*; *ac postea per* HENRICUM IV. FRIDERICUM I. HENRICUM VI. *&* FRIDERICUM II. *confirmatis*, *& adauctis*. *Dat. in Rhynfeldia* 11 *Junii* 1283. *anno Regni X.* [R. Strein Hand-Vesten / Gerechtigkeiten / und Urkunden des Ertzhertzogthums Oesterreich / 1. buch. Fuggers Spiegel des Ehren des Ertz-Hauses Oesterreich pag. 196. en Allemand.]

NOS RUDOLPHUS Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus, Notum fecimus, quod nos intuentes, & in dignitate Regia sincero animo favorabiliter meditantes, cum quo possumus nostrum sanguinem laudabiliter sublimare, ejusque honorem, & Jura roborare, Noverint igitur Universi Chri: Sacri Romani Imperii, & nostri fideles, tam præsentes, quam futuri, quod venientes ad nos ingenui Principes, dilecti nostri filii, Albertus & Rudolphus Duces Austriæ, & Styriæ Domini Carniole Marchiæ & Portus Naonis Comites in Habspurg, & in Kiburg, ac Landtgravii Alsatiæ, & cum ipsis meliores terrarum suarum, quarum syncera fides coram Celsitudine nostra Regia velut lucens facula coruscabat; Nosque humiliter exorabant, quatenus confirmare dignaremur Literas favorabiliter prædictis Terris ab antiquis gentilibus Romanis Imperatoribus & Regibus ob magna bonorum beneficia, ipsisque desuper acquirere confirmationes Principum Electorum, tum quia in eisdem Terris Domini novi forent, tum etiam quia eædem Literæ essent integre & convulse in omnibus earum articulis atque punctis. Prima Litera data est, per fælicis recordationis quondam Heinricum quartum, Romanorum Regem natum Heinrici Imperatoris in qua confirmate sunt duæ Literæ Paganicæ, quarum una data est per Julium primum Cæsarem, altera per Neronem Cæsarem Tirannicum, eademque Litera Heinrici Regis data est ERNESTO Marchioni Austriæ in Turrbuch de Anno Dominicæ incarnationis millesimo quinquagesimo octavo. Secunda Litera data est per fœlicis memoriæ Fridericum primum Romanorum Imperatorem, qua fecit Terram Austriæ in Ducatum, & quæ data magno Principi Heinrico Austriæ Duci primo, Ratisbonæ de Anno Nativitatis Domini millesimo centesimo quinquagesimo sexto. Tertia Litera data est per Heinricum fœlicis recordationis quondam Romanorum Regem confirmantem etiam omnes libertates prædictæ Terræ Austriæ, quæ data est Leopoldo strenuo Duci Austriæ, & Sturiæ in Erzelinga de Anno nativitatis Dominice (1) *millesimo ducentesimo vigesimo octavo*. Quarta Litera data est per fœlicis memoriæ Fridericum secundum Romanorum Imperatorem Hierusalem & Siciliæ Regem, qua confirmat omnes libertates prædictarum Terrarum Austriæ & Styriæ, quæ data est formidabili Principi Friderico Duci Austria & Styriæ, nec non Domino Corniolt, cui Literæ nos per teste inscripti fuimus tempore, quo eramus Comes, Datum in Berne, Anno Nativitatis Christi millesimo ducentesimo quadragesimo, hoc fecimus, & confirmavimus etiam omnes Literas, libertates & gratias in eisdem Literis compræhensas, de voluntate & assensu Principum Electorum, Quorum nomina sunt hæc Wenceslaus Rex Bohemiæ, Wernhardus Archiepiscopus Maguntinus, Seyfridus Archiepiscopus Coloniensis, Heinricus Archiepiscopus Trevern. Albertus & Joannes Duces Saxoniæ, Otto Marchio Brandenburgensis. Ludovicus Comes Palatinus Rehni & Dux Bavariæ ita videlicet quod prædicti Principes Albertus & Ruedolphus Duces nostri nati dilecti, eorumque Hæredes & successores in eisdem Terris, omnia Jura, Libertates, & gratias habere debent, ac si ipsimet datæ forent in omnibus terris, quas ad præsens habent inposterum vel acquirent, non debet etiam prædictis nostris filiis eorumque hæredibus & successoribus, ac ipsorum terris ullum afferre præjudicium si prædictarum Literarum aliqua vel specialiter aliquis Articulus in eisdem convulsus vel ruptus esset; occasione Otakari Regis Bohemiæ, vel Belæ Regis Hungariæ vel a quovis alio vel adhuc rumpi possent, qui prædictas terras injuste & spolii titulo tenuerunt, minime. habere debent omnia & singula Jura, libertates & consuetudines in omnem modum prout sonant Literæ memoratæ. Datum in Rhinfeldia per manum Magistri Henrici nostri Prothonotarii, undecima Die Mensis Junii Anno Nativitatis Domini millesimo ducentesimo octuagesimo tertio. Regni nostri Anno Decimo.

(1) Cette Date est corrompue, & avancée de plus de 30 ans. L'Empereur *Henri VI.* surnommé *le Severe* mourut à Messine le 29. Sept. 1197. & le Duc *Leopold* dit *le Vaillant* étoit mort, comme on croit dès l'an 1194. [DUM.]

CLXIII.

27. Decembre

Tractatus Pacis inter Romanorum Imperatorem RUDOLPHUM I. *ab una*, *&* PHILIPPUM *Comitem Sabaudiæ ab altera parte conclusus. Quò omnis ira & odium erga dictum Comitem*, *ejusque adjutores*, *habitum*, *remittitur*, *omnesque in suis juribus & possessionibus conservantur. Suæ Majestati autem Muratum & Contaminum*, *atque Advocatia in Paterniaco*, *reservantur. Datum in castris ante Paterniacum in die S. Joannis Evangelistæ*, *annò* 1283. [LUNIG Teûtsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Contin. I. ab. 1. abs. 2. p. 558.]

RUDOLPHUS Dei gratia Romanorum Rex, semper Augustus. Universis Sacri Romani Imperii fidelibus, præsentes Literas inspecturis, gratiam suam & omne bonum: Ad veram notitiam cupimus pervenire. Quod nos cum Nobili *Philippo* Comite Sabaudiæ, bonam pacem & firmam super guerra quæ inter nos

ANNO 1283. nos & ipsum vertebatur, fecimus in hunc modum. Primùm quod ipsi Philippo Comiti Sabaudiæ & omnibus & singulis suis valitoribus & adjutoribus, & specialiter Civibus de Murato & Contamino bonam, perfectam & stabilem pacem damus, & facimus, & omnem indignationem, iram, rancorem & odium quos & quæ contra ipsos habuimus, puro corde & bona fide eis remittimus integrè & liberaliter indulgemus. Item dictus Comes nobis reservet & concedet Muratum & Contaminum, & resignabit Advocatiam & quicquid Juris habet in Paterniaco. Item Civibus Murati & Contamini, nulla damna seu gravamina inferemus pro eo quod dicto Comiti adhæserunt, sed eos in juribus suis, possessionibus & libertatibus dignabimur conservare. Item præfato Philippo Comiti Sabaudiæ, nec quæstionem, nec guerram per nos, nec per alium movebimus, tempore vitæ suæ, super possessionibus, hominibus aut fortalitiis Imperii, quas & quos & quæ hodie possidet, aut in sua retinet potestate. Item Prior & Monasterium ac habitatores Paterniaci conservabimus in possessionibus, libertatibus & Juribus suis, nec ipsis aliqua damna seu gravamina quoad vixerimus, inferemus; propter quod dicto Comiti adhæserunt, tali conditione addita quod nos Advocatiam in Paterniaco nomine Imperii retinebimus, tanquam Successoribus nostris, Regibus, & Imperio, & similiter Priori & Monasterio, omne Jus & omnis libertas remaneat salva in futurum, sicut ei competiit, seu competere potuit, primo die antequam hæc pax & concordia esset facta. Item Captivi hinc inde absoluti liberè dimittentur. In cujus rei Testimonium præsens scriptum exinde conscribi, & Majestatis nostræ Sigillo fecimus communiri. Datum in Castris ante Paterniacum in die Beati Joannis Apostoli & Evangelistæ. Indict. XII. Anno Domini MCCLXXXIII. Regni vero nostri, anno undecimo.

CLXIV.

1284. 9. Juin. *Epistola* CAROLI I. *Regis Siciliæ, ad summum Pontificem* MARTINUM IV., *quâ captionem Primogeniti per Triremes Regis Aragoniæ significat, & subsidium pecuniale vehementer poscit, Die 9 Junii XII. Indictionis.* CUM *Ejusdem* CAROLI *aliâ Epistolâ ante dictam Captionem ad eundem Pontificem scripta pro certi copiarum auxilii continuatione.* [Authentique tirée des Archives de la grande Cour Royale de Naples.]

DIe nono Junii XII. Inditionis apud Neapolim Scriptum est Domino, Papæ in hæc verba.

Etsi semper in cordis & oris organo tanquam gratitudinis Filius, prompta recognitione, cecinerim me inter cæteros Mundi Principes Coelesti Regi, & ejus in terris Vicario plus teneri, de quorum manibus potioris liberalitatis, & gratiæ dona suscepi. Ne tamen humana quidquam de se præsumat elatio, vires meas pro Regni Siciliæ restauratione quæsitas, ea lege disponit Altissimus, quod quantumlibet ad id connisus fuerim, & connitar, totum tamen liqueat à divina gratia, & Apostolicæ Sedis ope pendere. Noverit itaque Sanctitas Vestra quod pridem sexto præsentis Mensis Junii oram Tusci, & Campani litoris cum Vascellorum meorum extolio prætergressus in Gayetana Maritima Nuntium habui sollicitudinis & angoris, de quo firmiter credo, jam, usque ad Sanctitatis vestræ auditorium pervenisse fragorem, quod cum Vascella Rebellium Siciliæ in Neapolitanam maritimam navigassent, Carolus Primogenitus meus Carissimus Princeps Salernitanus & honoris Montis Sancti Angeli Dominus, tunc Regni Vicarius, actus impatientiæ stimulis, & vesanis quorumdam consiliis instigatus, spretis, etiam clam elusis repugnantibus ejus voto, consiliis Reverendi Patris Domini G. Sabinensis Episcopi, & in eodem Regno Siciliæ Apostolicæ Sedis Legati, & aliorum Judicii sanioris, Galeas novas in Neapolitano littore pro mei extolii accessione constructas, in mare deduci, & raptim quod diuturna erat provisione gerendum, mandarat armari eisque cum plurium Nobilium Comitiva conscensis hostes prædictos, qui, & quantitatis, & armationis prærogativa gaudebant, die Lunæ quinto prædicti Mensis impetu temeritatis invaserat, & sic hostili protinus classe circumdatus, quamvis ibi cæsa fuisset impugnantium multitudo, demùm tamen in hostium venerat potestatem. Quo sic rapto reliquarum Galearum Pugna succisa, hostes prædicti discesserant & in Insulam se receperant Capritanam: cujus rumoris gravitate perculsus versus partes discriminis, toto posse contendi, & comperto per hostes adventu modo præscito, Siculas partes petiverant. Die Jovis octavo Mensis ejusdem cum prædicto extolio ad Neapolitanam Civitatem applicui, ubi, licet nonnulli leves, & viles post prædicti Principis captionem contumaci crassantia excessissent, à Nobilibus tamèn & reliquis probis Viris Civitatis ipsius satis sum letanter exceptus. Et quamvis ad prædicti rumoris strepitum in adjacenti Provincia quam plures Terræ fuerint quadam concussione turbatæ, statim tamen post adventum meum turbatio conquievit. Licèt itaque de ipsius Principis captione quo ad ejus considerationem paternæ Charitatis viscera moveantur, Attendens tamen quod Divina gratia me per eum locupletavit in sobole ac potens est Dominus ejus conterere laqueum, & in adjutorio Domini liberetur, & quod ex ejus captione quamvis nonnulli Nobiles, undè potissime moveor, in prædicta pugna ceciderint, & nonnulli sint comites captionis, modicum tamen, aut nihil est de mea potentia diminutum. Attendens etiam quod in Neapolitano Portu de partibus Provinciæ Galeæ munitissimæ triginta quatuor & Galeoni quatuor, & de constructis in eodem Portu Galeæ decem & novem, Gerida una, & Galeoni tres, Brundusii vero multiplura Vascella verbum meæ jussionis expectant, quodque Militum & Nautarum per Dei gratiam copiæ mihi suppetunt, cum quibus multo grandius negotium felicem dignè sperare posset eventum. Illud autem omnibus anteponens, quod in mea Justitia causam simul honoris Divini prosequor, & Ecclesiasticæ libertatis, susceptum negotium non minori sed eo majori, quam actenus animo de Divina & Apostolica confisus gratia, continuare constituo, quo post ejusdem Principis captionem majora cernuntur onera meis humeris imminere. Verumtamen cum tanto apparatui nihil præter pecuniam deesse noscatur, ad Paternitatis Vestræ subsidium cum omni humilitate recurro, suppliciter orans ut meditantes, si placet, quam devotè semper me pro Ecclesiæ libertate quibuslibet discriminibus opposuerim, & opponam, & quam certa, ex apparatu prædicto de communibus hostibus promittatur Victoria, si pecuniale tantummodo subsidium intercedat, nec non quantum sequi posset, quod absit, ex neglectu dispendium, circa id, si placet, sic liberaliter, & celeriter providere dignemini, pias etiam super hoc præces ad Dominum emittentes, quod optatus finis onerosо negotio, & læta quies tam longis laboribus imponatur. Ego autem prædictis Vascellis Provinciæ, ac Terræ Laboris in apparatu relictis, ad partes Apuliæ festinus accedo, facturus Vascella ipsarum partium similiter apparari, ut omni dilatione præcisa, ex utroque Regni latere simul tempore prædictorum Vascellorum extolia in Siciliam, Duce Domino dirigantur.

Item tertio ejusdem Junii, scriptum est eidem Domino Papæ in hæc verba.

Ita liquet, ut expressione non egeat, quod Regni mei Status adeo conformiter a Status Matris Ecclesiæ qualitate dependet, ut sicut Capitis sanitas vel languor in membris, sic in meis negotiis ejusdem Ecclesiæ status, & dispositio sentiatur. Ut igitur in contingentibus omnibus, in quibus Ecclesiæ vertitur interesse, vestra beneplacita præponantur, qui Matris Ecclesiæ providendo negotiis, meis per consequens providens, contentus sum, quod Stipendiarii, qui fuerunt olim sub Capitania Nobilis Viri Joannis de Heps Militis, Dilecti Consiliarii, & Familiaris nostri nunc in Campania commorantes, adhuc in partibus ipsis morentur, si eos ibidem creditis pro Ecclesiæ servitiis diutius opportunos. Dummodo ex parte Sanctitatis Vestræ mandetur eisdem, quod si forte in aliquibus Regni partibus circa Confinia opus esset subsidio, & specialiter in Aprutio, non differant subvenire. Si vero in eisdem Campaniæ partibus ulterius necessarii non credantur, humiliter supplico ut eos pro aliquo competenti tempore de solita vestræ Munificentiæ gratia solidatos ad mea in Regno servitia venire mandetis.

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Caroli Primi signato de Anno 1283. *litera A. folio* 150. *quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Sciliæ*

ANNO 1284.

ANNO 1284. *Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, Et in fidem Reverend. U. J. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius à sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet paginæ hic tantum se subscripsit. Datam Neapoli die 2. Julii* 1718.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

(L.S.)

CLXV.

1285. 17. Fevrier. *Transactio inter Commune Pisanum ab una & nobiles de Domibus Opetingorum & Cadulingorum a parte alterâ, quâ ad sedandas & radicitus extirpandas dissensiones & discordias inter eos subortas, dictum Commune cedit omnia jura, omnesque actiones & rationes, quæ & quas habuit in certis Terris, Locis & Castris in Instrumento speciatim denominatis. Act. Pisis in Palatio publico* 13 *Kal. Martii anno* 1285. *Indict. XIII.* [PAOLO TRONCI, Memorie Istoriche della Citta di Pisa. pag. 250.]

In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Amen.

CUm inter Comune Pisanum & Nobiles de Domo sive de Domibus Opetingorum, & Cadulingorum hucusque discordiæ, & dissensiones quam plurimæ fuerint, causâ, & occasione infra scriptarum Jurisdictionum, Terrarum, & Locorum, & Jurium, & propter hoc prædicti Nobiles videantur discessisse & demansisse à fide, & amore servitutis, & devotionis, & propter præsentes Conditiones & statum Pisani Communis occurrentem prædictæ discordiæ videantur, sint & esse possint multum damnosæ, & præjudiciales Communi Populo, ejusque districtualibus. Ideo nos Ugulinus Comes de Donoratico Dominus sextæ partis regni Calaritani, Pisanorum Dei gratia Potestas, potestario nomine, & Homita Argentarius Judex Antianorum, Villanus Tollarius, Bartolomeus Parassonis, Leo Tabernarius, Paulus Bonamici, Ciolus Guami, Sigerius Cionetti Judex, Gerhardus Dandi, Gerhardus Ormentinus, Henricus Lagius, Lensius Casinus, & Landus Vinarius, Antiani Populi Pisani Antianatus nomine pro bono & pacifico statu, & pro utilitate & salute Pisani Comunis & Populi ejusque districtus; volentes præsentes Nobiles ad devotionem, & amorem, atque servitia perpetua Pisani Comunis, & Populi reducere, & revocare, & prædictas discordias, & omnem aliam Materiam quæstionis, & scandali, quæ est vel esse possit inter Comune Pisanum & præfatos Nobiles sedare, & radicitus extirpare ex Italia, & potestate, & auctoritate nobis data, credita & concessa à Consilio Senatorum credentiæ, & ad eorum ordinem Pisani Communis celebrato Dominicæ Incarnationis Anno 1285. Indit. 13. 13. Kal. Martij ipsorum Consiliorum & cujuscumque eorum sequentes pro Comune, & Populo Pisano, & vice, & nomine Pisani Comunis & Populi, ex certa scientia & non per errorem damus, tradimus, concedimus, mandamus, atque restituimus vobis Domino Ciano Burdonensi, & Cereo quondam Domino Ruberti de Calcinaria Nobilibus de dicta Domo Opetingorum, & Cadulingorum agentibus, & recipientibus pro vobis ipsis & singulis aliis Nobilibus prædictæ Domus Opetingorum, & Cadulingorum, & vestris, & eorum, & cujuscumque eorum, & Castrorum hæredibus, & pro hæredibus in perpetuum omnia jura, omnesque actiones, rationes & nomina, tam utiles, quam directas, reales, personales, & mixtas, nobis pro Comuni Pisano, & Populo Pisano, & ipsi Comuni, & Populo competentia, atque competitura, quocumque modo vel jure, in infrascriptis terris, & locis, quæ terræ & loca sunt hæc: V. Curtis de Marticum Cappella, & Castello Sancti Martini, quæ curtis est in loco, quæ dicitur Scalzavacca, usque ad locum, qui dicitur Trebrina sicut rivus Cerreti trahit, & a dicto Trebrio usque ad Vallem Ramistæ, & usque ad fontem Citernæ, & à dicto fonte usque ad Arnum, & sicut Arnus currit usque ad fontem Pertecchii, & per dictum locum Scalzavacca, ut habetis, & tenetis vos & dicti Nobiles, & vestri, & eorum Antecessores habuerunt, & tenuerunt à loco, qui dicitur Memiato, usque ad Vallianum, & usque ad pedem Monticelli, & sicut vallis de Gello trahit usque ad Campatorium usque ad Arnum, & sicut Arnus currit à dicto Campatorio usque ad fontem Rivi Rinoniechi, & sicut ipse rivus currit usque ad locum, ubi olim posita Crux Gallensis, & à prædicto loco Crucis usque ad Nemoretum. Hi autem sunt fines ex una parte Arni, infra hos Confines extant Volea, Appianum, Petriolum, Pinocchium, aliud Pinoccium Ripava, Rixanum, Silve, Gellu, Schittouli, Castellare, Mallianum, Burgonialum, Longorum, Cisanum cum Curte suâ, & cum omnibus Ecclesiis & pertinentiis ad prænominata pertinentibus, & quicque habetis, & tenetis vos, & dicti nobiles vestri, eorumque antecessores habuerunt sive in terris sive in aquis, seu in hominibus sive ullo alio jure & villa de Calcinaria & inter ipsos Confines istarum terrarum, & locorum omnium superius nominatorum omnia pedagia & ripas ubicumque habetis, & habuistis vos, & dicti Nobiles, & vestri & eorum antecessores, dum tamen Calcinariæ cum ejus pertinentiis & confinibus, & homines ipsius Castri intelligantur in prædictis. Et ex alia parte Arni Castrum Cintoriæ, & Ecclesia S. Stephani, S. Laurentii & S. Martini cum tota Curte sua, quæ est in loco, qui dicitur Petralata, sicut via publica tendit usque ad viam quæ est sub Ecclesia S. Cassiani, sicut ipsa via tendit usque ad locum, in quo fuit salix Benciæ, & à dicto loco usque ad foveam Maltraversi, & sicut ipsa fovea currit usque ad Passum de domo Damiani, & sicut ipsa sua, quæ est ultra foveam Lastari recta linea à domo Damiani, & sicut illa via tendit usque ad Callem foveæ Ugucccionis, & usque in Cilechium vetus, & sicut Cilechium currit in foveam Archiepiscopi, & sicut illa fovea currit usque ad locum de Calli, & à dicto loco usque ad portum de Cilio, & sicut via publica juxta paludem tendit usque ad Callem Opetingorum, & Cadulingorum, in quo est Cadria usque ad silvam de Pesuli, & sicut illa via tendit usque ad rivum de salis, & sicut ille rivus usque ad fagum computentur, & serram, quæ est inter rivum, & dictas salas, quæ tendit, usque ad locum, qui dicitur Cannetum, & usque in Rigembulo, & usque ad rivum Bientinæ, & sicut Rigombulo currit, ex parte Arni, quæ est ex latere vici, & Cintoriæ, omnia pedagia, & ripas, quæ, & quas vos, & alii nobiles habuistis, & vestri & eorum Antecessores habuerunt, & Thoram cum tota curte sua & Arnum mortuum inter Calcinariam, & Cisanum, usque ad Cafagium, quod est in curte Cintoriæ, & in hominibus, & personis statarum, terrarum, & locorum, & in jurisdictione, & de jurisdict. prædictorum hominum ex forma contractus rogati ab Henrico Notario de Vico Cancellario tunc Pisani Comunis una cum Burgundio Notario tunc scriba publico Cancellarium Pisani Comunis, & scripti in actis dictæ Cancellariæ ab ipso Burgundio sub Anno Dom. 1284. indict. XII. 6 Kal. Martij prima die bisestili, & alterius contractus subsequentis in ipsis actis à dicto Burgundio Notario rogati anno indict, & die, & alterius Contractus scripti in dictis actis à S. Henrico Notario & Cancellario anno 1285. indict. 12. pridie Kal. Aprilis, & alterius contractus in dictis actis eodem anno & indict. 6 id. Junij, & alterius contractus scripti in dict. actis cancellariæ eod. Anno & indict. 5 Kal. Julij, in quibus contractibus continetur, qualiter, D. Gualterius & Castellanus Gemini quondam D. Pericciolide Calcinaia, & alii nobiles dicta de domo Opetingorum, & Caduling. in præsentia Antianorum Populi Pisani tunc temporis recipientium, & stipulantium pro Comuni Pisano & vice & nomine Pisani Comunis, & Populi eorum spontanea voluntate ex certa scientiâ & non per errorem dixerunt, & con fessi fuerunt, quam supradictæ Terræ, & loca & homines, & personæ ipsarum Terrarum & locorum erant, & fuerant de Jurisdictione, & Potestate, & Comitatu Pisani Comunis & omnia Jura & nomina, & actiones & rationes eisdem Nobilibus competentes & competentia prædictis Antianis, & recipientibus pro Commune Pisano & vice & nomine Pisani Comunis dederunt & concesserunt, & insuper ipsis Antianis recipientibus pro Comuni Pisano fecerunt finem & refutationem, & generalem transactionem & remissionem in totum de omni Jurisdictione & Potestate & imperio mero, & mixto D. D. Nobilibus competenti, ANNO 1285.

ANNO 1285. petenti & competituro in prædictis, eam, & occaſione prædictorum, & omnem Juriſdictionem, & Poteſtatem, & omne imperium merum, & mixtum, quod inde dictis Nobilibus competebat in dictos Antianos pro Communi Piſano tranſtulerunt, & cætera in D. D. contractibus comprehenſa, confitendo & affirmando nos Ugulinus Communis Piſarum Poteſtas, & Antiani pro Communi & Populo Piſano ex certa Scientia, & non per errorem, quod prædicta confeſſio jurium & nominum ceſſio, finis & refutatio & Jurisdictionis traſlatio, & cætera comprehenſa in prædictis contractibus, quæ facta fuerunt à D. D. Nobilibus prædictis Antianis pro Communi & Populo Piſano, facta fuerunt contra jus & juſtitiam, & ſine cauſa ſive indebite, & non juſta cauſa, ut hiis omnibus & ſingulis prædicti Domini Cianus & Cerius pro vobis & aliis prædictis de Domo Opeting, & Caduling, & juri & eorum hæredes, & ipſi utiliter, & directe agere, experiri, excipere poſſitis, & valeatis, & poſſint, & valeant contra Comune Piſanum & contra omnem perſonam, & locum inſuper præcipimus, & ſcientiam, & poteſtatem damus & concedimus Vobis D. D. Ciano, & Cerio, & recipien. prædict. M. ut dictum eſt finem habere & refutationem, & generalem tranſactionem, & remiſſionem in totum & pactum de non petendo, & non imbrigando, vel moleſtando, ſive inquietando agendo vel defendendo, vel aliquo modo de cætero, de omni, & toto eo, & iis omnibus & ſingulis quod de prædictis vel pro prædictis nominibus & juribus ceſſis, datis & conceſſis à D. D. Nobilibus St. Antianis Piſani Populi recipient pro Communi & Populo Piſano quod in contractibus rogatis, & ſcriptis à D. D. Henrico & Burgundio Notariis continentur petere, vel exigere contra vos & alios Nobiles prædictos aut veſtros, & eorum hæredes, & bona uſque hodie poteramus, & in antea poſſemus, aut Comune Piſanum poterat, aut poſſet & per ſolemnem ſtipulationem. Nos ſupradicti Piſarum Poteſtas, & Antiani Populi Piſani convenimus, & promittimus vobis ipſis D. D. Ciano, & Cerio recipientibus pro omnibus ſtatibus ut dictum eſt, quod iſtam dationem, ceſſionem, finem & refutationem, remiſſionem & pactum, & omnia & ſingula ſupradicta, & quodlibet ſupradictorum, & ſingulorum omnium ſemper, & omni tempore habebimus, & tenebimus & Comm., & Populus Piſanus habebit & tenebit firma, & rata, & contra ea vel aliquid eorum non faciemus, vel veniemus, nec Comm. aut Populus Piſanus, vel faciet ullo modo, vel jure, ſeu aliqua occaſione vel cauſa nullo unquam tempore, & quando de prædictis, vel pro prædictis nominibus, & juribus, ſeu cauſa & occaſione ſtatutorum nos vel Comm. aut Populus Piſanus per ſe vel per alium nullo modo vel ingenio de cætero in perpetuum non imbrigabimus vel moleſtabimus, neque per placitum, vel alio modo fatigabimus, de jure vel de facto vos antedictos Nobiles, vel aliquem veſtrum, ſeu eorum, aut veſtros hæredes, ſeu bona, nec quæſtionem, vel quærelam aliquam Juris, vel facti movebimus, vel faciemus, aut moveri, vel fieri faciemus, ſive permittemus contra vos, & eos, vel aliquem veſtrum, & eorum, ſed auctores, & defenſores erimus pro Communi, & Populo Piſano vobis, & eis ab omni imbrigante perſona, & loco, de rato, & facto Piſano Communi tamen. Et quod prædictam dationem, ceſſionem, vel aliquod prædictorum, ſive hunc contractum de jure, vel de facto, vel ex quacumque alia cauſa, quæ excogitari poſſet per vos Commune & Populum Piſanum ſive per alium non revocabimus, vel retractabimus, nec revocari aut reſcindi patiemur, vel faciemus, ſeu permittemus, nec aliquam reſtitutionem in integrum contra prædicta, vel aliquod prædictorum poſtulabimus, vel impetrabimus ullo modo, alioquin poenam Marcarum mille optimi auri, & poenam dupli totius ejus, de quo ageretur, & contra fieret, & damnum & diſpendium totum, quod poſtea haberetur, & fieret vobis ipſis D. D. Ciano, & Cerio recipientibus pro vobis & aliis ſupradictis Nobilibus, ut dictum eſt per ſolemnem ſtipulationem, per Commune & Populum Piſanum componere & dare convenimus, & permittimus, quæ pœna totiens pro ſingulis Capitulis non ſervatis, & præteritis quotiens commiſſa fuerint, & ſemel & pluries commiſſa, & præterita, nihilominus hæc omnia, & Capitula, & hic contractus in ſuo robore, & firmitate perſiſtant, obligando ſe pro nomine Communis & Populi Piſanorum, & omnes noſtros ſucceſſores, Com. & Popul. Piſanorum & ejus bona vobis ſupradictis & Ciano & Cerio recipientibus pro vobis & aliis ſtat. veſtris & eorum hæredibus renunciando omni juri nobis pro Com. & Populo Piſano & ipſi Comun. & Populo competenti, & competituro cum prædicta. Præterea prædictos contractus rogatos & ſcriptos à prædictis Burgundio, & Henrico Notariis in his omnibus, & ſingulis, quæ ſunt contra vos, & Nobiles prædictos, & veſtros & hæredes eorum caſſamus, & irritamus, & caſſa & irrita & nullius valoris & momenti vocamus, & eſſe dicimus, & volumus, & caſſari & irritari præcipimus, ſalvo, & intellecto in prædictis ex pacto inter nos contrahentes ſupradicto modo, ut dictum eſt, ſpecialiter habito, & appoſito, quod vos, & dicti Nobiles, per vos & alium ullo unquam tempore, quoquo modo vel jure, non poſſitis, vel debeatis petere vel exigere adverſus, & contra Comune Piſanum vel aliquam aliam perſonam pro Communi Piſano aliquid permittendo, ſeu damnum, vel intereſſe, aut injuriis, vel quacumque alia cauſa, quæ dici vel excogitari poſſit pro eo, quod dict. Com. Piſan., per ſe vel per alium hucuſque tenuit, & poſſedit aliquid de prædictis, vel Juriſdictionem Civilem, aut Criminalem per ſe, aut per alium ibi exercuit, ſeu pro eo, quod per ſe, vel per alium, in antea habuit, & percepit ſeu exegit, aut habere & percipere, ſeu exigere potuit, vel debuit, & ſalvis & firmis, & ratis manentibus omnibus pactis, habitis, & factis hucuſque à Comm. Piſano cum quibuſcumque perſonis & locis, & omnibus immunitatibus, & franchigiis à Communi Piſano conceſſis quibuſcumque perſonis, & locis, & omnibus etiam venditionibus factis, uſque hodie à Communi Piſano quibuſcumque perſonis, & locis, introitibus, dirictibus, & redditibus Dohanæ ſalis, & aliis, & de Dohana ferri de Ilba, & Gabellarum Piſan. Com. & modii & paſſagii pecudum, & ſalvis etiam omnibus pertinentiis, in prædictis & de prædictis, & quolibet prædictorum contra prædictos, & aliquem prædictorum caſſandi, & irritandi, caſſari & irritari faciendi, & caſſas & irritas, & nullius momenti vocandi, ſicut & eo modo nobis, ut dictum eſt, videbitur. Ita & totum, & quidquid ea omnia & ſingula, quæ in prædictis & de prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum, & eorum occaſione, & cauſa, facta, proviſa, ſtatuta, & ordinata fuerint, valeant & teneantur firma & rata ſint, & executioni mandentur, & mandari debeant, auctoritate veſtri conſilii, veſtra parabula, & concilio, vel quid inde vobis placet, & ſit faciendum conſulite, ſalvo, & intellecto in prædictis, quod per hoc Conſilium de Caſtro, & Hominibus Pontis Heræ, vel pertinentiis, & juribus & Juriſdictionibus dicti Caſtri & ad ipſum Caſtrum, & Commune Piſanum pro ipſo Caſtro pertinentibus nullum pactum, aut promiſſio, vel obligatio, conceſſio, vel datio aliqua fieri poſſit, vel debeat ullo modo. ANNO 1285.

Summa iſtius Conſilii celebrati Piſis in Palatio Piſani Com.', ubi fuit Conſilia partito inde facto ab ipſo D. Poteſtate & ſedendum, & levandum, ut moris eſt, & ſuper toto dicto titulo, ut in ipſo titulo per omnia, & ſingula continetur Dominicæ Incarnationis Anno M. CCMLXXXV. Indict. XIII. XIII. Kal. Martii.

C. Ego Thadeus quondam Gerhardi Notarii de Ponte Serchii Imper. Auctoritate Notarius prædicta omnia, ut in Actis Antianorum Populi Piſani inveni, ita ſcripſi, & in publicam formam redegi.

C. Ego Guido filius Ugulini Gherbaſſi Imperialis Aulæ Notarii nunc Scribæ publici Antianorum Piſani Populi prædicto Conſilio interfui ipſumque in Actis prædictorum Antianorum ſcripſi, & redegi, & ad omnem evidentiam & certitudinem hic ſubſcripſi & meum ſignum appoſui.

CLXVI.

EDUARDI I. *Regis Angliæ Privilegium pro Mercatoribus Bruxellenſibus ut liberum Commercium poſſint agere in Regno ſuo. Datum apud Antverpiam* 18. *Auguſti*, *anno Regni* 12. [Le Luſtre & la Gloire du Duché de Brabant ſous l'an 1294. pag. 60.] 1284. 18. Août.

EDuardus Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, & Dux Aquitaniæ, omnibus ad quos præſentes Litteræ pervenerint, ſalutem. Sciatis quod ad inſtantiam Nobilis & Potentis viri Johannis Ducis Brabantiæ conſanguinei noſtri cariſſimi, & ob affectionem quam Mercatores & Burgenſes Villæ Bruxellen-

ANNO 1284.

xellenſis, in Brabantia, erga nos, & noſtros habent, conſpicimus, conceſſimus dictis Mercatoribus & Burgenſibus libertates ſupraſcriptas habendas, quamdiu noſtræ placuerit voluntati, videlicet:

Quod ſi ipſi, & eorum Hæredes & ſucceſſores Villæ prædictæ, ſub ſalvo & ſecuro conductu, & ſub protectione, & defenſione noſtris veniant infra Regnum noſtrum cum Rebus, & Marchandiſis ſuis, ibidem morentur, Marchandiſas ſuas exerceant, & exinde cum rebus & Marchandiſis ſuis, quo & quando voluerint recedant: ita tamen, quod ad terras nobis guerinas nullatenus ſe divertant, nec inde cum inimicis noſtris communicent, quo quodammodo conſuetudines, & coſtumas de hujuſmodi rebus Marchandiſis debitas & uſitatas, in Regno noſtro ſolvant & faciant ut debebunt.

Conceſſimus etiam eiſdem Mercatoribus & Burgenſibus & eorum hæredibus & ſucceſſoribus prædictis, quod ipſi aut eorum bona ſeu Marchandiſas, prætextu alicujus Guerræ hactenus quocumque tempore motæ ſeu ex nunc movendæ inter nos, & alium quemcumque Regem aut Dominum Terræ, cujus cumque Nationis, nec pro alienis tranſgreſſionibus debitis conventionibus infra regnum noſtrum nullatenus arreſtentur, niſi dumtaxat pro transgreſſionibus debitis, conventionibus & Contractibus ſuis propriis & pelegiariis, ſecundum Legem Mercatoriam, vel communem Legem Regni Angliæ: dum tamen Domini Villæ prædictæ, hæredes aut ſucceſſores ſui contra nos de Guerra non fuerint, nec adhærentes aliquibus contra nos de Guerra exiſtentibus, in quo caſu volumus, & concedimus quod præfati Mercatores & Burgenſes Hæredes & ſucceſſores ſui infra quadraginta dies à tempore quo hinc Guerra mota & publicata fuerit, exeant Regnum & Poteſtatem noſtram cum bonis, & rebus ſuis, abſque impedimento ſeu diſturbatione noſtri ſeu Miniſtrorum noſtrorum quorumcumque. Inſuper conceſſimus, eiſdem Mercatoribus & Burgenſibus Hæredibus & ſucceſſoribus eorumdem, quod panni facti in Villa prædicta, & per eos vel ſervientes eorum ſuo nomine infra Regnum noſtrum adducti, infra quinque dies à tempore quo diſpactati, ſeu apperti fuerint, per ulnatores noſtros, & locis ubi pannos illos adduci contigerit abſque ultiori dilatione utentur & ſignentur, ad hæc conceſſimus Mercatoribus & Burgenſibus prædictis quod ipſi atque eorum Hæredes & ſucceſſores, Lanas, & alias Marchandiſas quaſcumque, ubicumque infra Regnum noſtrum emere, & eas extra idem Regnum ſolutis prius coſtumis & aliis conſuetudinibus inde debitis, abſque impedimento ducere poſſint, ita tamen quod ſe cum Lanis & Marchandiſis illis ad Terras nobis Guerrinas non divertunt, nec cum inimicis noſtris communicent, de eiſdem conceſſimus etiam, quod propria bona & Marchandiſæ dictorum Mercatorum & Burgenſium, dictæ Villæ Bruxellenſis Hæredum ſeu ſucceſſorum ſuorum prædictorum, prætextu alicujus delicti vel foriſtici valetorum, ſeu ſervientium ſuorum eadem bona & Marchandiſas in cuſtodia ſua habentium, nullatenus confiſcentur nec pro foreſticis habeantur, dummodo idem Mercatores & Burgenſes legitime probare potuerint, eadem bona & Marchandiſas ſua propria, & non valetorum, & ſervientium ſuorum extitiſſe, & ſi idem valetti & ſervientes infra Regnum noſtrum deceſſerint, ſive Teſtamentum fecerint ſive non, bona & Marchandiſæ ipſorum Mercatorum & Burgenſium, hæredum & ſucceſſorum ſuorum prædictorum quæ in dictorum valetorum & ſervientium cuſtodia tunc fuerint, nullatenus attachientur, ſeu arreſtentur, ſed ſine difficultate ipſis Mercatoribus & Burgenſibus & eorum hæredibus & ſucceſſoribus & executoribus, plenarie liberentur, quatenus probare potuerunt eadem bona & Marchandiſas ad ipſos de jure pertinere debere, ita tamen quod prædicti Mercatores, & Burgenſes dictæ Villæ Bruxellenſis aliquos Mercatores extraneos, qui non fuerint de eadem Villa Bruxellenſi non advocent ad prædictas libertates vel aliquam earumdem quoquomodo calumniandum vel habendum; & ſi contingat nos prædictas conceſſiones noſtras ex cauſis aliquibus revocare ne talis revocatio dici poſſit dictis Mercatoribus vel Burgenſibus ſeu eorum Hæredibus aut ſucceſſoribus captioſa, volumus, & concedimus quod dictæ conceſſiones noſtræ per unum annum continuum a tempore quo dictam revocationem ipſis Mercatoribus & Burgenſibus aut Hæredibus vel ſucceſſoribus ſuis prædictis inthimari fecimus in ſuo robore perſeverent. In rei teſtimonium has Litteras noſtras fieri fecimus Patentes. Datum apud Antuerpiam decimo octavo die Auguſti, anno Regni noſtri duodecimo. Et ibidem erat ſcriptum: ſic ſupſcriptum per ipſum Regem. Et paulo inferius: *Collatio facta eſt cum Littera Originali* **Onder ſtont: getrokken upt het wit Privilegi-Boek / ende is daer mede bevonden accoordende bp mp / ende was ondezteeckent** M. van der REEST **Laager ſtont:** *Collata concordat cum ſua Copia autentica quod atteſtor*, **ende was ondezteeckent**,

HEN. IGNAT. RINGLER. Nots. 1698.

Concordantiam cum ſua Copia Authentica atteſtor J. B. ANSEMS Protonots. Apoſt. Nots. Reg. &c. 1699.

CLXVII.

1285. Septemb.

Donation faite par PHILIPPE *Roi de France, à* ROGER BERNARD *Comte de Foix, de tout le Droit qu'il avoit ſur la Ville de Pamiers. Devant Villeneuve en Catalogne l'an de grace* 1285. *au Mois de Septembre.* [PIERRE DE MARCA, Hiſtoire de Bearn livre 8. Chap. 24. pag. 785.]

PHilippe par la grace de Dieu Rois de France. Nous feſons à ſçavoir à tous preſens & avenir, que nous à noſtre amé & à noſtre feal Rogier Bernat Comte de Fois donons, otroions, & delaiſſions tout le droit, & ce que nous avions ne avoir devons, en la Ville de Paumiers, & és apartenances, par raiſon de garde, & par quelque autre reſon, excepté le reſort & la Souveraineté, que nous retenons du defaut, & de l'appel dudit Comte, & de ſa Cort, à tenir, à avoir, & poſſeir à celui Comte & à ſes hoirs, à mes toujours empres la fin de ſept ans; & des ores en avant en la dite ville, ne es apartenances ne prendrons compagnie de donation, ſans la volonté du devantdit Comte ou de ſes hoirs, ſauf en toutes choſes le droit d'autrui. Et que ce ſoit ferme & ſtable nous avons fait ſeeller ces Lettres de noſtre ſeel. Fet és heberges devant Villeneuve en Cateloigne, l'an de grace 1285. ou mois de Septembre.

CLXVIII.

(1) *Capitula ſive Statuta pro Regno Siciliæ citra Farum durante* CAROLI II. *Regis captivitate, per* HONORIUM IV. *Papam edita; quibus Gravamina Populi ſublevantur. Modus Regiminis emendatur, Regiaque auctoritas certis in punctis definitur.* [Authentique tiré des Grandes Archives de la Chambre Royalle de Naples.]

HOnorius Epiſcopus Servus Servorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam. Juſtitia, & Pax complexæ ſunt ſe, & ita invicem ſe tuentur indiſſolubili ſocietate, ac ſe comitatu individuo comitantur; ut una ſine altera plenè non poſſit haberi, & qui ledit alterutram pariter: offendit utramque hic complexus earum graviter impeditur injuriis, per eas etenim læſa Juſtitia, Pax turbatur, ipſaque turbata facile in Guerrarum diſcrimina labitur: Quibus invaleſcentibus, Juſtitia inefficax redditur, dum debitum ſortiri nequit effectum, ſicque ipſa ſublata nimirum Pax, tollitur opus ejus, & ipſius fructus ſubducitur ſeminandus in pace, ac proinde complexis deficientibus, neceſſario deficit & complexus, in horum vero defectu licentia laxata, diſſidiis multiplicantur bella, pericula ſubeunt, animarum, & corporum crimina frequentantur, nec rerum vaſtitas præteritur, hæc in præſidentium injurioſis proceſſibus, & inductarum oppreſſionum in Subditos exceſſibus patent apertius, & evidentius oſtenduntur; in quorum multiplicatione ſatiantur corda læſorum, & quanto minus datur oportunitas licitè propulſandi, quæ inferuntur illicitè, tanto rancor alterius radicatur interius, & periculo-

(1) Cette Piece eſt fort corrompue, & la date y manque. Celle de l'an 1285. s'eſt trouvée en marge de l'Authentique venu de Naples, & l'on s'y conforme, [DUM.]

ANNO 1285. culosius prorumpit excessus, oportunitate concessa: fiunt enim plerumque hostes ex subditis, transeunt auxilia securitatis in metum, munitiones in formidinem convertuntur; nutant Regnantium solia, redundant regna periculis intestinis, quatiuntur insidiis, extrinsecis insultibus impetuntur audacius, & Regnantes in eis, qui operantes Justitiam exaltationis gloriam mererentur humilitati propter injustitias frequenter opprobrium dejectionis incurrunt. In præmissis, etsi Scripturæ nos instruant, efficatius tamen notis nobis docemur exemplis. Quantis enim tempore quondam Federici olim Romanorum Imperatoris, propter illatas Regnicolis afflictas illicitas, & oppressiones indebitas, in Regno Siciliæ non absque immensitate gravaminis inductas ab ipso, Regnum ipsum tempestatibus fluctuarit: Quot, & quantis rebellionibus concussum extiterit: Quot invasionibus attentatum: quantum per ipsum, & Posteros suos depaupertatum opibus: Quot incolarum exiliis, & stragibus diminutum, nullum ferè angulum Orbis latet. Quàm præcipiti Federicus idem, & genus ipsius ruina corruerit, probat notorius casus ejus, & manifestum eorumdem exterminium posterorum. Verum adeo Federici ejusdem vindicta continuata, & aucta posteris, ac in alios exemplari derivatione transfusa; Processit iniquitas, quod per eum invecta gravamina usque ad hæc tempora duravissent; nec non & augumentata dicuntur aliqua eorumdem, & adjecta nihilominus alia, non minora, propter quod nonnullorum supponit opinio, quod claræ memoriæ Carolum Regem Siciliæ, quem prosequutionis dictorum gravaminum eorumdem Federici, & posterorum pernitiosa exempla fecerunt, saltem permissione participem, dum opinaretur licita, quæ ab illis audierat, tam longinquis temporibus usurpata, reddiderunt, & prædictorum consequentium, ad illa discrimina non prorsus expertem, prout Siculorum rebellio multis onusta periculis, aliorumque ipsamque foventium persequtio manifestant, non solum in ejusdem Regis, ac hæredum suorum, gravi adeo excitatum discrimen, quod ipsis Hæredibus, nisi per nos celerius occurratur, prædictorum subductione gravaminum, instans perditionis totius dicti Regni periculum comminatur: sed, & grande nostrum, & Ecclesiæ Romanæ dispendium, cum sit per ea in Siciliæ Insula, & in nonnullis aliis ejusdem Regni partibus, ipsorum incolis, nec nobis, nec Ecclesiæ ipsi parentibus, nec adhærentibus potius Inimicis, nostra, & ipsius Ecclesiæ civilis interversa processio, & in cæterarum aliquibus turbata frequentius, & turbetur. Ex qua datur patenter intelligi, quantum in his nostrum & Ecclesiæ nostræ præfatum interesse versetur, quantumque ad nostrum spectet officium, & hæredum ipsorum præcipuè necessitas exigat non tantum præmissis obortis in eodem regno, quod est ipsius Ecclesiæ speciale, tanquam ad jus, & proprietatem ejus pertinens, dictisque Regi & Hæredibus, in feudum ab ipsa concessum, obviare periculis; sed, & nè similia oriantur in posterum, diligentem curam, & curiosam diligentiam adhibere: prætacta gravamina eorumdem periculorum, ut veritati concurrat expressio, manifestas occasiones, & causas, congruæ provisionis beneficio abrogando, cum proprietatis Domino prædium, in quo est jus alii constitutum, pro eo quod sua interest tueri, finesque ipsius custodire liceat, eo etiam, cujus debetur, invito, Custodiæ autem nomen id habeat, quod qui tenentur ad eam, non solum id debeat, ut si casu viderit in re custodienda fieri quid adversum, prohibeat facientem, Verum etiam, ut curet dare operam, nè id fiat. Multiplex itaque nos ratio interpellat, & exigit, in hujusmodi gravaminibus, super quibus fama publica, & variæ inquisitiones per Venerabilem Fratrem nostrum T. Sabinensem Episcopum Apostolicæ Sedis Legatum factæ de speciali mandato Sedis ipsius, & indagines alias habitæ, nos in formam nostræ provisionis Edicto remedium adhiberi, per quod injustis submotis oneribus, atque iis in Regno præfato solidè stabilitis, Justitia Regium Tronum firmet, & Pacis tranquillitatem producat: fit nobis tranquillitatis silentium fructus ejus, & ipsa vinculum Societatis humanæ, sic superiorem populo sibi subjecto domesticet, eique ipsius Populi commoda consolidet, quod superior insidiarum sollicitudine absolutus, securitatis jucunditate lætetur: Populus pressuris indebitis liberatus in Pacis pulchritudine sedeat, in requie opulenta quiescat, & unanimitate ipsorum, ac mutuo sinceritatis affectu ejusdem Regni status roboratus pacificetur, nec sit, profugatis hostibus, qui foris exterreat, aut qui pacatos incolarum ejusdem animos intus perturbet. ANNO 1285. Instantiæ quoque præmissæ interpellationis non modicum adjicit quod memorati Regis, dum viveret, & dilecti filii Nobilis viri Caroli sui primogeniti, ex eo manifestè percepimus, ad id vota concurrere, quòd idem Rex super directione, ordinatione, reformatione, seu quacumque alia dispositione collectarum, exactionum, matrimoniorum, aut aliorum quorumlibet, quæ gravamina dicerentur, vel dici possent, tam circa Ecclesias, Monasteria, & alias Ecclesiasticas personas, quam circa Communitates, & Universitates Civitatum, Castrorum, & aliorum Locorum, & etiam circa singulares personas totius Regni prædicti, aut cujuslibet partis ejus felicis recordationis (1) *Honorii Papæ Quarti* prædecessoris nostri directioni, reformationi, dispositioni, & ordinationi, se plene, ac libere, alte, & basse submisit, dans & concedens super iis plenam, & liberam potestatem, ac promittens quidquid per eumdem Prædecessorem ipso Rege, dictove primogenito, tunc ejus Vicario in Regno eodem & aliis suis Officialibus requisitis, vel inrequisitis, actum foret, se, ac Hæredes suos ad hoc specialiter obligando, inviolabiliter observare, suis super hoc patentibus Literis Prædecessori concessis. Idem præmissa quoque in mortis articulo per alias suas similiter patentes Literas plenius repetens, & confirmans eidem Prædecessori per eas humiliter supplicavit, ut omnia onera fidelium Regni sui, & quæ gravamina dici possent, removere, tollere, & cassare, dictumque Regnum prospere reformare, omniaque statuere, quæ ad bonum statum Hæredum suorum, & fidelium eorumdem expedire viderentur, sua provisione curaret, non obstante, si Regem ipsum tunc infirmitate graviter laborantem, naturalis debiti solutione contingeret præveniri, sicut præmissæ ipsius Regis Literæ, quæ per nos, & aliquos ex Fratribus nostris diligenter inspectæ, in Archivio ejusdem servantur Ecclesiæ, manifestius attestantur, & tam idem Rex, quam dictus Primogenitus super tollendis aliquibus eorumdem gravaminum constitutiones varias edidisse dicuntur: licet, & illæ plenioris exequutionis observatione indigeant, non plene ut intelleximus hactenus observatæ; Volentes igitur, & illis robur Apostolicæ Confirmationis adjicere, ut inferius exprimetur, & prætactum nostrum exequi hac commode provisionis adjectione propositum: Infrascripta omnia, prout subjecta eorum series indicat, de Fratrum nostrorum consilio, & assensu, ac potestatis plenitudine providendo, à gravamine illo deliberavimus incoandum, quod majorem scandali materiam, & generalius ministrabat: Ideoque ut omnino cesset in Regno ipso onerosa exactio collectarum præsenti edictali provisione ac constitutione valitura, perpetuo prohibemus per Reges, qui pro tempore fuerint, seu pro eis dominantes in Regno prædicto, vel Ministros ipsorum Collectas fieri, nisi in tantum, in quantum casibus infrascriptis permittitur, videlicet:

Primus est pro defensione Terræ, si contingat invadi Regnum invasione notabili, sive gravi, non procurata, non simulata, non momentanea, seu transitoria facile, sed manente, aut si contingat in eodem Regno notabilis Rebellio, sive gravis, similiter non procurata, non momentanea, sive facile transitoria, sed manens.

Secundus est, pro Regis persona redimenda de suis redditibus, & collecta, si eam ab inimicis captivari contingat.

Tertius est, pro militia sua, seu fratris sui consanguinei, & uterini, vel saltem consanguinei, sive alicujus ex liberis suis, cum se, vel hujusmodi fratrem suum; vel aliquem ex eisdem liberis militari cingulo decorabit.

Quartus est, pro maritanda sorore simili conjunctione conjuncta sibi, vel aliqua ex filiabus, aut nepotibus suis, seu qualibet alia de genere suo, ab eo per rectam lineam descendente, quam, & quando eam ipse dotabit. In prædictis enim casibus prout qualitas tunc imminentis casus exegerit, licebit Regi collectam imponere, ac exigere à subjectis, dum tamen pro defensione, invasione, seu rebellione prædictis, aut ipsius Domini redemptione, quinquaginta millium, pro militia duodecim millium, pro maritagio vero quindecim millium unciarum auri summam, collectæ

(1) *Honorii Papæ Quarti*. C'est une faute toute évidente. Il faut lire *Martini Papæ quarti*. [DUM.]

ANNO 1285. lectæ Universalis totius Regni ejusdem, tam ultra Farum, quam citra, quantitas non excedat, nec concurrentibus etiam aliquibus ex prædictis casibus collecta in uno, & eodem anno, nisi tantummodo una imponatur.

Sicut autem collectæ quantitatem prædictas summas, in suis casibus limitatas excedere, ut præmittitur prohibemus, sic nec permittimus indistincte ad ipsas extendi, sed tunc tantum, cum casus instantis qualitas id exposcit, & ut in prædictis etiam casibus possit Rex, qui pro tempore fuerit, eo vitare commodius gravamina subditorum, quo uberiores fuerint redditus, & obventiones ipsius, eum à domaniorum donatione volumus abstinere, id sibi consultius suadentes.

Simili quoque prohibitioni subjecimus mutationem monetæ frequentem, apertius providentes, quod curialibus Regis Siciliæ liceat semel tantum in vita sua novam facere cudi monetam, legalem tamen, & tenutæ secundum consilium peritorum in talibus electorum, sicut & in Regnis illis observatur, in quibus est usus Legalium monetarum, quodque usualis moneta sit valoris exigui, & talis, quod in eodem valore sit apta, manere toto tempore vitæ Regis cujus mandato cudetur: nec propterea vel aliqua magna moneta, quam idem Rex semel tantum vita sua fecerit expendenda, fiat collecta, vel distributio: sed campsoribus, & aliis mercatoribus, volentibus eam sponte recipere, tribuatur, & hoc ita præcipimus perpetuis temporibus observari.

In homicidiis clandestinis providendo præcipimus, nihil ultra pœnam inferius annotatam ab Universitatibus exigendam videlicet: ut pro Christiano quem clandestine occisum inveniri continget ultra centum Augustales, pro Judæo vero vel Saraceno, ultra quinquaginta, nihil penitus exigatur. Augustales, quod circa eandem pœnam idem Rex dicitur induxisse, omnino sublato, præsertim cum memorati Rex & primogenitus dicantur, idem per suas Constitutiones noviter statuisse, quas quoad hoc decernimus inviolabiliter observandas, & hoc intelligi tantum in homicidiis vere clandestinis, in quibus ignoratur maleficus, nec aliquis accusator apparet. Adicientes, quod non nisi tantum in Locis magnis & populosis exigi possit quantitas supradicta, in aliis vero infra quantitatem eandem pro qualitate locorum exactio recuperetur.

Eidem provisioni adiciendo præcipimus universitates ad emendationem furtorum, quæ per singulas personas contingit fieri nullatenus compellendas.

Nec ad mutuandum Regi, aut Curiæ suæ, aut Officialibus, vel Ministris ipsorum, aut recipiendum aliquid Regiæ massariæ custodiam, sive onus, sive Procurationum regalium procurationem, aut Gabellæ, vel Navium, seu quorumque Vascellorum fabricandorum, curam quemquam cogendum invitum, usurpationibus, quæ contrarium inducebant, penitus abrogatis, maxime cum dicti Rex & Primogenitus ad relevanda non tamen plene gravamina in præmissis inducta, Constitutiones varias promulgasse dicantur. Concedimus autem, ut si casus emergat, in quo sit necessarium naves, vel alia vascella pro utilitate publica fabricari: liceat tunc Regnanti committere fabricationes hujusmodi, expensis Regiis faciendas personis idoneis videlicet iis, qui hujus rei peritiam habent, & quos Officium tale decet & ipsis satisfiat pro susceptione Curiæ prædictæ, de competenti mercede, & idem servari præcipimus in faciendo biscotto.

Ad captivorum custodiam Universitates, vel singulares eorum personæ nullatenus compellantur, præsertim cum hoc ipsum dicatur Regis constitutione provisum, quod præcipimus inviolabiliter observari.

Gravamen, quod in pecunia Regi vel Regali Cameræ, seu ad loca quæcunque alia asportanda Universitatis alicujus expensis per autenticas personas ejusdem Universitatis periculo eligendas inferri dicti Regni Universitatibus dicebatur provisione simili, prohibemus ipsis Universitatibus, vel singularibus personis earum de cætero irrogari, maxime cum dicatur idem quoad Universitates dicti Primogeniti prohibitoria constitutione provisum, quam in hac parte decernimus inviolabiliter observari.

Illud, quod in eodem Regno dicitur usurpatum, videlicet, quod Incolæ ipsius Regni ad reparanda Castra & conservanda in eis expensis propriis nova ædificia cogebantur, emendatione congrua, corrigentes providendo, præcipimus, ut nihil ultra expensas necessarias, ad reparationem illorum antiquorum Castrorum, quæ consueverant hactenus incolarum sumptibus reparari, & ædificiorum, quæ in hujusmodi Castris fuerunt ab antiquo, ab eisdem incolis peti possit, & Constitutio, quam circa hoc idem primogenitus edidisse dicitur, in hujusmodi antiquis Castris, & ædificiis solummodo intelligenda servetur, antiqua vero Castra intelligi decernimus, in hoc casu, quorum Constitutio annorum quinquaginta jam tempus excessit. ANNO 1285.

Circa personas accusatas, quæ in eodem Regno injuste capi dicebantur, si etiam idoneos Fidejubsores offerrent, licet dictus Rex aliquid statuisse dicatur, ad gravamen hujusmodi temperandum: Nos tamen ut nulla super hoc quærela superfit, providendo præcipimus Jura civilia observanda, & eadem observari jubemus, circa destitutionem possessorum, Comitum, Baronum, & quorumlibet aliorum, qui per Regalem Curiam, & Officiales ipsius, ac alios alienigenas, feuda tenentes in Regno, suis possessionibus, scilicet cum Curia, Officiales, vel alienigenæ prædicti se jus habere prætendebant in illis, spoliari, seu destitui dicebantur, & de possessionibus ejici possessores nullo juris ordine servato: Nec non, & cum aliquis dicitur invenisse thesaurum, & etiam cum quis apud eandem pro alio fidejussit, itaque nec aliquis suæ destituatur possessionis commodo, vel spolietur, aut destituatur eodem, nec quoad illum, qui defertur, aut convincitur de inventione, thesauri, nec quoad Fidejussores Curiæ datos, aliter, quam eadem jura statuunt, procedatur.

Regibus futuris, qui pro tempore erunt in Regno prædicto, & memoratis Incolis, qui de inordinata passuum ejusdem Regni custodia quærebantur, se immoderate gravari similiter providentes eidem custodiæ moderamen competens adhibemus videlicet: Quod tempore impacato, seu imminente turbatione, aut verisimili turbationis suspicione, contra ipsum Regem, aut dictum Regnum, Rex possit facere passus eosdem ad evitandum pericula custodiri: Tempore vero pacifico, Incolis Regni habitantibus in eodem, ac aliis non suspectis liber sit ex eo exitus, & ingressus in illud, ita tamen quod equi ad arma, nullo tempore sine Regis licentia extrahantur exinde ad vendendum.

Victualia vero quælibet de suis possessionibus, vel massariis, seu Oves, Boves, & alia animalia humano competentia usui, de Gregibus, propriis armentis, vel redditibus habita, extra Regnum, dum tamen non ad inimicos eorumdem Regis, aut Regni, unusquisque libere mittat, etiam ad vendendum, nisi sterilitas, aut præfatæ turbationis justa, aut verisimilis suspicio suaserit circa missionem hujusmodi per Regem ejus temporis aliud ordinandum, si vero prædicta victualia, vel Animalia ex negociationis commercio habeantur, etiam fertilitatis tempore, absque Regnantis licentia, extra Regnum mittere, vel ex ipso extrahere non liceat sic habenti, in omnibus præmissis missionis, vel extractionis casibus, jure quocumque Regi competenti, per omnia semper salvo, infra Regnum etiam per mare liceat cuilibet.

Item statuimus super eo, quod Regnicolæ conquerebantur, quod eis gravatis pro relevationis obtinendo remedio ad Regem aditus non patebat, ut per Regem taliter provideretur, quod quærelæ Subditorum ad eum valeant libere pervenire. Item prohibemus, ne quisquam pro animali silvestri extra defensam, vel limites defensæ invento, sine auctentica invenientis impulsione, arte, vel fraude, aliquatenus puniatur, etiam si illud capiat, vel occidat.

Nullus Comes, Baro, vel alius in Regno prædicto de cætero compellatur ad tendas, vel alia quæcunque Vascella propriis sumptibus facienda, per hoc autem juri Regio in lignaminibus, vel marmoreis, vel à servitio Vascellorum, quæ à quibusdam Universitatibus, & locis aliis sive personis singularibus dicti Regni deberi dicuntur, nolumus in aliquo derogari.

Si contingerit aliquem Baronem mori, filio vel filia superstitibus ætatis quæ debet cura Balii gubernari, providendo præcipimus, quod Rex alicui de consanguineis ejus Balium concedat ipsius, & quoad hoc inter consanguineos proximior si fuerit, idoneus præferatur.

Si aliquem feudum à Rege tenentem in capite, vel etiam subfeudatarium nullo hærede legitimo per lineam descendentium relicto, sed fratre, aut ejus Liberis

ANNO 1285. beris superstitibus, mori contingat, si descendentis feudum ab aliquo ex parentibus sibi, vel fratri communibus pervenerat ad defunctum.

Idem frater, aut ex Liberis suis usque ad trinepotem, ille, qui tempore mortis superesit, defuncto proximior, in feudo succedat habiturus illud cum onere servitii consueti.

Ad successionem feudi omnibus personis feudatario, aut subfeudatario defuncto, simili gradu conjunctis, eodem ordine admittendis, in successione vero præmissâ inter feudatarios & subfeudatarios viventes in Regno eodem jure Francorum, sexûs & primogenituræ prærogativa servetur, ut inter duos eodem gradu feudatario conjunctos, fœminam Masculus, minorem major natu præcedat, sive sint masculi, sive fœminæ concurrentes, nisi forsan duabus concurrentibus, esset primogenita maritata, & minor remanserat in capillo, tunc enim minor, quæ in capillo remanserat primogenitæ maritatæ in successione hujusmodi præferatur, sed si nulla remanente in capillo, duæ vel plures fuerint maritatæ, majori natu jus primogenituræ servetur, ut alias in dicta successione præcedat: si vero feudum, de quo agitur, non ab aliquo parentum processerat, sed inceperat à defuncto, tunc solum defuncti frater in eo succedat, nisi lex concessionis in præmissis aliud induxisset, & hoc ista de cætero præcipimus observari qualibet contraria consuetudine vel constitutione cessante.

Providendo præcepimus, ut si quando in Regno prædicto contra auctenticam personam fuerit inquisitio facienda, nisi ea præsente, vel se per contumaciam absentante, non fiat: si vero præsens fuerit, exhibeantur sibi Capitula, super quibus fuerit inquirendum, ut sit ei defensionis copia, & facultas, simili provisione præcipimus, ut pro generalibus inquisitionibus nihil, vel sub compositionis colore, vel alias ab Universitatibus exigatur, sed si procedendum fuerit, juste procedatur ex eis, præsertim cum Dominus Rex id statuisse dicatur.

Huic præcepto adjicimus, ut si quando inter Fiscum, & privatum causam moveri contingerit, non solum in examinando jura Partium, sed etiam ad diffinitivam sententiam juste ferendam sive pro privato, sive Fisco, nemo ad ipsius executionem, nulla in hoc difficultate ingerenda per Fiscum efficaciter procedat; Ita quod in prædicto examine, nec in prolatione vel executione sententiæ injustam virorum, vel aliam injuriam patiatur, per Fisci potentiam justitia privatorum.

Omnes Ecclesiasticæ, singularesque personæ Regni Siciliæ libere suis salinis utantur, & præsentis provisionis oraculo prohibemus, nè illis per Regem, Officiales, aut quoscunque Ministros ipsius, usus, aut exercitium interdicatur earum, neve quisque prohibeatur sal de salinis ipsis proveniens emere ab eisdem.

Providendo districtius inhibemus, forestas per Regem, aut Magnates suæ Curiæ, vel Officiales, sive quoscunque Ministros in Terris fieri privatorum, vel aliquarum forestarum occasione per Regiam Curiam Magistros, vel custodes forestarum ipsarum, aliquem in culturam Terrarum suarum, seu etiam perceptionem fructuum impedire, sive ipsis damnum aliquod propter hoc vel injuriam irrogari, factas vero forestas hujusmodi omnino præcipimus ammoveri.

Abusiones Castellanorum, per quos homines dicti Regni ad portandum paleas, ligna, & res alias etiam sine pretio cogebantur inviti, & quæ iidem Castellani de rebus, quæ per Casalia, seu per castra eadem portabantur in pedagia exigebant, præsentis provisionis beneficio prohibemus.

Ejusdem provisionis Edicto præcipimus, ut pro Literis Regiis, & sigillo nihil ultra ipsius Regni antiquam consuetudinem exigatur, videlicet:

Pro Litteris Justitiæ nihil omnino.

Pro Literis vero gratiæ, in qua non est Feudi, vel Terræ concessio, nihil ultra quatuor Tarenos auri ab impetrante solvatur, nulla in præmissis distinctione habita inter clausas Literas, & apertas.

Pro Literis autem super concessione Feudi, vel Terræ confectis, nec non ex Privilegiis aliis pro concessionis, sive Privilegii qualitate, & benevolentia concedentis Curia satisfaciat, dum tamen summam decem unciarum pro quolibet feudo, integro concesso, satisfactio non excedat, sed nec prætextu Sigilli Regii, Justitiæ, sive gratiæ Literis in aliquo casuum prædictorum impressi, vel appositi forsan impetrans ultra quam præmittitur, solvere compellatur.

Animalia deputata molendinis, quæ centimula vulgariter nuncupantur, per Regalem Curiam, vel Officiales, aut Ministros ipsius Curiæ sequentes stipendiarios, vel quoscunque alios, nullo modo ad aliquod eorum Ministerium Dominis capiantur invitis, nec alia etiam, sed competenti pretio, de quo conventum fuerit inter Partes, à volentibus conducantur, & hoc ità præcipimus observari, maxime cum idem Rex statuisse dicatur, quod Justitiarii, seu Officiales eorum, ac stipendiarii non capiant Animalia deputata ad Centimulos, sed cum est necesse inveniantur alia animalia habilia ad ducturam, & lucrum conveniens tribuatur: Et qui contrafecerint, restitutis animalibus, cum toto damno eorum Dominis pœnæ nomine, & pro qualibet vice, & pro quolibet animali solvant Curiæ unciam Auri unam, præmissam quoque Constitutionem dicti Regis similiter præcipimus observari.

De creatione Officialium præsertim extraneorum, qui propter ignorantiam status Regni, & favorem, qui eis à Regali Curia præstabitur subjectos impiissime gravabant, consulte subjecimus, quod Rex creare studeat Officiales idoneos, qui injuste non gravent subjectos.

Nullus subfeudatarius de Feudo quod sub aliquo Feudatario Regis tenet, compellatur ipsi Regi servire, sed si aliquod aliud feudum ab ipso Rege tenet in capite, pro eo sibi serviat, ut tenetur.

Vassalli Baronum per Curiam, vel Officiales ipsius ad aliqua privata Officia non cogantur, & si ea voluntarii subeunt, ratione delicti & hujus Officii receptione, vel gestione contracti, vel delicti forsan in eo commissi Baronibus eorum Dominis in bonis Vassallorum ipsorum, vel aliis præjuditium nullum fiat aliquo modo.

In Terris Ecclesiarum, Comitum, vel Baronum Regni prædicti Magistros juratos poni de cætero prohibemus, & positos exinde de cætero præcipimus ammoveri.

Ad conjurantias novas Vassalli, Baronum, vel aliorum iræ non compellantur inviti, sed nec voluntarii admittantur, si sint ascriptione simili suæ fortunæ, vel ratione personæ, non tamen rerum personalibus servitiis obligati: si vero ratione rerum tantummodo hujusmodi servitiis teneantur, & ad easdem conjurantias transire voluerint: Res ipsas Dominis ipsis sine contradictione dimittant.

Barones, vel alii extra Regnum nec servire personaliter, nec Adohamenta præstare cogantur. In casibus vero in quibus intra Regnum servire, vel Adohamenta præstare tenentur, servitia exhibeant, & Adohamenta præstent antiquitus consueta, videlicet: Ut vel tribus mensibus personaliter serviant cum numero Militum debitorum, vel pro singulis Militibus, ad quos tenentur pro quolibet trium mensium prædictorum tres uncias, & dimidiam auri solvant, & hoc ita de cætero inconcusse de nostro præcepto servetur.

Si contingat subfeudatarium aliquod crimen committere, propter quod publicanda eorum bona fuerint, aut ipsum sine legitimis Hæredibus fati munus implere, si feudum ejus fuerit quaternatum, nihilominus immediatus Dominus illud cum onere servitii consueti personæ concedat idoneæ Regi postmodum præsentandæ, ut ejus super hoc habeatur assensus: si vero quaternatum non fuerit, sic ad eumdem immediate Dominium revertatur, ut ipsum hujusmodi personæ pro sua voluntate concedat: Nec eam Regi præsentare, aut ejus super hoc requirere teneatur assensum. Iis itaque deinceps ex nostro præcepto servandis, constitutione, vel consuetudine contraria non obstante.

Cæterum, ut contra pericula, quæ sicut prætactum est, propter gravamina illata subditis, excitata creduntur; ne, quod absit, recidant in tanto periculossius reciduum, quanto recidenti solet esse deterius, quam cadenti, eo magis sit Regnantibus in Regno prædicto securius, quo minus erit libera, eadem gravamina irrogandi facultas, provisioni præmissæ subjungimus, ad perpetuum sui roboris fulcimentum, quod si venturus fuerit in aliquo contractu, ea licitum sit Universitatibus, & gravato cuilibet libere ad Apostolicam Sedem habere pro sua quærela exponenda, & obtinenda illati gravaminis emendatione, recursum. Adicientes inter illa, in quibus contra provisionem eamdem fieri contingeret, congrua distinctione, decretum, videlicet, ut si ea fuerint, quæ per ipsam prohibitionem, sive prohibitione vel præcep- ANNO 1285.

T 3 tione,

ANNO 1285.

tione, sunt provisa, & specialiter factum Regnantis respiciunt. Nec solent absque ipsius aucthoritate præsumi, ut est collectarum impositio, monetæ mutatio, matrimoniorum prohibitio, vel impedimentum aliud eorumdem, nisi Rex ejus temporis illa infra decem dies revocaverit per se ipsum, eo ipso Cappella sua Ecclesiastico sit supposita interdicto duratura solum quousque gravamen fuerit revocatum, in reliquis vero prohibitoriis, & præceptoriis, & specialiter si Universitas, singularisve persona gravata volens propterea recurrere ad Sedem eandem per Officiales Regios, seu per quoscunque Ministros, vel quoslibet alios fuerit impedita, vel ipse, aut alius pro eis, exinde damnum passi, nisi satisfactione læsis præstita, impedimentum, infra mensem postquam ipse Rex sciverit, revocetur: etiam tunc sit Cappella eadem similiter interdicta, in quolibet autem casuum præmissorum; si Regnans interdictum hujusmodi per duos menses sustinuerit animo contumaci, abinde Loca omnia, ad quæ ipsam uxorem vel filios suos declinare continget, donec ibi præsentes fuerint, simili subjaceant Interdicto, & si deinde per sex menses interdicta hujusmodi sustinuerit animo indurato; exinde sit sententiâ excommunicationis innodatus, quam si per alios sex menses contumacia obstinata sustineat, ex tunc subditi ad mandatum Sedis ejusdem ipsis propterea faciendum, in nullo sibi obediant, quamdiu in hujusmodi obstinatione persistet, ad majorem quoque provisionis hujusmodi firmitatem eidem specialiter illud adicimus, quod quilibet Rex Siciliæ quando Juramentum fidelitatis, & homagii præstabit summo Pontifici solemniter eidem, & Ecclesiæ Romanæ pro se, ac suis Hæredibus in Regno sibi successoribus, eodem promittere teneantur, quod provisionem præsentem in omnibus, & per omnia, quantum in eis erit, observabunt inviolabiliter, & facient ab aliis observari, nec contrà eam vel aliquam partem ipsius, per se, vel alium quoquomodo aliqua attentabunt, & super hoc tam ipse, quam quilibet eorumdem successorum det ipsi Pontifici & Ecclesiæ suas patentes Literas, Sigilli sui pendentis munimine roboratas. Licet autem in præmissis provisionibus verba gravamina certa respiciant, de quibus ad nos querela pervenit, Reges tamen, qui continuanda temporum, & successionum perpetuitate regnabunt in Regno prædicto, non propterea extiment gravandi alios Subditos arbitrium sibi fore concessum: sed sciant potius, se debere ipsos in bono statu tenere, ab omnibus illicitis exactionibus, & indebitis eorum oneribus, per se, ac alios abstinendo, sane siquidem in eadem provisione, vel aliquo ejus articulo, non tam subtilem, quàm rationabilem dubitationem, oriri contingat, interpretationem dubii hujusmodi, nobis quamquam etiam de jure competat, reservamus expresse. Decernimus quoque ut nulli omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ provisionis, constitutionis, inhibitionis, præcepti, declarationis, abolitionis & abrogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc adtentare præsumserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Tibuniæ per manum Magistri Petri de Mediolano Sacræ Romanæ Ecclesiæ Vice-Cancellarii decimo quinto Kalendas Octobris, Indictione decima quarta, Incarnationis Dominicæ Anno millesimo, ducentesimo, octuagesimo quinto, Pontificatûs vero Domini Innocentii Papæ quarti. Anno primo.

HOnorius Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam dilectus filius Nobilis Vir Carolus, claræ memoriæ Caroli Regis Siciliæ Primogenitus, tunc Princeps Salernitanus, ejusdem Regis in Regno Siciliæ Vicarius Generalis, tanquam vir Catholicus de genere ortus Christianissimo, devotum ad eum, & ipsius Ecclesiæ mentem gerens, ejusdem Genitoris vestigia imitatur pro bono statu Ecclesiarum Regni prædicti, & ad conservationem jurium earumdem inter cætera, licet sub alio forsan verborum themate dicitur statuisse, & mandasse inviolabiliter observari, quod Decimæ quæ debebantur Ecclesiis & Personis Ecclesiasticis Regni ejusdem Catholicorum Regum Siciliæ temporibus, & debentur, & recipi ab Ecclesiis consueverunt eisdem ipsis Ecclesiis, sine difficultatis obstaculo, ac moræ dispendio persolvantur. Scilicet quæ debentur in pecunia in festo Pentecostes, & alia, quæ debentur in frumento, & aliis Victualibus, Vino, Oleo, & fructibus, aliis illis temporibus, quibus percipiuntur, & si alia sint, quæ cæteris diebus persolvi consueverunt, die debito persolvantur, & ne de hoc Ecclesiæ vel personæ Ecclesiasticæ necesse habeant singulis annis Curiæ Litteras impetrare; statuit, quod sub pœna dupli ejus, quod pro decimis vel aliis juribus, personis, vel Ecclesiis, quibus secundum ordinationem præmissam solutum non fuerit, debetur: secreti Magistri procuratores, ac Magistri salis, Bajuli, vel alii Officiales, qui eas debent persolvere, tam præsentes quam futuri teneantur ea integraliter solvere, secundum quod superius est distinctum, nullo Judicis mandato alio expectato.

ANNO 1285.

Item quod Comites, Barones & cæteri qui tenentur ad decimas & jura alia Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis pro bonis, quæ tenent, ea teneantur solvere suis temporibus, quibus hactenus extitit consuetum, adjiciens, quod ad hæc auctoritate sui statuti, super hæc, & ad requisitionem personarum, quibus debentur, per Justitiarios Provinciæ compellantur, quodque solvantur à Bajulis quibuscumque, per quos Bona Pupillorum, Terras, & Feuda tenentium procurantur, sive baliatus Curia teneat, sive alii sint Comissi, sive Terræ sive Feuda aliquorum occasione delictorum, vel quacumque alia causa per Curiam teneantur.

Item, quod Clerici, nisi pro bonis feudalibus prout continetur in Conventionibus inter dictum Regem, & Romanam Ecclesiam habitis ad judicia sæcularia non trahantur.

Item, quod Ecclesiæ in toto Regno prædicto gaudeant Privilegio eis per communia jura indulto, scilicet: quod rei, qui ad Ecclesias confugiunt, ab inde non extrahantur inviti, nisi in casibus à jure permissis.

Item, quod Domus Prælatorum Religiosorum, & aliarum Ecclesiasticarum Personarum, sine voluntate ipsorum, causa hospitandi, ab Officialibus vel aliis personis, eis invitis nullatenus capiantur, & si de voluntate ipsorum Prælatorum, Religiosorum, vel aliarum personarum Ecclesiasticarum receptæ sunt, vel fuerint, ibi criminalia judicia exercere aliquatenus non possint. Nec lectos, vel res eorum contra voluntatem eorum accipiant, & si secus factum fuerit, post emendationem, & restitutionem damni; si Comes fuerit, vel Baro, qui contrafecerit, teneatur ad pœnam unciarum duodecim auri: si simplex Miles, ad sex: si Burgensis, ad pænam unciarum trium.

Item, quod Officiales, Comites, Barones, vel aliæ quæcumque personæ Laicales non intromittant se de electionibus Prælatorum, vel collationibus Præbendarum, seu quorumlibet Ecclesiasticorum Beneficiorum directè, nec de aliis ad spiritualia pertinentibus, nisi quantum ratione Juris Patronatûs aliquibus competit, vel privilegio est concessum, nec propter Prælatos, Capitula Ecclesiarum, seu Conventus, Piorum Locorum, ipsorum consanguinei Vassalli quomodolibet molestentur.

Item quod Clerici, qui clericaliter vivunt, in collectis, & taxationibus aliis quibuscunque, nec pro patrimonialibus, pro portionibus eos legitime contingentibus cum aliis teneantur.

Item, quod res, & possessiones, quæ non sunt in aliquo Curiæ, vel alii obligatæ, dari, donari possint, & obligari, licet ea obligatione teneantur, per quam datio, donatio, vel legatio de jure impediri non possit, hoc casu res, & possessiones hujusmodi præfatis titulis cum onere suo ad Ecclesias transferantur.

Item, quod Vassallis Ecclesiarum, qui ea, quæ habent ab Ecclesiis, & sunt eisdem Ecclesiis ad servitia personalia obligati Officia per Curiam Comites, & Barones, vel alios sine ipsorum Prælatorum licentia nullatenus committantur.

Item, quod Privilegia, & Jura concessa Ecclesiis, & Personis Ecclesiasticis à Catholicis, & antiquis Regibus Siciliæ, in quorum possessione sunt, serventur illæsa, de illis vero, in quorum possessione non sunt, fiat eis sine difficultate Justitia in Curia competenti.

Item, quod Officiales & Commissarii Curiæ possessiones, & res, quæ ab Ecclesiis possidentur, non auferant: Nec in ipsis easdem Ecclesias contra justitiam perturbare præsumant.

Item, quod Officiales, seu sæculares personæ nullatenus se intromittant ad cognoscendum de aliquo crimine Ecclesiastico, nec impediant Prælatos, aut ipsorum Officiales, quin de hujusmodi crimine libere cognoscant, & puniant: ut est juris & rationis.

Item, quod Justitiarii, vel alii Officiales, Vassallos

Anno 1285. los Ecclesiarum coram se, vel ad ipsorum judicia in Civilibus trahere non præsumant.

Item, quod Prælati Ecclesiarum, Ecclesiasticæ personæ, ac Officiales ipsorum, Vassallos earum, debitores suos possint, prout eis competit, compellere ad satisfaciendum sibi de debitis, & Juribus eorumdem, contradictione aliqua illegitima non obstante.

Item, licet idem Princeps statuerit, aliqua de Vassallis Ecclesiarum eis ad personalia servitia obligatis, si forsan à Terris, in quibus morari debent, aufugerint, per Prælatos & personas Ecclesiasticas revocandis: Nos tamen dicimus distinguendum, ut si ratione personæ ad hujusmodi servitia teneantur, possint, si recesserint, legitimè revocari. Si vero tenentur rerum tantum ratione, & recedere voluerint, res ipsas Ecclesiis & Personis ejusdem omnino dimittere compellantur.

Item, quod Judæis, qui sunt Ecclesiarum Vassalli, nulla committantur Officia, nec eis aliæ oppressiones vel gravamina inferantur. Nos namque, cum fratribus nostris deliberatione præmissa in favorem Ecclesiarum Dei, & Ministrorum ipsius accedenter inducta de ipsorum Fratrum consilio, & assensu, ac plenitudine potestatis ea firmitatis perpetuæ robur statuimus obtinere, ipsaque præcipimus perpetuis temporibus inviolabiliter observari.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis atque præcepti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum ut supra.

Finiunt Capitula Papæ Honorii. Amen.

Exemplata est præsens Copia à Libro intitulato Bullarum, Confirmationum, & aliarum Notabilium rerum præsentis Regni Neapolis folio I. & VII. asservato in Magno Regiæ Cameræ Archivo, in Camera prima sub litera O. Scanzia Quinta Numero CXXVI. cum quo facta collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem, de Mandato oretenus Illustris Domini Marchionis Castri novi D. Vincentii Fraggione Præsidentis Commissarii subscriptus Magnificus Antonius de Masi Regius Archivarius hic se subscripsit. Datum Neapoli, & in eodem Magno Regiæ Cameræ Archivo die 4. Junii 1718.

Antonius de Masi.

L.S.

CLXIX.

1286. 13. Mars. *Edictum* Caroli I. *Regis Siciliæ pro observatione Capitulorum summi Pontificis in Regno. Datum Fogiæ 13 Martii Indictione XIV.* [Authentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

SCriptum est Justitiario Basilicatæ &c. Cum Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus, Domnus summus Pontifex super statu, & Regimine Regni Capitula certa ediderit ab olim per Nostrum prædictum Tombaldum, propterea devotioni vestræ fidei expressius mandamus quatenus sicut personam vestram diligitis, nec vultis aut nostro honori, & profectui derogare capitula eadem quatenus ad vos spectant observetis, & faciatis per Officiales Curiæ, tam secretos, Vicesecretos, Castellanos forestæ, quam quoslibet alios inviolabiliter observari; sciturí, quod quidquid per vos, vel illos fieret contra transgressores ad pœnam debitam procederetur instanter. Datum Fogiæ Die XIII. Martii XIV. Inditionis. Similes factæ sunt Domino Alberto de Aureliano Justitiario Capitanatæ, Domino Ronfortiato Justitiario Terræ Idrunti, Domino Guillelmo de Festis Justitiario Terræ Bari, Petro de Scapis secreto Apuliæ. Datum ut supra.

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Caroli II. signato de Anno 1291. litera A folio 943 quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, Et in fidem Reverend. J. U. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius a sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 21. Junii 1718. Anno 1286.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

L.S.

CLXX.

Instrumentum publicum emancipationis, quo Gasto *Vicecomes Bearnensis* Margaritam *Filiam suam secundò genitam extra manum suam ponit, & à sacris & nexibus suæ patriæ potestatis liberat & eximit Nonas Maij Anno* 1286. [Pierre de Marca, Histoire de Bearn liv. 7. chap. 25. pag. 657. E Chartario Palensi.] Entre les 2 & 7 de Mai.

NOverint universi, quod illustris vir Dominus Gasto Dei gratia Vicecomes Barnensis Dominus Montis Catani & Castri veteris, sedens pro Tribunali, convocata præsente & constituta ad hoc specialiter Curia sua Baronum, & Militum, & aliorum Nobilium, nec non Bearn. ut Pater spontanea voluntate filiam suam naturalem & legitimam Margaritam *secundo genitam*, uxorem Domini Rogerii Bernardi Comitis Fuxi, & Vicecomitis Castriboni, de consensu expresso ejusdem Comitis viri sui præsentis consentientis & volentis, petentem ac expresse consentientem coram se, ut coram Domino Bearn. *& Majore Judice ejusdem Terræ Jurisdictionem ordinariam in ea habente & exercente*, & apud se & dictam Curiam emancipavit, & extra manum suam posuit, & à sacris & nexibus suæ patriæ potestatis liberavit, & exemit; dans & concedens eidem filiæ suæ potestatem licitam, & liberum arbitrium agendi, respondendi, contrahendi, obligandi se aliis, & alios sibi, & cetera omnia celebrandi, ordinandi, & faciendi in judicio, & extra judicium quæ quælibet mater familias, & sui juris facere potest, sine impedimento quocumque, & objectu patriæ potestatis. Et prædictæ emancipationi dictus Dominus Gasto, *ut Dominus, & Vicecomes, & major Judex Vicecomitatus Bearn. & Jurisdictionem omnimodam exercens in eo*, & dicta Curia cum eo, juxta requisitionem & voluntatem dictæ Dominæ Margaritæ, & prædicti Comitis viri sui, impenderunt solenniter auctoritatem suam judicialem, & decretum, his præsentibus scriptura & actis. Actum est hoc voluntate & assensu prædicti Domini Comitis, ut est dictum, qui sigillum suum, & dictus Dominus Gasto, & dicta Domina Margarita similiter sua, ad majorem firmitatem omnium prædictorum huic publico Instrumento apponi fecerunt. Quibus Sigillis extantibus vel non extantibus, voluerunt quod præsens Instrumentum & omnia contenta in eo perpetuo obtineant roboris firmitatem. Horum omnium sunt testes Dominus Arnaldus Raimundi de Aspello, Dominus Rogerius de Monte alto, Dominus Raimundus Wilielmi de Marcafaba, Dominus Cicardus de Lerano milites, Dominus Arnaldus Novelli Legum Professor. Magister Guillelmus Raimundi de Miramonte Canonicus Vasatensis, Magister Raimundus de Bazergue Judex dicti Domini Comitis Fuxi, Magister Brunus de Bentaion Notarius de Morl. Et ego Bernardus Pontonerii publicus Notarius Savarduni & Savartesii, omnibus prædictis præsens fui, & rogatus & mandatus hanc Chartam scripsi Nonas Maji, Anno M. CC. LXXXVI. Regnante Philippo Rege Franciæ, Edoardo Rege Angliæ & Duce Aquitaniæ, dicto Domino Gastone Vicecomitatus Bearnens. Arnaldo de Morlana Lascurrens. Episc.

ANNO 1286.

CLXXI.

11. Mai. *Instrumentum publicum Donationis inter vivos de* Vicecomitatibus Bearnii, Brulesii, *&* Gavardini *factæ à* GASTONE *Vicecomite Bearnensi* MARGARITÆ *Comitissæ Fuxensi Filiæ suæ emancipatæ*, *&* ROGERIO BERNARDO *Comiti Fuxensi viro illius in augmentum dotis. Actum apud Morlanis 5. Idus Maij Anno Domini 1286.* [PIERRE DE MARCA, Histoire de Bearn. liv. 7. chap. 26. pag. 661.]

NOverint universi præsentes pariter & futuri quod Nobilis vir Dominus Gasto Dei gratia Vicecomes Bearn. Dominus Montis Catani & Castri Veteris, de expresso consensu, & voluntate Dominæ Constantiæ primogenitæ suæ, & Dominæ Guillelmæ de Montecatano ejusdem D. Gastonis filiæ donavit titulo præsentis Donationis inter vivos, gratis & spontanea voluntate per se, hæredes & successores suos Dominæ Margaritæ Comitissæ Fuxensi filiæ suæ emancipatæ, & D. Rogerio Bern. Comiti Fux. viro suo, in augmentum dotis, & heredibus & successoribus suis ex ipsis ambobus communiter procreatis, Vicecomitatus Bearn. *Brulesii & Gavardani* in forma, & sub forma quæ sequitur. Videlicet quod si contingat ipsum Gastonem non superstite herede legitimo masculo, ex se & conjuge sua Domina Beatrice vel alia conjuge legitima superinducenda, ex carnali legitimo matrimonio procreato decedere, & contingat similiter Dominam Constantiam supradictam, sine prole ex carnali matrimonio & legitimo procreata decedere, habebit & habeat ex præsenti collatione dicta Domina Margarita suique heredes & successores, & retinebit pleno jure ex paterna munificentia & concessione hujusmodi Vicecomitatum & Terram Bearn. cum omnimoda jurisdictione & justitia & omnibus juribus, destrictis & pertinentiis universis eidem D. Gastoni ex hereditaria successione vel alio quocunque modo ex nunc vel in futurum undecunque spectantibus. Et in hoc casu eadem Domina Margarita de expresso assensu viri sui quitavit & remisit dicto Dom. Gastoni Vicecomitatus & Terras Brulesii, & Gavardani, & Terras Catalon. Majoricar. & Aragon & alias Terras & bona ipsius Dom. Gastonis ubicunque sint pro voluntate ejusdem Dom. Gastonis heredumque suorum & successorum omnimoda facienda. Si vero contingat ipsum Gastonem superstite herede legitimo ex se masculo de carnali matrimonio procreato decedere, habeat & habebit idem masculus Vicecomitatum & Terram Bearn. cum juribus & pertinentiis universis. Et in casu hujusmodi si contingat prædictam Dominam Constantiam sine liberis ex carnali matrimonio procreatis decedere, habebit dicta Domina Margarita suique heredes & successores, & Comes, Vicecomitatus Brulesii & Gavardani ex præsenti collatione cum omnibus juribus & pertinentiis suis, & in eo casu quitavit & remisit dicta Domina Margarita dicto D. Gastoni suisque heredibus & successoribus Vicecomitatum Bearn. supradictum; & omnes alias terras suas ubicunque sint, de assensu dicti Comitis viri sui. Et si forte dictus heres masculus decederet sine prole ex carnali & legitimo matrimonio procreata, Vicecomitatus Bearn. sub modis & conditionibus prædictis ad dictam Margaritam & Comitem heredesque successores suos libere devolvatur. Et in casibus in quibus Vicecomitatus Bearn. deveniet & devenire debet secundum quod superius est expressum, ad dictam Dom. Margaritam & Comitem ejus virum suosque heredes prædictos, solvent dicta Margarita & Comes vel eorum heredes debita Domini Gastonis contracta & contrahenda *citra portus*, & injurias & damna emendabunt. Verum qui habebunt in Brulesio & Gavardano, solvent debita in Brulesio & Gavardano contracta, & pro quibus sunt Brulesium & Gavardanum obligata, & injurias & damna ibi data emendabunt. Salvo etiam & retento, quod idem D. Gasto in Vicecomitatu & Terra prædicta Bearnensi, tam de Terra quam de aliis posset donare, servitoribus suis, & legare pro salute animæ suæ, & obligare pro debitis contractis & contrahendis, injuriis, & emendis, infeudare, manumittere sive afranquire, prout sibi in bona fide & sine fraude visum fuerit expedire; Exceptis castris, burgis, & vallibus, scilicet Castris & villis de Ortesio, de Salvaterra, de Oleiron, de Monein, de Salinis, de Pardinis, de Monteguiscardo, de Morlan, d'Asson, d'Igon, de Montanerio, de Invidia, de Palo, de Sambucis, de Pulcro loco, de Mongastone, de Navarrencis; de Garos, & de Lobiein, & Vallibus de Ursisaltu, de Aspa, & de Baretons, & aliis vallibus, & montibus, & fortaliciis vallium. Poterit tamen idem Dominus Gasto obligare pro debitis, legatis, injuriis, in testamento suo, Castra & Villas de Ortesio, de Salvaterra, & de Palo, & de Salinis, & castra & loca Larvalli, & Riperiæ Gavari, & totam Terram d'Agarencs sine proprietatis alienatione. Tamen Bajulus de Palo, sive executores dicti Testamenti non recipient de reditibus, sive de exitibus castri de Palo, nisi mille solidos annuatim, quos idem Dominus Gasto eidem in dictis locis & exitibus assignavit, & reditus clausuræ castri una cum Lantanera, Molendino, vinea, & virgulto. Et quod executores Testamenti ipsius Gastonis secundum mandatum suum teneant prædicta castra, & loca, & villas proxime superius scriptas, cum reditibus, Jurisdictione, & pertinentiis universis, tamdiu donec debita ipsius Domini Gastonis, & legata fuerint soluta, & injuriæ emendatæ, & Testamentum omnino completum, vel donec prædicta Domina Margarita, & Comes, & eorum successio plenam quitationem, & liberationem habuerint ad arbitrium executorum, à creditoribus, legatariis, injurias & damna passis, & ab aliis quibus idem Dominus Gasto prædictis modis fuerit obligatus. Si forsan guerra insurgeret in Terra, vel contra Terram Bearnens. dicta Margarita, & Comes, & eorum successio de locis prædictis poterunt se juvare; Ita tamen quod castrorum fortalicia sint & remaneant in potestate executorum, secundum mandatum Domini Gastonis, cum Jurisdictione ut dictum est, & juribus universis. Verumtamen in hominibus & habitationibus dictorum locorum, & pertinentium habebunt dicta Margarita, & Comes, & eorum successio *exercitum*, *& Cavalcatam pro defensione terræ*, *& justitiam sanguinis exercebunt*, *& habebunt juramentum fidelitatis* in casibus supradictis. Gagia vero, pœnæ, & leges dictorum executorum, & bajulorum erunt. Item est actum, quod Bajuli castrorum omnium & locorum, qui nunc sunt, & pro tempore erunt, jurent ad Sancta Dei Evangelia, quod prædictas conventiones, & ordinationes servabunt, & casibus prædictis possessionem castrorum & locorum sine difficultate & mora reddent & liberabunt, si Dominus Gasto filium Masculum, ut dictum est, habuerit, filio illi; & si filium non habuerit, vel ille filius decesserit sine prole de legitimo & carnali matrimonio procreata, dictæ Margaritæ, Comiti, eorumque successioni juxta formas superius nominatas. Vult etiam idem Gasto, quod executores teneantur ad præmissa castra, & loca reddenda, sub modis & formis prædictis, cum testamento fuerit satisfactum, & quod non intermutent possessionem prædicto filio in suo casu, vel Margaritæ, & Comiti, & successioni eorum, & quod pro eis & eorum nomine constituent se possidere sub modis & conditionibus supradictis. Etsi aliquis eorum castra, vel eorum aliquod teneat, idem juret. Fuit etiam actum, quod in casu quo Vicecomitatus Brulesii & Gavardani pervenient, vel pervenire debent ad Dominam Margaritam & Comitem heredesque successores suos, Heres Bearnens. debebit & tenetur solvere Margaritæ, Comiti, heredibusque suis, decem millia librarum Turonensium nigrorum, pro liberatione Brulesii super omnia bona sua. Item fuit actum, quod in prædictis casibus, in quibus secundum præmissas conditiones seu conventiones, Vicecomitatus Bearnensis, vel Brulesii & Gavardani debent pervenire ad dictam Margaritam, & Comitem, vel ad eorum heredes, ex nunc dictus Gasto transferens ex causis prædictis dominium & possessionem omnium prædictorum & singulorum in eos, recognoscet & constituet se possidere præmissa pro ipsis, & eorum nomine, & in possessione esse pro eis. Et concessit, quod prædicta Domina Margarita, Comes, suique heredes & successores ex nunc de dictis Vicecomitatibus, si dictus casus vel conditiones prædictæ adveniant, possint intrare, adipisci, & retinere corporalem saisinam, possessionem, vel quasi, omnium prædictorum, & singulorum, auctoritate, motu, & voluntate propriis, sine cujuscunque Principis, Domini, vel Judicis alicujus, vel alterius voluntate & auctoritate aliqua, seu mandato. Et actus possessionis, vel qui pos-

ANNO 1286. possessionem seu saisinam tribuunt vel concedunt, & retentio seu tenuta D. Gastonis vel alterius alicujus contra ordinationem & concessionem supradictam, eisdem Margaritæ, Comiti, & suis successoribus non præjudicet, sed potius jus tribuat, vel pro eis & eorum nomine possedisse intelligantur, ac tum in his rebus & juribus corporalibus & incorporalibus adipiscendi saisinam seu possessionem vel quasi prædictam dictæ Margaritæ, Comiti, & eorum heredibus & successoribus, idem Dominus Gasto concessit. Salvo & retento prædicto D. Gastoni, & exceptis & retentis superius per eundem, quod per præmissa in aliquo sibi vel iilis pro quibus præmissam retentionem facit, retentio vel tenuta non præjudicet nec præjudicare possit; imo eis non obstantibus prædicta excepta & retenta salva sint & firma. Ita quod si dictus Gasto filium masculum ex ista uxore vel alia superinducenda habuerit ex carnali & legitimo matrimonio procreatum, idem D. Gasto non intelligatur possidere vel possedisse per ea quæ nunc fuerunt, Vicecomitatum & Terram Bearn. nomine dictæ Margaritæ, & Comitis, Fuxen. nec dominium transtulisse in eos, sed pro se tantum, sicut verus Dominus ad quem dictus Vicecomitatus Bearnensis, in illo casu pertinet pleno jure, in tantum etiam quod sive existente filio masculo D. Gastonis ut prædictum est, sive non existente, ea quæ idem D. Gasto de prædicto Vic. & Terra Bearn. donavit, legavit, obligavit, ordinavit, vendidit, infeudavit, vel pro injuriis suis, & emendis dimiserit inter vivos aut in testamento suo, aut causa mortis, vel codicillis, seu alia qualibet ultima voluntate, sive pro debitis solvendis, sive pro servitoribus remunerandis, sive pro anima sua, sive pro complendo & exequendo testamento suo, vel alia quacunque causa, vel ratione, juxta tamen formam & conventionem superius expressas, occasione prædicta scilicet recognitionis, possessionis prædictæ, vel quasi; quam Dominus Gasto faciet, scilicet quod possideat ex nunc nomine ipsius Marg. & Comitis, & Dominium transferat in eos in casibus prædictis, in toto vel in parte, nec in aliquo valeant infirmari. Si vero Dom. Gasto moreretur, uxore sua remanente prægnante de Filio, & dicta Margarita, & Comes suique heredes receperint possessionem Vicecom. & Terræ Bearn. nomine illius filii intelligantur possedisse; & non nomine suo; si tamen ille filius decesserit prole sibi superstite de carnali & legitimo matrimonio procreata, alioqui dicti Margarita, & Comes, suique heredes nomine suo tantum possideant, & possedisse videantur. Si forte Domina Margarita, & Comes, vel eorum successio prædictis executoribus vel bajulis, super executione testamenti Domini Gastonis inferant injuriam, violentiam, vel gravamen, si requisiti per dictos executores vel eorum alterum non emendaverint. Et eo emendato sint sub Sacramento fidelitatis sicut primo. Item fuit actum quod in prædictis casibus, in quibus secundum præmissas conditiones Vicecomitatus Bearn. vel Brulesii, & Gavardani debent pervenire ad Dominam Margaritam, si ipsa dicto viro suo supervixerit, ipsa ad vitam suam teneat Vicecomitatus prædictos, sive sint liberi, sive non. Et si Comes eidem Margaritæ supervixerit, tenebit ad vitam suam Vic. prædictos, si tamen successor superstes fuerit, & non aliter, ex ipsis Margarita, & Comite procreatus. Si tamen dicti Comes & Margarita sine legitimis liberis ex se procreatis, vel ipsi liberi sine legitimis liberis ex se legitime procreatis decederent, dicti Vicecomitatus Bearnensis, Brulesii, & Gavardani in suis casibus ad proximiores dicti Domini Gastonis secundum ipsius Dom. Gastonis ordinationem revertantur; salvo & retento quod heredes Comitis habeant retentionem terræ de Riparia de Navarrenx, de Pardinis, & de Gatos, cum pertinentiis, ultra loca ipsi Comiti pro suo debito obligata, pro eo quod Terra Bearn. invenietur ipsi Comiti vel suis heredibus obligata. Si qua vero contigerit per Dominum Gastonem secundum formam prædictam conventam alienari, sub Districtu, Dominio, & feudo Vicecomitatus Bearn. remanebunt. Sed si qua Ecclesiis, vel piis locis; aut religiosis secundum modum prædictum dederit, secundum formam libertatis qua data fuerint, remanebunt, tamen semper remanentibus in districtu Dominii Bearnensis. *Item fuit actum quod ille heres Comitis & Margaritæ, qui habebit Bearnum, habeat Comitatum Fuxi, ita quod dividi vel separari non possint.* Et super his dictus Comes dabit securitatem quam poterit bono modo, & faciet per Barones, Nobiles, Milites suos, Communitates villarum hoc jurare, & dare Literas sigillis suis pendentibus sigillatas. Voluerunt etiam prædicti Gasto, Constantia, Margarita, & Guillelma, quod Barones, Milites, & Communitates locorum Bearn. qui juraverunt & qui jurabunt, teneantur sub virtute juramenti prædicti omnia tenere, complere, & singula etiam observare. Item D. Gasto confessus fuit, & asseruit quod de prædictis locis quæ alienare non debet, nullam donationem, vel alienationem fecit, nisi Dominæ Constantiæ, & Margaritæ, & Comiti. Et si quam de dictis locis fecit in aliam personam, vel fecisse inveniatur, eam ex nunc revocat, & definit irritam & inanem, & si quam aliam de dictis locis deinceps faciet, aliam quam in præsenti Instrumento est conventio, ex tunc eam viribus omnino carere. Item est *actum quod Comes faciat homagium Domino Regi Angliæ; & illud quod Dominus Bearn. debet facere pro Bearno, & pro aliis locis, si ad ipsum perveniunt, in suis casibus, sicut D. Gasto facere tenebatur.* Et est actum quod procurabunt bona fide prædicti Gasto Comes, & Margarita quod *Illustris Rex Angliæ prædictis auctoritatem suam & decretum interponet.* Supradicti vero D. Gasto, Comes, Constantia, Margarita, Guillelma tenere, servare, complere, & non contravenire de jure vel de facto, omnia & singula suprascripta per se & per successores suos promiserunt, quantum ad eos vel eorum quemlibet pertinet, & ad Sancta Dei Evangelia manu tacta corporaliter juraverunt. Prædictis autem omnibus & singulis *idem D. Gasto ut Dominus & Vicecomes terræ Bearn.* sedens pro Tribunali & Curia Bearn. tanquam donationi solemniter insinuatæ coram Magistratu potestatem habente, & Jurisdictionem, secundum morem patriæ, *auctoritatem suam posuerunt & decretum.* Et nihilominus ad majorem firmitatem, prædicti D. Gasto, Comes, Constantia, Margarita & Guillelma sigilla sua, una cum sigillis Guillelmi Arnaldi de Andoniis, Raim. Arn. Domini de Dominio Juratorum Curiæ Bearn. apposuerunt huic publico Instrumento; quibus extantibus vel non, sigillis, prædicta omnia & singula & hoc Instrumentum in suo robore permanerent. *Actum fuit hoc apud Morlanis 5. Idus Maji Anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo sexto.* Regnante Philippo Rege Franciæ, Edouardo Rege Angliæ, & Duce Aquitaniæ, dicto D. Gastone Vicec. Bearn. D. Arnaldo de Morlana Episcopo Lascurren. Horum omnium sunt testes Arnaldus Guillelmi Domini de Andoniis, Raim. Arn. Dom. de Getzeres, Bernardus Dom. de Caudarasa, Raim. Arnaldi de Dominio, Dom. Jordanes de Insula Junior, Dom. Rogerius de Monte alto, Dom. Raym. Guillelm. de Marquefave, Aysinius de Navalies. Frater Raimundus d'Ogeu Gardianus Fratrum minorum Tolosæ, Magister Arnaldus Novelli Juris Civilis Professorum Magister, Guill. Raim. de Miramonte Canonicus Vasaten. Et ego Magister Bruni de Gentano publicus Notarius Morlan. qui his interfui, & de voluntate & assensu dictorum Gastonis, Constantiæ, & Guillelmæ ad requisitionem dictorum Comitis & Margaritæ hoc Instrumentum scripsi, in eodem signum meum apposui consuetum, insuper ad firmitatem & robur omnium præmissorum, sigilla Garciæ Arnaldi, de Navalies, & de saltu, & Amandi de Gairosse, D. de Balex, &c. ANNO 1286.

CLXXII.

Declaration de WALERANS DE LUXEMBOURG *Sire de Lignei, portant qu'il est devenu homme Lige du Comte* HENRI DE LUXEMBOURG *son Frere, pour la Terre de* ROUCHI *située dans le Païs de Luxembourg, & qu'il se tient satisfait de toutes les prétentions qu'il pourroit avoir contre lui. Fait à Thionville le* (1) *Samedi dernier jour de Janvier 1287.* [VAN DER HAER Chatelains de l'Isle liv. 2. chap. 5. pag. 470.] 1287. / 1288. 31. Janv.

JE Walerans de Lucembourg Sire de Liney fay cognoissant à tous ceux, qui ces presentes Lettres ver-

(1) Cette Date est juste selon l'année Paschale de France; qui depuis le 1. Janvier jusqu'au Samedi de Pâques, correspondoit à l'an 1288. de l'Ere vulgaire de Christ, que nous suivons. [DUM.]

ANNO 1288. verront ou oiront; Ke je recognois & ay recognut que je suis devenu homme liges devant tous homs à noble Monsieur Henry Comte de Lucembourg & de la Roche & Marchi d'Erlons mon trischier S. & frere de ma maison de Rouchy & de toute la Terre & les appendices de celle Terre, maison, & de tout cen que je tieng, en la Comtei de Lucembourg & dont ay eu & ai parchon de frere contre ledit Comte de Luxembourg & aussi devenront de venir homme lige mi hoir Signour de Rouchy audit Monsieur & frere Comte de Lucembourg, ou à son hoir Comte de Lucembourg: Et fay encore asçavoir que je acquitte & ay acquitté plainement & entierement mondit S. & frere le Comte de Luxembourg dessus dit de tout ce que je li poois ou savoie ou devoie demandeir sans nul reclain faire de ci en avant en toutes choses en quelconque maniere que cen fut, ne par quelconque cause ou occoison que ce fust ou puist estre, ou avoir esté chis en arriere, & que ne mi hoir nen poons audit Monseigneur & frere Comte de Lucembourg ou à son hoir dessus nommeis tiens nulle demandeir de chose nulle qui ayt esté entre li & mi cy en devant jusques aujourd'huy que ces presentes Lettres fussent faictes, Et est encore à sçavoir que se je ay de cen ne lettre ne esploit nul ne je ne autres pour mi qui aidier me pourroient ou puissent mi ou mon hoir en ceste chose, & ledit Monsieur & frere Comte de Luxembourg ou son hoir dessus nommeis nuire ou greverre. Je pour mi & pour mon hoir renonche & veuille que toutes Lettres, & tout esploit de cen faict soient & sont nul & de nulle vertu, & de nulle forche pour mi & pour mon hoir parmy ceste Lettre presente, & pour cen que toutes les choses soient bien tenues & fermement wardées & estajées. En tesmoing de veritei je ay mis mon propre saiel à ces presentes Lettres en cognoissance aussi de veriteit & je Joffrois Sire d'Aixe à la proyere, & à la requeste Monsieur de Liney dessus dit ay mis mon Sayel avec le Sayel ledit S. de Liney à ces presentes Lettres en tesmoignage aussi de veritei. Cen fut fait à Thionville en l'osteil le Comte dessusdit & donneit le sapmedy darien jour de Janvier devant la Chandelleur, l'an de grace mil deux cents quatre vingts & sept ans.

CLXXIII.

1289. 9. Janvier.

Cessions-Brief Casimiri Hertzogs zu Oppeln/ wodurch er König Wentzeln in Böhmen/ mit Rath und Willen seiner Freunde und Unterthanen das Furstenthumb Oppeln samt allen Vesten/ Sadtten/ und Unterthanen/ mit samt seinen Freyheiten und Privilegien übergibt. Geschehen zu Praag den 9. Jenner anno 1289. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 1. abl. 3. p. 277.]

C'est-à-dire.

Lettres de CASIMIR *Duc d'Oppelen par lesquelles, du consentement & conseil de ses Amis & Sujets, il cede librement & volontairement à* WENCESLAUS *Roi de Boheme son Duché d'Oppelen avec toutes les Villes, Châteaux, Terres, & Privileges qui en dependent. A Prague le 9 Janvier 1289.*

DEm Hochberühmbten Fürsten und Herru Wenceslao, König in Böhmen/ meine getrewe Dienst: Nachdem ich die verscheinen gegenwärtige und künfftige Dinge betrachtet/ darneben auch welcher gestalt der berühmbte König in Böhmen Primslaus Ottogarus, löblicher Gedächtnis/ samt seinen Vorfahren/ meinem Vetter und seinen Vorfahren/ in Ihren angelegenen Nothwendigkeiten rahtlich und behülfflich gewesen/ und dieweil ich wol weiß/ was ich und meine Vorfahren vor vielfältige Gewalt erlitten/ Nun aber bey mir beschlossen/ meines Vetters Fußstapffen nach zufolgen/ und darneben mir/ meinen Söhnen Unterthanen/ und meinen gantzen Hertzogthumb guten Frieden zu bestellen. Derentwegen gebe ich mit gutem Bedacht/ zeitlichen Raht/ Wissen und Willen meiner Herren und Freunde/ und meiner Underthanen mein Fürstenthumb Oppeln/ ohne allen Zwang/ und wil es hiemit in Betrachtung/ mir/ meinen Söhnen/ und allen Underthanen/ einen Frieden und alles guts zu erhalten/ gutwillig ubergeben haben Wenceslao dem Könige/ und allen nachkommenden Königen in Böhmen/ samt allen desselben Fürstenthumbs Schlössern/ Befestigten/ und offnen Stätten/ und allen meinen Gütern/ samt dern Herrn und Underthanen/ den jetzigen und künfftigen/ alle Lehen und Mannschhafften/ auch welche meinen Vorfahren und mir zugehörig gewesen/ will ich hiemit für mich und meine Nachkommende/ loß und ledig gelassen/ und dem König in Böhmen und seinen Nachkommenden ubergeben haben. Deßgleichen thu ich auch alle meine und meines Lands samt meiner Vorfahren und Nachkommenden Freyheiten und Privilegien zu einem ewigen Lehen hiemit ubergeben. Dessen zu urkundt hab ich diesen Brieff mit meinem Siegel bekräfftigen und ubergeben lassen/ darneben auch die Hoch- und Ehrwürdige Männer erbetten/ daß sie darneben Ihre Siegel angedruckt/ als nemlich die Bischoffe von Prag und Olmütz/ die Aebbte von Bretzeum/ Strohaw/ Oßeckh und Khladrüb/ darneben viel Bröpsts und Dechante. Geschehen zu Prag/ auf dem Königlichen Saal/ in Gegenwart aller meiner Lands-Herren/ und Officirer/ deßgleichen auch in Gegenwart der Böhmischen Herrn/ Priester/ Bürgerschafft/ und vielem andern Volck/ so hier zu erfordert gewesen/ Anno 1289. den Neundten Januarii. ANNO 1289.

CLXXIV.

Declaratio Romanorum Regis RUDOLPHI I. *Quòd Regibus Bohemiæ Officium* Pincernatûs *in Romano Imperio, necnon Jus & Vox in Electione Romanorum Regis competat. Datum Ægræ quarto Nonas Martii, Indictione II. Anno* 1289. [LUNIG Teütsches Reichs-Archiv. Part. Special. Contin. I. fortsetzung 1. absatz. 1. pag. 10. d'où cette Piece est tirée. On la trouve aussi dans BOHUSLAI BALBINI Miscell. Historic. regni Bohemiæ, Decad. I. lib. 8. Epistolar. Epistola 21. pag. 23.] 4. Mars.

NOs RUDOLPHUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Ad universorum sacri Romani Imperii fidelium notitiam cupimus pervenire, quod *Nos* ex officio Nostræ Celsitudini divinitus injuncto, cupientes jura quorumlibet salva (nam veræ justitiæ virtus hæc est, alterum non lædere, unicuique tribuere, quod est suum) maxime tamen Virorum illustrium dispendiis præcaventes, quorum insudare nos semper perdecet commodis, & honori Inquisitionis circumspectæ præhabito scrutinio, quid, quantumve Juris in Romanorum competat Imperio, *Inclyto Regi Bohemiæ Wenceslao Principi nostro* & Imperii Pincernæ charissimo, necnon suis hæredibus, licet de ipsius Juribus verissima notitia nobis constet, ad majorem tamen cautelam, & evidentiam indagantes, ac indagari facientes, ut dicti Regis Jura lucidius patefierent universis, communi testimonio, & assertione comperimus assonante, quod Rex supra dictus *jus, ac officium Pincernatus*, pariter & ejus hæredes, in Romano obtineat Imperio, nec non in *Romanorum Regis Electione* instar aliorum Principum, in ipsa electione habentium jus & vocem, quoad idem jus & vocem eligendi potestate parili potiantur, quæ jura ipsis competere profitemur, præsentibus, & authoritate Regia approbamus, præsentium testimonio Literarum. Datum Ægræ, quarto Nonas Martii, Indictione secunda, Anno Domini 1289. Regni nostri Anno sexto decimo.

CLXXV.

Traité entre JEAN II. *Duc de Bretagne, & l'Abbaye de* Redon, *touchant la Jurisdiction, temporelle de l'Abbé, & les Appels à la Cour du Duc; où il est parlé du serment de Calomnie des Plaideurs. Fait le Samedi après l'Exaltation de Sainte Croix en Septembre l'an* 1289. [LOBINEAU, Histoire de Bretagne. Aux Preuves col. 433.] 17. Septembre.

A Toz ceus qui cestes presentes Lettres verront ou orront, Jahan Duc de Bretagne, Comte de Richemont, saluz en nostre Seignour. Sachent tous que come contens fust esmeu entre bone memoyre Jahan jadis Duc de Bretagne nostre pere ou tens que il viveit, e nos son fiz esné e son heir en aprés de une partie, e Religious homes le Abbé e le Convent de

l'Abaye

ANNO 1289. l'Abaye de Redon par reſon de lor mouſtier, de l'autre, ſus pluſors articles contencions de juridiction temporele e de pluſors autre choſes; a péz e a acort venſiſmes en la maniere que s'enſeut; c'eſt aſſavoer que les Religious davant dit ne obeiront pas davant nous ne en noſtre Cort, ſus actions pures perſoneles ne de moubles qui ne aparteinſent ou ne ſeient demandez par reſſon de immoble, ne ne ſeront pas contrainz à ce, mes leſdits Religiouz c'eſt aſſavoer le Abbé e le Convent e les Priouz e toz lor Miniſtres e lor homes manſioniers obeiront davant nos e en noſtre Court de totes actions reales e de toutes les chouſes immobles en quelque lou que eles ſayent e de toutes demandes de heritage, e les homes manſioniers aſdiz Religious obeiront por nous e en noſtre Court ſus toutes actions, quar il eſtayt acouſtumé anciennement, ſauf lour reſtreyt de lour Court, la où il ſiet par coſtume de la terre, e ſauves lour juſtices, ſauf le dreit de nos ſougez; excepté ce que leſdiz Religious ont es paroiſſes de Redon, de Bayng, de Brein, de Langon, e es leus de Brulis en la Parroiſſe de Noeal, & de ſaint Cogo, & de Reczac, deſqueles chouſes exceptées leſdiz Religious obeiront davant nous e davant noſtre Seneſchal de Renes à Renes e non ayllors, en cauſe de appeau, de deffaut de dreit, e en cauſe de jugement de la Court aſdiz Religious contredit tant ſeulement. Le plentiff por deffaut de droit, jurra ſus Sainz que il a bone cauſe de ſoi plaindre e de apeler ſi come il croit; e cil ſerement fet davant nous ou davant noſtre Seneſchal de Renes, leſdiz Religious ſeront ajornez par Lettres de noſtre ſeau ou ſeau a noſtre Seneſchau de Renes cloſes; e pendant le apeau leſdiz Religious ne contreindront pas en leur propre querele les plentis ou cas davant dit à obeir davant eus; mes ils porront les juſticer por lor rentes acoſtumées e pour lour deveirs. De rechef ſi partie ſe pleint de l'apelor en autre cas que en celui de l'appeau davant eus, ils jurra que cele pleinte ils ne fet par malice, ne par acheſon de l'appeau; lequel ſerement fet le Abbé conoytra de la cauſe ſauves totes les rayſons e les deffenſes de celui qui aura appelé. E ſi ceſt appelor par jugement de noſtre Court eſteit tenu auquune choſe rendre ou amander l'exeqution ſereit fete en ſes biens par ledit Abbé dedenz treyz ſemaynes: e ſi le Abbé ne le feſayt, nos ou noſtre Seneſchal de Renes la ferions ou feriont fere; e ſe il aveneyt que leſdiz Religious cheyſſont en la cauſe de l'apeau, la cauſe principal demorroit en noſtre Court e leſdiz Religious n'en feront autre amende ne n'en encorront peyne enver nos pour ce, ſauf le dreit de la Partie averſe. De rechef le contredit qui ſera feit en la Court audit Abbé vendra en noſtre Court à Renes, e ileques ſera declaré ſi le jugement de la Court à l'Abbé eſt bon ou mauves, e renvayé à l'Abbé dedenz un mays empres ce que le contredit ſerait preſenté à nous ou à noſtre Seneſchal à Renes; e ſi le jugement que l'Abbé aureit fet eſteit mauves, por ce ne fereit l'Abbé point de amende à nous, mes ce que ſera jugié en noſtre Court tendra. De rechef touz les homes aſdiz Religious des davant diz leus exceptez, eſt aſſavoer des parroiſſes de Redon, de Bayng, de Brein, de Langon, e es leus de Brulis en la parroiſſe de Noeal; e de ſaint Cogo, e de Reczac, reſpondront & obeiront davant nous e davant noſtre Seneſchal de Renes en noſtre propre querele pour meffet fet à nous ou à ceux qui ſerayent en noſtre ſervige, e feront ajornéz par l'Abbé par Lettres cloſes ſi come il eſt davant dit; e jurra le denoncior que il creit avoir bone cauſe de denoncier: mes des autres loeus nous juſticieron en noſtre propre querele ſenz prendre ſerement de denoncior; e en autre cas, ſi come il eſt dit davant, les homes manſioniers des Religious es leus exceptez deſſuſdiz ne obeiront en noſtre Court, ne mes es cas deſſuz diz ſi come il eſt deſuſdit. De rechef nos volom e otreyon que les avenages e les gelinages es leus eſquieus nobles homes feuz Guillaume de Loheac e Guillaume de la Motte Chevaliers leverent auqune feyz es parreyſſes de Bayng, de Brein, de Langon, e en autres leus, leſquels diz avenages e gelinages bone memoyre Jahan jadis Duc de Bretagne noſtre Seignor e noſtre pere leva auqune feis e fiſt lever par ocaſion deſdiz Chevaliers; e les avenages e les gelinages que il levoit ou fiſt lever ſus les homes de la Prioute de ſaint Goeal, deshores en avant ne leverom ne feron lever par nous ne par au-

ANNO 1289. tre, ne rien ne demanderon deshores en avant. E volom que ſi nous ou noz genz ſorpreniont ou uſiont outre ce qui eſt deſuſdit ſus leſdiz Religious ou ſus lor homes que ce ne lour peuſt fere neſance; e que la tenor de ceſtes Lettres ſayt à touzjorz mes guardée. C'eſt aſſavoer que les homes manſioniers de la Prioute de noſtre Dame de Nantes qui meygnent de l'Igleſe de noſtre Dame davant dit juſqu'à à l'Igleſe ſaint Denis, e juqu'à la meſon meſtre Pieres l'Examinor comprenant ladite meſon audit meſtre Pierres, e juque à la meſon dou Sepulcre, obeiront ſi come il ont acouſtumé ça en ariere; e par ceſte pez nos quiton leſdiz Religious de totes miſes de touz deſpenz e domages que nous e noſtre Seignor e pere davant dit avon eu en quelque maniere par reyſon dou content deſuſdit en la Court de Rome e ayllors en quelconque leu; e iceux Religious quitent nous e les nos de toutes les levées que nous e noſtre pere davant dit avon eu e receu par nous e par autres des choſes apartenantes à eux ou à lor mouſtier tant en avenages e gelinages que en rentes e en quelconques autres choſes: e releſſent totes les demandes que ils ont ou poent avoer contre nous e les noz ſus les chouſes davant dites & par reſon de les, tant par reſon de domages, de couz, de deſpens, e de totes autres choſes; e volons nous e leſdits Religious communement d'une part & d'autre que tous les eſplez e erremenz fez ſus leſdites chouſes ou par reiſon de eles en la Court de Rome e en la Court noſtre Seigneur le Roy de France ou aylors par l'autorité de ycelle Court en quelquonques autres Courz en quelque maniere il ſayent fetz entre noſtre Seigneur e pere davant dit e les ſiens d'une part, e leſdiz Religious e les lour d'autre, ſayent anullez, e y renuncions e les anullons par ceſtes pez à toſjors mes; e à toutes ceſtes chouſes tenir e aconplir en bone fey nous Duc de Bretagne davant dit, obligons nous e les noz e les prometons en bone fey tenir & garder à tousjorz mes e que en outre ne vendrons ou tens avenir. E en teſmoing de ceſtes choſes e que ce ſoit ferme e eſtable nos donasmes aſdiz Religious ceſtes Lettres ſellées de noſtre ſeau; ce fut donné ou jours de Samedy aprés l'Exaltation Sainte Croix en Septembre en l'an de grace mil e dous cenz e quatrevinz e neuf. *Tit. de Redon. Scellé d'un grand ſceau où eſt repreſenté le Duc à cheval, l'eſpée nuë à la main, le contreſel un eſcu eſchiuetté au canton d'hermines. Voi num.* LXXX.

CLXXVI.

1290. ***Arrêt* (1) *du Parlement de Paris rendu entre* EDOUARD *Roi d'Angleterre d'une part, & l'Eveſque, Doyen & Chapitre de l'Egliſe du Puy d'autre part, touchant l'hommage du Comté de* Bigorre *& du Château de* Lourde, *qui ſont adjugés audit Eveſque & Chapitre; la Queſtion de la proprieté demeurant reſervée au Roi de France.*** [P. DE MARCA, Hiſt. de Bearn. Liv. 9. chap. 14. pag. 837.]

COmme ainſi ſoit, qu'entre notre cher Couſin & feal l'Illuſtre Roi d'Angleterre d'une part, & noſtre feal l'Eveſque, Doyen, & Chapitre de l'Egliſe du Puy d'autre, il y eut procez pendant en noſtre Cour depuis longtems, ſur ce que l'Eveſque, Doyen & Chapitre, diſoient que le Roi d'Angleterre les avoit ſpoliez injuſtement de la poſſeſſion de l'homage du Comté de Bigorre, excepté l'homage du chaſteau de Lourde; recevant à homage dudit Comté, ſauf ledit chaſteau, Eſquivat de Chabanes, qui avoit occupé par violence la poſſeſſion dudit Comté horſmis ledit chaſteau, apres le decés de Simon de Montfort Comte de Bigorre; meſmes que ledit Roi les avoit troublez en pluſieurs façons en la poſſeſſion de l'homage dudit chaſteau de Lourde, en telle ſorte qu'ils ne pouvoient jouïr paiſiblement de ce droict, d'autant que le Roi s'eſtoit ſaiſi du chaſteau, y avoit fait demolir quelque muraille, pris & tué quelques hommes, & commis d'autres violences:

(1) L'Original de cet Arrêt étoit Latin. Ceci n'en eſt qu'un Extrait aſſez maigre. On a cru pourtant ne devoir pas le négliger. L'Auteur nous aprend qu'il fut donné au Parlement de la Chandeleur 1290, [DUM.]

ANNO 1290.

lences: quoi que l'on avoüast que ledit chasteau estoit tenu & possedé par le Roi de Navarre, comme sien propre, & qu'il le relevoit de l'Evesque, Doyen & Chapitre du Puy, comme Seigneurs feodaux; c'est pourquoi ils concluoient à estre remis en la possession de l'homage du Comté, à la restitution de laquelle le Roi d'Angleterre seroit condamné; sauf & reservé le chasteau de Lourde; pour raison duquel ils demandoient que defenses fussent faites audit Roi, de leur donner aucun trouble, ni empeschement en la possession de l'homage dudit chasteau. Le Procureur du Roi d'Angleterre proposoit au contraire, que le Roi n'avoit point spolié, ni dessaisi les Demandeurs, de la possession de l'homage dudit Comté; & qu'il ne les avoit point troublez injustement en la possession de l'homage du chasteau de Lourde; & disoit, que ci-devant le Roi d'Angleterre avoit acquis la possession de l'homage dudit Comté, & du Chasteau de Lourde, de Bernard Evesque, du Doyen, & Chapitre du Puy, de sorte que c'estoit du gré & du consentement de l'Evesque & Chapitre du Puy, que le Roi d'Angleterre tenoit & possedoit tous les droicts qu'il avoit sur le Comté de Bigorre. Sur quoi, apres que les deux Parties eurent allegué plusieurs choses, ouïes leurs raisons, veu aussi le titre produit par le Roi d'Angleterre, & l'enqueste sur ce faite par ordonnance de Loüis Roi de France de glorieuse memoire nostre ayeul. Il a esté prononcé par jugement de nostre Cour, que le Roi d'Angleterre avoit injustement spolié, l'Evesque, Doyen & Chapitre du Puy, de la possession de l'homage du Comté de Bigorre, excepté le Chasteau de Lourde, & en outre qu'il avoit injustement troublé lesdits Evesque, Doyen & Chapitre en la possession de l'homage du Chasteau de Lourde; & qu'il estoit obligé à la restitution de la possession de l'homage du Comté, & à oster & faire cesser tous empeschemens qui pourroient estre donnés en la possession de l'homage du Chasteau, reservant audit Roi la question de la proprieté.

CLXXVII.

19. Juillet. *Diploma* RUDOLPHI I. *Romanorum Imperatoris pro* REINALDO *Comite Gelriæ quo illi totam Frisiam committit administrandam. Datum Erphordiæ 4. Calendas Augusti Anno* 1290. *Indictione III. Regni sui Anno XVII.* CUM *Confirmatione* ALBERTI *Romanorum Regis. Datum apud Popardiam 7. Calendas Maji Anno* 1299. *Indictione XII. Regni sui I.* [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 6. pag. 171.]

ALbertus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus universis sacri Romani Imperii fidelibus præsentes Literas inspecturis gratiam suam & omne bonum: Ad universitatis vestræ notitiam tenore præsentium cupimus pervenire, quod nos Literas inclitæ recordationis quondam Rudolphi Regis Romanorum illustris genitoris nostri Charissimi, spectabili viro Reinaldo Comiti Gelriæ traditas vidimus in hæc verba: Rudolphus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus universis & singulis sacri Romani Imperii fidelibus gratiam suam & omne bonum. Attendentes virtutum beneficia, meritorum insignia, constantis fidei suffragia, quibus spectabilis vir Reinaldus Comes Gelriæ, fidelis noster dilectus erga nos & sacrum Romanum Imperium dignoscitur relucere, gerentes confidentiæ plenitudinem de eo dicto, nobili Reinaldo Comiti Gelriæ, totam Frisiam, quæ dicitur vulgariter *Oost-Vrieslant*, & omnem aliam Frisiam ad nos & Imperium spectantem, exceptâ duntaxat illa parte ad nobilem virum Comitem de Hollandiâ pertinente, de nostrorum Procerum consilio duximus committendam, dantes eidem plenariam per se & per suos de delictis cognoscendi & puniendi, judicandi, sententiandi, in facinorosos homines animadvertendi, pœnas imponendi, jura nostra & Imperii recuperandi, ampliandi, collectas seu precarias, cum sibi expedire videbitur, faciendi, in ipsâ Frisiâ officiatos Judices pro se constituendi, jura condendi, ea observare faciendi, & omnia ac singula faciendi, ordinandi, disponendi, tractandi, quæ facere, ordinare, disponere & tractare possemus, si essemus ibidem personaliter constituti, potestatem. Ita quod de justis reditibus de justo judicio provenientibus nobis vel nostris in Imperio successoribus legitimam tenebitur computationis reddere rationem: Porrò Frisia prædicta, quam dicto Gelro Comiti duximus committendam per nos vel nostros successores non debet ullatenus avocari, nisi prius de expensis & impensis, quas in recuperatione, attractione, nec non reformatione ipsius Frisiæ pro se & suis duxerit faciendas & exponendas, sibi vel suis hæredibus per nos vel successores nostros penitus refusis, præhabitâ computationis legitimâ ratione, donis verò liberalibus, xeniis, concessionibus, reditibus seu proventibus seu quibuscunque curialitatibus sibi factis vel faciendis, ratione administrationis ipsius Frisiæ, quæ fiunt Comiti prædicto, per Frisiam prædictam, per dictum Comitem aut ejus hæredes nobis vel nostris successoribus nullatenus computandis. Sanè si dictum Comitem in Frisiâ prædicta aliquas terras seu possessiones contigerit comparare ad Imperium tamen non spectantes, illas pacificè à nobis & ab Imperio titulo fœdi possidebit. Ceterùm in dicti Comitis laborum & sollicitudinum recompensam quatuor millia marcarum argenti puri & examinati dignum duximus eidem Comiti largiunda; Et si nos vel successores nostros dictam Terram Frisiæ à dicto Comite contigerit avocare, priusquam terram restituat, dicta quatuor millia marcarum per nos vel successores debent eidem Comiti assignari & integraliter solvi. Testes autem hujus Commissionis fuerunt infra cognominati, venerabilis Rudolphus Archiepiscopus Saltzburgensis, illustris Albertus Dux Saxoniæ, nobilis Fredericus Burgravius de Nurenburch, Everardus Comes de Catzenellebogen, Comes Albertus de Hohenberch, Ulricus de Hannouve, Gerlacus de Bruberch, Magister Henricus de Chlingenberch Aulæ nostræ Protonotarius, & quamplures alii nobiles & potentes. In præmissorum omnium testimonium & robur, præsens Scriptum conscribi & Majestatis nostræ sigillo jussimus communiri. Datum Erphordiæ quarto Calendas Augusti, Indictione tertiâ anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo, Regni verò nostri anno septimo decimo. Nos verò prædictam commissionem gratam ac ratam habentes eam prout de verbo ad verbum superiùs est expressa de benignitate regia confirmamus. In cujus rei testimonium præsens scriptum exinde conscribi & Majestatis nostræ sigillo jussimus communiri. Datum apud Popardiam VII. Calendas Maji Indictione duodecimâ anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo nono, Regni verò nostri anno primo.

CLXXVIII.

Sententia per Curiam Regiam lata pro Habitantibus villæ de Colchis *contra* ROBERTUM *Ducem* Burgundiæ *quòd non possint poni extra manum Regis. Actum Parisiis Mense Septembri Anno* 1290. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. 1 col. 1240. Ex Ms. Cl. V. Petri Menard Urbis Turonensis Præfecti.] Septemb.

PHILIPPUS Dei gratiâ Rex, universis præsentes Litteras inspecturis salutem.

Notum facimus, quod cum nos dilecto & fideli nostro ROBERTO Duci Burgundiæ, Franciæ Camerario, dedissemus & concessissemus illud quod habebamus in villa de Colchis, specialiter omnimodam jurisdictionem & gardam, & quidquid in dicta villa & ejus pertinentiis habere poteramus, retentis nobis feodo & ressorto, sicut hæc in Litteris nostris inde confectis plenius continentur, hominibus dictæ villæ se opponentibus & dicentibus sibi per privilegia prædecessorum nostrorum Regum Franciæ concessum esse, quod villam de Colchis extra manum & protectionem regiam ponere non possumus, dicto Duce contrarium asserente, & dicente quod cum prædecessor noster PHILIPPUS Francorum Rex per Abbatem & Conventum Flaviniacensem in dicta villa associatus fuerit, & nulla Conventio facta fuerit cum dictis hominibus, dictis Abbate & Conventu consentientibus, à dicta associatione licitè recedere poteramus, parte dictorum hominum contrarium asserente, & dicente quod ad eorum commodum, & pro certo emolumento quod nobis reddunt, dicta associatio facta fuit. Tandem auditis hinc inde partibus, & earum rationibus, & propositis plenius intellectis, visis etiam chartis

ANNO 1290.

tis super dicta associatione confectis, pronuntiatum fuit per Curiæ nostræ judicium, villam de Colchis Ballivæ Matisconensis, & homines ipsius villæ in nostra speciali protectione, guarda, & salvamento remanere debere, eorumque franchisias & libertates nos observare debere, & facere observari; prædictas etiam guardam, protectionem, salvamentum & justitiam eorumdem, necnon reditus qui à prædictis hominibus, pro præmissis, nobis debentur & justitiam eorumdem extra manum nostram ponere non posse nec potuisse. Altam verò Justitiam quæ ad nos pervenit ex donatione Prioris & Conventus ejusdem loci necnon & gardam & protectionem Prioris & Prioratûs eorumdem, potuisse nos propter consensum eorumdem Religiosorum ponere extra manum nostram, & eos ad dilectum & fidelem nostrum Ducem Burgundiæ perpetuò pertinere. In cujus rei testimonium præfatis Litteris nostrum fecimus apponi sigillum.

Actum Praisius anno Domini MCCXC. mense Septembri.

CLXXIX.

16. Septembre. *Homagium Ligium* PHILIPPO PULCHRO *Francorum Regi præstitum per* JOANNEM DE AVESNIS *Comitem Haynoniæ pro Feodo ac terrâ de Ostrevant. Datum Fologiæ in Leonibus sabbatho post Exaltationem S. Crucis Anno* 1290. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. 1. col. 1234. d'où cette Piece est tirée. On la trouve aussi dans PHILIP. LABBE, *Alliance Chronologique de l'Histoire Sacrée & profane*, Tom. 2. au Mêlange curieux Chap. dernier §. 11. pag. 664. tiré du Registre 34. des Chartes du Roi.]

PHILIPPUS Dei gratiâ Francorum Rex. Notum facimus universis, tam præsentibus, quàm futuris, quod nobilis vir fidelis ac dilectus noster Jo. de Avesnis Comes Haynoniæ nobis fecit homagium ligium præ ceteris hominibus, quoad illud feodum de Terra de *Ostrevant*, quem in nostrum hominem ligium nos recepimus; hoc adjecto; quod si in prædicta Terra sit aliquid quod non sit de regno nostro, & sit extra fines Regni nostri; de hoc inquiri faciemus veritatem, rationibus utriusque Partis auditis; & illud quod reperietur esse extra fines regni nostri de hoc inquiri faciemus veritatem, rationibus utriusque Partis auditis, & illud quod reperietur esse extra fines Regni nostri, nec erit de Regno nostro, de feodo nostro non erit, nec ad id prædictum homagium se extendet. Et sciendum est quod prædictam terram tenebit à nobis & successoribus nostris in Baronia, & nobis faciet servitium cum quinque militibus pro eadem, sicut alii Barones nostri. Consuetudines verò in prædicta Terra hactenus observatæ, quantum ad Subditos in perpetuum observabuntur. Emendam verò, seu forefacturam quam petebamus occasione homagii hactenus per eumdem nobis non impensi, ad supplicationem ipsius Comitis & amicorum suorum, eidem remisimus. Nec occasione alicujus facti, seu delicti in ipsa Terra per ipsum, vel gentes suas usque nunc perpetrati, coram nobis tenebitur respondere. Et quia nos dicebamus ad nos pertinere gardas, seu custodias Ecclesiarum & Abbatiarum prædictæ Terræ: easdem gardas, seu custodias Ecclesiarum de *Ostrevant* in manu nostra posuimus, & inquiri faciemus, tam de jure nostro & Ecclesiarum, quàm de suo & usu, rationibus Partis auditis utriusque; & si repertum fuerit easdem ad nos pertinere, easdem retinebimus: alioquin restituemus easdem, quas tenebit ad homagium supradictum. Guardam etiam Ecclesiæ de *Faimi* in manu nostra posuimus, quam ad nos pertinere dicebamus, & de bonis ipsius Ecclesiæ ablatis per gentes suas, & captis tam in prædicta Ecclesia, quàm in domibus de *Ostrevant*, quæ pertinent ad ipsam Ecclesiam locum faciet resaisiri, & super eadem guarda veritas inquiretur. Et si repertum fuerit eamdem ad nos pertinere, & in Regno nostro esse situatam, eam retinebimus, & ipse Comes damna illata prædictæ Ecclesiæ per gentes suas restituet: alioquin si reperiatur esse extra Regnum nostrum, nos non intromittemus. Resconsas verò & injurias factas per gentes suas servientibus nostris, ut dicebant, emendavit nobis ad nostræ libitum voluntatis. Omnia verò suprascripta & singula facta fuerunt ad supplicationem amicorum suorum de voluntate ipsius & assensu, & eadem promisit pro se & successoribus in perpetuum observare. Quod ut ratum & stabile permaneat in futurum, præsentibus Litteris nostrum fecimus apponi sigillum, salvo tamen in aliis jure nostro, & jure quolibet alieno.

Actum apud Domum nostram *Foleye* in Leonibus, anno Domini MCCXC. mense Septembri.

CLXXX.

Kaysers RUDOLPH des I. Rescript, daß die Erbverträg über die Fürstenthum und Reichs-Lehen müßen durch den Kayser bestättigt werden/ wann sie gültig seyn sollen. Geben zu Erffurt anno 1290. den 25. September seines Reichs im 17 Jahr. [GOLDASTI Reichs-Satzungen theil 2. pag. 24.] 25. Septembre:

C'est-à-dire.

Rescript de l'Empereur RODOLPHE I. *portant que les Contrats hereditaires concernant les Etats, Principautés & Fiefs de l'Empire devront être aprouvés & confirmés par l'Empereur, faute de quoi ils demeureront sans force & valeur. Donné à Erford le 25. Septembre l'an de notre Seigneur 1290. & de son Regne le XVII.*

WIr Rudolph von GOttes Gnaden Römischer König/ allezeit Mehrer deß Reichs/ entbieten allen unsern deß Römischen Reichs Getrewen/ denen dieser Brieff vorkommt/ unsere Gnade und alles Guts. Und thun euch zu wissen/ daß wir die Ordnung und Vertrag/ wie es mit dem Breßlischen oder Schlesischen Fürstenthumb/ so uns und dem Kaiserthumb unters Lehen gehörig/ kunfftig gehalten werden solte/ besiegelt gesehen: als nemlich/ wann unser HERRE GOtt den Durchleuchtigen Heinrichen/ Hertzog in Schlesien/ Todtes halben abfordern würde/ daß der Durchleuchtigste Ottogarus König in Böhmen/ oder sein Erbe und nachfolgende Böhmische Könige/ ihme die gantze Landschafft Schlesien erblich einnehmen und besitzen möchte. Dieweil dann dieses Recht auff dißmal Könige Wenceßlao/ unserm allerliebsten Sohne/ angefallen/ und er sich dessen annassen will/ so thun wir ihme solches hiemit in Krafft unsers Römischen Königreichs bestättiget übergeben. Datum Erdfurt Anno 1290. den 25. Septembr. unsers Reichs im 17. Jahre.

CLXXXI.

Diploma RUDOLPHI I. *Romanorum Imperatoris quo* REINALDO *Comiti* Gelriæ *potestatem facit apud* Veluam *loco, qui dicitur* Stavera, *novam munitionem, sive Oppidum ædificandi. Actum Magunciæ 3. Nonas Junii* 1291. *Regni sui XVIII.* CUM *Confirmatione* ADOLPHI *Romanorum Regis. Datum Wormatiæ 12. Cal. Augusti Anno* 1295. *Regni sui IV.* [J. J. PONTANUS. Hist. Gelricæ lib. 6. pag. 168.] 1291. 3. Juin:

ADOLPHUS Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus Universis Sacri Romani Imperii fidelibus gratiam suam & omne bonum: Felicis recordationis Rudolphus quondam Dei gratiâ Romanorum Rex; prædecessor noster viro spectabili Reinaldo Comiti Gelriæ consanguineo & fideli nostro dilecto, cujus considerans merita, quibus se Romano Imperio reddiderat generosum, gratiam & Literas, sub modo & forma infra scriptis concessit:

Rudolphus Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus Universis Sacri Romani Imperii fidelibus gratiam suam & omne bonum: Digna consideratio nos inducit, ut petitiones illorum, quos grata devotio & exhibiti gratitudo servicii nostro jugiter culmini repræsentat acceptos, effectu debito compleamus, ut, quæ postulant, assequantur & nostris se præbeant obsequiis promptiores. Sanè cum nobilis viri Reinaldi Comitis Gelriæ fidelis nostri dilecti, suæ præclaræ fidei puritate, qua erga nos & sacrum Romanum

ANNO 1291. num Imperium permanet, ejus ſtabilita devotio nos inducit, quod omnibus his libenter intendere debeamus, quæ ſibi noſcimus profutura. Nos ipſius devotis precibus favorabiliter inclinati ex liberalitate regia hanc gratiam faciendam duximus, quod authoritate regiæ Majeſtatis ei indulſerimus, & præſentibus indulgemus, quod apud Veluam loco, qui dicitur Stavera, novam munitionem ſive novum Opidum de novo ædificare valeat & firmare: Ita quod miniſteriales, advocatiales, fideles, ſervos, liberos ac alios homines cujuſcunque conditionis vel de quacunque provincia proveniant; exceptis fidelibus & hominibus Imperii Romani & omnino ſine præjudicio imperatoriæ Majeſtatis in dicto Opido Opidanos recipere poterit, & retinere ſub ſtatutis & Reip. ordinationibus, quas ipſis decreverit ſuis Literis patentibus ordinare; nullique hominum liceat hanc paginam noſtræ Conceſſionis infringere; vel ipſi in aliquo auſu temerario contrariare. Quod qui fecerit, noſtræ Majeſtatis offenſam ſe noverit graviter incurſurum. In cujus rei teſtimonium has Literas ei conſcribi & Majeſtatis noſtræ ſigillo duximus communiri. Datum Maguncia tertio nonas Junii Regni noſtri anno decimo octavo, anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo primo. Nos igitur prædicti prædeceſſoris noſtri veſtigiis rationalibus non immeritò inhærentes dictam gratiam ſic conceſſam animo renovandi ſeu de novo concedendi, eandem, authoritate regiâ, maturâ deliberatione præhabitâ, ratam habemus & ex certâ conſcientiâ confirmamus præſentium, quibus ſigillum noſtræ Majeſtatis apponi juſſimus, teſtimonio Literarum. Datum Vormaciæ XII. Cal. Auguſti Regni noſtri anno quarto, Anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo quinto.

CLXXXII.

1292. 6. Janvier. *Donatio & materna Ceſſio Regni Hungariæ, per* MARIAM *Reginam Siciliæ citra Farum, & defuncti Fratris* LADISLAI *Regis hæredem,* CAROLO *ejus Primogenito facta. Actum & Datum Aquis 6. Januarii 1292. Indictione V.* [Authentique tiré des Archives de la grande Cour Royale de Naples.]

MARIA Dei Gratia, Regina Jeruſalem, Siciliæ, & Ungariæ, Provinciæ & Forcalquerii Comitiſſa, ad faciendam Juſtitiam in Nationibus, & pacem in Populis nutriendam conſtituit Dominus Principes ſuper Terram, quibus deficientibus, perit Juſtitia, pax turbatur, inſurgunt odia, bavantur injuriæ, Cædes accedunt, ut aſcendat Clamor ad Dominum, & abominatio ſubſequatur, præſentis itaque Privilegii noſtri tenore notum facimus, Univerſis, præſentibus, & futuris quod Magnifico Principe Domino Latiſlao Illuſtri Rege Ungariæ cariſſimo Fratre noſtro ab anno jam, & ultra, prout fatorum crudelitate permiſſum eſt, ſublato de medio, nullis legitimis liberis ſuperſtitibus ex eodem, nobis agentibus, prout adhuc agimus in remotis, turbato protinus ejuſdem Regni regimine verſæ ſunt illic omnium manus ad ſpolia, rapinas, & ſtrages, adeo quod relegata Juſtitia, & Judicio diſſoluto, ibi jam non juribus, ſed viribus decernatur, de quibus omnibus miſerabili pluries ejuſdem Regni fidelium ad nos rumore perlato, volentes ejuſdem Regni ſtatum providere, ſive ſucceſſionis, ſive conſuetudinis, ſive electionis, ſive quocumque alio Jure, vel modo id competere dinoſcatur, Carolum Primogenitum noſtrum Salernitanum Principem & honoris Montis Sancti Angeli Dominum ad ejuſdem Regni Ungariæ Sedem, & Regimen, ac in ipſius Regni Regem, ex deliberato fidelium conſilio eligentes, ac præeligentes, Regnum ipſum Ungariæ cum hominibus Vaſſallis, honoribus, dignitatibus, Principatibus, Marchionatibus, Ducatibus, Comitatibus, Baroniis, Civitatibus, Caſtris, Villis, Inſulis, Planis, Montibus, Aquis maritimis, Juribus, Juriſdictionibus, meri mixtique Imperii, & gladii poteſtate, nec non ſervitiis tributis, rationibus, & pertinentiis ſuis omnibus tam infra quàm extra Regnum ipſum, ad idem Regnum ſpectantibus, prout prædictus Frater noſter, aut alii Prædeceſſores noſtri prædicta omnia, vel ſingula tenuerunt, vel tenere debuerunt, viro Nobili Henrico Comiti Vademontis fideli noſtro ad hæc ſolemniter conſtituto recipienti nomine, ac pro parte ipſius Caroli primogeniti noſtri, ac per eundem Comitem eidem Carolo, & ejus hæredibus ex ipſius corpore legitime deſcendentibus inperpetuum, natis, vel de cætero naſcituris de mera liberalitate ſpeciali gratia, & maternæ caritatis affectu concedimus, donamus, & tradimus vel quaſi, omneque Dominium directum, & utile ipſius Regni in eundem Comitem recipientem nomine, ac pro parte prædicti Caroli primogeniti noſtri, ac per eundem Comitem in eundem Primogenitum transferentes, eundem Comitem recipientem nomine, ac pro parte ipſius Primogeniti noſtri exinde per Coronam auream, & ejuſdem Regni vexilla ſolemniter inveſtimus maternæ benedictionis gratia, & mandato ſubjuncto, quod idem Primogenitus noſter & hæredes ipſius ejuſdem Regni populos caritate cuſtodiat, juſtitia dirigat, ac pace diſponat. In cujus rei fidem perpetuamque memoriam, ac ejuſdem Caroli Primogeniti noſtri, & hæredum ſuorum cautelam præſens Privilegium ſibi exinde fieri, atque Sigillis Principis incliti Domini Viri Noſtri Domini Caroli Secundi Dei gratia Regis Jeruſalem, Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Provinciæ & Forcalquerii Comitis & noſtro fecimus communiri. Actum, & Datum Aquis in præſentia ejuſdem Domini Regis viri noſtri, ac venerabilium in Chriſto Patrum Roſtaini Archiepiſcopi Aquenſis, & Guillelmi Epiſcopi Dignenſis, nec non Nobilium Virorum Bertrandi de Bautio Comitis Auellini, Guaucherii de Rocca, Hugonis de Bautio, Joannis Scoti Regiæ Mareſcallæ Magiſtri, Matthei de Adria Regni Siciliæ Theſaurarii, & Magiſtri Rationalis Alfanti de Soleriis Seneſcalli Provinciæ Militum, & aliorum quàm plurimum Anno Incarnationis milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſecundo die VI. Januarii V. Inditionis. ANNO 1292.

Extracta eſt præſens Copia ab originali Regeſto Regis Caroli II. ſignato de Anno 1291. & 1292. litera C. folio 27. at quod conſervatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, melio- ri tamen ſemper ſalva; Et in fidem Reverendiſſimus U. J. D. Sanctæ Metropolitanæ Eccleſiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius à ſua Catholica, & Cæſarea Majeſtate conſtitutus poſt ſubſcriptionem cujuſlibet paginæ hic tandem ſe ſubſcripſit. Datum Neapoli die prima Julii 1718.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

(L.S.)

CLXXXIII.

Conſtitutio ADOLPHI *Romanorum Regis ne bona ad Eccleſiam devoluta à conſuetis tributis eximantur. Datum in Frideberg 2. Nonar. Auguſti Anno Domini 1293. Regni ſui II. Indictione VI.* [GOLDASTI Conſtitutiones Imperiales, Tom. 1. pag. 315.] 1293. 4. Août.

NOS ADOLPHUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Auguſtus, Conſulibus & Civibus de N. Præcipimus, & Regali ſancimus edicto, ut omnia bona infra diſtrictum Civitatis conſtituta, quocunque nomine cenſeantur, quæ ſturam ſeu precariam perſolvere conſueverunt, ad quorumcunque Religioſorum ſeu aliorum cujuſcunque conditionis manus, quocunque alienationis titulo, transferantur, more ſolito ſturam ſeu precariam in perpetuum contribuant & perſolvant, quemadmodum ab excellentiſſimo Principe, inclyto quondam RUDOLPHO Romanorum Rege, noſtro prædeceſſore, id ipſum ſancitum extitit Edictum. Datum in Frideberg, 2. Nonar. Auguſti, Indictione 6. Anno Domini MCCXCIII. Regni verò noſtri anno ſecundo.

ANNO 1293.

CLXXXIV.

11. Octobre. *Edictum* PHILIPPI IV. *Francorum Regis in gratiam Comitis* Haynoniæ *de terrâ* Ostrevanni. *Actum Parisiis Dominicâ post festum Beati Dionysii Anno* 1293. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1256. Ex Cartario Haynoniensi Dominorum de Avesnis.]

PHILIPPUS Dei gratia Francorum Rex Baillivo Viromandensi salutem. Cùm intentionis sit nostræ quod dilectus & fidelis noster Comes Hannoniæ Terram & Baroniam suam de Ostrevanno teneat atque justiciet & regat sicut alii Barones nostri suas tenent & regunt Baronias sub nobis.

Item, quod ipse consuetudines, quæ ab antiquo in terra prædicta servabantur, antequam fecisset ipse nobis homagium exinde, modo consueto faciat, sicut ad eum pertinet, observari & teneri; mandamus tibi quatinus nullum eidem Comiti vel suis gentibus in prædictis apponas vel apponi facias impedimentum, nec aliquid attentes vel attentari per tuos patiaris Justitiarios contra consuetudines antedictas, hoc proviso quod ressortum dictæ Terræ Ostrevanni nullatenus per justitiam vel dominium Alemanniæ, vel Hannoniæ, sed per nostrum Franciæ ressortum & superioritatem nostram quam ibidem habemus, justitiari & explectari permittas.

Volumus insuper quod servientes tuæ Bailliviæ non permittas in Terra Ostrevanni justiciare vel explectare nisi in casu ressorti & aliis casibus ratione superioritatis ad nos pertinentibus, & tunc etiam de speciali mandato tuo, vel præpositorum tuorum, & non alias id faciant. Et si contra hæc dicti servientes aliquid attentaverint; illud facias in pristinum reduci, dictos servientes secundum quod in hujusmodi deliquerunt puniendo.

Item, cùm tu quosdam homines de Terra Ostrevanni teneas vel teneri facias per Præpositum sancti QUINTINI ratione quarumdam Treugarum, quæ contra patriæ consuetudinem, ut dicitur, ab eisdem petuntur, mandamus tibi, quatinus si ipsi propter hujusmodi Treugas vel quicquam aliud ad quas vel quod ipsi non teneantur de patriæ consuetudine detenti sint, ipsos deliberes absque difficultate quacumque, nec compellas eos ad patriæ consuetudinem infringendam. Si verò dubium aliquod in hujusmodi fuerit dictos homines recredas usque ad proximum Parlamentum, & diem ibidem partibus super hoc assignes ad diem tuæ Bailliviæ Parlamenti prædicti.

Item, mandamus tibi quatinus tenorem Litterarum nostrarum quas habet idem Comes super homagio quod ipse nobis fecit de Terra Ostrevanni diligenter observans; si aliquid contra id attentatum fuerit, illud ad debitum facias statum reduci, præsentibus apud eumdem Comitem remansuris.

Actum Parisius dominica post festum beati Dionysii anno Domini MCCXCIII.

CLXXXV.

24. Decembre. *Vente du Chateau du* Mirewaut *au Comte de* Haynaut *par* JEAN DE CONS *& sa Femme. Donné au mois de Decembre la vigile de la Nativité de Notre Seigneur l'an de grace* 1293. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1259. Ex Hasnoniensi Cartario Dominorum de Avesnis.]

NOus JEHANS Sires de *Cons*, & nous JABIAUS sa femme, fille Monsigneur HENRY signeur de Mirewaut ki fu, faisons savoir à tous ke nous avons vendut pour nous & pour nos hoirs à haut prinche & noble Monsigneur JEHAN d'Avesnes Conte de Haynnaut, & haute dame & noble Madame PHELIPPE Contesse femme audit Conte JEHAN, & à leur hoirs à tous jors perpetuelment & hyretaulement, le castiel de Mirewaut en Ardenne, & tout le droit ke nous avons, poons, & devons avoir en la Terre, & ès appertenances de Mirewaut, en fons, en comble, en hommages, en hommes, en fiés, en alloës, en fories, en jauwes, en Terre waignaules, en preis, en bos, en cens, en rentes, en tonnius, en winnage, en l'avoerie de Saint Hubert, & en toutes autres choses & revenues queiles keles soient, & en quele maniere keles puissent estre appielées, ki muevent, & ke on tengne del eveske dou Liege, de la Castellerie de Buillon, dou Conté de Lussenbourch, & del Eglise Monsigneur Saint Hubert, horsmis tant seulement la ville de Neufvillers, & la ville de Bierthreis, avoec leur appertenances, lesqueiles nous retenons entirement pour nous & pour nos hoirs à tous jors. Et pronmetons par nos fois franchies, & sour peinne de pierdre tout le droit ke nous avons oudit Castiel de Mirewaut, & en toutes les choses deseuredites, ke quant lidis Cuens & Contesse nos averont payés & delivreis ciunc cens livres de boins noirs tournois petis, & feit pleinne seurté de deux cens livrées de terre en boins noirs tournois petis de annuée pension à la vie de nous YSABIEL devantdite, & de trois mil & wit cens livres de la monnoie deseuredite, & délivroit à nous Lettres saielées de leur propres saiaus, & dou saiel de la ville de Binch, & dou saiel de la ville de Maubuege, & Lettres saielées dou saiel des pleiges douneis à nous por la ville de Maubuege, si com il est contenut ès Lettres ke nous avons pardeviers nous saielées des contre-saiaus le Conte & la Contesse devantdis, sauf chou ke s'il y avoit aucun des pleiges nommeis jusques à deus u trois ke on ne peust avoir, nous seriens tenut de prendre aussi souffisans ou liu de chiavs.

Et toutes ces choses devantdites acomplies, si com dit est, nous, à la requeste doudit Conte, u de celui ki à chou seroit de par luy estaulis wit jors apries seriens & sommes tenut de venir a Buillon, & apres sauve loyal ensoigne devant les autres signeurs deseure nommeis de reporter le castiel de Mirewaut, & toutes les choses deseuredites vendues par nous ès mains as devantdis Signeurs de qui on les tient, & de nous deviestir pour les dis Contes & Contesse à heriteir, u celuy ki de par le dit à chou venroit ou non dou dit Conte & pour lui. Et se nous estiens en deffaute de faire, ensi con dit est, li dis Castiaus de Mirewaut, & toutes les choses deseuredites, demorroient audit Conte & Contesse, & à leur hoirs comme leur.

Encore avommes-nous en couvent audit Conte & Contesse, ke nous ledit Castiel, & toutes les choses deseuredites par nous vendues, quitterons en cort de Sainte Eglise à chou nous otrierons ke nos ordenares leur en doinst ses Lettres saielées dou saiel de sa cort, premiers acomplis les couvens & devant toutes choses, ke li dis Cuens u Contesse nous ont ensi comme deseure est dit, & que nous leur renderons & déliverrons toutes Lettres faites, instrumens & reconnissances, ke nous avons, & avoir porons, ki à ce vendage leur valle, & puissent valoir, & ke toutes ces choses deseuredites soient entendues en boine maniere & en boine loiauteit par le theismoing de ces Lettres saielées de nos propres saiauls, ki fuirent faites l'an de grace MCCXCIII. la vigile de la Nativiteit Nostre Signeu ou mois de Decembre.

CLXXXVI.

1294. 12. Mai. *Investitura Principatus* Achayæ *&* Ducatus Athenarum *per* CAROLUM II. *Regem Siciliæ citra Farum*, PHILIPPO *Tarentino Principi suo Filio concessa. Datum Neapoli 12 Madii* 1294. *Indictione VII.* [Authentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

CAROLUS Secundus, Dei gratia, Rex Jerusalem &c. Universis præsens Privilegium inspecturis tàm præsentibus, quam futuris. Experimento cognoscitur, & à discriminum variis, & diversis eventibus certitudinaliter demonstratur defensionis unitas fortiorem personis, & rebus præbere custodiam, viresque conglutinatas in unum adversantium impetus enervare facilius, & expeditius vacuare, funiculus quidem multiplex difficile rumpitur, fulcimentis mutuis, & monumentis unitæ societatis adjutus. Sed animalia divisa per partes imbecillitatis, nonnumquam incommodum substinent, & annihilationis opprobrium frequenter incurrent. Quantis itaque procellosis Græcorum astutiis Principatus Achayæ,

ANNO 1294. chayæ, & Ducatus Athenarum cum Terris, & pertinentiis eorum omnibus immediatè ad Nostrum Dominum pertinentes, temporibus retroactis potuerint, recolentes in recti Judicii consideratione deduximus, dissentiones dominantium in Principatu, & Ducatu eisdem agressionibus hostium in eosdem non levem dedisse materiam, quorum vota, si fuissent concordia, salvassent in pluribus utique se, & suos. Ut igitur saluti Subditorum in nostris Juribus consulamus, partem corporis nostri, Philippum Tarentinum Principem carissimum filium nostrum defensioni dictarum Terrarum providimus, deputandum, cui cum Domicella Tamera filia Viri magnifici Nuchifori Despoti fit pro Conjuge matrimonialiter juxta Tractatum habitum copulanda, tamquam ei & Patriæ magis accomodam sibi, & suis hæredibus utriusque sexus, ex suo corpore legitime descendentibus in perpetuum gratiose donavimus, Vassallagium, seu Homagium Nobis debitum a præfato Despoto, & Jus servitii, & Relevii, Nobis competentes pro eisdem. Volentes autem eumdem Filium nostrum in manu forti Hostium aggressuris resistere ac in potenti dextera Provinciam gubernare, Homagium, servitium, relevium, cæteraque Jura per Isabellam Principissam, & Florentium de Hannonia Principem Achaiæ Conjuges, & hæredes ipsorum nobis debita, nec non Homagium, servitium, relevium, & omnia Jura quæ Guiottus Dux Athenarum, & hæredes ipsius etiam nobis debent, dicti scilicet Principissa & Princeps pro prædicto Principatu Achaiæ, & tota Terra, quam tenent, & tenere debent a nobis, & a nostris in Regno hæredibus in Imperio Romaniæ, dictusque Dux pro Ducatu prædicto, quem à nobis, & nostris similiter in Regno hæredibus in eodem Imperio tenet, & debet tenere nominatim, & expressim cum jure appellationum, & interponendarum ab Hominibus, & sub rectis dictorum Principatus, Ducatus, & Terrarum eorum, quod nobis hucusque sicut majori Dominio debebatur eidem Philippo Tarentino Principi filio nostro, suisque hæredibus utriusque sexus ex suo corpore legitime descendentibus in perpetuum donamus, & donando tradidimus, eumque prædictis omnibus, sicut moris est, & consuetudinis per nostrum Anulum investimus. Ita videlicet, quod ipse Philippus, & sui hæredes prædicta omnia teneant a nobis, & nostris in Regno Siciliæ hæredibus in Feudum Nobile, pro quibus, & per omnia recipienda, & habenda per eum a præfato Despoto pro parte dictæ Uxoris suæ nobis, & nostris in Regno hæredibus juxta usum & consuetudinem Imperii Romaniæ servire in ipso Imperio teneantur, de servitio debito nobis, & eisdem nostris hæredibus per prædictos Principem, & Principissam, & eorum hæredes pro Principatu, dictumque Ducem, & hæredes ipsius, pro Ducatu prædictis, ac etiam per præfatum Despotum pro prædicta Terra, quam, ut prædicitur idem Princeps filius noster recipiet, & habebit ab eo, pro quibus omnibus a prædicto Tarentino Principe filio nostro ligium Homagium, & fidelitatis debitæ recepimus Juramentum, quod quidem Homagium, & Juramentum Princeps ipse, dictique sui hæredes nobis & nostris in dicto Regno hæredibus per suas vices debitas præstare, & facere teneantur. Reservatis nobis, & nostris in dicto Regno hæredibus, in præmissis omnibus appellationibus per præfatos Principissam, & Principem, hæredesque suos, dictumque Ducem, & successores ipsius, & interponendis à dicto Principe Tarentino, suisque hæredibus ad nos, & nostros in dicto Regno hæredes fidelitate nostra, & nostrorum in dicto Regno hæredum, & cæteris omnibus, quæ nobis, & eisdem in dicto Regno hæredibus competunt, Majoris Dominii ratione secundum usum & Consuetudinem Imperii antedicti. In cujus rei fidem, perpetuamque memoriam & prædicti Principis, ac hæredum ejus cauthelam præsens Privilegium exinde fieri & pendenti Majestatis nostræ Sigillo jussimus communiri. Actum Neapoli præsentibus viro Nobili Joanne de Monteforte Squillatii & Montis Caveosi Comite Camerario, Raynaldo de Avellis Ammirato Regni Siciliæ, Petro de Insula, & Joanne Pipino de Barolo Magnæ Curiæ nostræ Magistro Rationali, Militibus dilectis Consiliariis, familiaribus, fidelibus nostris, ac pluribus aliis, Anno Domini 1294 die 12. Madii VII. Inditionis. Datum vero Aquilæ per manus Bartholomei de Capua Milites &c. die 29 Septembris VIII. Indictionis.

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Caroli II. signato de Anno 1295. litera D folio 60. quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, Et in fidem Reverend. J. U. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius a sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus post supscriptionem cujuslibet paginæ hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 13. Junii 1718. ANNO 1294.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

L. S.

CLXXXVII.

Protestatio JACOBI *Regis Majoricarum super recognitione de Regno ac Terris suis, quam vi & coactus dederat* JACOBO *Aragonum Regi. Actum X. Calendas Septembris Anno 1295.* 1295. 23. Août.

[MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1272. Ex MS. Colbertino.]

PAteat Universis, quod nos JACOBUS Dei gratiâ Rex Majoricarum, Comes Rossilionis & Ceritaniæ, & Dominus Montispessulani, protestamur, & in veritate confitemur coram Notariis & testibus infrascriptis, quod cùm Dominus JACOBUS inclytæ recordationis Dei gratiâ quondam Rex Aragonum, & Majoricarum & Valentiæ, & Comes Barchinonæ, & Dominus Montispessulani pater noster; volens dividere regna & alias Terras suas inter filios suos, PETRUM quondam olim Regem Aragonum fratrem nostrum primogenitum, & jure hereditatis donasset, & assignasset prædicto PETRO fratri nostro Regna Aragonum & Valentiæ, & Comitatum Barchinonæ; & quædam alia: Nobis autem similiter donasset & assignasset jure hereditario Regnum Majoricarum cum insulis Minoricarum & Enissæ, & aliis Insulis eidem Regno adjacentibus, & Comitatus Russilionis & Ceritaniæ, Confluentii, ac villam ac Baroniam Montisperii cum quibusdam aliis pro libero & franco allodio cum Instrumentis publicis, laudatis & juratis; & homagio patri nostro & nobis etiam ad invicem præstito & facto roboratis, tam per dictum PETRUM fratrem nostrum, quàm etiam per nos. Postea etiam prædictus frater noster, ad requisitionem & preces nostras, prædictam donationem & divisionem dictarum Terrarum per dictum patrem nostrum factam laudavit, & generaliter & favorabiliter approbavit per se, & absente & ignorante Patre nostro adhuc vivente, cum alio publico Instrumento; ac etiam dictus Pater noster confirmavit tempore mortis suæ cum Testamento suo & codicillis, prout hæc omnia & singula suprascripta in Instrumentis publicis dictæ divisionis & hereditamenti, & dictæ ratificationis, seu confirmationis, & in testamento & codicillis prædictis latiùs & pleniùs continetur. Et mortuo dicto Patre nostro, dictus PETRUS frater noster turpiter veniens contra proprium juramentum, & homagium, & confirmationem, & approbationem suam, & ordinationem paternam, movisset nobis quæstionem de omnibus prædictis Terris à dicto Patre Nostro Nobis datis & assignatis, petendo ipsas à Nobis penitus sibi dimitti & desamparari cum fructibus & reditibus, exitibus à Nobis inde perceptis: volendo etiam super hoc nobis movere guerram. Et super hoc nos habuimus recursum ad Romanam Ecclesiam, tamquam ad matrem spiritualem, & ratione dicti sacramenti facti ad illos amicos nostros, ut nos ab ejus violentia protegerent. Quod facere recusarunt. Quare nos videntes & cognoscentes non ita esse potentes, quod ejus potentiæ resistere, nec contra ipsum nos & Terras nostras bono modo defendere valeremus, metu & timore ipsius & potentiæ suæ, & propter minas & terrores, quos nobis inferebat, habuimus, & oportuit nos de necessitate sibi facere quamdam

ANNO 1295. dam recognitionem de accipiendo pro ipso in feudum honoratum prædictum Regnum Majoricarum, alias Terras nostras sub certis conditionibus, exceptâ villâ Montispessulani & castro Letarum; & quod alia pacta & conventiones fuerunt factæ, & in his inter nos ad partem, inter quas ad invicem nos obligavimus & promisimus nos juvare contra omnes homines de mundo, prout in eodem Instrumento plenius & latius continetur. Processu verò temporis, cum Ecclesia Romana propter invasionem & occupationem, quam ipse fecerat de Insula Siciliæ, contra ipsum fratrem nostrum processisset, ipsum excommunicando, & omnes ejus fautores & coadjutores; & ipsum per sententiam privasset omnibus Regnis & Terris quas tenebat cum honore & dignitate regia, & absolvisset omnes Vassallos & Subditos suos, ab omni Sacramento fidelitatis & homagio, quibus ad sibi antea tenerentur, & alias pœnas gravissimas imposuisset omnibus coadjutoribus suis, & cunctis aliis adhærentibus, prout hæc omnia & alia in prædicta Sententia contra ipsum lata per summum Pontificem latius continentur. Et diceretur quod illustris Rex Francorum tamquam adjutor & fautor Ecclesiæ, ac mandato & auctoritate summi Pontificis pararet se ad veniendum manu armatâ contra dictum PETRUM fratrem nostrum & Terram Cataloniæ: & ipse per virtutem dictarum Conventionum de juvando nos ad invicem fecisset nos moneri, & requiri, ut ipsum juvare debeamus contra dictum Regem Franciæ; & nos deliberatè ibi respondissemus, quod nos illum in tali casu adjuvare non tenebamur, nec debebamus, cùm guerra ipsa esset guerra Ecclesiæ, quam injustè & injuriosè, & sine consilio & voluntate nostra sibi procuraverat, invadendo & occupando dictum Regnum Siciliæ, quod erat & est patrimonium Romanæ Ecclesiæ: & sic per pacta illa, vel conventiones generales quæ erant inter nos & ipsum, nos non eramus astricti ad ipsum juvandum, cùm hoc etiamsi sibi promisissemus specialiter & expressè ad quod minime tenemur, adjicientes quod patrem nostrum, si viveret, in tali casu nullatenus juvaremus. Ipse verò, non obstantibus omnibus & singulis supradictis, absque omni causa rationabili, atque proditionaliter & injustè, nobis etiam jacentibus de maxima & gravissima infirmitate, post suam visitationem factam per quemdam Militem, nomine BERENGARIUM DE ROSANES, quem Nobis per tres dies admiserat, ad videndum & visitandum nos, & consulendum & offerendum pro ipso nobis omnia quæ nobis grata esse possent, sicut fieri debet & consuevit inter bonos fratres, manu armatâ & exercitibus congregatis, invasit villam nostram Perpiniani & Castrum dictæ villæ, in quo eramus & jacebamus infirmi, ut supra dictum est, expugnavit & cepit, nos & Reginam consortem nostram, ac liberos nostros, & Consiliarios similiter nostros, & captos tenuit. Personam autem nostram divina miseratio de manibus ejus miraculosè eripuit. Reginam autem prædictam cum quatuor filiis nostris in Cataloniam secum duxit, & prædictos nostros Consiliarios, quos magnis quantitatibus redimi fecit. Consequenter autem filium suum primogenitum ALPHONSUM quondam cum magno navigio & multitudine magna hominum armatorum, tam equitum, quàm peditum, ad Insulam & Terram Majoricarum transmisit, & ipsam cum ipsa Insula similiter Enissæ per ipsum ALPHONSUM capi & occupari fecit. Qui quidem ALPHONSUS ejus filius post mortem in dictas Terras, sive Insulas Majoricarum & Enissæ cum Insula Minoricarum, quam postea manu armatâ invasit, devastavit, & occupavit, durantibus Treugis, & quamdiu vixit, tenuit occupatas. Posteà verò, mortuo dicto ALPHONSO, JACOBUS de Aragonia ejus frater, nunc vivens successor ejus, prædictas omnes Terras nostras similiter adhuc injustè & injuriosè detinet occupatas. Nos autem super hujuscemodi injuriis, invasionibus, & violentiis nobis illatis sic indebitè & injustè habuimus recursum ad summum Pontificem & Romanam Ecclesiam, tamquam ad illam, pro qua omnia prædicta mala & damna sustinemus. Ideo quia fratrem nostrum contra ipsum juvare noluimus, & etiam ad alios amicos nostros, in quibus repulsam & defectum invenimus: in tantum quod nos prædictas Terras nostras sic à nobis ablatas & occupatas propter defectum potentiæ & juvaminis Ecclesiæ Romanæ & aliorum amicorum nostrorum, nec alia jura nostra recuperare potuimus, nisi sub modo & forma facta & ordinata per summum Pontificem cum Rege Siciliæ, in pace per ipsum tractata inter illustres Reges Franciæ & Siciliæ ex una parte, & dictum JACOBUM de Aragonia nepotem nostrum, seu eorum nuntios ex altera. In qua nos intendit astringere, ad renovandum prædictam recognitionem dicto JACOBO de prædictis Regno & Terris nostris. Nos igitur volentes nobis providere, & præcavere ne propter prædictam renovationem prædictæ recognitionis posset videri quodam modo aliquod præjudicium generari, si gratis & voluntariè consentiremus, Deo nobis teste, profitemur & protestamur, quod nos prædictam novationem recognitionis, & alia. . . fecimus coacti & inviti, sive compulsi, scilicet quia aliter prædictum Regnum nostrum Majoricarum, quod est caput nostrum, & nominis & honoris nostri, & major pars matrimonii, & Insulas, sive Terras Minoricarum & Enissæ recuperare non poteramus: providentes & protestantes coram Notario & tabellione, & testibus infrascriptis, per nos & successores nostros, quod nos non intelligimus, aut reputamus per hanc recognitionem, nec per aliqua alia nunc facta vel dicta, facienda vel dicenda, per nos vel successores nostros etiam obligatos vel astrictos ad ea tenenda vel observanda, vel aliquid prædictorum, nec ipsa servare, nec attendere nos, nec successores nostros, nisi secundum ordinationem paternam superiùs expressam & confirmatam postea per dictum fratrem nostrum: immo contravenire suo loco & tempore opportunis. Protestantes etiam recognitionem & renovationem istam nullius fore momenti, cum dictus JACOBUS de Aragonia nepos noster dictum Regnum nostrum, & Terras nostras, sive Insulas vi à nobis possideat; & sit successor invicem patris, & etiam fratris sui, & nullum jus habeat in veritate in prædictis, quod in nobis vel alium transferre posset, nec facultatem habet de jure in prædictis Terris nostris aliquid nobis, vel alicui alii dandi, vel etiam concedendi. Protestamur etiam quod si fortè adhuc contingeret nos aliquo modo facere, vel dicere aliquid, propter quod videretur nos renunciare, vel aliquod præjudicium huic Protestationi facere, quod illud similiter faceremus inviti & coacti, & propter illum & eumdem timorem de amittendâ Terra nostra. Protestamur etiam insuper quod istam Protestationem nos oportet de necessitate facere sic secretè, & dicto JACOBO nepote nostro ignorante, quia aliter commodè fieri non possit: quia constat nobis & est notorium, quod si in ejus præsentia eam facere tentaremus, ipse ad restitutionem nobis faciendam dictarum Terrarum nullatenus assentiret, & nos prædictum Regnum nostrum & alias Terras nostras aliter recuperare non possemus: immo oporteret nos inde spoliatos remanere. Et de prædictis mandamus per Notarium infra scriptum fieri publicum Instrumentum, quod fuit actum x. Calendas Septembris, an. Domini MCCXCV. in præsentia &c, & mei Michaëlis Rollandi Notarii Publici Perpiniani. ANNO 1295.

CLXXXVIII.

Bulla BONIFACII *Papæ VIII.* Clericis 1296.
Laicos *dicta, qua prohibet omnibus Ecclesiasticis sub quocunque prætextu aliquid solvere Imperatoribus, Regibus, aut Principibus sine licentiâ Sedis Romanæ, & tam eos qui dant, quam qui accipiunt, pronunciat incidere in sententiam Excommunicationis ipso facto. Datum Romæ apud S. Petrum Pontif. nostri Anno II.* [*Hist. du differend entre le Pape* BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL *Roy de France*, aux preuves pag. 14.]

BONIFACIUS Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. *Clericis Laicos* infestos oppidò tradit antiquitas: quod & præsentium experimenta temporum manifestè declarant, dum suis finibus non contenti, nituntur in vetitum, ac illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt, quàm sit eis in Clericos Ecclesiasticás-ve personas, & bona interdicta potestas: Ecclesiarum Prælatis, Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera gravia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorum proventuum, vel bonorum dimidiam, decimam, seu vicesimam, vel quamvis aliam portionem aut quotam exigunt, & extorquent

ANNO 1296. quent, eosque moliuntur multifariè subjicere servituti, suæque submittere ditioni: & (quod dolenter referimus) nonnulli Ecclesiarum Prælati, Ecclesiasticæque personæ, trepidantes ubi trepidandum non est, transitoriam pacem quærentes, plus timentes Majestatem temporalem offendere, quàm æternam, talium abusibus non tam temerariè, quàm improvidè acquiescunt, Sedis Apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta: Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes, de Fratrum nostrorum consilio Apostolica auctoritate statuimus, quod quicunque Prælati, Ecclesiasticæque personæ, Religiosæ, vel seculares, quorumcunque Ordinum, conditionis, seu status, collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & Ecclesiarum proventuum, vel bonorum, Laïcis solverint, vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamvis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum proventuum, vel bonorum, æstimationis vel valoris ipsorum sub adjutorii, mutui, subventionis, subsidii, vel doni nomine, seu quovis alio titulo, modo, vel quæsito colore, absque auctoritate Sedis ejusdem: nec non Imperatores, Reges, seu Principes, Duces, Comites, vel Barones, Potestates, Capitanei, vel Officiales, vel Rectores quocunque nomine censeantur, Civitatum, castrorum, seu quorumcunque locorum, constitutorum ubilibet, & quivis alii, cujuscunque præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exegerint, vel receperint, aut apud ædes sacras deposita Ecclesiarum, vel Ecclesiasticarum personarum, ubilibet arrestaverint, saisiverint, seu occupare præsumpserint; vel arrestari, saisiri, aut occupari mandaverint; aut occupata, saisita, seu arrestata receperint: nec non omnes, qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel favorem, publicè, vel occultè, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Universitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, Ecclesiastico supponimus interdicto. Prælatis & personis Ecclesiasticis supradictis, in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna districtè mandantes, ut talibus absque expressa licentia dictæ Sedis nullatenus acquiescant: quodque prætextu cujuscunque obligationis, promissionis & confessionis, factarum hactenus, vel faciendarum inantea, priusquam hujusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorum pervenerit, nihil solvant: nec supradicti seculares quoquo modo recipiant. Et si solverint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto. A supradictis autem excommunicationum & interdicti sententiis, nullus absolvi valeat, præterquam in mortis articulo, absque Sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali: cùm nostræ intentionis existat, tam horrendum secularium Potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione transire. Non obstantibus quibuscunque privilegiis, sub quibuscunque tenoribus, formis, seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus, & aliis supradictis: quæ contra præmissa in nullo volumus alicui, vel aliquibus suffragari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis, prohibitionis seu præcepti infringere, seu ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Dat. Romæ apud S. Petrum Pontif. nostri anno 2.

21. Septembre. *Bulla* BONIFACII *Papæ VIII. ad* PHILIPPUM PULCHRUM *Regem Francorum quâ declarat Reges in personas Ecclesiasticas nullam habere potestatem, prætentionem eorum vocans insanam; Bullam, quæ incipit* Clericis Laicos, *renovat, ac Regi minatur nisi fecerit, quod ipse desiderat. Datum Anagniæ II. Calendas Octobris Pontificatûs nostri Anno II.* [*Hist. du differend entre le Pape* BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL *Roy de France*, aux preuves pag. 15.]

BONIFACIUS Episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Philippo Regi Francorum illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. *Ineffabilis amoris dulcedine sponso suo*, qui Christus est, sancta mater Ecclesia copulata dotes & gratias ab ipso suscepit amplissimas, ubertate fœcundas, & specialiter inter eas beneficium libertatis. Voluit enim peramabilem sponsam ejus libero fidelibus Populis præesse dominio, ut velut in filios haberet more matris in singulis potestatem, ac etiam cuncti cum filiali reverentia tanquam universalem matrem & Dominam honorarent. Quis itaque illam offendere vel provocare injuriis non pavescet? Quis ausum credulitatis assumet sponsum in sponsæ contumelia non offendi? Quis Ecclesiasticæ libertatis infractor contra Deum & Dominum, cujusvis defensionis clypeo protegatur, ut supernæ virtutis malleo comminui & redigi nequeat in pulverem & favillam? Non avertas ô fili à voce patris auditum, quum ad te paternus sermo de dulcedine pectoris cum amaricatione, quam addita novi casûs immersio introduxit. Tua enim interesse conspicimus, attenta mente suscipere quæ scribuntur. Ad nostrum siquidem non sine grandi admiratione, quin imò perturbatione pervenit auditum, quòd tu consilio deceptibili, ut credimus, & maligno Constitutionem talem hiis diebus, ut asseritur, edidisti, cujus etsi patenter verba non exprimant suadentium, tamen eam fieri utinam non edentis fuisse videretur intentio impingere in Ecclesiasticam libertatem, ipsamque in Regno tuo, ubi vigere solet ab olim quoad Ecclesias & Ecclesiasticarum personarum bona, ut de nobis & Fratribus nostris sub silentio taceamus, ad præsens voluisse subvertere, non sine gravi tua nota, magnóque discrimine ac tuorum gravamine subjectorum, & aliorum etiam qui solent in Regno prædicto hactenus conversari. Cùm igitur intersit veri patris consilium pro filiis capere, bonique Pastoris errantes oves à devio revocare, diligentis amici suadere salubria, & in summo militantis Ecclesiæ Justitiæ solio præsidentis non solùm omne malum, sed & mali speciem in Subditis dissipare, Nos qui Pastoris Pastorum, & Jesu Christi Filii summi Patris æterni, licèt immeriti, ejus favente clementia gerimus vices in Terris & in excelso solio summi Apostolatûs videlicet præsidemus, téque præcipua sinceritate prosequimur, prout prosequuti fuimus ab olim dum nos minor status haberet, horum circa te officia pro affectu & efficaci studio providimus exequenda, pro te filio prædilecto salubre capiendo consilium, téque ab invio revocando, in quo consilii te deviasse creditur impulsio fraudulentis, ac dissipando malam notam & mali speciem quæ consulere eum malignorum temerarius ausus induxit. Præsertim si ad hoc Constitutionis præmissæ referatur intentio, ad quod jam creditur secundùm eorum intentum, qui eam fieri dolosè ac improvidè suaserunt. Non debuit fili, anima tanti Regis in tale venire consilium, non decuit Excellentiæ tuæ prudentiam abire in consilio talium impiorum, qui ut fluctues, flagitant, & te, ut demergaris, impingunt. Sed saltem postquam super hoc tuos oculos paterno lumine aperimus, stare non debes in via talium peccatorum, sed attentiùs præcavere te convenit, ne impulsu pravorum actuum tui solii cathedra pestilentiæ dici possit. Nec licuit, nec etiam expedivit quòd ad tuam considerationem pateret ingressus (tua & dicti Regni moderni temporis qualitate pensata) tam insolitæ quàm indebitæ novitati, per quam de Regno non oriundis eodem conversandi in ipso, mercimonia licita & actus non prohibitos cum libertate solita exercendi via præcluditur, & aditus denegatur, in multorum & etiam Subditorum tuorum non leve dispendium & gravamen. Ipsi quidem Subditi adeò sunt diversis oneribus aggravati, quòd eorum ad te solita & subjecta multùm putatur infriguisse devotio, & quanto ampliùs aggravantur, tanto potiùs in posterum refrigescet. Nec parum amisisse censetur qui corda perdidit Subditorum. Habet interdum usus secularium Principum vel abusus hostibus de suis Terris subtrahere commoda, & ut ad inimicorum Terras subjecti non transeant, nec Terrarum suarum bona portentur ad illos. Sed sic generalem proferre sententiam, ut tulisti, non solùm reprobatur in Subditos, sed etiam in exteros cujuslibet Nationis. Non videtur is oculatæ fuisse prudentiæ, qui præteritorum non meminit, præsentia non respicit, nec habet ad futura respectum. Et si (quod absit) fuerit condentium intentio, ut ad nos, & Fratres nostros Ecclesiarum Prælatos, Ecclesiasticás-ve personas, & ipsas Ecclesias, ac nostra & ipsorum bona non solùm in Regno tuo, sed etiam constitutorum ubilibet extendatur; hoc non solùm fuisset improvidum, *sed insanum* velle ad illa temerarias manus extendere, in quibus tibi sæcularibúsque Principibus nulla est attributa potestas, quin potiùs ex hoc contra libertatem ANNO 1296.

ANNO 1296. tem eandem temerè veniendo in excommunicationis sententiam promulgati canonis incidisses. Vide fili, ad quid præmissi Consiliarii te duxerunt, ut Sacramentorum Ecclesiasticorum perceptione ac participatione privatus, ad tam periculosi status ignominiam devenires. Vitavit hoc progenitorum tuorum sancta devotio ad Ecclesiastica Sacramenta, & promptitudo reverentiæ ad Apostolicam Sedem. Et à te his temporibus maximè vitanda fuissent, dum circa tua & ipsius Regni tui honores & commoda procuranda, & evitanda dispendia, sic attentè, sic laboriosè, sic sollicitè vigilamus, ad quid enim venerabiles Fratres nostros B. Albanensem, & S. Penestrinensem Episcopos, nobilia utique Romanæ membra Ecclesiæ ad te, ac tuum, & Angliæ Regem, & Regna transmisimus? Ad quid etiam Senensem & Papiensem Episcopos, ac bonæ memoriæ Reginaldum Archiepiscopum ad Alemanniæ Regem & Regnum duximus destinandos, multiplicatis nihilominus aliis Nunciis ad diversas partes propterea destinatis? Nónne pro tua & dicti Regni tui procuranda salute, & adversitate vitanda noctes insomnes duximus, & subivimus intolerabiles quasi labores postquam ad Apostolatus apicem cœlestis dispositio nos vocavit? Nónne quotidianis tractatibus & sollicitudinibus pro tuis agendis insistimus sine intermissione laborum? Certè non condignum pro iis nobis offers retributionis effectum. Non Ecclesiæ matri tuæ pro grandibus tibi & progenitoribus tuis impensis muneribus gratiarum grata vicissitudine correspondes, si prædictæ Constitutioni creditus ingeratur intentus; quin imò nobis, & ipsi mala pro bonis, & amara pro dulcibus reddidisses, versutiis erga nos, & illam incautus inhærens, ut à te provocaremur injuriis, & provocati colluctaremur ad invicem in querelis, ac si & Dei & Ecclesiæ adversantiam non curares. Non considerans providè circumposita Regno tuo Regiones & Regna, voluntatem & statum præsidentium in eisdem, neque conceptus tuorum forsitan Subditorum constituerunt in diversis partibus Regni tui. Leva in circuitu oculos tuos, & vide, cogita & repensa Romanorum, Angliæ & Hispaniæ Regna, quæ undique te circumdant, eorúmque potentias ac strenuitatem & multitudinem incolarum, & patenter agnosces quòd non fuit tempus acceptabile, non dies salutis in diebus istis. Nos, & ipsam Ecclesiam talibus punctionibus tangere, talibus perturbare puncturis. Nec revocare debuisses in dubium, quòd nostri & Ecclesiæ adjutorii & favoris sola subtractio in tantùm te debilitaret, ac tuos, quòd ut cætera tua obmittamus incommoda, persecutiones adversas ferre non posses, ac ubi nos & eandem Ecclesiam tibi adversarios constitueres principales, adeò nostra & ejusdem Ecclesiæ, & aliorum prædictorum provocationis tibi sarcina gravior redderetur, quòd ad ejus pondus tui efficerentur humeri impotentes. Absit quòd insolentia Consiliariorum tuorum ad exterminii præcipitium te deducat, Absit quòd tuis sensibus quævis incalescat durities ad talia prorumpendi. Absit quòd gratus olim filius tam graviter matri reddatur exosus, quòd suis demeritis solita dulcedinis verba subtrahere sibi ex necessitate cogatur, & quibusvis periculosis eventibus exponere vel relinquere non adjutum. Præpara in judicio, fili carissime, mentem tuam, & discerne & judica quid Apostolicæ Sedi conceptùs & considerationis advenerit tum diebus istis circa discussionem & examinationem miraculorum, quæ ad invocationem claræ memoriæ L. avi tui facta dicuntur, cum nostris Fratribus vacaremus, talia nobis exenia præsentasti, talia præmisisti dona, quibus Deum ad iram provocas, & indignationem nostram non solùm, sed & ipsius Ecclesiæ promereris. Cur degenerat tuæ clementia juventutis à fœlicibus actibus progenitorum tuorum, quibus dictam Sedem fide pura & devotione sincera summis ab antiquo studiis coluerunt, se ipsius beneplacitis coaptando. Succede virtutibus quæsumus, qui successisti Regno, nullam immissurus maculam excellentis sui luminis claritati. Quòd si forsan ad iniquæ suggestionis instantiam assumpseris causam edendæ Constitutionis ejusdem prætextu nostræ Constitutionis, quam nuper pro Ecclesiastica edidimus libertate, talis profectò tam suggestorum quàm suggesti motus nullius fulcitur auxilio rationis. Constitutio enim nostra, si ad rivalem sensum postposito conjuge non trahatur, id, si benè perpenditur, statuit quod aliàs per sanctiones Canonicas est statutum: licèt pœnas contra transgressores adjecerit, nonnullis ex communi quasi vitio peccare desinentibus potiùs formidine pœnæ, quàm amore virtutis. Non enim præcisè statuimus pro defensione vel necessitatibus tuis, vel Regni tui ab eisdem Prælatis Ecclesiasticisque personis pecuniarum subsidium non præstari: sed adjecimus id non fieri absque nostra licentia speciali, adductis in considerationem nostram exactionibus intolerabilibus, Ecclesiis & personis Ecclesiasticis, Religiosis & sæcularibus dicti Regni ab Officialibus tuis auctoritate tua impositis atque factis de futuris potiùs verisimiliter formidantes, cùm ex præteritis certitudo præsumi valeat de futuris. Sed te non novimus ad tales exactiones auctoritate fulcitum, cujus auctoritatis abusum in te ac quolibet Principe sæculari divina & humana jura, quin imò judicia detestantur, cùm tibi sit in eis talis auctoritas penitùs interdicta, quod tibi pro tua & successorum tuorum salute ad perpetuam rei memoriam præsentibus intimamus. Objicias si quando per te vel progenitores tuos pro necessitatibus dicti Regni ad eandem Sedem habitus sit recursus, & inanis transierit petitio aures ejus, quin fueritis efficaciter exauditi, ubi nempè Regni (quod absit) gravis prædicti necessitas immineret, ne dum ab ipsius Prælatis & personis Ecclesiasticis tibi vel ipsi Sedes eadem concederet ac faceret subveniri, verùm etiam si casus exigeret, ad calices, cruces, aliáque propria vasa suas manus extendet, priusquam tantum & tale Regnum tam ipsi Sedi carum, imò carissimum & ab antiquo devotum, exponeret minoris curæ defectum, quo minus ab ea efficacis defensionis præsidia sortiretur. Nunc autem, amantissime fili, considera quis Rex, quisve Princeps Regnum tuum non impugnatus à te vel non offensus impugnat. Nónne Rex Romanorum fuisse occupatas à te tuisque prædecessoribus, seu occupatas teneri Civitates & Terras seu limites ad Imperium pertinentes cum instantia conqueruntur; & specialiter *Burgundiæ* Comitatum, quod notum est, fore feudum descendens ab Imperio, & recognoscendum ab ipso? Nónne carissimus filius noster Rex Angliæ illustris de nonnullis Terris Gasconiæ asserit illud idem? Nunquid super iis dicti Reges denegant stare Juri? Nunquid Apostolicæ Sedis, quæ Christicolis omnibus præeminet, judicium vel ordinationem recusant, dúmque in eos super iis peccare te asserunt, de hoc judicium ad Sedem non est dubium pertinere. Profectò qui contra dictos Reges assumptionis & prosecutionis malum dederunt, consulendo vel inducendo consilium, dant periculosiorem progressum. Nec est habenda fiducia super hoc verisimiliter boni finis. Cùm ea quæ malo sunt inchoata principio, ut frequentiùs vix bono exitu peragantur. Pone in recta statera animarum pericula, corporum cædes, expensarum voragines, damna rerum, quæ occasione assumptionis & tuorum processuum evenerunt, rationis sequens judicium, & non impetum voluntatis à malorum Consiliariorum consiliis elongatus. Et tunc manifestè cognosces te fuisse deceptum, nec expedivisse te talia assumpsisse. Quid ergo tibi accideret, si, quod absit, Sedem ipsam offenderes graviter, eámque hostium tuorum constitueres adjutricem, quin potiùs contra te faceres principalem. Cùm nos, & Fratres nostri, si Deus ex alto concesserit, parati simus non solùm persecutiones, damna rerum & exilia sustinere, sed & corporalem mortem subire, pro Ecclesiastica libertate. Sunt & alii, sicut ad nostram notitiam est deductum, qui malignè sibi surrepunt, dicentes, Jam non poterunt Prælati & personæ Ecclesiasticæ Regni tui servire de feudis vel subventiones facere, in quibus feudorum ratione tenentur. Jam non poterunt unum scyphum, unum equum dare liberaliter Regi suo. Non fertur ad tales & consimiles interpretationes subdolas dictæ nostræ Constitutionis intentio, tam falsidicos interpretes non admittit, sicut hæc pleniùs aliquibus tuis Nunciis & familiaribus vivæ vocis oraculo sæpius duximus exponendum. Quantumlibet autem per subdolos impulsus versatus sis, ut caderes ob prædicta, & ea nos turbaverint, & ad indignationem non sine ratione moverent: Nos tamen paterni amoris soliti, ac eadem Ecclesia te sui uteri filium oblivisci non possumus, quin suspenso rigore te benedictionibus præveniendo dulcedinis & via mansuetudinis prosequendo, experiamur primitus quàm reverenter, quàm efficaciter monita paterna suscipies & medicamenta curantis illius periti Medici, Samaritanorum Vicarii, qui super vulnera cujusdam hominis descendentis de Jerusalem in Jerico, qui inciderat in latrones, & fuerat spoliatus, ac relictus plagis impositis semivivus, misericordia motus oleum & vinum apposuit. Igitur tali exemplo à fomentis olei benigniùs inchoantes, ecce vene-

ANNO 1296.

nerabilem fratrem nostrum Vivariensem Episcopum, virum quidem probatæ Religionis, scientiæ eminentis, circumspectionis maturæ, ex conversatione diutina nobis & Fratribus nostris notum, & carum, ac tui honoris & commodi zelatorem, qui & de Regno & Terra tuis traxit originem, ad te providimus destinandum, ut præmissa solerter & clarè Celsitudini Regiæ oraculo vivæ vocis exponat, & exprimat, ut præmittitur, mentem nostram. Quem super præmissis & ea tangentibus plenè duximus informandum. Serenitatem itaque Regiam monemus, rogamus, & hortamur, attentè per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenùs non animum revocans, sed gratanter accipiens quòd te instanter nitimur reducere ad salutem, paterna medicamina suscipias reverenter, nostrisque tibi & tuo Regno salubribus monitis acquiescas, errata corrigens per te ipsum, nec permittens in anima per falsa contagia te seduci. Ita quòd à Deo præmium exinde consequaris, nostram & dictæ Sedis benevolentiam tibi conserves & gratiam, & apud homines bonam famam. Nec oporteat nos ad alia & minùs usitata remedia perseveranter, instante ac pulsante, necnon cogente justitia, extendere manus nostras, quamvis hoc inviti & voluntarii faceremus. Datum Anagniæ II. Calendas Octobris, Pontificatûs nostri anno secundo.

Responsiones nomine PHILIPPI PULCHRI *Regis Francorum ad Bullam* BONIFACII *Papæ VIII.* [*Hist. du differend entre le Pape* BONIFACE VIII. *&* PHILIPPE LE BEL *Roi de France*, aux preuves pag. 21.]

ANTEQUAM essent Clerici, Rex Franciæ habebat custodiam Regni sui, & poterat Statuta facere, quibus ab inimicorum insidiis & nocumentis sibi & Regno præcaveret, & per quæ inimicis subtraheret omnimoda subsidia, quibus ipsum & Regnum possent graviùs impugnare. Hac de causa Dominus Rex, qui nunc est, equos, arma, pecunias, & similia generali Edicto prohibuit extrahi de Regno suo, ne forsitan talia per malignorum fraudulentiam ad manus inimicorum in Domini Regis & Regni præjudicium devenirent: nec hoc simpliciter prohibuit, sed adjecit hoc non debere fieri absque ejus licentia speciali, super hoc habens rectam intentionem, quòd quando sibi constaret pro certo, quòd talia, sic ab ipso prohibita, essent bona clericorum; & quòd extrahi de Regno, sibi & Regno non obessent, nec inimicis prodessent, nulli sic petenti, & præmissa probanti, licentiam denegaret. Et videtur satis mirabile, quòd carissimus filius Papæ, non solùm Clericorum bona, sed etiam personas detinet violenter, nec propter hoc Dominus Papa ipsum denunciat sententiam excommunicationis incurrisse. Sancta mater Ecclesia, sponsa Christi, non solùm est ex Clericis, sed etiam ex Laïcis: imò sacra testante Scriptura, sicut est unus Dominus, una fides, unum baptisma, sic à primo justo usque ad ultimum ex omnibus Christi fidelibus, una est Ecclesia, ipsi Christo, cœlesti sponso, annulo fidei desponsata, quam ipse à servitute peccati, & jugo Veteris Legis, ac Dominio hostis antiqui per mortem suam misericorditer liberavit, qua libertate gaudere voluit omnes illos, tam Laïcos quàm Clericos, quibus dedit potestatem filios Dei fieri, iis videlicet, qui credunt in nomen ejus, & susceperunt Christianæ fidei Sacramenta. Nunquid solùm pro Clericis Christus mortuus est, & resurrexit? absit. Nunquid est personarum acceptio apud Dominum, ut solùm Clerici in hoc mundo gratiam, & in futuro gloriam consequantur? absit. Sed per indifferentiam, omni credenti, operanti bonum per fidem & dilectionem, æternæ retributionis præmium repromisit. Et quia Clerici in Ecclesia, ut patet per prædicta, sunt, & merito, & numero potiores, non debent, nec possunt, nisi forsitan per abusum, sibi appropriare, quasi alios excludendo, Ecclesiasticam libertatem, loquendo de libertate, qua Christus nos sua gratia liberavit. Multæ verò sunt libertates singulares, non universalis Ecclesiæ, sponsæ Christi, sed solùm ejus Ministrorum, qui cultui divino ad ædificationem Populi sunt, vel esse debent spiritualiùs deputati: quæ quidem libertates per Statuta Romanorum Pontificum, de benignitate, vel saltem permissione Principum sæcularium sunt concessæ; quæ quidem libertates sic concessæ vel permissæ, ipsis Regibus Regnorum suorum gubernationem ac defensionem auferre non possunt; nec ea quæ dictæ gubernationi & defensioni necessaria, seu expedientia, deliberato bonorum ac prudentium consilio judicantur, dicente Domino Pontificibus Templi, *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Et quia turpis est pars, quæ suo non congruit universo, & membrum inutile, & quasi paralyticum, quod corpori suo subsidium ferre recusat, quicumque, sive Clerici, sive laïci, sive nobiles, sive ignobiles, qui capiti suo, vel corpori, hoc est Domino Regi & Regno, imò etiam sibimet, auxilium ferre recusant, semetipsos, partes incongruas & membra inutilia, & quasi paralytica esse demonstrant: unde si à talibus pro rata sua subventionum auxilia requiruntur, non exactiones, vel extorsiones, vel gravamina dici debent: sed potiùs capiti, & corpori, & membris debita subsidia; sed & pro defensoribus & pugilibus ipsorum, quibus non licet, vel qui non possunt, pugnare per seipsos, stipendia præparata. Nemo siquidem tenetur pro aliis propriis stipendiis militare: & quod, si inimicorum rabies invalesceret contra Regnum, constat quòd bona Clericorum penitus dissiparentur; quare, multo plus aliis, indigent ab hostili impugnatione defendi: ideóque in naturalis juris injuriam esse videtur, prohibere cuicunque servo vel libero, clerico vel laïco, nobili vel ignobili, clypeum defensionis objicere contra hostilem gladium, aut stipendia solvere defensori. Nónne meritò Deus tales tradidit in reprobum sensum, qui jus naturale & antiquum nituntur subvertere pro suæ libito voluntatis? Et quis sapiens & intelligens hæc, non incidit in vehementem stuporem, audiens Vicarium Jesu Christi prohibentem tributum dari Cæsari, & sub anathemate fulminantem, ne Clerici, contra iniquæ & injustæ persecutionis incursus, Domino Regi & Regno, imò sibimetipsis, pro rata sua, manum porrigant adjutricem? Dare verò histrionibus, & amicis carnalibus, & neglectis pauperibus, expensas facere superfluas in robis, equitativis, comitativis, comessationibus, & aliis pompis sæcularibus, permittitur eisdem, imò conceditur, ad perniciosæ imitationis exemplum. Hoc enim natura & ratio, jus divinum & humanum, pariter detestantur, ad illicita fræna laxare, & licita, imò necessaria, cohibere. Quis enim sanæ mentis judicaret licitum & honestum, sub anathemate cohibere, ne Clerici, ex devotione Principum incrassati, impinguati, & dilatati, pro modulo suo eisdem Principibus assistant, contra ingruentes injustarum persecutionum adversitates, quocunque colore excogitato, doni, vel mutui, vel subventionis, pro seipsis, pro Rege, & Regno pugnantibus, & resistentibus inimicis vi armorum, alimenta præbendo, vel stipendia persolvendo? Non enim prudenter attendunt qui talia prohibent, vel renuunt, quòd hoc nihil aliud est, quàm inimicos juvare, & crimen læsæ Majestatis incurrere, & quasi velle prodere ipsum Reipublicæ defensorem: ad quod crimen puniendum intendimus plus solito, volente Deo oculos aperire. Deum siquidem fide & devotione colimus, & Ecclesiam Catholicam, ac Ministros ejus multipliciter veneramur in Terris, sicut & omnes Patres nostri: sed hominum minas, minùs rationabiles, & injustas, minimè reformidamus: nam coram Deo, favente ejus clementia, semper justitia invenietur in nobis. Nónne Rex Angliæ quondam homo noster ligius vocatus ad judicium coram nobis, cum omni solennitate quâ decuit, ad imperium Domini sui venire contempsit? Quare necesse habuimus Terras, quas à nobis tenebat, ad manum nostram trahere, judicio & justitia mediante, cujus occasione dictus Rex Angliæ homagio & fidelitati, quibus nobis adstringebatur ratione Terrarum, quas à nobis tenebat in feudum, renunciavit expressè, & postea contra nos insurgens crudeliter, prædictas Terras nisus est sibi adquirere, non tam vi armorum, quàm dolo, via justitiæ, & rationis, & consuetudinis approbatæ, penitus prætermissa. Quis Rex, quis-ve Princeps, Terras feodales sic à Vassalio suo dimissas, & tam multipliciter forefactas, ad se non traheret, & non defenderet, tanquam suas? Nec super hoc debetur ab aliquo increpari, sed potiùs de contrario reprehendi. Et Regi Theutoniæ quid potuit, vel debuit, plus offerri, quod esset rationis & pacis, quàm quòd quatuor viri eligerentur idonei, duo pro nobis, & duo pro ipso, qui de limitibus Regni & Imperii cognoscerent, & tractarent, & quidquid super hoc ordinarent, ambo Reges in perpetuum observarent: Et si prædicti quatuor discordarent, ipsi possent eligere quintum, qui eorum discordiam ad concor-

ANNO 1296.

ANNO 1296. concordiam revocaret? Et si dictus Rex Theutoniæ de Comitatu Burgundiæ conqueratur, sua querimonia nulla ratione fulcitur. Nam notorium est omnibus, quòd post guerram apertam, & diffidationem superbam, à dicto Rege nobis factam, dictum Comitatum nobis duximus acquirendum. Nam in diffidatione sua contra nos graviora facere minabatur, & jam forsitan fecisset, si ad hæc sibi se obtulisset facultas. Nónne sanctæ matri Ecclesiæ nos, & Antecessores nostri, multa grata servitia ab antiquo, & immensa beneficia contulimus, quibus Ministri ejusdem multo pinguiùs, & gloriosiùs, quàm in aliis Regnis temporalibus exaltantur? Super quo velit Deus, quòd ingratitudinis vitium non incurrant: non enim debent debitas subventiones negare, sed ultro quicquid habent offerre, præsertim cum videant manifestè, quòd prædicti Reges injustè, & sine causa rationabili, nos impugnant. Quare modò non fuissemus ab Ecclesia amplioribus injuriis provocandi, sed potiùs ab ea, tanquam à pia matre fovendi & placandi, & à malis imminentibus efficaciter consolandi. *Hactenus in Regio.*

CLXXXIX.

1296. — 1297. 27. Mars. *Instrumentum publicum de Decimâ* PHILIPPO IV. *Regi Francorum concessâ à Clero Gallicano. Actum die Mercurii 27. mensis Martii Anno 1296. Indictione X. Pontificatûs* BONIFACII *VIII. Anno III.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1277. Ex Archivis Illustrissimi Archiepiscopi Albiensis.]

UNiversis per præsens Instrumentum publicum notum fiat quod anno MCCXCVI. Indict. X. die Mercurii XXVII. mensis Martii Pontificatus Domni Bonifacii Papæ VIII. anno III. venerabiles ac reverendi in Christo Patres & Domini Rotomagensis, Senonensis, Remensis, Narbonensis & Turonensis Archiepiscopi, Cathalaunensis, Laudunensis, Morinensis, Tornacensis, Sylvanectensis, Cenomanensis, Costodiensis, Autissiodorensis, Abrincensis, Anicensis, Lemovicensis, Parisiensis, Trecensis, Andegavensis, Carnotensis, Sagiensis, & Merunensis Episcopi, necnon discreti viri Magister Petrus de Versione Domini Bituricensis Archiepiscopi & præfatus Dominus Autissiodorensis Episcopus Domini Sisinensis Episcopi vicarii, prout in ipsorum Dominorum Bituricensis Archiepiscopi & Suessionensis Episcopi Litteris videbatur prima facie contineri, Mathæus Cantor Ecclesiæ Belvacensis Domini Belvacensis, Gerardus de Capella Canonicus Cabilonensis, Guillelmus de Eilloto Domini Lingonensis, & Geraldus de Lisona Domini Lactoriensis Episcoporum Procuratores per Litteras procuratorias eorumdem sigillis pendentibus roboratas, ut prima facie apparebat. Item die Jovis proximo subsequenti Magalonensis, Vasatensis, & Santonensis pro se ac pro Petragoricensi & Engolismensi Episcopis, Ebroïcensis, Imbracensis Episcopis, ac Religiosus vir Frater ODO Abbas Monasterii de Fonteneto Cisterciensis Ordinis, Procurator, ut dicebat, Domini Eduensis Episcopi, ac Magister Gualterius de Bello-forti Procurator Domini Aurelianensis Episcopi, per Litteras procuratorias ipsius Episcopi sigillo pendenti munitas, ut prima facie videbatur. Item, die sabbati subsequenti penultima die mensis Martii Magister Reginaldus de Carnaco Domini Bituricensis Episcopi Vicarius, ut dicebat, & Geraldus de Golsadeto Domini Claromontensis Episcopi Procurator, prout in ipsius præsentibus Litteris videbatur prima facie contineri.

Item, die Dominica subsequenti ultima die mensis Martii Dominus de Leussif Episcopus.

Deinde anno, Indictione, Pontificatu præscriptis die Mercurii III. mensis Aprilis Religiosus vir Abbas Monasterii de Pessano Ordinis Sancti Benedicti Auxitanensis Diocesis Dominorum Auxitanensis Episcopi, & Adurensis & Tarbiensis Episcoporum, Procurator, Magister Guillelmus de Celamino Officialis Conseranensis Domini Episcopi ejusdem loci & Petrus Bloyni Canonicus Burdigalensis Decani & Capituli Burdegalensis Sede vacante, & electo ejusdem loci in remotis agente Procuratores, prout in Litteris procuratoriis inde confectis prima facie videbatur, ac Domino Meldensi Episcopo per patentes Litteras suas dicto Domino Senonensi Archiepiscopo directas, prout exemtione illarum pleniùs apparebat; dicti Archiepiscopi & Episcopi, ac Vicarii & Procuratores prædicti nominibus Dominorum suorum prædictorum, Prælatus quilibet pro sua persona & Vicarii ac Procuratores præfati pro personis Dominorum suorum prædictorum duntaxat, in præsentia mei Notarii & testium subscriptorum, concesserunt excellentissimo Principi Domino PHILIPPO Dei gratia Francorum illustri pro subsidio defensionis intrinsecæ Regni sui adversus præsentes impugnationes hostiles, Apostolica fieri licentia quam vidi & legi, decimam unam in festo Pentecostes futuro proximo proximam fore dandam, & aliam decimam III. Calendas Octobris subsequentibus solvendam, si pax interim non interveniret aut treuga quæ guerram præsentem cessare faceret, ipsa durante colligendam & levandam, utramque decimam prædictam auctoritate Ecclesiæ & non auctoritate brachii sæcularis vel per potentiam laïcalem, protestatione præmissa, quod intentionis erat & voluntatis eorum in concessione hujusmodi formam Apostolicarum Litterarum super concessa præstandæ hujusmodi subventionis licentia directarum eisdem in omnibus & per omnia observare, nec contra earum tenorem quidquam agere circa negotium subventionis ejusdem, nec aliter consentire. Hoc etiam expressè acto in Concessione prædicta, quod si aliud onus grave ipsis Prælatis vel Ecclesiis Gallicanis medio tempore imponi contingeret, ad decimam non solutam, ut præmittitur, concessam ab eis, nullatenus tenerentur. Acta fuerunt hæc anno, Indictione, diebus & pontificatu præscriptis præsentibus in Concessione hujusmodi facta à dictis Dominis Archiepiscopis die Mercurii & die Jovis prædictis in Episcopali Palatio Parisiensi, Dominis JOHANNE Cathalaunensi, ROBERTO Laudunensi, & ROBERTO Coseranensi Episcopis, & pluribus aliis ibidem adstantibus in Concessione auctoritate à dictis Episcopis, Vicariis & Procuratoribus diebus Mercurii & Jovis & loco prædictis sic facta G. Rotomagensi, P. Remensi & STEPHANO Senonensi & aliis Archiepiscopis ibidem adstantibus testibus in Concessione dicti Domini Ebroïcensis Episcopi ab eodem facta in hospitio dicti Domini Rotomagensis Archiepiscopi acto Parisius juxta Ecclesiam Ordinis Minorum, discretis viris Magistris Roberto de Carnoto Autissiodorensis, & Roberto de Fraxinis Ebroïcensis Ecclesiarum Canonicis, ac nobili viro Nicolao dicto *Madargent* milite testibus in Concessione dicti Domini Ambianensis Episcopi sic facta dicta die Jovis in hospitio suo sito Parisius juxta portam Macelli; Johanne Franci, & Roberto dicto *Lo Barbeir* perpetuo Capellano in Ecclesia Albiensi testibus in Concessione Reginaldi Vicarii Rutinensis, & Geraldi Procuratoris Claromontensis Episcoporum prædictorum, dicta die sabbati facta apud sanctum Germanum de Pratis juxta Parisius in camera reverendi Patris Domini P. Dei gratia Penestranensis Episcopi; Dominis Narbonensi & Senonensi Archiepiscopis, Autissiodorensi, Morinensi & Sylvanectensi & aliis Episcopis ibidem præsentibus testibus in Concessione dicti Domini Dolensis factum apud sanctum Marcellum prope Parisius in hospitio suo die Dominica supradicta; Nicolao de Forestis Clerico, Guillelmo & Ugoneto dictis *Chanfecire* testibus in Concessione dicta die Mercurii tertia mensis Aprilis in camera dicti Domini Penestrinensis prædicta ab Abbate de Pessano, à Magistris G. Officiali Coseranensi & P. Bloy Procuratoribus antedictis, nominibus dictorum Dominorum suorum, ac in exhibitione prædictarum Litterarum Domini Meldensis Episcopi de consensu suo super præmissis in hujusmodi suis Litteris comprehenso; præsentibus Narbonensi, Senonensi & Remensi Archiepiscopis, & Morinensi, Autissiodorensi & Sylvanectensi Episcopis, Magistris Hugone de Pleteio Canonico Carnotensi & Johanne de Brugeria Clerico testibus vocatis specialiter & rogatis, & ego Arbertus de Machovilla Clericus Rotomagensis Diocesis Apostolica publicus auctoritate Notarius præmissis, ut supra scribuntur, præsens interfui & Vicariorum ac Procuratorum dicti Domini Meldensis Litteras, de quibus fit mentio vidi & legi, præmissaque scribi feci & publicavi, & de voluntate & consensu dictorum Prælatorum meoque consueto signo, signavi rogatus. ANNO 1297.

ANNO 1297.

CXC.

19. Avril. *Litteræ Legatorum a Latere* BONIFACII *Papæ VIII. de Treugis seu Induciis ab eodem inter Reges Romanorum & Angliæ ab unâ, & Regem Galliæ* PHILIPPUM *ab altera parte indictis; nec non de Protestatione dicti* PHILIPPI *contra eandem Indictionem, ut abusivam & aperte Jus Regium suum in temporalibus impugnantem. Datum Credulii 13. Kalend. Maii 1297. Pontificatus Bonifacii anno III.* [GG. LEIBNITZII Codex Juris Gentium; in Mantissa part. 2. pag. 291.]

UNiversis præsentes Litteras inspecturis, miseratione divina B. Albanensis, & S. Preneſtinensis Episcopi, salutem in Domino. Notum facimus quod *cum nos exposuissemus* oraculo vivæ vocis excellenti Principi Domino Philippo Francorum Regi Illustri, *treugas per* Sanctissimum Patrem & Dominum nostrum, Dominum *Bonifacium Papam* VIII. Litteris suis patentibus jam dudum *indictas*, usque ad festum Nativitatis Beati Joannis Baptistæ proximò jam elapsum, ipsi Regi ac Romanorum & Angliæ Regibus Illustribus, super guerris instigante Diabolo suscitatis *inter Romanorum & Angliæ Reges* prædictos, seu quemlibet eorundem ex una parte & prædictum Franciæ Regem ex altera, quas Treugas publicare, & dictas Litteras præsentare Francorum & Angliæ Regibus ipsis distuleramus ex causa; nec non [nec non &] ad *prorogationem dictarum Treugarum*, ante tempus earum finitum, Litteris suis patentibus per dictum Dominum nostrum factam, a dicto Festo B. Joannis Baptistæ proximo præterito usque ad biennium percompletum; ac etiam usque ad dictum tempus *Treugas de novo indictas*, sententias insuper excommuncationis in contravenientes latas per ipsum Papam, prout in dictis Litteris plenius continentur: *Cumque dictas Litteras præsentaremus* dicto Regi Franciæ legendas, idem Rex in continenti antequam eædem Litteræ legerentur nomine suo, & se præsente fecit exprimi, & mandavit in nostra præsentia protestationes hujusmodi, & alia, quæ sequuntur: Videlicet, regimen temporalitatis Regni sui ad ipsum Regem solum & neminem alium pertinere, seque in eo neminem superiorem recognoscere, nec habere, nec se intendere, supponere vel subjicere modo quocunque viventi alicui super rebus pertinentibus ad temporale Regimen Regni, sed potius se intendere Feoda sua justitiare, Regnum suum defendere continuè, jusque Regni per omnia prosequi cum Subditis suis, amicis & valitoribus, prout hæc Dominus ministrabit: maxime cum dictarum Treugarum indictionis virtus, vel indicentis intentio, ipsum Regem aliquatenus non impediat in præmissis vel aliquo eorundem, ut dicebat; nec aliquem obicem contrarietatis opponat: sed dicti Regis Regnique sui turbatores, & æmulos arctius reprimat, illorum compescat audaciam, ausus frænet, ac excommunicationis Sententias, si contra Treugarum tenorem ipsarum venire præsumpserint, ipso Rege dictoque Regno suo remanentibus non ligatis, juxta declarationem per dictum Dominum Papam factam Litteris suis patentibus ipsi Regi directis: à quibus declaratione & protestationibus verbo vel facto, nunc vel in futurum idem Rex non intendit recedere, ut dicebat. *Quatenus autem ipsius Regis tangit animam, & ad spiritualitatem attinet*, idem Rex prædecessorum suorum sequens vestigia, *paratus est, monitionibus & præceptis Sedis Apostolicæ devotè ac humiliter obedire, in quantum tenetur & debet*, & tanquam verus & devotus filius Sedis ipsius, & sanctæ Matris Ecclesiæ reverentiam observare. Quibus præmissis, nos ad publicationem dictarum Treugarum & earum prorogationis ac sententiarum processimus, dictasque Litteras Apostolicas & earum tenorem legi & seriatim exprimi facimus Regi prædicto. In quorum testimonium sigilla nostra præsentibus duximus apponenda. Datum Credulii Bellovacensis Dioecesis, decimo tertio Kalend. Maii, anno millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, Pontificatus prædicti Domini Bonifacii Papæ VIII. anno tertio. Sigillatum duobus sigillis dictorum Cardinalium.

ANNO 1297.

CXCI.

Traité d'Alliance entre PHILIPPE LE BEL *Roi de France, &* JEAN D'AVESNES *Comte de Haynaut pour eux & leurs successeurs à toujours. Fait à Pont St. Maixence au Mois de Mai 1296.* [MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1284. Ex Hasnoniensi Cartario Dominorum de Avesnis.] Mai.

C'est ly Alliance entre le Roy de France & ses hoirs d'une part, & le Comte de Haynaut & ses hoirs d'autre, à toz jorz.

PHILIPPE par la grasce de Dieu Rois de Franche, nous faisons assavoir à tous presens & à venir, que nous por nous & pour nos successeurs Rois de Franche, avons fait Alliance à nostre amé & feel JEHAN d'Avesnes Conte de Haynnaut, & à ses hoirs à toz jorz, & li dis Cuens pour luy & pour ses hoirs, à nous & à nos successeurs Rois de Franche, en la maniere qui s'ensuit.

PREMIEREMENT nous promettons en bone foi à luy & à ses hoirs Contes de Haynnaut confort & aide, nommeement contre GUY de Dampierre jadis Conte de Flandre, & ses hoirs, & contre tous autres, és cas en quoi faire le porrions, sans nous meffaire vers nos hommes. Et li dis Cuens assi pour luy & pour ses hoirs a pramis en bone foi conseil & aide à nous & à nos successeurs nommeement contre ledit GUY & ses hoirs, & contre tos autres, excepté les personnes de ses Seigneurs, c'est assavoir le Roy d'Alemaigne, & l'Evesque de Liege tant seulement, és cas où il se porroit meffaire vers eus, ou envers ses hommes.

Et por ce que nous & li dis Cuens avons à present matire de descort & de guerre envers ledit GUY Conte jadis de Flandre, & les siens & ses aidans, nous sommes aliez especialement ensamble en ce descort, & en ceste guerre, & en autres, de aidier l'un l'autre en bone foi, en la maniere qui s'ensuit.

C'est assavoir que nous les devons aidier à ce ke il recouvre envers ledit GUY & ses hoirs son heritaige, & ait ses jugies fais & à faire, nomeement la Terre de Namur.

Et ne poons audit GUY, ne à ses hoirs faire pais, ne donner trieves, sans le gré dudit Conte de Haynnaut: & tout en autele maniere ne puet li dis Cuens faire pais, ne donner trieves sans nostre gré audit GUY, ne à ses hoirs, & nous doit & est tenu à nous aidier à venir en nostre raison envers ledit GUY & ses hoirs.

La maniere comment lidis Cuens & si hoir Conte de Haynnaut doivent nous & nos successeurs Rois de France aidier contre ledit GUY & ses hoirs, & ses aidans, & autres, & nous aussi, luy & ses hoirs à tos jours, est telle.

Li Cuens nous doit aidier en la Terre de Haynnaut & en la Contée de Flandres à miles armures de fer, & à cinq cens armures de fer, jusques au fleuve de Seine, au gaiges acoûtumés en Franche. C'est à sçavoir por le Banneret vint sols, pour le Bacheler dis sols, & pour l'Escuyer cinc sols tornois, & doivent y estre li cheval dudit Conte & de sa gent estimé & prisié & mis en escrit, & outre le restour acoustumé en Franche nous en ferons selonc nostre bon esgart. Et est à entendre des gaiges & restours devantdis en bonne foi de plus d'armeures de fer plus la ou nous & li Cuens nous acorderions, & de mains, & de ce est il en nostre volanté durant les guerres. Et est à entendre que pour les forteреces de ladite Conté garder, & les perils ki à venir en porroient eschiver, & por les avenus grever, doit y estre envoiés un preudom Chevaliers de par nous, qui loiaulment par son fairement, selonc l'estat des besongnes, & les conditions des lieus, mettra gens d'armes outre les residens ès lieus, selon ce kil vera en bone foi ke bon sera, à nos gaiges & restours acoustumés, selonc ce que il est devant dit. Derechief se il avenoit aucuns de nos gens, ou des gens dudit Conte, estre pris de guerre par les enemis, ou adversaires, ou aucun heritaige perdu, nous, ne li dis Cuens, ne ferons pais, ne donrons trieves aus ennemis,

ANNO 1297. mis, jusqu'à tant ke li prison soient delivré, & li heritaige recouvré, & doivent y estre fetes les semonses & les chevaichies en bone foi por le pais deffendre, & pour chevaichier sur les ennemis par le conseil de chevalier devantdit à nos gaiges & restours accoustumés, si com il est dit devant.

Adecertes se aucun venoient à armes sus le dit Conté, & entroient en sa Terre, ou en la Terre de sa gent, ou asseoient leur fortereces, nous y devons envoier & secourre souffisanment pour ceus remettre arriere aussi comme por nostre propre heritaige en bone foi en l'aide de nous & de nostre Roiaume, se besoing est, & il en soit requis, doit occurre au gaing & restours accoustumés, si comme il est dit devant, sauf ce kil ne se meffface vers ses seigneurs & hommes devantdis.

Et est assavoir, ke ces alliances & ces cozes devantdites, toutes & cascune par soy doivent tenir & durer perpetuellement en la fourme & en la maniere devant expressées, & doivent y estre de nous & de nos successeurs, & de luy & des siens de cascun diz ans en diz ans.

Et toutes les fois ke noviaux Rois, ou Cuens de Haynnaut venront à Terre tenir, à greignour fermeté, & memoire des cozes devantdites.

Et quant au cozes dessusdites, & cascune par soy garder, tenir, & fermement accomplir en la maniere devantdite, nous nous oblijons & sommes obligiez por nous & pour nos successeurs à luy & à ses hoirs, & assi à nous & à nos successeurs.

Et pour ce que ces cozes soient fermes & estaubles à toz jours, nous avons fait mettre nostre saiel en ces presentes Lettres.

Ce fut fait à Pont-saint-Messance, l'an del Incarnation nostre Signeur MCCXCVII. ou mois de May.

CXCII.

12. Juin & 17. Octobre.

Convenances faites entre PHILIPPE IV. *Roi de France dit* le Bel, *&* JEAN D'AVESNES *Comte de Haynaut, tant au sujet du libre Commerce, que des anciennes prétentions du Roi sur la Terre d'Ostrevant & autres dépendantes de la Couronne. Le tout contenu en neuf diferents Actes ou Lettres Royaux. Donné à Arras le Mecredi apres la Trinité & au Mont St. Eloy la Vigile St. Luc l'an de grace* 1297. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1291. Ex Halnoniensi Cart. Dominorum de Avesnis.]

I.

Des Marchandises don Royaume venir en Haynnau.

PHILIPPE par la grace de Dieu Roy de Franche à tous ceus qui ces presentes Lettres verront & oront salut. Sacent tuit ke nous ordenons, volons & consentons, que les marchandises de nostre Royaume puissent aler & venir paisiublement de nostre Royaume en la Conté de Haynnau à estre despenduës de ceus de la Conté, & usées, & de ses aidans, & les marchandises de ladite Conté de Haynnau en nostre Royaume durant les aillances faites entre nous d'une part, & nostre amé & feel JEHAN d'Avesnes Conte de Haynnau d'autre, & volons ke tous nos Justiciers sans autres Lettres voir & demander laissent paisiublement lesdites marchandises passer seloncq ceste Ordenance, & commandons à tous nos Sugis de nostre Royaume, ke ceste Ordenance soit tenuë & gardée en tos lors lieus entierement, sans nul epenchement, sauf ce que les droitures acoûtumées à payer par la raison desdites Marchandises soient entierement payées. Et volons ke ces Lettres veuës à celui ki les portera soient sans nul contredit rendues. En thiesmongnage de ce, nous avons audit Conte baillé ces presentes Lettres, saielées de nostre saiel, qui furent faites à Arras le mekredi apriés la Trinité l'an de grace mil deux cent quatre vingt & dis sept.

II.

Sour la garde des Abbayes d'Ostrevant.

PHILIPPE par la grasce Dieu Roys de France à toz ceus ki ces Lettres veront salut. Nos faisons assavoir ke nous tele saisie de la garde des Abbayes & Eglises de l'Ostrevant qu'elle de la main de nostre amé & feel le Conte de Haynnau nous avons prise & mise en la nostre, avons remise en la main dudit Conte, en la maniere qu'ele y estoit devant, sauf en totes cozes nostre droit, &, le droit d'autrui. En thiesmoing de laquele coze nous avons fait mettre nostre saiel en ces presentes Lettres.

Donneis ès tentes de les Seclin le merkredi apriés les octaves de la Triniteit l'an MCC. LXXXXVII.

III.

Sor le requeste qui doit estre faite sor l'omaige d'Ostrevant.

PHILIPPE par la grasce Dieu Roy de France à tous ceus qui ces Lettres veront & oront salut. Sachent tuit ke nostre ententions suet, est encore, que l'ommaige lequel nos amés & feeus JEHAN d'Avesnes Cuens de Haynnau nous fist de la Terre d'*Ostrevant* s'estendent des cozes qui sont en nôtre Royaume & dedans les fins & non pas aus cozes qui seront trovés estre hors des fins de nostre Royaume, & por ce à ce parfaitement savoir, nous nous sommes agreé & otroié que quatre preudommes soient pris, doi de par nous & doi de par ledit Conte de Haynnau, qui la verité des devantdites cozes enqueront, c'est-savoir qu'iens choses en l'Ostrevant sont de nostre Royaume, ou dedens les fins de nostre Royaume, & qu'iens choses non. Et selonc la verité que cil quatre preudomme oront trowée, & à nous rapportée, nous devons ledit Conte retenir en nostre hommaige de ce qui sera trové en l'Ostrevant estre de nostre Royaume, ou dedans les fins de nostre Royaume. Et des autres chozes qui seront trovées estre hors les fins de nostre Royaume, soit en tout u en partie, nous nous en devons souffir & deporter. En thiesmoing de ce nous avons baillé audit Conte ces presentes Lettres saielées de nostre saiel, qui furent faites & dounées à Arras le merkredi apriés la Triniteit l'an de grace MCCXCVII.

IV.

Le Roy de France annulle toutes les Lettres qu'il a de chiaus de Valenchiennes.

PHILIPPE par la grasce Dieu Roy de France à tous ceus ki ces Lettres veront & oront salut. Sacent tuit, que nous volons, greons & otrions que les convegnences & les Lettres dequele teneur, condition & maniere que eles soient, que li Borgois & la Communauté de la ville de Valenchiennes nous ont faites & données touchant nostre amé & feel JEHANS d'Avesnes Conte de Haynnau, & en son prejudice soient de nule valeur, en quelconques lieus que eles soient trovées, & les anulons des or endroit. Et se par aucune aventure en aucun tams eles pooient estre troyées nous promettons bonement, ke nous iceles audit Comte ou à son comandement les ferons rendre & delivrer sans nul contredit. En tiesmoing de ce nous avons fait bailler audit Comte ces Lettres saielées de no saiel, qui furent faites & dounées a Arras le merkredi apriés la Triniteit, l'an de grasce MCCXCVII.

V.

Le Roys quitte au Comte totes les obligations por le raison des contens qui furent entr'iaus.

PHILIPPE par la grace Dieu Roys de France à tos ceux qui ces presentes Lettres veront & oront salut.

Comme contens fust jadis meus entre nous d'une part, & nostre amé & feel J. d'Avesnes Conte de Haynnau d'autre part, & icis Cuens se fust mis dou tot en nostre volenté, sacent tuit ke nous le devantdit Comte de toutes les chozes & les obligations esqueles il estoit, u pooit estre tenus, à rendre, & à payer

ANNO 1297. payer à nous, & que nous le peuſſons demander à nous rendre & payer comment & en quele maniere que ce fuſt, par l'occaſion dudit content à dont meut dou tot en tot de graſce & de noſtre bonne volenté le quittons, & quitte clamons, & l'en abſolons, & volons que totes les Lettres que nous avons ou devons avoir de lui, de ce qu'il ſe ſoumiſt à nos volentez, & doudit que nous en deiſmes de nous rendre & payer aucunes cozes, queles qu'eles ſoient, li ſoient renduës & delivrèes ſans nul debat, ſe autres articles ni eſtoient contenuz, & dés maintenant nous les tenons quant à ce por nulles, & de nulle valor, ſauf ce que nous entendons & volons que les Lettres que nous avons del hommage de la Terre d'*Oſtrevanz* demeurent en leur vertu auſſut comme eles eſtoient devant le tans de ces Lettres dounées. En tieſmoing de ce nous avons baillé audit Conte ces Lettres ſaielées de noſtre ſaiel, qui furent faites à Arras le merkredı apriés la Triniteit l'an de grace mil deux cens quatre vingt & dixſept.

VI.

Dou reſſort del Oſtrevant.

Nous RAULS de Clermont Coneſtables de France & Sires de Neele, JAKES de Caſtillon Sires de Leuzes & de *Condé*, & SYMON de Monlemy Mareſcaux de France faiſons ſavoir à tous que nous avons pourpris & pourprenons ſour nous dou conſentement tres-excellent Prince noſtre ehier Signeur PHILIPPE par la grace de Dieu Roy de France, que s'il avenoit ke queſtions de reſſort meuſt en le tiere d'*Oſtrevant* pendant l'enqueſte ki doit y eſtre faite en l'Oſtrevant par quatre preudomes, deus de par noſtre Signeur le Roy, & deux de par noble home le Conte de Haynnau, eſliut nous en ferons tant faire & ouvrer en tel maniere, qu'il ſouffira au Conte devantdit en tieſmoing de ces preſentes Lettres ſaielées de nos ſaials.

Dounées l'an de grace MCCXCVII. le merkredi apriés le Triniteit.

VII.

De victualibus.

PHILIPPUS Dei gratia Francorum Rex, univerſis Juſtitiariis, Subditis & cuſtodibus paſſagiorum, marchiarum & exituum Regni noſtri, ad quos præſentes Litteræ pervenerint ſalutem.

Cum nos dilecto & fideli noſtro J. Comiti Hannoniæ quod ad Comitatum ipſius, blada, vina & alia victualia, de quibuslibet partibus Regni noſtri portari, vehi & duci facere valeat duxerimus concedendum; mandamus vobis & veſtrum ſingulis, quatenus dictum Comitem ſeu mandatum ſuum præſentes, aut ipſius Comitis facientes de præſentibus mentionem Litteras deferens hujuſmodi victualia, ducere ſive duci, vehi & portari facere liberè abſque impedimento & moleſtia quibuslibet permittatis: ſcituri quod ſi ea arreſtaveritis vel detinueritis minus juſtè, aut propter deliberationem arreſtrorum ſeu detentorum à vobis, aut altero veſtrum aliquid exegeritis, aut receperitis munera, quæ ab illo qui talia receperit reſtitui volumus, aut aliud impedimentum præſtiteritis, per quod dictum Comitem vel ejus mandatum aliquod damnum contingat incurrere, delinquentem aut talia committentem graviter puniemus.

Actum in caſtris ante Inſulas XII. die Julii anno Domini MCCXCVII.

VIII.

Des quatre homaiges ke li Roys dona le Conte de Haynnau.

PHILIPPE par la grace de Dieu Roys de France à tous chiaux ki ces preſentes Lettres veront & oront ſalut. Nous faiſons ſavoir à tous, que nos avons doné & otroié à noſtre amé & feel JEHAN d'Aveſnes Conte de Haynnau quatre homages, ki eſtoient tenut de GUY de Dompierre jadis Conte de Flandres, che eſt à ſavoir de HUON de Mande, GERART de Pothes, MAHIEU de Laval & ROBERT de Mande Chevaliers, à rechevoir & tenir dou devantdit Conte de Henaut & de ſes oirs perpetuelement, & mandons & commandons de maintenant à dis Chevaliers que il entrent en la feautet dudit Conte, & fachent homage tel que il a acoulumé à faire duſques à ore leſquels quatre homages pour l'eſtimation que il feront priſiet cherront en rabattre de quatre mil lib. de Terre, que nos li devons aſſeoir de conqueſtes de Flandres. En teſmoing de ces coſes nos li avons donet nos Lettres ſaielées de noſtre ſeel.

Donné à Mont Saint Eloy la vigile Saint Luc l'an de grace MCC quatre-vins & dis-ſept.

IX.

De VI. mil libr. de Terre que li Roys donna au Conte de Haynnau.

PHILIPPE par la graſſe de Deu Roys de France à tous cheus qui ces preſentes Lettres verront & orront ſalut. Savoir faiſons que nos permettons & nos obligons tres maintenant envers noſtre amé & feel J. d'Avenne Conte de Haynaut de ſis milles lib. de tornois petis de rente perpetuelment, deſquels ſis mille lib. de rente par an, ſi com il eſt dit, nos li devons aſſeoir quatre mille lib. en ſen ſouffiſant des conqueſtes de Flandres, & deus mille lib. caſcun an en noſtre bourſe, à payer à termes accouſtumez, juſques à tant que nos li aurons aſſis en ſen ſouffiſant. Et eſt à ſavoir que de ſis mille lib. devantdites doit li dis Cuens venir en noſtre homage. Et en teſmoing de choſes deſſuſdites, nos avons fet ſeeler ces Lettres de noſtre ſeel.

Donné à Mont S. Eloy, la vigile Saint Luc, l'an de grace MCCXCVII.

CXCIII.

31. Juillet

Bulla BONIFACII VIII. *Papæ quâ interpretans Conſtitutionem ſuam incipientem* Clericis Laicos, *declarat eam non ſpectare ad Dona vel Mutua voluntaria Prælatorum & Perſonarum Eccleſiaſticarum Regni Franciæ, licet forſitan ad hoc nomine Regis requiſitarum, nedum ad Jura feudalia, & Cenſualia Regi & ſucceſſoribus ſuis debita. Datum apud Urbem veterem 2. Kal. Auguſti Pontificatus ſui anno III.* ACCESSIT *Decretum Cleri Gallicani de ſolvendis Regi biennii decimis.* [*Hiſtoire du diferend de* BONIFACE VIII. *avec* PHILIPPE LE BEL. Aux preuves p. 39. MARTENE, Theſaurus Anecdotorum, Tom. I. col. 1288. avec des diferences aſſez grandes. C'eſt auſſi du Pere MARTENE que nous tirons le *Decretum Cleri Gallicani.*]

UNIVERSIS præſentes Litteras inſpecturis Offic. Cur. Par. ſalutem in Domino. *Noveritis nos* anno Domini milleſimo trecenteſimo tertio, die Veneris poſt Nativitatem Domini vidiſſe quaſdam Litteras ſub hac forma: Bonifacius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac dilectis filiis electis Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis, Archidiaconis, Capitulis, & aliis perſonis, necnon & nobilibus viris, Ducibus, Comitibus, Baronibus, militibus & cæteris per Regnum Francorum conſtitutis. Ad perpetuam rei memoriam. Etſi de ſtatu Regni cujuslibet in quo Catholicæ fidei cultus viget, paternæ ſollicitudinis ſtudio cogitemus, ad ſtatum tamen Chriſtianiſſimi Regni Franciæ, in quo ſemper anteactis temporibus erga Romanam Eccleſiam matrem viguit devotionis integritas, reverentiæ plenitudo reſplenduit, fervuit obedientiæ promptitudo, tanto ſolertiùs aciem conſiderationis extendimus, & circa illud cogitationis noſtræ verſatur inſtantia, quantò ipſum uberiori favore proſequimur, & ſinceriùs gerimus in viſceribus caritatis. Dudum ſiquidem Paſtoralis Officii debitum exequentes in favorem Eccleſiarum, & Eccleſiaſticæ libertatis auctoritate Apoſtolica duximus ſtatuendum, ne Prælati, & perſonæ Eccleſiaſticæ cujuſcumque dignitatis, ſtatus, aut conditionis exiſtant, ſub adjutorii, mutui, vel doni nomine, Imperatoribus, Regibus,

ANNO 1297. gibus, Principibus, aut Præsidentibus cæteris, præstent absque Apostolicæ Sedis auctoritate subsidia, quocumque nomine censeantur, néve Imperatores, Reges, Principes, aut aliter præsidentes ea imponere, exigere, vel recipere ab eisdem Prælatis & personis Ecclesiasticis audeant, certis pœnis adjectis nihilominus in hac parte. Verùm nonnulli nostræ intentionis ignari, suæque prudentiæ innitentes, hujusmodi Constitutionem nostram non rationabili, aut æquitati consonæ, sed voluntariæ interpretationi subjicere moliuntur, non attendentes, quòd ad eum qui condidit interpretatio noscitur pertinere. Nos igitur huic morbo congruam intendentes adhibere medelam, & ut cujuslibet ambiguitatis scrupulus in hac parte tollatur, & veritatis puritas elucescat, auctoritate præsentium declaramus, quòd constitutio ipsa, vel ejus prohibitio, ad donaria vel mutua, seu quævis alia voluntaria Prælatorum & personarum Ecclesiasticarum ejusdem Regni, cujuscunque status, ordinis, vel conditionis existant, omni prorsus tractione, aut exactione cessante, se aliquatenus non extendat, licèt ad id forsitan carissimi in Christo filii nostri Philippi Francorum Regis illustris, vel successorum suorum qui pro tempore fuerint, aut Officialium eorumdem, seu Ducum, Baronum, Nobilium, vel aliorum dominorum temporalium de Regno prædicto, requisitio curialis, & amica præcedat, quòdque feudalia, censualia, sive jura quælibet in Rerum Ecclesiasticarum datione retenta, vel alia servitia consueta Regi ejusque successoribus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus & aliis temporalibus Dominis supradictis, tam de jure quàm de consuetudine à personis Ecclesiasticis debita præfata constitutio non includat, vel aliquatenus comprehendat, & quòd personæ Ecclesiasticæ pro Ecclesiarum suarum utilitatibus, compositionis, aut transactionis titulo, vel alio quovis modo, seu pro libertatibus acquirendis, cum Rege, suisque successoribus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, & aliis Dominis temporalibus prælibatis, prout Conscientiis eorum videbitur, & ante constitutionem eandem poterant, liberè valeant convenire, nec illas per ipsius constitutionis vigorem in iis contingat aliquatenus impediri; quódque Constitutio eadem Clericos clericaliter non viventes, sese mercationibus, & mercimoniis præsertim inhonestis & vilibus, vel sævis immiscentes actibus non defendat. Adjicimus insuper hujusmodi Declarationi nostræ, quòd si præfatis Regi, & successoribus suis pro universali, vel particulari ejusdem Regni defensione periculosa necessitas immineret, ad hujusmodi necessitatis casum se nequaquam extendat Constitutio memorata; quin potiùs idem Rex, ac successores ipsius possint à Prælatis, & personis Ecclesiasticis dicti Regni petere, ac recipere pro hujusmodi defensione subsidium, vel contributionem, illúdque ad illam Prælati & personæ prædicti, præfato Regi, suisque successoribus, inconsulto etiam Romano Pontifice, teneantur & valeant, sub quotæ nomine, aut aliàs etiam imperari, non obstantibus Constitutione prædicta, seu quovis exemptionis, vel alio quolibet privilegio sub quacunque verborum forma confecto, à Sede Apostolica impetrato; quódque necessitatis declaratio supradictæ ipsius Regis, & successorum suorum conscientiis, dummodo successores ipsi vicesimum ætatis annum exegerint, relinquatur, super quo dictorum Regis, & successorum conscientias onerari, eisque innotescere volumus, quòd quicquid recipi ultra ipsius defensionis casum contigit, in suarum recipient periculum animarum, sub quo nisi salubriter providere, aut attendere potuerunt, in quo periculo remanerent. Si verò defensionis prædictæ tempore hujusmodi ætatis annum præfati non excesserint successores, declaratio necessitatis ejusdem Prælatorum, Clericorum, & Laicorum, qui de ipsorum successorum stricto consilio, seu majoris partis ipsorum fuerint, conscientiis relinquatur, quorum similiter conscientias onerari volumus, eisque pleniùs aperiri, quòd si quid ultra casum defensionis reciperetur ejusdem, in dispendium salutis Consiliariorum recipere tur ipsorum, illudque restituere teneantur: quódque præterea non existit intentionis nostræ, non extitit, nec existit per Constitutionem prædictam, seu Declarationem præsentem, jura, libertates, franchisias, seu consuetudines quæ præfatis Regi & Regno, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, & quibusvis aliis temporalibus Dominis editionis præfatæ Constitutionis tempore, ac etiam ante illud competere noscebantur, tollere, diminuere, vel quovis modo mutare, aut eis in aliquo derogare, seu novas servitutes, vel submissiones imponere, sed jura, libertates, franchisias, & consuetudines supradictas, prætactis Regi, & aliis, illæsa & integra conservare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli ejus se noverit incursurum. Datum apud Urbem veterem II. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno tertio. In cujus Rei testimonium sigillum Curiæ Parisiensis præsentibus Litteris duximus apponendum. Datum anno & die prædictis.

Decretum Cleri Gallicani de solvendis Regi biennii decimis.

Cùm igitur præfato Domino Regi, prout inter cetera liquidò patet, à supradicto Domino Pontifice sit concessum quod si ipsi vel successoribus ejus pro universali & particulari Regni prædicti defensione periculosa necessitas immineret, ad casum hujusmodi se nequaquam extenderet Constitutio prælibata, quin ipse Rex & successores sui possent à Prælatis & personis Ecclesiasticis dicti Regni petere ac recipere pro hujusmodi defensione subsidium vel contributionem, illudque vel illam Prælati & personæ prædictæ præfato Regi suisque successoribus, inconsulto etiam Romano Pontifice tenerentur & valerent sub quotæ nomine aut alias etiam imperari, quodque necessitatis declaratio ipsius Regis conscientiæ relinqueretur; cùmque præfatus Dominus Rex vocatis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & aliis personis Ecclesiasticis dicti Regni Parisius congregatis, perlecta & exposita sibi concessione prædicta, necessitatem sui Regni evidentem aperiens, & expostulans eidem pro hujusmodi necessitate subveniri, in sua declaravit conscientia necessitatem ad præsens imminere periculosam; adeo quod à Prælatis & personis Ecclesiasticis subsidium & contributionem petere & recipere necesse haberet pro Regni defensione prædicti, asserens subsidium decimæ biennii redituum & proventuum personarum Ecclesiasticarum quatenus eas contigit etiamsi statim eas solveret, non satis sufficere pro defensione prædicta. Nihilominus præfati congregati Prælati subsidium seu contributionem hujusmodi instantem & rationabilem existimantes, eam spontanea voluntate præfato Domino Regi pro dicta defensione concesserunt exhibendam & reddendam, videlicet decimam unius anni in instanti media Quadragesima, & aliam decimam in instanti............

CXCIV.

Erectio Comitatus Britanniæ & in Ducatum & Pariam Franciæ per PHILIPPUM IV. *Regem in gratiam* JOANNIS II. *facta, iisdem honoribus & prærogativis, quibus Duces Burgundiæ utuntur. Actum Curtraci. Mense Septembri anno* 1297. [LOBINEAU, Histoire de Bretagne, au volume des Preuves col. 442. D'où cette Piece est tirée. Elle se trouve aussi dans les *Annales de* BELLEFOREST. Tom. I. fol. 767. & dans D'ARGENTRE', Histoire de Bretagne livre 5. pag. 320.] Septembre.

PHilippus Dei gratia Francorum Rex. Ad honorem cedit & gloriam regnantium & regnorum, si ad Regiæ potestatis dirigendi negotia insignibus viri conspicui præficiantur Officiis, & inclitis personæ præclaræ dignitatibus præferantur; ut & ipsi sua gaudeant nomina honoribus intitulata magnificis, & cura regiminis talibus decorata lateribus, à solicitudinibus relevetur, pacisque ac justitiæ robore, quæ Regnorum omnium fundamenta constituunt, conservari commodius valeant & efficacius ministrari; & per hoc etiam gratiam credimus extolli regnantium & vigorem crescere fidei & devotionis in Subditis, si viri præclari virtutibus, & nitore conspicui meritorum, congruis efferantur honoribus, & fidelium obsequiosa devotio condignis præmiorum retributionibus prosequatur; ut & ipsi pro suæ meritis probitatis sibi honoris titulos accrevisse congaudeant, & alii eorum exemplo ad similia ferventius animentur. Notum

ANNO 1297. Notum igitur facimus universis tam præsentibus quam futuris nos, quod attendentes devotionis, fidei. fidelitatis probatæ constantiam, nec non prudentiam & providæ circumspectionis industriam dilecti & fidelis nostri Joannis Ducis Britanniæ, grata & accepta servitia quæ nobis in nostris & Regni nostri negotiis, probatis effectibus, impendit diutius & exhibet incessanter, ac labores etiam & expensarum onera, quæ ad nostrum ipsius Regni honorem subiisse dignoscitur: considerantes insuper, quod duodecim Parium, qui in prædicto nostro Regno antiquitus esse solebant, est adeo numerus diminutus, quod antiquus ejusdem Regni status diminutione hujusmodi deformatus multipliciter videbatur, sicque volentes eundem Ducem hujusmodi, suæ probitatis & præcellentium meritorum obtentu, honoribus promovere præcipuis & non minus Regni nostri statum veterum dignitatum ornatibus reformare; ipsum, de gratia nostra, abundantia & plenitudine Regiæ potestatis præfati Regni nostri Franciæ creamus & promovemus in Parem & Paritatis hujusmodi dignitatem Britanniæ Ducatui annexentes, præsentium tenore statuimus ut tam ipse quam successor ejusdem Ducis Britanniæ, qui pro tempore fuerit, Par ejusdem Regni perpetuis temporibus habeatur, omnigenæ Paritatis ejusdem, quemadmodum dilectus & fidelis noster Dux Burgundiæ compar ejus, & prærogativa lætetur. Pro qua quidem Paritate nobis hommagium præstitit idem Dux; ac successores sui Britanniæ Duces nobis & successoribus nostris Francorum Regibus præstare perpetuo tenebuntur. Et ne possit in dubium revocari Ducem ipsum, qui Comes fuit aliquando nostris vocatus in Litteris, Ducem fore & terram Britanniæ Ducatum existere, ipsumque Ducem in posterum debere vocari, auctoritate Regia ex certa scientia declaramus & tenore Præsentium confirmamus. Quod ut ratum & stabile perseveret, præsentibus Litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Actum Curtraci anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo-septimo, mense Septembri.

Erectio pari formâ & tenore Comitatûs Andegavensis *in* Ducatum *&* Pariam *Franciæ per eundem Regem* PHILIPPUM IV. *nomine facta in gratiam* CAROLI *Comitis* Andegavensis. *Actum Curtraci mense Septembri Anno* 1297. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1300. Ex Mſ. Cl. V. Petri Menard Urbis Turonensis Præfecti.]

PHILIPPUS Dei gratiâ Francorum Rex. Ad honorem cedit & gloriam Regnantium & Regnorum, si ad Regiæ Potestatis dirigenda negotia insignibus viri conspicui præficiantur Officiis, & inclytis præclaræ personæ dignitatibus præferantur, ut & ipsi suâ gaudeant nomina honoribus intitulata magnificis, & cura Regiminis talibus decorata lateribus, à solicitudinibus relevetur pacisque ac justitiæ robora quæ Regnorum omnium fundamenta consistunt conservari commodius valeant, & efficacius ministrari. Ex hoc etiam gratiam credimus extolli Regnantium, & vigorem crescere fidei & devotionis in Subditis, si viri præclari virtutibus, & nitore conspicui, meritis & congruis efferantur honoribus, & fidelium obsequiosa devotio condignis præmiorum retributionibus prosequatur; ut & ipsi pro suæ merito probitatis sibi honoris titulos accrevisse congaudeant, & alii eorum exemplo ad similia ferventius animentur. Notum igitur facimus universis præsentibus & futuris, quod nos attendentes devotionis, fidei, & fidelitatis probatæ constantiam, necnon prudentiam, & providam circumspectionis industriam carissimi germani & fidelis nostri CAROLI Comitis Andegaviæ, grataque & accepta servitia quæ nobis in nostris & Regni nostri negotiis probatis affectibus impendit diutius, & exhibet incessanter, ac labores etiam & expensarum onera quæ ad nostrum & ipsius Regni honorem subiisse dignoscitur: considerantes etiam quod XII. Parium, qui in prædicto Regno nostro antiquitus esse solebant, est adeo numerus diminutus, quod antiquus ejusdem Regni status ex diminutione ejusmodi deformatus multipliciter videbatur: sicque volentes eumdem Comitem hujusmodi suæ probitatis & præcellentium meritorum obtentu honoribus promovere præcipuis, & non minus Regni nostri solium veterum dignitatum ornatibus reformare, Comitem ipsum de gratiæ nostræ abundantia & plenitudine Regiæ potestatis, præfati Regni nostri creamus & promovemus in Parem, & paritatis hujusmodi dignitatem Andegaviæ Comitatui annexantes, præsentium tenore statuimus, ut tam in se quam successoribus ejusdem Comitis Andegavensis, qui pro tempore fuerint, Par ejusdem Regni perpetuis temporibus habeatur, omniumque Paritatis ejusdem, quemadmodum diligens, & fidelis noster Dux Burgundiæ compar ejus jure & prærogativa lætetur: pro quali quidem Paritate nobis homagium præstitit idem Comes ac successores sui Andegavenses Comites nobis & successoribus nostris Franciæ Regibus præstare perpetuo tenebuntur. Quod ut ratum & stabile perseveret, præsentibus Litteris nostrum fecimus apponi sigillum. ANNO 1297.

Actum Curtraci anno Domini MCCXCVII. mense Septembri.

CXCV.

Instrumentum publicum de Interpellatione PETRI *Episcopi Carcassonensis &* PETRI DE BITURIS *Succentoris Aurelianensis*, *Legatorum Regis Galliæ*, *facta* JACOBO *Regi Aragoniæ*, *ut* JACOBUM *Regem Majoricarum in Regno suo & adjacentes Insulas restituat*, *atque satisfaciat Tractatui coram S. Pontifice concluso*, *cum Responsione & Exceptione prædicti Regis Aragoniæ. Actum apud Valentiam in domo Episcopali a* 1. *die Januarii ad* 3. *anno* (1) *Incarnationis Domini* 1297. CUM *Insertis Procuratoriis* PHILIPPI *Regis Franciæ. Datum Parisius* 14. *Novembris* 1297. ET *sub procuratoriis memoratorum Episcopi Carcassonensis & Successoris Aurelianensis. Datum Perpiniani anno Domini* 1297. *die Martis ante festum Beati Thomæ Apostoli.* [STEPHANI BALUZII Vitæ Paparum Avenion. Tom. II. col. 26. Ex authentico.] 1297. 1298. 1-2. & 3. Janvier.

IN nomine Domini. Amen. Notum sit cunctis hoc Instrumentum publicum inspecturis quòd anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, primo die mensis Januarii, venerabiles & discreti viri Domini Guillelmus de Castilione Archidiaconus Carcassonensis & Stephanus Cadelli Prior de Betolla ex parte Reverendi Patris Domini Petri Dei gratia Carcassonensis Episcopi, & Magistri Petri de Bituris Succentoris Aurelianensis excellentissimi Principis Domini Regis Franciæ Clerici præsentaverunt & legi fecerunt inclito & magnifico viro Domino Jacobo de Aragonia quasdam Litteras patentes dicti Domini Regis Franciæ sigillo ipsius Domini Regis pendenti cereo sigillatas. Item præsentaverunt & legi fecerunt eidem Domino Jacobo quasdam alias Litteras patentes sigillis ipsorum Domini Episcopi & Succentoris pendentibus cereis sigillatas. Quarum Literarum tenores tales esse noscuntur.

PHILIPPUS Dei gratia Franciæ Rex universis præsentes Literas inspecturis salutem. Notum facimus quòd nos ob reverentiam sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ & propter bonum pacis omnia & singula facere & complere volentes quæ secundùm Tractatum pacis habitum coram summo Pontifice inter nos & carissimum germanum & fidelem nostrum Karolum Valesiæ Comitem seu Nuncios nostros ex una parte, & nobilem virum Jacobum de Aragonia seu Nuncios & Procuratores ejus ex altera, & juxta tenorem papalium Rescriptorum per nos facienda & adimplenda existunt, ne circa hoc possit nobis defectus aliquis imputari, dilecto & fideli nostro Episcopo Carcassonensi & Magistro Petro de Bituris Succentori Aurelianensi Clerico nostro exhibitoribus præsentium damus & concedimus plenam & liberam potestatem restituen-

(1) Cette Date doit être necessairement entendue de l'Incarnation à la Romaine, qui étant plus courte d'un an que l'Ere vulgaire, fait que le Mois de Janvier 1297. de l'Incarnation répond au Mois de Janvier 1298. de la Nativité. Les Dates des deux Procurations inserées dans l'Instrument, l'une du 14. Novembre, l'autre du Mardi avant la Fête St. Thomas 1297. ne laissent là-dessus aucun sujet de doute [D.U.M.]

ANNO 1297. —— 1298. stituendi castra & fortalicia ac stabilia omnia quæ tenemus, seu alter pro nobis occasione guerræ inter nos & dictum Jacobum existentis, & specialiter castrum de Salvaterra, quod est in confinio regnorum Navarræ & Aragoniæ, restituendi Jacobo memorato; necnon & castra illa quæ pro nobis & nomine nostro tenet inclitus Princeps carissimus avunculus noster Jacobus Rex Majoricarum illustris, ac ponendi vallem de Herants in manu sequestri seu sequestrorum, compromittendique pro nobis & nomine nostro cum dicto Jacobo vel ejus gentibus in quascunque personas super possessione & jure dictæ vallis, ac omnia & singula ad præmissa pertinentia faciendi & complendi quæ circa hæc per nos facienda sunt & complenda juxta dictum pacis Tractatum & tenorem papalium Rescriptorum, ratum habituri & firmum quicquid per ipsos super præmissis fuerit pro nobis & nomine nostro factum, dantes omnibus Justiciariis & Subditis nostris tenore præsentium in mandatis ut in præmissis & ea tangentibus eisdem efficaciter pareant & intendant. In cujus rei testimonium præsentibus Litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Actum Parisius XIIII. die Novembris anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo.

MAGNIFICO AC POTENTI VIRO Domino Jacobo de Aragonia Petrus divina permissione Episcopus Carcassonensis & Petrus de Bituris Succentor Aurelianensis excellentissimi Principis Domini Franciæ Regis Clericus salutem & paratam ad ejus beneplacita voluntatem. Cùm serenissimus Princeps Dominus noster Dominus Philippus Dei gratia Franciæ Rex prædictus ob reverentiam sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ & propter bonum pacis omnia & singula facere & complere volens quæ secundùm Tractatum pacis habitum coram sanctissimo Patre nostro Domino summo Pontifice inter eundem Dominum Regem & germanum ipsius Dominum Karolum Valesii & Alansonii Comitem seu Nuncios eorundem ex una parte & vos seu Nuncios & Procuratores vestros ex altera, & juxta tenorem papalium Rescriptorum per eosdem Dominum Regem Franciæ & ejus fratrem prædictum facienda & complenda existunt, ne circa hoc possit eidem Domino Regi defectus aliquis imputari, nobis dederit & concesserit plenam & liberam potestatem restituendi vobis castra & fortalicia & stabilia omnia quæ idem Dominus noster Rex tenet, seu alter pro eo, occasione jam motæ guerræ inter ipsum Dominum nostrum Regem & vos ac prædecessores vestros, & specialiter castrum de Salvaterra, quod est in confinio Regnorum Navarræ & Aragoniæ, necnon castra omnia illa quæ tenet pro dicto Domino nostro Rege inclitus Princeps Dominus Rex Majoricarum avunculus & valitor ipsius, ac etiam ponendi vallem de Herayn in manu sequestri seu manibus sequestrorum, ac compromittendi pro ipso Domino nostro Rege & suo nomine vobiscum super possessione & jure dictæ vallis seu cum Procuratoribus vestris habentibus super hoc plenam & liberam potestatem, insuper faciendi & complendi pro ipso Domino nostro Rege omnia & singula ad præmissa pertinentia quæ circa ipsa per ipsum Dominum nostrum Regem facienda seu complenda sunt juxta pacis Tractatum & secundùm tenorem papalium Rescriptorum, nos volentes efficaciter ejusdem Domini nostri parere mandatis, ne eidem Domino nostro ob nostram, quod absit, negligentiam possit defectus aliquis imputari, ejusdem nomine & pro ipso pro executione prædicti mandati procedimus in hunc modum, & per præsentem Epistolam & insuper per venerabiles & discretos viros Dominos Guillelmum de Castilione Archidiaconum Carcassonensem & Stephanum Cadelli Priorem de Betolla præsentium exhibitores Nuncios nostros, quos ad hoc specialiter destinamus, Celsitudini vestræ offerimus quæ sequuntur, videlicet restitutionem castrorum & fortaliciorum ac stabilium omnium quæ idem Dominus noster Rex tenet, seu alter pro eo, occasione jam motæ guerræ inter ipsum Dominum nostrum Regem & vos & prædecessores vestros, & specialiter castri de Salvaterra, quod est in confinio Regnorum Navarræ & Aragoniæ, necnon castrorum omnium illorum quæ tenet pro eodem Domino Rege inclitus Princeps Dominus Rex Majoricarum avunculus & valitor ipsius. Offerimus etiam nos paratos ponere vallem de Herayn in manu sequestri seu manibus sequestrorum, & compromittere pro ipso Domino nostro Rege & suo nomine vobiscum vel cum vestris Procuratoribus super possessione & jure dictæ vallis, & insuper facere & complere pro ipso Domino nostro Rege omnia & singula ad præmissa pertinentia quæ circa ipsa per ipsum Dominum nostrum Regem facienda sunt & complenda juxta pacis Tractatum & tenorem papalium Rescriptorum. Requirimus insuper & interpellamus, cum instantia qua majori possumus, dominationem vestram ut per vos juxta prædictum pacis Tractatum & secundùm Ordinationem Apostolicam impleantur à parte vestra quæ implenda & facienda sunt. Et si infra nativitatem Domini instantem hæc per vos non fuerint adimpleta, & specialiter restitutio Regni Majoricarum cum pertinenciis suis facta, protestantes quòd non intendimus recedere nec volumus à termino præfixo vobis ad hujusmodi complenda per sanctissimum Patrem Dominum nostrum summum Pontificem, sed volentes quòd lapsus illius termini illum quem potest & debet sortiatur effectum, hoc salvo requirimus ut suprà & interpellamus magnificentiam vestram ut nihilominus quantocyus post terminum prædictum moram, si quam contraxeritis, purgare curetis; aut quod factum non fuerit nec completum ex parte vestra, interpellamus & requirimus quòd illud quantocyus compleatis, secundùm quòd ordinatio Apostolica vos astringit. Et specialiter requirimus & interpellamus quòd restituatis plenariè secundùm dictum pacis Tractatum & Ordinationem Apostolicam Regnum Majoricarum cum Insulis Minoricarum & Eviçæ & aliis eidem Regno adjacentibus & castrum & vallem de Rippis inclito Domino Jacobo Regi Majoricarum dicti Domini Regis valitori, aut ejus certo mandato. Restituatis insuper & faciatis quæcunque alia restituenda & facienda sunt ex parte vestra prædictis Dominis Franciæ & Majoricarum Regibus & valitoribus eorundem. Nos enim pro complendis & perficiendis actualiter & cum effectu quæ ex parte Domini nostri Regis Franciæ implenda & perficienda sunt offerimus & nos etiam astringimus ad expectandum vos per triginta dies computandos à die præsentationis præsentis Epistolæ vobis faciendæ apud Panissars vel circa, in loco communi tamen & convenienti vobis & nobis. Requirimus autem magnificentiam vestram ut nos de die certa, quam de dictis triginta diebus elegeritis, ad comparitionem vestram & nostram in loco aut locis prædictis absque defectu tempestivè certificare nos curet per Literas patentes nobis per exhibitores præsentium deferendas. Hæc autem nobis intimantibus prædicto Domino Majoricarum Regi, idem Dominus Rex prædicta tempus & locum acceptavit; & ibidem simul nobiscum personaliter intererit, Deo dante, pro faciendis & complendis quæ secundùm dictum pacis Tractatum & Ordinationem Apostolicam in hujusmodi ex parte sua facienda fuerint & complenda. In quorum testimonium & fidem pleniorem huic Epistolæ præsenti sigilla nostra duximus apponenda. Datum Perpiniani anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, die Martis ante festum beati Thomæ Apostoli. QUIBUS Litteris in præsentia ipsius magnifici Domini Jacobi de Aragonia & testium infrascriptorum lectis, & Litteris dictorum Domini Episcopi & Succentoris eidem traditis, ac copia Litterarum dicti Domini Regis Franciæ sibi facta, & transcripto earundem sibi tradito, prædicti Domini Archidiaconus & Prior obtulerunt ore tenus pro dictis Dominis Episcopo & Succentore, requisiverunt, & interpellaverunt, ac protestati fuerunt eidem Domino Jacobo sicut in dictis Litteris Dominorum Episcopi & Succentoris pleniùs & latiùs continetur. Et dictus Dominus Jacobus dixit & respondit quòd super præmissis deliberaret, & deliberatione habita responderet. Acta sunt hæc omnia apud Valentiam in Domo Episcopali prima die mensis Januarii anno prædicto, in præsentia & testimonio venerabilis Patris Domini Raymundi Dei gratia Episcopi Valentini, Dominorum Guillermi de Namontaguda & Petri Costæ Jurisperiti, Raymundi de Capraria Canonici Illerdensis, Gonçalbo Garçia Militis, Dominorum Jacobi de Bernicio utriusque Juris Professoris & Berengarii de Calderiis Militis, Guillermi Maurini Rectoris Ecclesiæ de Ruppe-negata, Johannis Palagani Presbyteri, Magistri Bartholomæi Vesiani publici auctoritate imperiali Notarii, & mei Laurentii Plasense Notarii publici Perpiniani, qui prædictis omnibus actis coram præfato Domino Jacobo de Aragonia unà cum dictis testibus præsens interfui, & requisitus & mandatus per dictos Jacobum de Bernicio & Berengarium de Calderiis hæc omnia manu propria scripsi. POSTHÆC, eodem anno, die tertia præmissi mensis Januarii, dictus

Anno 1297. 1298. tus Dominus Jacobus de Aragonia, deliberatione habita, Responsionem suam præfatis Dominis Archidiacono & Priori reddidit in scriptis per hunc modum, & eam legi fecit, & verbo tenus etiam respondit in effectu sicut in ipsa scriptura continetur. Cujus scripturæ tenor talis est.

Ad Litteram Regis Franciæ supradictam per Guillermum de Castilione Archidiaconum Carcassonensem & Stephanum Catelli Priorem de Betolla Nuncios venerabilis Episcopi Carcassonensis & Petri de Bituris Succentoris Aurelianensis excellentissimo Domino Jacobo Dei gratia Regi Aragoniæ illustri exhibitam & contenta in ea respondet & dicit præfatus Dominus Rex Aragoniæ quòd præfatus Rex Franciæ, secundùm quod in Tractatu pacis actum fuerat & conventum, tenebatur jamdiù restituere prædicto Regi Aragoniæ & debebat castra, fortalicia, & stabilia quæ ipse Rex Franciæ & inclitus Dominus Jacobus patruus ipsius Domini Regis Aragoniæ vel alius pro ipso Rege Franciæ seu nomine suo tenet occasione guerræ inter ipsum Regem Aragoniæ & prædecessores suos & dictum Regem Franciæ diù motæ. Unde quia nunc restituendi dicto Domino Regi Aragoniæ castra, fortalitia, & stabilia supradicta, ac omnia alia faciendi ad quæ dictus Rex Franciæ prædicto Regi Aragoniæ tenetur, dedit præfatus Rex Franciæ prædictis Episcopo & Succentori plenam & liberam potestatem, mandatum ipsius Regis Franciæ super prædictis factum & potestatem prædictis Episcopo & Succentori, ut prædicitur, attributam, quantum ad restitutionem dicto Regi Aragoniæ faciendam de prædictis castris, fortaliciis, & stabilibus, & aliis eidem complendis, idem Dominus Rex Aragoniæ grata habet plurimùm & accepta, offerens se paratum recipere castra, fortalicia, & stabilia supradicta, & alia quæ per dictum Regem Franciæ juxta Tractatum pacis prædictum debent eidem Regi Aragoniæ fieri & compleri. Placet etiam eidem Regi Aragoniæ quòd vallis de Arayn ponatur & sit in sequestro Romanæ Ecclesiæ, & de possessione ejusdem vallis, salvo jure proprietatis utrique Parti, cognoscatur, prout in Tractatu pacis prædicto extitit ordinatum & continetur in eo; & de hoc dabit potestatem Nunciis suis super hoc destinandis. Ad Litteram autem Episcopi Carcassonensis & Magistri Petri Aurelianensis Succentoris prædictorum per præfatos eorum Nuncios dicto Domino Regi Aragoniæ exhibitam & contenta in ea & ad proposita per ipsos Nuncios respondet prædictus Dominus Rex Aragoniæ quòd ea quæ circa restitutionem castrorum, fortaliciorum, & stabilium omnium quæ præfatus Rex Franciæ & præfatus Jacobus patruus suus seu alter pro dicto Rege Franciæ vel nomine ejus occasione guerræ prædictæ tenent prædicto Regi Aragoniæ faciendam, & alia etiam quæ per eundem Regem Franciæ debent prædicto Regi Aragoniæ fieri & compleri, per prædictam Litteram Episcopi & Succentoris ex potestate per dictum Regem Franciæ eis data & per præfatos eorum Nuncios eidem Regi Aragoniæ sunt oblata, idem Rex Aragoniæ recipit & admittit, offerens etiam, ut prædicitur, & protestans se paratum recipere castra, fortalicia, & stabilia supradicta, & alia quæ per dictum Regem Franciæ juxta Tractatum pacis debent eidem Regi Aragoniæ fieri & compleri. Et ad habendum vistas cum prædictis Episcopo & Succentore super recipiendis prædictis castris, fortaliciis, & stabilibus suos speciales Nuntios destinabit; qui erunt versùs collem de Paniçars in loco communi & utrique parti decenti infra triginta dies ab hodie in antea computandos, parati recipere castra, fortalicia, & stabilia antedicta, ac alia quæ, ut prædicitur, per dictum Regem Franciæ juxta Tractatum pacis debent eidem Regi Aragoniæ fieri & compleri. Placet etiam eidem Domino Regi Aragoniæ quòd vallis de Arayn ponatur & sit in sequestro Romanæ Ecclesiæ, & de possessione ejusdem vallis, salvo jure proprietatis utrique Parti, cognoscatur, prout in Tractatu pacis prædicto extitit ordinatum, & continetur in eo; & de hoc dabit potestatem Nunciis suis super hoc destinandis. Dicit etiam dictus Dominus Rex Aragoniæ quòd Tractatum pacis qui per Regem Franciæ & illustrem Karolum fratrem ejus ac Procuratores & Nuncios eorum ex una parte & per ipsum Regem Aragoniæ, Procuratores & Nuncios suos ex altera, coram summo Pontifice concessus extitit & firmatus, & per ipsum summum Pontificem approbatus & confirmatus, ipse Rex Aragoniæ complevit & servavit, & compleri & servari fecit, & intendit servare in posterum & tenere. Veruntamen si qua fortè apparerent quæ per eum adhuc fieri debeant & compleri juxta Tractatum pacis prædictum, protestatur idem Dominus Rex Aragoniæ & offert se paratum ea facere & complere. Ad prædictam autem requisitionem & interpellationem per Litteram prædictorum Carcassonensis Episcopi & Succentoris Aurelianensis ac prædictos eorum Nuncios dicto Regi Aragoniæ factam super facto Regni Majoricæ & aliarum Insularum eidem Regno adjacentium & aliis quæ juxta Tractatum pacis & Ordinationem summi Pontificis asserunt prædicti Episcopus & Succentor in sua Littera jam prætacta, ac Nuncii eorum præfati, ipsum Dominum Regem Aragoniæ debere facere & complere, dicit idem Dominus Rex Aragoniæ quòd de requisitione & interpellatione prædictis quamplurimùm admiratur, cùm secundùm tenorem Litteræ Regis Franciæ supradictæ dicti Episcopus & Succentor fines Mandati Regis Franciæ manifestissimè excedentes, super prædictis requisitione & interpellatione faciendis nullam habeant ab eodem Rege Franciæ potestatem, maximè cùm requirant eundem Regem Aragoniæ ac etiam interpellent super Regno Majoricæ & appendiciis ejus, quæ in Tractatu pacis prædicto, qui per ipsum Regem Aragoniæ ac Procuratores & Nuncios suos ex una parte & præfatos Regem Franciæ & Karolum fratrem ejus ac Nuncios & Procuratores eorum ex altera coram summo Pontifice concessus extitit & firmatus, & per eundem summum Pontificem approbatus & confirmatus, nullatenus obvenerunt, nec continentur in eo. Dicit etiam dictus Rex Aragoniæ quòd nec scit nec credit super facto Regni Majoricæ prædicti ac appendiciarum ejusdem Regni terminum aliquem per Romanam Ecclesiam assignatum, nec Ordinationem aliquam esse factam quæ ipsum Regem Aragoniæ ad restitutionem Regni prædicti & appendiciarum suarum artent in aliquo seu astringant. Dicit tamen idem Rex Aragoniæ quòd ipse ad preces summi Pontificis litteratoriè sibi factas paratus fuit tunc & gratiosè etiam postea infra annum immediatè sequentem, jamdiù tamen lapsum, super facto Regni Majoricæ prædicti ac appendiciarum ejusdem Regni cum prædicto patruo suo ob reverentiam Sedis Apostolicæ & gratiam Regis Franciæ convenire; sed ipse patruus suus noluit consentire nec etiam acceptare quod idem Rex Aragoniæ se tunc, ut prædicitur, facere ob prædictorum reverentiam & gratiam offerebat. Verùm cum idem Rex Aragoniæ zelans cum prædictis Rege Franciæ & patruo suo pacis fœdera reformare & habere veram dilectionem & concordiam cum eisdem, & ad instantiam illustris Regis Ceciliæ patris sui carissimi suos propterea speciales & solempnes Nuncios ad prædictum Regem Franciæ duxerit destinandos, offert se paratum sequi & observare ea omnia quæ Nuncii sui prædicti cum prædicto Rege Franciæ circa reformationem pacis prædictæ ordinanda duxerint & firmanda. Et si contingeret nuncios suos prædictos super articulo aliquo reformationis pacis prædictæ non posse cum prædicto Rege Franciæ convenire, paratus est idem Rex Aragoniæ, volens dare in quantum poterit locum paci, super hoc stare Ordinationi Domini Bonifacii sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Papæ octavi. Acta fuerunt hæc à paragrapho suprà fato citra tertia die mensis Januarii anno prædicto apud Valentiam in Domo Episcopali, in præsentia & testimonio testium præscriptorum & mei dicti Laurentii Plasense Notarii publici Perpiniani, qui unà cum prædictis testibus ad prædicta præsens interfui, & requisitus ac mandatus per dictum Dominum Jacobum de Aragonia necnon & prædictos Dominos Guillermum de Castilione Carcassonensem Archidiaconum & Stephanum Cadelli Priorem de Betolla hæc omnia manu propria scripsi, & in hanc publicam formam redegi, & hoc signo nostro consueto signavi.

ANNO 1297. 1298.

30. & 31. Janvier.

Instrumentum publicum de Interpellatione & Optione facta per Procuratores PHILIPPI *Regis Franciæ*, & JACOBI *Regis Majoricarum*, *Procuratoribus* JACOBI *Regis Arragoniæ pro mutuâ Restitutione inter dictos Reges facienda, ad normam & mentem Rescriptorum Papalium, desuper datorum; cum Responsis. Actum apud Panissars anno* (1) *Incarnationis* 1297. *die* 30. & 31. *Januarii.* [STEPHANI BALUZII Vitæ Papar. Avenion. Tom. 2. col. 36. Ex authentico.]

IN nomine Domini. Amen. Anno ab Incarnatione ejusdem millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, videlicet tertio Kalendas Febroarii, quæ fuit tricesima dies mensis Januarii. Notum sit cunctis quòd convenientibus ad vistas apud Panissars in Ecclesia B. Mariæ ejusdem loci Reverendo Patre Domino Petro Dei gratia Carcassonensi Episcopo & venerabili ac provido viro Magistro Petro de Bituris Succentore Aurelianensi pro serenissimo Principe Domino Philippo Dei gratia Rege Franciæ illustri, ac venerabilibus viris Dominis Bremundo de Monteferrario & Jacobo de Muredine Militibus & Arnaldo Bajuli Judice illustris Domini Regis Majoricarum pro ipso Domino Rege Majoricarum ex parte una, necnon & discretis viris Dominis Berengario de Castro Eulino Vicario & Raymundo Calueti Judice Gerundensi pro magnifico & inclito Domino Jacobo de Aragonia, ex altera, prædictus Reverendus Pater Carcassonensis Episcopus & Magister Petrus de Bituris Succentor pro dicto Domino Rege Franciæ obtulerunt prædictis Dominis Berengario de Castro Eulino & Raymundo Calueti Nunciis dicti Domini Jacobi de Aragonia pro ipso, dixerunt, petierunt, requisierunt, & interpellaverunt, ac protestati fuerunt, & optionem eis quibus suprà nominibus dederunt in scriptis ut sequitur. HÆC SUNT QUÆ offerimus & petimus nos Petrus permissione divina Carcassonensis Episcopus & Petrus de Bituris Succentor Aurelianensis Nuncii seu Procuratores ad infrascripta excellentissimi Principis Domini Philippi Dei gratia Regis Franciæ illustris. Et in primis offerimus nomine dicti Domini nostri Regis Franciæ vobis prædictis Vicario & Judici Nunciis seu Procuratoribus dicti Domini Jacobi de Aragonia ipsius nomine nos facturos totaliter & cum effectu & sine moræ dispendio bona fide, & de plano, & sine aliquo malo ingenio restitutionem castrorum, fortaliciorum, ac stabilium omnium quæ idem Dominus noster Rex tenet, seu alter pro eo, occasione jam motæ guerræ inter ipsum Dominum Regem Franciæ & dictum Dominum Jacobum & prædecessores suos, & specialiter castrum de Salvaterra, quod est in confinio Regnorum Navarræ & Aragoniæ, necnon castrorum omnium illorum quæ tenet pro eodem Domino Rege inclitus Princeps Dominus Rex Majoricarum avunculus & valitor ipsius. Offerimus etiam nos paratos ponere vallem de Herany in manu sequestri seu manibus sequestrorum, & compromittere pro ipso Domino nostro Rege & suo nomine vobiscum super possessione & etiam jure dictæ vallis, & insuper facere & complere pro ipso Domino nostro Rege omnia & singula ad præmissa pertinentia quæ circa ipsa per ipsum Dominum nostrum Regem facienda sunt & complenda juxta pacis Tractatum & secundùm tenorem papalium Rescriptorum super iis confectorum, dum tamen dictus Dominus Jacobus vel vos aut alii pro ipso impleveritis quæ implenda sunt Dominis Franciæ & Majoricarum Regibus ac valitoribus & Subditis eorundem, ea scilicet quæ secundùm Tractatum pacis habitum coram sanctissimo Patre nostro Domino summo Pontifice inter eundem Dominum Regem Franciæ & germanum ipsius Dominum Karolum Valesiæ & Alançonii Comitem seu Nuncios eorumdem ex parte una, & ipsum Dominum Jacobum de Aragonia seu Nuncios & Procuratores suos ex altera, & juxta tenorem papalium Rescriptorum adimplenda existunt, ea quæ per ipsum summum Pontificem ordinata sunt & in suis contenta Litteris, & specialiter quoad restitutionem Regni Majoricarum & Insularum Minoricæ & Eviçæ & aliorum eidem Regno adjacentium, necnon castris & villis de Rippis inclito Domino Jacobo Regi Majoricarum dicti Domini Regis valitori aut ejus certo mandato faciendam, restitueritisque insuper & feceritis quæcunque alia restituenda & facienda sunt ex parte dicti Domini Jacobi de Aragonia prædictis Dominis Franciæ & Majoricarum Regibus ac valitoribus & Subditis eorundem juxta pacis Tractatum prædictum & Ordinationem Domini Papæ prædictam. Super quibus aliàs meminimus nos interpellasse per Litteras & solempnes Nuncios nostros prædictum Dominum Jacobum de Aragonia, prout in Instrumentis publicis inde confectis apud Valentiam in præsentia ipsius Domini Jacobi pleniùs & latiùs continetur. Et super quibus etiam vos dictos Dominos Vicarium & Judicem Nuncios seu Procuratores ejusdem Domini Jacobi de Aragonia & ipsum Dominum Jacobum per vos majori qua possumus instantia iteratò interpellamus ut omnia & singula quæ per dictum Dominum Jacobum tam super restitutione Regni Majoricarum & Insularum prædictarum & aliorum eidem Regno adjacentium quàm castris & villis de Rippis & aliorum quæ ex parte dicti Domini Jacobi de Aragonia adimplenda & perficienda existunt, omnino compleatis. Et si fortè prædicta completa non sunt aut non fuerint per dictum Dominum Jacobum de Aragonia juxta prædictum pacis Tractatum & Ordinationem Apostolicam termino ad hoc præfixo seu per eundem summum Pontificem assignato vel ordinato, protestato & salvo quòd non intendimus recedere nec volumus à dicto termino sic præfixo seu ordinato ad hujusmodi complenda per dictum summum Pontificem, sed volentes quòd lapsus illius termini illum quem potest & debet sortiatur effectum, requirimus & interpellamus ut suprà vos nomine ipsius Domini Jacobi, & ipsum per vos, ut nihilominus quantocyus post terminum jam lapsum moram quam dictus Dominus Jacobus contraxit in istis ipse vel vos aut alii pro ipso purgare curetis; aut quod factum non est nec completum ex parte ipsius Domini Jacobi interpellamus & requirimus quòd illud idem Dominus Jacobus vel vos aut alii pro ipso quantocyus implere curetis, prout Ordinatio Apostolica ad hæc ipsum astringit. Et ne forsitan quis prior complere debeat, nos videlicet vel vos, quæ secundùm Tractatum pacis & Ordinationen Apostolicam ab utraque parte, & à nobis, & à vobis, nomine Dominorum nostrorum complenda sunt, quæstio aut scrupulum aut cujuscunque subterfugii occasio valeat suboriri, ad hoc tollendum omnino offerimus vobis, si tamen habetis super iis quæ hinc inde facienda incumbunt à vestro Domino potestatem, & per vos dictos Domino vestro obtionem ut eligatis duorum alterum, videlicet quòd per nos primitus impleantur prædicta quæ implenda sunt à prædictis Franciæ & Majoricarum Regibus, & vos præstetis nobis securitatem seu firmitatem nobis acceptabilem & indubitabilem de complendo ilico post infra diem certam & convenientem quæ complenda suprà petiimus & interpellavimus facienda, prout in dictis Litteris nostris ac in Instrumentis publicis hæc interpellatio & quædam alia pleniùs continentur, aut scilicet quòd primitus restitutionem Regni Majoricarum & Insularum & aliorum eidem Regno adjacentium, necnon & castri & vallis de Rippis, & aliorum quæ ex parte ipsius Domini Jacobi de Aragonia implenda & perficienda existunt juxta dictum pacis Tractatum & Ordinationem Apostolicam ex nunc re & verbo, prout erit possibile, faciatis, & absque disgressu non necessario & moræ dispendio restitutionem prædictorum & eorum quæ sui natura insunt tali restitutioni continuare curetis. Et nos offerimus in continenti absque intervallo temporis rei agendæ non necessarii præstare vobis firmitatem acceptam secundùm dictamen vestrum & vestro arbitrio, naturæ rei de qua agitur convenientem, quæ complenda sunt ex parte dictorum Dominorum Regum Franciæ & Majoricarum, & nobis complenda mandantur, scilicet super dicta restitutione prædictorum castrorum, fortaliciorum, & stabilium, & aliorum complendorum, prout superiùs continetur. Quibus quidem oblationibus, petitionibus, interpellationibus, protestationibus, & obtioni seu obtionibus suprascriptis prædicti Domini Bremundus de Monteferrario & Jacobus de Muredine Milites & Arnaldus Bajuli Nuncii seu Procuratores dicti Domini Regis Majoricarum pro ipso & nomine ipsius consentientes obtulerunt, petierunt, interpellaverunt, & protestati fuerunt, & obtionem dederunt, quatenus ad ipsum Dominum Regem Majoricarum pertinet

(1) *Anno Incarnationis.* Voyez la Note sur la Date de la Piece precedente. Elle servira d'Interpretation à celle-ci. [DUM.]

ANNO 1297. 1298. tinet seu pertinere potest vel debet, in omnibus & per omnia præfatis Nunciis seu Procuratoribus dicti Domini Jacobi de Aragonia sicut per præfatos Dominos Carcassonensem Episcopum & Magistrum Petrum de Bituris Nuncios seu Procuratores dicti Domini Regi Franciæ oblatum, petitum, interpellatum, protestatum, & obtioni datum extitit, prout superiùs continetur. Quorum omnium præscriptorum prædicti Procuratores seu Nuncii prædicti Domini Jacobi de Aragonia copiam sibi fieri petierunt, ut super illis deliberare valeant & ad ea respondere, si eis videatur fore respondendum. Quam copiam & transcriptum omnium prædictorum prædicti Domini Procuratores seu Nuncii dictorum Franciæ & Majoricarum Regum concesserunt & fieri etiam mandaverunt in crastinum mane apud Panissars. Et cùm dicti Procuratores seu Nuncii dicti Domini Jacobi de Aragonia requisiti fuissent per præfatos Nuncios seu Procuratores dictorum Dominorum Regum Franciæ & Majoricarum quòd de mandato suo copiam eis facerent, iidem Nuncii seu Procuratores dicti Domini Jacobi de Aragonia ostensa & publicè lecta quadam Littera patenti sigillo ipsius Domini Jacobi, ut prima facie apparebat, pendenti cereo sigillata, copiam de dicta Littera seu Mandato, sine tamen die & anno & aliquo titulo dignitatum ipsius Domini Jacobi, concedentes, tradiderunt quandam papyri cedulam prædictis Procuratoribus seu Nunciis prædictorum Regum pro transcripto dictæ Litteræ seu Mandati prædicti. Cujus cedulæ tenor talis est. JACOBUS &c. Confidentes de fide & discretione fidelium nostrorum Berengarii de Castro Eulino Vicarii Gerundæ, Raymundi de Toylano & Raymundi Calueti Judicum nostrorum, eis & cuilibet eorum in solidum recipiendi castra, fortalicia, & stabilia omnia quæ illustris Rex Franciæ & inclitus Dominus Jacobus patruus noster vel alius pro ipso Rege Franciæ seu nomine suo tenent occasione guerræ inter nos & prædecessores nostros & dictum Regem Franciæ diù motæ & omnia alia quæ per dictum Regem Franciæ juxta Tractatum pacis qui per dictum Regem Franciæ & illustrem Karolum fratrem ejus ac Procuratores & Nuncios eorum ex una parte, & per nos, Procuratores, & Nuncios nostros ex altera coram summo Pontifice concessus extitit & firmatus, & per ipsum summum Pontificem approbatus & confirmatus, debent nobis fieri & compleri à venerabili Petro Carcassonensi Episcopo & Petro de Bituris Succentore Aurelianensi, qui à prædicto Rege Franciæ restituendi nobis prædicta castra, fortalicia, & stabilia, & faciendi & complendi omnia supradicta plenam habent & liberam potestatem, & consentiendi etiam & firmandi quòd vallis de Herany ponatur & sit in sequestro Romanæ Ecclesiæ, & quòd de possessione ejusdem vallis, salvo jure proprietatis utrique Parti, cognoscatur, prout in Tractatu pacis prædicto extitit ordinatum & continetur in eo, auctoritate præsentium plenariam tribuimus & concedimus potestatem, ratum & firmum habituri quicquid per ipsos vel eorum alterum super prædictis fuerit pro nobis & nomine nostro factum. In cujus rei testimonium &c. Acta sunt prædicta apud Panissars in Ecclesia prædicta beatæ Mariæ anno & die prædictis, præsentibus ad hæc venerabilibus & discretis viris Dominis Guillelmo de Castillione Archidiacono Carcassonensi, Stephano Cadelli Priore de Betolla, Geraldo Aderro Domicello, Bernardo Columbi Notario de Figariis, Eueno Guillemoti Rectore Ecclesiæ de Montéclaro, & Bartholomæo Vesiani publico auctoritate imperiali Notario, testibus ad hæc vocatis specialiter & rogatis, & me Laurentio Plasense Notario publico Perpiniani. Quo crastino supradicto, scilicet pridie Kal. Februarii, tricesima prima die mensis Januarii, mane, anno prædicto, convenerunt apud Panissars in Ecclesia beatæ Mariæ prædicta suprascripti Nuncii seu Procuratores dictorum Dominorum Franciæ & Majoricarum Regum ex parte una, & prædicti Vicarius & Judex Gerundensis Nuncii seu Procuratores dicti Domini Jacobi de Aragonia ex altera. Et tunc iidem Procuratores seu Nuncii ipsius Domini Jacobi de Aragonia protestati fuerunt pro ipso & obtulerunt prædictis Procuratoribus seu Nunciis dictorum Regum ut infrà sequitur, & easdem protestationes & oblationes scriptas tradiderunt in quadam papyri cedula; quasque etiam protestationes & oblationes in effectu heri in loco prædicto fecerant Dominis Procuratoribus seu Nunciis Regum prædictorum. Cujus papyri cedulæ dictas protestationes & oblationes continentis tenor talis est.

NOVERINT universi quòd anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, pridie Kal. Februarii, nos Berengarius de Castro Eulino Vicarius Gerundæ & Bisulduni pro Domino Rege Aragoniæ, & Raymundus Calueti Judex ipsius Domini Regis Procuratores dicti Domini Regis Aragoniæ in hac parte, protestamur vobis venerabilibus viris Domino Petro Episcopo Carcassonensi & Petro de Bituris Succentori Aurelianensi Nunciis seu Procuratoribus illustris Regis Franciæ quòd nos nomine Domini Regis Aragonum sumus parati & offerimus nos paratos recipere castra, fortalicia, & stabilia, si ea nobis tradere volueritis, quæ illustris Rex Franciæ & inclitus Dominus Jacobus patruus dicti Domini Regis Aragonum vel alius pro ipso Rege Franciæ seu nomine suo tenent occasione guerræ inter Dominum Regem nostrum Aragonum & prædecessores dicti Domini Regis & dictum Regem Franciæ diù motæ. Sumus etiam & offerimus nos paratos firmare, ponere, & consentire pro Domino Rege Aragoniæ antedicto quòd vallis de Aran sit in sequestro Romanæ Ecclesiæ, & quòd de possessione ejusdem vallis, salvo jure proprietatis utrique Parti, cognoscatur, prout in Tractatu pacis habito inter prædictos illustrem Regem Franciæ & illustrem Karolum ejus fratrem ac illustrem Regem Aragonum, vel eorum Nuncios ordinatum extitit & conditum. Qua papyri cedula lecta & tradita, prædicti Domini Procuratores seu Nuncii dictorum Dominorum Regum Franciæ & Majoricarum obtulerunt eisdem Procuratoribus seu Nunciis dicti Domini Jacobi de Aragonia, petierunt, interpellaverunt, protestati fuerunt, & obtionem dederunt in omnibus & per omnia sicut heri fecerant, & prout superiùs continetur, requirentes eosdem Procuratores seu Nuncios dicti Domini Jacobi de Aragonia quòd ad præmissas oblationes, petitiones, interpellationes, protestationes, & obtiones responderent, & quòd copiam & transcriptum eorundem reciperent; quod transcriptum paratos eis incontinenti tradere se dixerunt. Qui respondentes dixerunt quòd non habebant potestatem respondendi ad præmissa à dicto Domino suo, nec recipere transcriptum prædictum curabant, quia nec mandatum habebant ad hoc à dicto suo Domino, ut dixerunt, asserentes quòd non venerant, nec potestatem aliam habebant, nisi solùm ad recipiendum castra, fortalicia, & stabilia prædicta, & ad facienda alia quæ in suprà proximè scripta papyri cedula per eos tradita continentur. Acta sunt hæc omnia suprascripta apud Panissars anno, diebus, mense, & loco prædictis, præsentibus ad ea omnibus testibus suprà nominatis seu scriptis ad hæc specialiter vocatis & rogatis, & me dicto Laurentio Plasense publico Notario Perpiniani, qui præmissis omnibus & singulis actis apud Panissars in Ecclesia beatæ Mariæ prædicta per dictos Dominos Procuratores seu Nuncios dictorum Dominorum Franciæ & Majoricarum Regum ac prædicti Domini Jacobi de Aragonia illustris præsens unà cum dictis testibus interfui, & requisitus ac mandatus ab eisdem Procuratoribus seu Nunciis dictorum Dominorum Regum Franciæ & Majoricarum hæc omnia suprascripta manu propria scripsi, & in hanc publicam formam redegi, & hoc meo solito signo signavi.

CXCVI.

1298. 7. Avril.

Litteræ OTHONIS *Domini de Buren & ALARDI Filii ipsius, quibus fatentur, quòd* REINALDO *Comiti Gelriæ ob perpetratum excessum castrum suum* Buren *resignârint, & in Feudum ab eodem receperint. Datum feria quintâ post octavas Paschæ Anno* 1298. [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 6. pag. 170.]

UNiversis præsentes Litteras visuris Otho miles, Dominus de Buren, & Alardus suus filius salutem in perpetuum & gestæ rei cognoscere veritatem. Noverint præsentes & posteri, quod nos ab excessu perpetrato, contra illustrem virum Dominum Reinaldum Comitem Gelriæ, castrum nostrum ab Buren ob gratiam ejus obtinendam in manus prædicti Domini absolutè resignavimus: & idem Dominus noster ob multimodas preces amicorum nostrorum idem castrum nobis reddidit in feudo ab ipso & suis hæredi-

ANNO 1298. hæredibus succefforibus tenendum & habendum, & ipsum castrum in feudum accepimus ab eodem, quod de eodem sui liberi erimus fideles, & nihil contra ipsum auxilio nec consilio attentabimus, quod liberi fideles contra suum Dominum facere non tenentur, & non sustinebimus quod ex ipso castro aliquod damnum sibi seu suis seu suæ Terræ aliquatenus inferatur; quod si contigerit, quod absit, hoc sibi emendabimus. Si verò tempore guerræ seu discordiæ præfatus Dominus noster seu sui hæredes prædicto castro indigeant, ipsum castrum sibi & suis sine contradictione tradetur & aperietur, quod in ipso castro suum possint facere profectum & utilitatem, quâ guerra & discordia terminatâ, ipsum castrum nobis reddetur, & si tempore guerræ suæ ipsum castrum a nobis non requisierit, ipsum sub nostris laboribus & expensis servemus & teneri faciemus: Et in præmissorum testimonium & robur sigilla nostra apposuimus præsenti scripto. Datum anno 1298. feria quinta post octavas Paschæ.

CXCVII.

30. Juin. *Instrumentum Traditionis per Procuratores Regis Franciæ & Comitis Andegavensis factæ Regi Majoricarum de Castris & Locis in bello de Rege Aragonum partis, ut ea eodem Regi restituet, vel restituere faciat; quod & ipse Rex Majoricarum pollicetur, sub sacramento, præstare & complere. Actum in Castris prope Argilers Elnensis Diœcesis die* 30. *Junii*, 1298. *anno IV. Pontificatus* BONIFACII *Papæ Indictione XI.* [STEPH. BALUZII Vitæ Papar. Avenion. Tom. II. col. 51. Ex vetustissimâ schedâ.]

NOTUM sit universis hoc præsens Instrumentum publicum inspecturis quòd nos Petrus permissione divina Carcassonensis Episcopus & Petrus de Bituris Succentor Aurelianensis Nuntii & Procuratores ad infrascripta excellentissimi Principis Domini Philippi Regis Franciæ illustris & incliti Domini Karoli ejus germani Valesiæ, Alençonii, Carnotensis, & Andegavensis Comitis, attendentes & considerantes in Ordinatione summi Pontificis facta per eundem tempore Tractatus pacis inter dictos Dominos nostros seu eorum Nuntios & Procuratores ex parte una & magnificum Dominum Jacobum Regem Aragoniæ seu ejus Procuratores & Nuntios ex altera, & in ipso Tractatu pacis inter cetera contineri quòd omnia stabilia capta hinc inde occasione guerræ quæ tunc erat inter dictas Partes, adjutores & valitores & subditos eorundem, hinc inde debere restitui sive reddi, idcirco nos volentes perficere & adimplere quæ dictis Dominis nostris perficienda & adimplenda incumbunt secundùm tenorem Tractatus pacis & Ordinationis prædictorum, castrum de Salvaterra & castra seu loca de VI & de Filera sita in Aragonia capta occasione dictæ guerræ per gentes dictorum Dominorum nostrorum, auctoritate & potestate à dictis Dominis nostris datis nobis & concessis, vobis Domino Jacobo Regi Majoricarum illustri tradidimus verbo, & ipsa realiter & de facto vobis seu illi quem super hoc duxeritis deputandum auctoritate qua fungimur tradi per gubernatorem Navarræ præcipimus & mandamus, per vos illustrissimo Regi Aragonum antedicto vel ejus certo Mandato pro ipso restituenda secundùm Ordinationis papalis tenorem quando per eum vel ejus certum Mandatum fueritis requisiti, vel etiam non requisiti, prout fore vobis videbitur faciendum. Et nos dictus Rex Majoricarum dictum castrum de Salvaterra & loca prædicta de VI & de Filera recipientes nomine & vice vestri Domini Regis Aragonum boni nepotis nostri, promittimus castrum & loca prædicta cum omnibus pertinentiis & juribus eorundem restituere vobis vel Lupo Ferrant Procuratori vestro generali in Aragonia quandocunque per vos vel vestrum certum Mandatum fuerimus requisiti, ita tamen quòd nobis liceat castrum & loca prædicta vobis vel dicto Procuratori vestro seu ejus locumtenenti restituere quantumcunque non fuerimus requisiti. Et quòd prædicta omnia teneamus & observemus & inviolabiliter compleamus super hoc ad sancta Dei Evangelia juramus à nobis corporaliter gratis tacta, & nihilominus homagium vobis ore & manibus facimus in præsenti. In cujus rei testimonium hoc præsens Instrumentum sigillorum nostri Regis Majoricarum & Nuntiorum prædictorum appensione duximus roborandum. Acta sunt hæc in castris prope Argilers Elnensis Diocesis anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo octavo. Indictione undecima, trigesima die mensis Junii, Pontificatus Domini Bonifacii Papæ VIII. anno quarto, præsentibus Reverendo Patre Domino R. Dei gratia Episcopo Elnensi, venerabili fratre Raymundo de Ripellis Castellano Empostæ Magistro Ordinis Hospitalis in Aragonia & Cathalonia, Dominis Gaufrido Abbate Fuxensi, Poncio Præposito Solsonensi, Bernardo de Sarriano, Bermundo de Monteferrario, Jacobo de Mora, Berengario de Villaregut Militibus, fratre Raymundo de Guardia Ordinis militiæ Templi, Arnaldo Bajuli Jurisperito, Guillermo de Podio Orsila, testibus ad hoc vocatis, & me Bartholomæo Vosiani publico auctoritate imperiali Notario, qui hæc omnia manu scripsi propria, & etiam signo meo solito signavi requisitus & mandatus.

ANNO 1298.

Litteræ JACOBI *Regis Aragonum de Restitutione facienda* JACOBI *Regis Majoricarum in Regnum suum cum Insulis Minoricæ & Evissæ, ad primam instantis Mensis Augusti, ea tamen conditione, ut fiat sibi prius Restitutio Castrorum inibi notatorum, vel sibi sufficienter constet quò minùs ea fieret. Actum in Castris prope Diœcesis Elnensis pridie Kal. Julii* 1298. [STEPH. BALUZII Vitæ Papar. Avenion. Tom. II. col. 44. Ex Authentico.]

NOTUM sit universis quòd nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum, Valenciæ, & Murciæ, & Comes Barchinonæ, attendentes & considerantes quòd nos tertio Kal. Julii anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo octavo sollempniter nos obligavimus & firmiter nos astrinximus vobis Domino Jacobo Dei gratia Regi Majoricarum, Comiti Rossilionis & Ceritaniæ, & Domino Montispessulani carissimo patruo nostro, & vobis venerabili Petro Episcopo Carcassonensi & Petro de Bituris Succentori Aurelianensi Nunciis & Procuratoribus illustrissimi Regis Franciæ & incliti Karoli Alanconii, Valesii, Carnotensis, Andegavensis Comitis ejus germani, de restituendo vobis Regi Majoricarum prædicto vel vestro certo Mandato in instanti festo Nativitatis Domini Regnum Majoricarum & Insulas Minoricæ & Evissæ & alias Insulas eidem Regno adjacentes, necnon castrum & vallem de Rippis, prout continetur in Instrumentis dicta die receptis, scriptis manu Michaelis Rotlandi Notarii publici Perpiniani, ob honorem & amorem consanguinei nostri Regis Franciæ antedicti, & ob sinceræ dilectionis affectum quam ad vos Regem Majoricarum carissimum patruum nostrum singulariter.................... ostendendum magis & clarificandum bonum animum nostrum & bonam voluntatem & intentionem quam ad vos habemus, non recedentes ab obligationibus antedictis, nec eisdem in aliquo detrahentes, nec ipsarum novationem aliquam facientes, sed easdem corroborantes & fortificantes..... adhærentes promittimus vobis karissimo patruo nostro Regi Majoricarum prædicto & vobis Nunciis & Procuratoribus antedictis nos restituturos vobis vel vestro certo mandato hinc ad primam diem instantis mensis Augusti, quæ intitulatur Kal. Augusti, Regnum Majoricarum & Insulas Minoricæ & Evissæ & alias eidem adjacentes, necnon castrum & vallem de Rippis, tenenda per vos & habenda à nobis simul cum alia Terra vestra juxta conventiones, pacta, & conditiones factas & facta dudum inter illustrissimum Dominum Petrum felicis recordationis patrem nostrum.................. noviter renovatas & renovata, prout constat per publicum Instrumentum manu Michaelis Rotlandi Notarii publici Perpiniani factum, volentes & mandantes & præcipientes quòd nobilis Raymundus Fulconis Procurator noster generalis in Catalonia se vobis cum sacramento & homagio obliget....... de restituendo vobis dictum Regnum Majoricarum & Insulas antedictas dicto tempore; facta tamen nobis priùs restitutione castrorum inferiùs notatorum; vel etiam non facta dicta restitutione, si per nos vel partem nostram staret quò minùs fieret restitutio dictorum

ANNO 1298. torum castrorum, & posita valle de Aran in manu vestri Regis Majoricarum tamquam in manu sequestri, traditisque vobis nomine nostro recipienti castro de Salvaterra & locis de Vl & de Flera, de quorum vallis & castri de Salvaterra & locorum Vl & de Flera positione in manu vestra credatur solo simplici verbo vestro vel Litteræ vestræ bona fide fine............ Raymundo Fulconis. Et quòd ita teneamus & compleamus, & quòd contra prædicta vel aliquod prædictorum non veniamus, bona fide & per stipulationem vobis promittimus sub bonorum nostrorum omnium Hypotheca, & juramus ad sancta Dei quatuor Evangelia à nobis gratis tacta. Et homagium........... præsenti. Ad hæc nos Raymundus Fulconis Dei gratia Vicecomes Cardonæ de Mandato dicti Domini Regis Aragonum, quod nos Rex Aragonum confitemur esse verum, tenentes Regnum Majoricarum & Insulas antedictas nobis commendatum & in manu nostra positum............. Aragonum, ut meliùs & commodiùs possit fieri restitutio eorundem vobis Domino Regi Majoricarum prædicto promittimus vobis dicto Domino Regi Majoricarum quòd facta priùs per vos dictorum castrorum restitutione, vel etiam non facta, si per nos staret quò minùs fieret restitutio dictorum......................... Majoricarum cum Insulis Minoricæ & Evissæ & aliis eidem Regno adjacentibus vobis restituamus vel vestro certo Mandato hinc ad primum diem instantis mensis Augusti, quæ intitulabitur Kal. Augusti. Et quòd ita teneamus & effectualiter compleamus, promittimus vobis dicto Domino......................... nostrorum omnium hypotheca, & juramus ad sancta Dei quatuor Evangelia à nobis gratis tacta, & homagium inde vobis facimus ore & manibus in præsenti, Nomina autem castrorum restituendorum per vos dictum Regem Majoricarum sunt hæc, videlicet castra de Castronovo................ Podio, de sancto Felice, medietas castri & villæ de Cereto, salvo tamen jure Dominæ Avæ matris Jazberti de Castronovo in dictis castro & villa de Cereto; de Bastida, salvo jure vestri Domini Regis Majoricarum ratione obligationis quam inde habetis ratione cessionis vobis factæ per nobilem............... Arnaldum de Corsavino ratione novem milium solidorum Melgoriensium. Item castrum de Rainio, verbaliter tamen & etiam realiter soluto debito pro quo est obligatum vobis. Item castrum de Palaudano, item de Fontanils, item de Rocabertino, item de Capmayn, item de Capraria, item de Massanes, item de Cantabris, item de Joncheria, item de Requesen, item de Avalrino, salvo jure Ferrariæ & filiarum suarum. In quorum testimonium hoc præsens Instrumentum publicum & authenticum sigillorum nostri Regis Aragonum & Raymundi Fulconis prædictorum appensione duximus roborandum. Actum est hoc in castris prope..................... Diocesis Elnensis, videlicet pridie Kal. Julii, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo octavo. Signum Jacobi Dei gratia Regis Aragonum prædicti, qui hoc laudamus, firmamus, & juramus. Signum Raimundi Fulconis prædicti, qui hoc laudamus, firmamus, & juramus. Signum Reverendi Domini Raymundi Dei gratia Episcopi Elnensis, fratris Raimundi de Ribeles Castlani Empostæ Magistri Hospitalis in Aragonia & Catalonia, fratris Raimundi de Guardia Ordinis militiæ Templi, venerabilis Jaufredi Abbatis Fuxensis, Jacobi de Muredine & Berengarii de Vilaragut Militum, testium. Michael Rotlandi Notarius publicus Perpiniani hanc cartam scripsit Mandato Domini Regis Aragonum & nobilis Raimundi Fulconis prædictorum, & hoc signum fecit.

CXCVIII.

20. Octob. *Litteræ* ALBERTI *Romanorum Regis de Infeudatione Villæ* Ive *in* FRIDERICUM II. *Ducem Lotharingiæ suosque hæredes, & successores. Datum 13 Kal. Novemb. anno Domini 1298. Indictione XII.* [BALEICOURT, Traité Histor. & critique de la Maison de Lorraine. *Aux preuves.* pag. lxxxxviii.]

ALbertus Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus, universis Sacri Romani Imperii Fidelibus. Romani Imperii zelator honoris magnificus, Illustris Fridericus Dux Lotharingiæ, Princeps noster dilectus, non dubitans sibi cedere ad gloriam & honorem, si Nos & Imperium congruâ colens reverentiâ, Imperiali se applicet & arctiùs ditioni, Villam de Ive sibi jure proprietario pertinentem in manibus nostris, sponte cessione libera assignavit, à Nobis & Imperio infeodari cupiens de eadem. Nos itaque votis suis benignius annuentes, dictam Villam ipsi Duci, hæredibus suis, cum banno & appenditiis suis liberaliter duximus conferendam à Nobis, & Imperio tenendam titulo feodali, sicut alia feoda Imperialia dignoscitur obtinere; & ut placida benevolentiæ suæ merita gratiosus augustalis beneficentiæ favor excipiat, memorato Duci & hæredibus suis regia benignitate concedimus, & liberaliter indulgemus, ut in prædicta Villa cudere sibi & eisdem hæredibus suis monetam liceat, & opus monetarium exercere, quemadmodum alii Principes, Barones & Nobiles illius patriæ seu Provinciæ, habentes monetas, faciunt, & facere consueverunt. Regali sancientes Edicto, ut nullus eundem Ducem in moneta hujusmodi & gratiis sibi factis per nos, gravare præsumat, vel audeat impedire. Quod si secus attentare præsumpserit, gravem nostræ Majestatis offensam se noverit incursurum. In cujus rei testimonium hanc exinde conscribi paginam, & sigillo nostro Regio jussimus muniri. Datum 13 Kal. Novembris, Anno Domini 1298. Indictione XII. Regni verò nostri anno primo. ANNO 1298.

CXCIX.

Constitutio ALBERTI I. *Romanorum Regis ne bona ad Ecclesiam devoluta à consuetis tributis eximantur. Datum apud Franckinfurt 15. Kal. Martii Anno Domini 1299. Regni sui I. Indictione XII.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales, Tom. I. pag. 316. 1299. 15. Fevrier.

NOS ALBERTUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, ad universorum notitiam deducimus per præsentes, quòd volumus, præcipimus & mandamus, quatenus omnia bona infra districtum Civitatis Imperialis constituta, quocunque nomine censeantur, ad quascunque manus devoluta, & quocunque titulo alienata, sive ad Religiosos, sive ad alios, quæ steuram seu precariam persolvere consueverunt, eandem steuram seu precariam in præsenti persolvant pariter & in futuro. Datum apud Francinfurt, XV. Kal. Martii, Indictione XII. anno Dom. MCCXCIX. Regni verò nostri anno primo.

CC.

Lettres de BAUDOUIN DE BEAUMONT *par lesquelles il déclare s'être volontairement dessaisi & devesti de la Terre de* Beaumont *entre les mains de* JEAN D'AVESNES *Comte de Haynaut son Seigneur, duquel il la tenoit en Fief, avec l'acceptation du même Comte. Fait à Valenciennes le 5. Juillet l'an de grace 1299.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1309. Ex Hasnoniensi Cart. Dominorum de Avesnis.] 5. Juillet.

JOu BAUDUINS Escuyer Sires de Biaumont, fuis jadis à noble homme Monsigneur JEHAN d'Avesnes, fac savoir à tous chiaus ki ces presentes Lettres veront & oront, que pour le vraie amour, & le grant bien, que treshaut Sires & poissans me tres chers & amés Sires mesires JEHANS d'Avesnes Cuens de Haynnaut, & Medame PHELIPPE se chiere compaigne Contesse de Haynnau ont monstret par œvre à JEHAN men frere cui Dieus absolie, & à mi, & pour le ferme esperanche que j'ai en jauls à avoir au salut & au pourfit de m'aume & de men cors plus ke en nus autres vivans de me boine volentet, & de me pure liberaulitez, sans destrainte & sans enhortement d'autruy poissans, de mi, en men boin sens, en me boine memoire, & en sain avis ai reporteit tout absoluement & entirement, bien & souffissamment en le main Monsigneur le Conte devantdit, Biaumont & toutes les appendanches, & le fief tout entirement que jou tenoi de lui pardevant pluiseurs de ses hommes de fief mes per

ANNO 1299. per pour chou & à chou ſpeciaument apiéles & aſſenlés, c'eſt aſſavoir, HENRY Signeur de Liny, JEHAN de Jenvile ſigneur d'Anſerville, BAUDRI Signeur de Roiſin, BAUDUIM d'Aubrechicourt, BAUDUIN de Montigny, NICHOLOM de Housdeng, GRART Signeur d'Eſcaillon Chevaliers, HUON Conte de Soisſons Signeur de Chimay, RENAUT d'Audenarde Prevoſt de Rothnay, JEHAN de S. Amant Prevoſt des Egliſes de Mons, PH. de Puy, BAUDUIN dou Caisnoy Doyen de Songn. JEHAN de Maub. Canone de Condé, JEHANS de Housdeng, DRUART dou petit Caisnoy, COLART de Chaſtiel, & JEHAN Cauffethire, & m'en ſuis desherités, desvieſtis, & horsmis bien, & aloy dou tout en tout, & tant en ai fait, que je n'y ai, ne retienth riens pour aheriter JEHAN de Haynnau ſon aisnet fils, men très-chier & aimé couſin. Et en conjura meſires li Cuens devantdis Monſigneur JEHAN de Jenville Signeur d'Anſerville ſeu homme ſur ſe foyautet, que il deſiſt par jugement ſe iou de ce fief devantdit avoie tant fait, que je n'y avoie riens, & ſe je m'en eſtoie desherités, desveſtis, & horsmis bien, & aloy. Liquels meſires JEHANS conjurés & conſillies ſour chou à ſes pers là preſens, diſt pour droit par jugement, que iou ſelonc le loy, le couſtume & l'uſaige de le terre & dou pays de Haynnau avoie reportet ledit fief en le main Monſigneur le Conte devantdit, & m'en eſtoie desheriteis, desveſteis, & hors mis bien & à loy ſoufiſlanment, & tant en avoie fait, que je n'y avoie mais riens, & que mes chers Sires devantdis en pooit bien & à loy aheriter Jehan ſen fil, men chier couſin devantdit, & de chou l'enſuirent li homme Monſigneur le Conte devant nomei concordalement.

Aprés mes chiers Sires devantdis adherita JEHAN ſein aisnet fil, de Biaumont, des appendanches, & de tout le fief devantdit entierement, bien, & à loy pardevant ſes hommes devantdis, & lidis JEHANS en entra en le fayautei & el homage mon chier Signeur devant nommet.

En derechief Meſires li Cuens devantdis conjura Monſigneur JEHAN de Jenville par ſen ſerment qu'il li deſiſt par jugement ſe Jehan ſes ainsnes fiuls eſtoit bien & à loy aherités de Biaumont, des appendance, & de tout le fief ke je avoie tenut de Monſigneur le Conte devantdit, douquel je eſtoie desherités bien & à loy, ſi com dit eſt. Liquels Meſires JEHANS de Jenville conjurés & conſeillés à ſes pers ſoufiſſanment diſt pour droit par jugement, que lidis JEHANS mes couſins eſtoit aherités bien & à loy de Biaumont, des appendances, & de tout le fief devant nommés, & bien en eſtoit en le loyauté en l'omaige de mon chier Signeur devant nommet. Et diſt toutes ſes coſes y eſtre bien faites, & à loy ſelonc le loy, l'uſaige & le couſtume de le terre & dou pays de Haynnau. Et de chou l'enſuirent li homme Monſigneur le Conte devantdit paiſiulement & ſans debat, ſi com j'entench, ou tiesmoingnaige desquelles choſes, pour chou que jou n'avoie mies mont grant ſaiel avoec mi, jou ai mis men petite bulleite, approvée, & conneute en court pardevant les hommes Monſigneur le Conte devantdis; & de coi jou uſoi en mes beſoignes à ces preſentes Lettres. En tiesmoingnaige, en ſeurtei, & en reconniſlance des cozes devantdites. Et ai prijet & requis, prie & requier à men chier Signeur le Conte de Haynnau devantdit, & as hommes devantdis jadis mes pers, que il vœllent ieſtre ſouuenaule de ces cozes, & mettre leur ſaiauls avoec le mien à ces preſentes Lettres, en ſigne de verité de tiesmoignaige & de ſeurtei.

Et nous JEHANS d'Avesnes Cuens de Haynnau, à le ſupplication & à le requeſte BAUDUIN no chier couſin devantdit, avons mis no ſaiel à ces preſentes lettres avoec le ſien, comme ſuretei des cozes deſſusdites. En tiesmoingnaige qu'elles ſont bien faites & à loy, & de warandir comme ſires. Et nous li homme deſeure nommei, à le requeſte BAUDUIN de Biaumont à chou & pour chou apielet fumes à toutes les cozes devantdites, com homme de fief à Monſigneur le Conte de Haynnau, no chier & amet Signeur devantdit, & jadis per ledit BAUDUIN. Et les tiesmoignons y eſtre vraies, & faites bien & à loy, ſelonc le loy, l'uſaige & le couſtume de le terre & dou pays de Haynnau, ſi com dit eſt deſeure. Er en ſigne de veriteit, de tiesmoignaige & de ſurtei, nous en avons mis nos ſaiauls avec le ſaiel nodit Signeur, & avec le ſaiel doudit BAUDUIN à ſe requeſte à ces preſentes Lettres.

Ce fu fait à Valenc. en le maiſon kon diſt Monſigneur Pieron Vigerens, le cinquieſme jour dou mois de Jule entrant, l'an de graſce MCC. nonante & noeuf. ANNO 1299.

CCI.

Venditio Caſtri, & villæ Vexii *nec non territorii* Coxani, *aliorumque locorum ad prædictum caſtrum & villam pertinentium facta* BONHOMINI DE ASINARIO *ab* ALBERTO *Marchione de* CARRETTO *pro viginti millibus librarum bonorum denariorum Aſtenſium Actum* 10. *Martii Anno* 1300. *Indictione XIII.* CUM *Traditione poſſeſſionis Corporalis* 16. *Martii eodem anno.* NEC NON *Tranſumpto tam de venditione factâ, quam poſſeſſione aditâ. Actum in villâ Vexi ubi jus dicitur* 23. *Decembris* 1342. *Indictione X.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.] 1300. 10. Mars.

L. H. T. Anno Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſecundo, Indictione ſeptima die vigeſimo tertio Decembris. Actum in Platea Villæ Vexii ubi Jus redditur. Preſentibus Domino Presbytero Alberto de Camerasco de Monteclaro Canonico Plebis de Vexio. Petro de Rippa, Dominico Galatore, & Bono tempore omnibus de Vexio vocatis & rogatis, quorum præſentia Dominus Guillielmus Brocardus de Vexio Vicarius, & jus reddens totius Terræ, & locorum Dominorum Bonifatii Georgii Petrini & Antonii de Aſinariis præcepit, & licentiam dedit mihi Guillielmo Zeverino de Virolengo Notario publico quatenus ad poſtulationem dictorum Dominorum Bonifatii, Georgii Petrini & Antonii autenticarem infraſcriptum Inſtrumentum non inciſum, non cancellatum, non abolitum, nec in aliqua ſui parte viciatum, ſed omni ſuſpitione carente & in formam publicam redigerem, ut vim & robur publici obtineat firmitatem; tenor cujus talis eſt.

L. H. T. Anno Domini milleſimo trecenteſimo, Indictione decima tertia, die Jovis Decimo Menſis Martii, præſentia teſtium infraſcriptorum Dominus Albertus Marchio de Caretto filius Domini Manfredi, quondam Marchionis de Caretto vendidit, & ex cauſa venditionis confeſſus fuit ſe vendidiſſe, extradidiſſe & quaſi tradidiſſe libere & in allodium Domino Bonhomini Aſinario, Civi Aſtenſi eminenti pro ſe heredibus & ſucceſſoribus ſuis tam ex Teſtamento quam ab inteſtato & habentibus ſeu habituris cauſam ab eo Terras, Poſſeſſiones, & res & jura infraſcripta & infraſcriptas, prout inferius continetur & ſub pactis & conventionibus infraſcriptis. Primo Caſtrum & Villam de Vexio & Edificia dicti Caſtri cum terris & locis Villeriis, & pertinentiis ipſius Caſtri & Villæ de Vexio, & Terrarum, & locorum prædictorum, quibus Poſſe Vexii & Villeriis, Terris, locis & pertinentiis ipſius Caſtri & Villæ coheret, Poſſe, & Territorium de Coxano, Poſſe Pirleti, Poſſe Cepolarum, Poſſe & Territorium Caſtri Caſteni, Poſſe Ulmi & Poſſe Rocchæ. Item omnes Terras & poſſeſſiones cultas & incultas, Prata, Vineas, Gerba, Nemora, & Caſtagneta, Rupes & Alpes, Domos & Sedinia, & quaſcunque alias Poſſeſſiones cujuſcunque conditionis exiſtant, pertinentes & pertinentia quocunque modo vel quacunque occaſione prædicto Domino Alberto, in dicto Poſſe de Vexio, & infra fines & Territorium ipſius Caſtri & Villæ de Vexio, & Terrarum, & locorum, & Villeriorum ipſius Caſtri, nihil in ſe de prædictis modo aliquo retinendo. Item totum Dominium conſitum, Segoritum aquaticum paſcuaticum, Venationem, piſcationem, Paſcua, Furnos, Molendina, & jura faciendi, & habendi Furnos & Molendina, Camparias, Fodra, Banna, Acconzanita, & ſucceſſiones & jura ſuccedendi ſive jus Patronatus Eccleſiarum, & Capellarum dicti Caſtri & Villæ de Vexio, & Poſſe ad dictum Dominum Albertum pertinentia in Vexio & poſſe, & omnia jura competentia dicto Domino Alberto pro exactione & executione omnium, & ſingu-

ANNO 1300. gulorum prædictorum. Item totum id & quicquid habet & habere videtur & omne jus competens, vel quod competere videatur quocunque modo causa vel jure ipsi Domino Alberto in dicto Castro, & Villa de Vexio, vel ipsi Domino Alberto, occasione ipsius Castri & Villæ, & locorum & Villeriorum, & Terrarum prædictarum, & in Dominio Consito, & segunrito aquatico, pascuatico, Venatione, Piscatione, Pascuis, Furnis, Molendinis, Campariis, Fodris, Bannis, successionibus, Portonaticis, & Aconzanitis, mero, & mixto Imperio, & omnimoda jurisdictione, Avocatiis, sive jure Patronatus in Ecclesiis, & Capellis Castri, & Villæ de Vexio & posse, & Terrarum, & locorum pertinentium ipsi Castro, & Villæ, vel ipsi Domino Alberto occasione ipsius, in quibuscunque rebus & bonis consistant, & in prædictis rebus & juribus, & occasione ipsarum & ipsorum. Item tertium, sive tertiam partem Pedagii, sive jus tertiæ partis percipiendi, exigendi, & excutiendi pedagium, quod colligitur, seu colligi, & exigi consuevit in Vexio, vel in Posse Vexioni. Item omnes fictus directos, quartos, quintos, Roxias, carrigia, Capones, Gallinas, Spiarolos, Polastros, Spalas, Porcos, Granum, Anonam, & quoscunque redditus & debituras, & obventiones, quos & quas dictus Dominus Albertus habebat, vel habere debebat, seu haberi debere reperirietur quocunque modo, vel quacunque causa, vel quocunque jure ab hominibus de Vexio, & de posse, & de Terris, & de locis ipsius Castri, & Villæ de Vexio. Item omnes homines & Vassallos, & jura ipsorum hominum, & Vassallorum quos ipse Albertus habebat, & habere debere reperirietur in Castro, & Villa de Vexio, & Posse, & Terris, & Locis, & Villeriis ipsius Castri, & Villæ de Vexio. Item Medietatem totius grani, quod ipse Dominus Albertus habet intus Castrum de Vexio. Item medietatem totius Speltæ, & Anonnæ & Medietatem totius Vini, & omnes Arcas & scrinea, excepto scrineo Dominæ Thiburgiæ, Bancas, & Sedes & Trispes. Item omnes Carrarias, & Tinnas quæ sunt intus Castrum de Vexio, & quæ ad ipsum Dominum Albertum pertinent in dicto loco. Item medietatem totius Fœni, quod est, & esse reperirietur ipsius Domini Alberti. Item medietatem omnium debitorum, qui ex quacunque causa debent ipsi Domino Alberto in dicto loco, & Posse Vexii, seu ad Vexim pertinentibus, seu qui per Vexim distringi consueverunt nihil in se retinendo, sed in ipsum Emptorem pro se, & hæredibus, & successoribus suis totaliter transferrendo. Et hoc pro pretio librarum, viginti millium bonorum denariorum Astensium. Quod pretium dictus Dominus Albertus confessus fuit de integro habuisse, & recepisse a dicto Domino Bonhomine, seu sibi vel alteri pro eo, & de voluntate ipsius integre, & perfecte solutum esse. Et de dicto pretio se vocavit tacitum, & contentum & bene solutum & integre satisfactum. Renuntiandi exceptioni non numeratæ pecuniæ, & non receptæ, & pretii prædicti non habiti, & sibi non soluti, & exceptioni doli mali & in factum conditioni & exceptioni sine causa, vel ex injusta causa, & ne possit dicere, vel opponere, se fore læsum vel circumventum in dicta Venditione ultra dimidiam justi pretii, vel in aliqua parte ipsius pretii, & omni, & cuilibet alii exceptioni & juri. Ea ex prædicta causa Venditionis, & pro pretio supradicto dictus Dominus Albertus cessit & mandavit, dicto Domino Bonhomini omnia sua Jura omnesque rationes, & actiones reales, & personales, utiles, & directas realia & personalia, utilia & directa sibi competentes, & competentia & quæ eidem quocunque modo vel quacunque occasione competunt, vel competere posse videntur in prædictis Castro, & Villa, & Terris, & locis, & Pertinentiis ipsius Castri, Villæ & Terrarum, & locorum ipsius Castri & Villæ loci prædicti. Et in Terris & Possessionibus cultis & incultis, Pratis, Vineis, Gerbis & Nemoribus, Castagnetis, Rupibus & Alpibus, Domibus & Sedinibus, & quibuscunque aliis Possessionibus ipsi Domino Alberto pertinentibus in loco prædicto & Posse, & districtu ipsius loci & in Dominio consita, Segorito aquatico, pascuatico, Venatione, & Piscatione, Pascuis, Furnis, Molendinis, Campariis, Fodris, Bannis, Successionibus, Portonaticis & Aconzanitis mero & mixto Imperio, & omnimoda jurisdictione, Avocaciis sive Jure Patronatus in Ecclesiis & Capellis Castri & Villæ de Vexio, & Terrarum & locorum ipsius Castri, & Villæ. Item in tertia parte dicti Pedagii, sive percipiendi & exigendi pro tertia parte dictum Pedagium, quod colligitur, seu colligi consuevit in Posse, & finibus Vexi. Item & in fictis dictis quartis quintis Roxiis Carrigiis, Gallinis, Caponibus, Spiaroliis, Solastris, Spalis, Porchis, Grano Blava & Anonna, & quibuscunque redditibus & debituris, quos & quas dictus Dominus Albertus habebat vel habere debebat, seu habere debere reperirietur, quocunque modo, vel quacunque causa, vel jure ab hominibus de Vexio, & Posse, & de Terris, & locis pertinentibus ipsi Castro, & Villæ vel ipsi Domino Alberto occasione ipsius. Item in omnibus hominibus Vassallis, & Juribus ipsorum hominum, & Vassallorum, quos ipse Dominus Albertus habebat, & quos habere debere reperirietur in dicto Castro, & Villa de Vexio de Terris & locis, & pertinentiis prædicti Castri, & Villæ Vexi. Item & in Aquis & rippatu aquarum & aquarum ductu, & in omnibus aliis rebus, & juribus supradictis, & adversus omnes & singulas res prædictas, & adversus quascunque personas, & res tam occasione divisionis factæ inter ipsum Dominum Albertum, ex una parte & Dominum Oddonem de Carreto, ejus fratrem ex altera parte, quam alia quacunque occasione, jure, vel modo & generaliter omnia jura, & omnes actiones sibi competentes, & competentia pro prædictis rebus sibi venditis, & in prædictis rebus venditis & occasione ipsarum rerum venditarum contra quascunque personas & res. Tali modo facta est dicta Venditio, & Jurium cessio per prædictum Dominum Albertum, quod dictus Dominus Bonhomo de cætero per se suosque hæredes & habentes, seu habituros causam ab eo de cætero prædictas res venditas, omnes & singulas habeat teneat quieteque possideat, & ex eis & in eis, quicquid voluerit faciat sine contradictione dicti Domini Alberti suorum hæredum, & cujuslibet personæ. Et de prædictis Juribus, actionibus & rationibus ita possit de cætero agere, causari, excipere & repplicare. Et dicta debita, debituras & pedagia, & omnia alia, & singula supradicta petere, & exigere, & assequi cum effectu & modis omnibus realiter, & personaliter, utiliter & directe uti in Judicio & extra prædictas res omnes & singulas supradictas venditas ut supra habendo tenendo & possidendo, & quasi possidendo, retinendo, & retentione utendo, petendo, & exigendo, & adversus quascunque personas, & res utendo, cogendo, & pænas & banna imponendo & exigendo. Et generaliter modis omnibus quibuscunque, quæ admodum dictus Dominus Albertus, in omnem casum, & eventum facere poterat, vel facere posse videbatur, vel facere potuisset si presentem venditionem, & cessionem non fecisset. In quibus Juribus & actionibus dictus Dominus Albertus constituit dictum Dominum Bonhominem Procuratorem suum, ut in rem suam. Quas res venditas omnes & singulas, & quamlibet earum, & quæ Jura, & quas actiones dictus Dominus Albertus per se, & hæredes suos promisit dicto Domino Bonhomini stipulanti pro se, & hæredibus suis, & successoribus & habentibus & habituris causam ab eo deffendere, auctorizare, desbrigare, & expedire, & vacuam, & expeditam possessionem rerum prædictarum tradere, & deliberare ab omni persona, & personis, Collegio & Universitate. Eo salvo quod ad Commune Astense, dictum Castrum Vexi occasione feudi dicti Communis deffendere minime teneatur, si ab ipso Communi occasione dicti feudi, dictum Castrum appellaretur vel evinceretur. Et prædictam Venditionem & omnia & singula supradicta prædictus Dominus Albertus promisit dicto Domino Bonhomini stipulanti rata & firma perpetuo habere & tenere, & contra ea ullo modo facere vel venire per se vel per alium modo aliquo, aliqua ratione, vel modo de jure, vel de facto, nec ipsi Domino Bonhomini, vel habentibus seu habituris causam ab eo, super rebus, & juribus prædictis vel aliqua ipsarum venditis, & cessis ut supra quæstionem aliquam inferre vel inferrenti consentire per se, vel per alium aliqua ratione, jure vel modo, sed ipsas res & jura ipsi Domino Bonhomini, habere licere. Et si prædicta omnia & singula non attenderet & observaret, vel prædicta omnia, & singula facere nollet, aut non posset, aut quovis ingenio se subtrahere quæreret, tunc ei duplum reficere promisit secundum quod dictæ res venditæ quæ evincerentur, vel non expedirentur melius valuerint, pro tempore melioratæ fuerint, vel extimatione ANNO 1300.

Anno 1300.

tione pretii rerum prædictarum in loco consimili cum omnibus damnis, expensis, & interesse, quæ, quod, vel quas perinde dictus Dominus Bonhomo, vel habens ab eo causam faceret, incurreret, vel sustineret eundo, redeundo, stando coram Judic. premio mutuo, vel alio quocunque modo occasione prædictis, vel aliqua earum. Credendo de ipsis in ejus verbo simpliciter, & sine Sacramento alia qualibet probatione. Et volens dictus Dominus Albertus transferre Dominium & possessionem seu quasi possessionem prædictarum rerum venditarum, & jurium, rationum, & actionum venditorum in dictum Dominum Bonhominem constituit se tenere & possidere prædictas res venditas, & jura, rationes, & actiones prædictas nomine dicti Domini Bonhominis, quo usque de ipsis rebus venditis, & Juribus cessis dictus Dominus Bonhomo corporalem apprehenderit possessionem, & quasi, quam ei apprehendere liceat quandocunque voluerit sua propria auctoritate, & sine contradictione dicti Domini Alberti Venditoris, suorumque hæredum, & cujuslibet personæ, & sine auctoritate, & decreto cujuslibet Judicis, vel alterius cujuslibet Magistratus, ad quæ facienda, & in Juribus, rationibus & actionibus supradictis constituit dictum Dominum Bonhominem Procuratorem ut in rem suam. Insuper dictus Dominus Albertus promisit dicto Domino Bonhomini stipulanti se facturum, & curaturum sic quod Franceschinus ejus filius de prædictis omnibus, & singulis se tenebit tacitum & contentum, & quod ipse Franceschinus contra prædictam Venditionem ullo modo faciet, vel veniet aliqua ratione, vel modo, & quod in prædictis rebus venditis vel aliqua earum aliquo jure vel modo nullum Jus postulabit, sive requiret, quodque prædictas res, vel aliquam earum aliquo jure vel modo non appellabit, petet, vendicabit sive requiret, & quod perpetuo de prædictis, & omnibus & singulis stabit tacitus, & contentus, & si contrafaceret, vel veniret, promisit eidem Domino stipulanti, eidem Franceschino non dare consilium, auxilium vel favorem, sed eidem Domino Bonhomini restituere duplum rerum quas dictus Franceschinus vel alius pro eo seu habens causam ab eo evinceret a dicto Domino Bonhomine. Et insuper eidem Domino Bonhomini restituere, & resarcire omnia damna & expensas, quæ, quot, vel quas perinde dictus Dominus Bonhomo faceret, incurreret, vel substineret in Judicio, vel extra eundo redeundo stando coram Judic. præmio mutuo, vel alio quoque modo occasione prædicta, credendo eidem de ipsis in ejus verbis simpliciter sine Sacramento & alia qualibet probatione. Hoc acto in præsenti Venditione & cessione, & Instrumento præsenti in principio, medio, & fine, & inter dictas partes extitit ordinatum pacto speciali inito inter ipsas: Quod dictus Dominus Bonhomo per se, & suos hæredes, seu habentes vel habituros causam ab eo ex causa dictæ Venditionis, & pro pretio supradicto habeat, & habere debeat, & vendita, & cessa esse intelligantur eidem omnia illa Jura, & res quas & quæ Plebs de Vexio habebat in Cesolis, & quæ & quas dicta Plebs dederat in Cambio dicto Domino Alberto pro rebus quas ipse Dominus Albertus dedit in Cambio dictæ Plebi in Vexio, dummodo non inveniretur dictum Dominum Albertum per Instrumenta, vel alia documenta, quæ Dominus Manfredus Marchio de Caretto, quondam ejus Pater, vel ejus Antecessores habuissent, vel fecissent cum Domino Guillielmo de Carretto, sive de Pontibus non posse fecisse dictum Cambium, vel aliquod acquisivisse in Cesolis, si vero reperiretur dictum Dominum Albertum non posse acquisivisse in Cesolis illa Jura, & res, de quibus fuit factum dictum Cambium ut supra, dictus Dominus Bonhomo dicta jura, & res minime habere possit, vel ei vendita, & cessa esse intelligantur; sed habeat in casu prædicto, venditæque, & cessæ sint, & esse intelligantur illæ res & bona quæ, & quas dictus Dominus Albertus dedit in Cambium in Vexio dictæ Plebi. Et in casu prædicto quo reperiretur dictum Dominum Albertum non posse fecisse dictum Cambium forma alicujus Conventionis, vel pacti initi, vel facti à prædecessoribus suis cum dicto Domino Gulielmo de Pontibus, teneatur, & promisit dicto Domino Bonhomini facere dissolvi dictam permutationem, sive Cambium prædictum ad voluntatem dicti Domini Bonhominis, & facere ita, quod ipse Dominus Bonhomo ipsas res habeat, & habere & pacifice tenere, & possidere possit sine contradictione alicujus personæ. Quæ omnia, & singula supradicta vendita & cessa, & promissa ut supra per dictum Dominum Albertum, idem Dominus Albertus promisit dicto Domino Bonhomini stipulanti solemniter, attendere & observare, & attendi & observari facere cum effectu & hoc sub reflectione & restitutione damnorum & interesse, & expensarum quæ, quod, vel quas perinde dictus Dominus Bonhomo faceret, incurreret, vel substineret in Juditio, vel extra, eundo, redeundo, stando coram Judic. præmio mutuo vel alio quoque modo prædicto taxatione, vel aliqua earum credendo ei, & habenti ab eo causam de ipsis ejus verbo simplici, & sine Sacramento & alia qualibet probatione ac Judicis taxatione, & sub obligatione omnium bonorum suorum, quæ perinde ac pro prædictis omnibus, & singulis attendendis, & observandis omnia sua bona mobilia & immobilia habita, & habenda dicto Domino Bonhomini pignore obligavit. Renuntiando in prædictis omnibus, & singulis ne possit dicere, vel opponere se obligatum Fore sine causa, vel sine justa causa, vel dolum, fraudem vel errorem aliquem intervenisse, vel incidisse in præsenti Venditione & Cessione ex proposito, vel re ipsa fori privilegium, ita quod ubique, & sub quolibet Judice, vel Magistratu, suo vel non suo possit realiter, & personaliter conveniri. Renunciando ex certa scientia Privilegio, sive exceptioni Fori, & omni alii exceptioni & deffensioni, & Juri de qua, vel de quo modo aliquo tueri posset se. Insuper Dominus Bartholomeus Gavarius Lovazolio Procurator gentilis Dominæ Thiburgiæ Uxoris dicti Domini Alberti, ad promittendum per ipsa, & ejus nomine, & ad renuntiandum juri hyppotecarum & omni juri sibi competenti in dictis rebus venditis occasione suæ dotis, & qualibet alia occasione, ut de Procuratione ipsius apparebat per publicum Instrumentum factum per Conradum Clericum Notarium, hoc anno, & Indictione die decimo octavo Mensis Februarii, & certificatum prædicto nomine per me Notarium infrascriptum de Venditione prædicta, & de jure, quod dicta Domina Thiburgia habebat in rebus, bonis, & juribus traditis, venditis, & cessis ut supra occasione suæ dotis & certa scientia, nomine, & vice dictæ Domini Thiburgiæ, consensu & voluntate dicti Domini Alberti ejus Mariti, Renuncians dicto Domino Bonhomini omnia jura competentia ipsi Dominæ Thiburgiæ in rebus prædictis venditis ut supra, & in bonis dicti ejus Mariti occasione venditionis prædictæ. Renuncians juri Hyppotecæ, Senatus Consulto Velleiano, & omni alii juri & legum statutorum auxilio. Promittens prædicto nomine dicto Domino Bonhomini stipulanti prædictam Venditionem, & omnia & singula supradicta rata & firma, & rata, & firma perpetuo habere, & tenere, & contra ea nullo modo facere, vel venire & nullum jus in dictis rebus venditis petere occasione dictæ dotis suæ, vel alia occasione aliqua ratione vel modo. Et si contra prædicta faceret vel veniret, promisit prædicto nomine dicto Domino Bonhomini stipulanti restituere ei omnia damna, interesse & expensas, quæ quod vel quas perinde dictus Dominus Bonhomo, vel habens ab eo causam faceret, incurreret, vel substineret eundo redeundo, stando coram judic. premio mutuo vel alio quoque modo & occasione prædictis vel aliqua earum, credendo ei de ipsis in ejus verbo simplici, & sine Sacramento, & qualibet probatione. Et pro prædictis omnibus & singulis attendendis, & observandis omnia bona dictæ Dominæ Thiburgiæ dicto Domino Bonhomini pignore obligavit. Renuncians etiam prædicto nomine ne possit dicere obligatum fore sine causa, vel ex injusta causa, Juri hyppotecario, Senatus Consulto Velleiano, & omni alii juri & Legum, Statutorum auxilio

Actum est in Claustro Aoniorum sive Ecclesia Fratrum Minorum Conventualium Astensium sub Porticu Reffectorii ipsorum Fratrum. Testes interfuerunt vocati Dominus Andreas Garettus Doctor Legum, Dominus Henricus Pecia Jur. Per. Benete de Solario & Martinus Gut. Georgius Assur. Georgius Apheius, Corradus Cacaranus & Rolandus Zaretus Notarius. Et ego Petrus Claverius Notarius Palt. his interfui & hanc Cartam sic scripsi.

L. H. T. Et Ego Guillielmus Zeverinus de Virolengo Imperialis auctoritate Notarius prædictum Instrumentum transcripsi, & exemplavi præcepto, & licentia Domini Vicarii suprascripti, prout in prin-

ANNO 1300.

principali Instrumento continebatur, nihil addito vel mutato præter forte punctum, vel silabam, quod sensum mutet, vel variet intellectum, & sicut in dicto Originali continetur, sic fideliter exemplavi, & transcripsi, ad majoremque rei certitudinem me subscripsi, signum quoque meum apposui consuetum.

L. H. T. Anno Domini Millesimo trecentesimo quadragesimo secundo, Indictione decima die 23. Decembris. Actum in Villa Vexi ubi jus redditur Præsentibus testibus Domino Presbitero Alberto Camerasco Canonico Plebis de Vexio, Petro de Rippa, Dominico Gallatore & Bonotempore omnibus de Vexio vocatis & rogatis. Quorum præsentia Dominus Guillielmus Brocardus Vicarius generalis totius Terræ Dominorum Bonifatii, Georgii, Petrini, & Antonii de Assin. & jus reddens in Terris, & locis dictorum Dominorum præcepit, & licentiam dedit mihi Guillielmo Notario publico, quatenus ad postulationem & instantiam prædictorum Dominorum Georgii, Petrini, & Antonii infrascriptum Instrumentum non incisum, non cancellatum, non abolitum, nec in aliqua sui parte viciatum, sed omni suspitione carente autenticarem, & in formam publicam redigerem, ut vim, & robur publici obtineat firmitatem. Tenor cujus Instrumenti talis est.

L. H. T. Anno Domini Millesimo trecentesimo, decima die Mercurii, XVI. Mensis Martii in præsentia testium Infrascriptorum Dominus Albertus Marchio de Carretto volens ut tenebatur, & debebat, tradere possessionem corporalem de Castro Vexi Domino Bonhomini Asinario, cui ipse Dominus Albertus vendidit dictum Castrum, Terras, & possessiones & res quæ, & quas habebat in Posse & Territorio dicti Castri, & cui vacuam possessionem, expedire & tradere promiserat, ipsum Dominum Bonhominem in dictum Castrum corporaliter, introduxit & Claves ipsius Castri seu Portæ dicti Castri manualiter traddidit dicto Domino Bonhomini abdicando a se possessionem dicti Castri, & in ipsum Dominum Bonhominem ipsius Castri vacuam possessionem totaliter transferendo, qui Dominus Bonhomo animo apprehendendi corporalem possessionem dicti Castri, & pertinentiarum ipsius in ipsum Castrum intravit, & claves ipsius habuit, & recepit a Domino Alberto prædicto animo habendi, & tenendi possessionem ipsius & pertinentiarum naturalem, & civilem. Et de prædictis unum, & plura Instrumenta dictæ Partes fieri præceperunt. Actum in Castro Vexii in Caminata ipsius Castri. Testes interfuerunt vocati Dominus Andreas Garretus, Legum Doctor, Dominus Georgius Asinarius, & Dominicus Asinarius, Dominus Bartholomæus Gavarius de Lovazolio, Conradus Clericus, Moradus de Monte Claro, & Dominus Gulielmus de la Turre. Et ego Petrus Claverius, Notarius personaliter his interfui, & hanc Cartam sic scripsi.

Et Ego Gullielmus Zevarius de Virolengo Imperiali auctoritate Notarius prædictum Instrumentum transcripsi, prout in principali continebatur nihil addito, vel mutato, quod sensum mutet vel variet intellectum, & sicut in eo continetur sic fideliter exemplavi, & transcripsi, & ad majorem rei certitudinem me subscripsi, & signum meum apposui consuetum.



Cum ejus Originali in Pergamena scripto, ac Bulla Imperiali extra capsulam in cera impressa, ac cordulis sericis coloris rubei, albi, & cinericei pendente, sicut expedita, in secretiori Archiducali Mantuæ Archivio adservato præsentem sumptam Copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 12. Septembris 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 13. Septembris 1720.

FIN DE LA PREMIERE PARTIE

DU TOME I. DE CE SUPPLEMENT.

APPENDIX.

A LA PREMIERE PARTIE DU TOME I.

DU SUPPLEMENT

AU CORPS DIPLOMATIQUE.

I.

ANNO 1001. **Ein Stück oder Theil des Reichs-Tags unter Kayser OTTO dem III. gehalten/ von Satzung und Ordnung der Churfürsten des Römischen Reichs und anderer Stände.** [GOLDASTI **Copeylicher Begriff Verschiedener Reichs-Handlungen** pag. 16.]

C'est-à-dire,

Fragment d'une Constitution Imperiale ordonnée dans une Diete tenüe sous OTTO III. *touchant les Electeurs & autres Estats de l'Empire.*

Als nun die Fürsten und Herrn aß bey dem Keyser waren/ do sprach der Keyser zu in: Lieben Fürsten und Herrn/ so man einen Römischen König küren und wölen sol/ so ist gar viel Fürsten und Heren/ die sich selb oder ihre Freund erwölten an das Reych/ und möcht groß Zweytracht und mißhell davon kommen. Darumb daß ihr das versehen/ so süllent ihr also wol thun/ und erwölent under euch etlich Fürsten/ die von ewer aller wegen nun und hienach mügen einen König erwelen. Und je lützel der ist/ je mynder der mißhall und Krieg mag under sy gefallen. Und so die eintrachtlich under sich seyn in der Kiessung/ so myn Kriegs und Unvredens den Landen und euch davon kompt. Und ich rat auch/ daß ihr dieselben Fürsten erwölent auß deß Rychs Amptleuten: Wann sy allermeyst wissen deß Gelegenheit. Sie frageten/ wer die Herren? Er sagt/ das sind die Herren in Duitschen Lande/ als Francken/ Beyeren/ und Sachssen.

Nach vil red ward mit deß Keysers und der Herren aller will und Gunst aufgesetzt und beschlossen/ daß der Kurfürsten sollent syben seyn/ und die syben Kurfürsten einen Römischen König eindrechtigklich oder mit dem meysten part solten erwölen und kiesen. Und under dem solten seyn drey als Geistliche Kentzler/ und vier Weltlicher.

Wer die Syben Kurfürsten seyn/ insunderheit mit ihren Namen und Ampten oder beuel/ die sy dem Reich pflechtig sein.

Meintz.

Und seyn die Geistliche Fürsten/ die drey Cantzler deß Reichs. Der Erst ist der Bischoff von Meintz/ der ist deß Reichs Obrister Cantzler in Germania/ das ist zwischen Ungerland und dem Reyn.

Trier.

Der Ander ist der Bischoff von Tryer/ der auch deß Reichs Oberister Cantzler ist in Gallia/ daß ist das Lompartisch Gepirg in Teutschen Landen.

Koln.

Der Dritte ist der Bischoff von Cölne/ der ist deß Reychs Oberister Cantzler yenhalb des Meres in Italiam/ das ist in Wälschen Landen. ANNO 1001.

Pfaltzgraff bey Rheyn.

Die andern vier Kurfürsten das seynd Weltliche Fürsten. Der Erst ist Pfaltzgraff bey Rein/ der ist deß Reychs Oberister Truchsses

Hertzog von Sachsen.

Der Ander ist der Hertzog von Sachsen-Lande/ der ist deß Reichs Oberister Marschalck und Schwerttrager.

Marggraff von Brandenburg.

Der Dritt ist der Marggraff von Brandenburg/ deß Reychs Kamerer.

Hertzog von Beham.

Der Vierd ist der Hertzog von Peham/ und ist deß Reychs Schenck.

Diese vorgenanten Syben Kurfürsten/ sollent seyn deß Reychs Obrist Amptleut/ als vorgesagt ist/ und sol an sy gesetzt seyn/ daß sy mügen ein Römischen Künig oder Keyser erwölen/ wann das Reych unpewart statt/ oder so dick und manigwerff dem Reych not ist einen Römischen Keyser zu kiesen.

Volget das Corpus oder Lichnam deß Heyligen Römischen Reychs/ mit sinen Obristen Glidern/ wie es wart in Ordnung gebracht durch KEYSER OTTO und den Fürsten.

Item IIII. Hertzogen/ und werden genent die IIII. Hohen Hertzogdum. { Sachssen/ Beyern/ Swaben/ Lothringen.

Item IIII. Marggraffen { Myssen/ Brandenburg/ Mernhern Baden.

Item IIII. Landtgraffen { Düringen/ Hessen/ Leuchtenberg/ Edilsaß.

Item IIII. Burggraffen { Meydburg/ Norenberg/ Reneck/ Stromburg.

Item IIII. Graffen { Cleve/ Schwartzburg/ Zilie/ Sophoy.

ANNO 1001.

Item IIII. Fryhern { Limperg / Thusis / Westerburg / Aldenwalden.

Item IIII. Ritter { Andelau / Meldingen / Struneck / Frauenberg.

Item IIII. Stette { Augspurg / Ach / Metz / Lubeck.

Item IIII. Dorffer] { Bamberg / Ulm / Hagenau / Schletstatt.

Item IIII. Buren { Cöllen / Regenspurg / Constantz / Saltzburg.

II.

1058. 4. Octob. HENRICI IV. *Regis Romanorum Confirmatio super antiquis Privilegiis a Julio Cæsare & Nerone Terris Austriacis concessis, ut eandem vim habeant, quam si ab Imperatoribus Christianis data essent. Concedit insuper Ernesto Marchioni Austriæ in Adjutorium & subsidium Episcopatus Juvaviæ & Laureacensis, additis pluribus aliis Prærogativis. Datum 4 Nonas Octobris Anno Dominicæ Incarnationis* 1058. *Indictione XI. a prima inauguratione ejus V. ab obitu vero patris II.* CUM *Privilegiis Julii Cæsaris & Neronis in integro insertis.* [R. STEIN **Handvesten/ Freyheiten/ und Urkunden/ des Hertzogsthumb Oesterreich 1. buch.** La même Pièce se trouve dans **Fugger Spiegel der Ehren 2 Buch.** 2. cap. pag. 163. mais les deux Privilèges de Jules Cesar, & de Neron y manquent. Il se contente de les indiquer & d'en donner les premiers mots.]

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Amen. Heinricus Divina favente Clementia Rex Romanorum Augustus quondam Domini Heinrici felicis memorie Romanorum Imperatoris genitus: Ex quo decet Celsitudinem Imperialem magnificorum Virorum & Nobilissimorum Principum etiam consideratione intercessorum eorundem justas admitterre petitiones, Nos preces præclarissimi & Nobilissimi Principis Domini Ernesti Marggravii Austriæ, Sacri Romani Imperii Prioris & fidelissimi Principis & Generosissimæ Dominæ Dominæ Agnetis Romanorum Imperatricis, Genitricis nostræ Carissimæ, Competitricis ejusdem per Portas admisimus exauditionis, eis favorabiliter annuere volentes. Cum ipse Princeps dicti Imperii Honores & Utilitates procuret seu jugiter prosequatur, & nihilominus in instanti anno cum exercitibus suis bellatorie illas terrarum partes contra Paganos obtinuit vicibus trinis, eosque exinde pepulit cooperante divino auxilio potenter. Cujus Principis preces hoc exigunt, quod nos roboris firmiter perpetuemus concessiones, seu privilegia suo Nobili Marchionatui Austriæ ab antiquis Paganorum Imperatoribus concessa, Quorum Privilegiorum tenores sequuntur, & primi Privilegii sic sonant: *Nos Julius Imperator, Nos Cæsar & Cultor Deorum, Nos supremus Terræ Imperialis Augustus, Nos Sustentator Orbis universi, Plagæ Orientalis, Terræque suis incolis Romanam Veniam & nostram pacem. Vobis mandamus per nostrum Triumphum, quod illi præcelso Senatori nostro Avunculo pareatis. Quoniam nos eidem & suis hæredibus suæque domus descendentibus donavimus Vos in feodatariam possessionem perpetuo tenendam, sibi & suis posteris in perpetuum relinquentes quod nullam potestatem super eos statuere debemus; Nos eis & dictis suis successoribus largimur omnes Utilitates Terre Orientalis memorate. Insuper nos eundem Avunculum nostrum & omnes ejus successores assumpsimus Consiliarium in secretissimum Consilium Romanum taliter quod deinceps nullum perpetuum negotium, sive causa fieri debeat suo sine scitu. Datum Romæ Capitali Mundi, Die Veneris Regni nostri Anno primo & exactione auri anno primo.* Et Secundi Privilegii sic sonat Tenor: *Nos Nero Amicus Deorum & Fidei Eorum propalator, præceptor potestatis Romanæ, Imperator & Cæsar Augustus; Nos sumus deliberati, cum omni nostro Senatu, Quod eximi debeat illa Terra Orientalis ante alias terras, quia ipsa, & ejus habitatores ante omnes illos qui Romani Imperii Subditi sunt, laudabiliter elucessit, ob hoc dicimus nos illam eandem Terram in perpetuum liberam, quin etiam & absolutam omnis pensionis & census, qui jam impositus est, vel erit in futurum ab Imperiali potestate aut a nobis, vel successoribus nostris, seu quibusvis aliis. Nos volumus etiam quod eadem Terra in perpetuum libera perseveret. Etiam præcipimus nos ex Romanâ Potestate, quod cum nullâ adversitate illa Terra supra nominata ab aliquo in aliquo molestetur, si quis autem contra hoc faceret, quam cito hoc perpetrasset, ille esse debeat in Banno Romani Imperii & nunquam inde tempore aliquo exire. Datum apud Lateranum in die Martis illius magni Dei. &c.* Quamobrem nos prænominatus Rex Heinricus intuiti sumus & rememorati, quod homines qui in infidelitate persistunt Literas dant aliis hominibus qui illius fidei & credulitatis sunt, inutiles ac infructuosæ sunt illis hominibus & gentibus, qui in Jesum Christum credunt & Terris eorundem; propter hoc nos illi generoso Principi prænominato Ernesto, Marggravio Austr: & suis heredibus ac ipsi Terræ Austriæ corroboravimus & fecimus innovari illas præscriptas Literas, quæ in lingua Paganorum conscriptæ fuerunt, & quas in Latinum sermonem convertimus, & transtulimus, ita duntaxat quod eædem Litteræ prænominato Ernesto Marggravio & Terræ suæ Austriæ ac suis posteris ac successoribus honorem & fructum apportent & inducant, ac si eidem id seu eædem a Divis & Christianissimis Imperatoribus datæ forent. Insuper intuiti sumus omni puro desiderio nostræ mentis, quod prænominatus Illustris Princeps Ernestus, Margravius Austriæ adeò bene meritus & dignus est, quod eidem ipsum Sanctum Romanum Imperium adjutoriosum esse debet, quia ipse situatus & constitutus est in uno fine Christianitatis & omni tempore incitat & exercet opera Domini Nostri Jesu Christi, damus & concedimus nos eidem in adjutorium & subsidium illos Episcopatus cum omnibus bonis ipsorum, quæ hactenus a longævis temporibus cognominata sunt & fuerunt Juvavia, Laureacensis, ita tamen, quod ille prænominatus Marggravius & sui successores ac Terræ Austriæ advocati & Domini super illis esse debeant: Insuper concedimus nos & damus sæpe nominato Ernesto suisque posteris ac ipsi Terræ Austriæ illam gratiam quod ipsi gladium Judicii ipsorum & Banderiam sive Vexillum Terræ ipsorum publicè ante Imperium & ante totum Mundum & populum deferre debeant atque possint, quia ipse & sua Terra sæpe sæpius laudabiliter in Dei servitio emicuit & apparuit gloriose. Et, ut hæc nostra traditio stabilis & inconvulsa omni permaneat ævo, hanc paginam inde conscribi, manuque propriâ, ut subtus videtur, corroborantes sigilli nostri impressione jussimus insigniri.



Signum Domini Heinrici Quarti Regis, Gevehardus

ANNO 1058.

ANNO 1058. dus Cancellarius vice Luitboldi Archi-Cancellarii recognovi Dat. quarta Non. Octobris, Anno Dominicæ Incarnationis millesimo quinquagesimo Octavo, indictione undecimâ, Anno autem ordinationis Domini Heinrici quarti Regis V. Regni vero 11. Actum Türrimbuche, In Dei nomine feliciter Amen.

III.

1090. *Diploma* GUELFONIS V. *Ducis & Marchionis nec non Comitissæ Matildæ, quo Privilegia Libertates & Immunitates Mantuanis Civibus & Suburbanisper Predecessores eorum ipsis ablata restituuntur. Factum Mantue V. Kal. Julii Incarnationis Anno* 1090. *Indictione XIII.* [Lud. Ant. Muratori dele Antichità Estensi part. I. cap. 29. pag. 280.]

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Guelfo Dei gratia Dux, & Marchio, Matilda Dei gratia si quid est justis petitionibus adquiescere & nostros fideles honoribus & commodis ampliare per omnia nostram condecet potestatem. Qua propter omnium Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorumque Fidelium tam futurorum quam presentium noverit industria, qualiter nostri fideles Mantuani Cives nostram adierunt clementiam, quorumdam suorum Concivium oppressiones relevari petentes, & Erimannos omnes, & communes res sue Civitati a nostris Predecessoribus illis ablatas sibi restitui postulantes. Et nos ob memorabilem eorum fidelitatem, & servicium, justis eorum precibus annuentes, omnes exactiones, & violentias non legales funditus deinceps abolendas, & radicitus extirpandas, modis omnibus decernimus & firmamus. Statuentes etiam ut neque nostri heredes, neque ulla magna, parvaque nostræ potestatis persona, predictos Cives in Mantuana Civitate, vel in suburbio habitantes, vel deinceps habitaturos, de suis personis, sive de illorum servis, vel ancillis, seu de liberis hominibus in eorum residentibus Terra, vel de Ermanna, & Communibus rebus ad predictam Civitatem pertinentibus ex utraque parte fluminis Mincii sitis, sive de beneficiis, libellariis, precariis, investituris, seu etiam de omnibus eorum rebus mobilibus, & immmobilibus, adquisitis, vel adquirendis inquietare, molestare, disvestire sine legali judicio, vel ad aliquam publicam exactionem, vel functionem, cogere presumat. Sed & neque in predicta Civitate in domo alicujus, vel in suburbio, in domo militis, vel in caneva alicujus, illis invitis, hospitari audeat. Insuper & illis restituimus omnes res communes, parentibus illorum concessas per preceptum Imperatorum, scilicet nominative faccam, septingenti & Carpenetam, & quidquid de Armanorio nobis hucusque retinebamus, sive per cetera loca in Comitatu Mantuano rejacentia, piscationes & per flumina, & paludes, scilicet utrasque ripas fluminis Tartari, deinde sursum usque ad flumen Olei. De alia parte usque in fossam altam. De tertia parte usque in Ecclesiam Sancti Faustini in caput Variana, & deinde seorsum usque in Agricia Majore, ut liceat illis pabulare, capulare, seccare, venari & quicquid juris ipsorum parentes antiquitus in illis habuerant. Decernimus etiam, ut liceat omnibus predictis Civibus & suburbanis per omnem nostram potestatem secure ire & redire, sive per aquam & per Terram quocumque voluerint, ita ut nec tholonicum, nec ripaticum dent. Et insuper illam bonam & justam consuetudinem eos habere firmamus, quam quelibet optima Civitas Longobardie obtinet. Quicumque, vel nos suprascripti Dux Guelfo, & Commitissa Matilda, vel nostri heredes, aut quælibet nostræ potestatis magna parvaque persona hujus concessionis, & restitutionis violator extiterit, libras auri centum componat supradictis Civibus & suburbanis, illorumque heredibus, ita ut medietas expendatur in restauratione, & post pænam solutam hæc concessio, & confirmatio in sua remaneat firmitate. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas stabilis, atque firma permaneat, hanc cartam inde conscriptam manu propria, ut infra videtur, corroborantes, sigilli nostri impressione jussimus signari. ANNO 1090.

V [] X WELFOS,

MA TIL
DA DI
GRA SI
QD EST

IV.

Fragmentum Diplomatis de Titulo Regio per ANACLETUM *Antipapam* ROGIERO *Duci Siciliæ & Calabriæ impertito. Datum Beneventi 5 Kal. Octob. anno Dominicæ Incarnationis* 1130. *Pontificatus sui anno primo.* (1) *Indict. IX.* [BARONII Annales Eccles. Tom. 12. ann. 1130. pag. 203. num. 61.] 1130. 27. Septembre.

..... ECclesiam, prædecessorum nostrorum Urbani & Paschalis venerandæ memoriæ Romanorum Pontificum, & innumeris deservivit obsequiis, felicis etiam recordationis mater tua, viri sui nobiliter vestigia subsequens, pro datis sibi à Domino facultatibus eamdem Dei Ecclesiam larga liberalitatis manu officiosissime honorare & sustentare curavit. Tu quoque, cujus divina Providentia inter reliquos Italiæ Principes amplior sapientiæ & potestatis prærogativa excessit, prædecessores nostros magnificentius honorare & abundantius deservire studuisti: personam tuam & heredum tuorum perpetuis gratiæ & honoris titulis adornare & exaltare decrevit. Concedimus igitur, & donamus, & auctorizamus tibi, & filio tuo Rogerio, & aliis filiis tuis, secundum tuam ordinationem in regnum substituendis, & heredibus suis coronam regni Siciliæ, & Calabriæ, & Apuliæ, & universæ terræ, quarum tam nos quam & prædecessores nostri prædecessoribus tuis Ducibus Apuliæ nominatis, Roberto Guiscardo, Roberto ejus filio dedimus & concessimus, & ipsum Regnum habendum, & universam regiam dignitatem, & jura regalia, jure perpetuo habendum in perpetuum & dominandum. Et Siciliam caput regni constituimus. Porro auctorizamus & concedimus, ut per manus Archiepiscoporum terræ tuæ, quos volueris, juxta tuam voluntatem, assistentibus aliis Episcopis, quos volueris tu & tui heredes, in Reges inungamini, & in Statutis temporibus coronemini. Item omnes concessiones, donationes, & consensus, quos prædecessores nostri prædecessoribus tuis Roberto Guiscardo, Roberto filio ejus, Wuillelmo Ducibus Apuliæ, & tibi concesserunt, donaverunt, & consenserunt, donamus, concedimus, & consentimus tibi & filiis tuis, & heredibus tuis habendum & possidendum in perpetuum. Donamus etiam & auctorizamus tibi & tuis heredibus Principatum Capuanum cum omnibus tenimentis suis, quemadmodum Principes Capuanorum tam in præsenti quàm in præterito tenuerunt: honorem quoque Neapolis, ejusque pertinentiarum, & auxilium hominum Beneventi contra hostes tuos largimur & confirmamus. Tuis porrectis petitionibus annuentes concedimus Panormitano Archiepiscopo, ejusque successoribus, & Panormitanæ Ecclesiæ, consecrationes trium Episcoporum Siciliæ, videlicet Syracusani, Agrigentini, & Mazariensis, vel Cataniensis, ea ratione, ne supradictæ Ecclesiæ in Diœcesibus vel possessionibus suis à Panormitano Archiepiscopo, vel ab ipsa Panormitana Ecclesia diminutionem aliquam patiantur. De reliquis vero duobus pleniori nostro consi-

(1) *Indict. IX.* Il faut lire VIII.

ANNO 1130. consilio reservamus. Hæc omnia supradicta, has nostras concessiones sic concedimus, tradimus, & auctorizamus tibi & tuis filiis habenda & possidenda jure perpetuo, dum nobis nostrisque successoribus homagium & fidelitatem, competenti nobis & vobis, securoque loco facies vel facient, juraveris vel juraverint, si in nobis vel nostris successotibus non remanserit, non ideo honoris seu dignitatis, vel terræ suæ patiantur diminutionem. Tu autem censum..... & heredes tui videlicet sexcentos schifatos, quos annis singulis Romanæ Ecclesiæ persolvere debes, si requisitus fueris: quod si requisitus non fueris, facta requisitione persolvas, nulla de non solutis habita occasione si qua sane in posterum Ecclesiastica sæcularisve Persona huic nostræ concessioni vel donationi obviare tentaverit, nisi satisfactione congrua resipuerit, anathematis gladio feriatur. Omnibus vero, has nostras conditiones, concessiones, & consensus servantibus, sit pax Domini nostri JESU CHRISTI. Amen.

Ego Anacletus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Matthæus Presbyter Eudoxiæ.

Signum manus Petri Leonis Romanorum Consulis, & signum manus Rogerii fratris ejus, & signum manus Petri Uguiccionis filii, & signum manus Cencii. Guidonis, & signum manus Petri Leonis de Fundis, & signum manus Abucii, & signum manus Joannis Abdiricii, & signum manus Milonis. Datum Beneventi per manum Saxonis S. R. E. Presbyteri Cardinalis, V. Kal. Octobris, Indictione nona, anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo trigesimo, Pontificatus Domini Anacleti Secundi Papæ anno primo.

V.

1141. 28. Novembre. *Forma Sacramenti quod olim in Regno* Aragonum *à Judeis exigebatur in Judicio; cum adjectis Maledictionibus.* [Fueros y Observancias de las Costumbras de Aragon. Inter Foros quibus in Judiciis nec extra ad presens non utuntur Aragonenses, propter correctionem illorum. Lib. 8. fol. 9. & 10.]

JUras tu, o Judée, per illem qui dixit non est Deus, Deus præter me. Respondeat Judæus, juro. Item juras per illum qui dixit, ego sum Deus omnium, qui extraxi te de Terra Egypti, & de domo servitutis. Respondeat Juro. Juras per illum qui dixit non facias Statuam vel imaginem quæ sit de Cælo, de Terra, de subtus mare, nec infra, nec ullas Statuas adorabis, nec pro Diis eas tenebis, Resp. Juro. Juras per illum qui dixit, ego sum Deus tuus, fortis & Zelator qui visito peccata parentum in filios filiorum, usque in tertiam & quartam generationem qui me abhorruerunt & facio misericordiam illis qui diligunt & servant mandata mea. Re. Juro. Juras per illum qui dixit, memento quod sanctifices diem Sabbati, & operaberis sex diebus & facies omnia opera, & requiesces die septima, quia Deus tuus die septima requievit, & non facies opus tu, nec uxor tua, nec tuus filius, nec tua filia, nec extraneus, qui est intra portas tuas: quia fecit Deus in sex diebus Cælum & Terram, mare & omnia quæ in eis sunt, & requievit die septima, & ideo benedicit diem Sabbati & fecit sanctum. Re. Juro. Juras per illum qui dixit, non occides. Re. Juro. Juras per illum, qui dixit non loqueris falsum testimonium contra tuum vicinum, & per illum qui dixit non occides. Re. Juro. Juras per illum qui dixit non concupisces rem proximi tui, non Uxorem, non filiam, non bovem, non asinum, nec aliquam rem suam. Dic. Juro. Juras per V. libros Legis, & per totum illud, quod in eis scriptum est, & per Sanctum qui dixit, ego sum, & ille qui misit me vobis heye, heye, eya eyo, Dic. Juro. Juras per nomen venerabile hya, hya, hya, & per magnum nomen mirabile Amnelor, quod edixit Moyses, & divisit mare in 12. vias & transierunt omnes filii Israel per siccum, & obivit ibi Pharao, & omnis exercitus ejus in mari rubro. Dic. Juro Juras per Tabernaculum & per sanctam mensam, & per Candelabrum aureum. & per Arcam Fæderis, & per duas Tabulas, quas posuit Moyses mandato Domini. Dic. Juro. Juras per cortinam que erat extenta ante Cherubinum, & per Sanctas Vestes Aaron, & per Sanctam dilectionem, quam promisit Deus filiis Israël in monte Sinay in manu Moysi. Dic. Juro. Juras per sanctam Juram quam juravit Dominus ad Abraham in monte Mannæ, & per Terram promissionis & Jerusalem & per Cathedram honoratam Cæli & Angelos ministrantes ante sanctum Benedictum, laudantes & benedicentes magnis vocibus Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth, sunt Cæli & Terra, gloria tua, Dic. Juro. Juras per omnes Angelos qui sunt in cælo, & per omnes Sanctos & Prophetas Dei, & per Nomina sancta & honorata & admirabilia quæ nominantur. Dic. Juro. Juras per omnia Nomina sancta, & omnes Prophetas, Dei qui sunt in celo, & per omnia Scripta Legis, & per totum illud quod scriptum est, & per Benedictiones, & Maledictiones quæ datæ fuerunt in Monte Gan, super monte Ebel, & per duodecim Tribus Israel. Dic. Juro.

He sunt Maledictiones.

Si scis veritatem, & vis jurare mendacium, veniant super te hæ Maledictiones, & comprehendant te. Responde Amen. Maledictus eris in Civitate, & maledictus extra Civitatem, & maledictus in Campo, & maledictus horreus tuus, & tua requies, in maledictione. Responde. Amen. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, & bustas boum, & greges tuarum ovium, & maledictus intrabis, & maledictus exibis. Re. Amen. Dominus nutriet super te famem, inopiam, opprobrium in omnia opera quæ tu facis, quousque te conterat & destruat propter inventiones tuas malas in quibus tu me dimisisti. Re. Amen. Adjiciat tibi Deus pestilentiam & famem quousque te devastet in Terra in qua tu ibis ad manutenendum eam. Re, Amen. Percutiat te Deus febre. ardore, & calore, & aere corrupto, erugine, & persequatur te, usque pereas. Re. Amen. Cælum quod est super te sit æneum, & terra quam teris sit deserta: det tibi Deus pulverem in terra pro pluvia: & descendat super te de cælo cinis usque sis contritus. Re. Amen. Cadas ante tuos inimicos, per unam viam intres contra illos & per duodecim fugias & sis expersus per omnia Regna Terræ Resp. Amen. Tuum cadaver comedant Volatilia Cæli & Bestiæ Terræ, & non sit qui quærat te. Re. Amen. Percutiat te Deus stultitia & cecitate in parte corporis tui unde tu ibis. Re. Amen. Percutiat te Deus de scabie & prurìtu, ita quod non possis curari. Re. Amen. Percutiat te Deus cecitate & furore, & ira & meditatione, sicut consuevit facere; palpes in meridie, sicut consuevit facere cecus in tenebris & nunquam in aliquo tempore in viis tuis dirigat te, sed semper subsanneris calumnia, & sis oppressus crudelitate, & non habeas qui te illuminet. Re. Amen. Uxorem accipias, & alius constupret eam. Re. Amen. Domum facias, & non habites ibi; vineam plantes & non vindemies eam, bos tuus occidatur ante te, & non comedas ex eo. Re, Amen. Asinus tuus tibi auferatur & non reddatur. Re. Amen. Oves tuæ sint traditæ inimicis tuis & non sit qui te adjuvet. Re. Amen. Filii & Filiæ tui sint traditi populo extraneo, & videant hoc oculi tui, & deficiant tibi, & non sit fortitudo manu tua. Re. Amen. Populus quem non cognoscis comedat fructus, & labores tuæ Terræ, & substineas calumniam & sis oppressus in omni vita tua, & timeas de omnibus quæ videbis cum tuis oculis. Re Amen. Percutiat te Dominus de mala plaga in genibus & cruribus & a planta pedis usque ad caput, & non possis curari. Re. Amen. Adducat te Dominus & uxorem tuam & filios & filias in Gentem quæ te non cognoscat & consanguineos tuos, servias Diis alienis, & ligno & sis monstratus in proverbium & in fabulam omnibus Populis quibus te ducet. Re. amen. Ejicias multum semen in Terra, & non colligas aliquid ex eo quia comedant illud Locustæ: vineam plantes, & non bibas de vino, nec colligas aliquid ex ea, quia comedant eam vermes: olivas habeas in omnibus terminis tuis, & non ungas te cum oleo quia excurrat se & pereat. Re. amen. Filios & filias habeas, & videas eos quando ferentur in captivitatem: omnes arborum fructus & Terræ tuæ comedantur: extraneus qui non vivit tecum in Terra erit altior te, & tu descendes & ipse exaltabitur plus quam tu, & ipse caput & tu cauda

ANNO 1130. cauda & veniant super te hæ maledictiones scriptæ in libro hoc quousque sis confractus. Re. Amen. Servias inimico quem mittet tibi Deus, in fame, siti, & nuditate & in omni inopia, & mittat humerum suum super cervicem tuam, quo usque te conterat, & adducat Dominus Gentem de longinquo & de ultimis finibus Terræ in similitudinem Aquilæ volantis ita veniat emissa, quod non possis intelligere Linguam suam. Re, Amen. Gens rabiosa que non parcat alicui, nec misereatur parvuli, devoret partus omnium bestiarum & messium totius Terræ tuæ, & non dimittat tibi triticum, vinum, nec oleum, nec greges Ovium tuarum, quousque te destruat & conterat & comedat fructum ventris tui & carnes filiorum & filiarum tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi in angustia & vastitate, & opprimant te inimici tui. Re. Amen. Tua vis sit consummata in malo tuo, & terra tua non det tibi fructum suum; & mittat tibi Dominus bestias campi que te consumant: tui Bestiarii fiant pauci: Deus conterat te, & det tibi penuriam de pane tuo, quod comedas illum ad pensum, & te videas non saturum; non parcat tibi Dominus quando tu petieris veniam, sed tunc ipse sit iratus contra te, & veniant super te maledictiones quæ sunt scriptæ in hoc libro, & destruat Dominus nomen tuum de libro viventium, & non scribaris cum justis, sed in perditione duodecim Tribuum Israël secundum maledictiones que sunt scriptæ in libro hoc. Re. Amen. Tui filii fiant orphani, & uxor tua vidua, & fiant sicut palea ante ventum; & Angelus te impugnet, & mensam tuam, & sint obscuri oculi tui, ne videant, & tergum tuum semper in Terram: & Dominus mittat tibi iram suam, & furor meditationis ejus te comprehendat. Re. Amen. Et adducat tibi Dominus malum super malum, & non intres in sua Justitia, & Domus tua sit deserta, & non sit qui habitet in ea: Sanguis tuus sit expansus sicut fumus; & tuum corpus sit sicut stercus; & aurum & argentum non te liberet in ira Domini. Re. Amen. Percutiat te Deus multis plagis, sicut percussit Pharaonem & Populum suum, si scis veritatem & vis jurare mendacium. Re. Amen. Percutiat te Deus sicut Egyptum de ranis, muscis & mortalitate, & bestiis, & de nascentiis, & de vexictis, & de Petris, & de locustis & de tenebris & mortalitate illorum qui sunt primogeniti. Re. Amen. Maledictiones quibus maledicit Josue Jerico veniant super te, & domum tuam, & super omnia que habes. Re. Amen. Uxor tua & filii tui vadant mendicando de ostio in ostium, & non inveniant qui eos invitet, & in ira & in furore Domini Regis & omnium illorum qui te videbunt venias, & illi qui erant amici tui, sint inimici tui, & semper te derideant: & cadas & non sit aliquis qui te adjuvet ad surgendum: pauper & miser vivas, & non invenias qui te sepeliat; si scis veritatem, & vis jurare mendacium, cadat anima tua ubi canes mingunt. Respondeat Amen, Amen, Amen. Datum Gerunde 4. Calendas Martii. Era 1179.

De Sacramento Sarracenorum.

Juras o Sarracene per Bille, Ylledi, Ylleu, Buabat, Bedal, Hamble, Tamon, Ham, Media. Huabi, Mecael, Yçahach, Aleybnec, Nunath, Buamur, Bytayeb.

VI.

1159. Kaysers FRIDERICI I. Diploma wodurch er WLADISLAUM Hertzog in Böhmen zu einem König/ und das Hertzogthum zu einem Königreich erhöhet/mits überlaßung der jenigen Tributs/ so Jhm und seinen Vorfahren aus dem Königreich Pohlen hat pflegen erlegt zu werden. Geben zu Regenspurg Anno Christi 1159. [GOLDASTI Reichs-Satzungen Theil 2. pag. 13.]

C'est-à-dire,

Erection du Duché de Boheme en Royaume par l'Empereur FREDERIC I. *en faveur du Duc* WLADISLAS *qui est en même tems élevé à la Dignité Royale, avec Donation & Cession du Tribut que lui & ses Predecesseurs étoient accoutumés de lui payer pour le Royaume de Pologne.* ANNO 1159.

IM Nahmen der Heiligen und unzertheilten Dreyfaltigkeit/ Amen. Wir Friederich von Gottes Gnaden/ Römischer Keyser/ allzeit Mehrer des Reichs. Sintemal uns das natürliche Gesetz unterweiset/ daß wir einem jeglichen wol thun solten/ insonderheit aber denen/ so bey und neben uns steiff und getreuwlich halten und stehen/ und uns wider all unser Feindt Hulff leisten/ damit auch unser Keyserthumb erweitert/ mit allem müglichen Fleiß darnach trachten/ Kriege führen/ und sich unserwegen in allerley Gefährlichkeit begeben/ dieselbigen sind wir mit besondern unsern Gnaden zu verehrn pflichtig/ und zu erhöhen gantz geneiget. Und dieweil wir mit allem Fleiß darnach getrachtet/ haben wir aus angeborner Güte vor billich rechtmässig und gut angesehen und beschlossen/ damit derjenige/ welcher mit desto grösserer Mühe Krieg führet/ dagegen auch desto grössere Hoffnung einer mildern Belohnung haben/ und derselben geniessen möge.

2. Derowegen kundt und zu wissen sey männiglichen/ den künfftigen so wol als den gegenwärtigen/ daß wir Fridericus dem Wladislao Hertzogen in Böheem/ und seinen Nachkommenden/ von wegen seiner Vorfahren gebührlichen Dienste/ die sie uns und unsern Vorfahren jederzeit geleistet/ die Zierdt der Königlichen Würdigkeit/ deren sich weylandt Wratislaus sein Großvatter gebraucht/ wiederumb überantworten und zueignen/ damit er sein Haupt mit der Königlichen Cron zieren/ und dieselbe tragen: er auch und seine Nachkommen zu ewigen Zeiten sich des Cöniglichen Tituls gebrauchen sollen. Welches wir hiemit/ daß er und seine Nachkommene dieselbe/ als wie wir deren geniessen/ auch tragen sollen/ unverbrüchlich zu halten/ ordnen/ und wie folget an diesen unterschiedlichen Heiligen Festtägen gebieten thun/ als nemlichen an dem Heiligen Christtage/ Ostertag und Pfingsttage/ S. Wenceslai und Adalberti Tagen: damit diesen heiligen Patronen auch desto mehr Ehr erzeigt werde.

3. Uber dieses/ nach dem wir von dem Ertzbischoffen und Bischoffen pflegen gesalbet zu werden/ so ordnen und verleihen wir Wladislao/ und seinen Nachkommenden/ dergleichen/ und wöllen hiemit/ daß er Wladislaus von Daniele Bischoff zu Prag/ und Joanne dem Bischoff in Mähren/ nach Ordnung und Gebrauch der Prager Kirchen/ so wol auch seine Nachkommene von den künfftigen Bischoffen gesalbet werden sollen. Da fern aber der Olmitzer Bischoff nit gegenwärtig seyn köndte/ so soll der Prager nach der höhern Dignität beyder Bischoff statt verwesen. Deßgleichen soll es auch verstanden werden/ wann der Präger zur Stelle nit seyn kondte.

4 Uber dieses verleihen wir obgedachten Wladislao und seinen Nachkommenden/ daß er dieselbe Stewr/ welche unsern (al. seinen) Vorfahren aus deme Lande zu Polen gefolget worden/ und deren genossen/ nun forthin er und seine Nachkommene zu ewigen Zeiten empfahen/ und deren geniessen sollen.

5. Damit auch diese unsere dem Wladislao und seinen Nachkommen gegebne Gnad ein ewig wehrende Krafft erreichen möchte/ haben wir diesen unsern Brieff uffrichten/ und denselbigen in Gegenwärtigkeit der hochwürdigen Männer/ Erhardi des Ertzbischoffs zu Straßburg/ und Firmiani deß Ertzbischoffs zu Magdeburg/ auch in Beyseyn anderer Fürsten und Graffen unserer lieben getrewen/ verfertigen lassen: dessen Datum zu Regenspurg Anno Christi 1159.

VII.

Lettres d'Investiture du Duché de Loraine, en Comté de Remirimont, & de quelques Droits Royaux attachez au Duché, accordé par l'Empereur ALFONCE A FREDERIC *Duc de Lorraine, après qu'il lui eut fait Homage. en* 1258. [Tiré d'un Registre du Tems du Duc Ferry conservé dans le Tresor des Chartes de Nancy.] 1258.

IN æterni Dei nomine Amen, Pateat universis præsentes paginam inspecturis, quod nos *Alfonsus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus*, & Castellæ, Toleti, Legionis, Galleciæ, Sibiliæ, Cordubæ, Murciæ, Gienhii & Algarbii Rex, ad instantiam & supplicationem tui magnifici viri *Friderici Ducis Lotharingiæ* & Comitis Romaricensis, attendentes prædecessorum nostrorum gloriosissimorum vestigia, & merita tua, & servitia debita nostræ aulæ tam

Anno 1258. tam prædecessoribus nostris quam nobis facta & facienda, & quod de jure infra scripta facere debemus; sedentibus nobis in publica Curia nostra & te dicto Duce & Comite *flexis genibus ante pedes Majestatis nostræ* existente, investimus te dictum Ducem & Comitem *de quinque vexillis* in signum quinque Dignitatum quas in feodum ab Imperio tenere debes.

§. 2. Et de Infrascriptis Dignitatibus & feudis primum vexillum damus tibi pro Ducatu in feudum, in quo & per quod debes esse *summus Seneschallus in Aulâ nostrâ citra Rhenum*, Et debes nobis *servire in annalibus festis de primo ferculo eques*. Et si contigerit ire ad *Parlamentum* cum armis contra Regem Franciæ, debes facere nobis *antecustodiam* in eundo, & *retrocustodiam* in redeundo; & debes nobis præstare in terra dicti Ducatus *forum de necessariis & victualibus*. Et si contigerit nos ire ad prælium citra Rhenum, debes habere *primum conflictum*, & debes nobis facere antecustodiam in eundo, & retrocustodiam in redeundo. *Secundum* vero *vexillum* damus tibi in signum quod debes reaccipere à nobis duella Nobilium commorantium inter Rhenum & Mosam, prout *metæ* super hoc distinctæ dividunt. *Tertium* quoque *vexillum* damus tibi in signum pro feudo & nomine feudi de *Comitatu Romaricensi*. *Quartum* autem, quod debes habere *custodias publicarum stratarum* in dicto Comitatu, tam per aquam, quam per terram. *Quintum* damus tibi in signum & investituram pro *regalibus* nostris in *monasterio Sancti Petri Metensis*, & in alio monasterio *Sancti Martini Metensis*, & quod debes habere *custodias Ecclesiarum* in Ducatu tuo. Et prædicta omnia vexilla damus tibi pro feudo in nomine feudi, & pro investitura & nomine investituræ, investientes te *cum hastis & vexillis* prædictis de manu nostra in manu tua pro prædictis omnibus, & aliis de quibus te jure investire & infeudare debemus.

§. 3. Et ego dictus Dux Lotharingiæ & Comes Romaricensis sic recipio & sic recognosco omnia & singula supra dicta esse vera & debita, & promitto bona fide me facturum & impleturum omnia & singula, & alia quæ prædecessores mei prædecessoribus vestris, de jure vel consuetudine, quacunque causa, modo vel jure fecerunt vel facere debuerunt, vobis Domino Alfonso Romanorum Regi, *Imperatori futuro*; Et *manus meas junctas in manibus vestris mitto*, & vobis Sacramentum fidelitatis & homagii facio, sicut Domino meo Romanorum Regi legitimo & Imperatori futuro. Hoc tamen salvo, quod si infra duos annos contigerit, Vos ad Imperium non venire (quod Deus avertat) quod ex tunc de isto Sacramento fidelitatis & homagii nunc præstito non tenear. De quo Sacramento, si casus ille evenerit, (quod absit) quod nos dictus Rex *in Imperium non introiverimus infra biennium*, ut dictum est, te dictum Ducem & Comitem volumus non teneri. Salvo semper jure utriusque, tam nobis pro Regno & Imperio Romanorum, quam tibi. Ita quod omnia sint in eodem statu in quo erant heri, ante celebrationem istius præsentis contractus.

§. 4. Et ad majorem roboris firmitatem & evidentiam pleniorem nos dictus Rex, & ego dictus Dux & Comes præsentem cartam fecimus sigillorum nostrorum munimine roborari. Actum Toleti pridie Idus Martii, Præsentibus Illustribus, Nobilibus, Venerabilibus, & honestis personis infra scriptis, *Domino* Alfonso Infante de Molina, Domino Philippo & Domino Ludovico *germanis Domini Regis*, *Dompno* Pascasio Episcopo Giennensi, Dompno Suerio Episcopo Camorensi, Dompno Petro Episcopo Passensi, Dompno Petro Joannis Magistro Ordinis Calatravensis, Dompno Simone Roderici de los Cameros, Dompno Martino Egidii de Portugalia, Dompno Petro Nunnii de Guzman, Dompno Nunnio de Guzman, Dompno Petro Cornelii de Aragonia, Dompno Eximinio Cornelii, Garsia Mertini Castellæ Protonotario, Magistro Martino quondam Archidiacono Valentino, Dompno Augustino Petri Decano Segobiensi de Alemannia, Dompno Raynaldo Comite de Castris, Dompno * * * Comite de *Leunsteyn*, Dompno Girardo de Fontenay, Dompno Elia de Bobardia Castellani Castri de Cognie, & aliis quam pluribus, Anno Domini Millesimo Ducentesimo quinquagesimo octavo. Petrus Stephani scripsit.

VIII.

Anno 1261. May.

Litteræ LUDOVICI IX. *Regis Francorum de datis in Custodiam Abbati & Conventui B.* DIONYSII *in Franciâ duabus Coronis aureis pro Coronatione Regum & Reginarum inservandis; nec non alia Coronulâ aureâ quam Rex die Coronationis solet portare in prandio. Datum apud Villam novam in Leis Mense Majo* 1261. [PHILIP. LABBE Alliance Chronologique Tom. II. au melange curieux pag. 659. Tiré de l'Abbaye de St. Denis en France]

LUdovicus Dei gratia Francorum Rex. Notum facimus, quod Duas coronas aureas cum lapidibus pretiosis, quæ ab inclytæ recordationis Rege Philippo avo nostro pro coronandis Regibus & Reginis Francorum olim factæ in thesauris Regiis servabantur, & unam coronulam auream cum lapidibus pretiosis, quam consuevit Rex die Coronationis suæ in prandio deportare, dilectis nostris Abbati & Conventui B. Dionisii in Francia custodiendas commisimus in Thesauro, cum aliis indumentis, & ornamentis Regalibus pro coronandis Regibus & Reginis Francorum assumantur, & in solemnitatibus præcipuis circa altare una cum aliis Coronis Regum Franciæ prædecessorum nostrorum ad ornatum & decorem altaris ejusdem secundum quod de aliis coronis consuevit fieri, collocentur. Promiserunt autem nobis Abbas & Conventus prædicti & nobis de hoc suas patentes Literas concesserunt, quod coronas & coronulam antedictas nobis & nostris successoribus Regibus Franciæ tradent sine difficultate vel contradictione quacumque, quoties à nobis vel ipsis successoribus nostris pro coronatione Regum vel Reginarum, seu pro alia causa quacumque fuerint requisiti. In cujus Rei memoriam præsentes Litteras sigilli nostri fecimus impressione muniri. Actum apud Villam novam in Leis anno Domini MCCLXI. mense Majo.

IX.

1268. Mars.

La Pragmatique Sanction (1) *de S. Louis Roy de France du mois de Mars* 1268. [G.G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium in Append. pag. 157.]

LUdovicus Dei gratia Francorum Rex, ad perpetuam rei memoriam. Pro salubri & tranquillo Statu Ecclesiæ regni nostri, nec non pro divini cultûs augmento, & Christi Fidelium animarum salute, utque gratiam & auxilium omnipotentis Dei (cujus *solius* ditioni ac *protectioni* Regnum nostrum semper subjectum extitit, & nunc esse volumus) consequi valeamus; quæ sequuntur hoc edicto consultissimo in perpetuum valituro, statuimus & ordinamus.

Primo, ut Ecclesiarum Regni nostri Prælati, *Patroni* & beneficiorum Collatores ordinarii jus suum plenarie habeant, & unicuique sua jurisdictio servetur.

II. Item Ecclesiæ Cathedrales, & aliæ Regni nostri, *liberas electiones* & earum effectum integraliter habeant.

III. Item *Simoniæ crimen* pestiferum Ecclesiam labefactans, a Regno nostro penitus eliminandum volumus & jubemus.

IV. Item promotiones, collationes, provisiones, & dispositiones Prælaturarum, dignitatum, & aliorum quorumcumque beneficiorum & officiorum Ecclesiasticorum Regni nostri, secundum dispositionem ordinationem, & determinationem *juris Communis*, Sacrorum Conciliorum Ecclesiæ Dei, atque institutorum antiquorum Sanctorum Patrum, fieri volumus & ordinamus.

V. Item exactiones & *onera* gravissima pecuniarum, *per Curiam Romanam* Ecclesiæ Regni nostri impoſi-

(1) *C'est ici la premiere Loy de ce genre faite en France, elle servit de base à la fameuse* Pragmatique Sanction *dressée dans l'Assemblée de Bourges en* 1438. *sous le Roy Charles VII.*

ANNO 1268. impositas vel imposita, quibus Regnum nostrum miserabiliter depauperatum extitit, sive etiam imponendas vel imponenda, levari aut colligi nullatenus volumus: nisi duntaxat pro rationabili, pia & urgentissima causa, & inevitabili necessitate, ac de spontaneo & expresso consensu nostro & ipsius Ecclesiæ Regni nostri.

VI. Item *libertatem*, franchisias, immunitates, prærogativas, jura & privilegia per inclitæ recordationis Francorum Reges Prædecessores nostros & successive per nos Ecclesiis, Monasteriis, atque locis piis, religiosis, nec non personis Ecclesiasticis Regni nostri, concessas & concessa, innovamus, laudamus, approbamus, & confirmamus per præsentes. Earum (que) tenore universis Justitiariis, & Officiariis & Subditis nostris ac loca tenentibus, præsentibus & futuris, & eorum cuilibet prout ad eum pertinuerit, districte præcipiendo, mandamus, quatenus omnia, & singula prædicta diligenter & attente servent, teneant, & custodiant; atque servari teneri, & custodiri inviolabiliter faciant; nec aliquid in contrarium quovis modo faciant vel attentent, seu fieri vel attentari permittant: transgressores aut contra facientes, juxta casus exigentiam, tali pœna plectendo, quod cæteris deinceps cedat in exemplum. In quorum omnium & singulorum testimonium præsentes Literas sigilli nostri appensione muniri fecimus. Datum Parisiis anno Domini 1268. Mense Martio. ANNO 1268.

FIN DE L'APPENDIX
DU TOM. I. PART. I.

SUPPLEMENT
AU
CORPS UNIVERSEL
DIPLOMATIQUE
DU
DROIT DES GENS,
CONTENANT
UN RECUEIL
DES
TRAITEZ
D'ALLIANCE, DE PAIX, DE TREVE, DE NEUTRALITE',

de Commerce, d'Echange, de Protection & de Garantie, de toutes les Conventions, Transactions, Pactes, Concordats, & autres Contracts, Capitulations Impériales & Royales, Donations, Renonciations, Protestations, Testamens, Investitures,

ET EN GENERAL DE TOUS LES TITRES,
Sous quelque nom qu'on les désigne,
Qui ont échapé aux prémieres recherches de Mr. DU MONT.

Continué jusqu'à présent par Mr. ROUSSET,
Membre des Académies des Sciences de St. Petersbourg & de Berlin.

TOME I. PARTIE II.

A AMSTERDAM, Chez les JANSSONS à WAESBERGE, WETSTEIN & SMITH, & Z. CHATELAIN.
A LA HAYE, Chez P. DE HONDT, la Veuve de CH. LE VIER, & J. NEAULME.
LIBRAIRES.

M. DCC. XXXIX.

TABLE CHRONOLOGIQUE

DU

SUPLEMENT AU CORPS DIPLOMATIQUE

DU

DROIT DES GENS &c.

TOM. I. PARTIE II.

ANNO 1301. 15. Mai. *Epistola* EADWARDI I. *Regis Angliæ ad* BONIFACIUM VIII. *Papam, de Jure Superioritatis ac Dominii directi, quod Reges Angliæ ab antiquis temporibus habent & tenent in* Regnum Scotiæ, *Protestatione præmissa, quod hæc Deductio non sumenda sit tanquam in forma Judicii exhibita, sed omnino extra Judicium, datum apud Kynardesey, Idibus Maii, anno* 1301. *Regni ejus XXIX.* Pag. 1.

——— *Litteræ Comitum & Baronum Angliæ ad Papam* BONIFACIUM VIII. *quibus diserte negant*, Regnum Scotiæ *ullis temporibus ad Ecclesiam Romanam pertinuisse, aut de præsenti pertinere. Datæ Lincolniæ anno* 1301. 3.

——— Decemb. *Tabulæ, quibus* BONIFACIUS VIII. *Pontifex Maximus* CAROLO VALESIO, *nomine Imperii* Officium Vicarii in Tuscia *confert. Dat. Laterani 6. Non. Decembr. anno VII.* 4.

5 Decemb. *Breve illud famosum* BONIFACII VIII. *Papæ ad* PHILIPPUM PULCHRUM *Regem Franciæ datum, quo strictissimis verbis significat illum subesse sibi, non tantum in Spiritualibus, sed etiam in Temporalibus. Datum Laterani Nonis Decembris, Pontificatus sui anno VII.* CUM *Responso præfati Regis satis contumeliose conscripto.* ibid.

5 Decemb. *Bulla* BONIFACII *Papæ VIII. ad* PHILIPPUM *Regem Franciæ*, Ausculta Fili Chariffime *nuncupata: Ait se à Deo constitutum esse super Reges & Regna ad evellendum, destruendum, disperdendum, dissipandum, ædificandum: quod Rex credere non debeat se superiorem non habere, nec Papæ subjectum esse; quia desipit qui sic sapit & est infidelis: Monet Regem, ut Regnum suum aliter moderetur & meliores Consiliarios adhibeat: Denique ad recuperandam Terram Sanctam eundem adhortatur. Datum Laterani, Nonis Decembris, Pontificatus sui anno VII.* 5.

——— *Bulla duplex* BONIFACII VIII. *Papæ, qua Privilegia* PHILIPPO PULCHRO *Regi Franciæ, ejusque Successoribus, nec non* Clericis & Laicis *stricti sui Consilii concessa revocat, certumque Terminum assignat, quo dicta Privilegia sibi exhibeantur examinanda. Dat. Laterani*, Non. Dec. *Pontificatus sui anno VII.* 7.

29 Dec. *Pax inter* OTTONEM, LUDOVICUM & HENRICUM *Duces Carinthiæ, Advocatos Ecclesiarum Aquilegiensis, Tridentinæ & Brixiensis eorumque sequaces ex una, nec non Capitaneos & Communia* Mantuæ & Veronæ *ipsiusque Adhærentes ex altera parte; qua remissis utrinque damnis & injuriis per bellum illatis, captivis relaxatis, reditu fugitivis concesso, ablata per vim, liquido ante possessa restituuntur: De controversiis vero in certos Arbitros fit compromissio: Episcopusque Tridenti obligatur investire præfatos Duces de Feudis paternis, & si Paci huic non acquieverit, Commune* Mantuæ *ac* Veronæ *ei auxilium haud amplius præstabunt contra præfatos Duces. Actum Veronæ 29 Decembris anno* 1301. *Indictione XIV.* CUM *Ratificationibus, actum Veronæ & Mantuæ, Mense Januario, anno* 1302. 8.

1302. 10 Avril. *Lettres des Princes, Ducs, Comtes, Barons, & Nobles du Royaume de* FRANCE *au Sacre College des Cardinaux contre le Pape* BONIFACE VIII. *lequel ils accusent d'avoir attenté sur l'Autorité temporelle du Roi & sur les Libertés & Privileges de l'Eglise Gallicane; d'avoir apauvri le Peuple par ses exactions, rempli les Cathedrales & Collegiales d'Enfans, d'Etrangers & de Gens incapables; & enfin, d'avoir fait tous ses efforts pour rompre l'Union de l'Eglise & de l'Estat, ce qui ne convient qu'à l'Antechrist. Pour Conclusion ils requierent les Cardinaux comme établis & appellés en partie au Gouvernement de l'Eglise, de trouver & apporter quelque remede à ces maux. Donné à Paris le* 10. *Jour d'Avril* 1302. Pag. 13.

ANNO 1302. 26 Juin. *Responsio Cardinalium ad Litteras Procerum Franciæ. Datum Agnaniæ 6. Kal. Julii. Pontificatus Bonifacii Papæ anno VIII.* 14.

7 Septemb. *Fœdus ad triennium inter Capitaneum* Placentiæ *ex una & Capitaneos* Mantuæ & Veronæ *ex altera parte initum, quo fidelitatem & auxilium mutuum sibi promittunt adversus Civitates & homines de* Lombardia & Marchia Tarvisina, *constituta* 100. *Marcharum argenti pœna in contravenientes huic foederi.* 7. *Septembris anno* 1302. 15.

1303. 24 Janv. *Pax ordinata & auctoritate Regia per* PHILIPPUM IV. *Regem Franciæ pronunciata inter Comitem* FUXENSEM & MARGARETHAM *Comitissam ejus Matrem, Natam quondam* GASTONIS *Vicecomitis Bearnensis, &* CONSTANTIUM *Primogenitum ejusdem Gastonis ex una, & Comitem* ARMENIACI & MATHAM *Comitissam, Natam quondam ejusdem Gastonis ex altera parte, super certis Terris, tenementis, Dominiis, honoribus & juribus, quæ utraque Pars ex successione dicti Gastonis ad se pertinere dicebat. Datum die Jovis post Festum Beati Vincentii, Mense Januario* 1303. 16.

13 Juin. *Instrumentum publicum de accusationibus contra* BONIFACIUM *Papam* VIII. *per* LUDOVICUM *Regis Franciæ Filium Ebroicensem,* GUIDONEM S. PAULI & JOANNEM *Drocensem Comites, nec non* GUILIELMUM DE PLESSIANO *Dominum Vicenobii sub juramento factis & ad* PHILIPPUM *Regem Franciæ in Præsentia Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, Baronum, Comitum & aliorum solemniter directis, quibus prædictus Bonifacius* 29. *Capitibus tanquam hæretica pravitate infectus & aliorum diversorum horribilium & detestabilium criminum reus insimulatur; & Rex velut* Pugil *fidei rogatur, ut opem suam conferat pro convocatione Concilii Generalis ad persequendum in eodem præfatum Bonifacium, vel illius potius mores, vitam & crimina. Actum* 13. *Junii anno Domini* 1303. *Indictione I. Pontificatus illius anno IX.* CUM *assensione prædicti Regis Philippi, de convocando tali Concilio. Actum Parisiis apud Luparam, die quo supra.* 17.

——— 15 Juin. *Literæ Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum Prælatorum Regni* Franciæ, *quibus declarant, se Regis, Reginæ, nec non Filii ipsorum Hæredis personas, statum, honorem & Jura contra quemcunq, etiam* BONIFACIUM *Papam VIII. defensuros, & adhæsuros Appellationi ad Concilium Generale à Rege & ipsis factæ. Datum Parisiis* 15. *Junii* 1303. 20.

ANNO 1303. 17 Juillet. *Fragmentum Epistolæ* ALBERTI I. *Imperatoris ad* BONIFACIUM VIII. *Papam de Romano Imperio per Sedem Apostolicam à Græcis in Germanos translato, atque de Jure eligendi Romanorum Regem certis Principibus Ecclesiasticis & Secularibus per eandem Sedem concesso. Datum apud Noremberg 16, Kal. Augusti, anno Domini* 1303. *Regni vero sui V. Indict. I.* Pag. 21.

15 Août. *Bulla* BONIFACII *Papæ* VIII. *Apologetica simul & increpatoria, de criminationibus, quibus falso eum insimulare volunt. Narratis enim prius omnibus, quæ Parisiis coram Rege Francorum, illoque favente acta & dicta fuerunt, conqueritur de dicto Rege ac de suis adhærentibus, qui* os suum ponentes in cœlum mendaciter blasphemarunt blasphemiis, & exaltarunt vocem contra Sanctum Israël, id est Dei Vicarium & Petri Successorem, cui dictum est: Pasce Oves meas. *Exsecrat omnem Appellationem factam, aut faciendam, de Papa ad futurum Papam, vel ad Sanctam Ecclesiam Romanam, vel ad Concilium Generale congregandum, quod etiam negat congregari posse sine eo. Datum Anagniæ 18. Kal. Septemb. Pontificatus sui anno IX.* 21.

8 Septemb. *Excommunicatio per* BONIFACIUM *Papam lata contra* PHILIPPUM *Francorum Regem, quâ insuper Subditos ejus ab omni juramento fidelitatis liberos pronunciat, ipsumque exhortatur, ut ad obedientiam redeat ac Sanctæ Matri Ecclesiæ reconciliëtur, ne ulterius cogatur justo in eundem judicio animadvertere. Datum Anagniæ 6. Idus Septembris, Pontificatus sui anno XI.* 22.

16 Sept. *Lettres de l'Evêque de* SPIRE, *portant, qu'il s'engage & promet de defendre & maintenir la Ville de* SPIRE *dans tous ses Privileges: de se conformer aux Sentences qu'elle rendra judiciellement pour ou contre lui, & de ne faire saisir aucune personne soit Ecclesiastique ou Laique, si elle n'est auparavant convaincue de crime. Du Lundi après l'Exaltation de la Sainte Croix* 1303. 24.

1304. 13 Mai. BENEDICTI *Papæ XI. Revocatio & Cassatio suspensionum, Processuum & Sententiarum omnium, per* BONIFACIUM VIII. *contra* PHILIPPUM *Francorum Regem ejusque Regnum in puncto Privilegiorum & aliter editarum, dictum Regem & Regnum eum Consiliariis & Officialibus in priorem statum, in quo ante suspensionem erant, restituens,* GUILLELMO DE NOGARETO *excepto, cujus absolutionem sibi reservat. Datum Perusii 3. Idus Maji, Pontificatus sui anno I.* ibid.

vers l'an 1305. *Suplication du Peuple de France au Roi* PHILIPPE LE BEL *contre le Pape* BONIFACE VIII. *où l'on soutient qu'il erra manifestement & fit péché mortel lorsqu'il pretendit étendre sa Puissance Spirituelle sur la Souveraineté Temporelle du Royaume, & où l'on demande, qu'il soit declaré Heretique & comme tel puni, quoiqu'après sa mort, dans la maniere qu'il se pourra & se devra.* 25.

5 Mai. *Instrumentum Publicum de Societate facienda inter Commune* Brixiæ *& Commune* Mantuæ *ac* Veronæ *ad Consilium quadringentorum Brixiæ. Actum 5 Maji 1305. Indictione III.* 27.

14 Mai. *Approbatio Ligæ per Ambasciatores* BRIXIENSES *Communi & Magistratui* MANTUÆ *propositæ, ab eodem Communi & Magistratu in Consilio generali facta, cum insertis Ligæ articulis & Mandato ipsorum Procuratori dato coram Consilio Brixiensi eandem approbandi & confirmandi, nec non jurandi in animas prædicti Magistratus & Communis Mantuæ de Pactis his perpetuo observandis. Actum in Consilio generali Mantuæ 14 Maii 1305. Indictione III.* 28.

21 Mai. *Liga & Societas inter Commune* BRIXIÆ *ex una & Communia* VERONÆ *&* MANTUÆ *ex altera Parte, qua spondent se eosdem Amicos & Inimicos habitura & adjutorium mutuum sibi præstitura in bello, nec Pacem se initura nisi de consensu mutuo & voluntate. Ordinatur ut de his Pactis fiant Statuta Specialia in singulis Civitatibus, quibus derogari per alia non debeat. In contravenientes pœna 10. mille librarum Imperialium Lombardorum constituitur. Actum Brixiæ 21 Maji Anno 1305. Indictione III.* 30.

ANNO 1305. 18 Août. *Pax inter* ALBERTUM I. *Romanorum Regem &* WENCESLAUM V. *Bohemiæ & Poloniæ Regem, qua* WENCESLAUS *Banno in Patrem ejus Bohemiæ & Poloniæ Regem, nec non hæredes & successores illius promulgato absolvitur, aliique eidem Adhærentes honoribus ac Juribus plene atque integre restituuntur. Datum apud Nurmberg 15. Calend. Septembr. Anno Domini 1305. Regni sui VIII. Indict. III.* Pag. 33.

8 Novembre. *Fœdus inter Commune* PARMÆ *ex una, & Communia* VERONÆ *ac* MANTUÆ *ex altera parte. Promittunt sibi invicem amicitiam firmam & stabilem, defensionem & auxilium mutuum adversus quoscunque, præsertim vero Marchionem* ESTENSEM. *Actum Veronæ 8 Novembris Anno 1305. Indictione III.* 34.

1306. 11 Janv. *Liga & Fœdus perpetuum inter Civitatem* BONONIÆ *ex una & Civitates* MANTUAM *ac* VERONAM *ex altera parte. Promittunt se eosdem Amicos & Inimicos habituros, hostes oppugnaturos communibus armis Terra marique, nec pacem aut aliam Conventionem facturos sine mutuo consensu. Actum Mantuæ 11 Januarii 1306. Indictione IV.* 36.

11 Janv. *Ordinationes post Ligam facta de paranda via inter* BONONIAM *&* MANTUAM, *atque ædificanda Turri, seu fortalitio in Terra Solariæ pro securitate dictæ viæ, & ad prohibendum ne merces ducantur per Canalem Mutinæ, nec non de obsidendis Castris & Terris* BREGHENSINI *&* RAZOLI *à Marchione* ESTENSI *detentis. Actum Mantuæ 11 Januarii 1306. Indictione IV.* 38.

Accessio Capitaneorum Grasulforum Mutinæ *ad Ligam Civitatum* Bononiæ, Mantuæ *&* Veronæ *suprascriptam cum earundem unanimi acceptatione sub certis conditionibus, ut videlicet, duo Castra* Carpi *&* Mirandulæ *reædificentur ad oppugnandum melius* Marchionem Estensem. *Actum Mantuæ eodem die & anno, 11 Januarii 1306. Indict. IV.* 39.

15 Janv. *Liga perpetua inter* FRANCISCUM *Marchionem Estensem ex una, & Civitates* BONONIÆ, PARMÆ, VERONÆ *&* MANTUÆ *ex altera, contra* AZONEM *Marchionem Estensem, ad recuperandum præcipue ab eodem Civitatem* FERRARIÆ *& Comitatum* RODIGII. *Actum Mantuæ 15 Jan. 1306. Indictione IV.* 42.

1 Fevrier. *Bulla* CLEMENTIS V. *Papæ super Bullam* BONIFACII VIII. *quæ incipit:* Unam Sanctam, *quam quidem non revocat, sed tali modo debilitat, ut ex ea nullum præjudicium Regi & Regno* Franciæ *possit generari. Datum Lugduni Kalendis Februarii, Pontificatus sui anno I.* 46.

Bulla CLEMENTIS *Papæ V. qua penitus revocat Bullam* BONIFACII VIII. *quæ incipit:* Clericis Laicis. ibid.

11 Fev. *Societas Filiorum Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, Civitatum nempe* BONONIÆ, PARMÆ, MUTINÆ, REGII, VERONÆ, BRIXIÆ *&* MANTUÆ; *ita ut habeant communes amicos & inimicos, ac sibi mutuo auxilium ferant contra quoscunque per aquam & terram, nulla pace pangenda nisi de communi Consensu. Actum Bononiæ 11 Februarii anno 1306. Indictione IV.* ibid.

1307. 6 Mars. *Mandatum* PHILIPPI *Regis Franciæ pro apprehensione Bonorum* Templariorum *in Britannia existentium Datum apud Clariacum 6 Martii 1307.* 48.

14 Mars. *Liga inter Civitates* BONONIÆ, PARMÆ, BRIXIÆ, MANTUÆ *&* VERONÆ, *&* FRANCISCUM *Marchionem Estensem contra* AZONEM *Marchionem Estensem & Civitatem* FERRARIÆ, *quamdiu erit sub præfati* AZONIS *regimine. Per dictam Ligam datur facultas Capitaneo Mantuæ recipiendi in illam* Dominos de Polenta, *nec non Communia & homines Civitatum* Ravennæ *&* Cerviæ. *Actum Mantuæ 14 Martii anno 1307. Indictione V.* CUM *admissione Dominorum de Polenta & Civitatum superius nominatarum. Actum Mantuæ 10 Aprilis, anno & Indictione iisdem.* ibid.

1 Avril. *Pax inter Civitates* BRIXIAM, VERONAM *&* MANTUAM *ex una, nec non* PERGAMUM *ex altera parte*

ANNO 1307. *parte inita, qua damnis ac injuriis utrinque remissis, Captivisque relaxatis, firmam ac stabilem amicitiam ad invicem servare promittunt. Actum Pergami Calendis Aprilis, anno* 1307. *Indictione V.* Pag. 51.

13 Avril. *Liga inter Civitates* MANTUÆ, VERONÆ, PARMÆ, REGII, MUTINÆ *&* BRIXIÆ, *qua sibi auxilium & defensionem mutuam promittunt contra omnes & singulos, per aquam & terram, in quocumque loco, territorio & districtu. Actum Mantuæ 13. Aprilis anno* 1307. *Indictione VI.* 54.

1308. 3 Mars. *Pax perpetua inter* FRESCUM *Marchionem Estensem & Commune* FERRARIÆ *ex una, nec non Communia* MANTUÆ *&* VERONÆ *ex altera parte inita, qua offensis atque injuriis remissis, Captivisque relaxatis, securitatem mutuam rerum ac personarum sibi promittunt, cum obligatione restituendi quæ de Territorio alicujus partis per aliam partem occupata sunt. Actum Paduæ 3 Martii* 1308. *Indictione VI.* 59.

19 Avril. *Lettres de* PHELIPPE, *Comtesse de Haynaut, faisant foy de la Donation & Transport des Terres de* Dourlens, Thirimont *&* Conforre, *fait par* BEATRIX *Comtesse de Luxembourg à* HENRI *Comte de Luxembourg son Fils. Fait à Valenciennes le Vendredi après Pasque l'an* 1308. *au Mois d'Avril.* 61.

25 Avril. *Societas ad sexdecim annos inita inter* OTTONEM *Ducem Carinthiæ, Advocatum Ecclesiarum Tridentinæ & Brixiensis,* HENRICUM *Regem Bohemiæ, Fratrem ejus &* GUILIELMUM *&* ALDEGERIUM *de Castro-Barco ex una, nec non Communia* VERONÆ *&* MANTUÆ *ex altera parte, qua sibi defensionem & assistentiam mutuam pro se, subditis & Amicis suis contra omnes homines de hoc mundo promittunt. Actum Veronæ 25 Aprilis, anno* 1308. *Indictione VI.* 62.

5 Juillet. *Pax inter Civitates* BRIXIÆ *ex una &* CREMONÆ *ex altera parte inita, per quam, abolitis & remissis injuriis atque offensionibus, Captivisque relaxatis, ex utraque parte 25 equitibus cum Capitaneo, pro majore securitate in Ripa Olei cuncta reponuntur in eum statum, in quo fuerunt post Pacem apud Pontem vicum anno* 1306. *conclusum. Actum in Ripa Olei 7. Julii anno* 1308. *Indictione VI.* CUM *approbatione Consilii generalis quadringentorum ex ordinatione Practicorum & Artium. 9 ejusdem mensis Brixiæ facta, altero die habiti. Actum Brixiæ 10. Julii, anno & Indictione eisdem,* NEC NON *Transumto, Actum Mantuæ 8 Augusti, anno & Indictione quibus supra.* 63.

28 Juillet. *Pax inter Commune* MANTUÆ *ex una, & Commune* LAUDÆ *ex altera parte, qua viarum & mercimoniorum securitate stipulata omnia restituuntur in eum statum, in quo fuerunt post pacem factam apud Pontemvicum. Actum Mantuæ 28 Julii anno* 1308. *Indictione VI.* 65.

1 Août. *Pax inter Commune* MANTUÆ *ex una &* CREMONÆ *ex altera parte, qua stipulatione de Mercaturæ & viarum securitate facta, dataque aliis Communitatibus libertate in hanc pacem intrandi, cuncta restituuntur in eum statum, in quo fuerunt post pacem ad Pontem vicum contractam. Actum 1 Augusti anno* 1308. *Indictione VI.* 66.

Octobre. *Assecuratio per Procuratores* OTTONIS *&* WOLDEDEMARI *Marchionum Brandeburgensium &* RUDOLPI *&* LUDOVICO *Comitibus Palatinis Rheni data, de Concordia servanda in Electione Romanorum Regis, atque Juribus præfatorum Principum post electionem manutenendis. Datum in Poperdia, feria sexta ante Simonis & Judæ anno* 1308. 67.

15 Octob. *Admissio Civitatis* MANTUÆ *ad pacem, quæ facta est inter Commune* MEDIOLANI *ex una, & Commune* BRIXIÆ *ex altera parte. Actum Mediolani 15 Octobris anno* 1308. *Indictione VII.* CUM *Mandato Civitatis Mediolanensis, Mantuanos ad hanc pacem admittendi. Actum ibidem 14 Octobris, anno & Indictione iisdem.* 68.

1309. 13 Juin. *Admissio Civitatis* PLACENTIÆ *in Ligan perpetuam defensivam & offensivam contra quoscunque, quam Communia* VERONÆ, MANTUÆ, PARMÆ, BRIXIÆ *&* MUTINÆ *inter se inierunt, tenore ipsius Ligæ in hanc admissionem inserto. Actum Parmæ 13 Junii Anno* 1309. *Indictione VII.* CUM *Mandatis Civitatis Mantuæ & Placentiæ, nec non Alberti Scoti, Civis Placentini, datis Mantuæ, Placentiæ, Parmæ 24 Maji, 6. 9. & 12. Junii, anno & Indictione quibus supra.* Pag. 69.

26 Août. *Reversales aurea Bulla bullatæ, per* ROBERTUM *Regem Siciliæ citra Farum* CLEMENTI *Papæ V. datæ, quibus proprio Juramento fatetur & recognoscit Regnum Siciliæ ex sola, mera liberalitate Sedis Apostolicæ tenere, cavetque juxta Pontificis voluntatem, ne unquam Rex vel Regina Siciliæ sit uno eodemque tempore Imperator vel Imperatrix: Promittit insuper, pro se & hæredibus suis in Regno, quod singulis annis ipse & ipsi solvent in Festo Beati Petri Sanctæ Sedi Apostolicæ Censum annuum* 8000. *Unciarum Auri, & unius Palafreni albi, cum aliis plurimis conditionibus. Datum Avinioni die 26 Augusti, Anno Domini* 1309. *Indictione VIII. Regni ejus primo.* 73.

23 Sept. *Lettres de* PHILIPPE LE BEL *Roi de France pour* YOLANDE *Duchesse Douairiere de Dreux, portant que l'Erection de la* Bretagne *en* Pairie *de* France *ne poura prejudicier à ses Enfans, ni les empêcher de jouir des Avantages fondés sur la Coûtume de Bretagne. Donné à Poissis le 23 Septembre* 1309. 77.

1310. *Sentence rendue par les* Princes *de* l'Empire *assemblez en Diete Generale à Francfort sous l'Empereur* HENRI VII. *contre* HENRI *Roi de Boheme, Fils de* MEINHARD *Duc de Carinthie, par laquelle il est privé du Royaume & même du Duché, parce qu'il s'est emparé du dit Royaume injustement; & qu'étant un Fief de l'Empire, il doit y retourner par faute d'heritiers legitimes.* ibid.

1 Janvier. *Tractatus Pacis, Amicitæ & Confœderationis inter* HENRICUM VII. *Regem Romanorum ab una, &* PHILIPPUM PULCHRUM *Regem Galliæ ab altera parte, in emolumentum & promotionem totius Reipublicæ Christianæ. Datum Parisiis, die Veneris post Festum S. Joannis Evangelistæ Anno* 1310. CUM *Ratificatione Regis Romanorum* HENRICI *super hoc Tractatu. Actum in Castris ante Bressiam 23. Septembris Anno* 1311. ACCEDIT *Transumptum hujus Tractatus originalis per* Joannem Chalie *Presbyterum Aurelianensis Diocesis publicum Notarium collationatum.* ITEM *Plenipotentia* PHILIPPI *Regis Galliæ, Procuratoribus super prædicto Tractatu data. Actum apud Fontem Bliandi die 14 Februarii, Anno* 1310. 78.

5 Mai. *Diploma* HENRICI VII. *Romanorum Regis, pro Communitate Helvetica* SWITS, *quô Jure Civitatis Imperialis donatur. Turego 3. Nonis Maji, anno Domini* 1310. 79.

13 Octob. *Syndicatus factus per homines* GUELFORT *Partis extrinsecæ Civitatis* MUTINÆ *ad confirmandum Compromissum factum per prædictos ex una, & homines de Mutina ex altera parte, in Personis Dominorum* ALBRINI DE LA SCALA, PASSARINI DE BONACOLSIS *&* GUBERTI DE CORIGIA *super facto Pacis & Concordiæ tractandæ. Actum in Terra Saxoli in loco Podium dicto, die Martis 13. Octobris,* 1310. *Indictione VIII.* 79.

1311. 12 Juillet. *Privilegium* HENRICI VII. *Romanorum Regis pro* Ordine Teutonico, *quo confirmantur omnia Jura & Possessiones præfato Ordini in Pomerania aliisque Terris, quas legitimo emptionis aut alio juste acquisitionis Titulo jam possidet, aut inposterum adipisci poterit. Datum Brixiæ quarto Idus Julii, anno Domini* 1311. *Regni sui III.* 80.

1312. 2 Mai. *Sententia de Extinctione* TEMPLARIORUM, *à* CLEMENTE *Papa V. lata in Concilio Viennensi.* 81.

14 Août. *Littera* PHILIPPI *Regis Galliæ ad* CLEMENTEM *Papam, qua consentit, ut Bona* Ordinis Templi *transferantur in* Ordinem Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, *juxta Concilii Viennensis Decretum. Datum Parisiis 14 Augusti* 1312. 82.

ANNO 1313. 25 Avril. *Sententia Banni & Proscriptionis per* HENRICUM VII. *Romanorum Imperatorem in* ROBERTUM, *qui se Siciliæ Regem intitulat & plura Beneficia ab Imperio tenet; latâ, ob Seditiones & Bella contra eum & Imperium mota, initaque cum Rebellibus Florentinis, Lucanis & Senensibus Foedera. Actum Pisis 7. Kalend. Maji, Regni ejus anno V. Imperii vero I. quod fuit* 1311. Pag. 82.

1314. 25 Avril. *Accord entre* CHARLES *Comte de Valois, d'Alençon, de Chartres, d'Anjou & du Maine, Fils de Roi de France & ses Sujets d'Anjou & du* Maine. *Fait à Pontoise, le jour de St. Marc* 1314. 84.

23 Octob. *Epistola & Decretum* Quinque Electorum Imperii *ad Papam futurum, quo notificatur Electio* LUDOVICI BAVARI *die* 20 *Octobris peracta, simulque ab eodem Papa futuro requiritur, ut suo tempore ei coronam imponat. Datum apud Frankenford* 10. *Kal. Novembris* 1314. 85.

25 Nov. *Litteræ* HENRICI, *Electoris & Archiepiscopi Coloniensis, ad omnes Principes & Status Imperii: Significat* FRIDERICUM *Ducem Austriæ in Romanorum Regem rite & legitime electum fuisse, atque etiam ab se Bonnæ unctum & coronatum: Exhortatur illos & requirit, ut fidelitatem & obedientiam debitam illi præstent, non obstante Electione prætensa* LUDOVICI BAVARI, *quam nullam & attentoriam, utpote separatim die sequenti, priore subsistente, factam. Actum* 25 *Novembris Anno* 1314. *Indictione XIII.* 87.

16 Dec. *Procuratio* ROBERTI *Jerusalem & Siciliæ citra Farum Regis, ad recipiendum Sacramentum* FREDERICI *de Aragonia Principis, super Induciis inter eosdem initis usque ad Mensem Martii* 14. *Indictionis proximæ futuræ.* CUM *Capitulis earundem Induciarum in dicta Procuratione contentarum. Datum Neapoli* 16 *Decembris anno* 1314. *Indictine* 13. *anno Regni VI.* ibid.

1315. 10 Avril. *Déclaration des* ESTATS DE BRETAGNE *solemnellement assemblés au sujet du Droit de Regale & de la Garde des Eglises, qu'ils reconnoissent appartenir au Duc comme Seigneur Souverain & Fondateur. Le Jeudi après Misericordias Domini* 1315. 88.

25 Mai. *Epistola* ROBERTI *Regis Siciliæ citra Farum ad Paduanenses, quâ, enarratione præmissa pactorum Dotalium Sororis ejus* BEATRICIS *cum* AZONE *Marchione Estense, conqueritur de indebita occupatione tertiæ partis Landenariæ ad dictam* BEATRICEM *pertinentis per ipsos facta, rogatque ut fine frustratória vel cavillatoria tarditate omnia restituant. Datum Neapoli* 25 *Maji* 1315. *Indictione* 13. *Anno Regni ejus VII.* 89.

25 Mai. LUDOVICI *Bavari Regis Romanorum Rescriptum, quo Civitates* UNDERWLD, URACH & SWITZ, *quæ ad instantiam Abbatis Eremi &* LEOPOLDI *Ducis Austriæ à Judicio Rotwilensi proscriptæ & ab Episcopo Constantiensi excommunicatæ fuerant, auctoritate Imperiali absolvuntur, & Imperii Societati restituuntur. Datum in Nuremberg* 8. *Kal. Junii, Regni ejus anno I.* ibid.

11 Sept. *Liga defensiva inter Communia* VERONÆ, VINCENTIÆ, MANTUÆ *ac* MUTINÆ *ex una, nec non* PISÆ *atque* LUCCÆ *ex altera parte, qua sibi invicem Consilium, auxilium & defensionem contra hostes promittunt. Insertum est primum Projectum istius Ligæ contrahendæ. Actum Pisis* 3. *Idus Septembris Anno* 1315. *Indictione XII.* CUM *Mandato Communis* Pisanorum *pro prædicta Liga ineunda. Actum Pisis, Indictione, anno, mense & die quibus supra.* 90.

10 Octob. *Accord entre* JEAN III. *Duc de Brabant & la Ville de* MALINES, *par lequel cette Ville s'oblige à le servir en guerre contre ses Ennemis, comme aussi de le secourir contre les siens. Fait le Lundi après le jour de St. Denis l'an* 1315. 93.

1316. 31 Août. *Transactio seu Deliberatio Communis* CASALII *cum* MARCHIONE MONTISFERRATI *de Reditibus ex eorum Communi annuatim habendis. Actum Casali* 31 *Augusti Anno* 1316. *Indictione XIV.* CUM *Transumpto ejusdem. Datum* 13 *Septembris anno* 1324. *Indictione VII.* ibid.

ANNO 1316. 11 Nov. ULRICI *Alsatiæ Landgravii Litteræ, quo Oppidum* Sanctum Hippolitum, Castrum Kunegesperg, *Villam Lusheim &c. possideat cum Fratribus in Feudalitate* FRIDERICI *Ducis Lotharingiæ. Actum die Sancti Martini anno* 1316. Pag. 94.

1322. 30 Mai. *Traité entre* FERRY III. *Duc de Lorraine &* EDWARD *Comte de Bar, par lequel le Duc* FERRY *s'engage de garder la Neutralité durant la Guerre que le Comte* EDOUARD *va entreprendre contre* le Roy de Boheme; EDOUARD *s'obligeant en échange de reprendre en Foi & hommage tous les Fiefs qu'il possedoit entre Meuse & Moselle, & qui lui étoient echus de la Succession de* PIERRE LE BAR *son Oncle. Fait le Dimanche après la St. Urbain au Mois de Mai* 1322. ibid.

1323. 18 Mai. *Capitula conventa inter Principem* TARENTI & *Principem* ACHAYÆ *de transitu dicti Principis Achayæ ad partes Romaniæ, nec non de modo & numero Militum utrique eorum contingente ad Expeditionem faciendam contra hostes communes. Actum Neapoli die* 18. *Madii* 1323. *Indictione VI.* 95.

1324. 31 Mars. *Litteræ* JOANNIS *Papæ* XXII. *quibus asserta sibi primum universa Jurisdictione in Imperium Solio vacante, Excommunicationem fulminat contra eos, qui Jure Vicariatus administrationem ejus assumunt, cassatque, irritat & annullat omnes Confœderationes super hoc factas, licet juramento vallatas. Actum Avenione* 2. *Calendas Aprilis.* 96.

21 Juillet. *Bulla* JOANNIS *Papæ* XXII. *qua eundem* LUDOVICUM *Bavarum discorditer electum Romanorum Regem ob contumaciam suam & in malo perseverantiam jure Regni & Imperii ex dicta electione competenti privat. Datum Avenione* 5. *Idus Julii, Pontificatus sui anno VIII.* 97.

Août. *Edictum famosum* LUDOVICI *Bavari, Romanorum Regis contra* JOANNEM XXII. *Papam publice in Comitiis Ratisponensibus pronunciatum & oppidatim affixum, quo eum hominem pecuniosum, avidum Imperii, Simoniacum, Sacra profanis miscentem, Violatorem Juris Gentium & Legum Naturalium, Monstrum Biceps, Ludibrium naturæ abominabile, Antichristi Præcursorem & Anteambulonem nuncupat. Datum Reginoburgi, mense Augusto, anno Domini* 1324. 100.

1326. 13 Avril. *Revers de la Ville de* Quedlinbourg, *portant qu'elle se soumet à la Protection de l'Evêque d'*Halberstadt, *avec promesse de luy payer annuellement une reconnoissance de cinquante Marcs d'argent. Fait à Quedlinbourg le jour des St. Tiburce & Valerin* 1326. 103.

1327. 24 Fev. *Lettres de Protection accordées par* JEAN *Roi de Boheme à* CASIMIR *Duc de Teschen pour lui, ses Biens & Droits; avec promesse qu'en cas que* JEAN *Duc d'Auswentzyn, autrement d'Auschwitz, vienne à mourir sans hoirs de son Corps, il lui donnera cette Principauté. A Prague le* 24. *Fevrier* 1327. ibid.

3 Avril. *Bulla* JOHANNIS *Papæ* XXII. *qua* LUDOVICUM *Bavarum discorditer electum in Romanorum Regem, ob ejusdem continuatam nequitiam, excessus detestabiles, protervam contumaciam, culpas horrendas, injustitias & injurias, Ducatu Bavariæ & omni jure in eodem competenti, nec non omnibus Feudis Ecclesiasticis & Imperialibus privat. Datum Avenione* 3. *Nonas Aprilis, Pontificatus sui anno XI.* 203.

3 Avril. *Citatio* LUDOVICI *Bavari per* JOHANNEM *Papam* XXII. *ad audiendam sententiam super crimine Hæresis. Datum Avenione III. Nonas Aprilis anno XI.* 107.

9 Avril. *Bulla* JOHANNIS *Papæ* XXII. *qua* LUDOVICUM *Bavarum jam excommunicatum; nec non jure Regni & Imperii, quemadmodum etiam Ducatus Bavarici privatum monet, ut Lombardia exeat, idque sub gravissimis pœnis Anathematis, aliisque ab ipso jure inflictis, mortis quoque ac mutilationis membrorum. Avenione* 5. *Idus Aprilis, Pontificatus Anno XI.* 108.

22 Octob. *Declaratio* JOHANNIS *Papæ* XXII. *contra* LUDOVICUM *Bavarum tanquam Hæreticum, cum inhibitione ad universos, nominatim vero Mediolanenses, Sagonenses, Cumanenses aliasque Universitates & Civitates,*

ANNO 1327. *vitates, ne præfato* LUDOVICO *in aliquo faveant vel adhæreant. Datum Avenione,* 10. *Kalendas Novembris, Pontificatus sui Anno XII.* Pag. 109.

1328. *Fragmentum Sententiæ à* LUDOVICO *Bavaro Romanorum Imperatore contra* JOHANNEM *Papam* XXII. *latæ.* 111.

——— *Lettres de non-prejudice données par* PHILIPPES *Roi de France à* JEAN III. *Duc de Bretagne, portant, que les bons services qu'il lui a rendus à ses depens dans la Guerre de Flandres, ne pourront être tirés à consequence de devoir ou de servitude accoutumée. Donné à Paris, l'an de grace* 1328. 112.

18 Avril. LUDOVICI IV. *Bavarici, Imperatoris Processus contra* JACOBUM DE CATURCO, *nunc se Papam* JOHANNEM XXII. *(ut verba habent) licet mendaciter asserere non verentem. Datum & actum extra Basilicam Apostolorum Principis Beati Petri in Urbe Romana,* 18 *Aprilis. Anno ab Incarnatione* 1328. *Anno Regni XIV. Imperii vero I. Indictione XI.* ibid.

——— *Sententia* LUDOVICI IV. *Bavarici, Romanorum Imperatoris adversus* JACOBUM DE CATURCO, *alias* JOANNEM *Papam* XXII. *lata, qua ipsum tanquam hæreticum notorium & manifestum omni Dignitate Ecclesiastica, potestate & authoritate privatum, depositum & excommunicatum, ab omnibus Catholicis evitandum pronunciat. Datum & actum in Urbe Romana, in platea publica extra Basilicam Sct. Petri* 18 *Aprilis* 1328. *Anno Regni XIV. Imperii vero I. Indictione XI.* CUM *Mandato speciali Cæsareo præfatam sententiam in omnibus Civitatibus, Dioecesibus ac locis Imperio subjectis publicandi. Datum in Civitate Pisana,* 12 *Decembris, Anno Domini* 1328. *Regni sui XIV. Imperii vero I.* 114.

——— *Edictum aliud præfati Imperatoris in eundem Datum & factum extra Templum Augustissimum divis Petro atque Paulo Legatis Christi dedicatum, in Urbe Romana* 18 *Aprilis, cunctis Sacrificis, universo populo Romano in Regione pro Concione publice ejus rei gratia coacto, Anno* 1328. *Regni sui XIV. Imperii I.* 120.

20 Juin. *Alliance entre les Villes de* Louvain, Bruxelles *&* Anvers, *pour la defense de leurs Droits, Privileges & Coustumes, contre tous ceux qui voudroient les enfraindre. Faite le* 20. *Juin* 1328. 121.

1329. *Pace, Concordia e Liga, fra le Citta & Commune di* Pisa, Fiorenze, Pistoia, Volterra, Massa, Prato, Colle *e* Collegali, Sanminiato Fucecchio, Sante Croce *e* Castel Franco, *à favore del Papa* GIOVANNI XXII. *contra l'Imperatore* LUDOVICO *il Bavaro. Renuncianno i Pisani à l'obedienza del detto* LUDOVICO, *e promettano di mandare Ambasciatori al sommo Pontefice* GIOVANNI *à domandar assoluzione, pace e misericordia, con che saranno rimessi nel medesimo stato ch' erano avanti la venuta del Bavaro &c.* ibid.

11 Mai. *Testament de* JEANNE *de Bourgogne, Reine de France & femme du Roi* PHILIPPE DE VALOIS. *Fait à St. Denys le Mercredi* 11 *Mai* 1329. 123.

23 Sept. *Privilegium* LUDOVICI *Bavari Imperatoris, quo* AZO *de Vicecomitibus constituitur in Vicarium Cæsareum Mediolani Comitatus & districtus. Datum Papiæ* 23 *Septembris, Anno* 1329. *Indictione XIII.* 125.

6 Octobre. *Donatio per* THOMAM DE CARRETTO *facta* PHILIPPO DE SABAUDIA *Principi Achaiæ de Castris ac locis* Altaris, Malarum, Cingii, Rochæ *&* Rochetæ *Albensis Dioecesis, cum omnibus Juribus & pertinentiis suis. Actum Pinaroli,* 6 *Octobris Anno* 1329. *Indictione XII.* 126.

1332. 1 Août. *Accord entre* FRIDERIC SEVERE *Marcgrave de Misnie, &* HENRI *de Plauen le jeune, au sujet de leurs Diferents & Pretentions; Fait le jour de St. Pierre aux liens, l'an* 1332. 127.

1333. *Acta Venditionis Villæ* Machliniensis *in Brabantia, facta* LUDOVICO *Comiti Flandriæ ab* ADOLPHO *Episcopo Leodiensi totoque Capitulo Majoris Ecclesiæ pro centum millibus librarum Turonensium nigrorum, hac simul conditione, ut tam dictus Comes, quam Successores illius & hæredes memoratum Feudum relevare ab Episcopis Leodiensibus quovis tempore teneantur. Datum* 1333. Pag. 127.

ANNO 1333. *Paix de Burg, faite & conclue entre* FREDERIC *Landgrave de Thuringue &* HENRI *Landgrave de Hesse, touchant la Ville de Treffurt, dans laquelle les Ennemis de l'un ou de l'autre ne pourront être reçus, le Dimanche Cantate* 1333. 129.

1334. Octobre. *Ordonnance de* PHILIPPE DE VALOIS *Roi de France pour le Conservation de son Droit de Regale sur les Eglises & Benefices du Royaume. Donné à Vincennes, au mois d'Octobre* 1334. ibid.

1336. 17 Avril. *Pax inter* OBIZONEM *&* NICOLAUM *Marchiones Estenses ex una, ac* GUIDONEM *&* MANFREDUM *de Piis ex altera parte inita, per quam præfatis Marchionibus Civitas & districtus* Mutinæ *certis conditionibus traditur, qualiter à Guidone & Manfredo fuit possessus; ipsis vero Terra* Carpi, *cum mero & mixto Imperio reliquisque juribus & pertinentiis libere relaxatur. Actum Veronæ,* 17 *Aprilis, Anno* 1336. *Indictione IV.* 130.

1337. 9 Decemb. *Sentence Arbitrale de l'Empereur* LOUIS *entre* FRIDERIC SEVERE *Marcgrave de Misnie & les Seigneurs de* PLAVEN, *sur les Differents qu'ils avoient au sujet des Mines de* Hohenforst. *Fait à Slusing, le Mardi après la Conception de la Sainte Vierge,* 1337. 134.

1338. 27 Fev. *Tractatus inter* EDUARDUM III. *Angliæ Regem ab una, atque* BALDEVINUM *Archiepiscopum Trevirensem ab altera parte; quo ille ab Archiepiscopo auxilium & assistentiam requirit, & pro his sexaginta & unum mille florenorum se daturum promittit, atque in magis idoneam cautionem memorato Archiepiscopo Coronam Regni Angliæ titulo pignoris obligat. Actum Anno* 1338. *secundum Stylum Ecclesiæ Anglicanæ & Provinciæ Trevirensis, die penultima Februarii.* CUM *Confirmatione dicti Regis super hoc Tractatu. Datum Anno* 1338. *die* 18 *Mensis Martii.* ibid.

4 Août. *Accord entre* OTTON *Comte d'Orlamunde &* JEAN *Burggrave de Nuremberg, par lequel celui-ci prêtant à l'autre* 4000. *livres de bons Hellers, reçoit en hypotheque la Ville de* Culmbach *avec ses dépendances; outre quoi le même* OTTON *l'institue son heritier dans* Plassemberg, *dans* Culmbach, *& dans tous les autres Biens en cas qu'il vienne à mourir sans enfans mâles, à condition neantmoins de marier ses filles convenablement. Le Burggrave en échange s'oblige, que s'il vient à mourir avant ledit Comte* OTTON, *laissant l'un & l'autre des Fils, les siens payeront à ceux d'*OTTON *encore* 3000. *livres de Hellers, moyennant quoi ils jouiront à leur égard des mêmes Droits dont lui Burggrave jouit à l'égard d'*OTTON. *Fait la veille du Dimanche des Palmes, l'an* 1338. 135.

——— *Promissio sive Obligatio* STEPHANI *Comitis Palatini Rheni & Ducis Bavariæ, de Juribus & Privilegiis Regni Romanorum & Coëlectorum suorum, in Electione Romanorum Regis manutenendis & defendendis. Datum Rhenis in campo, die Jovis post S. Margarithæ, Anno* 1338. 137.

6 Juillet. *Decretum* LUDOVICI IV. *Bavari Romanorum Imperatoris Ordinumque Imperii de Majestate Imperatoria, & quod Imperator sit, qui ab Electoribus electus est, etiamsi à Papa non sit unctus, consecratus & coronatus. Actum in Comitiis Rensensibus* 6. *Julii Anno Christianæ libertatis* 1338. *Pontificatus* BENEDICTI XII. *Anno IV.* 138.

6 Août. *Edictum* LUDOVICI IV. *Bavari Romanorum Imperatoris de diversa Potestate* Cæsaris *&* Papæ, *ubi simul* JOANNIS XXII. *Papæ injustitiam ac tyrannidem erga se & Imperium commissam pluribus persequitur & ad futurum Concilium appellat. Datum in oppido Francofordia, die* 6 *Augusti, Anno Christianæ libertatis* 1338. *Regni sui XXXIV. Imperii XI.* 139.

8 Août. *Rescriptum Apologeticum* LUDOVICI IV. *Romanorum Imperatoris contra* JOHANNIS XXII. *Papæ Bullam Excommunicationis, quæ nullius valoris ac momenti esse, quemadmodum etiam Sacerdotium & Imperium distingui, nec hoc ab illo ulla ratione dependere, sed ab eodem*

ANNO 1338. *eodem utrumque principio, hoc est, Solo Deo, procedere, ex Sacris Canonibus varie probatur & ostenditur. Datum in Oppido nostro de Frankenfurt, 8 Augusti Anno Domini* 1338. Pag. 139

1339. *Constitutio* LUDOVICI *Bavari Romanorum Imperatoris de Imperii Juribus, excellentia & potestate Electi Romanorum Regis, lata in Comitiis Francofurtensibus. Datum in Civitate Francofurt, in Quadragesima, Anno* 1339. 142.

18 Mars. *Consensus & Assensus* JOHANNIS *Regis Bohemiæ super Ordinatione per* LUDOVICUM *Romanorum Imperatorem &* LUDOVICUM *Marchionem Brandeburgensem facta de Jure & voce in Electione Romanorum Regis* RUDOLPHO *Comiti Palatino Rheni competenti. Datum Franckfurt quinta feria proxima ante diem Palmarum, Anno Domini* 1339. CUM *Vidimatione & Testimonio* CAROLI IV. *Romanorum Regis. Datum in Keysersperg,* 11. *Kal. Junii* 1354. *Regnorum suorum VIII.* ibid.

3 Decemb. *Alliance faite & conclue entre* JEAN III. *Duc de* Brabant, LOUIS *Comte de* Flandres, *de l'avis & consentement de leurs Villes & Païs; portant, que leurs dits Pays en cas de Guerre s'entr'assisteront mutuellement; que l'un ne pourra point commencer une Guerre, contre qui que ce soit, ni la finir quand elle sera commencée, sans le consentement de l'autre: que leurs sujets & habitans pouront achéter, vendre & emporter leurs Marchandises des Païs l'un de l'autre sans aucun empechement; & qu'ils n'auront ensemble qu'une même commune Monnoye &c. A Gant, le* 3 *Decembre* 1339. 143.

1340. 12 Mai. EDUARDI III. *Regis Angliæ Investitura de Principatu* Walliæ *per Coronam, annulum aureum & virgam argenteam, in* EDUARDUM *Ducem Cornubiæ, Filium ejus & certum hæredem. Dat. apud Westmonasterium,* 12 *Maji.* 146.

1344. *Epistola* PETRI IV. *Regis Aragoniæ ad* CLEMENTEM *Papam* VI. *Conqueritur vehementer de Induciis, auctoritate Pontificia inter eum &* JACOBUM *Regem Majoricarum indictis; Negat Papam in quæstione mere temporali se intromittere debere, potissime cum ipse, vel Reges Hispaniæ, nullum post Deum Superiorem in temporalibus agnoscant. Dat. Barchinon,* 8. *Kal. Madii, Anno Domini* 1344. 147.

6 Juin. *Pax inter* JOANNEM *Marchionem Montisferrati, ejusque sequaces ex una, &* JACOBUM *de Sabaudia, Principem Achaiæ & illius adhærentes ex altera parte; constans plurimis Articulis, de exsulibus reducendis, captivis liberandis, Controversiis Judicialibus amicabiliter & per viam Juris coram Judicio competente terminandis, auxilio certo Regi & Reginæ Siciliæ mittendo etiam contra Compartem contrahentem, absque eo quod per hoc Pax ista læsa credatur. Defensores dictæ Pacis constituuntur Papæ & Collegium Cardinalium, Rex Francorum, & Comes Sabaudiæ. Actum in campis Gaxeni Taurinensis Diœcesis,* 6 *Junii, Anno* 1344. *Indictione XII.* 148.

31 Août. *Instrumentum publicum Juramenti & Homagii ligii per* JOANNAM *Jerusalem & Siciliæ citra Farum Reginam summo Pontifici Romano pro dicto Regno præstiti, quo Conditiones & Obligationes quibus præfata Regina sese erga Romanam Ecclesiam obstringit, diserte stipulantur, juxta tenorem Literarum Apostolicarum in eo contentarum.* CUM *Speciali Ratificatione dictæ Reginæ* JOANNÆ *super eodem Instrumento facta die ultimo Mensis Augusti, Anno Domini* 1344. *Regni ejus secundo, Indictione XII.* 154.

1346. 7 Septemb. *Privilegium* LUDOVICI *Bavari Romanorum Imperatoris, de non dividendo, vendendo, obligando, oppignorando vel alienando Comitatus & Dominia* Hanoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ *&* Frisiæ. *Datum Frankinford,* 7 *Septembris, Anno* 1346. *Regni ejus* 32. *Imperii vero* 19. 161.

1347. 5 Juin. *Lettres de* PILIPPES VI. *Roi de France, par lesquelles il s'engage & promet à* LOUIS *Comte de Flandres, de le liberer & garantir de tous les Devoirs & Obligations dont il pouroit être tenu envers l'*Evêque de Liége, *à cause de la Ville de* Malines. *Données à St. Quentin en Vermandois, le* 5 *Juin, l'an de grace* 1347. Pag. 161.

Alliance perpetuelle entre JEAN III. *Duc de Brabant, pour lui & pour ses Villes, avec les Villes & Pays de* Liége *& de* Huy, *contenant une Obligation reciproque de s'entr'aider & secourir dans leurs Guerres. Fait à Thielmont, le* 21 *Septembre* 1347. 162. ANNO 1347. 21 Sept.

Venditio Civitatis Avenionensis *cum Territorio & Confiniis ejus facta per* JOHANNAM *Reginam Siciliæ citra Farum, Sanctæ Sedi Apostolicæ,* CLEMENTE *Papa* VI. *emente pro* 80000. *Florenorum Florentinorum. Acta Avenione,* 12 *Mensis Junii* 1348. *Indictione I. Pontificatus Anno VII.* ibid. 1348. 2 Juin.

Confederation entre les Villes de Brabant *pour demeurer inseparablement unies sous un même Seigneur, en cas que le Duc Regnant vint à mourir sans hoirs mâles, & sans avoir fait quelque Reglement de Succession, & pour prevenir les Differents qui pourroient en arriver, Fait à Louvain, le* 7 *Mars* 1354. 166 1354. 7 Mars.

Literæ CAROLI IV. *Romanorum Regis ad* RUDOLPHUM *Saxoniæ Ducem, quibus eum requirit, ut in Literas de Jure & Voce in Electione Romanorum Regis* RUPERTO *Comiti Palatino Rheni concessas, suum Consensum præbeat. Datum Oppenheim, Feria tertia ante adscensionem Domini* 1354. ibid. 15 Mai.

Declaration & Ordonnance de l'Empereur CHARLES IV. *en faveur de* RUPERT *Comte Palatin comme ainé de la Famille & plus prochain Heritier de son Frere* RODOLPHE, *portant que ledit* RUPERT *est vrai Electeur, & que nul autre ne peut en cette qualité avoir Droit & Suffrage à l'Election d'un Roi des Romains. Donné à Colmar, le jour de la Feste de l'Ascension, l'an de la Nativité* 1354. *& de ses Regnes VIII.* 167. 22 Mai.

Tenor compositionis inter CAROLUM IV. *Regem Romanorum &* Florentinos, *Anno* 1355. *initæ.* ibid. 1355.

Vicariatus à CAROLO IV. *Romanorum Imperatore* Communi Pisanorum *irrevocabiliter per omnia tempora collatus in* Civitate Lucana, *ejus Castro, Comitatu & districtu atque aliis locis, dans illi merum, absolutum & mixtum imperium, hoc est, potestatem gladii, vectigalia & gabellas constituendi, nec non plenam, liberam & omnimodam Jurisdictionem in rebus & personis prædictæ Civitatis Lucanæ & aliorum locorum. Actum Pisis,* 7 *Idus Martii, Anno* 1355. *Indictione VIII. Regnorum ipsius IX. Imperii I.* 168. 9 Mars.

Fœdus inter CAROLUM IV. *Romanorum Imperatorem Regem Bohemiæ, &* JOHANNEM *Regem Franciæ, quo Civitates* Viennæ Allobrogum *&* Cameracum, *nec non* Delphinatus Viennensis *&* Comitatus Burgundiæ, *omniaque ab his dependentia agnita sunt pro veris & antiquis Feudis Imperialibus, quæ ut talia debent teneri ab Imperatore & Imperio. Datum Pragæ,* 7 *Calend. Sept. Anno Domini* 1355. *Regnorum Caroli Imperatoris, videlicet Romani X. Bohemiæ IX. Imperii vero I.* 169. 26 Août.

Ejusdem Foederis alterum Exemplum ex parte JOANNIS *Regis Franciæ exhibitum, absque dato.* ibid.

Consensus GERLACI *Archiepiscopi & Electoris Moguntinensis super Constitutione* CAROLI IV. *Imperatoris in gratiam* Bohemorum *sancita, quod videlicet nulla Persona citari extra Regnum Bohemiæ possit: quodque Rex tenere valeat auri & argenti Fodinas inveniendas, ut & facultatem habeat cudendi Monetam auri & argenti in omni loco & parte Regni sui &c. Datum in Nuremberg, in crastino Epiphaniæ, Anno* 1356. 170. 1356. 7 Janvier.

Bulle de l'Empereur CARLES IV. *établissant la Succession des* Ducs de Saxe *dans les Dignités d'Electeur & d'Archimarechal, sçavoir que l'Electorat & les autres Dignités qui y sont attachées, doit passer au Duc* RODOLPHE *le Jeune & à ses heritiers, au defaut desquels il passera à l'aîné de ses Freres & à ses heritiers, & au defaut des heritiers de celui-là au Duc* ALBERT, *Fils d'*OTTON, *qui étoit Frere Cadet de* RODOLPHE, *& à son Fils aîné; & enfin au defaut de cette Ligne, au plus prochain heritier paternel* 1357.

ANNO 1357. *ternel qui soit Laïque. Donné à Metz, l'an 1357.* Pag. 171.

12 Fev. *Diploma* CAROLI IV. *Romanorum Imperatoris, quo Privilegia & immunitates* Urbi Noviomagensi *ab aliis Imperatoribus concessa confirmat ac ratificat, ejusque Civibus permittit, ut absque omni exactione telonii, cum rebus ac mercibus suis per universum Romanum Imperium libere transire possint. Datum Aquisgrani, 2. Idus Februarii, Anno 1357. Indictione X. Regnorum suorum Anno XI. Imperii vero II.* 172.

1359. 13 Octob. *Constitutio prima* CAROLI IV. *Romanorum Imperatoris de* Immunitate Ecclesiastica *in Imperio. Datum Pragæ, 3. Idus Octobris, Anno Domini 1359. Regnorum suorum XIV. Imperii vero V. Indictione XII.* ibid.

13 Nov. *Privilege de* CARLES IV. *Empereur des Romains pour la Ville d'*ULME, *portant exemption de toute Jurisdiction étrangere. A Prague, le Mecredi après la St. Martin, 1359.* 173.

1360. 8 Mai. *Lettres de* CHARLES *Duc de Normandie, Fils aîné de* JEAN *Roi de France, contenant les Treves accordées jusqu'à la St. Michiel 1361. entre ledit Roi* JEAN *son Pere, &* EDOUARD *Roi d'Angleterre. Données à Chartres le 8. Jour de Mai 1360.* AVEC *le Pouvoir dudit Roi* JEAN *pour le Duc de Normandie à l'effet des dites Treves, du l'Avril 1359. La Confirmation ou Ratification du même, du 14 Juin 1360. Sa Promesse au Roi d'Angleterre de tenir loyale Prison, dudit jour 14 Juin 1360. Et plusieurs autres Pièces considerables appartenantes au même Traité.* 174.

Août. *Contrat de Mariage entre* LOUIS *Fils de France, Comte d'Anjou & du Maine, &* MARIE *de Bretagne, fille de* CHARLES *de Blois, lequel lui assigne pour Dot, Guise, Anglecour, Mayenne, Chailli, Long-jumeau, Nigean &c. avec 1500. livres de rente à prendre sur les Receptes de Nantes. Fait au Chatel de Saumur, au Mois d'Août l'an 1360.* 183.

26 Octob. *Alliance faite, conclue & jurée entre* JEAN *Roi de France &* EDOUARD *Roi d'Angleterre après le Traité de Bretigni. A Boulogne, le 26 Octobre, l'an de grace 1360.* 184.

——— *Acte de Reservation par lequel le* Roi de France *declare, que ses Alliances avec le* Roi d'Ecosse *tiendront & subsisteront, jusques à ce que le* Roi d'Angleterre *ait fourni de sa part les Renonciations qu'il a promises. Donné à Bouloigne, le 26 Octobre 1360.* 185.

1 Novembre. *Lettre de* JEAN *Roi de France, avec serment, d'envoyer au Roi d'Angleterre les Ostages qu'il lui a promis & de lui remettre aussi les Terres & Villes portées par leur Traité. Donné à St. Omer, le 1 Novembre 1360.* 186.

4 Decemb. *Litteræ Permutationis Romanorum Imperatoris* CAROLI IV. *quibus sua Majestas Imperiali authoritate & de Consilio atque assensu Electorum & Principum Imperii Castra* Parkstein *&* Karlsvald *cum oppido* Weiden *ad Imperium pertinentia in proprietatem Regni & Coronæ Bohemiæ redigit: Et vicissim Castra* Lauterburg *&* Rosenstein *cum Oppidis* Allen *&* Heibach *Sacro Romano Imperio ejusque Cameræ addicit & adjungit. Datum Norimbergæ Anno 1360, die 4 Decembris.* CUM *Confirmatione Imperatoris ejusdem super hac permutatione. Datum Norimbergæ, 18 Maji 1361.* ibid.

12 Dec. *Traité de Paix entre* JEAN *Roi de France &* CHARLES *Roi de Navarre, fait ensuite & en consequence de la Paix de Bretigni.* AVEC *le Serment des deux Rois, fait à St. Denis, le 12 Decembre, 1360.* 188.

1361. *Convention entre* RODOLPHE IV. *Duc d'Autriche, &* JEAN *Evêque de Basle, par laquelle ledit Duc reçoit de l'Evesque* JEAN *la Seigneurie de* Ferrette *en Fief pour lui & pour ses Freres, avec toutes ses Villes, Chateaux, Dependances & Appartenances, à condition neantmoins, de ne rien aliener ni soustraire au prejudice de l'Evêché de Basle.* 189.

3 Août. *Privilege accordé par l'Empereur* CHARLES IV. *aux Ducs d'Autriche* RODOLPHE, FRIDERIC, ALBERT *&* LEOPOLD, *portant Confirmation de leurs Immunités, sçavoir, que leurs Sujets d'Autriche, de Styrie, Carinthie, Carniole, Portenau & Windischmarc, Suabe, Alsace, Suntgauw, Ergauw, Turgauw, Bourgogne, Glarus & Forest Noire, & ceux de leurs Dependances, ne pourront être citez, accusez ni appellez devant aucun Juge étranger, soit de l'Empire soit autre, si non en cas de denegation de Justice. A Prague le jour de l'Invention de St. Estienne 1361.* AVEC *la Confirmation de ce Privilege par le même Empereur, en faveur des Ducs* ALBERT *&* LEOPOLD. *A Vienne, le Samedi après l'Invention de la Ste. Croix 1366.* ET AVEC *le Transumpt de ces deux Pièces par* NICODEME *Evêque de Frisingen, à Vienne, le 8 Avril 1435.* Pag. 189. ANNO 1361.

Reunio & Consolidatio Ducatus Burgundiæ, *&* Campaniæ Tolosæque Comitatuum, *nec non* Ducatus *pariter* Normaniæ *sub certa conditione cum* Regno Franciæ *per* JOANNEM *Francorum Regem facta. Datum Parisiis Mense Novembri, Anno Domini 1361.* 191. Novemb.

Instrumentum de Donatione GALEATII *de Salutiis facta* AMADEO *Comiti Sabaudiæ de omnibus Terris ac Bonis suis, nec non de eorum Infeudatione per dictum Comitem Sabaudiæ in continenti facta in favorem ejusdem* GALEATII, *juramento atque osculo interveniente cum expressione fidelitatis & homagii ligii. Actum apud Verzozlium, 23 Julii, Anno 1363. Indictione I.* 192. 1363. 23 Juillet.

Pacte d'Avocatie & de Protection entre ENGELBERT *Comte de la Mark & la Ville de* DORTMUNDT. *Fait la quatrieme Ferie après la Fête St. Matthieu 1364.* 193. 1364. 22 Sept.

Traité de JEAN IV. *Duc de Bretagne & Comte de Montfort, avec l'Evêque & le Chapitre de* St. Malo, *touchant certaines Impositions sur les Marchandises. Fait à Dinant, le Vendredi avant la Fête de la Nativité de S. Jean Baptiste 21 Juin 1365.* 194. 1365. 21. Juin.

Diplome de l'Empereur CHARLES IV. *par lequel il confirme aux Ducs d'Autriche* ALBERT *&* LEOPOLD *toutes les Advocaties & Droits d'Avocatie qu'ils ont possedés jusques à present dans leurs Etats sur les Evêchés, Abbayes, Prelatures & Monasteres &c. A Vienne, le Samedi après la St. Florian 1366.* 195. 1366. 11 Mai.

Lettres d'ajournement personnel, decernées par CHARLES V. *Roi de France contre le* PRINCE DE GALLES *comme Duc d'Aquitaine, à ce qu'il eut à comparoitre par devant la Cour des Pairs, pour repondre aux plaintes portées contre lui, par les Prelats & Seigneurs du Païs. Données à Paris, le 25 Janvier 1369.* ibid. 1369. 25 Janv.

Instrumentum de Protestatione nomine BERNABOVIS *de Vicecomitibus Mediolani coram Procuratoribus* URBANI V. *Papæ,* CAROLI IV. *Imperatoris, aliorumque Principum Italiæ interjecta, quod Pax inter ipsos contrahenda præjudicare non debeat Juri prædicti* BERNABOVIS. CUM *Responso præfatorum Procuratorum prænominatæ Protestationi non assentientium, in quantum paci stipulandæ derogare possit. Actum Bononiæ, 11 Februarii, Anno 1369. Indictione VII.* ibid. 11 Fevrier.

Lettres de CHARLES *Roi de France, par lesquelles, en aquit d'une Somme de dix mille livres de terre, dont il étoit redevable à* LOUIS *Comte de Flandres, il lui donne & transporte les Villes, Chateaux, & Chatelenies de* Lille, Dovay, *&* Archies *pour lui & pour ses Successeurs Comtes & Comtesses, à la charge neantmoins de Rachapt dans les cas y specifiés. Données à Paris, le 25 Avril 1369. & de son Regne le VI.* 196. 25. Avril.

Edictum Romanorum Imperatoris CAROLI IV. *quo Marchionatus* Lusatiæ *à sua Majestaté coëmptus & comparatus, cum omnibus Juribus & Pertinentiis, nec non Dominiis* Milberg, Strel *&* Werdenheim, *de consilio Electorum atque plenitudine potestatis Imperialis Regno & Coronæ* Bohemiæ *incorporatur. Porro etiam de citando hujus Marchionatus incolas ad aliena judicia universaliter prohibetur: Tum etiam adversus hoc Edictum attentata vel attentanda annullan-* 1370. 1 Août.

tur, nec non poena talium transgressorum statuitur. Datum Pragæ, 1 Augusti 1370. Pag. 198.

1371. 18 Fev. Confederation entre les Villes de Brabant, pour d'autant plus fidellement assister leurs Princes, aider à garder le Païs & maintenir leurs Privileges, Chartres & Libertés. Fait à Bruxelles, le 18 Fevrier 1371. 200.

1375. 28 Août. Bulla GREGORII Papæ XI. de Regalibus Regi Christianissimo in Regno suo debitis super Ecclesia Rothomagensi. Datum apud Villam Novam, V. Kalendas Septembris, Pontificatus sui Anno V. 201.

1376. 6 Juillet. Decretum WENCESLAI Romanorum Regis pro RUPERTO seniore, Comite Palatino Rheni, quo ei facultatem concedit & transfert ut Primarias Preces sibi tanquam Coronato Romanorum Regi de jure & ab antiqua consuetudine competentes per Civitatem ac Diœcesim Spirensem & Wormatiensem porrigere valeat in singulis tam Cathedralibus quam Collegiatis & Conventualibus Ecclesiis & Monasteriis utriusque sexus. Datum Aquisgrani, in Octava Beatorum Petri & Pauli Apostolorum, Anno Domini 1376. Regnorum suorum Bohemiæ XIII. Romani I. ibid.

1377. 17 Nov. Constitutio secunda CAROLI IV. Romanorum Imperatoris de Libertate Ecclesiastica. Datum Mindæ 15. Calend. Decembris, Anno Domini 1377. Regnorum suorum XXXII. Imperii XXIII. 202.

1378. 24 Fev. Rescript de l'Empereur CHARLES IV. portant que nulle ville ou Forteresse ne poura être batie dans le Voisinage de la Ville Imperiale de Nuremberg jusqu'à la distance d'un Mille, & que semblablement nul Tribunal Civil ou Criminel Municipal ne poura y être établi. Donné à Oppenheim, le jour de St. Mathias, l'an de la Nativité 1378. de ses Regnes le XXXIII. & de son Empire le XXIII. 203.

1379. 24 & 26. Octobre. Compromis pour la Paix à traitter & à faire entre CHARLES Roi de France & JEAN Duc de Bretagne, par l'Arbitrage de LOUIS Duc d'Anjou de la part du Roi & du Comte de Flandres, du Sire de Laval, du Viscomte de Rohan & des Sires de Montabilant & de Beaumenois, de la part du Duc. Fait en double le 24 & 26. Octobre 1379. 204.

1380. WENCESLAI Romanorum Regis & futuri Imperatoris Epistola ad JODOCUM Marchionem Moraviæ, Vicarium Generalem in Italia & Ultramontanorum partibus, quâ illi committit ac potestatem facit inquirendi, quis è duobus, utrum BARTHOLOMÆUS Archiepiscopus Barensis, dictus URBANUS VI. an ROBERTUS DE GEBENNA Cardinalis, dictus CLEMENS VII. sit verus Pontifex, vultque ut eidem faciat obediri. Datum &c. &c. 204.

1380./1381. 15 Janv. Traité de Paix entre CHARLES VI. Roi de France & JEAN IV. Duc de Bretagne. Fait le 15 Janvier 1380. Avec les Ratifications du Duc en date du 6 Avril de la même année, & celles d'un grand Nombre de ses Sujets, Nobles & Bourgeois. 205.

11 Avril. Revers donné par JEAN Vicomte de Rohan, RAOUL, Sire de Montfort & autres à JEAN IV. Duc de Bretagne, par lequel ils s'obligent à le servir contre le Roi de France en cas qu'il vienne à manquer aux choses qu'il lui a promises dans le Traité & hors le Traité. 210.

1381. 2 Mai. Tractatus Amicitiæ & Confoederationis inter RICHARDUM Angliæ & Franciæ Regem, atque WENCESLAUM Romanorum & Bohemiæ Regem, contra omnes Schismaticos & Romanæ Ecclesiæ Rebelles conclusus: quô inter alia etiam Matrimonium inter Regem Angliæ præfatum & ANNAM præfati Regis Romanorum Sororem contractum est. Actum Londoniæ, 2 Maji, Anno 1381. CUM Literis Plenipotentialibus WENCESLAI Romanorum Regis. Datum Norimbergæ, Calendas Februarii, Indictione 4. Anno 1381. ACCEDUNT Mandata præfatæ ANNÆ Sponsæ ad dictum Matrimonialem Contractum, data in Castro Purgelehens, Anno 1381. NEC NON WENCESLAI Romanorum Regis de dato Norimbergæ, Anno & die ut supra, ELISABETHÆ Romanorum Reginæ, de dato Pragæ, penultima Januarii 1381. RICHARDI Angliæ Regis, Datum Londoniæ in Palatio Regio Westmonasteriensi die 2 Maji 1381. TUM ETIAM Ratificatio WENCESLAI Romanorum Regis. Data Pragæ, Kalend. Septembris Indict. IV. Anno 1381. Pag. 210.

Accord entre CONRAD de Brunsberg, Maître de l'Ordre de SAINT JEAN en Allemagne, & BERNARD DE SCHALLENBERG, Baillif du Bailliage de la Marche de Brandebourg, portant, qu'à l'avenir toutes les fois qu'il sera necessaire, les Freres de ce Bailliage pouront élire entr'eux leur Baillif, & que leur Election sera confirmée par ledit Maître & par ses Successeurs. A Heymbach, le jour & Fête de St. Barnabe 1382. 214. 1382. 11 Juin.

Literæ WENCESLAI Romanorum Imperatoris de Feudis GUILIELMO Duci Gelriæ & Comiti Zutphaniæ ab se tanquam Rege Romanorum concessis, ea conditione, ut cum vexillis & aliis solemnitatibus illa recipiat, si Ducatui ipse aliquando appropinquaverit. Datum ipso die Lucæ Evangelistæ, Anno 1383. Regnorum suorum Bohemiæ XXI. Romani VIII. 215. 1383. 18 Octob.

Testament de LOUIS Duc d'Anjou, Fils par nature de JEAN Roi de France, & par adoption de JEANNE I. Reine de Naples. Après beaucoup de legs pieux, il y regle le Douaire de la Duchesse son Epouse, & partage ses Estats entre ses Fils, voulant qu'on redemande au Pape CLEMENT VII. les 400 mille Florins qu'il a depensés à l'entreprise dont ils étoient convenus, & que cependant s'il peut parvenir à la possession du Royaume de Naples, ce soit son Fils aîné LOUIS qui lui succede à cette Couronne, comme aussi au Comté de Provence, & aux Duchez d'Anjou & de Touraine. Datum Tarenti, die 26 Decembre 1383. ibid. 26 Dec.

Confirmatio Privilegiorum Crassensis Abbatiæ per JOHANNEM Regem Aragonum. Datum Perpiniani, 23 Martii Anno Domini 1386. Regni sui 10. 221. 1386. 23 Mars.

Traité entre JEAN IV. Duc de Bretagne & OLIVIER Sire de Cliçon Connétable de France, pour lors son Prisonnier, portant, que ledit de Cliçon fera remettre toutes ses Places au Duc à certains jours marqués, après quoi elles lui seront rendues à certaines conditions très dures. Fait le 7. jour de Juin 1387. Avec la Confirmation du Sire de Cliçon sur ce Traités à Montcontour, le 14 Juillet 1387. 222. 1387. 17 Juin.

Union hereditaire entre GUILLAUME & BALTHASAR Landgraves de Thuringue & Maregraves de Misnie, portant, que si l'un des deux vient à deceder sans heritiers, ses Biens & Domaines passeront à l'autre & à ses hoirs procreés de son Corps. Ils s'y promettent aussi de s'entr'aider, defendre & proteger mutuellement en leurs Biens, Terres, Droits &c. Fait à Rochlitz, le Mardi après la St. Elisabeth 1387. 223. 26 Nov.

Investitura totius Terræ & Dominii Hiberniæ & Insularum eidem Terræ adjacentium per RICHARDUM II. Regem Angliæ ROBERTO DE VEER Comiti Oxoniæ collatæ cum Titulo Ducis Hiberniæ maximisque Regalibus & Prærogativis. Dat. in Parliamento 13 Octobris. 224. 1387./1388. 13 Octob.

Loi & Statut fait & ordonné par RICHARD II. Roi d'Angleterre, pour le bon Gouvernement du Royaume, dans son Parlement tenu & commencé à Cambrige, le lendemain de la Nativité de la Sainte Vierge 1388. 225. 1388. 9 Septemb.

Instrumenta bina, primum scilicet de Colloquio in Castro Turonensi habito per JOHANNEM Ducem Bituriæ & LUDOVICUM Ducem Burgundiæ cum JOANNE Duce Britanniæ pro Pace & Concordia inter Regem Franciæ & eundem Ducem reducenda, ubi plura de Superioritate Regia in Ducatu, nec non de libertatibus & Franschisiis ejusdem hinc inde adducuntur: Alterum vero de placido exitu hujus Colloctionis atque Duci admodum secundo. Data sunt ambo in Castro Turonensi, die 26 Januarii, Anno Domini 1391. secundum usum computationis Gallicæ. Indictione XV. 227. 1391./1392. 26 Janv.

Protocollum Compromissorum quæ fecerunt JOANNES GALEAZ Vicecomes Mantuæ, Communitas & Populus PERUSII, Communitas & Populus SENARUM pro se & nomine Adhærentium eorum ab una parte: 1392. 26 Janv.

Nec

ANNO 1392. *Nec non Ligæ* FLORENTINORUM, BONONIENSIUM, FRANCISCI *Junioris* DE CARRARIA, *Domini Paduæ*, ASTORGII DE BAGNACAVALLO, *Domini Imolæ, pro se & nomine* ALBERTI *Marchionis Estensis, & Domini* MANFREDI DE FAVENTIA *aliorumque Colligatorum, Adhærentium & Recommendatorum ab altera parte, de pace inter eos firmiter pangenda, in Arbitrium* RICARI CARAZOLI *S. Sedis Apostolicæ Legati, &* ANTONIATI DE ADURRIS *Ducis Januæ, cum Communitate & Populo: quo continentur præter Pacta & Conventiones dictorum Compromissorum & Sententias Arbitrales primam & secundam, omnes petitiones, procurationes, allegationes, defensiones & Ratificationes in hoc Negotio ab omnibus partibus exhibitæ à 21 Decembris 1391. ad 26 Januarii 1392.* Pag. 229.

1391. — 1392. 24 Mars. *Enqueste notable du* Droit Souverain *que les Anciens* Ducs de Bretagne *pretendoient en leur Païs. Faite à Rennes, le 24 Mars 1391.* 276.

1392. 5. Octob. *Investitura per Annulum de* Comitatu Albæ *cum omnibus Juribus & pertinentiis, nec non mero ac mixto Imperio à* LUDOVICO II. *Rege Hierusalem ac Siciliæ* LUDOVICO DE SABAUDIA *& Hæredibus illius collata cum onere præstandi servitii, quotiens id in Regno Siciliæ per Curiam Regiam indicabitur. Datum Neapoli, 5 Octobris Anno 1392. Indictione I. Regnorum suorum VIII.* 277.

5 Octob. *Alia Investitura de Civitate* Ortonæ *in Provincia Aprutii citra flumen Pischariæ, nec non de Civitate* Sancti Angeli, Terræ Piscariæ, Francavillæ, Burlani *aliisque annexis, cum omnibus Juribus, mero ac mixto Imperio ab eodem Rege prædicto* LUDOVICO DE SABAUDIA *sub simili onere concessa. Datum Neapoli, 5 Octobris, Anno 1392. Regnorum suorum VIII. Indictione I.* 278.

1393. *Confirmatio Constitutionis* FRIDERICI II. & CAROLI IV. *Imperatorum in favorem Ecclesiasticæ Libertatis, per* BONIFACIUM *Papam IX. facta.* 280.

1394. 15 Mai. *Union entre les Freres* FRIDERIC, BERNARD & HENRI, *Ducs de Brunswich, & Disposition de leurs Etats, portant, que sans les diviser, ils seront toujours regis par le Frere aîné. A Gifhorn le jour de l'Ascension de notre Seigneur 1394.* 281.

4. Juin. *Donatio* CLEMENTIS VII. *Antipapæ facta* CAROLO VI. *Francorum Regi de omni jure Superioritatis & Dominii temporalis in Civitatem & Territorium* Maclovienſe, *quod antehac Sanctæ Sedi Romanæ pertinuerit, cum omnibus emolumentis, prærogativis, feudis, & retrofeudis, pertinentiis ac dependentiis illorum. Datum Avenione, 2 Nonas Junii, Pontificatus sui Anno XVI.* ibid.

1396. 25 Novembre. *Alliance très-étroite entre* JEAN *Duc de Guienne & de Lancastre &* JEAN IV. *Duc de Bretagne, avec promesse de Mariage entre leurs Enfans. Donné le 25 Novembre 1395. avec les Articles convenus separement entr'eux touchant le dit Mariage.* 282.

Literæ WENCESLAI *Romanorum Regis ad* WILHELMUM *Ducem Juliacensem & Gelriensem, quibus ei transmittit Possessionem realem* Ducatus Juliacensis *ad eum per mortem* GUILIELMI *Patris ejus devoluti, sub conditione, ut ad manus* GUILIELMI *Ducis Montensis, Commissarii Cæsarei, homagium Imperatori & Imperio debitum præstet, ac requisitus veniat personaliter ad talia denuo præstanda. Datum Pragæ, Anno 1396. Regnorum suorum Bohemiæ XXXIV. Romani XX.* 283.

1398. 6 Fevrier. *Alliance & Convention entre* JEANNE *Duchesse de Brabant, & les Maitres, Jurés, Gouverneurs, Conseil & Université de la Cité de* LIEGE, *pour eux & pour tout le Païs & Evéché de Liége, touchant la liberté du Commerce & la maniére de finir les difficultés qui pouront survenir entre les deux Provinces. A Diest, le 6 Fevrier 1398.* 284.

14 Dec. *Pax, Conventio & Pacta inter* MULEY BUFFERII *Regem* Tunisii *ac totius Barbariæ ex una, & Civitatem* Pisanam *ex altera parte inita, quibus ampliter securitati & commodis Pisanorum aliorumque Christianorum sub Pisanorum nomine in terris ac portubus dicti Regis mercaturam agentium providetur. Actum 14 Decembris, Anno Incarnationis 1398. secundum cursum Civitatis Pisarum.* Pag. 285. ANNO 1398.

Declaration des Electeurs, *concernant le Pacte fait entr'eux & avec quelques puissants Princes, pour élire un nouveau Roi des Romains à la place de l'Empereur* WENCESLAS. *A Mayence, l'an de Jesus-Christ 1399.* 287. 1399.

Rotulus Parliamenti summoniti & tenti apud Westmonasterium in Festo Sanctæ Fidis Virginis, Anno Regni Regis HENRICI IV. *post conquestum primo. In quo continentur Acta Renunciationis & Depositionis* RICARDI II. *Angliæ & Franciæ Regis de omni potestate ac Regimine: Videlicet,* OBJECTA *contra dictum Regem:* SENTENTIA *Depositionis per Proceres contra eum lata:* VENDICATIO *præfati Angliæ Regni per* HENRICUM *Ducem Lancastriæ:* ET SUSCEPTIO *ad Regimen & Coronam præfati Lancastriæ Ducis per Archiepiscopum Cantuariensem publicata:* ibid. 29 Sept.

Instrumentum publicum de Translatione Dominii Civitatis SENARUM *ejusque Comitatus in Dominum* JOANNEM GALEAZ *Ducem Mediolani. Actum Papiæ, Anno 1399. Indictione VII. 18 Novembris.* 294. 18 Nov.

Pacta inter Dominum JOANNEM GALEAZ *Ducem Mediolani pro se & Filiis ejus atque descendentibus Masculis ab una, & Syndicos Procuratoresque Communis* SENARUM *ab altera parte conventa, quibus, manente semper Deditione & submissione totius Communis populique sub Dominio præfato Ducis & Descendentium suorum, provisum est de modo quo Civitas illa bene regatur & salubriter gubernetur. Actum Papiæ, Anno 1399. die 11 Decembris.* 296. 11 Dec.

Instrumentum Translationis pleni & liberi Dominii Civitatis & Comitatus PISARUM *in Dominum* JOANNEM GALEAZ *Ducem Mediolani, factæ per* Communitatem *Civitatis præfatæ. Actum Papiæ, Anno vero Dominicæ Incarnationis 1400. ultima Martii, Indictione VII. secundum cursum Civitatis Pisarum 1399.* 298. 1399. — 1400. 31 Mars.

Conventiones & Pacta per Dominum JOANNEM GALEAZ, *Ducem Mediolani, cum Syndicis & Civibus Pisanis facta, postquam hi sponte liberum Dominium dictæ Civitatis & districtus in memoratum Ducem transtulissent. Acta Papiæ in Castro præfati Principis, Anno 1399. die ultima Martii, Indictione VII.* 299.

Capitulation de ROBERT *Comte Palatin, faite avec les Electeurs avant son Election à l'Empire, en 1400.* 301. 1400.

Litteræ RUPERTI *Romanorum Imperatoris ad Priores Artium & Commune* Civitatis Florentinæ, *de pecuniis tam dono ei dandis, quam mutuo accipiendis. Datum Nuremberg 23 Maji Anno 1401. Regni sui I.* 302. 1401. 23 Mai.

Privilegium RUPERTI *Romanorum Regis, concessum Populo & Communi* FLORENTIÆ. *Datum Moguntiæ 4 Mensis Julii, Anno Domini 1401. Regni vero sui I.* ibid. 4 Juillet.

Codicillus GULIELMI *Gelriæ & Juliaci Ducis; quibus Testamentum à se factum confirmat, & varia Legata ordinat. Actum Arnheimii, 11 Januarii Anno 1402. Indictione X. Pontificatus Bonifacii IX. Papæ Anno XIII.* 303. 1402. 11 Janvier.

Union hereditaire entre BALTHASAR, *les deux* GUILLAUMES *& les deux* FRIDERICS, *tous Landgraves de Thuringue & Marcgraves de Misnie, pour eux, leurs Terres, Hommes & Seigneuries; portant, que si l'un d'eux vient à deceder sans hoirs legitimes de son corps, ses Etats seront devolus à l'autre; & que cependant il y aura entr'eux une étroite Alliance pour la mutuelle defense de leurs Etats. A Freyberg, la Vigile de la St. Gregoire 1403.* 306. 1403. 11 Mars.

Decretum SIGISMUNDI *Regis Hungariæ super Donationibus Possessionum Infidelium ac Rebellium in prædicto Regno Fidelibus ejusdem Regni à se factis. Datum Budæ,* 1404. 6 Mars.

ANNO 1404. *Budæ, feria tertia proxima post Dominicam* Invocavit, *Anno Domini* 1404. Pag. 308.

21 Avril. *Donatio Castri & Terræ* Salugiarum *cum omnibus appertinentiis suis per* PHILIPPUM MARIAM, *Comitem Papiæ*, THEODORO *Marchioni Montisferrati facta. Datum Papiæ, 21 Aprilis Anno 1404. Indictione XII.* 309.

26 Juillet. *Mandatum* LADISLAI *Regis Siciliæ citra Farum*, PINO de Squilacio, *ut Decimas per summum Pontificem super Prælatos, Clericos & Personas Ecclesiasticos Regni concessas exigat & recolligat, ac Rationem earum Cameræ Regiæ summariæ faciat. Datum in Terra Sancti Lucidi, die 26 Julii Anno 1404. Indictione XII.* 310.

3 Novembre. *Confirmation de* WENCESLAS *Empereur des Romains, tant pour lui, que pour* JOBST & PROCOPE *Marggraves de Moravie, sur l'Union hereditaire de Succession faite autrefois entre l'Empereur* CHARLES IV. *d'une part, & les* Ducs d'Autriche, RODOLPHE, ALBERT & LEOPOLD *d'autre part, Ladite Union y est louée, renouvellée & corroborée. A Budweis le Lundi après la Fête de tous les Saints 1404.* ibid.

1406. 31 Janv. *Privilege de* GUILLAUME *Duc d'Autriche, donné en son propre nom & au nom du Duc* ALBERT *son Oncle, aux Etats du Païs, par lequel ils confirment la Societé ou Confederation des* Häfftls mit den Silbern Stern/ *ordonnant, que suivant l'ancienne coûtume il y ait toujurs en chaque Conseil du Païs six assesseurs tirés de l'Ordre des Chevaliers & Nobles pour y rendre la justice. Avec divers autres Reglemens sur le Point des Investitures, de l'Institution des Actions forensés, des Deffis, ou Intimations d'hostilité, des fugitifs & desobeïssans &c. Donné à Vienne le Dimanche avant la Fête de la Purification de la Sainte Vierge, 1406.* 311.

23. Avril. *Lettres de Combourgeoisie accordées par les Seigneurs du Canton de* Berne *à ceux de la Ville de* Neufchêtel, *avec obligation de secours & defense reciproque, sauf en toutes choses le St. Empire Romain, les Cantons de Fribourg & de Soleure, & le Seigneur dudit Neufchâtel. A Berne la sixime Ferie avant la Fête St. George l'an de grace 1406.* AVEC *le Vidimé & Renouvellement desdites Lettres, en date du Vendredi devant la St. Laurent Martis 1417.* COMME AUSSI *l'Acceptation de la dite Combourgeoisie faite & signée par les Deputez de Neufchâtel, à Berne, ledit jour sixieme Ferie avant la Fête de St. George 1406.* 311.

29 Avril. *Contract entre* JEAN *Seigneur de Hohenlohe &* JEAN *Evêque de Wurtzbourg, par lequel le dit de Hohenlohe vend, cede & transporte au dit Evêque toute la part qui lui appartient dans les Villes & Places de* Kitzingen, Landsbourg & Hornbourg, *comme aussi au Rachapt des Biens de* Jagsberg & Lauden, *pour la Somme de 63000. Florins. A Wurtzbourg le Jeudi avant le Dimanche* Jubilate 1406. 314.

2. Juillet. *Contract, par lequel* HENRI *Bourggrave de Misnie &* CATHERINE *sa Femme, vendent à* VITUS *Seigneur de Schonenbourg le Château de* Hartenstein *avec ses Appartenances & quelques autres Biens, pour la Somme de 8000. vieux florins de Boheme, à condition de rachapt pour la même somme dans le terme de huit ans, si les Vendeurs le desirent. Fait à Ysenach, le jour de la Visitation de la Sainte Vierge 1406.* 315.

24 Juillet. *Lettre de* JEAN *Seigneur de Hohenlohe, par laquelle il remet à l'*EVEQUE DE WURTZBOURG *les hommes & sujets des parties des Villes de* Kitzingen, Landsbourg & Hornbourg *qu'il lui a vendues. Fait la Vigile de St. Jaques 1406.* 316.

11 Sept. *Declaratio* CAROLI VI. *Regis Francorum de* Annatis. *Datum Parisiis in Curia Parlamenti, 11 Septembris Anno Domini 1406. Regni sui XXVI.* 317.

1406. — 1407. 4 Fevrier. *Edictum* CAROLI VI. *Regis Francorum super* Libertate Ecclesiarum Regni & Delphinatus, *quoad Exactiones, Annatas & gravamina per Papam imposita. Datum 28. Februarii, Anno 1406.* ibid.

Accord entre ARTUR *de Bretagne, Comte de Richemont & Messire* ROLARD *de Dinan, touchant la Terre & Seigneurie de* Moncontour, *que celui-ci cede à l'autre en échange de la Seigneurie de* Gavre. *Fait le 4 Fevrier 1407.* Pag. 318. ANNO 1406. — 1407.

Venditio Municipii Burchi, *totiusque* Ditionis Batenburgensis, *cum omnibus Territoriis, Præfecturis, Mercatibus & Appertinentiis facta Domino* JOHANNI A BARLAIS *per Dominum* GISBERTUM BRONKHORSTIUM, *Dominum Anholtæ, &* MARGARETAM A GIEMEN, *Uxorem illius pro certa pecuniæ summa. Datum Dominica post diem qui Divæ Margaretæ est sacer, Anno 1408.* 319. 1408. 22 Juillet.

Literæ JOHANNIS A BARLAIS, *quibus declarat* Burgi *municipium ac* Ditionem Batenburgensem *ab se emptam de Domino* GISBERTO BRONKHORSTIO *ejusque Uxore* MARGARETA A GHEMEN, *redimi ab eisdem posse, si datum pretium refuderint.* ibid. ———

Sententia Arbitralis per OTHONEM *Episcopum Monasteriensem,* ADOLPHUM *Ducem Bergensem &* FRIDERICUM *Comitem Moersæ pronunciata super controversiis inter* REINALDUM *Ducem Gelriæ, &* JOANNEM *Arculeæ Dominum ejusque Filium de Urbe* Gorichemensi *una cum Ditione Arculensi ac Scabinatu. Actum Anno 1409.* 320. 1409.

Lettres de HENRI *Seigneur de Hombourg, par lesquelles, supposé le cas qu'il vint à mourir sans heritiers il cede & transporte sa Seigneurie de* Hombourg *à* BERNARD *Duc de Brunswich-Lunebourg & à ses heritiers après lui, outre quoi, il lui en cede par avance la quatrieme Partie, moyennant une somme de 5500. Marcs d'argent une fois payée, & une pension annuelle de 200. Marcs d'or. Fait le jour & Fête de St. Denis 1409.* ibid. ———

*Pacte d'Avocatie & de Protection entre la Communauté d'*Erlenbach *& le Comte* JEAN *de Wertheim, par lequel divers avantages sont accordés audit Comte, à cause de la dite Protection. Fait le Dimanche après la Fête de St. Jean Baptiste, dite* Sonnewenden. *1409.* 322. 30. Juin.

Traité de JEAN V. *Duc de Bretagne avec l'Abbé & les Moines de St. Mahé pour la Cloture & fortification de leur Ville. Fait à Rennes, le 1 Juillet 1409.* 323. 1. Juillet.

Confirmatio Privilegiorum Civitatis Gorichemensis *per* REINALDUM *Ducem Gelriæ facta, cum Promissione, quod eandem nunquam amplius separaturus sit à Ducatu Gelriensi. Datum in Urbe Gorichemensi 25 Augusti Anno 1409.* 324. 25 Août.

Recès entre FRIDERIC & GUILLAUME *le jeune d'une part, &* FRIDERIC *l'aîné d'autre part, tous trois Landgraves de Thuringue & Marcgraves de Misnie, par lequel ils conviennent du Partage de l'heritage qui leur a été laissé par* BALTHASAR & GUILLAUME *l'aîné, Marcgraves de Misnie, & s'unissent hereditairement pour le maintenir. A Naumburg le Jeudi avant la Fête de St. Pierre ès liens, 1410.* 325. 1410. 31 Juillet.

*Obligation d'*OTTON *Raugrave, & de sa Femme à* LOUIS *Electeur Palatin du Rhyn, portant, que s'ils deviennent à deceder sans hoirs mâles, tous leurs Biens seront devolus audit Electeur & à ses heritiers, lesquels pourront aussi retirer tous ceux qui se trouveront engagés. Le Jeudi avant la Dimanche* Lætare 1412. 327. 1412. 10 Mars.

Consentement de CUNON *Raugrave, & Doyen de Cologne, à la precedente Obligation du Raugrave* OTTON *& de sa Femme, avec Renonciation à leur Succession en cas qu'elle vint à s'ouvrir en sa faveur. Fait la sixieme Ferie du Dimanche* Lætare 1412. 328. 16 Mars.

Concessio Vicariatus S. Romani Imperii *per Imperatorem* SIGISMUNDUM, LUDOVICO *de* Sabaudia, *Principi Achayæ facta, super Civitatibus, Castellis, Oppidis & Terris, quæ & quas ipse tenet in partibus* Pedemontii. *Datum Budæ, 1 Julii Anno Domini* 1 Juillet.

ANNO 1412. mini 1412. ac Regni ejus, Hungariæ XXV. Romanorum vero II. Pag. 323.

19 Juillet. Contract de Mariage entre CHARLES Fils aîné de JEAN Duc de Bourbon & ANNE Fille aînée de JEAN Duc de Bretagne. Fait le 19 Juillet 1412. 330.

8 Nov. Impignoratio tredecim Oppidorum in Comitatu Scepusiensi sitorum, à SIGISMUNDO Romanorum Imperatore & Hungariæ Rege facta ULADISLAO Regi Poloniæ pro mutuo acceptis 37000. sexagenorum latorum grossorum. Dat. Zagarabiæ octavo die omnium Sanctorum, 1402. 331.

1413. 23. Avril. Pacte hereditaire entre WOLDEMAR, GEORGE, JEAN, SIGISMOND & ALBERT, Princes d'Anhalt pour le Partage des Biens possedés jusqu'alors entr'eux par indivis. Fait le jour de Pâques 1413. 332.

25 Avril. Union de la libre Noblesse Imperiale d'Algou, de Hegou & du Danube pour le maintien de leur bonne Intelligence & Amitié, & pour l'Administration de la Justice entr'eux. Fait le Mardi après la Fête St. Georges 1413. 333.

16. Mai. Declaration de CHARLES VI. Roi de France en faveur des Chaperons blancs de Paris, portant aprobation de tout ce qu'ils ont entrepris de plus seditieux & de plus violent contre divers Princes & Princesses, Seigneurs & Dames, comme ayant été fait pour la defense, honneur & service de sa personne, & pour le bien du Royaume. Donné à Paris le 24 Jour de l'an 1413. 334.

1414. 20 Sept. Vicariatus Generalis in partibus Lombardiæ per SIGISMUNDUM Romanorum Imperatorem THEODORO Marchioni Montisferrati collatus. Datum Heidelbergæ 20 Septembris, Anno Domini 1414. Regnorum suorum Ungariæ &c. 28. Romanorum vero V. ibid.

18 Octob. Salvus Conductus JOANNI HUSS à SIGISMUNDO Romanorum Imperatore datus. Actum Spiræ 18 Octobris Anno 1414. Regnorum suorum Hungariæ XXVIII. Romanorum vero V. 336.

8 Nov. Ordonnance & Declaration de l'Empereur SIGISMOND, établissant la Succession à l'Electorat & à l'Office d'Archidapiser dans la Maison des Comtes Palatins du Rhyn, en sorte que ledit Electorat avec toutes les Dignités, Droits & honneurs qui en dependent, devront passer à LOUIS son Neveu, fils de sa Sœur, & après sa mort à son Fils aîné, étant Laique, & en cas que celui-là vint à deceder sans heritiers au second Fils, puis au troisieme, & enfin au defaut de toute Posterité masculine dudit LOUIS, à ses Freres & à leurs Enfans qui soient Laïques, selon l'ordre de Primogeniture. Donné à Aix la Chapelle le jour de son Couronnement qui fût le 8 Novembre de l'an 1414. de ses Regnes le XXVIII. de Boheme & de son Election Romaine le V. 337.

13 Dec. Investiture de SIGISMOND Roi des Romains pour ERIC Duc de Saxe-Lauenbourg, du Duché de Saxe, du Palatinat de Westphalie & autres Lieux denommés dans les Lettres mêmes. A Francfort le jour de Sainte Lucie 1414. 338.

1415. 1 Juillet. SIGISMUNDI Romanorum Imperatoris Edictum pro Securitate Concilii Constantiensis. Datum Constantiæ 1 Julii Anno 1415. Regnorum suorum, Ungariæ XXIX. Romanæ Electionis V. Coronationis vero I. 339.

10 Octob. Donation de toute la Seigneurie temporelle qui appartenoit à la Couronne de France sur la Ville & Territoire de St. Malo, faite par le Roi CHARLES VI. à JEAN V. Duc de Bretagne. Fait à Rouen, au mois d'Octobre 1415. ibid.

4 Novemb. Union & Confederation entre les Prelats, les Nobles & les Villes de Brabant, portant, qu'ils se tiendront inseparablement unis, & que si quelqu'un venoit à les molester, eux ou le Duc leur Prince, ou ses Païs, ils repousseront ces injures aux depens de leurs Biens & de leurs vies. Fait le 4 Novembre 1415. 340.

SIGISMUNDI Imperatoris Laudum, ut telonia nova ab ADOPHO Duce Montensi, nec non novæ Munitiones Mulhemii & Duitii &c. contra atque è regione ac vicinia Civitatis Coloniensis tempore Belli, quod prædictus ADOLPHUS cum Archiepiscopo Coloniensi, S. R. J. Electore & Urbe præfata habuit, erectæ tollantur. Actum Constantiæ, die Jovis ante Festum S. Georgii Anno 1417. Regni sui Hungarici &c. XXXI. Romani vero VII. CUM Mandato ad Magistratum Coloniensem, ut sumptus hanc in rem faciendos præstent. Datum Constantiæ 15 Maji Regnorum suorum, Hungarici quidem &c. XXXI. Romani vero Annoo VII. Pag. 341. — ANNO 1417. 29 Avril.

Revers donné par le Duc de Holstein à la Ville d'Hambourg portant, que le Secours qu'elle doit lui donner contre le Roi de Dannemarc, ne pourra être tiré à consequence contre ses Privileges. A Hambourg le Mardi avant la Fête de St. Jaques 1417. 343. — 20 Juillet.

Traité de Mariage entre HENRI & BERNARD Ducs de Brunswich-Lunebourg pour OTTON, Fils dudit Duc BERNARD d'une part, & HERMAN Comte d'Eberstein pour sa Fille ELISABETH d'autre part. Le Comte y promet, que le Mariage étant consommé il remettra aux Ducs sa Seigneurie d'Eberstein avec toutes ses Dependances & se contentera de la posseder en commun avec eux: En échange de quoi ils promettent aussi de lui ceder le Chateau de Neustadt pour sa vie durant, Fait le Samedi avant le Dimanche des Rameaux. 1418. 343. — 1418. 19 Mars.

Union renouvellée pour huit ans entre EBERHARD Comte de Wirtemberg & la Ville Imperiale d'Eslingen. Le Comte y promet sa protection à la Ville & à ses dependances pendant ce tems là. A Kirchheim la Vigile de St. Thomas 1418. 344. — 20 Dec.

Literæ universales JOANNÆ II. Reginæ Siciliæ citra Farum, pro Convocatione Prælatorum, Procerum, Comitum, Feudatariorum & Sindicorum &c. ad Coronationem ejus brevi celebrandam; cum plena libertate & securitate pro personis, familiis & sarcinis eorum, eundo & redeundo. Dat. in Castro novo Neapolis, 4 Octobris 1419. Indictione ZIII. 345. — 1419. 4 Octob.

Traité de Protection entre EMICH, Comte de Linange & la Ville de SPIRE, pour la conservation des Droits, Libertés & Jurisdictions de la dite Ville. Fait le Samedi avant le Dimanche Judica 1420. 347. — 1420. 23 Mars.

Privilege de SIGISMOND Empereur des Romains pour la libre Noblesse Imperiale en Allemagne, par lequel il lui est permis de s'unir pour leur plus grande sureté & pour le maintien de leurs Droits, comme aussi d'inviter les Villes Imperiales à cette Union. Donné à Nuremberg, le jour avant l'Exaltation de la Sainte Croix, l'an 1422. ibid. — 1422. 13 Sep.

Amplissima Privilegia Ordinum Ducatus Gelriæ, Comitatusque Zutphaniæ una cum Fœdere per eosdem antea pacto ab ARNOLDO Duce stabilita & confirmata. Datum Neomagi, Anno 1435. 348. — 1423.

Confirmatio Bullæ Aureæ Brabantinæ per SIGISMUNDUM Romanorum Imperatorem. Datum Budæ, 6 Januarii 1424. 349. — 1424. 6 Janv.

Mandatum SIGISMUNDI Romanorum Imperatoris de Bulla Aurea Brabantina stricte servanda. Datum Budæ, 7 Januarii 1424. ibid. — 7 Janv.

Mandatum SIGISMUNDI Romanorum Regis ad Civitates Gelriæ & Zutphaniæ, quo illis declarat, se Gelriæ & Zutphaniæ Feuda post Reinaldi Ducis obitum ad Imperium devoluta ADOLPHO Juliacensi concessisse, monetque ut eidem obedientiam ac Sacramentum fidelitatis præstent, & non ARNALDO Egmondano. Datum Osæ proxima Septimana post Pentecosten Anno 1425. 350. — 1425. 13 Juin.

Conventiones & Pacta inter AMADÆUM I. Sabaudiæ Ducem, nec non PHILIPPUM MARIAM ANGLUM Ducem Mediolani, de Civitate & Territorio Astensi sancita, quibus hic se obstringit de non alienando præfatam Civitatem ulli alii quam prædicto Duci Sabaudiæ. Acta Taurini, Anno 1427. Indict. 6. die 2 Decembris. ibid. — 1427. 7 Decemb.

ANNO 1428. 7 Septemb. *Transaction entre* FRIDERIC *Duc de Saxe & Landgrave de Thuringue d'une part, &* HENRI DE PLAUEN *Burggrave de Meissen d'autre part, touchant le Burggraviat de Meissen, qui avoit été conferé audit* PLAUEN *par* SIGISMOND *Roi de Romains, & pour lequel le Duc lui donne le Château de* Frauenstein *avec ses Fiefs, Jugemens & Jurisdictions, comme aussi une somme de 14736. florins du Rhyn & divers autres Biens, Rentes & Revenus. Fait à Arnshaug la Vigile de la Nativité de la bienheureuse Vierge Marie 1428.* Pag. 351.

30. Sep. *Revers de* JAQUES *Marcgrave de Bade & de* FREDERIC *Comte Palatin de Veldentz, promettant de ne point troubler* LOUIS *Comte Palatin du Rhyn dans la Possession de la cinquieme partie hereditaire du Comté de* Sponheim, *qui lui a été laissée par* ELISABETH, *Comtesse Palatine, du consentement de* JEAN *Comte de Sponheim. Fait à Heidelberg le Jeudi après la Fête de St. Michel 1428,* 353.

1431. *La premiere & plus ancienne des Matricules de l'Empire, faite à Nuremberg en Diéte generale sous l'Empereur* SIGISMOND, *pour l'Expedition contre les Bohemiens en 1431.* ibid.

—— *Sentence rendue par* PIERRE COUCHON *Evêque de Beauvais, assisté de* JEAN LE MAISTRE, *Vicaire Inquisiteur de la Foi contre* JEANNE D'ARC *dite la* PUCELLE *pour cause de l'Impieté & d'heresie, portant, qu'attendu sa Resipiscence & grande Contrition, elle est deliée de la Sentence d'excommunication, & condamnée seulement à passer sa vie en prison perpetuelle, au pain de douleur, & eau de tristesse.* 356.

—— *Lettre de* HENRI *Roi d'Angleterre à* PHILIPPES *Duc de Bourgogne, lui donnant part du Procès deux fois fait à la* Pucelle d'Orleans *par les Juges Ecclesiastiques pour cause d'heresie & de Sortilege, & de sa Condamnation au supplice du feu par la Justice Seculiere.* ibid.

20 Avril. *Mandatum* SIGISMUNDI *Romanorum Regis* AMEDEO *Duci Sabaudiæ sub ea fide qua illi & Imperio sacro existit obnoxius, ut tanquam fidelis Vasallus & Princeps Imperii se disponat & actualiter procedat ad serviendum Majestati suæ in Recuperationem Jurium Imperii contra* Venetos, *Terras, Civitates & Dominia ad ipsum Imperium in Lombardia spectantia usurpantes. Datum Nurembergæ 20 Aprilis 1431.* 357.

25 Avril. *Bulle d'or de l'Empereur* SIGISMOND *donnée en Diéte generale à Nuremberg contre les* Pfalburgers *& ceux qui les reçoivent, & contre ceux qui oprîment les Ecclesiastiques qui se sont rangés sous quelque protection. Les Alliances qui se font à l'insu & sans la permission de l'Empereur & de l'Empire, y sont severement defendues. Donné à Nuremberg le Mecredi après la St. Gregoire, l'an 1431. de son Regne de Hongrie XL. du Romain le XXI. du Bohemien le XI.* 358.

7Novemb. *Asseurance donnée par* LOUIS *Landgrave de Hesse au Magistrat & à la Commune de la Ville de* Dornburg, *portant, que si en consequence de la Fraternité hereditaire contractée entre les Maisons de* Saxe *& de* Hesse, *la dite Ville venoit à lui échoir, en ce cas il la maintiendra dans tous ses Droits, Libertés & Privileges. Le Lundi après le jour de la Fête de tous les Saints 1431.* 360.

11 Nov. *Constitutio* EUGENII *Papæ IV. qua declarat quod S. R. E. Cardinales in Consistorio secreto pronunciati, non dicantur creati Cardinales, quousque Cardinalatus insignia non susceperint, nec votum habeant in eligendo summo Pontifice, aut alio actu, quousque licentiam Summus Pontifex eis impertiatur. Datum Romæ 3. Idus Novembris Anno Incarnationis Dominicæ 1431. Pontificatus sui Anno I.* 361.

1432. *Pax inter* AMADEUM *Ducem Sabaudiæ ex una, &* JOANNEM JACOBUM *Marchionem Montisferrati ex altera parte, qua præfatus Marchio antedicto Duci* Clavasium, Septum, Vulpianum, Æridanum, Liburnum, *& generaliter quicquid habuit & habet in Dominio, jurisdictione, superioritate nec non Feudis, fidelitatibus & homagiis citra Padum, perpetuo remittere debet, ut* JOANNES *de Monferrato Filius ipsius primogenitus, Ducis memorati Nepos, pro se & suis ascendentibus & collateralibus Agnatis sub certis conditionibus de eisdem infeudetur. Datum Tononi 13 Februarii Anno 1432. Indictione X.* Pag. 361.

ANNO 1432. 12 Nov. *Aurea Bulla* SIGISMUNDI *Romanorum Regis de sua Concilio Basileensi adhæsione. Datum Mediolani 22 Novembris, Anno Domini 1432. Regnorum suorum, Hungariæ XLVI. Romanorum XXII. Bohemiæ vero XIII. Lecta fuit hæc Bulla in Congregatione generali Concilii Basiliensis die Lunæ, 19 Januarii 1433.* 364.

1433. *Union hereditaire entre les Comtes de* HOHENSTEIN *de* SCHWARTZBOURG *& de* STOLBERG, *pour la Conservation & defense mutuelle de leurs Biens & de leurs Personnes, avec Pacte de Succession, portant que si l'une des trois Maisons vient à manquer par extinction des Mâles, les deux autres lui succederont par égale moitié. Fait le Mardi après la Fête de la Bienheureuse vierge qu'on appelle* Wortzewyrch *Anno 1433.* 364.

1434. 8 Mars. *Bulla aurea* SIGISMUNDI *Romanorum Imperatoris de Jure & Successione* Electorum Palatinorum *Datum Basileæ 8. Martii 1433. Romani XXIV. Imperii vero I.* 367.

28 Juillet. *Edictum* SIGISMUNDI *Romanorum Imperatoris de* Incompetentia Concilii in judicandis causis Imperii. *Datum Ulmæ, die XXVIII. Julii Anno Domini 1434. Regnorum suorum Hungariæ XLVII. Romanorum XXIV. Bohemiæ XV. Imperii vero II.* 369.

14 Octob. *Declaratio Domini* PHILIPPI MARIÆ ANGLI *Ducis Mediolani, super limitibus Civitatis* Vercellarum, *per ipsum Domino* AMADEO *Sabaudiæ Duci remissæ atque concessæ. Data Abbiati 14. Octobris Anno 1434.* 370.

1435. 2 Janv. *Convention entre* JEAN *Evêque de Wurtzbourg & son Chapitre d'une part, & la* NOBLESSE IMPERIALE *de* Franconie, *habitante du Diocese d'autre part, touchant la Regence dudit Evêché & l'Administration de la Justice. Traité le Samedi, jour & Fête de St. Erhard. 1435.* ibid.

27 Janv. *Donatio per* JOANNEM JACOBUM *Marchionem Montisferrati* AMADEO *Duci Sabaudiæ facta de* Clavaxis *& locis aliis plurimis in ipsa donatione expressis. Actum Taurini 27. Januarii Anno 1435. Indictione XIII.* CUM *Ratificatione ejusdem Marchionis &* JOANNIS DE MONTEFERRATO *ejusdem Primogeniti. Datum Casalis 8. Aprilis 1435.* 374.

1436. 27 Mai. *Accord sententié par* SIGISMOND *Empereur des Romains entre* REINHARD *Comte de Hanau & la Ville de* FRANCFORT *touchant la justice de* BORNHEIM *appellée communement* Berg-Gericht, *à Vienne le Vendredi après l'Ascension 1436.* 377.

22 Juillet. *Promesse de l'Empereur* SIGISMOND *aux* Villes de Boheme, *portant qu'elles ne seront pas contraintes à recevoir chez elles & à retablir dans leurs Benefices les Prêtres & autres Ecclesiastiques qui en ont été chassez. Donné à Iglauw, le jour de Sainte Marie Magdelaine l'an 1437. de son Regne de Hongrie le L. du Romain le XXVI. du Bohemien le XVI. & de l'Empire le IV.* 378.

23 Juillet. *Constitution de l'Empereur* SIGISMOND, *qui accorde aux Etats* Sub utraque *du Royaume de* Boheme *la liberté d'elire l'Archevêque de Prague & les autres Evêques du Royaume, se reservant le Droit de les confirmer. Donné à Iglauw, le jour de St. Apollinaire, l'an 1436.* ibid.

23 Octob. EUGENII *IV. Papæ Concessio facta* EDUARDO *Regi Portugalliæ & Successoribus ejus, quod sibi sacram Regalem Unctionem in brachio & armo, solitaque insignia cum solennitatibus fieri consuetis à Bracharensi Archiepiscopo impendi & exhiberi facere valeant. Datum Bononiæ 10 Kalendas Novembris, Anno 1436.* 378.

1437. 7 Août. *Lettres de* PHILIPPE *Duc de Bourgogne, portant Delaissement & Transport du* Comté d'Auxerre *à* JEAN *de Bourgogne Comte d'Etampes son Neveu, pour la somme de 6000. livres de Rente annuelle, qu'il avoit*

ANNO 1437. avoit promis de lui donner & assigner en faveur de son Mariage. Données à l'Isle le 7 d'Août 1437. Pag. 379.

1438. Paix Publique ordonnée à Nuremberg par l'Empereur ALBERT II. en 1438. 380.

1439. 1 Decemb. Convention faite & passée entre FREDERIC Duc d'Autriche & les Etats du Païs au dessus & au dessous de l'Ens, assemblez pour cet effêt en Diéte à Vienne après la mort d'ALBERT II. leur Duc & Empereur, dont la Veuve étoit demeurée enceinte. Les Etats y remettent l'Administration du Gouvernement audit Duc FREDERIC comme à l'aîné de la Maison & le plus proche à succeder en cas d'ouverture; comme aussi la Tutelle du Prince dont on espere la naissance, pour l'exercer par le Conseil des Estats jusqu'à ce qu'il ait ateint l'âge de Majorité, & non au delà; ce que le Duc promet, avec Declaration, que dès à present, comme pour lors, il les degage de tout serment de fidelité à l'egard de l'Administration, au cas que ce terme venu, il refusât de s'en demettre: Il promet aussi tant pour lui que pour son Frere ALBERT & son Cousin SIGISMOND, que si l'Imperatrice accouche d'une Fille, il maintiendra le Droit hereditaire dela Maison d'Autriche en son entier, & ne prendra la Succession que sur le pied des anciennes Coutumes de la dite Maison. Fait à Vienne le Mardi après la Fête de St. André 1439. AVEC la Vidimus de MARTIN Abbé de la Schotte, en date du Samedi après la Fête de S. Ulrich 1452. 382.

1440. 17 Sep. Sentence Arbitrale rendue par FRIDERIC le jeune, Marcgrave de Brandebourg entre les Princes d'Anhalt GEORGE, ADOLPHE, SIGISMOND, JEAN & ALBERT d'une part, & la Ville de Zerbst d'autre part, pour l'Accommodement des Differents qui étoient entr'eux. Fait à Zerbst, le Samedi avant le jour St. Maurice 1440. 384.

1441. 16 Octob. Revers de LOUIS Landgrave de Hesse, donné aux Villes du Comté de Waldek, à l'occasion de l'hommage qu'elles lui ont rendu par ordre des Comtes, portant, qu'il les protegera, defendra & maintiendra dans leurs Droits & Privileges. A Corbach, le jour de St. Gall. 1441. 385.

1442. 23 Mars. Accord fait par la Mediation de LOUIS Landgrave de Hesse, entre GUILLAUME Duc de Brunswich-Lunebourg & ses Fils GUILLAUME & FREDERIC d'une part, & le Bourguemaitre, le Magistrat & toute la Bourgeoisie de la Ville de Brunswich d'autre part, contenant une entiere reconciliation de la dite Ville avec les Ducs, lesquels la reçoivent en leur bonne grace, & se departent de toute mauvaise volonté à son égard. A Mulhausen, le Mecredi après le Dimanche Judica 1442. ibid.

25 Juillet. Confirmation Generale de tous les Privileges de la Maison & du Païs d'Autriche, accordée par FREDERIC Roi des Romains, du conseil, avis & consentement des Electeurs aux Ducs d'Autriche LADISLAS, qui étoit aussi Roi d'Hongrie, ALBERT & SIGISMOND, donné à Francfort sur le Meyn le jour de St. Jaques l'an 1442. AVEC le Consentement des Electeurs de Mayence, de Cologne, de Treves, du Palatinat, de Saxe & Brandebourg, donné le Jeudi après l'assomption de la Vierge 1442. ET CELUI de GEORGE Roi de Boheme, donné le jour de St. Pierre in Cathedra 1463. 386.

11 Août. Confirmatio & Ampliatio Privilegiorum pro urbe Neomagensi, concessa per FRIDERICUM IV. Regem Romanorum. Actum 11 Augusti, Anno 1442. Regni sui III. 387.

1443. 14 Juin. Capitula Pacis & Concordiæ inter EUGENIUM Papam IV. & ALFONSUM Aragonum ac utriusque Siciliæ Regem initæ; quibus præter solitas stipulationes Rex ALFONSUS agnoscit EUGENIUM pro vero & indubitato Papa; promittens eum adjuvare cers to copiarum numero contra Ducem Mediolanensem; Papa vero amplectitur ALFONSUM ut Filium, eumque pollicetur investire ac infeudare de Regno Siciliæ atque etiam per Legatum suum coronari facere. Actum Terracinæ 14 Junii 1443. CUM Ratificatione EUGENII Papæ data Senis, pridie Nonas Julii Anno 1443. 388.

1443. 15 Juillet. EUGENII Papæ IV. Investitura de Regno Siciliæ citra Farum pro ALPHONSO Rege Aragoniæ, JOANNÆ, Reginæ filio adoptivo, Successoribusque ab ipso per rectam Lineam masculinam descendentibus, sub obligatione fidelitatis atque homagii ligii Romanis Pontificibus præstandi. Cavet insuper Papa, ne præfatus Rex, aut Successores ejus Romanum Imperium, aut Dominium Lombardiæ unquam ambiant, neque ultro eis oblatum accepent. Datum Senis, Idibus Julii, Anno 1443. cum juramento fidelitatis inserto. Pag. 390.

4 Septemb. EUGENII Papæ IV. Donatio ALFONSO Aragonio utriusque Siciliæ Regi facta de quinquaginta millibus Marchis, quorum Sedi Apostolicæ tenebatur pro Investitura Regni Siciliæ citra Farum. Datum pridie Nonas Septembris Anno 1443. Pontificatus sui XIII. 396.

13 Sep. Ejusdem Papæ Remissio Articuli de restituendis Rebellibus & Exulibus eidem ALFONSO Aragonio facta. Dat. Idibus Sept. Anno 1443. 397.

13 Dec. Extensio Infeudationis Regni Siciliæ citre Farum ad transversales Lineas, Directa deficiente, per eundem Papam Regi eidem concessa. Romæ, Idibus Decembris, Anno 1443. ibid.

EUGENII Papæ IV. Concessio ALFONSO Aragonum & Siciliæ citra & ultra Farum Regi facta, quod Talleas Ecclesiis, Monasteriis, locis piis & Personis Ecclesiasticis in Regno citra Farum imponere valeat, & quod non teneatur admittere in Regno prædicto Prælatos sibi suspectos. Dat. Romæ, Idibus Decembris 1443. ibid.

1444. 8 Decemb. Sentence Arbitrale rendue par FREDERIC Electeur de Brandebourg entre l'ABBESSE de Quedlinbourg & le PREVÔT de St. Wiprecht d'une part, & le Magistrat de la Ville de Quedlinburg d'autre part, touchant le Droit des Moulins du Lieu. A Berlin, le Samedi jour de la Conception de la Vierge 1444. 398.

1445. 10 Sep. Instrument du Partage hereditaire entre GUILLAUME Duc de Saxe & Landgrave de Thuringue & son Frere le Duc FREDERIC. A Altenbourg, le Vendredi après la Fête de la Nativité de la bien heureuse Vierge Marie 1445. 399.

11 Dec. Sentence Arbitrale rendue par FRIDERIC Archevêque de Magdebourg, FRIDERIC Marcgrave de Brandebourg, & LOUIS Landgrave de Hesse, entre FRIDERIC & GUILLAUME Landgraves de Thuringue, sur les Differens qu'ils avoient au sujet du Partage hereditaire. La Saxe & la Misnie avec leurs Dependances y sont adjugées à FRIDERIC, & la Thuringue avec le reste à GUILLAUME. Au Monastere de Neuenwerk, le Samedi après la Fête de la Conception de la Ste. Vierge 1445. Suivent les Lettres Transmissoriales de FREDERIC aux Etats de Thuringue, portant, qu'ils devront reconnoitre GUILLAUME pour leur Prince & lui faire hommage. Donnée le Dimanche après la Fête de la Conception de Marie 1445. 401.

1448. 23 Août. Rescript de l'Empereur FREDERIC III. portant que les Causes des Princes de l'Empire ne seront point portées au Jugement de la Chambre, mais à l'Empereur même, assisté des Princes de l'Empire selon les Droits & Prerogatives des Princes. Donné à Neustadt la Vigile de St. Bartholemi, l'an de la Nativité 1448. de son Regne le IX. 402.

1449. 7 Avril. Renunciatio Papatui ejusque oneri, Dignitati, & possessioni à FELICE V. in Concilio generali Lausanensi facta. VII. Idus Aprilis, Anno à Nativitate Christi 1499. Pontificatus sui IX. 402.

1451. 1452. 14 Fev. Ordonnance de CHARLES VIII. Roi de France, pour la Conservation de son Droit de Collation aux Benefices vacans en Regale, jusques à ce que l'Evêque ait personnellement prêté le serment de fidelité. Donné à Montil les Tours le 14 Fevrier 1541. & de son Regne le 30. 403.

1452. Sacramentum FRIDERICI III. Romanorum Regis factum NICOLAO Papæ V, de Sancta Romana Ecclesia & Sanctitate sua exaltanda, nec faciendis ullis Placitis

ANNO

aut Ordinationibus in Roma fine ipsius consilio. Pag. 403.

1452. 15 Juillet. Sentence Arbitrale rendue par BURCHARD Evêque de Halberstadt entre l'Abbesse & le Chapitre de Quedlinbourg d'une part, & le Magistrat de la Ville d'autre part, touchant le Droit des Moulins & autres Droits controversés entr'eux. Le Samedi après le jour de Sainte Marguerite 1452. 404.

1453. 30 Mai. Sentence rendue par SIGISMOND Duc d'Autriche entre BALTHASAR DE WELSPERG & les habitans de Primor, par laquelle la Forêt voisine est adjugé audit de Welsperg. Donnée à Inspruc, le Mecredi avant la Fête de St. Antoine. 1453. ibid.

1454. 13 Dec. Obligation de GERARD Comte d'Oldenbourg & Delmenhorst pour lui & ses heritiers à son Frere CHRISTIAN Roi de Dannemarc, portant qu'il sera toujours prêt à restituer à lui ou à ses heritiers, quand il leur plaira la portion qu'il tient des Comtés d'Oldenbourg & Delmenhorst. A Hadersleben, le Vendredi après la Conception de la S. Vierge 1454. 405.

1455. 4 Janv. Lettres de CHARLES & de BERNARD Freres & Markgraves de Bade, par lesquelles ils declarent d'avoir pris la Ville d'Eslingen sous leur protection à la requisition & par commandement de l'Empereur FREDERIC III. Fait le Samedi après le Nouvel an dit en Latin Circumcisio Domini, l'an 1455. 406.

1456. 1 Janv. Declaration d'ALAIN Legat à Latere en France, où il reconnoit, qu'il ne peut user de la Puissance de sa Legation dans le Royaume sans la permission du Roi, promettant de ne rien faire contre les Droits de la Couronne. Donné en Avignon, le 1 Janvier 1456. ibid.

1457. Union hereditaire entre FRIDERIC Electeur de Saxe, GUILLAUME son Frere, & LOUIS Landgrave de Hesse d'une part, & FREDERIC Electeur de Brandebourg, avec les Marc-Graves JEAN, ALBERT & FREDERIC, ses Freres d'autre part, portant, que si la Ligne legitime Masculine d'une des Parties vient à defaillir, celle de l'autre Partie lui succedera. On y convient aussi de la maniere dont il seroit pourvû en ce cas à la subsistence de la Veuve, des Filles & des Soeurs. Fait à Nuremberg, le Vendredi après le Dimanche Quasimodogeniti, Anno 1457. AVEC la Confirmation Imperiale de FREDERIC III. die même lieu, an & jour. 407.

1458. 22 Mars. Traité d'Alliance & d'Amitié entre RUDOLPHE Marquis de Hochberg & Comte de Neufchatel d'une part, & les Seigneurs du Canton de Berne d'autre part, par lequel l'ancienne Combourgeoisie de Berne & Neufchatel est renouvellée, confirmée & amplifiée. A Berne le Vendredi après le jour de Pâques 1458. 409.

14 Avril. Traité de Combourgeoisie entre RUDOLF Marquis de Hochberg & Comte de Neufchatel, & l'Avoyer, vieux & jeunes Conseilleurs de Soleure. Fait le jour & Fête de St. Georges Chevalier 1458. 411.

10 Nov. PII Papæ II. Investitura pro FERDINANDO de Aragonia, ALPHONSI Regis primo quidem genito, sed illegitime nato de Regno Terraque Siciliæ citra Farum concessa, sub variis conditionibus, præsertim de fidelitate & hommagio præstando, nec non de censu 8000. Unciarum auri, singulis annis Cameræ Apostolicæ solvendo. Datum Romæ IV. Iduum Novembris Anno 1458. 412.

1459. 18 Janv. Bulla PII II. Papæ, qua Appellantes à Summo Romano Pontifice ad futurum Concilium eorumque Consiliarios & Fautores poenis Excommunicationis, Criminis Læsæ Majestatis divinæ & humanæ subjicit. Datum Mantuæ 15. Kalendas Februarii, Anno Incarnationis Dominicæ 1459. Pontificatus sui II. 418.

1461. Lex de Subditis inter se Guerreantibus in Civili per JOANNEM II. Regem Aragonum lata Calatajubii, Anno 1461. ibid.

—— Lex Regis ejusdem de Jure Coronationis Regum, Anno & loco iisdem lata. 420.

—— Alia ejusdem Regis Lex de Dotibus Filiarum Regum Aragoniæ. Anno & loco ut supra. ibid.

ANNO 1461. 28 Avril. Revers donné par ALBRECHT Archiduc d'Autriche à GEORGE Roi de Boheme sous la protection du quel les Etat d'Autriche au dessous de l'Enz s'étoient auparavant rangés à cause de l'oppression qu'ils avoient soufferte du temps de l'Empereur FREDERIC, & des charges insuportables qui leur avoient été imposées, mais qui maintenant se remettent à l'obeïssance dudit Archiduc ALBERT du consentement du meme Roi de Boheme & par son Assistance avec celle de quelques autres Princes de l'Empire. Le Duc y promet pour soi & ses heritiers d'administrer la Justice selon les anciennes Loix & coûtumes de la Patrie; de ne donner les Charges de Marechal, Sous-Marechal & Assesseurs du Païs qu'à des Membres des Etats, de conferer les Investitures à ceux, à qui il apartient, de garder & maintenir les Privileges & immunités accordées aux dits Etats par ses Predecesseurs Ducs d'Autriche, de ne point troubler ceux qui ont des Offices hereditaires dans leur Droit & possession, & de ne pas permettre qu'ils y soient troublés &c. Donné à Freyenstadt, le Mardi après la Fete St. George 1461. Pag. 421.

17 Octob. Convention entre JEAN Eveque de Wurtzbourg & son Chapitre d'une part, & la NOBLESSE LIBRE IMPERIALE de Franconie habitante du Diocese, par laquelle le dit Eveque promet à la dite Noblesse de garder inviolablement tous les Droits & Privileges. Il y convient aussi de tout ce qui regarde les Jugemens tant Seculiers qu'Ecclesiastiques, & en particulier ceux qu'on appelle Bruken-Gericht & Cent-Gericht. Fait le Samedi après la St. Gall 1461. 422.

1462. 24 Août. Conventio FRIDERICI Electoris Palatini, suo & Filii sui PHILIPPI, nec non utriusque Hæredum nomine cum JOANNE Episcopo Spirensi sancita; qua dictum Episcopum & Episcopatum, omnesque Ditiones & Subditos ejus in Tutelam & protectionem recipit suam, promittens porro nullam unquam litem & bellum eis movere, verum cuncta eorum Privilegia & Jura perpetuo protegere & conservare. Datum Heidelbergæ, die St. Bartholomæi, Anno 1462. 423.

—— Reversales dicti Episcopi & Capituli Spirensis, datæ Electori eidem ejusque Filio pro se & Successoribus eorum, quibus se eisdem perpetuo sincera fide devinctos fore & nullo unquam tempore bellum cum ipsis & Palatinatu ad Rhenum suscepturos promittunt. Actum Udenheimii, die & anno iisdem. 424.

1465. 14 Juillet. Transaction entre GEORGE Roi de Boheme & OTTON Comte Palatin du Rhyn par la Mediation de LOUIS Comte du Rhyn, touchant certaines Villes & Places fortes possedées par le Palatin, & qui sont Fiefs de la Couronne de Boheme. Le Roi lui en donne l'Investiture, & en échange il s'oblige à les tenir ouvertes au Roi & à la Couronne de Boheme en tout cas de necessité. A Prague le Dimanche après la St. Marguerithe 1465. 425.

1465. —— 1466. 22 Mars. Renonciation de JEAN Comte de Nevers & de Rethel à tous Droits, Actions & Partage qu'il avoit ou pouvoit avoir aux Duché & Seigneuries de Lothier, Brabant, Lembourg, Anvers & Outre-Meuse, lesquels il declare nuls & invalides, les cedant & delaissant autant que besoin seroit à CHARLES Duc de Bourgogne. A Englemonstier le 22 Maris 1465. AVEC la Protestation du meme Prince contre ladite Renonciation, comme ayant été forcée. Datée de meme jour & an. 426.

1467. 30 Janv. Quietatio Cameræ Apostolicæ pro BORSIO I. Estensi, Duce Mutinæ & Rhegii, & Comite Rhodigii & Ferrariæ de solutis ab eodem quatuor millibus florenorum auri annui census, ob Ducatum, Territorium & Districtum prædictum præfatæ Cameræ debiti. Datum Romæ 30 Januarii Anno 1467. Pontificatus Pauli II. Papæ III. Indictione XV. 429.

25 Fev. Investitura per JOANNEM GALEAZIUM, MARIAM SFORZIAM Vicecomitem, Ducem Mediolani collata GULIELMO Marchioni Montisferrati & Legitimis ejusdem Successoribus in Marchionatu, de Terris Cassinarum, Filizani & Refranconii eorumque juribus & dependentiis, cum juramento fidelitatis per GULIELMI prædicti Procuratores præstito. Actum in

ANNO 1467. *in Castro Papiæ, 25 Februarii Anno 1467. Indictione XV.* Pag. 429.

16 Mai. *Lettres de* LOUIS XI. *Roi de France, pour relever* JEAN *Comte de Nevers des Renonciations faites par lui aux Duchez de* Brabant *&* de Lembourg *& au Marquisat d'*Anvers, *comme ayant été forcées. Donné à Paris le* 16 *Mai* 1467. 432.

4 Septemb. *Contrat entre* ULRIC *Comte d'Oettingen, &* LOUIS *Comte Palatin du Rhyn, Duc de Baviere, par lequel* ULRIC *vend à* LOUIS *la Ville de* Wembdingen *avec les Villages de* Laub *&* Metzau *& toutes leurs appartenances. Fait le Vendredi après la St. Gilles* 1467. 434.

1470. 28 Avril. *Capitoli di ferma e referma, per i quali l'Illustrissimo Signore* LUDOVICO *Marchese de Mantua se reconduce e referma alli Soldi, servitii & stipendii del Excellentissimo Signore* GALEAZ MARIA *Duca de Milano e della Excellentissima Madona* BONA *Duchesse sua Consorte, & del Signor* JOHAN GALEAZ MARIA, *loro Primogenito, & de li altri suoi Successori nel Ducato di Milano &c. Datum* 28 *Aprilis* 1470. *Indictione III.* 436.

1472. 8 Avril. *Pacte de Succession entre* ENGELBERT *&* JEAN *le jeune, Comtes de Nassau, Freres & Fils de* JEAN *Comte de Nassau & de* MARIE DE LOON. *Fait le* 8 *Avril* 1472. 438.

18. Avril. *Autre Pacte juré entre les mêmes le* 18. *Avril* 1472. 439.

7 Decemb. *Impignoratio Ducatus* Gueldriæ *& Comitatus* Zutphaniæ *per* ARNOLDUM *Ducem in extremum egestatem redactum,* CAROLO *Duci Burgundiæ pro summa* 300. *millium florenorum facta. In Oppido Ruremondensi die* 7 *Decembris* 1472. CUM *Declaratione* CAROLI *Ducis, qua Jus redimendi dicto Duci* ARNOLDO *& suis hæredibus reservatur. Dat. in Oppido Brugensi die* 30 *Decembris* 1476. 440.

13 Dec. *Sentence Arbitrale rendue par* JEAN *Archevêque de Treves, entre* ULRIC *Comte de Wirtemberg & la Ville Imperiale d'*ESLINGEN, *au sujet de quelques Biens de la Ville situés dans le Territoire du Comte. La Vigile de la Circoncision du Seigneur* 1472. 442.

1473. *Vente & Tradition du Duché de* Gueldres *& Comté de* Zutphen *avec tous ses Droits & appartenances à* CHARLES *Duc de Bourgogne, par* GERARD *Duc de Juliers & de Mons pour la somme de* 80. *mille florins du Rhyn. Fait au Chateau de Nydek l'an* 1473. *le* 20. *du Mois.* —— AVEC *la Confirmation de* FREDERIC *Empereur des Romains, à Treves le* 6. *de Novembre* 1473. 443.

1474. 14 Fev. *Erectio* Holsatiæ *in Ducatum per Auream Bullam* FRIDERICI *Romanorum Imperatoris. Datum in Civitate Rotenburg* 14. *Februarii* 1474. *Imperii sui XXII. Regni Hungariæ XV.* 444.

11. Juin. *Traité de Paix & d'Alliance, fait & conclu par la Mediation de* LOUIS XI. *Roi de France entre* SIGISMOND *Duc d'Autriche d'une part & les Cantons Suisses de* Zurich, Berne, Ury, Switz, Underwalden *&* Zug *d'autre part. La Liberté du Commerce y est rétablie entre les Provinces, Villes & Sujets de part & d'autre, avec une entiere seureté. Si quelque diferent survient entre les dites Parties, & qu'on ne puisse pas le terminer à l'amiable, la Decision en sera remise à l'Evêque & à la Ville de* Basle, *& elle se fera dans trois mois, sans plus long delai. On gardera de part & d'autre ce que l'on a gagné ou acquis pendant la Guerre, mais les Ecrits & Documens concernant les Terres & Païs du Duc* SIGISMUND, *lui seront rendus par les Cantons. Le secours mutuel & reciproque est stipulé en cas de violente invasion, mais aux depens de la Partie qui en aura besoin. Fait à Senlis le* 11. *Juin* 1474. 445.

24 Août. *Transaction faite & concluë entre* FRIDERIC Empereur des Romains & FRIDERIC, *Electeur Palatin par la Mediation de* PIERRE, *Cardinal & Evêque d'Ausbourg, portant que l'Empereur oubliant ses mécontentemens passez, lui rend les bonnes graces & lui accorde l'Investiture de ses Etats; promettant en outre de lui payer en quatre ans une somme de vingt mille florins. En échange de quoi l'Electeur remet & cede Sa Majesté tout ce qu'il possedoit dans le Grand Bailliage ou Landvogtie de Haguenau & de Mortenau, remettant aussi certaines dettes à l'Electeur de Mayence & à d'autres Princes. A Ausbourg le Mardi Vigile de la St. Barthelemi* 1474. Pag. 446. ANNO 1474.

Declaration de FRIDERIC *Electeur Palatin au sujet de la precedente Transaction, portant, que bien qu'elle lui soit extremement préjudiciable, il ne laissera pas neanmoins de l'observer exactement en tous ses Points & Articles, son intention étant de complaire à Sa Majesté en toutes choses & de lui en donner toutes les marques possibles. A Oppenheim le Mecredi après le jour de St. François* 1474. 448. 5. Octob.

Privilege de FREDERIC *Empereur des Romains accordé à* SIGISMOND *Duc d'Autriche pour lui & tous ses Successeurs Princes du Païs, portant que leurs Sujets ne pourront être cités aux Jugemens Secrets de Westphalie, sur les peines portées par la Reformation de l'Empereur* CHARLES IV. *donnée à Ausbourg au sujet desdits Jugemens, avec Cassation & annulation de toutes les Sentences qui y seront renduës. Donné au Camp Imperial près de Neus, le* 26 *Juin* 1475. 449. 1474. 25. Juin.

Accord entre ULRICH *Comte de Wirtemberg & la Ville Imperiale d'*Eslingen *touchant le Péage de Canstadt accordé quelques années auparavant audit Comte par l'Empereur* FREDERIC, *A Stutgard, le Jeudi après Pâques* 1477. ibid. 1477. 10 Avril.

Revers donné par GEBHARD *Evêque d'Halberstadt & par son Chapitre à* HEDWIGE *Abbesse de Quedlinbourg, portant Promesse de ne s'attribuer à l'avenir aucun Droit de Jugement, d'Avocatie, de Superiorité ou de Jurisdiction sur les Villes de la ditte Abbaye, ou le Village de Ditfort, contre & au prejudice de la Sentence rendue sur cela par* GUILLAUME *le Vieux, Duc de Brunswik. Fait au Camp près de Ditfort, le Samedi, Vigile de St. Laureni* 1477. 450. 9 Août.

Alliance hereditaire & perpetuelle entre SIGISMOND *Duc d'Autriche d'une part & les Cantons Suisses de* Zurich, Berne, Lucerne, Ury *&* Soleure *d'autre part. Les deux Parties entretiendront ensemble une fidelle & constante paix, amitié & bon Voisinage: Si l'une des deux est attaquée, l'autre sera obligée de venir à son secours à main armée, non à ses propres depens, mais aux depens de la Partie à qui le secours sera donné. Cette Alliance est purement defensive & ne tend au prejudice de personne, mais elle sera considerée entre les Parties comme la premiere & principale. Il sera libre aux Cantons de* Switz, Underwalden, Zirg (*c'est-à-dire* Zug) *&* Glaris, *d'y acceder, s'ils le trouvent à propos. Fait à Zurich le Lundi avant la Fête de St. Gal* 1477. 451. 13 Octob.

Confirmation de l'Empereur FREDERIC *sur la Transaction faite entre les Seigneurs de Pappenheim* HENRI, CONRAD, GEORGE, RODOLPHE *&* SIGISMOND *Freres, au sujet de l'Office hereditaire, de* Marechal de l'Empire, *portant, qu'il sera toujours exercé par l'aîné d'entr'eux. Fait à Græt le* 18 *Fevrier* 1478. 452. 1478. 18 Fev.

Donatio inter vivos de Oppido Castrinovi *Districtus Derthonæ per Dominam* BONAM *&* JOANNEM GALEAZ MARIAM SFORTIA *Duces Mediolani, Domino* HERCULI *Ferrariæ Duci, Marchioni Estensi facta, pro ipso & ejus hæredibus masculis legitimis in perpetuum, reservatis tamen nonnullis juribus. Datum Mediolani die* 10 *Aprilis* 1478. CUM *subsecuta Conventione inter eosdem de Inimicis & Rebellibus non protegendis, atque de transitu, hospitio & victu invicem, quandocumque opus fuerit, præbendo. Actum die* 12 *Aprilis* 1478. NEC NON *alia Conventione, seu Contracta, quo certis de causis ibidem expressis præfatum* Castrum novum *relinquitur vel restituitur* ROBERTO de Aragonia *de S. Securino & loco illius, Terra Berselli & Terra Castri novi Parmensis dantur & ceduntur dicto Domino Duci Ferrariæ per modum Contracambii. Actum Mediolani die XI. Octobris Anno* 1479. ibid. 10 Avril.

ANNO 1479. 22. Avril. *Diplome de l'Empereur* FREDERIC III. *par lequel il confirme à la Ville* d'Ulme *l'exemption de toute Jurisdiction étrangere qui lui avoit été accordée par les Empereurs precedents. A Groetz, le 22 Avril 1479.* 456.

1481. 18. Fevrier. *Expositione e Requisitione fatta per parte de Messer* THOMASINO DE CAMPO FREGOSO, *Governatore del Insula de* Corsica *alli Signori Governatori & Consiglieri del Duca di Milano, toccante all' alienatione de detta Insula de* Corsica. *Actum Mediolani, die 18 Februarii, Anno 1481. Indictione XIV.* 457.

11 Avril. *Traité entre le Canton de* Lucerne *d'une part & les trois Cantons* d'Ury, Switz *&* Onderwald *d'autre part, pour le maintien & l'interpretation de la Ligue auparavant faite entr'eux. Le premier Mecredi avant le Dimanche des Rameaux, l'an 1481.* 458.

9 Octob. *Revers donné par* ERNEST *postulé Archevêque de Magdebourg, au Magistrat de la Ville de* HALL, *portant, que la Vente faite par lui à* JEAN *Evêque de Misnie des cinq Sauneries de Hall, ne doit tourner en aucune maniere au prejudice de la Ville. A Calbe, le jour de St. Denis 1481.* ibid.

30 Octob. *Renouvellement du Pacte d'Avocatie & de Protection entre* JEAN II. *Duc de Cleves & la Ville de* Dortmond. *Fait la Ferie troisiéme après la Fête de St. Simon & Jude, l'an 1481.* ibid.

8 Dec. ALPHONSI de Aragonia, *Ducis Villæ Formosæ, Donatio præfati ducatus* Villæ Formosæ FERDINANDO *Filio suo, tunc in ætate duorum annorum constituto. Actum in Suburbio de sant Guillelmo intra mœnia Civitatis Valentiæ, die 8 Decembris 1481.* 460.

1482. 26 Avril. *Transaction entre les Comtes de Wirtemberg* EBERARD *le jeune, &* HENRI *son Frere; par laquelle tous leurs diferents au sujet de la succession paternelle sont accommodés, en sorte que* HENRI *cede à son Frere* EBERARD *le Comté de* Mompelgard, *autrement* Mombeliard, *avec la Ville de* Blamont *& autres Biens; en echange de quoi il doit avoir une Pension de 5000. florins du Rhyn avec les Villes de* Reichenweiler *&* Bilstein *& la Seigneurie de Horbourg. A Reichenweiler le Vendredi après le jour de St. Mars 1482.* 462.

1483. 11 Janvier. *Lettres de non-prejudice données par* FREDERIC III. *Empereur à* SIGISMOND *Duc d'Autriche au sujet des secours qu'il avoit receus de ce Prince contre le Roi de Hongrie, portant, qu'ils ne devront & ne pourront etre tirez à consequence contre les Exemptions & Privileges qui appartiennent aux Ducs & à la Maison d'Autriche. A Vienne le 11. Janvier 1483.* 463.

1485. 11 Fevrier. *Contract fait entre* OTTON *Comte Palatin du Rhyn, &* JEAN *Eveque de Worms, par lequel* OTTON *vend & transporte hereditairement à l'Eveque* JEAN, *pour une certaine somme le Chateau de* Hemspach, *avec les Villages de* Hemspach, Sultzbach, Lauterbach, *qui en dependent, comme aussi avec tous leurs Droits & jurisdictions, excepté seulement le Peage qu'il se reserve. Fait à Neumark, le Jeudi après la Fête de Ste Apollinie 1485.* 464.

26. Avril. *Instrument du Partage hereditaire entre* ERNEST *Electeur, &* ALBERT *Duc de Saxe, par lequel leurs Principautés & Seigneuries sont divisées en deux parties égales, celle de* Weimar, *& celle de* Misnie, *& parce que la portion de Misnie leur a paru plus considerable que l'autre à cause de sa situation, de son importance & de ses Bâtimens, ils conviennent que celui à qui elle écherra, payera cent mille florins à l'autre dans le tems de quatre ans, & que par dessus cela il devra payer annuellement à la Princesse leur Mere, pendant tout le tems de sa vie la somme de 1330. pièces de soixante gros, & 20 gros par dessus, qui lui apartiennent en vertu de ses Pactes matrimoniaux, & qui auparavant lui étoient assignés sur le Païs de Weimar. Fait à Leipsick, le Vendredi après la Fête de St. Barthelemi 1485.* 465.

1485./1486. du 8. jusqu'au 10 Fev. *Constitutio de Successione in Ducatu Britanniæ per* FRANCISCUM II. *Ducem Britanniæ in Conventu Generali Statuum facta in favorem Masculorum, horum vero in defectu pro Filiabus, ac nominatim pro* ANNA *&* ISABELLA *juxta ordinem primogenituræ, cum Approbatione Statuum & juramento præstito de eadem Constitutione servanda. Actum Redonibus in Aula Palatii Episcopalis in Conventu trium Statuum Britanniæ ab 8. ad 10. Februarii Anno 1485. Indictione III. Innocentii VIII. Papæ I.* 469.

1485./1486. Fevrier. *Serment preté par tous les Seigneurs Ecclesiastiques & Seculiers assemblés aux Etats de Bretagne touchant le Droit de la Succession au Duché, lequel ils reconnoissent apartenir aux Filles du Duc regnant, avec Promesse de la defendre & maintenir. A Rennes au Mois de Fevrier 1485.* 471.

1486. 25. Juin. *Sentence Arbitrale rendue par* JEAN *Eveque de Misnie, les Chevaliers* RENSSEN DE PLAUEN, HUGOLD DE SCHLEINITZ, HENRI DE MILTITZ, GASPAR DE SCHONBERG, *& les Seigneurs de* Einsiedel, Entte *&* Muntwitz, *entre* ERNEST *Electeur, &* ALBERT, *l'un & l'autre Ducs de Saxe, & Landgraves de Thuringue, sur certains Droits & Pretentions qui n'avoient pas été reglées par le Partage de l'an 1585. A Naumbourg, le Dimanche après la Fête de St. Jean Baptiste 1486.* 472.

Octobre. *Lettres de* CHARLES VIII. *Roi de France, portant Reunion à la Couronne du Comté de* Provence *& de* Forcalquier *à perpetuité, sans pouvoir jamais en etre separés, alienés ni transferés à autre personne, sauf en tout les Privileges, Chapitres de Paix, Conventions & Libertés du Païs. A Compiegne au Mois d'Octobre l'an 1486.* 473.

1487. 6 Sep. FRIDERICI *Romanorum Imperatoris Confirmatio omnium Jurium* Marchiæ Montisferrati, *in favorem* BONIFACII *Marchionis concessa, præsertim Locorum* Altaris, Millesimi, Desii, Carcharæ, Cruciferæ, Galizani, Murcaschi, Peraschi, *&* Grozverdi; CUM *derogatione alienationum quorumlibet Jurium dicti Status & Occupationum factarum per* LUDOVICUM *Ducem Sabaudiæ ejusque Progenitores, & Privilegiorum aliis Personis, etiam ab Imperiali Celsitudine concessorum in præjudicium dictæ Marchiæ. Datum Norimbergæ, die sexta Mensis Septembris, Anno Domini 1487. Regnorum suorum, Romani 48. Imperii 35. Hungariæ vero 29.* 474.

1489. *Conclusion du College Electoral, portant qu'à l'avenir le* ROI DE BOHEME *devra être toujours appellé à l'Election d'un* Roi *ou* Empereur des Romains, *sur peine de cinq cens Marcs d'or, payables à la Couronne de Boheme pour chaque manquement, à laquelle peine chacun des six Electeurs consent & se soumet pour lui & pour ses successeurs. Donné l'an de notre Seigneur 1489.* 476.

1491. 6 Janv. *Prohibitio* INNOCENTII *Papæ* VIII. *ne* Pragmatica Sanctio Gallicana *in* Britannia *ullo modo publice vel occulte accipiatur. Datum Romæ 8. Idus Januarii 1491.* 477.

1492. Mai. *Accord fait & ordonné par* MAXIMILIEN I. *Roi des Romains entre* ALBERT *Duc de Baviere d'une part & la Ville de* Ratisbonne *d'autre part. Le Duc y doit rendre & ceder pour toujours à la Ville tous ses Droits, Revenus, Peages, Dignités & Jurisdiction haute & basse: En échange dequoi il demeurera quite envers la dite Ville d'une Rente de 1000. florins au Capital de 20000. qu'il lui avoit assignée sur* Thonaustauff, *comme aussi d'une autre somme de 6000. florins qu'il lui devoit; & même elle lui payera tous les ans au jour & fête de St. George une Pension de 400. florins de Rhyn, rachetable neanmoins à sa volonté, au Capital de vingt pour un. La Ville sera de plus obligée, toutes les fois que le Magistrat elira son Baillif, vulgo* Schultheiff, *de le presenter au Duc & à ses Successeurs après lui, selon l'ancienne coûtume, pour être par lui & par eux, confirmé & investi de la Jurisdiction criminelle, ce qu'aussi le Duc & ses Successeurs seront tenus de faire, dans dix jours* gratis, *& sans rien exiger ni pretendre. 1492.* 478.

1494. 19 Mars. *Investitura* MAXIMILIANI I. *Romanorum Imperatoris, collata* MARIÆ, *Dispotæ Serviæ, Marchionissæ Montisferrati, pro* GULIELMO, *Filio suo primogenito, de universa Marchia* Montisferrati, *ac signanter de* Turri, Insulis prope Frasmetum, Ponto Castoxio, Pareto Montalerio, Altari, Dego *aliisque locis & castris in Privilegiis atque Investituris* CAROLI IV. WENCESLAI, FRIDERICI IV. *nec non* SI-

ANNO 1494. SIGISMUNDI *Romanorum Imperatorum comprehensis atque expressis; quâ simul occupationes certorum Feudorum Regalium per alios quoscumque extortas vel indebite obtentas cassat & irritat, ac Privilegia & Libertates ipsius Principatui ab Imperatoribus ullo tempore concessa renovat & confirmat. Datum in Oppido Inspruck, 14. Martii, Anno 1494. Regnorum suorum Romani IX. Hungariæ IV.* Cum *Privilegiis* WENCESLAI *datis Pragæ, 17. Martii, Anno 1348. Indictione VII. Regnorum suorum Bohemiæ XXI. Romanorum VIII.* NEC NON CAROLI IV. *Pisis, IV. Maji, Anno 1355. Indictione VIII. Regnorum suorum IX. Imperii II. Item Lucæ, 8 Maji, Anno 1364. Indictione VII. Regnorum suorum XXIII. Imperii XIV.* Uti & *quinque aliis* FRIDERICI IV. primo & secundo *in nova Civitate,* 14 *Mai,* 1464. *Regnorum suorum, Romani XXV. Imperii XIII. Hungariæ VI.* Tertio *Ferrariæ,* 1 *Februarii* 1469. *Regnorum suorum, Romani XXIX. Imperii XVII. Hungariæ x.* Quarto *in Oppido Inspruck,* 8 *Julii* 1485. *Regnorum suorum, Romani XLVI. Imperii XXIV. Hungariæ XXVII.* Quinto, *in Oppido Norimbergæ,* 6 *Septembris* 1487. *Regnorum suorum Romani XLVIII. Imperii XXXVI. Hungariæ XXIX.* AC DENIQUE SIGISMUNDI, *Heidelbergæ,* 20 *Septembris* 1414. *Regnorum suorum, Hungariæ XX. Romanorum V.* Pag. 480.

1495. 28 Mai. *Instrumentum publicum Investituræ* Ducatus Mediolani, Comitatusque Papiæ & Angleriæ *à Mandatariis Cæsareis* LUDOVICO MARIÆ SFORTIÆ *traditæ in forma solemni, videlicet per Annulum, Chlamidem hermalino foderatum, Mitram Ducalem, Gladium, Baculum & Vexillum, Juramento fidelitatis præstito &c. Actum Mediolani die 28 Maji, Anno* 1495. CUM *Mandato* MAXIMILIANI I. *Romanorum Regis* MELCHIORI *Episcopo Brixiensi, &* CONRADO DE BUCHEN, *Cancellario suo ad effectum prædictæ Investituræ. Datum Wormatiæ, die* 23 *Aprilis* 1495. 491.

1496. 14 Janv. *Capitula & Conventiones, quibus* ODONUS *ex Marchionibus Incisæ remittit* GUILIELMO *Marchioni Montisferrati Castrum, Marchionatum & Locum* Incisæ *cum pertinentiis. Actum in Castro Civitatis Casalis, die* 14 *Januarii* 1496. *Indictione XIV.* 495.

Cessionis ejusdem Instrumentum aliud. Actum in Castro Incisæ, 10 *Maji.* Pag. 496. ANNO 1496. 10 Mai.

Articles accordés & convenus entre LOUIS XII. *Roi de France, & la Reine* ANNE *Duchesse de Bretagne, dans le tems de leur Mariage, pour le maintien des Libertez & Franchises des Etats des Cours de Justice & de tous les Sujets du Duché de Bretagne. A Nantes, au Mois de Janvier* 1498. 498. 1498. 1499. 1 Janv.

Bulla Papæ ALEXANDRI VI. *qua* EMANUELI *Portugalliæ Regi concedit facultatem nominandi Commissarium Apostolicum ad Civitates & Loca à Promontorio vulgo* Bonæ Spei, *usque ad Indiam superiorem detecta, mittendum, qui Incolas ad fidem Catholicam adducere & in illa instruere possit. Datum Romæ, die 26 Martii, Anno* 1500. 499. 1500. 26 Mars.

Regence Imperiale, instituée par MAXIMILIEN I. *Roi des Romains, de l'avis & consentement des Electeurs, Princes & autres Etats de l'Empire; pour tenir ses Séances à Nuremberg, d'où elle ne pourra pas etre transportée ailleurs, si ce n'est pour quelque cause importante. Ladite Regence fera ses fonctions lorsque les Diètes de l'Empire ne seront pas assemblées, & elle aura soin de maintenir la Paix publique selon qu'elle a été declarée & publiée, & de faire executer les Jugemens rendus & les Compromis faits, & de pourvoir à toutes les affaires qui interesseront la Chrétienté & le Saint Empire & dont l'importance ne soufrira point de delai. Elle sera composée de vingt Personnes, qui seront tirées alternativement des trois Colleges de l'Empire, sçavoir six Electeurs, l'un desquels y assistera toujours en personne pendant trois Mois: Deux Princes, un Ecclesiastique & un Seculier: Un Conseiller des Terres Autrichiennes appartenantes audit Empereur: Un autre Conseiller des Terres de l'Archiduc* Philippe *son Fils: Un du Corps des Prelats: Un du Corps des Comtes: Deux du Corps des Villes: Et enfin six autres Conseillers dela Noblesse & des Docteurs & Licentiés choisis dans les six Cercles. Sa Majesté Royale Romaine y assistera en personne, si cela se peut, & en son absence le Commissaire qu'elle établira pour y presider en son Nom, & qui pour le moins sera toujours un Comte ou un Baron. Donné à Ausbourg, le 2 Juillet* 1500. 500. 2. Juillet.

FIN DES TABLES CHRONOLOGIQUES

DU SUPPLEMENT &c.

TOM. I. PARTIE II.

SUPLEMENT
AU
CORPS DIPLOMATIQUE
DU
DROIT DES GENS;
OU
RECUEIL
DES
TRAITEZ D'ALLIANCE,
DE PAIX, DE TREVE, DE NEUTRALITÉ, DE COMMERCE, D'ÉCHANGE, &c.

I.

ANNO 1301. 15. Mai. *Epistola* EADWARDI I. *Regis Angliæ ad* Bonifacium VIII. *Papam de jure Superioritatis ac Dominii directi quod Reges Angliæ ab antiquis temporibus habent & tenent in* Regnum Scotiæ, *Protestatione præmissa, quod hæc Deductio non sumenda sit, tanquam in forma Judicii exhibita; sed omnino extra Judicium. Datum apud Kynardesey Idibus Maii anno* 1301. *Regni ejus XXIX.* [G. G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium; in Mantissa part. 2. pag. 282.]

SAnctissimo in Christo Patri Domino Bonifacio, divina &c. Edwardus, &c. Infrascripta, non in forma nec in figura Judicii, sed omnia extra Judicium, pro servanda sanctæ Paternitatis vestræ constantia, vobis transmittimus exhibenda.

2. Altissimus inspector cordium vestræ scrinio memoriæ indelebili stylo novit inscribi, quod antecessores & progenitores nostri Reges Angliæ, *jure superioris & directi Dominii*, ab antiquissimis retro temporibus, Regno Scotiæ & omnibus ipsius Regibus & temporibus annexis præfuerint, & ab eisdem pro Regno Scotiæ & ejusdem proceribus, à quibus habere volebant, *legalia homagia* receperunt. Nos juris & Dominii possessionem continuantes hujusmodi, pro tempore nostro, eadem juramenta recepimus tam à Rege Scotiæ, quam ipsius Regni Proceribus. Quinnimo tanti juris & Dominii prærogativa super Regnum Scotiæ & ejusdem Reges gaudebant, quod Regnum ipsum fidelibus suis conferebant. Reges etiam ex justis causis amovebant, & instituerunt sub se loco ipsorum alios regnaturos. Quæ procul dubio ab antiquo notoria fuisse & esse creduntur apud omnes; licet aliud forsan paternis vestris auribus per pacis æmulos & rebellionis filios, falsa insinuatione suggestum fuerit: à quorum imaginosis & imaginariis figmentis, ut vestræ Sanctitatis oculus avertatur, suppliciter quæsumus & paternam clementiam & excellentiam devotis affectibus exoramus. Ut brevitatis causa, gestis antiquorum temporum salvis, quiddam exempli causa tangamus: *sub temporibus* itaque *Heli & Samuelis Prophetarum* vir quidam strenuus & insignis *Brutus* nomine, *de genere Trojanorum*, post excidium Urbis Trojanæ cum multis Nobilibus Trojanorum applicuit in quandam Insulam tunc Albion vocatam, à gigantibus inhabitatam, quibus sua & suorum seductis [subactis] potentia & occisis, eam nomine suo Britanniam, sociosque suos Britannos appellavit & ædificavit Civitatem, quam *Trinovantum* nuncupavit, quæ *modo Londinum* nuncupatur. Et postea Regnum suum *tribus filiis suis* dimisit, scilicet *Locrino* primogenito illam Britanniæ partem, quæ nunc Anglia dicitur, & *Albanacto* filio secundo nato illam partem, quæ tunc *Albania* à nomine Albanacti, nunc vero Scotia nuncupatur: & *Cambro* filio juniori partem illam nomine suo tunc *Cambriam* vocatam, quæ nunc *Wallia* vocitatur, re- ANNO 1301.

ANNO 1301.

servata Locrino Regia dignitate. Itaque biennio post mortem Bruti applicuit in Albania *quidam Rex Hunnorum*, *nomine Humber*, & Albanactum fratrem Locrini occidit. Quo audito Locrinus Rex Britonum persecutus est eum. Qui fugiens submersus est *in flumine, quod de nomine suo Humbrus* vocatur: & sic Albania revertitur ad illum Locrinum. Item *Dunwallio Rex Britonum Scatarum Regem Scotiæ sibi rebellem occidit*, & Terram ejus in deditionem recepit. Item duo *filii Dunwallionis*, scilicet *Belinus & Brennius*, inter se Regnum patris sui diviserunt: ita quod Belinus senior Diadema Insulæ cum Britannia, Wallia & Cornubia possideret: Brennius vero sub eo regnaturus, Scotiam acciperet. Petebat enim Trojana consuetudo, quòd dignitas hæreditatis primogenito perveniret. Item *Arturus Rex Britonum famosissimus* Scotiam sibi rebellem subjecit, & pene totam gentem delevit. Et postea quendam nomine *Anselmum Regem Scotiæ præfecit*. Et cum postea idem Rex Arthurus apud *Civitatem Legionum* festum faceret celeberrimum, interfuerunt ibi omnes Reges sibi subjecti: inter quos Anselmus Rex Scotiæ servitium pro Regno Scotiæ exhibens debitum, *gladium Regis Arthuri detulit* ante ipsum. Et successivè omnes Reges Scotiæ omnibus Regibus Britonum fuerunt subjecti, succedentibus autem Regibus Angliæ in prædicta Insula, & ipsius Monarchiam & Dominium obtinentibus subsequenter.

3. Anno gratiæ 907. *Eadwardus* senior Alfridi Regis, filius, dictus filiolus Chifodi Regis Angliæ *Scotorum, Cumbrorum & Stregewallorum* Reges, tanquam superiori Dominio, subjectos habuit & submissos. Anno gratiæ 933. *Æthelstanus* Rex Angliæ, *Constantinum Regem Scotiæ* sub se regnaturum constituit, dicens gloriosius esse Regem facere, quam Regem esse. Et est memoria, quòd item Æthelstanus intercedente *Sancto Johanne de Beverlaco*, quondam Episcopo Eboracensi, Scotos rebellantes ei devicit: qui gratias Deo devotè agens, Deum exoravit, petens ut interveniente Beato Johanne, ei aliquod signum evidens ostenderetur, quo tam succedentes quàm præcedentes cognoscere possent Scotos jure subjugari Regno Anglorum; & videns quosdam scopulos juxta quendam locum de Dumbar in Scotia præminere, extracto gladio de vagina percussit in silicem, qui lapis ad ictum gladii Dei virtute ita cavatur, ut mensura ulnæ posset longitudini coæquari. Et hujus rei hactenus evidens signum apparet *in Beverlacensi Ecclesia* [&] *in Legenda Beati Johannis* quasi singulis hebdomadis per annum ad laudem & honorem Sancti Johannis pro miraculo recitatur. Et de hoc extat celebris memoria tam in Anglia quàm in Scotia usque in diem præsentem. Item *Constantinus Rex Scotorum*, & *Euganus Rex Cumbrorum* ad prædictum Regem Angliæ Æthelstanum, post aliquam dissensionem inter eos habitam venientes, se cum Regnis suis eidem Æthelstano dediderе. Cujus facti gratia filium Constantini ipse Æthelstanus de Sacro fonte suscepit. Anno gratiæ 948. *Eadredo Regi Angliæ* Scoti sine bello se subdiderunt, & eidem Regi Eadredo tanquam Domino fidelitatem juraverunt. Item anno gratiæ 974. cum *Eadgarus Rex Angliæ* Regem Scotorum *Kinadium*, & Cumbrorum *Malcolmum Regesque plurimarum Insularum*, scilicet Maccum aliosque quinque Regulos subjugasset, videlicet Dunwal, Siferth, Huwal, Jacob, Inchel; & remigando per flumen Devæ, in quadam navi prope proram sedisset, fertur ipsum dixisse, successores suos posse gloriari se Reges Anglorum esse, cum tanta honoris prærogativa fruerentur, quòd subjectam haberent tot Regum potentiam. Post dictum Eadgarum successive regnaverunt Reges Angliæ: *Dominus* Eadwardus Martyr, Æthelredus frater ejus, Eadmundus dictus Ironsyde filius Æthelredi, & Cnutus anno gratiæ 1001. qui eorum temporibus Regnum Scotiæ in sua subjectione pacifice tenuerunt, hoc duntaxat excepto quòd 15. anno prædicti Cnuti idem Cnutus Scotos rebellantes expeditione illuc ducta, & Regem Scotiæ Malcolmum parvo subegit negotio, subditusque est iidem prædictus Malcolmus. Quibus Haraldus filius Cnuti & Hardecnutus frater ejus, unus post alium Reges Angliæ successerunt, qui sibi sic regnantibus subjectionem Regni Scotiæ pacificam habuerunt. Anno gratiæ 1054. sanctus Eadwardus Rex Angliæ Regnum Scotiæ *Malcolmo filio Regis Cumbrorum* de se dedit tenendum. Item anno gratiæ 1072. *Gulihelmus Bastardus* Rex Angliæ, cognatus dicti Eadwardi, à Malcolmo Rege Scotiæ, tanquam à suo homine sibi subdito recepit homagium. Anno gratiæ 1091. *Gulihelmo Rufo* Regi Angliæ prædictus Malcolmus Rex Scotorum juramento fidelitatis subjectus fuit. Anno gratiæ 1092. prædictus Gulihelmus *Dunevaldum* de Regno Scotiæ ex justis causis amovit, & *Duncanum filium Malcolmi* Regno Scotiæ præfecit, & recepit ab eo fidelitatem & juramentum, dictoque Duncano dolosè peremto, dictus Rex præfatum Dunevaldum, qui iterum Regnum Scotiæ invaserat, amovit ab eodem & *Eadgarum filium Malcolmi* Regem Scotiæ constituit, & eidem Regnum illud donavit. Cui successit *Alexander frater Eadgari* consensu Regis Angliæ *Henrici Primi*, fratris dicti Regis Gulihelmi Rufi. Anno gratiæ 1126. *Mathildi Imperatrici* filiæ & hæredi Henrici Regis prædicti, *David Rex Scotiæ* fecit homagium & fidelitatem. Item *Regi Angliæ Stephano Henricus filius dicti Regis David* fecit homagium. Item *Gulihelmus Rex Scotiæ* pro Regno Scotiæ & *David filius ejus*, Comites & Barones Regni Scotiæ devenerunt homines *Henrici filii Regis Henrici Secundi* in crastino coronationis prædicti Henrici filii Regis Henrici Patre adhuc vivente, & fidelitatem ei juraverunt contra omnes homines salva fidelitate debita Patri viventi. Anno verò 20. Regni Regis Henrici secundi prædicti, dictus *Gulihelmus Rex Scotorum* rebellare incipiens venit in Northumbriam cum exercitu magno & exercuit in Populo stragem magnam, cui occurrentes milites Comitatûs Eboracensis apud Alnewyke ipsum ceperunt, & Domino Regi Angliæ reddiderunt Anno (1175.) sequenti quintodecimo Kalend. Martii est idem Rex Gulihelmus permissus liberè abire, postea verò apud Eboracum anno eodem septimo Kalendas Septembris, idem Gulihelmus Rex Scotorum de consensu Prælatorum, Comitum & Baronum, Procerum & aliorum Magnatum Regni Scotiæ, Domino suo Regi Angliæ Henrico filio Mathildis Imperatricis prædicto, suis *Literis patentibus* cavisse noscitur, quòd ipse & hæredes & successores sui Reges Scotiæ, de quibus Dominus Henricus habere voluerit, facient Regibus Angliæ homagium, fidelitatem & ligeanciam, ut *Ligio Domino* contra omnem hominem; & in signum subjectionis hujus idem Gulihelmus Rex Scotorum capulum, lanceam & cellam suam super altare B. Petri Eboraci obtulit, quæ in eadem Ecclesia usque in hodiernum diem remanent & servantur. Item *Episcopi, Comites & Barones dicti Regni Scotiæ* conventionaverunt, ut verbis ejusdem conventionis uterentur Domino Regi Angliæ & Henrico filio suo prædictis, Quòd si Rex Scotiæ aliquo casu à fidelitate Regis Angliæ & conventione prædicta recederet, ipsi cum Domino Rege Angliæ tenebunt *sicut cum Ligeo Domino suo contra Regem Scotiæ*, quousque ad fidelitatem Regis Angliæ redeat. Quam quidem compositionem felicis recordationis Gregorius Papa Nonus in diversis Scriptis Regibus Angliæ & Scotiæ directis, mandavit firmiter observari, continentibus etiam inter cætera, quòd *Gulihelmus & Alexander*, Reges Scotiæ, Regibus Angliæ *Johanni, & Henrico* Ligeum Homagium & fidelitatem fecerunt: quæ tenentur successores eorum, Comites & Barones Regni Scotiæ ipsis & suis successoribus exhibere. Item quòd idem Rex Scotiæ homo ligius sit ipsius Henrici Regis Angliæ & eidem fidelitatis præstitit juramentum, quo se principaliter astrinxit, quòd in ipsius Regni & Regis Angliæ detrimentum nihil debeat penitus attemptare. Et Papa Clemens scribens Regi Angliæ pro Johanne Episcopo S. Andreæ, expulso ab Episcopatu suo per Regem Scotiæ, inter cætera rogavit, ut Gulihelmum Scotiæ moveret & induceret, & si necessarium fuerit, districtione regali, qua ei pater [lego: parti] præeminet, & concessa suæ Regiæ Celsitudini potestate compelleret, ut ipse Episcopo omnem rancorem animi remitteret, & Episcopatum suum eum habere in pace permitteret. Et post conventionem prædictam in Ecclesia Beati Petri Eborac. coram prædictis Regibus Angliæ & Scotiæ & Davide fratre suo, & universo Populo, Episcopi, Comites & Barones & Milites Terræ Regni Scotiæ juraverunt Domino Regi Angliæ & Henrico filio suo, & hæredibus eorum, fidelitatem contra omnem hominem, sicut Legiis Dominis. Anno 1194. idem Gulihelmus Rex Scotiæ ad mandatum Henrici Regis prædicti venit apud Northamptonam ad Parliamentum Domini sui, adducens secum omnes Episcopos, Abbates & Priores totius Regni sui. Et venit etiam ad mandatum ejusdem Regis in Normanniam. Et idem Rex Scotorum Gulihelmus post decessum Regis Henrici veniens Cantuariam Richardo Regi Angliæ

ANNO 1301. gliæ filio & hæredi dicti Henrici fecit homagium. Quo Richardo viam universæ carnis ingresso, præfatus Gulihelmus Johanni Regi Angliæ, fratri & hæredi prædicti Richardi, extra civitatem Lincoln. in conspectu totius Populi super quendam montem fecit homagium & juravit ei fidelitatem super crucem Huberti, tunc Cantuariensis Archiepiscopi, & eidem Johanni Domino suo concessit per chartam suam, quod Alexandrum filium suum, sicut hominem ligium suum maritaret, promittendo firmiter in charta eadem, quòd idem Gulihelmus Rex Scotiæ & Alexand. filius suus Henrico filio Johannis Regis Angliæ, tanquam Ligio Domino suo contra omnes mortales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidem Gulihelmo Rege Scotiæ postmodum pro eo, quod desponderat filiam suam Comiti Boloniæ præter Regis Johannis Domini sui assensum, & pro transgressione & temeraria præsumptione hujus debitam satisfactionem suscepit. Item *Alexander Rex Scotiæ, sororius noster*, Regi Angliæ *Henrico* patri nostro pro Regno Scotiæ, & postea nobis fecit homagium. Vacante deinde Regno Scotiæ *per mortem Alexandri* illius, & subsequenter *per mortem Margaretæ* ejusdem Scotiæ Reginæ & Dominæ proneptis nostræ; Episcopi, Abbates, Priores, Comites & Barones, proceres & cæteri Nobiles & Communitates totius Regni Scotiæ ad nos tanquam ad *ligeum defensorem*, ducem, *aurigam*, capitaneum, & *Dominum capitalem* ejusdem Regni Scotiæ sic vacantis, gratis & spontanea voluntate accedentes, prout tenebantur de jure, jus nostrum, progenitorum & antecessorum nostrorum ac possessionem superioris & directi Dominii in Regno eodem, & ipsius Regni subjectionem ex certa scientia, purè, simpliciter & absolutè recognoverunt, & præstitis ab eis nobis, tanquam *superiori & directo Domino* Scotiæ, debitis & consuetis fidelitatis juramentis ac Civitatibus, burgis, villis & cæteris munitionibus in manu nostra traditis ad custodiam ejusdem Regni certos jure nostro regio Officiales & Ministros deputavimus, quibus ipsi tempore vacationis hujus concorditer fuerunt obedientes, & intendentes Regiis nostris præceptis & mandatis. (Anno 1291.) postmodum autem diversæ personæ super successione in dictum Scotiæ Regnum jure hæreditario inter se contendentes, ad nos tanquam ad superiorem Dominum Regni Scotiæ accesserunt, petentes super successione Regni prædicti sibi per nos exhiberi in Regnum prædictum justitiæ complementum; volentes & expresse consentientes coram nobis tanquam coram superiori & directo Domino Regni Scotiæ in omnibus ordinandis stare & obtemperare. Ac demum judicialiter propositis & sufficienter auditis, rimatis, examinatis & diligenter intellectis partium juribus, finaliter & in præsentia omnium Prælatorum & Nobilium quasi totius Regni Scotiæ, & de voluntate & consensu expresso eorundem procedentes, *Johannem de Balliolo debitè præfecimus in Regem Scotorum*, quem tunc successivè in ejusdem Regni hæredis jura invenimus habere potiora. Qui quidem Prælati, Comites & Barones, Communitates ac cæteri incolæ Regni ipsius sententiam nostram expresè audierunt, acceptaverunt & approbaverunt, & ipsum Johannem de Mandato, virtute hujus Judicii, in Regem suum admiserunt.

4. Ac idem Johannes, Rex Scotiæ, pro Regno suo prædicto nobis homagium debitum & consuetum fecit & fidelitatis juramentum præstitit, & ex tunc *tam in Parliamentis quam Consiliis nostris*, de mandato nostro veniens, tanquam Subditus noster, sicut alii de Regno nostro, interfuit. Et nostri tanquam Domini sui superioris beneplacitis & Mandatis in omnibus obediens & intendens extitit. Quousque idem Johannes Rex Scotiæ & Prælati, Comites & Barones, Nobiles, Communitates, ac cæteri incolæ majores ejusdem Regni ex præconcepta malitia, ac prolocuta [præmeditata] & præordinata proditione, communicato consilio tunc cum inimicis nostris capitalibus notoriis amicitias copularunt; ac pactiones, conspirationes & conjurationes, in exhæredationem nostram & hæredum nostrorum, ac Regni nostri, contra debitum homagium, in crimen læsæ Majestatis nequiter incidendo, [contra] fidelitatis juramentum inierunt cum eisdem. Verùm cum præmissa, relatione fama publica consentiente, ad aures nostras devenissent, volentes futuris periculis præcavere, quæ ex his & aliis possint nobis, Regno nostro & Regni nostri incolis verisimiliter provenire; pro assecuratione Regni nostri accessimus ad confinium Regni utriusque pluries mandantes eidem Johanni, tunc Regi Scotiæ, ut ad certa loca in confinio prædicto ad nos accederet, super præmissis & aliis assecurationis statum, tranquillitatem & pacem Regni utriusque contingentibus, tractaturus. Qui spretis Mandatis nostris, in sua persistens perfidia, ad bellicos apparâtus cum Episcopis, Prælatis, Comitibus & Baronibus Regni Scotiæ, ac etiam aliis exteris conductitiis contra nos, Regnum nostrum & Regni incolas hostiliter se convertens accinxit, & ad hostiles aggressus & incursus procedens, Regnum nostrum invasit, & quasdam villas Regni nostri Angliæ per se & suos deprædatus est, eas vastavit incendio, homines nostros interfecit, & nonnullis nautis nostris per eos peremptis, naves hominum nostrorum Regni Angliæ comburi fecit & è vestigio aggredi: denegatisque nobis homagio & fidelitate, tam pro se quam pro aliis quibuscunque Regni sui incolis per literas ejusdem Regis, verba offensionum exprimentes, & inter alia, verba diffidationis continentes, Comitatus nostros Northumbriæ, Cumbriæ & Westmerlandiæ Regni nostri Angliæ, congregato exercitu ingenti hostiliter per se & suos invasit, stragem innumeram hominum nostrorum, incendia Monasteriorum, Ecclesiarum & villarum inhumane perpetrando, & patriam undique depopulando, infantes in cunabulis, mulieres in puerperio decubantes gladio trucidarunt, & quod auditu horrendum est, à nonnullis mulieribus mammas atrociter absciderunt, parvos Clericulos primam tonsuram habentes & Grammaticam addiscentes, ad numerum circiter ducentorum, in Scholis existentes obstructis ostiis scholarum, igne supposito cremaverunt. Nos quoque cernentes tot damna, opprobria, facinora & injurias, in exhæredationem nostram & destructionem Populi nostri proditionaliter; nolentes ratione juramenti, quoad conservationem jurium coronæ Regni nostri sumus adstricti, præmissa facinora ulterius concelare, nec jura nostra relinquere indefensa: cùm per leges ipsum Johannem tunc Regem Scotiæ gentemque suam nobis subditam justificare possemus, nec ipsum Regnum Scotiæ, quod a longissimis temporibus, sicut superius exprimitur, nobis & progenitoribus nostris feudale extitit: * in causis præmissis contra dictum Johannem gentemque Scotorum vires potentiæ nostræ extendimus, prout de jure nobis licuit, & processimus contra ipsos, tanquam hostes nostros & proditores. Subjecto itaque Regno Scotiæ & jure proprietatis ditioni nostræ subacto, præfactus *Johannes, quondam Rex Scotiæ, ipsum Regnum Scotiæ, quatenus id facto tenuit, sponte, purè & absolute reddidit in manus nostras*, proditiones & scelera memorata coram nobis & proceribus nostris publicè recognoscens. Quo peracto, præfati Comites & Barones, Nobiles & Communitates Regni Scotiæ, quos ad pacem nostram regiam suscepimus, subsequenter homagia & fidelitatem nobis tanquam immediato Domino & proprio ejusdem Regni Scotiæ fecerunt. Ac etiam redditis nobis ejusdem Regni Civitatibus, villis, castris, munitionibus ac cæteris locis omnibus, ad dictum Regnum spectantibus Officiales nostros & Ministros ad regimen ejusdem Regni Scotiæ præfecimus jure nostro. Et cum jure pleni Dominii in possessione ejusdem Regni existere dinoscamur, non possumus nec debemus, quin insolentiam Subditorum nostrorum rebellium, si quos invenerimus, præeminentia Regia, prout expedire viderimus, reprimamus. Quià vero ex præmissis & aliis constat evidenter, & notorium existit, prælibatum Regnum Scotiæ, tam possessionis quam proprietatis ad nos pertinere pleno jure, nec quicquam fecimus vel * caverimus, scripto vel facto, sicuti nec possemus, per quæ juri aut possessioni prædictis debeat aliqualiter derogari; Sanctitati vestræ humiliter supplicamus, quatenus præmissa provida præmeditatione pensantes ex illius [illis] vestri animi motu [motus] dignemini informare, suggestionibus contrariis æmulorum in hac parte fidem nequaquam adhibendo, quinimo statum nostrum & jura nostra regia supradicta habere velitis, si placet, paternis affectibus commendata. Conservetur Paternitas vestra ad regimen Ecclesiæ suæ sanctæ, per tempora prospera & longæva. Datum apud Kynardesey Idibus Maii, anno 1301. & Regni nostri 29.

II.

Litteræ Comitum & Baronum Angliæ ad Papam BONIFACIUM VIII. *quibus diserte negant*

ANNO 1301.

negant Regnum Scotiæ ullis temporibus ad Ecclesiam Romanam pertinuisse, aut de præsenti pertinere. Datis Lincolniæ anno Domini 1301. [G. G. LEIBNITZII *Codex Juris Gentium* in Mantissa. Part. II. pag. 287.]

SAnctissimo in Christo Patri, Domino *Bonifacio*, divina Providentia sanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ summo Pontifici, sui devoti filii Johannes Comes Warenn. Thomas Comes Lancastriæ, Radulphus de Monte Hermeti Comes Glocestriæ & Hertfordiæ, Humfridus de Bohun Comes Hereford. & Essex. & *Constabularius Angliæ*, Rogerius Bigot, *Comes Norf. & Marscallus Angliæ*; Guido Comes Warwic. &c. devota pedum oscula beatorum &c. Sancta Romana mater Ecclesia per cujus ministerium fides Catholica [f. conservatur] in suis actibus, cum ea, ut firmiter credimus & tenemus, maturitate procedit, quæ nulli præjudicare, sed singulorum jura conservare velit illæsa. Sane convocato nuper per Serenissimum Dominum nostrum Eadwardum, Dei gratia, Regem Angliæ illustrem, Parliamento apud Lincolniam generali, idem Dominus noster *quasdam Literas Apostolicas*, quas super certis negotiis conditionem & statum Regni ex nostra [f. vestra] parte receperat in medio exhiberi, ac seriose nobis fecit exponi: Quibus auditis & diligentiùs intellectis tam sensibus nostris admiranda quam hactenus inaudita in eis audivimus contineri. Scimus enim, Pater sanctissime, & est notorium in partibus nostris, ac nonnullis aliis non ignotum, quod a prima institutione Regni Angliæ, Reges ejusdem Regni, tam temporibus Britonum quam Anglorum, superius & directum Dominum Regni Scotiæ habuerunt in possessione, vel Capitanei superioritatis, & rectitudinis [lego: recti Domini, id est Domini directi] ipsius Scotiæ successivis temporibus extiterunt: *nec ullis temporibus ipsum Regnum in temporalibus pertinuit vel pertinet, quovis jure, ad Ecclesiam vestram* supradictam. Quinimo idem Regnum Scotiæ progenitoribus dicti Regis nostri, Regibus Angliæ, atque sibi, feudale extitit ab antiquo; nec etiam Reges Scotorum, & Regnum aliis, quam Regibus Angliæ, subfuerunt vel subjici consueverunt. *Neque Reges Angliæ super juribus suis in Regno prædicto aut aliis suis temporalibus, coram aliquo Judice Ecclesiastico vel seculari ex præeminentia status suæ Regiæ dignitatis & consuetudinis,* cunctis temporibus irrefragabiliter observatæ, *responderunt*, aut respondere debebant. Unde habito tractatu & deliberatione diligenti super contentis in Literis vestris memoratis; communis, concors, & unanimis omnium nostrum & singulorum consensus fuit, est, & erit inconcussè, Deo propitio, in futurum; quòd præfatus Dominus noster Rex super juribus Regni Scotiæ, aut aliis suis temporalibus *nullatenus respondeat judicialiter coram vobis*, nec judicium subeat quoquo modo, aut jura sua prædicta in dubium questionis deducat, nec ad præsentiam vestram Procuratores aut Nuncios ad hoc mittat, præcipuè cum præmissa cederent manifeste in exheredationem juris Coronæ Regni Angliæ, & Regiæ dignitatis ac subversionem status ejusdem Regni notoriam nec non in præjudicium libertatis, consuetudinum & legum paternarum; ad quarum observationem & defensionem ex debito præstiti juramenti astringimur. Et quæ in manu tenebimus toto posse, totisque viribus cum Dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus, nec aliqualiter permittemus, sicut non possumus nec debemus, præmissa tam insolita, indebita, præjudicialia, & alias inaudita prælibatum Dominum nostrum Regem, etiam si vellet, facere, seu modo quolibet attemptare. Quo circa, Sanctitati vestræ reverenter & humiliter supplicamus, quatenus eundem Dominum nostrum Regem, qui inter alios Principes orbis Terræ Catholicum se exhibet, & Romanæ Ecclesiæ devotum, Jura sua & Libertates, & Consuetudines & Leges prædictas, absque diminutione & inquietudine pacifice possidere ac illibata persistere [f. percipere] benigniùs permittatis. In cujus rei testimonium sigilla nostra, tam pro nobis quàm pro tota Communitate prædicti Regni Angliæ, præsentibus sunt appensa. Datis & actis Lincolniæ anno Domini 1301.

ANNO 1301.

III.

Decembre. *Tabulæ quibus* BONIFACIUS VIII. *Pontifex Maximus*, CAROLO VALESIO, *nomine Imperii Officium Vicarii in Tuscia confert. Datum Laterani 6 Non. Decembris anno VII.* [Nova eaque plena Assertio Juris quod Cæsar. Maj. ac S. Imperio in Magnum Tusciæ Ducatum competit. *In Append.* pag. 68. Ex Raynaldo.]

VEnerabili Fratri Portuensi Episcopo.

Cum nobilis Provincia Tusciæ multis foret confossa doloribus, guerrarum concitata dissidiis, civilibus bellis licentiæ laxatis habenis, ac deformata ruinis, decuit Nos ad animarum, corporum & rerum vitanda pericula, in ipsa prosequi vias pacificas, & ad unitatem reducere dissentientes, ne se mutuo lacerarent, impeterent, ac molestarent injuste; ut tam nobilis tantaque Provincia in Tabernaculis fiduciæ requiesceret, & in pacis dulcedine habitaret; & per hoc in ea purgaretur hæretica pravitas, cohiberetur prædonum audacia, honoraretur S. R. Ecclesia, & fidelium devotio nutriretur. Ad nos namque Relatio fide digna perduxerat, quod nonnulli de dicta Provincia cum malitiæ suæ conscius, atque consortibus habentes de ipsius turbatione pruritum malignitatis suæ, in favorem Nostrorum, & Apostolicæ Sedis rebellium, suos illicitos conatus moliebantur extendere, ut non cuiquam sua confirmaretur justitia, non cuiquam status suis debitus meritis servaretur. Unde cum Fratribus Nostris, habita deliberatione matura, *attendentes quod Romanum vacat Imperium*, cujus ad Nos, præsertim hoc tempore pacifica conservatio dignoscitur pertinere; dilectum filium, nobilem Virum Carolum, natum claræ memoriæ Philippi Regis Francorum, Comitem Andegavensem; de cujus strenuitate, armorum experientia & bonitate confidimus; *conservatorem pacis in ea parte ipsius Thusciæ*, quæ prædicto Imperio subjacet, de Fratrum eorundem consilio duximus deputandum. Qui Provinciam ipsam potenter & prudenter ingressus, hujusmodi commissum sibi paciariatus, seu conservandæ pacis officium, Divina sibi assistente virtute, cœpit laudabiliter exercere: ita quod devoti & fideles Ecclesiæ sæpe dictæ, de ipsa Provincia habere poterunt, dante Domino, bonum statum, eruntque prava in directa, & viæ asperæ planabuntur. Verum, ut hæc salubrius & efficacius impleantur cum quiete ac pace, Te, de cujus legalitate, bonitate, circumspectione, & experientia matura confidimus, ad partes easdem providimus destinare, in eadem Provincia Nostra tibi auctoritate concessa; per cujus dictus Comes favorem protectus, directus consilio, & maturitate adjutus, commissum sibi officium, juxta beneplacitum Divinum & Nostrum, cum moderatione, ac mensura, tranquillius & utilius possit debitæ executioni mandare.

Quo circa Fraternitatem Tuam rogamus, monemus & hortamur attente, per Apostolica Tibi scripta mandantes, quatenus Te celeriter accingens, & ad partes illas personaliter festinus accedas, & ad ea, quæ Comiti memorato commisimus efficaciter promovenda, & laudabiliter consummanda in Provincia sæpe dicta per Te & alios, de quibus expedire videris, ipsum solerter inducas, & tam Tu, quam ipse vestra studia convertatis ad seminandum in ea semen charitatis & pacis: ut sedatis guerrarum & dissensionum turbinibus, qui nimis invaluerunt ibidem, Provincia ipsa tot impulsibus agitata, quasi post noctis tenebras, floridum diei lumen adspiciat; post glaciei frigus hyemis, aurea sibi tempora, & serena succedant, in quibus afflicti non solum temporalem lætitiam, sed æternam, auctore Domino, consequantur, contradictores & rebelles auctoritate Nostra per Te, vel per alium, seu alios, per spirituales pœnas, appellatione postposita, compescendo &c. Datum Laterani VI. Non. Decembris anno VII.

IV.

Breve (1) *illud famosum* BONIFACII VIII. *Pa-* 5. Decembre.

(1) Voila bien des Auteurs qui ont tous raporté la Lettre de Boni-

ANNO 1301.

Papæ ad Philippum Pulchrum *Regem Franciæ datum, quo strictissimis verbis significat illum subesse sibi, non tantum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus. Datum Laterani Nonis Decembris, Pontificatus sui anno VII.* Cum *Responso præfati Regis satis contumeliose conscripto.* [*Hist. du different de* Boniface VIII. avec Philippe le Bel, aux Preuves pag. 44. d'où l'on a tiré cette Piece, qui se trouve aussi dans les *Annales de France par* Nicoles Gilles sous l'an 1296; dans Goldasti *Constit. Imper.* Tom. 3. pag. 407. sous l'an 1302; Dans Girard du Haillan *Histoire de France*, liv. 13. au Regne de Philippe le Bel; dans Favin *Hist. de Navarre* liv. 7. anno 1303. pag. 351. dans Belle-Forest en ses Annales Tom. I. ann. 1301. fol. 770. dans Vignier *Biblioth. Hist.* Part. 3. ann, 1301. Dans Pasquier *Recherches de la France* liv. 3. chap. 17. p. 220. dans De Serre, *Hist. de France*, ann. 1303. pag. 121. & dans les *Libertés de l'Eglise Gallicane* pag. 264. & pour la seconde fois aux Preuves pag. 236.]

Bonifacius Episcopus Servus servorum Dei, Philippo Francorum Regi.

Deum time, & mandata ejus observa.

Scire *te volumus*, quòd in spiritualibus & temporalibus nobis subes. Beneficiorum & Præbendarum ad te collatio nulla spectat: & si aliquorum vacantium custodiam habeas, fructus eorum successoribus reserves: & si quæ contulisti, collationem hujusmodi irritam decernimus; & quantum de facto processerit, revocamus. Aliud autem credentes, hæreticos reputamus. Dat. Laterani Non. Decembr. Pontificatus nostri anno 7.

Philippus Dei gratia Francorum Rex Bonifacio se gerenti pro summo Pontifice, salutem modicam, seu nullam.

Sciat tua maxima Fatuitas in temporalibus nos alicui non subesse. Ecclesiarum ac Præbendarum vacantium collationem ad nos jure Regio pertinere, fructus earum nostros facere: collationes à nobis factas, & faciendas fore validas in præteritum & futurum, & earum possessores contra omnes viriliter nos tueri: secus autem credentes, fatuos & dementes reputamus. Datum Parisius, &c.

Bulla Bonifacii *Papæ VIII. ad* Philippum *Regem Franciæ* Ausculta Fili Charissime *nuncupata. Ait se à Deo constitutum esse super Reges, & Regna ad evellendum, destruendum, disperdendum, dissipandum, ædificandum, quod Rex credere non debeat se superiorem non habere, nec Papæ subjectum esse quia desipit qui sic sapit & est infidelis; monet Regem; ut Regnum suum aliter moderetur, & meliores Consiliarios adhibeat, denique ad recuperandam Terram Sanctam eundem adhortatur. Datum Laterani Nonis Decembris Pontificatûs sui Anno VII.* [*Hist. du differend entre le Pape* Boniface VIII. *&* Philippe le Bel aux Preuves pag. 48. Voyez aussi G. G. Leibnitzii Codex Juris Gentium. In Mantissa Part. 2. pag. 294.]

Boniface VIII. au Roi *Philippe le Bel* avec sa Reponse. Ce n'est pas la moitié de ceux qu'on pourroit citer pour l'autoriser. Elle se trouve aussi dans la Glose du Droit Canon. Mais nous ne laissons pas de nous ranger sans difficulté du sentiment de ceux qui la regardent comme un simple extrait de la Bulle *Ausculta Fili carissime* qui suit. Ce n'est point la coutume de la Cour de Rome d'écrire si laconiquement aux Princes, & la raison ne peut s'accommoder, de deux Lettres, ou Bulles, comme en voudra les appeller, écrites en un même jour, par un même Pape, à un même Roi, & sur un même sujet; l'une fort longue, & conçue *in forma solita*, l'autre excessivement courte, & d'une forme entierement contraire à l'usage. Quant à la Reponse du Roi, rien n'empêche qu'on ne l'admette pour veridique en l'aplicant à la Bulle *Ausculta Fili*, & non pas à celle-ci qui n'en est qu'un extrait. (Dum.)

ANNO 1301.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei, Carissimo in Christo filio Regi Francorum illustri, salutem & Apostolicam benedictionem. *Ausculta, fili carissime*, præcepta patris, & ad doctrinam Magistri qui gerit illius vices in Terris, qui solus est Magister & Dominus, aurem tui cordis inclina, viscerosæ sanctæ Matris Ecclesiæ ammonitionem libenter excipe, & cura efficaciter adimplere, [ut in corde contrito ad Deum reverenter redeas, à quo per desidiam, vel depravatus consilio nosceris recessisse, ac ejus & nostris beneplacitis te devotè conformes.] Ad te igitur sermo noster dirigitur, tibi paternus amor exprimitur, & dulcia matris ubera exponuntur. Campum si quidem militiæ humanæ mortalitatis ingressus, renatus sacri fonte Baptismatis, renuncians diabolo & pompis ejus, non quasi hospes & advena, sed jam domesticus fidei, & civis Sanctorum effectus, ovile Dominicum intrasti, colluctaturus non solùm contra carnem & sanguinem, sed etiam contra aëreas potestates mundíque rectores præsentium tenebrarum, sic veri Noë es arcam ingressus, extra quam nemo salvatur, Catholicam scilicet Ecclesiam, veram columbam, immaculatam unici Christi sponsam, in qua Christi Vicarius, Petrique successor primatum noscitur obtinere, qui si collatis clavibus Regni cœlorum Judex à Deo vivorum & mortuorum constitutus agnoscitur, ad quem sedentem in solio judicii dissipare pertinet suo intuitu omne malum. Hujus profectò sponsæ quæ de cœlo descendit, à Deo parata sicut sponsa ornata viro suo, Romanus Pontifex caput existit. Nec habet plura capita monstruosa, cùm sit sine macula, sine ruga, nec habens aliquod inhonestum.

[Sanè, fili, cur ista dixerimus imminente necessitate, ac urgente conscientia expressiùs aperimus. Constituit enim nos Deus, licèt insufficientibus meritis super Reges, & Regna, imposito nobis jugo Apostolicæ servitutis, ad evellendum, destruendum, disperdendum, dissipandum, ædificandum atque plantandum sub ejus nomine & Doctrina, & ut gregem pascentes Dominicum, consolidemus infirma, sanemus ægrota, alligemus fracta, & reducamus abjecta, vinúmque infundamus, & oleum vulneribus sauciatis. Quare, fili carissime, nemo tibi suadeat quòd superiorem non habes, & non subsis summo Hierarchæ Ecclesiasticæ Hierarchiæ, nam desipit qui sic sapit, & pertinaciter hæc affirmans convincitur infidelis, nec est intra boni pastoris ovile: & licèt de singulis Regibus & Principibus sub fide militantibus Christiana, pro eorum salute sollicitè cogitemus; erga te tamen officii nostri debitum eo ampliùs eóque cariùs & attentiùs dirigere debemus & exequi, quo majori personam tuam paterna & materna caritate amplectimur, & non solùm te, sed & progenitores, domum, & Regnum tua, in diversis nostris statibus plenâ & purâ sumus benevolentiâ prosecuti. Nec possumus cùm non debeamus præterire silentio, quin ea per quæ oculos divinæ Majestatis offendis, nos perturbas, gravas Subditos, Ecclesias & Ecclesiasticas sæcularésve personas opprimis & affligis, necnon Pares, Comites, & Barones, aliósque Nobiles, & Universitates, ac Populum dicti Regni, multósque diversis angustiis scandalisas, tibi apertiùs exprimamus. Profectò erga te hactenus servasse nos novimus ordinem caritatis, interdum præsentialiter per nos ipsos, dum nos minor status haberet, ac postquam nos Dominus provexit ad apicem Apostolicæ Dignitatis per multiplicatas nostras Litteras, solennes nostros, & tuos Nuncios, Prælatos & Comites, alios Domesticos nostros, & tuos, te opportunis studiis, & temporibus inducendo, ut errata corrigeres, emendares excessus, Regnum tuum in pacis dulcedine ac tranquillitate disponeres, ac Cleri & Populi gravaminibus abstineres, tuóque jure contentus in aliorum injuriam occupatrices non extenderes manus tuas. Sed quòd te correxeris, & in te salutis semina sata, ut vellemus fructificaverint, non videmus, quinimò delinquendi licentiam, & multiplicandi peccata videris, proh dolor! in consuetudinem deduxisse: & ut aliqua explicabiliter inseramus; ecce quòd licèt pateat manifestè, ac explorati juris existat, quòd in Ecclesiasticis Dignitatibus, Personatibus, & Beneficiis, Canonicatibus, & Præbendis vacantibus in Curia vel extra Curiam Romanus Pontifex summam, & potiorem obtinet

tinet poteftatem: ad te tamen hujufmodi Ecclefiarum, Dignitatum, Perfonatuum, & Beneficiorum, Canonicatuum collatio non poteft quomodolibet pertinere, nec pertinet, nec per tuam collationem in ipfis, vel eorum aliquo poteft alicui jus adquiri, fine auctoritate, vel confenfu Apoftolicæ Sedis, tacitis, vel expreffis, quos qui acceperit, & fe denegat accepiffe, eis per ingratitudinem eft privandus, & etiam ille qui permiffa vel conceffa abutitur poteftate, & qui contrarium tibi fuadet, eft contrarius veritati. Nihilominus tu metas & terminos tibi pofitos irreverenter excedens, ac factus impatiens fuper hoc injuriosè obvias ipfi Sedi, ejúfque collationes canonicè factas executioni mandari non fuftines, fed impugnas quatenus tuas qualitercunque factas præcedere dignofcuntur; & cùm in judicio effe debeat diftinctio perfonarum, tu tamen in propriis caufis jus tibi dicere, & non in communi, fed in proprio judicio partes actoris, & Judicis fortiaris, & fi quenquam injuriari tibi reputas, contemnis de ipfo conqueri coram competenti Judice, feu etiam coram nobis, quantumcunque injurians fit perfona Ecclefiaftica, vel mundana de Regno tuo, vel extrà, & de illatis per te vel tuos injuriis atque damnis, ac de tuis & tuorum exceffibus recufas per aliquem judicari, & ad faifienda, & occupanda Ecclefiaftica bona & jura pro libito voluntatis occupatrices manus extendis in cafibus tibi non conceffis ab homine vel à jure. Prælatos infuper, & alias perfonas Ecclefiafticas, tam Religiofos quàm fæculares Regni tui etiam fuper perfonalibus actionibus, juribus, & immobilibus bonis, quæ à te non tenentur in feudum, ad tuum judicium pertrahis & coarctas, & inqueftas fieri facis, & decimas tales, licèt in Clericos, & perfonas Ecclefiafticas nulla fit laicis attributa poteftas: præterea contra injuriatores, & moleftatores Prælatorum, & perfonarum Ecclefiafticarum eos uti fpirituali gladio qui eis competit, liberè non permittis, nec Jurifdictionem eis competentem in Monafteriis, feu locis Ecclefiafticis quorum recipis guardiam, vel cuftodiam, vel à prædeceffòribus tuis receptam proponis, pateris exercere; quin potiùs fententias, feu proceffus per dictos Prælatos, acperfonas Ecclefiafticas licitos promulgatos, & latos, fi tibi non placeant, directè vel indirectè revocare compellis. Et quod tacere nolumus, Lugdunenfem Ecclefiam, tam nobilem, tam famofam, tam charam in prædictæ Sedis pectore conftitutam, quæ in fpiritualibus & temporalibus hactenus reflorebat, tu & tui injùriofis gravaminibus, & exceffibus ad tantam inopiam, & oppreffionis anguftiam deduxiftis, quòd vix adjicere poterit, ut refurgat, quam conftat non effe infra limites Regni tui, nófque qui quandoque Canonicus fuimus in eadem Ecclefia, ejúfque libertatum, privilegiorum, & jurium notitiam plenam habemus, non revocamus in dubium, quòd injuriosè nimis tractas eandem. Vacantium Regni tui Ecclefiarum Cathedralium redditus, & proventus, quos tui, & tu appellas REGALIA per abufum, tu & ipfi tui non moderatè percipitis, fed immoderatè confumitis; fic fit, ut quorum cuftodia fuit ab initio Regibus pro confervatione comiffa, nunc ad confumptionis noxam difcriminosè deveniant, & difcriminofis abufibus exponantur. Quod enim cuftodiendum eft rapitur, & quod confervandum illicitè devoratur, & Cuftodes funt lupi rapaces effecti, & fub prætextu cuftodiæ ftatus Ecclefiarum, & perfonarum Ecclefiafticarum difpendia perfert, damna fuftinet, & miferabilis fortitur eventus, primævæ confervationis fpe utique defraudatur. Et quidem Prælati & Ecclefiafticæ perfonæ, nedum iis quos Regni tui continet incolatus, fed per illud alienigenæ etiam tranfeuntes bona propria mobilia de Regno ipfos nequaquam extrahere permittuntur, ex quo diverfa patiuntur incommoda, & qui fuper hoc libero uti debent arbitrio, fervitutis quafi jugo premuntur. Sicut de mutatione monetæ, aliifque gravaminibus, & injuriofis proceffibus per te ac tuos magnis ac parvis Regni ejufdem incolis irrogatis, & habitis contra eos, qui proceffu temporis explicari poterunt, taceamus ad præfens, qualiter in præmiffis, & aliis libertas Ecclefiaftica, & immunitas tuis funt enervatæ temporibus, qualiter tu à facris & piis, providis & maturis progenitorum tuorum veftigiis, quæ per univerfa mundi climata enitebant illuftriffimos radios claritatum, degenerare nofcaris. Nempè multorum ad nos infinuatio clamofa perducit, ac nedum in Regno ipfo, fed in diverfis mundi partibus innotefcit, & Ecclefiæ dicti Regni quæ folebant hactenus libertatibus, & quiete vigere, nunc factæ funt fub tributo, ficut luctuofus clamor earum fub intolerabili perfecutione teftatur. Nec ignoras quòd fuper iis, & confimilibus de te ad Deum, nec nón ad te fæpiùs, nedum fæpè clamavimus, & exaltavimus vocem noftram, annunciavimus fcelera, delicta deteximus, fperantes te ad pœnitentiam falubriter revocare, & adeo defudavimus inclamando, quòd raucæ factæ funt fauces noftræ: fed tu velut afpis furda obturafti aures tuas, & noftra falubria monita non audifti, nec recepifti ea velut medicamenta curantis. Verùm licèt ex præmiffis contra te fumere arma, pharetram atque arcum non indignè, nec injuftè poffemus, ut te à tanto revocaremus invio ad femitam reducendo falutis; adhuc nihilominus dum filialiter metuas, hæc tibi præfignificare decrevimus, ut faniori ductus confilio à facie arcus inflexibilis fententiæ potiùs, imò prorfus effugias, quàm expectes debitæ judicium ultionis, cùm tutius dignofcatur ante cafum occurrere, quàm remedium quærere poft ruinam. Cùm autem nos debitum paftoralis Officii urgeat, & publicæ utilitatis interfit, ut qui nec Deum timent, nec deferunt Ecclefiæ, neque cenfuram Canonum reverentur, & quafi defcendentes in profundum malorum contendunt, quamvis eis difpliceat, ad falutem etiam trahamus invitos: Nos nolentes ne ex diffimulatione tam longa nos tua culpa reddat obnoxios, ne fi nos, vel te, quod abfit, incorreptum Deus de hac vita fubtraheret, anima tua de noftris manibus requiratur, neve tui cuftodia quam fufcepimus in commiffo nobis Officio Apoftolicæ fervitutis, in noftrum cedat periculum, & difcrimen ac perditionem multorum, diffimulando talia, & diutius tolerando ea: amore paterno commoti, qui omnem vincit affectum, ex affluentia maternæ follicitudinis excitati ad providendum ne perdat Deus cum impiis animam tuam, néve tua, & tam amati Regni Claritas malis actibus, & deteftandis infolentiis denigretur, deliberatione cum Fratribus noftris fuper hoc habita pleniori, venerabiles Fratres noftros Archiepifcopos, Epifcopos, ac dilectos filios Electos, & Cifterciens. Cluniacen. Premonftraten. nec non S. Dionyfii in Francia Parifien. Diocefis, & Majoris Monafterii Turonen. Ordinis S. Benedicti Monafteriorum Abbates, & Capitula Ecclefiarum Cathedralium Regni tui, ac Magiftros in Theologia, & in Jure Canonico, & civili, & nonnullas alias perfonas Ecclefiafticas oriundas de Regno prædicto, per alias noftras patentes Litteras certo modo ad noftram præfentiam evocamus; Mandantes eifdem, quòd in Kalend. Novembr. futuris proximè, quas eis pro peremptorio termino affignamus, noftro fe confpectui repræfentent, ut apud te ac alios fublata repentina exceptione Confilii, quihimo maturiori cautela fervata, & fruftratoriis objectibus amputatis, fuper præmiffis, & aliis deliberatè confulamus eofdem, cum quibus ficut cum perfonis apud te fufpicione carentibus, quin potiùs acceptis, & gratis, ac diligentibus nomen tuum, & affectantibus ftatum profperum Regni tui, tractare confultiùs & ordinare falubriùs valeamus, quæ ad præmifforum emendationem, quàm directionem, quietem, atque falutem, ac bonum & profperum Regimen ipfius Regni, videbimus expedire. Si tuam itaque rem agi putaveris, eodem tempore per te vel per fideles viros, & providos tuæ confcios voluntatis, ac diligenter inftructos, de quibus plenè valeas habere fiduciam, iis poteris intereffe, alioquin tuam vel ipforum abfentiam divina replente præfentia in præmiffis, & ea contingentibus, ac aliis, prout nobis fuperna miniftraverit gratia, & expedire videbitur, procedemus. Tu autem audies quid loquetur in nobis Dominus Deus nofter, in quibus tamen fine offenfa Dei, fcandalo, & periculo Ecclefiæ, offenfione juftitiæ, ac utilitatis publicæ læfione, & honoris tui poterimus minorationis vitare difpendia, deferre tibi difponimus, & tui etiam culminis falubria commoda promovere, fi te correxeris, & habilitaveris ad gratiam promerendam. Cæterùm licèt fuper præmiffis, & fimilibus ad excufandas excufationes in peccatis, te aliqui excufare nitantur, non tantùm ea tibi, quantum & tuis pravis Confiliariis imputando, in hoc tamen tu inexcufabilis comprobaris, quòd tales Confiliarios honoris tui utique deftructores, tuæque falutis, & famæ falfos, & impios confumptores, affumis & retines, eifque Regium præbes affenfum, qui ad tam enormia, & deteftabilia te inducunt: Hi funt quafi falfi Prophetæ fuadentes tibi falfa & ftulta, quia non viderunt à Domino vifionem.

ANNO 1301.

sionem. Ergo fraudulentis detractionibus & subversionibus talium, sub adulationis, & falsi consilii utique velamento confictis minimè quæsumus acquiescas, quia in vastitate quadam hostili devorant incolas Regni tui, & non tibi, sed eis mellificarunt apes, isti sunt secretiora illa hostilia, per quæ Ministri Bel sacrificia quæ superponebantur à Rege clanculo asportabant, ii sunt qui sub umbra tui longa manu, tua & aliorum bona diripiunt, & sub obtentu justitiæ palliati Subditos opprimunt, Ecclesias gravant, & redditus alienos violenter invadunt, pupillo & viduæ non intendunt, sed impinguantur lacrymis pauperum, & divitum oppressione discordias suscitant ac fovent, guerras nutriunt, ac pacem de Regno tollere pravis operationibus non verentur. Verumtamen cadit in hæc illa prava dissimulatio Judæorum, qui dum linguis crucifigentes Dominum, dicentes tamen eis non licere interficere quemquam, tradebant eum occidendum militibus, ut ab eis culpa in alios transferretur. Tantam namque prudentiam Deus tibi ministrat ex alto, tantam vides & audis in aliis, quorum potes exemplo doceri, tótque tibi meminimus salubria consilia destinasse, quòd si tua studia converteres solerter ad bonum, talium te curares consiliorum juvamine communire, qui te in stultum finem nequaquam impingerent, sed ad incrementa salutis, & utilitatis publicæ prudentiùs animarent: sed timemus ne apud te (cujus interiores oculi putantur illicitis excæcati) vilescat sermo Dominicus, & verba ædificativa vitæ, productiva salutis, amoris defectui ascribantur.]

Ad hæc ne Terræ Sanctæ negotium, quod nostris, & tuis, ac aliorum fidelium debet arctiùs insidere præcordiis, nos putes oblivioni dedisse: memorare Fili, & discute quòd primogenitores tui Christianissimi Principes, quorum debes laudanda vestigia sollerti studio, & claris operibus imitari, exposuerunt olim personas, & bona in subsidium dictæ Terræ: sed Saracenorum invalescente perfidia, & Christianorum [ac maximè tua,] & aliorum Regum, & Principum devotione solita tepescente, Terra eadem tuis utique temporibus, heu perdita noscitur & prostrata. Quis itaque Canticum Domini cantat in ea, quis assurgit in ejus subsidium, & recuperationis opportunæ juvamen adversus impios Saracenos magnificantes, & operantes iniquitatem, debacchantes in illa. Ad ejus quippe succursum arma bellica periisse videntur, & abjecti sunt Clypei fortium qui contra hostes fidei dimicare solebant. Enses & gladii evaginantur in Domesticos fidei, & sæviunt in effusionem sanguinis Christiani, & nisi à Populo Dei Domesticæ insolentiæ succidantur, & pax ei perveniat salutaris, Terra illa fœdata actibus malignorum, à periculo desolationis, & miseriæ per ejusdem Populi ministerium non resurget. Si hæc & similia iis benevola mente revolvas, invenies quòd obscuratum est aurum, & color optimus est mutatus. An non ignominia & confusio magna tibi, & aliis Regibus, & Principibus Christianis adesse dignoscitur, quòd versa est ad alienos hæreditas Jesu-Christi, & sepulcrum ipsius ad extraneos devolutum? Qualem ergo retributionis gratiam merebuntur apud Deum Reges & Principes, & cæteri Christiani, in quibus Terra quærit respirare prædicta, si non est qui sustentet eam ex omnibus Filiis quos Deus ipse genuit, nec est qui supponat manum, ex omnibus quos nutrivit. Clamat enim ad Dei Filios Civitas Hierusalem, & suas exponit angustias, & in remedium doloris ejus Filiorum Dei implorat affectus. Si ergo Filius Dei es, dolores ejus excipias, tristare, & dole cum ipsa, si diligis bonum ejus. Tartari quidem, Pagani & alii infideles eidem Terræ succurrunt, & ei non subveniunt in ea Christi sanguine pretioso redempti, nec est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus. Hoc à diilidiis privatis obvenit, dum utilitas publica cupiditatis ardore consumitur, nonnullis quæ sunt sua quærentibus, non quæ Christi, quorum peccata Deus ultionum Dominus non solùm in ipsis vindicat, sed etiam in progenies eorumdem. Tremenda sunt itaque Dei judicia & timenda, quibus non parentes Justitia damnabuntur, justus autem de angustia liberabitur, & cadet impius in laqueum quem extendit. Tu verò Fili, communiens in tribus temporibus vitam tuam ordinando præsentia, rememorando præterita, & prævidendo futura, sic te præpares in præmissis [& aliis sic reformes, quòd ad judicium Dei, & nostrum ab illo dependens, non damnandus accedas,] sed in præsenti divinam gratiam, & in futuro salvationis, ac retributionis æternæ gloriam merearis. Datum Laterani Non. Decembris, Pontificatus nostri anno 7.

Odoricus Raynaldus Tomo XIV. Annalium Ecclesiasticor. post Baronium ad annum 1301. §. 31. hanc Bullam edidit, demptis locis quæ includuntur hamulis hujusmodi [], & loco integro ab his verbis, *Sanè fili, cur ista dixerimus* &c. usque ad hæc verba, *Ad hæc ne Terræ Sanctæ*, &c. & notat hæc omnia non reperiri in registris Vaticanis, & erasa penitus, & deleta jussu Clementis V. Papæ in gratiam Philippi Regis Francorum.

Bulla duplex BONIFACII VIII. *Papæ quâ privilegia* PHILIPPO PULCHRO *Regi Franciæ, ejusque successoribus nec non* Clericis *&* Laicis *stricti sui Consilii concessa revocat, certumque terminum assignat quo dicta privilegia sibi exhibeantur examinanda. Datum Laterani. Non. Decembr. Pontificatûs sui Anno VII.* [*Histoire du differend entre le Pape* BONIFACE VIII. *&* PHILIPPE LE BEL Roi de France, aux preuves pag. 42. Voyez aussi G. G. LEIBNITZII *Codex Juris Gentium.* In Mantissæ Part. 2. pag. 299. OLDORICI RAINALDI *Annal. Eccles.* Tom. 14. ad ann. 1301. num. 30. où il avertit que la Bulle *Salvator Mundi* fut entierement effacée sur les Registres du Vatican, par ordre du Pape CLEMENT V. à la priere du Roi de France.]

BONIFACIUS Episcopus, servus servorum Dei, Carissimo in Christo filio Philippo Regi Franciæ illustri salutem, & Apostolicam Benedictionem. *Nuper ex rationabilibus* causis moti, præsertim ad relevanda gravamina, & quasi importabilia onera Ecclesiarum, Prælatorum, & Ecclesiasticarum personarum, regularium & sæcularium, Regni tui, Litteras infrà scripti tenoris fieri fecimus, & bulla nostra bullari, quarum tenorem ad tuam providimus notitiam præsentibus deducendum. Tenor autem talis est. Bonifacius Episcopus, servus servorum. Ad perpetuam rei memoriam. *Salvator mundi* secundùm ordinatissimam distributionem temporum, naturæ postquàm durum Mosaïcæ, ac tandem Evangelicæ gratiæ suave ac leve jugum imposuit; & ideò non mirandum si ejus Vicarius, Petrique successor, secundùm varietatem temporum, personarum & locorum qualitate pensata, statuta, privilegia, indulgentias, concessiones & gratias quæ à Sede Apostolica pro tempore conceduntur, credente ipsa conjectura prodesse, aut necessitate urgente, vel utilitate publica suadente, postquàm experimento inutilia comprobantur, suspendit, revocat, & immutat, præsertim propter ingratitudinem vel abusum illorum, quibus hujusmodi gratiæ, ac privilegia & indulgentiæ sunt concessa, & tendit ad noxam quod concessum fuerat ad medelam. Ejus quoque quod ex causa conceditur, ea cessante cessare debet effectus. Juréque patet pariter & exemplo quòd promissa vel concessa, ex causa revocantur postmodùm rationabiliter & mutantur. Nec Romanus Pontifex in concedendis gratiis, sic plenitudinem potestatis astringit, quin possit eas cùm decet & expedit, revocare, ac etiam immutare. Nos igitur attendentes quòd nonnulla privilegia, indulgentias & gratias Carissimo in Christo filio nostro Philippo Regi Franciæ illustri, ejúsque successoribus, & specialiter pro defensione Regni sui, sub certis formis duximus concedenda, & gratiosè aliqua concessimus Clericis & Laïcis, qui de suo, & successorum suorum stricto consilio fuerunt, vel majori parti eorum; quorum Privilegiorum, gratiarum, indulgentiarum, & concessionum occasione, per abusum, Ecclesiis & Ecclesiarum Prælatis, ac personis Religiosis, & sæcularibus dicti Regni magna dispendia, & gravamina sunt illata, & gravia scandala sunt exorta, & inanteà possent oriri: ac præcaventes ne tali prætextu, suprà dicti Ecclesiæ Prælati, ac personæ Ecclesiasticæ plus graventur, providimus super hoc salubre remedium adhibere. Unde illa omnia, quantùm ad omnem ipsorum effectum,

ANNO 1301. fectum, de Fratrum nostrorum consilio, usque ad prædictæ Sedis beneplacitum duximus suspendenda, illa maximè quæ occasione guerrarum, quibus dicti Regni status pacificus turbabatur, tunc temporis fuere concessa. Nec considerationem nostram pertransit, quòd divina faciente Clementia per ministerium nostrum, inter ipsum, & Carissimum in Christo Filium nostrum E. Regem Angliæ illustrem, pacis est reformatio subsecuta, & saltem non est tanta necessitas defensionis hujusmodi, cum tanto onere aliorum; at si qua sit, esse dignoscitur culpa sua. Insuper quicquid Prælatis & personis Ecclesiasticis regularibus & sæcularibus dicti Regni, sub titulo decimæ vel cujusvis subsidii, quocumque nomine censeatur impositum, fuerit petitum, vel requisitum ab eis, etiamsi ad illud solvendum Prælati, & personæ prædicti assensum præstiterint, vel ad hoc se duxerint obligandos, nec adhuc exactum fuerit, vel solutum, absque Sedis ejusdem speciali Mandato decernimus non solvendum. Executoribus super præmissis, vel aliquo præmissorum à dicta Sede concessis, districtè mandantes, ut contra hujusmodi suspensionem & decretum nostra, aliquos non aggravent, vel molestent, aut contra eos hujusmodi occasione vel causa aliquo modo procedant; & si secus fecerint, illud decernimus irritum, & inane, & nullius volumus existere firmitatis. Cæterùm quia labilis est humana memoria, & ipsi Regi se corrigenti & habilitanti ad gratiam promerendam, libenter quantùm cum Deo possumns, absque multorum scandalo complacemus, dictis suspensione ac decreto in sua firmitate manentibus, Kalendas Novembres proximò venturas, pro peremptorio termino assignamus, ut omnia Privilegia, gratiæ, indulgentiæ, & concessiones, quæ dicto Regi, & successoribus suis, ac Clericis & Laïcis, de ipsorum consilio, illa præsertim quæ dum in Urbè veteri, vel Anagnia cùm nostra moraremur Curia, sub quavis forma noscimur concessisse, dictæ Sedis conspectui præsententur, & ad nostram, & ipsius Sedis notitiam deducantur, ut consideratis ipsis & visis, provideri possit, si dicta suspensio fuerit in aliquo vel aliquibus moderanda. Dat. Lateran. II. Nonas Decembres, Pontificatùs nostri anno septimo.

Tu igitur, sicut filius prædilectus, in iis quæ rationabiliter, & pro utilitate publica fecimus, non turberis, sed ea æquanimiter toleres, prudenter attendens, quia ut præmittitur, terminum assignamus, quo Privilegia, indulgentiæ, gratiæ & concessiones prædictæ nostro conspectui præsententur, & ad nostram, & dictæ Sedis notitiam deducantur, ut consideratis ipsis & visis, provideri possit si dicta suspensio fuerit in aliquo vel aliquibus moderanda. Dat. Lateran. Non. Decembr. Pontificatûs nostri anno septimo.

V.

29. Decembre. *Pax inter* OTTONEM, LUDOVICUM *&* HENRICUM *Duces Carinthiæ, Advocatos Ecclesiarum Aquilegiensis, Tridentinæ, & Brixiensis eorumque sequaces ex unâ, nec non Capitaneos, & Communia* Mantuæ *&* Veronæ *ipsiusque adhærentes ex alterâ parte; quâ remissis utrimque damnis & injuriis per bellum illatis, captivis relaxatis, reditu fugitivis concesso, ablata per vim, liquidò antè possessa, restituuntur; de controversis verò in certos Arbitros fit compromissio; Episcopusque Tridenti obligatur investire præfatos Duces de Feudis paternis, & si paci huic non acquieverit, Commune* Mantuæ *ac* Veronæ *ei auxilium haud ampliùs præstábunt contra præfatos Duces. Actum Veronæ 29. Decembris Anno* 1301. *Indictione XIV.* CUM *Ratificationibus. Actum Veronæ & Mantuæ mense Januario Anno* 1302. *Indictione XV.* [Autentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoüe.]

IN nomine Christi die Lunæ vigesimo secundo Januarii millesimo trecentesimo secundo Indictione

. *Reliqua desiderantur, cum fuerint a muribus corrupta* ANNO 1301.

. ac Bulino Cive veritatis testibus rogatis, & adhibitis. Cum hoc sit quod viri Nobiles videlicet Dominus Henricus de Rotemburch Magister Curiæ & Dominus Ulricus de Ragonia Capitaneus Tridentinus, & Dominus Hanricus Marescaleus de Laubers tanquam veri Nuncii, & Procuratores legitimi Illustrium Principum Dominorum Ottonis, Ludovici, & Henrici Ducum Carinthiæ, & Comitum Tirolis, & Goriciæ, Ecclesiarum Aquilegiensis, Tridentinæ, & Brixinensis Advocatorum, & Procuratorio nomine pro dictis Dominis Ducibus ex una parte, ut constat Instrumento Procurationis scripto manu Rivamundi sacri Palatii Notarii die quartadecima intrantis Decembris anno millesimo trecentesimo primo, quætærdecimæ Indictionis, & Vir prudens Dominus Nicolaus olim Domini Bernardi de Altemanno Legum Doctor Veronensis Civis tanquam Nuncius, & Procurator Nobilis, & Magnifici Domini Bertholomei de Scalis, Communis, & Populi Veronæ Capitanei Generalis, & Communis Veronæ Procuratorio nomine ipsius Domini Capitanei, & Communis Veronæ, ut constat Instrumento Procurationis scripto sub signo, & nomine Bonaventura de Sancta Sofya Imperiali auctoritate Notarii die Veneris vigesimo secundo Decembris, anno, & Indictione antedictis, & sapientes Viri Domino Guido a Turri, & Guillielmus de Axandris Mantuani Cives, tanquam Actores, Procuratores, & Sindici Nobilis, & Magnifici Domini Guidonis de Bonacolsis perpetui Capitanei Mantuani Communis, & Universitatis Mantuæ Procuratorio nomine ipsius Domini Guidonis Capitanei, & Communis Mantuæ, & Universitatis, ut patet Instrumento scripto sub signo, & nomine mei Adelberius de Adelberiis Notarii infrascripti die Veneris vigesimo secundo Decembris anno, & Indictione suprascriptis ex altera, vicissim, & unanimiter fecerint, & contraxerint Pacem factam, & laudabilem, & perpetuo observandam inter prenominatos Dominos Duces, & Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ, sic lucide, & evidenter patet, & noscitur contineri in publicis Literis, & scripturis manibus Rivamundi Benedicti, ac Adalberiis Notariorum, eodem tenore conscriptis, quarum Litterarum, & scripturarum ejusdem pacis, & concordiæ tenor talis est. In Nomine Domini Nostri Jesu Christi amen, die Sabbathi vigesimo nono Decembris Veronæ in Majori Ecclesia coram Venerabili Patre Domino Sigifrido Episcopo Curiensis præses, venerabilibus viris Dominis Vueniero Abbate Monasterii Vueltinensis Vuarnerio de Sigiberch Archidiaconi Curiensis, Fratre Bonincontro, Priore Fratrum Prædicatorum Conventus Tridentini, Nobilibus viris Dominis Henrico de Trangeniberch, Baylardino de Nogarolis, sapientibus viris Magistro Paulo, & Domino Uberino de Romano altero Decretalium, altero Legum Doctore, Honestis viris Dominis Jolsino Canonico Caprini, Dom. Ottone Presbitero Ecclesiæ Sancti Johannis ad Torum, Dom. Justo Presbitero Majoris Ecclesiæ Veronensis, ac discretis viris Bonaventura Notario Nato Domini Johanni de Sancta Sophya, Antonio ejus fratre, Gerardo Domini Johannis, & Gerardo Notario quondam Bonaventuræ omnibus Civibus, & habitatoribus Veronæ, testibus rogatis, & aliis. Ad honorem omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ Virginis ejus Matris, & omnium Sanctorum, & Sanctarum Dei, Nobiles, & discreti viri Domini Henricus de Rotemburch Magister curiæ, Ulricus de Ragona Capitaneus Tridentinus, & Henricus de Laubers Marscalcus, Nuncii, & Procuratores Illustris Principis Domini Ottonis Ducis Carinthie, Comitis Tirolis, & Goriciæ pro se, & Fratribus suis Dominis Ludovico, & Henrico Procuratorio nomine, ut supra, ad infrascripta specialiter constituti, ut constat Instrumento Procurationis scripto sub signo, & nomine Rivamundi Notarii Sacri Palatii die quartadecima intrante Decembris anno, & indictione infrascriptis ex una, & vir prudens Dominus Nicolaus olim Domini Bernardi de Altemano Legum Doctor Veronæ Civis, Nuncius, & Procurator Nobilis, & Magnifici

ANNO 1301.

fici Domini Bertholomei de la Scala Communis, & Populi Veronæ Capitanei Generalis, & Communis Veronæ Procuratorio nomine ipſius Domini Capitanei, & Communis Veronæ, ut conſtat in Inſtrumento Procuratorio ſcripto ſub ſigno, & nomine Bonaventuræ Notarii Sacri Palatii die Veneris vigeſimo ſecundo Decembris, in anno, & Indictione infraſcriptis, ac Viri prudentes Domini Guido à Turri, & Guilelmus de Axandris Mantuani Cives, Actores, Procuratores, & Sindici Nobilis, & Magnifici Domini Guidonis de Bonacolſis perpetui Capitanei Mantuani Communis, & Univerſitatis Mantuæ Procuratorio nomine ut ſupra, ad infraſcripta ſpecialiter conſtituti, ut patet Inſtrumento Procuratorio ſcripto ſub ſigno, & nomine mei Adelberii de Adelberiis Notarii infraſcripti die vigeſimo ſecundo Octobris, anno, & Indictione infraſcriptis, ex altera parte inſimul & unanimiter fecere, inierunt, atque contraxerunt bonam, & firmam pacem perpetuo duraturam inter prædictos Dominos Duces, & Capitaneos & Communia Veronæ, & Mantuæ, pactis, & conditionibus infraſcriptis. Primo videlicet hæc eſt forma pacis ineundæ occaſione novæ guerræ in anno milleſimo trecenteſimo primo, Indictione quartadecima inter Illuſtres Principes Dominos Ottonem, Ludovicum, & Henricum Duces Carinthie, Comites Tirolis, & Goriciæ pro ſe, & nobilibus Viris Dominis Guillelmo de Caſtrobarco, & Nepotibus ejus, ac ceteris eorumdem ſervitoribus, & amicis ex una, & Egregios, & Magnificos Dominos Bartholomeum de la Scala, Communis, & Populi Veronæ Capitaneum Generalem, & Commune Veronæ, ac Guidonem de Bonacolſis, perpetuum Capitaneum Communis, & Populi Mantuani, & Commune Mantuæ pro ſe, & Dominis Oderico de Arou, & ceteris eorumdem ſervitoribus, & amicis ex parte altera, primo quod bona, firma, & perpetua pax ſit, & fiat inter prædictas partes perpetuo, & inviolabiliter bona, integra, & ſincera fide debeat obſervari. Item quod fiat, & ſit finis, & libera remiſſio de omnibus damnis, & injuriis, & offenſis hinc inde illatis occaſione preſentis guerre. Item quod omnes ſtrate cum perſonis, & rebus univerſis hinc inde currant libere, & ſecure cum pedagiis, & datiis conſuetis, & per Dominos prædictos inhabitantes, & tranſeuntes ſtratarum dictorum Dominorum defenſentur, & tueantur fideliter. Item Carcerati utrarumque Partium libere relaxentur pace firmata, ſalvo jure Domini Ulrici de Ragonia in tribus carceratis pro quibus dicitur ſolviſſe quinquaginta Marchas, Item licentiati, fugitivi, & expulſi de Civitate, & Dioceſis Tridentinæ poſſint redire ad ipſam Civitatem, Dioceſis, & diſtrictum, exceptis, quos Domini Duces ſuſpectos habuerint ex certis cauſis, quos dicti Domini Duces hinc ad quindecim dies debeant exprimere, & nominare qui morari debent extra Civitatem, & Dioceſem Tridentinam, quà Domini Duces habent in poteſtate ſua, ita tamen quod Vicecomites, Procuratores, & familiæ eorum poſſint morari in dicta Civitate, & Dioceſi, & frui, & uti rebus cujuslibet eorumdem. Item ob reverentiam Dei, & Beatiſſimæ Mariæ Virginis, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Tridenti infraſcriptæ conventiones fiant, & obſerventur Venerabili in Chriſto Patri Domino Joanni Philippo Epiſcopo Tridentino, & Dominis Ducibus Carinthie, memorantes primo, quod ſepedictus Dominus Epiſcopus Tridentinus adhibeat omnem diligentiam, & operam quod omnes ſententie & proceſſus habiti per Sedem Apoſtolicam, aut delegatos vel ſubdelegatos conſervationes & executiones quoſcunque contra prædictos Dominos Duces, & ſibi adherentes relaxentur & quod Sindici Domini Ducis, & ſibi Adherentes quoad omnem dignitatem & jura, & honorem reducantur in eum ſtatum, in quo fuerunt ante motam litem & hoc procurent expenſis Dominorum Ducum, ſalvo quod infra dicent. Item quod Dominus Epiſcopus memoratus debeat relaxare omnes omnino ſententias, & ſuſpenſiones exedicationis, & interdici per ſe, vel per alium in quantum patitur forma gratiæ à Sede Apoſtolica ſibi date, vel in quantum alias poteſt de jure, & pro fienda abſolutione nihil debeat per dictum Dominum Epiſcopum extorqueri. Item quod Caſtrum boni Conſilii, & Domus de Vanga ſint in manibus communis perſonæ, videlicet Domini Sigifiridi Venerabilis Epiſcopi Curienſis, & Civitas Tridentina regatur in temporalibus juſte per Capitaneum Dominorum Ducum, Item quod Dominus Epiſcopus Tridentinus poſſit habere Vicarium in Civitate, & Dioceſis Trident., qui poſſit libere exercere Juriſdictiones in ſpiritualibus in ipſa Civitate, & Dioceſi Tridentina. Item quod prædicti Domini Duces, & ſui ſequaces libere reſtituant omnes Poſſeſſiones, & jura, redditus, & bona liquida, ſeu confeſſata, pertinentia ad Epiſcopatum Domino Epiſcopo Trident., Ita tamen quod Dominus Epiſcopus Curienſis tanquam media perſona per Capitaneos ſuo arbitrio deputandos temporalem regat juriſdictionem per Dioceſim, ea præter, quæ tenent in ſua poteſtate ipſi Domini Duces, interque liquida hæc ſunt confeſſata primo Civitas Tridentina ſalvo quod dicitur de Caſtro, & Fortaliciis Civitatis ejuſdem & de Capitaneatu, & ſalvo jure Advocatiæ Caſtrum Trentum, Caſtrum Buſcini, item Vallis Annanie, exceptis Caſtris Flaoni, Taoni, Sancti Remedum, Caſtel Fondo, Sanctæ Luciæ, Cilli, Moluini, Valeri, & Domo Badeche cum juribus, & juriſdictionibus ad ipſa Caſtra pertinentibus, & ſalvis aliis que in dicta valle pertinere poſſent ad dictos Dominos Duces & fideles & homines eorum, Caſtrum Volſane, cum Valle Solis, ſalvis juribus ſi qua Domini Duces, & eorum homines habent in ipſa Valle, Caſtrum Tridentini, ſalvis juriſdictionibus, & poſſeſſionibus Dominorum Ducum, & hominum eorum in Plebatu Caldanie, Tremini, Enteclai, & eorum pertinentiis, Caſtrum Levigi, Burgus Bolzani, cum ſuis pertinentiis excepta Turri una & Turri cum Domo apud Sanctam Affram Vico, quod fuit illorum de Vanga Juriſdictione temporali in ipſo Burgo, cum ſuburbiis verſus Griez, & ſalvis aliis juribus quæ ipſi Duces, & eorum Fideles habent, tam in hominibus, quam in Poſſeſſionibus dicti Burgi & pertinentibus ad ipſum. Item quod de prædicta juriſdictione, & redditibus Epiſcopalibus ſcilicet percipiendis de Civitate Trident., & de aliis locis, & Terris, que relaxabunt de novo, eidem cuſtodiantur caſtra, & ſalaria deputent, videlicet Caſtrum boni Conſilii Domus de Vanga, Caſtel Trentum, & Porte Civitatus ejuſdem, & ſalaria Capitaneorum ſolvantur, reſiduum verò pertineat, & perveniat ad Dominum Epiſcopum Tridentinum, ſuper quibus redditibus colligendis ſuos conſtituere debet Officiales. Item ſuper receptis arbitri eligendi arbitrentur, ita quod ſuper modico arbitrium promulgent, aut omnino remittant damna, injurie, & recepta prædicta. Item quod proceſſus juſte habiti, & ſine juſto promulgate per Dominum Mainardum, Patrem quondam prædictorum Dominorum Ducum, & ſuos Officiales, & Judices, aut per prædictos Dominos Duces, vel eorum Officiales, & Judices per Dominum Epiſcopum prædictum ratificentur. Item quod Clericis familiaribus Dominis Ducibus pro quibus petendum duxerint uſque ad numerum quinque perſonarum debeat Dominus Epiſcopus ſepedictus facere plenam remiſſionem omninum perceptorum, & exceſſuum, aut gravaminum. Item quod de Feudis Paternis, & antiquis dictus Epiſcopus debeat inveſtire prædictos Dominos Duces, & eorum ſequaces de adquiſitis per eoſdem Dominos Duces, ſi de jure poterit, debeat inveſtire, & ſi aliqua de jure non poſſet eiſdem conferre, non inquietabit eos, non eorum ſequaces tempore vite ſue. Item de Domino Guilelmo de Caſtelbarcho, & nepotibus ſuis quod debeant eſſe in eiſdem Pactis, & conditionibus in quibus ſunt Domini Duces prædicti quantum ad ad bona Epiſcopalia, iſto tamen modo, videlicet, quod ipſe Dominus Guilelmus, & ſui Nepotes, & ſequaces teneantur, & debeant libere, & pacifice relaxare, & reſtituere in continenti facta pace, Domino Epiſcopo Trident. Caſtra, Poſſeſſiones, jura, & bona pertinentia ad Eccleſiam Tridentinam, liquida ſcilicet, & notoria quæ ipſi nunc tenent, & de aliis, de quibus poſſit rationabiliter dubitari, fiat Compromiſſium, cui arbitrio in alto, & baſſo pareatur, de damnis autem illatis per eum, nepotes, & ſequaces eorum Eccleſiæ Tridentinæ ac de perceptis per eum compromittant in communem amicum, vel amicos, ut ita merito poſſit abſolutionis beneficium obtineri, qui arbitri de modico, ut dictum eſt de Dominis Ducibus, arbitrentur. Porro, & de Feudis ipſi Domini Guilelmi fiat illud quod fieri debet de Feudis Dominorum Ducum, de bonis autem Communis Veronæ, Dominorum de Roviono, & aliorum ſervitorum Domini Epiſcopi Tridentini, & Communis Veronæ provideatur per Dominum Ducem Ottonem, & Dominum Bartholomeum Capitaneum Veronæ, uſque ad principium quadrageſimæ proxime venientis, Bannis quidem & ſententiis per prædictum Dominum Capitaneum, ſeu

Poteſtatem & Commune Veronæ, aut eorum Officiales factis contra prædictum Dominum Guilielmum, & ejus Nepotes, penitus relaxatis; quod ſi dictus Dominus Guilielmus, & ejus Nepotes facere, & attendere recuſarent, vel facta non fuerint ad terminum antedictum, remanente tamen per partem dicti Domini Guilielmi, vel nepotum ſuorum, vel remanente per dictum Dominum Ottonem Ducem, tunc, & deinde dicti Domini Duces, & eorum ſequaces teneantur eis non dare auxilium, nec favorem, dantibus per ſe, vel per alium conſentire. Item quod de non liquidis conpromittatur in arbitros communes Amicos, quorum arbitrio alte & baſſe pareant, quibus quomodolibet terminatis Civitas Tridentina, cum Fortaliciis, Caſtrum Tridentinum, ac alia omnia Caſtra liquida libere, & plene reſtituantur, & relaxentur Domino Epiſcopo, & etiam ea, quæ per arbitros fuerint arbitrata eidem Domino Epiſcopo pertinere, ei reſtituantur, & relaxentur, & quod in prædictis que ex nunc ſeu etiam inpoſterum reſtituentur eidem tanquam liquida, vel ex arbitrio, vel ad arbitrium Arbitrorum, & etiam de his quod dictus Dominus Epiſcopus, vel alius pro eo in preſentiarum tenet, videlicet totam Judiciariam, & alibi ubicunque in Dioceſi & Diſtrictu Tridentino prædictus Dominus Epiſcopus, & alii tenentes pro eo, & alii ſervitores ſui non inquietabuntur, moleſtabuntur, ſeu turbabuntur per Dominos Duces, & ſuos ſequaces, nec patientur Domini Duces in prædictis per ſervitores, & ſequaces ſuos in aliquibus moleſtari, nec aliis conſentient, donec quæſtiones per perſonas arbitrorum fuerint terminatæ. Item quod ſecuritas æqualiter ab utraque parte fiat juxta quantitatem & modum per prædictos Arbitros ordinandam. Item ſiquid juris habent dicti Domini Duces in Caſtra boni Conſilii, & Domo de Vanga, reconpenſa debebit eiſdem Ducibus fieri arbitrio arbitrorum prædictorum. Item ſi ante relaxationem Sententiarum, & promulgationem Arbitrii ſuper premiſſis articulis promulgandis, aut certis articulis finiendis, prædictum Dominum Epiſcopum Tridentinum mori continget, cedere, aut renunciare prefatus Dominus Epiſcopus Curienſis, aut qui pro eo fuerint, teneantur ſæpedictis Dominis Ducibus reſtituere caſtra, & Fortalicias memoratas. Item quod dictus Dominus Epiſcopus Tridentinus preſenti paci, & concordie adquieſcet & non contraveniet, vel faciet quidquam, & ſi contraveniret, vel faceret movendo guerram dictis Dominis Ducibus, vel ſubjectis eorum, ad hanc pacem venientibus vel incluſis, vel eos turbando, vel inquietando in poſſeſſionibus eorum quæ tenere debuerint ex forma preſentis pacis, tunc prædicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ teneantur eidem Domino Epiſcopo non dare auxilium, vel favorem contra dictos Dominos Duces, & ſequaces eorum. Promittentes dicti Procuratores, & Nuncii Procuratorio nomine partium prædictarum ad invicem mutua, & ſolemni ſtipulatione omnia, & ſingula ſupraſcripta, & infraſcripta attendere, & obſervare, & non contravenire per ſe, nec per interpoſitas perſonas dicto, facto, vel opere, Renunciantes dictis Procuratoribus Procuratorio nomine Partium prædictarum ſponte, & expreſſe, & pacto ſpeciali exceptioni doli mali ſive cauſa in factum, & exceptioni Procuratorum non legitime factorum, & omni fictioni, & ſimulationi, ſeu fraudi, & deceptioni, & beneficio reſtitutionis in integrum, & omni Officio Judiciali, & omnibus actionibus, interdictionibus, privilegiis fori, libertatibus impetratis, ſeu impetrandis, nullitatis, ſupplicationis, & appellationis remedio ceteriſque rationibus, exceptionibus, & defenſionibus dictis Dominis Ducibus, & Capitaneis, ac Communibus Veronæ & Mantuæ, vel eorum alicui contra prædicta in aliquo competentibus de jure, vel de facto, ſeu conſuetudine approbata eorum quæ ſibi poſſent competere, auxilium, & Jus competiturum ſibi ad invicem ſpecialiter remittendo per pactum. Juraveruntque ipſi Procuratores partium prædictarum tactis Sanctorum Evangeliorum ſcripturis ad Sancta Dei Evangelia ſuper animas, & in animas prædictorum Dominorum Ducum, & Capitaneorum, ac Communium Veronæ, & Mantuæ omnia, & ſingula ſupradicta perpetuo, & inviolabiliter attendere, & obſervare, & non contravenire aliqua ratione vel cauſa, ſub obligatione omnium dictarum Partium bonorum. Ita tamen quod iſta pacta, & conventiones intelligantur jurata, & firmata ſub hac conditione, ſi placuerint, & ea acceptaverint prefati Domini Duces, & Capitanei Veronæ, & Mantuæ. Actum anno Domini milleſimo trecenteſimo primo, quartadecimæ Indictionis. Idcirco ut ipſa pax, & concordia ſuperius concepta, inita, & expreſſa, cum omnibus, & ſingulis Capitulis, Articulis, Pactis, Promiſſionibus, Obligationibus, conventionibus, renunciationibus, & generaliter cum omnibus, & ſingulis in ipſa pace, & contractu ejuſdem pacis contentis, & expreſſis omni careant deffectu, ſeu potius nexu firmitatis, & inſolubili vinculo annuente Domino roborentur ad laudem, & honorem Filii Dei viventis ejuſque Genitricis Beatæ Mariæ ſemper Virginis glorioſe, & Sanctorum ſuorum omnium ad ipſam pacem, & concordiam confirmandam, acceptandam, & ratificandam, ac perpetuo inviolabiliter obſervandam Illuſtres Domini Otto, Ludovicus, & Henricus prædicti Carinthie Duces, Tyrolis, & Goriciæ Comites pro ſe, & ſuis omnibus ſequacibus, & amicis confirmaverunt, laudaverunt, & deliberato animo ratificaverunt, acceptaverunt, & approbaverunt, in manibus prudentum virorum Domini ſcilicet Nicolai de Altemano Legum Doctoris, & Nobilis Domini Gualimbi quondam Domini Varoni de Bardolino Veronenſium Civium tanquam certorum Nunciorum, & Procuratorum legitimorum Egregii, & Magnifici Domini Bartholomei de la Scala Populi, & Communis Veronæ Capitanei Generalis, & Communis Veronæ, Procuratorio nomine ipſius Domini Capitanei, & Communis Veronæ, ut conſtat Inſtrumento publico Procuratorio ſcripto manu Benedicti Notarii ſub anno Domini milleſimo trecenteſimo ſecundo, indictione quintadecima, die Dominico, quartadecima Januarii inſtantis, atque Dominorum Guilielmi de Axandris, Maphei de Michaelibus Juriſperitorum Mantuæ Civium tanquam certorum Nunciorum, & Procuratorum legitimorum Egregii, & Magnifici Domini Guidonis de Bonacolſis perpetui Capitanei Mantuani Communis, & Univerſitatis Mantuæ Procuratorio nomine, ut ſupra, ad infraſcripta ſpecialiter conſtitutorum, ut patet Inſtrumento Procuratorio ſcripto ſub ſigno, & nomine mei Adelberii Notarii infraſcripti die Dominico quartadecima Januarii inſtantis, & Procuratorio nomine recipientium pro ipſis Dominis Capitaneis, & Communibus Veronæ, & Mantuæ, & eorum ſequacibus, & amicis, memoratam pacem, & concordiam, cum omnibus, & ſingulis Capitulis, articulis, & pactis in forma, & contractu ipſius Pacis contentis, & expreſſis, ſub omnium Bonorum preſentium, & futurorum prædictorum Dominorum Ducum obligatione. Que pro eiſdem Dominis Capitaneis, & Communibus Veronæ, & Mantuæ ipſi Domini Otto, Ludovicus, & Henricus Duces ſe Procuratorio nomine conſtituerunt poſſidere vel quaſi pro inviolabili, & perfecta, ac perpetuali confirmatione omnium præmiſſorum. Ut autem præſcripta Pax, & concordia cum omnibus, & ſingulis Capitulis, pactis, & articulis que in contractu ejuſdem pacis continentur ſtabilitate, & firmitate perpetuali, & incorruptibili fulciantur, præfati Domini Otto, Ludovicus, & Henricus Duces corporaliter, atque ſponte, & deliberato animo tacto libro Evangeliorum, & ſacroſanctis ſcripturis juraverunt ad Sancta Dei Evangelia omnia, & ſingula præmiſſa, videlicet pacem, & concordiam cum omnibus, & ſingulis, in ipſa pace ſcriptis, & conceptis, firma, rata, grata, & incorrupta perpetuo habere, conſervare, & tenere, & nunquam aliqua ratione, vel cauſa, que dici, ſeu aliquo modo poſſit ſub conceptione verborum exprimi, tam de jure, quam de facto contrafacere, vel venire pro ſe, vel per aliquam aliam perſonam, aut alias quaſcumque perſonas conſilio, auxilio, conſenſu pariter, vel favore; ad hec quoque ſupraſcripti Nuncii, Procuratores, & Sindici prædictorum Dominorum Bartholomei, & Guidonis Capitaneorum, atque Communium Veronæ, & Mantuæ ſimiliter juraverunt ſuper Animas eorumdem Dominorum Bartholomei, & Guidonis Capitaneorum, atque Communium Veronæ, & Mantuæ firma, rata, & incorrupta habere, & tenere omnia, & ſingula, quæ ſuperius ſunt expreſſa. Alias quidem per ſepedictos Dominos Capitaneos perſonaliter pro ſe, & prædictis Communibus Veronæ, & Mantuæ eorumque Sequacibus, & Amicis, deliberato animo confirmata, laudata, ratificata, acceptata, & approbata, & jurata ſolemniter in manibus Nunciorum, & Procuratorum dictorum Dominorum Procuratorio nomine pro ipſis Dominis Ducibus, & eorum ſervitoribus, & Amicis recipientium, ut continetur

ANNO 1301.

tinetur publicis Instrumentis inde confectis, & scriptis per Ottonem, Benedictum, & me Adelberium Notarios, in eodem tenore, de anno, & mense, presentibus in Civitatibus Veronæ, & Mantuæ.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis Sacri Palatii Notarius publicus hic interfui, & rogatus publice scripsi signumque meum consuetum apposui, de quibus etiam sunt exempla infrascripta ejusdem tenoris per diversos Notarios presentes, & rogatos conscripta.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino confere attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius, Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 18. Aprilis. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 18. Aprilis. 1720.

14. Decembre.

Procuratio OTTONIS *Ducis Carinthiæ pro se & Fratribus suis ad ineundam Pacem. Datum Tridenti* 14. *Decembris Anno* 1301. *Indictione XIV.* CUM *Transumpto. Actum Anno* 1302. *Indictione XV.* [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoüe.]

L. H. T. Exemplum ex autentico relevatum Anno Domini millesimo trecentesimo primo, die quartadecima intrante Decembris, Indictione quartadecima, præsentibus Dominis Sifrido Venerabili Episcopo Ecclesiæ Curiensis, Vernhero Abbate Monasterii in Vuiltina, Vuernero de Sichborch, Hanrico, de Frauvenberch, Hanrico de Rotenburch filio Magistri Curiensis, Hanrico dicto Gralando, Vuernhero de Tablat. Ulrico Radekke, & aliis fide dignis. Ibique Illustris Princeps Dominus Otto Dei Gratia Dux Karinthiæ, Comes Tyrol, & Goriciæ pro se, & fratribus suis Dominis Ludovico, & Hanrico Ducibus Karinthiæ Comitibus Tyrol. & Goriciæ, quos promisit se facturum, & curaturum quod prædicti fratres sui habebunt firmum, & ratum quidquid per infrascriptos Procuratores vel alterum eorum factum fuit in infrascriptis, fecit, constituit, & ordinavit Honorabiles Viros Dominos Magistrum Rudolfum Canonicum Ecclesiæ Tridentinæ, Hanricum de Rotenburgch Magistrum Curiensis, Ulricum de Regonia Capitaneum Tridentinum, Hanricum de Laubers, Marschalcum, Hanricum de Ochenano, suos & dictorum suorum fratrum Nuncios, & Procuratores, & quemlibet eorum in solidum, ita quod non sit melior conditio occupantis ad faciendum, & recipiendum pacem, & concordiam pro se, & dictis suis fratribus, ac sequacibus suis de omni guerra, & discordia, quam habuissent, vel haberent hoc anno presenti cum Nobilibus Viris Dominis Bartholomeo de la Scala Generali Capitaneo Populi Veronensis, & cum Domino Guidone Capitaneo Populi Mantuanensis, & cum Communibus dictarum Civitatum & suis sequacibus, & ad faciendum finem, & remissionem prædictis Dominis Capitaneis Communibus dictarum Civitatum, & suis sequacibus de omnibus damnis, injuriis, & offensionibus rerum, quam personarum, dictis factis, seu illatis per dictos Dominos Capitaneos, Communia Veronense & Mantuæ, & per suos sequaces dictis Dominis Ducibus adherentibus sive sequacibus quocunque modo vel causa ad pacta, permissiones, obligationes rerum, & personarum cum pena, & sine pena, ad renunciaciones cujuscunque generis facienda, & faciendas, recipienda, & recipiendas, & ad juramenta, & ad prestanda juramenta cujuslibet generis in animas prædictorum Dominorum Ducum, & suorum sequacium, & ad omnia alia dicenda, & facienda que in prædictis & quolibet prædictorum fuerint utilia, & necessaria, dando, & concedendo dictis Procuratoribus, & eorum cuilibet in solidum in prædictis & circa prædicta, dicendi, & exercendi generalem, & liberam potestatem, cum generali, & libero mandato. Promittens dictus Dominus Otto Dux Karinthiæ pro se, & fratribus suis prædictis, & omnibus aliis suis sequacibus, & adherentibus sibi, dictis Procuratoribus presentibus, & cuilibet eorum in solidum, & mihi Notario infrascripto stipulanti, & recipienti, vice, & nomine prædictorum Dominorum Capitaneorum dictarum Civitatum Veronæ & Mantuæ Communium, & sequacium suorum, & omnium aliorum quorum interest, vel interesse posset quidquid per ipsos Procuratores, vel eorum aliquem factum fuit, seu dictum in prædictis, & circa prædicta & quodlibet prædictorum habere firmum, ratum, & gratum, & nullo tempore contravenire per se, vel per interpositam personam de jure, vel de facto venienti, vel facienti contra, nullo modo consentire, sub obligatione omnium bonorum dictorum Dominorum Ducum, & cujuslibet eorum, que bona prædicti Procuratores, & quilibet eorum possint, & possit, se precario constituere possidere vel quasi pro prædictis Dominis Capitaneis Civitatibus, & Communibus ipsarum, & suis sequacibus. Actum in Castro Boni Consilii in Tridento.

Ego Rivamundus Notarius sacri Palacii interfui, & rogatus scripsi.

In Christi nomine, Die Sabbathi tertiodecimo Januarii. In Curtivo Domus nove Communis Veronæ, Presentibus Dominis prudenti viro Domino Ubertino de Roman. Legum Doctore, Dominis Ferrino de Ferrino, Yuano quondam Bonalchi, Yuano de Berrinto, & Vernosio de Cortinis Notariis testibus & aliis.

Nobilis Vir Dominus Lapus de Ubertis de Florentia Communis Veronensis Potestas cognito presens exemplum ex originali publico videlicet Instrumento integro incorrupto & sine vituperatione apparenti, scripto per Rivamundum Notarium Sacri Palatii per me subscriptum Bonum Notarium supradictum, & coram eo auscultandum per Yuanum Notarium infrascriptum, & me ipsum Notarium ab ipso Originali in nullo quoad sensum, vel intellectum variet discordare eidem exemplo ut de cetero legitime insinuationis jure fruatur & eodem quo originale suum vigore potiatur & fidem suam & Communis Veronensis auctoritatem interposuit & decretum, & mandavit mihi Bono, & Yuano Notariis inscriptis quatenus in ejusdem exempli plenam fidem nos subscriberemus in testes.

Anno Domini millesimo trecentesimo secundo, Indictione quintadecima.

Ego Bonus quondam Philippi Imperiali auctoritate Notarius hoc exemplum ad autenticum ejusdem fideliter exemplavi, coram dicto Domino Potestate insinuavi, ac eidem exemplo cum Yuano Notario inscripto legendo, & auscultando in nullo ut prædicti ab autentico discordare invento in rei plenam fidem me in testem subscripsi, & dictam insinuationis, & auctoritatis Mandati auctoritatem publice scripsi.

L. H. T. Ego Yuanus Notarius quondam Bonolthini dicti Domini Potestatis Mandato huic Exemplo coram eo legendo, & auscultando cum Bono Notario suprascripto in nullo quoad sensum, vel intellectum variet, aut mutet, ab autentico discordare invento in & plenam fidem me in testem subscripsi, & de insinuationis, & mandati auctoritate interfui.

Alia Procuratio ad ratificandam hanc Pacem.

L. H. T. Anno Domini millesimo trecentesimo secundo, die secundo, intrante Januario, Indictione quintadecima in Castro Tiroli, Presentibus honesto viro D. Rudolfo de Mixina Tridentino, nobilibus viris Dominis Hanrico de Rotemburch Magistro Curiensi Illustrium Principum Dominorum Ducum Karinthiæ Hanrico ei filio, ac discretis Viris Friderico Notario Curiensis, ac Ludovico Notario Cameræ eorumdem Dominorum Ducum, & aliorum testium rogatorum ibique Illustres Princeps Domini Otto, & Anricus Duces Karinthiæ Comites Tiroli, & Goriciæ Aquilegensis, Tridentinæ, & Bri-

xiensis

ANNO xinensis Ecclesiarum Advocati pro se, & vice, ac nomine Fratris eorum Domini Ducis Ludovici fecerunt,
1301. constituerunt, & ordinaverunt honorabilem, & Religiosum virum Vernherum Abbatem Vuiltinensis Brixinensis Dyocesis, & strenuos milites, & fideles suos Dominos Ulricum de Regonia Capitaneum Tridentinum, & Hanricum de Laubs Marschalcum, suos certos Nuncios, & Procuratores legitimos unumquemque eorum in solidum, ita quod inter eos non sit melior condicio occupantis. Ad audiendum, & recipiendum ac etiam faciendum, & contrahendum ratificationem, confirmationem, acceptationem, seu approbationem pacis, & concordiæ initæ, & factæ inter Procuratores Illustrium Principum Dominorum Ducum Karinthiæ prædictorum ex una, & Sindicos, & Procuratores Magnificorum Dominorum Bertholomei della Scala, & Vuidonis de Bonacolsis Capitaneis Veronæ, & Mantuæ, ac Communium, & Universitatum earumdem Civitatum ex parte altera, pro se, ac Communibus, & sequacibus eorum secundum quod lucide, & evidenter apparet, & expressum est in Litteris, & Instrumentis publicis scriptis manu Benedicti Notarii, & mei Rivamundi Notarii infrascripti super confirmatione, & approbatione pacis, & concordie prænotatæ, cum omnibus, & singulis Capitulis, pactis, & promissionibus in Litteris ejusdem Pacis continentibus, & ad recipiendum, & audiendum jurare, seu juramenta ipsorum Dominorum Capitaneorum Bertholomei, & Vuidonis corporaliter per eos factum, & præstatum pro majori firmitate ejusdem pacis, & concordiæ factæ, & adhuc confirmande, & ex nunc ad jurandum super Animas prædictorum Dominorum Ducum Karinthiæ dictam Pacem, & omnia ipsius Capitula, de quibus infra fiet mentio & quæ continentur sub signo, & nomine Benedicti, & mei Rivamundi infradicti Notariorum. Et similiter ad promittendum, & promissiones faciendum juxta sapientis viri consilium loco, & nomine prædictorum Dominorum Ducum, & pro ejus Procuratorio nomine antedictis Dominis Capitaneis Veronæ, & Mantuæ, quod ipsi Domini Duces corporaliter similia juramenta facient, & prestabunt quandocunque per ipsos Capitaneos, vel eorum atteſtatos Nuncios fuerit ab ipsis Dominis Ducibus requisitum, sive dictæ promissiones, obligationes, & conventiones & pacta ejusdem pacis, & concordiæ contingant, & spectare videantur Venerabilem in Christo Patrem Dominum Joannem Philippum Episcopum Tridentinum pro causis factis, & negociis vertentibus inter prælibatum Dominum Episcopum Tridentinum, & Ecclesiam Tridentinam ex una, & Magnificos, & Illustres Principes Dominos Duces Karinthiæ prænotatos ex altera, occasione Episcopatus Tridenti, & Bonorum Ecclesiæ ejusdem, sive contingant prædictos Dominos Capitaneos, Communia Veronæ, & Mantuæ, ac eorum sequaces. Dantes eisdem Procuratoribus, & unicuique eorum in solidum plenam, generalem, & liberam potestatem, ut & Administracionem in præmissis omnibus, & singulis premissorum faciendi, dicendi, tractandi, & ordinandi in generalibus, & specialibus omnia, & singula quod prefati Domini Duces facere, dicere, tractare, & ordinare possent, ac si personaliter adessent: Promittentes & prefati Domini Otto, & Hanirich Duces pro se, & eorum fratre Domino Advocato Ludivico, stipulatione solempni sub obligatione, & hippotecha suarum rerum, & suorum Bonorum omnium dictis Procuratoribus, & mihi Rivamundo Notario infrascripto recipienti nomine, & vice, & nomine omnium prædictorum quorum interest, vel interesse poterit, se firmiter firmum, ratum, & gratum habituros quidquid certatum, & ordinatum per prædictos Procuratores, vel per alterum eorum nomine, & vice ipsorum Dominorum Ducum fuerit in præmissis, & singulis præmissorum. Propterea promiserunt Domini Otto, & Hanirícus Duces prænotati, omni exceptione juris & facti remota se omnimode facturos, ordinaturos & procuraturos quæ Dominus Dux Luduvicus eorum fratre ratificabit, approbabit, & confirmabit juxta Sapientis Viri consilium presente per Procurationem, & omnia, & singula in ea contenta in bonorum suorum omnium presentium, & futurorum obligationem quandocunque per ipsos Dominos Capitaneos, vel eorum certos Nuncios infra unum mensem continuo subsequentem fuerit requisitum.

Ego Rivamundus Notarius Sacri Palacii interfui, & rogatus scripsi.



Cum originalibus sive Authenticis sicut supra expeditis in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservatis præsentem sumptam copiam omnino conferre atteſtor. ANNO 1301.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum atteſtatione, subscripsi hac die 6. Martii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 6. Martii 1720.

Procuratio Capitaneorum & Communis Mantuæ pro confirmandâ Pace. Datum Mantuæ 14. Januarii 1302. Indictione XIV. [Autentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoüe.] 1302. 14. Janv.

IN Nomine Christi die Dominico quartodecimo Januarii millesimo trecentesimo secundo Indictione quartadecima, Presentibus Nobilibus Viris Dominis Passarino de Bonacolsis, Bertholino de Bonacolsis, Gonzelario de la Turre, Nappellino ejus filio, & Ottolino quondam Domini Guatii omnibus Civibus Mantuanis testibus rogatis Mantuæ, in Domo habitationis Domini Capitanei infrascripti. Ibi Nobilis & Magnificus Dominus Guiddo de Bonacolsis Communis, & Populi Mantuani Capitaneus perpetuus pro se, & vice & nomine Communis Mantuæ fecit, constituit, & ordinavit prudentes Viros Dominos Guillielmum de Axandris, & Mapheum de Michaelibus Jur. Per. Cives Mantuæ, & utrunque eorum in solidum, ita quod non sit melior inter eos conditio occupantis, suos, & dicti Communis Mantuæ certos Nuntios, Procuratores, & Sindicos, & quidquid melius esse potest, ad audiendum, & recipiendum, ac etiam faciendum, & contrahendum ratificationem, confirmationem, acceptationem seu approbationem Pacis, & concordiæ inter Procuratores, & Nuntios Illustrium Principum Dominorum Ottonis, Ludovici, & Hanrici Ducum Karinthiæ, Comitum Thiroli, & Goriciæ atque Ecclesiarum Aquilegiensis, Tridentinæ, & Brixinensis Advocatorum ex una, & Sindicos, Procuratores, & Nuntios Magnifici Domini Bartholomei de la Scala Generalis Capitanei Populi, & Communis Veronæ, ac sui ipsius Domini Guidonis Capitanei perpetui Mantuani, & Communium etiam Veronæ, Mantuæ ex altera parte pro se, & Communibus, & sequacibus prædictarum Partium, secundum quod lucide, & evidenter apparet expressum in Litteris, & scripturis publicis scriptis manu Benedicti Notarii, & manu Rivamundi Notarii ac etiam manu mei infrascripti Notarii super confirmatione, & approbatione Pacis, & concordiæ prænominatæ cum omnibus, & singulis conventionibus, & promissionibus in Litteris ejusdem Pacis continentibus, ad recipiendum, & audiendum ipsorum Dominorum Ottonis, Ludovici, & Hanrici Ducum corporaliter per eos. Majori firmitate ejusdem Pacis, & Concordiæ factæ, & adhuc confirmandum ea, etiam ad jurandum super Animam ipsius Domini Guidonis Capitanei, & Communis Mantuæ Pacem, & omnia ipsius Pacis Capitula, de quibus fit mentio, & quæ continentur scripta manibus ipsorum Notariorum Benedicti Rivamundi, & mei Adelberii, & sub signis, & nominibus ipsorum Notariorum. Dans, & concedens eisdem Sindicis, & Procuratoribus, & utrique eorum in solidum plenam, liberam, & generalem potestatem, & administrationem in præmissis omnibus, & singulis præmissorum, faciendi, dicendi, tractandi, & ordinandi in specialibus, & generalibus omnia, & singula, quæ ipse Dominus Guido Capitaneus Mantuæ,

&

ANNO 1302. & Commune Mantuæ dicere, facere, tractare, & ordinare possent, ac si personaliter adessent. Promittensque stipulatione solemni dictis Procuratoribus, & Sindicis, & mihi Adelberio Notario infrascripto sub obligatione, & ypoteca omnium bonorum suorum, & Communis Mantuæ, recipientibus, & stipulantibus vice, & nomine dictorum Dominorum Ducum, & omnium, quorum intererit, vel interesse poterit, se, & dictum Commune Mantuæ firmum, ratum, & gratum perpetuò habituros quicquid ipsi Sindici, & Procuratores, & uterque eorum in prædictis, & quolibet prædictorum duxerint faciendum, & exercendum quocunque modo.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis Sacri Palatii Publicus Notarius his interfui, & rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum apposui.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 14. Martii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 15. Martii 1720.

VI.

10. Avril. *Lettres des Princes, Ducs, Comtes, Barons, & Nobles du Royaume de France au sacré College des Cardinaux contre le Pape* BONIFACE VIII. *lequel ils accusent d'avoir attenté sur l'autorité temporelle du Roi, & sur les Libertés & Privileges de l'Eglise Gallicane; d'avoir apauvri le Peuple par ses exactions, rempli les Cathedrales & Collegiales d'Enfans, d'Etrangers, & de gens incapables, & enfin d'avoir fait tous ses efforts pour rompre l'union de l'Eglise, & de l'Etat, ce qui ne convient qu'à l'Antechrist. Conclusion ils requierent les Cardinaux comme établis, & appellés en partie au Gouvernement de l'Eglise, de trouver & apporter quelque remede à ces maux. Donné à Paris le* 10. (1) *Jour d'Avril* 1302. [*Hist. du different de* BONIFACE VIII. *avec* PHILIPPE LE BEL aux Preuves pag. 60. G.G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium. In Mantissa Part. II. pag. 300.]

A HONORABLES Peres lors chiers & anciens amis, tout le Colliege & à chascun des Cardinaux de la Saincte Eglise de Rome, li Duc, li Comte, li Baron, & li Noble, tuit du Royaume de France, Salut, & continuel accroissement de charité, d'amour, & de toutes bonnes aventures à leur desir: Seignours, vos espiciaulment savez, & sait chacun qui a sain entendement, comment l'Eglise de Rome, & li Royaume de France, li Rois, li Baron, li Clergié, & li peuples d'iceluy Royaume, ont d'ancienneté, & continuellement de coustume esté conjoints ensemble par ferme & vraye amour, & charité, & les grans miseres, les peines & les travaux que nos antecessours, & li plusieurs de nous & des nostres, ont souffert, souffrent, & souffreront tousjours en l'honneur de celuy qui pour nous souffrit passion & mort, pour soustenir & essaucier la Loy, & la foy Chrêtienne, & Saincte Eglise, pour laquelle plusiours d'eux ont maintefois souffert moult de griefves peines & travaux, & estés pris & navrés à mort, & les grans cures que la divine Eglise a mises pour le bon estat du Royaume. Et pource que trop griefve chose seroit à nous, se celle vraye unité qui si longuement a duré entre nous se demenuisoit & defalloit maintenant par la male voulenté, & par l'ennemitié longuement nourrie soubs l'ombre d'amitié, & par les torcionnieres & desrenables entreprises de celuy, qui en present est ou siege du gouvernement de l'Eglise, nous vous certifions par la tenour de ces Lettres aucunes mauvaises & outrageuses nouvelletez, que il a de nouvel entreprises à faire à nostre tres-chier & redouté Seignours, Phelippe par la grace de Dieu Roy de France, & à tout le Royaume; lesquelles nostre Sire li Roy fit exposer entendiblement par devant nous, & tous les Prelats, les Abbez, les Priours, & les Doyens, les Prevosts, les Procureurs des Chapitres & des Convents, des Colleges, des Universitez, & des Communautez des villes de son Royaume, presens devant luy, pour lesquiels se ils par sa desordenée volenté estoient poursuivies, l'unitez & l'amitiez devant dites, se déferoient & desjoinderoient entre ladite Eglise, & le Roy, & le Royaume, & nous: car nous ne le pourrions, ne ne vourrions souffrir en nulle maniere, pour peine, perte, ne meschief que souffrir en deussiens, en personnes, en enfans, en heritages, ne en autres biens. Premiers entre les autres choses que audit Roy nostre Sire furent envoyées par messages, & par Lettres, il est contenu, que du Royaume de France, que nostre Sire li Roy, & li habitans du Royaume, ont toûjours dit estre soubget en temporalité de Dieu tant seulement, si comme c'est chose notoire à tout le monde, il en devroit estre subjet à luy temporellement, & de luy le devoit, & doit tenir: & plus que il encores avec ce a fait appeller les Prelats, les Docteurs en Divinité, les Maistres en Canon & en Lois dudit Royaume de France, pour amander & corriger les excés, les griefs, les oppressions, & les dommages, que il dit par sa volenté, estre faits par nostre Sire le Roy, par ses Menistres, & par ses Baillifs, as Prelas, as Eglises, as personnes des Eglises, à nous, aux Universitez, & au peuple dudit Royaume, jaçoit ce que nous, ne les Universitez, ne li peuples dudit Royaume ne requirons, ne ne voulions avoir, ne correction, ne amende sur les choses devant dites par luy, ne par s'authorité, ne par son pouvoir, ne par autre, fors que par ledit nostre Sire le Roy: & ja avoit pourveu li Roys nostre Sire, à mettre remede à griefs, s'aucun en y eust, mais pour ce a retardé, puis que ces nouvelles sont venues à luy; que il ne veult mie que il apere, que il le face par cremeur, ou par commandement; ou par correction de luy, ou d'autruy. Par laquelle convocation ainsi faite, li Royaume demourroit en grand peril, & en grand desconfort, se il se vuidoit de si precieux joyaux & tresors, ausquels nuls ne se comperent, & que len doit mettre avant toutes forces, & avant toutes armes, c'est à savoir, le sens des Prelas & des autres saiges, par qui conseil, par qui sens, & par qui pourveance, le gouvernement du Royaume est adreciez & maintenus, la foy est tenuë & essauciée en fermeté, li Sacremens de Saincte Eglise sont amenistrez & tenus, & justice faicte & gardée en celuy Royaume, pour lesquiex choses, & pour autres, lesquelles trop longs choses seroit à escripre. Et pource especiaulment que cil qui à present siet ou siege du gouvernement de l'Eglise, a faict & faict encores chacun jour par ces Ordenances de volenté les confirmations & les collations des Archevesques & des Evêques, & des autres nobles benefices du Royaume devant dit, & y a mises par grandes quantitez & sommes d'argent, parquoy il les a grevées & chargées, si que il convient que li menus peuples, qui leur est soubgez, soient grevez & rançonnez: car autrement ne pourroient payer les exactions qui leur a faictes par personnes mescogneuës, & aucunes souspeçonneuses, & telles, & plusieurs, si comme enfans & plusieurs autres, qui de nul benefice d'Eglise tenir ne sont dignes, & qui nulle residence ne font és Eglises, où ils ont les benefices, ne jà

(1) Cette Date est interpolée & ajustée au Stile de la Nativité. Il n'y eut point de 10. Avril dans l'année Paschale 1302. qui étoit alors en usage en France. [DUM.]

ANNO 1302.

ni entrerent; & ainsi les Eglises sont defraudées de leur service, & les volontez de ceux qui les Eglises fonderent sont anienties, parquoy les aumosnes sont laissiées, pitié arriere mise, & les bienfaicts soubstraits qui aux Eglises souloient estre faits, & les Eglises en sont si abaissiées & decheuës, que à peine y a nuls qui les dessservent, ne li Prelas ne poent donner leurs benefices aux nobles Clercs, & autres bien Lettrez de leurs dioceses, de qui Antecessours les Eglises sont fondées: parquoy malvais exemple est donnez communement à tout le peuple, & pour les pensions nouvelles, & les services outrageous & desaccoustumez, & les exactions & extorsions diverses, & les dommageuses nouvelletez, li generaux estats de l'Eglise est du tout muez, & ostez à souverains Prelas, li pooirs de faire ce qui à eux de leur office appartient & est accoustumez de faire, & encore ne luy souffist ce mie, mais les collacions des benefices, que nostre Sire li Roys & nos Antecessours ont fondez, & à li & à nous nous appartiennent, & ont de tout temps appartenu à li & à nos devanciers, & est accoustumé à appartenir, il nous empesche & les veut adjouster & traire devers li par grand convoitise, pour plus grans exactions, & plus grans services atraire à luy; & lesquelles choses nous ne pourrions ne vourions souffrir des ores en avant en nulle maniere pour meschief nul qui nous puisse avenir, & se ainsi estoit que nous, ou aucuns de nous le voulsisiens souffrir, ne les soufferroit mie lidicts nostre Sire li Roys, ne li commun peuples dudit Royaume: & à grand douleur, & à grand meschief, nous vous faisons à savoir par la teneur de ces Letttres que ce ne sont choses qui plaisient à Dieu, ne ne doivent plaire à nul homme de bonne voulenté, ne onques mes telles choses ne descendirent en cuer d'homme, ne ores ne furent, ne attenduës advenir, fors avecques Antechrist: Et jaçoit ce que il die en ses Lettres, que ce a-il faict du conseil de ses freres, si savons nous certainement, ne autre chose ne voulons, ne ne pourrions croire, que ce ne vous desplaise, & que à telles nouvelletez si grans errours, & si folles entreprises vous donnissiez vostre assentement, ne vos consens, ne ne voulsissiez que ceste unitez, que si longuement & si fermement a duré, à le honneur de Dieu, & à l'essaucement de la foy Chrestienne, au grand bien, & au proffit & au bon estat de l'Eglise & du Royaume, par la perverse volenté, ou par la folle envehie d'un tel homme, se deffist & desjoinsist. Pourquoy nous vous prions & requerons tant affectueusement, comme nous pouvons; que comme vous soyez establis & appellez en partie ou gouvernement de l'Eglise, & chacun de vous, en ceste besoigne veilliez tel conseil mettre, & tel remede, que ce qui est par si legier & si desordenné mouvement commancié, soit mis à bon point, & à bon estat, si que l'amour, & li unitez qui a tousjours duré entre l'Eglise & le Royaume, puisse demourer & accroistre, & que li griefs esclandres, qui pour ce est meus & est appareillez d'estre si grans & si cruels, que la generalle Eglise & toute Chrestienté s'en pourroit douloir à tousjours, puissent par vostre vertu, bon conseil, & par vostre amendement cessier: & que l'en puisse entendre pourfitablement au sainct voyage de oultre mer, & as autres bonnes œuvres, que li bons Chrestiens du Royaume ont accoustumé à faire, & à poursuir, & monstrer tel semblant, que li malices, qui est esmeus, soit arriere mis & anientis, & que de ces excés qu'il a accoustumé à faire, il soit chastiez en telle maniere, que li estas de la Chrestienté soit & demeure en son bon point, & en son bon estat; & de ces choses nous faites à savoir par le porteur de ses Lettres vostre volenté & vostre entention: car pour ce nous l'envoyons especiaument à vous, & bien voulons que vous soyez certain que ne pour vie, ne pour mort, nous ne departirons, ne ne veons à departir de ce procez, & feust ores, ainsi que li Roys nostre Sire le voulust bien. Et pource que trop longue chose, & chargeans seroit, se chacun de nous metteroit seel en ces presentes Lettres, faites de nostre commun assentement, nos Loys fils le Roy de France; Cuens de Eureux; Robert Cuens d'Artois; Robert Dux de Bourgoigne; Jean Dux de Bretaine; Ferry Dux de Lorraine; Jean Cuens de Hainaut & de Hollande; Henry Cuens de Luxembourg; Guis Cuens de S. Pol; Jean Cuens de Dreux; Hugus Cuens de la Marche; Robert Cuens de Bouloigne; Loys Cuens de Nivers & de Retel; Jean Cuens d'Eu; Bernard Cuens de Comminges; Jean Cuens d'Aubmarle; Jean Cuens de Fores; Valeran Cuens de Perigors; Jean Cuens de Joigny; J. Cuens d'Auxerre; Aymars de Poitiers; Cuens de Valentinois: Estennes Cuens de Sancerre; Renaul Cuens de Montbeliart; Enjorrant Sire de Coucy, Godefroy de Breban, Raoul de Clermont Connestable de France, Jean Sire de Chastiauvilain, Jourdain Sire de Lille, Jean de Chalon Sire Darlay, Guillaume de Chaveigny Sire de Chastiau-Raoul, Richars Sire de Beaujeu, & Amaurry Vicuens de Narbonne, avons mis à la requeste, & en nom de nous, & pour tous les autres, nos seaus en ces presentes Lettres. Donné à Paris le 10. Jour d'Avril l'an de grace 1302.

26. Juin.

Responsio Cardinalium ad Litteras Procerum Franciæ. Datum Anagniæ 6. Kal. Julii Pontificatûs BONIFACII *Papæ Anno VIII.* [*Hist. du differend entre le Pape* BONIFACE VIII. *&* PHILIPPE LE BEL, aux Preuves pag. 63. G. G. LEIBNITZII *Codex Juris Gentium* in Mantissa. Part. II. pag. 303.]

MISERATIONE divina Episcopi, Presbyteri, & Diaconi S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, nobilibus viris, Ducibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus Regni Franciæ, in vero salutari salutem. Recipimus Literas vestræ Nobilitatis, & Nuntios, quas nobis per eosdem Nuntios latores præsentium destinastis, quarum intellectus tenor nostros amaricavit animos, & turbavit auditus. Vobis igitur præsentibus respondemus, quòd Sanctissimus Pater & Dominus noster, Dominus Bonifacius divina providentia sacrosanctæ Romanæ, ac universalis Ecclesiæ summus Pontifex, & nos ipsi vinculum caritatis & sinceritatis affectus, quæ inter ipsum Dominum nostrum summum Pontificem, prædecessores ipsius Roman. Pontifices, & nos & prædecessores nostros S. R. Ecclesiæ Cardinales, ac magnificum Principem Dom. Philippum Franciæ Regem illustrem, ac prædecessores suos, fuerunt ac viguerunt abolim, manutenemus libenter, & ut firma, & stabilia maneant promptis studiis laboramus; ad hoc etiam invenimus ipsum Dom. nostrum paratum & promptum. Inimicus tamen homo superseminavit zizania, quæ Deo auctore in fasciculos colligata erunt in combustionem & cibum ignis. & volumus vos pro certo tenere, quòd prædictus Dom. noster summus Pontifex nunquam scripsit Regi prædicto, quòd de Regno suo sibi subesse temporaliter, illúdque ab eo tenere deberet: & providus vir magister Jacobus Archidiaconus, Notarius & Nuncius Dom. nostri prædicti, sicut constanter affirmat, ipsi Domino Regi, hoc ipsum vel simile nunquam verbaliter nunciavit aut scripto. Unde propositio quam fecit Petrus Flote in præsentia dicti Dom. Regis, Prælatorum, & vestra, & aliorum multorum, arenosum & falsum habuit fundamentum, & ideo necesse est quòd cadat ædificium, quod ædificabitur super illud; Prælati verò, Doctores in Theologia, & utriusque Juris Magistri vocati fuerunt ad ipsius Domini nostri præsentiam, certo eis peremptorio termino assignato, ut cum eis super agendis posset deliberare consultiùs, sicut cum personis ipsi Domino Regi non suspectis, imò acceptis & gratis, ac diligentibus nomen ejus, & affectantibus statum prosperum, & tranquillum ipsorum Domini Regis & Regni. Nec est novum per Sedem Apostolicam pro qualitate temporum & necessitate causarum, Concilia non solùm particularia, sed etiam generalia convocari, quorum aliqua plurium ex Nobis temporibus congregata noscuntur. Detulit tamen dictus Dominus noster ipsi Domino Regi & Regno generale Concilium non vocando, in quo forsitan convenissent nonnulli Nationum & Regnorum illorum, qui minus dilectionis ad dictos Regem & Regnum noscuntur habere. Et si ad eorundem Prælatorum & vestram pervenisset notitiam Literarum tenor, quas idem Archidiaconus dicto Domino Regi ex parte ipsius Domini nostri summi Pontificis præsentavit, & fuisset expositus diligenter, reddendæ fuissent Deo & Domino vestro gratiæ copiosæ super paterna cura & materna dulcedine, quam ipse Dominus noster gessit, & gerit ut ipsi Rex & Reg-

ANNO 1302.

ANNO 1302.

Regnum habeant statum prosperum & quietum, & ut tollantur gravamina, quæ Prælatis, Ecclesiis, ac Monasteriis, & nonnullis ex vobis & Clero, & populo sunt illata, cùm utique dictus Dom. noster summus Pontifex, si Ecclesiam Gallicanam gravavit, hoc fecit concedendo ipsi Dom. Regi decimam plurium annorum Ecclesiasticorum proventuum Regni sui. Et quod ad dictum ejus in qualibet Ecclesia Cathedrali, & Collegiata Regni prædicti, una persona idonea poneretur, nonnullis etiam dignitates, & beneficia contulit consideratione Regis ejusdem, Prælatorum, & aliquorum ex vobis. Dispensationes quoque multas concessit & magnas, quæ non latent Regem ipsum & multos ex vobis, ex quibus per ingratitudinem non dilectionis & reverentiæ, recipit idem Dominus noster debitam repensivam. Ad hæc non venit in dubium homini sanæ mentis, Romanum Pont. obtinere primatum, & esse summum Hierarcham in Ecclesiastica Hierarchia, ac posse omnem hominem arguere de peccato. *Nostræ quoque memoriæ non occurrit, quòd Cathedralibus Ecclesiis dicti Regni providerit de personis Italicis nisi Bituricen. & Attrebaten. Ecclesiis, quibus de personis providit ipsis Regi non suspectis & Regno, quorum eminens scientia latè patet, nec sunt conditiones eorum incognitæ.* Multis verò aliis Ecclesiis Cathedralibus providit de personis oriundis de Regno prædicto, nec Regi, nec Regno prædictis probabili ratione suspectis. Quis unquam prædecessorum suorum formas providendi pauperibus Clericis plus extendit, quibus per nonnullos ex Prælatis non fiebat provisio, & mendicare quodammodo cogebantur in opprobrium clericale, exsurgant cum ipso Domino Magistri in Theologia, quibus ipse in Parisien. Ecclesia Canonicatus contulit & præbendas, exsurgant Magistri, & alii Literati, & in aciestent cum ipso qui paupertate gravati multis sudoribus, multis vigiliis, multis laboribus adepti sunt scientiæ margaritam, & dicam quomodo illorum pietas ad quos beneficiorum collatio pertinebat, respexit eosdem. Invenietis pro uno extraneo, cui est per ipsum Dominum in dicto Regno provisum, ferè centum, qui de prædicto Regno traxerunt originem, ab eo provisionis gratiam recepisse. Et si de vacantibus beneficiis Regni prædicti, aut vacaturis providit, nónne providit de personis oriundis de Regno eodem, & familiaribus & Clericis Regis, Prælatorum, Regni, & vestris. Adhæc ut non taceamus vobis solidam veritatem, non decuit, imò licuit, nec etiam expedivit Sanctissimum Patrem & Dominum nostrum Dom. Bonifacium divina providentia sacrosanctæ Rom. ac Universalis Ecclesiæ summum Pontificem in Literis vestris, quas nobis misistis, non nominare summum Pontificem, sed, quod dolenter referimus, omissis filialis, & solitæ reverentiæ more, ac stilo ipsum nominastis per quandam circumlocutionem indevotorum verborum & noviter inventorum. Hujusmodi autem Literarum nostrarum piaceat vobis habere bonum interpretem & fidelem. Datum Anagniæ 6. Kal. Julii, Pontificatus verò præfati Domini nostri Domini Bonifacii P.P. octavi anno octavo. Sigill. 17. sigillis ceræ rubræ.

VII.

7. Septembre.

Fœdus ad triennium inter Capitaneum Placentiæ *ex unâ, & Capitaneos* Mantuæ, & Veronæ *ex alterâ parte initum, quo fidelitatem, & auxilium mutuum sibi promittunt adversùs Civitates, & homines de* Lombardiâ, & Marchiâ Tarvisinâ, *constitutâ* 100. *Marcharum argenti pœnâ in contravenientes huic fœderi.* 7. *Septembris Anno* 1302. *Indictione XV.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

IN nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen. Ad honorem, & reverentiam Domini Nostri Jesu Christi, ac intemeratæ Virginis Mariæ & Matris, & omnium Sanctorum, & ad reverentiam, & honorem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Sanctissimi Patris Domini Papæ suorumquæ Fratrum, Dominorum Cardinalium, & ad honorem & exaltationem omnium & singulorum Dominorum infrascriptorum, & omnium suorum Amicorum. Magnificus Vir Dominus Albertus Scottus Ancianus, Protector, & Defensor Communis, & Populi Placentiæ, & districtus per se, & suo nomine ex parte una, & discretus Vir Dominus Nicolaus olim Domini Giliani Judicis Civis Veronæ Procurator, & Nuncius specialiter ad infrascripta omnia & singula ordinatus per Magnificum, & Nobilem Virum Dominum Bartholomeum della Scala, Communis & Populi Veronæ Capitaneum generalem, ut constat Instrumento publico scripto manu Bonaventuræ Notarii de Sancta Sofia, Presenti millesimo, & Indictione, die Dominico, secundo mensis Septembris Procuratorio nomine pro ipso, Et discretus Vir Dominus Delaitus, Domini Ottonis de Moneginis genitus Mantuanus, Procurator, & Nuncius constitutus per Nobilem, & Magnificum Dominum Guidonem de Bonacolsis, Communis, & Populi Mantuæ Capitaneum Generalem specialiter ad omnia & singula scripta, ut constat publico Instrumento scripto manu mei Rolandini de Bertholono Mantuani Notarii Presenti millesimo, & Indictione, die Martis quarto Mensis Septembris Procuratorio nomine pro ipsis ex parte altera, & invicem inter se ipsos fecerunt & contexerunt Ligam, Societatem, unionem, & fraternitatem usque ad trienium duraturam secundum modum infrascriptum. Primo videlicet promiserunt, convenerunt, & juraverunt se ad invicem esse fideles, & legales consilio & opere, & bene, & legaliter se habere, & tractare quæcunque viderent eis fore utilia, & suo posse prohibere omnia mala que contingere possent eisdem qualibet occasione. Item promiserunt, convenerunt, & juraverunt se ad invicem cum populo, & Militia viriliter adjuvare, & defensare in eorum territoriis, si contigerit guerram fieri alicui ex prædictis per aliquam Civitatem, locum, sive universitatem, sive Dominum aliquem de Lombardia, vel de Marchia Tarvisina. Eo salvo, quod si aliquis de prædictis Dominis sine requisitione, voluntate, & consilio aliorum Dominorum incepit, seu moverit guerram cum aliqua Civitate, loco, universitate, vel Domino, alii Domini non teneantur, nec astricti sint aliqua occasione sibi prestare auxilium vel juvamen, nec ipsum in tali guerra deffendere. Quam Societatem, Ligam, unionem, & fraternitatem, & omnia, & singula suprascripta, & infrascripta promiserunt, & convenerunt sibi ad invicem stipulatione solemni, & mihi Notario recipienti, & stipulanti vice, & nomine prædictorum, & omnium aliorum quorum interest, vel interesse posset, videlicet dictus Dominus Albertus Scottus pro se & suo nomine, & prædicti Domini Nicolaus, & Delaitus Procuratores, & Procuratorio nomine pro prædictis Dominis quorum sunt Procuratores, attendere, & observare, & attendi, & observari facere inviolabiliter sine aliqua diminutione, & nullo modo contra prædicta venire, vel facere usque ad prædictum tempus, & hoc in pæna, & sub pæna centum Marcharum argenti. Quæ pena totiens committatur, & exigi possit cum effectu per partem observantem prædicta, a parte non observante prædicta, contra prædicta vel aliquod prædictorum factum, seu ventum fuerit de jure, vel de facto, firmis, & ratis manentibus omnibus, & singulis suprascriptis, & infrascriptis cum ejusdem pænæ commissione, & exactione. Pro quibus omnibus, & singulis, & penis etiam solvendis, attendendis, & observandis, obligaverunt sibi ad invicem prædictæ partes, & mihi Notario recipienti, & stipulanti nomine, & vice dictarum Partium, & omnium aliorum, quorum interest, & interesse posset. Videlicet dictus Dominus Albertus Scottus omnia sua Bona presentia, & futura, & prædicti Procuratores Procuratorio nomine Prædictorum Dominorum quorum sunt Procuratores omnia bona præsentia & futura prædictorum Dominorum Capitaneorum, de quibus unus pro altero se constituit possessorem. Insuper prædictæ partes sibi ad invicem in prædictis, & super prædictis uti dictus Dominus Albertus pro se, & suo nomine, & dicti procuratoris nomine quo supra renunciaverunt exceptioni doli, in factum, actioni, condictione sine causa, vel ex injusta causa, fori privilegio, & generaliter omni eorum Juri civili, municipali, & canonico, speciali, & generali quo seu quibus contra prædicta vel aliquid prædictorum facere vel venire possent de jure, vel de facto qualibet occasione, seu à prædictis vel aliquo prædictorum se tueri possent aliqualiter. Juraverunt quoque prædictæ partes tactis scripturis si Deus eos adjuvet, videlicet dictus Dominus Albertus Scottus personaliter suo nomine proprio & dicti Procuratores

nomine

ANNO 1302. nomine quo supra in animabus prædictorum Dominorum quorum sunt Procuratores bona fide, & sine fraude omnia & singula suprascripta usque ad prædictum tempus trium annorum inviolabiliter, & sine diminutione aliqua attendere, & observare, & attendi, & observari facere. Et duo Instrumenta & plura in uno tenore inde fieri mandaverunt, & voluerunt partes superius nominatæ.

Actum die Veneris septimo intrante mense Septembris Anno Dominicæ Nativitatis millesimo trecentesimo secundo, quintedecimæ Indictionis. In Civitate Placentiæ in Domo habitationis Domini Alberti Scotti suprascripti. Præsentibus Fratre Guilielmino Musino Canonico Ecclesiæ Sanctæ Mariæ duodecim Apostolorum de Placentia, Egidio de Sanguinea juris perito, Manuele de Orlandis Notario de Placentia, & Paxino de Remelis Notario de Placentia vocatis testibus, & rogatis.

L. H. T. Et Ego Rolandinus de Bertholono Imperiali auctoritate Notarius Publicus, prædictis omnibus, & singulis interfui, & rogatus scripsi, & ad majorem evidentiam signum meum apposui consuetum.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 29. Februarii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 1. Martii 1720.

VIII.

1303. 24. Janv. *Pax ordinata & auctoritate Regia per* PHILIPPUM IV. *Regem Franciæ pronunciata, inter Comitem* Fuxensem *&* MARGARETHAM *Comitissam ejus Matrem, Natam quondam* GASTONIS *Vicecomitis Bearnensis, &* CONSTANTIAM *Primogenitam ejusdem Gastonis ex una, & Comitem Armeniaci, &* MATHAM *Comitissam, Natam quondam ejusdem Gastonis ex altera parte, super certis terris, tenementis, Dominiis, honoribus & juribus quæ utraque pars ex successione dicti Gastonis ad se pertinere dicebat. Datum die Jovis post Festum Beati Vicentii Mense Januarii* 1303. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Bearn liv. 8. chap. 29. pag. 795. E Tabul. Palensi.]

PHILIPPUS Dei gratia Franc. Rex, universis præsentes Literas inspecturis, salutem. Dudum inter dilectos & fideles nostros Comitem Fuxensem, & Margaretam Comitissam ejus matrem, natam quondam Gastonis Vicecomitis Bearnensis, & Constantiam primogenitam ejusdem Gastonis, ex una parte, ac dilectum & fidelem nostrum Comitem Armeniaci, & Matham Comitissam, natam quondam ejusdem Gastonis ex altera, super certis terris, tenementis, Dominiis, honoribus, juribus, possessionibus & rebus aliis quas utraque pars ex successione dicti Gastonis ad se pertinere dicebat, gravis dissensionis materia suscitata, & tam inter ipsos Comites quam inter amicos, parentes, fautores, & valitores eorum, dira guerrarum commotione suborta, ex qua strages hominum, Domorum, & villarum incendia, depopulationes, excidia, & alia gravia & dispendiosa discrimina jam utrinque provenerant, & graviora subsequi verisimiliter timebantur in januis, nisi celeris provisionis remedio tam nefandis principiis obstaretur. Præsertim cum ex his status illarum partium gravis, turbationis dispendiis & multiplicis vexationis turbinibus quateretur ac inter dissidentes eosdem pacis & solidæ caritatis federa reformare totis desideriis affectantes, ad partes illas pro ipsarum issis & aliis tranquillando & in melius reformando, omissis aliis arduis urgentibus nostris, & Regni negotiis, quæ præsentiam nostram in aliis Regni partibus requirebant, personaliter nos conferre curavimus: ac de pacis prædictæ reformandæ negotio tam per nos, quam per nonnullos Prælatos & Barones fideles & Consiliarios nostros, & alios Sapientes, honoris & pacis ipsorum Comitum fervidos zelatores, per plures dies, diversis viis exquisitis & modis, variis tractatibus habitis apud eos pro reformatione hujusmodi, inductionibus & persuasionibus attractivis, nunc opportunis nunc importunis instantiis, duximus insistendum, Interponentes ad id per nos & alios, quibuslibet nominatis laboribus, sollicita & attenta diligentia partes nostras. Sed quanto plus ipsos ad pacem hujusmodi inductivis attrahere, precibus & monitis exhortari salubribus, sanisque inducere consiliis nitebamur, tanto semper ipsos invenimus duriores. Sicque considerantes, quod nihil omnino capere, & in nullo proficere poteramus, toto tempore laborantes, ac volentes statum ipsarum partium prout nostro incumbit officio pacificum dimittere, & tranquillum, oportuit ad ea regiæ partes auctoritatis extendere, & justitiæ exercere vigorem, in quibus non profuit mansueta benignitas; nec valuit benignæ mansuetudinis interventus. Unde nos præfatis partibus in nostra præsentia personaliter constitutis, cum nonnullis Prælatis, Baronibus, ac Consiliariis nostris, ac cum nobilibus Viris Amadeo Sabaudiæ Carissimo Consanguineo nostro, & Lincoln. Comitibus, ac Othone de Grandissono, tenentibus locum Magnifici Principis E. Regis Angliæ Ducis Aquitaniæ Carissimi Consanguinei, & fidelis nostri in Ducatu prædicto, diligenti habita deliberatione consilii, Ordinamus & volumus Auctoritate Regia, & de Regiæ potestatis plenitudine decernentes, quod ex nunc firma & stabilis pax sit inter partes, & Pacem hujusmodi pronuntiavimus inter partes easdem. Item ordinamus pro bono pacis, quod Matha Comitissa Armen. Filia *Tertiogenita* dicti Gastonis, habeat pro jure & portione sua hereditaria, de bonis & hereditate prædicti Gastonis, Vicecomitatus Brulhesii & Gavardani, & Terras & tenementa de Helsa & de Helsano, cum omnibus juribus, dominationibus, & pertinentiis universis, ac omni onere & honore, & his contenta non possit in Terra & successione Marciani, dicta Matha contra dictam Constantiam aliquid reclamare, nec aliquid petere ab aliis sororibus, de aliis bonis Gastonis prædicti; nec dictæ Constantia & Margareta in Vicecomitatibus & Terris supradictis aliquid reclamare. Salvo quod si contingeret Guillelmam ultimogenitam dicti Gastonis decedere sine liberis ex suo corpore de legitimo matrimonio procreatis, quod in eum casum dicta Matha & liberi ejusdem supervivéntes habeant & habere debeant, sine contradictione dictarum Constantiæ & Margaretæ, Baronias, Castra, Villas, Terras, & loca quæ dictus Gasto habebat in Catalonia, videlicet de Montecatano & Castri veteris, & de Roczano, & alia quæ ad eamdem Guillelmam de bonis dicti Gastonis pertinent cum omnibus jurisdictionibus, reditibus ac pertinentiis, ac omni onere & honore; Et in eum casum in quem dicta Matha vel ejus heredes dictas Baronias, Castra, Villas & Terras de Catalonia post mortem dictæ Guillelmæ sine liberis decedentis habuerit, vel per eam steterit quo minus habeat, Ordinamus quod Vicecomitatus & Terra Gavardani cum pertinentiis suis redeat ad dictas Constantiam & Margaretam tunc supervivéntes, aut liberos earum vel alteram earumdem. Terra vero de Riparia ad dictam Guillelmam pertinebit, salvo jure illius cui Terram ipsam donasse dicitur inter vivos. Et tollimus leges contrarias huic Ordinationi, decernentes & volentes quod prædictæ sorores præsentem jurent Ordinationem nostram servare. Nos autem eisdem partibus, si eidem Ordinationi obedienter & humiliter acquiescant, vel illi parti quæ obtemperare curaverit, ANNO 1303.

excef-

ANNO 1303.

excessus prædictos, & culpas, ac pœnas, & emendas per eas debitas, quantum ad nos pertinet, salvo tamen damna passorum & aliorum quorumlibet interesse, de speciali gratia omnino remittimus & quitamus. Quod ut ratum & stabile perseveret præsentibus Literis nostrum apponi fecimus sigillum; Actum Anno Domini millesimo trecentesimo tertio, die Jovis post festum Beati Vicentii mense Januarii.

IX.

13. Juin. *Instrumentum publicum de accusationibus contra* BONIFACIUM *Papam* VIII. *per* LUDOVICUM *Regis Franciæ Filium Ebroicensem*, GUIDONEM S. PAULI *&* JOANNEM *Drocensem Comites*, *nec non* GUILLELMUM DE PLESSIANO *Dominum Vicenobii sub juramento factis*, *& ad* PHILIPPUM *Regem Franciæ in præsentiâ Archiepiscoporum*, *Episcoporum*, *Prælatorum*, *Baronum*, *Comitum & aliorum solemniter directis*, *quibus prædictus Bonifacius 29. capitibus tanquam hæreticâ pravitate infectus & aliorum diversorum horribilium*, *& detestabilium criminum reus insimulatur*; *& Rex velut* pugil fidei *rogatur*, *ut opem suam conferat pro convocatione Concilii Generalis ad persequendum in eodem præfatum Bonifacium*, *vel illius potiùs mores*, *vitam*, *& crimina. Actum* 13. *Junii Anno Domini* 1303. *Indictione I. Pontificatûs illius anno IX.* CUM *Assensione prædicti Regis* PHILIPPI *de convocando tali Concilio. Actum Parisiis apud Luparam die quo suprà.* [*Histoire du differend entre le Pape* BONIFACE VIII. *&* PHILIPPE LE BEL Roi de France, aux preuves pag. 101.]

IN nomine Domini. Amen. Anno ejusdem Domini 1303. Indict. I. 13. die mensis Junii, Pontificatus Domini Bonifacii Papæ VIII. anno 9. Tenore præsentis Instrumenti noverint Universi, quòd præsentibus serenissimo Principe Dom. Philippo Dei gratia Rege Franciæ, illustribus, & reverendis in Christo Patribus Archiepiscopis & Episcopis, ac Religiosis viris Abbatibus & Prioribus, ac etiam nobilibus viris Comitibus, Baronibus, & quampluri-mis aliis personis, tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus infrà scriptis, in præsentia nostrorum Notariorum publicorum subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum & requisitorum, prout in subscriptionibus infrà scriptis continetur. Magnifici ac nobiles viri Domini Ludovicus Regis Franciæ filius Ebroicensis, Guido Sancti Pauli, & Joannes Drocensis, Comites, ac Guillelmus de Plesseiano Dominus Vicenobii, Miles, moti, ut dicebant, fervore fidei, sinceræ devotionis affectu, & zelo caritatis inducti, sacrosanctæ Romanæ ac Universali Ecclesiæ matri suæ, quam sub dicti Domini Bonifacii præsidentia periculosè deprimi, ac deformationem enormem, & jacturam pati dicebant, compatientes ab intimis, ac Christianæ fidei, in qua salus animarum consistit, & quæ suis temporibus, proh dolor, miserabiliter contabescit, & deperit, ut dicebant, periculo condolentes, ad ipsius Ecclesiæ, & totius Christianitatis salubre regimen, & bonum statum, ac reparationem, & exaltationem Catholicæ fidei, votis, ut dicebant, ferventibus intendentes, maximè cùm eidem Ecclesiæ, fidei fundamento, & animarum saluti summè expediat, ut Dominici gregis ovili, nonnisi verus & legitimus ac verè & legitimè pastor præsit, & quod ab eadem Ecclesia sponsa Christi, quæ non habet maculam neque rugam, omnis error, scandalum, iniquitas, & injustitia repellatur, ac toti mundo quem ex perversis actibus, detestandis operibus, & perniciosis exemplis dicti Dom. Bonifacii in guerris & tenebris manere dicebant, salus, pax & tranquillitas divina favente misericordia procuretur, contra dictum Dominum Bonifacium hæreticæ pravitatis, & alia diversa horribilia, & detestabilia crimina, quibus eum irretitum esse dicebant, & super eis publicè & notoriè diffamatum, præsentibus dicto Domino Rege, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Prælatis, ac personis Ecclesiasticis, qui pro suis & Ecclesiarum suarum agendis convenerant, ac Baronibus, Comitibus, & aliis Nobilibus, quorum nomina sunt inferiùs conscripta, dixerunt & asseruerunt, ac dictus Guillielmus proposuit & objecit, jurantes ad Sancta Dei Evangelia tacta corporaliter se præmissa omnia & singula credere esse vera & posse probari. Adjiciens idem Guil. de Plesseiano, hujusmodi juramento, quòd præmissa credebat se probare posse, & quòd hujusmodi negotium contra dictum Dominum Bonifacium in generali Concilio, vel alibi, vel quando, & coram quibus de jure fuerit faciendum, ad finem debitum persequeretur: Requirentes instanter dictum Dominum Regem tanquam fidei pugilem, & Ecclesiæ defensorem, ut pro declaratione veritatis hujus, ad laudem divini nominis, augmentum, & exaltationem Catholicæ fidei, & honorem ac bonum statum Ecclesiæ Universalis, & totius populi Christiani, convocationi & congregationi dicti Concilii generalis, prout ad eum pertinet, opem daret, & operam efficacem, cùm in talibus & similibus omnibus ex fervore fidei & zelo justitiæ, directrix semper extiterit veritatis Regia Domus sua, quódque Archiepiscopos, Episcopos, & Prælatos alios supradictos instanter requireret & instaret efficaciter apud eos; ipsique comites & milites requisierunt etiam instanter, & pluries, Prælatos eosdem, tanquam Ecclesiæ filios & columnas, ut modis legitimis, juxta Sanctorum Patrum instituta, & Canonicas sanctiones, convocationi & congregationi dicti Concilii opem darent, & operam efficaciter, ut tenentur. Iidem verò Prælati, objectionibus supradictis auditis, & pleniùs intellectis, hujusmodi negotium non solùm arduum, immo arduissimum, & maturi indigere deliberatione consilii reputantes, de loco recesserunt eodem.

Die autem Veneris proximè sequenti, scilicet 14. die ejusdem mensis Junii, præsente præfato Domino Rege, necnon Dominis Archiepiscopis præsentibus, ac in præsentia nostrorum Notariorum publicorum, ad hoc specialiter vocatorum, & requisitorum, prædictus Guillielmus de Plesseiano Miles dixit, proposuit, objecit, asseruit, & legit prout in quadam cedula, quam tenebat in manibus, continetur pleniùs, cujus tenor talis est.

Ego Guillielmus de Plessejano Miles dico, propono, & assero, Bonifacium nunc Sedi Apostolicæ præsidentem, hæreticum fore perfectum, in hæresibus, factis enormibus, & perversis dogmatibus, inferiùs declaratis, quæ vera fore, & me probare posse credo, vel quæ sufficient ex ipsis, ad probandum ipsum perfectum hæreticum, loco, & tempore competenti, & coram quibus hoc fieri de jure poterit, & debebit; & hoc juro super hæc Sancta Dei Evangelia, corporaliter per me tacta.

I. Primò, quia non credit immortalitatem, seu incorruptibilitatem animarum rationalium, sed credit, quòd anima rationalis, simul cum corpore corrumpatur.

II. Item, quòd non credit fore vitam æternam, nec finaliter refrigerium consequi posse homines, sed totam sortem & partem consolationis, & lætitiæ fore in hoc mundo: & per hoc asserit, quòd deliciare corpus suum quibuscunque deliciis, non est peccatum. Et ex abundantia fermenti hujusmodi, ore publicè dicere, & prædicare non erubuit, se magis velle esse canem, vel asinum, seu quodcunque animal brutum, quàm Gallicum; quod non dixisset, si crederet Gallicum habere animam, quæ posset æternam beatitudinem promereri; & hoc quamplurimos docuit, qui in mortis articulo recognoverunt.

III. Item, quòd publica super his fama laborat.

IV. Item, quòd fideliter non credit, quòd verbis à Christo institutis, à fideli, & rite ordinato Presbytero dictis, in forma Ecclesiæ, super hostiam, sit ibi corpus verum: & hinc est, quòd nullam reverentiam, vel modicam, ei facit, quum elevatur à Sacerdote, nec ei assurgit, immo verò tergo assistit, & magis se honorari, & locum ubi sedet ornari facit, quàm altare ubi hostia consecratur.

V. Item, quòd super hæc est publicè diffamatus.

VI. Item, fertur dicere, fornicationem non esse peccatum, sicut nec fricationem manuum: & de hoc est publica vox & fama.

VII. Item, dixit sæpius, quòd ad deprimendum Regem, & Gallicos, si aliter non posset fieri, præcipitaret se, & totum Mundum, & totam Ecclesiam. Et quum sibi per aliquos astantes dicebatur, quòd

Deus

ANNO 1303. Deus adverteret, immo, dicebat, non advertat Deus: & cùm sibi replicabatur per bonos homines, qui audiebant prædicta, quòd non diceret, quia magnum scandalum pateretur Ecclesia Dei, & omnes Christicolæ, respondebat, non curo quæcunque veniant scandala, dummodo Gallici, & eorum superbia, destruantur: Quia necesse est, ut veniant scandala.

VIII. Item, quendam Librum compositum per Magistrum Arnaldum de Villa-nova Medicum, continentem, sive sapientem hæresim, per Episcopum Parisiensem, & per Magistros Theologiæ Facultatis Parisiensis reprobatum, damnatum, & combustum, & per ipsum Bonifacium publicè, in pleno Consistorio Cardinalium scilicet, reprobatum, condemnatum, & combustum, postmodum rescriptum, idem vitium continuans, revocavit, & etiam approbavit.

IX. Item, ut suam damnatissimam memoriam perpetuam constituat, fecit imagines suas argenteas erigi in Ecclesiis, per hoc homines ad idolatrandum inducens.

X. Item, habet Dæmonem privatum, cujus consilio utitur in omnibus, & per omnia. Unde dixit semel, quòd si omnes homines de mundo essent ab una parte, & ipse ab alia, non possent eum decipere, nec in jure, nec in facto; quod non posset fieri, nisi arte Dæmonica uteretur. Et super hoc est publicè diffamatus.

XI. Item, sortilegus est, consulens divinatores, & divinatrices. Et de hoc est publicè diffamatus.

XII. Item, publicè prædicavit, Papam Romanum non posse committere simoniam, quod est hæreticum dicere. Et hoc crimen est tam in veteri Testamento, quàm in novo, & in sacris generalibus Conciliis reprobatum. Unde publicè per quendam usurarium nomine Simonem, de Prælaturis majoribus, Personatibus, Dignitatibus, & Beneficiis Ecclesiasticis, quibus specialiter Ordo sacer & necessariò est annexus, de absolutionibus & dispensationibus nundinatur, sicut in foro Rerum venalium de rebus prophanis consuevit nundinari. Et secundùm hoc laborat publica fama contra ipsum.

XIII. Item, contra speciale legatum Christi, factum suis propriis filiis, dicentis, pacem relinquo vobis, veniens, toto posse pacem impedit inter Christianos, & discordias, & guerras nititur seminare. Unde semel cùm diceretur coram eo, quòd partes quædam volebant certo bono modo inter se amicabiliter concordare, ipse pacem prohibuit, inhibens alteri parti ne concordaret ad pacem: & cùm altera pars humiliter supplicaret, quòd daret illi parti licentiam concordandi, dixit quòd non faceret, etsi filius Dei, vel Petrus Apostolus in Terram descenderet, & hoc sibi præciperet, ipse diceret ei, Non credam tibi.

XIV. Item, morem gerens perfectorum hæreticorum, qui apud se solos dicunt fore fidelem Ecclesiam, eos autem qui sunt veri cultores fidei Orthodoxæ, quia ab eorum discedunt erroribus, asserunt Patarenos; quia natio Gallicana, natio notoriè Christianissima, suos in fide errores non sequitur, omnes, & singulos reputat, & publicat, ut dicitur, Patarenos.

XV. Item, Sodomitico crimine laborat, tenens concubinarios secum. Et de hoc est publicè, & vulgatissimè diffamatus.

XVI. Item, plurima homicidia Clericorum in præsentia sua fecit fieri, & mandavit, gaudens de morte ipsorum: & si in principio non percutiebantur per Ministros suos mortaliter, totiens jubebat eos percuti, dicendo Percute, percute, *Dali*, *dali*, quod exinde mortui sunt complures.

XVII. Item, cùm quendam Nobilem condemnasset ad carcerem, inhibuit ne sibi petenti & pœnitenti, in mortis articulo, Sacramentum pœnitentiæ ministraretur, propter quod videtur credere Sacramentum pœnitentiæ peccantibus non esse necessarium ad salutem.

XVIII. Item, compulit Sacerdotes aliquos, ut sibi revelarent confessiones hominum, & eas postea, absque confitentium voluntate, ad eorum confusionem & verecundiam, ut eos redimere faceret, publicavit: in tantum, quod semel quendam Episcopum de Hispania, qui cuidam Cardinali quoddam occultum & enorme crimen confessus fuerat in foro pœnitentiæ, publicata confessione sua, quam sibi ab eodem invitè & coactè dici fecit, publicè deposuit propter illud crimen, & postea accepta pecunia eum restituit. Propter quod in Sacramento pœnitentiæ hæresi carere non videtur. ANNO 1303.

XIX. Item, in vigiliis jejunalibus & Quadragesima non jejunat, sed carnes indifferenter, absque caussa, comedit, & patitur sine caussa suos domesticos & familiares comedere, dicens, non esse peccatum in hoc, contra generalem statum Ecclesiæ faciendo, & eundem latenter subvertere satagendo.

XX. Item, statum & ordinem Cardinalium deprimit, & depressit, & ordinem Monachorum nigrorum, & alborum, fratrum Minorum & Prædicatorum; de quibus dixit multotiens, quòd mundus perdebatur per ipsos, & quòd falsi hypocritæ erant, & quòd nunquam bonum eveniret alicui qui confiteretur ipsis, vel esset Familiaris ipsorum, vel ipsos in Domo sua teneret. Nec unquam bonum verbum dixit de aliquo Prælato, vel Religioso, vel Clerico, sed semper convicia & opprobria mendaciosa, ut famæ eorum detrahat; & ut ipsos redimere faciat, gaudet in accusationibus eorundem. Et de hoc est publica vox & fama.

XXI. Item, fidem nitens destruere, ab antiquo concepit odium contra Regem Franciæ, in fidei detestationem, eo quod ibi est, & fuit splendor fidei, & magnum Christianitatis sustentamentum, & exemplar: & antequam Sedem istam teneret, reperietur dixisse, quòd si esset Papa, potiùs vellet totam Christianitatem subvertere, quin nationem destrueret, quam appellat superbiam, Gallicorum.

XXII. Item, diffamatus est, quòd cùm Nuntii Regis Angliæ, nomine ejusdem Regis peterent sibi dari decimam Regni Angliæ, quòd ipse respondit eisdem, quòd non daret eis decimam, nisi ex pacto. quòd de ipsa guerram facerent contra Regem Franciæ: Et ultra hoc, magnas quantitates pecuniæ certis personis dedisse dicitur, ut impedirent, ne pax inter duos Reges fieret. Ipse etiam pro suis viribus, impedivit Nuntiis, Literis, & aliis, quibus potuit, modis, etiam datis nummis. Mandasse etiam dicitur Friderico, qui tenet Insulam Siciliæ, quòd si vellet perdere Regem Carolum, & fracta sibi pace, & non servata, quam fecerat, & se tenere juraverat, cum eodem vellet se movere contra dictum Regem, & occidere omnes Gallicos, quòd ipse ad hoc faciendum daret sibi opem, auxilium, consilium, & juvamen: & quòd pro hoc faciendo daret sibi & concederet dicta Regna. Confirmavit etiam Regem Allemaniæ in futurum Imperatorem, & publicè prædicavit, quòd hoc faciebat, ut destrueret nationem, quam vocat superbiam, Gallicorum, qui dicebant se non subesse alicui temporaliter: dicens quòd de hoc mentiebantur per gulam, declarando, quòd quicumque etsi Angelus de cœlo descendens sit, dixerit, quòd non subsint eidem, & Regi Allemaniæ, quòd anathema sit. Et tamen anteà sæpius dixerit publicè (licèt ego proponens non dicam ipsum dixisse verum) quòd ille erat proditor Domini sui, & quòd ipsum proditionaliter interfecerat, & non erat dignus dici, nec nominari Rex, nec debitè electus, & inter eundem & Regem Franciæ accordata pro bono pacis, in quibus jus utriusque salvaretur, dissolvit, & subito juramentorum præstitorum à Procuratoribus ejusdem Regis Allemaniæ eisdem dicitur injunxisse, ne servarent; in hoc bona pacis immutando, & zizaniam inter fratres seminando.

XXIII. Item, diffamatus est publicè, quòd Terra Sancta perdita est, propter culpam suam, & pervenit ad inimicos Dei, & fidei: & quòd ipse opera data hoc sustinuit, & negavit subsidium dare Christicolis, qui eam defendebant, & subsidium à summis Pontificibus constitutum & assignatum amovit, & thesauros & pecuniam Ecclesiæ, quæ mitti ad illos usus debebat, convertit, ut patrimonium Jesu Christi consumeret in persecutionem Christianorum fidelium, & amicorum Ecclesiæ, & inde suos ditaret parentes.

XXIV. Item, simoniacus esse publicè dicitur, immo fons & fundamentum simoniæ, nedum in Beneficiis conferendis, sed etiam in Ordinibus tribuendis, & dispensationibus faciendis: omnia Beneficia Ecclesiæ venalia exposuit, in plurimis plus offerenti contulit, Ecclesiam, & Prælatos Ecclesiæ, servos constituit, & tailliabiles fecit, non propter bonum fidei, nec ad deprimendum infideles, sed ut fideles deprimeret, & ut de bonis Ecclesiæ, & patrimonio Crucifixi, suos parentes ditaret; eósque Marchiones, Comites, Barones, præsumpsit faceret, & fortalitia magna eisdem construere non expavit, eradicatis,

ANNO 1303.

catis, & expulsis multis Nobilibus Romanis, & aliis.

XXV. Item, publicè dicitur, quòd plurima matrimonia, legitimè copulata, dissolvit, contra præceptum Dominicum, in damnum & scandalum plurimorum, & nepotem suum conjugatum, ignarum penitus, & indignum, qui vitam ducebat, & ducit, notoriè dissolutam, ad Cardinalatus apicem sublimavit, vivente uxore, quam compulit votum emittere castitatis, & postea dicitur duos spurios ex ea genuisse. Et de hoc est publicè diffamatus.

XXVI. Item, diffamatus est publicè, quòd antecessorem suum Cælestinum, virum sanctæ memoriæ, sanctam vitam ducentem, sibi fortè conscius, quòd renuntiare non potuisset, & propter hoc legitimum ad Sedem ipse Bonifacius non habuisset ingressum, inhumaniter tractavit, & inclusit in carcerem, & ibi eundem celeriter & occultè mori fecit, & de hoc est per totum mundum publica vox, & fama. Plures, & magnos literatos regularem vitam ducentes, qui de hoc, An ille potuisset renuntiare, inter se disputaverant, intrudi, & mori fecit in carcere.

XXVII. Item, quòd personas Religiosas, regularem vitam ducentes, sine caussa rationabili, in scandalum plurimorum, ad sæculum revocavit.

XXVIII. Item, diffamatus est, quia dixit, quòd in brevi faceret omnes Gallicos Martyres, vel Apostatas.

XXIX. Item, publicè diffamatus est, quia non quærit salutem animarum, sed perditionem earum.

Quibus sic propositis, & perlectis, idem Guillielmus protestatus fuit, dixit, juravit, provocavit, appellavit, & supposuit, legendo in scriptis, per hæc verba: Protestor autem ego Guillielmus de Plessejano Miles, quòd prædicta non propono, nec dico, propter odium aliquod speciale ipsius Bonifacii (quia non habeo eum odio, sed maleficia sua prædicta) nec injuriam, nec infamiam, ipsius, nec alterius, sed propter zelum fidei, & propter devotionem, quam habeo ad Sanctam Dei Ecclesiam, & ad sanctam Sedem Romanam, dicens, quòd per ea quæ vidi & à fide dignis audivi de factis ejusdem, & ex verisimilibus conjecturis & probabilibus præsumptionibus, collectis ex prædictis, & aliis quamplurimis diversis articulis suo loco & tempore declarandis, ad Sancta Dei Evangelia tacta manu mea juro me credere ipsum esse perfectum hæreticum, & me etiam credere quòd de prædictis & aliis talia probari poterunt contra eum, quæ secundùm statuta Sanctorum Patrum sufficient ad eundem hæreticum judicandum: Juro etiam me pro viribus contra eundem persecuturum prædicta in Concilio generali congregando in loco mihi tuto & securo, ad honorem Dei, & exaltationem Fidei Christianæ, jure, honore & statu Sanctæ Sedis Apostolicæ in omnibus semper salvis: propter quæ instanter & cum reverentia requiro vos Dominum Regem, ad quem spectat Sanctæ Matris Ecclesiæ fideique Catholicæ defensio, & de hoc estis rationem in extremo examine reddituros, & vos Dominos Prælatos, qui columnæ fidei estis, & qui de prædictis simul cum aliis reverendis Patribus Sanctæ Ecclesiæ Prælatis Catholicis in generali Concilio congregandis, debetis esse Judices, quatenus procuretis & detis operam efficacem ut generale Concilium in loco congruo & securo & tempore opportuno congregetur, coram quo prædicta proponi, procedi & probari valeant, ut præmittitur, contra eundem Bonifacium: vósque & Dominum Regem instanter requiro, ut eosdem Prælatos præsentes & absentes ubicumque terrarum, ad quos spectat, requiratis & efficaciter inducatis, ut laborent viriliter, & alios requirant fideliter, quòd prædictum Concilium ad prædicta, modo quo permittitur, congregetur: & quia hoc pendente, habeo ipsum Bonifacium suspectum probabiliter, ne propter prædicta commotus & concitatus, contra me, adhærentésque mihi, Procuratores, & adjutores, amicos, & familiares meos, bonáque mea, & ipsorum, quoquo modo procedat, vel procedere hoc pendente attentet; idcirco in his scriptis coram vobis Domino Rege, & Dominis Prælatis, ac coram vobis publicis tabellionibus hic personaliter ad dictum sacrum convocandum generale Concilium, & Apostolicum & Catholicum futurum, & ad Sanctam Sedem Apostolicam, & ad illum, & illos, ad quem, & quos de jure meliùs possum & debeo, provoco & appello, Apostolos & Literas testimoniales semel, secundò, & tertiò, instanter per vos mihi dari & tradi petens, supponens me, adhærentes, fautores, familiares, amicos, Procuratores meos, & omnes illos, qui in posterum mihi voluerint adhærere, bonáque mea, & ipsorum, sub protectione & custodia beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & dicti sacri congregandi Concilii, & Apostolici, & Catholici futuri, & Sanctæ Sedis Romanæ; adhærens nihilominus ad cautelam, & adhærere volens appellationi & appellationibus, processui & processibus super his factis per nobilem virum Dominum Guillielmum de Nogareto Militem in quantum rite & legitimè factæ, & facti reperientur, non recedendo ab appellatione præsente. Quibus sic lectis & peractis, præfatus Dominus Rex respondit, Prælatos prædictos requisivit, provocavit, appellavit, & requisitionem, & provocationem, & appellationem fecit, prout infrascripta schedula ibidem, eo, & Prælatis, aliisque infrà scriptis, præsentibus & audientibus lecta, pleniùs continetur: cujus tenor talis est:

Nos Philippus Dei gratia Franciæ Rex auditis & intellectis propositis & objectis per vos G. de Plessejano Militem, & antea per dilectum & fidelem Militem nostrum G. de Nogareto, contra Bonifacium, nunc Romanæ Ecclesiæ regimini præsidentem, licèt pudenda patris cujuslibet proprio libenter pallio tegeremus, ob fervorem tamen Catholicæ fidei, ac devotionem eximiam, quam ad sacrosanctam Romanam & universalem Ecclesiam matrem nostram, & omnium fidelium, sponsam Christi, progenitorum nostrorum inhærendo vestigiis gerimus, qui pro exaltatione ac defensione Ecclesiasticæ libertatis, & fidei, proprium sanguinem fundere minimè dubitaverunt, fidei negotio, & Ecclesiæ statui consuli cupientes, pro vitando dispendio scandali generalis, præmissa nequeuntes ulteriùs, urgente conscientia, sub conniventia vel dissimulatione transire, cùm super his, & frequentibus, & assiduis clamoribus per fide dignos, & magnæ auctoritatis viros, sæpe & sæpius inculcatis, ejus opinio vehementer & notabiliter sit gravata, cùm super excidio fidei nostræ, & quorumlibet aliorum, & præcipuè Regum, & Principum orbis Terræ, qui ad ejus exaltationem & augmentum collatam nobis à Domino suscepisse cognoscimus potestatem, debet negligentia reprobari, vestris in hac parte requisitionibus, pro divini reverentia nominis, salvis in omnibus sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ honore, & reverentia, debitis, assentimus, ac convocationi, & congregationi dicti Concilii, ut super præmissis veritas elucescat, & omnis error abscedat, universalis Ecclesiæ, & totius Christianitatis statui, ac fidei, & Terræ sanctæ negotio consulatur, & periculis ingruentibus occurratur, parati sumus, quódque libenter offerimus, quantum ad nos attinet, opem dare & operam efficacem: eósque Archiepiscopos, & Prælatos alios hic præsentes, tanquam Ecclesiæ filios, & columnas fidei, ad exaltationem, augmentum & conservationem ipsius fidei à Domino in partem sollicitudinis evocatos, instanter requirimus, & obsecramus per viscera misericordiæ Jesu Christi, quatenus hujusmodi convocationi, & congregationi Concilii, in quo personaliter intendimus interesse, totis, ut condecet, studiis intendatis, ac viis, & modis congruis efficaciter laboretis. Ne autem dictus Bonifacius, qui animosè & injuriosè contra nos pluries fuit procedere comminatus, impedire satagens ne sua, si qua sint, in lucem veniant opera tenebrarum, hujusmodi convocationi, & congregationi Concilii, directè, vel indirectè, impedimenta præstando, vel aliter quovis modo, status vester in eo integer existat, contra nos, statum nostrum, Ecclesias, Prælatos, Barones & alios fideles, Vassallos, & Subditos nostros, Terras nostras vel ipsorum, Regnum nostrum, & ipsius Regni statum, in aliquo, spirituali gladio abutendo, de facto procedat, excommunicando, interdicendo, suspendendo, vel alio quoquo modo, pro nobis, & nobis adhærentibus, & adhærere volentibus, ad prædictum generale Concilium, quod instanter convocari petimus, & ad verum legitimum futurum Summum Pontificem, vel alios, ad quem, vel ad quos fuerit appellandum, provocamus, & appellamus in scriptis, non recedendo ab appellatione per dictum G. de Nogareto interposita, cui ex tunc adhæsimus, ac etiam adhæremus, Apostolos testimoniales à vobis Prælatis, & Notariis, cum instantia postulantes, ac expresè protestantes de innovando provocationem, & appellationem hujusmodi, ubi, quando, & coram quibus nobis visum fuerit expedire.

ANNO 1303.

Infrà scripti verò Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Priores, præmissis sic factis & habitis responderunt, provocaverunt, appellaverunt, supposuerunt, & protestati fuerunt, ac responsiones, provocationes, appellationes, suppositiones, ac protestationes fecerunt, prout in schedula quadam, ibidem publicè ac seriosè perlecta, pleniùs continetur: cujus tenor sequitur in hæc verba:

Nos Nicosiensis, Remensis, Senonensis, Narbonensis, & Turonensis, Archiepiscopi; Laudunensis, Belvacensis, Cathalaunensis, Autissiodorensis, Meldensis, Nivernensis, Carnotensis, Aurelianensis, Ambianensis, Morinensis, Silvanectensis, Andegavensis, Abrincensis, Constantiensis, Ebroicensis, Lexoviensis, Sagiensis, Claromontensis, Lemovicensis, Anicensis, Matisconensis, Episcopi; Cluniacensis, Præmonstratensis, Majoris Monasterii, Cisterciensis, Sancti Dionysii in Francia, Compendiensis, Sancti Victoris, Sanctæ Genovefæ Parisius, Sancti Martini Laudunensis, Figiacensis, & Belliloci in Lemovicinio, Abbates; Frater Hugo Visitator Domorum Ordinis militiæ Templi, ac Sancti Joannis Jerosolymit. in Francia, & Sancti Martini de Campis Parisiensis, Priores: auditis, quæ per vos Domini Comites, & Guillielme prædicti, heri & hodie dicta, proposita, & objecta fuerunt contra Dominum Bonifacium Papam VIII. hujusmodi dictis, propositis, assertionibus, & juramentis vestris, requisitionibus, & aliis legitimis causis inducti, & quadam quasi necessitate compulsi, attendentes, quòd in præmissis negotium fidei, quod est Christi, nos qui ad ipsius defensionem, & exaltationem fidei, & animarum regimen sumus, licèt immeriti, in partem sollicitudinis evocati, cupientes obviare periculis, quæ imminent, expressis, convocationem, & congregationem dicti Concilii, præmissis, & aliis causis, utilem & omnino necessariam reputantes, ut ipsius Domini Bonifacii innocentia, sicut teste conscientia exoptamus, aut de impositis sibi per Concilium discutiatur, statuatur, & fiat quod decernunt Canonicæ sanctiones, vobis Domine Rex, & vobis Domini Comites, & G. respondemus, quòd, salvis in omnibus sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ honore & reverentia debitis, vestris in hac parte requisitionibus, super ipsius convocatione Concilii, assentimus: & parati sumus convocationi, & congregationi dicti Concilii, juxta Sanctorum Patrum instituta, & Canonicas, & legitimas sanctiones, opem dare & operam efficaces, non intendentes quoquomodo partem in hoc negotio facere, seu quibuscumque partem facientibus adhærere. Verùm, ne dictus Dominus Bonifacius, motus seu provocatus ex iis, prout timemus ex verisimilibus conjecturis, & comminationibus multis de procedendo contra nos, ab eo factis, contra nos, Ecclesias, Parochos, & Subditos nostros, quoquomodo procedat, aut procedi faciat, sua, aut alia auctoritate quacunque, excommunicando, suspendendo, interdicendo, deponendo, privando, vel alio quovis modo, quocumque colore quæsito, in impedimentum vel perturbationem dicti Concilii, & quin in eodem Concilio consedere, conjudicare, & omnia alia facere, quæ ad Officium Prælati pertinent, facere valeamus, nostrique, adhærentium nobis, & adhærere volentium status, in omnibus salvi debeant remanere, pro nobis, Ecclesiis, Parochis, & Subditis nostris, ac pro nobis adhærentibus, seu adhærere volentibus in hac parte, ad prædictum Concilium congregandum, & ad futurum verum & legitimum Summum Pontificem, & ad illum, vel illos, ad quem, vel quos de jure fuerit appellandum, provocamus & appellamus in scripto, & Apostolos cum instantia petimus; supponentes nos, Ecclesias, Parochos, Subditos, & amicos nostros, & adhærentes, nostrorum & ipsorum statum & jura, nostráque, & eorum bona, protectioni divinæ Concilii prædicti, ac futuri veri & legitimi Summi Pontificis; ac protestantes de innovando appellationem hujusmodi, ubi, quando, & coram quibus, nobis visum fuerit expedire.

Actum Parisius apud Luparam in camera dicti Domini Regis, anno, Indictione, mense, diebus Jovis, & Veneris, ac Pontificatu prædictis, præsentibus Nobilibus viris Dominis Andegaven. Bolon. Dampni-Martini, & aliis Comitibus superiùs nominatis, Matthæo de Trya, Petro Domino Chanbliaci, P. Domino de Wirmes, Hugone de Bouilla, Militibus, necnon Magistris, Stephano Archid. Burgen. Nic. Archid. in Ecclesia Remen. G. Thesaurario Andegaven. Petro de Bella Pertica, Reginaldo dicto Barbou, & Joanne de Montegneyo, ac nonnullis aliis, tam Clericis, quàm Laicis, ad hoc vocatis specialiter & rogatis testibus. Et ego Evenus Phyli de Sancto Nicasio Clericus Corosopitensis Diœcesis, Apostolica publicus auctoritate Notarius, præmissis omnibus, & singulis, duntaxat supradicta die Veneris actis, dictis & habitis, interfui, & hîc me subscripsi, & solitum signum meum apposui, requisitus.

ANNO 1303.

Litteræ Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum Prælatorum Regni Franciæ, quibus declarant se Regis, Reginæ nec non Filii ipsorum Heredis personas, statum, honorem, & Jura contra quemcunque, etiam Bonifacium Papam VIII. defensuros, & adhæsuros Appellationi ad Concilium Generale à Rege, & ipsis factæ. Datum Parisiis 15. Junii 1303. [*Hist. du Differend entre le Pape* BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL Roi de France aux Preuves pag. 112. G.G. LEIBNITZII *Codex Juris Gentium*, in Mantissa, Part. II. pag. 309.] 15. Juin.

UNIVERSIS præsentes Literas inspecturis miseratione divina Nicosien. Remen. Senonen. Narbonen. & Turonen. Archiepiscopi; Laudunen. Belvacen. Cathalanen. Autissiodoren. Melden. Nivernen. Carnoten. Aurelianen. Ambianen. Morinen. Silvanecten. Biterren. Andegaven. Abrincen. Constantien. Ebroicen. Lexovien. Sagien. Claromonten. Lemovicen. Anicien. & Matisconen. Episcopi; Cluniacen. Præmonstraten. Majoris Monasterii Turonen. Sancti Dionysii in Francia, Compendien. Sanctæ Genovefæ, Sancti Victoris Paris. Sancti Martini in Laudunen. Figiacen. & Belliloci in Lemovicinio, Abbates; Frater Hugo Visitator Domorum Ordinis militiæ Templi, ac Sancti Joannis Hierosolymitani in Francia, ac Sancti Martini de Campis Parisien. Priores: æternam in vero salutari salutem. Cùm personam Domini nostri Regis Franciæ, statum, honorem & jura defendere teneamur, eidem Domino Regi promisimus, quòd personam suam, Dominæ Reginæ & filii sui heredis in Regno statum, honorem, jura & libertates ejusdem, totis viribus, quantum secundùm Deum poterimus, defendemus, & in eorum tuitione sibi assistemus, contra quamcumque personam, quæ eum vellet impetere, statum, honorem, jura, & libertates ejus infringere, aut etiam annullare, etiam contra Dominum B. Papam octavum, qui multa contra eos & Regnum Franciæ, dicitur comminatus fuisse. Nec ab eo unquam separabimus in defensione prædicta, Sanctæ Sedis Apostolicæ reverentia semper salva, faciemúsque de convocatione generalis Concilii, prout aliàs concessimus, prout in concessionibus nostris, in Instrumentis inde confectis pleniùs continetur. Cúmque tam dictus Dominus Rex, quàm nos, ac magnifici viri Domini K. & Lud. fratres dicti Domini Regis, G. Sancti Pauli, & I. Drocens. Comites, alii multi Barones, & nobiles Regni, sub certis formis provocavimus, & appellavimus & in scriptis, ne dictus Domin. Papa commotus occasione præmissorum, vel aliquorum ex eis, procederet contra ipsum Dominum Regem, Regnum, Barones, nos & Subditos, & nobis adhærentes, & adhærere volentes, prout in Instrumentis inde confectis pleniùs continetur. Promittimus, quòd si dictus Dominus Papa procedat quocumque quæsito colore, occasione præmissarum appellationum, adhæsionum, & quorumcumque aliorum convocationem dicti Concilii tangentium, excommunicando, interdicendo, suspendendo, deponendo, absolvendo à juramento fidelitatis, homagii, vel alterius cujuscumque obligationis, vel aliàs quoquomodo procedendo contra Regem, prædictos K. L. & Comites, aut magnificum virum R. Ducem Burgundiæ, qui appellationi prædictæ dicitur adhærere, & alios adhærentes, & adhærere volentes, qui se nobis sub forma qua se Dominus Rex, & alii prænominati nobis obligarunt & obligant, obligabunt: nos dicto Domino Regi & Baronibus, ac sibi assistentibus, assistemus, & secundùm Deum pro viribus defendemus, nec nos separabimus ab eisdem, nec absolutionibus à juramentis fidelitatis, vel aliis quibuscumque relaxationibus, indultis & indulgendis, impetratis vel impetrandis, vel ultro oblatis vel offerendis, seu conceden-

Anno 1303. cedendis, utemur; imò semper eidem Domino Regi, Baronibus, & adhærentibus adhærebimus. Et hæc omnia, & singula supradicta promisimus, voluimus, & juravimus, jure Romanæ Ecclesiæ, nostróque, & Ecclesiarum nostrarum, in omnibus, & per omnia semper salvo, & illicita conspiratione, seu conjuratione cessante. Nolentes, quòd idem Dominus Rex novum homagium, seu juramentum acquirere in nobis, & nostris Ecclesiis valeat in aliis per prædicta. In cujus rei testimonium præsentibus Litteris nostra fecimus apponi sigilla. Datum Parisius die 15. Junii, anno Domini millesimo terentesimo tertio. Sigillatæ 32. sigillis.

X.

17. Juillet. *Fragmentum Epistolæ* Alberti I. *Imperatoris ad* Bonifacium VIII. *Papam de Romano Imperio per Sedem Apostolicam à Græcis in Germanos translato, atque de Jure eligendi Romanorum Regem certis Principibus Ecclesiasticis & secularibus per eandem Sedem concesso.* (1) *Datum apud Noremberg* 16. *Kal. Augusti anno Domini* 1303. *Regni vero sui V. Indict. I.* [Baronii *Annales Ecclesiastici*, Tom. X. ann. 996. Num. 48. pag. 898.]

Sanctissimo in Christo Patri, & Domino nostro, Domino Bonifacio, divina Providentia Sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ summo Pontifici Albertus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, devota pedum oscula beatorum.

Profiteor, beatissime Pater, me bonorum omnium largitori, ac vobis & Sanctæ Ecclesiæ tuæ fore pro innumeris misericordiis & immensis beneficiis obligatum. Profiteor quòd desiderii mei recepi desideratum effectum, & diffiteri non audeo quòd & plus quàm desiderasse sciverim, adinveni: mirans sic in præteritis esse provisum, quòd de iis quæ circa talia in futuro peti poterant, spes miserationis habetur. Assurgens itaque Deo & Sanctitati vestræ, ac eidem Ecclesiæ Matri meæ ad gratiarum devotissimas, & humillimas actiones, totum me devoveo, totum me offero & expono ad gratificationis debitum per omnia in quantum humanæ imbecillitatis conditio patitur, exolvendum. Ad hæc, licet pridem, antequam circa negotium electionis de me ad Romanum Regnum & Imperium celebratæ, ac alia quæ in hac parte incumbebant, esset per Sanctitatis vestræ beneficentiam mei status essentia solidata, fecerim infrascripta, & super his meas Beatitudini vestræ Litteras duxerim destinandas, ac in soliditate hujusmodi Procuratores mei ad hoc specialiter constituti, & in vestra præsentia renovaverint: Ecce nunc tamen, ut gratus reddar, & ipsa in majori firmitate procedant, illa duxi præsentibus renovanda.

Recognoscens igitur quod Romanum Imperium per Sedem Apostolicam de Græcis translatum est in persona Magnifici Caroli in Germanos, & quòd jus eligendi Romanorum Regem in Imperatorem postmodum promovendum, certis Principibus Ecclesiasticis & sæcularibus est ab eadem Sede concessum, à qua Reges & Imperatores qui fuerunt, & erunt pro tempore, recipiunt temporalis gladii potestatem ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: pia devotione & sincero corde profiteor, quòd Romanorum Reges in Imperatores postmodum promovendi per Sedem eamdem, ad hoc potissimè & spe-

(1) *Datum apud Noremberg &c.* *Baronius* ne donne de ce Diplome, qu'il dit être fort long, que deux petits Extraits, dont celui-ci paroît le plus literal; & c'est au premier qu'il a jugé à propos de joindre ce qui manque à celui-ci. Voici ce premier Extrait tel qu'il le donne à la même pag. 898.

Recognoscit in primis, ut gratus, Romanum Imperium è Græcis in Germanos translatum, ac ab eodem jus eligendi Electoribus esse concessum. His subjicit jur mentum fidelitatis solitis formulis exhiberi consuetum. Addit his confirmationem juramenti pariter fidelitatis exhibiti à patre suo Rudolfo, & alia omnia ab aliis omnibus Imperatoribus præstita. Confirmat itidem privilegia, ab eodem Rodulpho & aliis Imperatoribus eidem Ecclesiæ Romanæ concessa. Ratificat quæ statuta & jurata fuerant per Ludovicum imp. Paschali Papæ; & per Ottonem Joanni Pontifici. Et post reverentiam patri exhibitam, & filialem amorem insinuatum, Ecclesiæ jura defendit, Primatum & libertatem ejusdem Ecclesiæ profitetur defensurum adversus quoscumque ejusdem perturbatores, adversus quos bella movere, si opus sit, pollicetur, spondens suum cum exercitu in Italiam adventum si placeat. Datum vero habetur apud Noremberg anno Domini 1303. *Indictione I. decimo sexto Kal. Augusti, Regni vero quinto.* [Dum.]

cialiter assumantur, ut sint Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Advocati, Catholicæ Fidei, ac ejusdem Ecclesiæ præcipui defensores, &c.

XI.

15. Août. *Bulla* Bonifacii *Papæ VIII. apologetica simul & increpatoria; de criminationibus, quibus falsò eum insimulare volunt. Narratis enim prius omnibus quæ Parisiis, coram Rege Francorum illoque favente, acta & dicta fuerunt; conqueritur de dicto Rege ac de suis adhærentibus, qui,* os suum ponentes in cælum, mendaciter blasphemarunt blasphemiis, & exaltarunt vocem contra Sanctum Israël, id est Dei Vicarium & Petri Successorem, cui dictum est pasce Oves meas. *Exsecrat omnem Appellationem factam aut faciendam de Papa ad futurum Papam, vel ad Sanctam Ecclesiam Romanam, vel ad Concilium generale congregandum, quod etiam negat congregari posse sine eo. Datum Anagniæ* 18. *Kal. Septemb. Pontificatus sui anno IX.* [*Hist. du differend de* Boniface *avec* Philippe le Bel. Aux Preuves pag. 166. Voyez aussi. G.G. Leibnitzii *Codex Juris Gentium*. In Mantissæ Part. II. pag. 313. avec quelques differences, & quelques interpretations, & en date du 1 de Septemb. Old. Rainaldi *Annal. Ecclesiastic.* Tom. 14. ad ann. 1303. §. 26. où il avertit que tous les passages qui se trouvent ici renfermés entre deux crochets en cette sorte [] ont été rayés sur les Registres du Vatican, par commandement du Pape *Clement V.* en faveur du Roi *Philippe.*]

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Nuper ad audientiam [nostram vulgatus rumor attulit, quòd in festo Nativitatis B. Joannis Baptistæ proximè præteriti Philippo Regi Franc. Parisius in præsentia multorum in Jardino ejusdem Regis congregatorum, contra nos diversa crimina denuntiata fuerunt, quandoque eidem Regi supplicatum extitit, quòd ipse hujusmodi denuntiationibus assentiret, & consilium super hoc apponeret, dando ad convocandum, seu convocari faciendum Concilium generale opem & operam efficaces, & quòd hujusmodi denuntiationi & requisitioni Rex idem, & Prælati qui ibidem erant assenserant; & ne nos contra ipsos Regem, & Regnum suum, Prælatos, Comites, Barones, Nobiles, & alios procederemus in aliquo, ad ipsum generale Concilium, aut ad Papam nostrum successorem legitimum, vel ad Sanctam Romanam Ecclesiam extitit appellatum in scriptis; & quòd multi appellationi hujusmodi adhæserunt, inter Regem, Prælatos, & adhærentes eosdem certis confederationibus, & obligationibus factis; districtè mandato per Regem eundem, quòd nullus Nuntios, aut Litteras nostras reciperet, vel nobis in aliquo obediret; ac Stephano de Columna nostro, & Ecclesiæ hosti in Regno suo, non sine incursu gravium sententiarum, recepto. Sanè qua ad hoc sinceritate mentis conventicula hujusmodi, qua caritate, quo zelo processerit, qua temeritate id auferit, qui veritatem considerant, evidenter intelligent, & qui sapiunt manifestè cognoscent, intueantur blasphemias, maledictorum tempus inspiciant, videant Regii Mandata Justitiarii, non negligant; optamus colligationem, & confœderationem ipsius, receptionem Stephani prudenter advertant, & immunitatem Ecclesiæ, summorúmque Pontificum statum, nisi ea fatua tamque superba eodem quo processerunt comprimantur impetu, & occidant intus orta. Attendant nihilominus diligenter nos, siquidem os suum ponentes in cœlum, & lingua eorum transeunte super Terram hæresis mendaciis mendaciter blasphemarunt Blasphemiis, aliisque confictis, quantum in eis sint criminibus lacrimarunt.] Sed ubi auditum à sæculo est, quòd hæretica fuerimus labe respersi. Quis nedum de cognatione nostra, immò de tota Campania unde originem duximus, notatur hoc nomi-

C 3 ne.

ANNO 1303.

ne. [Certè heri & nudiustertius, apud eundem Regem dum eum beneficiis mulcebamus, Catholici fuimus, hodie verò ab ipso totaliter blasphemamur. Sed quæ causa tam subitæ mutationis, quæ causa inreverentiæ filialis, verè sciant cuncti quòd increpationis jurium quo peccatorum suorum purgare nolebamus vulnera, & pœnitentiæ acrimonia, qua crimina tegerentur purgata, cùm ad continuandum armaverunt dolos, & ad falsas infamias provocarunt. Major Episcopo Mediolanen. sumus, & quàm fuerit clarior Valentinianus Augustus, est Rex Franciæ minor: ille sicut humilis, & Catholicus Princeps non erubuit postferri se Mediolanen. Episcopo, cùm ut homo delinqueret summissurum, & necessariò suscepturum medicamenta charitatis: hic autem sicut Sennacherib in superbiam datus, nos qui eum salubribus corrigebamus monitis, sprevit & sublimavit nos, & post tergum nostrum caput movit, sed paveat, quòd contra eum Senacherib dicitur cui exprobrasti, quem blasphemasti, contra quem exaltasti vocem, & elevasti in excelsum oculos tuos, contra Sanctum Israël.] Et ecce Sanctus Israël, id est Dei Vicarius, hic & Petri successor, cui dictum est, Pasce Oves meas, & tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & quodcunque ligaveris super Terram ligatum erit & in cœlis, & quodcunque solveris super Terram, erit solutum & in cœlis, propter quod qui in navi Petri non est, naufragio peribit, & qui in ea est, oportet quòd gubernatoris gubernatione subsistat. [Cùm igitur de calumnia objectoris propter falsitatem hujusmodi objecti criminis pateat, per consequens, quòd calumnietur in objectis aliis debet patere maledictorum penitus, consideretur causa, tempúsque Mandato continuum, quæ mandavimus, eum ex legitimis causis excommunicatum publicè nuntiari, & ex hoc contextu, & sceleritate actuum quis non jure præsumat eum non charitatis, sed ad vindictæ zelum, quis non cogitabit ipsum ad tantæ temeritatis audaciam devenisse, id præteriti temporis roborat conjectura: olim itaque dum capitula in quibus excedebat nostris comprehensa Litteris, per dilectum filium Jacobum de Normannis Notarium nostrum transmisimus, ægrè tulit, & indignatus est, & in furiam versus maledicere cœpit, non veritus quod scriptum est, Principi populi tui non maledices. Cùm autem nos cessare credidit paulo antè, nos in Christo Patrem Sanctissimum humiliter dixit, & sic nos in suis Litteris appellavit; nunc verò quia urgente conscientia ex debito pastoralis Officii ipsius correctionem omittere non valemus, dilatatus, impinguatus, incrassatus recalcitravit dilectus, & pejora prioribus addidit maledicta, ex quibus ejus in iis malum convincimus zelum, & iniquitatis in ipso fomitem comprobamus, & dicere cum Propheta possumus, Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ, sed faciente Domino, incidet in foveam quam fecit, & dolor ejus in verticem ipsius descendet? hunc ejus animum Mandati præmissi perversitas apparebat, directa sunt enim verba Canonum, eum qui ab Episcopo suo ante sententiæ tempus pro dubia suspicione discesserit, manifestam manere censuram, quam Clerici Symmachi PP. qui ab eo etiam de hæresi accusato contra regulas ante tempus discesserint incurrissent, nisi providentia Synodi actum fuisset misericorditer cum eisdem, eundem zelum, & animum prædicta colligatio patefecit. Ad hæc receptatio Stephani memorata non solùm malum indicat zelum, sed Regem ipsum inimicum detegit, & Principis Apostolorum Mandati etiam transgressorem, ait enim de Clemente: Si inimicus est Clemens alicui pro actibus suis, cum illo nolite amici esse, sed avertite vos ab illo, cui ipsum sentitis adversum: si verò quis amicus fuerit iis, quibus ipse non loquitur, unus ex iis est qui exterminare Ecclesiam Dei volunt, qui cum inimicis alicujus suas amicitias copulant, ejus inimici censentur, & ideò facile mentiuntur. Nónne Ecclesiæ mutabitur status, & Romanorum Pontificum vilescet auctoritas, & si talibus Regibus, & Principibus, aliisque potentibus aperiatur via aditúsque pandatur? Confestim enim Romanus Pontifex Petri successor, qui clara ipsius Petri voce omnibus præest, cùm circa alicujus Principis, vel Potentis volet correctionem intendere, & immittere manus, tunc dicetur hæreticus, vel notoriè in scandala criminosus, ut sic fugiatur correctio, & suprema potestas penitus confundatur: absit à secta nostrorum temporum hoc perniciosum exemplum, absit à nobis tanta vecordia, absit tam damnabilis negligentia, quòd talem errorem sinamus succrescere, quin in ipsius sui ortu succidamus eundem.] Nunquid ergo suprà prædictis contra nos petatur à nobis (sine quo congregari non potest Concilium generale) illud in exemplum tam detestabile, maximè ut omittamus ad præsens de excommunicatione multiplici, qua idem Rex tenetur astrictus, calumniatoribus malo, ut ex superioribus patet, præcedenti zelo, aut etiam inimico, aut sibi confederatis, quibus colligatus est, etiam concedemus, talitérque fomentum dabimus huic pesti, nempe, quod in aliorum Prælatorum persona ex prædictis causis secundùm scita Canonum repellere deberemus illos, in nostra sine alicujus injuria, si nobis, & fratribus nostris videbitur, poterimus meritò refutare, [ut nemo deinceps Rex, aut Princeps, vel alius Potens Franciæ Regis exemplo contra Romanum Pontificem sic prorumpat in verba blasphemiæ, nullus sic ejus correctionem evitet, an sic, ut taceamus de Rege Francorum à Zacharia regno privato, divæ recordationis Theodosius Magnus ab Ambrosio Mediolanen. Episcopo extra Ecclesiam factus contra eum exarsit? an Lotarius gloriosus contra Nicolaum Papam sic erexit calcaneum, aut contra Innocentium Fridericus? an Rex Franciæ major est iis? an nos minores sumus prædecessoribus nostris? an minùs justè procedimus? quippe trium horum non est aliquod, sed ii, ut debuerunt sustinuerunt humiliter, ille autem, ut Adonias cum Diis Terræ contra Deum Abraham, quia contra nos vices ejus gerentes in Terris vehementer, ut si, quod absit, perstiterit, ruat justo judicio, graviùs elevatus est. Per hæc autem non credat aliquis, quòd contenti simus, qui non obstante hujusmodi frivolæ appellationis obtentu, quæ ad Majorem, vel parem, sive mortalem aliquem non potuit interponi, super prædictis, & aliis notabilibus ipsius Regis, ejúsque sequacium excessibus, prout expedierit suo loco & tempore, nisi se corrigant, & satisfactionem impendant debitam, ne eorum sanguis de nostris requiratur manibus, procedamus.] Dat. Anagniæ 18. Kal. Septemb. Pontif. nostri anno nono.

XII.

8. Septembre.

Excommunicatio per BONIFACIUM *Papam lata contra* PHILIPPUM *Francorum Regem, quâ insuper Subditos ejus ab omni juramento fidelitatis liberos pronunciat ipsumque exhortatur ut ad obedientiam redeat, ac Sanctæ Matri Ecclesiæ reconcilietur, ne ulterius cogatur justo in eundem judicio animadvertere. Datum Anagniæ 6. Idus Septembris Pontificatûs sui Anno IX.* [*Hist. du differend entre le Pape* BONIFACE VIII. *&* PHILIPPE LE BEL, aux Preuves pag. 182. Ex Mſ. Bibl. S. Victoris. Voyez aussi. G. G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium. In Mantissa, Part. II. pag. 315.]

SUPER Petri solio excelso throno divina dispositione sedentes illius vices gerimus, cui per Patrem dicitur: Filius meus es tu, & ego hodie genui te, postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos Terræ, reges eos in virga ferrea, tanquam vas figuli confringes eos: per quod monetur, ut intelligant Reges, disciplinam apprehendant, erudiantur judicantes Terram qui serviant Domino in timore, & exultent ei cum tremore, ne si irascatur aliquando pereant cùm exarserit ira ejus, ideóque magnum judicamus ut parvum, quia ejus Vicarius, apud quem personarum acceptio indignè reperitur, hoc veteris & Novi Testamenti veritas habet, hoc venerandorum Conciliorum probat auctoritas, id Sanctorum Patrum tenet sententia, id etiam naturalis ratio manifestat. Sed licèt tanta potestate sit prædita Petri Sedes, tantáque polleat dignitate, tamen ut pius Pater severitatem mansuetudine temperantes, ac lenientes æquitate vigorem, non ad confringendum, quamqam justè possemus, ferream, sed ad dirigendum in viam salutis directionis virgam impræsentiarum assumimus, & correctionis ferulam amplexamur, novum adhuc nihil, prout

ANNO 1303. prout nunc qui ** despicis excuti facimus, neque simpliciter judicantis opera fungimur, quinimo utentes denuntiatoris officio nullas pœnas Philippo Regi Franciæ imponimus, sed ei propter excessus suos jam excommunicato notoriè inflictas potiùs à jure intimamus. Bonus itaque Medicus si quibus est usus medicamenta morbis officiant se ** vertit, non eis statum duriorem subjiciens, sed leniora, nisi morborum aliud exposcat acuitas administrans; sic peccatorum ejusdem sauciati Regis vulnera priùs palpavimus, exac. * lenitatibus mulsimus, ipsúmque à pietate paterna non fecimus alienum. At proh dolor! nihil fecimus, imò lenimenta hujusmodi seminarium contumaciæ fuerunt & odii, eum erexerunt in superbiam, & ad contemptum pertinaciter provocaverunt: unde nos ad alias, non graves tamen medelas convertimus, ut salutem experiatur, utinam tactus leviter non confractus se corrigat, fructuosam. Sicut Nabugodonosor præ cæteris Terræ Rex inclitus, quod optamus, ne obstinatus in quem transfixit videat, & cogamur ferro abscindere vulnera quæ fomentorum medicinam non sentiunt, pœnitentiam agat, an, quod absit, in profundum malorum demersus sordidus sordescat ampliùs, & velut Pharao indurescat. * Oculi siquidem dum idem Rex peccaret graviter in diversis articulis in Clerum, & Ecclesiam Gallicanos, primò per ejusdem Regis Nuntios ad nos missos ipsum super his salubribus monuimus monitis, & deinde ad eum dilectum filium Jacobum de Normannis Notarium nostrum ei nostras deferentem Litteras, in quibus excedebat capitula continentes transmisimus, quódque imprudenter quàm infrunito animo & irreverenti tractaverit non advertens, quòd secundùm Evangelicam veritatem, qui spernit missum spernit mittentem, ideo dignus sententiâ, quam dudum Constantinus Papa in Justinum Imp. Justiniani filium ex simili causa tulit; qui in vicino erant manifestò cognoscunt, cùm idem patuerit de longinquo; nec considerans quod antiquis est sancitum Sanctis Patribus, promulgatum Canonibus, quòd si quis Romam petentes rebus quas ferunt spoliare præsumpserit, communione careat Christiana, quódque isti qui accedunt ad Romani Pontificis præsentiam, cum rebus suis debeant esse sub Apostolica protectione securi, & parvipendens excommunicationis sententiam, quam inhærentes vestigiis Rom. Pontificum, & præcipuè Nicolai IV. P. prædecessorum nostrorum, qui dictorum Canonum auctoritate suffulti contra talia facientes ad excommunicationem hactenus processerunt, addito per Nicolaum eundem processibus ipsis, si hujusmodi committentes Imperiali, aut Regali dignitate radient. Nos ejusdem privilegio excluso, in omnes etiamsi prædicta fulgeant dignitate, qui ad Sedem Apostolicam venientes vel recedentes ab ea capiunt, spoliant, vel detinere præsumunt, aut impedimentum aliquod exhibent, quominùs ad eandem Sedem liberè cum personis, bonis, & rebus suis veniant & recedant ab ea in die cœnæ Domini proximè præterito, tali modo declarantes etiam illos, qui per se vel suos Officiales vel Ministros, aut aliis incolis imperii, Regnorum, seu Terrarum suarum, vel transeuntibus per ea undecunque oriundis ad Sedem venientibus memoratam, vel redeuntibus ab eadem, equitaturas limitant, vel subtrahant quæ deferunt, seu reportant pro suis opportunitatibus, vel expensis, aut quasvis alias res & bona, sive aperiant Litteras, vel auferunt, seu taxant numerum personarum, seu quantitatem expensarum aut evectionum, vel aliàs directè vel indirectè talibus venientibus, vel redeuntibus impedimentum, vel obstaculum præstare præsumunt, impeditores fore ad dictam Sedem venientium & redeuntium, & excommunicamus **** suprà dictam adeò nostris temporibus, sicut alios fecerat notoriè, seu Regni fines in transgressores gravissimis interminatis pœnis, & in nos jactatis blasphemiis artæ custodiæ deputant, ablatis post dictam nostram sententiam non solùm indigenis, sed etiam ad eandem Sedem per Regnum ipsius aliunde venientibus rebus suis vel injuriosè taxatis, imò autem omnino subtractis, ac Litteris, quas deferunt, apertis per custodes passuum aut retentis, quòd nullus liberè ad dictam Sedem potest accedere, nec Prælati Franciæ per nos, ut suprà dictis capitulis deliberaremus cum eis, ad nostram præsentiam evocari potuerimus, sicut eorum ** per Literas suas quas in Archivio Romanæ Ecclesiæ conservari facimus. Sic & Noviomens. Constantiens. & Biterren. Episcopos ipsorum Nuntios excusatio eodem impediente Rege venire, quo casu etiamsi princeps quisquis fuerit, hoc prohibuerit, illum censet Canon communione privandam. Quis eum liberè ad memoratam Sedem proficisci dicet, qui sic tractatur, & quòd retineatur, vel Regnum permittatur exire sub alterius potestate consistit: Certè nullus qui sanè intelligat, & qui scripti Juris in hoc cognoscat, habet aliquam veritatem. Sed volentes secundùm sacrorum doctrinam Canonum pacis servare vinculum, eum implorare, æquitate & firmitate portare, nec sicut moti sumus, imò Evangelica dicta pensantes, conati sumus errantem ovem, tam caram, támque nobis dilectam, quam propriis humeris, ne periret, ad ovile reducere, in uberibus collocare pascuis, & dulcedinis pabulo confovere. Nam cogitantes secundùm Evangelii parabolam, quòd qui Notarium spreverat, saltem nostrum vereretur filium, ad reducendum eum dilectum filium nostrum Joannem SS. Marcellini, & Petri Presbyterum Cardinalem de Regno oriundum ipsius, qui tanquam amicus suus ejus zelabatur salutem, curavimus destinare, offerentem inter cetera sibi ex parte nostra absolutionem ab excommunicationum sententiis quibus erat notabiliter irretitus; verùm frustra nos talis cogitatus arripuit, quia si erga prædictum Notarium se ut præmittitur gessit, filium nostrum magis ignominiosè compescuit, quia sicut ipse nobis Cardinalis respondit, oblatam absolutionem contempsit, eique deputatis custodiis ne liberè posset ire quò vellet, nec recipere qui venirent ad eum, de Regno suo non reversurum sine sua licentia & sic quodammodo, ut ejusdem Cardinalis verbo utamur, Regio banno suppositum pertulit, & efflavit eundem; & etiam ultra parabolam ipse tandem nos patremfamilias non dimisit intactum, sed iterum laceravit blasphemiis, & injuriis lacessivit, oblitus quod legitur; honora patrem tuum, & matrem tuam, ut longævus sis super Terram, & quòd filio semper honesta, & Sancta Patris ** videri, & taliter ejus non effici castigator, confederationibúsque, & collationibus factis cum nonnullis Prælatis, latronibus & personis aliis Regni sui pacis vinculum, quod salvum esse totis affectibus nitebamur rupit, perturbat unitatem Ecclesiasticam, & inconsutilem Domini tunicam **** scindere non expavit, ac suæ appellationi frivolæ contra nos interpositæ adhærere perperam coëgit, & cogit invitos, & in ruinam secum perniciosè deducit. Sanè parabolam timeat, ne vinea aliis locetur agricolis, qui suis temporibus fructus reddant, paveat censuram Canonum quæ contra tales dignoscitur præparata, & ne ex hujus stricta custodia Cardinalis prædictus Canonem latæ sententiæ, qui ad eos per interpretationem trahitur, qui Clericos sine læsione detinent in custodia publica vel privata, cùm non multùm à specie servorum differant, quibus, quò voluerit facultas recedendi non datur *** diligenter accendat. Ad hæc, ut omittamus de dilecto filio I. Abbate Cistercienſi detento, & aliis multis Religiosis maximè Italicis, de ejus quia jussio regia urgebat recedentibus Regno, captis de ipsius connivientia, & aliquo tempore in Castelleto servatis eo quòd adhærere nollent appellationi prædictæ, ac de eo quod quondam in persona venerabilis fratris nostri B. Appamiarum Episcopi temerariè actum extitit: nuper Nicolaum de Benefracta Capellanum Cardinalis jam dicti, nostras ad eum portantem Litteras, quibus Regem excommunicatum, per eundem Cardinalem mandavimus publicè nunciari, capi fecit, & repetitum à Cardinali eodem à carcere noluit relaxare, prout idem Cardinalis nobis id per proprias Litteras notum fecit, ** perinde * habere cùm ipse Rex impedimentum præstiterit, sicut si mandata denunciatio præcessisset: Stephanum insuper de Columna nostrum, & Ecclesiæ hostem in suo Regno receptavit patenter, non veritus excommunicationis sententiam, quam post Columnensium fugam de Tibure promulgavimus publicè, quibuscunque privilegiis nonobstantibus in omnes etiamsi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, qui dictum Stephanum, & alios quondam filios Joannis de Columna, & Jacobum fratem dicti Joannis, Ricardum & Petrum de Montenigro, dicti Jacobi nepotes reciperent, conducerent, receptarent, receptari vel recipi facerent, seu conduci, aut eis vel ipsorum alicui publicè vel occultè auxilium, favorem, vel consilium exhiberent, quódque contra adjutores, fautores, & receptatores prædictorum Jacobi, & filiorum dicti Joannis ab olim per nostras Litte-

ANNO 1303.

Litteras procedi mandavimu tus, contra hæreticos, receptatores, fautores, & adjutores eorum, nunquam in iis servit Deo Rex Francorum in timore, aut ei cum tremore exultat, ne iratus in eum per suum Vicarium exardescat: nempe tanto ostendit graviùs quanto perniciosiùs peccat suæ perditionis ad alios exempla transmittens: heu ipsum consilia prava commaculant eum, Syrenes ** non usque in exitum dulces damnosè permulcent, periculosè regalem mentem exagitant, & decipiunt incessanter, non tamen propterea silere possumus, nec debemus, hominem namque primum à peccato diaboli non excusavit suggestio, quoniam Dominici Mandati transgressor solveret pœnam mortis, & silentium nostrum nihil aliud foret, nisi delinquendi occasio, & dissolutio Ecclesiasticæ disciplinæ. Cùm enim notorium etiam facti continui sit, quòd ipso faciente, & contra dictam nostram veniente sententiam libertas non est per Regnum ipsius veniendi ad Apostolicam Sedem, & quòd sic dictus Nicolaus est captus, & præfatus Stephanus est receptatus in Regno, nostræque sententiæ suprà dictæ latæ sint, ut prædictum, publicè; sicque Canonum excommunicatio in aperto liquet ex præmissis. Ut taceamus ad præsens de custodia jam dicto Cardinali imposita, detentione Abbatis, captione Religiosorum dictorum, & temerariis actibus in jam dictum commissis Episcopum, eundem Regem manifestis excommunicationibus esse ligatum, & per consequens Beneficia Ecclesiastica, Personatus, & Dignitates, si eorum aliquo legitimo titulo quando ad eum collatio pertinet, de jure interim non posse conferre, imperium sine jurisdictione aliqua per se, vel alios, aut communes actus seu legitimos exercere, & collationem, & exercitium ipsa nullius existere firmitatis, ac fideles, & vassallos ipsius esse à fidelitate, & etiam juramento quibus astringuntur eidem homini debito, & totius obsequii, auctoritate Canonum absolutos. Hoc omnibus iis præcipuè qui de ejus sunt Regno, vel in eo moram faciunt nunciantes, eum excommunicatum comitari pœnas hujus declaramus, & more periti medici, cùm non profuerunt monita, à levioribus incipientes ad Sanctorum Patrum statuta tenentes omnes fideles, ac vassallos, ejúsque juratos, à fidelitate, & Sacramento quo usque idem Rex in excommnicatione permanserit, Apostolica nihilominus auctoritate absolvimus, & ne eidem fidelitatem observent, & serviant, modis omnibus, & sub interminatione anathematis, quia magis Deo quàm hominibus servire oportet, etiam fidelitatem Christiano Principi Deo adversanti, ejúsque præcepta calcanti nulla cohibente auctoritate persolvere prohibemus. Et quia Rex ipse aliquos forsan inveniret, qui beneficia hujus Dei timore postposito ab ipso reciperent, districtè præcipimus sub excommunicationis, amissionis beneficiorum quæ aliàs haberent, & inhabilitatis perpetuæ ad Ecclesiastica Beneficia de cætero obtinenda pœna, quam ipso facto incurrant si contrarium agant, ne ab eo sic excommunicato manente illa recipiant quoquo modo; districtè sub hujusmodi à nobis infligendis pœnis inhibentes, Capitulis Ecclesiarum in quibus Beneficia ipsa per Regem excommunicatione durante conferuntur eundem, ne eos quibus conceduntur ab ipso recipiant vel admittant. Porrò cùm scriptum sit, Dissolve colligationes impietatum, solve fasciculos deprimentes, nos confœderationes prædictas, etiam cum quibuslibet Terræ Regibus, aut principibus, quod non credimus, initas, dissolvimus, & juramenta siqua sunt præstita annullamus; etiam nunciantes & monentes ipsum Regem, ut à facie arcus fugiens resipiscat, ad obedientiam redeat, & ad Dominum convertatur, ne quod præterire non valebimus, justo in eum judicio animadvertere compellamur. Ut autem nostri processus, quem de consilio fratrum nostrorum facimus ad occasionem omnium notitiam deducatur, cartas, sive membranas processum continentes eundem in cathedrali Ecclesiæ Anagn. appendi vel affigi, seu *** faciemus, quòd processum nostrum suo quasi sonoro præconio, & patulo judicio publicarent, ita quòd idem Rex, & alii quos processus ipse contingit, nullam posteà possint excusationem prætendere, quòd ad eos tales processus non pervenerint, vel quod ignoraverint eundem; cùm non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Actum Anagniæ in aula nostri Palatii 6. Idus Septemb. Pontificat. nostri anno nono.

ANNO 1303.

XIII.

16. Septembre.

Bischoffs Syboth zu Speyer Brief / wodurch er der Stadt Speyer gelobet / sie bey ihren Freyheiten zu lassen und dabey zu schirmen / sich an dem vom Rath und Bürgern gesprochenen Urtheilen begnügen zu laszen / Keinen noch nicht der mißethat überwiesenen Pfaffen und Laeyen in der Stadt fahen zu laszen. Geben am nächsten Montage nach des H. Creutzes Tag. 1303. [LUNIG Teûtsches Reichs-Archiv. Part. Special. Abtheil. 3. absatz 4. pag. 471.]

C'est-à-dire.

Lettres de l'Evêque, de SPIRE *portant qu'il s'engage & promet de defendre & maintenir la Ville de Spire dans tous ses Privileges; de se conformer aux Sentences qu'elle rendra judiciellement pour ou contre lui; & de ne faire saisir aucune personne soit Ecclesiastique ou Laïque, si elle n'est auparavant convaincue de crime. Du Lundi après l'Exaitation de la Sainte Croix.* 1303.

WIr Sibot von GOTTes und des Stuhls zu Rom Gnade / erwehlt Bischoff zu Spire / entbieten allen den / die diesen Brieff ansehent / unsern Gruß / und daß sie glauben den hienach geschrieben Dingen. An diesem gegenwärtigen Brieff erkennen wir Uns / das wier gelobet hant und geloben an dieser gegenwärtigen Schrifft / daß wir dem Rath / den Burgern und der Stadt zu Spire halten und bessern sollen alle ihre Freyheit / die dieselbige Rath-Herren und Burger zu Spire hant von dem Stuhl zu Rom / von Römischen Käysern und von Künigen / u. sollent sie daran in dieheine Weiß nit leidigen / und würden sie auch daran von jemanne geleidiget / wir sollen sie schirmen nach Unser Rechte. Und auch / daß wir uns söllen lassen begnügen an solchen Urteln / die uns dieselben Rathherren und Burger sprechen uf den Eydt / wann es an sie von Uns oder unserme gewissen Boten gefordert wird. Wir geloben in auch darzu zu halten / und stete und geneme zu haben die Gnad und Freyheit / die in denselben Rath-Herrn / den Burgern und der Stadt zu Spire mit guter Gedächtnisse Bischoff Friederich seliger unser Vorfahr verlühen hat / das ist mit Nahmen / daß wir weder Pfaffen noch Leyen fahen sollen in der Stadt zu Spire oder in der Vorstadt / er si dann recht und redlich überwunden umb solche Missethat / darumb man ine billich fahen solle / ohne Gefehrde. Anderwerbe / daß wir über keinen Bürger oder Innwohnunger der Stadt zu Spire / keinen sunderlingen geistlichen Richter geben sollen / ußwendig der Stadt zu Spire / dieweil er in der Stadt zu Spire vor unsern Richtern gehorsam ist des Rechten / den die von ihme zu klagen hant / also doch / daß denselben unsern Richtern offenbarlich mit Trowen oder mit andern Beschwernüssen / die kundlichen sind / nit verboten werde / daß sie nit en rechten. Anderwerbe / daß noch wir noch dieheine unser Richter keinen Burger oder Innwohnunger der Stadt von Spire bannen sollen / noch dehein Gebott über in thun sollent / noch durch sinen Willen kein singen verschlagen sollen / er si dann vorgeladen / und recht und redlichen überwunden. Und daß wir durch keine sunderlichen Personen willen / die zu bannen wäre / singen niet verschlagen sollen in der Stadt zu Spire ohne Gefehrde. Anderwerbe / daß wir alle die Satzungen / die zwischen unsern Vorfahren / den Dechen und den Capitteln der Stiffte zu Spire uf eine Site / und dem Rad und den Burgern der Stadt Spire uf die andern Site / über die Zweyung / die etwan unter in was / und nu gesumet ist / iedweder Site / und freundlich gefriedet / gemacht sind und gesetzet / gelobet haud und sollen geneme / stete und veste zu halten unverbrochenlich. Das hant uns auch dieselben Burger wieder gelobet zu thun. Und des zu Urkund u. Festeunge / so han wir unser Ingesiegel gehencket an diesen Brief. Der ward geben / da man schreib von Christus Geburt / dusent / dreihundert und drey Jahr / an dem nächsten Montage nach des H. Creutzes-Tag / als es erhaben ward.

XIV.

1304. 13. Mai.

BENEDICTI *Papæ XI. Revocatio, & Cassatio suspensionum, processuum, & sententiarum omnium per* BONIFACIUM VIII. *contra*

ANNO 1304. *tra* PHILIPPUM *Francorum Regem ejúsque Regnum in puncto Privilegiorum, & aliter edictarum dictum Regem, & Regnum cum Consiliariis & Officialibus in priorem statum in quo ante suspensionem erant, restituens* GUILLELMO DE NOGARETO *excepto, cujus absolutionem sibi reservat. Datum Perusii 3. Idus Maji Pontificatûs sui Anno I.* [*Hist. du differend entre le Pape* BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL, aux Preuves pag. 230.]

BENEDICTUS Episcopus servus servorum Dei, Carissimo in Christo filio Philippo Regi Francorum illustri salutem, & Apostolicam benedictionem. *Ad statum tuum* & Regni tui felicem paternis desideriis aspirantes, ad ea libenter intendimus, per quæ status ipse summotis impedimentis quibuslibet, votivis jugiter successibus prosperetur, & salutaria dante Domino recipiat incrementa. Dudum siquidem, prout ex parte tua fuit expositum coram nobis, Bonifacius Papa VIII. prædecessor noster, nonnullos contra te, ac Regnum tuum, Consiliarios, familiares, Officiales, fautores, & valitores tuos Regni prædicti, processus fecit diversorum tenorum, variásque sententias promulgavit, gratias, privilegia, & indulta tibi, & eis concessa suspendit. Pluribus insuper nonnulla privilegia, in tuam & Regni prædicti læsionem concessit, declarationes circa fines, seu limitationes edidit dicti Regni, ac nonnullos, qui tibi juramento fidelitatis, & ex aliis vinculis, & obligationibus tenebantur astricti, ab hujusmodi juramentis, vinculis & obligationibus prorsus absolvit, in tuum, & aliorum prædictorum, ac ejusdem Regni non modicum præjudicium, & gravamen. Nos autem, qui regalem magnificentiam apud Deum, & homines cupimus exaltari, volentes tibi, Regno, Consiliariis, familiaribus, Officialibus, fautoribus, & valitoribus præfatis, ne prætextu processuum, sententiarum, suspensionum, declarationum, & absolutionum hujusmodi, aliquid tuo, seu eorum statui, vel saluti dispendium spiritualiter, aut temporaliter imminere valeat, providere; omnes, & singulos processus habitos, & sententias promulgatas, suspensiones, & declarationes, ac absolutiones, ut præmittitur factas contra te, Regnum, Consiliarios, familiares, Officiales & valitores, præfata per eumdem prædecessorem, in quacumque forma verborum, quibuscunque de causis, sive dicti processus, & sententiæ, suspensiones, declarationes, & absolutiones fuerint publicati, sive non, sive verbo tantùm, sive etiam in scripturam redacti extiterint, auctoritate Apostolica, de Apostolicæ plenitudine potestatis revocamus, annullamus, & viribus vacuamus, téque, ac Regnum, consiliarios, familiares, Officiales, fautores, & valitores suprà dicta (Guillelmo de Nogareto Milite, cujus absolutionem nobis specialiter reservamus, dumtaxat excepto) ad plenum reponimus, & reducimus in eum statum in quo eratis ante processus, & sententias, suspensiones, declarationes & absolutiones prædicta, ut ex eis vel eorum aliquo tibi, vel eis, aut tuo, vel ipsorum statui, aut saluti præjudicium nequeat provenire, vel obstaculum aliquod interponi. Omnia quoque privilegia & indulgentias cuicunque genti, universitati, vel loco, seu singularibus personis, cujuscunque conditionis, statûs aut dignitatis existant, in tuum, seu dicti Regni præjudicium, ab eodem prædecessore post ortam discordiam inter te, & ipsum, quomodocunque, & in quacunque forma verborum concessa, eadem auctoritate cassamus, irritamus, & exnunc viribus vacuamus, decernendo ea nullius existere firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ revocationis, annullationis, vacuationis, reservationis, repositionis, reductionis, cassationis, irritationis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Perusii 3. Idus Maii, Pontificatus nostri anno primo.

XV.

Vers l'an. 1305. *Suplication du Peuple de France au Roi* PHILIPPE LE BEL *contre le Pape* BONIFACE VIII. *où l'on soutient qu'il erra manifestement, & fit peché mortel lors qu'il pretendit étendre sa Puissance Spirituelle, sur la Souveraineté temporelle du Royaume, & où l'on demande qu'il soit declaré heretique, & comme tel puni, quoi qu'après sa mort, dans la maniere, qu'il se pourra & se devra.* [Preuves des Libertez de l'Eglise Gallicane. Tom. I. pag. 246. Voyez aussi *Histoire des Diferents de* BONIFACE VIII. *avec* PHILIPPE LE BEL. Aux Preuves pag. 214.] ANNO 1305.

A Vous tres-noble Prince, nostre Sire, par la grace de Dieu Roy de France, supplie & requiert le pueuble de vostre Royaume, pource que il li appartient que ce soit faict, que vous gardiez la souveraine franchise de vostre Royaume qui est telle, que vous ne recognissiez de vostre temporel Souverain en Terre, fors que Dieu, & que vous faciez declairer, si que tout le monde le sçache, que le Pape Boniface erra manifestement, & fist pechié mortel notoirement, en vous mandant par Lettres bullées, que il estoit vostre Souverain de vostre temporel, & que vous ne pouvez prevendes donner, ne les fruits des Eglises Cathedrales vacans retenir, & que tous ceux qui croient le contraire, il tenoit pour hereges.

Item que vous faciez declairer que l'en doit tenir ledit Pape pour herege, non pas vous, & toute la gent de vostre Royaume, qui tousditz ont creu & croient le contraire; Et pource que il ne veult cette erreur rappeller, ayant dit mout de fois que en cette creance vivroit & mourroit, & que jà pour nul homme ce ne rapelleroit, lesquelles choses il ne pouvoit faire, ne dire, ne croire, sans pecher mortellement contre vous, contre vos hoirs, & vos Ancessours, & contre tous vos Sujets, & contre tout le pueuble Latin, qui croit la Decretale, qui dit, que vous ne recognissiez nul Souverain en Terre, & que le Pape, qui la fist ne vouloit pas, ne ne devoit surreicion demander sur vostre temporel; si que ledit Pape vous vouloit tollir à tort la graigneur Noblesse, & le plus haut point de vostre Seigneurie, en faisant contre le commandement de la Loy, nostre Sire, tout sachamment, en disant que il li lisoit fere encontre, & que ce soit voir, il pert, pour cen, que li, qui disoit que il estoit sers Dieu, ne pouvoit la Loy de son Seigneur oster, ne refuser à la garder, mesmement, quant aux commandemens de la Loy, que il ne fust & deust estre tenu pour bougre, l'en puet prouver par vive force, sans que nul y puisse par raison respondre, que le Pape n'eut onques Seigneurie de vostre temporel, ne en autre, ne avoir, ne chalongier ne doit, fors tant comme ceux qui la Seigneurie avoient ou temps Sainct Sylvestre, & puis l'en ont donné, & se il paroist plus chalemont, & demandent convoitise, & rapine feroit par les raisons qui ensuivent. Quand Dieu le Pere après le Ciel & les quatre Elements eut formé Adam & Eve, il dit à eux & à leur succession. *Quod calcaverit pes tuus, tuum erit*, si comme se dit le commencement de la Bible; c'est-à-dire, que il vouloit, que chacun homme fust le Seigneur de ce qu'il occuperoit de terre. Ainsi departirent les fils d'Adam la Terre, & en furent Seigneurs, trois mil ans, & plus, avant le temps Melchisedech, qui fust le premier Prestre; & fust Roy, si comme dit l'histoire: mais il ne fust pas Roy de tout le monde, & obeissoient la gent à li comme à Roy du temporel, non pas comme à Prestre, & fust avant Roy que Prestre. Après sa mort fut grand temps, 600. ans ou plus, autant que nul autre fust Prestre. Et Dieu le Pere qui donna la Loy de Moise, l'establi Prince de son pueuble d'Israël, & li commanda, que il fist Aaron son frere Souverain Prestre, & son fils après li. Et Moise bailla & commist, quand il deust mourir, du mandement de Dieu, la Seigneurie du temporel, non pas au Souverain Prestre son frere, ains à Josué sans debat, que Aaron & son fils aprés li y meissent; mais gardoient le Tabernacle, & entendoient illec au service de Dieu, & se aidoient au temporel defendre, & conquerre par armes, & autrement. Et tous les autres Prestres & Diacres le firent aprés eux, aussi comme les autres gens. Et puis quand vint

ANNO 1305.

vint à partir la Terre Sainte entre les douze lignies qui conquise l'avoient, celuy Dieu, qui toutes les choses presentes & avenir sçavoit commanda à Josué leur Prince, que il partist la Terre entre les onze lignies; & que la lignie des Prestres & des Diacres eussent en lieu de leur partie, les diesmes & les premisses de tout, & en vesquissent sans Terres avoir, si que ils peussent plus profitablement Dieu servir, & prier pour le pueuble. Et puis quand il vint grand piece aprés, que le pueuble d'Israël demanda Roy à nostre Seigneur, ou fist demander par le Prophete Samuël, il ne leur eslit pas le Souverain Prestre, mais Saül qui surmontoit de grandeur tout le pueuble, de tout le col, & de la teste. Emprés nostre Seigneur esleut David en Roy, non pas le Souverain Prestre, si que il not nul Roy en Hierusalem sus le pueuble de Dieu, qui fust Prestre, mais avoient Roy & Souverain Prestre en diverses personnes, & avoit l'un assez à faire de gouverner le Temporel, & le autre l'Espirituel du petit pueuble: & si obeissoient tous les Prestres du Temporel aux Rois. Aprés nostre Seigneur Jesus Christ fust Souverain Prestre, & ne trouve l'en point escrit, qu'il eust oncques nulle possession de Temporel, ne que il voulsist que Herodes, qui Roy estoit ne Pilate qui estoit garde de ce que li Empereur de Rome avoit ou païs, li en obeïssent de riens; ains dit que l'en rendist à Cesar ce que l'en luy devoit, & à Dieu aussi; & fist payer pour li, & pour Saint Pere son Vicaire d'un denier d'or, qu'il fist prenre en la gueulle d'un poisson, & le fist, afin qu'il ne feist esclandre en luy, par lequel ils paient, non pas pource que il en deussent riens. Aprés ce, Saint Pere, & Saint Pol, Saint Clement, & les autres Saints Apostoiles, ne les autres jusques au temps dudit Boniface, ne demanderent oncques Seigneurie, fors en ce que Constantinus donna à l'Eglise. Ce fut grand abomination à ouir que cest Boniface, pource que Dieu dit à Saint Pere, *Ce que tu lieras en Terre sera lié au Ciel:* cette parolle, d'esperitualement, entendi mallement, comme bougre quant au Temporel; se il meist un homme en prison temporelle, le meist pour ce Dieu en prison en Ciel. Et si dist S. Augustin *contra Vincentium Donatistam*, l'en puet en preschant user de la Sainte Escriture, en sens de mystere, si comme le prescheur voit que bien est: mais l'en doit user en disputoison, en sens de la lettre, non mie par mystere. Et si dient les Doctours que les faits de nostre Seigneur, escrits au vieil Testament sont figure & exemple du nouvel Testament. Et l'Apostre dit que nous devons prenre exemple au Fils Jesus-Christ. Doncques quand Dieu le Pere bailla à deux personnes le gouvernement de son petit pueuble d'Israël à un le Temporel, à l'autre l'Espirituel, comment osa dire ledit Boniface, & mander, que de la volenté de Dieu, il devoit avoir le pouvoir & la charge de gouverner l'Espirituel & le Temporel de tout le monde: quar se il eust le pouvoir du Temporel sur vous & sur vostre Royaume; par plus forte raison il eust ce pouvoir sur tous les Princes Christiens: pource que il n'en y a nul, qui par droit escrit peust monstrer sa franchise, fors que vous: pourquoy vous li povés dire que à tort, par tresgrande convoitise vouloit cen sousprendre de nouvel par dessus vous, & par le greigneur orgueil que len puest trouver, que homme eust onques demandé poesté en monde. Comment pourroit homme dire parole plus enflée d'orgueil que cette, Dieu m'a commis en Terre son Pouvoir en temporalité & en espiritualité, si que sus toutes gens en toutes manieres s'estent mon pouvoir & ma poesté. L'en peut bien voir se l'entente de si sage seculier, comme il estoit, fust de bien gouverner tout le Temporel & l'Esperituel. Il n'emprist pas si grand fais; quar mil plus sage & plus fors ni souffisient pas. Li mesmes ne souffisoit pas à l'Esperituaulté gouverner; ne son devoir ne faisoit; car il estoit tenu de garder les commandemens de la Loy, du vieil Testament, & du nouvel, qui dient, que il devoit amer & enseigner chacun homme du monde, comme soy-mesme, & que qui ne sera baptisé, & ne croira en Jesus-Christ sera condampné; & que si, comme il qui est Pape, aimoit Dieu, il estoit tenu sauver & luy rendre toutes ames, & les enseigner par faicts & par paroles. Or ne les enseignoit-il pas bien en fait de tel orgueil, & de telle convoitise: quar il queroit son profit & sa volenté, non pas de tout le pueuble, & si n'enseignoit pas paroles, ne mais pais où il fust nez, de moult la mendre partie de la gent. Et n'ensuivoit pas nostre Seigneur Jesus-Christ, qui envoya precher la foy Chrestienne par soixante & douze Deciples, ausqueulz il donna le sens & les langages de toutes gents; mais ledit Boniface fu en ce negligent: quar onques par soy ne par autre ne regarda ne n'enseigna la centiesme partie de la gent du monde. Il estoit greigneur besoing que il sceut Arabic, Caldei, Grieux, Ebrieux, & tous autres langages, desqueulx il est moult de Christiens, qui ne croyent pas comme l'Eglise de Rome, pource que ils n'ont esté de ce enseigniez, si comme les Pentarcos devers Orient, neuf cens Evesques quique il y a sous li prés de tous les Grieux, & plusieurs autres desquieulx enseigner il laissa la cure, pour les plus obeïssans suppediter, grever, & molester, que il est dessus dit. Se celuy qui par miracles ne pouvoit donner les langages eust fait apprendre en tous les langages des Lettres, tant d'escholiers, bien dispofez pour apprendre, que ils souffisissent pour envoyer à tous les pueubles precher la foy Chrestienne: & s'ils n'eussent asses sceu pour ce fere à sa vie. Ses successeurs les eussent envoyez, en parfaisant ce que il eust commencié, aussi comme Moïse commença la conqueste de la Terre Sainte & se ne la vit onques mais establist pour soy, quand il deust mourir, en son lieu Josué, & commanda au pueuble qui luy obeïst. Pour cen appert, puis que dire le convient: quar qui folie dit, folie doit oyr, pour quoy en respondre sens & verité ne puet peril avenir. Quar si Boniface pour soy & pour tout son Clergié eust à Dieu rendu tout le pueuble Latin, qui mourut, tant comme il eust en cure, que il en laissa quatre cens perir par sa negligence, & pource que il ne garda les commandemens de la Loy, en ce que nostre Seigneur Jesus-Christ dit à Saint Pere, *Pasce oves meas*, & entendi de toutes, de quelconque lieu, & de quelconques lignages que ils fussent & il laissa ce à faire, pour entendre à pourvoir & anoblir son lignage, & pour vous tollir vostre greigneur Franchise, il ne puet nier, que par ce faict, plus encores que se il deist, pource que len croit plus exemple de faict, que de paroles, que il ne donnast occasion à tous Princes mescreans, & à tous les Chrestiens Princes desobeïssans, de refuser le Baptesme, & l'obeïssance de l'Eglise de Rome: pource que ils peussent perdre le plus haut point de leurs Seigneuries, c'est à sçavoir, de non reconnoistre Souverain de leur fius. Se les Apostres, & les autres Deciples eussent fait, ou dit ainsi, nul ne cuideroit que ils peussent avoir un tout seul Prince converti. Et si croit-on que il commença à vous bon Roy, pource que vous, & vos Antecesseurs, & tout le pueuble sousmis à vous, avez tout temps esté les plus obeissants, & les plus devots à l'Eglise de Rome, & à toutes les autres si comme il pert bien, regardée la Juridiction & l'authorité des Eglises de vostre Royaume & des autres. Et pour cen il pert que Boniface, à l'exemple de Zacharias, s'efforça de faire contre le greigneur bien le greigneur mal, que il pouet, quand il oyt que vous & vostre Conseil, & tout vostre pueuble, qui tant est grand, vous teniez pour si mal payez de son Mandement. Et que si grand esclandre en estoit par tout le monde, comme le fait greigneur, que len ne pourroit dire ne escrire, & si eust esté trop greigneur, se len eust usé de semblable sur tout le pueble Latin: quar nul homme n'y eust obey, tant comme il s'en peust defendre, le cuer & la volenté du mandeour, qui cuidoit faire tout le monde trembler, s'endurcirent, sans repentir, & sans retraire à l'exemple de Pharaon. Ne onques homme ne s'apperceut, que il ne mourut en si grand iniquité, en faisant le contraire de nostre Seigneur Jesus-Christ, & de Saint Pol, qui dit ainsi; *Se mon frere estoit esclandré, pour l'en oster, je me garderoye de mengier char à tousjoursmais:* & pource qu'il ne parlast sans faire, & sans que il ne fust greveur au pueuble, & que esclandre ne issist, iceluy sage Apostre, quand il alloit preschant, par son art, & par ses mains queroit en faisant panniers, ce que necessaire y estoit pour luy, & pour ceux qui avec li estoient: & l'Apostre en son Canon mesme dit, que pour esclandre eschiver, l'en doit faire & laisser à faire, tout ce que l'en peut sans pechié mortel. Et si fut, & est, esclandre greigneur dudit Mandement, de l'orgueil, & de la convoitise, pource que les sages regardoient, que les Apostoiles, & les Empereurs,

ANNO 1305. pereurs, en firent leur doer, qui pour eux establirent le plus que ils peurent. Laquelle chose pert bien, à ce que l'Empereur dit, que il estoit Seigneur du Monde, sans rien excepter, qui ne avint onques à Alexandre, ne à autre. Et se n'oserent il dire que l'en ne se peut defendre contre l'Eglise de Rome, & contre li Empire, par prescription de cent ans. Autrement il convenist revenir à faire comme les poissons, qui ont toute la mer commune, si que le plus fort boute hors le plus foible, & occupe le lieu, tant comme il luy plaist à demourer. Ainsi feroient la gent, se longue teneure ne deffendoit les tenens. Dont semble il bien que ledit Pape vouloit tout le monde destruire, & mettre en guerre, qui de nouvel vouloit occuper cette Seigneurie, qui tenuë & porsise avoit esté plus de mil ans en bonne foy des Roys de France. Par autele raison puet len demander tout l'heritage que Dieu le Pere partit entre Adam & ses enfans, quand il dit, *Ce que ton pied marchera, & que tu occuperas, sera tien.* Parquoy il pert, qu'il alloit droitement contre la Loy de Dieu & contre le commandement. Onques quand ledit Boniface sceut si grand esclandre esmeuë par ledit Mandement, ne sen souffrist pour ce appaisier. Il appert bien que il ne doubta esclandre de riens, & que cette entente de li fu perverse, si que l'en apperceut onques sur ce amandement. Et quand l'en ne puet nier, qu'il ne sceust tel esclandre, & il ne luy en chalu, mais pourlui comme mellencolieux sa folle entente, plus fort que devant, par plusieurs fois, per fez pervers par lesqueulx il renia Dieu, & en ce se rendurci sans ressortir de riens en sa vie. Et fit ces choses notoirement, en disant, qui lui lisoit a faire. Et si appert clerement que il ne le pouet faire, sans plusieurs pechiez mortels, qui ne puent estre escusez, que ce ne fust verité notoire. Pourquoy, par les dits de Sainct Pol, & de Sainct Augustin, il renoia Dieu notoirement, & en cest estat fu mort sans que l'en onques apperceust sa repentance, si comme ceux qui furent presens, & la renommée de Rome le tesmoigne; *& in Epistola ad Titum I. C. XI. q. 3. c. existimant.* Et se maintint tousjours, comme Pharaon que il luy lisoit à faire: pourquoy il pert raisonablement que il fut herege, & en cette erreur mourut. Et s'aucuns vouloit ledit Boniface escuser de tout cest esclandre, en disant, que ledit Pape ne pouoit laissier, qu'il ne fist son povoir des choses dessusdites, que il ne cheist en pechié mortel, & que Sentente fu telle: Contre ce puet l'en dire, que il appert, que ce fust faux: car il s'ensuivroit qu'il creust, que tous les Apostoiles eussent vescu tous dix en pechié mortel, pource qu'ils ne firent ainsi. Parquoy que aucun autre ne praigne exemple à faire aussi; & pource, que la peine de luy face paour aux autres: & mesmement pource que puis qu'il fust Pape, & devant mesmes, on li vit notoirement fere moult de choses, qui ne pouvoient estre faites en bonne maniere, desquelles on n'appereeut onques signe d'amandement; Vous noble Roy sur tous autres Princes, par heritage defenseur de la Foy, destruiseur de bougres, pouez & devez, & estes tenus requerre & procurer, que ledit Boniface soit tenus & jugiez pour herege, & punis en la maniere que l'en le pourra & devra, & doit faire aprés sa mort; si que vostre souveraine franchise soit gardée & declarée, & qu'elle ne perisse, ne ne soit avilée en vostre temps, & si que vous gardiez le serment, lequel vous faites en vostre couronnement: l'honneur & le profit de vous, & de vos Antecesseurs, & de vos hoirs, & de tout vostre pueuble, si que par la devotion de vous, & de vos Antecesseurs, & de vostre grand pueuble la greigneur franchise de vostre Royaume ne soit perduë, ne en doute ramenée, & que celle injure faite à vous, & à vostre pueuble, soit bien & suffisamment esmendée.

Du thresor des Chartes Registre CXXIX. fol. 114.

XVI.

5 Mai. *Instrumentum publicum de Societate faciendâ inter Commune* Brixiæ, *& Commune* Mantuæ *ac* Veronæ *ad Consilium quadringentorum Brixiæ. Actum* 5. *Maji* 1305. *Indictione III.* [Autentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantouë.]

ANNO 1305. Exemplum ex Authentico fideliter relevatum auctoritate, & decreto Judicis infrascripti. In Christi Nomine die Lunæ quinto Madii in Caminata inferiori Episcopatus Brixiæ, presentibus Anselmino de Cagnolis, Bernardino de Campionibus Notariis & Delagide de Calcinade ejusdem Communis Brixiæ testibus rogatis. Ibidem Dominus Jacobus de Patto Prior Practicorum Brixiæ, Lanfrancus Medici, Nicolaus Gaydi, Augustinus de Cilicintris, & Moreschinus de Monteclaro Consiliarii ipsius Domini Prioris, ac etiam Domini Framundus della Ripa Judex Abbas Antianus Pacis, & Populi Brixiæ, Romagnolus Romani Notarius, Restaurus de Beldecairis Notarius, Johannes de Calvixano Notarius, Benvenutus Bonazunta, Tancredus Giselberti, Jacobinus de Cagnolis Notarius, Albertinus Domini Zochini de la Pallata, Michelinus de Lera, Obertinus Lucii, Johannes de Taiernis, & Franceschinus filius Lanfranchi de Goiono, omnes Antiani Pacis, & Populi Brixiæ. Congregati coram presentia Venerabilis Patris Domini B. Dei gratia Episcopi Brixiensis Marchionis Ducis, & Comitis, & de conscientia, & voluntate dicti Domini Episcopi deliberaverunt, & providerunt, quod omnia, & singula deliberata, tractata & provisa per Dominos Framundum de la Ripa, & Masseum de Chipolis Judices, qui fuerunt Ambaxatores Communis Brixiæ ad Dominos Capitaneos, & Communia Civitatum Veronæ, & Mantuæ, seu quæ accederent, & contingerent ad prædicta super Societate, fraternitate, & unione facienda, & ineunda inter Commune Brixiæ, & dictos Dominos Capitaneos & Communia Veronæ, & Mantuæ, poni debeant ad Consilium Quadringentorum, & ad quæcumque alia Consilia per Dominos Potestates, & Rectores, & Officiales Communis Brixiæ præsentes, & futuros. Qui Dominus Episcopus dixit, quod placet ei, & de conscientia, & voluntate sua est, quod omnia, & singula supradicta ponantur ad Consilia supradicta, & in eis procedatur secundum voluntatem dictorum Consiliorum.

Actum est hoc Anno Domini millesimo CCC. quinto, Indictione tertia.

Ego Nicolinus Buticelis Notarius prædictorum Dominorum Prioris Consilii Abbatis Antiani, & Communis Brixiæ his omnibus interfui & prædicta subscripsi de mandato dictorum Dominorum, & me subscripsi.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis sacri Palatii Notarius publicus Authenticum hujus Exempli vidi, & legi atque ut ipso authentico continebatur ita in præsenti Exemplo fideliter scripsi, & in publicam formam redegi. Deinde ipsum Authenticum cum præsenti Exemplo una cum Notariis infrascriptis, & ipsi mecum auscultavimus diligenter, utque dicto continebatur Authentico, ità in Exemplo præsenti comperimus fideliter contineri, nil addito vel ommisso quod sensum vel sententiam valeat immutare. Et hæc ex auctoritate, decreto atque Mandato Domini quinto & Ambroni Judicis & affirmative Viri Nobilis Domini Ugolini Justiniani Mantuæ Potestatis, Nobis Notariis ad prædicta præstitis, & interpositis. Die Lunæ quartodecimo Junii millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia. Præsentibus Guizardo Domini Guarini à Fortiis, Antoniollo Domini Rizzar de Marzo, Notariis Potestatis prædicti, & Timodeo quondam Alberti de Godio, & Brunello Ministeriali Communis Mantuæ. In Palatio Veteri Communis Mantuæ ad Bancum Malefitiorum, ubi dictus Judex ex officio pro Tribunali sedebat.

L. H. T. Ego Bonaventurinus de Minatiis Notarius sacri Palatii publicus Authenticum hujus Exempli vidi, & legi, ipsumque Authenticum cum Exemplo una cum prædicto Adelberio Notario, & cum infrascriptis Nicolao, & Petrino Notariis, & ipsi mecum auscultavimus diligenter eaque Authenticum, & Exemplum comperimus in omnibus concordare nihil de continentia dicti Authentici in Exemplo ommisso, vel addito quod sententiam, aut sensum immutet. Et hoc auctoritate, & decreto, & Mandato Judicis antedicti Nobis Notariis præstitis, & interpositis, die millesimo, Indictione, & loco præscriptis, & in præsentia testium prædictorum.

L. H. T. Et Ego Nicholaus Domini Horaboni de Casal Sacri Palatii Notarius publicus Authenticum hujus Exempli vidi & legi, ipsumque Authenticum cum Exemplo una cum prædictis Dominis Adelberio & Bonaventurino, nec non cum infrascripto

ANNO 1305. to Petrino Notariis, & ipsi mecum auscultavimus diligenter eaque Authenticum, & Exemplum comperimus in omnibus concordare, nihil de continentia dicti Authentici in Exemplo ommisso, vel addito, quod sententiam, aut sensum immutet, & hoc auctoritate, decreto, & Mandato Judicis antedicti nobis Notariis præstitis, & interpositis, die, millesimo, Indictione, & loco præscriptis, & in præsentia testium prædictorum.

L. H. T. Et Ego Petrinus filius Domini Moreni Barberii de Fozanis sacri Palatii Notarius publicus Authenticum hujus Exempli vidi, legi, Ipsumque Authenticum cum Exemplo una cum prædictis Dominis Adelberio, Bonaventurino, & Nicolao Notariis, & ipsi mecum auscultavimus, diligenter, eaque Authenticum & Exemplum comperimus in omnibus concordare, nihil de continentia dicti Authentici in Exemplo ommisso, vel addito, quod sententiam, aut sensum immutet. Et hoc auctoritate decreto, & Mandato Judicis antedicti nobis Notariis præstitis, & interpositis die, millesimo, Indictione, & loco præscriptis & in præsentia testium prædictorum.

14. Mai. *Approbatio Ligæ per Ambasciatores* BRIXIENSES *Communi & Magistratui* MANTUÆ *propositæ ab eodem Communi & Magistratu in Consilio Generali facta, cum insertis Ligæ articulis & Mandato ipsorum Procuratori dato coràm Consilio Brixiensi eandem approbandi, & confirmandi, nec non jurandi in animas prædicti Magistratûs, & Communis Mantuæ de Pactis his perpetuò observandis, & adimplendis. Actum in Consilio Generali Mantuæ* 14. *Maii* 1305. *Indictione III.* [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoüe.]

IN Nomine Christi, die Veneris quartodecimo Maii millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia, Consilio generali Communis Mantuæ voce preconia sonoque Campane more solito congregato super Palatio Veteri Communis ejusdem, ad quod Consilium interfuerunt mille ducenti Homines vel circa, de Mandato Nobilium Dominorum Ugolini Justiniani Potestatis, & Guidonis de Bonacolsis Capitanei Mantuani.

Cum per Dominos Framundum de la Ripa, & Mapheum de Chizolis Judices, qui fuerunt Ambaxatores ad Dominos Capitaneos, & Communia Civitatum Veronæ, & Mantuæ, dicantur esse, & sint multa tractata, deliberata, & provisa cum Dominis, & Communibus supradictis, quorum tenor latius inferiùs continetur. Dictus Dominus Ugolinus Potestas Mantuæ de voluntate, & conscientia dicti Domini Guidonis Capitanei, & in ejus præsentia, priùs lectis in dicto Consilio ibidem more, & forma debitis congregato omnibus, & singulis tractatis per dictos Ambaxatores, & quæ inferiùs continentur proposuit, & dixit quid placet in his, & circa ea, & eorum conservatione, & executione consilio faciendum, super quibus omnibus petunt consilium sibi dari. In quo quidem Consilio Dominus Vivaldus de Belcalzario surgens consuluit, quod omnia provisa, tractata, & deliberata per dictos Ambaxatores cum dictis Dominis Capitaneis, & Communibus Civitatum Veronæ, & Mantuæ & omnia dicta Capitula lecta in præsenti Consilio sint firma in totum, & debeant executioni mandari, & incontinenti Sindicus legitimus constituatur, qui prædicta debeat adimplere, & prædicta omnia ponantur, & describantur in Volumine Statutorum Mantuæ, & perpetuò debeant permanere firma & rata & nunquam per aliqua Statuta, vel Provisiones, nec aliqua alia de causa possint, nec debeant derogari, Statutis, vel reformationibus aliquibus non obstantibus. Et quod Dominus Potestas, qui nunc est & per tempora erit, teneatur, & debeat vinculo juramenti prædicta omnia perpetuò observare, & facere, quod in quolibet Capitulo effectui demandentur. In reformatione cujus Consilii facto præstito per dictum Dominum Potestatem ad Columnas Palatii secundum formam Statuti placuit omnibus de dicto Consilio nemine discrepante, & in concordia voluerunt, & reformaverunt. Quæ omnia provisa, tractata, & deliberata per dictos Ambaxatores cum dictis Dominis Capitaneis, & Communibus Civitatum Veronæ & Mantuæ, & etiam Capitula lecta in præsenti consilio, & quæ inferius scripta sunt, sint firma in totum, & debeant executioni mandari, & quod incontinenti Sindicus legitimus constituatur, qui prædicta debeat nomine Communitatis Mantuæ adimplere, & quod prædicta omnia ponantur, & describantur in Volumine Statutorum Mantuæ, & perpetuò firma, & rata debeant permanere, & quod nunquam per aliqua Statuta, vel provisiones, nec aliqua alia de causa possint nec debeant derogari, non obstantibus aliquibus Statutis, vel reformationibus Communis Mantuæ. Et quod Dominus Potestas, qui nunc est, & per tempora erit, teneatur, & debeat vinculo juramenti prædicta omnia perpetuò observare, & facere, quod in quolibet Capitulo effectui demandentur. Tenor quorum Societatis, & fraternitatis Capitulorum, & pactorum talis est: Ad honorem Omnipotentis Dei Patris, & Filii & Spiritus Sancti, & Beatæ Mariæ Virginis Matris ejus & totius Cælestis Curiæ, sacrosanctæ Romanæ Matris Ecclesiæ, atque Serenissimi Patris Domini summi Pontificis futuri, & fratrum suorum: Nec non ad honorem sacri Imperii, & Sanctissimi Domini Alberti Romanorum Regis, semper Augusti, & omnium Amicorum. Hæc est forma Societatis, fraternitatis, & Unionis factæ, initæ, & contractæ inter Commune, & Universitatem Brixiæ & Magnificos Dominos Alboinum de la Scalla Communis, & Populi Veronensis Capitaneum Generalem, & Guidonem de Bonacolsis Communis, & Populi Mantuæ Capitaneum Generalem atque Communia, & Universitates Veronæ & Mantuæ perpetuò obtinendæ & conservandæ: Primo videlicet, quod prædicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ prò se, & Amicis suis de Civitatibus, & districtibus Veronæ & Mantuæ, qui nunc sunt Amici dictorum Dominorum & remanebunt in futurum, qui Domini Capitanei, & dicti sui Amici nunc regunt Communia Veronæ & Mantuæ habebunt, tenebunt & tractabunt perpetuò Commune Brixiæ, & ejus Amicos de Civitate, & districtu Brixiæ, qui nunc sunt Amici ipsius Communis Brixiæ, & remanebunt in futurum, pro suis veris Amicis. Et è conversò, quod prædictum Commune Brixiæ pro se, & Amicis suis de Civitate, & districtu Brixiæ, qui nunc sunt Amici ipsius Communis Brixiæ, & remanebunt in futurum, habebit, tenebit, & tractabit perpetuò dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ & Mantuæ, & eorum Amicos de Civitate Veronæ, & Mantuæ qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum Capitaneorum & Communium, & remanebunt in futurum, qui Domini Capitanei, & dicti sui Amici nunc regunt Communia Veronæ, & Mantuæ, pro suis veris Amicis. Item quod supradicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ pro se, & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuò Inimicos Communis Brixiæ tam de Brixia, quam aliunde, qui nunc sunt, & etiam in futurum fuerint, prò suis Inimicis, & eis, ac omnibus quibus Commune Brixiæ vellet guerram facere, vel movere, facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem ipsius Communis Brixiæ ubicumque in omnibus locis, & Terris per Terram, & per aquam, nec cum eis ad pacem, vel Treuguam, pactionem, seu conventionem aliquam seu aliud, quocunque nomine censeatur, provenient, seu pacem, vel treuguam, pactionem vel Conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine, censeatur, facient, vel tractabunt, aut tractari facient sine voluntate Communis Brixiæ. Et è conversò, quod supradictum Commune Brixiæ pro se, & Amicis suis prædictis, habebit, tenebit & tractabit perpetuo Inimicos dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ tam de Civitate Veronæ, & Mantuæ, quam aliunde, qui nunc sunt, & etiam in futurum fuerint pro suis Inimicis & eis, ac omnibus, quibus dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ vellent guerram facere, aut movere, faciet vivam guerram ad sensum & voluntatem ipsorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ per Terram, & per aquam ubicumque in omnibus locis, & Terris, nec cum eis ad pacem vel treuguam, pactionem, seu conventionem aliquam, seu aliud, quocunque nomine censeatur, proveniet, seu pacem, vel treuguam, pactionem, vel conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censeatur faciet, vel tractabit aut tractari faciet sine voluntate dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ. Item quod præ-

ANNO 1305. prædicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ deffendent, manutenebunt, & conservabunt toto suo posse cum personis, & avere, prædictum Commune Brixiæ contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca, ad sensum, & voluntatem dicti Communis Brixiæ per Terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu tam Brixiensi, quam alio, adjuvando etiam manutenendo, deffendendo, & conservando dictum Commune Brixiæ in omnibus, & singulis honoribus, & Jurisdictionibus, vel quasi ejusdem Communis, cum personis, & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, & Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam Brixiensi, quam alio. Et è converso, quod prædictum Commune Brixiæ deffendet, manutenebit, & conservabit toto suo posse cum personis, & avere, prædictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca, ad sensum, & voluntatem dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ per Terram, & per aquam in quocumque loco, territorio, & districtu tam Veronæ, & Mantuæ quam alio, adjuvando etiam manutenendo, deffendendo, & conservando dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ in omnibus, & singulis honoribus, & Jurisdictionibus, vel quasi ipsorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ cum personis, & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam Veronensi, & Mantuano, quam alio. Item quod omnes & singuli Banniti pro parte, perditione, vel malexardia Communis Brixiæ, & qui de cæterò bannirentur pro parte, perditione, vel malexardia ipso jure intelligantur etiam, & sint banniti pro parte, perditione & malexardia ipsorum Dominorum Capitaneorum & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, nec venire, nec morari possint in Civitatibus aut districtibus Veronæ, & Mantuæ nec alicujus earum. Et è converso, quod omnes, & singuli banniti pro parte, perditione, & Malexardia dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum, inter quos bannitos specialiter, & expressim intelligantur esse, & sint Comites de Carazolto, non obstante, quod aliqui ex ipsis Comitibus dicerentur esse, & essent Cives seu Originarii, vel Incolæ dictæ Civitatis, vel districtus Brixiæ, nec aliquo alio obstante. Et qui de cæterò bannirentur pro parte, perditione, vel malexardia dictorum Dominorum Capitaneorum, Comunium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum, ipso jure intelligantur esse, & sint banniti pro parte, perditione & Malexardia Communis Brixiæ, nec venire, nec morari possint in Civitate, aut districtu Brixiæ. Item si contingeret aliquem, vel aliquos de dictis bannitis Communis Brixiæ pro parte, perditione, vel malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in Civitate, vel districtu Veronæ, vel Mantuæ, bannitus ille, vel banniti illi possit, & possint per Nuntium Communis Brixiæ personaliter capi, & detineri, & conduci in fortiam Communis Brixiæ, vel etiam per dictum Nuntium Communis Brixiæ consignari in fortiam illius Domini, vel Communis, in cujus Civitate, vel districtu repertus esset habitare, vel esse, qui Dominus, & Commune talem bannitum, vel bannitos consignatum, vel consignatos teneantur quamcitiùs Communi Brixiæ sub fida custodia transmittendum, præsentare, & dare. Ita etiam quod dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & quilibet eorum, & insuper Communia, & homines Villarum, & locorum districtus Veronæ & Mantuæ in quibus aliquis, vel aliqui ex prædictis bannitis Communis Brixiæ reperiretur, illum vel illos ad requisitionem Nuntii Communis Brixiæ capere, & detinere personaliter teneantur, & facere quod veniat quam citius in fortiam Communis Brixiæ. Et è converso, quod si contingeret aliquem, vel aliquos de Bannitis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, vel alicujus eorum pro parte, perditione, vel Malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in Civitate, vel districtu Brixiæ, bannitus ille, vel banniti illi possit, & possint per Nuntium dictorum Dominorum Capitaneorum vel Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum personaliter capi, & detineri, & conduci in fortiam dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum, vel etiam per dictum Nuntium dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum consignari in fortiam Communis Brixiæ, quod Commune Brixiæ teneatur quamcitius ipsis Dominis Capitaneis, & Communibus Veronæ, & Mantuæ, seu illi Domino, & Communi, cujus esset bannitus sub fida custodia transmittendum præsentare, & dare, ita etiam quod dictum Commune Brixiæ, & insuper Communia, & homines Villarum, & locorum districtus Brixiæ in quibus aliquis, vel aliqui ex prædictis bannitis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ & Mantuæ, & cujuslibet eorum reperiretur illum vel illos ad requisitionem Nuntiis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ & Mantuæ, & cujuslibet eorum capere, & detinere personaliter teneantur, & facere quod veniat quamcitius in fortiam dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ & Mantuæ, ut dictum est. Item quod prædicta pacta, & Capitula cum omnibus supraſcriptis, & infraſcriptis per dictos Dominos Capitaneos, & per dicta Communia, & homines Civitatum Veronæ, & Mantuæ & etiam per Commune, & homines Brixiæ, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum jurentur, & firmentur in Consiliis dictarum Civitatum ad majorem firmitatem prædictorum, & fiant cum omnibus solemnitatibus opportunis, ut nullo obstante irrevocabilem, & plenam perpetuò teneant firmitatem, ita etiam quod de his fiant Statuta specialia, & precisa in Voluminibus Statutorum dictarum Civitatum, & cujuslibet earum conscribenda, & ponenda, quibus per aliqua Statuta, vel reformationes, vel jura facta, vel facienda non possit ullo tempore derogari. Item ad majorem conservationem, & robur plenius Societatis, Fraternitatis, & Unionis prædictæ, & omnium supra, & infraſcriptorum parlamentum, seu colloquium esse debeat ad requisitionem cujuslibet prædictorum Communium singulis mensibus de sapientibus ipsarum Civitatum eligendis, & mittendis per sua Communia in illo loco, qui videbitur eligendus per dicta Communia, vel majorem partem ipsorum Communium, seu Rectorum ipsorum Communium tam in dictis Civitatibus, quam in earum districtibus, sicut eligere, & constituere placuerit dictis Communibus, vel eorum Rectoribus omnibus vel majori parti, vel etiam quandocunque videretur dictis Communibus, & eorum Rectoribus omnibus, vel majori parti pro negotiis dictorum Dominorum Capitaneorum, & dictorum Communium Brixiæ, Veronæ, & Mantuæ. Quæ omnia, & singula pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis in præsenti Contractu insertis, & scriptis, dictæ partes ad invicem sibi solemni stipulatione promittant, & teneantur attendere, & observare perpetuo, & nunquam de jure, vel de facto contrafacere, vel venire per modum aliquem, seu causam, sub pæna, & in pæna decem millium Librarum Imperialium Lombardorum, quæ pæna ad omnia, & singula Capitula referatur & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra Partem non attendentem, & peti & exigi possit semel & pluries per partem attendentem à parte non attendente, quotiescumque contra prædicta, vel aliquid prædictorum ventum fuerit, vel factum vel non servatum, & pæna soluta, vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum eadem pæna, stipulatione, promissione, & exactione, Et quod dicta Communia se ubique locorum convenienda, & solutura constituant. Ita etiam & tali pacto inter dictas partes inito, promisso, & stipulatione solemni vallato, quod si Commune Brixiæ prædicta omnia, & singula non attenderit, & non servaverit, seu contra prædicta, vel aliquid prædictorum venerit, vel fecerit ullo modo, causa vel ingenio, de jure, vel de facto dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ, vel Rectores ipsorum Communium, seu alter eorum possit, & debeat denuntiare Potestati vel Rectori Civitatis Brixiæ pro Communi Brixiensium, qualiter Commune Brixiæ contra venit, vel fecit, & denunciatione facta Commune Brixiæ, Mantuæ infra mensem satisfacere vel concordare cum dictis Dominis Capitaneis, & Communibus Veronæ & Mantuæ, seu cum illo Domino & Capitaneo, & Communi ex prædictis, cui factum, seu denuntiatio facta principalius pertineret de his de quibus facta fuerit ipsa denuntiatio. Quod si non satisfecerit, & non concordaverit

ANNO 1305. cordaverit, ut dictum eft, dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & earum Rectores, & quilibet eorum poffint, & poffit res, & perfonas & bona Communis, & etiam fingularium perfonarum Civitatis Brixiæ & diftrictus, in Civitatibus, & diftrictibus Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum Civitatum ac etiam in quacumque Civitate, Terra, & loco convenire, & etiam fua auctoritate capere, & detinere, & habere ufque ad plenam, & perfectam folutionem, & fatisfactionem damni, intereffe, pænarum, & omnium expenfarum factarum & faciendarum; & è converso quod fi dicti Domini Capitanei & Communia Veronæ & Mantuæ, feu alter eorum, non attenderint, & non fervaverint, feu contra prædicta vel aliquid prædictorum venerint, vel fecerint ullo modo, vel caufa, vel ingenio, de jure, vel de facto, dictum Commune Brixiæ, vel ejus Rector poffit, & debeat denuntiare dictis Dominis Capitaneis, & Rectoribus dictarum Civitatum Veronæ & Mantuæ feu ei, qui contrafecerit, vel venerit, qualiter dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ & Mantuæ, feu alter eorum contravenerint, vel fecerint, & denuntiatione facta dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ, vel ille, qui contrafecerit, vel venerit, teneantur infra menfem fatisfacere vel concordare cum dicto Communi Brixiæ. Quod fi non fatisfecerint, vel non concordaverint, ut dictum eft, dictum Commune Brixiæ, & ejus Rector poffit res, perfonas, & bona dictorum Dominorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum, & fingularum perfonarum, Civitatum, & diftrictuum Veronæ & Mantuæ in Civitate Brixiæ ac etiam in quacumque Civitate, Terra, & loco convenire, & etiam fua auctoritate capere, detinere, & habere ufque ad plenam, & perfectam folutionem, & fatisfactionem damni, intereffe, pænarum, & omnium expenfarum factarum, & faciendarum. Et fuper prædictis, Pactis & Capitulis ordinentur, & celebrentur Contractus ficut melius, & plenius videbuntur ordinandi, & celebrandi. Et incontinenti in dicto Confilio Communis Mantuæ Magnifici viri Domini Ugolinus Juftinianus Poteftas, & Guido de Bonacolfis Capitaneus Mantuani de voluntate, & confenfu omnium de dicto Confilio, & omnes, & finguli Univerfi de ipfo Confilio qui fuerunt ibidem numero mille ducenti, vel circa, Confiliariorum, & hominum ad ipfum Confilium congregatorum, & quilibet eorum de confenfu, & auctoritate prædictorum Dominorum Poteftatis & Capitanei pro fe fe, & fuo nomine, & vice Communis Mantuæ fecerunt, conftituerunt, & ordinaverunt Dominum Andriolum de Benfactis Civem Mantuæ fuum, & cujuslibet eorum, & dicti Communis Nuntium, Sindicum, & Procuratorem fpecialem ad eundum ad Dominos Poteftatem Priorem Praticorum Abbatem Antianum, & Antianos pacis, & Populi Brixiæ & ad Societatem, Fraternitatem, & Unionem cum prædictis Dominis, & Communi Brixiæ, & eorum Sindico, Nuntio, & Procuratore, findicario, & procuratorio nomine eorundem, ineundum, contrahendum, & faciendum & ad promittendum, firmandum, & jurandum in Animas prædictorum Dominorum Poteftatis, & Capitanei Confilii, & Communis Mantuæ omnia pacta, & conventiones facta inter dictos Dominos, & Communia dictarum Civitatum, & Dominos Framundum de la Ripa & Maffeum de Chizolis Judices Ambaxatores Communis Brixiæ, & quorum pactorum, & conventionum tenor fuperius continetur & ad promittendum folemni ftipulatione dicto Domino Poteftati Brixiæ Priori Practicorum Abbati, & Antianis, & Communi Brixiæ, five alteri eorum nomine legitime ftipulanti ipfa perpetuo attendere, & obfervare, & nunquam de jure vel de facto contrafacere vel venire, & omnem obligationem faciendum quæ expedierit, & confimilem recipiendum a dictis Dominis, & Communi prædictæ Civitatis Brixiæ fecundum formam dictorum pactorum, & conventionum pro majori prædictorum roboris firmitate. Et generaliter ad omnes obligationes perfonales, reales, & cujufcumque conditionis faciendum, quæ pro prædictis perpetuo obfervandis & effectualiter adimplendis melius crediderint expedire, fic, quod cuncta hinc inde procedant potiffima firmitate & ad omnes renunciationes interponendas, quæ ad prædictorum effectum melius expediant, & firmius apparuerit convenire. In omnibus, & fingulis fupradictis, & dependentibus ab eifdem eidem Andriolo dando, & concedendo liberum, & generale Mandatum, & fpeciale, & liberam, & generalem adminiftrationem, & fpecialem, ut omnia adimplere, & facere poffit, quæ Mandantes principales propriè, & Commune Mantuæ facere, & adimplere poffent fi adeffent in celebratione contractus. Ex nunc prout ex tunc mihi infrafcripto Notario nomine prædictorum Dominorum Poteftatis, Prioris, Abbatis, & Antiani, & Communis Brixiæ ftipulanti promittentes omnia, & fingula, quæ per eum fient, perpetuo firma, & rata habere, & tenere, & non contravenire ullo modo, jure, exceptione vel caufa. Et ad prædictorum confervationem perpetuam cujuslibet benefficii renuntiatione inferta, Communis Mantuæ, & fuas perfonas perfonaliter, & fua bona realiter obligando. ANNO 1305.

Interfuerunt præfentes omnibus, & fingulis fuprafcriptis Domini Delagitus, Domini Ottoni de Monéginis & Angellerius Domini Cobelli Calegarii Notarii, Dictatores Communis Mantuæ, Nicolaus Domini Horaboni de Cafale, Petrinus Domini Moreni Barberii Notarii Poteftatis, atque Venerius & Matamorbia Precones Communis Mantuæ & multi alii teftes rogati.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis facri Palatii Notarius publicus prædictis omnibus interfui & juffu dictorum Dominorum Poteftatis, & Capitanei, atque rogatus publice fcripfi, fignumque meum confuetum appofui.

Liga & Societas inter Commune Brixiæ ex unâ, & Communia Veronæ, *&* Mantuæ *ex alterâ parte, quâ fpondent fe eofdem Amicos & Inimicos habitura, & adjutorium mutuum fibi præftitura in bello, nec pacem fe inituram nifi de confenfu mutuo, & voluntate. Ordinatur, ut de his pactis fiant Statuta Specialia in fingulis Civitatibus; quibus derogari per alia non debeat. In contravenientes pœna* 10. *mille librarum Imperialium Lombardorum conftituitur. Actum Brixiæ* 21. *Maii Anno* 1305. *Indictione III.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.] 21. Mai.

L. H. T. Ad honorem Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatæ Mariæ Virginis ejus Matris, & totius Cæleftis Curiæ Sacrofanctæ Romanæ Matris Ecclefiæ, atque Sanctiffimi Patris Domini Summi Pontificis futuri, & fratrum fuorum, nec non ad honorem facri Imperii, & Sereniffimi Domini Alberti Romanorum Regis femper Augufti, & omnium Amicorum.

Hæc eft forma Societatis, fraternitatis, & unionis factæ, initæ, & contractæ inter Commune, & Univerfitatem Brixiæ, & Providum Virum Dominum Guilielmum de Contefio Civem Brixiæ, Nuntium, Sindicum, & Procuratorem ejufdem Communis, & Univerfitatis Brixiæ, ut de findicatu conftat Inftrumento publico fcripto per Anfelminum de Cagnolis Notarium publicum, & Dictatorem dicti Domini Poteftatis, & Communis Brixiæ fub die Lunæ decimo Madii millefimo infrafcripto findicario, & procuratorio nomine, & vice ejufdem Communis, & Univerfitatis Brixiæ ex una parte, & Magnificos Dominos Albojinum de la Scala Communis, & Populi Veronæ Capitaneum generalem, Guidonem de Bonacolfis Communis, & Populi Mantuæ Capitaneum generalem, atque Communia, & Univerfitates Veronæ, & Mantuæ, & difcretos Viros Dominos Alexandrum Notarium quondam Domini Albrici, Civem Veronæ Sindicum, Nuntium, & Procuratorem dicti Magnifici Domini Capitanei, & Communis, & Univerfitatis Veronæ, ut de findicatu conftat Inftrumento publico fcripto manu Bonaventuræ Notarii de Sancta Sophia, fub die Jovis tertio decimo Madii millefimo infrafcripto & Andriolum de Benfatis, Civem Mantuæ Sindicum, Nuntium, & Procuratorem dicti Magnifici Domini Capitanei, & Communis, & Univerfitatis Mantuæ, ut de findicatu conftat Inftrumento publico fcripto per Dominum Adelberium de Adelberiis, Civem Mantuæ fub die Veneris decimo quarto Madii millefimo infrafcripto, findicario, & procuratorio nomine, & vice eorundem Dominorum Capitaneorum, & Communium & Univerfitatum Veronæ & Mantuæ ex altera.

Primo videlicet quod prædicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ pro fe, & Amicis

ANNO 1305. micis ſuis de Civitatibus, & diſtrictibus Veronæ, & Mantuæ, qui nunc ſunt Amici ipſorum Dominorum & remanebunt in futurum, qui Domini Capitanei, & dicti ſui Amici nunc regunt Communia Veronæ, & Mantuæ habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Commune Brixiæ, & ejus Amicos de Civitate Brixiæ, & diſtrictu, qui nunc ſunt Amici ipſius Communis Brixiæ, & remanebunt in futurum pro ſuis veris Amicis. Et è converſo, quod prædictum Commune Brixiæ pro ſe & Amicis ſuis de Civitate, & diſtrictu Brixiæ, qui nunc ſunt Amici ipſius Communis Brixiæ, & remanebunt in futurum, habebit, tenebit, & tractabit perpetuo dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & eorum amicos de Civitatibus Veronæ, & Mantuæ, qui nunc ſunt Amici prædictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium remanebunt in futurum, qui Domini Capitanei, & dicti ſui Amici nunc regunt Communia Veronæ, & Mantuæ, pro ſuis veris amicis. Item quod ſupradicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ pro ſe & amicis ſuis prædictis habebunt, & tenebunt, & tractabunt perpetuo Inimicos Communis Brixiæ tam de Brixia, quam aliunde, qui nunc ſunt, & etiam in futurum fuerint, pro ſuis Inimicis, & eis ac omnibus, quibus Commune Brixiæ vellet guerram facere, vel movere, facient vivam guerram ad ſenſum & voluntatem ipſius Communis Brixiæ ubicunque, in omnibus locis, & Terris, per terram, & per aquam, nec cum eis ad Pacem vel Treugam, ſeu Conventionem aliquam ſeu aliud, quo cunque nomine cenſeatur provenient, ſeu pacem, vel treuguam, pactionem, vel conventionem aliquam, ſeu aliud quocunque nomine cenſeatur facient, vel tractabunt, aut tractari facient ſine voluntate Communis Brixiæ. Et è converſò, quod ſupradictum Commune Brixiæ pro ſe, & amicis ſuis prædictis, habebit, tenebit, & tractabit perpetuo Inimicos dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, tam de Civitatibus Veronæ, & Mantuæ, quam aliunde qui nunc ſunt & etiam in futurum fuerint pro ſuis Inimicis, & eis, ac omnibus quibus dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ vellent guerram facere, vel movere, facient vivam guerram ad ſenſum, & voluntatem ipſorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ ubicunque in omnibus locis, & Terris per Terram, & per aquam, nec cum eis ad pacem, vel treuguam, pactionem, ſeu conventionem aliquam, ſeu aliud, quocunque nomine cenſeatur, proveniet, ſeu pacem vel treuguam pactionem vel conventionem aliquam ſeu aliud, quocunque nomine cenſeatur, faciet, vel tractabit, aut tractari faciet ſine voluntate dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ. Item quod prædicti Domini Capitanei Veronæ, & Mantuæ & Communia deffendent, & manutenebunt, & conſervabunt toto ſuo poſſe cum perſonis, & avere prædictum Commune Brixiæ contra omnes & ſingulas perſonas, Civitates, & Communitates, & loca ad ſenſum, & voluntatem dicti Communis Brixiæ per Terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & diſtrictu, tam Brixiæ quam alio, adjuvando etiam manutenendo, & conſervando dictum Commune Brixiæ in omnibus, & ſingulis honoribus, Juriſdictionibus, vel quaſi ejuſdem Communis cum perſonis, & avere, toto poſſe contra omnes, & ſingulas perſonas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & diſtrictu tam Brixiæ, quam alio. Et è converſo quod prædictum Commune Brixiæ defendet, manutenebit, & conſervabit toto ſuo poſſe cum perſonis, & avere prædictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ contra omnes, & ſingulas perſonas, Civitates, Communitates, & loca, ad ſenſum, & voluntatem dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ per Terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & diſtrictu, tam Veronæ & Mantuæ, quam alio, adjuvando etiam, manutenendo, & defendendo, & conſervando dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ in omnibus, & ſingulis honoribus, Juriſdictionibus, vel quaſi ipſorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ cum perſonis, & avere, toto poſſe contra omnes, & ſingulas perſonas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, Territorio, & diſtrictu tam Veronæ & Mantuæ, quam alio.

Item quod omnes, & ſinguli Banniti pro parte, proditione, vel malexardia dicti Communis Brixiæ, & qui de cætero bannirentur pro parte, proditione, vel malexardia, ipſo jure intelligantur eſſe, & ſint banniti pro parte, proditione, & malexardia ipſorum Dominorum Capitaneorum, & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, nec venire, nec morari poſſint in Civitatibus, aut diſtrictibus Veronæ, & Mantuæ nec alicujus earum. Et è converſo quod omnes, & ſinguli Banniti pro parte, proditione, vel malexardia dictorum Capitaneorum, & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum, inter quos bannitos ſpecialiter. & expreſſim intelligantur eſſe, & ſint Comites de Caſali alto, non obſtante quod aliqui ex dictis Comitibus dicerentur eſſe, vel eſſent Cives, ſeu Originarii, vel Incolæ dictæ Civitatis, vel diſtrictus Brixiæ, nec aliquo alio obſtante. Et quod qui de cætero bannirentur pro parte, proditione, vel malexardia dictorum Dominorum Capitaneorum, Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum, ipſo jure intelligantur eſſe, & ſint banniti pro parte, proditione, vel malexardia Communis Brixiæ, nec venire, nec morari poſſint in Civitate, aut diſtrictu Brixiæ. Item ſi contingeret, aliquem, vel aliquos de dictis bannitis Communis Brixiæ pro parte, proditione, vel malexardia habitare, vel eſſe aliquo tempore in Civitatibus, vel diſtrictibus Veronæ, vel Mantuæ, Bannitus ille, vel Banniti illi poſſit, & poſſint per Nuntium Communis Brixiæ perſonaliter capi, & detineri, & conduci in fortiam Communis Brixiæ, vel etiam per dictum Nuntium Communis Brixiæ conſignari in fortiam illius Domini, vel Communis in cujus Civitate, vel diſtrictu repertus eſſet habitare, vel eſſe, qui Dominus, & Commune talem Bannitum, vel Bannitos, conſignatum, vel conſignatos teneatur quam citius Communi Brixiæ, ſub fida cuſtodia tranſmittendum, præſentare, & dare. Ita etiam quod dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ & Mantuæ, & quilibet eorum, & inſuper Communia, & Homines Villarum, & locorum Veronæ, & Mantuæ in quibus aliquis, vel aliqui ex prædictis Bannitis Communis Brixiæ reperirentur, illum, vel illos ad requiſitionem Nuntii Communis Brixiæ capere, & detinere pariter teneatur, & facere quod veniat quam citius in fortiam Communis Brixiæ. Et è converſo quod ſi contingeret aliquem, vel aliquos de Bannitis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, vel alicujus eorum pro parte, proditione, vel malexardia habitare, vel eſſe aliquo tempore in Civitate, vel diſtrictu Brixiæ, Bannitus ille, vel Banniti illi poſſit, & poſſint per Nuntium dictorum Dominorum Capitaneorum, vel Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum pariter capi, & detineri, & conduci in fortiam dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum, vel etiam per dictum Nuntium dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum conſignari in fortiam Communis Brixiæ, quod Commune Brixiæ quam citius ipſis Dominis Capitaneis, & Communibus Veronæ, & Mantuæ, ſeu illi Domino, & Communi, cujus eſſet bannitus, ſub fida cuſtodia tranſmittendum, præſentare, & dare teneatur. Ita etiam quod dictum Commune Brixiæ, & inſuper Communia, & Homines Villarum, & locorum diſtrictus Brixiæ, in quibus aliquis, vel aliqui ex prædictis Bannitis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum reperirentur, illum, vel illos ad requiſitionem Nuntii dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum capere, & detinere pariter teneantur, & facere quod veniant quam citius in fortiam dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, ut dictum eſt. Item quod prædicta pacta, & Capitula cum omnibus ſupraſcriptis, & infraſcriptis per dictos Dominos Capitaneos, & per dicta Communia & Homines Civitatum Veronæ, & Mantuæ, & etiam per Commune, & Homines Brixiæ, & per Conſilia, & Conſiliarios ipſarum Civitatum jurentur, & firmentur in Conſiliis ipſarum Civitatum ad majorem firmitatem prædictorum, & fiant cum omnibus ſolemnitatibus opportunis, ut nullo obſtante irrevocabilem, & plenam perpetuo teneant firmitatem, ita etiam quod de hiis fiant Statuta ſpetialia & promiſſa in Voluminibus Statutorum dictarum Civitatum, & cujuslibet earum conſcribenda, & ponenda, quibus per aliqua Statuta, vel reformationes vel jura facta, vel fienda

ANNO 1305. fienda non possit ullo tempore derogari. Item ad majorem conservationem, & robur plenius Societatis, Fraternitatis & Unionis prædictæ, & omnium supra, & infrascriptorum Parlamentum, seu colloquium esse debeat ad requisitionem cujuslibet prædictorum Communium singulis mensibus de Sapientibus ipsarum Civitatum eligendis, & mittendis per sua Communia, in illo loco, qui videbitur eligendus per dicta Communia, vel majorem partem Communium, seu Rectorum ipsorum tam in dictis Civitatibus, quam in earum districtibus, sicut eligere, & constituere placuerit dictis Communibus, vel eorum Rectoribus omnibus, vel majori parti pro negotiis dictorum Dominorum Capitaneorum, & dictorum Communium Brixiæ, Veronæ, & Mantuæ. Quæ omnia, & singula pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis in præsenti Contractu insertis, & scriptis dictæ Partes ad invicem sibi solemni stipulatione promittant, & teneantur attendere, & observare perpetuo, & nunquam de jure, vel de facto contrafacere, vel venire per modum aliquem seu causam, sub pæna, & in pæna decem milium librarum Imperialium Lombardorum, quæ pæna ad omnia, & singula Capitula referatur, & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra Partem non attendentem, & peti, & exigi possit semel & pluries per Partem attendentem a Parte non attendente quotiescunque contra prædicta, vel aliquid prædictorum ventum fuerit, vel factum, vel non servatum, & pæna soluta, vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum eadem pæna, stipulatione, promissione, & exactione, & quod dicta Communia se ubicunque locorum constituenda & solutura constituant. Ita, etiam & tali pacto inter dictas partes inito, promisso, & stipulatione vallato, quod si Commune Brixiæ prædicta omnia, & singula non attenderit & non servaverit, seu contra prædicta vel aliquid prædictorum venerit vel fecerit ullo modo, vel causa, vel ingenio, de jure vel de facto, dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ & Mantuæ vel Rectores ipsorum Communium, vel etiam alteri eorum possint denuntiare Potestati, vel Rectori Civitatis Brixiæ quod Commune Brixiæ contravenit vel fecit. Et denunciatione facta Commune Brixiæ teneatur infra mensem satisfacere, vel concordare cum dictis Dominis Capitaneis & Communibus Veronæ, & Mantuæ, sed cum illo Domino Capitaneo & Communi ex prædictis cui factum, seu denuntiatio facta principalius pertineret de hiis, de quibus facta fuerit ipsa denuntiatio; quod si non satisfecerit, vel non concordaverit, ut dictum est, dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ & Mantuæ, & eorum Rectores, & quilibet eorum possit, & possint res, & personas & bona, & etiam singularium personarum Civitatis Brixiæ & districtus in Civitatibus, & districtibus Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum territorio & etiam in quacunque Civitate Terræ & loco convenire, & etiam sua auctoritate capere, & detinere, & habere usque ad plenam & perfectam solutionem, & satisfactionem damni, & interesse penarum, & omnium expensarum factarum, & faciendarum. Et è converso, quod si dicti Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ seu alter eorum non attenderit, vel non servaverit, seu contra prædicta, vel aliquod prædictorum venerit vel fecerit ullo modo, vel caussa, vel ingenio, de Jure, vel de facto, dictum Commune Brixiæ vel ejus Rector possit & debeat denuntiari dictis Dominis Capitaneis, vel Rectoribus dictarum Civitatum Veronæ, & Mantuæ, seu ei qui contrafecerit, vel venerit, qualiter dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ & Mantuæ, seu alter eorum contravenerit, vel fecerit, & denunciatione facta dicti Domini Capitanei & Communia Veronæ & Mantuæ, vel ille, qui contrafecerit, vel venerit, teneatur infra mensem satisfacere, vel concordare cum dicto Communi Brixiæ, quod si non fecerit, vel non concordaverit, ut dictum est, dictum Commune Brixiæ, & ejus Rector possit res, personas, & bona dictorum Dominorum, & Communium Veronæ & Mantuæ, & cujuslibet eorum, & singularium personarum Civitatum, & districtuum Veronæ & Mantuæ in Civitate Brixiæ, & etiam in quacunque alia Civitate, terra, & loco convenire, & etiam sua auctoritate capere, & detinere, & habere, usque ad plenam & perfectam solutionem, & satisfactionem damni, interesse, pænarum & omnium expensarum factarum, & faciendarum. Et super prædictis, pactis & Capitulis ordinentur & celebrentur Contractus, sicut melius, & plenius videbuntur ordinandi, & celebrandi. Quæ omnia, & singula suprascripta in continenti in ipsis Consiliis suprascriptus Dominus Guilielmus Sindicus, & sindicario nomine ut supra, & suprascripti Domini Alexander, & Andriolus Sindici, & sindicariis nominibus, ut supra, vicissim, inter se se societatem, Fraternitatem, & Unionem ineuntes facientes & contrahentes secundum formam præscriptam solemni stipulatione sibi vicissim promiserunt, & insuper in animas eorum, quorum sunt Sindici, Procuratores, & Nuntii, juraverunt corporaliter ad Sancta Dei Evangelia tactis scripturis attendere & observare inviolabiliter, & non contrafacere vel venire in aliquo ullo modo, ingenio vel causa, de jure, vel de facto sub pæna, & in pæna decem millium librarum Imperialium Lombardorum, quæ pæna ad omnia, & singula Capitula referatur, & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra Partem non attendentem, & peti, & exigi possit semel, & pluries per Partem attendentem a Parte non attendente quotiescunque contra prædicta, vel aliquid prædictorum ventum seu factum fuerit, vel non servatum. Et pæna soluta, vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum eadem pæna, stipulatione, præmissione & exactione. Renuntiantes ad invicem per pactum exceptioni doli mali, & in factum, conditioni sine causa, vel ex injusta Causa beneffitio restitutionis in integrum, litteris impetratis, vel impetrandis, & beneficio cujuslibet legis, & Canonis, ac etiam Statutis, & Reformationibus dictarum Civitatum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & etiam Civitatis, & Communis Brixiæ generalium, & spetialium obviantibus, derogantibus, vel quæ in aliquo obviare & derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, & etiam cuilibet alii Juri, per quod dici, vel fieri, vel venire posset contra prædicta, vel aliquod prædictorum. Et ea sibi ad invicem per pactum expressum remittentes, & cum refectione & restitutione damnorum, & expensarum, ac interesse. Et renuntiantes dicti Sindici ad invicem, sindicariis nominibus, quibus supra Privilegio Fori se, seu dictus Partes, & dicta Communia ubique convenniendos & soluturos plenarie constituerunt. Capitibus quibus omnibus, & singulis observandis, & plenius attendendis, iidem dicti Sindici, Procuratores, & Nuntii sindicariis nominibus, & vicibus supra obligaverunt sibi ad invicem omnia bona dictorum Dominorum & Communium. Constituentes se se alterum alterius nomine possidere, vel quasi &c. Et ad majorem firmitatem omnium prædictorum Nobilis Miles Dominus Marsilius Polaprisana de Padua honorabilis Potestas Brixiæ. Et Domini Jacobinus de Palazolo Prior Practicorum Brixiæ, Lanfrancus Medici, Nicolaus Gaydi: Avostinus de Celinciotiis, & Moreschinus de Monte claro Consiliarii ipsius Domini Prioris, Ferramondus de la Ripa Judex, Abbas Antianorum Pacis & Populi Brixiæ. Romagnolus Roani Notarius. Restaurus de Beldecaris Notarius. Johannes de Calvixano Notarius, Benvenutus Bonazunte. Tancredus Giselberti, Jacobinus de Cagnolii Not. Albertinus Domini Cechini de la Palatria. Michelinus de Lera. Obertinus Lucii, Johannes de Tayernis, & Franceschinus filius Lanfranchi de Goyono, omnes Antiani Pacis & Populi Brixiæ. Et Dominus Conradus de Palazo. Dominus Mapheus de Madiis, Dominus Philibenius de Bottaciis. Dominus Bernardus de Madiis, Dominus Girardus de Labara. Dominus Ugo de Salobo. Dominus Avinis de Tanghettinis. Dominus Anibal de Calvixano. Dominus Guelfus de Ugonibus. Dominus Martinus de Logabo. Dominus Bernardus de Penzano. Dominus Raymondinus de Ugonibus. Dominus Cazaglinus de Cazago. Dominus Venturinus de Cresterio. Dominus Conradus de Boiszonibus. Dominus Guilielmus de Ugonibus. Dominus Petrus de Palazo. Dominus Petonus de Palazo. Dominus Bertolinus de Bambariga. Dominus Zaronus de Palazo. Dominus Rizardus Carzanonus. Dominus Ysuardinus de Saraga. Dominus Ziliolus de Ugonibus. Dominus Melinus de Ugonibus. Dominus Benvenutus de Belinis D. Lanfrancus Andrearii. Dominus Baldiginus de Clary. Dominus Brixianus de Boyponibus. Dominus Nicolinus de Caligariis. Dominus Albertus de Confanoneriis. Dominus Petrus de Mayrano. Dominus Raynenius de Fredericis. Dominus Venturinus de Carpenedulo. Dominus Bonfantinus de Gayfamis. Dominus Corachinus de Fogolinis. Dominus Lanfranchinus de Cazago. Dominus Inverardus de Rothego. Dominus Martinus de Carpolo. Dominus Patinus de Agtezanis. Do-

ANNO 1305. Dominus Facinus de Furaga. Dominus Lanfranchinus Gallus. Dominus Viliolus de Schelinis. Dominus Clarinus Marini. Dominus Petrus de Lomello. Dominus Bertolinus de Mompiano. Dominus Ugolinus de Ugonibus. Dominus Johannes Andreacii. Dominus Pasinus de Ugonibus. Dominus Florenus de Madiis. Dominus Bonus de Herbusco. Dominus Ubertus de Cilincyntris. Dominus Philippus de Palazo. Dominus Nicolinus Guertii. Dominus Brixianus de Labe. Dominus Brixianus de Falconibus. Dominus Petrus Gallus. Zoynus Saletharius. Zeliolus de Frontegnano. Arighettus de Gorzonibus. Lanfranchinus de Moretonibus. Fratonus Mercator. Petrus Boyanus Brixianius de Jordanis, Mapheus Vilani. Petrus Mayacapra. Barutus de Gayi, Albertus de Virola. Venturinus Capra Mercator. Tettonus de Tisseris, Tomarinus de Monretonibus. Marchesius de Gaydo. Petrus Domini Bernardi de Mayrano. Marchettus Spinazarius, Johanninus de Iseo. Bernardinus de Ugonibus. Dominus Balduynus de Ugonibus. Dominus Mapheus de Chizolis. Dominus Bertolus de Madiis. Dominus Alexander de Tanghettinis. Dominus Philippinus dell' Anello Lungo. Dominus Lancellotus de Marniutino. Dominus Jacobus de Nubolinto. Dominus Guielminus de Calisio. Dominus Melliolus de Grumotello. Viliolus de Schelinis. Dominus Pantaleon de Burno. David de Comezano. Brixianus Pentolius. Bernardus de Mayrano. Bertolinus de Tanghettinis, Dominus Domasellus de Mandugavenis. Dominus Lantelminus de Bagualo. Dominus Fredrighinus dell'Anello Lungo. Dominus Polus de Tanghettinis. Dominus Francefchinus de Prignachis. Lanfrancus de Ripa. Dominus Venturinus Honietti. Dominus Leliolus de Logrado. Dominus Galeottus Domini Frederici de Madiis. Dominus Obizo de Lomello. Dominus Vitalis de Bellinis. Dominus Lafrentus de Bazoardis. Dominus Gerardus de Saxolo Draperius. Dominus Johannes de Pescheris. Dominus Cavalcha de Salis. Dominus Arelmondus Verza. Armenulfus Tinctor. Bonacursius de Monteclaro. Dominus Agnellinus de Agnellis. Johannes Castagna. Nicolaus de Camezano. Guifredinus de Falconibus. Ognabenus Cazaghini. Stephanus de Rouaris. Dominus Jacob de Mauris. Dominus Johannes de Calino. Conradus de la Ripa. Franceschinus de Bornabo. Prevaninus de Belasiis Ugolinus de Quinzano; Liorunus de Ghisellis. Bertolinus de Ferrarinis. Dominus Merestatus de Muro. Marinus de Brocchis. Dominus Ventuoinus quondam Domini Odolini de Tetociis, Johannes de Mazabuliis. Azobenus de Pefchera. Abertinus de Gardinalibus. Gratiolus Zanafii. Bonus de Rezato. Bertonus de Ganarib. Johanninus de Fisoni de Trenzano. Crecimbenus quondam Marchetti de Vrago, Johannes de Falconibus, Geraldinus de Perfettis, Fredrighinus de Belariis. Menelaus de Cazago. Jacobinus de Rozonibus. Pasinus de Gaysaniis. Johannes de Roziis. Johanninus de Valizano. Johanninus de Baliis. Scontemercati Feri. Bertolinus de Sizano. Jacob de Lera. Nicolaus de Pasturellis. Gaifredinus de Pontebio. Galvagninus de Truffis. Rosfelus della Nuce. Valerinus Magistri Singibaldi. Bassaninus de Cagnolis. Bertolinus de Patrino. Ziliolus de Beliemis. Franceschinus Tarzagho de Monte. Ottolinus de Tomellinis. Albertinus de Gergolis. Fredrighinus de Occanonibus. Ogerinus de Concesio. Johannes de Belamicis. Johanninus Roani. Draghinus de Parte Alboyn, Amathinus de Cavezano. Belinus de Scanamoisferiis. Conradus de Pellariis. Et omnes alii Consiliarii, qui in dictis Consiliis fuerunt presentes, qui fuerunt dictæ Partes, & plus dictorum Consiliariorum in animas suas prædictam Societatem, Fraternitatem, & Unionem factam, initam, & contractam per dictos Sindicos sindicariis nominibus, quibus supra, inter dictos Dominos Potestatem, Capitaneos & Communia, & Universitates prædictarum Civitatum Brixiæ, Veronæ, & Mantuæ, & omnia, & singula in ipsa Societate, Fraternitate, & Unione contenta, tactis scripturis ad Sancta Dei Evangelia corporaliter juraverunt habere, tenere, & servare perpetuò firma, & rata, & nunquam, pro se vel aliqua causa, vel ingenio de jure, vel de facto contrafacere, vel venire.

Actum est hoc in Pallatio Majori Communis Brixiæ in Consiliis C. C. C. C. & generali dicti Communis voce preconum, & sono Campanarum more solito congregatis ibidem specialiter, pro prædictis. Die Veneris XXI. Madii millesimo trecentesimo quinto, Indictione Tertia, Presentibus Dominis Jacobo de Capucciis de Forlino. Tomasio de Frontibus de Parma, Jacobo de la Fratta de Bononia, & Johanne de Biemis de Padua Judicibus suprascripti Domini Potestatis Brixiæ, atque Johanne Lavezario. Ardezono de Rizeriis, & Jacobino de Canton. Preconibus dicti Communis Brixiæ, & pluribus aliis testibus rogatis. ANNO 1305.

Ego Brixianus de Soyano Notarius publicus, & dictator suprascripti Domini Potestatis & Communis Brixiæ, hiis affui, & rogatus de prædictis cum pluribus aliis Notariis hanc Cartam scripsi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 21. Martii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 22. Martii 1720.

XVII.

Pax inter ALBERTUM I. *Romanorum Regem, &* WENCESLAUM V. *Bohemiæ & Poloniæ Regem, quâ* WENCESLAUS *Banno in Patrem ejus Bohemiæ, & Poloniæ Regem, nec non heredes, & successores illius promulgato absolvitur, aliique eidem adhærentes honoribus ac juribus plene, atque integrè restituuntur. Datum apud Nurmberg 15. Calend. Septemb. Anno Domini* 1305. *Regni sui VIII. Indictione III.* [GOLDASTI *Constitutiones Imperiales* Tom. I. pag. 317.] 18. Août.

NOS ALBERTUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, ad universorum notitiam tenore præsentium volumus pervenire. Quòd super discordia, quæ inter nos ex una parte, & illustrem quondam Wenceslaum Bohemiæ, Poloniæque Regem ex altera, vertebatur, dum vixit, ad * cum ejus filio Illustri Wenceslao Bohemiæ Poloniæque Rege, avunculo & Principe nostro charissimo, concordiæ, quam cum eo cunctis diebus vitæ nostræ servare bona fide promittimus, devenimus unionem.

1. Primò quòd omnis excessus, si quos ipsius avunculi nostri Bohemiæ & Poloniæ Regis genitor prædictus in nos vel Imperium quocunque modo commisit, propter quos in ipsum genitorem suum nostra legalis sententia lata, vel bannum promulgata fuisset, quæ ejus se extenderent ad heredes prædictum Wenceslaum Bohemiæ & Poloniæ Regem avunculum nostrum, prædicti quondam Wenceslai Bohemiæ & Poloniæ Regis filium heredem & successorem, ac heredes suos, ab ipsis excessibus suis & bannis absolvimus, & in perpetuum auctoritate Regia reddimus & esse volumus omnimodè absolutos.

2. Promittimus præterea in Regia fide prædictum Wenceslaum Bohemiæ & Poloniæ Regem, avunculum nostrum, heredes & successores suos Bohemiæ & Poloniæ Reges in ipsis Bohemiæ & Poloniæ Regnis, & omnibus aliis Principatibus & terris ac juribus, & omnibus aliis, quæ ad ipsum Wenceslaum Bohemiæ & Poloniæ Regem, avunculum nostrum, ex successione paterna vel quocunque alio titulo pervenerunt, nec de jure nec de facto, toto vitæ nostræ tempore aliquatenus impedire, etiamsi aliquod jus, quod vulgariter dicitur Anspruch, nobis vel Imperio

ANNO 1305.

perio in eis competeret, vel diceremus competere, vel nobis aut Imperio aliqua competere videretur. Sed ipse Wenceslaus Bohemiæ & Poloniæ Rex, avunculus noster, heredes ac successores sui Bohemiæ & Poloniæ Reges, prædicta Regna, Principatus, terras ac omnia supradicta cum pleno dominio, & omnibus Regnorum, Principatuum & terrarum ipsarum titulis, honoribus, juribus, jurisdictionibus, utilitatibus in terra & supra terram, in Regnis, Principatibus ac omnibus prædictis & ex eis provenientibus, feudalia jure feudi, propria verò & hereditaria jure proprietatis & hereditario debent obtinere in perpetuum, & ea liberè & pacificè possidere.

3. Illustres prætereà, Ottonem & Stephanum Duces Bavariæ; Ottonem, Hermannum, Joannem & Valdemarum Marchiones de Brandenburg, qui in guerra & discordia prædicta, quæ inter nos & prædictum quondam Wenceslaum Bohemiæ & Poloniæ Regem vertebatur, ipsius Regis Bohemiæ fautores & adjutores fuerint; insuper omnes alios, qui notabiliter & actualiter adjutores vel fautores prædicti Regis Bohemiæ & Poloniæ contra nos in eadem discordia sunt vocati & inventi, sive sint banniti, sive proscripti vel ablitigati per nos vel per alios, prædictæ concordiæ & unioni includimus, & inclusos esse volumus præsentium tenore, & eos omnibus bonis in prædicta concordia, propter præstitum contra nos prædicto Regi Bohemiæ adjutorium vel favorem eis ablatis, & honoribus & juribus eorum restituimus, & esse volumus, plenè & integrè restitutos; nec quod eis ex hoc in ipsis bonis & eorum juribus & honoribus ulla diminutio vel læsio aut præjudicium aliquod generetur.

4. Promittimus insuper super terris, hominibus, bonis & juribus terræ Uratislaviensis stare dictis & ordinationi Spectabilium virorum, Bertoldi Comitis de Hennenberg & Burchkhardi Burggravii de Magdeburg per nos & prædictum Wenceslaum Bohemiæ & Poloniæ Regem, avunculum nostrum, ad hoc concorditer electorum.

5. De munitionibus autem, si quas ipsius Wenceslai Bohemiæ & Poloniæ Regis, avunculi nostri, Progenitores in terra Egrensi, quam cum suis pertinentiis ipse Wenceslaus Bohemiæ & Poloniæ Rex, avunculus noster, ea integritate, quâ ipsa terra genitori suo per felicis memoriæ ADOLPHUM Romanorum Regem, præcessorem nostrum, * olim fuit, compromisit nobis restituere, sua pecunia comparaverunt, inter nos & ipsum Wenceslaum Bohemiæ & Poloniæ Regem, avunculum nostrum, taliter est ordinatum, ut eædem munitiones discussioni juris subjaceant: utrum videlicet ad nos, vel ad ipsum Wenceslaum Bohemiæ & Poloniæ Regem, avunculum nostrum, debeant pertinere, nisi ipsas idem Wenceslaus Bohemiæ & Poloniæ Rex, avunculus noster, à nobis in feudum voluerit obtinere. In cujus rei testimonium præsentes exinde conscribi, & Majestatis nostræ sigillo jussimus communiri Literas. Datum apud Nurmberg, XV. Calend. Septemb. Indict. III. Anno Domini M. CCCV. Regni verò nostri anno VIII.

XVIII.

8. Novembre.

Fœdus inter Commune PARMÆ *ex unâ, & Communia* VERONÆ, *ac* MANTUÆ *ex alterâ parte. Promittunt sibi invicem amicitiam firmam & stabilem, defensionem, & auxilium mutuum adversus quoscunque, præsertim verò Marchionem* ESTENSEM. *Actum Veronæ 8. Novembris Anno 1305. Indictione III.* [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoüe.]

IN Nomine Domini Nostri Jesu Christi, & Beatæ Mariæ Virginis ejus Matris, die Lunæ octavo Novembris Millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia. Veronæ in Palatio Majori Domini Alboyni de la Scala Communis, & Populi Veronæ Capitaneus generalis presentibus Nobilibus & discretis Viris Dominis Nicolao olim Domini Bernardi de Altemanno Legum Doctore, Conrado de Ziltis de Imola Communis Veronæ Judice, Baylardino olim Domini Zufredi de Nojarolis, Bernardo quondam Domini Ranutii, & Bommassario Notario quondam Domini Zambonini Veronensibus testibus vocatis, & rogatis. Hæc est forma Societatis, Fraternitatis, Unionis, & Ligæ factæ, initæ, contractæ, & completæ inter Nobilem, & Magnificum Virum Dominum Gubertum de Corrigia Dominum, & defensorem Communis, & Populi Mercadandiæ, Artium & Misteriorum Civitatis Parmæ, Protectorem, & Gubernatorem, ex auctoritate, & baylia sibi attributa per Consilia generalia Communis, & Populi Civitatis Parmæ, pro se, & suo proprio nomine, ac etiam vice, & nomine Communis Parmæ, atque ipsum Commune Parmæ seu discretum Virum Dominum Benedictum Notarium de Zabolis, Sindicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium ejusdem Domini Guberti, & Communis Parmæ, ut de sindicatu constat Instrumento publico scripto per Franceschinum Notarium quondam Domini Jacobini de Pontremulo sub anno Domini millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia, die quarto Novembris, ibidem producto, & lecto, sindicario, procuratorio & actorio nomine eorundem ex una parte, & Nobiles, & Magnificos Dominos Alboynum de la Scala, Communis, & Populi Veronensis Capitaneum generalem pro se, & suo proprio nomine, ac etiam vice, & nomine Communis Veronæ, seu discretum Virum Dominum Johannem Notarium de Pellegrino, Sindicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium ejusdem Domini Alboyni, & Communis Veronæ, ut de sindicatu constat Instrumento publico scripto per Bonaventuram Notarium de Sancta Sofia, sub anno Domini millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia, die octava Novembris ibidem producto, & lecto, sindicario, procuratorio, & actorio nomine eorundem, & Guidonem de Bonacolsis, Communis & Populi Mantuani Capitaneum generalem pro se, & suo proprio nomine, ac etiam vice, & nomine Communis Mantuæ, atque ipsum Commune Mantuæ, seu discretum Virum Dominum Bonum de Ascendis, Notarium, Sindicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium ejusdem Domini Guidonis, & Communis Mantuæ, ut de sindicatu constat Instrumento publico scripto per Adelberium Notarium de Adelberiis Mantuanum Civem sub anno Domini millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia, die Sabbati sexto Novembris ibidem, producto & lecto, sindicario, procuratorio, & actorio nomine eorundem ex altera. Primo videlicet, quod prædicti Domini Capitanei, & dictus Dominus & defensor, atque Communia, & Universitates prædictarum Civitatum sint, & esse debeant, & intelligantur perpetuò veri, fidi, constantes, & legales Amici consilio, facto & opere, & bene, & obsequiose invicem, se habere, & tractare, & cum effectu facere, quæcumque viderint eis fore utilia, & mala omnia, quæ eisdem possent contingere suo posse prohibere. Item, quod prædicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ defendent, manutenebunt, & conservabunt toto suo posse cum personis, & avere dictum Dominum Gubertum, & Commune Parmæ contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca, & maxime contra Marchionem Estensem, & contra Terras, & Communitates, ei subjectas, adjuvando, & defendendo, manutenendo, & conservando dictum Dominum Gubertum, & dictum Commune Parmæ, in omnibus, & singulis eorum & cujuslibet eorum honoribus, Juribus, & Jurisdictionibus, vel quasi cum personis, & avere contra omnes & singulas personas, Civitates, Communitates & loca, & maxime contra prædictum Marchionem, & Terras & Communitates ei subjectas, & prædicto Marchioni, & Terris, & Communitatibus ei subjectis, ac etiam omnibus & singulis, quibus dictus Dominus Gubertus, & Commune Parmæ vellent guerram facere, vel movere, facient vivam guerram toto posse cum personis, &, avere, ubicunque in omnibus locis, & terris, per terram, & per aquam: Nec de guerra mota, vel movenda dicto Marchioni, & Terris & Communitatibus ei subjectis dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ cessabunt, vel deerunt dicto Domino Guberto, & Communi Parmæ, quousque dictus Marchio pulsus, & privatus non fuerit terris Mutinæ, Regii, & Ferrariæ. Nec cum eis vel eorum aliquo ad pacem, treuguam, pactionem, seu conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censeatur, pervenient, seu pacem, vel treuguam, pactionem, seu conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censeatur facient, vel tractabunt, aut tractari facient sine voluntate dicti Domini Guberti, & dicti Communis Parmæ, & sine voluntate expressa Communis Bononiæ. Et è converso quod præ-

ANNO 1305.

prædictus Dominus Gubertus, Dominus & Defensor Parmensis, & dictum Commune Parmæ defendent, manutenebunt, & conservabunt toto suo posse cum personis, & avere dictos Dominos Alboynum, & Guidonem Capitaneos, & quemlibet eorum, & dicta Communia Veronæ & Mantuæ contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca, & maximè contra Marchionem Estensem, & contra Terras, & Communitates ei subjectas, adjuvando, & deffendendo, manutenendo, & conservando dictos Dominos Alboynum, & Guidonem Capitaneos, & dicta Communia Veronæ & Mantuæ in omnibus, & singulis eorum, & cujuslibet eorum honoribus, juribus, & jurisdictionibus, vel quasi cum personis, & avere contra omnes & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca, & maximè contra prædictum Marchionem, & Terras, & Communitates ei subjectas, & prædicto Marchioni, & Terris, & Communitatibus ei subjectis, ac etiam omnibus, & singulis, quibus dicti Domini Alboynus, & Guido Capitanei, & dicta Communia Veronæ, & Mantuæ vellent guerram facere, vel movere, facient vivam guerram toto posse cum personis, & avere, ubicunque in omnibus locis, & Terris, per Terram, & per aquam, nec de guerra mota, vel movenda dicto Marchioni, & Terris, & Communitatibus ei subjectis dictus Dominus Gubertus, Dominus, & defensor Parmensis, & dictum Commune Parmæ cessabunt, vel deerunt dictis Dominis Alboyno, & Guidoni Capitaneis, & dictis Communibus Veronæ, & Mantuæ, quousque dictus Marchio pulsus, & privatus non fuerit Terris Muttinæ, Regii, & Ferrariæ, Nec cum eis, vel eorum aliquo ad pacem, treuguam, pactionem, seu conventionem aliquam, seu aliud, quocunque nomine censeatur pervenient, seu pacem, vel treuguam, pactionem, seu Conventionem aliquam, seu aliud, quocunque nomine censeatur, facient, vel tractabunt, aut tractari facient sine voluntate dictorum Dominorum Alboyni, & Guidonis Capitaneorum, & dictorum Communium Veronæ, & Mantuæ, & sine voluntate expressa Communis Bononiæ, salva semper, & reservata Societate, Fraternitate, & Unione, quam dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ habent cum Communi Brixiæ cum omnibus, & singulis pro ejus forma, & contractu contentis. Quæ autem omnia, & singula suprascriptæ Partes solemni stipulatione sibi ad invicem promiserunt, & convenerunt, videlicet dictus Dominus Benedictus Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Guberti, & Communis Parmæ sindicario nomine, & vice ipsorum dictis Dominis Johanni Sindico, Procuratori, Actori, & Nuntio dicti Domini Alboyni Capitanei, & Communis Veronæ, & Bono Sindico Procuratori, Actori, & Nuntio dicti Domini Guidonis Capitanei, & Communis Mantuæ, Sindicario, & Procuratorio nomine ipsorum, & pro ipsis recipientibus, & stipulantibus, & è converso dicti Domini Johannes Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Alboyni Capitanei, & Communis Veronæ, & Bonus Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Guidonis Capitanei, & Communis Mantuæ Sindicario, & Procuratorio nomine eorundem de Verona, & de Mantua dicto Benedicto Sindico, Procuratori, Actori, & Nuntio dicti Domini Guberti, & Communis Parmæ Sindicario, & Procuratorio nomine ipsorum de Parma recipienti, & stipulanti per pactum expressum attendere, integraliter, & observare, & ea omnia, & singula firma, rata, & incommutabilia perpetuo habere, tenere, & de jure, vel de facto nunquam contrafacere, vel venire ullo ingenio, modo, vel causa, sub pæna, & in pæna duum milium Marcharum Argenti cum stipulatione præmissa, quæ pæna toties committatur, & per partem attendentem possit contra partem non attendentem peti, & exigi cum effectu, quoties fuerit in aliquo contrafactum, vel non servatum, & pæna commissa, & soluta semel & pluries, contractus præsens in sua nihilominus in perpetuo permaneat firmitate. Præterea dictus Benedictus Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Guberti Domini, & Defensoris Communis, & Populi Parmensis, nec non ipsius Communis Parmæ, & dictus Johannes Sindicus, & Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Alboyni Capitanei generalis Communis, & Populi Veronensis, nec non ipsius Communis Veronæ, & dictus Bonus Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Guidonis Capitanei generalis Communis, & Populi Mantuani, nec non ipsius Communis Mantuæ prædicta omnia, & singula Capitula, & pacta, & quæcunque in præsenti Contractu continentur ad alterutrum Pars Parti perpetuo attendere, & observare, & nunquam de jure, vel de facto contrafacere, vel venire ullo ingenio, modo, vel causa in animabus eorum, quorum sunt Sindici Procuratores, Actores, & Nuntii tactis scripturis corporaliter ad Sancta Dei Evangelia juraverunt: ad robur plenius omnium prædictorum, renuntiantes insuper dicti Sindici, Procuratores, Actores, & Nuntii Sindicariis nominibus, quibus supra, actioni, & exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, Litteris, & Rescriptis impetratis, vel etiam impetrandis, & omni alii Juri, & Canoni per quod contra prædicta, vel aliquod prædictorum ullo modo posset fieri, vel venire: prædicta omnia, & singula Pars Parti perpetuo, & inviolabiliter sibi invicem attendere, & observare solemniter promittentes, & per pactum convenientes sub obligatione bonorum omnium dictarum partium, & refectione totius damni, & omnium expensarum.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum apposui.

Mandatum Capitanei, & Communis Mantuæ. *Datum 6. Novembris Anno 1305. Indictione III.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.] 6. Novembre.

IN Nomine Christi die Sabbati sexto Novembris millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia, præsentibus Dominis Baylardino de Nogarolis, Passarino de Bonacolsis, Guidone de la Turre, & Guilielmo de Anxandris testibus rogatis in Domo habitationis infrascripti Domini Capitanei Mantuani. Ibi Nobilis, & Magnificus Dominus Guido de Bonacolsis, Capitaneus generalis Communis & Populi Mantuæ, & vigore arbitrii sui, & plenitudine potestatis, quam habet a Communi Mantuæ, & qua plene, & publicè fungitur, fecit, constituit, & ordinavit suo nomine, & nomine, & vice Communis, Populi, & Universitatis Mantuæ Bonum Notarium de Axendis præsentem, & recipientem suum, & Communis, & Populi ejusdem Mantuanæ Civitatis, Sindicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium ad faciendum, ineundum, tractandum, & complendum insimul, & unanimiter cum Magnifico Domino Alboyno de la Scala Communis, & Populi Veronensis Capitaneo generali, & nomine, & vice Communis Populi, & Universitatis Veronæ seu eorum Sindico pro eis Fraternitatem, Societatem, Unionem, & Ligam inter Nobilem, & Magnificum Dominum Gubertum de Corrigia, Dominum, & defensorem Communis, & Populi Mercadandiæ, Artium, & Misteriorum Civitatis Parmæ Protectorem, Gubernatorem pro ipso Domino Guberto, & ejus proprio nomine, ac Communi, & Populo Parmæ, seu ejus, vel eorum Sindicum eorum nomine ex una parte, & ipsos Dominos Alboynum de la Scala Communis & Populi Veronæ generalem pro ipso Domino Alboyno, & ejus proprio nomine, ac Communi & Populo Veronensi, seu ejus, vel eorum Sindicum eorum nomine, atque se Guidonem de Bonacolsis, Communis, & Populi Mantuani Capitaneum generalem pro ipso Domino Guidone, & ejus proprio nomine, ac Communi, & Populo Mantuano ex altera, & inter dicta Communia, & Populos Civitatum Parmæ, Veronæ, & Mantuæ, & ad promissiones, obligationes, stipulationes, Renuntiationes, pacta, & Conventiones faciendas, & promittendas cum pænis, & sine pænis, ac etiam recipiendas, & ad jurandum in Anima ipsius Domini Guidonis, & etiam Communis Mantuæ prò omnibus, & singulis suprascriptis cum suis contingentibus attendendis, & observandis perpetuo per ipsum Dominum Guidonem pro se, & suo proprio nomine, & vice, & nomine dicti Communis Mantuæ. Et generaliter ad omnia & singula faciendum, ineundum, tractandum, & complendum in prædictis, & circa prædicta, quæ eidem Sindico, Procuratori, Actori, & Nuncio necessaria, vel utilia quomodolibet videbuntur. Dans, & concedens dictus Dominus Guido Capitaneus Mantuæ nominibus quibus supra, dicto Bono suo, & dicti Communis, & Populi Mantuani Sindico, Procuratori, Actori, & Nuntio plenam, liberam, & generalem Administrationem & plenum, liberum, & generale Mandatum in omnibus, & singulis suprascriptis, atque no-

ANNO 1305. nominibus, quibus supra, eidem, & mihi Notario stipulantibus, & recipientibus vice, & nomine omnium, quorum interest vel intererit solemni stipulatione, promittens se, & dictum Commune, & Populum, & Universitatem Mantuæ ratum, & gratum habituros perpetuo, & nunquam de jure, aut de facto contraventuros, vel post habituros quidquid dictus Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius in prædictis, & circa quocunque modo duxerit faciendum, & exercendum sub obligatione omnium bonorum suorum, & dicti Communis Mantuæ.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publicè scripsi, signumque meum consuetum apposui.

4. Novembre. *Procuratio Civitatis Parmensis pro eodem Foedere. Actum 4. Novembris Anno 1305. Indictione III.* [Authentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

IN Christi Nomine millesimo trecentesimo quinto Indictione tertia, Die quarto Novembris, præsentibus Dominis Johannino de Sancto Vitale, Nicolao de Foliano, & Bonefacio de Cuvaco testibus rogatis in Terra Monticulli Parmensis Diæces. Ibi Nobilis & Magnificus Vir, Dominus Gibertus de Congia, Dominus & defensor Communis, & Pop. Mercadandiæ, Artium & Misteriorum Civitatis Parmæ Protector, & Gubernator ex auctoritate, & Baylia sibi atributa per Consilia generalia Communis, & Pop. Civitatis Parmæ fecit, constituit, atque ordinavit suo nomine, & vice Communis & Pop., & Universitatis per me Benedictum de Cabalis præsentem, & recipientem suum, & dicti Communis, & Pop. Civitatis ejusdem Syndic., & Procur., Actor., & Nuncium ad faciendum, ineundum, tractandum, & complendum fraternitatem, Societatem, unionem, & ligam inter ipsum Dominum Gibertum pro se, & suo proprio nomine & Commune & Populum Parmæ ex una parte, & Magnificos Viros Dominos Alboynum de Lascalla generalem, & perpetuum Capitaneum Communis, & Pop. Civitatis Veronæ, & Guidonem de Bonacolsis Generalem, & perpetuum Capitaneum Communis, & Populi Civitatis Mantuæ, & ipsa Communia Veronæ, & Mantuæ, seu eorum Syndic. eorum, & cujuslibet eorum nomine ex altera. Et ad promissiones, obligationes, stipulationes, renunciationes, pacta, & conventiones faciendas, & promittendas cum penis, & sine penis, & etiam recipiendas, & ad jurandum in anima ipsius Domini Giberti, & etiam Communis Parmæ pro omnibus, & singulis suprascriptis, & de ipsis omnibus, & singulis suprascriptis cum suis contingentibus attendendis, & observandis perpetuo per ipsum Dominum Gibertum pro se, & suo proprio nomine, & per ipsum Commune Parmæ. Et generaliter ad omnia, & singula faciendum, ineundum, tractandum, & complendum in prædictis, & circa predicta quæ eidem Syndic. Procur. Actor., & Nuncio necessaria, vel utilia videbuntur. Dans, & concedens dictus Dominus Gibertus Dominus & Defensor nominibus quibus supra, dicto Benedicto suo, & dicti Communis & Pop: Parmæ Syndic. Proc. Actori & Nuntio plenam, liberam, & generalem administrationem, & plenum, liberum, & generale mandatum in omnibus, & singulis suprascriptis, atque nominibus quibus supra eidem, & mihi Notario stipulanti, & acceptanti vice, & nomine omnium quorum interest vel intererit solempni stipulatione promittens predictum Commune, & Populum, & Universitatem Parmæ ipsumque Dominum Gibertum, Dominum, & Defensorem Civitatis ejusdem, ratum & gratum habituros perpetuo, & nunquam de Jure, aut de facto contraventuros, vel post habituros quidquid dictus Sindicus, Procurator, Actor, & Nuncius in predictis, & circa quocunque modo duxerit faciendum, & exercendum sub obligatione omnium bonorum dicti Domini Giberti Domini, & defensoris Communis Parmæ, & ipsius Communis Parmæ.

L. H. T. Ego Francesckinus tamquam Domini Jacobini de Pontemullo auctoritate Imperiali Notarius & dicti Domini Giberti Notarius hiis omnibus interfui, & hac carta rogatus scripsi.



Cum Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. ANNO 1305.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius, Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 29. Februarii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die prima Martii 1720.

XIX.

Liga & Foedus perpetuum inter Civitatem BONONIAE *ex unâ, & Civitates* MANTUAM, *ac* VERONAM *ex alterâ parte. Promittunt se eosdem amicos, & inimicos habituros, hostes oppugnaturos communibus armis terrâ marique, nec pacem aut aliam conventionem facturos sine mutuo consensu. Actum Mantuæ* 11. *Januarii* 1306. *Indictione IV.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.] 1306. 11. Janv.

IN Nomine Christi, die Martii undecimo Januarii millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta præsentibus Dominis Dinadan de Simispizolis de Bononia, Nicolao de Altemanno Legum Doctore, Conrado de Imola Judice Communis Veronæ, Guidone de la Turre, & Guillielmo de Anxandris de Mantua testibus rogatis, Mantuæ & in domo habitationis Domini Capitanei Mantuani infrascripti. Ibi discretus Vir Dominus Jullianus de Forficibus Civis Bononiæ, Sindicus, Actor, Procurator & Nuntius Communis, & Universitatis Civitatis Bononiæ, ut de sindicatu constat Instrumento publico scripto per Jacobum Antonii de Ignano Imperiali auctoritate Notarium, & tunc Notarium ad discum Potestatis ad reformationes Communis Bononiæ sub anno Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die vigesimo nono Decembris ibi producto sindicario nomine, & vice dicti Communis, & Universitatis Bononiæ, & pro ipso Communi, & Universitate Bononiæ ex una parte, & Nobiles, & Magnifici Domini Alboynus de la Scala Communis, & Populi Veronæ Capitaneus generalis, & Guido de Bonacolsis Communis, & Populi Mantuæ Capitaneus generalis ex auctoritate, potestate, & baylia, quam ipsi Domini Capitanei, & unusquisque ipsorum habent, & eis collatæ sunt a suis Communibus antedictis Veronæ scilicet & Mantuæ per se Dominos Capitaneos, & Communia, & Universitates dictarum Civitatum Veronæ, & Mantuæ ex altera, inter se se fecerunt, iniverunt, contraxerunt & firmaverunt societatem, fraternitatem, Unionem, & ligam perpetuam, & perpetuo inter ipsas partes valituram cum pactis, Capitulis, & conditionibus infrascriptis. Primo videlicet, quod prædictum Commune, & Universitas Bononiæ pro se, & Amicis suis, & dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ pro se & amicis suis de dictis Civitatibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, qui scilicet nunc sunt Amici ipsorum Communium, & Dominorum remanebunt in futurum, ita quod una quæque Partium per se, & Amicos suos hujusmodi se se, suosque amicos prædictos ad alterutram habebunt, tenebunt, & tractabunt pro suis veris amicis. Item, quod dictum Commune, & Universitas Bononiæ pro se, & amicis suis prædictis, & dicti Domini Capitanei & Communia Veronæ, & Mantuæ pro se, & amicis suis prædictis, habebunt tenebunt, & tractabunt perpetuò inimicos suos ad alte-

ANNO 1306. alterutrum tam, qui nunc sunt inimici, quam qui fierent in futurum vel essent tam de Civitatibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, & qualibet earum, quam aliunde, prò suis Inimicis, videlicet Commune, & Universitas Bononiæ inimicos dictorum Dominorum & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum, & dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & quilibet eorum inimicos Communis Bononiæ, & eis Inimicis, ac omnibus quibus aliqua partium prædictarum vellet guerram facere, vel movere, pars altera faciet vivam guerram ad sensum, & voluntatem partis dictam guerram facere volentis vel moventis, ubicumque in omnibus locis & per terram, & per aquam, videlicet dictis Inimicis, & omnibus, quibus Commune, & Universitas Bononiæ vellet guerram facere, vel movere, dicti Domini Capitanei Veronæ, & Mantuæ, & Communia Veronæ & Mantuæ facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem dicti Communis Bononiæ, ut supra. Et dictis Inimicis, & omnibus, quibus dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ vellent facere, vel movere guerram, Commune, & Universitas Bononiæ faciet vivam guerram ad sensum, & voluntatem dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ. Nec cum eis, vel aliquo eorum ad pacem, treuguam, pactionem, seu Conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censeatur provenient, seu pacem, treuguam, conventionem, pactionem vel aliud, quocunque nomine censeatur facient, vel tractabunt, seu tractari facient sine voluntate expressa alterius partis, & nisi in concordia communi ipsorum omnium de societate prædicta. Item quod prædictum Commune, & Universitas Bononiæ, & dicti Domini Capitanei, & Communia, & Universitates Veronæ, & Mantuæ se se ad invicem manutenebunt, adjuvabunt, defendent, & conservabunt perpetuò toto eorum posse cum personis & Avere, videlicet dictum Commune, & Universitas Bononiæ dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & quemlibet ipsorum, & dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ dictum Commune, & Universitatem Bononiæ contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates & loca ad sensum, & voluntatem Partis requirentis per terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu, tam de dictis Civitatibus, & qualibet earum, quam alio quocunque, adjuvando, etiam manutenendo, defendendo, & conservando se se ad invicem, videlicet dictum Commune, & Universitas Bononiæ dictos Dominos Capitaneos, & quemliber eorum, & dicta Communia Veronæ, & Mantuæ, & dicti Domini Capitanei & Communia Veronæ, & Mantuæ dictum Commune, & Universitatem Bononiæ in omnibus, & singulis honoribus, & juribus, & jurisdictionibus, vel quasi eorum ad alterutrum cum personis, & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam dictarum Civitatum, & cujuslibet earum, quam quocunque alio. Item quod omnes & singuli Banniti pro parte, proditione, vel malexardia Communis Bononiæ, & qui de cæterò bannirentur prò parte, proditione, vel malexardia ipsius Communis Bononiæ, ipso jure intelligantur esse, & sint banniti pro parte, proditione, & malexardia dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum, nec venire, nec morari possint in dictis Civitatibus Veronæ, & Mantuæ, nec in aliqua earum neque in earum, vel alicujus earum districtibus. Et omnes, & singuli banniti pro parte, proditione, vel Malexardia dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ & uniuscujusque eorum, & qui de cetero bannirentur pro parte, proditione, vel malexardia ipsorum Dominorum Capitaneorum, & Communium, vel alicujus eorum, ipso jure intelligantur esse, & sint banniti pro parte, proditione, & Malexardia Communis Bononiæ, nec venire, nec morari possint in Civitate, neque in districtu Bononiæ. Item si contingeret aliquem, vel aliquos de bannitis Communis Bononiæ prò parte, proditione, vel malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in Civitatibus vel districtibus Veronæ, vel Mantuæ vel alicujus earum, bannitus ille, vel banniti illi possit, & possint per Nuntium Communis Bononiæ capi personaliter, & detineri, in quocunque loco Civitatum, vel districtuum prædictarum, & cujuslibet earum reperiretur, per dictum Nuntium Communis Bononiæ, & conduci in fortiam ejusdem Communis Bononiæ, vel etiam per dictum Nuntium consignari in fortiam illius Communis, & Domini in cujus Civitate, vel districtu repertus esset, vel reperti essent, quod Commune, & qui Dominus illum bannitum consignatum, unum, vel plures teneatur quamcitius Communi Bononiæ, sub fida custodia conducendum presentare, & dare: ita etiam quod ad requisitionem Communis Bononiæ, vel ejus Nuntii dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ & Mantuæ, & quodliber eorum, & Communia, & homines Villarum & locorum districtuum earundem Civitatum, & cujuslibet earum in quibus aliquis ex dictis bannitis repereiretur, teneatur talem bannitum, vel bannitos personaliter capere, & facere, quod veniant in fortiam Communis Bononiæ. Et si contingeret aliquem, vel aliquot de bannitis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, vel alterius eorum prò parte, proditione, vel malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in Civitate, vel districtu Bononiæ, Bannitus ille, vel Banniti illi possit, & possint per Nuntium dictorum Dominorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum capi personaliter & detineri in quocunque loco Civitatis vel districtus Bononiæ repereiretur per dictum Nuntium prædictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum, & conduci in fortiam dictorum Dominorum, & Communium, vel ejus, ad cujus requisitionem captus, & detentus esset, vel etiam, per dictum Nuntium consignari in fortiam Communis Bononiæ, quod Commune Bononiæ bannitum consignatum unum, vel plures teneatur quamcitius Domino, & Communi, qui eum capi, & detineri procuraverit, sub fida custodia conducendum, presentare & dare. Ita etiam quod ad requisitionem dictorum Dominorum, & Communium Veronæ & Mantuæ, & cujuslibet eorum, vel eorum, vel alicujus eorum Nuntii dictum Commune Bononiæ, & Communia, & homines Villarum, & locorum districtus Bononiæ, in quibus aliquis ex dictis bannitis repereiretur, teneantur talem Bannitum, vel Bannitos personaliter capere, & facere quod veniant in fortiam dictorum Dominorum & Communium Veronæ, & Mantuæ, seu illius Domini, & Communis, cujus esset Bannitus, vel cujus essent banniti. Item quod prædicta pacta, & Capitula in omnibus, & singulis supra, & infra scriptis per dicta Communia Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, & per homines de ipsis Communibus, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum, seu Communium jurentur, & firmentur in Consiliis ipsarum Civitatum, vel sicut, & ubi melius esse poterit, & commodius & videbitur expedire, ad majorem firmitatem prædictorum, & cum solemnitatibus opportunis fiant, & facta esse intelligantur, ut nullo obstante irrevocabilem, & perpetuam obtineat firmitatem, salvis semper, & servatis societatibus, pactis, conventionibus, & promissionibus, quæ dictum Commune, & Universitas Bononiæ habet cum Domino Guberto de Corrigia, defensore, & Domino Communis, & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, cum Communi Incolæ, cum Communi Forlivii, cum Communi Faventiæ, cum Communi Bagnacavalli, cum Communi Cerviæ, cum Communi Arritii, cum Communi Pisarum, cum Blanchis Forincecis de Florentia, & eorum parte & cum Communi Pistoris. Et quæ dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ habent inter se se, & quæ habent cum Domino Guberto prædicto defensore, & Domino Communis, & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, & cum Communi Brixiæ, & quæ dictus Dominus Capitaneus Veronensis, & Commune Veronæ habent cum Communibus Paduæ, & Vicentiæ. Quibus omnibus, & singulis societatibus, pactis, conventionibus, & promissionibus per hæc nullatenus derogetur. Quæ omnia, & singula pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis in presenti contractu insertis, & scriptis prædictus Dominus Jullianus Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius prædicti Communis, & Universitatis Bononiæ, & sindicario nomine ipsius Communis, & Universitatis, & prædicti Domini Albuynus, & Guido Capitanei ipsorum Communium Veronæ & Mantuæ suo, & dictorum suorum Communium nomine, & vice sibi ad invicem. Pars Parti utrinque solemni stipulatione promiserunt, & convenerunt sibi ad invicem attendere, & servare perpetuò, & nunquam de jure, vel de facto contrafacere, vel venire per modum aliquem, seu causam sub pæna, & in pæna decem millium librarum Imperialium ANNO 1306.

ANNO 1306.

Lombardorum quæ pœna ad omnia & singula Capitula referatur, & prò singulis Capitulis non servatis committatur contra non servantem, vel non servantes, & peti, & exigi cum affectu possit semel, & pluries per servantem, & per servantes a non servante, vel non servantibus quotiescunque contra prædicta, vel aliquid prædictorum ventum, vel factum fuerit, vel non servatum, & pœna soluta semel, & pluries, vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum ejusdem pœnæ stipulatione, promissione & exactione. Constituentes dicti Domini Contrahentes nominibus, quibus supra se se & dicta Communia ubique conveniendos pro prædictis, & integraliter soluturos, & ob hoc Fori privilegio renuntiantes, ita etiam, & tali pacto inter ipsos Contrahentes promisso, & inito expresse, quod si contingeret aliquo tempore aliquam dictarum partium prædicta omnia, & singula alteri parti non attendere, & non servare, in totum, vel in aliquo deficere, seu contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere, vel venire ullo modo, vel ingenio, de jure, vel de facto, pars illa quæ diceret sibi servatum non esse, vel ventum, seu factum contra prædicta, vel aliquod prædictorum, teneatur denuntiare parti contravenienti, vel non servanti, vel Potestati, & Rectori, seu Potestatibus, & Rectoribus Partis contravenientis, vel non servantis, qualiter non servavit, seu non servaverunt non servat, seu non servant, vel contravenit, seu contravenerunt in prædictis vel aliquo prædictorum; specificando ubi, & in quo. Et denunciatione facta, Pars non servans, vel contraveniens, seu quæ non servasset, vel contravenisset, infra mensem teneatur cum dicto denunciante, vel denuntiantibus concordare, & satisfacere de his, super quibus facta fuerit denuntiatio. Quod si recusaverit, & non fecerit integraliter, tunc, & deinde Pars, quæ sic denuntiaverit, & Rector seu Rectores illius Partis possit, & possint res, & bona, & personas partis non servantis, vel quæ non servasset & hominum illius Partis, seu illius Civitatis, vel Civitatum ex prædictis in Civitate, & districtu ipsius petentis, seu in Civitatibus, & districtibus ipsorum petentium, & agentis, vel agentium ad pænas exigendas, & etiam in omni loco, & Terra convenire, & auctoritate propria capere, detinere, & habere usque ad plenam, & perfectam solutionem, & satisfactionem damni, interesse, & omnium expensarum factarum, & etiam faciendarum. Quæ omnia, & singula suprascripta prædicti Contrahentes vicissim nominibus, quibus supra inter se se Societatem, fraternitatem & Unionem facientes, & contrahentes secundum formam præscriptam solemni stipulatione sibi invicem promiserunt & insuper in animas suas, & dictorum Communium, Consiliariorum, & hominum de ipsis Communibus, & Civitatibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia tactis scripturis attendere, & observare in perpetuum, & inviolabiliter, & non contra facere, vel venire ullo modo, ingenio, vel causa, de jure, neque de facto, sub dicta pœna. Renunciantes ad invicem per pactum exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, beneffitio restitutionis in integrum, Litteris, & Rescriptis impetratis, & etiam impetrandis, & beneffitio cujuslibet Legis, & Canonis, ac etiam Statutis, & reformationibus dictarum Civitatum, & Communium, & cujuslibet earum generali, & speciali obviantibus & derogantibus, vel quæ in aliquo obviare, vel derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, & etiam cuilibet alii Juri, per quod contra dici, fieri, vel veniri posset in aliquo, & ea sibi ad invicem per pactum remittentes & cum reffectione totius damni, interesse, & omnium expensarum litis, & extra. Pro quibus omnibus, & singulis plenius observandis, & attendendis prædicti Contrahentes nominibus, quibus supra obligaverunt sibi ad invicem omnia bona dictorum Dominorum, & Communium, & cujuslibet eorum Constituentes se se ad alterutrum alterius nomine possidere, vel quasi.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus scribere publice scripsi, Signumque meum consuetum apposui.

L. H. T. Ego Bonaventura de Sancta Sophia Imperiali auctoritate Notarius his interfui rogatus me subscripsi signumque meum apposui consuetum, & in eodem tenore publicum Instrumentum rogatus feci.

L. H. T. Ego Petrus Bonfantini Petrizoli Imperiali auctoritate Notarius prædictis interfui, & rogatus publice scripsi, & me cum signo meo subscripsi, & in eodem tenore publicum Instrumentum confeci.

ANNO 1306.

Ordinationes post Ligam factæ de parandâ viâ inter BONONIAM, *&* MANTUAM *atque ædificandâ turri, seu fortalitio in Terrâ Solariæ pro securitate dictæ viæ, & ad prohibendum ne merces ducantur per Canalem Mutinæ, nec non de obsidendis Castris, & Terris* BREGHENTINI *&* RAZOLI *à Marchione* ESTENSI *detentis. Actum Mantuæ* 11. *Januarii* 1306. *Indictione IV.* [Autentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoüe.]

IN Nomine Christi Die Martis undecimo Januarii millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, Præsentibus Dominis Dinadan de Simispizolis de Bononia, Nicolao de Altemanno Legum Doctore de Verona, & Guidone de la Turre, & Guillielmo de Axandris de Mantua testibus rogatis, Mantuæ in domo habitationis Domini Capitanei Mantuæ infrascripti. Ibi post Societatem, Fraternitatem, Unionem, & ligam initam, contractam, & firmatam solemniter inter Commune, & Universitatem Bononiæ seu Dominum Jullianum de Forficibus Civem Bononiæ, Sindicum, Actorem, & Procuratorem, & Nuntium ipsius Communis, & Universitatis Bononiæ Sindicario nomine, & vice ipsius Communis, & Universitatis Bononiæ ex una Parte, & Communia, & Universitates Veronæ, & Mantuæ, seu Magnificos Dominos Alboynum de la Scalla, & Guidonem de Bonacolsis Capitaneos generales Communium & Populorum dictarum Civitatum Veronæ & Mantuæ, Nominibus suis, ac nominibus, & vicibus eorundem Communium, & Universitatum ex altera, de qua constat Instrumento publico per me Notarium hodie confecto. Idem Dominus Jullianus Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Communis, & Universitatis Bononiæ sindicario nomine, & vice ipsius Communis, & Universitatis Bononiæ, & Magnifici Domini Alboynus de la Scala Communis, & Populi Veronensis, & Guido de Bonacolsis Communis, & Populi Mantuani Capitanei generalis, suis, & dictorum Communium, & Universitatum Veronæ & Mantuæ nominibus & vicibus, pro conservatione, commoditate, honore, & bono statu communi ipsorum Dominorum Capitaneorum atque ipsorum Communium Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ amicorum suorum, & eis Adhærentium, concorditer, & unanimiter providerunt, voluerunt, statuerunt, & de certa scientia decreverunt omnia, & singula infrascripta: *Primo videlicet* quod per dicta Communia Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ fiat una Via, qua possit iri perpetuo de Bononia Mantuam, & de Mantua Bononiam libere, & secure. Ad quam Viam faciendam Bononienses, Veronenses, & Mantuani equitent uno, & eodem tempore ita quod insimul conveniant, & se se jungant in Episcopatibus Mutinæ, & Regii, vel eorum altero, & inde non discedant donec dicta Via facta erit, & completa, & hinc inde securata. Quæ quidem Via fieri debeat per dicta Communia Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, & Dominos prædictos per Terras, & loca Episcopatuum Mutinæ, & Regii, vel earum alterius, prout dictis Dominis, & Communibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ utilius videbitur expedire. Ita etiam quod nullum Pedagium, seu Gabella exigi, vel accipi debeat ab aliquibus Bononiensibus, Veronensibus, nec Mantuanis per dictam Viam euntibus, & redeuntibus cum personis Mercandandiis, & rebus. Item quod per dictum Commune Bononiæ fiat, & fieri debeat una Turris, vel Fortalitium aliquod in Terra Solariæ, seu alibi ubi melius, & utilius videbitur dictis Dominis Capitaneis, & Communibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, juxta Canale, quo itur de Mutina Ferrariam custodiendo, & conservando per dictum Commune Bononiæ pro securitate dictæ Viæ, ad hoc ut prohibeatur auxilium aliquod posse exhiberi per dictum Canale Civitatibus Mutinæ & Regii, vel alicui earum; & ne Mercandiæ venientes per Padum, ducantur per dictum Canale in futurum aliquo tempore: Providentes in concordia prædicti Contrahentes,

Volen-

Anno 1306. volentes, firmantes, & ſibi invicem promittentes, quod ſtrata Mercadandiarum non curret, nec fiet, nec erit, nec currere, nec fieri, nec eſſe ullo tempore patientur per dictum Canale de Ferraria Mutinam, & de Mutina Ferrariam, Nec aliquid per quod Stratæ Padi in aliquo detrahatur, vel derogetur. Item quod facta dicta Via per ipſa Communia Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, communiter, & continuo procedatur ad obſidionem Caſtrorum, & Terrarum Breghentini, & Razoli, quæ per Dominum Azonem Marchionem Eſtenſem in diſtrictibus Ferrariæ, & Regii detinentur, a quorum obſidione nullatenus diſcedatur, donec ipſa Caſtra, & Terræ in fortias, & virtutes dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ devenerint, & erunt per ipſos Dominos Capitaneos Veronæ, & Mantuæ ad honorem, commodum, & bonum ſtatum dictorum Communium Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, & Amicorum ſuorum, & omnium ſibi Adhærentium cuſtodienda, & cuſtodiendæ, ita quod deveniat & permaneat Caſtrum & Terra Braghentini in fortiam Domini Capitanei Veronenſis, & Caſtrum, & Terra Razoli in fortiam Domini Capitanei Mantuani. Quibus Caſtris, & Terris ſic perventis in manibus prædictorum Dominorum Capitaneorum, Veronæ, & Mantuæ, Commune Bononiæ teneatur toto poſſe ad ipſa Caſtra defendenda, & manutenenda ipſis Dominis Capitaneis, & cuilibet eorum ſuum præbere præſidium, auxilium, & favorem. Quam quidem proviſionem concorditer factam, & firmatam cum omnibus, & ſingulis ſupraſcriptis idem Dominus Jullianus Sindicus, Actor, & Procurator dicti Communis, & Univerſitatis Bononiæ ſindicatio nomine eorundem in animas eorum, quorum eſt Sindicus, & dicti Domini Alboynus, & Guido Capitanei generales Veronæ, & Mantuæ ſuis, & dictorum Communium, & Univerſitatum Veronæ, & Mantuæ nominibus, & vicibus in animas ſuas & Communium Veronæ, & Mantuæ tactis ſcripturis corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia attendere, & ſervare integraliter, & nunquam de jure, neque de facto contrafacere, vel venire ullo modo, ingenio, ſeu cauſa. Et hoc inſuper ſibi invicem ſolemniter promiſerunt attendere ſub obligatione omnium bonorum Communium eorundem Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ. Renuntiantes expreſſe dicti Contrahentes ad invicem actioni, & exceptioni doli mali, & infactum, conditioni ſine cauſa, vel ex injuſta cauſa, litteris, & Reſcriptis impetratis, & etiam impetrandis, beneffitio reſtitutionis in integrum, ac omni Juri, legi, & Canoni expreſſo, & non expreſſo, per quod contra prædicta vel aliquod prædictorum dici, fieri, vel veniri poſſet, & ea omnia ſibi invicem per pactum expreſſum remittentes.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis ſacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publice ſcripſi, ſignumque meum conſuetum appoſui.

L. H. T. Ego Petrus Bonfantini Petrezoli Imperiali auctoritate Notarius prædictis interfui, & rogatus me cum ſigno meo publice ſcripſi, & de hiis in eodem tenore publicum Inſtrumentum confeci.

Acceſſio Capitaneorum Partis Graſulforum Mutinæ ad Ligam Civitatum Bononiæ, Mantuæ, & Veronæ ſupraſcriptam; cum earundem unanimi acceptatione, ſub certis Conditionibus, ut videlicet, duo Caſtra Carpi & Mirandulæ reædificentur, ad oppugnandum melius Marchionem Eſtenſem. Actum Mantuæ eodem die & anno 11. *Januarii* 1306. *Indictione IV.* [Autentique tiré des Archives de Mantoüe.]

IN nomine Chriſti, die Martis undecimo Januarii, milleſimo tercenteſimo ſexto, Indictione quarta. Præſentibus Dominis Dinadan de Simiſpizolis de Bononia. Nicolao de Altemano Legum Doctore, Conrado de Imola Judice Communis Veronæ, Guidone de Latarte, & Guielmo de Axandris, teſtibus rogatis. Mantuæ in Domo habitationis infraſcripti Domini Capitanei Mantuani. Ibi ad requiſitionem, & inſtantiam Nob. Viri Domini Conradi de Gonzagia Nuntii, Procuratoris, & Sindici generalis, per Viros Nobiles Dominos Egidium de Piis, & Tomaſinum de Gorgano, tamquam Capitaneos partis Graſulforum Mutinæ, & pro eis, & ipſa parte, ut de Procuratorio, & ſindicatu conſtat Inſtrumento publico ſcripto per Boninſignam de Petenariis Notarium ſub Anno Domini milleſimo tercenteſimo ſexto, Indictione quarta, die Jovis penultimo Decembris, atque per Dominos Franciſcum, & Johannem de Mirandula Capitaneos partis Graſulforum Civitatis Mutinæ pro eis, & ipſa parte; Ut de Procuratorio, & Sindicatu conſtat Inſtrumento publico per eundem Notarium ſcripto ſub eodem anno, die Veneris ultimo Decembris, viſis, productis, ibidem, & admiſſis, ad infraſcripta ſolemniter conſtituti. Diſcretus Vir, Dominus Julianus de Forficibus, Civis Bononiæ, Sindicus, Actor, & Procurator, & Nuntius Communis, & Univerſitatis Bononiæ. Ut de Sindicatu conſtat Inſtrumento publico ſcripto per Jacobum Antonium de Ignano Notario ſub eodem anno, die vigeſimo nono Decembris, & una Magnifici Domini Alboynus de la Scala Communis, & Populi Veronæ, & Guido de Bonacolſis Communis, & Populi Mantuæ Capitanei generales. Cum auctoritate, poteſtate, & baylia quam habent à ſuis Communibus Veronæ, & Mantuæ antedictis, & qua publicè funguntur pro eis Dominis Capitaneis, & Communibus, & Univerſitatibus Veronæ, & Mantuæ, unanimiter, & concorditer inſimul admiſerunt, receperunt, & copulaverunt Dominum Nobilem, Dominum Conradum de Gonzaga Nuntium, Procuratorem, & Sindicum dictorum Dominorum Egidii Tomaſini, Franciſchi, & Johannis Capitaneorum prædictæ partis Graſulforum de Mutina Sindicatus nomine eorundem, & pro ipſis, & ipſa parte. Nec non ipſos Dominos Egidium, Tomaſinum, Franciſchum, & Johannem tamquam Capitaneos dictæ partis, & ipſam partem, & homines ipſius partis ad Societatem, Firmitatem, Unionem, & Ligam factam nuper initam, contractam, & firmatam inter ipſos, ſeu inter dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ ex una parte, & dictum Dominum Julianum Sindicum, & Sindicatorio nomine Communis, & Univerſitatis Bononiæ, ſeu ipſum Commune, & Univerſitate Bononiæ ex altera, & ad illa pacta, promiſſiones, Conditiones, & alia, quæ in forma dictæ Societatis, firmitatis, & unionis continentur, aſſociantes, copulantes, & unientes ſibi prædictum Nob. Dominum Conradum Procuratorem, & Sindicum Procuratorio, & Sindicatorio nomine ac ipſos Capitaneos partis prædictæ Graſulforum, & ipſam partem, & Homines ipſius partis, ac ſi in forma, & contractu Societatis, firmitatis, & unionis prædictæ ſpecialiter, & expreſſim ſcripti, & nominati eſſent: Promittentes inſuper per ſtipulationem prædicto Sindico & Procuratori præſenti, & ſtipulanti ut ſupra, eis attendere, & ſervare, ac in effectum mandare Capitula infraſcripta, per Dominum Sindicum nomine prædictorum petita, & quæ in ipſis Capitulis continentur, videlicet. Primo petunt, & volunt, ut melius valeant facere malum, & damnum Marchionis Eſtenſis. Quod duo Caſtra accipiant in Epiſcopatu Mutinæ, & Regii, videlicet Terra Carpi, & Terra Mirandulæ, quæ Caſtra, vel Loca reædificentur, & aptentur per dictam Societatem, & ipſa Caſtra per dictam Societatem debeant muniri de Victualibus, & aliis neceſſariis, ut in ipſis ſtare valeant pro dicta guerra Marchionis facienda. In quibus Caſtris petunt, quod per dictam Societatem continue teneantur uſque ad guerram finitam ducenti Milites, & tercenti pedites, inter quos ſint centum baleſtrarii, & ducenti homines a Lanceis longis. Item, ſi caſus acciderit, Exercitum Inimicorum venire ad dicta Caſtra, quod infra decem dies debeat ſuccurri, & auxiliari per dictam Societatem, ita quod Exercitus totaliter removeatur. Item quando prædicti introibunt in dicta Caſtra, vel Loca, volunt, quod Bononienſes die, & hora ordinata equitent potenter, & hoſtiliter adverſus Mutinenſes, ad dicta Loca, & Parmenſes, & Veronenſes, & Mantuani ſimiliter, & ibidem manere, & eſſe debeant uſque quo dicta Caſtra ſint ſufficienter fortificata, & munita Victualibus, & aliis neceſſariis, & quo Gentes eorum ſint ibi reductæ cum ſuis rebus. Item quod prædictæ Civitates, nec aliqua earum non debeat, nec poſſit facere pacem, nec treguam cum Marchione Eſtenſe, vel cum aliquibus eorum Inimicis, ſine dictis Graſolſis & eorum expreſſa licentia, & conſenſu, donec ipſe Marchio fuerit expulſus, & privatus omni Dominio Civitatum Mutinæ, & Regii, & Ferrariæ. Item quod prædictæ Civitates ſociatim, debeant

præ-

prædictos Grasulfos reponere in omnibus eorum Bonis, Juribus, & actionibus, quæ nunc tenent, & possident, & quæ tenebant, & possidebant tempore quo fuerunt expulsi de Civitatibus Mutinæ, & Regii, & earum districtibus, vel Episcopatibus. De quibus cognoscere debeant, & possint summarie, & sine strepitu Judicii duo sapientes Juris periti, & fideles, qui possint de prædictis cognoscere, & definire, prout Deo placere crediderint, & Justitiæ convenire, qui Sapientes debeant unus per Commune Bononiæ, & alter per Dominos Capitaneos Veronæ & Mantuæ, & si ipsi concordes non essent, eligatur tertius per duos Dominos de Bononia, Verona, & Mantua, ita quod duo eorum concordes omnia possint, & eorum sententia vigorem obtineat. Item quod omnes, qui sequuntur Grasulfos, & partem eorum dictæ Civitatis Mutinæ, & Regii, videlicet qui se rebellabunt contra Marchionem Estensem, vel eos qui regerent Civitatem Mutinæ, & Regii prò eo, hinc ad duos menses, debeant tractari, & haberi per Civitates prædictas in soldo, & aliis beneficiis, sicut tractantur alii Mutinenses extrinseci, qui sunt Bononiæ, & hoc intelligatur de illis hominibus, qui videbuntur convenientes ad hoc. Item quod dicta Civitas Mutinæ, expulso dicto Marchione debeat regi, esse, & manere in communi, & sine aliqua divisione, salvo quod illi de Saxolo, & eorum sequaces, & Complices sint, & esse intelligantur, privati, & expertes ab omni honore, commodo, & benevolentia dictarum Civitatum, & Ligæ, & expelli de dicta Civitate Mutinæ, & districtu, & perpetuò intelligantur, & habeantur Inimici Capitales, & Rebelles in omnibus, & per omnia, sicut dictus Marchio. Et quod dicta Civitas Mutinæ continue eligere debeat Potestatem, & Capitaneum de Civitatibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, videlicet Potestatem, vel Capitaneum de Bononia, & alter eorum de Verona, vel Mantua. Item quod per dictas Civitates Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, & eorum Rectores fiant, & ordinentur taliter cum effectu, quod dicta pars Grasulforum, & Domini Bangoni, Boschetti, & de Savignano, & alii de eorum parte sint, & esse debeant unum, & idem, velle, & nolle ad bonum, & pacificum statum Civitatis Mutinæ, & ad honorem, & bonum statum dictarum Civitatum Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ; & ad hoc ut efficatius sequantur prædicta fiant duodecim parentelæ inter dictas Personas, videlicet Grasulfos ex una parte, & alios nominatos, & eorum Amicos ex altera. Item quod prædicta Civitas Mutinæ perpetuò sit, & esse debeat in Societate, liga, & fraternitate cum prædictis Civitatibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ. Et hæc omnia, & singula sub obligatione omnium Bonorum prædictorum Communium Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ. Dictus verò Procurator, & Sindicus, & Procuratores, & Sindicatorio nomine prædictorum Capitaneorum, partis prædictæ Grasulforum & prò ipsis Capitaneis, & parte Grasulforum, & hominibus de ipsa parte promisit per stipulationem prædictis Sindicis Communis Bononiæ, & Dominis Capitaneis Veronæ, & Mantuæ presentibus, & stipulantibus suo, & dictorum Communium Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ nomine, & vice, dictam Societatem, fraternitatem, & Unionem...... & quæ continentur in forma, & contractu ipsius, attendere, & servare in totum, sub obligatione omnium bonorum dictorum Capitaneorum partis, ac ipsius partis, & bonorum de ipsa parte Grasulforum. Preterea dictus D. Julianus Sindicus Communis Bononiæ, & dicti Domini Alboinus, & Guido Capitanei Veronæ, & Mantuæ, in animas suas, & in animas Consiliariorum, Communium, & Hominum Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, & dictus Dominus Conradus Procurator, & Sindicus dictorum Capitaneorum partis Grasulforum in animas ipsorum Dominorum Capitaneorum partis, & ipsius partis & Hominum de ipsa parte ad alterutrum, ad invicem juraverunt corporaliter tactis scripturis ad Sancta Dei Evangelia, & sibi ad invicem promiserunt prædicta omnia, & singula rata, & incommutabilia habere, & tenere perpetuò, & omnia in totum attendere, & servare, volentes & expresse decernentes, & dicentes prædicti Contrahentes, quod Domini Bangoni, Savignani, & Boscheti, & eorum sequaces de Mutina intelligantur esse, & sint in dicta Societate, Fraternitate, & Unione, ac si specialiter, ac expressim nominati, & scripti essent in ea.

A. ✠. L. Ego Adelberius de Adelberiis Mantuanus Cives, Sacri Palatii Notarius publicus, his interfui, & rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum apposui.

A. ✠. Ego Bonaventura de Sancta Sophia, Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus presens, rogatus me subscripsi, signumque meum consuetum apposui.

A. ✠. L. Ego Petrus Bonfantini Petrizoli Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus presens rogatus me subscripsi, & signum meum apposui.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 6. Martii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 8. Martii 1720.

PROCURÆ *numero sex factæ per infrascriptos, videlicet.*

Per Commune BONONIÆ.

Per Dominum GIBERTUM DE CORIGGIA *nomine Populi* PARMAE.

Per Dominum ALBOYNUM DE LA SCALA *Capitaneum Veronæ.*

Per Illustrem D. FRANCISCUM *Estensem Marchionem Anconitanum.*

Per Dominos EGIDIUM DE PIIS, *&* THOMASINUM DE GORGANO *Capitaneos partis Grasulforum Civitatis Mutinæ.*

Per Dominos FRANCISCUM, *&* JOHANNEM DE MIRANDULA *Capitaneos partis Grasulforum Civitatis Mutinæ.*

ANno Domini millesimo tercentesimo sexto, Indictione quarta, die vigesimo nono Decembris. Consilium octingentorum, & Populi fecerunt Domini de Baldachinis de Parma, & Vicarius Domini Guillielmi Noveli Potestatis Bononiæ, Franciscus de Hesari Judex & Vicarius D. Ramberti Capitanei Populi Bononiæ Auzani, & Consules dicti Meuss. in Palatio veteri dicti Communis sono Campanarum, & voce Preconum more solito congreg. quo quidem consilio fuerunt ultra quam duæ Partes Hominum dicti Consilii. Omnes, & singuli unanimiter, & concorditer fecerunt, constituerunt, ordinaverunt Dominum Julianum de Formicibus Civem Bononiensem absentem tamquam presentem, eorum, & dicti Communis, & Universitatis Sindicum, Actorem, Procuratorem, & Nuntium spetialem ad faciendum, & contrahendum Societatem, Ligam, Fraternitatem, & Amicitiam cum quacumque Civitate, Communitate, Universitate, & singulari, & spetiali persona, & personis, & ad faciendum omnia, & singula pacta, conventiones, promissiones, & obligationes, quæ dicto Sindico utilia videbuntur pro Communi Bononiæ, etiamque ad recipiendum omnes, & singulas promissiones, & obligationes, quæ fient à quacumque Civitate, & Universitate, & spetiali Persona, & Personis cum qua, & quibus faceret Societatem, Ligam, Fraternitatem, & Amicitiam, & ad omnia alia, & singula facienda, & recipienda quæ continebuntur, & fient in Instrumento Societatis, Lighæ, Fraternitatis, & Amicitiæ, dantes, & concedentes dicto Sindico in omnibus, & singulis supradictis speciale Mandatum cum libera, & generali administratione, promittentes mihi Notario infra-

ANNO 1306.

infraſcripto ſtipulanti, & recipienti vice, & nomine omnium, & ſingulorum quorum intereſt, & intererit, quod firma, & rata habebunt, atque tenebunt omnia, & ſingula, quæ fient per dictum Sindicum in prædictis, & circa prædicta, & quælibet prædictorum ſub obligatione omnium Bonorum dicti Conſilii. Bononiæ. Actum Bononiæ in Palatio veteri dicti Communis in dicto Conſilio. Præſentibus Dominis Bombologno de Corbelariis, Notario Mundino. D. Jazolo Johannis Notario, & Dondideo Benzeverus bannit. Communis Bononiæ Teſtibus, in dicto Conſilio exiſtentibus.

A. ✠. L. Ego Jacobus Antonius de Ygnario Imperiali auctoritate Notarius, & nunc Notarius ad diſcum Domini Poteſtatis ad Reformationes Communis Bononiæ prædictis interfui, & publice ſcripſi, & ſubſcripſi.

In nomine Domini milleſimo tercenteſimo ſexto, Indictione quarta, die ſexto Januarii. Magnificus, & potens Miles, Dominus Gibertus de Corrigia, Defenſor Pacis, & Protector Populi Civitatis, & Communis Parmæ, prò ſe, & ſuo proprio, & privato nomine, & nomine, & vice dicti Communis, & Populi Civitatis Parmæ, ex auctoritate, baylia, & poteſtate ſibi data, & conceſſa per ipſum Populum, & Commune, & omni modo, & Jure, quibus melius poteſt, fecit, & conſtituit ſuos, & dicti Communis, & Populi Parmæ, Procuratores, Sindicos, & Nuntios, ſpeciales Dominos Gerardinum Ruardum, & Guilielmum de Cumacho, & quemlibet eorum in ſolidum, ita quod occupantis melior conditio non exiſtat, & quod per unum inceptum fuerit per alium poſſit fieri, & executioni mandari. Ad faciendum, firmandum, & contrahendum pro ipſo Domino Giberto, & dicto Populo, & Univerſitate Ligam, Fraternitatem, Societatem, & Unionem cum omnibus, & ſingulis Civitatibus, Communitatibus, & ſingularibus Perſonis, & Dominis, & ad faciendum, & firmandum omnia, & ſingula pacta, conventiones, promiſſiones, & obligationes, quæ dictis Procuratoribus, & Sindicis, & cuilibet ipſorum utilia videbuntur prò dicto Domino Giberto, & Communi Parmæ, & ad recipiendum omnes, & ſingulas promiſſiones, & obligationes, quæ prò prædictis Liga, Fraternitate, & Unione, vel aliter qualitercumque ipſis fient a quibuscumque Perſonis, Communitatibus, Univerſitatibus, & aliis quibuſcumque ſic ipſis videbitur & cuilibet ipſorum, cum qua, & cum quibus facient, contrahent, ſeu firmabunt ligam, fraternitatem, Societatem, & unionem, & ad præſtandum pro ipſo Domino Giberto, Communi, Populo, & Univerſitate Civitatis Parmæ corporaliter Juramentum in animis ipſorum de prædictis Societate, amicitia, Liga, fraternitate & Unione obſervandis, & ad recipiendum pro ipſis ſimilia Sacramenta, & generaliter ad omnes, & ſingulas promiſſiones, obligationes & renuntiationes faciendas, quæ in prædictis, & circa prædicta, ſeu pro majori firmitate, & obſervantia prædictorum, vel aliter qualitercumque ipſis videbitur; dando prædictis Sindicis, & Procuratoribus, & cuilibet ipſorum in prædictis, & circa prædicta, & aliis quibuſcumque, quæ ipſis utilia videbuntur & neceſſaria, plenum, liberum, & generale mandatum ad promittendum perpetuò pro ipſo Domino Giberto, Communi, Univerſitate, & Populo firma, & rata habere, & tenere quidquid per ipſos Sindicos, & Procuratores, vel alterum ipſorum in prædictis factum, geſtum, promiſſum, juratum, vel renuntiatum, vel aliter qualitercumque factum fuerit, ſub obligatione bonorum dicti Domini Giberti, & Communis, & Univerſitatis. Actum Parmæ in Camera ipſius Domini Giberti. Præſentibus Dominis Buonalone de Altemanis, Bonefatio de Cuvacho, Oddone de Segalaria, Nicolao de Foliano & Horatio Zocho Teſtibus rogatis.

A. ✠. L. Ego Bernardinus de Monticellis a Domino Jacobo Communitatis de Lomello Notarius interfui, & hanc Cartam rogatus expreſſi.

A. ✠. L. Die Martis undecimo Januarii. Mantuæ, In Palatio Magnifici Domini Guidonis de Bonacolſis Communis, & Populi Mantuæ Capitanei Generalis. Præſentibus Nobilibus Viris, Dominis Raynaldo Bevardo, & Botivono Fratribus, filiis olim Domini Johanini de Bonacolſis, Gulielmo de Axandris, & Guidone de Laturi, Juris peritis de Mantua, Teſtibus vocatis, & rogatis. Ibique Nobilis, & Magnificus Dominus Alboynus de la Scala, Communis, & Populi

ANNO 1306.

Veronæ Capitaneus Generalis ex auctoritate ſibi conceſſa per Conſilium, & Commune Veronæ, ac etiam ex auctoritate ſui Capitaneatus pro ſe, & Communi Verone fecit, & conſtituit diſcretum Virum Dominum Nicolaum de Altemano, Legum Doctorem, honorabilem Civem Veronæ preſentem, & Mandatum ſponte ſuſcipientem, ſuum & dicti Communis Veronæ Sindicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium ſpecialem ad conveniendum cum Ambaxatoribus, & Sindicis, ſeu Procuratoribus, vel Nuntiis ſufficientibus Civitatum, & Communium Bononiæ, Parmæ, Brixiæ, & Mantuæ, & cujuscumque alterius Univerſitatis, vel ſingularis Perſonæ in colloquio per Nobilem, & Magnificum D. Guidonem de Bonacolſis, Communis, & Populi Mantuæ Capitaneum generalem in ipſa Civitate Mantuæ ordinato. Et ad tractandum, faciendum, & complendum cum eis, vel eorum aliquo Societatem, Fraternitatem, Unionem, Ligam, & Amicitiam, cum pactis, conventionibus, promiſſionibus, & obligationibus realibus, & perſonalibus, & Juramentis, & renuntiationibus quarumcumque exceptionum, & jurium generis cujuſcumque faciendis, & recipiendis, quæ & quas idem Sindicus Procurator, & Nuntius in prædictis, & circa ea putaverit expedire. Dans, & concedens præfato ſuo Sindico, & Procuratori generalem, & liberam poteſtatem tractandi, faciendi, & complendi in omnibus ſupradictis, & ſingulis quicquid utile, vel expediens putaverit, & quæ idem Dominus Alboynus Capitaneus, & Veronæ tractare, facere, & complere poſſet, etiam ſi id exigeret Mandatum ſpeciale, ac promittens mihi ſubſcripto Notario ſuo, & dicti Communis Veronæ, ac omnium quorum intereſt, intererit, ſeu intereſſe poterit nomine, & vice, ratum, gratum, & firmum habere, & tenere perpetuò quicquid per Dominum Sindicum, & Procuratorem in prædictis, & ſingulis circa ea tractatum, factum, & completum, fuerit, ſub obligatione omnium Bonorum dicti Communis Veronæ.

Anno Domini milleſimo trecenteſimo ſexto, Indictione quarta.

Ego Bonaventura de Sancta Sophia Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus præſens rogatus ea publice ſcripſi.

In nomine Domini Dei æterni, Anno ejuſdem nativitatis milleſimo tercenteſimo ſexto, Indictione quarta, die octavo intrantis Januarii. Lendenaræ, In Caſtro Illuſtris & Magnifici Viri infraſcripti Domini Franciſci Marchionis, præſentibus Dominis Lanfrancho, qui fuit de Pergamo, Judice, & Vicecomite dicti Domini Marchionis, & Petro de Patuſſo quondam Domini Vatacii teſtibus rogatis, & atteſtantibus. Illuſtris & Magnificus Vir, Dominus Franciſcus quondam Domini Opizonis Dei gratia Eſtenſis, & Anconitani Marchionis fecit, conſtituit, & ordinavit, facit, conſtituit, & ordinat Dominum Garganam, qui fuit de Roma præſentem, & Mandatum ſponte ſuſcipientem, ſuum verum, legitimum, & idoneum Procuratorem, Actorem, Sindicum, & Nuntium ſpecialem, ita quod valeat, & teneat omni modo, & Jure ſeu vocabulo quo melius valere, & tenere poteſt, ſpecialiter ad faciendum, & jurandum, & contrahendum Pacta, Conventiones, Societates, & Ligas, ſeu Federa, Uniones, Condictiones, & Sacramenta, & alios contractus, & conventiones quocumque nomine cenſeantur, cum Communibus, Populis, & Univerſitatibus Civitatum Bononiæ, Parmæ, Mantuæ, Brixiæ, & Veronæ, ſeu cum Poteſtatibus, Capitaneis, Sindicis, & Procuratoribus, Dominis, ſeu Præſidibus dictarum Civitatum, & aliorum locorum quocumque nomine cenſeantur, & ſuper infraſcriptis Capitulis de bono, & ſuper bono & pacifico ſtatu dicti Domini Franciſci, & omnium prædictorum, & ad recipiendum ab eis, & quolibet eorum promiſſiones, obligationes, & Juramenta tam de deffendendo, adjuvando, & manutenendo, & ponendo ipſum Dominum Franciſcum in ſuo Jure, & Juribus ejus recuperandis, & conſervandis, adipiſcendis in Civitate Ferrariæ Rodigii, & ejus Comitatu, & toto illo Policino & alibi ubicumque contra Illuſtrem, & Magnificum Virum Dominum Agonem Dei gratia Eſtenſem, & Anchonitanum Marchionem, & contra quemlibet aliam Perſonam, Collegium, & Univerſitatem, quàm de ſervando, & firma, & rata habendo, & tenendo omnia alia Pacta, Conventiones, & promiſſiones, federa, & obligationes, quæ per ipſum ſuum Sindicum, ſeu Procura-

F

torem,

ANNO 1306. torem, & alios supradictos, & inter eos, & ab eis petentur, specificabuntur, & exprimentur, ad jurandum in animam ipsius Domini Francisci de conservandis, & firmis, & ratis habendis omnibus supradictis, & infradescriptis Capitulis, Pactis, & Conventionibus, & federibus, & conpromissionibus, & omnibus statuendis, & compromissionibus factis, & faciendis per prædictas Societates, & ligas. Et quæ ad bonum, & pacificum Statum prædictorum, & cujuscumque eorum pertinebunt, & quæ per dictos Sindicos, seu Procuratores, & inter eos, & ab eis dicentur, & exprimentur ut supra dictum est, & ad obligandum Bona, & Personam dicti Domini Francisci, dicta de causa, supradictis Personis, Civitatibus, & locis, & cuilibet eorum, & ad faciendum eis, & cuilibet eorum omnes alias promissiones, obligationes, Juramenta, Pacta, & Conventiones, quæ dictæ Partes voluerint specificare, & exprimere pro prædicto bono, & pacifico statu quæ omnia intelligantur expressa, & specialiter nominata, & ad renuntiandum omni Juri, & exceptioni Doli mali, & infactum, conditioni sine causa, & ex injusta, vel nulla Causa, vel infrascripta facere, vel venire, & generaliter ad omnia alia, & singula facienda, quæ circa prædicta fuerint oportuna, & quæ ipsemet Dominus Franciscus facere posset, si præsens esset. Et ad promittendum prædictis Personis, Syndicis, Universitatibus, & Procuratoribus de conservando eos, & eorum Bona, & dictas Societates, & ligas in suo jure, & bono, & pacifico Statu, & de dando eis, & cuilibet eorum auxilium, consilium, & favorem ad manutenenda, defendenda, & conservanda omnia sua Jura, bona, & personas, Societates, & Ligas, tam contra dictum Dominum Agonem, & Civitates Regii, & Mu...... quam alias quascumque Personas, Civitates, & loca, & ad faciendum eis, & cuilibet eorum alias obligationes, promissiones, & Juramenta, dicta de causa, ut dictum est. Dans, & concedens ipsi suo Sindico, seu Procuratori plenum, & liberum, & generale Mandatum, plenam, & liberam, & generalem administrationem in prædictis, & in infrascriptis, & quolibet eorum. Et promisit mihi infrascripto Notario stipulanti, & recipienti nomine, & vice prædictorum, & cujuscumque eorum, & omnium aliorum, quorum interest & intererit, se firmum, & ratum habiturum quidquid per dictum Sindicum sive Procuratorem factum fuerit in prædictis sub hypotecha, & obligatione omnium suorum bonorum.

A. ✠. L. Ego Artaxinus quondam Domini Alberti Sparzalle sacri Palatii Notarius interfui, & jussu eorum, & rogatus interfui, & hæc scripsi.

In Christi nomine, Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, quarta Indictione die Jovis penultimo exeuntis Decembris. Nobiles Viri Domini Egidius de Piis, & Thomasinus de Gorgano tamquam Capitanei partis Grasulforum Civitatis Mutinæ per se, & ipsam partem, fecerunt, constituerunt atque ordinaverunt Nobilem Virum Dominum Conradum de Gonzaga absentem tamquam præsentem suum certum Nuntium, Procuratorem generalem ad comparendum in Parlamento, quod intenditur fieri per Civitates Bononiæ, Parmæ, Mantuæ, Veronæ, Brixiæ, & ad audiendum quod in prædicto Parlamento dictum fuerit. Ita quod ipse Procurator plenum, & liberum Mandatum habeat promittendi, promissiones recipiendi, Sacramentum super animas eorum faciendi, recipiendi, vice, & nomine prædictorum, & totius partis Grasulforum, & ad constituendum Procuratorem unum, & plures in prædictis, & circa prædicta. Et ad omnia alia, & singula facienda, quæ in prædictis, & circa prædicta fuerint utilia, & necessaria, tamquam per verum, & legitimum Procuratorem fieri potest, & tamquam præsentes essent. Et ad intrandum in dicta liga prædictarum Civitatum, promittendo quilibet eorum mihi Notario infrascripto pro se, & parte Grasulforum quicquid per prædictum Procuratorem, seu constitutum, seu constitutos ab ipso factum fuerit in prædictis, & circa prædicta, firmum, & ratum habere, & tenere, & non contravenire, sub hypotheca bonorum suorum omnium præsentium, & futurorum.

Actum in Civitate Mutinæ subtus voltam atelarii Palatii Dominorum, in præsentia de Brachis de Carpo, Guido de Piis Testibus &c.

A. ✠. L. Ego Boninsigna de Petenariis Notarius, hiis interfui, rogatus scribere, scripsi.

In Christi nomine. Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, quarta Indictione, die Veneris ultimo exeuntis Decembris. Nobiles Viri Franciscus, & Johannes de Mirandula Capitanei partis Grasulforum Civitatis Mutinæ, per se, & ipsam partem fecerunt, constituerunt, atque ordinaverunt Nobilem Virum Dominum Corradum de Gonzaga absentem, tamquam præsentem suum certum Nuntium, Procuratorem, & Sindicum generalem ad comparendum in Parlamento, quod intenditur fieri per Civitates Bononiæ, Parmæ, Mantuæ, Veronæ, & Brixiæ, & ad audiendum quod in dicto Parlamento dictum fuerit. Ita quod ipse Procurator plenum, & liberum Mandatum habeat promittendi, promissiones recipiendi, Sacramentum supra animas eorum faciendi, recipiendi, vice, & nomine prædictorum, & totius partis Grasulforum, & ad constituendum Procuratorem unum, & plures in prædictis, & circa prædicta, & ad omnia alia, & singula facienda quæ in prædictis, & circa prædicta fuerint utilia, & necessaria, tamquam per verum, & legitimum Procuratorem fieri potest, & tamquam præsentes essent, & ad intrandum in dicta liga prædictarum Civitatum, promittendo quilibet eorum mihi Notario infrascripto pro se, & parte Grasulforum quicquid per prædictum Procuratorem, seu constitutum, seu constitutos ab ipsis factum fuerit in prædictis, & circa prædicta firmum, & ratum habere, & tenere & non contravenire, sub hypotecca bonorum suorum omnium præsentium, & futurorum. ANNO 1306.

Actum Mirandulæ in Camera dicti Domini Francisci. Presentibus Dominis præpositis de Brochis, de Carpo, Guido de Piis, Testibus.

A. ✠. L. Ego Boninsignia de Petenariis Notarius, hiis interfui, rogatus scribere, scripsi.



Cum earum Authenticis in pergamena scriptis sicut supra expeditis in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 14. Martii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XX.

Liga perpetua inter FRANCISCUM *Marchionem Estensem ex unâ, & Civitates* BONONIAE, PARMAE, VERONAE, *&* MANTUAE *ex alterâ parte, contra* AZONEM *Marchionem Estensem ad recuperandum præcipuè ab eodem Civitatem* FERRARIAE, *& Comitatum* RODIGII. *Actum Mantuæ 15. Januarii 1306. Indictione IV.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.] 15. Janv.

IN Christi Nomine die Sabbati quintodecimo Januarii millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, præsentibus Dominis Dianedan de Simispizolis de Bononia Guidone de la Turre, & Guillielmo de Axandris, atque Berardo, & Bottriono de Bonacolsis de Mantua, testibus rogatis, Mantuæ in Domo habitationis Domini Capitanei Mantuani infrascripti. Ibi discretus Vir Dominus Jullianus de Forficibus Civis Bononiæ Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius

ANNO 1306. tius Communis, & Universitatis Bononiæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Jacobum Antonii de Ignano Imperiali auctoritate Notarium, & nunc Notarium ad discum Potestatis ad reformationes Communis Bononiæ, sub Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die vigesimo nono Decembris, ibi producto Sindicario nomine, & vice dicti Communis, & Universitatis Bononiæ, & pro ipso Communi, & Universitate Bononiæ, & discreti Viri Domini Girardus Bajardus, & Guillielmus de Corviacho Procuratores, Sindici, & Nuntii speciales Magnifici Domini Guberti de Corrigia, Defensoris, & Protectoris Populi, & Communis Parmæ, ac ipsius Populi, & Communis Parmæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Bernardinum de Monticellis Notarium, A. D. millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die sexto Januarii, ibidem producto Sindicario nomine, & vice ipsius Domini Guberti, Defensoris, & Protectoris ac ipsius Populi, & Communis Parmæ, & pro ipso Domino Guberto, Deffensore ac Populo, & Communi Parmæ, & Dominus Nicolaus de Altemano Legum Doctor, Civis Veronæ, Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius Magnifici Domini Alboyni de la Scala, Communis, & Populi Veronæ Capitanei generalis, ac ipsius Communis, & Populi Veronæ, Sindicario nomine, & vice ipsus Domini Capitanei, & Communis, & Populi Veronæ, & pro ipsis Domino Capitaneo, Communi, & Populo Veronæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Bonaventuram Notarium de Sancta Sophia, Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die Martis undecimo Januarii ibi producto; Et Magnificus Dominus Guido de Bonacolsis, Capitaneus Mantuanus ex auctoritate, Potestate, & baylia, quam habet a Communi, & Universitate Mantuæ suo nomine, & vice, & nomine, & vice dicti Communis, & Universitatis Mantuæ, & pro se & dicto Communi & Universitate Mantuæ ex una parte, & Nobilis & discretus Vir Dominus Garganocius, qui fuit de Roma, Procurator, Actor, Sindicus, & Nuntius spetialis Illustris, & Magnifici Domini Francisci quondam Domini Opizonis Estensis, & Anchonæ Marchionis, ut de Procuratorio constat Instrumento publico, scripto per Artusinum Notarium quondam Domini Alberti Spayzolæ, sub Anno prædicto die octavo intrante Januario, ibi producto Procuratorio, actorio, & Sindicario nomine, & vice dicti Magnifici Domini Francischi, & pro ipso Domino Francisco ex altera, inter se se fecerunt, iniverunt, contraxerunt, & firmaverunt Societatem, fraternitatem, Unionem, & Ligam perpetuam perpetuo valituram inter ipsas Partes, cum Pactis, Capitulis & conditionibus infrascriptis inter ipsas Partes & per ipsas, & quamlibet earum inviolabiliter observandis. Primo videlicet, quod dictus Dominus Franciscus Marchio Estensis cum Amicis, & parte sua de Ferraria, & aliunde faciet, & curabit cum personis, & avere, toto suo posse, quod Civitas Ferrariæ cum toto ejus districtu, & Comitatu Rodigii auferetur de manibus, fortia, & virtute Domini Azonis Marchionis Estensis. Item quod quando dicta Civitas Ferrariæ cum ejus districtu, & Comitatu Rodigii sublata, & accepta fuerit de manibus, fortia, & virtute dicti Domini Azonis Marchionis, ipsi Domini Gubertus Defensor, & Dominus Parmensis, & Alboynus, & Guido Capitanei Veronæ & Mantuæ, & Communia Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ dabunt operam suo posse, quod idem Dominus Franciscus tenebit, & salvabit in bono, & pacifico statu dictam Civitatem, & districtum Ferrariæ, & Comitatum Rodigii cum Consilio, beneplacito, & favore dictorum Dominorum Defensoris, & Capitaneorum, & Communium Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ. Item quod omnes Ferrarienses extrinseci, & eorum hæredes eximantur, & cancellentur ex nunc prout ex tunc exempti, & cancellati esse intelligantur, & sint de omnibus, & singulis bannis, & condemnationibus Communis Ferrariæ, & reduci, & restitui, & poni debeant in tenutam, & corporalem possessionem, vel quasi omnium bonorum, Jurium, & Jurisdictionum eis spectantium, & pertinentium, atque omnium, & singulorum, quæ tenebant tempore, quo expulsi fuerunt, vel pro parte recesserunt de Civitate, & districtu Ferrariæ, & inducti conservari debeant, & defendi per dictum Dominum Franciscum, & per dicta Communia Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ. Item quod dicta Communia Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ teneantur, & debeant dare, & tenere continue ad servitium dicti Domini Francisci Marchionis pro commodis, & fortiis ipsius, & dictæ Societatis centum stipendiarios Equites ab equo, & roncino cum soldo quindecim librarum denariorum parvorum pro quolibet, & quolibet mense, & ducentos pedites cum soldo quatuor soldorum parvorum pro quolibet Pedite quolibet die usque ad unum Annum proximum, ita quod dictus Dominus Franciscus cum dictis stipendiariis, & toto suo posse & exfortio teneatur, & debeat facere vivam guerram dicto Domino Azoni Marchioni, & Terris, Communitatibus, & personis ei subjectis. Item quod dictus Dominus Franciscus Marchio non possit, nec debeat facere, nec tractare Pacem, Treuguam, seu Compositionem aliquam cum præfato Domino Azone Marchione, nec cum aliquo alio ejus nomine sine expressa licentia, & voluntate dictorum Dominorum Defensoris, & Capitaneorum, atque Communium Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ, & è converso, quod dicti Domini Defensor, & Capitanei, & Communia Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ non possint, nec debeant facere, nec tractare pacem, nec treuguam, seu compositionem aliquam cum præfato Domino Azone Marchione, nec cum aliquo alio ejus nomine sine expressa licentia, & voluntate dicti Domini Francisci Marchionis. Item quod idem Dominus Franciscus Marchio, & Commune Ferrariæ teneantur, & debeant habere, tenere, & tractare perpetuo Amicos dictorum Dominorum Defensoris, & Capitaneorum, atque Communium Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum pro suis veris Amicis, & Inimicos, & Bannitos ipsorum Dominorum, & Communium Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum pro suis & Communis Ferrariæ Inimicis, & Bannitis, & è converso, quod dicta Communia Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ teneantur, & debeant habere, tenere, & tractare perpetuo Amicos dicti Domini Francisci Marchionis, & Communis Ferrariæ pro suis veris Amicis, & inimicos, & bannitos ipsius Domini Francisci Marchionis, & Communis Ferrariæ pro suis Inimicis, & bannitis. Salvo, & servato in omnibus, & per omnia Capitulo faciente mentionem de Ferrariensibus extrinsecis cum omnibus & singulis in eorum favorem scriptis, & ipso Capitulo, & eis omnibus in sua firmitate durantibus. Item quod pro omnibus & singulis supradictis attendendis, & servandis hinc inde cum effectu fiat, & fieri debeat unum Depositum librarum triginta duum millium, & quadringentorum denariorum parvorum per dictum Dominum Franciscum Marchionem in Civitate Paduæ infra Mensem proximum, & simile Depositum fiat, & fieri debeat per dicta Communia Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ in Civitate prædicta Paduæ infra mensem proximum, ut superius dictum est. Et factis dictis Depositis teneatur dictus Dominus Franciscus Marchio confestim toto suo posse movere, & facere vivam guerram dicto Domino Azoni Marchioni, & Terris, & Communitatibus ei subjectis infra octo dies a die factorum Depositorum. Quam Societatem, Fraternitatem Unionem, & Ligam, & quæ omnia, & singula pacta, Capitula, & conditiones cum omnibus, & singulis in præsenti contractu insertis, & scriptis prædicti Dominus Jullianus Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius Communis, & Universitatis Bononiæ, Domini Girardus, & Guillielmus Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii dicti Domini Guberti Defensoris, & Domini Parmensis, & Communis, & Universitatis Parmæ, & Dominus Nicolaus Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius dicti Domini Alboyni Capitanei Veronensis, & Communis, & Universitatis Veronæ Sindicariis nominibus, & vicibus prædictorum, quorum sunt Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii, & pro eis, & Dominus Guido Capitaneus Mantuanus suo, & dicti Communis, & Universitatis Mantuæ nomine, & vice, & pro se, & dicto Communi, & Universitate Mantuæ ex una Parte, & dictus Dominus, Parganocius, Procurator, Actor, Sindicus, & Nuntius dicti Domini Francisci Marchionis, & pro ipso Domino Francisco Marchione ex altera, sibi ad invicem Pars Parti utrinque solemni stipulatione promiserunt, & convenerunt sibi ad invicem attendere, & servare perpetuo, & nunquam de jure, vel de facto contrafacere, vel venire per modum aliquem, seu causam, sub pæna, & in pæna dicti Depositi librarum triginta duum Millium, & ANNO 1306.

ANNO 1306. & quadringentarum denariorum parvorum, quæ pæna ad omnia, & singula Capitula referatur, & committatur pro singulis Capitulis non servatis, & peti, & exigi possit semel, & pluries per Partem attendentem, & servantem a parte non attendente, vel non servante, quotiens fuerit contra factum, vel non servatum in quocunque ex dictis Capitulis. Et pæna soluta semel, & pluries vel non, prædicta omnia & singula semper in sua firmitate perdurent cum ejusdem pænæ stipulatione, promissione, & exactione. Constituentes insuper Contrahentes prædicti ad invicem se ubique locorum conveniendos, & soluturos, & ob hoc Fori Privilegio expresse renuntiantes. Ita etiam, & tali pacto inter ipsos Contrahentes promisso, & expresse inito, quod si contingeret aliquam dictarum Partium prædicta omnia, & singula non attendere & non servare in totum, vel contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere, vel venire, aut in aliquo deficere, Pars illa, quæ dicere vellet servatum non esse per alteram Partem, vel ventum, seu factum contra prædicta, vel aliquod prædictorum, teneatur denuntiare Parti non servanti, seu contravenienti, vel defficienti, vel quod dicere vellet non servasse seu contravenisse, aut non servare seu contravenire, vel defficere in prædictis, vel aliquo prædictorum, specificando ubi, & in quo. Et denunciatione facta Pars non servans, vel contraveniens, vel defficiens, seu quæ non servasset, vel contravenisset, vel deffecisset in prædictis, vel aliquo prædictorum, infra mensem teneatur cum dicta Parte denuntiante concordare, & satisfacere de his, super quibus facta fuerit denuntiatio: Quæ si recusaverit, vel non fecerit ad plenum tunc, & deinde dicto mense transacto, dicta Pars denuntians, & satisfactionem petens ipso facto lucretur, & lucrata esse intelligatur, & sit Depositum alterius Partis prædictæ non servantis, vel contravenientis, aut deficientis. Quod depositum totum illius Partis, Depositarii penes quos Depositum fuerit factum, dare teneantur dictæ Parti petenti, & denuntianti tanquam evictum, & adjudicatum. Quæ omnia, & singula suprascripta prædicti Contrahentes ad invicem sibi promiserunt attendere, & servare in totum cum refectione totius damni, & omnium expensarum litis, & extra reficiendarum hinc inde. Et ad majus robur prædictorum, Contrahentes prædicti nominibus, quibus supra, in animas eorum, quorum sunt Sindici, Actores, & Procuratores, & dictus Dominus Guido Capitaneus Mantuæ in animam suam, & Consiliariorum, & Communis, & hominum Civitatis Mantuæ tactis scripturis corporaliter ad Sancta Dei Evangelia juraverunt omnia, & singula suprascripta perpetuo inter se se attendere, servare, & rata, & incommutabilia in perpetuum habere, & tenere, & nunquam de jure, neque de facto contrafacere, vel venire. Renuntiantes expresse dicti Contrahentes nominibus, quibus supra, actioni, & Exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, benefitio restitutionis in integrum, litteris, rescriptis impetratis, & etiam impetrandis, & benefitio cujuslibet Legis, & Canonis obviantibus, & derogantibus, vel quæ in aliquo obviare, vel derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, vel per quæ prædicta, vel prædictorum aliquod contra dici, fieri, vel veniri posset, & ea sibi ad invicem per pactum remittentes expresse.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publice scripsi, Signumque meum consuetum apposui.

L. H. T. Ego Petrus Bonfantini Petrizoli Imperiali auctoritate Notarius prædictis interfui, & rogatus me cum signo meo subscripsi, & de hiis in eodem tenore publicum Instrumentum confeci.

L. H. T. Ego Artuxinus quondam Domini Alberti Spayzollæ sacri Palatii Notarius rogatus me cum signo meo subscripsi, & de hiis in eodem tenore publicum Instrumentum confeci, & scripsi.

6. 8. & 11. Janvier *Mandata Civitatum Veronæ ac Parmæ, nec non Francisci Marchionis Estensis ad contrahendam hanc Ligam. Data Veronæ, Parmæ, Lendenariæ 6. 8. & 11. Januarii Anno 1306. Indictione IV.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

ANNO 1306. Exemplum ex autentico fideliter relevatum auctoritate Judicis infrascripti.

Die Martis undecimo Januarii, Mantuæ in Palatio Magnifici Domini Guidonis de Bonacolsis Communis, & Populi Mantuæ Capitaneus generalis presentibus Nobilibus Viris Dominis Raynaldo, Berardo & Bottirono fratribus, filiis olim Domini Johannini de Bonacolsis, Guilielmo de Axandris & Guidone de la Turre, Juris Peritis de Mantua, testibus vocatis, & rogatis. Ibique *Nobilis*, & Magnificus Dominus Alboynus de la Scala, Communis, & Populi Veronæ Capitaneus generalis ex auctoritate sibi concessa per Consilium, & Commune Veronæ, ac etiam ex auctoritate sui Capitaneatus, prò se, & Communi Veronæ fecit, & constituit discretum Virum Dominum Nicolaum de Altemanno, Legum Doctorem honorabilem Civem Veronæ presentem, & Mandatum sponte suscipientem, suum, & dicti Communis Veronæ Sindicum, Procuratorem, & Nuntium specialem ad conveniendum cum Ambaxatoribus & Sindicis, seu Procuratoribus, vel Nuntiis sufficientibus Civitatum, & Communium Bononiæ, Parmæ, Brixiæ, & Mantuæ, & cujuscunque alterius Universitatis vel singularis personæ in colloquio per Nobilem, & Magnificum Dominum Guidonem de Bonacolsis, Communis & Populi Mantuæ Capitaneum generalem in ipsa Civitate Mantuæ ordinato, & ad tractandum, faciendum, & complendum cum eis, vel eorum aliquo Societatem, Fraternitatem, Unionem, Ligam, & Amicitiam cum pactis, promissionibus, conventionibus, & obligationibus realibus, & personalibus, & juramentis, ac renuntiationibus quarumcunque exceptionum, & jurium generis cujuscunque faciendis & recipiendis quæ, & quas idem Sindicus, & Procurator & Nuntius in prædictis, & circa ea putaverit expedire. Dans & concedens præfato suo Sindico, & Procuratori generalem & liberam potestatem tractandi, faciendi, & complendi in omnibus supradictis, & singulis quicquid utile, vel expedire putaverit, & quæ idem Dominus Alboynus Capitaneus, & Commune Veronæ tractare, facere, & complere posset, etiam si id Mandatum exigeret spetiale, ac promittens mihi subscripto Notario suo & dicti Communis Veronæ, ac omnium, quorum interest seu interesse poterit, nomine, & vice, ratum, gratum, & firmum habere, & tenere perpetuò quicquid per dictum Sindicum, & Procuratorem in prædictis, & singulis, & circa ea tractatum, factum, & completum fuerit, sub obligatione omnium bonorum dicti Communis Veronæ.

Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta.

Ego Bonaventura de Sancta Sophia Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus præsens & rogatus ea publice scripsi.

L. H. T. Et Ego Adelberius de Adelberiis Sacri Palatii Notarius publicus &c.

Exemplum ex autentico fideliter relevatum auctoritate Judicis infrascripti.

In Nomine Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die sexto Januarii Magnificus & Potens Miles Dominus Gubertus de Corrigia, Defensor Pacis, & Protector Populi, & Civitatis & Communis *Parmæ* prò se, & suo proprio, & privato nomine, & nomine, & vice dicti Communis & Populi Civitatis Parmæ ex auctoritate, baylia, & potestate sibi data, & concessa per ipsum Populum, & Commune, & omni modo, & jure, quibus melius potest, fecit, &, constituit suos & dicti Communis, & Populi Parmæ Procuratores, Sindicos, & Nuntios speciales Dominos Gerardinum, Baiardum, & Guilielmum de Corinacho, & quemlibet eorum in solidum, ita quod occupantis melior conditio non existat, & quod per unum inceptum fuerit, per alterum possit fieri, & executioni mandari, ad faciendum, firmandum, & contrahendum prò ipso Domino Guberto, & Communi, Populo, & Universitate Ligam, Societatem, fraternitatem, & Unionem cum omnibus, & singulis Civitatibus, Communitatibus, Universitatibus, & singularibus personis & Dominis, & ad faciendum, & firmandum omnia, & singula pacta, conventiones, promissiones, & obligationes, quæ dictis Procuratoribus, & Sindicis, & cuilibet ipsorum utilia videbuntur prædicto Domino Guberto, & Communi Parmæ. Et ad recipiendum omnes & singulas promissiones, & obligationes, quæ prò prædictis Liga, Fraternitate, & Unio-

ANNO 1306. Unione, vel aliter qualitercumque ipsis fient a quibuscumque Personis, Communitatibus, Universitatibus, & aliis quibuscunque, sicut ipsis videbitur, & cuilibet ipsorum, cum qua, & cum quibus facient, contrahent; seu firmabunt Ligam, Societatem, Fraternitatem, & Unionem, & præstandum pro ipso Domino Guberto, Communi, Populo, & Universitate Civitatis Parmæ corporaliter juramentum in animas ipsorum de prædictis Societate, Amicitia, Liga, fraternitate, & Unione observandis, & ad recipiendum prò ipsis similia Sacramenta. Et generaliter ad omnes & singulas promissiones, obligationes & renuntiationes faciendas, quæ in prædictis & circa prædicta, seu prò majori firmitate, & observantia prædictorum, vel aliter qualitercumque ipsis videbitur. Dando prædictis Sindicis & Procuratoribus & cuilibet ipsorum in prædictis & circa prædicta, & aliis quibuscunque, quæ ipsis utilia videbuntur, seu necessaria, plenum, liberum, & generale Mandatum ad promittendum perpetuò prò ipso Domino Guberto, Communi, Universitate, & Populo firma, & rata habere, & tenere quicquid per ipsos Sindicos, & Procuratores vel alterum ipsorum in prædictis factum, gestum, & promissum, juratum, vel renuntiatum, vel aliter, qualitercumque factum fuerit, sub obligatione bonorum dicti Domini Guberti & Communis, & Universitatis. Actum Parmæ in Camera ipsius Domini Guberti, presentibus Dominis Bernabove de Altemannis, Bonifacio de Corviacho, Odone de Segalaria, Nicolao de Foliano & Lario Zocho testibus rogatis.

Ego Bernardinus de Monticellis a Domino Jacobo Comite de Lomello Notarius interfui, & in hanc Cartam rogatus scripsi.

L. H. T. Et Ego Adelberius de Adelberiis Palatii Sacri Notarius publicus &c.

Exemplum ex autentico fideliter relevatum auctoritate Judicis infrascripti.

In Nomine Dei Æterni. Anno Ejusdem Nativitatis millesimo trecentesimo sexto, Indictione Quarta, die octavo intrante Januar. Landenariæ in Castro Illustris & Magnifici Viri infrascripti Domini Francisci Marchionis, præsentibus Dominis Lanfrancho, qui fuit de Pergamo, Judice & Vicecomite dicti Domini Marchionis, & Petro de Pauso quondam Domini Vatacii testibus rogatis, & aliis, Illustris & Magnificus Vir, Dominus Franciſchus quondam Domini Opizonis Dei gratia *Estensis*, & Anchonitanus Marchio fecit, constituit, & ordinavit, facit, constituit, & ordinat Dominum Garganotium, qui fuit de Roma, presentem & Mandatum sponte suscipientem, suum verum, legitimum, certum, & idoneum Procuratorem, Actorem, Sindicum, & Nuntium spetialem ita quod valeat, & teneat omni modo, & jure, seu vocabulo, quo melius valere, & tenere potest spetialiter, ad faciendum, & jurandum, & contrahendum pacta, conventiones, Societates, & Ligas, seu Fædera, Uniones, Conventiones, & Sacramenta, & alios contractus, & Conventiones quocunque nomine censeantur, cum Communibus, Populis, & Universitatibus Civitatum Bononiæ, Parmæ, Mantuæ, Brixiæ, & Veronæ, seu cum Potestatibus Capitaneis, Sindicis & Procuratoribus, Dominis seu Præsidentibus dictarum Civitatum & aliorum locorum quocunque nomine censeantur, & super infrascriptis Capitulis de bono, & super bono & pacifico statu dicti Domini Francisci & omnium prædictorum, & ad recipiendum ab eis, & quolibet eorum promissiones, obligationes, & juramenta tam de defendendo, adjuvando, & manutenendo, & ponendo ipsum Dominum Franciscum in suo jure, & juribus ejus recuperandis, & conservandis, & adipiscendis in Civitate Ferrariæ, Rodigio, & ejus Comitatu & toto illo policino & alibi ubicunque, contra Illustrem, & Magnificum Virum Dominum Azonem Dei gratia Estensem, & Anchonæ Marchionem & contra quamlibet aliam personam, Collegium, & Universitatem, quam de servando, & firma, & rata habendo, & tenendo omnia alia pacta, conventiones, & promissiones, fædera, & obligationes, quæ per ipsum suum Sindicum, seu Procuratorem, & alios supradictos, & inter eos & ab eis petentur, specificabuntur, & exprimentur. Et ad jurandum in animam ipsius Domini Francisci de conservandis, & firmis, & ratis habendis omnibus supradictis, & infradictis Capitulis, pactis, & conventionibus, & fæderibus, & promissionibus, & omnibus Statutis, & ordinamentis, & promissionibus factis, & faciendis per dictas Societates, & Ligas, & quæ ad bonum, & pacificum statum prædictorum, & cujusque eorum pertinebunt, & quæ per dictos Sindicos, seu Procuratores, & inter eos, & ab eis dicentur, & exprimentur, ut supra dictum est. Et ad obligandum bona, & personam dicti Domini Francisci dicta de causa supradictis personis, Civitatibus, & Sindicis, & locis, & cujuslibet eorum, & faciendum eis, & cuilibet eorum omnes alias promissiones, obligationes, juramenta, pacta, & conventiones, quæ dictæ Partes voluerint specificare, & exprimere pro dicto bono & pacifico statu, quæ omnia intelligantur expressa, & specialiter nominata. Et ad renuntiandum omni Juri, & exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine caussa & ex injusta, vel mala, vel infrascripta facere vel venire. Et generaliter ad omnia alia & singula facienda, quæ circa prædicta fuerint opportuna, & quæ ipsemet Dominus Franciscus facere posset, si presens esset. Et ad promittendum prædictis personis, Sindicis, Universitatibus, & Procuratoribus de conservando eos, & eorum bona, & dictas Societates, & Ligas in suo jure, & bono, & pacifico statu, & de dando eis, & cuilibet eorum auxilium, consilium, & favorem ad manutenendum, defendendum, & conservandum omnia sua Jura, bona, & personas, Societates, & Ligas tam contra dictum Dominum Azonem, & Civitatem Regii, & Mutinæ, quam alias qualscunque personas, Civitates, & loca, & ad faciendum eis, & cuilibet eorum alias obligationes, promissiones, & juramenta dicta de caussa, ut dictum est. Dans & concedens ipsi suo Sindico, seu Procuratori plenum, liberum, & generale Mandatum, plenam, liberam & generalem Administrationem in prædictis, & infrascriptis, & quolibet eorum. Et promisit mihi infrascripto Notario stipulanti, & recipienti nomine & vice omnium prædictorum, & cujusque eorum, & omnium aliorum, quorum interest vel interesset se firmum, & ratum habiturum quicquid per dictum Sindicum, seu Procuratorem factum fuerit in prædictis sub yppoteca, & obligatione omnium suorum bonorum.

Ego Artusinus quondam Domini Alberti Spayzolæ Sacri Palatii Notarius interfui, & jussu eorum & rogatus interfui, & hæc omnia scripsi.

L. H. T. Et Ego Adelberius de Adelberiis Sacri Palatii Notarius publicus autentica trium præscriptorum Instrumentorum Sindicatuum, & Procuratoriorum, videlicet dictorum Magnificorum Domini Alboyni Capitanei Veronæ & Communis Veronæ, scriptum per dictum Bonaventuram de Sancta Sophia Notarium, & Domini Guberti Defensoris, & Protectoris Parmensis, & Communis Parmæ scriptum per dictum Bernardinum de Monticellis Notarium, & Domini Francisci Estensis Marchionis scriptum per dictum Artusinum quondam Alberti Spayzolæ Notarium & unumquodque ipsorum Instrumentorum autenticorum vidi diligenter & legi, & ut in ipsis continebatur autenticis ita hic in exemplis presentibus fideliter exemplavi, & publice scripsi, nil addens, vel minuens quod sensum, vel sententiam habeat immutare, deinde cum Notariis infrascriptis exempla præscripta cum autenticis, & ipsi Notarii mecum auscultavimus, & ea comperimus per omnia concordare. Et hoc fecimus de mandato, auctoritate, & decreto Domini Petri Ambroni Judicis, & Assessoris Domini Martii de Forzate Potestatis Mantuæ nobis præstitis, & interpositis ad hæc, die Jovis vigesimo Januarii millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, Præsentibus Servasino quondam Domini Rizardi de Pasturlo, Zilliolo de la Villana, & Petro Domini Vivaldi de Belcalzario Notariis Potestatis, & dicti Judicis testibus rogatis. In Palatio Veteri Communis Mantuæ.

L. H. T. Ego Gubertus de Campitello Imperiali auctoritate Notarius una cum prædicto, & subscripto Notariis autentica præmissorum trium Exemplorum reductorum in formam publicam super proxime per Dominum Adelberium suprascriptum vidi, & invicem auscultata cum dictis exemplis comperimus concordare nil quippe vigoris addito vel immutato, & ob id de auctoritate, & licentia eis, & mihi collata per Judicem antedictum, dictis millesimo die & loco, & dictorum testium presentia ad fidem efficatiæ plenioris meo signo apposito me subscripsi.

L. H. T. Ego Bonus de Ascendis Imperiali auctoritate Notarius una cum prædictis Notariis autentica præmissorum trium Instrumentorum exemplatorum super proxime per Adelberium suprascriptum in publicam formam reductorum vidi, & cum exemplis præsentibus auscultavi, quæ auscultata invicem fideliter

ANNO 1306. liter concordabant, & ob id de licentia, & auctoritate eis & mihi per dictum Judicem collata die præscripto millesimo, Indictione, & loco, & dictorum testium præsentia ad majorem efficatiam me subscripsi apposito signo meo.

XXI.

1 Fevrier. *Bulla* Clementis V. *Papæ super Bullam* Bonifacii VIII. *quæ incipit* Unam Sanctam, *quam quidem non revocat, sed tali modo debilitat, ut ex eâ nullum præjudicium Regi, & Regno Franciæ possit generari. Datum Lugduni Kalendis Februarii, Pontificatûs sui Anno I.* [*Histoire du Diferend entre le Pape* Boniface VIII. & Philippe le Bel. Aux Preuves pag. 288.]

MERUIT carissimi filii nostri Philippi Regis Francorum Illustris sinceræ affectionis ad nos, & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt: meruit insuper regnicolarum puritas, ac devotionis sinceritas, ut tam Regem, quàm regnum favore benevolo prosequamur. Hinc est quòd nos Regi, & regno, per definitionem, & declarationem bonæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, *Unam sanctam*, nullum volumus, vel intendimus præjudicium generari: nec quod per illam Rex, regnum, & regnicolæ prælibati, ampliùs Ecclesiæ sint subjecti Romanæ, quàm antea existebant: sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam, tam quantum ad Ecclesiam, quàm etiam ad Regem, regnum, & regnicolas superiùs nominatos. Dat. Lugdun. Kal. Febr. Pontificatus nostri anno 1.

Bulla Clementis *Papæ* V. *quâ penitus revocat Bullam* Bonifacii VIII. *quæ incipit* Clericis Laicos. [*Hist. du differend entre le Pape* Boniface VIII. & Philippe le Bel, *Roy de France.* Aux Preuves pag. 287.]

QUONIAM ex Constitutione Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, *Clericis Laicos*, & ex declaratione, seu declarationibus, ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda gravia sunt secuta, & ampliora sequi, nisi celeri remedio succurratur, præsumitur verisimiliter in futurum. Nos de consilio fratrum nostrorum constitutionem & declarationem, seu declarationes prædictas, & quicquid ex eis secutum est, vel ob eas, penitus revocamus, & eas haberi volumus pro infectis: volentes & firmiter statuentes illud (contra quoscunque laicos exigentes, seu extorquentes ab Ecclesiis Ecclesiasticisque personis tallias, seu collectas, aut exactiones quascunque, & contra dantes ad id faciendum consilium, auxilium vel favorem: nec non & circa præstandas subventiones laicis ab Ecclesiarum Prælatis, ac aliis viris Ecclesiasticis) inviolabiliter observari, quod super his à prædecessoribus nostris in Lateranen. & generali Conciliis, quæ nos sub obtestatione divini judicii præcipimus observari districtè, salubriter est provisum.

XXII.

11. Fevrier. *Societas Filiorum Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, Civitatum nempe* Bononiae, Parmae, Mutinae, Regii, Veronae, Brixiae *&* Mantuae; *itâ ut habeant communes amicos, & inimicos, ac sibi mutuo auxilium ferant contra quoscunque per aquam, & Terram, nullâ pace pangendâ, nisi de communi consensu. Actum Bononiæ* 11. *Februarii Anno* 1306. *Indictione IV.* [Autentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoüe.]

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Amen. Anno a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die undecimo Februarii. Ad honorem & reverentiam Omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ Virginis Matris ejus, Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Beatorum Confessorum Petronii, & Ambrosii, & Dominici, & Francisci, Patronorum & Defensorum Communis, & Populi Bononiæ, & omnium Sanctorum, & Sanctarum ejus, & ad honorem, & reverentiam Sanctissimi Patris Domini Clementis Papæ V. & fratrum suorum, & Sacro-Sanctæ Matris Romanæ Ecclesiæ, & omnium Christicolarum, & ad bonum, & securum, & pacificum statum Parmæ, Veronæ, Mantuæ, Brixiæ, Mutinæ, & Regii & Civitatis Bononiæ, & omnium Amicorum suorum & ipsarum Civitatum, & Communium perpetuam libertatem, & Pacem. In Palatio Veteri Communis Bononiæ in pleno Consilio octingentorum & Populi Bononiæ, coram Nobilibus Viris Dominis Symone de Ferrapegora, Potestate & Ramberto de Rambertis Capitaneo Communis, & Populi Civitatis Bononiæ presentibus Dominis Bonincontro de Hospitali, Decretorum Doctore, Domino Johanne de Calcina, Decretorum Doctore, Domino Julliano Cambii, Legum Doctore, Domino Paulo de Sulimanis Legum doctore, Pelizario de Pilizariis Notario, Egidio Johannis de Libris, & Manfredino de Calcina testibus rogatis & vocatis, & in dicto Consilio existentibus. Ibique discretus Vir Dominus Stephanus Amati, Cancellarius Communis Bononiæ Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius spetialis Communis & Universitatis Bononiæ ad infrascripta legitime constitutus, ut de sindicatu constat Instrumento publico scripto per Gerardum Bartolamei Mutti Notarium sub Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die undecimo Mensis Februarii, & Dominus Benedictus de Zambulis Procurator Magnifici Domini Guberti de Corrigia, Defensoris Communis & Populi Parmæ, ac Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius spetialis Communis & Universitatis Parmæ, ut de procuratorio, & Sindicatu constat Instrumentis publicis scriptis per Aliotum Gerardi Alioti Notarium sub Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die Martis primo Mensis Februarii, & Dominus Richelbonus de la Costa de Rebusco, Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Communis, & Universitatis Brixiæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Bonaventuram de Vulzano Notarium sub eodem millesimo, die septimo mensis Januarii, & Dominus Bonmesius Judex de Paganottis Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Magnifici Domini Alboyni de la Scala, Capitanei, & Communis & Universitatis Veronæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Bommassarium quondam Domini Zambonini Notarium sub eodem millesimo, die Mercurii secundo Februarii, & Dominus Mapheus de Michaelibus, Juris Peritus, Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Magnifici Domini Guidonis de Bonacolsis, Capitanei, & Communis, & Universitatis Mantuæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per me Adelberium Notarium de Adelberiis sub eodem millesimo, & eodem die Mercurii; Et Dominus Nicolaus Bursarius, Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius spetialis Communis, & Universitatis Mutinæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Johannem Cartolarium Notarium sub eodem millesimo, die Martis primo Februarii, & Dominus Gerundinus de Gerundis Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius spetialis Communis, & Universitatis Regii, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Paulum de Michaelibus de Jesso Notarium sub eodem millesimo, die Mercurii secundo Februarii, sindicariis nominibus & vicibus quorum prædictorum sunt Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii, & prò eis inter se se fecerunt, inierunt, contraxerunt, & firmaverunt Societatem, Fraternitatem, & Unionem perpetuam, & inter dictos Dominos Capitaneos, Defensorem, & Communia & Universitates dictarum Civitatum perpetuò valituram cum pactis, Capitulis, & conditionibus infrascriptis. Quæ societas vocetur societas filiorum Sacro-Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Primo videlicet, quod prædicti Domini, & Communia & Universitates Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, pro se, & Amicis suis de dictis Civitatibus Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, qui scilicet nunc sunt & Amici ipsorum Dominorum, & Communium, remanebunt in futurum, ita quod unusquisque Dominus, & unumquodque Commune per se, & Amicos suos hujusmodi se se, suosque Amicos prædictos ad alterutrum habebunt, tenebunt, & tractabunt prò suis veris Amicis. Item quod prædicti Domini,

ANNO 1306.

ni, & Communia, & Universitates Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ prò se, & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Inimicos suos ad alterutrum, tam qui nunc sunt inimici, quam qui fierent in futurum, vel essent tam de Civitatibus supradictis Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, & qualibet earum, quam aliunde pro suis inimicis, videlicet unusquisque Dominorum, & unumquodque Communium prædictorum Inimicos cujuslibet aliorum Dominorum prædictorum, & Communium, & eis Inimicis, ac omnibus, quibus aliquis prædictorum Dominorum, & Communium vellet guerram facere, vel movere, omnes & singuli alii supradicti Domini, & Communia facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem Domini, & Communis dictam guerram facere volentis, vel moventis, ubicunque in omnibus locis, & per terram, & per aquam, videlicet dictis Inimicis, & omnibus, quibus aliquis dictorum Dominorum, & Communium, & Universitatum vellet guerram facere, vel movere; Omnes & singuli alii prædicti Domini, Communia, & Universitates facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem illius Domini, & Communis, & Universitatis, quæ dictam guerram facere voluisset, vel movisset. Nec cum eis, vel aliquo eorum ad pacem, treuguam, pactionem, seu conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censeatur, provenient, seu pacem, treuguam, pactionem, conventionem, vel aliud quocunque nomine censeatur facient, vel tractabunt, seu tractari facient sine voluntate expressa illius Domini, Communis, & Universitatis, qui, vel quod dictam guerram fecisset vel movisset, & nisi in concordia communi prædictorum omnium de Societate prædicta. Item quod prædicti Domini, & Communia, & Universitates Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ se se ad invicem manutenebunt, adjuvabunt, defendent, & conservabunt perpetuò, toto eorum posse cum personis, & avere, videlicet omnes Domini, & Communia unumquemque Dominum, & unumquodque Commune ex prædictis contra omnes, & singulas Civitates, Communitates, & Loca ad sensum, & voluntatem Domini, & Communis requirentis per terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu tam de dictis Civitatibus, & qualibet earum, quam alio quocunque, adjuvando etiam manutenendo, defendendo, & conservando se se ad invicem, videlicet omnes & singuli Domini, & Communia unumquemque aliorum Dominorum, & Communium requirentem in omnibus, & singulis ejus honoribus, Juribus, & Jurisdictionibus, vel quasi ad alterutrum cum personis, & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam dictarum Civitatum, & cujuslibet earum, quam alio quocunque. Item quod omnes, & singuli Banniti prò parte, proditione, vel Malexardia alicujus dictorum Dominorum & Communium, & qui de cætero bannirentur prò parte, proditione, vel Malexardia alicujus dictorum Dominorum, & Communium ipso jure intelligantur esse, & sint banniti prò parte, proditione, & malexardia omnium, & singulorum aliorum Dominorum & Communium prædictorum, nec venire nec morari possint in dictis Civitatibus Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ & Mantuæ, neque in aliqua earum, neque in earum, vel in alicujus earum districtibus. Item si contingeret aliquem, vel aliquos, ex bannitis alicujus prædictorum Communium, vel Civitatum prædictarum prò parte, proditione, vel malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in aliqua aliarum Civitatum prædictarum, vel earum, vel alicujus earum districtu, bannitus ille, vel banniti, illi possit, & possint per Nuntium illius Domini, Communis, vel Civitatis cujus bannitus esset, auctoritate Præsidis loci, ubi repertus esset talis bannitus, capi personaliter, & detineri in quocunque loco Civitatum, vel districtuum prædictorum & cujuslibet earum reperiretur, per dictum Nuntium, & conduci in fortiam ejusdem Domini & Communis, cujus esset bannitus, vel etiam per dictum Nuntium auctoritate prædicta consignari in fortiam illius Communis, & Domini, in cujus Civitate, vel districtu repertus esset, vel reperti essent, qui Dominus, & quod Commune illum bannitum consignatum unum, vel plures teneatur quam citius Domino, & Communi, cujus bannitus esset, sub fida custodia conducendum, præsentare, & dare, ita etiam quod ad requisitionem dicti Domini, & Communis, cujus esset bannitus, vel ejus Nuntii, dictus Dominus, & Commune, in cujus Terra, vel Territorio repertus esset, & Communia & homines Villarum, & locorum districtuum Civitatis illius, in quibus aliquis ex prædictis bannitis reperiretur, teneantur talem bannitum, vel bannitos personaliter capere, & facere, quod veniat in fortiam Domini, & Communis, cujus esset bannitus. Item quod prædicta Pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis supra, & infrascriptis per dictos Dominos, & per dicta Communia Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, & per homines de ipsis Communibus, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum, seu Communium jurentur, & firmentur in Consiliis ipsarum Civitatum, vel sicut & ubi melius esse poterit, & commodius, & videbitur expedire ad majorem firmitatem prædictorum & cum solemnitatibus opportunis fiant, & facta esse intelligantur, ut nullo obstante irrevocabilem, & perpetuam obtineant firmitatem, salvis semper, & servatis Societatibus, pactis, conventionibus, & promissionibus, quæ dictum Commune, & Universitas Bononiæ habet cum Domino Guberto de Corrigia Defensore, & Domino Communis, & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, cum Communi Incolæ, cum Communi Forlivii, cum Communi Faventiæ, cum Communi Bagnacavalli, cum Communi Cerviæ, cum Communi Arricii, cum Communi Pisarum, cum Blanchis Forinsecis de Florentia, & eorum parte, & cum Communi Pistorii, & quæ dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ habent inter se se & quæ habent cum Domino Guberto prædicto Defensore & Domino Communis & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, & è converso, & cum Communi Brixiæ & è converso, & quæ dictus Dominus Capitaneus Veronæ, & Commune Veronæ habent cum Communibus Paduæ, & Vicentiæ. Quibus omnibus, & singulis Societatibus, pactis, conventionibus, & promissionibus per hæc nullatenus derogetur. Quæ omnia, & singula pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis in præsenti contractu insertis, & scriptis prædicti Domini Stephanus, Benedictus, Richelbonus, Bonmesius, Mapheus, Nicolaus, & Gerundinus Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii speciales prædictorum sindicario, actorio, & Procuratorio nomine, ac vice dictorum, quorum sunt Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii & prò ipsis sibi ad invicem omnes omnibus, & omnes uni, & unus omnibus solemni stipulatione promiserunt, & convenerunt sibi ad invicem attendere, & observare perpetuò & nunquam de jure, vel de facto contrafacere, vel venire per modum aliquem seu caussam, sub pæna, & in pæna decem millium librarum Imperialium Lombardorum, quæ pæna ad omnia, & singula Capitula referatur, & prò singulis Capitulis non servatis committatur contra non servantem vel non servantes, & peti, & exigi cum effectu possit semel, & pluries per servantem, & per servantes a non servante, vel non servantibus quotiescunque contra prædicta, vel aliquod prædictorum ventum, vel factum fuerit, & pæna soluta semel, & pluries vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum ejusdem pænæ stipulatione, promissione, & exactione. Constituentes dicti Contrahentes nominibus, quibus supra, se se, & dicta Communia ubique conveniendos prò prædictis, & integraliter soluturos, & ob hoc Fori privilegio renuntiantes. Ita etiam & tali pacto inter ipsos Contrahentes promisso, & inito expresse, quod si contingeret aliquem, vel aliquos dictorum Dominorum, & Communium alicui, vel aliquibus Dominorum, & Communium aliorum præscriptorum de societate præsenti non attendere, & non servare in totum, vel in aliquo deficere seu contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere, vel venire ullo modo, vel ingenio, de jure, vel de facto. Ille Dominus, vel illud Commune, qui, vel quod diceret, seu illi Domini, & illa Communia, quæ dicerent sibi servatum non esse, vel ventum, seu factum contra prædicta, vel aliquod prædictorum, teneatur, seu teneantur denuntiare contravenienti vel non servanti, contravenientibus, vel non servantibus, vel Potestati, vel Rectori, seu Potestatibus, vel Rectoribus Civitatis, & Communis contravenientis, vel non servantis, Civitatum, & Communium contravenientium, vel non servantium, qualiter non servavit, vel non servaverunt, non servat, vel non servant

seu

ANNO 1306.

ANNO 1306. seu contravenerunt in prædictis, vel aliquo prædictorum, specificando ubi, & in quo, & denuntiatione facta, Dominus, Civitas, & Commune non servans, vel contraveniens, seu quæ non servasset, vel contravenisset, seu Domini, Civitates, & Communia non servantes vel contravenientes, seu quæ non servassent, vel contravenissent, teneatur, & teneantur infra mensem cum dicto denuntiante, vel denuntiantibus concordare, & satisfacere de his, super quibus facta fuerit denuntiatio, quod si recusaverit, vel non fecerit, recusaverint, vel non fecerint, tunc & deinde qui sic denuntiaverit, & qui sic denuntiaverint, & Rector, seu Rectores Civitatis, & Communis denuntiantis, Civitatum & Communium denuntiantium possit, & possint res, & bona, & personas non servantis, vel non servantium, vel ejus qui non servasset, seu eorum, qui non servassent, & bonorum illius Civitatis, & Communis in Civitate, & districtu petentis, in Civitatibus, & districtibus petentium, & agentis, vel agentium ad pœnas exigendas, & etiam in omni loco, & terra convenire, & auctoritate propria capere, detinere, & habere usque ad plenam & perfectam solutionem, & satisfactionem damni, interesse, & omnium expensarum factarum, ac etiam faciendarum. Quæ omnia, & singula suprascripta prædicti Contrahentes vicissim nominibus, quibus supra, societatem, fraternitatem, & Unionem inter se se facientes, & contrahentes secundum formam præscriptam solemni stipulatione sibi ad invicem promiserunt, & insuper in animas prædictorum, quorum sunt Sindici, & Procuratores videlicet Dominorum, Communium, & hominum de Civitatibus Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ supradictis corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia tactis scripturis attendere, & servare in perpetuum, & inviolabiliter, & non contrafacere, vel venire ullo modo, ingenio, vel causa de jure, neque de facto sub dicta pœna. Renuntiantes ad invicem per pactum exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, beneffitio restitutionis in integrum, Litteris, & Rescriptis impetratis, ac etiam impetrandis, & beneficio cujuslibet Legis, & Canonis, ac etiam Statutorum, & Reformationum dictarum Civitatum, & Communium, & cujuslibet earum, generali, & spetiali, obviantibus, & derogantibus, vel quæ in aliquo obviare, vel derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, & etiam cuilibet alii Juri, per quod contra dici, fieri, vel veniri posset in aliquo, & ea sibi ad invicem, per pactum remittentes, & cum refectione totius damni, interesse, & omnium expensarum litis, & extra. Prò quibus omnibus, & singulis plenius observandis, & attendendis prædicti Contrahentes nominibus, quibus supra, obligaverunt sibi ad invicem omnia bona dictorum Dominorum, & Communium, & cujuslibet eorum constituentes se se ad alterutrum, alterum alterius nomine possidere, vel quasi &c.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis Sacri Palatii Notarius publicus, his interfui, & rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum apposui.

XXIII.

1307. 6. Mars. *Mandatum* PHILIPPI *Regis Franciæ pro apprehensione Bonorum Templariorum in Britannia existentium. Datum apud Clariacum 6. Martii* 1307. [LOBINEAU *Histoire de Bretagne.* Aux preuves col. 459.]

IN nomine Dei Amen. Anno ejusdem MCCCVIII. Indictione VI. Pontif. Sanctissimi Patris ac Domini D. Clementis Divina provid. summi Pont. V. anno III. Noverint universi præsens hoc Instrumentum publicum inspecturi, quod die Sabbati in Festo B. Laurentii anno ut supra, circa horam primam in Domo seu manerio quondam Templariorum Nannet. in mei infra scripti Notarii & testium subscriptorum præsentia personaliter constitutus nobilis vir D. Petrus de Bailleux Miles illustris Regis Francorum quasdam Litteras cum sigillo dicti Regis his appenso sanas & integras exhibuit & ostendit, formam quæ sequitur continentes. „ Philippus D. G. Francorum „ Rex Universis præsentes Litteras inspecturis salutem. Notum facimus, quod nos de industria & fi„ delitate dilectorum nostrorum Petri de Bailleux &

„ Johannis Roberti Militum nostrorum confidentes, ANNO 1307.
„ ipsos & eorum quemlibet in solidum deputamus
„ & constituimus ad levandum, colligendum, exi„ gendum, & recipiendum omnia bona mobilia &
„ immobilia quæ fuerunt & erant Templariorum
„ patriæ Britanniæ, in quibuscumque locis & rebus
„ consistant, & ad conservandum ipsas domos & bo„ na Templi in dicta patria existentes, & ad conce„ dendum domos ipsas, fructus, redditus, & proven„ tus ipsorum ad firmam, & ad dandum solutionis
„ & acquitationis Litteras de habitis & receptis, &
„ generaliter ad omnia & singula facienda quæ su„ per præmissis & præmissa tangentibus opportuna
„ fuerint; dantes omnibus & singulis Justiciariis &
„ Subditis nostris tenore præsentium, in Mandatis,
„ quod ipsi eis & eorum cuilibet in præmissis pa„ reant efficaciter & intendant. Volumus autem
„ quod ipsi Baillivis & Justiciariis nostris & aliis Do„ minis temporalibus, quibus & coram quibus dicti
„ Templarii pro dictis bonis & domibus responde„ bant, modo & forma respondeant pro præmissis,
„ quibus ipsi Templarii tenebantur, & de ejusmo„ di administratione sibi commissa, & de omnibus
„ his quæ ipsi habuerint & receperint de præmissis
„ ipsi milites dilectis nostris Magistro Guillelmo de
„ Gisortio Canonico Dolensi Clerico, Reynerio Bor„ don, & Guillelmo Pidous, quibus pariter nostris
„ deputatis à nobis & præsidentibus super omnes
„ qui in Regno nostro sunt pro dicto negotio de„ putati, rationem & compotum reddant, & recep„ ta ab eis de præmissis assignabunt. Actum apud
„ Clariacum VI. die Martii anno Domin MCCCVII.
Præsentibus ad hoc Andrea Boessonneau Clerico, Herveo de Templo, Guillelmo le Picart, Robino de Yseigny, & Ricardo familiaribus dicti Militis, Simone des Essarz & Johanne de Nou, & pluribus aliis, &c. Et ego Petrus Bouvart, &c. *Sur le dos est escrit*: Cet Instrument fut trouvé chez les Freres Mineurs de Nantes en la huche du Sire de Septmaisons le Jeudi 13. de Janvier 1406. & donné à Hervé le Grant, Tresorier des Lettres de Bretagne. E est assavôir que les dous Commissaires nommez en cest Instrument, quand ils furent venus à Nantes pour cuider mettre à execution leurdite commission, furent chacez e boutez hors de Nantes vilainement par les Bourgeois e autres gens notables demourans en icelle, disans que au Roy n'apartenoit point avoir les biens d'iceux Templiers, ainçois apartenoient e estoient confisquez au Duc de Bretaigne leur Prince e Seigneur, e non à autre. *Cette annotation est du tems de sa date, c'est à dire de l'an 1407. Ch. de Nantes arm. S. cassette. D. n.* 1.

XXIV.

Liga inter Civitates BONONIÆ, PARMÆ, BRIXIAE, MANTUAE, *ac* VERONAE, & FRANCISCUM *Marchionem Estensem contra* AZONEM *Marchionem Estensem & Civitatem* FERRARIAE *quamdiu erit sub præfati* AZONIS *regimine. Per dictam Ligam datur facultas Capitaneo Mantuæ recipiendi in illam Dominos de Polentâ; nec non Communia, & homines Civitatum Ravennæ & Cerviæ. Actum Mantuæ* 14. *Martii Anno* 1307. *Indictione V.* CUM *Admissione Dominorum de* POLENTA, & *Civitatum superius nominatarum. Actum Mantuæ X. Aprilis Anno & Indictione iisdem.* [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantouë.] 14. Mars.

IN Nomine Christi. Constat Societatem, Fraternitatem, & unionem initam factam, & contractam esse inter infrascriptos ut continetur Instrumento publico scripto per me Notarium infrascriptum cujus Instrumenti tenor talis est. In Christi Nomine Amen. Dominus Guillielmus de Guidezannis, Sindicus, Procurator, & Actor Dominorum Octaviani de Eugubio Judicis, Assessoris, atque Vicarii Nobilis Militis Domini Gerardi de Bustichis, Potestatis Bononiæ, & Domini Ugolini de Nuviano Judicis Assessoris, & Vicarii Domini Dini de Obizis, Capitanei

ANNO 1307. tanei Populi Bononiæ, & Antianorum, & Consilii Populi Bononiæ, & Consilii, & Communis Bononiæ, ut patet Instrumento Sindicatus scripto sub signo, & nomine Thomæ Carneluarii de Præconstis Notarii, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta. Et Illustris Vir Dominus Franciscus, Dei, & Apostolica gratia Estensis, & Anchonæ Marchio, & Dominus Benedictus de Zabulis, Sindicus, & Procurator Nobilis, & Magnifici Viri Domini Gilberti de Corrigia, defensoris Communis, & Populi Civitatis Parmæ pro se, & nomine, & vice ipsius Communis, & Populi, ex auctoritate, & baylia sibi attributa per Commune, & Populum Civitatis prædictæ, ut de sindicatu constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Gerardini Notarii de Lanfranchii die quarto Martii, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta. Et Dominus Richelbonus de la Palata Civis Brixiæ, Sindicus, Procurator, & Actor Dominorum Potestatis, Prioris, Consiliariorum, Practicorum, Abbatis Antianorum Communis Pacis, & Populi, & Consilii, & Communis Brixiæ, prout patet Instrumento sindicatus publico, scripto sub signo, & nomine Brixiani de Soiano Notario, die secundo Martii, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta. Et Nobilis & Magnificus Vir Dominus Guido de Bonacolsis, Capitaneus generalis Communis, & Populi Mantuæ pro se, & Communi Mantuæ ex auctoritate, & baylia sibi concessa per statuta Communis Mantuæ. Et sapiens Vir, Dominus Nicolaus de Altemanno, Legum Doctor, Sindicus, Actor, & Procurator constitutus per Nobilem, & Magnificum Virum Dominum Alboynum de la Scala, Communis, & Populi Veronensis Capitaneum generalem pro se, & Communi Veronæ, ex auctoritate & baylia sibi concessa per statuta Communis Veronæ, ut patet publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Bommassarii Notarii quondam Domini Zambonini, die primo Martii, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta. Prædicti Domini, & Sindici suis nominibus, & sindicariis nominibus, & vicibus prædictorum, quorum sunt Sindici, inierunt, insimul fecerunt, & contraxerunt Societatem, & Fraternitatem, ac Unionem, promittentes sibi ad invicem solemnibus stipulationibus hinc inde intervenientibus, se invicem juvare, manutenere, & defendere contra Dominum Azonem Marchionem Estensem, & contra Commune, & homines Ferrariæ, quam diu ipsum Commune, & homines fuerint sub Domino, & Regimine ejusdem Domini Azonis, ac etiam facere vivam guerram tam per terram, quam per aquam prædicto Domino Azoni Marchioni, & dicto Communi, & hominibus Ferrariæ, quam diu fuerint sub dominio, & Regimine ipsius Domini Azonis, toto ipsorum posse continuè, & incessanter usque ad consumptionem ipsius Domini Azonis Marchionis, seu expulsionem ipsius de Civitate Ferrariæ & districtu, & etiam promiserunt ad invicem dicti Domini, & Sindici, ac Procuratores prædictarum Civitatum & Communium, solemnibus stipulationibus hinc inde intervenientibus, se invicem juvare, manutenere & deffendere contra quascumque Civitates, Populos, Universitates, Dominos Communitates & loca, quæ, & qui prædicto Domino Azoni Marchioni & Communi Ferrariæ contra prædicta Communia, Civitates, & Populos, ac Dominos suprascriptos, vel aliquod, seu aliquem ex eis, daret, seu præberet auxilium, consilium, vel favorem. Et si contingeret prædicta Communia, Populos, & Civitates, ac Dominos prædictos, seu aliquod, vel aliquem eorum, videlicet Bononiæ, Parmæ, Brixiæ, Mantuæ, Veronæ, & Dominos Franciscum Marchionem Estensem, Gilbertum de Corrigia, defensorem, Guidonem de Bonacolsis & Alboynum de la Scala, seu aliquem eorum guerram facere, vel movere cum aliqua Civitate, Communi, vel Universitate, seu Domino, Persona, vel loco dante auxilium Consilium, vel favorem prædicto Domino Azoni, & Communi Ferrariæ; quod quodlibet prædictorum Communium, & Civitatum, ac etiam quilibet prædictorum Dominorum teneantur, & debeant movere, & facere vivam guerram communiter, & divisim prædictis, & cuilibet prædictorum. Item quod aliqui de prædictis Communibus, & Civitatibus Bononiæ, Parmæ, Brixiæ, Mantuæ, & Veronæ, seu aliqui de prædictis Dominis, videlicet, Domini Franciscus Marchio Estensis, Gilbertus de Corrigia, Guido de Bonacolsis, & Alboynus de la Scala, non possint, vel debeant facere concordiam, treuguam, vel pacem, vel inire aliquas fidantias cum prædicto Domino Azone Marchione Estense, & Communi Ferrariæ, vel aliquibus dantibus ei, vel eis auxilium, consilium, vel favorem, sine licentia & voluntate, ac communi consensu omnium prædictorum Communium, & Dominorum. Hoc salvo, & specialiter intellecto, quod propter prædicta Capitula, & quæ continentur in eis, & scripta sunt in Instrumento præsenti, dicta Communia, Civitates & Populi seu prædicti Domini, vel aliquis, seu aliquod eorum non teneatur rumpere pacem vel Societatem alicui Domino, Civitati vel Civitatibus, cum quo vel qua vel quibus dicta Communia, Civitates & Populi, seu dicti Domini, vel aliquis prædictorum haberet Societatem, & pacem, nisi primo pax, vel societas rumperetur eisdem, vel alicui prædictorum, propter quam, contra prædictum Dominum Azonem Marchionem, & Civitatem Ferrariæ. Item prædicti Domini, Guillielmus Sindicus, & sindicario nomine ut supra, & Dominus Franciscus Marchio, atque Benedictus Sindicus, & sindicario nomine ut supra, & Richelbonus Sindicus sindicario nomine ut supra, & Dominus Nicolaus Sindicus sindicario nomine ut supra, unanimiter & concorditer prò utilitate, & commodis dictæ Societatis, & Communium & Dominorum de ipsa Societate dederunt, concesserunt, & contulerunt præfato Domino Guidoni de Bonacolsis Capitaneo Mantuæ præsenti, & recipienti bayliam, auctoritatem, & plenitudinem potestatis recipiendi, admittendi, copulandi, atque uniendi ad prædictam Societatem, & ad omnia prædicta Nobiles Viros Dominum Bernardinum, & Lambertum filios Domini Guidonis de Polenta, & Dominos Guidonem, Attonem, & Geremiam fratres, filios quondam Domini Ostasii de Polenta, & Communia, & homines Civitatum Ravenæ, & Cerviæ cum promissionibus, Conventionibus, pactis, obligationibus renuntiationibus, juramentis, & aliis faciendis, & recipiendis, prout eidem Domino Guidoni videbitur pro majori firmitate omnium prædictorum, promittentes prædicti Domini, & Sindici, & eorum quilibet, nominibus quibus supra, ratum habere perpetuo quicquid ipse Dominus Guido in prædictis, & quolibet prædictorum duxerit faciendum. Quæ omnia, & singula suprascripta, suprascripti Domini, & Sindici, nominibus, quibus supra, corporaliter juraverunt, dicti Domini in animas suas, & dicti Sindici in animas eorum, quorum sunt Sindici, in perpetuum sibi ad invicem firma, rata, & incommutabilia habere, tenere, & de jure, vel de facto nunquam contravenire. Præterea promittentes, & convenientes sibi ad invicem solemnis stipulationibus interpositis prædicta omnia, & singula in perpetuum attendere, & servare, sub pœna, & in pœna decem millium Marcharum argenti, committenda per quemlibet dictorum Dominorum, & Communium quodlibet prædictorum, qui, vel quod non attenderet, & exigenda per Dominos, & Communia qui, & quæ attenderent, quotiens fuerit contrafactum, vel non servatum, & pœna soluta semel, & pluries, nihilominus contractus præsens, & singula in eo contenta, in sua firmitate perdurent. Obligantes sibi ad invicem dicti Sindici Sindicariis nominibus ut supra, omnia sua bona, & dictorum Communium jure pignoris pro prædictis omnibus, & singulis attendendis, atque renunciantes expresse sibi ad invicem omni eorum, & cujuslibet eorum Juri, & auxilio Legum, & Canonum, & maximè actioni, & exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, litteris, & rescriptis impetratis, & impetrandis, & omni alii Juri, & exceptioni, per quod contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere, vel venire possent. Actum die Martis, quarto decimo Martii, Anno Domini millesimo trecentesimo, Indictione quinta, in Terra Luzariæ districtus Mantuæ, in Castro in domo Nobilis, & Magnifici Domini Guidonis de Bonacolsis Capitanei Mantuæ, quæ Domus est opposita Ecclesiæ, sive Plebi dictæ Terræ, præsentibus Dominis Galeaz filio Nobilis, & Magnifici Domini Maphei Vicecomitis, Guidone de la Turre, & Guillielmo de Anxandris Judicibus Civibus Mantuæ, Gabriele de Calamatonibus de Bononia, & Garganocio de Melia testibus rogatis. Comparente, igitur coram antedicto Domino Guidone de Bonacolsis Capitaneo Mantuæ discreto Viro Vitale Bagnoli, Notario de Ravena, Procuratore, Actore, & Nuntio speciali Nobilium Virorum Dominum Lamberti filii Domini Guidonis de Polenta & Guidonis, & Attonis fratrum, filiorum quondam Domini Ostasii de Polenta eorum nomine, & vice, & nomine Do-

Domini Geremiæ de Polenta, fratres prædictorum Dominorum Guidonis & Attonis, pro quo Domino Geremia ipsi Domini Lambertus Guido, & Atto de Polenta promiserunt de rato ad obligationem binorum suorum, & etiam cujuslibet eorum, Procuratore, Actore, & Nuntio, ut de Procuratorio constat Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Petri Suzii Johannis Ugonis Notarii de Ravena sub Anno Domini a Nativitate millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, die vigesimo septimo Martii, & Procuratore, Actore, & Nuntio Nobilis Viri Domini Bernardini, filii Domini Guidonis de Pollenta, ut de Procuratorio constat Instrumento publico scripto sub signo, & Nomine Ranutii, Notarii olim Domini Grimoli de Bambis de Cervia, anno Domini millesimo trecentesimo septimo, Indictione, quinta, die vigesimo quinto Martii, atque Sindico Procuratore, & Nuncio spetiali Communis Ravenæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Petri Suzii Johannis Ugonis Notarii antedicti, anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quinta, die quarto Mensis Februarii, atque Sindico, Procuratore, Actore, & Nuntio spetiali Communis Cerviæ, ut de Sindicatu constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Ranutii Notarii olim Domini Grimoli de Bambis antedicti, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, die vigesimo quinto Martii, & Procuratoriis nominibus prædictorum Nobilium de Polenta omnium, & singulorum, atque sindicariis nominibus prædictorum Communium Ravenæ & Cerviæ, & cujuslibet eorum, instanter petente, & requirente dictus Nobilis Dominus Guido de Bonacolsis Capitaneus Mantuæ, & vigore auctoritatis bayliæ, & plenitudinis potestatis sibi concessæ, & collatæ per dictos Dominos, & per dictos Sindicos Communium prædictorum, secundum quod in forma proxime suprascripti Instrumenti plenius continetur, & omni jure, modo, & forma, quibus melius plenius, & efficatius potuit, prædictum Vitalem Procuratorem prædictorum Nobilium de Polenta procuratorio nomine eorundem & per eum, ipsos Nobiles, & quemlibet eorum, atque Sindicum prædictorum Communium Ravenæ, & Cerviæ sindicario nomine eorundem Communium, & per eum, ipsa Communia, & eorum quodlibet, recepit, admisit, copulavit, & univit ad dictam societatem, fraternitatem, & Unionem & ad omnia prædicta in Instrumento prædicto inserta, & contenta, ineundo insuper dictus Dominus Guido Capitaneus Mantuæ, faciendo, & contrahendo nomine suo, & Communis Mantuæ, nec non vice & nomine prædictorum Domini Francisci Marchionis Estensis, Domini Gilberti de Corrigia, defensoris Communis, & Populi Parmæ, atque ipsius Communis Parmæ, Domini Alboyni de la Scala, Capitanei generalis Communis, & Populi Veronæ, atque ipsius Communis Veronæ, nec non vice, & nomine Communis Brixiæ, & Communis Bononiæ cum prædicto Vitale Procuratore, & Sindico prænominatorum Nobilium de Polenta, & Communium Ravenæ, & Cerviæ, & cujuslibet ipsorum Dominorum, & Communium, procuratoriis, & Sindicariis nominibus eorundem, ac per ipsum Procuratorem, & sindicum cum ipsis Nobilibus, & Communibus, & ipse Vitalis Procurator & Sindicus eorundem Nobilium, & Communium procuratorio, & Sindicario nomine ipsorum, quorum est Procurator, & Sindicus, omnium, & singulorum, cum dicto Domino Guidone Capitaneo Mantuæ nomine ipsius, & Communis Mantuæ, & nomine prædictorum, a quibus habet hujusmodi auctoritatem, bayliam, & plenitudinem potestatis, ut prædicitur, & per ipsum Dominum Guidonem Capitaneum Mantuæ, cum eis omnibus, & singulis Societatem, Fraternitatem, & Unionem contra dictum Dominum Azonem Marchionem Estensem & contra Commune Ferrariæ, quamdiu ipsum Commune Ferrariæ fuerit sub Dominio, & Regimine ipsius Domini Azonis Marchionis, ad illas omnes, & singulas promissiones, mutuas conventiones, pacta, obligationes, renuntiationes, & alia, & cum illis omnibus, & singulis promissionibus, mutuis conventionibus, pactis, obligationibus, renuntiationibus, & aliis, quæ in Instrumento proxime suprascripto continentur, ita videlicet, quod dictus Dominus Guido, Capitaneus Mantuanus, & Commune Mantuæ, & dictus Dominus Franciscus Estensis Marchio, dictus Dominus Gilbertus, & Commune Parmæ, dictus Dominus Alboynus, & Commune Veronæ, atque Commune Brixiæ, & Commune Bononiæ à modo ex igore presentis Contractus teneantur, & obligati sint dictis Nobilibus Dominis Bernardino, & Lamberto filiis Domini Guidonis de Polenta, & Guidoni, Attoni, & Geremiæ fratribus filiis quondam Domini Ostasii de Polenta, & cuilibet eorum, atque Communi Ravenæ, & Communi Cerviæ, & cuilibet eorum & e converso ipsi Nobiles de Polenta, & eorum quilibet, & dicta Communia Ravenæ, & Cerviæ & eorum quodlibet prænominatis Dominis Guidoni de Bonacolsis Capitaneo Mantuæ, & Communi Mantuæ, Domino Francisco Marchioni Estensi, Domino Gilberto, & Communi Parmæ, Domino Alboyno, & Communi Veronæ, ac Communi Brixiæ, & Communi Bononiæ, & cuilibet ipsorum Dominorum, & Communium, ac etiam inter se se ad omnia, & singula pacta, promissiones, conventiones, stipulationes, renuntiationes, & pænas, & ad reliqua quæ in dicto Instrumento scripta sunt, ac si tempore Contractus dictæ Societatis, Fraternitatis, & Unionis præsentes fuissent, ineuntes, & insimul contrahentes, & iniissent, fecissent, & contraxissent ea omnia & singula: Volentes dictus Dominus Guido Capitaneus Mantuæ nominibus, quibus supra, & dictus Vitalis Procurator, & Sindicus, Procuratorio, & Sindicario nomine ut supra, quod ea omnia, & singula locum habeant, & serventur etiam inter eos, seu inter eos, quorum nominibus, & vicibus ipsi in præsenti contractu contraxerunt, & insuper nominibus antedictis, sibi invicem promittentes, convenientes pacifcentes, stipulantes, obligantes, & renunciantes, atque invicem contrahentes in omnibus, & per omnia ut superius continetur. Præterea dictus Dominus Guido, Capitaneus Mantuæ, nomine suo, & Communis Mantuæ, & nomine, & vice prædictorum Dominorum, & Communium, a quibus habet auctoritatem, bayliam, & plenitudinem potestatis ad prædicta in animas suam, & prædictorum, & dictus Vitalis Procurator, & Sindicus, Procuratorio, & Sindicario nomine prædictorum, quorum est Procurator, & Sindicus in animas eorum, quorum est Procurator, & Sindicus, corporaliter ad SanctaDei Evangelia juraverunt tactis scripturis, prædictam Societatem, Fraternitatem, & Unionem, & prædicta Communia, & singula ac quæcunque in prædicto Instrumento inserta, & scripta sunt, in omnibus, & per omnia in perpetuum rata habere, & tenere, & nulla ratione, ingenio vel causa, de jure, neque de facto, contrafacere, vel venire. Et hæc sub obligatione omnium bonorum dictorum Dominorum, & Communium omnium, & singulorum.

Actum Mantuæ in domo habitationis Domini Capitanei Mantuæ, præscripto die Lunæ, decimo Aprilis, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, presentibus Nobilibus Viris, Dominis Berardo, & Bottirono, fratribus dicti Domini Guidonis Capitanei Mantuæ, ac Dominis Guidone de la Turre, & Guillielmo de Anxandris, Juris peritis, Civibus Mantuæ, Alberto de Castelbarco, & Johanne de Salexeto Notario ejusdem Domini Capitanei, testibus rogatis.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis Mantuanus Civis, Sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum apposui.

Forma Sindicatus Communis Bononiæ, quam habet Dominus Capitaneus Mantuanus autenticam in Instrumento publico.

In Christi Nomine Amen. Anno Domini Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, die quarto Martii. Congregato Consilio Octingentorum & Populi Bononiæ in Palatio Veteri dicti Communis & Populi, Voce præconia & Campanarum sonitu, ut moris est. In quo quidem Consilio affuerunt sapiens, & discretus Vir, Dominus Octavianus de Agubio, Judex, Assessor, atque Vicarius Nobilis Militis Domini Gerardi de Bustichis, Potestatis Bononiæ, & sapiens, & discretus Vir Dominus Ugolinus de Nuviano, Judex, Assessor, & Vicarius Domini Dini de Opizis, Capitanei Populi Bononiæ, & Antiani, & Consules Populi Bononiæ ultraquam duæ Partes & etiam ultraquam duæ Partes Consiliariorum dicti Consilii, qui unanimi voluntate fecerunt, constituerunt, ordinaverunt, & creaverunt Dominum Guillielmum de Guidezagnis præsentem, & Mandatum sponte suscipientem, eorum, & dicti Communis, & Populi Sindicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium spetialem ad faciendum, ineundum, contrahendum, & firmandum eorum nomine & totius Communis, & Populi Bo-

ANNO 1307. Bononiæ Ligam, Societatem & Fraternitatem vicissim cum quibuscumque Communitatibus, Universitatibus, Dominis, & Baronibus, ac singularibus personis, & cum quibuscumque Pactionibus, promissionibus, & obligationibus, cum pœnarum adjectionibus, & Sacramentorum interpositionibus, sicut ipsi Sindico & Procuratori videbitur. Et generaliter ad omnia, & singula faciendum, quæ in prædictis, & quolibet prædictorum, & circa ea ipsi Sindico & Procuratori necessaria, vel utilia videbuntur. Dantes, & concedentes eidem Sindico & Procuratori plenum, liberum, & generale Mandatum cum plena libera, & generali Administratione in prædictis omnibus & singulis, & circa ea, & in his, quæ ipsi Sindico & Procuratori videbuntur pro ampliori effectu omnium prædictorum. Promittentes mihi Notario infrascripto tanquam publicæ personæ recipienti, & stipulanti nomine, & vice earum personarum, Terrarum, Universitatum, Communitatum, Dominorum, & Baronum, cum quibus contrahetur Societas per dictum Sindicum, Procuratorem, & Nuntium, & omnium aliorum quorum interest, vel interesse posset, firma, & rata habere omnia, & singula quæcunque per ipsum Sindicum & Procuratorem fient in prædictis, & circa prædicta, sub obligatione omnium bonorum dicti Communis Bononiæ.

Actum Bononiæ in Palatio Veteri dicti Communis, præsentibus Domino Francisco de Gatto Judice, Rolando Caxotti, Domino Martino Dentarii, Johanne Bonaventura, & Bonrecupro de Batagluciis, & aliis pluribus testibus in dicto Consilio existentibus, vocatis & rogatis.

Ego Thomas Carneluarii de Præconstis Imperiali auctoritate Notarius, & nunc ad Reformationes Consilii Octingentorum, & Populi Bononiæ scribendas, publice de Mandato prædictorum Dominorum scripsi, & subscripsi &c.

Procura Partis Grasulforum MUTINAE, *ad ineundam Ligam suprascriptam cum Civitatibus Bononiæ, Parmæ, Brixiæ, Mantuæ ac Veronæ. Datum penultimo, & ultimo Decembris* 1306.

IN Nomine Christi. Exemplum ex autentico fideliter relevatum ex auctoritate Judicis infrascripti. In Nomine Christi, Anno Domini Millesimo trecentesimo sexto, Quarta Indictione, die Jovis, penultimo exeunte Decembris, Nobiles Viri Domini Egidius de Piis, Thomasinus de Gorgano, tanquam Capit. Partis Grasulforum Civitatis Mutinæ per se, & ipsam Partem fecerunt constituerunt, atque ordinaverunt Nobilem Virum Dominum Conradum de Gonzaga, absentem tanquam presentem, suum certum Nuntium, Procuratorem & Sindicum generalem ad comparendum in Parlamento, quod intenditur fieri per Civitates Bononiæ, Parmæ, Veronæ, Mantuæ, Brixiæ, & ad audiendum, quæ in prædicto Parlamento dicta fuerint, ita quod ipse Procurator plenum & liberum Mandatum habeat promittendi, promissiones recipiendi, Sacramentum super animas eorum faciendi, recipiendi vice & nomine prædictorum, & totius partis Grasulforum, & ad constituendum Procuratorem unum & plures in prædictis, & circa prædicta, & ad omnia alia & singula facienda, quæ in prædictis, & circa prædicta fuerint utilia, & necessaria, tanquam per verum, & legitimum Procuratorem fieri potest, & tanquam presentes essent & ad intrandum in dictam Ligam prædictarum Civitatum, promittendo quilibet eorum mihi Notario infrascripto pro se, & parte Grasulforum quidquid per dictum Procuratorem, seu Constitutum, seu constitutos ab ipso factum fuerit in prædictis, & circa prædicta, firmum, & ratum habere, & tenere, & non contravenire sub hypoteca bonorum suorum omnium præsentium & futurorum. Actum in Civitate Mutinæ, subtus Voltam Adelardii præsentibus Dominorum Præpositi de Brochii de Carpo, Guido de Pisis testibus.

Ego Boninsigna de Peltenariis Notarius his interfui rogatus scribere scripsi.

Item Exemplum ex alio autentico fideliter relevatum Judicis ejusdem infrascripti auctoritate. In Christi Nomine, Anno Domini Millesimo trecentesimo sexto, Quarta Indictione, die Veneris ultimo exeunte Decembris Nobiles Viri Domini Franciscus, & Johannes de Mirandula, Caput partis Grasulforum Civitatis Mutinæ pro se, & ipsam partem fecerunt, constituerunt, atque ordinaverunt Nobilem Virum Dominum Coradum de Gonzaga, absentem tanquam presentem, suum certum Nuntium, Procuratorem & Sindicum generalem ad comparendum in Parlamento, quod intenditur fieri per Civitatem Bononiæ, Parmæ, Mantuæ, Veronæ, & Brixiæ, & ad audiendum quæ in prædicto Parlamento dicta fuerint, ita quod ipse Procurator plenum & liberum Mandatum habeat promittendi, promissionem recipiendi, Sacramentum super animas eorum faciendi, recipiendi vice, & nomine prædictorum, & totius partis Grasulforum, & ad constituendum Procuratorem unum, & plures in prædictis, & circa prædicta, & ad omnia alia, & singula facienda, quæ in prædictis, & circa prædicta fuerint utilia, & necessaria tanquam per verum, & legitimum Procuratorem fieri potest, & tanquam presentes essent, & ad intrandum in dictam Ligam prædictarum Civitatum, promittendo quilibet eorum mihi Notario infrascripto pro se, & parte Grasulforum quicquid per prædictum Procuratorem, seu constitutum seu coustitutos ab ipso factum fuerit in prædictis, & circa prædicta, firmum, & ratum habere & tenere, & non contravenire sub ypoteca bonorum suorum omnium præsentium, & futurorum. Actum Mirandulæ in domo dicti Domini Francisci præsentibus Dominorum Præpositi de Brochii de Carpo, Guido de Pisis testibus. ANNO 1307.

Ego Boninsigna de Petenariis Notarius his interfui rogatus scribere scripsi.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberiis Sacri Palatii Notarius publicus, Autentica prædictorum duorum Exemplorum vidi diligenter, & legi, & ut in ipsis continebatur autenticis, ita in prædictis exemplis fideliter exemplavi, & publice scripsi, nil addens, vel minuens, quod sensum, vel sententiam habeat immutare. Deinde cum Notariis infrascriptis exempla præscripta cum autenticis & ipsi Notarii mecum auscultavimus, & ea comperimus per omnia concordare, & hoc fecimus auctoritate, & decreto Domini Petri Ambroni Judicis, & Assessoris Domini Marcii de Forzate Mantuæ Potestatis, nobis prestitis, & interpositis ad hæc die Jovis vigesimo Januarii, millesimo trecentesimo sexto, Indictione Quarta, presentibus Servasino quondam Domini Rizardi de Pasturlo, Zilliolo de la Villana, & Petro Domini Vivaldi de Belcalzario Notariis Potestatis, & dicti Judicis, testibus rogatis. In Palatio Veteri Communis Mantuæ.

L. H. T. Ego Gubertus de Campitello Imperiali auctoritate Notarius Autentica prædictorum duorum Instrumentorum exemplatorum, & reductorum in formam publicam super proxime per Dominum Adelberium Notarium ante scriptum vidi, & ipsa invicem auscultata cum exemplis præsentibus fideliter concordare reperimus ego & ipse, & Bonus Notarius infrascriptus, & ad majoris efficatiæ robur exhibita eis Notariis, & mihi licentia per Judicem memoratum, Millesimo die, & loco præscriptis & in præsentia testium præmissorum me subscripsi apposito signo meo.

L. T. H. Ego Bonus de Ascendis Imperiali auctoritate Notarius Autentica prædictorum duorum Instrumentorum exemplatorum, & reductorum in publicam formam supra proxime per dictum Dominum Adelberium Notarium una cum eo, & prædicto Guberto vidi invicem cum exemplis, præsenter auscultavi, quæ invicem auscultata invenimus fideliter concordare, & ideo ad majorem efficatiam me subscripsi de licentia, ex auctoritate eis & mihi concessa per Judicem supradictum, Millesimo, die, loco præscriptis in præsentia testium præmissorum.

XXV.

Pax inter Civitates BRIXIAM, VERONAM & MANTUAM *ex unâ nec non* PERGAMUM *ex alterâ parte initâ, quâ damnis, ac injuriis utrimque remissis, Captivisque relaxatis, firmam, ac stabilem amicitiam ad invicem servare promittunt. Actum Pergami, Calendis Aprilis Anno* 1307. *Indictione. V.* 1. Avril.

[Autentique

ANNO 1307.

tique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

IN nomine Domini nostri Jesu Christi Amen. Die Sabbathi Callendas Aprilis, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, in pallatio Communis Pergami, in publico, & generali Consilio dicti Communis, ibi more solito sono campanæ & vocibus præconum convocato, & coadunato, pro infrascriptis specialiter faciendis, & explicandis. In quo quidem Consilio erant nobilis Vir Dominus Muschinus de Lature, honorabilis Potestas Communis Pergami, & Domini Petripantus de Rivola, Miles, & Galiazzus Carpionum de Collionibus Anziani, & Guide Anzianorum Populi Pergamensis, & alii Anziani Populi Pergamensis, & credendarum Communis Pergami, volentes, & ad majorem firmitatem insuper consentientes, & firmantes omnia, & singula infrascripta: Discreti Viri Domini Allamanus de Calvisano, & Valentinus de Siginibaldis Cives Brixiæ, Nuncii, Actores, & Procuratores, & Sindici Communis Brixiæ, ut de Sindicatu constat publico Instrumento rogato, scripto sub signo, & nomine Brixiani de Sorano Notarii publici, & Dictatoris Potestatis & Communis Brix. die quintodecimo Marc. millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta. Et Dominus Bartholomeus, Domini Nasimberi de Lacampania, Juris peritus, Civis Veronæ, Sindicus, Actor, & Procurator Magnifici Domini Alboyni de Lascalla, Communis, & Populi Veronæ Capitanei Generalis & ipsius Communis Veronæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto, & subsignato nomine Domini Inuani Notarii Domini Bonafine, die Veneris vigesimo quarto Martii, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, & Dominus Bernardinus de Nuvolono, Juris peritus, Civis Mantuæ, Sindicus, Actor, & Procurator Magnifici Domini Guidonis de Bonacolsis, Communis Populi Mantuæ Capitanei Generalis, & ipsius Communis Mantuæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto, & subsignato, nomine Nicolai Domini Oraboni de Casali Notarii publici, die Sabbathi vigesimo quinto Martii, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, Sindicariis, & Procuratoriis nominibus & vicibus dictorum Dominorum Alboyno della Scala Capitanei Veronæ, & Guidone de Bonacolsis Capitanei Mantuæ, & Communium Brixiæ, Veronæ, & Mantuæ, quorum Dominorum & Communium sunt Sindici, & Procuratores ex una parte. Et D: Guilielmus Farembor Dominus & Ricamborgus Anzianus & Notarius Anziani Populi Pergamensis, Nuncii, Procuratores, & Sindici Communis Pergami, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto, & subsignato nomine Osebii Jacobi de Scalve Notarii Pergami, & subscripto ad confirmationem sub signo, & nomine Guidotti de Curteregia, Notarii Potestatis & Communis Pergami, die undecima mensis Martii millesimo tercentesimo septimo, Indictione quinta, Sindicario nomine, & vice dicti Communis, & hominum Pergami ex altera parte, inter se se videlicet inter dictos Sindicos, & Procuratores Communis Pergami nomine ipsius Communis Pergami ex parte una, & dictos Sindicos, & Procuratores Dominorum Capitaneorum Veronæ, & Mantuæ, & dictorum Communium Brixiæ, Veronæ, & Mantuæ Sindicariis, & Procuratoriis nominibus ipsorum Dominorum & Communium ex altera, contraxerunt, inierunt, fecerunt, compleverunt, & firmaverunt bonam, & veram Pacem, & concordiam, omnibus malignitatibus cessantibus perpetuo observandam secundum formam, & tenorem Capitulorum infrascriptorum, & ea omnia, & singula infrascripta Capitula ineuntes, facientes, complentes, & confirmantes, atque ratificantes, quorum Capitulorum tenor talis est: In nomine altissimi Creatoris, ita sunt Capitula, de quibus sunt concordes Ambaxatores Communis Brixiæ, & Communis Pergami, qui nuper fuerunt in plebe de Pallazolo, die Veneris decimo Martii, millesimo tercentesimo septimo, Indictione quinta, super pace, & concordia facienda perpetuo duratura inter ipsa Communia, & singulares personas ipsorum Communium. In primis fuerunt in concordia, quod bona, & vera pax, & concordia bona fide, & legaliter, omnibus malignitatibus cessantibus fiat, & firmetur, & inviolabiliter perpetuo observanda inter ipsa Communia, & per solempnes Sindicos, & Procuratores ipsorum Communium cum omnibus obligationibus, promissionibus, penis, & juramentis, & etiam satisdationibus, & depositis, secundum quod ipsis Communibus melius videbitur pro firmamento, & stabilitate ipsius pacis. Item quod omnes Carcerati, & captivati undecunque, sive & ubicunque, sive occasione Guerre, & discordiarum, quæ fuerunt inter ipsa Communia, seu partes, libere, & sine aliqua redemptione relaxentur; Et quod procurent cum effectu, quod dicta relaxatio fiat quam citius, & melius fieri potuit. Item quod omnia dampna quocumque modo vel causa facta hinc inde vel data ante treuguam factam inter ipsa Communia, remittantur omnino, & remissa intelligantur, & inde fiant remissiones prout melius fieri poterunt. Item quod unumquodque Commune teneatur & debeat facere, & curare cum effectu, quod per se nec aliquos subjectos suos, nec aliquas alias personas undecunque sint, non dabunt, nec dari permittent aliquod dampnum in personis vel rebus in suo territorio nec alterius alteri Communi in personis alterius Communis. Et quod si darent, quod Deus avertat, dampna passis Commune cujus personæ ipsa dampna fecerint seu in cujus territorio facta forent, teneatur & debeat emendare, & restituere cum omnibus dampnis, & expensis sumarie, & sine strepitu judiciorum, & porrectione libelli, habita cognitione per Potestates ipsarum Civitatum seu eorum Judicum, & Assessorum. Et quod & utrumque ipsorum Communium teneatur ad invicem satisdationibus de predictis perpetuo observandis, & facere, & curare quod Commune Venetiarum intercedet pro ipsis communibus, & quolibet eorum de predictis observandis. Item quod in medio mense Aprilis proxime venientis in loco conveniente ad invicem convenire debeant Sapientes Ambaxadores utriusque Communis pro deliberando, & complendo omnia, & singula, ex quibus vera pax inter predicta Communia perpetuo debebit obtineri, & ex quibus omnes insidie, & turbationes, & generaliter omnia, ex quibus posset aliquid accidere in sinistrum, extirpentur, & totaliter excludantur. Item quod omnia, & singula suprascripta fieri, & compleri debeant eisdem modo, & forma inter Commune Pergami, seu ejus Sindicum ex una parte, & Dominos Capitaneos Mantuæ, & Veronæ, seu eorum Procuratores, & etiam ipsarum Civitatum, seu earum Sindicos ex altera, tam in uno, & eodem Instrumento cum Brixiensi, si dicti Domini Capitanei voluerint, quam in diversis, & separatis. Quam quidem pacem, & concordiam, & quæ Capitula cum omnibus, & singulis in eis comprehensis, & cum omnibus, & singulis suprascriptis, & infrascriptis predicti Sindici, & Procuratores in animas eorum quorum sunt Sindici, & Procuratores, ad invicem tactis scripturis ad Sancta Dei Evangelia corporaliter juraverunt attendere, & servare perpetuo. Propterea sibi pars parti ad alterutrum solempnibus stipulationibus intervenientibus promittentes omnia ea, & singula in perpetuum sibi invicem attendere, & inviolabiliter observare, ac numquam de jure neque de facto contrafacere vel venire, sub pæna decem millium marcharum argenti committenda per partem non attendentem, & exigendi cum effectu per partem attendentem, quotiens fuerit contrafactum, vel non servatum, & pæna soluta semel & pluries, iterum attendere, & servare omnia statuta, & cum refectione totius dampni, & omnium expensarum quas sibi invicem resarcire promiserunt, & sub obligatione omnium bonorum dictorum Communium & cujuslibet eorum. Testes etiam interfuerunt Ottonellus, & Marchiolus de Ottonibus de la Plazza, & Leonardus Domini Ricardi de Trenis, & Johannes de Baniatica omnes Notarii.

L. H. T. Ego Guidotus de Curtoregia, Pergamæ public. Notarius Domini Potestatis & communis Pergami prædictis interfui, & rogatus ad confirmandum me subscripti, & signum meum consuetum aposui.

L. H. T. Ego Joannes de Barienis Notarius rogatus suprascriptii Guidotti Notarii Potestatis scripsi.

Cum

ANNO 1307.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 29. Februarii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 29. Prima Martii 1720.

Mandatum Civitatis BRIXIAE *pro faciendâ Pace suprascripta. Actum Brixiæ* 15. *Martii* 1307. *Indictione V.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

IN Christi Nomine. Die 12. Martii. Congregatis Conciliis quadringentorum & generali Communis Brixiæ. Super Palatio majori dicti Communis. De Mandato Nobilis Militis, Domini Comitis Bernardini de Cumo, honorabilis Potestatis Communis Brixiæ, Sono Campanarum, & voce preconia more solito &c.

In quibus Consiliis lecta, & posita fuerunt infrascripta Capitula cum infrascripta propositione seu posta. Tenor quorum Capitulorum & poste inferius est comprehensus.

In Nomine Altissimi Creatoris.

Ita sunt Capitula, de quibus sunt concordes Ambaxiatores Communis Brixiæ, & Communis Pergami, qui nuper fuerunt in plebe de Palazolo, die Veneris 10. Martii, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, super Pace, & concordia facienda perpetuo duratura inter ipsa Communia, & singulares personas ipsorum Communium.

In primis fuerunt in concordia quod bona, & vera pax, & concordia, bona fide, & legale, omnibus malignitatibus cessantibus, fiat, & firmetur inviolabiliter perpetuo observanda inter ipsa Communia, & per solempnes Sindicos, & Procuratores ipsorum Communium, cum omnibus obligationibus, promissionibus, pactis, & Juramentis, licet etiam satisdationibus, & depositis, secundum quod ipsis Communibus melius videbitur pro firmamento, & stabilitate ipsius Pacis.

Item quod omnes Carcerati, & Capitivati undecunque sint, & ubicunque sint occasione Guerræ, & discordiæ, quæ fuerunt inter ipsa Communia, seu partes, libere, & sine aliqua redemptione relaxentur, & quod procuretur cum effectu quod dicta relaxatio fiat, quanto citius, & melius fieri poterit.

Item quod omnia dampna quocumque modo vel causa facta hinc inde vel data ante trevam factam inter ipsa Communia remittantur omnino, & remissa intelligantur, & inde fiant remissiones, prout melius fieri poterunt.

Item quod unumquodque Commune teneatur, & debeat facere, & curare, cum effectu, quod per se, nec aliquos suos subjectos, nec aliquas alias personas undecunque sint, non dabunt, nec dare permittent aliquod dampnum in personis, vel rebus in suo territorio, nec alteri, alteri Communi vel personis alteri Communis, & quod si daretur, quod Deus avertat, dampna passis, Commune, cui persone ipsa dampna] fecerint, seu in cui Territorio facta forent, teneatur, & debeat emendare, & restituere cum omnibus dampnis, & expensis sumarie, & sine strepitu Judiciorum, & protectione libelli, habita cognitione per Potestates ipsarum Civitatum, seu eorum Judices, & assessores. Atque etiam utrumque ipsorum Communium teneatur ad invicem satisdare de prædictis perpetuo observandis & facere, curare, quod Commune Veneciarum intercedat pro ipsis Communibus, & quolibet eorum de prædictis observandis.

ANNO 1307.

Item quod in medio mense Aprilis proxime venturi in loco convenienti, adinvicem convenire debeant sapientes Ambaxiatores utriusque Communis pro deliberando, & complendo omnia, & singula, ex quibus vera pax inter predicta Communia perpetuo debeat obtineri, & ex quibus omnes insidiæ, & turbationes, & generaliter omnia ex quibus posset aliquod accidere in sinistrum, extirpentur, & totaliter excludantur.

Item quod omnia & singula suprascripta fieri, & compleri debeant eisdem modo, & forma inter Commune Pergami, seu ejus Sindicum ex una parte, & Dominos Capitaneos Mantuæ, & Veronæ, seu eorum Procuratores, & Communia ipsarum Civitatum, seu eorum Sindicos ex altera, tam in uno, & eodem Instrumento cum Brixiensibus, si dicti Domini Capitanei voluerint, quam in divisis, & separatis.

In Christi Nomine. Cum per Consilium Practicorum, Anzianorum & Artium Brixiæ, factum die predicta XII. presentis mensis Martii, steterit reformatum, quod infrascripta propositio, seu posta, cum suprascriptis Capitulis mandari & poni debet ad consilia quadringentorum, & generale Communis Brixiæ, & secundum voluntatem ipsorum consiliorum procedi debeat super ipsis. Cujus propositionis, seu postæ tenor inferius continetur:

In Nomine Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatæ Mariæ semper Virginis, Matris ejus, & totius Celestis Curiæ. Cum per Ambaxiatores Communis Brixiæ qui noviter interfuerunt ad parlamentum, in Terra de Palazolo, fuerint die X. presentis mensis Martii, in plebe de Palazolo, suprascripta Capitula provisa, & ordinata, cum Ambaxatoribus Communis Pergami pro vera, & legali potestate, inter utrumque dictorum Communium, & Dominos Capitaneos, & Communia Mantuæ, & Verone facienda, & perpetuo observanda, & literæ transmissæ extiterint Domino Potestati, & Communi Brixiæ ex parte Domini Potestatis Anzianorum, Sapientum & Communis Pergami, quod omnia suprascripta Capitula sunt firmata, & Sindici constituti, ad ea complenda, in Consilio generali dicti Communis Pergami, & deceat, atque expediat eadem Capitula per Commune Brixiæ confirmari, & Sindicum, seu Sindicos constitui, per quæ vel quos predicta Capitula & quodlibet eorum, debeant executioni mandari.

Dicit, & proponit dictus Dominus Potestas de consensu, & voluntate Dominorum Potestatis, Practicorum, & Consiliariorum & Abatis, & Anzianorum Communis pacis, & Populi Brixiæ, quod videtur & placet Sapientibus adstantibus ad ipsa Consilia super prædictis faciendum. Petentes in omnibus, & singulis suprascriptis sibi Consilium exiberi.

In quibus Conciliis Dominus Girardus de Gabbata surgens consuluit, quod omnia, & singula suprascripta Capitula secundum quod suprascripta sunt, sint firma, & firmentur, in presentia Concilii, & auctoritatibus eorumdem, & mandentur, & mandari debeant executioni in totum, & si dicta satisdatio non posset fieri, & compleri per Commune Venetiarum, quod fiat per alia Communia, secundum quod melius videbitur Communibus predictis. Et quod duo Sindici constituantur, & fiant in Conciliis quadringentorum & generali Communis Brixiæ, ad prædicta omnia, & singula facienda, & complenda, & cetera, que in predictis, & circa predicta fuerint utilia, & necessaria. Et quod ipsi seu dicti communiter, & divisim, ut expedierit, vadant Pergami, Mantuæ, & Veronæ, & ubicunque fuerit oportunum pro predictis omnibus, & singulis adimplendis.

In reformatione quorum Consiliorum, in quibus erant bis mille Consiliarii, & plures factis inter eos partitis per ipsum Dominum Potestatem, cum bussolis, & ballottis, secundum formam Statutorum Communis Brixiæ dicente, quod illi qui volunt, & quibus placet, quod super dictis capitulis, & posta, lectis in presentia consilii procedant, & fiat secundum consilium, & Decretum, suprascripti Domini Girardi de Gababa, consulentis super ipsis, sit una pars, & ponant suas ballotas in bussola vermilia. Et qui vellent contrarium ponant, suas ballottas in bussola alba, numeratis dictis ballottis repertæ fuerunt in bussola vermilia. MM. CC. LVI. ballote, & in bussola alba nulla.

Inter-

ANNO 1307.

Interfuerunt teſtes Bonaventura de Vulzano, Joannes Bracii, Albertinus Spezapanus, Paſinus de Puteo, & Graciolus de Zanaſii, Notarii dicti Domini Poteſtatis, atque Joannes Lavezari, & Bonaventura de Cayno, Precones Communis Brixiæ, & multi alii.

Item Die XV. dicti menſis Martii congregatis dictis conſiliis quadringentorum, & generali Communis Brixiæ ſuper palatio majori dicti Communis, me Mandato preſcripti Domini Poteſtatis ſono Campanarum, & voce præconia more ſolito, pro infraſcriptis ſpecialiter exequendis. Præfatus Dominus Poteſtas, & dicti Domini præſentes, & conſiliarii practicorum. Abas, & Anzianorum Communis, & Populi Brixiæ ſuper Palatio & Sanctiſſime Pacis Dei & omnes de ipſis conſiliis ibidem adſtantes, qui erant numero Juridico, & etiam longe plures ſolempniter congregati pro ſe ſe, ac vice, & nomine dicti Communis Brixiæ conſtituerunt, & ordinaverunt ſapientes, & diſcretos Viros Dominos Alemanum de Calvixano, & Valentinum de Sighinbaldis Cives Brixiæ, ſuos, & dicti Communis Brixiæ certos Nuncios, Actores, Procuratores, & Sindicos ſpeciales. Ad eundum ad Dominos Poteſtates, Anzianos, Sapientes & Commune Pergami, & ad Dominos Capitaneos Veronæ, & Mantuæ, & ad quemlibet eorum, & ad ipſas Civitates, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & ad quamlibet ipſarum Civitatum, & Communium, & etiam ubicunque fuerit opportunum. Ad dicendum, faciendum, & complendum, confirmandum, & jurandum cum præfatis Dominis Poteſtatibus, Anzianis, Sapientibus, & Communi Pergami, & cum dictis Dominis Capitaneis Veronæ, & Mantuæ, & ipſis Civitatibus, & Communibus, & cum Sindicis, & Procuratoribus dictis Communis Pergami, & dictorum Dominorum Capitaneorum Civitatum, & Communium, & cujuslibet eorum, omnia & ſingula ſupraſcripta Capitula pacis ſupra memorata ſcripta. Et etiam ad faciendum, & recipiendum nomine dicti Communis Brixiæ omnes, & ſingulas promiſſiones, ſatiſdationes, obligationes, renunciationes, & Juramenta, & omnia alia opportunas, & opportuna ad hæc. Quas & quæ totum Commune Brixiæ facere, & recipere poſſent, ſi præſentes adeſſent. Dantes, cedentes, & mandantes dictis eorum Procuratoribus & Sindicis communiter & diviſim, & cuilibet eorum in ſolidum liberum, plenum, & generale mandatum, cum plena, libera, & generali adminiſtratione in omnibus, & ſingulis opportunis ad hæc. Promittentes ſtipulatione ſolemni mihi Notario infraſcripto ſtipulanti, & recipienti vice, & nomine dicti Communis Pergami, & prædictorum Dominorum Capitaneorum Civitatum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & omnium ſingularium Perſonarum, quarum, & quorum intereſt, vel intererit, aut intereſſe poſſet, firma, & rata habere, & tenere perpetuo omnia, & ſingula, quæ per dictos eorum Procuratores, & Sindicos communiter, & diviſim, ſeu per alterum ipſorum tam dicta, facta, & completa fuerint, tanquam per totum Commune Brixiæ fuerint totaliter adimpleta, & non contravenire ullo jure, exceptione, ratione vel cauſa, ſub hypotecha, & obligatione omnium Bonorum dicti Communis Brixiæ præſentium, & futurorum. Quibuslibet exceptionibus, juribus, privilegiis, & beneficiis in contrarium renunciantes expreſſe.

Interfuere teſtes Bonaventura de Vulzano, Joannes Bracii, Albertinus Spezapanus, Paſinus de Puteo, & Graziolus Zanaſii Notarii dicti Domini Poteſtatis, atque Joannes Lavezarius, & Bonaventura de Cayno Procuratores Communis Brixiæ, & multi alii.

Anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſeptimo, Indictione quinta.

Ego Brixianus de Soyano Notarius publicus, & dictator dicti Domini Poteſtatis, & Communis Brixiæ hiis omnibus affui, & rogatus ſcripſi.

ANNO 1307.



Cum earum Authenticis in pergamena ſcriptis ſicut ſupra expeditis in ſecretiori Archiducali Archivio Mantuæ adſervato præſentem ſumptam copiam omnino conferre atteſtor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius, Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti ſecretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, ſolita cum atteſtatione, ſubſcripſi hac die 6. Martii. 1720.



Ita verum eſſe affirmo Ego Joſeph Maria Caſtileonus ejuſdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XXVI.

Liga inter Civitates MANTUAE, VERONAE, PARMAE, REGII, MUTINAE *&* BRIXIAE, *qua ſibi auxilium & defenſionem mutuam promittunt contra omnes & ſingulos, per aquam & terram in quocunque loco, territorio & diſtrictu. Actum Mantuæ* 13. *Aprilis Anno* 1307. *Indictione VI.* [Authentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.] 13. Avril.

IN Nomine Chriſti. In pleno Conſilio generali Communis Mantuæ, voce præconia, ſonoque Campanarum more ſolito congregato in Palatio Veteri Communis ejusdem, coram Nobilibus Viris Dominis Fantino Dandulo de Venetiis Poteſtate, & Guidone de Bonacolſis Capitaneo Mantuæ. Ibi diſcreti Viri Dominus Zanebonus de la Teyza Judex, Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius ſpecialis Magnifici Viri Domini Guidonis de Bonacolſis prædicti Capitanei Mantuæ, atque Communis Mantuæ legitime conſtitutus, die Jovis tertio decimo Aprilis, Milleſimo trecenteſimo ſeptimo, Indictione quinta, ut conſtat Inſtrumento publico ſcripto per me Delevantium Notarium infraſcriptum, & Dominus Armaninus de Zabullis, Actor, Procurator, & Nuntius ſpecialis Magnifici Viri Domini Giberti de Corrigia, defenſoris Communis, & Populi Parmæ, & Sindicus, & Nuntius ſpecialis etiam ipſius Communis Parmæ, ut conſtat Inſtrumentis publicis ſcriptis ſub ſigno, & Nomine Petri de Caſale Notarii, die ſeptimo Aprilis Anni præſentis, & Dominus Gerondinus de Gerondis, Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius Spetialis Communis, & Populi Civitatis, Regii, ut conſtat Inſtrumento publico ſcripto ſub ſigno, & nomine Johannini de Barbonibus, Notarii, die decimo Aprilis anni preſentis, & Dominus Gerardinus de Regio, filius quondam Domini Amedei Graciani Civis Mutinæ, Sindicus, & Nuntius ſpetialis Communis, & Populi Mutinæ, ut conſtat Inſtrumento publico, ſcripto ſub ſigno, & Nomine Franciſci de Guaymiſtetiis Notarii, die ultimo Martii anni præſentis, & Dominus Benuenutus Reſchatis, Sindicus, & Nuntius ſpecialis Communis Brixiæ, ut conſtat Inſtrumento publico ſcripto ſub ſigno, & nomine Brixiani de Soyano, Notarii Dictatoris Domini Poteſtatis & Communis Brixiæ, die octavo Aprilis anni preſentis, & Dominus Nicolaus, quondam Domini Zilini Judicis, Sindicus, & Procurator, & Nuntius ſpecialis Magnifici Viri Domini Alboyni de la Scala Capitanei generalis Communis, & Populi Veronæ, atque ipſius Communis Veronæ, ut conſtat Inſtrumento publico ſcripto ſub ſigno & Nomine Franciſci Notarii a Bottexellis, die Dominico nono Aprilis, Anni præſentis, Sindicariis nominibus, & vicibus prædictorum, quorum ſunt Sindici, Actores Procuratores, & Nuntii, & pro eis inter ſe ſe fecerunt, inierunt, & contraxerunt, & firmaverunt Societatem, fraternitatem, & Unionem perpetuam, & inter dictos

ANNO 1307. tos Dominos Capitaneos, defensorem & Communia, & Universitates dictarum Civitatum perpetuo valituram, cum pactis, capitulis, & conditionibus infrascriptis. Primo videlicet, quod prædicti Domini, & Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ pro se, & Amicis suis de dictis Civitatibus Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, qui scilicet sunt nunc Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, ita quod unusquisque Dominus & unumquodque Commune pro se, & Amicis suis hujusmodi, se se, suosque Amicos prædictos ad alterutrum habebunt, tenebunt, & tractabunt pro suis veris Amicis. Item quod prædicti Domini, & Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ pro se, & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Inimicos suos ad alterutrum, qui nunc sunt Inimici, quam qui fierent in futurum, vel essent, tam de Civitatibus supradictis Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, & qualibet earum, quam aliunde pro suis Inimicis, videlicet unusquisque Dominorum, & unumquodque Communium prædictorum Inimicos cujuslibet aliorum Dominorum prædictorum, & Communium & eis Inimicis, ac omnibus, quibus aliquis prædictorum Dominorum & Communium vellet guerram facere, vel movere, omnes & singuli alii prædicti Domini, & Communia facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem Domini, & Communis dictam guerram facere volentis, vel moventis, ubicunque in omnibus locis, & per terram, & per aquam videlicet dictis inimicis, & omnibus, quibus aliquis dictorum Dominorum, & Communium, & Universitatum vellet guerram facere, vel movere, & omnes, & singuli alii prædicti Domini, Communia, & Universitates facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem illius Domini, & Communis & Universitatis, qui dictam guerram facere voluisset, vel movisset, nec cum eis, vel aliquo eorum ad pacem treuguam, pactionem, seu conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censeatur, provenient, seu pacem, treuguam, pactionem, conventionem, vel aliud, quocunque nomine censeatur, facient, vel tractabunt, seu tractari facient sine voluntate expressa illius Domini, Communis, & Universitatis, qui, vel quod dictam guerram fecisset, vel movisset, & nisi in concordia Communium prædictorum omnium de Societate prædicta. Item quod prædicti Domini, & Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ se se ad invicem manutenebunt, adjuvabunt, defendent, & conservabunt perpetuo toto eorum posse cum personis, & avere, videlicet omnes Domini, & Communia unumquemque Dominum, & unumquodque Commune ex prædictis contra omnes, & singulas Civitates, Communitates & loca, ad sensum, & voluntatem Domini, & Communis requirentis per terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu tam de dictis Civitatibus, qualibetque earum, quam alio quocunque, adjuvando, etiam manutenendo, defendendo, & conservando se se ad invicem, videlicet omnes, & singuli Domini & Communia unumquemque aliorum Dominorum, & Communium requirentem in omnibus, & singulis ejus honoribus, juribus, & jurisdictionibus, vel quasi ad alterutrum cum personis & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam dictarum Civitatum, & cujuslibet earum, quam alio quocunque. Item quod omnes, & singuli Banniti pro parte, proditione vel Malexardia alicujus dictorum Dominorum, & Communium, & qui de cætero banirentur pro parte, proditione vel Malexardia alicujus dictorum Dominorum, & Communium, ipso jure intelligantur esse, & sint banniti pro parte, proditione, & Malexardia omnium, & singulorum aliorum Dominorum, & Communium prædictorum, nec venire, nec morari possint in dictis Civitatibus Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, nec in aliqua earum, neque in earum, vel alicujus earum districtibus. Item si contingeret aliquem, vel aliquos ex bannitis alicujus prædictorum Communium, vel Civitatum prædictarum pro parte, proditione, vel Malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in aliqua aliarum Civitatum prædictarum, vel earum, vel alicujus earum districtibus, bannitus ille vel banniti illi possit & possint per Nuntium illius Domini, Communis vel Civitatis, cujus bannitus esset, auctoritate Præsidis loci ubi repertus esset talis bannitus, capi personaliter, & detineri in quocunque loco Civitatum, vel districtuum prædictarum, & cujuslibet earum reperiretur per dictum Nuntium, & conduci in fortiam ejusdem Domini, & Communis, cujus esset bannitus, vel etiam per dictum Nuntium auctoritate prædicta consignari in fortiam illius Communis, & Domini, in cujus Civitate, vel districtu repertus esset, vel reperti essent, qui Dominus, & quod Commune illum bannitum consignatum, unum, vel plures teneatur quam citius Domino, & Communi, cujus bannitus esset, sub fida Custodia conducendum presentare, & dare, ita etiam quod ad requisitionem dicti Domini, & Communis, cujus esset bannitus, vel ejus Nuntii dictus Dominus & Commune, in cujus terra, vel territorio repertus esset, & Communia, & homines Villarum, & locorum districtus Civitatis illius, in quibus aliquis ex dictis bannitis reperiretur, teneatur talem, vel tales bannitum, vel bannitos personaliter capere & facere, quod veniat in fortiam Domini, & Communis cujus esset bannitus. Item quod prædicta pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis supra, & infrascriptis per dictos Dominos, & per dicta Communia Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, & per homines de dictis Communibus, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum, seu Communium jurentur, & firmentur in Consiliis ipsarum Civitatum, vel sicut, & ubi melius esse poterit, & commodius videbitur expedire ad majorem firmitatem prædictorum, & cum solemnitatibus opportunis fiant, & facta esse intelligantur, ut nullo obstante inrevocabilem, & perpetuam obtineant firmitatem semper, & reservatis Societatibus, Pactis, Conventionibus, promissionibus, quæ dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ habent inter se se, & quæ habent cum Domino Giberto prædicto Defensore, & Domino Communis, & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, & è converso, & cum Communi Brixiæ, & è converso, & quæ dictus Dominus Capitaneus Veronæ, & Commune Veronæ habent cum Communibus Paduæ, & Vicentiæ, quibus omnibus, & singulis Societatibus Pactis, Conventionibus, & promissionibus per hæc nullatenus derogetur. Quæ omnia, & singula Pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis in præsenti Contractu insertis, & scriptis prædicti Domini Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii speciales prædictorum Sindicario, Actorio, & Procuratorio nomine, ac vice dictorum, quorum sunt Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii, & pro ipsis sibi ad invicem omnes omnibus, & omnes uni, & unus omnibus eadem stipulatione promiserunt, & convenerunt sibi ad invicem attendere, & observare perpetuo, & nunquam de jure, vel de facto contrafacere, vel venire per modum aliquem, seu causam, sub pœna, & in pœna decem milium librarum Imperialium Lombardorum, quæ pœna ad omnia, & singula Capitula referatur, & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra non servantem, vel servantes, & peti, & exigi cum effectu possit semel, & pluries per servantem, & per servantes à non servante, vel non servantibus, quotiescunque contra prædicta, vel aliquod prædictorum ventum, vel factum fuerit, & pœna soluta semel, & pluries, vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum ejusdem pœnæ stipulatione, promissione, & exactione, constituentes dicti Contrahentes nominibus, quibus supra, se se, & dicta Communia ubique conveniendos pro prædictis, & integraliter soluturos, & ob hoc Fori privilegio renuntiantes, ita etiam & tali pacto inter ipsos Contrahentes promisso, & inito expresse, quod si contingeret aliquem, vel aliquos dictorum Dominorum, & Communium alicui, vel aliquibus Dominorum, & Communium aliquorum præscriptorum de Societate præsenti non attendere, & non servare in totum, vel in aliquo deficere seu contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere, vel venire ullo modo, vel ingenio, de jure, vel de facto, ille Dominus, & illud Commune, qui, vel quod diceret, seu illi Domini, & illa Communia quæ dicerent sibi servatum non esse, vel ventum, seu factum contra prædicta, vel aliquod prædictorum, teneatur, seu teneantur denuntiare contravenienti, vel non servanti, contravenientibus, vel non servantibus, vel Potestati, vel Rectori, seu Potestatibus, & Rectoribus Civitatis, & Communis contravenientis, vel non servantis, Civitatum, & Communium contrave-

travenientium, vel non servantium, qualiter non servavit, vel non servaverunt, non servat, vel non servant, seu contravenit, vel contravenerunt in prædictis, vel aliquo prædictorum, specificando ubi, & in quo. Et denuntiatione facta, Dominus, Civitas, & Commune non servans, vel contraveniens, seu quæ non servasset, vel contravenisset, seu Domini, Civitates, & Communia non servantes, vel contravenientes, seu quæ non servassent, vel contravenissent, teneatur, & teneantur infra mensem cum dicto denuntiante, vel denuntiantibus concordare, & satisfacere de his, super quibus facta fuerit denuntiatio. Quod si recusaverit, vel non fecerit, recusaverint, vel non fecerint, tunc, & deinde, qui sic denuntiaverit, & qui sic denuntiaverint & Rector, seu Rectores Civitatis, & Communis denuntiantis, Civitatum, & Communium denuntiantium, possit, & possint res, & bona & personas non servantis, vel non servantium, vel ejus, qui non servasset, seu eorum, qui non servassent, & hominum illius Civitatis, & Communis in Civitate, & districtu petentis, in Civitatibus, & districtibus petentium, & agentis, vel agentium ad pœnas exigendas, etiamque in omni loco, & terra convenire, & auctoritate propria capere, detinere, & habere, usque ad plenam, & perfectam solutionem & satisfactionem damni, interesse, & omnium expensarum factarum, & etiam faciendarum. Quæ omnia, & singula suprascripta prædicti Contrahentes vicissim nominibus, quibus supra, inter se se, Societatem, fraternitatem, & Unionem facientes, & contrahentes secundum formam præscriptam solemni stipulatione sibi ad invicem promiserunt, & insuper in animas prædictorum, quorum sunt Sindici, & Procuratores, videlicet Dominorum, Communium, & Hominum de Civitatibus Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, prædictis corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia tactis scripturis attendere, & servare in perpetuum, & inviolabiliter, & non contrafacere, vel venire ullo modo, ingenio, vel caussa, de jure, neque de facto, sub dicta pœna. Renuntiantes ad invicem per pactum exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine caussa, vel ex injusta caussa, beneficio restitutionis in integrum, litteris, & rescriptis impetratis, & impetrandis, & beneffitio cujuslibet Legis, & Canonis, ac etiam Statutorum, & Reformationum dictarum Civitatum, & Communium, & cujuslibet earum generali, & spetiali, obviantibus, & derogantibus, vel quæ in aliquo obviare, vel derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, & etiam cuilibet alii Juri, per quod contradici, fieri, venire posset in aliquo & ea sibi ad invicem per pactum renuntiantes, & cum refectione totius damni, interesse, & omnium expensarum litis, & extra. Pro quibus omnibus, & singulis plenius observandis & attendendis prædicti Contrahentes nominibus, quibus supra, obligaverunt sibi ad invicem omnia bona dictorum Dominorum, & Communium, & cujuslibet eorum, constituentes se se ad alterutrum alterum alterius nomine possidere, vel quasi.

Actum Mantuæ in Palatio prædicto, die Jovis, tertio decimo Aprilis, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, præsentibus Dominis Petro Ambrono de Cesena, Arasmo de Gostatinis de Laude Judicibus Domini Potestatis prædicti Mantuæ, Alberto de Calegariis Judice, delagito de Stablo, Stevanino de Passavantiis, Adelberio de Adelberiis Ferrario Domini Mascimbeni Ferrarii Notariis, atque Venerio, & Matamorbia Præconibus Communis Mantuæ & aliis multis testibus rogatis.

L. H. T. Ego Delavantius de Penseriis, Sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publice scripsi signumque meum apposui consuetum.



Cum originalibus sive Authenticis sicut supra expeditis in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservatis præsentem sumptam copiam omnino conferre atteстor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum atteстatione, subscripsi hac die 7. Martii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 8. Martii 1720.

Mandata Civitatum Prædictarum ad faciendam Ligam. Actum Mense Martio & Aprili, Anno 1307. Indictione V. [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

IN Nomine Christi. Consilio generali Communis Mantuæ, Voce preconia sonoque Campanæ more solito congregato. In Palatio Veteri Communis Mantuæ, ad quod Consilium præterea convocati interfuerunt Vexiliferi, & Capita societatum, & Practicorum Mantuæ, in quo Consilio fuerunt duæ partes & ultra Consiliariorum, & eorum, qui venire debent, & possunt ad dictum Consilium: Nobilis Vir Dominus Fantinus Dandulo de Venetiis Potestas, & Magnificus Vir Dominus Guido de Bonacalsis Capitaneus Mantuæ, cum voluntate, & expresso consensu Consiliariorum de dicto Consilio, & ipsius Consilii, & ipsi Consiliarii, & Consilium cum auctoritate, voluntate, & decreto dictorum Dominorum Potestatis, & Capitanei, & una cum eis constituerunt, & ordinaverunt unanimiter, & concorditer Dominum Zanebonum de Lateisza Juris peritum, suum, & Communis Mantuæ Sindicum, Actorem, & Procuratorem, & Nuntium spetialem, ad faciendum, & contrahendum Societatem, Fraternitatem Unionem, & Amicitiam cum Magnifico Domino Alboino de la Scala, Capitaneo Civitatis Veronæ, & cum ipso Communi, & Universitate Civitatis Veronæ, & cum Communi, & Universitate Civitatis Regii, & cum Magnifico Viro Domino Giberto de Corrigia, defensore Civitatis, & Populi Parmæ & cum ipso Communi, & Populo Parmæ, & cum Communi, & Universitate Civitatis Mutinæ, & cum Communi, & Universitate Civitatis Brixiæ, & cum altero prædictorum Dominorum, & Universitatum, & Communium, & cum Sindicis, & Procuratoribus eorundem Dominorum, & Communium & alterius prædictorum, & generaliter, & spetialiter cum quacumque Civitate, Communitate, & Universitate, & singulari, & spetiali persona, & personis, & ad faciendum omnia & singula pacta, & renuntiationes, conventiones, promissiones, & obligationes, quæ dicto Sindico, & Procuratori utilia videbuntur pro dictis Dominis, Potestate, & Capitaneis, & Communi Mantuæ, & ad recipiendum omnes, & singulas promissiones, & obligationes, & renuntiationes, quæ dicto Sindico videbuntur, & quæ fient a quacumque Communitate, & Universitate, & singulari, & spetiali persona, & personis, cum qua, & quibus faciet Societatem, Fraternitatem, Unitatem, & amicitiam, & ad omnia, & singula facienda, & recipienda, quæ continebuntur, & fient in Instrumentis Societatis, fraternitatis Unitatis, & amicitiæ faciendæ & faciendis. Dantes, & concedentes dicto Sindico, & Procuratori in omnibus & singulis supradictis spetiale Mandatum cum libera, & generali Administratione, & promittentes mihi Notario infrascripto stipulanti & recipienti vi-

ce,

ANNO 1307.

ce, & nomine omnium, quorum intereft, vel intererit, quod firma, & rata habebunt, atque tenebunt omnia, & fingula, quæ fient per dictum Sindicum, & Procuratorem in prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum, fub obligatione omnium bonorum dicti Communis Mantuæ.

Actum Mantuæ, in Palatio prædicto, die Jovis, tertio decimo Aprilis, Millefimo trecentefimo feptimo, Indictione quinta, præfentibus Dominis Guillielmo de Anxandris Judice, Nicolao de Cremafchis, Corrado de Gonzaga, Philippino de Zamboto, Albertino de Gonzagia Judice, Mapheo de Villana, & Vivaldo de Belcalzario Notariis, teftibus rogatis & multis aliis.

L. H. T. Ego Delavantius de Penferiis, Sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publice fubfcripfi fignumque meum appofui confuetum.

In Chrifti Nomine, die octavo Aprilis. Congregatis Confiliis Doctorum, & generali Communis Brixiæ fuper Palatio majori dicti Communis, de Mandato Nobilis Militis, Domini Comitis, Bernardini de Camo honorabilis Poteftatis Communis Brixiæ, fono Campanarum, & voce præconia, more folito.

In quibus Confiliis lecta, & pofita fuit infrafcripta Propofitio, feu Pofta continens in hunc modum.

In Chrifti Nomine. Cum per Confilium Pradicorum, Antianorum, & Artium Brixiæ factum die prædicta octava præfentis Menfis Aprilis, fteterit reformatum, infrafcriptam propofitionem feu poftam poni, & mandari debere ad Confilia Doctorum, & generale Communis Brixiæ, & fecundum voluntatem ipforum Confiliorum procedi debere fuper ipfa. Tenor cujus propofitionis feu poftæ inferius eft comprehenfus.

In Chrifti Nomine. Cum per Ambaxatores Communis Brixiæ, qui fuerunt de præfenti Menfe Aprilis ad Parlamenta de Razolo, dicatur fuiffe in dicto Parlamento provifum, & ordinatum, quod Societas, fraternitas, & Unio contrahatur, & fiat inter Commune Brixiæ, feu ejus legitimum Sindicum, & Dominos Gubertum de Corrigia, defenforem Populi, & Communis Parmæ & Commune Civitatis ejusdem, Alboynum de la Scala, generalem Capitaneum Communis, & Populi Veronæ. Guidonem de Bonacolfis, generalem Capitaneum Communis. ac Communia Regii, & Mutinæ, feu Sindicos, & Procuratores eorundem, & cum dictis Dominis. prædictorum, de qua Commune Brixiæ, Domino concedente, honorem, & utilitatem maximam confequetur.

Dicit, & proponit dictus Dominus Poteftas de Confenfu, & voluntate Dominorum Prioris Practicorum, & Confiliariorum ejus, Abbatis, & Antianorum Communis, & Populi Brixiæ, & Sanctiffimæ Pacis Dei, quod videtur, & placet Sapientibus adftantibus ad ipfa Confilia fuper prædictis faciendum, petens in hiis fibi confilium exhiberi.

In quibus Confiliis Dominus Mapheus de Chizolis Judex infurgens confuluit, quod omne, quod provifum eft in dicto Parlamento, fit firmum, & compleatur, fiat, & effectui demandetur auctoritate præfentium Confiliorum, & quod ad ea complenda, & facienda Sindicus legitime conftituatur per Confilia fuprafcripta, qui omnia facere poffit & complere in prædictis & circa prædicta, quæ poffet totum Commune Brixiæ, fi prefens foret.

In reformatione quorum Confiliorum factis partitibus per ipfum Dominum Poteftatem cum Buffolis, & Ballotis, fecundum formam Statutorum Communis Brixiæ dicentem: quod qui volunt, & quibus placet quod fuper propofitione feu pofta in præfentibus Confiliis prælecta, procedatur, & fiat fecundum Confilium, & dictum fuprafcripti Domini Maphei de Chizolis Judicis confulentis fuper ipfa, fint una Pars, & ponant fuas balottas in Buffola Vermilia, & qui vellent contrarium, ponant fuas balottas in Buffola alba. Numeratis dictis Balottis repertæ fuerunt in Buffola vermilia CCCC. LXXX. tres balottæ, & in Buffola alba quinque balottæ tantum.

Et poft dictam reformationem prædictorum Confiliorum incontinenti præfati Domini Poteftas, Prior, & Confiliarii Practicorum, Abbas, & Antiani Communis, & Populi Brixiæ, & Sanctiffimæ Pacis Dei, & omnes de dictis Confiliis ibidem adftantes, qui erant numero Juridico, & etiam longe plures omnium Confiliariorum de ipfis confiliis folemniter congregati pro fe fe, & nomine Communis Brixiæ fecerunt, conftituerunt & ordinaverunt Sapientem & difcretum Virum Dominum Benvenutum Reftacii Civem Brixiæ præfentem, fuum, & dicti Communis Brixiæ certum Nuntium, Actorem Procuratorem, & Sindicum, ad faciendum, contrahendum, & complendum Societatem, fraternitatem & Unionem nomine ipfius Communis Brixiæ inter dictum Commune Brixiæ, & Dominos Gubertum de Corrigia, defenforem, & Protectorem Populi, & Communis Parmæ, & Commune Civitatis ejusdem, Alboynum de la Scala, generalem Capitaneum Communis, & Populi Veronæ, Guidonem de Bonacolfis, generalem Capitaneum Communis, & Populi Mantuæ, & Communia Civitatum earundem, ac Communia Regii, & Mutinæ, feu Sindicos, & Procuratores eorundem, & cum dictis Dominis, & Communibus, feu Nuntiis, Sindicis, & Procuratoribus eorundem, & ad jurandum, & promittendum, ac omnes, & fingulas promiffiones, obligationes, & renuntiationes faciendum, & recipiendum, quæ in prædictis, & circa prædicta, & occafione prædictorum fuerint opportuna. Et generaliter ad omnia, & fingula gerenda, facienda, & complenda, quæ gerere, facere, & complere poffet totum Commune Brixiæ, fi præfens adeffet. Dantes, cedentes, & mandantes dicto eorum Procuratori, & Sindico plenum liberum, & generale Mandatum cum plena libera, & generali adminiftratione in omnibus, & fingulis fuprafcriptis, ac etiam in omnibus aliis, quæ ad executionem, & firmitatem majorem omnium prædictorum crediderint convenire. Promittentes ftipulatione folemni mihi Notario infrafcripto ftipulanti, & recipienti vice, & nomine prædictorum Dominorum, & Communium, & cujusque ipforum, & omnium, & fingularum perfonarum prædictarum, Civitatum, & cujuslibet earum, firma, & rata habere, & tenere perpetuo omnia, & fingula quæ per dictum eorum Procuratorem, & Sindicum in prædictis, & circa prædicta, & occafione prædictorum facta fuerint, tanquam per totum Commune Brixiæ forent totaliter adimpleta, & non contravenire ulla ratione, vel cauffa. Obligantes ad hæc nomine dicti Communis Brixiæ omnia Bona ipfius Communis Brixiæ præfentia, & futura pignori, quibuslibet exceptionibus, Juribus, privilegiis, & beneffitiis incontrarium renuntiantes expreffe.

Interfuere Teftes Bonaventura de Vulzano, Johannes Bratii, Albertinus Spezaijanus, Pafinus de Putheo, & Gratiolus Zanafii Notarii dicti Domini Poteftatis, Atque Ardezonus Rizerii, & Jacobinus de Cantori, Precones Communis Brixiæ, & multi alii, Anno Domini Millefimo trecentefimo feptimo. Indictione quinta.

Ego Brixianus de Soijano Notarius publicus, & Dictator dicti Domini Poteftatis & Communis Brixiæ his omnibus affui, & rogatus fcripfi. L. H. T.

In Nomine Domini Millefimo trecentefimo feptimo, Indictione quinta, die feptimo Aprilis, Congregato Confilio generali Communis, & Populi Civitatis Parmæ, fono Campanæ & voce Preconis, fono Tubæ præmiffo in Palatio Veteri dicti Communis, ut moris eft, in quo quidem Confilio pleno Nobilis, & potens Miles, Dominus Thadeus de Manfredis Poteftas, Dominus Petrus de Carraria Judex, & Vicarius Nobilis Militis, Domini Laudi de Salamoncelis Capitanei Societatis Cruxatorum, & Populi Parmæ, Antiani, & Primicerii, de voluntate, & beneplacito Magnifici Viri Domini Giberti de Corrigia, defenforis Comunis, & Populi Civitatis prædictæ, & de voluntate, & confenfu expreffo confiliariorum exiftentium in dicto Confilio, & ipfi Confiliarii, & Confilium auctoritate, confenfu & de voluntate expreffa dictorum Dominorum Poteftatis, & Vicarii, & Domini Giberti defenforis fupradicti una cum eis unanimiter, & concorditer, fecerunt, conftituerunt, & ordinaverunt Difcretum Virum Dominum Armaninum de Zabulis, Civem Parmæ præfentem fuum, & dicti Comunis Parmæ Sindicum, Actorem, & Procuratorem, & Nuntium fpetialem ad faciendum, & contrahendum focietatem, fraternitatem, Unionem, & Amicitiam cum Comuni, & Univerfitate Regii, & cum Comuni, & Univerfitate Brixiæ, & cum Magnifico Viro Domino Alboino de la Scala, Capitaneo Civitatis Veronæ, & cum Comuni, & Univerfitate Civitatis Veronæ, & cum Magnifico Viro Domino Guidone de Bocacolfis Capitaneo Civitatis Mantuæ, & cum ipfo

ANNO 1307. ipſo Comuni, & Univerſitate Civitatis Mantuæ, & cum Comuni, & Univerſitate Civitatis Mutinæ, & cum altero prædictorum Dominorum, & Univerſitatum, & Comunium, & cum Sindicis, & Procuratoribus eorundem Dominorum, & Comunium & alterius prædictorum & generaliter, & ſpetialiter cum quacunque Civitate, Communitate, & Univerſitate & ſingulari, & ſpeciali perſona, & perſonis & ad faciendum omnia, & ſingula pacta, renuntiationes, conventiones, promiſſiones, & obligationes, quæ dicto Sindico, & Procuratori utilia videbuntur pro Communi Parmæ, & dicto Domino Giberto defenſore, & ad recipiendum omnes, & ſingulas promiſſiones, obligationes, & renuntiationes, quæ dicto Sindico videbuntur, & quæ fient a quacunque Communitate, & Univerſitate & ſingulari & ſpetiali perſona, & perſonis, cum qua, & quibus faciet Societatem, fraternitatem, unitatem, & amicitiam, & ad omnia, & ſingula facienda, & recipienda, quæ continebuntur, & fient in Inſtrumentis Societatis, fraternitatis, unitatis, & amicitiæ faciendæ, & faciendis. Dantes & concedentes dicto Sindico, & Procuratori in omnibus & ſingulis ſupradictis ſpetiale Mandatum cum libera, & generali Adminiſtratione, & promiſerunt mihi Notario infraſcripto ſtipulanti, & recipienti nomine, & vice omnium, & ſingulorum, quorum intereſt, vel intererit, quod firma, & rata habebunt, atque tenebunt omnia & ſingula, quæ fient per dictum Sindicum, & Procuratorem in prædictis, & circa prædicta, & quodlibet prædictorum, ſub obligatione omnium bonorum dicti Communis Parmæ. Actum Parmæ in dicto Palatio Communis Parmæ, præſentibus Dominis Aliotto de Aliottis, Bonzanino Begore Notariis, Jacobino de Palanzano Tubatore Communis Parmæ, & Melchiore de Roavolo, & pluribus aliis teſtibus rogatis.

L. H. T. Ego Petrus de Caſali, Notarius. Domini Aldibrandi Comit. ad necem de Luca his omnibus interfui, & rogatus ſcripſi.

In Nomine Domini Milleſimo trecenteſimo ſeptimo, Indictione quinta, die ſeptimo Aprilis, Magnificus & Potens Vir Dominus Gibertus de Corrigia, defenſor Communis, & Populi Parmæ, fecit, conſtituit, atque ordinavit Dominum Armaninum de Zabulis Civem Parmæ præſentem ſuum Procuratorem, Actorem, & Nuntium ſpecialem ad faciendum, & contrahendum Societatem, fraternitatem, Unionem, & amicitiam cum Communi, & Univerſitate Regii & cum Communi, & Univerſitate Brixiæ, & cum Magnifico Viro Domino Alboyno de la Scala Capitaneo Civitatis Veronæ, & cum Communi, & Univerſitate Civitatis Veronæ, & cum Magnifico Viro Domino Guidone de Bonacolſis, Capitaneo Civitatis Mantuæ, & cum Communi, & Univerſitate Civitatis Mantuæ, & cum Communi, & Univerſitate Civitatis Mutinæ & cum altero prædictorum Dominorum, & Univerſitatum, & Communium, & cum Sindicis, & Procuratoribus eorundem Dominorum & Communium, & alterius prædictorum. Et generaliter, & ſpecialiter cum quacunque Civitate, Univerſitate, & Communitate, & ſingulari, & ſpetiali perſona, & perſonis, & ad faciendum omnia, & ſingula pacta, renuntiationes, conventiones, & obligationes quæ dicto Procuratori utilia videbuntur pro Domino defenſore, & ad recipiendum omnes & ſingulas promiſſiones, obligationes & renuntias, quæ dicto Procuratori videbuntur, & quæ fient a quacunque Communitate, & Univerſitate, & ſingulari, & ſpetiali perſona, & perſonis, cum qua, & quibus faciet Societatem, fraternitatem, Unionem, & Amicitiam, & ad omnia, & ſingula facienda & recipienda quæ continebuntur, & fient in Inſtrumentis Societatis, fraternitatis, Unitatis, & Amicitiæ faciendis. Dando, & concedendo dicto ſuo Procuratori in omnibus, & ſingulis ſupradictis ſpeciale Mandatum cum libera, & generali Adminiſtratione. Promittens mihi Notario infraſcripto ſtipulanti, & recipienti nomine, & vice omnium, & ſingulorum, quorum intereſt, vel intererit, quod firma, & rata habebit, & tenebit omnia, & ſingula quæ fient per dictum ſuum Procuratorem in prædictis, & circa prædicta, & quodlibet prædictorum, & ſub obligatione omnium ſuorum bonorum. Actum Parmæ in Palatio Epiſcopali, præſentibus Dominis Johannino de Sancta Vitali, Guillielmo de Servadeis, & Bonifacio de Cruinacho & aliis pluribus teſtibus rogatis. ANNO 1307.

L. H. T. Ego Petrus de Caſali Notarius Domini Aldibrandi Comit. ad necem de Luca interfui, & hanc Cartam rogatus ſcripſi.

L. H. T. In Chriſti Nomine Milleſimo trecenteſimo ſeptimo, Indictione quinta die ultimo Martii, Congregato Conſilio Populi Civitatis Mutinæ, ſono Campanæ, & voce Præconis, ſono Tubæ præmiſſo, in Palatio Populi Mutinæ, ut moris eſt, in quo quidem Conſilio pleno Sapiens & discretus Vir, Dominus Guido de Aghinulfis Judex, & Vicarius Nobilis, & Potentis Militis Domini Bertolini de Foliano honorandi Poteſtatis, & Capitanei Communis, & Populi Civitatis Mutinæ, de voluntate, & conſenſu expreſſo Conſiliariorum exiſtentium in dicto Conſilio, & ipſi Conſiliarii, & Conſilium auctoritate, & conſenſu, & de voluntate expreſſa dicti Domini Vicarii una cum eo unanimiter, & concorditer fecerunt, conſtituerunt, & ordinaverunt diſcretum Virum Dominum Gerardinum de Regio, filium quondam Domini Amodei Gratiam, Civem Mutinæ præſentem, ſuum & Communis Mutinæ Sindicum, Actorem, & Procuratorem, & Nuntium ſpecialem ad faciendum, & contrahendum Societatem, fraternitatem, Unionem, & amicitiam cum Communi, & Univerſitate Civitatis Regii, & Magnifico cum Viro Domino Ghiberto de Corrigia, defenſore Civitatis, & Populi Parmæ, & cum ipſo Communi, & Populo Parmæ, & cum Communi, & Univerſitate Brixiæ, & cum Magnifico Viro Domino Alboyno de la Scala, Capitaneo Civitatis Veronæ, & cum Communi, & Univerſitate Civitatis Veronæ, & cum Magnifico Viro Domino Guidone de Bonacolſis, Capitaneo Civitatis Mantuæ, & cum ipſo Communi, & Univerſitate Civitatis Mantuæ, & cum altero prædictorum Dominorum, & Univerſitatum, & Communium, & cum Sindicis, & Procuratoribus eorundem Dominorum, & Communium, & alterius prædictorum, & generaliter, & ſpetialiter cum quacunque Civitate, Communitate, & Univerſitate, & ſingulari, & ſpetiali perſona, & perſonis, & ad faciendum omnia & ſingula Pacta, & renuntiationes, conventiones, promiſſiones, & obligationes, quæ dicto Sindico, & Procuratori utilia videbuntur pro Communi Mutinæ. Et ad recipiendum omnes, & ſingulas promiſſiones, & obligationes, & renuntiationes, quæ dicto Sindico videbuntur, & quæ fient a quacunque Communitate, & Univerſitate, & ſingulari, & ſpetiali perſona & perſonis, cum qua, & quibus faciet Societatem fraternitatem, unitatem, & amicitiam, & ad omnia alia, & ſingula facienda, & recipienda, quæ continebuntur, & fient in Inſtrumentis Societatis, fraternitatis Unitatis, & Amicitiæ fiendæ, & fiendis. Dantes, & concedentes dicto Sindico, & Procuratori in omnibus & ſingulis ſupradictis ſpetiale Mandatum cum libera, & generali adminiſtratione. Et promittentes mihi Notario infraſcripto ſtipulanti, & recipienti vice, & nomine omnium, & ſingulorum, quorum intereſt, vel intererit, quod firma, & rata habebunt, atque tenebunt omnia, & ſingula, quæ fient per dictum Sindicum, & Procuratorem in prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum, ſub obligatione omnium bonorum dicti Communis Mutinæ. Actum Mutinæ in dicto Palatio Populi Mutinæ præſentibus teſtibus Dominis Zane Bachello, Cavalchino de Pulinazo, & Jacopo de Bratis.

Ego Franciſcus de Guaxtameſteriis, Notarius Defenſoris libertatis Populi Mutinæ, prædictis omnibus interfui & ſcripſi.

In Nomine Domini Milleſimo trecenteſimo ſeptimo, Indictione quinta, die decimo Aprilis, Actum in Civitate Regii ſuper Palatio novo dicti Communis, coram Dominis Johanne de Tacullis Judice, Ugacio de Barbalatis, & Guidone de Octobellis teſtibus rogatis, Sapiens, & discretus Vir Dominus Alexander de Pocta Judex, & Vicarius Nobilis & Potentis Militis Domini Saxoli de Saxolo, honorandi Capitanei Communis, & Populi Civitatis Regii, de voluntate, & conſenſu expreſſo Conſiliariorum exiſtentium in dicto Conſilio, & ipſi Conſiliarii, & Conſilium, auctoritate, & conſenſu, & de voluntate expreſſa dicti Domini Vicarii una cum eo unani-

ANNO 1307. nimiter & concorditer fecerunt, constituerunt, & ordinaverunt Dominum Ghirondinum de Ghirondis Civem Regensem præsentem, suum & Communis Regii Sindicum, Actorem, & Procuratorem, & Nuntium specialem ad faciendum, & contrahendum Societatem, fraternitatem, Unionem, & Amicitiam cum Communi, & Universitate Civitatis Mutinæ, & cum Magnifico Viro Domino Giberto de Corrigia, defensore Communis, & Populi Parmæ, & cum ipso Communi, & Populo Parmæ. Et cum Communi, & Universitate Brixiæ, & cum Magnifico Viro Domino Alboyno de la Scala, Capitaneo Civitatis Veronæ, & cum Magnifico Viro Domino Guidone de Bonacolsis, Capitaneo Civitatis Mantuæ, & cum ipso Communi, & Universitate Civitatis Mantuæ, & cum altero prædictorum Dominorum Communium, & Universitatum, & cum Sindicis, & Procuratoribus eorundem Dominorum, & Communium, & alterius prædictorum, & generaliter, & specialiter cum quacunque Civitate, Communitate, & Universitate, singulari, & speciali persona, & personis. Et ad faciendum omnia, & singula pacta, renuntiationes, Conventiones, promissiones, & obligationes, quæ dicto Sindico, & Procuratori utilia videbuntur pro Communi Regii, & ad recipiendum omnes, & singulas promissiones, & obligationes, & renuntiationes, quæ dicto Sindico videbuntur, & quæ fient a quacunque Communitate, & Universitate, & singulari, & speciali persona & personis, cum qua & quibus faciet Societatem, Fraternitatem, Unionem, & Amicitiam, & ad omnia alia, & singula facienda, & recipienda, quæ continebuntur & fient in Instrumentis Societatis, Fraternitatis, Unionis, & Amicitiæ fiendæ, & fiendis. Dantes, & concedentes dicto Sindico, & Procuratori in omnibus, & singulis supradictis speciale Mandatum cum libera & generali Administratione. Et promiserunt mihi Notario infrascripto stipulanti, & recipienti vice & nomine omnium, & singulorum, quorum interest, vel intererit, quod firma, & rata habebunt, atque tenebunt omnia, & singula, quæ fient per dictum Sindicum, & Procuratorem in prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum, sub obligatione omnium bonorum dicti Communis Regii.

L. H. T. Ego Johanninus de Carbonibus Sacri Palatii Notarius his omnibus interfui, audivi, & rogatus scripsi.

L. H. T. In Christi Nomine. Die Dominico Nono Aprilis super Salla majori Palatii Communis Veronæ in Consilio generali Communis, & Populi Veronæ, in quo quidem Consilio erant ultra quam duæ Partes hominum dicti Consilii ibidem ad sonum Campanæ more solito congregatorum, præsentibus Nobilibus Viris Domino Frederico de la Scala. Baylardino de Nogarolis, Aygenio de Lendenaria, & prudentibus, & discretis Viris Dominis Nicolao de Altemanno, Legum Doctore, Pantalone de' Taddis de Padua, Gilbertino de Barattis de Parma, Judicibus, ac Tavanello Milite, & socio infrascripti Domini Potestatis, testibus vocatis, & rogatis. Nobiles, & Magnifici Domini Symeon quondam Domini Engelfredi de Padua Veronæ Potestas, & Albuynus de la Scala Communis, & Populi Civitatis ejusdem Capitaneus generalis, de voluntate, & consensu expresso Consiliariorum existentium in dicto Consilio, & ipsi Consiliarii, & Consilium auctoritate, & consensu, & de voluntate expressa dictorum Dominorum Potestatis, & Capitanei una cum eis unanimiter, & concorditer, fecerunt, constituerunt, & ordinaverunt discretum Virum Dominum Nicolaum Notarium quondam Domini Zilini Judicis præsentem, suum, & Communis Veronæ Sindicum, Actorem, & Procuratorem, & Nuntium spetialem ad faciendum, & contrahendum societatem, fraternitatem, unionem, & Amicitiam cum Magnifico Viro Domino Guidone de Bonacolsis, Capitaneo Civitatis Mantuæ, & cum ipso Communi, & Universitate Civitatis Mantuæ, & cum Communi, & Universitate Civitatis Regii, & cum Magnifico Viro Domino Giberto de Corigia, defensore Civitatis, & Populi Parmæ, & cum ipso Communi, & Populo Parmæ, & cum Communi, & Universitate Civitatis Mutinæ, & cum Communi, & Universitate Civitatis Brixiæ & cum alio prædictorum Dominorum, & Universitatum, & Communium, & cum Sindicis & Procuratoribus eorundem Dominorum, & Communium, & alterius prædictorum & generaliter, & spetialiter cum quacunque Civitate, Communitate, & Universitate, singulari, & spetiali persona, & personis, & ad faciendum omnia, & singula pacta & renuntiationes, conventiones, promissiones, & obligationes, quæ dicto Sindico, & Procuratori utilia videbuntur pro dictis Dominis Potestate, & Capitaneo, & Communi Veronæ, & ad recipiendum omnes, & singulas promissiones, & obligationes, & renuntiationes, quæ dicto Sindico videbuntur, & quæ fient a quacunque Communitate, & Universitate, & singulari, & spetiali persona, & personis, cum qua, & quibus faciet Societatem, fraternitatem, Unitatem, & amicitiam. Et ad omnia alia, & singula facienda, & recipienda, quæ continebuntur, & fient in Instrumentis Societatis, fraternitatis, Unitatis, & amicitiæ fiendæ, & fiendis. Dantes, & concedentes dicto Sindico, & Procuratori in omnibus, & singulis supradictis spetiale Mandatum cum libera, & generali administratione. Et promittentes mihi Notario infrascripto stipulanti, & recipienti, & vice, & nomine omnium, & singulorum, quorum interest, vel intererit, quod firma, & rata habebunt, atque tenebunt omnia, & singula, quæ fient per dictum Sindicum, & Procuratorem in prædictis & circa prædicta, & quolibet prædictorum sub obligatione omnium bonorum dicti Communis Veronæ. ANNO 1307.

Anno Domini Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta.

Ego Franciscus a Bottesellis Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus præsens rogatus ea publice scripsi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi, hac die 14. Martii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XXVII.

Pax perpetua inter FRESCHUM *Marchionem Estensem, & Commune* FERRARIÆ *ex unâ, nec non Communia* MANTUÆ *&* VERONÆ *ex alterâ parte inita, quâ offensis, atque injuriis remissis, Captivisque relaxatis, securitatem mutuam rerum, ac personarum sibi promittunt, cum obligatione restituendi quæ de territorio alicujus partis per aliam partem occupata sunt. Actum Paduæ 3. Martii. 1308. Indictione VI.* [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoüe.] 1308. 3. Mars.

IN Nomine Christi, & ad honorem omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen, & Beatissimæ Virginis Mariæ. Hæc est forma Pacis perpetuæ, concordiæ, & pactorum initæ, contractæ, cellebratæ, atque firmatæ inter Egregium, & Magnificum Dominum, Dominum Frescum Dei Gracia Estensem & Anchonæ Marchionem, pro se, & Communi, & Universitate Ferrariæ, seu & ipsum Commune Ferrariæ, seu inter discretum Virum Dominum Petrum de Ducia, Juris peritum, Sindicum,

ANNO 1308. Procuratorem, & Nuncium ſpecialem ipſius Domini Freſchi, & Communis Ferrariæ, ut de Sindicatu & Procura conſtat publico Inſtrumento, ſub ſigno, & nomine mei Johannis Notarii infraſcripti, die ultimo Februarii celebrato in milleſimo trecenteſimo octavo, Indictione ſexta, Sindicario, & Procuratorio nomine eorumdem ex una parte, & Nobilem, & Magnificum Dominum Alboynum de la Scala, Communis, & Populi Veronæ Capitaneum generalem, pro ſe & Nobili Domino Cane grandi, fratre ejus penes eum, dicti Communis, & Populi Veronæ Generalem Capitaneum, ac Nobilem, & Magnificum Dominum Guidonem de Bonacolſis, Communis, & Populi Mantuæ Capitaneum generalem, pro ipſis Dominis Capitaneis, & Communibus Veronæ, & Mantuæ, ſeu, & ipſa Communia Veronæ, & Mantuæ, ſeu inter diſcretum Virum Dominum Paxolinum de Verdinellis Mantuanum Civem, Sindicum, Procuratorem, & Nuncium dicti Domini Guidonis, Capitaneum Mantuæ & Communis Mantuæ, ut de Sindicatu, & Procuratione conſtat publico Inſtrumento ſcripto ſub ſigno, & nomine Adelberii Notarii de Adelberiis Civis Mantuæ, die Martis vigeſimo ſeptimo, Februarii milleſimo ſupraſcripto, & diſcretum Virum, Dominum Nicolaum Notarium quondam Domini Zilini Judicis Civem Veronenſem, Sindicum, Procuratorem, & Nuncium ſpecialem dicti Domini Alboyni, & Communis Veronæ, ut de Sindicatu, & Procuratione conſtat publico Inſtrumento ſcripto ſub ſigno, & nomine Franciſchi Notarii, Magiſtri Paxolini, Civis Veronæ, die Mercurii penultimo, Februarii milleſimo ſupraſcripto, Sindicariis, & Procuratoriis nominibus, & vicibus eorumdem Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, ex altera. Primo videlicet voluerunt, inierunt, contraxerunt, & firmaverunt unanimiter dictæ partes, quod bona pax communis, & equa fiat, & fit, & eſſe intelligatur perpetuo duratura inter dictum Dominum Freſcum Eſtenſem Anchonæ Marchionem, & Commune, & homines Ferrariæ, & dictos Dominos Alboynum, Canem grandem, & Guidonem Capitaneum, & dicta Communia, & homines Veronæ, & Mantuæ; Item quod omnia dampna, Injuriæ, & offenſæ hic retro hinc vel inde factæ remittantur, & remiſſe intelligantur utrique, & eis ſit finis perpetua inter ipſas partes. Item quod Captivi utriuſque Poteſtatis libere, & ſine preſtatione alicui pecuniæ relaxentur hinc inde. Item quod homines, & Perſonæ Civitatum utriuſque partium habeantur, & ſint ſecuri in perſonis, mercadandiis, & avere, eundo, ſtando, & redeundo per dictas Civitates, & diſtrictus earum. Item quod de cetero dampna non dentur, ſeu inferantur, non fiant offenſæ, vel injuriæ per Dominos, Communia, vel homines Civitatis unius partis, in Dominos, Communia, vel homines alterius partis, vel per aliquos habentes aditum, vel regreſſum per ipſas Civitates vel earum aliquam, vel per earum diſtrictus vel alicujus earum, & ſi fierent, vel inferrentur, emendentur per illam Civitatem per quam, vel cui diſtrictum data, vel illata fuiſſent, vel iviſſent & regreſſi fuiſſent, quod dampnum, offenſam, vel injuriam dediſſent, vel intulisſent infra menſem factis probationibus. Item ſi de Territorio alicujus Partium occupatum eſſet per aliam partem, vel detentum, dimittatur & reſtituatur, & rellaxetur hinc inde, ſalvo tamen jure ſingularium perſonarum. Item quod repreſalie date, vel habite per homines alicujus partium contra Commune, & homines alterius partis hinc vel inde, ſuſpendantur, & ſuſpenſe hinc ad decem annos utrinque eſſe intelligantur, & quod de hinc repreſalie non dentur, ſeu concedantur hinc, vel inde. Item ſi aliqua Civitas, Commune, Univerſitas, vel Dominus de Societate, & liga dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ vellent venire ad hanc pacem, & concordiam, & pacta, & eſſe in hac pace, poſſit venire, & veniat, & ad ipſam admittatur, & recipiatur, & e contrario idem per Communia ſervetur, & ſervari debeat ex parte dicti Domini Freſchi. Item quod infra quindecim dies proxime venientes, preſens Contractus pacis, concordie, & pactorum coram dicto Domino Freſco in generali Conſcilio Civitatis Ferrariæ, preſentibus Sindicis, Procuratoribus, & Nunciis ſpecialibus ejusdem Domini Freſchi, & Communis Ferrariæ, ac dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, legitime conſtitutis legatur, & publicetur, atque ad robur plenius de novo ipſa pax, concordia, & pacta preſcripta ineantur, & noventur, & juramento novo firmentur per dictum Dominum Freſcum, & per Syndicum Communis Ferrariæ nomine, & vice Communis, & hominum Ferrariæ, & per Poteſtatem, & Conſiliarios Communis ejusdem, cum Sindicis, Procuratoribus, & Nunciis predictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ. Deinde coram dicto Domino Guidone Capitaneo Mantuæ, in generali Conſcilio Communis Mantuæ, & coram dictis Dominis Albuyno, & Cane grandi Capitaneo Veronæ, in generali Conſcilio Communis Veronæ, preſente Syndico, & Nuncio ſpeciali dicti Domini Freſchi, & Communis Ferrariæ, & predictos Dominos Capitaneos, & Syndicos Communium Veronæ, & Mantuæ in nomine, & vice Communium, & hominum Veronæ, & Mantuæ, & per Poteſtates, & Conſiliarios dictorum Communium cum Syndico Procuratore, & Nuncio dicti Domini Freſchi, & Communis Ferrariæ in omnibus, & omnia ut ſuperius continetur, addendo & ad predicta ſiquid pro bono pacis partibus in concordia videbitur eſſe addendum. Quam antedictam pacem, & concordiam, & pacta, & quæ omnia, & ſingula ſupraſcripta predicti Domini Petrus Sindicus, Procurator, & Nuncius predicti Domini Freſchi Marchionis, & Communis Ferrariæ, atque Paxolinus, Sindicus, Procurator, & Nuncius predicti Domini Guidonis Capitanei, & Communis Mantuæ, & Nicolaus, Sindicus, Procurator, & Nuncius predicti Domini Alboyni, & Domini Canis ejus fratris Capitanei, & Communis Veronæ, Sindicariis, & Procuratoriis nominibus, & vicibus eorum quorum ſunt Syndici, & Procuratores, ſibi ad invicem ſolempni ſtipulatione promiſerunt, & convenerunt, & tactis ſcripturis corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia in animas predictorum attendere, & obſervare, & rata, & incomutabilia habere, & tenere perpetuo, & nunquam de jure neque de facto contrafacere vel venire, ſub pena, & in pena decem millium Marcharum argenti comittenda, & per partem attendentem a parte non attendente petenda, & exigenda cum effectu, quotiens fuerit contrafactum, vel non ſervatum, & pena ſoluta vel non, ſemel, & pluries, contractus preſens cum ejuſdem pene ſtipulatione, & promiſſione in ſua ſemper permaneat firmitate. Renunciantes ſibi ad invicem per pactum partes predictæ, actioni, & exceptioni doli mali, & infactum, condictioni ſine cauſa, vel ex injuſta cauſa, & omni alii juri, & Legum auxilio, per quod predicte Partes vel aliqua prædictarum contra promiſſa, vel promiſſorum aliquod poſſent facere, vel venire. Pro quibus omnibus, & ſingulis attendendis, & plenius obſervandis predicti Sindici, & Procuratores, Sindicariis, & Procuratoriis nominibus quibus ſupra, ſibi ad invicem obligaverunt omnia bona predictorum Dominorum, & Communium, conſtituentes invicem ſe alterum pro altero poſſidere ad plenam, & perpetuam obſervantiam omnium predictorum. Promittentes præterea ſibi ad invicem expenſas reficere quæ fierent in predictis ad alterutrum obſervari faciendis, ſalva ſemper in omnibus Societate, fraternitate, & liga quam predicti Domini & Communia, & quelibet ipſorum Dominorum, & Communium habent cum Communibus, & hominibus, Societate, fraternitate, & liga quam predicti Domini, & Communia, & quilibet ipſorum Dominorum & Communium habent cum Communibus, & hominibus Paduæ, & Vincentiæ, ac Venetiarum, & eodem modo intelligatur ſalva ſemper in omnibus Societate, & liga quam predictus Dominus Freſcus, & Commune Ferrariæ habent cum hominibus, & Communi Paduæ, forma pactorum quæ habent cum Communi Veneciarum. Denique predictam Pacem, & concordiam predicti Sindici, & Procuratores nominibus antedictis inter ſe intervenïente mutuo pacis oſculo firmaverunt. ANNO 1308.

Actum in Montegrotto diſtrictus Paduæ, in Hoſpitio Pauli quondam Joannis Paparini Albergatoris, die Dominico tertio Martii, milleſimo trecenteſimo octavo, Indictione ſexta, Preſentibus Dominis Magnifico Juano Notario, Domini Boneſini de Verona, Magiſtro Nanuallo filio Colle de Capriana de Mantua, Thomaxino filio Horii, linaroli de Verona, Jacobo de Syſantis de Ferraria Notario, & Rolandino quondam Joannis de Zambelone de Mutina teſtibus rogatis.

L. H. T. Ego Johannes filius Fratris Guidonis de Pidiano, Imperiali auctoritate Notarius predictis omnibus preſens fui, & rogatus ſcripſi.

L. H. T.

ANNO 1308. L. H. T. Et Ego Adelberius de Adelberiis Mantuanæ Civis Sacri Palatii Notarius publicus, his omnibus supraſcriptis interfui, & rogatus ad robur plenius me cum ſigno meo ſubſcripſi, atque de prædictis publicum Inſtrumentum in eodem tenore cum preſenti preſcripto confeci, ſub die milleſimo, & Indictione, ac in loco ſupraſcriptis.

L. H. T. Et Ego Franciſcus Magiſtri Paxolini de Verona Imperiali auctoritate Notarius hiis omnibus ſupraſcriptis interfui, & rogatus ad robur plenius me cum ſigno meo ſubſcripſi, atque de prædictis publicum Inſtrumentum in eodem tenore cum preſenti præſcripto confeci, ſub die milleſimo, & Indictione, ac in loco præſcriptis.



Cum ejus Authentico in pergamena ſcripto ſicut ſupra expedito in ſecretiori Archiducali Archivio Mantuæ adſervato præſentem ſumptam copiam omnino conferre atteſtor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis publicuſque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti ſecretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, ſolita cum atteſtatione, ſubſcripſi hac die 14. Martii 1720.



Ita verum eſſe affirmo Ego Joſeph Maria Caſtileonus ejuſdem Archivii Præfectus hac die 15. Martii 1720.

29. Fevrier. *Procuratio* FRESCHI *Marchionis Eſtenſis*, & *Communis* FERRARIAE *pro ineundâ pace ſupraſcripta. Actum Ferrariæ 29. Februarii* 1308. *Indictione VI.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

IN Chriſti Nomine Amen. Anno Domini Milleſimo trecenteſimo octavo, Indictione ſexta, die ultimo Februarii. Ferrariæ in Arrengeria Palatii Domini Marchionis, Præſentibus Nobilibus Viris: Dominis Corradino de Gonfaloneriis de Brixia, Vicecomite Ferrariæ, & Merchadante de Zapolinis, Legum Doctore & Milite, nec non Raynuccio de Pidiano Notario dicti Domini & Marchionis, teſtibus ad prædicta vocatis, & rogatis. Illuſtris Magnificus Vir Dominus Freſcus, Dei Gratia Eſtenſis, & Anchonæ Marchio, Civitatis Ferrariæ, & diſtrictus generalis Dominus, ex arbitrio, & plenitudine poteſtatis ſibi collatis, & attributis per Commune Ferrariæ, vigore Status Communis ejuſdem, & quibus ipſe fungitur, conſtituit, & ordinavit diſcretum, & ſapientem Virum Dominum Petrum de Dutia, Juris Peritum, abſentem, tanquam præſentem, ſuum, Communis & Univerſitatis Ferrariæ Syndicum, Procuratorem, & Nuntium ſpetialem ad ineundum, contrahendum, faciendum, & firmandum, ac & recipiendum perpetuam pacem, & concordiam, & pacta cum Magnificis Viris Dominis Guidone de Bonacolſis, generali Capitaneo Communis & Populi Mantuæ, & Albuyno de la Scala, Communis & Populi Veronæ Capitaneo generali, & Canegrando ejus fratre penes eum, dicti Communis & Populi Capitaneo generali, & quolibet eorum, & Communibus, & Univerſitatibus dictarum Civitatum Mantuæ, & Veronæ, & quarumlibet earum, ſeu cum Syndicis, Procuratoribus, & Nuntiis dictorum Dominorum, & Communium, & quorumlibet eorum, Syndicario & Procuratorio nomine & vice eorundem, ac etiam quocunque cum Domino, Communi, & Univerſitate, ſeu quibuſcunque Dominis, Communibus, & Univerſitatibus, ac ſpecialibus perſonis cujuſcunque Civitatis, Terræ, vel loci, cum quo, vel quibus ipſi Syndico, & Procuratori, & Nuntio videretur, pacem perpetuam, concordiam, & pacta inire, contrahere, facere, & firmare ac etiam recipere ab eiſdem, & ad promiſſiones, ſtipulationes, renuntiationes, fines, remiſſiones, pacta, conventiones, & obligationes cujuſcunque generis cum pæna & ſine pæna, & generaliter ad omnia, & ſingula faciendum, recipiendum, contrahendum, & exercendum quomodolibet in prædictis & quolibet prædictorum, quæ ipſi Syndico, Procuratori, & Nuntio neceſſaria, vel utilia videbuntur. Et ad jurandum ſpecialiter in animam ipſius Domini Marchionis, & Communis Ferrariæ, prædicta omnia & ſingula obſervare. Et facere, & curare quod per Sindicum dicti Communis, & Univerſitatis in animas ſingulorum dictum Sacramentum preſtabitur. Dans & concedens pro ſe, & dicto Communi, & Univerſitate Ferrariæ eidem Syndico, Procuratori & Nuntio plenam, & liberam, & generalem Adminiſtrationem cum pleno, libero, & generali Mandato in omnibus & ſingulis, & ad omnia, & ſingula ſupradicta, ac etiam, ad omnia, & ſingula, quæ eidem Sindico, Procuratori, & Nuntio agenda, contrahenda, proſequenda, ac etiam quocunque modo facienda, & recipienda prædictorum occaſione videbuntur, promittenſque ſtipulatione ſolemni ſuo nomine, & nomine, & vice Communis, & Univerſitatis Ferrariæ mihi Notario recipienti, & ſtipulanti nomine, & vice prædictorum Dominorum, Communium, & Univerſitatum Veronæ & Mantuæ, & omnium, quorum intereſt, vel intererit, ſe ſuo nomine ratum, & gratum habiturum & ſervaturum perpetuo, ac ſe facturum, & curaturum cum effectu quod dictum Commune, & Univerſitas Ferrariæ ratum, & gratum habebunt, & ſervabunt perpetuo quicquid ipſe Syndicus, Procurator, & Nuntius in prædictis, & circa prædicta duxerit faciendum, recipiendum, & quocunque modo exercendum, ſub obligatione omnium ſuorum bonorum, & dicti Communis, & Univerſitatis Ferrariæ. ANNO 1308.

L. H. T. Ego Johannes filius Fratris Guidonis de Pidiano. Imperialis auctoritate Notarius prædictis omnibus præſens fui, & rogatus ſcripſi.



Cum ejus Authentico in pergamena ſcripto ſicut ſupra expedito in ſecretiori Archiducali Archivio Mantuæ adſervato præſentem ſumptam copiam omnino conferre atteſtor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicuſque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti ſecretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, ſolita cum atteſtatione, ſubſcripſi hac die 14. Martii 1720.



Ita verum eſſe affirmo Ego Joſeph Maria Caſtileonus ejuſdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XXVIII.

Lettres de PHELIPPE *Comteſſe de Haynaut, faiſant foi de la Donation & Tranſport des Terres de Dourlens, Thirimont, & Conſorre, fait par* BEATRIX *Comteſſe de Luxembourg à* HENRI *Comte* DE LUXEMBOURG *ſon Fils. Fait à Valenciennes le Vendredi après Paſques l'an* 1308. *au Mois d'Avril.* [VAN DER HAER Chatelains de l'Iſle liv. 2. chap. 5. pag. 264.] 19. Avril.

A Tous chiaus qui ces préſentes verront & orront, Phelippe Comteſſe de Haynault, ſalut & cognoiſſance de véritei, comme no chiere & amée ſuer Beatris Comteſſe de Luccenbourh veniſt par devant nous, pour adhireteir no chier nepueu Henry Comte de Lucembourch ſon amé fil de tout la terre qu'elle tenoit, pooit & devoit tenir en fief en le Comté de Haynault de no chier fil Guillame par

Anno 1308.

par la grace de Dieu Comte de Haynault & Hollande sour chou li homme nodit fil, c'est asscavoir Messire Thiery dou Chastelet Baillius de la Conteit de Haynault, Messire Gilles de Berlaimont, Messire Jehan Sansses de Boussoit, Messire Nicolas de Housdaing, Messire Jehans de Roisin, Messire Henris de Louchin, & Messires Joffrou de Plaisanches Chanonine de Tournay, & de Mons, furent Sermons & contureit se nous aviesmes pooir de par no chier fils le Comte de faire & de passer le besongnes de hiretage ou de deshiretage bien & à loy li queil disent & raporterent par jugement, & par commun accort, que no chiers fils li Cuens de leur dis, nous avoit bien & souffisament establie pour luy, en liu de luy & pour rechevoir deshiretanches, & pour faire hiretanches & pour rechevoir hommaiges & pour faire en toutes choses tout chou que nos dit fils feroit ou pourroit faire en le Conteit de Haynaut parmi le recort qu'il auroient ewu des hommes devant dis, apres no chier suer li Comtesse de Lucembourch devant nommée en la presence des hommes de seur dis, de sa bonne volontei rapporta en nos mains Dourlers, Thierimont, Consorre, & toutes les appartenances, & tout le fief qu'elle tenoit de no chier fille Comte, en la Comtei de Haynault, & s'en deshireta pour en ahireter no neveu le Comte de Luccembourch devant dit son aisnet fil & hoir, dont nous semonnismes le S. de Boussoit devant dict, qu'il desist par jugement le nodit Suer s'avoit deshiretée bien & a loy de tout chou que elle tenoit en fief de no chier fil le Comte en la Comtei de Haynault, li queils conseilliers as hommes devant nommeis dict par jugement, qu'elle s'en estoit deshiretée bien & a loy as us & as coustumes de la Conteit de Haynault, si que riens n'y avoit retenut & de chou l'ensugneirent li homme devant dit, apres nous aheritames nodit Nepueu le Comte de Luxembourg dou fief & de la terre devant dicte, & l'en recevimes as homme de par nostre fille le Comte de Haynault, bien & à loy par jugement des hommes de seur dis, chou fait nosdit Nepveu li Cuens rapporta tous les proufits doudit fief pour remettre en la main de nostre dite Suer la Comtesse se mere pour tenir, & maintenir tous les cours de ses vies en queil estat qu'elle soit, laquelle nous rechevimes en feaulté & hommaige, ensi que nous desvimes; encor rapporta en nos mains nos mes li Cuens devant dits toute le terre de Dourlers, de Thirimont & de Consorre qui sont des fies devant nommeis ensi comme il le tenoit & devoit tenir de no chier fils deseur dit en sen deshireta bien & à loy pour ahireter Monsieur Walerand sen frere en porchon de terre a blans monnoye de Haynault, lequel nous ahiretames & rechevismes à hommiensi que nous devimes, & s'en si estoit que ens dis lius newist plainement deux mille livres de terre à blans, parfaire les doit li dis Cuens ses freres es bos de vicogne & tout a tel prisie que fait luy fu de par no chier fille Comte de Haynaus, & apres chou li dis Messire Wallerans dist en recognut en nom de parchon qui s'il defailloit de lui sans hoir de son corps de leal mariage toute li terre de susdite ou tout ce dont il en seroit tenans au jour de son deces revenroit, & doit revenir a nodit Nepueu le Comte de Lutzenbourg entierement, & a ses hoirs qui apres li venront Comtes de Lutzembourg &c. Ce fut fait & donné a Valenchiennes l'an de grace nostre Seigneur mil trois cents & huict le vendredis apres Pasques au mois d'Avril.

XXIX.

25. Avril. *Societas ad sexdecim annos inita inter* Ottonem *Ducem Carinthiæ, Advocatum Ecclesiarum Tridentinæ, & Brixiensis,* Henricum *Regem Bohemiæ, Fratrem ejus, &* Guilielmum, *&* Aldegerium *de Castro Barco ex unâ, nec non Communia* Veronae, *&* Mantuae, *ex altera parte, quâ sibi defensionem, & assistentiam mutuam pro se, subditis, & Amicis suis contra omnes homines de hoc mundo promittunt. Actum Veronæ* 25. *Aprilis Anno* 1301. *Indictione VI.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

Anno 1308.

In Nomine Christi, die Jovis vigesimo quinto Aprilis Veronæ in Curtivo Palatio Nobilium, & magnificorum Dominorum Alboyni della Scalla, & Canisgrandis fratris ejus penes eum, Communis & Populi Veronæ Capitaneorum Generalium, præsentibus discretis Viris Dominis Coradi de Zicis de Smola Communis Veronæ Judice, Azolino quondam Domini Zenelli de Sancto Apostolo, Guilielmo quondam Domini Ubicini de Zachariis, Bernardo quondam Domini Ranucii de Fruariis. Alberto Notario Domini Salvabeni ad Culcinella Veronenses testes vocatis, & rogatis. Ibique viri nobiles, Domini Odeicus Badecha de Tridento, & Gotsalcus de Bozano Judex Veronæ, missi Procuratores & Nuncii Illustris Principis Domini Ottonis, Ducis Carinthie, Comitis Tirolis, & Goriciæ, Tridentinæ, & Brixinensis Ecclesiarum Advocati, & pro se & Serenissimo Domini Henrico fratre suo, inclito Rege Bohemiæ, ut de dicta Procura constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Tomassii Notarii quondam Domini Tiviani Notarii de Bagnolo Paduani, sub die vigesimo intrantis Aprilis, anno, & indictione subscriptis, pro ipso Domino Duce pro se, & dicto ejus fratre Rege Bohemiæ, & eorum Amicis, & Viri Nobiles Domini Gulielmus. & Aldrighetus Nepos ejus, de Castro Barco ex una parte, & Nobiles, & magnifici Domini Alboynus de la Scalla, & Canis grandis frater ejus penes eum, Communis, & Populi Veronæ Capitaneos Generales pro se, & nomine, & vice Viri Nobilis Domini Francisci eorum Nepotis, natis olim Domini Bartholomei de la Scalla fratris eorum, Communis Universitatis, & hominum Civitatis Veronæ, & amicorum, & subditorum ipsorum, & Vir prudens de Bonapax, quondam Domini Bosii de Mantua Sindicus, Procurator, & Nuntius, Sindicario, & Procuratorio nomine Nobilis, & Magnifici Domini Guidonis de Bonacolsis Communis, & Populi Mantuæ Capitanei Generalis, pro ipso Domino Capitaneo Mantuæ, Communi Universitate, & hominibus dictæ Civitatis Mantuæ, & Amicis, & subditis ipsius, ut de Sindicatu, & Procuratione constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine mei Stefanini Notarii infrascripto, sub die Lune vigesimo secundo Aprilis, anno, & Indictione subscriptis ex altera parte, volentes suspicionis materiam, & sinistre opinionis suspicionem tollere, & penitus amputare ad antique benivolentiæ amicitiam, conservandam, quam intendunt ab unaquaque parte perpetualiter observare, talem specialem inter se se Societatem, & amicitiam contraxerunt: videlicet quod præfati Domini Odeicus Badecha, & Gotsalchus Judex Veronæ, Procuratores, & Procuratorio nomine præfati Domini Ducis in animam ipsius Domini Ducis, & pro eo, & iidem Domini Guillelmus, & Aldrigetus, ejus Nepos de Castro Barco in animas ipsorum, ad Sancta Dei Evangelia corporaliter juraverunt, ac per stipulationem promiserunt dicti Procuratores ejusdem Domini Ducis nomine, & pro eo, & prædicti Domini Guillielmus, & Aldrigetus prefatos Dominos Alboynum de la Scalla, & Canem grandem fratrem ejus, Capitaneos Veronæ, & Franciscum eorum Nepotem, ac Guidonem de Bonacolsis, Capitaneum Mantuæ, ac Amicos, subditos eorundem, & populos dictarum Civitatum Veronæ, & Mantuæ in ipsorum Civitatum Veronæ, & Mantuæ districtibus adjuvare, deffendere, & manutenere in eorum tenutis, privilegiis ac honoribus, & eis assistere suo posse contra omnem personam de hoc mundo tam de jure, quam de facto abhinc ad sexdecim annos expletos, & e converso prædicti Domini Alboynus, & Canisgrandus fratres Capitanei Veronæ, & idem de Bonapax Sindicus, & Procurator dicti Domini Guidonis de Bonacolsis Capitanei Mantuæ, Sindicario, & Procuratorio nomine ipsius, similiter ad Sancta Dei Evangela juraverunt, duntaxat dictus de Bonapax in animam dicti Domini Capitanei Mantuæ cui est Procurator, & Sindicus, ac solemniter per stipulationem promiserunt pro eis, & dictis Civitatibus, Universitatibus, & hominibus Veronæ & Mantuæ, & ipsorum amicis, & subditis, prædictum Dominum Ducem, ac amicos, & subditos ipsius Domini Ducis in Civitatibus Tridenti & Brixinensi, & eorum districtibus adjuvare, manutenere, &

ANNO 1308. & deffendere in suis tenutis, & hominibus, & possessionibus, ac eis assistere contra omnem personam de hoc mundo, tam de jure, quam de facto, nullis obstantibus preceptis factis, vel faciendis, Literis impetratis vel impetrandis à quocumque Domino, vel à quacunque alia persona cuicumque dignitatis, & conditionis existat. Hoc addito, & adjecto, quod idem dictus Dux, militibus, & peditibus, quos missurus esset in auxilium prædictorum Dominorum Alboyni, & Canisgrandis Capitaneorum Veronæ, ac Guidonis de Bonacolsis Capitanei Mantuæ, & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ usque ad terram Ale providebit in expensis, in terra vero Ale ab inde infra prædicti Domini de Verona, & Mantua prædictis militibus, & peditibus, & Communia ipsarum Civitatum Veronæ, & Mantuæ prædictis militibus, & peditibus in expensis providere teneantur, Et è converso predicti Domini de Verona, & Mantua, & militibus, & peditibus quos missuri erunt in auxilium prædicti Domini Ducis Ottonis, usque ad Civitatem Tridenti providebunt in expensis, in Civitate verò Tridenti, & ab inde super, idem Dominus Dux Otto predictis militibus, & peditibus in expensis perinde teneatur. Promiserunt quoquoque Partes predicte, sibi ad invicem omnia, & singula supradicta usque ad prædictum tempus sexdecim annorum, firma, rata, & grata habere, & tenere, ac inviolabiliter observare, sub pæna, & in pena duorum milium marcharum Argenti, qua soluta, vel non soluta, predicta omnia permaneant in sua firmitate, & pro his omnibus, & singulis plene attendendis, & inviolabiliter observandis, obligaverunt dictæ partes nominibus quibus supra, sibi vicissim, scilicet una pars alteri omnia eorum bona Jure pignoris, que una pars alterius nomine nominibus antedictis, se vice mutua constituerunt ponere usque ad integram observationem omnium predictorum. Insuper predicti Procuratores dicti Domini Ducis proprio nomine pro eo solemniter promiserunt facere, & cum effectu curare, quod Serenissimus Dominus Henricus prædictus Rex Bohemiæ hic ad tres menses proximos prædicta omnia laudabit, & approbabit, nihilominus tamen predicta omnia firma perdurent.

Actum millesimo tercentesimo octavo, Indictione sexta.

L. H. T. Ego Stefaninus de Passavanciis Mantuanus Civis Sacri Palatii Notarius publicus predictis affui, & rogatus scripsi.

Ego Antonellus Boni de Barbarano Imperiali auctoritate Notarius predictis omnibus presens rogatus interfui, & me subscripsi.

Ego Bonaventura de Sancta Sofya Imperiali auctoritate Notarius predictis omnibus presens rogatus me subscripsi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 14. Martii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XXX.

7. Juillet. *Pax inter Civitates* BRIXIAE *ex unâ, &* CREMONAE *ex alterâ parte inita, per quam abolitis, & remissis injuriis atque offensionibus captivisque relaxatis, & ordinatis ex utraque parte 25. equitibus cum Capitaneo pro majori securitate in ripâ Olei, cuncta reponuntur in eum statum, in quo fuerunt post Pacem apud Pontem vicum Anno 1306. conclusam. Actum in ripâ Olei 7. Julii Anno 1308. Indictione. VI.* CUM *Approbatione Consilii Generalis quadringentorum, ex ordinatione Paraticorum & Artium, 9. ejusdem mensis Brixiæ factâ, altero die habiti. Actum Brixiæ 10. Julii Anno & Indictione eisdem.* NEC NON *Transumpto. Actum Mantuæ 8. Augusti. Anno & Indictione quibus suprà.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.] ANNO 1308.

Exemplum ex Autentico publico relevatum.

L. H. T. In Christi Nomine Amen. Congregatis Consiliis generali & CCCC. totius Communis Brixiæ. In Palatio majori Communis Brixiæ, de mandato discreti viri Domini Guidonis de Anghinulfis de Regio, Juris periti, Vicarii Nobilis, & prudentis Viri Domini Guidonis de Joliano, honorabilis Potestatis Brixiæ, die Mercurii decimo mensis Jullii, sono Campanarum, & voce Preconum, ut mos est, cum per Consilium Practicorum, & Artium Brixiæ. factum coram presentia Venerabilis Patris Domini B. de Madiis, Dei gratia Episcopi Brixiensis, Marchionis Ducis, & Comitis. In Caminata plana Episcopatus Brixiæ, die Martis nono Julii, de Mandato, & voluntate Domini Bonadiei specie Prioris Practicorum Brixiæ, & suorum Consiliariorum extitit reformatum, infrascriptam propositionem debere reduci ad Consilia quadringentorum, & generale Communis Brixiæ, & secundum voluntatem dictorum Consiliorum debere procedere, procedi, & executioni mandari tenor cui talis est. In Christi Nomine. Cum per Ambaxiatores Communis Cremonæ, & Brixiæ infrascripta Capitula pacis fuerint ordinata & ea per consilia expediat approbari, & confirmari, & omnia alia utilia, & necessaria ad dicta Capitula confirmanda, & pacem perpetuo conservandam inter utrumque Commune Brixiæ, & Cremonæ & scilicet tenor quorum Capitulorum talis est. In Christi nomine amen, & Beatissimæ Matris Mariæ, & totius Curiæ celestis, Infrascripta sunt ea de quibus infrascripti sapientes de Cremona, & de Brixia in ripa Olei circa terram de Monticellis, die Dominico septimo Julii, millesimo trecentesimo octavo, adinvicem convenerunt pro pace inter utrumque Commune ordinanda, & divina Clementia perpetuo duratura, nomina quorum sapientum sunt hæc: Dominus Petrus Abbas Monasterii Leonensis. C. Maseus de Madiis. C. Dominus Girardus de Gamb. de Chizolis pro Communi Brixiæ C. Dominus Jacobinus de Gadio. C. Dominus Ottolinus de Mascardis. C. Dominus Joanninus de Pontarolo pro Communi Cremonæ. In primis providerunt, & concordes fuerunt, quod bona, vera, justa equalis, & legalis, omni malignitate, dolo, fraude, & calliditate exclusis, & perpetua pax fiat inter utrumque Commune, que sit omnium litium, discordiarum & contentionum finis, abolitio, remissio, & plenissima liberatio, absolutio. Item quod ad ipsam pacem possint adesse, si sibi placuerit, omnes Domini terrarum, omnia Communia, Universitates que essent in societate, liga Universitate cum Communi, & hominibus, Communis Cremonæ, & similiter omnes Domini & Communia, qui, & que essent in Societate, cum Brixiensibus, venire possint, si sibi placuerit, & si predicti Domini & Communia recusarent venire ad dictam pacem, nihilominus inter Civitates Cremonæ & Brixiæ, fiat & firmetur pax superius antedicta. Item providerunt, & fuerunt concordes, quod Civitas, & Commune Cremonæ totaliter teneatur, & debeat expellere de sua Civitate, & districtu omnes banditos, & Rebelles Communis, & Civitatis Brixiæ, & districtus, & eorum familias, & eodem modo Civitas, & Commune Brixiæ totaliter teneatur, & debeat expellere de Civitate Brixiæ, & districtu omnes Bannitos, & Rebelles Civitatis, & districtus Cremone, & eorum familias. Item providerunt, & concordes fuerunt, quod utraque Civitas, & utrumque Commune sint, & restituantur, & restituti, & restituta intelligantur

ANNO 1308.

gantur esse ipso jure, & facto in eo statu, jure, conditione, & Jurisdictione, quibus erant, quando facta, & ordinata fuit pax inter utrumque Commune, que fuit facta, & ordinata in Terra de Pontevico, seu de Rebeco, die vigesimo nono Marcii, millesimo trecentesimo sexto. Item providerunt, & fuerunt concordes, quod omnes invicem offensiones, damna data, expressæ, Literæ, & effectualiter omnia ex quibus possent fieri aliquæ inquietationes inter utrumque Commune, & etiam singulares personas utriusque Civitatis, & districtus, que procederent, seu procedere possent pro aliquo maleficio, vel offensa, remittantur, & remissa prorsus intelligantur & sint ipso jure, & facto hinc inde, sicquod propterea nulla possit questio intentari. Item providerunt, & fuerunt concordes, quod omnes Carcerati, & captivati pro Guerra orta à tempore dicte pacis que erat inter utrumque Commune citra ubicunque sint, & undecunque sint, libere relaxari debeant & per utrumque Commune procuretur, & fiat quod relaxentur, sine prestatione alicui pecuniæ, vel alterius rei solvendæ, seu prestandæ pro ulla redemptione, infra octo dies, ex quo ipsa pax fuerit publicata, & jurata. Item providerunt, & fuerunt concordes, quod Civitas, & Commune Cremone teneat, & debeat tenere apertas, & securas vias, & stratas Civitatis, & districtus Cremone, sic quod mercathendiæ secure, & libere possint conduci, & pertransire, & eodem modo teneat, & debeatur Civitatis & Commune Brixiæ in Civitate Brixiæ & districtu, & siquid damnum inferretur tam mercatoribus, quam aliis de ipsis Civitatis vel earum districtibus per alteram Civitatem, seu alterum districtum, ex eis Civitatibus, seu districtibus euntibus, seu transeuntibus, Civitas in cui virtute damnum inferretur, damnum passo teneatur plenarie emendare summaria cognitione inde habita per Potestatem, seu ejus curiam illius Civitatis, in cui jurisdictione questio moveretur, sine aliquo strepitu Judiciorum, & sine Juris solemnitate, & absque libelli datione, que emendationes damnorum fieri debent infra quindecim dies postquam inde mota questio fuerit terminata. Item providerunt & fuerunt concordes, quod utraque Civitas teneatur facere, & debeat, ne à suo Territorio in altera seu ejus Territorium damnum aliquid inferratur, & siquid fieret seu daretur, quod absit, Civitas ea à cui partibus seu districtu fuisset damnum datum, seu processissent damnorum datores, damnum passis teneatur plenarie emendare cognitione summaria intercedente ut supra proximo Capitulo continetur. Que emendationes damnorum fieri debeant infra quindecim dies, postquam inde mota questio fuerit terminata, & Potestates, & Capitanei ipsarum Civitatum præciso vinculo Sacramenti teneantur predicta damna facere emendari bona fide omni cavillatione, & rigorositate remotis, secundum quod in dictis duobus Capitulis continetur. Item providerunt, & fuerunt concordes, quod pro predictis perpetuo observandis, & attendendis utraque Civitas, & Commune infra mensem, postquam pax fuerit jurata, & facta, teneatur, & debeat ad invicem legitime satisdare, & curare, & facere quod Commune Venetiæ pro uno Communi penes alterum fidejubeat, & legitime intendat pro predictorum omnium firmitate. Item providerunt, & fuerunt concordes, quod, in Sacramento Rectorum utriusque Civitatis speciale Capitulum inseratur, quod ipsi Rectores observabunt, & cum effectu facient observari dictam pacem perpetuo inter utrumque Commune, Item providerunt, & fuerunt concordes, quod singulis duobus mensibus Potestates dictarum Civitatum ad parlamentum teneantur adinvicem convenire cum Ambaxiatoribus, cum quibus eis videtur, pro tractando, ordinando, & firmando omnia, & singula ex quibus dicta Pax, & omnia Capitula antedicta majorem, & perpetuam obtinere debeat, & valeat firmitatem, & in continenti primum parlamentum fiat postquam pax jurata fuerit infra quindecim dies. Item providerunt, & fuerunt concordes, quod Sindici pro utraque Civitate legitimi constituantur & fiant ad dictam pacem faciendam, & jurandam, & omnia promittenda, & gerenda, que expediant pro majori ipsius firmitate, & eodem modo fieri debeat per predictos Dominos, & Communia qui, & que venire voluerint ad dictam Pacem, ut superius continetur, & dicta pax jurari debeat in generalibus Consiliis ipsarum Civitatum Cremonæ & Brixiæ, & etiam omnium aliarum quæ venire voluerint ad ipsam Pacem. Item providerunt, & concordes fuerunt, quod quodlibet ex dictis omnibus habere, & tenere debeat unum Capitaneum cum vigintiquinque equitibus stipendiariis continue in ripa Olei sui districtus. Qui Capitanei, & stipendarii teneantur & debeant providere, & curare cum effectu, ne aliqua damna hinc inde inferantur per aliquas personas, & quod predicti Capitanei similiter qualibet septimana in simul convenire, & colloquium, Pacem & tuitionem districtus utriusque Communis, qui Capitanei eligantur in dies ex quo dicta pax fuerit jurata, & si aliquis de dictis Capitaneis vel eorum satis reperiretur esse culpabilis in aliquo damno vel offensa, quod, vel que ab una parte seu territorio versus altera inferretur vel daretur, tunc Potestas illius Civitatis ad cui manus pervenerit, teneatur infra terciam diem ex qua ei ad manus pervenerit, ipsum tamquam robatorem, & fractorem pacis ad mortem punire, & condemnare. Item providerunt, & concordes fuerunt, quod si qui datores damnorum, seu offensores contra predicta reperirentur, seu tractatores damnum faciendi, seu offendendi contra predicta, Potestas illius Civitatis ad cui manus pervenerit, ipsum tamquam fractorem pacis, & robatorem punire, & condemnare ad mortem infra diem terciam teneatur. Dicit, & proponit Dominus Guido de Anginelfis Judex, & Vicarius dicti Domini Potestatis, quid placet Consiliis debere fieri super predictis, & super eis petit consilium sibi dari. In quibus quidem consiliis surrexit Dominus Mapheus de Madiis, & consuluit quod omnia, & singula Capitula lecta in presentibus consiliis, & ea quæ in ipsis continentur, & dicta propositio facta, & lecta in presentibus consiliis, auctoritate eorum consiliorum sint firma, & plenam obtineant firmitatem in quolibet Capitulo, & qualibet parte sui, & secundum tenorem eorum debeat procedi, & per omnia in totum executioni mandari. In reformatione quorum consiliorum factis partibus per ipsum Dominum Guidonem Vicarium dicti Domini Potestatis, cum bussolis, & Ballotis dicendo, quod quibus placet & voluerit Dominus & consilium dicti Domini Maphei sit una pars & ponat suam ballotam in bussola vermilia, & quibus placet, & voluerit contrarium, sit altera pars, & ponat suam ballotam in bussola alba, reperte sunt in bussola vermiglia. M. C. LII. ballote, & in bussola alba nulla, Interfuere testes Johanninus Pontolius, Franceschinus de Goyono, Johanninus Romani, Faustinus de Carzago omnes Notarii dicti Domini Potestatis, & Joannes Lavezarius. Bonaventura de Cayno, Ardezonus Riceii, omnes Precones Communis Brixiæ, & Gualfredus, & Aymericus Zolus Trombamtores Communis Brixiæ omnes testes convocati, & rogati.

ANNO 1308.

Anno Domini Millesimo trecentesimo octavo Indictione Sexta.

Ego Bartolinus de Morpiano Civis Brixiæ, Sacri Palacii Notarius Publicus, & Dictator dicti Domini Potestatis, & Communis Brixiæ, prædictis omnibus, & singulis interfui, & rogatus hanc cartam scripsi.

L. H. T. Ego Nicolaus Domini Oraboni de Casallo Sacri Palacii Notarius publicus, & dictator Communis Mantuæ una cum infrascriptis Vivoldo, & Anzellenio Notariis publicis ad autenticum vidi, legi, & auscultavi presens exemplum per me videlicet exemplatum fideliter sine adjectione, sive detractione aliqua, quæ sensum, vel sententiam mutet ullam, signo Notarii præterea imitato, & anteposito in exemplo, ad cui rei testimonium, & inditium veritatis, me cum signo meo publico hic subscripsi, de Mandato, & auctoritate quidem viri discreti scilicet Domini Mathei del Canto de Florentia Judicis, & Assessoris Communis Mantuæ, sic interponentis, in Palatio novo Communis Mantuæ, die Jovis octavo, mensis Augusti, de Millesimo trecentesimo octavo, Indictionis sexte, Presentibus Dominis Petro F. Domini Vivaldi de Belcalzario Notario, Delagito quondam Domini Guillielmi de la Villana Notario, & Orebono quodam Domini Antonii de Nuvolono Notario testibus & aliis rogatis

L. H. T. Ego Vivoldus quondam filius Domini Bonvesini de Caplaroi Sac. Palac. Notarius publicus una cum Nicolao predicto, & Anzellenio infrascripto Notariis publicis, ad autenticum vidi, legi, & auscultavi presens Exemplum per dictum Nicolaum fideliter exemplatum, sine adjectione, sive detractione aliqua, que sensum, vel sententiam mutet ullam signo Notarii dicti Autentici inmitato, ad cui rei testimonium, & indicium veritatis me cum signo meo hic subscripsi, de Mandato, ex auctoritate Judicis supradicti assessoris Communis Mantuæ, die, loco, & Millesimo nominatis ac presentibus testibus supradictis.

L. H. T.

L. H. T. Ego Anzellerius quondam Domini Cobelli Imperiali auctoritate Notarius publicus una cum prędictis Nicolao, & Vivoldo Notariis publicis ad autenticum vidi, legi, & auscultavi præsens exemplum per dictum Nicolaum fideliter exemplatum sine adjectione sive detractione aliqua quę sensum, vel sententiam mutet ullam, signo Notarii imitato, & antepositio in exemplo, ad cui rei testimonium, & indicium veritatis me cum signo meo hic subscripsi de Mandato, & auctoritate Judicis supradicti Assessoris Communis Mantuæ, die loco & Millesimo nominatis, ac præsentibus testibus supradictis.



Cum earum Authenticis in pergamena scriptis sicut supra expeditis in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius, Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 14. Martii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XXXI.

28. Juillet. *Pax inter Commune* MANTUÆ *ex unâ & Commune* LAUDÆ *ex alterâ parte, quâ viarum, & mercimoniorum securitate stipulatâ omnia restituuntur in eum statum, in quo fuerunt post pacem factam apud Pontemvicum. Actum Mantuæ 28. Julii Anno 1308. Indictione VI.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

IN Christi nomine Amen, hæc est forma Pacis inter Communia, & homines Civitatum Mantuæ, & Laude, ac Sindicos inscriptos eorundem, jurata facta, & celebrata, in publico, & generali conscilio Communis Civitatis Mantuæ, super veteri Palatio Civitatis ipsius more solito, per campanam, & voce preconum, etiam congregato die Dominico vigesimo octavo Julii, in millesimo tercentesimo octavo, Indictionis sextæ, presentibus Dominis Siulesi D. Albrici de Sugubio, Lippo de Marescottis de Florentia militibus, &, Servis infrascripti Domini Potestatis, Matteo del Canto, Doctore Legum, & Rolando de Carlonibus de Bononia, Judicibus ipsius Domini Potestatis, Venerio de Carmelando præconibus Communis Mantuæ testibus ad hæc.

In primis, quod bona, vera, justa, equalis, & legalis, omni malignitate, dolo, fraude, & calliditate exclusis, & perpetua pax fiat inter utrumque Commune, que sit omnium licium, discordiarum, & contentionum finis, abolitio, remissio, & plenissima liberatio absoluta. Item quod ad pacem ipsam possint adesse, si sibi placuerit, omnes Domini terrarum, omnia Communia, & Universitates, que essent in Societate, liga, Universitate, seu fraternitate, cum Communi, & hominibus Communis Cremonæ, & similiter omnes Domini, & Communia, qui, & quæ essent in Societate, liga, Universitate, seu fraternitate cum Communi, & hominibus Communis Mantuæ, venire poterint, si sibi placuerit, Item quod Civitas, & Commune Laude totaliter teneatur, & debeat expellere de sua Civitate, & districtu, omnes Bannitos, & Rebelles Communis Civitatis Mantuæ, & districtus, & eorum familias, & eodem modo Civitas, & Commune Mantuæ totaliter teneatur, & debeat expellere de Civitate Mantuæ, ac districtu omnes Bannitos, & Rebelles Civitatis, & districtus Laude, & eorum familias, Item quod utraque Civitas, & utrumque Commune, sint, restituantur, & restitute, & restituta intelligantur esse, & sint ipso Jure, & facto in eo statu, Jure, conditione, & jurisdictione, quibus erant, quando facta, & ordinata fuit pax inter utrumque Commune, quæ fuit facta, & ordinata in Terrà de Pontevico, sive de Rebecho, millesimo trecentesimo sexto, die vigesimo nono Martii. Item quod omnes invicem offensiones, damna data expensæ habitæ, & effectualiter omnia ex quibus possent fieri alique inquietationes inter utrumque Commune, & etiam singulares personas utriusque Civitatis & districtus, que procederent, seu procedere possent pro aliqua offensa, vel maleficio, remittantur, & remisse, & remissa prorsus intelligantur, & sint ipso jure, & facto hinc inde, sicquod propterea nulla possit questio intentari, Item quod omnes Carcerati, & Captivati pro Guerra orta à tempore dictæ Pacis, qui erunt inter utrumque Commune citra ubicunque sint, & undecunque sint, libere debeant relaxari, & per utrunque Commune procuretur, & fiat quod relaxentur sine prestatione alicujus pecuniæ, vel alterius rei solvende, seu prestande pro ulla redemtione, infra octo dies, ex quo ipsa pax fuerit publicata, & jurata. Itemque Civitas, & Commune Laude teneatur, & debeat tenere aptas, & securas Vias Civitatis, & districtus Laude, sic quod mercadendie secure, & libere possint conduci, & eodem modo teneatur, & debeat Civitas & Commune Mantuæ, in Civitate Mantuæ, & districtu, & siquid damnum inferrent tam mercatoribus, quam aliis de ipsis Civitatibus, vel earum districtibus per alteram Civitatem, vel alterum districtum, ex eis Civitatibus, seu districtibus, euntibus, seu transeuntibus, Civitas in cujus virtute damna inferrentur, damnum passo teneatur plenarie emendare, summaria cognitione inde habita per Potestatem seu ei curiam illius Civitatis in cui jurisdictione questio moveretur, sine aliquo strepitu Judiciorum, sine Juris solemnitate, & absque libelli datione, que emendationes damnorum fieri debeant infra quindecim dies, postquam inde mota questio fuerit terminata.

Item quod utraque Civitas teneatur, & debeat facere ne de suo Territorio in alterum, seu ejus territorio damnum aliquod inferatur, & siquid fieret, seu daretur, quod absit, Civitas a cui partibus, seu districtu, fuisset damnum datum, seu processissent damni datores, damna passis teneatur plenarie emendare, cognitione summaria intercedente, ut supra proximo Capitulo continetur, que emendationes damnorum fieri debeant infra quindecim dies, postquam inde mota questio fuerit terminata, & Potestates, & Capitanei ipsarum Civitatum præciso vinculo Sacramenti teneantur predicta damna facere emendare bona fide, omni cavillatione, & rigorositate remotis, secundum quod in dictis proximis Capitulis continetur, item quod pro predictis perpetuo attendendis, & observandis utraque Civitas, & Commune infra mensem, postquam pax fuit jurata, & facta, teneatur, & debeat ad invicem legitime satisdare, & curare, & facere, quod Commune Venetiarum pro uno Communi penes alterum fidejubeat, & legitime intercedat pro predictorum omnium firmitate. Item quod Sacramento Rectorum utriusque Civitatis speciale Capitulum inseratur, quod ipsi Rectores observabunt, & cum effectu facient observari dictam pacem inter utrumque Commune. Item quod Sindici pro utraque Civitate legitime constituantur, & fiant ad dictam Pacem faciendam, & jurandam, & omnia promittenda, & gerenda, que expediant pro majori ipsius firmitate, & eodem modo fieri debeat per predictos Dominos & Communia, qui, & que venire voluerint ad dictam pacem faciendam, & jurandam, & omnia promittenda, & gerenda, que expediant pro majori ipsius firmitate, & eodem modo fieri debeat per predictos Dominos, & Communia qui, & que venire voluerint ad dictam pacem, ut superius continetur, & dicta pax jurari debeat in generalibus Consiliis ipsarum Civitatum Laude & Mantuæ, & etiam omnium aliarum que venire voluerint ad ipsam pacem. Item quod siqui datores Damnorum, seu offensores contra predicta reperirentur, seu tractatores damnum faciendi, seu offendendi contra predicta, Potestas illius Civitatis ad cujus manus pervenerit, ipsum tanquam fractorem Pacis, & robatorem punire, & condemnare ad mortem infra tertiam diem teneatur.

Qua Pace subscripta, & pacis Capitula suprascripta,

ANNO 1308. ta, Discretus Vir Dominus Vivaldus de Ubaldis, Juris peritus, Sindicus, & Sindicario nomine Dominorum Gini de Ubertis Potestatis, & Guidonis de Bonacolsis Capitanei Generalis Civitatis Mantuæ atque Communis Mantuæ ad prædicta legitime constitutus, ut de Sindicatu, & Procuratorio constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Guberti Notarii de Capitello, millesimo trecentesimo octavo, Indictione sexta, die Lunæ quintodecimo Mensis Julii, & Sindicario nomine eorumdem de Mantua, ex una parte, & Dominus Salaranus de Salvano Civis Laudensis, Sindicus, & Sindicario nomine dicti Communis, & hominum Laude ad eadem specialiter constitutus, ut patet Instrumento Sindicatus scripto, sub signo, & nomine Petrolini Cagamosti Notarii Laudensis sub die Lune vigesimo secundo Julii, sexte Indictionis, de millesimo trecentesimo octavo, ex altera parte, Inter se se ad invicem dicto modo, & nomine, pacis osculo firmaverunt, & tactis Scripturis corporaliter attendere, & observare perpetuo juraverunt, & solemni stipulatione secundum quod in ipsis Capitulis plenius continetur, cum effectu inter se se ad invicem promiserunt omnia, & singula observare perpetuo, & attendi & observari facere, & curare, & in nullo contravenire, sub pæna, & in pena decem millia librarum Imperialium que totiens committatur, quotiens contrafieret, ratis semper remanentibus pace, & Capitulis, & universis obligationibus interpositis, pro prædictis, obligando adhæc se se dicto modo, & nomine, & communia predictarum Civitatum personaliter, & realiter, & omnia dictorum bona, renunciando expresse omni juri, beneficio, cause, & exceptioni, & cuilibet restitutionis impetrande privilegio, & quibus posset aliqualiter contrairi, submittentes etiam se se cum penali vinculo juramenti, si contra predicta fieret, & superpredictis nihilominus obtinentibus, & obtinere debentibus perpetua firmitate. Demum pacti fuerunt, & voluerunt concorditer Sindici supradicti, quod valeant supradicta ex hoc solo Juramento, ac si jurata forent similiter in Generali Laude Consilio, renunciantes invicem illi particulæ in capitulo quinto, quod dicit, quod jurari debeat hæc pax in generalibus Consiliis Civitatum volentium ad hanc Pacem accordare.

L. H. T. Ego Nicolaus Domini Horaboni de Casalis, Sacri Palatii Notarius publicus, & dictator Communis Mantuæ, his presens fui, & rogatus scripsi.



Cum Originalibus sive Authenticis sicut supra expeditis in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservatis præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 6. Martii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 8. Martii 1720.

1. Août. *Pax inter Commune* MANTUÆ *ex unâ, & CREMONÆ ex alterâ parte, qua stipulatione de mercaturæ, & viarum securitate factâ, datâque aliis Communitatibus libertate in hanc pacem intrandi, cuncta restituuntur in eum statum, in quo fuerunt post pacem ad Pontem Vicum contractam. Actum* 1. *Augusti Anno* 1308. *Indictione VI.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

IN Christi Nomine Amen. Hæc est forma Pacis inter Communia, & homines Civitatis Mantuæ, & loci seu Terræ Cremonæ, ac Sindicos infrascriptos Civitatis, & Communis prædictorum, jurata, facta, & celebrata in publico, & generali Consilio Communis Civitatis Mantuæ, super veteri Palatio Civitatis ipsius more solito per Campanas, & voces Preconum, etiam congregato die Jovis primo Augusti, in millesimo tercentesimo octavo, Indictione sexta, præsentibus Dominis Arisinio de Visterinis, de Laude Judice, & Assessore, Lupo de Marescotis de Florentia, Bavosio Domini Albici de Sugubio Sociis, & militibus infrascripti Domini Potestatis, Vivaldo Domini Bovesini Capellarii, Franceschine de Bonafatis, & Petrino Domini Moreni Notariis Venerio & Comelando præconibus Communis Mantuæ testibus ad hæc. ANNO 1308.

In primis, quod bona, vera, justa, equalis, & legalis omni malignitate, dolo, fraude, & calliditate exclusis, & perpetua pax fiat inter utrumque Commune, quæ sit omnium licium, discordiarum, contentionum finis, abolitio, remissio, & plenissima liberatio discidiorum. Item quod ad ipsam pacem possent adesse, si sibi placuerit, omnes Domini Terrarum, omnia Communia, & Universitates, quæ essent in Societate, Liga, Universitate, seu fraternitate cum Communi, & hominibus Communis Cremonæ, & similiter omnes Domini, & Communia quæcumque essent in Societate, Liga universitate seu fraternitate cum Communi, & hominibus Communis Mantuæ, venire possint, si sibi placuerit, item quod Terra seu locus, & Commune Cremonæ totaliter teneatur, & debeat expellere de sua Civitate, & districtu omnes Bannitos, rebelles Communis, & Civitatis Mantuæ, & districtus, & eorum familias, & eodem modo Civitas & Commune Mantuæ totaliter teneatur, & debeat expellere de Civitate Mantuæ, & districtu omnes Bannitos, & rebelles Terræ seu loci, atque districtus Cremone, & suas familias. Item quod ipsa Civitas Mantuæ, & Terra, Commune & utrumque Commune sit, & restituantur, & restitutæ, & restituta intelligantur esse ipso Jure & facto in eo statu, Jure, Conditione, & Jurisdictione, quibus erant, quando facta, & ordinata fuit Pax inter utrumque Commune, quæ fuit facta, & ordinata in Terra de Pontevico, sive de Rebecco Millesimo trecentesimo sexto, die XXVIII Martii. Item quod, omnes injurie, offensiones, damna data, expensæ habitæ, & effectualiter omnia ex quibus possent fieri alique inquietationes in utrumque Commune, & etiam singulares personas utriusque Communis, atque districtus quæ procederent, seu procedere possent pro aliqua offensa vel maleficio, remittantur & remisse, & remissa intelligantur, & sint ipso Jure, & facto hinc inde, sic quod propterea nulla possit questio intentari. Item quod omnes Carcerati, & Captivati pro Guerra orta a tempore dictæ pacis, qui erunt inter utrumque Commune citra, ubicunque sita, & undecunque sita, libere debeant relaxari & per utrumque Commune procuretur, & fiat quod relaxentur sine prestatione alicui pecuniæ, vel alterius rei solvendæ, seu prestandæ, pro ulla redemtione infra octo dies, ex quo ipsa pax fuerit publicata, & jurata. Item quod Terra, locus, & Commune Cremonæ teneatur, & debeat tenere apertas vias Terræ, & districtus Cremonæ, sicquod mercandandie secure, & libere possint conduci, & eodem modo teneatur, & debeat Civitas & Commune Mantuæ, in Civitate Mantuæ, & districtu, & siquæ damna inferrentur tam Mercatoribus, quam aliis de ipsis Civitate, terra, & loco vel eorum de districtibus per alteram vel per alterum districtum ex eis Civitate, terra, seu districtibus euntibus seu transeuntibus, Civitas & terra in cui virtute damnum passi, teneatur plenarie emendare., sumaria cognitione inde habita per Potestatem seu ei curiam illius Civitatis vel Terra, in cui Jurisdictione quæstio moveretur, sine aliquo strepitu Judiciorum, & sine Juris solemnitate, & absque libelli datione, quæ emendationes damnorum fieri debeant infra quindecim dies, postquam inde mota quæstio fuerit terminata. Item quod utraque Civitas & terra teneatur, & debeat facere, ne de suo territorio in alterum seu ejus habitantes damnum aliquod inferatur, & si quod fieret seu daretur, quod absit, Civitas & Terra a cui Partibus seu districtu fuisset dampnum datum, seu processissent damni datores, damna passis teneatur plenarie emendare cognitione summaria intercedente, ut supra proximo Capitulo

ANNO 1308. tulo continetur, quæ emendationes damnorum fieri debeant infra quindecim dies, postquam inde mota questio fuerit terminata, & postea Potestates, & Capitanei ipsarum Civitatum & Terræ, præcisso vinculo Sacramenti teneantur predicta damna facere emendari, bona fide, omni cavillatione, & rigorositate remotis, secundum quod in dictis duobus Capitulis continetur. Item quod pro prædictis perpetuo attendendis, & observandis utraque Civitas & Terra, & utrumque Commune infra mensem postquam pax fuerit jurata, & facta, teneatur & debeat ad invicem legitime satisdare, & curare, & facere quod Commune Venecie, pro uno Communi penes alterum fide jubeat, & legitime intercedat pro prædictorum omnium firmitate. Item quod in Sacramento Rectorum utriusque Civitatis & terræ speciale Capitulum inseratur, quod ipsi Rectores observabunt, & cum effectu facient observari pacem dictam inter utrumque Commune. Item quod Sindici per utrumque Consilium commune legitime constituantur, & fiant ad dictam pacem faciendam, & jurandam, & omnia promittenda, & gerenda que expediant pro majori ipsius firmitate, & eodem modo fieri debeant per predictos Dominos, & Communia qui & quæ venire voluerint ad dictam pacem, ut superius continetur, & dicta pax jurari debeat in generalibus Conseiliis Civitatis Mantuæ, & Terra Cremone, & etiam omnium aliorum qui venire voluerint ad ipsam pacem. Item quod si qui datores damnorum, seu offensores contra prædicta reperirentur, seu tractatores damni faciendi, seu offendendi contra predicta, ut illa civitas, ad cui manus pervenerit, ipsum tamquam fractorem pacis, & robatorem punire, & condemnare ad mortem infra tertium diem teneatur.

Quam pacem, & pacis Capitula suprascripta Vir discretus Dominus Vivaldus de Ubaldis Juris peritus, Sindicus, & Sindicario nomine Dominorum Potestatis & Capitaneorum, ac Communis Mantuæ, ut de sindicatu patet Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Guberti Notarii de Capitello M. CCC. VIII. Indictione VI. die Lune XV. mensis Julii sindicario nomine eorumdem de Mantua ex una parte, & Dominus Ghirardus Bombellus de Cremona Sindici, & sindicario nomine Communis, & hominum Cremonæ, ut de sindicatu patet Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Domini Guidonis Cuxatæ, Notarii scripto per Graciolum Cuxatæ sub die Sabbathi XX. Mensis Julii in M. CCC. octavo, Indictione sexta ex altera parte inter se se ad invicem eodem modo, & nomine pacis osculo firmaverunt, & tactis scripturis corporaliter attendere, & observare perpetuo Jure, & solemni stipulatione, secundum quod in ipsis Capitulis plenius continetur, cum effectu inter se se ad invicem prædicta omnia & singula, observare perpetuo & attendi, & observari facere & curare, & in nullo contravenire, sub pena, & in pena decem mille librarum Imperialium quam tocies incurrant, quocies contrafiet, firmis semper remanentibus pace, & ejus Capitulis, & universis obligationibus, & promittentes pro predictis obligationibus ad hæc se se dicto modo, & nomine, & Communia prædictorum Civitatum & Terre principaliter & realiter, & omnia dictorum bona expresse, renunciantes expresse omni Juri, beneficio, caussæ, & exceptioni, & quilibet restitutionis impetrandæ privilegio, ex quibus posset aliqualiter contrahire. Submittentes etiam se se cum presenti vinculo Juris si contrafieret, ad predicta, & supra predictis nihilominus obtinentibus, & obtinere debentibus perpetuam firmitatem. Demum pacti fuerunt, & voluerunt concorditer Sindici supradicti, quod valeant supradicta ad hoc solo Juramento, ac si jurata forent similiter in generali Consilio Civitatis. Renuntiantes ad invicem illi particulæ in Capitulis positæ, que dicit quod jurari debeat hæc pax in generalibus Consiliis Civitatum volentium ad hanc pacem accedere.

L. T. H. Ego Manfredus Draco Sacri Palatii Notarius publicus, & Cremonæ hiis præsens fui, & rogatus scripsi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. ANNO 1308.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 14. Martii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XXXII.

Assecuratio per Procuratores OTTONIS & WOLDEMARI *Marchionum Brandeburgensium*, & RUDOLPHI *Saxoniæ Ducis*, RUDOLPHO & LUDOVICO *Comitibus Palatinis Rheni data, de Concordia servanda in Electione Romanorum Regis, atque juribus præfatorum Principum post electionem manutenendis. Datum in Poperdia feria sexta antè Simonis & Judæ anno* 1308. [NICOLAI BURGUNDI Electoratus Bavaricus. pag. 42.] Octobre.

NOs Brecht Comes de Henneberch, nec non Conradus de Reyder Miles, Procuratores Illustrium Principum Ottonis & Woldemari Marchionum Brandeburgensium, super futuri Regis Romanorum electionis Negotio constituti: ad Universorum Notitiam volumus pervenire: Quod potestate nobis & Mandato, ab iisdem Marchionibus nomine eorum, nec non Illustris Principis Rudolphi Ducis Saxoniæ, qui suum votum in electione Romanorum Regis, sibi competens in prædictum Ottonem Marchionem ista vice noscitur transtulisse, datis, traditis, & concessis, amicitiæ, Unionis, & Concordiæ fœdera cum Illustribus Principibus Rudolpho & Ludovico Comitibus Palatinis Rheni, ut ipsi Regno Romano salubrius, & cautius consulatur, sic duximus ineunda: Videlicet, quod ipsis promisimus, & præsentibus promittimus, Corporali super hoc, & in animas prædictorum Dominorum Nostrorum Marchionum præstito Juramento, quod in Electione futuri Regis Romanorum, unum cum ipsis esse debeamus: Sic videlicet, quod quemcumque ex Principibus, vel personis infra scriptis, videlicet Illustribus Principibus Ottone & Voldemaro Marchionibus Brandeburgensibus, Nobili Viro Alberto Comite de Anhalt, nec non Illustribus Principibus Rudolpho & Ludovico Comitibus Palatinis Rheni, & Frederico Duce Austriæ, plura vota de Principibus Ecclesiasticis Electoribus habere contigerit, ille præferatur, & Votis Nostris eidem debemus adhærere, ipsum sine omni contradictione in Regem Romanum eligendo. Extra vero numerum prædictarum personarum non eligemus, nisi concurrentibus Votis Comitum Palatinorum, atque Nostris. Sane est adjectum, & juramento firmatum, quod si aliquem nostrum Marchionum prædictorum, vel alium ad nostram promotionem in Regem Romanorum eligi continget, quod præfatis Comitibus Palatinis in suo Jure assistet, & ipse nobis vice versa & ipsorum contra omnes homines erit in perpetuo coadjutor. Est etiam promissum & Juramento firmatum, quod si aliquem ex Marchionibus prædictis, vel alium ad eorum promotionem in Regem eligi continget, quod prædictis Palatinis Comitibus conferet omnia bona sua, & eos in iisdem manutenebit, & defendet, & prædictos Comites Palatinos in possessione omnium bonorum, quæ genitor eorum possedit, & in ea pos-

ANNO 1308. session, sicut ea tempore claræ Memoriæ quondam Rodolphi Romanorum Regis possiderunt, non molestabit, vel turbabit, de expensis vero, quæ Contemplatione electionis factæ fuerunt, ad arbitrium Venerabilis Principis Domini Joannis Episcopi Argentinensis & nostri Brecht Comitis de Henneberch satisfiet. Ad confinia vero Imperii & prædictorum Comitum, Officiales pacifici juxta arbitrium prædictorum Argentinensis Episcopi & Brecht Comitis de Henneberch locabuntur. Est etiam juratum, quod nec Illustribus Principibus Olsoni, & Stephano Ducibus Bavariæ, nec nobili Viro Eberhardo Comiti de Wittenberg prædicti Marchiones, si quem ex eis in Regem eligi continget, adhærebit, vel aliquo genere Copulationis & unionis unietur. Porro promisimus, & Juramento firmavimus, quod Illustribus Principibus Frederico & fratribus suis Ducibus Austriæ, omnia eorum bona, & Dominia, sicut ea tempore clara Memoriæ Illustris quondam Domini Alberti genitoris eorum possiderunt, conferet & eos in eisdem manutenebit & defendet: harum testimonio Litterarum nostrorum sigillorum robore munitarum. Datum in Poperdia anno Domini Millesimo Trecentesimo octavo, feria sexta ante Simonis & Judæ Apostolorum.

XXXIII.

15. Octob. *Admissio Civitatis* MANTUÆ *ad pacem, quæ facta est inter Commune* MEDIOLANI *ex unâ, & Commune* BRIXIÆ *ex alterâ parte. Actum Mediolani 15. Octobris Anno 1308. Indictione VII.* CUM *Mandato Civitatis Mediolanensis, Mantuanos ad hanc pacem admittendi. Actum ibidem 14. Octobris Anno & Indictione iisdem.* [Autentique tiré des Archives Archiducales des Mantoüe.]

L. H. T. In Nomine Domini Nostri Jesu Christi Amen. Anno à nativitate ejusdem Millesimo trecentesimo octavo. Die Martis quarto decimo mensis Octobris, Indictione septima. Cum inter Commune, & homines Mediolani ex parte una, & Commune, & homines Brixiæ, ex alia noviter facta, celebrata, & jurata sit bona, & vera pax perpetuo valitura, & duratura. Et in Capitulis dictæ pacis contineatur, quod omnia Communia lige utrarumque dictarum Civitatum possent venire, ac esse in omnibus ad sanctam pacem si sibi placuerit. Et Sindici, Communium Parmæ, Mantuæ, & Mutine sint in Civitate Mediolani occasione veniendi, essendi, ac faciendi. & suis Communibus similem pacem, & requisierint ab infradicto Domino Potestate Mediolani, quod parati sunt ea complere in omnibus, & per omnia, prout conprehensa sunt per Commune Brixiæ, modo congregato consilio generali Communis. ad sonum Campanæ, & voce preconia pro hiis specialiter explicandis more solito convocato præcepto Nobilis, & Egregii Viri Domini Manfredi de Porcellis honorabilis Potestatis Mediolani. Predictus Dominus Potestas. Sapientis Viri Domini Petroboni de Antelmis Judicis, & Vicarii, Magnifici Viri Domini Guidonis de Laturre Capitaneus generalis, & Domini perpetui Communis, & hominum Populi Mediolani & Antianorum dicti populi proposuit, quod placet Consilio fieri super dicta pace recipienda a dictis Sindicis nomine dictorum Communium, & super Sindico constituendo in presenti consilio, qui nomine Communis Mediolani dictam pacem recipiat ab eisdem, & similem pacem faciat cum similibus Sacramentis, & similibus promissionibus, penis, & obligationibus ut in dicta primeva pace plenius continetur. In cui Consilii reformatione audito, quod quilibet dicere, & consulere voluit, concordatum, & reformatum est totum consilium nemine discrepante, quod predicti Sindici nomine dictorum Communium Parmæ, Mantuæ, & Mutinæ, recipiantur & admitantur ad dictam pacem, & ad omnia Scripta secundum formam dictæ primæ pacis, & Capitulorum ipsius pacis, & quod per presens consilium constituatur Sindicus, qui pro Communi Mediolani faciat, & juret cum eis Sindicis dictam pacem & etiam ab eis recipiat, & omnia compleat secundum formam dictæ pacis, & Capitulorum dicte pacis. Et in continenti predicti Domini Potestas, Vicarii, Anciani, Populi, Consiliarii, & Consilium generale Communis Mediolani nomine Communis Mediolani, & illius Commune omni modo & jure quibus melius possunt, fecerunt, & constituerunt discretum Virum Dominum Inciranum de Barni Civitatis Mediolani, eorum & Communis Mediolani certum Sindicum, & Procuratorem ad predicta pace recipienda. Sacramentis, penis, promissionibus, & obligationibus, & clausulis opportunis circa predicta, & prout dicto Sindico videbiter expedire. Concedentes eidem speciale Mandatum, & liberam, & generalem administrationem in predictis, & circa predicta promittentes sub ypoteca omnium bonorum Communis Mediolani, mihi Notario infrascripto stipulanti, & recipienti nomine, & ad partem dictorum Communium Parmæ, Mantuæ, & Mutinæ, & cuilibet alterius eorundem intereft, vel interesse posset, quod Commune, & homines Mediolani perpetuum, ratum, & firmum habebunt quicquid per ipsum Sindicum factum, & gestum fuerit inter predictos, & circa predicta. Actum in Pallatio novo Communis Mediolani. Interfuerunt ibi testes Domini Jacobus Cutica, Philippus Mora, & Baxianus Lantius, Civitatis Mediolani Jurisperit. ANNO 1308.

In Nomine Domini Nostri Jesu Christi. Anno a Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo octavo die Martis quinto decimo Octobris. Indictione septima. Cum inter Commune, & homines Mediolani ex parte una, & Commune, & homines Brixie ex altera noviter facta, celebrata, & jurata sit bona, & vera pax perpetuo valitura, & duratura. Et in Capitulis dictæ pacis contineatur, quod omnia Communia ligæ utriusque dictarum Civitatum possent venire, ac esse in omnibus ad Scripturam si sibi placeret, ut hæc patent publicis Instrumentis inde factis, modo discretus Vir Dominus Inciranus de Barni Civitatis Mediolani Sindicus, & Procurator Communis, & hominum Mediolani ad hæc solempniter constitutus, & habens speciale mandatum, & liberam, & generalem administracionem in his & circa hæc, ut patet publico Instrumento hodie edito, per me Notarium nomine & vice Communis, & hominum Mediolani ex parte una, & discretus Vir Dominus Ugollinus de Pedraxiis, Civis Mantuæ Sindicus, & Procurator Communis, & hominum Civitatis Mantuæ, ad hæc solempniter constitutus, & habens liberum, & generale Mandatum, & liberum, & generalem administracionem in hiis, & circa hæc, ut patet publico Instrumento hoc Anno die Mercurii nono Octobris, per Gubertum de Campitello Civis Mantuæ Notarii veniens pro Commune suo ad dictam Pacem, & eam cum instantia petens nomine, & vice Communis, & hominum Mantuæ, ex alia inmittantes formam & tenorem dictæ pacis factæ inter Commune Mediolani, & Commune Brixiæ, & Capitulorum, de quibus fit mentio in dicta Pace, fecerunt, & faciunt sibi vicissim una pars alii suis, & dictis nominibus similem pacem ut facta est inter dicta Communia Mediolani, & Brixiæ in omnibus, & per omnia ut Instrumento dictæ pacis ibi diligenter perlecto plenius continetur. Quam pacem attendere, & observare promiserunt, & convenerunt, obligando pro inde omnia bona predictorum Communium, & hominum quorum Sindici sunt, pignori vicissim una pars alii scripto modo, & nomine recipienti. Et juraverunt, & jurant ad Sancta Dei Evangelia corporaliter tactis Scripturis in animabus illorum quorum Sindici sunt, quod dictam pacem attendent & observabunt secundum formam dictorum Capitulorum. Actum in Pallacio novo Communis Mediolani. Interfuerunt ibi testes Domini Jacobus Cutica, Philippus Mora, & Baxianus Lantius Civitatis Mediolani Juris periti, ac etiam Aliotus Girardi Altioti Notarii Civis Parmæ, Jacobus de Antigatio Civis Brixiæ, Gubertus de Campitello Notarii, & Bonrestorius de Panceria Cives Mantuæ, & multi alii.

L. H. T. Ego Jacobus de Polla Notarii filius quodam Domini Ubici Civitatis Mediolani Cancellarii predicti Domini Capitanei, & Communis Mediolani predictis interfui & rogatus tradidi, & scripsi.

L. H. T. Ego Jacobinus de Lanzus filius Antonii Civitatis Mediolani Parte Cumacine Notarius Jussu scripti Notarii scripsi.

ANNO 1308.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 14. Martii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 15. Martii 1720.

XXXIV.

1309. 13. Juin. *Admissio Civitatis* PLACENTIÆ *in Ligam perpetuam defensivam, & offensivam contra quoscunque, quam Communia* VERONÆ, MANTUÆ, PARMÆ, BRIXIÆ *&* MUTINÆ, *inter se inierunt, tenore ipsius Ligæ in hanc admissionem inserto. Actum Parmæ 13. Junii Anno 1309. Indictione. VII.* CUM *Mandatis Civitatis Mantuæ, & Placentiæ, nec non Alberti Scoti Civis Placentini, datis Mantuæ, Placentiæ, Parmæ 24. Maii. 6. 9. & 12. Junii Anno & Indictione quibus supra.* [Autentique tiré des Archiducales de Mantoüe.]

IN Christi Nomine, millesimo trecentesimo nono, Indictione septima, die Veneris sexto Junii, præsentibus Dominis Pomafeilo de Tribollis, Adelberio de Adelberiis Notario, Garofallo quondam Domini Marci de Tridapalleis Zanleone, quondam Pagani de Saraceno, Rolandino quondam Domini Veri de Patis, & Angelerio quondam Domini Cobelli Notario testibus vocatis, & rogatis, Mantuæ, in Curtivo Nobilis, & Magnifici Domini Raynaldi de Bonacolsis, Nobilis, & Magnificus Dominus Raynaldus de Bonacolsis Civis, & Populi Mantuani Capitaneus generalis, ex vigore sui arbitrii, ac de suæ plenitudine potestatis, sibi a Communi Mantuæ concessæ pro se ipso, & dicto Communi Mantuæ fecit, constituit, & ordinavit discretum Virum Dominum Petrinum Domini Mereni de Forzanis Notarium presentem, & recipientem suum, & dicti Communis Mantuæ Sindicum spetialem specialiter ad faciendum, contrahendum, constituendum & ordinandum nomine ipsius Domini, & dicti Communis Mantuæ quamlibet Societatem, fraternitatem, & Unionem cum Domino Alberto Scoto de Placentia, & Communi, & Hominibus de Placentia, aut cum suis Sindicis, vel Sindico, una cum Magnificis & Potentibus Viris Dominis Albuyno de la Scala Civitatis, & Populi Veronæ Domino generali, & Cane de la Scala Capitaneo ejusdem Civitatis, & Guberto de Corrigia Mercatherdæ Civitatis Parmæ, Potestate, & cum Communi ejusdem Civitatis, & cum Communi, & hominibus Civitatis Mutinæ & cum Communi, & hominibus Civitatis Brixiæ, & ad faciendum quaslibet promissiones, obligationes, & renunciationes, sancita & pacta nomine ipsius Domini, & dicti Communis Mantuæ, cum ipso Domino Alberto, sive ejus certo Procuratore, vel Nuntio, & cum Communi & hominibus de Placentia, vel cum suis Sindicis, seu Sindico ad hoc specialiter constitutis, & ad recipiendum nomine ipsius Communis Mantuæ quamlibet Societatem, fraternitatem, Unionem, & Ligam, sancta, & promissiones, & obligationes, & pacta a prædicto Domino Alberto, vel ejus Procuratore, & dicto Communi, & hominibus de Placentia, vel a suis Sindicis, vel Sindico. Insuper dans, & concedens dictis Dominis Capitaneis pro se, & Communi Mantuæ dicto Sindico liberum, & generale Mandatum, liberam, & generalem Administrationem faciendi, contrahendi prædictam Societatem, fraternitatem, & Unionem, & Ligam sub illis pactis, modis, conditionibus, quibus, & sub quibus libere, & expeditè dicto Sindico videbitur, seu videbuntur expedire una cum suprascriptis Dominis, & Communibus Veronæ, Parmæ, Mutinæ, & Brixiæ sive eorum Sindicis, & cum dicto Domino Alberto Scoto, vel ejus Procuratore, & cum Communi, & Hominibus Placentiæ, vel ejus Sindico, velut ipse Dominus Capitaneus & Commune Mantuæ nominatus facere possent, si præsentialiter adessent. Volens insuper dictum suum Sindicum ab omni onere satisdationis relevare, promisit mihi Notario infrascripto recipienti nomine, & vice prædicti Domini Alberti, & Communis Placentiæ, & omnium aliorum, quorum interest, vel interesse posset, se ratum & firmum habere, & tenere omnia, & singula, quæ in prædictis & circa prædicta per dictum ejus Sindicum, & dicti Communis Mantuæ fuerint facta, ordinata, & gesta sub obligatione omnium suorum bonorum, & dicti Communis Mantuæ præsentium, & futurorum pariter, & renuntians omnibus Juribus, pro quibus se, & dictum Commune Mantuæ possit se tueri.

ANNO 1309.

L. H. T. Ego Petrobonus filius Domini Gratiadei de Marza, Sacri Palatii Notarius publicus hiis presens rogatus scripsi.

In Christi Nomine. Frater Guillielmus Musinus, Sindicus, & Procurator Communis, & Populi Placentiæ, & Domini Alberti Scoti sponte, & certa scientia, & non per errorem dedit, & concessit plenam, & liberam potestatem, auctoritatem, & bayliam, ac permissionem Sindicario, & Procuratorio nomine pro dicto Communi Placentiæ, & Domino Alberto Scoto discretis Viris Magistro Juano Domini Bonafinc de Benco Sindico, & Procuratore Nobilium, & Magnificorum Dominorum Albuyni, & Canis grandis de la Scala, Communis, & Populi Veronæ Capitaneorum generalium, & ipsius Communis Veronæ, Petrino Domini Moreni de Forzanis Sindico, & Procuratori Nobilis, & Magnifici Domini Raynaldi de Bonacolsis Communis, & Populi Mantuani Capitanei generalis, & ipsius Communis Mantuæ, Alamano de Calvisano Notario, Sindico, & Procuratori Communis Brixiæ, Bartholomeo de Riciis Notario, Sindico, & Procuratori Communis Mutinæ, & Bernardino de Lanfranchis Sindico, & Procuratori Communis Parmæ recipientibus, & stipulantibus nomine, & vice dictorum Dominorum, & Communium, quod prædicti Domini, & dicta Communia possint ad suam meram, & liberam voluntatem componere, reconciliare, & pacificare Nobiles Viros Dominos Ubertinum de Andico, & Lanzalotum de Anguiolis, & omnes suos sequaces, & Amicos Partis cum ipso Communi, & hominibus Civitatis Placentiæ, & Domino Alberto Scoto prædicto, promittens stipulatione solemni prædictus Frater Guillielmus Sindicus, & Procurator nomine, quo supra, prædictis Sindicis, & Procuratoribus recipientibus, & stipulantibus nomine, quo supra, quod per Commune, & homines Placentiæ, & Dominum Albertum Scotum rata, firma, & grata perpetuo habebuntur, & tenebuntur quicquid in prædictis, & circa facta fuerint per ipsos Dominos, & Communia supradicta. Et si prædicta pro parte dicti Communis Placentiæ, & ipsius Domini Alberti Scoti non fierent, & adimplerentur in totum, ut supra continetur, convenit per pactum expressum inter Sindicos, & Procuratores prædictos, quod Societas, Fraernitas, Unio perpetua, & Liga facienda inter ipsos, dictis nominibus ex nunc, prout ex tunc, pro vana, cassa, & irrita habeantur, & sint ipso Jure; si vero pro parte dictorum Dominorum Uberti, & Lanzaloti remaneret, quod reconciliatio, pax, & Unio non fieret, & manuteneretur ad voluntatem dictorum Dominorum, & Communium inter ipsos, & suos sequaces partis, & per dictum Commune Placentiæ, & Dominos Albertum Scotum, quod ipsa Societas, fraternitas, Unio, & Liga facienda inter prædictos nihilominus rata, & firma permaneat.

Actum Parmæ die Jovis duodecimo Junii in Vicinia Sanctæ Christinæ in Hospitio, in quo moratur Nicolaus Galli. Præsentibus Nobili Viro Domino Manfredino Marchione Pelavexino, & prudentibus Viris Dominis Bernardino de Culeulo, Servadeo de Ser-

ANNO 1309. vadeis de Parma, & Domino Jacopino de Arziagno testibus vocatis, & rogatis, millesimo trecentesimo nono, Indictione septima.

L. H. T. Ego Petrobonus filius Domini Gratiadei de Marza, Sacri Palatii Notarius publicus his præsens rogatus scripsi.

In Christi Nomine. Coram Viro Nobili Domino Ugolino de Manfredis de Regio, Potestate, & Capitaneo Communis, & Populi Civitatis Parmæ. Cum Societas, Fraternitas, Unio perpetua, & Liga esset inter Nobiles, & Magnificos Dominos Albuynum, & Canemgrandum ejus fratrem, Capitaneos generales Communis, & Populi Veronæ, & Commune, & Universitatem Veronæ, Dominum Guidonem de Bonacolsis bonæ Memoriæ quondam Generalem Capitaneum Communis, & Populi Mantuæ, deinde Dominum Raynaldum de Bonacolsis ejus fratrem, Communis & Populi Mantuæ Capitaneum generalem, & Commune, & Universitatem Mantuæ, Dominum Gubertum de Corigia defensorem Communis, & Populi Parmæ, Commune, & Universitatem Brixiæ, Commune, & Universitatem Mutinæ inita, contracta, & firmata inter prædictos Dominos, & Communia, seu inter dictos Sindicos, Procuratores, Actores, & Nuntios spetiales ipsorum Dominorum, & Communium Veronæ, Mantuæ, Parmæ, Brixiæ, & Mutinæ, Sindicario, & Procuratorio nomine eorundem cum pactis, & Capitulis infrascriptis, & cum promissionibus, stipulationibus, obligationibus, renuntiationibus, atque conditionibus opportunis, & cum juramentis, ac pænis adjectis, & aliis in contractibus inde celebratis appositis, ut constat publicis documentis. Dicti Domini Alboynus, & Canis grandis ejus frater, Capitanei generales Veronæ, & Dominus Raynaldus nunc Capitaneus generalis Mantuæ, & prædicta Communia Veronæ, Mantuæ, Parmæ, Brixiæ, & Mutinæ, seu eorum Sindici, & Procuratores præscripti, Sindicariis, & Procuratoriis nominibus eorundem Dominorum Capitaneorum, & Communium, & pro eis videlicet discretus Vir Magister Juanus Domini Bonafine de Berinzo Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius spetialis Magnificorum Dominorum Alboyni, & Canis Grandis Communis, & Populi Veronæ Capitaneorum generalium ipsius Communis Veronæ, ut de Sindicatu, & Procuratorio constat Instrumento publico scripto sub signo, & Nomine Francischi Notarii a Bottexellis, die Martis tertio Junii millesimo trecentesimo Nono, Indictione septima, & discretus Vir, Dominus Petrinus Domini Moreni de Forzanis Notarius, Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius spetialis Magnifici Domini Raynaldi de Bonacolsis Communis, & Populi Mantuani Capitanei generalis, & ipsius Communis Mantuæ, ut de Sindicatu, & Procuratorio constat Instrumento publico scripto sub signo, & nomine mei Petri boni Notarii infrascripti, die Veneris sexto Junii, millesimo suprascripto, & discretus Vir, Dominus Alemanus de Calvisano Notarius, Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius spetialis Communis Brixiæ, ut de Sindicatu, & Procuratorio constat Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Johannini Pancolii Notarii, die Martis tertio Junii, millesimo suprascripto, & discretus Vir, Dominus Bartholomeus de Ritiis Notarius, Sindicus, Procurator, Actor, & Nuntius spetialis Communis Mutinæ, ut de Sindicatu, & Procuratorio constat publico Instrumento sub signo, & nomine Bonmartini de Umena Notarii, die Mercurii quarta mensis Junii, millesimo suprascripto. Et discretus Vir, Dominus Bernardinus de Lanfranchis Notarius, Sindicus, & Procurator Communis, & Populi Parmæ, ut de Sindicatu, & Procuratorio constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Grixopoli Ferrarii Notarii, die Jovis duodecimo, millesimo suprascripto, productis ibidem Sindicatuum Instrumentis & quilibet ipsorum Sindicariis nominibus, & vicibus eorum, quorum sunt Sindici & Procuratores, volentes dictam Societatem, fraternitatem, & unionem & Ligam accrescere, & fructus ipsius, & commoda dilatare, Nobilem Virum Dominum Albertum Scotum Placentinum Civem honorabilem, & ipsum Commune Placentiæ sive Fratrem Guillielmum Muxinum de Civitate Placentiæ Sindicum Procuratorem, Actorem, & Nuntium specialem Sindicario, & procuratorio nomine, & vice ipsius Domini Alberti, & Communis Placentiæ, ad hoc sufficienter instructum, & plenum Mandatum habentem, ut de Sindicatu, & Procura constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Jacobi Pictoris Notarii, & Placentiæ die Lunæ nono Mensis Junii, Millesimo suprascripto, & ut de Procura ipsius Domini Alberti constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Girardi de Pergamo Notarii ibi productis, volentem & instanter petentem unanimiter admiserunt, acceperunt, ascripserunt, & unierunt ad Societatem, fraternitatem, Unionem, & Ligam prædictam, & ad pacta, Conditiones, & Capitula ipsius Societatis, fraternitatis, Unionis & Ligæ, cum promissionibus, stipulationibus, obligationibus, renunciis & omnibus, & singulis, quæ in Instrumentis ipsius Societatis, fraternitatis Unionis, & Ligæ factæ quondam inter prædictos plene continetur, innovantes insuper, ineuntes contrahentes, & firmantes prænominati Sindici, Procuratores, Actores & Nuntii speciales dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, Mantuæ, Parmæ, Brixiæ, & Mutinæ, & dictus Sindicus, Procurator, Actor, & Nuncius specialis dicti Domini Alberti Scoti, & Communis Placentiæ in simul unanimiter, & concorditer sindicariis, & procuratoriis nominibus, & vicibus eorum, quorum sunt Sindici, Procuratores, Actores, & Nuntii speciales Societatem, fraternitatem, Unionem perpetuam, & Ligam inter dictos Dominos, & Communia Veronæ, Mantuæ, Parmæ, Brixiæ, Mutinæ, & Placentiæ perpetuo duraturam cum pactis, conditionibus, promissionibus, stipulationibus, renuntiis, & obligationibus scriptis, & contentis in Instrumentis ipsius Societatis, fraternitatis, & Unionis, & Ligæ, de quibus supra fit mentio, & cum prædictis adjectis. Promittentes sibi adinvicem dicti Sindici, & Procuratores omnes, & quilibet eorum per stipulationem solemnem sindicariis, & procuratoriis nominibus, quibus supra, & tactis scripturis ad Sancta Dei Evangelia jurantes in animas prædictorum, quorum sunt Sindici, & Procuratores, dictas Societatem, fraternitatem, Unionem, & Ligam cum Capitulis infrascriptis, & cum omnibus, & singulis in Instrumentis inde confectis contentis, & insertis, in perpetuum sibi invicem attendere, & servare, & nunquam de jure, neque de facto contra facere vel venire, sub infrascripta pæna decem millium Librarum Imperialium Lombardorum. Tenor autem Capitulorum dictæ Societatis, fraternitatis, Unionis & Ligæ servandorum inviolabiliter inter ipsos Contrahentes talis est: Primo videlicet, quod Prædicti Domini, & Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Placentiæ Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ pro se, & Amicis suis de dictis Civitatibus Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ, Brixiæ & Mantuæ, qui scilicet nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, ita quod unusquisque Dominus, & unumquodque Commune, pro se & Amicis suis, hujusmodi se se, suosque Amicos prædictos ad alterutrum habebunt, tenebunt, & tractabunt pro suis veris Amicis. Item quod prædicti Domini & Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ Placentiæ, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ pro se, & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Inimicos suos ad alterutrum, tam qui nunc sunt Inimici, quam qui fierent in futurum, vel essent tam de Civitatibus supradictis Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, & qualibet ipsarum, quam aliunde, pro suis inimicis, videlicet unusquisque Dominorum, & unumquodque Communium prædictorum Inimicos cujuslibet aliorum Dominorum prædictorum, & Communium, & eis Inimicis, ac omnibus, quibus aliquis prædictorum Dominorum, & Communium vellet Guerram facere, vel movere, omnes, & singuli alii supradicti Domini, & Communia facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem dicti Domini, & Communis dictam guerram facere volentis, vel moventis, ubicunque in omnibus locis per Terram, & per Aquam cum dictis Inimicis, & omnibus, quibus aliquis dictorum Dominorum & Communium, & Universitatum vellet guerram facere, vel movere, omnes, & singuli alii prædicti Domini Communia, & Universitates facient vivam, guerram ad sensum, & voluntatem illius Domini, & Communis, & Universitatis, qui dictam guerram facere voluisset vel movisset, nec cum eis, vel aliquo eorum ad pacem, treuguam, pactionem, seu conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censeatur, pervenient, seu pacem, treuguam, pactionem, conventionem, vel aliud, quocunque nomine censeatur, facient, vel tractabunt, seu tractari facient sine voluntate expressa illius Domini, Communis, & Universitatis, qui vel quod dictam guerram fecisset, vel movisset, & nisi in concordia Com-

ANNO 1309. Communium prædictorum omnium de Societate prædicta. Item quod prædicti Domini Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ Brixiæ, & Mantuæ se se ad invicem manutenebunt, adjuvabunt, deffendent, & conservabunt perpetuo toto eorum posse, cum personis, & havere, videlicet omnes Domini, & Communia unumquemque Dominum, & unumquodque Commune ex prædictis contra omnes, & singulas Civitates Communitates, & loca ad sensum, & voluntatem Domini, & Communis requirentis per terram, & per aquam in quocunque loco, Territorio & districtu tam de dictis Civitatibus, & qualibet eorum, quam alio quocunque, adjuvando, defendendo, & observando se se ad invicem, videlicet omnes, & singuli Domini, & Communia unumquemque aliorum Dominorum, & Communium requirentem de omnibus, & singulis ejus honoribus, Juribus, & Jurisdictionibus, vel quasi ad alterutrum cum personis & havere, & toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, Territorio & districtu tam dictarum Civitatum, & cujuslibet earum, quam alio quocunque. Item quod omnes, & singuli Banniti pro parte, proditione, vel malexardia alicujus dictorum Dominorum, & Communium, & qui de cætero bannirentur pro parte, proditione, vel Malexardia alicujus dictorum Dominorum, & Communium ipso Jure intelligantur, esse, & sint bamniti pro parte, proditione, & Malexardia omnium, & singulorum aliorum Dominorum, & Communium prædictorum, nec venire, nec morari possint in dictis Civitatibus Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, nec in aliqua earum, neque in earum, vel alicujus earum districtibus. Item si contingeret aliquem, vel aliquos ex bannitis alicujus prædictorum Communium, vel Civitatum prædictarum, vel aliquos ex bamnitis alicujus prædictorum Communium, vel Civitatum prædictarum pro parte, proditione, vel Malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in aliqua aliarum Civitatum prædictarum, vel earum, vel alicujus earum districtibus, bannitus ille, vel banniti illi possit, & possint per Nuntium illius Domini, & Communis vel Civitatis, cujus bannitus esset, auctoritate Præsidis loci, ubi repertus esset talis bannitus, capi personaliter, & detineri in quocunque loco, Civitate, vel districtu prædictorum, vel cujuslibet eorum reperiretur per dictum Nuntium, & conduci in fortiam ejusdem Domini, & Communis, cujus esset bannitus, vel etiam per dictum Nuntium auctoritate prædicta consignari in fortiam illius Communis, & Domini, in cujus Civitate, vel districtu repertus esset, vel reperti essent. Qui Dominus, & quod Commune illum Bamnitum consignatum unum, vel plures teneatur quam citius Domino, & Communi cujus bannitus esset, sub fida Custodia conducendum presentare, & dare. Ita etiam quod ad requisitionem dicti Domini, & Communis cujus esset bamnitus, vel ejus Nuntii dictus Dominus, & Commune in cujus Territorio, vel terra repertus esset, & Communia, & homines Villarum, & locorum districtus Civitatis illius, in quibus aliquis ex dictis Bannitis reperiretur, teneatur talem Bannitum vel Bannitos personaliter capere, & facere, quod veniant in fortiam Domini, & Communis, cujus esset bannitus. Item quod Dominus Manfredinus filius quondam Domini Uberti Marchionis Pallavicini ipso jure, & ipso facto restitutus, pro restituto in integrum habeatur ad omnia bona, Possessiones, Jurisdictiones, & Jura, quæ ipse, & prædictus Dominus Ubertus Marchio Pallavicinus, & seu alii pro eis ab hinc retro habuerunt, tenuerunt, & possiderunt, vel quasi in Episcopatu, & districtu Placentiæ, exceptis salinis, & Jurisdictionibus Salinarum districtus Placentiæ, præscriptione aliqua, seu cursu temporis non obstante. Et quod Possessio vel quasi omnium, & singulorum prædictorum ex nunc ipso Jure intelligatur, & sit ipso facto restituta prædicto Domino Manfredino & restituta totaliter habeatur, ita quod ipse Dominus Manfredinus sua auctoritate possit apprehendere possessionem, vel quasi omnium, & singulorum, quæ per ipsum Dominum Manfredinum, & dictum Dominum Ubertum Patrem ejus ab hinc retro possessa fuerunt, quel quasi in Episcopatu & districtu Placentiæ impune, & sine pæna, & contra ressistentes eidem per Commune Placentiæ, & per Rectores, & quemlibet Officialem Civitatis Placentiæ fiat, & fieri debeat summaria ratione, sine strepitu, & figura Juditii die qualibet feriata, & non feriata ita quod cum primum patuerit ipsum Dominum Manfredinum, vel dictum Dominum Ubertum Palavicinum Patrem ejus contra aliqua tenuisse, possedisse, & quasi in districtu, & Episcopatu Placentiæ, in continenti fiat, & fieri debeat restitutio possessionis, vel quasi omnium prædictorum eidem Domino Manfredino, & in prædictis sit, & esse debeat plena probatio Sacramentum ipsius Domini Manfredini cum probatione quinque testium idoneorum de publica voce, & fama, Et hoc quia propter longitudinem temporis non possunt sic de facili Testes inveniri de visu, & postquam missus fuerit, seu fuerint in possessione prædictorum, vel alicujus prædictorum, teneantur, & debeant vinculo juramenti omnes, & singuli Rectores, & Potestates dictæ Civitatis Placentiæ ipsum Dominum Manfredinum tanquam Civem deffendere, & manutenere, & hæredes ipsius dicta Possessione, vel quasi contra omnes, & singulos resistentes, seu resistere volentes cum omni fortia, Jurisdictione, seu baylia Communis, & Populi Placentiæ, & Domini Alberti Scoti. Et prædicta omnia, & singula observentur, & fiant prædicto Domino Manfredino, ejusque hæredibus, non obstantibus aliquibus Bamnis, seu Condemnationibus ab hinc retro datis per Commune Placentiæ dicto Domino Manfredino, & Domino Uberto quondam Patri suo, & non obstantibus aliquibus Statutis, reformationibus, & promissionibus, seu decretis Communis Placentiæ in contrarium loquentibus, & quod dicta Bamna, & Condemnationes sint cassa, & cassæ, vana, & vanæ, & pro cassis, vanis, & nullius valoris per Commune Placentiæ in perpetuum habeantur, Et per quemlibet Notarium sine aliqua solutione pecuniæ ad omnem stipulationem dicti Domini Manfredini, & suorum hæredum cancelari, & deleri possint libere, & impune. Item quod prædicta Pacta, & Capitula cum omnibus & singulis suprascriptis, & infrascriptis, per dictos Dominos, & dicta Communia, Parmæ, Mutinæ, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ, & per homines de ipsis Communibus, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum, seu Communium jurentur, & firmentur in Consiliis ipsarum Civitatum, vel sicut, & ubi melius esse poterit, & commodius videbitur expedire ad majorem firmitatem prædictorum, & cum solemnitatibus opportunis fiant, & facta esse intelligantur, ut nullo obstante inrevocabilem & perpetuam obtineant firmitatem, salvis semper, & servatis Societatibus, pactis, & conditionibus, quæ dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ habent inter se se, & quæ habent cum Domino Giberto prædicto defensore, & Domino Communis, & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, & è converso, & cum Communi Brixiæ, & è converso, & quæ dictus Dominus Capitaneus Veronæ, & Commune Veronæ habent cum Hominibus Paduæ, & Vicentiæ, quibus omnibus, & singulis Societatibus, pactis, & Conventionibus, & promissionis per hæc nullatenus derogetur. Quæ omnia, & singula Pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis in præsenti Contractu insertis, & scriptis prædicti Domini Juanus, Petrinus, Alamanus, Bartholomeus, Bernardinus, & Frater Guillielmus Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii spetiales prædictorum, Sindicario, Actorio, & Procuratorio nomine, ac vice dictorum, quorum sunt Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii, & pro ipsis sibi ad invicem, omnes omnibus, & omnes uni, & unus omnibus solemni stipulatione promiserunt, & convenerunt sibi ad invicem attendere, & observare perpetuo, & nunquam de jure, vel de facto contrafacere, vel venire per modum aliquem, seu causam, sub pæna decem Milium librarum Imperialium Lombardorum, quæ pæna ad omnia, & singula Capitula referatur, & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra non servantem, vel non servantes, & peti, & exigi cum effectu possit semel, & pluries per servantem, & servantes a non servante, vel non servantibus, quotiescunque contra prædicta, vel aliquod prædictorum ventum, vel factum fuerit, & pæna soluta semel, & pluries, vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum ejusdem pænæ stipulatione, & exactione. Constituentes dicti Contrahentes nominibus, quibus supra, se se dicta Communia ubique conveniendos pro prædictis etiam integraliter soluturos, & ob hoc Fori privilegio renuntiantes, ita etiam tali pacto inter ipsos Contrahentes promisso, & inito expresse, quod si contingeret aliquem, vel aliquos dictorum Dominorum, Com- ANNO 1309.

ANNO 1309. Communium aliquibus, vel alicui Dominorum, & Communium aliorum præscriptorum de Societate præsenti non attendere, & non servare in totum, vel in aliquo deficere, seu contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere, vel venire ullo modo, vel ingenio, de jure, vel de facto. Ille Dominus, & illud Commune, qui, vel quod diceret, seu illi Domini, vel illa Communia, quæ dicerent sibi servatum non esse, vel ventum, seu factum contra prædicta, vel aliquod prædictorum, teneatur, seu teneantur denunciare contravenienti, vel non servanti, contravenientibus, vel non servantibus, vel Potestati, vel Rectoribus Civitatis, & Communis contravenientis, vel non servantis Civitatum, & Communium contravenientium, vel non servantium, qualiter non servavit, vel non servaverunt, non servat, vel non servant, seu contravenit, vel contravenerunt in prædictis, vel aliquo prædictorum, specificando ubi, & in quo, & denuntiatione facta Dominus, Civitas, & Commune non servans, vel contraveniens, seu quæ non servasset, vel contravenisset, seu Domini, Civitates, & Communia non servantes, vel contravenientes, seu quæ non servassent, vel contravenissent, teneatur, & teneantur infra mensem cum dicto denuntiante, vel denuntiantibus concordare, & satisfacere de hiis, super quibus facta fuerit denuntiatio, quod si recusaverit, vel non fecerit, recusaverint, vel non fecerint, tunc, & deinde qui sic denunciaverit, & qui sic denuntiaverint, & Rector, seu Rectores Civitatis, & Communis denuntiantis, Civitatum, & Communium denuntiantium possit, & possint rem, & bona & personas non servantis, vel non servantium, vel ejus, qui non servasset, seu eorum qui non servassent, & hominum illius Civitatis, & Communis, in Civitate, & districtu petentis, in Civitatibus, & districtibus petentium, & agentis, & agentium ad pænam exigendam, & etiam in omni loco, & terra convenire, & auctoritate propria capere, & detinere, & habere, usque ad plenam & perfectam solutionem & satisfactionem damni, interesse, & expensarum omnium factarum, & etiam faciendarum. Quæ omnia, & singula suprascripta prædicti Contrahentes vicissim nominibus, quibus supra, inter se Societatem, Fraternitatem, & Unionem & Ligam facientes, & contrahentes secundum formam præscriptam, solemni stipulatione sibi ad invicem promiserunt, & insuper in animas prædictorum quorum sunt Sindici, & Procuratores, videlicet Dominorum Communium, & Hominum dictarum Civitatum Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ, Brixiæ, & Mantuæ supradicti corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia tactis Scripturis attendere, & servare in perpetuum, & inviolabiliter, & non contrafacere, vel venire ullo modo, vel ingenio, vel caussa, de jure, neque de facto sub dicta pæna. Renunciantes ad invicem per pactum exceptioni doli mali, & infactum conditioni sine caussa, vel ex injusta caussa, Beneficio restitutionis in integrum, Litteris, & Rescriptis impetratis, & etiam impetrandis, & beneficio cujuslibet Legis, & Canonis, & etiam Statutorum & reformationum dictarum Civitatum, & Communium, & cujuslibet earum generali, & speciali obviantibus, & derogantibus, vel quæ in aliquo obviare vel derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, & etiam cuilibet alii Juri per quod contra dici, fieri, vel veniri posset in aliquo, & ea sibi ad invicem per pactum remittentes. Et cum refectione totius damni, interesse, & omnium expensarum litis, & extra. Pro quibus omnibus, & singulis plenius observandis, & attendendis prædicti Contrahentes nominibus, quibus supra, obligaverunt sibi ad invicem omnia bona cæterorum Dominorum, & Communium, & cuiuslibet eorum, Constituentes se se ad alterutrum alterum alterius nomine possidere, vel quasi.

Actum in Pallatio Veteri Communis Parmæ ad Bancum de ratione, in Consilio generali dicti Communis, die Veneris tertio decimo Junii, Millesimo trecentesimo nono, Indictione Septima. Presentibus Dominis Bonacursio de Bigontiis, Zimignano Glavaro, Trombatore Communis prædicti, Andriolo de Ravagano Notario, Gregorio de Sacca Notario & Buxolo Gutto Notario, & aliis testibus rogatis.

L. H. T. Ego Petrobonus, filius Domini Gratia Dei de Marza Sacri Palatii Notarius publicus hiis presens rogatus scripsi.

IN Nomine Domini Amen. Anno Domini & Incarnationis Millesimo trecentesimo nono, Indictione septima, die vigesimo quarto Madii. Placentiæ in quadam domo Societatis Scotorum coram Dominis Alberto de Fontana, Bernardo Scoto, Jacobo Barello & Jacobo de Vicino Notariis testibus rogatis. Dominus Albertus Scotus, Civis Placentiæ sponte, & ex certa scientia, & deliberato animo, & consilio fecit, constituit, & solemniter ordinavit suum certum Nuntium Procuratorem, & Actorem, & quicquid melius esse potest liberum, & generalem Dominum Fratrem Guillielmum Muxinum, Ordinis Sanctæ Mariæ Duodecim Apostolorum & præsentem, & hoc Mandatum gratis suscipientem, ad faciendum, contrahendum, & ordinandum nomine ipsius Domini Alberti Scoti quamlibet Ligam, Societatem, & fraternitatem cum Magnificis, & Potentibus Viris Dominis Alboyno de Scala Civitatis, & Populi Veronæ Domino Generali, & Cane de Scala Civitatis, & Populi Veronæ Capitaneo, Raynaldo de Bonacolsis Civitatis, & Populi Mantuæ Capitaneo generali, Mapheo de Madiis de Brixia, & Giberto de Corrigia, Mercatandiæ Civitatis Parmæ Potestate, nec non cum Communi, & hominibus Civitatis Mutinæ, & cum quolibet ipsorum Dominorum, & Communium seu Communibus & Civitatibus prædictis, & ad faciendum quaslibet promissiones simplices & pænales, & quælibet pacta, & Sacramenta, & ad obligandum ipsum Dominum Albertum, & bona ejus occasionibus prædictis, & ad accipiendum nomine ipsius Domini Alberti Scoti quamlibet Ligam, Societatem, & fraternitatem, & Sacramenta, promissiones, & obligationes simplices, & pænales, ac quælibet pacta a prædictis Dominis, Communibus, & Civitatibus, & qualibet ipsarum, seu quolibet ipsorum, & ad jurandum corporaliter, & quælibet Sacramenta præstandum in animam ipsius Domini Alberti Scoti, & ad omnia alia, & singula, quæ in prædictis, & circa prædicta Domino Fratri Guillielmo libere videbuntur fienda, & facienda, contrahenda, gerenda, quemadmodum, & sicut dictus Dominus Albertus facere posset, si presentialiter interesset. Dans, & concedens dictus Dominus Albertus Scotus prædicto Domino Fratri Guilielmo plenam, & plenissimam, liberam, & liberalissimam bayliam, & potestatem condendi, & ordinandi, faciendi, & contrahendi prædictas Fraternitates, Societates, & Ligas sub illis pactis, modis, & conditionibus, quibus, & sub quibus libere, & expedite dicto Domino Fratri Guillielmo videbitur, seu videbuntur expedire, & sicut omni modo dictus Dominus Albertus facere posset, si personaliter interesset. Et volens ipse Dominus Albertus dictum Procuratorem, suum relevare ab omni onere satisdationis ad cautellam, promisit mihi Notario infrascripro recipienti, & stipulanti nomine, & vice prædictorum Dominorum, & Communium, & Civitatum, & cujuslibet ipsorum, seu ipsarum, & omnium aliorum, quorum interest, vel interesse possit, se ratum, & firmum, & rata, & firma perpetuo habiturum omnia, & singula, quæ in prædictis, & circa prædicta per dictum Fratrem Guillielmum fuerint facta, ordinata, gesta seu contracta, ac etiam ad majorem cautellam, & firmitatem Judicatum solvi cum omnibus Clausulis, sub obligatione bonorum ipsius Domini Alberti Scoti solemniter contracta. Et unam, & plures Cartam inde fieri rogans.

Ego Gerardus de Peregino Notarius publicus Placentiæ huic interfui, & rogatus hanc Cartam ita scripsi.

Ego Petrus Patervis Imperiali auctoritate Notarius Parmensis autenticum hujus Instrumenti vidi, & legi, & prout in ipso Instrumento contineri inveni, fideliter exemplavi, autenticavi, & in publicam formam redegi ex præcepto mihi facto per Dominum Johanninum de Filo Consulem Justitiæ Communis Parmæ, ut continetur in Carta præcepti facta per Dominum Auchonium Putaleum Notarium in millesimo trecentesimo nono, Indictione VII. die Veneris tertio decimo mensis Junii, nihil addens, vel minuens, quod mutet substantiam veritatis, Cui autentico dictus Consul suam pro Communi Parmæ cum decreto interposuit Parabolam, & auctoritatem.

L.H.T. In Nomine Domini Amen. Anno ab Incarnatione

ANNO 1309. ne ejusdem Millesimo trecentesimo nono, Indictione Septima, die Lunæ nono Mensis Junii in Palatio Communis Placentiæ coram Aldrico de Pratta, Oberto Pactore, & Fulchynio Bugulo Notariis Placentinis testibus rogatis. In pleno, & generali Consilio Civitatis Placentiæ sono Campanarum, & voce Preconum more solito congregato in Palatio Communis Placentiæ, de Mandato Nobilis Viri Domini Julliani de summo Potestatis, & Capitanei Communis, & Populi Placentiæ, in quo Consilio erant quingenti Consiliarii & plures. Idem Dominus Jullianus Potestas, & Capitaneus de voluntate, & consensu omnium Consiliariorum ibidem existentium & ipsi Consiliarii de voluntate, & auctoritate prædicti Domini Potestatis, & Capitanei, ac ipsum Consilium totum eorum nomine, & nomine Communis Placentiæ unanimiter, & concorditer fecerunt, constituerunt, & ordinaverunt eorum, & cujuslibet ipsorum, & dicti Communis Fratrem Guillielmum Muxinum de Civitate Placentiæ absentem tanquam præsentem Nuntium, Procuratorem, Actorem, & Sindicum liberum, & generalem ad faciendum, firmandum, & contrahendum nomine, & vice ipsorum Dominorum Potestatis, & Capitanei, Consiliariorum Consilii Communis, & hominum Civitatis Placentiæ Ligam, Societatem, Fraternitatem, & Unionem cum Dominis, & Communibus Civitatum Veronæ, Mantuæ, Brixiæ, Parmæ, & Mutinæ, & seu cum eorum Sindicis, ad hæc specialiter constitutis, & ad firmandum prædictam Ligam, Societatem, Fraternitatem, & Unionem cum prædictis Dominis, & Communibus usque ad illud tempus, ad quod dicti Domini, & Communia dictarum Civitatum, seu Sindici ipsorum ac etiam Sindicus prædicti Communis Placentiæ fuerint in concordia. Et ad faciendum, firmandum, & recipiendum nominibus prædictis pacta, promissiones, conventiones, obligationes, & juramenta super animabus, & in animabus prædictorum Dominorum, & Communium singulorum cum pæna, & pænis, & qualibet firmitate, de quibus prædicti Domini, & Communia, seu Sindici fuerint concordes, & inter se se habere voluerint. Et generaliter ad faciendum, firmandum, & ordinandum omnia, & singula tam non expressa, quam expressa quæ circa prædicta ipsi Sindico, pro confirmatione, & coroboratione prædictæ Ligæ, Societatis, & Unionis opportuna fuerint, & videbuntur convenire. Promittentes prædicti Domini Potestas, & Capitaneus, Consiliarii, & Consilium eorum nomine, & nomine Communis Placentiæ omnia, & singula, quæ per dictum Sindicum facta, firmata, tractata, & promissa fuerint occasione dictæ Societatis, fraternitatis, Unionis, & Ligæ, rata, & firma habere, & tenere, & non contravenire aliqua occasione, modo vel jure, quæ dictis Dominis Potestati, & Capitaneo, Consiliariis, Consilio & Communi Placentiæ competere possent, quibus omnibus expresse renuntiaverunt. Et volentes dictum Sindicum relevare ab omni onere satisdationis promiserunt mihi Notario infrascripto stipulanti, & recipienti nomine, & vice omnium, & singulorum, quorum interest, interterit, vel interesse posset, prædicta omnia, & singula prout supra describitur, grata, rata, & firma perpetuo habere, & tenere, sub obligatione bonorum Communis Placentiæ presentium, & futurorum. Et plures Cartas in hoc tenore fieri rogaverunt.

L. H. T. Ego Jacobus Pictor publicus Notarius Placentiæ prædictis omnibus interfui, & rogatus hanc Cartam ita scripsi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. ANNO 1309.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 14. Martii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XXXV.

Reversales, aureâ Bulla Bullatæ, per ROBERTUM *Regem Siciliæ citra Farum* CLEMENTI *Papæ V. datæ; quibus proprio juramento fatetur & recognoscit Regnum Siciliæ ex sola, mera liberalitate Sedis Apostolicæ tenere, cavetque juxta Pontificis voluntatem, ne unquam Rex vel Regina Siciliæ, sit uno & eodem tempore Imperator vel Imperatrix; promittit, insuper, pro se, & hæredibus suis in Regno, quod singulis annis, ipse & ipsi solvent, in Festo Beatri Petri, sanctæ Sedi Apostolicæ, Censum annuum 8000 Unciarum Auri, & unius Parafreni albi; cum aliis plurimis Conditionibus. Datum Avinioni die 26. Augusti anno Domini 1309. Indictione VII. Regni ejus primo,* [Autentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.] 26. Aoust.

HÆc Scriptura incipiebat olim à folio primo, & sequebatur usque ad quintum, sed quia ex casu 1701. folium primum fuit deperditum, & alia sequentia sunt lacerata ac deturpata ex temporum vetustate, extrahitur modo uti jacet incipiendo à fol. 2do.

HUjusmodi Juramentum fidelitatis quocumque modo procurabimus, ut eligamur vel nominemur, seu Dominum Lombardiæ, aut Tusciæ, seu majoris partis nominationem ad Imperium, Regnum Romanorum, seu ad Regnum Theutoniæ..... Majoris partis earum de Nobis celebrari contingerit nullum. nec intromitterimus Nos ullo modo de regimine ipsius Imperii, vel Regni Romanorum. aut Lombardiæ, seu Tusciæ, vel majoris partis earum ad quodcumque eorum nominati fuerimus. si ego, vel aliqui meorum in Regno Æredum me studente, & procurante, vel eis studentibus, & procurantibus ad Imperium ipsum sive ad dictum Regnum Romanum seu Regnum Theutoniæ, ad Dominum Lombardiæ, seu Tusciæ, vel majoris eorum partis electus, seu nominatus fuero, vel fuerint, si hoc notum & manifestum fuerit, aut si post talem electionem, vel nominationem de Imperii vel Regni Romani vel Regni Theotoniæ, aut Lombardiæ, seu Tusciæ, vel majoris ipsarum partis regimine, me manifeste intromisero, vel intromiserint, eo ipso à Jure prædictorum Regni Siciliæ, & Terræ cadam, ac cadant ex toto, ipsaque prorsus amittam, & amittant, & eadem Regnum, & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur, si autem ego, vel aliqui ex dictis hæredibus electioni, vel nominationi factæ, non me procurante, vel eis aut procurante, seu procurantibus, consensero, vel consenserint, & ne huic Electioni, seu nominationi, vel Juri omni-

ANNO 1309.

no renunciem & renuncient, & quod de Imperio, seu aliquo præmissorum, ad quod electus, seu nominatus fuero, seu fuerint, me nullatenus intromittam, vel intromittant monitus seu moniti infra quatuor mensium spatium post Electionem hujusmodi tali electioni, seu nominationi, vel Juri non renunciavero, vel non renunciaverint, vel de ipso Imperio, seu aliquo præmissorum; ad quod electus, seu nominatus fuero, vel fuerint, me intromisero, seu intromiserint quoquo modo, ex hoc sim, & sint ejusdem Regno Siciliæ, & Terra, & omnium prorsus eorum Jure privati, & ut dictum est, eadem Regnum, & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Si vero ad me, vel meos in eodem Regno Eredes non poterit commode talis monitio pervenire, super quo utique impedimento, videlicet de non commode nequeam, vel nequeant, credatur & stabitur assertioni Romani Pontificis, sive dicto, sufficiet pro ea super hoc ipsius Romani Pontificis monitio publica, & sollemnis, ita quod si infra sex menses post illam non renunciavero, seu renunciaverint, aut de Imperio, aut aliquo alio prædictorum, ad quod ego, vel dicti Eredes electus, seu nominatus fuero, vel fuerint, me quomodolibet intromisero, seu intromiserint, ex hoc cadam, & cadant ab omni Jure ipsorum Regni, & Terræ, & Regnum, & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Cæterum si contingerit aliquem de meis Eredibus, qui deberent in prædictis Regno Siciliæ, & Terrâ succedere in Regem, vel Imperatorem Romanum, seu Regem Theotoniæ, vel Dominum Lombardiæ, aut Tusciæ, seu majoris partis earum denominari seu eligi, assumi, nullatenus possessionem eorumdem Regni Siciliæ, ac Terræ nanciscatur, vel habeat. Cura, seu Dominio, & Regimine per se, vel per alios aliquatenus intromittat, nisi. Romano, seu Regno Theotoniæ, aut Dominio Lombardiæ, vel Tusciæ, seu cumque eorum electus, nominatus fuerit, vel assumptus, & omni Juri. omnino, & illorum Regimine, nec de Jure, nec de facto nullo unquam tempore resumpturus, alioquin cadat ab. Masculis, fæmina in eisdem Regno & Terra. In Regem, vel Imperatorem Romanum, electo, aut. Lombardiæ, vel Tusciæ, aut majoris partis earum seu electo. si contrarium fecerit, eo ipso cadat à Siciliæ Regno. privata ipsis Regno, & Terra ad eamdem Ecclesiam. meorum in Regno Eredem contra hæc venero, vel venerint. super labe, ac reatu perjurii respersi, & notati existam, & existant. In hujus Ego nunc expresse addo, & promitto, quod per me, & per meos in dicto Regno Eredes. quod nullo unquam tempore Regnum, seu Imperium Romanum, aut Regnum Theotoniæ, vel Lombardiæ, sive Tusciæ, seu majoris earum partis, aut easdem Lombardiam, & Tusciam, vel majorem partem ipsarum per me, vel per alium; seu alios occupabimus, capiemus, vel acquiremus, aut Nobis alias quomodolibet vendicabimus, & si secus fecerimus, secundum præscriptam formam pænas similes incurramus, quod autem dicitur de majori parte Dominii Lombardiæ, sive Tusciæ, intelligitur scienter, si vero ignoranter, eam ad mandatum Ecclesiæ dimittere teneamur, & si eam Ecclesia mandante dimittamus, non incidamus in pænam in isto articulo, & in consimilibus constitutam Si vero moniti non dimittamus, remaneat pæna, prout est in hoc articulo, & in consimilibus constituta. Quod si forte in posterum me Regem Siciliæ, vel aliquem meorum Eredum in Regno contingat Imperatorem eligi, postquam Regni fuerimus possessionem adeptus, non transibo, nec idem Eres meus transibit ad Imperium, alioquin in pænas incidam, & incidet in hoc articulo, & in aliis consimilibus comprehensas. Item promitto, quod si Regni possessione prædicti nondum acquisita, seu obtenta, aliquis meorum Eredum in Imperatorem electus transire voluerit ad Imperium, in manu prius Romani Pontificis, vel illius, quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum, filium suum successurum in Regno, hujusmodi fuerit ætatis, emancipabit & Regno renunciabit, nihil Juris in eo retinens clam, vel palam, nec cujuslibet etiam potestatis, nec ipsum filium ad servitium, vel subsidium aliquod faciendum Juramento vel voto, stipulatione, vel pacto sibi, vel successoribus suis astringet; sicque factus filius sui Juris ab eodem Romano Pontifice, vel illo destinato ab ipso protinus investiatur de Regno, ad cujus Regis successionem, si forte decederet sine Liberis, nullo unquam tempore Pater veniat Imperator existens, sed si Imperio, & omnibus, quæ ad Imperium pertinent, idem Pater renunciare voluerit, & Regno tantum esse contentus, post renunciationem hujusmodi, ad successionem libere admittatur, & tunc ab ipso Romano Pontifice, vel alio destinato ab eo Investituram recipiat Regni ejusdem. Quod si dictus filius sit ad Regnum assumptus, major annis decem & octo fuerit, libere administret, sed quamdiu minor extiterit, tam ipse, quam Regnum ipsius in Custodiam Romanæ Ecclesiæ remaneat, donec Rex ipse impleverit supradictam ætatem, fructibus, & obventionibus Regni, ex quibus sumptus necessarii faciendi pro ejusdem Regni Custodia deducantur, Regi conservandis eidem, & lucro alterius ratione ipsius Custodiæ non cessuris: Quæ vero de filio dicuntur, ut ei videlicet Regnum possit sub observatione præmissa à Patre ad dimicti, de filia etiam est concessum. Et si Rex non habens filios in Imperatorem electus & de personis de quibus supradicitur Liberis non extantibus in Regno pro se. quæ de filio, & filia præordinavimus observentur in illis excepto emancipationis. poterint quæ capaces emancipationis existent ratione patriæ alicui meorum Eredum in Regno prædicto sine filio decedenti. & eam formam debeat ad hujusmodi successionem admicti quæ Imperatori, dum ego Rex vivam vel dum meus Hæres Rex. nupta non succedat in Regno, & si Regno sibi delato Imperatori nupserit, cadat Imperio, prorsus renuncians, Regno solummodo sit contentus, in primo autem casu expulsis filia &. . . prædicti ad personas illas servatis gradibus, Regnum perveniat, quæ prænotatæ sunt in Regno pro se succedere, si Rege premortuo Liberi non superfint . . . In secundo autem casu Regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam devolvatur. Item promitto pro me, & meis in Regno hæredibus ad hoc tam me, quam ipsos obligans, quod Regnum, & Terra prædicta Imperio nullo modo subdentur, seu ullo unquam tempore in eadem persona, quomodolibet uniantur, & super hoc articulo tam per pænas spirituales, quam alias Cautiones cavebimus, tam ego, quam mei in eodem Regno Hæredes juxta Ecclesiæ voluntatem, quandocumque Romanus Pontifex hoc duxerit requirendum, cum prorsus intentionis sit Romanæ Ecclesiæ, ut Regnum, & Terra prædicta nullo unquam Tempore uniatur Imperio, ut scilicet Unus Romanorum Imperator, & Siciliæ Rex existat. Quod autem circa unionem ipsorum Regni & Terræ cum Regno Romanorum, aut cum Regno Theotoniæ, seu cum Lombardia, vel Tuscia, sive cum majori parte ipsarum Lombardiæ, vel Tusciæ, intelligitur esse dictum. Item promicto, quod pro toto generali censu ipsorum Regni, & Terræ octomilia Unciarum auri ad pondus ipsius Regni in festo Beati Petri ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsi Romano Pontifici, & Romanæ Ecclesiæ singulis annis persolvam, & ad similiter persolvendum obligo omnes, & singulos in dictis Regno, & Terra meos Eredes, si vero ego, vel mei in dicto Regno hæredes quocumque termino non solverimus integre censum ipsum, & expetenti per duos menses terminum ipsum immediate sequentes de illo ad plenum non satisfacerimus, eo ipso erimus excommunicationis vinculo innodati. Quod si in secundo Termino infra sequentes duos menses eumdem Censum, sine diminutione qualibet non persolverimus, totum Regnum Siciliæ, ac tota Terra prædicta Ecclesiæ erunt suppposita interdicto; si vero nec in tertio termino, nec infra duos menses proximos per plenam satisfactionem illius ejusdem Census Nobis duxerimus consulendum, ita quod transactis eodem tertio termino & duobus proximo sequentibus mensibus non sit de octo mensibus hujusmodi primi Termini ipsi Ecclesiæ integre satisfactum, ab eisdem Regno, & Terra, ipsorum jure cedemus ex toto, & Regnum ipsum, & Terra ad Romanam Ecclesiam integre, & libere revertentur. Si autem de censu octomillium Unciarum hujusmodi primi Termini infra dictos tertium terminum, & duos sequentes menses plenarie satisfecerimus, nihilominus semper pro singulis octomillibus Unciarum singulorum terminorum simili modo in eorum solutione cessaverimus, vel illas non

ANNO 1309.

ANNO 1309.

non ſolverimus, pœnas ſimiles incurremus, ſalvis aliis pœnis, & proceſſibus, quæ, vel qui de Jure inferri, vel haberi poterunt per Romanum Pontificem in hoc caſu. Item promitto, quod in quolibet termino dabimus ego, & mei in dicto Regno hæredes Romano Pontifici unum Palafredum album, pulchrum & bonum in recognitione veri Dominii eorundem Regni & Terræ. Promicto inſuper ad hoc tam me, quam hæredes meos in Regno obligans, quod quandocumque Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, aſſeruerit, vel dixerit Romanam Eccleſiam indigere, ita quod ſuper indigentia hujusmodi ipſius Romani Pontificis ſimplici verbo ſtetur, ego vel mei in dicto Regno hæredes requiſiti ab eo ad Urbem in Campaniam, in maritimam, in Patrimonium Beati Petri, in Tuſciam, Ducatum Spoletanum, Marchiam Anchonitanam, & in præmiſſam Civitatem Beneventanam, ac ejus Territorium, & pertinentias, quæ remanebunt Eccleſiæ & in omnes alias Terras ipſius Eccleſiæ per Italiam Trecentos Milites, equis, & armis bene ac decenter munitos, & paratos, ita quod unusquisque ipſorum habeat quatuor æquitaturas, vel tres ad minus, in Eccleſiæ prædictæ obſequium, & ſubſidium transmictemus per tres menſes integros, meis, vel dictorum in Regno hæredum ſumptibus, & ſtipendiis ſemel tamen in anno in ſervitio ejusdem Eccleſiæ moraturos, menſibus ipſis a tempore quo iidem milites terram mei dominii, vel fines mei diſtrictus, vel eorumdem hæredum egreſſi fuerint, per ulgares dictas, & ſolitas computandis, & quod ſi maluerit Eccleſia eadem ingruente neceſſitate, ſuper qua ſtetur verbo Romani Pontificis, ut dictum eſt Navali juvari exercitu. ſibi remittitur, & in ſuum demanium. tenimento Civitatis ejusdem cum finibus ejus antiquis, quos Romanus Pontifex. quandocumque. ſibi placuerit bona fide diſtinguet, eo quod eidem Eccleſiæ, & in ejus proprietati libere exiſtant, & ſint nullo jure Nobis, vel cuicumque alii de Regno prædicto ibi retento, ſeu quomodolibet reſervato, quia nullum Jus ego & mei in dicto Regno hæredes quomodolibet acquiremus, vel habebimus in eisdem. quoque per Romanum Pontificem ſemel faciendæ ut dictum, ſtabimus abſque contradictione, ſeu refragatione quacumque, ego, & Hæredes mei prout ipſa diſtinctio per Apoſtolicas literas apparebit, pro prædicta quoque Civitate Beneventana hac vice reficienda per Beneventanos exponam per ſeptennium pro lignaminibus omnia nemora ipſorum Regni, & Terræ, & omnem Materiam ad Ædificia opportuna, puta lapides, arenam, quæ puthulama vocatur, Cementum, & Similia, ſine præjudicio Juris ſingularium perſonarum ad unam dictam prope Beneventum, & promitto, quod præſtabimus, ego, & mei hæredes Beneventanis ſecuritatem per dictum Regnum, & Terram prædictam, niſi in Regno, & Terra prædictis de novo delinquant, propter quod ad Nos de Jure Juſtitia pertineret, quodque Privilegium dictæ Civitati à Regibus, & Principibus conceſſa tam Ego, quam mei Hæredes in Regno & Terra eisdem illibata ſervabimus & omnia Statuta per quondam Federicum olim Romanorum Imperatorem, ſeu quoscumque alios Reges Siciliæ facta contra libertatem Civitatis ejusdem, revocabimus pro omnibus, & per omnia, quæ libertatis fuerint certis Regnicolis pacificabimus illam, nec aliqua Statuta, ſeu aliquas Leges condemus impoſterum, per quæ dictæ Civitati directe, vel indirecte poſſit præjudicium generari, & pro Apoſtolicæ ſedis, & Beati Bartholomei Patroni Civitatis ejusdem reverentia fidantias ab omnibus remitti faciemus, & remittemus eisdem, fidantiarum autem remiſſio eſt Conceſſio libertatis, ut Cives Beneventani poſſint libere proprias vineas, & terras excolere, ipſarumque fruges & fructus recolligere, ac easdem vineas, & Terras vendere, & de ipſis pro ſua voluntate disponere ſine aliqua exactione, vel munere, vel etiam datione. Promicto etiam me, & Hæredes meos in Regno Siciliæ obligans, quod in dicta Civitate, & ejus Territorio, ac pertinentiis ſuis, quæ Romanæ remanebunt Eccleſiæ, vel in Urbe, ſeu in Campania vel maritima, ſeu in Ducatu Spoletano, aut Marchia Anconitana, vel in patrimonio Beati Petri in Tuſcia, ſeu in aliis quibuscumque Terris, aut Demaniis, ſive Feudis ipſius Eccleſiæ ubilibet conſtitutis ex ſucceſſione, vel legato, aut venditione, ſive donatione, aut alio quocumque Jure vel titulo, ſeu contracto nihil unquam tam Ego, quam Hæredes mei in Regno acquiremus, vel vendicabimus, ſeu poterimus acquirere, vel quomodolibet vendicare, & nihil unquam recipiemus, habebimus, vel retinebimus, ſeu poterimus recipere, vel etiam retinere, aut nullam Poteſtariam, ſeu Capitaniam, vel Rectoriam, nullumque alium honorem, nullamque poteſtatem, ſeu dignitatem ſenatoriam, vel quamcumque aliam, aut amminiſtrationem, vel Commendam, nec quodcumque aliud officium recipiemus, ſeu recipere poterimus, habebimus, ſeu retinebimus, vel habere, ſeu retinere poterimus in eisdem. Hoc autem intelligo de illis hæredibus meis, quæ mihi in eodem Siciliæ Regno ſuccedent. Nolo enim quod delictum aliorum hæredum, qui ſuccedent mihi in Comitatibus, & aliis Terris meis in pœnam hæredis, qui eſt mihi ſucceſſurus in Regno aliquatenus extendatur. Ne vero hujusmodi alii hæredes mei contra ea, quæ in iſto continentur articulo aliquo forſan tempore venire præſumant acquirendo, vel vendicando, aut recipiendo, vel habendo, ſeu retinendo ſibi aliquid in terris in articulo ipſo expreſſis, vel recipiendo, habendo, ſeu retinendo in eis Terris Poteſtariam, ſeu Capitaniam, vel aliquid aliud de iis, quæ in articulo continentur eodem, promicto tam me, quam ipſos hæredes meos obligans, quod nullus etiam aliorum meorum hæredum ullo unquam tempore ſibi quidquam in eisdem Terris acquiret recipiet, habebit, vel etiam retinebit eamque Poteſtariam, ſeu Rectoriam. in eodem articulo plenius exprimuntur, nec alicui eorum. . . . quicumque autem ipſorum ſecus præſumpſerint, eo ipſo excommunicatus exiſtat, nec ipſe. eodem Regno ſuccedere, ſi eis in caſu aliquo hujusmodi ſucceſſio. ſed ab illa repellatur omnino, nihilominus ille, qui tunc ejusdem Regni gubernaculis præſidebit, Romano Pontifici contra eum potenter aſſiſtere teneatur. Si vero ego, vel mei in Regno Hæredes prædictam Civitatem, Beneventanam, Territorium, & pertinentiis ejus, quæ remanebunt Eccleſiæ, vel aliquam partem ipſarum, aut Campaniam, aut Maritimam, ſeu Urbem, vel Ducatum Spoletanum, aut Marchiam Anchonitanam, ſive Patrimonium Beati Petri in Tuſcia, aut alias quascumque Terras Romanæ Eccleſiæ ubi libet conſtitutas occupaverimus, vel occupari fecerimus, aut ſuper iis offenderimus, vel moleſtaverimus Eccleſiam, vel fecerimus moleſtari, & poſtquam ſuper hoc a Romano Pontifice moniti, & requiſiti fuerimus, vel ſi commode moneri, aut requiri nequiverimus, juxta ipſius Romani Pontificis aſſertionem, vel dictum, poſtquam de hoc ipſe publice, ac ſollemniter Nos monuerit, infra tres menſes, non reſtituemus integre omnia occupata, eo ipſo, ab eorumdem Regni Siciliæ & Terræ Jure cadamus totaliter, ipſaque Regnum, & Terra prorſus amittamus, & hæc ad Romanam Eccleſiam libere devolvantur. Quod ſi etiam reſtituemus occupata, nihil ominus ad plenum de univerſis injuriis, & damnis illatis, ad mandatum ejusdem Romani Pontificis ſatisfacere teneamur. Promitto etiam me, & Hæredes meos alios, quam in Regno, obligans, quod ipſi Hæredes mei, videlicet, qui mihi non ſuccedent in Regno, occupare vel facere occupare easdem Terras Romanæ Eccleſiæ, ſeu moleſtare, aut moleſtari facere, ſuper illis non acceptabunt: illi vero, qui ſecus occupaverint, præmiſſas pœnas, ut videlicet eo ipſo ſint excommunicati, & tam ipſi, quam eorum poſteritas in perpetuum ad ſucceſſionem dicti Regni, ſi in aliquo forte caſu eadem ſucceſſio devolveretur ad illos, nullatenus admittantur, incurrant, & Rex Siciliæ, qui tunc erit, teneatur aſſiſtere Romano Pontifici contra ipſos, prout ſuperius eſt expreſſum. Promicto quoque me, & Hæredes meos obligans, quod omnibus Eccleſiis tam Cathedralibus, quam aliis regularibus, & ſecularibus, nec non & omnibus Prælatis, & Clericis, ac Univerſis Perſonis Eccleſiaſticis ſecularibus, & Religioſis, & quibuslibet Religioſis locis, plenarie dimittam, & reſtituam, & dimitti, & reſtitui faciam, & procurabo integre omnia bona eorum immobilia a quibuscumque ablata, vel occupata ſint, & per quoſcumque detineantur, & mobilia, quæ extant, & poterunt inveniri ſimili modo reſtituam & reſtitui facere procurabo eisdem, & quod hanc reſtitutionem faciam & fieri procurabo absque contra-

ANNO 1309.

traditione, seu difficultate qualibet, hoc modo scilicet, quod statim in illa parte ipsorum Regni, & Terræ, quæ mihi obedit, restitutio ipsa fiat, ipsaque postmodum successive consumabitur, sicut obedient, & habebuntur eadem Regnum, & Terra, ad mandatum & arbitrium aliquorum Virorum discretorum deputandorum a Romano Pontifice, ad quorum mandatum Jurium, & rerum immobilium, & mobilium, quæ extant, restitutionem plenam faciam & fieri procurabo. Ita quod ea, de quorum dominio, vel proprietate, seu possessione notorium fuerit, ad eorum mandatum, & arbitrium mox reddam, & reddi faciam: in dubiis per ipsos de plano, & absque Judicii strepitu, veritate diligentius inquirenda, ita quod sufficiet vocari Camerarium, vel procuratorem, seu bajulum in cujus Jurisdictione, vel Ballivia, seu Territorio bona de quibus agetur, consistent, ad videndum jurare testes, qui in hujusmodi inquisitione deponent. Omnes insuper Ecclesiæ, tam Cathedrales, quam aliæ Regulares, & seculares, nec non & omnes Prælati & Clerici, ac universæ personæ Ecclesiasticæ, seculares, & Religiosæ, ac cujuscumque Religiosis Loca, cum omnibus bonis suis in electionibus, postulationibus, nominationibus, provisionibus, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem, sive in electione, vel post Regius assensus, vel Consensus aliquatenus requiratur. Quam utique libertatem promitto, quod Ego, & mei in Regno hæredes semper manutenebimus, & conservabimus, & manuteneri, & conservari faciemus, ab omnibus subditis nostris, & quod dicta Ecclesia, aut personæ uti possint omnibus bonis, & Juribus suis, salvo mihi, meisque in Regno hæredibus Jure patronatus in Ecclesiis in tantum, in quantum in hac parte Patronis Ecclesiarum Canonica instituta concedunt, ubi antiqui Reges Siciliæ hujusmodi Jus Patronatus in ipsis Ecclesiis habuerunt. Omnes etiam Causæ, ad forum Ecclesiasticum pertinentes libere absque ullo impedimento agitabuntur, tractabuntur, & ventilabuntur coram ordinariis, & aliis Ecclesiasticis Judicibus, & terminabuntur per eos, & si ad Sedem Apostolicam super hujusmodi Causis appellari contingerit, tam appellationes, quam appellati ad eandem venire Sedem pro appellationum prosecutionibus libere, & absque inhibitione aliqua permittantur, & promitto tam me, quam Eredes meos facturos, curaturos, & permissuros, quod sic agitari, tractari, & ventilari, ac terminari possint, & quod sic possit appellari & libere veniri: Sacramenta vero fidelitatis præstabuntur secundum antiquam, & rationabilem consuetudinem, prout Canonica Instituta permittunt, ab illis Ecclesiarum Prælatis quorum prædecessores antiquis illa Siciliæ Regibus præstiterunt. Ab illis autem Prælatis, & Ecclesiis, qui Regalia, sive temporalia bona tenent, si qui tamen sunt qui hujusmodi bona teneant a Domino Regni, & aliis Dominis temporalibus, & qui ratione hujusmodi bonorum ab antiquo consueverunt Regibus & ipsis Dominis Temporalibus servitia exibere, hujusmodi honesta, & antiqua servitia eis secundum rationabilem, & antiquam Consuetudinem, & sicut Statuta patiuntur Canonica, impendantur, salva semper circa Ecclesias Cathedrales, & alias Regulares, & seculares, ac Personas, Loca Ecclesiastica tam in faciendis provisionibus, electionibus confirmandis quam in omnibus quibuscumque aliis, Romani Pontificis, & Ecclesiæ Romanæ Jurisdictione, ac authoritate plenaria, & libera potestate. Revocabo quoque omnes Constitutiones, seu Leges per prædictum Federicum vel per Reges Siciliæ, sive per Corradum ipsius Frederici filium, aut Manfredum quondam Principem Tarantinum, qui de facto Regnum ipsum detinuit occupatum, editas contra Ecclesiasticam libertatem nec Statuta, vel Constitutiones aliquas edam, aut etiam promulgabo, per quæ Juri, vel libertati Ecclesiasticæ derogetur. Promitto etiam, quod tam Ego, quam mei hæredes non patiemur, quod aliquis Clericus, vel persona Ecclesiastica eorumdem Regni, & Terræ in Civili, vel Criminali caussa conveniatur coram Judice seculari, nisi super feudis Judicio petitorio conveniatur Civiliter, ita quod omnes Ecclesiæ, & Personæ Ecclesiasticæ omni modo erunt libere, & etiam in nullo Regi, vel Principi subjacebunt, & quod nullas Tallias, vel Collectas imponemus Ecclesiis, Monasteriis, Clericis, & Viris Ecclesiasticis, vel rebus eorum, & quod in Ecclesiis vacantibus, ego, vel nostri in Regno Hæredes nulla habebimus Regalia, nullosque fructus, redditus, & proventus, nullas etiam obventiones, ac nulla prorsus alia percipiemus ex eisdem, Custodia earundem Ecclesiarum interim libera remanente penes personas Ecclesiasticas, juxta Canonicas Sanctiones: Comites vero & Barones, Milites, & universi Homines totius Regni, & Terræ prædictæ vivent in ea libertate, & habebunt illas immunitates, illaque Privilegia, ipsisque gaudebunt, quas & quæ tempore Claræ memoriæ Guillelmi Secundi Siciliæ Regis, & aliis antiquis temporibus habuerunt, & Promitto quod Ego & prædicti mei Hæredes ipsos prædictis libertate, Immunitatibus, & Privilegiis permittimus gaudere, & in dicta vivere libertate, & quod omnes qui eo tempore, quo Claræ Memoriæ Avus meus Siciliæ Rex præfata Regnum & Terra ab Ecclesia Romana recepit in feudum, erant exules Regni Siciliæ, & Terræ prædictæ, cujuscumque Conditionis existant, ad mandatum Ecclesiæ reducemus in Regnum, & Terram prædicta, ipsisque de bonis, ac Juribus eis debitis restitutionem plenam faciemus, & fieri procurabimus, & quod in hujusmodi restitutione secundum præscriptam formam in Capitulo de bonis Ecclesiarum restituendis. tam in notoriis quam in dubiis procedemus, & permittamus procedi, & quod captivos, & obsides si qui. tempore supradicto, & adhuc tenentur in Regno, & Terra prædictis, Romanos Regniculos, & alios de Terra Ecclesiæ Tuscios, Lombardos, & illos de Marchia Tervisina bona fide restituam libertati pro posse, & quod hæredes quondam Riccarii Comitis Sorani, Germani fælicis recordationis Domini Innocentii Papæ tertii, Jus, quod in Comitatu Sorano, & aliis Ecclesiæ Romanæ Feudis, illud etiam quod in aliis Comitatibus, & bonis si qua eis in Regno, & Terra prædictis à Regibus, & Principibus sunt concessa, obtineret, penitus salvabimus, & salvare curabimus, nec per ipsorum Regni, & Terræ Concessionem factam dicto Avo meo Comitatuum, seu concessorum eorundem, cuiquam quoad proprietatem, seu possessionem præjudicium generetur, Regio in iis omnibus Jure salvo. Promitto etiam, quod nullam Confederationem, seu pactationem, vel Societatem cum aliquo Imperatore, vel Rege, seu Principe, vel Barone Sarraceno, Christiano, vel Græco, aut cum aliqua Provincia, seu Civitate, aut Comunitate, vel loco aliquo, aliqua scienter contra Romanam Ecclesiam, vel in damnum Ecclesiæ faciam & si etiam fecero ignoranter, tenear, & promitto ad mandatum Ecclesiæ memoratæ. Denique omnes præmissas Conditiones, quæ in persona mea apponuntur circa meos etiam in Regno ipso Hæredes, & Successores, volo, & intelligo esse dictas, salvis omnibus, quæ circa alios hæredes meos ordinata consistunt, prout superius est expressum. Ego etiam de hoc Privilegium, seu literas præsentes tibi Domino Papæ, & Romanæ Ecclesiæ memoratis aurea bulla bullatum, seu bullatas, in quo, vel in quibus proprio Juramento fateor, & recognosco expresse Regnum Siciliæ, & totam Terram, quæ est citra Farum usque ad Confinia Terrarum Romaniæ, excepta Civitate Beneventana, cum territorio, & pertinentiis ejus, quæ, ut dictum est, Ecclesiæ remanebit eidem, ex sola gratia, & mera liberalitate Sedis Apostolicæ, sæpedicto Avo meo, mihi, meisque hæredibus in feudum fore concessa, meque habere, ac tenere, Regnum, & Terram hujusmodi à dicta Romana Ecclesia in feudum pro me, meisque hæredibus in dictis Regno, & Terra sub pactis, & conditionibus, forma, modo, & Conventionibus prædictis, & sub aliis, quæ in literis fælicis recordationis Clementis Papæ Quarti plenius continentur, exceptis duobus Capitulis infrascriptis. Cæterum, ut præmissa omnia, & singula, ac insuper ut Conditiones, Conventiones, & pacta, quæ inter Sanctam Romanam Ecclesiam, & sepedictum Claræ memoriæ Avum meum intervenerunt, seu fuerunt apposita tempore quo sæpe dicta Terra & Regnum pro se, suisque hæredibus concessa fuerunt in feudum, prout in literis felicis recordationis Domini Clementis Papæ Quarti plenius continentur, illibata perpetuo maneant, & inconcussam semper obtineant firmitatem. Ipsa omnia, & singula jura, duobus exceptis inde Capitulis, Uno de quinquaginta milibus Marchis Sterlingarum, & earum solutione Sanctæ Ecclesiæ debitis ex Convenc-

ANNO 1309.

venditionibus memoratis per jam dictos Parentes meos, & me hæredem ipsorum remissis mihi, meisque hæredibus in perpetuum, & donatis per ipsam Ecclesiam, & Vos Clementissimum Dominum meum Dominum Papam Clementem cum Consilio, & assensu Dominorum Cardinalium de mera liberalitate vestra, & speciali gratia relaxatis, & de eis sumus Ego, & mei hæredes de nexu cujuslibet obligationis, aut pænalis promissionis, quibus essemus astricti, propterea in perpetuum absoluti & exinde quietati: Alioque Capitulo de personalibus jam dicto Avo meo impositis de habendis per eum mille Militibus ultramontanis cum certo Equitaturarum, & Balistariorum numero, & veniendo ad prosequtionem negotii dicti Regni in stabilitis terminis, & præfixis, & sub certarum interminatione pænarum, quia hæc esse constat impleta & per sollemnem stipulationem promicto, quod plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, nec ullo unquam tempore veniam contra illa, sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia. In prædictorum autem Testimonium, perpetuamque memoriam præsens Scriptum exinde confici jussi, & aurea bulla Regiæ Majestatis impressa Typario communiri, Datum Avinioni Anno Domini Millesimo, Trecentesimo, nono, die Vigesima Sexta Mensis Augusti, Septimæ Inditionis Regni mei prædicti Anno primo.

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Roberti signato de Anno 1309. *folio . . . litera H. quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimus* U. J. D. *Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius à sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet paginæ hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die* 15. *Julii* 1718.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

(L.S.)

XXXVI.

23. Septembre.

Lettres de PHILIPPES LE BEL *Roi de France pour* YOLANDE *Duchesse Douairiere de* Dreux, *portant que l'Erection de la* Bretagne *en* Pairie de France *ne poura prejudicier à ses Enfans ni les empêcher de jouïr des Avantages fondés sur la Coutume de Bretagne. Donné a Poissy le* 23. *Septembre* 1309. [LOBINEAU *Histoire de Bretagne* Aux preuves col. 459.]

PHilippes par la grace de Dieu Roi de France. Nous faisons assavoir à touz, que comme nostre chiere & amée Jolent de Dreux Duchesse de Bretaigne nous ait signifié en compleignant, que par ce que nous avons fait la Duchée de Bretaigne Pairie de France, que aucunes genz li ont donné à entendre que aucuns domages li en pourroient estre, & aucun prejudice à li & à ses enfanz ou temps a venir apres la mort de nostre amé & feal Artus Duc de Bretaigne son Seigneur, pour ce que la coustume de la Duchée de Bretaigne en pourroit estre estrecie en aucune choses. Et ù ce nous est requis humblement, nous veullons pourvoir que par nostre fait domage n'en puist venir à li ne a ses enfanz. Et nous qui avons resgardé diligianment & avons en grant conseil seur ce que sa requeste est de bonne foi, & de equité, & ne voudrions que par nostre fait, nul fust deceuz ne dommagié, & qui savons que le mariage de li, & du Duc Artus se fist grant piece avant nostre Ordenance de ladite Pairie, pourvoions à sadite requeste, declarons & determinons que se il avenoit apres la mort dudit Duc, que nul se veusist efforcier à amenuisier liu son droit ne de ses enfans, que elle a du Duc, ou auroit, par le fait de ladite Pairie, que il ni soient de rien oyz, que la coustume de la Duchée de Bretaigne ne leur soit gardée en toutes choses, en la maniere & en la condicion que elle estoit à leure & au jour que nous en feismes Pairie, & que il i prengnet tel profit en toutes choses comme il fesoient ou temps devant, non contrestant ladite Pairie. Et ce voulons, ordenons, establissons & determinons nous de nostre auctorité & pouair Roial, ne voulons que nul en puist aler encontre, ne fait oi au contraire nul temps. Et pour que ce soit encore plus ferme & miex gardé à tous temps, nous l'aprouvons par l'autorité de nostre Decret. En temoing, &c. Donné à Poissi le XXIV. jour de Septembre, l'an de grace mil ccc. & nuef. *Pris sur l'original par feu M. d'Herouval.*

XXXVII.

Sentenz und Urtheil auf dem Reichs-tag zu Frankfort unter Kayser Heinrich dem VII. gegen Heinrich König in Böheim / Meinharts aus Kärndten Sohn / von den Reichs-Fürsten gesprochen / daß er des Königreichs und des Hertzogthums noch dazu solle entsetzet werden / weil er sich das Königreich ungerechter weise zugeeignet / welches / so keine Erben vorhanden / als ein Lehen wiederum zum Reich fället. [GOLDASTI Reichs Satzungen Theil. 2. pag. 29.] 1310.

C'est-à-dire.

Sentence rendüe par les Princes de l'Empire assemblés en Diete generale à Franofort, sous l'Empereur HENRI VII. *contre* HENRI *Roi de Boheme, Fils de* MEINARD *Duc de Carintie, par laquelle il est privé du Royaume, & même du Duché, parce qu'il s'est emparé du Royaume injustement; & qu'étant un Fief de l'Empire, il doit y retourner par faute d'heritiers legitimes.*

DAs Römische Kaiserthumb (so uns die hohe Göttliche Majestät / unverdienter Weise / gnädigst verliehen / und wir aber dasselbige halten /) sind wir zu erweitern verpflichtet. Doch sind wir nicht bedacht / hierinnen ohne GOttes Willen und unserer Räthe Einbewilligung etwas vorzunehmen. Wird es derwegen Göttlicher und unserer Räthe Wille seyn / so soll das jenige / warumb ihr bittet / zu recht und in Ordnung gebragt werden. Dann das Königreich Böhmen / welches (wie ihr selbst vorbringet /) erbloß worden / achten wirs dafür / daß es an den Römischen Kaiser / welcher ein Haupt aller Könige und Fürsten ist / wie es dann auch die Kaiserlichen Rechte bezeugen / gefallen sey. Und wir haben es Macht zu geben / wem es uns gefällig.

2. Henrich / weyland Hertzog Meinhardts aus Kärndten Sohn / ist je ins Königreich kommen / aber nicht zur Thür hinein gegangen. Und so bald er darein kommen / hat er (wie wir berichtet /) die Unordnung und Ungerechtigkeit mit eingeführet: die Gerechtigkeit aber / sampt dem Frieden / hinaus getrieben. Uber das / hat er sich wieder den Kaiser Albertum unsern Vorfahren / muthwilliger Weise gesetzt / und läst noch biß auf den heutigen Tag nicht nach / das Kaiserthumb anzufeinden. Die Göttliche Gewalt / und des Römischen Kaisers Hand / sind mächtig genug / den Hertzogen aus Kärndten in kurtzer Zeit zu demüthigen. Doch wollen wir ohne Gottes und unserer Reichsfürsten Raht nichts vornehmen.

3. Hiermit fragete der Kaiser die beysitzenden Fürsten umb Rath / welcher Gestalt das betrübte und beschädigte Königreich Böhmen geschützt und zu rechte gebracht werden möchte. Die Fürsten beredeten sich unter einander / und gaben dem Kaiser diese Antwort: Ewere Kaiserliche Majestät tragen gut Wissen / was die Kaiserliche Rechte inhalten / als nehmlich / daß deren jeglicher / so sich wider den Kaiser oder das Kaiserthumb aufflehnet / in die Straff der Ungnaden fallen / und neben seinen Gütern des Lebens verlustig seyn soll. Derentwegen thun wir hiemit diesen Ausspruch: daß der Henrich aus Kärndten / welcher ihme das Königreich Böhmen / dem Heiligen Römischen Kaiserthumb zu wider / selbst muthwilliger Weise zugeeignet und noch besitzt / durch diese That alle sein Recht bey diesem Königreiche / sampt seines Gemahels Anfällen / verlohren hat. Dann es ist unbillich / daß derjenige / der sich wider die Kaiserliche Recht aufflehnet / ein König / noch der / so das Lehen vom Kayser nicht empfangen / ein Fürst genennet werden soll. Derhalben wollen Ewer Kaiserliche Maestät

ANNO 1310.

jeſtät ihme das Königreich Böhmen / ſampt dem Fürſtenthum Kärndten / nehmen / und dieſelben anderweit verſehen.

Der Ertzbiſchoffe von Maintz.
Der Ertzbiſchoffe von Cölln.
Rudolphus Pfaltzgraffe beym Rhein.
Der Biſchoffe von Straßburg.
Der Biſchoffe von Münſter.
Der Biſchoffe von Speyr.
Der Biſchoffe von Ayſtadt.
Berchtoldt Hertzog aus Bayrn.
Der Abt von Waldſachſen / und andere viel Graffen und Herrn.

XXXVIII.

1. Janvier. *Tractatus Pacis, Amicitiæ & Confoederationis inter* HENRICUM VII. *Regem Romanorum ab una, &* PHILIPPUM Pulchrum *Regem Galliæ ab altera parte, in emolumentum & promotionem totius Reipublicæ Chriſtianæ. Datum Pariſiis die Veneris poſt Feſtum S. Joannis Evangeliſtæ anno* 1310. CUM *Ratificatione Regis Romanorum* HENRICI *ſuper hoc Tractatu. Actum in caſtris antè Breſſiam* 23. *Septembris anno* 1311. ACCEDIT *Tranſſumptum hujus Tractatûs originalis, per* JOANNEM CHALIE *Presbyterum Aurelianenſis Dioceſis publicum Notarium, collationatum* ITEM *Plenipotentia* PHILIPPI *Regis Galliæ Procuratoribus ſuper prædicto Tractatu, data. Actum apud fontem Bliandi die* 14. *Februarii* 1310. [LUNIG Teütſches Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 1. Abtheil. 1. Abſatz 2. pag. 560.]

In Dei nomine Amen.

HOc eſt tranſumptum infra ſcriptarum clauſularum fideliter ſumptarum ab originalibus Litteris inclitæ recordationis Domini quondam *Henrici* Regis Romanorum ſemper Auguſti, ſigillo ſuo impendente ſigillatis, ſanis, integris & omni ſuſpicione carentibus, ut prima facie apparebat, quarum quidem clauſularum tenores ſubſequuntur.

Henricus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, univerſis præſentes Litteras inſpecturis ſalutem. Notum facimus, quod cum inter dilectos & fideles Joannem de Flandria Comitem Namurcenſem, Conſanguineum noſtrum cariſſimum, & Magiſtrum Simonem de Marvilla Theſaurarium Metenſem, Nuntios & Procuratores noſtros ad hoc à nobis cum pleno & ſufficienti mandato ſpecialiter deſtinatos pro nobis & nomine noſtro ex una parte; & Ludovicum primogenitum nobilis Viri Roberti Comitis de Claromonte Camerarium Franciæ, Conſanguinem noſtrum dilectum, & Magiſtrum Petrum de Latilliaco Archidiaconum Cathalanen. Nuntios & Procuratores magnifici Principis PHILIPPI Regis Franciæ Illuſtris, amici noſtri chariſſimi, habentes ab ipſo Rege ad ea quæ ſequuntur ſufficiens & ſpeciale mandatum nomine Procuratorio Regis ejuſdem & pro ipſo ex altera; habita, inita & conventa fuerint inter nos & dictum Regem & Regna noſtra ſuper multis & diverſis articulis, ac jurata in animam utriusque, unionis & mutuæ amicitiæ fœdera, confœderationes, conventiones & pacta; prout in litteris inde confectis & Nuntiorum ac Procuratorum prædictorum, noſtrorum videlicet & præfati Regis ſigillorum appenſione munitis, quarum tenores de verbo ad verbum inferius ſunt conſcripti, plenius continetur.

Nos conſiderantes utilitates & commoda, quæ non ſolum nobis & Regi præfato & regnis terris noſtris ac Regis ejuſdem, verum etiam Sacroſanctæ Romanæ Matris noſtræ ac univerſalis Eccleſiæ Statui & honori, totique Reipublicæ Chriſtianæ, ac præcipuè negotio Terræ Sanctæ, ad ejus promotionem celerem, & felicem pro deſideriis noſtris ſucceſſum, poſſent multipliciter provenire; unionem, fœdera & confœderationes, conventiones & pacta, ac omnes & ſingulos articulos eorundem, ſicut in litteris ſupra dictis plenius & expreſsè continentur, pro nobis, Regno & terris noſtris approbamus, laudamus, volumus, ratificamus & firmamus expreſsè, ac de ipſis tenendis, attendendis, complendis & inviolabiliter obſervandis impoſterum, per Amadeum Principem & Comitem Sabaudiæ, fidelem & Affinem noſtrum cariſſimum nobis præſentibus & expreſsè mandantibus in animam noſtram ad ſancta Dei Evangelia tacta corporaliter juramentum præſtari facimus, tibique Bernardo de Mercato de Penna publico Notario nomine & vice dicti Regis ac pro eo, & quibuslibet aliis, quorum intereſt vel intereſſe poteſt aut poterit in futurum, legitimè ſtipulanti ſub legitima & ſolemni ſtipulatione promittimus, quod infra quatuor menſes, poſt quos nos ad Imperialis dignitatis faſtigium Deo auſpice contigerit eſſe promotos, unionem, fœdera, confœderationes, conventiones & pacta, ac omnes & ſingulos articulos eorundem, prout in prædictis litteris plenius & expreſſius exprimentur, approbabimus, laudabimus, volumus, ratificamus, & auctoritate Imperiali curabimus confirmare ac de ipſis in omnibus & per omnia tenendis, attendendis, complendis & inviolabiliter obſervandis per aliquem de familiaribus noſtris nobis præſentibus & expreſſe mandantibus in animam noſtram ad Sancta Dei Evangelia tacta corporaliter juramentum præſtari nihilominus faciemus, & concedemus ſuper his eidem Regi, gentibus, Nuntiis vel Procuratoribus ſuis ad hoc ab eo ſpecialiter conſtitutis, quatuor paria litterarum bulla aurea cum Imperialis impreſſione typarii munitarum. Tenores autem litterarum Nuntiorum & Procuratorum prædictorum noſtrorum & dicti Regis ſuper unione, fœderibus, confœderationibus & pactis prædictis, ut præmittitur confectarum, tales ſunt:

A tous ceux; qui verront ces preſentes Lettres ſalut en noſtre Seigneur Sçavoir faiſons à tous, que nous ſçachans certainement & attendant les grans amitiez & affections, que nos devant nommez Roys ont eues enſemble par tout le temps paſſé, & ont à preſent; le grand deſir & la grande volonté, en quoy ils ſont, que les dites amitiez puiſſent perſeverer & durer à tousjours; regardans derechef, que par l'union de la dite amitié, & par vraye, pure & loyale alliance d'amour, qui ſoit faicte entreux à preſent, clairement ſe peuvent enſuire plus grans biens, grans proffis & honneurs non pas tant ſeulement aux Roys deſſusdicts & à leurs Royaumes, mais avec ce à toute la Chreſtienté; Nous qui quant à toutes ches choſes deſſus dites & à chacune d'icelles faire, traicter, ordonner & accorder avons plein pouvoir, mandement & auctorité de nos devant dits Seigneurs au nom d'iceux pour eux, ou pour leur ſucceſſeurs ſelon ce qu'il eſt cy deſſoubs eſcrit, & au nom de leur Royaumes; avons faict, traicté, ordonne & accordé enſemble, faiſons, traictons, ordonnons & accordons les choſes, qui s'enſuivent.

Item nous avons traicté, ordonné & accordé, que li uns ſera bon amy à l'autre ſans fraude & ſans malice en quelque eſtat, qu'il viegne, contre tous, excepté l'Egliſe de Rome, & qui li uns n'empeſchera l'honneur, le avancement, le droict, ne le profict de l'autre en quelque maniere, que ce ſoit Item que li uns ne pourchaſſera à l'autre mal griefz ne nuiſance en nulle maniere, que il le puiſſe ſçavoir ne cognoiſtre, ains plaira l'honneur & le proffit de l'un à l'autre & feront aydant & confortant l'un à l'autre contre tous, excepté l'Egliſe de Rome.

Item nous ez noms de nos Seigneurs deſſusdicts & pour eux avons traicté, ordonné & accordé enſemble, que ſi ledict Roy d'Allemagne eſtoit Empereur, & il vouloit mettre Roy en Allemagne ou ailleurs la ou il le pouviſt faire & ez Frontieres du Royaume de France, il le feroit convenancier & jurer, que ils feroient bienveillans du Roy de France & alliez à luy, & que ilz garderoient & tendroient les alliances & toutes les choſes deſſusdictes. Et encores ſe il y faiſoit ou mettoit Duc, Comte ou Prince, ou autres grans Gouverneurs ou Adminiſtrateurs, il les feroit promettre & jurer à cette bienveillance du Roy de France, & à tenir les alliances deſſus dictes, & toutes les choſes y deſſus accordées; & en cette meſme maniere le feroit le Roy de France, ſi en eſtoit mis ez Frontieres du Royaume d'Allemagne & feroit enfin alliez aux Roys, que ledit Roy d'Allemagne, qui ores eſt, qui feroit Empereur, auroit mis en Allemagne ou ailleurs ez Frontieres du Royaume de France.

ANNO 1310.

Et pource demourrant, par que le Roy d'Allemagne, qui ores est, qui seroit Empereur fust tenu à garder au Roy de France, ou à ses Successeurs l'alliance, l'amour, toutes ces choses dessus dictes & chacune d'icelles; & le Roy de France & ses Successeurs audict Roy d'Allemagne qui y cil Empereur, auroit povoir, toutes ces choses dessus escrites, traictées, ordonnées & accordées: nous considerans les grans biens & les grands proffits, que pour les alliances & les choses devant traictées & accordées peuvent venir & venront à l'aide de Dieu, qui tous les Roys addreice, & les Royaumes a en son gouvernement, non seulement aux Roys & aux Royaumes dessus dits, mais generalement à toute la Chrestienté; avons icelles alliances & toutes les choses devant dictes ez noms de nos Seigneurs les Roys dessus dicts & pour eux, faictes traictées, ordonnées & accordées, faisons, traictons, ordonnons & accordons & par le pouvoir & par l'auctorité, que nous avons d'iceux loons & approuvons, & icelle & chacune d'elles, promettont pour eux & en leur nom par nostre foy baillée corporamment les uns aux autres & jurons ez ames d'eux sur Saincts Evangiles à tenir, garder à tousjours, perpetuellement entretenir & accomplir loyaument & fermement, sans venir à l'encontre par quelconque maniere que ce soit en tout ne en partie. En tesmoing de laquelle chose nous avons mis nos sceaux en ces presentes lettres escriptes soubs nos seings, à Paris l'an de grace mil trois cents & dix, le Vendredy aprés la nativite Saint Jean Baptiste.

In quorum omnium & singulorum præmissorum testimonium præsentibus Litteris, quas in præsentem formam redigi & signari mandavimus per supradictum Bernardum Notarium nostrum, Majestatis nostræ una cum Sigillo Notarii fecimus apponi sigillum. Actum in castris ante Bressiam in loco habitationis nostræ, præsentibus dilectis & fidelibus nostris, Henrico Dei gratia Episcopo Tridentino Cancellario nostro, Guidone de Flandria, Alardo Domino de Rombaix, & Magistro Alberico de Foucheriis Clerico & Thesaurario nostro, testibus ad præmissa vocatis & rogatis, anno Domini millesimo trecentesimo undecimo, Indictione nona, die vicesima tertia mensis Septembris, & Regni nostri anno tertio. Et ego Joannes Challie Presbyter Aurelian. Diœcesis publicus Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius Litteras originales prædictas vidi, tenui & palpavi ac cum eisdem de dictis clausulis diligentem collationem unà cum Notario Apostolico infrascripto feci, ideo me hic subscripsi & signum meum una cum signo & subscriptione ejusdem Notarii apposui rogatus.

Französische Vollmacht über vorherstehenden Tractat.

PHILIPPUS Dei gratia Francorum Rex universis præsentes Litteras inspecturis Salutem. Notum facimus, quod nos dilectos & fideles nostros Episcopum Bajocens. Magistrum Gaufridum de Plecyo electum Ebroicen. Religiosum Virum P. Abbatem Sancti Medardi Suessionem. Magistrum Alanum de Lambania Achidiaconum Euroicen. Magistrum Joannem Forgeti Canonicum Claramon. ac Ingranum de Marrigno Cambellanum nostrum, Guillelmum de Plisiano & Petrum de Galardo, milites; & eorum quinque, quatuor, tres aut duos in solidum, ita quod non sit conditio melior occupantis; nostros facimus, constituimus & ordinamus veros, legitimos & indubitatos Procuratores & Nuntios speciales ad compromittendum pro nobis & nomine nostro cum magnifico Principe HENRICO Rege Romanorum semper Augusto, Illustri amico nostro carissimo, super omnibus quæstionibus seu discordiis motis vel movendis, vel quæ moveri potuissent, tàm per nos vel prædecessores nostros Franciæ Reges contra Regem prædictum Romanorum & suos prædecessores in Regno, quàm per ipsum & prædecessores suos ratione Regni Romanorum velut Imperii contra nos & prædecessores nostros prædictos; quacunque occasione seu causa; nec non ad tractandum seu ordinandum super mutuis amicitiis & confœderationibus, inter nos ex una parte, & dictum Regem Romanorum, etiam si ad Coronam Imperii devenire contingat, ac Successores suos in Regno prædicto, velut etiam in Imperio ex altera, contrahendis; Ad probandum insuper & ratificandum pro nobis & nomine nostro compromissum, tractatus, confœderationes, amicitias & conventiones, habitos, interpositos seu factos inter carissimum Consanguineum nostrum Ludovicum ex Claromonte Cambellarium Franciæ, ac dilectissimum & fidelem Clericum nostrum Magistrum, Petrum de Latilliaco Archidiac. Cathalan. Procuratores nostros, pro nobis & nomine nostro, & nobilem Virum Johannem de Flandria Comitem Namurcen. militem, Magistrum Simonem de Marvilla Legum Professorem, Thesaurarium Metensem, Magistrum Henricum de Geldon, & Albertum de Foucheriis, Clericos, Procuratores Regis Romanorum prædicti ejus nomine & pro eo; novos etiam tractatus confœderationes, amicitias & conventiones iniendi, confirmandi & concordandi mutuo, inter nos, Successores nostros Reges Franciæ ratione Regni nostri ex parte una, dictumque Regem & Successores suos in dicto Regno Romanorum ratione ejusdem Regni seu Imperii ex altera; etiam temporibus si eis expediendis videatur, addendo, minuendo vel mutando, & super quibuscumque negotiis nos & Regnum nostrum ex una parte, ac dictum Regem & Regnum ex altera tangentibus; & etiam super Comitatu Burgundiæ ratione Philippi nati nostri carissimi & Johannæ Consortis ejusdem; ac dictum promissum pro eoque tractatus, confœderationes, amicitias, conventiones & ordinationes perficiendi, firmandi & complendi, nosque & regnum nostrum obligandi pro præmissis compromisso, tractatibus & ordinationibus firmandis, tam per juramenta quam aliter; tenendis complendis, & à nobis & nostris inviolabiliter observandis; & faciendi super præmissis & quolibet præmissorum, quicquid veri legitimi Procuratores facere possent in præmissis; dantes eisdem Procuratoribus nominatis quinque vel quatuor aut tribus vel duobus ex ipsis in solidum speciale mandatum, plenam, generalem & liberam potestatem in præmissis & ea tangentibus & quomodolibet pertinentibus ad præmissa; & promittentes bona fide, nos ratum, gratum & firmum nunc & in perpetuum habituros, quicquid per dictos Procuratores nostros aut quinque seu quatuor vel aut duos ex ipsis in solidum, in præmissis & quolibet eorundem & dependentiis ab eisdem factum, compromissum, tractatum, ordinatum, confœderatum & obligatum firmatumque juramento aut alias seu etiam procuratum fuerit in futurum: In cujus testimonium præsentibus Litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Actum apud Fontem Bliandi die quatuordecima Februarii, Anno Domini millesimo trecentesimo decimo.

XXXIX.

5. Mai.

Diploma HENRICI VII. *Romanorum Regis, pro Communitate Helvetica* Switz, *quo Jure Civitatis Imperialis donatur. Turego 3. Nonas Maii anno Domini* 1310. [GOLDASTI Constit. Imp. Tom. I. pag. 319.]

NOS HENRICUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, ad universorum noticiam volumus pervenire, quod nos hominibus habitantibus in valle Suitz, qui se de Nobili viro Eberhardo quondam Comite de Habsburg redemerunt, & per pecuniam, absolutionem & litteras testimoniales super eo obtinuerunt, & exhibere potuerunt, ut proponunt, quod nobis & sacro Romano Imperio pertinent, & pertinere debent de jure, hanc gratiam duximus faciendam, quod eosdem homines liberamus, prout alii in eadem valle ac circumpositis vallibus existere dignoscuntur, præsentium testimonio litterarum, nostræ Majestatis sigilli robore signatarum. Datum Turego, III. Nonas Maji, anno Domini MCCCX. Regni vero nostri anno secundo.

XL.

13. Octobre.

Sindicatus factus per homines GUELFOS *Partis extrinsecæ Civitatis* MUTINÆ *ad confirmandum Compromissum factum, per prædictos ex una, & homines de Mutinâ ex altera parte,*

ANNO 1310. *parte, in Perſonis Dominorum* ALBOINI DE LA SCALA, PASSARINI DE BONACOLSIS *&* GUBERTI DE CORRIGIA, *ſuper facto Pacis & Concordiæ tractandæ. Actum in Terra Saxoli, in loco Podium dicto, die Martis 13. Octob. 1310. Indictione VIII.* [Autentique tiré des Archives Archi-ducales de Mantoüe.]

IN Chriſti Nomine Amen. Milleſimo Trecenteſimo decimo, Indictione octava, die Martis Septimo tertio Octobris. Congregato generali Parlamento, & Conſilio Univerſitatis & Hominum Partis Guelfæ extrinſecæ de Mutina, de Mandato Nobilis Viri Domini Prævedini de Prendepartibus Poteſtatis Univerſitatis ejusdem, & preſente, & volente Domino Nello de Maſſa generali Capitaneo Partis prædictæ, ut moris eſt congregati, ipſe Dominus Prævedinus Poteſtas, atque dictus Dominus Nellus Capitaneus, & infraſcripti Magnates, Sapientes, & Conſiliarii præcipui dictæ Univerſitatis, & Partis, Videlicet Domini Bernardinus, & Saxolus de Saxolo, Rodulfus, & Albertinus de Graſſonibus, Manfredinus de Ganaceto, Civelus de Savignano, Bonifacius de Lovizano, Guidonus de Varana, Petrus de Monturſio, Ambroxinus de Spezano, Jacobinus de Rangonibus, & Manfredinus Raſſaldus una cum ipſo Conſilio Univerſitatis, & Partis, & ipſum Conſilium de eorum auctoritate, & conſenſu fecerunt, conſtituerunt, & ordinaverunt Dominum Ugolinum de Bonamicis Ambaxatorem Notarium ibidem preſentem, & Mandatum ſuſcipientem ſuum, & dictæ Partis, & Univerſitatis legitimum Sindicum, Actorem, & Procuratorem ad comprobandum, & confirmandum & ratificandum Compromiſſum factum in Magnificos Viros Dominos Alboynum de Scala Capitaneum Civitatis Communis, & Populi Veronæ, & Raynaldum de Bonacolſis Capitaneum Communis & Populi Civitatis Mantuæ, & Ghibertum de Corrigia Poteſtatem Mercadantiæ Civitatis Parmæ, per Nicolaum Maiacam Civem Mutinæ tanquam Syndicum vice & nomine Nobilis Militis Domini Albrici de Polenta honorarii Poteſtatis Mutinæ, Populi, & Communis Mutinæ, & Sapientium aſſiſtentium cum ipſo Domino Poteſtate pænes Caſtrum de Marzall. ſeu in quocunque alio loco repeniretur ſcriptum ex una parte Padellinum de Padell. vice, & nomine Partis Guelfæ prædictæ extrinſecæ Civitatis Mutinæ, & Rebellium, & Inimicorum Communis Mutinæ nomine dictæ Partis extrinſecæ, ſeu quocunque alio nomine repeniretur ſcriptum, ex altera die dominico undecimo Menſis Octobris ſcriptum per Dominum Bonaventuram Notarium de Sancta Sofia Notarium, ſeu per quemcumque alium Notarium repeniretur ſcriptum ſuper facto Pacis, & concordiæ tractandæ, & faciendæ per ipſos Dominos inter Partes prædictas, & omne id, & totum, quod in dicto Compromiſſo plenius continetur, & ad de novo in prædictos Dominos Alboynum, Raynaldum, & Ghibertum compromittendi, & ad comparendum nomine ipſorum, & dictæ Univerſitatis, & Partis coram dictis Dominis Arbitris & Arbitratoribus, ad audiendum, & intelligendum quicquid prædicti Arbititri, & Arbitratores eidem Syndico, & Procuratori nomine dictæ Univerſitatis, & Partis duxerint imponendum, & ad obediendum dictis Dominis Arbitris & Arbitratoribus in omnibus quæ eidem imponenda, mandanda, arbitranda, ſententianda ſeu præcipienda duxerint, vel mandaverint occaſionibus ſupraſcriptis, ac etiam ad quaslibet promiſſiones, obligationes, renunciationes, conventiones, & pacta, quæ in prædictis, vel aliquo prædictorum utiles fuerint, & neceſſariæ, & quæ per verum, & legitimum Procuratorem, & Syndicum fieri poſſunt. Dantes, & concedentes eidem in prædictis, & circa prædicta liberam, & generalem adminiſtrationem cum libero, & generali Mandato. Promittentes prædicti Domini Poteſtas, Capitaneus, Sapientes, & Magnates ac Conſilium Univerſum per ſe, & dictam Univerſitatem, & Partem dicto Syndico, & Procuratori, & mihi Notario infraſcripto ſtipulanti, & recipienti vice, & nomine Partis adverſæ, & omnium, quorum intereſt & intereſſe poteſt, ſe firma, & rata habere, & tenere, & obſervare omnia, & ſingula, quæ dictus Syndicus, & Procurator in prædictis, & circa prædicta duxerit faciendum, promittendum, ſtipulandum, & obſervandum, ſub obligatione omnium bonorum dictæ Univerſitatis, & Partis.

Actum in Terra Saxoli in loco, ubi dicitur Podium, preſentibus teſtibus ibi vocatis, & rogatis Domino Albertino de Teza, Dinadano de Mancolino, Johannes de Ghasbetis, & Petro de Menano & aliis. ANNO 1310.

L. H. T. Ego Petrus de Ghesbertis Notarius interfui hiis omnibus, & rogatus ſcribere ſcripſi.



Cum ejus Authentico in pergamena ſcripto ſicut ſupra expedito in ſecretiori Archiducali Archivio Mantuæ adſervato præſentem ſumptam copiam omnino conferre atteſtor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicuſque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti ſecretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, ſolita cum atteſtatione, ſubſcripſi, hac die 14. Martii 1720.



Ita verum eſſe affirmo Ego Joſeph Maria Caſtileonus ejuſdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XLI.

Privilegium HENRICI VII. *Romanorum Regis pro* Ordine Teutonico, *quo confirmantur omnia jura, & poſſeſſiones præfato Ordini in Pomeraniâ aliiſque Terris, quas legitimo emptionis, aut alio juſtæ acquiſitionis titulo jam poſſidet, aut in poſterum adipiſci poterit. Datum Brixiæ quarto Idus Julii, Anno Domini* 1311. *Regni ſui III.* [GOLDASTI Copeylicher Begriff der Reichs-Handlungen. pag. 170.] 1311. 12 Juillet.

HENRICUS Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, univerſi Sacri Romani Imperii fidelibus, præſentes literas inſpecturis, gratiam ſuam, & omne bonum.

Regalis providentia illos conſuevit donis prævenire potioribus, & ſpiritualibus honorare beneficiis, quibus inſtitutionis ſuæ primordium Divorum Anteceſſorum noſtrorum Imperatorum Romanorum & Regum infallibiliter autoritas condidit & donavit. Tunc enim virtutis & rectitudinis cultum exequimur, cùm bonorum Actuum eorundem Anteceſſorum noſtrorum formam & calcaneum obſervamus.

Sacrum igitur & Deo dicatum Ordinem ſanctæ Mariæ Theutonicorum, plantulam Imperii, puriſſimis affectibus amplectentes, in operibus virtuoſis Religioſorum virorum, quos idem Ordo producit, multipliciter delectati, ſpe retributionis æternæ, ac obtentu devotorum & fidelium ſervitiorum, quæ per Religioſos viros, Fratrem Conradum de Gundelfingen Commendatorem Provincialem per Franc. & quosdam alios Confratres ſuos, ex parte Ordinis nobis exhibentur, ad præſens in partibus Italiæ laudamus, confirmamus in perpetuum eiſdem Fratribus & Ordini ſuo omnia bona, jura, omnesque poſſeſſiones, quocunque vocentur nomine, cum omni utilitate & honore ipſorum in Terra Pomeraniæ, quas aut quæ legitimo emptionis aut alio juſte acquiſitionis titulo jam poſſident, aut in poſterum poterunt adipiſci. Concedentes iiſdem Fratribus, qui pro tempore fuerint, juriſdictionem, ac merum & mixtum Imperium exercendi, monetas cudendi, prout hactenus conſuetum eſt obſervari, ac conſtituendi & deſtituendi plenam & liberam poteſtatem. Et, ut amplioris dona gratiæ de legali largitione ſe percepiſſe gaudeant, minera ſalis, & omnium metallorum locis Terræ prædictæ ad ipſos Fratres pertinentibus adpræſens, vel quæ in poſterum pertinebunt, ut præmittitur, inventas aut inveniendas, donamus liberaliter Fratribus

ANNO 1311. bus & Ordini prænotatis: salvo tamen jure & honore Imperii in omnibus supradictis. Cujus rei testes sunt

Venerabiles, Balduinus Treverensis Archiepiscopus, germanus noster;

Theobaldus Leodensis,
Philippus Aistetensis. &
Gerardus Constantiensis
} Ecclesiarum Episcopi.

Ac Illustres, Lupoldus Austriæ & Stiriæ, &
Amedejus Comes Sabaudiæ
} Principes nostri dilecti.

Necnon Spectabiles & Nobiles viri {
Waltherus de Lutzenburg, frater noster,
Wernherus de Herenberg,
Rudolphus de Merdich, &
N. de Katzenellenbogen
} Comites.

Anshelmus & Henricus de Rapolstein,
Hugo de Geraltsecken, & quàm plures alii fide digni.

Et, ut omnia præmissa, rata & inconvulsa permaneant, præsens Scriptum exinde conscribi, & nostro Majestatis sigillo jussimus roborari. Datum in castris ante Brixiam, quarto Idus Julii, Indictione nona, Anno Domini millesimo, trecentesimo, undecimo, Regni verò nostri anno tertio.

Ego Frater Henricus Tridentinus Episcopus, Sacræ Imperialis Aulæ Cancellarius, vice Domini Henrici Coloniensis Archiepiscopi, Sacri Imperii per Italiam Archicancellarii, recognovi.

XLII.

1312. 2. May. *Sententia de extinctione* TEMPLARIORUM *à* CLEMENTE *Papa* QUINTO *lata in Concilio Viennensi.* [Collectio Regia Conciliorum Tom. 28. pag. 733. PHILIPPI LABBEI. Collectio Conciliorum Tom. XI. col. 1557. Bullarium Magnum Tom. I. pag. 212. col. 2.]

Ad perpetuam rei memoriam.

AD providam Christi Vicarii præsidentis in specula Apostolicæ Dignitatis circumspectionem pertinet vices pensare temporum, emergentium negotiorum causas discutere, ac personarum attendere qualitates: Ut ad singula debitum dirigens necessariæ considerationis intuitum, & opportune manum operationis apponens, de agro Domini sic vitiorum tribulos eruat, ut virtutes amplificet, sic prævaricantium spinas tollat, ut evellendo plus plantet quam destruat, & in loca vacua per eradicationem nocentium tribulorum, devota Deo plantamina transferendo, potiorem præbeat de provisa & utili eorum locorum unione & translatione lætitiam, quam vera justitia, quæ compassionem habet, doloris intulerit detrimentum personarum, & locorum hujusmodi per ruinam, sic enim sufferendo quod officit, & subrogando quod proficit, virtutum profectus amplificat, & sublata de medio meliori subrogatione restaurat. Dudum siquidem Ordinem domus Militiæ templi Hierosolymitani, propter Magistrum, & fratres ceterasque personas dicti Ordinis in quibuslibet mundi partibus consistentes, variis & diversis non tam nefandis, quam infandis (proh dolor) errorum & scelerum obscænitatibus, pravitatibus, maculis, & labe respersos, quæ propter tristem & spurcidam eorum memoriam præsentibus subticemus, ejusque Ordinis statum, habitum, atque nomen, non sine cordis amaritudine & dolore, sacro approbante Concilio, non per modum diffinitivæ sententiæ, cum eam super hoc secundum inquisitiones, & processus super his habitos, non possemus ferre de jure, sed per viam provisionis, seu ordinationis Apostolicæ, irrefragabili & perpetuo valitura sustulimus Sanctione, ipsum prohibitioni perpetuæ supponentes, districtius inhibendo, ne quis dictum Ordinem de cetero intrare, vel ejus habitum suscipere vel portare, aut pro Templario se gerere præsumeret: quod si quis contra faceret, excommunicationis incurreret sententiam ipso facto, universa etiam bona Ordinis prælibati, Apostolicæ Sedis ordinationi & dispositioni auctoritate Apostolica duximus reservanda. Inhibentes districtius, ne quis, cujuscumque conditionis vel status existeret, se de personis vel bonis hujusmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea, in præjudicium ordinis seu dispositionis Apostolicæ per Sedem eamdem, ut præmittitur, faciendæ, aliquid faceret, innovaret, vel etiam attentaret, decernentes ex tunc irritum & inane, si secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari. Ac postmodum, ne dicta bona, quæ dudum ad subsidium Terræ Sanctæ, & impugnationem inimicorum fidei Christianæ a Christi cultoribus data, legata, concessa, & acquisita fuerunt, debita gubernatione carentia tamquam vacantia deperirent, vel converterentur in usus alios, quam in illos ad quos fuerant pia devotione fidelium deputata, vel propter tarditatem ordinationis & dispositionis hujusmodi, eorum destructio vel dilapidatio sequeretur, cum fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, nec non Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis & Prælatis, ac etiam cum non nullis excellentibus & illustribus personis, cum reliquorum quoque absentium Prælatorum, & etiam Capitulorum, & Conventuum Ecclesiarum & Monasteriorum procuratoribus in dicto Concilio constitutis, habuimus ardua, morosa & diversa Consilia & tractatus: ut per hujusmodi consiliorum & tractatuum deliberationem præhabitam diligentem, dictorum bonorum ordinatio & dispositio, ad honorem Dei, augmentum fidei, exaltationem Ecclesiæ, dictæ Terræ subsidium, salutem quoque fidelium & quietem, salubris & utilis perveniret. Postque utique longa, præmeditata, provisa & matura consilia, suadentibus plurimis justis causis, nostra & dictorum fratrum, nec non Patriarcharum, Archiepiscoporum Episcoporum, & aliorum Prælatorum ac excellentium & illustrium personarum, prædictorum in dicto Concilio tunc præsentium, deliberationes & Consilia in hoc finaliter resederunt, ut prædicta bona Ordini hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, & ipsi hospitali, ac dilectis filiis Magistro, & fratribus hospitalis ejusdem, nomine hospitalis & Ordinis eorumdem, qui tamquam athletæ Domini pro defensione fidei se periculis mortis jugiter exponentes onerosa nimis & periculosa dispendia continue perferunt in partibus transmarinis, in perpetuum unirentur. Nos igitur inter cetera mundi loca, in quibus vigere dignoscitur observantia regularis, dictum Ordinem hospitalis, & ipsum hospitale, sinceræ Caritatis plenitudine prosequentes, ac attendentes, quod sicut evidentia facti in eo divinis obsequiis ferventer insistitur, pietatis & misericordiæ opera vigilantibus studiis exercentur, fratres hospitalis ipsius, mundanis spretis illecebris, devotum impendentes Altissimo famulatum, ac pro recuperatione Terræ prædictæ, tamquam intrepidi Christi pugiles, ferventibus studiis & desideriis intendentes, quælibet ducunt humana pericula in contemptum: considerantes quoque quod ex hoc tanto eorumdem Magistri & fratrum dictorum Ordinis, & hospitalis crescet strenuitas, animorum fervor augebitur, & ipsorum roborabitur fortitudo, ad propulsandas nostri Redemptoris injurias, & hostes ejusdem fidei conterendos, quanto ipsorum potentia in opulentioribus facultatibus augmentata, onera, quæ prosecutionis tanti negotii necessitas exigit, levius & facilius poterunt supportare, & propterea non indigne vigiles redditi, studiisque solicitis excitati, ut ad sui status augmentum opem & operam impendamus, eodem sacro approbante Concilio, ipsam domum Militiæ Templi, ceterasque domos, ecclesias, Capellas, oratoria, Civitates, Castra, villas, terras, grandias, & loca, possessiones, jurisdictiones, reditus, atque jura, omniaque alia bona immobilia & mobilia, vel se moventia cum omnibus membris, juribus & pertinentiis suis, ultra & citra mare, ac in universis & quibuslibet mundi partibus consistentia, quæ ipse Ordo, & dicti Magister, & fratres ipsius Ordinis Militiæ Templi, tempore quo ipse Magister, & nonnulli ex eisdem fratribus Militiæ Templi, in regno Franciæ communiter capti fuerunt, videlicet anno Domini millesimo trecentesimo octavo, mense Octobri, per se, vel quoscumque alios habebant, tenebant, & possidebant, vel ad eosdem domum & Ordinem Militiæ Templi, & dictos Magistrum & fratres ipsius ordinis militiæ Templi, quomodolibet pertinebant, nec non nomina, actiones & jura, quæ prædicto tempore captionis ipsorum eisdem domui, Ordini, vel personis ipsius Ordinis Militiæ Templi, quocumque modo competebant, vel competere poterant, contra quoscumque,

ANNO 1312.

ANNO 1312. que, cujuscumque dignitatis, ſtatus vel conditionis exiſterent, cum omnibus privilegiis, indulgentiis, immunitatibus & libertatibus, quibus præfati Magiſter & fratres dictorum domus & Ordinis Militiæ Templi, & ipſa domus, & Ordo per Sedem Apoſtolicam, vel per Catholicos Imperatores, Reges & Principes, & fideles alios, vel quocumque alio modo erant legitime communiti, eidem Ordini Hoſpitalis Sancti Joannis Hieroſolymitani, & ipſi hoſpitali donamus, concedimus, unimus, incorporamus, applicamus, & annectimus in perpetuum, de Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, exceptis bonis quondam dicti Ordinis ipſius Militiæ Templi conſiſtentibus in regnis & terris Cariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Caſtellæ, Aragoniæ, Portugalliæ, & Majoricarum Regum illuſtrium, extra regnum Franciæ, quæ a donatione, conceſſione, unione, applicatione, incorporatione, & annexione prædictis ſpecialiter excipienda duximus, & etiam excludenda, ea nihilo minus diſpoſitioni & ordinationi Sedis Apoſtolicæ reſervantes, inhibitionem dudum per alios proceſſus noſtros factam, ne quis videlicet, cujuſcumque conditionis vel ſtatus exiſteret, ſe de perſonis & bonis hujusmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea in præjudicium ordinationis ſeu diſpoſitionis Sedis ejusdem faciendæ de illis, nec non decreti noſtri interpoſitionem, quo ad perſonas & bona in dictis regnis & terris eorumdem Regum proxime expreſſorum conſiſtentia, omnino manere volentes in pleno robore firmitatis, quouſque de perſonis & rebus prædictis in eisdem regnis & terris conſiſtentibus per diſpoſitionem Sedis ejusdem fuerit aliter ordinatum. Occupatores quoque dictorum bonorum, aut illicitos detentores, cujuscumque ſtatus, conditionis, excellentiæ vel dignitatis extiterint, etiamſi pontificali, imperiali, vel regali præfulgeant dignitate, niſi infra unius menſis ſpatium, poſtquam ſuper hoc per dictos Magiſtrum & fratres ipſius Hoſpitalis, vel ipſorum quemlibet, aut procuratorem ſeu procuratores eorum fuerint requiſiti, dicta bona dimiſerint, illaque plene ac libere reſtituerint Ordini ipſius Hoſpitalis, & eidem hoſpitali, aut Magiſtro ſeu Prioribus, vel præceptoribus, aut fratribus Hoſpitalis ejusdem in quibuscumque partibus & provinciis conſtitutis, eorumque ſingulis, vel procuratori ſeu procuratoribus eorumdem ejusdem Ordinis ipſius hoſpitalis nomine, etiamſi dicti Priores, præceptores & fratres ipſius hoſpitalis, & procuratores ipſorum, & eorum quilibet a dicto Magiſtro ipſius Hoſpitalis mandatum ſuper hoc ſpecialiter non haberent, dummodo procuratores prædicti a dictis Prioribus & præceptoribus, vel eorum ſingulis in provinciis & partibus, in quibus hujusmodi Priores & præceptores extiterint deputati, mandatum ſuper hoc habuerint vel oſtenderint ſpeciale. Qui omnes & ſinguli, videlicet Priores & præceptores, & fratres dicto Magiſtro, procuratores vero prædicti eisdem Prioribus & præceptoribus, eorumque ſingulis, a quibus ſuper his fuerint deputati, plenum ſuper omnibus geſtis, actis, receptis & procuratis per eos quomodolibet in hac parte Computum & rationem ponere & reddere teneantur, nec non omnes qui ſcienter occupatoribus & detentoribus prælibatis in occupatione vel detentione hujusmodi dederint conſilium, auxilium vel favorem publice vel occulte, excommunicationis, Capitula vero, Collegia ſeu Conventus eccleſiarum & monaſteriorum, nec non univerſitates Civitatum, caſtrorum, villarum, & aliorum locorum, & ipſas civitates, caſtra, villas, & loca, quæ in his culpabilia extiterint, ac etiam civitates, caſtra & loca, in quibus detentores & occupatores hujusmodi dominium obtinuerint temporale, ſi hujusmodi domini temporales in dimittendo bona prædicta, & reſtituendo illa Magiſtro & fratribus Ordinis & Hoſpitalis ejusdem nomine hoſpitalis ipſius obſtaculum adhibebunt, & infra dictum menſem ab hujusmodi præmiſſis non deſtiterint, poſtquam ſuper hoc, ut præmittitur, fuerint requiſiti, ipſo facto interdicti ſententiis decernimus ſubjacere, a quibus abſolvi non poſſint, donec ſuper his plenam & debitam ſatisfactionem curaverint exhibere, & nihilo minus occupatores & detentores hujusmodi, vel præſtantes eisdem, ut præmittitur, auxilium, conſilium vel favorem, ſive ſingulares perſonæ, ſive Capitula, collegia, ſeu conventus eccleſiarum ſeu monaſteriorum, ac univerſitates civitatum, caſtrorum, terrarum, vel aliorum locorum extiterint, præter pænas præſcriptas, omnibus, quæ a Romana, vel aliis Eccleſiis quibuscumque tenent in feudum, ipſo facto decernimus fore privatos ſive privata. Ita quod ad eccleſias, ad quas ſpectant, illa libere ſine contradictione aliqua revertantur; earumque eccleſiarum Prælati, ſive rectores de ipſis pro ſua voluntate diſponant, ſicut utilitati eccleſiarum ipſarum viderint expedire. Nulli ergo, &c. noſtrorum donationis, conceſſionis, unionis, incorporationis, applicationis, annexionis, reſervationis, voluntatis & conſtitutionis infringere, &c. ſiquis, &c. Datum Viennæ ſexto Nonas Maii, Pontificatus noſtri anno ſeptimo. ANNO 1312.

XLIII.

Littera PHILIPPI *Regis ad* CLEMENTEM *Papam, quâ conſentit, ut bona Ordinis Templi transferantur in Ordinem Hoſpitalis* S. JOANNIS HIEROSOLYMITANI *juxta Concilii Viennenſis decretum. Datum Pariſiis* 14. *Auguſti* 1312. [G. G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium in Mantiſſâ Part. II. fol. 92. verſo.] 14. Aout.

SAnctiſſimo Patri in Domino C. divina providentia ſacro-ſanctæ Romanæ ac univerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici, *Philippus* eadem gratia *Francorum Rex*, pedum oſcula beatorum. Pater Sanctiſſime, cum nuper in *Concilio generali Viennenſi* propter hæreſes, enormitates, & ſcelera reperta in Fratribus tunc Ordinis Militiæ Templi tanquam infructuoſum, odioſum & abominabilem per ordinationem ſeu diſpoſitionem Apoſtolicam, veſtra Sanctitas Ordinem eundem, ſtatum & nomen ipſius tollere curaverit ab Eccleſia Sancta Dei, nosque Beatitudini veſtræ aſſenſum præbuerimus, quod de bonis quondam Templi in regno noſtro conſiſtentibus eadem transferendo in novum Ordinem, vel antiquum militarem ordinaretis, prout ſecundum Deum pro ſubſidio Terræ Sanctæ viderit veſtra Sanctitas expedire: Sanctitatiſque veſtræ finalis deliberatio nobis aſſentientibus in hoc reſedit, quod bona Ordinis præfati cum ſuis honoribus & oneribus in Fratres & *Ordinem Hoſpital. Sancti Joannis Jeroſolymitani* per ordinationem Apoſtolicam transferrentur pro Terræ Sanctæ ſervitio, cui prius fuerant deputata, ſicut & bona Ordinis Hoſpitalis ejuſdem. Nos itaque, quorum intereſt, cum bona prædicta, quatenus in regno noſtro ſunt, ſub noſtra *gardia* ſpeciali & protectione conſiſtant, & in eis ad nos jus Patronatus mediatè vel immediatè plenariè pertinere noſcatur, ad hujusmodi conſenſum impertiendum una cum Prælatis in Concilio congregatis fuerimus per vos inducti, quia Sanctitas veſtra diſpoſuerat & ordinaverat, quod per Sedem Apoſtolicam ſic dictorum Hoſpitaliorum Ordo regularetur & reformatetur tam in capite quam in membris, quod Deo, Eccleſiaſticis perſonis & ſecularibus eſſet acceptabilis, non autem infeſtus, ſed ſubſidio Terræ Sanctæ quam plurimum fructuoſus; ſic etiam provideretur, & diſponeretur de bonis præfatis omnibus, quod revocatis bonis omnibus alienatis utriusque Ordinis fructus, proventus & redditus eorundem bonorum utriuſque Ordinis, deductis expenſis neceſſariis pro cuſtodia & adminiſtratione bonorum ipſorum, fideliter ac integre converterentur in ſervitium & ſubſidium ſupradictum: ſicque veſtra Sanctitas ſacro approbante Concilio ordinavit, & ordinationem hujusmodi in dicto Concilio ſolemniter publicavit. Nos igitur diſpoſitionem, ordinationem & translationem hujusmodi acceptamus & ei noſtrum præbemus aſſenſum, juribus omnibus, nobis & Prælatis, Baronibus, Nobilibus & aliis quibuscunque regni noſtri ante prædicta competentibus in bonis prædictis, ſalvis perpetuò nobis & eis. In quorum teſtimonium, & munimen ſigillum noſtrum præſentibus litteris duximus apponendum. Datum Pariſius die 14. Auguſti, Anno Domini milleſimo trecenteſimo duodecimo. *Et ſont les dites Lettres ſéellées ſur double queüe de Parchemin, d'un grand ſeau de cire jaune.*

XLIV.

Sententia Banni & Proſcriptionis per HENRICUM VII. *Romanorum Imperatorem in* ROBERTUM, *qui ſe Siciliæ Regem intitulat & plura Beneficia ab Imperio tenet, lata, ob Seditiones & Bella contra eum & Imperium mota* 1313. 25. Avril.

nota, initaque cum Rebellibus Florentinis, Lucanis, & Senenſibus fœdera. Actum Piſis 7. Kalend. Maii, Regni ejus anno V. Imperii vero I. (1) *quod fuit* 1311. [GOLDASTI *Conſtit. Imp.* Tom. I. pag. 321. MARTENE *Theſaurus Novus Anecdotorum* Tom. 3. in Chronica Siciliæ col. 62.]

HENRICUS Dei gratia Romanorum Imperator & Semper-Auguſtus, ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum.

1. Deus judex juſtus, fortis & longanimus, omnes ſecundum merita ſua judicans, ſuperbientem illum Spiritum, qui ante ſuum thronum demens ſe gloria & honore conſpiciens, ſedem ſuam ad Aquilonem, ut eſſet ſimilis Altiſſimo, ponere cogitavit; de altis cœlorum faſtibus ad inferiora Terræ in comprobria ſempiterna demergens, ipſum omni gratia & ſpe minimè condignè privando duxit æternalibus ultionibus exponendum. Sic ad præſens juſtitiam reſpiciat, & æquitatem videat ipſe cœleſtium, terreſtrium, & infernorum Dominus, qui novit occulta cordium, & apud cujus tribunal omnis ceſſat calumnia, & veritas nullius nequitiæ tenebris obſcuratur. Deponat & nunc de ſede potentem, qui tentavit & acerbavit ipſum, & concitavit eum in iram: perdat eum, qui malè quærit, & det illi, qui obſtinato animo viam innocentiæ refugit & gloriatur in malitia, comprobrium ſempiternum: faciat in eum judicium conſcriptum, & ſic omnibus ſanctis ejus.

2. Nequitiæ ſiquidem & proditionis alumnus Robertus, Natus claræ memoriæ Caroli Secundi, qui ſe Siciliæ Regem intitulat, & Imperii Romani adipe impinguatus, incraſſatus, & dilatatus contra illud (cui etiam cauſa feudorum multorum & bonorum ipſius Imperii, quæ hactenus tenuit, & quæ injuſtè principaliter occupat, humiliter obedire debet) vitiis & iniquitatibus eminens, odia, dolos & fraudes pro fidelitate retribuens, ex deteſtando ingratitudinis vitio calcaneum rebellionis reſumpſit erigere: & contra ſtimulum indurata nequitia recalcitrare non ceſſat, nefandaque ſuperbia tumefactus ſedem ab Aquilone, hoc eſt, ab oppoſito Majeſtatis Cæſareæ, quam ejus Dominam & Magiſtram revereri & honorare tenetur, ſupponere ſatagens, ipſam convitiis & contumeliis provocavit hactenus, & continuo animo protervo continuè provocare præſumit.

3. Ipſe namque inter ceteros ſuæ malignitatis conatus, licet antequàm Imperialis coronationis cauſa proficiſceremur ad Urbem, per ſuas litteras ſpeciales pluries culmini noſtro ſcripſiſſet, quod ipſe (ſicut ex cauſa prædicta debebat, & nos, qui nec opere nec verbo gravavimus, nec gravare ſed potius gratioſè tractare intendebamus, eundem ex probitate conſcientiæ credebamus) ad exhibendam nobis debitam reverentiam & honorem, tam in dicta coronatione quàm alibi intendebat, & ad id pro viribus ſe parabat: confederationes tamen, conſpirationes, uniones, & ligas in offenſam & impedimentum proceſſus Cæſarei, unà cum Florentinis, Lucanis, Senenſibus, & aliis noſtri Romani Imperii ſubditis per Lombardiam, & ut eos in Rebellionis præcipitium excitatos foveat, omne contrarium (ſicut expreſsè dingoſcitur) per ſe ſuosque Procuratores, Nuntios & Ambaſiatores, in noſtræ Majeſtatis injuriam, & offenſam & impedimentum proceſſus Cæſarei facere procuravit & fecit. Tractavit etiam quòd civitas Cremonæ, Parmæ, & Rhegii, quæ ſub noſtra obedientia conſiſtebant, contra nos & Imperium rebellarent, inducendo tam communia ipſarum civitatum, quàm ſubditos noſtros prædictos ad rebellionem hujuſmodi, & eis ad id pollicendo auxilium, conſilium, & favorem; & nihilominus dicti Roberti fulti favoribus, ſuæque nequitiæ conſcii & miniſtri civitatis Aſtenſis, & caſtra Valentiæ, caſalis ſancti * Evaſii, & alias nonnullas civitates & caſtra provinciæ Lombardiæ, quæ mandata noſtra juraverant, & nos in eorum Dominum recognoverant, & Officiales noſtros receperant & habebant, Officialibus ipſis violenter ejectis, nequiter occupatis, & occupatas & occupata pro Roberto detinent ſupra ſcripti. Denique Robertus Johannem fratrem & ſtipendiarios Romam videlicet eâ intentione transmiſit, ut Urbe (ſi poſſet) ſuæ proditioni doloſè ſubjecta vel ſaltem turbata, in ejus periculo nefandæ ſeditionis immiſſio dictæ coronationis impediret ſolemnia, prout dicti Johannis & ſtipendiariorum in ingreſſu noſtro in Urbem prædictam, quamdiu in partibus illis moram traximus, efficaciter operum argumento probantes, unà cum copioſa ſubditorum dictorum multitudine, quæ per inſtigationem dicti Roberti ſubmiſſi ſibi ſubſidii & defenſionis fiducia cum armis & equis ad opponendum ſe nobis & exercendum per excogitatam malitiam ſimul cum Johanne ſtipendiariisque prædictis convenit, ibidem contra nos & gentes noſtras hoſtiliter poſuerunt inſidias, fecerunt inſultus, ſpoliationes, violentias, & homicidia perpetraverunt, viaſque publicas & loca, per quæ ad tendendum ad baſilicam Principis Apoſtolorum de Urbe omnibus religionem profitentibus Chriſtianam liber aditus patere debeat, bellicoſis apparatibus claudere nobis ac gentibus noſtris ad baſilicam ipſam, ne ipſa coronatio celebrari valeret, acceſſum totis viribus prohibere, ac aliàs omnimodo quo poterat Majeſtatem noſtram offendere, procurarunt, aliaque præfatus Robertus committebat, & erat in ſitu contra nos committendi omnia, quæ ad noſtri Imperii damnum tenderent, & ad ea modis omnibus quibus poterat, nitebatur.

* f. Gervaſii.

4. Hæc ſiquidem creſcente clamore notorio, & in pluribus rerum experientia edocente, licet ipſa tam publica & notoria eſſent, quod nulla poſſent tergiverſatione celari, & nos, qui ſubjecti non ſumus, contra dictum Robertum propter præmiſſa, eo irrequiſito, potuiſſemus procedere, tamen ex Auguſta clementia (quæ libentiùs emendat in ſubditis pœnas quàm puniat; nec exercet ferrum in eos, quos ſanare poteſt mulcebris lenitas medicinæ) poſt receſſum noſtrum ab Urbe prædicta, ſuper dicto notorio & prædictis per ipſum Robertum contra noſtram Majeſtatem commiſſis ad inquiſitionem deſcendimus, quam, ut fidei vel amoris ſcintilla (ſi qua forſitan remanſit in eo) ipſius viſcera tangeret, & ipſe interim ſpatium ad cor redeundi haberet, usque in præſens deliberationibus rationis duximus protrahendam, Robertum prædictum citari legitimè fecimus, ut comparere curaret, ſuam (ſi poſſet) innocentiam oſtenſurus. Verùm idem Robertus in ſua protervia perſeverans, in terminis ſibi ad hoc præfixis, vel eorum aliquo vel per ſe vel per alium comparere contumaciter non curavit. Quare nos ſuper præmiſſis in ipſius Roberti contumacia fide dignis & ſufficientibus receptis teſtibus, & eorum dictis in ſcripta redactis, & per nos ſolenniter publicatis, & de mandato noſtro à Proceribus noſtri Palatii cum diligentia recenſitis; & facta nobis de ipſis & per ipſos relatione fideli, per ea, quæ probata fuerunt, prædicta omnia & ſingula publica & notoria eſſe, in ſcriptis interloquendo pronunciavimus & declaravimus exigente juſtitia, & poſtmodùm eum requiri & citari ſufficienter & peremptoriè fecimus, ut certo termino jam elapſo coram nobis (ubicunque eſſemus) ad hanc noſtram ſententiam audiendam comparere curaret. Quod ipſe præſcius & diffiſus injuriis & offenſis in ſua obſtinatione & contumacia & fraudibus pernicioſis induratus, facere prætermiſit.

5. Quia igitur dimiſſis omnibus & ſingulis (prout apertiùs in inquiſitione continetur) ſpecialiter per dictos teſtes plenariè nobis conſtat, nos prædictos & alios prædicti Roberti exceſſus nefarios & opera deteſtanda maturo & juſto librantes examine, ac illud notiſſimum nullatenus omittentes, quod ipſe Robertus, dum in Urbe prædicta cauſa prædictæ coronationis eſſemus, dilectiſſimi noſtri Piſani (qui inter cæteros noſtros ſubditos fidelitatis ac opinionis ſinceritate, galeas & gentes ad noſtrum ſervitium & honorem Romam mitterent) galeas ipſas in noſtræ Majeſtatis injuriam invadi, ſpoliari, & gentes prædictas capi & incarcerari, & in carcere detineri mandavit & fecit, & nihilominus in hujuſmodi obſtinationis terminis perſeverando, mala malis addendo, & pejora continuè committendo, dum contra rebelles noſtros direximus ſigna Cæſarea, rebellibus ipſis (ſicut publicum & notorium eſt, & facti evidentia docebat & docet) miſit plures armatorum in ſub-

(1) *Quod fuit* 1311. Liſés 1313, ou plûtôt retranchez entierement cette explication qui paroit avoir été ajoutée ici par quelque mauvais Chronologue. Toutes les autres dates, celle du jour & du Mois, & celles des années du Regne & de l'Empire ſont juſtes, & concourent enſemble au 25. Avril 1313. La Copie du Pere *Martene*, eſt datée *Sexto Calend. Maii. anno Regni IV. Imperii vero I.* ce qui ne peut ſubſiſter ſans correction, l'Empereur *Henri VII.* ayant été couronné à Rome *die feſto Petri & Pauli Apoſtolorum anno Regni ejus IV.* comme on l'a vû en ſes Lettres notificatoires rangées ci-deſſus ſous date du 30 Juin 1312. [DUM.]

ANNO 1313. sidium, ut eos diutiùs in eorum rebellionis erroribus confoveret, & attendens quòd dum ipse potuit pacem & quietem habere, dum debuit tranquillitatem expectare, à nostra benevolentia & dilectione, quam sibi ex animi sinceritate paraveramus, obtinere noluit, bella quæsivit, iniquitates exercuit, & pro posse curavit, sicut etiam procurare non cessat, in Imperii populos seminare zizanias, suscitare odia, immittere scandala, concitare tumultus, nutrire schismata, & fovere discordias, & sine intermissione in actu committendi continuandique quoad potest, contra Imperium nostrum non omisit, non solùm in nostri Imperii contemptum Reique publicæ detrimentum, sed etiam in perturbationem prosperitatis Ecclesiasticæ, quæ ad Imperii statum plurimùm dignoscitur tendere, & in retardationem negotii Terræ Sanctæ, ad quod (teste Deo, qui omnia novit) totis cordibus & affectibus anhelamus, & videntes apertè, quòd dictus Robertus irrevocabiliter in signum erroris prolapsus, & obstinatus in dolis, viam veritatis exviavit omninò, & tanquam aspis surda non obtinens auditum, nec mandata nostra, nec legis pœnam, in quam suis culpis [nam omne, quod est ex Deo, vincit mundum; & hæc est victoria, qua vincit mundum fides nostra, *omni cura custodias cor tuum*: *nam ab ipso vita procedit*, Prov. c. 11.] incidisse ac incidere noscitur, nec etiam Imperatoriæ plenitudinem potestatis veretur; sed quotidie cervicis durioris efficitur: & quantum ipsum ad pœnitudinem expectamus, tanto majorem assumit audaciam malignandi: considerantes etiam, quod ipse Robertus de Imperii crapulatus pinguedine dilatatur, & ex illicitis sibi laxatis habenis furit, & nobis pro obedientia rebellionem, & pro fidelitatis debito injurias refert, nosque ac quoscumque fideles Imperii nobis obedientes pro posse impugnare conatur, ejusque pœnas non in ædificationem, sed in destructionem, non ad fructum & juvamen ut haberet, sed ad pestem esse dignoscitur: & volentes præmissis injuriis & ipsius fraudibus obviare, & Evangelicam sequi doctrinam, quæ nos monet, quod omnis arbor, quæ fructum non facit bonum, abscindatur & mittatur in ignem, licet fideles Reges & Principes in suorum dignitatis eminentiam libenter condignis honoribus & gratiosis favoribus prosequamur, tamen ut culpa supplicium timeat, & virtus retributionem expectet, Robertum prædictum, cujus eligimus domare superbiam, & præsumptionem erectam conterere, ipsumque à statu suo quantumcuuque sublimi deponere, cum propter præmissa Majestatis criminis reus sit, universis & singulis Dignitatibus quocumque titulo comprehensis, quibus se intitulat & decorat, auctoritatibus, honoribus, libertatibns, immunitatibus, & privilegiis, Provinciis, Comitatibus, civitatibus, castris, terris, villis, & aliis feudis, vasallis, bonis, rebus, juribus, & jurisdictionibus universis tam perpetuis quam temporalibus, quos, quas, & quæ habet, tenet, & possidet, vel quasi, seu habeurunt & possederunt hactenus ejus quomodolibet ipse vel sui prædecessores, privamus: eundem Robertum rebellem, proditorem, & hostem Imperii, dictæque Majestatis crimine reum, de toto prædicto Imperio exbannimus & diffidamus: ipsum si quo tempore in nostram & Imperii fortiam pervenerit, vita per capitis mutilationem privandum in hisce scriptis sententialiter condemnamus.

6. Statuentes & mandantes, quòd nulla persona cujuscumque nobilitatis, excellentiæ, status, vel conditionis existat, nullaq; civitas, castrum, villa, vel universitas eidem contra nos & Imperium præbeat publicè vel occultè, consilium, auxilium, vel favorem, sub pæna centum librarum auri, pro qualibet civitate, libras quinquaginta, pro quolibet castro, villa, Marchione, Duce, Comite, Barone, & quolibet Nobili viginti librarum auri, & pro qualibet alia singulari persona, pro vice qualibet qua contrà fecerint, committenda: quodque cuilibet liceat impunè cives, incolas, habitatores civitatum, castrorum, villarum, & quaslibet alias singulares personas, cujuscumq; status vel conditionis existant, quæ contra nostrum honorem obediant ei, vel darent consilium, auxilium, vel favorem, publicè vel occultè offendere in persona, rebus, & juribus, & ipsos & ea capere, & arrestare, & retinere: inhibentes etiam & præcipientes expressè, ne aliqui debitores ipsius Roberti de bonis, in quibus ei tenentur, in aliquo satisfaciant, vel reddere quomodolibet præsumant, vel alioquin tantundem Cameræ nostræ persolvant.

7. Ad hæc sine strepitu & figura judicii compellantur universitates & provincias nostras, civitates, villas, & singulares personas cujuscumque præeminentiæ vel excellentiæ, etiamsi Regia dignitate, vel cujuscumque alterius dignitatis, conditionis, vel status existant, quæ ex aliquo pacto vel promissione seu obligatione dicto Roberto, aut prædecessori suo facto, pacto vel pæna, sub qualicumque forma comprehensa, vel comprehensi sint ratione, causa, vel titulo, & specialiter de aliquo servitio faciendo, vel hominum armatorum aliudque subsidium dando, per mare vel per terram, teneretur eidem Roberto, ab ipsis pacto, promissione, obligatione & pœna apposita, vasallos quoque & feudatarios, & omnes & singulos, qui eidem fidelitatis vinculo vel alia quacumque ratione vel causa ad aliqua servitia realia vel personalia tenerentur, ab omni articulo fidelitatis, subjectionis, & obedientiæ ei vel suis hæredibus faciendis absolvimus penitus & in totum: ita quòd nec civitates, castra, villæ, universitates, & personæ prædictæ pacto vel obligatione prædictorum, aut vasalli, aut feudatarii, præfati cives, fidelitatis, subjectionis, & obedientiæ ratione, causa vel titulo sibi vel suis hæredibus quomodolibet teneantur. Ipsas etiam contratas, civitates, castra, villas, feudatarios, vasallos, bona, res, jurisdictiones, servitia, & jura, & quæcumque alia sub nostra contenta privatione & absolutione hujusmodi confiscamus.

8. Demum omnibus & singulis Militibus, Auditoribus, Judicibus, Jureperitis, & Notariis, qui ejusdem Roberti domestici seu familiares existunt, sive aliis, qui in ejus servitio esse noscuntur, & quibusvis aliis, districtè præcipiendo mandamus, quod ab ipsius Roberti familiaritate, consiliis, directione, & obsequiis quibuscumque infra duorum mensium spatium ab hodie computandum cum effectu recedant, & nunquam ad ejus servitium vel consilium accedere publicè vel occultè præsumant: alioqui ipsos Milites honore ac dignitate militiæ, Judices ac Jureperitos judicandi & assidendi omnibus & singulis privilegiis & immunitatibus, ac Notarios Notariatus officio: eos videlicet ex dictis Militibus, Auditoribus, Judicibus, Jureperitis, Notariis, qui hujusmodi mandato nostro non paruerint effectu, exnunc prout extunc privamus termino suprascripto, & inhabiles & infames reddimus, ita quòd elapsis mensibus supradictis ad nullos actus legitimos quocumque tempore postmodùm admittantur.

9. Hujusmodi autem privationis, confiscationis, exbannitionis, diffidationis, condemnationis, & absolutionis sententias in his scriptis fecimus, & omnia alia singula facta & inserta facimus exigente justitia; & bono Reipubl. requirente, ac ex certa scientia & plenitudine potestatis, supplentes omnem defectum, si quis forsan in inquisitione prædicta, de quibuscumque processibus propterea habitis ob aliquam juris solemnitatem omissam esset habitus, non obstantibus aliquibus legibus, constitutionibus contrariis, vel privilegiis sub quacumque forma verborum concessis: etiamsi de ipsis oporteret de verbo ad verbum in præsentibus fieri mentionem, quæ contra præmissa vel præmissorum aliquod possent quomodolibet objici aut opponi, quibus specialiter derogamus.

Actum Pisis in præsentia nostrorum Principum & Baronum, ac populi multitudine copiosa, VII. Calend. Maji, regni nostri anno quinto, Imperii verò anno primo, quod fuit MCCCXI. ANNO 1313.

XLV.

Accord entre CHARLES *Comte de Valois d'Alençon, de Chartres, d'Anjou, & du Maine Fils de Roi de France & ses sujets d'*Anjou *& du* Maine. *Fait à Pontoise le jour de St. Marc* 1314. [MARTENE *Thesaurus Novus Anecd.* Tom. I. col. 1345.] 1314. 25. Avril.

CHARLES fils de Roy de France Comte Valois, d'Alençon, de Chartes, d'Anjou, du Maine à nos amez & feaux maistre Estienne de Monruay nostre clerc & chanselier, & Monsieur Pierre de Blenon Chevalier salut & dilection.

Les Lettres faites sur les accords par devant nôtre Sire le Roy entre nous & nos sujets de la Comté d'Anjou & du Maine, seelées au seel du Roy nôtre Sire, nous vous envoyons contenant la forme qui ensuit. PHILIPPUS Dei gratia Francorum Rex Universis &c. notum facimus quod in nostra

ANNO 1314. nostra curia constituti carissimus & fidelis noster Carolus Andegaviæ, & Cenomaniæ Comes pro se ex una parte, & Guillelmus de *Verdaron*, Radulphus de *Romperrions*, Johannes *le Veer* de Vontis, frater Thomas de Sangueio, & frater Guillelmus *Brane* Procuratores, quamplurimorum qui ad nostram audientiam una cum eisdem appellaverunt à Domini Comitis curia ratione quorumdam auxiliorum, quæ idem Comes ab eis petebat pro se & dictis eorum Dominis ex altera: qui Procuratores pro se & dictis appellantibus quorum sunt Procuratores dictæ appellationi suæ imprimis renunciaverunt, & de beneplacito curiæ nostræ, quæ super eis remisit emendam super totali delicto præmisso, concordaverunt prout in cedula curiæ nostræ ab ipsis partibus tradita continetur, cujus cedulæ tenor sequitur in hæc verba. Il est accordé entre Monsieur Charles Comte d'Anjou & du Maine d'une part, & les Procureurs des appellans d'Anjou & du Maine en leur nom & au nom desdits appellans, de qui ils sont Procureurs suffisamment establis premierement faite renonciation de tous appeaux tout simplement, que ce que les gens dudit Comté ont levé par raison de l'aide de sa fille Marie luy demourera franc & quitte selon la forme & la maniere que ses gens assistent.

Item, qu'ils donnent dês lors en droit audit Comte à prendre par sa main sur les gentils-hommes, & les gentils hommes sur leurs sujets autant comme une des aydes monteront, à lever de tous leurs sujets, à lever de degré en degré en la forme & maniere que l'on la leve pour aucun des Barons, quand le cas échet de lever ayde de ses sujets, & aura ledit Comte ce qui sera levé entierement sans ce que nul des sujets en puisse rien retenir.

Item, que parce qu'ils laissent au Comte ce que les gens ont levé, & qu'ils luy donnent autant qu'une ayde vaudroit, si comme il est dessusdit, ne leur soit fait prejudice au tems à venir en proprieté ne en saisine, & de ce leur donnera ledit Comte ses Lettres.

Item, que les gens dudit Comte rendront & remettront à estat de ce qu'ils ont pris sur les appellans ou sur leurs sujets, apel pendant, pource qu'ils ne leur ont obéi.

Item, il est accordé que ledit Comte, oüies les raisons desdits appellans, & de tous ceux qui à cet accord faire voudront tenir, enquerera ou fera enquerir en la maniere qu'il verra que bon soit, & parce qu'il voudra sçavoir mon se ils luy doivent les aydes; & s'ils les luy doivent, comment, & par quelles mains ils doivent estre levées. Et ce enquis, il prononcera selon sa conscience, en laquelle ils se mettent en tout, en renonçant à tout appel, & à toutes supplications à toute autre voix, parquoy ils pouroient venir contre sa conscience, & de sa prononciation il leur donnera tel asseignement qui portera fin à toûjours.

Item, que pour cas qui avienne ou sont ja avenuz ledit Comte ne pourra lever ne demander ayde jusqu'à tant que il ait donné sa sentence.

Item, il est accordé que pour cette ordonnance ne soit faite au prejudice dudit Comte que il ne puisse demander l'ayde aux Barons, s'il avoüe qu'ils luy doivent en telle maniere s'il étoit trouvé que les Barons la dussent, & qu'ils la pussent prendre sur leurs sujets: que ce qu'il en doivent maintenant leur tourne en payement, & ne fera prejudice aux sujets connoissance que les Barons en facent.

Item, il est accordé que s'il est declaré par la sentence du Comte que les appellans donnent l'ayde, ce qu'ils donnent maintenant de leur volonté sera converti en payement de l'ayde due jadis pour raison d'Ysabel fille ainée dudit Comte.

Item, que pour raison de l'appel, ne de chose qui soit faite, ne de sentence qu'il donne en cette cause, estant comme il appartient à ses aydes, ledit Comte ne demandera, ne ne levera amende desdits appellans, ne de ceux qui à cet accord se voudront tenir, s'ils n'alloient contre la sentence.

Item, il accorde que tous ceux qui à cet accord se voudront tenir, pourront comparoir pardevant ledit Comte à aller avant par Procureur suffisamment establi sans grace en ce qui demeure à faire par ledit Comte sur les aydes. A toutes ces choses tenir & fermement accomplir se sont obligez maistres Guillaume de *Veerdaron* & Raoul de *Romperrons* en tant comme eux touche, & comme Procureurs en nom desdits appellans, sans obliger leurs biens pour lesdits appellans. ANNO 1314.

Item, il est accordé qu'ils pourront mener d'une partie & d'autre les témoins qui ont autrefois été trais par raison de l'ayde, sans ce que ils ont esté examinez leur face prejudice.

Item, de cinq Abbayes qui étoient en cet appel, c'est-à-sçavoir Savigny, Evron, Fonteine-Daniel, Clermon, & Champagne: il est accordé, qu'ils n'en payeront neant, ne eux, ne leurs hommes jusques à tant que Monsieur Raoul de *Harecourt* en aura dit sa volonté sur où ils s'en sont mis du tout en tout, sans venir encontre & ne seront lesdits Religieux tenuz à payer amende, fort aussi comme les appellans dessudits. In cujus rei testimonium præsentibus Litteris nostrum fecimus apponere sigillum. Actum Parisius apud Luper coram nobis de consensu partium prædictarum die Sabbati ante festum beati Gregorii, anno Domini millesimo trecentesimo sexto. Par la vertu desquelles Lettres nous vous mandons & commettons que vous alliez en propres personnes ès lieux de ladite contrée, & enquerir diligemment selon la teneur desdits accords contenuz esdites Lettres la maniere & la forme de lever & exploiter les aydes, dequoy est fait mention esdites & en quantes manieres, & pourquoy lesdites aydes sont dûës, & oyez les raisons des Barons & tous les autres nobles hommes, & de toutes les personnes de Religion, Abbez, Prieurs, & Convens, & Chanoines des Eglises collegiaux & de toute autre maniere personnes d'Eglise telles quelles soient de Religion ou de siecle, Abbesses, Prieures, freres de l'Hôpital, de Grammont, & des sujets de l'Ordre qui fut jadis du Temple, & de ceux des citez d'Angers & du Mans, & de toutes autres bonnes villes grosses & petites assises dans les fins de la Terre d'Anjou & du Maine quelles quelles soient & comme ils soient & reçûës toutes manieres & preuves & de témoins qui à ce sont neanmoins, & enquerir bien du tout en tout diligemment de tout ce qui y appartient à enquerrer selon la teneur dudit accord la verité, si est en telle maniere, que parceque vous en avez fait, trouvé & enquis, & nous avez raporté ou envoyé enclos sous vos seaux, appelez nos gens, & tous ceux qui y sont à appeller, lesquels nous faisons se montrer & appeller pardevant nous au jour de trois semainnes de la Pentecoste prochainne venant ou Mans, si comme il est plus pleinement contenu en un ajournement sur ce fait; & mandront à nos sousbaillis qu'ils vous certifient par leurs Lettres pendans annexées aux nôtres la maniere des semonces & des apeaux, comment ils auront esté faits, que nous ce oüy & rapporté & vû en diligence, puissions dire, ordonner & prononcer selon nostre conscience, & la teneur dudit accord nostre sentence la maniere de lever & d'exploiter lesdites aydes: & commandons à tous & donnons en commandement par la teneur de ces Lettres, qu'ils obéïssent à vous en toutes ces choses & en toutes celles qui pourront appartenir & en sont dépendans sur qu'au qu'ils se peuvent méfaire envers nous & l'enquête faite & parfaite adjournez par devant nous à certain jour toutes les personnes que ladite enquête touche ou peut toucher, quelles quelles soient; lequel nous certifiez par nos Lettres.

Donné à Pontoise jeudy S. Marc MCCCXIV.

XLVI.

Epistola & Decretum quinque Electorum Imperii ad Papam futurum, quo notificatur Electio Ludovici *Bavari die 20 Octob. peracta, simulque ab eodem Papa futuro requiritur, ut suo tempore ei coronam imponat. Datum apud Franckenford* 10. *Kal. Novembris* 1314. [G. G. Leibnitzii *Codex Juris Gentium* Part. I. pag. 66.] 23. Octob.

IN nomine Domini Amen. Sanctissimo in Christo Patri ac Domino suo Domino Sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ summo Pontifici futuro, *Petrus* Dei & Apostolicæ Sedis gratia Sanctæ *Moguntinæ Sedis Archiepiscopus*, Sacri Imperii per Germaniam Archicancellarius; *Joannes Dei gratia Bohemiæ &*

ANNO 1314.

& Poloniæ Rex, *Waldemarus Marchio Brandenburgensis*, *ac Joannes Dux Saxoniæ Senior*, humiles ac devoti cum omni reverentia devotissima pedum oscula beatorum.

§. 2. Vacante nuper per obitum foelicis recordationis Serenissimi Domini *Henrici quondam Romani Imperatoris*, ipso Romanorum Regno seu Romano Imperio, & nobis unà cum Reverendo Domino *Balduino Sanctæ Trevirensis Ecclesiæ Archiepiscopo*, nec non Reverendi Domini *Henrici Archiepiscopi Coloniensis* & illustrium Principum *Joannis* Bohemiæ & Poloniæ Regis, *Rudolphi Comitis Palatini Rheni Ducis* Bavariæ, *Waldemari* Marchionis Brandeburgensis ac Ducis Saxoniæ, honorabilibus Procuratoribus; ad quos *tam de jure quam de consuetudine antiqua & approbata* jus eligendi Romanorum Regem, in Imperatorem postmodum promovendum noscitur pertinere; solemniter concordantibus in diem Electionis hujusmodi, videlicet crastinum beati Lucæ Evangelistæ, quæ est decima nona mensis Octobris. Et ego Petrus Archiepiscopus Moguntinus prædictus ex officii mei debito ipsam diem ad electionem hujusmodi celebrandam præfixi, *litteris* meis * * *vocatoriis*, ipsis Conprincipibus & Coelectoribus meis destinando. Qua die veniente *suburbio oppidi Regalis Franckensordensium*, loco siquidem ad hoc solito & consueto, nobis Petro Moguntinensi, Balduino Trevirensi Archiepiscopis, Joanne Bohemiæ & Poloniæ Rege, Waldemaro Marchione Brandeburgensi, ac Joanne Duce Saxoniæ supradictis ibidem convenientibus, celebrata Missa Sancti Spiritus, deliberatione providè præhabita, ad procedendum in Electionis negotio prælibato, & in quantum debuimus expectantibus, quod Reverendus Dominus Henricus Archiepiscopus Coloniensis & Rudolphus Comes Palatinus Dux Bavariæ nondum venerant, nec per se nec per suos Procuratores in dicto loco convenerant; Nos pro bono pacis volentes in hoc eis deferre ac facere gratiam specialem, terminum supradictum, videlicet crastinum beati Lucæ Evangelistæ unanimi consensu cum Reverendo Domino Balduino Trevirensium Archiepiscopo usque in diem sequentem duximus continuandum, quam continuationem dictis Archiepiscopo Coloniensi & Rudolpho Comiti Palatino ac aliis quorum interesse poterat, Nos Archiepiscopus Moguntinensis ante dictus per nostros Nuntios speciales ad id deputatos insinuavimus, notificavimus, & ad eorum notitiam deduximus, ipsos citando vice & nomine omnium nostrorum præsentium, ut præfata *die continuata* in dicto loco ad eligendum conveniant.

§. 3. Qua die continuata ipsis Archiepiscopo Coloniensi & Comite Palatino, & aliis quorum interesse poterat sic vocatis & sufficienter expectatis, quod non venerunt, nec pro se miserunt, nec vices suas alicui seu aliquibus commiserunt, in Electionis negotio memorato, audita Missa Sancti Spiritus, Nos Archiepiscopus Moguntinensis antedictus ipsa die continuationis, quæ fuit vicesima mensis prædicti, hora debita & consueta procedere cupientes, in scriptis monitionem legimus & protestationem quandam vice nostra ac omnium ibidem præsentium jus in ipsa electione Regis Romanorum habentium illa vice, *monendo omnes infames*, *excommunicatos*, *suspensos ac etiam interdictos*, nec non *quoscunque* alios si qui forent forsitan inter eos, *qui* de jure vel consuetudine *interesse* in ipsius Electionis negotio *non deberent*, quod à Tractationibus Electionis celebrandæ futuri Regis Romanorum & ab eadem Electione recederent, Coelectores nostros nos & alios quorum interesset eligere permittentes; protestando, quod non esset nostra vel Coelectorum nostrorum intentio tales admittere tanquam jus in dicta Electione habentes, aut procedere vel eligere cum eisdem, imo voluimus & intentionis nostræ fuit, quod voces talium, si qui reperientur interfuisse, nulli præstarent suffragium, nec afferrent alicui nocumentum, & prorsus pro non receptis sive pro non habitis haberentur.

§. 4. Quam protestationem nos omnes supradicti unà cum Reverendo Patre Domino Balduino Archiepiscopo Trevirensi Coelectores nunc præsentes ratam & gratam habentes consensimus in eandem; demum post Tractatus præhabitos consideratis sollicitè & diligenter circonstantiis pluribus & statu personarum diversarum, per quas seu per quam Regno vacante & imperio posset utilius provideri; *in illustrem Virum Ludovicum Comitem Palatinum Rheni Ducem Bavariæ*, virum utique Catholicum, Orthodoxæ fidei fervidum Zelatorem, Ecclesiæ Sanctæ Dei & Ministrorum ejusdem ac Pacis sanctæ ab ineunte ætate sua, experientia, quæ est rerum Magistra efficax, attestante, devotum & humilem amatorem, strenuum in armis, in judicio justum, in Consiliis providum, in universa morum honestate præclarum, benignum, affabilem & mansuetum, de alto & generoso sanguine *divorum* Regum & Principum procreatum, ac in cunctis agilibus pro regimine Reipublicæ quam plurimum circumspectum; nostrum intuitum divina disponente clementia convertentes; Nos Petrus Moguntinus Archiepiscopus pro nobis & nomine nostro, præfatus verò Dominus Balduinus Trevirensis Archiepiscopus pro se & nomine suo; Nos vero Joannes Bohemiæ & Poloniæ Rex, Valdemarus Marchio Brandeburgensis, & Joannes Dux Saxoniæ quilibet nostrum pro se & nomine suo, *votis nostris per Dominum Moguntinum* antedictum vice sua & nostra & ex speciali mandato nostro & suo *diligenter inquisitis*; Nos Electores prædicti in loco prædicto præsentes, jus totale ea vice in Electione dicti Regis habentes, consensimus concorditer in eundem Ludovicum, & ipsum nominavimus quilibet nostrum pro se, nullo penitus discrepante, in Romanorum Regem eligendum, in Imperatorem postmodum promovendum; *& in Advocatum Sacro Sanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ*, viduarumque & orphanorum defensorem. Quibus superactis ego Petrus Moguntinensium Archiepiscopus de mandato speciali, & voluntate mea & meorum Coelectorum prædictorum eundem Ludovicum Comitem Palatinum Rheni Ducem Bavariæ elegi solemniter in hunc modum.

§. 5. In nomine Domini Amen. Cum vacante Romano Imperio per mortem foelicis recordationis Serenissimi Domini Henrici quondam Romani Imperatoris, vocatis qui fuerunt vocandi, & qui in Electione Regis Romanorum jus habere dignoscuntur, ac præsentibus; dicta die continuata ad eligendum omnibus qui voluerunt, potuerunt ac debuerunt commode interesse; placuerit omnibus & singulis præsentibus ad Electionem procedere futuri Regis; & inquisitis votis omnium & singulorum jus in Electione ipsius Regis habentium & præsentium, singulos Electores prædictos appareat ex præmissis direxisse concorditer vota sua in illustrem Ludovicum Comitem Palatinum Rheni, Ducem Bavariæ, in eum consentiendo & ipsum nominando in Romanorum Regem eligendum; per cujus quidem Ludovici prædicti experta strenuitatis merita, fidei puritatem & constantiam, speratur Sacrosancta Romana & universalis Ecclesia potenter & utiliter defensari, ac in spiritualibus & temporalibus votiva suscipere incrementa, & etiam Respublica providè dirigi, & pariter superno suffragante auxilio gubernari. Ego Petrus Archiepiscopus Moguntinus antedictus, vice mea ac Coelectorum meorum prædictorum jus in ipsa Electione habentium, ex potestate mihi per eos tradita specialiter & concessa, eundem Ludovicum, invocata Sancti Spiritus gratia, in Romanorum Regem eligo, in Imperatorem futurum promovendum.

§. 6. Electione autem hujusmodi celebrata eam nos omnes & singuli Electores prædicti præsentes approbavimus & Te Deum Laudamus alta voce fecimus decantari; & dictum nostrum, electum, *qui præsens extitit* & Electioni de se factæ, divinæ nolens resistere voluntati, interpellatus cum instantia à nobis, reverenter consensit, & deinde electionem ipsam Clero & populo solemniter fecimus publicari. Postmodum verò ipsum electum in Civitatem Franckenfordensium introducentes, in Ecclesiam Sancti Bartholomæi deduximus & ipsum super altare majus, prout moris & consuetudinis est, adhibitis solemnitatibus in talibus debitis & consuetis, posuimus, Te Deum Laudamus denuò decantantes, deinde in Cœmiterio Ecclesiæ antedictæ Clero & populo ipsum electum præsentavimus, & ejus Electionem fecimus solemniter publicari.

§. 7. Ea propter Sanctitati vestræ tam humiliter quam devotè voto unanimi supplicamus, ut ipsum electum nostrum in Regem Romanorum paternis ulnis amplectentes, munus inunctionis & consecrationis eidem conferendo de sacrosanctis manibus vestris sacri Imperii diadema dignemini loco & tempore favorabiliter impertiri; ut sciant & intelligant universi, quod posuerit in lucem gentium vos Dominus, & per sanctitatis vestræ arbitrium orbi terræ post nubila exoptata Serenitas elucescat. Cæterum ut Beatitudo vestra agnol-

* * Apud Herwartum: *vocationis*.

ANNO 1314. agnoscat evidentius vota nostra omnium præsentium in prædictis omnibus & singulis concordasse, ac in petitione hujusmodi existere unanimes & concordes, præsens *Electionis nostræ decretum* Sanctitati vestræ transmittimus, sigillorum nostrorum appensione ex certa scientia roboratum. Datum apud Francken-ford decimo kalendas Novembris, anno Domini millesimo trecentesimo decimo quarto.

XLVII.

25. Novembre. *Litteræ* HENRICI *Electoris & Archiepiscopi Coloniensis ad omnes Principes, & Status Imperii: Significat* FRIDERICUM *Ducem Austriæ in Romanorum Regem rite, & legitimè electum fuisse, atque etiam ab se Bonnæ unctum & coronatum. Exhortatur illos & requirit, ut fidelitatem, & obedientiam debitam illi præstent, non obstante electione prætensâ* LUDOVICI *Bavari, quam nullam, & attentatoriam, utpote separatim die sequenti, priore subsistente, factam. Actum 25. Novembris Anno* 1314. *Indictione XIII.* [FUGGER Spiegel der Ehren deß Ertzhaußes Oesterreichs. 3. Buch. 2. cap. 275. pag.]

IN Dei nomine Amen. Henricus Dei gratia Sacræ Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Sacri Imperii, per Italiam Archi Cancellarius, Magnificis Principibus, Proceribus, Nobilibus, Ministerialibus, Castrensibus, civibus, & Universis Sacri Romani Imperii fidelibus, ad quos præsentes literæ pervenerint, infra scriptorum cognoscere veritatem. Aliàs vacante Romano Imperio seu Regno, per mortem inclitæ memoriæ Domini Henrici, quondam Romanorum Imperatoris, & de communi voluntate Principum, jus in electione futuri Romanorum Regis habentium, ad electionem dicti Regis, die videlicet crastino Sancti Lucæ Evangelistæ proximè præterito apud Franckenvort assignato, ibidem eâdem die sic assignatâ & in loco eodem debito, videlicet Franckenvort ab Illustribus Rudolpho Comite Palatino Rheni, Duce Bavariæ, habente illâ vice per litteras nostras Patentes potestatem pro Nobis eligendi, ac Rudolpho Duce Saxoniæ, qui in possessione juris, vel quasi eligendi fuit, & est, & progenitores sui fuerant à tempore, cujus memoria in contrarium non existit, ac Henrico Duce Carinthiæ, vero herede & Rege Bohemiæ, Illustris Princeps Dominus Fredericus Dux Austriæ in Romanorum Regem eligebatur. Deinde idem Fridericus sic electus, comparens coram nobis, electionem suam per nos acceptam haberi, atque, in Regem Romanorum ungi, & coronari petiit cum instantia debitâ, & consuetâ. Nos autem, ne per repentinam manus impositionem, contra Doctrinam Apostoli, quicquid in hâc parte facere perperam videremur, Illustrem Ludovicum Ducem Bavariæ, qui ut ad nos pervenit, ejusdem Friderici a quibusdam aliis Principibus se asseruit coëlectum, omnesque, qui se dicto Friderico opponere vellent, vel sibi in Romano Regno jus potiùs vendicarent, citari fecimus coràm nobis ad certum Diem, & locum ad docendum de jure, si quod eis competeret in Regno memorato. Cives etiam Aquenses interim per solemnes nostros nuncios & speciales primo, secundo, & tertio ad eos transmissos requiri fecimus, ut nos intromisissent pro coronatione hujusmodi Aquis faciendâ, ut est moris. Die itaque supradictâ sic per nos eidem Ludovico & aliis oppositoribus ipsius Friderici præfixâ, nec ipse Ludovicus, nec aliquis alter per se vel per alios coram nobis comparuerunt, nec proponi quicquam fecerunt, quare ipsi Friderico in præmissis nostrum non deberemus officii debitum impertiri. Quia igitur invenimus dictum Fridericum rite electum, utpote à veris principibus prædictis, & die, ac loco præfixis, ipsiusque Ludovici electionem, si qua fuit, ex post facto die sequenti, & non de communi consensu Principum prorogatam, & etiam electione dicti Friderici tanquam priori non cassatâ de facto attentatam, & quia dicti cives Aquenses sic à nobis requisiti nos intromittere improvide recusârunt, Nos, ne propter rebellionem in Sacri Romani Imperii, & rei publicæ, immò totius Christianitatis dispendium, coronatio eadem plus debito differretur, & etiam ex privilegiis sedis Apostolicæ, nobis & Ecclesiæ nostræ concessis, intrà nostram Diæcesin, vel Provinciam, ubi nobis expediens videbitur, electos in Romanorum Reges pro tempore possumus coronare, quæ quidem privilegia ante ipsam coronationem, & in eâdem, clero & populo præsentibus, sub veris stilo, & filo & Bullâ, ne quis putare posset, dictam coronationem, eò quia Aquis non fiebat, minus fore validam, fecimus solemniter publicari, eundem Fridericum, ipsâ die beatæ Catharinæ Virginis, in oppido nostro Bunnen, quod est intra nostram Diæcesin, in Romanorum Regem unximus, & coronavimus in futurum Imperatorem dante Domino promovendum, adhibitis circa coronationem eandem solennitatibus debitis, & consuetis, Episcopis & Nobilibus, ac proceribus multis præsentibus in dicto loco. Quam unctionem & coronationem sic per nos, qui habemus de jure & de consuetudine, ut est dictum coronationem, & non alius, facere antedictam, eidem Friderico impensam, ad singulorum & universorum virorum notitiam deducimus, vobisque eandem notificamus per præsentes rogantes, & requirentes vos omnes, & singulos, ut dicto Domino nostro, & vero Domino Friderico, tanquam vero Romanorum Regi fidelitatis debitum præstantes eidem obediatis, & intendatis, prout Romanorum Regibus prædecessoribus suis fieri, & obediri est consuetum, ut vestra ex hoc possit suo tempore fidelitas, quam ipsi Imperio tenemini, meritò commendari. In cujus rei testimonium præsentes literas nostras & dicti Rudolphi Ducis Saxoniæ, ac Capituli Bunnensis, cui de horum veritate constat, sigilla præsentibus sunt appensa, & nihilominus ad ampliorem præmissorum veritatem ea per Notarium Publicum infrascriptum in hanc formam publicam redigi mandavimus, suoque sigillo signari. Actum in Monasterio Fratrum Minorum, in præsentiâ Illustrium Rudolphi Ducis Saxoniæ, Ottonis Landgravii de Hassiâ, Domini Eng. de Markâ Gerlaci, Henrici, Emech. de Nassove, Simonis & Johannis de Spanhem, Roberti de Virneberg, Dytheri de Katzenellenbogen Comitum, Henrici Bunnensis, Hartradi de Merenberg, Werflariensis, Heydenrici San. Severini Coloniensis Præpositorum, nec non Nobilium virorum Gerlaci de Lymberg, Henrici de Lowenberg & Joannis de Sollendorp, & Comitum de Toneberg duorum, & Joannis de Dowenheim Scolastici Bunnensis, & quam plurium aliorum fide dignorum. Anno Domini milesimo trecentesimo quarto decimo, Indictione decima tertia, vicesimâ quinta die mensis Novembris, quæ fuit dies beatæ Catharinæ Virginis, & nos Rudolphus Dei gratiâ Dux Saxoniæ, prius recognoscentes, quia præmissis interfuimus, ea vera esse, sigillum nostrum in eorundem evidentiam duximus his litteris apponendum, sub dato & die prædictis. Nos autem Capitulum Bunnensis Ecclesiæ, quia antedicta intrà oppidum Bunnense acta sunt, & nobis constat vera esse, sigillum Ecclesiæ nostræ ad causas in horum firmitatem, ad presentes Reverendi Domini nostri Domini Henrici Archiepiscopi Coloniensis prædicti apposuimus huic scripto.

Et ego Tilmanus dictus de Unna, publicus auctoritate Imperiali Notarius, quia officio Unctionis & coronationis prædictarum, per dictum Dominum Archiepiscopum Coloniensem, in personâ Serenissimi Domini Friderici Romanorum Regis factarum à principio usque in finem presens interfui, ea, quæ in eisdem agebantur, solemniter vidi, & audivi, sic acta esse, cum testibus antedictis, ad mandatum & requisitionem præfati Domini Henrici Archiepiscopi Coloniensis præsens instrumentum ex eisdem confeci, & in hanc publicam formam sub anno Domini, indictione & die prædictis redegi, meoque signo consueto signavi, vocatus ad hoc specialiter rogatus.

XLVIII.

16. Decembre. *Procuratio* ROBERTI *Jerusalem & Siciliæ citra Farum Regis ad recipiendum Sacramentum* FREDERICI *de Aragonia Principis, super Induciis inter eosdem initis usque ad Mensem Martii* 14. *Indictionis proximo futuræ.* CUM *Capitulis earundem Induciarum in dicta Procuratione contentarum. Datum Neapoli* 16. *Decembris anno* 1314. *Indictione* 13. *anno Regni*

ANNO 1314.

Regni VI. [Autentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

RObertus, Dei gratia Rex Jerusalem, & Siciliæ Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Provinciæ & Forcalquerii, ac Pedimontis Comes, tenore præsentis Procuratorii notum facimus Universis, quod si quando pro Jurium nostrorum obtentu Nos Principes, Barones & alios nostros subditos exponimus curis, laboribus, & periculis justé guerræ, Deum remque publicam jugiter habentes præoculis post decertationem diutinam nostrorum compatimur tediis, & incommodis subjectorum, & ut ne viam ultioris concordiæ etiam pacem odientibus præcludamus, Belli calamitatum pro loco, & tempore Treugis, seu Induciis assentimur. Sane confisi de fide, prudentia, Nobilitate, & sufficientia Viri Nobilis Thomasii de Marzano Comitis Squillatii Marescalli, Jacobi Cantelmi Panetterii Regni Siciliæ, & Nicolai de Jamuilla Regni Marescalli Magistri Militum, Consiliariorum, familiarium, & fidelium nostrorum, ipsos Procuratores nostros, & Nuncios speciales facimus, constituimus, & ad infrascripta Capitula ad hæc facta specialiter ordinamus, ad præsentandum se in conspectu, & præsentia spectabilis Viri Domini Federici de Aragonia, & ad recipiendum personaliter nomine, & pro parte nostra Sacramentum, & Homagium ab eo, & infrascriptis Nobilibus, & aliis videlicet Dopno Ferando Francisco Comite Vintimilii, Riccardo Comite Possanici, Guillelmo Raimundi de Montecatione, Berengario L. de Cardone, Damiano de Palitio, Corrado Lancea de Castro Mainardi, Joanne de Camerano, Garsia Simeonis de Ayvaro, Michaeli Petri Dalbi, Martino Peris de Utes, Castellano Deimposta, Petro de Modico, & Federico de Antisa super Capitulis introscriptis inter Nos, & dictum Dominum Federicum habitis, & firmatis, quæ nullo addito, vel mutato sunt per omnia continentiæ infrascriptæ. Debent fieri Treugæ ex nunc usque ad Mensem Martii Quartæ decimæ Inditionis primo futuræ inter Illustrem Principem Dominum Robertum Jerusalem, & Siciliæ Regem, & spectabilem Virum Dominum Federicum de Aragonia videlicet, quod in isto medio tempore, vel intervallo quilibet ipsorum teneat loca, quæ tenent tam in Insula Siciliæ, quam in Calabria quieté. Item quod dictam Treugam servabit dictus Dominus Federicus per se, & suos subditos, & alios juxta posse, & bona fide, non offendendo, nec faciendo offendi, aut in causa offensionis quomodolibet essendo Terras, & subditos videlicet Regnum ultra Farum cum Insulis sibi adjacentibus, Comitatus Provinciæ, & Forcalquerii, & Pedimontis, Tusciam, Lombardiam, Ferrariam, Romaniolam, Comitatum Brittonorii, Urbem cum suo districtu, Campaniam, Maritimam, in personis vel rebus: Item quod in dictis locis, quæ quælibet tenebit, & suo districtu possint ædificare, ligna, paleas, herbam, & alia necessaria accipere, & quælibet Victualia à convicinis sua pecunia communi foro tuto habere, nec per aliquam partium dictis locis, quæ medio tempore, ut præfertur, quælibet pars tenebit, possit vel eis liceat aut alicui ipsorum obsidionem, vel stabilitam apponere, nec ad hoc facere aliquem apparatum, quousque tempus ipsarum Treugarum totaliter sit elapsum. Et ut prædictæ Treugæ firmius observentur, prout superius est conventum, præfatus Dominus Federicus personaliter jurabit ad Sancta Dei Evangelia, libro tacto, prædicta omnia, & singula bona fide observare, nec contra ipsa per se, suos subditos, vel alios directe, vel indirecte venire, & de hiis præstabit, vel faciet in manibus Procuratorum dicti Domini Regis Roberti Homagium, quod si contraveniat, secundum omnem Consuetudinem, vel observationem & secundum omne Jus, nec ab hiis possit aliquorum, vel alicujus dispensatione, licentia, vel mandato absolvi, non obstantibus etiam aliquibus pactis, vel conventionibus initis jam, vel in antea ineundis, sit, & reputetur ipso facto, non obstantibus quibuscumque defensionibus, vel excusationibus proditor, & perjurus, & similia Sacramentum, & Homagium infrascripti Nobiles, & quidam alii devoti, & subditi dicti Domini Federici, videlicet, Comes Manfridus, Joannes Miles frater suus Vice admiratus Domini Federici, Bernardus de Sarriano, Dopnus Sancius de Aragona, Dalmatius de Castro Novo Miles, Gilibertus de Apilia, & Palasinus; & Observatores dictarum Treugarum sint Reges Aragonum, & Majoricarum tamquam Communes ad hæc Mediatores; Ita tamen quod nil aliud habeant facere nec de quibuscumque aliis se intromittere, nec usque ad tempus prædictum dumtaxat de observantia prædictorum, dantes prædictis Procuratoribus, & Nunciis nostris generalem, & liberam potestatem, & omnia alia circa præmissa, & quodlibet præmissorum faciendi, quæ nos facere possemus, si ibidem præsentialiter adessemus. Promittentes, & obligantes Nos, & hæredes nostros sub hypotheca bonorum nostrorum omnium, nos ratum habituros, & firmum quidquid per prænominatos Procuratores, & Nuncios Nostros actum, gestum, receptum fuerit, ac etiam procuratum in prædictis, & quolibet præmissorum. In cujus rei testimonium præsens Procurationis scriptum fieri, & pendenti Majestatis Nostræ Sigillo jussimus communiri. Actum in Obsidione Trapani, Præsentibus Venerabilibus Patribus Francisco Gajetano, & Petro Rapollano Episcopis Jordano de Sancto Felice Juris Civilis Professore Magnæ Nostræ Curiæ Appellationum Judice, Nicolao de Costantio Jurisperito, Guillelmo de Ebulo, Philippo Surdo Marescalle nostræ, Jacobo de Castrocucco Armaturarum nostrarum Magistris, Militibus, Gerardo Spinula de Luco de Janua Cambellanis familiaribus, & fidelibus nostris & Datum ibidem Anno Domini * 1334. die 16. Octobris decimæ tertiæ Inditionis Regnorum nostrorum Anno VI.

***Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Roberti signato de Anno* 1314. *litera C. folio* 42. *quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimus U. J. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius à sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet paginæ hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die* 15. *Julii* 1718.**

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

L.S.

* 1334. L'erreur est ici fort grande. Il faut lire 1314. On n'en peut douter, si on prend garde aux années de l'Indiction, à celles du Regne, & à celles du Registre où la Piece se trouve. Si la vraye date eût été de l'an 1334. le Prince Frideric avec qui Robert traite y seroit qualifié Roi, mais céla ne se pouvoit pas en 1314. parceque son Frere Jaques vivoit encoré. [DUM.]

XLIX.

1315. 10. Avril.

Declaration des ESTATS DE BRETAGNE *solemnellement assemblés au sujet du Droit de Regale & de la Garde des Eglises, qu'ils reconnoissent appartenir au Duc comme Seigneur Souverain & Fondateur. Le Jeudi apres Misericordia Domini.* 1315. [LOBINEAU *Histoire de Bretagne* Aux preuves col. 464.]

EN cest Parlement general de Bretaigne, seians Monseignor le Duc de Bretaigne en presence de ses Estaz assemblés, les neuf Evesques du Duché savoir ceux de Rennes, de Dol, de Nantes, S. Malo, Cornoaille, Vannes, S. Brieuc, Leon, & Treguer; & aussi les Procureurs & Commis especiaux des Dignitez & Chapitres de celles Eglises, quiels ont assemblement dit estre cumpris en cedit Parlement bien assemblé, comme membres des Estaz dudit Duché, ainsi que ils le devoint & sont tenus faire, par cause de leurs tenuës, fiefs, & Regaires de leurs Eglises & Chapitres fondez des Rois, Ducs, & autres Princes de Bretaigne, & de mondit Seigneur le Duc comme leur droiturier successeur, & l'ont reconnu & reconnoissent leur Prince & Souverain Seigneur & que à luy, & non à autre Prince Seculier, les Regaires & Chapitres dessusdits sont en temporel; & que la garde & sauvegarde desdites Egli-

ANNO 1315. Eglises & Chapitres lui appartiennent, & la joüissance des fruis temporels desdits Regaires, les Sieges vacanz & devestus, & tandis qu'il y ait provision de Prelats receuz & mis esdites Eglises par mondit Seigneur, comme en tel cas les en a acoustumé user. Et aussi ont confessé que des appeaux des Cours temporelies desdits Evesques & Chapitres, & ledit Evesque de Nantes de ses grans jours seulement, l'en en peut & doit appeller & relever au Parlement general du Duché de Bretaigne, & en attendre la Sentence que se peut relever au Siege Apostolique & non ailleurs; & que ainsi est le droit des Princes du Duché, quiels de leurs Souverainetez y sont fondez, quielconques diversitez qui par hostilitez & autres moyens se sont ensuys ou temps passé. Et entant qu'aucuns desdits Prelaz ou Chapitres auroient obtenuës quielconques lettres ou exploits au contraire de cest adveu, ils y ont renoncé pour eux & leurs successeurs, & ont voulu & promis estre bons & loyaux subgetz au Duc & au Duché, & obeissantez ez choses devantdites. Et partant en ont esté cestes presentes baillées à mondit Seigneur, & regestrées en sondit Parlement tenu en la Cité de Rennes o sollemnité des trois Estaz, le Jeudi après *Misericordia Domini*. MCCCXV. ans après l'an de N. S. ainsi signé, par la Cour dudit Parlement, presentez les trois Estaz, Rouxeau. Et apparoist avoir esté scellé en queue simple en cire vermoille d'un escu en eschiquier à un quartier d'hermines. Collatio facta est. *Ch. de Nantes arm. F. cassette B. n.* 18. *& arm. N. cassette B. n.* 14.

L.

25. Mai. *Epistolæ* ROBERTI *Regis Siciliæ citra Farum ad Paduanenses, quâ, enarratione præmissa Pactorum Dotalium Sororis ejus* BEATRICIS *cum* AZONE *Marchione Estense, conqueritur de indebita occupatione tertiæ partis Terræ Landenariæ ad dictam* BEATRICEM *pertinentis per ipsos facta, rogatque, ut sine frustratoria vel cavillatoria tarditate omnia restituant. Datum Neapoli* 25. *Maii* 1315. *Indictione* 13. *anno Regni ejus VII.* [Autentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

ROBERTUS &c. Nobilibus, & discretis Viris Potestati, Capitaneo, Anzianis, Consilio, Populo, & Communi Civitatis Paduæ, dilectis Amicis, & devotis suis salutem, & sinceræ dilectionis affectum Tempore contracti dudum Matrimonii inter bonæ memoriæ Aczonem Marchionem Extensem ex parte una, & spectabilem Mulierem Beatricem Sororem nostram, ex altera, idem Marchio de summa quinquaginta unius milium florenorum auri, quæ pro dotario ipsi nostræ Sorori constituit in Regno nostro Siciliæ Comitatum Andriæ de Provincia Terræ Bari pro triginta millibus florenorum auri à Curia nostra emit, pro viginti uno millibus verò florenorum auri de ipsa summa residuis idem Marchio Terras suas Caparii, & Miliarii sitas in districtu Civitatis Ferrariæ, nec non tertiam partem alterius Terræ suæ Lendenariæ de districtu dictæ Civitatis Paduæ cum hominibus, Juribus, & rationibus earum simul cum ipso Comitatu Andriæ mandavit, & fecit prædictæ nostræ Sorori pro dicto Dodario realiter assignari, quibus omnibus consentientes, quondam Franciscus de Exta Miles, Marchionis prædicti Germanus, & Universitates hominum Civitatis Ferrariæ, Terrarum Caparii, & Miliarii, & tertiæ Partis Terræ Lendenariæ prædictarum, in quantum in hiis, vel eorum aliquibus tangebantur tunc, & tangi quomodolibet poterant in futurum, & omnia expressius confirmarunt, ex qua quidem Causa Dotarii taliter constituti prædicta Soror nostra dictam tertiam partem ipsius Terræ Lendenariæ, sicut & præfatas alias Terras Caparii, & Miliarii, prout seu Vicarios, & Procuratores suos per longum tempus continue tenuit, & possedit. Successit autem postea dum adhuc viveret præfatus Marchio Vir ipsius, quod inter ipsum Marchionem, & vos dissensione suborta, Vos memoratam tertiam partem ejusdem Terræ Lendenariæ ejectis ab illa Vicariis, & Procuratoribus aliis nomine dictæ Sororis nostræ tenentibus, & possidentibus eam detinuistis ex tunc, & nunc etiam detinetis indebite occupatam. Cum igitur præmissa sint liquide sensibus nostris nota tam per documenta legitima inde sumpta claræ memoriæ Domino Patri nostro, nobisque subsequenter obstensa, quam plurium Collateralium, & officialium nostrorum tunc præsentium Confectioni aliquorum ex hujusmodi documentis, per quorum examina, sivè Consilia ipsorum documentorum directio, ac ordinatio processisse dinoscitur, testimonia fide digna, Nobilitatem, Amicitiam, & dilectionem vestram attentè requirimus, & rogamus, quatenus provide actendentes quid in hac parte favoris pariter, & affectus pro ipsa Sorore nostra secundum Deum, & ipsam puram substantiam veritatis exigat Justitiæ debitum, ad hujus nostræ scriptionis potissime intercessum, possessionem prædictæ tertiæ partis memoratæ Terræ Lendenariæ cum hominibus, Juribus, Rationibus, & pertinentiis ejus nec non fructibus omnibus medio tempore inde perceptis restitutis memoratæ Sorori nostræ, vel personæ pro ea legitimæ, sine quavis frustratoria, vel cavillatoria tarditate, ut ubi per efficacem, & celerem restitutionem possessionis ejusdem hanc nostram amicam paginam realiter admisisse vos constet, pro vobis, & nostris in Casibus ad nos mutuæ vicis rependium interpellet Data Neapoli Anno Domini 1315. die 25. Maii XIII. Inditionis Regnorum nostrorum anno VII. ANNO 1315.

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Roberti signato de Anno 1314. *litera C folio* 206. *at quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, Et in fidem Reverend. J. U. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius a sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus post supscriptionem cujuslibet paginæ hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die* 8. *Junii* 1718.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

(L. S.)

LI.

LUDOVICI Bavari Regis Romanorum Rescriptum, quo Civitates UNDERWALD, URACH, *&* SWITZ, *quæ ad instantiam Abbatis Eremi, &* LEOPOLDI *Ducis Austriæ a Judicio Rotuilensi proscriptæ, & ab Episcopo Constantiensi excommunicatæ fuerunt, auctoritate Imperiali absolvuntur, & Imperii Societati restituuntur. Datum in Nuremberg* 8 *Kal. Junii, Regni ejus anno I.* [GOLDASTI Constitut. Imp. Tom I. pag. 324.] 25. Mai.

LUDOVICUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, Prudentibus viris vallium in Underwald, Urach, & Suitz, fidelibus suis dilectis gratiam suam & omne bonum.

1. Majestatem noveritis Regiam adversitatibus vestris ex animo condolere. Veruntamen, annuente Altissimo, speramus vestris doloribus brevi in tempore per nos remedia salubria exhiberi. Unde tanquam viri constantissimi adversariorum Comminationibus non finatis animos vestros aliqualiter demulceri.

2. Prætereà, ut ex scriptis vestris collegimus, vos ex parte cujusdam Abbatis, dicti de Einsidel, ad proscriptionis sententias pervenisse, à quibus vos præsentibus absolvimus, restituentes personas & res vestras in statum pristinæ libertatis.

3. Adhæc de sententiis excommunicationum in vos latis Venerabilis Petrus Archiepiscopus Moguntinensis, Princeps noster dilectus, absolutionem committendam Decanis & Rectoribus Ecclesiarum vestrarum vobis veraciter repromisit, & se eisdem velle suas dirigere Litteras authorizabiles, & patentes.

4. Et

ANNO 1315. 4. Et securos vos reddimus, quòd omnibus Advocatis & fautoribus nostris, tum Nobilibus, tum Civitatensibus, vos defensare & coadjuvare præcipimus & monemus, quotiens & quandocunque per vos fuerint requisiti. Datum in Nurenberg. VIII. Kal. Junii, Regni nostri anno primo.

LII.

11. Septembre.. *Liga defensiva inter Communia* VERONÆ, VINCENTIÆ, MANTUÆ, *ac* MUTINÆ *ex unâ, nec non* PISÆ *atque* LUCÆ *ex alterâ parte, quâ sibi invicem Consilium, auxilium, & defensionem contra hostes promittunt. Insertum est primum projectum istius Ligæ contrahendæ, sed valde defectuosum. Actum Pisis 3. Idus Septembris, Anno* 1315. *Indictione XII.* CUM *Mandato Communis* Pisanorum *pro prædictâ Ligâ ineunda. Actum Pisis Indictione, Anno, mense, & die quibus suprà.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

IN Eterni Dei Nomine. Consilium, Senatus, & Credentiæ Anthianorum Pisani Populi & eorum Consilii Minoris, & Majoris, videlicet quindecim per quatuor Centum & duodecim Populi Consilii dicti Majoris, Consilium Mercatorum, Consilium Artis Lanæ, Capitaneorum, & Priorum Septem Artium, Capitaneorum Millitum, Capitaneorum Judicum, & Notariorum Advocatorum Pisani Communis, Capitaneorum Partituum Sardineæ. Quinquaginta Sapientum Virorum per quodlibet quatuorcentum Pisanæ Civitatis in Consilio Senatus, & Credentiæ more solito electorum, Capitaneorum, Confaloneriorum Societatum Populi, Quadringentorum, & Mille de Populo ad Consilia deputatorum a Magnifico & Potente Domino Ugiuccione de Faggiola Pisanorum Potestate, & Capitaneo generali Pisani Communis, & Populi, & Capitaneo Societatis Ligæ Pisanorum, & Lucanorum generali, vice, & nomine Pisani Communis, & pro Communi Pisano sub Sacramento petitæ. Cum intellexeritis nunc legi coram Vobis formam, & tenorem Societatis, Fraternitatis, Unionis, & Ligæ fiendæ & firmandæ in Nomine Altissimi Jesu Christi & ad reverentiam, & laudem divinæ Majestatis & gloriam & honorem Sacri Romani Imperii, & aumentum & bonum statum Partis Imperialis, & omnium Amicorum inter Nobiles, & Magnificos Dominos Canem grandem de la Scala, per Sacrum Imperium Vicarium Veronensem & Vicentinum & Chechinum de la Scala Nepotem ejus, & Rainaldum de Bonacolsis, & Boteronum fratrem ejus per idem Romanum Imperium Vicarios Mantuæ, & Dominos Civitatis Mutinæ generales atque Communia Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ eorumque Sindicos & Procuratores, Sindicario & Procuratorio nomine pro eis ex una Parte: Et Nobiles & Magnificos Dominos Dominum Ugiviccionem de la Faggiola, Potestatem & Capitaneum Civitatis & Populi Pisarum, ac etiam Capitaneum Ligæ Pisanorum, & Lucanorum generalem & Franciscum filium ejus, Potestatem, & Capitaneum Civitatis, & Populi Lucæ, atque Communia Pisarum, & Lucæ, eorumque Sindicos, & Procuratores ex altera. Et videatur expediens & utile prædicta referri Vestro Consilio, & super eis auctoritate vestri Consilii provideri, ut ad perfectionem prædictæ Societatis, & Ligæ effectiva salubritate procedatur, si consulitis & placet Vobis, quod dicta Societas, Unio, & Liga fiant, & perficiantur secundum dictam formam & tenorem nunc coram Vobis lectum, & lectam, quæ forma, & tenor infra singulariter describuntur. Et omnia fiant, & fieri possint, & executioni mandari, quæ necessaria fuerint pro dictis Societate, & Unione, & Liga complendis, & firmandis & sicut posset facere hoc Consilium. & totum Commune, & Populus Pisanus, & quod pro prædictis, & infrascriptis, & quolibet eorum faciendis, contrahendis, & complendis eligatur, & fiat & ex nunc electus habeatur & sit auctoritate Vestra Sindicus, & Procurator prædicti Domini Ugiuccionis Potestatis & Capitanei generalis, & Dominorum Anthianorum Pisani Populi, & Pisani Communis, & Populi, Nobilis & Sapiens Vir Dominus Guido Mascha Jur. Peritus honorabilis Pisanus Civis, quem presentem, & recipientem Magnificus Vir prædictus Dominus Ugiuccio, Potestas, & Capitaneus suprascriptus, & Colus Leonerius Anthianus, & Prior Anthianorum Pisani Populi, & Johannes Tadii. Colus Curatore. Colus Guangualia Vinanæ. Bonajuncta Spansi, Peruccius Fini de Perlastio. Mone de Jollii, Jacobus de Biuti, Calch. Brancha Vacchatella, & Guido Redulfi Cerbulanæ. Anthiani Pisani Populi Potestariatus, & Capitaneatus & Anthianatus nomine pro Communi, & Populo Pisano. Et nos prædictum Consilium præsentia & auctoritate prædictorum Dominorum Potestatis, & Capitanei, & Anthianorum una cum eis fecerunt, & constituerunt, & faciunt, & constituunt Sindicum, & Procuratorem ad omnia supradicta, & infrascripta facienda, & complenda, & ad faciendum, & recipiendum promissiones, stipulationes, conventiones, & pacta, de quibus, & sicut videbitur, & opportunum fuerit cum pænalibus stipulationibus, & obligationibus necessariis, & ad obligandum prædictos Dominos Potestatem, & Capitaneum, & Anthianos, & Commune, & Populum Pisanum, sicut eidem Sindico, & Procuratori videbitur, & juramentum quodcumque præstandum, & faciendum in animas eorum. Concedentes eidem super prædictis, & eorum executione liberam bayliam, & generale Mandatum, & ad faciendum generaliter omnia alia, & singula, quæ ad prædicta, vel aliquid prædictorum pertinerent, & pro eorum executione, & cujusque eorum necessaria fuerint, etiam ea sine quibus aliqua prædictorum explicari non possent, sicuti prædicti Dominus Pisanus Potestas, & Capitaneus, & Domini Anthiani, & Vos per dictum Consilium & totum Commune, & Populus Pisanus facere posset, & possetis. Promittentes per stipulationem Mihi Bonoincontro Notario infrascripto agenti, & stipulanti pro omnibus, & singulis, quorum interest, vel interest, seu vice, & nomine ipsius Communis, ut dictum est, firmum & ratum habiturum semper, & omni tempore totum, & quicquid per dictum Sindicum & Procuratorem actum, & procuratum fuerito sub obligatione omnium bonorum Pisani Communis.

Summa suprascripti Consilii celebrati Pisis in Majori Ecclesia Pisanæ Civitatis, ubi fit majus Consilium Pisanæ Civitatis ibique coadunati mandato suprascripti Domini Potestatis voce Præconum, & sono Campanæ, ut moris est, partitu facto inter dictos Consiliarios prædicti Consilii, mandato suprascripti Domini Potestatis a Domino Jacobo Magnifici Rosselli de Antio Legum Doctore, judice & Vicario suprascripti Magnifici Viri Domini Ugiuccionis Pisani Potestatis, & Capitanei suprascripti ad sedendum, & levandum more solito in præsentia mei Bononcontri Notarii de Ripa Arni Scribæ publici Cancellarii Pisani Communis, & Domini Petri de la Porta, Militis & socii suprascripti Domini Potestatis, Leopardi de Morona Notarii Cancellarii Anthianorum Pisanorum Pisani Populi, & Ricciardi de Calcinaria Notarii, & Scribæ publici eorundem Anthianorum Pisani Populi, & Januccii, & Meris de Vulpo public. Banneriorum Pisani Communis & aliorum plurium Testium ad hæc, & ut in dicto titulo per omnia, & singula continetur, Dominicæ Incarnationis Anno Millesimo trecentesimo quinto decimo, Indictione duodecima, tertio Ydus Septembris, secundum cursum & consuetudinem Pisanæ Civitatis.

In Nomine Christi Amen. Hæc forma Societatis, Fraternitatis Unionis, & Ligæ fiendæ, & contrahendæ inter Nobiles, & Magnificos Dominos Ugiuccionem de Faggiola Potestatem, & Capitaneum Civitatis, & Populi Pisarum, & similiter Capitaneum Ligæ Pisanorum, & Lucanorum, & Franciscum filium ejus Potestatem, & Capitaneum Civitatis, & Populi Lucæ atque Communia Pisarum, & Lucæ, & Dominum Guidonem Mascham Jur. Peritum, Honorabilem Pisanum Civem, Sindicum, & Procuratorem prædicti Domini Ugiuccionis Potestatis, & Capitanei, & præfati Pisarum Communis & Populi Sindicario, & procuratorio nomine pro ipso Domino Potestate, & Capitaneo, & Communi, & Populo Pisarum, ut de Sindicatu constat per Cartam rogatam, & scriptam a me Bononcontro Notario suprascripto, hodie ut supra dicitur in suprascripto Consilio. Et Sindicum, &

ANNO 1315. & Procuratorem Domini Francisci Potestatis, & Capitanei memorati, & Communis Lucæ, ut constat de Sindicatu in Carta inde rogata a. Sindicario, & Procuratorio nomine, ut dictum est ex una parte, & Nobiles, & Magnificos Dominos Canem grandem de la Scala, per Sacrum Romanum Imperium Vicarium Veronensem & Vicentinum, & Chechinum de la Scala Nepotem suum, & Sapientem, & discretum Virum Dominum Petrum de Saccho Jur. Peritum, Sindicum, & Procuratorem eorundem Domini Canis grandis Vicarii memorati, & Chechini Nepotis sui, & Communium Veronæ, & Vicentiæ prædictæ, ut patet per Cartam rogatam, & scriptam, & firmatam a Severino Notario quondam Domini Crescimbenis de Saccho Notario Cive Veronæ, sub Annis Domini a Nativitate Millesimo trecentesimo quarto decimo, Indictione duodecima, die Sabbati ultima Augusti. Et Nobiles & Magnificos Dominos Rainaldum de Bonacolsis & Botteronum fratrem ejus, per idem Romanum Imperium Vicarios Mantuæ & Dominos Civitatis Mutinæ generales, & Dominum Bernardinum de Nuvolono Juris Peritum, Sindicum, & Procuratorem eorundem Dominorum Rainaldi, & Bottironi Vicariorum memoratorum, & Communium Mantuæ, & Mutinæ, ut constat per publicum Instrumentum rogatum, & scriptum a Forate Maynecci Notario de Capalle Flor. Dioces. sub annis Domini a Nativitate Millesimo trecentesimo quartodecimo, Indictione duodecima, die quarta Mensis Septembris Sindicario, & procuratorio nomine pro eis, ut dictum est ex altera.

Primo videlicet quod prædicti Domini Ugiuccio, & Franciscus Capitanei, & Communia Pisarum, & Lucæ & eorum Sindici pro se, & Amicis suis de Civitatibus, & districtibus Pisarum & Lucæ, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, qui Domini, & dicti sui Amici nunc regunt Communia Pisarum, & Lucæ, habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo præfatos Dominos Canem grandem, Chichinum, Rainaldum, & Botteronum fratres Vicarios memoratos, Communia Civitatum Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ & Mutinæ & eorum Amicos de Civitatibus ipsis, atque districtibus Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, pro suis veris Amicis, & è converso prædicti Domini Canis grandis, Chechinus ejus Nepos, Raynaldus, & Botteronus fratres Vicarii, & Communia Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ pro se, & Amicis suis de Civitatibus, & districtibus earum, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, qui Domini, & dicti sui Amici regunt Communia Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ & Mutinæ, habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Dominos Ugiuccionem, Franciscum Capitaneos memoratos, Communia Pisarum, & Lucæ, & eorum Amicos de Civitatibus ipsis, atque districtibus Pisarum, & Lucæ, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, pro suis veris Amicis.

Item quod supradicti Domini Ugiuccio, & Franciscus Capitanei, & Communia Pisarum, & Lucæ pro se & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt & tractabunt perpetuo Inimicos dictorum Dominorum Canis grandis, & Chechini, Rainaldi, & Bottironi fratrum Vicariorum, atque Communium Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ tam de Verona, Vincentia, Mantua, & Mutina, quam aliunde, pro suis Inimicis, & contra ipsos Inimicos pro posse dabunt, & præstabunt Consilium, auxilium, & favorem, & è converso quod supradicti Domini Canisgrandis, Chichinus Nepos ejus, Rainaldus & Bottironus fratres Vicarii, & Communia Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ pro se, & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt, & tractabunt Inimicos dictorum Dominorum Ugiuccionis, & Francisci Capitaneorum, atque Communium Pisarum, & Lucæ tam de Pisis, & Luca, quam aliunde, pro suis Inimicis, & contra ipsos Inimicos pro posse dabunt, & prestabunt Consilium auxilium & favorem.

Et si nova guerra moveretur, sive fieret alicui prædictorum Dominorum. Fraternitatis, & Ligæ prædictæ teneantur, & debeant cæteri Domini, & Communia dictæ Ligæ invicem eos defendere contra quos moveretur, fovere, & adjuvare ad posse suum. ANNO 1315.

Item quod omnes & singuli Bamniti pro parte, proditione vel alia causa.

☞ Deficit residuum tenoris istius Capituli nec non subsequentes Clausulæ generalis obligationis bonorum, attenta corasione Pergamenæ, ubi prædicta erant scripta, ut eruitur è quibusdam verbis adhuc extantibus.

In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ad Laudem, & reverentiam Divinæ Majestatis, & Beatæ gloriosæ Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, & Sanctarum ejus, & honorem, & reverentiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & ad exaltationem Sacrosancti Romani Imperii, & ad aumentum, & bonum Statum Partis Imperialis, quæ diciur Gibelina, & omnium Amicorum, & ad aumentum, & gloriam, & bonum, & pacificum, & salutarem Statum Nobilium, & Magnificorum Dominorum Canis grandis de la Scala per Sacrum Romanum Imperium Vicarii Veronens. & Vicentin. Chechini de la Scala Nepotis ejus, & Rainaldi de Bonacolsis & Bottironi fratrum per idem Romanum Imperium Vicariorum Mantuæ, & Dominorum Civitatis Mutinæ, generalium, atque Communium Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ prædicte, & Nobilium, & Magnificorum Dominorum Ugiuccionis de la Faggiola Pisanorum Dei Gratia Potestatis, & Capitanei generalis Pisani Communis, & Populi, ac etiam Capitanei Societatis Ligæ Pisanorum, & Lucanorum generalis, & Francischi de Faggiola ejus filii, Civitatis, & Populi Potestatis, & Capitanei generalis atque Communium Pisarum, & Lucæ prædictorum, & eorum, & cujuscumque eorum Amicorum sapiens, & discretus Vir Dominus Guido Mascha suprascriptus Juris Peritus, honorabilis Pisanus Civis, Sindicus & Procurator ad hæc legitime constitutus, per Cartam rogatam, & scriptam, & confirmatam a me Bononcontro Notario infrascripto hodie suprascripti Magnifici & Nobilis Viri Domini Ugiuccionis de Faggiola Pisarum Potestatis, & Capitanei, & Pisani Communis, & Populi sindicario, & procuratorio nomine, ut dictum est, etiam presentia, & consensu præfati Ugiuccionis Potestatis, & Capitanei Dominorum Anthianorum, & totius prædicti Consilii. Et ipse Idem Dominus Ugiuccio Potestas, & Capitaneus suo proprio, & privato nomine ex una parte, & sapiens, & discretus Vir Dominus Petrus de Saccho Jur. Peritus, Sindicus, & Procurator suprascriptorum Nobilium, & Magnificorum Dominorum Domini Canis grandis Vicarii suprascripti, & Chechini suprascripti Nepotis ejus, & prædictorum Communium Veronæ, & Vincentiæ ad hæc legitime constitutus per Cartam rogatam, & scriptam & firmatam a Severino Notario quondam Domini Crescembenis de Saccho Civem Veronæ, sub Annis Domini a Nativitatis ejus millesimo trecentesimo quarto decimo, Indictione duodecima, die Sabbati ultima Augusti, & a me Bononcontro visa, & lecta, sindicario & procuratorio nomine pro eis, ut dictum est. Et sapiens, & discretus Vir Dominus Bernardinus de Nuvolono Jur. Peritus, Sindicus, & Procurator suprascriptorum Nobilium, & Magnificorum Dominorum Reinaldi, de Bonacolsis, & Botteroni fratrum Vicariorum, & prædictorum Communium Mantuæ, & Mutinæ ad hæc, & alia legitime constitutus per Cartam rogatam, & scriptam, & firmatam a Forense Maynecci Notario de Capelle Flor. Dioc. sub annis a Nativitatis ejus millesimo trecentesimo quartodecimo, Indictione duodecima, die Mercurii quarta Mensis Septembris, & a me Bononcontro Notario visam, & lectam, sindicario, & procuratorio nomine, ut dictum est, ex altera, societatem, firmitatem, Unionem, & Ligam inter se nominibus, quibus supra, fecerunt, & contraxerunt perpetuo duraturam cum infrascriptis pactis, Articulis, conditionibus, & tenoribus: videlicet quod ipse Dominus Ugiuccio Potestas, & Capitaneus præfatus, & Commune Pisarum pro se, & Amicis suis de Civitate & districtu Pisarum, qui nunc sunt Amici ipsorum Domini Ugiuccionis Potestatis, & Capitanei, & Francisci scripti ejus filii, & dicti Pisani Communis, & remanebunt in futurum, ipsos Nobiles, & Magnificos Dominos Canem grandem, & Chechinum ejus Nepotem, & Rainaldum, & Botte-

ANNO 1315. Botteronem ejus fratrem Vicarios, & quemlibet eorum, & eorum, & cujuscunque eorum Amicos, & prædicta Communia Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ & Mutinæ, & quodlibet eorum, & cujuscunque eorum Amicos, & de ipsis Civitatibus, & qualibet ipsarum, earumque districtibus, & qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & cujuscunque eorum, & remanebunt in futurum, habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo pro suis veris Amicis, & è converso quod ipsi Nobiles, & Magnifici Domini Canegrandis Vicarius scriptus, & Chechinus ejus Nepos prædictus, & Rainaldus, & Botteronus frater ejus Vicarii scripti, & prædicta Communia Veronæ, Vincentiæ Mantuæ, & Mutinæ, & quodlibet, & quilibet ipsorum pro se, & suis Amicis de Civitatibus, & districtibus ipsorum Communium Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & cujuscumque ipsorum, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum Canisgrandis Vicarii, & Chechini ejus Nepotis, & Rainaldi, & Bottironi fratris ejus Vicariorum, & uniuscumque eorum, & prædictorum Communium Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & cujuscumque eorum, & remanebunt in futurum. Ipsos Nobiles, & Magnificos Dominos Ugiuccionem Potestatem, & Capitaneum scriptum, & Franciscum ejus filium, & quemcumque eorum, & eorum, & cujuscumque eorum Amicos, & Commune Pisarum, ejusque Amicos, & districtuales, qui nunc sunt Amici, & in futurum remanebunt, habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo pro suis veris Amicis. Et è converso prædictæ Partes & quælibet earum facient & observabunt de inimicis cujuscumque prædictarum Partium, & pro posse præstabunt sibi ad invicem, & dabunt contra eosdem Inimicos Auxilium, Consilium, & favorem. Item quod omnes & singulos Bannitos pro parte, proditione, vel alia causa dictorum Dominorum Ugiuccionis, & Francisci Capitaneorum, & prædictorum Communium Pisarum, & Lucæ, ita quod de Luca intelligatur completa, & ratificata per Sindicum generalem dicti Communis Lucæ ipsa societas, & Liga, & qui de cætero bannirentur pro parte, proditione, vel alia causa, intelligantur etiam, & sint simili modo banniti prædictorum Dominorum Nobilium, & Magnificorum Dominorum Canisgrandis Vicarii, Chechini, & Rainaldi, & Bottironi Vicariorum prædictorum Communium, & Civitatum Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & eorum & cujuscunque eorum, nec in ipsis Civitatibus, seu Communibus, aut aliqua ipsorum, vel ipsarum, sive earum, vel alicujus earum districtibus venire, nec morari possint; Et si venerint, aut in eis morari vel inventi esse fuerint, fiat de ipsis, sicut placuerit ipsis Dominis Ugiucciono, & Francisco, & Communibus Civitatum Pisarum, & Lucæ, & cuique ipsorum, & ipsarum de suis. Et è converso, quod omnes, & singulos Bannitos pro parte, proditione, vel alia causa prædictorum Dominorum Canisgrandis Vicarii, Chichini ejus Nepotis, & Rainaldi, & Botteroni fratri ejus Vicarii, vel alicujus eorum, & dictarum Civitatum, & Communium Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & cujuscunque eorum, & earum. Et qui de cætero pro parte, proditione vel alia causa bannirentur, eorundem Dominorum, Communium, & Civitatum, vel alicujus ipsorum aut ipsarum intelligantur esse, & sint simili modo banniti prædictorum Dominorum Ugiuccionis & Francischi, & cujuscunque eorum, & prædictorum Communium, & Civitatum Pisarum, & Lucæ, & cujuscunque earum, earumque districtuum, & cujuscunque earum, nec in ipsis Civitatibus, seu Communibus, aut aliqua ipsarum, vel ipsorum, sive ipsorum, vel alicujus ipsorum districtibus venire, vel morari possint. Et si venerint, aut in eis morari, vel inventi esse fuerint, fiat de eis sicut placuerit ipsis Dominis Canigrande Vicario, Chechino ejus Nepoti, & Rainaldo, & Botterono fratri ejus Vicariis, & præfatis Communibus, & Civitatibus Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & cuicunque eorum, & earum de suis. Item quod si guerra nova moveretur vel fieret alicui prædictorum Dominorum & Communium memoratorum Societatis, Unionis, fraternitatis, & Ligæ prædictæ, teneantur, & debeant ceteri Domini, & Communia dictæ Ligæ, eos, & eas invicem defendere contra quos, sive quæ moveretur, favorare & adjuvare ad posse suum. Quæ omnia suprascripta, & singula suprascriptorum sic facere, & perpetuo observare, attendere, & firma tenere prædictæ Partes convenerunt, & promiserunt eo modo, & nomine, quibus supra dicitur, sibi ad invicem per solemnem stipulationem, & ad Sancta Dei Evangelia juraverunt super animas prædictorum Dominorum, & hominum, & personarum cujuscunque dictorum Communium & Civitatum, tactis corporaliter Sacro Sanctis Evangeliis a prædictis Sindicis & Procuratoribus cujuscunque prædictorum Partium, ut dictum est, bona fide & sine fraude, & contra non venire, vel facere per se, vel per alium ullo modo seu Jure; ullo unquam tempore, ad pænam Marcarum decem milium boni, & optimi Argenti, quam pænam Pars, quæ contrafaceret Parti fidem servanti dare & solvere teneatur & debeat ac cogatur, & pæna commissa, & exacta, vel ne, nihilominus hic Contractus in suo robore, & firmitate persistat. Obligando inde se se prædictæ Partes ad invicem nomine, quo supra, & præfatos Dominos, & Communia, & quemlibet, & quodlibet eorum eo modo, ut dictum est, eorum, & cujuscunque eorum bona omnia ad invicem. Et renunciaverunt vicissim omni Juri sibi vicissim, & cuicunque eorum eo modo, & nomine, quo supra dicitur, competenti, & competituro contra prædicta, & quodlibet prædictorum, & unde se tueri, vel defendere possent, & nominatim a suprascripta pæna. Et taliter me Bononcontrum Notarium infrascriptum Scribam publicum; & Cancellarium ipsius Communis & præfatos Ser Severinum Notarium, & Ser Forensem Notarium qui de hiis quisque ipsorum similem Cartam fecit prædictæ Partes, & præfatus Dominus Ugiuccio Potestas, & Capitaneus hanc inde Cartam scribere rogaverunt & voluerunt. Actum Pisis in Pisana Majori Ecclesiâ vocata Sancta Maria præsentibus scriptis Domino Petro Milite, & Socio scripti Domini Potestatis, & scripto Leopardo de Morrona Cancellario, & scripto Ricciardo de Calcinaria & scriptis Fanuccio, & Nerio Banneriis testibus ad hæc rogatis, Dominicæ Incarnationis Anno Millesimo trecentesimo quinto decimo, Indictione duodecima, tertio Ydus Septembris. ANNO 1315.

L. H. T. Ego Bononcontrus filius quondam Martini Bononcontri de Ripa Arni Imperatoriæ dignitatis Judex Ordinarius, atque Notarius, & Cancellariæ Pisani Communis Scriba publicus prædictis omnibus interfui, & rogatus hanc inde Cartam scripsi, atque firmavi, & in Actis Cancellariæ misi, atque scripsi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 14. Martii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

LIII.

Accoord tusschen den Hertogh van Brabant JAN DEN III. *ende die van* Mechlen, *behelsende dat de Stadt Mechelen sal ten Oorloghe trekken met den Hertogh ende hem bystaan tegen syne Vyanden, gelyk ook den Hertogh de Stadt Mechelen sal helpen in haeren Oorlogh. Ghedaen s'Maendaghs nae Sinte Denys daghe in 't jaer* 1315. [Le Lustre & la Gloire du Duché 10. Octobre.

ANNO 1315. ché de Brabant. sous l'an 1315. pag. 83.]

C'est-à-dire.

Accord entre JEAN III. *Duc de Brabant & la Ville de* Malines *par lequel cette Ville s'oblige à le servir en guerre contre ses Ennemis, comme aussi de le secourir contre les siens. Fait le Lundi après le jour de St. Denis l'an* 1315.

ALle die ghene die desen Brief sullen sien, oft horen lesen: Jan bi der Gratien van Gode Hertoghe van Lothryck, van Brabant, ende van Limborgh, Schepene, Gesworene, ende Raet van den goeden Staden van Brabant, dats te wetene, van Loven, van Brussele, van Antwerpen, van den Bosche, van Tricht, van Thienen, van Leuwe, ende van Nievele, ende Commogni Meesteren, Schepenen, Gesworene, ende alle die Raet van der Staet van Mechelne Saluyt, ende kennisse der waerheydt, omne dat die dinghen die geschien, metter tydt, die liden des niet verwandelt, ocht vergheten en worden, soe pleeght mense met vestinghen van Brieven, ende van Carten ghestadeghste te maeckene, hier omne doen wi kont met den ghenen, die nu syn ende naemaels kommen sellen, dat wi Jan Hertoghe, Schepene Gesworene ende Raet van den goeden Staden van Brabant voorgenoemt over een side, ende wi Commongni Meesteren, Schepene, Gesworene, ende alle die Raet van der Stadt van Mechelne voorsz over ander side, omne alle twist te bevelne, ende donckerheydt te verclaerne, ende omme peys, ruste, ende vrintschap tusschen ons te meerne ende te bechoudene, over en ghedraghen syn van den Poenten, die hier naemaels beschreven syn, gestedeleck te houdene voor ons ende voor onse naercommelinghe t'allen daeghen sonder arghelist, eerst werf wi Commongi Meesteren, Schepene, Gesworene, ende alle die Raet van der Stadt Mechelne voor ons, ende voor onse Stadt voorghenoemt, ende voor onse naercommelingen hebben gheloofc, ende gheloven in goeder trouwen den voorsz. Hertoghe, ende syne naercommelinghen.

I. Dat wi mit s'Hertoghe ghemeyne Oorloghen vaeren selen mit sine Staden ghemenileck bi te stane, ende te hulpene te haeren Rechte, jegen jeckhewelcken, wie dat waere, diese veronrechten woude in enigher manieren.

II. Ende wi Jan Hertoghe ende die goede Stade van Brabant voorghenoemt gemeineleck hebben gheloofc, ende gheloven in goeder trouwen de Stadt van Mechelne voorghenoemt bi te stane, ende te hulpene te alle haere rechte, ende te alle haere vriheden te houden, ende te ghebruckene in allen dien manieren, dat sise mi houdene syn, jeghen yeghewelcke, diese het brecken woude, ocht veronrechten woude in enigher manieren.

III. Voort soe hebben wi ende onse Staden van Brabant voorghenoemt gheloofc, ende gheloven der voorschreve Stadt van Mechelne, waert dat yemen die voorghenoemde Stad van Mechelne ane sprecken woude, ochte ane ligghen, dat si ons vootdere gheloft, ocht gewillecoert hadde in einighen Poente voorgesez, dan si schuldigh waren te doene, ende sunderlinghe van den Oorloghe voorghesz. dat wi ende onse Staden van Brabant voorghesz. hen dies ghestaden selen, ende secker warant syn met al onser macht, ende met hen malleck met anderen.

IV. Oec geloven wy Jan Hertoghe, ende de goede Stade van Brabant voorghesz. ende willecoren, dat die voorsz. Stadt van Mechelne, ochte en geen van diere Stadt en selen gehouden syn voor onse Scout, ochte voor onse Stade Schout te geenre Stadt.

V. Ende wi Commoingi Meesters, Schepenen, Gesworene, ende alle die Raet van der Stadt van Mechelne voorgesz. gheloven ende willecoren, dat die Hertoghe ochte die goede Stade van Brabant, ochte engeen van hen niet gheouden en selen syn voor onse Schout ochte voor onse Stade Schout te geenre Stadt, ende alle dese stucken, ende Poenten hebben, wi Jan Hertoghe de goede Staden van Brabant, ende de Stadt van Mechelne voorghenoemt gheloft, ende geloven in goeder trouwen elck den anderen vast ende gestadegh te houdene t'allen daghen voor ons ende voor onse naarcommelinghen sonder argelist in allen den maniere dat voren beschreven staet, behoudeleck altoos elcken Heere syn Recht, ende allen desen Poenten, ende dinghen vaste ende gestadegh te houdene, t'allen daghen gelyck dat si hier voren ghesschreven syn, habben wy Jan Hertoghe de goede Staden van Brabant, ende de Stadt van Mechelne voorsz. voor ons ende voor onse naarcommelinghe verbonden ons ende onse naarcommelinghen elck met anderen sonder argelist, ende om dat wi willen dat alle dese dinghen gestadegh ende vaste blyven t'allen daghen, hebben wi Jan Hertoghe onsen seghel, ende wi die goede Staden van Brabans, voorghesz. die seghelen hebben, dats te wetene van Loven, van Brussele, van Antwerpen, van den Bosche, van Tricht, van Thienen van Leeuwe, ende wi Commongi Meesteren, Schepenen, Geswoorne, ende alle die Raet van der Stadt van Mechelne, de Segele van onsen Stade gedaen hanghen anc desen jeghenwoordighen Brief, in oirconstschappen ende in kenissen der waerhaydt. Dese dinghe waere ghedaen ende gheaccordeert in t'jaar ons Heeren, doe men schreef duysentech drie hondert ende vyftiene s'Maendaghs nae Sente Denys daghe. Aldus getrocken uyt het manuscript Privilegi-Boeck van onse Lieve-Vrouve Natie, ende, is naer voorgaende collatie met het selve bevonden te accorderen by my.

Quod Attestor J. B. Ansems, Protonots. Apost. & Reg. &c. 1699.

LIV.

Transactio seu Deliberatio Communis Casalii *cum* Marchione Montisferrati *de reditibus ex eorum Communi annuatim habendis. Actum Casali* 31. *Augusti Anno* 1316. *Indictione XIV.* CUM *Transumpto ejusdem. Datum* 13. *Septembris Anno* 1324. *Indictione VII.* [Autentique tiré des Archives Archi-ducales de Mantoüe.] 1316. 31. Août.

IN Nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem Millesimo tercentesimo vigesimo quarto, Indictione septima, die decima tertia Mensis Septembris in Casali in domo habitationis Domini Vicarii præsentibus testibus Domino Germano de la Scala Judici Domini Marchionis. Laurentio de Zabaldano de Altavilla. Francisco Balesterio de Grazano & Ibidem Nobilis Vir Dominus Henricus de Sancto Stephano Vicarius dicti Loci Casalis præcepit mihi Notario infrascripto, quatenus hoc Instrumento infrascriptum, & scriptum. autenticarem & in publicam formam redigerem, tenor cujus talis est. In Nomine Domini Amen. Anno ejusdem Millesimo trecentesimo XVI. XIII. Indictione, die ultimo Mensis Augusti. Convocato, & congregato Consilio generali Communis Casalis ad sonum Campanæ ut moris est in Domibus quibus moratur Dominus Raynerius de Mazadio Comes Valpergæ Vicarius pro Illustri Domino Domino Theodoro Imperatoris Grecorum filio porfirogenito, Marchione Montisferrati. Ibidem dictus Dominus Vicarius ad instantiam, & requisitionem Consilii, Militiæ, & Populi a Vobis Credendariis Consilium requirit. Nomina quorum Credendariorum hic inferius per nomina describuntur. In primis Dominus Henricus Tratta, Philippus Grassus. Facius Grassus. Lorentius Grassus. Asclerius Grassus. Franciscus filius Luvoti Bazani Jovius Battalea Germanus Mazacaballus, Conradus Dolius. Henricus Cornid. Guiscardus Barbarinus. Cavallus de Villanova. Guillielmus Balestrevius. Obertus de Illia. Guilielmus de Codeca. Joannes Gobus, Conradus Pelegrinus. Nicolaus Baroxius. Antonius Cornu, Guillielmus Strezatus Henricus de Garoffola. Jacobus Armengexius. Obertus Merzarius. Rufinus Panis. Johannis de Cartis. Obertus de Bolixana. Obertus Panis. Franciscus de Curtibus. Manuel de Pulia. Petrus Pelluens. Obertus Gurlandus. Ansenius Galonus, Milanus Galonus. Corselus Scazosius. Obertus de Ponte, Roglerius de Rogleriis, Jacobus de Gargano. Roglerius Canis. Conradus Canis. Jacobus Caltaneus. Antonius de Serra, Oliverius Morenzanus.

Anno 1316. nus. Brexanus Molinarius. Obertus Morenzanus. Nicolenus Ferragatta. Franciscus Saltareus. Martinds Casu. Guillielmus Occellus. Guillielmus Scanarius Bon Johannes Rubeus. Rufinus Campagna. Petrus Capellus. Petrus Feriarius. Gualfredus Morewzanus. Obertus Molinarius, & Jacobus Bustavinus. Primo quod cum pluries, & pluries examinatum, & ordinatum sit per præsens Consilium, ac per Consilium Sapientum de concordando, & conveniendo cum Domino Marchione de redditibus istius Communis, & adhuc bonam viam claram invenire non potuerunt, quomodo, & qualiter possint secum concordari. Qua propter a Vobis Credendariis supradictis Consilium requirit. In reformatione dicti Consilii placuit omnibus, nemine discrepante, quod dictus Dominus Marchio habeat, & debeat annuatim.
libræ septem centum propria.
. .
. & fiat Sindicus Communis Casalis in præsenti Consilio ad omnia, & singula suprascripta, & infrascripta specialiter peragenda. Item quod dictus Raymundus Sindicus, ut supra teneatur supplicare, & petere, atque requirere dicto Domino Marchioni, nomine, & vice dicti Communis Casalis, ut eidem placeat remittere atque relaxari Communi, & hominibus Casalis omnia Pedagia & omnia realia.
Qui Dominus Vicarius, & Credendarii omnes & auctoritate, & decreto dicti Vicarii volen. . . .
. .
statuerunt prædictæ Raymundæ eorum, & dictæ Universitatis Casalis certum Nuntium & Procuratorem, Sindicum, & auctorem ad omnia, & singula suprascripta facienda, ordinanda, firmanda, & executioni mandanda pro ipso Communi, & nomine ipsius Universitatis Casalis. Dantes, & concedentes prædicti Domini Vicarius, & Credendarii eidem Sindico, & Procuratori liberam, & generalem Administrationem, atque Mandatum eorum nomine, & dictæ Universitatis Casalis omni jure, modo, & causa, quo melius possent, faciendi, & ordinandi, quæ in prædictis, & circa prædicta, vel aliquod prædictorum occurrerint facienda, & quæ verus, & legitimus Procurator, & Sindicus facere potest, & quæ dicti Domini Vicarius, & Credendarii vice, & nomine dicti Communis, & Universitatis Casalis facere possent, vel posse facere viderentur, si præsentes adessent. Promittentes dicti Domini Vicarius, & Credendarii nomine dicti Communis, & Universitatis Casalis mihi Notario infrascripto publice personæ stipulanti & recipienti vice & nomine dicti Communis, & Universitatis prædictæ, & omnium, & singularum personarum quarum interest, vel intererit, seu interesse posset, se se firmum, ratum, & gratum habituros quicquid in prædictis, & circa prædicta, vel aliquod prædictorum per prædictum Sindicum, & Procuratorem factum, seu procuratum fuerit. Et Volentes dicti Domini Vicarius & Credendarii nomine & vice dicti Communis, & Universitatis prædictæ dictum Sindicum, & Procuratorem relevare ab omni onere satisdationis in omnibus suis Clausulis fidejusserunt, & interfuerunt per ipsum in omnem adventum, & in omnem casum. Et pro prædictis omnibus, & singulis firmiter attendendis, ad observandis prædicti Domini Vicarius, & Credendarii omnia bona dicti Communis, & Universitatis Casalis mihi Notario infrascripto recipienti, & stipulanti vice & nomine quo supra pignori obligaverunt. Renuntiantes omnibus, & Singulis suprascriptis Novis Constitutionibus, Epistolæ divi Adriani, & omni legum Auxilio. Et inde hanc Cartam dicti Domini Vicarius, & Credendarii fieri præceperunt. Testes interfuerunt vocati Obertus de Ylia. Guillielmus Ferrarius. Obertus de Sibona, & Bergadanus servitor dicti Communis.
dicti Vicarii & Credendariorum abreviavi, & scripsi, & in veritatis testimonium signum ac nomen meum apposui.

L. H. T. Ego Bartheus Zabaldanus de Altavilla Notarius publicus Authenticum, & Instrumentum hujus exempli vidi, & legi, & sic scripsi nihil addens, vel minuens in punctum aut silabam, sed sicut in ipso continebatur, sic & in isto novo continetur, præter signum Notarii prædicti, quod non posui, & meum signum consuetum, atque nomen apposui in testimonium præmissorum.

L. H. T. Ego Anselmus de Azello de la Sala publicus, & Imperiali auctoritate Notarius Autenticum, & Instrumentum hujus Exempli vidi, & legi, & meum signum, atque nomen apposui in testimonium præmissorum. Anno 1316.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi, hac die 27. Januarii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 24. Januarii 1720.

LV.

Ulrici *Alsatiæ Landgravii Litteræ, quod Oppidum Sanctum Hippolitum Castrum Kunegesperg, Villam Lusheim &c possideat cum fratribus in feudalitate* Friderici *Ducis Lotharingiæ. Actum die Sancti Martini, anno 1316.* [Baleicourt. Traité Hist. & Critique sur l'Origine & la Genéalogie de la Maison de Lorrainne. Aux preuves. pag. cxiij.] 11. Novembre.

Nos Ulricus Alsatiæ Landgravius, Notum facimus præsentium inspectoribus universis, quòd hæc sunt bona quæ nos tenemus & possidemus, pater, fratres & progenitores nostri hactenus tenuerunt, & etiam possederunt ab inclyto miræque nobilitatis Domino D. Friderico Duce & Margravio Lotharingiæ, & ejus progenitoribus titulo feodali, videlicet oppidum Sanctum-Hippolitum, Castrum Kunegesperg, Villam Lusheim, Telonem & conductum incipientia à loco dicto Virst, & tendentia per vallem Alberti & vallem Leberuh, Argentinensis Diœcesis, ac feodo quæ strenui milites dicti de Numency à nobis in feodum possident atque tenent. Et sigillum nostrum præsentibus appendi fecimus in testimonium evidens præmissorum. Actum & datum in die Sancti Martini anno Domini MCCCXVI.

LVI.

Traité entre Ferry III. *Duc de Lorraine, & Edouard Comte de Bar, par lequel le Duc Ferri s'engage de garder la Neutralité, durant la Guerre que le Comte* Edouard *va entreprendre contre le Roi de Boheme;* Edouard *s'obligeant en échange, de reprendre en Foi & hommage tous les Fiefs qu'il possedoit entre Meuse & Moselle & qui lui étoient echûs de la Succession de* Pierre de Bar *son Oncle. Fait le Dimanche après la St. Urbain au mois de May. 1322.* [Balaicourt. Traité Hist. & Critique sur l'Origine & la Genealogie de la Maison de Lorrainne. Aux preuves. pag. cxiv.] 1322. 30. Mai.

Nous Eddouuars Cuens de Bar, faisons sçavoir & cognoissance à tous, que nous avons fais accort & convenances à tres-hault & puissant Prince notre tres chier & amei Signour & Cousin Ferry

ANNO 1322. ry Duc de Loheraine & Marchis, telles com si aprés sont escriptes & devisées; C'est assavoir que li dis Messire li Ducs, se doit tenir cois sens nous aidier, s'il ne li plait; mais il ne nous peut grevier par lui ne par ses gens, en son chief, ne en sa personne, ne avec aucum, & de cette présente Guerre que nous avons contre le Roy de Bohéme, se cen n'étoit avec notre chier & amei Cousin Henry Dalphim par la grace de Dieu Evêque de Mes, s'il le requerroit, ou faisait requerré contre nous; & salues toutes les convenances & alliances que li dis Messire lis Ducs ait audit Evêque, & laditte Guerre finie li dis Messire li Ducs le doit pourter envers nous foy & leaultey, einsy com à son homme, & nous audis Moussire le Duc comme à notre Signour; & ne puet lidit Messire li Dus deffendre ses homes ne ses Subgés de la Duchie, qu'il ne voissent queil part qu'il leur plairait, cette Guerre durant: Et pour raison des Convenances dessusdites nous avons reprins & reprenons en fiei & en homaige à tousjours maix pour nous & pour nos hoirs de notre amei Signour le Duc dessusdit-cy de ses hoirs, auec la Tourt de Bourmont que nous tenons j'ai de luy, tous les Fieis que Messire Pierres de Bar notre Oncles tient de nous entre la riviere de Mueze & la riviere de Muzelle: C'est assavoir la forte Maison qu'on dit Lavantgarde devant Frouvart, le Chastel con dit Pierre Fort, la forte Maison de Bouconville, Nonsart, & Somedieu avec toutes les appartenances & appandices dis leus en hommes & femmes, en bois, en auues, en preis, en champs, & en toutes autres choses quelles qu'elles soient & puissent être, sens riens excepter, que autre dis leus puissent ne doivent apartenir, & parmi ceste reprise tint li Fiei & les repriises que li dis Messire li Dus disoit & maintenoit que nous dovient tenir de luy, nous en sommes quittes, ne ne nous en puent jamaix riens demander li dit Messire li Ducs ne sin hoirs, à nous ne à nous hoirs. Et pour cen que toutes les chozes dessusdites soient fermes & estables à tousjoursmaix, nous avons fait saelier ses Lettres de notre saiel pendant, que furent fait l'an de grace nostre Seigneur mil trois cens & vint & dous, le Dimange aprés la Feste Saint Urbain ou moix de May.

LVII.

1323. 18. Mai. *Capitula conventa inter Principem* TARENTI, *& Principem* ACHAYÆ *de transitu dicti Principis Achayæ ad partes Romaniæ, nec non de Modo, & Numero Militum utrique eorum contingente ad Expeditionem faciendam contra hostes communes. Actum Neapoli die 18. Madii 1323. Indictione VI.* [Autentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

IN Dei Nomine Amen. Ad notitiam præsentium, & memoriam futurorum tenore præsentium patefiat, quod post diversos tractatus habitos inter Dominum Principem Tarenti, & Dominum Principem Achayæ de transitu faciendo per ipsum Achayæ Principem ad partes Romaniæ, ultimo concordatum extitit, prout inferius continetur, videlicet.

In primis, quod dictus Dominus Princeps Achayæ transfretabit personaliter ad dictas partes Romaniæ faciens viaggium suum per istum modum, scilicet quod declinabit ad locum qui dicitur ad verdipo, & stando ibidem per unum diem, vel duos, aut tres, vel quatuor, si invenerit illic Dominum Joannem de Cefalonia, qui ad literas Domini Principis Tarenti prædicti dicto tempore debet esse in loco prædicto, & dicet præfato Domino Principi Achayæ, quod paratus est libere resignare ei pro parte ipsius Domini Principis Tarenti Castra, seu Terras, idem Dominus Princeps Achayæ recipiet eas, vel recipi faciet, si hoc poterit sine impedimento, & muniet dicta Castra, & Terras gente condecenti, scilicet usque ad numerum centum Equitum, & ducentorum Peditum, si erit expediens, & receptis ipsis Castris, & Terris, ut præfertur, vel non receptis, & quod in recipiendis ipsis esset impedimentum, vel non inveniretur dictus Dominus Joannes in loco præfato expectatus per unum diem vel duos, tres, aut quatuor, ut præfertur, idem Dominus Princeps, ulteriori tempore non expectato vadat, & descendat ad Golfum Areæ & deinde equitando per Terram, si erit ei tutum, & usque ad Golfum Corinthii dampnificando, in quibus poterit, inimicos, discurrendo, & non moram trahendo, & sic suum ingrediatur principatum prædictum. ANNO 1323.

Item quod dictus Dominus Princeps Achayæ pro dicto transitu suo ducet, seu portabit secum ad expensas proprias Equites ducentos, & pedites quingentos pro tribus mensibus, & armabit inter Usserios, & Galeas decem pro duobus mensibus.

Item quod dictus Dominus Princeps Tarenti in subsidium dicti Passagii solidabit ad expensas proprias ducentos Equites, quingentos Pedites pro tribus mensibus, & armabit inter Usserios, & Galeas decem pro mensibus duobus. Quæ Gens Usserii, & Galeæ transfretabunt cum dicto Domino Achayæ Principe tempore transitus supradicti.

Item quod facto calculo de expensis omnibus necessariis Armatæ prædictæ, fuit inventum, quod necessaria erant unc: auri decem millia, ut quilibet Principum prædictorum poneret quinque millia uncias pro negotio supradicto.

Item quod priusquam procederetur ad expensas aliquas faciendas pro dicta Armata, quilibet præfatorum Principum pro rata contingente ipsum videlicet quinque millibus unciarum, ut prædicitur, caveat idonèè per Mercatores, qui se ad hoc solemniter obligent, quod pro incontinenti habeatur dicta pecunia, ut statim possit procedi ad exequendum necessaria pro Armata prædicta.

Item quod post prædicta dictus Dominus Achayæ Princeps invenit Mercatores dictæ Societatis Aczarellorum qui de rata contingente eum de dicta summa pecuniæ, ut prædicitur, obligabunt se ad dandum, & solvendum statim ipsam pecuniam pro dicto negotio illi, vel illis, cui seu quibus fuerit ordinatum, ut dicta pecunia debeat exhiberi, & hoc præfati Mercatores de Societate Aczarellorum dixerunt in præsentia Domini Ducis Calabriæ, & præfato Domino Principi Tarenti, prout ipsi Domini bene sciunt.

Item quod cum dictus Dominus Princeps Achayæ impleverit, quæ per eum erant adimplenda, de præsenti, ut præfertur, petit instanter, ut dictus Dominus Princeps Tarenti adimpleat, quæ sunt adimplenda per ipsum internuncium inveniendo Mercatores, qui se obligent ad dandum statim ratam pecuniæ contingentem eum pro dicto negotio juxta Conventiones præctactas, alioquin protestatur ipse Dominus Achayæ Princeps, quod per eum non stat, quatenus observentur conventiones prædictæ juxta tenorem ipsarum, prout superius declaratur.

Item quod illi centum Equites, qui debent dimitti pro munitione Despotatus, si erit expediens, ut præfertur, non dimictant Dominum Achayæ Principem, usque dum transierit Neopandum & deinde teneatur illos remittere pro munitione prædicti Despotatus. Et si per ipsum Principem deberet iniri prælium, ut ipsi centum Milites ad mandatum ipsius Principis venire teneantur ad eum die præfixo de dicto prælio ineundo, ubicumque fuerit Princeps idem, & secum esse tempore dicti Prælii, quo peracto Princeps præfatus prædictos Milites remittere debeat, ad Despotatum prædictum pro ipsius munitione ut superius continetur.

Item quod dictus Dominus Princeps Tarenti requiret Dominum Ducem Athenarum de subsidio centum Equitum, & respondeat, quid est de intentione dicti Ducis circa præmissa.

Prædicta vero omnia, & singula approbata, & confirmata fuerunt per inclitum Dominum, Dominum Carolum Illus. Jerusalem, & Siciliæ Regis Roberti Primogenitum Ducem Calabriæ, ac ejus Vicarium Generalem, in cujus præsentia acta, tractata, & celebrata fuerunt, præsentibus etiam Venerabili Patre Domino R. Episcopo Theatino, Cancellario dicti Domini Ducis, Domino Fratre Bertrando de Malobosco Sanctæ Domus Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, Priore in Barulo, Domino Thomasio de Sancto Georgio Magistro, Alexandro de Boyano Ducali Secretario Magnæ Regiæ Curiæ, Magistris Rationalibus, Domino Thomasio de Leutino, Domino Adenulpho de Aqnino, Militibus, Domino Guillelmo Præposito Regenti, Cancellario Judice, Leone Friczia de Ravello, Judice dicti Domini Principis Tarentini, Magistro Nicolao de Bojano Medicinalis Scientiæ Professore, & Judice Silvestro de Matera Mag-

ANNO 1323. Magnæ Regiæ Curiæ Judice, Consiliariis, & familiaribus Domini Achayæ Principis memorati Anno Domini 1323, die XIX. Madii VI. Inditionis in Civitate Neapolis. In cujus rei testimonium facta sunt de præmissis præsens, & duo alia consimilia scripta, sigillis dictorum Dominorum Ducis Calabriæ & Principum communita.

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Carol II. signato de Anno 1319. litera A. folio 227. quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimus U. J. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius à sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet paginæ hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 5. Julii 1718.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

(L.S.)

LVIII.

1324. 31. Mars. *Litteræ* JOANNIS *Papæ XXII. quibus assertâ sibi primùm universâ Jurisdictione in Imperium solio vacante, Excommunicationem fulminat contra eos, qui jure Vicariatûs administrationem ejus assumunt, cassatque, irritat, & annullat omnes Confoederationes super hoc factas, licèt juramento vallatas. Actum Avenione 2. Calendas Aprilis.* (1) [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 2. col. 640.]

JOHANNES Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

Si Fratrum & Coepiscoporum nostrorum & aliorum quorumlibet jura illibata servari, & ab omni fore dispendio diminutionis extranea cupimus, & ad id libenter nostræ sollicitudinis studium adhibemus, multò fortius equidem pro nostris & Romanæ Ecclesiæ sponsæ nostræ juribus & honoribus conservandis ex injuncto nobis officii debito, Apostolicæ provisionis partes tenemur impendere, ne temporibus nostris usurpationis injuriam subeant, aut detrimentum cujusvis derogationis incurrant. Sanè in nostram & Fratrum nostrorum deductum est, fama divulgante, notitiam, quod licèt de jure sit liquidum, & ab olim fuerit inconcusse servatum, quod vacante imperio, sicut & nunc per obitum quondam HENRICI Romanorum Imperatoris vacasse dignoscitur, cum in illo ad sæcularem judicem nequeat haberi recursus, ad summum Pontificem, cui in persona B. Petri terreni simul & cælestis Imperii jura Deus ipse commisit, Jurisdictio Imperii prædicti devolvitur, ac illam absque alterius participio, durante vacatione hujusmodi, per se vel per alium seu alios exercet in eodem imperio pleno jure: nonnulli tamen in Italiæ partibus potestatis & dignitatis fastigium illicitæ ambientes, in nostrum & sanctæ Romanæ matris Ecclesiæ, quantum in eis est, præjudicium evidens, ac diminutionem honoris & juris, vicariatus seu alterius cujuscumque nomen officii, quod ipso imperatore vivente ex ipsius fortè commissione gerebant in certis terris, territoriis sive locis, post decessum ipsius absque nostra vel Apostolicæ Sedis petita vel obtenta licentia retinere sibi, & nonnulli etiam de novo assumere quod non gesserunt antea, temerariis ausibus præsumserunt: quo vel quibus adhuc non verentur abuti, ac sub ejus vel eorum colore multa facere & fecisse noscantur, quæ in nostram & Ecclesiæ prædictæ injuriam aperte redundant, non abhorrentes pro his variis involvi criminibus, nec divinæ Majestatis formidantes offensam. Quia igitur error cui non resistitur, approbari videtur, & latum pandit delinquentibus sinum, qui eorum perversis conatibus non resistit. Nos volentes nostris & ecclesiæ sponsæ nostræ juribus & honoribus in hac parte prospicere, & malis ac scandalis quæ ex usurpativa retentione seu assumtione hujusmodi orta sunt hactenus, & quæ proculdubio se possent in antea suboriri, celeriter obviare, nec non periculis animarum hujusmodi retinentium & usurpantium nomina, & eis abutentium, ut præfertur, salubriter occurrere cupientes, præsentium auctoritate monemus sub excommunicationis pœna omnes & singulos cujuscumque status, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis existant, etiamsi patriarchali, vel quavis alia superiori, aut pontificali vel regia, seu alia quacumque præfulgeant dignitate, qui post vacationem imperii absque nostra vel Sedis prædictæ licentia, hujusmodi vicarii seu cujusvis alterius officii nomen sibi ubilibet retinuerunt, seu assumserunt, & retinent, & sub talis denominationis pallio abusi sunt, & abutuntur potestate, vel jurisdictione quacumque, seu ejus exercitio publicè vel occultè, quatenus de cetero à denominatione hujusmodi aut nominis usurpatione seu retentione prædicti vel cujuscumque alterius, necnon usu, potestate, vel exercitio supradictis prorsus abstineant & omnino desistant. Inhibentes insuper sub pœna prædicta omnibus & singulis Patriarchis, & Prælatis, etiam aliis superioribus, & inferioribus, ac Regibus, Civitatibus, Communitatibus, Universitatibus, Capitaneis, Potestatibus, Rectoribus, Comitibus, Vice-comitibus, Baronibus & omnibus aliis cujuscumque sint dignitatis, conditionis, aut status, ne prædictos hujusmodi nomen Vicarii, seu aliud quodlibet in eodem imperio retinentes, ut præfertur, aut usurpantes illicitè, vel eorum aliquem sub denominatione vel titulo hujusmodi nominum, seu procuratores, commissarios, judices, aut vices eorum gerentes, quocumque colore quæsito recipiant vel admittant, nec ut vicariis seu vicario aut officialibus Imperii pareant vel intendant, aut pareri vel intendi faciant vel permittant, nec in his eis vel ei quomodolibet præstent auxilium, consilium vel favorem, alioquin in omnes & singulos Patriarchas, Prælatos, etiam superiores & inferiores, Reges & ceteros denominatione prædicta, ut præmissum est, abutentes, ac illius prætextu assumentes quæcumque officia, potestates, jurisdictiones ac eorum exercitia, & in recipientes eos ut vicarios vel officiales Imperii aut commissarios eorum, ut talium, & in parentes seu obedientes eis ut talibus, aut præstantes in hoc sibi auxilium, consilium, vel favorem, nisi infra duorum mensium spatium à die datæ præsentium numerandum penitus resipuerint, vel se licentia Sedis Apostolicæ super hoc ostenderint communitos, excommunicationis in singulares personas & in terras & loca ipsorum, & quaslibet communitates, universitates, civitates, aut villas, interdicti sententias de Fratrum nostrorum consilio publicè promulgamus, contra eos nihilominus spiritaliter & temporaliter gravius processuri, prout inobedientia eorum exegerit, qualitas facti suaserit, & videbimus expedire. Et ut quibuslibet parendi talibus tollatur occasio, omnes & singulos qui hujusmodi vicariatus nomen usurpantibus juramento fidelitatis tenentur astricti, à juramento hujusmodi quantum ad hoc de potestatis plenitudine absolventes, auctoritate Apostolica firmiter inhibemus eisdem, ne talibus ut vicariis vel officialibus Imperii aliquatenus pareant vel intendant. Et insuper omnes pactiones, obligationes & confœderationes & colligationes à quibuscumque super hoc quomodolibet initas juramento vel quacumque alia firmitate vallatas, omnino dissolvimus, juribus vacuamus, irritamus, & quatenus de pacto processerint, revocamus, ac hujusmodi & quælibet alia juramenta à quibuslibet super his præstita, per quæ posset in prædictis nostris & ecclesiæ prædictæ juribus derogari; præsertim cum juramentum vinculum iniquitatis esse non debeat, relaxamus. Ceterum ut hujusmodi processus noster ad communem omnium notitiam deducatur, cartas sive membranas processum continentes eumdem in ecclesia Avenionensi appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt: ita quod omnes & singuli quos processus ipse contingit & contingere potest, nullam postea possint excusationem prætendere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignoraverint eum-

ANNO 1324.

(1) Je range cette Piece sous l'an 1324 sans estre pourtant bien asseuré qu'elle lui appartienne. Il falloit lui trouver une Place, & il me paroit, par diverses raisons, que l'an 1324 lui convient mieux qu'aucun autre. L'Edit suivant en contient même une espece de preuve, étant daté du même jour, & donné sur la même matiere. [DUM.]

ANNO 1324. eumdem, cum non sit verisimile remanere, quoad ipsos, incognitum vel occultum quod tam potenter omnibus publicatur. Actum Avinioni in domo episcopali II. calendas Aprilis.

LIX.

II. Juillet. *Bulla* JOHANNIS *Papæ XXII. qua eundem* LUDOVICUM *Bavarum discorditer electum Romanorum Regem ob contumaciam suam & in malo perseverantiam jure Regni & Imperii ex dictâ electione competenti privat. Datum Avenione 5. Idus Julii Pontificatûs sui Anno VIII.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. II. col. 660.]

JOHANNES Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Sicut ad curam periti medici pertinet adhibere fomenta fortia, cùm levia non prodesse cognoscit: sic profectò præsidentis officio congruit, cùm ad correctionem perversorum inflictas pœnas non sufficere percipit, ut adjiciat graviores. Hinc per Psalmistam in chamo & freno maxillas illius constringere Dominus præcipit, qui ad suum præsidem, ejus non obediendo salutaribus monitis, appropinquare contemnit. Hæc utique circa personam viri magnifici LUDOVICI Ducis Bavariæ in discordia in Regem Romanorum electi nos servasse declarant evidentius quæ sequuntur.

Dudum siquidem quod dictus Dux Bavariæ in discordia in Regem Romanorum promovendum in Imperatorem electus discordi electione hujusmodi, per Ecclesiam Romanam, ad cujus examen personæ electi in Regem Romanorum in Imperatorem assumendi approbatio, & electionis admissio pertinet, electione hujusmodi non admissa, nec ejus approbata persona, nomen Regis Romanorum indebitè usurpaverat, ac regni Romani & Imperii administrationi se in ejusdem Ecclesiæ manifestam injuriam, plurimorum scandalum, suæ & aliorum multorum animarum periculum, ac etiam contra processus nostros adversus talia præsumentes, excommunicationis & alias diversas spirituales & temporales pœnas & sententias continentes, factos antea & publicatos, nimis præsumtuosè & periculosè ingesserat, exigendo videlicet & recipiendo sub præfato titulo regio fidelitatis in Alemanniæ & nonnullis Italiæ partibus, tam à personis Ecclesiasticis quàm sæcularibus vassallis Imperii per se & alios juramenta, ac de dignitatibus, honoribus, & officiis ad ejusdem Romani regni seu Imperii dispositionem spectantibus pro suo libito disponendo, sicut diebus præteritis de Marchionatu Brandeburgensi, quem primogenito suo de facto publicè contulit, ordinavit, & alia plurima exercendo, quæ ad ejusdem Romani regni & Imperii Regimen non est dubium pertinere. Nec non Ecclesiæ memoratæ rebellibus, sicut GALEATIO de Vicecomitibus ejusque fratribus, de crimine hæresis à suis competentibus judicibus, exigente justitia, sententialiter & publicè condemnatis, ac nonnullis aliis perfidis Dei & Ecclesiæ prædictæ hostibus, se contra ipsam defensorem exhibuerat & fautorem, & alia gravia commiserat: quæ nec non & alia plura quæ circa præmissa temerè præsumserat attentare, adeo erant notoria, quod nulla tergiversatione celari poterant, nec dissimulationis neglectu irreprehensibiliter incorrecta relinqui, certos processus per quos ipsum à deviis hujusmodi ad veritatis & justitiæ semitam reducere credebamus, de Fratrum nostrorum consilio diversis temporibus fecimus contra eum. Primò namque, videlicet VIII. Idus mensis Octobris proximè jam elapsi, ipsum per Edictum publicum præsente fidelium multitudine copiosa monuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ ac sub excommunicationis pœna, quam ipsum, nisi cum effectu hujusmodi monitioni pareret, incurrere voluimus ipso facto, auctoritate Apostolica, districtius sibi duximus injungendum, ut infra trium mensium spatium à die prædicta in antea computandum, quos ei ad hoc de ipsorum fratrum consilio pro peremtorio termino duximus assignandos, ab administratione, fautoria & defensione prædictis, penitus abstinere, administrationem ipsam per se vel alium seu alios nullatenus resumturus, nisi tunc demùm cum & si electionem suam hujusmodi ac personam ipsius per Sedem Apostolicam approbari contingeret & admitti, quodque gesta per eum post resumtum ab eo memoratum titulum circa præmissa, quatenus de facto processerant, cùm de jure, velut ab eo cui jus non competebat eadem faciendi præsumta, nullo modo tenerent, infra dictum terminum, quantum sibi foret possibile, realiter revocaret. Apertè sibi nihilominus intimantes, quod si in præmissis per eum infra præfatum terminum exequendis negligens existeret vel remissus, nos contra ipsum ad publicationem pœnarum, in quas propter notorios memoratos excessus inciderat vel incideret in futurum, & alias quantum suaderet justitia procederemus, ejus absentia non obstante. Universis insuper Patriarchis, Archiepiscopis & Episcopis, aliisque personis Ecclesiasticis quibuscumque sub pœna suspensionis ab officio & beneficio, quam eos incurrere volumus ipso facto, nisi infra dictum terminum hujusmodi nostræ inhibitioni efficaciter obedirent: & tam ipsis quàm omnibus & singulis civitatibus, communitatibus, universitatibus, nec non personis singularibus quibuscumque, cujuscumque conditionis aut status existerent, etiamsi regali aut alia quacumque dignitate fulgerent, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna excommunicationis in personas, & interdicti in terras eorum, nec non privationis privilegiorum quorumcumque Apostolicorum & imperialium ac feudorum, quæ ab Ecclesia vel Imperio quomodolibet obtinerent, districtius duximus inhibendum, ne prædicto LUDOVICO in præmissis vel aliis Regni seu Imperii tangentibus regimen, tamquam Regi seu in Regem Romanorum electo, nisi & quousque dictam electionem & personam ipsius per Sedem Apostolicam approbari contingeret & admitti, parerent in aliquo seu intenderent quovis modo: neve eidem circa præmissa præberent auxilium, consilium, vel favorem. Qua dilatione pendente, dilecti filii ALBERTUS de Siratzburch magnus præceptor Ordinis hospitalis S. Johannis Jerosolymitani per Alamanniam, nec non Magister ERNESTURP de Sebech Archidiaconus Herbipolensis, & HENRICUS de Throno Canonicus Pragensis ad Sedem Apostolicam personaliter venientes coram nobis & fratribus nostris videlicet IV. Nonas mensis Januarii proximè præteriti, ejusdem LUDOVICI Procuratorio nomine comparere curarunt, fidemque de suo Procuratorio facientes per quasdam patentes litteras ipsius electi, ut asserebant & prima facie apparebat, communitas sigillo, in cujus quidem sigilli circumferentiis legebatur: *Ludovicus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Ad universorum, &c.* Et subsequenter II. Nonas mensis ejusdem Procuratores ipsi in consistorio supplicarunt, per nos dicto eorum Domino aliquem super præmissis competentem terminum indulgeri. Nos verò super hoc cum eisdem fratribus diligenti deliberatione præhabita, & de ipsorum Consilio, eisdem Procuratoribus duximus respondendum, quòd quia dictus noster processus ad omnia & singula in ipso contenta sufficientem terminum continebat, ipsum in aliquo tollere vel suspendere nolebamus; sed illo in suo totali effectu atque robore permanente, non intendebamus usque ad duos menses tunc immediatè sequentes ad publicationem pœnarum, quas idem electus per excessus prædictos incurrerat, procedere, seu nostrum contra ipsum processum quomodolibet aggravare, prout hæc in litteris nostris inde confectis plenius continebantur. Quam quidem dilationem dicti Procuratores cum gratiarum actionibus acceptarunt: infra quos quidem duos menses præfatus electus nec per se coram nobis comparuit, nec aliquis alius pro eodem. Quamvis autem ejusdem electi, in non parendo nostris monitionibus & mandatis inobedientia pertinax, & ipsius infra prædictum secundum terminum, & postea etiam diebus pluribus expectati, coram nobis per se vel Procuratorem legitimum minimè comparentis, contemtus evidens ac scandalum & pericula plurima, quæ præmissorum dissimulatio & impunitas nec dilata justitia probabiliter minabantur, omnino exigerent super præmissis contra eundem electum de remedio celeri mediante justitia provideri. Nos tamen experiri volentes utrum per viam mansuetudinis eum possemus à tam periculoso devio revocare, à publicatione seu impositione pœnarum, quibus se propterea obnoxium reddiderat, præter excommunicationis sententiam per nos in eum, nisi nostris pareret monitionibus, ut præmittitur, promulgatam, contra ipsum de eorumdem fratrum consilio x. Calendas Aprilis proximi præteriti astante multitudine copiosa fidelium declaravimus incurrisse, pro tunc duximus abstinendum.

Sanè adhuc per adjectionem pœnarum aliarum cùm prædictam excommunicationis pœnam non sufficere videremus, ipsum à tam periculoso devio revocare volentes, dicta die de fratrum eorumdem consilio, ipsum per nostrum edictum publicum solemniter auctoritate prædicta monuimus, sibique sub pœna privationis omnis juris, si quod ei ex sua electione prædicta ad dicta Regnum & Imperium competebat, quam, si monitioni & mandato hujusmodi efficaciter non pareret, eum incurrere voluimus ipso facto, districtius ei duximus injungendum, ut infra trium mensium spatium, à dicta die in antea computandum, ab intitulatione & denominatione regali ejusmodi per eum indebitè usurpatis & ab administratione Regni & Imperii prædictorum ac rerum & jurium eorumdem penitus abstineret, se Regem Romanorum non intitulando vel denominando, nec describendo ulterius, nec per se nec per alios quantum in eo foret, tali intitulari vel describi titulo seu nomine faciendo, denominationem, intitulationem & administrationem prædictorum non resumturus ulterius, nisi si & quando electionem prædictam & personam ipsius per eamdem Sedem approbari contingeret & admitti. A fautoria quoque & defensione tam dictorum hæreticorum Mediolanensium rebellium Dei & Ecclesiæ, quàm Ferrariensium, videlicet RAYNALDI & OPIZONIS olim Marchionum Estensium, de hæresi similiter condemnatorum ac rebellium Ecclesiæ supradictæ ipsorumque fautorum, valitorum, & sequacium omnino desisteret: nec non fidelitati & homagio, quæ ratione Civitatis Ferrariensis ad plenum jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinentis præsumserit de facto ab eisdem recipere, in nostrum & ejusdem Ecclesiæ magnum contemtum atque dispendium, & præjudicium manifestum, renunciaret omnino & publicè, ac à se illa prorsus abjiceret, quasi sibi numquam præstita extitissent, nec ratione illorum in Civitate prædicta ejusque districtu, vel civibus ac districtualibus eorumdem aliquid juris præsumeret usurpare, sed potius prædicta omnia usurpata, præsumta & attentata per ipsum sub denominatione & intitulatione prædictis, seu colore vel occasione ipsorum curaret infra dictum terminum, prout foret sibi possibile, solemniter & publicè revocare, ac parere in omnibus prædictis nostris monitionibus & mandatis, ad ejusdem Ecclesiæ rediret gremium, de offensionibus & injuriis supradictis satisfactionem debitam impensurus. Et insuper postquam prædicta omnia revocasset, & paruisset in illis effectualiter & plenariè nostris monitionibus, inhibitionibus, & mandatis, nos de his omnibus infra prædictum terminum per litteras authenticas vel instrumenta publica certificare curaret, & nihilominus compareret infra eumdem terminum per se vel Procuratorem seu Procuratores idoneos coram nobis super prædictis excessibus, offensionibus & injuriis, & super pœna prævaricationis juris, si quod sibi competebat vel competierat ad Regnum seu Imperium supradicta, declaranda seu inferenda, nec non & pœnis aliis quibus excessus, inobedientia, & contemtus prædicti eum obnoxium reddiderant, diffinitivam sententiam & nostrum beneplacitum, quantum nostrum pateretur officium, auditurus, & alias facturus & recepturus quod justitia suaderet. Quem quidem terminum eidem electo de dictorum fratrum consilio ad præmissa & præmissorum singula peremtorium esse voluimus, & pro peremtorio duximus assignandum: eidem apertiùs prædicentes, nos ad præmissa conjunctim vel divisim, si neque veniret, neque mitteret, processuros, prout expedire videremus; ejus absentia non obstante. Præterea universos Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, ceterasque personas Ecclesiasticas, quæ parere forsitan neglexerant nostris monitionibus, inhibitionibus, & præceptis contentis in processibus supradictis, eidem Duci tamquam Regi seu in Regem Romanorum electo parendo vel obediendo, aut præstando per se vel per alium seu alios auxilium, consilium, vel favorem publicè vel occultè, incurrisse pœnam suspensionis ab officio & beneficio in eisdem promulgatam processibus de dictorum fratrum consilio declarantes, eosdem monuimus, eisque tam sub excommunicationis, quam ipsos dictis monitionibus & inhibitionibus non parentes incurrere voluimus ipso facto, quàm sub privationis dignitatum, personatuum, officiorum, & beneficiorum Ecclesiasticorum pœnis & sententiis, ad quarum inflictionem contra non parentes nos infallibiliter processuros prædiximus, prout expediens nobis videretur, districtiùs duximus injungendum, ac etiam inhibendum, ne ipsi vel eorum aliqui præfato Duci tamquam Regi vel in Regem Romanorum electo super his quæ ad Regnum vel Imperium supradicta, aut eorum regimen & administrationem pertinent, quovis modo parerent, adhærerent, vel intenderent, seu præstarent per se vel alium seu alios, directè vel indirectè, publicè vel occultè, consilium, auxilium, vel favorem. Quibus pœnis & sententiis adeo ipsos ligari & astringi voluimus & decrevimus, ac si propriis eorum nominibus nominati fuissent specialiter & expressè. Et licèt contra Civitates, communitates, universitates & singulares personas, quæ in prædictis & circa ea forsan deliquerant, ad debitam impositionem pœnarum fuisset meritò procedendum, de benignitate tamen Sedis Apostolicæ illas amplius expectantes, omnibus & singulis Civitatibus, communitatibus, universitatibus, & personis singularibus cujuscumque præeminentiæ, dignitatis, status, vel conditionis existerent, etiamsi regali aut alia qualicumque dignitate fulgerent, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis in singulares personas, & interdicti in Civitates, terras, & loca ipsorum, ac communitates & universitates prædictas, quas illas si contrafacerent incurrere voluimus eo ipso, nec non privationis Privilegiorum quorumcumque Apostolicorum & Imperialium ac feudorum, quæ a Romana vel aliis Ecclesiis seu Imperio quomodolibet obtinerent, pœnis & sententiis injunximus, districtiùs inhibendo, ne prædicto electo in præmissis vel circa ea tamquam regi vel in Regem Romanorum electo, nisi si & cum electionem suam admitti, & personam suam per eamdem Sedem approbari contingeret & admitti, parerent, vel intenderent, aut adhærerent, seu procurarent per se vel alium seu alios quoquo modo auxilium, consilium vel favorem: Nos ad illationem pœnarum hujusmodi & aliarum contra eos vel illos ex eis qui contrarium attentare præsumserint processuros sicut opportunum existeret, prædicentes, nonobstantibus fidelitatis & quibusvis aliis juramentis, per quæ ipsi vel eorum aliqui dicto electo se quomodolibet astrinxissent, ad quorum observantiam veluti præstitorum ei cui minimè præstari debuerunt, jurantes hujusmodi nullatenus arctabantur, quæ nos etiam ad cautelam in præfatis nostris processibus auctoritate Apostolica duximus relaxanda, seu quibusvis aliis Privilegiis & indulgentiis Apostolicis sub quacumque forma verborum eidem electo, vel quibusvis aliis concessis, quæ sibi vel eorum alicui contra processus nostros præfatos seu eorum aliquem noluimus in aliquo suffragari. Confœderationes quoque, pactiones & societates, si quæ inter ipsum electum & quascumque Civitates, communitates & universitates, ac singulares personas, cujuscumque sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, vel status, etiamsi Patriarchali, vel superiori, aut regali, seu quavis alia dignitate fulgerent, super prædictis vel ea tangentibus factæ seu initæ fuerant, sub quacumque forma vel expressione verborum, etiamsi pœnarum adjectione, juramentorum protestatione, vel quacumque fuerant alia firmitate vallatæ, utpote in divinæ Majestatis offensam, ac contra jura & honorem sanctæ Matris Ecclesiæ, ac in damnum & præjudicium reipublicæ, & periculum animarum præsumentes, decrevimus nullas, cassas, irritas & inanes, ac nullius existere firmitatis; easque, quatenus de facto processerant, revocavimus, cassavimus, irritavimus, dissolvimus, & omninò viribus duximus vacuandas. Juramenta insuper super hoc præstita relaxavimus de Apostolicæ plenitudine potestatis. Omnes etiam illos & singulos, qui confœderationes, pactiones, & societates hujusmodi dicto electo contra processus hujusmodi post dictum terminum præsumerent observare, prædictas pœnas & sententias incurrere voluimus ipso facto, contra eos graviùs spiritualiter & temporaliter processuri, prout nobis expediens videretur. Ceterum prædictas suspensionis & excommunicationum ac interdicti sententias sic volumus inviolabiliter observari, quòd absolvendi ab eis, vel relaxandi easdem, nisi tantùm in mortis articulo, tam omnibus pœnitentiariis nostris, quam quibuscumque aliis confessoribus generalibus vel specialibus, seu familiaribus quantumcumque vel quantumcumque sublimium personarum ubilibet consistentium, etiamsi eis à nobis vel aliquo prædecessorum nostrorum sub quacumque verborum forma absolvendi à sententiis hominis vel canonis, seu eas relaxandi generalis vel specialis facultas concessa fuisset, vel concederetur in posterum, ademimus potestatem, absolutionem & relaxationem hujusmodi soli Roma-

ANNO 1324.

Romano Pontifici reſervantes. Quòd ſi forſan eos vel eorum aliquem in prædicto mortis articulo abſolvi contingeret, niſi ſanitate recepta Sedi Apoſtolicæ quamprimùm poſſent commodè ſe repræſentare curarent, ſatisfacturi de præmiſſis juxta Mandatum Romani Pontificis, in prædictam excommunicationis ſententiam reciderent ipſo facto. Et ut præfati proceſſus noſtri ad ejuſdem electi & aliorum quorum intererat communem notitiam devenirent, cartas ſive membranas proceſſus continentes eoſdem, temporibus quibus facti fuerunt in Avenionenſis Eccleſiæ oſtiis appendi fecimus ſeu affigi, quæ ipſo proceſſus ſuoque ſonoro præconio & patulo indicio prædicarent, ut prædictus electus & alii quos proceſſus ipſi tangebant, nullam poſſent excuſationem prætendere, quòd ad eos minimè perveniſſent, vel quòd ignoraſſent eoſdem, cùm non eſſet veriſimile quoad ipſos remanere incognitum vel occultum, quod tam patenter eſſet omnibus publicatum. Eoſdem quoque faciendo proceſſus auctoritate Apoſtolica decrevimus, quòd proceſſus ipſi præfatum electum & alios ſupradictos apprehenderent & arctarent, ac ſi eiſdem perſonaliter publicati & inſinuati ſolemniter extitiſſent, conſtitutione quacumque Apoſtolica in contrarium edita non obſtante, cum ad ejuſdem electi præſentiam pro ipſis proceſſibus publicandis & inſinuandis eidem ſecurus non pateret acceſſus, nec poſſent commodè ſingulorum quæ tangebant auribus inculcari.

Verum quia infra præfatum trium menſium ſpatium eidem Ludovico ad deponendum titulum regium, & ab adminiſtratione regni & fautoria hæreticorum & rebellium prædictorum penitus abſtinendum, nec non realiter & cum effectu quæcumque de facto cùm non potuiſſet de jure tamquam Rex Romanorum geſſerat quantum ſibi foret poſſibile revocandum, nobiſque & Eccleſiæ ſatisfaciendum de injuriis, offenſis, & gravaminibus per præmiſſa nobis & eidem Eccleſiæ temerè irrogatis, ac de præmiſſis per authenticas litteras vel publicum inſtrumentum nos certiores reddendum, & hoc ſub pœna privationis omnis juris, ſi quod ei ex ſua electione prædicta ad dicta Regnum & Imperium competebat ſeu competierat, quam niſi præmiſſis pareret efficaciter, eum ipſo facto incurrere voluimus, prout ſuperiùs pleniùs continetur: Nec non & ſuper dictis exceſſibus & injuriis, ac ſuper pœna privationis prædicta declaranda ſeu inferenda, & pœnis aliis quibus exceſſus & inobedientia ac contemtus prædicti obnoxium eum reddiderunt, diffinitivam ſententiam & noſtrum beneplacitum audiendum, quantum noſtrum pateretur officium, per nos peremtoriè aſſignatum, idem LUDOVICUS nec per ſe comparuerit, nec alius pro eodem, nec quidem prædicta impleverit infra prædictum terminum, cùm nec ea curaverit adimplere, ſed potius pejora ſtuduerit cumulare, nec nos per authenticas litteras vel inſtrumenta publica reddiderit certiores, licèt tunc meritò potuiſſemus contra ipſum procedere, ejus proterva contumacia exigente; de benignitate tamen Sedis Apoſtolicæ ac de fratrum prædictorum conſilio, ipſum uſque ad diem præſentem hora conſiſtorii duximus exſpectandum. Cum itaque nec comparuerit, nec adhuc ipſe compareat, nec aliquis alius pro eodem, de fratrum eorumdem conſilio præfatum electum reputamus & declaramus meritò contumacem, ejuſque contumaciam, tam non comparendo, quàm non etiam acquieſcendo noſtris ſuperiùs expreſſatis ſalutaribus monitis & mandatis, continuatam auctamque conſiderantes attentè, ne deinceps plures trahat in ſui erroris devium, ad quod ſua tota ferri videtur intentio, & ne de tanta contumacia glorietur, ſi juſtitia ulteriùs differatur, omninò nos tam temerariis auſibus, tam periculoſis exceſſibus, tamque obſtinatæ malitiæ electi præfati otiùs cupientes occurrere, ne ſerò medicina ipſis procedentibus ulteriùs præparetur; attendentes quòd ad exceſſus hujuſmodi perpetrandos gloria tituli regii quem ſibi temerè uſurpavit, incentivum ſibi tribuit, ac in ipſis perſeverandi fundamentum periculosè nimium ſubminiſtrat. Hanc ad Dei honorem & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ac totius Catholici populi quietem & pacem, ejuſdemque electi ſalutem, prout & juſtitia exigit, amputare volentes, de fratrum ipſorum conſilio, memoratum electum qui propter exceſſus notorios, contemtus quoque, ac ſuperadditas obſtinatas contumacias ſupradictas, tam in non comparendo ſibi præfixis terminis, quàm in non parendo noſtris ſalutaribus præceptis & monitis ſupradictis, prædictis regno & imperio reddidit multipliciter ſe indignum; quique propter ſuam perpetuam ambitionem & ſuperbam protervиam à Deo ne regnet vel imperet eſt abjectus: ipſum Ludovicum Ducem Bavariæ omni jure, ſi quod ſibi ex electione ſua prædicta competere ſeu competiiſſe poterat, à Domino privatum denuntiamus & oſtendimus, noſque ipſum jure præfato ſententiando privatum declaramus & privamus, nihilominus ad cautelam, de benignitate Sedis Apoſtolicæ & eorumdem fratrum conſilio, ſuperſedentes ad præſens à pœnis aliis quibus exceſſus prædicti ipſum reddiderunt obnoxium, cùm ad illas infligendas vel declarandas inflictas poſſemus procedere juxta tenorem noſtrorum prædictorum proceſſuum juſtitia mediante. Reſervantes nobis procedendi ad pœnas ipſas infligendas ſeu inflictas declarandas conjunctim vel diviſim, prout negotii qualitas exigit, ejuſdemque LUDOVICI obedientia vel inobedientia ſuadebit & expedire viderimus, plenariam poteſtatem.

ANNO 1324.

Rurſus univerſos Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos, aliaſque perſonas Eccleſiaſticas, & eorum ſingulos, qui contra inhibitionem, monitionem & mandata noſtra prædicta Ludovico præfato tamquam Regi ſeu in Regem Romanorum electo, in quibuſcumque Regni ſeu Imperii regimen ſeu adminiſtrationem tangentibus paruerunt, vel adhæſerunt quomodolibet, aut per ſe vel alium ſeu alios, directè vel indirectè, publicè vel occultè, ſuper prædictis præſtiterunt eidem auxilium, conſilium, vel favorem, auctoritate prædicta de ipſorum fratrum conſilio declaramus pœnas ſuſpenſionis ab officio, ac excommunicationis ſententias contra tales promulgatas in dictis noſtris proceſſibus incurriſſe. Civitates autem, communitates, univerſitates, ac ſingulares perſonas illarum quæ in prædictis vel circa ea forſitan deliquerunt, contra monitiones & inhibitiones noſtras prædictas, dicto Ludovico tamquam Regi ſeu in Regem Romanorum electo parendo, obediendo, vel eidem in præmiſſis parendo, per ſe vel per alium ſeu alios auxilium, conſilium, vel favorem publicè vel occultè præſtando, auctoritate prædicta de ipſorum fratrum conſilio declaramus, civitates, communitates, & univerſitates prædictas interdicti, ſingulares verò perſonas excommunicationis ſententiis ſubjacere.

Et quia ſi deinceps præfatus LUDOVICUS ſe Regem Romanorum ſeu electum intitulare præſumeret, ſeu adminiſtrationi Regni vel Imperii ſe ingerere attentaret, ejus exceſſus & contumacia graviores exiſterent quàm ante præfatam noſtram ſententiam extitiſſent: Idcirco præſente hac fidelium multitudine copioſa, LUDOVICUM præfatum per hoc noſtrum edictum publicum monemus, eidem nihilominus auctoritate Apoſtolica diſtrictiùs injungentes ſub pœnis excommunicationis ac privationis feudorum quæ ab Eccleſia Romana vel aliis ſeu Imperio obtinet, nec non & privilegiorum quorumcumque à Sede Apoſtolica vel Romanis Imperatoribus eidem vel ſuis prædeceſſoribus, quatenus ejus commodum tangerent, quomodolibet conceſſorum, ne deinceps ſe Regem Romanorum vel electum intitulet, nec adminiſtrationi Regni ſui & Imperii ſe immiſceat ſeu ingerat quoquo modo. A fautoria quoque prædicta deſiſtat realiter, nec illam ulteriùs reaſſumat, & quæ geſſit vel fecit ſub colore prædicti tituli regii temerè uſurpati revocet, quantum erit ſibi poſſibile, cum de jure non tenuerint, velut attentata ab illo cui jus non competiit faciendi, quæ & nos in noſtris proceſſibus aliis revocavimus, quatenus de facto proceſſerint, ipſa caſſa, nulla, & irrita declaramus. Quas pœnas & earum quamlibet ipſum incurrere volumus ipſo facto, ſi præmiſſa contemſerit contumaciter adimplere. Ipſumque nihilominùs citamus per hoc edictum publicum, ut Kalendarum Octobrium venturarum proxima vel ſequenti die non feriata, ſi dies Kalendarum ipſarum fuerit feriata, quam ſibi peremtoriam de eorum fratrum conſilio aſſignamus, per ſe vel per procuratorem idoneum compareat coram nobis, ſub pœnis aliis quibus exceſſus prædicti ipſum reddiderunt obnoxium, ſententiam auditurus, & aliud facturus quod juſtitia ſuadebit. Prædicentes eidem quòd ſive venerit, ſeu miſerit, ſive non venerit neque miſerit, nos ad ſententiam prædictam conjunctim vel diviſim, prout expedire viderimus, abſque citatione alia procedemus. Univerſis præterea Chriſti fidelibus cujuſcumque conditionis, præeminentiæ, ſive ſtatus exiſtant, etiamſi dignitate patriarchali, pontificali, aut alia ſuperiori vel inferiori, ſeu etiam regali forſitan decorentur, nec non & aliis perſonis eccleſiaſticis, ſæcu-

ANNO 1324.

laribus, vel regularibus cujuscumque Religionis aut ordinis, Ducibus quoque, Marchionibus, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, universitatibus Civitatum, castrorum, ceterorumque locorum, & specialiter universis incolis & habitatoribus eorumdem Regni & Imperii Romanorum inhibemus & mandamus expresse, ne eidem Ludovico super his quæ ad administrationem Regni vel Imperii prædictorum pertinent, quoquo modo assistant, pareant, seu intendant, aut præstent eidem consilium, auxilium vel favorem, per se vel alium, publicè vel occultè, quacumque occasione quæsita, etiam prætextu alicujus hommagii, vel cujuscumque colligationis, confœderationis, societatis, seu cujusvis conventionis, aut ligæ contractæ antea, vel in posterum contrahendæ, etiamsi colligationes, confœderationes, societates & conventiones hujusmodi & alia supradicta, pœnarum adjectione, litterarum vel juramenti, seu cujuslibet alterius essent vinculo firmitatis innexa. Nos enim colligationes, confœderationes, societates, conventiones, ceteraque hujusmodi præmissa, quoad hæc de plenitudine dissolvimus potestatis. Juramenta super illis præstita, pœnasque propterea præmissas penitus relaxantes, ac universos & singulos qui eas contraxerant, se ad observantiam earumdem quantumcumque solemniter astringendo, ab ipsarum in præmissis observatione penitus absolventes. Specialiter autem incolis & habitatoribus eorumdem Regni & Imperii prohibemus expressè, ne dicto Ludovico vel alii pro eo, de reditibus, obventionibus, sive juribus regalibus, vel imperialibus, seu ratione Regni vel Imperii prædictorum aut dominii cujusvis per eum usurpati, in illis respondeant, vel aliam impendere sub quocumque velamine satisfactionem attentent. Alioquin omnes singulares personas cujuscumque sint præeminentiæ, conditionis aut status, ecclesiastici vel mundani, excommunicationis: terras verò & loca ipsorum, nec non civitates, castra, villas, & loca quæcumque alia ubilicet constituta, & universitates ipsorum, quæ prædictas inhibitiones, vel earum aliquam præterire propria temeritate præsumerent, interdicti sententiis, quas ex nunc proferimus, decernimus subjacere. Non obstantibus quibusvis privilegiis & indulgentiis Apostolicis præfato Ludovico seu quibusvis personis religiosis & sæcularibus ac aliis tam ecclesiasticis quàm mundanis, cujuscumque præeminentiæ, status, dignitatis, vel conditionis existant, etiamsi patriarchali vel majori, seu regali, aut alia quacumque præfulgeant dignitate: aut universitatibus, communitatibus, civitatibus, & locis aliis, communiter vel divisim, sub quacumque forma vel expressione verborum ab eadem Sede concessis vel in posterum concedendis, etiamsi de illis totoque tenore ipsorum de verbo ad verbum specialiter & expressè oporteat fieri mentionem, quæ sibi vel eorum alicui contra præsentem processum vel aliqua contenta in ipso, in nullo volumus suffragari. Quæ quidem privilegia & indulgentias omninò quoad hæc volumus & decernimus viribus vacuari. Apertiùs nihilominùs prædicentes, quòd adversus hujusmodi præsumtores, & specialiter contra prælatos, religiosos, & alias ecclesiasticas personas, nec non Marchiones, Duces, Comites, Barones, incolas, habitatores, civitates, castra, villas, loca, & universitates ipsorum ad infligendum pœnas contra tales in præfatis nostris processibus contentas & comminatas, seu declarandum inflictas, videlicet privationis dignitatum, personatuum, officiorum, & beneficiorum ecclesiasticorum, personarum ecclesiasticarum ipsarum, privilegiorum quorumcumque Apostolicorum & Imperialium earumdem personarum ecclesiasticarum, etiam civitatum, castrorum, villarum, & locorum, universitatum quoque ipsorum ac feudorum quæ à Romana vel quibusvis aliis ecclesiis obtinent, & alias spiritualiter & temporaliter quando & sicut facti qualitas suadebit, aut expediens putabimus, absque citatione aut monitione alia procedere curabimus, divina gratia præeunte. Porrò cùm nostri Salvatoris exemplo conversionem peccantium, quorum non perditionem sed salutem quærimus, affectemus, universas & singulas personas ecclesiasticas & mundanas, cujuscumque præeminentiæ, ordinis, dignitatis, conditionis aut status, & communitates quæ forsan præfato Ludovico tamquam Regi seu in Regem Romanorum electo, adhærendo, obediendo, & intendendo, seu consilium, auxilium, vel favorem præstando, directè vel indirectè, publicè vel occultè, in his quæ ad regimen seu administrationem pertinent Regni seu Imperii prædictorum, vel aliud quidquam contra tenorem dictorum processuum temerè attentando, pœnas & sententias contentas in eisdem processibus propterea incurrissent, per hoc edictum publicum monemus & hortamur in Domino, ut infra dictas Kal. Octobris à prædictis adhæsione, obedientia, consilio, auxilio, & favore resilientes & resipiscentes omninò, non pariturі vel adhæsuri eidem ulteriùs quomodolibet in præmissis, ad gremium & mandata sanctæ Matris Ecclesiæ cum effectu & sine cujuscumque fictionis velamine redire procurent; quo casu per opportunæ absolutionis remedium, illorum cupientes benignè providere saluti, Metropolitanis eorum absolvendi eosdem à memoratis pœnis & sententiis, recepta primitùs ab ipsis resipiscentibus cautione juratoria de ulteriùs non parendo contra dictos processus, & sententiam hujusmodi præfato Ludovico, nec præstando super prædictis auxilium, consilium, vel favorem; plenam concedimus tenore præsentium potestatem. Volumus tamen quòd super absolutionibus & cautionum receptionibus prædictarum Metropolitani præfati duo confici faciant publica vel authentica monumenta, quorum altero penès se retento, reliquum nobis fideliter mittere, nosque de illis per suas patentes litteras certiores efficere non omittant. Si verò aliquem vel aliquos taliter absolutos, forsan, quod absit, contingет in errores pristinos vel aliquem eorumdem relabi contra processus & sententiam memoratos, & contenta in eis, temerariis ausibus veniendo, illos in easdem pœnas & sententias recidere decernimus ipso facto, à quibus postquam, ut præmittitur, recidissent, per alium quàm per Romanum Pontificem, nisi dumtaxat in mortis articulo, liberari nequeant vel absolvi. Adimentes tam prædictis Metropolitanis, quam quibusvis aliis, juxta prohibitionem præcedentium nostrorum processuum omnimodam super hoc potestatem. Licet autem ex præsumtuosis & indebitis usurpationibus, injuriis, inobedientiis, culpis, & excessibus prædicti Ludovici, quadam necessitate compulsi fuerimus procedere taliter contra eum, nequaquam tamen nostræ intentionis extitit, nec existit, juri Principum ecclesiasticorum vel sæcularium ad quos electio Romani Regis in futurum Imperatorem promovendi spectare noscitur, per processus nostros, seu aliqua contenta in eis, in aliquo derogare; immò illud omninò eis illibatum volumus reservari.

Ut autem processus noster hujusmodi ac omnia & singula in eodem contenta, ad præfati Ludovici, & omnium aliorum quorum interest, communem notitiam deducatur, cartas sive membranas processum continentes eumdem in Ecclesiæ Romanæ appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt, ut idem Ludovicus & alii quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætendere, quod ad eos non pervenerit, vel quòd ignorarint eumdem, cùm non sit verisimile quoad ipsos remanere incognitum vel occultum quod tam patenter omnibus publicatur. Volumus autem & Apostolica auctoritate decernimus, quòd hujusmodi processus præfatum Ludovicum & alios quos contingere dinoscitur, apprehendat & artet, ac si eisdem personaliter & singulariter publicatus & intimatus solemniter extitisset: constitutione quacumque per prædecessores nostros Romanos Pontifices in contrarium edita non obstante. Datum Avenione v. Id. Julii, Pontificatus nostri anno octavo.

LX.

Edictum famosum LUDOVICI *Bavari Romanorum Regis contra* JOHANNEM XXII. *Papam publice in Comitiis Ratisponensibus pronunciatum & oppidatim affixum, quo eum hominem pecuniosum, avidum Imperii, simoniacum, sacra profanis miscentem, Violatorem Juris Gentium, & Legum Naturalium, Monstrum Biceps, Ludibrium naturæ abominabile, Antichristi Præcursorem, & Anteambulonem nuncupat. Datum Reginoburgi mense Augusto Anno Domini* 1324. [GOLDASTI *Constitutiones Imperiales* Tom. I. pag. 325.] Août.

CHRIS-

ANNO 1324.

CHRISTUS Servator, Dominus atque Deus noster, ejus Legati primarii, Petrus, Paulus, Jacobus, Joannes, tempora periculosa, ubi ad cœlum migrarint, nobis imminere cantarunt, & in primis admonuerunt, ut summoperè atque anguium in morem astuti, decreta Pharisæorum, Pseudochristos, Pseudo-apostolos, à mendacio simulatæ religionis ita appellatos, vitaremus. Qui se Mystas Christi ferunt, cum sint nuncii Antichristi. Eos inexplebilis honoris, potentiæ, pecuniæ sitis, atque luxus, avaritia, fastus, quæ in proverbium venère, produnt. Non imus inficias, * ingentia fatemur, tempora nostra censuram non ferunt. Jampridem corruptis moribus simplicitas Christiana sordet, longinqua consuetudo potentior veritate vincit, tamen indignatio silentium rumpit. In altissima humanarum specula cœlitus positi tacere non possumus: ne canes muti, juxta Vatem sacrum, qui latrare non possunt, simus. Et si lupos pelle ovina tectos abigere ob infelicitatem temporum non valemus, resistere tamen, hujuscemodique prodere, munus nostrum est. Quamvis tantundem, ut vellemus, non possumus, tamen non assequutis voluisse, abunde pulchrum atque magnificum est.

*ingenue.

2. Et ut rem in pauca conferam, nec diutius ambagibus immorer, circuitioneq; utar, remq; apertè dicam, JOANNES ille, qui se Papam Vicesimum secundum nuncupat, qualis sit, oviculis Christi nostro beneficio operæ precium est agnoscere, ne deceptæ pelle ovina à sævissimo lupo devorentur. Nempe sanguinem Christianum sitit, discordiæ, seditionum mala ubiq; gentium inter Christianos serit. In Germania & Italia, literis, pollicitationibus, auro, Principes, Tetrarchas, Episcopos, Sacerdotes, Monachos, Cives corrumpere nititur, inducit, sollicitat, ad arma vocat. Adversus divinam providentiam, supremam cœli Majestatem, unde omnis potestas existit, contra charitatem Christianam pugnat, fratres in fratres armat, præcipit, ut Christiani mutuum affectum & amorem, quem solum Pater immortalis à nobis exigit, exuant, arma corripiant, atque in sua viscera vertant, fidem frangant, pacta dissolvant, invicem fraudent, decipiant, imponant, à sacrosancto Imperio deficiant, rebellionem, conspirationem, cædes, incendia, stupra faciant. Nec licet per hunc Antichristum Christianis pacem à Deo datam servare. Tanta est hominis, vel potiùs Sathanæ illius væcordia, publicè pro concione, scelera sua quasi benefacta prædicat: *Cum Christiani*, inquit, *Principes inter se discordant, tum verè Romanus Sacerdos est Pontifex Maximus, demùm regnat, demùm dominatur, ubi omnibus discordia, seditione, mutuo odio debilitatis formidolosa fit ejus potestas, universi ejus nutui obsequuntur, & vel screatus observant. Seditio atque discordia Germanorum, salus est Romanorum Pontificum. Proinde pro virili enitendum est Pontifici Maximo, si salvus esse velit, ut æneum serpentem, hoc est, Alemannorum Imperium conterat, in cineres atque favillas redigat.* Itidem jactitat, sua opera effectum esse, ut nullus neque Romæ neque in Italia ultrà fiet, qui Imperii rebus vel faveat, vel studeat. Et profecto ejus fraude duo rebus impositi sumus, quos ut vel unâ quidem literulâ (cum tamen undique aurisugæ atque vultures sui circumvolitarent, templa, fana, sacras ædes compilarent) in gratiam redigeret, aut ut jure potiùs, vel apud se, quàm armis disceptare hortaretur, tantum abfuit, ut nos ultrò ad bellum civile concitaret. Nullam operam dedit, ut inter nos pacem componeret, imò magis discordiam aluit, modò mihi, modò Austriaco studebat: nunc FRIDERICO, nunc LUDOVICO favere se simulabat, ut quisque imbecillior erat, ita magis huic operam suam pollicebatur. Ad consecrationem ultrò invitabat, per fallaciam utrisque verba dedit, & pronos ad concordiam rursus arma sumere persuasit. Astu hæc omnia egit, ut interea dum domesticis armis, cognatisque bellis atteritur, Imperium pessundaret, labefactaret; urbes, castella, populos, Rempublicam invaderet, in cujus perniciem conspiravit, populumque Christi in servitutem redigit, adversus Sanctos depugnat.

3. Sacerdotia maxima, infima, sordidissimis quibusque, modò hostes Reipublicæ sint, committit. Neminem publici boni studiosum, aut pacis amantem in curiam Sacerdotum allegat. De Pharisæorum supercilio nimium sibi assumit, nihil pensi habet, modò animo suo atque libidini per fas atque nefas morem gerat.

4. Divina, humana decreta juxtà contemnit, atque conturbat. Jus gentium violat, leges naturæ prophanat, sacra polluit, indictâ causâ, necdum reos condemnat. Sibi licere absque mora actutùm, vel in nos indemnatos sententiam ferre, jactitat. Cùm capitalis sit inimicus, publicusque hostis, tamen in propria causa actor, testis & judex est; id quod nec apud Turcas, neque Judæos, neque Saracenos, neque Sarmatas fieri solet. Eos, qui fidem Cæsari servant, & Christo Servatori nostro præcipienti obtemperant, nec ullam aliam ob causam hæreseos nota inurit. Quicquid libet, licitum judicat; meritur opibus licentiam. Quid igitur cum illo agam? neque jus, neque bonum, neque æquum exequi, scire studet. Nihil videt, nihil facit, nisi quod lubet.

5. Sathanæ spiritum sibi sumit, se similem Altissimo facit, se adorari, (quod Cœlitum quidam sibi à Joanne fieri prohibuit) pedes sibi osculari, more Diocletiani atque Alexandri, crudelissimorum tyrannorum, permittit, cùm Christus manceps divinitatis, Dominus & Deus noster, pedes comitum suorum piscatorumque laverit, ut nuncii sui vicissim illis, ad quos missi sunt, faciant. Una Majestas, atque divina providentia, ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri, ubique præsens, universis rebus incubat, rebus omnibus per se consulit: nec in manufactis templis habitat. Nos Dei genus in eodem vivimus, movemur, & sumus. Ipse cœli & terræ rector est, nisi forsitan artifex, natura effœta, supremusque rerum parens senio atque labore continuo fessus, Atlantis ritu, ut est in fabulis Poetarum) Herculis (qui respiranti interea loci cœlum humeris sustineat) vicariâ opera, atque sempiternus mortalis auxilio indigeat. Sed nihil fortuitò, nihil humana temeritate aut fit, aut regitur. Imperatores quoque terris neque forte neque casu, neque à mortalibus, neque occulta fatorum potestate dantur, sed à supremo Numine eliguntur, atque divinitùs constituuntur, rebusque humanis à Patre indulgentissimo imponuntur.

6. Porrò Romanus Sacerdos, cujus conversatio in cœlis esse debet, urbes, castella, vicos, regiones, opes, potentiam, tantum splendorem, jus gladii, adventitia non jure suo, sed alieno beneficio, occupat, possidet, nempe benevolentia atque liberalitate, ne dicam socordia atque ignavia, Rectorum Germaniæ. At mortalium ingratissimi de optimè meritis pessimè merentur. Ensem, cujus manubrium nostrâ munificentiâ tenent, in nostra viscera, quorum beneficiarii sunt, stringere non verentur. Obscuri, versuti, versipelles, Celtarum Occidentalium freti viribus atque amicitia, gentisque gentilitia infirmitate, hoc est, levitate atque superstitione confisi, libertati Germanæ plagas tendunt, simplicitati Christianæ captiosis aculeis sub magna superficie pietatis imponunt. Darios, Crœsos, Epicuros æmulantur; pauperiem, ignominiam, contumeliam, famem, sitim, æstum, frigus, mortes, vincula, carcerem, crucem pati (sicuti Paulus, & Petrus, & Christus, cui se operam vicariam præsidendo terræ dare gloriantur, fecerunt & docuerunt) non solùm non callent, sed & pejus flagitio timent. Divitias solas, Imperia, Regna, honorem spectant: anxiùs quàm ulli hominum ea conquirunt: quæ tamen non tantùm CHRISTUS & ejus legati contempserunt, verùm etiam Philosophi, Poetæ, Oratores, Historici: alieni à Sacramento veræ religionis, aspernanda esse viro sapienti, præcipuè sacris destinato, constanter præcipiunt, ut quæ absque scelere, & aliorum damno, comparari nequeant: Et ferè malos, nunquam bonos (ut est apud Germanos proverbium) efficiant. Nec sine causa Christus sentes & spinas: Paulus rete atque laqueos principis Stygii appellavit.

7. Et ut est dissociabile Regnum, omnisque potestas impatiens consortis, jam egregii illi Pastores, opibus & splendore à Majoribus nostris aucti, ferre parem nequeunt; Cæsarem Italiâ, Româ, Christum terris extrusere. Illi cœlum quidem permittunt, inferos atque terras sibi asseruere: Deusque terrarum hominumque non solùm dici, sed etiam credi volunt, quasi perinde animis atque linguis (quod ne Deus immortalis quidem tentat) imperare possint, atque divisum cum Jove habeant imperium. Repugnant & maximè diversa sunt, Crucifixus & summa potestas, miles & sacerdos, Imperator & pastor, Regnum & patibulum, corporalia & spiritualia, arma & sacra, bellum & pax, Cæsar & nuncius, Princeps & minister, Dominus & servus. *Qui vult esse maximus inter vos*, (ait supremus arbiter cœli legatis suis) *infimus omnium, atque vester servus sit. Cæteris recumbenti-*

ANNO 1324.

ANNO 1324. *bentibus, quemadmodum ego feci, ad cyathum minis-tret. Unus magister, & Dominus vester in cœlis; vos autem fratres estis.* Bellua multorum capitum, monstrum biceps est, Augustus & Pontifex Maximus. Id quidem fuisse Decium atque Neronem, & hujusmodi Tyrannos, falsorum Deorum cultores, in nomismatis & epigrammatis legimus. Quod de animo & corpore afferunt, nugæ sunt & contortæ conclusiuncu-læ: ceu vero nesciamus carnem adversus spiritum pugnare, & animam, nisi è corpore emicuerit, interituram. Ludibrium naturæ abominabile, ira Dei, socordia atque ignavia nostra est, Principem Principum servo servire servorum. Si servus, servus servorum Dei est, cur non servit? cur non amat? cur non ministrat? cur non pascit? cur non docet? non nunciat? Si id, quod cupit, esse velit, cur non Christi, Petri & Pauli vestigia in carceribus & periculis variis æmulatur? Cur mentitur, tergiversatur, fallit, regnat, dominatur? Aviditate potentiæ, pecuniæ ima summis miscet, omnia venalia, Deum & inferos habet. Cur vitam Christi parvipendit? qui de hæreditate à fratribus captus etiam arbiter judicare noluit, sed competitores ad Prætorem Cæsaris rejecit, & tribunal relegavit. Cum populus eidem regnum Palæstinæ ultrò offerret, aufugit, suum regnum in hoc mundo non esse confitetur. Quamobrem Vicesimus secundus non sine maxima sua atque Reipublicæ pernicie, libidine dominandi in præceps abit; aliena, quæ nihil ad eum attinent, curat, usurpat; sua, hoc est, religionem, spiritualia, mores, vitam hominum negligit. Imperium terræ, mortalia, vetante Christo, arripit. Præsides, Proconsules, professus crucem atque paupertatem, in aliena ditione obtrudit. Ubi res ad interregnum redit, penes se summam potestatem esse comminiscitur. Munus Præfecti Prætorio Rheni, Reguli Bojorum, intercipere, atque in se transferre conatur. Nec verum est, nulli, qui discordantibus inter se Principibus Reges consalutati fuerint, jus esse potestatis dandæ. Id ignaris annalium, & hisce qui quidnam sit mentiri nesciant, persuadere conetur. *Conradus* & *Lotharius*, *Philippus* & *Otto*, *Richardus* & *Alphonsus*, *Adolphus* & *Albertus*, & nuper EGO & *Fridericus*, licet à diversis dilecti Principibus, tamen Reges uterque vocabamur & eramus. Nos quidem ceremonia solenni, ex veteri priscæ religionis instituto, Francofordiæ celebri loco, Comitiis Cæsareis die præscripto habitis, frequenti Senatu, non solùm à pluribus, sed à duabus classibus sacrorum & prophanorum, superis ritè salutatis atque consultis, creati atque renunciati sumus. Atque inde in urbe, quam Aquas-Graneas vocant, in penetralibus ac domicilio sacrosancti Imperii ritè sacra obivimus, diadema, ensem, insignia auspicatò accepimus. Austriacus post Comitia dissoluta, contra decus Imperii, adversus leges, auspicia, contra intercessionem, & institutum Majorum, non stata die, nec tempore constituto, obscuro vico, duobus duntaxat pecunia & affinitate corruptis suffragantibus, demùm irrepsit, ultroque se ingessit. Et nostram sanè causam immortalis cœli Imperator (à quo in summo rerum fastigio constituti sumus, & ensem ad inopes, vi oppressos vindicandos, & malos perterritandos accepimus) felicitate, faustis ominibus, & victoria approbavit. Idcirco rectè, benè ac sapienter, sicuti legibus cautum est, ex consilii decreto, more Majorum Brandenburgensem Ducatum (quem ille homo, qui vulgò Papa dicitur, *Mædenburgensem* falsò vocat) filio nostro Ludovico in tutelam atque fidem commisimus.

8. Et cum nostri cives, amici, populares, socii pientissimi in Italia à Flaminibus Romanis, quod Imperio & nobis fidem servarent, nec ullum aliud propter facinus, armis præter æquum & bonum attererentur, nobis eos deserere non fuit consilium. Quemadmodum sacramento rogati, religione jurisjurandi promisimus, Regulos Germaniæ clarissimos, de Graypach, Neyffen, Truhedingen, ad Vicesimum secundum, inde ad Legatum ejus in Italiam, uti pacem componerent, fœdus icerent, proficisci nostro jure jussimus. Nihilominus illis rejectis, adversus Majestatem Imperii, populique victoris gentium, Legatus ille Joannis, osor Christianæ charitatis, Mediolanum, Comum, Cremonam, Vercellas, Novariam, Ticinum, Laudem, Mutinam, Veronam, Vicentiam, Felsinam, Placentiam, Parmam, Brixiam, Alexandriam, Terdonam, Lucam, Pisas, Aretium, Cesenam, Genuæ exules, item alias urbes Italiæ; insuper Mathæum Galeatium, Passerinum, Petræmalæ, Montisferrati, Matinæ, Salutiarum limitum Præfectos, cives, Præsides, Proprætores Imperii, Christianissimos ANNO 1324. atque gravissimos viros, hostili animo cum copiis vastat; agros, vicos incendit; stupra, cædes, sacrilegia, impunè committit. Illos, quòd bella civilia abhorrerent, à nobis & Imperio deficere nollent, crimen læsæ Majestatis, scelus perfidiæ admittere recusarent, hæreseos notâ inussit. Romanus Princeps, à Deo ad arcenda hujuscemodi flagitia delectus, gladiumque ideò gestans, inopes, insontes cives, clientes Reipublicæ devotissimos (quibus etiam à propinquis opem ferre instituimus) potentia, vi, armis malignorum oppressos, sine summa infamia, absque summo scelere deserere non potuit, opem tulit fidissimis atque Christianissimis amicis. Accusetur illius perfidia, qui prior læsit. Vim vi repellere licet.

9. Pascat bonus Pastor oviculas Christi, & amet, non armis oppugnet, vi opprimat, argutas cavillationes missas faciat; veritatem, simplicitatem Christianam, Christumque, cui verba dare difficile est, amplectatur. Illius conversatio sit in cœlis; spiritualibus deditus, corporalibus se non contaminet: Nos nostro jure, Majorum instituto, sicut jus gentium est, sacra oracula docent, res nostras, nimirum terrena, caduca, fluxa, fragilia agere sinat, & verbum inter nos non commutabimus. Et tandem desinat tam impudenter mentiri, nisi forsitan omnes Germanos (ut Romanenses autumant) stultos, caudices, asinos, stipites, plumbeos existimat.

10. Me hæreticorum (ut ejus verbis utar) fautorem falsò vocat. Christianus sum; at ipse Hæresiarcha est. Non enim discipulus est Christi, cujus vitam irridet, paupertatem floccifacit, pietatem aspernatur, religionem polluit, sacra prophanat, mores spernit, instituta condemnat, dogmata vilipendit. Nam Divum Franciscum, veritatis divinæ præconem, paupertatis Christianæ antesignanum, consecraneos ejus universos, Avinione VI. Idus Decembris, anno ab orbe servato MCCCXXII. impietatis condemnavit. Audite obsecro quam ob causam. Homo pecuniosus, avidusque Imperii, argentum Evangeliò, (ubi opes scelera vocantur) aurum Christi inopiæ præfert; Franciscanos, Fraterculos ignominioso apud se cognomine, item stolidas pecudes, perniciosas vulpeculas, quæ simulata religione mundo imponant, populum fallant, nuncupat. Illorum religionem excindere, quòd Christum, comites ejus nihil possedisse in terris doceant, asserant, prædicent, conatur. Sed contrà cœtus Franciscanorum Perusiæ celebris, universis suffragantibus Theologis, probè ejus facta depinxere, veritatemque sacris literis, testimonio divino tutati sunt, quamvis magis carcere & vinculis, quàm disputationibus, hujuscemodi genus hominum castigandum foret. Tamen eundem suis depinxere coloribus, atque insatiabile avaritiæ baratrum & simulachrorum cultorem declararunt. Nam & auri pondus ingens, quod ab orbe Christiano, præcipuè Alemannia, Arelatensi Regno, Italia, sub specie expeditionis Asiaticæ emunxit; Saracenis, ut Christianis Armeniæ, qui ab eo compilari, atque vænire detrectarant, arma inferrent, distribuit. Ut Antichristus non sit, tamen ejus antecursorem atque anteambulonem esse necesse est. A quo ad propugnandum templum Dei, (cujus cura nobis cœlitus à Deo optimo maximo data est) ad universum totius orbis Senatum Christianum provocamus, &c. Datum Reginoburgii, mense Augusto, anno Domini MCCCXXIV.

LXI.

Revers des Raths und der Stadt Quedlinburg / wordurch sie sich unter des Stiffts Halberstadt Schutz auf ewig begeben / und jährlich dem Bischoff des benennten Stiffts funfzig Marck Silbers zu geben sich verbunden. Geben Quedlinburg am Tage 5. Tiburtii und Valeriani 1326. 1326. 14. Avril. [LUNIG Teutsch. Reichs-Archiv. Partis Special. Continuati: 2. Abtheilung. 4. Absatz 15. pag. 359.]

C'est-à-dire.

Revers de la Ville de Quedlinbourg, *portant qu'elle se soumet à la Protection de l'Evêché d'*Halberstat, *avec promesse de lui payer annuel-*

ANNO 1326. *annuellement une reconnoissance de Cinquante Marcs d'Argent. Fait à Quedlinbourg le jour des St. Tiburce & Valerian* 1326.

WIr Bürgermeister und Wir Rathmanne/ wir Innungs-Meistere und Bürger-Gemeine in der Alten Stadt zu Quedlinburg/ bekennen in diesem offenen Brieffe und das willig/ allen/ so ihn sehen und hören/ daß wir uns haben gelassen und gethan zu dem Fürsten/ unsern Herrn/ Herrn Albrechten/ so gekohren und bestätiget zu dem Thum/ Bischoffthume zu Halberstadt und zu dem Capitul desselben Stiffts/ und zu allen dero Nachkömlingen/ mit guten Willen ewiglichen zu bleiben und zu helffen/ in in allen ihren Nöthen/ gleich andern seinen eigenen des Stiffts Städten nach unserer Macht; Ferner bekennen wir/ daß wir uns haben verbunden/ daß wir alle Jahr ewiglichen/ je auf dem Sanct Martins-Tag/ sollen geben dem Ehrsamen Fürsten/ so der Bischoff ist zu Halberstadt/ funffzig Marck werth Silbers zur Freundschafft und zur Liebe. Diese vorbeschriebene 50. Marck Geldes/ soll der Bischoff nicht verkauffen/ noch versetzen noch verleyhen/ were auch daß wir/ einige Folge thäten oder Treckunge in des Stiffts Noth und Unser/ da wir Kost vorbringen/ des Jahres sollen wir die 50. Marck inne behalten zu Hülffe unserer Kost.

Alle durch diese vorbeschriebene Rede haben Wir uns verbunden mit dem Ehrsamen Fürsten/ unsern Herrn/ Herrn Albrecht/ der gekohrn und bestätiget ist zu dem Bischoffthum zu Halberstadt/ ewiglichen und stets zu halten; Auch so haben wir uns verbunden wider den Rathmann und die Innungs-Meistere/ und wider die Bürger-Gemeine zu Halberstadt und zu Aschhersleben/ alle diese vorgeschriebene Dinge/ daß die allestets und so gantz bleiben/ haben wir unser Stadt-Insiegel gehenget zu diesem Brieffe/ der von uns gegeben und geschrieben zu Quedlinburg nach GOTTES Geburth Dausend Jahr Dreyhundert Jahr in dem Sechs und Zwantzigsten Jahre/ in den Heyl-Tagen St. Tiburtii und St. Valeriani.

LXII.

1327. 24 Fevrier. **Schutz-Brief Johann Königs in Böheim/ Hertzogen Casimiro zu Teschen ertheilet/ wodurch er denselben in Schutz und Schirm annimt/ seine Rechte zu handhaben verspricht/ auch nach Absterben Johann Hertzog zu Außwentzin oder Auschwitz ohne Leibes-Erben/ ihme die Succession in dessen Furstenthum und Landen ertheilet. Geben zu Praag den 24. Februarii 1327.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 1. Absatz 3. pag. 281.]

C'est-à-dire.

Lettres de Protection accordées par JEAN *Roi de Boheme à* CASIMIR *Duc de Teschen pour lui ses Biens & ses Droits; avec promesse qu'en cas que* JEAN *Duc d'Auswentzyn, autrement d'Auschwitz vienne à mourir sans hoirs de son Corps, il lui donnera cette Principauté. A Prague le* 24. *Fevrier* 1327.

WIr Johannes von GOttes Gnaden/ zu Böheimb und Pohlen König/ rc. und Graf zu Lucembourg/ rc. Bekennen und thun kundt mit diesem unserm Brieffe für jedermänniglich/ daß dieweil der Erlauchte Casimirus Hertzog zu Teschen/ aus sonderlicher bedächtiger Neigung/ so er gegen unser Majestät tregt/ unser Furst und Hoffdiener zu seyn/ entschlossen/ seinen Teschnischen Kreyß mit desselben Städt und Schlössern/ als nemlich die Stadt Teschen sampt dem Schloß/ die zwo Städte/ Freystadt und Belitz/ darzu die Städtlein Skotzaw und Jemnitz sampt ihre Festungen und dem Schloß Ostra/ mit den Dörffern/ Unterthanen/ Lehns- und Ritters-leuten/ so denselben und ihm zugehörig/ und mit allen andern Zugehörungen/ in welchen sie seyn/ welche er jetzunder besietzet/ oder künfftiger Zeit/ es sey mit was Titul es immer wolle/ besitzen möchte/ fur sich/ seine Erben und Nachkommen/ als Hertzogen zu Teschen/ aus ungezwungenem und freyem Willen/ in unser Hände übergeben hat. Dieselben von uns/ zu seiner/ seiner Erben und Nachkommen/ Hertzogen zu Teschen/ ewiger Erbschafft und Eigenthumb wiederumb empfangen/ und nach geschehener Huldigung/ der schuldigen Trew von ihme/ uns/ unsere Erben und nachkommenden Königen aus Böheimb/ als unser und des Königreichs Böheimb Fürst/ treulichen zu geleisten und zu gehorsamen zugesaget; Als haben wir wollende ihme dißfalls/ wegen seiner gutwilligen Unterthänigkeit mit danckbarer Vergeltung entgegen kommen/ ihn in unserer Erben und Nachkommen der vorgemelen Könige in Böheimb Schutz und Schirm/ als unsern Fürsten und Unterthanen angenommen/ zusagende ihn/ seine Erben und Nachkommende/ bey allen seinen zugehörenden Rechten/ nechst göttlicher Hülffe herrlichen zu erhalten/ und als sonsten andere unsere Fürsten und Unterthanen allenthalben zu beschützen und handzuhaben/ vergönnende auch und verleihende ihm zu ewigen Zeiten/ daß alle seine eheliche Söhne mit ihren ehelichen und rechten Nachkommen in vorgemelten Teschnischen Kreys einander allezeit rechtlichen nachfolgen und erben sollen/ zu thun und zu lassen haben nach ihren Willen.

ANNO 1327.

Wir geben und verleihen auch zu mehrer Erklärung unserer Gnaden gedachtem Casimiro/ dafern der Erlauchte Johannes Hertzog zu Außwentzin sein Vetter unser lieber Fürst/ oder in künfftigen Zeiten die andern Fürsten und Herrn zu Außwentzin/ ohne eheliche Leibs-Erben abgiengen/ daß alsdann desselben/ oder derselben Land und Fürstenthumb Außwentzin auff den obgenannten Casimirum und seine Erben zu ewigen Zeiten/ gantz und gar erblich kommen und fallen soll. Zu Uhrkund und mehrem Zeugniß haben wir dieses schreiben/ und mit unserm grossen Siegel versichern und bestetigen lassen/ geben zu Prag/ im tausend dreyhundert sieben und zwantzigsten Jahre/ den 24. Februarii.

LXIII.

3. Avril. *Bulla* JOHANNIS *Papæ XXII. quâ* LUDOVICUM *Bavarum discorditer electum in Romanorum Regem ob ejusdem continuatam nequitiam, excessus detestabiles, protervam contumaciam, culpas horrendas, injustitias, & injurias Ducatu Bavariæ, & omni jure in eodem competenti, nec non omnibus Feudis Ecclesiasticis & Imperialibus privat. Datum Avenione 3. Nonas Aprilis Pontificatûs sui Anno XI.* [MARTENE *Thesaurus Novus Anecdotorum* Tom. 2. col. 671.]

JOHANNES Episcopus servus servorum, Dei, ad perpetuam rei memoriam. Divinis exemplis informamur, ut perversorum continuata nequitia, pœnas pœnis curemus adjicere, ut sic saltem ipsos à suæ vesaniæ ausibus & proterva contumacia retrahere satagamus. Hæc utique utilitas publica postulat, cujus interesse noscitur, ne per impunitatem excessuum ad similia invitentur aliqui; ac per eamdem fiant qui nequam fuerant nequiores. Sanè dudum ad nostri Apostolatus auditum, fama seu potius infamia divulgante, perducto, quòd LUDOVICUS de Bavaria, qui in Regem Romanorum ab una parte Principum, ad quos dicti Regis electio pertinet, in discordia dicebatur electus, ejus Electione à nobis, ad quem Electionis hujusmodi ac personæ Electi examinatio, approbatio, & admissio, repulsio quoque & reprobatio noscitur pertinere, nequaquam admissa, nec ejus approbata persona, non quærens, ut deberet, per ostium ad hujusmodi Regni seu Imperii conscendere dignitatis fastigium, sed potiùs aliunde, nomen sibi & titulum Regium in nostrum & Ecclesiæ Romanæ contemtum & præjudicium, temerè usurpavit, administrationi jurium Regni & Imperii prædictorum se ingerere, in gravem Dei offensam ac manifestam injuriam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Matris suæ, ad quam ejusdem Imperii Regimen, vacationis ejusdem tempore, sicut & tunc vacabat, & impræsentiarum vacat, pertinere dinoscitur, nec non & plurimorum scandalum, turbationem & læsionem reipublicæ, ac suæ detrimentum animæ, se præsumserat indebitè immiscere, exigendo & recipiendo sub præfato titulo Regio fidelitatis in Alamanniæ & nonnullis Italiæ partibus, tam à personis Ecclesiasticis quàm sæcularibus, vassallis Imperii, per se & alios juramenta, ac de dignitatibus, honoribus, & Officiis ad ejusdem Romani Regni seu Imperii dispositionem spectantibus, pro suo libito disponendo, sicut patet de Marchionatu Brandeburgensi, quem suo primogenito de facto offerre præsumsit, nec non & alia plurima exercendo, quæ ad ejusdem Romani Regni & Imperii Regimen non est dubium pertinere. Et insuper intellecto quod idem LUDOVICUS GALEATIO de Vicecomitibus de Mediolano & ejus fratribus de crimine hæresis à suis competentibus judicibus, exigente justitia, per diffinitivam sententiam condemnatis, nec non & nonnullis aliis Ecclesiæ Romanæ rebellibus, se fautorem & defensorem contra dictam Ecclesiam exhibebat.

ANNO 1327. bebat. Nos tam temerariis ausibus obviare, dictumque LUDOVICUM à tam periculoso erroris devio ad Veritatis callem reducere cupientes, considerantesque quòd ad ejus præsentiam, ad sibi proponendum præsentialiter per quæ posset & deberet à prædictis retrahi, nequaquam tutus patebat accessus, quòdque circa præmissa formidabatur probabiliter fore mora periculum, & damnum dissimulatio allaturæ, ad providendum & obviandum malis hujusmodi, de fratrum nostrorum Consilio & ex certa scientia ac de Apostolicæ plenitudine potestatis, præfatum LUDOVICUM, præsente fidelium multitudine copiosa, monuimus, eidem sub virtute sanctæ Obedientiæ, ac excommunicationis pœna, quam ipsum, nisi cum effectu hujusmodi monitioni nostræ pareret, incurrere voluimus ipso facto, eidem auctoritate Apostolica nihilominus injungentes, ut infra trium mensium spatium, à die monitionis hujusmodi computandum, quos ei de eorumdem fratrum Consilio pro peremtorio termino duximus assignandos, ab administratione, fautoria & defensione prorsus desisteret supradictis, administrationem ipsam per se vel alium nequaquam resumturus ulteriùs, nisi tunc demum cum et si Electionem ejus, quæ de ipso celebrata dicebatur, & persona ejusdem per Sedem Apostolicam approbari contingeret & admitti; quodque gesta per eum sub prædicto Regio titulo in præmissis, quatenus de facto processerant, cum non tenerent de jure, velut ab ipso cui jus faciendi minimè competebat, nec competere poterat, attentata, curaret infra prædictum terminum, quantum pateretur possibilitas, realiter revocare, eidem apertiùs intimantes quòd si in præmissis per eum infra præfatum terminum exequendis foret negligens vel remissus, nos contra ipsum ad publicationem pœnarum, in quas propter præmissos notorios excessus inciderat, vel infra præfatum incideret terminum & aliàs, procederemus quantum suaderet justitia, ejus absentia non obstante. Qua dilatione pendente, ALBERTUS de Siratzburch tunc Magnus Præceptor Ordinis Hospitalis S. Johannis Jerosolimitani per Alamanniam, nec non dilecti filii Magister ERNESTURP de Sebech Archidiaconus Herbipolensis, ac HENRICUS de Trono Canonicus Pragensis, ejusdem Ludovici Procuratores Procuratorio nomine coram nobis & fratribus nostris comparere curarunt, fidem de suo Procuratorio facientes per quasdam patentes Litteras ipsius Ludovici, ut asserebant & prima facie apparebat, communitas sigillo. In cujus quidem sigilli circumferentiis erat scriptum, *Ludovicus Dei gratia Romanorum Rex Semper Augustus:* & consequenter Procuratores ipsi nobis & fratribus nostris constitutis in consistorio supplicarunt, per nos dicto eorum Domino sex mensium super prædictis terminum indulgeri. Nos verò super hæc eisdem fratribus diligenti deliberatione præhabita, & de Consilio eorumdem, eisdem Procuratoribus duximus taliter proloquendum. „ Attendentes & ad memoriam reducentes devotionem quam præfatus Ludovicus per alios Nuncios suos ad præsentiam nostram hactenus destinatos ejus Litteras de credentia deferentes, ad nos & sæpè fatam Romanam Ecclesiam se gerere asserebat, quodque inter alia nobis obtulerat per nonnullos ex Nunciis supradictis se paratum in Ecclesiæ & nostrum obsequium contra rebelles ipsius Ecclesiæ, ad partes accedere Lombardiæ, mirabamurque plurimum, quomodo se subito, nulla per nos sibi data occasione vel causa, esset in virum alterum transmutatus, cùm ipse in contemtum nostrum & magnam injuriam Sanctæ Matris Ecclesiæ se Regem intitularet Romanorum, quia de Electo in discordia in Romanorum Regem, sicut ipse dicebatur fuisse, à nullo foret in dubium revocandum, quod ante approbationem seu admissionem Electionis suæ per Sedem Apostolicam habitam, non debeat tali nomine vel titulo nuncupari, quod utique dudum cùm de intitulatione duorum Electorum in Reges Romanorum controversia incidisset, per Sedem eamdem auditis allegationibus partium, & deliberatione cum tunc Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus præhabita diligenti, decretum extiterit, Regem illorum neutrum, quousque alterutrius Electio admissa existeret, appellandum. Quodque LUDOVICUS prædicto Ludovico de Vice-Comitibus ejusque fratribus de Mediolano, aliisque Hæreticis & rebellibus dictæ Ecclesiæ superius nominatis hactenus contra præfatam Ecclesiam faverat, & alia contra ipsam Ecclesiam commiserat superiùs expressata; administrationi verò Imperii se indebitè præsumserat immiscere, homagia tam in Alemania, quam in Italia, à Vassallis Imperii recipiendo temerè, & alia indebitè attentando: cum tamen, Imperio vacante prædicto, prout tunc vacabat, & adhuc vacare dinoscitur, ad Sedem hujusmodi administratio pertineat memoratam, quo jure prædecessores nostri usi fuerant, sicut exempla sequentia manifestant. Felicis namque recordationis CLEMENS Papa IV. prædecessor noster, cùm suo tempore duo existerent in Reges Romanos electi, claræ memoriæ CAROLUM Regem Siciliæ Imperii Vicarium constituit generalem, qui prædictum officium exercuerat diligenter. Similiter piæ memoriæ CLEMENS Papa V. prædecessor noster in provinciis Lombardiæ & Tusciæ carissimum in Christo filium nostrum ROBERTUM Regem Siciliæ illustrem Vicarium ordinarat; cujus possessione vel quasi præfatus Ludovicus, quantum in eo erat, nos conabatur & dictam Ecclesiam indebitè spoliare. Si igitur prædicta, nec non & verba in dictis litera & supplicatione ipsorum posita, quæ magis erant ad turbationem irritantia, quam ad mansuetudinem inductiva, vellemus attendere diligenter, ejus nuntiis responsum aliquod non daremus, sed memores devotionis præteritæ Ludovici prædicti, eisdem procuratoribus & nuntiis de dictorum fratrum consilio breviter duximus respondendum, quod cum processus noster prædictus contra dictum LUDOVICUM ritè factus existeret, & super notorio habitus, terminum quem competentem continet, infra quem ad ejus deduci, nisi per ipsum stetit, notitiam potuerit, ac à præsumtis per eum temerè etiam resilire, ipsaque quantum erat sibi possibile revocare, quorum neutrum constet ipsum per exhibita complevisse, circa edictum prædictum non intendebamus aliquid innovare, ipsum tollendo vel suspendendo, vel quoad impediendum effectum sententiarum in eo latarum terminum, dilationem vel prorogationem aliquam concedendo; immo volebamus eum quoad omnia contenta in ipso & ipsorum effectu in suo pleno vigore atque robore permanere. Verum quia in dicto processu nos eidem apertè duximus intimandum, quod si in præmissis in dicto processu contentis, per omnia infra præfixum sibi ad hoc terminum exequendis, foret negligens vel remissus, nos contra ipsum ad publicationem pœnarum, in quas propter præmissos excessus notorios inciderat, vel incideret in futurum, & alias quantum suaderet justitia procederemus, ejus absentia non obstante; intendebamus usque ad duos menses à die responsionis prædictæ computandos, à publicatione pœnarum, & processibus hujusmodi, ac ab aggravatione supersedere processus ejusdem, infra quos certificari possemus quid per eumdem circa præmissa existeret reformatum. Quam quidem dilationem dicti procuratores & nuntii LUDOVICI prædicti cum gratiarum actionibus acceptarunt. Et ut eadem responsio non solùm ad ipsius Ludovici, sed ad omnium communem notitiam perveniret, litteras nostras bulla nostra munitas, responsionem continentes eamdem, in Ecclesiæ Romanæ ostiis appendi fecimus & affigi. Et licet infra duos menses prædictos LUDOVICUS præfatus per se nequaquam comparuerit coram nobis, nec aliquis alius pro eodem, nec postea diutiùs expectatus: propter quod evidens ejusdem LUDOVICI in non comparendo contemtus & inobedientia pertinax in non parendo nostris monitionibus & mandatis, ac scandala & pericula plurima, quæ præmissorum impunitas & dilata justitia probabiliter minabantur, super præmissis exigerent contra eumdem de remedio celeri, mediante justitia, provideri: Nos tamen adhuc experiri volentes utrum per viam mansuetudinis ipsum possemus à tam periculoso devio revocare, à publicatione seu impositione pœnarum quibus se propterea obnoxium fecerat, præterquam excommunicationis sententiæ per nos in eum, nisi nostris pareret monitionibus, ut præmittitur, promulgatæ, duximus abstinendum. Quam quidem excommunicationis sententiam eumdem LUDOVICUM, de eorumdem fratrum consilio, astante multitudine copiosa fidelium, declaravimus incurrisse, & nihilominus cum prædictam excommunicationis pœnam

non

ANNO 1327.

non sufficere videremus, ipsum per adjectionem pœnarum aliarum à tam pernicioso devio revocare volentes, dicta die de fratrum eorumdem consilio ipsum Ludovicum per nostrum edictum publicum solemniter monuimus, & auctoritate prædicta sibi sub pœna privationis omnis juris, si quod ei ex sua electione prædicta, ad dicta Regnum & Imperium competebat, quam si monitioni & mandato hujusmodi efficaciter non pareret, eum incurrere voluimus ipso facto, eidem districtiùs duximus injungendum, ut infra trium mensium spatium à dicta die in antea computandum, ab intitulatione & denominatione regali hujusmodi per eum indebitè usurpatis, & administratione Regni & Imperii prædictorum, ac rerum & jurium eorumdem penitùs abstineret, se Regem Romanorum non intulando, nec denominando, nec describendo ulteriùs, nec per se nec per alios, quantum in eo foret tali intitulari vel describi titulo seu nomine faciendo, denominationem & intitulationem prædictas, & administrationem prædictam non usurpaturus ulteriùs, nisi si & quando electionem prædictam & personam ipsius per eamdem Sedem approbari contingeret & admitti. A fautoria quoque & defensione tam dictorum hæreticorum Mediolanensium, quàm Ferrariensium, videlicet RAYNALDI & OPIZONIS olim Marchionum Estensium, de hæresi similiter damnatorum, rebellium Dei & Ecclesiæ supradictæ, abstineret omninò, nec non & fidelitati & homagio, quæ ratione civitatis Ferrariensis ad plenum jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinentis præsumserat de facto recipere ab eisdem, prorsus renuntiaret & publicè, ac à se illa abjiceret quasi sibi numquam præstita extitissent, nec ratione illorum in civitate prædicta ejusque districtu, vel civibus ac districtualibus eorumdem, aliquid sibi juris præsumeret usurpare, sed potius prædicta omnia usurpata, præsumta, & per ipsum sub denominatione & intitulatione prædictis, seu colore vel occasione ipsorum quomodolibet attentata, curaret infra dictum terminum prout sibi foret possibile solemniter ac publicè revocare, ac parere prædictis nostris monitionibus & mandatis, ac ad ejusdem Ecclesiæ redire gremium, de offensionibus & injuriis supradictis satisfactionem debitam impensurus, nosque de his omnibus infra prædictum terminum per litteras authenticas vel instrumenta publica curaret certiores reddere. Et nihilominus infra eumdem terminum per se coram nobis vel procuratorem seu procuratores idoneos compareat super prædictis excessibus, offensionibus, & injuriis, ac super pœna privationis juris, si quod sibi competebat vel competierat ad Regnum seu Imperium supradicta, declaranda seu etiam infligenda, nec non & super pœnis aliis quibus excessus, inobedientia & contemtus prædicti obnoxium ipsum reddiderant, diffinitivam sententiam & nostrum beneplacitum, quantum nostrum patere tur officium, auditurus, & aliud facturus & recepturus quod justitia suaderet. Quem quidem terminum eidem de dictorum fratrum consilio ad præmissa & præmissorum singula peremtorium esse voluimus, & eumdem sibi pro peremtorio duximus assignandum, eidem apertiùs prædicentes, nos ad præmissa conjunctim vel divisim, si nec veniret nec mitteret, prout videremus expediens, ejusdem non obstante absentia, processuros. Et ut præfati processus nostri ad ejusdem LUDOVICI & aliorum quorum intererat communem notitiam devenirent, cartas sive membranas processus continentes eosdem, in Avenionensis Ecclesiæ ostiis appendi fecimus seu affigi, quæ ipsos processus suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicarent, ut prædictus LUDOVICUS & alii quos processus ipsi contingebant nullam possent excusationem prætendere, quòd ad eos minimè pervenissent, vel quòd ignorassent eosdem, cùm non esset verisimile, quoad ipsos remanere incognitum vel occultum, quod tam patenter esset omnibus publicatum. Eosdem quoque faciendo processus decrevimus auctoritate Apostolica, quòd ipsi processus præfatum LUDOVICUM & alios supradictos apprehenderent & arctarent, ac si eisdem personaliter publicati & insinuati solemniter extitissent, constitutione quacumque Apostolica in contrarium edita non obstante, cum ad ejusdem Ludovici præsentiam pro ipsis processibus publicandis & insinuandis eisdem securus non pateret accessus, nec possent commodè singulorum quos tangebant auribus inculcari. Verum quia infra præfatum trium mensium spatium eidem Ludovico ad deponendum titulum regium, & faciendum alia supradicta per nos peremtorium assignatum, idem LUDOVICUS nec per se comparuerit, nec alius pro eodem, neque prædicta impleverit infra prædictum terminum, cùm nec ea curaverit adimplere, sed illis potius pejora studuerit cumulare, nec nos per authenticas literas vel Instrumenta publica reddiderit certiores, licet tunc meritò potuissemus contra ipsum procedere, ejus perpetua contumacia exigente, de benignitate tamen Sedis Apostolicæ ac de fratrum prædictorum consilio usque ad diem v. videlicet Idus Julii, Pontificatus nostri anno octavo hora consistorii duximus exspectandum. Cumque nec infra prædictum terminum, nec post usque ad dictam diem & hora consistorii de clementia Sedis Apostolicæ expectatus comparuisset ipse, nec alius pro eodem, nec tunc etiam compareret, de fratrum eorumdem consilio, eumdem LUDOVICUM reputavimus & declaravimus meritò contumacem, ejusque contumacia tam in non comparendo, quàm in non acquiescendo nostris superiùs expressatis salutaribus monitis & mandatis, contumaciam auctamque considerantes attentè, ne deinceps plures traheret in sui erroris devium, ad quod sua tota ferri videbatur intentio, & ne de tanta gloriaretur contumacia, si justitia ulteriùs differretur omninò, nos tam temerariis ausibus, tam periculosis excessibus, tamque obstinatæ malitiæ LUDOVICI præfati otiùs cupientes occurrere, ne serò medicina ipsis procedentibus ulteriùs pararetur; attendentes quòd ad excessus hujusmodi perpetrandos gloria tituli Regii, quem sibi temerè usurparat, incentivum tribuebat eidem, ac in ipsis perseverandi fundamentum periculosè nimium ministrabat: hanc ad Dei honorem & sanctæ Romanæ Ecclesiæ ac totius catholici populi quietam pacem, ejusdemque LUDOVICI salutem prout exigebat justitia amputare volentes, de fratrum ipsorum consilio memoratum LUDOVICUM, qui propter excessus notorios, contemtus quoque, ac superadditas obstinatas contumacias supradictas, tam in non comparendo sibi præfixis terminis, quàm in non parendo nostris salutaribus præceptis & monitis supradictis, Regno & Imperio prædictis reddidit multipliciter se indignum, quique propter suam protervam ambitionem & superbam proterviam, à Deo ne regnaret vel imperaret erat abjectus, ipsum LUDOVICUM omni jure, si quod sibi ex electione sua prædicta competeret seu competiisse poterat, à Domino privatum denuntiavimus & ostendimus, nosque ipsum jure præfato sententiando privatum declaravimus & privavimus: nihilominus ad cautelam de benignitate Sedis Apostolicæ & eorumdem fratrum consilio supersedentes pro tunc à pœnis aliis, quibus excessus prædicti reddiderunt ipsum obnoxium, cùm ad illas infligendas vel declarandas inflictas potuissemus procedere juxta tenorem nostrorum processuum, justitia exigente, reservantes nobis procedendi ad pœnas ipsas infligendas seu inflictas declarandas conjunctim vel divisim, prout negotii qualitas exegerit, ejusdemque Ludovici obedientia vel inobedientia suaderet, & expediens viderenus, plenariam potestatem. Et quia si deinceps idem Ludovicus se Regem Romanorum seu electum intitulare præsumeret, seu administrationi Regni vel Imperii se ingerere attentaret, ejus excessus & contumacia graviores existerent, quàm ante nostram sententiam extitissent. Idcirco præsente multitudine fidelium copiosa, LUDOVICUM præfatum per nostrum edictum publicum monuimus, eidem nihilominus auctoritate Apostolica districtiùs injungentes, sub pœnis excommunicationis ac privationis feudorum, quæ ab Ecclesia Romana vel aliis, seu Imperio obtinebat, nec non & privilegiorum quorumcumque à Sede Apostolica vel Romanis Imperatoribus eidem vel suis prædecessoribus, quatenus ejus commodum tangerent, quomodolibet concessorum, ne deinceps se Regem Romanorum vel electum intitulare præsumeret, nec administrationi Regni sui vel Imperii se immisceret seu ingereret quoquo modo; à fautoria quoque prædicta desisteret realiter, nec eam ulterius reassumeret, ac quæ gerebat vel gesserat sub colore prædicti tituli Regii temerè usurpati revocaret, quantum esset sibi possibile, cum de jure non tenuissent, velut attentata ab illo cui jus non competierat

ANNO 1327.

ANNO 1327.

rat faciendi, quæ & nos quatenus de facto processerant, cassa, nulla & irrita nuntiantes, ea nihilominùs cassamus, annullamus & irritamus, ac cassa, nulla, & irrita duximus relaxanda. Quas pœnas & earum quamlibet ipsum incurrere voluimus ipso facto, si præmissa contemnet contumaciter adimplere, ipsumque nihilominus citavimus per nostrum edictum publicum ut Kal. Octobris tunc venturi proximo vel sequenti die non feriata, si dies Kalendarum ipsarum existeret feriata, quam sibi peremtoriam de eorumdem fratrum consilio assignavimus, per se vel per procuratorem compareret idoneum coram nobis, super pœnis aliis quibus excessus prædicti reddebant ipsum obnoxium, auditurus sententiam, & facturus aliàs quod justitia suaderet: prædicentes eidem, quòd sive veniret aut mitteret, vel non veniret nec mitteret, nos ad prædictam sententiam conjunctim vel divisim absque citatione procederemus alia, prout expedire videremus in eodem processu; adjicientes expresse, quod licet ex præsumtuosis & indebitis usurpationibus, injuriis, inobedientiis, culpis & excessibus prædicti Ludovici quadam necessitate compulsi fuissemus procedere taliter contra eum; nequaquam nostræ intentionis seu propositi existebat, juri Principum ecclesiasticorum & sæcularium ad quos electio Romanorum Regis in futurum in Imperatorem promovendi noscebatur spectare, per processus nostros seu aliqua contenta in eis in aliquo derogare, immò illud omninò illibatum eis volumus reservari. Et ut processus noster, ac omnia & singula in eodem contenta ad præfati Ludovici & omnium aliorum quorum interesset communem deduceretur notitiam, cartas sive membranas processum continentes eumdem in Ecclesiæ Avenionensis appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus fecimus; quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicarent, ut idem LUDOVICUS & alii quos processus ipse contingeret, nullam possent excusationem prætendere, quòd ad eos non pervenisset, vel quòd ignorassent eumdem, cùm non esset verisimile quoad ipsos remanere incognitum vel occultum quod tam patenter omnibus existeret publicatum. Voluimus autem, & auctoritate Apostolica decrevimus, quòd processus ipse præfatum Ludovicum & alios quos tangere noscebatur, apprehenderet & arctaret, ac si eisdem personaliter & singulariter publicatus & intimatus solemniter extitisset, constitutione quacumque per prædecessores nostros Romanos Pontifices in contrarium edita non obstante. Et quia memoratus LUDOVICUS nec tantis nec talibus remediis acquiescens, à prædictis, videlicet usu regalis tituli, administrationis immixtione Regni Romanorum & Imperii, fautoria hæreticorum de Mediolano RAYNALDI & OPIZONIS dudum Marchionum Estensium prædictorum, nec non & aliorum rebellium sanctæ Matris Ecclesiæ noluit abstinere, sed ea contumaciùs prosequens, & de sui perversi obstinatione propositi glorians, manifestiora circa præmissa exhibere non erubuit solito argumenta, sicut convocatio prædictorum hæreticorum de Mediolano & de Ferraria, & universaliter omnium rebellium Ecclesiæ in partibus Italiæ, per ipsum facta novissimè in Tridento, tractatusque diutiùs habitus cum eisdem quomodo posset Lombardiam ingredi in dictorum hæreticorum & aliorum rebellium Ecclesiæ præsidium & tutelam, ac ut Regni & Imperii administrationem posset exercere pleniùs, & devotos sanctæ Ecclesiæ prægravare, immò exterminare liberiùs, evidentiùs manifestant, nec non & quod divinis officiis audiendis, non absque contemtu clavium se ingerit, & in locis interdicto Ecclesiastico suppositis sic ligatus, aliosque ad non servandum Ecclesiasticum interdictum, velut in profundum malorum perductus, inducere ac nonnumquam compellere non veretur, quotidie per amplius in continuatione seu contumacia intumescens. Ne igitur ulteriùs glorietur vir tam reprobus, suæ perversitatis opera absque condignis saltem in partem meritorum stipendiis præteriri: nos propter ejusdem LUDOVICI excessus detestabiles & culpas horrendas, injustitias & injurias tanto continuatas & auctas tempore, cum præmissa sint adeò notoria, quod nequeant aliqua tergiversatione celari, præsente hac multitudine copiosa fidelium, contra eum cogente conscientia & justitia exigente, de fratrum nostrorum consilio procedentes, ipsumque reputantes & declarantes meritò contumacem, denunciamus & declaramus ipsum LUDOVICUM privatum feudis omnibus, quæ à Romana Ecclesia, vel Ecclesiis aliis, seu ab Imperio obtinebat, & specialiter Ducatu Bavariæ, & omni jure quod in eodem Ducatu, seu ejus occasione vel causa sibi competebat seu competere poterat quoquo modo, exponendis vel concedendis catholicis, si pro ut & quando, ac quibus, vel de quibus Sedes Apostolica duxerit ordinandum, principalis Domini jure salvo, nec non & omnibus privilegiis Apostolicis & Imperialibus sibi seu ejus prædecessoribus indultis, quatenus ipsum contingere poterant, vel quomodolibet contingebant, ipsumque privamus omnibus & singulis supradictis, vassallos quoque ipsius à juramento fidelitatis, & quolibet fidelitatis vinculo, & homagio, expressiùs nuntiantes eos absolutos. Et quia excommunicatus pro fautoria hæreticorum excommunicationis sententiam sustinuit per biennium & ultra animo indurato, idcirco declaramus præfatum LUDOVICUM fore manifestum hæreticorum fautorem, ipsumque pœnas omnes à canonibus inflictas talibus incurrisse. Rursus eumdem LUDOVICUM per præsens edictum publicum monemus tam sub excommunicationis, quàm aliis spiritualibus & temporalibus pœnis; contra fautores & defensores hæreticorum per sacros canones impositis & inflictis, quas ipsum nisi monitioni nostræ hujusmodi paruerit cum effectu, incurrere voluimus ipso facto, ut à fautoria, defensione & adhæsione dictorum hæreticorum, eorumque fautorum, sequacium & valitorum desistat penitùs, eis, vel eorum aliquibus de cetero quamdiu in sua perfidia & extra gratiam prædictæ Sedis & communionem fidelium perstiterint, nullatenus adhæsurus, nec eos defensurus, vel eisdem præstiturus per se vel alium seu alios directè vel indirectè, publicè vel occultè auxilium, consilium vel favorem, nec se Regem Romanorum seu Ducem Bavariæ intitulet vel appellet, nec se intitulari faciat vel etiam appellari, ab administratione quoque Regni vel Imperii Romani & Ducatus Bavariæ, ac rerum & jurium abstineat eorumdem, illa ulteriùs nullatenus resumturus. Et nihilominus ipsum per idem edictum de dictorum fratrum consilio citamus peremtoriè, ut infra Kalendas Octobris proximè futuras, quem terminum sibi pro peremtorio assignamus, Apostolico conspectui se præsentet, super pœnis aliis quibus excessus omnes prædicti eumdem obnoxium reddiderunt, sententiam auditurus, ac facturus & recepturus quod justitia suadebit: expressiùs intimantes eidem, quod sive infra prædictum terminum comparuerit sive non, nos super prædictis quæ adeò notoria sunt quod non possunt aliqua tergiversatione celari, sicut suadebit justitia, & expedire videbimus, procedemus, ejus absentia non obstante. Præterea universis Christi fidelibus cujuscumque conditionis, præeminentiæ, dignitatis aut status existant, etiamsi dignitate patriarchali, pontificali, aut alia superiori vel inferiori, seu etiam regali præemineant, nec non & aliis quibuscumque personis ecclesiasticis, sæcularibus, & regularibus cujuscumque religionis seu ordinis, Ducibus quoque, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, ac universitatibus, & communitatibus civitatum, castrorum, villarum & aliorum locorum quorumlibet inhibemus & mandamus expresse, ne præfato Ludovico super iis quæ ad administrationem Regni vel Imperii seu Ducatus prædictorum pertinent quoquo modo, assistant, pareant, seu intendant, aut præstent eidem per se vel alium seu alios auxilium, consilium, vel favorem; nec sibi tamquam Regi seu Duci Bavariæ pareant in aliquo, seu intendant quacumque occasione vel causa, etiam prætextu homagii, aut fidelitatis, vel cujuslibet alterius præstiti juramenti, aut cujusvis colligationis, confœderationis, societatis, pactionis seu conventionis aut ligæ contractarum vel contrahendarum in posterum: quæ omnia cassamus, annullamus & irritamus, cassa & irrita nunciamus, & pœnas ac juramenta prædicta, si qua super his intervenerint, relaxamus. Alioquin omnes singulares personas, cujuscumque sint præeminentiæ, conditionis & status, ecclesiastici vel mundani, excommunicationis; in terras verò & loca eorum, nec non civitates, castra, villas & loca quæcumque alia ubilibet constituta, & universitates ipsorum, quæ inhibitiones hujusmodi præterire propria temeritate præsumerent, interdicti sententiis, quas & nunc proferimus, & ex tunc volumus & decernimus subjacere,

ANNO 1327.

ANNO 1327. subjacere, præter alias pœnas in processibus nostris prædictis aliàs habitis, ut superius continetur, contentas, & contra tales inflictas, quas in roboris efficacia volumus perdurare, easque innovamus, ac ratas habemus, ac de dictorum fratrum Consilio ratas & firmas volumus & decernimus permanere, quarum absolutionem vel relaxationem soli Romano Pontifici, sicut alias reservavimus, in prædictis processibus reservamus. Ut autem processus hujusmodi ad ejusdem Ludovici & aliorum quorum interest communem notitiam deducatur, cartas sive membranas processum continentes eumdem in prædictæ Avenionensis Ecclesiæ appendi vel affigi ostiis faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt, ut prædictus LUDOVICUS & alii, quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætendere, quòd ad eos non pervenerit, vel quòd ignorarint eumdem, cùm non sit verisimile quoad ipsos remanere incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Ceterum volumus & auctoritate Apostolica decernimus, quòd dictus processus præfatum Ludovicum & alios supradictos apprehendat & arctet, ac si eisdem personaliter publicatus & intimatus solemniter extitisset, Constitutione quacumque per Romanos Pontifices prædecessores nostros in contrarium edita non obstante: cum pro eodem publicando & insinuando processu ad ejusdem Ludovici præsentiam securus accessus non pateat, nec possit commodè singulorum quos contingit auribus inculcari. Datum Avenione III. nonas Aprilis, Pontificatus nostri anno undecimo.

LXIV.

3. Avril. *Citatio* LUDOVICI *Bavari per* JOHANNEM *Papam XXII. ad audiendam sententiam super crimine Hæresis. Datum Avenione III. Nonas Aprilis Anno XI.* [MARTENE *Thesaurus Novus Anecdotorum* Tom. I. col. 682.]

JOHANNES Episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Quia juxta Doctrinam Apostoli, peccantes publicè sunt publicè arguendi, publicæque utilitatis interest ut peccata nocentium deducantur in publicam notionem: idcirco nonnullos excessus graves, & offensas exsecrabiles, quas LUDOVICUS de Bavaria in discordia dudum, ut fertur, in Regem Romanorum electus, divino timore ac humano pudore calcatis, committere non expavit, sicut & fama notoriat publica, & multarum personarum sublimium relatione, non absque turbatione percepimus animi, multitudini fidelium, cum ad ipsum non sit tutus accessus, per quem ad eum redargutio nostra perveniat, referimus cum dolore, per quos vehementer præsumitur, immo convincitur potiùs clavium Ecclesiæ Sanctæ contemtor existere, & labe respersus hæreticæ pravitatis. Licet enim nos dudum de Fratrum nostrorum Consilio, deliberatione prius tam cum ipsis quam cum numerosa prælatorum & Doctorum Theologiæ ac utriusque juris multitudine diligenti præhabita, duxerimus declarandum, quod assertio qua pertinaciter asseritur quod Christo & Apostolis in his quæ ipsos habuisse sacra scriptura recolit, jus illis utendi seu ea consumendi, non competierit; nec illa vendendi seu donandi jus habuerint, quæ tamen ipsos de præmissis fecisse scriptura sacra testatur, seu potuisse facere supponit apertè, cùm talis assertio evidenter includat usum & gesta præmissorum non justa, quod de Christo sentire nefas noscitur, scripturæ sacræ contrarium ac Doctrinæ Catholicæ obvium, erronea & hæretica est censenda. Ipse tamen velut datus in sensum reprobum contra prædictam declarationem, præsumtione temeraria, immò potius insania exsecranda, ausus est facta mentione expressa de constitutione prædicta contrarium asserere publicè, ac in ejus præsentia per alios, ut plures secum in erroris devium traheret, facere publicari, & etiam ut sua insania ad plurium deduceretur notitiam & manifestiùs appareret, libellum quemdam sigillo suo in eodem appenso, inter alia multa falsa & erronea, prædictam continentem hæresim, videlicet quod Domino Christo & Apostolis in rebus quas habuerunt nullum jus competiit, sed tantummodò usus facti, hoc adjecto, quod dicere contrarium hæreticum est censendum. In quo quidem libello expressè asserit in multorum præsentia se jurasse præmissa; & omnia alia in dicto libello contenta se credere esse vera; per certos Nuncios ad diversas Civitates & Principes transmisit Alemaniæ & Italiæ, & aliarum partium, nec non & ad tyrannos hæreticos partium prædictarum, libellum illum poni faciens in locis publicis, & exponi publicè, ut haberet de tanta & tali insania plures testes: ex quibus evidenter convincitur ipsum asseruisse, verum esse pertinaciter quod indicavit hæreticum constitutio antedicta, ac hæreticum quod dicta constitutio ordinavit, adhuc cumulans mala malis, sicut dudum ad nostri Apostolatus auditum multorum fide dignorum tam Literalis perduxit insinuatio quàm verbalis, duos viros nequam, perditionis filios & maledictionis alumnos, quorum unus MARSILIUM de Padua, & alter JOHANNEM de Janduno se faciunt nominari, qui in Parisius studio annis pluribus à veritate suum avertentes auditum, ad fabulas sua duxerant studia, sicut rei probat exitus, convertenda; quique dum in eodem studio, cum in eo Catholici Principis auctoritas vigeat, ac studium ipsum Orthodoxorum Theologorum & Canonistarum copia sit munitum, vesaniæ suæ virus effundere non auderent, LUDOVICUM prædictum, quem suis demeritis exigentibus velut hæreticorum fautorem & persecutorem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac plurium atrocium aliorum excessuum patratorem, de fratrum ipsorum Consilio privavimus jure, si quod ei ex electione prædicta fuerat acquisitum, gressus suos properaverunt dirigere, sibique librum quemdam quem composuerant, erroribus profectò non vacuum, sed plenum hæresibus variis, sicut fide dignorum multorum Catholicorum habet assertio, qui librum ipsum examinaverunt in multis articulis, præsentarunt, offerentes se paratos contenta in eodem defendere, ac docere, quod & facere publicè dicto LUDOVICO præsente ausu temerario pluries præsumserunt, sicut habet fama publica, & præmissorum insinuatio hoc fore notorium in illis partibus manifestat. Et licet nonnulli viri Catholici sacris literis eruditi, eidem LUDOVICO exposuerint doctrinam illam hæreticam, ipsosque velut hæreticos puniendos, periculosumque sibi fore dixerint tales ad familiaritatem suam admittere, aut in Terris suæ ditioni subditis sustinere: ipse tamen velut credens illorum hæreses, ipsos in familiares suos retinuit, & adhuc cum eo erat MARSILIUS in Tridento prædictus, ipsosque erroneos manifestissimos & damnatos publicare permisit: ex quibus se fautorem & Defensorem hæreticorum, immo credentem eorum hæreses, arguit vehementer. Adhuc diversis ligatus excommunicationum sententiis, in locis etiam interdictis, divina facit nonnumquam contra rectorum & Religiosorum voluntatem & beneplacitum celebrari, immo potius quantum in eo est prophanari, illisque interesse non metuens alios ad celebrandum in locis interdictis, excommunicatis & interdictis præsentibus, inducere ac compellere non omittit. Rursus ut se manifestaret evidentiùs Canonum contemtorem, filio suo secundo quandam puellam nobilem eidem filio in gradu consanguinitatis prohibito attinentem, contra interdicta Canonum, in uxorem quantum in eo fuit, dedit, dictumque matrimonium, immò potius incestuosam copulam, inter eos solemnisari fecit in Ecclesia publicè interdicto Ecclesiastico supposita, dispensatione super hoc non obtenta. Nos igitur in prædictis læsionem fidei, ac injurias Christi, Patrum quoque Sanctorum contemtus & probra, nec non & præsentium scandala, & varia posterorum pericula attendentes, ac tantis malis occurrere cupientes salubriter, licet justitia exigente possemus ad sententiam super præmissis proferendam procedere contra ipsum, cum adeo noscantur quod nequeant tergiversatione aliqua occultari: volentes tamen adhuc de benignitate Apostolica exspectare, si dimissis præfatis erroribus ad sinum Sanctæ Matris Ecclesiæ, & viam redire voluerit veritatis, de fratrum prædictorum Consilio ipsum citamus, præsente hac multitudine fidelium, per hoc edictum publicum, ut infra Kalendas Octobris proximas personaliter compareat coram nobis, super præmissis facturus quod rationis fuerit, & sententiam auditurus: quem terminum eidem de prædictorum fratrum Consilio peremtorium assignamus. Prædicentes eidem quod sive venerit sive non venerit, ad proferendum sententiam & alias super omni-

ANNO 1327. omnibus præmiſſis & ſingulis conjunctim vel diviſim abſque citatione alia, prout expedire viderimus, & perſuadebit juſtitia, procedemus. Ut autem proceſſus noſter, *& cetera ut ſupra.* prædictum inſuper citandi modum eligendum decrevimus, cum ut prædicitur ad dicti Ludovici præſentiam propter viarum pericula & alia diſcrimina varia tutus minimè pateret acceſſus. Volentes ac auctoritate Apoſtolica & de poteſtatis plenitudine decernentes, ut perinde proceſſus noſter citationis hujuſmodi eumdem Ludovicum apprehendat & arctet, ac ſi eidem inſinuatus perſonaliter, & alia ſolemnitas extitiſſet, conſtitutione quacumque per prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices in contrarium edita non obſtante. Datum *ut ſup. proxim.*

LXV.

9. Avril. *Bulla* JOHANNIS *Papæ XII. quâ* LUDOVICUM *Bavarum jam Excommunicatum nec non jure Regni, & Imperii quemadmodum etiam Ducatûs Bavarici privatum monet, ut Lombardiâ exeat, idque ſub graviſſimis pœnis Anathematis, aliiſque ab ipſo jure inflictis, mortis quoque, ac mutilationis membrorum. Avenione 5. Idus Aprilis Pontificatûs Anno XI.* [MARTENE *Theſaurus Novus Anecdotorum* Tom. 2. col. 684.]

JOHANNES Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ad ſpeculatoris officium noſcitur pertinere, illis quos per iter devium currere conſpicit, ut greſſus ſuos attentè conſiderent pedeſque ſuos ab illo convertere nequaquam differant, nuntiare; illis quoque quibus per impios parari periculum percipit, tenetur illud pandere, ut providentiæ ſtudium ſibi contra illud valeant præcavere, & ut hoc vitare poſſint innocentes, debet ipſe etiam opportuna remedia adhibere. Cum igitur in notionem publicam per facti evidentiam ſit deductum, quod vir ille venumdatus ut faciat malum, LUDOVICUM dicimus, qui dudum erat Dux Bavariæ, & Rex Romanorum in diſcordia dicebatur electus, quique ſuis exigentibus demeritis, utroque, videlicet Ducatu, & Imperio, ſi quod ei ex electione hujuſmodi acquiſitum fuerat, eſt privatus, adeo ſit ambitionis igne ſuccenſus, quòd vias non ceſſans quærere, per quas de facto ſaltem, cùm de jure nequeat, ad Imperialis poſſit conſcendere ſolium dignitatis, hæreticos de Mediolano & de Ferraria, aliofque rebelles Eccleſiæ Sanctæ Dei in partibus Italiæ conſtitutos, his diebus præteritis in Tridento ad ſuum Conſilium convocavit: in quo ad noſtram & fidelium Sanctæ Matris Eccleſiæ in partibus Italiæ, & præcipuè cariſſimi in Chriſto Filii noſtri R. Regis Siciliæ illuſtris, & Regni prædicti, ad nos & Romanam Eccleſiam jure directi Dominii pertinentis, quodque à nobis & eadem Eccleſia Romana in feudum Rex idem obtinet, & pro quo noſter & Eccleſiæ Romanæ vaſſallus exiſtit, turbationem & ſcandalum aſpirantes iniiſſe dicuntur Conſilium peſſimum; & ordinata in eodem Conſilio pactis & juramentis illicitis firmaviſſe, & ut conceptus ſuos iniquos poſſint in partum producere, (rebelles & hæretici ſupradicti jam ipſum LUDOVICUM datum in ſenſum reprobum in Lombardiam ad ſui, ut ſperamus in Domino, confuſionem perpetuam deduxerunt, ut ſic mutuò ſe juvantes, rebelles ipſi ſub umbra culminis per eum indebitè uſurpandi poſſint in ſuis rebellionibus & hæreſibus perſeverare liberè, ac devotos Eccleſiæ de finibus illarum partium effugere, ipſeque LUDOVICUS illorum fultus potentia, nomen Regium quod uſurpat indebitè retinere valeat, ac nomen imperiale ſimiliter promtiùs uſurpare. Ad quæ exequenda ſua iniqua ſtudia congerunt, ac vires & potentias conglobare non ceſſant, non attendentes quod exercituum Dominus reproborum novit infatuare Conſilia, ac etiam diſſipare. Ut igitur in hac parte utcumque ſaltem partes noſtri Officii exequamur, præſente hac multitudine fidelium copioſa, LUDOVICUM ipſum ac rebelles & hæreticos ſupradictos, quorum converſionem & ſalutem paterno more deſiderantes appetimus, per hoc publicum commonemus edictum, & in Domino exhortamur, ut à tam periculoſo devio curent pedes ſuos retrahere, ANNO 1327.
ac in hac valle miſeriæ ſic ipſos in viam veritatis & pacis convertere ſtudeant, quod poſt hujus vitæ tranſitum immarceſſibilis coronam gloriæ feliciter aſſequi mereantur. Et ut tam LUDOVICI & aliorum prædictorum perverſis conceptibus, tam gravibus malorum initiis, tantiſve periculis acceleratis remediis obviemus, ne tam horrenda principia invaleſcant, ſed ſuo potius præfocentur in ortu, per noſtrum edictum publicum, præſente hac multitudine fidelium copioſa, eumdem LUDOVICUM monemus, eidem nihilominùs diſtrictiùs injungentes, ſub pœna anathematis & pœnis aliis à jure quomodocumque ſeu conſtitutionibus noſtris inflictis ſeu comminatis iis qui titulum Regium falſo temeritate propria auſi ſunt uſurpare, aut ſe adminiſtrationi Imperii immiſcere, quæ ipſo vacante Imperio ſicut & nunc vacat ad Romanam Eccleſiam noſcitur pertinere, ipſam Eccleſiam in eadem adminiſtratione auſu temerario perturbando, immò quantum in eis eſt ſpoliando, aut his qui hæreticis aut Romanæ Eccleſiæ rebellibus præſumunt contra Eccleſiam impendere Conſilium, auxilium, vel favorem, quaſque infligunt jura iis qui guerram movere præſumunt indebitè, pacemque gratam cunctis mortalibus perturbare, & quas imponunt pro maleficiis quæ conſueverunt ſubſequi ex prædictis, quas omnes & ſingulas præter mortis & mutilationis membrorum ſupplicium, ipſum ſi huic noſtræ monitioni præſumſerit temerè non parere, incurre volumus ipſo facto, quatenùs infra duorum menſium ſpatium numerandorum à data præſentium, deponat nomen Regium, ſeque Regem Romanorum non intitulet ulteriùs, nec denominet, nec deſcribat, nec per alios faciat quantum in eo fuerit intitulari titulo vel etiam nominari, ac ſigillum curet abjicere ubi talis titulus eſt deſcriptus, ipſum nequaquam ulterius nec ſimile reſumturus, nec adminiſtrationi ejuſdem Regni ſeu Imperii & jurium eorumdem nullo modo ſe immiſceat, privilegia, immunitates, feuda, bona vel jura quæcumque in eiſdem Regno vel Imperio aut eorum parte aliqua concedendo, vel tamquam Rex Romanorum vel Imperator quicquam tentet agere, cum jus hoc ſibi non competat faciendi; neque dominium vel ſubjectionem aliquam in quaſcumque perſonas ſingulares aut Terras ipſarum, vel poteſtariam, ſeu quamcumque rectoriam ſeu officium, quocumque nomine cenſeantur, in Civitate aliqua, vel quovis loco alio, maxime in urbe Romæ, ſeu in ipſo Regno Siciliæ, vel Terris aliis Romanæ Eccleſiæ ſubditis, aut alicujus partis Italiæ, vel cum hæreticis & Eccleſiæ rebellibus prædictis, aſſumere non attentet. Inſuper contra Eccleſiam Societatem ſive aliquam confœderationem non contrahat, vel obſervet qualitercumque contractam: eidem ſub iiſdem pœnis nihilominus injungentes, ut infra duorum menſium ſpatium à data præſentium numerandum, de tota Italia exeat, nequaquam ulteriùs quouſque ad obedientiam & gratiam Eccleſiæ Romanæ redierit reverſurus, quodque ſub titulo Regio vel Imperiali nequaquam præſumat aliquem vel aliquos ad partes aliquas præſertim Italiæ deſtinare. Univerſis quoque Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis ac aliis perſonis Eccleſiaſticis quibuſcumque ſub virtute obedientiæ & pœnis ſuſpenſionis ob Officio & beneficio, quam eas incurrere volumus ipſo facto, niſi infra ſcriptæ inhibitioni noſtræ efficaciter ſtuduerint obedire: nec non omnibus & ſingulis Civitatibus, communitatibus, & univerſitatibus, ac perſonis aliis ſingularibus quibuſcumque, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtant, etiamſi Imperiali ſeu regali, vel alia quacumque dignitate præfulgeant, & ſpecialiter hæreticis & rebellibus ſupradictis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis excommunicationis in perſonas, & interdicti in Terras eorum quas ipſos incurrere voluimus ipſo facto, ſi noſtris renuerint obedire monitionibus & Mandatis, nec non privationis privilegiorum quorumcumque Apoſtolicorum & Imperialium ac feudorum, quæ ab Eccleſia vel Imperio obtinent, inhibemus, ne LUDOVICO ipſi in præmiſſis pareant, faveant, vel intendant eidem circa Regni ſeu Imperii Regimen, vel adminiſtrationem eorum contingentia, favendo, vel etiam aſſiſtendo, Privilegia, immunitates, feuda, vel jura quæcumque in eiſdem Regno vel Imperio ab eodem recipiendo, dominium vel ſubjectionem aliquam

tam

ANNO 1327. tam Regi seu in Regem Romanorum electo vel Imperatori recognoscendo vel impendendo; Terras, potestarias, rectorias, seu alia officia quocumque censeantur nomine in Civitate aliqua vel quovis loco alio, maximè in urbe Romæ, seu in Regno Siciliæ, vel Terris aliis Romanæ Ecclesiæ subditis aut alicujus partis Italiæ supradictis, ab ipso vel sub ejus nomine recipiendo, vel etiam exercendo, Societatem quoque seu confœderationem aliquam cum eo contra Ecclesiam nequaquam contrahant vel observent, nec consentiant contrahendæ, nec retinendo ipsum seu fovendo quomodocumque vel qualitercumque in Italia eidem faveant, assistant, aut præstent auxilium cum armis vel sine armis, Consilium vel favorem, publicè vel occultè. A quibus quidem excommunicationis & interdicti sententiis nullus, nisi dumtaxat Romanus Pontifex, præterquam in mortis articulo, pretextu cujusvis auctoritatis seu privilegii, generaliter seu specialiter, sub quavis forma verborum concessa eis, absolvere valeant, vel etiam liberare. Quod si fortè aliquem vel aliquos de prædictis in dictæ mortis articulo absolvi contingeret, nisi sanitate recepta Sedi Apostolicæ quamprimùm commodè potuerint se præsentent, satisfacturi de præmissis juxta Mandatum Romani Pontificis, in prædictam relabantur excommunicationis sententiam ipso facto: apertè nihilominus prædicentes, & quod contra Prælatos & personas Ecclesiasticas alias supradictas ad depositionem, privationem & inhabilitationem Prælationum, Dignitatum, Officiorum, & Beneficiorum, suorum Ecclesiasticorum quorumcumque: contra Civitates verò, communitates, Universitates, collegia, castra, loca, seu villas, & personas singulares quascumque, cujusque præeminentiæ, dignitatis, status vel conditionis extiterint, etiamsi Imperiali, regali, vel alia dignitate quacumque præfulgeant, quæ contra inhibitionem, monitionem, aut Mandata nostra hujusmodi directè vel indirectè, publicè vel occultè præsumserint temerè aliquid attentare, ad privationem privilegiorum quorumcumque Apostolicorum & Imperialium ac feudodorum, quæ à Romana vel aliis Ecclesiis seu Imperio quomodolibet obtinerent, & alias procedere conjunctim vel divisim intendimus absque citatione alia, prout facti qualitas exiget, sicut & quando viderimus expedire. Non obstante si prædictis aut LUDOVICO præfato, seu quibusvis aliis per literas Apostolicas foret sub quacumque forma verborum vel expressione concessum, vel concederetur in posterum, quod excommunicari, suspendi, vel eorum Terræ seu loca interdici non possint per Litteras Sedis ejusdem, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & quibusvis aliis Privilegiis, constitutionibus seu indultis, quæ contra processum nostrum hujusmodi eis vel eorum alicui nolumus suffragari; sed ipsa quoad hæc viribus volumus penitus vacuari. Ceterum colligationes, confœderationes, pactiones, Societates, & ligas contra præmissa vel præmissorum aliqua factas vel initas, inter quoscumque sub quacumque forma vel expressione verborum, etiamsi pœnarum adjectione, juramentorum præstatione, vel quacumque firmitate vallatæ fuerint, utpote in divinæ Majestatis offensam, ac contra jura & honorem Sanctæ Matris Ecclesiæ, ac in damnum & præjudicium reipublicæ & periculum animarum præsumtas, decernimus cassas, nullas, irritas & inanes, ac nullius existere firmitatis, & eas quatenus processere de facto revocamus, cassamus, irritamus, dissolvimus, & omninò viribus vacuamus. Juramenta quoque super hoc præstita de Apostolicæ potestatis plenitudine relaxamus. Omnes & singulos, qui confœderationes, pactiones & Societates hujusmodi cum dicto LUDOVICO contra processus hujusmodi post dictum terminum præsumserint observare, prædictas excommunicationis ac alias pœnas & sententias incurrere volumus ipso facto. Et ut processus noster hujusmodi ad ejusdem Ludovici & aliorum prædictorum, ceterorumque quorum interest vel interesse potest, communem notitiam deducatur, cartas sive membranas processum continentes eumdem in portis Avenionensis Ecclesiæ appendi vel affigi faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt, ut prædictus LUDOVICUS & alii quos ipse processus contingit, nullam possint excusationem prætendere quòd ad eos non pervenerit, vel quòd ignorarint eumdem, cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum quod tam patenter omnibus publicatur. Volumus autem & Apostolica auctoritate decernimus, quod dictus processus præfatum Ludovicum & alios supradictos apprehendat & arctet, ac si eisdem personaliter publicatus & insinuatus solemniter extitisset, Constitutione quacumque per prædecessores nostros Romanos Pontifices in contrarium edita non obstante, cùm ad ejusdem Ludovici præsentiam pro eodem processu publicando & insinuando securus accessus non pateat, nec possit commodè singulorum quos tangit auribus inculcari. Datum Avenione v. Idus Aprilis, Pontificatus nostri anno undecimo.

LXVI.

23. Octobre. *Declaratio* JOHANNIS *Papæ XXII. contra* LUDOVICUM *Bavarum tanquam Hæreticum cum inhibitione ad universos, nominatim verò Mediolanenses, Sagonenses, Cumanenses, aliasque Universitates, & Civitates, ne præfato Ludovico in aliquo faveant, vel adhæreant. Datum Avenione* 10. *Kalendas Novembris Pontificatûs sui Anno XII.* [MARTENE *Thesaurus Novus Anecdotorum* Tom. 2. col. 698.]

JOANNES episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Dudum volentes certis dubiis, quæ inter nonnullos viros vertebantur scholasticos, finem dare, de fratrum nostrorum consilio duximus declarandum, quòd pertinaciter affirmare quòd redemtori nostro & Domino Jesu-Christo ejusque Apostolis, in his quæ ipsos habuisse scriptura sacra testatur, nequaquam jus ipsis utendi seu consumendi competierit, nec illa vendendi seu donandi jus habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi: quæ ipsos tamen de præmissis fecisse scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere supponit apertè, cum talis assertio ipsorum usum & gesta evidenter includeret, in præmissis non justa; quod utique de usu, gestis seu factis Redemtoris nostri Dei filii sentire nefas est, scripturæ sacræ contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum, assertionem ipsam pertinacem de fratrum eorumdem consilio, deinceps erroneam fore censendam & hæreticam duximus declarandam. Ac subsequenter cum ad nostram notitiam fama publica perduxisset, quòd nonnullorum mentes dicebatur pater mendacii adeo excæcasse, quod ausu nefando ac petulantia improba ausi fuerant defendere publicè damnatam per constitutionem nostram prædictam hæresim ac etiam approbare: videlicet quod Christus & ejus Apostoli in his quæ habuisse leguntur tantùm habuerunt absque jure aliquo simplicem usum facti. Ex quo si verum esset sequeretur usum Christi fuisse non justum, quod profectò blasphemiam continet, & est Catholicæ fidei inimicum, cùm hoc de pertinaci animositate ac erronea non esset dubium processisse, omnes & singulos qui verbo ac scripto per se vel alium seu alios talia præsumserant publicè, ipsos quoque qui eos instruxerant in talibus, & ut præmissa facerent docuerunt, in hæresim damnatam incidisse, ac evitandos fore ut hæreticos, de fratrum nostrorum consilio, per nostram constitutionem aliam, quæ incipit, *Qui quorundam*, duximus declarandos, prout in eisdem constitutionibus plenius continetur. Sanè cùm fama publica, nec non & insinuatio tam verbalis quàm litteralis plurium sublimium personarum ad nostrum perduxisset auditum, quod Ludovicus de Bavaria in discordia dudum in Regem Romanorum, ut dicebatur, electus, velut in reprobum sensum datus, contra prædictam declarationem temerè præsumserat, facta mentione expressa de constitutione prædicta *Cum inter*, contrarium asserere publicè, ac in ejus præsentia per alios, ut plures in sui erroris devium traheret, facere publicari. Et ut sua insania in plurium notitiam perveniret, libellum quendam sigillo suo in eodem appenso, inter alia multa falsa & erronea, prædictam continentem hæresim, videlicet quod Christo & Apostolis in rebus quas habuerant, nullum jus competiit, sed tantummodò usus facti. Insuper hoc adjecto, quod dicere contrarium hæreticum est censendum, prout etiam nos & plures

ANNO 1327. plures ex fratribus nostris in diversis libellis prædicti Ludovici ejus sigillo pendenti sigillatis, videmus contineri, per certos nuntios ad diversos, civitates & Principes Alemanniæ & Italiæ & aliarum partium, nec non & ad tyrannos & hæreticos partium prædictarum, curaverat transmittere libellum, ipsum affigi faciens in locis publicis, & exponi publicè, ut haberet de tanta & tali insania plures testes, ex quibus evidentiùs apparebat ipsum asseruisse pertinaciter esse catholicum, quod dicta constitutio hæreticum judicavit, ac fore hæreticum quod dicta constitutio catholicum declaravit; præcipuè cum in eodem affirmaret libello, se in plurium præsentia jurasse, præmissa omnia contenta in eodem libello se credere esse vera. Et insuper cumulans mala malis, duos viros nequam, perditionis filios, ac maledictionis alumnos, quorum unus Marsilium de Padua, & alter Johannem de Janduno, se faciunt nominari, ad eumdem Ludovicum, quem suis demeritis exigentibus, velut hæreticorum fautorem, & persecutorem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac plurium atrocium aliorum excessuum patratorem, de fratrum ipsorum pronunciaveramus consilio, privavimus jure si quod sibi ex electione prædicta fuerat acquisitum, gressus suos propere dirigentes, sibi librum quemdam erroribus plenum, & variis hæresibus non vacuum, sicut multorum fide dignorum Catholicorum habebat assertio, præsentarunt; quos errores & hæreses in terra ipsius Ludovici & in ejus præsentia docere sæpius præsumserant publicè sicut habebat insinuatio eorundem. Quodque licet nonnulli Viri Catholici Sacris Litteris eruditi eidem Ludovico dicerent doctrinam illam hæreticam, ipsosque Marsilium & Johannem fore velut hæreticos pronuntiandos, periculosumque sibi fore tales ad sui familiaritatem admittere, aut in terris suæ ditioni subditis sustinere, ipse tamen non acquiescens eorum salutaribus monitis, velut credens illorum hæreses, ipsos in suos familiares retinuerat, errores prædictos ac hæreses publicè dogmatisare permittens: adhuc quod diversis ligatus excommunicationum sententiis in locis interdictis divina faciebat, etiam nonnunquam contra rectorum Ecclesiarum & religiosorum voluntatem & beneplacitum, excommunicatis & interdictis præsentibus celebrari, immo quantum in eo erat potius prophanari: ex quibus vehementer præsumebatur, immò convincecebatur potius, Clavium Ecclesiæ sanctæ Dei evidenter contemtor existere, ac labe respersus hæreticæ pravitatis. Nos attendentes quòd juxta doctrinam Apostoli peccantes publice sunt publicè arguendi, ac utilitati publicæ expedire peccata nocentium deduci in publicam notionem, cùm ad ipsum non esset tutus accessus, per quem nostra posset ad eum redargutio per nuntios vel litteras pervenire, excessus ipsos multitudini tunc adstantium fidelium, non absque dolore ingenti animi referendos duximus, ut sic saltem ad ejus notitiam nostra posset circa excessus ipsos reprehensio pervenire. Et licet justitia exigente tunc possemus ad sententiam super præmissis proferendam procedere contra ipsum, cùm adeò præmissa forent notoria, quod nequirent tergiversatione aliqua occultari: volentes tamen adhuc de benignitate aliqua exspectare, an dimissis præfatis erroribus, ad sinum sanctæ Matris Ecclesiæ & viam vellet se convertere veritatis, de fratrum eorumdem consilio tertio nonas Aprilis proximè prædicti per edictum publicum citavimus præsente fidelium multitudine copiosa, ut infra Kalendas Octobris ex tunc proximè subsequentis coram nobis personaliter compareret, facturus super præmissis quod suaderet ratio, & sententiam auditurus; quem terminum eidem de fratrum præmissorum consilio peremtorium duximus assignandum, prædicentes publicè quod sive veniret, sive non veniret, ad proferendum sententiam procederemus, & aliàs super omnibus prædictis & singulis, conjunctim vel divisim, prout videremus expediens & justitia suaderet. Et ut processus noster prædictus ac omnia & singula in eodem contenta ad præfati Ludovici & omnium aliorum quorum interesat communem deduceretur notitiam, cartas sive membranas processum continentes eumdem in ecclesiæ Avenionensis appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus fecimus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicarent, ut idem Ludovicus & alii quos processus ipse tangebat, nullam possent excusationem prætendere quod ad eos non pervenerat vel quod ignorassent eumdem, cum non esset verisimile quoad ipsos remanere incognitum vel occultum quod publicabatur omnibus tam patenter. Prædictum insuper citandi modum decernentes eligere, cum ut prædicitur ad dicti Ludovici præsentiam, propter viarum pericula & alia discrimina varia, tutus minimè pateret accessus, volentes & auctoritate Apostolica de potestatis plenitudine decernentes, ut perinde processus dictæ citationis eumdem Ludovicum apprehenderet & arctaret, ac si eidem insinuatus personaliter & aliàs publicatus solemniter extitisset, constitutione quacumque per prædecessores nostros Romanis Pontificibus in contrarium edita non obstante. Sanè cum dictus Ludovicus, quem ut prædicitur jure, si quod sibi ex electione prædicta acquisitum fuerat, privaveramus justitia exigente, ac subsequenter ejus aucta contumacia feudis omnibus quæ à Romana vel quibusvis aliis ecclesiis seu Imperio obtinebat, & specialiter Ducatu Bavariæ, & omni jure quod in eodem aut ejus occasione vel causa sibi competebat, seu competere poterat quoquo modo: Nec non & omnibus privilegiis Apostolicis & Imperialibus sibi seu ejus prædecessoribus, quatenus ipsum tangere poterant, indultis, justo privaveramus judicio, quemque pro fautoria hæreticorum excommunicationis innodatum sententia, quam per biennium & ulterius indurato sustinuerat, sicut & adhuc sustinet animo, declaraveramus manifestum hæreticorum fautorem, & pœnas omnes à canonibus inflictas talibus incurrisse, prout hæc pleniùs in nostris processibus contra ipsum habitis continentur, infra præfixum sibi prædictum terminum jam elapsum comparere per se vel alium non curarat, ipsum usque in crastinum hora consistorii duximus de fratrum nostrorum consilio exspectandum. Et quia nec tunc comparuit, nec alius pro eodem, de fratrum eorumdem consilio reputavimus & declaravimus contumacem. Et licet tunc cùm præmissa adeo essent notoria, quòd nulla poterant tergiversatione celari, contra ipsum ad sententiam possemus procedere exigente justitia proferendam, ipsum tamen de benignitate Apostolica usque ad præsentem diem hora consistorii de eorumdem fratrum consilio duximus exspectandum. Et quoniam nec hac die hora jam dicta comparuit, nec comparet adhuc, nec aliquis pro eodem, nec ad correctionem prædictorum se disponit in aliquo; sed velut in profundum malorum perductus, mala malis superaddere, offensasque offensis cumulare, ac iram Dei contra se provocare, fidelesque verbis & operibus persequi non omittit: Nos in prædictis læsionem fidei, Patrum quoque sanctorum contemtum & probra, nec non & præsentium scandala, variaque posterorum pericula attendentes, tantisque malis & periculis obviare salubriter cupientes, cùm præmissa adeò sint notoria, quòd nequeant tergiversatione aliqua occultari, præsente hac multitudine fidelium copiosa, ipsum reputantes & declarantes meritò contumacem, Dei nomine invocato, de fratrum eorumdem consilio, ipsum fore hæreticum declaramus, ipsasque assertiones per dictam constitutionem hæreticas, ut prædicitur, declaratas, & scripturas quascumque continentes easdem, nec non & ipsum Ludovicum velut hæreticum reprobamus & sententialiter condemnamus. Si quis autem doctrinam seu assertiones prædictas defendere vel approbare præsumserit, cujuscumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut status existat, tamquam hæreticus ab omnibus confutetur. Et nihilominùs ipsum Ludovicum bonis omnibus mobilibus & immobilibus, juribus, jurisdictionibus, & quibuscumque aliis ubicumque sint, & quibuscumque nominibus censeantur, & specialiter Comitatu Palatinatus Rheni, & omni jure, ratione vel occasione illius, vel alio quovis modo ad eumdem Ludovicum pertinentibus, habendi vocem in electione Regis Romanorum in Imperatorem promovendi, seu in electione hujusmodi aliquem ad prædicta Regnum vel Imperium eligendi seu quomodolibet nominandi, privatum fore decernimus & privamus, exponendis vel concedendis catholicis, si, prout, & quando, ac quibus, vel de quibus Sedes Apostolica ordinandum duxerit, jure principalis dominii semper salvo, vassallos quoque ipsius, & quascumque alias tam ecclesiasticas quàm seculares personas, nec non communitates, universitates, ac civitates, castra, terras, ac villas quæ sibi fidelitatis vel aliis quibuscumque juramentis tenentur astricti; prorsus ab illis absolvimus, ac quascumque colligationes, confœderationes, societates, pactiones, & ligas, per quoscumque cum eodem contractas vel initas, etiamsi juramentis, pœnis, vel aliis quibusvis firmitatibus essent innixæ, quatenus favorem aut commodum ipsius concernerent, ANNO 1327.

ANNO 1327. rent, de potestatis plenitudine penitus dissolvimus, ac pœnas adjectas, & juramenta super præstita relaxamus. Decernentes quasvis personas singulares, ac communitates, universitates, castra, villas, terras & oppida nequaquam teneri de cetero ad observationem earum vel cujuslibet earumdem. Universis & singulis etiam Prælatis & personis ecclesiasticis, sæcularibus, & regularibus, cujuscumque præeminentiæ, dignitatis, ordinis, vel conditionis existant; etiamsi patriarchali, pontificali, aut majori seu inferiori præfulgeant dignitate, nec non Regibus, Ducibus, Principibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, potestatibus, capitaneis, rectoribus, & aliis dominis temporalibus, & qui aliquo titulo se præmissorum intitulant, licèt jus non habeant in eisdem, ac communitatibus, universitatibus, civitatibus, castris & villis, & specialiter Mediolanensi, Sagonensi, Cumanensi, Vercellensi, Pargamensi, Laudensi, Cremonensi, Aretinensi, Novariensi, Papiensi, Mantuanæ, Ferrariensi, Veronensi, Lucanensi, & aliis quibuscumque inhibemus & mandamus expresse, ne prædicto Ludovico de hæresi, ut præmittitur, condemnato, adhærere, communicare, participare, vel favere, quomodocumque, directè vel indirectè, publicè vel occultè præsumant, nec eidem portent, mittant, portari vel mitti faciant, aut procurent granum, vinum, aut quæcumque victualia, pannos, ligna, ferrum, arma, seu quævis mercimonia, pecuniam, vel quicquid aliud quod possit in ipsius utilitatem vel commodum redundare, ne societates, confœderationes, colligationes, pactiones, aut ligas quascumque cum eodem initas vel contractas præsertim in ejus favorem, auxilium vel utilitatem, observent. Alioquin personas quascumque singulares excommunicationis; universitates verò, communitates & collegia, quæ postquam videlicet processus noster hujusmodi ad eorum pervenerit notitiam, vel pervenisse probabiliter potuerit, aut per ipsos steterit quominus pervenerit ad eosdem, in hac parte offenderent quovis modo, nec non terras & loca quorumcumque circa prædicta delinquentium, interdicti sententiis, & generaliter pœnis omnibus quibus fautores & defensores hæreticorum & adhærentes eisdem subjiciuntur à jure vel quibusvis constitutionibus, volumus & decernimus subjacere. Apertiùs prædicentes eisdem, nos ad earumdem pœnarum declarationem & executionem contra delinquentes hujusmodi processuros specialiter, si, & quando, & quoties videbimus expedire. Non obstantibus si eis vel eorum aliquibus communiter vel divisim à Sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facta plena & expressa ac de verbo ad verbum de indulgentiis hujusmodi mentione, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, & litteris Apostolicis generalibus vel specialibus, quibusvis personis, locis vel ordinibus, sub quacumque forma vel expressione verborum concessis, etiamsi de illis esset specialis & expressa, & de verbo ad verbum in præsentibus mentio facienda, per quæ nullum contra præmissa vel præmissorum aliquod volumus afferri suffragium vel obstaculum interponi. Ceterum processus tam contra dictum Ludovicum quàm fautores & adhærentes ipsius per nos habitos, de fratrum eorumdem consilio, ratos existere decernimus, eosque ratificamus, & ex certa scientia etiam approbamus. Ut autem sententia & processus præsentes hujusmodi ad dicti Ludovici & aliorum quorum interest communem notitiam deducantur, cartas sive membranas, sententiam & processus continentes eosdem in ecclesiæ Avenionensis appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quæ ipsos sententiam & processus suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt. Ita quod dictus Ludovicus & alii quos contingere dignoscuntur, nullam possint excusationem prætendere, quòd ad eos non pervenerint, vel quòd ignorarint eosdem, cùm non sit verisimile quoad ipsos remanere incognitum vel occultum quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avenione x. Kalendas Novembris, Pontificatus nostri anno duodecimo.

LXVII.

1328. *Fragmentum Sententiæ à* LUDOVICO *Bavaro Romanorum Imperatore contra* JOHANNEM *Papam XXII. latæ.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum tom. 3. in Chronicâ Siciliæ col. 98.] ANNO 1328.

In nomine Domini. Amen.

„ Gloriosus & sublimis dominantium Dominus, „ nulli secundus, qui universa propter semetipsum operatus est, impium quoque ad diem malum, Sacerdotium & Imperium independenter principans, & observans, ut hoc quidem divina exerceat, illud autem humanis præsideat, ad rempublicam sibi traditam rectè ac magnificè gubernandam, nos LUDOVICUM IV. Romanorum Imperatorem semper Augustum in Imperiali culmine Majestatis constituit, & ita hoc, quia nos in principem super hereditatem suam immisit, ut de manibus inimicorum suum populum liberemus, exaltans nos super gentes & regna, ut pacis subversores disperdamus ubique, zelatores verò ejusdem plantemus & ædificemus [creans] fructus labiorum nostrorum pacem his qui longè sunt, & his qui prope sunt. Ea propter Imperialis Celsitudinis debito excessus enormes JACOBI DE CATHURCO, qui nunc Papam se, licet mendaciter, asserere non veretur, dissimulatione diuturniori nullatenus sufferre volentes, innato moti justitiæ zelo, nunc pro eminentia Majestatis Imperialis, audacter domum paternam, filiosque nostros carissimos & puberes, hostilium incursuum criminibus jam actu expositos, fortunæ periculis committentes, celeri cursu inde Italiam venimus, ad sedem nostram præcipuam, Romam videlicet, properantes, quam divino suffulti auxilio pacificè attingimus, nulla hostili resistentia præpediti, universis terrarum quas petransivimus incolis ab omni damno atque disturbio reservatis. In qua siquidem urbe divina opitulante providentia Cæsareo diademate ac sceptro legitimè susceptis per nostrum Romanum peculiarem populum, urbi & orbi Dei ac nostra potentia inæstimabili & immutabili præsideamus, ut manus nostræ fortitudine triumphali rebelles qui pro nunc à nobis & suo Domino naturali longè sunt, corripiamus potenter, fidelesque nostros ab angariis & persecutionibus tyrannicis insuperabili potestate Dei & nostra efficaciter eruamus. Animadvertimus siquidem hujuscemodi transgressionis rebellionem ex violenti usurpatoris, se nunc Papam nominantis; falcem suam in alienam messem mittentis, certa nequitia provenisse, quem elevatum adinstar Adoniæ filii Aggit exemplo David hactenus non corripuimus. Nunc verò perpendimus, quod ferro necesse est, ut abscindantur vulnera fomentorum quæ non senserunt medicinam. Prospeximus etiam quod in immensum crescit impunita temeritas, & facilitas dicto JACOBO veniæ incentivum præstitit delinquendi, dum sibi de oblatis iniquè thesauris currus fecit & equites adversus Christi ac Sancti Imperii fideles, & sub specie subsidii Terræ dictæ sanctæ, thesauris, inquam, jam per multos annos de omnibus finibus Ecclesiæ, ac talliis seu quæstis à clero violenter extortis, necnon simoniacis beneficiorum Ecclesiasticorum distributionibus, collatorum ætate, vita & sententia penitus & meritis indignis, potentiaque suorum parentum omnium sanguinis Christi effusoribus, sceleratis ac mentitis gratiis seu indulgentiis peccatorum, quas pro stipendiis pollicetur nefariis homicidis, (a) sisinata pestifera & effreni rebellione, non desinens in nostro sacro Imperio suis dolosis astutiis seminare utres. consilio & auxilio execrabili, jocis interpretatione in personas principum sæcularium præcipuè dolosi regis ROBERTI; jamdudum propter crimen læsæ majestatis per felicis recordationis HENRICUM ultimum pœna proscriptionis damnati, aliorumque Principum, quorum de toto sibi posse & nosse faventium, in sacri destructione concilii, ad sublimationem cornu Christi, idem liberè perfectionis fidei Catholicæ nostis institutus, in hæresim etiam consilio & auxilio Abiathar sacerdos, qui peccatum suscitans interpretatur & hoc in personis ministrorum spiritualium, seu Ecclesiasticorum, qui ad similitudinem filiorum Heli, carnis crudæ seu cruentatæ violenti exactores consistunt, in effusione humani sanguinis ad mandata prædicti JACOBI se Papam gerentis, utens, quin immo abutens gladio temporali, à quo tanto Dei „ &

(a) *f.* sibi innata.

ANNO 1328.

,, & ſanctorum patrum ſanctionibus excluſi eſſe noſ-
,, cuntur neſcientes Dominum, necnon officium ſa-
,, cerdotii ad populum profanat. Igitur in eiſdem
,, hic vir ſanguinum, ſacerdotium Chriſti, manus
,, Patriarcharum, Cardinalium in Italia legatorum,
,, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, alio-
,, rumque inferiorum miniſtrorum graduum ſangui-
,, ne replendo homicidiis infinitis. Ex quibus pro-
,, fecto evidenter agnoſcimus ſacrum Imperium in
,, defenſionem Evangelii pacis à Deo ab æterno pro-
,, viſum per hunc myſticum Antichriſtum, qui ſe
,, Papam nominat, ſi, quod abſit, effrenis ejus ra-
,, bies inulta procederet inreparabiliter exterminari.
,, Verè etenim dicitur myſticus Antichriſtus, quo-
,, niam ipſe fremens ſecundùm operationem Satanæ
,, in omni ſeditione, iniquitate, diſſenſione, quæ ſe-
,, cundùm Apoſtolum Antichriſti adventum præce-
,, dent, velut idem præcurſor immediatus, indefeſſus
,, ſatagit accelerare ſubverſionem ſeu extinctionem fi-
,, dei orthodoxæ cæde crudeliſſima Chriſticolarum
,, innumerabilium: quoniam Antichriſtus poteſtate
,, publicæ violentiæ proficit. Hanc iſte molitur ſub
,, ſpecie mentita juſtitiæ cum notoria violentia con-
,, ſummare, dum non ſolum in Italia, verum etiam
,, in pleriſque infidelium confiniis, Saracenorum vi-
,, delicet, in regno Arminiæ, (a) Ricenorum, &
,, dioceſi Tarbina, ſuccurſum à Chriſti fidelibus di-
,, ctorum confinium, in foribus palatii hujus aſpidis
,, ſurdi ammori, videlicet clamore valido per annos
,, quinque miſerabiliter imploratum propterea dene-
,, gavit, & quod, proh dolor! aures humanæ refu-
,, giunt, obſervationem treugarum cum fidelibus in
,, confinio Pruſſiæ præceptori generali domus S. Ma-
,, riæ diſtrictiſſimè injunxerat id agere in augmentum
,, fidei Chriſtianæ, licet fallaciter ſe præcedens quod
,, in ejusdem fidei conceperat notorium detrimentum,
,, ex hoc teneri pro vitioſo figmento quanta fuerit
,, occiſio fidelium in infantibus & vagientibus in cu-
,, nabulis, in viris, in mulieribus innumeris perfido-
,, rum mucronibus trucidatis, multiſque in perpe-
,, tuam captivitatem adductis: quantaque lamentatio
,, in ſanctimonialibus ac Deo juratis virginibus deflo-
,, ratis, & viduis & conjugatis poſt tergum manibus
,, ligatis ad arbores violenter oppreſſis: quanta inſu-
,, per Eccleſiarum & ſacrorum maximè precioſiſſimi
,, & venerabiliſſimi corporis Chriſti profanatio facta
,, fuerit, dum ipſum lanceis perforatum & elevatum,
,, Chriſto ac omnibus chriſticolis blaſphemiæ ac de-
,, meritæ exprobraverint, dicentes: Ecce Deus Chri-
,, ſtianorum Marcorici Brandeburgenſes plorantes
,, filios & filias lamentabiliter querulas. Captus eſt
,, igitur perſecutor iſte nequiſſimus, prædo in dome-
,, ſticos, plebis interemtor, occiſor filiorum, in pa-
,, trios patrocida, prout inſuper juſtis alterius evi-
,, dentia declaravit, dum galeas quàm plures in ſub-
,, ſidium Catholici regis Armeniæ ac totius populi
,, contra Saracenos hujuſmodi per magnificum Fran-
,, corum regem tranſmiſſas in occiſionem Chriſtiano-
,, rum noſtro ſubjectorum Imperio, Januenſes vide-
,, licet callidè & doloſè pervertit, & nequiter uſur-
,, pavit. Numquid ergo bene iſte pſeudopropheta in
,, Apocalypſi deſcribitur ſub figura ſedentis in equo
,, rufo, qui exivit ut ſumeret pacem de terra, ut
,, homines ſe interſicerent invicem, terram, proh
,, dolor! omnium inebrians Chriſti ſanguine venæ
,, fontis pietatis & Clementiæ fundit, & refaciens in
,, quantum vena diſciplinæ Chriſtianæ. *Hîc deſinit*
,, *codex, in quo novem capita deſiderantur.*

LXVIII.

Lettres de non-prejudice données par PHILIPPES *Roi de France à* JEAN III. *Duc de Bretagne portant que les bons ſervices qu'il lui à rendus à ſes depens dans la Guerre de Flandres, ne pouront être tirés à conſequence de devoir, ou de ſervitude accoutumée. Donné à Paris l'an de Grace* 1328. [D'ARGENTRE' Hiſtoire de Bretagne. Liv. 5. chap. 39. pag. 334.]

,, PHILIPPES par la grace de Dieu Roy de
,, France, à tous ceux qui ces Lettres ver-
,, ront, Salut. Comme noſtre très-cher frere le
,, Duc de Bretagne, & ſes predeceſſeurs, ayent
,, ſervy noz predeceſſeurs en leurs guerres, en
,, pluſieurs lieux, à leurs deſpens: & par eſpe-
,, cial nous ayt ſervy en noſtre derniere guerre
,, de Flandres, à grand foiſon de gens d'armes à
,, ſes deſpens, nous qui voulons que le ſervice
,, qu'il nous a faict, & ſes predeceſſeurs ont faict
,, de leur liberalité à leurs propres couſts & des-
,, pens, comme dit eſt à nos predeceſſeurs, & à
,, nous en noz guerres, leur ſoit tenu à bien, &
,, honneur, & courtoiſie, & en doivent de ce em-
,, porter loüanges, graces, & mercy. Faiſons ſça-
,, voir à tous, que noſtre entente n'eſt mie, ne
,, voulons que le ſervice que luy, & ſes prede-
,, ceſſeurs ont faict au temps paſſé, ſoient traictz
,, à accouſtumez, ou à ſervitude à noſtre dict fre-
,, re, ou à ſes ſucceſſeurs, ny à leurs Terres ny
,, Barronnies au temps advenir, & leur tourne à
,, nul prejudice, & par ce ne voulons, ny en-
,, tendons avoir acquis contre eux, nul nouveau
,, droict, ou quelque ſaiſine de ſervitude. En tes-
,, moing deſquelles choſes nous avons faict met-
,, tre noſtre ſeel eu ceſte Lettre. Donné à Paris
,, l'an de grace 1328. & eſt ceſte Lettre aux Char-
,, tres.

(a) ſ. Rhutenorum.

LXIX.

18 Avril.

LUDOVICI IV. *Bavarici Romanorum Imperatoris Proceſſus contra* JACOBUM *de Caturco nunc ſe Papam* JOHANNEM XXII, *(ut verba habent:) licèt mendaciter aſſerere non verentem. Datum & actum extra baſilicam Apoſtolorum Principis Beati Petri in urbe Romanâ* 18. *Aprilis, Anno ab Incarnat.* 1328. *Anno Regni XIV. Imperii vero I. Indictione XI.* [STEPH. BALUZII Vitæ Paparum Avenion. Tom. II. col. 512. Ex codice 678. Bibliothecæ Colbertinæ. GOLDASTI Reichs Satzungen 2. Theil. pag. 32. en Allemand, & fort defectueuſement.]

LUDOVICUS Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus ad perpetuam rei memoriam. Glorioſus Deus in ſublimi, dominantium dominus, nulli ſecundus; qui univerſa propter ſemetipſum operatus eſt, impiumque ad diem malum, Sacerdotium & Imperium independenter principians & conſervans, ut hoc quidem divina exerceat, illud autem ut humanis præſideat, rem publicam ſibi traditam rectè ac magnificè gubernando, nos Ludovicum IV. Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum Imperialis culmine Majeſtatis conſtitutum & in hoc quia nos in principem ſuper hereditatem ſuam inunxit, ut de manibus inimicorum ſuum populum liberemus, exaltans nos ſuper gentes & regna, ut pacis ſubverſores diſperdamus ubique, zelatores verò ejusdem plantemus & ædificemus, creans fructum labiorum noſtrorum pacem iis qui longè & iis qui prope. Eapropter ex Imperialis Celſitudinis debito exceſſus enormes Iacobi de Caturco, qui nunc ſe Papam Iohannem XXII. licét mendaciter aſſerere non veretur, diſſimulatione diuturniori nullatenus ſufferre valentes, innato moti juſtitiæ zelo, nunc præeminentia Majeſtatis Imperialis audacter domum paternam filiosque cariſſimos impuberes hoſtilium incurſuum diſcriminibus jam actu expoſitos fortunæ periculis committentes celeri curſu in Italiam venimus ad ſedem noſtram præcipuam, Romam videlicet, properantes, quam divino ſuffulti auxilio pacificè attigimus, nulla hoſtili reſiſtentia præpediti, univerſis terrarum quas pertranſivimus incolis ab omni damno atque diſturbio præſervatis. In qua ſiquidem urbe divina opitulante providentia Cæſaris diademate ac ſceptro legitimè ſuſceptis per noſtrum Romanum peculiarem populum urbi & orbi Dei ac noſtra potentia invincibili præſidemus, ut manus noſtræ fortitudine triumphali rebelles qui pro nunc à nobis ſuo domino naturali longè ſunt corripiamus potenter filiosque noſtros ab angariis & perſecutionibus tyrannicis inſuperabili poteſtate Dei & noſtra efficaciter eruamus. Animadvertimus equidem hujuſcemodi transgreſſiones rebellium ex violenta uſurpatoris ſe nunc Papam nominantis, falcem ſuam in alienam meſſem mittentis, certa nequitia proveniſſe: quem elevatum ad inſtar Adoniæ filii Aggith exem-

plo

Anno 1328.

plo David hactenus verò perpendimus quòd ferro neceſſe eſt ut abſcindantur vulnera quæ fomentorum non ſenſerunt medicinam. Proſpeximus etiam quòd in immenſum creſcit impunita temeritas, & facilitas veniæ dicto Iacobo incentivum præſtitit delinquendi, dum ſibi de collectis iniquè theſauris currus fecit & equos adversùs Chriſti ac noſtri ſacri Imperii fideles ſub ſpecie ſubſidii Terræ ſanctæ, theſauris inquam jam per multos annos de omnibus finibus Eccleſiæ & talliis ſeu quæſtu à clero violenter extortis, necnon ſimoniacis beneficiorum eccleſiaſticorum diſtributionibus collatorum ætate, vita, & ſcientia penitùs immeritis & indignis, ac mentitis gratiis ſeu indulgentiis peccatorum quas pro ſtipendiis pollicetur nefariis homicidis, ſchismata peſtifera rebellione non deſinens in noſtro ſacro Imperio ſuis doloſis aſtutiis ſeminare, utens conſilio & auxilio execrabilis Ioab principis militiæ, ſcilicet cujuſlibet fautoris diſſidiorum, & ex Ioab interpretatione, & hoc in perſonis Principum ſecularium, præcipuè doloſi Ioab jamdudum propter crimen læſæ majeſtatis per felicis recordationis Henricum ultimum pœna proſcriptionis damnati, aliorumque Principum quorundam ſibi toto poſſe & voce faventium in ſacri deſtructione Imperii, quod ad ſublimationem cornu Chriſti id eſt liberæ profeſſionis fidei catholicæ divinitus noſcitur inſtitutum, inhærens etiam conſilio Abiathar ſacerdotis, qui peccatum ſuſcitans interpretatur, & hoc in perſonis miniſtrorum ſpiritualium ſeu eccleſiaſticorum, qui ad ſimilitudinem filiorum Hely carnis crudæ ſeu cruentatæ violenti exactores exiſtunt in effuſione humani ſanguinis ad mandata prædicti Iacobi ſe Papam confingentis, utentes quinimmo abutentes gladio temporali, à quo tamen Dei & ſanctorum Patrum ſanctionibus excluſi eſſe noſcuntur, neſcientes domum nec officium ſacerdotum ad Dominum. Prophanat igitur in eisdem hic vir ſanguinum ſacerdotium Chriſti, manus Cardinalium in Italia Legatorum, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, aliorumque inferiorum graduum ſanguine replendo homicidiis infinitis. Ex quibus profectò evidenter agnoſcimus ſacrum Imperium in defenſione evangelii pacis à Deo ab æterno proviſum per hunc myſticum Antichriſtum, qui ſe Papam nominat, ſi, quod abſit, effrenis ejus rabies ultra procederet, irrepabiliter exterminari. Iſte nimirum verè dicitur myſticus Antichriſtus, quoniam ipſe fervet ſecundùm operationem Satanæ in omni ſeditione iniquitatis disſectione, quæ ſecundùm Apoſtolum Antichriſti adventum præcedet velut ejuſdem præcurſor immediatus indefeſsè ſatagit accelerare ad ſubverſionem ſeu extinctionem fidei orthodoxæ, cæde crudeliſſima chriſticolarum, innumerabilium quam Antichriſtus poteſtate publicæ violentiæ perficiet, hanc iſte molitur ſub ſpecie mentitæ juſtitiæ cum notoria violentia conſummare, dum non ſolùm in Italia, verùm etiam in plerisque locis confiniis Sarracenorum, videlicet in regno Armeniæ & Ruthenorum, in dioceſi Cebertinenſi ſuccurſum à Chriſti fidelibus dictorum confiniorum in foribus palatii hujus aſpidis, Avinionenſis videlicet, clamore valido per annos quinque miſerabiliter imploratum perperam denegavit, &, proh dolor, aures humanæ refugiunt, obſervationem treugarum cum infidelibus in confinio Pruciæ præceptori generali domus ſanctæ Mariæ Theutonicorum diſtrictiſſimè injunxit, illud agere in augmentum fidei chriſtianæ, licèt mendaciter, ſe prætendens quod in ejuſdem fidei conceperat notorium detrimentum. Ex hoc etenim pernicioſo figmento quanta fuerit occiſio fidelium in infantibus vagientibus in cunabulis, in viris & mulieribus innumeris perfidorum mucronibus trucidatis, multisque in perpetuum in captivitate adductis, & quanta lamentatio in ſanctimonialibns & Deo dicatis virginibus defloratis, in viduis & maritatis poſt tergum manibus ligatis ad arbores violenter oppreſſis, quanta inſuper Eccleſiarum & ſacramentorum, maximè pretioſiſſimi ac venerandiſſimi ſacri corporis Chriſti prophanatio facta fuerit, dum ipſis lanceis perforatum & elevatum Chriſto ac omnibus chriſticolis blaſphemè ac devienter exprobraverunt dicentes, Ecce Deus Chriſtianorum, Marchia Brandeburgenſis plorans filios & filias lamentabiliter querulatur. Factus eſt ergo iſte perſecutor nequiſſimus in domeſticis prædo, plebis interemptor, occiſor filiorum, in ipſos parricida, prout inſuper facti alterius evidentia declaravit dum galeas quamplurimas in ſubſidium catholici Regis Armeniæ ac totius ſui populi contra Sarracenos per magnificum Francorum Regem transmiſſas in occiſionem chriſtianorum noſtro ſubjectorum imperio, Ianuenſium videlicet, callidè ac doloſè pervertit, & nequiter uſurpavit. Numquid ergo bene iſte pſeudopropheta in Apocalypſi deſcribitur ſub figura ſedentis in equo ruffo, qui exivit ut ſumeret pacem de terra & ut homines invicem ſe interficerent, terram proh dolor inebrians cum Chriſti ſanguine, venam fontis pietatis & clementiæ funditus areſaciens; in qua tamen vena diſciplinæ chriſtianæ ſumma conſiſtit. Adhuc pſeudo-Papa iſte ſe eſſe veritatis evangelicæ ac Dei ordinationis publicum ſubverſorem evidentiſſimè declaravit, dum doctrinam Chriſti & Apoſtolorum verbo traditam & exemplo firmatam de ſuperioritate ac dominio ac gubernatione temporalium Imperiali Celſitudini debita & noſtris fidelibus obedientiam legitimam transgredi præcepit, ipſam ſuperioritatem ſibi ſuperbiæ faſtibus uſurpando, attentans, quamvis illicitè, Imperialem & Sacerdotalem ſimul dignitatem & poteſtatem habere, quas Chriſtus ipſe in ſuppoſitis voluit eſſe diſtinctas, dum oſtenſo ſibi numiſmate Cæſaris imagine figurato, ea quæ ſunt Cæſaris, dominationem videlicet temporalium, cenſualis numismatis redditione ſignata Cæſari juſſit reddi. quod quidem numisma in hujus dominationis evidentiam ſolùm imperiali auctoritate ubique cuditur & formatur. Ea verò quæ Dei ſunt Deo reddi præcepit adiciens, *& quæ ſunt Dei Deo.* Ampliùs Chriſtus ipſe ſe nolle Imperatoris & Sacerdotis officium inſimul ab ullo ejus vicario ſeu miniſtro poſſideri per facti evidentiam propalavit, dum ipſe, cui ſoli, quia verus Deus & verus homo, data fuit in cælo & in terra univerſa poteſtas, regnum ſeu imperium terrenum & omne dominium temporalium à ſe penitùs abdicavit, prout Iohannes Evangeliſta teſtatur ubi ait: *Ieſus autem cùm cognoviſſet quòd venturi eſſent ut raperent eum & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ſolus.* Quod & alibi Chriſtus expreſſiùs innuit ubi dicit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo*, ſubjungens: *Si de hoc mundo eſſet, miniſtri mei utique decertarent ut non traderer Iudæis.* Et ſequitur: *Nunc autem regnum meum non eſt hic.* Cui etiam Decretiſtæ aſſerunt dicentes Papam non habere utramque jurisdictionem, quoniam à Deo & ipſa electione jurisdictionem & poteſtatem in temporalibus nos ſolus recipimus. Unde eo ipſo quòd ſumus electi, ſumus etiam confirmati, nulla prorsùs confirmatione fienda per hominem indigentes. Ex quibus hic veritatis evangelicæ & pacis eccleſiaſticæ æmulus indefeſſus Iacobus antedictus notoriè deprehenſus eſt non ad voces propheticas, non ad ſermones evangelicos, ſed ad ſuum reprobum ſenſum tamquam magiſter erroris ſeu hæreſiarcha notorius perfidè recurriſſe, maximè in proceſſibus immo potiùs exceſſibus contra ſacrum Imperium in perſona noſtra perductis, in quibus convincitur evangelicæ veritatis, quantum ad poteſtates per Chriſtum diſtinctas, impugnator & ſubverſor notorius extitiſſe ipſosque ſuos vocatos proceſſus nullos eſſe & nullius firmitatis efficaciam habuiſſe cogitur confiteri; præſertim cùm dictos proceſſus vocatos ea notoriè injuſta occaſione confinxerit, quoniam ſacrum imperium, quoad temporalium adminiſtrationem, noluimus, ſicut nec debuimus, recognoſcere eidem fore ſubjectum. Sanctionibus itaque ſanctorum Patrum edocti, recognoſcentes nos ſoli Deo reddituros rationem propter Eccleſiam, quam pro Chriſto tuendam ſuſcepimus, ſi pax ſeu diſciplina Eccleſiæ ſolvatur, aut perturbetur univerſalis ſtatus Eccleſiæ ſanctæ Dei ac ſacri Imperii per hunc ſchismaticum, Iacobum videlicet antedictum, à pace & diſciplina deſtitutum, reſtituere cupientes, ne ſit inter nos chriſticolas pacis & concordiæ profeſſores radix germinans fel & amaritudinem univerſalis ſchismatis, ob reverentiam & honorem ſacroſanctæ Romæ & potiùs Eccleſiæ Dei ac in defenſione fidei orthodoxæ, quam firmiter credimus prout eadem Mater noſtra Eccleſia nos hodie erudit & hactenus erudivit, necnon in ſuccurſum cœtus venerabilium Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, omniumque ſpiritualium miniſtrorum, ad correctionem furentis rabiei Iacobi ſæpedicti ſummè neceſſarium, quia cùm dictum collegium Cardinalium metu in conſtantem cadente totaque ſacerdotum communitas metu privationis officiorum & beneficiorum hactenus efficere non potuit nec adhuc efficit per ſermonem doctrinæ, nobisque incumbat ut eum imperemus per debiti ſupplicii rigorem propter notoriam diſſipationem eccleſiaſticæ diſciplinæ, cui hæreſiarcha præfatus invigilat indefeſsè, inſpicientes quòd ille ſimoniacus

ANNO 1328. electiones de pastoribus canonicè factas scientia & vita seu honestate morum ac dogmate decoratis frequenter annullare præsumpsit, ipsas cathedrales Ecclesias electionibus privando, suæque corruptæ voluntati contra Deum & juris ordinem reservando, quas etiam provisiones sibi ideo reservat, ne pastores vitæ irreprehensibilis, inquietorum correctores, bonorumque operum doctrina & integritate exemplatores in Dei Ecclesia præficiantur, sed magis homines inhonesti, disciplinæ ecclesiasticæ notorii transgressores, omne illud quod legis, quod morum, quod sanctimoniæ in Christi ovibus corrumpentes, ponentes tenebras lucem & lucem tenebras, dum prohibita licita & licita prohibita docent & asserunt, absolventes exemplo illius sui morbidi & vesani capitis quos Deus ligat, in homicidiis ac perjuriis per fautores hujus hæresiarchæ infinities perpetratis. Adhuc autem, quod & ipsi Deo & justis hominibus non modicùm displicet, hanc sanctissimam gentem & urbem, Romanam videlicet, quam Christus ipse in gentem sanctam, genus electum, regale sacerdotium, & populum acquisitionis incommutabiliter elegit, sua personali residentia tota sui vicariatus duratione privavit contra expressam Christi prohibitionem & beati Petri Apostoli revocationem salubriter exemplatam, dum apparente sibi Christo & Petro interrogante, *Domine, quo vadis*, Christus respondit: *Vado Romam iterum crucifigi*: quamvis pro habenda illius Iacobi præsentia Romanus populus plures miserit ambassiatas solemnes. Nec iis contentus criminator iste contra hunc Christi peculiarem populum tanquam contra perfidos crucem prædicat, nullo prorsùs exigente crimine nec delicto populi antedicti, ipsumque innocentem populum iniquissimis processibus notoriè diffamare præsumit. Quapropter, cùm hic prævaricator nepharius divinæ dispositionis ordinem sacerdotio & imperio præstitutum publicè impugnaverit, statu sui vicariatus abutens enormiter dum gladio sanguinis uti præcepit pro gladio spiritus, quod est verbum Dei, hinc est quòd zelo justitiæ atque rei publicæ, quam exornare etiam ad optima quæque perducere concupiscimus, auctoritate nobis in hoc casu cælitus ordinata contra quoslibet fidei & veritatis sanctæ Matris Ecclesiæ turbatores, quam siquidem auctoritatem divina voluntas, Petro Apostolo teste, regali seu imperiali præcellentiæ concessit in vindictam malorum, laudem verò bonorum, propter quod etiam secundùm Apostolum non fine causa gladium portamus, qui Dei minister & vindex in iram ejus qui malum agit existimus, præfatum Iacobum, cui, cùm sit veritatis evangelicæ notorius contradictor & manifestè hæreticus, purgatio canonica rigore juris nunquam est indicenda, prædecessorum nostrorum, videlicet Ottonis primi, qui cum clero & populo Romano Iohannem XII. deposuit de papatu, & cum clero & populo de alio pastore urbi & orbi providit, & aliorum quamplurium Imperatorum vestigiis inhærere volentes, ipsum Iacobum in hæresi deprehensum, cùm ex facti evidentia, quia hæresim publicè prædicat, perfectionem altissimæ paupertatis in Christo penitùs denegando, ex quo sequeretur Christum non fuisse perfectissimum viatorem, qua ex confessione propria, ut liquet ex iniquis & temerariis vocatis processibus ab ipso contra sacrum Imperium in nostra persona factis, in quibus profectò Dei ordinationi resistit, sibique damnationem acquirit, & se ipsum pro crimine læsæ majestatis reatu plectendum constituit, eò quòd indignè gerit & gessit vicariatus officium ab eo tempore quo in alterum criminum prædictorum noscitur notoriè lapsus fuisse, à Christo privatum esse & privatum fuisse denuntiamus, nostræque Imperialis auctoritatis sententia Episcopatu Romanæ & universalis Ecclesiæ Dei seu Papatu tenore præsentium privamus & ab eodem deponimus in his scriptis, sententia lata de communi consilio & assensu & requisitione cleri & populi Romani nostrorumque Principum & Ecclesiæ Prælatorum tam Alamannorum quàm Italicorum & aliorum fidelium christianorum quamplurimorum, moti nihilominus & inducti supplicationibus atque instantiis plurimis syndicorum cleri & populi Romani plenam ad hoc ejusdem cleri & populi habentium auctoritatem & liberam potestatem & speciale mandatum, prout apparet ex oblatis Majestati nostræ syndicatus eorum publicis instrumentis sigillis sæpedicti cleri & populi Romani signatis: quas quidem supplicationes & instantias propter salutis nostræ dispendium noluimus, sicut nec debuimus, recusare. Unde & sæpedictum Jacobum omnis Ecclesiastici ordinis prærogativa nudatum & officio ac beneficio Ecclesiastico spoliatum tenore præsentium subicimus secularis nostrorum ministrorum arbitrio potestatis, ab omnibus feudatariis & justiciariis nostri sacri Imperii, ubicunque deprehensus fuerit, velut hæreticum animadversione debita puniendum. Decernimus insuper auctoritate qua suprà omnes vocatas sententias aut edicta, cetera quoque pronuntiata vel pronuntianda sermone vel scripto per supradictum Jacobum de Caturco aut ejus complices Legatos, officiales, sive ministros adversùs nostros fideles seu nobis adhærentes Principes, Comites, collegia, & singulares personas, tamquam per hæreticum & læsæ majestatis crimine damnatum, aut hæretici seu sic damnati fautores, latas vel ferendas, harumque tam latarum quàm ferendarum minimè auctoritatem habentes, nullas fuisse, nullas esse, nullasque futuras, nullamque sententiæ aut alterius scripti vel dicti quemquam obligantis habuisse vel habere aut habituras fore virtutem à tempore quo dictus Iacobus in alterum criminum prædictorum noscitur incidisse. Volentes rursum, prout viis juris dirigimur & cogimur, de pastore catholico huic urbi & orbi unà cum clero & populo Romano omni moræ superfluæ dilatione postposita providere, quemadmodum competere nobis de jure plenariè demonstravimus in præmissis, præfatum Iacobum, tamquam in hæresi notoriè deprehensum, præcipimus sub pœnis infrascriptis à christicolis omnibus inexcusabiliter evitari. Si qui autem deinceps, quod absit, ad ipsum sic damnatum favore, consilio, vel auxilio, credulitate, vel obedientia declinaverint, omnes tales, cujuscunque conditionis existant, tam Prælatos ecclesiasticos quàm Principes seculares, Barones, nobiles & ignobiles, quocunque nomine seu titulo censeantur, qui ab hujusmodi contumacia infra unius mensis spatium quoad Italicos & infra duorum mensium quoad alios nostro imperio subjectos à publicatione præsentium revocari contempserint, privatione omnium feudorum quæ à sacro tenent Imperio, quorum una medietas imperiali fisco, reliqua verò cameræ urbis Romanæ applicabitur, nostra præsenti sententia condemnamus, pœnasque proscriptionis rerum & personarum infligimus per præsentes. Omnes nihilominus libertates, immunitates, atque privilegia per nos aut prædecessores nostros ipsis concessa cassantes tenore præsentium revocamus. Ad hujusmodi autem nostri imperialis edicti sive processus executionem efficacem sub pœna privationis rerum & personarum, necnon & sub pœna infamiæ perpetuæ, universos feudatarios ac justiciarios nostri sacri Imperii à publicatione præsentium infra mensem quoad alios nostro subjectos Imperio volumus, decernimus, & statuimus irrevocabiliter obligari. Ad quorum omnium notitiam, testimonium, atque fidem præsentem processum conscribi præcepimus & ipsum nostræ Imperialis Majestatis Bulla aurea signoque nostro Imperiali consueto jussimus communiri; cui etiam ad fines prædictos sigilla cleri & Populi Romani sunt apposita. Publicatus est autem iste processus coram clero & populo Romano, præsentibus testibus infrascriptis ad hoc specialiter vocatis, videlicet Principibus tam ecclesiasticis quàm secularibus, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, ingenuis, nobilibus & ignobilibus, nobis ibidem assistentibus, quorum nomina figillatim, prolixitatem evitantes, præsentibus noluimus explicari. Datum & actum extra basilicam Apostolorum principis beati Petri in urbe Romana, cuncto clero & populo Romano in platea ibidem in parlamento publico congregato, XVIII. die mensis Aprilis, anno ab incarnatione Domini MCCCXXVIII. Indictione XI. regni nostri anno XIIII. Imperii verò primo. ANNO 1328.

Sententia LUDOVICI IV. *Bavarici Romanorum Imperatoris adversùs* JACOBUM *de Caturco, aliàs* JOANNEM *Papam XXII. lata: quâ ipsum tanquam hæreticum notorium, & manifestum omni dignitate Ecclesiasticâ, potestate, & authoritate privatum, depositum, & excommunicatum ab omnibus Catholicis evitandum pronunciat. Datum & actum in urbe Romanâ in plateâ publicâ extra basilicam Sti. Petri* 18. *Aprilis* 1328. *anno Regni XIV.* Im-

ANNO 1328.

Imperii vero I. Indictione XI. CUM *Mandato speciali Cæsareo præfatam sententiam in omnibus Civitatibus, Dioecesibus, ac locis Imperio subjectis publicandi. Datum in Civitate Pisanâ 12. Decembris Anno Domini* 1328. *Regni sui XIV. Imperii vero I.* [STEPH. BALUZII Vitæ Paparum Avenion. Tom. II. col. 522. Ex eodem Codice Colbertino.]

LVDOVICUS Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus universis & singulis Ecclesiarum Prælatis, cujuscunque dignitatis, ordinis, religionis, conditionis, aut status existant, etsi locum aut statum cardinalatus sive pontificalis dignitatis aut officii quomodolibet obtineant, necnon Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vicariis, Potestatibus, Rectoribus, Officialibus, ac aliis præsidentibus, quocunque nomine censeantur, Imperii nostri fidelibus gratiam suam & omne bonum. Pridem contra Iacobum de Caturco hæreticum notorium & manifestum, qui se Iohannem Papam XXII. appellat, de magno & maturo consilio, justitia exigente, processum quendam fecimus formam & tenorem hujusmodi continentem.

Ludovicus Dei gratia Romanorum Imperator & semper augustus ad æternam rei memoriam. Cunctos populos quos clementiæ nostræ regit Imperium in tali volumus fide & religione versari qualem divos Petrum & Paulum tradidisse Romani Pontifices ipsius beati Petri legitimi successores, quos in omnibus sequimur, docuerunt & sancta Romana Ecclesia hactenus prædicavit & inconvulsè noscitur custodisse, cujus ipse Dei filius Dominus Iesus Christus est perpetuum ac stabile fundamentum & in ea statuit duo genera salvandorum; primum eorum qui per rectam fidem & mandatorum legis observantiam merentur ad æternam beatitudinem pervenire, de quo in evangelio dicit: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; secundum illorum qui cupientes etiam in consiliis evangelicis vitam Christi & Apostolorum ejus perfectè sequi, vivere in obedientia sine proprio & in castitate spontanea voluntariè promittunt, de quo in evangelio dicit: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me.* Quæ tria evangelica consilia secundùm sanctæ Romanæ Ecclesiæ doctrinam adeo sunt essentialia cuilibet religioni perfectæ ut contra ea nec summus Pontifex possit licentiam indulgere. Huic confessioni, huic fidei quicunque contradictor extiterit, alienum à doctrina evangelica, alienum se esse ab Ecclesia judicavit. Hæc est illa fidei doctrina adversùs quam, ut Salvator prædixit in evangelio, circa finem seculi pseudochristi & pseudoapostoli consurgent, & multos seducent, per eos hæreticos, mentientes se vicem gerere Christi & Apostolorum ejus, & contra Ecclesiam & Christi doctrinam insurgentes insinuans, sed adversùs eam non prævalituros, quia ipse rogavit ut non deficiat fides ejus. Porrò diebus istis novissimis pseudopapa Iacobus de Caturco, qui se Iohannem XXII. appellat, à sollicitudine & cupiditate divitiarum nimia hujus seculi, quæ teste evangelio verbum Dei suffocant, excœcatus adversùs hanc saluberrimam & præclarissimam christianæ fidei & doctrinæ evangelicæ veritatem nequiter insurrexit, & inter sua cetera dogmata, facta & gesta hæreticalia, etiam tria detestanda statuta publicè edere & per universum mundum divulgare præsumpsit, in quibus multos errores dogmatizat dictæ fidei catholicæ & doctrinæ & vitæ evangelicæ & apostolicæ multipliciter adversantes: quorum statutorum primum incipit *Ad conditorem canonum*, secundum *Cùm inter nonnullos*, tertium *Quia quorundam.* Quas hæreses etiam post & contra plures appellationes adversùs eum ob hanc causam tam per nos quàm per ordinem fratrum Minorum zelo fidei catholicæ legitimè & solemniter ad sanctam Romanam Ecclesiam interjectas nisus est & continuè nititur pertinaciter defendere. Ex quibus erroribus aliquos præsentibus duximus annotandos, ut in omnium fidelium notitiam publicam deducantur.

Primus itaque error hæreticalis qui de dicti statuti *Ad conditorem* officina tenebrosa prorumpit est quòd religiosi qui secundùm doctrinam evangelicam & apostolicam, ut perfecti sint, sine proprio vivere profitentur, in omnibus rebus quæ usu consumuntur non sunt censendi simplices usuarii sive habere simplicem facti usum à proprietate rei sive dominio separatum: quia, ut in dicto statuto *Ad conditorem* dogmatizat & asserit, in talibus rebus quæ usu consumuntur usus juris vel facti non potest à proprietate rei seu dominio separari, nec in eis jus utendi nec usus facti separata à rei proprietate seu dominio possunt constitui vel haberi. Qui error sacræ scripturæ, per quam fidei catholicæ probantur articuli, & doctrinæ & vitæ evangelicæ & apostolicæ & sanctæ Romanæ Ecclesiæ obviat manifestè. Nam cùm sacra scriptura testetur Apostolos omnia reliquisse, dicente sancto Petro Apostolo in persona omnium Apostolorum, prout legitur Matthæi XIX. *Ecce nos reliquimus omnia &c.* & manifestum existat quòd Apostoli usum rerum usu consumptibilium, quæ ad vitæ humanæ sustentationem necessario requiruntur, sicut sunt alimenta & vestimenta, de quibus dicit Apostolus, *Habentes alimenta & tegumenta, his contenti simus*, nullatenus reliquerunt, quia usus rerum hujusmodi cadit sub præcepto juris divini & naturalis, per quod ad esse naturæ conservandum est quilibet indispensabiliter obligatus, quòdque ipsi Apostoli eorumque discipuli jus proprietatis, per quod quis dixit Hoc meum, & illud tuum, quod per iniquitatem extitit introductum in rebus omnibus, reliquerunt, prout etiam sanctus Clemens beati Petri successor testatur; cujus dictum in decretis XII. q. 1. reperitur insertum. Et hoc votum abdicationis proprietatis omnium rerum ipsi Apostoli potentissimè voverunt, prout etiam Augustinus XVII. de civitate Dei apertè testatur. Et qui dixit *Omnia reliquimus*, nihil quod licitè relinqui posset excepit. Unde Sanctus Gregorius Ecclesiæ Sanctæ Doctor exponens illud evangelii, *relictis omnibus secuti sunt eum*, dicit: *Multum reliquit qui sibi nihil retinuit, qui quamlibet parum, totum deseruit.* Concluditur evidenter ex iis quòd Apostoli & ceteri religiosi secundùm doctrinam apostolicam sine proprio vivere profitentes, qui teste canone figuram tenent Apostolorum & eorum vitam veraciter imitantur, in omnibus rebus usu consumptibilibus & non consumptibilibus simplicem usum facti licitum habuerunt & habent absque proprietate & dominio sive à proprietate & dominio separatum. In actibus etiam Apostolorum II. & IV. cap. cautum reperitur de multitudine illa credentium quæ in vivendo sine proprio vitam Apostolorum sequebatur, quòd ipsi res usu non consumptibiles, videlicet possessiones, agros, domos, & substantias vendebant, & sic nec in speciali nec in communitate eorum res ipsas aliquatenus retinebant. Illas autem res quas lex de rebus usu consumptibilibus esse testatur, scilicet pecunias pro pretio rerum venditarum acceptas, offerebant & ponebant ante pedes Apostolorum, & dividebatur singulis prout cuique opus erat. Et panes frangebant circa domos, sumebant cibum cum exultatione. Et tamen nullus eorum de iis rebus usu consumptibilibus, scilicet pecunia & panibus de quibus ibi fit mentio specialis, aliquid suum esse dicebat. Quod verbum sancti Doctores exponentes dicunt quòd nullus ex eis aliquid sibi fore proprium asserebat. Et etiam glossa ordinaria dicit ibidem: *Indicium fraterni amoris est nihil proprium habere & omnia possidere.* Ex quo manifestè patet quòd quilibet illorum de prædicta multitudine habebat usum rerum usu consumptibilium absque proprietate & dominio seu à proprietate & dominio separatum, ac per consequens, quòd in talibus rebus usus facti potest haberi licitè absque proprietate & dominio separatus. Sancta etiam Romana Ecclesia in sacris canonibus manifestè testatur & docet quòd religiosi servi & personæ in aliena potestate constitutæ etiam in rebus usu consumptibilibus habent simplicem usum facti absque proprietate & dominio sive à proprietate & dominio separatum. Unde contrarium dicere sacræ scripturæ & vitæ evangelicæ & apostolicæ & doctrinæ sanctæ Ecclesiæ obviat, & repugnat, & omnem religionem quæ vovet vivere sine proprio destruit & confundit.

Secundus error qui in dicto statuto *Ad conditorem* continetur est quòd rebus usu consumptibilibus non potest quis uti, quia eis uti non contingit, sed abuti quod ei opponitur quod est uti, cùm abuti nihil aliud sit quàm contra naturam uti in hac materia propriè dici possit. Qui error sacræ scripturæ & sanctorum Doctorum ac doctrinæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ obviat manifestè. Quod ex eo colligitur evidenter quia ubicunque scriptura sacra de usu rerum prædictarum lo-

ANNO 1328.

loquitur, ſemper oſtendit quòd rebus uſu conſumptibilibus poteſt quis uti, & eis propriè & veraciter uti contingit; ſicut patet per Apoſtolum, qui ad Timotheum ſcribens dicit: *Vtere modico vino propter ſtomachum tuum & frequentes infirmitates tuas.* & per illud quod II. Regum dicitur: *Filiæ Regis virgines hujuſmodi veſtibus utebantur.* & Numerorum XVIII. *Vniverſa frugum initia quæ gignit humus & domino deportantur, cedent in uſus tuos.* & parum pòſt: *Carnes verò in eſum tuum erunt.* & Judicum XIX. *Habentes paleas & fœnum, panem & vinum in meos & ancillæ tuæ uſus.* & per illud quod legitur Levitici VII. & Judicum XIX. & Joſue V. & in multis aliis locis ſacræ ſcripturæ hoc oſtenditur manifeſtè. Sancti etiam Doctores & Eccleſia in ſacris canonibus veritatem hujuſmodi manifeſtant. Unde Auguſtinus in libro de doctrina chriſtiana (cujus dictum ponitur in decretis XLI. diſt.) dicit quod ſapiens ſine aliquo vitio cibo pretioſiſſimo poteſt uti. Et Ambroſius (& ponitur XXXV. diſt) dicit: *Sexto die beſtiæ ſunt creatæ, & cum beſtiis orta eſt edendi poteſtas & uſus eſcarum.* Et ext. de vita & honeſt. clericor. cap. penultimo dicitur: *Pontifices autem in publico & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes utantur.* Quas auctoritates de rebus uſu conſumptibilibus loqui manifeſtum exiſtit. Ex prædicto etiam errore ſequitur quòd Chriſtus & Apoſtoli & alii ſancti viri, quotiens actus comedendi, bibendi, & induendi exercuerunt, totiens rebus hujuſmodi ſunt abuſi, & quotiens fideles chriſtiani ſumunt ſacramentum corporis Chriſti & ſanguinis ſub ſpeciebus illis ſub quibus ſacramentum prædictum veraciter continetur, quas fore de rebus uſu conſumptibilibus manifeſtum exiſtit, totiens illis ſpeciebus actutum abutuntur. Quod dicere vel ſentire cuilibet Catholico impium videtur & blaſphemum.

Tertius error in ſæpedicto ſtatuto contentus eſt quòd carentia Dominii omni temporali commodo denudati ad perfectionem non pertinet nec pauperiorem efficit non habentem, adiciens quòd tale Dominium omni temporali commodo denudatum verbale, ænigmaticum, & ſimulatum exiſtit. Qui error ſacræ ſcripturæ & doctrinæ Evangelicæ & Apoſtolicæ & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ obviat & repugnat. Nam, ut ex ſcriptura ſacra ſuperiùs eſt oſtenſum, Apoſtoli & eos ſequentes ſancti viri ex conſilio Chriſti proprietatem & Dominium omnium rerum temporalium reliquerunt, uſu rerum neceſſarium ad vitæ humanæ ſuſtentationem, cui non eſt licitum renuntiare, contenti. Conſtat autem quòd Dominium quod Apoſtoli in rebus omnibus temporalibus, quarum uſum habebant, ex Chriſti conſilio reliquerunt, fuit omni temporali commodo uſu, ſcilicet utili, denudatum; ſicut manifeſtè patet in retibus, quorum proprietatem & Dominium, uſu retento, prout Evangelica teſtatur hiſtoria, reliquerunt, cùm in conſilio Chriſti dato de rebus temporalibus abdicandis abdicatio proprietatis & dominii earum & non uſus, ut ſuperiùs oſtenditur, includatur. Si ergo carentia talis dominii ad perfectionem non pertinet nec pauperiorem non efficit non habentem, ut dictus hæreticus dogmatizat, ſequitur quòd Chriſtus ſimulatam & fallacem doctrinam tribuit volentibus ad perfectionem attingere quòd omnia temporalia quoad proprietatem & dominium relinquerent conſulendo, & quòd Auguſtinus & Hieronymus Doctores Eccleſiæ & alii ſancti Patres religionum inſtitutores erraverunt, qui dictum Chriſti conſilium ſequi volentes, abdicationem proprietatis & dominii omnium rerum temporalium ſunt profeſſi. Præterea ſcriptura ſacra Levitici ultimo dicit: *Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus, ſive de pomis arborum, Domini ſunt, & illi ſanctificantur.* Et Numerorum XVIII. loquens de perfectione Levitarum dicit: *Nihil aliud poſſidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in uſus eorum & neceſſaria ſeparavi. in uſus*, inquit, & non in dominium. Ex qua ſcriptura patet quòd dominium omnium decimarum, ſive de pomis arborum, ſive de frugibus terræ, quas res de uſu conſumptibilibus eſſe conſtat, eſt Dei, & uſus miniſtrorum ipſorum. Et liquet quod tale dominium Dei eſt omni temporali commodo denudatum. Ergo ſecundùm dictam hæreticalem doctrinam hujuſmodi dominium Dei verbale, ſimulatum, & ænigmaticum eſt cenſendum. Quod dicere vel ſentire eſt hæreticum & inſanum. Præterea Eccleſia Romana in ſacris canonibus docet quòd dominium rerum Eccleſiæ eſt Dei ſive corporis ejus myſtici, quod eſt Eccleſia, & uſus & diſpenſatio earum eſt Prælatorum Eccleſiæ. Et Auguſtinus in libro de facultatibus Eccleſiæ dicit quòd Dei ſunt quæ Eccleſiæ conferuntur, & quòd ipſæ res, ſive ſint veſtes, ſive alia vaſa, ſunt ad uſum miniſtrorum ejus. Romani etiam Pontifices qui hactenus fuerunt in rebus temporalibus uſu conſumptibilibus & non conſumptibilibus quæ fratribus Minoribus offeruntur, dantur, vel conceduntur, dominium Eccleſiæ ſervaverunt & retinuerunt, uſu tantummodo ſimplicis facti ipſis fratribus relicto, diffinientes quòd carentia talis dominii eſt meritoria, ſancta, & perfecta, & quòd Chriſtus & Apoſtoli viam perfectionis oſtendentes abdicationem hujusmodi dominii retinuerunt, & quòd retentio ſive reſervatio talis dominii omni temporali commodo denudati cum conceſſione uſus facti pauperibus non eſt infructuoſa domino, cùm ſit meritoria ad æterna & profeſſioni pauperum optima, quæ tanto cenſetur utilior quantum commutat temporalia pro æternis, ſicut clarè patet in determinatione & diffinitione Eccleſiæ in decretali *Exiit* in libro VI. ſub titulo de verborum ſignificatione inſerta & ab univerſali Eccleſia recepta & etiam per generale Viennenſe Concilium approbata, prout in declaratione per ipſum Viennenſe Concilium ſuper hoc edita, quæ incipit *Exivi de paradiſo*, plenius continetur. Ex prædicto igitur errore ſequitur quòd Eccleſia catholica in prædictis erravit, ac per conſequens in articulum fidei *& unam ſanctam catholicam & apoſtolicam Eccleſiam*, ſub quo continetur quòd Eccleſia catholica errare non poteſt in fide vel moribus, error prædictus vehementer impingit. Vnde dicta doctrina eſt hæretica meritò judicanda; tum quia ſcripturæ ſacræ, per quam fidei catholicæ probantur articuli, contradicit; tum quia errorem Eccleſiæ catholicæ imponit, & ejus doctrinæ & diffinitionibus manifeſtè obviat & repugnat.

Quartus error ſumitur in dicto ſtatuto *Cùm inter* ex eo quòd ipſe pronuntiavit ſive declaravit hæreticum fore cenſendum affirmantem deinceps Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ejusque Apoſtolos non habuiſſe aliqua in communi nec in ſpeciali, inſuper hæreticum fore cenſendum affirmare Chriſto & Apoſtolis ejus in his quæ ſcriptura ſacra eos habuiſſe teſtatur non competiiſſe jus utendi nec illa vendendi ſeu donandi jus habuiſſe aut ex ipſis alia acquirendi. Quæ quidem dicta de habere & competere jure proprietatis & dominii civilis & mundani, per quod contenditur & in judicio litigatur, ſe intellexiſſe ex pluribus manifeſtat, tum quia in ſtatuto *Quia quorundam* expreſsè improbat ſententiam aſſerentium quòd abdicatio juris in cujuſcunque rei proprietate & in ejus uſu, per quod poteſt ſic utens pro uſu hujusmodi quomodolibet contendere & in judicio litigare, eſt meritoria & ſancta & à Chriſto in ſe ſervata Apoſtolisque impoſita, & ab ipſis ſub voto ſervata, & pertinaciter aſſerit in eodem ſtatuto quòd nec Chriſtus hujusmodi expropriationem omnino in cujuſcunque rei proprietate & in ejus uſu ſervavit in ſe ipſo, nec etiam Apoſtolis impoſuit, nec ſub voto ab ipſis recepta fuit, adiciens quòd evangelica ſeu apoſtolica hiſtoria expropriationem hujusmodi non docet, ſed, ut aſſerit, contrarium evidentiùs manifeſtat, tum etiam quia in hoc ſtatuto *Cùm inter* evidenter includit quòd Chriſtus & Apoſtoli in iis quæ eos habuiſſe ſacra ſcriptura teſtatur jus utendi, vendendi, & donandi, & alia ex ipſis acquirendi habuerunt, quod jus à jure humano fuiſſe introductum manifeſtum exiſtit; tum quia in dicto ſtatuto *Ad conditorem* aſſerit & dogmatizat expreſsè quòd in rebus uſu conſumptibilibus uſus juris vel facti non poteſt à proprietate ſeu dominio ſeparari nec abſque proprietate & dominio conſtitui vel haberi; quod jus, teſtante canone, à jure civili & mundano extitit introductum. Vnde cùm ſcriptura ſacra quemlibet eorum habuiſſe alimenta & veſtimenta teſtetur ſive ſupponat expreſsè, ſequitur ſecundùm eum quòd Chriſtus & Apoſtoli, non ſolùm in communi, ſed etiam in ſpeciali habuerunt proprietatem & dominium mundanum & civile in rebus quas habuiſſe eos ſacra ſcriptura reſtatur; tum quia in pluribus aliis dictis de tali jure habendi ſe intellexiſſe apertiſſimè declaravit; tum quia non revocabatur in dubium utrum Chriſtus & Apoſtoli habuerint res temporales in uſu ſive quantum ad uſum, ſed ſolummodo utrum habuerint quoad proprietatem; tum quia ad hoc quòd quilibet poſſet dicere liberè quòd habuerunt quantum ad proprietatem, pendente quæſtione revocavit ſententiam excommunicationis prolatam in decretali *Exiit* contra aſſerentes oppoſitum ejus quod diffinitur, &

ANNO 1328.

& de ipſa revocatione ſtatutum edidit ſpeciale quod incipit *Quia nonnunquam.* Ex quibus ipſum in duas hæreſes incidiſſe deprehenditur evidenter. Prima eſt quia intelligit quòd Chriſtus & Apoſtoli, non ſolùm in communi, ſed etiam in ſpeciali proprietatem & dominium rerum temporalium habuerunt. Quod dictum omnem religionem quæ volens doctrinam apoſtolicam ſequi vovet vivere ſine proprio, & teſtante canone in hoc figuram tenet Apoſtolorum, deſtruit & confundit, & omnes religioſos facit proprietarios etiam in ſpeciali, & ſui voti per conſequens transgreſſores, & doctrinæ evangelicæ & apoſtolicæ & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & omnium Doctorum Eccleſiæ & ſanctorum Patrum religionum inſtitutorum obviat manifeſtè. Secunda eſt quia ipſe determinationem & diffinitionem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in præallegata decretali *Exiit* poſitam & inſertam & per prædictum generale Concilium Viennenſe totius Eccleſiæ catholicæ approbatam deinceps cenſendam hæreticam judicavit; in qua decretali ipſa ſancta Romana Eccleſia diffinivit in hæc verba: *Dicimus quod abdicatio proprietatis omnium rerum tàm in ſpeciali quam etiam in communi propter Deum meritoria eſt & ſancta, quam Chriſtus viam veritatis oſtendens verbo docuit & exemplo firmavit, quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerant, in volentes perfecte vivere, per doctrinæ ac vitæ ipſorum alveos derivarunt.* Hæc ibi. Vnde cùm, teſtante canone, Eccleſia à recta fide & apoſtolicæ doctrinæ traditione deviare non poſſit nec errare, & hoc, ut dictum eſt, ad articulum fidei & *unam ſanctam catholicam & apoſtolicam Eccleſiam* reducatur, ſequitur quòd ipſe hæreticus impingit in ipſum articulum fidei vehementer. Nec prædictæ diffinitioni Eccleſiæ evangelica ſeu apoſtolica hiſtoria contradicit, ut aſſerit hæreticus antedictus, ſed potiùs conſonat & alludit. Nam cùm beatus Petrus ſimpliciter & abſolutè pro ſe & omnibus Apoſtolis aliis viam perfectionis aſſumptæ demonſtrans reſponderit *Ecce nos reliquimus omnia*, prout evangelica hiſtoria proteſtatur, & ſimpliciter & abſolutè dictum ſit generaliter accipiendum, cùm ex aliis præcedentibus quòd aliter accipi debeat nullatenus reperitur, & utramque proprietatem, ſingularem & collegialem collegii ſpecialis, quàm alteram tantùm relinquere perfectiùs cenſeatur, ſequitur quòd integrè & perfectè de utroque modo relinquendi, ſcilicet tam in ſpeciali quàm in communi, qui perfectior eſt, debet intelligi auctoritas ſupradicta. Nec iis obviare dignoſcitur quod in actibus Apoſtolorum dicitur, quia erant illis omnia communia; quod, ſicut ibidem patet, loquitur de communitate generali & univerſali credentium, & non de ſpeciali communitate ſive collegio Apoſtolorum. Nec enim communitatis Apoſtolorum ſpecialis erant illis omnia communia, ſed generalis & univerſalis fidelium ſive credentium. Quod etiam evidenter probat præallegatum capitulum ſancti Clementis XII. q. 1. *Dilectiſſimis* cùm dicit: *Communis vita omnibus eſt neceſſaria, maxime iis qui Deo irreprehenſibiliter militare cupiunt & vitam Apoſtolorum eorumque diſcipulorum imitari volunt. Communis uſus omnium quæ ſunt in hoc mundo omnibus hominibus eſſe debuit. Sed per iniquitatem alius dixit hoc eſſe ſuum, & alius iſtud. Et ſic inter mortales facta eſt diviſio. Et ſicut non poteſt dividi aer vel ſplendor ſolis, ita nec reliqua quæ data ſunt hominibus ad habendum dividi debere, ſed habenda omnia communia iſtius conſuetudinis more retento Apoſtoli eorumque diſcipuli, ut prædictum eſt, una nobiſcum & vobiſcum communem vitam duxerunt.* Ex quo liquet quòd illa quæ in actibus Apoſtolorum leguntur fuiſſe communia, erant communitatis generalis & univerſalis credentium ſive fidelium, & non ſpecialis communitatis ſive collegii Apoſtolorum. Si enim Apoſtoli, qui in dicta multitudine credentium, ſicut nobilior portio ipſius multitudinis, comprehendebantur, habuiſſent aliqua ipſorum ſpeciali collegio appropriata, conſtat quòd illa toti multitudini credentium communia non fuiſſent: quia quod eſt partis, totius non exiſtit. Et cùm in illa multitudine nullus haberet proprium, ſequitur quòd Apoſtoli, qui erant de ipſa multitudine, ſicut pars eorum, aliquid proprium in ſingulari vel in ipſorum Apoſtolorum collegio non habebant. Nec excuſat dictum hæreticum quòd ipſe in dicto ſtatuto *Quia quorundam* dicit Chriſtum, etiam quoad proprietatem, loculos habuiſſe, infirmis condeſcendendo: quia, ut dicit, ſi Chriſtus in loculis habuiſſet tantummodò ſimplicem facti uſum, fruſtra diceretur quòd in perſona infirmorum ipſe Chriſtus loculos habuiſſet: quia non eſt verum quòd Chriſtus condeſcenderit infirmis in eò quod per iniquitatem extitit introductum, ſcilicet appropriando ſibi res aliquas temporales, ex quo diviſiones inter homines natæ ſunt & in judicio litigatur, & quod implicat ad peccatum, cùm ipſe Chriſtus, ut legitur in Iohanne, de ſe loquens ait: *Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quicquam.* Quod exponens gloſſa ordinaria dicit: *Voluit Dominus habere quod perderet. Pauper venit, ne haberet diabolus quod auferret.* Sed ſi Chriſtus habuiſſet loculos quoad proprietatem, princeps hujus ſeculi, qui fuit principium omnis iniquitatis, habuiſſet in eo quod auferre & ipſe quod perdere potuiſſet. Vnde non condeſcendit infirmis in habendo proprietatem, ſed quoad actum proviſionis in futurum, ſicut faciunt infirmi, qui res temporales ſollicitè congregant, timentes ne eis deficiant in futurum. Et quòd Chriſtus in loculis proprietatem non habuerit probat Hieronymus Eccleſiæ ſanctæ Doctor eximius ſuper illud Matthæi XVII, *Reges terræ a quibus recipiunt tributum*, ſic inquiens: *Tantæ paupertatis fuit Dominus ut unde tributa ſolveret non haberet. Iudas communia habebat in loculis, ſed res pauperum in ſuum uſum expendere nephas duxit.* Ex quo patet quòd loculos quoad proprietatem Chriſtus non habuit, ſed quoad diſpenſationem. Quod etiam inſinuat Auguſtinus, cujus dictum inſertum eſt in Decretis XII. q. 1. ſic dicens: *Habebat Dominus loculos, a fidelibus oblata conſervans, & ſuorum neceſſitatibus & aliis indigentibus tribuebat.* Tunc primùm Eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta. Conſtat autem ſecundùm doctrinam in ſacris canonibus traditam quòd Papa, qui vicem Chriſti gerit in terris, & Epiſcopi, qui in locum ſuccedunt Apoſtolorum, in pecuniis eccleſiaſticis, quæ loculorum formam gerunt, proprietatem non habent, ſed diſpenſationem. Non enim (ut idem Auguſtinus teſtatur, & ponitur XXIII. q, VII. cap. *Quod autem.*) illæ res noſtræ non ſunt, ſed pauperum; quorum procurationem gerimus, non proprietatem nobis uſurpatione damnabili vendicamus. Præterea, dato ſine præjudicio quòd Chriſtus condeſcendendo infirmis proprietatem in loculis habuiſſet, per hoc à dicta ſua hæretica determinatione non poſſet aliqualiter excuſari. Nam cùm pronuntiaverit propoſitionem ſive aſſertionem quæ regulariter continet veritatem catholicam in dicta decretali *Exiit* diffinitam, videlicet aſſerere Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe aliquid jure proprietatis in ſpeciali nec in communi hæreticam fore cenſendam, hæreticus eſt cenſendus; eſto quòd in caſu excepto à regula, ſcilicet infirmis condeſcendendo, Chriſtus & Apoſtoli proprietatem in loculis habuiſſent, cùm exceptio non annulat regulam, ſed eam potiùs, præterquam in caſu excepto, confirmat, quam ipſe velut hæreticam reprobat & condemnat. Ex quo etiam facto ſe ipſum condemnat, cùm aliàs dudum, antequam hoc ſtatutum hæreticum edidiſſet, orta materia quæſtionis coram eo inter fratres dicti ordinis ſuper quibuſdam verbis in dictis decretalibus *Exiit* & *Exivi* contentis, ipſe pronuntiavit eaſdem decretales ſalubriter editas, ſolidas, lucidas, multaque maturitate digeſtas, prout in conſtitutione per ipſum edita, quæ incipit *Quorundam exigit*, deprehenditur evidenter. Et prædicta diffusè per auctoritates ſcripturæ ſacræ & canones in appellatione prolixa probantur & oſtenduntur.

Quintus error eſt quia ipſe dogmatizat in dicto ſtatuto *Cum inter* quòd actus utendi rebus temporalibus in Chriſto & Apoſtolis & aliis non potuit nec poteſt eſſe juſtus abſque jure utendi civili & mundano, contentioſo & litigioſo. Quod patet quia dicto priùs in ſtatuto *Cum inter* quòd aſſerere Chriſto & Apoſtolis in rebus quas eos habuiſſe ſacra ſcriptura teſtatur non competiiſſe jus utendi, vendendi, donandi &c. eſt hæreticum ex eo quia, ut dicit talis aſſertio, ipſorum Chriſti & Apoſtolorum uſum & geſta evidenter includit fuiſſe non juſta, poſtea in ſtatuto *Quia quorundam* recitans ſententiam ſive aſſertionem dicentium quòd propter abdicationem juris in cujuſcunque rei proprietate & in ejus uſu uſus ad ſuſtentationem naturæ in Chriſto & Apoſtolis non fuit non juſtus, ſed tanto juſtior & perfectior & Deo acceptior & mundo exemplarior quanto pleniùs renuntiatum eſt omni juri per quod poteſt ſic utens pro uſu hujuſmodi quomodolibet contendere & in judicio litigare, reſpondet idem hæreticus quod dictum hujuſmodi impoſſibilitatem & errorem evidenter includit, adiciens quòd abſurdum & erroneum eſt di-

ANNO 1328.

cere quòd actus aliquis non habentis jus ad actum hujusmodi sit justior & Deo acceptior quàm habentis. Qui quidem error sacræ scripturæ & sanctorum Patrum sententiis obviat manifestè. Nam Christus in evangelio Apostolis & suis discipulis eum sequi perfectè volentibus inhibuit contendere & in judicio litigare propter habendi actuum imperfectionem dicens Matthæi V. *Qui vult tecum in judicio contendere & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.* Et Lucæ VI. *Ab eo qui aufert tibi vestimentum & tunicam noli prohibere, & qui aufert quæ tua sunt ne repetes.* Qui actus contendendi & litigandi implicant ad peccatum. Vnde Apostolus ad Corinthios VI. scribens dicit: *Iam quidem omnino delictum est in vobis quia judicia habetis inter vos.* Ex quibus luce clariùs patet quòd iter perfectionis aggredi volentibus expedit à se penitùs abdicare omne jus civile & mundanum per quod quis potest in judicio litigare. Et per consequens constat quòd ex abdicatione hujusmodi juris actus utendi rebus temporalibus in ipsis viris perfectis non fuit nec est censendus illicitus vel injustus. Vnde & Apostoli jus hujusmodi civile & mundanum tunc in rebus omnibus reliquerunt cùm dictum *Ecce nos reliquimus omnia* professi sunt. Ex prædicto igitur errore sequitur quòd aut doctrina Christi fuit fallax & deceptoria, aut ipse, si tale jus habuit, fuit imperfectus. Quod de Christo nephas est sentire & blasphemia manifesta. Ex prædictis etiam constat eum in tantam cœcitatem fuisse prolapsum quòd semetipsum damnat. Nam in statuto *Ad conditorem*, ut dictum est, sententiat & diffinit quòd in rebus usu consumptibilibus non reperitur jus utendi nec ipsis uti contingit, sed abuti; & hic asserit & diffinit quòd actus sine jure utendi non potest aliqualiter esse justus, & quòd oppositum dicere hæreticum est censendum. Et sic se ipsum fore hæreticum proprio judicio manifestat.

Sextus error contentus in dicta constitutione *Quia quorundam* est quia revocat in dubium sive negat quòd Christus præcepit Apostolis ne portarent pecuniam quando eos misit ad prædicandum, asserens quòd Apostoli post reditum a prædicatione pecuniam portaverunt, & quòd hæc evangelica veritas & apostolica dicta testantur. Qui error sacræ scripturæ & sanctorum Doctorum Ecclesiæ sententiis obviat manifestè, sicut patet Matthæi X. ibi: *Hos duodecim misit præcipiens & dicens eis: Nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris.* Et Marci VI. ibi: *Et præcepit eis ne quid tollerent in via, neque peram, neque pecuniam.* Et Doctores Ecclesiæ asserunt quòd Apostoli ex præcepto hujusmodi constricti etiam post reditum à prædicatione non portaverunt pecuniam. Vnde Augustinus de mirabilibus sacræ scripturæ dicit sic: *In excusatione eleemosynæ & paupertatis professione Petrus paralytico dicit sic, Surge & ambula, illud magistri præceptum servans: Nolite possidere aurum neque argentum.* Hæc ille. Et Ambrosius super illud *Nihil tuleritis* dicit sic: *Petrus Apostolus dominicæ executor sententiæ, ostendens non in vacuum effusa Domini præcepta, cum posceretur a paupere ut ei aliquid pecuniæ largiretur, ait: Argentum & aurum non habeo. Et tamen non tam in hoc gloriatur Petrus quod aurum & argentum non habeat quam quod servet Domini mandatum, qui præcepit: Nolite possidere aurum &c.* Hæc Ambrosius. Et glossa ordinaria super illud Actor. III. *Argentum & aurum non est mihi* dicit sic: *Memor illius præcepti Nolite possidere aurum &c. & pecuniam quæ ad pedes Apostolorum ponebatur non sibi reservabant, sed ad usus pauperum qui sua patrimonia reliquerant reservabant.* Hæc glossa. Et super illud Actor. IV. *Ioseph agrum vendidit & pretium posuit ante pedes Apostolorum* glossa ordinaria dicit sic: *Destituendum probat quod tangere devitat, & docet esse calcandum aurum, quod subdit gressibus Apostolorum.* Hæc ibi. Ex quibus auctoritatibus clarè patet quòd Petrus Apostolus, non solùm post reditum à prædicatione, ad quam Christus Apostolos misit, sed etiam post resurrectionem, tunc quando non ibat actu ad prædicandum, sed ad orationem templi, sicut Actor. III. dicitur, ascendebat, ex dicto præcepto Christi astrictus pecuniam non portabat. Et per consequens, non solùm quando ibant ad prædicandum, sed simpliciter & absolutè ne pecuniam portarent fuit Apostolis sub præcepti districtione prohibitum. Et Chrysostomus super illud Iohannis, *Quidam enim putabant quia loculos habebat Iudas quod dixisset ei Iesus, Eme quæ necessaria sunt*, dicit sic: *Nimirum quia nullus Apostolorum pecuniam deferebat. Sed per hoc quod hic dicit occultè insinuat quòd quædam mulieres cum suis de facultatibus mittebant. Qui autem non peram, non æs jubet deferre, loculos habebat ad inopum ministerium, ut discas quia valde pauperem & mundo crucifixum hujusmodi oportet partis multam facere procurationem. Multa enim ad nostram doctrinam dispensans agebat.* Hæc Chrysostomus. Hoc etiam asserunt & probant alii Doctores Ecclesiæ, sicut ex ipsorum auctoritatibus habetur in prolixa appellatione, quæ hic brevitatis gratia omittuntur.

ANNO 1328.

Septimus error contentus in dicta constitutione *Quia quorundam* est quia idem hæreticus de clavibus Ecclesiæ malè sentiens in dubium revocat sive negat clavem scientiæ Ecclesiæ catholicæ fore clavem, maximè cùm reticet super hoc opiniones contrarias & diversas, nec affirmat & asserit in Ecclesia esse clavem scientiæ, immo ad partem quòd non sit in Ecclesia clavis scientiæ declinare videtur cùm dicit quòd Salvator in promissione clavium facta beato Petro hoc sensisse videtur expresse, cùm immediatè post illam promissionem subjunxerit, *Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis &c.* nulla de scientia habita mentione. Hæc verba ipsius, quæ scripturæ sacræ & sanctorum Doctorum Ecclesiæ sententiis & doctrinæ Ecclesiæ catholicæ contradicunt. Quòd evidenter pater Lucæ XI. ubi Salvator dicit: *Væ vobis legisperitis, qui tulistis clavem scientiæ, ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis.* Et Rabanus exponens illud evangelii, *Et tibi dabo claves regni cælorum*, dicit sic: *Claves autem regni cælorum ipsam discretionem & potentiam nominat, potentiam qua liget vel solvat, discretionem qua dignos vel indignos discernat.* Hæc ille. Et in decretis XX. dist. dicitur sic: *In negotiis diffiniendis non solùm est necessaria scientia, sed etiam potestas. Unde Christus dicturus Petro Quodcunque ligaveris super terram &c. prius dedit sibi claves regni cælorum, in altera dans ei scientiam discernendi inter lepram & lepram, in altera dans sibi potestatem eiciendi aliquos de Ecclesia vel recipiendi.* Hæc ibi. Ex quibus clarè patet quod clavis scientiæ est una clavis distincta à clave potentiæ, & quod contra dicere scripturæ divinæ & doctrinæ Ecclesiæ catholicæ obviat manifestè. Et de hac materia in appellatione prolixa pleniùs continetur.

Octavus error est quia ipse in dicto statuto *Quia quorundam* etiam dogmatizat quod summus Pontifex in iis quæ ad fidem & mores pertinent potest suorum prædecessorum diffinitiones & dicta revocare & ejus contrarium statuere quod decernitur in eisdem. Qui error expresse doctrinæ sanctorum Patrum & sacrorum canonum & fidei catholicæ obviat & repugnat, sicut patet per ea quæ legimus in decretis XXV. q. I. cap. *Contra statuta*, & cap. *Si ea destruere.* & in pluribus aliis capitulis hoc poterit reperiri, & XV. dist. cap. *Sicut sancti*, & ext. de statu monachor. in fine. Ex quo errore totius fidei & auctoritatis Ecclesiæ destructio sequeretur, quia sequeretur quod quilibet Romanus Pontifex posset revocare & destruere omnia in fide & moribus à suis prædecessoribus diffinita. Et sic tota auctoritas Ecclesiæ vacillaret & in fide & in moribus foret instabilis & infirma. Vnde dicta doctrina est hæretica judicanda, quia in articulum fidei & *unam sanctam catholicam & Apostolicam Ecclesiam* evidenter impingit. Et si in decretali *Exiit* in doctrina & vita Christi & Apostolorum & in approbatione status & regulæ fratrum Minorum & in Concilio Viennensi, quod ipsam decretalem approbavit, concederetur erratum, sequeretur quòd tota Ecclesia erravit in fide malè de vita & doctrina Christi & Apostolorum ejus diffiniendo, & in moribus statum, qui secundùm opinionem præfati hæretici est illicitus & simulatus nec fundatus in doctrina evangelica, veritati contraria approbando, & beatum Franciscum & alios sanctos de ordine fratrum Minorum, qui in hujusmodi vitæ & doctrinæ professione finierunt dies suos, tanquam sanctos approbando & sanctorum catalogo solemniter ascribendo.

Plures etiam aliæ hæreses tam in dictis statutis hæreticalibus quàm in aliis assertionibus factis atque gestis hæretici sæpedicti continentur, quibus esse convincitur irretitus, quæ in ordinationibus nostris super iis editis ac etiam in appellationibus tam per nos quàm pro parte totius ordinis fratrum Minorum ac notabilium magistrorum in sacra pagina ipsius ordinis consilio & assensu contra dictum hæreticum & ejus statuta, gesta, & facta solemniter interjectas seriosiùs expli-

explicantur, & in allegationibus divini & humani juris super iis factis rationibus efficacibus convincuntur; quas omnes seriatim præsentibus explicare prolixum nimiùm videretur. Quamobrem ex quo cœpit dicta statuta hæreticalia condere & publicè divulgare & pertinaciter defendere, in hæresim est lapsus, & fuit omni ecclesiastica dignitate, potestate, auctoritate ipso facto privatus. Nec est necesse quòd accusetur vel damnetur per aliquem. Nam sic legitur in decretis XXIV. q. I. *Dicimus omnes hæreticos nihil habere potestatis aut juris. Et quicunque in hæresim damnatam labitur, in ipsa damnatione se ipsum involvit.* Vbi dicit glossa ordinaria: *Hic est casus in quo etiam Papa canonem latæ sententiæ incidit ipso jure. Nec iis obviat illa regula, par parem non potest solvere vel ligare, quia Papa hæreticus minor est quocunque catholico. Lex enim ipsum factum notat sive damnat.* Et in eadem causa dicitur: *Ex quo aliquis cœpit publicè prædicare aliquid contra fidem, nec benedicere quemquam valet nec damnare.* Liquidò enim constat eum qui ab integritate fidei recessit maledicendi & benedicendi potestatem minimè habere. Catholicum namque, ut pote se superiorem, benedicere nequit; maledicere etiam non valet alienum à fide, damnans namque sibi æqualem sententiam excommunicationis & damnationis incurrit. Etiam per sacrum generale Concilium Ecclesiæ catholicæ sub titulo de hæreticis positum adversùs omnem hæreticum & hæresim & credentes & defensores & fautores pravitatis hæreticæ promulgatum, omnesque catholici ab ipsius hæretici communione, non expectata alia damnatione, recedere sunt astricti. Unde legitur in decretis quòd Anastasius II. natione Romanus fuit temporibus Theodorici Regis, & eodem tempore multi clerici se ab ejus communione abegerunt eò quòd communicasset Photino Diacono, qui communicaverat Acacio hæretico, & quia voluit occultè revocare Acacium, & non potuit, divino judicio percussus fuit. Nec talis Apostolicus sed apostaticus loquendo propriè dici debet. Licetque, non solùm clericis, sed etiam laicis, talem Sedis Apostolicæ invasorem etiam humano auxilio ab Apostolica Sede repellere tanquam invasorem & illicitum detentorem. Manifesta autem & notoria accusatoris clamore non egent. Et manifestus hæreticus dicitur qui contra fidem catholicam publicè prædicat, profitetur, & docet aut defendit errorem. Zelus igitur fidei & fervor compassionis animarum excitare debent corda omnium qui Christi nomine gloriantur & sanctæ Romanæ Ecclesiæ finibus continentur ut contra dicti hæretici insaniam quasi pestem publicam valenter exurgant, nec eum patiantur in Sede Apostolica permanere quem adversùs fidem catholicam conspiciunt insanire & sanctam Romanam Ecclesiam Matrem fidelium erroribus, blasphemiis, divisionibus, guerris, seditionibus, & perturbationibus conturbare ac etiam pro viribus cotidie laniare, qui divitias ad christianitatis destructionem etiam per simoniacam pravitatem & diversos dolos in saccum pertusum congregat, qui veris catholicis & fidelibus christianis falsò & malitiosè crimen hæresis aut favoris seu defensionis hæreticorum sive hæreticæ pravitatis indifferenter imponit, & eos de facto excommunicat & deicit & condemnat, & pravis suis exemplis & gestis multos ad exorbitandum à fide, aut alios exemplo & verbo deicit aut ad exorbitandum inducit. Frustra igitur christiano nomine uti videntur qui talibus impietatibus non resistunt, cum error cui non resistitur approbetur, & negligere cùm possis perturbare perversos, nihil aliud est quàm fovere, nec careat scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obviare. Et non solùm qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, participes judicantur.

Nos igitur ad culmen Dignitatis Imperialis disponente Domino sublimati, attendentes sacris canonibus fore cautum quod regnum terrenum cæleste regnum proficit, ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem & disciplinam agunt, rigore Principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam humilitas Ecclesiæ exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat, & non valentes neque volentes tales & tam graves insolentias, errores pestiferos, & detestabiles blasphemias, schismata & damna ac pericula universali Ecclesiæ ex prædicti Iacobi hæretici erroribus & pravis operationibus imminentia, in Sanctorum injuriam, & populi christiani perniciem aliquatenus tolerare, de communi consilio & assensu cleri & populi Romani & Ecclesiæ Prælatorum nostrorumque Principum tam Alamannorum quàm Italicorum & copiosæ multitudinis fidelium nobis assistentium, inducti etiam ex pluribus supplicationibus & requisitionibus nobis cum instantia sæpe factis per syndicos ipsius cleri & populi Romani habentes ad hoc plenam & liberam potestatem & speciale mandatum, sicut constat per publica documenta sigillis authenticis præfati cleri & populi Romani communita, quas requisitiones & supplicationes tanquam rationabiles & in favorem fidei catholicæ factas duximus admittendas, denuntiamus, declaramus, pronuntiamus, & publicamus præfatum Iacobum de Caturco, ex quo, ut dictum est, contra fidem catholicam asseruit & statuit prædicta, & ea manifestè & notoriè promulgavit & publicavit & pertinaciter pro viribus defensavit, fuisse & esse censendum hæreticum notorium & manifestum & tam pontificali quàm omni alia dignitate Ecclesiastica, potestate, & auctoritate privatum & omnibus sententiis & pœnis contra hæreticos per constitutiones canonicas & civiles prolatis, statutis, & impositis subjacere, & ipsum Jacobum tanquam hæreticum notorium & manifestum & excommunicatum ab omnibus catholicis evitandum; & quatenus se gerit pro Papa, ipsum privamus & deponimus, seu privatum & depositum denuntiamus, & omnes pœnas & processus omniaque per ipsum auctoritate papali sive pontificali à dicto tempore citra gesta & facta nullos & nulla fuisse nulliusque roboris seu firmitatis existere & nomenti. Insuper universis & singulis sub nostro Imperio degentibus, cujuscunque status, dignitatis, aut conditionis existant, districtè præcipimus & mandamus quatenus nullus dictum Jacobum de Caturco hæreticum, excommunicatum, & omni dignitate, potestate, & auctoritate privatum de cetero habeat, reputet, sive teneat sicut Papam, nec eidem pareat sive obediat tanquam Papæ, nec præstet sibi auxilium, consilium, vel favorem publicè vel occultè, nec ejus processus aut sententias prædicta vel interdicta à dicto tempore citra prolata præsumta observare nec eidem tanquam Papæ aut ejus nunciis obedire. Qui autem contra facere præsumpserit vel venire, eum ab omnibus feudis quæ ab Imperio tenet ac omnibus gratiis, privilegiis, libertatibus, & immunitatibus à nobis vel prædecessoribus nostris eisdem concessis privamus. Ad quas pœnas omnes contra facientes post mensem à publicatione præsentium quoad Italicos & post duos menses quoad alios nostro subjectos Imperio astringi volumus & artari. In quorum omnium testimonium atque fidem præsentem processum conscribi præcepimus & nostræ Imperialis Majestatis Bulla aurea signoque nostro Imperiali solito communiri. Datum & actum in urbe Romana in platea publica extra Basilicam sancti Petri, præsentibus clero & populo Romano ac multis aliis Principibus tam Ecclesiasticis quàm secularibus, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, & Baronibus ibidem nobis assistentibus, XVIII. die Aprilis, anno Domini MCCCXXVIII. Indictione XI. regni nostri anno XIV. Imperii vero primo.

Volentes itaque processum prædictum & contenta in eo, ne populus christianus per fraudes & calliditates & malitias dicti Iacobi de Caturco hæretici manifesti & complicum ejus circumveniri valeat, ubilibet publicari & inviolabiliter ab omnibus observari, vos omnes & singulos monemus & hortamur attentè ac omnibus Imperio nostro subjectis sub pœnis in dicto processu contentis districtè præcipiendo mandamus quatenus per vos vel per alium vel per alios in civitatibus, diocesibus, sive locis & terris in quibus quomodolibet præsidetis, dictum processum & contenta in eo solemniter publicetis, quodque ipsa servetis & faciatis ab omnibus vestris subditis inviolabiliter observari. Et etiam specialiter sub pœnis editis contra fautores hæreticorum & hæreticæ pravitatis vos monemus quatenus præfatum Iacobum hæreticum manifestum & excommunicatum penitùs evitare & ab ejus communione omnino recedere studeatis, quodque nullum eidem Iacobo hæretico per vos vel per alium seu alios directè vel indirectè præbeatis auxilium, consilium, vel favorem, & ad idem faciendum & observandum omnes vobis subjectos inducere, etiam si opus fuerit, compellere juris remediis sollicitè procuretis. In testimonium autem præmissorum præsentes litteras conscribi mandavimus & nostræ Imperialis Majestatis Bulla aurea signoque nostro Imperiali consueto jussimus communiri. Et ut prædicta omnia & singula in omnium deducantur publicam notitiam, & ne aliquis de præmissis se per ignorantiam valeat aliqualiter excusare, has Litteras bullatas, ut prædicitur, ad fores majoris Ecclesiæ civitatis Pisanæ

ANNO 1328. sanæ publicè appendi & appensas per multos dies in conspectu omnium ibidem jussimus permanere. Datum in civitate Pisana anno Domini MCCCXXVIII. Indictione XI. die XII. Decembris, regni nostri anno XIV. Imperii verò primo.

Edictum aliud præfati Imperatoris in eundem. Datum & factum extra Templum Augustissimum Divis Petro atque Paulo Legatis Christi dedicatum in Urbe Romanâ 18. Aprilis cunctis sacrificis, universo populo Romano in Regione pro concione publicè ejus rei gratiâ coacto Anno 1328. Regni sui XIV. Imperii I. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 328.]

IMPERATOR LUDOVICUS IV. Cæsar Augustus, gentis humanæ, orbis Christiani custos, à Deo electus, germanis & veris Christianis salutem. Cujus parandæ atque constituendæ gratia, relictis focis, aris, patria, genitali solo, pignoribus nondum adultis, in Italiam transivi, ad caput mundi Romam, sacrosancti Imperii domicilium, Sedem nostram, pacificè summa omnium quiete atque favore veni, ibique more majorum, veteri instituto *consecrati Imperatoris* prænomen, *Cæsaris Augusti* cognomen ritè suscepimus, atque urbi & orbi Dei ope & armis, nostra potentia, victrici & insuperabili dextra præsidemus, excisuri nostro jure divinæ Majestati resistenteis, pacis Christianæ violatores ense, quem ob id à supremo Imperatore acceptum gestamus. Hujusmodi autem tumultus atque turbæ discordiarum, perniciosissimaque mala inter Christianos, à malignis Pontificatus Maximi occupatoribus, alioqui fame & inedia morituris, seri & excitari solent. Dum alienis inhiant, alia usurpant, falcem protervam in messem non suam temerè porrigunt, & quod ab altero postulant, in se recusant. Equidem hactenus, ut justicia atque æquitate superarem, connivi. Et quemadmodum pientissimum Davida (cum filius ejus Adonias Regnum ambiret, adversus Solomonem sapientissimum fratrem suum à Deo electum conspiraret) factitasse legimus, scelera patienter tulimus atque dissimulavimus. Verùm ne tenuis & infirmi animi, ignoscendo malis, bonos omnes perditum eamus, lethalem ambitum, crimina perditissimorum (qui requiescere, donec animi libidinem expleant, non solent) ad vivum ferro, amore Reipublicæ, cujus cura nobis à cœlesti numine tradita est, resecabimus: lupo pellem ovinam jure nostro detrahemus, & ut paucis, missis ambagibus, rem aperiam, aures arrigite, favete, omnium res agitur.

2. Universi, vulgus sine authoritate, sine gratia, domi atque fores venales sumus: Majestas & Authoritas Religionis, libertas, Imperiumque populi Christiani, leges, divina, humana, prodita sunt hosti acerrimo. Quies in seditionibus, in pace turbæ sunt. Homines sceleratissimi, cruentis manibus immani avaritia nocentissimi, & iidem superbissimi: itidem luxu effœminati, atque ambitione perditi, quibus fides, decus, pietas, postremò vitia, virtutes, honesta atque inhonesta omnia, quæstui sunt, arcem Reipublicæ Christianæ occupant, tumultum bellum ex bello ferunt. Caput factionis *Jacobus* ille *de Baburco*, qui se Papam nominat, ingentem vim pecuniæ, quam undique à Christiana plebe fraudulenter corrasit, adversus Sanctos Dei, Imperio Christiano devotos, pugnantibus suasu Ruperti Reguli, boni publici hostis, àque Divo HAINRICO Septimo Cæsare Augusto proscripti, expendit. Sicuti Abiathar Sacerdos, ense Cæsareo, nobis à cœli numine commisso, abutitur; temporalibus hujus seculi curis contra divinum præceptum incubat; Regno mundano inhiat; sicuti Pastor est personatus, ita mysticus est Antichristus; canis pellicula tectus, in gregem CHRISTI lupina rabie grassatur; vendit scelera; inferos, superos, beneficia cœlestia cauponatur; cum Saracenis Armenios Christianos, quinque annis continenter ejus opem implorantes, infestantibus fœdus Societatemque iniit. Borussorum primarium Præsidem, diras inferiasque comminatus, cum Lituanis hostibus pietatis Christianæ acerrimis, atrocissimis latronibus, inducias facere coegit, hosti regionem prodidit, fenestram invadendi Brandenburgenses Christianos aperuit. Lituani conjurati *Baburci*, ultrò citrò impunè per fines Brandenburgensium commearunt: Christianos ferro, cæde extinxerunt; vagientes in cunis, in sinu parentum crudelissimè contrucidati sunt. Templa, Cœnobia, Collegia Sacerdotum, Monachorum compilata, incensa, eversa; Virgines Sanctæ per vim stupratæ; hostia sacra (quod referens horresco) hastâ transfixâ, insultante hoste, hoc convicio sublata: *En hic est Deus Christianorum.* Liberi à complexu parentum, uxores maritorum ad ludibrium hostium abstractæ; captivorum greges velut pecudum abstracti sunt. Adhuc Brandenburgensis populus vulnus acceptum luget. Atque hæc omnia scelere Vicesimi secundi acta sunt. Quinetiam classem à Franciæ Occidentalis Rege, ad opem Christianis Armeniæ incolis adversus Saracenos ferendam, comparatam astu intercepit. Eadem in Genuensium, qui devotissimi sunt Christiano Imperio, cæde abusus est.

3. Imperii Majestatem, authoritatem Reipublicæ, temerè contra placita Christi usurpando labefactat, polluit. Monstrum biceps, mundanus & spiritalis esse contendit. Christus Servator noster, cui omnis potestas in cœlo atque in Terrâ data est, tamen Imperium atque Regnum Terrarum, à populo sibi oblatum, suscipere detrectavit. *Regnum meum*, inquit, *non est in hoc mundo.* Atque satis constat inter omnes divinæ Philosophiæ, legum, & Pontificii juris scientissimos, penes Pontificem Romanum nequaquam esse utramque dignitatem, Sacram atque prophanam. Omnis potestas ab immortali Deo atque suprema est Majestate; cœleste beneficium, quòd imperamus, non humanum est. Comitiali Conventu delecti, suffragiis Principalibus comprobati, mortalis cujuspiam astipulatione, alióve hominis authoramento nullo pacto indigemus. Sacrosanctum Romanum Imperium, cui Christus, Comites ejus, obtemperarunt, & vectigales fuerunt, Sacrificuli fastuosi beneficium esse pernegamus. Caput orbis Terrarum à suprema cœli Majestate constituti, nulli mortalium, quatenus ad hujus seculi Imperium attinet, rationem reddere debemus.

4. Alia illius *Jacobi* pestilentissimi pessima facinora reticeo. Sacrificulos, qui canes muti latrare non audent, pœnarum metu, ne veritatem dicant, perterritat. Crimen ambitus, sacrilegium, novumque aucupium, æs receptitium, & quòd Avenione habitat, sæpiùs evocatus Romam migrare recusat, quòd omnibus bonis cordi non sit, velut levissima, missa facio; id, quod ad nos spectat, agamus. Jus gladii divinitùs nobis traditum ad eradicanda scelera exerceamus, obviam ire factionis potentiæ, utilitas Reipublicæ, amor Religionis atque pietas subigit.

5. *Jacobum* igitur anteà à Sacrarum Literarum Antistibus Hæresiarchen declaratum, ex Consilii decreto, more majorum, Pontificatu submotum, atque à Christo repudiatum renunciamus. Habemus bonorum exempla, quibus nobis licere id facere, quod illi fecerunt, putamus, OTTO Primus cum Populo Romano, Sacerdotum ejus tribu, Joannem Duodecimum ex albo Pontificum Romanorum ob scelera (quæ si ad flagitia Vicesimi secundi comparaveris, ludus est) erasit, alium Pastorem urbi & orbi imposuit. Idem alios complures Imperatores, optimosque Principes fecisse, in Annales & Fastos relatum est. Proinde *Jacobum* illum crimine veræ irreligiositatis, nota hæreseos anteà à Franciscanis cæterisque Theologis inustum, contemptorem paupertatis Christianæ, Imperii Antichristiani authorem, jure nostro, Consilio, sententia, consensu communi Principum, Pontificum, Germaniæ, Galliæ, Italiæ, efflagitantibus Sacerdotibus Populoque Romano, exauguratum, abdicatum, hæreseos condemnatum declaramus, proscribimus; acta ejusdem rescindimus; Universi Christiani eundem in numero impiorum atque sceleratorum habeant; ab eo omnes decedant; aditum, sermonem defugiant; velut contagionem, ne quid incommodi accipiant, devitent. Eidem nullus honor communicetur; & ab his, quorum interest, opera detur, ut deprehensus more Majorum puniatur. Quisquis adversus hæc fecerit, hostis Reipublicæ esto. Nos confestim cum Sacerdotum Curia populoque Romano, urbi atque orbi pastorem, communi Consilio atque veterum instituto, juxta Sacræ Historiæ Leges, allegemus.

6. Hoc edictum ab Imperatore, item Sacerdotum Senatu Populoque Romano signatum est, publica-

ANNO 1328. blicatumque in celeberrimo Myſtarum, Populi Romani, Regulorum, Dynaſtarum, Tetrarcharum, Flaminum, Pontificum Maximorum, Minorum, Antiſtitum conventu. Datum & factum extra templum Auguſtiſſimum, Divis Petro atque Paulo Legatis Chriſti dedicatum, octavo decimo die Aprilis, in urbe Romana, cunctis Sacrificis, univerſo Populo Romano in Regione pro concione publicè ejus rei gratia coacto; Chriſtianæ libertatis anno MCCCXXVIII. Invictiſſimi Imperatoris LUDOVICI Quarti Cæſaris Auguſti, Principis optimi, Regni XIV. Imperii verò primo.

LXX.

20. Juin. *Verbont tuſchen de Steden van* Loven, Bruſſel, *ende* Antwerpen, *houdende dat ſy malkanderen ſullen byſtaen teghen alle de gheen die hunne Privilegien, Rechten ende Coſtuymen ſoude willen infringeren. Ghedaen den* 20 *Junii* 1328. [Le Luſtre & la Gloire du Duché de Brabant ſous l'an 1328. pag. 31.]

C'eſt-à-dire.

Alliance entre les Villes de Louvain, Bruxelles *&* Anvers, *pour la deſenſe de leurs Droits, Privileges, & Couſtumes, contre tous ceux qui voudroient les enfraindre. Faite le* 20. *Juin* 1328.

IN den Name der Heyliger onbeſcheyden Dryvuldigheyt. Amen. Wy Borghemeeſtere, Schepenen, ende Raet der Steden van Loven, Bruſſel, ende Antwerpen doen Kont ende Kennelyck allen den genen die nu ſyn, ende naemaels weſen ſelen; want openbaerlyck, kennelyck, ende van grooten noode is, dat wy ons getrouwelyck, ende geſtentiglyck in gunſten, minnen, ende vrintſchappen byeen houden in bewaerniſſe, ende eeren der Herlyckheyt ons liefs genedighs ende geduchts Heeren 't s'Hertogen van Brabant, ende in behoudeniſſe den Rechten Privilegien, Coſtuymen, Uſagien, ende Heerbringhen van ons dryen Steden voorſz. mits merckelycken, ende notabelen redenen daer toe diennende, daerom eeſt, dat wy gheſeckert, gheloft, ende gheſworen hebben, ende met deſe Letteren openbaerlick d'een den anderen voor ons, ende onſen naecommelinghen, ſeckeren, gheloven ende ſweiren.

I. Dat elck onſer den anderen ſyn Rechten, Privilegien, Coſtuymen, Uſagien ende Heerbringhen t'allen tyden toe-kommende, als des te doen ſyn ſal, ende wy daer toe vermaent, ende verſoght werden, maer ghetrouwelyck ende geſtendyghlick ſelen helpen houden, gelyck oft dat alleen elcken ſynen Rechte aenginge.

II. Ende oft ymant ſoe wie hy ware in toecomenden tyden hier teghens onſe Rechten, ende den correcten, executien, ende voorderinghen daer af ſetten, oft rechten woude, in wat manieren dat dat ware, dat Godt behuede, met wille, forche, oft ghewoude, heymelyck oft openbaer, dat wy drye Steden voorghenoemt dat ghelycker handt met allen onſe macht ſonder eenigh verreck, uytwege, oft ontſchout, in eenigher wys daer teghen te ſulcken ſuecken weder ſtaen, uytrichten ende remedieren alſoo daer toe behooren ſal, ende des d'een by den anderen gheſtentighlick ende ghetrouwelyck blyven, toter tyt toe dat alle ſaken ons, onſen Rechten ende Execution daer af in gherechter ende behoorelyck volcomminghen ghebracht ſelen zyn.

III. Ende desgelickz allen laſt, komere ende hinder die ons, oft eenige van ons om deſer ſaecken wille in toe-kommende tyden overcommen mochte, oft ghedaen werden, gheſamender-hant aen-nemen ende wederſtaen, in der manieren voorſz.

IV. Ende ghevielt alſoo, dat hen jemant in eenigen tyden toe commende met opſette, oft met voordachte morde, richte, ſette, oft wederſtrickeleck hadde tegen de Rechten van ons Steden voorſz. oft eenige van ons, dat dyen egeen Rechten, oft Vryheydt van ons Steden voorghenoemt, noch eenighen van ons, in dat ſtuck niet te helpene kommen ſelen an Lyf oft goede voer ider tydt toe, tot dat ontdaen ſy, ende hy dat gebetert ſal hebben, als daer toe behoort. ANNO 1328.

V. Item oft 't ghebeurde dat Godt behueden moet, dat wy dry Steden voorſz. eenighe gheſchille om onſe Rechten, Privilegien, oft eenighe andere ſaecken wille hadden, oft naemals ghecreghen, dat die Steden dus in gheſchille onderlinghe kommende daer op dagh hebbende te gelegender plaetſen houden ſelen om die gheſchille met geveughde, ende minnelyckheyden af te legene, ende oft des alſoo niet gheſchieden en coſte, ſoo ſullen wy twee in gheſchille ſtaende, de derde van ons dry daer toe beſchryven, ende met haeren minnelycken Daghvaerde daer op houden, om by hulpe, ende raide die geſchillen als voer af te leggene, ende te modereren, eer wy Steden in geſchille ſynde eenighe pendinghe, oft eenighe andere wege van rigeer d'een op den anderen daer op doen, oft voert ſetten ſelen mogen.

VI. Sonder ymanden anders, ſoe wy hy ſyn mochte, daer over te klaghen daerom te vervolghen, oft over te roepen in eeniger wys.

VII. Ende om dit minnelyck overdrags, ende endrechtigheydt tot eeuwigen daghen waer, ende gheſtentighlyck ghehouden te werden, zyn wy Steden voorſz. gheſloten ende hebben ghelooft d'een den anderen, dat de Wethouderen in onſe Steden voorſz. dy nu ſyn, ende in toecommende tyden ſyn ſelen in hueren Eedt die ſy totten Rechte van haere Stadt doen ſolen, oft ghedaen ſelen hebben, openbaerlick ſweiren, ende gheloven ſelen deſe voorſz., vereeninghe tuſſchen ons Stede, Loven, Bruſſel, ende Antwerpen voorſz. ghemaeckt als voorſz. is, vaſt, ende onverbreckelyck te houden ſonder argeliſt, in welcker dinck ghetuygeniſſe, ende eeuwiger vaſtigheden, hebben wy die ſeghelen ten ſaecken der voorſz. Steden, Loven, Bruſſel ende Antwerpen aen deſen Brief doen hanghen. Gegeven twintigh daghen in Junio in 't jaer ons Heeren duyſent drie hondert, ende achtentwintigh. Aldus ghetrocken uyt het manuſcript Privilegi-Boeck van Onſe Live-Vrouwe Natie, ende is met het ſelve naer voorgaende Collatie daer mede bevonden te accorderen.

Quod Atteſtor J. B. Anſems. Protonots. Apoſt. & Nots. Reg. An. 1699.

LXXI.

Pace, Concordia e Liga fra le Città e Comune di Piſa, Fiorenze, Piſtoia, Volterra, Maſſa, Prato, Colle e Collegali, Sanminiato Fuccechio, Sante Croce e Caſtel Franco, a favore del Papa GIOVANNI XXII. *contra l'Imperatore* LUDOVICO *il Bavaro. Renuncianno i Piſani a l'obedienza del detto* LUDOVICO, *e promettono di mandare Ambaſciatori al ſommo Pontefice* GIOVANNI, *a domandare aſſoluzione, pace & Miſericordia; con ché ſaranno rimeſſi nel medeſimo ſtato chérano avanti la venuta del Bavaro. &c.* [PAOLO TRONCI, Memorie Iſtoriche della Città di Piſa. pag. 330.] 1329.

IL Comune di Piſa e per detto Lemmo di Bullicino dè Qualandi, Meſſer Jacopo da Caecianimico, Ser Jacopo de vitale da Calci e Ser Bono dè Bianchi Cittadini Piſani Sindichi per il detto Comune, fecero Pace, e concorda con il Comune di Fiorenze, e per detto Simone della Toſa Caualiere; Meſſer Foreſe Riabatta Dottore, Donato dell' Antella-Faldo Valori Ambaſciatori Fiorentini, e Meſſer Veglio Puongiouanni, e Corrado di Meſſer Vinceguerra Ambaſciatori di Piſtoia, e Meſſer Belforte Belforti, e Meſ. Buonanfidanza Tignoſelli Ambaſciatori Volterrani e Beniface di Pino, e Bernardino degl' Aueduti da Maſſa. Ambaſciatori di Maſſa, e Meſs. Buonacorſe di Landino landi, e Meſs. Pietro di Bartolino dè Manaſsei Ambaſciatori di Prato, e Riccio di Riccio Coſtolini da San. Geminiano Ambaſciatori di Jan Geminiano, e Meſzer Forte di Maro-

ANNO 1329. rouello Dottore Ambasciatore di Colle e Ser Arrigo di Ser Bindo Ambasc. di Collegarli, e Cicardino di Lando Ambasc. di S. Miniato, Ser Vanni di Forte Ambasc. di Fuccechio, Nuccio di Arriguccio Ambasciat. di S. Croce, e Gherardo di Ser Giouanni Ambasc. di Castelfranco, fecero pace, e remissione d'ogni ingiuria e danno seguito tanto nella presente guerra, che in altri tempi rimettendosi qualsi voglia pena per pace rotta, e patti non osservati. annullando ognc altra capitolazione, con questi Capitoli, epatti.

Che i Pisani fra quattro mesi devino mandare Ambasciatori al somo Pontefice Guiouanni XXII a domandare assoluzione, pace, e misericordia per la quale siano rimessi nel medesimo stato ch' erano auanti la venuta del Bauaro in Lombardia, & in Toscana.

Che il Comune di Pisa, per quando può, sia apparecchiato di stare in grazia di Roberto Re di Gerusalemme, Napoli, e Sicilia.

Che detti Comuni s'intendino per l'auuenire amici, nè dia vna parte aiuti, ò fauori contro l'altra.

Che il Comune di Pisa non s'ingerisca mai piu nella Città, ò distretto di Lucca, ne meno nella Prouencia òi Valdinieuole, ne dia fauore, consiglio, ò ajuto, a chi tentasse di occupare, ò inuadere tanto Lucca che la Valdinieuole, direttamente, ò indirettamente.

Ne alcun Cittadino possa pretendere, in detti luoghi giurisdizione, nè in modo alcuno si possa intromettere, con dichiarazione di non comprendersi in questo capitolo il Castello della Rota di Monte Caluoli, e Serezzana, che teneua il Comune Pisa auanti la venuta del Bauaro.

Che il Comune di Pisa non fara, nè tenterà alcuna concordia per Conto della Citta di Lucca con i Teutonici, o con altri, ne meno direttamente, o indirettamente tratterà, che Lucca peruenga in potere del medesimo Comune di Pisa, ne d'altri, che del Comune di Firenze.

Che il Comune di Pisa, se haverà, ò terrà a suo stipendio alcuni di detti Teutonici, deua prouedere, che detti non offendino alcuno del Comune di Firenze, di Volterra, & altri sopranominati.

Che il Comune di Firenze; se acquisterra Lucca, deua procurare, che il Comune di Lucca stia in pace col Comune di Pisa anzi s' intenda incluso nelle medesime capitolazioni del Comune di Firenze, fuor che dell immunita delle gabelle.

Che il Comune di Firenze; se piglierà Lucca, fra quindici giorni doppo, deua far distruggere la Fortezza fatta da Castruccio nel Monte Pisano, ancor di presente posseduta, da chi tien Lucca, e restituire il Monte al Commune di Pisa.

Che se il Comune di Firenze concorder à co Teutonici, che tengono Lucca, ò farà con essi capitolazione alcuna deua farsi, che i fiorini tredecimila cinque cento venti d. oro pagati dal Comune di Pisa a detti Teutonici, gli siano restituti, al meno dell entrate de Comune di Luca, e nella medesima forma detto Comune douera restituire al Comune di Firenze il denaro, che conuerra pagare a detti Teutonici, per liberar Lucca dalle loro mani, & anco douerà operare che i Pisani nè medesimi accordi siano liberati da Teutonici, da tutto quello, che haueuano lor promesso per la ragione di Lucca.

Che, se i detti Teutonici, o altri, che tenghino la Citta di Lucca, doppo l'accordo, che si fusse fatto con detti dal Comune di Firenze, offendessero, o inuadessero il Comune di Pisa, deua il Comune di Firenze defenderlo & aiutarlo, & offendere detti inuasori, & all' incontro, se doppa l'impresa di Lucca, e doppo l'accordo fatto, detti Teutonici, ò altri offendessero il Comune di Firenze, deua il Comune di Pisa aiutarlo, e defenderlo.

Che occorrendo, che Luca venga in potestà del Comune di Firenze, deua egli conseruare il Comune di Lucca in buono, e pacifico stato, e ciascheduna persona Lucchese deua godere i suoi beni, & andare a stare in Lucca a suo piacimento, senza che si possa esiliare, ne confinare alcuno tanto Guelfo, che Ghibellino, se non col consenso del Comune di Pisa al quale concordemente, se paresse con il Comune di Firenze, leuare dalla Città, e Castelli alcuno discolo, si possa fare, e confinarlo a tempo fuori di detta Città, ò Castello, con che possa godere le sue entrate.

Che se nõ sortirà il trattato d'accordo cõ Teutonici, e se si farala guerra, il Comune di Pisa non possa dar ricetto ad alcuno Teutonico ne ad alcuno Lucchese, ò distrituale di Lucca, ne possa hauer commercio nel territorio di Lucca ne vendere ai Lucchesi per mare, ò per terra cosa alcuna, e questo deue fare tra vn mese, da che sara rotto il trattato, che subito sara notificato dai Fiorentini al Comune di Pisa, e deue bandire il diuieto per tutto lo stato Pisano, sotto pene alli contrafacienti, che parranno al detto Comune, con che a i priuati sia nella persona, & hauere, a dieci fanti armati non possa esser meno di lire cento, e da dieci in sù non possa esser minore di cinquecento, e se caualli non possa esser misso meno di lire mille, e deua il Comune di Pisa far giurare à suoi Prettori, che con ogni diligenza faranno eseguire le condannazioni. ANNO 1329.

Che il Comune di Firenze restituirà fra quattro giorni al Comune di Pisa il Castello di Pretiglioni nè gradi, che di presente si troua.

Che il Comune de Pisa s'intenda essersi ribellato da Lodouico gia Duca di Bauiera, ne piu lo deua ricettare, nè alcune suo suddito, ne stipendiato, nè anco altro Re, o Imperatore, che con tal titolo venisse contro la Chiesa, ò non obbedisse al somo Pontefice, ne deua dargli aiuto, ò fauore alcuno, e se il Bauaro, ò altro Rè, che si dicesse Imperatore contrario a santa Chiesa, facesse guerra al Comune di Pisa, deua il Comune di Firenze con tutte le sue forze, & hauere defendere, & aiutare il detto Comune, & all' incontro, se il Bauaro, ò altri attaccasse il Comune di Firenze, o Luccà, quando venisse in poter dei Fiorentini, il Comune di Pisa deua far l'istesso verso quello di Firenze.

Che il Comune di Pisa non deua trattare con alcun Tirrano, nè eleggersi alcun Tirrano, e lo stesso deua essere il Comune di Firenze.

Che se alcuno offendesse qualche Pisano nella Città, ò territorio Fiorentino, Volterrano, ò di altro Comune nominato in detta pace, il malfattore deue esser castigato, come se hauesse offeso un altro del medesimo luogo, doue fosse seguita l'offesa, e l'istesso s'osserui, se alcun Volterrano, ò altro compreso in questa pace fosse offeso nel Pisano, dal Comune de Pisa. E che tanto gl'ostaggi, che i prigioni fatti in questa guerra, si rilassino da vna parte, e dall' altra.

Che s'annullino, e cassino tutti i bandi, e condannagioni fatta dall' vna parte, e dall' altra in occasione della predetta guerra, e si rimettino tutti i Banditi, fuorusciti, e ribelli per queste occasioni, e non per altro, perche ritornino a stanziare nella loro Citta, o Terra.

Che i Fiorentini, che habitano, o siano fatti Cittadini Pisani, siano rimessi, o liberati da ogni debito di Dazy non ostante, che non tornassero a Firenze, imposti, si dal Comune di Firenze, che di Pisa, e per l'auuenire syno esenti in Pisa da ogni fazione reale, e personale, sicome i Pisani in Firenze. Non si facci nouità alcuna contro la presente pace per conto dei confini fra l'vna parte, e l'altra, mà si mantenghino, come sono di presente.

Che non possino essere ricettati in Pisa, ò suo Territorio Mercanti, che facendo compagnia con altri, si fugissero con le robbe, nè falliti, ne garzoni, ne fattori, nè agenti, che non volessero render conto dell' amministrazione, e se vi arriuassero a richiesta degl' interessati deuano esser catturati dal Rettore, oue saranno trouati, e consegnati a quell' interessato, che a sue spece lo faccia condurre in poter del suo Comune, & al suo Foro, e cosi s'osserui dei fuggitiui Pisani, e d'altri Comuni.

Che s'intendino sospese tutte le rappresaglie concesse da detti Comuni a priuate persone d'essi, & intanto ciascuno possa esperimentare le sue ragioni auanti il Potestà, ò Rettore del suo luogo, sopra il negozio principale, e sia fatta sommaria giustizia, e fra un mese congreghino l'Ambasciatori di detti Comuni a S. Geminiano per decidere, e dichiarare sopra dette rapresaglie, le quali non s'intendino sospese contro quel Comune, che non manderà il suo Ambasciatore, e quelli, che arriueranno, siano obligati rappresentarsi al Capitano di detta Terra, e dire d'esser li come deputati del suo Comune, e deuino aspettare almeno otto giorni.

Che il Comune di Pisa non possa procedere criminalmente, nè far processo contro qualsiuoglia Fio-

ANNO 1329.

Fiorentino, Pistorese, e Volterrano, se prima non hauerà legittimamente notificato al Comune, di doue sarà quel tale, l'accusa del Malefizio, con tutte le circonstanze, con tempo conueniente d'andare a difendersi, & è conuerso.

Che i Fiorentini, Pistoresi, Volterrani, Massetani, Colligiani, e Pratesi, possino liberamento condurre a Pisa e suo territorio tutte le mercanzie e robbe, senza ostacolo alcuno, & anco possino estrarne con pagare le solite gabelle, quanto a gl'altri, e non li Fiorentini, che sono esenti, e possono dal Pisano estrarre ogni sorte di robbe, fuorche segale, orzo, spelta, vena, scandella, miglio, panico, saggina, ceci, seue, cicezchie, mochi, lupini, fichi, noce, uve nostrali, mandole, aranci, cedri, ciuate, vccelli da mangiare, pesce, carne, oua, cacio, sale, Tonnina, sorra, mele, & olio, senza dei Gouernatori di Pisa, e quanto a i Fiorentini si dichiara non esser tenuti ad altra gabella, come se fossero Cittadini Pisani, e cosi s' intenda il medesimo è conuerso.

Che i Fiorentini possino tener le lor balle in Dogana di Pisa per tre mesi con pagare secondo la tariffa in detti capi notata, & acciò che sotto nome dei Fiorentini non sia frodata la gabella, si faccia giurare quello che dice esser robbe dei Fiorentini alla presenza di due Mercanti Fiorentini, che attestino cosi essere, e tali Mercanti, che deuino attestare, siano del Negozio, o de Pardi, Acciaioli, Pinozzi, Cecchi, Bonaccorsi, Alberti, dell' Antella, Albizi, Tellosini, Mazzinghi Guidalotri, Bandinelli, Riui, Corsini, Rinuccini, Pucci, Manetti, Ridolfi, Ancadori, Capponi.

Che essendo accusati i Fiorentini per frodatori al giudice della Gabella di Pisa, deuino dare malleuadori, & esser relassati, e non possino esser condennati in pene corporali, & il medesimo s' osserui in Firenze dei Pisani. I Fiorentini delle liti in Pissa siano trattati benignamente, e dato malleuadore de in Judicio sisti, si trattino come Pisani, e cosi i Pisani nelle liti cò Fiorentini in Firenze.

Che sia lecito a i Fiorentini tenere in Pisa vn Sindico, ô Ambasciatore resıdente per far osseruare detti Patti, & à Pisani in Firenze.

Che sia lecito a Fiorentini vendere in Pisa, e suo distretto, il vino a minuto, & ai Pisani in Firenze.

Che i Pisani deuino restituire a detti Comuni, Città, luoghi, signori, e Nobili compresi in questa pace tutti i luoghi, e beni, che teneuano, e possedeuano alla venuta di Lodouico Duca di Bauiera in Italia fra vn mese dal dì della domanda, che ne fussè fatta, & il Comune di Pisa deua far loro sommaria giustizia contro quelli, che gli possedessero, ai quali non s'intenda giouare il tempo della guerra, presunzione, ô ragione alcuna, & il simile a quelli della parte dei Pisani si deua osseruare da Fiorentini.

Che si deuino rimettere tutti i populari, artigiani, e Mercanti Pisani, e non i Magnati, eccetto il Conte Vgolino di Bottaccia da San Miniato, come anche si rimettino tutti gli originarii di Prato San Miniato, Fuchecchio, Santa Corce, Castel, franco, e Monto poli, e gli siano restituiti i loro beni.

Che se alcun Comune non vorrà osseruare detti patti, deua il Comune di Firenze dichiarare, se il Comune di Pisa deue stare a detta pace, che se alcuna particolar persona litigherà con alcun Comune non gli possa esser opposto il Decreto di priuatione, fatto dall' Imper. Arrigo.

Che il Comune di Pisa deua liberare gl' heredi, ô figli del Giudice di Gallura, del Conte Vgolino, del Conte Anselmo, e dè Conti di Biserno, dà detti Bandi, e condannazioni, e restituirgli i loro beni fra vn mesè: Cosi che i banditti originarii di Monte Topaci deuino fare il medesimo verso i Pisani, e rinunziare ad ogni rapresaglia. Fatta la pace, detti Ambasciatori Pisani congl' Ambasciatori dei Fiorettini la fecero con il Caualier Belforti, e Caualiere Buonafidanza Tignoselli Ambasciatori Volterrani, con gl' istessi soprascritti capi, protestandosi però i Pisani di non intendere per detta pace pregiudicarsi alle ragioni, che hanno sopra Cedri, e protestandosi i Volterrani, che per detta protesta non s' intenda hauer acconsentito, che il Comune di Pisa habbia in Cedri giurisdizione alcuna, e giurono l'osseruanza alla pena de dieci mila Marche d'argento.

ANNO 1329.

LXXII.

10. Mai.

Testament de JEANNE *de Bourgogne Reine de France, & femme du Roi* PHILIPPES DE VALOIS. *Fait à St. Denys le Mercredi* (1) 11. *Mai* 1329. [MARTENE *Thesaurus Novus Anecdotorum* Tom. 1. col. 1375. Ex Autographo Cameræ Computensium Parisiensis.]

EN non dou Pere, & dou Filz, & dou S. Esprit. Amen. Je JEHANNE par la grace de Dieu Royne de France, saine de cors & de pensée la merci nostre Seigneur, considerans & attendant qu'il n'est nulle chouse plus certaine de la mort, & nulle moins certaine de l'eur d'icelle, non vuillans mourir sans testament & sans ordenance de ma derainiere volenté, fais & ordene men testament, & ma derroyenne volenté en la maniere & en la fourme qui s'ensieult.

Premierement je recommande m'ame en la main de nostre Seigneur & la sepulture de mon cors en l'eglise saint Denys lez Monseigneur, & mon cuer à Cisteaux. Aprés je vueil & ordene que toutes mes debtes soient paiées bien entierement, & mes amendemens fais, & ès cas que les debtes & les tors faiz ne seroient clerement prouvez, je vueil que gens dignes de foy selon le jugement de mes executeurs soient creuez par leurs seremens.

Premierement je les & donne à l'eglise de nostre Dame de Paris xx. livres de rente.

Item, à la Chapelle Monseigneur le Roy à Paris xx. livres de rente.

Item, à toutes les eglises collegiaux de Paris x. livres au jour de mon obit.

Aux freres Mineurs dou couvent de Paris audit jour cc. livres.

Aux freres Prescheurs de Paris audit jour cc. livres.

Aux freres de Chartreuse de Bourc-fonteine en Valais c. livres pour acheter x. livres de rente.

Aux freres de Chartreuse de Vauvert de lez Paris au jour de mon obit xxx. livres.

A saint Bernard de Paris audit jour xxx. livres.

Aux Augustins d'icely lieu audit jour xxx. livres.

Aux Carmelins de Paris audit jour xx. livres.

Au Val des ecoliers de Paris audit jour x. livres.

Aux Croisiez de Paris audit jour c. sols.

A l'abbaye de saint Germain des Pres de lez Paris audit jour x. livres.

A l'abbaye de saint Genevieve de Paris audit jour x. livres.

A l'abbaye de saint Victour audit jour x. livres.

A l'abbaye de saint Magloire de Paris x. livres.

Aux Nonnains de S. Antoine lez Paris audit jour xx. livres.

Aux Nonnains de Montmartre lez Paris xx. livres.

Aux Beguines de Paris x. livres.

Aux Filles Dieu de Paris x. livres.

Aux Aveugles de Paris audit jour xxx. livres.

A l'abbaye de S. Denys les Paris xx. livres de rente.

A l'abbaye de Cisteaux cent livres pour acheter x. livres de rente.

Aux Nonnains de Maubuisson de les Pontoise L. livres.

Aux Cordelieres de Lonchamp audit jour de mon obit L. livres.

Aux Cordelieres de saint Marcel de lez Paris audit jour XL. livres.

Aux Jacobines de Poissy audit jour L. livres.

A l'oustel-Dieu de Paris c. livres pour acheter x. livres de rente.

A saint Ladre de Paris audit jour x livres.

A l'eglise nostre-Dame de Chartres cc. livres pour acheter xx. livres de rente.

Aux freres Meneurs d'illee audit jour de mon obit xx. livres.

Aux

(1) *Mecredi* 11. *Mai.* C'est une faute le 11. Mai 1329. fut un Jeudi. Il faut lire le 10. Mai.

Anno 1329.

Aux freres Prescheurs d'ilec pour ledit jour xx. livres.

A la maison Dieu d'ilec audit jour x. livres.

Aux Filles-Dieu d'ilec audit jour c. solz.

A S. Ladre d'ilec audit jour c. solz.

A chascun hospital d'ilec audit jour LX. solz.

A l'eglise de Monseigneur saint Julien dou Mans cc. livres pour achster xx. livres de rente.

A chascune abbaye de ladite ville au jour de mon obit xx. livres.

Au couvent des freres Meneurs d'ilec cc. livres.

Aux freres Prescheurs d'ilec XL. livres.

A la maison-Dieu de Confort de lez le Mans audit jour x. livres.

Au S. Sepulcre dou Mans audit jour x. livres.

A S. Pere de la Court dou Mans à leuvre XL. livres.

Aux Filles-Dieu d'ilec audit jour x. livres.

A l'abbeye dou Pré d'ilec audit jour xx. livres.

A la confraire Monsieur S. Loys de Marseille au Mans c. liv. pour acheter x. livres de rente.

Aux Nonnains de la Perigne au Maine audit jour xx. livres.

Aux Nonnains de la fontaine saint Martin oudit jour XL. livres.

Aux chapelains dou Gué de Mauny pour acheter x. livres de rente c. livres.

Aux freres de Chartreuse dou Parc ou Maine pour le jour c. solz.

A saint Ladre dou Mans pour le jour c. solz.

A l'eglise Monsieur S. Morice d'Angiers pour acheter xx. livres de rente cc. livres.

A la maison-Dieu d'Angiers pour pitance aux pauvres le jour de mon obit pour faire mon anniversaire x. livres.

A chacun hospital d'ilec pour le jour LX. solz.

A saint Ladre d'ilec pour le jour c. solz.

Aux freres Meneurs d'ilec pour le jour xx. livres.

Aux freres Preschours d'ilec pour le jour xx. livres.

Aux Augustins d'ilec pour le jour x. livres.

Aux Carmelins d'ilec pour le jour x. livres.

Aux Filles-Dieu d'ilec pour le jour c. solz.

A l'abbaye dou Lorrour pour acheter c. solz de rente L. livres.

Aux freres Menours de Saumur x. livres.

Aux freres Menours de Vendosme pour le dit jour x. livres.

Aux freres Menours de Tours pour ledit jour x. livres.

Aux Carmelins d'ilec audit jour c. soz.

Aux Augustins d'ilec audit jour c. soz.

A chescun hospital de la Comtée de Valois c. soz pour ledit jour.

A l'eglise paroissiale de Villers-Couste-Rest x. livres pour acheter IV. soz de ronte.

A l'abbaye de Lespal lez le Mans pour acheter IV. livres de rente XL. livres.

A l'abbaye de Beaulieu de lez le Mans pour acheter xx. soz de rente x. livres.

A la paroisse de Courtenay pour acheter XL. soz de rente x. livres.

A la paroisse de Pissons & à la paroisse de Chantequoc à chescune pour acheter XL. soz de rente aussi à chescune xx. livres.

Et assavoir que toutes les sommes d'argant dessusdites sont à tournois, & que toutes les eglises à qui je laisse argant pour achater rentes, les personnes d'ilec qui pour le tems seront sont tenuz & obligiez à fere chescun en leur eglise mon anniversaire par chescun an à tousjours mez à tel jour comme cheira mon obit, & les autres ledit jour.

Item, je lesse à la fame JEHAN mon fils que il aura, la plus grant couronne & le plus grant cercle que j'aye.

Item à MARIE ma fille quatre de mes plus belles couronnes empuées & six de mes plus beaux cevelets.

Item, trois de mes plus belles coupes d'or.

Item, ly laisse tous mes livres en latin & en françois.

Item, donne & lesse à la dame de Garencieres cc. livres tournois, à la dame de Soucourt cc. tourn. A madame Sebille de saint Julien sus Materne de Courtenay c. livres de rente à Tournois sa vie durant. A Agnesot de Roquemont ma domoiselle ccc. livres Tournois, & une des robes de mon cors, à Catherine de Maillé ma domoiselle autant, à Sedillot de Garencieres LX. livres Tournois, à la Drouaise pour ly aider à la marier L. livres, à Ysabeau la nourrice JEHAN mon fils cc. livres, à Jehanne de Champlastreux c. livres Tourn à Meline fame de chambre cc. livres Tour. à Jehanne de Lionville L. livres Tour. à Amelot dever Marie ma fille XL. Tourn. à Jehannette fame Jehan mon huissier xxx. livres Turn. à Jehanne Postele une robe de mon cors, à Jehannette la Moreu une robe de trois garnements, à Jehannette de Villers xxx. livres, à Ysabeau ma lavandiere XL. livres Tourn, à sa fille x. livres Tournois, à Jehannette l'Ouvriere xxx. livres, à Monsieur Robert d'Aron c. livres Tourn. à Monsieur Pierre Mulet autant, à Monsieur Jehan d'Ailly autant, à Girard des Loges mon vallet tranchant ccc. livres,, à Uguet Bonnin maistre de ma cuisine cc. livres, à Henry de Serpenz maistre de meschançonnerie c. livres Tournois, à Pierre du Bouschet cc. livres, à Renier mon keu cc. livres T. à Challot de Roquemont XL. livres Tourn. à Phelippot de Ponceauxs x. livres, à Haudoin de Chevigné XL. livres Tournois, à Guillemin de Montac L. livres, à Uguenin filz madame Sebille XL. livres Tourn. à Gilet de Soucourt dever Marie ma fille L. livres, à Jehannot nostre huissier c. livres & une de mes robes de quatre garnements, à l'enfondu de la cuisine XL. livres Tournois, à Guillaume de Boncourt LX. livres Tournois, à Jehan de Bonnay XL. livres, à Thomas du Parsi nostre tailleur L. livres tournois, à Guillaume Lallemant, & à Phelippot de Nanteil nos huissiers d'armes, à chescun L. livres tournois; à M. Pierre de Semur c. livres, à M. Jehan nostre aumosnier cc. livres tournois; à M. Guillaume d'Aubenton nostre chapellain c. livres Tournois, à M. Estienne, M. Pierre, M. Raoul nos chappellains, à chescun L. livres Tournois, à M. Pierre nostre physicien c. livres Tournois, à M. Robert nostre physicien L. livres, à frere Gautier de Mailly, qui fu confesseur madame ma mere, dont Dex ait l'ame, L. livres; à frere Julien nostre confesseur en aumosne, tant comme il vivra, c. livres Tournois, à prendre aprés mon deceds sus la recepte dou Maine. A frere Michel son frere, pource qu'il nous confessa aucunes fois, L. livres Tournois. A frere Jehan de Tarroenne compaignon mon confesseur, XL. livres tournois; à Robin clerc de ma chappelle XL. livres; à Jacquet clerc de ma chappelle, & à Morelet mon clerc, à chescun xxx. livres Tournois. A Guillemin valet de meschançonnerie LX. livres; à Jacob & à Someilloux, qui sont dever JEHAN mon fils, à chescun xxx. livres. A Herbelot mon charetier xxx. livres Tournois; au petit cousturier de ma garderobe xxx. livres; à Jehan Bouvet keu Jehan mon fils XL. livres Tournois; à Lopin de la cuisine xx. livres, à Groignart, de ma cuisine, & à Simonet de Frontevaux deu gardemanger, à chescun xx. livres Tournois; à Jehan Brodier mon fourrier LX. livres Tournois; à Guillaume mon fruitier, Pierre dou Puys, Jehan Malebeste huissier de sale, frere Giofroy de Trou, frere Jehan Bourdon, frere Phelippe de Savigné, cely qui maine le chariot mes domaiselles, Robinet Lermite, Uguenot vallez de ma chambre, Uguenin de Talan aideur de ma chambre, Phelipot fourrier Jehan mon fils; à Nicolas mon apothecaire, Girart mon vallet de porte, Bouchart de meschançonnerie, Jehamin garde-huche, & à Robin de Chaumes, à tous ceux cy-dessus nommez je lesse en commun M. livres Tournois à départir entre eux par la main de mes executours, & avec eux en celle somme soit ajoutez mes vallez servans en salle, & les vallez tenanz a mon char & à ma leitiere, & à la leitiere Marie ma fille, & Perrot vallet des pallefrois Jehan mon fils, & Brisepont à leur départir à tous ensemble lesdits M. livres par la main de mes executeurs, si comme dessus est dit, à chescun selont ce qu'il leur semblera, & que chescun aura servy. Item, à Piffons vallet de porte Jehan mon fils xxx. livres, & à Renaut le mareschal xx. livres, & à Jehamin mon mareschal xxx. livres Tournois.

Et a ces chouses faire & accomplir je eslis mes executours reverenz peres en Dieu l'evesque de Paris, & nostre amé cousin l'evelque de Langres, nos freres le Duc de Bourgogne, & le Conte de Tonnerre, messire Pierre de Semur, & M. Jehan mon aumo-

Anno 1329.

ANNO 1329.

aumosnier, és mains de quiex je met dès maintenant mes joyauxs & mes moebles, desquiex je n'ay pas ailleurs ordené, pour accomplir cest mien present testament. Et ou cas où il ne souffiroient, je vueil qu'il lieuent & esploitent les rentes & les issuës de mon heritage, jusques à tant que cest mien testament soit accompli, ainsi comme il est cy dessus devisé; & ou cas qu'il y ait dou demourant de mesdits joyaux & moebles, je vueil que mes dessusdits executours distribuent ledit demourant, ainsi comme il verront qu'il sera à fere pour le salut de m'ame, & donc povoir & auctorité à mesdits executours de fere & establir proeur à Tours ou cas où il feret mestier. Et vueil & ordene que se tous ne pouvaint estre ensemble, que deux ou trois le puissent accomplir, & leur donne povoir & auctorité de interpreter & desclarer les chouses doubteuses. Et ou cas qu'ils ne seroient pas d'un accort, que la Sentence de la guigneur partie soit tenue.

Est cest mien testament je veil & ordene, que il tiegne e vaille par reson de testament, ou de darreniere volenté en escript; vaille par reson de testament noncupatif; & se il ne vaut par cause des resons dessusdites, si vaille par reson de codicille ou de darroienne volenté. Et se aucun autre testament apparissoit, que je eusse autrefois fait, je le rapelle & annule par cest present escript, & prie, supplie, & requier à mon tres-chier & tres-redouté Seigneur Monseigneur le Roy de France, que il veille cesti mien testament approuver, ratessier & confermer, & donner auctorité.

Et nous PHELIPPES par la grace de Dieu Roy de France, toutes les chouses cy-dessus contenuës avons veuës & leuës mout à mout, & les avons fermes & agréables; & de certaine science les confermons, & approuvons toutes & chescune par soy, & avons donné & donnons à nostre chiere & amée compaigne auctorité de ce fere, & à plus grant confirmation des chouses dessusdites, nous avons fet metre nostre grand seel en cest present testament avecques le sien. Donné à Saint Denys en France le mescredy unze jours en May, l'an de grace mil trois centz vint & neuf.

Encore elisons nous nostre executour avecques les autres executours cy-dessus nommez, religieuse personne & honneste nostre bien amé en Dieu l'abbé de Saint Germain des Prez de les Paris, & li donnons au tel povoir come à l'un de noz autres executours cy-dessus nommez. Donné l'an & le jour dessusdiz.

Et scellé en las de soye verte & rouge du grand sceau de cire verte, représentant le Roy PHILIPPES *de Valois en son trosne, la couronne en teste, tenant de la main droite son sceptre, & de la gauche la main de justice. Autour du sceau est escrit.* PHILIPPUS Dei gratiâ Francorum Rex. *Et au revers pour contreseel un escu en pointe semé de France sans nombre. Le sceau a quatre pouses de diametre, & neuf lignes d'espaisseur.*

LXXIII.

23. Septembre.

Privilegium LUDOVICI *Bavari Imperatoris quô* AZO *de Vicecomitibus constituitur in Vicarium Cæsareum Mediolani Comitatus & districtus. Datum Papiæ 23. Septembris anno 1329. Indictione XIII.* [BERNARD CARIO Histor. di Milano. Part. 3. pag. 409.]

NOs Ludovicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Volumus, dicimus, & profitemur ad notitiam omnium & singulorum qui præsentes inspexerint, quod dilectum & fidelem nostrum Azonem de Vice comitibus constituimus, fecimus, & ordinavimus & ex nunc constituimus, facimus & ordinamus in nostrum Vicarium, & Imperii Civitatis Mediolanensis Comitatus ejusque districtus juxta formam inferius continentem. Cujus tenor talis est. Ludovicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Nobili militi Azoni de Vice Comitibus suo, & Imperii fideli dilecto gratiam suam, & omne bonum. De fidelitate & probitate tua plenam gerentes fiduciam, ac etiam sperantes indubio quod Civitas Mediolanensis ejusque Comitatus & districtus per tuæ Circumspectionis industriam ad nostrum, & Imperii honorem & laudem gubernabitur salubriter, ejusque inhabitantes adjuvabuntur in pace, & Deo propitio præservabitur à noxiis, & adversis. Te Vicarium nostrum & Imperii Civitatis Mediolani ejusque Comitatus, & districtus auctoritate præsentium facimus, & constituimus tibi in prædicta Civitate, ejusque Comitatu, & districtu merum, & mixtum Imperium, & omnem jurisdictionem, & exercitum per te, & per Potestatem exercendum quem etiam duxeris eligendum. Tenore præsentium concedentes ut possis, & valeas Civitatem prædictam ejusque Comitatum, & districtum ad nostrum, & Imperii honorem regere & gubernare, ac in plena Justitia conservare, omnes habitantes ibidem in æquitate, & æqualitate tractare. Dantes, & concedentes tibi pro tuis tuæque familiæ expensis annuatim nomine salarii ipsius Vicariatus decem milia florenorum auri percipiendorum & habendorum de havere dicti Communis. Omnibus, & singulis, hominibus, & personis Civitatis, & Comitatus, & districtus prædictorum, tenore præsentium districte præcipiendo mandantes, quatenus tibi tanquam Vicario nostro intendere debeant, & in omnibus obedire. Nulli ergo hominum liceat hanc nostræ constitutionis gratiam infringere, vel ei ausu temerario contraire, quod qui fecerit gravem indignationem nostram se noverit incursurum, in cujus rei testimonium præsentes litteras conscribi jussimus, ac nostræ Majestatis sigillo fecimus communiri. Item revocavimus, & annullavimus, & irritavimus, ac ex nunc de nostræ plenitudine potestatis, & ex certa scientia revocamus, irritamus, & annullamus, omnia & singula privilegia, gratias, & libertates si quas fecimus sive concessimus, per nos aut alium quemvis vices nostras gerentem alicui, vel aliquibus, Communibus, universitatibus, nobilibus aut quibuscunque, quibus Juri Azonis Vicecomitis, seu Communis Mediolani in aliquo derogetur ab eo tempore citra quo in Civitate Pisana ordinavimus & instituimus ipsum Azonem de Vicecomitibus in Vicarium Mediolani Comitatus, & districtus. Item firmabimus, ratificabimus, & approbabimus, & ex nunc firmamus ratificamus, & approbamus, innovamus, & de novo facimus omnia, & singula Capitula pactorum habitorum inter nos, & dictum Azonem de Vicecomitibus tempore quo eramus juxta dictam Civitatem Mediolan. His exceptis quæ jam completa sunt, & mandata executioni erga nos per dictum Azonem, quorum Capitulorum tenor talis est. Primo quod nos debemus & debebimus omnia privilegia jura libertates, & gratias factas quibuscunque Vicariis, Capitanis, officialibus, universitatibus, communitatibus, seu singularibus personis qui vel quæ in hoc præsenti facto ei Azoni auctores extiterunt, renovare in eo tenore sicut prius concessa sunt, revocando omnes processus, sententias & pronunciationes, si qui vel si quæ facti sive factæ sunt, contra præmissos, & ex nunc ex certa scientia de nostræ plenitudine potestatis decernentes eos vel eas pænitus irritos, & irritas atque cassos & cassas. Secundum, quod post recessum nostrum quem fecimus à Civitate & Comitatu Mediolamensi, venire non debemus, nec gentes armatas mittere in ipsum Comitatum, nisi de voluntate & beneplacito dicti Azonis id procedat. Item quod contra Civitatem Bergami, aut singulares personas ipsius per nos aut submissam personam non faciemus nec permittimus fieri aliquam novitatem pro aliquibus hinc retro occursis. Et quod dictam Civitatem Bergami, ac regentes in eam nunc permittemus in eo statu quo erat ante ipsas novitates, ipsis existentibus in antea fidelibus sacri Imperii, & nobis obedientibus humiliter, & devote. Item quod debebimus confirmare, & de novo concedere Rebaldono, & Calzino de Torniellis omnia privilegia hinc retro per nos eis concessa, hoc addito, quod in Civitate & Episcopatu Novariæ non debebimus facere aliquam novitatem pro aliquibus hinc retro occursis, ipsis remanentibus fidelibus Imperii & nobis, sicut ante istas novitates erant. Ipse autem Azzo dare teneatur nobis duodecim mille florenos, & amplius quolibet mense, quamdiu autem ad partem Alamanniæ non erimus, dare teneatur florenos mille auri, in quibuscunque aliis partibus erimus præterquam in partibus Alamaniæ, quos duodecim mille florenos dicimus, & profitemur habuisse ab eo, & ultra pro illis mille florenos, quolibet mense quinque mille octingentos florenos auri computandos à dicta promissione nobis facta, omni mense. Item

ANNO 1329.

quando à nobis fuerit requisitum, nobis existentibus extra Alamaniam tenetur, & debet nobis in subsidium mittere ducentos armatos Theutonicos equites suis expensis & Communis Mediol. qui stipendiarii mandatis nostris stare debebunt, & nobis sub expensis prædictorum in omnibus obedire. Item debet, & debebit ipse Azzo habere omnes, & quoscunque Theutonicos, & Italicos nobis amicos, & colere & prosequi bono zelo qui contra eum fuerunt & nobis astabunt. Item debent, & debebunt gaudere bonis, possessionibus, & privilegiis, suis prout hactenus consueverunt, quibus per prædicta non extitit derogatum. Item debet & tenetur contra quamcunque personam nobis rebellare volentem & rebellantem cum toto suo posse fideliter in omnibus adjuvare. Item quod contra illos qui contra Azonem de Vicecomitibus, & patrem suum quondam fuerunt, nullam faciet mentionem nec eis aliqualiter adversabitur, nec impedimentum aliquod inferet vel gravamen pro injuriis seu molestationibus sibi, & patri suo factis, & illatis. Dat insuper nobis litteras sigillatas sigillo suo, quod prædicta omnia attendet rata habebit fideliter & devote. Nos vero illud item facimus ipsi Azoni fideli nostro dilecto, in cujus rei testimonium præsentes litteras, & ea omnia quæ in ipsis continentur fieri jussimus, & nostræ Majestatis sigillo fecimus communiri. Data Papiæ die sabbati vigesimo tertio mensis Septembris Anno Domini MCCCXXIX. tertia decima indictione, Regni nostri anno quinto decimo, Imperii vero secundo.

LXXIV.

6. Octob. *Donatio per* THOMAM DE CARRETTO *facta* PHILIPPO DE SABAUDIA *Principi Achaiæ de Castris, ac locis Altaris, Malarum, Cingii, Rochæ, & Rochetæ Albensis Diœcesis cum omnibus juribus, & pertinentiis suis. Actum Pinaroli* 6. *Octobris Anno* 1329. *Indictione XII.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

ANno Domini Millesimo trecentesimo vigesimo nono, indictione duodecima, die sexta Octobris Pinaroli presentibus Ven. Viro Domino Fratre Bortoloto Provano, Ordinis minorum Ministro in Provincia Januæ, Fratre Antonio Marencho ejusdem Ordinis, Domino Raynaldo de Foresta, Jacobo Riccoria militibus, Augustino de Medybarbis, Joaneto de Plonzo, & Aymoneto de Lucerna testibus ad hæc vocatis, & rogatis. Universis, & singulis presentibus, & futuris pateat evidenter quod Egregius Vir Thomas filius bonæ memoriæ Domini Franceschino de Carretto quondam Marchionum Bozoniensim certa consideratione, ac sponte propria, & libera commotus dedit, tradidit, & donavit, dat, tradit, & donat pure, & libere simpliciter inter vivos, ac irrevocabiliter perpetuo jure proprio Illustri & Magnifico Domino Filippo de Sabaudia Principi Acayæ, presenti, stipulanti, & recipienti pro se, & hæredibus suis Castra, & loca Altaris, Malarum Cingii, Rochæ, & Rocheræ Albensis Diocesis, in omnibus, & singulis ipsorum, & cujuslibet eorum finibus, podere, Juribus, & pertinentiis de districtu Consilii, & Signoria, cum omni Dominio, & honore, Jurisdictione, mero & mixto Imperio, & cum hominibus, & Vassallis Molendinis, Furnis, Montibus, & Planiciebus, Pascuis, piscationibus, Venationibus, Ripagiis, & cum omnibus aliis, & singulis ad ipsa Castra, & loca, & quodlibet ipsorum, aut ipsi Thomæ pro ipsis pertinentibus, seu que pertinere possent quoquomodo, ad habendum, tenendum, & possidendum quasi, & quicquid sibi, & suis hæredibus deinceps placuerit perpetuo faciendum, & cum accessibus, & egressibus suis, & cum omni Jure, & actione, usu seu requisitione ipsis Castris & locis, & cuilibet ipsorum, aut ipsi Thomæ pro ipsis, & quolibet ipsorum modo quolibet pertinente, que Castra, & loca cum omnibus, & singulis suprascriptis idem Thomas, ex nunc dicti Domini Principis nomine precario se constituit possidere, & quasi, donec ipsorum Castrorum, & locorum, & cujuslibet eorum cum aliis suprascriptis idem Dominus Princeps possessionem, vel quasi acceperit corporalem, quam accipiendi, & retinendi deinceps quando vellet eidem licentiam omnimodam dedit, & dat de presenti, promittens idem Thomas dicto Domino Principi presenti solempniter stipulanti dictam donationem, & omnia, & singula supra, & infrascripta perpetuo rata, grata, & firma habere, & tenere, & non contrafacere, vel venire pro se vel alium aliqua causa, vel ingenio, de jure, vel de facto, nec non ipsam Donationem ingratitudine, vel causa aliqua revocare, sub pacto restituendi omnia, & singula dampna, expensas, & interesse quæ, & quas agens faceret, vel subiret in Judicio occasione prædictorum, vel alicujus eorundem, de quibus omnibus, & singulis solo agentis verbo simplici credatur sine testibus, & juramento, volens etiam, & concedens expresse, ac solempniter dictus Thomas dictam donationem si non excedat summa quingentorum aureorum, obtinere vires, & virtutem plurium donationum, & tot, quot singulæ omnium ipsorum donationum infra prædictam quantitatem quingentorum aureorum exstiterit: promisit etiam, & convenit solempniter dictus Thomas dicto Domino Principi pro se, & heredibus suis stipulanti, & recipienti se facturum, & curaturum cum effectu quod Dominus Manfredus Jacobus Henricus, Georgius, & Antonius de Caretto Marchiones Sagonæ infra duos menses proximos, & communes boni fratres ipsius Thomæ completo quatuordecimo anno ætatis suæ infra duos menses proximos postquam idem Thomas fuerit requisitus, pro parte ipsius Domini Principis consentient omnibus, & singulis suprascriptis, & ipsa omnia, & singula ratificabunt, laudabunt, & approbabunt, & de ipsis fieri precipient, & mandabunt publica Instrumenta, cum solempnitatibus, & renunciationibus opportunis, renunciando idem Thomas omni exceptioni doli in factum, sine causa, vel ex injusta causa & rei non sic gestæ omnique exceptioni, auxilio, & deffensioni, & beneficio restitutionis in integrum, & omni alio Juri Canonico, & civili, quibus contra prædicta, vel ipsorum aliquod posset facere, vel venire, vel aliter statuere, nec non omni testium, vel alterius modi probationi in contrarium, & fori Privilegio, quæ omnia, & singula suprascripta predictus Thomas juravit ad Sancta Dei Evangelia tactis scripturis sacro sanctis vera esse, & ipsa omnia, & singula attendere, & observare bona fide, & non contrafacere, vel venire perpetuo occasione minoris ætatis, nec aliqua alia occasione sive caussa.

Et ego Johannes Nassepox de Pinarolio publicus Imperiali auctoritate Notarius dictum Instrumentum receptum, & abreviatum per Franciscum Nassepox Patrem meum quondam ipsum Instrumentum, ad faciendum recepi ex auctoritate mihi concessa per Illustrem virum Dominum Philippum de Sabaudia Principem Achayem prædictum Instrumentum in formam publicam reddegi prout inveni in Protocollis dicti Francisci Patris mei, nihil addito, vel mutato quod substantiam possit mutare, & me subscripsi signumque meum solitum, in ipso posui in testimonium veritatis.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi, hac die 27. Augusti 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 24. Augusti 1720.

LXXV.

ANNO 1332.

LXXV.

1. Août. **Vertrag-Brief Marggraf Friedrich des Ernsthafften zu Meissen / so derselbe mit Herrn Heinrich dem Jüngern von Plauen / ümb alle wider einander gehabte Strittigkeiten und forderungen aufgerichtet. geschehen am Tag S. Petri ad Vincula anno 1332.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Absatz 18. pag. 209.]

C'est-à-dire.

Accord entre FRIDERIC SEVERE *Marcgrave de Misnie*, & HENRI *de Plaven le jeune, au sujet de leurs Diferents*, & *Pretentions*; *Fait le jour de St. Pierre aux liens l'an* 1332.

WIr Friderich von Gotis Gnadin Landtgreve zu Duringin / Margreve zu Misne und in deme Ostirlande / unde Herre des Landis zu Plisne / bekennen offentlichen an disen Brive / alle den Luten die en horen oder sehen lese. Daß wir mit deme Edelen Manne Heynriche deme Jungeren Voyte Plawen / Ruse genant / sint bericht unde vorsünet gutlichen unde vruntlichen / umme alle die Krige unde Bruche / die zwischen uns beidirseit bißher sint gewest unde auch alle der Anesprache unde Vorderunge die wir zu im hattin / es were umme Gelde adir umme welchir hande andir Sache / ane umme die pfant Triptes / Uma und Eigentücke / daß sal besten alse unsirs Herrin des Keysirs Brive daruber luten. Uber daß so sulln wir en Drittehalb-Tusent Schock Kroschin unde lotiger Marg losen / in Duringin Marcke woher Marcke schuldic ist / In andirn unsen Landen Schocke wo her uns hin wisit / an unse stete und an unse besessene Mann zwischen hi unde Sente Michels Tage der nu neste kumit / unde was wir en und ir wissen mochten zwischen hi unde unser Vrowen Abinde Wurtewie / der nu neste kumit / des wir en ledig hettin gemacht in unsen Stetin / aber keyn unsen Mannern / den hers schuldig ist / an lotigen Marcken Silbirs oder an Schockin Kroschin / daß sal hey uns abe slan an den vorgenanntin dritthalb tusent Schockin unde Marckin / waß wir aber en derselbin drittehalb tusendt Schocke unde Marcke nicht entleit unde entlost habin / daß suln wir entlosen unde entledigen zwischen hi unde sente Michels Tage unde in eyme halbin Jare daß neste darnach kumit. Wir suln auch den vorgenanntin von Plawe / Ruze genant / schuzim des Geldis und der Schult der wir in entlosen unde entledigen sullen / unz daß wirs en entlost unde entledigit habin / unde schullen en auch schüczen von sente Michels Tage der nu neste kumit uber ein Jar / waß her uber die drittehalb tusend Schock unde Marck schuldic blibe / unsen Stetin ader unsen besessen Mannern vorpfandunge unde vor Manunge so wir beste mugin ane Geverde. Unde suln auch nicht uber en helfin kumme dis eine Klage vor unseme Lantdinge oder vor andirn unsen Gerichten / uber daß / daß wir den vorgenanntin Voyt von Plawe Ruze genant entlosen sullen unde wolien / der vorgenanntin drittehalb tusendt Schock unde Marck bi der vorgenantin Zeit / des habn wir im zu Burgin gesaßt den Erbern Herrin Bischoff Heynriche von Nuenburg unde den Edlin Man Heynriche den Eldern Voyt von Gera / Johannise Grosin von Syweschin den Elderen / unde Friederiche von deme Honsberge unse Ritter. Ob wir des nicht en teten / so sal unse Herre Bischof Heynrich von Nuenburg unde Heynrich von Gera in die Stadt zu Aldinburg unde Johannes Grose unde Friederich von deme Honsberge in die Stadt zu Mißne riten / nach der Zeit wann sie es gemant werdin / von demeselbin Heynrichen von Plawe Inlegit zu haldene alse Inlegiers recht ist / also lange bis daß wir en entlost unde entledigit habin der vorgenanntin drittehalb tusent Schock unde Marck alse vorbeschriben ist. Wer auch daß der vorgenanntin unsir Burgin keyn abeginge / des Goth nicht enwolle in der Zeit; So sul wir im alse eynen guten an des stad setzein oder suln selbir davor sten / und daß wir dise vorbeschriebenen Redde stete unde gantz haldin ane Geuerde / Des habin wir daruber disen Brief gegebin zu eyme Urkunde vursigilt mit unseme Insigile / unde wir Heynrich von Gotis Gnadin / Bischof zu Nuenburg / Heynrich der eldere Voyt von Gera / Johannes Grose von Syweschin der eldiste / unde Friderich von deme Honsberge bekennen an disem selbin Brive / daß wir vor daß vorgenante Geld Burgin wordin sint / unde habin des auch zu eyme Urkunde an diesen selbin Brief unse Insigele gehangin. Gezuge dieser Redde sint der Erbare Herre Byschoff Wytige von Misne / unde die Edelin Manne Greve Heynrich von Hohensteyn der Jungere / Herre zu Sundirshusen / Greve Heynrich von Schwartzburg / Herre zu Arnstete / Heynrich von Kolditz / Tamme von Haldecke / Heinrich von Kunigsveld / Otte von Kochewitz unse Marschalck / Petir Portzt Gotze Schinwekoph / unse Hovemeister / unde andire vrume Lute vil. Dirre Brif ist gegebin nach Gotis Geburte Tusend Jar / drihundirt Jar / in deme zwei undrisigisten Jare / an Sente Petris Tage / alse her erlost wart uz Sinen Banden.

ANNO 1332.

LXXVI.

Acta venditionis villæ Machliniensis in Brabantiâ factæ LUDOVICO *Comiti Flandriæ ab* ADOLPHO *Episcopo Leodiensi totoque Capitulo Majoris Ecclesiæ pro centum millibus librarum Turonensium nigrorum, hac simul conditione, ut tam dictus Comes, quàm successores illius, & heredes memoratum Feudum relevare ab Episcopis Leodiensibus quovis tempore teneantur. Datum* 1333. [STEPH. BALUZII Vitæ Paparum Avenion. Tom. II. col. 549. Ex codice 720. Bibliothecæ Colbertinæ.] 1333.

UNIVERSIS & singulis præsentes Litteras visuris & audituris Ludovicus Flandriæ, Nivernensis, ac Regitestensis Comes salutem in Domino sinceram. Litteras à Reverendo in Christo Patre ac Domino nostro Domino Adolpho Dei gratia Leodiensi Episcopo ejusque venerabili Capitulo Ecclesiæ Leodiensis super alienatione & translatione oppidi Mechliniensis Cameracensis diocesis & pertinenciarum ejusdem in nos & successores nostros Comites Flandriæ factas pro certa pecuniæ summa nos recepisse & habere noveritis in hæc verba.

Universis præsentes Litteras inspecturis Adolphus Dei gratia Leodiensis Episcopus totumque Capitulum majoris Ecclesiæ Leodiensis salutem in Domino sinceram cum notitia veritatis. Noveritis quòd nos considerantes, quòd oppidum nostrum Mechliniense cum suis pertinentiis & juribus universis Cameracensis diocesis extra nostram potestatem & districtum in medio quasi Brabantiæ situatum taliter aliorum Principum & Dominorum temporalium jurisdictionibus, territoriis, & districtibus inclusum sit & constrictum quòd ad illud nobis & nostris, præcipuè temporibus guerrarum, quæ, proh dolor, in partibus illis frequenter insurgunt, securus non patet aditus nec egressus, quòdque dicto oppido & habitatoribus ipsius debitè præesse eorumque servitiis & subsidiis nobis & Ecclesiæ nostræ debitis liberè gaudere non valuimus nec valemus, prout nec nostri prædecessores bonæ memoriæ poterant temporibus retroactis, unde gravia damna & dira pericula nobis & nostris sæpius emerserunt, quòdque tam propter præmissa quàm propter nonnullas graves & indebitas rebelliones hominum & habitatorum prædictorum contra nos & prædecessores nostros motas dictum oppidum cum dictis suis juribus & pertinentiis nobis & Ecclesiæ nostre quasi sterile semper fuerit & infructuosum, & ob hoc præmissis & quampluribus aliis quæ nos movere poterant & debebant, possunt & debent, in considerationem sollicitam deductis, diligenti tractatu non tantùm semel sed pluries inter nos propter hoc in capitulo nostro congregatos præhabito, providaque deliberatione præmissa, ut Ecclesiæ nostræ Leodiensis meliora & utiliora prospiceremus, nobili & potenti Principi nobis in Christo dilecto Domino Ludovico Flandriæ, Nivernensi, ac Regitestensi Comiti oppidum nostrum Machliniense prædictum cum appendiciis, accessoriis, & pertinentiis suis universis, necnon cum omni districtu, honore, potestate, mero mixto Imperio, omnimoda jurisdictione, feodis, homagiis, gardiis, fructibus, redditibus, obventionibus, exitibus, emolumentis, & aliis juribus quibuscunque, vendidimus, tradidimus, & deliberavimus, vendimus, tradimus, & deliberamus, pro certo & competenti pretio, videlicet pro centum millibus librarum Turonensium nigrorum, grosso Turonensi pro sedecim denariis Turonensibus computato, de quo nobis est congruè satisfactum, & quod in Ecclesiæ nostræ Leodiensis utilitatem jam convertimus & profectum; ipsumque oppidum cum dictis appendiciis, accessoriis, & pertinentiis, necnon & omne dominium, districtum, honorem, potestatem, merum mixtum Imperium, omnimodam jurisdictionem, feoda, homagia, gardia, redditus, obventiones, exitus, emolumenta, & omnia alia quæ nobis & Ecclesiæ no-

stræ

ANNO 1333. stræ Leodiensi competunt seu competere possunt quoquo modo conjunctim vel divisim in ipso oppido, ejus appendiciis, accessoriis, & pertinentiis in ipsum Comitem per se & successores suos Comites Flandriæ perpetuò possidendum & tenendum transtulimus irrevocabiliter & transferimus per præsentes sub modis & forma qui sequuntur. Videlicet quod dictum oppidum cum appendiciis, accessoriis, & pertinenciis, honore, districtu, potestate, & aliis, ut prædictum est, universis, unà cum Geralmont & Bornehem cum eorum appendiciis, accessoriis, & pertinenciis, quæ idem Comes & sui prædecessores à nobis in feodo tenuerunt & tenent, per dictum Comitem & suos successores prædictos à nobis Episcopis Leodiensibus de cetero & sub uno feodo & homagio tenebuntur, ita quod ab ipso comitatu ratione terræ Imperii nullis unquam temporibus alienari valeant nec in alium quemlibet quàm in Comitem Flandriæ transferri. hoc excepto quod Bornehem cum pertinenciis suis ab ipso Comite ulteriùs in feodum dari vel jam datum teneri valeat & esse retrofeodum nostrum & Ecclesiæ nostræ prædictæ, conventione qualibet hactenus in contrarium habita non obstante. Et ut ipsum feodum dicti oppidi Machliniensis cum Geralmont & Bornehem sic unitum perpetuis temporibus cum dicto comitatu Flandriæ, ut prædictum est, firmiùs & fortiùs conjungatur & uniatur, volumus & consentimùs quod Comes Flandriæ qui nunc est & ejus successores Flandriæ qui erunt pro tempore, dato quod ipsorum aliquem vel aliquos herede masculo vel nullo prorsùs herede ex propria carne relicto futuris temporibus decedere contingeret & ingredi viam universæ carnis, præfatum feodum ipsius oppidi cum Geralmont & Bornehem sic unitum, non obstantibus quibuscunque consuetudinibus, usibus, legibus, juribus, vel statutis civitatis vel diocesis Leodiensis vel aliarum partium quarumcunque contrarium forsan innuentibus, statuentibus, vel tenentibus, ad illum qui in dicto comitatu Comiti præmortuo legitimè succedet liberè transmittant. Et tenebuntur tam dictus Comes qui nunc est quàm ejus successores Comites Flandriæ dictum feodum à nobis Episcopo & successoribus nostris Episcopis Leodiensibus relevare & aliàs de eo facere quæ boni & legales vassalli Dominis suis facere tenentur. Non tamen intendimus per inhibitam separationem prædicti oppidi à prædicto comitatu, seu unionem ipsius ad prædictum comitatum, ipsum oppidum conjungere feodo vel retrofeodo quod nos vel ipse tenemus ab Imperio, à Rege Franciæ, vel Alemaniæ. Nec etiam est intentionis nostræ, quod ab ipso Comite vel ejus successoribus pro relevio vel ratione relevii quicquam exigatur vel solvatur. Et debemus nos & successores nostri dictum feodum sic unitum cum Geralmont & Bornehem cum juribus & pertinenciis suis, ut est dictum, universis ipsi Comiti & ejus successoribus Comitibus Flandriæ predictis erga quoscunque ut bonus dominus feodi defendere & garandizare. Et quamvis intentionis nostræ non existat, quod virtute translationis universalis dicti oppidi Mechliniensis cum juribus & pertinenciis suis, de quo superiùs mentio habetur, transferatur in ipsum Comitem & ejus successores prædictos jus conferendi, providendi, seu disponendi de abbatia seculari seu præpositura dicti oppidi & juribus ejusdem, de qua nulli potest nisi Canonicis provideri, tamen per eam in dictum Comitem & præfatos ejus successores omnia quæ in ipso oppido, ejus appendiciis ad nos, alterum nostrum, seu Ecclesiam Leodiensem communiter vel divisim spectant vel spectare possunt quoquo modo, sic universaliter transferre volumus & intendimus quod præter superius expressa nihil penitùs retinemus in eisdem, constituentes ipsum Comitem traditione præsenti omnium & singulorum prædictorum quæ ibidem habuimus & habere potuimus sub modis & forma superiùs expressis ex nunc verum & legitimum juris & facti possessorem. Et promittimus bona fide quod nos & successores nostri præmissa omnia & singula firmiter & inviolabiliter tenebimus & observabimus, & quod contra ea ullis unquam temporibus non faciemus nec veniemus per nos vel per alium tacitè vel expresse, qualibet arte, cavillatione, vel ingenio, directè vel indirectè, nos & bona nostra ac Ecclesiæ nostræ Leodiensis ubilibet existentia & præsentia & futura tenore præsentium ad hoc efficaciter obligantes; renuntiantes in hoc facto exceptioni doli mali, vis, metus, circumventionis, rei non sic gestæ, exceptioni non numeratæ pecuniæ, non traditæ, non solutæ, in utilitatem Ecclesiæ non conversæ, solemnitatis & formæ quæ in alienationibus rerum ecclesiasticarum necessariæ sunt aut requiruntur de consuetudine vel de jure, non observatis authenticis *Hoc jus porrectum legi jubemus*, capitulo *sine exceptione*, constitutione *Hoc consultissimo*, restitutioni in integrum, privilegio crucis sumptæ & sumendæ, ac omnibus aliis privilegiis, gratiis, & indulgentiis sub quacunque forma verborum nobis vel Ecclesiæ nostræ à Romanis Pontificibus aut Prælatis aliis, seu ab Imperatoribus, Regibus, aut aliis quibuscunque Principibus impetratis, datis, vel concessis, seu in posterum impetrandis, dandis, vel concedendis, & quod eis contra præmissa vel aliquod præmissorum uti non poterimus, etiamsi gratis concederentur vel darentur, ac omnibus aliis exceptionibus juris & facti, omnibus cavillationibus, subterfugiis, consuetudinibus, legibus, usibus, cautelis, & statutis per quæ præmissa seu eorundem effectus in toto vel in parte impediri possent quomodolibet, vel tardari, juri dicenti generalem renunciationem non valere, ac omnibus aliis quæ nobis & Ecclesiæ nostræ Leodiensi prodesse possent quomodolibet in hac parte & ipsi Comiti seu ejus successoribus aliquatenus obesse. Et ad majorem securitatem omnium & singulorum præmissorum supplicamus Reverendo in Christo Patri ac Domino Domino Walleramo Dei gratia Coloniensi Archiepiscopo, quatenus præmissa omnia & singula, quæ ad tam evidentem utilitatem & profectum nostræ Leodiensis Ecclesiæ cum multa deliberatione & maturo consilio facta sunt & provisa, laudare velit & approbare ac sua auctoritate metropolitana confirmare, decretum suum super iis interponendo, & defectum, si quis sit, eadem auctoritate supplendo. In quorum omnium testimonium & munimen sigilla nostra præsentibus litteris sunt appensa. Datum & actum in capitulo nostro prædicto vigesima octava die mensis * anno Domini millesimo tricentesimo trigesimo tertio. * Julii.

Hinc est quod nos Ludovicus Comes prædictus oppidum Mechliniense prædictum sub modis & forma superiùs expressis nobis venditum esse recognoscentes, ipsum cum Geralmont & Bornehem unitum & conjunctum, ut præmittitur, ab eodem Domino Episcopo & ejus successoribus Episcopis Leodiensibus qui pro tempore fuerint successivè in feodum relevare sibique homagium ac alia de ipso feodo facere quæ dominis suis boni vassalli facere tenentur, & à Comitatu Flandriæ dictum feodum sic unitum non alienare vel disjungere nec in alium vel in alios quàm in nos & successores nostros Comites Flandriæ transferre, ceteraque omnia & singula superiùs in dictis litteris expressa, in quantum nos tangunt & tangere possunt quoquo modo, facere, tenere, adimplere, & inviolabiliter observare pro nobis ac nostris successoribus prædictis promittimus bona fide, nos & ipsos successores nostraque & cujuslibet eorum bona omnia & singula mobilia & immobilia tam præsentia quàm futura, ubicunque fuerint, ad hæc specialiter & efficaciter obligando, renuntiantes in hoc facto exceptioni doli mali, vis, metus, circumventionis, læsionis, deceptionis, rei aliter gestæ quàm scriptæ, quibuscunque privilegiis, beneficiis, gratiis, indulgentiis à Romanis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, aut quibuscunque Principibus ac Prælatis, & aliis sub quacunque forma verborum impetratis, datis, concessis, impetrandis, dandis, & concedendis, omnibus cavillationibus, subterfugiis, ac cautelis, & generaliter ceteris auxiliis & remediis tam juris quàm facti quæ nobis & successoribus nostris prædictis prodesse, præfatisque Dominis Episcopo & Capitulo sive futuris successoribus Episcopis Leodiensibus aut Ecclesiæ Leodiensi obesse possent in præmissis vel aliquo præmissorum, & per quas ea vel eorum aliqua impediri valeant aut in aliquo retardari, ita quod valeat hujusmodi renuntiatio generalis quemadmodum specialis fieret & expressa. In quorum omnium testimonium & munimen nos Ludovicus Comes prædictus pro nobis & nostris successoribus præsentes litteras eidem Domino Episcopo & Capitulo contulimus sigillo nostro majori quo utimur & uti consuevimus sigillatas. Datum anno Domini millesimo tricentesimo tricesimo tertio.

LXXVII.

Burg-friede zwischen Friedrich Marggrafen zu Meissen/ und Heinrich Landgrafen zu Hessen in 2. Mai.

Anno 1333. in der Stadt Treffurt aufgerichtet /daß niemmand des andern feinde in besagter Stadt fahren /reiten oder gehen lassen solle. Geschehen am Sontag Cantate anno 1333. [Lunig Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Absatz 2. pag. 181.]

C'est-à-dire.

Paix de Burg faite & conclue entre Frederic *Landgrave de Thuringe &* Henri *Landgrave de Hesse, touchant la Ville de Treffurt; dans laquelle les Ennemis de l'un ou de l'autre ne pouront être reçus. Le Dimanche Cantate* 1333.

Wir Friedrich von GOttes Gnaden Land-Graf in Thüringen und Marggraf zu Meissen / und in dem Osterlande / und Herr des Landes zu Pleissen rc. Bekennen öffentlich in diesem gegenwärtigen Briefe / daß wir vor uns und unsere Erben mit unsern lieben Getreuen / Walter von Nösselröden / Vogt und Amtmann zu Treffurth / mit dem Hochgebohren Fürsten Heinrichen / Herrn Hessen-Landes / unsern lieben Schwager / einen rechten Burgk-Frieden in Treuen gelobet / und zu den Heiligen geschworen haben / uff dem Hause in der Stadt in dem Zindeln / zu Treffurth / ohn allerley Arg-List / und soll auch niemands des andern Feinde wissentlich reiten / fahren / noch gehen lassen in das Hauß / noch in die Stadt / ohne Willen und Wissen des Feind er ist / geschehe es aber unwissendlichen / so soll der / des Feind er ist / zu dem mahle nicht mehr darzu thun / sondern er soll ihm des verkündigen / zu dem er darein kommen ist / und er soll ihme zuhand von ihme lassen / und soll ihm zu ihme fürbaß mehr / dieweil er des andern Feind ist / nicht lassen kommen. Geschehe es auch / daß zwischen unsern Amtleuten / oder ihren Dienern / die zu Treffurth zugehören / einigerley Krieg oder Gezäncke sich erhübe / da soll niemand zukommen / denn durch Bescheidenheit / in welcher Weise er anders darzu käme / so hätte er zuhand den Burgk-Frieden gebrochen / und das soll seyn ohne Gefährde.

Es ist auch geredt / würde der Burgk-Friede gebrochen von Uns / unsern Amtmann / oder unsern Dienern daselbst zu Treffurth / so soll unser Amtmann bey vierzehn Tagen / demnach als er ist genannt worden / den Bruch abthun / nach Meinen und nach Recht / geschehe das nicht / so sollen wir darnach selbert bey einem Monat / als wie es genant worden / zu Treffurth ankommen / und sollen daselbst den Bruch abrichten / nach Meinen und nach Recht / als Burgk-Friedens Recht ist / ohne Argelist. Es soll auch jeder Herr seinen Thurm und sein Theil / der ihme gebühret / besitzen / als ihme das füget; Den Thorwärter und Wächter / die sollen Sie mit einander setzen / gemeiniglichen / und die sollen hulden und schwören gehorsam und getreu zu seyn / jeden Herrn und seinen Amtman als Recht ist / und gewöhnlich ohne Arglist. Welchen Hrn. die zwön niedrigsten Thurm an der Theilung gebühren / die mögen Sie bauen mit Stein-wercken / wenn Sie wollen / gleich in der Höhe / als der höchste Thurm gegen den ist / und nicht höher / in einem schlechten Tach / daß mag jeder Herr uff seines Thurms Wahl machen / welcher der ander ihme das wehrete / der hätte diesen Brief und den Burgk-Frieden verbrochen. Wir sollen auch keine neue Thör noch Pforten machen noch andere Gebäue uf unsern Theil des Hauses von Stein-Werck / noch von Holtz-Werck bauen / der den andern Hrn. schädlich möcht geseyn / oder wie der wäre / und bey Nahmen verglichen; und es soll kein Herr in der Stadt bauen / und was zu der Gemeine gehört / es sey an Mauren oder Börnern / oder an welchen andern Dingen das sey / das sollen wir gemeiniglich bauen und bessern / also ferne Uns daß alle Noth und Nütze düncket seyn / und solle jeder Herr den Dritten Theil der Kost tragen. Were es auch / daß der vorgenante unser Amtmann abgienge von Todes wegen / oder daß wir ihn entsetzen / daß wir thun mögen / wenn wir wollen / so sollen die vorgenannte Herren oder ihre Amtleute / den wir zu einem Amtman setzen / unser Theil lassen einnehmen. Und er soll vor erste schwören und geloben / als die Herren und ihre Amtleute zu den Heiligen geschworen haben / daß er den Burgk-Frieden und diesen Brief / und alle Stücke und Articul / als die hie beschrieben stehn / stet und gantz halten wolle / ohne Argelist. Und was von Zöllen und von Müntzen / oder von andern allen Angelde gefället in der Stadt / da soll jeder Herr seinen dritten Theil anhaben / und sollen das / oder ihre Amtleute / ein oder zwön / wie sie das allernützest düncket / gemeiniglichen lassen.

Auch ist bey Nahmen geredt / ob unser Amtman oder ein der mann / die Uns gebühren an Unsern Theil / gut hätten in des andern Herrn Theil / daß ihme gebühret / daß ihme der Herr / in des Theil es gelegen ist / soll lassen bleiben / bey allen Ehren und Rechten / als Herkommens ist von Alters. Besondern sind wir auch gescheiden / um das Kirchen-Lehn in der Stadt zu Treffurth / und andere Kirchen-Lehen / die Friedrich von Spangenberg gehabt / zu Lehne / die auswendig den Gerichten und Gütern / die zu Treffurth gehören / gelegen sind / als daß wir sie zum erstenmahl / wann sie ledig wernen / leyhen sollen: Darnach zum andern mahl / wann Sie ledig / der Stifft zu Mayntz / zum dritten mahl unser Schwager der Land-Graf zu Hessen / und also soll man das förter ewiglich halten. Anno 1333.

Geschehe auch / daß Friedrich von Spangenberg / seine Erben / oder ein ander Mann des Gutes ichts anspreche oder anfertigte / daß zum dem Hause Treffurth gehöret / in welches Hrn Theile das gelegen wäre / daß sollen die Herren alle drey gemeiniglich verthätigen / und sich getreulich darum annehmen. Wäre auch / daß Gott nicht entwölle / daß wir mit den Herren einen kriegen müsten / oder mit ihnen beyden / den Landt-Graffen / oder den Stifft zu Mayntz / so soll ihr Stadt und was darzu gehöret / Burgmann und Bürger stille sitzen / auch en sollen wir oder der Herren keiner / oder ihre Amtleute kein arges darzu kehren ohne Arglist. Alle diese vorgeschriebene Rede / Stücke und Articul geloben wir vor Uns / unsere Erben / den vorgenanten Unsern Schwager und seinen Erben / stete und gantz zu halten / ohne Arglist / und geben zu einen Uhrkundte darüber diesen Brieff / mit unsern Insiegel besiegelt / darbey sind gewesen / und sind auch Zeugen die Edlen Mann Graf Günther von Schwartzbergk / der Edle Graf Heinrich vrn Hamstein / Herr zu Sondershausen / Graf Günther von Schwartzenberg und von Arnstadt / Heinrich Vogt von Blauen / Reuße genant / Heinrich der Edle Vogt von Gera / und die Ehrbahren Leute / Herr Friedrich von Hertzberge / Herr Johann von Schlexsingsdorff / Herr Lodwig von Baumbach Herr Johann von Eisenbach / heimlicher Unser Schwager des Land Graffen Rath / und andere fromme Leute viel rc. Diese Dinge sind geschehen nach GOttes Geburth tausendt und dreyhundert Jahr / darnach in dem drey und dreyßigsten Jahr / an dem Sontag Cantate.

LXXVIII.

Ordonnance de Philippe *de Valois Roi de France pour la conservation de son Droit de Regale sur les Eglises & Benefices du Royaume. Donné à Vincennes au Mois d'Octobre* 1334. [Copie Manuscripte.] 1334. Octobre.

Philippes par la Grace de Dieu Roi de France, sçavoir faisons a tous presents & avenir, que comme il ait été mis en doute par aucuns, se nous avons droit & a nous apartient de donner les *Brebendes, Dignités, & Benefices*, quand ils avoient été, ou etoient trouvés non occupés, vacants & uniz de droit, & de fait, ou de fait tant seulement au tems de notre Regale ez Eglises de notre Royaume, auquels nous avons droit de Regale, & se ceux a qui nos predecesseurs ou nous les avons donnés en devoient jouïr. Nous nous tenons & sommes suffisamment & duëment informés, que nos Devanciers Roix de France, *pour cause de la Regale, & de la Noblesse de la Couronne de France*, ont usé & accoutumé, & ont été en possession & saisine de donner les Provendes, Dignités & Benefices, vacants de droit, & de fait, ou de droit tant seulement, ou trouvez non occupez, unis & vacants tant seulement, & que nous aussi *en avons usé, usons, & entendons user, comme de notre Droit Roial*, toutefois que aucun cas semblable, ou quelquonque cas dessus dit écherra: & donnons toute Audience des Plaid, a tous ceux qui a nos dit usage accoutumés par nos Devanciers, Roix de France, & par nous continués, & aux droits Royaux, qui en tel cas nous appartiennent *pour ceux de notre Couronne*, & aux *Collations* par nous, nos Devanciers ou successeurs, faites ou a faire es cas dessus dits, ou aucuns de ceux. Et se aucun voudroient opposer, & que Plaids ou procez sur aucun des cas dessus dits quelquoncques soient pendants aux Parlement, ou devant quelquonques nos Commissaires, nous les appellons & metons du tout au neant, & defendons a nos dessusdits Commissaires, que ils de ces Cas ne semblables ne teignent Cour, ne Connoissance ores ne autresfois; Et voulons dores en avant nul pourveus de cas dessus dits, si ce n'est par vertu de Provision & *Collation* Royalle qu'il ait de nos Devanciers ou de nous, ou de nos successeurs Roix de France ne soit receu a Plaid, ou ouïs en opposition, contre ceux qui ez cas desus dits ou en aucun diceux sont pourvûs au tems a venir par nous ou nos successeurs Roix de France, pour quelquonques letres ou Octroy qu'il impetre de nous, se expresse mention n'est faite mot a mot de ces presentes. Et voulons que dores en avant tous ceux qui en semblable cas dessus dits & chacun diceux ont *Collation* de nos Devan-

ANNO 1334. vanciers ou de nous, ou de nos fucceffeurs Roix de France, foient tenus & gardés en poffeffion & faifie paifible des Benefices a eux donnez nonobftant oppofition d'autre, qui par vertu d'autre *Collation* s'y font oppofez ou oppofent a prefent, ou veillent oppofer au tems a venir, & ce avons nous ordonné & ordonnons de certainne fcience *enformez de nos Droits* & ufage deffus dits, & mandons par le teneur de ces prefents a nos Amés & Feaux, les gens qui tiendront noftre prochain Parlement & les Gens de nos Compts que a perpetuelle Memoire facent les prefents enregiftrer en nos Cours de Parlement & des Compts, & mettre & garder pour Original au Threfor de nos Chartres & de nos letres. Et a ce que ce foit chofe ferme & ftable a toujours mais, nous avons faitmetre notre fcéel en es prefents letres. Donné a Vincenne au mois d'Octobre de l'an de grace 1334.

LXXIX.

1336. 17. Avril. *Pax inter* OBIZONEM, & NICOLAUM *Marchiones Eftenfes ex unâ, ac* GUIDONEM & MANFREDUM *de Piis ex alterâ parte inita, per quam præfatis Marchionibus Civitas, & diftrictus Mutinæ certis conditionibus traditur, qualiter à Guidone, & Manfredo fuit poffeffus; ipfis verò terra Carpi cum mero, & mixto Imperio, reliquifque juribus, & pertinentiis libere relaxatur. Actum Veronæ 17. Aprilis Anno* 1336. *Indictione IV.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

EXemplar ab Exemplo ab autentico relevato cujus tenor talis eft. In Chrifti nomine amen, anno a Nativitate ejusdem milefimo trecentefimo trigefimo fexto, Indictione quarta, die Mercurii decimo feptimo menfis Aprilis Veronæ in Contrata Sanctæ Mariæ antiquæ, in Aula nova Magnificorum Dominorum Alberti, & Maftini fratrum de la Scalla & prefentibus teftibus vocatis, & rogatis, Nobilibus viris Dominis Guecelone Advocato Irevixæ, Gilberto de Ifliano de Regio, Nicolao a Tabula, Galacio de Medicis, Duxio de Gruamontibus, Dracone de Coftabilis, & Philippo de Paganis de Ferraria, & aliis multis Nobilibus. Cum Guerra fuerit diu agitata inter magnificos Viros Dominos, Dominos Obizonem, & Nicolaum Marchiones Eftenfes ex una parte, & Dominos Guidonem, & Manfredum de Piis ex altera fuper contentione Dominii *Civitatis* Mutine, & ejus diftrictus. Volentes dictæ Partes ad concordiam, & amicitiam pervenire, & finem ipfi guerre imponere ad invicem pro bono pacis, & concordie, ad talem conventionem, & concordiam pervenerunt, videlicet, quod prefatus Dominus Manfredus pro feipfo & vice & nomine dicti Domini Guidonis, pro quo de rato promifit habendo, fub obligatione fuorum Bonorum promifit prefato Domino Obizoni Eftenfi prefenti, & ftipulanti, & recipienti pro fe, & dicto Domino Nicolao ejus fratre, & ipforum hæredibus, dare, & tradere eisdem vel alteri recipienti nomine ipforum liberum, & expeditum Dominium, liberam, & expeditam poffesfionem Civitatis Mutinæ, & diftrictus, quod, & quam predicti Domini Guido, & Manfredus habent, tenent, & poffident, ut a modo predicti Domini Marchiones debeant dictam Civitatem, & ejus diftrictus libere habere, tenere, & poffidere, & omnem eorum utilitatem facere fine contradictione dictorum Dominorum Guidonis, & Manfredi, & fuorum hæredum. Et verfa vice predictus Dominus Obizo Marchio, pro fe, & dicto Domino Nicolao Fratre fuo, pro quo promifit de rato habendo, & pro ipforum hæredibus fub obligatione omnium fuorum bonorum promifit dicto Domino Manfredo ftipulanti, & recipienti pro fe ipfo & vice, & nomine dicti Domini Guidonis, & ipforum heredum, & omnium contentorum, & nominatorum in infrafcriptis pactis, & aliorum omnium quorum intereft, vel intereffe poterit, infrafcripta pacta attendere, & obfervare, & ea ratificare, concedere, & approbare poft collationem dicti Dominii infra dies quindecim proxime fubfequentes, & in omnibus, & fingulis Capitulis hujus Contractus fuprafcriptis, & infrafcriptis, dictus Dominus Obizo attendere faciet, & obfervabit, & attendi fieri, & obfervari faciet per omnia, prout in infrafcriptis Capitulis continetur. Quæ pacta, & Capitula funt hæc: Inprimis quod Domini de Piis, & eorum Amici tam Nobiles, quam populares tractentur per dictos Dominos Marchiones, & per quemlibet eorum, & per eorum Officiales in omnibus, & per omnia tanquam veri amici dictorum Dominorum Marchionum, & in omnibus Officiis, & in omnibus aliis que pro tempore fiunt peragenda. Item quod omnes Ghibilini nobiles, & potentes poffint redire Mutinæ, exceptis Nicolao de Fredo, Johanne ejus filio, Albuyno ejus Nepote, Matheo de. redire Mutinam, nec prope Civitatem Mutinæ, pro tria miliaria hinc ad tres annos proxime venientes. Omnes autem alii Nobiles vel potentes extrinfeci Civitatis Mutinæ remaneant extra Civitatem Mutinæ per quinque annos, & non debeant, neque poffint fe appropinquare Civitati predictæ pro tria miliaria, exceptis nobilibus de. & eorum Amicis qui poffint Mutinam redire. Item quod omnes Populares libere poffint redire in Civitatem Mutinæ, exceptis quindecim, qui debeant remanere extra Civitatem Mutine per quinque annos, qui quindecim fint, & effe intelligantur hii quos dicti Domini Guido, & Manfredus duxerint nominandos. Itemque Domini Marchiones folvent & fatisf. facient Zachariæ de Difcalciis Maffario Communis Mutinæ decem novem millia feptemcentum quinquaginta fex librarum, & undecim Denariorum Mutinenfium, quos recipere debet a Communi Mutinæ, a Kalendis Novembris proximi preteriti retro pro expenfis per eum factis pro Communi Mutinæ in folutionibus falariorum dictorum Dominorum Guidonis, & Manfredi Rectorum, Officialium ftipendiariorum ab equo, & pede, Ambaxiatorum, & fpiarum dicti Communis, & aliorum quorumcumque, fecundum quod apparet in ratione facta de predictis expenfis ex caufis predictis, & aliis quibuscunque per Rationatores ad hoc electos, pro quo debito obligata funt bona, & redditus Communis Mutinæ Zachariæ predicto. Et quod folvent, & fatisfacient, & folvi, & fatisfieri facient omnibus Rectoribus, & dicto Maffario, Officialibus, & ftipendiariis, & omnibus aliis perfonis ex predicta ratione dicti Maffarii legitime recipere debentibus a Communi Mutinæ, usque ad diem collationis Dominii dictæ Civitatis Mutinæ, & Poffeffionis ejusdem. Itemque Caftrum Carpi, cum Curia, pertinentiis, Juribus, & Jurisdictionibus fuis, prout & fecundum quod conceffum, & dotatum fuit per Ecclefiam, Imperatores, & Reges, vel per aliquem eorum, ut patet in Privilegiis dictarum conceffionis vel dotis Ecclefiæ, Imperatorum, vel Regum, & fecundum quod hodie dotatur, tenet, & poffidet vel quafi prefatus Dominus Manfredus cum mero, & mixto Imperio, jurisdictione, & poteftate, & pleno jure libere relaffetur ipfi Domino Manfredo, & fuis hæredibus fine aliqua conditione, vel moleftatione juris vel facti Dominorum Marchionum Eftenfium, vel alicui alterius perfonæ. Et quod Villa Sancti Marini intelligatur, & fit de diftrictu, & territorio, ac Jurisdictione dicte terræ Carpi. Et quod predictus Dominus Manfredus, & ejus heredes idem jus, merum, & mixtum Imperium, Jurisdictionem, & poteftatem habeat in dicta Villa Sancti Marini, quam, & quod habent in dicta terra Carpi per omnia. Et quod dicti Domini Marchiones teneantur, & debeant deffendere, & manutenere, omni exceptione juris, & facti remota, predicto Domino Manfredo, & ejus heredibus dictam terram Carpi cum ejus pertinentiis, & dictam terram Sancti Marini, cum omni mero, & mixto Imperio, & Jurisdictione, & Poteftate, ab omni perfona, Collegio, Univerfitate, Civitate, & loco, & contra quamlibet perfonam, Collegium, Univerfitatem, Civitatem, & locum quocunque tempore, & ex quacumque caufa. Et quod teneantur ipfi Domini Marchiones dicto Domino Manfredo pro fe, & fuis hæredibus recipienti ratificare, & approbare, ac confirmare omnia fupradicta ad voluntatem dicti Domini Manfredi, Item quod Caftrum Sancti Felicis cum Territorio fuo toto libere relaxetur predicto Domino Guidoni, & ejus hæredibus, cum mero, & mixto Imperio, Jurisdictione, Poteftate fine contradicione, & moleftatione juris vel facti ipforum Dominorum Marchionum, vel alicujus alterius perfonæ. Hoc addito, quod per Dominos Marchiones provideatur, & folvatur pro cuftodia dicti Caftri, quindecim Cuftodibus, quos ponet, vel ponere voluerit dictus Dominus Guido hinc ad unum annum. Item quod Cuftodia Caftri Formiginis libere relaffetur

Johanni

ANNO 1336.

ANNO 1336.

Johanni de Adelardis, & suis hæredibus, & quod omnes terræ, & possessiones, quæ detente, & possesse fuerunt per dictum Johannem, & quondam Guilielmum de Adellardis ubicunque sint libere rellassentur dicto Joanni, & suis hæredibus sine aliqua contradictione vel molestatione eidem inferenda de jure, vel de facto per aliquam personam, Collegium, vel Universitatem. Item quod nulla Instrumenta, contractus, vel obligationes qui, vel que reperirentur, vel dicerentur esse facti, factæ, facta, vel contracta ab aliquibus Territoriis, vel habitatoribus terræ Formiginis aliquibus, vel cum aliquibus personis tempore quo dictum Castrum, & Terra Formiginis detinebantur per Dominum Legatum, seu per Nobiles de Saxolo valeant, nec teneant de jure. nullius sint momenti. Et quod ex vigore dictorum Instrumentorum, Contractuum, vel obligationum vel alicui eorum nihil possit peti, vel exigi a predictis terris, vel personis habitatoribus ipsius terræ Formiginis, vel ab aliquo ipsorum per aliquam personam de jure, vel de facto, cum ipsa Instrumenta, contractus, & obligationes facti, factæ, & facta fuerint, & contracta propter metum & vim. Et quod homines dictæ Terræ Formiginis non debeant aggravari, vel compelli de jure, vel de facto ad onera aliqua realia, & personalia hinc ad tres annos proxime venturos. Item quod dicti Domini Marchiones facient, & curabunt quod Canale de herberia quod labitur ad Terram Carpi libere discurrat, & fluat, nec per aliquem impediatur de jure vel de facto, & dictus Dominus Manfredus procurabit quod Domini de herberia solvent dimidium ejus quod solitum est solvi, manutenentibus dictis Dominis de Herberia clusas, & aquam dicti Canalis pro ut sunt consueti. Item quod Canale quod Dominus Guido accipi fecit de Flumine Sytulæ, quod discurrit ad Sanctum Felicem, libere discurret, nec per aliquem impedietur de Jure deque facto. Item quod ipsi Domino Guidoni libere rellassetur possessio, & usus fructus paludis, quem, & quam nunc tenet, & possidet, ex vigore, & provisione concessionis factæ sibi per Dominum Regem Bohemiæ. Item quod dicti Domini Marchiones facient, & curent quod habitatio Domus in qua nunc habitat dictus Dominus Guido, libere relaxetur, & concedatur ipsi Domino Guidoni, & suis hæredibus. Item quod dicti Domini Marchiones provideant ipsi Domino Guidoni, & ei relassent Molendinum de Cavaleriis, quod nunc tenet. Item quod dicti Domini Guido, & Manfredus, & Galaxinus de Piis, & eorum hæredes conserventur, deffendantur, & manuteneantur per dictos Dominos Marchiones super possessione, & detentacione omnium Domorum, Terrarum, & Possessionum, & rerum mobilium quas hodie tenent, & possident per se vel alios de Jure, vel de facto, nec per aliquem molestentur, vel inquietentur de Jure, vel de facto. Item quod dicti Domini Marchiones ad petitionem Dominorum Guidonis, & Manfredi provideant de octo officiis que volent ipsi Domini Guido, & Manfredus octo hominibus quibus volent singulis sex mensibus secundum terminos consuetos in Civitate Mutinæ, quæ Officia sunt hec: unus Notarius ad Cameram Dominorum Ancianorum, & ad reformationes, & provisiones, duo Notarii Potestatis ad mallum, unus Notarius Potestatis ad officium tercii Judicis, unus Notarius Potestatis ad Officium Judicis rationis, unus Procurator, sive Judex ad Officium Caboretiorum Communis, unus Notarius ad Officium Camere Actorum, & unus Notarius ad Officium Massarii generalis in Mutina. Item quod dicti Domini Guido, & Manfredus, & omnes Nobiles de Piis, & Manfredinus de Gorzano, & etiam Johannes de Adelardis sint exempti ab omnibus oneribus realibus, & personalibus, & intelligatur quod Manfredinus, & Johannes sint exempti per decem annos tantum. Item quod dicti Domini Marchiones provideant dictis Dominis Guidoni, & Manfredi, & Amicis suis, quos declarare debeat dictus Dominus Manfredus secundum quod videbitur conveniens Domino Mastino. Videlicet Domino Manfredo omni mense, ducentos Florenos, Domino Guidoni centum Florenos omni mense, Galaxino centum Florenos. Et sexcentum Florenorum in anno dividendos per Dominum Manfredum inter consortes & Amicos suos. Item quod Manfredinus de Gorzono, & alii nobiles de dicta Domo qui nunc sunt obedientes Communi Mutinæ, & predictis Dominis Guidoni, & Manfredo manuteneantur in omnibus eorum Juribus, & Jurisdictionibus, & honoribus Terræ, & Castri Gorzani sicut nunc sunt. Et quod homines, & habitatores Terræ, & Castri Gorzani sint liberi, & exempti ab omnibus oneribus realibus, & personalibus hinc ad duos annos præterquam ab exercitibus, & cavalcatis. Item quod Guillielmus de Campilo, Jadiolus de Guillia, Martignonus de Malatignis, & eorum Amici, & sequaces manuteneantur in eorum juribus, jurisdictionibus, & honoribus sicut sunt nunc. Item quod omnia que gesta, facta, administrata fuerunt per dictos Dominos Guidonem, & Manfredum vel alterum eorum, vel per aliquem eorum Officialem quocumque nomine censeatur, vel per Dominum Zacharia de Discalciis, Officialem, & massarium Communis Mutinæ juris & pactorum presentium fictione, contra quod non admittatur probatio in contrarium, intelligantur, sint, & esse intelligantur rite, & secundum formam Juris, & fideliter, & bona fide facte, & facta & quod de ipsis vel aliquo ipsorum factis per dictos Dominos vel Officiales prædictos, vel per aliquos ipsorum, non possit, nec debeat per ipsos Dominos Marchiones, vel aliquem eorum, vel per aliquos eorum Officiales inquiri, cognosci, vel aliquo alio modo revocari, vel retractari, vel aliqua ratio peti fieri, vel aliquid restitui, vel reppeti, etiamsi remisse fuerint per predictos Dominos Guidonem, & Manfredum vel alterum eorum de gracia speciali, vel alio quocumque modo de Jure vel de facto. Item quod predicti Officiales vel aliquis ipsorum non possint, vel debeant aggravari, molestari, vel inquietari de jure vel de facto per dictos Dominos Marchiones vel aliquem ipsorum per aliquem, vel per aliquos ipsorum Officiales ex eo quod omisissent vel omisisse dicerentur, deponere, vel consignare sua acta, & scripturas cuicunque conditionis fuerint ad Cameram Actorum Communis Mutinæ, vel ex eo quod ommisissent facere vel fecissent vel ommisisse, vel fecisse dicerentur aliquid aliud contra formam juris, vel Statutorum Communis Mutinæ. Et quod etiam ipsi Officiales, vel aliquis eorum non possint compelli per dictos Dominos Marchiones vel aliquem eorum, vel per aliquem eorum Officialem, vel aliquam aliam personam modo aliquo sive causa, de Jure, vel de facto, deponere, vel consignare ad dictam Cameram Actorum vel alibi aliquos libros vel scripturas aliquas ad eorum manus perventas, vel que scripsissent, vel fecissent in officiis, vel ex tempore vicariatus predictorum Dominorum Guidonis, & Manfredi. Item cum certe obligationes, astucia & cautella quondam Gerardini de Lamolza tempore Dominii quondam Domini Rainaldi de Bonacolsis, & filii metu predictorum Dominorum facte fuerint per certos Cives, & Comitatinos Civitatis Mutinæ & Carpenses pecunias Dominos Rolandinum, & Nicolaum quondam Domini Andreæ Boni, sive de Chabona, qui dicuntur de Salamonibus, vel certas alias personas pro eis recipere in certis quantitatibus, & verum sit, quod predicti in ipsis Instrumenti obligati, & scripti non receperunt aliquam quantitatem pecuniæ a predictis, vel aliquo pro eis, sed ipsas obligationes, & confessiones in Instrumentis inde scriptis contentas fecerint per metum, & coactiones dictorum Dominorum, & suorum Officialium, & ob hoc per statutarios Communis Mutinæ factum fuit quoddam statutum in favore dictorum Civium Comitatinorum, & Carpensium, quod dictum Statutum ratum, & firmum sit, & mutari non possit, sed per dictos Dominos Marchiones, & suos Officiales, & quemlibet eorum debeat remota exceptione qualibet observari. Item cum propter rebellionem habitam per Commune Mutinæ contra Dominum Legatum in Ecclesia certi processus facti fuerint per summum Pontificem, & suos Officiales, seu per Inquisitorem hæreticæ pravitatis contra Commune Mutinæ, & certos tam Nobiles, quam Populares, & Ecclesiasticos, & Laycos Civitatis Mutinæ, & districtus, & ipsum Commune & Cives tanquam contumaces fuerint condempnati, & sua Bona fuerint Ecclesiæ seu Officio Inquisicionis confiscata, & subsequenter concessa per dictum summum Pontificem, seu suos Officiales, vel per dictum Inquisitorem, certis aliis personis. Quod dictum Commune, & homines Mutinæ non possint aggravari ipsi vel sua Bona occasione predicta, sed conserventur, & manuteneantur in plena, & vacua possessione omnium Bonorum, & jurium que tenebant, & possidebant antequam essent citati, condempnati vel sic privati, dictis processibus, citationibus, & condempnationibus, confiscationibus, vel concessionibus, vel aliqua earum non obstantibus, ac si facti, vel factæ non essent. Et idem observetur in quibuslibet excommunicatis, tam Clericis, quam Laycis, ut non inquietentur, vel molestentur in

ANNO 1336.

in possessionibus, & rebus quas tenebant, & possidebant ante tempus excommunicationis, & ab inde retro. Item quod prædicti Domini Marchiones promittant facere, & curare quod a Dominis Guidone, & Manfredo de Piis, Gerardo de Piis Joanne dicto de Mantua quondam Domini Francisci de Fredo, Blanchino quondam Domini Fornazini de Gorzano, & Nicolao quondam Domini Ariverii de Macretto, nihil petetur, vel exigetur per Commune Bononiæ, nec per aliam personam nomine suo de quodam debito mille octingentorum Florenorum auri, in quibus dicti Domini Guido, & Manfredus, Gerardinus, Johannes, Blanchinus, & Nicolaus se obligaverunt dicto Communi Bononiæ seu ejus Syndico stipulanti pro eo, tempore quo Dominus Rex Bohemiæ erat Dominus Civitatis Mutinæ, cum dictum debitum fuerit contractum pro dicto Domino Rege, & Communi Mutinæ, & promittant facere, & curare quod prædicti sic obligati liberentur, & absolvantur per dictum Commune Bononiæ vel ejus Sindicum ad hoc specialiter constitutum infra mensem à die collati Dominii. Item quod nullum statutum, provisio, reformatio, decretum, sententia, præceptum, vel quodcumque aliud possit, vel debeat preferri vel fieri per dictos Dominos Marchiones, seu aliquos alios nomine suo, vel per aliquos alios nomine suo, vel per aliquos Officiales eorum, vel consiliarios, de jure, vel de facto in prejudicium suprascriptorum, & infrascriptorum, vel quod prejudicet, vel diminuat in totum, vel in partem aliquid de contentis in suprascriptis, vel infrascriptis Capitulis vel aliquo ipsorum, & si per ipsos, vel aliquem ipsorum, seu aliquem, vel aliquos prædictorum fieret contra prædicta, vel aliquod prædictorum de jure, vel de facto, vel quod prejudicare, vel diminuere posset aliquid de suprascriptis, & infrascriptis, ex nunc prout ex tunc dicunt, & volunt dicti Domini Marchiones, quod illud tale factum sit nullius valoris vel momenti, seu ipso jure sit nullum, seu non teneat, nec valeat de jure, vel de facto. Item quod si aliqua obscuritas, vel dubitatio appareret, moveretur, vel esse diceretur, in suprascriptis, & infrascriptis Capitulis, vel pactis, vel in aliquo ipsorum. Quod declaratio, vel interpretacio debeat fieri, & intelligatur in favorem tantum dictorum Dominorum Guidonis, & Manfredi de Piis. Item quod per dictos Dominos Marchiones provideri, & firmari debeat, quod nulla persona que non fuerit, vel steterit, tempore guerræ cum Dominis Marchionibus ad ipsorum mandata, aut ad deffensionem Civitatis Mutinæ, aut in Civitate Mutinæ, possit nec debeat contra Intrinsecos Mutinæ jus aliquid petere, aut debitum aliquid exigere hinc ad tres annos, & simili modo intelligatur de extrinsecis, a quibus non possit petere usque ad dictum tempus. Item quod Bartholomeus de Baioarit, & Baroncellus de Guorcero Notarii Domini Manfredi, & eorum hæredes sint liberi, & exempti ab omnibus oneribus realibus, & personalibus per tres annos præterquam ab exercitibus, & cavalcatis. Item quod promissiones factæ super sponsaliciis tractatis per Dominum de Felbatoris nomine filii sui, cum quodam de Petrezanis inviolabiliter custodiantur, & serventur, non obstante minoritate utriusque futuri sponsi. Item quod Mutinensibus intrinsecis, & extrinsecis in aliquo suo facto vel jure non possit opponi aliqua exceptio excommunicationis interdicti, vel alicui sententiæ Ecclesiæ Romanæ, vel suorum Officialium in Judicio, vel extra. Item quod nullus possessor alicui rei immobilis, quod stetit ad mandata Communis Mutinæ, a quocunque annis citra continue, possit removeri a dicta Possessione nec super ea inquietari, vel molestari, nisi per modum juridicum, & ordinarium judicium, non obstante aliquo statuto, reformatione, provixione, vel decreto, vel quoquo alio factis, vel fiendis in contrarium. Item quod per dictos Dominos Marchiones opperetur, & fiet toto eorum posse, quod Mutinenses intrinseci possint tenere, & possidere omnes terras, & possessiones, quas habent, vel habere sunt soliti ultra flumen Scultene, & Panarii versus Bononiam, & eas recuperare si ab aliquo detinentur. Item quod Jacobus filius quondam Benedicti de Cagnolis bannitus pro malleficio commisso in personam Francisci filii Domini Antelmi de Zancaris pueri undecim annorum, & ejus consanguinei, non possit modo aliquo extrahi de bannitis, & condempnationibus in quibus est, occasione dicti Francisci, nisi pacem habuerit ab ipso Domino Antelmo, & ab ejus filiis. Item quod Possessiones, & Terræ, quas habet Dominus Antelmus in terra Panzani, eidem libere relaxentur a quolibet possessore toto posse dictorum Dominorum. Item quod Nannes, & ejus nepotes de Papazonibus, Johannes de Pazonibus, & filii, &, & Zacharias de Massa & filii, sint exempti ab omni onere reali hinc ad tres annos. Item quod omnes, & singuli Cives, & districtuales Mutinæ qui sunt, vel esse reperirentur obligati Communi Mutinæ, vel alie cujuscumque persone occasione, vel ex vigore quorumcumque redituum, vel Gabellarum ipsius Communis Mutinæ ab hinc retro, vel occasione quarumcumque fidejussionum, seu Promissionum factarum, vel quæ facte esse reperirentur ab hinc retro pro se vel alio nomine & occasione ipsorum reddituum, vel Gabellarum, vel alicui eorum in aliqua, seu aliquibus quantitatibus pecuniæ, salis, vel Bladis, sint, & esse intelligantur de jure totaliter absoluti ab ipsis promissionibus, & obligationibus antedictis. Et quod de hoc fiat, & fieri debeat speciale statutum in quantum prædicta tangant Commune Mutinæ, Gerardinum de Molza, & ejus hæredes, & Rolandinum, & Nicolaum quondam Domini Andreæ Boni, vel aliquem eorum. Item cum Andreas de Lamolza habeat plura, & plura credita contra multos Cives, & Districtuales Mutinæ, & cum ipsi Cives, & districtuales propter guerrarum discrimina sint incommodis aggravati, quod per ipsum Andream, vel alium nomine suo non possit procedi ad exigendum dicta credita hinc ad tres annos. Et hoc locum habeat in intrinsecis, & extrinsecis. Item quod Frater Jacopinus, nunc Rector, & administrator Hospitalis, & Ecclesia Sancti Leonardi de Mutina deffendantur, & manuteneantur per dictos Dominos Marchiones, in ipsa Rectoria administratione, & Prioratu dicti Hospitalis sicut modo est. Item quod dictus Dominus Marchio provideat Domino Pincepto filio Domini Vanni de Brancalibus, & ejus hæredibus de quodam podere Communis posito in Terra Solleriæ, in loco dicto silva de lamma, quod appellatur podere Domini Guidonis de Suzara, & est sexaginta Libr. vel circa, quod Dominus Rex Bohemiæ concessit. Uguzoni Famulo suo. Et quod stacio nunc dicti Domini Vannis, seu ipse Dominus Vannes, vel Jordanus ejus filius, & eorum hæredes pro dicta stacione, & extimacione dictæ stacionis tamen sint exempti ab omnibus oneribus realibus semper. Item quod Dominus Zacarias de Discalciis, & sui hæredes sint liberi, & exempti ab omnibus oneribus realibus, & personalibus. Et quod ipsi Domino Zacariæ provideatur per Dominos Marchiones de habitatione stationis, in qua nunc exercet artem Cambii, que est Communis, retinenda per eum, & suos hæredes in perpetuum. Item quod per dictos Dominos Marchiones satisfiat Teotonicis stipendiariis Mutinæ, tam de emendis rationabilibus equorum suorum, quam de paghis suis usque per totum mensem Aprilis. Quæ omnia, & singula suprascripta, & infrascripta promiserunt vicissim se unus alteri, & alter alteri, & mihi Notario infrascripto tanquam publicæ personæ stipulanti, & recipienti vice, & nomine dicti Domini Nicolai Marchionis Estensis absentis pro una parte, & dicti Domini Guidonis de Piis absentis pro alia parte, & omnium aliorum quorum interest, & interesse potest & poterit, solempnis stipulationibus hinc inde intervenientibus firma, & rata habere, tenere, observare, & adimplere, & non contrafacere vel venire, seu contrafacere volenti consentire per se vel alium aliqua ratione, causa vel ingenio, de jure vel de facto: Pro quibus omnibus, & singulis firmiter observandis prædictus Dominus Manfredus obligavit eidem Domino Obizoni Marchioni omnia sua bona mobilia, & immobilia presentia, & futura. Et prædictus Dominus Obizo Marchio eidem Domino Manfredo omnia sua bona mobilia, & immobilia presentia, & futura ejusdem Domini Marchionis. Renunciantes dictæ Partes hinc inde exceptioni omnium prædictorum non ita factorum, & permissorum, doli mali, conditioni sine causa, infactum actioni, & omni alio auxilio. Hac declaratione addita, quod suprascripti sexcenti florenorum auri dandi de provixione omni anno, & dividendi per dictum Manfredum inter consortes, & amicos suos, intelligantur dari debere pro rata mensium, videlicet singulis mensibus quinquaginta florenorum auri. Insuper ad robur omnium, & singulorum prædictorum prædictus Dominus Obizo Marchio, & dictus Dominus Manfredus sponte, & ex certa scientia, & non per errorem juraverunt corporaliter tacto libro ad Sancta Dei Evangelia, omnia, & singula supra-

ANNO 1336. ANNO 1336.

præscripta inviolabiliter observare, & observari facere, & in aliquo non contrafacere vel venire. Demum Magnificus, & Illustris Dominus Dominus Mastinus de Lascala pro se, & Magnifico Domino Alberto de Lascala ejus fratere precibus, & mandatis prædicti Domini Obizonis Marchionis ibi præsentis juravit corporaliter tacto libro ad Sancta Dei Evangelia, & promisit ipsi Domino Manfredo se facturum, & curaturum, omni juris, & facti exceptione remota, quod prædicti Domini Obizo, & Nicolaus Marchiones Estenses omnia, & singula supraſcripta inviolabiliter observabunt, & effectui omnimode demandabunt, sub obligatione omnium bonorum ejusdem Magnifici Domini Mastini. Volentes insuper, & mandantes dictæ partes ex hoc contractu unius eidemque tenoris & forma fieri Instrumenta per me infrascriptum Notarium, & Albertum à Bombus, & Nigrexolum de Ferraria Notarios prædictorum Dominorum Marchionum, & Baronzelum de Guerceto Notarium prædicti Domini Manfredi Mutinensem.

Ego Tebaldus quondam Magistri Danielis Phisici Civis Veronensis publicus Imperiali auctoritate Notarius, & Magnifici Domini Domini Mastini de Lascala Scriba, & Cancellarius prædictis omnibus presens interfui, & rogatus ea publice scripsi.

In Christi Nomine, millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, die lune vigesimo nono Mensis Julii, hoc Exemplum supraſcriptum per me Jaffinum de Jiffonaffis Notarius ex autentico supraſcripti Tebaldi Notarii insinuatum fuit coram Domino Bartholomeo de Hengramis Judex Communis Mutinæ, & in ejus presentia, & ad ipsum autenticum per me ipsum Notarium, & infrascriptos Schiatam de Bracchalibus, Nani quondam Julii Specialis, & Venturam de Testagrossis Notarius diligenter, & fideliter ausculatum. Et quia idem Judex cognovit dictum Exemplum cum dicto Autentico in omnibus, & per omnia concordare, ut eidem exemplo tamquam autentico, adhibeatur de cetero plena fides, suam in hiis, & Communis Mutinæ auctoritatem interposuit, & decretum mandans eisdem Notariis, ut in testimonium prædictorum se subscribant. Actum Mutinæ in Palacio Communis in Conseria Dominorum Ancianorum presentibus testibus Domino de Felbaronis, & Nicolao de Clauariis &c.

Ego Schiata de Bracchalibus Imperiali auctoritate Notarius, hoc exemplum una cum supraſcripto Jaffino Notario, & infrascriptis, Nane quondam Julii Specialis, & Ventura de Testagrossis Notarius ad autenticum scriptum manu dicti Tebaldi Notarii coram dicto Domino Bartholameo Judice diligenter, & fideliter auscultavi & quod utrumque concordare inveni de ipsius Judicis Mandato in ejusdem exemplum plenam fidem, & testimonium me subscripsi in millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, die Lune XXVIIII. Julii.

Ego Nanes quondam Julii Specialis Imperiali auctoritate Notarius hoc exemplum una cum supraſcripti Jaffino, & Schiata Notarius & infrascripto Ventura de Testagrossis Notarius ad autenticum scriptum manu dicti Tebaldi Notarii coram dicto Domino Bartholomeo Judice diligenter, & fideliter auscultavi & quod utrunque concordare inveni, de ipsius Mandato Judicis in ejusdem Exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi in millesimo trecentesimo trigesimo sexto, indictione quarta, die lune vigesimo nono Mensis Julii.

Ego Ventura de Testagrossis Imperiali auctoritate Notarius hoc Exemplum una cum supraſcriptis Jaffino Schiata, & Nane Notariis, ad Autenticum scriptum manu dicti Thebaldi Notarii coram dicto Domino Bartholomeo Judice diligenter, & fideliter auscultavi, & quod utrumque concordare inveni, de ipsius Judice Mandato in ejusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi in millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, die lune XXVIIII. Julii.

Ego Jaffinus de Jiffonaffis Imperiali auctoritate Notarius prædictum Instrumentum ex Autentico scripto per dictum Tebaldum Notarium fideliter scripsi, sumpsi, extrassi, & exemplavi, & postmodum ipsum exemplum ad autenticum scriptum per dictum Tebaldum Notarium una cum supraſcriptis Schiata, Nanne, & Ventura Notariis coram dicto Domino Bartholomeo Judice diligenter, & fideliter auscultavi & quod utrumque concordare inveni, de ipsius Judicis Mandato, & in ejusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi, in millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, die Lune vigesimo nono mensis Julii.

L. H. T. Ego Blasius filius Domini Oldemuradi de Pellegrinis Civis Mantuæ Imperiali auctoritate Notarius publicus Exemplum supraſcripti Exempli supraſcriptum per antedictum Jaffinum de Jiffonaffis ab autentico dicti Tebaldi, una cum infrascriptis Bartholomeo, & Andrea Notariis vidi, legi, & auscultavi, & ut in exemplo predicto continebantur, ita hic fideliter exemplavi, nil addens, vel minuens quod sensum mutet, nec variet intellectum, nisi forte in literis, vel silabis componendis, & preter signa Tabelionum qui se subscripserant in dicto exemplo, quæ omisi. Et quia utrumque invenimus per omnia concordare, ideo de Mandato, licentia, & auctoritate Sapientis Viri Domini Bernardini de Blanchis de Regio Judicis & vicarii ad Banchum mallorum pro Communi Mantuæ deputati, suam, & Communis Mantuæ auctoritatem supraſcriptis omnibus interponentis, & decretum nobis in hac parte concessis, ad majus robur, & firmitudinem promissorum me subscripsi, signumque meum apposui consuetum anno Nativitatis Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo, Indictione quinta, Die Sabbathi vigesimo Mensis Octobris in Civitate Mantuæ in Curtivo Ancianorum prefati Communis Mantuæ, presentibus Dominis Minacio de Ysollellis, Crescimbeno quondam Domini Trancefchini de Guaciis, & Francisco quondam Domini Guidoni Aurificis de Crema omnibus Civibus Mantuanis vocatis testibus, & rogatis, de qua concessione, & licentia constat publicum Instrumentum rogatum, & scriptum per Nicolaum de Bonafantibus Notarius sub dictis die, millesimo, Indictione, loco, & ipsis testibus antedictis.

L. H. T. Ego Bertholomeus Natus quondam Domini Crescimbeni de Valentis Imperiali auctoritate Notarius exemplum supraſcripti Exempli insinuatum una cum dicto Blaxio, & infrascripto Andrea Notariis vidi, legi, & auscultavi & ut in dicto Exemplo continebatur, ita hic per dictum Blaxium exemplatum invenimus, & utrumque per omnia concordare, ideo de Mandato, & licentia, ac auctoritate supraſcripti Domini Bernardini Judicis, & Vicarii auctorizantis nobis concessis ad majus robur me subscripsi, signumque meum apposui in testimonium premissorum, die, loco, millesimo, & indictione prescriptis, ac presentibus testibus prelibatis.

L. H. T. Ego Andreas filius Jacobini de Parnellis de Godio Imperiali auctoritate Notarius publicus Exemplum supraſcripti Exempli insinuatum una cum supraſcriptis Blasio, & Bartolomeo Notariis vidi, legi, & auscultavi, & ut in dicto Exemplo continebatur, ita hic per dictum Blasium exemplatum invenimus, & utrumque per omnia concordare, Ideo de Mandato, licentia, ac auctoritate supraſcripti Domini Bernardini Judicis, & Vicarii auctorizantis nobis concessis, ad majus robur me subscripsi, signumque meum apposui consuetum in testimonium premissorum, die, loco, millesimo, & Indictione prescriptis, ac presentibus testibus prelibatis.

In Christi nomine Amen. Anno à Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo Indictione quinta, die Sabbathi vigesimo Mensis Octobris, in Civitate Mantuæ in Curtivo Ancianorum Communis Mantuæ, presentibus Dominis Minacio de Ysolelis, Crescimbeno quondam Domini Francefchini de Guacis, & Francisco quondam Domini Guidonis de Crema aurificis Civibus Mantuæ vocatis testibus, & rogatis. Ibi Sapiens, & discretus Vir Juris peritus Dominus Bernardinus de Blanchis de Regio Judex, & Vicarius ad bancum mallorum pro Communi Mantuæ deputavit, mandavit, ac licentiam, & auctoritatem concessit Blaxio filio Domini Oldemurandi de Pelegrinis Notarius exemplandi quoddam Instrumentum exemplatum, & supraſcriptum ab autentico per Jaffinum de Jiffonaffis, & subscriptum per Schiatam de Brachalibus, per Nannem quondam Julii Specialis, & per Venturam de Testagrossis Notariis, quod Instrumentum continet Pacta, & Conventiones factas, & facta inter Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Obizonem, Extensem Marchionem, agentem pro se, ac nomine, & vice Illustris, & Magnifici Domini Domini Nicolai Marchionis Extensis sui Fratris ex una parte, & Dominum Manfredum de Piis agentem pro se, ac nomine, & vice Domini Guidonis ejus fratris ex altera super contentione Domini

ANNO 1336. Civitatis Mutinæ, & ejus Districtus, quod incipit: In Christi Nomine Amen. Anno à Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, & finit, die Lune vigesimo nono Mensis Julii, & concessit & licentiam dedit Bartholomeo quondam Domini Crescimbeni de Valentis, & Andreæ filii Domini Jacomini de Paynellis de Godio Notariis ut una cum Domino Blasio supradicto in dicto Exemplo, quod scribet, vel faciet per Notarios, & Testibus se subscribant apponendo sigilla ipsorum ut eidem exemplo tamquam Originali adhibeatur de cetero plena fides.

L. H. T. Ego Nicolaus Filius Domini Franceschini de Bonafantibus Imperiali auctoritate Notarius Publicus hiis omnibus presens fui, & rogatus scribere scripsi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 14. Martii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

LXXX.

1337. 9. Decembre. **Kaysers LUDOVICI Entscheidung derer Streitigkeiten / so sich zwischen Marggraf Friderich den Ernsthafften zu Meissen / und denen Herrn von Plauen wegen des Bergwerks zu Hohenforst erhaben. Geschehen zu Schleusing am Dienstag nach Mariä Empfängnis 1337.** [LUNIG Teutsch. Reichs-Archiv. Partis Special. Continuatio 2. Abtheilung 6. Absatz 18. pag. 210.]

C'est-à-dire.

Sentence arbitrale de l'Empereur LOUIS *entre* FRIDERICK SEVERE, *Marcgrave de Misnie, & les Seigneurs de Plaven, sur les differents qu'ils avoient au sujet des Mines de Hohenforst. Fait à Slusung le Mardi après la Conception de la Sainte Vierge* 1337.

WIr Ludowig von GOttes Genaden / Römischer Keiser / ze allen Zeiten Merer des Riches. Verjehen offenlichen an diesem Brief / daß wir unsern lieben Sun und Fürsten Fridrichen Marggrafen ze Meissen / und die Edlen Man / Hainrich den Vogt von Blaw / den man nennet den Langen / Hainrich Vogt von Plawen / den man nennet den Rüssen / Hainrich den Eltern / Hainrich den Jüngern Vogt von Gera / Hainrig den Eltern / und Hainrich den Jüngern Vogt von Weyda / fruintlich und gutlich entricht und entschaiden haben umb alle Krieg / Bruch und Vflauff di zwischen in under einander umb daß Berckwerch ze dem Hohenforst hüntz her gewesen sint / als hernach geschrieben stat. Hainrich Vogt von Blawen / Rüsse genannt / der egenant und sein Erben sullen daß vorgenant Berchwerch und alle Anrecht leihen / bestellen und besetzen / daß selbe sullen die vorgenannten Vogte der alte von Blaw / di von Gera / und von Weyda / und ir Erben tun / ob der vorgenannten Vogt von Blawe der Russe und sin Erben nicht lenger en weren / All Nutze des vorgenanten Berchwerchs / die zu der Urbor gehoren / sullen halb des vorgenannten unsers Suns des Marggrafen von Meissen und seinen Erben / und halb der vorgenannten Vögte und ihren Erben sin. Was aber von Ackerrechte / von Erbrechte / oder von andern Dingen / wie sie geheissen sin / di zu der Urbar nicht gehören / gevellet / daß sol dem vorgenannten Russen Vogt von Blaw und sinen Erben zu vort gar volgen / da von daß es in sinen Richte und Gebieten gelegen ist / und wann der vorgenannte Rüsse und sein Erben nicht lenger sin / sol es uff di andern vorgenannten Vögte und ir Erben gevallen. Ouch sol der vorgenannte Russe von Blaw und sin Erben all Gerichte uf den obgenannten Berchwerch behalten mit allen Nutzen und Eren / als sie sin Eldern uf in bracht haben. Wann aber er und sine Erben nicht lenger sin / so sol es volgen den vorgenanten andern Vogten und irn Erben. Gescheh auch / daß dem vorgenannten Marggrafen von Misne unserm Sun / und sinen Erben / oder den vorgenannten Vogten und irn Erben an dem vorgeschriebenen Berchwerch jemand an vertigen oder hindern wolde; So sol derselb Marggraf und sin Erben denselben Vogten und irn Erben beholffen sin und si verteydingen. Dartzu getrewlich mit gantzer Macht an Argelist / daß selbe sullen auch die Vogte und ir Erben unserm Sun dem egenannten Marggrafen und sinen Erben wider tun an Argelist. Alle dis vorgeschrieben Rede / Stücke und Artickel haben wir geteydingt zwischen den Vorgenanten / dem Marggraffen von Missne und den vorgenantenten von Blawn / von Gera / und von Weyda / mit irem guten Willen / und Wissen uns Rate irer Brunde und Manne beyderssiten. Und dar uber in derselben wis / als hie vorgeschrieben stet / Sie ouch sunderlich von unserm Heizze ir Brive baidersiten gegeben haben. Diselben Brieve / teyding- und Berichtung / als si hi verschriben sten / hab wir bestetigt und bevestend / Und bestetigen und bevesten si ouch von unsern und des Riches wegens an disem selben Brieve. Und wellen daz si ewiglich in ire Krafft und Macht beliben. Ze einem Urchund diß Briefs der geben ist ze Slusung an Dinstag nach unserer Frawen Tag als si empfangen ward. Nach Kristus Geburt druizehenhundert Jar / darnach in dem siben und dreissigsten Jar In dem driw und zweinzigisten Jar unsers Reiches / und in dem zehenden des Keyserthumbs.

ANNO 1337.

LXXXI.

Tractatus inter EDUARDUM III. *Angliæ Regem ab una, atque* BALDEVINUM *Archiepiscopum Trevirensem ab altera parte; Quo ille ab Archiepiscopo auxilium & assistentiam requirit, & pro his sexaginta & unum mille florenorum se daturum promittit, atque in magis idoneam Cautionem memorato Archiepiscopo Coronam Regni Angliæ titulo pignoris obligat. Actum Anno* 1338. *Secundùm stylum Ecclesiæ Anglicanæ, & Provinciæ Trevirensis die penultima Februarii.* CUM *Confirmatione dicti Regis super hoc Tractatu. Datum Anno* 1338 *die* 18. *Mensis Martii.* [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 1. Fortsetzung 3. pag. 52.] 1338. 27. Fevrier.

NOS *Henricus, permissione divina, Episcopus Lincolniensis,*
Reynaldus Comes Delriæ & Zutph,
Willielmus de Monte Aculo Comes Sarum,
Henricus de Ferrariis Camerarius,
Johannes Darcæ, Senescallus Hospitii, Serenissimi Domini Nostri Domini Edwardi Regis Angliæ,
Willielmus de La Pole
Et Paulus de Monte Flerum,

SPeciale & sufficiens ad infra scripta ab eodem Domino nostro Edwardo, Anglorum Rege mandatum habentes, recognoscimus, tam dicti Regis Angliæ, quam nostro nomine, publice per præsentes, quod, licet ex parte dicti Domini Regis cum Reverendo in Christo Patre ac Domino, Domino Baldewino Archi-Episcopo Treverensi, super Auxilio & assistentia, Sacro Romano Imperio & dicto Regi per ipsum Domin. Archi-Episcopum faciendis, ac super certis Pecuniarum summis, eidem Archi-Episcopo ob hæc dandis,

Nonnullæ *Ordinationes & Conventiones* factæ & habitæ dinoscantur, Promissionibus & litteris ab utralibet partium mutuo inde datis,

Nos tamen, juxta illas, præfato Domino Archi-Episcopo, pro prætactis Auxilio & Assistentia, nomine quo supra, efficaciter promisimus, & promittimus nos

ANNO 1338.

nos procuraturos & facturos quod Vilnelmus Rufus, Judæus de Argentina, nomine dicti Domini nostri Regis, quinquaginta milia Florenorum aureorum de Florentia, bonorum & legalium, (de quibus in litteris dicti Regis alias memorato Domino Archi-Episcopo datis, continetur) & etiam undecim Florenorum prætactorum.

Quæ quidem undecim mille Nos Comes Gelrensis prædictus, juxta Potestatem, nobis super hoc per dictum Dominum Regem in prætactis Litteris suis datam, tam ratione stipendiorum, quam pro hospitio ipsius Domini Archi-Episcopi, pro primo Mense ab eo tempore quo ipse Dom. Archi-Episcopus a Treven. pro dictis Auxilio & Assistentia progredi incipiet, computando, rationabiliter moderati sumus & præsentibus arbitramur, dabit & solvet integraliter, ante festum Palmar. proximum, Domin. Archi-Episcopo memorato,

Quod si hæc non fecerit, ex tunc nos, omnes & singuli prædicti, nomine quo supra, ante Dominicam *Quasi modo* proximam, ipsi Domino Archi-Episcopo, de prætactis Sexaginta uno Milibus Florenorum prædictorum, satisfacere debebimus integraliter cum effectu.

Insuper promisimus & promittimus, ut supra ultra prætactas summas, pro prætactis Auxilio & Assistentia, eidem Dom. Archi-Episcopo alia quinquaginta mille Florenor. prædictorum (de quibus etiam in Litteris dicti Regis fit mentio) ante festum Nativitatis sancti Johannis Baptistæ proximum; Item eidem Domino Archi-Episcopo, ratione stipendiorum & sui Hospitii prætactorum, post lapsum primi Mensis prædicti, quamdiu dictus Dominus Archi-Episcopus, vel ejus Exercitus, in Expeditione, ratione Auxilii & Assistentiæ prædictorum, fuerint, in principio cujuslibet Mensis, undecim mille Florenorum prætactorum per nos, vel alios ex parte dicti Regis, integre nos daturos.

Cæterum si dictum Dominum Archi-Episcopum, aut suos occasione Assistentiæ vel Auxilii prædictorum, Dampna aliqua, in Hominum suorum Captivationibus, in Equorum perditionibus, aut alias qualitercunque, sustinere contigerit, hujusmodi Dampna dictus Dominus Rex, & nos, Archi Episcopo refundere tenebimur & plenarie resarcire.

Et, ut prædicto Domino Archi-Episcopo, super prædictis, plus ydonee caveatur, sibi Coronam dicti Domini Regis ac Regni Angliæ Hæreditariam & præcellentiorem, rite & legitime quo supra nomine, pro quinquaginta millibus Florenorum prætactis in Festo prædicto solvendis, titulo Pignoris tradidimus & obligavimus, & hiis Litteris obligamus;

Promittentes, quo supra nomine, quod prætacta Corona, per solutionem & numerationem eorundem quinquaginta Milium Florenorum, & etiam quinque Milium Florenorum (quæ quidem mille dicto Archi-Episcopo, pro suis sumptibus, jam pro dicto Domino Rege factis, in omnem eventum solvenda promisimus, & promittimus ante festum Sancti Johannis Baptistæ prætactum) per nos, vel alios, nomine dicti Domini Regis, redimi & liberari debebit.

Quod si factum non fuerit, ex tunc præfatus Dominus Archi-Episcopus, dictam Coronam libere poterit alii, vel aliis, (ut sibi placuerit) ulterius obligare, usque ad summam prætactorum quinquaginta & quinque millium Florenorum, nec non pro Dampnis & interesse, si quæ ipsum Dominum Archi-Episcopum ex retardata solutione dictorum quinquaginta & quinque Milium Florenorum, ipsi Archiepiscopo facienda, quocunque modo contigerit sustinere; super quibus dicti Domini Archi-Episcopi verbis, secundum sui Conscientiam prolatis, stabimus & credemus; hoc tantum excepto, ne ipsa Corona Translatione Dominii, ante Lapsum Anni, inchoandi in dicto beati Johannis Festo quomodolibet distrahatur;

Post Annum vero hujusmodi effluxum, nec prædictus Dominus Archi-Episcopus, nec quivis alius, super prædicta Corona, prædictum Dominum Regem, nos, aut aliquem superiorem, in aliquo requirere tenebitur quovis modo.

Nec dictus Dominus Rex, nec aliquis nostrum, seu quivis alter, suo, vel nostro nomine, dictum Dominum Archi-Episcopum, aut quemvis alium, super Corona prætacta, contra voluntatem ipsius Domini Archi-Episcopi, impetere poterit vel debebit.

Et, si per hujusmodi Coronæ obligationem dicto Domino Archi-Episcopo, de prætactis quinquaginta quinque millibus Florenorum, & Dampnis & interesse prædictis, ad plenum satisfactum non fuerit, ex tunc quicquid ipsi de præmissis defuerit, de hoc dictus Dominus Rex, ac nos nostrique successores, & Hæredes integre sibi satisfacere debebimus & tenemur.

Est *insuper* conditum & adjectum quod, si sexaginta unum millia Florenorum, superius primo tacta, ante Dominicam *Quasi modo* prædictam, dicto Domino Archi-Episcopo solvendorum, ante jam dictam Dominicam realiter & integre tradita & soluta non fuerint, ut superius est præmissum, tunc dictus Dominus Archi-Episcopus ad Auxilium & Assistentias prædictas minime tenebitur, nec dicto Regi, nobis, vel alicui, aut aliquibus, suo nomine, in aliquo penitus sit astrictus;

Et nihilominus prætacta Corona memorato Domino Archi-Episcopo, pro suis, & suorum, laboribus, sumptibus & apparatibus occasione Auxilii & assistentiæ præmissorum per ipsum Archi-Episcopum & suos jam factis, pro viginti & quinque millibus Florenorum prætactorum, remanere & esse debebit tam diu cum efficacia obligata, quousque sibi de viginti quinque millibus jam dictis, ac Dampnis & Interesse, si quæ ipsum Archi-Episcopum, ex mora solutionis prædictorum viginti quinque millium Florenorum, sustinere contigerit, per dictum Dominum Regem, nos, vel alios ex parte ipsius Domini Regis, fuerit plenarie & realiter satisfactum.

Quam quidem Coronam poterit memoratus Archi-Episcopus, post dictum Festum sancti Johannis, pro prædictis vigintiquinque millibus Florenorum, & Dampnis & Interesse prædictis, alii, vel aliis Creditoribus, quos ydoneos reputaverit, obligare ac de ea disponere, sub modis, & Conditionibus, ac Observationibus, prout in casu prætacto, quo servire teneretur, de Obligatione hujusmodi Coronæ, pro majori summa facienda, superius expressum.

Et, si præfato Archi-Episcopo, per hujusmodi Coronam, seu ejus obligationem, de prætactis viginti millibus quinque Florenorum, ac Dampnis & Interesse prædictis, satisfieri non potuerit, tunc quicquid sibi de eadem summa, ac Dampnis & Interesse prætactis defuerit, & id, quo minus habuerit, tenebitur memoratus Dominus Rex, ac nos tenebimur, eidem Archi-Episcopo plenarie resarcire.

Nec ultra jam tacta viginti quinque millia, ac Dampna & Interesse prætacta, prædictus Dominus Rex, aut nos, eidem Archi-Episcopo, in aliquibus aliis pecuniarum Summis, esse debemus obligati.

Et cum de dictis viginti quinque millibus Florenorum, cum Dampnis & Interesse prædictis, fuerit, infra Annum, a festo beati Johannis prætacto, vel citius, prædicto Archi-Episcopo satisfactum, tenebitur dictus Dom. Archi-Episcopus prædictam Coronam præfato Domino Regi, suove Procuratori, ad id sufficiens mandatum exhibenti, sub Sigilli Testimonio liberare.

Cæterum in omnibus & singulis supra & infra scriptis, in quibus præfatus Dominus noster Rex, aut nos prædicto Domino Archi-Episcopo obligati sumus, seu astricti, in hiis etiam astricti & obligati illi vel illis, qui Causam, vel Causas, aut præsentes litteras ab ipso Archi-Episcopo habuerint, juxta Declarationem & Determinationem prædictas, esse volumus & debemus: volentes etiam ut circa obligationem prædictæ Coronæ, & circa alia, eadem facere possint quæ potest Archi-Episcopus memoratus.

Et, pro præmissis & sequentibus omnibus & singulis inviolabiliter observandis, constituimus nos, & quemlibet nostrum in solidum pro dicto Domino Rege Fidejussores & Principales debitores;

Volentes & eligentes sponte, si ea plene non fuerint observata, quod ipse Dominus Archi-Episcopus per se, & alios ultra hoc, quod dictum Dominum Regem, & nos, vel aliquem de nostris, præmissis non observatis, notare & inculpare valeat dictum Dominum Regem, Nos ipsos, Bona, & Res, ipsius & nostras, ac Subditorum dicti Domini Regis, ac nostrorum, quibuscunque nominibus nuncupentur, sine cujusquam Judicis aut Superioris Requisitione, Auctoritate, Licentia, injuria, vel offensa, invadere, occupare, detinere, ac se de eis intromittere; Ipsasque Res & Bona, obligare & distrahere possit, donec sibi de omnibus & singulis, quæ sibi de præmissis defuerint, seu quorum minus habuerit, plenarie satisfiat.

Item neque dictus Dominus Rex, neque nos, nec aliquis nostrum, ad Regnum Angliæ unquam absque libera & expressa licentia dicti Domini Archi-Episcopi, transfretare, vel venire debebimus, seu debebit, nisi

ANNO 1338.

nisi prius satisfactum existat præfato Domino Archi-Episcopo, secundum Determinationes prætactas, de omnibus & singulis supratactis.

Est insuper condictum specialiter & adjectum, quod nos, apud præfatum Dominum nostrum Regem Angliæ, faciemus & procurabimus, quod Rex ipse suis Patentibus Litteris, Majori suo sigillo pendente sigillatis, præfato Domino Archi-Episcopo, infra hinc & Dominicam *quasi modo* sæpe dictam tradendis, omnia & singula supra & infra scripta, de suo Mandato speciali, gesta fore recognoscat; & quod ea approbet, gratificet, & ratificet: Eaque firma & inconcussa servare pro Se, & suis Hæredibus, ac Successoribus per fidem suam promittat.

Et postquam hoc factum fuerit, ex tunc Litteræ dicti Domini Regis, alias conscriptæ & sigillatæ, ipsique Domino Archi-Episcopo occasione prætacta traditæ, quoad quascunque summas Florenorum, ex parte dicti Domini Regis ipsi Archi-Episcopo quibuscunque terminis persolvendas: Nec non quoad Dampna & Interesse, quæ ea occasione, eidem Domino Archi-Episcopo resarcienda vel refundenda esse debebunt; viribus vacuatæ, & quantum ad hoc, pro infectis penitus habeantur; eisdem tamen prioribus Litteris Regiis, quoad alia in ipsis contenta, in suo robore duraturis.

Ea omnia & singula supra & infra scripta promisimus, & promittimus per fides nostras, per nos præstitas corporaliter, loco & vice Juramenti, dictum Dominum Regem, ac Nos ipsos, rata & grata, ac firma inviolabiliter seruaturos & adimpleturos; & quod contra ea, per Nos, vel alios, occulte vel publice, directe vel indirecte, quovis exquisito ingenio, colore, vel arte, non faciemus, nec veniemus, nec a quoquam, quantum in nobis est, fieri permittemus.

Nec etiam præfatum Dominum Archi-Episcopum, in detentione prælibatæ Coronæ vel ejus obligatione juxta conscripta superius, impediemus, seu obstaculum aliquod interponemus, aut quomodolibet impetemus:

Renunciantes, pro dicto Domino Rege, nobis, ac nostris Hæredibus & Successoribus, omnibus & singulis, omni Juris beneficio Canonici & Civilis, nec non consuetudinibus, Privilegiis, Gratiis, Libertatibus, & Litteris quibuscunque, defensionibus quoque & Exceptionibus, quæ dicto Domino Regi, Nobis, vel nostris Hæredibus aut successoribus, contra præmissa, vel ipsorum aliquod, possent & aliqualiter suffragari, Dolo, Fraude, & Violentia, in omnibus & singulis prætactis, semotis penitus & exclusis.

Acta sunt hæc nobis, Episcopo & Comite Gelriæ, supradictis, præsente & cooperante Domino Bartholomæo de Burghas Milite pro parte dicti Domini Regis:

Sed ex parte Domini Archi-Episcopi sæpe dicti, Nobilibus Viris Dominis, Johanne de Brunshorn, Paulo de Caych, Militibus: Tylmanno de Rodemeratur Armigero: Magistro Coquine; & Magistris Wytclo de Birgele, Rudolpho dicto Lasse, & Theod. dicto Hacke, Clericis Domini Archi-Episcopi Trevirensis supradicti, præmissa tractantibus & præsentibus in eisdem.

In quorum omnium evidentiam ac robur sigilla nostra præsentibus sunt appensa.

Ego quoque Bartholomæus supradictus, recognoscens me omnibus & singulis præmissis interfuisse, eaque tractasse, & quia, ex voto speciali, cum prædicto Domino Episcopo Lincolniensi, Fratre meo, nec Principalis debitor, nec fidejussor esse possum, Sigillum meum, in præmissorum evidens Testimonium appendi etiam ad præsentes.

Dat. Anno Domini Millesimo Trecentesimo, Tricesimo Octavo, secundum stilum & Consuetudinem Ecclesiæ Anglicanæ & Provinciæ Treverensis die Penultima Mensis Februarii.

Conventionum cum Archi-Episcopo Trevirensi Confirmatio.

NOs Edwardus, Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, & Dux Aquitaniæ, notum facimus universis quod inter Nos, & Reverendum in Christo Patrem, Baldevinum Archi-Episcopum Trevirensem, per Venerabilem Patrem, Dominum Henricum Episcopum Lincolniensem, & spectabilem Virum, Reynaldum Comitem Gelriæ & Zutphanensem, affinem, Fideles nostros dilectos, tractatum, gestum, & ordinatum exstitit, ex speciali nostro mandato & beneplacito, per omnem modum & formam, in infra scriptis Litteris comprehensos, quarum quidem Litterarum tenor, de verbo ad verbum, dignoscitur esse talis: ANNO 1338.

Nos, Henricus, permissione divina Episcopus Lincolniensis &c. *ut supra de Dat.* 28 *Febr. usque ad hæc verba*, *viz.*

Et nos Edwardus, Rex Angliæ supra dictus, omnia & singula, in supra scriptis Literis expressata, rata & grata habentes, ea approbavimus, & præsentibus approbamus; promittentes nihilominus, pro Nobis, & Hæredibus nostris ac Successoribus, per fidem nostram corporaliter inde datam, quod omnia & singula præmissa, in quantum nos concernunt, firma & inconcussa observare, & adimplere debebimus, ut tenemur.

In quorum omnium evidentiam, Sigillum nostrum præsentibus fit appensum.

Dat. Anno Domini M. CCC. XXXVIII. secundum stylum & consuetudinem Ecclesiæ Anglicanæ & Provinciæ Trevirensis die XVIII. Mensis Martii.

LXXXII.

Vertrag zwischen Otto Graf van Orlamunde, und Johan Burggraf von Nurmberg / krafft dessen dieser jenem 4000. pfund gutter Heller leyhet auf die Stadt Kulmnach / und was unter selbige gehöret / jener aber ihn zum Erben einsetzet von Plassenburg / Kulmnach und allen andern güttern / falls er ohne männliche Erben solte absterben / doch mit diesem Beding / daß Er Burggraf / die Töchter bestatten solle / wann der Graf Otto einige solte gewinnen / und des Burggrafen söhne des Graf Otto söhnen / wann er einige haben solte / und der Burggraf vor den Grafen Otto sterben würde / 3000. pfund heller geben sollen / darum daß sie dasselbige Recht zu des Graf OTTO Söhnen haben / welches Recht der Burggraf / und seine Söhne gegen den Graf Otto gehabt haben; Es seynd die bedingnüssen mit eingerückt / wie die vorfallende strittigkeiten zwischen beyderseits unterthanen sollen abgethan werden. Geben am Palm-Sontag Anno 1338. [CHRISTIANI GASTELLI de statu publico Europæ novissimo. Tract. cap. 24. pag. 783.] 4. Avril.

C'est à-dire.

Accord entre OTTON *Comte d'Orlamunde &* JEAN *Burgrave de Nuremberg, par lequel celui-ci prestant à l'autre* 4000. *livres de bons Hellers, reçoit en hypotheque la ville de Culmbach avec ses dépendances; outre quoi le même* OTTON *l'institue son heritier, dans Plasemberg, dans Culmbach, & dans tous les autres biens en cas qu'il vienne à mourir sans enfans mâles, à condition neantmoins de marier les filles convenablement. Le Burgrave en échange s'oblige que s'il vient à mourir avant ledit Comte* OTTON, *laissant l'un & l'autre des Fils, les siens payeront à ceux d'*OTTON *encore* 3000. *livres de Hellers moyennant quoi ils jouiront à leur égard des mêmes Droits dont lui Burgrave jouit à l'egard d'*OTTON. *Fait la veille du Dimanche des Palmes l'an* 1338.

WIr Otto von Gottes genaden / Graff von Orlamunde / Herr zu Plassenberg / verjahen und thun kundt offentlichen an diesem Brieff / allen die ihn sehen oder hören lesen / dass wir mit gesamter Handt der Edlen Frauen Kunigunden / unserer lieben Wirthin / und mit unserer Rahtes Rath / uns lieblich und freundlich vereint und besammet haben / mit dem Edlen Manne / Johannsen Burggrafen zu Nürnberg / unserm lieben Oheim also / dass er uns gelichen hat 4000. pfund guter Heller / die wir von Ihm empfangen haben / auf unsere Stadt

ANNO 1338. Stadt Kulmnach auf Daß dorff Grauendabrach/ auf das Vorwerg Prastorff/ auf die Acker Kuppeln genandt/ undt auf alle die Gut/ Gülte undt Nutze/ die in dem Zolle zu Kulmnach als unter der gerichte gelegen seyndt/ der Zoll gehet von Kulmnach/ bis an der Kuntzenbach undt an dem bach der Kulmnach genant ist/ an den Kauerburgerbach/ undt an dem fallenden brunen/ mit allem dem undt zu der Vorgenannten Stadt Kulmnach undt Gegend in dem Zolle/ als weit vorgeschrieben steht/ gehört mit Dorffern/ Mühlen/ vorwerchen/ Gerichten/ Rechten/ Guten/ Nutz/ Zinssen/ Steuren/ Fischwasser/ Höltzer/ Wiesen/ Aeckern/ Holtzhab/ Gülte in der Stadt undt darvor/ Wassern/ Weyden/ Eren undt Gewohnheiten besucht undt unbesucht/ wie dann genandt ist/ mit dem Gedinge dass Er undt seine Erben die vorgenannten Stadt Kulmnach/ Gute undt Gülte mit allen Rechten/ als vorgeschriben stehet/ inne haben undt nutzen sollen/ als langen untz wier oder unssere Erben/ dieselbe Stadt und Gut von ihn erledigen undt erlössen/ umb die vorgeschriben 4000. Pfundt Heller/ auch haben wir mit gesamter handt der Edlen Frauwen Kunigunden/ der ehegenannten unsserer lieben Wirthin/ undt mit wohlbedachten muth alle unssere Herrschafft undt Gut/ dir wir haben/ gewinnen und lassen/ mit sambt dem Vesten Plassenberg/ Kulmnach undt Drebgost/ Landt/ Leuten undt Gütern/ wie die genannt sind/ oder wo sie gelegen sind/ undt alle die worte und Recht/ die wir haben zu der Vesten Berneck/ undt was dar zu gehöret/ besucht undt unbesucht/ Verschaffet undt Vermachet/ undt Verschaffen undt Vermachen mit dissen gegenwärtigen brieff dem ehegenanden Burggraffen Johannessen und seinen Erben/ mit dem gedinge/ ob wir ohn ehelich Sun verführen/ so soll die vorgenante Herrschafft Plassenberg/ mit Lande/ Vesten/ Städten/ Mannschafften/ Gerichten/ Geleiten/ Kirchsetzen/ Leuten/ Dörffern/ Rechten/ Nutzen/ Guten undt Gewohnheiten/ wie die genannt seindt/ oder wo die gelegen sind/ undt auch die vorgenannte worte undt Recht zu vorgenannten Burggraffen Johannessen undt seinen Erben verfallen seyn durchschlechtlichen. Auch haben wir mit Nahmen aussgenohmmen daß wir von denen vorgenannten Guten allen/ als vorgeschrieben steht/ wol verschaffen mögen/ 2000. Pfundt heller durch unsser Seelheil willen/ oder wenn wir wollen/ nach unssern Todt. Wär auch/ daß wier Ehelich Tochter gewinnen/ der solle sich der ehegenannt Burggraff Johannes oder seine Erben unterwinden/ undt sollen die bestatten/ nach ihren ehren und Treuen undt als wie selbes Kindter: Auch ist geredt wordten/ ob wir vor ehehaffter Noth nicht verspaaren möchten/ wir müssen unssere Gelten-guth ein Theil versetzen oder verkauffen an die vorbenannte Bürge und Städt/ dieselben Gut sollen wir anbietten den ehegenannten Burggraffen Johannes oder sein Erben/ und sollen in die nach Vier Manne Raht/ der unsser jedweder zween nehmen soll/ geben zu kauffen oder versetzen/ undt daß sollen dieselben Vier Mann ungefehrlichen darnach enden in einem Monath. Wär aber/ daß dieselben Gut dem vorgenannten Burggraffen Johannessen oder seinen Erben nicht fugsam wären zu kauffen oder darauf zu leihen/ so soll er undt seine Erben uns beholffen seyn/ jehe denen/ dem wir die Gut versetzen oder verkauffen/ ohn aller Gefehede. Mit Nahmen ist auch gedeydinget/ ob der ehegenannte Burggraff Johannes er stirbe ehe dann wir/ undt daß wir ehelich Sun hatten: So sollen uns undt unsseren Sühnen/ des vorbenannten Burggraffen Johannessen Erben geben 3000. Pfundt heller/ darum das sie dasselbe Recht zu unssern Sühnnen haben/ das der ehegenante Burggraff Johannes undt seine Erben/ zu uns/ unsserer Herrschafft/ Lande/ Veste/ Leuten und gütern/ besuchten undt unbesuchten gehabt hat/ mit allen Puncten Artickeln undt Rechten/ als vorgeschriben steht. Ist auch/ daß wir eheliche Söhne lassen undt daß dieselben Söhne andere Eheliche Söhne gewinnen/ so sollen unsere Söhne den Anfall der vorgeschriben Herrschafft Plassenberg/ mit allen dem was dar zu gehöret/ als vorgeschriben steht/ lösen und wieder kauffen/ von des ehegenannten Burggraffen Johannessen Erben/ umb 3000. Pfundt heller/ undt sollen die vorgenannten Stadt Kulmnach mit allem dem/ daß dar zu versetzt ist/ als vorgeschriben steht/ auch unterkauffen um 4000. Pfundt heller/ die sie uns undt unsseren Erben vormahls gegeben haben. Auch soll der vorgenannte Burggraff Johannes oder seine Erben/ uns undt unssern Erben/ Leib/ Lande/ Diener/ Leut und Gut beschirmen/ versprechen undt beholffen seyn gen allermännniglichen/ als sich selber/ undt als sein eigentlich gut/ ohn gefehrde.

Auch sollen wir/ alle unssere Amtleüt/ Diener und hindersetzen/ Minne und Rechts allermänniglichen/ vor dem vorgenannten Burggraffen Johannessen/ oder seinen Erben gehorsamb seyn. Wär auch/ daß zwischen unssern und ehegenannten Burggraffen Johannessen oder seinen Erben/ Dienern daheim auflauff oder Krieg geschehe/ von welcher hande sache daß wär/ daß soll uns der vorgenannt Burggraff Johannes oder seine Erben/ aus Recht unverzogenlichen Tag bescheiden/ und ein gehlicher Richter seyn/ also/ daß wir jedweder Seit zween Erbergen Mann aufrecht nehmen sollen.

Undt wär daß unßer Diener klagten/ so sollen wir je den fünfften Mann einen Erberg Mann von des ehegenannten Burggraffen Johannes oder seiner Erben Diener nehmen. Wär aber/ daß des Burggraffen Johannessen oder seiner Erben Diener klagten gegen unssern dienern/ so soll er oder seine Erben den fünfften einen Erbergen Mann aus unsseren dienern nehmen/ und was die mehrern Meinung daß ertheilet/ der sollen sie beederseits gehorsam seyn. Auch sollen alle unssere Ambtleüt/ die unsserer Vesten gewaltig seynd/ und alle unsser Diener die dar zu gehörend/ oder die jetzund unssere Diener sindt/ oder noch unssere Diener werden/ zu den Heiligen schwören/ dem ehegenannten Burgraffen Johannessen und seinen Erben mit den Vesten zu gewarten/ als lange in allem dem Rechten/ Puncten undt Artickeln/ als an diessem brief geschriben steht/ und deß sollen auch die Ambtleüth dem vorgenannten Burggraffen Johannessen und seinen Erben/ auf die Eyde/ die sie geschworen haben/ ihr offen brieff geben. Wär auch/ daß wir derselben Ambtmann einen oder mehr absetzen wolten/ so sollen wir vor ungefehrlichen einen andern/ als guten darsetzen/ und derselbe soll auch zu den Heylgen schwören/ und daß dem ehegenannten Burggraffen Johannissen undt seinen Erben/ seinen offen brief geben/ mit den Vesten gewarten/ in allem dem Rechten/ als vorgeschriben steht. Auch sollen wir/ unssere Erben und alle unssere Ambtleut undt Diener dem vorbenannten Burggraffen Johannssen und seinen Erben dienen und beholffen seyn/ gen allermänniglich/ so wir beste mögen ohngefehrde. Wir haben uns auch mit Namen verbunden und versprochen/ gen den vorgenanneen Burggraffen Johannssen und seinen Erben/ daß wir mit der vorgenannten Herrschafft Plassenberg mit allem dem/ daß dar zu gehöret/ als vorgeschrieben steht/ daß wir haben gewunnen undt laßen/ fürbas gen niemand versprochen/ solle daß in zu der obgeschriebenen Geschäffte theydinge kein Schad seyn/ daß wir gen dem ehegenannten Burggraffen Johannessen gethan haben/ und gen seine Erben. Auch ist geredt worden/ daß der vorgenannte Burggraff Johannes und seine Erben an diessen vorgenannten Theyding und Gemächt/ weder Graffen Heynrichen von Hennberg noch anders niemandt meinen solle/ den sich selber/ und seine Erben: Es soll auch der ehegenannt Burggraff Johannes noch seine Erben keinen Ambtmann zu Kulmnach setzen/ denn nach unssern Rath/ wär auch/ daß wir/ unsser oder seine Erben/ uns darum entschlügen/ so sollen wir einen fordern aus seinen Dienern/ der uns beyderseits fügsam sey/ den soll er dann zu Ambt setzen/ wir haben auch besonderlichen außgedingt/ daß der ehegenanndt Burggraff Johannes und seine Erben alle Edelleüth/ die zu der Herrschafft gehören/ oder die Ihr Diener oder noch ihr Diener fürbaß werden/ sollen bleiben in allen den Rechten/ als sie von alter herkomen seind. Auch haben wir außgedingt das Landtgeleüt/ daß wir in der Stadt Kulmnach nehmen sollen zu unsserer Veste Plassenberg/ ohne hindernisse deß ehegenanten Burggraffen Johannessen undt seiner Erben undt daß alle Theydings-Puncten und Artickel/ als sie von worth zu worth hier geschriben stehen/ gantz stätt und unzerbrochen bleiben/ deß haben wir unssere Treüe geben/ und zu den Heyligen geschworen/ dieselben Treüe zu behalten/ mit Urkundt diesses Brieffs/ der besiegelt ist mit unssern und unsserer vorgenannten Frauweu Kunigunden lieben wirthin Insigeln/ und mit deren Edlen Mannen Ludwigs und Friederichs Gebrüdere der Graffen zu Oettingen undt mit Lutzen und Hohenloth Insieglen/ die unsser lieber Oheim/ durch unssere beede willen Jener gedächtnüssen/ zu unsser und unsser lieben Wirthin Insiegeln an diessen Brieffe gehängt haben/ der Brieff ist geben am Palm-Abend/ da mann Zehlt von Christi Geburt 1300. Jahr/ und in den 38. Jahr. ANNO 1338.

(L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.)

LXXXIII.

Promissio sive obligatio STEPHANI *Comitis Palatini Rheni & Ducis Bavariæ, de Juribus & Privilegiis Regni Romanorum, & Coelectorum suorum, in Electione Romanorum Regis, manutenendis atque defendendis. Datum Rhenis in campo, die Jovis post S. Margarithæ, Anno* 1338. [NICOLAI BURGUNDI Electoratus Bavaricus. pag. 55.]

NOs Stephanus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, & Dux Bavariæ, notum facimus cunctis hominibus, qui has litteras vident, aut legi audiunt; Quod nos, una cum cæteris Electoribus consideravimus, & respeximus, ut dictum Romanum Imperium in suo honore, juribus & bonis, atque etiam nos & cæteri Electores, in nostro honore, juribus, Consuetudinibus, & Privilegiis, quæ nos à prædicto Imperio habemus, his temporibus, & antea vehementer impediti & molestati fuimus, ac sumus, & propter communem ac manifestam utilitatem totius Christianitatis atque ad præmemorati Imperii, ac nostrum, cæterorumque Electorum honorem, jura, Privilegia & Consuetudines tuendum, defendendum, ac manutenendum, unanimiter convenimus, & nos invicem univimus, quod prædictum Regnum & nostrum principalem honorem, quem

ANNO 1338. ab eo habemus, & obtinemus, videlicet in electione Regni, in suis & nostrorum Electorum juribus, Privilegiis & Consuetudinibus, sicut ab antiquo, ad nos, tanquam Imperii Electores pervenit, & devolutum fuit, manutenere, tueri, & defendere velimus, pro omnibus nostris viribus, ac posse, sine fraude contra quoslibet, nemine excepto: siquidem hoc nostrum honorem & juramentum concernit, neque hoc intermittemus propter ullum mandatum, à quocumque vel quomodocumque hoc emanaverit, per quod Imperium nos & cæteri Electores in præscriptis rebus ullo modo impugnari possemus. Volumus insuper, omnes Dominos & Amicos, qui ad nos spectant, vel non, sive sint Ecclesiastici, sive sæculares, nostros Vasallos, ministeriales, Castellanos, Officiales, & Cives ad id faciendum rogare, inducere, illisque hoc mandare, in quantum valemus: & ad hoc debet nostrum quilibet Elector cæteris auxilium præstare, sine fraude, uti isti nobis in his rebus auxilium & adjumentum præbeant, idque propter neminem intermittant, & ob nullas prohibitiones, Mandata, & interdicta, à quocumque illa emanarint. Quod si præterea contingeret, ullam dissensionem aut dubium circa hoc Negotium inter nos & cæteros Electores exurgere, quidquid nos tunc unanimiter, aut major pars circa hoc definiemus, & statuemus, debet vim habere, idque tenere debemus, sine dolo. Omnia prædicta Capita, & unum quodlibet horum, singulatim promisimus bona fide, & promittimus præsentibus hisce litteris, per nostrum principalem honorem, nec non juravimus hoc ipsum ad Sanctos pro Nobis & nostris successoribus certum ac firmum tenere, & nullatenus contravenire, neque hoc intermittere ullo modo, sicuti in præcedentibus expressum ac scriptum est. Quod si per nos ipsos, aut quemvis alium possemus, valeremus aut efficeremus, ut alius aliquis nobiscum in hanc confæderationem veniret, is jurare debet, atque promittere, se omne hoc præstare velle, sicuti in præcedentibus aut sequentibus scriptum continetur. Quod si vero nos aut nostrum aliquis, quod Deus avertat, adeo perversus esset, ut vel nos, vel alius quispiam contra faceremus, aut facere vellemus, contra hoc tueri nos non debemus ulla dispensatione, relaxatione, abolitione, nec ullo alio beneficio, quocumque nomine hoc appellatur, undecumque, aut quomodocumque hoc proveniat, & fiat, per nostras & aliorum hominum preces, aut quod latine vocatur ex officio, neque ulla superioritate, quæ sese in hoc intromittere vellet, & debemus Deo ac mundo infames, infideles ac perjuri esse, ac vocari, ubi, aut quocumque pacto contrafaceremus, aut veniremus ullo modo, omni dolo & fraude, in præscriptis omnibus punctis, & articulis, & eorum singulis, exclusis. Ac in verum testimonium præscriptorum, damus has præsentes Litteras secreto nostro obsignatas, quæ datæ sunt Rhenis in Campo, die Jovis post. S. Margaritæ a nativitate Christi Anno M. CCCXXXVIII.

LXXXIV.

6. Juillet. *Decretum* Ludovici IV. *Bavari Romanorum Imperatoris Ordinúmque Imperii de Majestate Imperatoriâ & quod Imperator sit, qui ab Electoribus electus est, etiamsi à Papâ non sit unctus, consecratus, & coronatus. Actum in Comitiis Rensensibus 6. Julii Anno Christianæ libertatis* 1338. *Pontificatûs* Benedicti XII. *anno IV.* [Goldasti Constitutiones Imperiales Tom. 3. pag. 409. Le même dans Reichs Satzungen 2. Theil. pag. 34. en Allemand.]

ANno Christianæ libertatis MCCCXXXVIII. sexto die Julii, Benedicti XII. P. M. anno quarto, convenerunt Electores & Ordines Imperii in pomario vici Rhenosei, ubi convenire atque de summis Imperii rebus colloqui solent. Concione vocata, Sacramento prius rogati, ritu solemni, ex Consilii decreto, accitis tribus libellionibus, qui in acta, quæcumque fierent dicerenturve, ex fide referrent, subscriberent, atque in vulgus ederent, hanc rogationem sciverunt, jusserunt, voluerunt, promulgarunt, perpetuo sanxerunt. ANNO 1338.

1. Sacro Sanctum Imperium, summa in Terris potestas, cœleste donum est. Imperator enim primus ante omnes, secundus post Deum est, & tam grande nomen à solo Deo traditur, cui soli ille Reipubl. administrandæ rationem reddendam habet, qui à supremo duntaxat cœli numine in summo rerum humanarum fastigio collocatus est, & in terris neque parem neque superiorem habet. Per quem leges, jura, regna humanæ genti largitur æterna Majestas. *Cæsari reddite quæ Cæsaris sunt*, præcipit Christus. Is & Comites ejus omnes vectigalia, honorem, officium, obsequium obedienter ac reverenter Imperatoribus præstiterunt.

2. A curiatis igitur Heptarchis, rebus impositus, continuo more Majorum, atque jure gentium, Rex est & vocatur. Ipsum contra Majestatem Reip. decus Imperii, Legatos ad Sacerdotem Roman. ut author fiat, copiam administrandi concedat, mittere; eidem jurejurando fidem astringere, atque petere ab eo usum Regii diadematis, religio est: nullum harum rerum jus omnino est Pastori, qui servus ovium est, & in consecrando Domino gregi servit. Quippe jure suffragiorum, beneficio Electorum, atque populi, quisque imperat. Hæc verissima esse convenit inter omnes Annalium, rerum humanarum divinarumque peritos, atque jam sæpius utriusque juris, Cæsarei atque Pontificii, cœlestis thesauri testimoniis comprobatum est.

3. Tamen quidam (ut sunt ebrii successu rerum nimio, atque impotentes sui, mortalium animi: prosperis enim rebus ferocitas atque superbia augescunt) impudentissime refragari non erubescunt. Et nonnulli sanctuli, qui sibi sacrarum literarum magisterium arrogantissime sumunt, per fallacias verba Domini arguunt, simplicitati Christianæ imponunt, divinæ sapientiæ oracula polluunt, contaminant; Sacram Historiam falso interpretando suæ causæ servire cogunt; suis moribus, atque vitiis, nempe ambitioni, superbiæ, avaritiæ accommodant, veritatem adulterant humanis nugis, cœlestem Philosophiam commentis depravant, invertunt, à germano sensu ad suum negotium suasque nundinas captiosis ratiunculis detorquent, non voluntatem legi sacræ, sed legem voluntati jungunt. More argutorum hominum magis quam ex æquo & bono, disputant, præter fas contra naturæ legem docere non erubescunt, Pastoris beneficiarium esse Dominum, neque ante Principem Principum esse aut nominari oportere, quam ille servus servorum author fiat, & dignum judicarit qui regnet. Hæc cum maxima Christianæ Reip. pernicie, intolerabili populi Christiani, Imperatoriæ Majestatis jactura, nec sine gravissimo Tetrarcharum, Dynastarum, Clientium Imperii detrimento, instigante Stygio principe, Domino hujus mundi, commenta esse eventus docet, exitus probat. Inde bella plusquam civilia, seditiones domesticæ, tumultus intestini concitantur, populus Christianus se mutuis vulneribus atterit, cognato sanguine manus polluit, stupra, perjuria, adulteria, sacrilegia, peculatus, incestus, perfidia, impune committuntur.

4. Ob hæc dogmata pestifera, hisce pestilentibus erroribus classicum concinentibus, cædes, homicidia, parricidia, incendia, passim eduntur; excidia regnorum, urbium, regionum, direptiones ubique fiunt, ima summis miscentur, divina humana perturbantur, pietas refrigescit, lites, discordia, scelera, simulata Religio, Ceremoniæ cassæ fervent & gliscunt: justitia, pax, concordia, simplicitas, libertas, depulsæ Terris exulant: divitiæ atque arma dominantur: fraus, dolus & ambitus Ecclesiasticus corripiunt gradum. Ut autem posthac hujuscemodi malis evitatis, augusta pace, festa quiete, populus Christianus fruatur, ex Consilii decreto, hocque plebiscito decernimus, quæ supra ritu solemni, Religione adacti, censuimus, perpetuo sancimus edicto, nimirum ex solo electionis beneficio omnem potestatem Imperiumque proficisci, nec ullo pacto Pontificis Romani in hac re sanctimonia, flaminio, authoritate, consensu opus esse. Quicumque aliter docuerit, senserit, factitarit, crimine læsæ Majestatis reus, hostis Reipublicæ atque proscriptus esto, capite pœnas solvito, bona ejus publica sunto, prædia infiscentur.

LXXXV.

ANNO 1338.

LXXXV.

6. Août.

Edictum LUDOVICI IV. *Bavari Romanorum Imperatoris de diversa Potestate Cæsaris, & Papæ; ubi simul* JOANNIS XXII. *Papæ injustitiam, ac tyrannidem erga se, & Imperium commissam pluribus persequitur, & ad futurum Concilium appellat. Datum in oppido Francofordia die 6. Augusti, Anno Christianæ libertatis* 1338. *Regni sui XXXIV. Imperii XI.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. 3. pag. 410.]

IMPERATOR LUDOVICUS IV. divino duntaxat munere Cæsar Augustus, Universis Christianis salutem.

1. Divus Petrus atque Paulus, Nuntii æternæ Majestatis primarii, longo ante tempore prædixerunt, cecinerunt, sedulo nobis denuntiarunt, post fata sua vafros, versutos, audaces, falsos Prophetas, Sacerdotes, legatos mendaces futuros, quorum facta jampridem depinxere nobis. *In templo Dei*, inquiunt, hoc est Ecclesia, *quasi sint Deus sedebunt, & supra omne id quod usquam gentium aut colitur, aut cultum est, extollentur. Nequid dicendi nequid faciendi ullum, nisi quod libebit, noscent modum: gloriam, regnum concupiscendi nec finem scient, nec terminum capient. Dominationem, potentiam, Urbi Orbique Terrarum, nec minus ipsis exitiabilem, rejecta cruce Christi, arripient; confictis ad quæstum, lucrum, ambitionem, luxum, sermonibus, de populo Christiano, abusi credulitate stolidi vulgi, nundinabuntur.* Quæ itaque Vates illi veridici, arcanorum Dei interpretes, nobis ante cantarunt, verissima esse experimentis animadvertimus, & plane, nisi asini ad lyram simus, sentimus. Non imus inficias, est genus hominum superstitiosius, quam ut temporum infelicitas refragetur, ad fraudes & commenta superstitiosa, quibus vulgus imperitum facile lactari atque capi solet, ingeniosissimum existit, ad tentandos mores impudentissimum, credulitate stultorum, quorum infinitus est numerus, abutitur. Meum est hujuscemodi argutias atque vaframenta, ne hisce simplicitati Christianæ imponatur, veritati divinæ illudatur, detegere atque confutare.

2. A spinis non colliguntur uvæ, Propheta Dei non accipit munera. *Qui vult maximus esse, sit infimus omnium* (nunc iis Christus præcipit) *& Reges quidem dominantur populo, vos autem* servi gregis mei, nempe pastores, non Domini estis. Nihilominus tamen, quamvis illa clarissima sint, pessimi Pharisæi, perditissimi Antichristi Comitiis Cæsareis & suffragiis Principum rebus impositum ajunt non esse Imperatorem, nisi primarius Sacerdos, qui Dominus Rerum, & utriusque potestatis manceps sit, author fiat. Id etsi pravum, ineptum, falsum, perquam absurdum, alienum à vita Sacerdotis Crucifixi, divino humanoque juri, sacris contrarium, nec rationi consentaneum fiet, tamen illi impostores in malitia pervicaciores quam boni in pietate existunt. Quis obsecro non videt, nisi talpa plane perpetuo oculis à rerum summo opifice damnatus, Terræ tenebris incubet? Repugnantissima sunt, nec coire possunt, corporale & spiritale, terrenum & cœleste, fluxum & æternum, caducum & immortale, ensis mysticus atque ferreus. Hic Cæsari à Deo datus est, ut malis, & pacis atque concordiæ disturbatoribus neci datis, boni tranquilla quiete perfruantur: ille concioni Christianæ à Servatore commissus mortuos vitæ restituit, neminem occidit. Diversa sunt, Sacrificulus & Augustus; uterque cœlesti dono constituitur, suis limitibus clausus: atque, ut sunt humana & divina, ille *Servorum servus*, hic *Princeps Principum* habetur, & esse in bene constituta Republica debet. Nos solius Dei beneficio, Curiatorum Comitiorum jure, lege suffragiorum, authoritate Senatus, Majestate atque viribus populi Principatum tenemus. Si quis ambigat, ad Sacra Historiæ penetralia, Annales priscos recurrat, ita dubitare desinet. Quod si ignorare perrexerit, ignorabitur. Ut tamen Sophistæ illi, monstra, & abominandæ larvæ Religionis Christianæ, clava Herculis repercutiantur, & suo ense jugulentur, veteres juris Pontificii (cui vacat) evolvat codices; ubi non semel scriptum est, Pontificis atque Imperatoris omnino diversas esse jurisdictiones, nec vices earum commiscendas esse.

ANNO 1338.

3. Quo circa liquet, quam perperam atque temere Vicesimus ille secundus Imperii habenas sibi usurpaverit, præter fas atque æquum Italiam à Regno Germaniæ separare conatus fuerit; adversus leges, instituta, morem Majorum; contra auspicia, intercessionem, authoritatem Senatus, Majestatem Principum atque populi Romani, Italici, Germanici, non tam nobiscum quam cum ipsa Republica Christiana bonus sane pastor vi, armis, & manu, non jure, disceptavit. Sanguinem Christianum lupus cruentus sitivit & hausit. Item hostis, accusator, testis & judex, atque inimicus noster publicus, in propria causa tamen adversus nos absentes, indemnatos, non vocatos, non judicatos, inauditos, nec citatos, nec loco legitimo, nec die dicto, contra leges, indicta causa, secundum se homo bellissimus pronunciavit. Sicuti in rebus invisibilibus & divinis Sacerdoti cedimus, ita jure nostro in humanis & his quæ conspici tangive queunt, superiores eo qui temporalia & dignitatem Regum, nostro beneficio possidet, sumus. Oportet magis Christo quam Pontifici Maximo obtemperare. Ille Imperatoris dicto suos audientes esse præcipit, hic vetat.

4. Hasce ob causas, bene, recte atque sapienter ab hoste Reip. Christianæ ad futurum totius Christianismi, cujus ille membrum (si tamen existit) non caput est, Senatum provocamus. *Orbis*, inquit Divus Hieronymus, *major est quam Urbis Ecclesia.* Sententiam igitur illius alterius & Vicesimi secundi adversus nos latam vanam, irritam, ex Consilii decreto censemus, declaramus hoc edicto, quod Francofordiæ in augustiori templo ritu solemni subfixum, si quispiam pertinax fuerit, qui oblatrare aut obstrepere ausit, tanquam veritatis osor, pacis conturbator, hostis Reipublicæ, inimicus pietatis, satelles Antichristi, mancipium Satanæ, perduellionis, perfidiæ, perjurii reus, non Philosophorum argumentis vel decretorum, sed verbere, vinculis, carcere fatigatus, possessionibus, peculio mulctabitur, & ultimo supplicio, more Majorum, parricidium luet. Datum in oppido nostro Francofordia, die sexta Augusti, Anno Christianæ libertatis M. CCC. XXXVIII. Domini Ludovici Imperatoris Clementissimi, Regni XXIV. Imperii XI.

LXXXVI.

8. Août.

Rescriptum Apologeticum LUDOVICI IV. *Romanorum Imperatoris contra* JOHANNIS XXII. *Papæ Bullam Excommunicationis, quæ nullius valoris, ac momenti esse, quemadmodum etiam Sacerdotium, & Imperium distingui, nec hoc ab illo ullâ ratione dependere, sed ab eodem utrumque principio, hoc est solo Deo procedere ex sacris Canonibus variè probatur & ostenditur. Datum in Oppido nostro de Franckenfurt* 8. *Augusti Anno Domini* 1338. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 331.]

LUDOVICUS Dei gratia Romanorum Imperator & Semper-Augustus, Universis & singulis Regibus Christianorum, ac Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, quocunque honoris culmine præfulgeant, & cæteris Ecclesiarum Prælatis, nec non secularibus Principibus, Marchionibus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Dominis, Potestatibus, Rectoribus, Judicibus, & Officialibus provinciarum, Civitatum, & Terrarum Romano Imperio subjectarum, & ipsarum quibuscunque incolis & habitatoribus, ac omnibus & singulis Christi fidelibus, tam Ecclesiasticis quàm Secularibus, ad quos præsentes literæ pervenerint, gratiam suam & omne bonum.

1. Fidem Catholicam, quam Sancta Mater Ecclesia Catholica, extra quam nullus omninò salvatur, in Symbolis, Conciliis, & traditionibus ipsius Ecclesiæ sacrosanctæ, docet & tenet, firmiter credentes ac fideliter & firmiter confitentes, & ipsius Ecclesiæ sanctæ doctrinam in sacris Canonibus traditam

ANNO 1338. ditam sequi volentes: quibusdam allegationibus, impugnationibus, & oppositionibus, quæ contra nos, & electionem ac promotionem de nobis factam ad culmen dignitatis Imperialis, & contra Imperialem auctoritatem, potestatem, & dignitatem opponuntur, ne simplicium corda possint inficere, secundum sacrorum canonum & legum tenorem in his scriptis duximus respondere, & contra ipsos impugnantes & opponentes, & eorum dicta procedimus, prout inferiùs continetur.

2. In primis contra Nos & Imperialem authoritatem, & jus Imperii, allegatur & objicitur; quòd potestas & authoritas Imperialis est à Papa; & quòd electus in Regem Romanorum ex sola electione non est, nec dici potest verus Imperator, nec habet potestatem, jurisdictionem, & authoritatem, antequam inungatur, consecretur, & coronetur à Papa, qui (ut dicunt) tam in temporalibus quàm in spiritualibus habet plenitudinem potestatis. Ad quæ respondemus, hanc opinionem sacris canonibus ac juri & rationi pariter obviare, sicut expressè patet in Decretis, 96. *distinct. c. cum ad verum*, & *ca. duo sunt*, & *canon. Imperator.* Ubi expressè habetur in hæc verba: *Duo sunt quippe, quibus principaliter hic mundus regitur*, scilicet *authoritas sacra Pontificum & Regalis potestas. Habet* quippe *Imperator privilegium potestatis suæ, quam administrandis legibus publicis divinitus consecutus est, nec Imperator jura Pontificatus, nec Pontifex jura Imperatoria usurpat.* Hæc ibi: ubi Glossæ Ordinariæ dicunt, *quod istæ potestates sunt diversæ*, & *quod neutra dependet ab altera*, & *quod Imperator non habet potestatem sive imperium nisi à solo DEO.* 93. distinct. c. *legimus*, ubi in textu dicitur, quòd *exercitus facit Imperatorem*, & Glossa super verbo *Imperatorem* dicit sic: *Ex sola enim electione Principum dico eum verum Imperatorem, antequàm à Papa confirmetur, ut dixi 73. dist. quamvis.* Hæc Glossa. Et hoc etiam probatur in *d. can. cum ad verum.* ubi de potestate Imperiali & Pontificali loquitur in hæc verba: *Quoniam Mediator Dei & hominum Christus Jesus sic actibus propriis & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discernit, ut Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium rerum Imperialibus legibus uterentur: quatenus spiritualis actio à carnalibus incursibus distaret, & Deo militans* (scilicet Papa) *minimè se negociis secularibus implicaret, ac vicissim ille* (scilicet Imperator) *non videretur divinis rebus præsidere, qui esset secularibus negociis implicatus.* Hæc ibi: ubi Glossa Ordinaria de utraque potestate loquens, dicit sic: *Dum ergo potestates istæ distinctæ sint, est hoc argumentum, quod Imperium non habetur à Papa, & quòd Papa non habet utrumque gladium. Nam exercitus facit Imperatorem*, 93. *dist. c. legimus. Et Imperium à solo Deo habetur*, 23. *q. 4. c. quæsitum. Alioquin si imperium haberet à Papa, posset in temporalibus ad Papam appellari: quod prohibet Alexander III. quòd illa* (scilicet temporalia) *suam* (sc. Papæ) *Jurisdictionem non attingunt, Ext. de Appellat. c. Si duobus* & *Qui filii sint legitimi, c. causam, quæ inter*, 7. *Et ita ego credo istas potestates distinctas esse.* Hæc Glossa. Et 8. *distinct. c. quo jure*, dicitur: Quòd *jura humana per Imperatores & Reges seculi, Deus humano generi distribuit.* Et Lex dicit: quòd *Imperium & Sacerdotium ab eodem principio processerunt in actum, auth. quomodo oporteat Episcopos & Cleri. ad ordinem perduci*, in principio, coll. 1. *Nec Imperator Jurisdictionem Papæ, nec Papa Jurisdictionem Imperatoris perturbare debet*, Ext. de Judic. *c. Novit ille.* Ex quibus & aliis pluribus, quæ brevitatis causa dimittuntur, clarè patet, quòd potestas & authoritas Imperialis est immediatè à solo Deo, & non à Papa; & quòd electus in Imperatorem ex sola electione est Rex Romanorum, & habet authoritatem, jurisdictionem, & potestatem Imperialem, etiam antequam inungatur, consecretur, & coronetur à Papa: & quòd Papa non habet in temporalibus dictam plenitudinem potestatis.

3. Sed objicitur, quòd ille, qui se Joannem Papam XXII. appellabat, per suos processus de facto cassavit, sive nullam, cassam, & irritam pronunciavit electionem de nobis in Regem Romanorum factam, asserens in suis processibus, nos administrare non posse jura Imperii, & quòd administratio Imperii ad ipsum Johannem pertinebat de jure: & alia plura in ipsis processibus asserens & de facto attentans contra nos & jura Imperii, & contra illos & contra jura & potestates eorum, ad quos vacante Imperio pertinet electio Regis Romanorum, & contra jura & libertates Principum Alemanniæ & subditorum Imperii, & contra consuetudines antiquitùs rationabiliter introductas & observatas, prout in ipsis processibus, imò veriùs excessibus, continetur. Insuper post dictos processus, quasdam literas sub bulla sua dicitur fecisse, & per mundum publicè transmisisse, in quibus asserit se totam Italiam ab Imperio & Regno Alemanniæ separasse, insinuans per sua scripta & dicta, quòd Papa, tanquam Dominus universalis, non solùm in spiritualibus, sed etiam in temporalibus, potest tam de Imperio quàm de omnibus Regnis & Dominiis temporalibus totius mundi ad suum libitum disponere & ordinare. Ad quæ omnia duximus respondendum, quòd dicti omnes processus, assertiones & literæ, & omnia & singula, quæ per dictum Johannem in prædictis, & contra prædicta, gesta seu attentata fuisse dicuntur, fuerunt & sunt nulla, & nullius valoris & momenti, rationibus infrà scriptis.

4. Prima ratio est, quoniam Papa quantumcunque Catholicus & legitimus non habet talem potestatem, nec authoritatem aut jurisdictionem in temporalibus, & maximè supra jura Imperii, quod est immediatè à solo Deo, ut evidenter probant Canones & jura superiùs allegata. Unde, quicquid prædictus Johannes fecit in prædictis, tanquam à non suo judice factum, nullius fuit momenti, ut probant apertè canones 11. *q.* 1. *c. pen.* & 2. *q.* 1. *c. in primis*, juxta fin. & 16. *q.* 1. *c. frater noster*, & *Ext. de Judic. c. at si clerici*, & *Ext. de Consuet. c. ad nostram*, & *Cod. si non à competenti Judice*, *l.* 2. & 3. & *ult.* cum similibus.

5. Secunda ratio est ex eo, quòd dicti processus, imò veriùs excessus, facti fuerunt per dictum Johannem contra nos, & in præjudicium enorme nostrum, & illorum qui nos elegerunt in Regem Romanorum, & aliorum Principum Imperii & Alemaniæ, ex notoriè falsis causis, & nullo fori ordine servato, nobisque & aliis, quorum intererat, absentibus & nullo modo legitimè monitis & citatis. Unde dum sacri canones, & jura divina & humana decernant, sententias & processus quoscunque promulgatos, absentibus iis, quorum causa agitur sive ventilatur, & eis ritè & legitimè non monitis & citatis, nullius existere firmitatis, 3. q. 4. per totum: & ubi etiam legitur sanctos Pontifices definivisse in hæc verba: *Omnia, quæ adversus absentes in omni negocio aut loco aguntur aut judicantur, irrita erunt*, & *evacuantur omninò, nec aliquam obtinent firmitatem*, quia divinæ & humanæ leges hoc fieri prohibent, ut *Ext. de Testib. c. in nomine Domini*, & in *auth. de Testibus*, §. *hæc verò, collat.* 7. & *ff. Quæ sentent. sine appellat. rescindunt. l.* 1. §. *ex hoc edicto*, & *Cod. Quomodo & quando judex*, *l ea quæ.* Et maximè in causis, quæ summi Pontificis judicio deciduntur, ordo juris & vigor æquitatis est subtiliter observandus, ut *Ext. de Sent.* & *re judic. c. in causis.* Sequitur, quod prædicti processus, imò veriùs excessus, fuerunt nulli, & nullius valoris penitùs & momenti.

6. Nec obviat, si dicatur, quòd prædictus Johannes in civitate Avinionis provinciæ existens cum sua Curia per suas literas, quas dicitur ad fores Ecclesiæ majoris Avenionis appendi fecisse, nos absentem citavit: quoniam talis citatio, esto quòd appareret, nullatenus fuit nec est dicenda legitima, rationibus infràscriptis. Prima ratio: quia sunt canones & jura ad hoc, quòd censeatur & dici possit citatio firma, necesse est quòd absens, qui citandus est, citetur aut personaliter, si inveniri potest; aut, si non potest inveniri, publicè citetur ad domum suam. Aliàs, nisi sic citetur, non potest contra ipsum procedi, ut apertè probatur, 4. *q.* 5. *c. quisquis*, & *Ext. De Dolo & contum. c. causam*, in textu, & Glossa, & in *c. venerabilis, in fin.* & *De Cleric. non resident. c. Ex tuæ.* & *Ext. Qui matrimonium accu. poss. c.* 1. & *De eo qui mittitur in possess. causa rei ser. c. ult.* & *ff. Ex quib. caus. majores*, *l. item ait.* §. *hoc autem*, cum similibus. Et si proceditur, processus nullius est momenti, ut dicitur in superiùs allegatis juribus, 3. *q.* 4. *c. caveant*, & *ff. Quæ sentent. sine appell. rescind. l.* 1. & *Cod. Quomodo & quando judex. l. ea quæ.* Ex quibus juribus clarè patet, dato sine præjudicio quòd talis (inquam) citatio per literas in Civitate Avioni appensas reperiretur facta fuisse, quòd nihilo minus processus per ipsum Johannem factus fuisset irritus & inanis.

7. Secun-

ANNO 1338. 7. Secunda ratio est, quia ad hoc, ut citatio de jure legitima censeatur, & arctet citatum ad veniendum, necessum est quòd assignetur illi, qui citandus est, terminus & locus ad comparendum securus, prout manifeste probant jura, *Ext. De appellat. c. ex parte tua*, & 33. *q.* 2. *c, sive de conjug.* ubi *providendus est locus, in quo nulla vis formidetur multitudinis, nec sit difficile testes producere vel cæteras personas, quæ tam à sanctis canonibus quàm à venerandis Romanis legibus in hujusmodi controversiis requiruntur.* Hæc ibi: & 3. *q.* 9. *c. hortamur*, & *Ext. Ut lit. non contestat. c. accedens* & *ff. De Judic. l. sed locus.* Sed notorium est & indubitatum existit, quod dictus Johannes tam nos quàm Imperii nostri fideles & amicos, odio capitali, & etiam hostili exercitu persequebatur de facto, & civitates & jura Imperii sibi usurpare & subjugare, quantum poterat, conabatur. Civitas quoque Avinionis, in qua idem Johannes cum suo consistorio morabatur, & ad quam nos per suas literas evocabat, & ille, qui illius civitatis dominium detinebat, nos & Romanum Imperium habebat odio notorio & antiquo. Unde patet, quòd desiperet, qui diceret vel sentiret, talem citationem nos ad comparendum modo aliquo coartasse. Quis enim auderet dicere, quòd talis consistorii in tali loco periculoso teneremur subire judicium, & in hostium nostrorum nos ponere sinum, & mortis periculo ultroneo nos offerre? Patet igitur, quòd talis citatio, si facta reperiretur de nobis, foret irrita & inanis.

8. Tertia ratio sumitur ex eo, quòd in sacris canonibus & legibus statuitur, quòd nullus in propria causa possit judicare, vel jus sibi dicere, ut probatur 33. *q.* 4. *c. inter querelas*, & 23. *q*, 5. *de occidendis*, & 4. *q.* 4 *c.* 1. & *Cod. Ne quis in causa propria judicet, vel jus sibi dicat.* Sed manifestum adeò est & notorium, ut nulla possit tergiversatione negari, quòd prædictus Johannes de facto contendebat, scilicet quòd ipse non solùm in spiritualibus sed & in temporalibus, & in nos & in totum Imperium, ac jura Imperii, habeat plenitudinem potestatis: & quòd super hoc contra nos controversiam & litigium de facto movebat, & jura Imperii etiam hostiliter sibi pro viribus usurpare conabatur; & nos & Imperii nostri fideles, quantum poterat, tanquam adversarius & hostis & inimicus noster & Imperii, consequi nitebatur. Unde etiam contra eum, tanquam contra adversarium, inimicum, & hostem nostrum & etiam Imperii, pro defensione nostra & etiam fidelium nostrorum, & juris Imperialis ac fidei, appellamus ad futurum generale Concilium, in loco tuto & securo modo debito & secundum formam sacrorum canonum congregandum. Ex quibus sequitur manifestè, quòd dicti processus, imò veriùs dicti excessus, per dictum Johannem contra nos & contra fideles nostros & jura Imperii facti fuerunt in propria causa, & temerè & perperàm attentati: & quòd ipse in ipsis processibus se judicem simul & partem effecit, ac per consequens, quòd fuerunt irriti & nullius penitus firmitatis.

9. Tertiò objicitur contra nos, quòd dictus Johannes tam in nos quàm in omnes sequaces ac fideles nostros, habentes & tenentes nos pro Imperatore nomine & honore, & nobis tanquam Imperatori obedientes & reverentiam exhibentes, & in omnibus admittentes nos ad divina, seu nobiscum participantes in divinis, aut divina officia celebrantes coram nobis, & præbentes nobis auxilium, consilium, & favorem, de facto excommunicationis sententiam fulminavit: & Ecclesias & Universitates, quæ contrà facerent, Ecclesiastico supposuit judicio. Unde dicitur, *Quod sententia pastoris, sive justa sive injusta, servanda est & timenda.* Ad quæ respondemus & dicimus, quòd, secundum sacros canones & jura, hujus sententiæ & processus fuerunt & sunt nullæ ac nullius firmitatis, nulliusque valoris penitus & momenti: nec sunt aliquo modo timendæ nec servandi, quod evidenter ostenditur & probatur rationibus infrà scriptis. Prima ratio sic sumitur. Certum est, quòd cum Prælatus Ecclesiæ in suo mandato excedit formam & potestatem à sacris canonibus sibi traditam, & in contra mandatum hujus facientes excommunicationis in singulares personas, & in Ecclesias, & in Universitates, sententias interdicti promulgat, talem sententiam non tenere, sed nullam ipso jure fore, nullatenusque observandam, ut probatur per id quod legitur & notatur *Ext. De Excessibus Prælatorum, c. cum ad quorundam.* Temerarium enim est & indignum, aliquem sibi sua authoritate usurpare, quod Romana Catholica Ecclesia non concedit, *Ext. De Privileg. c. sanè.* Sed ut suprà probatum est evidenter, sancta Romana Ecclesia Catholica & Apostolica non concedit, sed prohibet Papæ jus Imperii & potestatem in temporalibus usurpare: quia, ut dictum est, ista Papæ jurisdictionem, quæ solùm est in spiritualibus, non contingunt, ut in superiùs allegato *c. Ext. De Appellat. si duobus.* Et maximum est, quòd dictus Johannes per suas antedictas sententias excessit formam & potestatem Papæ traditam; quia jus Imperii & potestatem in temporalibus sibi usurpare conatus est contra Sacrorum canonum constituta. Ergo hujus sententiæ sunt & fuerunt nullæ & nullatenus observandæ. Et hic est unus de casibus expressis, in quibus sententia de excommunicatione nullatenus est observanda. ANNO 1338.

10. Secunda ratio sic sumitur. Certum est de jure, quòd ubi est error expressus in sententia vel in mandato præsidentis, puta quia præcipit, quòd non obediat suo superiori; vel præcipit aliquid contra Deum, vel contra sacram scripturam, talis sententia ipso jure nullius est momenti, nec est timenda, nec aliquatenus observanda, ut probatur per illud, quod legitur *Ext. De Sententia excommunicationis, c. venerabilibus*, juxta fin. in Gloss. & 11. *q.* 3 *c. is qui præest*, cum duobus cc. sequentibus. Et idem est, ubicunque sententia est ipso jure nulla, ut probatur apertè per illud quod legitur & notatur *Ext. De Sententia excommunicationis, c. per tuas*, & *Ext. De Procurat. c. in nostra præsentia, insi.* & *Ext. De Crimine falsi, c. super eo*, & *Ext. De Sententia* & *re judicata, c.* 1. Sed manifestum est, quòd dictus Johannes in dictis suis processibus & sententiis expressit, quòd non obediatur nobis, cui omnes Imperio subjecti obedire & reverentiam exhibere secundum divina & humana jura sunt astricti: & quòd hoc fecit, volendo sibi jus Imperii & potestatem omnimodam in temporalibus contra Dominum & contra justitiam usurpare, ad quæ non extenditur, ut dictum est, ejus authoritas & potestas. Ergo ipsæ sententiæ sunt & fuerunt nullæ & nullius penitus firmitatis, nec fuerunt nec sunt quomodolibet observandæ.

11. Tertia ratio sic sumitur. Manifestum est, quòd quando sententia excommunicationis vel interdicti prolata est post appellationem legitimam, nulla est, nec est aliquatenus timenda nec servanda, ut apertè probatur *Ext. de Offic.* & *potestat. jud. deleg. c.* 32. *cum olim*, in fine, & *De Sententia excommunicationis*; *c. venerabilibus*, in fine, & *Ext. De Appellat. c. ad hoc.* quod & habetur per illud quod legitur & notatur *Ext. De Sententia excommunicationis, c. per tuas*, in Glossa Ordinaria, & per Dominum Hostiensem in *Apparatu super c. solet*, & in *Summa*, super quam alios Doctores. Sed manifestum & notorium est, quòd nos dudum contra dictum Johannem & processus, quos ipse de facto fecit contra nos, ac potestatem & authoritatem Imperialem, & præjudicium & derogationem fidei Catholicæ, quam sancta Romana Ecclesia firmiter hactenus docuit & credidit, & docet & credit & tenet, appellavimus ad futurum generale Concilium, in loco securo & congruo congregandum, & ad Sanctam Matrem Ecclesiam Catholicam. Quæ appellatio fuit ad ipsius Johannis noticiam deducta, prout notorium est & manifestum; & constat etiam per legitima documenta, & quia ipse Johannes, pòst & contra dictam appellationem promulgavit, & protulit de facto contra nos & fideles nostros, & nos sequentes & nobis præbentes consilium, auxilium, & favorem, dictas excommunicationes & interdicti sententias, si sic dici possunt. Ergo fuerunt & sunt nullæ, & nullius valoris & momenti; nec sunt aliquo modo timendæ nec observandæ.

12. Nec obstat, quod dicitur, quòd Papa non habet superiorem. Unde, ut aliqui garriunt, non potest ab ipso quomodolibet appellari. Et verè non obstat, quoniam manifestum est secundum doctrinam Catholicam & sacrorum canonum, quòd Papa, ubi de fide sive de jure divino agitur, subest Conciliis, ut patet expressè per illud, quod legitur & notatur 15. *dist. c. sicut. sancti*, in textu & Glossa, & 25. *q.* 1. *c. sunt quidam*, cum sequentibus capitibus, & 19 *dist. c. Anastasius*, ubi dicit Glossa Ordinaria super verbo *Concilio* dicitur: *Videtur ergo quòd Papa tenetur requirere Concilium Episcoporum; quod verum*

ANNO *rum est, ubi de fide agitur, & tunc Synodus major est quàm Papa* 15. dist. c. *sicut sancti mei*, dicit
1338. Glossa Ordin. & *quod Papa, ubi de fide agitur, habet superiorem in terris, à quo possit judicari*: & per consequens, ad ipsum superiorem valeat appellari. Probatur etiam notanter per illud, quod legitur & notatur 40. *dist. c. Si Papa*, ubi expressè definitur, quòd *Papa à nemine judicari potest, nisi deviat à fide Catholica.* Ergo si Papa deviat à fide, habet superiorem in Terris, à quo potest judicari: & per consequens ad ipsum potest appellari. Hoc etiam patet per hoc, quod dicit Augustinus in Epist. ad Glorium & Eleusium & reliquos Donatistas, ubi de Concilio Papæ & Collegii Cardinalium scribit Dominus sic: *Quasi non eis dici possit, & adhuc justissimè dici, Ecce putemus illos Episcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos fuisse. Restabat adhuc universalis Ecclesiæ plenarium judicium, ubi etiam cum ipsis judicibus causa possit agitari, ut si malè judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur.* Hæc Augustinus. Ex quibus & aliis plurimis authoritatibus, quæ brevitatis causa dimittuntur, evidenter patet, quòd Concilium universale Ecclesiæ Catholicæ, ubi de jure divino aut de fide agitur, majus & superius est Concilio Papæ & Cardinalium, & ipsum solvit & tollit, si ipsi repugnent. Cùm ergò pro defensione juris Imperii, quod est à jure divino, & fidei Catholicæ, appellamus ad generale Concilium in loco tuto & securo congregandum, sequitur quòd appellatio nostra fuit interposita ad superiorem, ad quem legitimè potuit appellari.

13. Plures quoque aliæ rationes & causæ sunt, ex quibus cernitur evidenter, quod prædictæ sententiæ fuerint & sunt nullæ, ac nullius valoris sive momenti, nec fuerunt nec sunt timendæ, nec aliquatenus observandæ. Quæ rationes & causæ in appellationibus & provocationibus contra adversantes nobis, & Nos, & Imperium, & fidem Catholicam, quam Sancta Romana tenet Ecclesia, impugnantes solenniter interjectis, seriosiùs explicantur: quas omnes seriatim præsentibus literis explicare, prolixum nimiùm videretur.

14. Quamobrem denunciamus & dicimus processus & sententias, de quibus superiùs dictum est, fuisse & esse nullas, & nullos, & nullius valoris & momenti, & nullatenus observandas: ac universis & singulis sub nostro Imperio degentibus, cujuscunque status, dignitatis, ac conditionis existant, disertè præcipimus & mandamus, quatenus nulla persona singularis, aut communitas vel universitas, dictas excommunicationis & interdicti sententias præsumat observare, vel facere ac sustinere quomodolibet observari. Quicunque autem contra hoc nostrum mandatum præsumpserit facere, vel venire, eum omnibus feudis, quæ ab Imperio tenet, ac omnibus jurisdictionibus, gratiis, & privilegiis, libertatibus & immunitatibus, à nobis vel prædecessoribus nostris ei concessis, exnunc privamus.

15. In quorum omnium testimonium & fidem præsentes literas fieri fecimus, & nostræ Imperialis Majestatis bulla jussimus & fecimus communiri. Et, ut ipsæ literæ ad Communem omnium noticiam deducantur, eas majoris Ecclesiæ de Franckenfurt ostiis appendi sive affigi faciemus, quæ hunc processum nostrum quasi sonoro præconio publicabunt, ita quòd nullus possit prætendere, vel ignorantiam allegare, quòd ad eum prædicta non pervenerint, sive quòd ea ignoraverit: cùm non sit verisimile, occultum & incognitum remanere, quòd tam patenter fuit omnibus publicatum. Datum in oppido nostro de Franckenfurt, die VIII. mensis Augusti, Anno Domini MCCCXXXVIII.

LXXXVII.

1339. *Constitutio* LUDOVICI *Bavari Romanorum Imperatoris de Imperii Juribus, excellentiâ, & potestate Electi Romanorum Regis, latæ in Comitiis Francofurtensibus. Datum in Civitate Francofurt in Quadragesimâ Anno* 1339. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 411.]

CÆsar, cum hoc à Pontificibus agi cerneret, ut Cæsarea dignitate conculcata, tyrannidem suam stabilirent, Francofurtum Principibus, ac humanæ divinæque sapientiæ doctissimis quibusque convocatis, Decretum de Consilio Doctorum sub sigillo suo contra processus defuncti Joannis Papæ promulgat, rationem fidei suæ clarissime reddit, plane ingenueque profitens, se Christianum hominem, articulos Fidei integros credere. ANNO 1339.

2. Ad hæc multa præclara proponit, publica atque solenni acclamatione novas confirmationes antiquis legibus addens, easque corroborans: scilicet ut Electores Imperii, & nullus alius, Regem Romanorum eligant: cuique plura accedunt Principum suffragia, is etiam in discordia verus censeatur electus sive Rex sive Imperator, cum in essentia idem sint, licet nomina diversa credantur, idemque possit, citra Apostolicæ Sedis confirmationem, Imperii jura & exercere & administrare.

3. Debeat quoque mox idem post Principum insinuationem à Pontifice inungi, si legitime sit electus. Quod si recuset Pontifex, possit à quocumque Catholico Antistite proclamari Imperator & Augustus: cum maxime inunctiones istæ solemnitates tantum quædam sint adinventitiæ, à Pontificibus excogitatæ, nomina tantum, & non res concedentes. Quis enim Romanus Pontifex consecravit Constantinopolitanos Imperatores? Et quis ante Carolum multos Christianos Cæsares? & ante Constantinum, Ethnicos quis sacravit Imperatores? Nec fidelitatis juramentum Pontifici tribuit Imperator, sed obsequii ac fidei defensionis.

4. Præterea falsissimum esse ostendit, per vacationem Imperii jus ad Papam devolvi: idque esse contra sacri Imperii libertatem, dignitatem, jura ac Majestatem. Longa enim & approbata consuetudine, inconcusse à Majorum ordinatione hactenus observata, vacante Imperio, jus administrandi Imperii jura, feuda conferendi, & negotia cætera disponendi, Palatino Rheni debetur, non obstante Clementina *Pastoralis*. Datum in Civitate Francofurt, in Quadragesima, anno 1339.

LXXXVIII.

Consensus & Assensus JOHANNIS *Regis Bohemiæ super Ordinatione per* LUDOVICUM *Romanorum Imperatorem, &* LUDOVICUM *Marchionem Brandeburgensem factâ de Jure & voce in Electione Romanorum Regis* RUDOLPHO *Comiti Palatino Rheni competenti. Datum Franckfurt quinta feriâ proximâ ante diem Palmarum, Anno Domini* 1339. CUM *Vidimatione & Testimonio* CAROLI IV. *Romanorum Regis. Datum in Keyserspерg* 11. *Kal. Junii* 1354. *Regnorum suorum VIII.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 345. (1) NICOLAI BURGUNDI Electoratus Bavaricus pag. 64.] 18. Mars.

CAROLUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, & Bohemiæ Rex; notum facimus universis, quòd constitutus in nostra præsentia Illustris Rupertus senior Comes Palatinus Rheni, sacri Imperii Archidapifer & Dux Bavariæ, sororius & Princeps noster dilectus, nobis quasdam literas claræ memoriæ Illustris Johannis quondam Bohemiæ Regis, genitoris nostri dilecti, curavit ostendere, ut de tenore ipsarum dignaremur testimonium perhibere. Quarum tenor sequitur in hæc verba.

Nos JOHANNES Dei gratia Bohemiæ Rex ac Lucenburgensis Comes, notum esse volumus tenore præsentium universis, nos vidisse & plenè perlegisse literas Serenissimi Principis, Domini LUDOVICI Romanorum Imperatoris, & Domini Ludovici Marchionis Brandenburgensis, continentes ordinationem & tractatum de Comitibus Palatinis Rheni, qui ipsorum jus seu vocem electionis in Romano Imperio seu Rege Romanorum, quamplurimùm eligendo habere meritò deberet. Ex quibus siquidem literis prædictis liquidè apparet, Excellenti Principi Domino Rudolfo Comiti Palatino Rheni ac Duci Bavariæ, quamprimùm opportunitas ad hoc se offeret, ut Romanorum Rex eligi deberet, competere jus & vocem in electione duntaxat, & nulli alteri personæ.

Eo

(1) NB. Que dans la Copie de *Burgundus* qui d'ailleurs est toute semblable à celle-ci, la Vidimation de *Charles IV.* est datée du 1. des Kal. de Juin. [DUM]

ANNO 1339. Eo igitur per dictum Dominum Rudolfum supplicatum nobis extitit, ut ordinationi præfatæ in prædictis literis contentæ nostrum præbere vellemus consensum benivolum & assensum. Nos itaque, tanquam is ad quem hoc de jure, sicut ad Principem & Electorem Imperii, spectare dinoscitur, supplicationibus prædicti Domini Ducis annuere cupientes, præfatam ordinationem factam per literas prædictas ratificamus, & nostrum ei præbemus consensum, affectionem & assensum expressum, recognoscentes ipsum in prima Electione futuri Regis Romanorum eligendi facienda habere vocem eligendi, tanquam Principem & nostrum in ipsa Electione Coelectorem, harum nostrarum testimonio literarum. Datum Franckfurt, quinta feria proxima ante diem Palmarum, Anno Domini MCCCXXXIX.

Nos igitur ad universorum notitiam volumus pervenire, quòd easdem literas sub propriis figuris & elementis, & sub sigillo majori consueto dicti genitoris nostri in vera figura sigillatas vidimus, & de veritate & integritate ipsarum testimonium perhibemus, præsentium sub nostro sigillo testimonio literarum. Datum in Keysersperg, Anno Domini MCCCLIV. XI. Kalend. Junii; Regnorum nostrorum anno octavo.

LXXXIX.

3. Decembre. *Verbont tusschen* JAN DEN III. *Hertogh van* Brabant *ende* LODEWYCK *Grave van* Vlaenderen *met consent der Steden van hune Landen respectivelyck ghedaen; houdende, dat de voorsz. Landen in cas van Oorlogh malkanderen sullen bystaen; dat d'een sonder consent van d'ander geenen Oorlogh teghen wy het zy aen-nemenen sal; dat sy Oorlogh ghemaekt hebbende, sonder malkanderen geenen Peys en sullen moghen maecken; dat sy in malkanders Landt sullen moghen koopen, en verkoopen, en Coopmanschappen uyt malkanders Landen uytvoeren sonder beletsel; dat sy maer eenderley ghemeyne Munte onder hunen sullen hebben &c. Ghedaen te Ghendt den 3. December* 1339. [Le Lustre & la Gloire du Duché de Brabant sous l'an 1339. pag. 109.]

C'est-à-dire.

Alliance faite, & conclue entre JEAN III. *Duc de* Brabant *&* LOUÏS *Comte de* Flandres *de l'avis & consentement de leurs Villes & Païs; portant que leurs dits Païs en cas de Guerre s'entrassisteront mutuellement; que l'un ne poura point commencer une Guerre, contre qui que ce soit, ni la finir quand elle sera commencée, sans le consentement de l'autre; Que leurs sujets & habitans pouront achepter, vendre, & emporter leurs Marchandises des Païs l'un de l'autre sans aucun empechement; & qu'ils n'auront ensemble qu'une même & commune Monnoye &c. A Gant le* 3. *Decembre* 1339.

In den Name des Vaders, des Soons, des Heylichs Gheests, ende ter eere der reyne Maghet Maria de Moeder Godts. Allen den ghenen die dese teghenwoordighe letteren sullen sien oft hooren lesen.

WY Jan by der gratien ons Heeren Hertoghe van Loteryck, van Brabant, van Limbourgh, ende Marcgrave des Heylichs Rycks: Lodewick Grave van Vlanderen, van Nevers, ende van Rethels, Communghemeyns, Schepenen, Raedt ende al t' commun van de Steden van Brabant, Leuven, Brussel, Antwerpen, s' Hertogen-bosch, Nyvele, Thienen ende Leeuve, Borghmeesters, Vooght, Prooft, Schepenen ende Raet, end al t' commun van de steden van Vlaenderen Ghendt, Brugghe, Ypre, Cortryck, Oudenaerde, Aelst ende Cheraersberge, saluyt in Onsen Heere. Met kennisse der Waerheden: weten alle, dat wy Jan ende Lodewyck Hertoghe ende Grave vooren ghenoemt, met onse voorghenoemde Steden met ons, by ghemeenen consente ende Raede, siende ende merckende, dat de goede Lieden van beyde den Landen ghebeuren zyn sonder middel, den welcken salighlyck ende profytelyck is, in jonsten, in minnen, ende in eendrachticheden te gadere te wesen, ende elck aen andere te cleven, met volmaeckten wille, ende ghetrouwe herten. Ende dat de voorschreven twee Landen vervult zyn van grooter menichte van volcke, 't welcke niet gesustineert wesen en mach sonder Coopmanschappe, ende sonder Neeringhe: siende oock, ende merckende dat Coopmanschappe ende neeringhe niet ghevoet en soude moghen wesen, sonder in Landen van Peyse, ruste, eendrachticheden, Vryheden, Coopmanschappe ende Neeringhe elck met anderen, ende te schouwen voortaen tusschen ons ende onse nacomers, alle saecken ende materien van geschille, van onpeyse, ende van bloetstortinghe ende in beschermenisse, ende behoudenisse van onsen lyve, goede, ende Landen, ende onsen nacomers: By goede deliberatie ende rypen Raede, om de openbare nutschepe, profyt ende orboor van de voorschreven twee Landen, hebben wy Hertoghe, ende Grave voorschreven, ons, ende onse naecommende de Edele van onse twee Landen, Ridderen, knappen, Mannen, ende over haer naecomers metten goeden lieden van den Steden van beyde onse Landen voren ghenoemt, ende wy Communghemeyns, Schepenen, Raet, ende 't commun van de voorschreven Steden van Brabant, Borghemeesters, Voogt, Prooft, Schepenen, Raedt, ende al 't commun van de voornoemde Steden van Vlanderen, over ons, ende onse naecomers, met onse voorschreven Princen, ende in den name van allen den anderen Steden, Meyers, Landen, ende Casselryen van den gheheelen Landen van Brabant ende van Vlaenderen gheordonneert, gheaccordeert, over een ghedragen ende verbonden, in der manieren naevolgende.

I. In 't eerste dat van desen daghe voort, ende eeuwelyck ghedurende, soo wi die eenich van ons Hertoghe ende Grave voornoemt, van onse naecomers, ofte van onsen Lande van Brabant ofte Vlaenderen, stecken, dringhen, bessuyten, veronrechten oft deiren wilde, met Oorloghe oft anders, in wat maniere dat ware in siele, lyve, oft in goede, dat wy elckanderen, in goede trouwe ende sonder ergelist, beschudden, beschermen, helpen, verwaeren ende ontcommeren souden, met lyve end goede, welcke tyden, ende also menichwerven, dat wyse oft eenich van onslieden sullen versocht wesen, op ons selfs cost, ende ghelyck ons selfs Landen. Behouden die, dat de ghene die den anderen, in hulpe, beschudde ende secoers comen, soude moghen nemen redelycke ende tamelycke in des anders Landts fourage te haren Paarden.

II. Item, dat wy Hertoghe ende Grave voornoemt, onse naacomers, oft eenighe van onse lieden van onsen Landen van Brabant ende van Vlaanderen, oft eenigh van den twee Landen, nimmermeer oorloghe beginnen oft voren aangrypen moghen op ymanden, sonder den Raet, wille, ende consent van den tweee Landen voorsegt, oft het ne ware dat op ons Hertoghe ende Grave voornoemt, op onse nacomers, oft op eenich van onslieden, oft op eenich van onse nacomers, op onse voornoemde twee Landen, oft eenich van dien Landen, oorloghe quetsinghe, oft deire voren beghonnen ware by eenighen Prince oft andere persoonen, dat wy ons voornoemde twee Landen, elck de syne, sonder consent ende Raadt van den anderen, verhoeden, beschudden, beschermen, ende bewaren mochten in dit stuck, ende dan ware elck anderen schuldich te syne behulpigh, in der manieren dat verclaart is in 't eerste poinct van dese verbonde.

III. Item waart soo dat wy eenighe oorloghe te gadere begonnen oft ghemeyne waren aanghegaan op yemant, oft wancost doen om des anderen sake bejaacht oft ghecreghen hebben, dat d'een Heere ende syn Landen, sonder consent van den anderen Heere ende Lande nimmermeer vrede, bestant, Peys, noch Accoort macken souden.

IV. Item, hebben wy gheloofr, ende ghelooven elckanderen, dat wy om de voornoemde twee Landen te houden in goeden peyse, Coopmanschappe ende Neeringhe, sullen helpen beraden, troosten

d'en

ANNO 1339.

ANNO 1339. d'en den anderen met alle onse macht, ende in allen saken, ende hebben ghenomen ende nemen als nu elck van onsslieden binnen synder macht ende Heerschappye, beede by watere ende te Lande de Lieden ende alle de Inwoonende van den anderen Lande, ende elck sonderlinge, in onse beschermenisse ende seker behoet. Ende in t'ghelyke alle Cooplieden van soo wat Lande sy zyn, haer goet, haer Coopmanschepe, ende haer meysnieden, commende, wesende, ende keerende binnen den palen van den voorsz. twee Landen, betalende haren rechten Tol, Costumen, ende Schulden, ende van hare misdaden haren amenden naer Wetten, ende usaghen van den Lande: Ende is ons ghemeene consent ende begheerte, dat de Cooplieden van den voornoemde twee Landen hem peysivelyck onderlinghe gheneren, ende dat elck coopen mach in des anders Landt, alle maniere van Koopmanschepe, ende die voeren oft doen voeren bynnen synen Landen, te synen profite, sonder belet ofte verlet van iemande, betalende dat sy schuldich zyn te betalene, alsoo voorschreven is.

V. Item, hebben wy gheordonneert, omme die Koopmanschepe ende neeringhe te houden binnen de voorsz. twee Landen, dat men ordonneren ende slaen sal eene ghemeene Munte, goet ende weerdich, die haren loop hebben sal in beyde de Landen voorsz. dewelcke sal blyven staende in een poinct sonder verwandelen t'eeuwelycken daghe, oft het ne ware by gemeene consente ende over een draghen van beede de Princen, ende van beede de gheheele Landen boven gheseyt. Ende daer toe salmen nemen ende kiesen twee Persoonen van elcks Heeren weghe voorseyt, ende eenen Persoon uyt elck van de drye goede Steden van Brabant voornoemt, dats te wetene Leuvene, Brussel ende Antwerpen. Ende van Vlaenderen, dats te weten, Ghendt, Brugghe ende Ipre, die Waerdeyne daer af wesen sullen, dats te wetene die Waerdeyne uyt Brabant ghecoren, die Vlaemsche Munte te waerderene, ende die Waerdeyne uyt Vlaenderen ghecoren, die Brabantsche Munte te waerderene, dewelcke waerdeyne uyt Brabant commen sullen in de Stede van Ghendt, ende die Waerdeyne uyt Vlaenderen sullen commen in de Stede van Leuvene, t'elcken drye maenden oft corter, by alsoo dat hen orboor ende profyt dunct, t'eeuwelycke daghe ghedurende. Ende sullen haer assaye doen loyalyck ende in goeder trouwe, ende op den eedt die sy daer af doen sullen, t'allen tyden dat mense vermacken ofte vernieuwen sal. Daer by is te wetene, dat alle andere Munte, sonder dese, die loop hebben sullen binnen de voorsz. twee Landen ghepryst, ende ghewaerdeert sullen wesen naer haer rechte werde ende pryse van der ghemeener Munte voornoemt.

VI. Item, waert dat wy, oft eenich van onslieden ofte onse naercomers, ofte eenige van Hemlieden t'eenighen daghe d'een van den anderen ons van onrechte te beclaghen hadden, oft te dolerene, in wat manieren, ofte in wat saken, ofte hoe menichwerven dat wesen mochte, waert van saken den Princen Landen, den Steden, den Casselryen ofte singuliere Persoonen toucherende, dat die ghene die hem te beclaghene hadden, die sake van hare clachte ontbieden souden by boden, oft by gheshrifte den Heeren, den goeden Steden, van den anderen Landen, ofte den ghenen wiens lieden ende Subjecten men de misdaet aenleghen soude, ende versoecken daer af recht, ende beteringhe naer de misdaet. Ende soo waere die Heere, syne Steden, oft die ghene die aldus versocht, ende ghesommert wesen soude, dat onrecht ende die misdaet, schuldich te beteren, ofte te doen beteren ende te doen berechtene den ghenen wie het toucheren mach, ende aengaen soude, binnen acht daghen navolghende der tydt dat s'ys eerst versocht wesen souden. Ende in stic dat dese saken niet afgheleyt noch gebetert en worden binnen die acht daghen, alsoo voornoemt is, om te verhoede dat nemmermeer t'eenighen daghen rysen noch spruyten en mochten, oorloghe, geschille ofte discorde, tuschen onse Hertoghe ende Grave voornoemt, tuschen onse naercommeren, tuschen onse voornoemde twee Landen, noch tuschen eenighe Steden, Casselrien, ofte singulier Persoonen van de voornoemde twee Landen, hebben wy gheaccordeert, ende verbonde als nu, dat elck van ons Hertoghe ende Grave voorschreven, ofte van onse naercomers, eewelyk ghedurende, ende t'allen tyde dat te doene wesen sal, nemen sal twee goede lieden van synen Rade, ende elck van drie goede Steden van Brabant, eenen Schepene ende elck van de drie goede Steden van Vlaenderen voornoemt eenen Schepenen, de welcke thien Persoonen vergaderen sullen in dat Lant, daer de ghene toebehooren die hem beglaghende zyn, ende in een van de vier goede Steden van dien Lande die naest is der Steden daer dat onrecht gedaen oft gespruyt is, binnen achte dagen na dat sys vermaent sullen zyn sonder stande, ende sullen doen openbaerlyc haren eedt, als sy vergadert wesen sullen in presentie elck van andere, op die heylige Evangelie, loyalyck te onderwindene ende inquirerene, dat rechte ende waere van die clachten, ende geschillen, ende discordien, die te termineren, ende Sententieren, ende te accorderen, na recht, ende redene, sonder eenighe partie daer inne te dragene. Ende sullen beletten ende verhoeden alle saecken, ende materien van discordie. Ende en sullen uyt dier Steden nimmermeer scheyden, oft het ne ware, dat sy oft eenich van henlieden by sonneschyne daer uyt voeren, ende binnen dien selven dage by sonneschyne weder daer inne quamen totter tyt dat sy al die saken, daer sy om vergadert wesen souden, getermineert, vereffent, gepaeyt ende geaccordeert sullen hebben. Dewelcke thien Persoonen die aldaer ghecoren ende ghedeputeert wesen sullen, ende alsoo menichwerff alst te doene wesen sal, wy ende elck van onsslieden over ons ende onse naercomers gheven als nu, volle macht authoryteyt, ende speciaal bevel, die saeken daer sy toe ghecoren ende ghedeputeert wesen sullen te inquirerene, te terminerene, ende te sententierene, te vereffene ende te accorderene, in der manieren dat voorseyt is: ende gheloven alle, ende elck van onsslieden by hem, over ons, onse naercommers te houdene, ende te volcomene wel ende ghestadelyck al 't ghunt dat by die thien Persoonen ghedeputeerde, gheinquireert, ghetermineert, ghewyst, vereffent, ende gheaccordeert wesen sal, in alle die saecken, ende elcke sonderlinghe, sonder nimmermeer iet te doene oft te attenteren in contrarie: Ghevielt oock dat eenigh van de vornoemde thien Persoonen, quame van lyve ter doot, binnen den termyne dat sy vergadert waren om te tracterene, eer dat sy haer haer last ghetermineert souden hebben, soo is ons consent ende wille hoe menighwerf het ghevielle, dat de ghene by wien die persoon ghecoren ende ghedeputeert was, eenen anderen van den selven Rade, oft Schependomme kiese, ende stelle in syne stede binnen den derden daghe naer dien datmen versocht sal zyn, sonder stande: Den welcken wy, ende elck van ons lieden over ons, ender over onse naercommers gheven aldus volle macht, authoriteyt, ende bevel in alle saecken, alsoo d'andere hadden eer hy quam van lyve der doodt. Ende sullen dese gedeputeerde, ende elck van hen lieden bedwonghen ende gheconstringeert zyn de voornoemde commissie, ende lastinghe te aengaene, ende te doene, in der voorschreven maniere, by den ghenen diese kiesen ende deputeren sullen, by alsoo dat daer aff eenich onbehoorich wesen wilt, oft in ghebrecke ware: Oock soo dat de voorschreven thien persoonen, oft eenich van hen lieden, op eenich stuck daer sy mede ghelast wesen souden, begheerden den raet van den ghenen daer hy by ghecoren ware, dat sy hem beraden mochten aen den ghenen die van den selven Rade oft Schependomme wesen soude, mits dien dat sy uyt die stede daer de Commissiarisen vergadert wesen sullen, niet scheiden souden, inder manieren dat voorseyt is.

VII. Ittem, hebben wy belooft, ende beloven elckandere in goede trouwe, dat om saecken die gheschien oft mach ghevallen tuschen ons, oft tuschen eenich van onsslieden, oft tuschen onse naercommers, oft tuschen eenich van hen lieden, wy, noch onse naercommers en sullen doen, oft nemen, ander wrake, noch oorloge pooren, noch pandighen doen doen, d'een op den anderen, sonder de clachten doende, oft daer af recht heyschende aen de ghene die daer toe ghedeputeert wesen sullen, inder maniere dat is voorschreven: Ende ne sullen eenighe saecken doen, oft ghedoogen te doene, daer coopmanschappen by belet wesen mach, vryelycke te gane ende te keerene, van den eenen Lande in d'andere, haer recht betalende, alsoo boven voorseyt is.

VIII. Ittem, hebben wy gheaccordeert ende verbonden,

ANNO 1339. bondenden, om alle de punĉten die hier inne geſchreven ſtaan, ende elck punĉt ſonderlinghe geſtadelyck te doen houden, t' eeuwelycken daghe ſonder brecken: Dat waar 't ſoo, dat wy Hertoghe ende Grave voornoemt, ofte eenich van onſlieden ofte onze naercommers, ofte eenich van henlieden, t'eeuwighen daghe tegen Verbonde, oft eenich punĉt dat in deſe lettere gheſchreven ſtaat, ſtaken oft ginghen, in ſoo wat manieren dat ware, by ons ofte andere perſoonen, dat daar by deze ordonnantie ende accorde van minder werde, oft min geſtade niet weſen ſoude, nemaar, dat die ander Heeren, ende beyde de gheheele Landen vornoemt, die Heeren, die eenich punĉt van deze ſake brecken wilde, conſtringeren ende bedwinghen ſouden met al haar vermoghen, te doen houdene de Ordinancien ende elck punĉt ſonderlinghe, in der manieren dat zy hier gheordonneert ende gheſchreven zyn. Ende ne ſullen ghedoogen de voornoemde twee Landen, elck van zynen Heere ende Prince, die hier af rebel oft contrarie weſen wilde, dat hy nemmermeer by hem, oft by ander perſoonen, eenich profyt, bate, amende, ofte ander voordeel heſſenne zal, noch ontfaan, ofte in zyn orboor in eeniger maniere laten commen, totter tydt dat zy alle deſe Verbonden, Voorwaarde, ende Accord, ende elck poinĉt ſonderlinge, wel ende ghetrouwelyck houden ende volcommen ſullen. Waert oock ſoo, dat eenich van de voornoemde Landen Brabant oft Vlaanderen, eenighe ſinguliere Steden, Caſſelrie, Meyerie, oft ſinguliere perſoonen, ſoo wy zy waren, van den eenen voorſchreven Lande, oft van beide, teghens deſe Verbonde ofte teghen eenich poinĉt datter in gheſchreven is, ſtaken, oft ginghen, in ſoo wat maniere dat weſen mochte. Dat daeromme deſe Ordinantie ende Accord niet min blyven en ſouden, goed, vaſt, ende gheſtade: Nemaer dat beede die Heeren ende Princen, mitsgaders de Steden, Caſſelrien, Meyerien, ende Communen die deſe Verbonde wel houden ſouden, die andere rebelle ende onverhoorigne conſtringeren ende bedwinghen zullen, ſonder eenich dilay, met al haar macht, ende met alle manieren van conſtrainte die zy op heurlieden, ende op haar goet doen zullen moghen, totter tydt dat zy alle deſe Verbonde, Voorwaarde, en Accorde, ende elck poinĉt by hem wel ende geſtadelyk houden ende volcommen ſullen.

IX. Item, om dat alle daghe nieuwe zaacken, ende materien ſpruyten, ryſen, ende voor oghen commen, daar dat den voorſchreven Landen afcommen mochte commer ende onprofyt. Soo zyn wy gheaccordeert, elk met anderen, dat de voorſchreven twee Heeren, ende haar naercommers, ende die ſes goede Steden van de voornoemde twee Landen, elck jaar eeuwelyk geduerende, ten drye termynen van haren Lieden ſenden, ende vergaderen zullen. Dats te wetene op den veerthienſten dach naar Lichtmiſſe onſer Vrouwen binnen der Steden van Gent, ende op den veerthienſten dach naar S. Jans midtſomer, in de Steden van Bruſſel, ende op den veerthienſten dach naar alle Heylighen dach, in de Stede van Aelſt: in welcke Steden, ende vergaderinghen, men ordonneren, ende over eendraghen ſal, alle manieren van ſaken, ende goede poinĉten, die met dezen Accorde, ende Verbonde gaan moghen, ende de voorſchreven twee Landen bringhen moghen in nutſchap, orboor, ende profyt.

X. Ende om dat wy, ende elk van onſlieden, willen, ende begeeren, dat dezen Peyſe, ende Accorde, Voorwaarde, ende Verbonde die in deſe letterre geſchreven ſtaan, zyn, ende blyven, wel getrouwelyck, ende vaſte gehouden, ende volkommen t'eeuwelyken dage, ſonder in eenich poinĉt, oft articule daar tegen te gane oft te doene in eeniger maniere: Hebben wy Hertoge, ende Grave, over ons, over onſe naarkommers ende over de Edele van de voornoemde twee Landen, Ridders, Knapen, Mannen ende hare naarkommers, ende over alle d'ander Steden, Caſſelryen, Meyerien, ende Communen van onze voorſchreven twe Landen, die hier ſpecyalyk niet geſchreven zyn, ende over haar naarkommers, met onze Steden voren genoemt, ende zy met ons, over hen, haar naarkommers, ende zy in den name van den twee gebeele Landen voornoemt, alle deſe ſaken, accorden ende voorwaarden, ende elk poinĉt ſonderlinghe, gelooft, ende verbonden, d'een den anderen by onzen Ridderſchap, by onze trouwe, ſekerhede, ende by onzen eede, openbaarlyk ghedaen, ende geleyt onze handen op de heylighe Evangelie, te houdene ende doen houden, t'eeuwelyken dage ſonder breken. ANNO 1339.

XI. Ende mitsgaders deze, hebben wy ghelooft, ende ghelooven elkandere dat wy nemmermeer ſoekenne zullen, ne ghedoogen te ſoecken dispenſacie, ofte verlaet van Pauſen, van Koningen, van eenighe Souverainen, oft van eenich ander Prelaet, oft Princen, noch abſolutie van onzen Ghelooven, oft van onzen Eede, die wy hier gedaen hebben. Ende ne zullen laten om verbot ofte bevelen van eenighe Overheere. Wy en zullen houden alle de zaeken die hier inne gheſchreven zyn, ende elk punĉt by hen wel, ende gheſtadelyck, ende wy ne zullen niet ons daer af ſtellen in eenighe bly fuene oft Landtſchepe, noch ne zullen quyte ſchellen d'een den anderen van eenige zaaken hier voornoemt, noch ne ſullen laaten om eenige ſaecken, die her te ghepeyſen mach, oft die gheſchien mach, wy ne zullen houden d'een d'ander, alle de voorwaarde punĉten, ende articlen, ende elk ſonderlinge die in deze letteren geſchreven ſtaen: Ende als noch hebben wy belooft d'een den anderen, ende geloven over ons ende onze naerkommers, om in alle deze zaeken het te verſekere, die achter 't lyf van ons Hertogen ende Graven voorzeyt, de gene die onze Landen, ende Heerſchappye, als oirs, ende naerkommers beſitten zullen, voor den tyt dat zy ontfaen weſen zullen ter Heerſcheppe als Hertogen oft Graven, elk van henlieden voren zal doen alzulken Eedt, obligatien ende geloften, als wy gedaen hebben, ende boven geſchreven zyn, Ende ne zullen ghedoogen van deſer tydt voortaen, noch onze naerkommers in haren tyt, dat eenich perſoon geroepen zy ten Rade van ons, oft van onze naerkommers, hy ne zal doen voren Eedt by zynder trouwen, ende op de Heylige Evangelien, te helpen, ende te raden, die Peys, Accort, Verbont, ende alle die zaeken, die in deze lettere geſchreven ſtaan, te houden met alle zyn macht gelyk ende volkomentlyk, zonder nimmermeer eenige zaeken te zeggen, te doene, noch te raden, in contrarie; Ende in alzulker maniere, zullen beloven ende ſweren die Schepenen, Baillieus, d'andere Rechters, ende Officiers van onze Steden ende Landen voornoemt, ten beginſele van hare Officie, ende ſtaten, ende alle diergelyke alle Mannen, ter tydt dat zy haer leen ontfaen zullen van ons Hertogen ende Graven voornoemt, ende van onze naerkommers.

XII. Ende het is te weten, dat alle de voornoemde Ordonantien, Voorwaerden ende Verbonden, ende elk punĉt ſonderlinge, gemaeĉt, gelooft, verbonden gezekert ende geſworen zyn, behouden in alle andere zaeken die hier niet geſchreven zyn, die Vryheden, die Wetten, Coſtumen ende uſagien van elker Stede, Caſſelrye, Meyerye van de twee Landen voorſchreven: In oorkontſchepe van deze dingen, hebben wy Hertogen ende Graven voorſchreven, over ons ende onze naercommers, mitsgaders onze Steden, dats te wetene, van Brabant, Leuvene, Bruſſel, Antwerpen, s' Hertoghenboſch, Thienen ende Leeuwe: Ende wy Arnout by der gratie Godts Abt van Gemblours der Ordene van S. Benediĉtus van den Biſſchopdomme van Ludicke, ter beede van Schepene, ende van al den Commune van der Stadt van Nivele, over hem lieden ende haer naerkommers, by de redene dat zy ne ghemeenen ſeghelen hebben: Ende van Vlaenderen, Ghendt, Brugge, Ypre, Cortryke, Oudenaerde, Aelſt, ende Gheraersberghe. Ende onze voornoemde Steden, met ons, over hen ende haren naerkommers, ende in den name van de twee gheheele Landen boven gheſeyt, deze Letteren gheſeghelt met onze ſeghel uythangende: Ende om mer verzekerhede van alle de zaken, voorwaerden ende verbonden voorſchreven te houdene, ende te doen houdene, wel ende loyalyck, hebben wy ghebeden ende verzocht aen die Edele van onze twee Landen, dat is te wetene: Wy Hertoghe voornoemt, aen onze ghetrouwe Willem Heere van Hoorne ende van Gaesbeke, Thomas van Dieſt, Heere Seelem, Willem Heere van Wezemalle Maerſchalk van Brabant, Willem van Duve-

ANNO 1339. vevoorde Heere van Oosterhout, Jan Heere van Rotzelare, Drossate van Brabant, Jan van Loen, Heere van Cogmont, ende Willem Henrik Berthout, Heere van Duffele. Jan van Levedale Heere van Borstelle, Jan Heere van Sombreffen, Jan van Kuick Heere van Hoochstrate, Lodewyck Heere van Diepenbeke, Diederick van Wallicourt, Heere van Ha ende Maerschalk van Henegouwe, Henrick van Walicourt, Heere van Fanerchines, Lodewyck van Beerlaer, Heere van Herlemont, Gillis van Quaderebbe, Heere van Berghene, Aernoudt van Aelbeke, Jan Pilfier, Jan van Berste, Herman van Os, Loys van den Burcht, Rendtmeester van Brabant. Jan van Meldoet, Jan Pulleman Droslate van Brabant, Jan van Wynigen, Daniel van Boukhout, Hendrik Boterfem, Hendrik van Witem, Rachen de Grance Heere van Lintere, Goossen, Heere van Godsenhove, Aernout van Wiere, Willem van den Bosche, Geeraert van Borssel are, Borchgrave van Gheldenake, Nicolaes van Vilvoorde, Hutenhove, Jan Staienen, Jan van Schoonhove, Kaerle van Revieren, ende Wouter Heere van Melyn, Ridderen. Ende wy Grave voerseyt ende onze getrouwe Hendryk van Vlaenderen Heere van Nivenene, Philips Heere van Arele, Simon van Mirabile Heere van Perwys, Geeraert Heere van Raslegem ende van Lens, Rachen van Gavere Herre van Heremers, Aernoudt van Gavere Heere van Schorisse, Jan van Gruythuyse Heere van Ha, Rogier Buleterften Heere van Bouxem, Jan van Axele, Olivier Herre van Poncke, Willem van Nevele, Wolfhert van Ghistele, Gheeraert van Raseghem, Mer Gheeraert van Ghistele, Daniel van Roosebeke, Simon van Maelstede, Rogier van Vaernewyck Gheeraert van Moerstede, Willem van Straten Jan van Poelvoorde, Jan van Masleme, Daniel van Dronghene, Jan van der Moer, Aernoudt Bernagen, Jan van Uytkercke, Loys van Moerckerke, Hughes van Steelandt, ende Janne van Lokerne, Knapen, dat zy ende elk van henlieden de voornoemde Ordinantie, Accorden, Over-en draghten, Voorwaerden ende Verbonden in der voorschreven manieren willen gheloven ende schweeren te houdene, ende te doen houdene met allen haren loyalen vermoghen, ende dat zy haer seghel hanghen willen aen deze presente Letteren metten onzen, der Steden, ende des Abts boven ghesevt, in oorkontschepe van haren wille en consent. Ende waert soo dat gheviele in eenighe tyden, dat wy, ons hoors oft onse naercommer ghingen oft wilden gaen teghen dezen verbonde in eenigher maniere, dat niet ghevallen zal, oft Godt wille, dat die Edele boven ghezeyt, oft eenich van henlieden, niet ghehouden soude wesen ons te behoedene, in eenigher maniere in dit stuck, nemaer dat zy houden de voorschreven Accorde ende Verbonde, t'eeuwelycken daghe, ende elck poinct by hem alsoo voorseyt is. Ende in 't stuck daer zy of eenich van henlieden doen zullen dat wy hen ghebeden ende versocht hebben, wy, noch onze naerkommers, hem zullen nimmermeer wanjonst draghen, noch zullen hem daeromme grief of schade doen, noch ghedooghen te doene, nemaer in dat doende, zullen wyze behoeden, beschermen loyalyck teghen alle lieden: Ende waert soo dat eenich van onze Rechters, ofte Officiers seggten, ghinghen ofte daden in eenich poinct, in contrarien van de voorschreven saken, ende wy Hertoghe ende Grave boven ghenoemt, oft onze naerkommers waren in ghebrecke, de ghene die dat doen zullen te corrigierene; Wy willen ende verzoeken aen die Edele von onzen Lande, dat zy, ende elck van henlieden, met onse voornoemde Steden, helpen met alle haere macht, dat die ghene die dit ghedaen zullen hebben, worden ghecorigeert naer den misgrype: Ende wy de Edele boven ghesevt, ter bede en versoecke van onze lieve ende gheminde Heere voornoemt, hebben gheloost, ghesekert, ende ghesworen by onzen Eede, openbaerlyck ghedaen, over ons ende onze naerkommers, te houdene ende te volkomene ghestadelyck, sonder brecken, alle die zaken die in deze Letteren geschreven staen. Ende in kennisse ende oorkonschepe der waerheydt hebben wy aen dese presente Letterren ghehanghen onsen seghele, metten seghele van onze lieve ende voornoemde Heeren ende haere Steden, ende des Abts boven ghesevt.

Ende waert dat gheviele, dat eenich seghele die voornoemt is, een ofte meer ghebrack oft achterbleve te hanghen aan deze teghenwoordighe Letteren, daer by ne willen wy niet dat deze zaecken ende Verbonden zyn van minder weerde: Maer dat zy zyn ende zullen blyven alsoo ghestade, ende van alsulcker macht als zy wesen zouden, oft alle die seghelen daer aen volkomelyck ghehanghen worden. ANNO 1339.

Ende als noch, hebben wy Hertoghen ende Graven vornoemt, over ons, ende onze naercommers, met onze voornoemde Steden met ons, over hem ende haren naercommers, ende in den name van de twee gheheele Landen voren ghesevt, beloost ende beloven elckandere, indien deze Letteren in eenighe tyden waren ghevioleert, gheergeert ofte ghecorrumpeert, het ware van Parckemente, van die schriftueren, ofte van seghelen, dat wy weder gheven, ende versseghelen zouden, den ghenen van ons, die des ghebreck hebben zouden, alzulcke Letteren, ende alsoo sussisant als deze zyn, alsoo varinghe als wy dies verzocht wesen zouden, sonder fraude. Dit was gedaen, ende gheaccordeert te Ghendt, op den derden dach van der Maent van December: In 't jaer ons Heeren derthienhondert ende neghen en dertich.

Aldus ghetroken uyt het Manuscript Privilegi Boeck van onse Lieve-Vrouwe Natie, ende is naer voorgaende Collatie met den zelven bevonden concorderende, quod Attestor J. B. Ansems Protonots. Apost. & Reg. 1699.

X C.

EDUARDI III. *Regis Angliæ Investitura de Principatu Walliæ per Coronam, annulum aureum, & virgam argenteam, in* EDUARDUM *Ducem Cornubiæ Filium ejus & certum hæredem Dat. apud Westmonasterium* 12. *May.* [SELDENUS de Titulis Honorum Part. 2. cap. 5. p. 334. Ex Rotul. Cart. 17. Ed. 3. n. 27.] 12. Mai vers l'an 1340.

REx Archiepiscopis &c. Salutem. De Serenitate Regalis præeminentiæ, velut ex Sole radii, sic inferiores prodeunt Principatus, ut Regiæ claritatis integritas de luce lucem proferens, ex lucis distributione minoratæ lucis non sentiat detrimenta; immo tanto magis Regale Sceptrum extollitur & Solium Regium sublimatur, quanto tribunali suo plures subsunt Proceres eminencia clariores. Hæc autem consideratio condigna nos, qui nominis & honoris Edwardi Ducis Cornubiæ, & Comitis Cestriæ primogeniti nostri Charissimi incrementum appetimus, in quo potius nos ipsos conspicimus honorari & Domum nostram Regiam, & subditum nobis populum nostrum speramus per Dei gratiam, sumpta de gloriosis suis auspiciis conjectura, honorificè roborari, allicit & inducit, ut ipsum qui reputatione juris censetur eadem persona nobiscum, digno præveniamus honore, & facunda gratia persequamur. De Consilio itaque & consensu Prælatorum, Comitum, Baronum, & Communitatum Regni nostri Angliæ, in generali Parliamento nostro apud Westmonasterium die lunæ in quindena Paschæ proximè præteritæ convocato, ipsum Edwardum Principem Walliæ fecimus & creavimus, & dictum Principatum sibi dedimus & concessimus, & per cartam nostram confirmavimus, ac ipsum de dicto Principatu ut ibidem præficiendo præsideat, & præsidendo dictas Partes dirigat & defendat, per Sertum in capite, & Annulum in digito aureum, ac Virgam argenteam investivimus juxta morem, habendum & tenendum de nobis sibi & hæredibus suis Regibus Angliæ inperpetuum, cum omnibus dominiis & terris nostris Northwalliæ, Westwalliæ, Southwalliæ, ac Dominio, Castro, Villa, & Commitatu de Caernevan, in Dominio Castro, & Villa de Conevage, Dominio, Castro, & Villa de Krukich, Dominio, Castro, & Villa de Bellomaristo, Dominio, Castro & Villa de Hardelak, Dominiis & Comitatibus de Anglesye, & Merionith, Dominio, Castro, & Villa & Comitatu de Kermerdew, Dominio, Castro & Villa de Lampadenmar. Dominio & Senescalcia de Cantremaur, Dominio Castro, Villa & Comitatu de Kardygan, Dominio, Castro, & Villa de Emelyn, Dominio, Castro, & Villa de Buelt, Dominio,

ANNO 1340. minio, Castro, & Villa de Haverford, Dominio, Castro, & Villa de Monte Comery, ac omnibus Dominiis, terris & tenementis, quæ fuerunt Resi apud Mereducke, & quæ ad manus inclitæ memoriæ Domini Edwardi, quondam Regis Angliæ, Avi nostri devenerunt, unà cum omnibus aliis Dominiis, Civitatibus, Castris, Villis, Maneriis, Membris, Hameletis, Terris, Tenementis, Feodis Militum, Vocationibus Episcopatuum, advocationibus Ecclesiarum Cathedralium & aliarum quarumcunque nec non Abbatiarum, Prioratuum, Capellarum, Hospitalium, & aliarum domorum Religiosarum, Mineris, Regalitatibus, liberis consuetudinibus, custumis, prisis, & exercitio omnis justiciatus & Cancellariatus, homagiis, servitiis, redditibus, proficuis, pratis, pascuis, pasturis, Wrecco Maris, Piscariis, Moris, Mariscis, Turbariis, Forestis, Chaceis, Parcis, Boscis, Warennis, Hundredis, Commotis, Ragloriis, Ringeldiis, Wodewardiis, Constabulariis, Ballivis, Forestariis, Coronatoriis, Reversionibus, Feriis, Mercatis, Wardis, Maritagiis, Releviis, Escaetis, & servitiis tenentium tam liberorum quam nativorum ac omnibus aliis tam ad dictum Principatum, quam ad nos in dictis partibus spectantibus quoquomodo, adeò plenarie & integrè, sicut nos ea tenuimus seu tenere deberemus, seu possemus, faciendo nobis pro dicto Principatu & præmissis omnibus tale servicium, quale invenietur celebris memoriæ Dominum Edwardum nuper Regem Angliæ, patrem nostrum dicto Avo nostro pro prædictis omnibus dum ea tenuit ex concessione dicti Avi nostri fecisse. Quare volumus & firmiter præcipimus pro nobis & hæredibus nostris, quod prædictus Edwardus, Filius noster habeat & teneat Principatum prædictum sibi & hæredibus suis Regibus Angliæ, in perpetuum, cum omnibus Dominiis & terris Northwalliæ, Westwalliæ, Soutwalliæ, ac Dominio, Castro & Villa de Kærnarvan, Dominio, Castro, & Villa de Conewcii, Dominio, Castro & Villa de Krukych, Dominio, Castro, & Villa de Bellomarisco, Dominio, Castro, & Villa de Hardelagh, Dominiis & comitatibus de Angleseye & Mergonith, Dominio, Castro, Villa, & Comitatu de Kermerdyn, Dominio, Castro, & Villa de Lampadervaur, Dominio & Senescalcia de Cantremaur, Dominio, Castro, Villa & Comitatu de Kardygan, Dominio, Castro, & Villa de Emelyng, Dominio, Castro, & Villa de Buelt, Dominio, Castro, & Villa de Haverford, Dominio, Castro & Villa Monte Gomery, ac omnibus Dominiis terris & tenementis, quæ fuerint Resi apud Meredith, supra dicti, unà cum omnibus aliis Dominiis, Civitatibus, Castris, Burgis, Villis, Maneriis, membris, hameletis, terris, tenementis, feodis Militum, Vacationibus Episcopatuum, advocationibus Ecclesiarum Cathedralium, & aliarum quarumcunque, nec non Abbatiarum, Prioratuum, Capellarum, Hospicalium, & aliarum domorum Religiosarum, Mineris, regalitatibus, liberis consuetudinibus, custumis, prisis, & exercitio, omnis Justiciatus, & Cancellariatus, homagiis, serviciis, redditibus, proficuis, pratis, pascuis, pasturis, Wrecco maris, Piscariis, Moris, Mariscis, turbariis, Forestis, Chaceis, Parcis, Boscis, Warenis, Hundredis, Comatis, Ragloriis Ringeldiis, Wodewardiis, Constabulariis, Ballivis, Forestariis, Coronatoriis, Reversionibus, Feriis, Mercatis, Wardis, Maritagiis, Releviis, Escætis, & servitiis tenentium tam liberorum quam nativorum, & omnibus aliis tam ad prædictum principatum, quam ad nos in dictis partibus spectantibus quoquomodo, adeo plenarie & integrè, sicut nos ea tenuimus, seu tenere deberemus vel possemus, faciendo nobis pro dicto Principatu & præmissis omnibus tale servicium quale invenietur celebris memoriæ, Dominum Edw. nuper Regem Angliæ, patrem nostrum, dicto Avo nostro prædictis omnibus dum ea tenuit ex concessione dicti Avi nostri fecisse, sicut prædictum est. His testibus venerabilibus Patribus J. Cantuariensi Archi-Episcopo totius Angliæ Primate, R. Dunelmensi & R. Coventrensi & Lichfeldia Episcopis, Willielmo de Bohnn Northampton. Thoma de bello Campo Warwic: & Willielmo de Clynton Huntingdon. Comitibus Thoma Wake de Lydel, Henricus de Percie, Roberto Parnyng, Cancellario nostro Willielmo de Cusancia Thesaurario nostro, Randolpho de Stafford Seneschallo hospitii nostri & aliis. Datum per manum nostram apud Westmonasterium duodecimo die Maji.

Per ipsum Regem.

XCI.

ANNO 1344. 24. Avril.

Epistola PETRI IV. *Regis Aragoniæ ad* CLEMENTEM *Papam* VI. *Conqueritur vehementer de Induciis, auctoritate Pontificiâ, inter eum & JACOBUM Regem Majoricarum indictis; negat Papam in quæstione mere temporali se intromittere debere, potissime cum ipse vel Reges Hispaniæ, nullum post Deum Superiorem in temporalibus agnoscant, Dat. Barchinon. 8. Kal. Madii anno Domini* 1344. [Preuves des Libertés de l'Eglise Gallicane. Tom. I. pag. 233.]

SAnctissimo ac Beatissimo in Christo Patri & Domino, Domino Clementi, divina providentia, sacro Sanctæ Romanæ, & universalis Ecclesiæ summo Pontifici Petrus Dei gratiâ Rex Aragon. Valent. Maioric. Sardiniæ, & Corsicæ, Comésque, Barchinon, ejus humilis filius & devotus, pedum oscula Beatorum. Filiali devotione vestræ Clementiæ Literas per venerabilem Armandum Aquensem Episcopum noviter nobis missas, reverenter accepimus, quarum in effectu series continebat; Quòd cùm Sanctitas vestra paternis optaret affectibus nos ac Regiam Domum Nostram Pacis, Salutis, &, honoris commodis abundare, & ad hæc Reformationem unitatis & Concordiæ mutuæ inter nos & inclytum Jacobum de Majoricis, opportunum, imò necessarium multipliciter existimaret, ad ipsam concordiam per Nuncios solennes, & Literas sæpiùs ad nos missas, vestra nos duxerat Sanctitas exhortandos. Sed licet hostis humani generis, pacis æmuli, nequitiâ prævalente, nondum super hoc esset nostris affectibus satisfactum, adhuc tamen circa cœpta de radice charitatis utique prodeuntia, tantò ferventius Beatitudo vestra provideret insistendum, quantò sinceriùs & affectuosiùs nostri, dictique inclyti Jacobi de Majoricis, spiritualia & temporalia commoda zelabatur. Quare nos vestra Sanctitas hortabatur, ut que sæpè super his nobis scripserat, matura & diligenti consideratione intra pectoris nostri claustra sollicitè revolventes, & etiam attendentes, quanto ipsa concordia Deo, & subditis utriusque placita commoda ministret; nos ad ipsam concordiam animum inclinare & ut per vias honorabiles, & alias opportunas, & justas, quiescentibus guerrarum discriminibus super his posset tractari liberiùs, & utiliùs, ad treugas inter nos & dictum Jacobum de Majoricis, ac utriusque valitores & subditos ineundas, vel indicendas usque ad instans festum beati Michaëlis Archangeli duraturas, consensum favorabilem & benignum impendere deberemus. Quibus & aliis contentis in dicta littera, & in cedula nostra propria manuscriptâ, diligenti sollicitudine revolutis, vehementer cogimur admirari, quia Sanctitas vestra ad ineundum treugas cum dicto Jacobi de Majoricis nos induxit. Nam cùm nos cum illo guerram aliquam non habuerimus nec etiam habeamus, sed propter horrendos excessus, culpas innumeras, & scelera detestanda, per eùm in regiam Majestatem, totàmque rempublicam nostram, prout vobis, Pater Sanctissime, per litteras nostras, & Nuncios nostros sæpè significavimus, & est orbi notorium, commissa multipliciter & adaucta, nos juxta usaticos Barchinon. antiquas consuetudines Catalauniæ, & jura patriæ, quibus subest, & sub quibus quæ possidebat & possidet, & per progenitores nostros antecessoribus suis concessa fuerunt in feudum, nuncque nobis legitimè acquisita, contra ipsum & terras suas ritè atque legitimè procedamus, treuga quæ guerræ supponitur, & inter guerrificantes tantùm initur, in executione justitiæ, quam pro re sæculari, & ut dominus temporalis justè facimus contra eum, tanquam subditum nostrum, ac intra Principatum nostrum Cathalon residentem, ibique domum suam foventem, (salva in omnibus vestræ reverentia Sanctitatis) non vindicat sibi locum. Præterea verbum illud contentum in vestra litera, ubi loquitur de treugis inter nos & dictum Jacobum de Majoricis indicendis, altiorem nobis turbationis materiam ministrasset, si se vestræ Sanctitatis proposito applicaret, quod in tali casu, ubi tantùm executio justè vertitur, indicendi treugas inter nos & ipsum subditum nostrum sibi assumerent potestatem; sed quia induci non debet, distulimus ad credendum, quo-

ANNO 1344.

quoniam fidei constantia, & obedientiæ promptitudo, ac clara sinceritatis & puritatis opera, pro fide Catholica, & augmento Sedis Apostolicæ per progenitores nostros, erga Romanam Ecclesiam habita & impensa, in ejusdem Ecclesiæ memoria deleantur, quodque debet, suadente justitia, execrari abominabiles actus ejusdem inclyti Jacobi, quos jugiter contra nos per nefarios excessus augmentat. Pater Sanctissime, in spe fertili dictæ Sedis animus requievit, in eo videlicet, quòd ad indicendum inter nos & dictum Jacobum de Majoricis dictas treugas, nullo modo procedere debeatis. Nam prout aliàs Sanctitati vestræ scripsisse meminimus, cum vestra Clementia, salva in omnibus reverentia & honore, de quæstione merè temporali, aut processu subditorum nostrorum intromittere se non debeat, cum hæc, nedum nostra, sed omnium Regum & Principum mundi jura regalia læderet, animumque scandalizaret, regiam ditionem minueret, & ad turbationem, motionem, & scandalum maximum provocaret, talia nullatenus pateremur: potissimè cum nos, vel Reges Hispaniæ, nullum post Deum superiorem in temporalibus agnoscamus. Cæterùm, Pater Sanctissime, cùm dictus Jacobus de Majoricis, quasi humana potestate seposita, omnique humanitatis fœdere dissoluto, sic in subditos & fideles nostros Comitatuum Rossilionis & Ceritaniæ, quos nunc tenet oppressos, austera nimis crudelitate deiæviat, ut quadam ferali sævitia nonnullos trucidet, quosdam squallore carceris maceret, alios vinculis ferreis torqueat, cæteros exulare compellat, & non parcens generi, sexui, vel ætati, universos bonis suis spoliet, & ad extremam exinanitionem deducat, in nostri & Reipubl. dispendium, deteriorationem terrarum ipsarum, omnium exterminium, & excidium singulorum: Quis, Pater Sanctissime, vel saevum pectus habens, vel adamantis durissimi corda gerens, adeò possit incallere duritie, quam pro tantis oppressionibus & offensionibus, revelandis non emolliret præconsiderationis affectus? Quis non accendatur ad iram? quis non animetur contra tam impium hominem ad actum debitæ ultionis? Certè, Pater Sanctissime, firmiter credimus, quòd dum talibus subvenimus, gratum obsequium Altissimo immolamus. Igitur cùm illi, qui de dictis terris & Comitatibus poterunt & possunt eradere à facie sævientis, præsentiam nostram adierint, & jugiter adeant, ad auxilium nostrum recurrant, nósque singulare refugium in tantæ necessitatis articulo recognoscant, auxilium nostri subsidii jugiter implorantes. Nos, Pater Sanctissime Justitiæ debito exigente, prævio, ut præmittitur, justo processu, ad eripiendum oppressos à tanta calumnia servitutis, tantòque jugo tyrannicæ potestatis, nunc vernali tempore, quo solent Reges ad bella procedere, sub magnis ærarii nostri stipendiis convocavimus Barones, Milites, Equites, & alios Subditos nostros in numero copioso, ac fieri fecimus, non absque immensis profluviis expensarum, congruum navigii apparatum cum quibus illius atrocem proterviam, auctore Domino, qui justitiam nostram prosequitur, conteramus, ac dictos fideles nostros, qui sub spe auxilii & subventionis nostræ respirant, de tantæ tribulationis angustiis, tantæque calamitatis incendiis eruamus. Propter quod, Pater Sanctissime, si nos tot offensis atrocibus, & horrendis injuriis, per dictum inclytum Jacobum de Majoricis lacessiti, tot sumptuum oneribus prægravati, ob læsionem Reipublicæ nostræ, & in oppressione dictorum fidelium tacti dolore cordis intrinsecùs, votis vestris & exhortationibus, cum hoc absque, immenso & horribili detrimento facere non possemus, ad præsens annuere vel parere nequimus, quæsumus & humiliter supplicamus & nos habeat Beatitudo vestra rationabiliter excusatos. Almam personam vestram Altissimus conservet suo Sancto servitio per tempora longiora. Datum Barchinon. VIII. Kal. Madii anno Domini * 1334.

* 1334. Lisez 1344. Clement VI. ne fut élû qu'au mois de Mai 1342. & le Roi Pierre ne commença de regner qu'en 1336. [DUM.]

XCII.

6. Juin. ***Pax inter* JOANNEM *Marchionem Montis ferrati, ejusque sequaces ex unâ, &* JACOBUM *de Sabaudiâ, Principem Achajæ, & illius adhærentes ex alterâ parte; constans plurimis articulis de exsulibus reducendis, captivis liberandis, controversiis Judiciariis amicabiliter & per viam Juris coràm judicio competente terminandis, auxilio certo Regi, & Reginæ Siciliæ mittendo etiam contra compartem contrahentem, absque eo, quod per hoc Pax ista læsa credatur. Defensores dictæ Pacis constituuntur Papa & Collegium Cardinalium Rex Francorum, & Comes Sabaudiæ. Actum in campis Gaxeni Taurinensis Diœcesis 6. Junii Anno 1344. Indictione XII.*** [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

ANNO 1344.

IN Nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nec non gloriosæ Virginis Mariæ, & totius curiæ celestis. Anno ejusdem millesimo CCC. XLIIII: Indictione duodecima, die sexto Mensis Junii in campis Gaxeni, Taurinensis Diocesis juxta Rivum Galli, Presentibus Venerab. Viro Domino Fratre Benedicto Proposito Domi humiliatorum de Clavaxi, Dominis Fratribus Petro de Castro Amunte Facino de Montecucho Ordinis Predicatorum, Dominis Aymone de Verolensi, Gulielmo de Montebello, Domino Alpignani Militibus, Jacobo de Giliis, Oberto Mischavino de Montilio, & Antonio Alpino Juris peritis, Ghiovanne Ottobono Joachino Comitibus de Cochonato, Oddonino de Rochera Marchione Ancisæ, Nicolao de Ripalta, Francisco de Mazacillo, Jordano de Cellis, Joachino de Cerexeto, Francisco Cane de Casalis, Ysoardo Croto de Pinarolio, Ricardo Provana, Condomino Panchalensi, & Conrado Asinario Cive Astensi testibus ad hæc vocatis & rogatis.

Noverit tam presens ætas, quam de cætero successura posteritas, quod cum dudum exortæ fuerunt inimiciciæ, malivolentiæ, obscuritates, guerræ, neces, strages hominum, Captivitates, querelle, dissensiones, ruinæ, offensiones, odia, bella, incendia, damna, & pestes multipliciter inter viros Illustres Inclitarum recordationum Dominum Philippum de Sabaudia Principem Achayæ ex una parte, & Dominum Theodorum Marchionem Montisferrati quondam ex altera; que adhuc vigebant multipliciter, & vertebantur inter Illustres, & Magnificos Dominum Joannem, nunc Marchionem Montisferrati, & Dominum Jacobum de Sabaudia, nunc Principem Achayæ. Tandem ipsi Domini Jacobus Princeps, & Joannes Marchio cupientes à predictis guerris, offensionibus, inimiciciis, malivolentiis, & odiis prorsus discedere, & ad concordiam amicabilem pervenire de omnibus, & singulis supradictis, & rancoribus quibuscunque inter eos vertentibus, & existentibus quoquo modo, per se suosque hæredes, & successores, nec non idem Dominus Marchio pro se, fidelibus Vassallis, & subditis suis, & etiam pro nobilibus Comitibus de Valperga, Maxino, & Riparia, Dominisque Vischarum Forensitis Cherii, & aliis ipsius Domini Marchionis sequacibus, & adherentibus, nec non aliis Amicis, & choadiutoribus ipsius Domini Marchionis infra tres menses per Instrumentum publicum, vel ejusdem Domini Marchionis litteras nominandis, & dicto Domino Principi notificandis, & dictus Dominus Princeps pro se, fidelibus Vassallis, & Subditis suis, & etiam pro nobilibus Communitatibus de Sancto Martino, & Castro Amunte, Baiirii, Turris Baiirii, Rivaltensi, & Vischarum Dominis sequacibusque, & adherentibus ipsius Domini Principis, nec non aliis amicis, & choadiutoribus ipsius Domini Principis, & Instrumentum publicum, vel ejusdem Domini Principis litteras infra trium mensium spacium nominandis, & dicto Domino Marchioni notificandis ad concordiam, & tranquillum, ac pacificum Statum, sub infrascriptis pactis, modis, forma, & conventionibus pervenerunt invicem dicti Domini Princeps, & Marchio quibus supra nominibus, bonam, & firmam pacem inter dictas Partes, Deo propitio perpetuo inviolabiliter duraturam, adeo quod non possit aliqua occasione, ratione, vel causa corrumpi, infringi, aut violari, presertim ratione, vel occasione quorumcumque bonorum, rerum, aut Jurium, seu Feudorum consistentium in Castris, villis, Juribus, Jurisdictionibus, seu aliis quibuscunque in presenti pace nominatis, seu etiam ratione quorumcumque criminum, aut delictorum ab ipsis partibus, vel earum altera,

ANNO 1344.

altera, ſeu ab aliqua perſona ipſarum partium qualitercumque, & quomodocumque commiſſorum, vel perpetratorum, ſeu etiam ratione aliquarum petitionum, vel queſtionum, ſeu Cauſarum Civilium, aut criminalium, motarum, vel movendarum inter ipſos Dominos, vel aliquos de partibus ſupradictis, non poſſit procedi ad violationem dictæ Pacis, nec ad inchoationem, vel proſecutionem alicujus Guerre, ſeu offenſionis publice, vel private, nec de facto ad captionem, recuperationem, invaſionem, inſidias, vel tractatum alicujus Caſtri, loci, Terræ, Feudi, rei, vel juris cujuſcumque partium prædictarum, ſed ſi quatenus ipſorum Dominorum, ſeu aliqua perſona ipſarum Partium, vel univerſitas, Jus aliquod Proprietatis, vel poſſeſſionis, ſeu aliud quodcumque, vel petitionem, exactionem, ſeu perſecutionem aliquam contra aliam ſe habere pretendat, vel putet quomodocumque, ea coram competenti Judice ordinario Jure Civili modo, & non per viam armorum, aut violentiæ, Inſidiarum, vel tractatus petere, & proſequi teneatur, & quicumque contrafecerit cadat in penam pacis ruptæ, pace tamen ipſa in ſua firmitate nihilominus perdurante. Item in pace ipſa prenominatus Dominus Princeps, antedictis Dominis de Valperga, Maxino, & Riparia, remiſit, & quitavit puro corde, omnes ranchores, & odia per eum concepta qualitercumque, & quomodocumque contra eos, hoc adjecto, addito, & intellecto, quod ſi ſuper comiſſionibus aliquorum Caſtrorum, Feudorum, vel aliorum quorumcumque bonorum, rerum, aut Jurium, ipſe Dominus Princeps contra ipſos Nobiles, vel eorum aliquem aut in rebus quas poſſident, ſeu è converſo ipſi Domini de Valperga, Maximo, & Riparia Jus aliquod habent, vel habere putant, ſeu pretendunt, contra ipſum Dominum Principem Jus ipſum qualitercumque competens proſequantur, & petant coram Judicibus, & Cognitoribus competentibus, Civili Judicio, & per viam Juris, non autem per viam armorum, ut in primo pacis hujus articulo continetur, niſi forte unus alteri poſt Sententiam latam in cauſa, de qua actum eſſet, & Judicatum, & Sententia in rem judicatam tranſiviſſet, recuſaret ſervare, & non ſervaret in ipſa Sententia comprehenſa. Quo caſu licitum ſit, prædictis, vel infraſcriptis non obſtantibus, ipſi Domino Principi, etiam per viam armorum capere, & capi facere, invadere, & auferre, ac ſibi retinere, & appropriare illa, de quibus pro eo judicatum eſſet, ut præmittitur, & ſententiatum, ſine eo quod dictus Dominus Marchio impedimentum, vel obſtaculum aliquod præbere, ſeu guerram aliquam facere, vel proſſequi poſſet, & ſine eo quod dici poſſet pacem aliquatenus ruptam eſſe & violatam, ſeu penam pacis eſſe comiſſam, aut debere vel poſſe procedi propterea ad vindictam. Et idem liceret Domino Marchioni, & ipſis de Valperga, Maximo, & Riparia, via Armorum proſequi, ſi Dominus Princeps judicata, & declarata pro ipſis de Valperga, Maximo, vel Riparia, que in rem judicatam tranſitum feciſſent, vel alia contenta in hoc capitulo non obſervarent. Item actum fuit ſolemniter inter Dominos ſupradictos in pace prædicta quod omnes, & ſinguli Forenſiti Banniti, & confinati uſque ad preſentem diem propter guerras ipſorum Dominorum Principum, & Marchionum de Taurino, Clavaxio, Riparia, & aliis Terris ipſorum Dominorum, quos infra unum menſem tantum ipſi Domini per Inſtrumentum publicum, vel eorum litteras nominabunt, & ſibi invicem notificabunt, dum tamen Forenſiti ſint, & Banniti, ſeu Confinati propter guerras prædictas, per ipſos Dominos Principem, & Marchionem, ad ipſorum Dominorum gratiam reducantur, & ex nunc pro reductis habeantur, & quod ipſi Domini, rancores, & odia concepta contra eos remittant, & remittere teneantur, & ex nunc pro remiſſis habeantur, & ultra hæc remittant, & remittere teneantur ipſis Forenſitis, Bannitis, & Confinatis, omnia, & ſingula crimina, & delicta quoquomodo, & qualitercumque commiſſa, & perpetrata per eos, ſeu aliquos ex eis uſque in diem preſentem, & ex nunc dicta crimina, & delicta, ac penas ipſi Domini ejuſdem forenſitis, Bannitis, & Confinatis integraliter remiſerunt, & quitaverunt. Volentes Proceſſum, & Condemnationes factos, & factas, fiendos, & fiendas, præmiſſorum occaſione contra eos, eſſe caſſos, vanas, & Cancellatas, & pro caſſis, cancellatis, vanis, & vacuis intelligi de cetero protinus, & haberi. A premiſſis autem excipitur homicidium perpetratum in perſonam Bartholomei Alpini de Taurino, per Bartholomeum Capram, & Socios, quod homicidium, ſeu ejus pena non ſint, nec intelligantur per predicta remiſſa, vel quitata, ſed remaneant in ſtatu primario, & revertantur ipſi forenſiti, Banniti, & Confinati ad loca propria, de quibus exiverunt, & ad ea per dictos reducantur, ſicut inferius continetur. Et ex nunc eorum bona, tam Patrimonialia, quam peculiaria, que habebant, ſeu poſſidebant, quando de dictis Terris exiverunt, prout nunc conſiſtunt ipſa bona recuperent, cum fructibus, & godiis in eis extantibus, ſeu pendentibus, ſalva tamen parte laboratorum, non obſtante aliqua occupatione, vel liveratione, ſeu liberatione facta, poſtquam de ipſis Terris exiverunt. De debitis autem in quibus obligati erant antequam de dictis locis exirent, pro quibus liverata, occupatave reperierentur, ſeu liberata aliqua ex bonis prædictis, teneantur facere creditoribus ſummariam rationem, finitis duobus menſibus, poſt Paſcha Reſurectionis Domini veniens proximum inchoandis, quæ quidem bona ipſorum ſtatim recuperent, & godiant ipſi forenſiti, Baniti, & confinati, & habeant, ſalva parte laboratorum prædicta, & per Terram ipſorum Dominorum, exceptis illis Terris, de quibus exiverunt, libere converſentur, & maneant in eiſdem. Uxores vero, & Familia eorundem tranſacto uno menſe proxime veniente ad ipſas Terras libere redire valeant, & ſecure, Confinati vero prædicti ab hodie in antea ad Civitatem ipſam reddire valeant, & manere quandocunque de ipſorum Confinatorum proceſſerit voluntate. Bona autem predicta teneantur dicti forenſiti, & Banniti, ac confinati nominare, & indicare dictis Dominis, ac in ſcriptis tradere infra bienium, quod ſi non fecerint infra dictum terminum, non ſint, neque intelligantur dicti Domini pro reſtitutione non facta in aliqua culpa.

Item actum, & firmatum fuit ut ſupra, quod dictus Dominus Princeps, dictos Forenſitos de Taurino ad ipſam Civitatem reddire volentes, bona fide, & ſine fraude procuret reducere ad ipſam Civitatem Taurini, & ipſos ibi prout ad Dominum ſpectat, manutenere, & tractare, ut bonos, & fideles, & cum eorum vicinis ipſius Civitatis inimiciſque concordare, & pacem inter eos facere infra feſtum Nativitatis Domini proxime venturum, & ſi Dominus Princeps debitum ſuum faciendo eos in dictam Civitatem infra dictum feſtum Nativitatis reducere commode non poterit, ipſos in dictam Civitatem reducet infra Feſtum Paſchatis prox. ventur., & compellet eorum vicinos, & inimicos de Taurino ad ipſam pacem cum eis faciendum bona fide, confinando videlicet ipſos pacem facere nolentes, & non facientes hæc extra Juriſdictionem Taurini, & confinatos tenendo donec fecerint dictam pacem. Et niſi infra dictum feſtum Paſchatis ipſos Forenſitos in dictam Civitatem reduxerit idem Dominus Princeps ut ſupra, cadat ipſe in penam pacis ruptæ. Excipitur autem à prædictis Dominis Joannes Zucha de Taurino, qui extra Civitatem jamdictam ſtare debeat ad arbitrium, & voluntatem dictorum Dominorum Principis, & Marchionis per aliam autem Terram ipſius Domini Principis, ire, ſtare, & redire libere valeat, ſicut alii forenſiti jam dicti, & ipſe Dominus Princeps eundem Dominum Joannem, ad ſuam bonam gratiam reducere teneatur, & liceat ipſi Domini Joanni bona ſua Patrimonialia godire ut ſupra, & alienare pro libito voluntatis, Et verſa vice Dominus Marchio predictus dictos Forenſitos de Clavaſio reddire volentes Clavaxium infra dictum terminum redducere, & prout ad Dominum ſpectat, manutenere, & tractare tanquam bonos, & fideles teneatur, & ipſos cum eorum vicinis, & inimicis de Clavaxio concordare, ac pacem inter eos ſi quos habent fieri facere teneatur. Bertinus vero de Palanto ſtet, & ſtare debeat extra locum, & Juriſdictionem Clavaxii, recuperando, & godiendo bona ſua, ſalva parte Laboratorum ut ſupra, & ipſa bona tenere, & alienare poſſit ad ſuam liberam voluntatem. Item actum fuit, quod dicti Forenſiti, & alii tenentes bona Eccleſiaſtica, de bonis ipſis Eccleſiaſticis, Jus ſibi invicem faciant, & de ipſis bonis Jura ſua proſequantur coram Judicibus ſuis, & ipſi Domini Princeps, & Marchio de medio ſtare debeant, & cavere, ne alicui violentia ſuper Beneficiis, vel bonis Eccleſiaſticis inferatur. Item actum fuit, & firmatum ſolemniter ut ſupra, quod dictus Dominus Princeps dictis Forenſitis, Bannitis, & confinatis Taurini, & aliorum

ANNO 1344.

locorum suorum prædictorum, & dictus Dominus Marchio Forensitis, Bannitis, & confinatis de Clavaxio, & aliis locis suis jamdictis de presenti prohibere teneantur, ne ratione criminum preteritorum aliquis, vel aliqui dicant, faciant, vel inferant injurias, damna, offensas, vel ignominias aliquales. Et si quis eisdem dicat, vel inferat damna, injurias, vel ignominias aliquales, eum puniat, prout Justicia suadebit, si eum consequi valeant, & habere infra tres menses post illatas injurias proxime computandos, & si eum non possent consequi, ipsum banniant, & ejus bona confiscent, domosque ipsius destruant, & devastent, & penis paribus puniantur Revertentes ut supra, delicta paria committentes, quod si quis ipsorum Dominorum prædictas Injurias, & offensas infra dictos tres menses non puniat ut supra, pænas incurrat in presenti Pace contentas. Item actum fuit, & firmatum, quod omnes, & singuli Forensiti prædicti, & infrascripti qui reddire voluerint ut supra, de cætero sint, stent, & manere debeant boni, & fideles, ac legales homines dictorum Dominorum, videlicet Forensiti de Terra Domini Principis ipsi Domino Domino Principi, & Forensiti de Terra dicti Domini Marchionis ipsi Domino Marchioni, & solemniter promittant, & jurent eisdem Dominis, videlicet quilibet Domino suo quod nunquam facient, attemptabunt, seu facere procurabunt aliquam feloniam, vel proditionem contra suum Dominum, aut Commune, vel Terram suam, & si contrafecerint, vel facere temptaverint per viam juris contra eos procedatur, & ultimo suplicio puniantur, Bonaque eorum Domino suo applicentur, non obstantibus dotibus debitis, seu aliis obligationibus de cætero contrahendis. Et si quidem aliquis dictorum Dominorum cum aliquo, vel aliquibus ex dictis Forensitis Felloniam prædictam tractaverit, aut aliquem ipsorum secum, vel cum alio facere, vel tractare consenserit, cadat idem Dominus in penam pacis ruptæ, si vero aliquis, vel aliqui ex dictis Forensitis, cum aliquo alio subdito ipsorum Dominorum, vel alterius eorum Felloniam, vel proditionem contra aliquem ex dictis Dominis, vel Terram suam fecerit, aut tractaverit, Dominis proditionem cum Forensito tractantis, eundem tractantem capitaliter, velut pacis pacis ruptorem punire teneatur, dictumque Forensitum tractare tanquam Capitalem Inimicum, & ad mortem punire si eum habere peterit, ipsiusque bona sibi confiscari, aut eum reddere in manibus ipsius Domini contra quem talia facere presumpsisset, que nisi fecerit, puniatur Dominus, & incidat in penam dictæ pacis ruptæ.

Item quod Forensiti Ripparie quantum est pro facto Domini Marchionis, & subditorum suorum, ad ipsum locum Rippæ reddire volentes, libere reddire, stare, & conversare possint in dicto loco Rippæ, & alia Terra ipsius Domini Marchionis, bonaque sua Patrimonialia recuperent, habeant, & possideant sine impedimento, controversia, vel molestia dicti Domini Marchionis, quibus quidem Forensitis remisit, & remittit idem Dominus Marchio quecumque odia, & rancores conceptos contra eos, nec non omnes pænas, & offensas, per eos commissas pro criminibus quibuscumque per eos perpetratis usque in diem presentem, recipiendo eos in bonam gratiam suam. Et ultra hæc promisit idem Dominus Marchio dicto Domino Principi, quod ipse Dominus Marchio in bona fide sua inducet pro posse suo, & rogabit Dominum Mili: & Astenses quod ipsi velint, & patiantur dictos Forensitos Rippam redire, & stare pacifice in dicto loco Rippe, ipsosque restituere in bonam gratiam suam, & eis remittere omnes rancores, & odia quecumque concepta in ipsorum cordibus quacumque de causa concepta, pacemque fieri facere inter ipsos, & eorum inimicos de Rippa, rogabit ut supra, & quod velit ipsis remittere omnia crimina, & delicta qualitercumque per ipsos forensitos usque in presentem diem perpetrata, & eorum pænas, ac processus, & condemnationes factos, & factas contra eorum quemlibet pro præmissis, & rogabit ut supra, & inducet dictum Dominum Mili: & Astenses, quod velint dictis Forensitis restituere omnia bona, que in Rippa, & finibus habebant, & tenebant quando de ipso loco exiverunt, sicut nunc consistunt ipsa bona, salva parte laboratorum, & fructibus pendentibus, ut supra. Item actum fuit solemniter ut supra, quod ipsi Domini per eorum litteras teneantur dare in mandatis omnibus eorum Officialibus, & Subditis, quod ipsi dictos Forensitos reconciliatos ut supra benivole, & amicabiliter tractare debeant veluti bonos, & fideles ipsorum Dominorum, & in eorum gratiam plenarie reddúctos, Ipsosque circa locacionem, & concessionem domorum, & aliorum necessariorum, & utilium eisdem prossequantur favoribus gratiosis notificando eisdem Officialibus, & subditis, in eisdem litteris, quod si præmissa fecerint, Domini ipsi ea sibi reputabunt plurimum gratiosa.

Item remisit, & quitavit ipse Dominus Princeps in dicta pace Guiglacio de Bagnolio omne odium, omnemque rancorem conceptos contra ipsum Guagliacium per ipsum Dominum Principem occasione quacumque, reddens, & restituens ipse Dominus Princeps eidem Guiglacio bonam gratiam suam, ac remittens eidem omnia, & singula crimina, & penas quorumcumque Maleficiorum, & criminum commissorum per dictum Guiglacium. Jubens, & volens Processus quoscumque factos, & faciendos super dictis criminibus, delictis, & Maleficiis, esse cassos, vanos, & cancellatos, dando sibi facultatem liberam eundi, redeundi, conversandi, & standi per Terram, & in Terra ipsius Domini Principis præterquam ad locum, & Castrum Bagnoli, salve, libere, & secure, eo salvo quod infra Pasca ad locum Taurini nullatenus venire possit, hoc etiam expresso, quod de petitionibus fiendis inter ipsos Dominum Principem, & Guiglacium stent arbitrio Dominorum Joannini de Cochonato, & Rizardi Provane, tam de Jure, quam de concordia, & nisi concordaverint in arbitramentando, consilium habeant dicti Arbitratores, & arbitri Dominorum Propositi humiliatorum de clavaxio, & Jacobi de Giliis, questiones ipsas definiant, & decidant de jure, procedendo tamen in ipsis causis, & earum processu absque Juris solemnitate. In Sententia tamen jus suum cuique Partium tribuendo, & de Jure pronunciando. Hoc addito, quod si obtinuerit idem Guigliacius octavam partem, quam in ipso loco, & Castro Bagnolii se dicit habere, quod eo casu facta sibi expeditione Juris, quod obtinuerit, possit idem Guiglacius accedere ad dictum locum Bagnolii, morari in eodem loco, & tenere partem predictam. Item actum fuit, & firmatum in ipsa Pace, quod dictus Dominus Marchio restituat, & restituere teneatur Bonifacio de Cochonato, de Castro, sive Casalibergono suam bonam gratiam, & bonam voluntatem, & eidem remittat omne odium, & rancorem conceptos in ejus corde contra eum, & omnia Crimina, delicta, ac offensiones quascumque commissas, & perpetratas per eum qualitercumque, & Processus, ac Sententias, & condemnationes qui, & quæ factæ sunt contra eum, faciet cancellari, quodque idem Dominus Marchio restituat integraliter, & restituere teneatur eidem Bonifacio partem, quam consuevit habere, & tenere in Castro, Villa hominibus, jurisdictione, Poderio, ac Mandamento, Castri Bergoni, & aliorum bonorum suorum, stet tamen, & stare teneatur idem Bonifacius usque ad Pascha extra Castrum Casalibergoni, eo addito, & intellecto, quod idem Dominus Marchio ad voluntatem suam muniat, & munitam teneat Turrim dicti Castri quamdiu sibi placuerit. Et quod idem Dominus Marchio possit diruere murum constructum per dictum Bonifacium circa Turrim dicti Castri, & facere summarie justiciæ complementum de omnibus questionibus vertentibus inter eum, ac Patruos, & consortes ejusdem. Item actum fuit specialiter, & expresse in dicta Pace, quod inter Nobiles Comites de Sancto Martino, & Castro Amunte, Dominos Baiirii, & Turris Baiirii, Viscarum, & alios eorum Complices, Valitores, & coadjutores de Canapicio ex parte una, & nobiles Comites de Valperga, Maxino, Riparia, Mazadio, Marcenasco, & Sancto Georgio, ac Dominos de Septimo, & Rocha, omnesque alios eorum Complices, Valitores, & Coadiutores de Canapicio & alia, sit de cætero, & esse intelligatur bona, & firma pax perpetuo duratura de omnibus, & singulis malivolentiis, injuriis, guerris, & offensionibus quoquomodo, & qualitercumque inter eos, & ipsorum subditos, ac participes perpetratis existentibus, & commissis, Itaque omnia, & singula, quæ propterea peti, fieri, vel exigi possent remissa, & pro remissis habeantur, & intelligantur pleno Jure, eo salvo, & excepto, quod si que petitiones Civiles hinc, vel inde sunt faciendæ, liceat cuique partium, tam communiter, quam divisim, petitiones ipsas facere, juraque sua prosequi civili modo coram Dominis Marchione, & Principe

su-

ANNO 1344. ſupradictis, qui habeant plenum poſſe ex baylia eis danda compromiſſo ſolemni in ipſos Dominos à Partibus faciendo, ſub anni ſpacio duraturo, per ſe, & Commiſſarios ab ipſis Dominis electos, ſeu elligendos, audiendi, cognoſcendi, & definiendi queſtiones ipſas, ſummarie ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu, ac figura Judicii, de Jure, & concordia, vel de Jure tantum, ſi eis videbitur. Quas quidem queſtiones jurent ipſi Domini infra diem compromiſſi prædicti terminare, ſi comode poterunt, & ſi non concordaret in ſententia, elligere infra ipſum annum unum, vel plures Juris peritos, & juxta conſilium ipſorum peritorum queſtiones ipſas determinare infra alios ſex menſes, ſub prædicti vinculo Juramenti, Eo addito, quod pars ex prædictis de canapicio recuſans dictum facere compromiſſum, ſit exempta ab omnibus commodis pacis jamdictæ, præſens autem Capitulum, & alia in preſenti pace contenta, dictæ Partes de Canapicio, & ſingule perſonæ ipſarum Partium, approbare, confirmare, & ad ea obſervanda ſe efficaciter obligare infra trium menſium ſpacium teneantur, ſi tamen eſſe voluerint participes dictæ Pacis. Item in pace prædicta dictus Dominus Princeps remiſit, & quitavit pro ſe, ac fratribus ſuis, pro quibus promiſit de rato, nec non vice, & nomine Dominorum Comitis Ludovici de Sabaudia, & aliorum de Domo Sabaudiæ, tam legittimorum, quam naturalium nominandorum, & notificandorum ipſi Domino Principi infra unum menſem proxime predictum Dominum Marchionem, promittens quod ipſe curabit ſuo poſſe, quod ipſi Domini Comes Ludovicus, & alii nominandi ratam, & gratam habebunt quitationem hujuſmodi & remiſſionem Petro Antonio, & Bertino de Septimo, nec non Petro, Jacobino, & Fratribus de la Rocha eorumque hæredibus, & familiaribus, & etiam Forenſitis Turinenſibus omne odium conceptum in eorum cordibus contra ipſos, & ipſorum quemlibet quacumque ratione vel cauſa, & omnes pænas, offenſiones, & crimina, ac delicta per eos, & eorum quemlibet commiſſa, & perpetrata quomodocunque, & qualitercunque contra eos, & eorum ſubditos, nec non omnes commiſſiones Feudorum, quæ ab ipſo Domino Principe ut aſſerit, ſeu ejus anteceſſoribus tenere conſueverunt, hoc addito, & acto, quod ſi non ratificarent infra tres menſes nominati de Sabaudia ſupradicti ut ſupra, liceat ipſis de Septimo, & Rocha elligere ſi eſſe voluerint in dicta Pace, vel non, & ſi ellegerint ſe nolle eſſe in dicta pace, non valeant ſupradicta eis remiſſa contratata, vel promiſſa, nec ſint in aliquo participes contentorum in dicta Pace, vel ejus articulis, pace tamen ipſa inter alios nihilominus in ſuo robore duratura, & quod pro premiſſis, vel infraſcriptis non remittatur, vel remiſſum eſſe intelligatur vaſſallagium, & Jus Feudi fidelitatis, ac homagii, que idem Dominus Princeps, ſeu ejus Progenitor bone memoriæ habere conſueverunt, ut aſſerit idem Dominus Princeps in Vaſſallis, & Feudis ſupradictis de Septimo, Rocha, & Caſtellata, nec etiam in aliquibus aliis Feudis, vel Vaſſallis ſuis, ſeu quocumque tempore ab eo poſſeſſis, etiamſi ad preſens eidem Domino Principi obedientes non eſſent, nec verſa vice remittatur, aut remiſſum eſſe intelligatur Vaſſallagium, Jus Feudi, fidelitatis, vel homagii, quæ idem Dominus Marchio, & ejus Progenitor bonæ memoriæ habere conſueverunt, ut aſſerit idem Dominus Marchio in quibuſdam aliis Feudis, & Vaſſallis ſuis, ſeu quocumque tempore ab eo poſſeſſis, etiamſi ad preſens eidem Domino Marchioni obedientes non eſſent, tali modo, & forma videlicet, quod Jura ipſi Vaſſallagii, Feudorum Fidelitatum, & homagiorum Septimi, Rochæ, & Caſtellate, contra quos, ſeu alterutrum ipſorum ſimpliciter agere non poſſit idem Dominus Princeps pro jure aliquo ſibi competenti, ſi quod ſibi competere aſſerat, ſed ſi agere voluerit, agat contra Dominum Marchionem predictum, & illum contra quem agere voluerit ex Vaſſallis prædictis, & idem intelligatur de aliis Vaſſallis, quo alterutrum ipſorum Dominorum tenet, videlicet quod poſſit unus contra alium & ipſos Vaſſallos obnoxios conjunctim, & non ſeparatim petere, & proſſequi coram competenti Judicio, civili modo, & per viam juris tamen, non autem de facto, vel per inſidias, aut viam armorum, ut in primo Pacis hujus articulo continetur, niſi forte alter ipſorum Dominorum, Sententiam obtinuiſſet, & reportaſſet pro ſe in cauſa, ſeu cauſis dictorum Vaſſallagiorum, Feudorum, fidelitatum, vel homagiorum, ſeu alicujus eorum, & in rem judicatam tranſiviſſet ipſa ſententia, quo pacto ſi recuſarent Vaſſallus unus, vel plures ſervare, & effectualiter adimplere contenta in ipſa Sententia, eo caſu licitum ſit Dominis Principi, & Marchioni, videlicet illi pro quo ut præmittitur judicatum, & ſententiatum eſſet, contra Vaſſallum Sententiæ hujuſmodi non parentem, & ejus bona procedere ſine obſtaculo alterius ex dictis Dominis Principe, & Marchione Vaſſallorum, & Subditorum ſuorum, ad capiendum, juvadendum, recuperandum, & obtinendum ſibi adjudicata, & comprehenſa in ipſa ſententia de facto, & etiam per viam armorum, & alterius, prout melius poterit, ſine commiſſione, vel violatione Pacis, vel penæ prædictarum, nec alter Dominus de predictis, ſeu aliquis ejus Subditus de ipſa guerra quomodocumque ſe imiſcere, vel intromittere valeat, & ſi contrafecerit, Dominus incidat in pænam dictæ Pacis ruptæ, & Vaſſallos ejus, & Subditos contrafacientes puniant, ſecundum formam comprehenſorum in articulis dictæ Pacis, & ſi non fecerit, cadat idem Dominus in pænam Pacis ruptæ. Item actum fuit, & firmatum in pace prædicta, quod omnes, & ſinguli capti, & carcerati in fortiam Dominorum prædictorum Vaſſallorum, & Subditorum ſuorum, ac etiam cujuſcumque alterius, incluſi, & nominati in pace prædicta, tam tempore guerræ, quam tempore treugarum, ſine aliqua redemptione, & expenſis, exceptis expenſis victus taxandis per dictos Dominos Marchionem, & Principem, libere relaxentur, & expediantur infra dies quindecim. Item quod omnia cambia, & contracambia, & repreſaliæ, data, & conceſſa hinc inde à tempore Treugarum habitarum inter Dominos ſupradictos, citra ſint, & eſſe intelligantur ſuſpenſa uſque ad annos decem. Itaque ipſis nullus infra dictum terminum uti poſſit, ſed de querellis, peticionibus, & rancuriis propter quas data ſunt contracambia ſupradicta, fiat ſummarie ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepitu, & figura Judicii, & Juris ſolemnitate cuique Juſticie complementum arbitramento infraſcriptorum VIII. conſervatorum preſentis pacis, itaque duo ex ipſis de qualibet parte facere, & exequi poſſint prædicta, quemadmodum facere poſſent ipſi octo ſi eſſent omnes preſentes, & quod nulla alia cambia, vel contracambia aut repreſalie uſque ad dictum terminum concedi, darive poſſint, & ſi data fuerint, non valeant, nec teneant ipſo Jure. De petitionibus vero, & querellis, que de cætero orirentur inter dictos Dominos, vel inter eorum Subditos, aut alios in preſenti Pace incluſos, fiat ſummaria cognitio, ſine Juris ſolemnitate, & ſtrepitu Judicii, ac figura, arbitramento dictorum conſervatorum ut ſupra, & quicquid per ipſos cognitum, & terminatum fuerit, plenarie ſine defectu, & appellationis, ſive alterius repugnantiæ remedio obſervetur. Item actum fuit, quod ſi aliquis, vel aliqui Subditi dictorum Dominorum, ſeu alius de incluſis, & nominatis in Pace preſenti fecerit aliquam Injuriam, violentiam, vel offenſionem contra aliquem de Subditis dictorum Dominorum, vel aliquem per alterum ex ipſis Dominis incluſive in pace preſenti, quod propterea non ſit, nec intelligatur dicta Pax rupta, nec pæna commiſſa, nec propterea liceat alicui ipſarum Partium procedere ad vindictam, neque ad repreſaleas, ſeu cambia concedenda, ſed teneatur Dominus ex predictis, cujus erit Subditus, ſeu nominatus, pro cujus parte erit ſic offendens, ipſum Malefactorem, & offenſorem cogere ad emendam, & reſtitutionem Damni illati, & commiſſi infra unum menſem à tempore, quo ipſe Dominus fuerit per Dominum alium, ſeu damnum paſſum requiſitus, & ipſum offenſorem punire, prout Juſticia ſuadebit, ſi eum conſequi poterit, vel habere, aliter ipſum baniat, & bannitum teneat de Terra ſua, & de bonis offenſoris, offenſo, & damnum paſſo reſtitutionem & emendam faciat, ſi reperiantur, & eum mediante juſticia puniat, ſi eum conſequi poterit, vel habere, aut eum remittat alteri Domino puniendum, & compellendum ad reſtitutionem jam dictam. Item actum fuit, & firmatum quod ſi aliquis Subditus, vel Vaſſallus alicujus dictorum Dominorum, ſeu alius de incluſis, aut nominatis in preſenti pace offenſionem, injuriam damnum, ſeu quodcumque aliud fecerit contra dictam Pacem, & ipſe offendens ad mandatum, ſibi, vel inhabitationis ſue loco factum per Dominum ſuum, ſeu eum pro cujus parte in pace preſenti incluſus erit, non emendaverit damnum, injuriam, ſeu offenſam infra unum menſem ANNO 1344.

ANNO 1344.

mensem, teneatur ipse Dominus ad instantiam ipsius offensi, seu alerius Domini ex prædictis compellere remediis quibuscumque ad restitutionem, ut in precedenti Capitulo continetur, & si sic offendens fuerit dicto Domino inobediens, teneatur ipse Dominus ad requisitionem alterius Domini armata manu, cum suo necessario ad hoc exforcio similiter cum altero Domino ex prædictis, & ipsius exforcio ire, & equitare ad locum, seu Terram ipsius offensoris, & ipsum totis viribus capere, & exeredare, & offendere, ac describere, & tractare, tanquam ejus capitalem inimicum, quod nisi fecerit dictus Dominus requisitus, incidat in pænam pacis ruptæ, & nihilominus de suo proprio damnum, & offensam hujusmodi restituere, & emendare teneatur. Item actum fuit, & firmatum in principio, medio, & fine omnium, & singulorum prædictorum, & infrascriptorum, quod non obstantibus supra, vel infrascriptis, ubi esset persona Regis, vel Regine Sciciliæ, aut ejus, vel eorum Senescalli Pedemontis, qui pro temporibus fuerint, possit dictus Dominus Princeps, & ei liceat, Dominos Regem, & Reginam Siciliæ, & ejus hæredes, & Successores, ac etiam Senescallos Pedemontis, qui pro temporibus fuerint, sequi personaliter, & cum Populo Foxani, & viginti hominibus armorum, tam in offendendo, quam in defendendo contra dictum Dominum Marchionem, & ejus Terram, & alios in dicta pace inclusos, quando, & quotiens per eosdem, vel eorum alterum fuerit requisitus, sine eo quod pax prædicta propterea rumpatur, vel rupta, aut violata esse intelligatur, seu incidat idem Dominus Princeps in penam pacis presentis, aut dictus Dominus Marchio propterea procedere valeat ad vindictam contra dictum Dominum Principem, seu ejus Terram, & si Rex, Regina, vel heredes, aut Senescallus personaliter ibi non fuerit, non possit dictus Dominus Princeps personaliter offendere dictum Dominum Marchionem, vel ejus Terram, aut Subditos, possit tamen ad eorum instantiam mittere ad offendendum, & deffendendum Dominum Marchionem, & ejus Terram dictos xx. armigeros & Populum Foxani supradictum. Item liceat ipsi Domino Principi, cum toto exfortio suo, vel aliter prout sibi placuerit adjuvare dictam Dominam Reginam, & ejus Senescallum Pedemontis, ac alios quoscumque Amicos, suos predictis non obstantibus, sine eo quod intrent terram ipsius Domini Marchionis, vel Vassallorum suorum, seu alicujus ex nominatis in pace presenti, & si ipsum Dominum Marchionem, aut aliquem aliorum in presenti pace inclusorum infra Terram dictæ Dominæ Reginæ offenderit, ad requisitionem ipsius Dominæ Reginæ, vel ejus Senesallum, aut alicujus amici sui, non sit, nec intelligatur pax rupta, nec in pænam pacis incidisse idem Dominus Princeps, nec licet propterea ipsi Domino Marchioni procedere ad vindictam, & idem facere valeat dictus Dominus Marchio pro quibuscumque amicis suis contra dictum Dominum Principem, non intrando Terram ejusdem Domini Principis, vel Subditorum suorum, seu alicujus in presenti Pace nominati, sine eo quod pacem rumpisse intelligatur, seu incidat in aliquam pænam, aut propterea procedere valeat idem Dominus Princeps ad vindictam, hoc addito, & expresso, quod in prædictis amicis, vel ipsorum Dominorum, non sint, nec esse intelligantur aliqui cujuscumque ipsorum Dominorum Subditi, vel Vassalli, innobedientes, vel rebelles ipsorum Dominorum, vel alterius eorum, quos quidem inobedientes, vel rebelles, non possint ipsi Domini, vel alter eorum, unus contra alium adjuvare, vel adminiculum ei ferre extra Terram ipsorum Dominorum, vel infra. Item actum fuit, quod liceat dicto Domino Marchioni servire contra dictum Dominum Principem, & ejus Terram, cum viginti armigeris Domino Luchino, Domino Mediolani tam ad defendendum dictum Dominum Luchinum, quam ad offendendum dictum Dominum Principem, & ejus Terram, sine eo quod intelligatur facere, vel fecisse contra Pacem prædictam, aut incidisse in penam Pacis ruptæ, seu quod ipse Dominus Princeps propterea valeat ad vindictam, & versa vice liceat ipsi Domino Principi, cum viginti Armigeris servire dicto Domino Mediolani, & etiam cuilibet aliorum juratorum suorum, dum tamen uno actu plures viginti armigeris non mittat in servicium ipsorum juratorum unius, vel plurium ad offendendum ipsum Dominum Marchionem, seu ejus Terram, & hoc facere valeat sine eo quod procedere valeat idem Dominus Marchio ad vindictam, seu incidat idem Dominus Princeps in pænam Pacis ruptæ, seu Pacem ipsam rupisse intelligantur, & hoc capitulum locum habeat usque ad annos quatuor, & non ultra. Item actum fuit, & firmatum, quod si contingat de cætero Dominos Regem, Reginam, aut eorum Senescallum personaliter accedere, seu ipsorum gentes, ad offensiones Terræ dicti Domini Marchionis, non liceat ipsi Domino Principi eisdem dare consilium, auxilium, vel favorem, victualia, vel receptaculum prestare, nisi de loco Foxano, & nisi sicut in articulo, qui incipit: item actum fuit & firmatum, in Principio, medio &c: superius continetur, Item actum fuit, & firmatum, quod non liceat dictis Dominis Principi, vel Marchioni dare Dominis Regi, Reginæ, Senescallo, Domino Mli: seu alicui alii, Consilium, vel auxilium, vel favorem, victualia, vel receptaculum prestare, euntibus, stantibus, vel redeuntibus ad offensionem ipsorum Dominorum Principis, vel Marchionis, nisi Dominus Princeps de loco Foxani, & nisi sicut ipsi Domini facere possunt secundum contenta in IIII: Capitulis proxime præcedentibus. Item actum fuit, quod si quandocunque super præmissis articulis, vel infrascriptis, seu aliis quibuscumque ad presentem pacem spectantibus aliqua questio, dubietasve oriretur, super eis, & dependentibus ex ipsis, stent arbitrio cognitioni, determinationi, & ordinationi sine strepitu Juris, & solemnitate fiendis de plano per Dominos Petrum, & Ghionum de Cochonato, Obertum de Tilio, & Franciscum de Gabiano, ellectos, pro parte Domini Marchionis, & Dominos Joannem de Aladio, Hugonem Provanam, Vicarium Taurini, & Jacobum de Giliis, ellectos pro parte Domini Principis, vel duos pro qualibet parte, quos VIII: ipsi Domini ellegerunt, & elligunt ad premissa conservatores presentis pacis, tribuendo eis super premissis plenam, & liberam facultatem. Item actum fuit inter Dominos supradictos, quod Domini de Rivalba, & Domini Forensiti de Cinzano compromissum cum opportunis solemnitatibus atque penis, unius anni spacio duraturum, faciant, & facere teneantur infra unum mensem in dictos Dominos Principem, & Marchionem, de questionibus, querellis, & controversiis inter ipsas Partes vertentibus, & que verti possent de castro, Villa, Jurisdictione, hominibus, mero, & mixto Imperio Cinzani, qui Domini jurent ad Sancta Dei Evangelia, questiones ipsas per se, aut Commissarios eorum infra compromissi diem de jure terminare, & si invicem concordari non possent, habere exinde teneantur unius, vel plurium Juris peritorum consilium infra tempus prædictum decidere, & terminare questiones prædictas, tali modo, quod in ipsis questionibus summarie simpliciter, & de plano, & sine strepitu Judicii, & figura procedi posset per Dominos antedictos, & si superius nominati prædictum compromissum facere contempserint, vel adimplere, que ipsi Domini pronuntiabunt, sint, & intelligentur dicti recusantes esse extra pacem prædictam, & careant commodo presentis pacis, Item actum fuit, & firmatum, quod ille ex prædictis, & in dicta pace inclusis, qui nominati possunt infra tres menses per ipsos Dominos, vel altero ipsorum, ut in principio Instrumenti hujus Pacis continetur, per se, vel Procuratores ad hoc legittime institutos infra sex menses à presenti die computandos ratificare teneantur per publicum Instrumentum, quorum copia detur Dominis supradictis, pacem prædictam, & omnia, & singula in ipsius Pacis articulis comprehensa, & nisi fecerint dicti nominati, non sint, nec intelligantur in pace prædicta. Item actum fuit solemniter, & firmatum, quod dicti Domini faciant, & curent cum effectu, quod nobiles, & Communitates nominandi, & nominandæ infra unum mensem per ipsos Dominos, videlicet communitates ipse per Sindicos ab eis legittime institutos, Pacem jam dictam, & omnia, & singula in ejusdem Pacis articulis comprehensa laudabunt, approbabunt, & confirmabunt per Instrumenta publica, cum solemnitatibus opportunis, pacemque ipsam attendere, & inviolabiliter observare, & observari facere suo posse promittent, quodque non erunt in Consilio, vel auxilio alicujus ad rumpendam Pacem eandem, nec ad ipsam rumpendam prestabunt subsidium, vel favorem. Item in eadem pace sibi invicem promiserunt Domini supradicti quod ipsi supplicabunt Sanctissimo Patri nostro, Domi-

ANNO 1344. Domino Papæ, & Collegio Cardinalium, quod dignentur, & velint esse deffensores Pacis ipsorum Dominorum, & contra partem rumpentem pacem ipsam, tam ad pœnarum ipsius pacis exactionem, quam aliis remediis opportunis quibuscumque, & observanti pacem ipsam adsistere, & favere, & circa hæc eorum litteras concedere, & tribuere Dominis antedictis. Item in eadem Pace sibi invicem promiserunt Domini supradicti solemniter, quod ipsi supplicabunt Serenissimo Domino Regi Franchorum, & ad hæc dabunt operam quam commode poterunt suo posse, quod idem Dominus Rex dignetur se ponere defensorem Pacis jam dictæ, & procedere efficaciter contra non servantem dictam pacem ad exactionem, & executionem pœnarum pacis ejusdem, notificando eidem, quod ipsi Domini pro ipsa pace servanda, personas, & bona eorum subjecerunt, & submiserunt Jurisdictioni, examini, & compulsioni curiarum ipsius Domini Regis, & maxime parvi Sigilli Montispesulani, Castelleti Parisiensis, & Magistrorum Nundinarum Campaniæ secundum vires, & stillos curiarum prædictarum, Quodque pars dimidia ipsarum penarum ex solemnibus stipulationibus interpositis, maxime pro excucienda reliqua dimidia parti observanti applicanda ad ipsum Dominum Regem est proculdubio perventura, supplicando eidem ulterius, quod dare velint in mandatis dictarum Curiarum Judicibus, & auditoribus, ut circa exactionem pœnarum prædictarum contra partem non servantem efficaciter, & rigorose procedant, quibuscumque exceptionibus, & dilationibus procul rejectis, & quod idem Dominus Rex per litteras suas ipsis Dominis dirigendas insinuare, dicere, & protestari velit, se esse deffensorem dictæ Pacis, & processurum contra violatorem dictæ pacis irrefragabiliter ad supradictarum pœnarum exactionem, dilationibus, exceptionibus, & subterfugiis non attentis. Item in eadem pace sibi invicem solemniter promiserunt Domini supradicti, quod ipsi similes supplicationes, & notificationes prædictis Domino Regi Franchorum faciendis facient Domino Comiti Sabaudiæ circa defensionem dictæ Pacis, & submissionem curiarum suarum, ac exactionem pœnarum spectantium ad ipsos Dominos Marchionem, & Principem, nec non circa concessionem litterarum continentium se esse deffensorem dictæ Pacis, & processurum contra violatorem ad pœnarum exactionem, & ulterius supplicabunt ipsi Domini Princeps, & Marchio dicto Domino Comiti, ipsum efficaciter requirendo, quod ipse solemniter se obliget cum solemnitatibus opportunis intercedendo, & fide jubendo pro utroque ipsorum Dominorum, videlicet pro unoquoque ipsorum erga alium de solvendis triginta milibus florenorum Parti observanti pro parte non servante pacem jam dictam, & quod idem Dominus Comes per litteras suas ad ipsorum Dominorum requisitionem ulterius promittere velit ipsis Dominis, quod si contingat, quod absit, aliquem dictorum Dominorum guerram movere contra alium, ipse quantum commode poterit adjuvabit observatorem pacis contra non servantem, seu dictæ Pacis ruptorem quantum commode poterit adjuvando, & ad hæc facienda se adstringere velit idem Dominus Comes efficaciter adhibito proprio juramento, Quæ omnia, & singula supradicta prædicti Domini Princeps, & Marchio per se suosque hæredes, & successores sibi invicem mutuis stipulationibus intervenientibus attendere, & observare, attendi, & observari facere, & in nullo contrafacere, vel venire, seu contrafacienti, vel venire volenti consentire aliqua ratione vel causa, seu ingenio, de jure, vel de facto, promiserunt, sub pœna centum viginti millium florenorum hinc inde solemniter promissa, & stipulata, totiens in singulis Articulis supradictis comittenda, & exigenda, quotiens extiterit contrafactum, pace tamen ipsa, pœna commissa, vel non exacta, nihilominus in sua firmitate durante, pro qua quidem pœna solvenda, & omnibus, & singulis supradictis eorumque observantia submisserunt, & subjecerunt Domini Princeps, & Marchio supradicti, personas, & bona eorum, hæredumque, & successorum suorum Jurisdictioni, examini cognitioni, cohercitioni, compulsioni, censuræ, & executioni Curiæ, & Cameræ Domini Papæ, & ipsius Curiæ auditoris, vice auditoris, vel Locumtenentis, nec non Judicio Presidum, Auditorum, Vice-Auditorum, & Custodum, ac Commissariorum parvi *Sigilli* Montispesulani, & Castelleti Parisiensis, ac etiam magistrorum nundinarum Campaniæ, quibus magistris nundinarum Campaniæ, & eorum Curiæ per Procuratores idoneos ad ipsos magistros transmittendos se se personaliter, & eorum bona, secundum usus, mores, & stillos ipsius Curiæ magistrorum necessarios, & utiles ad plenam submissionem faciendam submittere promiserunt, nec non Curiis etiam suis, Curiarum Domini Comitis Sabaudiæ, & aliorum quorumcumque Regum, Prelatorum, Ducum, Principum, Comitum, Baronum, & Judicum Ecclesiasticorum, & Secularium, & Curiarum eorundem, Volentes, consentientes, & agentes ad invicem ipsi Domini per pactum expressum solemniter interjectum se se, & quomodolibet ipsorum posse, & debere ad nutum, & voluntatem Pacis servantis ipsiusque hæredum, & successorum, & cujuscumque ipsorum nuntii, & Procuratoris per quemlibet Judicem, vel Officialem Ecclesiasticum, & secularem ubilibet constitutum, & per Camerarium, & Auditorem Curiæ Cameræ Domini Papæ, aliosque Judices, Magistratus, & Rectores, seu Præsides dictarum Curiarum, & Officiales quoscumque citari, conveniri, condemnari, exigi, & compelli personaliter, & realiter ad omnia, & singula in dictæ Pacis articulis denotata, & etiam ad solutionem pœnarum prædictarum, sine strepitu, & figura Judicii, & sine libelli oblatione, petitione, seu requisitione, copiæ presentis Instrumenti consentientes expresse quisquis ipsorum Dominorum in quemlibet dictorum Presidentium, & curiarum suarum, quantumvis de ipsorum Foro non existant. Tali modo, quod una ex dictis Curiis intentata, vel addito uno ex dictis Judicibus, seu ipsis Dominis Principe, & Marchione, vel ipsorum altero citatis, vel conventis qualitercumque coram uno prelibatis ex Presidibus, Judicibus, vel Curiis supradictis, possit etiam eodem tempore, & aliter quandocumque ad alium Judicem, vel Curiarum conjunctim, vel divisim, lite contestata, vel non, in quacumque parte Judicii recursum habere sine ipsius convenientis, vel recursum habentis ejusve hæredum prejudicio, gravamine vel jactura, sicque Processus unius curiæ per Processum alterius non impediatur, vel aliqualiter confundatur, & possit in qualibet dictarum curiarum conveniri, exigi, & compelli usque ad integram solutionem, & satisfactionem quantitatum pœnarum predictarum, & aliorum pro quibus ut præmittitur se obligaverunt, ac etiam refectione damnorum, expensarum, & interesse, litis, & extra, de quibus Parti observanti, sive ejus Procuratori, contra non servantem, credi voluerunt simplici verbo, sine testibus, & Sacramento, vel alia probatione quacumque, quia sic actum extitit inter eos, pro quibus omnibus, & singulis supradictis prenominati Domini Princeps, & Marchio sibi vicissim obligaverunt, & hippothecaverunt omnia, & singula eorum bona. Renunciantes exceptioni dictæ Pacis, & omnium, & singulorum contentorum in Articulis supradictis, non factorum ut præmittitur, & gestorum, doli mali, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, infactum actioni, Fori Privilegio, & Judicis incompetentis, nec non omnibus & singulis beneficiis, & Privilegiis, & litteris, tam simplicibus, quam lecendis, & etiam beneficio competenti minoribus circumventis, & etiam descendenti ex illa clausula, si qua minori injusta causa esse videbitur, & generaliter cuicumque Juri Canonico, & Civili consuetudinario, & municipali, nec non exceptioni, & defensioni competenti ultra dimidiam circumvento, & aliis quibuscumque juribus, & defensionibus, quibus mediantibus contra præmissa, vel eorum aliquod facere, vel venire, seu ab eis modo aliquo se tueri possent, Jurantes dicti Domini Marchio, & Princeps omnia & singula vera esse, attendere, & observare realiter, & bona fide, attendi, & observari facere ut supra, & non contrafacere, vel venire, seu contrafacienti, vel venienti, consentire, ratione minoris etatis, seu alia ratione quacumque ad Sancta Dei Evangelia Scripturis, & Evangeliis corporaliter manibus tactis. Ceterum prænominatus Dominus Marchio, constituit, creavit, & ordinavit ejus veros, & legitimos Procuratores, & nuntios, Dominos Gulielmum de Carnaggio, & Secundinum de Martino Jur. peritos de Pinarolio, Franciscum Barracinum, & Nicolinum Malçavallum, Cives Taur., & quemli- ANNO 1344.

ANNO 1344.

bet eorum in solidum, ita quod occupantis melior conditio non existat, sed quod unus ipsorum inceperit alter prossequi valeat, & finire, prenominatus vero Dominus Princeps constituit, & ordinavit ejus veros & legitimos Procuratores, Dominum Joannem Vespam de Gabiano Juris peritum, Caspardum de Montilio, Raimondelium Bavam de Grazano, & Bartholomeum Rusignolum de Cherio, & quemlibet eorum in solidum, ita quod occupantis melior conditio non existat, sed quod unus inceperit alter nihilominus prosequi valeat, & finire, & eosdem Procuratores constituerunt ipsi Domini ut supra specialiter ad submittendum, & subjiciendum ipsos Dominos Principem, & Marchionem in omnibus, & singulis casibus supradictis Magistris Nundinarum Campaniæ supradictis, & ipsorum Magistrorum Curiis, secundum modos, usus, & stillos obligationum, & submissionum dictarum Curiarum recte conceptarum, nec non ad comparendum ipsorum Dominorum nominibus, & se presentandum coram Judicibus, & curiis supradictis, & eorum singulis de calumnia, & veritate dicenda jurandum, confitendumque, & recognoscendum contenta omnia, & singula in pace, & articulis supradictis, ac pænas jamdictas esse commissas quotienscumque fuerit contraventum, seu factum per aliquem Dominorum prædictorum, nec non perceptum, & condemnationem, seu condemnationes subeundum, & suscipiendum, & se ipsos Procuratores dictis nominibus pati condemnari in qualibet Curiarum prædictarum, & alia quacumque in presenti Instrumento expressa, & non expressa, & per quemlibet Judicem, & Rectorem, Officialem, seu Magistratum cujuscumque Curiarum prædictarum, nec non ad renuntiandum, & remittendum, seu refutandum auxilia cujuscumque oppositionis, seu reclamationis, aut suppositionis in contrarium faciendarum. Item ad substituendum, & destituendum, unum, & plures Procuratores alios super premissis, & quolibet premissorum, quando, & quotienscumque ipsis Procuratoribus, vel eorum alteri videbitur faciendum. Et generaliter ad omnia alia, & singula faciendum, & exercendum, que causarum merita, & Judiciorum usus, & stillus exigunt, & requirunt, & que per veros, & legitimos Procuratores fieri, & exerceri possent, & que ipsi constituentes, & eorum quilibet facere, & exercere possent, si in Judicio legittime interessent, etiamsi mandatum exigerent speciale. Dantes, & concedentes dicti Domini prænominatis Procuratoribus suis, ac substituendo, & substituendis ab eis liberam, & generalem administrationem, & speciale mandatum, & promittentes sibi invicem, & mihi Raymondello de Grazano, & Joanni de Nasaporris Notariis ut personis publicis stipulantibus, & recipientibus vice, & nomine omnium, & singulorum quorum interest, & intererit, se se grata, rata, & firma perpetuo habituros omnia, & singula, que per dictos Procuratores suos, & eorum singulos, & substitutos, ac substituendos ab eisdem, & eorum quolibet in præmissis, & circa, ac dependentibus, emergentibus, & connexis acta fuerint, sive gesta, ipsosque Procuratores, vel eorum aliquem, aut substitutum, vel substituendos ab eis expresse, vel tacite nullatenus revocare, & si revocaverint, non valeat revocatio, sed sit innanis, & irrita ipso jure, & in casum, in quo de Jure, vel de facto aliqua revocatio fieret alicujus dictorum Procuratorum, vel substitutorum, ex nunc, prout ex tunc, videlicet statim post unamquamque revocationem, ipsos Procuratores suos, & substitutos revocatos, & qui revocabuntur, constituerunt, & ordinaverunt ad omnia, & singula supradicta. Itaque omnia, & singula exercere valeant, & in solidum, ipsi revocati, proinde, ac si nunquam revocati fuissent. Et volentes dicti Domini dictos Procuratores suos substitutos, ac substituendos ab eis, & ipsorum quemlibet, ab omnis satisdationis onere relevare, promiserunt dicti Domini, Notarii ante mominatis stipulantibus, & recipientibus more publicarum Personarum ut supra pro dictis Procuratoribus suis, & substituendis ab eis, & eorum quolibet de Juditio sisti, judicatum solvendo, quod ad omnes clausulas judicatum solvi fidejubendo pro eis, & eorum quolibet sub yppotheca omnium bonorum suorum. Prædictam autem Procuratorum constitutionem, & omnia, & singula in presenti Procurationis Instrumento descripta promiserunt dicti Domini sibi invicem perpetuo rata, grata, & firma habere, ac tenere ipsosque Procuratores, vel eorum alterum nullo tempore revocare, & sic ad Sancta Dei Evangelia, scripturis Evangeliis manu tactis corporaliter juraverunt, & de predictis supranominati Domini Princeps, & Marchio rogaverunt per Joannem Nasaporis de Pinarolio, & me Raymondellum de Grazano Notarios publicos fieri duo publica Instrumenta ejusdem tenoris, dictanda, & reficienda, si opus fuerit, consilio sapientis.

Et ego Raimondellus Bava de Grazano publicus Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus, & singulis, una cum Domino Joanne & Testibus suprascriptis præsens fui, & hanc cartam ad opus dicti Domini Principis scripsi.

L. H. T. Ego Franciscus Testadorus Civis Casalensis, publicus Imperiali auctoritate Notarius, & ex Cancellariis suæ serenissimæ Majestatis in ejus Reverendo, & Magnifico Montisferrati Senatu suprascriptum Instrumentum alias receptum, per nunc quondam Dominum Raimondellum Bavam de Grazano, olim Marchionalem Montisferrati Cancellarium, per me repertum in ejus quinto prothocollo, ab Originali proprio ipsius Raymondelli fideliter extraxi de verbo ad verbum, nil addito, vel mutato, quod sensum variet, vel substantiam mutet. Et quia facta debita collatione cum dicto Originali, utrunque concordare, ideo hic me subscripsi, cum solito signo mei Tabellionatus appositione in fidem præmissorum. Et hoc de licentia mihi concessa per litteras prelibatæ serenissime Majestatis Cesareæ. Sub dato Casali die decimo Septembris Anni presentis. 1533.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 14. Martii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XCIII.

Instrumentum publicum Juramenti & Homagii ligii, per JOANNAM I. *Jerusalem & Siciliæ citra Farum Reginam summo Pontifici Romano pro dicto Regno præstiti; quo Conditiones & Obligationes quibus præfata Regina sese erga Romanam Ecclesiam obstringit, diserte stipulantur, juxta tenorem Literarum Apostolicarum in eo contentarum. Cum Speciali Ratificatione dictæ Reginæ* JOANNÆ *super eodem Instrumento, facta die ultimo Mensis Augusti, Anno Domini* 1344. *Regni ejus secundo, Indictione XII,* [Authentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.] 31. Aout.

JOhanna Dei Gratia Regina Jerusalem, Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Provinciæ, & Forcalquerii, tenore præsentium notum facimus. Universis earum seriem inspecturis tam præsentibus quam futuris. Quod. debito Juramento per Nos, de proximo præstitis in manibus Reverendi Patris Domini Aymerici tituli Sancti Martini in Montibus Presbyteri Cardinalis Apostolicæ Sedis Legati in Regno Siciliæ pro parte Sanctissimi in Christo Patris Domini Domini Clementis Divina Providentia ejusdem Sacro Sanctæ Romanæ, ac Univer-

salis

ANNO 1344. salis Ecclesiæ summi Pontificis, & ipsius Ecclesiæ nomine, authoritate subscriptarum ejusdem summi Pontificis literarum præsentatum est nuper nostris obtutibus quoddam confectum exinde publicum Instrumentum subscriptæ per omnia seriei. In Dei nomine Amen. Anno a Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo quadragesimo quarto, die vigesimo octavo Augusti, duodecimæ Inditionis, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Clementis, Divina Providentia, Papæ VI. Anno Tertio. Noverint Universi præsens Instrumentum publicum inspecturi, quod Nos infrascripti Notarii publici, & infrascripti Testes ad hoc vocati specialiter, & rogati ad instantiam & petitionem Nobis factam pro parte inclytæ, & Excellentis Dominæ Dominæ Johannæ Dei gratia Jerusalem, & Siciliæ Reginæ, Ducatus Apuliæ, & Forcalquerii, ac Pedimontis Comitissæ personaliter accessimus ad Monasterium Sanctæ Claræ de Neapoli; & dum essemus in Ecclesia ipsius Monasterii in ipsius Dominæ Reginæ præsentiâ, ac Reverendi in Christo Patris & Domini Domini Aymerici titulo Sancti Martini in Montibus, Presbyteri Cardinalis in dicto Regno Apostolicæ Sedis Legati, & Nuntii ad infrascripta per Apostolicas Literas specialiter deputati, nec non Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & aliorum quampluriunı multitudinis copiosæ, idem Dominus Aymericus Nuntius, & Legatus in præsentia ejusdem Dominæ Reginæ, & nostrum Notariorum, & Testium, ac Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & quam plurium aliorum multitudinis copiosæ ostendit, & publice legi fecit prædictas Literas Apostolicas vera nota, & consueta Bulla plumbea pendentis cum filis Canapis communitas, quas Nos etiam vidimus & inspeximus diligenter, & erant per omnia continentiæ subsequentis. Clemens Episcopus servus servorum Dei Dilecto Filio Aymerico titulo Sancti Martini in Montibus presbytero Cardinali Apostolicæ Sedis Legato salutem, & Apostolicam benedictionem. Inter sollicitudines varias, quas Nobis Officium injunctæ desuper Apostolicæ servitutis inducit, ad hoc nostra vigilat intentio, & libenter dirigimus studia mentis nostræ, ut per providentiam Sedis Apostolicæ circumspecta negotia, undique ad eam confluentia sic ordinentur, & disponantur mature, quo honoribus, & Juribus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sponsæ nostræ super eis provideatur utiliter, & spiritualium ipsius Ecclesiæ filiorum commoditatibus consulatur. Dudum siquidem mestis relatibus, ad audientiam Nostri Apostolatus perducto clare memoriæ Robertum Regem Siciliæ, Avum Charissime in Christo filiæ nostræ Johannæ, Reginæ Siciliæ Illustris sicut illi, qui apud omnes Reges Terræ terribilis aufert Spiritum Principum, placuit ab hac luce subtractum ipsaque Johanna Nepte ipsius Roberti Regis ex unico filio Primogenita Regi eidem succedente in Regno Siciliæ & Terris citra Farum usque ad confinia Terrarum Ecclesiæ Romanæ, Civitate Nostra Beneventana cum ejus toto Territorio, ac omnibus districtibus, & pertinentiis suis per Romanum Pontificem distinctis, vel imposterum distinguendis dumtaxat exceptis, quod Johanna in tali erat ætate sicut adhuc esse dignoscitur constituta, quod ad gubernationem & administrationem Regni, & Terrarum prædictorum propter defectum ætatis hujusmodi, cujus quidem ætatis consuevit esse consilium fragile, & infirmum, multisque captionibus expositum, minus idonea existebat, Nos qui ipsius Johannæ Reginæ superiores immediati existimus & totius Regni ac Terrarum prædictorum directum, & altum Dominium obtinemus, & ad quos cura, gubernatio, administratio, & bailia Regni, & Terrarum prædictorum regendæ per Nos, vel alium, seu alios idoneos per Sedem Apostolicam deputandum, seu etiam deputandos plene, & in solidum de Jure ad diversorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum observantia pacifica istis temporibus pertinebant, Prædecessorum ipsorum vestigiis inhærentes, qui Paterna benevolentia consilium capientes pro filiis in similibus casibus salubriter providerunt, pro bono statu Regni, & Terrarum prædictorum non parum turbinibus periculosisque fluctibus expositorum, & in multis iniquorum, & Pacis emulorum insidiosis perturbationibus constitutorum, ac pro censura recti Judicii, & rectitudine Justitiæ ibidem sub rectore debito confovendis, tam pro Jure nostro, & ejusdem Romanæ Ecclesiæ conservando, quam pro ipsius Johannæ Reginæ, ac Regni, & Terrarum prædictorum utilitate ac indemnitate incolarum Regni, & Terrarum ipsorum, qui nostri, & ejusdem

Ecclesiæ sunt homines principaliter & Vassalli, & ut nostri fulti præsidio sublata malorum formidine à noxis, & ab oppressionibus indebitis præserventur immunes, deliberatione præhabita diligenti decrevimus, & ordinamus gubernationem, administrationem, & Bailiam dictorum Regni, & Terrarum gubernari, & regi debere, ac exercendas esse nostro nomine hiis temporibus, & gerendas; easque tibi, de cujus circumspecta, matura, & fideli Provincia plene confidimus, per nostras certi tenoris literas providimus de fratrum nostrorum consilio committendas certis Administratoribus, & Gubernatoribus per præfatum Robertum Regem præfatis Johannæ, & Regno de facto datis, cum de Jure præsertim pro tempore quo ad Nos eadem Administratio pertinet, minime potuisset, ne de Gubernatione, & administratione hujusmodi pro dicto tempore se quomodolibet intromitterent sub diversis pænis, in Processibus per Nos factis super hoc contentis plenius, & expressius, districtius nihilominus prohibentes. Sane cum tu pro hujusmodi administratione, Gubernatione, & Bailiâ gerendis, & exercendis ad Regnum, & Terras, prædicta te personaliter conferens ibidemque prædictis literis nostris, & pro usibus sollemniter publicatis, easdem administrationem, Gubernationem & Bailiam suscipiens, eas geras, & exerceas plene, sicut intelleximus pacifice, & quiete per eandem Reginam, & suos, tibi obedientia plenaria præstita in hac parte, ac deinde ipsa Regina. Vassallagii, & fidelitatis Juramenti, ad quæ juxta conventiones, & Pacta in concessione. inclytæ memoriæ Carolo Regi Siciliæ Avo prædicti Roberti Regis ejusque hæredibus. Regem habita Nobis quilibet novus successor in Regno, & Terris prædictis, &. assumptione sua ad summi Apostolatus Apicem & eidem Ecclesiæ infra certum terminum pro Regno. & certis rationabilibus Causis ad hoc Nos moventibus ipsius Regni supplicationibus. quarum ultima debet in Festo Beati Michaelis futuro proximo terminari, duximus. sicuti in eis continetur plenius concedendas Nobis instanter, & humiliter fecerit supplicari. Venerabilem fratrem Guillelmum Archiepiscopum Brundusinum ad nostram præsentiam propterea specialiter destinando, ut qualitate inordinati. ipsius Reginæ teneritudine suisque aliis necessitatibus paterna & benigna consideratione pensatis. ligii, plenumque Vassallagii., & fidelitatis Juramenti receptione tibi committere dignaremur. Nos attendentes. pacta prædicta in optione, & beneplacito existit Romani Pontificis succedentem noviter in Regno, & Terris prædictis. personaliter Juramentum fidelitatis, & ligium Homagium, eidem Romano Pontifici, & Ecclesiæ prædictæ, dummodo ad hoc. statuat, & assignet, vel aliquem Cardinalem ipsius Ecclesiæ, aut alium, qui Vice Romani Pontificis Juramentum juxta formam denotatam in literis prædictis super concessione Regni, & Terrarum prædictorum confectis, & homagium recipiat, destinare; nihilominus considerantes attente prædictam ejusdem Reginæ obedientiam Nobis, & eidem Sedi utique multum gratam suæque. & qualitatem personæ ac ætatis, & sexus nec non itinerum, & viarum discriminosa per Terram, & Mare pericula formidanda, si eam pro præmissis venire ad nostram præsentiam personaliter oporteret, & volentes, eam super hiis favoribus prosequi gratiosis, eidem Reginæ supplicationibus benignius super hiis inclinati, te, de cujus provida, fideli, & matura circumspectione ac agendorum experientia in multis arduis probata negotiis plene confidimus, ad recipiendum Homagium, Vassallagium & Juramentum hujusmodi hac vice ab eadem Regina juxta conventiones, & Pacta prædicta nostro, & eidem Ecclesiæ Romanæ nomine providimus de fratrum ipsorum consilio deputandum. Quo circa discretioni tuæ per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus Homagium, Vassallagium, & Juramentum hujusmodi, quæ juxta formam præsentibus annotatam per Reges Siciliæ, Progenitores ipsius Reginæ, quorum ipsa hæres existit, qui fuerunt pro tempore, pro Regno, & Terris prædictis citra Farum Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, & Ecclesiæ prædictæ præstati sunt, hactenus consueta recipere juxta formam hujusmodi cum omni diligentia studiosa procures, & nihilominus formam juramenti, quod eadem Regina tibi nomine quo supra præstabit ANNO 1344.

ANNO 1344.

de verbo ad verbum per ipsius Reginæ patentes literas Aurea Bulla ejusdem Reginæ impressa Typario communitas Nobis e vestigio studeas fideliter destinare in Archivio prædictæ Romanæ Ecclesiæ in hujusmodi rei testimonium, perpetuamque memoriam conservandas. Forma autem Juramenti prædicti quod eadem Regina, ut præmittitur, præstabit, talis est. In Nomine Domini Amen, Ego Johanna, Dei Gratia, Regina Siciliæ, ad honorem Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ac Beatæ, & Gloriosæ Virginis Mariæ, Beatorum quoque Apostolorum Petri, & Pauli, & Ecclesiæ Romanæ, in præsentia Reverendi in Christo Patris Domini Aymerici titulo Sancti Martini in Montibus Presbyteri Cardinalis Apostolicæ Sedis Legati, ad Homagium, ligium, & Vassallagium, ac fidelitatis Juramentum, & alia omnia, & singula infrascripta à me recipienda per Sanctissimum in Christo Patrem Dominum meum Dominum Clementem Divina Providentia Papæ VI. specialiter deputati, illaque ejusdem Domini mei Papæ & Ecclesiæ Romanæ prædictorum nomine recipientis ligium, Homagium facio dicto Domino meo Papæ, ejusque successoribus canonice intrantibus, & ipsi Ecclesiæ Romanæ pro Regno Siciliæ, & tota Terra, quæ est citra Farum usque ad Terrarum confinia ejusdem Ecclesiæ. Utique Regnum & Terram, excepta Civitate Beneventana cum toto Territorio, ac omnibus districtibus, & pertinentiis suis secundum antiquos fines Territorii, pertinentiarum, & districtus Civitatis ejusdem per Romanos Pontifices distinctos, vel imposterum distinguendos, claræ memoriæ Domino Carolo Regi Siciliæ, & hæredibus ejus, Avo recolendæ memoriæ Domini Roberti Regis Siciliæ Avi mei, cui ego ex unico suo filio Primogenita in Regno, & Terris succedo prædictis, prædicta Ecclesia Romana concessit, & recognosco, & fateor, quod inter Romanam Ecclesiam, & prædictum Dominum Carolum conditiones, conventiones, modus, & forma ac Pacta infrascripta intervenerunt & fuerunt apposita in concessione Regni sibi, suisque hæredibus, per Romanam Ecclesiam facta, seu authoritate ipsius in prædicta concessione pertinentia, seu spectantia ad Personas eorum qui successuri erant ipsi Domino Carolo suisque hæredibus in Terra, & Regno prædictis, & eorum qui in eisdem successuri erant ipsi Domino Carolo. . . . nec non ad successionem vel formam seu modum succedendi ipsi Domino Carolo, suisque hæredibus, & mihi, meisque hæredibus in Regno, & Terra præfatis, quæ omnia, & singula tam me, quam meos in dictis Regno, & Terra hæredes servaturos promitto, & contra ea non venturos, quæ talia sunt: Si in nostro, vel hæredum nostrorum obitu legitimum, prout sequitur, hæredem nos, aut ipsos (quod absit) non habere contigerit, Regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam ejusque dispositionem libere revertatur; Descendentes autem ex Nobis, & nostris hæredibus Siciliæ Regibus Mares & Feminæ in eodem Regno succedent, sic tamen, quod de liberis duobus Maribus in eodem gradu per eamdem lineam concurrentibus Primogenitus, de duobus feminis Primogenita, & de Mare, & Fæmina in eodem Gradu similiter concurrentibus masculus omnibus aliis præferatur. Si verò Nos, quod absit, sine liberis ex Nobis legitime descendentibus mori contingeret, vel si aliquem de aliis successoribus nostris Regem, vel Reginam Siciliæ sine legitima Prole sui Corporis mori contingeret in futurum, succedunt eidem servatis gradibus si superstites fuerint hæ personæ: Videlicet, Regi, vel Reginæ sine prole legitima sui corporis decedentis frater, vel soror, ac Collaterales superiores Mares, & Fæminæ, utpote Patrui, & Avunculi, & Amitæ, & Materteræ & sursum usque ad quartum gradum, dumtaxat illis Collateralibus, quos Vos ad præsens habetis, & dum vixeritis habebitis, & qui post nostrum obitum ex eisdem forsitan orientur, exceptis, Collaterales etiam inferiores succedant similiter Mares, & Fæminæ, utpote Nepos, vel Neptis ex Fratre, vel sorore, & inferius usque ad eumdem tantum modo quartum Gradum. Quod autem de fœminis rectæ lineæ, ac Collateralis superius est. quam etiam Nuptis dummodo nuptæ sint fidelibus, & Ecclesiæ Romanæ devotis. Et sicut inter has. per gradus posteriori gradui præferatur, si in eodem gradu pluribus concurrentibus. in hujusmodi successionibus volumus anteferri, personarum autem hujusmodi nulla. Ecclesiam, & ejus dispositionem libere revertatur. Quod si forte deficientibus masculis. succedere illa maritabitur personæ, quæ ad ipsius Regni Regimen, & defensionem existat. super hoc consilio requisito, nec nubet nisi Viro Catholico, & Ecclesiæ Romanæ devoto, & si. Romano Pontifici contra ipsam ad privationem prædictorum Regni, & Terræ sine figura Judicii, & absque. quacumque ætate filia ipsa consistet, procedere, si hoc videbitur expedire. In Regnum vero, & Terram. non fuerit de legitimo matrimonio procreatus. Ad hæc promitto, quod tam ego, quàm mei in Regno Regnum, & Terram præfata nullatenus dividemus, sed semper illa unus tantum super ipsis conditionibus. Romana tenebit, Item ego Johanna, Dei gratia Regina Siciliæ plenum, & ligium Vassallorum. meo Domino Clementi Papæ VI. & Ecclesiæ Romanæ pro Regno Siciliæ, & tota Terra, quæ est citra Farum usque ad confinia. excepta Civitate Beneventana cum toto Territorio, & omnibus pertinentiis, & districtibus suis secundum antiquos fines Territorii Civitatis ejusdem per Romanos Pontifices distinctos, vel in posterum distinguendos ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero Beato Petro, & Domino meo, Domino Clementi Papæ præfato ejusque successoribus canonice intrantibus sanctæque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ in consilio aut consensu, vel facta ut vitam perdant, aut membrum, aut capiantur mala captione, consilium quod mihi credituri sunt per ipsos aut Nuncios ipsorum sive per literas ad eorum damnum me sciente nemini danda, & si scivero fieri vel procurari, sive tractari aliquid, quod sit in eorum damnum, illud pro posse impediam & si impedire non possem, illud ipsis. Papatum Romanum, & Regalia Sancti, Petri, tam in Regno Siciliæ & Terra prædictis, quam alibi existentia adjutrix eisdem ero. ad defendendum, ac recuperandum, & recuperata manutenendum contra omnem hominem. Universas, & singulas conditiones in præsenti Instrumento, seu literis, ac omnia, & singula quæ continentur in Instrumento seu literis bonæ memoriæ Fratris Anibaldi Basilicæ duodecim Apostolorum Presbyteri Riccardi Sancti Angeli Joannis Sancti Nicolai in Carcere Juliani, & Jacobi S. Mariæ in Cosmodum Diaconorum Cardinalium super ipsorum Regni, & Terræ concessione facta dicto Domino Carolo confectis, plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, nec ullo umquam tempore veniam contra illa, exceptis duobus Capitulis quæ inferius describuntur, sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia. Promitto quoque, quod mei in dictis Regno, & Terrâ, hæredes hujusmodi Homagium, & Juramentum fidelitatis præstabunt secundum præscriptam formam, si Romanus Pontifex in Italia fuerit infra sex menses, si vero eum extra Italiam esse contingerit, infra annum postquam Regni Dominium adepti fuerint, & singulis Romanis Pontificibus, & eidem Romanæ Ecclesiæ renovabimus tam ipsum Homagium, quam hujusmodi Juramentum. Quod quidem Homagium facere, & Juramentum fidelitatis præstare dicti hæredes mei ut prædicitur tenebuntur, in optione autem, & beneplacito erit Romanæ Ecclesiæ me, & hæredes meos vocare ad præstandum personaliter Juramentum fidelitatis, & ligium Homagium Romano Pontifici, & eidem Ecclesiæ, dummodo ad hoc mihi, & eis tutum locum statuant, & assignent, vel aliquem Cardinalem ipsius Ecclesiæ, aut alium, qui vice Romani Pontificis Juramentum juxta eamdem formam, & Homagium recipiat, destinare. Item Domino meo prædicto, & Ecclesiæ Romanæ juro, & præsens me ad hoc specialiter obligans, quod tam ego singulis ejusdem successoribus, & ipsi Ecclesiæ, quàm mei in dicto Regno hæredes Domino Papæ prædicto, & ejus successoribus, ac prædictæ Ecclesiæ quando præstabimus hujusmodi Juramentum fidelitatis, jurabimus Nos ad hoc specialiter obligantes, quod numquam per Nos, vel alios, seu quocumque modo procurabimus, ut eligamur, vel nominemur in Regem, vel Reginam, aut Imperatorem, vel Imperatricem Romanorum, vel Regem, aut Reginam Theutoniæ, seu Dominum, aut Dominam Lombardiæ, aut Tusciæ seu majoris partis earumdem Lombardiæ, vel Tusciæ, & si electionem, vel nominationem ad Imperium, Regnum Romanum, seu ad Regnum Theutonicæ, aut Dominium Lombardiæ, vel Tusciæ, vel majoris partis earum de nobis celebrari contigerit, nullum hujusmodi electioni, vel

ANNO 1344. vel nominationi assensum præstabimus, nec intromittemus Nos ullo modo de regimine ipsius Imperii, vel Regni Romani, seu Regni Theutoniæ aut Lombardiæ, seu Tusciæ, vel majoris partis earum, ad quodcumque eorum nominati fuerimus, vel electi. Quod si ego, vel aliqui meorum in Regno hæredum me studente, ac procurante, aut eis studentibus, & procurantibus ad Imperium ipsum, sive ad dictum Regnum Romanum, seu Regnum Theutoniæ, aut Dominum Lombardiæ, seu Tusciæ, vel majoris earum partis electa, seu nominata fuero, vel fuerint, si hoc verum, & manifestum fuerit, aut si post talem electionem, vel nominationem de Imperii, vel Regni Romani, seu Regni Theutoniæ, aut Lombardiæ seu Tusciæ, vel majoris ipsorum partis regimine me manifeste intromisero, vel intromiserint, eo ipso à jure prædictorum Regni Siciliæ, & Terræ cadam, & cadant ex toto, ipsaque prorsus amittam, & amittant, & eadem Regnum, & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur; si autem ego, vel aliqui ex dictis hæredibus electioni, vel nominationi factæ, non me procurante, vel eis, aut procuranti, seu procurantibus consensero, vel consenserint & huic electioni, vel nominationi, vel Juri omnino renunciam vel renuncient, & quod de Imperio seu aliquo præmissorum ad quod electa, seu nominata fuero, seu fuerint, me nullatenus intromittam, monita, seu moniti infra quatuor mensium spatium post electionem hujusmodi tali electioni seu nominationi, vel Juri non renunciavero, vel non renunciaverint, vel de ipso Imperio, seu aliquo præmissorum, ad quod electa, seu nominata fuero, vel fuerint, me intromisero, seu intromiserint quoquomodo, ex hoc sim, & sint eisdem Regno Siciliæ, & Terræ & omnium prorsus eorum Jure privati, & ut dictum est, eadem Regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Si vero ad me, vel meos in eodem Regno hæredes non poterit commode talis monitio pervenire, super quo utique impedimento videlicet, vel moneri commode nequeam, vel nequeant, credetur, & stabitur assertioni Romani Pontificis, sive dicto sufficiet pro ea super hoc ipsius Romani Pontificis monitio publica, & sollemnis, ita quod si infra sex menses post illam non renunciaverint, aut de Imperio, aut aliquo alio prædictorum ad quod ego, vel dicti hæredes, electa, vel nominata fuero vel. intromiserint ex hoc cadam, & cadant ab omni Jure ipsorum Regni, & Terræ, & Regnum, & Terra. devolvatur. Cæterum si contingeret aliquem de meis hæredibus qui deberent in prædictis Regno Siciliæ. Imperatorem Romanum, seu Regem Theutoniæ vel Dominum Lombardiæ, aut Tusciæ, seu majoris partis earum denominari, seu eligi. possessionem eorumdem Regni, Siciliæ, ac Terræ nanciscatur, vel habeat, nec se de illorum cura, seu Dominio. aliquatenus intromittant, nisi prius Imperio, vel Regno Romano, seu Regno Theutoniæ, aut Dominio Lombardiæ earum Partis ad quodcumque eorum electus, nominatus, fuerit, vel assumptus, & omnium Juri competenti sibi in illis. de Jure, nec de facto gerens, vel retinens omnino dimittat ipsum nullo umquam tempore resumpturus. successione, & Jure, quæ in Regno Siciliæ, ac Terra prædictis sibi competerent ipso facto, ita quod eadem Regnum Siciliæ. . . dispositionem plenam, & libere devolvantur. Quod si non exstantibus Fæmina in eisdem Regno, &. Regi vel Imperatori Romano, seu in Regem, vel Imperatorem Romanum Electo, aut Regi, vel Electo in Regem Theutoniæ, vel Dominum Lombardiæ, Tusciæ, aut majoris Partis earum, seu electo ad eorum Dominium numquam matrimonio aliter copuletur, & si contrarium. Siciliæ Regno, & Terra prædictis maneatque prorsus ipsorum Jure privata ipsis Regno, & Terra ad eadem. devoluta, si autem ego vel aliquis meorum in Regno hæredum contra hæc venero, vel venerint, eo ipso excommunicati & insuper. perjurii resperfi & notati existam & existant. In hujusmodi quoque Juramento ego nunc expresse addo, & promitto, quod per me. in dicto Regno hæredes additur expresse, quod nullo umquam tempore Regnum, seu Imperium Romanum, aut Regnum Theutoniæ, vel Dominium Lombardiæ, sive Tusciæ, seu majoris earum partis, aut

ANNO 1344. easdem Lombardiam, & Tusciam, vel majorem partem ipsarum per me vel per alium, seu alios, occupabimus, capiemus, vel acquiremus, aut Nobis alias quomodolibet vendicabimus. Et si secus fecerimus secundum præscriptam formam pænas similes incurramus: quod autem dicitur de majori parte Dominii Lombardiæ, sive Tusciæ; intelligitur scienter, si vero ignoranter, eam ad mandatum Ecclesiæ dimittere teneamur, & si eam Ecclesia mandante dimittamus, non incidamus in pænam in isto articulo, & similibus constitutam. Si vero moniti non dimittamus, remaneat pæna prout est in hoc articulo, & in aliis consimilibus constituta. Quod si forte imposterum me Reginam Siciliæ, vel aliquem meorum hæredum in Regno contingat in Imperatricem, vel Imperatorem eligi, postquam Regni fuerimus possessionem adepti, non transibo, nec idem hæres meus transibit ad Imperium, alioquin in pænas incidam, & incidet in hoc articulo, & aliis consimilibus comprehensas. Item promitto, quod si Regni possessione prædicti non dum agnita, seu obtenta aliquis meorum hæredum in Imperatorem electus, transire voluerit ad Imperium, in manu prius Romani Pontificis, vel illius, quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum, filium suum successurum in Regno, cujuscumque fuerit ætatis emancipabit, & Regno renunciabit, nihil Juris in eo retinens clam, vel palam, nec cujuslibet etiam Potestatis, nec ipsum filium ad servitium, vel subsidium aliquod faciendum Juramento, vel voto, stipulatione, vel pacto sibi, vel successoribus suis astringet, sicque factus Filius sui Juris ab eodem Romano Pontifice, vel alio destinato ab ipso protinus investiatur de Regno, ad cujus Regis successionem, si forte decederet sine liberis, nullo umquam tempore Pater veniat, Imperator existens. Sed si Imperio & omnibus, quæ ad Imperium pertinent, idem Pater renunciare voluerit, & Regno tantum esse contentus, post renunciationem hujusmodi ad illius successionem libere admittatur, & tunc ab ipso Romano Pontifice, vel alio destinato ab eo Investituram recipiat Regni ejusdem. Quod si dictus Filius sit ad Regnum adsumptus, major annis decem & octo fuerit, libere administret, sed quamdiu minor extiterit, tam ipse quam Regnum ipsius in custodia Romanæ Ecclesiæ remaneat, donec Rex ipse impleverit supradictam ætatem, fructibus, & obventionibus Regni, ex quibus sumptus necessarii faciendi pro ejusdem Regni custodia deducantur, Regi conservandis eidem, & lucro alterius ratione ipsius custodiæ non cessuris. Quæ vero de filio dicuntur, ut ei videlicet Regnum possit sub observatione præmissa a Patre ad Imperium transeunte dimitti, de filia etiam est concessum, & si Rex non habens filios in Imperatorem electus, ad Imperium transire voluerit, & de personis de quibus supradicitur, liberis non extantibus in Regno posse succedere, aliqui superstites fuerint, quæ de filio, & filia præordinavimus observentur in illis, excepto emancipationis articulo, quæ in solis illis procedere poterit, quæ capaces emancipationis existent, ratione Patriæ potestatis. Quod si mihi Reginæ Siciliæ, aut alicui meorum hæredum in Regno prædicto sine filio decedenti superstes sit filia, vel mulier aliqua juxta præfatam formam debeat ad hujusmodi successionem admitti, quæ Imperatori, dum ego Regina vivam, vel dum meus hæres Rex Siciliæ vivet, fuerit desponsata, vel nupta, non succedat in Regno, & si in Regno sibi delato Imperatori nupserit, cadat protenus ab eodem, nisi Vir ejus Imperio prorsus renuncians, Regno solummodo sit contentus. In primo autem casu repulsa filia, & aliis prædictis ad personas illas servatis gradibus Regnum perveniat, quæ prænotate sunt in Regno posse succedere, si Regi præmortuo liberi non supersint. In secundo autem casu Regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam devolvatur. Item promitto pro me, & meis in Regno, Hæredibus ad hoc tam me quam ipsos obligans, quod Regnum Siciliæ, & Terra prædicta Imperio nullo modo subdentur, seu sibi nullo numquam tempore in eadem Persona quomodolibet unientur, & super hoc articulo tam per pænas spirituales, quam alias cautiones cavebimus, tam ego, quam mei in eodem Regno hæredes juxta Ecclesiæ voluntatem, quandocumque Romanus Pontifex hoc duxerit requirendum, cum prorsus intentionis sit Romanæ Ecclesiæ, ut Regnum, & Terra prædicta nullo numquam tempore Imperio uniantur, ne scilicet unus Romanum Imperator, & Siciliæ Rex existat. Quod sic integre satisfactum ab eisdem Regno, & Terra ipsorum-

ANNO 1344.

rumque Jure. & Terra ad Romanam Eccleſiam integre, & libere revertentur. Si autem de Cenſu octo millium unciarum hujuſmodi primi termini. terminum, & duos ſequentes menſes plenarie ſatisfaceremus, nihilominus ſemper pro ſingulis octomillibus unciis ſimili modo in eorum ſolutione ceſſaverimus, vel illas non ſolverimus, pænas ſimiles incurremus, ſalvis aliis. qui de Jure inferri vel haberi poterunt per Romanum Pontificem in hoc caſu. Item promitto, quod in quolibet. dicto Regno hæredes Romano Pontifici unum Palafrenum Album, pulchrum, & bonum in recognitione veri Dominii. Promitto inſuper ad hoc tam me, quam hæredes meos in Regno obligans, quod quandocumque Romanus Pontifex qui pro tempore fuerit. Romanam Eccleſiam indigere, ita quod ſuper indigentia hujuſmodi ipſius Romani Pontificis ſimplici verbo ſtetur, ego, vel mei in dicto Regno hæredes requiſiti ab eo ad Urbem in Campaniam, in Maritimam, in Patrimonium Beati Petri in Tuſcia, Ducatum Spoletanum, Marchiam Anconitanam, & præmiſſam Civitatem Beneventanam, ac ejus Territorium, & pertinentias, quæ remanebunt Eccleſiæ, & in omnes alias Terras ipſius Eccleſiæ per Italiam trecentos Milites, Equis, & Armis bene ac decenter munitos, & paratos, ita quod unuſquiſque ipſorum habeat quatuor Equitaturas, vel tres ad minus, in Eccleſiæ prædictæ obſequium, & ſubſidium tranſmittemus per tres menſes integros meis, vel dictorum in Regno hæredem ſumptibus, & ſtipendiis, ſemel tantum in anno in ſervitium ejuſdem Eccleſiæ moraturos menſibus ipſis a die, quo iidem Milites Terram mei Dominii, vel fines mei diſtrictus, vel eorumdem hæredem egreſſi fuerint per vulgares dietas, & ſolitas computandis, & quod ſi maluerit Eccleſia eadem ingruente, neceſſitate ſuper qua ſtetur verbo Romani Pontificis, ut dictum eſt, navali juvari exercitu, prædictos Milites debita taxatione & recompenſatione præhabita in Navale ſtolium commutabimus, & in prædicta Civitate Beneventana, quam hactenus Romana Eccleſia ſibi retinuit, & in ſuum Demanium, & Dominium cum omnibus Juribus ſuis, & pertinentiis reſervavit, & toto Tenimento Civitatis ejuſdem, confinibus ejus antiquis, quos Romanus Pontifex quandocumque ſemel tamen ſibi placuerit, bona fide diſtinguet, & quæ eidem Eccleſiæ, & in ejus proprietate libere remanebunt, nullo Jure Nobis, vel cuicumque alii de Regno prædicto ibi retento, ſeu quomodolibet reſervato. Et quod nullum Jus ego, & mei in dicto Regno hæredes quomodolibet acquiremus, vel habebimus in eiſdem. Diſtinctioni quoque per Romanum Pontificem ſemel faciendæ, ut dictum eſt, ſtabimus abſque contradictione ſeu refragatione quacumque ego, & hæredes mei, prout iſta Diſtinctio per Apoſtolicas literas apparebit: pro prædicta quoque Civitate Beneventana ac viâ reficienda per Beneventanos exponam per ſeptennium pro lignaminibus omnia nemora ipſorum Regni, & Terræ, & omnem materiam ad Ædificia opportuna, puta, Lapides, Arenam, quæ Puteolana vocatur, Cementum, & ſimilia ſine præjudicio juris ſingularium Perſonarum, ad unam Dietam prope Beneventum, & promitto, quod præſtabimus ego, & mei hæredes Beneventanis ſecuritatem per totum Regnum, & Terram prædictam, niſi in Regno, & Terra prædictis de novo delinquant, propter quod ad Nos de Jure, Juſtitia pertineret, quodque Privilegia dictæ Civitati, & Regibus, & Principibus conceſſa tam ego, quam mei hæredes in Regno, & Terra eiſdem illibata ſervabimus, & omnia ſtatuta per quondam Federicum olim Imperatorem Romanorum, ſeu quoſcumque alios Reges Siciliæ facta contra libertatem Civitatis ejuſdem revocabimus, & in omnibus, & per omnia, quæ libertatis fuerunt cœteris Regnicolis, pacificabimus illam, nec aliqua ſtatuta, ſeu aliquas Leges condemus, in poſterum per quæ dictæ Civitati directe, vel indirecte poſſit præjudicium generari, & pro Apoſtolicæ Sedis, & Beati Bartolomei Patroni Civitatis ejuſdem reverentia fidentias ab omnibus remitti faciemus, & remittemus eiſdem. Fidentiarum autem remiſſio eſt conceſſio libertatis, ut Cives Beneventani poſſint libere proprias Vineas, & Terras excolere, ipſarumque fruges, & fructus recolligere, ac eaſdem Vineas, & Terras vendere, & de ipſis pro ſua voluntate diſponere ſine aliqua taxatione, vel munere, vel etiam datione. Promitto etiam me, & hæredes meos in Regno Siciliæ obligans, quod in dicta Civitate, & in ejus Territorio, & pertinentiis ſuis, quæ Romanæ remanebunt Eccleſiæ, vel in Urbe, ſeu in Campania, vel Maritima ſeu in Ducatu Spoletano, vel Marchia Anconitana, vel Patrimonio Beati Petri, in Tuſcia, ſeu in aliis quibuſcumque Terris, ſeu Demaniis, ſive feudis ipſius Eccleſiæ, ubilibet conſtitutis, ex ſucceſſione, vel Legato, aut venditione, ſive donatione, aut alio quocumque Jure, vel titulo, ſeu contractu, umquam tam ego, quam hæredes mei in Regno acquiremus, vel vendicabimus ſeu poterimus acquirere, vel quomodolibet, vendicare, nihil umquam recipiemus, habebimus, vel retinebimus, ſeu poterimus recipere, habere, vel etiam retinere, ac nullam Poteſtariam, ſeu Capitaniam, vel Rectoriam, nullumque alium honorem, nullamque poteſtatem ſeu dignitatem ſenatoriam, vel quamcumque aliam, aut Adminiſtrationem, vel Commendam, nec quodcumque aliud Officium recipiemus, ſeu recipere poterimus, habebimus, ſeu retinebimus, vel habere, ſeu retinere poterimus in eiſdem. Hoc autem intelligo de illis hæredibus meis, qui mihi in eiſdem Siciliæ Regno, & Terra ſuccedent. Nolo enim quod delictum aliorum hæredum qui ſuccederent mihi in Comitatibus, & aliis Terris meis, in pænam hæredis, qui eſt mihi ſucceſſurus in Regno aliquatenus extendatur. Ne vero hujuſmodi alii hæredes mei contra ea, quæ in iſto continentur articulo aliquo forſan tempore venire præſumant, acquirendo, vel vendicando, aut recipiendo, vel habendo, ſeu retinendo ſibi aliquid in Terris, in articulo iſto expreſſis, nec recipiendo, habendo, ſeu retinendo in eiſdem Terris Poteſtariam ſeu Capitaniam, vel aliquid aliud de eis que in articulo continentur, promitto tam me, quam ipſos hæredes meos obligans quod nullus etiam aliorum meorum hæredum ullo umquam tempore ſibi quidquam in eiſdem Terris acquirat, ſeu vendicabit, recipiet, habebit, vel etiam retinebit, aut Poteſtariam, ſeu Capitaniam, vel Rectoriam, aut aliquid aliud ex hiis, quæ prout dictum eſt in eodem articulo plenius exprimuntur, nec alicui eorum recipere habere, vel retinere licebit. Quicumque autem ipſorum ſecus præſumſerit, eo ipſo excomunicatus exiſtat, nec ipſe, nec ejus poſteri inperpetuum. Regno ſuccedere, ſi eis in caſu aliquo ſucceſſio deferretur, ſed ab illa repellantur omnino &. gubernaculis prælibebit Romano Pontifici contra eum potenter aſſiſtere teneatur. Si vero. Beneventanum Territorium, & pertinentiis, ejus quæ remanebunt Eccleſiæ. aut monitionem, ſeu Urbem, vel Ducatum Spoletanum, aut Marchiam Anconitanam, ſive Patrimonium Beati Petri in Tuſcia, aut alias quaſcumque Terras Romanæ Eccleſiæ ubilibet conſtitutas occupaverimus offenderimus, vel moleſtaverimus Eccleſiam, ſeu fecerimus moleſtari, & poſtquam ſuper hoc. & requiſiti fuerimus, vel ſi commode moneri aut requiri, nequiverimus juxta ipſius. vel dictum, poſtquam de hoc ipſe publice, ac ſollenniter Nos monuerit infra tres menſes non. occupata, eo ipſo de eorumdem Regni Siciliæ, & Terræ jure cadamus totaliter, ipſaque Regnum, & & hoc ad Romanam Eccleſiam libere devolvantur, quod ſi etiam reſtituerimus occupata, nihilominus. injuriis, & damnis illatis ad mandatum ejuſdem Romani Pontificis ſatisfacere teneamur. Promitto. alios in Regno obligans, quod ipſi hæredes mei, videlicet, qui mihi non ſuccedent in Regno, occupare, vel facere occupari eaſdem Terras Romanæ Eccleſiæ, ſeu moleſtare, aut moleſtare facere, ſuper illis non attentabunt. attentaverint præmiſſas pænas, ut videlicet eo ipſo ſint excommunicati, & tam ipſi, quam eorum Poſteritas. ad ſucceſſionem dicti Regni, ſi in aliquo forte caſu eadem ſucceſſio devolveretur ad illos, nullatenus. incurrant, & Rex Siciliæ, qui tunc erit, teneatur aſſiſtere Romano Pontifici contra ipſos prout ſuperius eſt expreſſum. Promitto quoque me, & hæredes meos obligans pro omnibus Eccleſiis tam Cathedralibus, quam aliis Regularibus, & ſæcularibus, nec non & omnibus Prælatis, ac Clericis, ac Univerſis Perſonis Eccleſiaſticis, Sæcularibus, & Religioſis, & quibuſlibet Religioſis Locis plenarie dimittam, & reſtituam & dimitti, ac reſtitui faciam, & procurabo integre omnia bona eorum immobilia, à quibuſcumque oblata, vel occupa-

ANNO 1344.

ta

ANNO 1344.

ta sint, & per quoscumque detineantur, & mobilia, quæ extant, & poterunt inveniri simili modo restituam & restitui facere procurabo eisdem, & quod hanc restitutionem faciam, & fieri procurabo absque conditione & difficultate qualibet, hoc modo scilicet, quod statim in illa parte ipsorum Regni, & Terræ, quæ mihi obedit, restitutio ipsa fiat, ipsaque postmodum successive consumabitur, sicut obedient, & habebuntur eadem Regnum, & Terra ad mandatum, & arbitrium aliquorum Virorum discretorum deputatorum à Romano Pontifice, ad quorum mandatum jurium, & rerum immobilium, & mobilium, quæ extant restitutionem plenam faciam, & fieri procurabo. Ita quod ea de quorum Dominio, vel proprietate, seu Possessione notorium fuerit, ad eorum mandatum, & arbitrium mox reddam, & reddi faciam, in dubiis per ipsos de plano, & absque judicii strepitu veritate diligentius inquirenda. Ita quod sufficiat vocari Camerarium vel Procuratorem seu Bajulum, & cujus Jurisdictione, vel Bailia seu Territorio bona, de quibus agetur, consistant, ad videndum jurare Testes qui in hujusmodi inquisitione deponent. Omnes insuper Ecclesiæ tàm Cathedrales, quàm aliæ Regulares, & sæculares, nec non omnes Prælati, & Clerici, ac universæ Personæ Ecclesiasticæ, Sæculares, & Religiosæ, ac quæcumque Religionis loca cum omnibus bonis suis, in electionibus, postulationibus, nominationibus, Provisionibus, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem, sive in electione, vel post, Regius Assensus, vel consilium aliquatenus requiretur; quàm utique libertatem promitto quod ego, & mei in Regno hæredes semper manutenebimus, & conservabimus, & manuteneri, & conservari faciemus ab omnibus subditis nostris, & quod dictæ Ecclesiæ, ac Personæ uti possint libere omnibus bonis, & Juribus suis, salvo mihi, meisque in Regno hæredibus, Jure patronatus in Ecclesiis in tantùm, in quantùm in hac parte Patronis Ecclesiarum canonica instituta concedunt, uti antiqui Reges Siciliæ hujusmodi Patronatus in ipsis Ecclesiis habuerunt, omnes etiam causæ ad forum Ecclesiasticum pertinentes libere, & absque ullo impedimento agitabuntur, tractabuntur, & ventilabuntur coram Ordinariis, & aliis Ecclesiasticis Judicibus, & terminabuntur per eos, & si ad Sedem Apostolicam super hujusmodi causis appellare contingeret, tam appellantes quam appellati ad eandem venire Sedem prò appellationum prosequutionibus libere, & absque inibitione aliqua permittantur. Et promitto, tam me, quam hæredes meos facturos, curaturos, & promissuros, quod sic agitari, tractari, ventilari, ac terminari possint, & quod sic possit appellari, & libere veniri, Sacramenta verò fidelitatis præstabuntur secundum antiquam, & rationabilem Consuetudinem, proùt canonica instituta permittunt, ab illis Ecclesiarum, Prælatis quorum Prædecessores antiquis illa Siciliæ Regibus præstiterunt; ab illis autem Prælatis, & Ecclesiis, qui Regularia sive temporalia bona tenent, si qui tamen sunt, qui hujusmodi bona teneant à Domino Regni, & aliis Dominis temporalibus, & qui ratione hujusmodi bonorum ab antiquo consueverunt Regibus, & ipsis Dominis temporalibus servitia exhibere, hujusmodi honesta & antiqua servitia eis secundum rationabilem & antiquam consuetudinem, sicut statuta patiuntur canonica, impendantur. Salva semper circa Ecclesias Cathedrales, & alias Regulares, & Sæculares, ac personas, & loca Ecclesiastica tam in faciendis Provisionibus, & electionibus confirmandis quàm in omnibus quibuscumque aliis Romanis Pontificibus & Ecclesiæ Romanæ Jurisdictione, & authoritate plenaria & libera potestate, revocabo, ... vel per Reges Siciliæ, sive per Conradum ipsius Federici, aut . . , . Regnum ipsum detinuit occupatum editas contra Ecclesiasticam libertatem. etiam promulgabo, per quæ Juri, vel libertati Ecclesiasticæ derogatur, Promitto, etiam quod aliquis Clericus, vel Persona Ecclesiastica eorumden Regni, & Terræ in Civili, vel Criminali causa. nisi super Feudis Judicio petitorio conveniantur civiliter, ita quod omnes Ecclesiæ, & Personæ Ecclesiasticæ. Regi vel Principi subjacebunt, & quod nullas Talleas, vel Collectas imponemus. Ecclesiasticis, vel rebus eorum, & quod in Ecclesiis vacantibus. Ego vel mei in Regno hæredes. redditus, & proventus, nullas etiam obventiones ac nulla prorsus alia percipiemus ex eisdem. remanente pænes personas Ecclesiasticas juxta Canonicas sanctiones, Comites verò, & Barones. Regni, & Terræ prædictæ vivent in ea libertate, & habebunt illas Immunitates, illaque Privilegia. & quæ tempore claræ memoriæ Guillelmi II. Siciliæ Regis, & aliis antiquis temporibus. & prædicti mei hæredes, ipsos prædictis libertate, Immunitatibus, & Privilegiis, permittemus gaudere, & in dicta. eo tempore, quò claræ memoriæ præfatus Dominus Carolus Siciliæ Rex præfata Regnum, & Terram ab Ecclesia Romana. Regni Siciliæ, & Terræ prædictæ cujuscumque conditionis existant, ad mandatum Ecclesiæ reducemus in Regnum, & Terra prædicta ipsisque de bonis, ac Juribus eis debitis restitutionem plenariam faciemus, & fieri procurabimus, & quod in hujusmodi restitutione secundum præscriptam formam, in Capitulo, de bonis Ecclesiarum restituendis, contenta tam in notoriis, quam in dubiis procedemus, & permittemus procedi & quod Captivos, & Obsides, si qui tenebantur tempore supradicto, & adhuc tenentur in Regno, & Terra prædictis Romanos, Regnicolas, & alios de Terra Ecclesiæ Tuscos, Lombardos, & illos de Marchia Pervisina bona fide restituam libertati pro posse, & quod hæredibus quondam. Sorani fælicis recordationis Domini Innocentii Papæ III. Jus quod in Comitatu Sorano, & aliis Ecclesiæ Romanæ fidelibus. quod in aliis Comitatibus & bonis siqua eis, in Regno, & Terra prædictis à Regibus, & Principibus sunt concessa. pænitus salvabimus, & salvari curabimus, nec per ipsorum Regni, & Terræ concessionem factam dicto Domino Carolo Comitatuum, seu. eorundem cuiquam quòad proprietatem, seu Possessionem præjudicium generetur Regibus in hiis omnibus Jure salvo. Promitto etiam, quod nullam Confederationem, seu Pactionem, vel Societatem cum aliquo Imperatore vel Rege, seu Principe, vel Barone Christiano, vel Græco, seu Saraceno, aut cum aliqua Provincia, seu Civitate, aut communitate, vel loco aliquo scienter contra Romanam Ecclesiam, vel in damnum Ecclesiæ faciam, & si etiam fecero ignoranter, tenear, & promitto ad mandatum Ecclesiæ revocare; denique omnes præmissas Conditiones, quæ in Persona mea opponuntur, circa meos etiam in Regno ipso hæredes, & successores volo, & intelligo esse dictas, salvis omnibus, quæ circa alios hæredes meos ordinata consistunt, proùt superius est expressum. Ego etiam do de hoc Privilegium seu literas præsentes Domino Papæ, & Romanæ Ecclesiæ memoratis Aurea Bulla bullatum, seu bullatas, in quo, vel in quibus proprio Juramento fateor & recognosco expresse, Regnum Siciliæ & totam Terram, quæ est citra Farum usque ad Confinia Terrarum Romanæ Ecclesiæ, excepta Civitate Beneventana cum Territorio, & pertinentiis ejus, quæ ut dictum est Ecclesiæ remanebit eidem; ex sola gratia & mera liberalitate Sedis Apostolicæ sæpedicto Domino Carolo mihi meisque hæredibus in Feudum fore concessa, meque habere, & tenere Regnum, & Terram hujusmodi à dicta Romana Ecclesia in Feudum pro mè meisque hæredibus in dictis Regno, & Terra, sub Pactis, & conditionibus, forma, modo, & conventionibus prædictis, & sub aliis, quæ in literis fælicis recordationis Clementis Papæ IV. plenius continentur, exceptis duobus Capitulis infrascriptis. Cæterum ut præmissa omnia, & singula, ac insuper ut conditiones, Conventiones, & Pacta quæ inter Sanctam Romanam Ecclesiam, & sæpè dictum Dominum Carolum intervenerunt, seu fuerunt opposita tempore quò sæpe dicta Terra, & Regnum dicto Domino Carolo, suisque hæredibus, concessa fuerunt in Feudum, proùt in literis fælicis recordationis Domini Clementis Papæ IV. plenius continetur, illibata perpetuo maneant, & inconcussam semper obtineant firmitatem, ipsa omnia, & singula Juro, duobus exceptis indè capitulis, uno de quinquaginta millibus marchis sterlingorum, & earum solutione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ debitis ex conventionibus memoratis per jam dictos Parentes meos, & me hæredem ipsorum, remissis mihi, meisque

ANNO 1344.

ANNO 1344. que hæredibus in perpetuum, & donatis per ipsam Ecclesiam, ac fælicis recordationis Dominum Clementem Papam V. cum consilio, & Assensu Dominorum Cardinalium de mera liberalitate ipsorum ex speciali gratia relaxatis, & de eis sumus ego, & mei hæredes de nexu cujuslibet obligationis, aut pœnalis promissionis, quibus essemus astricti propterea inperpetuum absoluti, & exinde quietati: alioque Capitulo de personalibus jam dicto Domino Carolo impositis, de habendis per eum mille Militibus Ultramontanis cum certo Equitaturarum, & Balistariorum numero adveniendis ad prosequutionem negotii dicti Regni in stabilitis terminis, & præfixis sub certarum interminatione pœnarum, quia hæc esse constat impleta; & per stipulationem sollemnem promitto, quod plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, nec ullo nunquam tempore veniam contra illa, sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia. In prædictorum autem testimonium perpetuamque memoriam præsens scriptum exinde confici jussi, & Aurea Bulla Regiæ Majestatis impressa Typario communiri. Datum Avinioni VI. Nonas Pontificatus Nostri Anno III. Quibus Apostolicis literis ostensis, visis, & sic publice ut prædicitur lectis, & per Nos, ut præfertur, inspectis, præfata Domina Regina, earumdem literarum Apostolicarum authoritate præscripto die, & in omnium nostrorum, & Testium præsentia, præsente eorumdem aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & aliorum quam plurium in Multitudine copiosa Præfato Domino Aymerico Legato, & in præmissis Nuncio Apostolico præsenti secundum formam præfatarum literarum Apostolicarum recipiente ejusdem Domini summi Pontificis & Ecclesiæ Romanæ nomine præfata Homagium, Vassallagium in prædictis literis scriptam, & particulariter annotatam prò Regno Siciliæ, & tota Terra Citrafar Ecclesiæ præfata præstari juxta formam hujusmodi, & juxta præfatarum literarum literis servare juravit, atque promisit, prout astringebatur ad illa ex eorumdem continentia, Aurea Bulla reginalis Excellentiæ impressa Typario communitis, quas dicta Domina Regina summi Pontificis proinde concessit hæc, & alia seriosius adnotantur, quas literas Reginales dictus Dominus Aymericus Legatus, & Nuncius ab eadem Domina Regina aurea Bulla impressa Dominum summum Pontificem deferendas, seu transferendas prout dicto Domino Aymerico Legato, & Nuncio quibus peractis Præfata Domina Regina requisivit, rogavit atque mandavit Nobis nostrum super hoc officium quod est publicum implorando, ut de prædictis, & qualiter prædicta Jurata & Testium præsentia, ac prædictorum aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Juris peritorum, & aliorum quam plurium Dominæ Reginæ testimonio, & cautela conficeremus publicum Instrumentum Quorum Nos mandato, & requisitionibus nostrorum Notariorum, & Testium præsentia, & prædictorum aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum præstita Jurata & acta sunt, factum est prò cautela, & testimonio ejusdem Dominæ Reginæ per manus mei signo meo solito, & subscriptione signatum sigillo, & subscriptione dicti Domini Aymerici Legati, & Nuncii infrascripti Notarii munimine roboratum. Actum Neapoli in dicta Ecclesia Monasterii Sanctæ Claræ sub anno mense, die prædictis, præsentibus Notario Mondino de Aversa habitatore Neapolis in Notario, ad prædicta assumpto, ac Illustri Principe Domino Andrea Dei Gratia Jerusalem, & Siciliæ Rege ejusdem Dominæ Reginæ Consorte, & inclytis, & excellentibus Dominis Dominis Roberto Romaniæ Dispoto Achaijæ Tarenti Principe, Carolo Duce Duratii, & Ludovico de Tarento fratribus ejusdem Dominæ Reginæ, nec non Reverendis in Christo Patribus Dominis. . . . Dei gratia Archiepiscopo Neapolitano Rogerio Archiepiscopo Barensi Dyno Archiepiscopo Pisano, Riczardo Archiepiscopo Capuano, Guillelmo Archiepiscopo Brundusino, Philippo Episcopo Cavillocensi ejusdem Dominæ Reginæ Cancellario, ac Stugolino Episcopo Castellano, Jacobo Episcopo Aquinatensi, Dominis Philippo comite Altimontis, Thomasio de Sancto Severino Comite Marsici, Goffrido de Marzano Comite Squillacis Regni Siciliæ Adminrato, Gasso de Dynisiaco Terlitii Comite, Berardo de Aquino, Laureti Comite, Thomasio Comite Luthoniensi, de Hungaria, Domino Raymundo de Baucio, Domino Berterayno de Baucio, Domino Johanne de Castillono, Domino Johanne de Broya, Domino Johanne Comite Palatino, Militibus, Matthia de Gisvaldo, Thomasio de Aquino filio dicti Domini Comitis Laureti, Conrado de Catanzario, Domino Johanne de Taranto, Domino Francisco de Turri, Domino Johanne de Civitate Theatina Domino Johanne Acconzajoco, Domino Johanne Fasano, de Neapoli Militibus, Domino Johanne de Siripando de Neapoli Cancellario, Domini Principis Tarentini, Domino Jacobo Capano Milite, Magistro Nicolao de Alifia, Domino Maczeo de Porta de Salerno Juris Civilis Professore Magistris Rationalibus dictæ Magnæ Curiæ Reginalis, Magistro, Bartholomeo de Bisento Milite Professore medicinalis Scientiæ. Domino Eugidio de Baccania, Domino Constantio de Caua Magistro Johanne de Squillacio Thesaurario dictæ Dominæ Reginæ, Magistro Nicolao de Adria, Magistro Andrea de Conca, & Domino Francisco de Pisis, & pluribus aliis Prælatis, Comitibus, Baronibus, Jurisperitis, & aliis multitudine copiosa ad prædicta Testibus vocatis specialiter, & rogatis. Et ego Johannes Nicolai de Civitate Theatina Clericus Publicus Apostolica authoritate Notarius prædictorum Homagii ligii, & Juramenti præstatione per eamdem Dominam Johannam Reginam in ipsius Domini Aymerici Legati, & Nuncii manibus præstiti recipienti nomine & pro parte Ecclesiæ Romanæ prædictæ, & omnibus aliis in hujusmodi negotio actitatis una cum dicto Notario Mondino ad prædicta in Notarium una mecum assumpto, & Testibus supradictis, ac certorum aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & quampluriuni aliorum multitudine copiosa præsens interfui, & prædictarum literarum Apostolicarum seriem, prout in eis inveni, fideliter de verbo ad verbum nihil addito, subtracto, vel mutato in præsenti Instrumento transscripsi, eaque omnia & singula in præsentem publicam formam redegi, meoque signo consueto signavi rogatus. Ubi vero superius abrasum, & emendatum legitur Rex Sici, & in alio loco interlineatum legitur in maritimam abrasum, & emendatum legitur, abrasi, & interlineavi, correxi, & emendavi non vitio, sed errore. Et Nos Aymericus miseratione divina titulo Sancti Martini in Montibus Presbyter Cardinalis Apostolicæ Sedis Legatus manu propria in Instrumento præsenti subscripsimus, & Sigillum nostrum apponi fecimus in testimonium præmissorum. Et ego Mondinus de Aversano de Aversa Civis Neapolitanus Apostolica authoritate Notarius prædictorum Homagii, Ligii, & Juramenti præstationis factæ per præfatam Illustrissimam Dominam Johannam Dei Gratia Reginam Hyerusalem, & Siciliæ in manibus dicti Reverendi in Christo Patris, & Domini Domini Aymerici Dei Gratia titulo Sancti Martini in Montibus Presbyteri Cardinalis Apostolicæ Sedis Legati in Regno Siciliæ, & Nuntii recipientis illa nomine, & pro parte Sanctæ Romanæ Matris Ecclesiæ, & omnibus aliis in hujusmodi negotio, ac citatis una cum dicto Notario Johanne de Civitate Theatina & Testibus supradictis ad hoc vocatis, & rogatis, & certorum aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & aliorum quam plurium multitudine copiosa præsens pro Notario rogatus interfui & facta diligenti collatione, & auscultatione de Publico Scripto sive Instrumento hujusmodi cum originalibus literis Papalibus, inveni ipsas literas cum eodem Instrumento concordare, me hic subscripsi, & signum meum apposui consuetum in testimonium præmissorum, sub anno, die, Pontificatu, & loco prædictis.

Nos verò eodem Instrumento viso, & diligenter inspecto, examinatoque prudenter, & pro tanta gratia ab eodem Domino summo Pontifice Nobis benigne collata cum filiali reverentia, eidem Domino nostrarum ad gratiarum actiones uberes consurgente, omnia, & singula in præfatis literis in Instrumento contenta harum serie de certa nostra scientia ratificamus, & acceptamus, & expressa emologatiòne sicut validius possimus, confirmamus, taliter Nos auctore Domino ad omnia grata Apostolicis affectibus habituras, quod de collatis à No-

ANNO 1344. Nobis gratitudo perveniet, & in conferendis affectus promptior excitatus exurgat, expressius declarantes quod per hoc non intendimus neque volumus recedere quoquo modo à protestatione per Nos facta coram eodem Legato super modo, & forma ejusdem præstationis Homagii, & Juramenti tempore præstationis ejusdem, sed in ipsis protestationis finibus persistentes non intendimus, nec volumus illi propterea in aliquo derogare. In cujus rei testimonium præsens scriptum confirmationis, & acceptationis nostræ exinde fieri fecimus, & Aurea Bulla Majestatis nostræ impressa Typario jussimus communiri. Datum Neapoli per manus Adenulphi Cumani de Neapoli, Juris Civilis Professoris, Locumtenentis Prothonotarii Regni Siciliæ, Præsentibus Reverendo in Christo Patre Domino Philippo Dei Gratia Cavillicente Episcopo, Cancellario nostro, ac Nobilibus Viris Goffrido Squillacii Comite, Regni Siciliæ Ammirato, Thomasio Sancto Severino Comite Marsici, Carolo de Arcuii Comite Sanctæ Agathæ, Raymundo de Catania Nostri Hospitii Senescalco Milite, nec non circumspectis Viris Maczeo de Porta de Salerno Juris Civilis Professore, Magistro Rationali Magnæ Nostræ Reginalis Curiæ, Bartholomeo de Bisento Milite Professore Medicinalis Scientiæ & Magistro Nicolao de Alisia ipsius Nostræ Reginalis Curiæ Magistro Rationali, & pluribus aliis ad prædicta Testibus, sub anno Domini 1344. die ultimo dicti mensis Augusti dictæ duodecimæ Inditionis Regnorum Nostrorum Anno secundo:

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Johannæ I. signato de Anno 1343. litera G. folio 58. quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimus U. J. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius à sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet paginæ hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 18. Julii 1718.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

(L.S.)

XCIV.

1346. 7. Septem. *Privilegium* LUDOVICI *Bavari Romanorum Imperatoris, de non dividendo, vendendo, obligando, oppignorando, vel alienando, Comitatus & Dominia Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ ac Frisiæ. Datum Frankinford 7. Septem. Anno 1346. Regni ejus 32. Imperii vero 19.* [Copie Manuscripte.]

NOS LUDOVICUS DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATOR semper Augustus. Ad universorum notitiam cupimus pervenire, quod ad perpetuam rei memoriam, nec non ob honorem, commodum & profectum virorum nobilium, Oppidanorum & Communitatum Comitatuum Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, ac Dominii Frisiæ pro nobis & inclita Margaretha Romanorum Imperatrice semper Augusta, Conthorale nostra charissima, nec non pro singulis liberis & hæredibus ex eadem procreatis promisimus atque tenore præsentium promittimus dictos Comitatus vel homines eorundem nunquam dividere, vendere, obligare, conscindere, aut oppignorare; nec quovis alio modo alienare, quin semperdicti Comitatus & Dominia cum hominibus inhabitantibus vel infeodatis ab extra integre permanebunt dictæ Margarethæ atque Successoribus ejusdem, juribus & consuetudinibus Sororum dictæ Conthoralis nostræ secundum jura etiam & consuetudinem prædictarum terrarum, semper salvis. Verum si prædicta Conthoralis nostra decederet, quod Deus avertat, Wilhelmus Dux Bavariæ illustris secundo genitus noster succederet in Comitatibus & Dominiis antedictis, hæres etiam & Dominus in eisdem sine omni contradictione permaneret. Et si idem Wilhelmus Dux sine hærede decederet, quod absit, Inclitus Albertus Dux Bavariæ tertiogenitus noster loco sui permaneret & succederet in Comitatibus, Dominiis & hominibus sæpedictis, & sic de gradu in gradum subsequenter, insuper quicunque est, erit vel fuerit Dominus aut Comes Comitatuum & Dominiorum prædictorum, semper dicti Comitatus & Dominia salva & integra permanebunt, & homines eorundem sine aliqua alienatione vel divisione, prout superius est notatum. In cujus rei testimonium præsentes litteras conscribi & Majestatis nostræ Sigillo jussimus consignari, Datum in Oppido nostro Frankinford septima die mensis Septembris, Anno Domini Millesimo trecentesimo quadragesimo sexto, Regni nostri anno trecesimo secundo, Imperii vero decimo nono.

XCV.

1347. 5. Juin. *Lettres de* PHILIPPES VI. *Roi de France par lesquelles il s'engage & promet à* LOUIS *Comte de Flandres, de le liberer & garantir de tous les Devoirs, & obligations dont il pouroit être tenu envers l'Evêque de Liege à cause de la Ville de Malines. Données à St. Quentin en Vermandois, le 5. Juin l'an de grace 1347.* [STEPHANII BALUZII Papar. Avenion. Tom. 2. col. 699. Ex Authentico.]

PHILIPPE par la grace de Dieu Roys de France. Savoir faisons, que comme nostre tres-chier & feal cousin Loys Contes de Flandres, de Nevers, & de Rethel de nostre volonté & de nostre requeste doie transporter à nostre chier Cousin Henry ainsné fil de nostre tres-chier Cousin le Duc de Braibant pour certaines causes traictiées & accordées entre nous & ledit Duc, & parmi certaine recompensation que nous en devons faire au Conte nostredit Cousin, tout le droit, action, possession, & proprieté, & quelcunques autres choses que ledit Conte a ou puet avoir en la ville de Machlines & és appartenances pour cause de l'achat & acqués que nostre tres chier & feal Cousin Loys jadis Conte de Flandres Pere dou Conte nostre Cousin dessusdit fist d'icelle à l'Evesque & Chapitle du Liege & à Damoiselle Margherite fille du Conte de Ghelre, desqueles ville & appartenances il avoit fait hommage ou temps que il vivoit à l'Evesque du Liege de tant comme à lui appartenoit, & promis ses certainnes peinnes, seremens, submissions, & obligations pour soy ou ses successeurs Contes de Flandres que il ne translateroit ou transporteroit ladicte ville de Machlines que elle ne feust de tous jours mais encorporée en la Conté de Flandres, & aussi successivement devoient faire ses hoirs Contes de Flandres, avons promis & promettons loiaument & en bonne foy au Conte de Flandres nostredit cousin lui garder de damage envers lesdits Evesque, Chapitle, & Eglise du Liege & le faire delivrer & ses hoirs & Successeurs Contes de Flandres & avoir pleine quittance à nos cous & à nos frais de toutes submissions, seremens, & obligations, quelcunques elles soient, par lesqueles ou quels ledit Conte ou ses successeurs eussent esté, seroient, ou porroient estre obligiez és peinnes quelcunques personnelles ou reeles que pour cause du transport dessusdit ou occasion d'icelui ledit Conte auroit encouru, encourroit, ou porroit encourir par le temps avenir envers les dessusdits Evesque, Chapitle, & Eglise du Liege & envers tous autres, & lui rendre tous frais, cous & tous damages que pour defaute ou delay de la garandie & acquittement & acomplir & de non venir à l'encontre par nous ou par autrui en maniere que ce soit ou temps avenir, nous obligeons nous, nos hoirs & successeurs Roys de France, nos biens & les biens de nosdis hoirs quelcunques. En tesmoing de ce nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres. Donné à saint Quentin en Vermandoys le cin-

ANNO 1347.

cinquiesme jour de Iuing l'an de grace mil ccc. quarante-sept.

XCVI.

21. Septembre. *Alliance perpetuelle entre* JEAN III. *Duc de Brabant pour lui & pour ses Villes, avec les Villes & Païs de Liege & de Huy, contenant une obligation reciproque de s'entraider & secourir dans leurs Guerres. Fait à Thielmont le* 21. *Septembre* 1347. [Le Lustre & la Gloire du Duché de Brabant. Sous l'an 1347. pag. 120.]

NOus Jehans par la Grace de Dieu Dux de Lothier, de Brabant, & de Limborgh, & Marchus del Saint Empire, le Cogmonigiemaitres, Eschevins, Jurez, Consiaulx, & toutes les Universitez des Villes de Lovain, & de Bruxelles, pour nous les aultres bonnes Villes, & commun Pays de nous Duc devant dit d'une part, & nous li Maitres jurez, Gouverneurs, Consaulx & toutes les Universitez de la cité de Liege, & de la Ville de Huy pour nous, nostres aydans bonnes Villes, & commun Pays de le Eveschiet de Liege d'autre part, faisons sçavoit a tous que pour eskiwier toute maniere de discours, & rancours, que en temps advenir entre les deulx Pays, & pour metre sur chou remede ont sur chou entre nous bons Conseil, & meure deliberation pour Bien du Pays, & concorde, afin que nous tant d'une part, que de l'autre aimes perseverance perpetuelle en bon amour, avons fait, & faisons pour nous, nostre Hoirs & Successeurs telles Ordonnanches prometses & convenanches l'uns à l'autre perpetuelles en la maniere que ci apres en suivent.

I. Premierement, que par le Conseil & ordonnanche des bonnes Villes de Brabant certaines Ordonnanches sont faictes entre elles d'une part la citet de Liege, le Ville de Huy, & leur aydans d'aultre part, parmi lesquelles chil de le citeit de Ville de Huy, & leur aydans seront, & sont tenuz touttes fois que les bonnes Villes de Brabant seront hoirs de leurs Villes à oust bannyt d'aller avec que lesdittes Villes en defendant le Pays dou dict Duc de Brabant contre tous successeurs, qui pove porter damaige vouroient entrer esdits Pays.

II. Et teil, & samblant service en sont tenuez les bonnes Villes de Brabant à la citeit de Leige, la Ville de Huy, & leur aydans contre cheaulx, qui les vourroyent empechier leurs Franchises, libertez, & anchier usages.

III. Ittem que chil de la cietet, & leur aidans ne doient soufrier à nulluy, qui les Pays del dict Duc de Brabant vauroient grever, prendre vieres, ne aultres Biens, en leur citeit & Pays, & en telle maniere les bonnes Villes de Brabant, & ceaux, que ladite citeit, & leurs aidans vouroyent grever.

IV. Item, que tous Marchans de l'ung Pays, & de l'autre de cha Moise, & de la Moise puissent aller en l'ung Pays, & en l'autre seguerement, & que telles droictures, que li Marchans de Brabant payeront en l'Evesqueit de Liege, payeront chil del Evesquet en Pays de Brabant, saulves les droictures des deulx successeurs.

V. Ittem, telles & semblantes Ordonnances des services & droictures, que chils de la citeit de la Ville de Huy, & leurs aydans seront, & deverront faire as bonnes Villes, & Pays de dict Duc de Brabant deveront faire, & seront tenuz de faire de dict Duc de ses bonnes Villes, & Pays à la citeit le Ville de Huy, & leurs aidans sans quiet en so champ, ne mallegien.

VI. Item, chil de Saint Tron sont quittes des allianche qu'il avoient à la cité, & aulx bonnes Villes de l'Evesquiet, & que à le ocquoysons de chu, on ne leur puist riens demander. Item sil avenoit, que aulcune des bonnes Villes de l'Evesquiet, ne voulissent estre en ceste Paix, & ordonnanche, que bien soy confortent, & pour tant, ne demeure une, que entre le Citeit le Ville de Huy, & leurs aidans ledict Duc ses bonnes Villes, & Pays, ne soit bonne Paix en la maniere devant ditte, & ne devront avoir confort, ne aouve de la citeit de le Ville de Huy, ne de leur aidans.

VII. Ittem si aucune des bonnes Villes de le Evesqueit, ne de leurs aidans ne vouloint payer le leur part de la somme de trente Mil escus, de quoy nous li Duc avons Lettres ouvertes saillées du Grand saieel de ladite Citeit, que a cheaulx seroit assise raisonnablement la somme de la Citeit en seroit amenne, & aussi le Citeit, ne seroit à ceux confort ne aieuwe, & par tout, que toutes les ordenanches devant dittes soyent fermement, & establement tenües, & wardez perpetuement de point en point sans jamais à aller encontre, nous obligons li uns de nous a l'autre, sur le point de cent mil Escus d'Or à payer le moteit, à y celle paistre que ces ordonnanches tenroyt de part icelle partie, qui les enfraindroit, & l'autre moitie à ung Seigneur, ou plusieurs, qui eus le feroit, ou feroyent venir toutes fraudes bosdres, scamp, & malengien fours nueses, & exceptes de toutes les choses devant dictes.

En tesmoignage, desquelles choises nous dict Duc, les dittes bonnes Villes de Louvaing, & de Bruxelles pour nous, & en non de nous, & pour les aultres bonnes villes, & commun Pays à leur pryere, & requeste avons à ces presentes Lettres fait appendre nos grant seaulx, & nous li Maistres, Jures, Conseaux, & toute lis universitez de laditte cite, & de la Ville de Huy pour nous, nostres aidans les aultres bonnes Villes, & nostre commun Pays, qui à cet present ordonnanche soy vouroient ahleidre avons à leur pryere & requeste à ces Lettres presentes fait appendre le seaux grans de ladicte cité, & de la Ville de Huy, en signe, & en temoignage de veriteit chu fut faict, & accordè à Thielmont le XXI. jour del moys de Septembre l'an de grace Mil CCC. XLVII.

XCVII.

1348. 2. Juin. *Venditio* (1) *Civitatis Avenionensis, cum Territorio & Confiniis ejus facta per* JOANNAM *Reginam Siciliæ citra Farum, Sanctæ Sedi Apostolicæ,* CLEMENTE *Papa VI. emente pro* 80000 *Florenorum Florentinorum. Acta Avenione* 12. *Mensis Junii* 1358. *Indictione I. Pontificatus anno VII.* [LEIBNITZII Codex Juris Gentium Diplomat. Part. I. pag. 200.]

IN nomine Domini Amen. Universis præsentes litteras seu præsens Instrumentum publicum inspecturis, *Johanna Dei gratia Hierusalem & Siciliæ Regina, Provinciæ & Forcalquerii Comitissa, & Domina Civitatis Avenionensis,* salutem & præsentibus perpetuam dare fidem. Notum facimus, quod in præsentia Notariorum publicorum infra scriptorum ad & proximè infra scripta coram nobis accersitorum specialiter, & vocatorum personaliter existentes, gratia, sponte & non coacta, non seducta, nec ab aliquo in aliquo circumventa, sed ex mera libera & spon-

(1) On doit cette Piece, qui est considerable aux soins de feu Mons. LEIBNITZ. Mais il eut été à souhaiter qu'en nous la donnant, il eut fait atention à l'incompatibilité de ses dates. L'an 1358. apartient au Pontificat D'INNOCENT VI. Le Pape CLEMENT à qui la Reine JEANNE vendit Avignon fut élu le 7. ou selon quelques autres le 14. Mai 1342, & mourut, selon PLATINE le 28. Novembre, & selon ONUPHRIUS PANVINUS, le Pere L'ABBE, DU CHESNE & autres le 6 Decembre 1352. C'est donc entre ces deux termes que l'on doit chercher la date de cette vente, & il sera aisé de la trouver en s'atachant à l'année du Pontificat, & à celle de l'Indiction qui repondent l'une & l'autre à l'an de Jesus-Christ 1348. C'est aussi le sentiment du Pere L'ABBE en sa Chronologie sous l'an 1348, celui de DUPUY en ses Traitez des Droits du Roi T. C. au Traité de la Ville d'Avignon & du Comté de Venisse pag. 392. & celui de NOUGUIER en son Histoire de l'Eglise d'Avignon, cité par MORERI en son Dictionnaire. Il est vrai que quelques Historiens & Chronologistes rangent ce Traité sous l'an 1352. entr'autres DU CHESNE en son histoite des Papes Tom. 2. Vie de CLEMENT VI. page 1440. NICOLAS VIGNIER Bibliot. Universelle année 1352. PASQUIER Recherches de la France Liv. 6. chap. 26. pag 542. PANDOLFO COLLENUCIO Historia di Napoli Lib. 5. ann. 1352 & BELLEFOREST Annales de France Liv. 5. chap. 16. fol. 860. Mais il y a de l'aparence qu'ils ont confondu le tems de la Vente d'Avignon, avec celui de la Restitution de la Reine JEANNE à Naples, par les soins & l'Autorité du Pape CLEMENT VI. suposant que la Restitution avoit precedé, & que la vente avoit suivi en reconnoissance de ce bienfait, en quoi ils se sont trompés. PLATINE parle bien de ce Traité, mais il n'en marque point la Date; & elle ne se trouve pas non plus dans les Chroniqueurs de la Vie de CLEMENT VI. publiés par BALUZE *in Vitis Paparum Avenionensium.* [DUM.]

ANNO 1348. ſpontanea animi voluntate noſtra ſuper hoc ducta, & ex certa noſtra ſcientia, de & cum voluntate & conſenſu illuſtriſſimi Viri Domini *Ludovici de Tharenta Comitis Provinciæ, legitimi viri & mariti noſtri*, ad hæc præſentis & ad infra ſcripta *licentiam & autboritatem, ſi & quatenus in hac parte indigemus*, nobis ſuper omnibus & ſingulis ſequentibus præſtantis; *vendimus*, cedimus, ac ad perpetuum quittamus pro nobis & hæredibus ac ſucceſſoribus noſtris quibuscunque Sanctiſſimo & Beatiſſimo Patri, Domino *Clementi divina providentia Papæ* VI. Sacroſanctæ Romanæ ac univerſalis Eccleſiæ Romanæ, venerabili viro Magiſtro Guilielmo de Maleſicco, *Clerico Cameræ ipſius Domini noſtri Papæ ac Procuratori* in hac parte per eundem Dominum noſtrum Papam, tàm pro ſe, quàm etiam nomine dictæ Romane Eccleſiæ ad hæc legitimè conſtituto; ibidem præſenti & recipienti, ac pro ipſo Domino noſtro Papa, ejus ſucceſſoribus ac Eccleſia memoratis, ſuper ſingulis infra ſcriptis ſolemniter ſtipulanti, ac in ipſos Dominum Sanctiſſimum Pontificem, ejus ſucceſſores & Eccleſiam prælibatam, titulo Procuratorio perpetuæ venditionis transferimus irrevocabiliter pleno jure, ad habendum, tenendum & perpetuò ac pacificè poſſidendum per dictum Dominum noſtrum Papam & ejus ſucceſſores ac Romanam Eccleſiam ſupradictam & aliter, ad faciendum eorum omnimodam voluntatem, videlicet, *Civitatem noſtram Avenionenſem* cum toto territorio & confinibus, quæ prætenduntur *intra territoria & confinia* caſtrorum ad pontem Forgiæ & de Vedena Caſtrinovi, & de Cavismontibus ex parte una, & *Comitatum Veneſſim* ex alia, & territoria Caſtrinovarum, Caſtri Reynardi & de Berbentina ex alia; & territoria Caſtrorum Rupæ mauræ & Podii alti, Rupe fortis de Sado, & de termino ac flumine Rhodani, quantum ad nos ſpectat, ſecundum confinia & limites Civitatis ejusdem ac territorii ipſius & reliqua; ac cum omnibus & ſingulis villis, caſtris, Burgis, locis adjacentibus, pertinentiis & ſequelis univerſis, hominibus, Vaſſallis, Emphiteutis, nomine ** homagiis, feudis retrofeudis, fortalitiis, ingreſſibus & egreſſibus, ac omni dominio, & omni jurisdictione & juſtitia alta, media & baſſa, mero & mixto Imperio, ſuperioritate, omnique actione reali & perſonali ad nos pertinentibus ratione prædictæ Civitatis Avenionenſis & aliorum præmiſſorum, vel alicujus ex his infra fines territorii & diſtrictus ipſius Civitatis conſiſtentium; & cum omnibus & ſingulis cenſibus, redditibus, reſidentiis, juribus, deveriis, honoribus, ſervitiis, emolumentis & explectis, quos, quas & quæ habemus & habere poſſumus & debemus, quoquo modo ea ad nos ſpectant & pertinent, quacunque cauſa ſeu ratione in civitate prædicta ejusque territorio & diſtrictu ac pertinentiis eorundem; nihil actionis, petitionis, poſſeſſionis, proprietatis, Dominii, Jurisdictionis, meri & mixti Imperii, honoris, reſſorti, ſuperioritatis, ſervitutis, emolumenti ſeu explecti, ſeu cujuscunque alicujus juris nobis ſeu ſucceſſoribus noſtris in prædictis ſeu prædictorum aliquo penitus retinendo; pro pretio videlicet octuaginta millium florenorum de Florentia, boni & legitimi ponderis.

§. 2. Quos quidem octuaginta mille florenos auri nos dicta Regina venditrix recognoſcimus publicè & in veritate legitimè confitemur nos habuiſſe & recipiſſe plenarie & integrè pro pretio antedicto, per manum reverendi Patris in Chriſto Domini *Stephani Dei gratia Epiſcopi S. Pontii Theſaurarii Camerarii ejusdem Domini noſtri Papæ* & Apoſtolicæ Sedis, in bona & electa pecunia numerata. Et de quo quidem pretio præfatum Dominum Papam & ejus ſucceſſores atque Eccleſiam Romanam pro nobis, hæredibus & ſucceſſoribus noſtris in perpetuum ſolvimus, quittamus omninò, cum pacto ſolemni & valido per nos ſuper hoc interpoſito, de ulterius ab eisdem Domino Papa, ejus ſucceſſoribus & Eccleſia Romana, cauſa vel ratione hujusmodi aliquid non petendo. Cujusmodi pecuniam nos dicta Regina recognoſcimus *in evidentem utilitatem noſtram ac pro neceſſariis & utilibus negotiis fuiſſe converſam.*

§. 3. Et ex nunc quicquid dicta Civitas Avenionenſis cum ejus territorio, pertinentiis & diſtrictu, juribus ſupra dictis plus valet ſeu in futurum plus valebit pretio ante dicto; conſiderantes quod ſecundum Apoſtolum verba Domini Jeſu memorantem, beatius eſt dare, quam accipere; ideo præfato Domino ſummo Pontifici & dicto ejus Procuratori recipienti & ſtipulanti ut ſupra, ac dictæ Eccleſiæ Romanæ ex certa ſcientia, *donatione* pura, ſimplici & irrevocabili facta *cum inſinuatione* præſentium ſolemniter inter vivos totum illud plus meliori modo & forma, quibus poſſumus, damus, cedimus, concedimus ad perpetuum, ac penitus quittamus & donamus. ANNO 1348.

§. 4. Cedentes nihilominus & quittantes nos dicta Johanna Regina prædicta Sanctiſſimo Patri & Domino noſtro Papæ ejus ſucceſſoribus, ac Romanæ Eccleſiæ prælibatæ, ac in eos transferentes titulo & cauſa prædictis, perpetuo, totaliter, pleno jure, omnia jura, nomina & actiones quascunque & quicquid Juris, actionis, jurisdictionis meri & mixti Imperii, honoris, ſuperioritatis, reſorti, cenſus, redditus, reſidentiæ, ſervitii, emolumenti & *explecti*, proprietatum, cognitionis, poſſeſſionis & deverii habemus, habere debemus & poſſumus, quacunque cauſa ſeu ratione in dicta Civitate Avenionenſi, ejusque territorio ac diſtrictu, villis, Burgis, locis, adjacentiis, confinibus, ſequelis & pertinentiis eorundem, ratione Civitatis Avenionenſis, ac in & cum hominibus, Vaſallis, ſubditis noſtris, Civitatis, territorii & diſtrictus ipſius, cujuscunque conditionis exiſtant, nec non ordines, actiones reales & perſonales, mixtas, utiles, prætorias ac civiles, nobis & noſtris immediatè competentibus & competituris in præmiſſis omnibus & ſingulis; ac contra quascunque perſonas, ratione & occaſione præmiſſorum ſeu alicujus ex eis.

§. 5. Ac inſuper prædictum Dominum noſtrum Sanctiſſimum Pontificem, ejusque ſucceſſores ac Romanam Eccleſiam memoratos ex nunc facimus & conſtituimus in omnibus & ſingulis prædictis, veros Dominos proprietarios, poſſeſſores, Procuratores, actores ut in rem ſuam propriam, *deveſtientes nos de Civitate prædicta*, ejusque territorio, diſtrictu, pertinentiis & ſequelis, ac omnibus aliis, univerſis & ſingulis, ſicut præmittitur, per nos venditis perpetuò & quittatis, & de omni jure nobis & noſtris in præſenti & in futurum quomodolibet competenti & competituro in eisdem; *præfatum Dominum noſtrum Papam in perſonam dicti* Procuratoris ſui ibidem præſentis & recipientis, ac vice, loco, nomine & authoritate ipſorum Domini noſtri Papæ, ejus ſucceſſorum & Eccleſiæ Romanæ in hac parte ſolemniter ſtipulantium, *per traditionem annuli noſtri de eisdem liberaliter inveſtimus*; conſtituentes nos nihilominus ex nunc præmiſſa omnia & ſingula ſic per nos vendita ut præfertur, ipſius Domini noſtri Papæ & ejus ſucceſſorum & Eccleſiæ Romanæ *precario nomine* & vice, & non aliter nec aliàs *nos à modo tenere, & etiam poſſidere, donec poſſeſſio vel quaſi dictæ Civitatis fuerit per ipſum Dominum noſtrum Papam*, vel ejus ſucceſſorem, *vel alium ſeu alios nomine ipſorum realiter apprehenſa*; dantes & concedentes plenariam & liberam poteſtatem memorato Domino noſtro Papæ, à modo per ſe vel alium ſeu alios dictæ Civitatis & Territorii ac diſtrictus, villarum, locorum, homagiorum, recognitionum, & aliorum præmiſſorum, juriumque & pertinentiarum eorundem poſſeſſionem vel quaſi pacificam, liberam & quietam, *authoritate propria quandocunque voluerit apprehendendi*, & perpetuo penes ſe retinendi.

§. 6. Mandantes nihilominus per præſentes, hominibus & Vaſallis, emphyteutis ac ſubditis univerſis & ſingulis prædictæ Civitatis & ejus territorii, *mandamenti* & diſtrictus pertinentiarumque ejus, cujuscunque fuerint conditionis, ut à modo eidem Domino noſtro Papæ, ejusque ſucceſſoribus ac Eccleſiæ Romanæ prælibatæ *reſpondeant*, pareant, obediant efficaciter & *intendant*; tanquam vero Domino Civitatis ejusdem, territorii, diſtrictus, pertinentiarumque ipſius, ac cum ipſo, ejusque ſucceſſoribus & Eccleſia Romana prædicta deinceps in omnibus & per omnia perpetuò ſequantur. Et prædictos Vaſallos, emphiteutas, homines & ſubditos cujuscunque conditionis exiſtant, à Sacramento fidelitatis & ab aliis juribus quibuscunque, ad quæ nobis ratione dictæ Civitatis & territorii, diſtrictus & pertinentiarum ejusdem, quoquo modo, ſive ratione eorum, que tenent infra Civitatem, territorium ſeu diſtrictum ejusdem ex quacunque cauſa tenebantur ac teneri poſſunt & debent, ex nunc pro nobis & noſtris prædictis, ſolvimus, liberamus penitus, perpetuò, atque quittamus, cum pacto valido & ſolemni per nos ſuper hoc legitimè interpoſito, de ulterius aliquid ab eis ſeu eorum aliquo modo à modò in perpetuum non petendo; *quod ſi faceremus*

ANNO 1348.

(*quod abſit*) *volumus non audiri* aliquatenus, nec admitti, imò *perpetuum ſilentium nobis & noſtris prædictis ſucceſſoribus imponimus* in hac parte.

§. 7. Promittimusque inſuper nos dicta Johanna Regina præfato Domino Papæ & ejus Procuratori prædicto pro ipſo Domino ac ejus ſucceſſoribus & Eccleſia prædicta ſuper hoc ſtipulanti, ſtipulatione ſolemniter interpoſita: prædicta omnia & ſingula ſicut prædicitur, per nos eis *vendita*, tam in poſſeſſione, quàm in proprietate *legitimè*, *defendere*, *& perpetuò* guarentire, & ea in pace tenere ab omnibus & contra omnes, & ab omni Domino, dominio, communi, collegio, univerſitate, lite, quæſtione, cauſa, calumnia, *brigua*, controverſia, *ſaiſina*, *evictione* univerſali & particulari, *amparamento*, perturbatione & alio impedimento quocunque. Promittimus etiam (ut ſupra) litem, *debatum* ſeu controverſiam non facere aut fieri permittere aut procurare in futurum, per nos vel alium ſeu alios contra Dominum Romanum Pontificem memoratum, qui nunc eſt, & qui pro tempore erit, ſeu Eccleſiam Romanam prædictam aut eorum gentes vel Officiales quoſcunque, quoquo modo ratione præmiſſorum ſeu aliquo eorundem, cauſa vel occaſione quacunque, imo omnem cauſam, litem, briguam ſeu controverſiam, ſi quæ in poſterum moverentur per aliquem ſeu aliquos, contra prædictum Dominum Papam ſeu ejus ſucceſſores ac Eccleſiam Romanam, ratione præmiſſorum, ſeu aliquorum ex eis in nos totaliter aſſumere, & in expenſis noſtris propriis, ac ſine ipſius Domini ejusque ſucceſſorum ac Eccleſiæ Romanæ aliquibus *cuſtibus & expenſis* usque ad finem debitum proſequi & finire, nihilominusque ea omnia & ſingula damna & intereſſe pariter & expenſas, quæ & quas memoratus Dominus Papa ſeu ejus ſucceſſores, aut Eccleſia Romana ob eam cauſam & defectum guarantiæ hujusmodi quomodolibet facerent ſeu ſuſtinerent in futurum, promittimus legitimè & bonâ fide eidem Domino noſtro & eidem Procuratori, ut ſupra, ſtipulanti, reddere, ſolvere, emendare, refundere & reſarcire omnino, idque *ſimplici verbo etiam Domino Papæ* ſeu ejus ſucceſſoribus de damnis, intereſſe & expenſis hujusmodi ſtare, credere efficaciter & parere, ut ſufficienti probationi; *non obſtante jure dicente*, *quod aliquis in cauſa ſua propria judex*, *teſtis*, *& arbiter eſſe nequit*, cui juri *certioratæ ei expreſſe renunciamus* in hac parte.

§. 8. Cæterum nos dicta Regina *certificata prius legitimè*, *quid ſonant renunciationes* ſequentes, & de effectibus earum, renunciamus deliberatè & conſultè, ac expreſſè omni exceptioni doli, fraudis, læſionis & venditionis exceptæ per nos ſicut præmittitur, de prædictis non factæ, non habitæ, nec receptæ per nos; nec numeratæ pecuniæ ob cauſam prædictam & omni ſpeciei numerationis & exceptionis futurorum, actioni & exceptioni in factum, & *juri per quod læſis & deceptis ultra dimidium juſti pretii vel aliter quomodolibet ſubvenitur*, beneficio minoris ætatis, & reſtitutioni in integrum, ſi nobis *forſan* competeret in hac parte; *& D. Julia de Fundo dotali non alienando*, & omni alii juri & Privilegio in favorem mulierum introducto quomodolibet & introducendo, *& omnibus juris legibus*, *authenticis*, *& gloſſis in toto corpore utriusque juris canonici & civilis contentis*; ſtatutis & conſuetudinibus patriæ ſive loci quibuscumque, per quæ præſens venditio & donatio hujusmodi poſſent caſſari, infringi, irritari & aliter quomodolibet annullari in totum, vel in aliqua parte * ſua etiam minima, de quibus in præſentibus litteris ſeu Inſtrumento publico *expreſſam oporteret fieri mentionem*, & ſpecialiter alii juri, *per quod caſſatur invalida renunciatio generalis*, *niſi quatenus in contractu eſſet expreſſa*.

§. 9. Pro quibus omnibus & ſingulis ſicut præſcriptum eſt tenendis per nos & faciendis, complendis, attendendis & inviolabiliter obſervandis, nos dicta Regina venditrix, hæredes & ſucceſſores noſtros *jure pignoris & hypothecæ* obligamus, afficimus & adſtringimus, ac ſpecialiter & expreſſè *Regna noſtra Hieruſalem & Siciliæ*, *Comitatus noſtros Provinciæ & Forcalquerii*, & alias Terras noſtras omnes & ſingulas ubicunque ſint & exiſtant, & omnia alia bona noſtra mobilia & immobilia præſentia & futura quocunque noſtro nomine dici poſſint; quæ quidem Regna, bona, Terras & alia ſupra dicta conſtituimus nos prædicto Domino Papæ emtori & ſucceſſoribus ac Eccleſiæ Romanæ prædictæ precario nomine poſſidere, donec poſſeſſio dictæ Civitatis in ipſum Dominum Papam vel ſucceſſores ſuos, vel alium ſeu alios, ejus & dictæ Eccleſiæ Romanæ nomine fuerit apprehenſa.

§. 10. Præterea ſi aliquod *dubium* vel obſcurum eſſet, vel forſitan emergeret in futurum in & ſuper præmiſſis & ea tangentibus; nos dicta Regina volumus & ex certa ſcientia concedimus, quod ille Dominus memoratus illud poſſit *interpretari*; cujus declarationem & intellectum haberi volumus pro voluntate noſtra; ac legis habere vigorem efficaciamque perpetuam obtinere, perinde ac ſi ore noſtro proprio expreſſiſſemus.

§. 11. Volumus etiam & concedimus, quod fiant ſuper his litteræ aut Inſtrumenta ſigillo noſtro ſigillanda melioribus modo & forma, quibus fieri poterunt & dictari de & *cum conſilio ſapientum*, volentes & conſtituentes inſuper nos ſupra dicta Regina, ſi, cum, quando & quotiens opus fuerit nos, hæredes & ſucceſſores noſtros quoſcunque cogi & *compelli* ad obſervantiam omnium & ſingulorum prædictorum per Auditores, Viceauditores, Locumtenentes, officiales & Commiſſarios Curiæ Domini noſtri Papæ, & per quaſcunque alias Eccleſiaſticas perſonas *Eccleſiaſtica cenſura & per brachium ſeculare*, ſtrictiori & firmiori modo, quo fieri poterit conjunctim & diviſim ſemel & pluries uno & eodem tempore vel diverſim aut melius viſum fuerit expedire, & *per ſolam exhibitionem* ſeu oſtenſionem præſentium *litterarum*.

§. 12. Jurantes nihilominus nos dicta Regina tactis ſacroſanctis Evangeliis manu noſtra, contra præſentem venditionem & donationem ac contractum ratione minoris ætatis vel alias ullatenus in poſterum non venire, nec aliquid per nos vel alium ſeu alios facere vel procurare clam vel palam, directè vel indirectè, propter quod venditio, donatio, tranſlatio, ceſſio & quittatio hujusmodi poſſent aliquatenus vel in toto vel in parte infirmari, vel etiam irritari.

§. 13. Poſt quam incontinenti nos memorata Regina pro ſecuritate & cautela præfati ſanctiſſimi Domini noſtri Pontificis & Eccleſiæ Romanæ tenore præſentium facimus & conſtituimus *Procuratores noſtros* veros & legitimos in meliori forma, videlicet venerabiles viros & diſcretos Dominum Bernardum de Nexonia Archidiaconum Antverpienſem in Eccleſia Cameracenſi; Præpoſitum & Sacriſtam Eccleſiæ beatæ Mariæ de Damno, Decanum & ſacriſtam Sancti Grigolii Avenionenſis, Decanum Eccleſiæ Beatæ Mariæ Villænovæ Avenionenſis dioceſis, qui nunc ſunt, & qui pro tempore erunt; Magiſtrum Petrum de Menantio Cadurcenſem, & Guilielmum de Bordia Agennenſem Eccleſiarum Canonicos; & Johannem de Nayvaro Licentiatum in Legibus, licet abſentes tanquam præſentes, & eorum quemlibet in ſolidum, ita tamen, *quod non ſit conditio melior occupantis*, *ſed quod per unum eorum inceptum fuerit*, *per alium ſeu alios eorundem proſequi*, & mediari valeat & finiri; ad comparendum pro nobis & noſtro homine ad omnes dies, loca & horas, quandocunque, quotiescunque & ubicunque; ad confitendum & recognoſcendum coram dicto Auditore Curiæ Cameræ Domini noſtri Papæ, ejusque Locumtenente & Commiſſario quolibet ipſius, ſive judice vel judicibus aliis quibuscunque & eorum quolibet; circa omnia & ſingula ſuper illis in præſenti Inſtrumento contenta; cum omnibus expenſis, damnis & intereſſe, ſi quæ eſſent vel fierent per ipſum Dominum noſtrum ſeu ejus ſucceſſores ac Romanam Eccleſiam in futurum, prout ſupra tactum eſt, occaſione præmiſſorum * & juriſdictionem omnium & ſingulorum Judicum prorogandi; *in quos & eorum quemlibet ex nunc tanquam in proprios Judices conſentimus*, ut poſſint nos & noſtros ſucceſſores condemnare, mulctare & excommunicare, & omnem juriſdictionem pro præmiſſis in nos ac noſtros prædictos exercere Eccleſiaſticam vel civilem; & ad ſubmittendum nos ſupra dictos hæredes ac ſucceſſores ac Regna noſtra quæcunque Eccleſiaſtico *interdicto*, & aliter Juriſdictioni & mero examini eorum & cujuslibet eorundem; & ad audiendum & recipiendum pro nobis & noſtro nomine ac noſtro * ſupra dictis omnem condemnationem, præceptum, monitionem, novumque terminum longum vel brevem ac excommunicationis ſententiam in nos & noſtros prædictos, & interdictum in ipſa Regna noſtra ac Terras noſtras quaſcunque & Comitatus prædictos; & alia remedia, quæ de jure poſſent ſuper hoc adhiberi: de omnibus & ſingulis ſupra dictis loco & tempore, per dictos judices, ſeu alterum eorundem; & ad volendum & conſen-

ANNO 1348.

spontanea animi voluntate nostra super hoc ducta, & ex certa nostra scientia, de & cum voluntate & consensu illustrissimi Viri Domini *Ludovici de Tharenta Comitis Provinciæ, legitimi viri & mariti nostri*, ad hæc præsentis & ad infra scripta *licentiam & authoritatem, si & quatenus in hac parte indigemus*, nobis super omnibus & singulis sequentibus præstantis; *vendimus*, cedimus, ac ad perpetuum quittamus pro nobis & hæredibus ac successoribus nostris quibuscunque Sanctissimo & Beatissimo Patri, Domino *Clementi divina providentia Papæ* VI. Sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ Romanæ, venerabili viro Magistro Guilielmo de Maleficco, *Clerico Cameræ ipsius Domini nostri Papæ ac Procuratori* in hac parte per eundem Dominum nostrum Papam, tàm pro se, quàm etiam nomine dictæ Romane Ecclesiæ ad hæc legitimè constituto; ibidem præsenti & recipienti, ac pro ipso Domino nostro Papa, ejus successoribus ac Ecclesia memoratis, super singulis infra scriptis solemniter stipulanti, ac in ipsos Dominum Sanctissimum Pontificem, ejus successores & Ecclesiam prælibatam, titulo Procuratorio perpetuæ venditionis transferimus irrevocabiliter pleno jure, ad habendum, tenendum & perpetuò ac pacificè possidendum per dictum Dominum nostrum Papam & ejus successores ac Romanam Ecclesiam supradictam & aliter, ad faciendum eorum omnimodam voluntatem, videlicet, *Civitatem nostram Avenionensem* cum toto territorio & confinibus, quæ prætenduntur *intra territoria & confinia* castrorum ad pontem Forgiæ & de Vedena Castrinovi, & de Cavismontibus ex parte una, & *Comitatum Venessinn* ex alia, & territoria Castrinovarum, Castri Reynardi & de Berbentina ex alia; & territoria Gastrorum Rupe mauræ & Podii alti, Rupe fortis de Sado, & de termino ac flumine Rhodani, quantum ad nos spectat, secundum confinia & limites Civitatis ejusdem ac territorii ipsius & reliqua; ac cum omnibus & singulis villis, castris, Burgis, locis adjacentibus, pertinentiis & sequelis universis, hominibus, Vassallis, Emphiteutis, nomine ** homagiis, feudis retrofeudis, fortalitiis, ingressibus & egressibus, ac omni dominio, & omni jurisdictione & justitia alta, media & bassa, mero & mixto Imperio, superioritate, omnique actione reali & personali ad nos pertinentibus ratione prædictæ Civitatis Avenionensis & aliorum præmissorum, vel alicujus ex his infra fines territorii & districtus ipsius Civitatis consistentium; & cum omnibus & singulis censibus, redditibus, residentiis, juribus, deveriis, honoribus, servitiis, emolumentis & explectis, quos, quas & quæ habemus & habere possumus & debemus, quoquo modo ea ad nos spectant & pertinent, quacunque causa seu ratione in civitate prædicta ejusque territorio & districtu ac pertinentiis eorundem; nihil actionis, petitionis, possessionis, proprietatis, Dominii, Jurisdictionis, meri & mixti Imperii, honoris, ressorti, superioritatis, servitutis, emolumenti seu explecti, seu cujuscunque alicujus juris nobis seu successoribus nostris in prædictis seu prædictorum aliquo penitus retinendo; pro pretio videlicet octuaginta millium florenorum de Florentia, boni & legitimi ponderis.

§. 2. Quos quidem octuaginta mille florenos auri nos dicta Regina venditrix recognoscimus publicè & in veritate legitimè confitemur nos habuisse & recipisse plenarie & integrè pro pretio antedicto, per manum reverendi Patris in Christo Domini *Stephani Dei gratia Episcopi S. Pontii Thesaurarii Camerarii ejusdem Domini nostri Papæ* & Apostolicæ Sedis, in bona & electa pecunia numerata. Et de quo quidem pretio præfatum Dominum Papam & ejus successores atque Ecclesiam Romanam pro nobis, hæredibus & successoribus nostris in perpetuum solvimus, quittamus omninò, cum pacto solemni & valido per nos super hoc interposito, de ulterius ab eisdem Domino Papa, ejus successoribus & Ecclesia Romana, causa vel ratione hujusmodi aliquid non petendo. Cujusmodi pecuniam nos dicta Regina recognoscimus *in evidentem utilitatem nostram ac pro necessariis & utilibus negotiis fuisse conversam*.

§. 3. Et ex nunc quicquid dicta Civitas Avenionensis cum ejus territorio, pertinentiis & districtu, juribus supra dictis plus valet seu in futurum plus valebit pretio ante dicto; considerantes quod secundum Apostolum verba Domini Jesu memorantem, beatius est dare, quam accipere; ideo præfato Domino summo Pontifici & dicto ejus Procuratori recipienti & stipulanti ut supra, ac dictæ Ecclesiæ Romanæ ex certa scientia, *donatione* pura, simplici & irrevocabili facta *cum insinuatione* præsentium solemniter inter vivos totum illud plus meliori modo & forma, quibus possumus, damus, cedimus, concedimus ad perpetuum, ac penitus quittamus & donamus.

§. 4. Cedentes nihilominus & quittantes nos dicta Johanna Regina prædicta Sanctissimo Patri & Domino nostro Papæ ejus successoribus, ac Romanæ Ecclesiæ prælibatæ, ac in eos transferentes titulo & causa prædictis, perpetuo, totaliter, pleno jure, omnia jura, nomina & actiones quascunque & quicquid Juris, actionis, jurisdictionis meri & mixti Imperii, honoris, superioritatis, resorti, census, redditus, residentiæ, servitii, emolumenti & *explecti*, proprietatum, cognitionis, possessionis & deverii habemus, habere debemus & possumus, quacunque causa seu ratione in dicta Civitate Avenionensi, ejus que territorio ac districtu, villis, Burgis, locis, adjacentiis, confinibus, sequelis & pertinentiis eorundem, ratione Civitatis Avenionensis, ac in & cum hominibus, Vasallis, subditis nostris, Civitatis, territorii & districtus ipsius, cujuscunque conditionis existant, neç non ordines, actiones reales & personales, mixtas, utiles, prætorias ac civiles, nobis & nostris immediatè competentibus & competituris in præmissis omnibus & singulis; ac contra quascunque personas, ratione & occasione præmissorum seu alicujus ex eis.

§. 5. Ac insuper prædictum Dominum nostrum Sanctissimum Pontificem, ejusque successores ac Romanam Ecclesiam memoratos ex nunc facimus & constituimus in omnibus & singulis prædictis, veros Dominos proprietarios, possessores, Procuratores, actores ut in rem suam propriam, *devestientes nos de Civitate prædicta*, ejusque territorio, districtu, pertinentiis & sequelis, ac omnibus aliis, universis & singulis, sicut præmittitur, per nos venditis perpetuò & quittatis, & de omni jure nobis & nostris in præsenti & in futurum quomodolibet competenti & competituro in eisdem; *præfatum Dominum nostrum Papam in personam dicti* Procuratoris sui ibidem præsentis & recipientis, ac vice, loco, nomine & authoritate ipsorum Domini nostri Papæ, ejus successorum & Ecclesiæ Romanæ in hac parte solemniter stipulantium, *per traditionem annuli nostri de eisdem liberaliter investimus*; constituentes nos nihilominus ex nunc præmissa omnia & singula sic per nos vendita ut præfertur, ipsius Domini nostri Papæ & ejus successorum & Ecclesiæ Romanæ *precario nomine* & vice, & non aliter nec aliàs *nos à modo tenere, & etiam possidere, donec possessio vel quasi dictæ Civitatis fuerit per ipsum Dominum nostrum Papam*, vel ejus successorem, *vel alium seu alios nomine ipsorum realiter apprehensa*; dantes & concedentes plenariam & liberam potestatem memorato Domino nostro Papæ, à modo per se vel alium seu alios dictæ Civitatis & Territorii ac districtus, villarum, locorum, homagiorum, recognitionum, & aliorum præmissorum, juriumque & pertinentiarum eorundem possessionem vel quasi pacificam, liberam & quietam, *authoritate propria quandocunque voluerit apprehendendi*, & perpetuo penes se retinendi.

§. 6. Mandantes nihilominus per præsentes, hominibus & Vasallis, emphyteutis ac subditis universis & singulis prædictæ Civitatis & ejus territorii, *mandamenti* & districtus pertinentiarumque ejus, cujuscunque fuerint conditionis, ut à modo eidem Domino nostro Papæ, ejusque successoribus ac Ecclesiæ Romanæ prælibatæ *respondeant*, pareant, obediant efficaciter & *intendant*; tanquam vero Domino Civitatis ejusdem, territorii, districtus, pertinentiarumque ipsius, ac cum ipso, ejusque successoribus & Ecclesia Romana prædicta deinceps in omnibus & per omnia perpetuò sequantur. Et prædictos Vasallos, emphiteutas, homines & subditos cujuscunque conditionis existant, à Sacramento fidelitatis & ab aliis juribus quibuscunque, ad quæ nobis ratione dictæ Civitatis & territorii, districtus & pertinentiarum ejusdem, quoquo modo, sive ratione eorum, que tenent infra Civitatem, territorium seu districtum ejusdem ex quacunque causa tenebantur ac teneri possunt & debent, ex nunc pro nobis & nostris prædictis, solvimus, liberamus penitus, perpetuò, atque quittamus, cum pacto valido & solemni per nos super hoc legitimè interposito, de ulterius aliquid ab eis seu eorum aliquo modo à modò in perpetuum non petendo; *quod si faceremus*

ANNO 1348. (*quod absit*) *volumus non audiri* aliquatenus, nec admitti, imò *perpetuum silentium nobis & nostris prædictis successoribus imponimus* in hac parte.

§. 7. Promittimusque insuper nos dicta Johanna Regina præfato Domino Papæ & ejus Procuratori prædicto pro ipso Domino ac ejus successoribus & Ecclesia prædicta super hoc stipulanti, stipulatione solemniter interposita: prædicta omnia & singula sicut prædicitur, per nos eis *vendita*, tam in possessione, quàm in proprietate *legitimè*, *defendere*, *& perpetuò* guarentire, & ea in pace tenere ab omnibus & contra omnes, & ab omni Domino, dominio, communi, collegio, universitate, lite, quæstione, causa, calumnia, *brigua*, controversia, *saisina*, *evictione* universali & particulari, *amparamento*, perturbatione & alio impedimento quocunque. Promittimus etiam (ut supra) litem, *debatum* seu controversiam non facere aut fieri permittere aut procurare in futurum, per nos vel alium seu alios contra Dominum Romanum Pontificem memoratum, qui nunc est, & qui pro tempore erit, seu Ecclesiam Romanam prædictam aut eorum gentes vel Officiales quoscunque, quoquo modo ratione præmissorum seu aliquo eorundem, causa vel occasione quacunque, imo omnem causam, litem, briguam seu controversiam, si quæ in posterum moverentur per aliquem seu aliquos, contra prædictum Dominum Papam seu ejus successores ac Ecclesiam Romanam, ratione præmissorum, seu aliquorum ex eis in nos totaliter assumere, & in expensis nostris propriis, ac sine ipsius Domini ejusque successorum ac Ecclesiæ Romanæ aliquibus *custibus & expensis* usque ad finem debitum prosequi & finire, nihilominusque ea omnia & singula damna & interesse pariter & expensas, quæ & quas memoratus Dominus Papa seu ejus successores, aut Ecclesia Romana ob eam causam & defectum guarantiæ hujusmodi quomodolibet facerent seu sustinerent in futurum, promittimus legitimè & bonâ fide eidem Domino nostro & eidem Procuratori, ut supra, stipulanti, reddere, solvere, emendare, refundere & resarcire omnino, idque *simplici verbo etiam Domino Papæ* seu ejus successoribus de damnis, interesse & expensis hujusmodi stare, credere efficaciter & parere, ut sufficienti probationi; *non obstante jure dicente, quod aliquis in causa sua propria judex, testis, & arbiter esse nequit*, cui juri *certioratæ ei expresse renunciamus* in hac parte.

§. 8. Cæterum nos dicta Regina *certificata prius legitimè, quid sonant renunciationes* sequentes, & de effectibus earum, renunciamus deliberatè & consultè, ac expressè omni exceptioni doli, fraudis, læsionis & venditionis exceptæ per nos sicut præmittitur, de prædictis non factæ, non habitæ, nec receptæ per nos; nec numeratæ pecuniæ ob causam prædictam & omni speciei numerationis & exceptionis futurorum, actioni & exceptioni in factum, & *juri per quod læsis & deceptis ultra dimidium justi pretii vel aliter quomodolibet subvenitur*, beneficio minoris ætatis, & restitutioni in integrum, si nobis *forsan* competeret in hac parte; *& D. Julia de Fundo dotali non alienando*, & omni alii juri & Privilegio in favorem mulierum introducto quomodolibet & introducendo, *& omnibus juris legibus, authenticis, & glossis in toto corpore utriusque juris canonici & civilis contentis*; statutis & consuetudinibus patriæ sive loci quibuscumque, per quæ præsens venditio & donatio hujusmodi possent cassari, infringi, irritari & aliter quomodolibet annullari in totum, vel in aliqua parte * sua etiam minima, de quibus in præsentibus litteris seu Instrumento publico *expressam oporteret fieri mentionem*, & specialiter alii juri, *per quod cassatur invalida renunciatio generalis, nisi quatenus in contractu esset expressa*.

§. 9. Pro quibus omnibus & singulis sicut præscriptum est tenendis per nos & faciendis, complendis, attendendis & inviolabiliter observandis, nos dicta Regina venditrix, hæredes & successores nostros *jure pignoris & hypothecæ* obligamus, afficimus & adstringimus, ac specialiter & expressè *Regna nostra Hierusalem & Siciliæ*, *Comitatus nostros Provinciæ & Forcalquerii*, & alias Terras nostras omnes & singulas ubicunque sint & existant, & omnia alia bona nostra mobilia & immobilia præsentia & futura quocunque nostro nomine dici possint; quæ quidem Regna, bona, Terras & alia supra dicta constituimus nos prædicto Domino Papæ emtori & successoribus ac Ecclesiæ Romanæ prædictæ precario nomine possidere, donec possessio dictæ Civitatis in ipsum Dominum Papam vel successores suos, vel alium seu alios, ejus & dictæ Ecclesiæ Romanæ nomine fuerit apprehensa. ANNO 1348.

§. 10. Præterea si aliquod *dubium* vel obscurum esset, vel forsitan emergeret in futurum in & super præmissis & ea tangentibus; nos dicta Regina volumus & ex certa scientia concedimus, quod ille Dominus memoratus illud possit *interpretari*; cujus declarationem & intellectum haberi volumus pro voluntate nostra; ac legis habere vigorem efficaciamque perpetuam obtinere, perinde ac si ore nostro proprio expressissemus.

§. 11. Volumus etiam & concedimus, quod fiant super his litteræ aut Instrumenta sigillo nostro sigillanda melioribus modo & forma, quibus fieri poterunt & dictari de & *cum consilio sapientum*, volentes & constituentes insuper nos supra dicta Regina, si, cum, quando & quotiens opus fuerit nos, hæredes & successores nostros quoscunque cogi & *compelli* ad observantiam omnium & singulorum prædictorum per Auditores, Viceauditores, Locumtenentes, officiales & Commissarios Curiæ Domini nostri Papæ, & per quascunque alias Ecclesiasticas personas *Ecclesiastica censura & per brachium seculare*, strictiori & firmiori modo, quo fieri poterit conjunctim & divisim semel & pluries uno & eodem tempore vel diversim aut melius visum fuerit expedire, & *per solam exhibitionem* seu ostensionem præsentium *litterarum*.

§. 12. Jurantes nihilominus nos dicta Regina tactis sacrosanctis Evangeliis manu nostra, contra præsentem venditionem & donationem ac contractum ratione minoris ætatis vel alias ullatenus in posterum non venire, nec aliquid per nos vel alium seu alios facere vel procurare clam vel palam, directè vel indirectè, propter quod venditio, donatio, translatio, cessio & quittatio hujusmodi possent aliquatenus vel in toto vel in parte infirmari, vel etiam irritari.

§. 13. Post quam incontinenti nos memorata Regina pro securitate & cautela præfati sanctissimi Domini nostri Pontificis & Ecclesiæ Romanæ tenore præsentium facimus & constituimus *Procuratores nostros* veros & legitimos in meliori forma, videlicet venerabiles viros & discretos Dominum Bernardum de Nexovia Archidiaconum Antverpiensem in Ecclesia Cameracensi; Præpositum & Sacristam Ecclesiæ beatæ Mariæ de Damno, Decanum & sacristam Sancti Grigoli Avenionensis, Decanum Ecclesiæ Beatæ Mariæ Villænovæ Avenionensis diocesis, qui nunc sunt, & qui pro tempore erunt; Magistrum Petrum de Menantio Cadurcensem, & Guilielmum de Bordia Agennensem Ecclesiarum Canonicos; & Johannem de Nayvaro Licentiatum in Legibus, licet absentes tanquam præsentes, & eorum quemlibet in solidum, ita tamen, *quod non sit conditio melior occupantis, sed quod per unum eorum inceptum fuerit, per alium seu alios eorundem prosequi*, & mediari valeat & finiri; ad comparendum pro nobis & nostro homine ad omnes dies, loca & horas, quandocunque, quotiescunque & ubicunque; ad confitendum & recognoscendum coram dicto Auditore Curiæ Cameræ Domini nostri Papæ, ejusque Locumtenente & Commissario quolibet ipsius, sive judice vel judicibus aliis quibuscunque & eorum quolibet; circa omnia & singula super illis in præsenti Instrumento contenta; cum omnibus expensis, damnis & interesse, si quæ essent vel fierent per ipsum Dominum nostrum seu ejus successores ac Romanam Ecclesiam in futurum, prout supra tactum est, occasione præmissorum * & jurisdictione, omnium & singulorum Judicum prorogandi; *in quos & eorum quemlibet ex nunc tanquam in proprios Judices consentimus*, ut possint nos & nostros successores condemnare, mulctare & excommunicare, & omnem jurisdictionem pro præmissis in nos ac nostros prædictos exercere Ecclesiasticam vel civilem; & ad submittendum nos supra dictos hæredes ac successores ac Regna nostra quæcunque Ecclesiastico *interdicto*, & aliter Jurisdictioni & mero examini eorum & cujuslibet eorundem; & ad audiendum & recipiendum pro nobis & nostro nomine ac nostro * supra dictis omnem condemnationem, præceptum, monitionem, novumque terminum longum vel brevem ac excommunicationis sententiam in nos & nostros prædictos, & interdictum in ipsa Regna nostra ac Terras nostras quascunque & Comitatus prædictos; & alia remedia, quæ de jure possent super hoc adhiberi: de omnibus & singulis supra dictis loco & tempore, per dictos judices, seu alterum eorundem; & ad volendum & consen-

Anno 1348. ſentiendum, quod ipſe Auditor, Viceauditor, Locumtenens & Commiſſarius, & alii Judices in & contra nos, hæredes & ſucceſſores noſtros prædictos *excommunicationis ſententiam* ferant, ac in Regnis, Comitatibus, Terris & aliis bonis noſtris ſupra dictis interdictum Eccleſiaſticum apponant, ac cenſuram Eccleſiaſticam aggravent & promulgent, & quoſcunque alios proceſſus faciant pro præmiſſis; & generaliter ad omnia talia & univerſa & ſingula & facienda & dicenda, quæ nos faceremus & diceremus, ſi perſonaliter præſentes eſſemus; promittentes nos dicta Regina Notariis publicis infra ſcriptis & publicis perſonis, nec non dicto Procuratori ut ſupra ſtipulanti ſolemniter nomine illorum omnium, quorum intererit, pro nobis ratum & gratum habituros, quicquid per dictos Procuratores noſtros aut eorum alterum actum, dictum, factum, recognitum, confeſſatum, ſubmiſſum, conceſſum, receptum, ſuſceptum & geſtum fuerit, vel aliàs quomodolibet procuratum; & eosdem Procuratores non revocare, imò præmiſſa omnia & ſingula tenere & inviolabiliter obſervare, & contra non facere aliquatenus in poſterum vel venire per nos vel per interpoſitam perſonam, ſub omnium bonorum noſtrorum præſentium & futurorum obligatione & Hypotheca.

§. 14. Cæterum nos Ludovicus de Tharenta ſupra nominatus Comes Provinciæ, & maritus legitimus præfatæ Reginæ Comitiſſæque, omnibus univerſis & ſingulis, prout ſuperius ſcripta ſunt per eandem conſortem noſtram chariſſimam, de & cum licentia & authoritate noſtra, aſſenſu pariter & conſenſu per nos eidem primitus in hâc parte liberaliter præſtatis & conceſſis * agerentur & fierent, ibidem in præſentia Notariorum publicorum ac teſtium infra ſcriptorum perſonaliter; & ea audientes, pleniusque intelligentes ac recognoſcentes & confitentes publicè & legitimè penitus eſſe vera, ſponte, providè & ſcienter ac deliberatè, conſultè ac expreſsè in eisdem omnibus, univerſis & ſingulis noſtrum liberum *impartimur aſſenſum*, pariter & conſenſum: & nihilominus ad inſtantiam & requeſtam præfatæ Reginæ, Comitiſſæque, Conſortis noſtræ chariſſimæ, quantum in nobis eſt, & ad nos pertinet, melioribus jure, modo & forma, quibus poſſumus, eadem omnia, univerſa & ſingula ex certa ſcientia noſtra laudamus, approbamus, omologamus, authoriſamus & ratificamus expreſsè pro nobis, ac hæredibus & ſucceſſoribus noſtris quibuscunque: & ea volumus valere & tenere ac habere perpetui roboris firmitatem: & in ſingulis prædictis nos efficaciter obligamus ſub omni juris & facti renunciatione pariter & cautela; eaque bona fide tenere promittimus & inviolabiliter obſervare, & contra in aliquo nunquam facere vel venire, ratione minoris ætatis vel aliter; ſeu aliquid attentare quoquo modo, nec contravenire volenti aliquatenus conſentire, ſeu aliter dare opem, operam conſilium, auxilium vel favorem verbo vel facto per nos, alium ſeu alios, clam vel palam, directè vel indirectè; ſub bonorum noſtrorum omnium præſentium & futurorum obligatione & hypotheca, Procuratore ſupra nominato ac Notariis infra ſcriptis vice & nomine dicti Domini noſtri Papæ, & ejus ſucceſſoribus ac Eccleſia Romana prælibata ſuper omnibus & ſingulis prædictis & infra ſcriptis ſolemniter ſtipulantibus in hâc parte.

§. 15. Et ſi forſitan aliquid contra prædicta ſeu aliqua ex eis (quod abſit) in futurum nos ſeu hæredes ac ſucceſſores noſtros facere vel attentare quoquomodo contingeret, volumus & expreſsè concedimus, nos & hæredes noſtros ac ſucceſſores prædictos de evictione totali ſupra dicta Domino noſtro Papæ præfato, ejusque ſucceſſoribus ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ teneri omninò ex hoc * totaliter repelli. Et inſuper nos Ludovicus Comes præfatus modo ſimili, quemadmodum prædicta Regina Comitiſſaque chariſſima conſors noſtra Cameræ Domini noſtri Papæ & aliorum Judicum Eccleſiaſticorum & ſecularium quorumcunque ſe ſuppoſuit ac voluit compelli per Auditores, Viceauditores, Locumtenentes & Commiſſarios eorundem, & per alios quoscunque Judices Eccleſiaſticos & ſeculares, conjunctim & diviſim, prout ſuperius plenius habetur; nos etiam pari modo & forma compulſioni & corectioni prædictæ nos & noſtros ante dictos atque Terras noſtras quaſcunque ſupponimus ac ſubmittimus, & volumus per eosdem Auditores, Vice-Auditores, Locumtenentes & Commiſſarios, & quoscunque alios prælibatos ac eorum quemlibet cogi & compelli. Et nihilominus ad actus omnes & ſingulos ad quemlibet eorum in ſolidum pro nobis facimus & conſtituimus Procuratores noſtros in meliori forma per præſentes, quos quidem Procuratores noſtros promittimus, ut ſupra, nullatenus revocare, imò præmiſſa omnia atque ſingula ſervare, ſub bonorum noſtrorum omnium præſentium & futurorum expreſſa obligatione. **Anno 1348.**

§. 16. In quorum omnium præmiſſorum nos Johanna Regina Comitiſſaque & Ludovicus Comes conſortes præfati præſentes Litteras ſeu præſens publicum Inſtrumentum fieri fecimus & mandavimus per Notarios publicos infra ſcriptos, ac ſigillorum noſtrorum una cum ſigillis, ſignis & ſubſcriptionibus ſolitis Notariorum eorundem, noſtrum fecimus apponi ſigillum. Acta vero fuerunt hæc Avenione in domo habitationis noſtræ die 12. menſis Junii 1358. Indictione prima, Pontificatus præfati Domini noſtri Papæ Clementis VI. anno ſeptimo, præſentibus dicto reverendo in Chriſto Patre ac Domino Stephano Epiſcopo Sancti Pontii Theſaurario, ipſius Domini Papæ Camerario, Nicolao de Acherolio milite & Johanne de Cerano Juriſperito in Legibus, Conſiliariis noſtris Reginæ & Comitis prædictorum; Magiſtris Bertrando de Channaco Clerico Cameræ Apoſtolicæ Trivacenſi (*) & dictæ Johannæ Reginæ ſcriptore, Pœnitentiario Domini noſtri Papæ ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

(*) an Privacenſi.

In Notarii Inſtrumento publicationem hujus Contractus juſſu Papæ factam complexo, ita deſcribuntur ſigilla huic præſenti venditionis Inſtrumento adjecta.

(1.) Inſtrumentum erat & eſt duobus *ſigillis* integris, patentibus cum cera rubea & duobus ſericis cordulis pendentibus, uno rubeo & altero *violato*, ſigillatum. Quorum *ſigillorum primum* appenſum in cordulo rubeo erat in prima facie approbatum *Domini de Tharento Mariti dictæ Dominæ Reginæ*; & erat ab utraque parte impreſſatum: *in cujus unâ parte* apparebat *unus ſcutus* cum floribus *lilii*, & una linea ſive *barra transverſans* ipſum ſcutum; & deſuper ipſam barram apparebant tres *lambelli*: quorum primus extenditur ultra primum caput ipſius barræ & alius in una ſui parte continuatur ipſi barræ, & tertius non attingit ipſam barram. Ex extra ipſum ſcutum immediatè erant quatuor *parvæ figuræ* hominum vel Sanctorum ad invicem ſeparatæ & differentes. Et inter dictas imagines & circumferentiam litterarum ipſius ſigilli erat *unus laqueus ſive lace*, continens ipſum ſcutum & imagines. Et in ipſa circumferentia erant ſcripta quadam cruce pendente hæc verba: *Sigillum Juſtitiæ Curiæ Vicariæ Regni Siciliæ.*

(2) *In alia verò parte ipſius ſigilli* apparebat in medio unus *ſcutus* cum floribus lilii, & una linea ſive barra transverſans ipſum ſcutum; & deſuper tres *lambelli* & ſuper rectum cornu ipſius ſcuti erat *linea contigua cum flavello*, partim cum floribus lilii; Ipſam *galeam* deſuper cooperiente quodam *capite avis cum collo in vertice ipſius galeæ* exiſtente. Et inter ipſum ſcutum & circumferentiam litterarum erat unus *laqueus ſive lace*; & in quolibet latere, ipſius laquei erat unus *ſcutus parvus, quadratus, quadam cruce in quolibet ipſorum ſcutorum exiſtente*; & inter lineas cujuslibet crucis erat una *parva figura rotunda talis* O O & in ipſa circumferentia quadam parvâ cruce pendente erant ſcripta hæc verba: *Mongoro Aloys de Tharenta* (*) & alia etiam quæ legi non poterant propter ruinam ipſius ceræ involutionis.

(3) Aliud verò ex dictis ſigillis appenſum in cordulo violato erat, & in eodem legebatur; *Illuſtriſſimæ Dominæ, Johannæ Hyeruſalem & Siciliæ Reginæ*, in cujus quidem *una parte* erat *imago Regis more regali ſedens in cathedra Coronam habens in capite*, tenens in manu dextra quaſi gremio * prona fideum * ſive *ſceptrum regale cum une flore lilii in ejus ſummitate*, & in manu ſiniſtra quaſi brachio levato unum *pomum rotundum*; in cujus cathedræ pede erant *duo leonis cicopatentis* * & circumcirca ipſam imaginem erant *flores lilii & crucis Provinciæ*; & in eorum circumferentia partis ipſius ſigilli erant deſcripta quadam cruce modica hæc verba: *Johanna Dei gratia Hieruſalem & Siciliæ Regina, Ducatus Apuliæ &c.* In alia verò parte ipſius ſigilli erant *quinque ſcuti* modicum ad invicem diſtantes; qui ſcuti erant partiti; ex quorum cujuslibet parte dextera erat una *crux* magna, cum quatuor *crucibus*, & in parte ſiniſtra erant *flores lilii cum raſtello ſeu lambellis deſuper*; & inter litteras in

(*) puto *Monſignore Leis*

ANNO 1354.

ipſius parte Sigilli erant cruce præpoſita ſcripta hæc verba: *Principatus Capuæ, Provinciæ, Forcalquerii ac Pedemontis Comitiſſa.*

XCVIII.

8 Mars.

Verbont tuſchen de Steden van Brabant, om te ſamen ongeſcheidelyk te blyven onder eenen zelve heer, in gheval dat den Regeerende Hertogh kwam te ſterven ſonder mannelyken oiren, en ſonder eenige Reglement van ſucceſſie te hebben gemaakt, en om te prevenieren alle de twiſten die daer uyt ſoude konnen ſpruyten. Ghedaen te Loven op den 8 *Meert* 1354. [Le Luſtre & la Gloire du Duché de Brabant ſous l'an 1354. pag. 124.]

C'eſt-a-dire.

Confederation entre les Ville de Brabant, pour demeurer inſeparablement unies ſous un même Seigneur, en cas que le Duc Regnant vint à mourir ſans hoirs males, & ſans avoir fait quelque Reglement de Succeſſion; & pour prevenir les differents qui pourroient en arriver. Fait à Louvain, le 7 *Mars* 1354.

IN den Naem s'Vaders, des Soons ende des Heileghes Geeſt. Amen. Allen den ghenen die deſe jeghenwoordighe Letteren ſelen ſien, ende hooren leſen, Commoigne-meeſteren, Schepenen, Gheſwoorne, ende Raedt van der Stadt van Loven, Schepenen ende Raedt van den goeden Steden van Bruſſele, van Antwerpen, van s'Hertogen Boſche, van Thienen, van Nyvel, ende van Leeuwe, voor ons, ende voor alle d'andere Smalſteden ende Vryheden van der Lande van Brabant, ende in den naem van hen, die hier nyet ghenoemt en zyn, Schepenen ende Raedt van Tricht, van Limborgh, van Daelhem, van Bode, van Kerpen, van Waſſenberghe, van Spremont, van Lyere, van Herentals, van Turenhout, van Geldenaken, Hannugt, Geenepie, Landen, Dormale, Hale, Dieſt, Herſchot, Sychene, Berghen op den Zoem, Steen-Berghen, Breda, Hoesden, Graven, Helmont, Eyndove, Sente Oedenrode, Oerle, Erſſele, Oeſterwyck, Naelwyck, Vilvoerden, Tervueren, Overeyſſche, Aſſche, Merechtene, ende van der Capellen op den Boſch, ſaluyt, ende kenniſſe der waerheyt: kont ſy allen lieden, dat wi aenſiende ende merckende de groote trouwe ende vrintſchap, dy wie oyt ghehadt hebben elck met anderen, ende noch hebben willen, ende behouden, onderlinghe, ende om alle rancuer, twiſt ende diſcoert te bevelne, ende te behuedene, die naemaels kommen mochten, ocht ghevallen, waert dat wi gheſceden worde onderlinghe de een van den anderen, dat Godt verbieden moet na de doodt ons liefs Heeren s'Hertoghen van Brabant, ende ogck aenghesien de eere, profteyt ende bate ons liefs Heeren, zyns oirs ende ſynre naecommelinghen, ende ſyns ghemeyns Lants, ende om eweleck onghesceden ende onghesundert te gader te blyvene ſonder middel, met trouven, vrintſchappen ende eendrechtigheden, hebben geaccordeert, ender over een ghedraghen voor ons, onſe oir ende voor onſe naecommelinghen de Poente ende article, die hier nae volghen te houdene vaſt, ende gheſtade ende ons daer toe verbonde elck met anderea tewelicken daghen.

I. In den eerſten ſoo hebben wi gheloeft, ende gheloven elck den anderen in goeden trouwen ende ſekerheiden ende te Heiligen gheſworen, dat wi vortane eweleek durende de een bi den anderen bliven ſelen, eendrechtelick onghesceden ende ongheſundert, ende waert dat onſe lieve Heere die Hertoghe van Brabant, van live ter doodt quame, dat Godt verbieden moet, ſonder ſine Kinderen te beſtedene met Raede ſyns, ſyns Raedts ende ſyns Landts, dat wi dan bliven ſellen alle te gader ongeſceden, ende eendrechtigh bi eenen Heere.

II. Ende waert dat dan eenighe van ons, henne Kinderen, ochte haere Manne, ons, ofte eenighe van ons aen ſprecken wouden, ocht aen-legghen, als hen t'ontſane voor onſen Heere, dat wi dan d'een van ons ſonder d'andere neghenen van hen antwerden en ſouden,

III. Maer ſelen eendrechteleck daer op antwerden te diere meyninghen, dat wi ende t'ghemeyn Landt bi eenen Heere onghesceden blyven ſouden, bie den gene diet van rechte ſchuldigh ware te ſine.

IV. Behoudeligh altoos dien, dat onſen gherechten Heere, den anderen ſinen Suſteren, ende haeren Mannen ſal doen, dat hy hen ſchuldigh es te doene, met Rade ſyns, ſyns Raedts ende ſyns Lants, ſonder de Lande te ſchedene.

V. Ende waert dat den Lande, ocht ons, ocht enighen van ons, ocht enighen ſingulieren Perſonen de voorſz. Landen enighen kommer, oft laſte toe quame, oft gheſchiede in enigher manieren om deſer voorſz. ſaken wille, ſoe geloven wi elck den anderen dien kommer, ende laſt te hulpen wederſtane, ende te werene met onzen live ende goede, ende met alle onſer macht, ſonder enighe letteniſſe, ocht arghelist daer in te ſueckene, ocht te doen in eenigher manieren, ende elck metten anderen bi een te blivene.

VI. Ende waert dat ſaecke, dat ymen van ons voorſz, ocht eenighen ſingulier Perſonne binnen den Lande ons Heeren s'Hertoghen gheſeten, hier jeghen ginghe ocht dade, ocht raede, ocht hier af rebel waere in eenigher manieren, ſoe gheloven wi den ghenen, ocht de ghene die dat dade, doen te bedwingene, ende te hulpen te bedwinghene, ende alſulck te hebbene met ſinen live ende goede, dat hier bi bi bliven ſoude moeten ſonder aflaeten.

VII. Ende gheloven te hulpen houdene elck den anderen haere Vriheiden, Charteten, Privilegien, Coſtumen, ende Uſagien, ende altoes ſonder arghelist, in oircontſchapen ende veſtinghen der waerheydt, ſoe hebben wi deſe Letteren beſeghelt met onſe ſeghelen: ende wi Schepenen ende Raedt van der Stadt van Nyvele, want wi neghenen ghemeynen ſeghel en hebben, ſoe bitten wi onſen lieven ende gheminden mynen Heere den Abt van Gembloys, dat hi over ons, over onſe naecommelinghen, deſe Letteren beſeghelen wille met ſinen ſeghele in vaſtigheden van allen deſen dingen voorſz. Ende wi Lambrecht by der Gracien ons Heeren Abt van Gemblois der Ordenen Sente Benedictus van den Bisdomme van Ludic, overmits bede ende verſuecke der voorſz. Schepenen, ende Raidts, ende commun van der voorſz. Stadt van Nyvele, ſoe hebben wi deſen Letteren beſegelt met onſen ſeghel over hen, ende haere naecommelinghen, in veſtigheden van allen deſen dinghen, ende in kenniſſe der waerheydt, ende waerdt als ſe dat enigh ſeghel ocht meer van ons, die voorgeſz. zyn, hier ane ghebracke, ocht achter bleve te hanghene, daeromme en ſelen deſe voorſz. Voorwaerden, ende gheloften niet te min van valoer ſyn, maer willen dat ſi alle vaſt, ende gheſtade blyven ghehouden t'ewelicken dagen, ende die ſelve virtuit hebben alſe ocht alle onſe voorſz. ſeghele hier ane ghehangen waren. Dit was ghedaen ende gheaccordeert te Lovene op den achſten dagh van der maent van Meerte in 't jaer ons Heeren duyſentigh drihondert vyftigh en viere.

Aldus ghetroken uyt het Manuſcript Privilegie-Boeck van onſe Lieve-Vrouwe Natie, ende is naer voorgaende Collatie met den zelven bevonden concorderende, quod Atteſtor J. B. Anſems Protonots. Apoſt. & Reg. 1699.

XCIX.

15 May.

Literæ CAROLI IV. *Romanorum Regis, ad* RUDOLPHUM *Saxoniæ Ducem, quibus eum requirit, ut in Literas de jure & Voce in electione Romanorum Regis,* RUPERTO *Comiti Palatino Rheni conceſſas, ſuum Conſenſum præbeat. Datum Oppenheim* (1) *feria tertia ante aſcenſionem Domini Anno* 1354.

[NICOLAI BURGUNDI Electoratus Bava-

(1) La Copie de Goldaſt eſt datée Feria *tertia proxima poſt aſcenſionem*, ce qui fait une difference de huit jours, à cela près les deux ſont ſemblables. (DUM)

ANNO 1354. varicus pag. 68. GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 345.]

Carolus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus & Bohemiæ Rex. Rudolpho Saxoniæ Duci, &c.

PRinceps & avuncule dilecte, Litteris felicis recordationis Illustris Joannis olim Bohemiæ Regis, genitoris nostri Charissimi, vero suo sigillo pendenti sigillatis, Vidimus, expresse continentes, quod felicis recordationis Illustris Rudolphus, olim Comes Palatinus Rheni, & Dux Bavariæ, Princeps, & socer noster dilectus, ratione dicti Commitatus, Imperii esset Elector, & ex eo justitia suadente rationabiliter declaravimus, Illustrem Rupertum Antiquiorem, Comitem Palatinum Rheni, & Ducem Bavariæ, sororium & principem Nostrum dilectum, dicti olim Rudolphi soceri nostri Germanum, verum Principem Electorem fore, & una cum aliis Sacri Imperii Principibus Electoribus, veram eligendi vocem, Romanorum Regem, in Imperatorem promovendum habere, pro ut in littera nostra sub expresso sigillo sigillata, præmissa singula lucidius contineri videbis. Et quia præscripta rationem sapiunt, Dilectionem suam attento studio requirimus & exhortamur, ut super eadem materia, Litteras suo sub sigillo sigillatas, præfato, Ruperto Principi nostro juxta formam notulæ, quam tibi præsentibus mittimus interclusam, in qua nihil aliud continetur, quam in nostra littera est expressum, eo duntaxat excepto, quod Nos sub certis modo & forma, & tua Dilectio sub aliis loquimur, prout convenit, velis exhibere. Datum Openheim Anno Domini MCCCLIV feria tertia proxima post ascensionem Domini Regnorum nostrorum Octavo Anno.

C.

22 Mai. Kayser CARLS des IV. Ordnung und Declaration vor RUPRECHT Pfaltz-Grafen bey Rhein als dem aelteren und nähern Erben und Bruder Rudolphi / daß nemlich schon gedachter Ruprecht wahrer Churfürst / wie auch daß er und kein ander bey der Römisch-Königlichen Wahl Recht zur stimm habe. Geben zu Colmar an dem heiligen Uffart-tag nach Christi geburth 1354. seiner Reiche in VIII. [GOLDASTI Reichs Satzungen 2. Theil. pag. 43.]

C'est-a dire

Declaration & Ordonnance de l'Empereur CHARLES IV. *en faveur de* RUPERT *Comte Palatin comme ainé de la Famille & plus prochain heritier de son Frere* RODOLPHE, *portant que le dit* RUPERT *est vrai Electeur, & que nul autre ne peut en cette qualité avoir droit & sufrage à l'Election d'un Roi des Romains. Donné à Colmar le jour de la Feste de l'Ascension l'an de la Nativité* 1354 *& de ses Regnes le VIII.*

WIr Carl von GOtts Gnade Römischer Künig / zu allen Ziten Mehrer deß Richs / und Künig zu Böheim / verjehen und thun kundt offenlich mit diesem Brieffe / allen den die ihn sehen oder hörent lesen. Wanne säliger Gedächtenisse der Hochgeborne Johans / etwenne Künig zu Beheim / unser lieber Vatter / noch guten Brieffen und wissentlichen Urkunden ander Kurfürsten deß Heiligen Richs sich erkennet hat / in sinem offen Brieffen / die wir gesehen haben und wol vernummen daß der Hochgeborne Rudolph etwennen Pfallentzgrave by Ryn und Hertzoge zu Beyern / unser Schweher / ein Kurfürste gewesen sy / und mit dem obgenannten unser Vattern / und mit andern Kurfürsten gliches Recht gehabt hab / an der Wal und Kur eines Römischen Künigs / eines zukünfftigen Keisers / als offt als es zu sulchen Schulden küme: und daß derselbe unser Schweher sulches Recht von wegen der Pfallentz alleine gehabt hat / und niemand anders; Dann sind dennmal daß der Hochgeborne Ruprecht der Elter Pfaltzgrave by Ryn / deß Heiligen Rychs Oberster Truchsesse und Hertzoge in Beyern unser lieber Schwager / nu der ältest ist under allen Erben der Pfallentz / und deß egenanten Hertzogen Rudolphs unsers Schwähers Bruder und nehester Erbe gewesen ist / und syne Lande und Erbe mit der Kur und Manschafft der Pfallentz uff ihn ordenlichen vervallen sindt: So haben wir uns betrachtet mit Rate und Wissen der Fürsten deß Heilgen Richs / und erkennen us und lütern das mit Römischer Küniglicher Mechte Vollenkomenheit / daß der ehegenannt Hertzog Ruprecht der Elter ein rechter Kurfürste ist / und daß er und niemand anders recht hat und haben sol an der Wal und Kur eines Römischen Künigs eines künfftigen Keisers / als offt das Noth geschicht. Und deß zu Urkunde geben wir diesen Brieff / versigelten mit unserm Küniglichen Insigel / der geben ist zu Colmar nach Christus Geburte dritzehengundert Jagr / und darnach in dem vier und funfzigsten Jagre / an dem Heiligen Uffart Tage / in dem achten Jahre unser Riche. ANNO 1354.

CI.

Tenor compositionis inter CAROLUM IV. *Regem Romanorum & Florentinos anno* 1355 *initæ.* [Nova eaque plena assertio Juris quod Cæsar. Maj. ac S. Imperio in Magnum Tusciæ competit Ducatum. In Append. pag. 69. Ex SCIPIONIS AMMIRATI Hist. Flor. Lib. XI.] 1355.

CHe Carlo Re di Boemia, elètto Imperadore calsàva, e annullàva tutte le sentenze, & condennagioni, le quali per addietro fossero fatte ò pronunziàte contro la città, cittadini, & comùne di Firenze, & suoi contadini; et contra i Conti da Batfolle, da Doàdola, da Mangona, & da Vernia per gl' Imperadori Romani, & Rè de Romani suoi antecessori, & tutti et ciascuno intero restituiva ne suoi honori, giuridizioni, et domini personali & reali. Che' l comùne, popolo, città, contàdo, & distretto de Firenze si reggesse secondo gli statùti, & le leggi municipali, e ordinamenti consuèti del detto comùne, con facoltà di poterne far di nuouo, i fatti approvando, & confermando assolutamente, & quelli da farsi, in quanto le comune leggi espressamente non li riprouassono. Che i priori dell' arti, & gonfaloniere della giustizia, che sono, et che per i tempi saranno all' uficio del priorâto, sieno irrevocabili suoi vicari, il tempo della sua vita. I Sindici dall' altro canto à voce et a nome della Repùblica dovessono à lui in pubblico far la sommèssione, et l' ubbidienza, riconoscendolo per vero eletto Imperadore. Che per tutto ciò che obbligati fossono per li tempi passàti infino al presente à lui, e à tutti suoi antecessori, per qualunque ragione, ò cagione dire ò nominar si potesse, et per tutte le terre, che il detto commùne tiene, e hà tenùte in suo contado, & distretto, promettessono per tutto, Agosto primo, in quattro paghe fiorini cento mila d'òro, che ogn' anno del mese di Marzo douessono dare al detto Imperadore Carlo, alla sua vita solamente, quattromila fiorini d' òro, per compensazione *di censo, in quel che le città di Toscàna fossero tenute di ragione all' Imperio*, e oltre acciò per tutte, & singule quelle cose, le quali il detto comune per se, & per lo suo contàdo, & distretto dire si potesse, che all' Imperio fossono ad alcuna casa obbligàti. Volse che i banditi e èsuli dalla città di Firenze, per hauer adheritò, ò ubbidito à Arrigo Imperadore fossero rimessi, con godere delle cose loro, non gli liberando da altri bandi ò condennagioni, caso che ne hauessero per altro. Che non impedirebbe il comùne et populo di Firenze nel gouerno della città, castelli, terre, & luoghi che possedeua, gouernava & custodiva in tutto ò parte; Nè à richiesta d' altri gli pigliarebbe l' armi contro, ò farebbe di potenza; come non farebbe ne anche precetti penali, perche rilasciassero ò restituissero; ma amministrerebbe giustizia, con citazioni, & sentenze; et tutto volse che non s' intendesse in pregiudizio delle terre & luoghi che il comùne di Firenze teneua in pegno dàgli Aretini, a' quali rendendo il danàro fossero restituite. Questi furono i capitoli stipolàti tra Cesare è Fiorentini, publicati il ventunesimo giorno di Marzo nel duomo di Pisa.

Subsequuntur *Ejusdem Compositionis capita, ex* PAULI TRONCII *Annalibus Pisanis.*

CHe Egli cassasse, ed annulasse tutte le sentenze, e condannagioni per auanti fatte, ò promulgate contro il commune di Firenze, suo Contado, e suoi ad-

ANNO 1355.

adherenti, da gl' Anteceſſori Imperatori, e Rè de' Romani.

Che il commune di Firenze, ſuo contado, e diſtretto ſi reggeſſe conforme a gli ſtatuti, con facoltà di poterne compilare degl' altri, NON CONTRARII però alle leggi Imperiali, e s' intendeſſero ſempre APPROVATI da S. M. C.

Che i Priori delle arti, ed il Gonfalonieri, che ſono, e che per i tempi ſaranno, doueſſero perpetui ſuoi VICARII IMPERIALI.

Che S. M. ſi contentaſſe per GRAZIA ſpeciale di non entrare in Firenze, ne meno in terra alcuna murata del ſuo diſtretto, dall' altro canto doueſſero i Sindichi della Republica Fiorentina a nome d' eſſa far la debita ſommiſſione, e rendere OBBEDIENZA alla M. S. e riconoſcerla per vero Imperatore.

Che per tutto quello, che il Commune di Firenze in qual ſi voglia modo foſſe obligato; e per qualunque cauſa dagl' andati tempi fino al preſente, non ſolo à lui, ma a tutti i ſuoi Anteceſſori Imperatori, reſtaſſe libero, promettendo di pagargli per tutto Agoſto proſſimo auuenire in quattro paghe i già detti centomila fiorini d' oro.

Che ogn' anno del meſe di marzo, di più ſe gli pagaſſero, durante ſua vita, in recognizione di cenſo quattro mila fiorini d' oro, ſenza che S. M. poteſſe mai pretendere altro per qual ſi voglia cauſa, e ragione dal detto Commune di Firenze, ſuo contado, e diſtretto.

CII.

9 Martii.

Vicariatus à CAROLO IV. *Romanorum Imperatore Communi Piſanorum irrevocabiliter per omnia tempora collatus in Civitate Lucanâ, ejus caſtro, Comitatu, & diſtrictu, atque aliis locis, dans illi, merum, abſolutum, & mixtum imperium, hoc eſt poteſtatem gladii, vectigalia, & gabellas conſtituendi, nec non plenam, liberam, & omnimodam Juriſdictionem in rebus, & perſonis prædictæ Civitatis Lucanæ & aliorum locorum. Actum Piſis 7. Idus Martii Anno 1355. Indictione VIII. Regnorum ipſius IX. Imperii I.* [PAOLO TRONCI Memorie Iſtoriche della Citta di Piſa pag. 379. Dell' Original che ſi conſerva nell' Archivio delle Reformationi di Fiorenza.]

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVID. TRINITATIS feliciter. Amen.

CAROLUS IV. Divina favente Clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, & Bœmiæ Rex. Dilectis nobis Poteſtati, Capitaneo, Conſilio, Antianis, Communi, & Populo Civitatis Piſarum noſtris, & Sacri Imperii fidelibus gratiam noſtram, & omne bonum. Dum ad veſtræ probitatis merita, & virtuoſam induſtriam nec non Labores eximios, quibus pro honore Sacri Imperii temporibus recolende memoriæ divi Henrici quondam Romanorum Imperatoris Auguſti Avi noſtri præclariſſimi, & aliorum Romanorum Principum diligentius inſudaſtis, oculum noſtræ conſiderationis dirigimus, tanto ubique majori Zelo erga vos, & quælibet veſtra commoda noſtræ Serenitatis inflammata affectio, & ad uberioris Gratiæ latadonaria liberalitas ſe diffundit, quanto ad ipſum veſtræ virtutis conſtantia inter cæteros fideles, quos Romani Imperii latitudo complectitur ardentioribus deuotionum ſolertiis grata ſollicitudine ſtuduit promoveri. Ea propter Principum, Baronum, atque Procerum noſtrorum accedente Conſilio, de Imperiali Romanorum auctoritate, motu proprio, & ex certa ſcientia facimus, conſtituimus, creamus, & ordinamus vos Collegium Antianorum Piſani Populi præſens, & futurum, & vos ipſos Antianos, Piſani Populi præſentes, & veſtros ſucceſſores in omni tempore vitæ veſtræ, & Commune Piſanum noſtros, & Sacri Romani Imperii Vicarios Generales inrevocabiliter duraturos per omnia tempora vitæ veſtræ in Civitate Lucana, & ejus Caſtro & in dictæ Civitatis Lucanæ Comitatu, diſtrictu, & fortia, & in Petra Sancta & in ejus Vicaria, Maſſa Lunigianæ, & ejus Vicaria, Sarzana, & ejus Caſtro, & in Grafagnana, in illis utriusque terris, & Locis, quia pro Communi Piſano tenentur, ſeu cuſtodiuntur, cum omnibus eorum Juribus, & pertinentiis univerſis, concedentes vobis Anzianis, & veſtris ſucceſſoribus antedictis, ac Communi Piſano pro omni tempore vitæ veſtræ irrevocabiliter in dicta Civitate Lucana, & ejus Caſtro, & in dictæ Civitatis Comitatu, Diſtrictu, & fortia, & aliis prædictis omnibus, & ſingulis terris & Locis, merum, & mixtum Imperium, & abſolutum, & gladii poteſtatem, & plenam, & liberam, & omnimodam juriſdictionem, nec non in rebus, & perſonis & Civitatis Lucanæ, & cujuſcumque terræ & loci de prædictis, cujuſcumque ſtatus, dignitatis, ordinis, præeminentiæ, ſeu conditionis exiſtant, (ſalva tamen Eccleſiaſtica libertate,) & plenam, & omnimodam poteſtatem exercendi prædicta, & infraſcripta, & quodlibet eorum per vos, vel alios Officiales, Judices, vel Miniſtros veſtros ad hæc deputandos, & animadvertendi in facinoroſos, ut omnino ſitis vos Antiani Piſani populi; & veſtri præfati in dicto officio ſucceſſores, & Commune Piſanum usque ad exitum vitæ veſtræ, quoad omnia, & ſingula, quæ dici poſſunt de mero, abſoluto, & mixto Imperio, & juriſdictione qualibet, generaliter quoad omnia, ſpecialiter quoad ſingula, quæ in hujuſmodi Imperiis, & juriſdictionibus conſiderantur; Adminiſtratores Ordinarii Generales, & ſpeciales auctoritate noſtra præmiſſa irrevocabiliter conſtituti, ita quod in Civitate prædicta Lucana & ejus Caſtro, & aliis terris, & locis prædictis omnem vice noſtrum ſuperioritatem, & juriſdictionem latiſſimam habeatis, volentes, & concedentes, quod ad vos Vicarios, & ad judices per vos ad hæc deputandos pertineant appellationes, in quibuſcumque cauſſis criminalibus, & civilibus, etiam ſi nominatim, & expreſſe ad nos, ſeu ad noſtræ Majeſtatis audientiam fuerint interpoſitæ. Concedentes inſuper vobis, veſtriſque ſucceſſoribus antedictis, & Communi Piſano in dicta Civitate Lucana, & ejus Caſtro, & ipſius Civitatis Comitatu, fortia, & diſtrictu, & aliis terris, & locis prædictis, & quolibet eorum, omnia, & ſingula, quæ ad Imperialem pertinent Majeſtatem, & omnia, quæ Regalium nomine continentur, etiam ſi oporteret de eis ſpecialem mentionem fieri, & Baliam, & Poteſtatem in prædictis Civitate, Lucana, & ejus Caſtro, & aliis terris, & locis prædictis, & quolibet eorum Officiales ponendi, & conſtituendi, exigendi onera perſonalia, & realia, atque mixta, ac vectigalia, & gabellas, & quod omnia emolumenta, redditus, & proventus, qualitercumque obvenientes, ſive propter publicationes ſive confiſcationes bonorum, impoſitiones pænarum exactiones, vectigalium, introituum, vel gabellarum inde, vel pro prædicta Civitate Lucana, & aliis terris, & locis, & quolibet eorum pleno jure, ſine aliqua reſtitutione, vel miſſione fienda nobis, vel noſtro ærario, ſeu fiſco, ſive noſtris officialibus, pertineant ad Commune Piſani, & in dicti Communis Piſoni Cameram ſicut ipſum Commune Piſanum decreverit, convertantur.

Signum Sereniſſimi Principis, & Domini Domini Caroli IV. Roman. Loco ✠ Signi. Imperatoris Invictiſſimi, & glorioſiſſimi Boemiæ Regis.

Teſtes hujus rei ſunt Venerabilis Arneſtus Pragen. Archiepiſcopus.

Johannes Olmacen.

Marguardus Augudien., Gerardus Spiren, & Mutus Crobauren. } Epiſcopi.

Illuſtres Nicolaus Oppaucen. & Bollio Walchembergen. } Duces.

Joannes Marchio Montis ferrati, & Angelus Marchio Montis Sanctæ Mariæ. } Principes.

Nec non Spectabiles Burcardus Magiſter Curiæ. Imperialis Madeburgen. & Johannes Nurembergen. Aurggiacus. Ludovicus Diočtingen. Fenticus de Prato. Gerardus Dioren. fideles noſtri dilecti, & alii quam plures præſentes. } Comites.

Sub Bulla aurea Typariæ noſtræ Majeſtatis impreſſione teſtim. litterarum.

Actum, & datum Piſis Anno D. MCCCLV. octavo Ind. VII. Idus Martii: Regnorum noſtrorum anno IX. Imperii vero primo.

Ego

ANNO 1355.

Ego Johannes Dei, & Apoſtolicæ Sedis Gratia Luchomuſth. Eccl. Epiſc. Sac. Imperialis Aulæ Cancellarius, Vice Reverendi in Chriſto Patris, & Dom. Vuilielm. Colonien. Archiepiſc. Sac. Imperii per Italiam Archicancellarii recognovi ſupradict. Domino meo Imperatore Carolo Imperante.

CIII.

26 Aout. *Fœdus inter* CAROLUM IV. *Romanorum Imperatorem Regemque Bohemiæ, & JOANNEM Regem Franciæ, quo Civitates* Vienna Allobrogum & Cameracum, nec non Delphinatus Viennenſis, & Comitatus Burgundiæ *omniaque ab his dependentia, agnita ſunt pro veris & antiquis Feudis Imperialibus, quæ ut talia debent teneri ab Imperatore & Imperio. Datum Pragæ 7. Calend Sept. Anno Domini 1355. Regnorum Caroli Imp. videlicet Romani X. Bohemiæ IX. Imperii vero I.* [GOLDASTI Politica Imp. Part. 20. de Actis Imperialibus cum Rege Franc. Num. 4. pag. 848.]

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS FELICITER Amen. Carolus IV. divina favente clementia, Rom. Imperator, ſemper Auguſtus, & Bohemiæ Rex, &c. Notum facimus tenore præſentium, univerſis, quod ſicut pridem animo deliberato, dum adhuc eſſemus in minoribus conſtituti, cum Sereniſſimo principe Domino Johanne Rege Franciæ illuſtri, fratre noſtro præchariſſimo, ante tempora multa, dum adhuc Normandiæ Dux exiſteret, cum ratione genealogiæ & affinitatis, tum ratione ſyncerisſimæ dilectionis, qua perſonam ejus ex affectu ſyncero proſequimur, fœdera certa, colligationes & uniones inivimus, prout literæ utrinque datæ deſuper clarius atteſtantur: Sic nunc eadem promiſſa & colligentias, nobis utrobique ad amplioris gloriæ faſces rite promotis, in Dei Salvatoris noſtri nomine pro conſolatione regnorum, & grata ſalute ſubjectorum nobis ex utraque parte fidelium, ſicut virtute promiſſionum veterum rite quidem teneri dignoſcimur, præſentibus innovamus ſub tenoribus infra inſertis. In primis quidem promittentes bona noſtra fide, ſine omni noſtro dolo, loco præſtiti juramenti, pro nobis, heredibus & ſucceſſoribus noſtris Regibus Bohemiæ, præfato Domino Johanni Franciæ Regi chariſſimo, fratri noſtro, nec non heredibus & ſucceſſoribus ſuis, Franciæ Regibus quodammodo in antea, ac etiam in perpetuum, ipſorum & cujuſlibet ex eis, legales & boni ac perfecti amici erimus, & honorem, uberem ſtatum, commodum, augmentum ac profectum eorum ſemper procurabimus, omnibus modis, adjutoriis & ingeniis, ſicut unquam melius poterimus bona fide, ac univerſum damnum ipſorum, quod eis in perſonis, honore vel rebus irrogari poſſet, dum ad noſtri notitiam pervenerit, diligenter & fideliter avertemus, ipſoſque & eorum quemlibet, ad reſiſtendum omnibus eorum adverſariis & hoſtibus, qui talia damna contra eos, ſeu eorum alterum, aut in præjudicium honorum, ſtatus, & conditionis eorum quemlibet molirentur, adjuvabimus & fortificabimus noſtra potentia, ſub ordine & modo, ſicut poterimus, meliori.

Et realiter & effective adverſabimur & opponemus nos omnibus illis, qui ipſorum diſpendium, jacturam ſeu verecundiam, ut præmittitur, procurarent, & honorem perfectum & ſtatum eorum cuſtodiemus legaliter juxta poſſe, & ne poſt amicabilis hujus unionis & amicitiæ ſyncerae gratam concordiam aliqua dubia inter nos quacunque ratione conſurgant, & ut futuris ſcandalis via ſeu materia præcludatur, ſupradicti noſtri chariſſimi fratris Regis Franciæ deliberatio infra ſcripta declaranda providit. Inprimis ſiquidem, quod Vidurienſ. & Cameracen. civitates, & caſtellum in Camerſio, cum earum & ejus territoriis, appendiciis, diſtrictibus & pertinentiis, de mero dominio, ac etiam de mera proprietate Sacri Rom. Imperii rite conſiſtunt, quodque ipſas cum de omnibus ſuis pertinentiis, ut præmittitur, ad nos tanquam Roman. Imp. verum & ordinarium ipſorum Dominum dignum duxerit libere ac voluntarie remittendos. Et quod Illuſtris Carolus Delphinus Viennens: primogenitus ejus, nepos noſter chariſſimus, Delphinatum eundem, & omnia ab ipſo dependentia, quæ prædeceſſores Delphini Viennens: antiquitus à præfato Rom. Imp. in feudum tenuerunt, nunc etiam in feudum à nobis, tanquam à Rom. Imp. & vero ſuo Domino cum ſolennitatibus & ceremoniis conſuetis tenebitur, & debebit ſuſcipere, nobiſque præſtare vaſallagii, fidelitatis & obedientiæ ſolitum juramentum, ac civitatem Viennens: ad nos tanquam Imp. & ſacrum Imperium ſine qualibet difficultate remittere, ut nobis tanquam Imperatori conſtanter obediat, & ad nos, nec non ſacrum Imperium fidelitatis & obedientiæ reſpectum habeat, ut tenetur, ſalvis juribus comitatus ſui Viennens: qui à præfato Imperio in feudum dependet, & quod ad complementum omnium prædictorum dictus Delphinus tenebitur, quando noſtræ Majeſt. Serenitas ipſum de conſummatione talium duxerit requirendum, & quod ſub forma ſimili Illuſtris Comes Burgundiæ Comitatum ſuum Burgundiæ, à nobis tanquam Romano Imperatore in feudum ſuſcipere teneatur, & poſt declarationem hujus præfatus Rex Franciæ frater noſter chariſſimus nobis fide, qua ſupra, promiſit, quod omnia prædicta effectualiter compleri debebunt, & ad finem realem perduci ſub omnibus illis conditionibus & modis, prout ſunt ſuperius declarata & ad abundantem cautelam ſimiliter promiſit, bona fide, ſine omni dolo, loco præſtiti juramenti, ſicut præmittitur, quod ipſe nos in poſſeſſione dictarum Viennens: & Cameracens: civitatum, & caſtelli in Camerſio & omni ab eis dependentia, nec non aliarum & ſingularum civitatum, terrarum, caſtrorum, juriſdictionum, dominiorum, pertinentiarum, ac jurium, ad præfatum ſacrum Imperium qualitercunque ſpectantium, ubicunque talia fuerint conſtituta, non impediet ſeu invadet eadem ſeu de ipſis ſe intromittet, vel invadi, moleſtari, aut de ſe eis intromitti conſtituet, patietur, ſeu quolibet ſuſtinebit verbo, facto vel ſuggeſtu, imo verius nos ad manutenendum prædicta & eorum quodlibet toto poſſe fideliter promovebit. Ideoque nos qui ſupra Rom. Imp. vice verſa promittimus, fide qua ſupra prædictum Dominum Regem Franciæ in omnibus civitatibus, & ſingulis earum dependentiis, nec non caſtris, terris, juriſdictionibus, dominiis, pertinentiis & juribus ad Regnum Franciæ ſpectantibus, & in earum ſeu eorum poſſeſſionibus non impedire ſub omnibus conditionibus antedictis. Et nihilominus pro nobis, heredibus & ſucceſſoribus noſtris, Regibus Bohemiæ promittimus, bona noſtra fide; ſine omni dolo, loco præſtiti juramenti, ut præfertur, præfato Domino Johan. Regi Franciæ, chariſſimo noſtro fratri, heredibus & ſucceſſoribus ſuis Franciæ Regibus duntaxat ipſi & eorum cuilibet, dum ejus interfuerit, & dum per eos ſive alterum ipſorum fuerimus requiſiti, dictam unionem, confœderationem, & colligantiam ſub omni modo & forma, ſicut in tenore præſentium videtur expreſſum, innovare, & de novo conſcribi facere, & ſigillorum noſtrorum appenſionibus legitime communiri. Teſtes hujus ſunt venerabilis Erneſtus Pragenſ. Archiepiſc. Joan. Olmucenſ. Joan. Zithomius: Theodoricus Mindens. Eccleſ. Epiſcopi: nec non illuſtres Bulcko Schwinicens: Conradus Olnicen: Bulcko Falckenbergens: Bulcko Opol: & Pitzimſel. Teſchicenſis Duces, principes regni noſtri Bohemiæ; nec non religioſus Simon ordinis fratrum prædicatorum S. The. Magiſter & honoris humillimus peccatorum præpoſitus, Magiſter, conſiliarii & ſecretarii noſtri & alii quam plures fide digni præſentium, &c. ſub bulla aurea typorum noſtræ Imp. Majeſtatis impreſſa teſtimonio literarum. Datum Pragæ an. Domini M.CCC.LV. Indictione VIII. ſept. Calend. Sept. Regnorum noſtrorum anno, Romani X. Boemiæ IX. Imperii vero primo, &c.

Ejusdem Fœderis alterum Exemplum, ex parte JOANNIS *Regis Franciæ exhibitum, absque dato.* [GOLDASTI Politica Imperialia Part. 20. de Actis Imperial. cum Rege Franciæ, pag 849.]

JOhannes Dei gratia Rex Franciæ. Notum facimus tenore præſentium univerſis, quod ſicut pridem animo deliberato, dum adhuc eſſemus in minoribus conſtituti, cum ſereniſſimo ac invictiſſimo Principe ac Do-

ANNO 1355. Domino, Domino Carolo Rom. Imperat. semper Augusto, & Bohemiæ Rege, &c. fratre nostro per-charissimo ante tempora multa, dum adhuc Romanorum Rex existeret, ad Imperialis dignitatis fastigia promovendum tum ratione genealogiæ & affinitatis, tum synceriſſimæ dilectionis qua personam ejus ex affectu sincero prosequimur, fœdera certa colligationis & unionis inivimus, prout literæ utrinque datæ de super attestantur, sic & nunc eadem promissa & colligantias, nobis utrobique ad amplioris gloriæ fasces rite promotis, Dei salvatoris nostri nomine pro consolatione regnorum & grata salute subjectorum nobis ex utraque parte fidelium, sicut virtute promissionum veterum rite quondam teneri dignoscimur, præsentibus innovamus sub tenoribus infra scriptis: Inprimis quidem promittentes bona nostra fide, sine omni dolo, loco præstiti juramenti, pro nobis, heredibus & successoribus nostris Regibus Franciæ prædicto Domino Imp. charissimo nostro fratri, nec non heredibus & successoribus suis, Bohemiæ Regibus quodammodo in antea, & etiam in perpetuum ipsorum, & cuilibet ex eis legales & boni atque perfecti amici erimus & honorem uberem statum, commodum, augmentum, & profectum semper procurabimus, omnibus modis, adjutoriis & ingeniis, sicut unquam melius poterimus bona fide, ac universum damnum eorum, quod eis in personis, honore, vel rebus irrogari posset dum ad nostri notitiam pervenerit, diligenter & fideliter avertemus, ipsosque, & eorum quemlibet ad resistendum omnibus eorum adversariis & hostibus qui talia damna contra eos, seu eorum alterum aut in præjudicium honoris, status, & conditionis eorum quemlibet molirentur, adjuvabimus & fortificabimus nostra potentia sub ordine & modo, sicut poterimus meliori. Et realiter & effective adversabimur, & opponemus nos omnibus illis, qui ipsorum dispendium, jacturam seu verecundiam, ut præmittitur, procurarent, & honorem profectum & statum ipsorum custodiemus legaliter juxta posse. Et ne post amicabilis hujus unionis & amicitiæ syncerae gratam concordiam inter nos quacumque ratione dubia consurgant, & ut futuris scandalis via seu materia præcludantur, infra-scripta rite providimus declaranda. In primis siquidem Viennenses & Cameracenses civitates & castellum in Camersio cum earum & ejus territoriis & appenditiis, districtibus & pertinentiis de mero dominio, ac etiam de mera proprietate Sacri Rom. Imperii rite consistunt, quodque ipsas cum omnibus suis pertinentiis, ut præfertur, ad præfatum Dominum Imp. tanquam verum & ordinarium Dominum ipsorum, voluntarie & libere duximus remittendos. Et quod Illustris princeps Dominus Carolus Delphinus Viennensis primogenitus noster, Delphinatum eundem & omnia ab ipso dependentia, quæ prædecessores sui Delphini Viennenses antiquitus ab ipso Imperio in feudum tenuerunt, nunc etiam in feudum, a præfato Domino & Avunculo suo Domino Imp. cum solennitatibus & ceremoniis consuetis tenebitur & debebit suscipere, sibique præstare vasallagii, fidelitatis & obedientiæ solitum juramentum, ac civitatem Viennensem ad ipsum Dominum Imper. & Imperium Sacrum sine qualibet difficultate remittere, ut præfato Imper. constanter obediat, & ad ipsum nec non Sacrum Imperium fidelitatis & obedientiæ respectum habeat, ut tenetur, salvis juribus Comitatus sui Viennensis qui à præfato Imperio in feudum dependet, & quod ad implementum omnium prædictorum dictus Delphinus tenebitur, quando per præfatum Dominum Imp. fuerit requisitus, & quod sub forma simili Illustris Dux, Comes Burgundiæ Comitatum suum Burgundensem à præfato Domino Imper. in feudum suscipere teneatur, & post declarationem hujus dicto Domino Imp. promittimus fide qua supra, quod omnia prædicta effectualiter compleri debebunt, & ad finem intentum perduci sub omnibus illis conditionibus & modis, prout sunt superius declarata, & abundantem cautelam similiter promittimus bona fide, sine omni dolo, loco præstiti juramenti, sicut præmittitur, quod nos, qui supra Rex Franciæ dictum Dominum Imperat. & Sacrum Rom. Imp. in possessione Viennensis, Virdimen. & Cameracensis civitatum & castelli in Camersio, & omnium ab eis dependentium, aliarumque & singularum civitatum, terrarum, castrorum, jurisdictionum, dominiorum, pertinentiarum & jurium ad præfatum Sacrum Imp. quomodolibet spectantium, ubicunque talia fuerint constituta, non impediemus, aut invademus eadem, seu de ipsis nos intromittemus, vel invadi, molestari aut nos de eis intromitti constituemus, patiemur vel sustinebimus verbo, facto, vel suggestu, imo verius, ipsos ad manutenendum prædicta, & eorum quodlibet, promovebimus toto posse, & id ipsum præfatus Dominus Imperator super possessione civitatum nostrarum, nec non castrorum, terrarum, jurisdictionum, dominiorum & pertinentiarum ac jurium ad Regnum nostrum Franciæ quomodolibet spectantium fide & modo consimili promisit facere, vice versa promittimus etiam, pro nobis & successoribus nostris Regibus Franciæ, in perpetuum, & bona fide loco præstiti juramenti spondemus, præfato Domino Imperatori, heredibus & successoribus suis Bohemiæ duntaxat regibus ipsis & earum cuilibet, dum ejus interfuerit, & dum per eos, sive alterum eorum fuerimus requisiti, dictam unionem, confœderationem & colligantiam, sub omni modo & forma, sicut in tenore præsentium videtur expressum, innovare, & de novo conscribi facere, & sigillorum nostrorum appensionibus & nostri minoris sigilli testimonio litterarum. ANNO 1355.

CIV.

Consensus GERLACI *Archiepiscopi & Electoris Moguntinensis super Constitutione* CAROLI IV. *Imperatoris in gratiam Bohemorum sancita, quod videlicet nulla Persona citari extra Regnum Bohemiæ possit; quodque Rex tenere valeat auri & argenti Fodinas tam inventas quam inveniendas, uti & facultatem habeat cudendi monetam, auri argenti in omni loco & parte Regni sui &c. Datum in Nuremberg in Crastino Epiphaniæ anno* 1356. [GOLDASTI Constitutiones Tom I. pag. 350.] 7 Janvier 1356.

NOs Gerlacus Dei gratia sanctæ Moguntinensis Sedis Archiepiscopus, Sacri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius, omnibus in perpetuum. Cum per recolendæ memoriæ Divos Romanorum Imperatores & Reges, Illustribus quondam Regibus Boemiæ claræ memoriæ, ac claro Regno Boemiæ & ejusdem Regni coronæ olim concessum fuerit & indultum sit, quod in eodem Regno à tempore, cujus contraria hodie non extat memoria, consuetudine laudabili conservata, diuturnitate temporum, & præscripta moribus utentium, sine contradictionis aut interpretationis obstaculo introductum, quod nullus Princeps, Baro, Nobilis, Miles, Cliens, Burgensis, nulla denique persona ejusdem Regni, & pertinentiarum ejus ubicunque existentium, cujuscunque status, dignitatis, praeminentiæ vel conditionis existat; ad cujuscunque actoris instantiam, extra Regnum ipsum ad quodcunque tribunal seu alterius jus, præterquam Regis Boemiæ Regalis Curiæ suæ judicium citari potuerit, seu trahi vel vocari debeat, perpetuis inantea temporibus, sive possit. Cumque Sereniſſimus & inviſſimus Princeps & Dominus, Dominus CAROLUS IV. divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus & Bœmiæ Rex Illustris, Dominus noster gratiosus, privilegium, consuetudinem & indultum hujus Imperiali auctoritate, & de plenitudine Imperialis potestatis, innovans & confirmans, duxerit statuendum, ut si quispiam prædictorum, puta Princeps, Baro, Nobilis, Miles, cliens, civis, burgensis seu rusticus, ac alia quæcunque persona, ad cujuscunque tribunal extra Regnum prædictum Boemiæ in quacunque causa, criminali, civili, & mixta, seu super quocunque negotio citatus fuerit, quocunque tempore, vel citata comparere, vel in judicio respondere non teneatur: sique adversus hujusmodi non comparentes, vel non comparentem, à quocunque judice extraneo extra Regnum Bœmiæ constituto, judicialiter procedi, processus fieri, seu sententias interlocutorias, vel diffinitivam, unam, vel plures, in quibuscunque prænotatis causis sive negotiis quovis modo ferri vel promulgari contigerit, eadem auctoritate & potestate citationes, præcepta, processus & sententias hujusmodi, nec non executiones & omnia ex eis; vel aliquo eorum quovis modo secuta; irritaverit penitus & cassaverit: adjiciendo expresse & auctoritate simili decernendo, ut quemadmodum in prædicto Regno Bœmiæ, à tempore, cujus contrarii non habetur memoria, jugiter

ANNO 1356. giter observatum existit, ita nulli Principi, Baroni, Nobili, Militi, Clienti, civi, burgensi, seu rustico, nulli denique personæ seu incolæ Regni Boemiæ sæpedicti, cujuscunque status, præeminentiæ, dignitatis vel conditionis existant vel existat; à quibuscunque processibus, sententiis interlocutoriis vel definitivis, sive præceptis Regis Boemiæ, aut Judicis Curiæ suæ, nec non executionibus eorundem contra se in Regali judicio seu coram Regis, Regni & Curiæ prædictorum Judicibus, factis, latis seu habitis, vel ferendis inanteà seu fiendis, ad quodcunque aliud judicium liceat appellare: provocationes quoque seu appellationes, si quas contra hoc interponi contigerit, eo ipso juribus non subsistere, & appellantes ipsos poenam perditionis causarum ipso facto statuent incurrisse.

2. Nec non auctoritate Imperiali, & de certa sua scientia declaravit, quod ipse & omnes successores sui Boemiæ Reges, universas auri & argenti fodinas, atque mineras stanni, cupri, ferri, plumbi, & alteriuscunque metalli gravis, ac etiam salis, tam inventas, quàm inveniendas in posterum quibuscunque temporibus in Regno suo Bœmiæ prædicto, ac terris, dominiis, territoriis & districtibus eidem Regno subjectis, & omnibus pertinentiis suis, tenere justè possint & potuerint in perpetuum, & legitimè possidere: necnon Judæos justo titulo habuisse & habere; & telonia à præterito instituta seu indicta percipere, & nova rationabiliter instituere posse & potuisse: necnon monetas auri & argenti in omni loco & parte Regni sui Boemiæ prædicti, & subditarum eidem terrarum & pertinentiis ubique, si heredes aut successores sui Boemiæ Reges decreverint, ipsisque placuerit, inde facere & mandare, sub omnibus modis & forma, in prædicto Regno Boemiæ circa talia consuetis usque ad hæc tempora laudabiliter observari, &c.

3. Quòd virtute Imperialis edicti, & consuetudine diutiùs introducta, liceat Boemiæ Regibus perpetuo tempore à quibuscunque Principibus, Magnatibus, Comitibus ac personis aliis quibuscunque, terras, castra, possessiones, prædia sive bona, emere, comparare, & in donum vel donationem ex quacunque causa, aut in obligationem recipere, sub talium castrorum, terrarum, possessionum, prædiorum, seu bonorum conditione consueta, ut videlicet propria recipiantur & comparentur ut propria, libera ut libera, & ea quæ dependent in feudum similiter emantur, seu donata ac comparata taliter teneantur: ita tamen quod ipsi Reges Boemiæ de his, quæ hoc modo comparaverint vel receperint, & Regno Boemiæ applicanda duxerint, ad consueta & debita jura de talibus sacro explenda & reddenda Imperio perpetuo sint adstricti, sicut in forma prædicti Domini nostri Imperatoris, quas desuper nostro & aliorum Principum Electorum consilio edidisse dignoscitur, plenius est expressum.

4. Nos igitur præmissa omnia, & eorum quodlibet, sicut in solennibus Curiis Nurnbergæ celebratis in commune consilium nobiscum, & cum cæteris Principibus Electoribus nostris habitum, per ipsum Dominum nostrum Imperatorem deducta, multoque studio ventilata, & rationabilia fuerint judicata, recognoscimus de nostro consilio & pleno processisse consensu; ratificantes, ac singula & omnia rata habentes & grata, benevolum nostrum eis adhibemus consensum ex certa scientia, pariter & assensum. In cujus rei testimonium præsentes literas fieri, & nostri sigilli appensione fecimus communiri. Datum in Nurnberg, anno 1356. in crastino Epiphaniæ ejusdem.

CV.

1357. **Kayser CARLS des IV. Bull von der Erbfolgung der Hertzogen zu Sachsen im Churfürstenthum und Ertz-Marschalck-Ampt/ nemlich/ daß die Chur und übrige der Chur anhangende Würden auf Hertzog Rudolph den Jüngern und seine Erben/ Falls aber er ohne Erben abgienge/ auf seinen ältern Bruder und dessen Söhne/ und da weder dieser Erben hätte/ auf Hertzog Albrecht/ Ottens sohn/ den jungen/ Hertzog Rudolphs Brudern und deßelben ältern Sohn/ und in abgang dessen/ auf den nächsten Erben/ doch ein Layen/ nach dem Vater-Stamm/ gäntzlich fallen sollen.** [GOLDASTI **Reichs-Satzungen Theil. 2. pag. 56. auß** Georgii Spalatini **Chronica und Herkommen der Chur-fürsten und Fürsten des Löblichen Hauses Sachsen etc. im andern Titul.**] ANNO 1357.

C'est-à-dire.

Bulle de l'Empereur CHARLES IV. *établissant la succession des Ducs de Saxe dans les Dignités d'Electeur & d'Archimarechal, sçavoir que l'Electorat & les autres Dignités qui y sont attachées, doit passer au Duc* RODOLPHE *le jeune & à ses heritiers, au defaut desquels il passera à l'aisné de ses Freres, & à ses heritiers, & au defaut des heritiers de celui-là, au Duc* ALBERT *Fils d'*OTTON *qui étoit Frere Cadet de* RODOLPHE *& à son Fils ainé; & enfin au defaut de cette Ligne au plus prochain héritier paternel qui soit Laïque. Donné à Metz l'an* 1357.

KAiser Carl der Vierdt hat geordnet/ wie hernach folgt: Daß Hertzog Albrecht zu Sachsen/ Churfürst/ Hertzog Rudolphen zu Sachsen des Jüngern/ seiner Mutter Brudern Vatter/ die vier Römischer Kaiser/ Rudolph von Oesterreich/ Adolph von Nassauw/ Albrecht von Oesterreich/ und Henrich von Lutzelburg zu Römischen Königen und Kaisern: Daß auch Hertzog Rudolph zu Sachsen der Jünger/ ihn selbst den Römischen Kaiser Carln den Vierdten/ neben andern Churfürsten/ als ein Ertzmarschalck und Churfürst deß Reichs/ haben helffen wählen/ da ein zeitlang das H. Reich/ nach Absterben deß Röm. Königs Albrechts in grosser Irrung gestanden/ daß er/ der Römisch Kaiser Carl/ dieweil gedachter Hertzog Rudolph mit gutem Fug/ Recht und Tittel in deß Ertzmarschalcks Ampts und Churfürstenthumb zu Sachsen gewehr/ von seinen Vatter anerbet/ sesse/ Als hätte seine Kayserl. Maj. mit gutem Rath der geistlichen und weltlichen Churfürsten/ auch vieler anderer geistlichen und weltlichen Fürsten/ Graven/ Freyherrn und Edlen mit GOttes Hülff künfftige Fährligkeit/ Irrung und Zweiffel zuverhüten/ auß Kaiserlicher Gewalt beschlossen und declarirt/ daß niemandts anders dann sein lieber Mutter Bruder/ Hertzog Rudolph zu Sachsen der Jünger die Gerechtigkeit/ Wirdigkeit/ Gewalt und Macht/ ein Röm. König helffen zu wählen/ und sampt dem Hertzogthumb und Pfaltz zu Sachsen: Deßgleichen das Ertzmarschal-Ampt deß H. Reichs/ auch den Anfahl zum Hertzogthumb zu Lünenburg haben solt/ wie er ihm denn solches am H. Christag auf im Kaiserl. Reichstage zu Metz/ in Gegenwart aller Churfürsten/ auch sonsten vieler Fürsten/ Herrn/ Graffen/ rc. und sonderlich deß Cardinals Petragoricensis, auch Hertzogs Carls von Normandey/ solches alles geliehen/ darauff auch Hertzog Rudolph zu Sachsen gleich andern Churfürsten seiner Kayserl. Majest. gedient

Daß auch hinfür/ nach Hertzog Rudolphs Absterben sein ander Sohn/ oder do derselbig ohn Leibs-Erben verstürbe/ sein ander Sohn in der Ordnung der Geburt/ ein Laye oder weltlich Churfürst und Hertzog seyn solt/ do aber mehrgedachter Hertzog Rudolph der Jünger zu Sachsen ohn eheliche Manns-leibs Erben Layen tödtlich abgieng/ daß alsdann sein ältester Bruder nach dem rechten Vatterstamm/ und von demselben/ an desselben ältesten Sohn/ da derselbig auch ohn rechte Manns Leibserben sterben würde/ daß alsdann das Churfürstenthumb/ auff den Durchleuchtigen Albrecht/ Hertzog Otten/ etwo zu Sachsen/ Sohn/ den jungen Hertzogen Rudolphs Brudern/ und desselben ältern Sohn/ und do derselbige ohn männliche Erben verstürbe/ auff den nechsten Erben/ doch ein Leyen/ nach dem Vatterstammen gäntzlich fallen solt.

Auch dieser Gestalt/ do ihr einer von dieser Welt also verschiede/ daß er solche Erben nach ihm liesse/ die ihr rechtmässig Alter nicht erlangt/ daß alsdann der älter Bruder/ als ein getrewer Vormund/ das Churfürstenampt führen solt/ biß sein Mündling sein mündige Jahre erreicht/ das ist/ biß so lang er achtzehen Jahr alt würde/ wie denn solche Jahrzahl beyde Kaiserliche Bullen mit bringen/ alsdann solt der Vormund seinen Mündling weichen.

Mit mehr viel ehrlichen Anhängen vollständiger Kaiserlicher Gewalt und ernster Bedrawung/ und Verpeennng tausend Marck lötiges gutes Goldes/ do jemandts wider seiner Kayserl. Maj. Lehen/ Bestättigung und Ratifikation Brieffe/ mit ichten thuen würde. Derselbige Röm. Kaiser Carl der Vierdt hat auch solches alles/ auß oben erzehlten rechtmässigen Ursachen/ als ein König zu Böheim/ gnadichlich bewilliget.

Deß Zeugen gewest sind:

Warnumdus zu Tryer/ Gerlach Maintz/ Wilhelm Cölln/ } Ertzbischoffen/ und deß H. Reichs-Ertz Cantzler.

ANNO 1357.

Auch Pfaltzgraffe Ruprecht bey Rhein/
der Elter/ Ertz uchsaß/
Ludwig genant der Römer/ Marggraff
zu Brandenburg/ Ertz-Cammerer/
} des H. Reichs Chur-fürsten.

Deßgleichen Johannes zu Straßburg/
Aldamar zu Metz/
Beringa zu Thull/
Hugo zu Wirdun/
Und Henrich zu Lubus/
} Bischoffen.

Auch Heinrich zu Fulda/
Androin zu Clumack/
} Epte.

Deßgleichen Pfaltzgraff Ruprecht bey Rhein/ der Jünger zu Beyern/
Wilhelm zu Jülich/
Johans zu Mechelburg/
} Hertzogen.

Auch Marggraff Friderich zu Meissen.
Burggraff Albrecht zu Nürnberg.

Sampt Heinrichen von Schwartzburg/
Hansen von Catzenelnbogen/
Weiram zu Spanheim/
Friderich von Leiningen/
Heinrich von Feldentz/
Albrecht von Anhalt/
Burckhardt und Hans von Reiz/
} Graffen/

Und viel ander Fürsten und Herrn mehr/ tc. Geben zu Metz in Jahr nach Christi Geburt dreyzehenhundert und sieben und fünfftzigsten.

CVI.

12. Fevrier.

Diploma CAROLI IV. *Romanorum Imperatoris, quo privilegia, & immunitates Urbi Novimagensi ab aliis Imperatoribus concessa confirmat, ac ratificat, ejusque Civibus permittit, ut absque omni exactione telonii cum rebus, ac mercibus suis per universum Romanum Imperium libere transire possint. Datum Aquisgrani 2. Idus Februarii anno 1357. Indictione X. Regnorum suorum Anno XI. Imperii vero II.* [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 7. pag. 270.]

IN Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis feliciter, Amen. Carolus quartus, divinâ favente Clementiâ Romanorum Imperator semper Augustus & Bohemiæ Rex, Ad perpetuam rei memoriam, Etsi Imperatoriæ dignitatis circumspecta benignitas universos fideles suos, quos Romanum ambit Imperium, pio favore prosequitur: Ad illorum tamen utilitates & commoda specialis quodammodo prærogativa favoris dignanter intendit, quos immotæ fidei constantia, laborum diuturnitas & approbatæ virtutis industria rerum experientia recommendat. Sanè honorabilium Magistrorum civium, scabinorum, Consulum ac aliorum civium civitatis Novimagensis, nostrorum & Sacri Imperii fidelium, præclaræ devotionis insignia & multiplices ac diuturnos labores, quibus nobis & claræ memoriæ divis Romanorum Imperatoribus & Regibus, prædecessoribus nostris & ipsi Imperio, cum debitæ fidelitatis frequentiâ, fideliter adhæserunt, nec cessant quotidianis studiis frequentius adhærere, claræ nostræ mentis intuitu limpidius intuentes, ipsis, hæredibus & successoribus ipsorum in perpetuum adinstar prædecessorum nostrorum, utpote Imperatorum & Regum, quorum vestigia desideramus ex animo feliciter imitari, omnia Jura, Consuetudines, Libertates, Immunitates, gratias, Privilegia & Literas, cujuscunque tenoris existant, aut sub quacunque formâ verborum concepta, quæ & quas Judex, Scabini, Consulatus, civium Magistratus, ceterique cives Regalis sedis Aquenses & aliarum civitatum Imperii ab eisdem prædecessoribus nostris obtinuisse noscuntur, ac etiam consuetudines approbatas & laudabiles, quibus dicti cives nostri Novimagenses hactenus fructi sunt & utuntur in omnibus suis tenoribus, capitulis, sententiis & clausulis, & sicut eidem Juribus, gratiis, Libertatibus, Consuetudinibus, Immunitatibus, privilegiis & Literis hactenus usi sunt & cotidie potiuntur, de nostrâ scientiâ, ac maturo nostrorum Principum, Baronum, & Nobilium consilio fecisse recolimus, approbamus, ratificamus, & de solitâ nostræ celsitudinis gratiâ confirmamus, adjicientes nihilominus ex singulari dono specialis gratiæ, quod liceat eisdem civibus Novimagensibus adinstar Regalis civitatis Aquensis, cum universis & singulis quibuscunque rebus, bonis & mercibus suis, cujuscunque valoris seu conditionis existant, per terram sive per aquam ubique per totum Regnum sive Romanum Imperium absque omni exactione telonii, pedagii, carradæ, vectigalis, gabellæ, renæ, ribencæ seu cujuscunque alterius dacii, quibuscunque specialibus nominibus exprimantur, liberè & absque impedimento transire, cum etiam eadem gratia prædictis civibus Novimagensibus ab aliis Imperatoribus & Regibus Romanorum prædecessoribus nostris noscatur indulta, sicut has à nobis, tanquam Romanorum Rege, gratias easdem de singulari benignitatis munimine receperunt. Inhibentes igitur universis & singulis nostris Sacri Imperii fidelibus, præsentibus & futuris sub obtentu gratiæ nostræ, ne ausu temerario dictos cives Novimagenses ubicunque locorum cum rebus suis se transtulerint, adversus præsentis nostræ confirmationis & donationis gratiam gravare vel molestare præsumant, aut ab ipsis vel ipsorum servitoribus de bonis, rebus & mercibus ipsorum in Regno vel Imperio telonia, pedagia, carradas, vectigalia seu dacia, quibuscunque exprimantur nominibus, quovis ingenio seu colore quæsito, aliquomodo postulare, non obstantibus quibuscunque privilegiis, constitutionibus, libertatibus, consuetudinibus seu indultis à nobis & prædictis prædecessoribus nostris seu quibuscunque personis, quacunque etiam dignitate præfulgeant, seu cujuscunque gradus vel conditionis existant, datis & concessis, dandis & concedendis in contrarium, quibus omnibus scilicet in quantum præsenti nostræ confirmationi & donationi adversari noscantur, authoritate Imperatoria, & de certâ nostrâ scientiâ derogamus, prout aliâs sub titulo Regio, ut præmittitur, sub verbis eisdem concessimus antedicta. Si quis verò ausu temerario dictos cives Novimagenses, fideles nostros, hæredes & successores eorum in perpetuum, gravare seu molestare, vel ipsis & servitoribus ipsorum de rebus, mercibus & bonis ipsorum telonia, pedagia & alia, quæ superiùs expressa sunt, aliquando postulare præsumpserit, post Imperialis indignationis aculeos, poenam centum librarum auri puri & optimi se noverit incidisse, quarum medietatem Imperialis nostræ Cameræ, & reliquam partem injuriam passorum usibus decernimus applicandam. Signum Serenissimi Principis & Domini, Domini Caroli quarti Romanorum Imperatoris invictissimi & gloriosissimi Bohemiæ Regis. Testes hujus rei sunt Illustres *Wilhelmus* Juliacensis, *Wenceslaus* Saxoniæ, *Bolko* Falkenburgensis, *Johannes* Oppaniæ, & *Bolko* Opuliensis Duces: nec non spectabiles *Burchardus* senior Imperialis curiæ Magister, *Burchardus* Junior & *Johannes* Burgravii Magdeburgenses, *Fredericus* de Lyningen, & *Albertus* de Anhalt Comites, & alii quamplures proceres & Sacri Imperii Romani fideles, præsentium sub bullâ aureâ Typario Imperialis nostræ Majestatis impressâ testimonio literarum. Datum Aquisgrani anno Millesimo trecentesimo quinquagesimo septimo, decimâ Indictione, secundo Idus Februarii, Regnorum nostrorum anno undecimo, Imperii verò secundo. Sic subscriptum super plica. Per Dominum Cancellarium Joh. Eysteten.

CVII.

1359. 13. Octobre.

Constitutio Prima CAROLI VI. *Romanorum Imperatoris de Immunitate Ecclesiasticâ in Imperio. Datum Pragæ 3. Idus Octobris Anno Domini 1359. Regnorum suorum XIV. Imperii verò V. Indictione XII.* [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv Partis Generalis Continuatio pag. 3.]

In Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis feliciter, Amen.

CArolus IV. divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus & Bohemiæ Rex, ad perpetuam rei memoriam. Etsi Imperialis benignitatis clementia quorumlibet devotorum fidelium, quos Sacrum Romanum ambit Imperium, ex Officii debito teneatur necessitatibus & injustis oppressionibus (*operationibus*) consulere, & de opportunis remediis providere: ad illos tamen permaxime dirigitur nostræ mentis affectio, quos indebite pati cognoscimus, quorumque oppressionibus status Ecclesiasticæ libertatis, quam semper nostris temporibus augeri volumus (*in nihilum redigitur*) non nihilum

ANNO 1359.

hilum minuitur, & minus debito prægravatur. Sane ad Imperialis Majestatis audientiam pro parte honorabilium, (*Prælatorum Canonicorum & Prælatorum Clericorum inferioris Saxoniæ, Magdeburgensis, Bremensis & vicinorum locorum ac Provinciarum, insinuatione querulosa specialiter est ded.*) Præpositi, Decani & aliorum Prælatorum & Capituli Magdeburgensis, Moguntinensis & Coloniensis Ecclesiarum, devotorum nostrorum dilectorum, per insinuationem querulosam suppliciter est deductum, quod seculares quidam in potestatibus & officiis publicis constituti, videlicet Duces, Comites & Barones & alii Domini temporales, nec non consules Civitatum, oppidorum, villarum & locorum Rectores, dictorum Magdeburgensis (*Bremensis prov. timore postpos.*) Moguntinensis & Coloniensis Provinciarum, Dei nomine postposito, statuta singularia & iniquas ordinationes, motu proprio & de facto, contra personas Ecclesiasticas, Ecclesiarum & locorum Religiosorum libertates & Privilegia condiderunt, eisdemque publice & de facto insistere præsumpserunt, contra legitimas Civiles & Canonicas Sanctiones: ut puta, Quod nulla bona temporalia in potestatem Ecclesiasticam transferuntur: Neve Clerici in Sacris constituti ad agendum & testificandum in civilibus & maxime in piis causis, aliquatenus admittantur: Quod excommunicati Laici & publice denunciati in Civili foro minime repellantur. Item præfati Domini temporales, Consules & Rectores per secularem potestatem res & bona Clericorum occupant & arrestant. Oblationes fidelium diminuunt & restringunt: Exactiones & tallias (*indebitas*) indebite de bonis Ecclesiæ & reditibus exigunt & extorquent: Possessiones Ecclesiarum & personarum earundem devastant incendiis & rapinis: Contractus inter Clericos & Laicos factos legittime ad libros Civitatum, villarum & locorum recusant inscribere ac sigillare: Donata & Legata ad fabricas & Ecclesiarum structuras contra Prælatorum voluntatem & aliorum, quorum interest, præsumunt usurpare contra justitiam. In fraudem & odium Clericorum de rebus & bonis etiam Clericorum, quas non causa negotiationis, sed pro usibus propriis, per Terras ducunt seu duci faciunt, thelonium exigunt & recipere non verentur: Et confugientes ad Ecclesias & cimiteria inde extrahere contra sanctiones Imperiales præsumunt. Quæ omnia & quælibet (*obinde*) abinde secuta, cum per Sacras & Civiles & Canonicas Sanctiones expresse reprobata sint & in fraudem Ecclesiasticæ libertatis de facto præsumpta, de Principum, Ducum, Comitum, Baronum, fideliumque nostrorum Consilio, ex certa scientia, auctoritate Imperiali cassamus, irritamus & annullamus: cassaque & irrita & nullius esse momenti penitus (*dicimus*) deducimus & expresse pronunciamus: præcipientes sub indignatione Imperialis Banni, universis & singulis dictarum Magdeburgensis (*Bremensis prov.*) Moguntinensis & Coloniensis Provinciarum & locorum vicinorum Principibus & Dominis temporalibus, Consulibus & Potestatibus & in officiis publicis constitutis, quatinus mox visis & intellectis præsentibus, dicta ipsorum statuta & ordinationes, sicut in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis edita sunt, omnino revocent & de luce tollant, quodque secundum ea non judicent amplius, nec sententias dictent, aut eisdem in judicio vel extra judicium quomodolibet pro se & contra Ecclesiasticam libertatem potiantur. Item pronunciamus & declaramus Imperiali autoritate, quod quicunque Laicus, cujuscunque Status vel conditionis existat, ausu sacrilego & propriæ temeritatis audacia Sacerdotem vel Clericum secularem vel Religiosum diffidaverit vel captaverit, proscripserit, spoliaverit, occiderit, mutilaverit aut in carcere detinuerit, aut hujusmodi maleficia perpetrantes scienter receptaverit, vel favorem in hiis eis præstiterit, præter pœnas a Sacris Imperialibus & Canonicis sanctionibus eis inflictas, sint ipso facto infames & omni honore privati, nec ad Placita vel Concilia Nobilium (*aliquatinus*) admittendi quovis modo. Volumus etiam, hortamur & requirimus (*Episcopos & Prælatos Canonicos*) ipsos Prælatos Ecclesiasticos, ut hanc nostram legem & constitutionem in Synodis & Ecclesiis publicari procurent. & requisiti executionem pœnarum & sententiarum denuncient, ne in præmissis excedentes per simulatam ignorantiam suas malicias valeant excusare. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc nostræ cassationis (*irritationis, annullationis, nec non pronunciationis & declarationis*) & immutationis seu pronunciationis, denunciationis & declarationis paginam quovis ausu temerario infringere, aut quomodolibet eis contraire, sub pœna quinquaginta marcarum puri auri, quas ab eo, qui contrafecerit, totiens quotiens factum fuerit, irremissibiliter exigi volumus & earum medietatem nostri Imperialis ærarii sivi fisci, residuam vero partem injuriam passorum usibus decernimus applicari.

ANNO 1359.

Signum Serenissimi Principis & Domini, Domini Caroli IV. Romanorum Imperatoris invictissimi & gloriosissimi Bohemiæ Regis.

Testes hujus rei sunt: Arnestus Pragensis Archiepiscopus.

Johannes Olommucensis,
Johannes Luchonnissens.
Imperialis Aulæ Cancellarius &
Theodoricus Mindensis.
} Ecclesiarum Episcopi.

Illustres { Rodolphus Saxoniæ
Balbo Opuliensis
Primislaus Thesinensis } Duces & Principes.

Spectabiles { Burchardus Burggravius Magdeburgensis Magister nostræ Curiæ
Henricus de Montfort } Comites &

Nobiles { Sblinco de Hasenburg.
Jesco de Wilharceitz.

& alii quam plures nostri Principes, Nobiles, & fideles, præsentium sub bulla aurea typario nostro impressa testimonio literarum. Datum Pragæ (*Tangermundæ A. Dom. MCCCLXXVII. Indict. XV. quinto Kalend. Julii, Regnor. nostrorum anno tricesimo, Imperii vero vicesimo tertio*) anno Domini MCCC. LIX. Indictione XII. III. Idus Octobris, Regnorum nostrorum anno XIV. Imperii vero V.

Ego Johannes Dei gratia Olommucensis Episcopus, Sacræ Imperialis Aulæ Cancellarius vice reverendi in Christo Patris, Domini HLudovici Moguntini Archiepiscopi, Sacri Imperii per Germaniam Archicancellarii, recognovi.

CVIII.

Privilegium Römischen Kaysers CAROLI IV. dem Rath und Bürgern der Stadt ULM ertheilet / dieselbe für keinerley fremde Land- und Hof-Gerichte zu laden und zu heischen. Geben zu Prag am Mittwoch nach St. Martins-tag anno 1359. [Tiré d'une Information de Droit, publiée en 1714. de la part de la Ville d'Ulme sous le Titre de: Ulmische gründliche Refutation der ex parte der Löblichen Carthaus Buxheim heraus gegebenen Deduction.] 13. Novembre.

C'est-à-dire.

Privilege de CHARLES IV. *Empereur des Romains pour la Ville d'Ulme, portant exemption de toute Jurisdiction étrangere. A Prague le Mecredi après la St. Martin* 1359.

WIr Carl von Gottes Gnaden Römischer Keyser / zu allen zeiten Mehrer des Reichs und König zu Böheim / bekennen und thun kund offenlich mit diesem Brief allen den die ihn sehen oder hören lesen / daß wir angesehen haben die stehten und getreuen Dienst / die Uns und dem Reich der Burgermeister / der Rath und die Bürger gemeinlich der Stadt zu Ulm / unser und des Reichs lieben getreuen offt nützlichen gethan haben / und furbas thun wöllen und mügen in künftigen zeiten / und haben ihn die gnade gethan und thun auch mit diesem Brieff / mit Keyserlicher Macht / mit rechter Wissen und von sonderlicher Gnaden / daß niemand sie alle / die Bürger und die Stadt zu Ulm / besampt oder ihr jetlichen besonder für keinerley Land-Gerichte oder sonst Gericht / was die

ANNO 1359. die sint / oder wo die gelegen sind / oder auch für unser und des Reichs Hoff-Gerichte / laden / fürtreiben oder heischen solle / um was Sachen das *sey / on allein für ihren Amman in der Stadt zu Ulm / es wär denn / daß dem Kläger Recht versaget oder wieder bescheidenheit verzogen würde; und wer zu In besampt oder besunder icht zu sprechen hat / der soll Recht von In vor dem eegenannten ihrem Amman nemen in der Stadt zu Ulm. Darum gebieten wir allen unsern und des Reichs Unterthanen / daß niemand wider solche unser Gnade thun solle oder können / in keine weiß / als lieb ihn sey unser und des Reichs Hulde zu behalten. Wär aber daß dawieder icht geschehe / so wollen wir / daß alle solche Ladungen und Gerichte keine Crafft noch Macht haben sollen / und den genannten Bürgern und der Stadt zu Ulm keinen Schaden brengen. Mit Urkundt diß Brieffs / versiegelt mit unser Kayserlichen Mayestät Innsiegel / der geben ist zu Prag nach Christi geburth dreyzehenhundert Jahr an der nehisten Mitwochen nach St. Märteins tag / unser Reiche in dem vierzehnden und des Kayserthums in dem fünften Jahr.

Per. Dn. Magrm. Cur.

Joh. Eystetten.

CIX.

1360. 8. Mai. *Lettres de* CHARLES *Duc de Normandie, Fils aisné de* JEAN *Roi de France, contenant les Treves accordées jusqu'à la St. Michel* 1361 *entre ledit Roi* JEAN *son Pere &* EDOUARD *Roi d'Angleterre. Données à Chartres le* 8. *jour de Mai* 1360. AVEC *le Pouvoir dudit Roi* JEAN *pour le Duc de Normandie à l'effect desdites Treves, du* 1. *Avril* 1359. *La Confirmation ou Ratification du même du* 14. *Juin* 1360. *Sa Promesse au Roi d'Angleterre de tenir loyale Prison du dit jour* 14. *Juin* 1360. *Et plusieurs autres Pieces considerables appartenantes au même Traité,* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I.col. 1423.]

CHARLES ainsné fils du Roy de France, regent le Royaume, Duc de Normandie, & Dalphin de Vienne, à tous ceulx qui ces presentes Lettres verront salut.

Sçavoir faisons, que comme entre nos amez & feaulx les esleus de Beauvais, nostre Chancelier Monseigneur CHARLES DE MONTMORENCY, Monseigneur JEHAN LE MAINGRE, dit Boucicault, Mareschal de France, & Monseigneur GUYART DE LA TOUR Sire de Wimay, Monseigneur RAOUL DE REVENAL, Monseigneur SIMON DE BUCY Chevaliers, Maistre ESTIENNE DE PARIS, & PIERRE DE LA CHARITE' nos conseillers, & avec eulx plusieurs autres Chevaliers, clers & sages de nostre conseil, nos Procureurs & messages especiaulx à ce faire de par vous, Monseigneur, & pour nous bonne paix, accord, & bonnes treves & loyaux d'une part: Et Monseigneur REGNAULT DE GOBEHAN, BARTHELEMY DE BURGHASSENH, FRANC DE HALEBAMIREZ, MILES DE STAPLECION, RICHART LA VACHE, & NOEL LORENG, Chevaliers, Procureurs, & messages especiaulx de Monseigneur EDUARD fils ainsné du Roy d'Angleterre à ce especialement establis, & ayant semblable povoir, & avecques eulx plusieurs autres Chevaliers, clers & sages du conseil dudit Roy d'Angleterre d'autre part. Sur tous les discors & articles pour lesquelx estoient guerres, qui longtemps ont duré entre les deux Rois, leurs Royaumes dessusdits, & nous les alliez, aidans, & amis d'une part & d'autre, ait esté traittié bonne paix & accordé final à tousjour durer, au plaisir de Dieu, contenant plusieurs articles, lesquels ne pevent mie estre accomplis en brief temps; & pour ce convient que cependant bonnes trieves & loyaulx soit prinses, accordées, tenuës, & gardées d'une part & d'autre, tant dans leurs Royaumes, que dehors leurs Royaumes. Nous pour honneur & reverence de nostre Saint Pere le Pape, qui pour ce a envoyé devers nous ses especiaux messages, c'est assavoir Monsieur l'Abbé de Clugny, Monsieur Hugues de Geneve, & le Maistre de l'ordre des Freres Prescheurs, qui sur ce nous ont requis à grant instance ou nom de Monseigneur & de nous, pour luy & pour nous, & pour les subgiets, alliez, aidans, & amis, & pour les nostres, avons octroyé & accordé, octroyons & accordons audit Roy d'Angleterre, à ses subgiés, alliez, aidans, & amis, bonnes treves & loyaulx, du date de ces Lettres, jusques au jour de la Saint Michel prochain venant; & d'iceluy jour jusques à Saint Michel, qui sera l'an mil CCCLXI. & tout le jour de ladite feste jusques au soleil couchié; & accordons, voulons, & octroyons és noms de Monseigneur & de nous, & pour tous les dessusdits d'une part, que lesdites treves soient tenuës & gardées, & les promettons de bonne foy, sans fraude & sans mal engin és noms devantdis tenir & faire tenir fermement par tout le povoir de Monseigneur & le nostre: parmy lesquels tous les subgiés d'une partie & d'autre, & de l'un Royaume & de l'autre pourront franchement sans contredit aller & venir paisiblement de l'un Royaume en l'autre, & marchans marchander, & faire tous contracts de bonne foy, sans blasme & sans reproche, tout en la maniere que l'en peut, & souloit faire en temps de bonne & ferme paix, & que se oncques guerre n'eust esté entre lesdits Rois, nous, & les Royaumes. Et ne pourront, & ne devront lesdits Rois, ou leurs subgiez, alliez, ou aidans, durant lesdites treves, prendre, ou embler, eschaller, ou autrement occuper, ou empeschier en quelque maniere aucune ville, châtel, forteresse, ou autre lieu: mais cesserons toutes les roberies, pilleries, prises de personnes, arsures, ravissemens, prises, reprissailles, marques & contreprises, & tous autres malefices par Terre & par mer. Et se aucune chose estoit faite, ou attemptée de la partie de Monseigneur, ou de la nostre, ou d'aucun, ou par aucun du povoir de Monseigneur, ou du nostre, contre ce que dessus est dit, ou contre lesdites treves, Monseigneur & nous la ferons reparer, & mettre au premier & deu estat sans delai, si-tost comme nous & nos deputez en seront requis, & ferons rendre, restablir ce qui seroit robé, prins, ravy, ou pillé, ou l'estimation d'icelles choses, si elles n'estoient trouvées; & pour aucuns des faits ou attentats dessusdits, se aucuns y avenoient, ou fait estoient, ne seroient, ou pourroient estre dittes, enfraintes ou brisiées lesdites treves, ne guerre pour ce estre sulcitée, mais seront reparez & mis au premier & deu estat, comme dessus est dit, & les malfaiteurs en seront punis deuëment: mais ceulx qui seront ignorans desdites treves, & auront juste cause de ladite ignorance ne seroient pas punis, se ils faisoient, ou avoient fait aucune chose contre lesdites treves, lesquelles treves tenir & garder, & loyalement tenir & garder; & les attemptats, comme dessus est dit, reparer & faire reparer, & mettre au premier & deu estat, nous avons deu promettre & jurer en l'ame de nous par nosdits Procureurs & messages traitteurs de ladite paix à ce faire especialement establis. Et pour plus diligemment les faire tenir & garder, comme dit est, & pour faire droiture de prisons de toutes complaintes, qui peuvent, ou pourront advenir en temps de treves, & pour les attemptats reparer, nous avons deputez & commis, deputons & commettons conservateurs desdites treves ledit Monseigneur Jehan de Maingre Mareschal de France, Monseigneur Gaucher de Lor, Monseigneur Raoult de Revenal, Monseigneur Saquet de Blarru, Monseigneur Regnault de Goüillons, Monseigneur Guichart d'Angle, tous Chevaliers & chacun d'eulx. Et neanmoins les baillis & Capitaines pour Monseigneur & pour nous des lieux & baillages, & païs où les cas avendront, chacun d'eulx, ausquels nous de par Monseigneur, & de par nous, mandons & commettons par ces presentes lettres que diligemment & loyalement tiengnent, & gardent, & fassent tenir & garder fermement lesdites treves par le temps dessusdit, & facent droiture de prisons non gardans leurs convenances que en autre cas appartenant à faire en temps de treves aux conservateurs d'icelles. Et n'est mie nostre entention, que se les gens de l'ost dudit Roy d'Angleterre prennent vitailles, aumailles, bestes, vin, char,

ANNO 1360.

char, ou autre chose pour la necessité de leurs vivres, ou de leurs chevaulx, en s'en allant hors du Royaume de France en Angleterre de cy à un mois, qu'il en soit ou aucun d'eulx reprins ou approchié, ou empeschié, mais que ils ne facent aucune prinse, arsure, occupation de forteresses, ravissement de femmes, ou autre malefice, que de prendre pour leur vivre durant ledit mois tant seulement. Item, pource que aucunes garnisons des gens du Roy d'Angleterre demourront par aucun temps en aucunes forteresses, ou chasteaulx en France, ou ailleurs ou Royaume de France, nous voulons & accordons que ils puissent lever telles raensons, & en telle maniere comme eulx les ont tenuës & levées avant ces heures pour leurs vivres, & pour la garde desdits chasteaux & forteresses sans celles croistre, tant comme ils demourront és lieux dessusdits. Et que ils puissent franchement achepter & emporter vitailles, & les aient à feur raisonnable, aussi comme les autres gens desdits lieux & des païs environ les acheteront sans fraude & sans malice, mais que ils ne prennent, ne pillent, ne emblent forteresses, ou facent autre malefice. Sur toutes lesquelles choses, & leurs despendances & appartenances nous voulons & mandons à tous les justiciers subgiets & feaulx de Monseigneur & de nous, requerons tout autres qu'ils obéissent & entendent auxdits conservateurs, baillis, capitaines, & autres dessusdits, & à leurs deputez, & à chacun d'eux. En témoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres. Donné à Chartres le VIII. jour de May, l'an de grace mil CCCLX.

S'en suit le Pouvoir du dit Roy JEAN.

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France' à nostre tres-cher ainsné fils CHARLES Duc de Normandie, & Dalphin de Vienne salut & dilection.

Pource que certains traittié de paix & accort doit estre pourparlé & fait entre aucuns de nostre partie & de la vostre; & autres de la partie du Prince de Gales ainsné fils du Roy d'Angleterre en nom de l'un & de l'autre pour l'un, & pour l'autre, & pour les alliez, adherens, amis & bienvueillaus de l'une partie & de l'autre sur toutes contencions, discencions, & debas, qui ont esté demenez & sont entre nous & ledit Roy d'Angleterre, & les Royaumes de France & d'Angleterre. Nous confians de vostre sens, loyaulté, & discretion, vous donnons & commettons par la teneur de ces presentes Lettres auctorité & plain povoir de accepter & approprier en nom de nous toutes les choses & singulieres traittiées, accordées, pacifiées, & transigiées en celle partie par maniere & forme que comprins est, ou sera ésdits traittiez & accort, & de consentir expressement en iceulx, de prendre & accorder treves avec ledit Prince, & les autres dessus nommez, leur aliez, aidans, adherens, & pour tous nos subgiets, aliez, aidans, adherens, à terme que bon vous sembiera de jurer lesdits traittiez & treves, & de donner tout autre serement loisible en nostre main, & de faire toutes autres choses necessaires en icelle partie, combien que plus especial mandement en feroit fait: & promettons avoir ferme & agreable tout ce qui sera accordé, pacifié, transigié, & juré par vous & par vos deputez en celle partie en nom de nous, soubs l'obligation de tous nos biens, & substituer un, ou plusieurs autres, & tant comme vous plaira, en lieu de vous, pour faire accomplir toutes les choses devantdittes. En tesmoignance desquelles choses, nous avons fait faire ceste nos lettres patentes.

Donné sous nostre seel privé le premier jour d'Avril, l'an de grace mil CCCLIX.

S'en suit la Confirmation ou Ratification du même Roy JEAN.

JOHANNES Dei gratia Francorum Rex universis præsentes litteras inspecturis salutem.

Notum facimus nos vidisse & de verbo ad verbum in scriptis legisse tractatum pacis factum & habitum octava die Maii anno Domini, millesimo CCC sexagesimo apud Bertigniacum prope Carnotum inter Procuratores & Nuntios Carissimi primogeniti nostri CAROLI Ducis Normanniæ & dalphini Viennensis pro nobis & pro seipso nomine utriusque, & pro confœderatis adhærentibus amicis & benevolis nostris ex una parte, & Procuratores & Nuncios seu deputatos Principis Walliæ primogeniti Regis Angliæ, consanguinei nostri, nominibus utriusque, & pro ipsis confœderatis adhærentibus, Amicis, & benevolis suis ex altera. Quem siquidem tractatum & omnia & singula in illo confirmamus, & habere volumus tantam & talem perpetui roboris firmitatem, ac si in propria persona ipsum tractatum fecissemus; ipsum promittimus in universis & singulis suis articulis tenere, complere, & in perpetuum observare, nihil umquam in contrarium facturi, vel attentaturi per nos vel per alium quovis modo.

Datum in Civitate Londonensi sub sigillo nostro secreto XIV. die mensis Junii anno Domini MCCCLX.

S'en suit la Promesse du même Roy JEAN.

NOus JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, promettons comme loyal Roy enoint, & jurons que nous demourrons & nous rendrons toutes pars loyal prisonnier au Roy d'Angleterre nostre cousin & à ses hoirs, tant & si longuement qu'il luy plaira, & il nous delivrera de son bon gré, & que nous ne partirons jamais hors de sa prison par aucun engin, ne par cause quelconque, sans avoir sur ce notoire congié de luy, & par ses Lettres; & se cas avenoit que nous fussions prins par nostre gré par qui que ce soit, & fussions amenez, ou que nous en partissions hors du povoir de nostredit cousin ou de ses hoirs, nous promettons semblablement, & jurons que au plustost que nous pourrons par nulle voie du monde, sans fraude & mal engin nous retournerons en Angleterre, & rendrons nostre corps en prison dudit nostre cousin & de ses hoirs, en la cité de Londres, sans autre requeste eust à nous faire. Et illec, ou ailleurs qu'il vouldra ordener, demourrons prisonnier tant qu'il nous vouldra de son bon gré delivrer. Et promettons, & jurons aussi que nous n'empetrerons, ne ferons empetrer dispensation, ne absolution du Pape, ne d'autre que ce soit sur nosdits seremens & promesses; ne riens ferons, ne procurrons faire en jugement ne dehors au contraire des choses devantdites. Et si aucune chose estoit faite au contraire par nous ou par autre, nous voulons estre tenus & reputez pour avoir encouru tel blasme, & tel deshonneur comme Roy sacré devroit & pourroit encore en tel cas. Et ces choses promettons, jurons, voulons, & grantons ainsi comme emprinses & escriptes sont dessus, par telle maniere que quand nous aurons fait & accompli ce que nous devons faire & accomplir, selon la forme du traittié & accort, nous serons quittes & delivrez, & nous en puissions aller tout delivré selon ledit traittié. Et demourre ledit traittié & tout & par-tout en sa vertu, si comme il est escript & juré pour l'une partie & pour l'autre. Et en tesmoing de ce, nous avons mis nostre secret seel à ces presentes.

Donné à Londres le XIV. jour de Juing, l'an de grace mil CCCLX.

Memoire de Ceulx qui furent presens quand les deux Rois ratifierent le Traité de Paix fait entr'eux par leurs Fils aisnez. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1426. 13. Juin.

ITem, ce même jour XIII. de Juing en une tourelle dedans le chastel appellé la Tour de Londres les deux Roys chacun pour sa partie ratifierent & confermerent par leur foy donnée de l'un à l'autre le traittié fait ou nom d'eulx par les Procureurs ou deputez de leurs deux fils ainsnez de paix & d'accort prez de Chartres le VIII. jour de May dernierement passé en la forme qu'il est juré par lesdits fils ainsnez, presens Monseigneur PHILIPPE de France, les Contes de Ponthieu, de Tancarville, Messire ADAM son frere, les Contes d'Aucerre, de Joigny, de Sanceurre, de Salebruche, les Seigneurs de Derval, d'Aubigny & Tristan de Marguelers, Messire *Jehan de Beauchamp*, Messire

ANNO 1360. Messire *Rogier de Beauchamp*, Messire *Guy Britame*, Messire *Raoul Spinornel*, *Jehan Chandos*, *Symequin Simeon*, Messire *Jehan de Boulranghe*, Maistre *Jehan de Blanlretre*, Maistre *Guillaume de Tomgtonn*. Et de ce requirent les deux Roys Instruments publiques chacun aux tabellions de sa partie.

22. Octobre. *Lettre de* JEAN *Roy de France au Comte d'Armignac, lui faisant sçavoir que la Foy, & obeissance qu'il lui devoit, a été cedée & transportée au Roi d'Angleterre par le Traité de Paix, avec commandement de s'y conformer. Donné à Calais le 22. Octobre 1360.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1429.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à nostre amé & feal cousin le Comte d'Armignac, salut & dilection.

Comme par la forme de la paix nouvellement faite & réformée entre nous & nostre trés-chere frere le Roy d'Angleterre, nous luy aions octroyé, promis, & accordé que nous li cesserons, bailleroms & transporterons pour lui & pour ses hoirs les hommages & feaultez, ligeances & obéissances que vous nous devez, ou esquels vous estiez tenu par devers nous pour cause de tout ce que vous avez & tenez dedans les mettes des Terres, lieux, & païs que nous luy devons baillier, delivrer, & delaissier. Et desdits hommaiges, feaultez, ligeances, & obéissances vous quitterons & absouldrons perpetuellement; & en devendrez homme lige, feal, & obéissant à nostre dit frere & à ses hoirs. Nous vous faisons savoir par ces presentes Lettres, que par icelles mêmes nous li cessons, baillions, & transportons pour luy & pour ses hoirs à toûjours lesdits hommaiges, feaultez, ligeances & obéissances que faites avez, ou que vous nous deviez; & de icelles vous quittons, absolvons, & delaissons quitte & delivré à plain. Et vous mandons & commandons que lesdits hommaiges, feaultez, ligeances & obéissiances faciez à lui & à ses hoirs pour les choses que vous tenez, comme dit est, dedans lesdites mettes de Terres & lieux & pays, que nous luy devons baillier, delivrer, & delaisser par la forme de ladite paix, dont il vous apperra par nos autres Lettres. Sauf nostre droit pour les autres choses se aucunes en avez hors desdittes mettes que vous doyez tenir de nous, dont vous nous devez hommaige, feaulté & ligeance. En tesmoing desquelles choses nous avons fait seeller de nostre seel ces presentes Lettres. Donné à Calais le XXII. jour d'Octobre l'an de grace mil CCCLX.

Declaration de JEAN *Roi de France, portant que le Roi d'Angleterre a pleinement satisfait à sa promesse en le faisant conduire à Calais à ses depens. Donné à Calais le 22. Octobre 1360.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col 1429.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France. A tous ceulx qui ces lettres veront salut. Savoir faisons que nostre tres-cher frere le Roy d'Angleterre selon la forme contenuë ou traittié de la Paix nouvellement faite entre nous & lui, nous a fait conduire de Londres jusques à Calais, & que ses gens qui nous ont conduits & amenez, y sont venus & demourrez par un mois oudit lieu de Calais à ses dépens, selon que promis & accordé estoit, & pour ce quittons nostredit frere & ses hoirs des promesses & convenances qui faites nous estoient de sa partie de nous amener à Calais, & de laditte demeure à ses despens. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres.

Donné à Calais le XXII. jour d'Octobre, l'an de grace mil CCCLX.

Lettres du même Roy prometant de delivrer à Messire JEHAN *de Monfort la Comté de Monfort selon le Traité Donné. à Calais le 22. Octobre l'an 1360.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1430.] ANNO 1360.

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France. Sçavoir faisons à tous presens & à venir, que ou Traittié de la Paix & accort fait le VIII. jour de May derrain passé à Bretigny prés de Chartres entre nous & nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre pour nous & pour lui, & pour les alliez, amis, & adherans d'une part & d'autre, est contenu par especial un article contenant ceste forme: „ Item, est accordé que au plustost que faire se „ pourra dedans l'an prochain, après que le Roi „ de France sera parti de Calais, Monsieur *Jean* „ *de Montfort* aura la Conté de Montfort avec „ toutes ses appartenances, en faisant hommage „ lige au Roi de France, & devoir & services „ en tous cas tels comme bon & loyal vassal lige „ doit faire à son Seigneur lige, à cause de la-„ ditte Conté. Et aussi li feront rendus ses au-„ tres heritages, qui ne sont mie de la Duché de „ Bretaingne, en faisant hommage, ou autres de-„ voirs qu'il appartiendra. Et se il veut aucune „ chose demander en aucuns des heritages qui sont „ de laditte Duchié hors du Païs de Bretaingne, „ bonne & briefve raison lui sera faite par la Cour „ de France. Nous, pour faire & accomplir de nostre partie ce que faire devons sur l'article dessusdit, reconnoissons icelui article estre vrai, & que nous le devons tenir, garder & accomplir, & à ce faire nous offrons de nostre partie dedans le temps, & par maniere contenuë oudit article, ou cas que ledit Jehan de Montfort vendra devers nous, faisant à nous ledit hommage, devoir & service, & gardant de sa partie ce qui est contenu en l'article dessusdit. Et ces choses voulons, octroyons, & permettons en bonne foi tenir & garder, & enteriner sans mal engin, sans fraude & sans contredit. Et jurons sur le Corps de JESUS-CHRIST, tenir, garder, faire, & accomplir ce que faire devons par ledit article, sans faire ou venir au contraire en aucune maniere. Et que ce soit ferme & estable à tousjours, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres. Donné à Calais le XXII. jour d'Octobre, l'an de grace mil CCCLX.

Comment le même Roy promet rendre les Terres des bannis & de ceux qui ont tenu le parti d'Angleterre Donné à Calais le 22. d'Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col 1431.]

JEHAN par la grace de Dieu Roi de France Sçavoir faisons à tous presens & à venir que ou traittié de la paix & accort fait le VIII. jour de May derrain passé à Bretigny près de Chartres, entre nous & nostre tres-chier frere le Roi d'Angleterre pour nous & pour les alliez, amis, & adherens d'une part & d'autre, sont contenus par especial deux articles, dont la teneur cy-après s'ensuit: „ Item, est accordé, que les Terres des bannis & „ adherens de l'une partie & de l'autre, & aussi „ des Eglises de l'un Royaume & de l'autre, & „ que tous ceulx qui sont desheritez ou ostez de „ leurs Terres ou heritages, ou chargiez d'aucune „ pension, taille, ou redevance, ou autrement gre-„ vez en quelque maniere que ce soit pour cause „ de ceste guerre, soient restituez entierement en „ même le droit & possession que ils eurent devant „ la guerre commenciée, & que toutes manieres „ de forfaictures, trespas, & mesprisons, fais par „ eulx, ou aucun d'eulx en moyen temps, soient „ du tout pardonnez. Et que les choses soient fai-„ tes au plustost que l'en pourra bonnement, & au „ plustard dedans un an prouchain, après ce que „ le Roi sera parti de Calais: excepté ce qui est dit „ dans l'Article de Calais, de Merle, & des autres „ lieux nommez oudit article: excepté aussi la Vi-„ conté de Feonsac, & Messire Jehan de Calard, „ lesquels ne feront pas comprins en cest article. „ Mais demeurront les biens & Heritages en l'estat „ qu'ils estoient par avant ce present traittié. Pourquoi nous Roi de France dessusdit, voulons de nostre partie les choses dessusdittes contenuës ésdits deux articles dessusdits, tenir, garder, & ac-

complir,

ANNO 1360. complir, sans faire aucune chose au contraire, & sans mal engin ad ce faire, obligeant nous, nos hoirs, & nos biens, & les biens de nos hoirs presens & à venir, tout contredit & opposition cessant. Et dès maintenant quittons, remettons, & pardonnons à tousjours de grace especial, & de certaine science & auctorité Royal à tous ceulx de nostre Royaume, & nos subgiets, toute peine, offense & amende criminelle ou Civile qu'ils pourront avoir encourru envers nous, pour avoir esté de la partie de nostredit frere. Et les restablissons à leurs renommées, & à tous leurs biens empeschiez pour le fait & occasion de la guerre: excepté les frais & arrerages levez & perceus des Terres & heritages, lesquels ne seront point restablis. Et aussi excepté tout ce qui est excepté cy-dessus; & en promettons à bailler nos Lettres ouvertes les meilleurs que l'en pourra à tous ceulx qui nous en requerront, & le ferons solennelment publier là ou mestier sera: & jurons sur le Corps de JESUS-CHRIST tenir, garder, faire, & accomplir ce que faire devons par lesdits articles, sans faire ou venir au contraire en aucune maniere. Et que ce soit ferme & estaule à tousjours, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres.

Donné à Calais, le XXII. jour d'Octobre, l'an de grace mil CCCLX.

Lettres du même Roy comment le Roy d'Angleterre puet donner la Terre Messire GIEFFROY *de Hercourt. Donné à Calais le 22. d'Octobre l'an* 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1432.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France à tous ceulx qui ces presentes Lettres verront salut.

Sçavoir faisons que ou Traittié de Paix & accord fait le VIII. jour de May derrain passé à Bretigny prés de Chartres entre nous & nostre très-chier frere le Roy d'Angleterre pour nous & pour luy, & pour les alliez, amis, & adherens d'une part & d'autre, est contenu par especial un article contenant la fourme qui s'ensuit: „ Item, est accordé que le „ Roy d'Angleterre pourra donner ceste fois tant „ seulement à qui luy plaira en heritage toutes les „ Terres & heritages qui feu Monsieur Godeffroy de „ Harecourt à tenir du Duc de Normandie, ou „ d'autres Seigneurs de qui elles doivent estre te- „ nuës par raison parmy les hommages & services „ anciennement accoustumez. Pourquoy nous Roy de France dessusdit, en accomplissant sur ledit article l'accord & la Paix dessusdis, icelluy article voulons, loons, approuvons, ratifions, & confermons, & en tant comme à nous touche & puet touchier le promettons en bonne foy sans mal engin, garder & tenir, & accomplir, sans rien faire pour nous, ou par autre au contraire. Sauf & reservé aux Eglises & gens d'Eglise ce que à eulx appartient, & que tout ce qui a esté occupé & est detenu du leur pour achoison des guerres, leur soit rendu & delivré, & que lesdites Terres & les habitans d'icelles seront & demeuront en telles libertez & Franchises comme elles estoient par avant en nostre main & Seigneurie, & leur serons confermées, se ils le requierent, se contraires ne sont aux choses dessusdittes. Et jurons sur Sains Evangiles tenir & garder les choses dessusdites, & non venir encontre par nous, ne par autre. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres.

Donné à Calais le XXII. jour d'Octobre, l'an de grace mil CCCLX.

Lettres Obligatoires du même Roy au Roy d'Angleterre de trois millions. Donné &c. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum. Tom. I. col. 1432.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à tous ceulx qui ces presentes Lettres verront salut.

Sçavoir faisons que ou Traittié de la Paix & accord fait le VIII. jour de May derrain passé à Bre-

tigny prés de Chartres entre nous & nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre pour nous & pour luy, & pour les alliez, amis, & adherans d'une part & d'autre, est contenu entre les autres choses un article contenant la forme qui s'ensuit: „ Item, „ accordé est que le Roy de France payera au „ Roy d'Angleterre trois millions d'escus d'or, „ dont les deux valent un noble de la monnoye „ d'Angleterre, & en seront payez oudit Roy „ d'Angleterre ou à ses députez six cens mille es- „ cus à Calais dedans quatre mois, à compter de- „ puis que le Roy de France sera venus à Calais; „ & dedans l'an dés lors prochain en suivant en „ seront payez quatre cens mille escus, tels com- „ me dessus en la cité de Londres en Angleterre; „ & dès lors chacun an prouchain ensuivant qua- „ tre cens mille escus, tels comme devant en la- „ ditte cité, jusques à tant que lesdis trois millions „ seront parpayez. Lequel article nous Roy de France dessusdit confessons estre vray, & comme nous ayons payé à Calais à nostredit frere le Roy d'Angleterre quatre cens mille escus en déduction & rabat desdits trois millions dessusdits, nous avec promettons en bonne foy sans engin payer à nostredit frere ledit demourant selon la teneur dudit article à Londres: exceptez les cens mille escus qui seront payez à Noël, & autres cens mille à la Chandeleur dedans les termes contenus en iceluy; & pour ce li obligons nous, nos hoirs, & nos biens & les biens de nos hoirs presens & avenir, cessant tout contredit & opposition: & jurons aux sains Evangiles touchiées de nostre main les choses dessusdittes enteriner, accomplir, & garder, & non venir encontre par quelques manieres, renonçans à toutes exceptions, deception de circonvention, à tous privileges empetrez & à empetrer, & au droit disant general renonciation non valoir, à toutes autres de fait, de droit, qui pourroient estre dittes au contraire. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres.

Donné, &c.

Articles promis & jurés par le même Roi JEAN *en excecution de la Paix, de Bretigni, corrigée à Calais. Donné à Calais le 24. Octobre* 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 1433.] 24. Octobre.

JEHAN par la grace de Dieu Roi de France: à tous ceulx qui ces lettres verront salut.

Sçavoir faisons que la Paix faite & reformée entre nous & nostre tres-chier frere le Roi d'Angleterre, laquelle nous desirons estre fermement & perpetuellement gardée, nous avons fait certains seremens sur le Corps de JESUS-CHRIST sacré, touchiées les saintes Evangiles de Dieu. C'est à savoir que nous confermons & approuvons la Paix & tout le Traittié & accort fait à Bretigny par la maniere qu'il est escript, & depuis corrigié à Calais, & icellui en tous ses points & articles, pour tant qu'il nous touche, accomplirons, & enterinerons, & ne vendrons encontre.

Item; que nous ferons les renonciations, cessions, & transports, qui sont à faire de nostre partie, & accordées par nostre Conseil; & icelles envoierons & delivrerons au Roi d'Angleterre, & à ses députez, au jour & lieux contenus ès lettres accordées des parties.

Item, que nous seurserons de user de souverainetez & ressort quant aux choses que tient le Roi d'Angleterre, & qui lui seront baillées, lesquelles lui doivent demourer par vertu dudit accort & Traittié par la forme & maniere, & jusques aux temps exprimez & contenus és lettres sur ce faites par les consaulx des parties.

Item, que nous délivrerons au Roi d'Angleterre les chasteaulx, villes & terres, qui lui doivent estre baillées, pour faire vuidier les forteresses occupées ou Royaume de France par le Roi d'Angleterre, ses alliez, aidans, & adherens, par la forme & maniere, & selon la moderation contenuë és Lettres sur ce faites & accordées par les consaulx des parties.

Item, que nous delivrerons & ferons delivrer au Roi d'Angleterre, ou à ses deputez toutes les Terres,

ANNO 1360. tes, villes & Païs que nous lui devons bailler & delivrer par ledit accort, par le temps, forme, & maniere, accordez par les consaulx des parties. Et lui baillerons & ferons bailler les Lettres que bailler & delivrer lui devons pour la delivrance desdites Terres, & que nous païerons toutes les sommes d'or que nous sommes tenus de païer au Roi d'Angleterre par le temps & manieres accordées par les consaulx des parties.

Item, que nous renonçons à toutes guerres & procez de fait contre le Roi d'Angleterre & ses hoirs, selon la forme des Lettres sur ce accordées.

Item, avons juré, comme dit est, les alliances faites au Roi d'Angleterre par la maniere que accordées sont avecques la modification qui est faite des Escos & de Bretaigne.

Item, que nous ferons & accomplirons par la maniere accordée tout ce que nous devons, & sommes tenus de faire des hostages que bailler devons au Roi d'Angleterre.

Item, que nous laisserons & delivrerons aux Eglises tout ce qui a esté occupé du leur pour occasion de la guerre, & à tous autres alliez, & adherans audit Roi d'Angleterre; & leur pardonnerons toutes offenses par la maniere que accordée est.

Item, que les sermens qui sont à faire par nos enfans, ou autres de nostre partie par ledit accort, nous les ferons faire au plustost que nous pourrons bonnement, & devrons par ledit accort.

Item, que toutes les Lettres que nous devons envoïer, ou bailler au Roi d'Angleterre, avant ou après la delivrance de nostre personne, nous baillerons & envoyerons par la forme, temps, & maniere accordée entre les parties; & ferons & accomplirons tout ce que faire devons par ledit accort, & par la maniere contenuë en icelui, és lettres accordées par les consaulx des parties. En témoing desquelles choses, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres. Donné à Calais le XXIV. jour d'Octobre, l'an de grace mil CCCLX.

23. Octobre.

Lettres D'EDOUARD *Roi d'Angleterre pour la delivrance reciproque des Païs, Villes, & Places promises par le Traité de Bretigni, ou occupées depuis ce tems-là par les Armes dudit Roi. Donné à Calais le* 23. *Octobre* 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1435.]

EDUARD par la grace de Dieu Roy d'Angleterre, Seigneur d'Irlande & d'Aquitaine. Savoir faisons à tous presens & avenir, que ou traitiê de la paix accordée faite le VIII. jour de Mai derrain passé à Bretigny prés de Chartres entre nous & nostre tres chier frere le Roy de France par certains traitteurs & procureurs à ce establis pour l'une partie & pour l'autre sont contenus deux articles contenans la forme qui s'ensuit: „ Item est accordé que „ en baillant au Roy d'Angleterre ou à autre pour „ lui especial deputé les villes & forteresses & tou- „ te la Comtée de Pontieu, les forteresses & toute „ la conté de Montfort, la cité & le chastel de „ Xaintes, les Chasteaulx, Villes, & Forteresses, „ & tout ce que le Roy tient en domaine ou païs „ d'Angolmois avecques lettres & mandemens des „ delaissemens des fiés & de hommages; le Roy „ d'Angleterre à ses propres coulx & frais delivre- „ ra toutes les forteresses prinses & occupées par „ lui ou par ses subgiets, adherens, & ailliés ès „ païs de France, de Touraine, d'Anjou, du „ Maine, de Berry, d'Auvergne, de Bourgogne, „ & de Champaigne, de Picardie, & de Norman- „ die, & de toutes les autres parties, terres, & „ lieux du Royaume de France: excepté celles du Du- „ chié de Bretaigne, & des païs, terres & lieux qui par „ ce present traittié doivent appartenir & demourer „ au Roy d'Angleterre. Item, est accordé que le „ Roy de France fera baillier & delivrer au Roy „ d'Angleterre & à ses hoirs & deputez toutes les „ villes, & chasteaulx, forteresses, & autres ter- „ res, païs, & lieux avant nommez avec leurs ap- „ partenances aux propres frais & coulx dudit Roy „ de France. Et aussi s'il avoit aucun rebelles ou „ desobeissans de rendre, baillier, & restituer ou- „ dit Roy d'Angleterre aucunes citez, villes, cha- „ steaulx, païs, villes, ou forteresses, qui par cest „ present traittié lui doivent appartenir; le Roy de „ France sera tenu de les faire delivrer au Roy „ d'Angleterre à ses despens. Et semblablement le „ Roy d'Angleterre sera tenu delivrer à ses despens „ les forteresses que par ce present traittié doivent „ appartenir au Roy de France. Et seront tenus „ lesdits Roys & leurs gens à eulx entr'aidier quant „ à ce; se requis en seront, aux gages de la partie „ qui le requerra, qui seront d'un florin de Flo- „ rence par jour pour Chevaillier, & demi florin „ pour escuier, & pour les autres au feur. Et du „ surplus des doubles gaiges est accordé que lesdits „ gaiges sont trop petis, eu regart au marchié des „ vivres ou pais, il en sera en l'ordenance de qua- „ tre Chevalliers pour ce esleus: c'est à savoir deux „ de une partie, & d'autre deux ". Pourquoy nous Roy d'Angleterre dessusdit desirant l'accomplissement de la paix selon le traittié dessusdit, & especialement des choses dessusdittes contenuës ès articles, pour iceux plus avancier & haster, & pour la declaration de icelles articles, avons accordé & promis par bonne deliberation avec nostredit frere de France, & il avecques nous de commun assentement & accort, que premierement nous delivrerons & ferons delivrer à plain, franchement & quittement de toutes occupacions & detentions faites & mises pour cause & achoisons des guerres, au plutost que faire se pourra sans mal engin, & au plustart dedans la Chandeleur, à nostredit frere de France, ou à son commandement, toutes les forteresses qui s'ensuivent: dont aucunes ont esté occupées depuis & contre les Treves à ce que nous avons entendus. Premierement en Champaigne & en Brie, Boursaut sur Marne, Janville sur Marne, Bouch en Champaigne, Ouchie, Gie sur Seine, la Mote Tueferin, Brugelemens, & toutes autres forteresses occupées & detenuës pour causes desdites guerres ès païs de Brie & de Champagne. Item, en Meurnois Corvalour, Aulesy, Villers & Monteupery, & toutes autres forteresses occupées & detenuës pour la cause & achoison dessusdite en Meurnois. Item, en Aucerrois & en Bourgogne, Regennes, Ligny, Malicorne, & la Mote de Chaulay, & autres forteresses occupées & detenuës pour ladite cause ou achoison en Bourgongne & en Aucerrois. Item, en Aulenois & en Gastinois, Chastiauneuf sur Loire, & Mareau ou bois, & toutes autres forteresses occupées & empeschiès en Aulenois & en Gastinois, ou Mussien & Beausse & Vaugessin le François. Et après nostredit frere de France nous doit baillier & delivrer dans un mois prochain venant ensuivant laditte Chandeleur la conté de Pontieu & ses appartenances selon la teneur de l'Article faisant mencion ou traittié de ladite paix de la conté dessusdite. Et ou cas que nostredit frere ne nous auroit baillé & delivré ladite conté de Pontieu & ses appartenances dedens le mois, comme dit est, il nous baillera en ostages les personnes qui s'ensuivent: c'est à savoir, le Sire de Sallenay, le Sire de Malliny, le Sire de Grancy, le Sire de Pierrepont son fils, Messire Gauchier de Chasteilon, le Sire de Saires, le Sire de Cens, le Sire de Bouville bacheler, le Sire de Montpipeau bachelier, Messire Jehan de Melan, Sire de la Sale, le Sire de la Saint Brisson, Messire Pierre de Pacay, Monsieur Thomas de Trec, Monsieur Philippe de Guiencourt, Sire de Watreville & de Gesseran.

Item, nous delivrerons & ferons delivrer dedans laditte Chandeleur en la maniere dessusditte à nostredit frere ou à son commendement Chastiauneuf en Tymerois, Beaumont le Choicif, Nogent le Retrou & la Ferté de Villeneuf, & toutes les autres forteresses occupées ou empeschiées en France & ou Païs de Perche & de Chertrain & de Drouais. Et ce fait nostredit frere nous doit delivrer toute la Conté de Montfort selon la teneur de l'article contenu ou traittié de Paix faisant mencion de ladite Conté dedens un mois prochain ensuivant. Et se nostredit frere ne nous avoit baillé & delivré ladite Conté de Montfort, comme dit est, dedens ledit mois, comme dit est, il nous baillera en ostages Monsieur Robert de Viespont, ou son fils Monsieur Taupin de Marroles bachelier, le Sire de Mezelan, le Sire de Foulet, Monsieur Gauvain de Dreux.

Item, nous delivrerons à nostredit frere de France ou à son commendement dedens laditte Chande-

ANNO 1360. deleur en Berry & en Bourbonnois les forteresses de Busançois, de Sainte Torette la Pringue, qui a este prinse depuis & contre les treves, Chabries, Espinuel, Seaumeri, Driances, Maisieres l'Abbaye, Daverlac, Thos, Bryel, Ameron, Vierson, Mansay, Boufferon, la Roche-Yvai, Blotuerons, Villers, Montempuy, Beaumons, Beaujeu, Voderon, & toutes autres forteresses occupées en Berry & en Bourbonnois pour ladite cause & achoison. Item, touttes les forteresses detenuës & occupées ès parties d'Auvergne devant & après les treves accordées. Item, en Tourraine l'Isle-Bouchart, la Roche de Poulay, Puy, Millieres, Raoulet, Pierregu, occupé depuis & contre les treves, Verez, le Desrulay, le Plesset au moinne, Langes, Osem, Paluau, & toutes les autres forteresses prinses & occupées ès parties d'Auvergne, de Bourbonnois, de Malcon, de Lyon, de Berry & de Touraine pour les causes & achoison dessusdittes. Et ce fait nostredit frere de France nous a promis delivrer & faire delivrer Engoulesme, le Païs Angolmois, selon ce que est accordé entre nous & lui: c'est à savoir dedans un mois prochain venant ensuivant. Et se nostredit frere ne nous avoit delivré le Conté d'Angolesme, & le Païs Angolmois, comme dit est, dedens ledit mois, il nous baillera en ostages le Sire de Montant, le conteour de Sambas, Monsieur Deus de Clamer, le Sire de la Tour ou son fils le Sire de Belavau, Monsieur Guyssant de Tory, le Sire de Guland, le Sire de Saint Palais, le viconte de Broce, Monsieur Pierre de Craisay, le Sire d'Amboise, le Sire de l'Isle-Bouchart, Monsieur Jehan de Montbason, le Sire de Maillé, Monsieur Guille Trousseau,

Item, en Normandie, en Anjou & ou Maine delivreront à nostredit frere de France dedens ladite Chandeleur les forteresses de Danfron en Passois, Nerum, Mirebel sur Loire, la Tour de Villers S. Wast, le bois de Maenne, Condé sur Noire eau, & une autre forteresse emprés appellée Messe Tinchebray, Auviller de Neufbourc, la Ferté Fresnel, la Roche Dormal, Lemgille Raoul, la tour de S. Christophle, Villerais Husson, Honnesfous, Fresnoy le Viconte, le Plesset Buret, la Roche dire, le port Joulem, la Flesche, Wille, Viez, Passavan, Boussalées & toutes autres forteresses detenuës & occupées pour la cause dessusditte en Normandie, en Anjou, ou Maine, & ailleurs par tout le Royaume selon la teneur du XXVIII. article contenu ou traittié de la Paix. Et aussi toutes celles qui ont esté occupées devant & après lesdites treves accordées. Et ce fait esdits Païs de Normandie, d'Anjou, & du Maine & par tout ailleurs selon ledit article, nostredit frere le Roy de France a promis delivrer, & delivrera Xaintes & le Païs de Xaintonge par deça & par delà Charante, c'est assavoir dedens un mois prochain ensuivant. Et ou cas que nostredit frere ne nous auroit delivré Xainte & le Païs de Xaintonge par la maniere que dit est, dedens ledit mois, il nous baillera en ostages Monsieur Bauduin d'Avoir bacheler, Monsieur Bauduin de Roches bacheler, Monsieur Hue de Verlay bacheler; le Sire de la Haye Joulem, le Sire Dace banneret, Monsieur André d'Avertonne, Monsieur Jehan de Combres, le Baron de Ferrieres, le Sire de Hambive, Monsieur Henry de Thieuville, & Monsieur Loüis de Harecourt, le Sire de Thibouville, le Sire de Cleré. Tous lesquels hostages dessus nommez se rendront à Calais ou cas que nostre dit frere nous auroit fait delivrer & bailler les Terres & Païs pour lesquels ils nous seront hostages selon la division dessusdite. Mais lesdittes Terres & Païs bailliez, ou aucunes d'icelles, ceulx qui pour lesdits Païs qui seront bailliez seront hostages, s'en pourront partir tontost franchement dudit hostage sans empeschemens, ou destourbiers. Lesquelles delivrances dessus dittes, forteresses occupées, comme dit est dessus, faire entierement dedens ladite Chandeleur prochain venant, aussi la delivrance desdits hostages par la maniere que dit est; Nous Roy d'Angleterre dessus dit jurons & promettons en bonne foi, sans fraude & sans mal engin, & par seremens touchiez les Saints Evangiles de Dieu à nostredit frere de France & à ses hoirs. Et pour ce leurs obligons nous Roy, nos hoirs, nos biens present & avenir, quelque part qu'ils soient. Et nous avons fait jurer semblablement touttes les choses dessus dites nostre tres chier ainsné fils le Prince de Galles, & nos fils puisnez Leonol Conte Dulnestre & Hemon de Dangole, & nos cousins Monseigneur Philippe de Navarre, & les Ducs de Lencastre & de Bretaigne, les Contes de Staffort & de Salbiers, le Sire de Mauny, Guy de Drian, Regnault de Celham, le Captan Debuich, le Sire de Montferrant, James Dandel, Rogier de Beauchamp, Raoul de Ferriere Capitain de Calais, Huistache d'Anbrechicout, Frans de Hale, Jehan, de Monbray, Henry Percy, Nicolas de Tamwoich, le Sire de Gouveny le Sire de Staffort, Guilliam de Gransson, Ramph. d'Espineul, Gaston de Grelh, & William de Chancion Chevalliers, & feront aussi jurer semblablement & au plustost que faire pourront bonnement nos autres enfans, & la plus grant partie des Prelas d'Eglise, Contes, Barons, & autres nobles de nostre Royaume. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre grant seel à ces presentes Lettres. Donné à Calais le XXIII. jour d'Octobre l'an de grace mil CCCLX.

Cy apres s'ensuivent les Terres & Païs que le Roy d'Angleterre ténoit au temps de la bataille de Poittiers qui fut l'an 56. & ou temps que le Traité fut fait à Bretigny qui fut l'an 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1439.]

PRemierement en Guyenne il tenoit les citez & grant partie des dioceses qui s'ensuient: Bourdeaux, Basax, Aihes, Bayonne, Chane. Item, il tenoit Calais, Guynes, & le Païs d'environ. Item avec ce que dessus est dit qu'il tenoit lui furent bailliez de nouvel aucuns Païs qui autrefois avoient esté des Roys d'Angleterre, si comme Poictou, là où il a trois dioceses, Luçon, Maillezais & Poittier. Item le Païs de Xaintonge, ou a deux citez Angoulesme & Xaintes. Item, le Païs d'Agenois, ou a deux citez Agen & Conden. Item le Païs de Pierregort, ou a deux citez Pierregort & Saillac. Item le Païs de Lymosin, ou a deux citez Limoges & Renelle. Item Caoursin, ou a deux citez Caours & Montauben. Et sont XIII. de nouvel baillées. Item, Aulx & Lestole qui sont XV. Item, de nouvel fut baillié au Roy d'Angleterre, qui oncques mais ni furent du Roy d'Angleterre plusieurs autres citez & Païs: c'est à savoir le Païs de Tarbe & de Bigorre, ou a trois citez, Tarbe, Lestarlemont, & Item le Païs de Roergue ou a deux citez, Rodes & Vabre. Somme V. citez Belleville & les fiez de Thouars. Somme XXV. citez. Item, Pontieu, Marle, Sangate, Oye, & Picardie ès eveschiez d'Amiens & de Theruenne. Item, en Poittou & Anjou, Belleville & les fiez de Touars.

Cy sont les Articles que le Roy d'Angleterre a jurez à Calais le 24. Octobre l'an 1360. & semblablement le Prince de Gales son Fils Aisné. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1439.] 24. Octobre.

PRemierement qu'il jure, conferme, & approuve par serement la paix & tout le traittié & accort fait à Bretigny en la maniere qu'il est escript & corrigié à Calais; & icelui en tous ses poins & articles pour tant comme il lui touche accomplir, & enteriner, & non venir encontre.

Item, qu'il a juré à faire les renonciations, cessions, & transpors, qui sont à faire des parties accordées par son conseil, & icelles envoyer & delivrer au Roy de France, ou à ses deputez au jour & lieu contenus es Lettres accordées des parties.

Item, il jura de surseoir de user du nom de Roy de France par la maniere accordée.

Item, qu'il jure delivrer au Roy de France les forteresses Anglesches occupées au Royaume de France en la forme & maniere contenuës ès Lettres sur ce faites & accordées.

Item, que par serement il renonce à toute guerre & procés de fait contre le Roy de France & ses hoirs &c. selon la forme des Lettres sur ce accordées.

Item, qu'il jure les aillances faites au Roy de France

ANNO 1360. France par la maniere que accordées sont avecques la modification, qui est faite des Flamens de Bretaigne.

Item, qu'il jure la delivrance de la personne du Roy par la maniere que accordée est, & des prisonniers de Poitiers & des dix qui s'en doivent aller avecques le Roy de France.

Item, la delivrance des hostages, & comment ils seront gouvernez & demenez par la maniere que accordée est; & aussi le rechangement des hostages comme accordé est.

Item, qu'il jure confermer les privileges des bonnes villes qui lui seront bailliées par la maniere accordée.

Item, qu'il laira & delivrera aux eglises tout le leur en toutes leurs terres qu'il tient & qui lui seront baillées par ledit accord par la forme & maniere accordée oudit traittié.

Item, que les seremens qui sont à faire par ses enfans & autres de sa partie par ledit accord, il les fera faire au plustost qu'il pourra bonnement & devra par ledit accord.

Item, que toutes les lettres qu'il doit envoyer & bailler au Roy de France avant ou aprés la delivrance de sa personne, il envoyera par la maniere & fourme accordées, & fera & accomplira tout ce que faire doit par ledit accord, & par la maniere contenuë en icelui, & és lettres accordées par les consaulx des parties.

Nous EDOUART Roy d'Angleterre promettons en loyauté & en parole de Roy sacré, & jurons sur le Corps de Jesus-Christ & les saints evangiles, qui ci sont, tenir, garder, enteriner, & accomplir toutes les choses & chacunes d'icelles contenuës & escriptes en cest present rolle par la forme & maniere comprises és lettres ordonnées & accordées par nostre conseil.

Nous EDOUART ainsné fils du Roy d'Angleterre, Prince de Gales, promettons & jurons sur le Corps de Jesus-Christ & les saints evangiles qui ci sont, tenir, garder, enteriner & accomplir toutes les choses & chacunes d'icelles par nostredit seigneur & pere jurées & promises par la fourme & maniere comprinses en ce rolle & és lettres ordenées & accordées par le conseil de nostredit seigneur & pere.

La Promesse de la Delivrance des hostages & de la maniere comme ils seront traittié. Donné à Calais le 24. d'Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom 1. col. 1440.]

EDUART &c. Comme par l'accort & paix finale faite entre nous & nos hoirs & successeurs & nostre Royaume d'une part; & nostre frere de France pour lui, ses hoirs, successeurs, & le Royaume de France d'autre part; sur les debas, descors, & discencions que nous avions & poions avoir ensemble, entre les autres choses nostre dit frere feust tenus de nous bailler certains hostages, lesquels nostre dit frere nous a baillé & delivrez, & encore doit bailler & delivrer par la maniere que tenus y estoit; & chacuns des hostages se sont obligiés, & autres se seroient obligiez à nous detenir bien & loyalement son hostage: & de par nostredit frere soit requis que nous leur vueillons baillier & donner bonne & souffisante seurté d'estre traittié & demenez convenablement durant ledit hostage; & aussi delivrer dudit hostage quant les choses pourquoy ils doivent tenir en hostages seront accomplies. Nous considerans laditte requeste estre raisonable, avons promis & promettons, jurons & avons juré sur le Corps de Jesus-Christ, que les choses accordées à nostredit frere accomplies pour lesquelles ils se rendront hostages, nous les delivrerons & ferons rendre tous quittes & delivrez dudit hostage ou Royaume de France & ou povoir de nostredit frere. C'est à savoir à Bouloigne, & les ferons seurement conduire, & les garderons & defenderons de tous arrests, ou empeschement ou destourbier; & de toutes choses par lesquelles ils pourroient estre delayez ou empeschiez de partir franchement à nostre povoir & dudit hostage, non obstant quelconques obligations, plegeries, ou convenances, ou autres choses quelxconques faites jusques aujourd'huy; & aussi promettons & jurons comme dessus, que durant le temps qu'ils seront hostages, nous ne mettrons, ne souffrerons lesdits hostages estre mis en prison fermée, mais les traiterons amiablement par la maniere qu'il appartient à leurs personnes & à leur estat, & les laisserons & souffrerons franchement aller esbattre par nostre Royaume où il leur plaira par l'espace de deux jours & une nuit contenus en retournant, se plus grant grace ne leur faisons en la cité & ville que nous leur baillerons & establirons en nostre dit Royaume, & leurs gens officiers desarmez laisserons & soufrerons doucement & paisiblement venir devers eulx, & y demeurer & restourner ou Royaume de France paisiblement sans aucun destourbier; & se nous faisons estre fait le contraire, nous voulons estre tenus & reputé pour parjure & encourir tel blasme & diffame comme Roy sacré doit encourir en tel cas. Donné par tesmoignance sous nostre grant seel en nostre ville de Calais le XXIIII. jour d'Octobre l'an de grace mil CCCLX. ANNO 1360.

Lettres pour la delivrance de la Rochelle Donné à Calais le 24 d'Octobre l'an 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom 1. col. 1441.]

JEHAN par la grace de Dieu Roi de France; à nos amez feaulx les prelats & le clergié, les dux, contes, barons, chevalliers & nobles, les maires, les jurez, université & habitans de la ville de la Rochelle, & à tous autres à qui il puet & pourra appartenir nos subgiets en temporalité pour cause de ce que ils tiennent & ont en laditte ville & chastel, & és forteresses d'icelluy, & en toutes leurs appartenances & appendances, salut & dilection.

Les guerres qui ont longuement duré entre nostre tres-chier seigneur & pere jadis Roi de France lui vivant & aprés son deceps entre nous d'une part, & le Roy d'Angleterre nostre frere, lequel reclamoit avoir droit oudit Roïaume d'autre part, ont porté moult grand dommage, non pas seulement à nous & à vous, mais à tout le peuple de nostre Royaume & des deux Royaumes, & à toute Chrestienté, si comme vous-mesmes le savez bien. Car par lesdites guerres sont maintesfois avenuës batailles mortelles, occisions de gens, pillemens d'eglises, destructions des corps, & perils des ames, deflorations de pucelles & de vierges, deshonestations de femmes mariées & veufves, arsures de villes & de manoirs, & édifices, roberies & oppressions, guettemens de voies & de chemins: justice en est faillie, & la foi chrestienne refroidiée, & marchandise perie: & tant d'autres maulx & horribles faits s'en sont ensui, que ils ne pourroient estre dits, nombrez, ne escrips: par lesquels, non pas seulement les deux Royaumes, mais les autres Royaumes par Chrestienté ont soutenus moult d'afflictions & dommages irreparables. Pourquoi nous considerans & pensans les maulx dessusdits que vraisemblable chose estoit que plus grant s'en povoient ensuir ou temps advenir; & que le monde souffroit tant d'angoisses & de douleurs par lesdites guerres; & ayant pitié & compassion de nostre bon & loyal peuple qui si fermement & si loyalement s'est tenu si longuement en vraie constance & obéïssance envers nous, en exposant leurs corps & leurs biens à tous perils, & sans eschevez despens & mises, dont nous devons bien avoir perpetuelle memoire. Avons pour ce pieça soustenu paroles & traittié de paix. Premierement par le moïens de honorables peres en Dieu plusieurs cardinaulx & messages de nostre saint pere le pape, qui à grant diligence & instance y travaillerent pour lors, & depuis ce y ait eu plusieurs traittiez, parlez, & plusieurs voies touchiées entre nous & ledit Roy d'Angleterre nostre frere: finalement ou mois de May derrain passé vindrent en France messages de par nostre saint pere le pape, nos amez & feaulx l'abbé de Clugny, frere Simon de Langres maistre de l'Ordre des Freres Prescheurs, & Hugues de Geneve, seigneur d'Anton chevalier, où estoit lors ledit Roy d'Angleterre en son ost; & tant allerent & vindrent lesdits messages devers nostre tres chier ainsné fils, & devers ledit Roy d'Angleterre nostre frere, que en plusieurs lieux se assemblerent traitteurs d'une part & d'autre, pour parler & traittier de paix entre nous, qui lors estions en Angleterre, & ledit Roy d'Angleterre, & les Royaumes de l'un & de l'autre. Et au derrain s'assemblerent les traitteurs & procureurs de nostredit fils pour nous & pour luy, ayant à ce de nous plain & de lui plain & souf-

ANNO 1360. souffisant povoir; & les procureurs & traitteurs de par nostredit nepveu le prince de Gales fils ainsné dudit Roy d'Angleterre nostre frere, ayant povoir & auctorité de sondit pere en ceste partie à Bretigny près de Chartres, ouquel lieu fust parlée, traittiée, & accordée finale paix & concorde des traitteurs & procureurs de l'une & de l'autre partie, sur tous les descors, dissencions, & guerres, que nous & ledit Roy d'Angleterre nostre frere avions l'un contre l'autre, lequel traittié & paix les procureurs de nous & de nostredit fils pour nous & pour luy, & ledit nostre nepveu le prince de Galles ayant pour ce povoir pour sondit pere nostre frere, & pour luy. Et nous aprés ces choses ainsi faites, & à nous rapportées & exposées, consideré ce que dit est, iceulx traittiez de paix, du conseil & consentement de plusieurs de nostre sang & lignage, prelats de sainte eglise, dux, contes, tant pers de France, que autres des clers de gens d'eglise, de barons, chevalliers, & autres nobles bourgeois, & autres sages de nostre Royaume, pour appaisier les guerres & les maux & douleurs dessusdis, dont le peuple estoit si malmené, comme est dit, plus que pour la deliurance de nostre personne, à l'onneur & la gloire du Roy des Rois, & de la Vierge MARIE, & pour reverence de Sainte Eglise, de nostre Saint pere le Pape, & de ses-dits messages, avons consenti & consentons, ratifions, greons, & approuvons. Par lequel Traittié nous entre autres choses avons promis, & devons bailler à nostredit frere le Roy d'Angleterre, pour luy & pour ses hoirs & successeurs à toujours, la ville & chastel, & les forteresses de la Rochelle, avec les appartenances & appendances d'icelles. Pourquoi nous voulons les convenances & promesses de par nous sur ce faites tenir & accomplir par assent du conseil des pers, & autres dessusdis, baillons & delivrons, & delaissons à nostredit frere le Roy d'Angleterre par ces presentes lettres, pour lui & pour ses hoirs & successeurs, ladite ville, le chastel, & les forteresses de la Rochelle, avec les appartenances & appendances d'icelle, en saisine, en proprieté; & d'icelle nous deveftons & dessaisissons, & en vestons & saisissons nostredit frere, & les transportons en luy avec tous les fiez, juridictions, seigneuries, hommages, vassaulx, vasselages, obeissance, & subjections, reconnoissances, reverances, gardes, avoüaisons, patronages, mere & mixte impere, droittures, rentes, revenuës, & tout ce que nous avions & povions avoir és choses dessusdittes, à tenir, posseder, & avoir. C'est assavoir en demaine ce qui y est en demaine, à tenir en fié ce qui est en fié oudit Roy d'Angleterre, & à ses hoirs & successeurs perpetuellement. Mandons & commandons estroittement par ces presentes lettres à vous tous évesques, prelats, doyens, chapitres, cardinaulx, & autres gens d'Eglise, les dux, nobles & barons, chevalliers, vasseaulx, consuls, maires, jurez, & université desdites ville, chastel, & forteresses, & appartenances & appendances, & à tous autres à qui il appartiendra, & à chacun d'eulx entant comme il nous en sont subgiets en temporalité des choses qu'ils ont esdittes ville, chastel, & forteresses, & leurs appartenances & appendances, que oudit Roy d'Angleterre, & à ses hoirs & successeurs doresavant faciez les hommages, ligeances, services, reverances, obeissances, recognoissances, que vous nous deviez, & faittes estoient aux Rois de France nos ancestres & à leurs communs deputez, rendiez, faciez & païez les rentes, droittures, devoirs, & toutes autres redevances, telles & en la fourme que vous nous deviez, & estoient faites à nous & à nos ancestres Rois de France ou temps passé. De toutes lesquelles choses, & de chacune d'icelles, nous quittons, delivrons, & absoillons par ces presentes lettres à toujours vous dessusdits esvesques, prelats, chapitres, & gens d'Eglise, dux & autres nobles, barons, chevalliers, vasseaulx, consuls, maires, & jurez, communes & université desdittes villes, chastel, forteresses, & appartenances & appendances dessusdittes. Sauf & reservé aux eglises & gens d'eglise ce qui a esté occupé, & est detenu du leur pour acheson des guerres, leur soit rendu & delivré. Et que la ville, le chastel, & les forteresses, feront & demourront en terre, libertez & franchise, comme elles estoient paravant en nostre main & seigneurie, se contraires ne sont aux choses avant-dittes. Mandons neanmoins, & estroittemens commandons, & avecques ce, se mestier est, commettons par ces presentes au seneschal de Xaintonge, & à chacun d'eulx, & à lieutenans, que ils contraignent roidement tous contredisans, desobeissans & rebelles par toutes les voies & manieres que mestier sera, & que faire sera à obeir paisiblement, fermement, & entierement aux choses dessusdistes, & à chacune d'icelles, selon la teneur de ces presentes, en telle maniere, qu'il n'y conviegne autrement pourveoir. Sur toutes lesquelles choses, & chacune d'icelles, & des dépendances & appartenances, nous voulons & commandons, que tous nos feaulx subgiez obbéissent & entendent à nosdits seneschaulx, baillis, juges & prevos, & à leurs deputez, & à chacun d'eulx. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel en ces presentes lettres. ANNO 1360.

Donné à Calais, le XXIV. jour d'Octobre, l'an de grace mil CCC LX.

Lettres du Roy JEAN *comment il quitte de leur foy tous les tenans de Calais, Merle, Guisnes & leurs appartenances. Donné à Calais le 24. d'Octobre* 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1444.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à nos bien amez les archevesques, evesques, abbez, & autres prelas, les doyens, prevos, chapitres & convens, & autres personnes d'eglise, cathedraulx, collegiaulx, comme conventuaulx, & autres regulieres & seculieres, & à nos amez & feaulx les dux, contes, vicontes, barons, chevaliers, & autres, nobles & non nobles, les maires & les eschevins, & jurez, & à tout le commun nos subgies pour cause de temporalité, tant de fiez, que d'autres choses és villes, chastels & forteresses, & en tous les pays & lieux & seigneuries de Calais, de Merle, de Sangate, de Couloigne, de Hames, de Wale & de Oye, & des autres lieux assis dedans les mettes, & bornes, & bondes dessous escrips, salut & dilection.

Les guerres qui ont longuement duré entre nostre tres-cher seigneur & pere jadis Roy de France, luy vivant, & aprés son deceps, *& cetera, ut in praecedenti*. Et comme par le traittié de paix nous ayons octroyé, & promis à bailler, delivrer, & delaissier à nostredit frere, pour luy, & pour ses hoirs & successeurs à toujours certaines terres & citez, chasteaulx, villes, contez, & seigneuries oudit traittié & accord. Entre lesquelles choses sont les villes, chasteaulx & chastelleries de Calais, de Merle, de Sangate, de Cologne, de Aames, de Wale, & de Oye, si comme plus à plain est contenu en l'article qui est oudit traittié, duquel la teneur ensuit. „ Item, ledit Roy d'Angleterre aura le chastel & la ville de „ Calais; le chastel, la ville, & seigneurie de Sangate, Cologne, Hames, Wale & Oye, avec ter- „ res, bois, marois, rivieres, rentes, seigneuries, „ avoüaison d'eglises, & toutes autres appartenances „ & lieux entregissans dedans les mettes & bornes qui „ s'ensuivent. C'est à sçavoir de Calais, jusqu'au „ fil de la riviere tout autour l'angle, & aussi par la „ riviere qui va par-delà Poil, & aussi per meismes „ la riviere qui chiét ou grant lay de Guines, & jus- „ qu'au Fretin; & d'ils par la vallée entour la mon- „ taigne de Caillruli encloüant mesme la montaigne, „ & aussi jusques à la mer, avec Sangate & ses ap- „ partenances. " Et nous voulans accomplir ce qui est contenu en l'article cy-dessus escript, & laditte paix sur les choses contenuës en iceluy, le chastel & la ville de Calais, le chastel & la ville & seigneurie de Merle, les villes, chasteaulx, & seigneuries de Sangate, Cologne, Hames, Wale, & Oye, avec terres, bois, marois, rivieres, rentes, seigneuries, avoüaisons d'eglises, & toutes autres appartenances & lieux entregissans dedans les mettes & bonnes dessus escriptes, en accomplissant sur ce le traittié & la paix, avons transporté, baillé, & delivré & delaissié: transportons, baillons, & delivrons, & delaissons à nostredit frere le Roy d'Angleterre, pour luy, pour ses hoirs & successeurs, les choses dessusdites contenuës audit article, selon la teneur d'iceluy, à tenir à toujours paisiblement. C'est à sçavoir ce qui est en domaine à tenir en domaine, & ce qui est en fiefs à tenir en fiefs, saufs & excepté les heritages des eglises qui demourront ausdittes eglises entierement

ANNO 1360.

ment, quelque part qu'ils soient assis. Et aussi excepté les heritages des autres gens des pays de Merle & de Calais, assis hors de la ville de Calais, jusques à la valuë de cent livrées de terres par an de la monnoye courrant au pays, & au dessoubs desquels heritages leur demourront jusques à la valuë dessusditte & au-dessoubs, mais les heritages & habitations assises en laditte ville de Calais, avec leurs appartenances, avec tout ce que compris est oudit article, sauf les heritages des gens du pays de Merle de Calais, jusques à ladite somme, & comme par amont est dit, demourront en domaine oudit Roy d'Angleterre, pour en ordener à sa voulenté; & par ces presentes lettres mettons hors, quittons, absollons & delaissons de nostre obeissance, hommages, ligeances, fois, serremens & services quelxconques, quant aux choses tant seulement, seans esdits chasteaulx, villes, & seigneuries de Merle, de Sangate, de Couloigne, de Hames, de Wale, & de Oye, & des lieux entregissans dedans les mettes & bornes avantdittes, tous prelats, abbez, & personnes de sainte Eglise, cathedraulx, & autres barons, chevaliers, nobles, & non nobles, vassaulx, & autres, & les communes, bourgeois, & tous les habitans des chasteaulz, villes, & lieux contenus oudit article. Et leur mandons & commandons estroitement, enjoignons à chacun d'ulx, que à notredit frere le Roy d'Angleterre, à ses hoirs, & successeurs à tousiours, ou à leurs deputez, facent & baillent doresenavant les hommages, ligeances, foy, serremens, services, reverances, & toutes obeissances, quant aux choses dessusdittes, & pour icelles, & leur payent les rentes, revenus, droittures, émolumens, tels en la maniere qu'ils les nous doivent, & faites estoient ou temps passé, & luy obeissent doresenavant comme à leur droitturier seigneur, sauves les choses dessusdites. Et neanmoins mandons & commettons par ces mesmes lettres au bailly d'Amiens, & aux gouverneurs des contez d'Artois & de Bouloigne, qu'à ladite obeissance faire, & aux autres choses dessusdites tenir, garder, & accomplir vous contraignent, se mestier est, tous & chacun de vous, & tous autres, tant chastelains, que capitaines de chasteaux, villes & forteresses, & tous autres, tant chastelains, que capitaines de chasteaux, villes & forteresses, & tous autres à qui il puet & pourra touchier si avant comme il appartiendra, & de la meilleure & plus ferme maniere que faire se poura. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres.

Donné à Calais, le XXIV. jour d'Octobre, l'an de grace M CCC LX.

Sequuntur ejusdem tenoris aliæ consimiles litteræ, quibus præfatus JOHANNES *rex Anglo concedit comitatum Guisnensem; alteræ, quibus comitatum Pontivum.*

Lettres du Roy JEAN *qui promet à delivrer à Messire* PHILIPPE *de Navarre toutes ses terres selon le contenu du Traité de Bretigni. Donné à Calais le 24. d'Octobre 1360.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1446.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à tous ceux qui ces presentes lettres verront, salut.

Savoir faisons à tous presens & à venir, que ou traittié de la paix & accort fait le VIII. jour de May derrain passé à Bretigny prés de Chartres, entre nous & nostre tres chier frere le Roy d'Angleterre, pour nous & luy, & pour les alliez, amis, & adherens d'une part & d'autre, est contenu par especial en un article contenant cette fourme: „ Item, que ledit „ Roy de France rendra, & fera rendre & restablir „ de fait à messire Philippe de Navarre, & à tous „ ses adherens en appert, & au plustost que faire l'en „ pourra sans mal engin, & au plustard dans un mois „ prouchain, aprés que le Roy de France sera par„ ty de Calais, toutes les villes, chasteaulx, & for„ teresses, droits, rentes, profits, jurisdictions, & „ lieux quelsconques que ledit messire Philippe, tant „ pour cause de luy, comme pour cause de sa fem„ me, ou sesdis adherens, tindrent, ou doivent te„ nir ou Royaume. Et ne leur fera jamais ledit Roy „ reprouche, dommage, ne empeschement, pour „ aucunes choses faites avant ces heures; & leur „ pardonnera toutes offenses & mesprises du temps „ passé pour cause de la guerre, & sur ce auront les „ lettres bonnes & suffisantes, se que ledit messire „ Philippe & ses avant adherens retournent en son „ hommage, & luy soient bons & loyauly vassaulx. Pourquoy nous Roy de France dessusdit, voulons de nostre partie, pour tant que tenus y sommes, garder, tenir, & accomplir les choses dessusdites contenuës oudit article, sans fraude & sans mal engin, & non venir encontre par nous & par autres en quelque maniere. Obligons nous, nos hoirs, & tous nos biens, & les biens de nos hoirs, presens & à venir, toute opposition & contredit cessans, à faire tenir, enteriner, & accomplir les choses dessusdites contenuës oudit article. Et jurons sur le Corps de JESUS-CHRIST, tenir, garder & accomplir ce que faire devons par ledit article, sans faire ou venir au contraire en aucune maniere. En tesmoin de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres.

Donné à Calais, le XXIV. jour d'Octobre, l'an de grace MCCCLX.

Lettres du Roy JEAN *des seize prisons hostages, qui doivent estre quittes de leur rançon.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col, 1447.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France. Savoir fesons à tous presens & à venir, que ou traittié de la paix & accort fait le VIII. jour de May derrain passé à Bretigny prés de Chartres entre nous & nostre tres chier frere le Roy d'Angleterre, pour nous & pour luy, & pour les alliez, amis, & adherens d'une part & d'autre, est contenu par especial un article contenant ceste forme: „ Item, est accordé que lesdits seize prisons qui „ vendront demourer en ostage pour le Roy de „ France, comme dit est, seront parmi ce delivrez „ de leurs prisons, sans payer aucune raençons „ pour le temps passé, se ils n'ont esté à accord de „ certaine raençon par convenances faites par avant „ le tiers jour de May derrain passé; & se aucun „ d'eulx est hors d'Angleterre, & ne se rend à Ca„ lais en hostage dedans le premier mois aprés lesdi„ tes trois semaines de la Saint Jehan, cessant juste „ empeschement, il ne sera pas quitte de sa prison, „ mais sera contraint par le Roy de France à retour„ ner en Angleterre comme prisonnier, ou à payer „ la peine par luy commise & encouruë par deffault „ de son retour. " Pourquoy nous Roy de France dessusdit, voulons ledit article, entant comme il nous touche, & comme nous y sommes de tenus nostre partie, tenir, garder, & accomplir sans fraude & sans mal engin. Obligons à ce faire nos hoirs, & nos biens, *&c. ut in superiori.*

Lettres de reformer les hostages defaillans. &c. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom I. col. 1448.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à tous ceulx qui ces presentes lettres verront salut. Sçavoir faisons que ou traittié de paix & accord fait le VIII. jour de May derrain passé à Bretigny prés de Chartres entre nous & nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre pour nous & pour luy, & pour les alliez, amis, & adherens d'une part & d'autre, est contenu par especial un article contenant ceste forme: „ Item, accordé est, que en lieu desdits ho„ stages, qui ne vendront à Calais, ou qui mour„ ront, ou se partiront sans congié hors du povoir „ du Roy d'Angleterre, le Roy de France sera tenu „ de enbailler d'autres de semblable estat, au plus „ prez qu'il pourra estre fait dedans quatre mois, „ prochains, aprés ce que le bailly d'Amiens, ou „ le maire de Saint Omer en sera sur ce par lettres „ dudit Roy d'Angleterre certifié. Et pourra ledit „ Roy de France, à son départir de Calais, amener „ en sa compagnie dix des hostages, tels comme les „ deux Rois accorderont, & souffira que du nombre „ des quarante dessus dits en demeure jusques au „ nombre de trente. Parquoy nous Roy de France, voulons ledit article, entant comme il nous touche, *&c. ut in superiori.*

Let-

ANNO 1360. *Lettres d'envoyer les bourgeois hostages à Calais.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1448

JEHAN par la grace de Dieu Roi de France. Sçavoir faisons que ou traittié de paix. est contenu par especial un article. en ceste forme: „ Item, accordé est, que le Roy de France dedans „ trois mois aprés ce que il sera parti de Calais, rendra à Calais en hostage quatre personnes de la ville „ de Paris, & deux personnes de chacunes des villes, „ dont les noms s'ensuient: c'est à savoir de Saint „ Omer, Arras, Amiens, Beauvez, Lille, Doüay, „ Reims, Chaalons, Troyes, Chartres, Toulouze, „ Lyon, Orleans, Compiegne, Roüen, Caën, Tours, „ Bourges, souffisans desdites villes pour l'accomplissement de ce present traittié. " Pourquoy „ nous Roy dessusdit voulons ledit article. *&c. ut in superiori.*

Lettres du Roi JEAN *portant promesse à* EDOUARD *Roi d'Angleterre de lui remettre la Rochelle dans un Mois, à faute dequoi, il sera obligé de lui envoyer son Fils en Ostage. Donné à Calais le 24 Octobre 1360.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1449.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France. A tous ceulx qui ces presentes verront Salut. Savoir faisons que comme par la fourme de la paix nouvellement faite & reformée entre nous & nostre tres-chier Frere le Roy d'Angleterre, nous lui ayons octroyé, accordé, & promis à lui baillier, delivrer, & delaissier la ville & les forteresses de la Rochelle avec les appartenances entre les autres choses & pour seurté de ce faire lui ayons donné nos lettres en certaine fourme & aucuns hostages; nous pour plus grant seurté lui avons promis & promettons loyaument en bonne foy, sans fraude & sans mal engin que dedans un mois prouchain ensuiant aprés nostre partement de Calais, nous baillerons, delivrerons & delaisserons, ou ferons baillier & delivrer à nostredit frere d'Angleterre lesdittes villes, forteresses & appartenances paisiblement ou à son mandement, ou que dedans un autre mois prouchain aprés ensuiant nous lui rendrons en hostage Philippe nostre tres-chier fils en la ville de Calais pour y demourer en hostage jusques à tant que nous ayons baillié & delivré à nostredit frere ou son mandement lesdittes villes, forteresses & appartenances, & pour ce faire obligeons à nostredit Frere nous, nos hoirs, & tous nos biens presens & avenir en quelque lieu qu'ils soient; & jurons sur le Corps de Jesus-Christ sacré que les choses dessusdittes ferons & accomplirons loyaument, touts oppositions & contradictions cessans. En tesmoins de laquelle chose nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres. Donné à Calais le XXIII. jour d'Octobre l'an de grace mil CCCLX.

CX.

Aoust. *Contrat de Mariage entre* LOUIS *Fils de France, Comte d'Anjou & du Maine, &* MARIE *de Bretagne fille de* CHARLES *de Blois, lequel lui assigne pour Dot Guise, Anglecour, Mayenne, Chailli, Long jumeau, Nigean &c. avec 1500 livres de rente à prendre sur les Receptes de Nantes. Fait au Chatel de Saumur au Mois d'Aoust l'an 1390.* [LOBINEAU Histoire de Bretagne. Aux preuves. col. 499.]

LOuys fils de Roy de France, Comte d'Anjou, & du Maine, Seigneur de Montpellier, & nous Charles Duc de Bretagne, Comte de Richemont, Vicomte de Limoges, & Sire d'Avaugour, de Guise, & de Maine, & Jehanne Duchesse, Comtesse, Vicomtesse, & Dame desdits lieux, authorisée suffisamment en ce fait & en tout ce qui s'en peut ensuivir. A tous ceux qui ces presentes Lettres verront, Salut. Sçavoir faisons, à tous presens & à venir, qu'en parlant le Traité du Mariage fait & celebré entre nous Louis dessusdit, & Marie de Bretagne nostre compagne, fille de nous Duc & Duchesse devant dits, furent faits, accordés, & passés certains Contrats & accordances, promesses & convenances en la maniere qui s'ensuit: C'est à sçavoir que nous Duc & Duchesse à cause dudit mariage donnasmes & octroyasmes à notredite fille émancipée de nous Duc suffisamment, & à ses hoirs, & encore donnons & octroyons, en nom de perpetuelle donnaison irrevocable, toute la terre, Chasteaux, Chastelenie & Ville de Guise, de Joson, & de Oisy, & la Chastelenie & terre d'Anglecour & autre pays de ladite terre de Guise tout entierement, sans rien y retenir, & tout en la forme & maniere que nous la tenons comme vray Seigneur de ce par heritage. Item, les Chasteaux, Chastelenies, Villes & Territoires de Maine la Juhais, d'Ernée, de Villaine, & du Pontmain, si comme ils s'étendent en long & en lez, leurs droits, appartenances. Item le Chastel & Chastelenie de Chailly, la ville de Loncjumel, le manoir ou Chastel de Nigeon, & toutes les autres terres & appartenances que nous avons esditz lieux, & droits, & chacun desdits lieux ou ailleurs entour Paris, excepté le manoir de petite Bretagne avec ses appartenances adjacentes. Item, la terre de Bouvillette, & ce que nous avons ou devons avoir & tenons à present en Normandie. Item, en outre nous donnons à nostredite fille mil cinq cent liv. d'annuelle rente & perpetuelle de telles monnoyes comme seront receus à nos propres cens & droits, rentes anciennes, payables à Nantes sur nos receptes & revenus generaux & particuliers de Nantois, tant de monnoye que autrement par la main des Receveurs de nous Duc & Duchesse, qui nous obligeons à ce avec lesdites receptes & revenus chacun an, aux termes de Toussains & Pasques par moitié, jusques à ce que nous ayons afseuré, assis, & assigné à nostredite fille par heritage ladite somme de M. D. livres de rente, lesquelles choses conjointement & divisément, ensemble, & par soy, avec tous leurs droits, Noblesses, libertez, franchises, privileges, honneurs, Dignitez, Justices, Jurisdictions hautes, basses, & moyennes mere & mixte empire, eaux & fer, bois, estangs, moulins, prez, &c. quelconques appartenances, ensemble toutes les choses que nous Duc & Duchesse avons & pouvons avoir esdites choses & és appartenances, & avons accoustumez d'avoir & de recevoir; nous & chacun, tant comme luy peut toucher, transportons, livrons & baillons dés maintenant à nostredite fille par la teneur de ces Lettres, avec toute directe & utile Seigneurie, tous profits & émolumens, proprieté, possession & saisine, & nous en désaissons, dévestons & renonçons pour nous, nos hoirs, successeurs & ayans de nous cause universellement sans jamais rien y demander; & avec ce tous les droits, obligations & contrats à nous appartenans, & competans contre toute personne, par raison d'aucunes des choses dessusdites, nous luy cedons & l'en faisons procureur en sa chose propre; & voulons que les dessusdits Chasteaux & lieux forts, & toutes les autres choses elle puisse par soy ou par autres en entier acueillir & prendre vraye possession & saisine, & que les Capitaines, Chastelains, & autres tenans lesdits lieux, tantost le mariage solemnisé, les luy rendent sans nul délay, & aux Seigneurs à qui il appartiendra offrir & faire foy & hommage, & tous autres services dûs ausdits Seigneurs, & aussi des Vassaux nobles, Barons & autres subjets recevoir foy & hommages & autres redevances & services en quoy il nous estoient, sont & devoient estre tenus, sans plus nous y appeller ne estre en personne, ou qu'il convengne aucunement apparoir des choses dessusdites; & promettons nous, & chacun de nous pour le tout, garantir, délivrer & deffendre toutes lesdites choses à nostredite fille francs & délivres de tous empeschemens vers nous & contre toute personne, de quelcune condition qu'elle soient; & sommes tous acertenez lesdites choses & chacune d'icelle tourner notoirement à nos grans profit & honneur, & que nostredite fille en luy parfournissant les choses & chacune dessusdites a esté & est, & se tient contente de tout ce que de nous ou de l'un luy peut avenir, eschoir & apartenir; en outre ce que dessus, est dit qu'elle y a renoncé expressément sans jamais y rien demander, finon en cas que le Duché de Bretagne, & generale succession de nous luy adviendroit par droit & par Costume, ou que nous ou l'un de nous luy voudrions donner en derraine volonté plus grandes choses & autres

ANNO 1360.

ANNO 1360. autres choses dessusdites. Et nous Louis fils de Roy de France, dessusdit, avons donné & octroyé, donnons & octroyons, & assignons à nostredite Compagne, par doüaire à sa vie, ou donaison pour nopces, tout entierement, la tierce partie de nosdits Comtez, & autres quelconques que nous avons à present, & aurons & avoir pourrons durant ledit mariage, selon la Coustume des lieux où sont ou seront sises les choses, pour lequel & en commençant à asseoir le doüaire à part separé & divisé, des maintenant nous luy baillons, livrons & asseons, premier la Baronnie, le Chastel, & Chastelenie du Chastel du Loir; le Chastel, Ville & Chastelenie de la Rochesurion, avec leurs droits, libertez, profits; & en outre au plus prés de prochain en prochain à l'un desdits lieux, ou aus deux, ferons paraccomplir l'assiette dudit doüaire jusqu'à la qualité de ladite tierce partie, & au cas que nous ne déliverions & pourrions sauver les Chastel & Chastelenie du Loir, & appartenans par doüaire, nous voulons qu'ils soient recompensez à égale valeur sur le Chastel & Chastelenie de Saumur, & au plus prés, & promettons faire nostre loyal pouvoir & pourchasser envers Monsieur & nostre tres-cher sieur frere le Regent, que le Chasteau de Chasteauceaux & ses appartenances soient restituez & rendus à nos cher pere & mere le Duc & Duchesse dessusdit, & que nous ne le tiendrions ne approprierions à nous ne à nos hoirs, en aucune maniere quelle qu'elle soit, si n'est de la volonté de nosdits pere & mere Duc & Duchesse, sauve toutes voies à nous tous nos droits de souveraineté & Seigneurie de fief audit Chastel & Chastelenie, comme Conte d'Anjou, & avec ce nous Louis & Marie nostre Compaigne dessusd. à laquelle nous donnons authorité quant à tout ce fait & mestier est, voulons & consentons qu'en accomplissant & tenant les choses promises & accordées comme dessus, par icelles tant seulement, estre & se tenir pour contente de tout ce que de nos chers pere & mere le Duc & Duchesse dessud. luy pourroit eschoir & apartenir, sans jamais aucune chose y demander, & à ce renonce expresséement, sinon & en cas que de leur liberale volonté voudroient aucune chose donner, ou que la Duché & universelle succession de eux ou de l'un d'eux luy avenoit par droit ou par Coustume. Et nous Louis dessusd. ne voulons estre teu ne laissé que s'il avenoit le Duché de Bretagne venir & descendre à nostredite Compagne, elle vivant; Nous, lors Duc de Bretagne à cause d'elle, porterons & serons tenus porter nos armes que nous portons à present escartellées avec celles de Bretagne. Si par avanture venons au Royaume, que nous fussions Roy de France, & aprés le decez de nostredite Compagne ou cas prochain dit, si nous avons un seul fils, il portera les armes plaines de Bretagne se il ne succedoit au Royaume; & se nous avons plusieurs fils, & le Royaume ne leur venoit, le aisné portera les armes plaines de Bretagne aprés le decez de nostredite Compagne; ou si le Royaume leur venoit, les Barons de Bretagne pourront choisir ou eslire l'un de nosdits fils puisnez, pour estre leur Duc; auquel esleu le Roy sera tenu de bailler la Duché, & se il n'y a qu'une fille ou plusieurs, l'aisnée sera mariée o le Conseil & assentement des Prelats, Evesques, & desdits Barons de Bretagne, ou de la plus grande & saine partie d'iceux, à homme qui portera les armes plaines de Bretagne aprés le decez de nostredite Compagne; & iceluy qui viendroit à la Duché, & en porteroit les armes, jurera à tenir les franchises & libertez anciennes de la Duché; lesquelles choses toutes & chacunes cy-dessus escrites, nous sçavons avoir esté promises, accordées & specialement & noméement chacune clause déduite ou Contrat & Traité devant dits, par nos Conseillers, & de par nous ayans pouer à ce; Par quoy nous, de certaine science, les loüons, approuvons & confirmons, & à toutes les choses dessusd. & chacunes d'icelles tenir fermement & loyaument garder, parfaire, entheriner & accomplir de point en point, en tous & par tous articles, sans enfraindre, rapeler, revoquer, venir, ne procurer à venir encontre par nous, ne par autres, en aucune maniere au temps à venir, & aux dommages, cousts, & interest qui pourroient estre soufferts par defauts de tenir & accomplir les choses dessusd. ou aucunes d'icelles, nous Louys dessusdit d'une part, & nous Charles & Jeanne dessus, d'autre part, chacun de nous pour le tout, obligeons l'une partie vers l'autre, c'est à sçavoir chacune partie pour tant & en tant que à luy touche & appartient, & peut toucher & appartenir, nous, nos hoirs & tous biens meubles & immeubles presens & avenir, desquels que l'on voudroit eslire tant pour le principal comme pour les dommages, & renonçons ensemble en tant comme à chacun touche, de certaine science, quant à tout ce fait & qui ensuivre en pourra, à exceptions & allegations & mal barat de deception, & immense ou moins solemnelle donation, & aux droits & benefices de diviser ses actions, de l'Epistre de Sainct Adrien, & de Velleian, desquels nous, Jeanne & Marie dessusd. sommes suffisamment acertennés, & tous autres raisons de droit de faict ou de Coustume que nous pourrions dire, parquoy ce peust en aucune maniere estre empesché ou retardé; si promettons en bonne foy les choses dessusd. chacune partie de nous pour tant comme à luy touche, tenir, garder & accomplir sans venir encontre; voulons & consentons que cettes lettres à mere fermeté soient seellées avec les nostres du seel du Chastellet de nostre Sire le Roy de France à Paris, & ayent vertu, authorité, & mises à execution, si besoin estoit, comme chose jugée & Arrest de Parlement en France, toutesfois que l'on le requerra. En témoin des choses dessusd. & à ce qu'elles ayent perpetuelle fermeté, nous Louis, avons faicts seeller cettes Lettres de nostre grand seel. Donné & fait en nostre Chastel de Saumur au mois d'Aoust l'an de grace mil trois cens soixante. *Sur le reply.* Par Monsiour le Comte en son grand Conseil, Olivier. *Seellé en lacs de soye & cire verte. Titre veu par feu Mr. de Molac.* ANNO 1360.

CXI.

Alliance faite, conclue, & jurée entre JEAN *Roi de France,* & EDOUARD *Roi d'Angleterre après le Traité de Bretigni. A Boulogne le 26 Octobre l'an de grace* 1360.
[MARTENE Thésaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 1465. Ex MS. Domini Bulteau.]

JEHAN par la grace de Dieu Roi de France; à tous ceulx qui ces presentes lettres verront salut.

Savoir faisons que nous pensans & considerans que les Rois & les Princes Chrestians, qui vueillent bien gouverner le peuple qui leur est subget, doivent fuir & eschever guerres, discensions, & discordes, dont Dieu est offendu, & querre & amener pour eulx & pour leur subgez, paix, unité, & concorde, par laquelle l'amour du souverain Roi des Rois puet estre acquise, les subgez sont gouvernez en tranquillité, & aux perils des guerres est obvié. Et recordans les grans maulx, dommages & afflictions que nostre Roïaume & nos subgez ont soustenu par long temps, pour cause & occasion des guerres ou discordes, qui ont duré longuement entre nous & nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre, & les Roïaumes subgiez, aimis, aidans, alliez d'une partie & d'autre: sur lesquelles entre nous & nostredit frere finalement est fait bon accord & bonne paix reformée. Et desirans icelle tenir & garder, & parceverer en vraie amour perpetuellement par bonnes & fermes alliances entre nous & nostredit Frere, nous, nos hoirs, les Roïaumes, & subgiez de l'un & de l'autre, par lesquels pourroit ladite paix accordée & bonne amour estre plus fermement & plus entierement en concorde gardé, justice mieulx estre exercée, les droits & seigneuries de l'un & de l'autre mieux defendus, les rebelles, malfaicteurs, & desobéissans à l'un & à l'autre plus aisiement contrains à obéir, & cesser des rebellions & excez, toute chrestienté estre maintenuë en plus paisible paix & estat; la Terre-sainte en pourroit mieulx estre secouruë & aidiée. Et toutes ces causes & autres attendans & considerans que nostre saint pere le Pape ait dispensé par grant deliberation avec nous & nostredit frere d'Angleterre. C'est assavoir avec nous & tous nos subgez, tant gens d'eglise, comme seculiers, sur toutes les confederations, alliances, convencions, obligacions, lieux, seremens, qui estoient entre nous, nostre Roïaume, nos subgez d'une part; & nostre tres chier cousin le Roy d'Ecoce, son Royaume & ses subgez d'autre part. Comme le bien & l'effet de la paix entre nous & nostre-

ANNO 1360. nostredit frere d'Angleterre, les Royaumes & Subgiez de l'un & de l'autre peut estre empeschié par icelles. Et pour ce les ait ledit nostre saint pere cassées, annullées & irritées du tout, si comme en ses lettres & és procez sur ce fait est plus pleinement contenu pour consideration des causes & chose dessusdittes. Et aussi voulans accomplir, entant comme touchier nous puet, ledit accord fait sur lesdittes alliances, si comme octroyé l'avons, comme dit est. Euë sur ce tres-grant & meure deliberation, avons fait, & par ces presentes faisons pour nous, nos enfans, nos hoirs, & nos successeurs, nostre Roïaume, nos terres quelxconques, & nos Subgiez d'une partie, avec nostredit frere, ses enfans, ses hoirs, & successeurs, son Royaume, ses terres & Subgiez d'autre part, perpetuelles alliances, confederacions, amitiez, paccions & convenances qui aprés s'ensuient. C'est assavoir que nous, nos enfans, nos hoirs & successeurs, nostre Royaume, nos terres, & nos subgiez quelxconques, presens & à venir, nez & à naistre, seront à tousioursmais à nostredit frere, ses enfans, ses hoirs & successeurs, son Royaume, ses Terres & Subgiez quelxconques, bons, vrais, & loyaulx amis & alliéz. Et leur garderont de nostre partie leurs honneurs & leurs droits où nous les saurons; leur deshonneur, leur vitupere, & leur dommage empescherons loyaument de tout nostre povoir. A aucuns de leurs ennemis presens & à venir, nez ou à naistre, quels que ils soient, aucun conseil, confort, ou aide entre eulx, ou aucun d'eulx, pour quelque cause ou occasion que ce soit, ou puist estre, par nous, ou par autre, en respost, ou en appert, nous ne donnerons, ne ferons, ne iceulx ennemis au dommage ou prejudice de nostredit frere, ses hoirs, son Royaume sciemment recepterons, recevrons, ne recepter, ne recevoir ferons, ou souffrirons en aucune maniere en nostre Royaume, & Terres, ou aucun d'eulx ou prejudice ou dommage de nostredit frere & ses Successeurs, son Royaume, ses Subgiez & ses Terres, leursdis ennemis passer, ne demourer sciemment soufrererons, ne autrement iceulx ennemis par nous ou par autres en appert ou en repost, soubs quelconques tiltre ou couleur que ce soit, contre nostredit frere, ses hoirs & Subgiez en son Royaume, & autres Terres ne porterons, ne soustendrons: nos amis, & leur alliez à leur amour & alliance, s'ils nous en requierrent, de nostre povoir enduirons, & ne souffrerons aucuns de nos Subgiez, ne autres quelconques aller entrer ou Royaume, ou autres terres de nostredit frere, ses enfans, hoirs, & successeurs, pour y faire guerre, dommage, ne offense aux gaiges ou service d'autrui, ou aultrement par quelque maniere ou cause que ce soit, avant les empescherons & destourberons de nostre povoir. Et se aucuns de nos subgiez faisoient le contraire, ou aucune guerre, villennie, ou dommage à nostredit frere, à son Royaume, par terre ou par mer, à ses enfans, hoirs & Successeurs, ou Subgiez; nous les en punirons, ou ferons punir si grandement, que ce sera exemple à tous autres, & de tout nostre povoir ferons reparer & adrecier tous les dommages attemptez, ou emprises faites contre ces presentes alliances, se nous en sommes requis; & toutesfois que nostredit frere, ses hoirs & successeurs auront mestier de nostre aide, & nous en requerront, ou feront requerir; nous encontre toute personne qui puisse vivre ou mourir, leur aideront & donrons tout le bon conseil, confort, aide, à leurs propres frais & despens que nous ferions, ou pourrions faire pour nostre propre fait & besoigne, & sans fraude & mal engin, nonobstant quelxconques autres alliances, amitiez, ou confederacions, que nous, ou nos predecesseurs ayans euës ou temps passé à quelxconques autres personnes, auxquelles toutes & chacune d'icelles nous renonçons du tout pour nous, nos successeurs, Royaume, Terres & Subgiez à toujoursmais par ces presentes: reservé toutesfois & excepté le Pape & le saint siege de Romme, & l'Empereur de Romme qui ores est, lesquels nous ne voulons estre compris en ces presentes alliances en aucune maniere. Et pource que les alliances, confederacions, convenances, paccions, & autres choses dessusdittes, & chacune d'icelles soient plus fermement tenuës, gardées & accomplies; nous avons juré sur le Corps de JESUS-CHRIST, & encore jurons, & promettons par la foi de nostre corps, & en parole de Roy, les choses dessusdittes, & chacune d'icelles tenir fermement, & accomplir à tousiours sans fraude, en tout, ou en partie, en aucune maniere, pour quelconque cause & occasion que ce soit. Et se nous faisions, procurions, ou souffrions sciemment le contraire estre fait (ce que Dieux ne vueille) nous voulons estre tenu & reputez en tout lieux & en toutes places, & en tout païs pour faulx, mauvais, & desloyaulx parjur, & encourrir tel blasme & diffame comme Roy sacré doit encourrir en tel cas. Et par cestes presentes alliances nous ne entendons, ne voulons que aucun prejudice se face à nous, à nos hoirs & Subgiez, parquoy nous & eulx pourrions & pourrons recepter, porter, & tenir tous les bannis, & fuitis hors du Royaume d'Angleterre presens & à venir, nez & à naistre, par quelxconques causes ou occasion que ce soit, par la maniere que a esté faite, & a coûtume de faire ou temps passé: & soubsmettons, quant à toutes ces choses, nous, nos hoirs & successeurs à la juridicion & cohercion de l'Eglise de Romme; & voulons, consentons que nostre saint pere conferme toutes ces choses, en donnant monicions, & mandemens generaulx sur l'accomplissement d'icelles contre nous, nos hoirs & Successeurs, & contre tous nos Subgiez, soient communes, colleges, universitez, ou personnes singulieres quelxconques, & en donnant sentences generaulx d'escommuniement, de suspencion, & de interdit, pour estre encourus par nous, & par eulx pour celuy fait, si-tost que nous, ou eulx, ferons, ou attempterons, en occupant forteresses, ville, ou chastel, ou autre quelconque chose, faisant, ratifiant, ou agreant, ou donnant conseil, faveur, ou aide selleement, ou en appert, contre laditte paix & cestes presentes alliances. Et avons fait semblablement jurer toutes les devantdittes choses par nos tres-chiers enfans, le Duc d'Anjou & du Maine, le Duc de Berry & d'Auvergne, le Duc de Touraine, le Duc d'Orleans nostre frere; & nos cousins le Duc de Bourbon, Monseigneur Jacques de Bourbon, Jehan d'Artois, Monseigneur Pierre d'Alençon, Monseigneur Jehan d'Estampes, Guy de Blois, le Conte de S. Pol, le Conte de Harecourt, le Conte d'Aucerre, le Conte de Tancarville, le Conte de Cencerre, le Conte de Jougny, le Conte de Salebruche, le Conte de Brene, le sire de Coucy, le sire de Craon, le sire de Fieules, le Dalphin d'Auvergne, le sire de Montmorency, Guillaume de Craon, le sire de Saint Venant. Et ferons aussi jurer semblablement, & au plustost que faire pourront bonnement la plus grant partie des Prelas, Pers, Dux, Contes, Barons, & autres nobles de nostre Royaume. En tesmoing desquéles choses, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres.

Donné à Bouloigne le XXVI jour d'Octobre l'an de grace mil CCC LX.

Acte de Reservation par lequel le Roi de France declare que ses Alliances avec le Roi d'Ecosse tiendront & subsisteront, jusques à ce que le Roi d'Angleterre ait fourni de sa part les Renonciations qu'il a promises. Donné à Bouloigne le 26 d'Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1478. Ex MS. Domini Bulteau.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à tous ceulx qui ces presentes Lettres verront salut. Comme par nos autres Lettres nous ayons fait perpetuelles alliances pour nous, nos hoirs, & nos successeurs, & nostre Royaume, avecques nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre, pour luy, ses hoirs & successeurs, & son Royaume, contre toutes personnes qui puissent vivre ou mourir, excepté seulement nostre saint Pere, le saint siege de Romme, & l'Empereur qui orés est; en nous deportans de toutes alliances faites avec quelxconques autres personnes, si comme contenu est és lettres faites sur lesdittes alliances. Savoir faisons que n'est, ne onques fu nostre entention, que par lesdittes alliances nous nous departions en aucune maniere des alliances que faites avons autrefois à nostre treschier cousin le Roy d'Ecosse, son Royaume, ses Subgiez. Ainçois voulons lesdittes alliances faites avec lesdis Escos demeurer en sa force & vertu, jusques à ce que nostredit frere & nostredit nepveu son fils ainsné auront faites les renonciations qui sont à faire de leur partie, & icelles envoyées, & bail-

lées,

Anno 1360. léés, & delivrées à nos gens, ou deputez par nous à Bruges, en l'Egliſe des Auguſtins, au terme & par la maniere que obligiez y ſont par leurs lettres ſeellées de leurs ſeaux: leſquelles renonciations faites, & delivrées à nos deputez par la maniere deſſusditte, nous dès maintenant pour lors, & deslors pour maintenant nous départons du tout des alliances desdits Eſcos. Et pour garder & norrir parfaite paix & amour avec noſtredit frere, ſon Royaume, & ſes Subgiez, nous conſentons & promettons à noſtre dit frere, que nous ſurſerrons de nous aidier & uſer desdittes alliances desdits Eſcos, jusques à tant que lesdittes renonciations ſe doivent faire. C'eſt aſſavoir jusques à la feſte de Saint Andrieu prochain en un an. Et ſemblablement noſtredit frere a promis à faire par la maniere deſſusditte des alliances qu'il a avec les Flamens & le pays de Flandres: ſauf & excepté ce qui eſt dit & eſcript en l'accort de Bretigny de l'article de Bretaingne. En teſmoing de ce, nous avons fait mettre noſtre ſeel à ces preſentes Lettres.

Donné à Bouloigne le XXVI. jour d'Octobre, l'an de grace mil CCCLX.

CXII.

1. Novembre. *Lettre de* Jehan *Roy de France, avec ferment, d'envoyer au Roi d'Angleterre, les Oſtages qu'il lui à promis, & de lui remetre auſſi les Terres & Villes portées par leur Traité. Donné à St Omer le* 1. *Novembre* 1360. [Martene Theſaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1479. Ex MS. Domini Bulteau.]

Jehan par la grace de Dieu Roy de France à tous ceulx qui ces preſentes Lettres verront ſalut.

Savoir faiſons, que pource que le nombre des hoſtages que noſtre tres-chier frere le Roy d'Angleterre requeroit avoir de noſtre partie, & eſtre livrez à luy à Calais, n'eſtoient mie preſens, mais eſtoient abſens aucuns d'eulx qui n'eſtoient pas venus à noſtre mandement, quand noſtredit frere nous donna congié de nous partir de Calais. Nous luy avons promis, & promettons de bonne foy ſans mal engin, & juré ſur Saints Evangiles que dedens Noël prochain venant, ou pluſtoſt, ſe bonnement le povons faire, nous envoyrons à Calais, pour eſtre hoſtages devers noſtredit frere pour nous le Conte de Vaudemont, ou ceulx qui furent nommez pour luy, le Conte de Grantpré, le Chaſtelain de Lille, le Sire de Preaulx Seigneur d'Eſtouteville, le vidame de Chartres, & le Sire de Hangeſt, ſe ils ne ſont morts, ou empeſchiez de juſte empeſchement, ou autres auſſi ſouffiſans, juſques audit nombre.

Item, jurons en la maniere deſſusditte, que nous baillerons & delivrerons, ou ferons bailler & delivrer à noſtredit frere d'Angleterre toutes les Terres que nous devons bailler & delivrer par l'accord que nous avons fait avec lui dedens dujourduy en un an, par la maniere que faire le devons dedens la Saint Michel prochain venant, & toutes autres choſes que faire li devions dedens laditte Saint Michel, nous luy ferons & accomplirons de tout noſtre povoir dedens du jourduy en un an.

Item, nous jurons, comme dit eſt, que de tout noſtre povoir ferons bailler & delivrer à noſtredit frere dedens du jourduy en un mois la ville, le chaſtel, & toutes les forterelles de la Rochelle, par la maniere que promis luy avons à faire dedens un mois aprés noſtre despartement de Calais. En teſmoing de laquelle choſe, nous avons fait mettre noſtre ſeel à ces preſentes Lettres.

Donné à Saint Omer le premier jour de Novembre, l'an de grace mil CCCLX.

CXIII.

4. Decembre. *Litteræ Permutationis Romanorum Imperatoris* Caroli IV. *Quibus ſua Majeſtas Imperiali authoritate, & de Conſilio atque Aſſenſu Electorum & Principum Imperii, Caſtra Parckſtein & Karlſwald, cum oppido Weiden, ad Imperium pertinentia in proprietatem Regni & Coronæ Bohemiæ redigit. Et viciſſim Caſtra Lauterburg & Roſenſtein cum oppidis Allen & Heibach Sacro Romano Imperio, ejuſque Cameræ addicit & adjungit. Datum Norimbergæ anno* 1360. *die* 4. *Octobris.* Cum *Confirmatione Imperatoris* Caroli IV. *ſuper hac permutatione. Datum Norimbergæ* 18. *May* 1361. Lunig Teutſches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continu. I. Abſ. 1. pag. 49.] Anno 1360.

In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis feliciter, Amen.

Carolus IV, divina favente Clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus & Bohemiæ Rex, ad perpetuam Rei memoriam. Dum imminentium nobis curarum varietatem quibus humeros noſtros ex S. Imperii ſuſceptione ſubjecimus noſtra ſecum revolvit ſerenitas, multum nos eidem obnoxios invenimus Imperio, quo Mundiali Machinæ auctore Domino præſidemus, multum in *Regni noſtri Bohemiæ* quod initium & excellens ipſius Imperii membrum exiſtit, profectibus & augmentis nos decet proſpicere, cujus ſublimatio ſacro Imperio ad gloriam & Imperiale faſtigium in illius felicitate feliciter ſublimatur; hinc eſt, quod cum *Venerabilibus & Illuſtribus* ipſius *Sacri Imperii Principibus, Electoribus,* habito pridem ſuper variis Imperii neceſſitatibus, conſilio & deliberatione maturis inter cætera, illud nobis occurrit præcipua conſideratione penſandum, qualiter illius auxilio, cujus nutu cœleſtia ſimul & terreſtria diſponuntur, exigente rerum ordine, cum victorioſo noſtræ Majeſtatis exercitu, nuper ingreſſi Caſtrum Achatin, & Hohenſtauff, ad jus & proprietatem Imperii S. ſpectantia, & ex multo tempore ab ipſo alienata in priſtinum Jus & proprietatem Imperialem recuperavimus, & in antiquam reduximus poteſtatem, ubi etiam eodem tempore *Caſtra Lauterburg & Roſenſtein*, nec non oppida, Alen & Steubach, per ſpectabiles *Ludovicum* ſeniorem & *Ludovicum* juniorem Comites de Oettingen fideles noſtros dilectos venditioni palam expoſita, de Theſauro *Regni noſtri Bohemiæ*, pro eodem Regno, & ejus inſigni Corona comparavimus & ipſa in eorundem *Regni & Coronæ Bohemiæ* transtulimus, univimus & fundavimus poteſtatem. Conſequenter una cum eiſdem *Principibus* Electoribus conſideravit & ritè perpendit noſtra Serenitas, quomodo pro gubernatione Imperialium Terrarum, tam in Suevia, quam in aliis regionibus confiniis, caſtra *Achatin, & Hohenſtauff, ac Dominio Imperiali* proficua ex permutatione, quæ de Caſtris *Luterburg & Reſenſtein*, nec non Oppidis *Allen & Steubach* prædictis, & eorum diſtrictibus fieri poterat, viſum fuit nobis, & prædictis Principibus poſſe utiliſſimè ordinari, eo quod eadem Caſtra, Oppida & diſtrictus cum jam dictis Caſtris *Achatin, & Hoënſtauff* confinare, ac utrorumque limites ſeſe contingere dignoſcuntur. Præterea provida & ſagaci una cum prædictis Principibus Electoribus diſcuſſione noſtra ſolicitè penſavit ſublimitas, qualiter Caſtrum *Parckſtein, & Karlswald* ſitum in Terra Egrenſi, cum centum manſis Terræ ad illud ſpectantibus, Oppidum *Weiden*. & eorundem bona, Villæ pertinentiæ, & diſtrictus, licet de Imperiali proprietate conſiſtant, non ſunt tamen cæteris Imperialibus bonis continua, & magis *Regno noſtro Bohemiæ* ſeu Terris ejusdem quas trans ſylvam Boëmicalem in Bavaria juſtis, & rationalibus titulis conquiſivit, conjuncta ſunt, contigua & vicina, & Caſtra *Lutterburg & Roſenſtein*, Imperio Sacro, atque Caſtra *Parckſtein, & Karſwald Regno Bohemiæ* magis expediant, ſicut hoc *Electorum Principum* decrevit proviſio, qui miſſis inſpectoribus, permutationem hujusmodi utilem dictaverunt. Quam ob rem nullo quidem Patriæ natalis affectu, aut natalis ſucceſſionis amore, ſed ſolum DEUM & conſcientiæ debitum noſtræ habendo præ oculis, quod Sacro Imperio, ac *Regno noſtro Bohemiæ*, nobili & inſigni ejus membro, amplius convenire, fructumque & commodum uberius afferre poſſet, proſpicimus, una cum Principibus Electoribus prædictis voto unanimi, aciem mentis noſtræ con-

ANNO 1360. convertimus, animoque deliberato, & prædictorum omnium consilio prædicta bona decrevimus, & bonum esse invenimus, hinc inde inter Imperium ex una, & Regnum nostrum Bohemiæ parte ex altera, ad invicem permutare. Hinc est, quod nos tanquam Imperator & antedictorum Electorum consilio, & assensu concordi, jure & nomine nostri & S. Imperii cum *Illustri Joanne Marchione Moraviæ fratre, Principe nostro familiarissimo*, quem pro nobis, ut *Rege Boemiæ*, ad supra scripta & alia generaliter, & specialiter administratorem, Procuratorem & negotiorum gestorem Serenitas nostra constituit, prædicta Castra *Luterburg*, & *Rosenstein*, nec non oppida *Alen* & *Heibach*, cum eorum Villis, bonis, possessionibus, districtibus & pertinentiis universis pro plenoque Jure fundo, proprietate & Dominio utrobique rite & rationabiliter permutavimus, & tenore præsentium autoritate nostra Cæsarea & certa scientia permutamus. Et nos quidem Imperator prædictus, Imperiali autoritate & nomine Castris *Parckstein* & *Karlswald*, Oppido *Weida*, & omnibus eorum bonis, Villis, possessionibus, Dominio, Juribus, & pertinentiis antedictis cessimus, & animo permutationis hujusmodi *Regno Bohemiæ, & insigni ejus Coronæ*, appropriamus, annectimus, invisceramus, pariter & non minus ac in Jus, proprietatem, *fundum*, *Dominium*, & *potestatem Regni*, *Coronæ*, ac *Regum Bohemiæ* prædictorum ex certa scientia eadem Imperiali auctoritate redigimus & firmamus, apud *Regnum Reges* & *Coronam Bohemiæ* inseparabiliter jure hæreditario perpetuis temporibus permansura. Dicta vero Castra *Lauterburg* & *Rosenstein*, nec non Oppida *Allen* & *Heibach*, cum Villis, bonis, possessionibus, districtibus & pertinentiis supradictisque nemoribus frater noster Marchio Moraviæ, virtute Administratoris *Regni nostri Bohemiæ* admissi, favorabiliter Sacro Romano Imperio ejusque Cameræ incorporamus, invisceramus, annectimus, & unimus, eaque in Jus, proprietatem, feudum & Dominium ipsius Imperii ex certa nostra scientia Imperiali reddimus, in ejusdem Imperii potestate, Jure, & Dominio ac proprietate perpetuo permansura. Promittimus equidem & sincere promittimus per præsentes nos qui supra Romanorum Imperator, pro nobis & *Successoribus nostris Regibus & Imperatoribus Romanorum*, dictus vero *frater Illustris Joannis Marchio Moraviæ*, velut administrator, procurator, & negotiorum gestor à nobis ut à Rege Bohemiæ ad hoc sicut patet constitutus, pro nobis *hæredibus* & *successoribus* nostris *Regibus Bohemiæ*, prædictum permutationis Contractum in toto vel in parte sui qualibet semper attendere & perpetuis temporibus inviolabiliter observare, ac nullo unquam tempore contra eum ullo modo, directè vel indirectè, jure vel facto per nos vel personas interpositas, quocunque colore quæsito facere, vel venire, aut etiam quippiam in ejus jacturam, rescissionem seu præjudicium quomodolibet attentare. Renunciantes certa scientia & scriptis, *Nos Carolus Imperator*, qui supra *pro nobis & successoribus nostris Regibus & Imperatoribus Romanorum*, dictus vero noster *frater Marchio Moraviæ* administrator, Procurator, sicut præmittitur, pro nobis hæredibus & Successoribus nostris *Regibus Bohemiæ* in præmissis eorum singulis, seu ab illis dependentibus, quovis modo secundum omnem modum, & formam, sicut superius fuit expressum, & invenitur, omni actioni, juri, quæstioni, impetitioni, exceptioni doli mali, seu infactum, auxilio restitutionis in integrum & cuilibet actioni, Juris Canonici, & Civilis Beneficio, quibus his contravenire possemus, Jure vel facto, in Judicio, vel extra Judicium, vel quibus hæc omnia, vel eorum aliquod violari, rescindi, & infirmari possent, quibuscunque temporibus, aut infringi, etiamsi de singulis hujusmodi Canonibus, legibus, Juribus, observantiis, Usibus, & Statutis, Jure, vel consuetudine, deberet in præsentibus fieri mentio specialis. Præterea nos *Carolus Romanorum Imperator*, qui supra, auctoritate Cæsarea & de plenitudine Imperatoriæ potestatis ex certa scientia supplemus omnem defectum, si quis in præmissis, vel eorum aliquo circa solennitatem in tractatibus præmittendam, sive in forma verborum necessariorum submissione, seu aliis quibusvis Ceremoniis, Juris, aut facti necessariis, substantialibus vel voluntariis quomodolibet est, vel unquam reperiretur admissus. Decernentes hoc Imperiali Edicto, hæc omnia semper habere, & perpetua debere subsistere roboris firmitate. Non obstantibus quibuscunque legibus seu juribus communibus, localibus, consuetudinariis, vel statutis, in contrarium editis, seu rebus hujusmodi aliter formam ponentibus, quibus omnibus & singulis, in quantum præmissis, vel eorum aliquibus seu alicui obviarent, auctoritate Cæsarea, præsentibus, quoad hunc duntaxat permutationis contractum, ex certa scientia derogamus, & esse decernimus omnimode derogatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Majestatis infringere, vel ei quovis ausu temerario contraire. Si quis autem contrarium attentare præsumpserit, indignationem nostram & pœnam mille Marcharum auri puri, toties quoties contra factum fuerit, eo ipso se noverit irremissibiliter incursurum, quarum medietatem, Imperialis ærarii, reliquam vero Fisci Regalis Bohemiæ usibus decernimus applicari. Præmissis insuper universis & singulis in suo robore perpetuo duraturis. ANNO 1360.

Signum Serenissimi Principis & Domini Domini

Caroli IV. Romanorum Imperatoris, Invictissimi & Gloriosissimi; Testes hujus rei sunt Venerabilis Marquardus Augustensis; *Joannes* Olomucensis, *Joannes* Lutomislensis Imperialis Aulæ Cancellarius, *Theodoricus* Mindensis, & *Bertholdus* Eistetensis Ecclesiarum Episcopi, Illustres *Rupertus* Junior Comes Palatinus Rheni Bavariæ, *Richardus* Braudecensis, *Primislaus* Tessinensis, & *Joannes* Oppaviæ Duces spectabiles, *Burchardus* Imperialis curiæ Magister. Magdeburgensis, & *Fridericus* Nürnbergensis, Burggravii, *Eberhardus* Wirtenbergensis, *Ulricus* senior, de Helffenstein, Advocatus Sueviæ, *Henricus* de Montfort, *Ludovicus* senior, & *Ludovicus* junior de Oettingen, Comites, *Ulricus Landgravii*, Lucemburgensis, ac *Gerlacus* de Hoëloh, *Czenco* de Lippa summus *Regni Bohemiæ* Marscallus & Camerarius, *Wilhelmus* de Rechberg, *Fridericus* de Heydeck, *Sbincko* de Hazenburg, supremus Magister, *Hasko* de Zvirzeticz & Thimo de Kolditz Imperialis Cameræ Magister, Ogerius de Landstein, *Joannes* de Rosenberg, & alii quam plures Imperii nostri Principes & Nobiles, præsentium sub Imperialis Majestatis Sigillo testimonio literarum. Datum *Nurnberg*, Anno Domini M. CCCLX. Indictione XIII. secundo nonas Decembris Regnorum nostrorum Anno 15. Imperii 6.

Käysers Caroli IV. Confirmation vorhergestehenden Tausch-Contracts.

CArolus IV. divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemiæ Rex, notum facimus tenore præsentium universis. Quod cum propter Zelum amorosi affectus, quem ad Sacrum Romanum Imperium, & ad insigne *Regnum Bohemiæ, ejusdem Imperii magnificum & insigne membrum* incessanter gerit nostra serenitas, studio diligenti, ob utrorumque præsentium commodorum, quandam permutationem iniremus, quæ in sequentibus continetur, eandemque literis nostris Imperialibus confirmaverimus, quarum tenor per omnia sequitur in hæc verba: *In nomine SS. & Individuæ Trinitatis feliciter Amen: Carolus IV. Dei favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus & Bohemiæ Rex, ad perpetuam rei memoriam. Dum imminentium nobis curarum varietatem, quibus humeros nostros, ex Sacri Romani Imperii susceptione subjecimus, nostra secum revolvit serenitas, multum nos eidem obnoxios invenimus Imperio, quod mundiali Machinæ auctore Domino &c.* (usque ad finem priores literæ per omnia uno eodemque tenore verborum repetuntur) Nos igitur qui supra, *Carolus IV. divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemiæ Rex*, attendentes prædictam permutationem, & honorem Sacri Imperii, & felix augmentum, Regnique Bohemiæ salutem & commodum tam providè, quam sagaciter innovasse, sicut per fide dignorum inspectorum, quos nos, & cæteri Proceres nostri, Ecclesiastici & seculares Principes ad perscrutandum unanimi voto direximus,

ANNO 1360. mus, claris fuimus relationibus informati, eisdem permutationi, incorporationi, annexioni, inviscerationi, & unioni, omnibusque & singulis ex eis dependentibus quovis modo, prout hæc omnia seriatim sunt expressa superius consensum, & assensum nostrum benevolum, præsentibus adhibemus. Eaque omnia & singula prout inveniuntur expressa superius, velut *Rex Boëmiæ S. Imperii Archipincerna, & Princeps Elector*, approbamus, laudamus, & in omnibus & singulis clausulis suis, punctis, articulis atque tenoribus supra scriptis ex certa scientia confirmamus, perpetuis temporibus, perpetuè valitura, præsentium sub Imperialis Majestatis sigillo testimonio literarum. Datum *Nurnberg*, Anno Domini M. CCCLXI. Indictione 14. 15. Calendas Maji. Regnorum nostrorum Anno 15. Imperii vero 7.

CXIV.

12. Decembre. *Traité de Paix entre* JEAN *Roi de France &* CHARLES *Roi de Navarre, fait ensuite & en consequence de la Paix de Bretigny. Avec le serment des deux Roix, fait à St. Denis le* 12. *Decembre* 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1480. Ex MS. Domini Bulteau.]

CHARLES par la grace de Dieu Roy de Navarre, Conte d'Evreux, savoir faisons à tous presens & à venir, que comme desbas & descors feussent meus, ou esperez à mouvoir entre Monseigneur le Roy d'une part, & nous d'autre; & sur ce eussions envoyé à Calais pour le temps que Monseigneur le Roy y estoit, nos amez & feaux conseillers l'Evesque d'Avranche nostre Chancelier, Messire Jehan Reomus, Messire Robert de Piqueny Chevaliers: Oye la requeste de nosdits messages, Monseigneur le Roy deputa avecques eux reverend pere en Dieu l'Evesque de Therouenne son Chancelier, le Sire d'Oderehan, & Messire Jehan Leuvragée, ses Chevaliers & Mareschaux de France; lesquelx traittans sur tous lesdits desbas & descors, vindrent à conclusion de bonne paix & accord par le moyen du Roy d'Angleterre nostre tres-chier cousin, qui ad ce fist entendre par luy nostre tres-chier cousin le Duc de Lenclastre, & Messire Gautier de Mauny Chevaliers, comme mediateurs, par laquele paix & accord toute ire, rencunes, & maltalens, qui estoient & povoient estre entre Monseigneur le Roy & nous de tout le temps passé jusques aujourduy furent remises & depösées, quittes & pardonnées d'une partie & d'autre. Et fut traittié & accordé par les dessusdits sur le fait de Monseigneur le Roy & de nous, en la maniere que s'ensuit.

Sur les demandes que les messages envoyez à Calais de par le Roy de Navarre, ont faites au Roy de France, ou nom, & pour ledit Roy de Navarre, pour cause des injures & dommages qu'il disoit à luy avoir esté faits en ses biens & en ses Terres, pour le fait & occasion de sa prinse, a esté traittié & accordé entre les gens du Roy de France d'une part, pour & ou nom de luy; & lesdits messages, pour & ou nom du Roy de Navarre d'autre, presens ad ce le Duc de Lenclastre, & Messire Gautier de Maugny, pour la partie du Roy d'Angleterre, comme moyens, par la maniere qui cy aprés s'ensuit.

I. Premierement, que au Roy de Navarre, & à ses freres, à leurs gens, & subgiez, & à tous ceulx qui ont tenu leur partie, est pardonné toutes ires, rencunes, & maltalens, tous crimes, & meffais quelconques, qu'ils pourroient avoir faits, commis, & perpetrez en quelque maniere que ce soit, contre le Roy de France, son fils le Duc de Normandie, ou autres, ou contre l'honneur & l'estat du Royaume & de la couronne de France, à cause de la guerre & de la dissencion qui a esté entre les Seigneurs dessusdits, de tout le temps passé jusques aujourduy, & en demourront quittes & en bonne paix à tousjours, sans ce qu'ils en puissent, ou doient estre accusez, ne punis en maniere quelle qu'elle soit,

II. Item, que audit Roy de Navarre, à ses freres, à leurs gens, & à tous ceulx qui ont tenuë leur partie, ou à leurs hoirs, seront rendus & restituez Royaulment & de fait, sans delai, toutes leurs Terres, villes, Chasteaulx, rentes, benefices, & possessions quelxconques, qui du leur ont esté prins, saisis, ou arrestez. Et quant est de l'Evesque de Laon, il joïra de la spiritualité, & sera translaté hors du Royaume de France; & les gens qui à cause de la spiritualité auront à faire, pourront venir seurement, sans aucun empeschement. Et se en ladite espiritualité est mis aucun empeschement de par le Roy, le Roy le ostera; & s'il estoit mis par autres, il procurera qu'il sera osté. ANNO 1360.

III. Item, est accordé que le Roy de Navarre, sesdits freres, leurs gens, conseillers, & autres qui ont tenu leur partie, jusques au nombre de trois cens personnes, desquelx le Roy de Navarre baillera les noms par escript dedens le jour de Pasques prouchaines, seront quittes & absols de tous meffais que à eulx pourroient estre imposez, & par eux avoir esté fais ou temps passé, par quelque maniere, par quelconques causes que ce soit, tant à cause dudit Roy de Navarre, de ses freres, par leur fait comme autrement comment que ce soit. Et de ce seront faites les meilleures Lettres que on pourra, & y seront exprimez & declairez tous les fais que lesdits messages du Roy de Navarre y vouldront exprimer & declairier. Et jurera ledit Roy de Navarre de nommer ceulx qui auront esté avec luy en sa partie, & non autres.

IV. Item, est accordé que en donnant hostages souffisant audit Roy de Navarre, c'est assavoir dix ou douze personnes telles comme il voudra nommer, exceptez les enfans du Roy de France, ou Monseigneur PHILIPPE de France, se il plaist mieulx au Roy de France; il ira pardevers le Roy de France en aucune de ses villes, ou lieulx tieulx comme ils verront que l'en fera de fere, & luy fera serement & feaulté.

V. Item, est accordé que les forteresses tenuës par le Roy d'Angleterre en la Terre du Roy de Navarre, lesquelles parmy la bonne paix faite entre les Rois de France & d'Angleterre, doivent estre renduës au Roy de France, seront renduës audit Roy de Navarre par la main du Roy de France: c'est assavoir à luy celles qui sont de son propre heritage, & celles qui estoient tenuës de luy à ceulx de qui elles estoient, ou à autres qui de luy les tendront par la maniere que elles estoient tenuës audevant de la guerre.

VI. Item, est accordé que se aucun vouloit faire guerre au Roy de Navarre és Terres que il tient ou Royaume de France, ne sera contre luy, ne donra conseil, confort, ou aide, à celluy ou ceulx qui guerre luy vouldront faire.

VII. Item, est traittié & accordé que les accors & traittiez faits entre le Duc de Normandie & la Royne BLANCHE seront tenus & accomplis, & par le Roy de France confermez, quant ad ce qu'il touche son doüaire & heritage de deux mille livres.

VIII. Item, que sur toutes les choses, dessusdites & chacune d'icelles seront faites les meilleures Lettres que l'en pourra, & les plus grans seurtez que faire & donner s'y pourront. Nous les choses dessusdittes, & chacunes d'icelles ainsi traittiées & à nous rapportées par nosdits commissaires; & lesqueles si comme il nous disrent & affermerent avoir esté jurées d'une partie & d'autre audit lieu Calais, en la presence de Monseigneur le Roy, de nostredit cousin le Roy d'Angleterre, & de plusieurs autres qui là estoient, le XXIV. jour d'Octobre derrain passé. C'est assavoir pour la partie de Monseigneur le Roy, & de son commandement par nostre très-chier oncle le Duc d'Orlians, par ledit Evesque de Therouenne, nostre cousin le Conte de Tancarville, & les Mareschaux dessusdits: & pour nostre partie par nostre très-chier frere messire PHILIPPE de Navarre, l'Evesque d'Avranche nostre Chancelier, nostre cousin le captal de Buch, Messire Jehan, & Messire Robert nos Chevaliers dessusdits, sur le Corps de Nostre Seigneur, & sur les Saints Evangiles eusmes agreables, & les loasmes & approuvasmes; & depuis Monseigneur le Roy estant à Saint Denys le XII. jour de ce mois de Decembre, allasmes devers luy audit lieu, & jurasmes & promeismes de nostre partie, en la fourme & maniere contenuë en une cedule, de laquelle la teneur s'ensuit:

Nous

Anno 1360. Nous Charles Roy de Navarre, Conte de Dreux, promettons & jurons loyaument & en bonne foy, de nostre pure & franche voulenté, sur le Corps de Jesus-Christ Sacré, & sur les Saints Evangiles qui cy sont, tenir, garder & enteriner, & accomplir fermement & entierement la paix traittiée & accordée derrenierement à Calais, entre les gens de nostre très-chier & très redoubté, & Monseigneur Pere le Roy de France, qui cy est, pour luy & en son nom d'une part, & nostre frere Monseigneur Philippe, & nos gens pour nous & en nostre nom d'autre part: & jurons & promettons comme dessus, que doresenavant à tousjours nous serons bons & loyaux à nostredit Seigneur & pere, & luy garderons sa personne, son honneur, & son estat, comme son bon & loyal fils, subget, & homme lige de tout ce que nous nous tenons ou Royaume de France.

Et incontinent à ceste heure, Monseigneur le Roy jura & promit de sa partie en ceste maniere:

Nous Jehan de France jurons & promettons loyaument & en bonne foy, de nostre pure & france voulenté, sur le Corps de Jesus-Christ sacré & sur les Saints Evangiles qui ci sont, laditte paix & accort tenir & garder semblablement de nostre partie doresenavant à toujours; & que nous aurons bonne amour en nostredit fils le Roy de Navarre; & serons à nostredit fils bon Seigneur & pere. Si donnons en mandement & commandons estroittement à nos très-chiers freres Monseigneur Philippe dessus dit, & Messire Loüis & à tous nos Officiers, conseillers, chastelains, & subgez de quelconques estat qu'ils soient, ou à leurs lieuxtenant, & à chacun d'eulx sur quanques ils se peuvent mesfaire envers nous, que toutes les choses dessus dittes, & chacune d'icelles gardent, & facent garder fermement, si comme à chacun puet appartenir. Et leur defendons & à chacun d'eux que rien ne facent, ne attemptent, ne sueffrent, ou conseilient estre fait ou attempté au contraire en quelque maniere sur les painnes dessus dittes. Et que ce soit ferme & estable à tousjours, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres. Donné à Saint Denis en France l'an de grace mil CCCLX. ou mois de Decembre.

CXV.

1361. **Vergleich zwischen Rudolph den IV. Hertzog zu Oesterreich/ dann Johann Bischof zu Basel/ wodurch der Hertzog die Herrschafft Pfyrt benebst andern Städten zu Lehen empfanget/ mit dem Beding/ daß solche weder verkaufft/ verliehen/ noch entfrembdet werden dem bennanten Stifft von Basel.** [Lunig Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special Continuat. I. Absatz. 4. pag. 14.]

C'est-a-dire.

Convention entre Rodolphe IV. *Duc d'Autriche, & Jean Evesque de Basle, par laquelle ledit Duc reçoit de l'Evesque* Jean *la Seigneurie de Ferrete en Fief pour lui & pour ses Freres, avec toutes ses Villes, Chateaux; Dependances, & appartenances, à condition neantmoins de n'en rien aliener, ni soustraire au prejudice de l'Evesché de Basle.*

Wir Rudolph der Vierdte von GOttes Gnaden/ Hertzog zu Oesterreich/ Steyer/ Kärndten/ Herr zu Crain/ Graff zu Habspurg/ Pfürd/ Kürburg/ Marggraff zu Burgau und Landgraff zu Elsaß/ an unser Hertzog Friederichs/ Hertzogs Albrechts/ und Hertzogs Lupolds/ unser Brüder statt/ und Wir Johannes von GOttes Gnaden Bischoff von Basel thun kund allermänniglich/ daß wir umb die Herrschafft von Pfürt/ und diese nachgeschriebene Lehen und Güter/ also übereinkommen seind/ lieblich/ freundlich/ gütlich und williglich/ daß wir Hertzog Rudolph Pfürt die Herrschafft/ und was darzu gehöret/ und mit Nahmen die Vesting von Pfürt/ Burg und Stadt/ Zwing und Bann/ und alles das darzu gehöret/ Blochmund/ Löwenberg/ Wörsberg/ Liebenstein/ Altkirch/ Ameratsweiler/ Speckbach/ Hohenack/ Wineck/ den Hof zu Sennheim/ mit allem so dazu gehöret/ innen und aussen/ Mann und Dienst-Mann und die Höfe Dürlisdorff/ Welschweiler/ Ruderbach/ Alckelch/ mit seiner Meyerampten/ Speckbach/ Ameratsweiler/ Brunenhaupten/ Schweighaussen; darzu Tan/ Stadt und Dorff/ als es hie dißhalb den Wasser liegt/ daß da heist die Thür/ und das Dorff Tamarcklich/ mit den Leuthen/ Vogteyen/ Mayerthumen/ Aeckern und Matten/ Holtz und Feld/ Zwing und Bann/ mit allen Gütern und Rechten/ so darzu gehört/ Illfurth den Hof und das Mayerthum Hohenrottern/ den Hof und das Mayerthum/ und alles was darzu gehöret/ mit allen Rechten/ die Vogtey zu Maßmünster/ die Burg und die Stadt und die Vorstadt zu Blumenberg mit allen den Leuten/ so in der Burg/ Statt und Vorstatt zu Blumenberg seyn/ und mit allen Dörffern u. Leuthen/ die in denselben Dörffern wohnhafft seyn/ die zu der vorgenannten Burg und Statt zu Blumenberg gehören/ Zwingen und Bannen/ Gerichten mit allen Rechten/ und zugehorenden und die zu den vorgeschriebenen Burg und Statt gehören/ wie sie geheissen/ oder genannt seyn/ von dem GOttes Hauß von Basel an/ deß die Eigenschafft allen der vorgeschriebenen Burgen/ Stätten/ Dörffern und Gütern/ mit allen Rechten hören/ in aller der Weiß und Maß/ als die Herren von Pfürt sie an unsere vordere gebracht haben/ zu rechten Lehen empfangen haben/ mit dem Geding und Bescheidenheit/ daß wir die vorgenannten Lehen und Güter/ noch keines unter ihnen/ weder verkauffen noch hinleihen/ noch entfrembden sollen noch mögen/ in keine Weg/ noch die vorgenannte unsere Brüder/ noch keiner unter uns/ noch keiner unser oder ihre Leibes-Erben/ daß sie dem ehegenannten Stifft von Basel entfrembdet und entragen werden/ in keine Weg; und da Wir das thäten/ davor GOtt seye/ daß es keine Krafft haben solle noch möge; und soll auch das dem vorgenannten Stifft von Basel unschädlich seyn. Wäre auch daß wir und die vorgenannte Unsere Brüder stürben ohne Leibes-Erben/ Sohn oder Söhne/ so soll es alles dem vorgeschriebenen Gotteshauß Basel ledig seyn und gefallen/ ohne aller unserer andere Erben Wiederrede. Es ist auch beredt zwischen uns und wollen auch in dem Nahmen als darvor/ wäre daß wir oder unsere Brüder Sohn oder Söhne gewunnen/ und wir die überlebten/ daß es doch alles stät sey und bleibe/ daß hie vorgeschrieben stehet/ also/ daß dieselbe Unser Söhn/ und fürbaß ihre Leibs-Erben/ Sohn oder Söhne/ dieselbe Lehen besitzen sollen/ und darauff warten in aller Maaß/ als wir und unsere Brüder dieselbe ietzund von dieser Leihung wegen besitzen/ ohne alle Gefehrde: Als auch Wir/ der vorgenannte Hertzog Rudolph zu unser selbs und aller unser Brüder Handen/ gemeiniglich die ehgenannte Lehen ietzund empfangen haben/ also sollen darnach/ so wir abgehen/ Unsere Brüder/ oder Unser und ihre Söhne/ doch ie der älteste unter ihnen oder jüngern einer/ ob der Aelteste nicht wolte oder möchte empfahen/ von einem Bischoff von Basel dieselbe Lehen als dick so es zu Schulden kombt und sich die Hand verwandelt; Wäre aber/ daß unser Bruder/ und Unser oder Ihre Söhne/ dieselbe Lehen verschmäheten/ und Sie Ihr keiner nicht fordern und empfahen wolte/ so sollen dieselbe Lehen dem Bischoff und dem Gotteshauß von Basel ledig seyn gäntzlich und gefallen. Wir haben auch gelobt in Unserm und der vorgenannten Unserer Brüder/ und aller unser und Ihrer Leibs-Erben/ und die Lehensgenoß seyn/ Nahmen/ und für Uns und sie/ bey guten Treuen/ und geloben bey Treuen an Eydsstatt/ und verbinden Uns und Sie allgemeiniglich/ fest und stat zu halten/ alles das vorgeschrieben stahet/ und darwieder weder zu kommen/ noch zu thun/ noch zu schaffen gethan zu werden/ in keinen Weg/ ohne alle Gefährde.

Anno 1361.

CXVI.

Kaysers Caroli IV. Privilegium denen Hertzogen von Oesterreich Rudolphen, Friedrichen, Albrechten und Leopolden ertheilt/ wodurch Er Ihnen die freyheit bestättet/ daß keiner von ihren Unterthanen aus Oesterreich/ Steyer/ Kärnthen/ Crain/ Portenaw und Windischen Marck/ Schwaben/ Elsaß/ Sundgau/ Ergau/ Turgau/ Burgunden/ Glarus und auf dem Schwartz-Wald/ und was mehr zu diesen Landen gehört/ für kein fremdes so Reichs-als anders Gericht könne citirt und belanget werden/ ohne nur im fall denegatæ justitiæ. Geben Prag an St. Stephans tag/ als er gefunden ward 1361. Mit einer andern Confirmation von eben diesem Kayser über dieses Privilegium Hertzogen Albrecht und Leupolden von Oesterreich ertheilet. Geben zu Wien am nächsten Sambstag nach des H. Creutzes tag als es erfunden ward 1366. Nebst Bischofs Nicodemi von Freysingen Transsumptum darüber. Datum Wien 8. A- 3. Aoust.

ANNO 1361.

pril 1435. [Tiré des Archives Imperiales du petit Thresor de la Regence & de la Chambre à Vienne.]

C'est-a dire

Privilege accordé par l'Empereur CHARLES IV. *aux Ducs d'Autriche* RODOLPHE, FRIDERIC, ALBERT, & LEOPOLD, *portant confirmation de leurs Immunités, sçavoir, Que leurs sujets d'Autriche, de Styrie, Carinthie, Carniole, Portenau, & Windischmarc, Suabe, Alsace, Suntgauw, Ergauw, Turgauw, Bourgogne, Glaris & Forestnoire, & ceux de leurs Dependances, ne pouront estre cités, accusés ni appellés devant aucun Juge étranger, soit de l'Empire, soit autre, si non en cas de denegation de Justice. A Prague le jour de l'Invention de St. Estienne* 1361. AVEC *La Confirmation de ce Privilege par le même Empereur, en faveur des Ducs* ALBERT & LEOPOLD. *A Vienne le Samedi après l'Invention de la Ste. Croix.* 1366. ET AVEC *Le Transumpt de ces deux Pieces par* NICODEME *Evesque de Frisingen. A Vienne le* 8. *Avril.* 1435.

NIcodemus Dei & Apostolice Sedis gracia Episcopus Frisingensis & Nos Erhardus Herrant decretorum Doctor, Officialis Curiæ Pataviensis Universis & singulis ad quos præsentes Literæ seu præsens publicum transsumptum pervenerint seu pervenerit, Salutem in Domino & præsentibus fidem indubiam adhibere, Noverit Universitas vestra, quod honorabilis Vir Dominus Johannes Pauli de Meyrs Licenciatus in decretis Illustris Principis & Domini nostri graciosi, Domini Alberti Ducis Austrie Marchionisque Moravie &c. Secretarius, coram nobis atque Notariis publicis, & testibus infrascriptis personaliter constitutus, duas Literas in vulgari theutunico scriptas olim Illustrissimi Principis inclite memorie Domini Karoli divina favente clementia Romanorum Imperatoris semper Augusti, & Bohemiæ Regis Sigillis rotundis ejusdem Domini Karoli cere communi impressis in cedulis pergameneis pendentibus. In quorum sigillorum quolibet quedam ymago ad modum figure Imperatoris cum certis insignis Imperialibus in solio Majestatis sedentis videlicet coronam Imperialem in capite sursum elevatam, ac sceptrum in dextra & pomum cum cruce in sinistra manibus habendo, necnon in ambobus lateribus, quedam aves, ad modum aquilarum quarum quelibet habet alam extensam a sursum & aliam deorsum, una a latere dextro cum clipeo, in quo figuram cujusdam avis cum alis extensis ad modum aquile volantis, & alia a latere sinistro cum clipeo in quo figura Leonis cum cauda duplicata a tergo sursum elevata. Unacum litteris circumferencialibus hujusmodi ✠ Karolus quartus divina favente clemencia Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemie Rex, a tergo vero eorundem sigillorum duo alia parva sigilla de cera rubea, ipsi cere communi impressa. In quorum medio figura cujusdam avis cum alis extensis ad modum aquile volantis cum Litteris circumferencialibus talibus videlicet ✠ *Juste judicate filii hominum*, similiter sculpta apparebant, sigillatas. Quarum tenores inferius describentur, nomine præfati Domini nostri Ducis in medium exhibuit & produxit, petens debita cum instancia hujusmodi Literas transsumi & exemplari ac in publicam transsumpti formam, eciam cum interpositione decreti ordinarie auctoritatis redigi mandari, sub tali modo & forma, ut hujusmodi transsumpto ubique locorum tamquam ipsis Literis originalibus possit plenarie fides adhiberi, cum propter viarum discrimina aliasque causas legittimas, & variabiles eventus ipse Littere Originales, ad loca ubi ipsorum habetur indigentia, commode ac secure duci non valent. Nos igitur Nicodemus Episcopus & Erhardus Officialis prefati attendentes petitionem hujusmodi justam fore & consonam rationi, supra dictas Literas ad nos recepimus ipsasque vidimus, inspeximus, & unacum Notariis infrascriptis auscultavimus diligenter, quibus sic visis inspectis & auscultatis, easdem sanas integras & illesas, omnique prorsus vicio & suspicione carentes repperimus, & invenimus. Idcirco hujusmodi Literas per Notarios subscriptos transsumi de verbo ad verbum & exemplari, ac in publicam transsumpti formam, nil addendo vel minuendo quod sensum variet aut mutet intellectum, redigi mandavimus. Et nos Erhardus Officialis præfatus, Decretum nostrum auctoritate ordinaria nobis commissa, interposuimus & interponimus per præsentes. Volentes & auctoritate jamdicta decernentes, ut præsenti transsumpto publico tamquam ipsis Literis originalibus ubique locorum in Judicio & extra fides plenarie possit & debeat adhiberi. Tenor vero prime Literæ sequitur & est talis.

WIr Karl von Gotes Gnaden Römischer Keyser ze allen Zeiten Merer des Reichs und kung ze Behem/ bekennen und tun kunt offenlich mit disem Brief allen den die in sehent oder hörent lesen/ daß wir vormals zu den zeiten/ do wir denn noch Römischer Kung waren/ solich friheit und Recht gegeben und gnad getan haben weilent dem Hochgeborn Albrechten seliger Gedächtnuß Hertzogen ze Oesterreich/ ze Steir und ze Kernden/ unserm lieben Oheim und Fürsten und allen seinen Sünen und Erben/ als si auch des von Alters Recht habent/ daß niemand irer Lantherren/ Ritter/ oder Knechte/ Mann-Leut noch Diener/ edel nog purger/ oder wie si genant sind/ außer ihren Landen und Stetten ze Oesterreich/ ze Steir/ ze Kernden/ ze Krain/ ze Portenaw und auf der windischen March/ ze Schwaben/ ze Elsaßen/ ze Suntkow/ ze Argow/ ze Turgow/ ze Burgunden/ ze Glarus und auf dem Schwartzen Walde/ und was zu denselben Landen gehöret/ geladt noch gezogen werden sol auß der egenanten Hertzogen von Oesterreich Gerichten/ um dhainerlay Sache für unser Hoffgericht noch für dhainen unsern Land-frid/ noch mit Namen für unser Lantgerichte ze Rotwil/ oder für dhain ander uns Dinkstat und Gericht/ wa wir die von des Heiligen Reichs wegen haben/ noch für dhain fremdes Gericht/ es wäre danne/ daß jemand in derselben Hertzogen von Oesterreich Gerichten Rechtlos gelaßen würde/ und das garkuntlich und on geverde wissentlich wäre/ der mag sein Recht wol fürbas vor unsern Gerichten suchen/ und sust anders nieman/ darumb haben wir aver nu mit Keyserlicher Mechte Volkomenheit für unß und für all unsere Nachkomen an dem Heiligen Römischen Reiche dem Hochgebornen Hertzogen Rudolfen ze Oesterreich/ ze Steir und ze Kernden/ unserm allerliebsten Eydam und Fürsten/ und dem Hochgebornen seinen Brüdern/ Fridrichen/ Albrechten und Lewpolten/ Hertzogen und Herren derselben Landen/ unsern sunderlichen Oheym und Fürsten/ und allen iren Nachkomen und Erben ewiglich/ die vorgenante Recht/ Freyheit und gnad bestätet und gegeben mit rechter wissen/ und geben In auch die von niwen dingen recht und redlich mit Krafft dieser gegenwärtigen Hantvesten/ und gebieten auch davon ernstlich/ bei unsern Hulden/ allen unsern gegenwärtigen und künfftigen Hoffrichtern/ Lantrichtern/ Lantfriden/ und allen die darüber gesetzt sind oder werdent/ und sunderlich dem Lantrichter ze Rotwil/ wer der ye zu den zeiten ist oder wirdet/ und allen andern Richtern/ wa die gesessen und wie die genant sein oder genant werden/ daß sie des vorgenanten Hertzogen von Oesterreich Lantherren/ Ritter/ Knechte/ Bürger/ Man oder Diener/ edel unedel/ für sich nicht laden durch jemands Clag willen/ noch in dheinem weg über sy richten umb dhainerlay Sache/ es sey danne gar kuntlich und on alle Geverde wissentlich/ daß der Clager in der egenanten Hertzogen Gerichten Rechtlos gelaßen sey und Rechtens nicht bekomen müg. Wan wir mainen und wollen/ daß dieselben Hertzogen vollentlich bleiben in den egenanten iren Landen und Gerichten/ bei allen iren freiheiten/ Rechten und gueten Gewonhaiten/ die ir Vorderen und si von alter gehebt und herbracht habent. Wer aber dawider in dheinen weg vormals getan hätte/ oder fürbas tette/ und jemanne der in der egenanten Hertzogen Gerichte nicht Recht-los gelassen wäre/ gerichtet hette/ oder fürbas richtend würde über desselben Hertzogen Lewte/ das sol kayne kraft haben; Wan wir das mit Keyserlicher Macht gentzlich abnemen und vernichten. Mit Urkund diß Briefs/ versiegelt mit unserm Kayserlichen Majestat. Insigel/ Geben ze Prage nach Christus Gepurd drewzehenhundert Jar/ darnach in dem eyn und sechtzigsten Jare an St. Stephans tag als er gefunden wurt/ Unsser Reiche/ des Römischen in dem Sechtzehenden/ des Beheimischen in dem funfzehenden/ und des Keyserthums in dem Siebenden Jare.

Tenor vero secundæ Literæ sequitur & est talis:

WIr Karl von Gotes Gnaden Römischer Keyser/ ze allen Zeiten Merer des Reichs und Kung ze Behem/ tun kunt offenlich mit disem Briefe allen den die in sehen/ hören oder lesen/ daß wir vormals zu den Zeiten/ da wir denn noch Römischer Kung waren/ solich freyhait und Recht gegeben und Gnade getan haben weilent dem Hochgeborn Albrechten seliger Gedächtnuß Hertzogen ze Oestereich/ zu Steir und ze Kernden/

unserm

ANNO 1361. unserm lieben Ohaim und Fürsten / und allen seynen Sünen und Erben / als sy auch der von Alter Recht habent / daß nieman ire Lantherren / Ritter oder Knechte / Manne / Lewte noch Diener / Edel noch Pürger / oder wie sie genant sint / außer yren Landen und Steten ze Oesterreich / ze Steir / ze Kernden / ze Krayn / ze Portnaw und auf der Windischen Marich / ze Swaben / ze Elsaß / ze Sunkaw / ze Ergaw / ze Turgaw / ze Burgunden / ze Glarus und auf dem Swartzenwalde / und was zu denselben Landen gehöret / geladen noch gezogen werden sol auß der egenanten Hertzogen von Oesterreich Gerichten / umb dheinerlay Sachen für unser Hofgerichte noch für dhainen unsern Landfride / noch mit Namen vor unser Lantgerichte ze Rotwil / oder von dhein ander unser Dinkstatt und Gerichte / wo wir die von des Heiligen Reichswegen haben / noch vor dhain främder Gerichte / es wäre danne / daß jeman in derselben Hertzogen von Oesterreich Gerichte Rechtlos gelaßen würde / und das gar kuntlich und on geverde wißentlich wäre / der mag sein Recht wol fürbas vor unsern Gerichten suchen / und sust anders niemen / darumb haben wir aber nu mit Keyserlicher Mechte Volkomenheit / für unß und alle unser Nachkomen an dem Heiligen Römischen Reiche / den Hochgebornen Albrechten und Lewpolten / ze Oesterreich / ze Steir / ze Kernden / ze Krain Hertzogen / Herren auf des Windischen March und ze Portenaw / Grafen ze Habspurg / Kyburg / Tyrol und ze Phyrt / Marggrafen ze Burgaw und Lantgrafen in Elsaß / unsern sundern lieben Sünen und Fürsten / und allen iren Nachkomen und Erben ewiclich die vorgenante Recht / Freyheit und Gnade bestetigt und gegeben mit Rechter wissen / und geben Jn auch die von newen dingen / recht und redlich mit Keyserlichen Mechten und mit Kraft diser gegenwärtigen Hantvesten / und gebieten auch davon ernstlichen / bei unsern Hulden / allen unsern gegenwärtigen und künftigen Hofrichtern / Lantrichtern / Landfriden und allen die darüber gesetzt sind oder werdent / und sunderlich dem Lantrichter ze Rotwil / Wer der ye zu den Zeiten ist oder wirdt / und allen andern Richtern / wo die gesetzen und wie sy genant werden / daß sie der vorgenanten Hertzogen von Oesterreich Lantherren / Ritter / Knechte / Pürger / Manne oder Diener / edel noch unedel / vor sich nicht laden / durch jemans Clage willen / noch in dheine wege über si richten umb dheinerlai / Sache / es sey danne gar kuntlich und on alle geverde wissentlich / daß der Clager Rechtlos gelassen sey und Rechts nicht bekomen müge. Wan wir mainen und wollen / daß dieselben Hertzogen völliglich bleiben in den egenanten iren Landen und Gerichten / und mit Namen in der Graffschafft ze Tyrol bei allen den egenanten undauch andern iren freyheiten / Rechten und gueten gewonhaiten / die ire Vordere und sy von Alter gehebt und herbracht haben. Wer aber dawider in dheine wege vormals getan hette oder für baß tette / und jemanne der in der egenanten Hertzogen Gerichten nicht Rechtlos gelassen wäre / gerichtet hatte / oder fürbaßer richtende würde über derselben Hertzogen Lewte / das sol kayne Krafft haben / wan wir das mit Keyserlicher Macht gentzlich abnemen und vernichten. Mit Urkund diß Priefs / versiegelt mit unsern Kayserlichen Majestat Insiegel. Geben ze Wienn nach Gots Geburde drewhundert Jar / darnach in dem Sechs und sechzigsten Jare / an dem nechsten Samstag nach des Heiligen Creutzestag als es funden wart / unser Reiche in dem zweinzigsten und des Kaisertums in dem zwelften Jare.

IN cujus rei testimonium præsentes Literas seu præsens publicum transumptum per Notarios subscriptos exinde fieri, Sigillorumque nostrorum appensione fecimus communiri. Datum, & actnm Wienne in Domo solite residencie nostri Nicodemi Episcopi Frisingensis prælibati in Stubella parva sub Anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quinto, Indictione tredecima, die vero Veneris Octava mensis Aprilis, hora tertia vel quasi. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Eugenii divina providentia Pape quarti Anno quinto. Præsentibus ibidem venerabilibus & nobilibus Viris, Magistro Petro Pachmulner decretorum Doctore. Johanne Chintlendorffer Barone terræ Austrie. Wilhelmo Prawsdorff, Georgio Grafl, & Wilhelmo Potinger Armigeris pataviensis dioecesis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

(L. S.) EtEgoJohannesClepekch deLaiban Clericus Aquilegiensis diocesis publicus Imperiali auctoritate Notarius, quia prædictarum Literarum productioni, exhibicioni & ostensioni omnibusque aliis & singulis suprascriptis dum sic ut præmittitur, per præfatos, Reverendum & venerabilem in Christo Patrem & Dominos Nicodemum Episcopum & Everhardum Herrant Officialem & coram eis agebantur & fiebant, unacum prænominatis testibus & Notario subscripto præsens fui, eaque sic fieri vidi & audivi, præfatasque Literas nil addendo vel minuendo aut mutando, quod facti substantiam mutet aut variet intellectum, de mandato prædictorum Patris & Dominorum Episcopi & Officialis transumpsi, transscripsi & cum Notario publico subscripto exemplavi, & quia præsens publicum transumptum sive præsentes Literas cum dictis Literis originalibus facta tamen per me cum Notario infrascripto diligenti collacione & auscultatione præsentis transumpti, ad ipsas Literas originales per omnia inveni concordare, Ideo præsens publicum Instrumentum sive Literas præsentis transsumpti exinde conteci & in hanc publicam formam redegi, Meque aliis occupato negociis per alium fideliter scriptum hic me manu propria subscripsi, Signoque & Nomine meis solitis & consuetis unacum prælibatorum Patrum & Dominorum sigillorum appensione & Notarii publici infrascripti subscripcione consignavi rogatus & requisitus in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum.

(L. S.) Et Ego Pangratius Conr. Srambart Clericus Pataviensis Dioecesis, publicus Imperiali auctoritate Notarius, ac coram dicto venerabili Patre & Domino Everhardo Herrant decretorum Doctore Officiali, Curie Pataviensis scriba, Quia prædictarum Litterarum Originalium productioni, exhibitioni, transsumptioni & decreti Interposicioni omnibusque aliis & singulis dum sic ut præmittitur per præfatos Reverendum & venerabilem in Christo Patrem & Dominos Nicodemum Episcopum, & Everhardum Officialem & coram eis fiebant & agebantur, unacum prænominatis testibus & Notario Collega meo suprascripto præsens interfui, eaque sic fieri vidi, & audivi, Ideoque præsentes Literas sive præsens publicum Instrumentum cum dictis litteris Originalibus per alium fideliter scriptis sive scriptum debiteque collacionatum, nil addito vel mutato quod facti substantiam variare aut intellectum mutare posset, de mandato supradictorum Reverendi ac Venerabilis Patris & Dominorum Episcopi & Officialis unacum Collega meo supranotato transscripsi, publicavi, exemplavi & in hanc publicam formam redegi, Signoque & nomine meis solitis & consuetis unacum prælibatorum Patris & Dominorum Sigillorum & appensione atque Notarii Publici memorati subscriptione consignavi, in fidem & testimonium præmissorum rogatus specialiter & requisitus.

CXVII.

Reunio & Consolidatio Ducatûs Burgundiæ, & Campaniæ, Tolosæque Comitatuum, nec non Ducatûs pariter Normaniæ sub certâ conditione cum Regno Franciæ, per JOANNEM *Francorum Regem facta. Datum Parisiis Mense Novembri Anno Domini* 1361. [CATEL Histoire des Comtes de Toulouse Liv. 2. chap. dernier pag. 398.] Novembre.

JOannes Dei gratia Francorum Rex; licet sceptri regalis imperiosa Majestas in apicem Celsitudinis sursum elevata suorum subditorum reique publicæ jugiter invigilet commoditatibus & subjectorum commoditate Principis locupletetur potentia, tamen non ad hoc solum gloriosæ coronæ jura regalia tenens & ad ejusdem exaltationem magnificam, gloriosam decoramque aspirans suæ considerationis perspicacissimos oculos debet erigere. Istorum & eorum alterum alterius auxilio semper eguit, ut in subditorum prosperitatibus gaudeat se felicem; & in sui diadematis exaltatione suum stabilire imperium. Sanè nos divina favente clementia supra Cathedralem regalis præeminentiæ sublimati Francorum præsidentes gloriosæ coronæ, quam felicibus prædecessorum nostrorum meritis inclitis, inter cæteras hujus orbis dominationes, & regias potestates ipse per quem Reges regnant gloriosius exaltavit, scientiarum & aliorum bonorum supernis beneficiis victoriosisque tribuit gloriari triumphis. Donec nostris novissimis temporibus idem Rex Regum & Dominus, post tam prospera, in signum dilectionis comprobandæ, nobis subministravit adversa, quum hostium nostrorum impietas, exigentibus hominum peccatis, adversus nos hostiliter insurrexit, & post illata per Regni nostri diversa climata manifesta

ANNO 1361.

nifesta & non modica dispendia, idem Dominus omnis coronæ nostræ gloriam sugillans per eum sic exaltatum in persona nostra humiliari, & nostram personam hostium nostrorum concludi & captivari manibus voluit & permisit, tandem illo procurante qui est autor pacis & amator libertatis, non modicum nostra corona in sui alienatione patrimonii per nos facta, passa est detrimentum, quod si fieri nobis & publico credidimus expedire, ut quod bellorum calamitas introduxit, præsentis pacis lenitate sopiatur. Quapropter ad nostræ coronæ exaltationem, decorem & Magnificentiam nostræ providentiæ figentes intuitum eidem providere cupientes, notum facimus per præsentes tam præsentibus quam futuris, quod cum nuper per mortem carissimi filii nostri Philippi Ducis Burgundiæ, &c. Ducatus Burgundiæ, cum juribus & pertinentiis universis nobis in solidum, jure proximitatis, non ratione coronæ nostræ, debitus, ad nos fuerit devolutus, & in nos jure successorio translatus ac à nobis tanquam noster acceptatus, ipsum eundem Ducatum Burgundiæ ac Comitatum Campaniæ, nec non Comitatum Tolosæ ad nos pleno jure spectantes, cum ipsorum singulorum juribus & pertinentiis universis nostræ felici Francorum coronæ de nostra certa scientia & authoritate Regia donamus & inseparabiliter conjungimus, & solidamus, juribus dictæ nostræ coronæ dictos Ducatum Burgundiæ, Comitatus Campaniæ & Tolosæ, ex nunc applicantes, appropriantes & nostra ea jura innovantes, & sic solidatos in perpetuum dictæ Coronæ per præsentes volumus ac decernimus unitos, quoscunque alios successores in eisdem Ducatum & Comitatibus, præter futuros Reges Francorum, in perpetuum excludentes, insuper dictæ nostræ coronæ augentes insignia Ducatum Normaniæ volumus in modum qui sequitur, nostræ coronæ sociari. Nam cum dictus Ducatus Normaniæ de præsenti sine cujusque injuriis dictæ nostræ coronæ uniri nequiret seu consolidari, cum eodem Ducatu Carissimus noster primogenitus Carolus Delphinus Viennensis ex dono Regio per nos sibi facto jam plurimis temporibus fuit & sit investitus, & eidem ejus reale quæsitum quem legitimum possidentem sicut nec alium quemcumque spoliare non intendimus, ipsum tamen Ducatum Normaniæ tunc nostræ dictæ coronæ uniendum & consolidandum volumus & disponimus altero duorum casuum subsequentium eveniente, videlicet quando nobis præsenti vita functis dictus primogenitus noster in Regno successor extiterit à quo tunc consolidandum jubemus & tamen ipsum quantum possumus obligamus, cum insignia coronarum suscipiet, præstare tunc juramentum, quod nunquam per ipsum inter ea sic unita & conjuncta aliqua generabitur divisio seu scissio, pro quibus omnibus & singulis adimplendis totaliter & complendis dictum primogenitum carissimum nostrum juramento volumus astringi, & super hoc per ipsum de præsenti solemne præstari corporaliter juramentum, vel si, quod absit, ordine mortalitatis turbato, nobis adhuc vita fungentibus, dictus noster primogenitus diem suum clauderet extremum, dictum Ducatum Normaniæ tunc uniemus, consolidabimus, & unire seu in perpetuum consolidari tunc promittimus, prout in dictis Ducatum Burgundiæ, & Comitatibus Campaniæ & Tolosæ superius est expressum. Promittentes sub fidelitatis juramento, quo eidem nostræ coronæ sumus obligati, contra hujusmodi dispositionem & ordinationem prædictas seu contra aliqua præmissorum aliqua via directe vel exquisito colore per obliquum & indirectè vel directè non venire vel contrarium attentare. Quæ sic fieri & impleri jam ad Sacro-Sancta Dei Evangelia manibus supra elevatis juravimus solemniter & servari, & ad quæ perficienda & observanda perpetuo nos, & futuros successores nostros Reges Franciæ, obligamus & volumus esse adstrictos, ac dum insignia coronationis recipient ad prædicta juramenta renovanda per eosdem modo & forma prædictis ipsos teneri volumus per præsentes, ad quorum fidem omnium ac plenissimam confirmationem, nostrum præsentibus Litteris fecimus apponi Sigillum. Datum in Castro nostro de Lupara prope Parisius, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo primo, mense Novembris, per Regem in suo Consilio.

CXVIII.

ANNO 1363. 23 Juillet.

Instrumentum de Donatione GALEATII *de Salutiis factâ Amadeo Comiti Sabaudiæ de omnibus terris, ac bonis suis, nec non de eorum Infeudatione per dictum Comitem Sabaudiæ in continenti facta in favorem ejusdem* GALEATII, *juramento, atque osculo interveniente, cum expressione fidelitatis & Homagii ligii. Actum apud Verzozlium 23 Julii Anno 1363. Indictione I.*

[Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantouë.]

ANno Domini Millesimo trecentesimo sexagesimo tertio, Indictione prima, die vigesima tertia mensis Julii, per hoc Instrumentum publicum cunctis appareat evidenter, quod in Testium, & mei Notarii subscriptorum presentia propter infrascripta personaliter constitutis Illustri, & magnifico Principe Domino Amadeo Comite Sabaudiæ ex una parte, & Galeachio de Saluciis nato Domini Thomæ Marchionis Saluciarum quondam ex altera, Idem Galeachius certus, & plene instructus ut asseruit de Jure suo, & de facto gratia ac voluntate sua spontanea non vi, non dolo, non metu inductus, nec aliquo fraudis ingenio ut asseruit circumventus, sed ex sua mera & libera voluntate dat, donat, tradit, cedit, & concedit donatione mera pura, simplici, & irrevocabili, quæ dicitur inter vivos dicto Domino Comiti presenti, stipulanti, & recipienti pro se, & suis, videlicet totam terram suam scilicet Castra Villas, loca, homines, homaggia, Domos, Possessiones, Predia, & generaliter omnia, universa, & singula bona sua, quæ habet, & quæcumque sint, & ubicumque consistant, & quocumque nomine censeantur, se devestiens idem Galeachius de prædictis Bonis suis omnibus ipsi Domino Comiti per eum donatis, & ipsum Dominum Comitem presentem, & recipientem pro se, & suis de ipsis investivit per traditionem unius parvi libri sacras continentis scripturas nihil, Juris rationis vel dreiture retinens in eisdem ad habendum, tenendum, & pacifice providendum & quicquid ipsi Domini Comiti, & suis de ipsis rebus donatis deinceps perpetuo placuerit faciendum, & se constituit idem Galeachius prædicta omnia universa, & singula per ipsum donata ipsi Domino Comiti se tenere, & possidere precario nomine ipsius Domini Comitis, donec, & quousque idem Dominus Comes de prædictis rebus sibi donatis per dictum Galeachium, possessionem, vel quasi apprehenderit corporalem, quam apprehendendi, & sibi retinendi idem Galeatius dat, & donat ipsi Domino Comiti recipienti pro se, & suis auctoritatem, & licentiam, quotiens suæ fuerit voluntatis, nullius alterius personæ super hoc licentia requisita, & promisit idem Galeatius pro se, & suis per juramentum suum ad Sancta Dei Evangelia corporaliter prestitum, & sub hippotheca, & obligatione omnium bonorum suorum presentium, & futurorum, presentem donationem per ipsum factam, ratam, gratam, & firmam habere perpetuo, & tenere, nec in contrarium facere vel venire, nec eam aliquo casu ingratitudinis revocare, sed de ipsis rebus omnibus donatis per ipsum eidem Domino Comiti tot & tantas donationes facit, ac vult, & intelligit esse factas, quod neutra ipsarum summam quingentorum aureorum excedat & quod insinuatione non indigeant aliquali, renuncians hoc in facto idem Galeatius per Juramentum suum prædictum omni actioni, & exceptioni doli mali, metus, & infactum exceptioni dictæ donationis non factæ, Juri dicenti donationem propter ingratitudinem revocari posse, Juri dicenti donationem summam quingentorum aureorum excedentem absque insinuatione non valere, & omni altero Juri Canonico, & Civili per quod contra prædicta posset facere vel venire: qua quidem donatione facta per ipsum Galeatium ipsi Domino Comiti ipse Dominus Comes considerans, & attendens affectionem & sinceram, & veram dilectionem quam habet ad dictum Galeatium, & ipsius perspectis servitiis per ipsum Galeachium eidem iam impensis, & quæ sibi, & suis impendere poterit in futurum, pro se, & suis hæredibus, & successoribus universis dat, donat, cedit, tradit, & concedit dicto Galeatio presenti, & recipienti pro se, & suis in feudum ligium, nobile, antiquum, & paternum, ita & taliter quod naturam sapiat,

ANNO 1363.

piat, & habeat nobilis feudi antiqui, & Paterni, videlicet omnes res donatæ per ipsum Galeatium dicto Domino Comiti sive suis, Castra, Ville, loca, homines, homagia, fidelitates, feuda, merum, mixtum Imperium Jurisdictio omnimoda, servicia, census, usagia, montes, nemora, possessiones, pascua, molendina, Baptitoria, & res aliæ quæcumque, quas idem Galeatius tenebat, tenere poterat, debebat, & tenere videbatur tempore donationis prædictæ, de ipsis bonis suis omnibus ipsi Domino Comiti factæ, & de ipsis rebus omnibus & bonis ipse Dominus Comes dictum Galeatium infeudavit, & ipsum de ipsis investivit per traditionem cujusdam parvi libri sacras continentis scripturas, nihil Juris vel rationis idem Dominus Comes retinens in prædictis rebus & bonis, nisi dumtaxat homaggio ligio, superioritate, & jure feudi, & una cavaleria de uno equo, & uno Ronzino pro castro, & Villa debita de Broizascho, qua quidem Investitura sic præstita idem Galeatius pro se, & suis heredibus, & successoribus universis sponte confessus est prædictas res sibi in feudum donatas per dictum Dominum Comitem se tenere velle, & tenere debere ab ipso Domino Comite, & suis hæredibus, & successoribus universis in feudum ligium, nobile, antiquum, & paternum, & de feudo ipsius, & suorum ligio, nobili, antiquo, & paterno, & sub homagio, & fidelitate ligiis pre ceteris quibuscumque, quod quidem homagium ligium, & fidelitatem ligiam idem Galeatius pro se & suis eidem Domino Comiti presenti, & recipienti pro se, & suis in continenti realiter fecit manibus ipsius Galeatii positas & iter manus ipsius Domini Comitis, & osculo interveniente cum expressione verborum fidelitatis & homagii, & aliis solempnitatibus opportunis, & promisit idem Galeatius per juramentum suum, ad Sancta Dei Evangelia corporaliter prestitum, & sub hippotheca, & obligatione omnium bonorum suorum presentium & futurorum pro se, & suis ipsi Domino Comiti presenti, & recipienti pro se, & suis, eidem Domino Comiti, & suis fidelis existere, honorem, statum, & membra ipsius omnimode promovere, dampnum, & incomodum ipsius posse ejus evitare & quod quam primum sciverit ejus dampnum, aut incomodum fieri, vel tractari, eidem oretenus, vel per litteras nunciare, & cætera alia ipsi Domino Comiti, & suis facere, & observare, quæ in forma fidelitatis novæ, & veteri continentur, & ad que fidelis homo ligius, & Vassallus Domino suo ligio tenetur, & de dicto feudo ipsi Domino Comiti, & suis predecessoribus servire ligie contra omnes, protestando tamen idem Galeatius, quod si dictus Dominus Comes non observaverit pacta sibi promissa de quibus constat Instrumento publico die presenti per me Notarium infrascripto recepto, quod dictus Galeatius non teneatur ad homaggium supradictum, & viceversa dictus Dominus Comes per se & suis promisit per juramentum suum ad Sancta Dei Evangelia corporaliter prestitum, & sub bonorum suorum omnium ippotheca eidem Galeatio presenti, & recipienti pro se, & suis dictam infeudationem, sive in feudum dationem, & investituram prædictas per ipsum factas ipsi Galeatio ratas, gratas, & firmas habere perpetuo & tenere, & non contrafacere, vel venire, nec alicui contravenire volenti in aliquo consentire, & dictas res eidem Galeatio in feudum donatas sibi, & suis manutenere, & defendere ab omnibus, & contra omnes. Renunciantes idem Dominus Comes, & Galeatius in hoc facto per Juramenta sua prædicta omni actioni, & exceptioni doli mali, metus, & infactum, petitioni, & obligationi libelli, copia presentis Instrumenti, & note, & dictus Galeatius exceptioni dictarum donationis, confessionis, recognitionis, & homagii prestiti non factorum, & non rite, & legitime factarum, Juri dicenti per quod deceptus in contractibus subvenitur, & Dominus Comes exceptioni dictæ donationis in feudum, & Investituræ per eum non factarum & non rite, & legitime factarum, & ipsi ambo omni alteri Juri, Privileggio, & statuto per quod contra prædicta vel aliquod prædictorum possent facere, vel venire, volentes, & præcipientes dicti Domini Comes & Galeatius de prædictis omnibus per me dictum Notarium infrascriptum, & per Jacobum de Podio de Verzolio Notarium publicum fieri, & in formam publicam reddigi plura publica Instrumenta, & tot quot fuerunt petita, ut melius, & fortius fieri, & dictari potuerunt ad consilium peritorum, facti tamen substantia non mutata. Actum apud Verzolium in Domo Minii Acelii, Presentibus Domino Aymono de Aquis Simonodo de Sancto amore, Francisco de Marol, Girardo d'Estres Militibus, Petro de Mire Legum Doctore, Domino Fratre Stephano, Presbitero Odonino, & Daniele de Blandrate Nobilibus vocatis testibus ad præmissa, & Ego Joannes de Alberiis auctoritate Imperiali, & dicti Domini Comitis Sabaudiæ Notarius publicus præmissis omnibus interfui, & presens Instrumentum requisitus una cum dicto Jacobo de Podio recepi ipsumque auctoritate mihi concessa per dictum Dominum Comitem de protocolo meo levari, & in formam publicam reddigi feci per Johannem de Nuperia Notarium publicum ad oppus ipsius Domini Comitis in eoque manu propria me subscripsi, & ipsum signis meis consuetis signavi.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi, hac die 16. Augusti 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 16. Augusti 1720.

ANNO 1364.

CXIX.

22. Septembris.

Pactum Advocatiæ & Protectionis **Engelberts Graffen von der Marck / mit der Stadt Dortmund aufgerichtet** *feria quarta proxima post festum S. Matthæi Anno* 1364. [LUNIG **Teutsch Reichs** Archiv. Partis special. Continuat. 2. **abtheilung** 4. **absatz** 16. pag 391.]

C'est-à-dire.

Pacte d'Avocatie & de Protection *entre* ENGELBERT *Comte de la Marck* & la Ville de *Dortmundt*. Fait la quatrieme Ferie après la Feste St. Mathieu. 1364.

WY Engelbert Grave von der Marck doen kündig allen Luiden / und bekennen in diesen openen Brieve / dat wy by Gunst und Frundschafft hebben te raith unßer Vrönde uns und unser Erben verbunden und verbinden mit der Statt / mit dem Rade und mit den gemeinen Bürgeren von Dortmund / alß lange wy Grave Engelbert leven / und loveten in guten trewen / dat wy öhr Lieff und öhr Guth beschirmen solt und wilt / und en treulicken helpen tegen alle diejene / die nu Er vianden syet / und binnen den tydt dat wy levet / er viande werdet / up unßen Schaden / eventuir und eigenen Kösten / uytgenohmen in dißem Verbunde und Freundschap van unßer wegen den Römischen Ricke und Ehrsamen und Edlen Herren / Herren Adölff unsen Broder / Ertz-Bischoff tho Cöllen / Herren Johanne Bisschop tho Münster / Herrn Engelbert Bischoff tho Ludick / Herrn Wilhelm tho Gülick / Herren Wilhelm von dem Berge / Herren Johan von Cleve / Herren Göddert von Arnsperg / Herren von Tecklingborg / Herren Diederich von Limburg / den jungen Graven Herren Bernde / Herren von der Lippe / Diederick von der Marcke / unsen Broder / und Simon von der Lippe / unsen Nev / und uthgenommen von der von Dorthmund wegen den Römischen Ricke / Herren Adolff Ertz-Bisschoff von Cöllen / Herren Godderde Grave von Arnsberge / und den Steden Münster / Oßnabrugge und Soest / und wy Grave von der Marck vorgemelt verbinden unß und unse Erven mit der Statt / mit den Raide

Bb und

ANNO 1364. und gemeinen Bürgeren von Dortmund in wise und unterscheide/ alß hier in geschrieven steet/ dat die von Dortmund süllen einen ydtlichen doen/ und von einen ydtlichen nemen von aller Ansprack na Vröndschop off na rechte/ wantht wey von dem Raide off von den Bürgeren von Dortmundt nein recht nemen/ off en nein recht doen en wollden/ des Viand sollen wy syn/ und wilt tho Hand wessen mit all unßen Ambt-Luyden/ de tho der tydt sind/ Item weret Saecke/ dat dei jene dey de von Dortmund verunrechten wollen / er wer ein offt mehr / und sonderlick unvrondtlick werden / sollen wy und mogen unße Vyandschop acht Dage tho vooren kundig doen/ were oeck Sacke/ dat tuschen den vorgemelten Herren off einigen von den Herren / dey wy in dißer Vründschop und verbunde uytgenohmen hebt / und der Statt und dem Raide und der gemeinen Borgeren van Dortmund jenigerley Kyve/ Krieg/ oploop/ woest off orlingen opfonden / binnen der tydt dat wy leve/ wan wy der von Dortmundt mächtig sind tho rechte / en wollen uns dan de Herren off de Herr des nicht horen / so en sollen wy und alle dey under unß in unsem Lande gesetten sind/ der Herren sy ein off mehr / nit behülplick noch forderlick wesen/ sunder Argelist. Maer wy und de unse sollen und wilt der Statt/ dem Raide und gemeinen Bürgern von Dortmund gehandhefftig wesen sunder Argelist. Vort vellet dat jenig Mensche in unse Lande hebt jenige Sacke weder jenigen Bürger von Dortmund / die soll noch Lyff noch Guth anderer Borgeren hindern off besetten/ Mer alleine des Menschen Lief und Guth dar die Sacke tegen gaet / und von dem sall die Klager nehmen ein anvertoget Rechte. Vort so wylle wy und laven in desem Brieve stede und vest tho halden / dat die Raid und gemeine Borger von Dortmund mogen mit oerem Guth/ mit ehrem Gesinne secker und vry in unserm Geleide/ in unserm Lande/ Stede und vestene komen / darinnen wessen / und durch unse Land und Herschop fahren und reyen und wederkommen ohne jenige Hand-hinder/ idt en were dat wey broecke/ dat dey betten na Recht off na Genaden / Vort welle wy/ dat so wanner und wo dicke de Borger von Dortmund off ohre Helper eine Vollginge doen wilt op ere Vyanden/ dat de Borgere und ere Helpere mogen alsο dicke sicker reyen durch unse Land und unse Gerichte/ worden auch unse Ambt-Luyde de dar thor tydt weren unde unsere ondersaethen darum geescht von den Borgeren von Dortmund off von ohren Helperen / so sollen sey mit eres selves lyven und mit unsen gantzen Lande den von Dortmund und ohre Helper Liff und Guth beschirmen / und mit Klockenschlag en mit unsen gantzen Lande den von Dortmund und ohr Helper Liff und Guth beschirmen/ und en trewliken helpen. Vort worde der Borgeren von Dortmundt ein off mehr gefangen/ off er Guth genommen/ dat sullen unße Amht-Luyde/ dey tho der tydt sind/ und unß undersaeten mit unsen gantzen Landen kehren na alle erer Machten/ ock sall nein von unsen undersaten der von Dortmunder Vyanden husen off haven. Ock so verbinden wie unß unse Leven/ so wanner und wo dicke de van Dortmund reysen wilt/ dat dan so welck von unsen Ambtluyden geeschet wert von en/ dat dan dey mit sines selve Lyve und also viel wapenden Luyden/ alß he hebben mag/ off mit unsen gantzen Landen eene nachfolgung doen op ehre Vianden ; Up dat alle diese vorgemelt Stucke des tho bet gewart und gehalten werden/ so wellen wy dat alle unse Amptluyde de tho der tydt seyn/ komen tho Dortmund in der Stadt/ und sollen loven in guten trewen stede und vest tho halten dem Raide und den Borgeren von Dortmund / alle dise vorgemeldte Stücke und Puncten na aller erer Macht ; und dat deße vorgemelte Stücke desto fester gehalten werden/ so hebben wy von unsentwegen gesatt unsen leven Vrönde Herren Hermann von Pentenlick Ritter unßen Ambtmann von Unna und Diederick von Werckminckhausen unsen Drosten tho Wetter / welche twey süllen mit tweyen Borgermeistern de tho der tyd tho Dortmund sind / vollen Macht hebben tho likene / tho verschlechtene und tho eindene na rechte off in Vröndtschoppe binnen der Stadt Dortmund alle Ding de tho rechtvertigen sind von allen Sacken de vorgemelten sind/ und wereth dat der Tweer unßer Vrönde vorgemelte ein off sie beyde/ off de in er Stede geset werde off gefoeget/ wo dicke dat geschehe/ also dicke sollen wy binnen den neisten 14. Nächten der einen andern off twee also gude in ohr Stede weder setten/sonder Wederspracke. Alle Argelist utgesatt in allen deß Dingen ; alß eintn Tüge der Wahrheit und Vestung aller dieser vorgemeldten Puncten/So hebben wy Engelbert Grave von der Marck vorgemelt/ vor uns und unse Erben unse Grote Siegel doen hangen an dießen Brieff/ Datum Anno Domini 1304. feria quarta proxima post festum B. Matthæi Apostoli.

CXX.

21 Juin. *Traité de* JEAN IV. *Duc de Bretagne & Comte de Montfort, avec l'Evesque & le Chapitre de Saint Malo, touchant certaines Impositions sur les Marchandises. Fait a Dinan le Vendredi avant la Feste de la Nativité de S. Jean Baptiste 21 Juin 1365.* [LOBINEAU histoire de Bretagne. Aux preuves col. 521.]

LE Vendredy avant la feste de la Nativité Saint Jehan Baptiste vingtiesme jour de Juin, l'an mil ANNO 1365.
trois centz soixante & cinq à Dinan, emprés plusieurs parlances & proloqutions qui avaent esté entre nous Jehan Duc de Bretagne Comte de Montfort, d'une partie, & nous Guillaume par la permission Divine Evesque, le Deen, & le Chapitre de sainct Malou de l'Isle, d'autre partie, hors de figure de jugement, sur le fait d'aucunes Impositions, Gabelles, & autres subventions nouvelles imposées depuis cestes guerres qui ont esté en Bretagne, que nos Evesque, Deen, & Chapitre, & nos predecesseurs avions levé en nostre cité de saint Malou & au port dudit lieu, disans le pouoir faire à cause desdites guerres & autrement pour la garde de nostredite Cité; & que nousdit Duc disions à nous apartenir & en dedens les fins & mectes de nostre Duché en quoy est celle Cité située & comprise, & non à autres, à les mettre & imposer si comme bon nous sembloit, pour la garde & deffense tant de l'Eglise & du peuple de nostre Duché, que autrement; Surquoy nous avions fait deffendre, en tant comme nous appartenoit ou pouait appartenir en telz cas ausditz Evesques, Deen, Chapitre, comme à nous appartenissent telles choses, qu'ils ne s'entremissent de riens en lever, ne fere levée ou temps avenir, lours offranz comme garde d'Eglise, si ils avaient mestier de garde à ladite Cité, lour bailler de nos gens, tant gens d'armes, que autres, pour les garder eulx & ladite Ville, les Bourgeois & habitans d'icelle, à nos propres coustz & despendz, & sans aucun prejudice à eux, ne à leurs libertez & franchises. Afin que celles choses cessassent du tout, qui estaent à grand dommage de tout le peuple, fut accordé entre nousdit Duc pour nostre partie, & nousditz Evesque, Deen, & Chapitre pour la nostre; veuz & considerez les grandz necessitez que nousdit Duc avons en present de chevance à la garde & soustenance de nostre peuple nourir & gouverner en paix & bonne transquillité, emprés les longues guerres que il a souffert, & sans aucun prejudice d'une part ne d'autre, ne que riens en puisse estre trait à consequence ou temps avenir, sans ce que nousdit Duc ne nos successeurs nous en puissions fonder d'aucun nouveau droict ne en plus large que nos predecesseurs le Duc Jehan, ne le Duc Artur, & autres nos devanciers Ducz de Bretagne y soullayent avoir, & que de raison nous appartient; ne que auxi ce porte aucun prejudice à nousdits Evesque, Deen, & Chapitre, à nostre Eglise, noz sujez, libertez, franchises, & exemptions, ne que par tant nous soit aussi aucun nouveau droit acquis ne en plus large que nos predecesslours le soullayent avoir, & qu'il nous appartient de raison en la maniere qui ensuit : C'est à sçavoir que sur toutes denrées & marchandises qui arriveront au port de saint Malou, tant à la blasterie que en la mer, & en la Rance, & autres lieux veissins deça les rochers appellez les portes de sainct Malou, & tant à essir de ladite Cité, que à y entrer, ou porter aillours, quelle part que soit, seront levez certains subcides par certaines genz de commun assentement à ce commis qui lesdites choses leveront comme simples personnes & sans user de Jurisdiction : C'est à sçavoir de chescun tonnel de vin dehors de Bretagne un mouton d'or, de chacun tonnel de vin du pays de Bretagne demé-real, de chacun tonnel de froment demé-real, de chescun tonnel de tous autres blez quart de real, de chacun tonnel de gresses & de miel un real, de chacun tonnel de char demé-real; de fil, draps, teilles, fer, acier, sel, espicerie, & de toutes autres quelconques denrées & marchandises, par chacune livre six deniers, & selon cest pris en montant ou descendant, à estre par une fois esdits lieux tant soulement payez jusques à trays ans prochains venants & acomplis, à commancer des le jour de ceste acordance : desquels esmolumens & profits nousdict Duc pour ayder à soustenir les granz charges que nous avons à present, pour cause que dit est, arons les doux partz; & pour ce que ladite Cité à mestier de garde, & d'estre tenuë en paix & en bienveillance de nous comme a esté ou temps de nos predecesseurs, lesdits Evesque Deen, & Chapitre aront l'autre tierce partie par la main de celuy ou ceux qui à ce lever seront commis. Ainsi que de la où il tourneroit aucun debat sur la recepte desdites choses, la cognoissance en sera en celi de nous en quel fé ou Jurisdiction ce sera; sans ce que la

ANNO 1365. la Jurisdiction ne les propres revenuës anciennes en fayent occupéee d'une part ne d'autre. Et à l'accomplissement desdictz frays ans demourons d'une part & d'autre en l'estat du jour de huy avant ceste acordance, sans ce que nul de nous s'en puisse fonder ne aider ou temps avenir pour riens que en ait esté fait. Et faisons bien sçavoir nousdit Duc ques des blez que lesdits Evesque, Deen & Chapitre, & chacun d'eulx aront de lours Benefices, que ils feront charger pour convertir en vins ou autres vivres & denrées pour lours estorementz, ne aux des vins ou autres choses que ils achateront pour lourfditz estorementz, sans en marchander, ils ne feront tenus par ceste acordance à riens payer desdites subcides, ne auxi les Chapelains & Choristes de ladite Eglise, ne les bourgeois de ladite ville de ce que ils achateront pour lours vivres & soustenances d'eulx & de lours genz, sans en user de marchandie, sans aucune fraude ne mal engigne couverture d'outruy. Et toutes ces choses & chacunes dessusdites comme dessus sont devisées plenement & en bonne foy, sans submission souprise ne novalité acquerre l'une partie vers l'autre, & sans aucun mal engin, promettons tenir & acomplir jusques audit terme, sans venir encontre en aucune maniere; Et à tesmoin de ce nous lesdites parties avons fait mettre nos seaux à ces presentes lettres avec les sceaux de Reverends Peres en Dieu, les Evesques de Doul & de saint Brieuc, & celi de Monsieur Robert de Neuville Mareschal de Bretagne qui furent presentz à cestes presente prolocution ou accordance. Donné ou lieu ou jour & en l'an dessusditz. Par l'Evesque, le Deen, & le Chapitre R. Duchesne. *Ch. de Nantes arm. L. cassette B. n. 8. Il ne reste que 2. sceaux; celui de l'Evesque de S. Malo qui est escartelé, le 1. & le 4. chargez d'une rose; & celui de l'Evesque de Dol, où il y a une croix accompagnée de 4. testes de sanglier, & au tour*: SIGILLUM GAUFRIDI....

CXXI.

1366. 11 May. **Kaysers CAROLI IV. Diploma / wodurch Er denen Hertzogen von Oesterreich ALBRECHTEN und LEUPOLDEN alle die Vogteyen und Vogt-Recht / die sie in ihren Landen / in Bisthumen / Abteyen / Probsteyen / Cloostern etc. haben / bestättigt. Geben zu Wien 1366. am Sambstag nach St. Florians-tag.** [Tiré des Archives Imperiales du petit Tresor de la Regence & de la Chambre à Vienne.)

C'est-a-dire.

Diplome de l'Empereur CHARLES IV. *par lequel il confirme aux Ducs d'Autriche* ALBERT *&* LEOPOLD *toutes les Advocaties, & Droits d'Avocatie, qu'ils ont possedés jusques à present dans leurs Estats, sur les Eveschés, Abbayes, Prelatures, & Monasteres &c. A Vienne le samedi après la St. Florian 1366.*

WIr Karl von Gottes Genaden Romischer Keiser / zu allen Zeiten Meres des Reichs und Kunig zu Beheimb / bekennen und thuen kunt offenlich mit diesen Brieve allen den die In sehen oder heren lesen / das wir der Hochgeborn Albrechten / Hertzog zu Oesterreich / zu Stier / zu Karnden und zu Krain / Herrn auf der windischen March und zu Portenaw / Graven zu Habsburg / zu Tyrol / zu Pfirt und zu Khyburg / Marghraven zu Burgaw und Landgraven in Elsaß / unserm lieben sune / Aidam und fuersten / und dem Hochgeborn Leupolten seinem Bruder Hertzogen und Herrn der egenanten Lande / unsern lieben Oheimen und Fürsten / und allen Jren Erben / und Nachkomen ewiglich bestet haben mit Keyserlicher Mechte Volkomenheit / bestetung Jn auch wissenlich mit diesem Brief für unß und für all unser Nachkomen an dem Heiligen Reich / alle die Recht / freiheit / gnade und guet gewonheit und mit Namen alle die Vogtein und Vogt-Recht / die der vorgenanten Hertzogen Vorderen und sy in den egenanten und allen andern ihren Landen und Herschaffen oder anderswo von alter herbracht und gehebt haben in Bistumben / Abteyen / Probsteyen / Clostern / Gotzheusern und Kirchen / es sey an Leuten oder an Guetern / die in ihren Herschafften und Landen oder anderswo gelegen seyn / der Erbvoegte die vorgenanten Hertzogen und zu Recht sollen seyn. Mit Urkundt ditz Brief / versiegelt mit unsern Keiserlichen Jnnsiegel / der geben ist zu Wien nach Christi Geburt 1366. Jar am Samstag nach Sant Florians-tag / Unsrer Reiche in dem Zwainzigsten und des Keyserthumbs in dem Zwelfften.

ANNO 1369.

CXXII.

25. Janv. *Lettres d'ajournement personnel decernées par* CHARLES V. *Roi de France contre le Prince de Galles, comme Duc d'Aquitaine, à ce qu'il eut à comparoistre par devant la Cour des Pairs pour repondre aux plaintes portées contre lui, par les Prelats & Seigneurs du Païs. Données à Paris* (1) *le 25. Janvier.* [DU CHESNE Histoire d'Angleterre Liv. 15. pag. 699. FROISSART en ses Chroniques, Vol. 1. chap. 247.]

CHarles par la grace de Dieu Roy de France, à nostre nepveu le Prince de Galles & d'Aquitaine, Salut, Comme ainsi soit, que plusieurs Prelats, Barons, Chevaliers, Universitez, Communautez, & Colleges des marches & limitation du pays de Gascongne, demourans & habitans és bandes de nostre Royaume, avec plusieurs autres du pays & Duché d'Aquitaine, se soient traits par devers nous en nostre Cour, pour avoir droit d'aucuns griefs & molestes induës, que vous par foible conseil & simple information, avez proposé de leur faire, & de laquelle chose sommes esmerveillez. Doncques pour obvier & remedier à ces choses, nous nous sommes ahers, & aherdons avec eux tant que de nostre Majesté Royalle, & Seigneurie, nous vous commandons que vous viengnez en nostre cité de Paris en propre personne, & vous monstriez, & presentiez devant nous en nostre Chambre des Pairs, pour ouyr droit sur lesdites complaintes & griefs émeus de par vous, à faire sur vostre peuple, qui clame à avoir, & à ouyr ressort en nostre Cour. Et à ce n'y ait point de faute, & soit au plus hastivement que vous pourrez, apres ces Lettres veuës. En tesmoin de laquelle chose nous avons à ces presentes mis nostre seel. Donné à Paris le vingt-cinquiesme jour du mois de Janvier.

(1) Le 25. Janvier. *Belleforest* Tom. 2. Liv. 5. fol. 924. range cet ajournement sous l'an 1368, mais l'Editeur de *Froissart*, & l'Historien *du Chesne*, s'accordent à le placer sous l'an 1369, selon le stile d'apresent. [DUM.]

CXXIII.

11. Fev. *Instrumentum de Protestatione nomine* BERNABOVIS *de Vicecomitibus Mediolani coràm Procuratoribus* URBANI V. *Papæ,* CAROLI IV. *Imperatoris, aliorumque Principum Italiæ interjectâ, quòd Pax inter ipsos contrahenda præjudicare non debeat Juri prædicti* BERNABOVIS; *cum responso præfatorum Procuratorum prænominatæ Protestationi non assentientium, in quantum paci stipulandæ derogare possit. Actum Bononiæ 11. Februarii Anno 1369. Indictione VII.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

IN Christi Nomine Amen. Cum hoc sit, quod sapientes Viri Domini Gualdisius de Leverellis de Cremona Legum doctor, & Francischolus Caymbusilica de Melo Procurator, & procuratorio nomine Magnifici Viri Domini Bernabovis Vicecomitis Medionali, Pergami, Brixique, Cremonæ, Parmæ, Laudeæ Imperialis Vicarii protestati fuerint in loco infrascripto & præsente me Notario, & aliis infrascriptis, & die infrascripto coram Reverendissimo Patre, & Domino Domino Anglico miseratione divina Episcopo Albanensi, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, Provintiarum, & Terrarum Ecclesiæ in Italia citra Regnum Siciliæ existentium Vicario generali, & in præsentia Procuratorum Dominorum infrascriptorum protestationem fecerint, procuratorio nomine prædicto in hac forma, videlicet, quod primo & ante omnia, & in qualibet parte con-

ANNO 1369.

contractus præsentis pacis fiendæ & stipulandæ hodierna die cum Dei auxilio ipsi dicunt, prothestantur, & reservant, quod per præsentem contractum seu pacem aut per aliqua in ea contenta, vel per Partes contrahentes in dicta Pace, vel aliquam earum, aut aliquos, vel aliquem prædictorum hinc retro facta, vel gesta non intelligunt, neque consentiunt esse, nec sit in aliquo modo derogatum alicui Juri, privilegio, vel contractui quomodolibet competenti dictoDomino Bernabovi,vel aliquibus ejus Adhærentibus, vel Civitatibus, Terris aut subditis ante incohatam præsentem guerram, sed ea omnia sibi firma, valida, & illibata permaneant, non obstantibus aliquibus hinc retrò factis, vel gestis quoquo modo, & salvis pactis, & Capitulis præsentis contractus Pacis, de qua quidem protesthatione rogatus fuit per eos Gregorius Notarius quondam Zanini de Tanueriis de Archonate Civis Mediolanensis, prout sic vel aliter plus vel minus per eadem verba vel alia eundem effectum importantia in eadem protestatione continetur. Idcirco in continenti, nullo actu medio interveniente, & eadem die, & hora, & loco prædictam Protestationem in continenti, & in præsentia dictorum Domini Gualdisii, & Francischoli Reverendissimus Pater & Dominus Anglicus suprascriptus, nomine, & vice Domini Nostri Papæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, atque suo, ac Civitatis Bononiæ, Rever. Pater & Dominus Dominus Petrus de Calesio Episcopus Montis Albani Procurator, & Commissarius, ac procuratorio nomine Serenissimi Principis Domini Caroli IV. divina favente Clementia Romanorum Imperatoris semper Augusti, & Boemiæ Regis, & Nobilis & Sapiens Vir Dominus Nicolaus de Cremarchis Legum doctor, procurator, & procuratorio nomine Illustrium & Magnificorum Virorum Dominorum Nicolai, Ugonis, & Alberti fratrum Marchionum Estensium, in Ferraria pro Sancta Ecclesia Romana, & in Mutina, pro Sacro Romano Imperio Civitatis Vicariorum, Nobilis quoque, & sapiens Vir Dominus Oddolinus de Pettenariis de Parma Procurator, & procuratorio nomine Magnificorum Virorum Dominorum Guidonis, & Ludovici ejus filii de Gonzaga in Civitate Mantuæ Imperialium Vicariorum, & nobilis & sapiens Vir Dominus Nerlus de Nerlis Procurator, & procuratorio nomine Magnifici Viri Domini Feltrini de Gonzaga in Civitate Regii Imperialis Vicarii, dixerunt, & protestati fuerunt, quod supradictæ protestationi non assentiunt, neque consentiunt, nec eam in aliquo modo recipiunt in quantum faciat in præjudicium dictorum Dominorum suorum, vel alicujus eorum, vel in quantum dicta protestatio esset contra pacem stipulandam Deo Auctore hodierna die, vel Capitula ipsius, vel aliqua in ea contenta, seu continenda, vel in aliquo Capitulorum ejus, vel in aliquo prædictis omnibus, & cuilibet eorum deroget, vel derogare possit quoquo modo, sed ipsi protestationi expresse contradicunt. Insuper prædicti omnes, & quilibet ipsorum videlicet Reverendissimus Pater, & Dominus Dominus Albanensis supradictus; Reverendus Pater, & Dominus Dominus Petrus de Calesio prædictus. Ac Domini Nicolaus, Oddolinus, & Nerlus supradicti nomine dictorum Dominorum suorum, pro quibus interveniunt, dixerunt, & protestati fuerunt prælentibus supradictis Dominis Gualdisio, & Francischolo nomine quo supra, quod per aliqua dicta, seu facta, dicenda, seu fienda in præsenti protestatione, & in pace, seu ejus contractu stipulando, ut supra, vel per aliqua in eo contractu Pacis contenta, vel continenda, vel per aliqua hinc retro facta, vel gesta per aliquam dictarum Partium vel aliquem prædictorum, vel dicta, seu in futurum fienda, gerenda, vel dicenda non intendunt, nec volunt derogare, nec præjudicare, nec quod sit derogatum, vel præjudicatum alicui Juri, contractui, vel privilegio, exceptioni, vel cuilibet alteri deffensioni, quæ ipsis Dominis suis, pro quibus interveniunt, & eorum cuilibet competerent vel competere possent, vel alicui Adhærenti, subdito, vel sequaci, seu Colligato prædictorum, & cujuslibet eorum, seu Civitatibus, Terris, Castris, Villis, quæ per ipsos, vel ipsorum, & cujuslibet eorum nomine regunt, & gubernant. Sed ea omnia sibi, & cuilibet eorum firma, valida, & illibata, permaneant. Et rogaverunt me Notarium & alios Notarios, de quibus infra fit mentio, ut de prædictis conficerem, & conficeremus publicum, & publica, unum, & plura Instrumentum, & Instrumenta. Acta fuerunt hæc Bononiæ in Pallatio, seu domo habitationis infrascripti Domini Cardinalis Albanensis in prima Camera Paramenti ipsius. Anno a Nativitate Domini Millesimo Trecentesimo Sexagesimo nono, Indictione septima, die dominico undecimo Mensis Februarii. Præsentibus Reverendis Patribus, & Dominis Dominis Aymerico Bononiæ, & Petro Oxomensi. Episcopis, Magnificis Viris Dominis Galeotto de Mallatestis de Arimini. Azone de Miduxiis de Imola, & Domino Johanne Albrigetini de Manfredis de Faventia Militibus, Domino Johanne de Malucciis de Regio Bartholemeo Vancerio de Padua, Notariis, & aliis quam pluribus testibus ad hæc vocatis spetialiter, & rogatis.

L. H. T. Ego Petrus filius quondam Domini Raynerii de la Villana Civis Mantuæ Imperiali auctoritate Notarius publicus prædictæ protestationi, & omnibus & singulis suprascriptis interfui, & rogatus de prædictis una cum Francisco filio quondam Domini Johannis Filippi de Taijapedris Notario Ferrariense, & Ubaldo quondam Domini Bertolini de Sturgidis Notario Regensi conficere Instrumentum, prædicta publice scripsi, & meo consueto signo signavi in testimonium præmissorum.

L. H. T. Ego Franciscus filius quondam Domini Johannis Filippi de Taijapedris Imperiali auctoritate Ferrariensis Notarius publicus prædictæ Protestationi, & omnibus, & singulis suprascriptis, dum agerentur, & fierent interfui una cum suprascripto Petro, & Infrascripto Ubaldo Notariis, & huic Instrumento manu dicti Petri scripto me subscripsi, signumque meum in Capite mei Nominis apposui consuetum in testimonium præmissorum.

L. H. T. Ego Ubaldus filius quondam Domini Bertholini de Sturgidis Civis Reginus, publicus Imperiali auctoritate Notarius prædictæ Protestationi, & omnibus, & singulis suprascriptis dum agerentur, & fierent una cum suprascriptis Petro, & Francisco Notariis interfui, & huic publico Instrumento manu dicti Petri scripto me subscripsi, signumque meum in capite mei Nominis apposui consuetum in testimonium præmissorum.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 11. Aprilis 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 12. Aprilis 1720.

CXXIV.

Lettres de CHARLES *Roi de France par lesquelles, en aquit d'une somme de dix mille livres de terre dont il étoit redevable a* LOUIS *Comte de Flandres, il lui donne & transporte les Villes, Chateaux & Chatelenies de Lille, Douay, & Archies pour lui & pour ses Successeurs Comtes & Comtesses, à la charge néantmoins de Rachapt dans les cas y specifiés. Données à Paris le 25. Avril 1369. & de son Regne* 25. Avril.

ANNO 1369.

Regne le VI. [VAN DER HAER Chatelains de l'Isle. Liv. I. chap. 6. pag. 112.]

CHarles par la grace de Dieu Roy de France, Comme mon trescher & feal Cousin Louys Comte de Flandre nous ayt fait requerir par nos amez & feaux Conseillers Pierre l'Evesque d'Authun, Gautier Seigneur de Chastillon, & M. Arnoult de Courbré, lesquels nous avons envoyez par devers luy pour traicter du mariage de mon trescher frere, & amé Philippe Duc de Bourgogne, & de ma tres chere Cousine Marguerite Duchesse de Bourgogne, fille de nostredit Cousin de Flandre, que nous luy voulsissions satisfier, de dix mille livres de terre, a heritage, qu'il nous demandoit, par lettres de nostre trescher Seigneur, & pere, que Dieu absoillie, & de nous sur ce faites, en telle maniere qu'ils en deuist tenir pour contens, & n'eust cause de en faire plus pour suitte, par devers nous, en nostre Cour. Sçavoir faisons presens & advenir, que de certainne science & par grand deliberation de conseil sur ce eu, avec plusieurs de nostre sang & autres nous voulans faire raison à nostre cousin de sadite demande, & nous acquiter en ce: Avons baillé & donné, baillons & donnons pour lesdits dix mille livres de terre, par la teneur de ces lettres, en heritage perpetuel à nostredit Cousin, & à ses hoirs & Successeurs Comtes & Comtesses de Flandre les Villes, chasteaux & chastelenies de Lille, Douay & Orchies, avec les baillages, patronages, hommages & Seigneuries, noblesses, toutes justices, rentes, revenuz, issues, profits, emoluments, droictures, exploicts, & toutes leurs apartenances & appendances quelconques, ainsi comme ses predecesseurs Comtes & Comtesses de Flandre les tenoient au temps qu'elles furent transportées és mains de nos predecesseurs Roys de France, par la maniere & conditions qui s'ensuivent. C'est a sçavoir que ou cas que nostredit Cousin de Flandre n'auroit hoir masle de son corps en loyal mariage, lesdittes Villes, Chasteaux, Chastellenies, appartenances & appendances quelconques, seront heritage de nostredite Cousine sa fille de ses hoirs masses procreez du corps de nostredit frere, & des hoirs masles procréez en descendant en droicte ligne & en loyal mariage de leursdits hoirs masles, en cas que nostredit Cousin n'auroit hoir masle en leal mariage, nostredite Cousine sa fille aussi n'auroit hoir masle procrée du corps de nostredit frere, comme dessus est dit, & que la droite ligne en descendant des hoirs masles de nostredit Cousin de Flandre & de nostreditte Cousine sa fille procrée du corps de nostredit frere comme dit faudroit, parquoi en aucun temps avenir la Comté de Flandre escheist a Fille ou à autres hoirs masles & femmelles que dessus est dit; Nous & nos Successeurs Roys de France pourrons en ce cas rachapter, r'avoir lesdites villes, chasteaux & chasteleines, appartenances & appendances, en baillant à heritage dix mille livres de terre parisf: mônoye de Flandre qui estoit courante le 6. jour du mois de Novembre l'an mil trois cents cinquante cinq. C'est à sçavoir, le marcq d'argent au marcq de Troyes pesant huict onces, pour cent dix huict sols paris: aux hoirs de nostredit Cousin de Flandre, Comtes & Comtesses de Flandre, assises en franque Domaine bien & sufisamment. C'est a sçavoir les cinq mille livres de terre dedans nostre Royaume, entre la riviere de Somme & le Comte de Flandre, en descendant jusques à la mer, & les autres cinq mille livres de terre pres des Comtez de Nevers ou de Rethel. Et au cas qu'il plaira au Comte ou Comtesse de Flandre qui sera au temps du rachapt, il aura pour les cinq mille livres de terre dessus qui se deveront asseoir pres des Comtes de Nevers ou de Rethel comme dit est argent, à sçavoit pour le denier de rente quinze deniers payez à une foys de la dite monnoye de Flandre, lequel qu'il plaira mieux ou Comte ou Comtesse de Flandre qui sera ou temps dudit rachapt, lequel rachapt, si nostredit frere de Bourgogne allast de vie à trespassement sans laisser hoir masle procrée de son corps ou du corps de nostredite Cousine, que Dieux ne veuille, nous ne nos Successeurs ne pourrons faire durant lavie de nostredite Cousine de Bourgogne tant qu'elle se tendra de remarier, ou se elle se marie de la volonté & assentement de nous, ou de nosdits Successeurs Roys de France Et tenront les Successeurs de nostredit Cousin de Flandre Comtes ou Comtesses de Flandre lesdits 5000. livres de terre qui seront assises entre la riviere de Somme la Comté de Flandre & la mer, comme dessus est dit en un hommage avec la Comté de Flandre, & en Pairrie aussi noblement comme ladite Comté de Flandre est & doit estre de la Couronne de France. Et avec ils tenront les autres cinq mille livres de terre qui seront assises comme dit est, pres desdites Comtez de Nevers ou de Rethel, à une foy & un hommage à part luy aussi noblement comme celle desdites Comtez dont elles seront plus pres assises & tenüe de la Couronne de France. Et lesdites Villes & Chastelenies de Lille, Douay & Orchies, & touttes les appartenances & appendances d'icelles tendront nostredit Cousin, ses hoirs & Successeurs Comtes & Comtesses de Flandre en un hommage & en Pairrie avec la Comté de Flandre, & aussi noblement que nostredit Cousin tient & doit tenir ladite Comté de Flandre, reservé à nous, & à nos Successeurs Rois de France le fief, raport, Souveraineté desdites Villes, Chasteaux & Chastelenies de Lille, Douay & Orchies, & des appartenances & appendances d'icelles, & les droicts royaux que nos predecesseurs Roys de France y avoient au temps qu'elles estoient és mains des Comtes & Comtesses de Flandre predecesseurs de nostredit Cousin, & aussi reservé a nous & a nos Successeurs Roys de France le rachapt desdites Villes, Chasteaux, & Chastelenies appartenances & appendances au cas & par la maniere & conditions dessus dites. Et ne seront tenuz les hoirs de nostredit Cousin de Flandre Comtes ou Comtesses de Flandre, de rendre & bailler iceux Chasteaux, Villes & Chastellenies appartenances & dependances, es mains de nous ou de nos Successeurs, jusques a ce que lesdits dix mille livres de terre au parisf: monnoye de Flandre dessus dit leur seront pleinement assises en franc domaine & delivrées par la maniere dessus declarée & qu'ils en ayent la paisible possession realement & de fait, lesquelles Villes Chasteaux & Chastellenies appartenances & appendances quelconques de Lille, Douay & Orchies, Nous, nos hoirs & Successeurs Roys de France sommes tenuz & avons promis & promettons loyaument & de bone foy de descharger de touttes charges & assignations faites sur icelles a l'heritage, à vie, a termes ou autrement depuis qu'elles furent baillées a nos Predecesseurs Roys de France, & en prenons des maintenant la charge sur nous, & en acquittons & en acquitterons plainement, & en sommes garand à nostredit Cousin de Flandre, ses hoirs & Successeurs vers tous ceux qui aucune chose les pourroient ou voudroient demander, sauf que s'aucunes rentes sont allienez en heritages aux Eglises depuis ledit temps, nous sommes tenus & promettons en bonne foy de en faire recompensation à nostredit Cousin de Flandre, en autre terre assise bien & suffisament entre ladite riviere de Somme & ladite Comte de Flandre en Franc domaine pres desdites Villes, Chasteaux & Chastellenies: A tenir avec icelles villes, chasteaux chastellenies, appartenances & appendances quelconques, tout en un hommage avec ladite Comte de Flandre, ou nous payerons à nostredit Cousin pour mille livres de terre ou Parisf. Si tant y a, vingt mille francs d'Or de France, pour une fois, & se plus ou moins y a l'advenant, laquelle assiette ou payement nous luy devons parfaire & accomplir comme dit est, dedans le jour de la Sainct Remy premier jour d'Octobre prochain venant au plus tard, Et de ce l'en avons asseuré par bons pleiges & sufisants qui se sont fait principal debteur pour nous, Et pour ce que depuis lesdites villes, Chasteaux, Chastellenies, appartenances & appendances vindrent és mains de nosdits predecesseurs ont acquis le Chastel & la terre de l'Ecclufe empires Douay, qui meuvent & sont d'ancienneté dudit fief & du ressort du Chastel, de Douay, nous voulons & consentons expressement que nostredit Cousin de Flandre & ses hoirs par la maniere dessus dite en ayent l'hommage, & luy en promettons à donner un homme heritier pour y avoir tout au tel droit, resort & Souveraineté sur lesdits chastel & terre de l'Esclusе comme ses predecesseurs Comtes de Flandre avoient quand lesdites, Villes, Chasteaux, Chastellenies, appartenances & appendances de Lille, de Douay & Orchies estoient en leurs mains,

ANNO 1369. mains, nonobstant que nosdits predecesseurs ayent acquis le domaine & nous fera derechef nostredit Cousin de Flandre hommage de la Comté de Flandre, & desdites villes, chasteaux, chastellenies de Lille, Douay & Orchies & des appartenances & d'appendances d'icelles adjoinctes a icelle Comté, a tenir en un hommage & en pairie comme dit est, en la maniere que derrainement il nous fist hommage de ladite Comte de Flandre. Et nostredit Cousin de Flandre nous asseure & oblige lui, ses hoirs & Successeurs & tous les biens, terres & possessions quelconques presens, & advenir, de luy & des ses hoirs & Successeurs quelque part qu'ils soyent en dedans nostre Royaume de rendre & bailler à nous & à nosdits Successeurs Roys de France lesdits chasteaux, villes & Chastellenies appartenances & appendances de Lille, Douay & Orchies, au cas que les conditions dessus dites advenoient, que Dieu ne veuille, & que on les rachapteroit par la maniere dessus dite, Et quand a ce submis soy, sesdits hoirs & Successeurs, & lesdits biens & terres de luy & d'eux a la jurisdiction & contraincte de nous & de nos hoirs & Successeurs Roys de France & de nostre Cour. Par lesquels sesdits hoirs & successeurs seront a ce contraincts & non autrement, ledit rachapt premierement fait par la maniere que dessus est dit & les hoirs & successeurs de nostredit Cousin de Flandre ayent premierement reellement & de fait la possession paisible de laditte recompensation deüement faite & sans fraude. Et par especial se les hoirs de nostredit Cousin de Flandre estoient defaillants de rendre & bailler lesdites Villes, Chasteaux, Chastellenies & appertenances de Lille, Douay & Orchies & des appendances quelconques que a, donc nous & nos Successeurs Roys de France pourrions s'il nous plaisoit, saisir & arrester toutes leurs terres, biens, & possessions dessus dites, & contraindre lesdits hoirs de nostredit Cousin de Flandre par toutes Voyes raisonnables, par nostre jurisdiction temporelle, & non autrement, afin que lesdites villes, chasteaux & chastellenies, appartenances & appendances d'icelles nous fussent rendues, & iceles rendues, nous & nos Successeurs Rois de France seront tenuz en bonne foy de tantost oster & mettre au neant lesdits arrests & saisines, & tous autres empeschemens mis aux terres, biens & possessions dessus dites sans nul contredit, & par la maniere & sur les conditions & reservations dessus declarez Nous avons transporté, & transportons en la main de nostredit Cousin de Flandre & de ses hoirs & Successeurs Comtes & Comtesses de Flandre pour les dessusdits dix mille de terre, les Villes, Chasteaux & Chastellenies de Lille, Douay & Orchies, & toutes leurs appartenances & appendances quelconques, ainsi que ses predecesseurs Comtes de Flandre les tenoient au temps qu'elles furent transportées és mains de nos predecesseurs Roys de France, & lui baillons la possession par la tradition de ces presentes, Et avec ce voulons & consentons expressement pour nous nos hoirs & Successeurs Roys de France, que touttes lettres, munimens que nous avons ou pouvons avoir ou autres pour nous de nostredit Cousin de Flandre ou de ses predecesseurs, ou du pays de Flandre touchant en quelconque maniere que ce peut estre le transport faict a nosdits Predecesseurs Roys de France par lesdits predecesseurs Comtes de Flandre desdicts Chasteaux, Villes, Chastellenies de Lille, Douay & Orchies & des appartenances, & appendances d'iceux quelconques, soient nulles & de nulle valoir, & des maintenant les annullons, & cassons, cognoissons & voulons estre de nul effect, force & vertu, sur quelconques teneur qu'elles sont faictes, entant comme elles peuvent ou pourront estre au temps advenir contraires, ou prejudiciables aux choses dessusdites ou aucunes d'icelles, Nous ne nos hoirs & Successeurs ne autres pour nous ne pour nosdits hoirs & Successeurs, ne nous puissions ayder par quelque maniere que ce soit à l'encontre des choses dessusdites. Et parmy le bail, don & transport que nous avons faict à nostredit Cousin de Flandre desdictes Villes, Chasteaux, & Chastellenies de Lille, Douay, & Orchies, & des appartenances & appendances quelconques si comme dit est dessus, & parmy aussi la possession d'icelle que nous luy en avons baillie & baillons par la teneur de ces lettres, & ferons bailler reaulment & de fait, Nous & nosdits Successeurs Roys de France & tous autres pour ce obligez, sommes & serons quictes & paisibles envers nostredit Cousin de Flandre ses hoirs & Successeurs desdits dix mille livres de terre à nous par luy demandées comme dict est, & n'en pourront nostredict Cousin de Flandre, ses hoirs & Successeurs jamais faire demande ne poursuitte à nous ne à nos hoirs & Successeurs Roys de France: Toutes lesquelles choses dessusdites & chacune d'icelles ainsi que dessus sont declarées de poinct en poinct, Nous pour nosdits hoirs & Successeurs Roys de France, avons promis & promettons en bonne foy & leaulté, & parole de Roy, tenir, garder & accomplir de poinct en poinct sans enfraindre: Et que nous, nosdits hoirs, & Successeurs ne venrons par nous ne par autre en aucun temps advenir a l'encontre: Et à ce obligons leallement & en bonne foy nous, nosdits hoirs & Successeurs Roys de France sans fraude, nonobstant que lesdits Chasteaux, Villes, & Chastellenies de Lille, de Douay & d'Orchies, & les appartenances & appendances quelconques d'icelles fussent appliquez au domaine de la Couronne de France, & en & d'iceluy domaine ayent esté & demeuré par long temps, quelconques Privileges, graces, revocations generaux & especiaux que nous ou nos predecesseurs ayons donné ou fait, nous ou nosdits hoirs & successeurs fassions ou puissions faire ou temps advenir par droit Royal ou autrement, des dons, allienations faits ou à faire du domaine de nostredite Couronne, quelconques autres dons ou graces faits à nostredit Cousin de Flandre ou a ses predecesseurs par nous ou nosdits Predecesseurs Roys de France, qui iceux autres dons & graces ne soient specifiez & esclaircis en ces presentes; Et quelconques Constitutions Edicts, Ordonnances, Coustumes, stiles ou usages de nostredite Cour de France, ou autres choses quelconques à ce contraires, lesquelles renonciations, Coustumes, Edicts, Constitutions, Ordonnances, Stiles, Usages, Privileges, Graces, & toutes autres choses tant comme ils sont ou pourroient estre contraire au prejudice aux choses dessusdites ou aucunes d'icelles, Nous de nostre auctorité & puissance Royalle cassons, rapellons, & mettons du tout au neant pour nosdits hoirs & successeurs. Et afin que ce soit ferme & stable à toujours, nous avons en tesmoing de ce fait mettre nostre seel à ces lettres. Donné a Paris le 25. du mois d'Apvril, l'an de grace mil trois cents soixante neuf, & de nostre Regne le sixiesme. Elles estoient ainsi signées. Par le Roy en son Conseil P. Blancher. ANNO 1369.

CXXV.

Edictum Romanorum Imperatoris CAROLI IV. *Quò Marchionatus* Lusatiæ *à sua Majestate coëmptus & comparatus, cum omnibus juribus, feudis, jurisdictionibus, & pertinentiis, nec non Dominiis Milberg, Strel, & Werdenheim, de Consilio Electorum atque plenitudine potestatis Imperialis, Regno & Coronæ Bohemiæ incorporatur. Porrò etiam de citando hujus Marchionatus incolas ad aliena judicia universaliter prohibetur; Tum etiam adversus hoc Edictum attentata vel attendanda annullantur, nec non pæna talium transgressorum statuitur. Datum Pragæ* 1. *Aug.* 1370. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Par. Spec. Contin: I. Abs. p. 240.

1370. le 1. d'Aoust.

IN Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis feliciter Amen. Carolus IV. Dei favente clementiâ Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemiæ Rex ad perpetuam rei memoriam. Inter meditationes alias, quæ nostræ mentis oculis variis modis occurrunt, etiam huc præcipuè consideratio nostra dirigitur, qualiter *ad honorem Dei Omnipotentis & S. R. Imperii decus & gloriam, Regnum & Corona Bohemiæ* augmento felici proficiant, & nostræ diligentiæ laboribus augeantur. Ut in hoc celebris & recolendæ memoriæ progenitorum nostrorum imitemur vestigia & nostros hæredes & posteros consola-

ri

ANNO 1370. ri possimus, & magnificatis Rege & Coronâ prædictis sub Magnifici Regis potenti Regimine, subjectus nobis populus in amantissimæ pacis speciosa pulchritudine conquiescat. Sanè cum aliàs insignis Principatus *Marchionatûs Lusatiæ*, cum certis aliis terminis, eidem & vicinis Regionibus ex præcedentium debili quidem Regimine & inordinato, adeò, ut seditionum & aliarum tempestatum adeò graventur periculis in manifestam circum adjacentium Dominiorum perniciem, ut etiam ex his præfatorum Regni & Coronæ Boëmiæ deberent non immeritò gravia dispendia formidari. Nos ad procurandum commoda quietis tranquillæ supradictum *Marchionatum Lusatiæ*, nec non Dominia, videlicet *Milberg*, *Strel & Werdenheim*, cum suis pertinentiis à veris atque legitimis *Principibus*, *Dominis & Possessoribus* eorum comparavimus & emimus nostrâ pecuniâ *ad gloriam S. R. Imperii & Regni nostri atque Coronæ Regni Boëmiæ* commoda pariter & tutelam. Ideoque animo deliberato, sano *Principum*, *Comitum*, *Baronum ac Procerum Sacri Imperii fidelium nostrorum* accedente consilio, de Imperialis potestatis plenitudine, ac de certa nostra scientia, insignem atque illustrem Principatum antedictum *Marchionatûs Lusatiæ* nec non Dominia *Mülberg*, *Strel & Werdeim* cum omnibus civitatibus, Vasallis, Vasallatibus, feudis, feudatariis, judicibus, scultetis, civibus, rusticis, Emphyteutis ad glebam adstrictis & universitatibus Civitatum, Oppidorum, Villarum & locorum quorumlibet, cum agris cultis & incultis, viis, inviis, nemoribus, virgultis, rubetis, pascuis, pratis, venationibus, aucupationibus, aquis aquarumque decursibus, stagnis, lacubus, paludibus, piscinis, piscaturis, molendinis, censibus, reditibus, proventibus, obventionibus, utilitatibus, honorantiis, emolumentis, theloneis, conductibus, ungeltis, taliis, exactionibus, Judiciis, Jurisdictionibus, altis & bassis, pœnis & mulctis, de Judicio provenientibus, seu aliàs undecunque, monetis, & auctoritate cudendi monetas auri, argenti, *grossorum Hallensium seu alterius Coni*, *impressoris seu characteris cujuscunque*. Quam quidem autoritatem per antedictum *Marchionatum Lusatiæ*, & Dominia *Mülberg*, *Strel & Werdenheim* & eorum pertinentias universas, plenè extendi volumus, ubicunque etiam nos, hæredes, prohæredes, posteri aut successores nostri *Bohemiæ Reges*, qui pro tempore fuerint, statuere ac ordinare decrevimus, antedictam monetam cudendam fore, seu quomodolibet faciendam, nec non metis, gradibus, granitiis, limitibus & omnibus circumferentiis suis, sicut ab aliis aliorum quorumcunque bonis circum adjacentibus, circumferentialiter sunt distincta, Dominiis directis & utilibus, homagiis, homagialibus, atque auri, argenti, stagni, cupri & alterius cujuscunque metalli mineris, Judæis quoque, cameræ nostræ servis, tributis & servitutibus eorum & omnibus aliis in, sub, & super terra consistentibus, quibus etiam possint, seu valent specialibus vocabulis designari, antedicto *Regno nostro Bohemiæ & ejusdem Regni nostri Bohemiæ felicis Coronæ*, *Majestatis nostræ hæredibus & prohæredibus*, *posteris ac successoribus nostris Bohemiæ Regibus* in perpetuum *auctoritate Cæsarea & de Imperialis* potestatis plenitudine adjungimus, attribuimus, incorporamus, invisceramus, & unimus perpetuò & irrevocabiliter sub modo, Jure & forma sicut hoc unquam facere possumus meliori.

Attentius decrevimus, & de hoc Edicto Cæsareo dignum duximus perpetuo statuendum: Quod nullus Princeps Elector seu alter Princeps, Dux, Marchio, Comes, Baro, Ministerialis, miles, cliens, Clericus sive Laicus, Civis aut civilis universitas, sive clericale Collegium, sive alia quæcunque persona Ecclesiastica vel sæcularis cujuscunque dignitatis, Excellentiæ, præeminentiæ, Nobilitatis seu conditionis existant, quoscunque homines nostros *Marchionatûs Lusatiæ*, & Dominiorum expressatorum superiùs, cujuscunque etiam gradûs, Status aut conditionis existant, pro quacunque causa Civili, criminali seu mixta, ad alia quæcunque Judicia sæculiaria, quorumcunque Judicum, extra Marchionatum Lusatiæ præfatæ, & Dominiorum prædictorum, districtus, Judicia seu Territoria, citare seu evocare præsumat, seu quemcunque hominem etiam reum notorie, aut quem in ipso maleficio actuali fugitivo pede conantem evadere, fuerint persecuti, de prædictis Marchionatu atque Dominiis & eorum judiciis potenter auferre præsumant, aut illum alibi judicare, nisi de judicum & officialium nostrorum ibidem quorum interfuerit mandato, scientiâ seu licentiâ speciali, Inhibemus etiam auctoritate præfata omnibus & singulis in *præfato Marchionatu*, nec non in *Mulberg*, *Strel & Werdenheim*, Dominiis & eorum pertinentiis residentibus, ne super bonis, possessionibus & rebus quibuscunque sitis, in terris, districtibus, territoriis & pertinentiis *Marchionatûs*, & Dominiorum hujusmodi, aliqui præterquam coram nostris Judicibus quorum interfuerit Consistoriis, & scamnis judiciorum nostrorum audeant respondere. Quod omnes & singuli cujuscunque gradûs, Statûs, præminentiæ seu conditionis existant, qui se adversum nostros subditos jus, aut actionem habere contenderint, ibidem & non alibi teneantur accipere justitiæ complementum, in defectum verò justitiæ puta, si judices nostri in administranda justitia (quod absit) negligenter jus redderent, aut si propter iniquitatem sententiæ, se aliquis quereretur oppressum, ex tunc liceat ei, cujus interfuerit, in casu dictorum gravaminum, ad nostrum hæredum & successorum nostrorum *Regum Bohemiæ* auditorium appellare, qui demum causam seu causas hujusmodi delegare poterunt alicui fide digno, ex suis subditis sine juridico terminandum, à cujus tamen sic delegati sententia, non alias, ad *Illustrium Bohemiæ Regum*, qui pro tempore fuerint, *Regalem Cameram* aliquâ ratione concedimus appellari, reservatâ nihilominus nobis, *hæredibus & successoribus nostris Regibus Bohemiæ* facultate, & potestate liberâ, quoscunque homines *Marchionatûs Lusatiæ in Mülberg*, *Strel & Werdenheim*, Dominiorum & pertinentiarum omnium, dum & quoties nobis placuerit, quacunque ratione seu causâ, pro nostro beneplacito ad nostri præsentiam evocandi, seu per judices nostros citari constituendi, sicut *Regni Bohemiæ* antiqua & dudum observata tenet consuetudo.

Si quod adversùs prædicta seu alterum ipsorum in contemptum Imperialis nostri decreti, nec non in *Regum*, *Regni & Coronæ Bohemiæ* præjudicium fieret per quemcunque, in quacunque dignitate honore & statu manente: Nos omnia & singula attentata seu attentanda, quocunque modo seu qualitercunque fierent, annullamus, cassamus, destruimus, & auctoritate Imperiali, ac de certa nostra scientia Juribus vacuamus, & pro non factis habere volumus. Neque ex his aliquem ad observandam satisfactionem seu quodcunque aliud quomodolibet volumus obligari. Si quis verò in terra nostra prædicta, residentiam faciens, aut bona, res & possessiones habens, ibidem se in præjudicium nostri *Marchionatûs Lusatiæ*, & Dominiorum, quæ sunt expressata superiùs, ad aliena judicia traxerit, seu alibi residens de possessionibus suis sitis ibidem, sub alterius cujuscunque judicio duxerit respondendum, & si quæ persona de rebus ad dictum *Marchionatum Lusatiæ*, & prædicta Dominia pertinens, homines nostros, ad aliena judicia citaverit, decrevimus, & hoc Imperiali perpetuo sancimus edicto, quod Citatores hujusmodi, & qui se alterius cujuscunque protectioni commiserint, seu qui tales in protectionem susceperint, aut quilibet eorum specificè & singulariter Drachmas 40. puri auri, nomine pœnæ componant ab eisdem, & eorum quolibet, quoties contra factum fuerit irremissibiliter exigendas, quas Illustrium *Regum*, & prædicti *Regni & Coronæ Boemiæ* usibus decernimus applicandas. Non obstantibus quibuscunque Privilegiis, literis ab Imperio Sacro seu aliunde obtentis, libertatibus, exemptionibus, vel indultis, Statutis, reformationibus & juribus communibus, municipalibus seu privatis editis seu edendis imposterum, loquentibus in contrarium. Quibus omnibus si & in quantum præsentibus adversari, sub quibuscunque etiam verborum expressionibus, dici vel enucleari valeant, ac si etiam de his jure vel consuetudine debeat in præsentibus de verbo ad verbum fieri mentio, specialis auctoritate Imperiali, & de Cæsareæ potestatis plenitudine, ac de certa nostra scientia derogamus. Nulli ergo penitus horum liceat hanc nostræ incorporationis, inviscerationis, unionis, decreti, inhibitionis, Statuti pœnarum, adjectionis & derogationum paginam infringere, seu ei quovis ausu temerario contraire sub pœna 1000. *librarum auri puri*, quas ab eo, & ab his qui quavis præsumptione contravenerint, super omnes pœnas adjectas superiùs, quas in suo robore ma-

Anno 1370.

manere nostra decrevit serenitas; statim & immediate componi, & irremissibiliter exigi volumus, toties quoties fuerit contrafactum. Et earum medietatem Imperialis ærarii, sive fisci, residuam verò partem *Regum Boemiæ*, qui pro tempore fuerint Cameræ seu usibus applicari.

Signum Serenissimi Principis & Domini Domini

CAroli IV. Romanorum Imperatoris, Invictissimi & Gloriosissimi *Boëmiæ Regis*. Testes Dux Saxoniæ *Rudolphus* S. R. Imp. Archicamerarius & Principes Electores, Venerabiles: *Joannes* Pragensis Ecclesiæ Archi Episcopus Apostolicæ Sedis Legatus, *Albertus* Magdeburgensis Archi-Episcopus, *Joannes* Olomucensis Episcopus S. Imperialis Aulæ Cancellarius, *Lampertus* Spirensis, & *Petrus* Lütomislensis Ecclesiarum Episcopi, Illustres: *Joannes* Marchio Moraviæ, *Rupertus* Lignicensis, *Joannes* Oppaviensis. *Bolko* Oppoliensis & *Henricus* Lithuaniæ Duces spectabiles: *Fridericus* Burggravius Nürnbergensis, *Joannes & Ulricus Landgravius* Leuchtenbergensis, *Ulricus* de Helffenstein, *Joannes & Burchardus* de Recz, *Eberhardus* de Chussin, Dominus in Bedefort & in Soisson, Comites; Nobiles: *Petrus* de Wartenberg, Imperialis Cameræ nostræ Magister, *Borsso* de Kolditz Capitanei terrarum nostrarum Bavariæ & Franconiæ, *Thymo* de Kolditz Capitaneus Terræ nostræ Poloniæ, *Andreas & Benessus* Fratres de Duba, *Hasco* de Zvirzetic, Imperialis Cameræ nostræ Magister, *Wanko* de Wartenberg, & *Paulus* Cameræ nostræ *Regalis Bohemiæ* Notarius, & alii quam plures nostri Imperii Sacri Nobiles & fideles. Præsentium sub Imperialis Majestatis nostræ sigillo testimonio Literarum. Datum *Pragæ*, Anno M. CCC. LXX. Indictione 8. Calendas Augusti, Regnorum nostrorum Anno 25. Boemiæ 24. Imperii 16.

CXXVI.

1371. 18. Fevrier.

Verbont tusschen de Steden van Brabant om hunne Princen ghetrowelyker te konnen bystaen, het Land te helpen bewaeren, ende hunne Privilegien, Charteren en Vryheden te mainteneren. Ghedaen te Brussele den 18. *Februarii* [Le Lustre & la Gloire du Duché de Brabant, sous l'an 1371. pag. 144.]

C'est-à-dire.

Confederation *entre les* Villes de Brabant *pour d'autant plus fidellement assister leurs Princes, aider à garder le Païs, & maintenir leurs Privileges, Chartres, & Libertés. Fait à Bruxelles le* 18. *Fevrier* 1371.

IN den Naem t' s' Vaders, t' Soens ende t' s' Heylighs Geests. Wy Commoingimeesters, Schepenen, Ghesvoerne Raedt, ende alle de goede lieden ghemeinelec van den Steden en Vryheiden hier nae beschreven, dats te wetene: van Lovene, van Brussele, van 's Hertoghen Bossche; van Thienen, van Leuwe, van Nivele, van Liere, van Vilvoorden, van Herenthals, van Geldenaken, van Landenen, van Dormale, van Hanuyt, van Geneppe, van Turnhout van Arcliodt, van Zichene, van Berghen op den Zoom, van Steenberghen, van Diest, van Tervueren, van Overeysche, van Assche, van Merchtene, van Duysborge, van Wavre, van Graven, van Eyncourt, van Helmont, van Eyndhoven, van Oesterwyck, van Oerschot, van Sente Oedenrode, van Waelwyck, van Oerle, van Oersele, van Gembloers, van Rode bi Halle, van den Capellen op den Bossche, van groot Adorp, van Eyghenbrachene, van Geest, Ageropont, ende van Noedenbecke, voer ons, ende voer d'andere Steden en Vryheiden van den Lande van Brabant, ende in den name van hen, doen cont allen de ghenen die nu zyn ende naemals wese selen.

Dat want onsen lieven Heeren wilen Hertoghen in Brabant, dier Godt ghenadigh zy, omme Salighеydt van haere sielen, der sielen van haren Voorderen, ende naecommelinghen, ende oocc omme noet, orboere ende proffyt haers selfs, haers ghemeyns Landts, ende haere goede lieden, arme ende ryke, ghemeneleyck omme volcomme redene, Wet, ende Vonnisse te doene, enen yghelycken ghegeven hebben hueren goeden liede, ende lande van Brabant ghemeneleck alrehande Rechte, Vryheiden, Charteren ende Privilegien, ende sunderlinghe den Chartere van Cortenberghe, ende den Walschen Chartere, te houdene ende te ghebruykene huere Usagien ende Heerbringhen.

Anno 1371.

De welke Rechte, Vryheiden, Charteren, Privilegien, Usagien, ende Heerbringhen voorsz. onse lieve gheduchte ende ghenedighe Heere ende Vrouw Hertoghe ende Hertoginne in Brabant nu zynde, gheconfirmeert, gheratificeert, ende gheloeft hebben te houdene, ende oick ons bevolen hebben te houdene, sonder daer jeghen te doene, ochte te doen doen in eenigher manieren.

Ende hebben ghewillecoert ende gheconsenteert, waert dat zy, haren oir, ochte, naecommelinghen hier jeghen ginghen, daden, ocht daden doen, hoe ende in wat manieren dat dat ware, dat men hen, huren oir nochte naecommelinghen nimmermeer dienst noch hulpe doen en sal, noch onderheerigh zyn, tot dier tyt dat zy dat weder doen hebben ende afflaten volcomelec.

Wy dien aensiende, hebben die grote eere, nutschap, prouffyt ende openbaren orboere ons liefs Heeren, ende Vrouwen voorsz. ende heurs Landts van Brabant, ghemeinelec aensiende oick dat bevelen onser liever Heeren willen waren ende de gheloeften van hen, ende oick van onsen lieven Heeren ende Vrouwen van Brabant, nu zynde, ende alle dat zi er toe ghedaen hebben, midts den welcken wie ende alle die van den Lande van Brabant, ghemeineleck, alle die saecken ende rechten voorsz. houden moeten, ocht anders wy groteleck misdaden jeghen huere Heerleckheyt, ende jeghen hueren ghemeynen Lande van Brabant.

Merckende oick dat ghene saken die gheschiet moghen zyn, ocht ghescheet zyn van yemene sunderlinghe daer jeghen zyn moghen, ochte die brecken in enigher manieren, ende omme die grote trouwe, Gonste ende vrintschap die wy altoes ghedraghen hebben ende draghen selen alst Wale recht es, tot onsen lieven Heere ende Vrouwen voorsz. tot hueren oere, ende naecommelinghen Hertoghen in Brabant, ende om des te stercker ende te mechtigher te sine, hen ende hueren goeden Lande van Brabant te dienene, ende te doen alse goede ghetrouwe liede de welck wi sonder goede eendrechtigheydt ende ghestedighe vrintschap te hebbene onderlinghe ende te houdene, niet ghedoen nochte volbrenghen en konnen.

Soe eest dat wie alle te gader ende elck sunderlinghe gheloeft hebben, ghesekert, ende ghesworen, gheloven, sekeren, en sweiren bi allen dien beveelene ende gheloften die wy onsen leven Heeren ende Vrouwen hier op ghedaen hebben, bevoelen ende gheloift, ghelyck die Brieven ende Vestingen boven verclaert daer op ghemaeckt volcomeliecker in hebben, te blivene alse goede ghetrouwe lieden ten eeuwighen daghen, behoudelyck altoos onsen lieven Heeren ende Vrouwen ende haeren ghérechten oere Hertoghen in Brabant hueren rechte.

Ende behoudelyck oock dat wy Commoingimeesters, Schepene, Ghesvoerne, Raedt ende goede liede gemeneleck vander Stadt van Loven, ons des Raets van Cortenberghe niet aenckeren noch onderwinden en selen voer ander tyt dat het Point van den Chartere van Cortenberghe vercleert zy met onsen lieven Heere ende Vrouwe met hueren goeden Rade, ende metten Steden ende Lande van Brabant, dats te wetene dat Point ende dat zy daer mede doen ende ordineren salen, dat dat vaste ende ghestade blyve, sonder nimmermeer daer jeghen te doen, ocht te commene van onsen weghen, het enware dat onsen lieven Heere ende Vrouwe voorsz. gheneughde ons onse besegelte daer op ghedaen, weder te ghevene by haren ghenade.

Ende ghevielt alzoo, dat Godt verhueden moet, dat ons, oft eenighen van ons, ocht enighen singulieren Personne der voorghenoempde Steden, ende Vryheiden, ocht jemen anders van den Lande van Brabant, die bi den voorsz. rechte ende eendrachtigheiden bleven waren, enighen last toe

quame

ANNO 1371. quame, ocht daeromme worde aenghesprocken ocht yet ghefchiede in eenigher manieren, om de voorfz. Saken, rechte ende eendrachtigheiden wille, dat wi alle te gader ende elck fonderlinghe dat fouden vervolghen helpen, draghen ende weder ftaen, ende daer aff malcanderen verantwerden voere enen jeghelycken t'allen tiden dats noet waere, ghelyck oyck d'ander Verbonde ende eendrachtigheiden die van ouden jaren onder ons gemaeckt zyn, verclaert, ende in hebben.

In orconden ende gheftadigher Veftinghen allen der dinghen ende elcker funderlinghe hier boven befchreven, hebben wy, uyt ghefcheyden der Stadt van Nyvele die gheenen propren feghele en heeft, voor ons, ende in de name ende voer die Stadt van Nyvele voorfz. ter ernftigher beden ende vorfueck van hen defe jeghenwoordighe Letterren, elck met zynre Steden ende Vryheiden uythanghenden feghel befeghelt.

Ende wy Schepenen Ghefwoerne, en alle goede lieden ghemeynleck der Stadt van Nyvele voorfz. want wy ghenen propren Seghel en hebben, maer tot hiere toe gheufeert hebben in onfen faken Cyrographen, foe hebben wy ghebeden onfe gheminden, den goeden Steden ende Vryheiden van Brabant voorfz. dat zy met hueren Seghelen die zy hier ane ghehanghen hebben, alle defe voorfz. faken op ons draghen ende tueghen willen, ende dat wy met hen ende ghelyck hen alle de voorfz. Poenten ende elck fonderlinghe gheloeft hebben ende ghefworen te houdene in alder manieren dat hier boven befchreven ende wel verclart is, van den welcken omme de meere fekerheyt ende openbaere kenniffe wy vier Cyrographen hebben doen maken ende die ter behoeften der Steden ende Vryheden van Brabant overghegeven, dats te verftane ene der Stadt van Lovene, ene der Stadt van Bruffelle, ene der Stadt van t' s'Hertoghen-Bofche, ende ene der Stadt van Thienen. Ende wy Steden ende Vryheden voorfz. willen niet, alwaert dat aen defe jegenwoordighe Letterren een Seghel ocht meer ghebracke van ons Steden, ende Vryheden die hier voren ghenoemt zyn, ochte oick dat de Seghele een ocht meer ghebrocken worden, ocht oick dat den voorfchreven Brive in enighen ftucke veronghevalden, dat daeromme defe Letteren haere cracht yet verliefen felen, in eneghen van hueren Pointen ende begripene, maer willen dat zy in alle hueren volcomene macht ende Vertuyt bliven, ghelyck ocht alle die Seghelen daer inne gheheel befeghelt ocht dat die Brieve gans ende onghewicieert waeren.

Ghegeven, gheaccordeert ende ghemaekt te Bruflele op den achtienften dagh van de maent van February, in 't jaer ons Heeren doen men fchreef. M. CCC. 't feventigh ende een, nae Ufagien ende Coftuymen des Hofs ende Dyocefen van Cameryck.

Aldus ghetroken uyt het Manufcript Privilegie-Boeck van onfe Lieve-Vrouwe Natie, ende is naer voorgaende Collatie met den zelven bevonden concorderende, quod Atteftor J. B. Anfems Protonots. Apoft. & Reg. 1699.

CXXVII.

1375. 28. Aout. *Bulla* GREGORII *Papæ* XI. *de Regalibus Regi Chriftianiffimo in Regno fuo debitis, fuper Ecclefiâ Rothomagenfi. Datum apud Villam novam V. Kalendas Septembris Pontificatus fui anno quinto.* [Preuves des Libertez de l'Eglife Gallicane. Tom. I. pag. 623.]

GRegorius Epifcopus Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Romani Pontificis providentia circumfpecta, ad ea ex Apoftolicæ fervitutis Officio libenter intendit, per quæ Ecclefiis, & perfonis Ecclefiafticis utilitas proveniat, & jus fuum cuilibet confervetur. Cum itaque nuper venerabilem fratrem noftrum, Petrum Epifcopum olim Archiepifcopum Narbonenfem, in Rothomagenfem Archiepifcopum electum, à vinculo quo Narbonenfi Ecclefiæ, cui tunc præerat, tenebatur, de fratrum noftrorum Confilio, & Apoftolicæ poteftatis plenitudine abfolventes, eum ad Rothomagenfem Ecclefiam, tunc vacantem, auctoritate Apoftolica duxerimus transferendum, præficiendo ipfum eidem Rothomagenfi Ecclefiæ in Archiepifcopum & Paftorem, prout in noftris inde confectis litteris plenius continetur: idemque Petrus electus, qui chariffimo in Chrifto filio noftro Carolo Regi Francorum illuftri, ratione temporalitatis dictæ Rothomagenfis Ecclefiæ homagium & fidelitatis debitæ juramentum, prout fertur, præftare tenetur, pro ipfis præftandis ejusdem Regis præfentiam adire nequeat de præfenti; & ficut accepimus, idem Rex intendens dictum Petrum electum proxima confanguinitatis linea nobis junctum favoribus profequi gratiofis, Regaliam quam ratione hujusmodi vacationis dictæ Rothomagenfis Ecclefiæ ibidem habere dicitur, ac omnia & fingula jura ei ratione ejusmodi Regaliæ, in quibuscumque confiftant competentia, hac vice eidem Archiepifcopo remittere, & ipfum ad præftandum hujusmodi homagium & fidelitatis juramentum, per Procuratorem, prout tenemus, de fpeciali gratia admittere, aut faltem pro his in propria perfona præftandis longam & fufficientem dilationem concedere velit. Nos hæc grata habentes multipliciter & accepta volumus, & auctoritate Apoftolica tenore præfentium concedimus, quòd per hujusmodi remiffionem Regaliæ, fi eam dictus Rex hac vice prædicto Petro electo, ut præmittitur, fecerit, vel etiam per receptionem præmifforum homagii & fidelitatis juramenti, fi eum ad hoc per Procuratorem admiferit, vel dilationem, ut præmittitur, dederit, eidem Regaliæ, & ejus juribus in quibuscumque confiftant Regi & ejus fucceffloribus, feu etiam Coronæ Regiæ, nullum impofterum præjudicium generetur, nec ad confequentiam trahi valeant in futurum. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam noftræ conceffionis & voluntatis infringere, vel in aufu temerario contraire, fi quis autem hoc attentare præfumpferit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoftolorum ejus fe noverit incurfurum. Datum apud Villam novam Avinionenfis diœceffis, quinto Kalend. Septembris Pontificatus noftri anno quinto. *Sub plumbo.* De mandato Domini noftri Papæ, Francifcus.

Au Trefor Regale II. Num. 15.

CXXVIII.

Decretum WENCESLAI *Romanorum Regis pro Ruperto Seniore Comite Palatino Rheni, quo ei facultatem concedit & transfert, Primarias preces fibi tanquam Coronato Romanorum Regi de jure & ab antiquâ confuetudine competentes per Civitatem ac Diœcefim Spirenfem & Wormatienfem porrigere valeat, in fingulis tam Cathedralibus quàm Collegiatis, & Conventualibus Ecclefiis & Monafteriis utriufque fexús. Datum Aquifgrani in octavâ Beatorum* PETRI *&* PAULI *Apoftolorum, Anno Domini* 1376. *Regnorum fuorum Bohemiæ XIII. Romani I.* [GOLDASTI Conftitutiones Imperiales Tom. I. pag. 375.] 1376. 6. Juillet.

WENCESLAUS DEI gratia Romanorum Rex femper Auguftus & Bohemiæ Rex, Illuftri Ruperto feniori Comiti Palatino Rheni, Sacri Imperii Archidapifero, Bavariæ Duci, Principi & confanguineo noftro chariffimo, gratiam noftram & omne bonum. Etfi ad quoslibet Sacri Romani Imperii fideles munificentiæ noftræ gratiam libenter extendimus, ad illos tamen præcipué, in quibus fanguinis identitatem cognofcimus, & fidei puram conftantiam invenimus. Igitur nos integram & inviolabilem fidei firmitatem & devotionis affectum, quos ad noftram perfonam & Sacrum Romanum Regnum & Imperium habere dinofceris, favorabiliter attendentes, & de fpeciali Celfitudinis noftræ benevolentia concedendum duximus & concedimus per

Anno 1376. per præsentes, quod tu omnes primarias preces ratione nostræ coronationis in Romanum Regem, hodie videlicet die sexta mensis Julii Aquisgrani divina favente clementia solenniter susceptæ, per Civitatem & diœcesim Spirensem & Wormaciensem, tam de jure, quam ab antiqua consuetudine divis Romanorum Regibus nostris antecessoribus & nobis competentes, porrigere valeas & debeas in singulis tam Kathedralibus quàm Collegiatis & conventualibus Ecclesiis & monasteriis utriusque sexus tàm secularium quàm regularium personarum; nec non ad prælatos & alias personas Ecclesiasticas quascunque: etiamsi Pontificali vel alia præfulgeant dignitate, in dictis Civitatibus & diœcesibus, sicuti easdem preces per nos porrigere possemus: jus & potestatem porrigendi hujusmodi preces nobis competentes in tuam personam omni modo, forma & jure, quibus melius fieri poterit, plenariè transferendo. Et si divina nobis suffragante gratia ad apicem Imperialis culminis fuerimus sublimati, volumus & tibi favorabiliter concedimus tenore præsentium, quod tu preces primarias, ratione susceptionis Imperialis coronationis nobis competentes, etiam porrigere valeas & debeas, in singulis Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis & Monasteriis, & apud Prælatos & quascunque alias personas Ecclesiasticas, seculares & regulares dictarum Civitatum & diœcesium omni modo, forma & jure, sicut de Primariis precibus ratione Regiæ coronationis nostræ superius est expressum. Mandantes sub obtentu nostræ gratiæ, nec non sub pœna privationis omnium & singulorum privilegiorum, jurium & gratiarum & libertatum, quæ & quas à divis Romanorum Imperatoribus & Regibus prædecessoribus nostris obtinere dinoscuntur, districtè præcipientes omnibus & singulis Episcopis, Prælatis, Capitulis, Conventibus & personis Ecclesiarum & Monasteriorum præfatorum, & aliis quibuscunque prædictarum Civitatum & diœcesium, ad quos canonicarum & præbendarum dignitatum, personatuum & officiorum seu beneficiorum collatio, præsentatio seu receptio pertinet, & quorum ratione dictarum primariarum precum intererit, vel interesse poterit quomodolibet in futurum, quatenus dictas primarias preces per te ipsis porrigendas cum promtitudine admittant, sicut tenentur, ac si per nos eis forent exhibitæ seu porrectæ. Dantes & concedentes tibi præsentibus plenariam potestatem, ut rebelles tibi in præmissis, si qui sunt vel erunt, ad admittendum & exaudiendum dictas preces, auctoritate regali & etiam Imperiali compellere & cohercere per te & alios valeas: quemadmodum nos facere possemus, & prout Romanorum Imperatores & Reges in talibus casibus cohercere & compellere poterant & etiam consueverunt. Nec preces hujusmodi in dictis Ecclesiis & diœcesibus in præjudicium dictæ concessionis per nos tibi factæ pro aliquo porrigemus: Et si propter importunitatem petentium vel alio quovis modo per nos secus factum fuerit, nostras preces primarias pro aliquo nostris Literis porrigendo, volumus quod tales litteræ tanquam per subreptionem obtentæ invalidæ sint, nec aliquam obtineant roboris firmitatem: præsentium sub Regiæ Majestatis nostræ sigilli testimonio Litterarum. Datum Aquisgrani Anno Domini M. CCC. LXXVI. in octava beatorum Petri & Pauli Apostolorum, Regnorum nostrorum Anno Bohemiæ XIII. Romani verò Primo.

CXXIX.

1377. 17. Novembre. *Constitutio secunda* CAROLI IV. *Romanorum Imperatoris de Libertate Ecclesiastica, datum Mindæ* 15. *Calend. Decembris, Anno Domini* 1377. *Regnorum suorum XXXII. Imperii XXIII.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 415. LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. generalis Contin. pag. 8]

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis feliciter, Amen.

CAROLUS QUARTUS, divina favente Clementia, Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemiæ Rex, ad perpetuam Rei memoriam.

Anno 1377. 1. Etsi Imperialis benignitatis clementia quorumlibet devotorum fidelium, quos Sacrum Romanum ambit Imperium, ex officio debito teneatur necessitatibus & injustis oppressionibus consulere, & de opportunis remediis providere: ad illos tamen permaxime dirigitur nostræ mentis affectio, quos indebitò pati cognoscimus, quorumque oppressionibus status Ecclesiasticæ libertatis, quem semper nostris temporibus augeri voluimus, enormiter enervatur, & quasi ad nihilum redigitur.

2. Minus juste sane ad nostræ Serenitatis audientiam pro parte honorabilium Prælatorum Canonicorum & Clericorum Mindensis Civitatis & diocesis insinuatione querulosa suppliciter est deductum, quod seculares quidam in potestatibus & officiis publicis constituti, videlicet Duces, Comites, Barones, Milites & Sculteti, & alii Domini temporales: necnon Consules Civitatum, oppidorum, villarum & locorum Rectores diocesis prædictæ, Dei timore postposito, statuta singularia, iniquas ordinationes, motu proprio ac temeritate præsumptuosa, de facto contra personas Ecclesiasticas, Ecclesiarum & locorum Religiosorum libertates & privilegia condiderunt & condunt, eisdemque publice & de facto insistere præsumpserunt & præsumunt ausu temerario & nephando quotidie contra legitimas civiles & Canonicas sanctiones, ut puta, quod nulla bona temporalia in potestatem Ecclesiasticam transferantur, neve Clerici in Sacris constituti ad agendum seu testificandum in civilibus & maxime in piis causis aliquatenus admittantur, quodque excommunicati laici & publice denunciati in civili foro minimè repellantur, nec in eorum Consulatus officio ac aliis actibus secularibus evitentur.

3. Item prædicti Domini temporales Consules Rectores, per secularem potestatem Ecclesias & personas Ecclesiasticas capiunt & capi procurant; res & bona Clericorum occupant & arrestant; oblationes fidelium diminuunt & restringunt; exactiones & tallias indebitas de bonis & redditibus Ecclesiarum exigunt & extorquent; stationes immoderatas cum multitudine Nobilium in bonis Ecclesiarum & piorum locorum faciunt; vecturas curruum & vectiones multiplices bonis ipsis imponunt contra Ecclesiasticam libertatem; possessiones Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum devastant incendiis & rapinis; contractus inter Clericos & Laicos legitime factos, ad libros civitatum, villarum & locorum recusant inscribere ac sigillare; donata & legata ad fabricas & Ecclesiarum structuras contra voluntatem Prælatorum & aliorum, quorum interest, præsumunt usurpare contra justitiam; in fraudem & odium Clericorum confugientes ad Ecclesias, cimiteria & ad loca libertatis Ecclesiarum, inde extrahere contra Imperiales sanctiones præsumunt.

4. Cum igitur hæc omnia & singula, & quævis alia similia, necnon quæcumque sequuta sunt & sequi possunt, ex eisdem sint & fuerint solum de facto ac temere attentata, & per sacras, civiles & Canonicas sanctiones reprobata expresse; Nos ea omnia & singula de Principum, Dominorum, Comitum, Baronum, fideliumque nostrorum consilio ex certa scientia tenore præsentium & auctoritate Imperiali cassamus, irritamus, adnullamus, cassaque irrita & nullius esse momenti penitus declaramus, dicimus & nuntiamus expresse præsenti edicto perpetuo valituro, seriosius inhibentes, ne hujusmodi aut eorum similia de cætero dicti Domini temporales attemptare præsumant, præcipientes nihilominus sub indignatione Imperialis banni universis & singulis Dominis, Militibus, Consulibus, Potestatibus, Officiatis & in Officiis publicis constitutis, quatenus mox visis aut intellectis præsentibus dicta eorum statuta & ordinationes, sicut in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis edita sunt, omnino revocent & de luce tollant; quodque secundum ea non judicent amplius, nec sententias dictent, aut eisdem in judicio vel extra quomodo libet per se & contra Ecclesiasticam libertatem potiantur.

5. Item pronunciamus & declaramus Imperiali auctoritate, quod, quicumque cujuscumque status vel conditionis extiterit, auso sacrilego & propriæ temeritatis audacia Sacerdotem vel Clericum, secularem

ANNO 1377. cularem vel Religiosum, diffidaverit, proscripserit, captivaverit, spoliaverit, mutilaverit, aut in carcere detinuerit, aut hujusmodi malitiam perpetrantes scienter receptaverit, seu consilium, auxilium vel favorem in his eis præstiterit, vel pro causa criminali vel civili quæstionem in judicium seculare, & specialiter judicium quod dicitur, Freyding / quod nulla temporis præscriptione, vel Regali seu Imperiali edicto seu judicii confirmatione, contra personas Ecclesiasticas seu Clericos per quamcumque consuetudinem introduci volumus, trahere præsumpserit, vel ratione dictæ consuetudinis aut potius corruptelæ extra præfatum judicium contra Clericos, in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis, aliquid attemptaverit præter pœnas à Sacris Imperialibus & Canonicis sanctionibus eis inflictas, decernimus hoc Imperiali edicto ipso facto infames, & omni honore privatos, nec ad placita vel consilia Nobilium aliquatenus admittendos, & actorem vel actores tales à jure suo cadere, ac judicatum non tenere, Judicemque judicandi potestate privatum & bannum Imperiale incidisse pronunciamus.

6. Verum quia parum esset jura condere, nisi essent, qui tuerentur, eadem auctoritate Imperiali prædicta, universis Principibus, Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus; & specialiter Coloniensi, Moguntino, Magdeburgensi & Bremensi, Archiepiscopis: Monasteriensi, Osnabrugensi, Hildensemensi, Paderburnensi, Mindensi, Lubicensi, Verdensi & Swerinensi, Episcopis: nec non omnibus, Saxoniæ, Luneburgen. & Brunswicen. Ducibus: Lantgravio Hassiæ: nec non de Marcka, de Monte, de Hoia, de Teckelnburg, de Schobenburg, de Wernengerode, de Holzatie, & de Regenstein Comitibus, quibus & eorum cuilibet vices nostras committimus in præmissis per præsentes & eis sub obtentu Imperialis gratiæ præcipimus & mandamus, quatenus toties, quoties pro parte dictorum Prælatorum Canonicorum & Clericorum vel alicujus ipsorum fuerint requisiti, eisdem pro toto suo posse assistant & faciant, quod præmissa committentes quicumque fuerint pœnis prædictis puniantur realiter & cum effectu, quatenus cæteri eorum exemplo perterriti similia de facili non attemptent: præterea omnes & singulos Ecclesiarum seu Ecclesiasticarum personarum prædictarum vasallos & feudatarios cujuscumque ordinis, gradus vel conditionis existant, qui contra Ecclesiam vel personas Ecclesiasticas ipsius Mindensis Ecclesiæ Civitatis & diocesis, à quibus feuda eorum tenent, aliquid fecerint de præmissis, seu ea facientibus, si propter hoc excommunicati denunciantur, vel aliàs astiterint quovis modo, dummodo de hoc servato juris ordine convicti fuerint, denuntiamus & decernimus eo ipso suis feudis sive beneficiis esse privatos, eosque præsentis constitutionis edicto privamus perpetuo, dantes Ecclesiæ seu Ecclesiasticis personis antedictis dicta feuda concedendi aliis personis laicis fidelibus & utilibus liberam facultatem.

7. Volumus etiam, hortamur & requirimus Episcopos & Prælatos Ecclesiasticos, ut hanc nostram legem & constitutionem in Synodis & Ecclesiis publicari procurent, ne in præmissis per simulatam ignorantiam suas malitias valeant excusare.

8. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostram cassationis, irritationis, annullationis, inhibitionis, necnon pronunciationis & declarationis paginam infringere, aut ei ausu temerario quomodolibet contraire, sub pœna Imperialis nostræ indignationis gravissima, necnon quinquaginta marcharum auri purissimi, quas ab eo, qui contrafecerit, totiens, quotiens fuerit contrafactum, irremissibiliter exigi, & earum medietatem Imperialis nostri ærarii sive fisci, residuam vero partem injuriam passorum usibus volumus applicari.

Signum Serenissimi Principis & Domini, Domini Karoli Quarti Romanorum Imperatoris Invictissimi, & Gloriosissimi Bohemiæ Regis.

Testes hujus rei sunt:

Venerabiles { Gerhardus Hildensemensis, Heinricus Werdensis, & Heinricus Paterbrunnensis } Ecclesiarum Episcopi.

Illustres { Albertus Saxoniæ, & Luneburgensis, & Wencessaus Opaviæ } Duces.

Spectabiles { Burchardus de Hardeck, Gerhardus de Hoia, Boszo & Heinricus de Schrapelow } Comites.

Nobiles { Otto Advocatus de Monte, [*al. de Mente.*
Petrus de Wartenberg, dictus de Chost, Imperialis Curiæ nostræ Magister,
Thuno de Colditz Cameræ nostræ Magister,
Hintzo de Lipa,
Albertus de Sterneberg, [*al. de Storenburg.*
Symon de Lywen, [*al de Lippen.*
Busko de Pritzan, [*al. de Azuzan.*
Busseto de Bristritz, [*al. Bussiro de Bisken.*
Alhardus de Pusche Dapifer in Ravensperg,
Henricus de Ezigelhem. [*al. Ezigelhelm: al. Ezigelen.* }

& alii quam plures nostri & Imperii sacri Principes, Comites, Nobiles & fideles: præsentium sub Imperialis Majestatis nostræ sigillo testimonio literarum. Datum Mindæ anno Domini MCCCLXXVII. Indictione quintadecima, XV. Calend. Decembr. Regnorum nostrorum anno XXXII. Imperii vero XXIII.

De Mandato Domini Imperatoris

Nicolaus Cameracensis Præpositus.

CXXX.

Kayser CARLS der IV. Rescript / daß in einer Meil wegs rings um die Reichs-Stadt Nürnberg kein Stadt / Marckt oder Vesten / desgleichen kein Stadt-Recht / Marckt-Recht oder Hals-Gericht gebauet oder aufgericht werden soll. Geben zu Oppenheim an St. Matthias-Tage nach Christi Geburt 1378. Seiner Reiche im XXXIII des Kayserthums im XXIII. [GOLDASTI Reichs-Satzungen Theil 2. pag. 78.] 1378. 24. Fev.

C'est-a-dire.

Rescript de l'Empereur CHARLES IV. *portant que nulle Ville, ou Forteresse ne poura estre batie dans le voisinage de la Ville Imperiale de Nuremberg jusqu'à la distance d'un Mille, & que semblablement nul Tribunal Civil ou Criminel Municipal, ne poura y estre établi Donné à Oppenheim, le jour de St. Mathias l'an de la Nativité* 1378. *de ses Regnes le XXXIII. & de son Empire le XXIII.*

WIR Carl von Gottes Gnaden / Röm. Kaiser / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs und König zu Böheim / bekennen und thun kundt offentlich mit diesem Brieffe / allen den / die ihn sehen oder hören lesen / daß wir zu unterstehen künfftigen Irrsal / Schaden und Stösse / die uns und dem Reiche in der Vhede unbelang unser und des Reichs Statt zu Nürnberg auferstehen und geschehen möchte / den Burgermeistern / Raht und Burgern zu Nürnberg / die allweg gethan

ANNO 1378.

thân haben / und noch täglich thun / was uns und dem Reich nützlich und behegenlich iſt / mit wohlbedachtem Muth / Kaiſerl. Macht / und rechter Wiſſen / ſolche vorgeſchriebene Freyheiten und Gnad gethan / verſchrieben und geben haben / Thun / verſchreiben und geben von ſondern Gnaden und Kräfften diß Brieffs / als auch dieſelben Burgermeiſter / Raht / Burger und Statt zu Nürmberg / von ſeliger Gedächtnus unſere Vorfahren an dem Reiche Röm. Kaiſern und Königen gefreyet und herkommen ſind / daß niemand / in welcherley Adel / Ehren / Würden oder Weſen der ſey / er ſey Fürſt / geiſtlich oder weltlich / Graff / Dienſtmann / Ritter / Knecht / oder ſonſt wer der ſeye / fürbas mehr in einer Meil um Nürnberg auf alle Ort zuzehlen / keinerley Statt / Marckt / Veſten / Schloß / Burg / burgliche Gebäw / oder keinerley Veſtunge / mit Mauren und Gräben / und auch darzu keinerley Stattrecht / Marcktrecht / Halßgerichte und Freyheit von newes / die von Alter bißhero nit geweſen und gerüglichen herbracht ſeyn / machen / bawen / auffrichten / haben oder erwerben wolt / das ſollen und mögen die ehegenannten Burgermeiſter / Rath und Burger zu Nürmberg von des Reichs wegen unterſtehen / wenden und wehren / und ſollen und mögen daran gen uns und dem Reiche nit freveln oder brechen in keine Weiſe. Und wär es Sach / daß wider dieſe gegenwärtige unſer Kaiſerliche Freyheit und Gnaden die wir den ehegenanten Burgermeiſtern / Raht / Burgern und Statt zu Nürmberg gethan und geben haben / keinerley Kaiſerliche oder Königliche Brieff jemand verſchrieben und geben wurden in keiner Weiſe / die ſollen Machtloß / ohne Krafft und ab ſeyn / und den obgenannten Burgermeiſtern / Raht / Burgern und Statt zu Nürmberg in künfftigen Zeiten keinen Schaden / Hindernus oder Irrung bringen in kein Weiſe. Mit Urkundt diß Brieffs verſigelt mit unſer Kay. May. guldten Bull / der geben iſt zu Oppenheim / nach Chriſtus Geburt dreizehenhundert Jahre / darnach in dem acht und ſibenzigiſten Jahre / an S. Matthias Tage / unſer Reiche in dem zwey und dreiſſigſten / und des Kaiſerthumbs in dem drey und zwantzigſten Jahre.

Ad Mandatum Dn. Imperatoris Nicolaus Cancell. Præpoſ.

CXXXI.

1379. 24. & 26. Octob.

Compromis pour la Paix à traiter & à faire entre CHARLES *Roi de France &* JEAN *Duc de Bretagne, par l'Arbitrage de Louis Duc d'Anjou de la part du Roi, & du Comte de Flandres, du Sire de Laval, du Viſcomte de Rohan, & des Sires de Montabilant & de Beaumenoir, de la part du Duc. Fait en double le* 24. *& le* 29. *Octobre* 1379. [LOBINEAU Hiſtoire de Bretagne. Aux preuves col. 604.]

LOys fils de Roy de France frere de Monſeigneur le Roy, & ſon Lieutenant, Duc d'Anjou & de Touraine, Comte du Maine, ſavoir faiſons à tous ceuls qui ces Lettres verront: que comme Meſſire Jehan de Montfort ait eſleu & prins pour ſa partie nos tres-chers & tres-amez Couſins le Comte de Flandres, le Sire de Laval, & le Viſcomte de Rohan, & les Sires de Montafilant & de Beaumenoir, pour veoir aſſemblément avecques nous pour la partie de mondit Seigneur le Roy ſur tous les faits & debats qui ſont meuz & pourroient mouvoir entre Monſeigneur le Roy & luy; & ait juré & promis à tenir & enteriner, ſans venir, ne faire venir encontre, tout ce que par leſditz eſleus de ſa partie ſera ordené fait & declaré, ſoit par honneurs & reverences, ſoit par heritage, par meuble, & tant du Duchié de Bretaigne, comme de tous ſes autres heritages, en quelque lieu que ils ſoient, & ce auſſy ait fait jurer & promettre par pluſieurs perſonnes, tant Barons & Chevaliers, comme autres, ſi comme en ſes lettres ſur ce faites, ces choſes & autres ſont plus à plain contenuës, deſquelles la teneur s'enſuit: „ Jehan Duc de Bretaigne Comte „ de Montfort & de Richemont, faiſons ſavoir à „ tous que pour reverence de Dieu & le bien de „ pais, conſiderans les grans maux & inconveniens „ qui par occaſions de debas meuz & qui porroient „ movoir entre Monſeigneur le Roy & moy & tous „ nos alliez & tenans noſtre partie, avoir voulu & „ voulons, pour obvier à iceulx, à l'aide de Dieu, „ nourrir bonne amour entre nous, & tenir nos „ ſubgetz en bonne pais paiſible & tranſquilité; que „ comme pour la partie du Roi ſoit ordonné le „ Duc d'Anjou, & de la noſtre partie avons ordené nos couſins le Comte de Flandres, le Sire „ de Beaumenoir; voient aſſembléement d'une & „ autre partie ſur tous les faiz & debaz qui ſont ou „ puent eſtre entre le Roy & moy. Et tout ce „ qu'ils ordeneront, ſoit par honneurs & reverences, par heritage, par meuble, en quelque maniere que ce ſoit, tant de noſtre Duché de Bretaigne comme de tous nos autres heritages en quelques lieux qu'ils ſoient, jaſoit ce que expreſſe mention n'en ſoit faite, ordenent & facent declaration „ tele comme bon leur ſemblera, & par eſpecial „ deux de noſtre partie, ceſt aſſavoir le Comte de „ Flandres & le ſire de Laval, ou ledit Comte de „ Flandre ſeul & pour le tout, ſans avoir regard à „ ordre ne figure de jugement; & tout ce que par „ iceulx de la partie du Roy, noſdits couſins; les „ deux ou l'un d'eulx deſluſdits, & par eſpecial le „ Comte de Flandres, ſeul & pour le tout, comme „ dit eſt, feront ou fera, declareront & ſentencieront, ferons & tendrons ſens reſſort, & ſens ce „ que pour le temps avenir, par nous, ne par autre, faiſons faire aucune choſe au contraire, nonobſtant noſtre abſence. Et ces choſes, & la declaration & par iceulx ſera faite, ou que le Comte de Flandres ſeul & pour le tout, comme dit eſt, promettons tenir en bonne foy, & par la „ foy & ſerment de noſtre corps, & en foy de „ Chevalerie, ſans jamais venir encontre par nous „ ne par autres au nom de nous. Et à ce nous obligeons, nous, noz terres, & heritages du Duché de Bretaigne & ailleurs quelque part qu'ils „ ſoient. Et auſſi ont juré ces choſes noſtre couſine de Peintevre, Henri ſon fils, ledit Viſcomte de Rohan, le Sire de Beaumenoir, les Viſcontes de Coymain & de Dynan, Meſſire Guy „ de Rochefort, Meſſire Seveſtre de la Foilliée, „ Meſſire Eſtienne Goyon, Meſſire Robert de Guité, Meſſire Geffroi de Karrimel, Meſſire Henry „ Philippes, Meſſire Roland de Karſaliou, Meſſire „ Henry de Pledren, & Meſſire Euſtace de la Houſſaie. Et toutes & chacune ces choſes promettons „ tenir & garder fermement pour nous & tous ceuls „ de noſtre partie qui ne les ont jurées. Et ledit Duc „ d'Anjou auſſi doit ſe faire fort pour luy & tous „ ceuls de la partie du Roy, & doivent eſtre ceſtes „ declarations d'entre le Roy & moy par les deſſuſditz, comme dit eſt, faites & accomplies dedens le „ jour de Noël prochain avenir. En teſmoing deſquelles choſes nous avons fait apoſer noſtre ſeau à „ ces preſentes le XXIV. jour du mois l'Octobre l'an „ MCCCLXXIX. Nous, aiant à ce pouoir ſuffiſant de mondit Seigneur, avons promis & juré, promettons & jurons, que mondit Seigneur tendra pour luy & tous ceulx de ſa partie, & auſſi tendrons nous, tout ce que entre nous, pour mondit Seigneur d'une part, & leſditz eſleuz de la partie dudit Meſſire Jehan de Montfort d'autre, ſera ſur ce ordené, fait, traitié, & accordé. Et ce auſſi ont juré noſtre treſcher & tres-amé neveu Meſſire Charles de Navarre, noz tres chers & tres-amez couſins le Duc de Bourbon, & le Coneſtable de France, & noz tres-chers & bien amez Meſſire Pierre de Villers grand Maiſtre d'Hoſtel, Meſſire Enguerrand d'Oedin, Meſſire Pierre de Bournaſel, Chevaliers & Conſeillers de Monſeigneur. Et nous faiſons fors pour mondit Seigneur & pour nous de tous ceulx de la partie de mondit Seigneur qui ne les ont jurées. En teſmoing de ce nous avons fait ſceller ces lettres de noſtre ſcel ſecret, en l'abſence de noſtre grant. Donné en noſtre Chaſtel d'Angiers le XXVI. jour d'Octobre l'an de grace MCCCLXXIX. *Ch. de Nantes arm. L. caſſette D. n. 52. le ſceau eſt rompu.*

ANNO 1379.

CXXXII.

1380.

WENCESLAI *Romanorum Regis, & futuri Imperatoris Epiſtola ad* JODOCUM *Marchionem Moraviæ, Vicarium Generalem in Italia & Ultramontanorum partibus, quâ illi committit, ac poteſtatem facit inquirendi, quis è duobus utrum* BARTHOLOMÆUS *Archiepiſcopus Barenſis, dictus* URBANUS VI. *an* ROBERTUS *de* Gebenna *Cardinalis, dictus* CLEMENS VII. *ſit verus Pontifex, vultque, ut eidem faciat*

ANNO 1380.

ciat obediri. * *Datum &c.* [STEPH. BALUZII Vitæ Papar. Avenion. Tom. 2. col. 890. 814. Bibliothecæ Colbertinæ.]

WENCESLAUS Dei gratia Romanorum Rex, futurus Imperator semper augustus & Boemiæ Rex, Iodoco eadem gratia Marchioni & Domino Moraviæ illustri, carissimo fratri & vicario nostro in Italia & ultramontanorum partibus generali salutem. Primum & maximum bonum omnibus hominibus credimus esse immaculatæ Christianorum fidei rectam confessionem, ut per omnia hæc roboretur, & omnis orbis terrarum sanctissimi sacerdotes ad concordiam copulentur & consonè immaculatam Christianorum professionem ostendant. Amore namque fidei & caritatis ardore Romani Principes ecclesiasticis disciplinis edocti student Romanæ Sedis reverentiam conservare & ei cuncta subicere & ad ejus deducere unionem, ad cujus auctorem, Apostolorum primum, hoc Domino loquente præceptum est, *Pasce oves meas*; quam esse omnium verè Ecclesiarum caput & patrum regulæ & Principum statuta declarant. Nam pax Ecclesiæ, religionis unitas auctorem facti in sublime provectum grata sibi tranquillitate custodit; neque parva ei vicissitudo à potentia divina tribuitur, per quem nullis rugis Ecclesia divisa secernitur, nullis mentis maculis variatur. Sanè feralis pestis schismatis nunc vigentis propemodum nostram pulsat majestatem, quod provenit ex duabus dudum factis electionibus. Prima fuit in personam Bartholomæi Archiepiscopi tunc Barensis in Roma, alia verò in personam Roberti de Gebenna tunc sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis in Fundis. Vnde ad instar juris gentium, ingenuorum, servorum, & libertinorum, tres procedunt species, fidelium qui obediunt vero Papæ, schismaticorum adhærentium Antipapæ, & indifferentium, scilicet tenentium neutrum, cùm antea concluderetur in una. Alii verò quartam constituunt, utrumque tenentes, & supplicantes utrique. Quod molestè gerit nostra regia celsitudo, dum percipit inconsutilem tunicam Domini, sanctæ videlicet Ecclesiæ scindere unitatem. Ideo regia prudentia nos tanto periculo volentes occurrere, quod non solùm corporum sed mortem etiam procurat animarum, vestræ serenitati universis virtutibus illustratæ de nostra certa scientia moderatione consilii validè confirmata commisimus & committimus per præsentes, quatenus vice & nomine nostris eandem serenitatem, cùm ad dictas Italiæ & ultramontanas partes perveneris, Deo dante, cum Dei timore, devota mente, prudenti diligentia, diligenti providentia, provida cura, sollicito & vigilanti studio informetis, quis dictorum Bartholomæi & Roberti sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matris nostræ, cujus advocati juxta canonicas sanctiones sumus & defensores, verus & legitimus sponsus, Christi vicarius, & beati Petri successor existit, & illum illorum quem Christi Vicarium esse repereritis, in verum Papam recipiatis, habeatis, & omnino teneatis, & necessariis viribus in suis universis juribus protegatis & defendatis, sibi omnem reverentiam humiliter & in omni devotione exhibentes etiam vice nostra, alium verò perditum & intrusum viriliter expellatis & ultore gladio tanquam totius christianitatis invasorem & humani generis inimicum persequimini velut hostem; quoniam semper magnum nobis fuit studium veritatem Apostolicæ Sedis & statum sanctarum Dei Ecclesiarum custodire. Sic enim inconcussè atque inviolatè devota Deo & pia mente celsitudinem vestram se habere volumus in prædictis, quòd soli vestris professionibus adversentur de quibus divina loquitur scriptura dicens: *Posuerunt mendacium spem suam, & mendacium operi speraverunt.* Et iterum qui secundùm prophetam dicunt: *Domine, recede à nobis, vias tuas scire nolumus.* Propter quod Salomon dicit: *Semitas propriæ culturæ erraverunt, colligunt autem manibus infructuosa.* Quicquid enim & circa præmissa feceritis, ordinaveritis, decreveritis, statueritis, & declaraveritis auctoritatibus nostris regiis, quas plenariè in vestræ excellentiæ personam transferimus in hac parte, firmiter & inconcussè tenebimus, observabimus, & custodiemus, ac à nostris subditis teneri, observari, & custodiri perpetuis temporibus faciemus, juramentis, promissionibus, & pactionibus in contrarium per nos factis & præstitis, quæ in hoc casu juxta canonicas & civiles sanctiones nullius sunt momenti, non obstantibus quibuscunque, protestantes expressè, quòd per præsentem potestatem vicariatus officio per majestatem nostram nuper excellentiæ vestræ commisso non intendimus aliqualiter derogare, sed potestatem intendimus adicere potestati. Datum &c.

* C'est encore avec l'Auteur de qui nous empruntons cette Piece, que nous la rangeons sous l'an 1380. (DUM.)

ANNO 1380.

CXXXIII.

1380. 1381. 15 Janvier.

Traité de Paix entre CHARLES VI *Roi de France &* JEAN IV. *Duc de Bretagne Fait le* 15. *Janvrier* 1380. *Avec les Ratifications du Duc, en date du* 6. *Avril de la même année, & celles d'un grand Nombre de ses sujets, Nobles & Bourgeois.* [LOBINEAU Histoire de Bretagne aux preuves. col. 610. D'ARGENTRE, Histoire de Bretagne. Liv. 9. Chap. 13. pag. 614. sous le Titre de *second Traité de Guerrande.*]

SUr les debats estans entre le Roy, & Messire Jehan de Bretagne, traicté & accordé est par le Sire de Coucy, le sieur de Rayneval, Messire Regnault de Corbie premier Presidant en Parlement, Messire Anceau de Salins sieur de Mont-Ferrand, & Messire Jehan de Rye Chevaliers, comme Procureurs, & pour & au nom du Roy, d'une part, le Sire de Laval, Messire Charles de Dinan sieur de Montafillant, Messire Guy de Rochefort sieur d'Asserac, & Messire Henry Phelippe, & Messire Guillaume l'Evesque Chevaliers, Procureurs suffisamment fondez, pour & au nom dudit Messire Jehan de Bretagne, d'autre part, par la forme, & en la maniere qui s'ensuit: Premierement, que ledict de Bretagne viendra devers le Roy, accompagné de gens de son pays, comme il luy plaira, & luy estant à genoux devant le Roy, & les desusdictz aussi, suplyera & requerra tres humblement & reveramment au Roy, en disant: *Mon tres-redouté Seigneur! je vous suplye que vous me veillez pardonner de ce que vous ay corroucé, dont il me desplaist fort, & de tout mon cœur.* Et aprés ces parolles, le Roy luy pardonnera, & mettra en sa bonne grace & amour à la priere de ses amis. Item, aprés le pardon faict, ledict de Bretagne fera hommage au Roy du Duché de Bretagne, & de tout ce qu'il doibt tenir du Roy, en la maniere qu'il a autresfois faict, & que ses predecesseurs ont faict. Item, le Comté de Montfort luy sera rendu & en fera hommage au Roy, ainsi qu'il apartiendra. Item, aprés lesditz hommages faictz, ledict de Bretagne promettera & jurera au Roy d'estre son bon & loyal subject, à ses successeurs Roys de France, & d'eux servir & garder l'honneur, leurs corps, leur Estat, & de la Couronne de France, en la maniere que ses predecesseurs Ducs de Bretagne estoyent, & sont tenuz de faire. Item, ledict de Bretagne s'alliera pour luy, & son pays au Roy, & au Royaume, contre le Roy d'Angleterre, le Roy de Navarre, & tous autres, & aussi le Roy pour luy & son Royaume s'alliera audict de Bretagne, & à son pays, contre lesdictz Roys d'Angleterre & de Navarre, & tous autres qui ne vouldroyent obeir à la volonté du Roy, & audict de Bretagne vouldroyent mouver & commencer guerre pour grever sa personne, dommager son pays & empescher sur ses heritages, & ne fera le Roy accord au Roy d'Angleterre de leurs debatz, que ledict de Bretagne & ses heritages ne soyent compris, & si ledict de Bretagne a faict aucune alliance, accords, confederations, convenances ou serment contre le Roy, ny ses successeurs, au contraire des choses dessusdittes, ou aucunes d'icelles, il y renoncera, & s'en departira, & les tiendra pour nulles. Item, promettera & jurera ledict de Bretagne à tenir & garder les libertés, Noblesses, droitz & Seigneuries des Eglises, Barons, Nobles, & autres gens, & subjectz dudict pays de Bretagne, au lieu où il a accoustumé. Item, ne tiendra nulz Angloys qui soyent Capitaines en Forteresses, ny en son Conseil, & s'il en tient aucuns, qui ne soyent seullement qu'Officiers & serviteurs en son Hostel, & telz, qu'ilz ne puissent porter nuissance au Roy, ny au Royaume. Item, que le Roy usera au Duché de Bretagne de ses droitz Royaux, Souveraineté, & ressort en la manière que luy & ses predecesseurs faisoient & pouvoient faire au temps du Duc Jean de Bretagne dernier trespassé, & aussi le Duc de Bretagne tiendra le Duché de Bretagne

ANNO 1380. — 1381.

tagne en la maniere que ses predecesseurs Ducs de Bretagne l'ont tenu, & ensemble toutes les Noblesses apartenances audict Duché. Item, quand au faict de la monnoye, il la pourra faire en la maniere que pouvoit faire ledit Duc Jehan. Item, ledict de Bretagne fera à Monsieur d'Anjou l'hommage, debvoir, en quoy il est tenu pour le Chastel, Chastellenie, & apartenances de Chantoceaux, & par ainsin icelluy Chastel, Chastelenies, & apartenances seront audit de Bretagne renduz & délivrez. Item, ledict de Bretagne aura retour dedans le Royaume de ses terres de Nyvernois & de Rethelois, de ce qu'elles peuvent valloir en valleur de present, où le Roy l'acquittera de tant que lesdictes terres vallent de present envers Madame la Duchesse Jehanne de Bretagne, & luy seront renduës toutes les autres terres qui luy apartiennent & peuvent apartenir en quelque lieu qu'elles soyent au Royaume. Item, pour les fraiz & mises que le Roy a faites, luy seront payés deux centz mil francs aux termes qui s'ensuivent; c'est a savoir vint-cinq mil francs à la saint Jean-Baptiste prochaine venante, soixante-quinze à Noël, & les autres cent mil à l'autre Noël qui sera de Noël en un an. Item, quant aux fraiz du sieur de Clisson, & aussi du debat de la terre de Guillac, ledict de Bretagne, & ledict sieur de Clisson se mettent du tout en la volonté, & ordonnance du Roy, sauf à chascun d'eux son honneur, son heritage & Noblesse. Item, pour plus grande surté, les gens d'Eglize, Nobles, & autres personnes notables du pays, jureront & promettront de faire tenir par ledict de Bretagne la payx, & autres choses dessusdittes, ny ne viendront, ny feront, ny souffriront à venir, ny faire allencontre par ledict de Bretagne, à leur pouvoir; & s'il advenoit, ce que Dieu ne veille, qu'il se rendeist ennemy du Roy, ou feist au contraire; ils ne le soustiendront, ayderont, ou conforteront, mais tiendront le party du Roy, contre Angloys, Navarois, & tous qui tiendront le party au contraire du Roy. Item, pour tenir, accomplir, & garder touttes les choses dessusdittes, & chascunes d'icelles, s'obligeront ledict de Bretagne, & les Prelatz, gens d'Eglize, Barons, Nobles, & autres bonnes villes du Duché, par les meilleures & plus fortes lettres & obligations qu'il se poura faire. Item, tous ceux qui auront tenu le party du Roy, & ceux qui auront esté de la partie du Duc de Bretagne, rentreront & retourneront entierement à tous leurs droitz, terres & possessions qu'ils avoyent avant le debat, & que depuis leur peuvent & doivent apartenir en aucune maniere, sans que pour occasion dudict debat l'on leur puisse mettre empeschement és choses dessusdittes, & si aucun y avoit esté mis, il leur sera osté sans contredict. Item, tous ceux qui ont esté de la partie du Roy, & dudict de Bretagne, comme dessus, seront, & demeureront quittes & paisibles de tous cas, crimes, & malefices, soyent crimes de leze-Majesté, meurtres, arsures de maisons, ravissementz de femmes, pilleries, roberies, & de quelconques autres crimes commis & perpetrez par eux; & nouveaux edifices de forteresse par eux faictz durant ledit debat, & pour occasion d'iceluy, sans que l'on en puisse demander à eux ne à leurs hoirs, ores ne pour le temps advenir, aucunes choses criminellement ou civillement; & avecq ce toutes rancunes & mal talans quelzconques seront remis & pardonnez d'une partie & d'autre, & de ces choses auront lettres singullierement tous ceux qui les requerront. Item, tous ceux de quelque estat ou condition qu'ils soyent, Receveurs, Officiers, ou autres qui ont esté avecq le Roy, & tenu son party en Bretagne & en la Chastelenie de Chantoceaux, seront & demeureront pour eux, & leurs hoirs, quittes & paisibles perpetuellement, sans rendre aucun compte envers ledit de Bretagne & tous autres de par luy, de tout ce qu'ils ont pris, receu, & levé de tout le temps du debat, & pour occasion d'icelluy, & par special depuis que ledit de Bretagne se partit du pays de Bretagne; & que des Forteresses du Domaine du Duché, ledit Sieur de Clisson & autres qui ont la garde & gouvernement pour le Roy soyent quittes & paisibles, tant de meubles, revenuz ordinaires, extraordinaires, soyent foüaiges, tailles, rençons, & autres biens & choses quelconques; & de ce auront lettres particullierement tous ceux qui les vouldront demander. Item, si ledit de Bretagne avoit donné aucunes rentes & revenuz à aucuns qui ont tenu le party du Roy paravant ce debat, ils ne leur seront empeschez pour occasion d'avoir servy le Roy. Item, tous les procés, obligations, & Contractz faictz par la Cour de Nantes & autres appartenans au Duché de Bretagne, pour ce qu'ils ont esté donnez par icelles Cours, vauldront, & tiendront ainsin que s'il y eussent esté faictz paravant le departement dudit de Bretagne, pourveu que par ce ne soict fait aucun prejudice aux Noblesses de ladite Duché de Bretagne. Item, le Sieur de Derval & de la Roche, joüira de toutes ses terres, comme faisoient ses Predecesseurs, & de toutes autres qui depuis luy sont advenuës, & peuvent appartenir, pourveu qu'il en fera hommage à qui, & comme il appartiendra, & aussi le Chastel de la Roche sera rendu à celluy à qu'il appartient. Item, quant aux impositions & subsides du pays de Bretagne, ledit de Bretagne, & les Barons, Seigneurs, & Dames dudit pays en demeureront en l'estat qu'ils estoient paravant le debat. Item, pour la restitution des Forteresses & surté de la venue dudit de Bretagne, le Roy envoyera hastivement audict pays de Bretagne de ses gens, & Commissaires, lesquels recevront dudit de Bretagne, de ses gens d'Eglise, Barons, Nobles & autres personnes notables des bonnes Villes, les sermens, & prendront les autres obligations & surtés dont cy-dessus est faict mention, & iceux sermentz faictz, les suretés & obligations données, ledit de Bretagne, ny le pays de Bretagne n'aideront ou conforteront en aucune maniere les Angloys d'illec en avant. Item, outre lesdictz sermens faicts, suretés & obligations données, ledict de Bretagne jurera & promettra encores, & aussi le jureront & promettront les gens d'Eglise, Barons, Nobles, & autres personnes notables des bonnes Villes, que faicte audit de Bretagne la restitution des Forteresses cy-dessus mentionnées, il viendra dedans six sepmaines aprés icelle restitution faicte, comme dict est, en personne devers le Roy pour faire ses hommages & ce qu'il est tenu de faire au Roy par ce present traicté, & luy seront lesdictes Forteresses, comme Concq, Sainct Aubin, Lehon, & autres du Domaine de la Duché que tient le Sieur de Clisson pour le Roy, baillées & délivrées reaument & de faict par cette maniere, c'est à savoir que la Ville & Chasteau de Montrelaix luy seront premierement delivrez, & aprés le seront à qui ils appartiennent la Ville & Chasteau de Pouencé; & aprés sera baillé dudit de Bretagne au Roy, & ensuivant, la Rochediré à celluy à qui elle est; & tantost aprés les autres Forteresses dudit Domaine seront délivrées & baillées audit de Bretagne; & incontinent il & tout le pays de Bretagne seront à layde du Roy & de sa partye, contre lesdictz Angloys pour les grever en toutes manieres qu'ils pouront. Item, seront baillées en ostage pour plus grande fureté de la venue du Duc de Bretagne, le Comte de la Marche, Messire Phelipes d'Artois, le Mareschal de Blainville, & Messire Jean de Bueil. Item, quand ledit de Bretagne viendra devers le Roy pour faire sesdictz hommages, comme dessus est dict, Monsieur de Bourbon, le Connestable de France, Messire Jehan de Vienne Admiral, se rendront à l'entrée de Bretagne, pour amener & conduire surement ledit de Bretagne devers le Roy, & aussy ramener jusques à l'entrée de sondict pays; & au cas que ledict de Bretagne auroit empeschement, qu'ils se rendront en une des Villes ou Chasteaux de Bretagne tel qu'il sera ordonné, & ainsin le jureront & en donneront leurs lettres. Item, les sermens & obligations dessusdictz ne seront à consequence envers les successeurs dudict de Bretagne, & les subjectz du pays de Bretagne ne seront tenuz de faire autre chose que l'hommage, & ce que aux predecesseurs dudit de Bretagne ont acoustumé, & estoient tenus de faire paravant ce debat, & ne sera faict aucun prejudice pour ledict temps advenir par ce present traicté contre les franchises & libertés des Ducs, & subjectz de Bretagne, mais demeureront les successeurs desdictz Duc, & subjectz en l'estat, franchises, & libertez qu'ils estoient paravant ledict debat. Item, ne sera aucunement prejudicié par ce present traicté à l'accord que l'on dict avoir esté faict entre ledict de Bretagne & Madame la Duchesse Jehanne de Bretagne. Toutes lesquelles choses dessus escriptes & chascunes d'icelles, Nous Sieur de Laval, Charles de Dinan, & Guy de Rochefort, Henry Phelipes, & Guillaume l'Evesque dessus nommés, comme Procureurs dudict Monsieur de Bretagne, & pour & au nom de luy, & par vertu du pouvoir qu'il nous a donné sur ce, avons juré & promis sur la

vraye

ANNO 1380. 1381.

vraye Croix, & sur les Evangilles de Nostre-Seigneur, tenir, garder, entretenir, & accomplir, & non venir ou faire venir à l'encontre en aucune maniere. En thesmoing de ce nous avons mis nos sceaux ou signes à ces presentes lettres, le quinziesme jour du mois de Janvier, l'an mil trois centz quatre vingtz. Et semblablement nous dessusdictz Sieur de Coucy, Sieur de Raineval, Arnault de Corbye, Anceau de Salins, & Jehan de Rye, pour & au nom du Roy, & par vertu du pouvoir à nous sur ce donné de par luy, toutes les choses dessusdittes, & chascunes d'icelles, avons juré & jurons sur la vraye Croix, & les Sainctz Evangiles dessusdictz tenir, garder, entretenir, & accomplir, & non venir, ne faire venir en aucune maniere à l'encontre; en thesmoing de ce, nous avons mis nos sceaux, ou signez à ces presentes, les jour & an dessusdicts. *Tit. du Roy.*

Jehan, Duc de Bretaigne, Comte de Montfort, & de Richemont, à tous ceux qui les presentes lettres verront, salut. Comme sur les debatz qui estoyent, & pouvoyent estre entre Monsieur le Roy d'une part, & nous d'autre, certain traicté & accord aict este faict, juré, promis, & scéllé par les Procureurs dudict Monsieur le Roy, pour & au nom de luy, & les nos Procureurs pour & au nom de nous, duquel traicté & accord la teneur de mot à mot s'ensuit. *Sur les debatz estans*, &c. Savoir faisons, que nous ledict traicté, & touttes choses, & chascune d'icelles contenues & déclarées en icelles, avons sur les Evangilles de Dieu, & par la foy de nostre corps, & comme loyal Chevalier, juré & promis, jurons, & promettons par ces presentes les tenir, garder, entretenir & accomplir selon leur forme & teneur, sans fraude, & malice, & sans les enfraindre, ne venir par nous ou faire venir autres à l'encontre par quelque maniere que ce soit, soubz l'obligation de tous nos biens, & de tous nos hoirs, & successeurs; en thesmoing de ce nous avons faict mettre & aposer nostre grand scel à ces presentes Lettres. Donné en nostre Ville de Guerrande le sixiéme jour du mois d'Avril, l'an de grace 1380. Par le Duc. Par le Duc en son Conseil, presentz le Sire de Laval, le Vicomte de Rohan, l'Abbé de Prieres, les Sires d'Afferac, & de la Feillée, Pierre Hattes, Macé Raguenel, & André Olivier. *Ibid.*

Raoul Evesque de Rennes, Jehan Evesque de Vannes, Jehan Abbé de sainct Melaine, Thomas Abbe de Blanche Couronne, ratiffient à Guerrande le sixiesme jour d'Avril 1380. *Ibid.*

Guy sire de Laval & de Chasteaubriant, Jehan Vicomte de Rohan, Jehan sire de Rieux & de Rochefort, Raoul sire de Montfort & de Lobeac, Charles de Dinan sire de Montafilant, Olivier sire de Montauban, Party sire de Chasteaugiron, Chevaliers, ratiffient ledict traicté à Guerrande le sixiesme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingts, avant Pasques. *Ibid.*

A tous ceux qui ces lettres verront, Guy de Rochefort sire d'Afferac, Jehan de Malestroict, Silvestre Sire d'Afferac, Jehan de Malestroict, Silvestre Sire de la Feillée, Robert de la Motte sire de Boczac, Amaury sire de Fontenay, Jehan sire d'Acigné, Eustache de la Houssaye, Estienne Gouyon, Jehan sire de la Marche, Guy de Molac, Guillaume Couppu, Bizien de Pestivien, Jehan Malor, Guillaume l'Evesque, Jehan de Ferrieres, Briand de Lannyon, René de Beloczac, Robert Busson, Guillaume de Mathefelon, Jehan de Fresnay, Chevaliers, salut. Comme certain traicté de Paix auroit esté faict, passé & accordé, entre le Roy de France nostre sire Charles qui à present est d'une part, & nostre tres-cher, & tres-redouté Seigneur Monseigneur Jehan Duc de Bretagne Comte de Montfort & de Richemont d'autre part, duquel traicté la teneur ensuit. *Sur les debats, &c.* Savoir faisons qu'aprés que ledict traicté a esté publiquement leu de mot à autre en la presence de Monsieur le Duc, & la nostre, & icelluy & toutes les choses qui y sont contenuës ont esté jurées & promises par ledict Monsieur le Duc, nous dessus nommez & chascun de nous par le congé & commandement dudict Monsieur le Duc, avons juré & promis sur les saincts Evangilles de Dieu, par la foy de nos corps comme loyaux Chevaliers, jurons & promettons par les presentes ledict traicté, & le tenir, accomplir, & garder, sans fraude, malengin, & sans enfraindre, ou venir, à l'encontre, par quelque maniere que ce soit, soubz obligation de nous, & de nos biens, en la meilleure & plus forte maniere que par la forme dudit traité faire le pouvons & debvons, pour tant que à chascun de nous touché. En tesmoing de ce chascun de nous a fait mettre son scel à ces presentes lettres. Donné en la ville de Guerrande le sixiesme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingts, avant Pasques. *Ibid.*

Jehan Duc de Bretagne Comte de Montfort & de Richemont, à nos amez & feaux, les Evesques, Abbez, & autres Prelats, Barons, Nobles, Habitans des bonnes Villes, & autres personnes notables & subjects de nostre Duché, salut & dilection. Savoir faisons que nous desirans de tout nostre cœur l'accomplissement du traicté fait, passé, & accordé, entre Monsieur le Roy de France Charles qui à present est d'une part, & nous d'autre, lequel traicté avons oüy, leu, & veu de mot à mot d'icelluy par devers nous retenu, & icelluy avons juré; & pour ce que entre autres choses est contenu que vous mesmes le debvez faire, vous mandons & commandons icelluy traicté de paix jurer, selon le contenu d'icelluy toutesfois & au plustost que par les Commissaires de Monsieur le Roy serez requis, & garder chascun & en droict soy que ce n'ait aucun delay ou deffault, parquoy l'accomplissement dudit traicté ne soit retardé par vous en aucune maniere, car il nous desplairoit; & si lesdicts Commissaires vous en requierent lettres, les leur donnez & baillez selon la forme dudict traicté; mandons par mesmes à tous nos Officiers, Capitaines, & Seneschaux, & autres ainsi le faire, & nosdicts subjects & chascun comme dessus est dict contraindre par touttes voyes raisonnables. Donné en nostre ville de Guerrande soubz nostre sceau le dixiesme jour d'Avril, mil trois cents quatre-vingts. Par le Duc. Par le Duc en son Conseil, presents le sire de Laval, le Vicomte de Rohan, l'Abbé de Prieres, les sires d'Afferac, de la Feillée, Messire Guillaume l'Evesque, Pierre Aattes, Rolland. *Ibid.*

Frere Henry Abbé de Prieres, ratifié à Guerrande le dixiesme Avril, mil trois cens quatre vingts un. *Ibid.*

Allain de Malestroict, Renault de Bintin, Guyon de Treziquidy, Geffroy de Quintin, Jehan de Houx, Baltazar de Blossac, Sylvestre Clerbault, Guillaume de Landugen, Olivier de la Motte, Jehan de la Motte, Robin de Cadillac, Mathelin de Forges, Geffroy de la Motte, Herve de Rosnyniven, Raoullet de Treal, Perceval de Siz, Eon Bodart, Pierre Hattes, Macé Raguenel, Raoul du Boscher, Robin du Feu, Jehan de Cornillé, Guillaume de Sevigné, Perrot du Rox, Perrot Goyré, Guillaume le Bouteiller, Olivier de Marzen, Mathieu de Beauboys; Jehan de Quebriac, Perrin de la Mareschie, Guillaume de Garenneaux, Escuyers, ratiffient à Guerrande le dixiesme jour d'Avril 1381. *Ibid.*

Jehan sire de Maure, Jehan de Treal, Guillaume de Trevecar, Chevaliers, Jehan Hillary, Jehan Richier, Guillaume Lezette, Guillaume de Taillye, Jehan Maurry, Perrot Horcant, Raoul Roullant, Jehan Loguet, Derien Guillemet, Guillaume du Chastel, Jehan de la Botelaye, Guillaume de la Boessiere, Nicollas le Grand, Guillaume le Bouteiller, Robert Buisson, Jehan le Gac, Macé de Marreil, Robin de sainct Potan Escuyers, & les Bourgeois de Guerrande ratiffient audict lieu de Guerrande le dixiesme Avril, mil trois cens quatre-vingtz. *Ibid.*

Tanguy de Kermavan, Pregent de Trelever, Geffroy Ruffier, Robert Richier Chevaliers; Olivier de Montauban, Jehan le Vaber de la Clarté, Jehan du Feu, Jehan de Marzen; Bertrand de Blays, Eon du Treff, Jehan le Gac, Thibault de Lanvallay, Guillaume de l'Orme, Tristan d'Angolvent, Colin du Brueil, Fouquet Hatelou, Olivier de Maillechat, Jehan le Barbu, Jehan de Guenro, Bonnabes de Champagne, Pierre de Musullac, Guillaume de Bulleon, Escuyers de l'Hostel de la famille de nostre tres-cher & tres-redouté Seigneur Monsieur Jehan Duc de Bretagne, Comte de Montfort & de Richemont, ratifient à Guerrande le vingtiesme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Alain de la Houssaye Capitaine, Eon de Plumaugat Connestable de Rennes, Olivier Sire de sainct Gilles, Acaris d'Isser, Berthelot le Roux, Robin de Baulon, Chevaliers; Jehan de la Houssaye, Guillaume de la Houssaye, Sylvestre de Plumaugat, Pierre Boterel Sire d'Apigné, Pierre de Senedavy, Jehan Macé, Raoul Mandart, Guillaume de Bintin, Nico-

las

ANNO 1380. —— 1381. las Lotodé, Jehan Raguenel de Montigny, Symon de Mont-bourcher, Guillaume le Borgné, Macé de la Fouchaye, Bertrand de Mont-bourcher, Payen d'Espinay, Jehan Giffart, Alain du Verger, Guillaume de la Lande, Robert de Melece, Macé l'Evesque, Jehan Hattes, Thomas Delboucheaux, Jehan Chappelle, Perrot de l'Angeniviere, Jamet de Treslacohuë, Escuyers, ratifient à Rennes le vingtiesme jour d'Avril 1381. *Ibid.*

Pierre de la Haye, Hardoüin Boterel, Perrin le Marie, Guillaume le Quenour, Guillaume de la Bouyere, Guillaume du Val, Eon du Treff, Jehan du Verger, Anthoine Blanchart, François de Boulogne, Pierre Vaignes, Guillaume Tournemine, Jehan Genevois, Christofle Genevoys, Jehan Estourbeillon, Jehan de Sevigné, Olivier de Languan, Guillaume de Vanjoyeux, Perrot de Marbré, Jehan de Montbrun, Bertrand Cormel, Olivier de la Hercedoyere, Guyon le Guenour, Perrot de Tronchay, Olivier Bihoulier, Guillaume Gicquel, Robert le Moyne, Jehan Chapelle, Escuyers; & Barthelemy Labourie, Bourgeois de Rennes, ratiffient à Rennes le vingtiesme Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Pierre de Treguené, Pierre le Vayer, Pierre de Cramou, Escuyers, ratiffient à Rennes le vingtiesme jour d'Avril mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Jehan de la Chasse Tresorier, Yves de la Roche Chantre, Hervé Karalay Archidiacre du Desert, Guillaume Guillois Maistre d'Escolle, Pierre Martin, Pierre Jaquet, Pierre l'Evesque, Geffroy Loncle, & Nicolas Gerouart, Chanoines de Rennes, ratifient le vingtiesme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Les Bourgeois de Rennes, ratiffient ledit jour. *Ibid.*

Frere Guillaume Abbé de sainct Meen, ratiffye à Dinan le vingt-quatriesme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingts-un. *Ibid.*

Robert de Guitté Capitaine de Dinan, Jehan Sire du Chastelier, Ruellan Sire de Ploer, Geffroy Ferron Connestable de Dinan, Guillaume Bodin, Chevaliers; Alienor de Kergorlay Dame du Bois de la Motte, Jehan de Beaumanoir Sire du Bois de la Motte, Henry du Boisjehan, Geffroy de Lanvalay, Berthelot d'Angoulvent, Alain de Ploir, Alain le Roy, Jehan de la Chapelle, Guillaume de Bodegat, Jacques Chastel, Estienne Marcel, Geffroy d'Angoulvent, Guillaume Marcel, Geffroy de Quebriac, Olivier de Ploer, Thomas l'Ermine, Olivier Hingant, Olivier Brunet, Perrot Thibault, Raoul de sainct Pol, Jehan Ferron, Guillaume le Roy, Guillaume de Beauchesne, Raoul de Tremerreuc, Eon de Bodegat, Jamet le Grand, Jehan le Panot, Jehan de l'Angevinaye, Jehan Berenger, Jehan Loye, Rolland la Vache, Robert de l'Angevinaye, Alain du Boys, Phelipot de Quebriac, Jehan de Launay, Olivier Hainere, Jehan de Plumaugat, Olivier Ferron, Guillaume le Leonnoys, Olivier Martin Escuyers, ratiffient à Dinan le vingt-cinquiesme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Brien de Chasteaubrient Sire de Beaufort, Rolland de Tremerreuc Sire de Plumoizon Chevaliers; Ruellan de Rohefort, Olivier Sire de Lorgeril, Estienne Milon, Guillaume de la Chappelle d'Irrodouer, Jehan Jarnoan, Geffroy de Quedillac, Rolland Hamelin, Robin de Keredy, Robert du Rocher, Guillaume Ruffier, Guillaume du Rocher, Alain la Choe, Escuyers, ratiffient à Dinan le vingt-cinquiesme Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Raoul Sire de Couesquen Chevalier, ratiffie à Dinan le vingt-sixiesme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingt-un. *Ibid.*

Guillaume Evesque de sainct Brieuc, ratiffie le vingt-huitiesme Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Frere Pierres Abbé de sainct Aubin, Guillaume Abbé de Bocquien, ratifient à Lamballe le vingt-huitiesme Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Olivier Sire de Vaucler, Olivier Thommelin, Pierre de l'Augentaye, Jehan de la Soraye, Rolland Madeuc, Chevaliers; Olivier de la Goublaye, Rolland la Vache, Pierre Roussel, Geffroy Vaucoulleur, Perrot Abraham, Geffroy de la Motte, Henry de l'Orgeril, Jehan Nicolas, Jehan d'Andigné, Guillemot Moisslan, Bertrand Drouet, Robin Juhel, Jean Vial, Jehan Urvoëz, Bertrand Goyon Sire de Matignon, Alain de la Soraye, Rolland du Feu, Alain le Brun, Perrot de Gueliguen, Olivier Dolo, Guillemet Huës, Phelipot du Brueil, Guillaume le Grand, Guillemot Deshayes, Perrot Guyomas, Guillemet le Piquart, Perrot Treslbeu, Perrot des Ebles, Eon le Vicomte, Rolland Davy, Olivier Martel, Olivier de la Villeon, Jehan de la Villeon, Rolland de la Villeon, Jehan Roussel, Guillaume Rimou, Jullien de la Roche, Jean de Haut-Breuil, Jehan de la Ruë, Guillaume de la Ville Marye, Guillaume le Moyel, Jehan Hydeur, Rolland Bourdon, Laurans de Volance, Perron de Gueleguen, Geffroy le Court l'aisné, Geffroy le Court le jeune, Guillemet Madeuc, Perrin le Court, Guillemet Baudré, Guillemet de Vaucler, Guillon Madeuc de Marueil, Perrot le Donoys, Jehan Budes, Jehan de Kargoet, Jehan Goyon, Geffroy Remon, Jehan Martel, Rolland de la Ville Marye, Guillaume de la Piguelaye, Colin de Lescouet, Jehan Hersart, Geffroy Piguen, Geffray Ersart, & Jehan de Tremerreuc Escuyers du pays de Bretagne, ratifient à Lamballe le vingt & huitiéme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingt-un. *Ibid.* ANNO 1380. —— 1381.

Geffroy de Pargaz, Guillaume d'Yvignac, Olivier la Vache, Robert Roussel, Jehanot de Pargaz, Geffroy du Boisbilly, Jehanot Olivier, Geffroy Guignemer, Alain de la Motte, Robert Picart, Jehan le Forestier, Jehan Vincent, Geffroy de Saint Meloir, Escuyers, ratiffient à Lamballe le vingt-huictiesme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Alain de Beauboys, Olivier d'Yvignac, Chevaliers, ratiffient à Lamballe le vingt-huitiéme Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Les Bourgeois de Lamballe, ratifient ledit jour. *Ibid.*

Jehan Roussel Doyen, Bertrand de la Court Archidiacre de Penthevre, Jehan Bertrand, & Olivier Henry Chanoines de sainct Brieuc des Vaulx, ratiffient le vingt-neufiesme Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Helye du Rouvré sieur du Boisboëssel, Chevalier Capitaine de sainct Brieuc des Vaulx, Jehan Percevaux, Robin le Breton, Olivier de Lentivy, Rolland Dolo, Olivier Seveftre, Jehan Chevy, Geffroy de Mordelles, Pierre le Clerc, Raoul Fortin, Girault du Verger, Jehan Baret, Jehan le Coué, Jehan Bodigan, Alain le Nepvou, Guillaume Helyes, Guillaume Bloyn, Guillaume de Hillion, Olivier de Coytuhan, Escuyers, ratiffient à saint Brieuc le penultiesme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Guillaume de Launay Escuyer, & les Bourgeois & Habitans de sainct Brieuc, ratiffient le penultiesme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Olivier de Launay Sire de Plusqualec, Alain Sire du Perier, Yvon Sire de Keranrays, Guillaume Sire de Penhoet, Henry Philippes, Guy de Plusscallec, Morice de Plusscallec, Chevaliers; Jehan du Chastelier, Jehan de Dinan, Geffroy de Coëtmen, Jehan de Treziguidy, Philippes de Coëtgourheden, Guillaume de Kermoysan, Guillaume Anceau, Guillaume le Long, Eon Philippes, Eon Rolland, Jehan de Keranrays, Rolland Taillard, Eon de la Lande, Rolland Richart, Jean Deshayes, Jean Meryen, Jehan du Greusquer, Thebault Hingant, Eon Byé, Alain le Lay, Charles Philippes, Eon de Lamorgant, Hamon le Moyne, Eon du Rufflay, Mathieu Roualt, Alain du Boys, Escuyers, habitans de Bretagne, ratiffient à Guingamp, le dernier jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Alain Sire du Perier Chevalier, Jehan du Chastelier Sire Pommerit, & Jehan de Dinan, Escuyers, ratiffient à Guingamp le dernier Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Olivier de la Lande, Guillaume du Perier, Jehan de Rozemar, Meryen de Kervenenay, Escuyers, ratiffient à Guingamp lesdits jour & an. *Ibid.*

Les Bourgeois de Guingamp, ratifient ledict jour *Ibid.*

Frere Raoul Abbé de Begar, Jehan Abbé de saincte Croix, & Pierre Archediacre de Treguier, ratiffient à Guingamp le premier jour de May, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Hervé Sire du Chastel, Chevalier, Jehan de Launay, Yvon de Morizur, Alain de sainct Goëznou,

ANNO 1380. — 1381.

nou, Gelequin l'Allemant, Efcuyers, ratiffient à Guingamp, le premier jour de May, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Geffroy de Kerimel Marefchal de Bretagne, Guy Vicomte du Fou, Pierre du Haultboys Sire de Keimmerch Chevaliers; Eon Thebault, Jehan Guillou, Thomas Payen, Pierre de Keranmanach, Jehan Joces, Morice de la Villeneuve, Henry Morillon, Seveftre Digoedec, Olivier de Keredern, Morice de Penanrum, Guillaume Bertrand, Efcuyers, ratiffient à Guingamp, le premier jour de May, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Jehanne Ducheffe de Bretagne Comteffe de Penthevre & Vicomteffe de Lymoges, & nous Henry de Bretagne fon fils: A tous ceux qui ces Lettres verront, falut. Comme certain Traiĉté de paix aiĉt efté faiĉt, paffé & accordé, entre Monfeigneur le Roy de France Charles, qui à prefent eft d'une part, & noftre Coufin Jehan Duc de Bretagne, Comte de Montfort & de Richemont, d'autre part, duquel Traiĉté la teneur enfuilt: (*Lediĉt Traiĉté eft inferé tel que deffus.*) Savoir faifons, qu'aprés que lediĉt Traiĉté a efté leû de mot à mot publiquement devant nous, & chafcun de nous deffus nommez, prefentz plufieurs Chevaliers & Efcuyers en la Ville de nous, Ducheffe, de la Roche Derien, nous icelle Ducheffe & Henry deffufdiĉt & chafcun de nous, du confentement de noftre Coufin le Duc, avons juré & promis fur les faincts Evangilles par ces prefentes Lettres lediĉt Traiĉté ainfy que cy-deffus eft efcript, & toutes les chofes & chafcunes d'icelles contenuës en icelluy, tenir, garder & accomplir, loyaument fans fraude, & fans les enfraindre, ou venir alencontre par nous, ni par autre, par quelque maniere ou occafion que ce foiĉt pour le temps advenir, foubz l'obligation de nous & nos biens, & chafcun de nous en la meilleure & plus forte maniere que par la forme dudiĉt Traiĉté faire le pouvons & debvons, pour tant que chafcun de nous touche, ainfi que les droiĉtz de noufditte Ducheffe & Henry, & des autres enfans de noufdiĉte Ducheffe, que nous & eux avons, pouvons, & debvons avoir envers lediĉt Duc noftre Coufin, & en la Duché de Bretagne, felon les Traiĉtés & accords faiĉts entre nous Ducheffe & luy, touchant la Duché de Bretagne, ne foyent empefchés en aucune maniere. En thefmoing de ce, nous Ducheffe & Henry deffufditz avons faiĉt mettre & appofer nos feaux à ces Lettres. Donné audiĉt lieu de la Roche Derien, le deuxiefme jour de May, l'an mil trois centz quatre-vingtz-un. Par Madame la Ducheffe, les Sires de Montafilant, de Quintin, de la Hunaudrye, le Vicomte de Coëtmen, Meffire Henry de Pledren, Meffire Olivier Tommelin, Meffire Henry Phelippes, Meffire Olivier l'Enfant Chevaliers; Allain Chouce, Henry le Provoft, Olivier de la Villeon, & Geffroy de la Motte Confeillers de Madame. *Ibid.*

Pierre Tournemine fire de la Hunaudaye, Jehan fire de Quintin, Rolland Vicomte de Coetmen, Henry de Pledren, Guillaume le Coettrevan, Jehan de Tournemine, Olivier l'Enfant, Geffroy de Cheffdubois Chevaliers; Raoul de Kerfaliou, Rolland de Kergorlay, Simon Richart, Geffroy Payen, Jehan Hingans, Jehan de Keralyou, Jehan le Chever, Doaren de Kerfaliou, Raouilet de Kerfalliou, Olivier Bihan, Geffroy le Gallois, Robert Hemery, Henry le Prevoft, Perrot le Neveu, Yvain Denoal, Jehan du Houlle, Alain de la Villeneuve, Rolland de Kergoumar, Bizien Emery, Richart Cuyomar, Rolland du Plefleys, Yvain de Coetquiz, Rolland de la Goublaye, Olivier de Bonnoire, Guillaume le Borgne, Huon de la Salle, Jehan fire de Coëtuhan, Yvonet de Kerfaliou, Heliot de Kerdano, Guillaume Loy, Olivier de Chieff Duboys, Yvon de Pontdyven, Alain le Brun, Guillaume Provoft, Efcuyers du pays de Bretagne, ratiffient à la Rochederien le deuxiefme jour de May, mil trois cents quatre vingts un. *Ibid.*

Jehan fire de Quintin Chevalier, Perrot le Nevou, Even de Moellon, Jehan du Houlle, Alain de la Villeneuve, Rolland de Kergomar Efcuyers, ratiffient à la Rochederien, le deuxiefme jour de May, mil trois cens quatre vingts un. *Ibid.*

Guillaume de Quelen Capitaine de Charaix, Rolland de Quelen Conneftable, Henry de Kergorlay, Pierre Cabournays, Efcuyers, ratiffient à Geingamp le deuxiefme jour de May mil trois cents quatre vingts un. *Ibid.*

Guillaume Sire de Perrien, Allain Gourmelen Conneftable de Chafteaulin fur Trieu, Geffroy le Borgne, Richart de la Lande, Payen de Kermoyfan, Efcuyers, ratiffient à Guingamp le troifiefme May, mil trois cens quatre vingt un. *Ibid.*

Rolland de Kerfaliou Ecuyer ratiffie à la Rochederien le troifiefme May, mil trois cents quatre vingts un. *Ibid.*

Perrot Henry, Jehan Guifchart, Olivier Hattes, Guillaume Poiĉtevin, Guillaume Pommeraye, Raoul de la Barre, Hamon des Eftres, Alain de Montafilant, Jehan de Partenay, Hervé de Roufnivinen, Jehan de Comper, Robert du Pleffix, Jehan de Peluce, Aubin des Bois, Jehan de Queheon, Macé le Roy, Olivier dou Guern, Jehan Guillotte, Bertrand de Poncel, Jehan le Porier, Perrot Maron, Jehan Hay, Efcuyers, ratiffient à Montfort le troifiefme May, mil trois cents quatre vingts un. *Ibid.*

Pierre du Marchez, Guillaume le Melle, le Gallois, Courbes, Maiguen, Baratier, Poylevé, Rouffel, Delprez, le Perin, le Sage, Bourgeois de Dol, ratiffient le feptiefme jour de May, mil trois cens quatre vingt un. *Ibid.*

Robin de Lanvallay, Alain de Montbourcher Chevalier, Guillaume Raguenel, Eon de Montfort, Jehan de Carmen, Jehan Raguenel Bonefpoir, Raoul de Lanvalay, Guillaume de Lanvalay, Olivier Aguilhon, Jehan Aguilhon, Guillaume Rabault, Olivier de la Ville Ogier, Perrin du Plefleix, Raoul de Beaumont, Guillaume de Corcé, James de Corcé, Pierre de Bruc, Alain Ferron, Guillaume de Hirel, Robin de l'Ourme, Jehan le Vicomte, Robert de Garroët, Thomas Cadiou, Nicolas Cadiou, Jehan de la Toufche, Hervé de la Toufche, Pierre de la Ballue, Efcuyers du pays de Bretagne, ratiffient à Poencé le vingt cinquiefme jour de May, mil trois cens quatre vingt un. *Ibid.*

Jehan de Rohan, Henry le Parify, Jehan Raguenel Vicomte de Dinan, Chevaliers; Pierre de Lefnerac, Jehan de la Vallée, & Guillaume Grignon fire de la Forreft, ratiffient à Vannes le trentiefme May, mil trois cens quatre vingts un. *Ibid.*

Guyon le Long Efcuyer, ratiffye à Nozay le feptiefme jour de Juin, mil trois cens quatre vingt un. *Ibid.*

Frere Macé humble Abbé de fainĉt Sauveur de Redon ratiffie le quatorziefme jour de Juin, mil trois cens quatre vingts un. *Ibid.*

Olivier le Bart, Pierre de fainĉt Guedas, Raoul le Gac, Jehan de l'Ourme, Eliot de l'Hofpital, Jehan Rivault, Jehan Couldebouc, Roullin Poullou, Efcuyers, & les Bourgeois de Redon, ratiffient à Redon, le quatorziefme jour de Juin, mil trois cents quatre vingt un. *Ibid.*

Arnault de Tardez, Mahieu Keraliou, Guillot le Moulnier de Saillé, Guillemet Crochebec, Efcuyers, ratiffient à Nantes le vingt quatriefme jour de Juin, mil trois cents quatre vingt un. *Ibid.*

Guillaume Paris Doyen, Geffroy de Calac Archidiacre, Georges de Lefnen Maiftre d'Efcole, Morice de Montrelaix, Pierre l'Efpervier, Jehan Loreole, Yves Quelen, Guyomar Roulant, Geffroy le Fevre, Macé Olive, & Renaut le Sage, Chanoines de Nantes, ratiffient le vingt fixiefme jour de Juin, mil trois cens quatre vingts un. *Ibid.*

Les Bourgeois de Nantes, Olivier le Moyne Capitaine de Lefneven, Henry de Penmarcz, Jacques de Treffily, & Richard le Moyne Efcuyers, le Prieur de Montcontour, Guillaume de la Cornillere Efcuyer, Nicolas Eon, Efcuyer, ratiffient auffi. *Ibid. Bretagne. coffre n.* 56. 57. 58. 59. 60. 61.

4. Avril.

Inftrument public de la Ratification faite avec ferment par le Duc de Bretagne fur fon Traité de Paix avec le Roi de France. A Guerrande le 4. *Avril* 1380. [LOBINEAU Hiftoire de Bretagne aux preuves. Col. 622.]

IN nomine Domini Amen. Per hoc prefens publicum inftrumentum cunĉtis fit manifeftum, quod anno Dom. MCCCLXXX. indiĉtione IV. Pontificatus.......... Clementis divina provid. Papæ VII. anno III. in noftrum notariorum publicorum & teftium infra fcriptorum prefentia, furent affemblez &

ANNO 1380. — 1381. & presens Reverend Pere en Dieu Mr Jehan Ev. de Chartres, Monsieur Arnaud de Corbye premier President en Parlement de tres-noble & tres-puissant Prince Monsieur Charles Roy de France, M. Pierre de Chevreuse Chevalier, Jehan le Mercier, Conseillers, & Maistre Jehan Tabary Secretaire du Roy nostre sire, ou nom dudit nostre sire le Roy & pour luy se portans, d'une part; & noble Prince & puissant Monsieur Jehan Duc de Bretaigne Comte de Montfort & de Richemont, d'autre part, & presenz auec eulx Reverens peres en Dieu......... Raoul Evesque de Rennes, & M. Jehan Ev. de Vennes, & frere Jehan Abbé de S. Melaine de Rennes, frere Henry Abbé de Prieres en l'Evesché de Vennes; & nobles Barons Mr. Guy sire de Laval, M. Jahan Viconte de Rohan, Mr. Raoul sire de Montfort de Loheac & de la Rochebernard, M. Jahan sire de Rochefort & de Rieux. M. Charles de Dinan sire de Montafilant, M. Guy de Rochefort sire d'Acerac, Mr. Silvestre de la Fueillée...... autres Chevaliers & Escuyers. Aprés aucunes paroles desdiz Monsieur l'Ev. de Chartres & Duc de Bretaigne, de par le Roy, par ses ditz genz furent monstrées & lues par ledit Maistre Jehan Tabari une lettres du Roy nostre sire sellées en double queue de son seel en cire jaune, comme il apparoissoit de „ prime face, commencanz: Charles par la grace de „ Dieu Roy de France, à touz ceulx qui celx lettres „ verront salut. Comme sur les debats, en finissant „ ainsin: Savoir faisons que nous, par l'advis & de„ liberation de noz tres-chers & tres-amez Oncles „ les Ducs d'Anjou, de Berri, de Bourgoigne, & de „ Bourbon, & autres de nostre Conseil, promettons „ en bonne foy & parole de Roy, par la teneur de „ ces lettres, ledit traittié & accord, & toutes les „ choses contenues en ycelui avoir fermes & agrea„ bles, &c. au bois de Vincennes le XV. jour de Jan„ vier l'an de grace MCCCLXXX. & le premier de „ nostre Regne, & estoient ainsi signées: Par le Roy, „ presens Messeigneurs les Ducs d'Anjou, de Bour„ goigne, de Bourbon, & plusieurs autres de Con„ seil, J. Tabari. Et aprés la lecture d'ycelles lettres du Roy nostre sire, & aucunes parlances ensuivans, ledit Monseigneur le Duc de Bret. jura aux saintes Evangiles de Dieu, touchant de sa main sur l'autier de l'Eglise ou Chapelle de nostre Dame de Guerrande, bien & loyaulment tenir à son loial pouoir ledit traitié & accord, en la forme & maniere qu'il a esté fait, juré, promis & accordé, & sellé par sens gens pour luy & en son nom, avec les gens du Roy en son nom & pour luy; en l'accomplissant & parfournissant entiérement de la partie du Roy sanz fraude ne malengin. Presenz lesditz Messieurs le Viconte de Rohan, Silvestre de la Feuillée, Estienne Goion, Chevaliers; frere Henry Abbé de Prieres, & Maistre Hervé de Keroullay Archidiacre du Desert en l'Eglise de Rennes, & plusieurs autres tesmoins à ce appellez. Acta fuerunt hec in dicta Ecclesia seu Capella B. M. de Guerrandia Nannet. Dioc. anno, indictione, & Pontificatu predictis die IV. mensis Apr. S. Gaufridus Fabr. Leon. Dioc. Clericus publicus auctoritate Apostolica & Imperiali Notarius. Johannes de Curia Dioc. Leon. Notarius Apostolicus & Imperialis. Johannes Moysan Presb. Nannet. Dioc. Notarius Apost. & Imperialis. *Ch. de Nantes arm. T. cassette C. n. 29.*

11. Avril. *Revers donné par* JEAN *Vicomte de Rohan,* RAOUL, *Sire de Montfort & autres à* JEAN IV. *Duc de Bretagne par lequel ils s'obligent à le servir contre le Roi de France en cas qu'il vienne à manquer aux choses qu'il lui a promises, dans le Traité, & hors le Traité. Donné le* 11. *Avril* 1380. [LOBINEAU Histoire de Bretagne; aux Preuves Col. 624.]

NOus Jehan Viconte de Rohan, Raoul Sire de Montfort & de Loheac, Jehan Sire de Beaumenoir, Olivier Sire de Montauban, Guy de Rochefort Seigneur d'Acerac, Selvestre Seigneur de la Fueillée, Estienne Goueon, Eustaice de la Houxaine, Jehan de Malestroit, & Guillaume l'Evesque, Chevaliers; Alain de Malestroit, & Pierre Hates, & chacun de nous, faisons savoir à tous par ces presentes Lettres, nous & chascun de nous avoir octroié & octroions par la foy & serment de nos corps faits sur ce à nostre tres-cher & redoubté Seigneur le Duc de Bretaigne Comte de Montfort & de Richemont, que nonobstant traitiez faits & parlez entre nostre Sire le Roy de France & nostredit Seigneur, & sermens que nous aions fait ou faisions touchant celuy traittié; que en cas que le Roy ne voudroit acomplir, ou seroit en défault de tenir & accomplir à nostredit Seigneur les choses contenuës audit traittié, & avec ce qu'il plaise au Roy donner & bailler les Lettres à nostredit Seigneur, & à luy octroier qu'il ne soit tenu de sa personne soy armer contre le Roy d'Angleterre & les tenans son parti, einsin que tout hors le trettié à nostredit Seigneur a esté accordé, tant par les Commissaires du Roy, que autres; nous tendrons le parti de nostredit Seigneur le Duc, & celi nostre Seigneur le Duc aiderons, conforterons, & conseillerons à nos pouoirs, sans fraude, malengin, ne finction, par voye de fait, & autrement, en toutes manieres, contre touz qui puent vivre & mourir, de quel estat, autorité, dignité & condition qu'ils soyent. Et ce avons promis & juré, à peine d'estre reputez pour faux & mauvez, & sur l'obligation de nous & de chacun. Et en témoing de ce avons donné à nostredit Seigneur ces Lettres soubz nos sceaux ou signez en l'absence de celuy qui ne auret son propre seel; lequel seel propre nous promettons mettre au lieu & en l'endret que seront les signez d'aucuns de nous assis, quant nostredit Seigneur nous en requerra. Donné & fait le XI. d'Avril l'an MCCCLXXX. *Ch. de Nantes. arm. H. cassette F. n.* 40. *Le sceau de Guillaume l'Evesque. num.* CLXIV.

CXXXIV.

1381. 2. May. *Tractatus Amicitiæ & Confoederationis inter* RICHARDUM *Angliæ & Franciæ Regem, atque* WENCESLAUM *Romanorum & Bohemiæ Regem, contra omnes Schismaticos & Romanæ Ecclesiæ Rebelles conclusus; Quô inter alia etiam Matrimonium inter Regem Angliæ præfatum, &* ANNAM *præfati Regis Romanorum Sororem contractum est. Actum Londoniæ* 2. *Maji annô* 1381. CUM *Literis Plenipotentialibus* WENCESLAI *Romanorum Regis. Datum Norimbergæ Calendas Februarii, Indictione* 4. *annô* 1381. ACCEDUNT *Mandata præfatæ* ANNÆ *Sponsæ ad dictum Matrimonialem Contractum data. In castro Purgelehens annô* 1381. NEC NON WENCESLAI *Romanorum Regis, de dato Norimbergæ anno & die ut supra,* ELISABETHÆ *Romanorum Reginæ. De dato Pragæ penultima Januarii* 1381. RICHARDI *Angliæ Regis. Datum Londoniæ in palatio Regio Westmonasteriensi, die* 2. *Maji* 1381. TUM ETIAM *Ratificatio* WENCESLAI *Romanorum Regis. Data Pragæ Kalend. Septembris Indict.* 4. *annô* 1381. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continu. I. Abtheil. I. Abs. II. pag. 567.]

UNiversis Sanctæ Matris Ecclesiæ filiis, præsentes Literas inspecturis, Nos *Przimislaus Dux Teschinensis*, *Conradus Kreyer* Magister Curiæ, & *Petrus Wartemberg*, Magister Cameræ, Serenissimi Principis & Domini, Domini *Wencelai*, Dei gratia, *Romanorum & Bohemiæ Regis*,

Nec non *Edmundus Comes Cantebrigiæ*, *Hugo de Segrave*, Seneschallus Hospitii, & *Albredus de Veer* Camerarius, illustrissimi Principis & Domini, Domini *Richardi*, Dei gratia, *Regis Angliæ & Franciæ*, Milites, Ambassatores, Commissarii, seu Procuratores ad quasdam Amicitias, Ligas, seu Confoederationes inter Serenissimos Principes, Reges prædictos, Dominos nostros metuendissimos, tractandas, ineundas & concordandas, cum potestate sufficienti, prout ex insertione Mandatorum, inferius describendorum, clarius patebit, specialiter Deputati,

ANNO 1381. tati, salutem & perpetuam memoriam Rei gestæ.

Illa consuetudo recte regnantium, ille mos juste Principantium semper fuit, bonum commune subditorum quibuscumque privatis præferre Commodis, talibusque Rempublicam munire Præsidiis, per quæ posset continue, exclusis cæcis inquietationum turbinibus, quiete persistere, & sub optatæ Pacis votiva felicitate lætari, quod tunc satis utiliter creditur promoveri, cum Principes Christiani & potentes, in unam fidei Catholicæ Unitatem & veram amicitiam conjuncti, in unam mentis consonantiam affectuose conveniunt, & insimul indissolubilis Amoris fœdere copulantur.

Hoc siquidem Serenissimi Principes & Domini nostri, Reges metuendissimi supra dicti in discretæ Considerationis examine laudabili Consilio revolventes, per nos, Ambassatores, Commissarios, seu Procuratores suos prædictos, quædam ligarum & Amicitiarum Capitula examinari, tractari, expediri & concordari voluerunt eo, qui sequitur sub Tenore.

In Primis tractatum est & finaliter concordatum quod Serenissima Domina *Anna*, præfati *Romanorum & Bohemiæ Regis soror* inclita, prædicto Domino *Richardo Regi Angliæ & Franciæ* in Uxorem legitimam, per parentes & amicos ipsius Dominæ & de ejusdem spontanea voluntate, detur, assignetur, & matrimonialiter copuletur: & quod ad Regnum Angliæ, seu Villam Calesii, circa Festum Sancti Michaelis proximo futurum, prædicta Domina, expensis præfati Domini *Regis Romanorum & Bohemiæ*, & aliorum Amicorum suorum traducatur, & eidem Domino *Regi Angliæ* sana & incolumis, quantum in Deo fuerit, effectualiter liberetur.

Item, quod dictus *Romanorum & Bohemiæ Rex* mittat prædictam sororem suam, competenter dotatam & apparatam, habito respectu ad Contrahentium Status & Personas, & secundum quod eidem Regi Romanorum pro honore suo & dictæ sororis suæ videbitur faciendum.

Item, quod dicta *Domina Anna*, postquam, dictum Matrimonium fuerit consummatum, tempore debito coronabitur, & in aliis tractabitur, prout aliæ *Reginæ Angliæ* tractari consueverunt.

Item, cum dictus Dominus *Rex Angliæ & Franciæ* Parentelam contraxerit cum dicto Domino *Romanorum & Bohemiæ Rege*, recipiendo in Uxorem legitimam prædictam Dominam *Annam sororem* suam, propter Fraternum amorem & puram amicitiam, inter ipsos Reges & Hæredes suos mutuo conservandos, inter Partes est expresse concordatum, quod idem *Rex Angliæ & Franciæ*, Hæredesque, sui, omnem amicitiam, benevolentiam & amorem fraternalem, eidem *Romanorum & Bohemiæ Regi*, Hæredibusque suis, futuris temporibus, continue exhibebunt & quilibet suo tempore exhibebit, nec unquam aliquis eorum erit inimicus eidem *Romanorum & Bohemiæ Regi* aut Hæredibus suis, nec contra eos, Regna, Terras, Dominia, Vassallos, aut Subditos suos stabunt quovis modo, nec etiam gravabunt, nec, quantum in eis est, per se, vel per suos, gravari permittent prædictum *Romanorum & Bohemiæ Regem*, Hæredes suos, Regna Terras, Dominia, Vassallos, aut subditos eorumdem quocumque Colore:

Et e converso, dictus Dominus *Romanorum & Bohemiæ Rex*, Hæredesque sui, omnem Amicitiam, Benevolentiam, & Amorem fraternalem eidem Regi *Angliæ & Franciæ* Hæredibusque suis, futuris temporibus, continue exhibebunt, & quilibet suo tempore exhibebit, nec unquam aliquis eorum erit inimicus dicto *Domino Regi Angliæ & Franciæ*, vel Hæredibus suis, nec contra eos, Regna, Terras, Dominia, Vassallos, aut subditos suos stabunt quovis modo, nec etiam gravabunt, nec quantum in eis est, per se vel per suos gravari permittent prædictum *Regem Angliæ & Franciæ*, Hæredes suos, Regna, Terras, Dominia, Vassallos, & subditos eorumdem quocunque colore; & eandem Amicitiam & Fraternitatem inter se, de cætero, conservabunt, dolo & fraude cessantibus quibuscumque.

Item quod ex nunc sint inter dictum Dominum *Regem Romanorum & Bohemiæ*, & Dominum *Regem Angliæ & Franciæ* prædictum, Unio & Liga, contra omnes & quoscumque scismaticos & rebelles Romanæ Ecclesiæ, & Domini *Urbani Papæ Sexti*, & successorum suorum canonice intrantium, & per Collegium Cardinalium, dicto Domino *Urbano* adhærens eligendorum, tam Ecclesiasticos, quam seculares, cujuscunque status, Gradus, Dignitatis seu conditionis existant, præsentes & futuros: ANNO 1381.

Non est tamen intentio dicti Domini *Regis Angliæ & Franciæ* se, vel Hæredes suos ex hoc, quovis modo, astringere, quin super quibuscumque aliis Quæstionibus, Controversiis & Debatis, cum quibuscumque inimicis seu adversariis suis, etiam scismaticis, possit libere & licite transigere, pacisci, concordare, ac Pacem, seu Treugas cum eisdem facere & inire, prout & quando & quotiens sibi videbitur expedire; supradicta tamen & sinceritatem fidei conservando. Item, quod nec dictus *Rex Romanorum & Bohemiæ*, nec Hæredes sui, aliquas Confœderationes, Amicitias, pacta, seu Alligantias cum quocunque Rege, Principe aut Persona mundana aut Ecclesiastica, cujuscumque status, dignitatis, aut Conditionis existant, de cætero contrahent, aut inient in præjudicium præfati *Regis Angliæ & Franciæ* ac Ligarum præsentium:

Et similiter nec prædictus Angliæ & Franciæ Rex; nec Hæredes sui, aliquas Confœderationes, Amicitias, Pacta, seu aliquas alligantias cum quocumque Rege, Principe, aut persona mundana aut Ecclesiastica, cujuscumque Status, Dignitatis, aut Conditionis existant, de cætero contrahent, aut inient in præjudicium præfati *Romanorum & Bohemiæ Regis* ac Ligarum præsentium.

Item, quod Vassalli & Subditi præfati *Regis Angliæ & Franciæ* possint libere, secure, & absque impedimento seu perturbatione quacumque, intrare, transire, morari, conversari & mercari, tam per terram, quam per mare in omnibus Terris Imperii, & in quibuscumque Terris, Regnis & Dominiis ipsius *Romanorum & Bohemiæ Regis* & abinde libere recedere & ire, quocumque voluerint, cum rebus & mercandisiis suis, absque impetitione, Aresto seu molestatione quacumque (salvis tamen Juribus Dominorum & Principum quorumcumque) & sic fiet subditis ipsius *Romanorum & Bohemiæ Regis*, vice versa.

Item, quod non liceat eidem Romanorum & Bohemiæ Regi, nec alicui de ipsius Subditis aut Vassallis, quemcunque subditum seu Vassallum dicti *Regis Angliæ & Franciæ*, quocumque modo, detinere, capere seu arrestare, vel incarcerare, aut ipsius bona quomodolibet sub Aresto impedire, etiam ratione Reprisaliæ seu Contraprisiæ, nisi ratione delicti vel Contractus, commissi seu initi infra destrictum suum, & hoc juris ordine observato; Nec etiam liceat dicto Domino *Regi Angliæ & Franciæ*, quoad subditos præfati *Romanorum & Bohemiæ Regis*, vice versa.

Item; quod dictus Romanorum & Bohemiæ Rex præsentes Ligas Litteris suis propriis firmare, & etiam, postquam Infulas Imperiales receperit & Coronæ suæ solempnia compleverit, innovare & ut Imperator, de novo facere teneatur.

Quas quidem Amicitias, Confœderationes, seu Ligas Nos *Przimislaus Dux Teschenensis*, *Conradus Kreyer* Magister Curiæ, & *Petrus Wartemberg* Magister Cameræ, dicti Principis & Domini Domini *Wencelai*, Dei gratia, *Romanorum & Bohemiæ Regis* Ambassatores prædicti, post plenam & exactissimam Examinationem omnium & singulorum in præmissis Articulis contentorum, nomine Domini nostri *Romanorum & Bohemiæ Regis* supra dicti & nostro, ex nostra certa scientia, inivimus, fecimus & contraximus, inimus, facimus & contrahimus, eisdemque consensimus ac etiam consentimus, promisimusque & adhuc promittimus bona fide, quod idem Dominus *noster Rex* omnia & singula, per Nos in hac parte facta, gesta & concordata, sub Majestatis suæ sigillo ratificabit & approbabit, defectumque, si quis in Mandatis seu Procuratoriis nostris habeatur, ac omnem alium Defectum in præmissis, supplebit & emendabit, prout fuerit opportunum;

Et nihilominus, ad majorem præmissorum firmitatem, in prædicti *Regis Angliæ & Franciæ* reverendissimi in Christo Patris Domini Domini *Pilei*, Dei gratia, *titulo Sanctæ Praxedis Presbiteri Cardinalis*, ac reverendorum Patrum, Dominorum, *Simonis Cantuariæ Archiepiscopi* totius Angliæ Primatis & Sedis Apostolicæ Legati, *Willielmi Londoniæ*, *Willielmi Wyntoniæ*, *Johannis Herefordensis*, *Raduphi Sarum*, Episcoporum, illustris Principis Domini

ANNO 1381. ni *Johannis Regis Castellæ & Legionis* Ducis Lancastriæ, *Richardus* Arundellæ & Surriæ, *Hugonis* Staffordiæ, *Gullielmi* Sarum, & *Willielmi* Suffolciæ, Comitum, ac plurium Baronum & aliorum Nobilium præsentia, ad Sancta Dei Evangeli, per nos corporaliter tacta, in Animam Domini nostri Regis supradicti juravimus, & juramus, amicitias, Ligas, & Confœderationes prædictas, ac omnia & singula, contenta in eisdem, inviolabiliter observare & tenere, dolo & fraude cessantibus quibuscunque: Et ex habundanti, renunciavimus & renunciamus nomine quo supra, omnibus & singulis exceptionibus, cavillationibus & defensionibus, tam juris, quam facti, per quas contra præmissa, vel præmissorum aliqua, possemus vel posset idem Dominus noster quomodolibet se tueri.

Nosque *Edmundus Comes Cantebrigiæ*, *Hugo*, & *Albredus*, Ambassatores, Commissarii seu Procuratores supradictas Amicitias, Confœderationes seu Ligas, nomine Domini nostri Regis supradicti, una cum eisdem *Przimislao*, *Conrado*, & *Petro* Ambassatoribus, Commissariis, seu Procuratoribus *Romanorum & Bohemiæ Regis* supradictis, inivimus, fecimus, & contraximus, inimus facimus & contrahimus, eisdem & consensimus ac etiam consentimus, promisimusque & adhuc promittimus, bona fide, quod idem *Dominus noster Rex*, omnia & singula per Nos in hac parte facta, gesta & concordata, sub Majestatis suæ sigillo ratificavit & approbavit, ac Defectum si quis intervenerit in præmissis, supplebit prout fuerit oportunum:

Et nihilominus in metuendissimi Domini nostri, Regis prædicti, ac aliorum Prælatorum & Procerum prædictorum præsentia, juravimus, & juramus, Amicitias, ligas & Confœderationes prædictas, ac omnia & singula contenta in eisdem inviolabiliter observare & tenere, dolo & fraude cessantibus quibuscumque.

Et ex habundanti, renunciavimus & renunciamus, nomine quo supra, omnibus & singulis exceptionibus, cavillationibus ac defensionibus, tam Juris, quam facti, per quas contra præmissa, vel præmissorum aliqua, possemus, vel posset idem Dominus noster quomodolibet se tueri.

Tenores vero Procuratoriorum de quibus superius fit mentio, sequuntur sub hac forma.

WEnceslaus, Dei gratia, *Romanorum Rex semper Augustus & Boëmiæ Rex*,

Notum facimus tenore præsentium universis, quod de illustris *Przemislai Ducis Teschinensis*, Principis & Sororii nostri carissimi, ac etiam Nobilium *Conradi de Kreyger* Magistri Curiæ nostræ, & *Petri de Wartemberg*, Consiliariorum & Fidelium dilectorum nostrorum, Legalitatis, Virtutis & probatæ Circumspectionis Industriis plenam & indubitatam fiduciam obtinentes, ipsos animo deliberato, de certa nostra scientia; & sano Principum, Baronum & Procerum nostrorum accedente Consilio, nostro nomine creavimus, constituimus, fecimus, creamus, facimus, constituimus, & meliori forma & modo quibus fieri potest, præsentibus ordinamus nostros Ambaxiatores, Procuratores, Negotiorum gestores & Nuncios speciales, dantes & concedentes eisdem plenam & omnimodam Potestatem tractandi, contrahendi, iniendi, faciendi & consummandi pro nobis & Hæredibus nostris Boemiæ Regibus, Amicitias, Uniones & Ligas Fraternales & etiam Colligantias, Statum & Honorem sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & sanctissimi in Christo Patris & Domini, Domini *Urbani Papæ sexti*, concernentes ad exterminium Scismaticorum, nunc vigentium & rebellium, præsentium & futurorum, ipsius Domini *Urbani Papæ* prædicti, & successorum suorum canonice intrantium & per Collegium Cardinalium, dicto Domino Urbano adhærens, eligendorum, cum serenissimo Principe, Domino *Richardo Rege Angliæ* illustri, Fratre nostro carissimo, pro se, & suis Hæredibus Angliæ Regibus; & easdem Amicitias, Uniones & Ligas fraternales, nec non Colligantias pro sacrosancta Romana Ecclesia & Domino nostro, *Urbano Papa* prædicto, nostro nomine, & Hæredum nostrorum, Literis nostris firmandi, & in animam nostram jurandi, ac etiam, nostro nomine, ad dicto Domino *Regæ Angliæ* Juramenta recipiendi, de & super præmissa servando & etiam adimplendo, ac omnia & singula faciendi, quæ pro consummatione seu Factione Amicitiarum, Unionum & Fraternalium Ligarum, nec non colligantiarum prædictarum, necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna. Et quæ Nos facere & concludere possemus, si personaliter adessemus, etiam si mandatum exigant speciale: Promittentes nihilominus, pro nobis & dictis Hæredibus nostris Boemiæ Regibus, ratum, gratum, atque firmum inviolabiliter observare, quidquid per præfatos sororium & consiliarios nostros, *Ducem Teschinensem*, *Conradum de Creyeger & Petrum de Wartenberg*, nostro nomine, in præmissis, actum, factum, seu consummatum fuerit quomodolibet, sive gestum, præsentium (sub Regiæ nostræ Majestatis sigillo) Testimonio Literarum. ANNO 1381.

Datum Nuremberg Anno Domini Millesimo, trecentesimo, octuagesimo primo, indictione quarta Kalend. Mensis Februarii, Regnorum nostrorum Anno Boemiæ Decimo octavo, Romanorum vero quinto.

De Mandato Domini Regis, Cancell. Archiepiscopus Pragensis.

NOs *Anna*, Dei gratia, claræ memoriæ, Serenissimi ac invictissimi Principis & Domini, Domini *Karoli* IV. quondam *Romanorum Imperatoris & Boemmiæ Regis*, Patris nostri carissimi *filia*.

Recognoscimus, tenore præsentium, universis, quod ad Consilia, Requisitiones, nec non inductiones, Serenissimi Principis, Domini *Wenceslai*, *Romanorum & Boemiæ Regis*, Domini & Fratris nostri pertimendi, nec non serenissimæ Principis Dominæ *Elisabeth*, *Romanorum Imperatricis & Reginæ Boemiæ*, Dominæ & matris nostræ carissimæ, nec non animo deliberato, Voluntate libera & ex certa scientia constituendos duximus & constituimus in his scriptis, nostros veros, certos & legitimos Procurarores, & Nuncios speciales, præsentes, & onus procurationis in se sponte recipientes, illustrem Principem Dominum *Przemislaum*, *Ducem Teschinensem*, Consangvineum nostrum carissimum & Nobiles *Conradum Kreyger*, ac *Petrum de Wartenberg*, dicti Domini Regis & Fratris nostri Consiliarios, ad contrahendum Matrimonium, nostro nomine atque vice, per verba de præsenti, cum serenissimo Principe, Domino Richardo Rege Angliæ duntaxat, & ad faciendum omnia & singula in hujusmodi contracta, quomodolibet opportuna, etiam si mandatum exigant speciale, & quæ nos facere possemus, si personaliter adessemus; Promittentes bona fide & absque dolo, ratum & gratum tenere & inviolabiliter observare, quodcunque per dictos Procuratores & speciales Nuncios nostros, in contractu dicti matrimonii actum, factum fuerit quomodolibet, sive gestum.

Et quia proprio sigillo nondum uti consuevimus, præmissa sub Majestatis sigillo prædicti Domini & Fratris nostri Romanorum & Boemiæ Regis, & in præsentia venerabilium Patrum Dominorum, *Johannis Pragensis Archiepiscopi & Conradi, Lubicensis Episcopi Ecclesiarum*: illustrium Principum, Domini *Henrici Ducis Slesiæ & Domini Bregensis*, Domini *Procopii Marchionis Moraviæ*, Consanguineorum: dilectorum nostrorum & Nobilium, *Andriæ & Henrici de Duba*, *Thymonis de Colditz*, *Bothonis de Czastolowitz* & *Benessii de Duba*, voluimus & rogavimus roborari.

Et nos, *Wenceslaus Romanorum & Boemiæ Rex* prædictus, publice profitemur Nos ad petitionis instantiam Serenissimæ Principis, *Dominæ Annæ* prædictæ, Sororis nostræ præcarissimæ, Majestatis nostræ sigillum præsentibus appendisse.

Datum in Castro Burgelehens, Anno Domini Millesimo, Trecentesimo, octuagesimo primo, Indictione quarta X. Kalend Februarii.

Wenceslaus, Dei gratia, *Romanorum Rex*, semper Augustus, & *Bohemiæ Rex*.

Notum facimus, tenore præsentium, universis, quod de illustris *Przimislai Ducis Teschinensis* Principis & sororii nostri carissimi, ac etiam Nobilum *Chunradi de Creyger* Magistri Curiæ nostræ, & *Petri de Wartemberg*, Consiliariorum & fidelium nostrorum

ANNO 1381. ſtrorum dilectorum, legalitatis, virtutis, & probatæ circumſpectionis induſtriis plenam & indubitatam fiduciam obtinentes, ipſos animo deliberato, de certa noſtra ſcientia, & ſano Principum Baronum & Procerum noſtrorum accedente Conſilio, noſtro & illuſtris *Annæ ſororis noſtræ chariſſimæ* nominibus, creavimus, conſtituimus, fecimus, creamus, facimus, conſtituimus, & meliori modo & forma quibus fieri poteſt præſentibus ordinamus noſtros & ejusdem Sororis noſtræ Ambaxiatores, Procuratores, Negotiorum Geſtores, & Nuncios ſpeciales, dantes & concedentes eisdem plenam, liberam & omnimodam Poteſtatem tractandi, noſtro & ejusdem Sororis noſtræ nominibus, cum ſereniſſimo Principe, Domino *Richardo Angliæ Rege* Fratre noſtro cariſſimo, ipſius Ambaxiatoribus & Concilio, ſuo nomine plenum ab eo mandatum habentibus, in, de & ſuper Sponſaliorum & Parentelæ contractibus, inter præfatam *Sororem noſtram* & prædictum Dominum Regem Angliæ, ad requiſitionem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, Domini noſtri *Urbani Papæ Sexti*, conceptis alias & nomine Sororis ejusdem noſtræ cum eodem Domino Anglorum Rege contrahendi Matrimonium per verba de præſenti, Nosque pro Dotalitiis ejusdem noſtræ Sororis & aliis obligandi & in Animam noſtram jurandi, ac etiam noſtris nominibus a dicto Domino Rege Angliæ juramenta recipiendi de & ſuper ſervando præmiſſa, & nominibus noſtris eundem Dominum Regem Angliæ, ſuper receptis quibuslibet forſitan ab eodem, quittandi, liberandi ac etiam abſolvendi, nec non de Concilio & preſentia reverendiſſimi in Chriſto Patris, Domini *P. Cardinalis Ravennas*, a prædicto Domino noſtro Summo Pontifice & ipſius nomine ad hoc ſpecialiter deputati, pro Præmiſſorum & eorum quolibet, conſummatione & conſervatione univerſa & ſingula tractandi, faciendi, ordinandi & diſponendi, & concludendi quæ in eis neceſſaria fuerint ſeu quomodolibet oportuna, & quæ Nos ipſi tractare, ordinare, diſponere poſſemus & concludere, ſi perſonaliter adeſſemus, etiam ſi mandatum exigant ſpeciale; Promittentes nihilominus, noſtro & præfatæ Sororis nominibus, ratum, gratum, atque firmum obſervare perpetuo quicquid per præfatos, Sororium & Conſiliarios noſtros, *Ducem Teſchinenſem*, *Chunradum de Kreyger* & *Petrum de Wartenberg*, actum, factum ordinatum, diſpoſitum, concluſum, ſive geſtum fuerit in præmiſſis, præſentium, ſub Regiæ Majeſtatis noſtræ Sigillo, Teſtimonio Literarum.

Datum Nuremberg Anno Domini milleſimo, trecenteſimo, octuageſimo primo, indictione quarta, Kalend. Februarii, Regnorum noſtrorum Anno Bohemiæ Decimo octavo, Romanorum vero quinto.

Eliſabeth, Divina favente Clementia, *Romanorum Imperatrix ſemper Auguſta & Boemiæ Regina*, recognoſcimus tenore præſentium quod de circumſpectionis & legalitatis induſtria, illuſtris Principis Domini *Przimiſlai Ducis Teſchinenſis* Conſanguinei noſtri cariſſimi ac Nobilium *Conradi Kreyger*, Sereniſſimi Principis Domini *Wenceslai Regis Romanorum & Boëmiæ*, Filii noſtri cariſſimi, Curiæ Magiſtri, & Petri de Wartemberck, alias de Goſt dicti, Filii noſtri Camerlingii plenam & indubitatam fiduciam obtinentes, animo, & de certa noſtra ſcientia, in præſentia Nobilium, *Sdenkins de Waldenſteyn* Magiſtri Curiæ noſtræ, *Hermant de Kuſſuyk* Burgravii noſtri Kroten & honorabilis, *Martini Canonici Olomucenſis*, Theſaurarii noſtri, dicto Domino Duci & Nobilibus præfatis plenam, liberam, & omnimodam dedimus & damus præſentibus facultatem de & ſuper Parentela, inter Sereniſſimum Principem, Dominum *Richardum Regem Angliæ*, & Excellentem Virginem, Domicellam *Annam Natam noſtram*, noſtro nomine, tractandi, ordinandi, diſponendi, & in animam noſtram jurandi & quicquid per dictos, *Ducem & Nobiles* in ipſo Parentelæ negotio, pro hac vice, tractatum, ordinatum, diſpoſitum & qualitercunque juratum in animam noſtram fuit, hoc ipſum ratum, gratum & firmum habere, tenere & inviolabiliter obſervare volumus, promittimus & debemus, præſentium (ſub appenſo noſtro ſigillo) teſtimonio Literarum.

Datum Pragæ, die penultima Menſis Januarii, Anno Domini milleſimo, trecenteſimo, octogeſimo primo.

Ricardus Dei gratia, *Rex Angliæ & Franciæ* & Dominus Hiberniæ ad quos præſentes Literæ pervenerint Salutem. ANNO 1381.

Inter glorioſas Reipublicæ curas & Regalium ſolicitudinum fructus uberes, æſtimamus præcipuum aliorum Principum & Regum ſublimium ſibi copulare præſidia, ac cum talibus Ligarum, Affinitatum & amicitiarum ſpecialium inire fœdera, per quos Principatus hinc inde Amoris indiſſolubilis nexu conjuncti, inſurgentibus ex adverſo reſiſtere, & ab omni oppreſſionis clade, coadunatis viribus poterunt ſe tueri.

Quod dum intra mentis noſtræ præcordia diligentius tractaremus, cum ſereniſſimo Fratre noſtro Domino *Wencelao*, Dei gratia, Romanorum & Bohemiæ Rege illuſtriſſimo, & divina favente Clementia, *Imperatore futuro*, nedum hujusmodi Amoris fœdera ſtringere, ſed Affinitatem & Parentelam contrahere, Ligasque firmas, ſpeciales & perpetuas, præ cæteris optabamus inire.

Unde cum certi ſuper hoc Ambaſſatores noſtri Celſitudini ſuæ per Nos primitus mitterentur, placuit modo eidem Sereniſſimo Fratri noſtro, pro voluntate & deſideriis noſtris adimplendis, ſolempnes Ambaſſatores & Conſiliarios ſuos, illuſtrem *Przemiſlaum Ducem Teſchinenſem*, *Conradum Kreyger* Magiſtrum Curiæ, & *Petrum de Wartemberg* Magiſtrum Cameræ & Burggravium Pragenſem, dicti Fratris noſtri, nedum pro Ligis & Amicitiis hujusmodi appunctuandis, ſed pro Tractatu Matrimonii, inter Nos & Sereniſſimam Dominam, Dominam *Annam ipſius Fratris noſtri Sororem inclitam* prælocuto, feliciter Dei gratia concludendo, in Regnum noſtrum, ad noſtram præſentiam deſtinare:

Nos volentes ulterius procedere in præmiſſis, ac de circumſpectione & Legalitate dilectorum & fidelium noſtrorum, *Edmundi Comitis Cantebrigiæ* Patrui noſtri cariſſimi, *Hugonis Segrave*. Seneſchalli Hoſpitii noſtri, & *Albredi de Veer* Camerarii noſtri, Militum, plenius confidentes, ad tractandum, ordinandum & concordandum cum Ambaſſatoribus, Procuratoribus, Nunciis ſeu Deputatis prædicti Fratris noſtri, poteſtatem ad infra ſcripta habentibus, ſuper Ligis, Confœderationibus, & Amicitiis fraternalibus & ſpecialibus, temporalibus & perpetuis, inter eundem Fratrem noſtrum, ſubditos ſuos, Regna & Dominia ſua quæcunque, ex parte altera, ineundis, ac etiam de modo, forma, quantitate & qualitate Auxilii, Subventionis ſeu ſubſidii, hinc inde, tempore neceſſitatis, mutuo miniſtrandi, & communicationibus, inter ſubditos hinc inde, in mercimoniis & aliis licitis, ſecure & fraternaliter faciendis, nec non ſuper ſponſalibus ſeu matrimoniis, inter Nos & ſupradictam Sereniſſimam *Annam* feliciter, per Dei gratiam, contrahendis, & de quantitate Dotis eidem aſſignandæ, ſeu Arris in hac parte conſtituendis, ac etiam quomodo & quando prædicta Domina, per Parentes & Amicos ſuos, nobis transmitti, & in Domum noſtram Regiam traduci debeat, ordinandum, & diſponendum, nec non ea quæ ſic tractata, conventa & concordata fuerint, tam ſuper Ligis, quam ſuper Contractu Matrimonii, prædictis, omni ſecuritate honeſta & debita nomine noſtro firmandi, conſimilemque ſecuritatem pro Nobis, & nomine noſtro, petendi, ſtipulandi & recipiendi, jurandique in animam noſtram, quod tractata, conventa & concordata hujusmodi rata habebimus atque grata, cæteraque omnia & ſingula faciendi, exercendi & expediendi, quæ in præmiſſis & circa ea neceſſaria fuerint ſeu quomodolibet opportuna, ac quæ qualitas & Natura Negotiorum hujusmodi exigunt & requirunt, & quæ nos faceremus ſeu facere poſſemus, etiam ſi talia ſint quæ mandatum exigunt qualecunque ſpeciale, prædictos *Edmundum Hugonem & Albredum* & duos eorundem noſtros veros Legitimos & indubitatos Procuratores, Negotiorum geſtores, Commiſſarios, Deputatos & Nuncios ſpeciales, facimus, ordinamus & conſtituimus per præſentes, promittentes, in verbo Regio, Nos ratum & gratum perpetuo habituros, quicquid per Procuratores noſtros prædictos, ac duo eorundem, actum, geſtum ſeu procuratum fuerit in præmiſſis.

Datum in Palatio noſtro Weſtmonaſterienſi ſubmagni ſigilli noſtri Teſtimonio, viceſimo nono die Menſis Martii, Anno Regni noſtri quarto.

ANNO 1381. In quorum omnium & singulorum Testimonium atque Fidem Nos.

Przimislaus, *Conradus* & *Petrus* prædicti Romanorum & Bohemiæ Regis, Commissarii seu Procuratores supradicti, præsentes Literas duplicatas (quarum una penes ipsum *Romanorum* & *Boemiæ Regem*, altera vero penes *Regem Angliæ* & *Franciæ* supradictum remanebit) scribi & sigillorum nostrorum munimine fecimus communiri.

Datum Londoniæ in Palatio Regio Westmonasteriensi secunda die Maji, Anno Domini millesimo, trecentesimo, octogesimo primo.

Ligarum cum Rege Richardo Imperatoris Ratificatio.

WEnceslaus, Dei gratia, *Romanorum Rex*, semper Augustus & Boemiæ *Rex*.

Notum facimus, tenore præsentium universis, quod inspeximus Litteras quarundam Ligarum, Amicitiarum & Confœderationum, inter Serenissimum Principem & Dominum *Richardum*, Dei gratia, *Regem Angliæ* & Dominum Hiberniæ, Fratrem nostrum carissimum, per *Edmundum Comitem Cantebrigiæ*, *Hugonem de Segrave* Senescallum Hospiti, *Albredum de Veer* Camerarium, ipsius Regis Angliæ, Ambassatores & Procuratores suos ex parte una, Et Nos per *Przemislaum Ducem Teschinensem*, *Conradum Kreyger*, *Petrum de Wartemberg*, Ambassatores & Procuratores nostros ex altera, sigillis eorundem Ambassatorum seu Procuratorum munitas; quarum tenor sequitur in hæc verba:

Universis Sanctæ Matris Ecclesiæ Fidelibus præsentes Literas inspecturis &c. ut supra.

Quas quidem Ligas, Confœderationes & Amicitias, ac omnia & singula contenta in eisdem, Nos *Wenceslaus*, Dei gratia, *Romanorum* & *Boemiæ Rex* prædictus, Auctoritate nostra Regia, confirmamus, approbamus & ratificamus, ipsasque in omnibus & singulis suis Articulis, ex certa nostra scientia, de novo facimus, contrahimus & inimus, ac easdem, absque dolo & fraude, inviolabiliter tenere & observare, tenerique & observari facere, quantum ad Partem nostram attinet, promittimus bona fide, defectum (si quis in procuratoriis partis nostræ, seu aliunde fuerit in præmissis) ex certa scientia ac Regia Auctoritate supplentes, præsentium, sub Regiæ nostræ Majestatis sigillo, testimonio Literarum.

Datum Pragæ Anno Domini millesimo, trecentesimo, octogesimo primo, indictione quarta, in Kalendis Mensis Septembris, Regnorum nostrorum, Anno Boemiæ decimo nono, Romanorum vero sexto.

MEMORANDUM quod Literæ prædictæ irrotulatæ fuerunt ex præcepto Concilii Domini Regis.

CXXXV.

Vergleich zwischen CONRAD VON BRUNSBERG Johanniter Meister in Teutschen Landen/ dann BERNHARD VON SCHULENBURG/ Ordens-Ballier in der Marck zu Brandenburg aufgerichtet/ des Lauts/ daß die Ballier der benanten Mark allezeit einen andern/ wann es noth ist/ erwehlen mögen/ derselbe aber von dem obbenanten Johanniter-Meister bestättigt werden solle. Geben zu Heymbach an St. Barnabä tag/ anno 1382. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. I. Fortsetzung 3. pag. 86.]

C'est-à-dire.

1382. 11 Juin. *Accord entre* CONRAD *de Brunsberg Maître de l'Ordre de* SAINT JEAN *en Allemagne*, & *Bernard de Schullenbourg Baillif du Baillage de la Marche de Brandebourg*, *portant*, *qu'à l'avenir*, *toutes les fois qu'il sera necessaire*, *les Freres de ce Baillage*, *pouront elire entr'eux leur Baillif*, & *que leur Election sera confirmée par ledit Maistre*, & *par ses Successeurs. A Heymbach le jour* & *feste de St.* BARNABE, 1382.

WY Broider Conrad von Brunßberg/ Meister Synthe Johans Ordens in Duitzschen Landen doin kund und kenlich allen Lüden die desen Brief syen oft hören lezen/ und bekennen vur uns und alle Unse Nakomelinge/ want vortyden twischen uns und den meinen Pflegern von Duitzschen Landen up eyne Syde/ und den geystlicken unsen leven in GOtt Broder Bernth van der Schulenborg/ unses vorschreven Ordens Ballier in der Marcke von Brandenborch/ und de gemeine Pleger derselben Ballie up de ander Syde groote Stote/ Twynunge und Uneyndrachticheyt upgestanden und gefallen seyndt von somniger Sake willen Unses Ordens/ und wy und unse Orden des an beyden Syden in groten Kosten und Schaden kommen syn/ so syn wy en to maken Frede und Eindrachtigcheyt twischen uns vorschrevene Partien/ und te verhüden/ dat wy und unse Nachkomelinge vort mer in solken Kosten und Schaden nichten vallen/ met dien vorschrevenen Ballier und de Pleger der Ballie van der Marke düsse nachgeschreven Stücke und Punckte mit goiden vorbedachten Raide und gehelle alre Plegere van Duitzschen Landen die by uns weren to Heymbach in Unsem Capittele/ dat wie dar hielden in den Jahre und up den Dag hier nageschreven/ overeynkamen und eyndrachtig worden/ dat die von nu vortmer ummer und ewilick alsuß blieven und gehalten scolen werden unwidderoeplicke. In den ersten so hebben wy den verschreven Ballier und Plegern van der Marcke dyese Friendschap und Gnade gedaien/ und dain met desen Brefe die Gnade/ dat sie und alle Ere Nakomelinge in derselben Ballie alle tydt ewelike Macht und Gewalt hebben scolen eynen Ballier Erer Ballien eyndrachtichlich to kiesende/ wo dicke und wanner des Not iß/ denselben Baillier wy und Unse Nakomelinge confirmeren und bestetigen scolen/ und yn met unsen Briefen bevelen und geven die Ballie to regieren to besittend und to hebbend/ mit alle yre tobehörige Rechticheit/ Friheyt unses Ordens; Plegere und Commendur to settende/ und wedder to entsettende/ wo dicke und wanneer den Hüsern des Noth iß/ also alß andere Ballier van alder und selige Broider Herman van Warberch/ und de verschrewene Broder Berndt van der Schulenburch de vorschrewene Balie beset/ und regiret hebben/ und noch besittet/ wente an desen hüdigen Dag; also doch und met den Unterscheide/ dat dieselve Ballier/ und die Plegere gemaynlicke der vorschrevene Ballie uns und unsen Nakomelingen haft und gebunden bliven to gehorsamicheit/ als die Ballie und Ballier von alder wesen syn/ und van rechte schuldig synd to doene; Vort weret Sacke dat eynigerhande Upsat up dat meyne Priorat von Duitschen Landen gelegt wurde/ nu ader hienamals/ et were van den Stule van Rome/ van den Keisere/ van unser Meysterschap van Overmere/ oder van uns ader unsen Nakomelingen/ denselven Upsat/ en scolen wy noch unse Nakomelinge/ noch die meynen Plegere von Duitschen Landen up de vorschreven Balie von der Marke in neyne Wyse deylen noch leggen. Wer et oock Sacke/ dat de Pawes offt unse Meisterscop van Overmeer/ uns offt unsen Nakomelingen geboden/ einiger Hande unses Ordens Goit to vercoipen in Duitschlanden/ wo dick und wanneer dat sick dat gebürt/ so scolen wy offt unse Nakomelinge so vil vercoipen alß uns anburt to vercopen in desen Gegenden und Landen/ und en scolen wy noch unse Nakomelinge denselben Koep up die vorschrevene Balie van der Marcke in neine Wyse werpen noch wisen/ oock en scolen wy noch neine wyse beschweren/ sunder eins Balliers Wille/ uthgenommen vier Broder/ die wy offt unse Nakomelinge in die vorschrevene Balie senden mögen/ wenere wy wöllen; und so lange als deselben Broders lewen/ und in der Balien synt/ so en scolen wye dieselbe Balie met neyn Personen mehr beschweren: Vortmer so scolen wy noch unse Nakomelinge neynen Pleger uth de verschreven Balie to unsen Capittel laden/ sondern den Balier alleine/ et en were dat uns oder unse Nakomelinge düchte/ dat et Noth wåre/ so mögen wy en Pleger ut der verschreven Balie met enen Balier to unse Capittel laden/ und nicht mere/ und scal eyn Ballier alle Jair syn Respons, als drehundert und veer und twyntich Gulden met Jm to Capittele bringen/ oder dat met synen sekeren Baden darsenden/ offt he nicht to Capittel wort laden/ sunder all Weddersprecken; Ock en scal neyn Ballier unses Ordens Eygen oder Goider in der vorschrewene Ballie verkopen/ vfft ewiliken van unsen Orden bringen/ dat en sie dan/ dat he na raide unser oder unser Nakomelinge/ dat sulve Goith muchte leggen an ander ståden/ dar eth unsen Orden nütter wåre; Wåre ock Sacke/ dat eynigke Balier/ Pleger oder Broder der verschrewene Ballie veyle in pœnitencie unses Ordens/ des Gott nicht en gewe/ die pœnitencie sall man Jm gnådiglick setten na goiden Wanheiten unses Ordens bynnen der Balien/ und darmede en scol dese vorschrewene Gnaide/ in neyne wyse gebracken wesen/ sundern se scol gantzlücke und vaste ewilicke blieven/ sunder alle Wedderropinge unser oder unser Nakomelinge; Ock scalen wy und alle unse Nakomelinge die vorschrebene Ballie visiteren oder laten visiteren/ und alle Plegere und Bröders derselben Ballie corrigeren/ wo dick und wannere uns dat Noth duncket wesen; Und um dese vorschrewene Gnade hebben de vorschrewen Balier und meynen Plegere van der Marck Uns und der meynen Plegern vom Duitschen Landen gegeven und betahlet veer und twintich hundert Gulden/ dervan man verteyn hundert gulden tor stunt beleggen und gewen scal um sekere ewilicke Gulde und Rente/ die den meynen Plegern von Duitschen Landen alle Jahr dien und to stüre kamen scal/ vor de Upsate de man up dy vorschrewen Ballie van der

Marcke

ANNO 1382.

ANNO 1382. Marke leggen und setten möchte. Alle dese vorschrewene Stücke / Punckte und Artickele geloben wy dy vorschrewen Broder Conrad von Brunßberg Meyster in Duitschen Landen vor uns und alle Unse Nakommen / und de meynen Plegere und Duitschen Landen ummere und ewilike vaste stede und unverbrucken sonder alle Wedderopinge to holden / und als verschrewen iß to blyven / sonder allrehande Arge liste und Gefehrde / wy Broder Friederich von Colve to Bylingen / Wernher von Eptingen to Basel / Hartmann von Werdenberch to Wediswile Commendure, Lubbert von Deheim Balier to Westvalen / Johan von Hege Balier in der Oberbalie / Helfrich von Radenkin Balier in der Wederrave / Paulus Balier in der Colschen Balie / und Conrad von Bieberach to Türingen Balier / bekennen openbahr vor uns und alle Plegere und Broder der vorschrevenen Balien / dat alle vorschrewene Stücke / Punckte und Artickele met unsen und aller Plegere von Duitschen Landen Willen und Raide syndt gescheen / und gelowen de ock in goiden truwen vor uns und alle unse Nakomen vaste stede und onverbrocken to holden ewilike / sunder allrehande Argeliste und Gefehrde; des to Urkunde und Gedächtnüs iß unses Priorats Insiegel von Duitschen Landen an desen Breef gehangen / de gegewen iß to Heymbach in den vorschrewenen Capittel in dem Jahre unsers Herren dusend dreehundert achtentich und twe Jahr / up sunthe Barnabæ Dag.

CXXXVI.

18. Octob. 1383. *Literæ* WENCESLAI *Romanorum Imperatoris de Feudis* GUILIELMO *Duci Gelriæ & Comiti Zutphaniæ ab se, tanquam Rege Romanorum concessis eâ conditione, ut cum vexillis & aliis solennitatibus illa recipiat, si Ducatui ipse aliquando appropinquaverit. Datum ipso die Lucæ Evangelistæ Anno* 1383. *Regnorum suorum Bohemiæ XXI. Romani VIII.* [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ Lib. 8. pag. 321.]

WEnceslaus Dei gratiâ Romanorum Imperator semper Augustus, ac Bohemiæ Rex Recognoscimus & notum facimus universis & singulis præsentes nostras literas visuris & audituris. Quia nos illustri Gulielmo Duci Gelriæ & Zutphaniæ Comiti, nostro Sororio & Principi suos Principatus, Dominia, Terras, Bona & Homines, quibuscunque verbis nominari poterunt, qui à nobis ac sacro Imperio nostro ut feudo dependent, tanquam Rex Romanorum gratiosè eundem de illis infeudavimus ac loco nostro idem noster Sororius illustribus *Gulielmo* Duci Juliacensi & Gelrensi Patri suo, & *Primislao* Duci Teschini nostro dilecto Avunculo, Consiliariis & Principibus, consueta mandamenta fidelitatis & homagii præstitit ad nobis obediendum nostramque utilitatem & damnum præcavendum, prout id moris & æquitatis fuerit: Itâ tamen cum ad proximiora & viciniora illius Ducatus loca venerimus, tunc antedictus Sororius noster de Gelriâ illos Principatus, Dominia, Terras, Bona & Homines, ut præmittitur, à nobis cum vexillis & aliis solemnitatibus personaliter in feudum recipiet, ad formam sicuti talis Principatus & Dominia, Terræ, Bona & Homines, ut antea expressum est, consueverunt à Rege Romanorum in feudum recipi. In fidem præmissorum hanc literam nostro sigillo regalis Majestatis communivimus. Datum anno à nativitate Domini millesimo supra trecentesimum octuagesimo tertio, ipso die Lucæ Evangelistæ, Regnorum nostrorum Bohemiæ XXI, Romani VIII.

CXXXVII.

26. Dec. *Testament de* LOUIS *Duc d'Anjou, Fils par nature de* JEAN *Roi de France, & par adoption de* JEANNE I. *Reine de Naples. Apres beaucoup de legs pieux, il y regle le Douaire de la Duchesse son Epouse, & partage ses Estats entre ses Fils, voulant que l'on redemande au Papæ* CLEMENT VII. *les* 400 *mille florins qu'il a depensés à l'entreprise dont ils étoient convenus, & que cependant s'il peut parvenir à la Possession du Royaume de Naples, ce soit son Fils ainé* LOUIS *qui lui succede à cette Couronne, comme aussi au Comté de Provence, & aux Duchez d'Anjou, & de Tourainne. Datum die 26. Decembris* 1383. ANNO 1383. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1594. Ex Autographo in tabulario Regio servato. Annotations de GODEFROI sur L'histoire de CHARLES VI. pag. 765.]

IN Nomine Patris & Filii, & Spiritûs-sancti. Amen.

LUDOVICUS Dei gratiâ Rex Jerusalem & Siciliæ, Ducatûs Apuliæ, Principatûs Capuæ, Dux Andegaviæ & Turoniæ, comitatuum Provinciæ, Forcalquerii, Cenomaniæ & Pedimontis, ac de Rossiaco Comes, universis præsentes litteras inspecturis salutem.

Quoniam breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud Altissimum, & constituit terminos ejus qui non poterunt præteriri, sanè hæc celebri meditatione revolventes, & quòd Deus statuit hominem mori, qui suo proprio Filio non pepercit, mors quoque omnia mordens necessitatis modo omnem superat sillogismum, exceptiones non recipit, & dilationes aliquas non admittit. Videmus enim vivos strenuissimos, principes potestate terribiles totâ die mori, mortis etiam omnes tributarii sumus, nec cessabit donec fodiatur peccatori fovea. Ille sub quo hodie fremit mundus, quem tremunt populi, provinciæ alienæ formidant, hodie moritur, & infra breve tempus in pulverem vilissimum redigetur. Jam certé advesperascit nobis, jam enim vitæ nostræ dimidium, & ampliùs peregimus, jam venimus ad canos, & mortis præambulos festinantes accepimus; & cùm fallax sit hic mundus, quia vita brevis, & finis dubius, de morte quidem certissimi sumus, nihil tamen nobis incertius horâ mortis, & proinde in nostro & cujuslibet sapientis animo suspecta meritò debet esse, jugiter profectò in nostra mente gerentes, quanta summus Largitor, Dominus dominantium, per quem reges regnant, nobis fecerit, nos de comite in ducem, de duce in Regem, suâ ineffabili gratiâ erigendo. Sumus siquidem in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in mortis periculis frequenter, in itineribus sæpe, in periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, in labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in jejuniis plurimis, in frigore & nuditate. His itaque & aliis modis in arena hujus sæculi pugnantes, triumphum nostrum gladio consummavimus, & sanguinem nostrum in nomine JESU-CHRISTI Deo Patri vespertinum offerentes sacrificium, qui postmodum multos & maximos cum eorum Provinciis nostræ Ditioni miserabiliter subjugavit. Nos etiam licèt immeritos honoribus & bonis mundanis innumeris extulit. Et quia inenarrabilia sunt opera Domini, & ipsius miserationes sunt super omnia opera ejus, ne beneficiorum quæ nobis fecit, & suorum mirabilium quæ nobis ostendit videamur immemores, inde sibi devotissimas & gratiarum uberrimas corde purissimo referimus actiones; & ne nos (quod absit) intestati decedamus, sed de bonis à quo cuncta procedunt nobis collatis, & ipsius faciente dextera imposterum conferendis ordinare, & etiam disponere cupientes, mente & intellectu sanis fulciti, ac etiam præmuniti.

Primitùs, nostram animam, cùm à corpore separata fuerit, summo Creatori flexis genibus devotissimè commendantes, gloriosissimæ Matri suæ beatæ Virgini MARIÆ, beatis Gabriëli, Raphaëli, & Michaëli, ac ceteris beatorum spirituum ordinibus Angelorum, Johanni Baptistæ, ceterisque Patriarchis & prophetis, Johanni Evangelistæ, Petro & Paulo, Andreæ, Jacobo, Bartholomæo, Matthæo, ceterisque apostolis & evangelistis, sanctis Stephano, Laurentio, Dionysio, & Mauritio, cum sociis eorumdem, Georgio, Christophoro, Quintino, ceterisque Dei martyribus, beatis Martino, Nicolao, Juliano, Ludovico de Francia, & Massiliensi, Anthonio, Thomæ de Aquino, Petro Celestino, ceterisque Confessoribus, sanctis Mariæ Jacobi, & Salome, Katherinæ, Magdalenæ, Marthæ, Agneti, Mariæ Ægyptiacæ, Margaretæ, Ceciliæ, Sabinæ, sanctæ Elisabeth, atque Claræ, ceterisque CHRISTI virginibus, ut eorundem sanctorum & sanctarum intercessionibus, ipsa nostra anima de manu inferi libe-

ANNO 1383.

liberata, in sinu sanctissimi patris Abrahæ per eosdem angelos collocetur, nostrum fecimus, condidimus, & ordinavimus, facimus, condimus, & etiam ordinamus testamentum, prout in decem foliis ibidem altâ voce in nostræ majestatis, testium, & notarii infrascriptorum præsentia compendiosè narratis, & etiam intellectis, latiùs & seriosiùs continetur. Quorum foliorum tenor & continentia de verbo ad verbum inferiùs describuntur. Quod quidem testamentum valere volumus jure testamenti, & si non valeret jure testamenti, valeat jure codicillorum, vel jure cujuslibet alterius voluntatis, primo & ante omnia alia, quamvis testamenta, etiam jure testamenti, aut jure codicillorum, seu jure cujuslibet alterius voluntatis valentia per nos hactenus & ante nostri regni Siciliæ tituli Regis assumtionem facta & condita sub quibusvis tenore atque forma revocando expressè irritantes cassando & etiam adnullando volumus quòd nullius existant roboris, efficaciæ, vel momenti. Tenor verò & continentia dictorum decem foliorum sequitur in hæc verba:

C'est l'ordonnance de nostre testament & derraine volenté.

Premierement nous elisons nôtre sepulture pour nôtre corps en la basse chapelle dessous la sainte Chapelle du palais à Paris derriere le grand autel, & voulons que nôtre cuer soit en l'Eglise d'Angiers, & nos entrailles en l'Eglise de Monseigneur S. Martin de Tours.

Item, voulons & ordonnons que pour la fondation & dotation que nous entendons à faire en ladite sainte Chapelle du palais à Paris, il aura quatre chanoines, quatre chapelains, & quatre clercs, outre ceux qui y sont de present, y estre converti & employé jusques à la somme de trois mil livres de rente, & des prebendes qui en seront fondées, les deux seront à la collation & donation de nôtre tres-cher Seigneur & neveu le Roy de France, & les autres deux à la nôtre & de nos hoirs & successeurs roys de Sicile & ducs d'Anjou. Et aussi voulons & ordonnons que du nôtre soient faites & edifiées les maisons bonnes & souffisantes pour les habitations & demeures des chanoines, chapelains & clercs en certaines places & lieux qui sont prés de l'hostel de messire Guy de Champdiver: c'est assavoir entre les murs des jardins de la pointe, & les murs de la riviere dont nous requerons la place à Monsieur le Roy.

Item, nous voulons & ordonnons estre fondées sept messes perpetuelles qui seront chacun jour celebrées en ladite chapelle basse, en laquelle nous avons esleu nôtre sepulture, & sera en nôtre vivant la premiere de la Trinité, la seconde du Saint Esprit, la tierce de nostre Dame, la quarte de Saint Loys, la quinte des Reliques, la siziéme de la Croix, & la septiéme de Saint Denys Et aprés nostre trepassement les quatre premierement nommées seront celebrées trois de mors pour nous & pour nôtre compaigne la royne, pour nos enfans, pour nôtre Saint Pere le Pape Clement VII. pour nôtre treschere Dame & Mere Madame JEHANNE Royne de Sicile que Dieux absoille, pour nos predecesseurs & successeurs, & pour ceux qui nous ont aidié & aideront à conquester nostredit Royaume.

Item, en ladite Sainte Chapelle haute chacun Vendredy aprés matines la grand-messe, aprés vespres sera chantée solemnellement deux antiennes, l'une de la Croix, & l'autre des Reliques avec les versets & oraisons correspondantes, & chacun Samedy aprés lesdittes Heures en ladite chapelle basse sera chantée une antienne de nostre-Dame, avec le verset & oraison, comme dit est.

Item, voulons que aprés nostre trepassement soit fait perpetuellement ce dit jour de nostre obit nostre anniversaire solemnellement chacun an en ladite chapelle basse, & ce jour tous les chanoines & chapelains dudit lieu seront tenus de celebrer ou faire dire une messe des morts pour nous, & aussi icelui jour les freres Prescheurs, Meneurs, Carmelites & Augustins de Paris iront à procession à ladite chapelle, & devant ou aprés vespres des chanoines, diront tous ensemble vigiles des morts solemnellement & à trait & lendemain pareillement la messe.

Item, voulons que perpetuellement chacun Lundy soit fait solemnel anniversaire pour nous & pour la Royne nostre compaigne en ladite chapelle basse, & semblablement le premier jour de chacun mois, & aussi quatre fois en l'an en chacune semaine de jeûnes de quatre-Temps, & chacun jour que lesdits anniversaires serons faits, excepté ceux de chacun lundi chacun de la moitié des chanoines & des chapelains celebrera ou sera tenu de faire celebrer une messe de morts pour nous ou pour la Royne nôtre compaigne. Et aussi le jour de icelui anniversaire excepté ceux de chacun lundi, les freres Prescheurs ou Meneurs, ou Augustins, ou Carmelites de Paris les uns aprés les autres iront en procession en ladite chapelle basse, & devant ou aprés vespres des chanoines diront vigiles de mors solemnels & lendemain la messe, & commenceront le jour du premier desdites anniversaires les freres Prescheurs, le jour du second anniversaire iront à ladite chapelle les freres Meneurs, le jour du tiers les Augustins, & le jour du quart les Carmelites, & ainsi ensuivent des autres: & pour ce sera donné à chacun d'iceux ce qui semblera à nostredite compaigne la Royne & nos executeurs, laquelle chose nous remettons à leur discretion.

Item, voulons que perpetuellement chacun jour aprés la messe de l'anniversaire, ou aprés la grant messe de ladite sainte chapelle haute, & aprés vespres les chanoines, les chapelains, & les clercs d'icelle iront à la procession à croix & eau benite en ladite sainte chapelle basse, & entour nôtre sepulture chanteront solemnellement aucun respons de mors ensuivans.

Item, voulons que en ladite Sainte chapelle soient chantées à prelat, selon qu'il est accoûtumé, les vespres & la grant messe des festes qui s'ensuivent: c'est assavoir de l'invention & exaltation de Sainte Croix, de la nativité & decolation de Saint Jehan-Baptiste, de Saint Jehan l'Evangeliste, de tous les Apostres, de Saint Loys & de sa translation, de Saint Denys & de son invention, de Saint Martin, de la glorieuse Madeleine, de sa translation, de Sainte Marthe & de Saint Loys de Marseille, & gaigneront les chanoines, chapelains & clercs en icelles testes telles distributions comme ils font les jours des quatre festes annuelles.

Item, voulons que la rente que nous avons en Normandie & sur les halles de la vicomté de l'eau de Roen soit convertie au fait de la fondation des chanoines dessusdits en la Sainte chapelle, & ou cas qu'il plaira à la Royne nostre compaigne, la terre que nous & elle avons à Bonne ville, la Loette, à Laigle, & à la Roche-Mabile y soit aussi convertie, & que de la Roche-Mabile & de la terre de Laigle l'en fine à nostre tante de Thouars pour son vyage que elle y a s'il se puet faire.

Item, à l'abbaye de Saint Denys nous voulons qu'il soit fondé trois anniversaires, un pour nous & pour la Royne nostre compaigne, un autre, & pour Monseigneur le Roy PHELIPES nostre ayeul, & pour Monseigneur nostre Pere un autre, & seront faits solemnellement les jours de nos obits. Et outre ce voulons estre fondées deux chapelles ésquelles perpetuellement chascun jour se celebreront deux messes l'une pour nostre tres-chier Seigneur & Pere le Roy JEHAN (que Dieu absoille) & l'autre pour nous, & pour la Royne nostre compaigne, nos enfans & autres nommez & declarez ou tiers article de nostre present testament.

Item, voulons que soit ordonné pour nous à perpetuité trois cierges ardans jour & nuit l'un devant le corps Monseigneur S. Denys, l'autre devant les saintes reliques en la chapelle haute du palais à Paris, & l'autre devant nostre-Dame en la basse chapelle.

Item, voulons que en l'abbaye de Malbuisson lez Pontoise soit fundé un anniversaire avec une chapelle en laquelle on celebrera perpetuellement chacun jour une messe de mors pour l'ame de nostre tres-chiere dame & mere Madame BONE Duchesse de Normandie que Dieu absoille, laquelle repose en l'Eglise d'icelle abbaye & pour nous & pour la Royne nostre compaigne, nos enfans & autres nomez & declarez ou tiers article dessusdit.

Item au couvens de freres Prescheurs, Meneurs, Augustins, & Carmelites de Paris, d'Angiers, de Tours, des freres Prescheurs, & Meneurs du Mans, & des freres Prescheurs d'Auxerre, nous voulons estre fundé un anniversaire pour nous, pour la Royne

ANNO 1383.

ne nostre compagne à faire perpetuellement & solemnellement chacun an les jours de nos obiz de nous & de elle: Et aussi en chacune Eglise d'iceux religieux se fundera une messe de mors qui sera dite chacun jour perpetuellement pour nous & pour la Roine nôtre compaigne. Et voulons que tout ce qui se donnera auxdits religieux pour leur labour & cause dessusdite soit converti & mis ès reparations des Eglises ou maisons, closures ou fermetures desdiz lieux, ou à faire aucuns nouveaux edifices necessaires ou profitables pour les freres de iceux couvents.

Item, que ès couvens des Chartreux & Celestins de Paris soit fundé un anniversaire pour nous & pour la Royne nostredite compaigne en la maniere dessusdite & avec ce ou couvent d'iceux Celestins, soit fondée une messe de mors, qui sera celebrée perpetuellement chacun jour pour nous & pour la Royne nostredite compaigne, pour nos enfans & pour les susdits declarez ou tiers article.

Item, ès Eglises cathedraux de Roen, de Rains, de Sens, d'Angiers, de Tours, du Mans, de Paris, de Laon, de Chartres, & en l'Eglise collegialle de Saint Martin de Tours, de nostre Dame du Puy, & de Bologne sur la mer, & de Lyence, & Saint Estienne de Toulouse sera fundé nostre anniversaire & de la Royne nostre compaigne, à faire chacun an solemnellement les jours de nosdiz obiz, & avec ce en chacune desdites Eglises sera fundée une chapelle pour dire pour nous perpetuellement chacun jour une messe de mors.

Item, nous voulons que en la chapelle du bois de Vincennes lez Paris, & en l'Eglise parroissiale de Monterel lez lesdits Bois soit fundé nostre anniversaire avec une messe de mors en chacune desdites deux Eglises parrochiale & chapelle à dire perpetuellement chacun jour pour nous & pour la Royne nostre compaigne.

Item, nous voulons & ordonnons que en l'abbaye de Verzelay soient donnez CCC. frans pour une fois, pour la reparation de la chasse de la glorieuse Marie Magdalene laquelle repose en l'Eglise d'icelle abbaye, si comme plusieurs croient & dient.

Item, nous voulons que en icelle Eglise de la Magdalene de Verzelay soit fundé une chapelle de C. livres Tournois de rente pour y avoir une messe chacun jour & chacun an quatre anniversaires solemnez, lesquelx seront celebrez lendemain de chacune des quatre festes qu'ils feront de ladite Magdalene pour nous & pour la Royne nostre compaigne.

Item, nous voulons que en l'Eglise de l'abbaye de la Boissiere soit fundée une autre chapelle de C. liv. Tournois de rente pour y avoir chacun jour deux messes & chacun an deux anniversaires solemnez lendemain de Sainte Croix en May, & de Sainte Croix en Septembre pour nous & pour nostredite compaigne la Royne.

Item, en l'Eglise de Sainte Marthe de Tarascon une chapelle de C. livres Tournois de rente pour y avoir chacun jour une messe perpetuellement & chacun an un anniversaire solemnel, comme cy-dessus.

Item, à S. Maximin une chapelle de C. liv. de rente Tournois pour y avoir chacun jour une messe perpetuelement & chacun an un anniversaire solemnelz comme cy-dessus.

Item, une autre chapelle en la Balme de L. livres de rente.

Item, nous voulons que le jour de la feste du Saint en l'honneur duquel icelles chapelles seront fundées, chacun chapelain qui tendra icelle, soit tenu de faire vespres & messe solemnez avec autres chapelains & clercs qu'ils procurera. Et pour ce faire ledit chapelain gagne ledit jour XL. livres des C. dessusdis, & les LX. liv. soient pour l'anniversaire & les messes des mors.

Item, voulons que de nos chapelets soient données quatre des meilleures en ladite Sainte chapelle du Palais à Paris: c'est assavoir une vermille, une blanche, une verte, & une noire toutes complies, & quatre calices avec les burettes.

Item, nous voulons que ou couvent des Religieuses de Prulhan de l'ordre de Saint Dominique, soient fundez douze anniversaires, chacun le premier jour du mois, se feste solemnelle ne l'empeschoit, & le lendemain soit fait ou cas qu'il se differoit pour icelle feste, pour nous & pour la Royne nostre compaigne, & seront faiz obiz solemnellement, & avec ce sera fundée une messe perpetuelle de mors qui se dira chascun jour pour nous deux.

Item, nous voulons que certaine somme d'argent soit baillé pour celebrer certaines messes de mors le jour de nostre obit, & aussi pour dire messes de mors jusques au jour de nos obseques & par aucun temps jusques à cent mille messes.

Item, nous ordonnons que à S. Jehan d'Angely ou autre part selon nostre devotion, soit fundée une chapelle en l'onneur du glorieux saint Monsieur Saint Jehan-Baptiste en laquelle se chantera perpetuellement chacun jour une messe de mors pour nous & pour la Royne nostre compaigne, & pour nos enfans.

Item, nous voulons que aux povres hospitaux & maisons-Dieu de nosdiz pays d'Anjou, de Touraine, & du Mayne, & aussi à la maison-Dieu de Paris soient donné de nos tapiz pour couvrir les povres de ceux qui leur seront plus necessaires, chacun du prix de trois à six frans ou environ, & s'il y en a aucuns grans qui fussent de grant prix, nous voulons qu'ils soient vendus pour donner aux povres hospitaux ou cas que nous seriens le jour de nôtre trepassement si mueblez qu'en en peut acheter d'autres du prix dessusdit, se il sembloit à nostredite compaigne & pour nos enfans ce qui leur en seroit besoin pour leurs estats.

Item, voulons que pour accroistre les rentes de ladite maison-Dieu de Paris en la substentation des povres, ils ayent CC. livres de rente.

Item, ou cas que le jour de nostre trepassement nous ne serions si mueblez, comme dessus, nous voulons semblablement que nos linges, prins premierement ce qui necessaire en sera pour les estats de nostredite compaigne la Royne & de nos enfans, soient vendus, & l'argent qui en yssera soit donné & distribué aux hospitaux, maladeries & autres lieux de nosdiz pays par l'ordonnance de elle principalement & de nos executeurs, pour le salut & remede de nostre arme, & de tout ce qui sera necessaire pour nostredite compaigne la Royne & de nos enfans tant de tapis & linges dessusdits voulons que tant seulement nostredite compaigne la Royne en soit crue, & non autre, & que elle en pregne ce que pour sa necessité & estat & de nosdiz enfans en sa conscience ly semblera.

Item, & aussi voulons que de nos draps d'or & de soye soient faites des chapelles & icelles données & distribuées aux Eglises de nosdits pays, ou ailleurs, où la Royne nostre compaigne, & nos executeurs verront qu'il sera bien employé, & tant qu'il semblera à la Royne, & les autres vendus, comme des tapis & linges, ou cas que nous ne feriens mueblez, comme dessus.

Item. Nous voulons que la Royne nostredite compaigne, & nos executeurs donnent telle somme comme il leur semblera, à povres serviteurs qui seroient entour nous, lesquelx ne seroient pas remunerez selon les services qu'ils nous ont fais.

Item. Et afin que nostre ame puisse & doie mieulx estre deschargée, nous voulons que en nos pays d'Anjou, de Touraine & du Maine, vint mille francs soient par nos executeurs distribuez à gens povres & miserables, & autres, ainsi que la Royne nostre compaigne principalement & nosdits executeurs verront qu'il sera bien employé, en retour des charges & oppressions que nous y avons donné, tant à cause des subsides, tailles, & aides que nous y avons levées & fait lever, que autrement.

Item. Et afin que nostre ame puisse & doie estre mieulx deschargée de la guerre que nos gens firent pieça par nous en nos contez de Provence & de Forcalquier, nous voulons que en icelles nos contez de Provence & de Forcalquier soit donné & distribué jusques à la somme de cinquante mille francs, tant aux Eglises, hospitaux, maladeries, comme povres gens & pueples d'icelles, especiaument à ceulx qui perdirent pour ladite guerre tant de bourgeois, laboureurs, & autres, comme autrement, tout ainsi qu'il chera en la discretion de nos executeurs, appellez le senechal, nos conseillers & officiers, ou bons preud' hommes de nosdits contez, qui les doient informer des dommaiges portez & faits en icelles contez pour cause de ladite guerre, & par especial ou territoire d'Arles & de Tarras-

ANNO 1383.

con, & auſſi en l'iſle de Carmargue, & vers Noſtre-Dame de la Mer, & autres lieux, deſquelx noſdits executeurs ſeront informez, comme deſſus.

Item. Au pays de ſenechaucies de Beaucaire, de Thoulouſe, & de Carcaſſone, autres cinquante mille francs, qui ſeront donnez & diſtribuez en la maniere que dit eſt, en retour des pertes & dommaiges que le peuple y a ſoutenus & eus, tant comme nous en avons eu le gouvernement, tant pour les gens d'armes que nous y avons tenus, comme autrement, & auſſi pour execution rigoureuſe ſur les faits des aides & ſubſides que nous y avons fait pour le ſalut des ames qui mors y ont eſté ou deſers, ou rendus fugitifs de leurs pays & propres maiſons, & mis à povreté par tailles outraigeuſes, & executions rigouſes faites en leurs biens, & dont nous pourriens avoir eſté cauſe.

Et quant au doüaire de la Reine noſtre compaigne, pour cauſe duquel li appartient la tierce partie de toutes nos terres ou Royaume de France, nous les y aſſeons en ceſte maniere: c'eſt aſſavoir que elle aura & tendra les châteaux, terres, villes, & chaſtellenies de Saumur, de la Roche-ſur-Yon, & du Chaſteau du Loir, avec leurs appartenances; & ou cas qu'ils ne vaudroient la tierce partie de nos terres, nous voulons qu'il ly ſoit parfait au plus prés de chacune deſdites terres & chaſtellenies, en luy faiſant bonne aſſiette & large. Et ou cas qu'il plairoit à Dieu, que nous conqueſtiſſiens ce Royaume, nous voulons que outre les choſes deſſusdites, elle y preigne trente mille florins ducas de rente, leſquelx nous voulons qu'ils ly ſoient tres bien aſſis, entant que elle s'en doie tenir pour tres-contente. Et encore outre toutes les choſes deſſusdites, nous voulons que en nos contez de Provence & de Forcalquier ly ſoient aſſis pour accroiſſement de ſondit doüaire dix mille florins de chambre de rente, & que ils ly ſoient tellement aſſignez, que elle s'en doie tenir contente.

Item. Auſſi déclairons & voulons que les conqueſtes que nous avons faites ou Royaume de France, elle tiegne, & ait ſa vie durant, excepté la Roche-au-duc, que nous avons donnée à vie à Pierre d'Avoir, & celle de Mirebeau, avec leurs appartenances, que nous avons données à vie à Meſſire Jehan de Bueil, en telle maniere & condition comme il eſt contenu en nos lettres de ladite donation, mais aprés leur mort, elle les tendra, ſe elle les ſurvit.

Cy-aprés s'enſuivent les conqueſtes que nous avons faites.

Premierement les comtez d'Eſtampez & de Gyen, ſe noſtre couſin d'Eſtampes & de Gyen muert ſans hoir deſcendant de ſon corps; la comté de Rouſſy, la terre de Lunel, le chaſtel, terre & Seigneurie de Sablé, le chaſtel, terre, chaſtellenie de Mirebeau, les chaſteau, & terre de Champigny, la Raiace & le Coudray, comprins avec ce la tierce partie de toute la terre de la Dame de Baucay qui eſt encore à aſſeoir, la Roche-au-duc, le paage de Tours, les rentes & maiſons que le Sire de Rayneval y avoit, & la rente ſur le peage de Langez & de Monſſouriau, & auſſi la terre de Thalemont, laquelle nous ne voudriens pas que nos hoirs teniſſent ou poſſediſſent, ſenon que par grant conſeil fuſt veu que nous y euſſiens bon droit.

Auſſi voulons-nous que la Reine noſtre compaigne ait le gouvernement de LOYS noſtre ainſné fils Duc de Calabre, juſques à tant qu'il ſoit en aage de vint & un an accomplis, ſenz ce que à nul autre en appartiegne adminiſtration ou gouvernement.

Et auſſi voulons-nous que elle ſoit toûjours conſeillée par les gens de nos pays, & non par autres, leſquelx conſeillers dés maintenant nous declairons, & luy baillons. Et premierement pour le plus eſpecial conſeiller & pour le premier Pierre d'Avoir Seigneur de Chaſteau-Fermont noſtre grant chambellan & ſenechal en noz diz pays, Jehan de Bueil, Jehan eveſque du Mans noſtre chancellier, Harduin de Bueil eveſque d'Angiers, les abbez de Saint Aubin d'Angiers, & de la Couſture du Mans, Pierre de Chevreuſe Guillaume de Matheſelon lainſné, Pierre de Bueil, Jehan Pellerin, maiſtre Jehan Haucepié, & maiſtre Jehan le Begue.

Autre Ordenance.

ANNO 1383.

Sur les partaiges de LOYS Duc de Calabre, & de CHARLES nos enfans: c'eſt aſſavoir que LOYS noſtre fils ainſné aura pour ſon partaige les duchiez d'Anjou & de Touraine, & la comté du Maine, avecques les comtez d'Eſtampes & de Gyen, & auſſi la terre de Thalemont ou cas que nous y auriens bon droit & bon titre comme deſſus, & les hoſtels que nous avons en la ville de Paris, & ſemblablement nos hoſtels de Vinceſtre & de Cachant.

Et CHARLES noſtre ſecond fils aura pour ſon partaige la comté de Rouſſy, la terre de Guiſe & de Chailly. Et s'il avenoit que nous puiſſiens conquerir (ce que Dieux vüeille) le Royaume de Sicile, & les terres qui y appartiennent, LOYS noſtre ainſné fils duc de Calabre ſera Roy & comte de Provence, & avec ce duc d'Anjou & de Touraine, & comte du Maine, afin que s'il avenoit beſoing en noſtre Royaume de Sicile, noſtre tres-cher Seigneur neveu le Roy de France, de qui il tendra les duchez & contez deſſusdits ly deuſt eſtre plus enclins à ly aidier pource qu'il ſeroit ſon homme d'iceux pays, & auſſi le feroient les ſubgiez deſdits duchiez & conté plus voulentiers.

Et noſtredit ainſné fils duc de Calabre venu à la couronne dudit Royaume de Sicile, nous voulons que CHARLES noſtre ſecond fils ait en augmentant ſon partaige, les contez d'Eſtampes & de Gyen, avec les terres de Rochefort, ſe nous l'acquerons.

Et oultre nous voulons que noſtredit ſecond fils ait la duchié de Duras & la conté d'Albo, ou cas que nous pouriens tant faire, que noſtre couſine la ducheſſe s'en voulſiſt demettre, ou l'en ferons heritier aprés ſon decez.

Item. Voulons que accomplies les choſes deſſusdites de noſtre execution, & pourveu à l'eſtat de la Royne noſtre compaigne & de nos enfans, regleement leur excez, & refaites les reparations avec jardins neceſſaires pour iceux à faire en nos chaſteaux de nozdiz pays convenablement, & paies les gaiges des officiers & conſeillers de ce qui deu leur ſera, le ſurplus de ce qui ſe levera, tant de l'ordinaire, comme d'aucunes aides qui ſe leveront en nos pays, ſoit converti & diſtribué en ſatisfaction des oppreſſions & charges que nous avons données en Languedoc principalement & la plus grant part pour le déchargement de noſtre ame, ſens rien mettre en treſor, ne eſpargnier, juſques à ce que nos enfans ſoient en âge de leur gouvernement, & donné pour Dieu à povres orphelins, povres filles à marier, & Egliſes reparer, calices & veſtemens par le Royaume de France, & eſpecialement en pays de Languedoc, où nous avons plus converſé.

Et outre pource que tant plus nous donne Dieu de biens & honneurs en ce monde, tant ſommes nous plus tenus envers ly, & plus obligiez à faire biens & aumoſnes, au ſalut & remede de noſtre ame, de la Royne noſtre compaigne, pour nos enfans, pour noſtre Saint Pere Pape CLEMENT VII. pour noſtre tres-chiere Dame & Mere Madame JEHANNE Royne de Sicile, que Dieu abſoille, & pour nos predeceſſeurs & ſucceſſeurs, & pour ceux qui nous ont aidiez & aideront à conqueſter noſtredit Royaume en lieux où nous ſemblera plus convenable, ou cas qu'il plairoit à Dieu que nous aquerriens paiſiblement noſtre Royaume de Sicile, & que nos faculte ſe eſtendroient à l'accompliſſement des choſes cy-deſſous eſcrites, nous voulons & ordonnons par maniere de noſtre teſtament & derraine voulenté, comme deſſus eſtre faites, & y adjoſtées les choſes qui s'enſuivent, & auſſi au ſauvement des ames des deſſusdits.

Premierement, nous voulons eſtre fundez quatre mouſtiers en ce Royaume: l'un ſera de moines noirs, juſques au nombre de cent Religieux, qui ſeront de l'Ordre de Saint Benoiſt, leſquielx vivront ſelon l'ordonnance & ſtatuts, de l'Ordre de Clugny, & ſeront ſous l'abbaye de Clugny. Et voulons que iceluy mouſtier ſoit aſſis en terre de labour, & fundé en l'honneur de la Trinité, & que au remede de l'ame de nous, de noſtredite compaigne la Royne, & de tous les deſſusdits, ils ſoient tenus de dire chacun jour vingt meſſes de mors; & outre ils tendront à Paris en l'eſtude pour plus

ANNO 1383.

plus effaucer iceluy mouftier dix Religieux, & voulons qu'il foit doüé de fix mille florins de rente, ne nous ne voulons point que l'abbé ait pour fa dignité & croffe outre cent onces, ne qu'il fe entremette de recevoir les rentes d'iceluy mouftier, mais les officiers qui feront ordonnez à les lever, il les contraindra de ly rendre compte de ce qu'ils recevront, & du furplus de ce qu'ils auront outre leur gouvernement, nous voulons que ils foient tenus de faire hofpitalité.

Le fecond fera de Religieux de l'Ordre de Chartroufle, & feront en nombre vint & quatre, & ordonnons que iceluy mouftier foit fundé en l'honneur de la vraie croix, & voulons qu'il foit doüé felon la dotation de ceulx de S. Martin prés de chaftel S. Herme auprés de Naples, & feront tenus iceulx Chartreux au remede & falut de noftre arme & des deffusdits chacun jour fix meffes de *Requiem*, lequel mouftier fera fundé prés de Capuë.

Le tiers mouftier fera de cent fuers de l'ordre des Freres Prefcheurs, & vivront felon la fourme & ordonnance de celles de Prulhan, & fera fundé prés de Naples en l'honneur de Noftre Dame, & doüé de quatre mille florins de rente, lefquelles au remede & falut des ames de nous & des deffusdits, ordonneront que chacun jour dix dames dient dix fautiers à leur tour.

Le quart mouftier fera de Celeftins, jufques au nombre de trente Religieux, & fera fundé à Naples en l'honneur de la glorieufe Magdelaine; ils feront tenus de dire chacun jour dix meffes & quatre fautiers, au remede & falut comme deffus, & fera doüé iceluy mouftier de deux mille florins de rente.

Item. Nous voulons eftre fundé un anniverfaire en l'Eglife de Saint Nicolas du Bar, avec une meffe perpetuelle de mors, qui fe dira chacun jour pour nous & pour la Royne noftre compaigne, & pour les deffusdits.

Item. Nous voulons eftre fundé un anniverfaire en l'Eglife de Saint Jacques en Galice, avec une meffe perpetuelle de mors, qui fe dira chacun jour pour nous & pour la Royne noftre compaigne, & pour les deffusdits.

Item. Nous voulons eftre fundé un anniverfaire en l'Eglife de Noftre-Dame de Montferrat, avec une meffe perpetuelle de mors, qui fe dira chacun jour pour nous & pour la Royne noftre compaigne, & pour les deffusdits.

Item. Nous voulons eftre fundé un anniverfaire en l'Eglife du Veu de Luques, avec une meffe perpetuelle de mors, qui fe dira chacun jour pour nous & pour la Royne noftre compaigne, & pour les deffusdits.

Item. Nous voulons eftre fundé un anniverfaire en l'Eglife de l'Annonciade de Florence, avec une meffe perpetuelle de mors, qui fe dira chacun jour pour nous & pour la Royne noftre compaigne, & pour les deffusdits.

Item. Semblablement nous voulons eftre fundé un anniverfaire & meffes de mors comme deffus à Benevent, en l'Eglife où repofe le benoift corps Monfeigneur Saint Barthelemieu, & à Maffe pareillement, en l'Eglife où repofe le corps Saint Andrieu; & à Salerne auffi où repofe le corps Monfieur Saint Matthieu; & voulons que en chacune de icelles Eglifes, devant les corps faints ait un cierge perpetuellement ardent.

Item. Es Eglifes de noftredit Royaume de Sicile, en nos pays d'Anjou, de Touraine, & du Maine, en nos contez de Provence & de Forcalquier, qui auront deffaut de calices & veftemens, nous y pourverrons comme bonnement nous pourrons.

Item. Les Eglifes & Chapelles dudit Royaume de Sicile, éfquelles repofent aucuns precieux corps des apoftres, & autres faints principals où nous avons finguliere affection, lefquels foient en ruine, nous ferons reparer, & mettre en eftat felon noftre povoir, ou aucun bien à l'augmentation du luminaire & fervice divin d'icelles.

Item. Comme il ait douze ans paffez que nous aïens finguliere devotion, propos ferme & voulenté de faire le faint paffaige à vifiter le faint fepulcre, & depuis comme il ait pleut à Dieu nous faire Roy de Jerufalem, pour quoi nous devons eftre plus devos, ardans & affectueux de faire & accomplir noftredit faint propos & voulenté, tant pour l'accroiffement & exaltation de la foy Catholique, & exterminement des mecreans, comme pour noftredit Royaume conquefter, fe noftre Saint Pere, le Saint College des Cardinaux, autres Prelats, Rois, Princes, perfonnes tres-notables, faiges, de tres-grant fens & auctorité, nous confeillent & aident par maniere que nous puiffiens faire ledit paffaige, ou que fens leur aide le puiffiens faire; nous fermes en nosdits propos & voulenté ferons iceluy paffaige, & vifiterons ledit faint fepulcre, avec les autres faints lieux qui y font, & ferons grant & notable don en la chapelle dudit faint fepulcre, pour l'accroiffement du divin fervice & luminaire d'icelle, & auffi en l'Eglife de Noftre-Dame de Jofaphat, & autres Eglifes de iceluy Royaume de Jherufalem, jufques au nombre de trente. Et de toutes rentes qui nous appartiendroient & devroient appartenir pour caufe de iceluy Royaume de Jherufalem, lefquelles feroint où noftre Seigneur énumbea en la glorieufe Vierge MARIE, où il naquit, & autres faints lieux, de pardelà nous n'avons entention d'en rienz lever, mais voulons que toutes icelles rentes foient converties en fundations & reparations d'Eglifes & povres hofpitaulx.

Item. Nous voulons eftre fundé un anniverfaire en l'Eglife de Noftre-Dame de Pié-decrote, avec une meffe perpetuelle de mors, qui fe dira chacun jour pour nous, & pour la Royne noftre compaigne.

Item. Diligemment & de tout noftre povoir nous pourfuivrons à defpens les Canonizations de Sainte memoire Pape URBAIN V. de Meffire CHARLES jadis Duc de Bretaigne Pere de la Royne noftre compaigne, & celle de la femme Saint ELIZEART conte d'Arian.

Item. Nous voulons funder à Paris un college de efcoliers en grammaire, en ars, en decret, & en Theologie: & fera fundé iceluy College de plus grant rente, que nul autre qui foit à Paris, & voulons que chacune desdites quatre facultez ait autant d'efcoliers d'un comme d'autre, & que le nombre foit d'autant comme en celuy de Navarre à Paris. Et combien que en la faculté de decret ne ait nuls efcoliers en icelle College de Navarre, toutesfois nous voulons qu'il en y ait en noftredit college, & chacun eftudiant & maiftre en icelle faculté preigne tant comme ceulx en celle de Theologie, & que les bourfes de la faculté de decret & en Theologie foient pareilles; & feront iceulx efcoliers de trois nations, une tierce partie de noftre Royaume de Sicile, l'autre de nos pays d'Anjou, de Touraine, & du Maine: & l'autre tierce part de nos contez de Provence & de Forcalquier. Et voulons que aprés noftre tres-paffement, quiconque fera chancelier de noftre Royaume de Sicile, donne la part des efcoliers de Sicile. L'abbé de la Boiffiere donnera ceux de nosdits pays; & quiconque fera juge mage de nosditz contez de Provence & de Forcalquier, donnera ceulx de iceulx contez. Et outre voulons que tant & tels officiers ait en iceli College comme en celli de Navarre; & auffi qu'il y ait fix chapellains & fix clercs, pour faire & dire chacun jour le fervice divin, & prendront autant iceulx chapellains & clers, comme font ceulx dudit College de Navarre, & fe diront chacun jour en icelle chapelle deux meffes de mors pour le falut de noftre ame, la Royne noftre compaigne, & des deffusdits.

Item. A Naples fe fundera un folemnel hofpital, ou maifon-Dieu, doüé de fix mille florins de rente, pour recevoir & heberger, & charitablement traittier le povres pellerins & autres, & eulx adminiftrer deument leurs neceffitez. Et outre, s'il plaift à Dieu, que nous conqueftions le Royaume de Jherufalem, nous voulons y funder un hofpital nouvel, ou y accoiftre celuy de Saint Jehan, & retenir bien deüement, & voulons que la tierce partie de toute la rente qui nous pourroit appartenir d'icelle cité de Jherufalem, y foit convertie.

Item. Nous voulons que pour l'augmentation du luminaire, pour reparer l'Eglife de Madame Sainte Katherine du mont de Sinaï, foient envoyez deux mille florins.

Item. Nous tranfporterons en la cité d'Angiers l'abbaye de la Boiffiere en l'hoftel qui fut du fire de Craon, & aux religieux d'icelle abbaye achepterons vignes à porter communs ans deux cens pipes de vin, & d'autres terres gaignables, & autres rentes fouffifans pour leur vivre, & ferons unir, ou que ce foit unie la chapelle de noftre chaftel d'An-

ANNO 1383. d'Angiers, avecques les rentes d'icelle, & seront celebrées les messes en la dite chapelle selon la fundation, & sera fundée icelle abbaye, l'abbaye de sainte Croix d'Angiers.

Item. En l'Eglise cathedrale de sainte Croix d'Orliens, nous voulons que soit fundée une chapelle en l'honneur de la Croix, en laquelle l'en celebrera chacun jour perpetuellement une messe pour nous, & pour la Royne nostre compaigne, nos Enfans, le Pape, & autres dessusdits, & un anniversaire.

Item. Voulons estre donné douze mille frans, pour faire deux châsses à mettre les precieux corps des benois apostres saint Pierre & Saint Paul, & pour mettre les chiefs d'eulx, selon qu'il semblera plus expedient, se ceux que y fit faire Pape URBAIN V. ne estoient gastez.

Item. Nous voulons, que en l'abbaye de Montescassin soient fundez six anniversaires & une messe perpetuelle à dire chacun jour de *Requiem*. Et pareillement à la maison-Dieu de Nostre-Dame à Paris, pour nous & pour nostredite compaigne la Royne, & les dessusdits, & faire chacun an solemnellement le jour de nostre obit, & les autres de deux mois en deux mois; & pour ce voulons estre donné à ladite maison Dieu trois cens livres de rente, & que le jour que se fera l'anniversaire, & chascun Vendredy de l'an, la prieuse d'icelle maison-Dieu soit tenuë de aller dire aprés la messe aux povres, qu'ils prient Dieu pour nous & pour les dessusdits, & pour la prosperité de nos successeurs.

Item. Nous voulons que chacun an, jusques à huit ans, soient donnez trente mille francs, dont les vint soient distribuez à povres gens de Languedoc, en la fourme & maniere comme dessus, & autres dix en nos contez de Provence & de Forcalquier.

Item. Nous voulons estre fundé un anniversaire en l'Eglise cathedrale de l'Aigle, avec une messe perpetuelle de mors, qui se dira chacun jour pour nous, & pour la Royne nostre compaigne, & pour les dessusdits.

Item, voulons semblablement estre fundé un anniversaire en l'Eglise des Celestins de l'Aigle avec une messe perpetuelle de mors qui se dira chacun jour, comme dessus est dit; & faire parfaire le moustier avec CC. livres perpetuelles de rente.

Item, en l'eglise cathedral de Civit-Real semblablement voulons estre fundé un autre anniversaire, avec une messe perpetuelle comme dessus.

Item, nous voulons que toutes les rentes & possessions des abbayes de la Victoire & d'Escaphat que funda le Roy CHARLES I. que on trouvera avoir esté alienées, ou qui seroient occupées, soient renduës aux moustiers d'icelles abbayes, & d'ycelles en nostre vivant recouvrer nous ferons toutpovoir.

Item, s'il plaisoit à Dieu que nous acquerissions paisiblement nos comtez de Provence & de Forcalquier, & que noz facultez souffiroient à l'accomplissement des choses cy-dessous escrites, nous voulons que elles soient incorporées en nostre present testament & derraine voulenté, & les executer ou faire executer comme les autres de dessus.

PREMIEREMENT, pour l'accroissement & sustentation des freres Meneurs en l'Eglise de Saint Loys de Marseille, nous voulons y estre donné DC. livres de rente, & seront tenus de dire dix messes de *Requiem* chacun jour, desquelles l'une sera à note solemnellement.

Item, nous voulons faire parfaire & accomplir l'Eglise de Saint Maximin & Provence selon que premierement elle fut commenciée & disposée du Roy CHARLES II. & avec ce les maisons dudit lieu nous voulons estre reparées comme il sera necessité, & aussi ce qui conviendra en la chapelle & maisons fondées en la roche en laquelle la glorieuse Magdalenne fit sa penitence.

Item, nous voulons estre fait aucun bel & bon ouvrage en l'Eglise de Sainte Marte de Tarascon & estre reparée en icelle Eglise comme il sera de necessité & voulons que aucun augmentation de rente y soit faite pour l'accroissement du service.

Item, nous voulons estre fundé en la ville de Tarascon un hospital, ouquel seront receus tous povres nobles, religieux, gens d'Eglise, & autres qui voudront estre de bonne vie, & soit soutenu au mieulx que l'on poura, & ledit lieu voulons estre renté de MM. livres de rente pour faire & accomplir les choses dessusdites, & ou se audit lieu a de present aucun hospital, nous voulons qu'il soit accreu de rentes suffisans pour accomplir les choses dessusdites, & sera nommé l'hospital Sainte Marthe & l'image à l'entrée dudit hospital en la maniere comme elle reçut en son hostel nostre Seigneur JESUS-CHRIST entaillé ou paint, & nous & la royne nostre compaigne seront devant à genoux. ANNO 1383.

Item. Nous voulons que en l'Eglise de Saint Michiel ou Mont Gargan, soit fundé un anniversaire pour nous & pour la Royne nostre compaigne, à faire chacun an perpetuellement le jour de nostre obit, & avec ce soit fundé une messe de mors, qui sera dite perpetuellement chacun jour pour nous, & aucun luminaire de cire perpetuel en l'honneur de Monsieur Saint Michiel.

Item. Nous voulons que en l'Eglise de Saint Michiel, c'est assavoir ou Mont Saint Michiel en Normandie, soit fundé un anniversaire pour nous & pour la Royne nostre compaigne, à faire chacun an perpetuellement le jour de nostre obit; & avec ce soit fundé une messe de mors, qui sera dite perpetuellement chascun jour pour nous, & aucun luminaire de cire perpetuel en l'honneur de Monsieur Saint Michiel.

Item. Nous voulons que en l'Eglise de Nostre-Dame de Tombellaine en Normandie prés dudit Mont Saint Michiel, soit fundé un anniversaire pour nous & pour la Royne nostre compaigne, à faire chascun an perpetuellement le jour de nostre obit, & avec ce soit fundé une messe de mors, qui sera dite perpetuellement chascun jour pour nous, & aucun luminaire de cire perpetuel en l'honneur de Nostre-Dame.

Item. Nous voulons estre fundé un anniversaire pour nous & pour nostredite compaigne, & pour les dessusdits, en l'Eglise de Nostre-Dame de la Mer, en la fourme & maniere dessus escrite: & outre ce trois messes perpetuelles, qui se diront chascun jour pour nous, l'une sera de Nostre-Dame, & les autres deux seront des deux suers à la glorieuse Vierge MARIE, qui reposent en icelle Eglise.

Item. Nous voulons que quant aucun grant solemnité sera le jour ouquel nous ordennons messes de mors, ou autres quelconques à celebrer pour nous, pour la Royne nostre Compaigne, & pour les dessusdits, ou pour autres personnes, comme devant est escrit & exprimé plus pleinement, toutes les messes qui pour nous devront estre celebrées ce jour, seront de la feste & solemnité qui sera ledit jour, & pour nous sera dite l'oraison especiale en chacune messe, qui pour nous ce jour sera celebrée.

Item. Nous voulons que en toutes les Eglises ou chapelles qui seront fundées par nous comme dessus, nous & la Royne nostre Compaigne en l'entrée de icelles soiens à genoux devant les Saints ou Saintes, en l'honneur desquels icelles Eglises ou Chapelles seront fundées, & que les images soient entaillées, ou de tres fines peintures.

Item. Combien que nous teniens & soiens seurs que se Dieu nous appelloit à sa part devant nostredite Compaigne la Royne, elle ne se marieroit point, selon que elle nous a promis & juré, toutesfois se par induction d'aucuns par avanture & se remarioit, laquelle chose nous ne pourriens croire, nous ne voulons point que l'accroissement que nous ly avons fait dessus de son doüaire ly vaille, ne que elle en ait point; & aussi nous ne voudriens pas que en iceluy cas elle eust le gouvernement de nos enfans, mais nos conseillers ordonnez cy-aprés.

Item. Comme feu Pape GREGOIRE XI. fust tenu à nous de soixante-dix mille francs restans de cent mille, que nous doit Nostre Saint Pere Pape CLEMENT; & oultre nous ly avons presté quarante mille francs, qui furent baillez à son chambellan pour le temps que nostredit Saint Pere estoit à Fundes, comme il appert par ses bulles & lettres du chambellan, lesquelles nous avons devers nous, nous voulons que toutes les sommes dessusdites soient demandées, & que icelles & toutes autres sommes d'argent qui nous sont dûës, soient mises & exposées, premierement pour faire & accomplir les

ANNO 1383. les choses dessusdites; & se ce ne souffisoit pour les faire de nostre pooir & selon nostre faculté que Dieu nous donnera, nous parferons ce qui faudra pour les accomplir.

Et pour l'execution de toutes les choses dessusdites, & les faire & accomplir selon nostre desir, nous ordonnons nos executeurs la Royne Nostre Compaigne premiere & principale, tres-reverend Pere en Dieu messire GUILLAUME du titre de Saint Vital, nommé le Cardinal de Mende, PIERRE d'Avoir sire de Chasteau Fromont, JEHAN de Bueil, messire JEHAN evesque du Mans nostre Chancellier, messire JEHAN evesque d'Alby, messire PIERRE de Thury Evesque de Maillezes, messire HAUDUIN de Bueil evesque d'Angiers nos conseillers, PIERRE de Chevreuse, GUILLAUME de Mathefelon l'ainsné, PIERRE de Bueil nos Chambellans, JEHAN Pellerin maistre de nostre hostel, frere JEHAN l'Hermite nostre confesseur, maistre JEHAN Haussepié, & maistre JEHAN le Begue.

Item. Afin que les choses dessus escrites, que nous voulons & ordonnons de faire en nostre Royaume, aient plus brieve & meilleure execution, laquelle se pourra mieulx faire par ceulx dudit Royaume, que par autres, nous avons ordonné & ordonnons en nos executeurs les arcevesques de Naples & de Benevent, nos amez & feaux collaterals conseillers messire VINALAY Duc de Benouse, HUGUES de Saint Severin Conte de Montancons, NICOLLE d'Allemaigne Conte de Bulcine, & NICOLLE Spinelle, dit de Naples, Chancellier du Royaume de Sicile; & en Provence FOULQUE Dagout, Marquis de Corfou, nostre Seneschal de Provence; RAYMOND Dagout sire de Saut, Loys de ANDUYSE sire de la Voulte, lesquels ne pourront rien faire sans le sceu & consentement de la Royne nostre Compaigne, elle vivant. Et voulons que de tous nosdits executeurs, quatre ou trois au moins, ésquels nous voulons estre la Royne Nostre Compaigne principale, elle vivant, & puis ledit Cardinal, & le sire de Chasteau-Fromont aprés, puissent vacquer à ladite execution. Et se aucune chose en nostre present testament étoient trouvées douteuses, sans attendre ne avoir autre jugement, nous voulons & donnons povoir & auctorité aux dessusdiz quatre ou trois de nos executeurs, desquels nôtredite Compaigne la Royne sera la principale, de declarer tous iceux doubtes, & les interpreter, & ce nous mettons en leur discretion & vouloir qu'ils soient creux. Et ou cas que iceulx executeurs ne se pourroient accorder de iceulx doubtes, nous donnons à nôtredite Compaigne la Royne pooir & auctorité de toute seule les accorder & de determiner tous iceulx doubtes.

Item, comme nous aiens de nostre tres-cher Seigneur & Frere le Roy CHARLES, que Dieu absoille, lettres de quittance avant que nous eussiens nuls enfans, comment il n'entendoit de prendre ne auoir aucun de nos biens ou cas que Dieu ordonneroit de nostre personne, mais nous & nos hoirs quittoit purement de toute administration & gouvernement que nous avons eu en son Royaume, de toutes finances que nous auriens eu & reçû en quelque maniere que ce soit jusques au jour de nostre trepassement, avec lesquelles lettres nostre Saint Pere Pape GREGOIRE aussi par ses bulles ou sont icelles lettres incorporées donnée sentence de escommuniment contre ceulx qui osteroient du nostre oultre dix frans aprés nostre trepassement, ou empescheront nostre Testament & derraine voulenté, soit Rois & autres, & y est nommé expressement le Roy de France, lesquelles bulles sont triplées, nous voulons que la Royne nostre Compaigne en ait une devers soi & une en nostre chambre des comptes à Angiers & les autres demourrent en nostre Chastel d'Angiers, & sont pour ses choses tenir & garder deputez juges & conservateurs perpetuelz par nostredit Saint Pere quatre Cardinaux, c'est à sçavoir trois evesques & le vice-chancelier.

Nos enim ardenti desiderio affectantes ut supradicta omnia & singula efficaciter & debitè complerantur, præscriptos executores nostri præsentis Testamenti seu ultimæ voluntatis instituimus, ordinarimus, statuimus & fecimus, instituimus, ordinamus, statuimus & facimus illis melioribus modo & forma quibus de jure possumus cum auctoritate & potestate supradictis; dantes & concedentes ulteriùs eisdem & aliis ipsorum, prout in articulis de ipsis executoribus mentionem facientibus latius & seriosius describitur & etiam continetur, quæ omnia in dictis articulis contenta juxta ipsorum seriem volumus tenaciter observari, plenam licentiam, liberam & omnimodam potestatem omnia & singula supradicta in præsenti nostro instrumento seu ultima voluntate descripta de nobis nostris quibuscumque, ubilibet existentibus exequendi, adimplendi & etiam exsolvendi.

Ut autem præmissis omnibus & singulis fides valeat plenaria adhiberi per Arnulphum *la Caille* notarium publicum & secretarium nostrum infrascriptum præsens publicum instrumentum fieri & publicari mandavimus & magni nostri sigilli Regii, quo ante intitulationem nostram regiam utebamur, jussimus munimine roborari.

Acta fuerunt hæc in nostra civitate Tarenti in domo Archiepiscopali quam tunc inhabitamus juxta cameram nostram anno Domini MCCCLXXXIII, indictione VII. juxta dicti nostri Regni Siciliæ consuetudinem, die vicesimo mensis Septembris, præsentibus ad hæc illustri principe & egregio ac discreto viro domino HENRICO de Britannia Romaniæ despoto, fratre nostro carissimo ROBERTO de Drocis, consanguineo Moreleto de *Vuissent*, Raymundo de Vallibus, & Polano de Estelant, cambellanis, Johanne de *Beauveau* militibus, & magistro Guillelmo Gualteri secretario nostris fidelibus dilectis testibus ad præmissa vocatis specialiter & vocandis.

Signé LOYS.

Et au dessous est écrit,

Ergo Arnulphus *la Caille* Sylvanectensis publicus Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius ac præfati serenissimi principis & Domini Domini LUDOVICI Dei gratia Jherusalem & Siciliæ Regis Illustris secretarius, quia præsentis testamenti factioni, conditioni, ordinationi, executorum Institutioni, ordinationi, præsentis dationi, & etiam concessioni, præmissisque omnibus & singulis supradictis, dum sic ut omnibus præscribitur, fierent & agerentur per præfatum serenissimum principem unâ cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque sic fieri vidi & audivi per hoc præsens publicum instrumentum, licet per alium fideliter scriptum, in hanc publicam formam redegi, hinc me manu propria subscripsi, & in quinque locis signum meum solitum apposui de mandato sæpedicti serenissimi principis una cum ipsius appensione magni sigilli quo ante suam institutionem regiam utebatur, in testimonium præmissorum requisitus.

Et à costé est signé A. LA CAILLE. *Au dessus duquel nom est figurée une croix, & au dessous deux clefs en sautoir.*

Et scellé du grand sceau en cire vermeille, representant un homme à cheval tout armé, tenant une épée de la main droite, & un bouclier de la main gauche, sur lequel est semé de France sans nombre à l'orle d'Anjou, le cheval caparassonné de même avec un lambel.

Tout ce testament contient trois peaux de parchemin.

CXXXVIII.

Confirmatio Privilegiorum Crassensis Abbatiæ per JOHANNEM *Regem Aragonum, Datum Perpiniani* 23. *Martii Anno Domini* 1386. *Regni sui* 10. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1627. Ex Crassensi Autographo.] 1386. 23. Mars.

PAteat universis, quod nos JOHANNES Dei gratiâ Rex Aragonum, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, & Corsicæ, comesque Barchinonæ, Rossilionis & Ceritaniæ, cum solerti meditatione pensamus sinceræ devotionis constantiam, & devotum & pium sinceritatis affectum, quam & quem illustres progenitores nostri, claræ memoriæ, ad Ordinem Sancti Benedicti, & specialiter ad monasterium Crassense, Carcassonensis diocesis, ab antiquis citrà temporibus habuerunt, monasterium ipsum, abbatemque, fratres, personas, loca, reditus, bona & jura ejusdem tractantes utiliter, eaque dotantes universis gratiarum muneribus, privilegiis, & immunitatibus mu-

ANNO 1386. munientes, & aliis refoventes operibus fructuosis: trahimur salubriter nostrorum exemplo majorum, & divino potiùs trudimur flamine dictis prædecessoribus nostris, in hac pia devotione, succedere affectione plenissima; monasteriumque prædictum, in quo pro refrigerio, & quiete animarum dictorum prædecessorum nostrorum, ac pro salute & prosperitate nostri, & regiæ domûs nostræ orationes funduntur speciales assiduè, ac missarum solemnia celebrantur: necnon fratres, personas, loca, bona & jura prædicta plenis affectibus prosequi, & interdum fovere beneficiis largitatum. His igitur moti dignissimè, & quia causam nostram principaliter intendimus agere, si honores, bona, & jura ecclesiastica cupimus illibata servari: exhibitis nostro regio culmini reverenter, in sua prima figura, per venerabilem religiosum & dilectum nostrum fratrem GUIDONEM monasterii prælibati abbatem octo cartis pergameneis diversorum privilegiorum, concessionum, confirmationum, & aliarum etiam gratiarum, per dictum monasterium à dictis nostris prædecessoribus obtentarum, sigillis eorum pendentibus communitis, quarum tenores sic se habent: JACOBUS; &c. tenore præsentis cartæ nostræ, ad dicti abbatis supplicationem perhumilem, supradicta privilegia, concessiones, confirmationes, & omnes cartas suprà insertas, ac omnia & singula in eisdem & unaquaque ipsarum contenta, juxta sui seriem pleniorem, prout eis dictum monasterium, abbas, conventus, & alii supradicti usi sunt, laudamus, approbamus, ratificamus, & confirmationis nostræ præsidio roboramus. Volentes prætereà, & vobis, ac dicto monasterio concedentes expresse, quod ubi per officiales, seu commissarios nostros, vel alios quidpiam contra mentem & formam dictorum privilegiorum, & concessionum, processum fit usque nunc, sive actum, ad consequentiam trahi non valeat, nec ob id possint concessiones, & privilegia ipsa minus valere, imò in suis robore & firmitate permaneant, sicut ante. Mandantes igitur gubernatori nostro generali, ceterisque gubernatoribus, nec non vicariis, bajulis, procuratoribus, & aliis universis & singulis officialibus nostris & subditis, præsentibus & futuris, & dictorum Officialium loca tenentibus, de certa scientia & expresse, quatinus nostra privilegia, concessiones, confirmationes, & gratias præinsertas, cartas, & omnia expressata in eis, & qualibet earumdem, juxta sui plenissimam seriem, prout illis abbas, & conventus, & alii suprà expressi usi sunt hactenus, & insuper nostram confirmationem hujusmodi perpetuò teneant firmiter & observent, & contra non veniant, aut faciant quâvis causâ: scituri quòd si aliqui eorum, temerario ausu ducti, contra privilegia, vel aliqua de eisdem facere, vel venire quâvis auctoritate præsumserint, iram & indignationem nostram, ac pœnam duorum millium morabotinorum auri, nostro, si & quoties fuerit contra factum, applicandorum ærario, se noverint absque remedio aliquo protinus incursuros, damno & injuriâ illatis primitùs & plenariè restitutis. In cujus rei testimonium, hanc jussimus, majestatis nostræ sigillo impendenti insignitam fieri cartam.

Datum in castro regio villæ Perpiniani XXIII. die Martii, anno à Nativitate Domini MCCCLXXXXVI. regnique nostri X. Signum JOHANNIS Dei gratiâ regis Aragonum, &c. Testes sunt frater BERENGARIUS magister ordinis beatæ MARIÆ de Montesia, JAUFREDUS vicecomes de Rochabertino, EXIMINUS-PETRI de Arenosio, HUGO de Angularia, & RAYMUNDUS Sagarisa milites.

CXXXIX.

1387. 17. Juin. *Traité entre* JEAN IV. *Duc de Bretagne, &* OLIVIER *Sire de Cliçon Connetable de France pour lors son Prisonnier; portant que ledit de Cliçon fera remettre toutes ses Places au Duc à certains jours marqués, après quoi elles lui seront rendues à certaines conditions très dures. Fait le* 17 *jour de Juin.* 1387. *Avec la confirmation du Sire de Cliçon sur ce Traité. A Montcontour le* 14. *Juillet* 1387. [LOBINEAU Histoire de Bretagne. Aux preuves col. 678. D'ARGENTRE Histoire de Bretagne. Liv. 10. chap. 3. pag. 649.]

C'Est la forme du traité fait & parlé entre tres-noble & puissant Prince Jehan Duc de Bretaigne, & noble homme Olivier Sire de Cliçon, sur ce que Monseigneur le Duc disoit ledit Sire de Cliçon avoit commis & perpetré plusieurs extorsions, rebellions, & désobeïssances, & autres malversations contre luy & l'estat de sa personne, pour lesquelx il entendoit proceder contre ledit Messire Olivier à punition de corps & privation de tous ses biens meubles & heritages; à la supplication & requeste de plusieurs nobles personnes, savoir est le Sire de Laval & de Vitré, le Vicomte de Rohan, le Sire de Chasteau-Brient, le Sire de Rochefort & Rieux, le Sire de Montfort, & le Sire de Malestroit, & plusieurs autres amis & parens dudit Sire de Cliçon, ont accordé, transigé, & composé en la maniere qui ensuit. Premierement, toutes les forteresses dudit Sire de Cliçon & celles de Jehan de Bretagne filz Monseigneur Charles de Bloys seront presentement délivrées & renduës à mondit Sieur le Duc ou à son commandement royaument & de fait, avec Jugon, & cest jour de Vendredy sera le Chastel Joussellin rendu au Sire de Malestroit en nom de mondit Seigneur le Duc, & cest prochain Samedy dedans soleil couchant seront rendus franchement les villes & forteresses de Lamballe, de Bron, de Jugon, & de Blain, & dedans Dimanche prochain soleil couchant les Villes, Chasteaux, & Forteresses de Guingamp, de la Roche Derien, de Chastel-Audren, de Clisson, & de Chastel-Guy. Item, ledit Chastel-Guy sera abbatu, & le tribut que prend le Sire de Cliçon sur la riviere de Loire sera nul & non levera ne ne fera lever jamais nul en nul endroit de ladite riviere, sauf à luy à soy lever & joüir ses rentes & anciens devoirs, comme souloient faire ses predecesseurs. Item, ledit Sire de Cliçon ne se entremettra jamais audit Jehan de Bretaigne, de ses terres, de sa délivrance, ne de son gouvernement, ne ne luy pourvoira, ne autre par luy, de chevance, par prest, ne autrement, ne autre confort ne luy fera. Item, le mariage parlé dudit Jehan & de la fille dudit Sire de Cliçon sera nul & ne se fera jamais, & les alliances d'entr'eulx seront nulles. Item, renuncie & cede de present ledit Sire de Cliçon à mondit Seigneur le Duc Jugon, le Gavre, Cesson, & toutes les donations de heritages que il a eu de Monsieur le Duc, à luy demourer par heritage & à ses hoirs procréez & à procréer de son propre corps, sans ce que ledit Sire de Cliçon en ait aucun retour, & en rendra toutes les lettres faites ou tiltres qu'il en a eu; & aussi cede & délaisse à mondit Seigneur le Duc la terre de Guillac à luy demourer à heritage pour luy & ses hoirs procrées comme dit est en perpetuel. Item la Ville, le Chastel, & la Chastelenie de Chasteau-Joussellin, toute la terre de Porhouet, avec leurs apartenances demoureront à mondit Seigneur le Duc & à ses hoirs procréez ou à procréer, comme dit est, à jamais, & luy en rendra ledit Sire de Clisson tous les frais qu'il en a, & y fera assentir ses hoirs. Item, le Chastel & Chastelenie de Bron demourera à mondit Seigneur le Duc à en joüir son viaige. Item, poira presentement avecques & le jour de la renduë de Chasteau-Joussellin ledit Sire de Cliçon à mondit Seigneur le Duc cent mille frans d'or à estre siens pour jamais. Item, le fouage derrainement imposé pour le fait de Brest sera presentement levé ez terres dudit Sire de Cliçon, & aux autres fouages pour celuy fait, & jusques à l'acomplissement de la prinse obeïra, & fera son pays & ses subgetz y contribuer. Item, ledit Sire de Cliçon obeïra à mondit Seigneur le Duc & à sa justice comme subgit, & jamais contre luy ne fera, ne contrainte, rebellion, ni désobeïssance ne luy fera, ne ne fera convocation ne assemblée des subgetz de Monseigneur, fors tant seulement pour le fait du Roy, ne ne les induira, ne requerra par luy ne par autres à faire grez, promesses, alliances, ne confederations; & toutes les alliances & confederations qu'il a o quelconques personnes que ce soit, excepté tant seulement o le Roy, il renonce de fait, ne jamais n'en fera nulles. Item, ledit Sire de Cliçon voudra & commandera aux Seigneurs de Beaumanoir, de Derval, de Rostrenen, & à tous autres ses alliez, venir à Monseigneur le Duc dessusdit pour renoncer aux grez & promesses qu'ils lui ont fait, & à mondit Seigneur en requerra pardon. Item, mondit Seigneur le Duc aura la moitié des Gabelles, impositions, & autres novalitez ez terres dudit Sire de ANNO 1387.

ANNO 1387. Cliçon & en celles de sa femme. Item, en cas que ledit Sire de Cliçon feroit aucune chouse contre la forme de cest traité, toutes ses terres, meubles, & heritages seront confisquez & demoureront à mondit Seigneur le Duc & à ses hoirs procréez, comme dit est, à heritage. Item, se pour cause de ceste détemption, ou pour ce que s'en est ensuy & ensuivra, ou pour autres causes quelconques du temps passé ou avenir, ledit Sire de Cliçon a aucuns Subgetz ou Officiers de mondit Seigneur le Duc en indignation ou malegrace, ja pour quelconque cause ou occasion que ce soit ou puisse estre, il ne leur peschera ne pourchacera aucun dommage, ennuy, ou empeschement, par luy, ne par autres, ains voudra leur bien, sans tendre à aucune vangeance; & ces chouses acomplies de la part dudit Sire de Cliçon, les Chasteaux & terres luy seront rendus, excepté Chastel-Jousselin & Bron, & les autres heritages qui par cest traité doivent demourer à mondit Seigneur le Duc en la maniere dessusdite. Et je ledit Olivier Sire de Cliçon & de Belleville, confesse avoir fait & fait le traitté & promesses dessusdit, en la maniere & selon que sont contenuës ci-devant, & icelles en chacune de ma pure & liberale volonté, à ma requeste, & sans pourforcement, fraude, ne mal engin y penser, ai promis, juré, promets & jure à Dieu, aux saintes Evangiles, par la foy & serment de mon corps, & sur l'obligation de moy, mes hoirs, & de tous mes biens presens & futurs, tenir, fournir, garder, & loyaument acomplir de point en point, comme contenu est en ces presentes sans venir encontre par moy ne par autres, en nulle maniere; & ay renuncié & renonce par ces faiz à toutes exceptions qui contre la teneur de cestes lettres pourroient estre dites, objectées, ou opposées, tant de fait, de droit, que de coustume, à toute ayde & remede de droit, establissement de Pape, de Roy, fais & à faire; & veil & octrie que s'il avenoit, que ja ne soit, moy venir au contraire, en privé ou en appert, ou en quelconque maniere que ce peult estre, que dez lors je sois reputé & eu pour faulx & desloyal Chevalier en tous lieux & places. En tesmoin desquelles choses, & affin qu'elles soient fermes & estables à toûjoursmais, je ay mis mon seel à ces lettres, avec les sceaux de mesditz parens & cousins le Seigneur de Laval & de Vitré, le Vicomte de Rohan, le Sire de Montafillant & de Chasteau-Brient, pour luy & pour le Sire de Rieux & de Rochefort, à maire fermeté. Et fut fait & donné le XXVII. jour de Juin l'an MCCCLXXXVII. *Ch. de Nantes. Arm. A. cassette C. n.* 35. *Le sceau de Rohan, mun.* CLXVIII.

Je Olivier Sire de Cliçon & de Belleville fais savoir à tous que la forme d'une composition & acordance faite entre mon tres-redoubté Seigneur Monsieur Jehan Duc de Bretaigne, Comte de Montfort & de Richemont d'une partie, & moy de l'autre partie, par laquelle accordance je devois rendre & mettre en la main de mondit Seigneur royaument & de fait toutes les forteresses que je tenois en Bretaigne, par la maniere & comme il est contenu ez lettres sur ce faites, ezquelles mon seel est apposé, avec les sceaux de mes tres-chers freres le Seigneur de Laval, le Vicomte de Rohan, & autres de mes parens, je tendroy, & feroy acomplir toutes les autres choses contenuës en ladite acordance; laquelle acordance je ay ferme & agréable, louë, approuve, & ratiffie, & promets en bonne foy soubz l'obligation de moy, de mes hoirs, & de tous mes biens presens & futurs, & par le serment de mon corps, tenir, fournir, & acomplir de point en point selon le contenu d'icelle, sans jamais venir ne faire venir au contraire par moy ne par autres en aucune maniere. Et en tesmoin de ce je ay donné ces presentes lettres seellées de mon propre seel. Ce fut fait & donné en ma ville de Montcoutour le IV. jour de Juillet MCCCLXXXVII. *Ibidem.*

CXL.

26. Novembre. **Erbliche Vereinigung zwischen WILHELM und BALTHASAR, Land-Grafen zu Thuringen und Marggrafen zu Meissen/wegen deren Fürstenthum/ Land und Leuthe beschehen / daß solche nach eines absterben auf den andern und seine Leibes-Lehens-Erben fallen sollen. Worinn sie zugleich einander dero Herrschafft / Recht und Leuthe zu schützen verheissen. Geben zu Rochlitz am dienstag nach St. Elisabeth Anno 1387.** ANNO 1387.
[LUNIG Teutsch Reichs Archiv. Partis special. Continuat. 2.abtheilung 2. pag. 193.]

C'est-à-dire.

Union hereditaire entre GUILLAUME *&* BALTHASAR *Landgraves de Thuringe & Marckgraves de Misnie, portant que si l'un des deux vient à deceder sans heritiers, ses Biens & Domaines passeront à l'autre, & à ses hoirs procrées de son Corps. Ils s'y prometent aussi de s'entraider, defendre & proteger mutuellement en leurs Biens, Terres, Droits &c. Fait à Rochlitz le Mardi après la St.* ELISABETH 1387.

WIr Wilhelm von GOttes Gnaden/ Landgraf in Thüringen/ Marggraff zu Meissen/ in dem Oesterlande und zu Landensperck/ bekennen öffentlich und thuen kundt mit diesem gegenwärtigen Brieff: Als Wir uns mit unsern lieben Bruder Herrn Balthasar unsern Fürstenthumben/ Herrschafften/ Landen und Leuthen und vetterliches Erbe / Erblichen getheilet haben;

Haben Wir uf beyden Seiten besonnen und bedacht/ mercklichen Gebrechen/ Schaden und Einsehle/ die unsern Fürstenthumben/ Herrschafften/ Landen und Leuthen darinn hetten mögen ufstehn/ und das zu bewahren/ haben wir uns von angebohrner Liebe/ die uns dazu leitet/ durch sonderlichen Nutzen und Frommen willen/ den wir darin erkennen und erkant haben/ mit guten wohlbedachten Muth und Vorrath unsern Herrn und Manne mit den ehegenanten unsern lieber Bruder Ern Balthazarn bruderlich vereinet und verbunden haben/ und unser einer dem andern sein Fürstenthumb/ Herrschafft/ Lande und Leuthe gemacht und wieder zusammen gelegt/ in solcher Maaß und Weise/ als hernach geschrieben stehet:

Zu dem ersten so sollen und wollen wir den ehegenandten unsern lieben Bruder Ern Balthasar uud allen seinen rechten Leibes-Lehns-Erben / alle unsere Herren / Manne / Voigte / Ambtleuthe / Schloß / Städte und Burger lassen huldigen / und eine rechte Erb-Huldigung thuen / unter uns / und unser rechten Leibes-Erben auch wieder solche Huldigung thun lassen/ also/ geschehe es / daß wir mit dem Todte abgingen / ohne rechte Leibes-Lehns-Erben / (daß GOtt wende/) das denn alle unsere Fürstenthumb und Lande/ Schloß/ Städte/ Mannschafft und Leuthe mit allen ihren Zugehören/ und alle unsere Berckwerge und Müntze/ wo wir die haben / oder noch in unsern Herschafften und Landen ufstunden erblich / uf ihre und uf seine rechte Leibes-Lehns-Erben gefallen sollen.

Unschedlich der Hochgebohrnen Fürstin/ Frauen Elisabethen/ unser lieben ehelichen Gemahl/ an ihren Leibgeding/ daß wir itzund gemacht haben/ daran sie unser lieber Bruder noch seine Erben alle ihre Lebtage nicht in deren Noth darin greiffen sollen / sondern sollen sie vestiglich daran schützen und vertheidigen gegen iedermanniglichen/ und sie dabey behalten/ ohne Argelist; desselbigen gleichen wir auch gegen der Hochgebohrnen Fürstin und Frauen / Margarethen / des ehegenandten unsers lieben Bruder eheliche Gemahl / an ihren Leibgeding / daß ihr unser lieber Bruder ietzo gemacht hat / thun / und sie vestiglich und getreulich daran schützen sollen und wollen gegen iedermanniglichen / und sie dabey behalten / und entsollen und entwollen uns in keine Weise Ihr zu schaden darin werden / aldieweil sie lebet ohne Gefehrde.

Wir entsollen und entwollen uns auch in unsers Bruders Fürstenthumb und Herrschafft / Lande noch Leuth/ Mannschafft noch Lehn / die er hat / und wie er die hat / aldieweil er lebet / in keiner Weise wehren oder ihme darein sprechen / mit Worten noch mit Wercken / noch ihme ein Mann noch Leuthe / die er hat von den Güthern / die sie von ihm zu Lehen haben / in keine Weise wieder ihn noch seine Erben verthedigen / sondern unser iglicher soll / so sein Fürstenthumb / Herrschafft / Mannschafft / Land und Leuthen / als er itzo inne hat / und wo er die hätte / selber vorstehen / bestellen und machen / nachdem und als er mit den Seinen erkennet / daß das ihme und seiner Herrschafft das allernutzest und bequemlich ist / aldieweil er lebet / darin unser einer dem andern nit sprechen soll.

Doch daß er Uns / noch Wir ihme unser Fürstenthumb / Land / Schloß / Stete / Landschafft noch Leuthe in keine Weise mit unmüglicher noch unredlicher Versatzung / noch sonsten in keine Weise entfrembten noch entwenden soll / ohne allerley Argelist und Gefehrde.

Auch sollen und wollen wir ihme getreulich beholffen seyn / sein Fürstenthumb / Herrschafft / Mannschafft / Städte / Schloß / Land und Leuthen / Rechte / Gewohnheit / Berckwerge und Müntzen zu schützen / zu wehren und zu vertheidigen gleich unser selbst Fürstenthumb / Land und Leuthe / wer ihn darin irren / hindern und beschedigen wolt / irret / hinderte und beschädigte.

Und

ANNO 1387.

Und sollen auch seines Rechtens und sein zu rechte / und er auch wieder unsers Rechtens und unser zu rechte wohl mächtig seyn.

Were aber / daß er mit iemand zu Kriege oder zu Thätigung käme / oder gereit kommen were / oder wir mit ihme zu kriegen / oder zu Thätigung kämen / oder ieẞund wehren / mochten wir dann seines rechtens / noch sein zu rechte / nicht mächtig seyn / so entdörffen wir ehme nit helffen / noch seind ihme keine Hülffe verbunthen zu thun. Wer unser zu rechte noch unsers rechtens nicht mächtig gesein mögte / ehr thue es dann von Willen. Und wann wir sein gegen den / mit dem er kriegete / oder thedingte / kriegen oder thetingen wurde / zu rechte noch seines rechtens nicht mächtig gesein möchten / und ihme auch nicht enthulffen / und erkriegte er icht Herrschafft / Schloß / Städte / und Güthern vorgehadt hätten / daß wir uns nichts verziehen noch verziehen habn.

Und auch also / was der Herrschafft / Schloß / Stadt oder Güter / ob er abginge mit dem Todte ohne rechte Leibes-Lehns-Erbn / unter ihm ersturben / die solln uf unserr rechte Leibes-Lehns-Erben gefallen ohne Hinderniß. Desselbn gleichen ob wir also Herrschafft / Schloß / Städte oder Güter erkriegeten / und daß unter uns / oder unter unsern rechten Leibes-Lehns-Erbn ersturben / dieselbn uf ihme und seine rechte Leibes-Lehns-Erben gefallen / und solle auch das also bestellen / daß das geschehe ohne Gefehrde. Wehre auch / daß wir auf dem Lande ritten / oder mit Kranckheit besielen / so daß wir unser Herrschafft / Landen noch Leuthen nicht wohl fürgesein mochten / (daß GOtt wende /) so sollen und wollen wir alle unsere Lande / Geschäffte und Ding / die uns an unsern Landen und Herrschafften / die wir inne habn und fürstehn / ahnrühren / befehlen unser liebn ehelichen Gemahlin / (ob wir wolln / und unser Mannen / die wir erkennen / daß die uns und unsere Herrschafft aller nutzest und beqvemest sein / also daß die Mann / denen wir das empfelen / unsers Bruders / unserer und der Herrschafft gehulde und geschworne Erbman sein.

Anderu Leuthen sollen noch entwollen wir das in keine Weise empfelen.

Und treffe uns oder unsere Herrschafft oder Lande eine merckliche oder grosse Sache ahn / da Macht angelegen wehre / dieweil wir in den Lande nicht wehren / oder an Kranckheit weren / so solln unsere liebe eheliche Gemahl / ob wir ihr daß empfielen / und die dann wir also unsere Geschäffte fürzustehn empfohlen haben / die Sachn haltn und handlen nach Rath / und die ehegenanten unsers lieben Bruders / desselbigen gleichen auch unser lieber Bruder / Er Balthazar mit den Seinen gegen uns halten und bestellen soll / ob er aus dem Lande ritte / oder mit Kranckheit befiele / ohne Argelist und Gefehrde.

Geschehe auch / daß uns unser lieber Bruder zu Hülffe käm / oder uns die Seinen zu Hülffe sendete / wenn Er oder Sie also zu uns kommen / sollen wir Sie an Futter / an Kost und Huff-Schiag besorgen / für Schaden soll er den Seinen stehen / und gewönnen Wir Schloß / so er uns zu Hülffe käme / oder uns die Seinen zu Hülffe sendete / die in unser Herrschafft / Fürstenthumb und Lande gelegen wehren / Sie gingen von uns zu Lehen oder nicht / die sollen unser allein bleiben /

Weren Sie aber auswertig unserer Lande gelegen / und were unser Bruder leiblich mit Uns zu Felde / die Schloß sollen Wir mit einander gleiche halten / sendete er uns aber die Seinen zu Hülffe / waß ihme dann nach Anzahl gewapneter Leuthe / die er dann uf den Felde hätte / an den Schlossen und Güthern / die wir also gewinnen / gebühren mochte / die soll seine sein / und ihme folgen ohne Gefehrde.

Doch also / was wir von Schlossern oder Güthern also gewinnen / die sollen wir Ihme und seinen rechtl. Leibes-Lehns-Erben itz lassen mit hulten und Erb-Huldiging thun / als wir mit andern unsern Schlossern / Landten und Leuthen gethan haben / ohne Arg.

Dasselbe soll unser Bruder und seine Erben auch gegen uns halten / ob Wir ihme zu Hülffe kähmen / oder die unsern zu Hülffe sendeten / und ob Er Schloß oder Guth erkriegete / als obgenandt ist / ohne Gefehrde.

Wir sollen noch entwollen auch furthmehr keinen unserer Voigte noch Amtmann von unserer Vogteyen / Amt / noch Schlossen entsetzen / noch die einen andern empfelen / noch die sollen sich nicht absetzen lassen / der / deme wir empfelen / oder darzu setzen wollen / habe dann für unsern lieben Bruder und seinen Leibes-Lehns-Erbn mit den Schlossern und Ambten eine Erbhuldigung gethan / also ihme / die wir absetzn / vorgethan haben / ohne Gefehrde; und dasselbe unser lieber Bruder ehegenandt / auch gegen uns also haltn soll / mit seinen Voigten und Ambtleuthn ohne Gefehrde.

Stunde auch icht Schelung oder Zwietracht hinfurth mehr zwischen unsern Bruder und uns uff / (daß GOtt nicht wolle /) oder zwischen den Seinen oder den Unsern / do soll unser itzlicher einen us seinen Räthen zu geben / und unser ieglicher soll den Seinen vermögen / daß er sich das annehme / und ersuchen / daß Sie den Seinen vier wochen / so Sie die Sache zu sich genommen / freundlich scheiden / oder rechtlich; kunten Sie das nicht gethun / ist denn die Ansprache unser oder der unsern / so sollen Wir oder die Unsern einen Obmann kiessen us unsers Bruders-Rath / den unser Bruder auch vermugen soll / daß er sich das annehme / und die Sache binnen vier Wochen / so er die zu sich genommen hat / mit Recht scheiden.

Wehre aber die Ansprache unsers lieben Bruders / oder den Seinen / so sollen sie einen Obmann aus unsern Rath kiessen / den wir vermügen sollen und wollen / daß er sich der Sache annehme / und die mie Recht scheide binnen vier Wochen / so er die an sich genommen hat; Und wie die Ober-Leuthe die Sache mit Recht scheiden / also soll man das an beyden Seiten halten. ANNO 1387.

Wehre auch / daß unser lieber Bruder bekümmert oder benötigt wurde / oder were / daß er zu seiner Nothdurfft verkummern oder versetzen muste ohne Gefehrde / daß mag er wohl thun / und sollen und wollen ihm das wohl gönnen / gestatten / und soll des gute Macht haben zu thun.

Nehme er auch mercklichen Schaden an der Niederlage oder am Gefängniß / oder anders / wie das käme / (daß GOtt vor sey /) daß er icht versetzn oder verkauffen muste / daß soll er gantze guthe Macht haben zu thun / ohne Uns und Unserer Erben Hinterniß und Wiedersprechn / und Wir und unsere rechte Leibes-Lehns-Erben sollen den Kauff oder Satzung der Stadt mit halten und mit verbriefen ohne Wiederspruch.

Und wurden Wir daran säumig / daß wir oder unser rechte Leibs-Lehns-Erben unser Brief nicht geben / über den Kauff oder Versetzung / gleicher Weiß solln und wollen wir den Kauff oder Versetzung halten / nach Laut unsers lieben Bruders Brieff die er darüber gebe oder gegeben hette / und in keinerley Weise darwieder thun oder sprechen ohne Gefehrde.

Was auch unser ieglicher seinen Dienern oder Mannen / durch ihrer Dienste willen / leichtet oder giebt / daß seiner Herrschafft Land und Leuthe uf ihme kommet und ihme gefellet / der soll die Lehen und Gabe halten unverbruchlich / also er dieselbe gethan hette.

Geschehe auch / daß unser lieber Bruder Er Balthazar unsern Todt gelebte / und liessen Wir rechte Leibes-Lehns-Erbn hinter uns an dem Leben / die unmündig und noch zu ihren Jahren nicht kommen wehren / so soll unser lieber Bruder / Er Balthazar ihr Vormundt seyn / alldieweiln sie vom Recht Vormundern bedurfftn / und Vormundschafft halten solln / und soll ihnen getreulich vorseyn / als ein getreuer guter Vormund zu recht seyn soll ohne Gefehrde.

Wehre auch / daß Wir abgingen von Todtes wegen / und liessen hinter uns an dem Leben Töchter und nicht Söhne / so soll unser lieber Bruder / Er Balthazar ehegnandt / oder seine Erben dieselben unser Töchter / die unbestedet weren / erbahrlich halten / mit allen den / daß sie dörffen / als daß Fürsten wohl zierlich ist / biß zu ihrer Bestattung / und soll sie dann bestatten erbahrlich nach Raht unsern Hn. und Freundte / als wir ihme daß glauben und getrauen. Wir sollen auch und mögen gantz Macht haben ein Seel-Gerath zu machen nach unsrr Begehrung und Beheglichkeit von hundert schocken ihrer gulde / oder dar unter ob wir wollen / aber darüber nicht / daß unser Bruder noch seine Erben auch nicht wiedersprechen / noch uns daran hindern sollen in keine Weiße.

Dasselbe unser lieber Bruder auch also Macht haben soll / ein solch Seel-Geräth zu machen / dar an wir ihme noch unsere Erben in keinerley Weise hindern solln / sondern daß ewiglich haben.

Befähle auch / daß Wir ohne rechte Leibes-Lehns-Erbn abgingen von Todtes wegen / also daß unsere Herrschafft / Land und Leuthe an unsern lieben Bruder obgenant oder seine rechte Leib-Lehns-Erbn kämen / was wir dann an Pfandschafften oder an Schulden verschrieben hätten / oder waß wir unsern Ambtleuthen / oder andern Leuthen / von welcher Ausrichtung wegen / die sie nu gethan hätten / die sie kundlich und redlich berechnen möchten / schuldig bleiben / die Briefe soll unser lieber Bruder oder seine Erben halten / und die Schulde-Gelde / daß wir sie pflichtig zu halten und zu gelten sein. Demselben gleich wir oder unsere Erben auch thun sollen und wollen / ob sein Fürstenthumb / Land und Leuthe an uns oder an unsere Erbn gestehlen ohne Arg und ohne Gefehrde.

Auch soll unser lieber Bruder schicken und bestellen / daß unsere Vettern die Lehn / als er sie mit ihn bekommen hat / lassen ohne Verzug von dem Reich wieder uflassen / und sich der verzeichen und eussern sollen.

Daß wir und alle unsere Erben alle obgeschriebene Rede / Stück und Artickel / und ihr iegliches besondern in allen ihren Puncten / Ausweissungen und guten Meynungen / stet / gantz unverbrüchlich / ewiglich halten sollen und wollen / daß haben wir unsern lieben Brudern Ern Balthasarn in guten Trauen an Eydes statt an die Hand gelobet / und geloben ihme und seinen Erben mit diesen Brief / daß in guten Trauen an Eydes statt / also zuhalten ohne allerley Argelist und Gefehrde.

Des zu Uhrkund und mehrer Sicherheit haben unser Fürstl. Insiegel wissentlich an diesen Brief lassen hengen / der gegeben ist zu Rohlitz / nach GOttes Gebuhrt in dreyzehenhunderten Jahre und darnach in den sieben und achtzigsten Jahre / am Dienstag nach Sanct Eliesabet Tage.

CXLI.

Investitura totius Terræ & Dominii Hiberniæ & Insularum eidem Terræ adjacentium, per RICHARDUM II. *Regem Angliæ Roberto de Veer Comiti Oxoniæ collatæ cum Titulo Du-* 1387/1388. 13. Octobre.

ANNO 1387. 1388.

Ducis Hiberniæ maximisque Regalibus & Prærogativis. Dat. in Parliamento 13. *Octobris.* [SELDENUS de Titulis honorum Part. I. Cap. 4 pag. 65.]

SCiatis quod, cum nos nuper scilicet primo Die Decembris Anno Regni nostro Nono, per literas nostras patentes de assensu Prælatorum, Ducum, & aliorum Procerum ac Communitatis regni nostri Angliæ, in Parliamento nostro apud Westm. convocato tunc existentium, Consanguineo nostro carissimo Roberto de Veer Comiti Oxon: nomen Marchionis Dublin, imposuimus, & ipsum de nomine Marchionis ejusdem loci præsentialiter investivimus, ac eidem Marchioni dederimus, & concesserimus pro nobis & hæredibus nostris Terram & Dominium Hiberniæ cum honoribus, regalibus, dignitatibus & aliis diversis juribus, libertatibus, ac mero & mixto imperio, habendum & tenendum de nobis ac hæredibus nostris ad totam vitam ipsius Marchionis certis modo, & forma in dictis literis nostris contentis; quas quidem literas nostras patentes idem Consanguineus noster in instanti Parliamento nostro nobis restituit cancellandas, Nos considerantes generis nobilitatem, probitatem strenuam & sapientiam præcellentem dicti, consanguinei nostri, volentes eundem consanguineum nostrum potioribus præmiis sublimare, honoribus amplioribus etiam prærogare, de assensu Prælatorum, Ducum, & aliorum Procerum ac Communitatis regni nostri Angliæ in instanti Parliamento nostro apud Westm. convocato existentium, præfato consanguineo nostro nomen Ducis Hiberniæ, imponimus & ipsum de nomine Ducis Hiberniæ personaliter investimus, & Ducem Hiberniæ præficimus. Et, cum exaltationem nominis concomitare conveniat adjectio commodi & honoris, de assensu prædicto, læto corde, dedimus & concessimus pro nobis & hæredibus nostris præfato Duci Hiberniæ totam Terram & Dominium Hiberniæ & Insulas eidem Terræ adjacentes, ac omnia Castra, Comitatus, Burgos, Villas, Portus Maris, Honores, Maneria, Forestas, Chaceas, Parcos, Boscos, Moras, Mariscos, Warennas, terras, Tenementa, foedi firmas, redditus, servitia, aquas, Piscarias, Mineras, Warda, Maritagia, Reversiones, Escætas, feoda nostra in dictis terra & Dominio Hiberniæ ac Insulis existentia, unà cum homagiis, obedientiis, vasallis, servitiis, & recognitionibus Prælatorum, Comitum, Baronum, Militum, & omnium aliorum liberorum tenentium, aliorum incolarum & subditorum nostrorum, tam nativorum, quam aliorum quorumcunque in terra, Dominio & Insulis prædictis, ac cum omnibus juribus, jurisdictionibus, mediis atque passis, denariis, censibus, proventibus, Confiscationibus, forisfacturis, emolumentis & proficuis, ac advocationibus & patronatibus Ecclesiarum Metropoliticarum & Cathedralium, Abbatiarum, Prioratuum, Hospitalium, Dignitatum, Præbendarum, Domorum Religiosarum, Ecclesiarum Collegiatarum, & aliarum Ecclesiarum, Vicariarum, Capellarum, Officiorum, & Porcionum, & omnibus aliis advocationibus quocunque nomine censeantur cum Regalis, regalitatibus, libertatibus, franchesiis, commoditatibus, custumis, præstationibus & omnibus aliis, quæ ad Regaliam nostram pertinent seu pertinere poterunt, cum mero & mixto imperio adeò plenè, integrè & perfectè sicut nos ea tenuimus & habuimus, seu tenuerunt & habuerunt progenitorum nostrorum aliqui, ullis unquam temporibus retroactis, habendum & tenendum eidem Duci Hiberniæ de nobis & hæredibus nostris, quoad vixerit per homagium suum ligeum tantum, quod quidem homagium in eodem instanti Parleamento nostro nobis præstitit corporale, Reddendo inde nobis & hæredibus nostris per annum ad Scaccarium, nostrum Angliæ postquam præfatus Dux dictam Nostram Terram Hiberniæ conquestatus fuerit, quinque millia marcarum durante vita sua prædicta nomine Domini terræ prædictæ, & resorto nobis & hæredibus nostris semper salvo. Volumus insuper & concedimus, quod idem Dux Hiberniæ omnia, terras, tenementa, reditus & servitia & omnia alia, quæ de inimicis nostris terræ illius poterit conquestari, exceptis illis terris dominicis, quæ in manu nostra seu progenitorum nostrorum solebant existere, & ad antiquum Dominium Terræ prædictæ tanquam dignitati Coronæ nostræ pertinuere, & exceptis illis terris, quæ de jure aliquarum Ecclesiarum seu de hæreditate Comitum, Baronum, Procerum & Magnatum dictæ terræ existunt, habeat & teneat sibi, & hæredibus suis, de nobis, & hæredibus nostris sub homagio Ligeo suo & hæredum suorum tantum pro omnibus servitiis imperpetuum. Concedimus etiam de assensu prædicto, quod idem Dux Hibern. Cancell. Thesaur. Justic. de Banco Regio, & Communi Banco, Baronnes de Scaccar. Vicecomites, Coronatores, Escaetores, Majores, Præpositos, Senescallos, & alios officiarios, quoscunque faciat & constituat totiens quotiens, & prout sibi melius pro regimine & gubernatione Terræ, Dominii, & Insularum prædictarum videbitur expedire, aliquibus concessionibus per nos vel progenitores nostros in contrarium factis sive concessis non obstantibus, & quod idem Dux Hibern. Monetam auream & argenteam in dictis terris, Dominio, & Insulis fabricari facere possit, ita quod moneta illa de alaia & assaia monetæ nostræ Angl. existat, ac etiam omnem aliam monetam in dictis terra, Dominio & Insulis temporibus nostris aut aliquorum progenitorum nostrorum hactenus usitatam. Proviso etiam, quod si quæ Dominia, Castra, Villæ, Honores, Maneria, Patrias, Terras, Tenementa, aut si quæ alia, quocunquæ nomine censeantur, infra dictam Terram & Dominium Hibern. & Insulas, dictum Ducem Hibern. contigerit conquestari, quæ in manu nostra seu progenitorum nostrorum ad antiquum Dominium Hiberniæ, tanquam dignitati Coronæ nostræ pertinere, de jure solebant, ea omnia cum pertinentiis idem Dux Hibern. habeat & teneat de nobis & hæredibus nostris quoad vixerit sub homagio suo Ligeo tantum, absque aliquo alio nobis vel hæredibus nostris inde reddendo. His testibus veter ab. Proceribus, W. Cant. Alexan. Ebor. & Rob. Dublinen. Archiepisc. R. London W. Winton. T. Elien. & J. Dunelm. Thesau. nostro Episc. Edoar. Eborum. Tho. Glouc. Ducibus, Avunculis nostris carissimis Ri. Arundel. W. de Monteacuto Sarum. Edr. de Courtnay. Devon. Hen. de Percy Northumb. Th. de Nonbray Notthing. Marescal. Angl. M. de la Pole Suff. Canc. nostro, Comitibus. Joh. de Monteacuto Senesch. hospitii nostri & aliis. Dat. per manum nostram apud Westm. 13. Octobr. Per ipsum Regem in Parliamento.

ANNO 1387. 1388.

CXLII.

I. *Loi & Statut fait & ordonné par* RICHARD II. *Roi d'Angleterre, pour le bon Gouvernement du Royaume, dans son Parlement, tenu & commencé à Cambrige le lendemain de la Nativité de la Sainte Vierge* 1388. [HENR. DE KYGHTON Canonicus Leycestrensis de eventibus Angliæ Lib. V. inter Scriptores X. Historiæ Anglicanæ. col. 2729.] 1388. 9. Septembre.

PUr commune profite & universele bien de tut le Roialme nostre Seigneur le Roy a son Parlyment tenuz a Cantebrugge lendemayne de la nativite de nostre Dame l'an son regne duzisme del assent des Seigneurs & communes illoeques assembles ad fait certeins estatutes & ordinaunces en la fourme que suit.

Rimetment accordes est & assentes qe Seynt Esglyse eyt totes ses libertes & Fraunchises & qe la grant chartre & chartre de la forest & touz, aitres estatutz & orderiances avant ces œvres faites & ayant repelles soyent dewment tenuz & firmement gardes.

Item, accordes est & assentes qe le Chauncelere Tresorere, Gardeyne de le prive Seale, seneschal del hostiele le Roy, Chaumburleyne du Roy, Clerk du rollez, Justicez del unebank & de lautre, Barons del Eschekkere & touz altrez, que serront appelles de ordeigner, nomer oue faire Justices de la pees, Viscont, Eschetours, Customers, Contrerolliours, oue ascune altre Officer ou Mynistre

(1) Cette Piece n'est pas de soi fort considerable, mais elle fournit une formule curieuse des Loix Parlementaires de ce tems là, & de la Langue dans laquelle on les écrivoit. [DUM.]

ANNO 1388.

nistre du Roy soient firmement jurrez serments qils ne ordeignent nomént ne facent Justice de la pees, Viscont, Eschetour, Customer, Controllour ne nulle altre Officer ne Mynistre du Roy pur nulle maner donne ne brogage ne favour ne affection, ne qe nulle qe pursue per luy oue per altre en prive oue en apert de les pluis loialx & les pluis sufficiants a lour escience & lour conscience.

Item est accordes & assentes qe touz les estatutz de artificers & laborers servaunts & vitayllers faitz si bien en temps nostre Seigneur le Roy gore est come en temps de son noble ayele que Dieu assoyle nyent repellez soyent fermement tenuz & gardes & duement executez, & qe les ditz Artificers loborers servants & vytaillers soient duement justices per les justices de la paix si bien a suit du Roy come a suite du partye solonc le exigence des ditz estatutz & qe le Mayre baylifs & Seneschalles des Seigneurs & Seneschalles des villes facent dument lour Office touchant tieles artificers, servants, laborers, & qe ceppes soyent en chescune ville a justifiere mesmes les servants, & laborers come ordeigne en le statute susditz; & en outre est ordeigne & assentuz qe nule servant oue laborer soit il homme oue feme ne departe au fyn de son terme hors del hundrede Rope oue wapentake oue il est demorant pur servire oue demorere ayllors oue per colour dalere loynes en pylgrynage sil ne porte letre patent contenant la cause de son aller & le temps de son retourner sil doit retournere desouth le seale du Roy que a ceo sera assigne & lyvere en garde dascune prodome del hundrede ou hundredez Rope oue wapentake, cite ou burgh, solonc la discrecion des justices de la paix a gardere & loyalment faire tiels lettres quant il bosoigne & nemye en altre manere per son Serement, & qe entour le dit seale soit escript le non del conte, & a traverce du dit seale le non del dit hundrede Rope wapyntake cyte oue borough, & si ascune servant oue laborer soit trove en cyte burgh oue ayllors venant de ascune lieu vagarant sanz tiele lettre, soit maintenant pris per lez ditz mayre bayliffes seneschallez oue Constables & en cepps & gardez tanqe ils eyent trove surtees de retourner a son servys oue servyre oue laborere en la ville dont il vient tanqe il eyt tiele lettre come desuys. Mes nest mye la entencion du cest ordeignance qe servantz que chivachent oue allent en bosoignez de lour Seignours oue Meystres soyent compris deynez cestez ordeignance pur temps de qe le bosoigne. Et si nule porte tiel lettre que poet estre trouve forge oue faux, eit la prison de quarrant jours pur la fauxyne, & outre tank il eyt trove surte de retournere & server & laborer, come devant est dit. Et qe nule receyt servant ne laboret allantz hors de lour hundrez Rope wapentake cite oue burgh sanz lettre tesmoynale ne oue lettre outre un noet sil ne soit per cause de maladye oue altre cause resonable ou qe il vult oue puisse servere & laborere illoeques per mesme le tesmoygnance sur payne a lymytiere per justicez de pees, & qe si bien artificers, & gentz de mayster come des servantz, & apprentys que ne sont de grant avoyre & de quele artifice & mystere len nad pas bosoigne en temps daust soyent artez de servyr en aust de cyere coillere & entyellere lez bleez, & cest estatute soit duement executee per mayres & baylyffes seneschallez & constables de vyles sur peyne a lymiter & a juger per lez ditz Justicez de de la pees en lour sessions. Et qe nule prigne outre une denere pur la dit lettre faire & ensealere & delyverere. Et en outre a cause qe lez servantz & laboreres ne voillent per long temps ount voluz servere & laborere sanz outrageouse & excessyve lowere & molt greindre que nad este done as tiels servantz & laboreres en ascune temp passe, si que pur chierte dez ditz laboreres & Servantz lez husbondez & terre tenantz ne poyent payer lour rentes ne a payne vivre sur lour terre, a tresgrant damage & perde si bien des Seignurs come de tut le commune & auxint a causes qe lez lowers dez ditz laboreres & servantz nont este mys en certeyne devant cez œuvers, accorde est & assentuz qe le baylif pur husbondrie pregne per an XIII. v. IIII. d. & sa vesture un foith per an au pluis, le maystre hyne X. v. Charretter X. v berchere X. v. bouer VI. v. VIII. d. Vachere VI. v. VIII. d. Porchere VI. v. Feme laborerere VI. v. Deye VI. v. Chacer descharowe VII. v. a pluis, & chescune altre Laborere & servant solonc son degré, & meyns en pays ou meyns soleint estre donez sanz vesture curtesye oue altre regarde per convenant, & qe nule servantz dez artificers ne de vytayllers deynz cite, burgh ne altres villes ne pregnent pluis que le laboreres & servantz desuz nommez solonc lour estate sunz vesture curtesye ne altre regarde per covenant come deluz est dit; & si nul pregne oue donne per covenant pluis qe nest especifies per amont, que al prime foith qils serront ent atteyntez payent si bien lez donors come lez pernors la value del excesse issint donnee oue pris, & a la seconde foith de lour atteindre la double value dez tieles excessez, & a tierce foithe la treble value dez tieles excessez, & si le pernour issint atteynt neyt rienz dont payere lez ditz excessez eit la prison de XL. jours.

Item, ordeigne est & assentuz, qe ceux oue celluy que use de laborere a charewe, & charet oue altre labour oue servise de husbondrye tank soit del age del XII. anz que dehors en avant il demourge a tiele labour sanz estre mys au mystiere oue artifice, & si covenant en de apprentyce soit fait desore en avant a contrarye soit tenuz pur nul.

Item, accordez est & assentez qe nul servant de husbonderye oue laborere ne servant de artificiere ne de vytaillere, ne porte desore en avant bastarder dagger ne espey sur payne du forfeture du cy elle si non en temps de guerre pur deffence du Rojalme, & ceo par survewe dez arrayours pur temps esteantz, oue travayllant, per pays oveske lour Meystrez oue en lez Messagez de lour mestrez ne eyent tieles servantz & laboreres arkes & settez & lez usent lez dismengez & jours dez festez & lessent tut autrement lez jewez as peltes si bien a myne come al pee & lez altres jewes appellez coytes dyces gettere du piere Kayles & altres tielez jewes importunez, & qe lez Viscontz mayrez bayliffes & constables eyent povare darester & arestront touz lez contra venauncez, & les Baselardus Daggers & espeyes suisditz, & lez ditz Baselardus Daggers & espees seyser, & gardiere tanque ad session de Justicez de la pees & lez presentent devant lez ditz Justicez en lour sessions ensemblement oue lez porteront. Et nest pas lentencion du Roy qe prejudice soit fait a Franchisez dez Seignurs touchant lez forfaytures a eux dewes.

Item, accorde est & assentuz, qe de chescune que va mendynant, & est able a servire oue laborere soit fait deluy come de celuy que de parte hors dez hundrez, & altrez lieux susditz sanz lettre tesmoynale come desuis est dit, forpris, gentz de Religion heremites approves eyauntz lettres testemonals dez ordeynaries, & que lez mendinantz impotentz de servire demorgent as Cytees & Villez oue ils sont demorantz al temps de proclamacion du cest estatute. Et si les gentz del ditz Citeez oue villes ne voillent ne poyent suffrere de les trover, qe les ditz mendinantz soy trayent as altres villes deinz le hundrede Rope oue Wapentake oue as villes oue ils furent nees, deinz XL. jours après ladit proclamacion fait & la demourgent continuelment pur lour vyez. Et qe de touz ceux quaillent en pylrynage come mendinantz & sont puissantz a travellere soit fait come dez ditz servantz & laboreres sils neyent lettres tesmoynallez de lour pylrynages de south le ceale avantditz, & que lez clerkz de universiteez qe vont auxi mendynantz eyent lettres de tesmoyner de lour Chauncielere sur mesme la payne.

Item, accorde est & assentuz qe ceux qe ceo faynent homez travellys hors du Rojalme & illoeques est enprisones portaunt lettres tesmonyals de Capitaine ou ils ount demourez dez Mayrez & bayliffes oue ils facent lour arryvaile, & que mesmez les mayrez baylifs enquergent dez tiels gentz oue ils ont demoure & ove qui & en quele lieu lour demourere est en Englietere, & qe mesmes les mayrez & baylifs lez facent lettres patentez de south le seale de lour office tesmoygnant le jour de lour arrivayle & ou ils ont esté a ceo qu'ils ont dit, & qe lez ditz mayrez & beylyfs les facent jurere qu'ils tendront lour droit chymyne vers lour pays si non qu'ils eyent lettre patent desuys la grant ceal le Roy d'altrement faire, & si ascune tiele home travaylez soit trove, sanz tiele lettre, soit

fait

ANNO 1388. fait de luy come dez servants laboreres susditz, & c'est ordeignance serra entendu des homes travaylles qe vont mendynant, per le pays après lour arryvaille.

Item ordeigne est & assentuz qe lez ordinaunces susditz des servantz & laboreres mendynauntz & vagrantz tienent lieu & soyent executez si bien az citees & burghes come as altres villes & lieux deinz la Rojalme si bien dienz Franchise come de hors, & que les viscont mayres & gardeyns des gayoles soint tenuz & chargyes de resceivere les ditz servantz laboreres mendynantz & vagarantz & les detener en prison en la fourme avant dit sanz les lessere a maynprise ou en baylle & sanz fee oue altre rienz prendre deux per eux mesmes oue per altres tanqe come ils soyent ensy en prison ou al entre oue al issue des mesme la prison, sur payne de payere C. £ al Roy.

Item ordeignez est & assentuz qe en chescune Commission des Justicez du pays ne soyet assignez que six Justicez outre les Justicez dassysez, & qe les ditz siz Justicez tiegnent lour sessions en chescune quarter del an au maynes, & ces per treys jours si meyster soit, sur payne destre punys solonc ladvis de conseyl le Roy a suyte de chescune qe se vorra pleyndre. Et enquergent diligentment entre altres chosez touchant lour offices si les ditz mayres baylysses Seneschalles Conestables & auxint gayolers ont deument faitez execution des ditz ordeignaunces & estatutz des servantz & laboreres, mendynantz & vagarantz, & punyssent ceux qe sont punissables per la dit payne de C. s. per mesme la payne qe ceux qe sont troves en deffaute que ne sont punissables per la dit payne de C. s. punissent pur lour discrecion. Et pregne chescune des ditz Justices lour gages IV. s. le jour pur le temps de leur dit Sessions & lour clerkes II. s. le jour & ceo dez fines & enmercyments susditez & provenantz de mesmes les cessiones per mayner des viscontez, & qe les Seignours des fraunchisez soyent contributours as ditz gages solonc afferant de lour parte des fines & amercyementz susditz, & qe nul Seneschall de Seignour soit assigne en nule de ditz Commissions & qe nulle associacion soit as Justicez de la pees apres lour primer commission & nest pas lentention de cest estatute qe lez Justicez del un banc, & del altre ne les sergeauntz de leye en cas qils soyent nomez en les ditz commissions soyent tenuz per force du cest estatut de tener les ditz cessions quatre foith per an come sont les altres commissioners que sont continuellement demourant en pays mes qils le facent quant ils a ceo poyent bonement entendre.

Item, come contenuz soit si bien en lestatute de Westmynstre primer come en lestatute fait a Gloucestre nostre Seigneur le Roy gore est secunde que nul soit si hardy de controvere oue countere ascune faux novelle mesonge oue ascunez tiels fauxez eschosez dez Prelates Ducs Contes Barons & altres noblez grantz du Rojalme, & du Chaunceliere, Tresorere, Clerk du prive seale, Seneschal del hostiele nostre Seignur le Roye, Justicez de lune banc & de l'autre, & daltres grant officers du Rojalme & qe le fra soit pris & enprisonez jesques a tant qil trove celuy dont la parole sera mouez: Accordez & assentuz est en cest parlyment quant ascune tiele soit pris & enprisonez & ne poet altre trover dont la parole serra movez come devant est dit quil soit punys per ledit consayl nient consteantz lez estatutez avant ditz.

Item, en droit de la leyres dez Chivalers venantz as Parlimentz pur lez communez des Contees accordes est & assentuz qe ledit leeve soit fait come ad estre use avant cez œures nouste a ycell que si ascune Seignur oue altre home espirituele, oue temporele eit purchacez ascunez terrez, oue tenementz, ou altres possessiones que soloyent estre contributores as tielez dispences devant le temps dudit purchace, mesmez lez terrez, tenementz, & possessions, & lez tenant du ycelle soyent contributores as ditz dispencez come les ditz terrez, tenementz, & possessions, & lez tenantz du icelles soilent faire devant le temps de mesme le purchase.

Item, pur ceo qe tant dez fymes & altres ordurez dez issuez entrailles si bien de bestez tuez come dez altres corruptions sont gettez & mys en fosses, ryvers & altres ewes, & auxint plusours altres lieux dedeyns & entour & pres diversez citees; burghes & villes du Rojalme & lez suburbes du celles, que leyre illoeques est grantement corrupte en estee & plusours altres maladies & altres dyseasez nient suffrablez aveignont de jour en altre si bien a lez enhabitanz & conversantz as dites cytees, burghes, villes, suburbes, come al altres illoeques repayrantz & passantz suisditz, Accorde est & assentuz que proclamation soit fait si bien en la cytee de Londres come en altrez cytees, burghs, villes, & permy le Rojalme ou il bosoigne, si bien deyns franchises come dehors, que toux ceux qi tils anisancz fymes, issues, entrailles & altres ordures ont gettez & mys en fossez & ryvers, ewes & altres lieux suisditz les facent oultrement remover oustere & en portere perentre cy & la fest de Seynt Mychell proscheyn avener apres la fyne de cest parlyment, chescune sur payne de XXLI. a payers al Roy. Et qe ler Mayers & baylifs de chescune tiel cyte, burgh, & ville, & auxint les baylifes dez francheses lez compellont de ceo faire sur semblabule payne. Et si ascune soy sent greve que ceo ne soit prefait en maner susdit, & soy vult enpleyndre en la Chancelerie apres la dit feste de Seynt Michell, eyt brief de faire vener celuy de qui il vult ensi plendre en la Chancelerye a monstrere par quoy le dit payne ne serra leeve de luy, & sil ne poet ent dewment excusere, soit mesme la payne leeve de luy, & en outre soit proclamacion fait si bien en la dite cytee de Londres come en altres cytees, burghes & vylles come desuys que nul de quele condicion qil soit ne faite mettre ne gettre en avant tiles ainysans issues fymes entrailles & ordures en lez fosses, ewes, ryvers & altres lieux susditz. Et si nul le face soit appelle per brief devant le Chancelier al suit de celuy, qui soy vorra pleyndre. Et si y soit trove coupable soit punys solonc la discrecion de Chaunceliere.

Item accordes est & assentuz qe lez draps de Ray & de coloure assayres & aceneres a Bristout & ez countez environe soyent de la mesure altre soythe ordeignee par estatut fait a Westmynstre lan du regne le Roy Edward ayel nostre Seignur le Roy quore est XLVII. C'est assavoyre lez drapes de Roy de la longure vynt & oept anz mesures per le list & synk quarters de laeure, & le drape de colour de XXVI. annez de longure mesure per les doos & VI. quarters de laeure au meyns. Et que demy drape soit il de Roy oue de colour tiegne en longure solonc la ferant en laeure come lez drapes de colour & du Ray sur la payne a lymitiere en mesme la estatut.

Item, qe nulle Liege du Roy de quele estate oue condicion quil soit greyndre oue meyndre passe le mere nenvoy hors du Rojalme Denglietere per lycence oue sanz lycence sanz especial conge du Roy mesmes pur soy providre oue purchacere ascune benefice du Seint Esglise oue cure sanz cure en la dit Rojalme; Et si ascune le face & par vertu de tiele provision accepte oue per luy oue per lautre ascune benefice en mesme la Rojalme, que a cele temps mesme le provisour soit hors de proteccion du Roy & mesme la benefice voyde si que bien lise a patrone du mesme le benefice si bien espirituele come temporil presentere a ycelle un clere able a sa volunte.

Ensement est assentuz & ordeignez que le staple soit remewes du Mydburgh a Caleys, & quil soit a Caleys le primiere jour de Decembre proscheyne avenir.

CXLIII.

Instrumenta bina, primum scilicet de Colloquio in Castro Turonensi habito per JOHANNEM *Ducem Bituriæ & LUDOVICUM Ducem Burgundiæ cum* JOANNE *Duce Britanniæ, pro Pace & Concordia inter Regem Franciæ & eundem Ducem reducenda; ubi plura de superioritate Regia in Ducatu, nec non de libertatibus & Franschisiis ejusdem hinc inde adducuntur; Alterum vero de Placido Exitu* 1391. 1392. 26. Janv. *hujus*

ANNO 1391. 1392. *hujus Collocutionis atque Duci admodum secundo. Data sunt ambo in Castro Turonensi die 26. Januarii Anno Domini 1391. secundum usum computationis Gallicæ Indict. XV.* [LOBINEAU Histoire de Bretagne. Aux preuves du Liv. 13. col. 753.]

IN Nomine Domini Amen. Tenore presentis publici Instrumenti evidenter pateat universis quod anno Dom. MCCCXCI. secundum usum computationis Gallicane, Indictione XV. mensis Januarii die XXVI. Pontificatus SS. in Christo Patris & Domini nostri D. Clementis Divina providentia Pape VII. anno XIV. in nostrum Notariorum publicorum, & testium subscriptorum presentia illustres & clari Principes DD. Johannes Biturie & Ludovicus Burgundie Duces accedentes personaliter ad illustrem Principem D. Johannem Ducem Britannie & Comitem Richemondie tunc in quadam camera secreta D. Regis Francie in castro Turonensi tunc residentis existentem, una cum R. P. D. Henrico Venet. Episcopo Cancellario suo Britannie, Dominisque Guidone de Lavalle ac Karolo de Dinanno Castrobrientii Dominis, ac pluribus aliis nobilibus & Consiliariis dicti D. Ducis Britannie ibidem congregatis; eidem D. Duci Britannie exposuerunt & dixerunt ex parte D. Regis & ejus Consilii, ut dicebant: quod cum de & super matrimonio contrahendo inter D. Johannam filiam ipsius D. Regis & D. Comitem Montisfortis filium primogenitum dicti D. Ducis Britannie ipsi D. Rex & Dux Britannie tractassent ad invicem & essent unanimes super hoc & concordes; ac de & super dissensionibus & controversiis vertentibus inter ipsum D. Ducem Britannie & Johannem de Blaiz Comitem Penthevrie, Oliveriumque Dominum de Clicio bona etiam appointamenta & concordie per Dei gratiam essent facta; idem D. Rex cupiebat de modo tenementi & subjectionis Britannie per ipsum D. Ducem scire & audire. Qui quidem D. Dux Britannie eisdem D. D. Ducibus Biturie & Burgundie respondit: quod bene verum erat quod idem D. Dux Britannie & ejus Ducatus submittebantur dicto D. Regi tanquam Domino superiori in duobus casibus tantum, videlicet in causis appellationum factarum à Parlamento dicti D. Ducis ad Parlamentum Regis, de & pro falso & injusto, seu pravo judicio, & de & pro defectu ac denegatione juris, & non aliter. Illicoque dictus D. Dux Britannie conquestus fuit ibidem dictis Dominis Ducibus Biturie & Burgundie, dicens & exponens eis quod licet de nobilitate, libertatibus & franchisiis ipsius D. Ducis & Ducatus sui Britannie, & secundum formam & naturam tenementi dicti Ducatus nulla simplicia adjornamenta in simplicibus querelis debeant concedi vel fieri contra dictum D. Ducem seu aliquas personas Ducatus sui Britannie in Franciam & ad Parlamentum Regis; tamen gentes tenentes Parlamentum Regis de novo concesserunt & dederunt nonnulla adjournamenta contra nonnullos subditos dicti D. Ducis, contra dictas nobilitates, libertates & franchisias, &c. requirens idem D. Dux quod dicta adjournamenta annullarentur nec amplius concederentur; nonnullisque verbis inter ipsos DD. Duces super hoc proloqutis, ipsi DD. Duces Bit. & Burg. dicto D. Duci Brit. responderunt quod de cetero talia adjournamenta non fierent, &c. Deinde vero dicti Duces Bit. & Burg. eidem D. Duci Brit. ex parte D. Regis tetigerunt de & super modo receptionis homagiorum Ducatus Britannie, asserentes quod idem D. Dux Brit. in receptione dictorum homagiorum suorum ponebat unam clausulam prejudiciablem Regie Majestati videlicet: *Vous devenez home lige à Monseigneur le Duc de Bretaigne qui cy est, & luy promettez porter fay, loyauté & service, & plus proche à luy que à nul autre; & par vostre serment que ainsi le tendrez bien & loyaument.* Et etiam de monetis albis quas idem D. Dux in Ducatu suo faciebat, necnon de ressorto seu appellationibus Regalium Episcoporum & Ecclesiarum Cathedralium Britannie, & multa alia verba super hoc ad invicem habuerunt; quibus DD. Ducibus Bit. & Burg. idem D. Dux Brit. articulatim respondit; & primo super dicto articulo faciente mentionem de receptione homagiorum, quod ipse D. Dux Brit. & predecessores sui quilibet pro tempore suo dicta homagia sua à fidelibus & subditis suis cum dicta clausula recipere consueverunt & receperunt, & ita volebat & intendebat ipsa homagia sua recipere in futurum, nec pro moriendo aliter reciperet seu recipere dimitteret; super articulo vero faciente mentionem de monetis, respondit quod in factione monetarum suarum volebat & intendebat uti prout ipse & dicti predecessores sui poterant & debebant ac facere consueverant, & super articulo faciente mentionem de Regalibus Prelatorum & Ecclesiarum Cathedralium, nolebat nec intendebat uti, nisi prout ab antiquo predecessores sui consueverunt, nec volebat impedire quin ressortum seu appellationes dictorum Regalium fierent & irent ubi ire debebant & consueverunt ab antiquo. Et demum dicti DD. Duces Bit. & Burg. ipsum D. Ducem Brit. rogaverunt quatenus saltem homagium Johannis de Blaix Domini Penthevrie, quod per apointamentum & ordinationem super hoc facta idem Comes debebat eidem D. Duci Brit. facere, vellet idem D. Dux Brit. recipere in presentia D. Regis absque dictis verbis, videl. *Et plus proche à luy que à nul autre;* alioquin dubitabant quod omnes tractatus, apointamenta & concordie facte & proloqute de matrimoniis inter liberos dictorum DD. Regis & Ducis, quam de & super discusionibus & controversiis inter ipsos D. Ducem & Comitem Penthevrie ac Gliverium D. de Clicio cassarentur & annullarentur, &c. & quod etiam Rex ob hoc offenderetur. Qui quidem D. Dux Brit. tunc eisdem Ducibus Bit. & Burg. respondit, quod ob reverentiam Regis & ipsorum DD. Ducum, ac ad eorum requestam, ista vice tantum, reciperet coram Domino Rege homagium dicti Comitis Penthevrie sine verbis predictis, videlicet, *& plus proche à luy que à nul autre;* ita tamen quod hoc esset sine prejudicio suo in receptione aliorum homagiorum suorum; que quidem homagia sua idem D. Dux Brit. intendebat & volebat recipere cum dicta clausula, *& plus proche à luy que à nul autre*, prout ipse & sui predecessores Principes Brit. ab antiquo sic consueverant recipere; Et de hoc protestatus fuit specialiter & expresse. Cumque post hec dicti DD. Duces Bit. & Burg. abinde recessissent pro nuntiando & referendo D. Regi ea que ut predicitur dicta & proloquta fuerant inter eosdem DD. tres Duces, idem D. Dux Brit. dixit & protestatus fuit verbis expressis quod omnia predicta verba & responsiones per eum facte DD. Ducibus predictis, & omnia quecumque fecerat & faciebat tunc Turonis, in quantum prejudiciabant & prejudicare poterant ipso D. Duci & Ducatui suo Britannie, ejusque nobilitatibus, &c. ac matrimonio filii sui, & alia, fecerat & faciebat compulsus seu coactus vi, timore, & metu potentie dicti Regis, & non sponte sua seu libera volutate, nec ipsas ratas vel gratas habebat, nec observare intendebat; imo ipsas ex tunc revocabat & pro nullis esse volebat; nam verisimiliter dubitabat & timebat, prout per juramentum suum tunc dicebat, quod si contradiceret voluntati Regis & dictorum avunculorum suorum, quod idem Rex propter hoc forsan offensus & furore motus contra ipsum, per potentiam suam ipsum D. Ducem arrestaret & sibi ac patrie sue gueram faceret, &c. Et quod intendebat dum esset reversus pacifice in patria sua, dictis nobilitatibus, &c. tam in receptione homagiorum, quam in factione monetarum, &c. uti & gaudere prout sibi videretur expedire, secundum quod ipse & predecessores sui debebant & potuerunt & ab antiquo facere consueverunt; & alibi dictum filium suum, ubi & quando sibi placuerit, maritare, &c. Acta fuerunt hec in dicta parva camera secreta juxta cameram propriam dicti D. Regis hora quasi tertia diei supradicte; presentibus quibus supra, ac discretis & providis viris Bernardo de Keroneuff Presidenti Parlamenti Brit. Guillelmo Eder, Jameto le Coq, & pluribus aliis testibus, &c. *Ch. de Nantes. arm. G. cassette G. n.* 10.

ANNO 1392. 1391. In nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis sit manifestum quod anno ejusdem Domini MCCCXCI. XXVI. Januarii, &c. Coram Serenissimo & preclaro Principe D. Karolo Francorum Rege tunc in cathedra Regia sedente in camera sua paramenti in castro videl. Turon. presentibus illustribus & inclitis Principibus DD. Johanne Biturie, Ludovico Burgundie, Johanne Turonie, Johanne Britannie & Ludovico Borbonie Ducibus, cum aliorum nobilium, Prelatorum, & Consiliariorum & Ecclesiasticorum ac secularium virorum

ANNO 1391. —— 1392.

rum ibidem congregatorum multitudine copiosa; dictus D. Dux Burgundie verba proferens, dicto D. Regi retulit & exposuit quod ipsi DD. Duces Bit. & Burg. ex parte & de mandato dicti D. Regis nuper loquti fuerant ipsa die cum dicto D. Duce Brit. super modo & natura tenementi Ducatus sui Britannie; & quod idem D. Dux Brit. Regi recognoscebat se & Ducatum suum Brit. fuisse & esse submissum, & ipsum D. Regem Francie fore Dominum suum superiorem, in duobus casibus tantum, videlicet in causis appellationum factarum à Parlamento dicti D. Ducis ad Parlamentum Francie, de & pro falso & injusto judicio, & de & pro defectu & denegatione juris, & non alias. Qui quidem D. Dux Brit. immediate ore proprio ibidem recognovit premissa fore vera; dicens quod ipse in dictis casibus D. Regi obediret ac etiam faceret servitia & beneplacita prout tenebatur sub spe & intentione quod ob hoc ipse D. Dux esset melior & fortior, bono dominio ipsius D. Regis in futurum, salvis semper in omnibus juribus, libertatibus, superioritatibus, nobilitatibus, & franchisiis suis & Ducatus sui Britannie, supplicavitque consequenter dicto D. Regi quod ipsas libertates, jura, franchisias, &c. dignaretur ipsi Duci tenere, observare, & confirmare, nec ipsum aliqualiter impedire vel diminuere dignaretur. Qui quidem D. Rex eidem D. Duci de & super bonis affectione & amore quas habebat ad eum, & de oblatis sibi servitiis & beneplacitis per eumdem D. Ducem regratiatus fuit, responditque quod dicta jura, &c. observaret, nec ea diminueret, &c. sed volebat quod idem Dux eis pacifice uteretur secundum quod predecessores sui consueverunt, &c. De & super eo vero quod dictus Dux Brit. dolenter conquestus fuerat & conquerebatur de adjournamentis simplicibus, &c. fuit ibidem D. Duci Brit. per D. Ducem Burg, responsum, verba nomine Regis proferentem, quod de cetero talia adjournamenta contra dictum D. Ducem & ejus subditos nullatenus concederentur in simplicibus querelis, omissis modis, sedibusque, & barris dicti Ducis Brit. gradatim; idem D. Dux mittat ad Parlamentum Regium pro requirendo ipsa adjournamenta sibi remitti, & statim sine difficultate gentes tenentes Parlamenta, ipsa adjournamenta remittent coram dicto D. Duce & ejus judicibus justitiam recepturis, & dicta talia adjournamenta annullabuntur, &c. De & super quibus idem D. Dux petiit à nobis notariis publicis sibi fieri publica instrumenta. Acta fuerunt hec hora quasi meridiana, &c. Presentibus RR. in Christo PP. DD. Henrico Venetensi, Richardo Dolensi Episcopis, ac Bernardo de Keroneuff presidente Parlamenti Brit. Guillelmo Eder, Magistroque Roberto Brochereul, & Johanne du Fou. Testibus ad hoc vocatis. Signatum Petrus d'Grenge & Herveus le Grant autoritate Apostolica & Imperiali Notarii. *Ibid. Arm. L. cassette B. n.* 19.

CXLIV.

1392. 26. Janv.

Protocolum Compromissorum quæ fecerunt JOANNES GALEAZ *Vicecomes Mediolani*, FRANCISCUS DE GONZAGA *Dominus Mantuæ*, *Communitas & Populus Perusii*, *Communitas & Populus Senarum pro se & nomine Adherentium eorum ab une parte*; *nec non Ligæ Florentinorum*, *Bononiensium*, FRANCISI *Junioris* DE CARRARIA *Domini Paduæ*, *Astorgii de Bagnacavallo Domini Imolæ*, *pro se*, *& nomine* ALBERTI *Marchionis Estensis*, *& Domini* MANFREDI *de Faventia aliorumque Colligatorum*, *adherentium & Recommandatorum ab altera parte*, *de Pace inter eos firmiter pangenda*, *in Arbitrium* RICARI CARAZOLI *S. Sedis Apostolicæ Legati*, *&* ANTONIOTI DE ADURRIS *Ducis Januæ cum Communitate & Populo suo*; *Quo continentur præter Pacta & Conventiones dictorum Compromissorum*, *& Sententias Arbitrales primam & secundam*, *omnes Petitiones*, *Procurationes*, *allegationes*, *Defensiones*, *& Ratificationes in hoc Negotio ab omnibus partibus exhibitæ*, *a* 28. *Decembris* 1391 *ad* 26. *Januarii* 1392. [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantouë.]

ANNO 1392.

Instrumentum Compromissi pro Pace fienda actum in Civitate Januæ 28. *Octobris Indictione x. quarta secundum stillum Januæ.*

IN Nomine Domini Amen. Anno à Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione quarta x. secundum cursum Januæ, die Jovis vigesima octava Mensis Octobris hora quarta Noctis, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papæ noni Anno tertio.

Spectabilis, & Egregius Miles Dominus Nicolaus Spinellus Comes Joijæ, & Regni Siciliæ Cancellarius, & Spectabilis, & Egregius Miles Dominus Gulielmus de Bevilaquis filius quondam Domini Francisci Militis, Consiliarii, & Procuratores Illustris Principis, ac Magnifici & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum, Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii ad infrascripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus Nos Notarii infrascripti publicis Instrumentis Procuratoriis fieri rogatis, Uno videllicet manu Domini Johannis de Oliariis Notarii, & Civis Papiensis in personam suprascripti Spectabilis Militis Domini Nicolai anno proxime præterito Indictione decima quarta secundum cursum Civitatis Papiæ die secundo Mensis Octobris præsentis, Alio facto in personam præfati spectabilis Militis Domini Gulielmi fieri rogato manu Cattelani de Christianis Notarii Civis Papiensis filii quondam Domini Franceschini Juris Periti, Anno proxime præterito indictione quarta decima die lunæ xxx. Mensis Octobris. Procuratoriis nominibus prefati Illustris Domini Johannis Galeaz, & pro ipso Domino Johanne Galeaz ejusque filiis, & Hæredibus, ac etiam nomine, & vice Adhærentium, Complicium, Valitorum, Colligatorum, & Sequacium, Recomendatorum, Benevolorum, ac subditorum prefati Domini Domini Johannis Galeaz.

Et spectabilis, & Egregius Miles Dominus Filippus de la Molza, & Sapiens Vir Dominus Johannes de Bobio Jurius Utriusque Doctor, Procuratores Magnifici, & Excelsi Domini Domini Francisci de Gonzaga Domini Mantuæ Imperialis Vicarii Generalis ad infrascripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti ut constare vidimus publico Instrumento dictæ Procurationis fieri rogato manu Jacob de Falconibus Notarii, & Civis Mantuæ Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta x. secundum cursum Civitatis Mantuæ die Jovis x. quarto Mensis Decembris nomine, & vice dicti Magnifici Domini Domini Francisci Domini Mantuæ, ejusque Adhærentium, Complicium, Valitorum, Colligatorum, Vassalorum, Sequacium, Recommendatorum Benevolorum & subditorum.

Et spectabilis Miles Dominus Nicolaus de Balionibus Legum Doctor, & Nobilis, ac Circumspectus Vir Ser Ugolinus Cechini honorabiles Cives Perusii Sindici, & Procuratores Magnificæ Communitatis, Hominum, Populi, & Universitatis Magnificæ Civitatis Perusii ad infrascripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus publico Instrumento dicti Sindicatus fieri rogato manu Johannis quondam Magistri filii de Perusio Notarii Anno millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione decima secundum stillum Civitatis Perusii, die undecima Mensis Novembris, nomine, & vice prædictæ Communitatis, Populi, & Universitatis Civitatis Perusii, ac etiam nomine, & vice omnium, & singulorum Adhærentium, Complicium, Valitorum, Colligatorum, Benevolorum, sequacium, Recommendatorum, Vassalorum, & subditorum dictæ Civitatis Perusii.

Et Nobilis, & Prudens Vir Battista Mini Casini de Pizolhominibus Civis Senensis Sindicus, & Procurator Magnificæ Communitatis, hominum, Populi, & Universitatis Magnificæ Civitatis Senarum ad infrascripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constitutus, ut constare vidimus publico Instrumento Sindicatus, & Procurationis scripto manu Andreæ quondam Justi de Cennis de Vulteriis Notarii Anno Dominicæ Incarnationis mil-

ANNO 1392.

millesimo trecentesimo nonagesimo primo Indictione x. quinta die duodecimo Mensis Decembris nomine, & vice dictæ Communitatis, & Populi, & Universitatis Civitatis Senarum ac nomine, & vice omnium, & singulorum Adhærentium, Colligatorum, Benevolorum, Complicium, Valitorum, sequacium, Recommendatorum, Vassalorum, & Subditorum dictæ Civitatis Senarum, & quilibet ex ipsis Procuratoribus, & Sindicis nomine, & nominibus quo, & quibus supra ex una, sive pluribus Partibus, protestatione præmissa principio, medio, & fine præsentis Instrumenti Compromissi per suprascriptos, & infrascriptos Sindicos, & Procuratores, dictis, & infrascriptis modis, & nominibus, quod per additionem, vel expressionem alicujus Cognominis, vel qualitatis, aut Dominationis, vel dignitatis factam in præsenti Compromisso de aliquo ex suprascriptis, vel infrascriptis Contrahentibus, seu Partibus nulla probatio sumi possit, vel aliquod præjuditium generetur dictis Partibus, nec alicui ipsarum nec alicui ex ipsis Partibus.

Et Egregii ac spectabiles Viri Dominus Filippus Domini Alemani Miles de Adimaribus Dominus Ludovicus Domini Francisci de Albergotis Legum Doctor, & Guido quondam Domini Thomasii Cives honorabiles Florentini Sindici, & Procuratores, ac Nuntii spetiales Magnifici & Excelsi Communis Florentiæ ad infrascripta, & alia a dicto Communi legitime constituti, & ordinati, de quorum Sindicatu, & mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu Prudentis Viri ser Viviani Nerii Notarii publici Florentini, & scriba Reformationum, & statutorum Populi, & Communis Florentiæ, ac etiam manu ser Ugolini Petruccii Notarii Florentini Anno ab Incarnatione Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quinta decima, die Octava Mensis præsentis Decembris Sindicario, & Procuratorio nomine dicti Magnifici Populi, & Communis Florentiæ, & pro Civitatibus, Castris, Fortalitiis, Terris, & Locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & earum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Communis Florentiæ subditis quibuscunque, ac etiam vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Communis Florentiæ Adhærentium, Complicum, & sequacium.

Et Egregius Legum Doctor Dominus Tomasius de Sto. Johanne, & Sapiens Vir Andallo de Bentivoliis Cives honorabiles Bononienses Sindici, & Procuratores Magnifici, & Potentis Communis Bononiæ ad infrascripta & alia per dictum Communem Bononiæ legitimè constituti & ordinati, de quorum Sindicatu, & Mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu ser Filippi Angelini olim Filippi de Marsiliis Notarii Bononiensis. Anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo Indictione x. quarta die vigesimo sexto Mensis Augusti, Sindicario, & Procuratorio nomine dicti Magnifici Communis Bononiæ, & pro ejus Civibus Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortalitiis, Terris, & Locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & ejus Communis subditis quibuscunque, ac etiam gestorio, & vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Communis Bononiæ Colligatorum, Adhærentium, Complicium, sequacium, vel subditorum.

Et Egregii Viri Dominus Michael quondam Antonii de Rabata Cives Florentinus Miles strenuus, & Dominus Franciscus de Conseluis de Padua Legum Doctor Procuratores, & Nuntii spetiales Magnifici & Excelsi Domini Francisci Junioris de Carraria Paduæ &c., ab ipso Magnifico Domino Francisco ad infrascripta, & alia legitime constituti, & ordinati, ut de eorum Procuratorio, & Mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu ser Johannis Francisci quondam Nicolai Civis Paduæ Notarii Anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione decima quarta, die Veneris decimo octavo Mensis Augusti, Procuratorio nomine dicti Magnifici Domini Francisci, & prò ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & prò Castris, Fortalitiis Terris, & Locis dicti Domini Francisci, & seu quæ per dictum Dominum Franciscum tenentur, seu possidentur, & ejusdem Domini Francisci Subditis quibuscunque, ac etiam vice, & gestorio nomine suorum Adhærentium, Complicium, sequacium, Recomendatorum, vel subditorum, Ac etiam omnes dicti Sindici dictorum Communium Florentiæ, Bononiæ, & Domini Francisci de Carraria prædicti, vice, & nomine Illustris, & Excelsi Domini Domini Alberti Marchionis Estensis, & prò ipso Domino Marchione, & Terris, subditis, Adhærentibus, Complicibus, Colligatis, & Auxiliatoribus suis, & Magnificorum Dominorum Astorgii de Manfredis Faventiæ &c. Bernardini, & Ostaxii, & Fratrum suorum de Polenta Ravenæ &c. & Domini Ludovici de Aliduciis Domini Imolæ, & eorum Colligatorum, ac etiam vice, & nomine aliorum Colligatorum, Adhærentium, & Complicium dictorum Magnificorum, Communium Florentiæ, Bononiæ, & Domini Francisci prælibati, & cujuscunque eorum, & prò ipsis Colligatis, Adhærentibus, & Complicibus, & eorum Terris, subditis, Adhærentibus Complicibus, & sequacibus.

Omnes simul Sindici, & Procuratores prædicti dictis modis, & nominibus ex parte una, & prò parte alia.

Facientes omnia infrascripta ex certa scientia, & non per errorem, & protheftatione præmissa per dictos Procuratores, & Sindicos, & Mandatarios utriusque Partium in principio, medio, & fine præsentis Contractus, quod vigore predictorum, vel infrascriptorum non intendunt suas personas, vel eorum bona propria, aut jura modo aliquo obligare, sed solum, & dumtaxat eosdem Dominos, & Constituentes, prò quibus agunt.

Fecerunt plenum, largum, & liberum Compromissum cum plena, larga, libera, & generali potestate, & bailia in Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carozolum de Neapoli Sacræ Domus Hospitalis St. Johannis Hyerosolimitani Generalem Magistrum, & Sedis Apostolicæ Nuntium. Et Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Anthoniottum Adurnum Dei gratia Januensium Ducem tamquam in privatam personam, nec non in Magnificam Communitatem Januæ seu loco ipsius Communitatis illum, vel illos, qui elligentur per dictam Communitatem, seu repræsentantes ipsam Communitatem ad dictum Compromissum, & ad omnia, quæ sequentur ex eo, omnes tres in concordia existentes, & non aliter, tamquam in eorum Arbitros, Arbitratores, Amicabiles Compositores, & Amicos Communes; de omnibus, & super omnibus, & singulis Guerris, discordiis, Controversiis, Contentionibus, Inimicitiis, Rancoribus, differentiis, litibus, & quæstionibus inter dictas Partes, & quamlibet ipsarum, & quemlibet, ex dictis partibus tam coniunctim, quam divisim vigentibus, seu quæ vigere possent, quoquo modo vel vigebunt, seu orientur durante præsenti Compromisso. Et de & super omnibus, & singulis Cædibus, Offensionibus, Injuriis, Robariis, Incendiis, spoliationibus, Invasionibus, Occupationibus, & detentionibus, & etiam de omnibus, & singulis invasis, spoliatis, innovatis, & occupatis, & perpetratis durante presenti Guerra, & etiam ab eo tempore citra, quo incoata fuit, seu per ipsum tempus, & etiam quæ fierent, durante presenti Compromisso. Et generaliter de omnibus, & singulis damnis, & dispendiis factis, illatis, occursis, commissis, seu datis per dictas Partes, seu alteram earum vel per aliquem ex prædictis Partibus, vel per earum subditos, Vassallos, Adhærentes, Complices, vel sequaces, seu stipendiarios, Recommendatos seu Benevolos, vel aliquam ipsarum Partium, vel aliquem ex dictis Partibus inter se ipsas, & ad invicem, & vicissim una contra alteram, vel altera contra alteram, vel alter ex predictis Partibus contra alterum ex dictis Partibus, personis, rebus, & quocunque alio modo, qui dici, vel excogitari posset, & etiam tam conjunctim, quam divisim, & etiam quæ darentur, seu fierent, durante presenti Compromisso, & de omnibus, & super omnibus, & singulis dependentibus, emergentibus, & connexis predictis, & a prædictis, & quolibet predictorum. Et etiam de omnibus, & singulis causantibus, vel quæ causarent, seu causare possent supradicta, seu aliquod supradictorum, & etiam super omnibus causantibus, vel quæ causare, & conservare possent Pacem inter dictas Partes, & quamlibet ipsarum & quemlibet ex partibus prædictis Arbitrio, & Arbitramento, & dispositione dictorum Dominorum Arbitrorum, & Arbitratorum. Ac etiam, quod de omni, & toto, de quo fuit pronuntiatum, declaratum, sententiatum, arbitratum, arbitramen-

ANNO 1392.

tramentatum, deffinitum, ſtatutum, mandatum, vel ordinatum per ſupradictos Dominos Arbitros, & Arbitratores, intelligatur factum Compromiſſum, ac in compromiſſo, & in petitione coram eis deductum, & per eos ſuper eo cognitum, perinde ac ſi de ipſis, & quolibet ipſorum eſſet facta mentio ſpecialis, & ſpecſſica in præſenti Compromiſſo, & petitione, & cognitione predictis, & in præmiſſis, & ultra predicta. Dantes, & concedentes dicti Sindici, & Procuratores dictis nominibus, & quolibet dictorum nominum dictis eorum Arbitris, & Arbitratoribus, ac Amicabilibus Compoſitoribus poteſtatem, & bailiam omnimodam, & liberam, ac generalem arbitrandi, arbitramentandi, pronuntiandi, ſententiandi, diſponendi, remittendi, declarandi, condemnandi, & abſolvendi, corigendi, & ſuper jam pronunciatis ſemel, & pluries, Ac ſtatuendi, ordinandi, & mandandi in prædictis, & ſuper prædictis, & quolibet prædictorum, & parte prædictorum, & cujuslibet prædictorum, & ut ſupra tam conjunctim, quam diviſim inter dictas Partes, & quemlibet, ex dictis Partibus, & ſuper dependentibus, emergentibus & connexis prædictis, & a predictis, & quolibet prædictorum de jure, vel accordio, ſeu convenientia, vel de facto, etiam variando, juris ordine ſervato, vel non ſervato, Libello oblato, vel non oblato, diebus feriatis, & non feriatis etiam introductis in honorem Dei, lite conteſtata, vel non conteſtata, eundo, ſtando, vel ſedendo, & in quocunque loco, Partibus citatis, vel non citatis, & una citata, & altera non citata, præſentibus Partibus, vel abſentibus, & una, ſeu pluribus præſente, vel præſentibus, & altera, ſive aliis abſentibus vel abſente, & demum in omnibus, & per omnia, prout, & ſicut dictis Arbitris, & Arbitratoribus videbitur, & placuerit ſecundum eorum liberam voluntatem, juditialiter etiam & extra juditialiter, nullo prætermiſſo obſtante. Et quod poſſint in eorum Arbitriis, & Arbitramentis accipere de Juribus, rebus, & poſſesſionibus, & quaſi cujuslibet Partium prædictarum, & cujuslibet ex dictis Partibus, & attribuere, dare, & adjudicare alteri Parti, & cuilibet perſonæ, ex partibus prædictis etiam in magna, & maxima quantitate, & in totum, prout & ſicut ipſis Dominis Arbitris, & Arbitratoribus videbitur, & placuerit ſecundum eorum liberam voluntatem. Remittentes ipſi Procuratores, & Sindici, & quilibet ipſorum dictis nominibus, & quolibet dictorum Nominum dictis eorum Arbitris, & Arbitratoribus tam in procedendo, quam in pronuntiando omnem Juris Civilis, & Canonici auctoritatem obſervandam, & figuram. Emologantes ex nunc, prout ex tunc omnem ſententiam, pronunciationem, declarationem, arbitrium, & arbitramentum, ordinationem, & Mandatum, & quæcunque alia fienda, proferendas, & proferenda in predictis, & circa predicta, & quolibet predictorum, dependentibus, & connexis ab ipſis, & quolibet eorum, tamquam ſi eſſent juſte, & æque, vel juſta, & æqua. Promittentes ipſi Sindici, & Procuratores dictis nominibus, & quolibet dictorum nominum ſibi ad invicem, & viciſſim ſolemni ſtipulatione interveniente, non dicere, opponere, vel allegare aliquam ſententiam, pronuntiationem, declarationem Arbitrium, & Arbitramentum, ſtatutum, Mandatum, & Ordinationem fiendas, & fienda, proferendas, & proferenda per dictos Dominos Arbitros, & Arbitratores in prædictis, & circa predicta, & quolibet predictorum, dependentibus, emergentibus, & connexis a predictis, & quolibet predictorum, eſſe nullas, ſeu nulla, iniquas, ſeu iniqua, & ipſas, & ipſa vel aliquam earum, ſeu aliquod ipſorum non petere reduci ad arbitrium boni Viri, nec reducendas, ſeu reducenda eſſe, allegare, nec etiam petere reſtitutionem in integrum, generalem, nec ſpetialem tam contemplacione Compromiſſi, quam arbitramentandorum, & declarationis, quæ pronuntiabuntur, vel fient per predictos Arbitros, nec etiam contra ea, quæ reſultabunt ex predictis, vel occaſione eorum.

Renunciantes dicti Sindici, & Procuratores, & quilibet ipſorum dictis nominibus, & quolibet dictorum nominum etiam per pactum expreſſum, & ſolemnem ſtipulationem beneffitio reſtitutionis in integrum, & reductioni ad arbitrium boni Viri, Appellationi, reclamationi, quærelationi, Officio Judicis, omnique remedio, & beneffitio annullandi, in dubium revocandi Arbitramenta, quæ pronuntiabuntur, etiam ſi eſſent iniqua, iniquiſſima & maxima, & enormi quantitate, & læſione contra aliquam ex prædictis Partibus vel aliquem ex ipſis Partibus. Promittentes dicti Sindici, & Procuratores, & quilibet ipſorum dictis nominibus, & quolibet dictorum nominum ſibi ad invicem, & viciſſim ſolemnibus ſtipulationibus hinc inde intervenientibus ſtare, parere, & obedire quibuſcunque ſententiis, Pronuntiationibus, declarationibus Arbitriis, & Arbitramentis, Statutis, Mandatis, & ordinationibus dicendis, & proferendis per dictos Dominos Arbitros Arbitratores, in prædictis, & ſuper predictis, & quolibet prædictorum, & dependentibus, emergentibus, & connexis, ac attendere, & obſervare omnia, & ſingula, quæ arbitrabuntur, & pronunciabuntur, ſeu declarabuntur, vel mandabuntur ſuper prædictis, & quolibet prædictorum, & dependentibus, emergentibus, & connexis, ſeu etiam ſuper aliquibus, vel aliquo prædictorum inter Partes predictas, & quamlibet ipſarum, ſeu aliquem ex predictis Partibus. Et contra ea, vel aliquod eorum non facere, vel venire per ſe, vel alium aliqua occaſione, ratione, vel cauſa, quovis ingenio, vel colore quæſito, de jure, vel de facto etiam, ſi de jure poſſent ſub pæna Florenorum ducentorum Millium auri boni, & juſti ponderis, in quam pænam incidat Pars non obſervans pacti obſervanti, & quæ pæna totiens committatur, & in ſolidum, & exigi poſſit, quotiens fuerit contrafactum in ſingulis Capitulis. Qua pæna commiſſa ſeu exacta, vel non, rata maneant ſupra, & infraſcripta. Et omnia, & ſingula dicenda, pronuntianda, declaranda, arbitranda, & arbitramentanda per dictos Arbitros, & Arbitratores, & reficere, & reſtituere Una Pars alteri, & altera alteri omnia, & ſingula damna, intereſſe, & expenſas litis, & extra, prò quibus omnibus, & ſingulis firmiter obſervandis, & attendendis Procuratores. & Sindici prædicti, & quilibet ipſorum nomine, & nominibus, & vice, quo, & quibus ſupra, omnia, & ſingula bona etiam, quæ alias non veniunt in generali obligatione Dominorum, Populorum, & Communitatum, quorum, ſeu quarum ſunt Procuratores, & ſeu Sindici ſibi ipſis viciſſim, & ad invicem nominibus, quibus ſupra recipientibus, & ſtipulantibus obligaverunt, & obligant.

ANNO 1392.

Quæ bona omnia, & ſingula obligata ut ſupra, ſi prædicta, ut præſcribitur, non attenderentur, ſolverentur, & non obſervarentur, liceat, & licitum ſit tunc, & in dictam cauſam parti, & ſeu Partibus, & cuilibet ex dictis Partibus, cui, vel quibus ſententianda, arbitranda, pronuntianda, mandanda, & declaranda, ſeu laudanda prædicta per dictos Arbitros, & Arbitratores non fuerint obſervata, & realiter executa, apprehendere, & corporaliter poſſeſſionem, ſeu quaſi intrare omnium bonorum, & Jurium Partis, ſeu Partium, & cujuslibet ex dictis Partibus, ut ſupra non attendentis, vel non attendentium, propria auctoritate, & absque ulla alicujus Judicis, vel Magiſtratus licentia, vel auctoritate ipſaque bona in ſe tenere, & in proprios uſus convertere, vendere, & alienare, ipſorumque fructus percipere, & de ipſis diſponere pro ipſius, vel ipſarum Partium, cui, vel quibus prædicta non obſervarentur liberæ voluntatis arbitrio, uſque ad promiſſorum omnium, & ſingulorum plenam, & integram ſolutionem, & ſatisfactionem, quia ſic inter ipſos actum extitit, & conventum. Conſtituentes, & promittentes dicti Sindici, & Procuratores, & quilibet ipſorum nomine, & nominibus, quo, & quibus ſupra viciſſim, & ad invicem per pactum expreſſum, & ſolemnem ſtipulationem, quod prædictæ Partes, & quælibet ipſarum, & quilibet ex prædictis Partibus prædicta omnia, & ſingula ut ſupra, attendent, ſolvent, & obſervabunt tam in Civitatibus Florentiæ, Mediolani, Papiæ, Bononiæ, Placentiæ, Paduæ, Cremonæ, Ferrariæ, Mantuæ, Faventiæ, Ravenæ, Peruſii, Imolæ, Senarum, Piſis, Venetiarum, & Januæ, quam alibi ubicunque, & in quocunque Loco, & Foro, & ſub quocunque Judice, & Rectore, tam Eccleſiaſtico, quam ſeculari. Et in ſolidum ubi, & in quo dictæ Partes, ſeu aliquis ex dictis Partibus, ſeu aliqua ipſarum Partium inventæ, inventus, vel inventa fuerit, ſeu fuerint. Et prædicta fuerint ut præſcribitur requiſita, & poſtulata, ſeu etiam tantum ubi per ipſos Dominos Arbitros, & Arbitratores

ANNO 1392. bitratores fuerit pronunciatum, vel declaratum. Inter quos quidem Procuratores, & Sindicos dictis Nominibus, & quemlibet ex eis hoc fuit actum, per pactum expressum solemni stipulatione vallatum. Quod dicti Arbitri, & Arbitratores non possint, vel debeant sententiare, laudare, arbitrari, arbitramentari, pronuntiare, vel declarare, aut aliquod facere in prædictis, vel aliquo prædictorum vigore dicti Compromissi, vel contentorum in eo, & seu dictæ bailiæ, & potestatis in totum, vel in parte, nisi fuerint omnes ipsi tres Arbitri, & Arbitratores simul præsentes in concordia, & concordes tam in effectu, quam in sententia, tenore, & forma omnium, & singulorum, quæ laudare, sententiare, arbitrari, arbitramentari pronuntiare, & declarare voluerint, & omnium, & singulorum, quæ in prædictis, pro prædictis, vel aliquo prædictorum facere voluerint, & seu fecerint.

Quod quidem Compromissum, & terminum ipsius Compromissi prædicti Procuratores & Sindici procuratoriis, & Sindicariis nominibus, quibus supra, & quilibet ex eis voluerunt valere, & durare debere usque ad, & per totam vigesimam diem Mensis Januarii proxime venturi.

Insuper dicti Procuratores, & Sindici, & quilibet ipsorum procuratoriis, & Sindicariis nominibus Dominorum, Communitatum, & Partium, quorum, & quarum sunt Procuratores, & Sindici, volentes prædicta omnia, & singula, ac etiam Arbitria, Arbitramenta, Lauda, Mandata, Procuramenta fienda, & seu proferenda per suprascriptos Arbitros, & Arbitratores, & Amicos Communes juramento firmare, juraverunt, & jurant ad Sancta Dei Evangelia corporaliter manibus tactis scripturis in animas, & super animas Dominorum, & Priorum, & Rectorum, & Præsidentium ipsarum Communitatum, quorum, & quarum sunt Procuratores, & seu Sindici, & eorum qui eos constituerunt. Quod Domini Populi, & Communitates, quorum, & quarum sunt Procuratores, & seu Sindici prædicta omnia, & singula, & quodlibet prædictorum attendent, & observabunt, & nullo unquam tempore contrafacient, dicent, seu venient opere vel facto, nec ulla exceptione, allegatione, contradictione, oppositione, petitione, nec aliquid aliud propter quod effectus præsentis Compromissi, & arbitramentandorum ut supra possint modo aliquo impediri, vel ipsi quovis modo contraire, facient, opponent, vel allegabunt.

Et renunciaverunt, & renunciant dicti Procuratores, & Sindici, & quilibet ipsorum Sindicariis & Procuratoriis nominibus, quibus supra vicissim, & ad invicem exceptioni non facti præsentis Compromissi, & omnium rerum non sic actarum, factarum, & gestarum, ut supra continetur, & non præstati dicti Juramenti, & specialiter Autenticæ: Decernimus. Cod. de Arbitriis, quæ inhibet Arbitrium fieri cum Sacramenti interpositione, reductioni ad arbitrium boni Viri, Appellationi, reclamationi, quærelationi, Officio Judicis, beneficio restitutionis in integrum, omnique remedio, & beneficio annullandi, in dubium revocandi arbitramenta, quæ pronuntiabuntur, etiam si essent iniqua & iniquissima, & maxima, & enormi quantitate, & Læsione contra aliquam ex dictis Partibus, vel aliquem ex ipsis Partibus.

Et generaliter omni beneffitio, & auxilio tam Juris Civilis, quam Canonici, ipsis Partibus, & cuilibet ipsarum specialiter competenti, & competituro, Privilegii, Statuti, Rescripti, Consuetudinis, Appellationis, & in integrum restitutionis, emendationis, sive Correctionis, exceptionis beneficio, per quod possent ipse Partes, vel alique ipsarum in totum, seu partem a prædictis, seu ab observatione prædicti Arbitrii, seu Arbitramentorum, seu præceptorum, & Mandatorum, seu restitutione damnorum & expensarum quomodolibet liberari. Privilegio Fori, Feriis quibuscunque, omnique alii Juri, exceptioni, & deffensioni, contra hæc, & omnibus probationibus, & productionibus Testium contra prædicta, omnia & singula. Prædicta omnia Jura, Privilegia, & Beneffitia, & suprascripta auxilia dicti Sindici, & Procuratores nominibus, quibus supra vicissim pacto remittentes expresso.

Facientes etiam prædicta omnia, & singula in præsentia Magnifici Viri Domini Caroli Marchionis de Carreto Potestatis Civitatis Januæ prædictis omnibus, & singulis suam, & Communis Januæ cum causæ cognitione auctoritatem, & decretum interponentis, & præstantis. Cujus Domini Potestatis dicti Sindici, & Procuratores Nominibus quibus supra, & quilibet ipsorum Jurisdictionem ad hunc actum tantum sponte, & expresse, ac ex certa scientia prorogaverunt & prorogant. Subicientes se expresse ac ex certa scientia, quoad actum prædictum, & quoad predicta circa ipsum Actum, Jurisdictioni, & decreto dicti Domini Potestatis. ANNO 1392.

Et idem dictus Dominus Potestas, mandavit, & dicti Sindici, & Procuratores nominibus quibus supra rogaverunt confici debere de præmissis unum, & plura publica Instrumenta unius, & ejusdem continentiæ, & tenoris per nos Antonium de Credentia Cive Januæ Cancellarium dicti Domini Ducis, quondam Coradi, Nicolaum Jacobi de Neapoli Secretarium suprascripti Reverendissimi Domini Magistri, Lapum Mazei Civem Florentinum, Filippum Anzelini de Marsiliis de Bononia, Johannem Franciscum Nicolai de Padua, Cattelanum de Christianis Civem Papiensem, & Antonium filium quondam Domini Maginardi de Bonattis de la Volta Notarium, & Civem Mantuæ, Notarios publicos, & quemlibet Nostrum in solidum.

Acta fuerunt prædicta Januæ in Salla Nova Magna Palatii ducalis Communis Januæ, præsentibus testibus ad hæc vocatis specialiter & rogatis.

Reverendo in Christo Patre Domino Fratre Raimundo Ordinis Prædicatorum Generali Magistro, Venerabili Viro Domino Fratre Antonio de Grimaldis Ordinis Sancti Johannis Hyerosolimitani Priore Lombardiæ, Nobili, & Egregio Viro Domino Thoma de Spina Legum doctore, Gregorio de Marsupinis de Arecio Legum doctore, Vicario præfati Magnifici Domini Ducis, Domino Bondo de Lanfredutiis de Pisis, Legum doctore, Conrado Mazuro Notario & Communis Januæ Cancellario, Georgio Stella Notario, Conrado Fattinanti Notario, Johanne Stella Notario de Sancta Mazaro —— Notario, Civibus Januæ. Et pluribus aliis.

Petitio, & Capitula Domini Comitis Virtutum concernentes tantum dictum Dominum Comitem deposita die Octava Januarii in sero.

In Nomine Domini. Anno Millesimo trecentesimo nonagesimo secunda Indictione Decima quarta secundum Stillum Januensem, die Octava Januarii in sero.

Coram Vobis Reverendo in Christo Patre, & Domino Domino Rocardo Carazolo Dei gratia Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani Generali Magistro, & Sedis Apostolicæ Nuntio. Et Magnifico Domino Domino Anthoniotto Adurno Dei gratia Duce Januæ tamquam privata persona & etiam coram Magnifica, Communitate Januæ & coram Venerabilibus Viris Domino Petro Ultramarino Legum doctore, Leonardo de Gentilibus, Nobili Juliano de Castro, Jacobo de Cambio Popularibus Civitatis Januæ representantibus, & qui ad infrascripta representabunt eandem Communitatem, Arbitris, Arbitratoribus, & Amicabilibus Compositoribus, & Amicis Communibus electis, Altissimo faciente, per Partes, seu per Procuratores & Sindicos ipsarum, ut in Compromisso infacto continetur. Comparet Spectabilis, & Egregius Miles Dominus Nicolaus de Neapoli Comes Yoyæ, & Regni Siciliæ Cancellarius & spectabilis & Egregius Miles Dominus Gulielmus de Bevilaquis Procuratores Illustris Principis, & Magnifici & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis Comitis Virtutum, Domini Mediolani & Imperialis Vicarii Generalis, nomine, & ad utilitatem ipsius, ac Liberorum & successorum suorum, & aliorum in Compromisso nominatorum partis suæ, & cujuslibet ipsorum, causa tractandi coram Vobis Pacem veram & honestam ac etiam rationabilem & etiam occasione aliorum, quæ continentur & comprehenduntur in Compromisso in Vos facto per Partes prædictas, seu earum, & cujuslibet, vel alicujus prædictarum, seu prædictorum Procuratores, & Sindicos. Et petunt, & requirunt coram Vobis Magnificis Dominis Compromissariis, & Arbitratoribus antedictis, nomine, & ad utilitatem Domini Mediolani per viam qualis qualis Petitionis, & omni modo, quo melius validius possunt ab Egregiis, & Nobilibus Viris Dominis Filippo de Adimaribus Milite, Ludovico Domini Francisci de Albergottis Legum doctore, & Guidone quondam Domini Thomasii Nerii Sindicis, & Procuratoribus Communitatis, Populi & Universitatis Civitatis Florentiæ, & a Sapiente, & Nobilibus Viris Dominis Thoma de Sancto Johanne Legum doctore, Andallo quondam Michaelis de Bentevoliis Civibus Bononiensibus Sindicis

ANNO 1392. dicis & Procuratoribus Communitatis, Populi, & Universitatis Civitatis Bononiæ, & ab Egregiis, & Sapiente Viris Dominis Michaele de Rabata Milite, & Domino Francisco de Conselvis Legum Doctore Civibus Paduanis, Procuratoribus Domini Francisci Junioris de Carraria Spoliatoris, & Usurpatoris Paduæ, & districtus. Et contra ipsos, & quemlibet ipsorum nomine Communitatum, Civitatum, & Populorum Florentiæ, & Bononiæ, & nomine Domini Francisci de Carraria prædicti, & cujuslibet ipsorum, & a dictis Communitatibus, & Populis, & a Domino Francisco prædicto & a qualibet, & quolibet prædictorum, & a quocunque, & quibuscunque intervenientibus legitime, & qui intervenient pro prædictis, a quolibet, & a qualibet prædictorum, & prædictarum debere fieri effectualiter restitutionem, reintegrationem, & relaxationem prælibato Illustri, & Excelso Domino Jahanni Galeaz pro se, & Liberis, & successoribus suis, & cuicunque pro eo legitime intervenienti, etiam qui intercedet nomine, & ad utilitatem prelibati Domini Mediolani, possessionis, & quasi possessionis, & tenutæ Civitatis Paduæ, & Castri & Cittadellæ Interiorum, & omnium, & singulorum Edifitiorum ac etiam Burgorum, Castrorum, Locorum, Terrarum, Villarum, & Territorii dictæ Civitatis & districtus, Villagiorum, Bonorum, Fortiliciorum, rerum, Jurisdictionum, & honorantiarum dictæ Civitatis, & pertinentiarum. Ac etiam requirentes, & petentes a Vobis Dominis Arbitris, & Arbitratoribus dicti Procuratores prælibati Domini Johannis Galeaz nomine prælibati Domini Mediolani, quatenus omnibus modo jure, & forma, quibus melius, & validius possitis, condemnetis, & successive compellatis prædictas Communitates & dictum Dominum Franciscum, & quamlibet, & quemlibet prædictarum, & prædictorum Intervenientes & qui intervenient pro eis, & qualibet, & quolibet prædictorum, & prædictarum legitime nominibus, quibus supra proxime, ad faciendum, & fieri faciendum perfecte dictam restitutionem integre, & reintegrationem omnium, & singulorum prædictorum prælibato Domino Johanni Galeaz, & cuilibet, qui pro eo legitime intervenient ad utilitatem ipsius, & Liberorum, & successorum suorum ut supra, ac etiam ut ad prædicta eundem Dominum Comitem restituatis, & reintegretis, & maxime quia Illustri & Excelso Domino Domino Johanne Galeaz existente per se, & Officiales suos in possessione, & quasi pacifice, & tenuta prædictorum, tempore, quo præsens Guerra incoata fuit, & etiam ante. Idem Dominus Johannes Galeaz & Officiales sui, per quos prædicta possidebat, & quasi pacifice etiamque tenebat, spoliatus fuit, & spoliati fuerunt prædictis, maxime cum favore, & auxilio dictarum Communitatum Florentiæ, & Bononiæ post dictam guerram incoatam, & tempore durante, & manu armata per dictum Dominum Franciscum Juniorem & gentes, quæ cum ipso erant, ipsis officialibus prælibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz resistentibus possetenus, considerato etiam, quod de Jure convenit, ut spoliatus primo, & ante omnia restituatur, & reintegretur ad ea, quibus spoliatus fuit, ac etiam quod æquitati convenit, quod innovata, pendente guerra, reintegrentur, & occupata, usurpata seu spoliata extantia restituantur, & reintegrentur, cessantibus exceptionibus, subterfugiis, & allegationibus contrariis, vel obviantibus quibuscunque. Ac etiam requirunt, & petunt dicti Procuratores prælibati Domini Domini Mediolani dicto nomine, quatenus Vos Domini Arbitratores condemnetis dictum Dominum Franciscum Juniorem ad restituendum prælibato Domino Domino Johanni Galeaz & Intervenientibus pro eo cum Mandato Res Mobiles, & omnia, & singula Mobilia quæ, & quas prælibatus Dominus Dominus habebat, seu possidebat, vel quasi in Civitate Paduæ, seu Castro, vel Cittadella ipsius Civitatis, ac extantia, & quæ erant nomine prælibati Domini Domini Mediolani, quoad possessiones, vel quasi, in Castris, Villis, Fortilitiis ac Territorio, & districtu dictæ Civitatis Paduæ tempore dictæ Spoliationis, & ante, seu extimationem ipsorum, quæ Extimatio ascendit in quantitate, & usque ad quantitatem Florenorum Quadringentorum Millium & ultra, maxime prout Sacramento ipsorum Procuratorum dicto nomine verificabitur, & declarabitur, seu aliis probationibus idoneis. Et prædicta Mobilia, seu extimationem ut supra petunt dicto nomine in consequentiam prædictorum, & omni modo eisdem Procuratoribus dicto nomine utiliori, multis rationibus, & causis legitimis, & maxime consideratis illis, de quibus supra fit mentio. ANNO 1392.

Item, ut de cetero tollatur Materia discensionis, & scandali inter Partes prædictas, omni modo, quo melius & validius possunt, petunt & requirunt dicti Ambasiatores & Procuratores Domini Mediolani præfati ut supra ejusdem a præfatis Sindicis, & Ambasiatoribus Florentinis, & Bononiensibus nominibus Comunitatis Florentiæ, & Bononiæ & contra ipsos & quemlibet ipsorum nominibus, quibus supra & infra, quatenus ipsi Florentini, & Bononienses, & etiam ipsorum vel alterius ipsorum, & etiam alicujus eorum Colligati, Adhærentes, Complices Valitores, Sequaces, Subditi, & ut supra, nullatenus se de cætero intromittant, nec possint intromittere, nec debeant nunc nec in futurum per se, vel alium, seu alios eorum nominibus, directe, nec indirecte, tacite nec expresse, publice, nec occulte, nec alio quæsito colore, qui quovis modo dici posset, vel aliqualiter excogitari, de factis Lumbardiæ, nec Marchiæ Trivixanæ, concernentibus vel quæ concernere possint quoquo modo dominationem, Signoriam, præheminentiam, superioritatem, Regimen, seu Gubernationem, Imperium, seu Jurisdictionem quorumcunque aliquorum suprascriptorum, nec etiam de Civitatibus, Cittadellis, Castris, Locis, Villis, Villagiis, Burgis, Terris, Jurisdictionibus, honoribus, Juribus, Præheminentiis, superioritatibus, Territoriis, Fortalitiis, nec de aliquo prædictorum, nec de tenutis, regiminibus, possessionibus, & quasi tenutis, prædictarum Lumbardiæ, & Marchiæ, nec alicujus prædictorum, & sic observare adimplere, & abstinere, ut præscribitur solemniter per publicum Instrumentum cum solemnitatibus, & Clausulis debitis celebrandum, promittant, & promittere debeant solemniter præfato Mediolani Domino suo, & quibus supra nominibus recipienti, ac etiam petunt, & requirunt a Vobis Dominis Arbitratoribus, ut ad prædicta omnia & singula prædictas Communitates & quamlibet ipsarum & intervenientes, & qui intervenient legitime pro eis, & qualibet ipsarum, condemnetis, & successive compellatis, & ut taliter arbitramentari, & operari debeatis, quod prædicta omnia, & singula adimpleantur, & observentur effectualiter, salvo quod Bononienses possint se intromittere de Terris, Fortilitiisque quas tenent in Lumbardia, exceptis Castro Rochii, loco, & Territorio, & hominibus Corrigiæ, & pertinentiarum de quibus non possint se intromittere.

Item, Nomine quo supra petunt, & requirunt Ambasiatores, & Procuratores Domini Mediolani antelati a dictis Dominis Ambasciatoribus, Sindicis, & Procuratoribus Florentinis, & Bononiensibus & Domini Francisci de Carraria Junioris, & contra eos, & quemlibet ipsorum in solidum, quibus supra nominibus, interesse, & damna illata, data, & facta prælibato Domino Mediolani, & per eum passa, & etiam per subditos Adhærentes, & sequaces prælibati Domini propter Invasionem, & spoliationem & detentionem Civitatis Paduæ, Castri, Cittadellæ ipsius Civitatis, & etiam Territorii, & districtus, & Castrorum, Locorum, & Villarum ejusdem. Et ultra requirentes ut supra nomine prælibati Domini Domini Mediolani, & pro ipso, quæcunque damna data, & illata in præsenti guerra, quæ ex parte Florentinorum & Bononiensium fuit illicita, & injusta, & sequacium suorum, & post, & propter ipsam præfato Domino Mediolani, & Subditis, Adhærentibus, sequacibus, Colligatis, & Benevolis suis, & aliis partis suæ & maxime per Dominum Johannem Accutum & gentes quæ cum eo erant, quæ etiam super Territorio prælibati Domini Domini invadendo & devastando ipsum Territorium, & Subditos suos enormiter damnificando, & res ipsorum per magnum spatium temporis, ac etiam data & illata per Comitem Arminiaci & gentes, quæ cum eo erant, qui etiam cum gentibus prædictis stetit & moram traxit super Territorio prælibati Domini Comitis Virtutum invadendo ipsum Territorium & damnificando enormiter subditos prælibati Domini Domini & bona, & res ipsorum per magnum spatium temporis, opera, solicitudine & dolo prædictorum Florentinorum & aliorum Partis suæ, & ad eorum Instantiam, quæ damna interesse, & dispendia prælibati Domini Domini Mediolani petunt nomine, & ad utilitatem ipsius, & ipsorum maxime, & maxime quia indebite, & injuste lata & data fuerunt prælibato Domino Domino & Subditis & sequacibus, &

ANNO 1392. & Benevolis. Et quia intereſt prælibati Domini Domini Johannis Galeaz ut de damnis, & intereſſe prædictis ipſius, & partis ſuæ, ſibi, & eisdem fiat ſatisfactio, & ut circa diſpendia, quæ paſſa fuerunt provideatur Extimatio, licet aſcenderet usque ad quantitatem, & in quantitate octo Millium Millium ſeu Millionum Florenorum; Tamen pro bono Pacis, & Concordiæ de dicta exſtimatione petunt ſummam quatuor Millium Millium ſeu Millionum Florenorum auri, & ultra, prout in proſſecutione tractatus præſentis Pacis exprimetur, ſive declarabitur coram Vobis, & in proſſecutione eorum, de quibus in Compromiſſo fit mentio. Et ut ad prædicta omnia & ſingula adimplenda & reſtituenda & reintegranda condemnetis dictos Sindicos, & quemlibet ipſorum nominibus dictarum Communitatum, ac nomine Domini Franciſci præfati & ad reſtitutionem, & ad alia ſupraſcripta condemnetis prædictos Sindicos & Procuratores dictorum Nominibus, Reſervantes eisdem facultatem declarandi, & exprimendi quantitatem, & quantitates damnorum, & intereſſe toto tempore pendentis præſentis Tractatus Pacis ut ſupra quandocunque, usque ad concluſionem. Et etiam petentes a Vobis Dominis Arbitris, & Arbitratoribus per Vos Dominos Sindicos, & Ambaſiatores Florentinos, & Bononienſes ac Procuratores Domini Franciſci de Carraria Nominibus quibus ſupra, & ipſas Communitates & Populos dictarum Civitatum Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Franciſci de Carraria prædictorum condemnari in prædictis damnis, intereſſe, & expenſis paſſis, & factis, ac illatis, ut præſcribitur, ad dandum & ſolvendum, ac reſtituendum præfato Domino Mediolani, & ſuis prædicta damna, intereſſe, & expenſas.

Item Nomine, quo ſupra, petunt, & requirunt dicti Ambaſiatores, & Procuratores prælibati Illuſtris, & Excelſi Domini Domini Johannis Galeaz Comitis Virtutum, nomine ipſius, ac Liberorum & ſucceſſorum ſuorum, quatenus Vos Domini Arbitratores condemnetis ſupraſcriptos Sindicos Communitatis Florentiæ, & Bononiæ nomine ipſarum Communitatum, Univerſitatum, & Populorum dictarum Civitatum, & Communitatum & per eos ipſas Communitates, & Populos, & quamlibet, & quemlibet prædictarum, & prædictorum ad reſtituendum, & reintegrandum prælibatum Illuſtrem, & Excelſum Dominum Dominum Johannem Galeaz Comitem Virtutum in poſſeſſione, & quaſi Caſtri, Loci, Rocharum, Burgorum, & Ediſſitiorum, ac Territorii, & pertinentiarum Coregiæ Dioceſ. Reginæ Civitatis & Juriſdictionis, Vaſſalaticæ, & fidelitatis hominum dictæ Terræ, quibus ſpoliatus fuit de Anno proxime præterito de Menſe, durante præſenti guerra per gentes ipſorum Florentinorum, & Bononienſium, & cujuslibet, ſeu alterius ipſorum.

Item petunt, & requirunt Procuratores prælibati Illuſtris & Excelſi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis nomine prælibati Domini a Vobis antedictis Dominis Arbitratoribus, quatenus pronuncietis & declaretis per Veſtra Arbitramenta Illuſtrem Dominum Dominum Albertum Marchionem Eſtenſem fore, & eſſe Colligatum, & Benevolum prælibati Domini Domini Johannis Galeaz etc, & eſſe, & fuiſſe tractatum per ipſum Dominum Johannem Galeaz tamquam filium. Et e converſo ipſum Dominum Johannem Galeaz fuiſſe tractatum tamquam Patrem per præfatum Illuſtrem Dominum Dominum Albertum Marchionem Eſtenſem, & quod deinceps Colligatus præfati Domini Domini Mediolani ſit, & eſſe debeat tamquam filius, & quemadmodum prælibatus Dominus Dominus Johannes Galeaz ipſum tenebat, & reputabat tempore incoatæ guerræ præſentis, & etiam ad præſens ipſum tenet, & reputat.

Item prædicti Procuratores prælibati Illuſtris, & Excelſi Domini Domini Comitis Virtutum &c. petunt, & requirunt a Vobis Dominis Arbitratoribus, quatenus per Veſtra Arbitramenta condemnetis prædictos Sindicos Communitatis, & Populi Florentiæ nomine dictæ Communitatis & per eos ipſam Communitatem, & Populum ad dandum, & ſolvendum prælibato Domino Comiti Virtutum Florenos ſexdecim millia occaſione pænæ contentæ in Liga, quæ facta fuit in Civitate Piſarum inter prælibatum Dominum Comitum Virtutum, & Florentinos, & cæteros alios in dicta Liga nominatos facta Milleſimo Trecenteſimo Octuageſimo nono de Menſe Octobris, quam Ligam prædicta Communitas, & Populus fregerunt totiens & quotiens, ac etiam contra eam commiſerunt, quæ dicta pæna aſcenderet ad ſummam duorum Millium Millium, ſeu Millionum duorum Florenorum, & ultra, ſed pro bono pacis, & concordiæ petunt ſolummodo pænam prædictam, & prædicta petunt prædicti Procuratores prælibati Domini Domini Johannis Galeaz Comitis Virtutum a dictis Sindicis Florentiæ nomine Communitatis & ab ipſa Communitate, & ex eo, quod dictam Ligam fregerunt, & quod ipſi Ligæ, & contentis in ea contra fecerunt in variis, & diverſis vicibus, modis, & Capitulis & maxime prout continetur in petitionibus Peruſiorum & Senenſium datis, ſeu productis coram Vobis Dominis Arbitratoribus, quas rationes, & cauſas habent, & habere volunt prædicti Procuratores ad effectum prædictum tantum pro repetitis, & ſcriptis in præſenti Petitione. ANNO 1392.

Item dicti Procuratores prælibati Illuſtris, & Excelſi Domini Domini Comitis Virtutum &c. petunt, & requirunt a Vobis Dominis Arbitratoribus, quatenus per Veſtra Arbitramenta condemnetis prædictos Sindicos Communitatis, & Populi Bononiæ nomine dictæ Communitatis, & per eos ipſam Communitatem, & Populum ad dandum, & ſolvendum prælibato Domino Comiti Virtutum Florenos Sexcenta Millia, occaſione pænæ contentæ in Liga quæ facta fuit in Civitate Piſarum inter prælibatum Dominum Comitem Virtutum & Bononienſes, & cæteros alios in dicta Liga nominatos, facta milleſimo trecenteſimo Octuageſimo de Menſe Octobris. Quam Ligam prædicta Communitas & Populus Bononiæ, fregerunt totiens, & quotiens, ac etiam contra eam commiſerunt, quæ dicta pæna aſcenderet ad ſummam duorum Millium Millium, ſeu duorum Millionum Florenorum, & ultra, ſed pro bono pacis, & concordiæ petunt ſolummodo pænam prædictam. Et prædicta petunt dicti Procuratores prælibati Domini Domini Johannis Galeaz, Comitis Virtutum a dictis Sindicis Bononiæ nomine ipſius Communitatis, & ab ipſa Communitate, ex eo quod dictam Ligam fregerunt, & quod ipſi Ligæ, & contentis in ea contrafecerunt in variis, & diverſis vicibus, modis, & Capitulis, & maxime prout continetur in petitione Peruſinorum, & Senenſium data, ſeu producta coram Vobis Dominis Arbitris. Quas rationes, & cauſas habent, & habere volunt prædicti Procuratores ad effectum prædictum tantum pro repetitis in ſcriptis in præſenti Petitione.

Inſuper & ad effectus prædictos dicti Procuratores prælibati Illuſtris Domini Johannis Galeaz petunt dicto nomine per Vos Dominos Arbitratores laudari, declarari, & arbitramentari tam pro Zello Juſtitiæ, quam pro bono Pacis, & concordiæ Partium prædictarum, & totius Italiæ, & pro intereſſe, & conſervatione honoris prælibati Domini Domini Johannis Galeaz, Comitis Virtutum, dictos Sindicos Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & per eos ipſas Communitates, & quamlibet ipſarum, & dictos Procuratores dicti Domini Franciſci de Carraria nomine ipſius, & per eos ipſum Dominum Franciſcum, & quemlibet & quamlibet prædictorum ſingula ſingulis refferendo teneri, & obligatos eſſe ad obſervationem & plenam ſatisfactionem omnium, & ſingulorum prædictorum ac etiam ipſos, & ipſas, & quemlibet, & quamlibet prædictorum, per Veſtra Arbitramenta condemnari ad reſtituendum, relaxandum, dandum, ſolvendum, & obſervandum ac adimplendum dictis Procuratoribus, & ad utilitatem omnium & ſingulorum prædictorum, ſingula ſingulis refferendo. Et prædicta petunt dicti Procuratores dictis nominibus, & modis tam pro ipſorum dictis nominibus Juribus, quam etiam pro intereſſe, tam conjunctim, quam diviſim, & omnibus via, jure, & forma, quibus melius poſſunt, & prout melius de jure, vel de æquitate vobis dictis Dominis Arbitratoribus videbitur, & prout de jure, vel de æquitate prædicta omnia, & ſingula prædictis, ſeu alicui, vel aliquibus ipſorum competunt, veſtrum, bonum, & equum Arbitrium, & Arbitramentum, & rectas conſcientias implorando, & invocando. Ac etiam petunt expenſas factas, & fiendas. Protheſtantes quod ſe non aſtringunt ad aliquam probationem ſuperfluam, ſed ſecundum quod eis, & cuilibet prædictorum equum, & utile eſſe viſum fuerit. Reſervantes ipſis dictis nominibus & nomine Adhærentium, Colligatorum, Benevolorum prælibati Domini Comitis Virtutum, ac etiam prædictis omnibus, & ſingulis poteſtatem, & bailiam prædictam, & quodlibet prædictorum corrigendi, emendandi, mutandi, addendi, &

ANNO 1392. & minuendi, & alia de novo semel, & pluries secundum quod eis, & cuilibet ipsorum dictis nominibus equum, justum, seu utile esse visum fuerit.

Secunda Petitio Domini Comitis Virtutum etc. concernens Adhærentes, Subditos, sequaces & Benevolos suos, de quibus in dicta petitione, fit mentio, deposita die 13. Jauarii 1392 in sero.

In Nomine Domini Amen. Millesimo trecentesimo, nonagesimo secundo, Indictione decima quarta secundum Cursum Januæ, die octava Mensis Januarii.

Coram Vobis Reverendissimo in Christo Patre, & Domino Domino Ricardo Carazolo de Neapoli Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani Generali Magistro, & Sedis Apostolicæ Nuntio. Et Illustri & Magnifico Domino Domino Anthoniotto Adurno Dei gratia Januense Duce tamquam privata persona, & etiam coram Magnifica Communitate Januæ, & coram Venerabilibus Viris Dominis Petro Ultramarino Legum doctore, Leonardo de Gentilibus, & Nobili Juliano de Castro, & Jacobo de Cambio, Popularibus Civibus Civitatis Januæ.

Repræsentantibus, & qui ad infrascripta repræsentabunt eandem Communitatem Arbitris, Arbitratoribus, & Amicabilibus Compositoribus, & Amicis Communibus electis, Altissimo favente per Partes infrascriptas, & seu Procuratores & Sindicos ipsarum, ut in Compromisso inde facto continetur. Comparent spectabilis, & Egregius Miles Dominus Nicolaus de Spinellis de Neapoli Comes Yoliæ, & Regni Siciliæ Cancellarius, & Spectabilis, & Egregius Miles Dominus Gulielmus de Bevilaquis, Procuratores Illustris Principis ac Magnifici, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis Comitis Virtutum Domini Mediolani etc. Imperialis Vicarii Generalis nomine, & ad utilitatem ipsius, ac liberorum, & Successorum suorum, & aliorum in Compromisso nominatorum Partis suæ, & cujuslibet ipsorum, causa tractandi, & coram Vobis Pacem veram & honestam, ac etiam rationabilem, & etiam occasione aliorum, quæ continentur, & comprehenduntur in Compromisso in Vos facto per Partes prædictas, seu earum cujuslibet, vel alicujus prædictarum, seu prædictorum Procuratores, & Sindicos, & petunt, & requirunt per viam qualis, qualis petitionis, & omni modo, quo melius possunt ut infra, & ab infrascriptis Sindicis, Procuratoribus, Dominis, Populis, Communitatibus, & contra ipsos, & ipsas, & quemlibet & quamlibet Infrascriptorum, & Infrascriptarum, prout in singulis Capitulis inferius continetur, pro interesse prælibati Domini Domini, & caussa honoris ipsius, & ad omnem bonum effectum, & omni modo quo melius fieri possit.

Primo petunt, & requirunt dicti Procuratores ad utilitatem Bonromei, & fratrum suorum de Sancto Miniate, Adhærentium, Benevolorum, & Sequacium dilectorum prælibati Domini Domini, ut Vos Domini Arbitratores condemnetis per Vestra Arbitramenta prædictos Sindicos, & Procuratores Communitatis, & Populi Florentiæ nomine dictæ Communitatis Civitatis, & Populi, & nomine Castri, & Communitatis Sancti Miniati, ac etiam, ut condemnetis ut supra Communitates prædictas ad eximendum, & canzelandum, & ad extrahendum de omnibus Bannis & condemnationibus, quæ, & quas habent Bonromeus, Fratres, sive alter eorum a Communibus Florentiæ, & Sancti Miniati seu in ipsis Communitatibus, vel altera ipsarum libere, & absque ulla expensa & solutione pecuniæ, & etiam quod restituantur eidem Bonromeo, & fratribus suis omnia bona, Jurisdictiones, honores, & præheminentiæ eisdem per dictas Communitates, & quamlibet ipsarum, & Officiales suos ablata, occupata, seu confiscata, ac etiam ad restituendum dictis Bonromeo, & fratribus bona, & jura, quæ fuerunt quondam Domini Rodulfi de Zazonibus Militis Avi Materni dicti Bonromei, quæ confiscata sunt, seu fuerunt opera dictarum Communitatum, vel alicujus ipsarum, seu in ipsas, vel aliquam ipsarum.

Item, requirunt dicti Procuratores ad utilitatem Comitis Lucii Adhærentis præfati Domini, ut condemnetis Sindicos Civitatis, Communitatis & Populi Bononiæ nomine ipsius Communitatis, & Populi, & etiam ipsam Communitatem ad dandum, & solvendum Comiti Lucio de Lando provixionario, familiari Sequaci, & Benevolo seu Adhærenti dilectissimo prælibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Comitis Virtutum stipendium Lancearum ducentarum quinquaginta, & etiam provisionem ipsius Comitis Lucii sibi promissam nomine Communitatis Bononiæ, ad quæ tenetur Populus, & Universitas Bononiæ ipsi Comiti Lucio Mensium Octo ad rationem Florenorum auri decem novem pro qualibet Lancea singulis Mensibus, & maxime quia per dictum tempus dictæ Communitati inservivit cum dictis ducentis quinquaginta Lanceis, & tamen denegaverunt hucusque dare dictum stipendium contra omnimodam Justitiam, ac etiam ut ipso Jure, & facto eximatur, & libere canzeletur, & abradatur, & radicius aboleatur de omnibus, & singulis condemnationibus, Bannis, Multis, pœnis & gravaminibus & picturis contra ipsum factis, datis, & perpetratis, seu ordinatis contra ipsum Comitem Lucium in Bononia, & ubicunque ipsa Civitas, seu Populus habeant superioritatem, ac etiam ut prædicta omnia, & singula per Arbitramenta Vestra cassetis, canzeletis, & annulletis.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores prælibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Comitis Virtutum, quatenus condemnetis Sindicos Communis, & Communitatis, & Populi Florentiæ nomine ipsius Universitatis, & Communitatis, & ipsam Communitatem ad faciendum destrui, & funditus abradi infra unum mensem, post Arbitramenta vestra computandum, quamcumque, & quascunque Picturas, descriptiones, & depictiones factas contra Millanum Jacomelli de Malabarbis, & in opprobrium ipsius Millani Adhærentis, familiaris & sequacis, & Benevoli dilectissimi prælibati Domini Domini Mediolani, sive reperiantur in Florentia sive in quacunque, vel aliqua parte Territorii Adhærentium, seu Recommendatorum, Colligatorum, vel Benevolorum Florentiæ, & etiam requirunt ut supra dicti Procuratores prælibati Domini Domini Johannis Galeaz, quod cancelletur ut supra.

Item petunt dicti Procuratores prælibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Comitis Virtutum etc. ad utilitatem dicti Millani Familiaris, seu sequacis ut supra, ut prædictos Sindicos Communitatis Florentiæ, & quemlibet ipsorum, & per ipsos ipsam Communitatem Florentiæ condemnetis nominibus, quibus supra, ad curandum, & faciendum, dandum, & operandum cum effectu, quod Franciscus Allegri Civis, & habitator Florentiæ det, & solvat Millano ut supra ducatos septem Millia auri, in quibus ipse Franciscus tenetur eidem Millano pro certis rationibus, quas compromiserunt in Guidonem Domini Tonsis, & Andream Betti Cives Florentinos, qui non citatis, nec auditis Partibus durante guerra præsente sententiaverunt, Partes remanere debere in Juribus suis, & dictum Millanum non posse convenire dictum Franciscum nisi in Florentia ad Officium Mercantiæ, quo pro nunc dicitur idem Millanus se non esse dispositum ire, seu quod ipse Franciscus satisdet idonee in Janua dicto Millano de juditio sisti, & judicato solvendo, & compromittat se cum dicto Millano, in bonos Mercatores de bono, & equo more Mercatorio, de jure, vel de facto eligendos in Janua vel Venetiis per Vos Dominos Commissarios. Et si differentes essent, Vos assummant in tertios, & obediat, & satisfaciat, & adimpleat cum effectu omne id, & totum quod judicatum, seu sententiatum fuerit, ultra damnum, expensas, & interesse taxandum arbitrio Vestro.

Item petunt dicti Procuratores prælibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Comitis Virtutum ad utilitatem dicti Millani Familiaris seu sequacis ut supra, ut prædictos Sindicos Communitatis Florentiæ condemnetis nominibus quibus supra ad curandum, faciendum, dandum, & operandum cum effectu, quod Benedictus de Peruciis, Civis, & habitator Florentiæ, det, & solvat in unum Mensem post Arbitramenta Vestra computandum ipsi Millano ducatos Sexcentum quinquaginta, ad quos sibi tenetur, & quorum est debitor ipsius Millani, ex causa mutui, seu Crediti, seu Sententiæ latæ in favorem ipsius Millani.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores dicti Illustris, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz ad utilitatem præfati Domini Millani Jacomelli Familiaris, & Sequacis, ac Benevoli ut supra, quatenus per Vestra Arbitramenta condemnetis Procuratores Domini Francisci de Carraria Junioris nomine ipsius Domini Francisci, & ipsum Dominum Franciscum ad approbandum, confirmandum, & ratificandum per Instrumenta publica, & legitima omnia gesta, & cal-

ANNO 1392. calculata, & conclusa, ac etiam omnes rationes factas, & calculatas inter Magnificum Dominum Dominum Franciscum de Carraria Seniorem Patrem ipsius Domini Francisci Junioris, & ipsum Millanum, & omnes, & singulas liberationes, quietationes, fines & remissiones factas ipsi Millano per dictum Dominum Franciscum in Civitate Cumarum, & cuicunque nomine ipsius Millani recipienti, taliter, quod habeant robur, & efficatiam irrevocabilem, ac etiam ut prædicta omnia, & singula per Vestra Arbitramenta approbetis confirmetis, & ratificetis, & ut robur perpetuum, & effectus irrevocabilis eisdem adhibeatur. Ac etiam ut condemnetis dictos Procuratores nomine dicti Domini Francisci, & per ipsos ipsum Dominum Franciscum ad renuntiandum cuicunque Sententiæ, liti, controversiæ, quæstioni, & quæstionibus factis, seu motis, seu incoatis contra ipsum Millanum, & contra filium suum, & contra quemlibet ipsorum, & Michaelem quondam Domini Lappi ejus factorem quovis nomine, & Intervenientes pro eis, & quolibet ipsorum nomine, vel opere Domini Francisci de Carraria prædicti Venetiis, & alibi ubicunque, & maxime quia dictæ Quæstiones, & Controversiæ sunt odiosæ, & contra Justitiam, & equitatem incoatæ seu factæ, vel ventilatæ seu actitatæ post fines factas etc. & liberationes prædictas. Et maxime, etiam, quia, Dominus Franciscus Junior approbavit quietationes, & liberationes eidem Millano factas per Dominum Franciscum seniorem vel saltem ipsis consensit, licet non appareant Instrumenta approbationis, & consensionis, & sic prædicta constant per fide dignos.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores ad utilitatem Domini Millani Adhærentis, ut supra, quatenus condemnetis Procuratores dicti Domini Francisci nomine ipsius, & per ipsos, Dominum Franciscum ad dandum eidem Millano, & Patri ejus Millani Valorem, & exstimationem bonorum suorum immobilium, secundum quod apparet per Instrumenta Emptionum factarum, & extimationem Ediffitiorum factorum postea per dictos Millanum, & ejus Patrem in bonis immobilibus, quæ, & quas ipsi, seu aliquis ipsorum, vel quilibet ipsorum soliti sunt habere, seu possidere in Padua, seu districtu, secundum quod extimabuntur per duos, vel tres legales Viros per Vos Dominos Arbitratores elligendos, habito respectu ad extimationem illius temporis quo erant Pater ipsius Millani, & Millanus in Gratia Domini Francisci de Carraria senioris, tempore quo contra Deum, & Justitiam fuerunt de ipsis bonis spoliati, & maxime, quia ipsa bona, & res possidere, & gaudere non possent, etiamsi ipsis restituerentur extantibus conditionibus prout ad præsens sunt.

Item petunt ad utilitatem prædictorum Millani, & Patris ad dandum ipsis Millano & Patri extractionem suppellectilium suarum, & bonorum, Rerum Jocalium & Vestium, quæ erant Uxorum & Dominarum prædictorum, & cujuslibet ipsorum secundum extimationem ut supra, & maxime quia ad ipsos de Carraria, seu aliquem ipsorum contra omnem justitiam pervenerunt, etiam ea distribui, & distrahi fecerunt.

Item ad dandum ipsi Millano Florenos Mille, pro quibus ipse Millanus habuit necesse redimere Patrem suum tunc captivum opere ipsius Domini Francisci Junioris, & alios mille, quos ob prædicta expendidit, ut ipsum captivum de manibus dicti Domini Francisci redimeret.

Item, ad dandum ipsi Millano Florenos septem Millia, quos habuit Domina Comitissa Modrusiæ ejus Domini Francisci Junioris soror, de denariis, seu rebus, vel Mercadantiis Millani prædicti, quas Mercadantias seu res dicti Millani arrestare fecit in Civitate, seu Territorio, vel Comitatu Siguiæ dicta Comitissa, & res prædictas habuit dicta Comitissa, ex rebus, & Mercantiis dicti Millani valoris prædicti, & maxime quia arrestare, seu sequestrare facere non potuisset dictas Mercadantias dicti Millani dicta Comitissa, nisi Dominus Franciscus Junior prædictus fecisset eidem cessionem, & datum contra ipsos Millanum, & Bona sua, asserendo quod erat debitor suus in dicta quantitate, seu pluri, licet in nihilo esset debitor. Et quam cessionem fecit dictus Dominus Franciscus dictæ sorori suæ, quia tenebatur eidem ad dictam summam vigore cujusdam Legati prædictæ Dominæ facti per Matrem quondam ipsorum, cujus Matris prædictorum Dominus Franciscus fuit hæres.

Item, cum ipse Millanus haberet tot debitores in Padua, seu districtu, qui ascendebant Florenos duodecim Millia, vel circa, ut apparet ex Libris, & scripturis suis, de quibus denariis magna pars exacta fuit per ipsos Dominos Franciscum Juniorem, & Officiales suos contra Justitiam, & contra omnimodam æquitatem, petunt, & requirunt nomine, seu ad utilitatem dicti Millani ut supra, quatenus condemnetis dictum Dominum Franciscum, & dictos Procuratores suos nomine ipsius ad dandum, & solvendum ipsi Millano illos ex denariis prædictis, vel totidem, qui exacti fuerunt ut supra, ac etiam ad curandum, & dandum operam, cum effectu, quod residuum solvatur ipsi Millano per debitores ipsius Millani, qui apparebunt per Libros authenticos, seu per scripturas fide dignas, & præsertim per Sententias & Confessiones, & aliis modis convenientibus.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores ad utilitatem dicti Millani Adhærentis ut supra, quatenus condemnetis dictum Dominum Franciscum ad curandum, & dandum operam cum effectu, quod dictus Millanus, & Pater, & Filii, & successores sui eximantur, & canzellentur de omnibus, & singulis Libris, & scripturis, & Squazafoliis, & ubicunque de omnibus, & singulis Bannis, condemnationibus, Multis, pœnis & aliis quibuscunque gravaminibus ipsis, & cuilibet, seu alicui ipsorum illatis, datis, seu factis durante præsenti guerra quovis modo in Padua, & districtu, & ab eo tempore citra, quo ipse Millanus recessit a Civitate Paduæ, dum Dominus Franciscus de Carraria Senior ibi esset, & quod ipsos, & quemlibet ipsorum restituatis in integrum ad famam, bona, res, jura, & honores, & ut sint ipso jure, & facto in illis statu, gradu, in quibus erant ante tempora prædicta, & quando erant in gratia Domini Francisci senioris in his, quæ honorem, & utilitatem ipsorum, & cujuslibet eorum concernant.

Item, petunt ad utilitatem Michaelis Domini Lappi infrascripti, & fratris, & cujuslibet ipsorum contra dictos Sindicos Florentinos nomine Communitatis, & Populi Florentiæ, quod Michael quondam Domini Lappi, & Paulus frater suus factores prædicti Millani Jacomelli Adhærentis, Benevoli, Familiares, vel sequaces dilecti præfati Domini Mediolani, restituantur in integrum ipso jure, & facto ad famam, honores, & præheminentias, statum, & gradum in quibus erant ante aliquem Processum incoatum contra ipsos Michaelem & Paulum in Civitate Florentiæ, & ante aliquam Calumniam sibi, & fratri suo datam. Et quod restituatis prædictos ad prædicta, & ut possint habere officia, & alias dignitates, & honorantias Florentiæ, & ubicunque Communitas Florentiæ habeat superioritatem, prout poterant ante præsentem guerram incoatam, ac etiam ut Picturæ quæcunque factæ de ipsis, & quolibet ipsorum, & quæcunque alia continentia oprobrium, & diminutionem honoris, & famæ, seu bonorum, vel rerum eorum & cujuslibet ipsorum in Florentia, & Territorio, & ubicunque habeat Communitas Florentiæ superioritatem, canzelentur, aboleantur, & abradantur funditus, & radicitus ipso Jure, & facto, & quæ bona, jura, & res, quibus & in quibus privati, spoliati, damnificati seu læsi esse reperiantur in partibus, & locis, & Territoriis prædictis, seu aliquo prædictorum, sive per sententias, vel condemnationes, vel quocunque alio modo, eisdem restituantur integraliter, ac etiam ut omnes Processus, Condemnationes, Banna, & Mulctæ, ac pænæ, & quæcunque gravamina tam realia, quam personalia ipsis seu alicui prædictorum, & contra ipsos seu quemlibet vel aliquem ipsorum per Capitaneum, seu Officiales, seu Judicantes Florentiæ, & quocunque alio modo, dictæ, factæ, seu scriptæ, dicta, facta, seu scripta favore ipsius Communitatis, seu cujusvis personæ tam Ecclesiasticæ, quam secularis, quavis de causa, cancelentur, & libere aboleantur, & abradantur funditus, & radicitus de quibuscunque Libris, scripturis, Filtiis, & ubicunque reperiantur, & pœnes quamvis Communitatem, vel personam ut supra, sive sint reales, vel personales, realia, vel personalia, vel etiam mixta, ac etiam ut per Vestra Arbitramenta prædicta omnia, & singula annulletis, & nullius valoris, & effectus, & efficatiæ ipso Jure, & facto esse arbitramentetis, & pronuntietis, ac etiam ut restitutiones fiendas, ut præscribitur, integraliter fieri faciatis.

Item, petunt & requirunt ut supra dicti Procuratores Domini Domini Johannis Galeaz. quod dictus Paulus relaxetur libere de Carceribus Communis Florentiæ, & ut ad libertatem pristinam restituatur in in-

ANNO 1392.

integrum, in qua erat ante præsentem guerram, & ut possint ipse Michael, & frater suus libere habitare in Florentia in Territorio, & ubicunque Commune Florentiæ habeat superioritatem, & ut possint libere ire, & stare intra, & extra Civitatem, & Territorium Florentiæ cum Familia sua, & Nobilibus suis, & quod de Immobilibus possint ipse, & frater suus disponere ad voluntatem ipsorum liberam.

Item, quod eidem Paulo restituantur per Commune Florentiæ Floreni 3. M. VII. C. quos oportuit eum solvere pro condemnationibus factis contra eum, ac etiam quod eidem restituantur expensæ, quas fecit ob prædictas. Et ac etiam quod ipse Michael & Paulus, & quilibet ipsorum restituantur ad possibilitatem, & potestatem habendi, & possidendi libere officia, & beneficia, & dignitates in Civitate, & Territorio Florentiæ, & ubicunque, non obstantibus aliquibus innovatis contra eos, seu aliquem ipsorum durante præsenti guerra.

Item, quod Domina Margaritta Mater prædictorum Michaelis, & Pauli restituatur, & restituta ipso jure, & facto sit ad eum gradum, statum, & famam in quibus erat ante præsentem guerram incoatam, & quod omnes promissiones, obligationes, & Imbrigamenta, & alienationes, quæ reperientur ipsam fecisse alicui Communitati seu alicui alii personæ, vel personis, singulari, vel singularibus, Ecclesiasticæ vel seculari, Ecclesiasticis, vel secularibus durante præsente guerra, sint ipso jure, & facto nullius efficatiæ, & nullius valoris, & momenti per inde ac nunquam factæ, seu facta fuissent.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores prælibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Comitis Virtutum ad utilitatem infrascripti Vani, ut condemnetis infrascriptos Sindicos Communitatis, & Populi Florentiæ, & ad curandum, & dandum operam cum effectu quod Vanus de Aplano dilectus, familiaris, & Benevolus prælibati Illustris, & Excelsi Domini Mediolani detentus, seu carceratus, & captus durante præsenti guerra per gentes Florentinorum relaxetur libere absque aliqua expensa, & a quibuscunque Carceribus, & vinculis taliter quod sit restitutus ad pristinam libertatem.

Item petunt, & requirunt Procuratores prælibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Comitis Virtutum ad utilitatem infrascriptorum a Vobis præfatis Dominis Arbitratoribus, quatenus condemnetis prædictos Procuratores præfati Domini Francisci de Carraria, & ipsum Dominum Franciscum ad restituendum, dandum, & tradendum Reverendis Episcopis Cumarum, & Pergami, qui tempore invasionis Paduæ factæ per Dominum Franciscum Juniorem erant ibi pro restitutionibus fiendis. Et quibuscunque Castelanis, & Officialibus & Familiaribus, & Subditis Illustris Domini Johannis Galeaz Domini Mediolani, eorum ac Colligatorum, Adhærentium, & sequacium suorum, qui tempore dictæ Invasionis erant in dicta Civitate Paduæ, & in quacunque parte Territorii omnes Libros, Vestes, Equos, Denarios, Jocalia, res, & suppellectiles, seu supellectilia, Fornimenta, & spoliamenta, & alia Victualia, quæ conduxerunt Paduam propter necessitatem, quam dicta Civitas habebat de Victualibus, & omnia & singula, quibus spoliati, seu deprædati, vel denudati fuerunt tempore dictæ Invasionis Paduæ, sive prædictorum extimationes, ac etiam denarios, & quicquid pro redemptionibus dederunt, solverunt, ac etiam salaria, quæ habere debebunt Castelani, & Officiales, & alii suprascripti, seu infrascripti pro illo tempore, quo firmati erant in Officiis seu Castelantiis, seu Administrationibus, quibus præerant, & damna, & interesse & expensas, quæ & quas habuerunt, & passi fuerunt prædicti ob causas prædictas.

Item petunt, & requirunt Procuratores præfati Domini Comitis Virtutum ad utilitatem infrascriptorum a Vobis Dominis Arbitratoribus, quatenus condemnetis prædictos Procuratores præfati Domini Francisci de Carraria, & ipsum Dominum Franciscum ad restituendum, dandum, & tradendum infrascriptis Doctoribus, & successoribus quondam Domini Filippi de Carolis de Regio omnes Libros, Vestes, Equos, denarios, res, supellectiles, vel supellectilia, & bona, quibus spoliati, seu deprædati, vel denudati fuerunt tempore Invasionis Paduæ factæ per Dominum Franciscum prædictum Juniorem ipsis Doctoribus, & cuilibet ipsorum tunc Paduæ legentibus, & maxime quia ibidem legebant nomine Communitatis prædictæ. Et quia nihil commiserunt, propter quod damna eis illata inferri deberent. Quæ bona, res, Libri, denarii, & suppellectilia coram Vobis verificabuntur in prosecutione tractatus præsentis Pacis, & Compromissi, ac etiam, ut eundem Dominum Franciscum condemnetis ad dandum, & curandum operam cum effectu, quod prædicta, & damna, & interesse, & expensæ, & maxime prout verificabuntur per Sacramentum ipsorum, seu aliis probationibus, eisdem Doctoribus, & successoribus Domini Filippi restituantur vel extimationes ipsorum, vel ipsarum. Ac ut eisdem Doctoribus, vel cuilibet ipsorum, & successoribus Domini Filippi dentur salaria, quæ habere debent a Commune Paduæ pro eo tempore, quo legerunt in dictam Civitate, & pro quo firmati fuerunt ad legendum ibidem.

Nomina Doctorum de quibus habetur mentio spetialis sunt infrascripta, scilicet

Quondam Dominus Filippus de Casolis de Regio.
Dominus Ziliolis de Cavitellis de Cremona.
Dominus Signonimus de Homodeis.
Dominus Cadiolus de Vicomercato.
Mattheus de Vicedominis.
Dominus Johannes de Bobio.
Paulus de Dugnano.
Dominus Albricius D. Advocatus de Pergamo.
Magister Christophorus Dulcebonum.
Magister Petrus de Varesio.
Magister Antonius filius Carmisoni.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores Illustris, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis ad utilitatem omnium, & singulorum infrascriptorum quatenus per Vestra Arbitramenta restituatis, & reintegritis Reverendissimum Dominum Episcopum Paduanum, & fratres suos, Dominum Ugolinum de Servignis Militem, & filios suos, Paulum de Leono, Jacomum de Campo Sancti Petri, Johannem de Campo Sancti Petri, R. Episcopum Feltrenum, & fratres, & Patrem ipsius Domini Episcopi Geremiam, & Praginum de Praga, & ejus Geremiæ Nepotem, & filios, Dominum Jacobum de Sanguinatiis Militem, & filios Ubertinum de Grompo, & Filium, Danielem de Languatiis, Antonium de Curturo, & filium Cermixonum, & Magistrum Antonium Doctorem Artium ejus filium, Magistrum Ocham Bullistrarium, Magistrum Marsilium de Sancta Sophia, & ejus filium, & Nepotes Archipresbiterum Sancti Bruxoni, filios Domini Paganini de Sala, Johannem de Salibertis, subditos, sequaces, & Benevolos prælibati Domini Johannis Galeaz, & quoscunque Forinsitos, seu exititios Paduæ, vel districtus, tamquam sequaces & benevolos Domini Mediolani, ad possessionem, vel quasi bonorum, rerum, jurisdictionum, honorantiarum, Jurium, & omnium aliorum, & singulorum, in quorum, & quarum possessionem, seu quasi prædicti, seu infrascripti in quolibet ipsorum erant, tempore, quo prælibatus Illustris, & Excelsus Dominus Dominus Johannes Galeaz spoliatus fuit ipse, seu Officiales sui de dicta Civitate per dictum Dominum Franciscum, & opera ipsius, & gentium, quæ cum ipso erant. Ac etiam, ut condemnetis ipsos Procuratores Domini Francisci nomine ipsius, & per ipsos eundem Dominum Franciscum ad restituendum eisdem, & cuilibet ipsorum omnia, & singula suprascripta, & omnia, & singula damna, & interesse, & expensas passa, & eidem illata tempore invasionis, seu spoliationis Paduæ, & ad satisfaciendum eisdem de prædictis, maxime secundum quod in prosecutione per Sacramentum ipsorum declarabitur, seu aliis probationibus idoneis. Ac etiam ad curandum cum effectu, quod libere de Carceribus & Vinculis quiscunque fratres ipsius Domini Episcopi Paduani, & quicunque detinentur in Padua, vel districtu Benevoli, vel fideles prælibati Domini Mediolani relaxentur.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores prælibati Domini Galeaz a Vobis antedictis Arbitratoribus, quatenus per Vestra Arbitramenta pronuncietis, & declaretis prædictos omnes & singulos fore, & esse restituendos, & ipsos per Vestra Arbitramenta restituatis ad quæcunque eis spectantia in Padua, vel districtu. Ac etiam, ut per Vestra Arbitramenta pronuncietis, quod Banna, Condemnationes, Mulctæ, & quæcunque gravamina data, illata, seu facta, vel factæ in Padua, vel districtu contra prædictos

ANNO 1392. dictos libere cancellentur de quibuscunque Libris, Filtiis, & scripturis, ac etiam quod ipso jure, & facto sint cancellata, abolita, cancellatæ, & abolitæ, Cujus Civitatis Paduæ, & districtus Possessionem petunt restitui debere prælibato Domino Mediolani, & intervenientibus prò eo, & maxime quia predictis fuit indebite prælibatus Dominus Comes Virtutum spoliatus per dictum Dominum Franciscum Juniorem.

Item petunt dicti Procuratores prælibati Domini Domini Cominis Virtutum ad utilitatem Bartholomei, & Jamtedeschi de Petramala, Adhærentium, sequacium, Complicium dicti Illustris Domini prò ipsis, & Consortibus suis, quod Commune Florentiæ indebite, & injuste rapuit a Bartholomeo supradicto infrascripta sua Castra Patrimonialia, quæ auctoritate Imperiali, & justo titulo ad eum pertinent, & quorum possessione dictum Commune Florentiæ violenter spoliavit nulla legitima Causa præcedente, quæ Castra sunt hæc, scil:

Castrum Anglaris. Castrum Pianotolli. Castrum Gaonis. Quare dicti Procuratores ad utilitatem dicti Bartholomei, & Jamtedeschi, & utriusque ipsorum petunt, quod eidem Bartholomeo restituantur dicta Castra Anglaris, & Pianotoli cum omnibus eorum Juribus Jurisdictionibus, & pertinentiis, ac & fructus percepti, proventus, & obventiones de dictis Castris. Et propterea damna, & interesse, quæ omnia ascendunt ad valorem, & extractionem Florenorum vigintiquinque millium post spoliationem predictam. Et cum predictum Castrum Gaonis sit funditus diruptum, & dejectum per dictum Commune Florentiæ, petunt dictum Castrum Gaonis aut dicto Bartholomeo restituti in eo statu, in quo erat tempore dictæ spoliationis, expensibus, & sumptibus Comunis Florentiæ Spoliatoris prefati, aut sibi restitui damna, & interesse, quæ ascendunt ad summam Florenorum triginta Millium, & ultra, & nihilominus restituatur solum & Territorium dicti Castri cum omnibus pertinentiis, & Juribus suis in eo statu, quo viget ad præsens.

Item predicti Procuratores ad utilitatem dictorum Bartholomei, & Jamtedeschi, & Marchi de Petramala infrascripti dicunt, quod dictum Commune Florentiæ injuste, ac per vim spoliavit Marcum de Petramala, & Jantedifcum predictum ejus filium possessione infrascriptorum Castrorum, videlicet:

Rocha Capsæ. Castri Clusii, Castri Jamparetri. Castri Ronderis. Castri Soreii. Castri Jovis, quæ omnia sunt Patrimonialia dictorum Marci, & Jantedeschi ejus filii. Item Castrorum Quarantæ, Castilionis filiorum Boecheii, & Sarnæ, in quorum possessione pacifica erant dicti Marcus, & Jantedescus tempore spoliationis prefatæ, quare utsupra petunt Castrorum præfatorum possessionem, & quasi, eorum pertinentiarum, & jurisdictionum omnino dicto Marco, & Jamtedesco restitui cum omnibus fructibus, proventibus, & obventionibus suis usque in hunc diem perceptis a tempore, quo de dictorum Castrorum possessione dejecti fuerunt. Qui fructus, obventiones, & proventus ascendunt ad summam triginta Millium Florenorum & ultra.

Item cum Dominus Marcus, & Jamtedescus pacifice, & juste possederint Castra infrascripta videlicet Petramalæ, Rochæ, Ochuchiatæ, Montechi, Ragioli, Murli, Mignani, Peunæ, quæ omnia sunt Patrimonialia dicti Marchi, & Jantedeschi.

Item Castra Pontenavi, Bagneno, Salutii, Valenzani, Callæ Falconæ, dictum Commune Florentiæ per vim, atque injuste dictorum Castrorum possessione spoliavit eos, atque predicta Castra usque ad fundamenta delevit. Quare petunt dicti Procuratores ad utilitatem ut supra, quatenus dictum Commune Florentiæ dictis Marco, & Jantedisco restituat valorem, & extimationem dictorum Castrorum destructorum, damnorum, & interesse omnium propter ea contingentium, & fructuum, & proventuum, quæ deinde percipi potuissent, si deleta non essent, quæ omnia ascendunt ad extimationem Florenorum ducentorum millium, & præterea restituat solum, & Territoria dictorum Castrorum in eo statu, in quo sunt ad præsens, cum omnibus Juribus, Jurisdictionibus, & pertinentiis suis.

Item dicunt supradicti Procuratores prelibati Domini Comitis Virtutum ad utilitatem dictorum Bartholomei, & Jantedeschi, & Tarlati infrascripti de Petramala, quod dictum Commune Florentiæ per vim, & injuste spoliavit Tarlatum videlicet Castri Cantonariæ, Castri Montis Viridis, & Castri Faretæ, in quorum possessione pacifica Dominus Tarlatus erat tempore spoliationis præfatæ, & quæ Castra dictum Commune Florentiæ usque ad fundamenta subvertit, ac delevit; Quare petunt extimationem dictorum Castrorum deletorum, & loca, & Territoria & pertinentias suas eidem Tarlato dictum Florentiæ Commune restituat, quæ extimatio dictorum Castrorum destructorum, damnorum, & interesse ascendit ad summam Florenorum viginti millium auri. Item petunt dicti Procuratores prelibati Domini Domini Comitis Virtutum ad utilitatem infrascripti Albetri de Petramala, quod eidem Alberto restituatur Castrum Ranchi, & Ceriani, quæ sunt Patrimonialia dicti Alberti, & per dictum Commune Florentiæ injuste cum eorum Juribus, & pertinentiis usurpata sunt.

Item quod eisdem Bartholomeo, & Jantedisco, & omnibus eorum Consortibus restituantur per dictum Commune Florentiæ omnia, & singula eorum bona Patrimonialia, & Possessiones quæ, & quas habent in Civitate, vel Comitatu Aretii, quibus injuste spoliati sunt, & quod in dictis bonis, & possessionibus reponantur in pacificam possessionem libere, & expeditè.

Item quod omnes Cives, & Comitatini Civitatis Aretii, qui cum predictis de Petramala fuerint in presenti guerra, vel ante, & positi essent in Banno, vel condemnationibus Civitatis Florentiæ, & ejus Communitatis, & districtus, deleantur ab omni Banno, & condemnationibus, quæ, & quas habent, & restituantur ad omnia eorum bona quæ, & quas habent in dicta Civitate, vel Communitate Aretii, nec de aliquo delicto, quod diceretur per eos, vel eorum aliquem commissum usque ad diem firmate Pacis per aliquem Offitialem Communis Florentiæ inquiri, cognosci, aut poni, inferri possint quoquo modo.

Prothestantes supradicti Procuratores prælibati Domini Domini Comitis Virtutum ad utilitatem infrascriptorum Bartholomei, & Jantedeschi, quod se non astringunt ad aliquam probationem superfluam, reservantes sibi dictis nominibus potestatem in predictis corrigendi, & emendandi, mutandi, addendi, & minuendi, & alia petendi, quatenus eis dictis nominibus de jure, & equitate competit.

Et ad predicta omnia, & singula petunt, & requirunt dicti Procuratores prelibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Virtutum Comitis ad utilitatem predictorum de Petramala, & aliorum suprascriptorum, singula singulis refferendo, ut Vos Domini Arbitratores condemnetis dictos Sindicos Communis Florentiæ nomine Communitatis, & Populi Florentiæ, & per eos ipsam Communitatem, & Populum ad restituendum, faciendum, & exequendum, & adimplendum omnia, & singula suprascripta predictis omnibus, & singulis, singula singulis, & singulos singulis refferendo.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores prælibati Domini Domini Johannis Galeaz ad utilitatem spectabilis Dominæ Ciliæ filiæ quondam spectabilis Domini Gasparis de Ubaldinis, & Consortis spectabilis, & Potentis Militis Domini Jacobi de Verme Consiliarii, & Benevoli dilectissimi prælibati Domini Domini Johannis Galeaz a Vobis Magnificis Dominis Arbitratoribus, quatenus per Vestra Arbitramenta condemnetis, predictos Sindicos Communitatis, seu Populi Florentiæ nomine ipsius Communitatis, & Populi, & per ipsos, ipsam Communitatem, & Populum ad curandum, faciendum, & dandum operam, cum effectu, quod prædicta Domina Cilia habeat effectualiter, & libere hæreditatem quondam Domini Gaspari predicti, res, bona, & jura, & ea omnia, & singula, quæ spectabant, & spectare debebant eidem Domino Gasparo in Florentia, & in Territorio, & posse Florentiæ, & quicquid ad prælibatam Dominam etiam spectat, seu spectare potest, seu de & in hæreditatibus, bonis, possessionibus, & rebus spectantibus, & quæ spectaverunt Nobilibus infrascriptis de Ubaldinis, & cuilibet ipsorum in Florentia, & posse Florentiæ, ac etiam fructus, redditus, & proventus perceptos, & qui haberi potuissent ex prædictis. Ac etiam ut condemnetis predictos Sindicos Florentiæ, & per eos ipsam Communitatem ad relaxan-

ANNO 1392.

relaxandum, & traddendum ipsi Dominæ Ciliæ, & cuicunque Intervenienti, vel qui interveniet prò ea, omnia, & singula spectantia eidem Dominæ in Civitate, vel Posse Florentiæ, quæ teneantur, seu possideantur vel quasi per ipsam Communitatem, vel habentes causam ab ea, vel Offitialibus suis cum omnibus dependentibus, Accessoriis predictis, & a predictis. Ac etiam quod condemnetis predictos Sindicos Communitatis, & Populi Florentiæ ad traddendum, & relaxandum predictæ Dominæ Ciliæ Medietatem hæreditatis quondam spectabilis Domini Vannis de Ubaldinis Patris quondam Egregii Domini Gaspari de Ubaldinis, & fructus, & redditus perceptos, & qui percipi potuerunt ex dicta medietate dictæ hæreditatis, Ac etiam condemnetis predictos Sindicos dictis nominibus ad curandum, & dandum operam cum effectu, quod predicta omnia, & singula adimpleantur prædictæ Dominæ Ciliæ.

Item petunt, & requirunt prædicti Procuratores prelibati Domini Comitis Virtutum a Vobis Dominis Arbitratoribus, quatenus per Vestra Arbitramenta pronuncietis, & arbitramentetis contra predictos Sindicos Communitatis, & Populi Florentiæ nomine ipsius Communitatis, & Populi, quod Nobiles de Ubaldinis Exititii Civitatis Florentiæ, qui se immiscuerunt in præsenti guerra pro prelibato Domino Comite Virtutum restituantur, & reintegrentur ad eorum, & cujuslibet ipsorum Terras, Castra, bona, & res, jura, Jurisdictiones, & honores, quibus spoliati, seu dimidiati tenentur per Communitatem Florentiæ, seu nomine ipsius Communitatis, vel Populi, ac etiam, ut habeant possibilitatem eundi ad dictam Civitatem, & Territorium libere, & absque aliqua expensa cancellentur, & penitus aboleantur de quibuscunque Libris, scripturis, & Filtiis etiam squazafoliis dictæ Communitatis, Civitatis, & Territorii Florentiæ, & ubicunque ipsa Civitas, seu Communitas habeat superioritatem, & quod ad pristinum gradum, & statum, in quibus erant antequam de dicta Civitate expulsi fuissent, in integrum restituantur, & ipso Jure, & facto restituti esse intelligantur.

Insuper ad effectus predictos dicti Procuratores prælibati Illustris Domini Johannis Galeaz petunt dicto nomine per Vos Dominos Arbitros, & Arbitratores laudari declarari, & arbitramentari tam pro Zelo Justitiæ, quam prò bono Pacis, & concordiæ Partium prædictarum, & totius Italiæ, & pro interesse, & conservatione honoris prælibati Domini Domini Johannis Galeaz Comitis Virtutum dictos Sindicos Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & per eos ipsas Communitates, & quamlibet ipsarum, & dictos Procuratores dicti Domini Francisci de Carraria nomine ipsius, & per eos, & ipsum Dominum Franciscum & quemlibet, & quamlibet predictorum, singula singulis refferendo, teneri, & obligatos esse ad observationem, & plenam satisfactionem omnium, & singulorum predictorum: Ac etiam ipsos, & ipsas, & quemlibet, & quamlibet predictorum per Vestra Arbitramenta condemnari ad restituendum, relaxandum, dandum, solvendum, & observandum ac adimplendum dictis Procuratoribus ad utilitatem omnium, & singulorum predictorum, singula singulis refferendo. Et predicta petunt dicti Procuratores dictis nominibus, & modis tam prò ipsorum dictis nominibus Juribus, quam etiam prò interesse, tam coniunctim, quam divisim, & omni via, jure, & forma, quibus melius possunt, & quod melius de jure, vel de equitate Vobis Dominis Arbitratoribus videbitur, prout de jure, & de equitate predicta omnia, & singula prædictis, seu alicui, vel aliquibus ipsorum competunt, vestrum bonum, & equum Arbitrium, & Arbitramenta, & rectas conscientias implorando, & invocando. Ac etiam petunt expensas factas, & fiendas, protestantes, quod se non astringunt ad aliquam probationem superfluam, sed secundum quod eis, & cuilibet ipsorum equum, & utile visum fuerit. Reservantes ipsis dictis nominibus, & nomine Adhærentium, sequacium, Colligatorum, Benevolorum prælibati Domini Comitis Virtutum &c in predictis omnibus, & singulis potestatem, & bailiam, predicta, & quodlibet predictorum corrigendi, & emendandi, mutandi, addendi, & minuendi, & alia de novo semel, & pluries, secundum quod eis, & cuilibet ipsorum dictis Nominibus equum, seu utile esse visum fuerit.

Petitio Procuratorum, & Sindicorum Communitatis Perusii.

Coram Vobis Reverendissimo in Christo Patre, & Domino Domino R. Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Dominus, & Hospitalis Sti. Johannis Hyerosolimitani generali Magistro dignissimo, ac Sanctæ Sedis Apostolicæ, & Sanctissimi Patris, & Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papæ Noni, Nuntio. Ac Magnifico & Excelso Domino Domino Anthoniotto de Adurnis Populi, & Communitatis sublimis, & Magnificæ Civitatis Januæ Inclito Duce tamquam privata persona. Nec non Communitate, & Populo dictæ Civitatis seu representantibus dictam Communitatem deputatis, quoquo nomine censeantur, & nuncupentur, Arbitris, Arbitratoribus, Amicabilibus Compositoribus, Communibus Amicis, & bonis Viris spetialiter, & de Communi concordia electis, & deputatis inter Illustrem, & Excelsum Principem, & Dominum Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem Comitem Virtutum Mediolani &c. Imperialem Vicarium generalem, & Magnificum Commune Perusii, & certos alios ex una Parte, & eorum Adhærentes sequaces, Complices, Recomendatos, Benevolos, Coligatos, & Subditos, Et Magnificum Commune Florentiæ, & Magnificum Commune Bononiæ, & certos alios ex alia Parte. Nicolaus Domini Lelli de Balionibus de Perusio Miles atque Legum Doctor, & Ugolinus Cechini de Perusio Sindici, & Procuratores dicti Communis Perusii, nomine Dicti Communis Perusii petunt contra dictum Commune Florentiæ, & contra Commune Bononiæ, & contra eorum Adhærentes, sequaces, Complices, Recomendatos, Benevolos, & Colligatos, & Subditos effectualiter infrascripta videlicet non per Modum libelli, sed per viam simplicis Narationis.

Quod fiat generalis, & plenissima hinc inde remissio Injuriarum, damnorum, & interesse, rerum mobilium, & Incendiorum quoruncumque bonorum in forma oportuna, salvo quod de infrascriptis.

Item quod cassentur Processus, Banna, & Condemnationes hinc inde facta, & lata occasione guerræ, & tempore præsentis guerræ, salvo quod hoc non vendicet sibi locum in Processibus, Bannis, seu Condemnationibus factis, seu latis contra proprios Cives districtuales, seu Subditos, aut Recomendatos alicujus Civitatis, Terræ, vel Loci, qui vel quæ includentur in pace.

Item quod fiat restitutio Bannitis, seu Condemnatis hinc inde bonorum stabilium, & quod restitutio fiat, & fieri debeat illis, & quantum ad illos, quorum Processus, Banna, seu Condemnationes venirent cassandæ.

Item quod omnes, qui includuntur in dicta Pace non possint receptare Rebelles alterius Partis, & fiat Capitulum in forma oportuna.

Item quod in dicta Pace veniant, & includantur omnes Recomendati, & Adhærentes Communis Perusii.

Item quod Castrum, seu Fortilitium Burgi novi Montis Gualandri, & Reschi Communitatis Perusii occupatum per predictos vel aliquem predictorum tempore præsentis guerræ, restituantur libere dicto Communi Perusii, vel dictis Sindicis, & Procuratoribus recipientibus pro dicto Communi Perusii.

Item quæcunque Terræ, Castra, & Fortilitia, quæ indebite quomodolibet teneantur per aliquam Partem ex inclusis in Pace, debeant restitui alteri Parti ad quam de jure quomodolibet pertinerent.

Item quod fiat restitutio bonorum stabilium quoruncunque Civium, districtualium, Subditorum, vel Recommendatorum, seu Adhærentium, hinc inde quomodolibet occupatorum, salvo semper manente Capitulo tertio supradicto. Ita quod fiat restitutio bonorum, rerum, & Jurium infrascriptorum Civium, videlicet:

Domini Nicolai Domini Lelli de Balionibus de Perusio, Caroli Filippi, & Fratrum, & Nepotum ejus de Adonibus de Perusio, Bartholomei Antonii de Adonibus de Perusio, Johannis Bartholomei Vanucii, vel eorum, ad quos sua Jura quomodolibet spectare, seu pertinere possent. Ser Egidii Petri Canonici Perusini, & Prioris Sti. Andreæ de Mussiana Florentinæ Diocesis dicto Prioratu,

Anno 1392.

ratu, & perceptis hactenus fructibus spoliati, Boccii Domini Henrici Baldessari Cecchi, & Francisci Suppolini de Armanis de Perusio.

Item quod si aliqua Partium inclusarum in pace quovis colore quæsito directe, vel indirecte quomodocunque, aut qualitercunque offenderetur ab altera parte offendente, vel offendi quomodolibet faciente, quod omnes, qui includentur in ista pace, teneantur juvare Partem offensam contra partem quomodolibet offendentem, seu offendi facientem. Sed si offenderetur ab aliquo, qui non includeretur in dicta pace absque voluntate inclusorum in ea; quod tunc & eo casu Inclusi in ipsa pace possint juvare offensam partem modis omnibus contra offendentem, seu offendi quomodolibet facientem.

Item quod Florentini, Bononienses, & alii eorum, vel alterius eorum Adhærentes, Complices, seu sequaces, vel aliquis prædictorum non possint, nec debeant quoquo jure, modo, causa, seu forma, directe, vel indirecte quomodocunque aut qualitercunque, vel quovis colore quæsito, vel se, vel alium acquirere, seu acquiri facere aliquas Civitates, Terras, Castra, Loca, seu Fortilitia citra Aretium, nec aliqua loca, seu Fortilitia facere, vel fieri facere quomodolibet de novo erigi, seu edifficari, vel jam cæpta fortificari, seu construi quoquomodo.

Item quod omnia Victualia possint deferri, & portari libere, & impune per Inclusos in pace per Territoria quælibet Inclusorum in ipsa pace, & fiat in forma.

Item quod fiat Liga saltem inter omnes, qui includentur in pace, ad deffensionem statuum præsentium, & ad se se invicem adjuvandum, & deffendendum contra quoscunque, & contra Societates &c. & fiat in forma.

Item quod predicti teneantur, & debeant restituere dicto Communi Perusii, vel dictis Sindicis, & Procuratoribus recipientibus prò eo omnia damna, & omnia interesse quæ dictum Commune Perusii substinuit, & habuit toto tempore præsentis guerræ, cum ipsi fuerint causa ipsius guerræ, & maxime a tempore, quo ipsum Commune Florentiæ occupavit, seu occupari fecit Castrum Agelli Communitatis Perusii.

Item quod dictum Commune Florentiæ teneatur, & debeat pure, libere, & cum effectu dimittere, & relaxare Civitates, Terras, Castra, & Fortilitia, quas, vel quæ ipsi tenent, seu possident ultra Jugum Aretii versus Perusium, cum jam sic promiserint ipsi Communi Perusii, ac etiam quia prò majori parte pertinent, & spectant jure ad ipsum Commune Perusii.

Item petunt, & dicunt, quod in Civitate Pisana inter Commune Florentiæ, & Commune Perusii, & quam plures alios fuerunt factæ duæ Ligæ in Millesimo trecentesimo octuagesimo nono de Mense Octobris, in quibus Ligis sub certa pæna multa hinc inde fuerunt promissa, quæ nullatenus per ipsum Commune Florentiæ fuerunt observata, imo quam pluries per dictum Commune Florentiæ ventum, ac factum fuit contra dictas Ligas. Ideo petunt dictas pænas a dicto Communi Florentiæ.

Item petunt, & dicunt, quod una dictarum Ligarum fuit facta principaliter ad conservationem præsentium statuum, & ad non receptandum Rebelles alterius Partis. Vigore cujus Ligæ dictum Commune Florentiæ tenebatur, & debebat dictum Commune Perusii juxta posse adjuvare ad manutenendum statum Perusii, & contra ipsum statum, & contra dictum Commune Perusii nullatenus dictum Commune Florentiæ facere poterat, nullatenus tacite, nec expresse, directe, nec indirecte nec aliquo quæsito colore. Et etiam promiserunt non receptare Rebelles Communis Perusii. Et predicta promiserunt attendere, & observare, & in nullo contrafacere, vel venire sub certa pæna contenta in dicta Liga.

Item petunt, & dicunt, quod altera Liga prædicta facta fuit inter Illustrem Principem, & excelsum Dominum Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem, Comitem Virtutum Mediolani &c. Imperialem Vicarium, & Comune Florentiæ, & Comune Perusii, & Comune Senarum, & certos alios principaliter ad sese invicem non offendendum, molestandum, inquietandum, aut quomodolibet perturbandum, nec aliquam novitatem faciendum in quibuscunque partibus, vel quovis loco in presenti statu, vel rebus per se vel alium directe, vel per obliquum, mediate, vel immediate, quovis colore quæsito, & maxime in Civitate aliqua, Territorio, Castro, Villa, vel Fortilitio, seu loco, quæ per eos vel aliquem ipsorum, vel alicujus eorum nomine tenentur, reguntur, vel gubernantur, & non ad occupandum, invadendum, inquietandum, molestandum, seu quomodolibet perturbandum per vim, seu viam Armorum, seditionis, vel tractatus, seu quovis modo per se, vel alium, directe, vel per obliquum, mediate, vel immediate aliquam Civitatem Terram, Fortilitium, seu Castrum alicujus dictorum Colligatorum &c.

Anno 1392.

Item dicunt, quod in dicta Liga inter alia continetur: Quod si aliquis ex dictis Colligatis, durante tempore dictæ Ligæ offenderit, invaserit, vel quovis modo perturbaverit aliquem ex dictis Colligatis. Quod tunc talis Offendens, invadens vel quovis modo turbans debeat incontinenti ad omnem requisitionem talis offensi, invasi, vel quovis modo perturbati desistere, & cessare omnino a tali offensa, Invasione, vel perturbatione, molestia, & injuria, & quod contra non observantem prædicta, & non desistentem interim ab omni offensa, & invasione, & perturbatione, omnes alii Colligati teneantur, & debeant in favorem sic offensi insurgere, & esse contra talem, qui sic invaserit, offenderit vel perturbaverit contra pacta dictæ Ligæ toto eorum posse, & cum toto eorum exfortio, & in omnibus, & pro omnia, prout voluerit, & requisiverit talis offensus, invasus, seu quomodolibet perturbatus.

Item dicunt, quod in dicta Liga continetur inter alia, quod præfato Domino Comiti liceat cuicunque, quem duxerit & reputaverit esse Amicum suum dare, & præstare subsidium Gentium, Armorum, auxilium, consilium, & favorem in duplo ejus, quod esset offensa, quæ fieret Amico prædicto.

Item dicunt, quod inter alia, in dicta Liga continetur. Quod omnes dicti Colligati tenentur, & debent adjuvare alium Colligatum offensum a quacunque Societate &c.

Item dicunt, quod dictum Comune Florentiæ in dicta Liga inter alios dedit pro Adhærentibus, & Recommendatis Ugucium Dominum Curtonensem, ut ipse dicit, & Comune Cortonis.

Item dicunt, quod statim post dictas Ligas oportuit Comune Senarum, & certos alios cassare de eorum gentibus Armigeris. Quibus cassis statim dictum Comune Florentiæ conduxit quam plures ex eis, intra quos conduxit Comitem Tancredium, Dominum Pierum Magag., & Martinum de Bigozo, quibus conductis statim sub colore, quod ipsos conduxisset Dominus Cortonensis, misit eos cum multis aliis super Territorio Perusino contra ipsum Comune Perusii, & contra dictum statum Perusii. Qui Comes Tancredus, Dominus Petrus, & Martinus ad petitionem, & instantiam dicti Comunis Florentiæ multa damna enormia fecerunt in dicto Comitatu Perusii, in tantum quod damnificaverunt dictum Comune Perusii, sive ejus Comitatum ultra L. millia Florenorum, durante tempore dictarum Ligarum, propter quod dictum Comune Florentiæ incidit in pænas contentas in dictis Ligis, ac etiam tenetur dicto Comuni Perusii ad restitutionem dictorum L. millia Florinorum. Et sic petunt a dicto Comune Florentiæ.

Item dicunt, quod post dictas Ligas, & durante tempore dictarum Ligarum dictum Comune Florentiæ contra pacta dictæ Ligæ receptavit Rebelles dicti Comunis Perusii, propter quod incidit in dictam pænam contentam in dicta Liga.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dictum Comune Florentiæ contra pacta dictarum Ligarum habuit tractatum cum Pauluccio Mini de Perusio & cum certis aliis de subvertendo dictum statum Perusinum, veniendo ad actum, quia dictus Paulucius cum multis aliis se armavit cridando, & elevando rumorem ad petitionem dicti Comunis Florentiæ contra dictum statum Perusii. Et quod per dictum Comune Florentiæ & per dictum Paulutium, & alios ad petitionem dicti Comunis Florentiæ non remansit, quin dictus status Perusii privaretur, & subverteretur, & quod per hoc dictum Comune Florentiæ incidit in dictas pænas con-

ANNO 1392.

contentas in dictis Ligis; Unde petunt a dicto Comuni Florentiæ dictas pænas in dictis Ligis contentas.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dictum Comune Florentiæ iterato habuit tractatum cum Guidalottis de Perusio, & cæteris aliis contra dictum Comune Perusii, & contra statum prædictum dicti Comunis Perusii de subvertendo & destruendo dictum statum Perusii, & quod per prædictos dictum Comune Florentiæ non remansit, quin prædicta ad effectum mandarentur, veniendo ad Arma, & ad Rebellionem certorum Castrorum, & Fortalitiarum, expresse veniendo contra pacta dictarum Ligarum, propter quod dictum Comune Florentiæ incidit in pænas contentas in dictis Ligis, & sic dictas pænas a dicto Comuni Florentiæ petunt.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum, dictum Comune Florentiæ, & dicti Rebelles Comunis Perusii contraxerunt ad invicem promittendo dictum Comune Florentiæ dictis Rebellibus dare eis auxilium, consilium, & favorem de adjuvando eos ad reintrandum dictam Civitatem Perusii contra dictum Comune Perusii, & contra statum ipsius Civitatis. Et dicti Rebelles inter alia promittendo dicto Comuni Florentiæ, quod in casu, quo ipsi reintrarent dictam Civitatem Perusii, dare dicto Comuni Florentiæ Majoriam dictæ Civitatis Perusii, veniendo expresse contra pacta dictarum Ligarum, propter quod petunt a dicto Comuni Florentiæ pænas contentas in dictis Ligis.

Item dicunt, quod post prædicta, & durante tempore dictarum Ligarum dictum Comune Florentiæ contra dictum Comune Perusii, & contra dictum statum dictæ Civitatis Perusii dedit, & solvit, sive mutuavit dictis Rebellibus multas quantitates denariorum, & etiam impræstavit eis multas gentes Armigeras contra dictum Comune Perusii, & pro submittendo dictum statum Perusii, propter quod dictum Comune Florentiæ incidit in dictas pænas in dictis Ligis contentas. Quare petunt a dicto Comuni Florentiæ dictas pænas contentas in dictis Ligis.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dicti Rebelles, & duo de Bailia Comunis Florentiæ cum gentibus, Armis, & Insigniis dicti Comunis Florentiæ occupaverunt, & aprehenderunt, & retinuerunt per plures Menses Castrum Agelli Comunitatis Perusii, semper equitando contra dictum Comune Perusii, & contra alia Castra Comunitatis Perusii in tantum quod dictum Comune Perusii Territorium suum, & ejus Comitatum damnificaverunt in duobus Millionibus Florinorum & ultra, propter quæ dictum Comune Florentiæ incidit in dictas pænas contentas in dictis Ligis, & tenetur dicto Comuni Perusii ad restitutionem dictorum duorum Millionum Florenorum. Quare petunt a dicto Comuni Florentiæ dictas pænas, & dicta damna dictorum duorum Millionum Florenorum.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dicti Rebelles cum gentibus Comunis Florentiæ, & cum ejus auxilio, & favore aprehenderunt, & occupaverunt certa alia Castra, & Fortilitia Comunitatis Perusii in tantum quod dictum Comune Perusii damnificaverunt in centum Millibus Florenis, veniendo expresse contra pacta dictarum Ligarum, propter quod dictum Comune Florentiæ tenetur dicto Comuni Perusi ad dictas pænas & ad restitutionem dictorum centum millia Florentiæ. Quare a dicto Comuni Florentiæ petunt dictas pænas, & restitutionem dictorum damnorum centum Millia Florenorum.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dicti Rebelles cum gentibus Comunis Florentiæ, & cum duobus de Bailia Comunis Florentiæ cum Armis & Insigniis Comunis Florentiæ quam pluries, pluries, & pluries equitaverunt prope Perusium contra dictum Comune Perusii, & contra dictum statum ipsius Civitatis in grave damnum, & præjudicium dicti Comunis, & dicti status in tantum quod ipsum Comune Perusii, & ejus Comitatum damnificaverunt ultra centum millia Florenorum, capiendo homines, occidendo, derubando, & comburendo, propter quæ dictum Comune Florentiæ incidit in dictas pænas contentas in dictis Ligis. Et dictum Comune Florentiæ tenetur dicto Comuni Perusii ad restitutionem dictorum damnorum. Quare petunt a dicto Comuni dictas pænas, & restitutionem dictorum damnorum Millia Florenorum.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum, cum Jancolona cum multis Sotiis equestribus, & pedestribus esset ad stipendium, & ad provixionem Comunis Florentiæ, stetit per aliquos dies cum dictis Rebellibus Comunis Perusii ad Castrum Deruræ, & contra ipsum Castrum Comunitatis Perusii, & contra dictum Comune Perusii, & contra dictum statum dictæ Civitatis Perusii. Et ibidem dicti Rebelles habuerunt tractatum ad petitionem, & instantiam dicti Comunis Florentiæ cum quodam Simone Petri de Perusio cum certis aliis de reintrando Perusium, & de occidendo, & derubando omnes homines magnos, & parvulos, & Mulieres pregnantes, & non pregnantes de dicta Civitate Perusii, qui non essent una cum eis, & in eorum favorem, cum ense in manu in reintrando dictam Civitatem Perusii. Et de infocando aliquas domos dictæ Civitatis, & quod pacta inter alia inter dictum Comune Florentiæ, & dictos Rebelles Comunis Perusii erant, quod in casu quo dicti Rebelles cum dictis gentibus Comunis Florentiæ reintrarent dictam Civitatem & obtinerent contra dictum statum dictæ Civitatis Perusii, quod omnes reintrantes possent occidere, & derobare per tres dies, & postea dictum Comune Florentiæ deberet habere Majoriam, & quasi dominium dictæ Civitatis Perusii & quod postea ad implendum dictum Tractatum, & omnia predicta dicti Rebelles cum majori parte dictarum gentium Jancolonæ, & Communis Florentiæ in numero videlicet Peditum noctis tempore reintraverunt dictam Civitatem Perusii, insciis, & dormientibus omnibus aliis Civibus dictæ Civitatis, præter quam illi, qui erunt in Tractatu una cum eis, & fuerunt in Platea dictæ Civitatis currendo Plateam pro eis, & gridando Viva la Pace e Viva la liberta, e Viva el Comun de Fiorenza, e Viva Michelozo, e Morano Gentili homeni, & multi alii ex dictis gentibus Florentinorum stabant equestres ad Portam dictæ Civitatis, causa intrandi dictam Civitatem, & adjuvare predictos. Et cum alii Cives, contra quos fiebant predicta, subrexerunt de lecto, & fuerunt armati tam Nobiles, quam Populares, iverunt in dicta Platea contra predictos, & obtinuerunt in tantum, quod de dictis gentibus rebellibus, & aliis interfectis occisi fuerunt ultra trecentum, propter quæ dictum Comune Florentiæ incidit in dictas pænas contentas in dictis Ligis. Quare petunt a dicto Comuni Florentiæ dictas pænas.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum Ugucius Dominus Curtonensis, ut ipse dicit, ad petitionem dicti Comunis Florentiæ, & cum gentibus ipsius Comunis Florentiæ occupavit, & aprehendit Castrum, seu Fortilitium Burgi novi, & Fortilituim Montis Gualandri, & Castrum Reschi Comunitatis Perusii, & adhuc retinet expresse venientibus contra pacta dictarum Ligarum, propter quod dictum Comune Florentiæ, & Dominus Ugucius tenentur dicto Comuni Perusii restituere dicta Castra, seu Fortilitia, & quilibet ipsorum incidit in dictis pænis contentis in dictis Ligis. Quare petunt a predictis Comuni Florentiæ, & Ugucio restitutionem dictorum Castrorum, sive Fortalitiorum & dictas pænas.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dictus Ugucio cum gentibus Comunis Florentiæ, & ad petitionem, & instantiam ipsius Comunis Florentiæ quampluries, & pluries, & pluries, & pluries equitavit contra Comune Perusii in Territorio, & Comitatu, seu districtu dicti Comunis Perusii in grave damnum, & prejuditium dicti Comunis Perusii, in tantum quod ipsum Comune Perusii damnificaverunt ultra quantitatem ducentorum Millium Florenorum. Quapropter dictum Comune Florentiæ, & dictus Ugucio. & quilibet ipsorum tenentur dicto Comuni Perusii ad dictas pænas contentas in dictis Ligis, & ad restitutionem dictorum ducentorum Millium Florinorum, & sic petunt a prædictis, & quolibet predictorum.

Item dicunt, quod dictus Ugucio Curtonensis Dominus, ut ipse dicit, fecit Ligam, & certos Contractus cum Comuni Perusii, a quo Comuni Perusii certam provixionem habebat, & habere debebat quolibet anno, & ipse tam vigore dictæ Ligæ, quam vigore dictorum Contractuum obligatus erat, & est dicto Comuni Perusii ad multa, & maxime de ad-

ANNO 1392.

adjuvando, & de non offendendo unus alterum, & alter alterum, & quod dictum Comune Perusii multotiens ipsum deffendidit cum gentibus Armorum, & semper dictam provixionem sibi solvit usque quo ipse contra dictam Ligam, & contra dictos Contractus, & contra promissionem, & fidem suam venit, equitando, & equitari faciendo contra dictum Comune Perusii, etiam occupando Ceppam Valtioni Comunis Perusii ad petitionem & instantiam dicti Comunis Florentiæ. Et quod ipse Ugucio non conscius beneffitiis, durante tempore dictæ Ligæ, & dictorum Contractuum quam pluries, & pluries ad petitionem dicti Comunis Florentiæ venit contra dictam Ligam, & contra contenta in dictis contractibus, & contra fidem suam, & contra promissiones suas etiam juratas. Quare petunt ipsum per Vos declarari perjurium & tamquam ingratum condemnari ad restituendum dicto Comuni Perusii dictas provisiones, quas sibi solvit, & ipsum per Vos condemnari ad dandum, & solvendum dicto Comuni Perusii pænas contentas tam in dicta Liga, quam in dictis Contractibus, cum pluries contrafecerit tanquam homo non sanæ mentis.

Item quod post dictas Ligas, & postquam dictum Comune Florentiæ durante tempore dictarum Ligarum incepit offendere, invadere, vel perturbare dictum Comune Perusii, & dictum statum Civitatis Perusii contra pacta dictarum Ligarum, dictum Comune Perusii habuit recursum ad dictum Illustrem, & excelsum Dominum Dominum Comitem Virtutum rogando ipsum, ut adjuvaret dictum Comune Perusii contra dictum Comune Florentiæ, prout tenebatur, & debebat secundum pacta dictæ Ligæ, qui Dominus Comes Virtutum volens observare promissa per eumsecundum quod tenebatur & debebat vigore dictæ Ligæ, adjuvavit dictum Comune Perusii.

Item dicunt, quod non obstante, quod omnia predicta fuerint, & sint vera, & verissima & manifesta in tantum, quod non indigent probatione, nichilominus in casu, in quo sit necesse probare predicta, vel aliquod prædictorum offerunt se probaturos infra terminum competentem. Non adstringentes se ad omnia prædicta probandum, sed ad ea tantum, quæ sunt eis necessaria pro obtinendo contra prædictos vel aliquem prædictorum.

Item dicunt, & petunt, quod predicta, vel aliquod eorum non intelligatur venire in aliquo contra Capitula Pacis editæ inter Sanctissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Urbanum Budum Fel. Record. Papam Sextum ex parte, & dictum Comune Perusii ex altera, quoquo modo.

Item, quod omnes, & singuli capti, vel captivati quomodocunque in, & super Territorio Perusii vel ejus districtu, seu aliquorum Colligatorum, vel Adhærentium ipsorum Perusii occasione præsentis guerræ, & a tempore dictæ guerræ citra, penes quoscunque sint, & dettineantur, libere relaxari debeant & impune, etiam si redemptiones fecissent; quas tamen non solvissent.

Quare petunt dicti Sindici & Procuratores nomine dicti Comunis Perusii per Vos, & Vestram Sententiam, Arbitrium, seu Arbitramentum sententiari, decerni & declarari omnia predicta fuisse, & esse vera, & predictos ad predicta obligatos fuisse & esse dicto Comuni Perusii. Ac etiam predictos, sive eorum Sindicos, & Procuratores condemnari Vestra Sententia, Arbitrio seu Arbitramento ad dandum, solvendum, restituendum, ac etiam faciendum dicto Comuni Perusii omnia supradicta, sive dictis Sindicis, & Procuratoribus nomine dicti Comunis Perusii, & in predictis, & quolibet predictorum procedi summarie, simpliciter, & de plano, & de equitate, & cum bona conscientia, & omni modo, via, jure, & forma quibus melius potest, cum damnis, & expensis factis, & fiendis usque ad sententiam. Reservando eis potestatem, & bailiam addendi, minuendi, mutandi, corigendi detrahendi & de novo petendi usque ad sententiam.

Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, die octava Januarii in sero deposita &c. per Sindicos, & Procuratores Perusinos.

Item addendo supradictæ Petitioni dicti Sindici, & Procuratores Nominibus, quibus supra petunt, & dicunt, quod considerato, quod status Arcigelforum de Florentia voluerunt, & volunt totam Italiam alteri subjugare, ac etiam submittere, & quod nunquam vel raro observaverunt quod promiserunt, & quod exititii de Florentia indebite, & injuste fuerunt expulsi de dicta Civitate Florentiæ & eorum res, & bona dicto Comuni Florentiæ publicata. Quod dictum Comune Florentiæ teneatur, & debeat dictos eorum Exititios remittere, ipsosque in integrum restituere, ita quod libere possint in dictam Civitatem Florentiæ redire, & ipsorum bonis, & Civilitate, & honore ipsius Civitatis uti, & frui, quemadmodum poterant ante dictam ipsorum expulsionem. Et quod Civitas illa, & ejus status reformetur bonis hominibus illius Civitatis, qui non sint de numero Archigelforum, ad hoc maxime ut spes possit haberi, quod id, quod postea promittent, observabunt, & ad hoc ut per dictum Comune Florentiæ postea attendatur ad bonum totius Italiæ.

Item dicunt, quod statim postquam dictus Ugucius venit, sive fecit contra dictas Ligas, equitando, & equitari faciendo contra dictum Comune Perusii, & ejus statum, dictum Comune Perusii solemniter statuit, & decrevit, quod dictus Ugucius non possit abeverare, nec abeverari facere aliquem Equum in Lacu Perusino sub pæna centum Florenorum pro quolibet Equo; & quod post predicta dictus Ugucio abeveravit, sive abeverari fecit in dicto Lacu Perusino Mille Equos, & ultra, propter quod dictus Ugucio obligatus fuit, & est dicto Comuni Perusii ad solvendum ipsi Comuni Perusii dictos centum florenos, pro quolibet dictorum Equorum, & sic per Vos declarari, & condemnari petunt &c.

Item dicunt, quod Dominus Ugucius spoliavit, & derobavit Abbatem, & Abbatiam Farineti districtus Cortoni de bonis, & rebus valentibus ultra quantitatem decem millia Florenorum, & dictam Abbatiam cum omnibus suis bonis, rebus & Juribus dettinuit, & dettinet occupatam contra Voluntatem dicti Abbatis, & in ejus Injuriam, & grave damnum & prejuditium, propter quod dictus Ugucius tenetur, & obligatus est, & fuit ad restitutionem dictorum decem Millia ducatorum, & ad relaxandum libere dicto Abbati dictam Abbatiam cum omnibus suis bonis, & rebus, & Jurisdictionibus. Quare cum dictus Abbas fuerit, & sit de Adhærentibus dicti Comunis Perusii, & ad ipsius petitionem se intromiserit in dictam Brigam contra dictum Ugucium, petunt nomine dicti Comunis Perusii per Vos sententiari, decerni, & declarari predicta omnia, & singula fuisse, & esse vera, & dictum Ugucium Vestra Sententia condemnari ad solvendum, & faciendum omnia supradicta dicto Comuni Perusii, & dicto Abbati, sive dictis Sindicis nomine dicti Comunis.

Item dicunt, quod dictus Ugucius equitavit, & equitari fecit pluries contra Castrum Montonis, & Castrum Vernazani Comunis Perusii, propter quod dicta Castra Comunis Perusii damnificavit ultra quantitatem duorum millium Florenorum. Unde obligatus est, & fuit ad solvendum dicto Comuni Perusii dictam quantitatem duorum millium Florenorum, ac etiam per prædicta pluries incidit in pænam conventam in Liga, quæ facta fuit Pisis in Millesimo Trecentesimo Octuagesimo nono de mense Octobris. Et sic per Vos declarari petunt, & ipsum Ugucium Vestra Sententia condemnari ad solvendum dicto Comuni Perusii dictam quantitatem duorum millium Florenorum. & dictam penam contentam in dicta Liga totiens, quotiens contra ipsam Ligam fecit Die xv. Januarii deposita per dictos Sindicos, & Procuratores &c.

Petitio Senensium,

In Dei Nomine Amen.

Infrascriptæ sunt Petitiones, quæ porigantur coram Vobis Spectabilibus, & Venerabilibus Dominis Dominis Commissariis Pacis fiendæ inter Illustrem Principem, & excelsum Dominum Comitem Virtutum Mediolani Vicarii &c. suos Colligatos &c. ex Una parte, & Comune Florentiæ & suos Colligatos, ex alia, per legitimum Sindicum Comunis Senarum videlicet BaptistamMini de Picolominibus de Senis.

In primis dicit Dominus Sindicus nomine dicti Comunis, quod cum hoc sit, quod Castrum Montis Pulciani cum omni suo districtu, & Territorio, Jurisdictione, hominibus, & personis, præheminentia,

ANNO 1392. tia, & custodia mero mixto Imperio cum omnibus suis Juribus, & pertinentiis, pertinuerit, & spectaverit, & etiam pertineat, & spectet ad Commune Senarum, & cum hoc sit, quod Commune Florentiæ indebite, & injuste dictum Commune Senarum existens fuerit in possessione pacifica per se, vel Offitiales suos dicti Castri, districtus, Jurisdictionis, Præheminentiæ, Custodiæ, Jurium, & pertinentiarum dicti Castri expoliaverit de dicta possessione, seu quasi, & occupaverit dictum Castrum tam contra pacta Pacis initæ inter dictum Commune Florentiæ ex una parte, & Commune Senarum ex alia in Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo, quam etiam contra pacta Ligæ initæ, in Civitate Pisarum in Anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo nono inter dictum Dominum, & Communia Tusciæ, & alios, de qua Liga constat publico Instrumento: Idcirco petit a Vobis Dominis Arbitris, quatenus per Vestra Arbitramenta condemnetis dictos Sindicos nomine Communitatis Florentiæ, & per eos ipsam Communitatem ad restituendum, & reintegrandum dictæ Communitati Senarum, seu Intervenientibus prò ea nomine ipsius Communitatis, possessionem, & quasi dictorum Castri, Loci, & Territorii, pertinentiarum, Jurium, & Jurisdictionum dictorum Castri, Loci, & Territorii. Et quod post restitutionem de cætero sinat dictum Commune Senarum tenere, & possidere dictum Castrum cum suis Territoriis, & districtu, & cum suis Jurisdictionibus, & pertinentiis, personis, & rebus quibuscunque pacifice, & quiete. Et quod de cætero dictum Commune Florentiæ ullo modo de dicto Castro, hominibus, & personis rebus, Territorio, & districtu, Jurisdictione, guardia, præheminentia, & Jure dicti Castri se intromittere non debeat, aut se non possit intromittere seu quoquo modo impedire in perpetuum, & quod dictum Commune Florentiæ refutet Communi Senarum legitime omne Jus quacunque de causa appareret dictum Commune Florentiæ quisivisse in dicto Castro, Territorio, & districtu, & seu in Jurisdictione præheminentiæ, & ejus guardiæ, & seu Hominibus, & rebus dicti Castri sub quocunque titulo, vel colore appareret, seu diceretur dicto Communi Florentiæ quæsitum ad effectus predictos, ut tenetur ex forma Instrumentorum inde redactorum, & prout in dictis Instrumentis continetur a Vobis Dominis Arbitris, quatenus per Vestra Arbitramenta condemnetis prædictos Sindicos Nomine Communitatis Florentiæ, & per eos ipsam Communitatem ad restituendam, & reintegrandam dictæ Communitati Senarum, seu Intervenientibus prò ea nomine ipsius Communitatis Possessionem, & quasi dicti Castri, Loci, & Territorii, pertinentiarum, Jurium, & Jurisdictionum dictorum Castri, Loci, & Territorii.

Item dicit dictus Sindicus, quod cum in Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo inita fuit certa Pax inter dictum Commune Florentiæ, & Commune Senarum, in qua per legitimum Sindicum dictum Commune Florentiæ promisit legitime dicto Communi Senarum se non impedire, nec intromittere, nec aliquod Jus quærere in aliquibus Terris, in quibus dictum Commune Senarum tempore dictæ Pacis initæ habet, vel haberet in futurum aliquod Jus, in qua etiam dictum Commune Florentiæ refutavit in Contractu dictæ Pacis omne Jus, quod etiam dictum Commune Florentiæ tunc temporis habebat, vel in futurum haberet, vel habere posset in Castro Podii Bonacci, & Castro Sareggiæ, & in ipsorum territoriis, rebus, & personis undecunque quæsitum. Et cum dictum Commune Senarum tunc temporis prætendiderit, & nunc prætendat jus in quolibet dictorum, & dictum Commune Florentiæ contra pacta dictæ Pacis occupaverit, & occupata teneat dicta Castra, & ejus Territoria, & Jura dicti Communis Senarum. Et ob hoc dictum Commune Florentiæ inciderit in pænam dicti contractus Mille Marcharum auri dicto Communi Senarum applicandum. Ideo petit dictus Sindicus pro observantia dictæ Pacis, & prò conservatione Jurium, & prò interesse dicti Communis Senarum, quod dictum Commune Florentiæ restituat dicto Communi Senarum dicta duo Castra, & ipsorum Jurisdictiones, Territoria, res, & personas cum reditibus inde preceptis, & omni causa. Et insuper petit dictam pænam Mille Marcharum Auri dicto Communi Senarum dari, & solvi per dictum Commune Florentiæ. Et quod de cætero de dictis Castris, Territoriis, & Jurisdictionibus, rebus, & personis se ullo modo non intromittat. Ad quod faciendum extitit obligatum secundum formam dictæ Pacis, & ut ad prædicta condamnetis dictos Sindicos Communis Florentiæ, & per eos dictam Communitate Florentiæ. ANNO 1392.

Item petit dictus Sindicus, quod dictum Commune Florentiæ libere debeat Communi Senarum renuntiare, ac refutare omne Jus Recommandisiæ, seu summissionis, præheminentiæ, homagii, seu census, seu Custodiæ, Jurisdictionis, & Imperii, & generaliter cujuscunque nominis, vel coloris, seu causæ diceretur per dictum Commune Florentiæ quæsitum fuisse, appareret habere, seu diceretur habere in Civitate Cortonii, ejus Territorio, & districtu, seu Dominio, seu hominibus, & personis dictæ Civitatis, quacunque de causa quæsitum, & quod de dicta Civitate Cortonii, ejus Territorio, & districtu, Dominio, personis, & rebus dictæ Civitatis aliquo modo de cetero se non intromittat, seu quoquo modo impediat. Et quod promittat dicto Communi Senarum legitime dicto Jure in perpetuum non uti, sed intelligatur, & sit omnino cassum, & nullius efficatiæ, cum dicta Civitas Cortonii, & ejus districtus, & Territorium, Dominium, res, & personæ pertinuerint, & pertineant ad dictum Commune Senarum, & in dicta Civitate, & ejus districtu, & in Dominio, & Juribus, & præheminentiis ejusdem Civitatis dictum Commune Senarum prætendiderit, & prætendat jus, & vigore dictæ pacis initæ inter dicta Communia Florentiæ, & Senarum, Commune Florentiæ non potuerit quærere in dicta Civitate, & ejus districtu, Dominio, rebus, & personis dictæ Civitatis aliquod jus Majoritatis, vel præheminentiæ sub titulo recommandisiæ, fœderationis, vel quacunque alia causa, seu quocunque alio colore quæsito. Et quod dictum Commune Florentiæ contra pacta dictæ Pacis de dicta Civitate, seu ejus Dominio, districtu, & personis se intromisit, & præheminentiam usurpavit, petit etiam dictus Sindicus dari dicto Communi Senarum pænam Mille Marcharum auri, & nihilominus petit observantiam dictæ Pacis in predictis, ac etiam petit dicto nomine, ut ad predicta omnia, & singula condemnetis dictos Sindicos Communis Florentiæ, & etiam ad observantiam dictæ Pacis, & contentorum in ea.

Item dicit dictus Sindicus, quod Commune Senarum tenebat, & possidebat juste Castrum Montis Sti. Savini, Castrum Palazoli, Castrum St. Pancratii, & Castrum Gorgousæ, & quod dictum Commune Florentiæ, non obstante, quod in dictis Castris nullum Jus prætenderet de jure, compulit, & per vim constrinxit dictum Commune Senarum, & Regimen dictæ Civitatis ad dandum sibi dicta Castra, quæ spectabant, & adhuc spectant ad dictum Commune Senarum legitimis de Causis: Idcirco petit dictus Sindicus, quod Commune Florentiæ restituet dicta Castra dicto Communi Senarum cum fructibus perceptis, & omni causa, cum hoc sit, quod dictum Commune Florentiæ, extorserit dicta Castra a dicto Communi Senarum per vim, & oppressiones illatas a socialibus, & gentibus Armorum transmissis per Commune Florentiæ usque ad Portas Civitatis Senarum, propter quod dicta Civitas fuit in periculo desolationis ejusdem, nisi dicta Castra dedisset dicto Communi Florentiæ, & ad prædicta restituendum, & implendum condemnetis dictos Sindicos Communis Florentiæ, & per eos dictam Communitatem versus Communitatem Senarum, Intervenientes prò ea, & etiam ad pænam comprehensam in dicta pace, quia ex predictis contra ipsam Pacem venerunt.

Item dicit dictus Sindicus, quod dictum Commune Florentiæ contra pacta dictæ Pacis initæ ordinavit plures Conjurationes, & tractatus ad subversionem præsentis status Civitatis Senarum, & plures societates, seu gentes Sociales transmisit in magno numero diversis vicibus, & temporibus ad invadendum, & dissipandum Edifitia ruralia, ipsaque comburendo, & ad destruendum fruges Territorii dictæ Civitatis, & ad captivandum Cives, & Comitatinos dictæ Civitatis, & ad prædandum Animalia eorundem, faciendo etiam predicta contra

tra

ANNO 1329. tra pacta Ligarum initarum inter dicta Communia, & alia Tusciæ, propter quod dicta Civitas Senarum fuit damnificata, & est in quatuor centum millibus Floren., quam quantitatem Florenorum, & etiam pænas appositas in pace, & Liga prædict. petit dari per dictum Commune Florentiæ dicto Communi Senarum, & condemnari utsupra.

Item dicit dictus Sindicus, quod durante Pace supranominata, & Liga inita in Civitate Pisarum, de qua supra fit mentio, contra Pacta dictæ Pacis, & Ligæ, dictum Commune Florentiæ indebite, & injuste movit, & prorupit conventa Communi Senarum eo maxime, quia pendentibus dictis Ligis, & pace, dictum Commune Florentiæ invasit, & occupavit dicto Communi Senarum Castrum Mortis Palciani, & ejus districtum, expoliando dictum Commune Senarum de possessione dicti Castri expelendo Potestatem dicti Communis Senarum tunc prò dicto Communi Senarum in dicto Castro ad justitiam ministrandam præsidentem, mittendo in dictum Castrum gentes Armigeras dicti Communis Florentiæ. Et insuper invaserunt Civitatem Clusinam spectantem ad quendam Cionem Sandrinum Civem Civitatis Senensis, & ipsam subjacerunt prædæ, & insuper conduxerunt Comitem Bertoldum de Sonana cum pactis, quod deberet inferre guerram Communi Senarum, & ejus districtualibus & etiam Comitem Rainerium de Iberia, & Paddum ejus filium, & Albertum, & Franciscum de Franceliis de Staggia cum certa Comitiva ad guerrezandum Territorium Civitatis Senarum, & ad capiendum Stratas, ne Mercantiæ, & Victus conduci possent ad Civitatem Senarum; Et sic pendentibus dictis Pace, & Liga, dictum Commune Florentiæ cum gentibus existentibus in Monte Pulciano dicto Communi Florentiæ, & prò dicto Communi Florentiæ, supradicti nominati in præsenti Capitulo omnia initiaverunt, & ruperunt guerram dicto Communi Senarum, invadendo Castra, comburendo Edifficia dictæ Civitatis, & ejus Communitatis, faciendo ipsos redimi, prædando cuncta Animalia Civium, & Comitativorum dictæ Civitatis, dissipando recolectum fructuum, propter quam guerram sic iniciatam, & postea per Commune Florentiæ continue illatam, dictum Commune Senarum, computando damnum Civium, Subditorum, & Recomendatorum suorum existit, & est damnificatum in duobus Milionibus Florenorum. Quæ duo Milliona Florenorum dictus Sindicus petit per dictum Commune Florentiæ resarciri dicto Communi Senarum, & ad prædicta condemnari utsupra.

Item dicit dictus Sindicus, quod Commune Florentiæ in supra dicta pace inita inter Commune Florentiæ, & Commune Senarum, de qua supra fit mentio, promisit Communi Senarum non recipere ad Civilitatem, Societatem, submissionem, & seu recommandisiam, & seu ex alia causa, alio colore quæsito aliquem de Dominis, seu Comitatibus Comitatus Aldobrandeschi, nec sua Loca, Terras, & Jurisdictiones, & quod non obstante dicta promissione, dictum Commune Florentiæ, pendente dicta Liga inter Illustrem Principem, & Excelsum Dominum Dominum Comitem Virtutum, & suos Colligatos ex una parte, & Commune Florentiæ, & suos Colligatos, ex altera in Civitate Pisarum, recæpit ad Civilitatem Comitem Bertoldum Dominum dictæ Communitatis, & insuper recæpit Terras, & Loca dictæ Communitatis, & sub titulo racommandisiæ, seu alio titulo, & eidem Comiti Bertoldo dictum Commune Florentiæ dedit gentes Armigeras, cum quibus dictus Comes guerrezavit Maritimam, & alia Territoria Communis Senarum; quod dictum Commune Senarum fuit damnificatum in quatuor centum Millibus Florenorum. Idcirco petit dictus Sindicus ex eo quia dictum Commune Florentiæ fecit supradicta contra pacta supradictæ Pacis, & supradictæ Ligæ, quod dictum Commune Florentiæ det, & solvat dicto Communi Senarum dictam quantitatem quatuor centum Millium Florenorum, & insuper pænam contentam in Contractu dictæ Pacis, & supradictæ Ligæ, & condemnari utsupra.

Item dicit dictus Sindicus, quod Commune Florentiæ contra pacta dictæ Pacis, & Ligæ ordinavit cum certis Civibus Civitatis Senarum ad subversionem status Civitatis Senarum Conjurationes, & tractatum, ob quam causam cum ipsorum pecuniis corrutoriis, & stipendiis mediantibus dictis certis Civibus Senarum Proditoribus ipsorum Patriæ, dictum Commune Florentiæ reduxit ad manus suas infrascripta Castra, & Loca pertinentia, & spectantia ad Commune Senarum, justis de causis quæ possidebantur per Cives certos Civitatis Senarum, & quæ erant de Territorio Civitatis prædictæ. ANNO 1392.

Senarum videlicet.	Castrum Cavorani	Quercotti
	Castrum Tati	Vaglagli
	Castrum Rani	Scorgiani
	Castrum Rigoci	Lamolæ
	Castrum St. Giuliæ — Certa alia Castra, & Loca, seu Palatia, & Fortilitiæ.	

Idcirco petit dictus Sindicus restitutionem dictorum Castrorum, & locorum fieri, & pænam contentam in dictis Pace, & Liga per Commune Florentiæ dari dicto Communi Senarum, & condemnari, utsupra.

Item dicit dictus Sindicus, quod pendente dicta Pace, Martinus Cione oriundus de Sancto Gerimano malæ condicionis occupavit Rocham Silani pertinentem ad domum de Petronibus Civibus Senensibus de Jurisdictione Communis Senarum, & quod dictum Commune Florentiæ contra pacta dictæ Pacis, & Ligæ vigentis inter dicta Communia dedit certam quantitatem pecuniæ dicto Martino Ciono, propter quod dictus Martinus Cione consignavit dictam Rocham dicto Communi Florentiæ, & ipsam Rocham dictum Commune Florentiæ tenet occupatam propter quod dictus Sindicus petit restitutionem dictæ Rochæ, & partem ipsius fieri per Commune Florentiæ dicto Communi Senarum, & insuper pænam contentam in dicta pace dari dicto Communi Senarum prò conservatione Jurium, & interesse dicti Communis Senarum, & suorum Civium predictorum. Et condemnari ut supra.

Item dicit dictus Sindicus, quod Nobiles de Petra Mala cum eorum personis, hominibus, & rebus, & Territoriis, & maxime cum centum xxx. computatis Terris, Castris, Locis, & Villis cum ipsorum Jurisdictione, & pertinentiis submiserunt, & recomendaverunt se Communi Senarum, & quod Commune Florentiæ contra pacta dictæ Pacis movit guerram contra dictos Nobiles de Petra mala, & ipsorum Terras, & loca, qui devenerant Cives Civitatis Senarum, in quibus Commune Senarum prætendebat Jus justis de causis, & titulis, & ipsos Nobiles de Petra Mala, & ipsas Terras, & loca occupaverunt, destruxerunt, & ad manus ipsorum reduxerunt. Id circo dictus Sindicus petit prò interesse, & conservatione Juris Communis Senarum restitutionem dictarum Terrarum, & Locorum, damnorum, & interesse, & pænas in quas dictum Commune Florentiæ incurrit, eo quia egit contra pacta Pacis predictæ, & ad predicta condemnari, ut supra.

Item petit dictus Sindicus, quod Commune Florentiæ debeat delere de Banno, & Condemnationibus quibuscunque Cives, Comitativos, subditos, districtuales, Complices, & sequaces dicti Communis Senarum, qui positi fuissent in Banno, vel condemnationibus, quacunque de causa per dictum Commune Florentiæ de dicta Civitate, & ejus Territorio, a tempore initæ Ligæ in Civitate Pisarum factæ ultimo loco de qua supra fit mentio, & ut per Vestra Arbitramenta eos restituatis in integrum, & ad eorum pristinum gradum, & statum in quibus erant ante dictam Ligam.

Item dicit dictus Sindicus, quod multi Cives Civitatis Senarum, & Comitativi habent multa bona mobilia, & immobilia in Civitate Florentiæ, & ejus Comitatu, & districtu. Et cum injustum sit, quod Commune Florentiæ gravet ipsos ad solvendum, datia, præstantias, & munera realia, & personalia occasione guerræ vigentis inter dictum Commune, & Commune Senarum, maxime cum sine culpa Communis Senarum dictum Commune Florentiæ rupit guerram dictæ Communitati Senarum. Idcirco petit dictus Sindicus quod predicti Cives Senarum dicta bona habentes in dicto Comitatu, & districtu Florentiæ a die incæptæ guerræ usque ad conclusionem Pacis non graventur realiter, vel personaliter ad prestandum in dicto Communi Florentiæ dictas gravedines, & munera, & siqua præstiterint dicto Communi Florentiæ, petit resarciri per dictum Commune Florentiæ hujusmodi Civibus

ANNO 1392.

bus Senensibus, & quod dictis Civibus restituantur omnia, & singula eorum Fortalitia, Possessiones, & bona, quas, & quæ eisdem occupata fuissent per ipsum Commune Florentiæ dicta de causa libere, & expedite.

Societates, quas Commune Florentiæ misit in Territorium Senarum contra pacta Ligarum vigentium inter dicta Communia, de quibus supra fit mentio sunt infrascriptæ.

In primis Societas appellata la Compagnia del Capello.

Item Societas Comitis Lucii, & Domini Frederici de Brifcia.

Item Societas Domini Anechini.

Item Societas Domini Johannis Agudi multis, & multis, & iteratis vicibus.

Item Societas Domini Johannis Velcet, & Domini Averardi, & Domini Tadei de Pepolis.

Item Societas Domini Johannis Agudi, & Comitis Coradi.

Item Societas Rizordi Ramozæ Anglici.

Item quam plures Societates, & gentes Armorum, quæ ad petitionem Florentinorum venerunt super dicto Territorio Senarum, devastando &c.

Item cum Bortoccius de Cachiano Civis Senarum justo Belli titulo, perillustris Princeps, & Excellus Dominus Dominus Comes Virtutum &c. & Commune Senarum susceperunt post jam fractam Ligam prælibatis modis firmatam, & factam, in Civitate Pisarum sibi quæsiverit Castra Cachiani, Montis Castelli, & Fortilitium, quod dicitur Stellæ, ac Jurisdictionem eorum, quæ primo ad se, aut quosdam suos Cives singulares dicebat Commune Florentiæ pertinere, dicit, & petit dictus Sindicus per Vos Magnificos Dominos Arbitros dicta Castra, & Fortilitia declarari, & sententiari, ut remaneant, & remanere debeant sub custodia, Jurisdictione, & Dominio dicti Bortoccii cum omnibus pertinentiis suis, maxime considerato quod de consensu, & voluntate dicti Excelsi Domini, & Communitatis Senarum, qui ad deffensionem sui contra Commune Florentiæ dictum bellum susceperunt, predicta omnia fecit.

Item cum Antonius de Ubertinis cum Castro suo quod dicitur Sogna, sit, & fuerit Adhærens dicti Excelsi Domini Communis Senarum in dicta guerra, petit dictus Sindicus, ut in pace fienda sit, & includatur, & in omnibus perinde habeatur, ac si ipse Principalis in hanc pacem veniret.

Item petit dictus Sindicus, quod idem fit, & disponatur de omnibus, & singulis aliis Adhærentibus, sequacibus, & Benevolis, ac Colligatis Communis Senarum, de quibus, & secundum quod coram Vobis Dominis Arbitratoribus in prossecutione Compromissi, & tractatus Pacis ostendebitur, seu declarabitur.

Item petit dictus Sindicus Communis Senarum, & ad utilitatem omnium, & singulorum supradictorum, singula singulis refferendo a Vobis Dominis Arbitratoribus, quatenus ommisso omni ordine juditiario, sola veritate inspecta per Vestra Arbitramenta condemnetis predictos Sindicos Communitatis Florentiæ, & per eos ipsam Communitatem, & Populum ad omnia, & singula suprascripta restituenda, facienda, adimplenda, & exequenda, singula singulis refferendo.

Prothestans dictus Sindicus nomine antedicto, quod se non astringit ad aliquam probationem superfluam, Reservans sibi dicto nomine potestatem predicta corigendi, & emendandi, mutandi, addendi, & minuendi, & alia petendi, quatenus ei dicto nomine de jure, & æquitate competit.

Item quod omnes, & singuli Capti, vel captivati quomodocunque de scenis, vel de Territorio, seu districtu Senarum occasione præsentis guerræ, & a tempore dictæ guerræ citra pænas quascunque, ubicunque sint, vel detineantur, libere relaxari debeant, & impune etiam si redemptiones fecissent, quas tamen non solvissent.

Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo die Octava Januarii in sero deposita &c. per dictum Sindicum, & Procuratorem Senarum &c.

Summarium Petitionis, seu Capitulorum Magnifici Domini Domini Mantuæ &c.

Primo cum prefatus Dominus esset in pace, & in Liga, vel Ligis tam cum Communitatibus Florentiæ, & Bononiæ, quam cum Domino Francisco Juniori de Carraria specialiter virtute Ligæ factæ in Papia, & alterius generalis Ligæ factæ in Pisis, de quibus Ligis publicis constat documentis, pronuncietur prefatum Dominum Mantuæ fore, & esse dimittendum uti, frui bona tranquillitate, & pace, & in ea permanere in qua dictus Dominus Mantuæ erat ante tempus initiatæ guerræ, & prò omni, & toto eo, quod ipse Dominus Dominus Mantuæ tenet, & possidet.

Item quod pronuncietur in totum servasse Ligas prædictas, & omnia contenta in prædictis Ligis.

Item se abstinuisse, & abstentum fuisse ab omnibus, & singulis Injuriis, damnis, & offensis, a quibus debuit abstinere, vel abstineri.

E converso predicta Communia, & dictus Dominus Franciscus Junior de Carraria sibi condemnentur, & unusquisque ipsorum ad dandum, & restituendum eidem Domino Mantuæ omnia, & singula, per ipsos, & ipsorum, & cujuslibet eorum gentes ablata, & quocunque modo accepta, vel derobata, seu devastata eidem Domino Mantuæ, seu in ejus Territorio.

Item prò damnis passis, & interesse, condemnentur predicta Communia, & dictus Dominus Franciscus Junior de Carraria, & unusquisque ipsorum ad dandum, & solvendum eidem Domino Mantuæ Florenos centum quinquaginta Millia pro quolibet.

Item condemnentur predicta Communia, & dictus Dominus Franciscus Junior de Carraria ad dandum, & solvendum eidem Domino Mantuæ omnes, & singulas pænas commissas, & quas incurrerunt tam prò prædictis Ligis fractis per ipsa Communia, & Dominum Franciscum antedictum, quam prò pace rupta per eos, & ipsorum quemlibet totiens quotiens contractum extitit per eos.

Item quod pronuncietur predicta Communia, & Dominum Franciscum de Carraria antedictum fregisse dictas Ligas & Pacem, & incurrisse pænas in dictis Ligis contentas, & de cetero abstinere a quibuscunque Injuriis, damnis, & offensis super omni eo, & toto, quod ipse Dominus Mantuæ tenet, & possidet.

Item de Captivis provideatur.

Super quibus omnibus admittatur, quia dictus Dominus Mantuæ summa cum æquitate petit, quia sine facto suo a predictis fuit enormiter damnificatus.

Allegationes prò Magnifico, & Excelso Domino Mantuæ, &c.

Quia Vos Domini Arbitri nullatenus videmini adhuc attendisse, seu respectum habuisse ad petitiones, seu Capitula Magnifici, & Excelsi Domini Domini Mantuæ prout Juri, & æquitati convenientia. Idcirco cum adhuc vigore prorogationis in Vos factæ, Vobis competat facultas attendendi, & considerandi predicta, pro parte ejusdem Domini Domini Mantuæ a Vobis Dominis Arbitris antedictis requiritur perpensius, & omni instantia, quatenus saltem inter cætera prò parte ipsius Domini petita, pronuncietis, & declaretis prefatum Dominum Dominum Mantuæ in omnibus, & per omnia servasse, & attendisse Ligam seu Ligas, quas præfatus Dominus habebat cum Communi Florentiæ, & aliis secum in Liga. Et in adversam Partem vultis condemnare, vel absolvere, eo quia dictas Ligas fregerunt, hoc relinquitur Vestræ dispositioni, quæ habebit absolvere, vel condemnare, prout sibi justum, & conveniens videbitur.

Nec potest quisquam cum veritate dicere, quod prefatus Dominus Mantuæ per se, vel alium fecerit quicquid, per quod venerit contra Ligam, seu Ligas prædictas, nam adjuvando Patrem suum carissimum Dominum Comitem Virtutum tam ratione filiationis, quam Colligationis, non demeruit in quoquam sed potius meruit, adjuvando prefatum Dominum Comitem tam ratione filiationis, quam Colligationis, quam dictus Dominus Mantuæ secum habet, & vigore Capitulorum contentorum in Liga facta in Pisis, qua expresse continetur, quod unus Colligatus alium juvare tenetur ad manutenendum, & deffendendum alios in Liga positos puta Perusinos, & Senenses contra alios, qui ipsos indebite opprimere, & offendere vellent, quemadmodum volebant, & faciebant Florentini cum tota Li-

ANNO 1392. ga sua. Aliis autem rationibus, modis, & causis poterunt præmissa declarari, si Vestræ dominationi videbitur tam oretenus, quam in scriptis, paucis nunc utendo brevitatis amore.

Procura Domini Comitis in personam Domini Gulielmi de Bevilaquis.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Ejusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo primo Indictione sexagesima quarta, die Lunæ trigesimo Mensis Octobris hora Nona, in Castro Bebzioili Diocesf. Papiæ videlicet in quadam salla sita in dicto Castro respondente versus Zardinum Leopardorum Illustris Princeps, ac Magnificus, & Excelsus Dominus Dominus Johannes Galeaz Vicecomes Comes Virtutum Mediolani etc. Imperialis Vicarius generalis sponte, deliberate & certa scientia, omnibus melioribus via, jure, modo, & forma, quibus melius, validius & solemnius potuit, & potest, ac etiam cum interventu omnium solemnitatum tam juris quam facti in talibus, & infrascriptis opportunarum citra, revocationem aliorum Procuratorum suorum, fecit, constituit, ordinavit, ac facit, constituit, & ordinat Egregium, ac spectabilem Militem Dominum Gulielmum de Bevilaquis filium quondam Recolendæ Memoriæ Magnifici Militis Domini Francisci Consiliarium præfati Domini Johannis Galeaz dilectum, absentem tamquam præsentem, ejus Nuntium, Missum, & Procuratorem, & quicquid de jure, melius dici, & esse potest. Specialiter nomine præfati Domini Constituentis, ejusque filiorum, & hæredum, ac nomine, & vice omnium, & singulorum prælibati Domini. . . Adhærentium. . . Complicium. . . Valitorum. . . Sequacium . . & Recommendatorum, & Benevolorum præsentium, & futurorum, & cujuslibet eorum ad faciendum, & contrahendum Compromissum cum Magnificis Communitatibus, & Populis Civitatum Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco Juniori de Carraria earumque, seu eorum, & cujuslibet ipsarum, & ipsorum nomine, ac nomine omnium & singulorum eorum, & cujuslibet eorum, & earum Colligatorum, & Confœderatorum, & suorum, & dictorum Colligatorum, & Confœderatorum, &, cujusque Adhærentium Complicium Vallitorum, Sequacium, & Recommendatorum, & Auxiliatorum earum, & ipsarum, & cujuslibet earum, & cum quolibet ex dictis Adhærentibus, Sequacibus & Benevolis & cum quolibet, qui se immiscuerit in guerra prædicta, vel in rebus maxime spoliatis, seu occupatis durante præsenti guerra, & cum Procuratoribus, & Sindicis ipsarum Communitatum, & Populorum, & Domini Francisci prædicti, & cujuslibet earum, & prædictarum, & cujuslibet prædictorum de jure, & de facto, & de amicabili Compositione, prout videbitur discretioni præfati ejus Procuratoris. In Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum de Carazolis Magistrum Generalem Hyerosolimitanum, & Sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legatum, & in Magnificum Dominum Dominum Anthoniottum Adurnum divina Gratia Ducem Januæ, & in Magnificam Communitatem Civitatis Januæ tamquam Arbitros, Arbitratores, & Amicabiles Compositores, & Amicos Communes eligendos per dictum Procuratorem nomine, & nominibus, quibus, & quo supra, nomine, & occasione guerræ, & discordiarum, dissensionum, & differentiarum, quæ vigent, & quæ vigere possent quovis modo inter præfatum Illustrem, & Magnificum Principem Dominum Johannem Galeaz, ejusque Adhærentes, Complices, Valitores, & Sequaces, & Recommendatos, & quemlibet ipsorum ex una parte, seu pluribus partibus, & Magnificas Communitates, & Populos Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & Dominum Franciscum prædictum, & quamlibet ipsarum, & ipsorum Adhærentes, Complices, Vallitores, sequaces, & Recommendatos Benevolosque ipsarum, & cujuslibet ipsarum, & quemlibet, qui se immiscuerit ut supra ex alia, seu pro aliis Partibus. Ac etiam ad dandum, & concedendum Bailiam, & potestatem eisdem Arbitris, & Arbitratoribus, & Amicabilibus Compositoribus possendi pronunciare, & jubere, & declarare Pacem puram veram, & irrevocabilem cunctis temporibus duraturam inter dictas Partes, & quamlibet ipsarum, & quemlibet ex dictis Partibus, conjunctim, & divisim de, & super prædictis guerra, dissensionibus, discordiis, ut supra, & etiam occasione prædictorum, & dependentium a prædictis. Ac etiam ad dandum & concedendum ipsis Arbitratoribus potestatem, & bailiam pronuntiandi, arbitrandi, arbitramentandi, & amicabiliter componendi, & declarandi super prædictis, & quolibet, ac qualibet prædictorum, & prædictarum, ac dependentibus a prædictis de jure, & de facto, & de amicabili compositione & obmissis quibuscunque solemnitatibus, & quocunque ordine, & modo procedendi etiam partibus prædictis, & aliqua ipsarum absentibus & non citatis. Deditque, & dat idem Illustris Constituens eidem Domino Gulielmo Procuratori ut supra potestatem, & bailiam faciendi prædictum Compromissum in prædictos Arbitros cum illis potestatibus, Bailiis, modis, formis, conventionibus & pactis, pœnis, terminis, & termino Compromissi, obligationibus, prorogationibus, & potestate prorogandi, juramento de non contraveniendo Arbitramentis, quæ pronuntiabuntur per ipsos Arbitratores, solemnitatibus, Clausulis, & Renuntiationibus, quæ videbuntur discretioni præfati ejus Procuratoris, & cum omnibus, & singulis, quæ ad effectum, & valorem prædictorum, & eororumque arbitramentabuntur, & ut nullo modo annullari, infringi possint, nec peti reduci ad arbitrium boni Viri opportuna, utilia sive necessaria. Ac etiam ad faciendum, concludendum, & firmandum Pacem, & Injuriarum & quarumlibet offensionum remissionem cum dictis Magnificis Communibus Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco prædicto, & eorum, & cujuslibet eorum Sindicis, vel Procuratoribus nomine ipsorum Communium, & Domini Francisci prædicti & vice, & nomine omnium, & singulorum eorum, & cujuslibet eorum Colligatorum, & seu Confœderatorum, & suorum, & dictorum Confœderatorum, & Colligatorum, & cujuscunque ipsorum Subditorum, Adhærentium, Complicum, Auxiliatorum, Recommendatorum vel sequacium, quolibet & quocunque dictorum nominum. Et ad obligandum pro omnibus, & singulis, observandis dictum Illustrem, & Excelsum Dominum Dominum Johannem Galeaz, & ejus bona præsentia, & futura. Et de præmissis unum, & plura Instrumenta cuicunque Notario fieri rogandum. Dans, & concedens præfatus Dominus Mediolani Constituens præfato ejus Procuratori in præmissis, & circa præmissa, & in dependentibus, emergentibus, & connexis ab eis plenum, liberum, & generale Mandatum cum plena, libera & generali administratione, ac etiam speciale, & specificum etiam si talia forent, quæ Mandatum exigerent speciale. Ac etiam committens eidem Procuratori suo in præmissis totaliter vices suas. Promittens præfatus Illustris Princeps Dominus Johannes Galeaz Constituens mihi Notario infrascripto tamquam, publicæ personæ solemniter recipienti, & stipulanti nomine, & vice præfatarum Communitatum, & Populorum & suorum, & omnium, & singularum personarum, quarum aliqualiter interest, intererit, vel interesse poterit quomodolibet in futurum, quod totum quicquid factum, & gestum fuerit per suprascriptum ejus Procuratorem in præmissis & circa præmissa, & in dependentibus emergentibus & connexis ab eis, totum cunctis temporibus ratum, gratum, & firmum habebit, & tenebit sub obligatione omnium bonorum præfati Domini Domini Johannis Galeaz. Et inde præfatis Illustris, ac Magnificus & Excelsus Dominus Dominus Johannes Galeaz Constituens mandavit mihi Notario infrascripto, ut de præmissis unum, & plura ejusdem tenoris publica si fuerit opportunum conficium Instrumenta. Præsentibus Magnificis Viris Dominis Nicolao de Spinellis Comite Yohiæ, Antonio de Porris Comite Polentie, & Nicolao de Palavicinis Militibus Consiliariis prælibati Domini Constituentis, & prudente Viro Domino Pasquino de Capellis Secretario prælibati Domini Constituentis inde testibus notis ad præmissa vocatis, specialiter, & rogatis &c.

Prima Sententia Arbitralis.

In Nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ac Beatæ & Gloriosæ semper Virginis Matris Mariæ, & totius Curiæ Eglestis Amen. Et ad honorem & exaltationem & augmentum status Sanctissimi, & Beatissimi in Christo Patris & Domini Domini Bonifacii divina Providentia Papæ noni, ac etiam omnium, & singularum Partium suprascriptarum, & cujuslibet ex dictis Partibus, & ad tranquillum statum, & pacificum earundem. Amen. Hu-

ANNO 1392. Humana quipe Natura in suæ pulcritudinis exordio constituta divina instruente Providentia de Agro Dominico ferto, Pacis floribus intexto Pacem fovit, & humani generis concordiam in tranquillitatis gremio solicito ministerio enutrivit. Unde Pacis Auctorem ex equo conspiciens status amorei fines grandi studio communivit; sed viperei austus circumvalata machinationibus & venenantissimis insidiis expugnata crescente malitia propriis terminis effugatur; quo fit ut fragilitas nostra diaboli eis tam diu potatis erroribus ebria, & peccatorum tenebris involuta etiam a Cale directo delirans, odia proximi sui prætulerit Caritati, hinc inexorabilis discordia, hinc commenta Malitiæ, hinc Bellorum fremitus inolevit. Belli deinde sævitia, hominum truculenta strages, effusi cruoris Rivuli & alia aborenda omnia in glomerosa multitudine sunt, Heu proch dolor, subsecuta. Verum Vehemens Creator Noster Pacis fomes, & Fons humilitatis in ipso suæ Nativitatis Ortu Pacem ex integro suscitavit, quando juxta Vaticinium Ilayæ conflavit gladios suos in Vomeres, & Lanceas suas in Falces, hanc enim eandem Pacem in suæ Mortis Elogio hæreditariam nobis constituit portionem; & licet nonnunquam Sathana circumstrepente oriantur Guerræ, & Bella, quæ etiam ipsa divina Justitia permittit aliquando contra obstinantiam delictorum, non ut vindictam sibi vindicet, sed ut quos amat, corrigat, & castiget, & ut pravos hominum Mores atque corruptos Bellorum flagellis emendet; Nihilominus tamen, Spiritus sui splendore plerumque mentibus hominum illustratis inter micantes cominus gladios, & rivos sanguinis profluentes junguntur sepe hostiles dexteræ, & Belli rabiem Pax repentina commutat. Hinc est, quod cum retroactis temporibus Adversario fabricante salutis humanæ, & fallacia obtrectatorum Lingua ultro citroque texente inexorabilis guerra viguerit inter Partes infrascriptas, quarum iras compescere, furores mulcere, & belli rabiem extinguere cupientes, Nos Ricardus Carazolus de Neapoli Dei Gratia Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolomitani generalis Magister & Pauperum Christi Custos Apostolicæ Sedis Nuntius, & Anthoniottus Adurnus Dei Gratia Januensis Dux tamquam privata persona, nec non Petrus Ultramarinus Legum doctor, Jullianus de Castro quondam Lanzarotti, Leonardus Gentilius filius Uberti, & Jacob de Cambio, quondam Odoni electi, & constituti ad subscripta per Communitatem Januæ, seu per Representantes dictam Communitatem loco dictæ Communitatis, ut de electione Nostrum apparent publica scriptura in Actis Cancellariæ Ducalis Communis Januæ manu Antonii de Credentia Notarii publici, & Communis Januæ Cancellarii infrascripti hoc Anno, die vigesima nona Novembris, Arbitri, Arbitratores, Amicabiles Compositores & Communes Amici electi, & assumpti inter Illustrem Principem ac Magnificum, & Excelsum Dominum Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem, Comitem Virtutum, Dominum Mediolani &c. Imperialem Vicarium Generalem, sive Spectabiles, & Egregios Milites Dominum Nicolaum Spinellum de Neapoli Legum Doctorem, Comitem Yohiæ, & Regni Siciliæ Cancellarium, & Dominum Gulielmum de Bevilaquis filium, quondam Domini Francisci Militis, Consiliarios, & Procuratores præfati Illustris, & Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz Domini Mediolani &c. dicto procuratorio nomine, & pro ipso Illustri, & Magnifico Domino Johanne Galeaz, ejusque filiis, & hæredibus, ac vice, & nomine Adhærentium, Complicium, Vallitorum, & Sequacium, Recommendatorum, Benevolorum & Subditorum præfati Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz, & Illustrem, & Magnificum Dominum D. Franciscum de Gonzaga Dominum Mantuæ Imperialem Vicarium generalem, seu spectabilem, & Egregium Militem Dominum Filippum de la Motza, & Sapientem Virum Dominum Johannem de Bobio Juris utriusque Doctorem, & Procuratores præfati Illustris Domini Domini Francisci de Gonzaga Domini Mantuæ dicto procuratorio nomine, & pro ipso Domino, ejusque Adhærentibus, Complicibus, Colligatis, Vallitoribus, Vassallis, sequacibus Recommendatis, Benevolis, & subditis suis, & Magnificam Communitatem hominum Populi, & Universitatis Magnificæ Civitatis Perusii, sive spectabilem Militem Dominum Nicolaum de Balionibus Legum Doctorem, & Nobilem, & Circumspectum Virum Ser Ugolinum Cechinum honorabiles Cives Perusii, Sindicos, & Procuratores dictæ Magnificæ Communitatis Perusii sindicario, & procuratorio nomine ipsius Civitatis, & nomine, & vice omnium, & singulorum Adhærentium, Complicium, Valitorum, Colligatorum, Benevollorum, Sequacium, Recommendatorum, Vassalorum, & Subditorum dictæ Civitatis Perusii, & Magnificam Communitatem hominum, Populi, & Universitatis Magnificæ Communitatis Senarum, seu Nobilem, & prudentem Virum Baptistam Mini Caffini de Picolominibus Civem Senensem, Sindicum, & Procuratorem dictæ Magnificæ Communitatis hominum Populi, & Universitatis ejusdem Magnificæ Communitatis Senarum sindicario, & Procuratorio nomine ipsius Communitatis & nomine, & vice omnium, & singulorum Adhærentium, Colligatorum, Benevolorum, Complicium, Vallitorum, sequacium, Recommendatorum, Vassallorum & Subditorum dictæ Civitatis Senarum ex una, seu pluribus partibus. Ac Magnificum & Excelsum Commune Florentiæ, sive Egregios, & spectabiles Viros Dominum Filippum Domini Alamani Militem de Adimaribus, Dominum Ludovicum Domini Francisci de Albergottis Legum Doctorem, & Guidonem quondam Domini Thomasii Cives honorabiles Florentinos, Sindicos, & Procuratores, ac Nuntios spectabiles dicti Magnifici, & Excelsi Communis Florentiæ, Sindicario, & procuratorio nomine dicti Magnifici Populi, & Communis Florentiæ, ac pro Civitatibus, Castris, Fortilitiis, Terris, & Locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & earum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Communis Florentiæ Subditis quibuscunque, ac etiam vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Communis Florentiæ Adhærentium, Complicium, & sequacium. Et Magnificum & potens Commune Bononiæ, seu Egregium Legum Doctorem Dominum Thomasium de Sancto Johanne, & sapientem Virum Andallo de Bentivoglis Cives honorabiles Bononienses, Sindicos, & Procuratores dicti Magnifici Communis Bononiæ sindicario, & procuratorio nomine ipsius Communis Bononiæ, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortalitiis, Terris, & Locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & ejusdem Communis Bononiæ Subditis quibuscunque, ac etiam gestorio, & vice, & nomine omnium, & singulorum præfati Communis Colligatorum, Adhærentium, Complicium, sequacium, & Subditorum. Et Magnificum & Excelsum Dominum Franciscum Juniorem de Carraria Paduæ &c. sive Egregios Viros Dominum Michaelem quondam Antonii de Rabata Civem Florentinum Militem strenuum & Dominum Franciscum de Conselvis de Padua Legum Doctorem, Procuratores, & Nuntios speciales præfati Magnifici Domini Francisci de Carraria Junioris procuratorio nomine dicti Magnifici Domini Francisci & pro ejus Civibus Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortilitiis, Terris, & locis dicti Domini Francisci, seu quæ per dictum Dominum Franciscum tenentur, seu possidentur, & ejusdem Domini Francisci Subditis quibuscunque, ac etiam vice, & gestorio nomine suorum Adhærentium, Complicium, sequacium, Recommendatorum, vel Subditorum; ac etiam inter omnes dictos Sindicos & Procuratores dictorum Communium Florentiæ & Bononiæ, & Domini Francisci de Carraria prædicti, vice, & nomine Illustris, & Excelsi Domini Domini Alberti Marchionis Estensis, & pro ipso Domino Marchione, & Terris, Subditis, Adhærentibus, Complicibus, Colligatis, & Auxiliatoribus suis, & Magnificorum Dominorum Astorgii de Manfredis Faventiæ &c., & Domine Ludovici de Alidoxiis Domini Imolæ C. Bernardini, & Ostaxii, & fratrum suorum de Polenta Ravenæ &c., & eorum Colligatorum, ac etiam vice, & nomine Dominum aliorum Colligatorum, Adhærentium, & Complicium dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Francisci prælibati, & cujuscunque eorum, & pro ipsis Colligatis, Adhærentibus, & Complicibus, & eorum Terris, Subditis, Adhærentibus, & sequacibus, omnes simul, Sindicos, & Procuratores prædictos dictis modis, & nominibus ex parte, & pro parte altera, ut de Compromisso in Nos facto apparet pluribus publicis Instrumentis ejusdem continentiæ, & tenoris compositis, & rogatis per infrascriptos Notarios publicos videlicet Nicolaum Jacobi de Damiano de Neapoli Secretarium Nostri dicti Magistro, Cattalanum de Ogristianis Civem Papiensem, seu Lappum Mazeti Civem Florentinum, Ser Filippum ANNO 1392.

Anno 1392.

pum Angelini de Marsiliis Civem Bononiensem, Johannem Franciscum Nicolai Civem Paduanum, & Antonium de Credentia Cancellarium Nostri Ducis Notarios publicos hoc anno die vigesimo octavo Mensis Decembris, quartæ decimæ Indictionis secundum cursum Januæ hora quarta Noctis in Civitate Januæ. Viso, & diligenter inspecto per Nos dicto Compromisso, nec non potestatem Nobis attributam vigore ipsius Compromissi provide cognoscentes, Visisque Juribus dictarum Partium, & cujuslibet earum coram Nobis petitis, & expositis per petitiones infrascriptas exhibitas, & productas, nec non responsionibus, & exceptionibus hinc inde factis, & hiis omnibus, quæ dictæ Partes, & quælibet earum semel, & pluries coram Nobis dicere, producere, & exponere voluerunt oretenus, & discriptis, juris ordine non servato, sed æquitativo, & amicabili modo procedentes, cupientesque ipsas Partes descordes ad amicabilem Pacem, & bonam, & veram concordiam deducere in præsenti *Christi Nomine* Invocato - Deum semper habentes præ oculis, & inter omnes tres concorditer dicimus, sententiamus, declaramus, arbitramur, & arbitramentamur, statuimus ordinamus, & mandamus ut infra, videlicet Bonam, veram, & sinceram Pacem esse, & esse debere inter dictas Partes, & quamlibet earum perpetuo duraturam, & remissionem Injuriarum, cædium, Incendiorum, damnorum Robariarum, & quarumcunque Offensionum quomodocunque, & qualitercunque factarum, dictarum, vel illatarum inter dictas Partes, & quamlibet earum, & quemlibet ex dictis Partibus, in personis, vel rebus, salvis, & reservatis Juribus, si quæ habet dictus Illustris Dominus Comes Virtutum contra præfatum Magnificum Dominum Marchionem Estensem Ferrariæ &c. Et e converso Juribus, si quæ habet dictus Dominus Marchio contra Dominum Comitem supradictum, & etiam remissionem Bannorum & Forestationum datorum, & factorum seu datarum & factarum per aliquem Magistratum alterius Partium contra Subditos alterius Partis clam, vel palam seu aliquem, vel aliquos ex eis.

Item dicimus, sententiamus, pronuntiamus, declaramus, arbitramur, arbitramentamur, statuimus, & ordinamus, quod Civitas Paduæ cum Castris, Terris, Villis, & Locis, quæ tenentur, seu possidentur per dictum Magnificum Dominum Dominum Franciscum Juniorem de Carraria, remaneat libere dicto Domino Francisco in eo statu, gradu, & conditione, quo nunc est, seu sunt.

Item dicimus, sententiamus, pronunciamus, declaramus, arbitramur, arbitramentamur, statuimus, & ordinamus, quod omnes, & singulæ Terræ, Civitates, Castra, & Territoria, quæ tenentur, vel possidentur per præfatum Dominum Comitem Virtutum tam in Territorio Paduæ, quam in Marchia Trivixana, seu alibi, qualescunque sint, & cujuscunque fuerint, & ubicunque sint, libere remaneant præfato Domino Comiti.

Item, attento quod præfatus Illustris Dominus Comes Virtutum tempore, quo erat in possessione Civitatis Paduæ, fuit spoliatus dicta Civitate, & aliis Terris, & Castris, quæ tenentur, & possidentur per ipsum Magnificum Dominum Franciscum, quæ ipsi Domino Francisco remaneant vigore præsentis Pacis. Condemnamus, & condemnatum esse pronunciamus ipsum Dominum Franciscum ad dandum, & solvendum præfato Domino Comiti, sive hæredibus suis, vel legitimæ personæ pro ipso, seu habenti, vel habituro causam ab eo pro damno, & interesse spoliationis prædictæ, Florenos auri decem mille singulo anno in die Nativitatis Beati Johannis Baptistæ usque ad completam, & integram quantitatem Florenorum quingentorum Millium auri, incoando dictum tempus dicti Anni a die latæ præsentis sententiæ, quas quidem solutiones si non fecerit, vel fieri non fecerit ut supra, cadat a beneficio præsentis Pacis, nec possit aliquis ex Colligatis suis juvare modo aliquo qui dici, vel excogitari possit ut supra, sub pæna in Compromisso contenta. Et ultra intelligantur contrafecisse, si dicto casu eidem Domino Francisco præberent auxilium, consilium vel favorem.

Item, sententiamus, pronunciamus, declaramus, & arbitramur, statuimus, & mandamus, quod Dominus Franciscus de Carraria prædictus permittat Nobiles de Serovignis, Nobiles de Praga, Nobiles de Sanguinatiis, Dominum Aliduxium de Monte Merlo, Nobiles de Campo Sancti Petri, Magnificum Marsilium de Sancta Sophia, & filios Ubertini de Groncho, Cermisonum de Parma, & filios, & omnes alios existentes in Territorio, seu ad servitium dicti Domini Comitis, seu qui adhæserunt dicto Domino Comiti, sive sint Originarii, seu habitatores Paduæ, & quoscunque alios subditos dicti Domini Comitis qui habent domos, vel possessiones justo titulo acquisitas in Padua vel districtu & specialiter Millanum de Malabarbis, & Patrem, ac Bonromeum de Bonromeis de Sancto Miniathe habitatores Paduæ, ac omnes Clericos, subditos, seu Adhærentes vel sequaces præfati Domini Comitis, qui justo titulo possidebant quæcunque beneficia in Padua, seu ejus districtu, libere gaudere dictis eorum bonis, & juribus existentibus in Padua, seu Territorio, vel districtu Paduano, quantum pro facto dicti Magnifici Domini Paduani, & exigere a quibuscunque debitoribus suis quascunque pecuniarum quantitates, ad quas ipsis tenerentur. Et quod libere canzellentur, & eximantur ab omnibus Bannis, Processibus, & condemnationibus personalibus, quæ facta fuissent, vel forent contra prædictos, vel aliquem, seu aliquos prædictorum absque aliqua solutione pecuniæ. Et quod possint prædicti, vel quilibet prædictorum vendere, & extrahere fructus cujuscunque generis possessionum suarum, ducereque ad quascunque Partes, prout quilibet Civis Paduæ. Et quod possint alienare bona sua, & de eis disponere pro libito voluntatis. Et quod de quæstione dicti Millani de Malabarbis, quæ sibi movetur in Venetiis per Dominum Franciscum prædictum fiat sibi justitia, ita tamen quod non possint ire, nec recæptari in Territorio Paduano, quod tenetur, vel possidetur per dictum Dominum Comitem sine licentia dicti Domini Francisci.

Item sententiamus, pronunciamus, declaramus, arbitramur, arbitramentamur, ordinamus, statuimus, & mandamus, quod prædicti Illustris Dominus Comes, & Magnificus Dominus Franciscus non possint ædificare, seu ædifficare facere in aliquo Territorio non suo, sine voluntate illius, cujus est; in suis tamen Territoriis quilibet possit ædifficari facere pro suo libito voluntatis.

Item dicimus, sententiamus, pronuntiamus, & arbitramentamur, statuimus, ordinamus, quod Locus Corrigiæ, & Domini dicti loci revertantur, & sint cum dicto Illustri Domino Comite Virtutum in eo statu, gradu, & conditione, quibus erant antequam adhæsissent Communi Bononiæ, & quod ipse Dominus Comes ipsos Dominos, & Locum benigne recipiat, & tractet & admittat in Caros, & Benevolos, prout eos ante tenebat, & tractabat, & restituat eos ad eorum bona, eisque remittat Rancores, & odia quælibet, quæ contra ipsos hactenus quomodocunque sumpsisset & de prædicto Loco, & Dominis Commune Bononiæ de cætero se non intromittat.

Item dicimus, sententiamus, pronunciamus, declaramus, arbitramur, arbitramentamur, statuimus, & mandamus, quod omnes Terræ, Castra, Fortilitia, & Loca cum pertinentiis suis ablata, occupata, vel invasa a tempore Ligæ factæ in Pisis citra, per Florentinos, seu gestores eorum, Communi Senarum, seu gentibus suis, seu eorum Colligatis, vel Adhærentibus, qui in præsenti pace venire debeant, libere restituantur dicto Communi Senarum, seu legitime personæ, vel personis pro ipso Communi, seu Colligatis, vel Adhærentibus prædictis.

Et versa vice, quod omnes Terræ Castra, Fortalitia & loca cum eorum pertinentiis ablata, occupata, vel invasa a tempore dictæ Ligæ factæ in Pisis, ut supra per Commune Senarum, seu gentes ipsius, Communi Florentiæ, seu gentibus ejusdem, seu ipsius Communis Colligatis, vel Adhærentibus, qui in præsente pace venire debeant, libere restituantur ipsi Communi Florentiæ, vel ejusdem Colligatis, seu Adhærentibus prædictis, & hoc infra Menses duos proxime venturos.

Exceptis loco, & Terra Montis Polliciani cum pertinentiis suis, & loco, & Terra Lucignani de Arezio, quæ non veniant, nec venire intelligantur in supradicta restitutione, sed remaneant prout sunt, donec per Nos supradictos Arbitros providebitur quid agendum de prædictis locis, & terris, cui provixioni, & deliberationi, seu declarationi fiendæ de prædictis Terris quælibet Partium, & quilibet, ex dictis Partibus stare debeat tacita, & contenta, seu taciti, & contenti semper, etiam quomodocunque fieret, non obstante quod terminus Compromissi esset elapsus, & si quæ dictarum Partium contradixerit præsenti Arbitramento, ex nunc pronunciamus, sententiamus, & judi-

Anno 1392.

ANNO 1392.

judicamus prædictas Terras pervenire illi parti quæ non contradixerit præsenti Arbitramento, seu provisioni, & declarationi fiendæ.

Item arbitramur, pronuntiamus, sententiamus, & mandamus, quod omnes Terræ, Fortilitia, Castra, & Loca ablata, seu occupata a tempore dictæ Ligæ factæ in Pisis citra per Commune Perusii, seu gentes suas, Communi Florentiæ, seu Domino Cortonensi, vel eorum Colligatis, sive Adhærentibus restituantur dictis Communi Florentiæ, & Domino Cortonensi infra duos Menses proxime venturos. Et è converso.

Item arbitramur, sententiamus, pronuntiamus, & mandamus, quod omnia Castra, Terræ, Fortalitia & loca ablata vel occupata a tempore dictæ Ligæ ut supra citra per Commune Florentiæ seu gentes suas, Dominis de Petra mala, seu gentibus suis libere restituantur dictis Dominis infra Menses duos proxime venturos.

Item dicimus, sententiamus, pronunciamus, arbitramur, arbitramentamur, statuimus, ordinamus, & mandamus, quod Commune Florentiæ, vel Commune Senarum, vel Commune Perusii, vel Dominus Cortonensis, vel aliquis seu aliquod eorum non possint, vel debeant, aut possit, vel debeat receptare, seu receptari facere, vel permittere in Terris seu locis eorum vel Colligatorum seu Adhærentium eorundem aliquem Exititium partis adversæ, nec eis præbere auxilium, consilium, vel favorem in præjuditium, damnum, vel offensam partis adversæ. Teneantur tamen supradictæ Communitates, & Dominus, & quælibet earum restituere quoscunque Exititios suos occasione præsentis guerræ quoad possessiones & bona Mobilia, quæ extant, & ipsos absolvere a quibuscunque Bannis, & Forestationibus, dummodo non vadant super Territoriis, a quibus fuerunt banniti, seu forestati sine licentia Præsidentium dictis terris, & Locis, seu Dominorum dictorum Locorum.

Item, sententiamus, arbitramur, pronuntiamus, arbitramentamur, ordinamus, statuimus, & mandamus, quod præfatus Illustris Dominus Comes Virtutum non possit in partibus, sive aliqua parte Tusciæ, videlicet ab Aqua frigida ultra versus Tusciam se intromittere, nisi prout, & sicut in dicta Liga facta Pisis continetur.

Item quod Communia Florentiæ, & Bononiæ non possint, vel alter eorum possit se intromittere aliter, vel alio modo in partibus Lumbardiæ vel Marchiæ Trivixanæ, nisi prout ipse Dominus Comes potest in Partibus Tusciæ, vigore Capituli præcedentis, excepto in Territorio Bononiense, vel ejus districtu.

Item dicimus, pronunciamus, statuimus, & mandamus, quod quælibet Pars debeat publicari facere præsentem Pacem in Civitatibus, & Terris suis in Festo Purificationis Beatæ Mariæ proxime venturo, a qua die in antea quilibet abstineat ab offensis tam in Mari, quam in Terra.

Item quod si a die facti supradicti in Nos Compromissi usque ad diem publicandæ præsentis Pacis in Civitatibus, & locis dictarum Partium accidisset, seu accideret, quod aliqua dictarum Partium, seu aliquis ex dictis Partibus cepisset, vel occupasset, seu caperet, vel occuparet aliquam, vel aliquas Terras, Castra, Loca, vel Fortilitia alterius Partis, vel alicujus ex alia Parte, hujusmodi Terræ, Castra, Fortalitiæ, & loca sic capta, vel occupata ut supra restituantur, & restitui debeant spoliatis prædictis & cuilibet eorum.

Item dicimus, sententiamus, arbitramentamur, pronunciamus, statuimus, & mandamus quod neutra Partium, nec aliquis ex dictis Partibus permittat in Territoriis suis toto posse, & bona fide cumulari aliquas gentes Armorum per modum societatis, vel Compagniæ exituræ de dictis suis Territoriis in Territoriis alterius Partis vel alicujus ex dictis partibus, contra voluntatem dictæ alterius Partis, vel alicujus ex dictis partibus, nec possit, vel debeat aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis partibus dare passus, vel victualia aliquibus gentibus Armorum quæ vellent intrare in Lumbardiam, vel in Italiam cujuscunque conditionis existant, & specialiter per Pontes, Aquas, & alios passus, qui prohiberi possunt, sed dictos passus dictis gentibus prohibere toto posse, & bona fide teneantur. Et si quis contrafecerit, cadat a beneficio præsentis Pacis, nec eum juvare possit quisquis ex Colligatis suis.

Item, cum Lucana Civitas, benevola sit, & amica Partium prædictarum, ac etiam Territorium, & districtus ejusdem Civitatis sit finitimum Territoriis, & districtibus ipsarum Partium, propter quod si dicta Civitas, vel ejus Territorium, aut districtus quoquomodo invaderetur, vel offenderetur, possit deveniri de facili ad damna Territoriorum Partium præfatarum, vel alicujus earum, ex quo guerra, & discordiæ inter dictas Partes causari possent. Adeo sententiamus, arbitramur, pronunciamus, arbitramentamur, mandamus, & declaramus, quod prædicta Civitas Lucana cum omnibus pertinentiis suis sit, & intelligatur inclusa in Pace præsenti, ita ut prædicta omnibus immunitatibus gratiis, favoribus, prerogativis & benefficiis quibuscunque dictæ Pacis frui, & gaudere possit, & gaudeat, quibus frui, & gaudere poterit quæcunque Partium prædictarum.

Item, quia per supradictos Sindicos, & Procuratores multa fuerunt petita hinc inde coram Nobis, super quibus Nobis non fuit possibile pronuntiare propter brevitatem temporis, condemnamus, & condemnatos esse pronuntiamus dictos Sindicos & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & dicti Magnifici Domini Francisci de Carraria dictis sindicariis, & procuratoriis nominibus, ad dandum, & solvendum dicto Domino Comiti Florenos auri centum Millia, salvo & reservato, si ipsi dictis nominibus, prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum. Et versa vice condemnamus & condemnatos esse pronunciamus dictos Procuratores præfati Domini Comitis dicto procuratorio nomine, & per eos dictum Dominum Comitem, & etiam dictos Sindicos, & Procuratores Magnificorum Communium Perusii, & Senarum ac dicti Domini Mantuæ dictis sindicariis, & procuratoribus nominibus ad dandum, & solvendum dictis Communitatibus Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco de Carraria prædicto Florenos auri centum millia, salvo, & reservato si, & ut supra ipsi dictis procuratoriis, & sindicariis nominibus prorogaverint terminum dicti facti in nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum, & ultra dictas pænas quaslibet petitiones Partis prorogantis approbamus, admittimus, acceptamus, & illas Partis non prorogantis, seu quæ non prorogaverit, reicimus, & reprobamus.

Reservantes Nobis potestatem, & bailiam iterum, & de novo dicendi, sententiandi, pronuntiandi, cognoscendi, mandandi, arbitrandi, & arbitramentandi, corrigendi, & emendandi, condemnandi, & absolvendi semel, & pluries etiam super jam pronunciatis secundum bailiam Nobis concessam vigore dicti Compromissi & usque ad per totum tempus dicti Compromissi.

Mandantes prædicta omnia, & singula prædictas Partes, & quamlibet earum, & quemlibet ex dictis partibus observari debere sub pæna in dicto Compromisso contenta, & sub pæna contrafactionis dictæ Pacis. Mandantes etiam de prædictis omnibus, & singulis confici debere publica Instrumenta ejusdem tenoris per Nicolaum Jacobi de Damiano de Neapoli Secretarium, & Notarium Nostri dicti Magistri Hospitalis Hyerosolimitani, & per Antonium de Credentia quondam Conradi Cancellarium Nostri Ducis Notarios publicos infrascriptos, & alterum eorundem.

Lata, data, & pronunciata, & latæ, datæ, & pronunciatæ fuerunt prædicta per dictos Reverendissimum, & Magnificos Dominos Arbitros, & Arbitratores pro Tribunali sedentes in loco infrascripto, & lecta, & publicata, ac publicatæ per Nos dictos Notarios in Civitate Januæ in Salla Magna nova Palatii ducalis Communis Januæ, sub Anno Dominicæ Nativitatis millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione decima quarta secundum Cursum Januæ, die 20 Mensis Januarii ante tertiam horam Noctis, Pontificatus sanctissimi Domini Nostri Domini Bonifatii, divina Providentia Papæ noni Anno tertio, Præsentibus testibus ad hæc vocatis specialiter & rogatis Egregio Domino Raffaele Adurno Regni Castellæ Amirato Germano præfati Magnifici Domini Ducis. Nobili, & sapiente Viro Domino Thomasio de Spina Legum Doctore, Domino Henrico de Illionibus Legum Doctore, Domino Magnifico Andrea de Petra lata Phisico, & Martino Marruffo, Nicolao Fattinanti Notario, Raphaele de Laurentiis, Johanne de Pinu, Raphaele Vattuccio, Neapolitano Lomellino, Antonio de Flisco, Eliano Spinula, Clemente de Faccio, Liviolo Cattaneo, & Conrado Mazuro Notario, & Cancellario Communis Januæ, omnibus Civibus Januensibus. Insuper omnibus, & singulis supra-

ANNO 1392. prædictis dicto die, hora, & loco, ac præsentibus dictis Testibus Reverendis in Christo Pater Dominus Frater Raimundus de Vinea de Capua Ordinis Prædicatorum Generalis, & Magister ipsius Ordinis ibidem præsens habens auctoritatem Apostolicam in, & super omnibus prædictis a præfato sanctissimo Domino Nostro Papa vigore quarumdam litterarum Apostolicarum ipsi Domino Fratri Raimundo concessarum, quas vidimus, legimus, & inspeximus Nos Notarii infrascripti, bulatarum vera Bulla plumbea præfati Domini Nostri Papæ sub data Romæ appud Sanctum Petrum Kalendis Junii, Pontificatus ipsius Domini Nostri Papæ anno secundo dictam auctoritatem interposuit, & interponit. Et partem non observantem omnia, & singula supradicta sententiata, pronuntiata, laudata, mandata, arbitrata, arbitramentata, declarata, & statuta per Dominos Arbitratores supradictos monitione Canonica coram Nobis per eum præmissa interdixit & interdicit ex nunc, & hoc modo, si fuerit singularis persona excommunicationis, si vero Communitates, Universitates, vel Civitates suspensionis & interdicti in eorum Terris, Civitatibus, & locis, transactis diebus quindecim, quorum quinque pro primo, quinque pro secundo, & reliquos quinque dies pro tertio, & perhemptorio termino assignavit, ac monitione canonica post dictam sententiam, si præmissa, & quodlibet præmissorum non observaverint, sententias promulgavit, quorum absolutionem sibi, & superiori suo tantummodo reservavit.

Ratificatio Perusinorum.

In Nomine Domini Amen. Anno Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione quinta Dcima, tempore sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifatii summa Dei Providentia Papæ noni, die Nono Mensis Januarii. Quia evangelice scribitur humane, agentibus: inquire, Pacem, & sequere eam potissime, quia a Domino data est: Propterea Magnifici, & spectabiles Domini Priores, & Camerarii Artium, & Artificum Civitatis Perusii convenientes ad invicem in Paliatio Residentiæ dictorum Dominorum Priorum, & ibi extantes colegialiter congregati more solito in numero sufficientissimo juxta exigentiam statutorum, & Ordinamentorum Communis Perusii circa executionem Pacis commissæ inter Illustrem, & Excelsum Dominum Dominum Galeaz Vicecomitem Comitem Virtutum Mediolani &c. Imperialem Vicarium Generalem, ejusque Colligatos, Adhærentes, Complices, Vallitores, sequaces, Recommandatos, & Subditos, & Magnificum Dominum Dominum Mantuæ, Communitates Magnificas Perusii, & Senarum, ipsius & ipsarum, Adhærentes, Complices, Vallitores, sequaces, & Recommendatos, & Subditos ex una parte, & Communitates Magnificas Florentiæ, & Bononiæ & Magnificum Dominum Franciscum de Carraria ipsarum, & ipsius Adhærentes, Complices, Vallitores, sequaces Recommendatos & Subditos &c. ex altera parte, & eorum omnium Procuratores, & Sindicos in Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carazolum Magistrum Generalem Sancti Johannis Hyerosolimitani, & Sanctæ Sedis Apostolicæ Nuntium, & Magnificum Dominum Anthoniotum Adurnum Ducem Januæ tamquam privatam personam, & in Magnificam Communitatem Civitatis Januæ, tamquam in Arbitros, Arbitratores, & Amicabiles Compositores &c. & etiam circa quascunque promissiones, & obligationes hinc inde factas & receptas per Egregium Legum Doctorem, & Militem Dominum Nicolaum Domini Lelii de Ballionibus, & Virum Notabilem Ugolinum Cecchini Cives honorabiles Perusinos, Ambasiatores, Commissarios, Sindicos & Procuratores Magnifici Communis Perusii. Volentes vigilanter intendere, & omni cum diligentia providere, ut ex ejusdem Pacis conclusione, quæ adsit, Reipublicæ Perusinæ tranquilitas suscipiat quietudinem dulcerosam, receptis inde Consiliis sanioribus Civium sapientum, & deliberatione inter eos præhabita diligenti, & facto, misso, & inter eos solemniter obtento partito ad Bussolas in fabas albas, & nigras, secundum exigentiam dictorum statutorum, primo inter magnificos Dominos Dominos Priores omnes decem præsentes, unanimes, & in concordia separatim, & de per se. Deinde inter præfatos Dominos Camerarios numero quadraginta, nulla Faba nigra in contrarium reperta, ex omnibus eorum Arbitriis, auctoritatibus, potestatibus, Jurisdictionibus pariter & bayliis, & eorum officio quomodocunque & qualitercunque mixtim, divisim, vel aliter datis, concessis & attributis per formam quorumcunque statutorum, Ordinationum, seu reformationum Communis prædicti sub quocunque tenore, & conceptione Verborum, & manu cujuscunque Notarii quomodolibet appareret, & omni modo, via, jure, & forma, quibus magis, melius, validius & efficatius potuerunt, sub Clypeo ejus qui dat cuncta Mundi, providerunt, statuerunt, ordinaverunt, & reformaverunt, & providendo, statuendo, ordinando, & reformando supradictum Compromissum, & quascunque alias promissiones, & obligationes quomodocunque, & qualitercunque factas per supradictos Dominum Nicolaum & Ugolinum, vice, & nomine dicti Magnifici Communis Perusii, & Adhærentium, Complicium, sequacium, Vallitorum, Recommendatorum, & Subditorum ipsius Communis Perusii, & omnia, & singula in prædictis Compromisso, promissionibus, & obligationibus contenta, prolata, & declarata, & quodlibet eorum, prout, sicut, & quemadmodum in ipsis Compromisso, promissionibus, & obligationibus vel earum altera sic vel aliter, plus, vel minus manu cujuscunque Notarii, unius, vel plurium latius, plenius & seriosius continentur, & scripta sunt, habentes omnia, & singula supradicta, & quodlibet hic pro expressis, declaratis, & specificatis, & si, & prout de eis, & eorum quolibet de verbo ad verbum fieret mentio, & specificatio singularis, quæ pro expresse facta hic penitus habeatur. Ratificaverunt, approbaverunt, confirmaverunt & emologaverunt & pro ratificatis, approbatis, & confirmatis, & emologatis in omnibus, & per omnia haberi voluerunt, & decreverunt. Et iterum, & de novo simile Compromissum, simiies promissiones, & obligationes vice, & nomine Communis prædicti, suorumque Adhærentium, Complicium, sequacium, Vallitorum, Recommendatorum, & Subditorum sub verborum quocunque tenore, & conceptione factæ appareant in supradictos Magnificos Arbitros faciunt, & in factis consentiunt. Dantes, concedentes, attribuentes, transferentes, & deligantes, & datum confirmantes, validantes, & coroborantes ex arbitriis, & auctoritatibus, quibus supra, prædictis Domino Nicolao, & Ugolino Ambasiatoribus, & Sindicis antedictis omne, & totale arbitrium, auctoritatem, & potestatem, quod, & quam habet, seu quomodolibet habere dignoscitur in prædictis, & quolibet prædictorum, & circa ea totum præsens Consilium & Commune Perusii, decernentes expresse, quod omne id totum, & quicquid per supradictos Dominum Nicolaum, & Ugolinum Ambasiatores, & Sindicos Communis prædicti in præmissis, vel præmissorum altera, vel circa ea dictum, factum, gestum, vel promissum extiterit quoquo modo, valeat, & teneat pleno jure, & eundem effectum, & executionem in omnibus, & per omnia mereatur, & habeat, ac si, & prout, sicut, & quemadmodum per totum Commune Perusii, & præsens Consilium nominatim, & specifice factum foret, sub pænis, promissionibus, & obligationibus in ipso Compromisso, & aliis promissionibus & obligationibus contentis, specificatis, & declaratis. Promittentes insuper mihi Egidio Notario infrascripto tamquam publicæ personæ recipienti pro omnibus, quorum interest, vel pro temporibus interesse poterit quoquo modo, se habituros omni tempore rata, grata, atque firma ut supra promissa per Dominum Nicolaum, & Ugolinum, & ea, & eorum quodlibet omni tempore inviolabiliter observare, & observari facere cum effectu. Et de prædictis & eorum quolibet confessionem facere coram Magnificis Arbitris supradictis, & coram quibuscunque aliis super hujusmodi facto legitimum Magistratum, Jurisdictionem, & cognitionem habentibus, omnibus exceptionibus, & contradictionibus procul pulsis, ad petitionem cujuscunque legitime petentis, sub pænis, promissionibus, & obligationibus supradictis. Rogantes me Egidium Notarium infrascriptum, ut in fidem, & testimonium omnium præmissorum, & cujuscunque eorum de prædictis, & eorum quolibet publicum ad perpetuam rei memoriam conficiam Instrumentum.

Et Ego Egidius quondam Sionis olim Gilioli de Perusio Prior S. Angeli, & Parochiæ Sancti Martini de Viridurio publicus Imperiali auctoritate Notarius, & nunc Notarius dictorum Magnificorum Dominorum Priorum & eorum Officii prædictis omnibus & singulis, prout supra leguntur, & narrantur, dum sic loco

ANNO 1392.

agerentur interfui, & ea, rogatus fcripfi, & meis figno, & nomine publicavi.

Ratificatio Domini Comitis Virtutum.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Ejusdem Millefimo trecentefimo nonagefimo fecundo, Indictione quinta decima, die decimo Menfis Januarii, hora Vefperum, in Civitate Papiæ, in Caftro Illuftris Principis ac Magnifici & Excelfi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum, Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii generalis, in quadam Camera, quæ appellatur, Camera Dominarum refpondente verfus Portam Sanctæ Mariæ in Pfìcha. Cum per fpectabilem, Egregium Militem Dominum Nicolaum Spinellum, Comitem Yohiæ, & Regni Siciliæ Cancellarium, & fpectabilem, & Egregium Militem Dominum Gulielmum de Bevilaquis, Confiliarios, ac Procuratores Illuftris Principis, & Magnifici & Excelfi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum præfati, procuratoriis Nominibus præfati Domini Johannis Galeaz, & pro ipfo Domino Johanne Galeaz, ejusque filiis, & hæredibus, ac etiam nomine, & vice Adhærentium, Complicium, Vallitorum, & fequacium, Recommendatorum, Benevolorum, ac Subditorum præfati Domini Johannis Galeaz, una cum Procuratoribus & Sindicis Magnifici Domini Domini Francifci de Gonzaga Domini Mantuæ, Communitatum, & Populorum fublimium Civitatum Perufii, & Senarum, & aliorum, de quibus in infra nominato Compromiffo fit mentio fpecialis, ex una parte. Et per Egregios & fpectabiles Viros Dominum Filippum Domini Alamani Millitem de Adimaribus, Dominum Ludovicum Domini Francifci de Albergottis Legum Doctorem, & Guidonem quondam Domini Thomafii, Cives honorabiles Florentinos Sindicos, & Procuratores Magnifici Communis Florentiæ, nomine dicti Populi, & Communis Florentiæ, & pro Civitatibus, Caftris, Fortilitiis, Terris, & Locis dicti Communis, & earum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Communis Florentiæ Subditis quibuscunque, ac etiam vice, & nomine omnium, & fingulorum ejusdem Communis Florentiæ Adhærentium, Complicium, & Sequacium, & per Procuratores, & Sindicos Magnifici Communis Bononiæ, & Domini Francifci de Carraria Junioris, nomine præfati Communis, & Populi Civitatis Bononiæ, & præfati Domini Francifci, & aliorum, de quibus in infra nominato Compromiffo fit fpecialis mentio, ex altera, five aliis partibus factum fuerit Compromiffum in Reverendiffimum in Chrifto Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carazolum de Neapoli facræ Domus Hofpitalis Sancti Johannis Hyerofolimitani Generalem Magiftrum, & Sedis Apoftolicæ Nuntium, Illuftrem, & Magnificum Dominum Dominum Anthoniottum Adurnum Dei Gracia Januenfium Ducem tamquam in privatam perfonam, nec non Magnificam Communitatem Januæ, feu loco ipfius Communitatis illum, vel illos qui eligentur per dictam Communitatem feu reprefentantes ipfam Communitatem ad dictum Compromiffum, & omnia quæ fequuntur ex eo, omnes tres in concordia exiftentes, & non aliter, tamquam in eorum tres Arbitros, Arbitratores, Amicabiles Compofitores, & Amicos Communes de omnibus, & fuper omnibus, & fingulis guerris, difcordiis, controverfiis, contentionibus, Inimicitiis, Rancoribus, differentiis, litibus, & quæftionibus inter dictas Partes, & quamlibet ipfarum, & quemlibet ex dictis Partibus tam conjunctim, quam divifim vigentibus, feu quæ vigere poffent quoquo modo, vel vigebunt, feu orientur durante dicto Compromiffo, & de, & fuper omnibus, & fingulis Cædibus, Offenfionibus, Injuriis, Robariis, Incendiis, Spoliationibus, Invafionibus, Occupationibus, & detemptionibus, & etiam de omnibus, & fingulis invafis, fpoliatis, innovatis, & occupatis, & perpetratis durante præfenti guerra, & etiam ab eo tempore citra, quo incoata fuit, feu per ipfum tempus, ac etiam quæ fierent durante dicto Compromiffo; Et generaliter de omnibus, & fingulis damnis, & difpendiis factis, illatis, occurfis, commiffis feu datis per dictas Partes feu alteram earum, vel per aliquem ex prædictis partibus, vel per earum Subditos, Vaffallos, Adhærentes, Complices, vel fequaces, feu ftipendiarios, Recommendatos, feu Benevolos, vel aliquam ipfarum Partium, vel aliquem ex dictis Partibus inter fe ipfas, & ad invicem, & viciffim una contra alteram, vel altera contra alteram, vel alter ex dictis Partibus contra alterum ex dictis Partibus, in perfonis, vel rebus, & quocunque alio modo, qui dici, vel excogitari posfit, ac etiam tam conjunctim, quam divifim, & etiam quæ darentur feu fierent, durante præfente Compromiffo. Et de omnibus, & fuper omnibus, & fingulis dependentibus, emergentibus, & connexis prædictis, & a prædictis, & quolibet prædictorum, & etiam de omnibus, & fingulis caufantibus, vel quæ caufarent, feu quæ caufare poffent pacem inter dictas Partes, & quamlibet ipfarum, & quemlibet ex partibus prædictis, arbitrio, arbitramento, & difpofitioni dictorum Dominorum Arbitrorum, & Arbitratorum, ac etiam quod de omni eo & toto, de quo fuerit pronunciatum, declaratum, fententiatum, arbitratum, arbitramentatum, deffinitum, ftatutum, mandatum, vel ordinatum per fupradictos Dominos Arbitros, & Arbitratores intelligatur factum Compromisfum, & in Compromiffo, & in petitione coram eis deductum, & per eos fuper eo cognitum, perinde, ac fi de ipfis, & quolibet ipforum effet facta mentio fpecialis, & fpecifica in Compromiffo, & petitione, & cognitione prædictis, etiam in promiffis, & ultra prædicta. In quo etiam Compromiffo fuit data, & attributa Poteftas per dictos Sindicos, & Procuratores dictis Nominibus, & quolibet dictorum Nominum dictis eorum Arbitris, & Arbitratoribus, arbitrandi, arbitramentandi, pronunciandi, fententiandi, difponendi, remittendi, declarandi, condemnandi, & abfolvendi, corrigendi, & emendandi etiam fuper tam pronunciatis femel, & pluries, ac ftatuendi, ordinandi, & mandandi in prædictis, & fuper prædictis, & quolibet prædictorum, & parte prædictorum, & cujuflibet prædictorum, & ut fupra tam conjunctim, quam divifim inter dictas Partes, & quemlibet ex dictis Partibus, & fuper dependentibus, emergentibus, & connexis prædictis, & a prædictis, & quolibet prædictorum, de jure, vel accordio, feu convenientia, vel de facto, etiam variando, juris ordine fervato, vel non fervato. Et promiferunt dicti Sindici, & Procuratores, & quilibet ipforum dictis nominibus attendere, & obfervare omnia, & fingula, quæ arbitrabuntur, pronuntiabuntur, feu declarabuntur, vel mandabuntur fuper prædictis, & quolibet prædictorum, & dependentibus, emergentibus, & connexis, ab eisdem inter partes prædictas, & quamlibet ipfarum, feu aliquem ex partibus prædictis, & contra ea, vel aliquid eorum non facere, vel venire per fe, vel alium aliqua ratione, vel caufa, quovis ingenio, vel colore quæfito, fub pæna Florenorum ducentorum Millium auri, & boni, & jufti ponderis, in quam pænam incidat Pars non obfervans Parti obfervanti, & quæ pæna totiens committatur, & in folidum, & exigi poffit, quotiens fuerit contrafactum in fingulis Capitulis, qua pæna commiffa, vel non, rata maneant arbitramentanda. Pro quorum obfervatione dicti Sindici & Procuratores omnia bona Dominorum, & Populorum, quorum funt Procuratores, & Sindici obligaverunt. Inter quos quidem Sindicos, & Procuratores nominibus, quibus fupra, fuit actum, quod Domini Arbitri, & Arbitratores non poffint, vel debeant fententiare, & arbitrari, nifi omnes fint concordes, & alter eorum fententiare non valeat: Terminus cujus Compromiffi durat usque ad vigefimam diem inclufive Menfis præfentis &c., prout, ficut vel aliter, plus, vel minus in ipfo Inftrumento Compromiffi contineri reperiuntur, ut conftat publico Inftrumento ipfius Compromiffi fieri rogato Antonio de Credentia Cive Januenfe Notario & dicti Domini Ducis Cancellario & mihi Cattalano de Chriftianis Notario, & nonnullis aliis Notariis, Anno, & Indictione præfentibus, quæ Indictio eft quarta decima fecundum curfum Januenfium die Jovis vigefimo octavo Menfis Septembris proxime præteriti.

Igitur præfatus Illuftris Princeps, & Magnificus, & Excelfus Dominus Dominus Johannes Galeaz Vicecomes, Comes Virtutum ibi præfens per me Cattalanum de Chriftianis Notarium infrafcriptum ad plenum certificatus, de dicto Compromiffo, nec non de omnibus, & fingulis promiffionibus, pactis, Capitulis, & Claufulis, emologationibus, pænis, & termino Compromiffi, juramentis, Renuntiationibus, obligationibus, prorogatione Jurisdictionis Poteftatis Januæ, & renuntiationibus, nec non de omnibus, & fingulis infertis, & defcriptis in dicto Inftrumento Compromiffi, & effectu, & fignificatione ipforum, Præfatus Dominus Comes Virtutum fponte protheftatus fuit, & protheftatur in præfentia mei Notarii & Teftium in-

ANNO 1392. infrafcriptorum, animo deliberato, & ex certa fcientia, plenariam habuiffe, & habere informationem, & fcientiam, omnibus meliori Jure, via, modo, caufa, & forma, quibus melius validius, & folemnius potuit, & poteft, & cum interventu omnium folemnitatum tam Juris, quam facti in talibus, & fimilibus opportunarum, fponte, & ex certa fcientia, ac animo deliberato ratificavit, & emologavit, approbavit, & confirmavit, ac ratificat, & emologat, approbat, & confirmat dictum Compromiffum, & omnia, & fingula contenta, defcripta, & comprehenfa in eodem, factum per antedictos ejus Procuratores in Arbitros, & Arbitratores prælibatos, cum protheftatione per prefatum Illuftrem Principem Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem Comitem Virtutum facta in principio, medio, & in fine præfentis ratificationis, & approbationis, quod per adjectionem, vel per expreffionem alicujus Cognominis, vel qualitatis, aut Dominationis, vel dignitatis factam in dicto Compromiffo de aliquo ex nominatis in ipfo Compromiffo, feu partibus nominatis in eodem, nulla probatio fumi poffit, vel aliquod præjuditium generetur dictis Partibus, nec alicui ipfarum, nec alicui ex dictis partibus; Nec etiam confentit, nec vult, nec confentire intendit, quod Illuftris Dominus Marchio Eftenfis fit, nec effe debeat Adhærens Florentinorum, nec Bononienfium, nec Domini Francifci de Carraria Junioris nec alicujus Partis predictæ. Sed intentionis prælibati Illuftris Principis Domini Comitis Virtutum eft, ipfum Marchionem Eftenfem ad præfens, & in futurum rettinere prò ejus filio dilecto, & prò Colligato, prout erat, & prout ipfum reputabat prælibatus Dominus Mediolani tempore præfentis guerræ, & ante ipfam guerram, & ut apparet publico Inftrumento Unionis, Ligæ, & Confæderationis factæ, & initæ inter præfatum Illuftrem Principem Dominum Comitem Virtutum prò fe, & filiis fuis, Hæredibus, & fucceffforibus ex parte una, & per Nobilem Virum Francifcum de Arioftis Confiliarium Illuftris Domini Alberti Marchionis Eftenfis Ferrariæ &c. Procuratorem ad hæc fpetialiter deputatum, ut conftat publico Inftrumento Procurationis dicti Francifci fieri rogato per Bartholomeum filium Bonaventuræ a Mella Notarium Ferrarienfem, & fcribam dicti Domini Alberti Marchionis Eftenfis, millefimo trecentefimo octuagefimo octavo, Undecima Indictione die duodecimo Menfis Madii, prò dicto Domino Marchione, hæredibus, & fucceforibus fuis defcendentibus de Corpore fuo ex altera parte. Quod Inftrumentum Unionis, Ligæ, & Confæderationis tradditum, & rogatum fuit per fuprafcriptum Bartholomeum filium Bonaventuræ a Mella Notarium Ferrarienfem, & fcribam dicti Domini Alberti Marchionis Eftenfis Millefimo trecentefimo octuagefimo octavo, undecima Indictione, die decimo quinto Menfis Madii hora decima octava, deinde ratificatæ per prefatum Dominum Marchionem in Civitate Mantuæ in Palatio Magnifici Domini Francifci de Gonzaga Mantuæ &c. in Guardacamera Cameræ Lucretiæ, ut conftat publico Inftrumento dictæ Ratificationis, Approbationis, Confirmationis, & Emologationis fieri rogato fuprafcripto Bartholomeo Notario. Quam quidem ratificationem, & omnia in ipfa contenta, & cum protheftatione prædicta fepefatus Illuftris Dominus Comes Virtutum folemniter promifit, & convenit, ac folemniter promittit mihi Cattalano de Chriftianis Notario tamquam publicæ perfonæ folemniter recipienti, & ftipulanti nomine & vice Communitatum, & Magnificorum Populorum Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Francifci de Carraria Junioris, & omnium nominatorum in dicto Compromiffo, ac etiam omnium, & fingulorum, quorum intererit, feu in futurum intereffe quomodolibet poterit, fe perpetuo, & omni tempore habere, & tenere ratam, gratam, firmam ac ftabilem, rata, grata firma, & ftabilia, & fupra, & infrafcripta attendere, & obfervare, & nullatenus contrafacere, dicere, vel venire, fub pæna integræ refectionis, & reftitutionis omnium, & fingulorum damnorum, intereffe, & expenfarum litis, & extra, quæ fierent, & paterentur per dictos in Compromiffo nominatos, fi predicta, ut prefcribitur non obfervarentur. Prò quibus omnibus, & fingulis fic firmiter, & efficaciter attendendis, folvendis, & obfervandis prælibatus Illuftris Princeps, Dominus Johannes Galeaz Vicecomes, Comes Virtutum omnia ejus bona mihi Notario infrafcripto nomine quo fupra recipienti, & ftipulanti pignori, & hyppotecæ penitus obligavit, & obligat. Et renuntiavit, & renuntiat prefatus Illuftris Princeps Dominus Johannes Galeaz Vicecomes verfus me Notarium nomine, quo fupra recipientem, & ftipulantem exceptioni non factæ dictæ Ratificationis, & omnium rerum non fic actarum, factarum, & geftarum utfupra continetur, omnique alii Juri, exceptioni, & deffenfioni contra hæc, & omnibus probationibus & productionibus teftium contra predicta omnia, & fingula. Et inde prefatus Illuftris Princeps Dominus Comes Virtutum mandavit mihi Cattalano Notario infrafcripto, ut de premiffis publicum conficiam Inftrumentum unum, & plura, fi fuerit opportunum. Præfentibus Magnificis Militibus Dominis Antonio de Porris Comite Pollentii, Betrando de Rubeis Confiliariis, prudente Viro Domino Pafquino de Capellis, & Francefchino de Barbanatris Viris Egregiis, Secretariis prælibati Domini Comitis Virtutum inde teftibus notis ad præmiffa vocatis fpetialiter, & rogatis.

Ratificatio Domini Comitis Inftrumenti Pactorum immediate poft Compromiffum.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate ejusdem millefimo trecentefimo nonagefimo fecundo, Indictione quintadecima, die X^mo^ Menfis Januarii, hora Vefperum. In Civitate Papiæ in Caftro Illuftris Principis, ac Magnifici, & Excelfi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum, Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii Generalis, in quadam Camera, quæ appellatur Camera Dominarum refpondente verfus Portam Sanctæ Mariæ in Pfica. Cum poft Compromiffum factum in Reverendiffimum in Chrifto Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carazolum de Neapoli, Sacræ Domus Hofpitalis Sti. Johannis Hyerofolimitani Generalem Magiftrum, & Sedis Apoftolicæ Nuntium, & Illuftrem, & Magnificum Dominum Dominum Anthoniottum Adurnum Dei Gratia Januenfium Ducem tamquam in privatam perfonam, nec non in Magnificam Communitatem Januæ, feu loco ipfius Communitatis illum, vel illos, qui elligentur per dictam Communitatem, feu reprefentantes ipfam Communitatem ad dictum Compromiffum, & omnia, quæ fequuntur ex eo, per Procuratores Illuftris Principis, ac Magnifici, & Excelfi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis Comitis Virtutum Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii Generalis, & alios partis prefati Domini Comitis, parte una: Et per Sindicos, & Procuratores Communitatum, & Populorum Sublimium Civitatum Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Francifci de Carraria Junioris, Parte altera fieri rogato Antonio de Credentia Cancellario prefati Domini Ducis Januæ, & Mihi Cattelano de Chriftianis Notario, & etiam aliis Notariis Anno prefente, die vigefimo Octavo Menfis Octobris. Mox dicti Procuratores, & Sindici nomine illorum quorum erant Sindici, & Procuratores requifiverunt prefatos Arbitratores, & præfertim Dominum Ducem Januæ predictum, & Communitatem Januæ, quod fi aliquo tempore aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis Partibus contraveniret Paci fiendæ feu Arbitramentis pronunciandis, quod Dominus Dux, & Communitas Januæ fint in favorem illius partis, vel illius, cui foret contrafactum, contra Partem contrafacientem, & ipfam, cui foret contrafactum juvare toto poffe, & bona fide tam per guerram, quam aliter, & quod prædicti Arbitratores velint effe Judices contrafactionum, & quod ipfi Dominus Dux, & Communitas fint Executores pænarum in Compromiffo appofitarum, & in cafu contrafactionis pronunciandarum cum ifta conditione, quod fi predictus Magnus Magifter Hyerofolimitanus non adeffet in Civitate Januæ, debeat requiri a predictis Domino Duce, & Communitate, & fi non venerit infra Menfes duos, poffit elligere idem Magifter alium loco fui, qui electus in omnibus habeat vices dicti Magni Magiftri. Et in cafu, quo dictus Magnus Magifter infra duos Menfes Januam non poffet, vel nollet venire, vel fi contingeret ipfum Magnum Magiftrum decedere, & dictis cafibus aliquem non elligeret, quod dictis cafibus, & quolibet eorum prò tertio

loco

ANNO 1392. loco dicti Domini Magni Magistri sit ille, quem ellegerit Sanctissimus Dominus Noster Papa Bonifatius cum potestatibus datis dicto Domino Magno Magistro. Et predicti Arbitri requisitionem predictam acceptaverint, ac ad predictorum Procuratorum, & Sindicorum instantiam promiserint recte, & juste judicare in casu contrafactionis. Et Dominus Dux, & Communitas Januæ promiserint toto ipsorum posse, & bona fide Partem, cui foret contrafactum, adjuvare contra contrafacientem, salvo quod si per Contrafacientem foret satisfactum Arbitrio ipsorum Arbitrorum, & Conservatorum Pacis, eo casu non intelligatur rupta Pax, nec arbitramenta, nec pænæ commissæ. Et etiam dicti Procuratores, & Sindici promiserint dicto Domino Duci, & Communitati Januæ, quod si conveniret ipsi Domino Duci, vel Communitati Januæ, sive Domino Anthoniotto Duci tantum facere, vel habere guerram cum aliquibus dictarum Partium, vel aliquo ex dictis Partibus, alia Pars teneatur contribuere omni Anno ipsi Domino Anthoniotto Florenos octuaginta millium bonos, & justi ponderis prò guerra facienda, & ultra juvare toto posse, & bona fide ipsum Dominum Ducem, & Communitatem ut supra, & ipsum Dominum Anthoniottum, & non facere pacem, vel Treuguam sine consensu, & voluntate ipsorum dicti Anthoniotti Ducis, & Communis Januæ, vel ipsius Domini Anthoniotti tantum. Et similiter Communitas, & Dux non valeant facere pacem, nec Treuguam sine consensu Partis, nomine cujus guerram facerent. Et etiam dicti Sindici, & Procuratores nominibus quibus supra promiserint ipsi Domino Duci, & Communitati Januæ, quod si aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis Partibus fecerit quæstionem, seu guerram clam, vel palam predictis Domino Duci, seu Communi Januæ tam conjunctim, quam divisim, sive ipsi Domino Anthoniotto tamquam Privatæ Personæ, quod alia Pars, & quilibet ex dictis Partibus juvabunt ipsos Dominos Anthoniottum Ducem, & Communitatem Januæ, ut supra tam conjunctim, quam divisim, & ipsum Dominum Anthoniottum, & facient guerram alteri Parti, vel illi ex predictis Partibus, qui prædicta faceret, semper ad requisitionem ipsius Domini Ducis, & Communitatis Januæ, vel ipsius Domini Anthoniotti tantum. Et promiserint dicti Procuratores, & Sindici nominibus, quibus supra facere, & curare, quod per eorum Dominos, Communitates, & Populos ratificabuntur omnia in Instrumento prædicto contenta &c. prout sic, & aliter, & plus, vel minus, & quemadmodum in dicto Instrumento Requisitionis, Conventionum, & pactorum contineri reperietur, fieri rogato Antonio de Credentia Notario Januensi Cancellario prefati Domini Ducis, & mihi Cattalano de Christianis Notario, nec non certis aliis Notariis anno præsenti, die vigesimo Octavo Mensis Octobris. Igitur prelibatus Illustris Princeps, ac Magnificus, & Excelsus Dominus Dominus Johannes Galeaz Vicecomes, Comes Virtutum, Dominus Mediolani &c. plenarie informatus, & plenariam informationem habens de dicto Instrumento Requisitionis, & pactorum, & de omnibus, & singulis in ipso Instrumento pactorum insertis, & descriptis, ut prefatus Dominus Comes Virtutum sic fore, & esse verum dicebat, & prothestabatur in præsentia mei Notarii, & testium infrascriptorum. Ad executionem promissionis factæ per dictos ejus Procuratores in præmisso Instrumento requisitionis, & pactorum. Omnibus meliori jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & solemnius potuit, & potest, & cum interventu omnium solemnitatum tam Juris, quam facti in talibus, & similibus opportunarum, sponte, & ex certa scientia, ac animo deliberato ratificavit, emologavit, approbavit, & confirmavit, ac ratitificat, emologat, approbat, & confirmat dictam requisitionem, & pacta & omnia, & singula contenta, & descripta in eodem Instrumento requisitionis, & pactorum factam, & facta utsupra, cum prothestatione per præfatum Illustrem Principem Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem Comitem Virtutum facta in principio, medio, & fine presentis ratificationis quod per adjectionem, vel expressionem alicujus Cognominis, vel qualitatis, aut Dominationis, vel dignitatis, factam in dicto Compromisso de aliquo ex nominatis in dicto Compromisso, seu partibus nominatis in eodem nulla probatio sumi possit, vel aliquod præjudicium generetur dictis Partibus, nec alicui ipsarum, nec alicui ex dictis partibus, nec etiam consentit, nec vult, nec consentire intendit, quod Illustris Dominus Marchio Estensis sit, nec esse debeat Adhærens Florentinorum nec Bononiensium, nec Domini Francisci de Carraria Junioris, nec alicujus partis predictæ. Sed intentionis prælibati Illustris Principis Domini Comitis Virtutum est, ipsum Marchionem Estensem ad præsens, & in futurum rettinere prò ejus filio dilecto, & pro Colligato, prout erat, & prout ipsum reputabat tempore præsentis guerræ, & ante ipsam guerram, & ut apparet publico Instrumento Unionis, Ligæ, & Confæderationis factæ, & initæ inter prefatum Illustrem Principem Dominum Comitem Virtutum pro se, & suis filiis, hæredibus, & successoribus ex parte una, & per Nobilem Virum Franciscum de Ariostis Consiliarium Illustris Domini Alberti Marchionis Estensis Ferrariæ &c. Procuratorem ad hoc spetialiter deputatum, ut constat publico Instrumento Procurationis dicti Francisci, fieri rogato per Bartholomeum filium Bonaventuræ a Mella Notarium Ferrariensem, & Scribam dicti Domini Alberti Marchionis Estensis Millesimo trecentesimo octuagesimo octavo, Indictione Undecima, die duodecimo Mensis Madii, prò dicto Domino Marchione, hæredibus, & successoribus suis descendentibus de Corpore suo, ex altera parte, quod Instrumentum Unionis, Ligæ, & Confæderationis traditum, & rogatum fuit per suprascriptum Bartholomeum filium Bonaventuræ a Mella Notarium, & Scribam dicti Domini Alberti Marchionis Estensis, millesimo trecentesimo octuagesimo octavo, Undecima Indictione, die decimo quinto Mensis Madii, hora decima octava, deinde ratificatum per præfatum Dominum Marchionem in Civitate Mantuæ in Palatio Magnifici Domini Francisci de Gonzaga Mantuæ &c. in Guardacamera Cameræ Lucretiæ, ut constat publico Instrumento dictæ Ratificationis, approbationis, confirmationis, & emologationis fieri rogato suprascripto Bartholomeo Notario. Quam quidem Ratificationem, & omnia in ipsa contenta, & cum prothestatione predicta sepefatus Illustris Dominus Comes Virtutum solemniter promisit, & convenit, ac solemniter promittit mihi Cattalano de Christianis Notario tamquam publicæ personæ solemniter recipienti, & stipulanti nomine, & vice Communitatum, & Magnificorum Populorum Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Francisci de Carraria Junioris, & omnium nominatorum in dicto Compromisso, ac etiam omnium, & singulorum, quorum interest, intererit, seu in futurum interesse quomodolibet poterit, se perpetuo, & omni tempore habere, & tenere ratam, gratam, & firmam, ac stabilem, rata, grata, firma, & stabilia, & supra, & infrascripta attendere, & observare, & nullatenus dicere, contrafacere, vel venire, sub pæna integræ refectionis, & restitutionis omnium, & singulorum damnorum, interesse, & expensarum litis, & extra, quæ fierent, & paterentur per prædictos in predicto Instrumento pactorum nominatos, si prædicta, ut præscribitur, non observarentur. Prò quibus omnibus, & singulis sic firmiter, & efficaciter attendendis, solvendis, & observandis prefatus Illustris Princeps Dominus Comes Virtutum omnia ejus bona mihi Notario, nomine quo supra recipienti, & stipulanti pignori, & hyppotecæ penitus obligavit & obligat. Et renuntiavit, & renunciat prefatus Illustris Princeps Dominus Comes Virtutum versus me Notarium nomine, quo supra recipientem, & stipulantem exceptioni non factæ presentis Ratificationis, & omnium non sic actorum, factorum, & gestorum ut supra continetur. Omnique alii Juri, exceptioni, & deffensioni contra hæc, & omnibus probationibus, & productionibus testium contra predicta omnia, & singula. Et inde prefatus Illustris Princeps Dominus Comes Virtutum mandavit mihi Notario infrascripto, ut de præmissis unum, vel plura ejusdem tenoris, si fuerit oportunum publica conficiam Instrumenta. Præsentibus Magnificis Militibus Domino Antonio de Porris Comite Polentiæ, Bertrando de Rubeis Consiliariis, Prudente, & Egregiis Viris Domino Pasquino de Capellis, & Francelchino de Barbanatris

 Secre-

ANNO 1392. Secretariis prælibati Domini Comitis Virtutum inde testibus notis ad præmissa vocatis, specialiter, & rogatis.

Exceptiones, & Replicationes Florentinorum, & Ligæ contra Petitiones Domini Comitis, & Colligatorum suorum.

Coram Vobis Magnificis Dominis &c. Arbitris, & Arbitratoribus, Amicabilibus Compositoribus, & Communibus Amicis infrascriptis electis utsupra. Comparent dicti Sindici, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Magnifici Domini Francisci Domini Paduani, modis, & nominibus in dicto Compromisso contentis, occasione petitionis exhibitæ per dictos Dominos Nicolaum, & Gulielmum, Procuratores dicti Illustris Excelsi Domini Johannis Galeaz, die — presentis Mensis. Et respondendo dictæ petitioni, obmissa ejus ineptitudine, quæ ex ipsius lectura manifeste comprehenditur, dicunt petita per dictos Dominos Nicolaum, & Gulielmum dicto nomine fieri non debere, vel posse de jure, vel equitate, vel bona honestate, sed ipsos Sindicos, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Paduani dictis nominibus, & eorum Dominos, ab omnibus in dicta petitione, & contentis in ea, per Vos Dominos Arbitros, & Arbitratores & vestrum Laudum, seu Arbitramentum absolvi debere, & absolvi petunt; & partem adversam in expensis condemnari, & rationibus maxime, & causis infrascriptis.

Et primo quia contenta in dicta petitione non sunt vera, & maxime ut proponuntur.

Secundo etiam, quia si contenta in dicta petitione vera essent, nihilominus licuisset de Jure dicto Domino Francisco Domino Paduano facere ea, quæ in dicta petitione asseritur eum fecisse, nec propterea tenetur ad aliquam restitutionem, nec aliquis alius, qui sibi auxilium, vel favorem præstitisset. Et maxime quia dictus Dominus Franciscus Dominus Paduanus primo fuerat spoliatus, & dejectus de Possessione dictæ Civitatis Paduæ, & ejus Territorii indebite, & injuste per dictum Magnificum Dominum Dominum Johannem Galeaz, & ejus Officiales, & gentes Armigeras, & est publicum, & notorium inter omnes Christianos, propter quod licuit eidem Domino Francisco dictam Possessionem recuperare cum primum potuit, etiam propria auctoritate, manu armata, nec ex hoc posset dici ipsum, vel aliquos sibi faventes in aliquo deliquisse, nec ad aliquam restitutionem teneri. Et sic de jure offerunt dicti Sindici, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Paduani Reverentiis Vestris clare, & aperte ostendere, & maxime attentis qualitatibus personarum Magnificorum Dominorum videlicet Domini Johannis Galeaz, & Domini Francisci, & qualitate rei, de qua dictus Dominus Franciscus fuerat dejectus, & expulsus. Quæ omnia, si recte considerentur, clare inferunt, dictum Dominum Franciscum circa dictam recuperationem nullam negligentiam comisisse, sed cum primum potuit, & per consequens incontinenti dictam suam possessionem recuperasse, prout de jure permittitur, & sibi permissum fuit, etiam si dictus Dominus Franciscus non fuisset Vicarius Imperialis, prout vere erat, & est.

Insuper dicti Sindici, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & dicti Magnifici Domini Paduani dictis modis, & nominibus respondendo omnibus aliis petitionibus exhibitis per dictos Sindicos, & Procuratores dictorum Magnificorum Domini Johannis Galeaz, & Domini Francisci de Gonzaga, & dictorum Communium Perusii, & Senarum, & maxime prolixitati frivolorum Verborum ipsarum petitionum, brevissime dicunt, quod petita per dictos Sindicos, & Procuratores in petitionibus antedictis per vos Dominos Arbitros, & Arbitratores fieri non debent, nec possunt de jure, nec secundum bonam æquitatem, vel honestatem, & maxime, quia contenta in ipsis petitionibus non sunt vera nec in jure, nec in facto, & maxime, ut proponuntur. Sed dicta, proposita, & prolata sunt contra omnem veritatem, justitiam, & æquitatem, & contra omnem bonam humanitatem, & honestatem. Et volentes singulariter tangere id, quod in ipsis petitionibus contra veritatem continetur de Illustri, & Excelso Domino Domino Marchione Estense, dicunt dictis modis, & nominibus, dictum Dominum Marchionem non fuisse tractatum a dicto Domino Johanne Galeaz, ut filium, vel Benevolum, sed potius ut Malevolum, & extraneum, & eidem Domino Marchioni per dictum Dominum Johannem Galeaz fidem, seu promissa, non fuisse servata, ipsumque Dominum Marchionem Colligatum, & Confæderatum, jam sunt longa tempora, fuisse, & esse cum dictis Magnificis Communibus Florentiæ, & Bononiæ, & dicto Magnifico Domino Paduano juste, & debite, & per publica Instrumenta inde confecta, ac etiam ipsum Magnificum Dominum Dominum Marchionem in dicta Pace omnino includi debere prò parte, & ex parte Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Magnifici Domini Paduani, nec aliter posse, vel deberi fieri per ipsa Magnifica Communia Florentiæ, & Bononiæ, & Magnificum Dominum Paduanum, nec per ipsum Magnificum Dominum Dominum Marchionem Estensem.

Insuper dicti Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Magnifici Domini Paduani insistentes petitioni per ipsos alias productæ, & exhibitæ, & eidem addendo, dicunt quod dictus Excelsus Dominus Dominus Johannes Galeaz tenetur, & obligatus est dicto Domino Francisco Juniori de Carraria Domino Paduano ad sibi dandum, & penitus relaxandum Civitatem Vincentiæ cum toto suo districtu, Juribus, & pertinentiis, tam occasione promissionis, & conventionis solemni stipulatione valutæ, ac juramento firmatæ, habitæ, & factæ per dictum Excelsum Dominum Dominum Johannem Galeaz Magnifico Domino Domino Francisco Seniori de Carraria, & dicto Domino Domino Francisco Juniori Domino Paduano, quam etiam occasione pecuniæ, quam dictus Magnificus Dominus Franciscus Senior expendidit in guerra, quam præfatus Excelsus Dominus Dominus Johannes Galeaz, & ipse Magnificus Dominus Dominus Franciscus Senior habuerunt cum Domino Antonio de la Scala pro acquirendo Dominium Veronæ, & Vincentiæ, exponendo statum suum, nec non personam Magnifici filii sui pro acquisitione Dominii dictarum Civitatum, quæ pecuniæ quantitas ascendit ad summam unius Millionis ducatorum auri secundum veram, & puram Veritatem, quam Civitatem Vicentiæ in suis Juribus dictus Magnificus Dominus Johannes Galeaz hodie cessat dare, restituere, & relaxare dicto Magnifico Domino Paduano in ejusdem Domini Paduani injuriam, & offensam, ac etiam prò restitutione damnorum, & interesse occasione dictæ occupationis, & usurpationis, & denegationis relaxationis dictæ Civitatis Vincentiæ tenetur, & obligatus est dictus Excelsus Dominus Dominus Johannes Galeaz dicto Domino Francisco Juniori Domino Paduano ad Floren. auri ducentum Millia, & ultra, quam pecuniam hodie denegat, & recusat dictus Excelsus Dominus Johannes Galeaz reddere, & restituere dicto Domino Francisco Juniori Domino Paduano in ejusdem Domini Francisci injuriam, & offensam.

Item tenetur, & obligatus est dictus Magnificus Dominus Dominus Johannes Galeaz ad restituendum, & libere relaxandum Magnifico Militi, Domino Lucchino quondam Bonæ Memoriæ alterius Magnifici Domini Domini Luchini de Vicecomitibus Civitatem Mediolani, & omnes alias Civitates, Terras, Castra, Fortilitia, & Territoria, quæ per ipsum Magnificum Dominum Dominum Luchinum Seniorem tenebantur, & possidebantur tempore suæ Mortis, & ante, & quæ per dictum Magnificum Dominum Dominum Johannem Galeaz, & ejus Antecessores occupata, & invasa fuerunt, & hodie per ipsum Dominum Johannem Galeaz occupantur, & dettinentur indebite, & injuste, cum restitutione Damnorum, & interesse, quæ ascendunt ad summam viginti Millium Millium Ducatorum, seu viginti Millionum, & ultra.

Item tenetur, & obligatus est dictus Magnificus Dominus Dominus Johannes Galeaz reddere, restituere, & relaxare Magnifico Militi Domino Carolo,

ANNO 1392. rolo, & fratribus filiis olim Recol. Mem. Magnifici Domini Domini Bernabovis de Vicecomitibus Civitates, Terras, Castra, Loca, Territoria, & Bona eidem Domino Bernabovi per dictum Magnificum Dominum Dominum Johannem Galeaz invasa & occupata, & quæ hodie per ipsum Dominum Johannem Galeaz indebite, & injuste tenentur, & occupantur in damnum, Injuriam, & Offensam dicti Domini Caroli, qui se in præsenti guerra intromisit pro parte dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Magnifici Domini Paduani.

Item cum dictus Magnificus Dominus Dominus Johannes Galeaz, & ejus Antecessores indebite, & injuste occupaverint, & ipse Dominus Johannes Galeaz hodie occupata teneat Bona Magnifici Militis, Domini Febris de la Turre, qui se intromisit in præsenti guerra pro parte dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Magnifici Domini Paduani, & Nobilis Viri Domini Geremiæ de Turri Civis Paduani, sita in Territorio Mediolani. Tenetur, & obligatus est dictus Magnificus Dominus Dominus Johannes Galeaz dicta bona eisdem reddere, & restituere, & libere relaxare cum fructibus jam perceptis, & qui percipi potuerunt.

Item cum omnia Banna, & Condemnationes lata, seu latæ per dictum Dominum Comitem, seu ejns Officiales contra Cives, Subditos, vel districtuales dictarum Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & dicti Magnifici Domini Domini Paduani tempore, & occasione præsentis guerræ fuerint, & sint indebite latæ, & seu lata, tenetur dictus Magnificus Dominus Dominus Johannes Galeaz facere, & curare ita & taliter, quod dicta Banna, & Condemnationes tollantur, & aboleantur, & annullentur, & cancellentur ac si nunquam latæ forent.

Idcirco dicti Sindici, & Procuratores dictorum, Magnificorum Communium Florentiæ Bononiæ, & Magnifici Domini Paduani dictis modis, & nominibus petunt per Vos Dominos Arbitros, & Arbitratores declarari, pronuntiari, & arbitrari, dictum Magnificum Dominum Johannem Galeaz teneri, & obligatum esse ad observationem omnium prædictorum, & omnium, & singulorum aliorum contentorum in alia petitione exhibita pro parte Dominorum Sindicorum, & Procuratorum, & ipsum Magnificum Dominum Johannem Galeaz, ac etiam dicta Communia Perusii, & Senarum, & quemlibet, & quodlibet eorum, singula singulis referendo, ipsorumque Procuratores, & Sindicos in Causa dicti Compromissi intervenientes per Vos Dominos Arbitros, & Arbitratores condemnari, cogi, & compelli ad observationem, solutionem, & integram satisfactionem omnium prædictorum, & in dicta alia eorum petitione contentorum; declarantes se esse una, & integra, solutione, & satisfactione contentos. Reservantes sibi dictis nominibus potestatem addendi, minuendi, mutandi, & corrigendi, prout sibi de jure competit. Protheſtantes, quod se non astringunt ad aliquam probationem superfluam.

Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo die 9. Januarii deposita &c. per dictos Dominos Sindicos, Procuratores, & Ambasiatores dictis nominibus.

Instrumentum Pactorum, & Conventionum etiam de ratificando Compromissum &c. factorum per dictos Sindicos, & Procuratores, & Ducem, ac Commune Januæ.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Ejusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione quarta decima secundum Cursum Januæ, die Jovis vigesima octava Mensis Decembris, hora paulo post horam quartam Noctis tempore, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papæ Noni Anno tertio.

Spectabilis, & Egregius Miles Dominus Nicolaus Spinellus Comes Yohiæ, & Regni Siciliæ Cancellarius & spectabilis, & Egregius Miles Dominus Gulielmus de Bevilaquis filius quondam Domini Francisci Militis Consiliarii, & Procuratores Illustris Principis, & Magnifici & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum, Domini Mediolani &c Imperialis Vicarii Generalis ad infrascripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus Nos Notarii infrascripti publicis Instrumentis Procuratoriis fieri rogatis, uno videlicet manu Domini Johannis de Oliariis Notarii, & Civis Papiensis facto in personam supraſcripti spectabilis Militis Domini Nicolai anno proxime præterito indictione quarta Decima, secundum Cursum Civitatis Papiæ, die secundo Mensis præsentis Decembris, alio facto in personam præfati spectabilis Militis Domini Gulielmi fieri rogato manu Cattelani de Christianis Notarii Civis Papiensis, filii quondam Domini Franceschini Juris Periti anno proxime præterito, Indictione decima quarta, die Lunæ trigesimo Mensis Octobris, procuratoriis nominibus præfati Illustris Domini Johannis Galeaz, & pro ipso Domino Johanne Galeaz, ejusque filiis, hæredibus, ac etiam nomine, & vice Adhærentium, Complicum, Vallitorum, & Sequacium, Recommendatorum, & Benevolorum, ac Subditorum præfati Domini Domini Johannis Galeaz. ANNO 1392.

Et spectabilis, & Egregius Miles Dominus Filippus de la Molza, & sapiens Vir Dominus Johannes de Bobio, Juris Utriusque Doctor, Procuratores Excelsi, & Magnifici Domini Domini Francisci de Gonzaga Domini Mantuæ Imperialis Vicarii Generalis ad infrascripta omnia & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus publico Instrumento dictæ Procurationis fieri rogato manu Jacob de Falconibus Notarii & Civis Mantuæ Anno Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima secundum cursum Civitatis Mantuæ, die Jovis, quarto decimo Mensis Novembris, nomine, & vice dicti Magnifici Domini Domini Francisci Domini Mantuæ, ejusque Adhærentium, Complicum, Colligatorum, Vassallorum, Sequacium, Recommendatorum, Benevolorum, & Subditorum.

Et spectabilis Miles Dominus Nicolaus de Ballionibus Legum Doctor, & Nobilis ac Circumspectus Vir Dominus Ugolinus Cechini honorabiles Cives Perusii Sindici & Procuratores Magnificæ Communitatis, hominum, Populi, & Universitatis prædictæ Magnificæ Civitatis Perusii, & ad infrascripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus publico Instrumento dicti sindicatus fieri rogato manu Johannis quondam Magistri Feji de Perusio Notarii Anno Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima secundum stillum Civitatis Perusii, die undecima Mensis Novembris, nomine, & vice prædictæ Communitatis Populi, & Universitatis Civitatis Perusii, ac etiam nomine, & vice omnium, & singulorum Adhærentium, Complicum, Vallitorum, Colligatorum, Benevolorum, Sequacium, Recommendatorum, Vassallorum, & Subditorum dictæ Civitatis Perusii.

Et Nobilis, & Princeps Vir Battista Mint Cassini de Piccolominibus Civis Senensis, Sindicus, & Procurator Magnificæ Communitatis, Hominum, Populi, & Universitatis Magnificæ Communitatis Senarum ad hæc infrascripta omnia, & singula facienda gerenda, & exercenda solemniter constitutus, ut constare vidimus publico Instrumento Sindicatus, & Procurationis scripto manu Andreæ quondam Justi Cenni de Vulterris Notarii, Anno Dominicæ Incarnationis Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione decima quarta, die duodecimo Mensis Novembris nomine, & vice dictæ Communitatis, Populi, & Universitatis Civitatis Senarum, ac nomine, & vice omnium, & singulorum Adhærentium, Colligatorum, Benevolorum, Complicium, Vallitorum, sequacium, Recommendatorum, Vassallorum, & Subditorum dictæ Civitatis Senarum.

Et quilibet ex ipsis Procuratoribus, & Sindicis nomine, & nominibus, quo, & quibus supra ex una, sive pluribus partibus, protheſtatione præmissa in principio, medio, & fine præsentis Instrumenti per supraſcriptos, & infraſcriptos Sindicos, & Procuratores dictis, & infrascriptis modis, & nominibus, quod per adjectionem, vel expressionem alicujus Cognominis, vel qualitatis, aut Dominationis, vel dignitatis factam in præsenti Instrumento de aliquo ex supra, vel infrascriptis Contrahentibus, seu Partibus, nulla probatio sumi possit, vel aliquod præjudicium generetur dictis Partibus, nec alicui ipsarum ex ipsis Partibus.

Et Egregii ac spectabiles Viri Dominus Filippus Domini Allemani Miles de Adimaribus, Dominus Ludovicus Domini Francisci de Albergottis Legum Doctor, & Guido quondam Domini Thomasii, Cives honorabiles Florentini Sindici, & Procuratores, ac Nuntii speciales Magnifici, & Excelsi Communis Florentiæ, ad infrascripta & alia a dicto Communi legitime constituti, & ordinati, de quorum sindicatu, & mandato constare vidimus publico Instrumento in-

ANNO 1392. inde confecto manu Prudentis Viri Ser Viviani Nerii Notarii publici Florentini & Scribæ Reformationum, & statutorum Populi, & Communis Florentiæ, ac etiam manu Ser Ugolini Perucii Notarii Florentini Anno ab Incarnatione Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quinta decima, die octava Mensis præsentis Decembris, sindicario, & procuratorio nomine dicti Magnifici Populi, & Communis Florentiæ, & pro Civitatibus, Castris, Fortilitiis, Terris, & locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur vel possidentur & earum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Communis Florentiæ Subditis quibuscunque. Ac etiam vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Communis Florentiæ Adhærentium, Complicum, & Sequacium.

Et Egregius Legum Doctor Dominus Thomasius de Sancto Johanne, & Sapiens Vir Andalo de Bentevogliis, Cives honorabiles Bononienses, Sindici, & Procuratores Magnifici & Potentis Communis Bononiæ ad infrascripta & alia per dictum Commune Bononiæ legitime constituti, & ordinati, de quorum sindicatu, & Mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu Ser Filippi Angellini olim Filippi de Marsiliis Notarii Bononiensis, Anno a Nativitate Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta Decima, die vigesimo sexto Mensis Augusti, sindicario, & procuratorio Nomine dicti Magnifici Communis Bononiæ, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortilitiis, Terris, & locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & ejus Communis Subditis quibuscunque, ac etiam vice & gestorio, nomine omnium, & singulorum ejusdem Communis Bononiæ Colligatorum, Adhærentium, Complicum, Sequacium vel Subditorum.

Et Egregii Viri Dominus Michael quondam Antonii de Rabasta Cives Florentinus, Miles strenuus, & Dominus Franciscus de Conselvis de Padua Legum Doctor, Procuratores, & Nuntii Speciales Magnifici & excelsi Domini Francisci Junioris de Carraria Paduæ, eique ab ipso Magnifico Domino Francisco ad infrascripta, & alia legitime constituti, & ordinati, ut de eorum Procuratione & Mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu Ser Johannis Francisci quondam Nicolai Civis Paduani Notarii Anno a Nativitate Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione X^{ma} quarta, die Veneris decimo octavo Mensis Augusti, Procuratorio nomine dicti Magnifici Domini Francisci, & prò ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & prò Castris, Fortilitiis, Terris, & locis dicti Domini Francisci, & seu quæ per dictum Dominum Franciscum tenentur, seu possidentur, & ejusdem Domini Francisci Subditis quibuscunque, ac etiam vice & gestorio nomine suorum Adhærentium, Complicum, Sequatium, Recommendatorum, vel Subditorum. Omnes simul Sindici, & Procuratores predicti, dictis modis, & nominibus ex parte, & prò parte altera facientes omnia infrascripta ex certa scientia, & non per erorem, & protheslatione præmissa per dictos Procuratores, & Sindicos, & Mandatarios utriusque Partium in principio, medio, & fine præsentis Contractus, quod vigore predictorum, vel infrascriptorum non intendunt suas personas, vel eorum bona propria, aut Jura modo aliquo obligare, sed solum, & dumtaxat eorum Dominos, & Constituentes, prò quibus agunt.

Attendentes, quod ipsi dictis nominibus fecerunt Compromissum hodie paulo ante Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carazolum de Neapoli Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani generalem Magistrum, & Apostolicæ Sedis Nuntium, & Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Anthoniottum Adurnum Dei Gratia Januensium Ducem tamquam in privatam personam, nec non in Magnificam Communitatem Januæ, seu loco ipsius Communitatis illum, vel illos qui eligentur per dictam Communitatem, seu Representantes ipsam Communitatem ad dictum Compromissum, & omnia, quæ sequentur ex eo, super discordiis, & aliis in dicto Compromisso contentis; Et volentes esse cauti de conservatione Pacis, Deo prævio, faciendæ, quod sententia, seu sententiæ, Arbitramenta, & Mandata per ipsos Reverendissimum, & Magnificos Dominos Arbitros ferendæ, ferenda, & fienda observentur. Considerantes hanc esse rectam viam pro observatione Pacis. Supradicti Domini Procuratores, & Sindici nominibus antedictis cum instantia requisiverunt præfatos Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Magnificum Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani Generalem, & Illustrem & Magnificum Dominum Dominum Anthoniottum Adurnum Januensium Ducem &c. suo proprio nomine, ac ipsum Magnificum Dominum Anthoniottum Ducem Januæ & Consilium quindecim Antianorum repræsentantem Communitatem Januæ, ut infra, videlicet. Quod si aliquo tempore aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis Partibus contraveniret Sententiis, vel Arbitramentis ferendis per supradictos Dominos Arbitros, Arbitratores, & Amicabiles Compositores, vel alicui ipsarum, vel ipsorum, Ipse Magnificus Dominus Anthoniottus suo proprio nomine, & etiam ipse Magnificus Dominus Anthoniottus Dux, Consilium, & Communitas Januæ sint, & esse vellent in favorem Partis, & illis, cui foret contrafactum, contra contrafacientem, seu contrafacientes, & prædicta non observantem, seu non observantes, & ipsum, seu ipsos cui, vel quibus foret contrafactum, juvare toto posse, & bona fide tam per guerram, quam aliter, & quod ipsi Reverendissimus Dominus Ricardus Magister & Magnificus Dominus Antoniottus privato suo nomine, & tamquam Dux, & Consilium, repræsentantes Communitatem Januæ velint esse Judices Contrafactionum si casus eveniret, ipsis tribus existentibus concordibus, & quod ipsi Magnificus Dominus Anthoniottus Dux, & Communitas sint Executores pænarum in dicto Compromisso appositarum in casu contrafactionis, & declarationis, ut supra, cum hac additione, & conditione, quod si dictus Reverendissimus Dominus Ricardus Magister non adesset in Civitate Januæ, debeat requiri a prefatis Magnifico Domino Duce, & Communitate, & si non veniret infra Menses duos possit, elligere alium loco sui, qui ellectus in omnibus, & singulis teneat, & habeat vices suas, & in casu, quo prefatus Reverendissimus Dominus Ricardus Magister nollet, vel non posset venire, & non elligeret aliquem loco sui, ut superius dictum est; vel si contingeret, quod absit, ipsum decedere, quod dictis casibus, & quolibet predictorum pro tertio, loco Reverendissimi Domini Ricardi Magistri, cum potestatibus sit datus prefato Reverendissimo Ricardo Magistro ille, quem ellegerit ad hoc Sanctissimus, ac Beatissimus Dominus Noster Bonifatius Papa Nonus. Qui supradicti Reverendissimus Dominus Ricardus Magister, & Magnificus Dominus Antonius suo privato nomine, & ipse tamquam Dux, & suum Consilium Antianorum repræsentantes Communitatem Januæ, annuentes dictæ requisitioni prædicta acceptaverunt, & promiserunt dictis Procuratoribus, & Sindicis præsentibus, & dictis Procuratoriis, & Sindicariis nominibus recipientibus, ac ad Sancta Dei Evangelia juraverunt, videlicet ipse Reverendissimus Dominus Magister super Crucem, quam gestat super Pectus, & dictus Dominus Dux, & Consilium prò ipsa Communitate, tactis corporaliter scripturis, recte, & juste secundum eorum conscientiam judicare in casu contrafactionis, quod absit, & ipse Magnificus Dominus Antoniottus privato suo nomine, & etiam ipse tamquam Dux, & Consilium repræsentantes Communitatis Januæ juvare toto posse, & bona fide Partem, & illum, cui foret contrafactum contra Partem contrafacientem, seu contrafacientes, salvo, & reservato, quod si per Partem contrafacientem Parti, vel illi ex Parte, cui foret contrafactum, Arbitrio ipsorum Dominorum Arbitrorum, & Conservatorum Pacis, & Sententiarum in concordio ut supra, & cum conditione utsupra, quod Reverendissimus Dominus Ricardus Magister absens possit elligere alium loco sui, quo casu satisfactionis utsupra, non intelligatur rupta pax, vel contraventum Arbitramentis, sive sententiæ, vel sententiis, nec pænæ commissæ.

Et ex dicta causa prefati spectabiles, & Egregii Domini omnes Procuratores, & Sindici dictis Procuratoriis, & Sindicariis nominibus promiserunt prefato Magnifico Domino Antoniotto suo privato nomine, & etiam tamquam Duci, & dicto Consilio Antianorum repræsentantibus Communitatem Januæ. Et ad cautelam nobis Notariis infrascriptis uti publicis personis stipulantibus, & recipientibus nomine, & vice dicti Domini Anthoniotti Ducis, & Com-

ANNO 1392.

Communitatis Januæ quod si aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis partibus faceret quæstionem, litem, seu guerram publice, vel occulte prædictis Domino Antoniotto Duci, seu Communitati Januæ conjunctim, vel divisim, seu ipsi Domino Antoniotto uti privato, quod ulla Pars, & quilibet ex dictis partibus juvabunt toto posse, & bona fide ipsos Magnificum Dominum Antoniottum, Ducem, & Communitatem Januæ tam conjunctim, quam divisim, & ipsum Dominum Antoniottum tamquam privatam personam, & faciet, & facient guerram alteri Parti, vel illi ex dictis partibus, qui prædicta facerent, semper ad requisitionem ipsorum Magnifici Domini Antoniotti Ducis, & Communitatis Januæ conjunctim, vel divisim, & ipsius Domini Antoniotti tantum, & prædictis casibus, si expediret eundem Magnificum Dominum Ducem & Communitatem Januæ, seu ipsum Dominum Antoniottum ut privatam personam facere, vel habere guerram, cum aliqua dictarum Partium, vel aliquo ex dictis Partibus, alia Pars teneatur contribuere, & dari omni anno ipsi Magnifico Domino Antoniotto Duci, & Communitati Januæ, & ipsi Domino Antoniotto ut privato Florenos octuaginta Millia auri boni, & justi ponderis pro guerra facienda, & ultra juvare toto posse, & bona fide ipsos Magnificum Dominum Antoniottum Ducem, & Communitatem Januæ conjunctim, & divisim ut supra, & ipsum Dominum Antoniottum ut privatam personam, & non facere pacem, aut Treuguam sine voluntate, & consensu ipsorum Magnifici Domini Antoniotti Ducis, & Communitatis Januæ, nec ipsius Domini Antoniotti ut privati, ipsis Magnifico Domino Autoniotto Duce, & Communitate Januæ, nec ipsius Domini Antoniotti ut privati, ipsis Magnifico Domino Antoniotto Duce, & Communitate Januæ, sive ipso Magnifico Domino Antoniotto privato nomine non volentibus Pacem, seu Treuguam facere, versa vice, sine consensu, & voluntate prædictorum. Quæ omnia, & singula supradicti dictis nominibus promiserunt, & solemniter convenerunt Nobis Notariis infrascriptis ut publicis personis officio publico stipulantibus, & recipientibus, vice, & nomine dictorum Magnifici Domini Ducis, Consilii, & Communis Januæ, & cujus, & quorum interest, vel interesse posset; Et ad cautelam juraverunt ad Sancta Dei Evangelia tactis scripturis in animas dictorum, quorum nominibus agunt, habere perpetuo, & tenere rata, grata, & firma, attendere, & implere, & observare, & contra non facere, vel venire aliqua ratione, causa, modo, vel ingenio quæ dici, vel excogitari posset, de jure, vel de facto, sub hyppoteca, & obligatione omnium bonorum ipsorum Procuratorum, & Sindicorum nominibus supradictis, sive ipsorum Dominorum & Communium constituentium prædictorum. Renunciantes prædicti omnes promittentes nominibus sepedictis exceptioni rei sic ut supra non gestæ, vel aliter se habentis, doli mali, infactum actioni, conditioni, causa metus, vel ex injusta causa, & omnibus Juribus, exceptionibus, & deffensionibus tam canonicis quam Civilibus, propter quæ prædicta, seu aliquod prædictorum possent aliquo modo infringi, impugnari, seu annullari de jure, vel de facto.

Promiserunt insuper, & convenerunt dicti Procuratores, & Sindici, & quilibet eorum dictis Nominibus, & quolibet ipsorum facere, & curare ita, & taliter, quod per eorum superiores, seu Constituentes prædictos, quorum nominibus agunt, ratificabuntur, approbabuntur, & confirmabuntur omnia, & singula in præsenti Instrumento contenta per aliud, vel alia publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta infra tempora infrascripta, videlicet per præfatum Illustrem Dominum Comitem Virtutum Dominum Mediolani &c, & per Magnificum Commune Florentiæ, sive illud repræsentantes infra medium Mensem Januarii proxime venturum, & per reliquos omnes alios supradictos hinc ad per totum dictum proximum Mensem Januarii.

Nomina Antianorum Consilii præfati Magnifici Domini Ducis, & Communis Januæ qui prædictis adfuerunt, sunt hæc —— Jullianus de Castro Prior, Dominus Magister Andreas de Petra lata Phisicus. Petrus Marescalcus. Simon Meriga. Vesconte Malla Gamba. Michael Vialis. Antonius Dragus. Ricardus Marinus. Antonius de Carlio. Nicola de Canitia. Bertonus Rubeus. Jacobus de Cambio. Antonius de Paccerio. Christophorus de Præmontorio, & Quilicus Tiracius.

De quibus omnibus supradictis, Omnes promittentes prædicti nominibus, quibus supra mandaverunt, & voluerunt confici debere plura publica Instrumenta ejusdem continentiæ, & tenoris per Nicolaum Jacobi de Damiano de Neapoli Secretarium supraſcripti Reverentissimi Domini Magistri, & Cattalanum de Christianis Civem Papiensem Notarium præfati Illustris Domini Mediolani, Lappum Maccii Civem Florentinum, Filippum Angeli de Marsiliis de Bononia, Johannem Franciscum Nicolai de Padua, & Antonium de Credentia Civem Januensem Cancellarium dicti Domini Ducis quondam Conradi Notarios publicos, & quemlibet Nostrum in solidum. Acta fuerunt prædicta Januæ in Sala Nova Magnifica Palatii Ducalis Communis Januæ, præsentibus testibus ad hæc vocatis, specialiter & rogatis, Reverendo in Christo Patre Domino Fratre Raimundo Ordinis Prædicatorum Generali Magistro Venerabili, Viro Domino Fratre Antonio de Grimaldis Ordinis Sancti Johannis Hyerosolimitani Priore Lombardiæ, Nobili, & Egregio Viro Domino Thoma de Spina Legum Doctore, Vicario præfati Magnifici Domini Ducis, Domino Benedicto de Lanfreducciis de Pisis Legum Doctore, Conrado Mazuno Notario, & Communis Januæ Cancellario, Georgio Stella Notario, Johanne Stella Notario, Antonio de Sancte Nazario Notario Civibus Januæ, & pluribus aliis.

Potestas data per Consilium Communis Florentiæ constituendi Sindicum.

In Dei Nomine Amen. Anno Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta Decima secundum cursum & morem Florentinorum, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifacii Divina Providentia Papæ Noni, die vigesimo octavo Mensis Augusti.

Hæreditatem Domini Nostri Jesu Christi, quæ Pax est, nedum fugientes, sed ipsam omni studio, & pacifico, & etiam bellico omnique tempore prosequentes Magnifici Domini Domini Priores Artium, & Vexilifer Justiciæ, Populi, & Communis Florentiæ, habita super hiis omnibus, & singulis ad invicem una cum Officio Confaloneriorum Societatum Populi, & cum Officio duodecim bonorum Virorum Communis prædicti deliberatione solemni, & demum, & sine temporis intervallo inter omnes ipsos Dominos Priores & Vexiliferum Justitiæ, & Confalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, quorum omnium numerus est triginta septem in sufficientibus numeris invicem congregatos in Palatio Populi Florentini residentiæ dictorum Dominorum Priorum, Vexiliferi Justitiæ, præmisso, & celebrato solemni, & secreto scrutinio & obtento Partito ad Fabas nigras, & albas per triginta quinque ex ipsis triginta septem repertas dedisse, & reddidisse Fabas nigras pro sic ut est moris, & in omnibus secundum Ordinamenta dicti Communis, & successive sine temporis intervallo, & antequam ad alium actum deverterent, habita iterum super hiis omnibus deliberatione cum ipsis Officiis Confaloneriorum Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum Communis prædicti, & cum Capitaneis Partis Gelfæ, & cum decem Officialibus libertatis dicti Communis, & cum sex Consiliariis Mercantiæ, & Universitatis Mercatorum Civitatis Florentiæ, & etiam cum tribus Civibus de, & pro quolibet Confaloneriorum ipsius Civitatis secundum Ordinamenta dicti Communis, & cum duobus Consulibus de, & pro qualibet Arte Civitatis prædictæ, & inter ipsos omnes, in sufficientibus numeris invicem congregatos in Palatio supradicto pro infrascriptis & super infrascriptis, præmisso, & celebrato solemni, & secreto scrutinio, & obtento partito ad Fabas nigras, & albas, ut est moris, & per numerum sufficientem, & requisitum in omnibus, & per omnia secundum Ordinamenta dicti Communis, & ipsorum Ordinamentorum in omnibus forma observata solemniter omni modo, via, & forma, quibus melius, & efficatius potuerunt, & pro utilitate Reipublicæ Florentinorum providerunt, deliberaverunt, & disposuerunt. Quod Domini Priores Artium, & Vexilifer Justitiæ Populi, & Communis Florentiæ præsentes, & similiter successive, & qui infrascripto tempore fuerint una cum Officiis Confaloneriorum Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum Communis prædicti, & seu duæ Partes omnium ipsorum aliis etiam absentibus, & requisitis, non acceptanti-

ANNO 1392. bus, mortuis, vel remotis, aut contradicentibus, vel quomodolibet impeditis possint, hinc ad quatuor Menses a die præsenti proxime sequturos, & infra ipsum tempus semel, & pluries, & quotiescunque pro Populo, & Communi Florentiæ, & ejus vice, & nomine, & etiam pro Subditis, & obedientibus, Adhærentibus, Complicibus, Sequacibus, & Recommendatis dicti Communis, & pro Civitatibus, Terris, & Locis, in quibus dictum Commune Florentiæ habet præheminentiam, vel Custodiam, aut Jurisdictionem, & pro aliis de quibus eis videretur, aut vellent facere, & constituere, quem & seu quos, & quot, & quotiens voluerint Sindicum, & seu Sindicos, & pro Sindico, & seu Sindicis dicti Populi, & Communis, & etiam si voluerint quemlibet in solidum, ad tractandum, iniendum, faciendum, concludendum & firmandum Pacem, & quamlibet Injuriam, & Offensionem, remissionem cum Magnifico Domino Domino Johanne Galeaz Vicecomite, & Comite Virtutum &c, & cum quocunque, seu quibuscunque ejus Mandatorio, vel Mandatariis ab ipso Mandatum habente vel habentibus, cum Commune Civitatis Senarum, & cum quibuscunque ipsius Domini Johannis Comitis Colligatis, Confæderatis, & ipsius, & eorum Adhærentibus, Subditis, Complicibus, & Recommendatis, & Sequacibus & quolibet modo, & nomine in prædictis, & etiam cum quibuscunque, qui in præsenti guerra intervenerint, & contra dictum Commune Florentiæ, aut alios de sua parte, & cum quibuscunque aliis, de quibus, & prout, & sicut Sindico, vel Sindicis dederint, seu comisserint in Mandatis, etiam de quibuscunque Injuriis, Offensionibus, & damnis præsentis guerræ, & seu in ea, vel ejus occasione factis, & faciendis etiam quantumcunque gravibus, vel gravissimis remittendis, & liberandis. Et possint hujusmodi Sindico, & seu Sindicis, & cuicunque, & quibuscunque ex eis etiam in solidum dare, & concedere semel, & pluries quotiescunque, & pro eo tempore, & temporibus, quo, & quibus, & prout, & sicut voluerint illud Mandatum, & illa Mandata, & duraturum, & duratura, si voluerint, ultra dictum tempus in Sindicum, vel Sindicos constituendos cum illis Partibus, effectibus, Capitulis, modis, tenoribus, formis, & conditionibus, de quibus, & prout, & quotiens voluerint. Et pro prædictis, & quolibet prædictorum, & dependentibus, & connexis. Et pro omni, & qualibet eorum observantia, & firmitate possint obligare, & obligari facere dictum Commune Florentiæ, & ejus Subditos, Recommendatos, Sequaces, Complices, & Obedientes, & bona quæcunque præsentia, & futura, & pro prædictis, super prædictis, de prædictis, circa prædicta, & quodlibet prædictorum & pro dependentibus, & connexis, & pro inde secututuris, & prædictorum, & cujuscunque eorum occasione, & causa, & pro conclusione, & perfectione, & observantia dictæ Pacis, & prædictorum possint fieri facere, & celebrari, & in Mandato quocunque concedere, quod fiant, & fieri possint, & celebrari Instrumentum, & Instrumenta, quæ, & quot, & quotiens, & prout voluerint, cum illis Mandatis, Partibus, Capitulis, effectibus, tenoribus, formis, articulis, modis, & conditionibus, de quibus, & quotiens, & prout, & quemadmodum voluerint, & etiam possint, durante dicto tempore quatuor Mensium simul, & seu divisim, & semel, seu pluries ratificare, & approbare quamlibet pacem prædictam, & alia quæcunque, quæ pro prædictis, vel aliquo prædictorum fierent, & seu facta quomodocunque fuerint, per quemcunque, seu quoscunque Sindicum vel Sindicos, qui pro prædictis constitutus, vel constituti fuerint. Et insuper habeant, & habere intelligantur Ipsi Domini Priores, & Vexilifer Justitiæ præsentes, & similiter successive qui pro tempore fuerint una cum dictis Officiis Confaloneriorum, Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum pro tempore existentibus, & seu duæ Partes omnium ipsorum, durante dicto tempore quatuor Mensium pro dicta Pace facienda, firmanda, & observanda, & aliis prædictis faciendis, & pro prædictis, & quolibet prædictorum, & pro eorum, & cujuscunque eorum executione, expeditione, firmitate, conclusione, observantia, effectu, & efficacia, & pro hiis, quæ pro prædictis & quolibet & seu aliquo prædictorum eis, vel duabus partibus eorum utilia, aut quomodolibet expedientia videbuntur, etiam quantumcunque essent, seu fuerint gravia, vel gravissima, & seu etiam si expressione, vel concessione expressa egerent, plenam, liberam, & plenissimam auctoritatem & potestatem in omnibus, & quoad omnia, & omnes, & singulos, & quam, & prout habet totus Populus, & Commune Florentiæ, & more solito providerunt, ordinaverunt, & deliberaverunt supradicti, deliberantes, quod prædicta per eos ordinata, provisa, & deliberata, & facta proponantur in Consilio Domini Capitanei, & Populi Florentini, & successive in Consilio Domini Potestatis & Communis prædicti, & per ipsa Consilia approbentur, & firmentur. ANNO 1392.

Acta fuerunt prædicta in Civitate Florentiæ in Palatio supradicto, Præsentibus Prudentibus Viris Ser Colucio Pieri Notario, & Cancellario Communis Florentiæ, Ser Paulo, Ser Guidonis Notario Florentino, & Fratre Georgio Nutti Converso Monasterii Sancti Salvatoris de Septimo, testibus ad prædicta adhibitis, & vocatis.

Item, dictis Anno, Indictione, & die in Consilio Domini Capitanei, & Populi Florentini Mandato Nobilis, & Potentis Militis, Domini Jacobi Gradenicho de Venetiis, Populi Civitatis Florentiæ honorabilis Capitanei, præcona Convocatione Campanæque, sonitu in Palatio Populi Florentiæ more solito, & in omnibus secundum Ordinamenta dicti Communis, & in numero opportuno, & requisito congregato, præsentibus, volentibus, & consentientibus supradictis Magnificis Dominis Dominis Prioribus Artium, & Vexilifero Justitiæ Populi, & Communis Florentiæ, & facta proposita & observatis solemnitatibus observari debitis, & requisitis secundum formam, & exigentiam Ordinamentorum dicti Populi, & Communis Florentiæ totaliter approbata, admissa, deliberata, & acceptata, & firmata fuit suprascripta Provisio, & omnia, & singula suprascripta, & in ea contenta, facta, edita & disposita per supradictos Dominos Priores, & Vexiliferum, Confalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros Communis Florentiæ, & alios supradictos, & de quibus supra, & in provisione prædicta fit mentio. Et provisum, & deliberatum fuit in dicto Consilio, & per ipsum Consilium, & ejus Consiliarios, quod prædicta omnia, & singula suprascripta, & quodlibet eorum procedant, admittantur, firmentur & fiant, & firma, & stabilita esse intelligantur, & sint, & observentur, & observari possint, & debeant, & executioni mandari, & concessa, & attributa fuit auctoritas, & potestas prædicta in omnibus, & per omnia, secundum quod & prout, & quemadmodum in suprascripta provisione continetur, legitur, habetur, & scriptum &c.

Acta fuerunt prædicta Florentiæ in Palatio Populi Florentini Præsentibus testibus Lupicino Gualberti, Locterio Varis, Mattheo Marci, & Bello Jacobi Civibus Florentinis ad prædicta adhibitis, & vocatis.

Item, dictis Anno, & Indictione, die vigesimo nono dicti Mensis Augusti in Consilio Domini Potestatis & Communis Florentiæ, Mandato Nobilis, & Potentis Militis Domini Bonifacii de Coppis de Montefalco, & Civitatis, & Communis Florentiæ honorabilis Potestatis præcona Convocatione, Campanæque sonitu in Palatio Populi Florentiæ more solito congregato, & in omnibus secundum Ordinamenta dicti Communis, & in numero oportuno requisito, præsentibus, volentibus, & consentientibus supradictis Magnificis Dominis Dominis Prioribus Artium, & Vexilifero Justitiæ Populi, & Communis Florentiæ, & facta proposita, & observatis solemnitatibus observari debitis, & requisitis secundum formam & exigentiam Ordinamentorum dicti Populi, & Communis Florentiæ totaliter approbata, admissa, deliberata, & acceptata, & firmata fuit suprascripta Provisio, & omnia, & singula suprascripta, & in ea contenta, facta, edita, & disposita per supradictos Dominos Priores, & Vexiliferum, Confalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros Communis Florentiæ, & alios supradictos, & de quibus supra in provisione prædicta fit mentio. Et provisum, & deliberatum fuit in dicto Consilio, & per ipsum Consilium, & ejus Consiliarios, quod prædicta omnia, & singula suprascripta, & quodlibet eorum procedant, admittantur, firmentur, & fiant, & firma, & stabilita esse intelligantur, & sint, & observentur, & observari possint, & debeant, & executioni mandari, & concessa, & attributa fuit auctoritas, & potestas prædicta, & in omnibus, & per omnia secundum quod, & prout, & quemadmodum in suprascripta provisione continetur, legitur, habetur, & scriptum est.

ANNO 1392. Acta fuerunt prædicta in Civitate Florentiæ in Palatio supradicto. Præsentibus Bono Selamie, Nicolao Pauli, Francisco Dominici, & Hiieronimo Migli, Civibus Florentinis, ad prædicta adhibitis, & vocatis.

Ego Dinus quondam Ser Scarfagni, Ser Dini de Porto, Civis Florentinus, Imperiali auctoritate Judex ordinarius, atque Notarius publicus, & tunc coadjutor Providi Viri Ser Viviani Nerrii Civis Florentinus. Notarii, scribæ Reformationum Consiliorum Populi, & Communis Florentiæ, prædicta omnia, & singula rogata, & imbreviata per dictum Ser Vivianum ex reformationibus, & Libris reformationum Populi, & Communis prædicti in Palatio supradicto penes dictum Ser Vivianum existentibus, vigore commissionis per eum mihi factæ, sumpsi, scripsi, & publicavi, Ideoque me subscripsi, & signum meum apposui consuetum.

Ego Vivianus quondam Nerii Viviani de Sambuco, Civis Florentinus, Imperiali auctoritate Judex ordinarius, publicusque Notarius, & tunc Scriba Reformationum Consiliorum Populi, & Communis Florentiæ prædictis omnibus suprascriptis, & infrascriptis, & publicatis per Dynum Notarium suprascriptum Coadjutorem meum, dum agerentur, rogatus interfui, & ea rogavi, & imbreviavi, & ex Registris solito more sumenda, scribenda, & publicanda ipsi Dino Notario comisi. Ideo me subscripsi, & cum meo solito signo signavi.

Instrumentum Sindicatus Florentinorum.

In Dei Nomine Amen. Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quintadecima secundum cursum, & morem Florentinorum, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifatii Divina Providentia Papæ Noni, die Octavo mensis Octobris, Magnifici & Potentes Domini Domini Priores Artium, & Vexilifer Justitiæ Populi, & Comunis Florentiæ una cum Offitiis Confaloneriorum Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum Comunis prædicti invicem in numeris sufficientibus, videlicet existentes duæ Partes eorum, & ultra cujuslibet ex dictis Offitiis congregati, & simul constituti in Palatio Populi Florentini, ut moris est, & habentes ad infrascripta auctoritatem, & potestatem, eis legitime & solemniter concessam a Conciliis opportunis dicti Populi, & Comunis per Provixionem in ipsis Consiliis solemniter approbatam de mense Augusti proxime præsenti, & secundum quod in effectu in ipsa Provixione continetur, de qua Provixione rogatus fui conficere, & confeci Ego Vivianus Notarius in forma publica Instrumentum, intellecto maxime, quod contra mandatum alias de Mense Augusti proxime præteriti concessum, infrascriptis Sindicis per Partem adversam aliquid objicitur, presertim circa auctoritatem compromittendi, & cum ipsi Constituentes bona fide negent, nec velint, ut in Jure scribitur, in talibus de Juris apicibus disputare, seu maxime ad tollendum omne dubium, novum Mandatum concedere, & ejus tenorem quasi saltem in pluribus cum forma Mandati alterius Partis conformare: Ideo vigore auctoritatis, & potestatis eis concessæ per provisionem predictam, & omni modo, via, & forma quibus melius, & efficatius potuerunt, habito super hiis ad invicem coloquio, & tractatu, & demum inter ipsos Dominos Priores, & Vexiliferum Justitiæ, & Confalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, præmisso, & celebrato solemni, & secreto Scrutinio, & obtento Partito ad Fabas nigras, & albas, ut moris est, & sine ordine dicti Communis, & observatis in hiis omnibus debitis, & solitis observari, vice, & nomine dicti populi, & prò ipso Populo, & Communi, & pro omnibus, & singulis suis Subditis, obedientibus, sequacibus, Complicibus Recommendatis, & Adhærentibus, & omnibus, & singulis Civitatibus, Terris, & Locis, in quibus dictum Commune habet præheminentiam, vel Custodiam, & prò quolibet alio, prò quo dictum Commune Florentiæ agere, vel intervenire habet, & quolibet nomine predictorum, in solidum fecerunt, & constituerunt Nobiles, & Prudentes Viros Dominum Filippum Domini Allamani de Adimaribus Militem, Dominum Ludovicum Domini Francisci de Albergottis Advocatum Florentinum, & Guidonem Domini Thomasii Nerii Cives honorabiles Florentinos licet absentes tamquam præsentes, & quoscunque duos ex eis in solidum, alio etiam absente, & irrequisito, aut quomodolibet impedito, Sindicos, & prò Sindicis dicti Populi, & Communis Florentiæ spetialiter, & nominatim, ad faciendum concludendum, & firmandum bonam, ac perpetuo duraturam Pacem, & Injuriarum, & quarumcunque Offensarum remissionem de guerra, & in guerra vigenti, & remissionem offensarum quarumcunque quomodolibet factarum in dicta guerra, & seu ejus occasione, vel causa, & de discensionibus, & quibuscunque Controversiis dictæ guerræ, & seu ejus occasione cum Magnifico Domino Domino Johanne Galeaz Vicecomite Comite Virtutum &c, & cum Communi Senarum per se, seu, & nomine, & vice omnium, & singulorum eorum, & cujuslibet eorum Colligatorum, & seu Confæderatorum, & ipsorum, & cujuscunque eorum Colligatorum, & Confæderatorum, & cujuscunque eorum Subditorum, Adhærentium, & Complicum, Auxiliatorum, Recommendatorum, & Sequacium, & quolibet, & quocunque dictorum nomine, & cum illis pactis, liberationibus, remissionibus, Conventionibus, Capitulis, pænis, promissionibus, obligationibus, Juramentis, renuntiationibus, partibus, & articulis quibus volent. Et in prædicta causa ad faciendum, & contrahendum Compromissum cum dicto Magnifico Domino Domino Johanne Galeaz, & dicto Communi Senarum prò se, & aliis predictis, & cum quolibet ex dictis Adhærentibus, & Sequacibus, & cum quolibet, qui se immiscuerit in guerra predicta, vel in rebus maxime spoliatis, & occupatis, durante præsenti guerra, & cum Procuratoribus, & Sindicis dicti Domini, & aliorum predictorum, & cujuscunque eorum de jure, & de facto, & de amicabili Compositione, prout videbitur discretioni dictorum Sindicorum, & seu duorum ex eis, ut dictum est. In Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum de Carazolis Magistrum Hierosolimitanum, & Sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legatum, & in Magnificum Dominum Dominum Antoniottum Adurnum divina gratia Ducem Januæ, & in Magnificam Communitatem Civitatis Januæ, & in ipsos tres Compromissarios in concordia, & non aliter, tamquam in Arbitros, & Arbitratores, Amicabiles Compositores, & Amicos Communes elligendos per dictos Sindicos, vel duos ex eis, & nominibus quibus supra, nomine, & occasione dictæ Pacis, & Guerræ, & discordiarum, & dissensionum, & differentiarum, quæ vigent, & quæ vigere possent, & potuerunt quovis modo inter Magnificum Dominum Dominum Johannem Galeaz, & dictum Commune Senarum, & eorum, & cujuscunque eorum Adhærentes Complices, Vallitores, Sequaces, & Recommendatos, & quemlibet ipsorum ex una parte, & seu pluribus partibus, & dictum Commune Florentiæ, & Commune Bononiæ, & Magnificum Dominum Dominum Franciscum Juniorem de Carraria, & quemlibet ipsarum, & ipsorum, & ipsorum & ipsarum, & cujuscunque eorum, & earum Adhærentes, Complices, & Recommendatos, & Civitates, Terras, & loca, in quibus habent Jurisdictionem, præheminentiam, & custodiam, & cujusque eorum, & earum, & quemlibet, qui se immiscuerit in guerra, & alios utsupra ex alia, & seu aliis partibus, ac etiam ad dandum, & concedendum bailiam, & potestatem eisdem Arbitris, & Arbitratoribus, & Amicabilibus Compositoribus, ipsis tribus in concordia, ut prefertur, valendi pronuntiare, & jubere, & declarare pacem puram, veram, & irrevocabilem, & cunctis temporibus duraturam inter dictas Partes, & quamlibet earum, & quemlibet ex dictis partibus conjunctim, & divisim de, & super dictis guerra, dissensionibus, discordiis, & utsupra, etiam occasione predictorum, & etiam dependentium a predictis. Ac etiam ad dandum, & concedendum ipsis tribus Arbitratoribus, ut est dictum, potestatem, & bailiam pronuntiandi, arbitrandi, & arbitramentandi, & amicabiliter componendi, & declarandi super predictis, & quolibet predictorum, & prædictarum, & dependentibus a predictis, de jure, & de facto, & de amicabili Compositione, & ommissis quibuscunque solemnitatibus, & quocunque ordine, & modo procedendi,

ANNO 1392.

cedendi, & partibus prediđis, vel aliqua earum absentibus, & non citatis. Dederunt, & dant dicti Constituentes dictis talibus Sindicis superius nominatis, & quibuscunque duobus ex eis in solidum, utsupra potestatem, & bailiam faciendi predictum Compromissum in predictos tres Arbitros utsupra cum illis potestatibus, bailiis, modis, formis, conventionibus, pactis, pœnis, termino, & terminis Compromissi, obligationibus, juramento de non contraveniendo Arbitramentis, quæ pronuntiabuntur per ipsos Arbitratores, solemnitatibus, Clausulis, & Renunciationibus, quæ videbuntur discretioni dictorum Sindicorum, & quorumcunque duorum ex eis, & cum omnibus, & singulis, quæ ad effectum predictorum, & eorum, quæ ipsi Tres Arbitri arbitrabuntur, ut nullo modo annullari, vel infringi possint, nec peti reduci ad arbitrium boni Viri, opportuna, & utilia sunt, & erunt. Et ad obligandum, prò ipsis omnibus observandis dictum Populum, & Commune Florentiæ, & ejus bona præsentia, & futura. Et quod dicti Sindici, & seu duo ex eis, ut est dictum, possint facere prædicta, & quodlibet predictorum simul, & separatim, prout eis, vel duobus ex eis videbitur, Hoc acto, & declarato, & expresso, quod non obstantibus predictis, vel aliquo prædictorum apposito, predicta bailia, & potestas detur, & concedatur, & concedi debeat dictis talibus Arbitris, & Arbitratoribus per dictos Sindicos, vel duos ex eis, ut est dictum cum hac limitatione, videlicet, quod non possint sententiare, laudare, arbitramentari, pronuntiare, vel declarare, aut aliquid facere in predictis, vel aliquo predictorum vigore dicti Compromissi, vel contentorum in eo, & seu dictæ bailiæ, & potestatis in totum, vel in parte, nisi fuerint omnes ipsi tres Arbitri, & Arbitratores simul præsentes, & in concordia, & concordes, tam in effectu, quam in sententia, tenore, & forma omnium, & singulorum, quæ laudare, sententiare, arbitrari, arbitramentari, pronuntiare, vel declarare voluerint, & omnium, & singulorum, quæ in predictis, vel prò prædictis, vel aliquo predictorum facere voluerint, & seu fecerint. Dantes, & concedentes predicti Constituentes dictis eorum Sindicis, & quibuscunque duobus ex eis in solidum, ut dictum est in predictis, & circa predicta plenum, liberum, & generale Mandatum cum plena, libera, & generali Administratione, & etiam speciale, & specificum, etiam si talia forent, quæ Mandatum exigerent speciale. Ac etiam Committentes eisdem in præmissis totaliter vices suas: Promittentes prefati Constituentes mihi Notario infrascripto tamquam publicæ personæ solemniter recipienti, & stipulanti nomine, & vice prefati Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz, & omnium predictorum, & omnium, & singulorum quorum aliqualiter interest, intererit, vel interesse poterit quomodolibet in futurum, quod totum, & quicquid factum, & gestum fuerit per suprascriptos tres Sindicos, vel duos ex eis in præmissis, & circa præmissa, & in dependentibus, emergentibus, & connexis ab eis, cunctis temporibus ratum, gratum, & firmum, habebunt, & tenebunt, sub obligatione dicti Populi, & Communis Florentiæ, & ejus bonorum presentium, & futurorum. Et voluerunt predicti Constituentes præsens Mandatum durare per totum præsentem Mensem Decembris, & non ultra.

Nomina quidem dictorum Dominorum Priorum, & Vexiliferi Justitiæ, Confaloneriorum Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum Constituentium predictorum, quorum omnium numerus in totum ascendit triginta septem inferius describuntur, videlicet, Nomina dictorum Dominorum Priorum, & Vexiliferi Justitiæ sunt ista, videlicet, Andreas Bettini Neldi, Vexilifer Justitiæ, Dominus Robertus Pieri de Aldobrandinis Miles, Pierus Fantonus Umaterius. Franciscus Ataviani, Truosinus Francisci Spinelli, Silvester Ser Bartholomei de Pignana, Gilellus Viridi Giselli. Bartholomeus Nerii Fioravantis, & Lucas Duetii Priores Artium. Nomina predictorum de Offitio Confaloneriorum Societatum Populi sunt ista, videlicet; Jacobus Littainaschi, Andreas Nerii de Vocteriis, Jacob Augustini Martini Lamii. Antonius Paccini Orpelarius. Andreas Johannis de Rustigellis de Castellanis, Johannes Laurentii Coregiarius. Angelus Nicolai Ricontrii. Pierus Bartholomei. Lappus Johannis Nicolini. Dominicus Johannis Manuelli. Vannes Lappi de Orizelariis. Thomasius Bertolli Ser Tenui Larum. Mattheus Chelis Pagnini. Zenobus Guidotti Legnariolus. Dominicus Pieri Vairerius, & Zenobius Nerii Martini. Nomina dictorum de Offitio XIIm. bonorum Virorum sunt ista videlicet Pierus Domini Jacobi Marchi. Pierus Billiotti, de Billiottis. Ventura Nicolai Brunetti. Dominus Filippus de Magalottis Miles, Bartholomeus Francisci Bilarnesii, Cambius Orlandi de Orlandis. Pierus Thomasii de Pipoleschis. Steffanus Ser Pieri Cassiani. Monte. Pugii. Feronochus. Bernardus, Pieri de la Rena. Lancelottus Ser Laurentii de Lonciano, absente tunc Bartholomeo Dolfi de ipso Offitio duodecim bonorum Virorum.

Acta fuerunt predicta in Civitate Florentiæ in Palatio Populi Florentini residentiæ dictorum Magnificorum Dominorum Dominorum Priorum Artium, & Vexiliferi Justitiæ, Populi, & Communis Florentiæ, Præsentibus Prudentibus Viris Ser Coluccio Pieri Notarii Cancellario Communis Florentiæ, Ser Jacobo Bartholomei Notario, & Cive Florentino, & Fratre Georgio Nutti Converso Monasterii Sancti Salvatoris de Septimo, testibus ad predicta rogatis, habitis, & vocatis.

Ego Antonius filius Sancti Maffei de Laterino Imperiali auctoritate Judex ordinarius publicusque Notarius, tunque Coadiutor Providi Viri Ser Viviani Nerii Civis Florentins Notarii Scribæ Reformationum Consiliorum Populi, & Communis Florentiæ, predicta omnia rogata, & imbreviata per ipsum Ser Vivianum ex suis rogationibus positis in Registris dicti Communis, & penes ipsum existentibus in Palatio supradicto, vigore commissionis mihi ab eo factæ, sumpsi fideliter, & scripsi, & publicavi, & duo nomina supra remissa in sexta decima linea descensive, quæ sunt ista: *vice, & nomine*, & similiter verba, quæ supra remissa sunt in trigesima secunda linea descensive, quæ sunt ista, videlicet: *potestatem, & bailiam faciendi predictum Compromissum in predictos tres Arbitros utsupra* propria manu scripsi, & remisi, quia per erorem obmiseram. Ideo me subscripsi, & meo solito signo signavi.

Ego Vivianus quondam Nerii Viviani de Sambuco Civis Florentinus Imperiali auctoritate Judex ordinarius, publicusque Notarius, tuncque Scriba Reformationum Consiliorum Populi, & Communis Florentiæ prædictis suprascriptis scriptis, & publicatis per Antonium Notarium suprascriptum Coadjutorem meum, dum agerentur per suprascriptos Dominos Dominos Priores, & Vexiliferum Justitiæ & Confalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros rogatus interfui, rogavi, & imbreviavi, indeque etiam Instrumentum confeci, & aliis occupatus sumenda, & publicanda dicto Antonio Notario commisi, Ideoque me subscripsi, & cum meo solito signo signavi, & de supradicta provisione Consiliorum, de qua supra fit mentio etiam rogatus fui, & prædicta more solito facta sunt & etiam ultra omnem morem solitum nomina supradictorum Constituentium posita supra, pro omni abundanti cautela sunt.

Secunda Sententia Arbitralis.

In Nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen. Anno a Nativitate ejusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione decima quarta, secundum cursum Januæ, die vigesimo sexto Januarii, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifatii, divina Providentia Papæ Noni Anno Tertio. Nos Ricardus Carazolus de Neapoli Dei Gracia Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani Generalis Magister & Pauperum Christi Custos, Apostolicæ Sedis Nuncius, & Anthoniottus Adurnus Dei Gracia Januensium Dux tamquam privata persona. Nec non Petrus Ultramarinus Legum Doctor, Jullianus de Castro quondam Lanzarotti. Leonardus Gentilis filius Uberti, & Jacobus de Cambio quondam Odini electi, & constituti ad subscripta per Communitatem Januæ, seu per Representantes dictam Communitatem loco ipsius Communitatis, ut de electione nostra publica apparet scriptura in Actis Cancellariæ Ducalis Communis Januæ, manu Antonii de Credentia Notarii publici, & dicti Communis Januæ Cancellarii infrascrip-

ANNO 1392.

fraſcripti, hoc anno, die vigeſima nona Menſis Decembris proxime præteriti.

Arbitri, Arbitratores, & Amicabiles Compoſitores, & Communes Amici electi & aſſumpti inter Illuſtrem Principem, ac Magnificum, & Excelſum Dominum Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem, Comitem Virtutum, Dominum Mediolani &c. Imperialem Vicarium generalem, ſive ſpectabiles, & Egregios Milites Dominos Nicolaum Spinelli de Neapoli Legum Doctorem Comitem Yohiæ, & Regni Ciciliæ Cancellarium, & Dominum Gulielmum de Bevilaquis filium quondam Domini Franciſci Militis Conſiliarios, & Procuratores præfati Illuſtris, & Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz, ejusque filiis, & hæredibus, ac etiam nomine, & vice Adhærentium, Complicum, Vallitorum, & Sequacium, ac Recommendatorum, Benevolorum, & Subditorum præfati Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz, & Illuſtrem, & Magnificum Dominum Dominum Franciſcum de Gonzaga Dominum Mantuæ Imperialem Vicarium generalem, ſive Spectabilem, & Egregium Militem Dominum Filippum de la Molza, & Sapientem Virum Dominum Johannem de Bobio Juris Utriusque Doctore, Procuratores præfati Illuſtris Domini Domini Franciſci de Gonzaga Domini Mantuæ, & dicto procuratorio nomine, & pro ipſo Domino, ejusque Adhærentibus, Complicibus, Colligatis, Vallitoribus, Vaſſallis, Sequacibus, & Recommendatis, Benevolis, & Subditis ſuis, & Magnificam Communitatem hominum, Populi, & Univerſitatis Magnificæ Civitatis Peruſii, ſive ſpectabilem Militem Dominum Nicolaum de Balleonibus, Legum Doctorem, & Nobilem, & Circumſpectum Virum Ser Ugolinum Cecchinum honorabiles Peruſii Sindicos, & Procuratores dictæ Magnificæ Communitatis Peruſii Sindicario, & procuratorio nomine ipſius Communitatis, & nomine, & vice omnium, & ſingulorum Adhærentium, Complicum, Vallitorum, Colligatorum, Benevolorum, Sequacium, Recommendatorum, Vaſſalorum, & Subditorum dictæ Communitatis Peruſii, & etiam Magnificam Communitatem hominum, Populi & Univerſitatis Magnificæ Civitatis Senarum, ſive Nobilem, & Prudentem Virum Battiſtam Mini Caſſini de Picolominibus Civem Senenſem, Sindicum, & Procuratorem dictæ Magnificæ Communitatis, hominum, Populi, & Univerſitatis ejusdem Magnificæ Civitatis Senarum Sindicario, & Procuratorio nomine ipſius Communitatis, & nomine, & vice omnium, & ſingulorum Adhærentium, Colligatorum, Benevolorum, Complicum, Valitorum, ſequacium, Recommendatorum, Vaſſallorum, & Subditorum dictæ Civitatis Senarum ex una, ſive pluribus Partibus, Ac Magnificum, & Excelſum Commune Florentiæ, ſive Egregios, & ſpectabiles Viros Dominum Filippum Domini Alamani Militem de Adimaribus, Dominum Ludovicum Domini Franciſci de Albergottis Legum Doctorem, & Guidonem quondam Domini Thomaſii, Cives honorabiles Florentinos, Sindicos, & Procuratores, & Nuntios ſpetiales dicti Magnifici, & Excelſi Communis Florentiæ Sindicario, & Procuratorio nomine dicti Magnifici Populi, & Communis Florentiæ, & prò Civitatibus, Caſtris, Fortilitiis, Terris, & Locis dicti Communis, & ſeu quæ per predictum Commune tenentur, vel poſſidentur, & earum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Communis Florentiæ Subditis quibuscunque, Ac etiam vice, & nomine omnium, & ſingulorum ejusdem Communis Florentiæ Adhærentium, Complicum, & ſequacium. Et Magnificum, & Potens Commune Bononiæ, ſeu Egregium Legum Doctorem Thomaſium de Sancto Johanne, & Sapientem Virum Andalo de Bentevoglis, Cives honorabiles Bononienſes, Sindicos, & Procuratores dicti Magnifici Communis Bononiæ Sindicario, & Procuratorio nomine ipſius Communis Bononiæ, & prò ejus Civibus, Comitativis, & Diſtrictualibus, & prò Caſtris, Fortilitiis, Terris, Locisque dicti Communis, & ſeu quæ per dictum Commune tenentur, vel poſſidentur, & ejus Communis Bononiæ Subditis quibuscunque, ac etiam vice & geſtorio nomine omnium, & ſingulorum prefati Communis Colligatorum, Adhærentium, Complicum, ſequacium, vel Subditorum. Et Magnificum, & Excelſum Dominum Franciſcum Juniorem de Carraria Paduæ &c, ſive Egregios Viros Dominum Michaelem quondam Antonii de Rabatta, Civem Florentinum, Militem ſtrenuum, & Dominum Franciſcum de Conſeluis de Padua Legum Doctorem, Procuratores, & Nuntios ſpetiales præfati Magnifici Domini Franciſci de Carraria Junioris Procuratorio nomine dicti Magnifici Domini Franciſci, & prò ejus Civibus, Comitativis, & diſtrictualibus, & prò Caſtris, Fortilitiis, Terris, & Locis dicti Domini Franciſci, & ſeu quæ per dictum Dominum Franciſcum tenentur, ſeu poſſidentur, & ejus Domini Franciſci Subditis quibuscunque, ac etiam vice, & geſtorio nomine ſuorum Adhærentium, Complicum, ſequatium, Recommendatorum, vel Subditorum, ac etiam inter omnes dictos Sindicos dictorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Franciſci de Carraria predicti, vice, & nomine Illuſtris & Excelſi Domini Domini Alberti Marchionis Eſtenſis, & prò ipſo Domino Marchione, & Terris, Subditis, Adhærentibus, Complicibus, Colligatis, & Auxiliatoribus ſuis, Ac Magnificorum Dominorum Aſtorgii de Manfredis Faventiæ &c. Bernardini, & Oſtaxii, & fratrum ſuorum de Polenta Ravenæ &c, & Domini Ludovici de Aliduxiis Domini Ymolæ, & eorum Colligatorum, ac vice, & nomine omnium aliorum Colligatorum, Adhærentium, & Complicum dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Franciſci prelibati, & cujusque eorum, & pro ipſis Colligatis, Adhærentibus, & Complicibus, & eorum Terris, Subditis, Adhærentibus, Complicibus, & ſequacibus, omnes ſimul Sindicos, & Procuratores predictos dictis modis, & nominibus ex parte, & pro parte altera, ut de Compromiſſo in Nos facto apparet publicis Inſtrumentis ejusdem tenoris compoſitis, & rogatis per Notarios infraſcriptos, & per Filippum Angellini de Marſiliis de Bononia, & Johannem Franciscum Nicolai de Padua Notarios publicos die XXVIII. Menſis Decembris proxime præteriti, ac de prorogatione dicti Compromiſſi facta per dictos Spectabiles & Egregios Milites Dominum Nicolaum Spinellum, Comitem Johiæ &c. & Dominum Gulielmum de Bevilaquis filium quondam Domini Francisci Militis Conſiliarios, & Procuratores dicti Illuſtris Domini Comitis, & per Spectabilem, & Egregium Militem Dominum Filippum de la Motza, & Sapientem Virum Dominum Johannem de Bobio Juris Utr. Doctorem Procuratores dicti Illuſtris Domini Mantuæ, & Spectabilem Militem Dominum Nicolaum de Ballionibus Legum Doctorem, & Nobilem, & Circumſpectum Virum Ser Ugolinum Cecchini, Sindicos, & Procuratores dictæ Magnificæ Communitatis Peruſii, & per Prudentem Virum Battiſta Mini Caſſini de Piccolominibus, Civem Senarum, Sindicum, & Procuratorem dictæ Magnificæ Communitatis Senarum, & per omnes predictos Procuratoriis, & ſindicariis nominibus, quibus ſupra, apparet duobus publicis Inſtrumentis ejusdem tenoris, compoſitis, & rogatis per Nicolaum Jacobi de Damiano, & Antonium de Credentia, Cattelanum de Chriſtianis Notarios infraſcriptos die vigeſima præſentis Menſis Januarii ante horam quartam Noctis. Et de alia prorogatione dicti Compromiſſi facta per dictos Egregios & Spectabiles Viros Dominos Filippum Domini Allamani de Adimaribus Militem, Dominum Ludovicum Domini Franciſci de Albergottis Legum Doctorem & Guidonem quondam Thomaſii Cives Florentinos Sindicos, & Procuratores dictæ Magnificæ Comunitatis Florentiæ & per Egregium Legum Doctorem Dominum Thomaſium de Sancto Johanne, & Sapientem Virum Andalo de Bentivoglis Cives Bononienſes Sindicos, & Procuratores dictæ Magnificæ Communitatis Bononiæ, & per Egregios Viros Dominum Michaelem quondam Antonii de Rabatta Civem Florentiæ, Militem, & Dominum Franciſcum de Conſeluis de Padua Legum Doctorem, Procuratores prefati Magnifici Domini Franciſci de Carraria Junioris Paduæ &c., & per omnes predictos procuratoriis, & ſindicariis nominibus, quo, & quibus ſupra, apparet alio publico Inſtrumento, compoſito, & rogato manu dicti Antonii de Credentia Notarii infraſcripti dicta die vigeſima præſentis Menſis Januarii, hora quinta Noctis.

Conſiderantes, quod per Nos ſupradictos Arbitros, Arbitratores, & Amicabiles Compoſitores fuit lata inter dictas Partes die vigiſimo inſtantis menſis quædam ſententia, de qua conſtat duobus publicis Inſtrumentis ejusdem tenoris, compoſitis & ro-

ANNO 1329. rogatis per dictos Nicolaum, & Antonium Notarios infrascriptos & contenta in dicta sententia librate & mature pensantes auditis plenius, & discussis Juribus dictarum Partium.

Christi nomine invocato, ejusque Matris semper Virginis, & Deum semper habentes præ oculis, & in mente, omnes tres concordes dicimus, sententiamus, declaramus, arbitramur, & arbitramentamur, statuimus, mandamus, condemnamus, absolvimus, & reservamus, corigimus, emendamus, minuimus, addimus, & cassamus ut infrà.

Primo videlicet super Tertio Articulo Nostræ Arbitralis sententiæ continenti, quod omnes, & singulæ Terræ, Civitates, Castra, & Territoria, quæ tenentur, vel possidentur per præfatum Illustrem Dominum Comitem Virtutum, tam in Territorio Paduæ quam in Marchia Trivixana seu alibi, qualescunque sint, & cujuscunque fuerint, & ubicunque sint, libere remaneant præfato Domino Comiti. Addimus: Salvo si teneret aliquam Terram, locum, vel Castrum in Partibus, seu Territoriis, de quibus non potest se intromittere vigore, & ex forma duodecimi Articuli dictæ sententiæ, quo disponitur, quod præfatus Illustris Dominus Comes Virtutum non possit in partibus, seu aliqua parte Tusciæ, videlicet ab Aqua frigida ultra versus Tusciam se intromittere, nisi prout &c, ut in ipso Articulo continetur, quod de illa vel illis non intelligatur.

Item super quarto Articulo dictæ sententiæ, qui incipit: Item attento quod præfatus Illustris Dominus Comes Virtutum tempore, quo erat in possessione Civitatis Paduæ &c. ubi dicimus, condemnamus, & condemnatum esse pronuntiamus ipsum Dominum Francisum. Addimus, & hæredes, & successores suos, & in alia parte dicti Articuli, ubi dicitur: Florenos decem millia. Addimus: Auri boni, & justi ponderis; & in alia parte ejusdem Articuli, ubi dicitur: in die Nativitatis Beati Johannis Baptistæ, Addimus: vel saltem de mense Junii ante, vel post dic tam diem, & in aliquo loco tuto Territorii dicti Domini Comitis. Addimus etiam in eodem Articulo post illa Verba: nec possit aliquis ex Colligatis suis &c. hæc Verba, videlicet, nec aliquis ex comprehensis in præsenti Pace

Item super quinto Articulo dictæ sententiæ, quo disponitur, quod Dominus Franciscus de Carraria predictus permittat Nobiles de Icraugnis &c. in ea parte dicti Articuli ubi dicitur, quod possint prædicti, & quilibet predictorum vendere &c. Addimus: & locare, & in Emphiteusim dare quibuscunque personis undecumque sint & cujuscunque conditionis existant, & tam Civibus, quam forensibus. Et in alia parte dicti Articuli, ubi dicitur, quod libere canzellentur, & eximantur ab omnibus Bannis, Processibus & condemnationibus personalibus. Addimus: & realibus. Et in alia parte dicti Articuli ubi dicitur: Et quod de quæstione dicti Milani de Malabarbis, quæ sibi movetur in Venetiis per Dominum Franciscum prædictum, fiat sibi justitia. Addentes sententiamus, & pronuntiamus, quod de dictis quæstionibus dicti Millani quælibet Partium teneatur elligere Amicos Comunes, seque subicere eorum Juditio & cognitioni, fide jubendo vicissim de stando Juri, & Judicatum solvendo. Et si de hoc dictus Millanus non contentabitur, stet, & servetur tenor predicti Articuli, disponentis: Quod sibi fiat justitia. Item in fine dicti Articuli cassamus, & cassa pronuntiamus, & declaramus Verba infrascripta, videlicet: ita tamen quod non possint ire, nec receptari in Territorio Paduano, quod tenetur, seu possidetur per dictum Dominum Comitem, sine licentia dicti Domini Francisci. Et corigentes, addimus infrascripta verba: Ita tamen quod non possint se receptare in Padua, vel in aliis Terris dicti Domini Francisci, sine ipsius Voluntate.

Item super sexto Articulo dictæ sententiæ, quo providetur, quod predicti Illustris Dominus Comes, & Magnificus Dominus Franciscus non possint ædifficare, seu edifficari facere in aliquo Territorio non suo sine voluntate &c. Addimus, vel non suæ Jurisdictionis.

Item corigentes cassamus septimum Articulum disponentem, quod Locus Corigiæ & Domini dicti loci revertantur, & sint &c. & loco cujus addentes, Sententiamus, pronuntiamus, declaramus, & mandamus, ut infra, videlicet, quod præfatus Illustris Dominus Dominus Comes, propter Adhærentiam, quam Petrus de Corigia, & fratres fecerunt Comuni Bononiæ, vel propter aliam causam, usque in diem præsentis Pacis non possit offendere, inquietare, vel molestare personaliter, vel in rebus dictum Petrum, vel fratres, vel alterum eorum; sed teneatur eis remittere omnia, per ipsos gesta usque in dictam diem, & quod dicta Adhærentia, vel aliqua Conventio, seu Liga, quam fecerint cum Comuni Bononiæ, vel aliis personis, non valeat, nec teneat, nec valuisse, nec tenuisse intelligatur, sed remaneant in sua libertate, prout erant ante dictam Adhærentiam. ANNO 1392.

Item super Octavo Articulo dictæ sententiæ, quo disponitur, Quod omnes Terræ, Castra Forulitiæ, & Loca cum Pertinentiis suis ablata, occupata, vel invasa &c. Addimus: seu rebellata.

Item super Nono Articulo dictæ sententiæ, qui incipit. Item arbitramur, pronuntiamus, sententiamus, & mandamus, quod omnes Terræ, Fortilitiæ, loca, & Castra ablata, seu occupata à tempore dictæ Ligæ factæ in Pisis citra per Comune Perusii &c. Addimus, declaramus, sententiamus, arbitramur, & arbitramentamur, quod predicta non intelligantur de loco Cepæ de Valiano, nec comprehendantur in dicto Articulo. Imò de dicto loco stetur sententiæ latæ in Pisis per Dominum Petrum de Gamba curtis M. CCC... die...

Item dicimus, sententiamus, pronuntiamus, arbitramur, arbitramentamur, statuimus, ordinamus, & mandamus, quod omnes depicti, & Picturæ, ac scripturæ quæ factæ forent a tempore Ligæ factæ in Pisis citra per aliquam dictarum Partium, vel aliquem ex eis in obrobrium alterius Partis, vel alicujus ex ea, vel aliquorum Subditorum, sequacium, vel Adhærentium alicujus Partium predictarum, cassentur, & deleantur infra menses duos proximè venturos.

Item quod de cætero nulla Pars, vel aliqua ex eis, nec aliquis ex dictis Partibus possit recipere in Adhærentem, seu Colligatum aliquem Subditum, Adhærentem Colligatum, vel sequacem alterius Partis, sine voluntate dictæ alterius Partis.

Item quod quælibet Partium teneatur declarare, & nominare quoscunque ipsius Adhærentes, Colligatos, Complices, & sequaces infra unum mensem a die secunda mensis Februarii coram Nobis dictis Arbitris, vel saltem coram dicto Domino Antoniotto privato Nomine, vel coram Comunitate Januæ, seu ipsam representantibus per publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta. Et quilibet ex Colligatis, Adhærentibus, Complicibus, vel sequacibus prædictis nominandus, vel declarandus per aliquam Partium prædictarum, teneatur & debeat ratificare, & approbare per publicum Instrumentum, vel publica Instrumenta infra Menses duos a dicta die secunda Februarii proxime venturi.

Item quod omnes Terræ, Fortilitiæ, Castra, & Loca Comunis Florentiæ ablata, vel occupata per Dominos de Petra malla a tempore guerræ citra, libere restituantur dicto Comuni Florentiæ.

Item quia per petita per Partes Adversas non probatur Magnificum Dominum Franciscum de Gonzaga Dominum Mantuæ &c. contrafecisse, seu contravenisse aliquibus Ligis, seu Confæderationibus. Ideo per ea, quæ vidimus, & intelleximus, dicimus, sententiamus, & declaramus dictum Dominum Franciscum bene, & legaliter servasse Ligas, & Confæderationes, quas servare debuit, & per consequens eum absolvimus, & liberamus a quibuscunque pænis petitis contra eum.

Item quia in petitionibus Partium hinc inde petuntur magnæ quantitates pecuniarum pro pænis incursis, damnis, expensis, & interesse diversis occasionibus commissis, ut asseritur, & ut in eorum petitionibus continetur; dictas omnes Partes, & quamlibet earum, & quemlibet ex dictis partibus ab ipsis pænis, interesse, restitutione damnorum, & expensarum absolvimus, & liberamus, & liberatas, & absolutas pronunciamus, & declaramus.

Item quod si contingeret aliquod dubium oriri inter Partes predictas, vel aliquas earum super pronuntiatis, arbitratis, arbitramentatis, sententiatis, declaratis, laudatis, corectis, emendatis, condemnatis, vel absolutis, seu pronuntiandis, arbitrandis, arbitramentandis, sententiandis, declarandis, laudandis, corigendis, vel emendandis, condemnandis, vel absolvendis per nos dictos Arbitros, vel Arbitratores; Non possint dictæ Partes, vel aliqua earum habere recursum prò declaratione talis dubii, seu

ANNO 1392.

seu dubiorum ad aliquem, vel aliquos, nisi ad Nos prædictos Arbitros. Et si aliquis nostrum non adesset in Civitate Januæ, possit alium substituere, eligere, & nominare loco sui ad declarationem prædictam. Et quia duo ex Nobis dictis Arbitris, secundum solutionem debiti universæ Carnis, defficere possumus; tunc & eo casu Sanctissimus Dominus Noster Papa Bonifatius, & ejus Successor possit alium loco Nostri dicti Ricardi Magistri substituere, subrogare, & ordinare. Et Comunitas Januæ loco Nostri dicti Anthoniotti alium ordinare. Et si aliqua, vel aliquis ex dictis Partibus aliquo tempore contradiceret, seu contraveniret, vel non assentiret contentis in præsenti Capitulo, vel alicui eorum, condemnamus, & condemnatos esse pronuntiamus ipsos contradicentes, & quemlibet eorum ad dandum, & solvendum alteri Parti non contradicenti, imo assentienti, Florinos auri vigintiquinque millia boni, & justi ponderis.

Item quod super aliis omnibus, super quibus per Nos non fuit pronuntiatum, vel non pronunciaretur, nullum præjuditium intelligatur, vel fit factum, & generatum dictis Partibus, vel alicui earum, vel aliquibus ex dictis Partibus per aliqua per Nos pronunciata, arbitrata, arbitramentata, sententiata, declarata, correcta, vel emendata, condemnata, vel absoluta, seu pronuntianda, arbitranda, arbitramentanda, sententianda, declaranda, corrigenda, vel emendanda, condemnanda, vel absolvenda. Imo reservetur eis jus, & possint agere coram Judice competenti, & quod propterea non rumpatur pax, vel ei contrairi possit.

Item laudamus, & mandamus, quod quæcunque Cancellationes, & absolutiones, quæ fieri habebuntur in Civitate Florentiæ, aut ejus Comitatu, vel districtu vigore hujus Pacis, & Instrumenti, & Laudorum per Nos latorum vel ferendorum, & seu aliter quomodocunque occasione, & prætextu dictæ proxime sopitæ guerræ, fiant, & fieri possint, & debeant licite, & impune per manum Ser Lappi Maccii Notarii Florentini, vel eum, aut eos, cui, vel quibus committeret,& ad prædicta vigore præsentis Pacis deputatus esse intelligatur. Et hoc si, & prout Magnificis Dominis Prioribus Artium, & Vexilifero Justitiæ Populi, & Communis Florentiæ placuerit; Et eodem modo intelligantur deputati ad hujusmodi Cancellationes videlicet quæ fieri habebunt in Bononia, aut ejus Comitatu, vel districtu Filippus Anzellini de Marsiliis de Bononia Notarius, & quæ fieri habebunt in Padua, Johannes Franciscus Nicolai de Padua Notarius. Et quæ fieri habebunt in Mediolano, Papia, aut Civitatibus, vel Locis dicti Illustris Domini Comitis, Cattelanus de Christianis Notarius. Et hæc si, & prout Magnificis Dominis Præsidentibus, seu superionibus ipsorum Notariorum, singula singulis refferendo placuerit.

Item quod si contingeret aliquam dictarum Partium, vel aliquem ex dictis Partibus non observare contenta in dicta nostra sententia. Quod propterea non possit, vel debeat guerram, seu bellum indicere, facere, vel movere alteri Parti, sed stetur denuntiationi secundum formam promissionum alias factarum, de quibus apparet publicis Instrumentis ejusdem tenoris, compositis, & rogatis per Notarios infrascriptos, & per Filippum Angellini de Marsiliis de Bononia ac Johannem Franciscum Nicolai de Padua Notarios, hoc Anno, die vigesimo octavo Mensis Octobris, paulo post horam quartam noctis.

Reservantes Nobis potestatem, & bailiam iterum, & de novo dicendi, sententiandi, pronuntiandi, cognoscendi, mandandi, arbitrandi, & arbitramentandi, corrigendi, emendandi, condemnandi, & absolvendi semel, & pluries etiam super jam pronuntiatis secundum bailiam Nobis concessam vigore dicti Compromissi, & prorogationis ipsius Compromissi, & usque ad per totum tempus dictarum prorogationum, & cujuslibet earum. Mandantes predicta omnia, & singula per Nos sententiata, & declarata, arbitrata, arbitramentata, laudata, diminuta, addita, statuta, mandata, mutata, correcta, emendata, cassata, condemnata, & absoluta, ac reservata ut supra, per dictas Partes, & quamlibet earum, & quemlibet ex dictis Partibus observari debere, firmiter & teneri, sub pænis in dicto Compromisso, & prorogationibus contentis, & sub pæna contrafactionis dictæ Pacis, mandantes etiam de predictis omnibus, & singulis confici debere plura publica Instrumenta ejusdem tenoris per Antonium de Credentia Cancellarium Comunis Januæ, Nicolaum Jacobi de Damiano Secretarium, & Notarium Nostri dicti Magistri, Lappum Maccii Civem Florentiæ & Cattelanum de Christianis Civem Papiensem, Notarium dicti Domini Comitis, Notarios publicos infrascriptos.

ANNO 1392.

Lata, data, & pronuntiata, latæ, datæ, & pronuntiatæ fuerunt perdicta per dictos Dominos Arbitros, & Arbitratores pro Tribunali sedentes in loco infrascripto, & lecta, & publicata, ac publicatæ per Nos dictos Notarios; Januæ in salla magna nova Palatii Ducalis Comunis Januæ, præsentibus testibus ad hæc vocatis, spetialiter & rogatis, Reverendo in Christo Patre Domino Fratre Raimundo de Vinciis de Capua, Ordinis Prædicatorum Generali Magistro dicti Ordinis. Egregio Legum Doctore Domino Jacobo Landi de Sarzana Locum tenente Domini Potestatis Januæ, Nobili, & Egregio Viro Domino Thomasio de Spina Legum Doctore. Sapiente Viro Domino Gregorio de Marsupinis de Arezio Doctore Vicario dicti Magnifici Domini Ducis, & Petro de Bargaglio Notario, Comunisque Januæ Cancellario.

Instrumentum Procuræ Bononiensium.

In Christi Nomine Amen...

Magnifici & Potentes Domini Decem Offitiales Baliæ, Populi, & Comunis Civitatis Bononiæ in sufficienti numero congregati, in Camino magno Palatii Residentiæ Magnificorum, & Potentum Dominorum Dominorum Antianorum dicti Populi, & Comunis, vigore Arbitrii, auctoritatis, & Bayliæ eisdem Dominis decem concessæ, datæ, & attributæ per generale Consilium Sexcentorum dicti Populi, & Comunis Bononiæ ex Instrumento manu Publici Notarii, omni modo, jure, via, & forma, quibus magis, & melius potuerunt, & possunt, dederunt, constituerunt, & ordinaverunt Egregium, & Sapientem Virum Dominum Thomam de Sancto Johanne Legum Doctorem, & Nobilem & Circumspectum Virum Andulo quondam Michaelis de Bentivoglis, Draperium Bononiensem, Cives ambos, absentes tamquam presentes & utrumque ipsorum in solidum, suos, & dicti Populi, & Comunis Bononiæ veros, & legitimos Procuratores, Actores, Factores, Sindicos, & Nuntios Spetiales, spetialiter ad praticandum, tractandum, firmandum, & concludendum cum Magnifico Domino Domino Galeaz Vicecomite, Comite Virtutum, Mediolani Imperiali Vicario generali, & ejus Colligatis, Adhærentibus, Recommendatis, & sequacibus, seu altero prò eo, & ejus nomine ad hunc actum potestatem habentem, bonam, firmam, & perpetuam Pacem inter ipsos Dominum Comitem Virtutum, & ejus Colligatos prædictos ex Parte una, & deinde Populum, & Comune Bononiæ & ejus Colligatos, Adhærentes, Recommendatos, & sequaces eorum ex parte alia, de omnibus, & singulis differentiis, Guerris, & offensionibus hinc inde illatis, factis, & perpetratis tam per gentes Armorum dictarum Partium, quam alias quasvis personas, juste, vel injuste, directe, vel indirecte, vel alio quovis colore quæsito, ipsas guerras, & offensiones remittendo, & super prædictis, quolibet prædictorum, & eorum occasione quaslibet Inducceias, seu Treuguas inducendum, & faciendum, ad modicum, vel ad magnum tempus, cum illis adjectionibus, promissionibus, & Clausulis, quibus eisdem Sindicis videbitur, & placuerit Sindicario nomine predicto, ad & in predictis, & super predictis, & quolibet predictorum & eorum occaxione promittendum, stipulandum, pacifcendum, conveniendum, & transigendum, quibuscunque promissionibus, obligationibus, pactionibus, pactis, pænis, renuntiationibus, & Clausulis, quibus eisdem Sindicis videbitur, & placuerit, & ad ipsorum Sindicorum liberam voluntatem, ac etiam ad promittendum, se facturos, & curaturos, ita, & taliter sindicario nomine prædicto, quod quæcunque gesta per eos in prædictis, circa predicta, & eorum occaxione per Comune Bononiæ, seu gerentes vices dicti Comunis Bononiæ ratificabunt, & approbabunt per solemne, publicum, & efficax Instrumentum Et generaliter ad omnia, & singula faciendum, procurandum, & exercendum, quæ in prædictis, & circa prædicta, & quo-

ANNO 1392. quolibet prædictorum, & eorum occasione fuerint necessaria, & opportuna, & quæ ipsimet decem Bayliæ Constituentes facere possent, si predictis omnibus, personaliter interessent. Quæ omnia, & singula supra-scripta promiserunt predicti Domini decem Bayliæ, sic ut dictum est, in sufficienti numero congregati vigore Bayliæ sicut dictum est concessæ, & attributæ mihi Filippo Notario infrascripto, uti publicæ personæ stipulanti, & recipienti vice, & nomine Dictorum Sindicorum, & Procuratorum, licet absentium, & aliorum omnium, quorum predictum interest, vel interesse posset in futurum, se perpetuo firma, & rata habere tenere quæcunque dicti eorum Sindici, & Procuratores in predictis, circa predicta, quolibet prædictorum, & eorum occasione duxerint facienda, sub hyppoteca & obligatione omnium bonorum dicti Populi, & Comunis Bononiæ. Renuntiantes insuper dicti Domini decem Bayliæ ad uberiorem cautelam in hiis, & super hiis omnibus, & singulis, exceptioni doli mali, quod metus causa, & sine causa, aut ex injusta causa, infactum actioni, Fori privilegio, Feriis, & diebus feriatis inductis, & inducendis & omni alii Legum, & Juris auxilio. Rogantesque dicti Constituentes sic, ut dictum est, in sufficienti numero congregati me Filippum Angellini Notarium infrascriptum, ut de predictis omnibus publicum conficerem Instrumentum.

Instrumentum Procuræ Domini Francisci Junioris.

In Christi Nomine Amen. Anno a Nativitate ejusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima, die Veneris decimo octavo Mensis Augusti, Paduæ, & in Palatiis habitationum infrascripti Magnifici Domini Constituentis in sua Camera, quæ fuit ab Armis, Præsentibus Egregio, & Spectabili Milite Domino Comite de Carraria, nato Magnifici Domini Domini Francisci Senioris de Carraria de Contrata Arenæ de Padua. Honorabilibus, & prudentibus Viris Domino Johanne de Porcelinis Legum Doctore, quondam Domini Uberti de Porcellinis de Contrata Sancti Petri de Padua. Blasio de Onetariis quondam Domini Nicolai de Contrata Sancti Firmi de Padua. Ser Nicoletto de Alexio de Capite Histriæ Cancellario infrascripti Magnifici Domini Constituentis, quondam Domini Petri de Contrata Sancti Petri, & Deodato de Garisbertis Pincerna dicti Domini Constituentis quondam Domini Uberti de Contrata Sancti Domini, omnibus habitatoribus dictæ Civitatis Paduæ testibus ad hæc spetialiter adhibitis, vocatis, & rogatis. Ibique Magnificus & Excelsus Dominus Dominus Franciscus Junior de Carraria, natus Magnifici, & Spectabilis Domini Domini Francisci Senioris de Carraria Civitatis Paduæ, & districtus Dominus, & Capitaneus Generalis, omni via, modo, jure, & forma, quibus melius, & efficatius potest, atque potest, pro se, & hæredibus, ac Successoribus suis sponte, libere, & ex certa scientia fecit, constituit, & ordinavit Egregium, & Nobilem Militem Dominum Michaelem de Rabatta, natum olim Viri Nobilis Antonii de Rabatta habitatorem Paduæ in Contrata Sancti Nicolai, ac honorabilem, & sapientem Virum Dominum Franciscum de Conseluis Legum Doctorem, natum olim providi Viri Ser Henrici Notarii Civem, & habitatorem Paduæ in Contrata Sanctæ Margaritæ ibi præsentes, & onus hujus Mandati sponte suscipientes, & utrumque eorum in solidum, ita quod occupantis conditio pejor non existat, sed quod unus eorum incæperit, alter mediare, prosequi, & finire valeat, suos veros, & certos Nuntios, Missos, Actores, & negotiorum gestores, ac legitimos, & spetiales Procuratores, & quicquid magis, melius, & amplius dici, censeri, & esse potest, ad ejus, & in ipsius Constituentis Causis, litibus, quæstionibus, controversiis, discordiis, atque differentiis, & quærelis Civilibus, & Criminalibus, præsentibus, & futuris, motis, & movendis, & quas quomodocunque habet, vel habiturus est cum aliquo, vel aliquibus tam in agendo, quam in deffendendo, & spetialiter ad tractandum, & iniendum, complendum, faciendum, firmandum, ultimandum, & concludendum nomine ipsius Magnifici Domini Constituentis, & pro eo, & suis Successoribus bonam, veram, puram, sinceram, perpetuam, solidam, & tranquilam Pacem, Unanimitatem, concordiam, atque Treuguas cum Illustri, & Magnifico Domino Domino Johanne Galeaz de Vicecomitibus Civitatis Mediolani &c. Domino generali seu cum ipsius Procuratoribus, & Sindicis, vel Nuntiis ad hæc legitime constitutis de omnibus, & singulis discordiis, dissidiis, dissensionibus, differentiis, & quæstionibus, ac litibus, & controversiis vertentibus, & existentibus, seu que verti, & existere, & esse ullo modo possent inter prefatum Magnificum Dominum Dominum Franciscum Juniorem constituentem ex una parte, & predictum Magnificum Dominum Dominum Johannem Galeaz, & Adhærentes, Subditos, & Sequaces, ac fideles suos ex altera, & de omnibus, & singulis damnis, Injuriis cædibus, Violentiis, Incendiis, rapinis, robariis, & offensis realibus, & personalibus per partes prædictas sibi invicem, vel altera earum alteri quomodocunque dictis, factis, commissis, vel perpetratis in alteram partem, seu Subditos, Benevolos, Adhærentes, & Sequaces earumdem quomodocunque, & qualitercunque, & quacunque alia ratione, causa, & occasione, sub illis modis, formis, pactis, conventionibus, promissionibus, obligationibus realibus, & personalibus, & cum receptionibus quorumcunque, & jurisdictionis cujuslibet admissionibus, pænarum adjectionibus, & renuntiationibus, cautelis, & Clausulis oportunis, quæ dictis suis Procuratoribus, & utrique eorum videbuntur, finem quoque, remissionem, liberationem, refutationem, quietationem, absolutionem, & pactum de ulterius non petendo, faciendum, & recipiendum cum stipulationibus, & clausulis oportunis. Et ad præstandum, & faciendum nomine ipsius Magnifici Domini Constituentis dictis Procuratoribus, & Sindicis ipsius Domini Johannis Galeaz omnem promissionem, & obligationem de qua invicem convenerint, & similiter eas a dictis Procuratoribus, & Sindicis ipsius Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz nomine dicti Magnifici Domini Constituentis recipiendum. Et pro observatione omnium, & singulorum eorum, quæ hinc inde promissa, & gesta fuerint, ipsum Magnificum Dominum Constituentem, ac ejus hæredes, successores, & bona obligandum, & ab ipsis Procuratoribus, & Sindicis ipsius Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz obligationem similem, & reciprocam recipiendum. Et ad jurandum in animam ipsius Magnifici Domini Constituentis, perpetuo attendere, & inviolabiliter observare quæcunque dicti sui Procuratores duxerint promittenda & prout supra predictis, & quolibet predictorum convenerint, simile quoque, & solemne juramentum a Procuratoribus, & Sindicis dicti Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz, seu ab aliis quibuscunque recipiendum, plura rogandum, faciendum, celebrandum, & acceptandum semel, & pluries, ipsaque quocunque valamine roborandum. Et generaliter ad omnia, & singula agendum, dicendum, faciendum, procurandum, promittendum, tractandum, & executioni mandandum, quæ in præmissis, circa ea, & in dependentibus, & connexis ab eis, & eorum quolibet, fuerint necessaria, fructuosa, & oportuna, & quæ ipsemet Constituens dicere, facere, & exercere potest, & posset. Dans, & concedens dictus Constituens dictis suis Procuratoribus, & utrique eorum in solidum, plenum, liberum, generale, & spetiale Mandatum cum plena, libera, generali, & spetiali administratione, potestate, & Baylia predicta omnia, & singula agendi, dicendi, faciendi, promittendi, tractandi, concludendi, & executioni mandandi nomine ipsius Constituentis in premissis, & circa premissa, ac in dependentibus, & connexis, & eorum quolibet, etiam si ea majore, vel graviora forent, quæ Mandatum exigerent spetiale. Promittensque ipse Magnificus Dominus Constituens pro se, & hæredibus, ac successoribus suis mihi Johanni Francisco Notario infrascripto tamquam publicæ personæ stipulanti, & recipienti nomine, & vice omnium, & singulorum, quorum interest, intererit, vel interesse potest, posset, & poterit in futurum. Ac etiam per me dictum Notarium infrascriptum eidem Constituenti delato Juramento, juravit corporaliter ad Sancta Dei Evangelia, manu tactis scripturis, se semper firma, rata, & grata per se, suosque hæredes, & successores habere, tenere, attendere & observare predicta omnia, & singula, ac quæcunque per dictos suos Procuratores, seu alterum ipsorum dicta, facta, gesta,

ANNO 1392. gesta, promissa, conclusa, & ordinata quomodocunque fuerint in præmissis, circa præmissa, & quolibet præmissorum, ac inde pendentibus, & connexis ab eis, & in nullo unquam contrafacere, vel venire per se, vel alium, aliqua ratione, ingenio, seu causa de jure, vel de facto, sub sua, & hæredum, & successorum suorum quoruncunque obligatione, atque bonorum omnium ejus hyppoteca mobilium, & immobilium, præsentium, & futurorum.

Replicatio Bononiensium.

Coram Vobis Dominis Arbitris, & Arbitratoribus prædictis &c.

Comparent, & se præsentant Thomas de Sancto Johanne Legum Doctor, & Andalo de Bentevoglis Sindici, & Procuratores Magnifici Communis Civitatis Bononiæ, ad justificationem aliquorum petitorum per eos, non astringentes se ad probandum non necessaria, & non oportuna; sed solum ea quæ sufficiant ad victoriam dicti sui Communis, pro quo interveniunt, producunt quamdam Copiam litteræ cujusdam emanatæ ex parte Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis Comitis Virtutum supradicto Magnifico Communi Bononiæ. Copia litteræ incipit: Dolemus, & cumpatimur Cives Egregii. & finit: Coacti plus quam voluntarii diffidamus. Datæ Papiæ 22. Aprilis M. CCCLXXXX. Galeaz Vicecomes Comes Virtutum Mediolani &c. Imperialis Vicarius generalis - Pasquinus, a tergo: Egregiis Viris Antianis, Consulibus, Civibus, & Communitati Bononiæ, quam Copiam producunt in ea parte, & partibus, quæ faciant ad Victoriam sui Communis, & aliter non, & petunt, per supradictum Dominum Comitem, sive per ejus Procuratores habentes ad hoc speciale Mandatum tamquam melius de veritate informatum, per suum Sacramentum respondere debere, utrum similis Littera fuerit emanata ex parte dicti Magnifici Comitis supradictæ Communitati, & Civibus, si, & in quantum per Procuratores supradicti Domini Comitis negaretur.

Copia Litteræ.

Dolemus, & cumpatimur Cives Egregii, quod alienis demeritis contra Civitatem Vestram, quam semper claræ memoriæ Dominus Genitor Noster quadam speciali cordialitate dilexit, quamque Nos Paterna in hoc sequentes Vestigia firmaveramus in animo & in communi, semper, & in particulari diligere, cogamur nunc bellica Arma movere, quæ in solos auctores pertinacissimos tanti mali, salva Re vestra Publica, si foret possibile, libentius ceu in benemeritos verteremus. . . . Arciguelsos videlicet Florentiæ, paucos numero, qui Civitatis Florentiæ Regimen sub specie libertatis usurpant, qui non contenti Civitatem illam destruere in qua nati sunt, nunquam cessarunt quousque seminatis suspicionibus subdolis, Vos non solum ad imitandum ipsorum voluntatem, sed ad quamdam servitutem secum sub colorato, & longe impari Confœderationis velamine seduxerunt; sed Vos caliditatibus suis illaqueari adeo permisistis, ut necesse sit, quod si, prout proposuimus, contra statum ipsorum pro ultione condigna illatarum offensarum Magnificis filiis Nostris Senensibus, & Perusinis, violatis evidenter per ipsos Capitulis Universalis Ligæ, agere bellicose debemus contra vos, & statum Vestrum pariter agamus, nec quiescentibus Vobis, intactisque rebus vestris positis, eos ullis favoribus, vel subsidiis substinere, proinde non ulciscamur injurias aliquas vel offensas, nullas enim huc usque inter Vos, & Nos interfuisse fatemur, cum tamen multa intervenerint beneficia, quæ, ne videamur improperare, silemus, sed ut Arciguelsis auxilia Vestra deficiant, Vos, & Statum vestrum a die præsentationis harum Nostrarum Litterarum in antea coacti plus quam voluntarii diffidamus. Datæ Papiæ 22 Aprilis MCCCLXXXX.

Galeaz Vicecomes Comes Virtutum.

Mediolani &c. Imperialis Vicarius Generalis.

Pasquinus

A tergo. Egregiis Viris Ancianis, Consulibus, Civibus, & Communitati Bononiæ.

Replicatio Procuratoris Domini Comitis ad Capitula Procuratoris Ligæ. ANNO 1392.

Coram Vobis Reverendissimo in Christo Patre, & Domino Domino Ricardo Carazolo, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani generali Magistro & Sedis Apostolicæ Nuntio, & Magnifico Domino Domino Antoniotto Aduno Dei Gratia Januensium Duce, & Sapiente, & honorandis Viris Domino Petro Ultramarino Legum Doctore, Julliano de Castro, Leonardo Gentili, & Jacobo de Cambio Communitatem Januæ repræsentantibus, Arbitris, Arbitratoribus, Transactoribus, & amicabilibus Compositoribus communiter, & concorditer electis inter Partes infrascriptas, seu ipsarum Partium Sindicos, & Procuratores, spectabiles, & Egregii Milites Dominus Nicolaus de Spinellis de Neapoli Comes Johiæ, & Regni Sciciliæ Cancellarius, & Gulielmus de Bevilaquis Procuratores Illustris Principis, & Magnifici, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum, Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii generalis, procuratorio nomine ejusdem.

Comparuerunt, & comparent occasione cujusdam pretensæ scripturæ, quæ dicitur coram Vobis Magnificis Dominis porecta ad modum petitionis per assertos Sindicos Magnificarum Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & assertos Procuratores Domini Francisci Junioris de Carraria, & respondent dictæ prætensæ petitioni, ut infra - Primo, & ante viam negant Dominum Franciscum Juniorem de Carraria habere aliquod Dominium, aliquam superioritatem, vel præheminentiam, vel aliquod aliud jus in Civitate Paduæ, nec in Castro, nec in Territorio, nec in districtu Paduæ. Item protheſtantur, & dicunt, quod non intendunt, quod principaliter, nec incidenter, nec per viam excæptionis, nec aliquo alio modo cognoscatur de Proprietate, vel jure Proprietatis dictorum Castri, Civitatis, Territorii, & districtus Paduæ, & nec terminatum, & executioni mandatum fuerit infradictum possessorium, sed quod solum cognoscatur, & terminetur super possessorio eo modo, quo petitum est per præfatos Procuratores præfati Magnifici Domini Comitis in eadem petitione, per eos nomine quo supra porecta coram Vobis Magnificis Dominis; Et ad contenta in primo capitulo dictæ prætensæ petitionis porectæ pro parte dictorum assertorum Sindicorum Magnificarum Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & assertorum Procuratorum dicti Domini Francisci de Carraria Junioris, dicunt, quod contenta in ipso primo Capitulo carent penitus veritate, & ideo fieri non debent. Nam ipse Dominus Franciscus Junior tempore, quo præfatus Dominus Comes acquisivit possessionem Civitatis Paduæ, ipse Dominus Franciscus non habebat possessionem ipsius Civitatis, sed eam sponte deseruerat, & pro derelicta habuerat, & per Populum Paduanum apprehensa fuit, & juridice tradita præfato Domino Comiti, & sic ex prædictis, & multis aliis non potuit, nec potest dictus Dominus Franciscus Junior dici ipsa possessione spoliatus. Item possessionem dicti Castri, & aliorum Fortilitiorum, & Castrorum, & Territorii, & districtus Paduæ sponte traddidit, seu traddi fecit præfato Domino Comiti, seu ejus Nuntiis, & præsupposito, sine præjudicio veritatis, quod non sponte tradidisset, sed pervictum, quod enim est falsum, non possit dici possessione prædicta spoliatus, & dato quod vere fuisset spoliatus, quod enim est falsum, tamen incontinenti, & non devertendo ad extraneos actus, prout fecit præfatus Dominus Franciscus, non rehabuit dictam possessionem, quia ad multos extraneos actus ante occupationem per ipsum factam de possessione Paduæ, & districtus, quæ erat penes præfatum Dominum Comitem, devertit. Item incontinenti incipere debuit ad præparatoria recuperationis dictæ Possessionis qua etiam in dicto Capitulo asseritur fuisse spoliatus, & tunc continuare donec recuperasset & taliter faciendo primum cum potuit, intra tamen annum recuperare debuit, & non post, imo nec usque ad annum differre debuit secundum Communem opinionem. Glosa &c. Et dato, quod vere fuisset spoliatus, quod tamen est falsum & incontinenti recuperare non potuit possessionem prædictam, quia ea fuerat legitime privatus, quia præfatus Dominus Comes potestatem habuit inducendi Bellum Domino Francisco Seniori de Carraria, & quam plures justas causas ipsum Bellum inducendi, & maxime, quia Liga,

ANNO 1392. Liga, quam habebat cum præfato Domino Comite multifariam ruperat, & contra eam fecerat, in cujus vicium locum succeffit dictus Dominus Francifcus Junior, durante guerra cum dicto Domino Francifco feniore, per præfatum Dominum Comitem habita.

Ad contenta vero in fecundo, & tertio Capitulis prædictæ affertæ petitionis, dicunt, contenta in eis Capitulis non effe vera, & per confequens fieri non debere, & etiam quod prædicta legitime fieri potuerunt, dato quod facta fuiffent, rationibus fupra allegatis, & multis aliis legitimis, & rationabilibus.

Ad contenta in quarto Capitulo dicunt, ipfa fieri non debere, maxime quia fi prædicti contenti in dicto Capitulo detinentur ex juftis caufis, poffunt detineri, & maxime quia tempore dettentionis, fi aliqua de eis facta fuerunt, erant Subditi præfati Domini Comitis, excepto Domino Francifco Seniore de Carraria, qui ex multis caufis juftis, fi verum effet, quod dettineretur, detineri poffet. Et omnino falfum eft, quod ei Domino Francifco Seniori præfatus Dominus Comes aliquid de contentis in dicto Capitulo abftulerit, imo eidem magnum honorem fieri fecit, & facit, ac etiam magnam provifionem eidem Domino Francifco continue tribuit.

Ad contenta in quinto Capitulo refpondent, quod fi dicto Communi Bononiæ, aliqua damna fint illata, vel per ipfum Magnificum Commune Bononiæ, vel ejus Subditos paffa, quod hoc fieri potuit, quia præfatus Dominus juftam guerram habuit, cum dicto Magnifico Communi Bononiæ, maxime quia fregerunt Ligam in Pifis factam, ac etiam dederunt auxilium Arciguelfis Florentiæ, qui fepius dictam Ligam fregerunt, & multis aliis rationibus, & caufis juridicis, & legitimis.

Ad contenta in fexto, negant contenta in dicto Capitulo, cum penitus fint falfiffima, & habentes Trabem in occulo imputant feftucam effe in alieno, & maxime quia nominati in dicto Capitulo incurrerunt nefandiffimum fcelus proditionis contra præfatum Dominum Comitem. Imo prædicti Locus, & Rochæ, & pertinentiæ Corigiæ funt reftituendi prædicto Domino Domino Mediolani tamquam prædictis fpoliato, durante præfenti guerra.

Ad contenta in feptimo dicunt, contenta in eo fieri non debere propter multas juftas Caufas, quæ gracia honoris Domini Luchini nominati in ipfo Capitulo non diminuendi, fub filentio pro nunc ponuntur, & hoc etiam dato, quod habuiffet aliqua bona Patrimonialia, quæ occupata fuiffent per præfatum Dominum Comitem, quod negatur.

Ad contenta in octavo Capitulo dicunt, ipfa fieri non debere, maxime quia dictus Dominus Antonius in ipfo Capitulo nominatus legitime fuit debellatus propter multas juftas caufas, & maxime quia procuravit, quantum in fe fuit, impedire, ne præfatus Dominus Comes recuperaret Civitatem Brixiæ, ac etiam, ut fama laborat, procuravit mortem violentam præfati Domini Comitis, & in præfata Domina Semaritana non habuit, nec habet aliquam dotem, & etiam talia non tranfeunt per fucceffionem, nec in generali obligatione veniunt.

Ad contenta in undecimo Capitulo, dicunt, prædicta fieri non debere multis caufis juftis notis præfato Domino Domino Federico, & quæ tacentur, ne augeatur infamia dicti Domini Federici, ac etiam dicunt, quod præfatus Dominus Comes non tenet aliquid occupatum injufte præfato Domino Federico.

Ad contenta in duodecimo, dicunt, ipfa fieri non debere fimilibus rationibus, ex caufis allegatis fupra fuper fexto Capitulo.

Ad contenta in quarto decimo Capitulo, dicunt, ea fieri non debere, quia præfatus Dominus Comes dictam Ligam fervavit, & dictum Commune Bononiæ pluries jam fregit, & fic pluries pænam in ipfa Liga contenta incurrit.

Ad contenta in quinto decimo. Quia fi aliqua ex contentis in dicto Capitulo forent vera, ipfa Caftra, Terræ, Loca, & Fortilitia, de quibus fupra fit mentio in prædicto Capitulo, non tenentur, nec occupata funt per præfatum Dominum Comitem, ac etiam pertinuerunt, & pertinent præfato Communi Senarum de jure, maxime quia funt de Territorio, & in Territorio Senarum, ac etiam præfatum Magnificum Commune Florentiæ indebite, & injufte guerram fecit præfato Communi Senarum.

Ad contenta in fexto decimo Capitulo, dicunt, Contenta in ipfo Capitulo fieri non debere fimilibus rationibus allegatis fupra in quarto decimo Capitulo, ac ipfa penitus carere veritate.

Ad contenta in decimo feptimo, dicunt, ea fieri non debere rationibus, quibus fupra proxime, & etiam quia dictum Commune Florentiæ fecit guerram indebite, & injufte dicto Communi Senarum. ANNO 1392.

Ad contenta in decimo nono, dicunt, contenta in eo penitus fieri non debere multis rationibus de fe evidentibus, & notis, ita quod alia allegatione non indigent. Imo prælibatus Dominus Comes Virtutum debet poffe fe intromittere in qualibet parte ubi eidem placuerit.

Ad contenta in ultimo Capitulo, dicunt, ea fieri non debere, cum injuftiffima funt, & iniquiffima, ut ex ferie ipfius Capituli patet.

Ad omnia alia vero Capitula, quibus non eft facta fupra fpecialis Refponfio, dicunt, ipfa carere totali veritate, & præfupofito quod aliquid veritatis in eis contineretur, quod tamen omnino eft falfum, dicunt multas caufas juftas, & notas fubeffe propter quas contenta in eis fieri non deberent, nec debent.

Item in contentis Refponfione, quæ dicitur effe facta per dictos affertos Procuratores, & affertos Sindicos tam in fecundo, quam in tertio Capitulis ipfius Refponfionis dicunt, contenta in petitione per ipfos Dominos Nicolaum, & Gulielmum fuiffe, & effe vera, & ea fieri debere, & non obftare allegata in dicto fecundo Capitulo dictæ Refponfionis, ut ex fupradictis, circa primum Capitulum Petitionis dictorum affertorum Sindicorum, & Procuratorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & dicti Domini Francifci de Carraria Junioris patet, & verum effe Illuftrem Dominum Marchionem, de quo fit mentio in dicto tertio Capitulo dictæ Refponfionis fuiffe bene, & optime tractatum ut filium benevolum, & Colligatum a præfato Magnifico Domino Comite, & alia contenta in ipfo Capitulo effe omnino contra veritatem; ac petita in ipfo Capitulo fieri non debere; fed fieri debere ea, quæ concernunt perfonam præfati Domini Marchionis contenta in petitione porecta per ipfos Procuratores ipfius præfati Domini Comitis, & prout in ipfa petitione continetur.

Ad quartum Capitulum, dicunt fuiffe honeftum obmittere illud Capitulum, cum prorfus caret veritate, ut ex dictis, & allegatis per præfatos Procuratores prælibati Domini Comitis Virtutum circa primum Capitulum dictæ Petitionis porectæ per dictos affertos Sindicos, & Procuratores dictorum Communium Florentiæ, & Bononiæ & dicti Domini Francifci Junioris de Carraria patet, & ea fieri non debere, maxime cum dictus Dominus Francifcus Senior non fervavit fidem præfato Domino Comiti, & etiam nullum Jus competit dicto Domino Francifco Juniori fic petendi.

Ad contenta in quinto Capitulo dictæ Refponfionis, & Petitionis, dicunt, honeftiffimum fuiffe ipfum Capitulum obmittere, quia ipfi Domino Luchino nunquam competiit aliquid jus, nec hodie competit in Civitatibus, & Terris, quæ tenentur, & poffidentur per præfatum Dominum Comitem, & maxime, quia tempore vitæ & etiam poft mortem Domini Luchini Senioris, Dominium quarumcunque Civitatum & Terrarum, quæ hodie tenentur per præfatum Dominum Comitem, quæ non fuerunt quæfitæ per Recolendæ Memoriæ Magnificum Dominum Genitorem ipfius præfati Domini Comitis, vel per ipfum præfatum Magnificum Dominum Comitem vel per alium, poft mortem dicti Domini Luchini Senioris, fpectant ad Recolendæ Memoriæ, Dominum Johannem Archiepifcopum olim, & Dominum Mediolani, & qui Dominus Archiepifcopus ordinavit inter alios præfatum Genitorem ipfius præfati Domini Comitis fuccedere in Dominio dictarum Civitatum, & Terrarum, & non dictum Dominum Luchinum, & quæ ordinatio confirmata fuit, & executioni mandata, per Commune Mediolani, quod Commune tranftulit Dominium in eos, quos dictus Dominus Archiepifcopus voluit habere debere. Item quia talia non tranfeunt per fucceffionem, cum non fint proprium Patrimonium. Item jam lapfi funt non folum triginta, fed quadraginta tres Anni, quibus dictus Dominus Luchinus fenior mortuus eft &c.

Ad fextum Capitulum dicunt, dictum Dominum Carolum nominatum in dicto Capitulo effe concordem cum præfato Magnifico Domino Comite, & fic non poteft aliquid peti per dictos affertos Sindicos, & Procuratores dictorum Communium Florentiæ & Bononiæ, & dicti Domini Francifci. Et quia præfatus Dominus Comes ea, quæ tenet, & poffidet juftis,

ANNO 1392. tis, & debitis, & licitis modis acquisivit, & etiam legitimis titulis, ut satis est notorium.

Ad septimum Capitulum dicunt, contenta in eo fieri non debere, imo nec nominari quovis modo, ut de se patet, nec nominatim in dicto Capitulo nunquam habuerunt aliquid facere in bonis, quæ tenentur per præfatum Magnificum Dominum Dominum Comitem.

Ad Ultimum Capitulum dicunt, contenta in ipso Capitulo non fore vera, & per consequens fieri non debere.

Instrumentum Procuræ Domini Comitis in personam Domini Nicolai de Neapoli.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Ejusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima, die secundo Mensis Decembris hora Tertia, in præsentia Testium, meique Notarii infrascriptorum Illustrissimus Princeps, & Magnificus, & Excelsus Dominus Dominus Johannes Galeaz, Vicecomes, Comes Virtutum Mediolani Papiæ &c. Dominus, ac Imperialis Vicarius generalis, sponte, deliberate, & ex certa scientia, omnibus meliori via, jure, modo, & forma, quibus melius, validius, & solemnius potuit & potest, & cum interventu omnium solemnitatum tam juris, quam facti in talibus, & in infrascriptis oportunarum, citra revocationem aliorum suorum Procuratorum, fecit, constituit, & ordinavit, ac facit, constituit, & ordinat Magnificum, & Spectabilem Militem, Legum Doctorem Nicolaum de Spinellis de Neapoli, genitum quondam Recolendæ Memoriæ Domini Bartholomei, Consiliarium præfati illustris Domini Domini Johannis Galeaz dilectum Comitem Johiæ, Regnique Siciliæ Cancellarium ibi præsentem, ejus certum Nuntium, Missum, & Procuratorem, & quicquid de jure melius dici, & esse potest, speciali nomine præfati Domini Constituentis, ejusque filiorum, & hæredum, ac nomine, & vice omnium, & singulorum præfati Domini Adhærentium, Complicum, & Vallitorum, Sequacium, Recommendatorum, & benevolorum præsentium, & futurorum, & cujuslibet eorum. Ad faciendum, & contrahendum una cum Spectabili, & Egregio Milite Domino Gulielmo de Bevilaquis genito quondam Recolendæ Memoriæ Magnifici Militis Domini Francisci, similiter ejus Consiliarii dilecti, ac Procuratore ad hæc alias specialiter constituto, Compromissum cum Magnificis Communitatibus, & Populis Civitatum Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco de Carraria earumque, seu eorum, & cujuslibet ipsarum, & ipsorum nomine, ac nomine omnium, & singulorum eorum, & cujuslibet eorum & earum Colligatorum, ac Confæderatorum, & suorum, & dictorum Confæderatorum & Colligatorum, & cuiscunque Adhærentium, Complicium, Vallitorum, Sequacium, & Recommendatorum, & auxiliatorum eorum, & ipsarum, & cujuslibet ipsarum, & cum quolibet ex dictis Adhærentibus, sequacibus, & benevolis, & cum quolibet, qui se immiscuerit in guerra prædicta, vel in rebus maxime spoliatis, seu occupatis durante præsenti guerra, & cum Procuratoribus, & Sindicis ipsarum Communitatum, & Populorum, & Domini Francisci prædicti, & cujuslibet earum, & prædictorum, & cujuslibet prædictorum de jure, & de facto, & de amicabili Compositione, prout videbitur discretioni, & Prudentiæ præfati Domini ejus Procuratoris. In Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum de Carazolis Magistrum generalem Hyerosolimitanum & Sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legatum, & in Magnificum Dominum Dominum Antoniottum Adurnum Dei gracia Januensium Ducem, & in Magnificam Communitatem Civitatis Januæ, tamquam in Arbitros, & Arbitratores, & Amicabiles Compositores, & Amicos Communes eligendos, per præfatum Dominum Procuratorem nomine, & nominibus, quibus supra, nomine, & occasione guerræ, & discordiarum, discensionum, differenciarum, quæ vigent, & vigere possent, & poterunt quovis modo, inter præfatum Illustrem, & Magnificum Principem Dominum Johannem Galeaz Constituentem, ejusque Adhærentes, Complices, Valitores, & Sequaces, & Recommendatos, & quemlibet ipsorum ex una parte, seu pluribus Partibus: Et Magnificas Communitates, & Populos Civitatum Florentiæ, & Bononiæ, & Dominum Franciscum præfatum, & quamlibet ipsarum, & ipsorum Adhærentes, Complices, Vallitores, Sequaces, & Recommendatos, Benevolosque ipsarum, & cujuslibet ipsarum, & qui se immiscuerunt, ut supra ex alia, seu ex aliis Partibus. Ac etiam ad dandum, & concedendum una cum dicto Domino Gulielmo Bayliam, & potestatem eisdem Arbitris, Arbitratoribus, & amicabilibus Compositoribus possendi pronuntiare, jubere, & declarare Pacem puram, veram, & inrevocabiliter, & cunctis temporibus duraturam inter dictas Partes, & quamlibet ipsarum, & quamlibet ex dictis Partibus conjunctim, & divisim, de, & super prædictis guerra, discensionibus, discordiis, & ut supra, & etiam occasione prædictorum, & dependentium a prædictis. Ac etiam ad dandum, & concedendum ipsis Arbitratoribus potestatem, & bayliam pronunciandi, arbitrandi, & arbitramentandi, & amicabiliter componendi, & declarandi super prædictis, & quolibet, & qualibet prædictorum, & prædictarum, & dependentibus a prædictis de jure, & de facto, & de amicabili Compositione, & obmissis quibuscunque solemnitatibus, & quocunque ordine, & modo procedendi, etiam Partibus prædictis, & aliqua ipsarum absentibus, & non citatis. Deditque & dat præfatus Illustrissimus Dominus Constituens, præfato Magnifico Domino Nicolao suo Procuratori ut supra una cum dicto Domino Gulielmo potestatem, & bayliam faciendi ipsum Compromissum in prædictos Arbitros cum illis potestatibus, bayliis, modis, formis, conventionibus, pactis, pænis, terminis, & termino Compromissi, obligationibus, prorogationibus, & potestate prorogandi, juramento, & de non contraveniendo Arbitramentis, quæ pronunciabuntur per ipsos Arbitratores, solemnitatibus, Clausulis, & Renunciationibus, quæ videbuntur discretioni præfati Domini ejus Procuratoris, & cum omnibus, & singulis, quæ ad effectum, & valorem prædictorum, & eorum, quæ arbitrabuntur, & nullo modo annullari, infringi possint, nec peti reduci ad arbitrium boni viri, oportuna, & utilia sunt, & erunt, ac etiam ad faciendum, concludendum, & firmandum una, & simul cum præfato Domino Gulielmo Pacem, & injuriarum, & quarumlibet offensionum remissionem cum dictis Magnificis Communibus Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco prædicto, & eorum, & cujuslibet eorum Sindicis, vel Procuratoribus nomine ipsorum Communium, & Domini Francisci prædicti, & vice, & nomine omnium, & singulorum eorum, & cujuslibet eorum Colligatorum, & seu Confæderatorum, & suarum, & dictorum Confæderatorum, & Colligatorum, & cujuscunque ipsorum Subditorum Adhærentium Complicum, Auxiliatorum, Recommendatorum, vel sequacium, & quolibet, & quocunque dictorum nominum. Et ad obligandum simul cum præfato Domino Gulielmo pro ipsis omnibus observandis dictum Illustrem, & Excelsum Dominum Dominum Johannem Galeaz, & ejus bona præsentia, & futura. Et de præmissis unum, & plura Instrumenta cuicunque Notario fieri rogandum. Dans, & concedens præfatus Dominus Mediolani Constituens præfato Domino ejus Procuratori simul cum dicto Domino Gulielmo in præmissis, & circa præmissa, & inde pendentibus, emergentibus, & connexis ab eis, plenum, liberum, & generale Mandatum cum plena, libera, & generali, administratione, ac etiam speciale, & specificum, etiam si talia forent, que Mandatum exigerent speciale. Ac etiam committens eidem Domino Procuratori suo una cum dicto Domino Gulielmo in præmissis totaliter Vices suas. Promittens Illustrissimus Dominus Constituens præfatus mihi Notario infrascripto tamquam publicæ personæ solemniter recipienti, & stipulanti nomine, & vice præfatorum Magnificorum Communitatum, & Populorum, & suorum Communium, & singularum personarum aliqualiter interest, intererit, vel interesse poterit quomodolibet in futurum, quod totum quicquid gestum, & factum fuerit per præfatum Dominum ejus Procuratorem, simul cum dicto Domino Gulielmo in præmissis, & circa præmissa, & in dependentibus, emergentibus, & connexis ab eis cunctis temporibus ratum, gratum, & firmum habebunt, & tenebunt sub obligatione omnium bonorum prælibati Illustrissimi Domini Johannis Galeaz, & inde præfatus Illustrissimus Princeps, & Magnificus, & Excelsus Dominus Dominus Johannez Galeaz constituens mandavit mihi Notario infrascripto, ut de præmissis unum, & plura ejusdem tenoris, si fuerit expediens, conficiam Instrumenta. Actum in Civitate Papiæ in Castro prælibati Illustrissimi Principis, & Ma-

ANNO 1392. Magnifici Domini Domini Constituentis, videlicet in Camera Cubiculari ipsius, respondente de versus Portam Sanctæ Mariæ in Perticha dictæ Civitatis præsentibus Reverendo in Christo Patre, & Domino Domino Fratre Guilielmo, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopo Papiense, & Comite, spectabili Milite, & Egregiis Viris Dominis Nicolao Marchione Pallavicino Consiliariis, Francisco de Barbavairis Camarario, & Pasquino de Capellis Cancellario, & Secretario prælibati Domini inde testibus notis, vocatis, & rogatis.

Ego Johannes de Oliariis genitus Domini Augustini, publicus Papiensis Imperialique auctoritate Notarius hiis omnibus, dum sic agerentur interfui, & rogatus hoc Instrumentum per me fieri, jussi, traddidi, & aliis occupatus per infrascriptum Notarium scribi feci, & me subscripsi in testimonium omnium præmissorum.

Ego Jacobus de Cambiis Papiensis Imperialique auctoritate Notarius presens Instrumentum Mandato suprascripti Notarii scripsi.

Instrumentum Sindicatus, & Procur. Communis Perusii.

In Nomine Domini Amen. Anno Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione decima quarta secundum Stillum Civitatis Perusii, tempore Domini Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifatii Papæ Noni, die decimo Mensis Novembris. Convocato, & congregato in sufficienti numero Majori, & generali Consilio Communis, & Populi Civitatis Perusii ad sonum Campanæ, Tubarum vocemque Preconis, de mandato Magnificorum Dominorum Priorum Artium Civitatis Perusii, & Domini Capitanei Populi Perusii in Salla inferiori Palatii residentiæ dicti Domini Capitanei ut moris est. In quo quidem Consilio factis propositis, & exhibitis Consiliis, & obtentis partitis de levando ad sedendum, nemine in contrarium surgente, singulariter, & distincte super omnibus infrascriptis, & singulis, & quolibet ipsorum, secundum formam Statutorum, & ordinamentorum Communis Perusii. Magnifici Domini Domini Priores Artium Civitatis Perusii omnes simul in plena concordia agentes omnia infrascripta de præsentia, & consensu Sapientum, & Jurium Peritorum Virorum Domini Johannis Bernardi de Offida Vicarii, Egregii Militis, & Legum Doctoris Domini Thomasii Johannis de Salamonibus de Atria, honorabilis Potestatis Civitatis Perusii, & Domini Nicolai Antonioli de Costenbusa Vicarii Magnifici Viri Francisci de Scotis de Placentia, honorabilis Capitanei Populi Perusini, & etiam de præsentia, & consensu seu Consiliariorum Consilii antedicti in sufficienti numero, congregatorum, & ipsi Domini Vicarii, & Consiliarii de præsentia, & consensu dictorum Magnificorum Dominorum Priorum Artium dictæ Civitatis Perusii. Omnes simul in plena concordia existentes, vice, & nomine Communis Perusini, & prò Civitate, Comitatu, Territorio, Fortalitia, & districtu Perusii, & pro Civitatibus, Terris, Castris, & Locis, Dominis, ac singularibus personis dicto Communi suppositis, vel quomodolibet recommissis, prò quibus, & quolibet ipsorum, cum Clausulis, & Capitulis oportunis in forma de rato-habitione solemniter promiserunt; Obligantes dictum Commune Perusii, & singula bona mobilia, & immobilia præsentia, & futura dicti Communis, & singularum personarum prò observatione infrascriptorum, & dependentium ab eisdem, omni jure modo, & forma, quibus magis, melius, & de jure efficatius potuerunt, non revocando propterea alios dicti Communis Sindicos, nec Procuratores, nec gesta per eos, sed potius confirmando, fecerunt, constituerunt, & creaverunt nominibus, quibus supra eorum, & dicti Communis Sindicos, & Procuratores, Actores, Factores, & certos Nuntios speciales Nobilem, & Egregium Militem, ac Legum Doctorem Dominum Nicolaum Domini Lelii de Baleonibus, & Circumspectum Virum Ugulinum Cechini de Perusio honorabiles Ambasiatores dicti Communis in Civitate Januæ existentes, absentes tamquam præsentes, & utrumque eorum in solidum, ita quod non sit potior Occupantis conditio, sed quod per alterum inceptum fuerit, per alterum valeat prossequi, & finiri, & spetialiter, & nominatim ad tractandum, iniendum, firmandum Pacem, & concludendum, & solemniter promittendum vice, & nomine dicti Communis, & Terrarum, & locorum, & aliorum, utsupra comprehensorum cum Sindicis, & Procuratoribus Communitatum Civitatis Florentiæ, Bononiæ, & Complicum, & Sequacium ipsarum, & Recommendatorum, & adhærentium, & cum quibuscunque aliis Mandatum habentibus, de, & super quibuscunque offensionibus realibus, seu personalibus, mediis, seu mixtis, damnis, & interesse perceptis quomodolibet, & quæ percipi poterunt in futurum per dictum Commune Perusii, vel ejus Cives, districtuales, Subditos, Recommendatos, gentes, Adhærentes, Complices, seu Sequaces ante præsentem guerram cæptam inter predictos Florentinos, & Bononienses, & eorum Adhærentes, Complices, & Sequaces contra Illustrem, & Excelsum Dominum Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem, Comitem Virtutum Mediolani &c. Imperialem Vicarium generalem, & contra Communia Perusii, & Senarum, & eorum Adhærentes, Complices, & Sequaces, seu etiam è converso, & etiam post dictam guerram, & ea durante, & ad faciendum, seu recipiendum generalem, seu particularem remissionem, finem, & absolutionem de, & super omnibus, & singulis supradictis, & dependentibus, & conexis, cum, & sub illis Capitulis, pactis, Conventionibus conditionibus, reservationibus, aut promissionibus, & sub illis verborum conceptionibus, prout, & quemadmodum ipsis Sindicis, vel alteri ipsorum, si alter abesset, placuerit quoquomodo. Et ad petendum dictis Nominibus restitutionem omnium bonorum, Jurium, Actionum, & rerum quarumlibet pertinentium, seu spectantium ad ipsum Commune Perusii, vel Subditos, Recommendatos, Adhærentes, vel Complices, seu quæ spectare, vel quomodolibet pertinere possent, & omnium, & singularum Civitatum, Terrarum, Castrorum, Fortilitiorum, seu Locorum, & aliorum predictorum quorumlibet dicti Communis Perusii, vel Civium, Districtualium, Complicum, Recommendatorum, vel Sequacium dicti Communis Perusii, vel ad ipsum Commune Perusii, Cives, districtuales, Subditos, & Recommendatos, Adhærentes, Complices, vel Sequaces, quovis jure, actione, modo, vel forma, seu causa pertinentium, vel spectantium, quoquomodo invasorum, detemptorum, vel aliter occupatorum, tam ante presentem guerram, quam postea quomodocunque per dictum Commune Florentiæ, sive ejus Cives, districtuales, gentes, Adhærentes, Recommendatos, Complices, vel Sequaces, & etiam omnium, & singulorum damnorum, & interesse quomodolibet perceptorum, vel quæ percipi potuissent, vel potuerunt prædictorum, vel alicujus eorum occasione, vel causa, seu dependentium ab eisdem, vel aliquo eorundem. Et ad faciendum nominibus supradictis generalem Commissionem, seu spetialem, seu etiam liberimum, ac generalissimum, & plenissimum Compromissum de, & super omnibus, & singulis supra, & infrascriptis, & quolibet ipsorum, dependentibus, seu conexis, & etiam aliis extraneis ad beneplacitum ipsorum Sindicorum, vel alterius ipsorum, altero existente absente utsupra exprimitur, in Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carazolum Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani Magistrum dignissimum, & Apostolicæ Sedis Nuntium ad hæc ab eadem Sede spetialiter deputatum, & Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Antoniottum Adurnum Ducem Januensem, & in Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Raimundum, generalem Ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magistrum, nec non in Venerabile Consilium prefati Domini Ducis, & Communitatis Civitatis Januæ, Arbitratores tractatus dictæ Pacis, Deo prævio, pertractandæ inter dictas Partes, & vel etiam quoscunque alios, in quos Ambaxiatores, Procuratores, Actores, vel Sindici prefati Illustris, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum &c. duxerint comittendum, & ad faciendum, & fieri faciendum hujusmodi Compromissum, seu commissionem in predictos, seu aliquos ex eis sub, & cum illis modis, conditionibus, clausulis, seu reservationibus, vel etiam sub illa

ANNO 1392. illa generalissima, plenissima, & absolutissima remissione, cognitione potestate, & arbitrio, prout, & sicut præfati Constituti, vel alter ipsorum, altero tamen ut supra absente, noverit pro utilitate Communis Perusii quomodolibet salubrius convenire. Et nihilominus ad beneplacitum ipsorum, & ad faciendum, & fieri faciendum de, & super prædictis, & quolibet ipsorum, & dependentibus, & conexis unum, & plura Instrumenta tam pacis, remissionis & plenæ concordiæ, absolutionis, & refutationis, seu transactionis, quam etiam cujuscunque commissionis, seu Compromissi generalissimi, & etiam cujuscunque ratificationis, seu emologationis quomodolibet faciendæ occasione Laudi, seu sententiæ ferrendæ inter dictas Partes eorum occasione, vel dependentium ab eisdem, cum, & sub illis pactis, Capitulis, mulctis, promissionibus, renuntiationibus, pænarum adjectionibus, bonorum obligationibus, juramentis, & aliis quibuscunque Clausulis, seu solemnitatibus quomodolibet oportunis tam de consuetudine, quam de jure, vel alio quocunque modo ad beneplacitum ipsorum, & etiam ad sensum Sapientis Partium oportunum. Et de prædictis, & quolibet ipsorum, & dependentibus ab eisdem plenarie observandis, & ad obligandum dictum Commune Perusii, & singulares personas, & omnia, & singula bona, & Jura quæcunque præsentia, & futura prout fuerit quomodolibet oportunum. Dantes, & concedentes dictis eorum Sindicis, & Procuratoribus, & cuilibet ipsorum in solidum in prædictis, & quolibet eorundem, & dependentibus, & conexis, & circa, & quorumlibet ipsorum plenissimum, liberimum, & generalissimum Mandatum cum plenissima & liberima, & generalissima administratione. Nec non promittentes nominibus quibus supra mihi Johanni Notario infrascripto tamquam publicæ personæ stipulanti, & recipienti vice, & nomine dictorum Comunium Florentiæ, & Bononiæ, & Subditorum, & Recommendatorum, Adhærentium, seu Sequacium ipsorum, vel alterius eorum, & etiam nomine omnium illorum, quorum interest, seu interesse poterit quomodolibet in futurum, se habituros, & quod habebunt perpetuo ratum, firmum, & gratum omne id, & totum, quod per ipsos eorum Sindicos, & Procuratores, vel per alterum ipsorum, altero, ut supra premittitur, ablente, & existente factum, gestum, commissum, & seu conventum fuerit in prædictis, vel aliquo ipsorum, seu circa ea, aut dependentia, vel conexa modo aliquo, seu forma, & in nullo per se, vel alium, seu alios contrafacere, vel venire de jure, vel de facto, quovis colore quæsito sub hypoteca, & obligatione expressa omnium, & singulorum bonorum dicti Comunis, & singularum personarum præsentium, & futurorum. Insuperque volentes præfatos eorum Sindicos, Procuratores, & utrumque ipsorum ab omni satisdationis onere relevari, promiserunt mihi Notario supra scripto, & infrascripto præsenti, stipulanti, & recipienti nominibus supradictis fidejubentes prò eis, & utroque ipsorum in solidum in omnem casum, & eventum de Juditio sisti, & Judicatum solvendo cum Clausulis opportunis sub hyppoteca, & obligatione prædictis.

Acta fuerunt in Civitate Perusii in Salla inferiori habitationis, & residentiæ Domini Capitanei Perusini, cui Palatium Dominorum Priorum supradictorum. Platea Comunis Perusii, Via Comunis Perusii, & alii siqui plures aut veriores sunt Confines, præsentibus Ser Bertolino Cechi de Perusio Portæ Sancti Angelini, & Bartucciolo Nerii de Perusio Portæ Sanctæ Sux., & Parochiæ Sancti Andreæ, & Cecharello de Mechis de Perusio Portæ Sancti Angeli, testibus ad hæc habitis, vocatis, & rogatis.

Ego Johannes quondam Magistri Feji de Perusio Portæ Steburn. & Parochiæ Sancti Nicolai Imperiali auctoritate Notarius, & Judex Ordinarius, & nunc Notarius dictorum Dominorum Priorum prædictis omnibus, & singulis interfui, & ea rogatus prædicta scripsi, & publicavi, signumque meum apposui consuetum.

Instrumentum Sindicatus, & Procuræ Communis Senarum.

In Nomine Domini Amen. Anno Dominicæ Incarnationis Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima. Die duodecima Mensis Decembris Pateat omnibus evidenter, quod congregato, & convocato generali Consilio, & Campan. Communis, & Populi Civitatis Senarum in consueto Palatio, & Magna Salla Palatii inferioris dicti Communis, ad sonum Campanæ, vocemque Preconis ut moris est, in sufficienti numero secundum formam Statutorum Senarum Magnifici, & honorabiles Viri Cives Senarum, videlicet Ser Laurentius Venturini de Andrenceliis Moschæ. Andreas Sabelini Pieri. Paulus Johannis Vivæ. Bertolinus Mini Corsini, Nofrius Angeli Ugolini. Antonius Francisci Casarini Johannes Mini Buoni, Minocius Mini Thomini, Dominicus Guidi, & Franciscus Vindotti, Priores, Gubernatores Communis, & Populi Civitatis Senarum nec non duæ partes, & ultra Consiliariorum dicti Consilii generalis, qui ex forma Statutorum Communis Senarum habent plenam, & liberam bailiam, auctoritatem, & potestatem, merum, & mixtum Imperium, quam, & quod habet totum Commune, & Populus Civitatis Senarum. Omni via, jure, modo, & forma, quibus magis, & melius potuerunt, & fieri potuit, & potest pro se ipsis agentes, & vice, & nomine Communis, & Populi Civitatis Senarum sibi invicem consentientes, & auctorantes fecerunt, constituerunt, & creaverunt, & ordinaverunt ipsorum, & dicti Communis, & Populi Civitatis Senarum veros, & legitimos Sindicos, & Procuratores, Actores, Factores, deffensores, & certos Nuntios spetiales Nobiles, & Prudentes Viros Dominum Johannem Ser Gucii Legum Doctorem, & Baptistam Mini Caffini de Piccolominibus, Cives Senenses, videlicet ablentes tamquam præsentes, & quemlibet ipsorum in solidum, & in totum in omni lite, differentia, causa, quæstione, seu Controversia, quam Commune, & Populus Civitatis Senarum habet, seu haberet imposterum de quacunque, & super quacunque re cum quacunque persona, loco, Coleggio, Universitate, Civitate, vel Domino, Viro, vel pluribus quomodocunque, & qualitercunque contigerit, seu contingere possit. Et ipsius Populi, & Communis Senarum jura deffendendum, & protegendum, dicendum, faciendum, & allegandum prout juris, & eorum ordo postulat, & requirit, & singulariter, & nominatim. Ad compromittendum libere de jure, & de facto, & de jure tantum, & de facto tantum, nomine, & vice Populi, & Communis Civitatis Senarum, & pro ipso Communi, & Populo, in Magnificum Commune Januæ, Magnificum Dominum Ducem Januæ, & Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Magistrum Sacræ domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani, & vel in alterum ipsorum unum, vel plures, & seu alium vel alios quoscunque Arbitros, & Arbitratores, & Amicos Communes Partium infrascriptarum, & inter ipsas Partes omnem litem, & quæstionem, seu quærelam quomodocunque voluerint, terminandam, de, & super guerra, inimicitia, & discordia, & seu differentia, quam Commune, & Populus Civitatis Senarum habet, seu haberet quomodocunque cum Communi, & Populo Civitatis Florentiæ, & seu quibuscunque aliis Civitatibus, Communitatibus, Dominis, vel singularibus personis, & Locis quibuscunque, prout, & sicut dictis eorum Sindicis, & Procuratoribus, vel alteri ipsorum videbitur, & placebit. Item ad ratificandum, & confirmandum omne Compromissum, seu promissionem, & obligationem, quod, & quæ apparerent fore ab hodie retrò per dictos eorum Sindicos, & Procuratores, vel alterum ipsorum, & seu alium quemcunque ipsorum nomine, & seu nomine Communis, & Populi Civitatis in dictos Magnificos Arbitros, Arbitratores, atque Communes Amicos, vel alios quoscunque occasione dictæ guerræ, & vel alia quacunque re quomodocunque, vel qualitercunque facta appareret, scriptura, vel verbo, publice, vel private. Item ad substituendum nomine ipsorum, & Communis, & Populi Civitatis Senarum unum, & plures Sindicos, & Procuratores cum pleno, & libero Mandato ex nunc, prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc quos substituerint, & vel alter ipsorum substituerit unum, vel plures cum quocunque Mandato. Confirmantes, & approbantes prò veris, & legitimis Sindicis, & Procuratoribus dicti Communis,

munis, & Populi Civitatis Senarum, & prò ipso Communi, & Populo, & generaliter, & ſpetialiter ad omnia, & ſingula faciendum, & exercendum, procurandum, promittendum, & obligandum quæ in prediƈtis omnibus, & circa prediƈta, & dependentibus ab eisdem quomodocunque fuerint neceſſària, utilia, & etiam oportuna, & quæ ipſimet Conſtituentes, ſi præſentes eſſent, facere, & exercere poſſent in omnibus ſupra, & infraſcriptis, etiam ſi Mandatum exigerent ſpetiale, de quibus oporteret in preſenti Mandato mentionem fieri ſpetialem, cum omnibus, & ſingulis promiſſionibus, obligationibus, pœnarum adjeƈtionibus Capitulis, formis, modis, paƈtis, Articulis, declarationibus, & conventionibus quibuscunque neceſſariis, & utilibus, & de prediƈtis omnibus, & ab eis dependentibus quomodocunque, & qualitercunque faciendum, & fieri faciendum Inſtrumenta neceſſaria Unum, vel plura, vallata, & vallanda omnibus, & ſingulis viribus, & ſolemnitatibus a Jure, & conſuetudine permiſſis in quocunque loco, vel Patria, & prout, & ſicut diƈtis Sindicis, & Procuratoribus, & vel alteri ipſorum videbitur, & placebit. Dantes, & concedentes diƈti Conſtituentes, & ipſorum quilibet pro ſe ipſis, & vice, & nomine Communis, & Populi Civitatis Senarum diƈtis eorum Sindicis, & Procuratoribus, & utrique ipſorum in ſolidum, & ſubſtituendis ab eis, vel altero ipſorum, uni, vel pluribus in prediƈtis omnibus, & ſingulis, & circa ea, & dependentia ab eis quoquomodo plenum, liberum, ſpetiale, & generale Mandatum cum plena, libera generali, & ſpetiali adminiſtratione, quod, & quam habent diƈti Conſtituentes, & ſeu quod, & quam habet, & poteſt habere totum Commune, & Populus Civitatis Senarum. Promittentes diƈti Conſtituentes, & quilibet ipſorum prò ſe ipſis, & vice, & nomine Communis, & Populi Civitatis Senarum, & prò ipſo Communi, & Populo, mihi antediƈto Notario infraſcripto tamquam publicæ perſonæ Offitio publico recipienti, & ſtipulanti prò omnibus, & ſingulis, quorum intereſt, vel intereſſe poterit in futurum, ſe firmum, ratum, gratum, validum, & accæptum habere, tenere & obſervare ——————— propterea omne id totum, & quicquid faƈtum, diƈtum, geſtum, & procuratum, promiſſum, obligatum, & conventum fuerit per diƈtos eorum Sindicos, & Procuratores, & vel alterum ipſorum, vel ſubſtituendos ab eis, & vel altero ipſorum Unum, & ſeu plures in prediƈtis omnibus, & ſingulis, & dependentibus ab eis, & contra ea, vel aliquid ipſorum non facere, dicere, vel venire per ſe, vel alium, & ſeu alios, ſuo, ſeu Communis, & Populi Civitatis Senarum Nomine, aliqua ratione, vel cauſa, direƈte, vel indireƈte ſub pæna, & obligatione omnium bonorum mobilium, & immobilium præſentium, & futurorum diƈti Communis, & Populi Civitatis Senarum — Aƈtum in Civitate Senarum in Salla Majori Palatii inferioris Communis Senarum in quo Conſilia diƈti Communis, & Populi celebrantur. Præſentibus Johanne Meji diƈto Traſiƈto, Franciſco Nerii, & Mattheo Gerardi de Senis. familiaribus Dominorum Priorum diƈtæ Civitatis Senarum teſtibus ad hæc vocatis, & rogatis.

Ego Andreas quondam Juſti Cennis de Vulteris Publicus Apoſtolica, & Imperiali auƈtoritatibus Notarius, Cæſareaque auƈtoritate Judex Ordinarius, & nunc Notarius, & Officialis Communis Senarum ſuper Reformationibus Conſiliorum diƈtæ Civitatis ſpetialiter deputatus prediƈtis omnibus, dum agerentur in diƈto Conſilio generali, interſui, & ea, rogatus ſcripſi fideliter, & publicavi

Produƈtio Jurium Domini Comitis.

Coram Vobis Reverendiſſimo in Chriſto Patre, & Domino Domino Ricardo Carazolo Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Sacræ Domus Hoſpitalis Sancti Johannis Hyeroſolimitani generali Magiſtro, & Sedis Apoſtolicæ Nuntio, & Magnifico Domino Antoniotto Adurno Dei gratia Januenſium Duce, & Sapiente, & honorandis Viris Domino Petro Ultramarino Jur. Perito, Julliano de Caſtro, Leonardo Gentili, Jacobo de Cambio Communitatem Januæ repreſentantibus Arbitris, Arbitratoribus, Tranſactoribus, & Amicabilibus Compoſitoribus communiter, & concorditer eleƈtis inter Partes infraſcriptas, ipſarum Partium Sindicos, & Procuratores. Speƈtabiles, & Egregii Milites Domini Nicolaus de Spinellis Comes Johiæ, & Regni Ciciliæ Cancellarius, & Gulielmus de Bevilaquis Procuratores Illuſtris Principis, ac Magnifici, & Excelſi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis Comitis Virtutum, Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii generalis. Ad clarificationem animorum Veſtrorum Dominorum Arbitrorum, & Arbitratorum, & ad Verificationem poſſeſſorii dumtaxat coram Vobis Dominis Arbitratoribus intentati per diƈtos Procuratores prelibati Domini Comitis Virtutum ſuper Spoliatione Civitatis Paduæ faƈta per Dominum Franciſcum de Carraria Juniorem, ſeu per gentes ipſius Domini Franciſci, & non ad verificationem alicujus Juditii petitorii, exhibent, producunt coram Vobis infraſcripta Jura, & Inſtrumenta, quibus uti volunt, & intendunt in illis paſſibus, punƈtis, & articulis, & particulis, quæ ſint, tendant, & faciant in favorem prelibati Domini Comitis & contra quemcunque alium, contra quem melius prodeſſe poſſint præfato Domino Mediolani, Florentinos, Bononienſes, & Dominum Franciſcum de Carraria Juniorem, ipſorumque Sindicos, & Procuratores, & non aliter nec alio modo, in cauſa, & quæſtione coram Vobis inter diƈtas Partes vertente. Et quam produƈtionem prediƈti Procuratores prelibati Domino Johannis Galeaz fecerunt, & faciunt in tantum, in quantum ſit, & concernat favorem prelibati Domini Johannis Galeaz, & contra Partem adverſam, & non aliter, nec alio modo, protheſtantes, ſe velle uti aliis Juribus, quibus carent ad præſens nomine prelibati Domini Domini Comitis Virtutum.

Primo videlicet Inſtrumentum, ſive Membranam unam, in qua ſunt plura Inſtrumenta & plures aƈtus, per quæ evidenter apparet fuiſſe tranſlata Dominium, & Poſſeſſionem Civitatis Paduæ, & diſtriƈtus Caſtrorum, Territorii, & Fortilitiorum ejusdem Civitatis juſte, & legitime prefato Illuſtri Principi Domino Comiti Virtutum. Cujus Inſtrumenti ſecunda linea incipit, *præſentibus* & penultima incipit *in ea*.

Item Summarium Unum omnium Inſtrumentorum deſcriptorum in prediƈto Magno Inſtrumento, ſeu in Membrana una magna, cujus Summarii ſecunda linea incipit XIa, Et penultima linea finit *Communi*.

Item Ligam unam faƈtam Piſis, cujus ſecunda linea incipit. *Mariæ*, & penultima finit *ſcriptum*.

Reſponſio Florentinorum faƈta contra Senenſes.

Coram Vobis Magnificis Dominis Arbitris, & Arbitratoribus ſupraſcriptis comparent diƈti Sindici, & Procuratores Comunis Florentiæ occaſione reſervationis in Laudo per Vos lato auƈtæ de Caſtris Montis Palciani, & Lucignani, & eorum pertinentiis. Et non aprobando propterea contenta in diƈto Laudo, dicunt, quod diƈta Caſtra pertinent de jure ad diƈtum Comune Florentiæ, & per Vos Dominos Arbitros adjudicari debent diƈto Comuni Florentiæ, & diƈtum Comune Senarum condemnari ad reſtitutionem, & liberam relaxationem diƈti Caſtri Lucignani cum ſuo Territorio & Juribus, & pertinentiis, & ita per Vos Dominos Arbitros fieri, pronuntiari, laudari, & declarari petunt diƈti Sindici Comunis Florentiæ diƈto nomine, petentes ſibi in prediƈtis Jus, & juſtitiam fieri omni modo, via, forma, & jure, quibus magis, & melius fieri poteſt. Offerentes ſe paratos in terminum competentem oſtendere producere, & probare, eis de jure incumbentia; protheſtantes tamen quod ſe non aſtringunt ad aliquam probationem ſuperfluam.

Prorogatio Compromiſſi prorogati per Procuratores Illuſtris Domini Mediolani & aliorum ex parte ſua.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Ejuſdem Milleſimo trecenteſimo nonageſimo ſecundo, Indiƈtione quarta decima ſecundum curſum Januæ, die Sabbathi vigeſimo Menſis Januarii, ante horam quartam Noƈtis, & paulo poſt latam quamdam ſententiam, de qua infra fit mentio, tempore Pontificatus Sanƈtiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papæ Noni Anno tertio.

Speƈtabilis, & Egregius Miles Nicolaus Spinellus Comes Johiæ, & Regni Siciliæ Cancellarius, & Speƈtabilis, & Egregius Miles Dominus Gulielmus de Bevilaquis filius quondam Domini Franciſci Militis,

ANNO 1392.

litis, Consiliarii, & Procuratores Illustris Principis, ac Magnifici, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum Mediolani, &c. Imperialis Vicarii generalis ad infrascripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus Nos Notarii infrascripti publicis Instrumentis Procuratoriis fieri rogatis. Uno videlicet manu Johannis de Olariis Notarii, & Civis Papiensis in personam suprascripti Spectabilis Militis Domini Nicolai anno proxime præterito, Indictione quarta decima secundum cursum Civitatis Papiæ, die secundo Mensis Octobris, alio facto in personam prefati Spectabilis Militis Domini Gulielmi fieri rogatu manu Cattelani de Christianis Notarii Civis Papiensis filii quondam Domini Francefchini Juris Periti, anno proxime præterito, Indictione quarta decima, die lunæ trigesimo Mensis Octobris, Procuratoriis nominibus Domini Johannis Galeaz, & prò ipso Domino Johanne Galeaz, ejusque filiis, & hæredibus, ac etiam nomine, & vice Adhærentium Complicum, Vallitorum, & Sequacium Benevolorum, ac Subditorum prefati Domini Johannis Galeaz. Et spectabilis, & Egregius Miles Dominus Filippus de la Molza, & Sapiens Vir Dominus Johanne de Bobio Juris Utriusque Doctor, Procuratores Magnifici, & Excelsi Domini Domini Francisci de Gonzaga, Domini Mantuæ Imperialis Vicarii Generalis ad infrascripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus publico Instrumento dictæ Procurationis fieri rogato manu Jacobi de Falconibus Notarii, & Civis Mantuæ Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima secundum cursum Civitatis Mantuæ die Jovis quartodecimo Mensis Decembris, nomine, & vice dicti Magnifici Domini Domini Francisci Domini Mantuæ, ejusque Adhærentium Complicum, Vallitorum, Colligatorum, Vassalorum, sequacium Benevolorum, & Subditorum. Et spectabilis Miles Dominus Nicolaus de Ballionibus Legum Doctor. Et Nobilis, ac Circumspectus Vir Ser Ugolinus Cecchini, honorabiles Cives Perusii, Sindici, & Procuratores Magnificæ Communitatis, hominum, Populi, & Universitatis Magnificæ Civitatis Perusii ad infrascripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus publico Instrumento dicti Sindicatus fieri rogato manu Johannis quondam Magnifici Feji de Perusio Notarii, Anno millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima secundum stilum Civitatis Perusii, die undecimo Mensis Novembris nomine, & vice predictæ Communitatis, Populi, & Universitatis Civitatis Perusii, ac etiam nomine, & vice omnium, & singulorum Adhærentium, Complicum, Vallitorum, Colligatorum, Benevolorum, Sequacium, Recommendatorum, & Subditorum dictæ Civitatis Perusii. Et Nobilis, & prudens Vir Baptista Mini Cassini de Picolominibus, Civis Senensis, Sindicus, & Procurator Magnificæ Communitatis, hominum, Populi, & Universitatis Magnificæ Civitatis Senarum ad infrascripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constitutus, ut constare vidimus publico Instrumento Sindicatus, & Procurationis scripto manu Andreæ quondam Justi Cennis de Vulteris Notarii, Anno Dominicæ Incarnationis millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quintadecima, die duodecima Mensis Decembris, nomine, & vice dictæ Communitatis, & Populi Universitatis Civitatis Senarum, ac nomine, & vice omnium, & singulorum Adhærentium, Colligatorum, Benevolorum, Complicum, Vallitorum, Sequacium, Recommendatorum, Vassallorum, & Subditorum dictæ Civitatis Senarum, & quilibet ex ipsis Procuratoribus, & Sindicis nomine, & nominibus, quo, & quibus supra habentes plenam informationem de quodam Capitulo inserto in quadam arbitramentali Sententia lata per infrascriptos Magnificos Dominos Arbitros, & Arbitratores electos per Procuratores, & Sindicos supradictos nomine quo supra ex una parte. Et Sindicos, & Procuratores Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Magnifici Domini Francisci Junioris de Carraria Paduæ &c. nomine ipsarum Communitatum, & Domini Francisci ex altera parte prout apparet quibusdam publicis Instrumentis Compromissi compositis, & rogatis per Notarios infrascriptos, & nonnullos alios Notarios, hoc Anno, die vigesima octava Decembris proxime præteriti. Et de dicta sententia apparet aliis publicis Instrumentis compositis, & rogatis per Nos Nicolaum Jacobi de Damiano, & Antonium de Credentia Notarios infrascriptos hodie paulo ante. Cujus quidem Capituli in ipsa Sententia inserti tenor sequitur in hac forma: Item quia per supradictos Sindicos, & procuratarores multa fuerunt petita hinc inde coram Nobis, non fuit possibile pronunciare propter brevitatem temporis, condemnamus, & condemnatos pronunciamus dictos Sindicos, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Magnifici Domini Francisci Junioris de Carraria Paduæ &c. dictis Sindicariis, & procuratoriis Nominibus ad dandum, & solvendum dicto Illustri Domino Comiti Florenos Auri centum Millia, salvo & reservato, si ipsi dictis Nominibus prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum, & versa vice condemnamus, & condemnatos pronunciamus dictos Procuratores præfati Illustris Domini Comitis dicto Procuratorio nomine, & per eos dictum Dominum Comitem, & etiam dictos Sindicos, & Procuratores Magnificorum Communium Perusii, & Senarum, ac dicti Domini Mantuæ, dictis Sindicariis, & procuratoriis nominibus, ad dandum & solvendum dictis Communitatibus Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco de Carraria prædicto Florenos auri centum millia, salvo & reservato, si ut supra ipsi dictis Procuratoriis, & sindicariis nominibus prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum. Et ultra dictas pænas quaslibet petitiones Partis prorogantis approbamus, admittimus, & acceptamus, & illas Partis non prorogantis, & seu quæ non prorogaverit reicimus, & reprobamus.

ANNO 1392.

Volentes dictum Capitulum, & omnia in eodem Capitulo contenta dictis Procuratoriis, & Sindicariis nominibus adimplere, attendere, & observare, mandatisque ipsorum Dominorum Arbitrorum obedire, ut tenentur vigore dicti facti Compromissi, & etiam ad omnem bonum effectum, & finem, qui ex prædictis, & infrascriptis resultare possunt, & poterunt, nominibus, quibus supra ipsi Procuratores, & Sindici, & quilibet ipsorum, omnibus Jure, modo, & forma, quibus melius, & validius potuerunt, & possunt, & intervenientibus omnibus solemnitatibus opportunis, non vi, dolo, vel metu coacti, sed eorum dictis Nominibus spontanea & libera voluntate prorogaverunt, & prorogant terminum Compromissi prædicti facti, per eos nominibus, quibus supra, in Reverendissimum Dominum Ricardum Carrazolum Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani generalem Magistrum, & Sedis Apostolicæ Nuncium, & in Illustrem & Magnificum Dominum Antoniottum Adurnum Dei Gracia Januensium Ducem tamquam in privatam personam, & in Magnificam Communitatem Januæ, sive in elligendos tunc temporis facti Compromissi per dictam Communitatem Januæ, nunc vero electos, & constitutos per ipsam Communitatem seu illam representantes loco dictæ Communitatis, ad dictum Compromissum, & omnia sequta, & quæ sequentur ex eo, Videlicet Dominum Petrum Ultramarinum Legum Doctorem, Jullianum de Castro quondam Lauzarotti, Leonardum Gentilem filium Oberti & Jacobum de Cambio quondam Odini per unum Mensem proxime venturum cum illis bayliis, potestantibus, promissionibus, obligationibus, pænis, prothestationibus, juramentis, Renunciationibus & Clausulis in dicto Instrumento Compromissi, seu Instrumentis insertis, appositis, & descriptis, præsentibus, volentibus, & acceptantibus, & concorditer consentientibus dictis Magnificis Dominis Arbitratoribus præsentem prorogationem modo, & forma prædictis in eos factam, & eidem prorogationi factæ ut supra, de quibus omnibus, & singulis dicti Procuratores, & Sindici nominibus quibus supra, & dicti Magnifici Domini Arbitratores mandaverunt, & rogaverunt debere confici publica Instrumenta per Nicolaum Jacobi de Damiano de Neapoli, Cattelanum de Christianis Civem Papiensem, & per me Antonium de Credentia Cancellarium Communis Januæ Notarios publicos infrascriptos. Actum Januæ in Salla Magna Nova Palatii Ducalis Communis Januæ, præsentibus testibus ad hæc vocatis specialiter & rogatis, Reverendo in Christo Patre Domino Fratre Raymundo de Vinea de Capua Generali Magistro Ordinis Prædicatorum. Nobili, & sapiente Viro Domino Thomasio de

ANNO 1392. de Spina Legum Doctore, Sapientibus Viris Domino Georgio Honesto, & Domino Benutdeo de Viali Legum Doctoribus. Federico de Pagana, & Conrando Mazuro Notario, & Comunis Januæ Cancellario.

Prorogatio Compromissi facta per Florentinos, & alios de Liga secum.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitata Ejusdem Millesimo trecentissimo nonagesimo secundo, Indictione quarta decima secundum cursum Januæ, die Sabbatti vigesimo Mensis Januarii, hora quinta Noctis, post latam quamdam sententiam de qua infra fit mentio, Pontificatus tempore Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papæ noni Anno tertio, Egregii, & Spectabiles Viri Dominus Filippus Domini Allamani Miles de Adimaribus, Dominus Ludovicus Domini Francisci de Albergottis Legum Doct., & Guido quondam Domini Thomasii, Cives honorabiles Florentini, Sindici, & Procuratores, ac Nuntii Speciales Magnifici, & Excelsi Comunis Florentiæ ad infrascripta, & alia a dicto Comuni legitime constituti, & ordinati, de quorum Sindicatu, & Mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu Prudentis Viri Ser Viviani Nerii Notarii publici Florentini, & Scribæ Reformationum, & Statutorum Populi, & Comunis Florentiæ, ac etiam manu Ser Ugolini Perucii Notarii Florentini, Anno ab Incarnatione Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quintadecima, die octavo Mensis Decembris, Sindicario, & Procuratorio nomine dicti Magnifici Comunis, & Populi Florentiæ, & pro Civitatibus, Castris, Fortilitiis, Terris, & Locis dicti Comunis, & seu quæ per dictum Comune tenentur, vel possidentur, & earum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Comunis Florentiæ Subditis quibuscunque, &c. etiam vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Comunis Florentiæ Adhærentium Complicum, & sequacium. Et Egregius Legum Doctor Dominus Thomasius de Sancto Johanne, & sapiens Vir Andalo de Bentevoglis, Cives honorabiles Bononienses, Sindici, & Procuratores Magnifici, & Potentis Comunis Bononiæ ad infrascripta, & alia per dictum Comune Bononiæ legitime constituti, & ordinati, de quorum Sindicatu, & Mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu Ser Filippi Angelini olim Filippi de Marsiliis Notarii Bononiensis, Anno a Nativitate Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima, die vigesimo sexto Mensis Augusti, Sindicario, & procuratorio nomine dicti Magnifici Comunis Bononiæ, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortilitiis, Terris, & locis dicti Comunis, & seu quæ per dictum Comune tenentur, vel possidentur, & ejus Comunis Subditis quibuscunque, ac etiam vice & gestorio nomine omnium, & singulorum ejusdem Comunis Bononiæ Colligatorum, Adhærentium, Complicum, sequacium, vel Subditorum. Et Egregii Viri Dominus Michael quondam Antonii de Rabatta Cives Florentinus, Miles Strenuus, & Dominus Franciscus de Consiliis de Padua Legum Doctor, Procuratores, & Nuntii Speciales Magnifici & Excelsi Domini Francisci Junioris de Carraria Paduæ &c., ab ipso Magnifico Domino Francisco ad infrascripta, & alia legitime constituti, & ordinati, ut de eorum Procuratorio, & Mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu Ser Johannis Francisci quondam Nicolai Civis Paduæ Notarii, Anno a Nativitate Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quartadecima, die Veneris decimo octavo Mensis Augusti, procuratorio nomine dicti Magnifici Domini Francisci, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortilitiis, Terris, Locisque dicti Domini Francisci & seu quæ per dictum Dominum Franciscum tenentur, seu possidentur, & ejusdem Domini Francisci Subditis quibuscunque, Ac etiam vice, & gestorio nomine suorum Adhærentium, Complicum, Sequacium, Recommendatorum, vel Subditorum. Ac etiam omnes dicti Sindici dictorum Comunium Florentiæ, Bononiæ & Domini Francisci de Carraria predicti, vice, & nomine Illustris, & Excelsi Domini Domini Alberti Marchionis Estensis, & pro ipso Domino Marchione, & Terris, Subditis, Adhærentibus, Complicibus, Colligatis, & Auxiliatoribus suis. Et Magnificorum Dominorum Astorgii de Manfredis Faventiæ &c. Bernardini, & Ostaxii, & fratrum suorum de Polenta Ravenæ &c, & Domini Ludovici de Alidusiis Domini Imolæ, & eorum Colligatorum, ac etiam vice, & nomine omnium aliorum Colligatorum, Adhærentium & Complicium dictorum Magnificorum Comunium Florentiæ, Bononiæ, & Domini Francisci prælibati, & cujuscunque eorum, & pro ipsis Colligatis, Adhærentibus, & Complicibus, & eorum Terris, Subditis, Adhærentibus, Complicibus, & sequacibus, omnes simul Sindici, & Procuratores predicti dictis modis, & nominibus. ANNO 1392.

Habentes plenam informationem de quodam Capitulo inserto in quadam Arbitramentali Sententia lata per infrascriptos Magnificos Dominos Arbitros, & Arbitratores electos per Sindicos, & Procuratores supradictos nomine, quo supra ex una parte, & Procuratores, & Sindicos Illustris & Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum, Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii Generalis, ac Magnificorum Domini Francisci de Gonzaga Mantuæ &c. Comuniumque Perusii, & Senarum, nomine ipsorum Illustris Domini Comitis, Magnifici Domini Mantuani, ac Magnificorum Comunium Perusii, & Senarum ex parte altera, prout apparet quibusdam publicis Instrumentis Compromissi compositis, & rogatis per nonnullos Notarios, & per me Antonium de Credentia etiam Notarium infrascriptum, die vigesima octava Decembris proxime præteriti, & de dicta sententia apparet aliis duobus publicis Instrumentis ejusdem tenoris compositis, & rogatis per Nicolaum Jacobi de Damiano de Neapoli, & per me jam dictum Antonium de Credentia Notarios publicos, hodierna die ante tertiam horam Noctis; cujus quidem Capituli in ipsa Sententia inserti tenor sequitur in hac forma: Item quia per supradictos Sindicos, & Procuratores multa fuerunt petita coram Nobis, super quibus Nobis non fuit possibile pronuntiare propter brevitatem temporis, Condemnamus, & condemnatos esse pronuntiamus dictos Sindicos, & Procuratores dictorum Magnificorum Comunium Florentiæ, & Bononiæ, & dicti Magnifici Domini Francisci de Carraria dictis Sindicariis, & Procuratoriis nominibus, ad dandum, & solvendum dicto Illustri Domino Comiti Florenos auri Centum Millia, salvo & reservato, si ipsi dictis nominibus prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum. Et versa vice condemnamus, & condemnatos esse pronunciamus dictos Procuratores prefati Illustris Domini Comitis dicto procuratorio nomine, & per eos dictum Dominum Comitem, & etiam Sindicos, & Procuratores Magnificorum Comunium Perusii, & Senarum, ac dicti Domini Mantuæ dictis Sindicariis, & procuratoriis nominibus ad dandum, & solvendum dictis Comunitatibus Florentiæ, & Bononiæ & Domino Francisco de Carraria predicto Florenos auri centum Millia, salvo, & reservato, si ut supra ipsi dictis Procuratoriis, & Sindicariis nominibus prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum. Et ultra dictas pænas quaslibet petitiones Partis prorogantis approbamus, admittimus, acceptamus, & illas Partis non prorogantis seu quæ non prorogaverit, reicimus, & reprobamus.

Volentes dictum Capitulum, & omnia in eodem Capitulo contenta dictis Sindicariis, & Procuratoriis nominibus adimplere, attendere, & observare, Mandatisque ipsorum Dominorum Arbitrorum obedire, ut tenentur vigore dicti facti Compromissi, & etiam ad omnem bonum effectum, & finem, qui ex prædictis, & infrascriptis resultare possunt, & poterunt, nominibus, quibus supra, Ipsi Sindici & Procuratores, & quilibet ipsorum omnibus, jure modo, & forma, quibus melius, & validius potuerunt, & possunt, & intervenientibus solemnitatibus oportunis, non vi, dolo, vel metu coacti, sed eorum dictis nominibus spontanea, & libera voluntate prorogaverunt, & prorogant terminum Compromissi predicti facti per eos nominibus, quibus supra in Reverendissimum Dominum Ricardum Carazolum Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani generalem Magistrum, & Sedis Apostolicæ Nuntium, & in Illustrem, & Magnificum Dominum Antoniottum Adurnum Dei gratia Januensium Ducem tamquam in privatam personam, & Magnificam Comunitatem Januæ, sive in elligendos tunc temporis facti Compromissi per dictam Comunitatem Januæ nunc vero ellectos, & constitu-

ANNO 1392. ſtitutos per ipſam Communitatem, ſeu eam repreſentantes, loco dictæ Communitatis, ad dictum Compromiſſum, & omnia ſequta, & quæ ſequentur ex eo, videlicet Sapientem Virum Dominum Petrum Ultramarinum Legum Doctorem, Jullianum de Caſtro quondam Lanzarotti, Leonardum Gentilem filium Oberti, & Jacobum de Cambio quondam Odini per unum Menſem proxime venturum cum illis bailiis, poteſtatibus, permiſſionibus, obligationibus, pœnis protheſtationibus, Juramentis, Renuntiationibus, & Clauſulis in dicto Inſtrumento, ſeu Inſtrumentis Compromiſſi inſertis, appoſitis, & deſcriptis. Mandantes, volentes, & rogantes dictis Sindicariis, & Procuratoriis nominibus de prædictis omnibus confici debere publicum Inſtrumentum per me ſupradictum Antonium de Credentia Notarium Publicum, & Communis Januæ Cancellarium infraſcriptum, abſentibus Reverendiſſimo, & Magnifico Dominis Arbitris ſupradictis.

Actum Januæ &c.

Additio ad petitionem Domini Comitis.

Coram Vobis Reverendiſſimo in Chriſto Patre, & Domino Domino Ricardo Carazolo, Dei gratia Sacræ Domus Hoſpitalis Sancti Johannis Hyeroſolimitani generali Magiſtro, & Sedis Apoſtolicæ Nuntio, & Illuſtri, & Magnifico Domino Domino Antoniotto Adurno Dei gratia Januenſium Duce, & Sapiente, & honorandis Viris Domino Petro Ultramarino Juris Perito, Julliano de Caſtro, Leonardo Gentile, & Jacobo de Cambio, Communitatem Januæ repreſentantibus, Arbitris, Arbitratoribus, Tranſactoribus, & Amicabilibus Compoſitoribus communiter, & concorditer ellectis inter Partes infraſcriptas, ſeu ipſarum Partium Sindicos, & Procuratores, ut in Compromiſſo inde facto continetur. Comparent Spectabiles, & Egregius Miles Dominus Nicolaus de Spinellis de Neapoli Comes Johiæ, & Regni Ciciliæ Cancellarius, & Spectabilis, & Egregius Miles Dominus Gulielmus de Bevilaquis Procuratores Illuſtris Principis, ac Magnifici, & Excelſi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum, Mediolani &c Imperialis Vicarii generalis nomine, & ad utilitatem ipſius, ac Liberorum, & ſucceſſorum ſuorum, & aliorum ſuorum in Compromiſſo nominatorum, & maxime ad utilitatem, & Commodum infraſcriptorum, & in infraſcriptis Capitulis deſcriptorum, ad quorum utilitatem per Procuratores prælibati Domini, ut infra petitur, & requiritur, & addendo, & accumulando petitiones alias, Procuratoriiſque nominibus, & ad utilitatem quibus ſupra coram Vobis per Procuratores prælibati Domini productis, & ad omnem bonum effectum, petunt, & requirunt a Sindicis, & Procuratoribus Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Franciſci de Carraria, prout in infraſcriptis Capitulis ſingulariter deſcribitur. Et ipſos Sindicos, & Procuratores dictarum Communitatum, & Domini Franciſci, & per ipſos Sindicos, & Procuratores prædictas Communitates Florentiæ, & Bononiæ, & Dominum Franciſcum, ut inferius petitur, debere per Vos Dominos Arbitratores, & per Veſtra Arbitramenta ſententialiter condemnari.

Primo dicti Procuratores prælibati Illuſtris Principis, & Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum, nomine prælibati Domini, & ad utilitatem Bonromei, ipſius Domini familiaris, & Confidelis, & fratrum dicti Bonromei de Sancto Miniathe petunt, & requirunt a Sindicis, & Procuratoribus Communis, & Populi Civitatis Florentiæ nomine, & vice Comunis, & Populi Florentiæ, ac etiam vice, & nomine Communis Sancti Miniati, & nomine cujuslibet ipſorum Reſtitutionem hæreditatis Bonorum, & etiam omnium, & quorumcunque Jurium, & rerum, quæ fuerunt quondam Domini Antonini Ser Steffani de Sancto Miniate fratris Materni dictorum Bonromei, & fratrum, & maxime confiſcatorum per dicta Communia Florentiæ, & Sancti Miniati, & hæc, ſi extant, & ſi non extant, ipſorum æſtimationem, & per Vos Dominos Arbitratores ipſos Sindicos Florentiæ, & per ipſos Sindicos dicta Communia Florentiæ & Sancti Miniathis, & quodlibet ipſorum ad prædicta condemnari, una cum fructibus percæptis, ſeu qui veroſimiliter percipi potuerunt ex bonis prædictis, & etiam ad damna, intereſſe, & expenſas, & maxime ſecundum quod verificabuntur coram Vobis Dominis Arbitratoribus, & maxime quia Bonromeus, & fratres prædicti ſunt propinquiores in hæreditate, & ſucceſſione dicti Antonii Ser Steffani. ANNO 1392.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores prælibati Domini Comitis Virtutum &c, & nomine, & vice prælibati Domini, & ad utilitatem Bonromei, & fratrum prædictorum a Procuratoribus Domini Franciſci de Carraria Junioris nomine, & vice dicti Domini Franciſci, ad curandum, & dandum operam cum effectu, quod prædicti Bonromeus, & fratres libere, & abſque aliqua ſolutione pecuniæ cancellentur de quibuſcunque Condemnationibus, Bannis, Mulctis, pœnis, & gravaminibus datis, ſeu illatis in Civitate Paduæ, & diſtrictu, ſeu Territorio contra ipſos, & quemlibet ipſorum fratrum de quibuſcunque Libris, ac Filtiis, & ſcripturis in quibus deſcripti, ſeu deſcripta reperientur. Ac etiam ad dandum, & ſolvendum, & reſtituendum prædicto Bonromeo, & fratribus omnium denariorum quantitatem, exactam nomine, & ad petitionem Communis Paduæ, ſeu nomine Domini Franciſci de Carraria prædicti, & alio quocunque modo, contra, vel præter voluntatem Bonromei prædicti a debitoribus prædictorum fratrum, & cujuslibet ipſorum, quos prædicti fratres habebant in Civitate Paduæ, ſeu in ejus Diſtrictu. Et ad curandum, & dandum operam cum effectu, quod per debitores dictorum fratrum de eo, de quo reſtant debitores Bonromei, & fratrum, & cujuslibet ipſorum, fiat ſatisfactio integralis ſupradictis Bonromeo, & fratribus de omni, & toto eo, quod ipſi fratres, ſeu alter ipſorum a dictis debitoribus habere debent quavis occaſione, & cauſa. Et etiam ad curandum, & dandum operam cum effectu, quod ipſis Bonromeo, & fratribus, & cuilibet ipſorum fiat reſtitutio omnium, & ſingularum Proprietatum, & Poſſeſſionum, ac rerum, ac etiam omnium, & ſingulorum Edifficiorum, & Jurium, quas, & quæ prædictus Bonromeus, & fratres, & quilibet ipſorum habebant, ſeu habent in Civitate, Territorio, & diſtrictu Paduæ, ſeu extimationem ipſorum bonorum declarandam per bonos Viros extimatores, ad hoc elligendos maxime per Vos Dominos Arbitratores. Et quod eiſdem Bonromeo, & fratribus ſuis, & cuilibet ipſorum fiat reſtitutio integralis omnium, & ſingulorum denariorum, bonorum, rerum, & Jurium perventorum ad dictum Dominum Franciſcum Juniorem, ſeu Offitiales ſuos ex denariis, & bonis, ſeu rebus prædictorum Bonromei, & fratrum, ac etiam ad dandum, & reſtituendum dictis fratribus Ducatos Sex Millia Auri prò Damnis, intereſſe, & expenſis, paſſis, & factis per dictos fratres, occaſione Spoliationis, & derobationis factarum dictis fratribus de bonis ipſorum per dictum Dominum Franciſcum, ſeu gentes, quæ erant cum dicto Domino Franciſco tempore Invaſionis factæ per dictum Dominum Franciſcum de dicta Civitate Paduæ, & etiam occaſione dettentionis perſonalis factæ de dicto Bonromeo, qui carceratus fuit per dictum Dominum Franciſcum, ſeu gentes, quæ erant cum dicto Domino Franciſco, & ipſos Procuratores Domini Franciſci, & per ipſos Procuratores Dominum Franciſcum verſus dictos Procuratores prælibati Domini, nomine, & ad utilitatem, quibus ſupra, petunt coram Vobis Dominis antedictis Arbitratoribus in præmiſſis, & ad prætniſſa omnia, & ſingula condemnari.

Millefimo trecenteſimo nonageſimo ſecundo die XVI. Januarii depoſita &c. per dictos Dominos Procuratores.

Ratificatio Florentinorum.

In Dei Nomine Amen. Anno Incarnationis Domini Noſtri Jeſu Chriſti Milleſimo trecenteſimo nonageſimo * primo, Indictione quartadecima ſecundum curſum, & morem Florentinorum, tempore Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papæ Noni. die decimo Menſis Januarii, Magnifici, & Potentes Domini Priores Artium, & Vexilifer Juſtitiæ

* Il y à deux fautes ici. Il faut lire 1392. *Indict. XV.* [DUM.]

ANNO 1392. ftitiæ Populi, & Communis Florentiæ, dicentes se habere Notitiam, qualiter secundum cursum Civitatis Januæ Anno Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo die vigesimo octavo Mensis Octobris proxime præteriti inter Procuratores Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, & Comitis Virtutum, &c. & certos alios in sua parte venientes ex una Parte, & Sindicos Magnifici Communis Florentiæ ex alia, & Sindicos Magnifici Communis Bononiæ ex parte altera, & Procuratores Magnifici Domini Domini Francisci Junioris Domini Paduani, &c. ex alia existentes in dicta Civitate Januæ ad tractandum, concludendum, & firmandum Pacem inter dictas Partes de guerra vigente, fuit factum Compromissum in Reverendissimom in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carrazolum de Neapoli Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani generalem Magistrum, & Apostolicæ Sedis Nuntium, & Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Antoniottum Adurnum Dei gratia Januensium Ducem tamquam in privatam personam, nec non in Magnificam Communitatem Januæ, seu illum, vel illos, qui eligentur per dictam Communitatem, seu Representantes dictam Communitatem ad dictum Compromissum, & omnia, quæ sequentur ex eo, super discordiis, & aliis in dicto Compromisso contentis, tamquam in Arbitros, & Arbitratores dictarum Partium, prout de predictis constat per publicum, seu publica Instrumenta, & quod in ipsomet die dicti facti Compromissi, & post ipsum Compromissum predicti Procuratores, & Sindici nominibus quibus egerunt, requisiverunt predictos Arbitros de pluribus de quibus infra in effectum tenor, & continentia describetur. Et quod dicti Arbitri, & Arbitratores acceptaverunt requisitionem factam, & certam promissionem fecerunt, & quod etiam dicti Sindici, & Procuratores dictis Nominibus ex dicta causa fecerunt certas promissiones dicto Domino Duci suo proprio nomine, & etiam tamquam Duci, & dicto Consilio Antianorum representantium Communitatem Januæ, de quibus in tenore, & continentia infrascriptis ponetur. Et quod etiam dicti Sindici Communis Florentiæ promiserunt, quod per Magnificum Commune Florentiæ, seu illud representantes predicta promissa, & gesta per ipsos Sindicos præter dictum Compromissum ratificarentur, & approbarentur infra Medium præsentis Mensis Januarii, prout de predictis, & aliis tunc factis, & actis in dicta Civitate Januæ dicitur constare per publicum, seu publica Instrumenta; & Audito tenore, & continentia dictarum requisitionum, accæptationum, & promissionum, & aliorum ibidem contentorum, & ipsis inter eos diligenter examinatis, & in solito Pacis eorum proposito persistentes, & quicquid predicta contineant, vel portent. Domini Nostri Jesu Christi Pacis Auctoris, & qui omnium scrutatur Renes, & Corda precæptis, & Vestigiis inhærentes intendentesque per effectum ostendere, & palam facere toto Mundo, quod Pax bona, & justa eis placet, volentes ad Ratificationem, confirmationem, & approbationem procedere predictorum, & habita etiam super hiis deliberatione solemni una cum Offitiis Confaloneriorum Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum Communis predicti, & demum more solito præmisso, & celebrato inter eos, & dictos Confalonerios, & duodecim in sufficientibus numeris invicem congregatos in Palatio Populi Florentini, solemni, & secreto scrutinio, & obtento partito ad Fabas nigras, & albas secundum Ordinamenta dicti Communis, vigore auctoritatis, & potestatis eis concessæ, & competentis, & omni modo, via, causa, & forma, quibus melius potuerunt pro dicto Communi Florentiæ, & ejus nomine dictas requisitiones, & promissiones, & obligationes factas per dictos Sindicos Communis Florentiæ, ut perfertur, & quarum tenor in effectum inferius scriptus erit, ratificaverunt, approbaverunt, & confirmaverunt cum infrascripto salvo, & providerunt, deliberaverunt, & ordinaverunt, quod præsens ratificatio, approbatio, & confirmatio proponatur, & mittatur in Consiliis oportunis dicti Populi, & Communitatis, ut in illis, & per illa Consilia etiam confirmentur, & fiat similis approbatio, ratificatio, & confirmatio predictorum, hoc tamen salvo, & expresse reservato, & declarato, quod predicta ratificatio, approbatio, & confirmatio valeant, & effectum, & robur habeant, & habere intelligantur si, & in quantum predicti Arbitri, & Arbitratores declarent per eorum Sententiam inter dictas Partes Pacem cum suis Capitulis, & non aliter, vel alio modo. ——— Tenor, & continentia predictarum Requisitionis, promissionis, & obligationis factarum per dictos Procuratores, & aliorum ibidem contentorum, de quibus supra fit mentio, & quæ ratificata, approbata, & confirmata supra sunt, incipiendo post Nomina Procuratorum, & Sindicorum, & eorum, prò quibus egerunt, & demum prossequendo usque ad permissionem de ratificando maxime in effectum, sequitur in hæc verba, videlicet: Attendentes, quod ipsi dictis nominibus fecerunt Compromissum hodie paulo ante in Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carazolum de Neapoli Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani Generalem Magistrum, & Apostolicæ Sedis Nuntium, & Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Antoniottum Adurnum Dei gratia Januensium Ducem tamquam in privatam personam nec non in Magnificam Communitatem Januæ, sive illum, vel illos, qui elligentur per dictam Communitatem, seu Representantes ipsam Communitatem ad dictum Compromissum, & omnia, quæ sequentur ex eo, super discordiis, & aliis in dicto Compromisso contentis. Et volentes esse cauti dictæ conservationis Pacis, Deo prævio fiendæ, & quod Sententia, seu Sententiæ, & Arbitramenta per ipsos Reverendissimum, & Magnificos Dominos Arbitros ferendæ, & ferrenda observentur. Considerantes hanc esse rectam viam conservationis Pacis, supradicti Domini Procuratores, & Sindici nominibus antedictis cum instantia requisiverunt prefatos Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Magistrum Hospitalis Sancti Johannis Hyerosolimitani, & Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Antoniottum Adurnum Januensium Ducem &c. suo proprio nomine, ac ipsum Dominum Antoniottum Ducem Januæ, & Consilium quindecim Antianorum representantium Communitatem Januæ ut infra videlicet. Quod si aliquo tempore aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis Partibus contravenirct Sententiis, & Arbitramentis ferrendis per supradictos Dominos Arbitros, & Arbitratores, & Amicabiles Compositores, vel alicui ipsarum, vel ipsorum, ipse Magnificus Dominus Dominus Antoniottus suo proprio nomine, & etiam ipse Magnificus Dominus Antoniottus, Dux, Consilium, & Communitas Januæ sint, & esse velint in favorem Partis, & illius, cui foret contrafactum, & contraventum, seu Contrafacientes, & predicta non observantem seu non observantes, & ipsum, seu ipsos, cui, vel quibus foret contrafactum, juvare toto posse, & bona fide tam per guerram, quam aliter. Et quod ipsi Reverendissimus Dominus Ricardus Magister, & Magnificus Dominus Antoniottus privato suo nomine, & tamquam Dux, & Consilium, Representantes Communitatem Januæ vellint esse Judices Contrafactionis, si casus eveniret, ipsis tribus existentibus concordibus in Juditiis, & forma. Et quod ipsi Magnificus Dominus Antoniottus Dux, & Communitas sint executores pænarum in dicto Compromisso appositarum in casu contrafactionis, & declarationis, utsupra cum hac additione, & conditione, quod si dictus Reverendissimus Dominus Ricardus Magister non adesset in Civitate Januæ, debeat requiri a predictis Magnifico Domino Duce, & Communitate, & si non veniret infra Menses duos, possit elligere alium loco sui, qui ellectus in omnibus, & singulis teneat, & habeat Vices suas. Et in casu, quo prefatus Reverendissimus Dominus Ricardus Magister nollet, vel non posset, venire, & non elligeret aliquem loco sui, ut superius dictum est, vel si contingeret, quod absit, ipsum decedere, quod in dictis casibus, & quolibet predictorum prò tertio loco ipsius Reverendissimi Domini Ricardi Magistri, sit cum potestatibus, datis predicto Reverendissimo Domino Ricardo Magistro ille, quem elligeret ad hoc Sanctissimus, & Beatissimus Dominus Noster Bonifatius Papa ANNO 1392.

ANNO 1392. Papa Nonus. Qui fupradicti Reverendiffimus Dominus Ricardus Magifter, & Magnificus Dominus Antoniottus fuo privato nomine, & ipfe tamquam Dux, & fuum Confilium Ancianorum reprefentantes Communitatem Januæ annuentes prædictæ Requifitioni prædicta acceptaverunt, & promiferunt dictis Procuratoribus, & Sindicis prefentibus, & dictis Procuratoriis, & Sindicariis nominibus recipientibus ac ad Sancta Dei Evangelia juraverunt, videlicet, ipfe Reverendiffimus Dominus Magifter fuper Crucem, quam geftat fuper Pectus, & dictus Dominus Dux, & Confilium prò ipfa Communitate, tactis corporaliter fcripturis, recte, jufte, & fecundum eorum confcientias judicare in cafu contrafactionis, quod abfit. Et ipfe Magnificus Dominus Antoniottus privato fuo nomine, videlicet ipfe tamquam Dux, & Confilium reprefentantes Communitatem Januæ juvare toto poffe, & bona fide Partem, & illum, cui foret contrafactum contra Partem contrafacientem, feu contrafacientes, falvo, & refervato, quod fi per Partem contrafacientem foret fatisfactum Parti, vel illi ex Parte, cui foret contrafactum, ad ipforum Duorum Arbitrorum, & Confervatorum Pacis Sententiatum in concordia, utfupra, & cum additione utfupra. Qui Reverendiffimus Dominus Ricardus Magifter abfens poffit elligere alium loco fui, quo cafu fatisfactionis utfupra non intelligatur rupta Pax, vel contraventum Arbitramentis, five Sententiæ, vel Sententiis, nec pænæ commiffæ, ac etiam ex dicta caufa prefati fpectabiles, & Egregii Domini omnes Procuratores, & Sindici dictis Procuratoriis, & Sindicariis nominibus promiferunt prædicto Magnifico Domino Antoniotto fuo privato nomine, & etiam tamquam Duci, & dicto Confilio Ancianorum reprefentantium Communitatem Januæ, & ad cautelam Nobis Notariis infrafcriptis uti publicis perfonis, & recipientibus nomine, & vice dicti Magnifici Domini Antoniotti Ducis, & Communitatis Januæ, quod fi aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis Partibus faceret quæftionem, litem, feu guerram publice, vel occulte prædictis Domino Antoniotto Duci, feu Communitati Januæ conjunctim, vel divifim, feu ipfi Domino Antoniotto ut privato, quod alia Pars, & quilibet ex dictis Partibus juvabit toto poffe, & bona fide ipfos Magnificum Dominum Antoniottum Ducem, & Communitatem Januæ tam conjunctim, quam divifim, & ipfum Dominum Antoniottum tamquam privatam perfonam, & faciet, & facient guerram alteri Parti, vel illi ex dictis Partibus, qui prædicta facerent femper ad requifitionem ipforum Magnifici Domini Antoniotti Ducis, & Communitatis Januæ conjunctim, vel divifim, & ipfius Domini Antoniotti tantum, & prædictis cafibus, fi expediret eundem Magnificum Dominum Ducem, & Communitatem Januæ, five ipfum Dominum Antoniottum, ut privatam perfonam facere, vel habere guerram cum aliqua dictarum Partium, vel aliquo ex dictis Partibus, alia Pars teneatur contribuere omni anno ipfi Magnifico Domino Antoniotto Duci, & Communitati Januæ, & ipfi Domino Antoniotto ut privato Florenos octuaginta Millia auri boni, & jufti ponderis pro guerra facienda, & ultra juvare toto poffe, & bona fide ipfum Magnificum Dominum Antoniottum, ut privatam perfonam, & non facere Pacem, aut Treuguam fine confenfu, & voluntate ipforum Magnifici Domini Antoniotti Ducis, & Communitatis Januæ, nec ipfius Domini Antoniotti ut privati. Ipfis Magnifico Domino Antoniotto Duce, & Communitate Januæ, feu ipfo Magnifico Domino Antoniotto, ut privato non valentibus Pacem, feu Treuguam facere verfa vice fine confenfu, & voluntate prædictorum. Quæ omnia, & fingula fupradicta omnes, & finguli fupradicti dictis nominibus promiferunt, & folemniter convenerunt Nobis Notariis infrafcriptis uti publicis perfonis Offitio publico ftipulantibus, & recipientibus vice, & nomine Dictorum Magnifici Domini Ducis, Confilii, & Communis Januæ, & cujus, vel quorum intereft, vel intereffe poffet. Et ad cautelam juraverunt ad Sancta Dei Evangelia, tactis fcripturis in animas dictorum, quorum nominibus agunt, habere, & perpetuo tenere rata, grata, & firma, attendere, complere, & obfervare, & contra non facere, vel venire aliqua ratione, caufa, modo, vel ingenio quæ dici, vel excogitari poffet de jure, vel de facto, fub hipoteca, & obligatione omnium bonorum Procuratorum, & Sindicorum nominibus fupradictis feu ipforum Dominorum, & Communium conftituentium prædictorum. Renunciantes prædicti omnes Promittentes nominibus fupradictis excæptioni rei fic utfupra non geftæ, vel aliter fe habentis, & doli mali, infactum actioni, conditioni, caufa metus, vel ex injufta caufa, & omnibus Juribus, excæptionibus, & deffenfionibus tam Canonicis quam Civilibus, propter quæ prædicta, feu aliquid prædictorum posfent aliquo modo infringi, impugnari, feu annullari, de Jure, vel de facto. Facta fuit prædicta Ratificatio, Approbatio, & Confirmatio in Civitate Florentiæ in Palatio Populi Florentini refidentiæ dictorum Magnificorum Dominorum Dominorum Priorum, & Vexiliferi Juftitiæ, præfentibus Circumfpecto Viro Ser Colluccio Pieri Cancellario Communis Florentiæ, & Ser Ricardo Bernardi Notario, & Cive Florentino, & Venerabili Viro Fratre Gregorio Nutti Priore Hofpitalis Sancti Galli de prope Florentiam, teftibus ad præmiffa adhibitis, & vocatis. ANNO 1392.

Item poftea Anno, Indictione, & Pontificatu prædictis die Undecimo dicti Menfis Januarii in Confilio Domini Capitanei, & Populi Florentini. Mandato Nobilis, & Potentis Militis Domini Jacobi de Pradenicho de Venetiis Populi Civitatis Florentiæ honorabilis Capitanei præcona Convocatione, Campanæque fonitu in Palatio Populi Florentiæ, & in omnibus fecundum Ordinamenta dicti Communis, & in numero oportuno, requifito & congregato, præfentibus, volentibus, & confentientibus fupradictis Magnificis Dominis Dominis Prioribus Artium, & Vexilifero Juftitiæ Populi, & Communis Florentiæ, & facta propofita, & obfervatis folemnitatibus obfervari debitis, & requifitis fecundum formam, & exigentiam Ordinamentorum dicti Populi, & Communis Florentiæ approbata, & confirmata fuit fuprafcripta ratificatio, approbatio, & confirmatio facta per dictos Dominos Priores, & Vexiliferum Juftitiæ, & Confalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, & in ipfo, & per ipfum Confilium, & per Confiliarios in ipfo exiftentes in numero oportuno, & fufficienti ratificata, approbata, & confirmata fuerunt prædicta omnia, & fingula, quæ fupra approbata, ratificata, & confirmata fuerunt heri per ipfos Dominos Priores, & Vexiliferum Juftitiæ, & prædictos Confalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, ut fuperius aperte, & in omnibus continetur.

Acta fuerunt prædicta Florentiæ in Palatio fupradicto præfentibus Bono Salamie Francifco Dominici, Nicolao Pauli, & Hyeronimo Megli, Civibus Florentinis teftibus ad præmiffa adhibitis, & vocatis.

Item poftea Anno, Indictione, & Pontificatu prædictis die duodecimo dicti Menfis Januarii in Confilio Domini Poteftatis, & Communis Florentiæ Mandato Nobilis, & Potentis Militis Domini Marini de Monte Pafillo Civitatis, & Communis Florentiæ honorabilis Poteftatis præcona Convocatione, Campanæque fonitu in Palatio Populi Florentini, & in omnibus fecundum Ordinamenta dicti Communis, & in numero oportuno requiritur, & congregatus præfentibus, volentibus, & confentientibus fupradictis Magnificis Dominis Dominis Prioribus Artium, & Vexilifero Juftitiæ Populi, & Communis Florentiæ, & facta propofita, & obfervatis folemnitatibus obfervari debitis, & requifitis fecundum formam, & exigentiam ordinamentorum dicti Populi, & Communis Florentiæ approbata, & confirmata fuit fuprafcripta Ratificatio, approbatio, & Confirmatio facta per dictos Dominos Priores, & Vexiliferum Juftitiæ, & Confalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, & in ipfo, & per ipfum Confilium, & per Confiliarios in ipfo exiftentes in numero oportuno, & fufficienti, ratificata, approbata, & confirmata fuerunt prædicta omnia, & fingula, quæ fupra approbata, ratificata, & confirmata fuerunt *prædicta omnia*, & *fingula* fuprafcripto die decimo dicti Menfis Januarii per ipfos Dominos Priores, & Vexiliferum Juftitiæ, & prædictos Confalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, ut fuperius apparet, & in omnibus continetur.

Acta fuerunt prædicta Florentiæ in Palatio fupradicto. Præfentibus Lupicino Gualberti Mattheo Marci, Lucterio Vanis, & Bello Jacobi Civibus Florentinis teftibus ad præmiffa adhibitis, & vocatis.

Ego Dynus quondam Ser Scarfagni Ser Dini de Pro-

ANNO 1392. Proto Civis Florentinus Imperiali auctoritate Judex Ordinarius, atque Notarius publicus, & tunc Coadjutor Providi Viri Ser Viviani Nerii, Civis Florentini Notarii, Scribæ Reformationum Consiliorum Populi, & Comunis Florentiæ, prædicta omnia, & singula suprascripta ex Libris, & Registris Reformationum dicti Populi, & Comunis Florentiæ in Palatio supradicto penes dictum Ser Vivianum existentibus, & ex rogationibus, & imbreviaturis ipsius Ser Viviani vigore Commissionis per ipsum Ser Vivianum mihi factæ, sumpsi, scripsi, & publicavi, & signum meum apposui consuetum. Ideoque me subscripsi.

Ego Vivianus quondam Nerii Viviani de Franchis de Sambucco Civis Florentinus Imperiali auctoritate Judex Ordinarius, publicusque Notarius, & tunc Scriba Reformationum Consiliorum Magnifici Populi, & Comunis Florentiæ, prædictis Approbationibus, ratificationibus, & confirmationibus, & aliis, utsupra patet actis, & gestis —— in Civitate Florentiæ, dum agerentur rogatus interfui, & inde Instrumenta confeci, & aliis gravioribus Reipublicæ Negotiis occupatus ipsa prædicta omnia summenda, scribenda, & publicanda commisi suprascripto Dyno Notario Coadjutori meo. Ideoque subscripsi, & meo solito signo signavi prædictum solitum morem sequens.



Cum Originalibus sive Authenticis sicut supra expeditis in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservatis præsentem sumptam copiam omnino conferre atteftor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum atteftatione, subscripsi hac die 2. Maii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 2. Maii 1720.

CXLV.

1391. / 1392. 24. Mars. *Enqueste notable du Droit Souverain que les anciens Ducs de Bretagne pretendoient en leur Païs. Faite à Rennes le 24. Mars 1391.* [LAUBINEAU Histoire de Bretagne aux preuves du 14. Livre. Col. 765.]

SUr les articles de sçavoir comment, & en quelle maniere anciennement les Ducz de Bretagne ont accoustumé de user, prendre & recevoir leurs hommages, & feautez de leurs Vassaux, Barons, Chevaliers & Escuyers, & aussi sur le fait des monnoyes de Bretagne, par le commandement de Monf. le Duc, & de son Conseil, les Senefchal, Alloüé, & Procureur de Rennes ont fait enquerre, les plez tenantz, le tesmoin qui ensuit, le vingt & quatriesme jour de Mars l'an mil trois centz quatre-vingtz & onze. Monsour Acaris, Seigneur d'Iffer, Chevalier, de l'age de quatre-vingtz ans ou environ, tesmoin presenté sur lesdites articles de la partie de honestes hommes M. Pierre Machefer Procureur de Rennes, pour valoir en perpetuel memoaire, & ce que de raison sera, tesmoin juré sur sainctes Evangilles de bien & leaument porter vray record, sans avoir esgard à faveur, amour, ne crainte, purgé par son ferment, sçavoir s'il avoit donné conseil privé ne apertement à Monf. le Duc, ne ses Procureurs, afin de se presenter pour tesmoin sur cesdites articles; lequel dit & recorde par son ferment que onques à son instigation, promotion, ne à la promotion de mondit sieur ne d'autres de par li n'avoit esté interrogé, prié, ne requis d'en porter tesmoignage paravant ces heures; enquis de l'ancien gouvernement, & comment les Ducz soloient prendre & recevoir hommages, & feautez de leurs Vassaux, dit, & recorde qu'il vit & cognut le Duc Jehan qui deceda environ l'an mil trois centz quarente & un, & fut par cinq fois en la compagnie en Flandres à grant compagnie de gens d'armes, & dit cest tesmoin que à cause de certaine terre qui li appartenoit à cause d'hommage d'une sienne femme qui fut fille de Eon de Champagne Seigneur de Champalaune, il fit foy, & hommage audit Monf. le Duc Jehan que Dieu absolve qui le receut en la ville de Breal, & y estoit present Monsieur Guillaume Seigneur des Brieux, lors un des Maistres d'Hostel du Duc Jehan, & plusieurs Chevaliers, & paya cinq sols de Chambelenage à un des Chambellans, duquel il n'est pas membré du nom, & par les mots de la feauté li promist & jura qu'il devenoit homme lige du Duc, & li prometoit porter foy, verité, & loyauté *proche à luy que à nul autre*; & semblablement vit Raoul d'Iffer qui semblable fit hommage à mondit Sieur le Duc Jehan que Dieu absolve, qui pour le temps estoit; *proche à li, que à nul autre*, à cause de certaines terres qui de nouvel li estoient escheuës, & vit plusieurs Chevaliers & Escuyers, qui semblable en firent foy & hommage, & y furent receuz; & disoit ledit Raoul son pere qu'il avoit fait hommage au Duc Artur, *proche à li, que à nul autre*, & cest tesmoin li demanda pour ce que avoit fait foy & hommage d'aucunes terres au proche de Laval & de Vitré qui le avoit receu de li porter foy, & verité ainsi que le fé le devoit, pourquoy ne se faisoit en cette maniere au Duc Jehan, & lors ledit Raoul son Pere il respondit: *Beau fils nos Seigneurs les Ducz sont Princes, & Seigneurs souverains ou Duché de Bretagne, & ne souloint recognoistre aucun Souverain jusques au Duc qui fit soubmission au Roy en doux cas, c'est à sçavoir en défaut de droict & par appellation de faulx & mauvaix jugement dou Parlement de Bretagne au Roy de France, & pour ce l'outre plus des droictz Royalz & Ducalz leurs demeurent entiers, & tousjours en ont ainsi usé, & gouverné, & bien a esté par maintes fois mestier.* Et dempuis emprés la mort de Monf. le Duc Jehan Monf. Charles de Blois, qui à cause de Madame sa femme tint & occupa le Duché de Bretagne, & pour Duc se appella, receut cest tesmoign en sa feauté & hommage de plusieurs terres qui sont tenuës de Nosseigneurs les Ducz, & cest tesmoing li fit ferment & feauté, *proche à li que à nul autre*, semblablement, & en la forme que autresfois l'avoit fait au Duc Jehan, & vit plusieurs Barons, Chevaliers, & Escuyers qui semblable li firent foy & hommage lige, *proche à li, que à nul autre*, & les y receut; & dempuis apprés la mort doudit Messire Charles de Blois, qui deceda environ l'an MCCCLXIV. à la bataille d'Auroy, Monf. le Duc qui à present est a usé de recevoir ses hommages & feautez liges *proche à li que à nul autre*, & dit cest tesmoin qu'il li fit hommage foy & ferment *proche à li que à nul autre*, & au plaisir de Dieu qu'il le tendra, & en a veu tant & tel nombre de Barons, Chevaliers & Escuyers qui ainsi l'ont fait à mondit Sieur le Duc, que forte chose seroit à li les nombrer, & partant comme en a fait de sa personne, que en vit faire à plusieurs autres à Nosseigneurs les Ducz davantditz chacun en son temps; parce que en oit dire à son Pere, & plusieurs notables, Prelatz, Barons & autres; & que ne vit ne voit dire que debat ne empeschement fust mis onques au contraire; cuide, & croit, & est son vroy record fermement que Monf. le Duc & ses predecesseurs ont accoustumé, & usent de prendre, & recevoir hommages liges, & fermentz de feauté de leurs feaux & vassaux *proche à eux que à nul autre*, & que ce est leur droict & raison. Item en ce que touche l'article dou fait des monnayes dit & recorde par son ferment qu'il a veu aporter à un Parlement à Rennes grand nombre de monnayes blanche qui estoit signée & merchée: monnoye de Bretagne faite à Rennes; & mesme vit trouver à Nantes en la Tourneufve és tresors dou Duc Jehan plusieurs especes de monnayes de Bretagne qui estoient merchées dou coign de plusieurs Ducz, & aussi en fut trouvé de monnayes noires de diverses especes, & celles que l'an disoit qui estoient de cuir; mais à dire proprement dou fait des monnoyes d'endroit le Duc Jehan n'estoit pas cest tesmoin appellé au Conseill par celi temps; bien dit-il que Monf.

ANNO 1392. Monsr. Charles de Blois que se appelloit Duc, & tenoit la Duché, fit monnoyer en plusieurs Citéz & Villes en Bretagne monnoyes blanches, & noires, & autres, & en usa par li & ses Officiers, & tout le païs en fut gouverné le temps durant qu'il occupa ledit Duché, sans debat que cest tesmoing veist ne oist, & dempuis la mort dudit Monsr. Charles, Monsieur le Duc qui à present est a fait monnayer en diverses Citéz & Villes de divers pris de monnoye blanche, & de divers aloiz, & encorre fait de jour en jour, & nonobstant que mondit Sieur fust en Angleterre, le pays de Bretagne tint & usa des monnayes que mondit Sieur avoit fait faire, & dempuis sa venuë, & qu'il fut à bon acord avec le Roy, en a usé, & le pays se gouverne de ses monnayes sans debat que cest tesmoin veist ne oist estre mis à l'encontre, & partant comme en a oy dire és anciens, & és notables gens, qu'il a veu user en son temps, & à Nosseignours les Ducz & à leurs Officiers, cuide, & croit fermement, & est son record que Nosseigneurs les Ducz puissent, & dayent monnayer, & faire monnayer monnayes blanches, & noires, & avoir correction & punition ainsi & comme Roys & Princes peuvent & doivent avoir en leurs terres, & est son record. Monsieur Robin de Baulon, de l'âge de soixante & dix ans, autre tesmoin en ladite enqueste pardevant Maistre Robert Rochereul Seneschal de Rennes, presentz nobles gentz Guillaume de la Marzeliere, Olivier de la Ville Oger, Mathieu Amoureux, Auger Aguillon, Pierre d'Audibon, Gacien de la Cigoigne Damoiseaux.......

Frere Jehan le Bart naguere Abbé du Moustier S. Melaine, de l'âge de LXXX. ans ou environ, tesmoin presenté de la partie de honestes homs Maistre Pierre Maschefer Procureur de Rennes sur les articles devant, & pour valoir perpetuelle memoire & ce que de raison sera, tesmoin juré sur saintes Evangiles, &c. (*comme au prémier temoin*) enquis de l'ancien gouvernement & comment les Ducs souloient prendre & recevoir hommages & feautez de leurs vassaux; dit & recorde par son serment que il vit & connut le Duc Jehan que Dieu absolle, & que Macé le Bart son oncle Chancelier de Bretaigne fut par le temps de xv. ans ou environ, comme il li oyt dire, quel Maistre Macé dist à ce tesmoin que les Ducs pouoient & debvoient prendre leur hommage *prouche à eux que à nul autre*, & qu'ils usaient de droits Royaux & Ducheaux. Bien est vray qu'un Duc avoit fait submission en deux cas, c'est assavoir de appellation de Parlement au Roy de faux & mauvais jugement, & en deffaut de droit, & en tant nos Seigneurs les Ducs estoient sujets au Roy, & non en plus. Mais ne vit oncques au Duc Jehan que Dieu absolle prendre le hommage de nul de ses feaux. Bien dit ce témoin qu'il vit Monsieur Charles de Blois tenant le Duché de Bretaigne, qui prenoit ses hommages *prouche à li que à nul autre*, de ses Barons, Chevaliers, & vassaux; & dempuix la mort dudit Messire Charles que Dieu absolle, il a veu Monsieur le Duc qui à present est, qui ainsi prenoit les hommages de ses feaux, & en use; & partant comme en a veu & oy dire, & parce que oyt dire audit Maistre Macé le Bart son oncle qui fut Chancelier, & à autres; & que Nosseigneurs les Ducs de Bretaigne tiennent & usent de droits Royaux & Ducheaux ainsi que Roy peut faire, sauff en deux cas, au fait de la submission. Recorde que Nosseigneurs les Ducs peuvent & doivent prendre leur hommage *prouche à eux que à nul autre*, & ainsi en ont usé. Item en ce que touche le fait des monnayes, recorde que à un sien hebergement nommé Fontaine Rouault fut autrefois trouvée monnaye blanche de Bretaigne, laquelle fut aportée & remise à un Parlement; & en a vu trouver de anciennes monnayes blanches; & vit que ou temps de Monsieur Charles que Dieu absolle, qui en fit monnaye, qui en usa; & Monsieur qui est à present en a toûjours usé & fait monnayes de diverses pieces & coins, & partant, comme en a veu, cuide & croit que ce soit le droit de Nosseigneurs les Ducs, & est son record. *Ch. de Nantes. arm. E. cassette A. n. 7.*

CXLVI.

Investitura per Annulum de Comitatu Albæ cum omnibus juribus, & pertinentiis, nec non mero, ac mixto imperio à LUDOVICO II. *Rege Hierusalem ac Siciliæ* LUDOVICO *de Sabaudiâ, & Hæredibus illius collata cum onere præstandi servitii, quotiens id in Regno Siciliæ per Curiam Regiam indicabitur. Datum Neapoli 5. Octobris Anno 1392. Indictione 1. Regnorum suorum VIII.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantouë.] ANNO 1392.

LUdovicus Secundus Dei gratia Rex Hyerusalem, & Siciliæ, Ducatus Appuliæ, Principatus Capuæ, Provintiæ, & Forqualquerii, Cenomani, Pedemonti, & Rontalii, Comes, Universis & singulis præsentes litteras inspecturis tam præsentibus, quam futuris, levantes in Circuitu oculos Nostræ Mentis consideramus nobis obsequentium merita singulorum, & quo gratiora, & utiliora servitia processerunt, tanto magis inducimur ad condignæ retributionis talentum, ut crescat promptitudo fidelibus, & sedenti in solio fiat amica, prout rationis debitum postulat gratitudo. Sane considerantes, & in nostra mente revolventes immensæ devotionis & fidei claritudinem spectabilis Viri Ludovici de Sabaudia Millitis, Consanguinei Collateralis, Consiliarii devoti, & fidelis Nostri dilecti, ac grandia, & commemorabilia servitia prestita per eum fideliter, & constanter culmini nostro semper, cum perseverantia meliori, & cum promptitudine omni ad omnia pericula dispositi, & parati & præsertim acceptabili tempore in quo quicquid præstatur totum a constanti benevolentia proficiscitur, Ut proinde ipsum Ludovicum, prosequamur condigno rependio præmiorum, qui ad suscipiendum pretiosa beneficia a suis fruentibus se fecit benemeritum, atque dignum, eidem Ludovico, & suis utriusque sexus hæredibus ex suo corpore legitime descendentibus natis jam, & in antea nasciturïs in perpetuum Comitatum Albæ cum titulo Comitatus ipsius, ac cum omnibus Terris, Civitatibus, Castris, & locis, Juribus, & pertinentiis Comitatibus ejusdem siti in partibus Apprutinis; qui Comitatus fuit, & est Illustris Johannæ Ducissæ, Duratii Consanguineæ Nostræ Carissimæ, siquidem Comitatus ipse & dicta bona devoluta sint ——— obitu dictæ Johannæ Ducissæ, decedentibus legitimis, & naturalibus liberis ex suo corpore, vel aliis hæredibus, qui de claro, & apperto jure succederent non relictis vel alia quavis ——— atque juste contingat devolvi ad manum Nostræ Curiæ, & ad ipsam Nostram Curiam rationabiliter devenire cum omnibus Vassallis, Feudatariis, subfeudatariis, Castris, Fortaliciis, Civitatibus, & pertinentiis Territoriis dicti Comitatus, Juribus, Terris, & pertinentiis ejusdem, quæ ut de demanio in demanium, & quæ de servitio in servitium, cum plena, ac meri, & mixti Imperii, & gladii, potestate nunc in antea tenore præsentium de certa scientia nostra damus, donamus, traddimus, atque concedimus de gracia speciali, appellatione, suis vicibus nobis, & magnæ Regni Curiæ reservata, in feudum sub servitio consueto proinde etiam præstari solito, feudi natura in aliquo non mutata juxta usum, & consuetudinem Regni Nostri Siciliæ, & generalis, & Communis Regiæ Sanctionis Edictum de feudorum successionibus in favorem Comitum, & Baronum Communis dicti Regni, a tempore felicis adventus, Clarissimæ Memoriæ Domini Regis Caroli primi in ipsum Comitatum Baronis feuda inibi ex perpetua collatione tenenda, factum per Recol. memoriæ Dominum Regem Carolum secundum, in Parlamento celebrato Neapoli publice divulgatum, ita quidem quod dictum Comitatum dictus Ludovicus, & dicti sui hæredes teneant, & tenere debeant immediate, & in capite a Nobis, & nostris in dicto Regno hæredibus, & successionibus, servireque teneantur & debeant de servitiis prædestinatis per eos vicibus singulis quibus servitium in Regno Siciliæ generale, per Nostram curiam indicetur, quod servitium dictus Ludovicus in nostra præsentia constitutus sua bona & gratuita voluntate pro se, & dictis suis hæredibus modo prædicto obtulit, & promisit. Transferrentes de dicta nostra scientia certa in dictum Ludovicum, & prædictos ejus hæredes omne jus, omnemque actionem quam, & quod nobis, & Nostræ Curiæ compete-

 ret,

ANNO 1392.

ret, & posset competere quoquo modo in Comitatu supradicto quoad utile Dominium ejusdem, lege, vel consuetudine contraria, ac ritibus, consuetudinibus Regni, capitulis, & observantiis huic forte contrariis, & quæ de dicta nostra certa scientia, & potestate Dominica tolimus, ac viribus, & efficatia vacuamus effectu præsentis Nostræ Donationis, concessionis, & graciæ. Nullatenus de quibuscunque etiam donationibus, concessionibus, traditionibus gratiis factis, & de bonis prædictis, vel aliquibus eorundem quibusvis personis ——— benemeritis atque dignis per Clarissimæ memoriæ Dominum Genitorem Nostrum, & Dominam Mariam Matrem Nostram, utique bailiam, Administratricem & Tutricem Nostram, vel per Gubernatores Regni Nostri Siciliæ generales, aut particulares, aut per nos aut quoscunque alios, ad id potestatem habentes, ac etiam faciendum in antea quocunque prætextu, ratione vel causa, nec non privilegiis, litteris, cedulis, & rescriptis inde sequutis, & in antea concedendis sub quacunque verborum continentia, vel tenore quibusvis clausulis, derogationibus, etiam cum Clausulis, quod ipsi Donatariæ, & concessionarii deberent in assecutione dictorum bonorum omnibus aliis pænitus anteferri, ut de verbo ad verbum mentio facienda, quos, & quæ de certa nostra scientia, & plenitudine Dominicæ potestatis tolimus, enervamus. ac viribus, & efficatia totaliter vacuamus, effectui, & executioni præsentium non obstantibus quoquomodo, cum voluntate, & determinatione de scientia nostra cæteris, & rationabilibus causis, & præsertim pro bono Reipublicæ, quod ex præsenti Nostra donatione conspicimus resultare, quod dictus Lodovicus, & prædicti sui hæredes omnibus, & singulis cuiuscunque status, gradus, & conditionis existant habentibus, & habituris tacite, vel expresse donationes, & concessiones de bonis prædictis, vel aliqua parte ipsorum, repulsis obstaculis, & contrarietatibus quibuscunque infallibiter proferrantur, a quo quidem Lodovico, seu dictis suis hæredibus pro dicto Comitatu præstari volumus homagium, & fidelitatem debite, juramentum in manibus nostris, aut hæredum Nostrorum infra annum, unum numerandum a die possessionis corporalis dictorum bonorum eis per Nostram Curiam faciendæ, Investientes prædictum Ludovicum de prædicta Nostra donatione, concessione, & gratia per Annulum Nostrum modo promisso, ut est moris, quam Investituram vim, & efficatiam veræ, & realis donationis, & concessionis dicti Comitatus velimus & decernimus obtinere, supplentes de dicta certa scientia nostra, & plenitudine Regiæ potestatis omnem, & quemcunque deffectum juris, & facti, & cuiuscunque solemnitatibus ommissæ, qui, & quæ in prædictis, & circa prædicta possent opponi, objici, vel prætendi de subtilitate juris, ritu, observantia, vel aliter quovis modo, quem quidem deffectum hic haberi volumus, pro expresso pariter, & suppleto, etiam, si de sui natura, vel causæ exigentia defectus ipse hic esset necessario exprimendus, ita quod prædicta, & subscripta omnia, & singula omni tempore omni robore vigeant, & plene qualibet stabilitate subsistant. Et pro majori certitudine & securitate præmissorum promittimus in verbo, & fide nostra eidem Ludovico per præsentes & juramus ad Sancta Dei Evangelia manu tactis corporaliter scripturis prædicta omnia, & singula attendere cum effectu, & ad requisitionem suam, vel hæredum suorum prædictorum, de prædictis quandocunque voluerint mandare, & facere fieri unum, duo, & plura privilegia, & litteras sub signo prædictæ Majestatis Nostræ in forma valida efficaci, quod poterunt, & debebunt merito contentari has nostras litteras nostro secreto Annulo communitas, & nostra propria manu subscriptas, quas illam vim, & efficatiam habere volumus, & jubemus, ac si essent sub sigillo ——— & datæ Prothonotarii Regni Siciliæ, & quibusvis aliis solemnitatibus roboratæ, ad ipsorum cautellam, & hujus rei Testimonium concedentes Edicto Nostro ——— facto & divulgato, de non admittendis cedulis, nostro tamen secreto annulo communitæ effectui, & executioni præsentium obsistere. Datæ Neapoli in Castro Novo, sub Annulo nostro secreto Anno Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo die quinto Mensis Octobris, prima Indictione, Regnorum Nostrorum Anno Octavo, subscriptione Regis Nos Ludovicus Hyerusalem, & Siciliæ Rex prædicta acceptamus, & manu propria subscripsimus. Sigillatæ tribus sigillis parvulis, ac & subscripsit Matthæus.

ANNO 1392.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi, hac die 8. Augusti 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die nona Augusti 1720.

Alia Investitura de Civitate Ortonæ in Provincia Appruții citra Flumen Pischariæ, nec non de Civitate Sancti Angeli, Terrâ Piscariæ, Francavillæ, Burlani aliisque annexis, cum omnibus Juribus, mero, ac mixto Imperio, ab eodem Rege prædicto LUDOVICO *de Sabaudia, sub simili onere concessa. Datum Neapoli 5. Octobris Anno* 1392. *Regnorum suorum VIII. Indictione I.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.] 5. Octobris.

LUdovicus secundus Dei gratia Rex Hyerusalem, & Siciliæ, Ducatus Appuliæ, Principatus Capuæ, Dux Andegaviæ, Provintiæ & Forqualquerii, Cenomaniæ, Pedemontii, ac Rocharum Comes, Universis præsentes litteras inspecturis tam præsentibus, quam futuris levantes in circuitu oculos nostræ mentis considerantes nobis obsequentium merita singulorum, & quæ gratiora, & utiliora servitia processerunt, tanto magis inducimur ad condignæ, retributionis talentum. Ut crescat promptitudo fidelibus, & sedenti in solio fiat amica, prout rationis postulat gratitudo. Sane considerantes, & in Nostræ mentis arce revolventes immensæ devotionis & fidei claritudinem Spectabilis. Viri Ludovici de Sabaudia, Militis, Consanguinei Collateralis, Consiliarii devoti, & fidelis Nostri dilecti, ac grandia, & commemorabilia servitia præstita, per eum fideliter, & constanter culmini nostro semper, cum perseverantia meliori, & cum promptitudine omni ad omnia pericula expositi & parati, & præsertim acceptabili tempore, in quo quicquid præstatur, totum a constanti benevolentia proficiscitur, ac proinde Ludovicum prosequamur condigno rependio præmiorum, qui ad suscipienda pretiosa beneffitia a suis fructibus senserit bene meritum, atque dignum eidem Ludovico, & suis utriusque sexus hæredibus ex suo corpore legitime descendentibus natis, jam & in antea nascituris in perpetuum Civitatem Ortonæ de Provintia Appruții, citra flumen Pischariæ, nec non Civitatem Sancti Angeli, Terram Piscariæ, Terram Francavillæ, & Terram Burlani sitas in partibus Apprutinis, Terras de mero Dominio Nostræ Curiæ existentes, ac Castrum Planellæ, Castrum Montis Luatiæ, Castrum Silini, Castrum Cretani, Castrum Cunguli, Castrum Spelviri, Castrum Illici, Castrum Muscussi, Castrum Collufchambuii, Castrum Amtequoriæ, Castrum Cypagarii, Castrum Cateniani, Castrum Mezani, Castrum Meglianicæ, Castrum Rippæ, Castrum Mileaneæ, & Castrum Viruli, quæ bona omnia sita & posita sunt in dictis partibus Apprutinis, nec non omnes Terras, Castra, Fortalitia, & loca sita, & posita in eisdem partibus Apprutinis, quæ fuerunt Ranali, Actoczamale

ANNO 1392.

male Rebellis Nostri notorii, dictam scilicet Civitatem Ortonæ cum titulo, & dignitate Ducali, quem titulum, & dignitatem eidem Civitati Ortonæ, ex nunc harum serie de certa nostra scientia, & plenitudine Dominicæ potestatis duximus imponendum. Cui quidem Ducatui in honorificantiam ejus adnectibus, incorporamus, atque submittimus omnes, & singulas Terras demaniales prædictas, ac etiam omnia & singula Castra, Fortalitia, Terras, & bona alia supradicta, cum Territoriis, hominibus, Vassallis, Juribus, & pertinentiis Terrarum, Castrorum fortalitiorum, & bonorum eorundem, sive dictæ Civitates, Terræ, Castra, Fortalitia, & bona devolutæ, & devoluta sint, per rebellionem ad Curiæ Nostræ manus, sive ex quibuscunque aliis titulis, rationibus, atque causis consistant in manibus dictæ nostræ Curiæ, cum plena meri, & mixti Imperii ac gladii potestate, appellatione suis vicibus Nobis, & Magnæ Regni Curiæ reservata, & cum feudatariis, subfeudatariis, hominibus, Vassallis, Castris, Fortalitiis, Tenimentis, Territoriis dictæ Civitatis Ortonæ, Terrarum, Castrorum, & bonorum prædictorum, juribus & pertinentiis illorum omnibusque videlicet de demanio in demanium, & quæ de servitio in servitium sunt, damus, donamus, traddimus, atque concedimus in feudum Nobile de dicta certa nostra scientia, & gracia spetiali dictam scilicet Civitatem Ortonæ, cum titulo Ducali, ut præfertur, & prædictas alias Terras, Castra, & bona, & loca, & adnexas, & adnexa eis sub servitio eis per Nostram Curiam imponendo secundum inquisitionem valoris annui dictorum bonorum per Nostram Curiam faciendam ad rationem pro singulis onciis viginti annui redditis, de uno integro servitio millitari. Ita quidem quod dictam Civitatem Ortonæ, cum titulo Ducali ipsius, & cum dictis terris, ut præfertur sibi annexis, atque Castris, ac ipsas Terras, & Castra, quæ devolutæ, & devoluta sunt, per rebellionem, vel aliam justam, & rationabilem Causam ad Curiæ Nostræ manus, ipse Ludovicus, & dicti sui hæredes teneant, & tenere debeant immediate, & in capite a Nobis, & Nostris in dicto Regno hæredibus, & successoribus, servireque teneantur, & debeant de servitiis prædestinatis, dicta autem Castra, Terras, & bona sive aliqua ipsorum quæ devoluta, & devolutæ non sunt per Rebellionem, vel aliter quovis modo, etiam si Terræ, Castra, & bona ipsa devolutæ & devoluta non forent, per Rebellionem vel aliquam aliam causam ad dictæ Curiæ Nostræ Manus. Volumus, & declaramus, quod utile Dominium earundem Terrarum, Castrorum, & bonorum prædictorum teneant, & possideant sine titulis ab ipso Ludovico, & ejus hæredibus prædictis, & eis serviant, & servire debeant de consuetudine debita, & solitis servitiis pro Terris, Castris & bonis ejusdem. Ipseque Ludovicus, & prædicti hæredes sui teneant, & tenere debeant dictas Terras, Castra, & loca, ac bona prædicta immediate, & in capite a Nostra Curia supradicta sub dictis servitiis præstandis per eos vicibus singulis, quibus servitium in Regno Siciliæ generale, per Nostram Curiam indicetur, Quod servitium dictus Ludovicus in nostri præsentia constitutus sua bona, & gratuita voluntate pro se, & dictis suis hæredibus modo prædicto facere obtulit, & promisit. Transferrentes de dicta certa, nostra certa scientia in dictum Ludovicum, & prædictos ejus hæredes omne jus, omnemque actionem, quæ, & quod Nobis, & Nostræ Curiæ competeret, & posset competere quoquo modo in Civitate, Terris, Castris, & bonis, quo ad utile Dominium eorundem, lege, vel constitutione contraria, & ea præsertim, quæ alienationem ipsarum Terrarum, & Jurium demanialium fieri prohibet, sicut est dicta Civitas Ortonæ, & prædictæ aliæ Terræ demaniales, ac Castra, Terræ, & bona obnoxiæ, & obnoxia, ac ritibus consuetudinis Regni, Capitulis, & observantiis huic forte contrariis, quas, & quæ de dicta certa scientia nostra & potestate Dominica tollimus, ac viribus, & efficatia vacuamus effectu præsentis Nostræ donationis, concessionis, & gratiæ nullatenus obstitura, quibuscunque etiam donationibus, concessionibus, traditionibus, & graciis factis de bonis prædictis, vel aliquibus eorundem quibusvis personis quantumvis benemeritis atque dignis, per claræ Memoriæ Dominum Genitorem Nostrum, vel per Inclitam Dominam Mariam Matrem Nostram, utique baliam, administratricem, & tutricem nostram, vel per Gubernatores Regni Nostri Siciliæ generales, aut particulares, per nos, vel per quoscunque alios ad id potestatem habentes, ac etiam faciendæ in antea quorumcunque prætextu, ratione, vel causa, nec non Privilegiis, litteris, Cedulis, & Rescriptis inde secutis, & in antea concedendis sub quacunque verborum continentia, vel tenore, & quibusvis Clausulis derogatoriis, etiam cum Clausulis quod ipsi Donatarii, & Concessionarii debeant in assignatione dictorum bonorum omnibus aliis pænitus anteferri, etiam si de illis foret hic specialis, & expressa, ac de verbo ad verbum mentio facienda, quas, & quæ de dicta scientia certa Nostra, & plenitudine Dominicæ potestatis tollimus, enervamus ac viribus, & efficatia totaliter vacuamus effectui, & executioni præsentium non obstantes, quoquomodo, cum velimus, & decernamus certis rationabilibus causis, & præsertim pro bono Reipublicæ, quod ex præsenti Nostra donatione conspicimus resultare, dictus Ludovicus, & prædicti sui hæredes omnibus & singulis cujuscunque gradus, status, & conditionis existant habentes, vel habituri tacite, vel expresse donationes, & concessiones de bonis prædictis, vel aliqua parte ipsorum, repulsis obstaculis, & contrarietatibus quibuscunque, infallibiliter præferrantur, a quo quidem Ludovico, seu dictis ejus hæredibus pro dictis bonis præstari volumus Homagium, & fidelitatem, debitum juramentum in manibus Nostris, aut hæredum Nostrorum infra annum unum numerandum a die possessionis corporalis bonorum prædictorum eis per Nostram Curiam faciendæ. Investientes dictum Ludovicum de præsenti nostra donatione, concessione, & gracia per anullum Nostrum modo præmisso præsentialiter, ut est mos. Quam Investituram, eum & efficatiam veræ ac realis, donationis, & Concessionis dictæ Civitatis Ortonæ, & Terrarum adnexarum ei cum dicto titulo Ducali, Castrorum, ac bonorum prædictorum volumus, & decernimus obtinere. Supplentes de certa scientia nostra, & plenitudine Regiæ potestatis omnem, & quemcumque deffectum Juris, & facti, & cujuscunque solemnitatis forsitan commissæ, qui, & quæ in prædictis, & circa prædicta possent opponi, objici, & prætendi de subtilitate Juris, ritu, observantia, vel aliter quovismodo, quæ quidem deffectum hic haberi volumus pro expresso, & pariter jam suppleto, etiam si de sui natura, vel causæ exigentia deffectus ipse esset hic necessario exprimendus, ita quod prædicta, & subscripta omnia, & singula omni tempore, omni robore vigeant, & plene qualibet stabilitate persistant. Et pro majori certitudine & securitate promissorum promittimus, & in verbo, & fide nostra eidem Ludovico per præsentes, & juramus ad Sancta Dei Evangelia, scripturis corporaliter manu tactis, prædicta omnia, & singula observare cum effectu, & ad requisitionem suam, vel hæredum suorum prædictorum de prædictis quandocunque voluerint mandare, & facere fieri unum, duo, & plura privilegia, & litteras sub sigillo pendenti Majestatis Nostræ in forma valida, efficaci, quod poterint, & debebunt merito contentari has nostras litteras nostro secreto Annulo communitas & nostra propria manu subscriptas, quas illam vim, & efficatiam habere volumus, & jubemus, ac si essent sub signo pendenti & data Prothonotarii Regni, Siciliæ, & quibusvis aliis solemnitatibus roboratæ, ad ipsorum cautellam, & hujus rei testimonium concedentes Edicto nostro ab olim facto, & divulgato de non admittendis cedulis, Nostro tamen secreto annulo communitæ, effectui, & exceptioni nullatenus obstituro. Datæ Neapoli in Castro Novo sub annulo Nostro secreto Anno Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, die quinto Mensis Octobris, primæ Indictionis, Regnorum Nostrorum. Anno octavo, Subsignatæ ——— Nos Ludovicus secundus Hyerusalem, & Siciliæ Rex prædicta acceptamus, & propria manu subscripsimus & signatæ. Mattheus, & Nostris Sigillis sigillatæ, quæ sunt parva, & duo ex illis corrosa, & omnia sunt impressa.

Cum

ANNO 1392.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 8. Augusti 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 9. Augustis 1720.

CXLVII.

1393. *Confirmatio* FRIDERICI & CAROLINÆ *Constitutionis in favorem Ecclesiasticæ Libertatis per* BONIFACIUM *Papam* IX. *facta.* [GOLDASTI Constit. Imp. Tom. 1. pag. 376.

BONIFACIUS Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis beatæ Mariæ Effordiensi, & sancti Martini Hingelstadensi, Maguntinensi Diocesi, ac beatæ Mariæ ad gradus Maguntinensis, Ecclesiarum Decanis, salutem, &c. Justis & honestis supplicum votis libenter annuimus, illaque prosequimur favoribus oportunis.

Dudum siquidem felicis recordationis Honorius Papa Tertius, prædecessor noster, attentè considerans, Quod claræ memoriæ Fridericus Imperator Romanorum, semper Augustus, ad laudem Romanæ Ecclesiæ, & sacri decus Imperii, cupiens, ut expurgatis quorundam erroribus, iniquis statutis penitus destitutis, de cætero Ecclesia & Ecclesiasticæ personæ plena vigeant quiete, & secura libertate gauderent.

Ac pie & juste attendens, quod quorundam perversorum iniquitas adeò abundaret, ut non dubitarent contra Ecclesiasticam disciplinam & sacros Canones statuta sua confingere adversus Ecclesiasticas personas & Ecclesiasticam libertatem edita, tali lege hujusmodi statuta iniqua irritaverat & præceperat irrita nunciari.

Et omnia statuta & consuetudines, quæ civitates & loca, potestates vel consules aut quæcunque aliæ personæ, contra libertatem Ecclesiæ vel personas Ecclesiasticas hujusmodi edere, aut observare temptarent, contra Canonicas vel Imperiales sanctiones, de ipsorum Capitularibus, infra duos menses post ipsius legis publicationem, penitus aboleri facerent, & si de cætero talia attemptarent, illa ipso jure decrevit esse nulla, & eos sua jurisdictione privatos.

Nec non locum, ubi talia deinceps præsumpta fuissent, Banno mille marcarum auri Fisco Imperiali præceperat subjacere.

Potestates verò, consules statutarii & scriptores statutorum prædictorum, nec non consiliarii locorum ipsorum, qui secundum statuta & consuetudines memoratas judicarent, extunc essent ipso jure infames, quorum sententias & actus legitimos statuerint aliqualiter non tenere.

Quodque si per annum præfatarum constitutionum inventi forent contemptores, bona eorum per totum suum Imperium mandavit impune ab omnibus occupari. Salvis nihilominus aliis pœnis, contra tales, in eisdem generalibus Conciliis promulgatis.

Et insuper voluit idem tunc Imperator, quod nulla Communitas, vel persona publica, vel privata collectas seu exactiones angarias vel per angarias Ecclesiis vel aliis piis locis aut Ecclesiasticis personis hujusmodi imponere, seu invadere Ecclesiastica bona præsumeret.

Quod si secus faceret & requisita ab Ecclesia vel Imperio hujusmodi emendare contempneret, triplum refunderet, & nihilominus Banno Imperiali subjaceret, quod sine satisfactione debita nullatenus remitteretur. ANNO 1393.

Statuerat insuper, quod quæcunque communitas vel persona per annum in Excommunicatione propter libertatem Ecclesiæ violatam persisteret, ipso jure similiter dicto Banni Imperiali subjaceret, à quo nullatenus extraheretur, nisi prius ab Ecclesia beneficio absolutionis obtento.

Et insuper ordinaverat, ut nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione vel civili, ad judicium seculare trahere præsumat, contra easdem canonicas sanctiones & constitutiones Imperiales, quod si secus faceret, actor à suo jure caderet, & judicatum non teneret, & judex foret extunc judicandi auctoritate privatus.

Quodque judices temporales, qui clericis & personis Ecclesiasticis justitiam denegare præsumerent, tertio requisiti suam jurisdictionem amitterent, prout in dicta Imperiali constitutione plenius continetur.

Dictus inquam prædecessor constitutionem ipsam, etiam de consilio fratrum ipsorum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, qui tunc erant, authoritate Apostolica approbans & confirmans, ipsam mandavit inviolabiliter observari, nec non statutarios & scriptores, ac violatores prædictos excommunicatos eadem autoritate nunciari.

Et deinde ad audientiam divæ memoriæ Karoli Quarti, etiam Romani Imperatoris semper Augusti deducto, quod nonnullæ seculares personæ in potestate & officiis publicis constitutæ, videlicet Duces, Marchiones, Comites, Barones, & alii Domini temporales, nec non Consules Civitatum, villarum & oppidorum, & locorum Rectores in diversis Provinciis ejusdem Imperii constituti, Dei timore postposito, statuta singularia & iniquas ordinationes motu proprio & de facto contra ipsas personas Ecclesiasticas & Ecclesiarum libertates, ac eorum privilegia condiderant, illisque de facto, & publice utebantur, contra canonicas & legitimas sanctiones.

Utpote, quod nulla bona temporalia in potestatem Ecclesiasticam transferrentur.

Et ne clerici in sacris ordinibus constituti ad agendum & testificandum in civilibus, & maximè in piis causis aliquatenus admitterentur.

Quodque excommunicati laici & publicè denunciati in Civili foro minimè repellerentur.

Et insuper prædicti Domini temporales, Consules, & Rectores per secularem potestatem res & bona clericorum occuparent, arrestarent, & oblationes Christi fidelium minuerent, atque restringerent.

Exactiones & tallitas indebitas de bonis & reditibus Ecclesiarum exigerent & extorquerent, possessiones Ecclesiarum & personarum earundem devastarent incendiis & rapinis.

Contractus inter clericos & laicos factos legitime ad libros civitatum, villarum & locorum prædictorum inscribere & sigillare recusarent.

Donataque & legata ad fabricas & Ecclesiarum structuras contra Prælatorum voluntatem & aliorum quorum intererat, contra justitiam tenere & usurpare præsumerent in fraudem & odium clericorum.

De bonis etiam & rebus eorundem clericorum, quæ non causa negotiationum, sed propriis eorundem usibus per eorum terras ducebant, seu duci faciebant, Theloneum exigere & recipere non verebantur.

Et confugientes ad Ecclesias & earum Cæmiteria inde extrahere, contra Canonicas & Imperiales sanctiones hujusmodi præsumpserant & præsumebant, idem Karolus tanquam Imperator Christianissimusque Princeps volens in præmissis providere remedio salutari, etiam de Principum, Ducum, Comitum, Baronum, fideliumque aliorum Sacri Imperii consilio & auctoritate Imperiali quæcunque statuta & consuetudines prædictas, tanquam per Canonicas, & civiles sanctiones expresse reprobata cassavit, irritavit, & annullavit, ac cassa, & irrita nulliusque esse roboris penitus voluit vel momenti.

Præcipiens sub indignatione Imperialis Banni, universis & singulis Principibus, ac Dominis temporalibus, Consulibus, potestatibus, & aliis in officiis publicis constitutis, quatinus extunc ipsorum statuta & ordinationes, quæ in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis edita fuerant, omnino revocarent, & de

ANNO 1393. de luce tollerent; quodque secundum ea non judicarent amplius, nec sententias dictarent, eisdem in judicio aut extra judicium quomodolibet pro se & contra Ecclesiasticam libertatem potirentur.

Pronunciavit insuper, & eadem Imperiali decrevit auctoritate, quod quicunque Laicus, cujuscunque status vel conditionis existeret, ausu sacrilego & propriæ temeritatis audacia sacerdotem vel Clericum secularem vel religiosum diffidaret, proscriberet, captivaret, spoliaret, occideret, mutilaret, aut in carcere detineret, aut hujusmodi maleficia perpetrantes scienter acceptaret, vel favorem illis præstaret, præter pœnas à sacris Canonibus & legalibus sanctionibus eis inflictas, eo ipso redderetur infamis, ac omni honore privatus, nec ad placita vel consilia Nobilium admitteretur quovis modo. Hortans insuper & requirens in Domino Prælatos, in illis partibus constitutos, ut Legem Imperialem hujusmodi per eorum Ecclesias & synodos publicarent, ne transgressores hujusmodi per simulatam ignorantiam suas valerent malitias excusare, prout in edita tali Lege prædicta plenius continetur.

Cum autem sunt exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Præpositi, Decani & Capituli, ac Clericorum perpetuorum beneficiorum in Ecclesia Sancti Petri Figlariensis Moguntinensis diocesis, & Prælatorum tam secularium quàm regularium, ac Cleri, consistentium infra limites Præpositurae ejusdem Ecclesiæ, petitio, quæ continebat, adeò quorundam Laicorum, & Dominorum temporalium in oppido Figlariensi dictæ Diocesis, infra ejusdem limites ac etiam Figlariensi locis circumvicinis malitia inoleverit, quod hujusmodi Imperiales sanctiones transgredi non verentur, & Ecclesiasticas libertates violare præsumunt, pro parte Præpositi, Decani, Capituli, Prælatorum & Cleri prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut eis prævidere super præmissis de opportuno remedio dignaremur.

Nos igitur vestigiis præfati Prædecessoris nostri inhærentes, hujusmodi supplicationibus inclinati discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo vel unus vestrûm per vos vel alium seu alios constitutiones prædictas in dicto oppido & in aliis locis circumvicinis auctoritate nostra faciatis inviolabiliter observari; transgressores verò ac violatores, & contemptores, ac sacrilegos prædictos, nec non contradictores quoslibet & rebelles, per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, invocato ad hoc si fuerit opus, auxilio Bracchii secularis, non obstante si aliquibus communiter vel divisim à Sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per Literas Apostolicas non faciendo plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum, &c.

CXLVIII.

1394. 15. Mai. **Vereinigung und Disposition zwischen FRIEDRICH, BERNHARD und HEINRICH, Brüdern und Herzogen zu BRUNSWEICH-LUNEBURG, wegen ihrer Landen / daß dieselbe unzertheilt durch den Aeltesten Bruder regiert werden sollen. Geschehen Giffhorn an unsers Herrn Himmelfahrts-tag im Jahr. 1394.** [LUNIG Teutsch Reichs Archiv. Partis special. Continuat. 2.abtheilung 2. pag. 1014.]

C'est-à-dire

Union entre les Freres FRIDERIC BERNARD, *&* HENRI, *Ducs de Brunswich, & Disposition de leurs Estats, portant que sans les diviser, ils seront toujours regis par le Frere aîné. A Gifhorn le jour de l'Ascension de Notre Seigneur.* 1394.

VOn GOddes Gnaden we Frederick / Bernt und Hinrich Brödere / Hertzogen to Brunschwig unde to Lüneborg / bekennen openbare / in dessem breue / dat we / doch mit Willen unser Lande und Lüde / uns vereinet hebben / vnnd tosamene gesettet mit den Landen to Brunschwieg und tho Lüneborg / also alse we darmede beervet sint mit Schlöten / Städen / Landen

und Luden / mit Geistlick und Weltlicke / mit allerley Rechte und Richten / mit vnd tobehörigen / wo man dat benömen mag / und mit aller redeschop und schulden / alle Vrome / Schade vnd Koste schollen uns allen gelick gelden / vnnd we scholen noch en willen nenerley vordel söken / vnser ein jegen dem andern / dat scholle we vnd willen stede vest und unverbroken halden to ewigen tiden. Wehre jd / wa we na vnser dreyer dode Mannes-Erven na vns laten von vns geboren / so scholde de äldeste desser vorschrevenen Lande Herr wesen / und de truwliken vorstan / den andern Erven gütlicken doen / vnnd de älteste en scholde van den Landen nit vorlaten noch entfernen ane witschop vnd vulbort der andern Eruen / Wehren dar ock Erven Jungfrowen / de scholde man erlicken vnde wol beraden / Oke schulde we Frederick Lehnen Geistlick vnd Weltlicke in dem Lande to Brunschwig / wat dar to höret / mit vnser Brödere Hertogen Berndes vnnd Hertogen Henricks willen vnd Vulbort / und we Bernt schulden Lehnen Geistlicke vnnd Weltlicke in dem Lande tho Lüneborg / wat dar tho höret / mit unser Bröder Hertogen Frederikes / vnnd Hertogee Henrikes willen und Vulbort / Ock en schulen we nene Schlote / Städe / noch Lande edder Lude vorsetten edder vorlaten / vryen edder eigenen unser ein ane der andern willen edder Volbort. Ock en scholen we nenen Krieg angriepen / edder betengen / noch uns mit nehmande vereinigen edder verbinden / we en don dat endrechlicken unser ein mit der aner willen / Ock schulde we Vogede vnnd Ammethlüde in dessen vorschrevenen unsern Landen endrechticken setten / de uns to likene rechte darto loven und schweren schulden. Oke en schal unser neyn dem andern nemande mit vorsate vore vordegendingen eine to wedderen / edder to vnwillen / Alle desse vorschreuenen Stucke / loue we unser ein dem andern in bröderlike truwe / stede / veste / und unverbracken to holdende / ane jenigerley hulp / rede vnnd ohn alle list / und hebbet deß tho Ohrkunde unse ingesegle witliken / und mit guden willen an dessen breff gehenget heten / de geuen iß to Giffhorn na Gades bort / drütteinhundert Jahr / darna in dem vere und negentegisten Jahre / in unsers Herrn Herrn Himmelfahrt tage.

ANNO 1393.

CXLIX.

1394. 4. Juin. *Donatio* CLEMENTIS VII. *Antipapæ facta* CAROLO VI. *Francorum Regi de omni jure superioritatis & Dominii temporalis in Civitatem & territorium Maclovienſe, quod antehac, sanctæ Sedi Romanæ pertinuerit, cum omnibus emolumentis, prærogativis, feudis & retrofeudis, pertinentiis, ac dependentiis illorum. Datum Avenione 2. Nonas Junii, Pontificatus sui Anno XVI.* [LOBINEAU Histoire de Bretagne aux preuves, du 14. Liv. pag. 770. Tiré des tit. de l'Eglise de St. Malo.]

CLemens Episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Roberto Episcopo & dilectis filiis Decano & Capitulo Ecclesiæ nec non civibus & incolis civitatis Maclovienſis salutem & Apostolicam benedictionem. Præcelsæ Domus Franciæ quam cælestis agricola Dominus Deus Sabaoth in medio vineæ suæ, militantis videlicet Ecclesiæ, tamquam turrim fortitudinis & firmius propugnaculum pro ipsius vineæ deffensione construxit, fervidum & sincerum hujusmodi zelum ac impensum hactenus in adversitatum & tribulationem turbinibus per claræ memoriæ retroactos, potissime per Carolum ultimum ac per charissimum in Christo filium nostrum Carolum modernum illustrem Franciæ Reges, calamitoso præsentis schismatis tempore, quo vineam ipsam singularis ferus depascitur, & omnes qui prætergrediuntur viam eam vindemiare conantur, operosæ protectionis effectum piâ dignâque meditatione pensantes, decens, quinimo debitum reputamus, ut Apostolica Sedes ad tot & tantarum eidem Regi gratitudinum obligata rependat in his quæ gloriosi sceptri sui præsidio acommoda, opportunaque fore cognoscit culmini dicti Regis, propitiam se exhibeat & benignam. Nuper siquidem ex vestrâ lacrymabili insinuatione percepto, quod vos & civitas Maclovienſis, quæ cum territorio suo ad Episcopum & Decanum pro tempore existentes, ad vos Capitulum jure Dominii temporalis pertinebat, & per vos à nobis & Romana Ecclesiâ immediate tenebatur, propter Anglicorum dicti Regis & Reipublicæ Regni sui hostium publicorum, schismaticorumque & perditionis alumno Perrino de Thomazellis de Neapoli in Apostolicâ Sede intruso notorie adhærentium, nonnullorumque alio-

ANNO 1394.

rum, veſtrorum ac civitatis prædictæ invidentium & inſidiantium libertati, frequentes ad portum ejuſdem civitatis adventus, ac hoſtiles inſultus, miſerabiles civium ipſorum ſtrages, depopulationes agrorum, facultatum & rerum diſpendia, domorum incendia, nefanda quoque turpitudinum opprobria, aliaque plurima diſcrimina vix narranda à multis fueratis perpeſſi temporibus, & quotidie patiebamini, ac de ipſorum malorum aggravatione veriſimili ſuaque deſolatione totali civitatis, ipſius etiam captione & occupatione formidabatis, niſi vobis per nos & ſedem eandem de opportuno defenſionis auxilio celeriter ſucurreretur. Vos nempe prout eadem inſinuatio ſubjungebat, in tot & tantis adverſitatibus poſiti eas tandiu ſuſtinere vel eis reſiſtere, niſi Regis prædicti toties per vos implorato pio ſuffulti juvamine nequiviſſetis; at ipſe Rex ob noſtri principaliter & Sedis ejuſdem reverentiam & favorem, quoties diræ neceſſitatis exegerat articulus, gentem armigeram opportunam pro veſtri tuitione propriis ſtipendiis deſtinaverat, & tunc tenebat in civitate prædicta, non ſine magnis & gravibus profluviis expenſarum; ac per vos tunc in extrema neceſſitate poſitos ſupremumque veſtrum & dictæ civitatis exitium formidantes, noſtro, & Sedis ejuſdem auxilio & juvamine inſtantibus & lamentoſis precibus poſtulato; nos veſtris & dictæ civitatis, quorum devotionis & fidelitatis integritas ad nos & dictam Eccleſiam ſemper enituerat, tot & tantis calamitatibus & ærumnis pio paternoque compatientes affectu, dolenter nihilominus attendentes, quod propter ſchiſma prætactum, cujus occaſione plurimum exhauſtæ erant Apoſtolicæ Cameræ facultates proventusque pene ſubtracti, nequibamus vobis prout cupiebamus ſubvenire, nolentesque vos dimittere indefenſos, ſed vobis, tam in eminentibus quam in futuris malis & periculis providere, bonum ſedulum & potentem, quantum poteramus, protectorem, ipſique Regi pro receptis ab eo domoque ſuâ, ut præfertur, beneficiis, alicujus retributionis viciſſitudinem rependere, necnon excellentiam ſuam ad veſtrorum & dictæ civitatis protectionem adſtrictiorem pronioremque reddere cupientes; conſiderantes inſuper, quod præfata civitas ad impediendum deſcenſum dictorum hoſtium, & tenendum in ea propter hoc præſidium armatorum memorato Regi Regnoque ſuo prædicto fore noſcebatur plurimum opportuna: Ex his & aliis rationabilibus cauſis moti pariter & inducti, omne jus ſuperioritatis & ſupremi dominii temporalis & reſſorti dictorum civitatis & territorii ac veſtrorum civium & incolarum quorumlibet ad nos & præfatam Eccleſiam pertinens quoquomodo, cum ipſorum ſuperioritatis & Dominii juribus, homagiis, fidelitatibus, prærogativis, privilegiis, feudis, retrofeudis, cenſibus, deveriis, ſervitiis, emolumentis, pertinentiis ac dependentiis univerſis, quæ habuimus & haberi volumus noſtris litteris pro expreſſis, eidem Regi, hæredibus ac ſucceſſoribus ſuis Regibus, & Coronæ Franciæ motu proprio, non ipſius Regis vel alterius cujuſcunque ſuper hoc nobis oblatæ petitionis, ſed de noſtra mera liberalitate, certa ſcientia, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, & fratrum noſtrorum conſilio, in perpetuum conceſſimus & donavimus, ac in ipſos Regem & Coronam ex tunc per eaſdem litteras transtulimus; volentes & authoritate ac motu & de conſilio ſimilibus decernentes, quod ſuperioritatis dominium & reſſortum ejuſmodi apud ipſum & Reges & Coronam prædictos ſemper in perpetuum manerent, & quod per ipſum vel Reges eoſdem ac ipſam Coronam pro quacumque cauſa in quemvis alium alienari nequirent vel transferri quomodolibet, quodque vos hommagia fidelitatis & alia juramenta, cenſus, ſervitia, & alia quæque deveria, ſi qua, & prout nobis & ipſi Eccleſiæ ac Pontificibus Romanis prædeceſſoribus noſtris tunc conſueveratis & tenebamini & debebatis facere & præſtare, ratione ſuperioritatis dominii & reſſorti prædictorum, ex tunc in antea dicto Regi & hæredibus ac ſucceſſoribus ſuis Regibus ſupradictis faceretis atque præſtaretis, facereque & præſtare deberetis, & etiam teneremini; quodque appellationes & provocationes ex quibuſcunque cauſis ab Officiali ſeu judice temporali vel Officialibus, ſeu judicibus temporalibus veſtris, & contra eos, ad ſedem Metropolitanam Turonenſem primo, & deinde ad Sedem Apoſtolicam interponi & fieri

ANNO 1394.

tunc conſuetæ, ad ipſum Regem vel curiam ſuam Regiam de cetero duntaxat interponerentur & fierent, ac in ipſa Curia Regia ſine quavis appellatione alia totaliter ſopirentur. Nos enim vos ab homagiis, fidelitatibus, deveriis, & ſervitiis hujuſmodi nobis, & Sedi Apoſtolicæ ſupradictæ tunc factis & præſtitis, necnon ab ipſorum præſtatione nobis vel ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus de reliquo facienda, authoritate & motu ac de conſilio eiſdem, ex tunc tenore litterarum ipſarum abſolvimus & penitus liberavimus; ſupplentes omnem defectum, ſiquis in conceſſione, donatione & tranſlatione noſtris hujuſmodi ac aliis ſupradictis forſitan intervenerit, ac decernentes irritum & inane quicquid in contrarium per quoſcunque quavis authoritate, ſcienter vel ignoranter, contingeret attentari. Nos itaque cupientes conceſſionem & donationem noſtras hujuſmodi ceteraque in litteris noſtris prædictis contenta ſuum plenius ſortiri effectum ac executioni debitæ demandari, vobis Apoſtolica authoritate diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus dictum Regem & ſucceſſores ſuos Reges Franciæ qui erunt pro tempore, veſtros & dictæ civitatis ſuperiores & ſupremos temporales Dominos de cetero perpetuo habeatis, teneatis, & etiam agnoſcatis eiſdemque tanquam veſtris & civitatis ejuſdem ſuperioribus & ſupremis temporalibus Dominis pareatis, homagiaque & fidelitates & alia juramenta, nec non cenſus, ſervitia, & alia quæcunque deveria, ſi qua & prout nobis & dictæ Eccleſiæ ante conceſſionem & donationem noſtras hujuſmodi facere conſueveratis, tenebamini & quomodolibet debebatis, ratione ſuperioritatis & ſupremi dominii ac reſſorti per nos eidem Regi ut præmittitur conceſſorum & donatorum, ſibi & dictis ſucceſſoribus ſuis de reliquo faciatis, præſtetis, & etiam perſolvatis, ac de ipſis quantum in vobis eſt & fuerit integraliter reſpondeatis & faciatis per quoſvis alios in quantum commode poteritis reſponderi: appellationes quoque & provocationes ab Officiali ſeu judice temporali aut Officialibus aut judicibus temporalibus veſtrûm, Epiſcopi, Decani, & Capituli, ad Curiam Metropolitanam Turonenſem primo, & deinde ad Sedem Apoſtolicam interponi & fieri hactenus conſuetas, ad dictos Regem & Curiam Regiam remittatis ibidem totaliter ſopiendas; dictoſque Regem & ſucceſſores hujuſmodi conceſſione & donatione noſtra uti & gaudere faciatis & libere permittatis, nihil penitus in contrarium attentantes, ſeu quomodolibet machinantes, homagiis & fidelitatis ac aliis juramentis nobis & Sedi Apoſtolicæ ſeu quibuſvis aliis forſan præſtitis, nec non privilegiis conceſſionibus & indultis Apoſtolicis, & aliis contrariis non obſtantibus quibuſcumque. Datum Avenione ſecundo Nonas Junii Pontificatus noſtri anno ſexto-decimo. Sic ſignatum ſuper plicam: gratia ubique. De Mandato Domini noſtri Papæ P. De Redaveillione. Et ſigillatum ſub plumbo è cordulis cannabis pendente.

CL.

Alliance tres-étroite entre JEAN *Duc de Guienne & de Lancaſtre*, & JEAN IV. *Duc de Bretagne, avec promeſſe de Mariage entre leurs Enfans. Donné le* 25. *Novembre* 1395. *avec les Articles convenus ſeparement entr'eux touchant ledit Mariage.* [LOBINEAU Hiſtoire de Bretagne. Aux preuves du 14. livre. col. 791.] 1395. 25. Novembre.

CEtte endenture faite d'entre le tres-hault & puiſſant Prince Jehan Duc de Guyenne & de Lancaſtre d'un coſté, & le tres-hault & puiſſant Prince Jehan Duc de Bretaigne d'autre coſté, teſmoigne que pour le grant & entier amour que leſdits Ducs ont l'un à l'autre, & pour la bonne alliance qu'a eſté & eſt entr'eux, & ſera ſi Dieu pleſt entre leurs hoirs par le Mariage parlé entre Henry filz aiſné du Comte de Derby filz aiſné & hoir dudit Duc de Guyenne & de Lancaſtre, & Marie fille aiſnée dudit Duc de Bretaigne; ſe ſont aſſentis & ſoy aſſentent par ces preſentes les ſuſdits Ducs d'eſtre bons, vrays & loyaux freres, amis, &

ANNO 1395. & alliez l'un à l'autre en perpetuel, vouloir le bien, proufit, & honneur l'un de l'autre, leur dommage eschiver à leur pouoir, se entreconforter, aider, & maintenir en tous leurs affaires & besongnes, tant par deçà la mer, comme par delà, à tous leurs pouoirs, vers tous & contre tous, sans fraude ne mal engin, comme vrais freres, amis, & alliez doivent faire; sauf à chescun sa ligeance, hommage, & le honneur & Royaltez du Roy, de chescun d'iceux Ducs avantdits, & de son Royaume; exceptez pour ledit Duc de Guyenne. & ses freres, de sa part; & pour ledit Duc de Bretaigne, le Duc de Bourgogne & le Comte de Nevers son fils de sa part: & pourveu toutefois que si aucun desdits Ducs de Guyenne & de Bretaigne demande aide de l'autre, celi qui demande l'aide fera les coustages raisonnables, ainsi que les coustages soient toutefois faits par le demandant raisonablement. Et tesmoin desquelles choses à la partie de l'endenture sur ce faite demourant devers ledit Duc de Bretaigne ledit Duc de Guienne & de Lancastre a mis son seel & le paslement de sa main. Donné le xxv. jour de Novembre l'an de grace MCCCXCV. Signé, J. Lancastre. *Ch. de Nantes arm. N. cassette. H. n.* 10.

Les apointemens faitz par entre les deputez de tres-redoubté & tres-puissant Seigneur Monseigneur le Duc de Guienne & de Lancastre, d'une part, les deputez de tres-redoubté & tres puissant Seigneur Monseigneur le Duc de Bretaigne d'autre de & sur les articles & endentures du faict du Mariage parlé d'entre Henry filz aisné & hoir de Monsieur le Comte de Derby filz aisné & hoir dudit Duc de Lancastre, & Marie fille aisnée dudit Duc de Bretaigne. Premier. Sur le premier article, faisant mention que ledit Duc de Bret. doit bailler & baillera en mariage à sadite fille avec ledit Henry filz dudit Comte 150 mille francz d'or à estre paiés 100 mil de ladite somme la journée des espousailles, & les 50 mil qui demeureront seront paiez à. termes comme les parties le pourront accorder, est apointé que dedans 2. mois aprés la datte de cestes, ledit Duc de Bretaigne fera rendre ladite Marie sa fille ou Chastel de Brest, & cent mil francs de ladite somme, pour estre livrés audit Duc de Lancastre ou à ses deputez, pour & au nom dudit Henry, & seront espousés dedans le Caresme-prenant prochain. Sur cest premier article ledit Duc de Bret. baillera sadite fille & lesdits 100 mil francs dedans S. Jehan proch. & demande que les espousailles desdits Henry & Marie soient faites à celuy terme à Brest. Sur cette demande dudit Duc de Bretaigne, le Duc de Lancastre, attendu le grand desir que sa tres-honorée & noble Dame la Duchesse de Bretaigne sa tres-amée cousine a d'estre en sa propre personne à lesdites espousailles, nonobstant le grand travail & desaise que ledit Henry aura en passant & repassant la mer, lesdites espousailles soient faites à Brest ou à aucun lieu honneste prés de Brest. Sur le second article, faisant mention que ledit Duc de Bretaigne baille & baillera avec sadite fille pour ledit Mariage la terre de Raiz, les Chastel & Chastelenie de Brest & la Chastelenie de S. Renan. Est apointé que les Chastels de Machecoul, S. Estienne de Malemort, Preinzay, Pornit, & tous autres Chastelz & Forteresses de ladite terre de Raiz avec leurs apartenances, seront livrés au Duc de Lancastre au nom desdits Marie & Henry. Touchant le Chastel & Chastelenie de Brest, ledit Duc de Bretaigne sera fermement tenu soubz son seel esdits Duc de Lancastre & Comte de Derby, que à quelque heure que ledit Duc de Lancastre luy face avoir confirmation de la Seigneurie de Resing, que a donc ledit Duc de Bretaigne, quand il en sera sommé par eux, leur fera délivrer ledit Chastel de Brest, &c. Quant à la Chastelenie de S. Renan, est apointé que ledit Duc de Bretaigne la doit bailler à sadite fille avec toutes ses apartenances, reservés au Due de Bretaigne, les Brefs, Noblesses Duchaux, Secheries, &c. Sur ce demande le Conseil dudit Duc de Lancastre de joüir de ces droits reservés se aucun Baron les a dans sa Seigneurie. Le Conseil du Duc de Bretagne respond à ce qu'ils n'ont pouoir de ce faire sans en parler au Duc. Le Duc de Bretagne reserve à soy & à ses hoirs lesdites Secheries, les Brefs, Bris, & ses Souverainetés & Noblesses. Sur le troisiéme article, contenant que le Chastel & Chastelenie de Brest seront baillés par telle condition, que le Duc de Bretagne joüira de 700 marcs d'esterlings de rente qu'il tient de la Seigneurie de Resing, & que si la paix se fait entre la France & l'Angleterre, il donnera en retirant Brest, un autre Chastel de pareille valeur. Les Conseils d'ambes partz s'y sont entierement accordés. Sur le quatriéme article, que ladite Marie sera endouée de 2000 marcs d'esterlings de rente par an en Angleterre; est apointé que lesdits Duc de Lancastre & Comte de Derby seront fermement obligés au Duc de Bretaigne de pourchasser lesdits 2000 marcs en terre ou en rente en 3. ans, & de en enfesser lesdits Marie & Henry, & en cas que ledit Henry ne espouse pas ladite Marie, ne Thomas son frere, l'on rendra au Duc de Bret. les 100 mil francs. Ledit Duc de Bret. demande que le jour des espousailles ladite Marie soit indoüairée pleinement desdits 2000 marcs de rente. Acordé selon la teneur de l'apointé ci-dessus. Sur le cinquiéme article, contenant que ledit Duc de Lancastre, ledit Comte son fils, ledit Henry, ne nul des lours, ne de par eulx, ne feront ne souffriront faire aulcunes guerres, grevances, ou domages au Duc de Bret. ne à son pays à cause desdits Chastel & terres, ne ne souffriront prandre rançons, pastis, ne nulles novalitez, & par semblable ne le fera le Duc de Bretaigne. Les Conseils d'ambes partz ont accordé ledit article selon la teneur. Sur le sixiéme article, portant que le Duc de Bretaigne retient à soy ses Souverainetez & droits Roiaux & Duchaux sur toutes les terres susdites. Les Conseils d'ambes parts en sont demeurez d'accord. Sur le septiéme article, portant que par cet apointement, faisant & acomplissant les choses susdites; lesdits Duc de Lancastre, le Comte son fils, ledit Henry & leurs hoirs, d'une part, & ledit Duc de Bret. & ses hoirs d'autre, seront bons, vrays, & loyaux freres, amys & alliez, sauf à chacun sa ligence & homage, & l'honneur & loyaulté du Roy & de son Royaume. Les Conseils d'ambes parts s'y sont pleinement acordez. Demande le Duc de Bret. que le Duc de Lancastre fera son pouoir & diligence sans fraude ne malengin, de faire mettre à délivre la Comté de Richemont, & en fera avoir lettres du Roy audit Duc de Bret. & à ses hoirs. Acordé par le Duc de Lancastre. Le huitiéme article contient un engagement reciproque de jurer les choses susdites, sans datte. Signé par le Duc; & scellé en cire rouge. *Bibl. du Roi. mnss. de Brienne. Cod.* 299.

CLI.

Literæ WENCESLAI *Romanorum Regis ad* WILHELMUM *Ducem Juliacensem, & Gelriensem, quibus ei transmittit Possessionem realem Ducatus Juliacensis ad eum per mortem* GUILIELMI *Patris ejus devoluti, sub conditione, ut ad manus* GUILIELMI *Ducis Montensis, Commissarii Cæsarei, hommagium Imperatori, & imperio debitum præstet, ac requisitus veniat personaliter ad talia denuo præstanda. Datum Pragæ anno* 1396. *Regnorum suorum Bohemiæ XXXIV. Romani XX.* [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ, Lib. 8 pag. 337.] 1396.

WEnceslaus Dei gratiâ Romanorum & Bohemiæ Rex semper Augustus, notum facimus illustri Wilhelmo Duci Gelriæ, nostro dilecto Consanguineo & Principi, grande & omne bonum. Illustris, dilecte Consanguinee & Princeps, quia tu ex urgentibus causis tibi pronunc occurrentibus ad nos personaliter venire non potueris, prout informati sumus, ad acceptandum à nobis tua feudalia Ducatus, & Dominii Terrarum, & hominum Juliacensium, quæ per mortem quondam illustris Guilielmi Ducis Juliacensis patris tui ad te successionis jure devoluta sunt. Cum itaque ad te specialem considerationem habemus, ac propter futura servitia, quæ tu præstare poteris, maturâ deliberatione ac bono consilio præhabitis, & etiam ex certa scientia talia beneficia, & feudalia antedicti Ducatus, Dominii, Terrarum, & hominum cum omnibus juribus, judiciis, teloniis, & attinentiis ad te per mor-

ANNO 1396. tem antedicti patris justè, & debitè devoluta sint, & talia à nobis & Imperio tanquam feudalia dependent, tibique cum illustri Wilhelmo Duce Montensi, nostro Consanguineo & Principe, gratiosè transmisimus, & per præsentes Imperiali authoritate transmittimus, ad habendum, tenendum, & possidendum omni modo, & formâ sicuti pater tuus habuit, & possedit, ità tamen, ut tu nobis ad manus prædicti Wilhelmi debita & consueta nobis & Imperio nostro fidelitatis, & obedientiæ homagia præstare tenearis, bonum faciendo, & malum præcavendo, omniaque alia faciendo, ad quæ talis Dux ad suum naturalem, feudalem ordinariumque Dominum, ex jure, vel consuetudine faciendum obligatur. Ita tamen ut cum tu nostris literis requisitus fueris, ad nos personaliter venire ad talia facienda ac à nobis recipienda tenearis. In fidem præmissorum hanc Literam sigillo nostræ Majestatis regalis communivimus. Datum Pragæ anno à Nativitate Domini 1396. Regnorum nostrorum Bohemiæ tricesimo quarto, Romani vicesimo primo.

CLII.

1398. 6. Fevrier. *Alliance, & Convention entre* JEANNE *Duchesse de Brabant, & les Maitres, Jurés, Gouverneurs, Conseil, & Université de la Cité de Liege, pour eux & pour tout le Païs & Evêché de Liege, touchant la liberté du Commerce, & la maniere de finir les difficultés qui pouront survenir entre les deux Provinces A Diest le 6 Fevrier* 1398. [LOUVREX Recueil d'Edits, Reglements, Concordats, & Traitez du Païs de Liege.]

JEhenne par la grace de Dieu, Duchesse de Luccembourg, de Lothier, de Brabant, de Limbourch, Marchoise du St. Empire, & nous Maîtres, Eschevins, Conseil, & Université des Villes de Louvain, de Bruxelles, de Bois le-Duc, de Thielemont, de Lieuwes, de Nivelle, de Liere, de Herentals, de Diest, de Breda, & de Berge sur le Soom, pour nous, & les autres Villes de Brabant communaulment d'une part, & nos les Maîtres, Jurez, Gouverneurs, Conseil, & Université de la Cité de Liege, de Huy, de Tongres, de Sainctron, de Looz, de Hasselt, de Herkes, de Blise, de Eycke pour nous, & les bonnes Villes, & Pays de L'Evesché de Liege, & de la Comté de Looz communaulment d'autre part, & nous Maîtres, Jurez, Gouverneurs, Conseau, & Université de Trieck appartenant à nostre tres-redoubtée Dame de Brabant, & au Pays de Liege entierement tant d'une part, que d'aultre, faisons sçavoir à tous qui ces presentes lettres verront, & orront que comme certaine alliance entre jadis Jean Duc de Brabant, Pere de nous Duchesse, dont Dieu ait l'ame, & les bonnes Villes des dois Pays dessusdits ait été faict à durer perpetuellement, ainsi que par les lettres sur chu faict clairement est comprins, laquelle Alliance par negligence ou oubliance n'en point êsté usée, & n'en ont esté faictes nulles ou petite Regle d'un costé que d'aultres jusques à ores, & pour ce que nous sentons que accord, & Union, du Pays de Brabant, & de L'Evesché de Liege, & Comté de Looz l'un avec l'aultre, moult feroit proufitable pour nourir, & entretenir pais, chevanche, & marchandise desdits Pays, nous avons l'alliance devant dite examinée, & sur chu eu avis, & deliberation, & demeurons encores dedens icelle Alliance durante perpetuellement pour nous, & nos successeurs à la maniere que chy apres s'ensuit. Et à sçavoir que deres-denant contre tous ceux qui veneroient à banniere au penon desploié, & aultre que on sçauroit en bonne foy suscourir, grever, ou adampmagir le Pays de Brabant, les bonnes Villes ou commun Pays de L'Evesché de Liege, & de la Comté de Loos plus prochain du lieu où on vouldroit faire ou porter tel dompmaige devront tantost traire vers les inimis pour iceulx resister, & le Pays de Brabant conforter, & rescoire, & parcillement les bonnes Villes, & commun Pays de Brabant contre tous cheaulx que par la maniere dessusdite couroient sus, ou adommager, & grever vouroient les Pays de l'Evesché de Liege, & de la Comté de Looz, qui plus prochains seront du Lieu ou faire ou porter on vouldroit tel dommaige, deburont traire vers les ennemis, & conforter, & rescoire les Pays de l'Evesché de Liege, & de la Comté de Looz, & si le cas le requiroit plus avant, tousjours: quant les bonnes Villes de Brabant trairont hors, trairont hors aussi, & de traire hors, seront tenus pour defendre le Pays de Brabant, contre ceux qui ademagir ou graver le voront, la Cité, & les bonnes Villes desdits Pays de Liege; & de la Comté de Loos dessusdit, dans huit jours sur chu requiz; & semblablement feront les bonnes Villes, & Pays de Liege, & Comté de Loos, quant en ost, ils trairont hors contre ceulx qui le Pays de l'Evesché de Liege, de la Comté de Loos, adempmagir ou grever voulront. Item que les bonnes Villes, & Pays audit Evesché de Liege, & Comté de Loos, ne souffriront à nulluy qui porter voulront domaige, & grief au Pays, & bonnes Villes de Brabant ou leurs soubjects aulcune pourveance de victuaille ou altres biens leur laisser administrer ou delivrer, ni le Pays, & bonnes Villes de nos Pays de Brabant à cheaulx qui grever ou adampmagir volront le Pays ou bonnes Villes des Pays de Liege, & de la Comté de Loos ou leurs Subjets. Item que tous marchands d'un Pays que d'aultre des Pays dessusdits seurement pourront aller, & converser les uns entre les autres pardechà, & pardelà mer, & à tel Droit que les Marchands de Brabant payeront en Pays de Liege, & Comté de Looz, payer debveront cheaulx de l'Eveschiée, & Pays de Liege, & Comté de Loos au Pays de Brabant, saulve le droict des deux Seigneurs. Item que aultre tel, & semblable ordonnance du service, & de droicts que ceulx de la Cité, & les aultres bonnes Villes des Pays de Liege, & de la Comté de Loos, feront, & tenus sont de faire aux bonnes Villes, & Pays de Brabant, à nous successeurs faire ariere à la Cité de Liege, & as autres bonnes Villes desdits Pays de Liege, & de la Comté de Loos sans malengin. Item s'il avenoit que j'a n'avienne, que debats ou dissention mouvast entre les susdits Pays en aulcun membre ou bonne Ville dudit Pays. C'est l'intention de nous dessusdits que pour cet debat mettre à deüe fin desdits Pays soient pris, & denommez tantost dedans huict jours apres requise sur chu faicte, quattre personnes suffisantes lesquels soy debvront traire dedans huit jours en suivans, lesdits huict jours de ladite Requeste en la Ville de Triek sur Meuse sans jamais de cele issit sur leur serment sans s'avoir enquis de la Verité & faict accord de celi debat ou dissencion, affin que lesdittes alliances pussent remanoir à tousjours sans enfraindre, salves les Haulteurs, & Seigneuries, Jurisdiction de nous la Duchesse devant dite, & del Evesque de Liege, & de son Eglise, desquels le dessusdits pris, & denomez, ne debvront aulcunement traicter ne ordonner, & affin que cette-cy accord, & Alliance devantdite, dure fermement, & inviolablement à tousjours soit tenu de poinct en poinct, sans jamais aller allencontre, nous obligeons l'un, & l'autre sur la peine de cent mille vieulx escus, à payer la moitié al partie que l'alliance tenir vouldroient de ceux qui rebelles feroient delle accomplir à l'aultre, ou au Seigneur ou aux Seigneurs que le fississent entretenir, tous malengin, & fraude hors mises, en tesmoingnage desqueles Choses Nous Duchesse dessusdite, & nous les bonnes Villes de Louvain, de Bruxelles, Bois-le-Duc, de Thielemont, de Lieuwes, de Nivelles, de Liere, de Herentals, de Diest, de Breda, & de Berghes sur le Zoom; Nous, & au nom de nous, & pour nos successeurs & pour les aultres bonnes Villes de Brabant Pays; & nous Maistres, Jurez, Gouverneurs, Conseaulx, & Université de la Cité de Liege, & des bonnes Villes de Huy, de Tongre, de Sainctrond, de Loos, de Hasselt, de Herch, de Blise, & de Eycke, pour nous, & les autres bonnes Villes, & Commun Pays del Eveschié de Liege, & de la Comté de Loos, qui à ces presentes Ordonnances avecque nous faire vouldront en rendre, & nous les Maistres, Gouverneurs, Consaulx, & Université de Triek tant d'une part que d'aultre avons à ces presentes Lettres appendus nos seaulx, en signe, &

ANNO 1398. & tesmoingnage de Verité, & si paraventure advenoit que il y falisse une deux ou plusieurs desdits seaux, se n'est point l'intention de nous tous dessus nommez, que pour chu ces présentes Ordonnances, & Alliances soient aulcunement vyciées, ains Volons qu'elles soient de aussi grande force & Vertu que dont tous les seaux de nous tous deslusdits y fussent appendus. Faites & données en la Ville de Diest, l'an de grace nostre Seigneur Jesus-Christ mille trois cent quatre-vingt & dix-huit, le sixieme jour du mois de Febvrier.

CLIII.

14. Decembre. *Pax, Conventio & Pacta inter* MULEY BUFFERII *Regem Tunisi ac totius Barbariæ ex unâ, & Civitatem Pisanam ex alterâ parte inita, quibus ampliter Securitati & commodis Pisanorum, aliorumque Christianorum sub Pisanorum nomine in terris, ac portubus dicti Regis mercaturam agentium providetur. Actum 14. Decembris Anno Incarnationis 1398. secundum cursum Civitatis Pisarum.* [PAOLO TRONCI Memorie Istoriche de la Citta di Pisa pag. 479.]

IN DEI NOMINE. Amen.

VIR NOBILIS, & D. Muley Isachi Bebiulel nunc locum tenens Sereniss. Principis, & D. Muley Bufferii, Regis Tunisi, Sarchi. Garbi, & totius Barbariæ; auctoritatem ad ista ab eo obtinens, ut ex dicti Regis Scriptura apparet, secundum relationem omnium scribarum Dohanæ ipsius ex una parte, & discretus vir Andreas Michaelis de Campo Civis Pisanus, tanquam Arbitrator, Sindicus, & Procurator Magnificorum D D. Anzianorum Communis, & Populi Pisani, & D. Jacobi de Appiano Militis Capitanei custodiæ Civitatis Pisarum, ejusque Comitatus, Fortiæ, Districtus, & Populi Pisani Defensoris, ut de ejus procura constat pub. Instrum. manu Jacobi quod Nocchi de Cascina Civis Pisani pub. Not. scriptum D. I. anno 1337. Ind. V. die prim. Jun. secundum cursum, & consuetudinem Pisanorum, dd. no. & quolibet dd. nominum, ad infrascr. pacta, conventionem, pacem, & concordiam pervenerunt, renunciantes dd. partes dd. no. exceptioni dictor. pactor. compositionis, pacis, & concordiæ non factorum, & non initorum, Rei sic ut supra, & infra non gestæ, & sic non se habentis, doli mali, metus, conditioni in factum, actioni sine causa, & omni alio Jure.

In primis namque videlicet, quod omnes Pisani venientes, seu applicantes Tunisium, & ad omnes alias Terras subditas Dominationi Regiæ Majestatis supradictæ sint salvi, & securi in personis, & havere eorum ab omnibus Subditis suis cum omnibus mercibus eorum, tam veniendo, morando, negotiando, stando, quam recedendo ab omnibus Terris, & locis subditis dicto Regi, quos nunc habet, vel pro tempore acquiret, si fuerint sani, vel naufragi, sint sani, salvi, & securi in personis, rebus, & avere eorum.

Item si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano appellatur, recipere debuerit, vel petierit aliquod debitum, vel conqueri voluerit de aliquo debito, Jurib. damno vel emenda ab aliquo Saraceno, vel ab aliquo Christiano, qui sit sub pace d. Regis, teneatur Dohana eidem facere rationem, & expedire ipsum Pisanum a credito suo, tam de creditis, quam de Injuriis.

Item quod Pisani habeant in Tunisio, & aliquis, Terris subditis d. Regi fundacos cum apothecis, & Jurisdictionibus suis, & non possit in fundacis eorum aliqua alia persona extranea habitare, vel stare, nisi cum eorum voluntate. Et teneatur Dohano in rædificationem ipsorum fundacorum laborari, & aptari facere, & solvere, & expendere de pecunia d. Dohanæ, prout consuetum est, & quod nullus in ipsos fundacos intrare valeat sine expressa licentia Consulis Pisanorum, & quod Posterii sint tales, qui possint, & valeant prohibere quibuslibet Saracenis, & quibuscumque aliis personis ne ingrediantur in fundacos sine voluntate Consulis, & Mercatorum Pisanorum.

Item quod habeant Pisani in omnibus Terris, d. Regis Consulem, vel Consules, qui faciat, vel faciant rationem inter eos, & si aliquis Saracenus conquestus fuerit de aliquo Pisano, teneatur eum requirere coram Consule Pisanorum, & Consul debeat eum expedire, & rationem facere, & si hoc non facient, tunc Saracenus possit se lamentari in Dohana, & si aliquis Pisanorum, vel qui pro Pisano distinguitur, petere debuerit, vel voluerit ab aliquo Saraceno, vel ab aliqua alia persona, quæ sit sub pace dicti Regis, tunc Pisanus debeat petere rationem in Dohana, & Dohana teneatur facere rationem, & eum expedire ab eo.

Item quod omnes Pisani, & qui pro Pisanis appellantur, de Rebus, & mercibus eorum, quas vendiderint in Tunisio, & aliis Terris, & locis d. Regis non solvant pro ipsis rebus, & mercibus, nisi decimam tantum, prout consuetum est.

Item quod Pisani non solvant de auro, vel argento, perlis, lapidibus preciosis, & Jocalibus, nisi medium decimum tantum, & de quibuscumque victualibus, qui per dictos Pisanos portarentur in dictas Terras.

Item quod Mercationes, res, & merces, quæ portabuntur in Dohana Tunisi, vel quocumque alio loco dicti Regis per dd. Pisanos, non debeant appretiare, nisi illo pretio, quod dd. res. & merces communiter valeant secundum cursum Terræ, & secundum hoc non fiat eis molestia, vel fortia, & illud directum, quod solvere debeat pro dd. rebus, & mercibus non solvant, nec teneantur solvere, nisi a die venditionis per eos factæ de dictis Rebus usque ad sex menses proxime venturos, & si de mercibus, quas vendiderunt, solutionem consecuti non fuerint, Teneatur Dohana eis fieri facere per emptorem, & tunc solvere debeat directum suum, & si solutionem consecutus non fuerit, non teneatur solvere aliquod directum pro prædictis.

Item si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano appellatur, appretiaverit aliquas merces, vel mercationes, Lapides pretiosos, perlas, vel fineraldos, aurum, vel argentum ad aliquas Terras dictis Regis, & ipsas res, vel merces vendere voluerit, non compellatur ad ipsas vendendas, sed licite possit ipsas res, vel merces reducere ad quæcumque loca voluerit, sine eo quod præstet, vel solvat aliquod directum pro ipsis rebus, & mercibus.

Item si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano appellatur, vendiderit alicui Christiano Navem, Galeam, vel aliquod aliud lignum existenti in pace cum dicto Rege, non teneatur solvere aliquod directum, nec etiam si emant a dicto Christiano, teneatur solvere aliquod directum.

Item si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano appellatur, vendiderit aliquas res, vel Merces in Terris subditis dicto Regi, & voluerit transitum facere ad alias Terras subditas d. Regi, possit licitè ire, & emere res, quas voluerit, & de eo, quod vendiderit, teneatur Dohana facere d. venditori Instrum. testimoniatum, quod possit emere, & portare res, & merces, quas voluerit, sine eo quod solvat aliquod directum, & etiam possit ipse venditor facere Procuratorem, qui emat pro eo, non solvendo ipse, vel Procurator suus aliquod directum, vel aliquod aliud.

Item quod omnes merces, & totum illud quod Pisani vendiderint per manus Torcimannorum, vel in Collega cum testimoniis, quod ipsa venditio sit, & esse debeat sub fidejussione Dohanæ, & similiter in omnibus Terris, & locis subditis d. Regi, & omne illud, quod vendiderint sine Collega, testibus, & Dohana, non teneatur dicta Dohana.

Item quod si aliquis Pisanus vendiderit aliquas merces per manus Torcimanorum, & habuerit auham, seu capparram, & ille, qui ipsas merces emere voluerit, viderit, forum non possit frangi aliquo modo, sed Dohana teneatur accipi facere dict. merces, & solvi facere dicto Pisano per d. emptorem, qui ipsas emerit.

Item si aliquis Pisanus emerit mercimonia, vel alias res ab aliquo Officiali, vel Mustriffo d. Regis, vel de aliqua Terra, quæ sit subdita d. Regi, & habuerit de emptione Instrum. testimoniatum in manu sua, quod non possit frangi dict. venditio per dict. Officialem, nec etiam per aliquem alium successorem suum, sed sit ipsa venditio firma, & firma permanere debeat.

Item

ANNO 1398. Item quod omnes Torcimanni, sint, & esse debeant æquales in Torcimannia, & in eis non sit aliqua prioritas, nec differentia, & solvatur dictis Torcimannis pro eorum Torcimannia milliarenses quinque de auro de omni centenario Bizantiorum tantum, & sine aliqua Juncta.

Item quod Pisani habeant, vel habere debeant in Dohana Tunisii, & in omnibus Terris subditis d. Regi Scribam, qui faciat ipsis Pisanis rationes quandocumque voluerint, & possint dicti Pisani, facta ratione, & habita albara expeditionis suæ, ire, quo voluerint sine aliquo impedimento, tam per mare, quam per Terram, & si forte dd. Pisani redierint ad illa loca, non possint, & debeant iterato molestari, vel generari de dicta ratione facta ad aliquam rationem faciendam aliqua occasione.

Item quod permittat ire, & redire omnes Pisanos, qui ire voluerint horis consuetis, in navibus, galeis, & lignis eorum, pro eorum necessitatibus, prout consuetum est, nec etiam possint prohiberi, quod emant granum, farinam, & alia victualia pro patronis, & marinaris navium, galearum, & aliorum lignorum ipsorum, & non petatur de prædictis eis aliquod diritum. Et quod si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano appellatur, dixerit aliquod malum, seu damnum dederit Saracenis, vel Christianis, vel cuicumque personæ, non propterea aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano appellatur, molestatur, sed impediatur, nec detineatur in persona, vel rebus, ita quod Pater non teneatur pro filio, nec alter pro altero d. causa molestari, vel gravari possit in aliquo.

Item quod ille Consul, vel Officialis, qui erit deputatus, & remanere debuerit in Tunisio, & in aliis locis subditis d. Regi, pro Communi Pisano, possit, & debeat intrare ad Majestatem Regiam Inclitam bis in mense, qui possit notificare d. Regi esse, & conditionem Mercatorum Pisanorum.

Item si acciderit, quod Curia Regiæ Majestatis concederet alicui Christiano aliquo modo, quod Barcæ, vel ligna ejus venirent ad Lagolettam Tunisii, seu usque ad Dohanam, teneatur ipsa Regia Majestas similiter concedere ipsis Pisanis.

Item si acciderit, quod aliquod lignum cujuscumquæ conditionis existat, galea, vel navis Pisanorum, vel aliquod aliud lignum venisset, aut passa, vel passum fuerit naufragium ad aliquas Terras subditas dicto Regi pro aliquibus necessitatibus, possint Pisani licite discaricare sine contradictione alicujus personæ, res, & merces, quas voluerint, & ibi stare, & morari salvi, & securi in personis, & havere sub spe dicti Regis in omnibus Terris suis, & si de mercibus, quas discaricaverunt, vel projecerunt per mare, & Terra, de ipsis rebus caricare voluerint in ipsis lignis, galeis, vel Navibus, quibus illud acciderit, vel etiam in quibuscumque aliis lignis, libere possint, & de ipsis rebus facere ad eorum libitum voluntatis, sine eo quod solvant aliquod diritum.

Item quod si aliquis Christianus esset, vel navigaret in aliqua navi, galea, vel ligno alicujus Pisani, & ille Christianus haberet, vel non haberet pacem cum d. Rege, quod ipse Christianus teneatur, & recipiatur, a d. Rege, tanquam Pisanus, exceptis illis personis, quæ fecissent particulariter damnum alicui Saraceno Subdito dicto Regi, similiter, & adhuc quicumque Pisanus navigans quocumque modo in navi, galea, vel ligno cujuscumque personæ honoretur, salvetur, & custodiatur in persona, & havere a quibuscumque Saracinis subditis d. Regi.

Item si aliquod lignum, galea, vel navis alicujus Pisani esset in mari, vel in portibus, & aliquod lignum, galea, vel navis Saracenorum Subditorum dicti Regis similiter esset, quod ipsi Pisani salventur, & custodiantur ab ipsis Saracenis in personis, rebus, & havere.

Item quod tam curia, quam Dohana, quam etiam aliæ singulares personæ facere debeant solutionem de eo, quod dare debuerint Procuratoribus quorumcumque Pisanorum debentium recipere ab ipsis, ostendendo eorum procuras legittime scriptas in Latino, non obstante, quod non sint scriptæ in Saracinesco, & quod d. procura translatetur de Latino in Arabicum, & quod passare debeat contra Saracenos ad posse petere.

Item quod Mercatores Pisani non teneantur, nec debeant solvere pro eorum roba, seu mercibus, bastaxiis, Rochaxiis, caramariis, & aliis similibus, nisi sicut ab antiquo solvere consueverunt, & tam pro sensariis, quam pro quibuscumque aliis avaritiis. ANNO 1398.

Item quod possint dicti Pisani concedere cartas suas ejus quod recipere deberent a d. curia, seu a dd. Officialibus, unus alteri, & ex altero in alterum, & de uno in alium Pisanum tantum.

Item si aliqua persona, quæ non esset Pisana, navigaret ad d. Terras d. Regis cum dd. Pisanis, tractetur, & tractari debeat, & honorari a Subditis d. Regis, prout, & sicut Pisani tractantur, & honorantur, salvo tamen, quod d. talis persona, quæ non esset Pisana ut supra, solvat, & solvere debeat diritum suum prout debet, & non sicut Pisana.

Item quod dicta pax passare debeat, in omnibus Terris subditis d. Regi, quas nunc habet, vel pro tempore acquiret, & aliqua persona, seu Officialis d. Regis non possit, nec debeat diminuere, nec destruere aliquid de dictis capitulis, nec per consuetudinem, nec per aliquum modum. Et quod d. pax scribatur, & mittatur ad omnes Terras, & loca, & Dohanas subditas d. Regi, & quod teneantur, d. Capitula, prout in d. carta pacis continetur, & observentur cum effectu.

Item quod nullus Pisanus audeat, nec præsumat navigare in aliquibus lignis Cursalium, qui faciant Cursum contra prædict. Regiam Majestatem, sed omnes Saraceni Subditi d. Regis esse debeant, & intelligantur salvi, & securi in havere, & in personis in Civitate Pisana, & in omnibus Terris subditis d. Civit. Pisanæ.

Item quod si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano appellatur armasset lignum suum, sive galeam pro eundo in cursum contra Saracenos Subditos d. Regis, teneatur d. Civitas Pisana suum posse facere in capiendo ipsos cursales in personis, & havere, & si eos ceperint vindictam facere, quæ de cursalibus fieri debet, & res eorum dare, & consignare in Dohana Tunisii, quod si eos personaliter habere non potuerint, publicentur tantum eorum Cursalium bona, si reperientur, dictæ Dohanæ, Et si forsitam d. Saraceni vellent armare ligna, vel galeas pro eundo, vel mittendo ad capiendum dd. cursales, tunc teneatur d. Civitas Pisana eis dare, & præstare auxilium, consilium, & favorem, & si oportuerit, etiam cum eis ire ad capiendum ipsos Cursales, vel malefactores.

Item quod nullus Pisanus in portubus Terrarum dicti Regis audeat, vel præsumat alicui damnum inferre, quoniam tunc pro omnibus Consul, sive Consules Pisanorum puniretur, sive punirentur.

Item quod si aliquis Pisanus armasset aliquam galeam, vel lignum pro eumdo in cursum, & aliquis Saracenus exiret de Tunisio, vel de Terris subditis d. Regi, tunc ipsi Pisani teneantur, & debeant ipsos Saracenos custodire, & guardare, si ad ejus manus pervenerint, tam in havere, quam in personis, & similiter si Saraceni essent in cursu contra aliquas gentes, & Pisani issent, vel recederent de Tunisio, vel de Terris subditis dicto Regi, teneatur, & debeat ipsa Regia Majestas, & Dohano ipsum Pisanum, vel Pisanos si ad ipsorum Civitates pervenerit, vel pervenerint, sanos, & salvos facere tam in havere, quam in personis sane semper videlicet, quod omnes & singuli Pisani sint salvi, & securi a d. cursalib. in havere, & personis in quibuscumque locis, tam in mari, quam in Terra, & si forte Pisani egerent auxilio dictæ Regiæ Majestatis, ipsum illud tradere teneatur.

Prædicta autem pax, conventio, & pacta facta sunt inter dictas partes, dd. nominibus, & inde intelligatur esse inter omnes Terras, homines, & quoscumque Subditos d. Regiæ Majestatis, quas nunc habet, & pro tempore acquiret, & non frangatur per aliquod Magistratum, tam Dohanarum, quam per Magistratum dictæ Regiæ Majestatis suprascripta pax, conventio, & pacta infringi, seu revocari non possit, nec omnia, & singula superius denotata modo aliquo vel consuetudine per aliquem frangi possit. Et scribatur dicta pax, conventio, & pacta per omnes Terras subditas dicto Regi, ut dicta pax, conventio, & pacta attendantur, & observentur per omnes Terras, & Subditos dicti Regis. Et promiserunt inter se dictæ partes vicissim nominibus, quibus supra, attendere, & observare, & attendi, & observari facere. V. suprascriptus Nobilis Vir Mulai-

ANNO 1398. laii Isachi Ben Biulel, & discretus Vir Andreas Michaelis ille pro dicta Regia Majestate, ejus Curia, & Dohana Tunisii, & aliorum locorum dicti Regis, hic pro Civitate, & Commune Pisanum, modis, & forma superius denotatis.

Et quod dicta pax, Conventio, & pacta duret, & observari debeant per dictas partes, prout supra, in perpetuum, & supradicta omnia interpretata, & traslatata per Torcimanos fuerunt de lingua Arabica, & Saracena in Latinam & de Latina in linguam Arabicam, sive Saracenam per Pierum Paganucci Pisanum Civem habitantem in Tunisio in fundaco dd. Pisanorum Torcimannum.

Celebrata autem fuit hæc pax die XIIII. Mensis Decembris Domin. Incarn, Anno M. CCC. L. XXXXVIII. secundum cursum Civitatis Pisarum.

CLIV.

1399. **Kund-Brief der Chur-Fursten / von der zwischen Ihnen und einigen Mächtigen Reichs-Fursten geschloßenen Bündnis / anstatt Käysers WENCESLAI einen andern Römischen König zu erwehlen. Gegeben zu Mentz nach der Geburth Christi 1399.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Generalis Continuatio pag. 21.]

C'est-à-dire.

Declaration des Electeurs concernant le Pacte fait entr'eux, & avec quelques Puissants Princes, de l'Empire, pour elire un nouveau Roy des Romains à la place de l'Empereur WENCESLAS. *A Mayence l'an de Jesus-Christ.* 1399.

WIr von Gots Gnaden Johan des heiligen Stuls zu Mentze Ertz-Bischoff / des heiligen Römischen Rychs in dütschen Landen Ertz-Cantzler / Friederich der heiligen Kirchen zu Colne Ertz-Bischoff / des heiligen Richs in Italien Ertz-Cantzler / Hertzog von Westvalen 2c. Wernher Ertz-Bischoff zu Trier des heiligen Richs durch Weischlande und des Königreich zu Aralad Ertz-Cantzler / Ruprecht von Gots Gnaden Pfaltz-Grave by Ryne des vorgenannten heiligen Rychs Oberster Truchsesse und Hertzog in Beiern / und Rudolff zu Sachsen und Lüneburg Hertzog / Burggrave zu Magdeburg / Grave zu Preme / Pfalz-Grave zu Sachsen und des heiligen Römischen Richs Ertz-Marschalck / alle Kurfürsten des vorgeschrievenen heiligen Rychs / bekennen und dun kunt mit diesem Brieffe / wan in dem heiligen Römischen Riche lange Zyt her vil großer und trefflicher Gebrechen / Misseheil und Irrunge uferstanden und kommen sint / den zu widerstem / und umbe daß das heilige Römische Riche in seinen Wirden und Eren und by sinen Rechten gehanthabt werde und bliben möge / so hant sich die hochgeborne Fürsten Herr Stephan Pfaltz-Grafe bey Reyne und Hertzog in Beyern / 2c. Balthasar und Wilhelm Gebrüder Marggraven zu Missen und Lantgraven in Doringen / Ludewig Pfaltzgrave by Ryne und Hertzog in Beiern / 2c. Hermann Lantgrave zu Hessen / Burggrave Friederich zu Nürnderg / Friederich Wilhelm und Jerge Gebrüder / und Friederich Marggrave Balthasar egenanten Söne / alle Marggraven zu Missen und Landgraven in Düringen zu uns obgenanten Kurfürsten verbunden / umbe einen andern Römischen König zu erwelen und zu sezen / und mit andern Puncten und Artickel by uns vorgenanten Kurfürsten zu blieben / und uns getruwelich bystendig und beholffen zu sin denselben Sachen / alles nach Lute irs Brieffs / den dieselben vorgenanten Fürsten uns obgenanten Kurfursten darüber gegeben hant. Und darumbe so han wir vorgenante Kurfürsten samentlich und sunderlich GOt zu Lobe / der heiligen Kirchen und dem heiligen Röm. Rich zu Eren und zu Frommen und unsern und den gemeinen Landen zu Nutze und zu Troste / uns auch wiederum zu den obgenanten Fürsten gemeinlich und ir iglichem besunder verbunden und verbinden uns mit diesem Briefe in allermaß als hernach geschriben stet. Zum ersten ob yemand / wer der wäre / sin Ungunst / Ungnade und argen Willen kegen und keren wolte an die obgenanten Fürsten / und sie leidigen und schedigen wolte / von solichs vorgenanten Verbunts und Bystandes wegin / mit Fyntschafft oder anders / wie das zuginge / samentlich oder besunder / so sollen wir obgenante Kurfürsten samentlich und besunder yn und ir iglichem darwider auch getruwlich mit Libe / mit Gute und mit Lande und mit Lüten bygestendig geraten und beholffen sin / und yn unser Volcke zu tegelichem Kriege schicken / nach Nothdurfft und Mochelicheit / ane Geverde. Understünde aber yemand / wer der were / die obgenante Fürsten samentlich oder besunder zu überziehen oder zu besitzen / von des obgenanten Verbunds und Bystandes wegen / so sollen wir obgenante Kurfürsten samentlich und sunderlichen denselben vorgenanten Fürsten darwider auch getruwlich mit unser gantzen Macht beholffen und zuziehend sin fürderlich ane alle Geverde. Und sollen uns in diesen vorgeschriben Sachen nit von yn scheiden / sundern / noch ussünen / dann wir sollen festiclich und getruwlich darynne by yn verbliben / usgescheiden allerley Argelist und Geverde. Alle und igliche diese vorgeschrieben Puncte / Stücke und Artickele han wir obgenante Kurfürsten und iglicher von uns den obgenanten Fürsten und ir iglichen besunder globt by unsern Fürstlichen Truwen und Eren / und han die auch lyplich zu den Heiligen geschworn / globen / sichern und sweren in Crafft dis Brieffs / die ware / feste / stete und unverbrochenlich zu halten / zu tun und zu follenfüren und darwider nit zu tun noch zu suchen / geistlich oder wertlich / zu eincherley Wise / sunder alle Argelist und Geverde. Des zu Urkund und gantzer Stetikeit hat iglicher von uns obgenanten Kurfürsten sin eigin Ingesiegel an diesen Brieff dun hencken / der geben ist zu Mentze / do man zalte nach Christi Geburte dusent drühundert und in dem nün und nüntzigsten Jare. ANNO 1399.

CLV.

Rotulus Parliamenti summoniti, & tenti apud Westmonasterium in festo Sanctæ Fidis Virginis, Anno Regni Regis HENRICI *quarti post conquestum primo; In quo continentur Acta Renunciationis & Depositionis* RICARDI *Angliæ & Franciæ Regis, de omni potestate ac Regimine Videlicet* OBJECTA *contra dictum Regem.* SENTENTIA *Depositionis per Proceres contra eum lata.* VENDICATIO *præfati Angliæ Regni per* HENRICUM *Ducem Lancastriæ* ET SUSCEPTIO *ad regimen & Coronam præfati Lancastriæ Ducis, per Archi-Episcopum Cantuariensem publicata.* LES RECORD ET PROCES de la Renunciation du Roy RICHARD le second apres le conquest, & de l'acceptation: de mesme LA RENUNCIATION ensemblement que la deposition de mesme le Roy RICHARD ensuent cy-apres. [Chronica HENR. DE KNYGTON inter Anglicanæ Historiæ Scriptores X. col. 2743.] 29. Septembre.

MEmorand: Quod die Lunæ in festo Sancti Michaelis Archangeli Anno Regni Regis Richardi secundi 23. Domini Spirituales, & Temporales, & aliæ Personæ notabiles: videlicet Dominus Richardus le Scrop, Archiepiscopus Eboracensis. Jo: Episcopus Hereford, Hen. Comes Northumbr: & Radulfus Comes Westmorelandiæ. Dominus Hugo le Burnell, Tho: Dominus de Berkley Prior Cantuar:: & Abbas Westmonasterii, Williel: Thyrninge Miles, & Johan: Markham Justiciarii, Tho Stow, & Johan: Burbrache, Legum Doctores, Thom: de Erpingham, & Tho: Graii Milites, Will. de Feryby, & Dionysius Capham Notarii publici: de quorumdam Dominorum Spiritualium, & Temporalium, ac Justitiariorum, & aliorum tam in jure Civili, & Canonico, quam in Regni legibus peritorum; apud Westmonast. in loco consueto Concilii congregatorum assensu, & avisamento ad actum subscriptum primitus deputati, ad præsentiam dicti Regis Ricardi infra turrim London. existentis, circiter nonam pulsationem horologii accesserunt, & recitato coram eodem Rege per prædictum Comitem Northumbr. vice omnium prædictorum, sibi ut præmittitur adjunctorum, qualiter idem Rex alias apud Courwax in Northwallia in sua libertate existens promisit Domino Thomæ Archiepiscopo Cantuariensi, & dicto Comiti Northumbr. se velle cedere, & renuntiare Coronæ Angliæ, & Franciæ, & suæ Regiæ Majestati ex causis per ipsum Regem ibidem de sua inhabilitate, & insufficientia confessatis, & hoc meliori modo, & forma quibus facere poterit, prout peritorum consilium melius duxerit ordinandum. Idem Rex coram dictis Dominis, & aliis superius nominatis ad hoc benigne respondens dixit, se velle cum effectu perficere quod prius in ea parte promisit. Desideravit tamen habere Colloquium cum Henrico Duce Lancastriæ, & præfato Archiepiscopo Cantuariensi consanguineis suis, antequam promissum

Anno 1399.

ſuum, hujuſmodi adimpleret. Petivit tamen copiam ceſſionis per ipſum faciendæ ſibi tradi, ut ſuper illa poſſit interim deliberare; qua quidem copia ſibi tradita dicti Domini, & alii ad ſua hoſpitia receſſerunt. Poſteà eadem die poſt prandium, dicto Rege plurimum affectante prædicti Ducis Lancaſtriæ adventum, & illum diutius præſtolante tandem idem dux de Landcaſtria, Domini & Perſonæ ſuperius nominati, ac etiam dictus Archiepiſcopus Cantuarienſis venerunt ad præſentiam dicti Regis in turri prædicta, Dominis de Roos, de Willoghby, & de Abergeney, & pluribus aliis tunc ibidem præſentibus. Et poſtquam idem Rex cum dictis Duce Lancaſtriæ, & Archiepiſcopo colloquium habebat, ad partem vultu hilari hinc inde inter eos exhibito, prout circumſtantibus videbatur, tandem dictus Rex accerſitis ad eum omnibus ibidem præſentibus, dixit publice coram illis, quòd paratus erat ad renuntiationem faciendam, & ad renuntiandum, & cedendi ſecundum promiſſionem, per eum ut præmittitur factam: Sicque in continenti, licet potuiſſet, ut ſibi dicebatur ab aliis, ceſſionem, & renuntiationem in quadam ſchedula pergameni redactam per aliquem deputatum organum vocis ſuæ feciſſe, pro labore tam prolixo lecturæ vitando. Idem tamen Rex gratanter, ut apparuit, ac hilari vultu ſchedulam illam manu ſua tenens, dixit ſemet ipſum velle legere; & diſtincte perlegit eandem. Nec non abſolvit ligios ſuos, renunciavit, & ceſſit, & juravit, & alia dixit, & protulit in legendo, & ſe ſubſcripſit manu ſua propria, prout plenius continetur in dicta ſchedula; cujus tenor talis eſt.

Reſignatio Richardi Secundi.

In Nomine Dei. Amen. Ego Rich. Dei gratia Rex Angliæ, & Franciæ, & Dominus Hiberniæ, omnium dictorum Regnorum, & Dominiorum Archiepiſcopos; Epiſcopos, & alios quoſcunquè Eccleſiarum Secularium, vel Regularium Prælatos cujuſcunquè Dignitatis, Gradus, Status, ſeu conditionis exiſtant; Duces, Marchiones, Comites, Barones, Vaſallos, & Valvaſſores, & ligeos homines meos quoscunque Eccleſiaſticos vel ſeculares quocunquè nomine cenſeantur, à juramento fidelitatis, & homagii, & aliis quibuscunquè mihi factis omnique vinculo ligeantiæ, & Regaliæ, ac Dominii quibus obligati mihi fuerint, vel ſint vel alias quomodolibet adſtricti, abſolvo; Et eos, & hæredes ipſorum, & Succeſſores in perpetuum, ab iisdem obligationibus, & juramentis, & aliis quibuscunque libero, relaxo, & quieto, & liberos, ſolutos, & quietos, ac immunes, quantum ad Perſonam meam attinet, dimitto, ad effectum omnem juris, qui ex præmiſſis ſequi poterit, ſeu aliquo præmiſſorum, omnique Regiæ dignitati, ac Majeſtati, & Coronæ, nec non Dominio aliisquè Dominiis, & poſſeſſionibus meis, ſeu mihi quomodolibet pertinentibus, ſeu competentibus, quibuscunque quocunque nomine cenſeantur infra Regna, & Dominia prædicta, vel alibi ubi libet conſtitutis; Omnique juri, & Colori juris, ac titulo, poſſeſſioni, ac Dominio quæ unquam habui, habeo, ſeu quovis modo habere potero, in iisdem, ſeu eorum aliquo, vel ad ea, cum ſuis juribus, & pertinentiis univerſis, ſeu dependentibus qualitercunque ab eisdem, vel eorum aliquo; Nec non regimini, & Gubernationi dictorum Regnorum, & Dominiorum hujuſmodi, & eorum Adminiſtrationi, omnibusque, & omnimodis, mero, & mixto Imperio, ac Jurisdictioni in iisdem Regnis, & Dominiis mihi competentibus, vel competituris, nominique, honori, ac Regaliæ, & Celſitudini Regiis, purè ſponte, ſimpliciter, & abſolute, melioribus modo, via, & forma quibus poterit, in his ſcriptis renuntio, & ea in totum reſigno, ac re & verbo dimitto, & iisdem cedo, & ab iisdem recedo in perpetuum. Salvis Succeſſoribus meis Regibus Angliæ in Regnis, & Dominiis, & cæteris omnibus præmiſſis in perpetuum, Juribus in iisdem ſeu eorum aliquo competentibus, vel competituris quibuscunque. Meque ad Regimen, & Gubernationem dictorum Regnorum, ac Dominiorum cum ſuis pertinentiis univerſis fateor, recognoſco, reputo, & veraciter, ex certa ſcientia judico fuiſſe, & eſſe inſufficientem penitus, & inutilem, ac propter mea demerita notoria non immerito deponendum. Et juro ad hæc Sancta Dei Evangelia per me corporaliter tacta, quod nunquam præmiſſis reſignationi, renuntiationi, dimiſſioni, & ceſſioni contraveniam, ſeu ea quomodolibet impugnabo, facto, vel verbo, per me vel per alium, vel per alios, ſeu contra venire, vel impugnari permittam quantum in me eſt publicè vel occultè; ſed easdem renuntiationem, reſignationem, dimiſſionem, & ceſſionem in perpetuum ratas, & gratas habebo, & firmiter tenebo, & obſervabo, in toto & omni ſui parte ſicut Deus me adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

Anno 1399.

Ego Richardus Rex antedictus propria mea manu hic me ſubſcribo.

Et ſtatim idem Rex renuntiationi, & ceſſioni prædictis, verbo tenus adjunxit; quod ſi eſſet in poteſtate ſua, dictus Dux Lancaſtriæ ſuccederet ſibi in Regno; ſed quia hoc in poteſtate ſua non dependebat ut dixit, dictos Eboracenſem Archiepiſcopum, & Epiſcopum Herefordenſem, quos pro tunc conſtituit ſuos procuratores ad declarandum, & intimandum ceſſionem, & renuntiationem hujusmodi omnibus ſtatibus dicti Regni, rogavit, ut intentionem, & voluntatem ſuam in ea parte populo nuntiarent, & in ſignum ſuæ voluntatis, & intentionis hujusmodi, annulum auri de Signeto ſuo, patenter de digito ſuo tunc ibidem extraxit, & digito dicti Ducis Lancaſtriæ appoſuit. Deſiderans hoc ipſum ut aſſeruit, omnibus regni ſtatibus innoteſci, quo facto, valefacientes, hinc inde omnes turrim prædictam exierunt, ad ſua hoſpitia reverſuri.

In craſtino autem, videlicet in die Martis in feſto Sancti Hieronymi in magna Aula apud Weſtmonaſterium, in hoc loco ad Parliamentum tenendum honorifice præparato, dictis Archiepiſcopo Cantuarienſi, & Eboracenſi, ac Duce Lancaſtriæ, aliisque Ducibus, ac Dominis tam ſpiritualibus quam temporalibus, quorum nomina deſcribuntur inferiùs, populoque dicti Regni, tunc ibidem propter factum Parliamenti in magna multitudine congregato præſentibus; ac præfato Duce Lancaſtriæ locum Statui ſuo debitum, & ſolitum occupante, ac Sede regali cum pannis auri ſolemniter præparata, tunc vacua absquè præſidente quocunque, ſupradictus Archiepiſcopus, Eboracenſis ſuo & dicti Herefordenſis Epiſcopi nomine, juxta dicti Regis injunctum, ceſſionem, & renuntiationem per ipſum ſic fuiſſe, ut præmittitur factam, etiam cum ſubſcriptione Regiæ manus, & traditione Signeti ſui publicè declaravit, eandemquè Ceſſionem, & renuntiationem per alium, primo in Latinis verbis, poſteà in Anglicis legi fecit ibidem; & ſtatim ut fuerat interogatum à Statibus, & populo ibidem præſentibus, primo videlicet ab Archiepiſcopo Cantuarienſi prædicto, cui ratione dignitatis, & prærogativæ Eccleſiæ ſuæ Cantuariæ Metropoliticæ, in hac parte competit primam vocem habere inter cæteros Prælatos, & Proceres Regni, ſi pro eorum intereſſe, & utilitate Regni vellent renuntiationem, & ceſſionem hujusmodi admittere: Statusque iidem, & populus reputantes ex Cauſis per ipſum Regem in ſua renuntiatione, & ceſſione prædictis ſignificatis, hoc fore multum expediens, renuntiationem, & ceſſionem hujusmodi ſinguli ſingillatim, & in Communi cum populo unanimiter, & concorditer admiſerunt. Poſt quam quidem admiſſionem fuerat publicè ibidem tunc expoſitum, quod ultra ceſſionem, & renuntiationem, hujusmodi ut præfertur admiſſam valde foret expediens, ac utile Regno prædicto, pro omni ſcrupulo, & ſiniſtra ſuſpicione tollendis, quod plurima crimina, & defectus per dictum Regem circa malum Regimen Regni ſui frequentius perpetrata, per modum Articulorum in Scriptis redacta, propter quæ ut idem adſeruit, in ceſſione facta per eum, eſſet ipſe merito deponendus, publicè legerentur, quodque eſſent populo declarata. Sicque maxima pars Articulorum illorum erat publice perlecta tunc ibidem, quorum omnium Articulorum tenor talis eſt.

Sequitur forma juramenti ſoliti, & conſueti præſtari per Reges Angliæ in eorum coronatione, quod Archiepiſcopus Cantuarienſis ab eisdem Regibus exigere, & recipere conſuevit, prout in libris Pontificalium Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum plenius continetur.

Quod quidem juramentum Ricardus Rex Angliæ

poſt

ANNO 1399. post Conquestum secundus in Coronatione sua præstitit, & ab Archiepiscopo Cantuariensi erat receptum; & illud idem juramentum dictus Rex postmodum iteravit, prout in rotulis Cancellariæ plenius reperiri poterit de recordo.

Servabis Ecclesiæ Dei, & populo Pacem ex integro, & Concordiam in Deo secundum vires tuas? Respondebit, Servabo; Facies fieri in omnibus judiciis tuis æquam, & rectam Justitiam, & discretionem in Misericordia, & Veritate, secundum vires tuas? Respondebit, faciam. Concedis justas leges & consuetudines esse tenendas, & promittis per te esse protegendas, & ad honorem Dei corroborandas quas vulgus elegerit, secundum vires tuas? Respondebit: Concedo, & promitto.

Adiciantur que prædictis interrogationibus, quæ justa fuerint; Prænunciatisquè omnibus confirmet Rex, se omnia servaturum Sacramento super altare præstito coram cunctis.

Sequitur objectus contra Regem de Dispositione ejusdem.

In primis, Objicitur Regi Richardo, quod propter malum Regimen suum videlicet bona, & possessiones ad Coronam suam spectantia, etiam Personis indignis donando, & indiscretè dissipando, & ob hoc Collectas, & alia onera gravia, & importabilia populo sine causa imponendo, nec non alia mala innumerabilia perpetrando, alias de assensu, & mandato suis per totum Parliamentum ad Gubernationem Regni Certi Prælati, & alii Domini Temporales erant electi, & assignati, qui totis viribus suis circa justam gubernationem Regni propriis sumptibus suis fideliter laborarent, tamen Rex facto per eum Conventiculo, cum suis complicibus, dictos Dominos tam Spirituales, quam Temporales, circa Regni utilitatem occupatos de alta proditione impetere proponebat ac Justitiarios Regni ad suum nefandum propositum corroborandum metu mortis, & cruciatus corporis violenter attraxit, dictos Dominos destruere satagendo.

2. Item idem Rex nuper apud Salopiam coram se ac aliis sibi faventibus venire fecit quamplures, & majorem partem Justitiariorum Cameraliter, & eos per minas, & terrores varios, ac etiam metus, qui possunt cadere in constantes induxit, fecit, & compulit sigillatim, ad respondendum certis quæstionibus pro parte ipsius Regis factis ibidem tangentibus leges Regni sui, præter, & contra voluntatem eorum, & aliter quàm respondissent, si fuissent in libertate sua, & non coacti.

Quarum responsionum colore idem Rex proposuit processisse postmodum ad destructionem Thomæ Ducis Gloucestriæ & Comitum Arundell, & Warwicke, ac aliorum Dominorum, contra quorum facta, & gesta prædictus Rex erat quàm plurimum indignatus maximè, quia desiderabant eundem Regem esse sub bono Regimine. Sed Divino nutu obstante, resistentia, & potentia dictorum Dominorum, Rex propositum suum hujusmodi perducere non potuit ad effectum.

3. Item, cùm Domini Temporales ejus malitiæ ac dolo citati se ipsos defendendo restitissent, dictus Rex diem Parliamenti sui pro Justitia eis & aliis Regnicolis in hac parte ministranda præfixisset, dictique Domini Temporales in suis Domibus sub spe, & fiducia Parliamenti prædicti quiete, ac pacifice resedissent: Rex clanculo Ducem Hiberniæ cum suis litteris, & vexillo ad partes Cestriæ destinavit, ibique nonnullas gentes ad arma commovit, & contra dictos Dominos, & Magnates Regni, & Reipublicæ Servitores insurgere fecit, vexillum ejus contra pacem per eum juratam publice erigendo; unde homicidia, Captivitates, Dissensiones, & alia mala infinita in totum Regnum secuta fuerunt, qua re perjurium incurrebat.

4. Item, Licet dictus Rex omnem offensam dictis Duci Gloucestriæ, & Comitibus Arundell, & Warwick, & omnibus aliis sibi in hujusmodi factis assistentibus, & aliis in pleno Parliamento de assensu ejusdem perdonasset, pacisque, & amoris signa per plures annos eisdem Duci, & Comitibus, & aliis vultum hilarem, & benignum exhibuisset; Idem tamen Rex semper & continue fel in corde gerens tandem opportunitate captata dictum Ducem Gloucestriæ ipsius Regis Avunculum, nec non bonæ memoriæ Edwardi nuper Regis Angliæ filium, & Conestabularium Angliæ dicto Domino Regi cum processione solempni humiliter occurrentem, dictosque Comites Arundell, & Warwick capi, & arestari fecit, & ipsum Ducem extra Regnum Angliæ usque ad villam Calesiæ duci fecit, & ibidem incarcerari, & sub custodia Comitis Nottyngham unius ipsum Ducem appellantium detineri, & sine responsione, & processu quocunque legitimo occulte suffocari, strangulari, & murdrari inhumaniter, & crudeliter fecit, Comitemque Arundell, tam Cartam de dicta perdonatione generali, quam cartam perdonationis postea sibi concessam allegantem, & justitiam sibi fieri petentem, in Parliamento suo, viris armatis, & sagittariis innumeris vallato per impressionem populi per eum ad hoc collecti, damnabiliter decapitari fecit: Comitemque Warwick, & Dominum de Cobbam perpetuis carceribus mancipavit, eorum Terras, & tenementa tam in feodo simplici quam in feodo talliato de se, & hæredibus suis contra justitiam, & leges Regni sui, & juramentum suum expressum nequiter confiscando, & eorum appellantibus concedendo.

5. Item, Tempore quo idem Rex in Parliamento suo fecit adjudicari Ducem Gloucestriæ, & Comites Arundell, & Warwick, ut liberius possit exercere crudelitatem in eosdem, & voluntatem suam injuriosam in aliis adimplere, sibi attraxit multitudinem magnam malefactorum de Comitatu Cestriæ, quorum quidam cum Rege transeuntes per Regnum, tam infra hospitium Regis quam extra ligeos Regni crudeliter occiderunt, & quosdam verberaverunt, vulneraverunt, & deprædarunt bona populi, & pro suis victualibus solvere recusarunt, & uxores, & alias mulieres rapuerunt, & violaverunt, & licet super eorum hujusmodi excessibus graves querimoniæ deferebantur ad audientiam dicti Domini Regis idem tamen Rex super hiis Justitiam seu remedium facere non curavit, sed favebat iisdem gentibus in maleficiis eorundem, confidens in eis, & eorum præsidio contra quoscunque alios Regni sui, propter quod fideles Regni sui magnam commotionis, & indignationis materiam habuerunt.

6. Item, licet dictus Rex per Brevia sua proclamari fecerit per totum Regnum suum, quod Avunculum suum Ducem Gloucestriæ, & Comites Arundell, & Warwick capi fecerit, & arrestari, non pro aliquibus Congregationibus, & equitationibus per eos infra Regnum Angliæ factis, sed pro quam pluribus extortionibus, oppressionibus, & aliis contra Regaliam suam, & Regiam Majestatem postmodum factis, & perpetratis per eos, quodque non erat intentionis ipsius Regis, quod aliquis de familiâ prædictorum Ducis Gloucestriæ, ac Comitum Arundell, & Warwicke, seu eorum, qui in Comitiva sua tempore Congregationis, & equitationis prædictarum fuit, ea occasione molestetur aliqualiter seu gravetur: Idem tamen Rex tandem in Parliamento suo dictos Dominos non pro extortionibus, oppressionibus, aut aliis prædictis impetiit, sed pro Congregationibus & equitationibus supradictis eos adjudicavit ad mortem, & quàm plures de familia eorundem Dominorum, & aliorum qui in Comitiva sua tempore Congregationis, & equitationis fuerunt, metu mortis compulit fines & redemptiones facere, utpote traditores, vel Proditores, ad gravem destructionem quàm plurium hominum de populo suo. Sicquè dictos Dominos, & eorum familiares hujusmodi, & populum Regni sui callide, fraudulenter, & malitiosè decepit.

7. Item, Postquàm complures de Personis illis facientibus fines, & redemptiones hujusmodi impetraverunt à Rege literas suas patentes perdonationis plenariæ in præmissis, nullum commodum ex hujusmodi literis perdonationis poterant reportare, donec novos fines, & redemptiones pro eorum vita conservanda fecissent, unde fuerant quam plurimùm depauperati: pro quo nomini, & Statui Regis fuerat plurimum derogatum.

8. Item, in Parliamento ultimo tento apud Salopiam idem R. proponens opprimere populum suum procuravit subtiliter, & fecit concedi, quod potestas Parliamenti de Consensu omnium Statuum Regni sui remaneret apud quasdam Personas, ad terminandum dissoluto Parliamento certas petitiones in eodem Parliamento porrectas, protunc minimè expeditas; Cujus concessionis colore Personæ sic deputatæ processerunt ad alia generaliter Parliamentum illud tangentia, & hoc de voluntate Regis, interrogationem Status Parliamenti, & in magnum incomodum totius Regni, &

ANNO 1399. & perniciosum exemplum. Et ut super factis eorum hujusmodi aliqualem colorem, & authoritatem viderentur habere, Rex fecit Rotulos Parliamenti pro voto suo mutari, & deleri, contra effectum concessionis prædictæ.

9. Item, non obstante quod dictus Rex in Coronatione sua juraverit, quod fieri faceret in omnibus judiciis suis æquam, & rectam justitiam, & discretionem in misericordia, & veritatem secundum vires suas: Dictus tamen Rex absque omni misericordiâ rigorose inter cætera statuit, & ordinavit sub gravibus pœnis, quod pro Henrico Duce Lancastriæ relegato, pro aliqua gratia sibi facienda nullus rogaret, aut intercederet apud eundem Regem; In quo facto idem Rex contra Charitatis vinculum operabatur, juramentum prædictum temere violando.

10. Item. Quamvis Corona Regni Angliæ & jura ejusdem Coronæ, ipsumque Regnum fuerint ab omni tempore retroacto adeo libera, ut Dominus summus Pontifex, nec aliquis alius extra Regnum se intromittere debeat de iisdem: tamen præfatus Rex ad roborationem Statutorum suorum erroneorum supplicavit Domino Papæ, quod statuta in ultimo Parliamento suo ordinata confirmaret, super quo Dominus Rex Literas Apostolicas impetravit, in quibus graves censuræ proferuntur contra quoscunque, qui dictis statutis in aliquo contravenire præsumpserint. Quæ omnia contra Coronam & dignitatem Regiam, ac contra statuta, & libertates dicti Regni tendere dignoscuntur.

11. Item, Licet Dominus Henricus nunc Dux Lancastriæ billam suam, statum & honorem Regis concernentem, ad ipsius Regis mandatum contra Ducem Norfolciæ proposuisset, & eandem fuisset debite prosecutus, adeo quod juxta Regis ordinationem se ad duellum in omnibus paratum exhibuisset; præfatusque Rex ipsum nunc Ducem Lancastriæ debitum suum in hac parte honorifice quantum in ipso fuerat implevisse pronuntiasset, & declarasset per decretum, & hoc coram toto populo ad duellum hujusmodi congregato fuisset publicè proclamatum, Idem tamen Rex prædictum nunc Ducem Lancastriæ, sine quacunque causa legitima ad decennium exlegari fecit, & mandavit contra omnem justitiam, & leges & consuetudines Regni sui, ac jura militaria, in hac parte perjurium dampnabiliter incurrendo.

12. Item. Postquàm dictus Rex gratiosè concessit per literas suas patentes Domino Henrico nunc Duci Lancastriæ, quod in ipsius absentia dum fuerat exlegatus Generales atturnati sui possent prosequi pro liberatione sibi facienda de quibuscunque hæreditatibus, sive Successionibus ipsum extunc contingentibus, & quod homagium suum respectuari deberet, pro quodam fine rationabili faciendo, litteras illas patentes injuriosè revocavit, contra leges terræ perjurium incurrendo.

13. Item, Non obstante, quod statutum erat, quòd singulis annis Officiarii Regis cum Justitiariis, & aliis de Consilio Regis Vicecomites per omnes Comitatus Regni eligant, & nominarent Domino Regi, secundum quod eorum discretioni, & conscientiæ pro bono & utilitate Regni videbitur expedire: Idem Rex non nominatos, aut electos hujusmodi, sed alios pro suæ libito voluntatis quandoque suos familiares, quandoque tales quos scivit nolle resistere voluntati suæ, in Vicecomites fieri mandavit, pro suo, & aliorum Commodo singulari, ad magnum Gravamen populi sui, & contra Leges Regni sui perjurium notoriè incurrendo.

14. Item, tempore illo, quo Rex prædictus petivit, & habuit à quàm pluribus Dominis, & aliis de Regno plures pecuniarum summas ex causa mutui, certo termino solvendas, Non obstante quod idem Rex per singulas Literas suas patentes promisit bona fide singulis Personis à quibus mutuo recepit pecunias illas, quod eis limitato termino prædicto resolveret hujusmodi pecunias mutuatas; promissionem suam hujusmodi non adimplevit, nec de pecuniis illis est hactenus satisfactum, unde Creditores hujusmodi valde gravantur, & non tam illi, quam plures alii de Regno Regem reputant infidelem.

15. Item, ubi Rex Angliæ de proventibus Regni sui, & patrimonio ad Coronam suam spectante possit honestè vivere absque oppressione populi sui, dummodo Regnum non esset Guerrarum dispendio oneratum, Idem Rex quasi toto tempore suo durantibus treugis inter Regnum Angliæ, & Adversarios ejus, non solùm magnam immò maximam partem dicti Patrimonii sui donavit etiam Personis indignis, verùm etiam propterea tot onera Concessionis Subditis imposuit, quasi annis singulis in Regno suo, quod valde, & nimium excessivè populum suum oppressit, in depauperationem Regni sui, ea bona sic levata, non ad Commodum, & utilitatem Regni Angliæ convertendo, sed ad nominis sui Ostentationem, & pompam, & vanam gloriam prodige dissipando, & pro victualibus Hospitii sui, & aliis emptionibus suis maximæ summæ pecuniarum in Regno suo debentur, licet divitiis, & thesauris plusquam aliquis progenitorum suorum de quo recolitur abundavit. ANNO 1399.

16. Item Rex nolens justas leges, & Consuetudines Regni sui servare, seu protegere, sed secundùm suæ arbitrium voluntatis facere quicquid desideriis ejus occurreret, quandoque, & frequentius, quando sibi expositæ, & declaratæ fuerant Leges Regni sui per Justitiarios, & alios de Concilio suo, & secundum Leges illas, petentibus justitiam exhiberet, dixit expresse vultu austero, & protervo, quod Leges suæ erant in ore suo, & aliquotiens, in pectore suo, & quod ipse solus possit mutare, & condere Leges Regni sui, & opinione illa seductus quam pluribus de ligeis suis justitiam fieri non permisit, sed per minas, & terrores quàm plures à persecutione communis justitiæ cessare coegit.

17. Item, quod postquàm in Parliamento suo certa statuta erant edita, quæ semper ligarent, donec authoritate alicujus alterius Parliamenti fuerint specialiter revocata; idem Rex cupiens tanta libertate gaudere, quod nulla hujusmodi statuta ipsum adeo ligarent quin posset facere, & exequi secundum suæ arbitrium voluntatis, prout non potuit, procuravit subtiliter talem petitionem in Parliamento suo pro parte Communitatis Regni sui porrigi, & sibi concedi in genere, quod posset esse adeo liber sicut aliquis progenitorum suorum extitit ante eum, quarum petitionis, & concessionis colore frequentius mandavit, & fecit idem Rex quam plura fieri contra statuta hujusmodi minimè revocata; veniendo expresse, & scienter contra juramentum suum in coronatione sua præstitum ut præfertur, prout inferius declaratur.

18. Item, Licet statutum fuit, & ordinatum, quod nullus Vicecomes Officium suum occuparet, continue ultra annum unum, sed triennium laberetur, antequam ad Officium illud admitteretur de novo; Idem Rex Richardus quandoque pro suo commodo singulari, & quandoque ad persecutionem aliorum pro eorum comodo, & utilitate, quosdam Vicecomites stare, & remanere permisit, & fecit in eorum Officiis continue aliquotiens per biennium, & aliquotiens per triennium, contra tenorem, & effectum statuti prædicti perjurium incurrendo, & hoc est notorium, publicum, & famosum.

19. Item, Licet de statuto, & consuetudine Regni sui in Convocatione cujuslibet Parliamenti populus suus in singulis Comitatibus Regni debeat esse liber ad eligendum, & deputandum milites pro hujusmodi Comitatibus ad interessendum Parliamento, & ad exponendum eorum Gravamina, & ad prosequendum pro remediis super inde, prout eis videretur expedire; tamen præfatus Rex in Parliamentis suis liberius consequi valeat suæ temerariæ voluntatis effectum, direxit mandata sua frequentius Vicecomitibus suis, ut certas Personas per ipsum Regem nominatas, ut milites comitatum venire faciant ad Parliamenta sua, quos quidem milites eidem Regi faventes inducere poterat, prout frequentius fecit, quandoque per minas varias, & terrores, & quandoque per munera ad consentiendum illis, quæ Regno fuerant præjudicialia, & populo quamplurimum onerosa, & specialiter ad concedendum eidem Regi subsidium lanarum ad terminum vitæ suæ, & aliud subsidium ad certos annos, suum populum nimium opprimendo.

20. Item, Idem Rex, ut liberius adimplere & sequi posset in singulis suæ arbitrium voluntatis, illicite fecit, & mandavit quod Vicecomites per totum Regnum suum, ultra antiquum, & solitum juramentum jurarent, quod omnibus mandatis suis sub magno, & privato sigillo suis ac etiam literis sub signeto suo, quotiescunque eis directæ fuerint, obedirent, & in casu quo iidem Vicecomites scire poterant aliquos de ballivis suis, cujuscunque conditionis fuerint, aliquod malum dicere sive loqui publice vel occulte, quod cedere posset in dedecus, aut scandalum Personæ Regiæ, ipsos arestarent, vel arestari facerent, & Prisonæ mancipari, in eadem salvo

ANNO 1399. salvo custodiendos donec aliud à Rege habuerint in mandatis, prout reperiri poterit de recordo. Quod quidem factum posset verisimiliter tendere ad destructionem quorumcunque ligeorum dicti Regni.

21. Item. Idem Rex nitens supeditare populum suum, & bona sua subtiliter sibi adquirere, ut divitiis superfluis habundaret, induci fecit Populum de XVII. Comitatibus Regni ad submittendum se Regi tanquam proditores per Literas sub sigillis eorum, cujus colore obtinuit magnas summas pecuniarum sibi concedi per Clerum, & Populum Comitatuum eorundem pro benevolentia Regis captanda. Et quamvis ad placendum Populo idem Rex fecerat eis restitui literas illas obligatorias, tamen Procuratores ipsius Populi habentes plenariam potestatem eis concessam, ad obligandum se & hæredes suos dicto Regi, idem Rex fecit obligari sibi sub sigillis eorum nomine ejusdem Populi; sicque decepit Populum suum, & bona eorum subtiliter extorquebat ab eis.

22. Item. Quamvis idem Rex in coronatione sua juraverit de servando libertates Ecclesiæ Anglicanæ concessas, tamen dictus Rex ratione viagii sui in terram Hyberniæ faciendi compluribus viris Religiosis videlicet Abbatibus, & Prioribus Regni sui per literas ejus districte præcipiendo mandavit, ut eorum aliqui certos equos, & aliqui eorundem non solum equos, sed etiam quadrigas sive charectas, alioquin magnas pecuniarum summas eidem Regi pro dicto viagio suo transmitterent in eisdem literis expressatas, per quem modum scribendi plures hujusmodi Religiosos metu ductos artavit ad complendum voluntatem, & præceptum ipsius Regis, unde graviter depauperati fuerant, & oppressi, in derogationem libertatis Ecclesiasticæ manifestam, cujus prætextu dictus Rex Ricardus perjurium incurrebat.

23. Item. In pluribus magnis Conciliis Regiis quando Domini Regni, Justitiarii, & alii onerati fuerant, ut fideliter consulerent Regi in tangentibus statum suum, & Regni sui, iidem Domini Justitiarii, & alii frequentius in dando Consilium juxta discretionem suam fuerant per Regem subito & tam acriter increpati, & reprobati, quod non essent ausi dicere pro statu Regis, & Regni in Consiliis suis dandis veritatem.

24. Item, Thesaurum, Coronas, reliquias, & alia jocalia videlicet bona Regni, quæ ab antiquo dimissa fuerant in Archivis Regni pro honore Regis, & conservatione Regni sui in omnem eventum, præfatus Rex exiens Regnum suum versus Hiberniam abstulit, & secum deferri fecit, sine consensu Statuum Regni, unde Regnum illud fuisset valde depauperatum nisi de recaptione bonorum hujusmodi contra voluntatem dicti Regis Deus aliter providisset; & præterea Rotulos recordorum, Statum & Gubernationem Regni sui tangentium prædictus Rex deleri, & abradi fecit, in magnum præjudicium Populi, & exhæredationem coronæ Regni prædicti, & ut verisimiliter creditur, in favorem, & sustentationem sui mali regiminis.

25. Item, Idem Rex consuevit quasi continue esse adeo variabilis, & dissimulans in verbis, & in scripturis suis, & omnino contrarius sibi ipsi, & specialiter in scribendo Papæ, & Regibus, & aliis Dominis extra Regnum, & infra, ac etiam & aliis Subditis ejus, quod quasi nullus vivens habens notitiam suæ conditionis hujusmodi, poterit aut velit de eo confidere, ymmo reputatur adeo infidelis, & inconstans, quod cedit ad scandalum non solum Personæ suæ, sed etiam totius Regni, & potissime apud extraneos totius orbis inde notitiam optinentes.

26. Item Licet Terræ, & tenementa, bona & catalla cujuscunque liberi hominis per Leges Regni ab omnibus retroactis temporibus usitatas capi non debeant, nisi fuerint forisfacta, nihilominus dictus Rex proponens, & satagens Leges hujusmodi enervare, in præsentia quam plurium Dominorum, & aliorum de Communitate Regni frequenter dixit, & affirmavit, quod vita cujuscunque ligei sui, ac ipsius Terræ, tenementa, bona, & Catalla sunt sua ad voluntatem suam absque aliqua forisfactura. Quod est omnino contra Leges, & Consuetudines Regni sui supradicti.

27. Item, quamvis statutum fuerit, & ordinatum, ac etiam hactenus confirmatum, quod nullus liber homo capiatur, &c. nec quod aliquo modo destruatur, nec quod Rex super eum ibit, nec super eum

mittet, nisi per legale judicium Parium suorum, vel per Legem terræ, tamen de voluntate, mandato, & ordinatione dicti Regis, quam plures ligeorum suorum; malitiose accusati, super eo quod debuissent aliquid dixisse publice, vel occulte quod cedere poterit ad vituperbium, scandalum, seu dedecus Personæ dicti Regis, fuerant capti, & imprisonati, & ducti coram Constabulario, & Mareschallo Angliæ, in Curia militari, in qua Curia dicti ligei accusati, ad aliud responsum admitti non poterant, nisi respondendo se in nullo fore culpabiles, & per eorum Corpora & non aliter se justificarent, & defenderent, non obstante, quod accusatores, & appellatores eorum essent juvenes fortes, & sani, & illi accusati senes, & impotentes, mutilati, vel infirmi; unde non solum destructio Dominorum, & Magnatum Regni sed etiam omnium, & singularum Personarum Communitatis ejusdem Regni verisimiliter sequi posset. Cum igitur Rex prædictus hujusmodi Regni sui statuto voluntarie contravenerit, non est dubium, quin proinde perjurium incurrebat.

28. Item, quamvis populus Regni Angliæ vigore ligeanciæ suæ satis plene Regi suo teneatur, & astringatur, ipseque Rex populum suum si quovismodo deliquerit, per Leges, & Consuetudines Regni sui corrigere valeat, & punire; tamen dictus Rex cupiens subpeditare, ac nimis opprimere populum suum, ut liberius exsequi, & sequi valeret suæ ineptæ & illicitæ voluntatis arbitrium, per literas suas ad omnes Comitatus Regni sui directe indixit etiam & mandavit, ut ligei sui quicunque tam Spirituales, quam Temporales certa juramenta præstarent in genere, quæ eis fuerant nimium onerosa, quæque verisimiliter causare possent destructionem finalem populi sui, & quod sub literis, & sigillis eorum juramenta hujusmodi rorobarent. Cui quidem mandato Regio populus Regni sui paruit, & obedivit, ne ipsius indignationem incurreret, aut offensam, ac etiam metu mortis.

29. Item. Cum partes in foro Ecclesiastico, in causis mere Ecclesiasticis, & Spiritualibus litigantes prohibitiones Regias ad impediendum Processum legitimum in eisdem à Cancellario Angliæ impetrare laborassent, & idem Cancellarius ex Justitia ad hoc rescribere recusasset; idem tamen Rex per literas sub signeto suo judicibus Ecclesiasticis hujusmodi frequenter districte prohibuit, ne in causis hujusmodi procederent, libertates Ecclesiasticas in magna Carta approbatas, ad quas conservandas juratus extiterat, nequiter infringendo, perjurium & Sententiam Excommunicationis contra hujusmodi violatores a Sanctis Patribus latam dampnabiliter incurrendo.

30. Item, dictus Rex Dominum Thomam de Arundell Archiepiscopum Cantuariensem totius Angliæ Primatem, Patrem suum Spiritualem, in Parliamento suo, viris armatis hostili more vallato, tunc de callido Consilio dicti Regis, se absentantem, absque causa rationabili, seu legitima quacunque seu alio juris processu, contra Leges Regni sui per ipsum ut præfertur juratas, in exilium perpetuum adjudicavit.

Item, per inspectionem testamenti dicti Regis, sub magno, & privato sigillis suis, & signeto signati inter cætera continetur hæc clausula sive articulus: Item volumus quod auri nostri residuum solutis tamen nostrorum hospitii, Cameræ, & garderobæ veris debitis, ad quæ persolvenda legamus viginti millia librarum, reservatis executoribus nostris quinque vel sex millibus marcarum, quas pro uberiori sustentatione leprosorum, ac Capellanorum coram eis celebraturorum, per nos apud Westmonast. & Wermondeleye ordinatorum, volumus per dictos executores nostros expendi, nostro remaneat Successori, dum tamen omnia, & singula statuta, ordinationes, stabilimenta, & judicia in Parliamento nostro decimo septimo die mensis Septembris, anno Regni vicesimo primo apud Westmonast. inchoato, & in eodem Parliamento usque Salopiam continuato, & ibidem tento, facta, lata, & reddita, nec non omnia ordinationes, & judicia, ac stabilimenta decimo sexto die Septembris, anno Regni vicesimo secundo, apud Conventriam, postmodum apud Westmon. decimo octavo die Marcii, anno prædicto, auctoritate ejusdem Parliamenti facta, habita, & reddita, ac etiam omnia alia ordinationes, & judicia, quæ authoritate ejusdem Parliamenti in futurum contigerit, fieri approbet, ratificet, & confirmet, teneat, & teneri faciat, ac firmiter observet; alioquin si prædictus Successor noster prædicta façere noluerit, vel recusaverit, quod

non

ANNO 1399. non credimus, volumus, quod Thomas Dux Surriæ, Ewardus Dux Daumarle, Johannes Dux Exoniæ, & Willielmus Lescrop Comes Wilteshiræ, solutis prius debitis nostrorum hospitii Cameræ, & Garderobæ, reservatis quinque vel sex millibus marcarum ut supra pro hujusmodi statutorum, stabilimentorum, ordinationum, & judiciorum sustentatione, & defensione secundum eorum posse, etiam usque ad mortem si oporteat, residuum habeant & teneant memoratum; super quibus omnibus, & singulis eorum conscientias, prout in die judicii respondere voluerint, oneramus. Per quem quidem articulum satis constare poterit evidenter, quod idem Rex illa statuta, & ordinationes, quæ sunt erronea, & iniqua, & omni juri, & rationi repugnantia, pertinaciter manu tenere, & defendere nitebatur, non tam in vita quam in morte, nec de animæ suæ periculo, nec de dicti Regni sui, seu ligeorum suorum ultima destructione curando.

32. Item. Anno undecimo dicti Regis Richardi idem Rex in Capella manerii sui de Langleii in præsentia Ducum Lancastriæ, & Eborum, ac aliorum quamplurium Dominorum personaliter constitutus cupiens, ut apparuit, ut ejus Avunculus Dux Gloucestriæ tunc ibidem præsens de ipsius Regis beneplacito plene confideret, ad Venerabile Corporis Dominici Sacramentum, ibidem super altare repositum, sua sponte juravit, quod eidem Duci Gloucestriæ pro aliquibus factis ejus, quæ contra Personam ipsius Regis dicebantur esse commissa, nunquam ex tunc inferret dampnum aliquod vel gravamen, sed omnem offensam illius, si qua fuerat, hillariter, & ex integro sibi remisit. Postea tamen juramento hujusmodi non obstante, dictus Rex præfatum Ducem, pro sic prætensis offensis horribiliter, & crudeliter murdrari fecit, reatum perjurii dampnabiliter incurrendo.

33. Item. Postquam unus de militibus Comitatuum dicti Regni, vocem habens eorum in Parliamento, dictum Dominum Thomam Archiepiscopum Cantuariensem super certis defectibus, contra Regiam Majestatem, ut minus veraciter asserebatur, commissis, impetiit publice coram Rege, & omnibus Statibus Regni, quamquam idem Archiepiscopus statim, tunc ibidem optulit se paratum ad respondendum hujusmodi sibi impositis, & ad hoc petierit se admitti per Regem, satis plene confisus, ut dixit se posse suam in ea parte innocentiam, declarare, idem tamen Rex machinans viis, & modis quibus poterat, eundem Archiepiscopum Cantuariensem opprimere, & in nihilum redigere statum ejus, prout tandem rei exitus declaravit, benigne, ac hillari vultu Archiepiscopum alloquens in sede sua Regali consuluit, & attente rogavit eundem Archiepiscopum, quod illa vice taceret, tempus ad hoc magis aptum & congruum expectando: Quo die lapso de die in diem bene per quinque dies, & amplius, Rex præfatus ipsum Archiepiscopum fraudulenter, & dolose decepit, consulens, & suadens quod non veniret ad Parliamentum, sed apud hospitium suum intrepidus expectaret, quoniam ut idem Rex fideliter sibi promisit, in ipsius Archiepiscopi absentia nullum sibi deberet inferri dispendium vel gravamen: Verumtamen dictus Rex in suo Parliamento prædicto ipsum Archiepiscopum ut præfertur absentem, ac ad responsum suum nullo modo vocatum, absque quacunque causa rationabili adjudicavit in exilium ad ipsius Regis beneplacitum duraturum, omnia bona sua contra Leges Regni ac omnem justitiam voluntarie confiscando, cujus prætextu perjurium incurrebat. Volens præterea dictus Rex suam in ea parte versutiam palliare per ipsius blanda colloquia cum dicto Archiepiscopo frequentius habita, tandem sibi illatam injuriam a se prorsus excutere nitebatur, & ad aliorum facta transferre; unde dictus Archiepiscopus, habens cum eodem Rege, & cum Duce Norfolciæ, & aliis Dominis, & Magnatibus dicti Regni colloquium, dixit aliqualiter lamentando, quod ipse non erat primus, qui exilium pertulit, nec erit novissimus, quia putabat quod infra breve dictus Dux Norfolciæ, & alii Domini ipsum Archiepiscopum sequerentur; & constanter asseruit dicto Regi, quod omnium præmissorum asperitas, in caput ipsius Regis debeat finaliter extorqueri; Ad quod idem Rex vultu demisso, ac si inde fuisset attonitus, incontinenti respondit, quod bene putabat illud accidere posse, quodque per ligeos suos à Regno suo deberet expelli; Et ulterius dixit idem Rex, quod si illud forsan acciderit, vellet ad locum, ubi idem Archiepiscopus fuerit, se conferre; Et ut dictus Archiepiscopus huic assertioni fidem adhiberet indubiam, ostendit idem Rex Archiepiscopo memorato quoddam magnum auri monile juxta fimbriam tunicæ dicti Regis subtus vestem ejus exteriorem miro modo firmatum, intimans eidem Archiepiscopo pro constanti, quod cum illud monile sibi pro intersigno transmitteret, non differret illuc venire ubi dictus Archiepiscopus moraretur; Et ut idem Archiepiscopus majorem haberet materiam confidendi in eo, misit ipse Rex præfato Archiepiscopo, consulens sibi quod omnia jocalia sua, & alia ad Capellam suam spectantia dicto Regi secrete transmitteret pro salva custodia eorundem, ne colore dicti judicii super ipsius exilio redditi, quisquam ad bona prædicta manus injuriosas apponeret; quo sub maxima confidentia facto præfatus Rex bona hujusmodi visa, per eum in quibusdam Coffris reponi fecit, & Coffras illas serari, ac per unum de Clericis ipsius Archiepiscopi sigillari, retentisque penes illum hujusmodi Coffris, claves earum per eundem Clericum Archiepiscopo memorato remisit; Et postmodum Coffras illas, dicto Archiepiscopo hoc penitus ignorante, frangi mandavit, & de bonis hujusmodi mox disposuit pro suæ libito voluntatis: Promisit etiam idem Rex fideliter dicto Archiepiscopo, quod si pararet se ad portum de Hampton, ut regnum exiret, saltem intercessione Reginæ protinus revocare eundem. Et si contigerit ipsum Archiepiscopum Regnum exire, citra Pascha proximo ex tunc sequens, sine fallo rediret in Angliam neque suum Archiepiscopatum amitteret ullo modo; & hoc fideliter promisit jurando super crucem dudum Sancti Thomæ Martyris Cantuariensis Archiepiscopi per ipsum Regem corporaliter tactam. Quibus promissionibus non obstantibus, idem Rex dictum Archiepiscopum Regnum exire coëgit, & statim ad Sedem Apostolicam pro ipsius translatione transmisit literas speciales; sicque alias per fraudes & dolositates dicti Regis erat idem Archiepiscopus, ut homo bonæ fidei callide circumventus.

Et quoniam videbatur omnibus Statibus Regni superinde sigillatim ac etiam communiter interrogatis, quod ille causæ criminum, & defectuum erant satis sufficientes, & notoriæ ad deponendum eundem Regem, attenta etiam sua Confessione super ipsius insufficientia, & aliis in dicta Renunciatione & Cessione contentis patenter emissa, omnes Status prædicti unanimiter consenserunt, ut ex habundanti ad depositionem dicti Regis procederetur pro majori securitate, & tranquillitate populi, ac Regni commodo faciendam; unde Status & Communitates prædicti certos Commissarios, videlicet Episcopum Assav. Abbatem Glastoniæ, Comitem Gloucestriæ, Dominum de Berkeley, Thomam Erpingham, & Thomam Grey Milites, & Willielmum Thyring Justitiarium unanimiter, & concorditer constituerunt & deputarunt publice tunc ibidem, ad ferendum sententiam depositionis hujusmodi, & ad deponendum eundem Richardum Regem ab omni dignitate, majestate, & honore Regiis, vice, nomine, & auctoritate omnium Statuum prædictorum, prout in consimilibus Casibus de antiqua Consuetudine dicti Regni fuerat observatum. Et mox iidem Commissarii onus Commissionis hujusmodi in se assumentes, & ante dictam Sedem Regalem pro tribunali sedentes, præhabita super hiis deliberatione aliquali, hujusmodi depositionis sententiam in scriptis redactam, vice, nomine, & auctoritate prædictis tulerunt, & per dictum Episcopum Assaven. Commissarium, & Collegam suum eandem Sententiam de ipsorum Commissariorum voluntate, & mandato legi, & recitari fecerunt, in hæc verba.

In Dei Nomine Amen. Nos Johannes Episcopus Assavens. Johannes Abbas Glastoniæ, Thomas Comes Gloucestriæ, Thomas Dominus de Berkeley, Thomas de Erpyngham, & Thomas Gray milites, ac Willielmus Thiryng Justitiarius, per Pares, & Proceres Regni Angliæ Spirituales, & Temporales, & ejusdem Regni Communitates omnes Status ejusdem Regni representantes, Commissarii ad infra scripta specialiter deputati, pro tribunali sedentes, attentis perjuriis multiplicibus, ac crudelitate, aliisque quam pluribus Criminibus dicti Richardi circa regimen suum in Regnis, & Dominio supradictis pro tempore sui regiminis commissis, & perpetratis, ac coram dictis Statibus palam, & publice propositis, exhibitis, & recitatis, quæ adeo fuerunt, & sunt publica, notoria, manifesta & famosa, quod nulla poterunt, aut possunt tergiversatione celari ANNO 1399.

ANNO 1399. lari. Nec non Confessione prædicti Richardi, recognoscentis, & reputantis, ac veraciter ex certa scientia sua judicantis se fuisse, & esse insufficientem penitus, & inutilem ad regimen, & Gubernationem Regnorum, & Dominii prædictorum, & pertinentium eorundem, ac propter sua demerita notoria non immerito deponendum, per ipsum Richardum prius emissa, ac de voluntate, & mandato suis coram dictis Statibus publicata, eisque notificata, & exposita in vulgari; præhabita super hiis, & omnibus in ipso negotio actitatis coram Statibus antedictis, & nobis, deliberatione diligenti, vice, nomine, & auctoritate nobis in hac parte commissa, ipsum Richardum ex habundanti, & ad Cautelam, ad regimen & Gubernationem dictorum Regnorum, & Dominii juriumque, & pertinentium eorundem fuisse, & esse inutilem, inhabilem, insufficientem penitus, & indignum, ac propter præmissa, & eorum prætextu ab omni dignitate, & honore Regiis, si quid dignitatis, & honoris hujusmodi in eo remanserit, merito deponendum pronunciamus, decernimus, declaramus, & ipsum simili Cautela deponimus per Nostram Diffinitivam Sententiam in hiis scriptis; Omnibus & singulis Dominis Archiepiscopis, Episcopis, & Prelatis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Vassallis, & Valvassoribus, ac ceteris hominibus dictorum Regnorum, & Dominii, ac aliorum locorum, ad dicta Regna, & Dominium spectantium, subditis ac ligeis suis quibuscunque, inhibentes expresse, ne quisquam ipsorum de cetero præfato Richardo, tanquam Regi, vel Domino Regnorum, aut Dominii prædictorum pareat, quomodolibet, vel intendat.

Volentes autem præterea dicti Status, ut nihil desit, quod valeat, aut debeat circa præmissa requiri superinde singillatim interrogati Personas easdem prius per Commissarios nominatos constituerunt Procuratores suos conjunctim, & divisim ad resignandum & reddendum dicto Regi Richardo homagium, & fidelitatem prius sibi facta, & ad præmissa omnia hujusmodi depositionem, & renunciationem tangentia, si oportuerit, intimanda.

Et confestim, ut constabat ex præmissis, & eorum occasione, Regnum Angliæ cum suis pertinentiis vacare, præfatus Henricus Dux Lancastriæ de loco suo surgens, & stans adeo erectus, quod satis intueri posset à populo, & muniens se humiliter Signo Crucis in fronte, & in pectore suo, Christi nomine primitus invocato, dictum Regnum Angliæ, sic ut præmittitur vacans una cum corona ac omnibus membris, & pertinentiis suis vendicavit in lingua materna, sub hac forma verborum.

In the name of Fader, Sonne and holy Gost, I. Henry of Lancastre chalenge this Reaume of Ynglonde and the Kroune, with all the membres and the appartenances, als I that am descendit be ryght lyne of the blode comyng fro the gude Lorde King Henry therde, and thorghe that ryght that God of his grace hath lent me, with helpe of my kyn and of my frendes to recover it; the whiche Reaume was in poynt to be ondone for defaut of governance, and undoyng of the gude Lawes.

Post quam quidem vendicationem, & Clameum, tam Domini Spirituales, quam Temporales, & omnes Status, ibidem præsentes singillatim, & communiter interrogati, quid de illa vendicatione, & clameo sentiebant, iidem Status cum toto populo absque quacunque difficultate, vel mora, ut Dux præfatus super eos regnaret, unanimiter consenserunt. Et statim ut idem Rex ostendit Statibus Regni Signetum Ricardi Regis sibi pro intersigno traditum suæ voluntatis, ut præmittitur expressivum, præfatus Archiepiscopus dictum Henricum Regem per manum dextram apprehendens, duxit eum ad Sedem Regalem prædictam: Et postquam idem Rex coram dicta sede genu flexus parumper orasset, idem Archiepiscopus Cantuariensis assistente sibi Archiepiscopo Eborum prædicto dictum Regem posuit, & sedere fecit in sede regali prædicta populo præ nimio gaudio fortiter applaudente; Et mox dictus Archiepiscopus Cantuariensis, vix facto silentio propter gaudium omnium circumstantium collationem modicam fecit, & protulit, in hæc verba.

Vir Dominabitur populo, Reg. IX. C. Hæc sunt verba summi Regis loquentis ad Samuelem, & docentis eundem, qualem deberet instituere ad gubernandum populum, quando petebat sibi dare Regem populus ille, & non inepte de Domino nostro Rege moderno dici possunt: quæ verba si intime considerentur, præbent nobis materiam magnæ consolationis. ANNO 1399.
Non enim Deus nobis comminatur sicut quondam, per Ysai. comminabatur populo dicens, Ysai. 3. *dabo pueros Principes eorum*, sed ex sua misericordia, qui, cum irascitur, misericordiæ recordatur, visitavit plebem suam, & non modo, ut prius fuerat, in Regno pueri dominabuntur, sed dicit Dominus vobis quod *vir dominabitur populo*. Poterat enim de Rectoribus istius Regni sive eorum quolibet præteritis in Persona parvuli non inconvenienter dici illud Apostoli 1 Cor. 13. *Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam, ut parvulus:* ecce tria dicit Apostolus, loquebatur ut parvulus, sapiebat, & cogitabat.

Quantum ad Loquelam, certum est, quod parvulus inconstans est in loquendo, faciliter vera loquitur faciliter falsa, faciliter verbo promittit, sed quod promittit cito obliviscitur, hæc enim sunt inconvenientia, & nimis molesta Regno, nec possibile est Regnum feliciter stare, ubi hæ conditiones regnant, sed ab istis defectibus liberatur Regnum cum vir dominatur, ad virum namque circa linguam servare custodiam. Modo autem non puer dominatur, sed vir de quo spero dici potest illud Eccl. IX. *Beatus vir qui non est lapsus in lingua.* Post inquit Apostolus, Sapiebam ut parvulus, parvulus enim non sapit, nisi placentia & adulatoria, arguentem secundum veritatem non diligit, ymmo odit supra modum. Quomodo autem veritas fuerat suppeditata, ut nullus auderet loqui, satis constat, & per hoc patet, quod ille qui regnabat sapiebat ut parvulus, vir enim non sapit talia, sed Sapientiam, unde per Dei Gratiam dici poterit de isto viro quod scribitur Eccl. IX. *Beatus vir qui in Sapientia morabitur*, sicut enim puer diligit vanitatem, ita vir sapit veritatem, & sapientiam; veritas ergo intrabit, Adulatio recedat, quæ tot mala in Regno nostro fecerunt, quia vir dominabitur populo, qui veritatem sapit, non qui vanitatem, vel adulationem. Tertio dicitur, *Cogitabam ut parvulus*, parvulus enim solum studet facere omnia voluntarie, non ex ratione, cum igitur puer regnat, voluntas sola regnat, ratio exulat; ubi vero voluntas regnat, & ratio recessit, constantia fugata est, & ita imminet magnum periculum; ab isto periculo liberati sumus, quia vir dominabitur, ille scilicet qui dicit, non sicut parvulus, sed sicut ratione perfectus; Non veni facere voluntatem meam, sed ejus qui misit me, scilicet Dei, & ideo de viro isto non solum dicemus, quod in Sapientia morabitur, sed etiam ut vir, & non ut puer in sensu cogitabit, circumspectionem Dei, id est circumquaque diligenter aspicit, ut Dei voluntas, non sua fiat, & ita loco pueri voluntarie lascivientis vir modo dominabitur in populo, & iste vir est talis, quod dicetur, Regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet judicium, & justitiam in Terra.

Qua collatione completa, dictus Dominus Rex Henricus ad ponendum suorum Subditorum animas in quiete dixit publice tunc ibidem hæc verba.

Sires, I thank God and yowe Spirituel and Temporel, and all the Astates of the Land, and do yowe to wyte, it es noght my will, that no man thynk that be waye of conquest, I wold disherit any man of his heritage, franches or other ryghts that hym aght to have, no put hym out of that that he has had by the gude Lawes and Custumes of the Reauwme. Except thos persons that has ben agan the gude purpose and the Commune profyt of the Reaume.

Et protinus hoc attento, quod prius vacante Sede Regali per cessionem, & depositionem prædictas cessarit omnis potestas quorumcunque Justitiariorum, Vicecomitum, & aliorum Officiariorum ubique per Regnum, ne exhibitio justitiæ in Gravamen populi dilationis incommodo subjaceret, suos Officiarios principales, ac etiam Justitiarios deputavit ibidem juramento consueto Regi præstito, per singulos eorundem. Et fuit illico de dicti Regis mandato publice proclamatum ibidem, quod die Lunæ proximo post festum Sancti Michaëlis Parliamentum ibidem teneri, & celebrari deberet; quodque die Lunæ proximo ex tunc sequente, videlicet in festo Sancti Ewardi Coronatio dicti Regis fieret apud Westmonasterium, & quod omnes illi, qui vendicare voluerint aliquod servitium se in dicta Coronatione facturos, & eo prætextu aliquid sibi deberi, venirent ad Albam aulam Palacii coram Senescallo, Constabulario & Marescallo Angliæ, die Sabbati proximo ante diem Parliamenti

ANNO 1399.

prædicti, quod in ea parte justum fuerit petituri, quibus plena justitia fieret in petitis. Quantum autem ad abbreviationem assignationis diei Parliamenti prædicti, fuerat pro parte dicti Regis protheftatio talis facta, videlicet, quod non erat intentionis suæ, ut Statibus Regni sui præjudicium afferatur exinde, nec quod hoc trahatur de cætero in exemplum, quinymmo quod abbreviatio illa fiebat tantummodo pro Commodo & utilitate Regni, & specialiter, ut quorumcunque ligeorum suorum parcatur laboribus, & expensis, quodque super Gravaminibus populi celere possit remedium adhiberi.

Quibus omnibus sic peractis, Rex de sede sua Regali surgens, & populum vultu hillari, & benigno respiciens abinde populo congaudente recessit, & in alba aula prædicta convivium Regni Proceribus, ac generosis illuc in multitudine maxima congregatis eodem die solempnissime celebravit.

Et postmodum die Mercurii proximo ex tunc sequente dicti Procuratores, ut præmittitur deputati, ad præsentiam dicti Richardi nuper Regis infra dictam Turrim existentis, prout eis injunctum fuerat, accesserunt, & præfatus Dominus Wilielmus Thyring Justitiarius pro se, & dictis sociis, & Comprocuratoribus suis, nomine omnium Statuum, & populi prædictorum admissionem dictæ renunciationis, ac modum, causam, & formam sententiæ depositionis hujusmodi eidem Richardo notificavit, ac plenius declaravit; & statim homagium, & fidelitatem eidem Richardo nuper Regi ut præmittitur facta resignavit, & reddidit sub hiis verbis.

Les paroles qe *Willian Thirnyng* parla a Monsire *Richard* nadgaires Roy *d'Engleterre*, a le Toure de *Londres*, en sa Chambre, le Mesgerdy, procheyn apres le fest de Seint *Michell* Larchaunchell sensuent.

Sire, It is wele knowe to yowe, that ther was a Parlement somond of all the States of the Reaume, for to be at Westmynstre, and to begynne on the Teusday in the morne of the fest of Seint Michell the Archaungell that was yesterday, by cause of the whiche Sommons all the States of this Land were there gadyrd, the whiche States hole made thes same persones that ben comen here to yowe, nowe her Procuratours and gaten hem full auctorite and power, ane charged hem for to say the wordes that we sall say to yowe in her name, and on thair behalve; that is to wytten, the Byshop of Seint Asa for Ertsbisschoppes and Bisschoppes; the Abbot of Glastenbury for Abbotes and Priours, and all other men of holy Chirche, Seculers, and Rewelers, the Erle of Gloucestre for Dukes and Erles, the Lord of Berkeley for Barones and Banerettes, Sir Thomas Irpyngham, Chamberleyn for all the Bachillers and Commons, of this Land be south, Sire Thomas Grey for all the Bachillers and Commons by north, and my felawe Johann Markham and we, for to come wyth hem for all thes States; and so Syre these wordes and the doyng that we sall say to yowe, is not onlych our wordes, bot the wordes and the doynges of all the States of this Lond, and our charge and in her name; And he answered and said, that he wyst wele that we wold noght say but as we were charged. Sire, ye remembre yowe wele that on Moneday in the fest of Seint Michell the Archaungell ryght here in this Chambre and in what presence ye renounsed and cessed of the state of Kyng and of Lordeship, and of all the Dignite and Myrsship that longed therto, and assoiled all your Lieges, of her ligeance and obeissance that longed to yowe, uppe the fourme that is contened in the same Renunciacion and Cession, whiche ye redde your self by your mouth, and affermed it by your othe and by your owne writing; upon whiche ye made and ordeyned your Procuratours, the Ersbisshopp of York and the Bisshopp of Hereford, for to notifie and declare in your name thes Renunciacion and Cession at Westmynstre, to all the States & all the poeple that was ther gadyrd by cause of the Sommons forsayd; the whiche thus don yesterday by thes Lordes your Procuratours, and wele herde and understonden; thes Renunciacion and Cession on ware pleinelich and frelich accepted, and fulich agreed by all the States, and poeple forsayd. And over this Sire, ad the instance of all thes States, and poeple ther ware certein Articles, of defautes in your governance redde there, and tho wele herd and pleinelich understonden to all the States forsayd, hem thoght them so trewe and so notorie and knowen, that by those causes and by mor other, as thei sayd, & havyng consideracion to your owne wordes, in your owne Renunciacion & Cession that ye were not worthy, no sufficient ne able for to governe; for your owne demerites, as it is more pleinerlich contened therin, hem thoght that was resonable and cause for to depose yowe, and her Commissaries that thei made and ordeined, as it is of record, ther declared, and decreed and adjugged yowe for to be deposed and pryved, and in dede deposed yowe, and pryved yowe of the astate of Kyng, and of the Lordeshipp contened in the Renunciacion and Cession forsayd, and of all the Dignite and Myrsshipp, and of all the administration that longed therto. And we Procuratours to all these States and poeple forsayd, as we be charged by hem and by hir autorite gyffen us and in her name, yelde yowe uppe for all the States and poeple forsayd, homage, Liege and Feaute, and all Ligeance, and all other bondes, Charges and Services, that longe therto; and that non of all thes States and poeple fro this tyme forward ne bere yowe feyth, ne do yowe obeisance as to thar Kyng. And he answered and seyd, that he loked not therafter: but he sayde that after all this he hoped that is Cosyn wolde be goode Lord to hym.

CLVI.

Instrumentum publicum de Translatione Dominii civitatis Senarum *ejusque Comitatus in Dominum* JOANNEM GALEAZ *Ducem Mediolani. Actum Papiæ Anno* 1399. *Indictione Septima.* 18. *Novembris* [Authentique tiré des Archives Royalles du Chateau de Milan. Registre N.]

IN Nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis feliciter Amen. Ad honorem, & gloriam Omnipotentis Dei, & Gloriosæ, ac benedictæ Matris ejus, semper Virginis Mariæ, & Gloriosi Doctoris Sancti Ambrosii Patroni, & deffensoris almæ Civitatis Mediolani, atque Sanctorum Martyrum Ansani, Savini, Crescentii, & Victoris Patronorum, & deffensorum Civitatis Senarum, totiusque Curiæ Celestis. Ad honorem, & reverentiam serenissimi, & gloriosissimi Principis, & Domini Domini Venceslai divina favente Clementia Romanorum, & Bœmiæ Regis, & Sacro Sancti Romani Imperii, ac totius Partis Gibellinæ. Ad honorem, exaltationem, augumentum, & felicem statum Illustrissimi Principis & excellentissimi Domini Domini Johannis Galeaz Ducis Mediolani & Papiæ, virtutumque Comitis, ac Pisarum Domini, & ad honorem, augumentum, & bonum statum Magnifici Communis, & Populi Senensis. Ex hoc publico Instrumento appareat evidenter. Quod spectabiles, & Egregii Viri Dominus Nicolus, Domini Nicoli de Salimbenis, Dominus Cinus Vannis Cini de Galeatiis milites, Dominus Johannes, Domini Francischi de Bellantibus, Dominus Bartolomeus Blasii, Legum Doctores, Magister Dominicus Johannis Artium, & Medicinæ Doctor, Angelus Lattinutii de Russis, Franciscus Bartolomei de Petrutiis, & Andreas Augustini Bancherius, cives Senenses, Sindici, & Ambasiatores, Procuratores, & Nuntii speciales præfati Magnifici Communis, & Populi Senensis ad infrascripta omnia, & singula faciendum, & celebrandum solemniter constituti, ut constat publico Instrumento dicti Sindicatus rogato per Johannem Christophori de Senis Notarium infrascriptum dicto Sindicario, & Procuratorio nomine. Scientes, & plenam notitiam habentes de Translatione Dominii dictæ Civitatis Senarum suique Comitatus, fortiæ, & districtus, ac Castellatiarum, Massarum, & Cortianarum dictæ Civitatis, nec non Civitatum, Terrarum, Castrorum, fortilitiorum, & locorum quorumcumque dictæ Civitati Senarum, quomodocumque spectantium, & pertinentium cum mero, & mixto Imperio, atque gladii potestate, & omnimoda Jurisdictione, & potestate dictæ Civitatis, & de omnibus Regalibus ipsi Civitati pertinentibus. Nec etiam de traditione possessionis, & quasi dictæ Civitatis ejusque Dominii, & omnium prædictorum factis Reverendo in Christo Patri Domino, Fratri Petro Episcopo Novariensi, Domino Comiti, Conrado de Achilberg, Domino Comiti Guidoni de Mutiliana, Domino Balzarino de Pusteria Militi, & Domino Petro de Suardis de Pergamo Legum

ANNO 1399.

Legum Doctore, Sindicis, Commiſſariis, & Procuratoribus prælibati Domini Ducis Mediolani, & recipientibus, & in eos recipientes Sindicario, & Procuratorio nomine præfati Domini Ducis, ac ejus vice, & nomine, & nomine, & vice ſuorum filiorum, & deſcendentium, videlicet Maſculorum, Legitimorum, ſuccedentium in Ducatu prædicto, ſub die undecima menſis Septembris proxime præteriti in dicta Civitate Senarum per Legitimos Sindicos, & Procuratores præfati Communis, & Populi Senenſis ſufficiens, & plenum mandatum habentes, & de omnibus, & ſingulis contractibus, exinde celebratis, & contentis in eis, de quibus contractibus, videlicet tranſlationis dicti Dominii, & traditionis poſſeſſionis conſtat per publicum Inſtrumentum rogatum, per Viros prudentes Ser Johannem Chriſtophori, Ser Nicolaum Bindi, Notarios Senenſes, & Magiſtrum Ubertum Decembrem de Viglevano, Dioceſis Novarienſis, Notarium publicum, & de Sindicatu prædictorum Sindicorum Senenſium conſtat, manu Johannis Chriſtophori Notarii Senenſis ſupradicti. Et volentes præfati Sindici expediendo, & exequendo dictum mandatum, & Sindicatum eorum dictas tranſlationem Dominii, & traditionem poſſeſſionis dictæ Civitatis Senarum ratificare, approbare, & omnibus modis, quibus melius fieri poſſit, roborare omni via, modo, Jure, & forma, quibus melius fieri poteſt ipſas tranſlationem Dominii, & traditionem poſſeſſionis dictæ Civitatis Senarum, & omnium prædictorum factorum, præfatis Sindicis, & Procuratoribus prælibati Domini Ducis recipientibus pro eo, & pro filiis, & deſcendentibus ſuis ut ſupra, ac etiam fidelitatem præſtitam, & promiſſam per præfatos Sindicos Senenſes, Sindicario & Procuratorio nomine totius Communitatis Univerſitatis, & Populi Senenſis prædicti cum juramento corporaliter facto ſuper Sanctiſſimis ſcripturis, ad Sancta Dei Evangelia in bona, & ſolemni forma, prout in dictis contractibus continetur, & prædictos, & omnes alios contractus ſuper dicta materia, & exinde celebratos, & factos in dicta Civitate Senenſi & omnia, & ſingula in eis contenta, nec non juramenta fidelitatis præſtita in manibus dictorum Sindicorum, & Procuratorum præfati Domini Ducis recipientium ut ſupra, tam per Rectores Magiſtratus, & Officiales dictæ Civitatis Senarum, quam Conſiliarios Conſilii Generalis dictæ Civitatis, quam etiam per Sindicos, & Procuratores, quam plurium Civitatum, Caſtrorum, & locorum dictæ Civitatis Senarum, quam etiam per Vexilliferos, Magiſtros, Capitaneos, & Vexilliferos Societatum, & Vicariatuum dictæ Civitatis Senarum, & omnes alios actus, & ſolemnitates obſervatas occaſione tranſlationis, & traditionis poſſeſſionis prædictarum, de quibus omnibus apparet per publica Inſtrumenta rogata per Notarium Chriſtophori Notarium prædictum, & queque inde, & ſuper dicta materia ſecuta, & obſervata ratificaverunt, approbaverunt, confirmaverunt, & emologaverunt, & ratificant, approbant, confirmant, & emologant Sindicario, & Procuratorio nomine ſupradicto. Et ad majorem evidentiam, & cautelam a ſupradictis omnibus nullatenus diſcedendo, ſed potius confirmando, & roborando omnia, & ſingula ſupraſcripta dicto Sindicario, & Procuratorio nomine. Iterum, & de novo dederunt, tradiderunt, conſignaverunt, & tranſtulerunt, ac dant, tradunt, conſignant, & transferunt præfato Illuſtriſſimo Domino Duci, & in ipſum, præſenti, & recipienti pro ſe ſuiſque Filiis, & Deſcendentibus videlicet Maſculis, Legitimis, ſuccedentibus ſibi in Ducatu prædicto libere, & in perpetuum præfatam Magnificam Civitatem Senarum, ejuſque Civitates ſuppoſitas, terras, Caſtra, Loca, & fortilitia quæcumque, ipſiuſque Caſtellantias, Maſſas, & Cortenas, ſuumque Communitatis Territorium, fortiam, & diſtrictum, & omnes, & quamcumque aliam rem, ad dictum Commune, & Populum Senenſem quomodolibet pertinentem, tam per terram, quam per aquam, cum omnibus Juribus, & pertinentiis ſuis, atque liberum, verum, & abſolutum Dominium, & Gubernationem, omnemque facultatem, poteſtatem, & juriſdictionem, atque Rempublicam prefatæ Civitatis Senarum, & omnium prædictorum cum mero, & mixto Imperio, & omnimoda juriſdictione, & gladii Poteſtate, & cum omnibus, & ſingulis Regalibus dictæ Civitati ſpectantibus & pertinentibus. Et item ipſum merum, & mixtum Imperium, & omnimodam Juriſdictionem, & gladii Poteſtatem, & omnia, & ſingula Regalia dictæ Civitati ſpectantia, & pertinentia, quod, quantum, & qualem, quantam, & qualia habet, vel habere poteſt prefata Univerſitas, Communitas, & Populus Civitatis Senarum, ad habendum, tenendum, & poſſidendum, & quaſi prædicta omnia, & ſingula jure Dominii, & plenæ proprietatis, & poſſeſſionis pure, libere, & ſimpliciter, & irrevocabiliter, ita quod aliqua ingratitudine, vel offenſa, ſeu alia quavis cauſa in perpetuum revocari, vel retractari non poſſit. Et item ſubiecerunt, & ſubmiſerunt prælibato Domino Duci, ejuſque Inclitæ Majeſtati, & Dominationi recipienti pro ſe, ſuiſque Filiis, & Deſcendentibus ut ſupra libere, & in perpetuum præfatam Univerſitatem, Communitatem, & Populum Civitatis Senarum, & univerſos, ſinguloſque ejus Cives, habitatores, Comitativos & diſtrictuales, & quomodocumque ſuppoſitos præfato Communi, & populo Senenſi preſentes, atque futuros. Et in Signum, & confirmationem prædictæ tranſlationis, & traditionis Dominii, prædicti Sindici, & Ambaſiatores nominibus ſupradictis ſolemniter inveſtiverunt præfatum Illuſtriſſimum Dominum Ducem Mediolani præſentem, & recipientem ut ſupra per Sceptrum, item, & Vexilla duo, videlicet unum depictum, ad arma Communis, aliud ad arma populi dictæ Civitati Senarum. Item, & claves ſex Januarum principalium dictæ Civitatis Senarum. Item mandatum Sindicatus, & Poteſtatis ipſorum Sindicorum in authentica, & publica forma. Quæ omnia ſigna præfati Sindici, & Procuratores Senenſes, invicem conſentientes poſuerunt, & poni fecerunt per eoſmet in manibus præfati Domini Ducis Recipientis ut ſupra, & prædicta omnia, & ſingula prædicti Sindici dictis nominibus ſolemni ſtipulatione promiſerunt, & convenerunt, ac promittunt, & conveniunt prælibato Domino Duci, ſtippulanti, ut ſupra perpetuo rata, grata, firma, & ſtabilia habere, & tenere, & nunquam contrafacere, vel venire per ſe, vel alium, ſeu alios de jure, vel de facto, directe, vel per obliquum, aut aliquo colore queſito, ſub reffectione, & reſtitutione omnium, & ſingulorum damnorum, Intereſſe, & expenſarum Litis, & extra, quæ perinde, quovis modo fierent, & paterentur, quæ, quod, & quas præfati Sindici promiſerunt, & convenerunt dictis nominibus præfato Domino Duci ſtipulanti ut ſupra ſtipulatione ſolemni interveniente ſolvere, qualibet contrarietate remota, quibus ſolutis, vel non, præſens ratus perpetuo maneat contractus, pro quorum omnium obſervatione præfati Sindici & Ambaſiatores dictis nominibus obligaverunt, & obligant præfato Domino Duci recipienti ut ſupra, omnia bona præſentia, & futura prædictorum Communis, & Populi Senenſis, ac Civium diſtrictualium, quomodocumque ſubditorum ejuſdem Civitatis Senarum. Renunciantes exceptioni non factarum ratificationis, tranſlationis, traditionis, & Inveſtituræ, ac non factarum promiſſionis, & obligationis prædictarum, rei dicto modo non geſtæ, reſtitutioni in integrum ſimulati contractus, doli mali, vis, metus cauſa, actioni in factum & cujuſlibet alii remedio ſubſidiario, & omni juris, & legum municipalium, & civilium auxilio beneficii, & favoris, & inſuper præfati Sindici quo ſupra nomine in animas, & ſuper animas dictorum Conſtituentium juraverunt, ad Sancta Dei Evangelia corporaliter tactis Scripturis in manibus Notariorum infraſcriptorum ad delationem juramenti prædicti, eis per dictos Notarios factam, prædicta omnia, & ſingula vera eſſe, & eadem perpetuo attendere, & obſervare prælibato Domino Duci ejuſque filiis, & Deſcendentibus ut ſupra plenarie, ut ſuperius continetur, & ſcriptum eſt, & non contrafacere vel venire aliqua ratione, vel cauſa, ſeu quovis queſito colore. Quibus omnibus ſic peractis præfatus illuſtriſſimus Dominus Dux pro ſe, ſuiſque filiis, & Deſcendentibus ut ſupra acceptavit, & acceptat dictas ratificationem, tranſlationem, & traditionem Dominii, & poſſeſſionis præfatæ Civitatis Senarum, & omnium prædictorum ſibi, & in eum factas per Sindicos prædictos, recipiendo ut ſupra dictum eſt, ac etiam ad cautelam ratificavit, & emologavit, ratificat, & emologat omnia, & ſingula facta, & geſta in Civitate Senarum, per ſupradictos Sindicos, & Procuratores ſuos, ſeu vice, & nomine ſuo, & ſuorum filiorum, & deſcendentium ut ſupra, occaſione tranſlationis dicti Dominii, & traditionis poſſeſſionis dictæ Civitatis Senarum, & omnium

ANNO 1399. nium prædictorum, de quibus superius mentio facta est, sed dixit, quod intendebat supremum Jus Romani Imperii salvum semper esse. Mandantes præfatus Dominus Dux, & Sindici prælibati dictis nominibus nobis Johanni, & Catelano Notariis infrascriptis, quod de prædictis conficere debeamus unum, & plura in eadem forma autenticum, & autentica Instrumentum, & Instrumenta prout fuerit opportunum. Actum in Civitate Papiæ in Castro prælibati Illustrissimi Principis, & excellentissimi Domini Domini Ducis Mediolani &c. sito in Porta Sancti Petri ad murum in Parochia Sanctæ Mariæ in pertica videlicet sub porticu respitiente versus Portam Introitus dicti Castri. Anno à nativitate Domini Nostri Jesu Christi millesimo tricentesimo nonagesimo nono, Indictione septima secundum morem Civitatis Papiæ, die decimo octavo mensis Novembris, hora inter vigesimam secundam, & vigesimam tertiam horam. Præsentibus Reverendo in Christo Patre Domino Fratre de Candia Dei gratia Episcopo Novariensi, & Comite. Illustri Principe, & Magnifico Domino Domino Theodoro Marchione Montisferrati, Magnifico Domino Antonio Comite Montisferrati Urbini &c Magnifico Viro Domino Nicolao Marchione Pallavicino, Magnifico viro Domino Ludovico Domino de Montegaudio, Magnifico Viro Domino Francisco de Barbavariis, Camerario prefati Domini, Spectabili Milite Domino Jacobo de Verine, spectabili ac facondissimo Legum Doctore Domino Filippino de Milliis Consiliario, & spectabilibus Militibus Domino Balzarino de Pusterla, Domino Bernardo de Lonate, Domino Franchino de Rusconibus, & pluribus aliis inde Testibus, ad hæc vocatis spetialiter, & rogatis.

Subscriptum signo Tabellionatus antepostito Ego Catelanus de Christianis, genitus quondam Domini Francischini Juris Periti, publicus Papiensis Appostolica Imperialique auctoritatibus Notarius Scribaque prælibati Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini Domini Ducis Mediolani & hanc cartam michi fieri jussam rogatus tradidi, & subscripsi subscriptamque cum signo Tabellionatus antepostito Ego Ferrarius de Tragiis quondam Georgii de Valentia publicus Imperiali auctoritate Notarius hanc cartam jussu Notarii suprascripti scripsi. Et me in præmissorum testimonium subscripsi.

Extracta fuit præsens Copia à Registro inscripto sub Littera N. Ducis Joannis Galeaz Vicecomitis, Virtutum Comitis existente in Regio Archivio Castri Portæ Jovis Mediolani, in papiro scripto; datum Mediolani die trigesima Mensis Octobris anni 1719.

Examinavit Joannes Franciscus Strigellius Regii Archivii Officialis.

11. Decembre. *Pacta inter Dominum Joannem Galeaz Ducem Mediolani pro se & Filiis ejus atque descendentibus Masculis ab una, & Syndicos Procuratoresque Communis Senarum ab altera parte conventa, quibus, manente semper Deditione & submissione totius Communis populique sub Dominio præfato Ducis, & Descendentium suorum, provisum est de modo quo Civitas illa bene regatur, & salubriter gubernetur. Actum Papiæ anno* 1399. *die* 11. *Decembris.* [Autentique tiré des Archives Royalles du Chateau de Milan.]

IN Nomine Domini totiusque Curiæ Celestis Amen. Ad Gloriam, Laudem, & honorem Omnipotentis Dei, & Gloriosæ Virginis Mariæ Matris ejus, beatique Doctoris Ambrosii. Ad honorem, & reverentiam serenissimi, & gloriosissimi Principis, & Domini Domini Venceslai Dei gratia Romanorum, & Boemiæ Regis. Ad honorem, & exaltationem, felicemque Statum Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini Domini Johannis Galeaz Ducis Mediolaniæ, Papiæ, Virtutumque Comitis, ac Pisarum, & Senarum Domini, suorumque Illustrium filiorum, & Descendentium. Præfatus Illustrissimus Princeps, & Excellentissimus Dominus Dominus Johannes Galeaz Dux Mediolaniæ, Papiæ, Virtutumque Comes, ac Pisarum, & Senarum Dominus. Considerans, & attendens sinceram dilectionem, & fidei puritatem, quam ergà ipsum habuerunt, & habent Magnifici filii sui carissimi Priores, Gubernatores, & Capitaneus Populi, & generaliter omnes Cives Senenses in transferendo in ipsum ejusque filios, & Descendentes videlicet masculos legitimos, succedentes sibi in Ducatu Mediolani prædicto, sponte, & liberè Signoriam, & liberum Dominium Magnificæ Civitatis Senarum ejusque Comitatus, Territorii, fortiæ, & districtus, Cupiensque præfatus Illustrissimus & Excellentissimus Dominus Dux Mediolani prædictis filiis suis Civibus Senensibus, & totæ Communitati Senensi salubriter providere per modum, quo Civitas illa bene regatur, & salubriter gubernetur, ac sub præfati Domini Ducis Mediolani filiorumque suorum succedentium ut supra Dominio felicia incrementa suscipiant omnibus modo, jure, forma, & causa, quibus melius potuit, & potest, faciens, & promittens pro se, & suo nomine, ac nomine, & vice filiorum, & Descendentium suorum videlicet masculorum legitimorum, & succedentium sibi in Ducatu Mediolani prædicto in infinitum de sui innata clementia, & benignitate obtulit, & pro se ipso, & dictis ejus filiis, & Descendentibus succedentibus sibi, ut supra, observaturum promisit infrascripta pacta infrascriptis Sindicibus, & Procuratoribus Communis, & Populi Senensis videlicet Magnificis, & Spectabilibus Viris Domino Nicolo, Domini Nicoli Detalimbenis militi, Domino Cino Vannis, Cini de Galeatiis milliti, Domino Johanni, Domino Francischi de Bellantibus Legum Doctori, Domino Bartholomeo Blasii Legum Doctori, Magistro Dominicho Johannis artium, & Medicinæ Doctori, Angelo Latinuctii de Russis. Francischo Bartolamei de Petruciis, & Andreæ Augustini Banchério præsentibus, & recipientibus nomine, & vice, & ad partem, & utilitatem dicti Communis, & Senensis Populi, Civium, & districtualium dictæ Civitatis Senarum, quæ Pacta sunt infrascripta videlicet. Primo quod Civitas Senarum habeat Priores, Gubernatores, & Capitaneum Populi, qui habeat præesse negotiis Civitatis Senensis, & qui Priores, & Capitaneus stent in Pallatio consueto, & habeant eandem potestatem quam habebant ante dictam translationem secundum ordines suos, servato capitulo disponente inferius de Locumtenente, & salvo jure Dominii translati ut supra. Item quod Priores, Gubernatores, & Capitaneus prædicti habeant sumptus consuetos, & alia emolumenta, quæ habere consueverunt. Item quod Priores, Gubernatores, & Capitaneus Populi prædicti, sive Civitas Senensis habeant Cancellarios, & Notarios suos consuetos, & cum Sallariis, & utilitatibus consuetis, & unum alium Cancellarium pro dicto Illustri Duce Mediolani, qui se subscribat, & subscribere debeat Litteris, & decretis fiendis per Priores, Gubernatores, & Capitaneum Populi. Item quod dicti Priores, Gubernatores, & Capitaneus Populi prædicti habeant pro eorum custodia, & Servitiis eorum famulos, quos soliti sunt habere, cum stipendiis, & modis consuetis. Item quod Prior dictorum Priorum tam in loco, in quo conveniunt dicti Priores pro eorum Offitio, quod in loco, in quo Consilia congregantur, stare, & sedere debeat in loco solito, & consueto. Item quod provisiones, reformationes, & Statuta Civitatis prædictæ observentur tam in jure reddendo in Pallatio Senatoris, & potestatis, quam etiam quæ respitiunt mercatores, & negotia Mercaturæ, & artis lanæ, & Universitatem Judicum, & Notariorum, & aliarum artium, & statuta, quæ loquuntur de moneta cudenda, & de Rebanitione quacumque bannitorum, exulum, & Rebellium, & provisiones, ac Statuta loquentia de Castris, & Cassaris construendis, reparandis, & fortificandis, & quæcumque aliæ provisiones, & Reformationes, & Statuta dictæ Civitatis, nihilo in eis mutato. Item quod modi, & ordines soliti observari in Consiliis convocandis, & retinendis de cetero similiter observentur, & habeant eandem auctoritatem, & potestatem, quam habebant ante translationem Dominii secundum ordines suos, servato tamen Capitulo disponente inferius de Locum-tenente, & salvo Jure Dominii translati ut supra, & excepto, quod nihil possit ordinari in dictis Consiliis, quod sit, vel esse possit in præjuditium status, vel honoris Do-

ANNO 1399. Domini prælibati. Item quod Regimina, gubernationes, & Offitia dictæ Civitatis Senarum fiant constituantur, & deputentur per illos Cives de ordine novem duodecim Reformatorum, & Popularium, & aliorum Civium, illis modò, & forma, & prerogativis, & emolumentis, quibus sunt soliti fieri, constitui, & ordinari per illos de ordinibus antedictis, & quod ipsa Regimina, & Offitia tam in Civitate, quam extra manuteneantur, conserventur, & deffendantur modo, & forma hactenus consuetis. Item quod omnia statuta, ordinamenta, atque reformationes, & provisiones in Civitate prædicta factæ, & editæ, & alia quæ facta sunt, & solita observari in favorem, honorem, utilitatem, atque privilegium Civium prædictorum de dictis ordinibus novem duodecim reformatorum, & Popularium maxime, qui residerunt, & residebunt in Offitio Prioratus, remaneant, & stent firma, & inviolabiliter observentur. Item quod omnia debita dictæ Civitatis ad quæ ipsa Communitas tenetur, tam civibus, & suppositis, quam extraneis, & tam scriptis in Bicherna, quam in Libro triginta quinque, quam etiam alibi satisfiant, & solvantur more solito, & consueto. Item quod de omnibus, & singulis prestantiis ordinariis hinc retro solutis fiant, & fieri debeant Libri montium, de quibus Libris postea notitia fiat præfato Domino Duci, & quia Intratæ dictæ Communitatis nunc exiles sunt, & concedente Domino augebuntur, remaneat in arbitrio Domini quando, & quomodo restitui debeant prestantiæ prædictæ. Item quod præfatus Dominus Dux possit ponere, & tenere in dicta Civitate Senarum unum ejus Locum-Tenentem quotiescumque sibi videbitur expedire, qui Locum-tenens possit, & debeat interesse agendis simul cum dictis Prioribus, Gubernatoribus, & Capitaneo Populi, & in omnibus consiliis Civitatis quando fierent, ad quæ consilia requiri debeat dictus Locum-tenens, & qui Locumtenens habeat in quibuscumque expediendis per dictos Priores, Gubernatores, & Capitaneum, Consilia, ac regimina dictæ Civitatis duas voces tantum. Ita quod suæ duæ voces non plus valeant, quam duæ ex vocibus dictorum Priorum, Gubernatorum, & Capitanei Populi, & in casu quo dictus Locumtenens absens esset a Civitate, vel requisitus non interesset, vel non mitteret alium loco sui, ea quæ fierent per Priores, & Capitaneum Populi, seu per Consilia ordinata valeant secundum statuta sua. Item quod præfatus Illustris Dux det dictis Civibus Senarum Senatorem, & Potestatem tam ex Subditis præfati Domini Ducis, quam aliis, transmittendis in scriptis præfato Domino Duce per Priores, Gubernatores, & Capitaneum Populi prædicti, qui transmittendi sint ad unum, quatuor pro vice pro quolibet dictorum Offitialium, & si in ipsis quatuor nullus esset qui præfato Domino Duci placeret, mittent præfato Domino Duci alios quattuor qualibet vice, totiens, quoad in ipsis Dominus reperiet unum, qui sibi placuerit, qui Offitiales tenere debeant familiam, & equos consuetos, & habere debeant sallarium consuetum, teneanturque Offitiales prædicti facere monstras, & consignationes debitas, & cætera ad quæ tenentur. Item quod præfatus Dominus Dux possit tenere unum Offitialem, qui cum aliis Offitialibus dicti Communis Senarum videlicet Camerario, & quatuor Provisorum Bichernæ possit, & debeat interesse, & computum tenere de omnibus Intratis, & expensis dicti Communis, & ut receptiones pecuniarum, & solutiones debito modo procedant, & fiant per manus dicti Offitialis, & prædictorum Offitialium dicti Communis Senarum. Item quod præfatus Dominus Dux ejusque Descendentes possint, & debeant ponere, tenere, & deputare Castellanos, & Custodes in infrascriptis Castris, & fortilitiis districtus, & Comitatus Senarum, videlicet in Castris, sive fortilitiis Civitatis Massæ, Civitatis Chroseti, Castri Talamonis, Castri Montis Ulzini, Castri Luzignani, Vallis Clavarum, Castri Casularum, & Castri Arzidosso, in aliis vero Fortilitiis, Castris, & Terris dicti districtus, & fortia Senarum Priores, Gubernatores, Capitaneus, & Regimina prædicta possint, & debeant ponere, & deputare Offitiales, Castellanos, atque Custodes illos, de quibus sibi videbitur, & per modum hactenus consuetum, possint tamen præfatus Dominus Dux ejusque Descendentes ut supra secundum conditionem, & opportunitatem temporum in dictis aliis Fortilitiis, Castris, & terris de bona custodia providere, & quod dictus Locumtenens, Priores, Gubernatores, & Capitaneus, & regimina prædicta in dictis Civitatibus Massæ, Chroseti, & Castris, & fortilitiis Talamonis, Montis Ulzini, Luzignani, Vallis Clavarum, Casularum, & Arzidosso possint, & debeant providere de Potestatibus Capitaneo, & Rectoribus, teneanturque Castellani, & Offitiales in dictis Civitatibus, & Castris constituti sibi invicem dare auxilium, & favorem in concernentibus statum, & honorem præfati Domini Ducis, promittantque Castellani prædicti eis fieri monstras debitas. Item quod Litteræ, præcepta, & alia quæ solita fieri erant, & fiebant sub nomine dictorum Priorum, Gubernatorum, & Capitanei Populi, fiant sub nomine Locumtenentis, & dictorum Priorum, Gubernatorum, & Capitanei Populi, si præfatus Dominus Dux Locumtenentem eis dederit. Item quod omnes intratæ, redditus, & proventus dicti Communis Senarum sint, & esse intelligantur præfati Domini Ducis, ejusque Descendentium ut supra, de quibus tamen fiant solutiones, & expensæ debitæ Prioribus, Gubernatoribus, & Capitaneo Populi, Locumtenenti, & Canzellario, cæterisque Offitialibus, Castellanis, & Custodibus, ac aliis habere debentibus more solito. Et in casu quo factis solutionibus suprascriptis superfit aliquid de Intratis, redditibus, & proventibus dicti Communis, quod speratur esse debere Altissimo concedente, vult præfatus Dominus Dux, quod illud superfluum expendatur, & convertatur in causis infrascriptis videlicet in expensis Priorum, & Capitanei Populi ultra solitum quæ capiunt in anno Florenos 1200. Item famulis decem addendis dictis Prioribus Florenos 300. Item pro quatuor Caballariis, & sex Curreriis addendis ut supra Florenos 660. Item pro uno Notario Coadjutore Notarii Reformationum Florenos 36. Item pro Datio solvi solito pro provisione salis restituendi Florenos 4000. Item pro expensis Judicis appellationum elligendi ad instar Senatoris, & Potestatis Florenos 800. Item pro expensis unius exequtoris elligendi tamen eo modo, quo fit de Potestate, & Senatore Florenos 1500. Item pro expensa Studii generalis Florenos 3000. Quæ expensæ capiunt in anno summas Florenorum 11496., & quod in ellectione, & arbitrio dictorum Priorum, Gubernatorum, & Capitanei Populi, ac Regiminum Senarum sit, incipere ad expendendum dictum superfluum in illa causa ex prædictis causis de qua, & quibus eis videbitur, factis semper prius solutionibus de Intratis prædictis suprascriptis Prioribus, Capitaneo Populi, Locumtenenti, Canzellario cæterisque Offitialibus, Castellanis, Custodibus, & aliis habere debentibus more solito. Item quod præfatus Dominus Dux, vel ejus Descendentes ut supra non possit, vel debeat ponere, nec augere Civibus Comitativis, vel districtualibus Civitatis Senarum ultra intratas dictæ Communitatis aliqua datia, vel præstantiam, seu collectas, nec novas gabellas, nec aliquas taleas, imprestita, fodra, sive collectas aliquas, Angarias, vel Perangarias imponere, vel imponi facere. Item quod prefatus Dominus Dux teneatur, & debeat dictam Civitatem, & districtum deffendere ab omnibus, qui vellent dictæ Civitati guerram facere, vel ejus Comitatui, & districtui, & a quibuscumque gentibus, & Sotialibus, quemadmodum deffenderet alias Civitates suas. Item quod præfatus Dominus Dux teneatur, & debeat conservare, deffendere, & manutenere omnes Terras, Castra, atque Loca Comitatus, & districtus Senarum de præsenti ipsi Civitati Senarum obbedientia, sive obedientes ad obedientiam, & reverentiam suam, & dictæ Civitatis Senarum, & etiam augere pro posse ipsam Civitatem in Jurisdictionibus, & suis Juribus quibuscumque, & ipsam Civitatem Senarum, ejusque Comitatum, & districtum, Terras, Castra, & Loca eorumdem supradicta non alienare, neque in aliquem alium transferre, vel extra manus, & Dominium suum ponere alicui Principi, Domino, seu Regimini, vel singulari personæ, cujuscumque præheminentiæ, & dignitatis exifteret, occasione quacumque, nec sub aliquo colore, vel titulo, & in casu quo contingeret præfatum Dominum Ducem Mediolani velle dictam Civitatem Senarum, vel ejus Comitatum, & Territtorium, seu terras, Castra, & Loca prædicta dimittere, & ab ipso aliqualiter abdicare, promittit

ANNO 1399. tit præfatus Dux ipsam Civitatem, Comitatum, & districtum relinquere, & dimittere ipsis Regiminibus supradictis Civitati Senarum, & dictæ Civitati in ea forma, Jurisdictione, & modo, quibus dicta Civitas, & Regimina nunc sunt, & erant ante translationem Dominii factam in præfatum Dominum Ducem. Item quod Priores, Gubernatores, & Capitaneus Populi, ac Regimina prædicta possint, & eis liceat, etiam sine consensu, & licentia Domini Locumtenentis illic existentis mittere ad præfatum Dominum Ducem, ejusque filios, & descendentes quoscumque Ambassiatores, & Nuntios, & etiam quascumque Litteras prout, & sicut eis videbitur, & placebit. Quibus Sallaria, emende, & provisiones fieri, & solvi debeant de introitibus dictæ Civitatis, prout solitum est fieri, & solvi Ambassiatoribus dictæ Civitatis Senarum, & hoc locum habeat tam pro presenti tempore, quam futuro. Item quod omnes expensæ quæ occurrent fiendæ occasione illorum Ambassiatorum, Cavallariorum, & Curreriorum Communis Senensis mittendorum cum consensu dicti Domini Locumtenentis illic existentis, & occasione oblationum per Commune Senarum fieri solitarum Ecclesiis, sive aliis piis Locis dictæ Civitatis, sive etiam pro cursu palliorum, & pro reaptatione, & conservatione Portus Talamonis, pontium, & fontium, ac pallatiorum, Viarum, murorum, & Januarum dictæ Civitatis, ac Cassarorum, & fortilitiorum prælibati Domini, & dicti Communis Senensis fiant, & solvantur de introitibus dictæ Civitatis more solito, & consueto, & idem servetur, & fiat de sallariis, & expensis pro Magistris Grammaticæ, & Doctoribus aliarum facultatum, sicut servatum est de anno præterito, & præsenti. Item quod ex devotione magna, quam habet præfatus Dominus Dux ad Sanctissimam Virginem Mariam, vult præfatus Dominus Dux, quod aliqui sui Offitiales vel Descendentes non debeant se intromittere de hospitali Sanctæ Mariæ de la Scalla, & Misericordiæ dictæ Civitatis Senarum, nec de eorum bonis, vel Redditibus, nec de ipsorum hospitalium Regimine, vel guberno, scilicet permitti debeant dicta hospitalia regi, & gubernari per modum hactenus consuetum, debeant tamen præfatus Dominus Dux ejusque Descendentes protegere, deffendere, & manutenere dicta hospitalia in Juribus suis, & idem intelligatur, & fiat de Ecclesia majori ejusque opera, & introitibus. Item quod dignitates Ecclesiasticæ, seu benefitia Ecclesiastica vacantia, & quæ vacabunt in dictis Civitatibus Senarum, Massæ, & Chrosseti earumque diocesibus, & districtibus, dentur personis Senensibus, & non aliis, & præfatus Dominus Dux libenter scribet pro eis in Curia Romana, sed vult præfatus Dominus, quod quando pro aliquo benefitio scribere debeat, non rogetur per Senenses nisi pro una persona tantum. Item ad hoc ut pauperibus provideatur, quod alibrati in Civitate Senensi, vel in Massis ejusdem atque conferentes cum Civitate in — Libris, & abinde infra in Libra præsenti sint, & esse debeant liberi, & absoluti ab omnibus prestantiis, & datiis, quas, & quæ solvere tenebantur quoquo modo usque in presentem diem, non obstante quod fuerit alibratus in Majori Libra in temporibus Retroactis. Item quod Priores, Gubernatores, Capitaneus Populi, Dominus Locumtenens, Vexiliferi, Magistri, & ordinarii Civitatis possint facere excomputum, & relassationem Terris, & Locis Comitatus, & Jurisdictionis Senensis, quibus non extiterat facta aliqua relaxatio de debitis eorum veteribus, quæ solvere tenebantur a Calendis Januarii proxime præteriti retro ad instar aliarum, quæ tale benefitium fuerunt consecutæ. Item quod præfatus Dominus Dux habens respectum ad gravia damna, quæ Comitativi Senarum substinuerunt propter guerras præteritas, & gentes sotiales, gratiam facit prædictis Comitativis, quia hinc ad novem annos proxime futuros quolibet anno dictorum novem annorum præfatus Dominus Dux relassat, & remittit dictis Comitativis Florenos mille de taxationibus, quas solvere tenentur Communi Senarum. Item quod Intratæ ordinariæ, redditus, & proventus dictæ Civitatis diminui non possint, salvis manentibus suprascriptis. Item, quod omnia suprascripta intelligantur, & intelligi debeant ad bonum, & purum intellectum, & bonam, & puram fidem, omni mala interpretatione rejecta. Ipsasque oblationes, & pacta prædicta prædicti Sindici dictis nominibus humiliter, & cum omni reverentia tanquam dictæ Civitati salubria acceptaverunt, & acceptant de ipsisque summe regratiati fuerunt, & regratiantur præfato Illustrissimo Domino suo Domino Duci Mediolani, promiseruntque præfati Sindici solemniter præfato Domino suo Duci Mediolani se facturos, & curaturos cum effectu, quod Priores, Gubernatores, & Capitaneus Populi, & Cives prædicti, ac dictum Commune, & Populus Senensis, prædicta omnia, & singula solemniter rattificabunt, & approbabunt per publicum Instrumentum præfato suo Domino Domino Duci transmittendum. Insuper præfatus Illustrissimus Dominus Dux Mediolani cupiens, & affectans quod filii, Descendentesque sui suprascripti semper, & continuo observent Civibus Senensibus prædictis, ac Communi, & Populo Senensi conventiones, & pacta prædicta, injunxit, & in mandatis dedit, ac injungit, & in mandatis dat prædictis filiis, & Descendentibus suis ut supra, illis strictiori, & fortiori modo, & vinculo quibus validius fieri potest, & per illum modum quo filii tenentur paternis obedire præceptis, quatenus conventiones, & pacta prædicta perpetuo debeant inviolabiliter observare, & facere ponctaliter observari, & hoc tam pro honore præfati Domini Ducis, quam etiam pro honore prædictorum filiorum suorum, & ne imposterum aliqua dubietas oriri possit super pactis prædictis, voluit, jussit, & mandavit hoc Instrumentum sui sigilli magni appensione muniri. Mandans præfatus Illustrissimus Princeps, & Dominus Dominus Dux Mediolani &c. Nobis Catelano de Christianis, Salerno Janni, & Nerio Ser Joannis Notariis infrascriptis, & dicti Sindici nos eosdem Notarios, ac quemlibet nostrum rogantes ut de præmissis unum, & plura si fuerit opportunum publica conficiamus Instrumenta. Actum in Civitate Papiæ in Castro prælibati Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini Domini Ducis Mediolani &c. sito in Porta Sancti Petri ad murum in parochia Sanctæ Mariæ in pertica, videlicet in Camera a Viollis depicta se tenente cum Sala magna Domini prælibati respiciente versus Portam introitus dicti Castri. Anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo tricentesimo nonagesimo nono, Inditione septima, die undecimo mensis Decembris, hora parum post vigesimam quartam horam. Præsentibus Magnificis, & spectabilibus Viris Domino Francischo de Barbavariis Camerario, Domino Filipino de Milliis, Domino Petro de Pusterla facundissimis Legum Doctoribus Consiliariis, & Andriolo de Arisiis Secretario prælibati Domini inde testibus subscriptis cum signo Tabellionatus antepo sito. Ego Catelanus de Christianis, genitus quondam Domini Francischini Jurisperiti, publicus Papiensis Appostolica, Imperialique auctoritatibus Notarius, scribaque præfati Domini Ducis Mediolani &c hanc cartam mihi fieri jussam rogatus tradidi, & subscripsi.

Subscriptam cum signo Tabellionatus antepo sito Ego Ferrarius de Fragiis quondam Georgii de Valentia publicus Imperiali auctoritate Notarius hanc cartam jussu Notarii suprascripti scripsi, & me in præmissorum testimonium subscripsi &c.

Extracta fuit presens Copia à Registro inscripto sub Littera N. Ducis Joannis Galeaz Vicecomitis Virtutum Comitis existente in Regio Archivio Castri Porte Jovis Mediolani in papiro scripto, Datum Mediolani die trigesima mensis Octobris anni 1719.

Examinavit Joannes Franciscus Strigellius Regii Archivii Officialis.

CLVII.

Instrumentum Translationis pleni, & liberi Dominii Civitatis, & Comitatûs Pisarum, in Dominum JOANNEM GALEAZ *Ducem Mediolani, factæ per Communitatem Civitatis præfatæ. Actum Papiæ anno 1399. secundum cursum Papiæ, anno vero Dominicæ Incarnationis 1400. ultima Martii, Inditione* 1399. 1400. 31. Mars.

ANNO 1399. 1400.

tione ſeptima, ſecundum curſum Civitatis Piſarum. [Authentique tiré des Archives Royalles du Chateau de Milan . . Regiſtre N.]

IN Nomine Domini totiusque Curiæ Celeſtis Amen. Ad honorem, & gloriam Omnipotentis Dei, & Glorioſæ Virginis Mariæ Matris ejus, & omnium Sanctorum, & Sanctarum Dei. Ad honorem, & reverentiam Sereniſſimi, & Glorioſiſſimi Principis, & Domini Domini Venceslai Dei Gratia Romanorum, & Boemiæ Regis, & Sacroſancti Romani Imperii, & totius Partis Gibellinæ. Ad honorem, & exaltationem, augmentum, & felicem ſtatum Illuſtriſſimi Principis, & Excellentiſſimi Domini noſtri Domini Joannis Galeaz Ducis Mediolani &c. Papiæ, Angleriæ, ac Virtutum Comitis; Et ad honorem, & Reverentiam, Augmentum, & bonum Statum Communis, & Populi Piſani. Spectabiles Viri Dominus Petrus Ranerii de Gualandis Miles, Dominus Petrus olim Johannis de Graſſis Miles Legumque Doctor, & Dominus Benedictus olim Henrici de Plombino Legum Doctor, & Tottus olim Ser Lappi de Sancto Caſſiano Mercator, Piſani Cives, Sindici, & Ambaſſiatores, Procuratores, & Nuntii Speciales Communis, & Populi Piſani, Civium, & Diſtrictualium) Civitatis Piſarum, ut conſtat publico Inſtrumento dicti Sindicatus rogato per Ser Bartolomeum Cinii de Morona Notarium Civem Piſanum, & Andream olim Johannis Girardi de Caſtillione Notarium, & Civem Piſanum, Dominicæ Incarnationis Anno milleſimo tricenteſimo nonageſimo nono, Indictione Septima, die vigeſimo ſeptimo menſis Februarii ſecundum curſum Civitatis Piſanæ, dicto Sindicario, & Procuratorio nomine, præſentia, conſenſu, conſilio, & voluntate infraſcriptorum Civium Piſanorum Ambaſſatorum Piſani Communis una cum eis videlicet olim Domini Ranerii de Zacciis, Laurentii olim Michaelis Ziamperoli, Johannis olim Bartholomei Graſſulini, Johannis olim Nicolai Aſſo pardi, Bartolamei Ser Colli de Scorno, Gavi Ser Zolli Pandelfini, Johannis Cechi de Calci Magiſtri, Franciſci olim Bertali de Buerſi, Baccionis Pardutii de Calci, & Jacobi olim Bineli, dederunt, tradiderunt, conſignaverunt, & tranſtulerunt, ac dant, tradunt, conſignant, & transferunt Illuſtriſſimo Principi, & excellentiſſimo Domino Domino Johanni Galeaz Duci Mediolani & Papiæ, Angleriæ, ac Virtutum Comiti, & in ipſum, præſenti, & recipienti pro ſe ſuisque filiis, deſcendentibus, & ſucceſſoribus plenum, verum, & liberum Dominium Civitatis Piſarum ejuſque Comitatus, Fortiæ, & Diſtrictus, & omnium, & ſingulorum Caſtrorum, Terrarum, Inſularum, Fortalitiarum, & pertinentium ejusdem Civitatis cum mero, & mixto Imperio, ac omnimoda Juriſdictione, & gladii poteſtate, & cum omnibus, & ſingulis Regalibus, & Juriſdictionibus & Juribus quibuscumque dictæ Civitati ſpectantibus, & pertinentibus. Et item ipſum merum, & mixtum imperium, & omnimodam juriſdictionem, & gladii poteſtatem, & omnia Regalia dictæ Civitati ſpectantia, & quas, & quæ habet, & habere dignoſcatur Commune, & Populus Piſanus tam in terra, quam in aqua. Et in ſignum, & confirmationem prædictæ traditionis Dominii, prædicti Sindici præſentia, & conſenſu prædictorum Ambaſſiatorum inveſtiverunt prefatum Illuſtriſſimum Principem, & Excellentiſſimum Dominum Dominum Johannem Galeaz Ducem Mediolani & Papiæ Angleriæ, ac Virtutum Comitem præſentem pro ſe ſuiſque filiis, Deſcendentibus, & ſucceſſoribus per ſceptrum iterum, & vexilla duo, quorum alterum eſt rubeum, quod eſt arma Piſani Communis, alterum eſt, in quo picta eſt crux alba cum pomis in Campo Rubeo, quod eſt Arma Piſani Populi rattificantes, & approbantes omnes alias translationes Dominii factas in Civitate Piſarum in quoſcumque Recipientes nomine, & vice prefati Illuſtriſſimi Domini. Quam quidem translationem Dominii, & omnia prædicta, prædicti Sindici quo ſupra nomine, & quibus ſupra præſentia, & conſenſu ſolemni ſtipulatione promiſerunt, & convenerunt, ac promittunt, & conveniunt prælibato Domino Duci ſuo, & quo ſupra nomine recipienti cunctis temporibus perpetuo ratam, firmam, & ſtabilem, rata, firma, & ſtabilia habere, & tenere, & nullatenus, vel de jure, vel de facto contradicere, facere, nec venire, ſub reffectione, & reſtitutione omnium, & ſingulorum damnorum, Intereſſe, & expenſarum litis, & extra, quæ proinde quovis modo fierent, & paterentur per dictos Sindicos prefato Domino Duci ſolemni ſtippulatione ſolvere promiſſorum, quibus ſolutis, vel non, præſens ratus perpetuo maneat contractus, pro quorum omnium obſervatione Sindici prædicti quibus ſupra præſentia, & conſenſu, omnia bona prædictorum Comunis Populi, Civium, & Diſtrictualium ejusdem Civitatis prefato Domino obligant, renuntiant dicti Sindici quoſupra nomine exceptioni non factarum translationis Dominii, & Inveſtituræ, & omnium non ſic actorum, & promiſſorum ut ſupra continetur, exceptioni doli mali, metus, & infactum actioni, omnique alii Juri in contrarium Eandemque translationem Dominii, & prædicta prefatus Illuſtriſſimus Dominus Dux Mediolani & acceptavit, & acceptat, ſed dixit quod intendebat ſupremum Jus Romani Imperii ſalvum ſemper eſſe, mandantes dicti Sindici dictis nominibus michi Catelano de Chriſtianis Notario, & Ser Andreæ Johanni de Caſtillione, & Ser Bartolameo Cini de Morona Notariis infraſcriptis, & cuilibet noſtrum in ſolidum ut de præmiſſis cum ſolemnitatibus opportunis requiſitis publica conficiamus Inſtrumenta, & ſigillorum, quibus utitur Commune, & Populus Piſanus appenſione muniri. Actum in Civitate Papiæ in Caſtro prælibati Illuſtriſſimi Principis, & Excellentiſſimi Domini Domini Ducis Mediolani & Papiæ, Angleriæ ac Virtutum Comitis, ac Piſarum Domini, ſito in Porta Sancti Petri ad murum in Parochia Sanctæ Mariæ in Pertica videlicet ſub porticu reſpitiente verſus Portam introitus dicti Caſtri, anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo tricenteſimo nonageſimo nono, Indictione ſeptima, die ultima menſis Martii, hora decima ſeptima ſecundum Curſum Civitatis Papiæ, Anno vero Dominicæ Incarnationis milleſimo quadringenteſimo, Indictione ſeptima, die ultima Martii, ſupraſcripta ſecundum Curſum Civitatis Piſarum, præſentibus Reverendo, & ſpectabilibus Viris Domino Fratre Petro de Candia Dei Gratia Epiſcopo Novarienſi, & Comite Domino Nicolao Marchione Palavicino Domino Antonio de Porris Comite Pollentii Militibus, Domino Franciſcho de Barbavariis, & facondiſſimo Legum Doctore Domino Philipino de Milliis Conſiliariis prælibati Domini, nec non ſpectabilibus Militibus Domino Balzarino de Puſterla, Domino Ottone de Mandello, Domino Leonardo Marchione Malaſpinæ, Domino Bernardo de Lonate, & Domino Gaſparino de Vicecomitibus, nec non Domino Marcho olim Ottobonis de Spinollis de Janua, & Domino Damiano olim Domini Nicoli de Luchulo de Spinolis de Janua Domino Matheo filio Joannis de familia Legum Doctore Marchoaldo olim Domini Ludovici de Bocha, & Johanne quondam Pieri de Agnello Civibus Piſanis teſtibus ad hæc vocatis, & rogatis.

Subſcriptum cum ſigno Tabellionatus antepoſito Ego Catelanus de Chriſtianis, genitus quondam Domini Franciſchini Jurisperiti, publicus Papienſis Appoſtolica, Imperialique Auctoritatibus Notarius, Scribaque prælibati Illuſtriſſimi Principis Domini Ducis Mediolanis hanc cartam michi fieri juſſam rogatus tradidi, & ſubſcripſi.

Subſcriptam cum ſigno Tabellionatus antepoſito Ego Ferrarius de Fagiis quondam Georgii de Valentia publica Imperiali auctoritate Notarius hanc cartam juſſu Notarii ſupraſcripti ſcripſi, & me in præmiſſorum teſtimonium ſubſcripſi &c.

Extracta fuit præſens Copia à Regiſtro inſcripto ſub Littera N. Ducis Joannis Galeaz Vicecomitis, virtutum Comitis, exiſtente in Regio Archivio Caſtri Portæ Jovis Mediolani in papiro ſcripto; datum Mediolani die trigeſima menſis Octobris anno 1719.

Examinavit Joannes Franciſcus Strigellius Regii Archivii Officialis.

Conventiones, & Pacta per Dominum JOANNEM GALEAZ *Ducem Mediolani cum Sindicis, & Civibus Piſanis facta, poſtquam hi*

ANNO 1399. 1400.

hi sponte liberum Dominium dictæ Civitatis, & districtus in memoratum Ducem transtulissent. Acta Papiæ in castro præfati Principis, anno 1399. die ultima Martii. Indictione Septima. [Authentique tiré des Archives Royalles du Chateau de Milan . . Regiftre N.]

IN Nomine Domini totiusque Curiæ Celestis Amen. Ad Gloriam, Laudem, & honorem Omnipotentis Dei, & gloriosæ Virginis Mariæ Matris ejus, beatique Doctoris Ambrosii. Ad honorem, & reverentiam Serenissimi, & Gloriosissimi Principis, & Domini Domini Venceslai Dei Gracia Romanorum, & Boemiæ, Regis, & Sacro Sancti Romani Imperii. Ad honorem, & exaltationem, felicemque statum Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini Johannis Galeaz Ducis Mediolani & Papiæ, Angleriæ, Virtutumque Comitis, ac Pisarum Domini suorumque Illustrium filiorum, & Descendentium, præfatus Illustrissimus Princeps & Excellentissimus Dominus Dominus Johannes Galeaz Dux Mediolani, & Papiæ, Angleriæ, Virtutum Comes, ac Pisarum Dominus. Considerans, & attendens sinceram dilectionem, & fidei puritatem, quam erga ipsum habuerunt, & habent spectabiles filii sui carissimi Antiani, & generaliter omnes Cives Pisani in transferendo in ipsum ejusque filios, & descendentes sponte, & libere Segnoriam, & liberum Dominium Civitatis Pisarum, ejusque Comitatus, fortiæ, & districtus. Cupiensque præfatus Illustrissimus, & excellentissimus Dominus Dux, Mediolani prædictis filiis suis, Civibus Pisanis, & totæ Communitati Pisanæ, salubriter providere per modum, quo Civitas illa bene regatur & salubriter gubernetur ac sub præfati Domini Ducis Mediolani filiorumque suorum Dominio felicia incrementa suscipiatur omnibus modo, jure, forma, & causa, quibus melius potuit, & potest, faciens, & promittens pro se, & suo nomine, & nomine, & vice filiorum, Descendentium, & successorum ipsius Domini Ducis Mediolani in infinitum de sui innata Clementia, & benignitate obtulit, & se pro ipso, & dictis ejus filiis, descendentibus, & successoribus observaturum promisit infrascripta pacta infrascriptis Sindicis, & Procuratoribus Communis, & Populi Pisani, videlicet Egregio Militi, Domino Petro filio quondam, Domini Raynerii de Gualandis, Egregio Militi Legumque Doctore, Domino Petro filio quondam Johannis de Grassis, Egregio Legum Doctore, Domino Benedicto filio quondam, Henrigi de Plombino, & prudenti Viro Lotto, filio quondam Ser Lappi de Sancto Cassiano Mercatori, recipientibus nomine, & vice, & ad partem, & utilitatem dicti Communis, & Pisani Populi, Civium, & districtualium dictæ Civitatis Pisarum. Quæ pacta sunt infrascripta, videlicet. Primo. Quod Civitas Pisana habeat Antianos, qui habeant præesse Negotiis Civitatis, & qui Antianistent, & habitent in Palato consueto. Item quod Antiani prædicti de Intrata Communis Pisarum, habeant sumptus consuetos, & omnia emolumenta, quæ habere consueverunt. Item quod Antiani prædicti, sive civitas illa habeant duos Cancellarios more consueto, & cum sallario, & utilitatibus consuetis, & unum tertium cum aliis duobus pro præfato Domino Duce. Item quod Antiani prædicti habeant tot Marabesios quot soliti sunt habere expensis dictæ Communitatis. Item quod Antiani prædicti habeant, pro eorum custodia tot famulos, quot soliti sunt habere expensis dictæ Communitatis. Item quod provisiones, reformationes, & statuta illius Civitatis observentur, & tam a jure reddendo in pallatio potestatis, quam etiam ea, quæ respiciunt Mercatores, & Negotia Mercadantiæ, & quæcumque alia, nihil in ipsis provisionibus, reformationibus, & statutis innovando, vel mutando. Item quod Antiani prædicti possint, & debeant conferre Officia Potestariarum, & Vicariatuum Communitatis Pisarum Civibus suis, & aliis, videlicet illis de quibus eis videbitur cum consensu, & beneplacito Locum-Tenentis præfati Domini Ducis, & intendit Dominus, quod ipse Locum-tenens habeat in prædictis, & in hiis quæ pertinent Communi Pisarum, duas voces tantum. Ita quod duæ suæ voces, non plus valeant quam duæ ex vocibus dictorum Antianorum, in aliis vero rebus non pertinentibus Communi Pisarum, facere possit, prout faciebant alii Capitanei Custodiæ, & deffensores Communis, & Populi Pisani, & quod dictus Locum-tenens appelletur Locum-tenens Domini, & Capitaneus, ac deffensor Populi, & Communis Pisarum. Item quod modi, & ordines soliti observari in Civitate illa in convocandis, & tenendis eorum consiliis observentur. Item quod omnia debita, quæ Commune Pisarum tenetur, & debet solvere & satisfacere tam in massa præstantiarum Pisani Communis, quam etiam in præstanzono dicti Communis Pisarum, ad cujus Massæ, & præstanzoni provisionem, & satisfactionem sunt assignati certi dirritus, & introitus dictæ Civitatis, satisfiant, & satisfieri debeant de Introitibus dictæ Civitatis more solito, & consueto, quoad provisionem, & satisfactionem ipsius Massæ, & prestanzoni, & quod dirritus, & introitus assignati pro ipsis massa, & prestanzone nullatenus tangantur, propter alias quascumque expensas. Item quod Antiani dictæ Civitatis Pisarum possint, & eis liceat, etiam sine licentia, conscientia, & consensu Domini Locum-tenentis prædicti mittere ad præfatum Illustrissimum Dominum Ducem, & ejus filios, & descendentes quoscunque Ambassiatores, & Nuntios, & etiam quascumque litteras prout, & sicut ei videbitur, & placebit, quibus solvatur, & solvi debeat de introitibus dictæ Civitatis. Item quod omnes expensæ, quæ occurrerent faciendæ occasione aliorum Ambassiatorum, Caballariorum, & Curreriorum Pisani Communis mittendorum cum consensu Domini Locum-tenentis, & occasione oblationum per Commune Pisarum solitarum fieri Ecclesiis, seu aliis piis locis, & Religionis dictæ Civitatis, sive etiam pro cursu palliorum per terram, & aquam more solito, & consueto, & pro provisionibus fieri solitis Doctoribus, seu Medicis, vel Magistris Scollarum, & pro reattatione, & conservatione Pisani Portus, & pontium quorumcumque, ac Palatiorum Pisanæ Civitatis, fiant, & solvantur de Introitibus dictæ Civitatis more solito, & consueto. Præfatus Dominus Dux habeat custodiam Cittadellæ portarum, Fortilitiarum, & Castrorum existentium tam in Civitate Pisana quam extra. Item ponet in Civitate, illa unum ejus Locum-tenentem, qui Locum-tenens debebit interesse agendis simul, cum Antianis, & in Consiliis Civitatum, quando fient, sed ex justa causa, & ex justo impedimento possit loco sui mittere unum, qui debeat interesse cum Antianis, & in Consiliis prædictis. Item dabit Civibus Pisanis Potestatem, tam ex subditis præfati Domini, quam aliis qui sint numero quatuor quos Antiani prædicti in scriptis transmittent præfato Domino Duci, illum qui ex dictis quatuor, præfato Domino magis placuerit, & si in ipsis quatuor nullus esset, qui Domino placeret, mittent præfato Domino alios quatuor qualibet vice, totiens, quoad in ipsis Dominus reperiat unum qui sibi placeat. Item quod Litteræ, præcepta, & alia quæ solita fieri erant, & fiebant per Capitaneum, & nomine Capitaneorum Populi, nunc fiant nomine Locum-tenentis, & per ipsum Locum-tenentem, si vero fiebant per Capitaneum, & Antianos simul, etiam nunc fiant sub nomine Locum-tenentis, & Anzianorum simul. Si vero fiebant nomine Anzianorum tantum, & sint talia, quæ non respiciant statum illius Civitatis, etiam nunc fiant sub nomine Antianorum tantum. Si vero statum respiciant, fiant sub nomine Locum-tenentis, & Anzianorum simul, & non aliter. Item quod Locum-tenenti, & officialibus, & stipendiariis tam equestribus, quam pedestribus, Castellanis, & Portenariis in dictis Civitate, & fortilitiis deputandis, per præfatum Dominum solvatur de Intratis dicti Communis Pisarum, usque quo attingent intratæ prædictæ. Quæ tamen Intratæ Communes sint, & esse intelligantur præfati Domini Ducis, detracta prius, & ante omnia de Intratis prædictis expensa, pro Antianis prædictis, & aliis eis astantibus, & detractis diritibus, & introitibus assignatis Massæ, & prestantioni prædictis, qui nullatenus tangi possint ut prædicitur, & salvis manentibus suprascriptis. Item quod præfatus Dominus Dux ultra Intratam dictæ Communitatis non debeat ponere Civibus, vel districtualibus dictæ Civitatis novas gabellas, vel nova datia, ultra illas, & illa, quas, & quæ presentialiter habet Communitas illa, nec etiam taleas, imprestita, fodra, vel alia quævis onera. Item quod præfatus Dominus Dux, debeat dictam Civitatem, ejusque districtum deffendere ab omnibus qui guerram facere vellent dictæ Civitati, vel ejus districtui, & a quibuscumque gentibus, &

ANNO 1399. 1400.

& sotialibus quemadmodum deffenderet alias Civitates suas. Ipsasque oblationes, & pacta prædicta, prædicti Sindici dictis nominibus humiliter, & cum omni reverentia tamquam dictæ Civitati salubria acceptaverunt, & acceptant, de ipsisque summe regratiati fuerunt, & regratiantur præfato Illustrissimo Domino suo, Domino Duci Mediolani, promiseruntque præfati Sindici solemniter præfato Domino suo Duci Mediolani se facturos, & curaturos cum effectu, quod Antiani, & Cives prædicti, ac dictum Commune, & Populus Pisanus prædicta omnia, & singula solemniter ratifficabunt, & approbabunt per publicum Instrumentum, præfato suo Domino, Domino Duci transmittendum. Insuper præfatus Illustrissimus Dominus Dux Mediolani cupiens, & affectans, quod filii, descendentesque sui semper, & continuo observent Civibus Pisanis prædictis, ac Communi, & Populo Pisano conventiones, & pacta prædicta, injunxit, & in mandatis dedit, ac injungit, & in mandatis dat prædictis filiis, & descendentibus suis illis strictiori, & fortiori modo, & vinculo quibus validius fieri potest, & per illum modum, quo filii tenentur paternis obedire præceptis, quatenus conventiones, & pacta prædicta perpetuo debeant inviolabiliter observare, & facere ponctaliter observari, & hoc tam pro honore præfati Domini Ducis, quam etiam pro honore ipsorum filiorum suorum. Et ne imposterum aliqua dubietas oriri possit super pactis prædictis, voluit, jussit, & mandavit hoc Instrumentum sui sigilli magni appensione muniri, mandans præfatus, Illustrissimus Princeps, & Dominus Dominus Dux Mediolani &c. Michi Catelano de Christianis, Notario Papiensi, & Ser Andreæ, Johannis de Castillione, & Ser Bartolameo, Cini de Morona Notariis, & Civibus Pisanis, & cuilibet nostrum, ut de præmissis unum, & plura si fuerit opportunum, conficiamus Instrumenta. Actum in Civitate Papiæ, in Castro prælibati Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini, Domini Ducis Mediolani & Papiæ, Angleriæ, Virtutumque Comitis, ac Pisarum Domini, sito in Porta Sancti Petri ad murum in Parochia Sanctæ Mariæ in pertica, videlicet sub porticu respiciente versus portam Introitus dicti Castri, Anno a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi, millesimo tricentesimo nonagesimo nono, Indictione septima, die ultima mensis, Martii hora decima, septima, secundum cursum Civitatis Papiæ, Anno vero Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo, Indictione septima, die ultima Martii suprascripta, secundum cursum Civitatis Pisarum. Presentibus Reverendo, & spectabilbus Viris, Domino Fratre, Petro de Candia, Dei Gratia Episcopo Novariensi, & Comite Domino Nicholao, Marchione Pallavicino, Domino Antonio de Porris Comite Polentii Militibus, Domino Francischo de Barbavariis, & facondissimo Legum Doctore, Domino Filipino de Miliis Consiliariis prælibati Domini Ducis, nec non Spectabilibus militibus Domino Balzarino de Pusterla, Domino Ottone de Mandello, Domino Leonardo Marchione Malaspinæ, Domino Bernardo de Lonate, & Domino Gasparino de Vicecomitibus, nec non Domino Marcho, olim Ottoboni de Spinolis de Janua, & Domino Damiano, olim Domini Nicoli de Luchulo de Spinulis de Janua, Domino Matheo filio Johannis de Familia Legum Doctore, Marchoaldo olim Domini Ludovici de Rocha, & Johanne quondam Pieri de Agnello Pisanis Civibus testibus ad hæc vocatis, & rogatis.

Subscriptum cum signo Tabellionatus anteposito, Ego Catelanus de Christianis, genitus quondam Domini Francischini Jurisperiti publicus Papiensis Apostolica, Imperialique Auctoritatibus Notarius, scribaque prælibati Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini Domini Ducis Mediolani &c. hanc cartam mihi fieri jussam, rogatus tradidi, & subscripsi.

Subscriptam cum signo Tabellionatus anteposito, Ego Ferrarius de Fragiis, quondam Georgi de Valentia, publicus Imperiali auctoritate Notarius, hanc Cartam jussu Notarii suprascripti scripsi, & me in præmissorum testimonium subscripsi &c.

Extracta fuit presens Copia a Registro inscripto sub Littera N. Ducis, Joannis Galeaz Vicecomitis, virtutum Comitis existente in Rego Archivio Castri Porta Jovis Mediolani in papiro scripto, datum Mediolani die vigesima mensis Octobris anni 1719.

Examinavit Joannes Franciscus Strigellius Regii Archivii Officialis.

ANNO 1400.

CLVIII.

Capitulation RUPERTI Pfaltz-grafen bey Rhein/ welche er außgestellt vor seiner Wahl zum Römischen Reich/ geschehen im Jahr. 1400. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Generalis Continuatio. pag. 28.]

C'est-à-dire.

Capitulation de ROBERT *Comte Palatin, faite avec les Electeurs, avant son Election à l'Empire. En* 1400.

WIr Rupprecht von Gots Gnaden ꝛc. Bekennen und dun kunt mit diesem Brieffe/ daß wir unsern Herren und samet Kurfürsten und jr ieglichen besundern/ Herrn Johan zu Mentz/ Herrn Friederich zu Cölne/ und Herrn Wernherr zu Trier Ertz-Bisschoffen/ des heiligen Römischen Richs Ertz-Cancelern/ unsern lieben Herren Oheimen und besundern Fründen versprochen/ zugesagt und gelobt han/ versprechen und geloben in Crafft diß Brieses: Ob es were/ daß wir von Gots Versehung zu eime Römischen Künige erwelt worden/ daß wir jen und ihren Stifften alsdann ane allen Indrag und Widerrede sollen halten und verbriefen zu halten/ alle die Briefe und Artickel/ die hernach geschrieben stent/ und alsbalde wir dan unsere Königliche Crone entpfangen han/ so sollen wir jen und yr yegelichen off dieselben Punete und Artickel unser Königliche Brieffe geben/ in der besten Forme/ mit unser Königlicher Majestät Inngestegel versiegelt. Welche Punete und Artickel gelegen sint und also ludent.

Zum ersten sollen wir denselben unsern Mit-Kurfürsten samentlick und ihr iegelichen besundere confirmiren/ bestetigen und ernuwen alle ire Briefe/ sie halden ynne Concessien/ Confirmacien/ Permissien oder Indulta, Privilegia, Fryheit und Herkommen nach ynnhalde der guldin Bullen/ und sollen sie und ir iegelichen darynne nit hindern von einnicher Eigenschafft oder ander Sachen wegen/ die wir und das Rich daran hetten. Und sollen wir der heiligen Kirchen Sachen uns lassen gentzlich bevohlen sin/ und sollen die auch handeln/ mit götlichen redelichen Wegen/ und da ynne dun mit Rade und Willen der vorgenanten unser Mit-Kurfürsten. Auch als König Wentzlaw von Beheim in der Zyden/ als er ein Römischer König gewest ist/ den von Meilan und off das Lant zu Meilan einen Hertzogen/ und of das Lant Pafye einen Grafen gewirdiget und gemacht hat/ das sollen wir von Röm. Konglichen Macht widerruffen und gentzlich vernichten/ und sollen dieselben Land und ander des heiligen Richs Lande in Lamparten/ und in Welschen Landen understeen nach aller unser Macht/ ane Geverde/ wider an das Rich zu bringen/ nach Rate der vorgenanten unser Mit-Kurfürsten/ und die dann auch by dem Riche getruwelich behalden/ und soliche Koste und Schaden/ die darauf geen werden und darumb geschehen/ darum mogen wir an dieselben Land griffen/ und die davon ußrichten/ und widernemen mit Rade der Kurfürsten. Vort wann das Lant zu Bravant mit sinen Zugehörungen/ von Dode der hochgeboren Johann ietzundt Hertzogine zu Bravant/ dem Rich nu ledig wirdet und verfellit/ so sollen wir auch understeen nach unser Macht ungeverlich dasselbe Lant mit siner Zugehörunge wider an das Rich zu bringen/ dem Rych zu behalten/ und solich Koste und Schaden/ die darauf geen werden und darum geschehen/ darumb mögen wir an dieselben Lande griffen/ und die davon ußrichten und widernemen/ nach Rade der Kurfürsten. Auch sollen wir alle nuwe Zölle und Thorniß/ die der vorgenant König Wentzlaw/ als ein Römisch König/ und von des Richs wegen off dem Rine yemand wer der sy gegunnet/ gegeben oder verschriben hat/ die nit angegangen sint/ gentzlich widerruffen/ und sollen der noch keine ander nuwe Zölle/ Tornose oder Wart-Pfennige off dem Rine nit verlihen/ geben/ noch offlegen oder offlegen lassen/ ane Wissen/ Willen oder Rat der vorgenanten Kurfürsten. Und hette Keiser Karle oder König Wentzlaw vorgenant/ einiche nuwe Zölle off dem Rine widerruffen/ ußgenommen der vorgenanten Kurfürsten Zölle/ die sollen wir auch vor widerruffen halden/ und der nit von nuwes verlyhen/ verschreiben oder confirmiren. Vort sollen wir der vorgenante Kurfürsten und irr Stifft/ samenlich und besunder/ und die iren ane Geverde getruwelich hanthaben/ schutzen und schirmen/ unn jen bygestendig sin/ als einem Römische Könge zugehörit/ besunder do sie Rechtis an uns biedent und blibent wollen. Und sallen sie auch gemeinlich und besunder wider Recht nich dringen ane Geverde. Und sollen wir auch die der vorgenante Stücke/ Puncte und Artickel und ire iegelich/ alsbald wir Keiser werden/ den vorgenanten Kurforsten und iren Stifften ernuwen/

und

und mit unser Keiserlicher Majestät Ingesigel verschriben und versigeln / ane allen Intrag and Widerrede. Alle vorgeschriben Stücke / Puncten und Artickel und ir iegelichen han wir den egenanten Kurfürsten und ir iegelichen geredt und gelobt / reden und globen geinwurtichlich in Crafft diß Briefes in guten Truwen / und bey unsern Fürstlichen Eren / stete / veste und unverbrochenlich zu halten / und darwider nit zu suchen oder zu tun / geistlich oder werntlich / wie das zugeen oder gesin möchte / in einiche Wyse / sunder alle Geverde und Argelist / und des zu Orkunde &c.

CLIX.

1401. 23. Mai. *Litteræ* RUPERTI *Romanorum Imperatoris ad Priores Artium & Commune Civitatis Florentinæ de pecuniis tam dono ei dandis, quam mutuo accipiendis. Datum Nuremberg 23. Maji Anno 1401. Regni sui I.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum. Tom. 1. col. 1663.]

RUPERTUS, &c. devotissimis Imperii filiis & fidelissimis servitoribus, prioribus artium, & vexillifero justitiæ populi & Communis Florentiæ salutem & prosperos ad vota successus.

Non credat atque cogitet vestra devotio & commendanda fidelitas, quod pecunia dono petita ab Oratoribus nostris & à Communitate vestra solvenda, alicujus sinistræ intentionis intuitu postuletur. Sed quia hortationes vestras & aliorum audivimus, ut pro honore Imperii, salute Italiæ, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ unitate, in Latium festinum faceremus introïtum, expedit, ut principes nostros, proceres, atque nostram electam militiam congregemus, quorum armis & fide probata nostram stipantibus majestatem, intremus Italiam, plagas ejus & vulnera possetenus sanaturi. Quibus etenim Principibus, Proceribus, militibus procul dubio tota ista & sane amplior pecunia distribuetur, ut nostras victrices sequantur aquilas, quia de jure, & secundum consuetudinem nostram, extra Germaniam militantibus tenemur stipendia dare, quæ Serenitati nostræ illos obligent. Et quamvis cognoscamus illam summam Communitati vestræ & populo fore gravem, nihilominus respectu agendarum rerum in vestrum commodum & honorem desideramus, æquo animo toleretis, cum nostræ augustæ mentis sit devotionem & fidelitatem gratiosam cumulis, favoribus, & privilegiis prosequi, libertatem vestram, statum & dominationem vita comite opportunis conatibus conservare: lucidè cognoscentes quod extemplo auditis sublimitatis nostræ Oratoribus, nuntios vestros ad recognoscendum nos in Regem Romanorum legitimum transmisistis. Quæ quidem res numquam aureo divo pectore cadet, sed quam grata nobis fuerit & accepta, quamque dilexerimus & diligamus civitatem nostram Florentinam, cunctis Italiæ populis ostendemus, mutuum autem quod petimus in casu nostrarum necessitatum, & de quo volumus præstare idoneam cautionem, Deo propitio, & succedente fortunâ, fortè non necessariam, placeat non negare. Erit equidem vobis, devotissimi Imperii filii & fidelissimi servitores, perennis nobiscum gloria atque fama, qua in Ausonia nostræ majestatis viribus, & vestris auxiliis honor recuperetur Cæsareus penè lapsus. Demum ubi hæc duo non fuerint, non videmus transitum nostrum facilem in Italiam pro præsenti; si verò devotioni vestræ illa placuerint, contentamur ut illustrissimo fratri nostro Regi Aragoniæ, cui pridie per Oratorem suum certum reducem dedimus utilem ad rem nostram, sicut nuntii vestri sciunt, scribatis qualiter nobiscum effectualiter conclusistis.

Datum *Nuremberg* XXIII. die mensis Maii, anno Domini MCCCCI. regni verò nostri an. 1.

Ad mandatum Domini Regis, Job *Vener*, Licentiatus, &c.

CLX.

4 Juillet. *Privilegium* RUPERTI *Romanorum Regis, concessum Populo & Communioni Florentiæ. Datum Moguntiæ 4. Mensis Julii, anno Domini 1401. Regni vero sui I.* [Nova eaque plena assertio Juris quod Cæs. Maj & Imperio in Magnum Tusciæ Ducatum competit. In Append. pag. 71. Ex Archivo Imperiale.]

RUpertus ad perpetuam rei memoriam. Decet regiam Majestatem qualitatem respicere *Subditorum*, & illos propensiori gratiae munere prosequi, quos devotionis & fidei constantia & toleratione laborum viderit plus mereri. Considerantes igitur dilectos filios, populum & Communionem Florentiæ, super omnes Italiæ populos erga S. S. Rom. Imperium, ad cujus apicem Deo dante, sicut ordinati sumus, sic imtendimus pervenire, semper se *fideliter* habuisse Regibusque Rom. & Imperatoribus legitime constitutis, justeque prosequentibus cæptæ *devotionis officium*, & *obedientiæ debitum* præstitisse, nec non & Imperii jura singulariter conservando, suæ libertatis thesaurum inæstimabilem, non animi magnitudine solum, sed multo omnium expensarum onere, profusioneque sanguinis defendisse, non videmus cui justius omnis favor, cuique convenientius omnis gratia debeatur. Quamobrem attendentes omnes illius populi vires & potentiam robur Imperii, & fortitudinem Nostram esse, terras omnes atque civitates, propugnacula, villas, provincias & castra, quæ per dictum populum & Commune tenentur, reguntur & gubernantur, quæve possidentur, aut cum eis aliquo subjectionis fœdere inclusa sunt, aut quæ ex contractu, vel quasi contractu quopiam, testamento, codicillis, donatione tam mortis, vel inter vivos aut aliqua alia ultima voluntate, vel inter vivos titulo, quæ omnia tenore præsentium, ex certa scientia *confirmamus & approbamus*, ad dictum populum & Commune quomodolibet pertinerent, aut pervenissent, sive in quibus populus, & Commune præfatum jus, custodiam vel jurisdictionem, aut præeminentiam habet, & ad præsens dignoscitur obtinere, maximeque civitates, provincias, castra, terras & loca, quæ nominatim inferius describentur, eidem populo Communique Florentiæ *Regiæ Majestatis auctoritate*; animo deliberato, & sano Principum, Procerum & Baronum nostrorum accedente consilio, & consensu, & ex certa scientia libere donamus, concedimus & largimur, cum omnibus eorum juribus, & pertinentiis curiis, territoriis, & comitatibus, atque districtibus, hac edictali Nostræ benignitatis epistola, perpetuoque Rescripto jubentes, declarantes & decernentes, ea omnia ad eundem populum, & Commune jure plenissimo pertinere, etiamsi feudalia forent, vel aliquo tempore fuisse feudalia dicerentur, aut dici possent; non obstante, quod ad Nos vel Prædecessores Nostros, vel ad Divas Augustas, vel in *fiscum aut Imperialem*, vel Augustalem mensam, vel cameram essent, vel dici possent quomodolibet devoluta, vel etiam specialiter assignata, ea omnia de plenitudine potestatis, & omni via, ratione vel jure, quo melius & validius possimus, prælibato populo, & Communi, jure plenissimo concedentes, volumusque *cuncta Regalia tributa, pedagia, gabellas, obventiones & reditus, flumina, sylvas & nemora, piscationes, pascua & aucupia, quæ de jure solent ad fiscum, mensam vel Cameram Regiam, Imperialem, vel Augustam quomodolibet pertinere, nec non omnes condemnationes factas, aut faciendas, & quæcunque devoluta forent ad Regiam, Augustalem vel Imperatoriam Majestatem, etiamsi dicerentur, vel essent, alicui, vel aliquibus, vel Divis etiam Augustalibus specialiter assignata*, nec non *auri fodinas, sive cujuscunque metalli mineras, & thesauros omnes, & universaliter omnia jura fiscalia, sive regalia in dicta civitate, & terris supra concessis, vel harum serie nominandis, esse pleno jure, populi, Communisque prædicti, & ad ipsum pleno jure legitime pertinere*, cum omni censu, præstatione, vel jure, quæ per prædictam civitatem & populum, atque terras, supra concessas, & inferius nominandas *S. Rom. Imperio deberentur, & cum omnibus angariis & perangariis*, quæ dicto populo, vel Communi, quocunque jure possint indici, vel futuris temporibus indicerentur, quæ omnia, sicut dictum est, ad populum & Commune *dictæ civitatis Nostræ Florentiæ* plenissime pertinere volumus, & jubemus, in subsidium, expensarum, quas pro defensione suæ libertatis, & status, quotidie facere cogitur & subire. *Confirmamus etiam omni a fœdera, submissiones*, deditiones & pacta, quæ dictæ terræ fecissent eidem, vel cum eodem populo & Communi

ANNO 1401. muni, quorum tenores, hic haberi volumus pro nominatis & sufficienter expressis, ita quod in populi Florentini favorem perpetuo valeant, & plenam obtineant roboris firmitatem; Et quum, ut Ulpianus scripsit, magni faciant provinciales, suas sibi consuetudines observatas, præsentium auctoritate decernimus, & jubemus, dictam civitatem Florentiæ suumque civitatis territorium, & districtum, & dictas supra scriptas, & infra scriptas civitates, terras, & loca, per officiales, & rectores tam cives quam forenses, per eundem populum & Commune, & non per alios, quacunque fungerentur auctoritate, deputatos & electos, vel quomodolibet deputandos, regi & gubernari debere, secundum formam statutorum & ordinamentorum dicti populi, & Communis nunc vigentium, vel quæ imposterum ederentur, quæ statuta & ordinamenta, & omnes alias quascunque leges municipales dicti populi & Communis Florentiæ, tam editas, quam edendas cum mutationibus, & correctionibus, quas faceret, vel fecisset dictus populus & Commune, *confirmamus, & approbamus, jubentes eas habere plenissimam roboris firmitatem.* Cæterum cum rerum experientia doceat, nobiles viros, *Priores artium & Vexilliferos justitiæ* populi & Communis Florentiæ, qui nunc sunt, vel imposterum in officio præsidebunt, toto tempore, quo talis eorum duraverit magistratus, tam in civitate Florentiæ, quam in civitatibus, provinciis & locis supra concessis, ac etiam proxime nominandis, *Regios & Imperiales Vicarios Nostros, & Imperii S. irrevocabiliter & generales constituimus*, facimus & ordinamus, cum administratione plenissima, committentes eisdem plenissime vices Nostras toto tempore vitæ Nostræ, *nec non & in perpetuum, donec forent expresse per successores* Nostros, legitime tamen intrantes, nominatim & *specialiter revocati*, statuentes & ordinantes, quod dicti Priores, & Vexilliferi, vicarii Nostri, vel aliqui alii Rectores, & Officiales ad regimen dictæ civitatis, & locorum eidem tenore præsentium concessorum, cogi non possint, aut debeant, alibi reddere de suæ administrationis Officio rationem, quam in civitate Florentiæ, & coram Judicibus, Magistratu, vel Syndicis per eundem populum, & Commune deputatis ad hoc, vel imposterum deputandis, & non alibi, vel per alios quoquo modo. In quorum omnium signum, firmitatem, & robur nobilem virum Bonacursum, quondam Neri de Pictis, Syndicum dicti Populi & Communis, ut publice constat manu Petri Serperi de St. Miniate Florent. Notarii publici pro ipso Communi Florentiæ recipiente, & ipsum populum & Commune in persona dicti Bonacursi *per annuli traditionem, de prædictis omnibus investimus*, auctoritate Regia supra dicta & de plenitudine potestatis ex certa scientia, & proprio Nostro motu, & omni via, jure Nostro, & modo, quibus magis & melius possumus & valemus, nomina vero dictarum civitatum, terrarum & provinciarum, & ipsarum designationes sunt hæc: videlicet civitas Aretii, cum omni suo solito & antiquo comitatu atque districtibus, provincia vallis Nebulae, provincia vallis Arianæ, provincia vallis Arni, inferiore, terra Barglie & summæ Coloniæ, cum pertinentiis ipsarum, terra S. Miniati Florent. cum omni antiquo suo comitatu atque districtu, & specialiter cum Communi & castro Collis longæ terræ, provinciæ Florent. in partibus Romandiolæ, & omnia, quæ in dicta provincia Romandiolæ, vel Massæ Trebariæ fuissent dicto Communi Florentiæ relicta vel concessa, seu in quibus eis esset jus aliquod constitutum aut quomodolibet pertineret, omnes terræ quæ tenebantur, vel essent alieni juris, vel aliquorum de Waldinis. . . . aut aliquo vel aliquibus de progenie quondam de Petra mala, quæ terræ forent in Alpibus montibus, aut vallibus sive planis provinciæ Tusciæ, quarum omnia nomina habeantur pro expressis, & declaratis: terræ quoque collis Vallisesse St. Cemniani, Martiani, Planiciei Aretii, Coretii, Castellionis Florentini, Montis politiani, Valiani, Sillani, Tapolis, Montamine, Anglaris, Fogani, & Fucignani ut dicitur Eucignano, Darezzo & omnes terræ & loca, quæ fuissent dicto populo vel Communi relictæ, submissæ, vel aliquo modo concessæ, vel alteri pro ipso populo vel Communi recipienti, & seu dicto populo & Communi tam in partibus Cisentini, quam in provincia Romandiolæ, Massæque Trebariæ, vel alibi in partibus circumstantibus, vel quæ ad ipsum populum & Commune forent jure quopiam devolutæ, & generaliter omnia alia & singula, quæ per dictum populum seu Commune tenentur seu possidentur, reguntur & gubernantur, & in quibus habent jus aliquod, custodiam, jurisdictionem, vel præeminentiam quoquo modo, mandantes atque jubentes eis & cuilibet ipsorum & ipsarum & hominibus, personis & incolis eorundem, & ipsarum prædictis *Nostris Vicariis populoque & Communi Florentiæ tanquam Nobis in omnibus pareant* & intendant, sub pœnis & conditionibus ordinandis seu ordinatis per ipsum populum & Commune Florentiæ. Nulli ergo hominum liceat hanc Nostræ donationis, concessionis, largitionis, ordinationis & gratiæ paginam infringere, aut ei quovis ausu temerario contraire, sub pœna indignationis Nostræ gravissimæ, quam qui secus attentare præsumserit, se cognoscat illico incursurum, & sub pœna mille marcarum auri purissimi, in quas illos qui quavis temeritate contra fecerint, sive venerint, irremissibiliter incurrere decernimus & jubemus, & eandem ab eis totiens, quotiens contrafactum vel contraventum extiterit, exigi volumus & committi, & medietatem dictarum marcarum Nostri Regalis, seu Imperialis ærarii sive fisci, & partem residuam injuriam passorum usibus applicari, decernentes ex nunc de plenitudine Regiæ atque Cæsareæ potestatis irritum & inane, quodcunque in contrarium a quocunque fuerit attentatum, Præsentes quoque *litteras Nostras sive præsens privilegium durare volumus toto tempore vitæ Nostræ, & ad beneplacitum Imperii, & donec per successores Nostros legitime intrantes expresse & specialiter fuerit revocatum.* Decernimus quoque, committimus & mandamus, quod mox, ut fuerimus Imperiales infulas assecuti, Imperiales Nostræ fieri debeant confirmatoriæ prædictorum. Et ex nunc intelligantur data & concessa prædicta, vel in minimo non mutata, etiam absque alia aliqua requisitione, vel . . . Nobis vel Nostro Cancellario facienda. Testes hujus rei sunt venerabilis Fridericus Archiepiscopus Coloniensis, Imperii per Italiam Archi-Cancellarius. Illustres Ludovicus Comes Palatinus Rheni & Bavariæ Dux. Carolus Dux Lotringiæ. Nobiles Philippus Nassau & Suraponte. Emilius de Leiningen, Regalis Nostræ Curiæ Magister. Gerhardus de Kirberg. Fridericus de Morse. Jo. Frid. de Leiningen, Comites spectabiles. Sigehardus de Winsperg. Eberhardus Pincerna de Erpaden Senior, Barones. Honorabiles Conradus de Hirtzhorn, St. Stephan. Moguntinensis, Wilhelmus Beatorum Apostolorum Coloniensium Ecclesiarum præpositi, Magister Nicolaus Perwin, sac. paginæ professor. Strenui Wipertus de Aelmstat Senior, Johann. de Hirtzhorn, Johannes Camerarius de Talburg, Schilling de Fillig. Henricus de Dadenberg. Sifridus de Lapide, Milites, nec non quam plures alii Nostri & Imperii Nobiles & Fideles. Harum sub Regiæ Nostræ Majestatis sigilli appensione testimonio Literarum, datum Moguntiæ die quarta mensis Julii Anno Domini MCCCC. primo, Regni vero Nostri anno primo. Ego Rabanus Episcopus Spirensis, Regalis aulæ Cancellarius, vice Reverendissimi in Christo Patris Domini Joannis Archiepiscopi Moguntini per Germaniam Archicancellarii recognovi.

CLXI.

Codicillus GULIELMI *Gelriæ, & Juliaci Ducis, quibus Testamentum à se factum confirmat, & varia Legata ordinat. Actum Arnheimii 11. Januarii Anno 1402. Indictione X. Pontificatus Bonifacii IX. Papæ Anno XIII.* [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 8. pag. 350.] 1402. 11. Janvier.

IN Nomine Domini Dei Amen. Gulielmus ejusdem Dei gratiâ Gelriæ & Juliaci Dux, Comes Zutphaniæ, omnibus qui modo sunt, aut in posterum futuri erunt, esse notum cupimus, agnoscentes atque animadvertentes mundi hujus res omnes temporarias esse fluxas atque evanidas, nec existere quidquam morte certius, & vicissim horâ ejusdem ac tempore nihil habere incertius, idcirco esse notum omnibusque constare volumus, constituisse nos ac scribi jussisse, idque animo probè deliberato, omnibusque sen-

ANNO 1402. sensibus nostris quinque vigentibus ac rectè se habentibus, Testamentum hoc nostrum ac voluntatem ultimam in modum, qui sequetur; Excipientes interea ac volentes, ut Tabulæ Testamentariæ, quas in Prussiam postremo profecturi exarari feceramus, ratæ ac firmæ habeantur, suisque modis ac partibus omnibus secundum hujusce nostri Testamenti ac voluntatis postremæ declarationem præscriptumque compleantur observenturque: Statuentes præterea ac mandantes, ut præsens hoc Testamentum extremaque voluntas nostra vim suam, ac vigorem obtineat coram Judiciis ac Tribunalibus cunctis, tam sacris quam prophanis, quemadmodum id moris est, fierique in his talibus & sancte ubique observari consuevit.

Et primo quidem Deo omnipotenti Creatori nostro benefico ac misericordi Spiritum nostrum, quandocunque is ex hoc Corporis ergastulo erit discessurus, commendamus, sepeliendo vero eidem Corpori nostro locum elegimus apud Carthusianos in cœnobio Monichusiensi prope Arnhemum in Velavia, obsecrantes ac serio mandantes obtestantesque, ne qua pompa aut nimius apparatus fiat fierique permittatur tempore obitus atque exequiarum nostrarum; Ordinantes porro ac sedulo postulantes, ut debita nostra certa ac nota, quæque aut Chirographis nostris aut alias probabiliter demonstrari possunt esse nostra, persolvantur expurganturque.

Et ne quispiam ex Præfectis Ditionum, Teloniorum, Redituum, atque Arcium nostrarum, sua dignitate ac officio dimoveatur aut dimoveri permittatur, priusquam in plenum ei sit satisfactum quod ad æs pecuniasque vice earundem præfecturarum, teloniorum, redituum atque arcium nobis aut nomine nostro per ipsum depensas. Tribuimus porro ac donamus, idque ad promovendas Dominicorum (Doemen est in ipso Instrumento) Coloniensis, Leodiensis, Ultrajectensis ac Monasteriensis apud Westphalos, exstructiones, cuique eorundem seorsim florenos Rhenenses centum, semel dependendo. Volumusque pecuniam eam sumi è reditibus latifundiorum, quæ nobis à dilecta ac piæ memoriæ matre nostra in agro Batavo hæreditate relicta fuerunt. Cum autem perdilecta nostra cognata ac Conjux Catharina Bavara, Gelriæ ac Juliaci Ducissa, Comitissa Zutphaniæ piæ memoriæ, Testamentum instituit super cimeliis suis fecerat, volumus ac serio petimus, ut idem istud Testamentum ipsius servetur, juxtaque pretium ac valorem eorundem moniliorum perficiatur. Porro cum ex certo proposito animoque consulto decreverimus in honorem Dei ac Matris venerandæ Mariæ Virginis, S. Johannis Baptistæ, omniumque Sanctorum Dei, nostræ dilectæ ac felicis memoriæ Dominæ ac Matris nostræ, ut & consanguineæ ac conjugis nostræ prædictæ, tum & Majorum nostrorum Posterorumque animæ nomine, fundare ac dotare Monasterium Ordinis Carthusiani, quod Priorem unum ac Monachos duodecim ceteraque eodem spectantia complectatur, idque in Ducatu nostro Juliacensi, loco qui exinde à me aut à meis, quibus in mandatis hoc datum, designabitur, legavimus atque ordinavimus ad idem hoc Cœnobium exstruendum, constituendum ac dotandum eleemosynam seu testamentum quindecim millium veterum florenorum scutatorum auri probati ac ponderis justi, sive monetæ alterius, sed valoris ejusdem.

Donavimus præterea testamentoque legavimus Guilelmo filio nostro Cuykensi domum ac ditionem Middelariæ cum appendice universa annuisque censibus, quomodo eadem olim possedit Arnoldus ab Hoemen, excepto ac reservato hæredibus nostris, quod Middelariæ dependitur, Mosæ telonio. Legavimus similiter ac donavimus filio nostro Johanni Arcem Territoriumque Amersoyæ cum annexis omnibus, quomodo & ipsa Arnoldus idem ab Hoemen quondam tenuit, cumque uxore sua, filia Amersoyensi, acceperat. Volumus interim ut Arcem utramque jam dictam cum Satrapiis utrisque, & quæ eodem spectant, ambo jam nominati filii nostri, eorumque hæredes clientelari jure ab hæredibus ac successoribus nostris perpetuo suscipiant possideantque; Et arces quoque easdem patefaciant, quandocunque id usus flagitarit petitumque ab eisdem hæredibus nostris fuerit. Reservato insuper, quod posteri hæredesque nostri bina eadem castella ditionesque jam dictas, cum appendicibus, quocunque tempore id ipsis commodum erit, redimendi potestatem habebunt adnumerato florenorum Rhenensium mille pretio. Quæ etiam pecunia ut nostris in ditionibus apponatur hæreditariis reditibus ac bonis in usum utriusque filii nostri jam dicti, itidem mandamus; utque filius noster Johannes quandocunque in Arcem ac Præfecturam suam Amersoyam fuerit admissus eaque investitutus, ut tum proventus illi, quos ei in Velavia ex nostris reditibus assignavimus, ad hæredes ac successores nostros redeant. Porro testamento similiter donavimus reliquis duobus filiis nostris natu minimis Guilelmo utrique aureos scutatos veteres trecentos, dependendos eorum singulis annuos ex censibus ac latifundiis nostris, quæ sunt in solo Bataviæ sita, superius memoratis: Reservato interim, quod fas potestasque sit hæredibus ac posteris nostris trecentos illos scutatos jam dictos, quocunque tempore ipsis libuerit, redimendi ac liberandi vice trium millium scutatorum veterum, qui vicissim unicuique eorum præstabuntur in bonis ac hæreditariis proventibus, coëmptis ac sitis intra ditiones nostras. Quæ & eorundem commodo servabuntur ac reponentur, dum ipsi adoleverint, ac viri facti sibimet valeant prospicere.

Donamus insuper ac testamento transscribimus filiæ nostræ Mariæ scutatos annuos veteres quingentos, ex censibus nostrorum prædictorum ac possessionum quas in agro Bataviæ sitas diximus, accipiendos, reservato similiter, quòd posteri nostri atque hæredes omni tempore prædictos scutatos aureos quingentos annuos redimendi habeant potestatem, adnumeratis scutatis aureis quinque millenis, qui vicissim apponentur bonis, & censibus hæreditariis intra ditiones nostras sitis, idque in usum ac commodum prædictæ filiæ nostræ.

Legavimus quoque legamusque per Testamenti has tabulas Johanni à Gelro notho, pastori Boitzelariæ, cognato nostro mille quingentos scutatos aureos veteres; nec non Reinaldo à Caster, cognato nostro millenos scutatos veteres aureos; itemque Mathiæ à Floreshem *Militi* nostro aureos scutatos veteres sexcentos, qui in usum ac commodum singulorum, coëmptis intra Ducatus nostros latifundiis ac redditibus hereditariis, præstabuntur eorum unicuique jam indicato.

Si autem aliquem ex filiis nostris quatuor jam memoratis, aut ipsam quoque filiam nostram supradictam, ut & cognatorum jam dictorum quempiam, ut & ipsum Mathiam, non relictâ legitimâ sobole emori contingat, tum Castella atque Arces Ditionesque universæ cum annexis omnibus, ut & census pecuniæque prænominatæ, & quæ iisdem pecuniis coëmtæ fuerint, redibunt cuncta ad Hæredes & Successores nostros.

Porrò donavimus ac Testamento consignavimus, donamusque per præsentes familiæ nostræ pauperiori scutatorum aureorum duo millia, semel reddenda ac distribuenda singulis, prout videbitur amicis ac necessariis nostris infra memoratis. Delegavimus etiam ac donavimus semel reddenda Ecclesiis ac Monasteriis hinc inde sitis egentioribus, inque modum, ut meminimus, distribuenda, scutatorum aureorum veterum mille quingenta, & maximè Cænobio Ordinis Carthusiani Rurmundano mille scutatos aureos seorsim. Cænobio etiam Virginum Ruremundæ donavimus scutatos aureos ducentos, semel numerandos Venlonæ ex ærario ibidem nostro. Sorori quoque nostræ Batæ (forte Elisabethæ) annuos scutatos quadraginta legavimus ad vitam, numerandos ac sumendos è proventibus nostrorum latifundiorum quæ in Batuæ solo sunt sita.

Dedimus præterea ac Testamento assignavimus fratri nostro Theodorico Juliacensi ducentos aureos scutatos veteres annis singulis levandos ex censibus nostris Bruggæ, quos vicissim ducentos scutatos Hæredes ac Posteri nostri redimere potestatem semper habebunt mille scutatis similibus, disponendis in usum ac commodum ejusdem Theodorici intra Ducatuum ac Ditionum nostrarum complexum. Si verò decedere Theodoricum sine legitimâ sobole contingat, tum singula ad Hæredes & Successores nostros recident. Episcopo etiam Henrico Sidoniensi semel numerari jubemus ducentos Florenos Rhenenses, sumendos ex proventibus latifundiorum nostrorum in Betua, idque quadriennii spatio, hoc est annis singulis florenos quinquaginta. Testamento similiter legavimus Domino Johanni Balivo, Decano Ecclesiæ nostræ ditionis Zutphaniæ, centum florenos Rhenenses, reddendos ei tempore biennii, singulis florenos quinquaginta. Monasterio similiter Ordinis Carthusiani, Monichusen dicto, juxta Arnhemum

mum, nomine solennium atque anniversariarum memoriarum ac precum pro animis Dominæ ac Matris nostræ, nostræque consanguineæ, ac Conjugis prædictæ, assignavimus inque perpetuum legavimus centum scutatos veteres, tollendos ac recipiendos ex censibus Nienbroekæ Vyffhoven dictæ, intra Velaviam sitæ. Eoque remissi ac soluti erunt decem illi aut viginti scutati veteres aurei, quos Cognata ac Conjux nostra, jam sæpius memorata, eidem cœnobio legavit. Damus item ac legamus cœnobio eidem Carthusiano pannum unum Attalicum atque unum sericum in Dei optimi honorem, ut eo nimirum tegatur, ac festis præsertim diebus exornetur tumulus ac tumbus noster. Legavimus quoque Jacobo Heye Ruremundano, Ecclesiæ nostræ Zutphaniensis Præposito, aureos scutatos centum semel reddendos ex censibus nostris Betuanis. Eidem præterea donamus ex togis nostris Attalicis unam, ut ex ea conficiatur casiola, seu pallium, ut vocant, sacrum. Eritque hoc ipso remissum atque expunctum, quod eidem Præposito Neptis ac Conjux Nostra prænominata delegaverat. Donavimus similiter Fratri Simoni Ordinis S. Francisci, Confessario nostro, aureos similes centum, semel accipiendos ex censibus nostris Hardervici. Eidem quoque unam ex togis nostris tradi mandavimus convertendam in usum casiolæ seu vestis sacræ. Quo etiam expunctum remissumque erit, quod eidem Cognata ac Conjux nostra prænominata testamento adsignari curaverat. Præterea Capellano nostro Antonio erogavimus aureos similes centum, semel accipiendos ex censibus nostris Bruggæ. Apparitori verò nostro Lamberto Hontgyn quinquaginta florenos Rhenenses annuos ad vitam reliquimus, tollendos ex telonio nostro Berchemensi. Quos ipsos quinquaginta florenos fas semper erit hæredibus nostris redimere Florenis similibus quingentis. Johanni insuper cognomento Lodderpapæ, similes florenos quinquaginta testamento assignavimus ex censibus ac reditibus nostris in insula Thilensi & Bommelensi ad vitam: ita tamen ut hæredes ac successores nostri perpetuò eosdem liberare ac redimere possint Florenis æqualibus quingentis: Eoque irrita erit quæ eidem facta fuerat Neptis ac Conjugis nostræ sæpius memoratæ donatio. Frederico deinceps Valravio Ministro nostro erogandos curavimus florenos Rhenenses centum, Coloniæ ei numerandos, utpote qui nobis ibi annuatim debentur: Successores interim atque hæredes nostri redimere eosdem cum libuerit, poterint Florenis Rhenensibus mille. Theodorico præterea Normanno famulo nostro centum scutatos aureos veteres adscripsimus, accipiendos ex censibus nostris in Insula Thilensi ac Bommeliensi ad vitam: Hæredes interim ac Successores nostri eosdem scutatos liberandi semper potestatem habeant scutatis similibus mille: iique firmis possessionibus intra nostras ditiones coëmptis applicabuntur in usum dicti Theodorici Normanni: eoque defuncto redibunt omnia ad hæredes ac successores nostros. Johanni similiter Hegemanno famulo itidem nostro, aureos Gelrenses quinquaginta, & Alardo à cubiculis quinquaginta quoque Gelrenses aureos, ut & Ludekeno à Dorsten à cubiculis item viginti quinque aureos Gelrenses ad vitam erogari fecimus ex Insulis Thilensi & Bommeliensi: Reservato quòd fas semper liberumque sit hæredibus nostris quinquaginta istos aureos ad vitam redimere aureis quingentis; illos autem viginti quinque altero minus, id est ducentis & quinquaginta. Chirurgo etiam nostro Henrico testamentum erogavimus scutatorum aureorum veterum centum, qui ei ex censibus nostris Thilensi & Bommeliensi prædictis annumerabuntur semel. Testamento insuper assignavimus Tzeelkenæ à Castren Florenos Rhenenses quadringentos semel reddendos numerandosque ex reditibus nostris ærarioque Castrensi; idque nomine æris, quo nos nostraque Neptis ac Conjux sæpius dicta ei solvendo tenemur: Eoque etiam expuncta atque irrita erit donatio, quam ei destinaverat thori nostri socia jam memorata. Concessimus similiter Everardo ab Eyle, Consiliario nostro dilecto, culinæque Præfecto alteram partem Molendini prope Alderkirkam in Satrapia nostra Gelrensi, cum emolumentis omnibus ad vitam ob merita ejus. Donavimus præterea Domino Gerhardo à Mirlaer Equiti mille ac centum florenos Gelrenses semel dandos solvendosque ex censibus atque ærario nostro Bruggæ, intra spacium annorum quinque, idque ex debito, quo ei Domina ac Mater nostra obligabatur. Confessario insuper nostro Fratri Thomæ testamentum legavimus florenorum Gelrensium centum semel reddendorum ex censibus nostris Hardervici: eoque irrita erit testamentaria donatio, quam ei destinaverat Conjux nostra prænominata. Fratri quoque Nicolao Capellano nostro testamento assignavimus Florenos Gelrenses centum semel accipiendos ex censibus nostris Veluanis. Johanni etiam a Weiden Atriensi nostro florenos Gelrenses quinquaginta erogavimus atque erogamus sumendos ex censibus nostris Betuanis ad vitam. Præterea assignavimus Johanni à Wyenhorst Equiti, Aulæ nostræ Magistro, Florenos Rhenenses centum ad vitam, accipiendos ex ærario Opidi nostri Gelræ, qui & redimi semper ab hæredibus nostris possunt florenis similibus mille. Donavimus etiam Theodorico à Vlodorp, Marescallo nostro quinquaginta scutatos aureos veteres, sumendos ad vitam quotannis ex censibus nostris Montfortensibus, quos & redimere semper hæredibus nostris fas erit similibus scutatis quingentis. Hermanno præterea a Mekeren Consiliario nostro, & Cubiculario quinquaginta scutatos veteres aureos attribuemus ad vitam sumendos quotannis ex reditibus nostris Insularum Thilæ ac Bommeliæ: eosque perpetuò redimere hæredes nostri poterunt scutatis paribus quingentis. Christiano item à Ryswyck Cubiculario nostro scutatos aureos veteres quinquaginta dedimus damusque ad vitam, quotannis recipiendos ex reditibus nostris Wageningæ, quos vicissim redimere hæredibus nostris liberum semper erit similibus scutatis quingentis. Udeno itidem Consiliario nostro Testamento reliquimus scutatos aureos veteres quinquaginta, sumendos quotannis ad vitam ex censibus nostris agri Batavici; Eosque hæredes nostri redimere cum volent, poterunt scutatis vicissim quingentis. Magistro præterea Gisberto Bergensi, item Magistro Theodorico ab Asperen Medicis nostris, eorum unicuique donavimus aureos scutatos veteres semel sumendos è telonio nostro Lobedensi. Erogavimus insuper Udeno à Delfft, dicto à Mekeren, nec non Wilhelmo à Poelwyck Ministris nostris, donandos singulis florenos Gelrenses centum ad vitam, accipiendos quotannis ex reditibus nostris Insularum Filæ & Bommeliæ, quos accipere fuit solita Amita nostra dilecta Domina Maria à Tournhout piæ recordationis. Eosque centenos singulos hæredibus nostris fas semper erit redimere florenis similibus mille. Lamberto postremum, Vriesken dicto, à cubiculis, dedimus ac donamus quinquaginta Florenos Gelrenses, sumendos ad vitam annuos ex telonio nostro Tilensi: quos etiam, cum volent, redimere hæredes nostri potestatem habebunt florenis similiter Gelrensibus quingentis.

Ut autem hoc ipsum Testamentum, ultimaque voluntas nostra sarta tectaque servetur ac perficiatur, ordinavimus atque ordinamus, volentes serióque mandantes, ut pecunia nostra omnis, reditibus adhuc nullis præfixa ac demonstrata, omneque æs nostrum antè memoratum, plenè & in totum persolvatur atque expungatur ex cimeliis nostris aureis, argentus gemmeis, perlarumque monilibus, ubicunque ea habeantur, aut pignori exposita serventur, itemque ex bonis nostris præsentibus quocunque loco sitis. In his verò si quid desideretur, id ut suppleatur ex hæreditariis bonis ac possessionibus nostris omni dolo malo secluso omnino volumus ac mandamus.

Quo autem idem Testamentum extremaque voluntas nostra ritè perficiatur, constituimus atque ordinavimus, ordinamus ac constituimus, ut ejus sint procuratores, executores atque arbitri, reverendus in Domino Pater ac Dominus D. Fredericus Blanckenhemensis, Præsul Ultrajectinus, Dominus Wilhelmus Dux Montensis ac Comes Ravensbergensis, Cognatus noster dilectus; Dominus Reinaldus Juliacensis, Dominus Monasterii in Eifflia, Frater noster amantissimus, itemque D. Johannes Loneus, Dynasta Heynsbergensis, & Leuvenbergensis, Cognatus itidem noster perdilectus. Eosque ex toto cordis affectu obsecramus atque oramus universos ac singulos, mandamusque fraternè, ut hanc extremam nostram voluntatem, nostrumque hoc Testamentum exequi modis omnibus ac perficere quàm diligentissimè velint, idque in solatium animæ nostræ, dolo ac fraude omni exceptis. Eisdem præterea adjungendos curavimus Johannem ab Harne, Arnoldum van den Gruthuys, Udonem Bosium, Everardum ab Eyle, Consiliarios nostros fidelissimos: Quos & oratos monitosque volumus omnes, & singulos, ut secundum

ANNO 1402. dum fidem ac juramentum, quo obstricti nobis tenentur, operam omnem navent, quo hocce Testamentum nostrum juxta mandata consiliaque nostrorum Cognatorum ac Fratris præscriptorum omnimodè adimpleatur. Si verò iidem Amici ac consiliarii nostri hoc in negotio opem ac consilium requirant, poterunt, si ita videatur, consulere Fratrem Gisbertum Priorem Cœnobii Monichusiani, & Dominum Jacobum Præpositum Zutphaniensem modò nominatos. Si quoque ex Cognatis, & Executoribus prænominatis, vel abesse quemquam vel decumbere, vel emori contingat, tum qui superstites fuerint, in locum absentis aut defuncti alium eligent, cui par erit Testamenti hujus exequendi potestas. Nobis præterea liberum semper atque integrum erit, hoc ipsum Testamentum nostrum, vel revocare, minuere, ampliare, mutare ac renovare quando, & quotiescunque id visum nobis fuerit. Si etiam aliud quid, quod istis testamenti codicillis comprehensum non sit, à nobis, vel decretum ordinatumve fuerit, nostro aut Notarii sigillo obsignatum, id ejusdem cum hocce Testamento momenti ac roboris haberi cupimus. Est præterea seria nostra efflagitatio voluntasque, ut Domino Jacobo Præposito Zutphaniensi, Confessario nostro prædicto, fides undiquaque constet, si quid is fortè nomine ac jussu nostro adducat proferatque, quod Testamentum hoc spectet. Si qui insuper ab amicis ac fidelibus nostris prædictis, volentibus ac statuentibus Cognatis atque Executoribus jam memoratis, sumptus fiant Testamenti hujus ergo, impensas omnes volumus ac mandamus ut præstet atque exsolvat Frater noster perdilectus ex bonis, reditibus ac possessionibus nostris, sine mora molestiaque.

Ad rei præsentis uberiorem certitudinem ac testimonium nos prænominati Dux Gelriæ ac Juliaci, Comes Zutphaniæ hasce Testamenti tabulas fieri conscribique fecimus per Secretarium nostrum Hermannum Nollart inferius memoratum. Eumque popolscimus ac rogavimus, sub juramento Notariatus ipsius, ut isti Testamento, cui sigillum nostrum ex certa scientia nostrâque sponte appendi curavimus, subscribat atque idem sueto Notariatus sui signo subsignet.

Hæc acta dataque Arnhemii in Urbe nostra, nostroque quod inhabitare consuevimus Palatio. A. Chr. 1402. Indictione decimâ Pontificatus Patris nostri spiritualis Papæ Bonifacii noni, anni ejus XIII, die undecimâ Mensis Januarii. Quibus etiam ut testes omnium, quæ transacta sunt, adhiberi jussimus honestiss. virum Magistrum Gisbertum Bergensem Pastorem Buscoducensem, Magistrum Theodoricum ab Asperen (*persone der personate tot Avesaet*) Medicum nostrum, Dominum Johannem a Weynhorst, Johannem à Vossen, & Arnoldum Bokopium.

Secretarius deinceps Hermannus Nollart, de quo dictum, sua manu, quæ sequuntur, Latinè ad verbum subscripserat.

Et ego Hermannus Nollart, Clericus Trajectinæ Diæceseos, publicus Apostolicâ, & Imperiali auctoritate Notarius, illustrissimi Principis & Domini mei gloriosissimi, Domini Wilhelmi Ducis Gelriæ & Juliacensis ac Comitis Zutphaniæ prædicti Secretarius & Scriba juratus. Quia dicti Testamenti sive ultimæ voluntatis ordinationi omnibusque aliis, & singulis præmissis, dum sic ut præmittitur, per præfatum Dominum meum, Dominum Ducem fierent & agerentur, unà cum prænominatis Testibus præsens interfui, eaque omnia, & singula sic fieri vidi & audivi. Ideoque hoc præsens publicum Instrumentum, manu meâ propriâ scriptum & subscriptum, exinde confeci, publicavi, & in hanc publicam formam redegi. Hinc me subscribendo, signoque, & nomine meis solitis & consuetis, unà cum appensione sigilli Domini mei Domini Ducis prætacti signavi, Rogatus & requisitus in fidem & Testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum.

CLXII.

1403. 11. Mars. **Erb-Vereinigung zwischen BALTHASAR, WILHELM den Aeltern und Jüngern/ dann auch FRIEDRICH den Aeltern und Jüngern/ allerseits Landgrafen in Thüringen und Marggrafen zu Meißen/ daß neimlich dero Herrschafft/ und Land und Leuthe nach abgang eines/ ohne Leibes-Erben/ an den andern fallen sollen/ worbey sie zugleich einander dero Herrschafften wider allermänniglich zu schützen versprechen. Geben zu Freyberg an St. Gregorii abend 1403.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. abs. 2. pag. 196.] ANNO 1403.

C'est-à-dire.

Union hereditaire entre BALTHASAR, *les deux* GUILLAUMES, *& les deux* FRIDERICS, *tous Landgraves de Thuringe & Marcgraves de Misnie pour eux, leurs Terres, Hommes, & Seigneuries; portant que si l'un d'eux vient à deceder sans hoirs legitimes de son corps, ses Etats seront devolus à l'autre; & que cependant il y aura entr'eux une étroite Alliance, pour la mutuelle défense de leurs Etats. A Freyberg la Vigile de la St. Gregoire 1403.*

WIr Balthasar/ Wilhelm/ Friedrich/ Wilhelm und Friedrich/ Gebrüdere und Gevettern/ von GOttes Gnaden/ Land-Graf in Thüringen und Marggraf zu Meissen/ bekennen und thuen kund offentlich mit diesen Brief vor uns/ und alle unsere Erben; Als wir uns aus unsern Landen vormahls hatten getheilet/ das wir angesehen und besonnen haben/ Eintrechtigkeit/ Friede und Beste der Lande/ und haben mit wohl bedachten Muth/ und guthem Berath unser heimlichen und lieben Getreuen/ von angebohrner Liebe/ Freundschafft und Hülffe willen/ der wir und alle unsere Erben einander ewigliche mit gantzen Treuen sollen verbunden sein/ uns vereinigt und verbunden.

Also daß wir einander unser aller drey Parthen/ Fürstenthum/ Herrschafft/ Land und Leuthe wieder gemacht und zusammen gelegt haben/ mit Nahmen unsere Lande zu Thüringen/ Meissen/ Osterlandt/ unser Land und Schloß zu Francken/ zu Hessen und alle Schloß/ Land und Guther/ die Wir zu uns erkaufft/ erkriegt/ erworben und an uns bracht haben/ oder noch zu uns in zukünfftige Zeiten kauffen/ erkriegen/ erwerben/ und an uns bringen werden/ wo die gelegen sein oder werden/ und wie die genant sein und Nahmen gehabt oder haben mugen/ nichts ausgenommen/ in solcher Maaß/ als hernach geschrieben stehet.

Doch daß Wir obgenannter Wilhelm der älter hieran allein ausschliessen Riesenburgk und Ileburgk mit ihren Zugehör.

Zum ersten sollen wir obgenannte drey Partheyen/ nehmlich Land-Graf Balthasar und sein Sohn an einer/ Landgraf Wilhelm an der andern/ und Landgraf Friedrich der älter und Wilhelm der Jünger Gebrüdere an der 3ten Parthey/ unser iegliche den andern/ und ihren rechten Leibes-Lehns-Erben/ alle unsere Grafen/ Herren/ Manne/ Voigte/ Ambt-Leuthe/ Schloß/ Städte und Burgere/ lassen hulden/ und ein recht Erbhuldigung thun. Also were es/ daß wir obgenanter Balthasar und Friedrich sein Sohn abgingen mit dem Todte/ und nicht rechte Leibes-Lehns Erben hinter uns an dem Leben liessen/ da GOtt vor sey/ so sollen Wir Wilhelm der älter und unser Leibes-Lehns-Erben vorn in dem Lande zu Thüringen zwey Schloß mit allen ihren Zugehörungen kiesen und haben/ als wir und unsere vorgenante Vettern/ Herr Friedrich der ältere und Herr Wilhelm der Jüngere Gebrüder uns darumb mit einander vereinigt haben/ die uns auch zu voran/ ohne alle unser obgenante Vettern und ihrer Erben Einsprach und Hinterniß folgen sollen/ und die andern Schloß/ der wir also nicht kiesen/ und Lande und Leuthe/ die wir vorgenant Balthasar und Friedrich sein Sohn kiesen/ ob wir ohne rechte Liebes-Lehns-Erben abgingen/ als vorgeschrieben stehet/ sollen halb uf uns obgenanten Wilhelmen den ältern/ und unsern Leibes-Lehns-Erben/ und halb uf uns obgenannt Friedrich und Wilhelm der jünger Gebrüdere/ und unsere Leibes-Lehns-Erben gefallen/ daß wir auch denn gleich mit einander in zwey theilen sollen oder die mit einander behalten/ wie wir des denn zu rathe wurden ohne Gefehrde.

Gingen auch wir obgenanter Wilhelm der älter abe mit dem Tode/ und nicht rechte Leibes-Lehns-Erben hinter uns am Leben liessen/ da GOtt vor sey/ so sollen Wir obgenanter Balthazar/ Friedrich sein Sohn/ und unser Leibs-Lehns-Erben/ zu vorahn in dem Lande zu Meissen zwey Schloß mit allen ihren Zugehörungen kiesen und haben/ welche wir wollen/ die uns auch zu vorahn ohne alle unser obgenanten Vettern und ihrer Erben Einsprache und Hinterniß folgen sollen.

Doch also/ daß wir Meissen und Dressen nicht sollen kiessen/ sondern Meissen und Dreßden und die andern Schloß/ den

ANNO 1403.

den wir also nicht kiessen/ und Land und Leuthe/ die wir obgenante Wilhelm der alter liessen/ ob wir ohne rechte Leibes-Lehns-Erben abgingen/ als vorgeschrieben stehet/ sollen halb uf uns obgenandten Balthasar und Friedrich seinen Sohn und unser Leibes-Lehns-Erben/ und halb uff uns obgenanten Friedrichen und Wilhehnen den jüngern Gebrüdere und Leibes- und Lehns-Erben gefallen/ daß wir auch denn gleich mit einander in zweyen theilen sollen/ oder die mit einander behalten/ wie wir denn daß zu Rath werden/ auch ohne Gefehrde.

Were aber/ daß wir obgenante Friedrich und Wilhelmen der jüngern Gebrüder abgingen mit dem Todte/ und nicht rechte Leibes-Lehns-Erben hinter uns an dem Leben liessen/ da GOtt vor sey/ so sollen unser Schloß/ Land und Leuthe/ die wir liessen/ halb uf uns ehegauten/ Balthazar/ Friedrichen seinen Sohne/ und unser Leibes-Lehns-Erben gefallen.

Daß Wir auch denn mit einander in zweyen theilen sollen/ oder mit einander behalten/ wie wir des dann zu Rath würden/ alles ohne Gefehrde.

Geschehe auch/ daß unser einer Parthey obgenant/ Lande und Herrschafft ersturben/ uf die andern/ als vorgeschrieben stehet.

Was denn vor Brief/ Regiester und Gefaß zu dem Lande und Herrschafft gehörten/ die sollen denen andern Partheyen folgen und bleiben/ an die der Landschafft und Herrschafft gefielen/ auch als vorgeschrieben stehet. Wir vorgenandten Friedrich und Wilhelm der jüngere/ Gebrüder/ und unser Erben/ sollen auch den vorgenandten unsern lieben Vettern/ Herrn Balthasar/ Herr Friedrich seinen Sohn/ und ihren Leibs-Lehns-Erben an den vorgenanten zweyen Schlossern mit ihren Zugehörungen/ die ihne zu vorahn in dem Lande zu Meissen zu kiessen/ und an den halben Theil der Lande und Schloß/ die an sie gefiehlen/ und ihnen gebührten/ und den obgenanten unsern lieben Vettern Herren Wilhelmen/ und seinen Leibs-Lehns-Erben an den vorgenanten zweynen Schlossern/ mit ihren Zugehörungen/ die ihm zu vorahn in dem Lande zu Döringen zu kiesen/ und den halben Theil der Lande und Schloß/ die auch an sie gefielen/ und ihme gebührten/ keinerley Hinterniß noch Gefehrde einlegen/ sondern ihnen beyderseits getreulichen helffen/ mit Leib/ Guth/ Landen und Leuthen/ die Schloß/ Land und Theil/ und andere Ihre Fürstenthumb/ Herrschafften/ Land und Leuthe zu beherten/ schützen und schirmen/ als unsers selbst Fürstenthumb/ Herrschafft/ Land und Leuthe/ ohne Gefehrde.

Gleicher Weise sollen Wir obgenannte Balthazar/ Wilhelm der älter/ und Friedrich der jünger/ und unser Erben/ den vorgenanten unsern lieben Vettern/ Herrn Friedrich und Herrn Wilhelm den jüngern/ Gebrüdern/ und Ihrer Leibes-Lehns-Erbenn an den halben Theil zu Döringen/ Meissen und andern Landen und Schlossern/ die an Sie gefielen/ und ihnen gebühret/ keinerley Hinterniß noch Gefehrde einlegen/ sondern Ihnen getreulich helffen/ mit Leib/ Guth/ Landen und Leuthen/ die Schloß/ Land und Theile und andere ihre Fürstenthumb/ Herrschafft/ Lande und Leuthe zu beherten/ schützen und schirmen/ als unsers selbst Fürstenthumb/ Herrschafft/ Lande und Leuthe/ auch ohne Gefehrde.

So sollen Wir obgenanter Balthazar und Friederich sein Sohn/ und unser Leibes Lehns-Erben und wir obgenante Wilhelm der älter und unser Leibes-Lehns-Erben/ das auch gegen einander halten/ in aller Maß/ als vorgeschrieben stehet/ ob der obgenanten unser lieben Vettern/ Hr. Friedrichs und Herr Wilhelms des jüngern/ Gebrüder/ Land und Schloß an uns gefielen/ als vorgeschrieben stehet. Alles ohne Gefehrde. Wir obgenante Balthazar/ Wilhelm und Friedrich sollen auch einander getreulich beholffen sein/ so wir beste mugen/ daß wir mit denen obbeschriebenen Landen sämbtlich belehnet werden/ ohn allen Verzug und Gefehrde.

Auch sollen und wollen Wir obgenante Wilhelm der älter/ Friedrich der älter und Wilhelm der jünger/ Gevettern/ vor uns und unsere Erben dem Ertz-Bischoff und Stifft zu Maintz unser Brief geben/ und ihre Briefe wieder nehmen/ Jine und den obgenanten unserm lieben Bruder und Vettern/ Herr Balthazar/ Herr Friederich seinen Sohn und Ihren Leibes-Erben beholffen und berathen zu sein/ getreulich/ der Schloß und Stette/ Eßwege und Suntra mit ihren Zugehörungen zu beherten/ schützen und schirmen/ und daß auch also folgen in aller Maß/ als die obgenanten unser Bruder und Vettern/ und der Ertz-Bischoff und Stifft zu Maintz sich des unter einander verbrieffet haben ohne Gefehrde.

Unter Uns obgenanten Fürsten Balthazar/ Wilhelm/ Friederich/ Wilhelm und Friedrich soll ieglich Parthey und Ihre Erben mit der andern Partheyen/ und Ihre Leibs-Lehns-Erben/ Fürstenthumb/ Herrschafft/ Mannschafft/ Lehn/ Lande noch Leuthe/ die sie haben und wo sie die haben und gewinnen/ aldieweil Sie leben/ in keine Sachen werren noch ihnen darein sprechen/ noch Sie daran hintern mit Worten noch mit Werken/ noch ihne ihre Manne noch Leuthe in keinerley Weise wieder Sie noch ihne verthedingen/ noch einnehmen/ waß Wesens die seind/ ohne Gefehrde/ sonder unser iegliche Parthey soll Ihr Fürstenthumb/ Herrschafft/ Mannschafft/ Land und Leuthe/ als Sie die ietzo inne halt/ und wo Sie die hat und gewinnet/ selber vorstehen/ bestellen und machen/ nach dem Sie den Ihren erkennet/ und das Ihre und Ihre Herrschafft allernützest und bequemlichst ist.

Und soll auch unser ieglicher Parthey gantze Macht haben/ das ihre/ es seind Schloß/ Städte/ Land oder Leuthe/ zu versetzen/ verkauffen oder verleihen zu ihren Nöthen ohne Gefehrde/ daran die andern Partheyen sie nicht hindern noch irren sollen mit Worten noch mit Wercken/ doch also/ daß keine unser Parthey dem andern und Ihre Leibes-Lehns-Erben/ die Fürstenthumb/ Land und Leuthe mit keinen unmüglichen und unredlichen Sachen/ die mit Argelist geschehen möchten/ nicht entfrembden noch entwenden soll.

Auch sollen und wollen wir vorgenante Fürsten und unsere Erben getreulich einander beholffen und berathen sein/ mit unsers selbst Leiben/ Fürstenthum/ Landen und Leuthen/ unser ieglicher Parthey/ Fürstenthumb/ Herrschafft und Mannschafft/ Städte/ Schloß/ Lande und Leuthe/ Recht und Gewohnheit/ zu beherten/ schützen/ schirmen/ vertheidigen und zu verandtworten/ gleich unser iegliches selbst Fürstenthumb/ Lande und Leuthe/ wieder allermänniglich/ der unser einen darein legen/ irren oder hindern wolte/ niemandes ausgenommen/ und sollen unser einer dem andren mit unser selbst Leiben/ zu ihren Tagen/ Geschäfften und Kriegen/ kommen und beholffen sein/ oder die Unsern senden Ihme zu helffen/ uff unser iegliches selbst Kosten und Schaden/ unverzuglich/ wann unser einer des von dem andern vernehmen wird/ ohne allen Verzug/ mit als viel Leuthen/ und uff solche Zeit/ als noth und müglich ist/ und wird/ ohne Gefehrde.

Wolt aber unser einer unredliche Kriege für sich nehmen/ und wir andern des nicht möchten mächtig gesein/ daß er Rechtes oder gleicher Dinge folgete/ darzu sollen wir denn zu Hülffe verbunden sein.

Wann auch unser einer dem andern zu Hülffe kommet/ oder die Seinen sendet: Wurden denn Schloß gewonnen/ in welch unser eines Fürstenthumb/ Herrschafft und Lande/ die gelegen weren/ Sie gingen von denselben zu Lehen oder nicht/ des solten die Schloß alleine bleiben.

Wenn sie aber auswertig unserer Lande gelegen/ und gingen von unser keiner zu Lehen/ wo wir denn alle oder unser einer mit unsers selbst Leib dabey wehren/ und die andern ihr Volck auch mit Macht dabey hetten/ die Schloß sollen wir gleich mit einander theiln/ behalten oder brechen/ als wir dann daß mit einander zu rath wurden ohne Gefehrde.

Sendeten Wir aber einander die Unsern zu Hülffe/ was denn ieglicher Parthey nach Mannzahl gewapneter Leuthe/ die wir denn uff den Felde hetten/ an den Schlössen und Güthern/ die wir dann gewonnen/ gebühren möcht/ daß solle ieglicher Parthey sein und folgen/ an gefehrde.

Wir obgenandten Balthazar/ Wilhelm/ Friedrich/ Wilhelm und Friedrich/ sollen und wollen fort mehr keinen unser Voigte noch Ambt-Leuthe/ von unsern Voigtn/ Ambtn noch Schlossen entsetzen/ noch die andern Leuthen bevehlen/ noch die sollen sich nicht absetzn lassen/ die oder deren Partheyen/ welche unser das wehren/ die empfelen oder darzu setzn woltn/ haben dann vor den andern Partheyen und Ihrn Leibes-Lehns-Erben mit den Schlossern und Aemtern eine Erbholdung gethan/ als jene/ die Wir absetzn/ vor gethan haben/ ohne Gefehrde.

Stunde auch icht Schelunge oder Zwietracht hinforth mehr zwischen uns obgenanten Parthyen/ einer oder mehr oder unsern Erbn uff/ das GOtt nicht wolle/ da soll unser iegliche Parthey/ die das angelanget/ einen aus ihren Rathe zugeben/ und den vermugen/ daß er sich der Sache annehme/ dieselbe also darzu gegeben/ versuchen sollen/ daß Sie das binnen 4. Wochen/ so sie die Sach zu sich genommen/ freundlich oder redlich scheiden konten/ konten Sie aber das nicht thun/ welcher Parthey die Aussprache ist/ die soll einen Ubermann kiesen aus der andern Partheyen Rahte/ die das anlanget/ dieselbe Parthey denn vermugen soll/ daß er sich deß annehme/ und die Sache binnen 4. Wochen/ so er die zu ihme genommen hat/ mit rechte scheide/ und was der Ubermann darum bey seinen Eyde also ausspricht und scheidet/ darum sol er von uns aller unverdacht bleibn/ und daß soll auff unser aller Seitn also gehaltn werden/ als dicke des noth wurde ohne Gefehrde.

Were auch/ daß unser obgenantn Partheyn ein von Todtes wegen abginge/ und liesse hinter ihm am Lebn Töchter und nicht Söhne/ so sollen wir andern Partheyen/ und unser Erbn/ dieselben Töchter/ die unbestattet weren/ erbahrlichen halten/ mit allen deme/ daß sie bedurffen/ als das Fürsten wohl zimlich ist/ biß zu ihrer Bestattung/ und sollen Sie dann bestatten erbahrlichen/ nach Rathe der Partheyn/ die abgangen were/ Freunde/ Herrn und Manne/ als muglich und billig ist/ ohne Gefehrde.

Was auch unser iegliche Parthey an GOttes-Häussern/ Altaren und andern GOttes-Diensten/ Gereith gegeben/ und gemacht habn/ daß sollen wir alle ungefehrlich feste haltn/ darzu unser iegliche Partheyen sonderlich gantze Macht haben solle/ an unsern Todt-Bette und dafür wenn Wir wollen ein Seehl-Gerethe zu machen/ nach unser ieglicher Parthey Begehrung/ von hundert Schocken ihrer gulde Freyberger Groschen/ oder darunter/ (ob wir wolln) und darüber nicht/ daß unser keiner noch unsere Erben nicht wiedersprechn/ noch in keine Weise hindern solln.

Geschehe auch/ daß unser obgenantn Partheye eine ohne rechte Leibes-Lehns-Erbn abginge von Todtes wegen/ also/ daß Ihre Herrschafft/ Lande und Leuthe an uns andern Partheyen/ oder unsere Erbn kämen/ was Sie dann an Pfandtschafft oder an Schulden vorschriebn hetten/ oder was Sie ihren Ambtleuthen oder andern Leuthen schuldich blieben/ von welcher Ausrichtung wegen Sie das gethan hetten/ die man

ANNO 1403.

kundlich und redlich berechnen möchte / die Brieffe sollen Wir andern Partheyen und unser Erbn halten / und die Schulde-Gelder / als die Parthey / die daß also versaßt hette / die pflichtig zu halten und zu gelden were / ohne Gefehrde.

Auch als wir obgenanten Wilhelm der 1. und älter / und Friedrich die ältern Gevettern / uns verändert haben / und ob unser einer der obgenantt Partheyen sich noch verändern wurde / daß solte ieglicher Macht habn / seiner ehrlichn Wirthumb / mit der er sich also verändert hette oder veränderte / ein Leibgeding zu machn / mit Schlossern / Städtn / ihrn Zugehörungn und andern Sachen / als gewöhnlich und muglich ist Fürstin zu Leibgedingen / nach solcher Mitgabe / die ihn darzu wurde.

Darwieder Wir andern in keine Weise sprechn / noch das hindern sollen / sondern darzu getreulichen beholffn sein / daß die Frauen / so also beleibdinget weren / ihres Leibgedings habend sein / und sie daran schützn und schirmen / als unsere selbst Guth / Land und Leuthe / ohne Gefehrde.

Daß Wir obgenantn Balthazar / Wilhelm / Friederich / Wilhelm und Friederich / Gebrudere und Vettern / Landgraffn in Thüringen und Marggraffen zu Meissn / und unsere Erbn / alle vorbeschriebene Rede / Stück und Artickul / gäntzlich und ewiglich ohne alle Argelist und Gefehrde haltn solln und wolln / daß GOtt unser ieglicher für sich und seine Erbn den andern in Treuen an die Hand gelobt / und mit einander Leiblichn zu den Heilign geschworn / gelobn und schwern auch deß gegenwärtign in Krafft dieses Brieffes / daran Wir zu Uhrkundte unser alle Fürstl. Insiegel wissentlich habn lassen hengn.

Gebn zu Freybergk nach Christi Gebuhrt 1 0 . Jahr / und darnach in dem 3ten Jahr / an Sontage in der Fasten / als man singet in der heiligen Kirchen Reminiscere. Am Sanct Gregorien Abend / des heiligen Babst.

CLXIII.

1404. 6. Mars. *Decretum* SIGISMUNDI *Regis Hungariæ super Donationibus possessionum Infidelium ac Rebellium in prædicto Regno Fidelibus ejusdem Regni à se factis. Datum Budæ feriâ tertiâ proximâ post Dominicam* Invocavit, *Anno Domini* 1404. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. 3. pag. 419.]

NOS SIGISMUNDUS Dei gratia, Rex Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Marchioque Brandenburgensis, &c. Sacri Romani Imperii Vicarius Generalis & Regni Bohemiæ Gubernator: Memoriæ commendamus, tenore præsentium significantes, quibus expedit universis, quemadmodum nos aliàs extra Regnum nostrum in partibus Bohemiæ pro Sacri Romani Imperii honore, & jure nostri patrocinii, pro posse insudandum & laborandum, quod quidam Prælati, Magnates, Proceresque & Nobiles Regni nostri, malo freti consilio, imo rebellionis calcaneo ducti, & in improbum sensum dati, ingrati & immemores beneficiorum nostrorum à Celsitudine nostra susceptorum, & crimen læsæ Majestatis similiter conspirantes; Nos verum Regem & Dominum Hungariæ Diademate & Solio ipsius Regni nostri, cui jam à Deo propitio fere XVI. annis feliciter regnavimus & imperavimus, privare & destituere, aliumque eis ignotum in Regem, ut puta Ladislaum, filium Caroli de Duracio eligentes, in dictum Regnum nostrum introducere satagebant, tandemque, assistentibus nobis Domino remedii adjutore nonnullorum fidelium Baronum, & Procerum nostrorum interveniente subsidio, gubernacula dicti Regni nostri votive readipiscentibus, plerisque ex dictis infidelibus nostris juxta demeritorum suorum exigente digna correctionis linea feriri, aliosque castris, tenutis, districtibus, Comitatibus, Oppidis, possessionibus, & cunctorum bonorum muneribus, tanquam per notam infidelitatis hujusmodi rebellium ad manus nostras Regias devolutas & redactas, de dictisque manibus nostris Regiis, nonnullis prædictis fidelibus Baronibus, Proceribus & Nobilibus nostris partem nostram animo constanti & fidelitate firma tenente, favente & magnificante, juxta laudabilium servitiorum ipsorum merita, vigore certarum Literarum nostrarum exinde confectarum, jure perennali dedisse, donasse, contulisse & distribuisse perhibemur & recordamur. Itaque nunc nonnulli forent Regnicolæ nostri, quorum, ut præmittitur, possessiones & jura possessionaria per Majestatem nostram modo præmisso, prætactis nostris fidelibus donata & distributa existunt, qui his tribus modis infrascriptis, lamentantibus querelis nostram infestant Majestatem.

1. Primo qualiter nonnulli essent ex ipsis, quorum licet jura possessionaria propter notam infidelitatis ipsorum dictis nostris fidelibus in eum contulerimus, tamen tandem moti Regia pietate, qua delinquentibus veniam solemus impartiri, ipsis capitibus, possessionibus, ac rebus & bonis ipsorum universis gratiam fecissemus specialem.

ANNO 1404.

2. Secundo autem quibusdam ex ipsis, licet jura possessionaria ipsorum per eandem notitiam infidelitatis aliis fidelibus nostris donaverimus, tamen ipsi juxta gratiam per Nos ac Dominum Archiepiscopum Strigoniensem, necnon utrosque Nicolaum, aliàs Waywodas nostros Transsylvanienses, feliciter factam, initam, motam, à quibusvis malorum generibus, necnon actibus potentiariis & injuriis cuipiam inferendis, supersedissent prorsus & cessassent, nec unquam post prædictam gratiam nobis aut cuipiam Regnicolarum nostrorum, adhærendo nostris rebellibus & æmulis, aliquam injuriam, damna, nocumenta, insolentiasque & opprobria intulissent.

3. Tertio autem essent tales, quorum similiter jura possessionaria pro præmissa nota infidelitatis aliis nostris fidelibus certarum nostrarum literarum donationalium vigoribus contulissemus, quo nunquam & maxime in his elapsis proximis disturbiorum temporibus, aliquam noxii criminis infidelitatis, aut alius cujusvis contagionis notam in se continentem, contra nostram Majestatem & sacrum nostrum Diadema, aut alios quoscunque fideles nostros palam vel occulte perpetrassent & commisissent, pariterque ipsi hujusmodi possessionibus & juribus possessionariis non essent digni, & merito privandi & destituendi, supplicium modo Culmini vocibus gemebundis, ut ipsis circa præmissa remedio dignaremur providere opportuno.

4. Nos itaque, qui ex suscepti regiminis officio causas quorumlibet oppressorum & querulantium omnino metiri debemus, justitia requirente, auditis & sane intellectis propositionibus præmissis, unà cum fidelibus Prælatis, Baronibus, & Proceribus nostris maturo exinde præhabito & digesto Consilio, circa præmissos articulos, objectiones, & querelas permovere, querulantes modo superius specificato, coram nobis ac ipsis Prælatis & Baronibus nostris propositos & declaratos, unà cum eisdem sanximus, decrevimus & instituimus, super hisque statutum fecimus, ut hi omnes & singuli regnicolæ nostri, quo, uti superius expressatum est, jura possessionaria aliis fidelibus nostris prætextu præmissæ notæ infidelitatis contulisse dignoscimur, hos nostros fideles, apud quos dicta jura possessionaria existunt, in domib. eorum propriis, aut aliàs ubi reperiri potuerint, mediantib. hominib. nostris regiis, & testimoniis aliquorum credibilium Capitulorum vel Conventuum contra seipsos personaliter, vel per Procuratorem nostræ Majestatis personaliter, ubi tunc (Deo duce) una cum eisdem Prælatis, Baronibus & Proceribus nostris fuerimus constituti, evocent in præsentiam, merum, plenum & condignum judicium, finemque decisivum recepturi causa in præmissa. Adveniente autem ipso termino, ipsis partibus coram nobis pro habendo in eorum causa moderativo judicio, si (inquam) tum ipsæ partes unanimi & concordi voluntate seipsos in eorum causa, attestatione seu testimonio aliquorum fide dignorum proborum Nobilium virorum, qui fideles fuerint à principio & sunt, nostræ Majestati sponte submiserint, & compromiserint: extunc idem ipsa compromissio ipsis partibus per nos ac ipsos Barones nostros admittatur & consentiatur, inter ipsasque partes juxta formam hujusmodi compromissionis aut attestationis, judicium & justitiam exhibeant indilate, prout conveniens fuerit, & juri videbitur expedire. In casu vero, quo partes prætactæ in hujusmodi testium electione discordes fuerint, tunc nos Prælatos, Barones aut cæteros Nobiles illius Comitatus, in quo ipsæ possessiones denotatæ & collatæ existunt, qui nobis fideles fuere, vel in ipso Comitatu tot & tanti nobis fideles in numero pro tunc non fuissent, quorum testimonium super his sufficiens esset, & acceptandum, tunc alios nostros fideles alterius Comitatus, ipsis possessionibus collatis propinquiores, de fidelitate vel infidelitate partis, quæ inculpatur, per cæteras Literas nostras requirere, & ab ipsis exinde meram certitudinem recipere & experiri teneamur, ut recepta rei veritate inter ipsas partes finem facere valeamus indilatam.

6. Ad conclusionem autem horum articulorum. Primo quicumque regnicolarum nostrorum, quorum jura possessionaria modo antelato cuipiam fidelium no-

ANNO 1404. nostrorum sunt collata, se annotantium gratiam per nos ipsis Domino Archiepiscopo & Waywoda factam, per evidens documentum, aut alia credibilia testimonia veraciter observasse comprobare poterunt; tales rursus in plenum dominium universorum jurium ipsorum possessionariorum debent esse in continenti restituendi. Illis vero nostris fidelibus, apud quos ipsa jura possessionaria extiterint, loco eorundem alias possessiones aliquorum infidelium nostrorum notoriorum à nobis impetraverint, & seipsos ipsi infideles ab ipsa nota infidelitatis expurgare non valuerint, allegantibus solum sub ipsis capitibus, possessionibus & bonis eorum post ipsam donationem nostram, per nostram Majestatem gratiam fore factam, in pleno dominio ipsarum possessionum ipsis donatarum in ævum debeant remanere, nec unquam ipsis possessiones ab eisdem nostris fidelibus modo qualicumque, absque bona eorum annuentia & voluntate auferre valeamus, nec ipsis infidelibus nostris ipsa gratia nostra quoad rehabitionem ipsarum possessionum eorum possit in aliquo suffragari, quoniam volumus hujusmodi donationem nostram semper & ubique in sui roboris firmitate inviolabiliter permanere.

7. Item quicunque fidelium nostras aliquas possessiones infidelium nostrorum à Culmine nostro modo qualicumque obtinuerit, vel impetraverit, seipsumque in Dominium hujusmodi possessionum per nos sibi donatarum, tepiditate aut aliquali inertia ductus, infra tempus legitimum, ut puta infra anni revolutionem, per nostrum, aut Capituli, vel Conventus homines, prout moris est, statim non faceret, tales vigores Literarum suarum donationalium perdiderit, ipsæque possessiones rursus ad manus nostras Regias sunt devolvendæ eo facto, aut his regnicolis nostris, quorum capitibus & possessionibus gratiam fecissemus, in eo casu debeat esse utique restituendum.

8. Illorum autem infidelium possessiones, quorum solum capitibus, & non possessionibus, gratiam fecisse perhibemur, nobis retinemus, aut si cuicumque ipsos maluerimus donare, id in nostra constat & constare poterit voluntate. Qui vero modo & consuetudine observatis, se vigore donationis nostræ Regiæ in dominium possessionum sibi datarum, infra tempus legitimum, per nostrum aut Capituli aut Conventus homines introduci, ac per ipsos homines fassionem debitam coram dicto Capitulo aut Conventu, prout moris est, fieri provocarunt, occurrentibusque interim & imminentibus aliquibus sibi impedimentis aut obstaculis eorundem Capituli vel Conventus, ipsum Capitulum vel Conventus ipsas Literas statutorum ob contradictorum nihilationem, aut aliam potentionariam resistentiam, aut favorem, seu formidinem dictorum nostrorum infidelium, vel fratrum eorundem, aut aliis causis expressis extradare & emanari facere recusassent; tunc ex eo non debent perdere vigorem Literarum suarum donationalium, dummodo de ea re legitimè doceant, & de & super his perhibeant testimonium veritatis.

9. Propterea quicumque fidelium nostrorum in Dominium possessionum ob notam infidelitatis alicujus per nos sibi donatarum, infra anni revolutionem, aut hucusque, aut ob metum & potentiam sui adversarii; vel de nostra commissione seu mandato, aut prorogatione se statui facere nequivisset, & in Dominium earundem legitime introire; & id rite & legitime, cum sufficienti testimonio posset comprobare, similiter volumus, ut ex eo non perdat vires Literarum suarum donationalium.

10. Volumus etiam, quod præsentis Scripti nostri patrocinio stabilimus, ut hi omnes & singuli nostri fideles, qui de possessionibus eorum per nostram Majestatem eis prætextu aliquarum infidelitatum donatis, vigore gratiæ nostræ per nos sibi ipsis infidelibus factæ, aut per ipsos infideles, aut alios quoscumque, potentionaliter exclusi essent, vel qui, ut præmisimus, ob metum dictorum adversariorum eorum hucusque dictas possessiones intrare nequivissent, rursus in plenum Dominium earundem per Comites Parochiales, illorum Comitatuum, in quibus ipsæ possessiones existunt, modis omnibus restituantur & introducantur.

11. Volumus etiam, ut numerus eorundem fidelium nostrorum augeatur, & via recludatur delinquentium.

12. Sanximus, ut quicumque regnicolarum nostrorum quibusvis nostris infidelibus facto aut subsidio expensarumque largitione subvenisse, aut ipsis hospitalitatem præbuisse, probare potuerunt, hi omnes similiter perdant jura ipsorum possessionariorum universa.

Datum Budæ feria tertia proxima post Dominicam *Invocavit*, Anno Domini millesimo quadragentesimo quarto.

ANNO 1404.

CLXIV.

Donatio Castri, & terræ Salugiarum cum omnibus appertinentiis suis per PHILIPPUM MARIAM *Comitem Papiæ* THEODORO *Marchioni Montisferrati facta Datum Papiæ* 21. *Aprilis Anno* 1404. *Indictione XII.* 21. Avril.
[Sur l'Original qui se conserve dans les Archives Archiducales de Mantoue.]

PHilippus Maria Comes Papiæ, ac Dominus Veronæ &c. Sincere dilectionis affectus, & obsequiosa devotio, quas ad nos gessit, & gerit, & ad salutem nostram, & Statum nostrum Illustris Princeps, & Magnificus Frater noster carissimus Dominus Theodorus Marchio Montisferrati &c. fidesque sua nostris experta serviciis nos artant, & inducunt, ut ipsum favore specialis nostræ gratiæ prosequamur juxta sui meriti qualitatem, ut ex eo ferventius nostris assistat obsequiis, quo à nobis se senserit propensius honorata, & igitur perspecta consideratione talique habitu intellecto cognosentes, quod locus noster Salugiarum districtus Civitatis nostræ Vercellarum situatus est circa medium locorum, & Terrarum præfati Domini Marchionis, & eisdem locis salubriter, & bene se conformet ideoque cupientes in hoc, & aliis sibi gratis complacere de nostræ liberalitatis dono dictum Castrum nostrum, & locum Salugiarum, cum suis Juribus, & pertinentiis universis pure, libere donamus, & largimur prelibato Illustri Fratri nostro Domino Marchioni ita, & taliter quod de cetero dictum Castrum, & locum, ac homines ipsius teneat, atque possideat pleno jure, & de ipsis faciat ad ejus voluntatem, transferrentes in eundem Dominum Marchionem, omne Jus, Dominium, & Proprietatem, ac omnimodam Jurisdictionem, quod, & quam habemus, & habuimus in loco prædicto, mandantes harum serie hominibus dicti loci, quatenus ipsum locum, & Castrum dimittere, relaxare, ac tradere debeant in manibus prefati Domini Marchionis veluti Nuntiorum suorum, & amodo in antea eidem obediant, sicut nobis hactenus faciebant. In quorum testimonium presentes fieri jussimus, & registrari, nostrique Sigilli munimine roborari. Datæ Papiæ vigesima prima mensis Aprilis Millesimo quadringentesimo quarto, duodecima Indictione.

(S: L:)

JOHANNES.



Cum ejus Originali in Pergamena scripto cum sigillo in cera infixo sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.
Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 11. Julii. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 12. Julii 1720.

ANNO 1404.

CLXV.

26 Juillet. *Mandatum* LADISLAI *Regis Siciliæ citra Farum* PINO DE SQUILACIO, *ut Decimas per summum Pontificem super Prælatos, Clericos, & Personas Ecclesiasticas Regni concessas exigat & recolligat, ac Rationem earum Cameræ Regiæ summariæ faciat. Datum in Terra Sancti Lucidi die 26. Julii Anno* 1404. *Indictione XII* [Autentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

LAdislaus Rex &c. Pino de Squilacio de Panormo Erario deputato, per Curiam nostram in Provincia Vallis gratis, & Terræ Jordani pro instanti anno tertiæ decimæ Inditionis familiari & fideli nostro dilecto gratiam &c. Ut in solutione Decimarum pro dicto anno futuro nobis, ex concessione Apostolica debitarum per Prælatos, Clericos, & personas Ecclesiasticas Terrarum, & locorum dictæ Provinciæ non intersit quoquo modo defectus, tibi recollectionem & perceptionem Decimarum prædictarum in dicta Provincia pro eodem anno futuro committimus de certa nostra scientia fiducialiter per præsentes Tuæ fidelitati harum serie præcipientes expresse, quatenus dicto adveniente tempore à dictis Prælatis, Clericis, & personis Ecclesiasticis præfatarum Civitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum dictæ Provinciæ pecuniam Decimarum prædictarum, prout ille pro præsenti Anno duodecimæ Inditionis consueverunt exigi per nostram Curiam, in eisdem recolligas, exigas, & percipias, seu recolligi, exigi, & percipi facias per te, seu Ministros, Nuncios, & Factores tuos fideles, quidem sufficientes, & idoneos per dictam Provinciam transmittendos, de quorum defectibus, & excessibus tu nostræ Curiæ principaliter tenearis, nullam in hoc dilationem, vel negligentiam commissurus, sicut habetis gratiam nostram coram ac compulsurus renitentes quoslibet ad illarum solutionem, per quælibet opportuna & debita, ac favorabilia remedia tibi visa, pecuniam vero totam Decimarum prædictarum recolligendam, & percipiendam per te, modo præmisso, sicut illam successive recollegeris, & perceperis, Viro Magnifico Petro Paulo de Viterbio dicto Brach, Regni nostri Marescallo, ac Vicemgerenti nostro in Ducatu nostro Calabriæ, Consiliario, & fideli nostro dilecto vigore præsentium integraliter assignare convertendam per eum in Gagiis tam Castellariorum, & servientium Castrorum nostrorum regalium Ducatus nostri Calabriæ, quam stipendiariorum nostrorum Equitum & peditum militantium, & militare habentium ad nostra servitia infra dictum futurum annum ipsius tertiæ decimæ inditionis in partibus Ducatus ejusdem, & in Causis aliis, prout sibi commissimus, per nostras Literas speciales recepturus ab eodem Vicem gerente nostro de hiis, quæ sibi solveris exinde debitam vel sub ejus tantum sigillo, ac facturus su prædictis Prælatis, Clericis & personis Ecclesiasticis de hiis, quæ ab eis recollegeris, & perceperis ex inde sub sigillo, & subscriptione tuis vicibus singulis apodixas tibi, & eis ad cautelam omni tempore valituras, de introitu vero & exitu dictæ pecuniæ facias quaternum unum, contenturum singulas quantitates pecuniæ, quas recollegeris, & à quibus, nec non & quas solveris, & quibus, cum expressionibus temporum, & dierum, aliisque circumstantiis opportunis sigillandum sigillo tuo, ac per te in Camera nostra summariæ, In qua, non alibi, de præmissis computare tenearis, ac inhibi quietari finaliter, & absolvi, tui ratiocinii tempore producendum. Nos enim pœnas & banna, quas, & quæ ritè propterea duxeris imponenda rata gerentes & firma ea, quæ per te per nostram Curiam irremissibiliter exigi volumus, prout justum fuerit à transgressoribus eorundem. Datum in Terra Sancti Lucidi in Camera nostra in absentia Viri Nobilis Gurrelli per Joannellum Seripandum de Neapoli Secretarium &c. Anno Domini 1404. die XXVI Julii XII. Inditionis Regnorum nostrorum anno decimo octavo.

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Ladislai signato de Anno 1343. litera G. folio 58 quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimus U. J. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius à sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet paginæ hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 11. Julii 1718.

ANNO 1404.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

(L.S.)

CLXVI.

Confirmation und Beſtättigungs-Brief WENCESLAI Römiſchen Königs/dann JOBSTEN und PROCOPEN Marggrafen in Mähren/ über die vor zeiten zwiſchen Kayſer CARL den IV. und denen Hertzogen zu Oeſterreich/ Rudolph/ Albrecht und Leopold aufgerichte Succeſſions-Vereinigung wodurch dieſelbe erneuert und befeſtigt wird/ geben zu Budweiſſ den Montag nach aller Heiligen anno 1404 [LUNIG Teutſch. Reichs-Archiv. Partis Special. Continuatio 1. Abtheilung 1. Abſatz 1. pag. 68.] 3 November.

C'est-à-dire,

Confirmation de WENCESLAS *Empereur des Romains, tant pour lui, que pour* JOBST & PROCOPE, *Margraves de Moravie, sur l'union hereditaire de succession faite autrefois, entre l'Empereur* CHARLES IV. *d'une part, & les Ducs d'Autriche,* RODOLPHE, ALBERT, & LEOPOLD *d'autre part; ladite Union y est louée, renouvellée, & corroborée. A Budweis le Lundi après la Fête de tous les Saints* 1404.

WIr Wentzla von GOttes Gnaden/ Römiſcher König/ zu allen Zeiten Mehrer des Reichs/ und König zu Boheimb/ Bekhenn und thue kund offentlich mit dieſem Brieffe/ allen den/ die In ſehen oder hören leſen/ für uns und die Hochgeborn Joſten und Procopen/ Marggraffen zu Mehren/ Gebrüdern/ unſer lieben Vettern und Fürſten/ dafür uns wiſſentlich angenommen haben. Wann vor Zeiten ſeligen Gedechtnüß etwan unſer lieber Herr und Vatter der Allerdurchtigiſte Fürſt und Herre/ Herr Carl/ Römiſcher Käyſer/ zu allen Zeiten Mehrer des Reichs/ und Wir/ und etwan der Hochgebohrn Johannß/ Marggraff zu Mehren/ unſer lieber Vetter und Fürſten ſeeliger den Hochgebohrnen Rudolffen/ Albrechten und Leopolden/ etwann Hertzogen zu Oeſterreich/ zt ſeiliger aller unſer Fürſtenthumb/ Graffſchafften/ Herſchafften/ Stett/ Veſte/ Land und Leuth/ ob wir von GOttes verhengeniſſe wegen/ das Gott lang ſpat/ abgiengen/ und Leibes-Erben hinter uns nicht lieſſen/ gemacht und gegeben/ und uns mit allen unſern Landen und Leuten/ zu In und zu Jrn Erbn/ wider allermenigklich verbunden haben/ als daß alles ſolch Handt-Veſte und Brieff die darüber von beiden Theilen gegeben ſindt/ aigentlich woll ausweiſen/ und auf daß die ehgenanten Vermachungen und Bindtnüs in ihren Krefften bleiben/ ſo haben wir durch ſonderliche Liebe/ Trew und Freundſchafft willen/ die wir uns zu dem Hochgebornen Wilhelmen/ Hertzogen zu Oeſterreich/ unſern lieben Schwagern und Fürſten gentzlichen verſehen/ und auch an ihm erkhent und erfunden haben/ mit wohlbedachten Mutt/ gutem Ratt unſer Fürſten/ Herren/ Edlen und Getreuen/ die ehegenannten Vermachunge/ Bindtnüße von neues wiſſentlich beſtät/ befeſtet und confirmirn die in Krafft diß Brieffs/ undt mainen und wollen/ daß ſy in allen ihren Puncten/ Articuln und Begriffen/ als ſie von Wort zu Wort eigentlich geſchrieben ſtehen/ und verſiegelt ſein/ ſtet/ gantz und unverruckht bleiben und gehalten werden ſullen/ wen es zu Schulden kommet/ von allermenigklich ungehindert/ Nemblichen auch ſo wollen wir ſchaffen und beſtellen/ daß all unſer Landt/ Herren/ Ritter/ Knecht/ Pfleger und Stette/ in allen unſer Landen dem ehgenandten Hertzogen Wilhelm/

unſern

ANNO 1406.

unsern Schwagern/ auf die ehgenanten Vermachung und Bindtnüs schweren und geloben/ und Ihm auch Ihr Brieff darüber geben sollen/ die stete zu halten/ und zu vollführen/ wann es zu Schulden kombt/ ohn alles Gesehrte. Und desgleichen soll uns auch die ehgenant unser Schwager Hertzog Wilhelm wiederumb thun/ in den obgenanten Sachen/ auch so wollen wir sonderlich/ wenn es Sachen/ daß wir und die die Hochgeborn Joss und Procop Marggraffen zu Mehren/ Unser lieben Vettern und Fürsten abgiengen/ das GOtt lang nicht gebe/ und keine Sun hinder uns nit liessen/ daß dann all unsere obgenante Fürstenthumb/ Herrschafften/ Graffschafften/ Vesten/ Stette/ Land und Leut auf den ehgenanten unsern Schwagern/ Hertzog Welhelmen/ sein Brudern/ ihrer Vettern/ Hertzog Albrechts und ihrer Erben/ gäntzlichen kommen und gefahlen sullen/ ohn aller menigklichs Widersprechen. Ließen wir aber Töchter hinter uns/ die soll derselbig unser Schwager sein Bruder/ Ihr Vetter/ und Erben/ Erbarlich und Fürstlichen beståtten/ als wir In des vor menigklichen getrauen/ und als solch Künigs Tochter und unser Geschlechte zugehöret/ doch also/ daß andere Punct und Articul die in den vorgenanten alten Brieffen sindt begriffen/ bey allen ihren Krefften und Macht unverrucht bleiben/. mit Uhrkund diß Brieffs versiegelt mit unserer Kunigklichen Mayestät Insiegel/ geben zu Budweiß/ Nach Christi Geburt Vierzehenhundert Jar/ und darnach im Vierten Jar/ des Montags nach aller Heiligen Tag/ Unser Reich des Böheimischen in den Zwey und Viertzigisten undt des Römischen in den Neun und Zweintzigisten Jahr.

CLXVII.

31 Janvier.

Privilegium Hertzog WILHELMS von Oesterreich für sich und seinen Vettern/ Hertzog ALBRECHTEN, wodurch er die Gesellschafft und Bündniß des Häfftels mit den Silbern Stern/seiner Unterthanen in seinen Landen bestättigt/ ferner verordnet/ daß wie vor alters auß den Herren/ Rittern und Knechten sechs bey einem jeglichen Hofftåding an den Rechten sitzen sollen/ und endlich vieles anderer mehr wegen Reichung der Lehen/ Anstellung der Rechts-Handlungen/ ansagung der Vehden/ derer Landflüchtigen und ungehorsamen 2c. constituiret. Wien am Sontag vor unser Lieben Frauen-Tag zu der Lichtmeß 1406. [RICHARDI STEINII Erklärungen derer Land-Hand-Vesten/ freyheiten/ gerechtigkeiten und Brieflichen Urkunden einer Ehrsamen Landschafft des Ertz-Hertzogthums Oesterreich 2. Buch MS.]

C'est-à-dire,

Privilege de GUILLAUME *Duc d'Autriche donné, en son propre nom & au nom du Duc* ALBERT *son Oncle, aux Etats du Païs, par lequel ils confirment la Societé ou Confederation appellée* des häfftils mit den Silbern Stern; *ordonnant que suivant l'antienne coutume, il y ait toujours en chaque Conseil du Païs, six Assesseurs tirés de l'ordre des Chevaliers & Nobles pour y rendre la Justice. Avec divers autres Reglements sur le point des Investitures, de l'Institution des Actions forenses, des Deffis, ou intimations d'hostilité, des fugitifs, & desobeissants &c. Donné à Vienne le Dimanche avant la Fête de le Purification de la Sainte Vierge* 1406.

WIr Wilhelm von GOttes Gnaden/ Hertzog zu Oesterreich/ zu Steir/ zu Cärnden und zu Crain/ Graff zu Tyrol 2c. Bekennen und thuen kund für Uns und den Hochgebornen fürsten unsern lieben Vettern. Hertzog Albrechten für den wir uns annemen/ wissentlich mit dem Brief: Aß unser lieben getreuen/ etlich unser Herrn/ Ritter und Knecht in unsern Landen/ die Häfftel mit Stern tragen/ und die in ihrer gesellschafft seyn/ vor langer zeit an gesellschafft gemacht/ und sich gegen ein ander verpunden haben/ durch daß sie uns und unsern Lieben Vettern/ Brudern und Erben desto baß gedienen/ und In selber gewalt vorgeseyn mögen/wer In Unrecht thuen wolt/ darin wir uns auch wissentlich mit unsern Briefen verlobt und verbunden haben/ verloben und verpunden unß auch zu Ihnen/ mit Crafft diß Briefs/ alles das statt zu halten/ und zu volführen/ das die chegenandte Pündnus riret/ und laut nach sag der Brief die über dieselb gesellschafft und Pündnus gemacht sind: Also seyn wir/ zu Nutz und fromen unser Land und Leuth/ mit volkomen Rath überain worden/ gentzlich und getreulich zu halten und zu volfüren die nach geschriben Ordnung/ durch merklicher und unleidlicher gebrechen willen/ die uns von Unsern Herrn/ Rittern und Knechten/ Landen und Leuthen anligend seyn: Des ersten/ wann Unser Herrn/ Ritter und Knecht bey unsern Vordern seeligen zu ainem jeglichen Hoftåding in Unser Landschrann an den Rechten seyn gesessen/ also wollen wir sy noch dabey halten und meinen/ daß dieselben unser Herrn/ Ritter und Knecht hinfür bey ainem jeglichen Hoftåding in Unser Landschrann an dem Rechten sitzen/ also daß dann allzeit auß Herrn/ Ritter und Knechten sechs sitzen sollen/ welche dazu von Ihnen gefordert und genomen werden. Wir meinen und wollen auch/ wer in Unsern Landen Mannschafft hab/ niemand ausgenomen/ daß wir noch dieselben fürbasser keiner seiner verlehnten Güter ohn Recht nit entwehren/ und wan auch in unsern Landen ainer zu dem andern Zuespruch oder mit ein ander zuschaffen hätten/ mainen wir/ daß sy das Recht darumben gegen ein ander suchen und nemmen an den stetten/ da sich das billich vorgehen soll. Wer aber daß das Recht verzogen wird/ ob darnach ainer dem andern Schaden zu zichen wolte/ der soll in das acht Tag vor erberlich wissen laßen/ wer auch daß fürbaßer in unsern Landen ainer den ander fieng/ oder dem andern Hauß oder Häuser abgewinn/ das soll men an unß als des Lands fürst bringen/ so sollen und wollen wir dieselben Hauß oder Häuser/ und auch die gefangenen zu unsern Handen fordern/ und baiden Thailen ainen Tag für uns bescheiden/ und sy bey Rechten halten und bleiben laßen; wer uns aber darin nit gehorsamb seyn wolte/ denselben soll unß alle Landschafft gemaingklich helffen zu nötten und unß und dem Rechten gehorsamb machen/ auch mainen wir/ ob hie in unsern Landen jemand seiner Holden ainer oder weniger flüchtig würde/ hinder uns oder jemand ander/ wer das wer/ wenn derselb seinen Holden fordert/ so soll In der/ darhinder er ist geflohen/ denselben Holden zu den Rechten stellen und dar zu thun lassen als das Land-Recht ist/ und wan das also beschehen/ so soll man ihm seinen Holden ohn all widerrede antwortten/ als von alter Herkomen ist. Wir mainen auch/ wer des wer/ niemand ausgenomen/ der fürbaßer wider unß/ unser Land und Leuth tätt/ daß wissendlich wär/ daß derselb an Leib darumb gebessert soll werden/ nachdem als er verschuldt hat/ das soll von uns und Unsern anwalden unangefallen bleiben/ als bey unsern Vorfordern und bey alten Herkomen ist. Es sollen auch furbaßer in unsern Landen kainer den andern prennen/ sondern mainen wir/ daß einer den andern darbey laße bleiben/ als bey unsern Vordern und von alter herkomen ist: Welche aber da wider tätten/ die wollen wir darumben schwerlich bessern/ als des Lands Recht ist. Wan auch die ehegenanten unser Herren/ Ritter und Knecht/ die in der vorgenannten gesellschafft sind/ sich mit ihrem Pündbrieff gegen uns verbunden haben/ statt zu halten was ihr vorgenannt Brief lautet/ also geloben wir auch bey unsern Fustlichen wirdigkhaiten/ dieselben Brieff mit sambt diesem unserem gegenwärtigen Brief und allen den Articln die darinnen begriffen seynd/ statt zu halten ohne geverde und ohn alle arglist. Und deß zu urkund geben wir Ihn den Brief versiglt mit unser unter anhangendem Insigl. Der geben ist zu Wienn am Sonntag vor unser lieber frauen Tag zu der Liechtmess nach Christi Geburth Aintausend vierhundert und im sechsten.

CLXVIII.

23 Avril.

Lettres de Combourgeoisie accordées par les Seigneurs du Canton de Berne à ceux de la Ville de Neufchatel, avec obligation de secours & defense reciproque, sauf en toutes choses le St. Empire Romain, les Cantons de Fribourg, & de Soleure, & le Seigneur dudit Neufchatel. A Berne la sixieme Ferie avant la Fete St. George l'an de grace 1406. AVEC *le Vidimé & Renouvellement desdites Lettres en date du Vendredi devant la St. Laurent Martir* 1417. COMME AUSI *l'acceptation de ladite Combourgeoise faite & signée par les Deputez de Neufchatel à Berne ledit jour sixieme Ferie avant la Fête de St. George.* 1406. [GG. LEIBNITZII Codex Juris Gentium in Mantissa Part. 2. pag. 108.]

NOus *l'Advoyer, le petit & grand Conseil appellé les Bourgeois de la Ville de Berne*, sçavoir faisons par ces presentes Lettres, qu'aujourdhuy date, par devant nous comparus sont aucuns pour & au nom des honnorables & sages *nos chers & feaux* Bourgeois, les quatre Ministraux, Conseil & toute la Com-

ANNO 1406. Communauté en general *de la Ville de Neufchastel*, lesquels nous ont fait ostention de la Lettre de Bourgeoisie dressée entre eux & nous par cy devant pour le bien de paix, & fait apparoir là dessus quelque deffaut que apparoissoit en partie vieillesse au seau d'icelle Lettre, nous prians que pour autant ce jourdhuy avons renouvellé & reconfirmé par serment ladite Bourgeoisie; nous voulussions amender icelle defection de leur bailler un bon Vidimé d'icelle Lettre de Bourgeoisie dont la date est du Vendredy avant la saint George *l'an de grace quatorse cent & six*, & la teneur d'icelle Bourgeoisie contient de mot à mot ainsi comme il s'ensuit.

2. *Au nom de Dieu, Amen.* Il avient aucune fois que les hommes mettent en oubly les choses de grand consequence, si elles ne sont fidellement reduites par escrit. A l'effet nous l'Advoyer, le Conseil & toute la Communauté de la ville de Berne au Diocese de Lausanne, sçavoir faisons à tous ceux, qui ces presentes Lettres regarderont, verront & orront par la teneur d'icelle, que nous par meure deliberation eue pour la singuliere amitié & faveur que nous avons envers les sages les Bourgeois de Neufchatel du meme Diocese de Lausanne, avons iceux Bourgeois tant forains que ceux de dedans & à eux appartenants receus & par ces presentes *recevons à nos perpetuels Bourgeois* fermement & avec toute cautelle deue ou necessaire en tel endroit, soit de droit ou de fait, leur promettons par notre bonne foy en vertu desdites presentes, de les secourir, defendre & maintenir fidellement allencontre de tous & un chacun les perturbateurs & invadeurs qui tacheroyent de les perturber outre droit & justice, soyent iceux Seculiers ou Ecclesiastiques y employant fidelement & de fait nos corps & biens, voire toutes nos forces, ou seulement telle puissance dont serons par iceux requis leur prester fidelement & avec fruit, aide & faveur, evitans leur dommage & avançans leur honneur & profit selon notre pouvoir: accordans auxdits de Neufchatel & à tous ceux qui leur appartiennent, passage par notredite Ville & par nos Terres, Seigneuries & Pais, leur ayants & tenants iceux comme passages ouverts, toutesfois sans aucunement faire dommages, offences ny degats à nous ny és notres de Berne, toutesfois & quantes que serons requis d'eux, sur toutes & chacunes les choses susdites, sans contredit ny exception quelconque comme nos autres Bourgeois sans fraud ny * baceat.

3. Ce non obstant *nous reservons avant toutes choses le saint Empire Romain*, & nos bien aymés Bourgeois & Confederés *de Fribourg & de Soleure*, & tous autres quelconques, à qui nous sommes astrins & obligés par Alliance, obligation & serments; par telle convenance aussi que lesdits de Neufchatel sont tenus de nous bailler fidellement aide & secours & à tous nos successeurs, contre toutes & chacunes personnes, temporelles & spirituelles selon leur pouvoir, voire avec toute leur puissance, ou bien avec telle qu'ils seront requis de nous; empechants & evitans notre dommage comme autres nos Bourgeois, tout dol & fraude y entierement exclus; Reservants toutes fois par eux signament en cet endroit touts les droits en quoy ils sont tenus & redevables au tres Illustre & Puissant Seigneur Monsieur *Conrad de Fribourg Comte & Seigneur dudit Neufchastel*, ou à ses hoirs & successeurs au contenu de leurs anciens privileges, antiques usages, comme toutes & singulieres ces choses plus amplement sont contenues és Lettres sur ce faites & à nous baillées par les dits Bourgeois de Neufchatel.

4. Item a esté pourparlé & arresté entre nous lesdits Seigneurs de Berne & nosdits Bourgeois de Neufchatel, que pour toutes demandes & differends quelconques qui pourront doresenavant survenir entre nous lesdites parties; Nous nous devons assembler & convenir quand l'une desdites parties en sera requise de l'autre, c'est assavoir au Village & lieu de Walperschwil, lequel nous avons mutuellement choisi pour lieu de marche & d'assemblée; & en cas qu'alors les Causes, petitions & controverses n'y puissent étre terminées par voye d'amitié, adonc l'acteur devra eslire un moyenneur, c'est assavoir un du Conseil de la Ville ou le rée est residant; alors icelle Ville devra immediatement contraindre ce mediateur, qui n'aura juré avant la date desdits presentes d'entreprendre telle charge de *Superarbitre*; qu'il se charge de l'affaire: mais si la demande ou l'affaire estoit meu d'une Ville en general ou de quelque Bourgeois en particulier à l'encontre de l'autre ville aussi en general; alors la Ville qui sera actrice entre nous ou les Bourgeois d'icelle Ville, peut & doit prendre & élire un Superarbitre, du Conseil des *Villes de Fribourg, de Soleure, & de Bienne*, de laquelle qu'il luy plaira; & adonc devrons nous lesdites deux Villes prier affectueusement & dilligemment cette Ville, en laquelle (sera) iceluy Superarbitre, qui n'aura fait serment de ne se charger du fait, comme dessus est dit, (de le compeller à) entreprendre la charge. Le dit Superarbitre estant ainsi compelly, alors il devra assigner auxdites deux parties une journée au lieu de la dite marche, s'y tant n'estoit qu'il peut changer & transferer le dit lieu de marche en un autre lieu par le consentement desdites parties. Ce fait, lesdites deux parties devront alors ordonner & admettre avec le dit Superarbitre deux honnorables personnes ou Arbitres, lesquels *Superarbitres & Arbitres* sont tenus de jurer qu'ils decideront & diffiniront la cause en laquelle ils sont eleus selon droit, & auprés de leur conscience sans dilay quelconque; sinon qu'ils puissent mener à fin & assoupir icelle cause par voye d'amitié par le sceu & consentement desdites deux parties. Et cas advenandt que lesdits Arbitres fussent tables (discordans) alors ils seront tenus de presenter leur prononciation & sentence audit Superarbitre quinze jours aprés que lesdites parties leur auront entierement baillé d'un costé & d'autre leurs demandes & reponces, & un mois aprés que la prononciation & sentence desdits Arbitres aura été au Superarbitre donnée, iceluy sera tenu de bailler diffinitivement la sentence par escrit, & deuëment seellée, auxdites ambes parties; & comme qu'il sera alors cognu & jugé par lesdits Superarbitres & Arbitres ou par la plus grand part d'iceux, les dites deux parties le devront observer & tenir pour ferme & aggreable; & si le cas advenoit que ledit Superarbitre ou quelqu'un d'entre lesdits Arbitres passât de ce monde à l'autre ou devint inutile par quelque inconvenient avant l'expedition de la cause; alors lesdites parties en peuvent & doivent choisir & substituer un autre ou autres en leur place un mois aprés, lesquels s'obligent & astreignent ne plus ne moins que les premiers. Si devront aussi lesdites deux parties satisfaire reellement audit Superarbitre & une chacune partie à ses Arbitres les coustes & despenses par eux soustenus & à soutenir pendant ladite cause; & devra aussi une chacune partie induire & compellir les siens, qu'ils satisfassent & obeissent à la prononciation & sentence rendue par iceux comme dessus, & qu'ils payent les fraix & missions à leur juges.

5. Touchant les debtes, le crediteur, prendra en cause son debteur en la Ville où il est residant & par devant son Juge ordinaire: Adoncq sera incontinent administré briefve justice ordinaire à l'acteur & au crediteur, mais quant aux debtes non recognues, nulle desdites parties ne devra *gager ny braver* l'autre, & en icelle Ville ny dehors en quelque lieu que ce soit, fors que pour debtes recogneues & debtes dont il y a Lettres signées. Item lesdites ambes parties de Berne & de Neufchatel ny les notres ne nous devrons inquieter *par Justice estrange ou en Cour d'Eglise* les uns & les autres pour quelque cause intervenante, *sinon pour usures manifestes & mariages*.

6. Item seront tenus nosdits Combourgeois de Neufchatel de payer & reellement expedier par un chacun an sur le jour de la Saint André Apostre deux Marcs de bon argent à nous & à notre Boursier en notre nom pour telle leur Bourgoisie sans aucun contredit jouxte la teneur desdites Lettres à nous par eux baillées. Item a été arrêté qu'une chacune desdites parties payera & expediera l'ancien & accoutumé *Peage*, comme il a esté de coutume jusques à present. Et sy quelquun des nostres de nous lesdites parties commettoit *hommicide* d'ici en avant en l'une desdites Villes, icellui personnage peut & doit être pourtant proclamé comme hommicide en celle Ville ou Seigneurie où il aura fait l'homicide, & neantmoins ne sera pourtant fugitif de l'autre Ville & Seigneurie, en laquelle il n'aura point fait de violence.

ANNO 1406.

7. Il a esté aussi dit clairement & arresté, qu'en cas que ledit Seigneur *Conrad de Fribourg*, ses hoirs ou successeurs par cy aprés fissent quelque demande ou different contre lesdits de Neufchastel en general, ou eux lesdits de Neufchatel contre lui ou ses hoirs & successeurs; alors icelles parties nous devront mettre devant icelles demandes & controverses, desquelles seront tenus d'en cognoitre, & ce que adonc sera ordonné & cogneu par nous, lesdites parties le devront garder, & tenir pour agreable: mais si aucune d'icelles parties differoit d'obeir & satisfaire à la Sentence baillée par nous lesdits de Berne, adonc sommes tenus & obligés de maintenir & defendre à notre pouvoir sur icelle notre cognoissance & ordonnance la partie obediente contre la desobediante.

8. Item nous voulons & avons expressement arresté, que nulle desdites ambes parties ne doit être, pour quelque cause que ce soit *gagée*, adjournée ny *barrée* ou detenue pour cause de l'autre partie.

9. Finallement il a esté dit & conclud que nous lesdits de Berne devons & sommes tenus de renouveller par notre serment mutuellement & par ensemble doresenavant perpetuellement notre dite Bourgeoisie toujours de six ans en six ans continuellement suivants, assavoir le jour Feste Sainte Trinité au lieu de notre ville de Berne avec toute notre Communauté en presence des Deputés Ambassadeurs de Neufchatel, quand nous en serons requis d'eux. Et en cas qu'icelle dite renouvellation ou requeste ne se fist pendant lesdits ans, ce non obstant icelle dite Bourgeoisie doit demeurer en sa force & vigueur & estre observée & gardée selon icelle.

10. Et afin que toutes & singulieres les choses dessus dites ainsi qu'elles sont clairement articulées puissent être tenues pour agreables fermement & inviolablement accomplies reellement & de fait à perpetuité & si longtems que lesdites deux Villes de Berne & de Neufchastel seront & pourront être; nous lesdits de Berne nous obligons nous & nos perpetuels successeurs par nôtre susdit serment & en recordation perpetuelle de cette Bourgeoisie & en temoignage & corroboration evidente de toutes & chaqunes les choses avant dites, nous lesdits Advoyer, Conseil & Communautés de la Ville avons mis notre Sçeau a ces dites presentes Lettres. Que furent faites & données à notre ditte Ville de Berne le sixieme Ferie devant la feste Saint George, *l'an de grace mille quatre cens & six*. Et nous ayants ainsi entendu les Propositions & Requeste de nosdits Bourgeois de Neufchatel, & que sommes asseurés la chose être telle comme ils l'ont proposée; à cet effet en consideration de ces choses, & afin que telle Bourgeoisie susdite doive avoir force & valeur à jamais, nous sommes esmeus de gratifier en cet endroit à nos dits Bourgeois de Neufchastel & de leur bailler par forme d'un vrai Vidimée sous notre Sçeau ci appendu le contenu de cette dite Bourgeoisie sans mutation quelconque de mot & sujet ci-dedans compris. Fait le Vendredi devant la Saint Laurent Martir aprés la nativité de notre Seigneur *Mille quatre Cents & dix-sept ans*.

11. La Copie ci-dessus a été prinse sur une Copie extraite par le feu Sieur G. Carrel d'une autre Copie signée par feu le Sieur D. Baillod qui avoit été extraite d'une precedente, signée Stetter & apres deue Collation signée la presente par moi Notaire.

CLXIX.

Reception de la Combourgeoisie de Berne en l'an 1406. par la Ville de Neufchatel.

AU nom du Seigneur Jesus Christ &c. D'autant que la cognoissance & notice des affaires s'en va coustumierement en diminution par le cours du temps, si elles ne sont confirmées & eternisées par la memoire de l'escrit. C'est pourquoi *Nous les Bourgeois & toute la Communauté* de Neufchastel au Diocese de Lausanne tant ceux de dehors, que les habitans & manans en la dite Ville, voulons & desirons être notice à tous & un chacun qui contempleront & orront ces presentes Lettres, que procedants d'un saint & deliberé Conseil, & considerants diligemment l'utilité de nous & de notre dite Ville, Nous avons *au sçeu & par le consentement de Genereux & Puissant Seigneur Conrad de Fribourg Comte & Seigneur de Neufchastel notre generosissime Seigneur* pour nous & nos Successeurs universels, touts & un chacuns autres, qui appartiennent à nostre predite ville tant ceux de dehors, que les incoles y manans & habitans, comme hommes libres spontanement & volontairement pris & acceptés; & par ces presentes reçevons & acceptons fermement & avec toute caution en icelle deüe & necessaire, soit de droit ou de fait, assavoir *une perpetuelle Bourgeoisie avec la louable Ville de Berne* au Diocese du dit Lausanne. Laquelle Bourgeoisie aussi nous lesdits de Neufchatel en general & en particulier avons presentement juré par nos serments solennels corporellement prestés sur les Saints Evangiles par paroles expresses à mains levées pour nous & nos successeurs universels, & avons fermement promis & par les presentes promettons, par nos dits serments d'icelle avoir ferme, inviolable & du tout entiere à perpetuité aussi la tenir & observer, & en icelle Bourgeoisie demeurer & perseverer sans la resigner par aucun accident & evenement, ny aussi nous departir ou retirer d'icelle nullement à jamais.

2. Et pour ce que lesdits *nos Seigneurs de Berne* nous ont fait & demonstré une faveur & grace speciale par la dite reception & acception, singulierement en ce qu'ils nous ont promis de nous fidellement defendre & maintenir avec les nostres, tout ainsi que les autres leurs Bourgeois contre tous nos perturbateurs & invaheurs quelconques, qui nous voudroyent perturber contre droit & justice, s'estants en toute fois expressement excepté & reservé *le Saint Empire Romain, les Villes & Bourgeois de leurs Confederés de Fribourg & de Soleure*, ensemble tous autres auxquels avant la presente Bourgeoisie, ils sont de mêmes alliés, & asstreints par Bourgeoisie, Confederation, Serment, ou par Lettres, comme toutes ces choses se verront être contenues plus amplement & avec plus grande efficace aux Lettres que sur ce ont été remises.

3. A cette Cause Nous lesdits de Neufchatel promettons reciproquement pour nous & nos successeurs singuliers fermement & par nos dits serments vouloir aider & faire fidelle & fructueux secours & assistance auxdits Seigneurs de Berne & leurs successeurs universels contre toutes & chacunes personnes Seculiers & Ecclesiastiques avec nos corps & biens, & de toute notre puissance, ou pour le moins avec telles forces que nous en serons requis & par eux exhortés; le tout fidellement & effectuellement, & mesmement de detourner & eviter leur dampne & incommodité de tout notre pouvoir, leur promettans & à tous ceux qui leur appartiennent de passer & repasser par notre dite Ville de Neufchatel & y avoir & tenir accés ouvert soit en allant ou en retournant toutes & quantes fois que sur toutes & singulieres choses premises nous en serons par eux requis sans aucune contradiction ny acception des personnes. A condition que ce soit sans aucun nostre dommage, offense & degast, ni des nostres.

4. Toutes fois Nous lesdits Bourgeois de Neufchastel exceptons expressement en icelles tous les droits esquels nous sommes obligés & en tenus de droit envers ledit nostre genereux Seigneur Conrad de Fribourg Comte & Seigneur de Neufchastel & envers ses heritiers & successeurs selon les antiques Privileges & nos louables Coustumes. Item a esté convenu entre lesdits Seigneurs de Berne & nous, que pour raison de toutes & quelconques petitions ou discordes, qui pourroyent cy aprés survenir entre nous lesdites parties, nous devons pour l'accord d'icelles nous assembler quand l'une des parties sera sur ce requise par l'autre, assavoir au Village & lieu Walperschwil, lequel nous avons mutuel choisi pour lieu de marche pour nous accorder, & ne pouvant lors ilec par voye amiable estre terminé, la cause, petition ou discrepance, dont sera question, partie actrice devra choisir & elire un Superarbitre sçavoir un des Conseillers de la ville ou le Rée sera residant, & sera sa demeurance, & devra telle Ville compellir immediatement & par son serment le Superarbitre de s'entremettre de tel fait, si avant la sommation il n'avoit abjuré telle charge: mais advenant que petition & discorde fut meue par la Generalité d'une Ville, ou par quelque Bourgeois particulier con-

ANNO 1406. contre la Generalité de l'autre Ville, lors la Ville actrice ou les Bourgeois d'icelle devront & pourront prendre & elire un Superarbitre entre les Conseillers des Villes de Fribourg, de Soleure ou de Bienne selon leur plaisir, & adonc devrons nous les dites deux Villes en laquelle le Superarbitre aura esté choisi d'iceluy vouloir induire & compellir à assumer & entreprendre tel fait, moyennant qu'il n'ayt abjuré telle charge comme dit est, & estant tel Superarbitre & Moyenneur ainsi compelly, iceluy devra lors prefiger, establir & nommer jour à ladite marche aux ambes parties, si non que par le consentement d'icelles il se puisse transmuer en un autre lieu, lors devront les deux parties commettre & adjoindre audit Superarbitre chacune deux honnestes hommes ou Arbitres, lesquels avec le Superarbitre seront tenus jurer de vouloir decider & finir la cause en laquelle ils auront eté choisis & esleus, selon l'equité du droit sur leurs consciences, sans aucune intermise ny dilation, si non qu'ils puissent par le consentement des ambes parties terminer & assopir telle cause par voye amiable. Mais advenant que lesdits Arbitres fussent discordans, lors ils seront en tenus de presenter leur cognoissance au Super-Arbitre dans quinze jours aprés que les demandes & reponces d'ambes parties auront entierement esté produites, lequel apres avoir entendu l'opinion des Arbitres, & dés que leur jugement luy sera esté presenté & mis en mains, devra donner aux ambes parties sa Sentence definitive par escrit deuement seellée dans le terme d'un mois, & tout ce qu'ainsi sera decreté & cogneu par le Superarbitre & Arbitres *ou par la plus part d'iceux* devra estre accepté & tenu par les parties pour fait agreable, que s'il advenoit, que le Superarbitre ou quelques uns des Arbitres ou par la plus part d'iceux deura étre accepté & tenu par les parties pour fait agreable. Que s'il advenoit que le Superarbitre ou quelques uns des Arbitres mourussent ou devinssent inutiles par autre infortune avant l'expedition de la Cause, lors ils pourront & devront constituer un autre ou autres dans le terme d'un mois, au lieu d'iceux, qui de mesmes se devront obliger & astreindre comme les precedents auroyent fait; & devront ambes parties aussi satisfaire audit Superarbitre, & une chacune d'icelle à leurs Arbitres effectuellement les frais & despens qu'ils auront supportés en la cause. De meme devra chacune Ville compellir les leurs d'obtemperer & satisfaire aux precedents jugements & cognoissance; ausi de payer les fraix & despends à leurs Juges. Mais au fait des deptes le Crediteur devra convenir & rechercher son debteur en la Ville derriere le Juge, ou il fera sa residence & demeure, auquel lieu bonne & subite & briefue Justice devra à l'Acteur estre administrée, mais pour debtes non recognus ne sera loisible ni permise à nulle desdites deux Villes de gager ny arrester l'autre si non pour debtes confessées & reconnues ou pour debtes dont ils auront Lettres scellées.

5. Item Nous les prenommés de Berne & de Neufchatel, ny les notres ne nous devrons aucunement quereller pour aucune cause que ce soit par devant aucun Juge etranger Ecclesiastique ny Seculier, sinon pour execrations [usures] manifestes & causes matrimoniales.

6. Item Nous lesdites de Neufchatel & nos successeurs devons & serons en tenus donner & payer à nos dits Seigneurs de Berne ou à leur Thresorier qui pour lors sera sur chacune Feste Saint André Apotre deux Marcs de bon argent en recognoissance de dite Bourgeoisie laquelle devra perpetuellement durer. Et en contemplation de la dite cense nous devons etre libres & aquités de tous autres tributs, tailles, enquestes & autres impositions qu'ils ont accoutumés perçevoir sur autres leurs Bourgeois. Item a esté expressement conditionné que si nous lesdits de Neufchastel ou nos successeurs resignions & nous desportions de la presente Bourgeoisie, ce que toutes fois ne pouvons ny devons faire, & que en ce ne fussions recors & souvenans de notre serment, promesse & de notre salut, ce que toutes fois n'advienne; en ce cas nous serons tenus & obliges immediatement de donner & payer auxdits de Berne *pour une amende d'avoir faussé nôtre foy* & serment mille Macrs de bon & pur argent, sans aucune exception de droit & de fait. ANNO 1406.

7. Item avons aussi convenu, que chacune partie devra payer & expedier les peages d'ancienneté accoutumés selon que jusques icy a esté usité de faire. Et si aussi aucun des notres riere nous lesdites deux Villes commettoit hommicide, il devra etre proclame & banny du lieu riere lequel l'homicide aura esté perpetré, & pour autant ne perdra l'autre Ville & Seigneurie riere laquelle tel acte n'aura esté fait.

8. Il a aussi esté dit manifestement que si le predit notre Seigneur Conrad de Fribourg ses hoirs & successeurs cy apres avoient petition & discorde contre nous les predits de Neufchatel en general, ou nous de Neufchatel contre ledit Seigneur ses heritiers ou successeurs, nous devrons telles petitions & difficultés proposer à l'Advoyer & au Conseil de Berne & nous tenir au jugement & cognoissance que de ce ils rendront; en satisfaisant & obtemperant pleinement à icelle, & si l'une des parties mesprisoit d'y obtemperer & satisfaire, lors nosdits Seigneurs de Berne devront soustenir & maintenir la partie obeissante contre l'autre pour faire valloir ce qu'ils auront entre elles ordonné & jugé.

9. Nous voulons aussi & avons expressement convenu que nulle de nous les parties ne doive estre gagée ny barrée ou retenue pour l'autre, pour quelque cause que ce soit.

10. Finalement a esté dit que nous lesdits de Neufchatel & nos successeurs perpetuels devront & serons tenus de renouveller la presente Bourgeoisie doresenavant perpetuellement tousjours de six ans en six ans continuellement suivants, savoir sur la Feste de la Sainte Trinité, & lors faire le serment en ladite nostre Ville de Neufchatel avec toute nostre Communauté entre les mains des Seigneurs Deputés de Berne quand sur ce par eux en serons requis, & encore que telle requeste & renovation ne se fist au temps de six ans, ce neantmoins ladite Bourgeoisie devra rester en sa pleine force & vigueur avec toutes les autres choses y tenorisées à tout jamais, & tendis que les predites deux Villes de Berne & de Neufchastel dureront & demeureront en estre.

11. Et pour le tout de ce que dessus fermement & inviolablement avoir agreable & satisfaire à toutes ces choses par effect, nous lesdits de Neufchastel obligeons nous & tous nos successeurs par nos serments predits & sous l'amende desdits mille Marcs d'argent és mains desdits Seigneurs de Berne & de leurs successeurs quelconques, vouloir estre vrays & legitimes debiteurs & *pleiges* par ces presentes Lettres.

12. Et pour perpetuelle memoire de ces choses comme aussi pour evident tesmoignage & corroboration de toutes & chacunes choses promises, nous lesdits de Neufchastel avons fait mettre le sçeau de notre Ville aux presentes, & avons aussi prié les venerables Seigneurs en Christ *du Chapitre de l'Eglise de Neufchastel* d'apposer de meme le seel dudit Chapitre pour nous és presentes, ce que nous, le dit Chapitre à la requeste desdits Bourgeois de Neufchatel reconnoissons avoir fait; toutes fois sans le grief & prejudice de notre Eglise; Données & passées à Berne la sixieme *ferie* avant la Feste Saint George, l'an de notre Seigneur Mille quatre Cents & six.

CLXIX.

Kauff-Brief JOHANNS Herrn von HOHENLOHE, Crafft deßen er JOHANN Bischoff zu Würtzburg seinen Theil an denen Städten und Schloßen Kitzingen / Landsburg und Homburg / wie auch die Lösung / Pfandschafft und Wiederkauff auf Jagsberg und Lauden umb drey und sechzig tausend Gulden verkauffet. Geben zu Würtzburg / Donnerstag vor Jubilate 1406. 29. Avril. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Absatz 6. pag. 69.]

C'est-

ANNO 1406.

C'est-a-dire,

Contract entre JEAN *Seigneur de Hohenlohe, & Jean Evêque de Wurtzbourg, par lequel ledit de Hohenlohe vend, cede, & transporte audit Evêque toute la Part qui lui appartient dans les Ville, & Places de Kitzingen, Landsbourg, & Hornbourg, comme aussi au Rachapt des Biens de Jagsberg, & Lauden, pour la somme de 63000. Florins. A Wurtzbourg le Jeudi avant le Dimanche* Jubilate. 1406.

WIr Johans/ Herre zu Hohenloch/ bekennen u. thuen kund an diesem Brieffe/ gein allermänniglichen/ daß wir mit gutem Wissen/ wohlbedachtem Muthe und Vorrathe unser Freunde/ Mann und Diener für uns/ alle unsere Erben und Nachkommen an unser Herrschafft/ durch redlicher Sache u. anliegender Notthurfft willen unser Herrschafft/ die uns zu diesen Zeiten darzu bewogen/ recht und redlich verkaufft/ u. zu kauffen gegeben haben/ u. geben mit Krafft diß Briefs zu einem rechten redl. Erbkauff/ zu Urtet und ewigl. dem Hochwürd. Fürsten u. Hn. unserm gnädigen Hn./ Hn. Johansen/ Bischoffen zu Würtzburg/ seinen Nachkommen/ Stifft und Capitel/ unsere Städte und Schloß/ unsern Theile an Kitzingen/ Landsburg/ Hornburg mit allen ihren Herrschafften/ Freyheiten/ Rechten/ Gewalten und Gewongeiten/ und auch die Lösung/ Pfandschafft und den Wiederkauff/ die Brieffe/ Forderung/ Zusprüche und Rechte/ die wir und unsere Eltern gehabt haben/ und noch haben an den Schlossen/ Jagsperg und an Lauden/ Bürgern und Stätten mit allen ihren Zugehörungen und Rechten/ gein die Hertzogen von Bayrn/ und gein weme das were/ als unsere Eltern/ Vorfahren und wir die ingehabt und hergebracht haben/ es sey an Herrschafften/ Gewalten/ Gewonheiten/ Lüten/ Rechten/ Gütern/ Gerichten/ Zinßen/ Güldten/ Dörffern/ Zöllen/ Zehenden/ Gemercken/ Diensten/ Frohnen/ Eckern/ Wiesen/ Wassern/ Wälden/ Höltzern/ Seehen/ Fischweiden/ Seestäten/ Stocken/ Steinen/ Winnen/ Weiden/ Besuchten und Unbesuchten/ unter und ob der Erden/ geistliche und weltliche Lehen/ Kirchsetze/ nichts ausgenommen/ dann allein unsere Wildbahn und Mannlehen/ die doch zu Burggutern nicht gehören: sonst alle andere Zinßlehen/ Burglehen/ Burggut und Lehen/ die zu den obgenanten Städten und Schlossen gehörig/ sollen den obgenanten unserm Hn. seinen Nachkommen den Bischoffen u. Stifft volgen u. bleiben/ ohngevehrde Und haben ihm u. seinen Nachkommen u. Stifft das alles zu rechtem Todkauffe gegeben/ u. ewiglich zu Urtete verkaufft umb 63000. Gulden/ guter Rheinischer Wehrung/ darumb Uns und unsern Erben/ der obgennant unser Hr. und sein Stifft gethan haben: Also/ daß wir sie für Uns und alle unsere Erben der aller ledig u. loß sagen an diesem gegenwärtigen Brieffe/ u. auch umb das Schloß Haltenbergstätten/ und das Dorff Golnhofen/ mit allen Ihren Zugehörungen/ in der Maß/ als hernach stehet geschrieben. Wir haben auch unserm vorgenanntem Hn. seinen Nachkommenden u. Stiffte/ die obgenante Schloß u. Stätte mit allen Ihren Zugehörungen/ nichts ausgenommen/ dann als vorgeschrieben steht/ die eygen seyn/ gegeben für rechts/ freyes/ eygen/ und die Lehen seyn/ als Lehens Recht ist/ als wir und unsere Eltern die bißher bracht und gehabt haben/ und weren sie der als aigens und Lehens-Recht ist/ nach Gewonheit des Landes zu Francken/ und geloben ihn die mit einander/ und jegliche besondern zu ledigen an allen Anklagen von alle Gerichten und Leuten Geistlichhen und Werentlichen/ ohn Geverte. Wir sollen und wollen auch/ welche Lehen sie vor dem Lehen-Herren auffgeben/ und in die schicken verlayhen/ ohn geverde/ wir haben auch dem obgenanndten unserm Herrn und seinem Stifft für uns/ unsere Nachkommenden an der Herrschafft/ und für alle unsere Erben gesetzt/ und setzen sie in Krafft und Macht diß Brieffs in rechten Gewalt/ und in löbliche/ nützliche und gerüwige Gewehr der vorgenannten Schlöß und Städte/ mit allen ihren Zugehörungen/ die sie fürbaß zu urtet ewiglich besitzen/ besetzen und entsetzen sollen und mögen/ damit thun und lassen/ als mit andern ihren aigenen Schloßen/ Leuthen/ Guten und Lehen/ on Hinderniß und Anspruch aller unser Freunden/ Erben und Nachkommenden an unser Herrschafft/ ausgenommen unser Wild-Bahn und Mannlehen/ als vorgeschrieben stehet ohne Geverde. Wir verzeyhen uns auch aller Gerichte/ Herrlichkeit/ Hülff/ Recht/ Gewalt/ Freyheit und Gewonheit/ die wir und unser Eltern an den vorgenannten Schlossen und Städten/ biß auff diese Zeit gehabt haben/ oder gehabt möchten haben/ zu urtet/ und geben die alle unserm obgenannten Herrn/ seinen Nachkommenden und Stifft/ uff mit dem Munde/ und haben uns der verschossen mit Hand und Halm in der maß/ als vorstehet geschrieben/ nach Gewonheit und Recht des Landes zu Francken. Wir sollen und wollen auch noch niemand von unsern wegen den vorgenannten unsern Herrn/ alle seine Nachkommende und Stiffte von des obgenandten Kauffs wegen/ nimmermehr angesprechen/ mit Worten oder Wercken/ oder sie leydigen/ beschädigen/ noch dringen/ mit keinerley Gerichten/ Geistlichen oder Werentlichen/ von Gunst und Gnadent/ die wir haben oder erkobern möchten/ von Bäbsten/ Kaysern/ oder Konigen/ die uns/ unsern Nachkommenden und Erben möchten gehelffen wieder diesen Kauff/ und dem obgenannten unserm Herrn und seinem Stifft möchten geschaden/ an keinen vorgeschriebenen Sachen/ ohn Geverdt. Wir sollen und wollen auch dem obgenandtem unserm Herrn und seinem Stifft alle Brieffe und Urkunde/ die wir ietzt unten haben/ oder hernach finden/ oder uns sonst würden/ die unserm Hn. und seinem Stifft genutzen möchten/ die Kitzingen/ Landsspurg/ Homburg/ Jagsperg und Lawden/ oder ihr eines oder mehr besundern anrurten/ antwürten und eingeben/ unverzugentlich ongeferdt/ u. ob solche Brifee oder Urkunde hernach funden oder fürgezogen würden/ die sollen unserm obgenandten Hn. seinen Nachkommenden und Stiffte gebüren und zugeantwortet werden/ und In zu Nutz und Frommen kommen/ und keinen Schaden an dem obgenandten Kauff und allen obgeschriebenen Sachen brengen ohne Geverde. Auch hat uns und unsern Erben der obgenannt unser Herr für sich/ seinen Stiffte und Capitul/ das Schloß Haldenbergstetten/ und das Dorff Gollnhofen/ mit allen iren Zugehörungen/ zu dem obgenannten Kauff-Geld lediglichen und loß wiedergeben u. eingeantwurt/ ausgenommen aller Recht/ Zehenden/ Zinnß/ Gült/ Kirchsetze u. Lehen/ die die Dom-Hn. des Stiffts u. Capituls zu Würtzb. in den obgenannten Ambten/ Stätten u. Dörffern bißher gehabt/ und bracht haben/ u. ausgenommen den werentlichen Pann an dem Schloß Haldenbergstetten u. Gollnhofen/ die wir und unser Erben behalten/ und die von unserm obgenannten Hn. u. seinen Nachkommenden/ als offt sich das gebühret/ zum Mannslehen empfangen sollen/ ongeverde. Und wir und alle unsere Erben sollen und mögen das itzt genannte Schloß u. das Dorff/ mit aller ander Herrlichkeit und Zugehörungen besitzen/ besetzen u. entsetzen/ und damit thun und lassen/ als mit andern unsern Leuten und Gütern/ als obgeschrieben stehet/ ohn Hinderniß unsers vorgenannten Hrn. seiner Nachkommenden und Stifft ongeferde.

Auch ist sonderlich beredt worden/ ob das jetzung genannt Schloß Haldenbergstetten/ und das Dorff Gollnhofen/ oder ihr eines/ welches da wer/ von dem obgenannten unserm Hn. u. seinem Stifft zu Lehen rürte/ und mit Urkunde also derfunden wurde/ so sollen und wollen wir u. unser Erben die von dem obgenannten unserm Hn. und seinen Nachkommen/ als andere unsere Lehen unverzögentlichen/ als offt das noch geschicht/ zu Mannlehen empfangen ongeferde. Zu Urkund ist unser Insiegel für uns/ alle unsere Erben u. Nachkommen/ an diesen Brief gehangen. Und wir Albrecht/ Hr. zu Hohenlohe/ Thumbherr zu Würtzbug/ Linhard/ Grafe zu Castell und Fried. Schenck/ Hr. zu Limpurg rc. bekennen an diesem Brieffe/ daß wir von des obgenannten Johansen/ Hn. zu Hohenlohe/ unsers lieben Vetters und Schwager Bitten wegen/ bey allen obgeschriebenen Sachen gewesen seyn und die auch haben helffen teydingen u. enden/ und diß zur Bekentnisse so hat unser jegl. seyn Insiegel zu des vorgenannten unsers Vettern und Schwagers Ingesiegel auch an diesen Brieff lassen hencken. Der geben ist zu Würtzburg am Donnerstag vor dem Sonntag/ als man singet Jubilate, nach unsers Herrn Christi Geburth vierzehenhundert Jahr/ und darnach in dem sechsten Jahre.

(L. S.) Johann/ Hr. zu Hohenlohe.
(L. S.) Albrecht/ Hr. zu Hohenlohe/ Thumbherr zu Würtzburg.
(L. S) Linhart/ Graff zu Castell.
(L. S.) Friedrich Schenck Hr. zu Lympurg.

CLXX.

Contract Burggraff HEINRICHS zu MEISSEN und seiner Gemahlin Catharinä/ Krafft welchen sie das Schloss Hartenstein mit aller zugehör und einigen andern Gütern Herrn VITO von SCHONENBURG umb acht tausend guter alter Böhmischen Gulden Käufflich überlassen/ jedoch mit beygefügter Bedingnuß/ daß wann dieselbe sothane Güter nach verfloßenen acht Jahren wieder an sich bringen wolten/ Er solche gegen Erlegung obbemelder Summa hinwiederum Ihnen abtretten solle. Geschehen zu Plenach am Tag *Visitationis Mariæ* 1406. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Partis special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Absatz 18. pag 268.] 2. Juillet.

C'est à-dire,

Contract par lequel HENRI *Bourgrave de Misnie,*

ANNO 1406.

nie, & CATHERINE sa femme, vendent à VITUS Seigneur de Schonenbourg le Chateau de Hartenstein avec ses apartenances, & quelques autres Biens, pour la somme de huit mille vieux Florins de Boheme, à condition de rachapt pour la même somme dans le terme de huit ans, si les vendeurs le desirent. Fait à Ysenach, le jour de la Visitation de la Sainte Vierge 1406.

WIr Heinrich/ von GOttes Gnaden/ des Hyl. Römischen Richs Burggrave zu Meissen/ und Grave zum Hartenstein ꝛc. Katharina unser Eliche Wirtyn/ und alle unsere Erben und Erbnehmen/ bekennen öffentlichen in diesem unsern offnen Briefe/ vor alle den/ die on sehen/ alle die on hören lesen/ daß Wir Recht und redlichen mit wolbedachten Muthe verkaufft haben/ das Schloß Hartenstein/ mit allen seinen Herrschafften und Zugehörungen/ dem Edlen Herrn Vite von Schonenburgk/ Herrn zu Glauchau/ und allin seinen Erben und Erbnemen zu einen rechten gekaufften Erbe/ darzu die Mannschafft zu Stein/ was die von Meckolb/ und die von Rems/ von uns zu Lehen haben/ Er Günther von der Planitz von uns zu Lehn hat/ auch was die von Schönau von uns zu Lehn haben/ Hanneß von Kauffungen von unß zu Lehn hat/ Eberhard von der Planitz von uns zu Lehn hat/ und was die von Steinhoffen von uns zu Lehn haben/ die von Rems zum Lichtensteine von uns zu Lehn haben/ Friedrich von Stuchow von uns zu Lehn hat/ Pezold von Polenzin von uns zu Lehn hat/ und die von Pimbsdorff von uns zu Lehn haben/ darzu alle andere Mannschafft/ die Wir hie obin im Landte umb den Hartenstein gelegen haben/ und zu dem Hartenstein gehören/ nicht ausgenommen/ benannt oder unbenant/ die Wir anderen Güthern Herrn Vite von Schonenburgk/ und om alle seine Erben gekaufft haben/ und noch an Vorzug bekommen sollen und wollen/ Sundern was geschlossen die Mannschafft zu Wildenfelß/ und haben die verkaufft mit allen Freyheiten und Mangeln als wir die vorgehabt haben/ und unser Vater seel. sie an unß geerbet hat/ und darzu die Lösenitz mit den Dörffern darumb gelegen/ mit allen oren Zugehörungen/ darzu das Elterlein mit den Dörffern und Hemmern. Darzu das Dorff zu der Rucke und zu Tirfeld/ darzu die Dorff die ablegen umb Erntendorff und Wizinthal umb die Schlete/ umb die Miteweid/ umb alle die Hemmer dieselbens uberall umb gelegen/ und die Behl mit oren Bergwercken und Zinsen/ und alle andere Dörffere/ Gütere und Hemmere wie die ligen und zu dem Hartenstin gehören/ darzu alle Lehn/ Geistliche und Weltliche/ und nemlich das Dorff zu der Milßen/ und alle Mühlen/ wie die gelegen sind/ die zu dem Hartenstein gehören/ auch alle Wälde und Wildpan/ alle Wassere und Fischere/ mit allen Freyheiten/ Nutzungen/ Mangeln und allen Rechten/ als wir die vorgehabt haben/ und unser Vater seel. an uns geerbet hat/ wo sich die anheben und treffen/ an oren Lachen/ es sy an Wäldern oder an anderen Höltzern/ und nemlich das Burggraven Holtz mit seinen Fischereyen und andern seinen Genüßen/ auch alle Wizen/ Ackere/ und alle Bergwerck/ und haben on das obgeschriebene Schloß mit der Mannschafft mit allem Gütern/ die hie oben zu dem Hartenstein gehören/ und darum gelegen sind/ verkaufft/ mit allem Gerichten/ Freyheiten/ Mayten/ Nutzungen und Rechten/ Gewonheiten/ und mit allen Bergwercken/ Boden und Nutz/ besucht oder unbesucht/ benant oder unbenant/ was das Namen möchte gehabin/ an das obgeschriebene Schloß Hartenstein Herrschafft und Gut verkaufft umb acht tausend Gülden guter alter Bömischer Gülden/ gut an Goldt/ Silber genug an Gewichte/ die zu dem Gezeiten genge und gebe sindt. Auch globen Wir Heinrich Burggrav zu Meissen/ obgeschriebene Katharina unser Eliche Wirtyn/ und alle unsere Erden und Erbnehmen/ dem Edlen Herrn Vite von Schonenburgk/ alle seinen Erben und Erbnehmen/ diß obgeschriebene Schloß Hartenstein/ und alle obgeschriebene andere Güter ein recht Gewere zu seyn. Auch globen Wir Heinrich Burggrav zu Meissen den Edlen Herrn Veit von Schonenburg/ obberührten alle seinen Erben das offt ernandte Schloß Hartenstein uf zu lassen/ und mit vor die Lehn geriten/ daß Sie an oren Rechten nicht versäumet werden/ on uns und on allen ihren Schaden. Auch wollen Wir Henrich Burggrav zu Meissen/ offt ernannte Katharina unser Eliche Wirtyn/ noch alle unsere Erben noch Erbnehmen das obgeschriebene Schloß Hartenstein/ und andere Güther/ binnen acht Jahren nicht wiederkauffen/ an dem Edlen Herrn Vite von Schonenburg seinen Erben oder Erbnehmen ꝛc. Sundern wenn die acht Jahr vergangen und verkommen sind/ nach gebung dessen Brifes/ wollen Wir dann Heinrich Burggrav zu Meissen offtgenante Katharina unsere Eliche Wirtyn/ und alle unsere Erben/ unser Schloß Hartenstein/ und ander obgeschriebene Güter wieder kauffen; So soll der Edle Herr Vite von Schonenburg/ und alle seine Erben/ uns das offternandte Schloß Hartenstein mit allen seinen abgeschriebenen Zugehörungen/ umb eine solche Summa Geldes/ als oben geschrieben stet in den Nünden Jahre nach gebung dieses Briefs wieder zu kauffen geben/ und dann Wir das obberührte Schloß und Gut mit unserm eigenen Gelde zu unserer Besietzung wieder kauffen mögen/ und das sonder jemand anders vor sich zu verpfenden noch verkauffen sullen noch vermögen/ und Sie mit der Bezahlung an Nymanden zu weisen/ on oren wissen und Willen/ on trug und on alles Geferde/ auch umb sulche Förderung und Liebe/ die der Edle Herr Vit von Schonenburg/ Herr zu Glauchau uns thut und gethan hat/ haben wir umb sulche Gunst und Willen wieder derzeiget/ und derzeigen wollen/ ob Wir unser offt ernantes Schloß Hartenstein mit seiner Zugehörung wieder kauffen/ und darnach aber versetzen/ oder verkauffen müsten/ Sullen und wollen Wir Herrn Vite von Schonenburgk/ und seinen Erben das an ersten anbitten/ und Sy vor ydermanniglich daran kommen lassen/ und unser Freund er und Wir darzu zwene geben sullen/ jeglicher einen nach der beyder Erkäntniß/ on das nach gleichen Dingen versetzen oder verkauffen. Auch in Sache/ daß Wir Heinrich Burggrav zu Meissen/ Katharina unsere Eliche Wirtyn/ unsere Erben noch Erbnemen/ das offt berührte Schloß Hartenstein/ mit seiner Zugehörung in dem Neunden Jahre/ wenn die Neun Jar gar vergeen und vergangen wären/ wann nach Gebung des Briefes nicht wieder gekaufft hätten ꝛc. So bekennen Wir Heinrich Burggrav zu Meissen/ offternante Katharina/ unsere Eliche Wirtyn/ und unser rechten Libes Erben und Erbnemen/ dem Edlen Herrn Vite von Schonenburgk/ alle synen Erben und Erbnemen das Schloß Hartenstein/ und alle obgeschriebene Lehn und Güter zu einem rechten gekaufften Erbe.

So daß Wir Heinrich Burggrav zu Meissen/ Katharina unser Eliche Wirtyn/ unser Erbnemen/ noch unsere Erbnemyn/ keyne Forderung daran immer haben sullen noch eine wullen/ und sagen uns des obgeschriebenen Schlosses mit seiner Zugehörung/Herrschafften/ und andern obgeschriebenen Gütern/ als oben geschrieben stet/ so wol abe/ mit allem Lehn und Rechten. Auch globen Wir Heinrich Burggrav zu Meissen/ Katharina unsere Eliche wirthin/ unsere Erben und Erbnemen/ ob der gedachte Edle Vit von Schonenburg/ alle seine Erben/ an dem Schloß nicht gebaudes teten/ in der gedachten Zit/ daß sie mit dem Gebäude machten/ daß sullen Sy auch auf das obgedachte Schloß/ und uf die obgeschriebenen Summen Geldes schlagen ꝛc. Auch ist geeindinget: Ob Wir Heinrich Burggrav zu Meissen/ Katharina unsere Eliche Wirtyn/ unsere Erben oder Erbnemen/ das gedachte Schloß Hartenstein/ mit seiner Zugehörung/ nicht wieder kaufften oder gekaufft häten; So soll der vorgedachte Edle Vit von Schonenburg/ Wir Heinrich Burggrav zu Meissen/ oder unser beyder Erbin iglicher zwene siner Fründe kisen/ was di derkennen/ daß der gedachte Herr Vit von Schonenburg seine Erben oder Erbnemen zu der obgeschriebenen Summen Geldes soll zu geben/ das soll er oder seine Erben uns an Gütern oder an Gelde zu geben/ nach der Kentniße unserer beyder Freunden. Auch globen Wir Heinrich Burggrav zu Meissen offt ernante Katharina unser Elige Wirtyn/ alle unsere Erben und Erbnemen/ alle obgeschriebene Rede/ Stück und Artieul igliches besunders/ bi unsern guten Treuen und Eren stete und gantz unverrückt one Intrug und on alles Geferde zu halten. Zu Urkundt und merer Sicherheit haben Wir Heinrich Burggrav zu Meissen/ obgedachte Katharina/ unser Eligen Wirtyn/ vor alle unsere Erben und Erbnemen/ unser Insigell mit guten Willen und Wissen/ und vor uns/ an diesen unsern offnen Brief lassen hengen/ der gegeben ist nach Christi Geburth/ Tusend Jahr/ Einhundert Jahr/ darnach in sechsten Jare/ an unser lieben Frauen Tage Visitationis Mariæ Virginis.

CLXXI.

Anweiß-Brief Herrn Johanns von Hohenlohe/ vermög welchen er die Unterthanen des verkaufften Theils an Kitzingen/ Landsberg und Hornburg an Johann Bischoff zu Würtzburg weiset. Geben am St. Jacobi Abend anno 1406. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Absatz 6. pag. 71.] 24. Juillet.

C'est-à-dire,

Lettre de JEAN *Seigneur de Hohenlohe par laquelle il remet à l'Evesque de Wurtzbourg les hommes, & sujets des Parties des Villes de Kitzingen, Landsbourg, & Hornbourg qu'il lui a venduës. Fait la Vigile de St. Jaques* 1406.

WIr Johans/ Herr zu Hohenloch/ bekennen und thun kund an diesem Briefe gem allermenniglichen/ for uns/ alle unsere Erben und Nachkommen an der Herrschafft/ daß wir

ANNO 1406. wir recht und redlichen dem Hochwürdigen Fürsten und Herrn/ unserm gnädigen Herrn / Herrn Johannsen / Bischoven zu Würtzburg/ allen synen Nachkommen und Stiffte/ zu einem rechten erblichen Kauffe ewiglich verkaufft und zu kauffen geben haben unsere Sloß/ Landsperg/ Hornburg und unser Theil zu Kitzingen/ und alle die Rechte/ die wir haben und gehaben möchten/ von der Pfandschafft und Losung wegen an Jochsperg und an Lauden/ Burg und Statt/ mit allen andern Ihren Rechten/ Gewonheiten/ Freyheiten/ Herrschafften/ Burghüten/ Lehen/ Geistlichen und Werentlichen/ ausgenommen unser Wildpan und Mannlehen/ die zur Burghut nicht gehören/ und mit allen Dörffern/ Gerichten/ Lüten/ Guten/ Zinsen/ Gülten/ Zehenden/ Höltzern/ Wälden/ Seen/ Wassern/ Wunnen/ Mayden/ und mit allen andern ihren Zugehörungen/ wie die Nahmen hätten / nichts ausgenommen/ und als das der Kauff-Brieff/ den sie von uns darüber haben/ eigentlicher auswieset und besaget / und als wir die bißher gehabt und herbracht haben/ und auch an uns/ unser Eltern/ Vorfahren/ und zu unser Herrschafft kommen seyn/ darumb so heissen wir alle Lüte gemeincklichen Bürgleute / Bürger/ Gebure/ Arme und Reiche/ die zu den vorgenanten Schlossen/ oder ihr eins oder ihr mehrer besondern gehören / oder dar gen sitzen/ daß ihr dem vorgen. unserm gnädigen Herrn Herrn Johann Bischoff/ allen synen Nachkommen/ und synem Stiffte zu Würtzburg fürter erberlichen/ als ewren rechten Erb-Hn. huldet/ gelobt/ schweret/ und zu urtet gewartet/ mit allen Rechten/ Burghuten/ Lehen-Diensten und Gewonheiten / nach Ausweisung des vorgenannten Haupt-Brieffs/ den wir ihn geben/ und in aller der Wise und Masse / als ihr unsern Vorfahren / Eltern und uns vormahls gehuldet/ gelobt/ geschworen und gewart habt/ und uns auch von unser Herrschafft/ und der vorgenannten Schlosse wegen schuldig und pflichtig zu thun gewesen seyd/ ohne Gevehrde/ und damit so sagen wir auch alle und jegliche besunder/ sulcher Huldung / Gelübnisse/ Eid und Gewartung/ die ihr unsern Vorfahren/ Eltern und uns gethan habt/ und auch uns von der ehegenannten Slosse und unser Herrschafft wegen schuldig und pflichtig seyd gewesen/ für uns/ alle unsere Erben und Nachkommen an unserer Herrschafft/ mit Macht und Krafft diß Brieffs/ gentzlich und ewiglich/ und zu Urtet/ mit dem allerbesten Rechten/ so wir das immer gethun konten oder möchten / ledig und loß ohne Gevehrde. Zu Uhrkunde ist unser Insiegel für uns/ alle unser Erben und Nachkommen an unser Herrschafft / an diesen Brieff gehangen/ und haben des zu Gezügnisse und mehrer Sicherheit aller vorgeschriebenen Dinge und Sachen gebetten die edelen unsere liebe Vettern und Swager/ Albrechten Herrn von Hohenloch/ Thumbherren zu Würtzburg/ und Friederichen Schencken/ Hn. zu Lympurg/ daß sie ihre Insiegele zu dem unsern auch an diesen Brieff haben gehangen / und wir die jetztgenannte / Albrecht / Hr. von Hohenloch / und Friedrich Schencke / Herr zu Lymburg bekennen auch an diesen Brieff / daß wir also von fleißiger Bete wegen des vorgenannt unsers Vettern und Swagers / zu Gezeugnisse aller vorgeschriebenen Sache/ unser Insiegel zu dem Synen auch an diesen Brieff haben gehangen / der geben ist am Sant Jacobs-Abend / Anno Domini millesimo quadringentesimo sexto.

L. S. L. S. L. S.

CLXXII.

11. Septembre. *Declaratio* CAROLI VI. *Regis Francorum de Annatis. Datum Parisiis in Curiâ Parlamenti* 11. *Septembris*, *Anno Domini* 1406. *Regni sui XXVI.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 421.]

CONgregatis igitur eisdem nostræ Curiæ nostri Parlamenti Cameris, convocatisque & astantibus in notabili numero de gentibus nostri magni Consilii, ac visis supradictis Literis & Schedula; consideratis insuper & attentis diligenter, & cum magna & longa deliberatione omnibus circa hæc attendendis & considerandis, & quæ eandem nostram Curiam in hac parte poterant & debebant movere, per præfatæ Curiæ nostræ Arrestum, prædictis obtemperando Literis per eandem filiam nostram à nobis impetratis, dictum fuit, quod dictus Benedictus (Papa) & Officiarii sui cessabunt in nostris Regno & Delphinatu ab exactionibus Annatarum, primorum fructuum & emolumentorum, Prælaturarum & aliorum Beneficiorum quorumcunque vacantium, seu quæ vacaverunt, aut vacabunt, tam pro primis Annatis, quam etiam fructuum & emolumentorum qui tempore subtractionis alias eidem Benedicto factæ, & vacationis Prælaturarum, Dignitatum & aliorum Beneficiorum obvenerunt, seu obveniunt qualitercunque; nec non Procurationum pro visitationibus debitarum, ipsasque Procurationes, poterunt Prælati, Archidiaconi & alii Ordinarii, quando ipsos suos subjectos visitare contigerit, levare. Cessabunt etiam Cardinales & Camerarius Collegii à perceptione illius partis, quam in vacationibus Prælaturarum pro primis Annatis, vel alias ante præsens Arrestum percipiebant, & arreragiorum quorumcunque occasione præmissa debitorum, & si aliquid ex his, quæ levata seu exacta fuerunt, occasione prædictorum apud collectores seu sub collectores aut alios quoscunque existit, seu remanet sub manu nostra, arrestabit, & id arrestavit & arrestat ipsa Curia nostra, ipsisque ne aliquid eidem Benedicto, seu hoc cuiquam alteri tradant, aut solvant, inhibebitur, & inhibet etiam eadem Curia nostra. Et per idem Arrestum eadem Curia nostra ordinavit & ordinat quod excommunicationis sententia præmissorum occasione illigati relaxabuntur; & hæc quousque alias per eandem Curiam nostram extiterit super præmissis ordinatum. In cujus rei testimonium præsentibus Literis nostrum jussimus apponi Sigillum. Datum Parisiis in Parlamento nostro, die XI. Septembris, Anno Domini MCCCCVI. & Regni nostri XXVI.

Per Arrestum Curiæ.

CLXXIII.

1406. — 1407. 28 Fevrier. *Edictum* CAROLI VI. *Regis Francorum super Libertate Ecclesiarum Regni, & Delphinatûs quoad Exactiones Annatas, & gravamina per Papam imposita. Datum 28. Februarii Anno* 1406. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 422.]

CArolus Dei gratia Rex Francorum &c. universis &c.

1. Si dotare vel dotari novas Ecclesias, vel veteres ampliare opibus, opus est perfectæ charitatis, multo præstantius est depressis & gravatis congrua suffragia exhibere. Lamentabilem siquidem querimoniam nostri & plurimorum Principum prosapiæ nostræ Procuratores, nec non Prælatorum, Capitulorum, Collegiorum, Conventuum, ac Cleri Regni nostri ac Delphinatus, ac etiam dilectæ filiæ nostræ Universitatis Parisiensis recepimus continentiæ subsequentis: Videlicet, quod quamvis secundum Apostolicam doctrinam Papæ potestas à Christo sit ad Ecclesiæ ædificationem, non ad destructionem ordinata, ad Justitiam rectumque Judicium exercendum, cui non convenit pro libitu facultas, exactiones, angarias & tyrannides super Ecclesias aut subditos exercendi, cum Dominus docuerit pascere gregem & docere, non terrenis lucris inhiare, aut avaritiis delectari: Quia fructus Ecclesiarum & Beneficiorum quorumcunque & vacantium, tam secundum dispositionem Conciliorum generalium & Jurium, quam secundum piam intentionem Fundatorum ordinati, ad sustentationem Ministrantium in divinis, ipsius divini cultus augmentum, alimentationem pauperum, redemptionem captivorum, Ecclesiarum suorumque ædificiorum reparationem, terrarum & possessionum Ecclesiæ culturam, virium ipsarum conservationem, cæterorumque onerum intolerantium supportationem; adeo etiam, quod bona per Prælatos post eorum obitum dimissa futuris debent successoribus reservari in Ecclesiæ utilitatem conferenda, nisi forte in illis locis Regni, ubi de usu & consuetudine veteri observatis licitum sit Prælatis ipsis, & aliis Viris Ecclesiasticis secularibus, de eisdem bonis facere testamentum, quibus etiam ab intestato in dictis bonis secundum consuetudinem & observantiam supradictas sui succedunt hæredes: Quodque licet fuerit Decretis Sanctorum Patrum institutum, ut Prælati Ecclesias sibi subditas omnes singulis annis visitare deberent, quatenus sic docerent indoctos, corrigerent excessus, mores reformarent, Ecclesias restaurarent, & cætera Prælatis convenientia ad Dei honorem exercerent, ac propter hoc procurationes in victualibus aut pecuniam reciperent ad victum usitatum, nihilominus tamen aliqui Collectores, & alii Officiarii Romanorum Pontificum, præsertim Papæ moderni, ab aliquibus annis circa Ecclesiam & viros Ecclesiasticos præfatorum Regni & Delphinatus nostrorum contra prædicta pluribus juribus & importabilibus servitutibus oppresserunt & afflixerunt, potissime bona Prælatorum & Virorum Ecclesiasticorum decedentium, tam

ANNO regularium quam fecularium, quæ *fpolia defunctorum* interdum nuncupantur, refervando & ufurpando fru-
1406. ctus Ecclefiæ, tempore vacationis Prælaturarum aut Beneficiorum Ecclefiafticorum obvenientes, levando
1407. & capiendo arreragia præteritorum & incognitorum temporum tanquam debita per fulminationem Cenfurarum Ecclefiafticarum, exigendo à Beneficiatis quibufcunque, Annatam exafperando & extorquendo.

2. Cujus Annatæ medietatem quidem ad majores Dignitates Collegiorum Dominorum Cardinalium confueverunt affignare, & adhuc Annatam unam cum quadam pecuniæ fumma, quam vocant *minuta fervitia*, & quam pro familiaribus effe dicunt, cum exactione juramenti & fub pœna perjurii, & aliis diverfis modis & cenfuris exigerent, Procurationesque Prælatis & aliis ratione factæ vifitationis tamquam deberetur capiendo & levando in pecunia numerata, licet vifitationis officio non impenfo. Ab aliis autem, qui ad Procurationem nullatenus tenebantur, tantumdem quidem quod dum vocant exigendo Decimas, & alia Subfidia tractatu non habito cum Prælatis pro libitu voluntatis imponendo.

3. In his etiam exigendis ficut nec modus nec mifericordia, nec æquitas fervatur, aut menfura. Et cum Prælatus prohibeatur adminiftrare fine Bullis, quare, cui non placet folvere, expellitur, quia Bullæ non expediuntur fine pecunia parata. Unde ficut Beneficium Ecclefiafticum obtinere videtur cum precio vel mercede, quod pro bono communi potius debetur præditis fcientia aut virtute, & qui fufficientiffimi funt, ii tamen, fi pauperes funt, nullatenus promoventur: propter quæ & alia innumera inconvenientia gravamina ipfæ Ecclefiæ & Monafteria & eorum Beneficia multis in locis dictorum Regni noftri & Delphinatus irreparabilia currunt hæreditaria, confpiciuntur inocculta, & immobilia interdum de facto alienantur aut impignorantur: mobilia etiam, pretiofa Reliquiarum vafa, Ecclefiaftica ornamenta, Calices, Libri, & fimilia interdum etiam vili precio diftrahuntur, nemora non cedenda frequentius inciduntur & venundantur & Ecclefiæ innumerabili mole debitorum importabiliter onerantur.

4. Numerus Deo fervientium Miniftrorum, qui fuftentari in confueto numero non valent, minuuntur, & qui remanent Deo & Ecclefiæ fervientes, propter frequentes Excommunicationes & Cenfuras, occafione dictarum exactionum, quibus fatisfacere non valerent, de facto prolatas, à divino Servitio plurimum retrahuntur, & interdum aliqui mendicare compelluntur, & in maximam penuriam rediguntur, non habentes de quo valeant Deo ferviendo, aut in ftudiis exiftendo, five comedendo, fuftentari. Et Regnum noftrum, quod inter alia Regna Viris fcientificis communiter floruit copiofe, per quos etiam Regni Juftitia confuevit gubernari, talibus viris his temporibus (proh dolor) nudum caret. Inde Cultus divinus & opera Charitatis, quæ fieri debuerant, multipliciter defraudantur & ceffant, & intentio Fundatoris non fervatur. His etiam modis Regnum redditur pecuniis & opibus plurimum depauperatum, & infinita vixque enarrabilia fcandala quotidie oriuntur. Quæ omnia funt fatis ad oculum manifefta, & ad ea eft Papæ poteftas ordinata, & de directo tenetur obviare.

5. Fuitque Papa modernus & alii Prædeceffores fui fuper revocationem, aut moderationem dictorum gravaminum, ac de aggregando Confilium generale, ad providendum de præmiffis pluries requifitus, attamen fic omnia abfque remedio diuturna continuatione perdurarunt, donec dudum fuper quibufdam per noftram Regiam ordinationem, & noviffime fuper aliis ex dictis gravaminibus per quendam noftræ Curiæ Parlamenti Arreftum fub ea forma nunciatum, quod ceffarent, quoufque per eandem Curiam fuiffet aliter ordinatum, provifumque extitiffet. Et ut ad perpetuum uberius & plenius provideretur in prædictis, nuper per Procuratorem noftrum Regium in Concilio Prælatorum, & dictarum Ecclefiarum Gallicanarum & Delphinatenfium Parifiis celebrato, ubi erant Archiepifcopi, Epifcopi, Abbates, Prælati & Procuratores Capitulorum & Collegiorum, ac Univerfitatum, & alii viri Ecclefiaftici, Nobiles Magiftri grandi numero folemniter congregati: ubi etiam Confanguineus nofter Rex Siciliæ Ludovicus, & primogenitus nofter Dux Aquitaniæ, & Duces Bituriæ Patruus, Confanguineus nofter Burgundiæ, & Borbonii Avunculus, pro nobis illic tunc præfidebant; propofitum fuit & requifitum, quod taliter ordinaretur & fieret, quod exactiones & gravamina, de ANNO
quibus fupra, cefarent penitus & omnino. Super 1406.
quo plurimis & repetitis intervenientibus difcuf-
fionibus, & maturius per Prælatos & alios viros 1407.
Ecclefiafticos fupradictos deliberatum extitit & conceffum, quod, attamen illis, quæ fupra præmiffa funt, & aliis attendendis, talia gravamina & ufurpationes fecundum Deum & Confcientiam non valeant commode, nec debeant amplius tolerari. Supplicabant igitur ut ad Dei Laudem, Reipub. utilitatem, & Ecclefiarum libertatem, dictarum Ecclefiarum Regni & Delphinatus confervationem fupradictam, efficaciter ad perpetuum de remedio opportuno providere dignemur, prædicta omnia & fingula gravamina ceffare faciendo, & nihilominus prædictas Ordinationes vel per nos factas, & dictum Arreftum Parlamenti confirmando & ad perpetuum extendendo noftram fuper hoc Ordinationem Regiam ubique publicari, teneri & obfervari facientes.

6. Nos igitur attendentes, quod ad ftabilitatem Ecclefiæ eft poteftas Regia divinitus ordinata, & quod per Regnum terrenum cœlefte regnum nunc proficit, quando deftruentes Ecclefiam rigore Principum coërcentur, & quando talia per Majores Ecclefiæ perpetrantur, ad Reges debent habere recurfum, & quod in illis, de quibus notorie turbatur ftatus Ecclefiæ, etiam Papæ non obedire confulunt Sancti Doctores, recognofcentes, ut tenemur, & propter Ecclefiam, quam, quantum ad nos fpectat, etiam ex fpirituali debito juramenti Chrifto Domino tuendam fufcepimus, Deo fumus rationem reddituri, progenitorum noftrorum exemplo edocti, qui facrofanctas Dei Ecclefias & viros Ecclefiafticos, zelo fidei & piæ devotionis accenfi, immenfis muneribus atque privilegiis inveftientes, Ecclefias ædificantes, & contritas reftaurantes, à concuffionibus & quibusdam novitatibus indebitis præfervare curarunt, quarum etiam nos promptos Defenfores & pugiles exiftere gloriamur, prædictis omnibus cum debita præmeditatione penfatis, habita etiam prius deliberatione cum Principibus Regulis noftræ Profapiæ, & aliis Proceribus, multisque viris prudentibus & notabilibus Regni noftri nobis in Confilio noftro affiftentibus, tam gravem & manifeftam deformationem atque deftructionem Ecclefiarum prædictarum Regni & Delphinatus, virorumque Ecclefiafticorum defolationem, fub conniventia oculorum amplius diffimulare non valentes, ordinamus, & tenore præfentium ordinavimus, quod omnia & fingula gravamina fuperius declarata & enarrata ceffare debeant & ceffabunt, &c. ut antea in noftris Regno & Delphinatu prædictis: & quod illa, quæ per dictum Arreftum Curiæ noftri Parlamenti circa hoc fuerunt, donec fuerit aliud ordinatum, provifa dictaque & pronunciata, de cætero in dictis Regno & Delphinatu perpetuo tenebuntur, & immobiliter fervabuntur. Hæc autem præfentium Litterarum fcripto annotari, publicarique, & inter Regias noftras Ordinationes regiftrari mandavimus, ut harum partium interventu plenam inde notitiam habeat pofteritas fucceffura. Quocirca vobis omnibus & fingulis fupradictis & veftrum cuilibet, qui fuper hoc fuerit requifitus, committimus & mandamus, quatenus hanc noftram Ordinationem in dictis Regno & Delphinatu noftris publicari, cuftodiri & immobiliter confervari faciatis, dictas Ecclefias & perfonas Ecclefiafticas ab omnibus & fingulis exactionibus fupradictis, & liberas & immunes fervari, & in hac libertate manuteneri faciatis, &c.

Datum Anno 1406. XXVIII. Februar.

CLXXIV.

Accord entre ARTUR *de Bretagne, Comte de Richemont, & Meffire* ROLAND *de Dinan, touchant la Terre & Seigneurie de Montcontour que celui-cy cede à l'autre, en échange de la Seigneurie de Gavre. Fait le* 4 *Fevrier* 1407 [LOBINEAU Hiftoire de Bretagne aux preuves du 14. Livre. Col. 831.] 1407. 1408. 4. Fevrier.

Sur

ANNO 1407 —— 1408.

SUr le debat qui meu eſtoit, & qui gregnour ſe peuſt emouvoir entre tres-noble & puiſſant Monſeignour Monſour Artur de Bretagne Comte de Richemont & Seigneur du Gavre, aiant le droit & cauſe de Monſeigneur le Duc ſon frere, d'une part, & noble & puiſſant Meſſire Rolland de Dinan heritier principal de noble Dame défunte Dame Margot de Rohan ayeulle dudit Meſſire Rolland, d'autre part, par cauſe des Villes, Chaſtel & Chaſtelenie de Montcontour, quels ledit Monſour Artur diſoit avoit eſté & eſtre le droit heritage & poſſeſſion dudit Monſeigneur le Duc, & ledit Meſſire Rolland dit que ledit Chaſtel & Chaſtelenie de Montcontour furent l'heritage de ſon ayeul & ayeulle, pere & mere de ſa mere, par certain tranſport que lour en fiſt Meſſire Charles de Blais & ſa compagne ou temps que celluy Meſſire Charles de Blais ſe appelloit Duc, & occupoit le Duché de Bretaigne; leſquels tranſport, donaiſon & ceſſion furent depuis confirmées par le pere dudit Monſeigneur le Duc qui ad ce ſe aſſentit; & que à celluy titre & cauſe ledit ſon Ayeul Seigneur de Beaumanoir, & auſſi ladite ſon Ayeulle en prindrent la poſſeſſion; & ledit Monſour Artur dit que les cauſes dudit Meſſire Rolland n'eſtoient recevables. Pour leſquels debats eſchiver & nourrir bien de paiz, ſachent tous que en nos Cours de Rennes & de Nantes & par chacune d'icelles, en tant comme à chacune appartient, ſe comparurent & repreſenterent en perſonnes ledit Monſour Artur, d'une part, & ledit Meſſire Rolland de Dinan, d'autre part, leſquels confeſſerent & confeſſent avoir tranſigé, pacifié & accordé ſur leſdites choſes en la forme & maniere qui enſuit; c'eſt aſſavoir que ledit Meſſire Rolland a baillé & baille audit Monſour Artur leſditz Ville, Chaſtel, & Chaſtelenie de Montcontour; pour leſquelles choſes ledit Monſour a baillé, baille & aſſiet audit Meſſire Rolland la Chaſtelenie du Gavre avec toutes ſes apartenances & dependances quelconques, pour en joüir par heritage, &c. Et les choſes & chacune deſſuſdites promiſtrent & jurerent ceux Monſour Artur, Meſſire Rolland, & chacun d'eux pour ce que ly touche, tenir, fournir, parfaire & accomplir par leurs ſermens, ſans jamais venir encontre; & de lours aſſentemens & à lours requeſtes, y furent par les jugemens des ſuſdites Cours jugez & condamnez. Donné teſmoing les ſceaux de Nobles & puiſſant le Sire de Quintin, Meſſire Eſtaece de la Houſſaye, & de Jehan de la Chapelle Chevaliers; quels & chacun promiſtrent mettre & appoſer à ces preſentes ez requeſtes deſdites parties & de chacune pour ce que le touche, à maire fermeté. Le IV. Fevrier MCCCCVII. Eon de la Foſſe Paſſe. *Ibid. Arm. A. caſſette. B. n. 14.*

CLXXV.

22. Juillet. *Venditio Municipii Burchi, totiusque ditionis Batenburgenſis cum omnibus territoriis, præfecturis, mercatibus & appertinentiis facta Domino* JOHANNI A BARLAIR *per Dominum* GISBERTUM BRONCKHORSTIUM *Dominum Anholtæ & Margaretam à Ghemen, Uxorem illius pro certâ pecuniæ ſummâ. Datum Anno Dominicâ poſt diem, qui Divæ Margaretæ eſt ſacer Anno* 1408. [J. J. PONTANUS. Hiſt. Gelriæ. lib. 8. p. 373.]

NOs Gisbertus Bronckhorſtius Dominus Anholtæ, & Margareta à Ghemen, Uxor noſtra legitima, Domina earundem ditionum, conſtare omnibus volumus has patentes Litteras lecturis aut legi audituris, nos verè & hæreditariè vendidiſſe Domino Johanni à Barlair, Domino ab Helmont & Keerbergen, noſtro dilecto Fratri, certâ pecuniæ ſummâ, quam probè ſolutam nobis præſtitit, Municipium noſtrum Burchum, molendina, vicos, totamque ditionem Batenburgenſem cum territoriis, præfecturis, jure ac reditibus, ut & mercatibus, teloniis, decimis, proventibus, vectigalibus, monetis, accidentalibus, quæ ad idem Opidum Burchum, ut & pagos, territoria ac jurisdictionem eandem Batenburgenſem, nec non latifundia, prata, fluenta, inſulas, piſcationes, ſimileſque proventus ac reditus hæreditarios dictæ jam ſæpius ditionis Batenburgicæ pertineant: Omniaque eum in modum cujuſmodi ea, priuſquam à nobis divenderentur, fuêre ſeque habuêre: & omnino quemadmodum eadem nobis hæreditarie obvenerunt, relictaque ſunt a Domino parente noſtro nobis dilecto Domino Diderico quondam Domino Bronckhorſtii ac Batenburgi, cui Deus propitius eſto; & denique quemadmodum ea dilectus nobis Dominus parens noſter prænominatus à ſuis illa progenitoribus hæreditariè jam olim accepit: Noſque Giſbertus Brunckhorſtius & Margareta noſtra Conjux dilecta, noſtro ac noſtrorum hæredum ac ſucceſſorum nomine unanimiter tranſtulimus ac transferimus Domino Johanni à Barlair noſtro dilecto Fratri jam dicto Opidum Burchum, molendina, pagos, territoria ac ditionem Batenburgenſem cum ceteris ei appendentibus, juribus, proventibus accidentibuſque prædictis, ità ab eo ejuſque juſtis hæredibus pacificè atque hæreditariè habenda, uſurpanda ac poſſidenda, ut nullum in eadem nos aut noſtri hæredes ſibi vendicare jus habeant præſumantque: Noſque Giſbertus & Margareta pænominati liberâ noſtrâ voluntate manuque & ore Burchi Opidum, pagos ac ditionem Batenburgenſem aliaque præmiſſa in uſum Domini Johannis dilecti nobis Fratris jam dicti ceſſimus noſtroque juri renunciamus, cupientes ac mandantes omnibus noſtris hominibus ac clientibus Opidi Burchi, pagorum, territoriorum ditionis Batenburgicæ jam dictæ, ut omnes ac ſinguli Domino Johanni dilecto noſtro Fratri obſequium, fidem ac Sacramentem præſtent, utque eum verum ac legitimum ſuum Dominum, nec præ illo alium quempiam agnoſcant audiantque. Noſque Giſbertus & Margareta prædicta pollicemur Domino Johanni Fratri noſtro dilecto Burgi municipium, molendina, pagos, territoria omniaque bona præſcripta, ditionemque Batenburgenſem cum omnibus ejuſdem proventibus atque accidentalibus antedictis, adverſus quoſcunque, qui in ea jure aliquid prætendere videantur, aſſerturos defenſuroſque, ſub noſtro & bonorum noſtrorum, quæ modò habemus, aut poſtmodum habituri ſumus, periculo. Volumuſque porrò ut promiſſa pactaque omnia Domino Johanni Fratri noſtro dilecto perpetuò firma rataque habeantur. Eoque & nos Giſbertus & Margareta prædicti pollicemur fide noſtrâ, nos cuncta præſcripta, quod ad nos & hæredes noſtros, perpetuò immota inviolatéque ſervaturos; idque abſque dolo malo &c. In rei hujus certitudinem nos Giſbertus & Margareta ſigilla noſtra propria hiſce appendi fecimus. Inque majorem omnium, quæ acta ſunt, teſtificationem nos Giſbertus & Margareta rogavimus dilectos noſtros Cognatos atque Amicos, ut ſunt, illuſtris ac præpotens noſter dilectus Dominus ac Cognatus Dominus Arculenſis, Pierſpontiæ ac Terræ Mechlinienſis Dominus, noſterque dilectus junior Dominus Dominus Wilhelmus Filius Arculenſis; Cognatuſque & Patruus noſter dilectus Dominus Giſbertus, Dominus Bronchorſtius ac Borculoæ, itemque Dominus Henricus Dominus Ghemæ; nec non dilectus nobis Cognatus Henricus Dominus Wiſſchæ, & Otho Burenſis, filius natu major; ut ipſi ſingulique eorum hæc capita omnia, cunctaque promiſſa ac ſtipulationes antedictas ſuis ſigillis obſignare nobiſcum haud nollent: Noſque Johannes Pierſpontiæ ac terræ Mechlinienſis Dominus, & filius Arculenſis Wilhelmus; Giſbertuſque Dominus Bronckhorſtius ac Borculoæ, Henricus Dominus Ghemæ, Henricus Dominus Wiſſchæ, & Otho Burenſis filius natu major hiſce patentibus Litteris ſigilla noſtra juxta ſigilla Domini Giſberti Bronchorſtii & Anholtæ Domini, Cognati noſtri, & Margaretæ ejuſdem Conjugis, Neptis noſtræ, rogati appendimus. Datæ anno Chriſti 1408, Dominicâ poſt diem qui divæ Margaretæ eſt ſacer.

ANNO 1408.

Literæ (1) JOANNIS A BARLAIR, *quibus declarat Burgi municipium, ac ditionem Batenburgenſem ab ſe emptam de Domino* GISBERTO BRONCKHORSTIO, *ejuſque Uxore Margaretâ à Ghemen, redimi ab eiſdem poſſe, ſi datum pretium refuderint.* [J. J. PONTANUS Hiſt. Gelricæ. pag. 374]

(1) La Date manque à cette Pièce, mais elle appartient à la précédente, & Pontanus dit qu'elle fut publiée huit jours après. [DUM.]

Nos

ANNO 1408. NOs Johannes à Barlair, Dominus de Helmont & Keerbergen constare apud omnes volumus, quicunque Litteras has patentes legent aut legi audient, Nos licet justè atque hæreditariè, dato pretio, nobis comparaverimus à Fratre nostro dilecto, Domino Gisberto Bronckhorstio, Domino in Anholt, ejusque Conjuge Margareta à Ghemen, Sorore nostra, Burgi municipium, molendina, pagos totamque ditionem Batenburgensem, cum omnibus territoriis, præfecturis, juribus, teloniis, accidentalibus ac proventibus ejusdem ditionis, prout Litteræ ea de re confectæ plenè testantur loquunturque, in usum ac possessionem nostram, nostrorumque hæredum; profitemur nihilominus ingenueque testamur nos Johannes à Barlair prædictus, Fratri nostro Gisberto & Sorori nostræ Margaretæ jam dictis, eorumque justis hæredibus, prædictum Burgi municipium, molendina, pagos, totumque territorium Batenburgense cum omnibus ditionibus, præfecturis, juribus, reditibus, teloniis aliisque eodem spectantibus, prout eadem ab ipsis modò emimus accepimusque, juxta Litterarum ea de re confectarum tenorem; fas esse eandem ditionem bonaque omnia à nobis nostrisque hæredibus redimere ac liberare redditis 30600 scutatis veteribus Gallicis, idque Bulchi Ducis in æde Divi Johannis, quandocunque id ipsis eorumque justis hæredibus integrum fuerit. Et si quando nobis nostrisque justis hæredibus 30600 scutati illi veteres Francici, aut eorum valor plenariè redditus fuerit, ut est præmissum, volumus ac consentimus nos Johannes à Barlair prænominatus, nomine nostro hæredumque nostrorum, ut Frater noster nostraque Soror eorumque hæredes municipium Burgi, molendina, pagos, totamque ditionem Batenburgicam cum territoriis, præfecturis, juribus, reditibus, teloniis aliisque eodem pertinentibus, prout ea ab iisdem ære nostro emimus atque acceptavimus, hæreditariè atque in perpetuum sibi recipiant, usurpent ac possideant, sine ulla nostra aut nostrorum legitimorum hæredum contradictione aut prætensione: Et nos Johannes à Barlair prænominatus, curabimus mandabimusque omnibus totius ditionis Batenburgicæ jam dictæ hominibus, omnibusque clientibus eodem pertinentibus, ut post id temporis, quo nobis aut justis nostris hæredibus triginta illi mille ac sexcenteni scutati Francici veteres, aut eorum valor, redditi fuerint, in modum ut est memoratum, iidem tum homines, ac eorum unusquisque dilectum nostrum Fratrem & Sororem prædictam eorumque justos hæredes, ut veros suos Heros ac Dominos, nec alios præter ipsos agnoscent recipientque. Si etiam contingat Nos Johannem à Barlair excedere è vita absque prole legitima, priusquam ditionis dictæ redemptio celebretur, est inter nos & Fratrem nostrum Sororemque dilectos stipulatum, ut nobis defunctis, Burgi municipium, molendina, pagi & ditio tota cum jurisdictionibus atque appendicibus præmissis, ad dilectum nostrum Fratrem Sororemque, eorumque hæredes legitimos redeant, exclusis nostris aut aliis hæredibus, ullâve illis aut aliis hic parte relictâ, exceptis centum Scutatis veteribus monetæ præmissæ annui atque hæreditarii reditus, qui quotannis ac perpetuò ex bonis ditionis Batenburgicæ ei persolventur, cui Nos Johannes à Barlair eosdem accipiendos assignaverimus: hac additâ cautione, ut fas sit Fratri nostro ac Sorori dilectis eosdem centum scutatos veteres annuos redimere ac liberare semel numerando similes scutatos veteres sedecies centum &c. Hæc absque dolo malo ad rei majorem certitudinem, Johannes ipse à Barlair, Dominus ab Helmont & Keerbergen suo sigillo obsignavit: & unà cum ipso Cognati ejusdem Wilhelmus à Meerhem, Dominus Borstelæ, Wilhelmus à Milenberch, Dominus de Everdonck & Soevenham, & Dominus Didericus de Roever eques.

CLXXVI.

1409. *Sententia Arbitralis per Othonem Episcopum Monasteriensem, Adolphum Ducem Bergensem, & Fredericum Comitem Moersæ pronunciata super controversiis inter Reinaldum Ducem, Gelriæ, & Joannem Arculeæ & Dominum, ejusque Filium de Urbe Gorichemensi unà cum ditione Arculensi ac Scabinatu. Actum Anno* 1409. [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ. lib. 8. pag. 378.] ANNO 1409.

NOs Otho Dei gratiâ Episcopus Monasteriensis, Adolphus eâdem gratiâ Dux Burgensis & Comes Ravensburgensis, & Fredericus Comes Moersæ ac Dominus Bairæ, ut medii atque arbitri electi ab Illustrissimo Principe Domino Reinaldo Duce Juliaci ac Gelriæ, & Comite Zutphaniæ, Domino & dilecto nostro Consanguineo à parte una; & à Nobili Domino Johanne Arculeæ, Piersspontiæ ac Terræ Mechliniensis Domino, ejusque Filio Gulielmo Affine & Cognato nostris dilectis à parte altera, quod ad negotium inferius, de quo statuimus ac pronunciamus unanimiter omnes ac singuli: postquam Dominus noster Affinis & Cognatus de Arckel, ejusque filius Gulielmus Arculensis jam dicti, præmisso nostro dilecto Domino ac Consanguineo Duci Juliaci ac Gelriæ transtulerint ac resignarint Urbem Gorichemensem unà cum ditione Arculensi ac Scabinatu, & si quid eòdem aliàs pertineat, eâ ratione ut idem Dominus ac Consanguineus noster ipsis ipsorumque hæredibus eorum vicem reddat, quodcunque ipsorum utriusque Consiliarii, quibus id ipsi utrimque concrediderint, esse æquum ac justum declarent, nec dicti Consiliarii definitivam Sententiam edituri videantur, sed ea quoque ad Nos, volentibus ipsis Dominis ac Principibus memoratis, juxta tenorem Litterarum, quæ nobis hoc nomine ab ipsis redditæ, relata sit; nostram idcirco ex æquo & bono hanc esse sententiam, ut prædictus Dominus ac Consanguineus noster dilectus Reinaldus Dux Gelriæ ac Juliaci jam memoratis Affini ac Cognato nostris Domino Johanni & Gulielmo Arculensibus in hæreditatem ipsorum hæredumque eorum loco Opidi Gorichemensis unà cum Scabinatu, territoriis, aliisque eòdem pertinentibus, reponat ac permittat Castrum suum ac ditionem Oyen dictam, unà cum vicis ac telonio ejusdem loci, prout dictus noster Consanguineus Dux Juliaci ac Gelriæ idem telonium ipsemet hucusque possedit, sibique recipi ac solvi fecit, additis reditibus eòdem spectantibus, ut & vico Diegeden dicto, ac libris simul quingentis, quæ ex vectigali Gruit dicto, Buschi Ducis in Brabantia quotannis dependuntur. Noster præterea Dominus ac Consanguineus jam memoratus ipsis insuper, præter telonium ac reditus Oyensem, Diegedensem ac Buschi Ducis, ex aliis bonis ac proventibus Ducatus Gelriæ tantum quotannis tribuet ac præstabit, ut summa in universum cum dicto telonio ac reditibus aureorum sit annuorum Rhenensium quinquies mille ac quingentorum. Et porrò iisdem dictam arcem ac ditionem Oyensem ac Diegedensem eòque pertinentia, unà cum ceteris jam dictis telonio ac reditibus, ità transscribet ac tradet, ut hisce singulis probè ipsis certòque prospectum sit. Et nostræ præterea certitudinis ergò, si fortè idem Affinis ac Cognatus noster Arculensis hæc à nobis jam constituta neque probare, neque à Domino nostro Consanguineo dilecto Duce Juliaci ac Gelriæ Reinaldo acceptare velint, eundem Dominum ac Ducem Consanguineum nostrum dilectum eò usque permoturos in nos suscepimus, ut ipsis intra noctes quatuordecim, postquam ipsis hoc nostrum decretum sententiaque simul aut seorsim singulis fuerit reddita, eandem jam sæpius memoratam Urbem Gorichemensem ac Scabinatum cum eòdem pertinentibus, in totum, & quomodo ab ipsis eadem acceperit, sit redditurus &c. Inque majorem hujus sententiæ ac pronuntiati nostri securitatem nos Otho Præsul Monasteriensis, Adolphus Dux Bergensis & Comes Ravensburgensis, & Fredericus Comes Mœrsæ & Dominus Bairæ, electi sequestres ac medii unanimiter omnes ac singuli nostra sigilla appendi hisce Litteris fecimus, Quæ datæ sunt anno Christi millesimo quadringentesimo ac nono.

CLXXVII.

Brief Herrn HEINRICHS VON HOMBERG, worinn derselbe auf dem fall/ da er ohne Erben mit Todt abgehen solte/ Herrn Hertzog BERNHARD zu Braunschweig und Lüneburg und dero Erben/ seine Herrschaft Homborg mit allen dazu gehörigen gütern überlässet/ entzwischen aber auch den vierdten Theil

besagter

Anno 1409.

besagter Herrschaft und Gutern bey seinen Lebszeiten gegen Erlegung Sechsthalb Tausend Marck löthiges Silbers / nebst Entrichtung alljährl: zwey hundert löthigen Marck Goldes cediret. Geben am St Dionisti Tag anno 1409. [Lunig Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abs. 4. pag. 383.]

C'est-à-dire,

Lettres de Henri *Seigneur de Hombourg, par lesquelles, supposé le cas qu'il vînt à mourir sans heritiers, il cede & transporte sa Seigneurie de Hombourg, à* Bernard *Duc de Brunswich Lunebourg & à ses heritiers après lui; outre quoi, il lui en cede par avance la quatrieme partie moyennant une somme de 5500 Marcs d'argent une fois payée, & une pension annuelle de 200 Marcs d'or. Fait le jour & Fête de St. Denis 1409.*

Wy Hinrick Herre tho Homberg / bekennen openbahr in düssem Breffe vör uns / unse Erven und Nakömelinge / vör allen Lüden / de en sehen edder hören lesen / dat wy na unsem besten Sinne und Macht bedacht und angesehen hebben / groten Gebrecken / Schaden und Vordürfftnisse / de unser Herrschop tho Homborg / allen unsen Schlöten / Mannen / Berg-Mannen / Städen / Undersaten / unsern Börgern und armen Lüden / anliegende syen / unde nach unsem Dode upstahn möchten / darümme dat wy nene Lives Erven en hebben und andere Nothturfft / de uns dartho bewegen / Hierümme sind wy mit vorbedachtem Mode und nach Rade unser guden wiesen Fründe / Manne und Städe / eindrechtig geworden und overeenkommen / mit dem hochgebornen Försten Herrn Bernde / Hertogen tho Bronschwig unde Lüneborg / und hebben öhme und allen synen rechten Erven / de ergenanten Herrschop tho Homborg alle unse Städte / Schlöte / Land unde Lüde mit allen Recht und Thobehöringen upgelaten und geantwortet / uplatet und upantwortet in Krafft düsses Breffes / nah unserm Dode erflicken tho hebbende und tho besittende und tho bruckende in soliker mathe alse hier nach geschrieven steit.

Tho dem ersten schüllen und willen wy Hinrick vorgenannde unsem Herrn Hertoge Berenden und synen Erven / inkomen laten / und insetten vom stund in ein Verentheil unser ehergenandten Herrschop tho Homborg / Schlöte und Städte mit öhren Thobehörungen des veerden Theils / als by Namen der Schlöte Homborg / Lawenstein / Green / Luthardessen / und der Städte Oldendorp unter Homborg und Wallensen / und der Herrschop tho der Heinböcken / dersülven Schlöte / Städte und öhre Thobehöringe / wy mit Kope / mit sathe edder nennerley Wise / van unser vorgeschreven Herrschop entfrommeden / edder entbehren schüllen noch en willen / und wy schüllen und willen so in den ernannten Veerendeele mit eren Thobörinngen als vorgeschreven ys / mit uns by unsen Levetagen romelick en inne hebben laten / bestellen und besorgen / mit öhren Amptlüden / alse dicke des ene Noth were / und wy beholden uns de andere drey Theile der ergenannten unser Herrschop / Schlöte / Städe / Land und Lyde unse levedage uth mit allen ören Thobehöringen / tho brückende / daby se uns laten schüllen ungehindert / dewyle wy lewen / alse wy do wente her gehat hebben. Ock schüllen und willen wy untereinander Borchöde thun / und de vestenen unde Steden wol bevaren unse Levedage / tho holden alse wöntlick und recht ys / und unse Amptlüde tho beeden sieten / schüllen ock Borchöde unter einander don / und de lowen und schweren / so dicke des noth ys / in aller Wyse alse vorgeschreven ys / und wann wy ehegenante Herrn tho Homborg / van Dodes wegen vorfallen syn / dat Godt friste / so schüllen desülven drye Verendeil der ergenanten unsen Herrschop / Schlot / Städ / Land und Lüde / dem ergenanten unser Herren / allen synen rechten Erven ledig und loß wesen / upgestorven und vorfallen syn / und erfflicken by en tho blivende / in aller mathe alse hier vorgeschreven stehet / und alle unse Amptlüde und Höder der vorgeschreven Schlöte schüllen loven und schweren den vorgenannten unsen Herrn Hertzogen Berende und synen Erven / wann wy van Dodes wegen verfallen weren / dat Godt lange friste / de Schlote dar se Amptlüde sind / ohne antworden willen / sünder jenningerley Hinder- und Wedderrede / Und wo vacken wy Amptlüde edder Höder setten / up ein juwelck düsser Schlöte de schüllen dat ja loven und schweren den vorgeschreven unsen Herrn und syne Erven / dat de ene düt / alse vorgeschreven ys / trüwelicken holden wüllen und schüllen / sünder jenigerley List / und wene wy also tho Amptmann edder Höder setten / de scholde wesen ein Erbar lofffamb dersülben Herrschop tho Homborg effte der Herrschop tho Brunschwick Mann / deme man des wol tho loven und tho truwen möchte / als dat se und öre Erven des wol verwahren weren / ümme düsser vorgenanten Fründschop und leve willen / de wy den ergenandten unsem Herrn van Brunschwig und Lüneborg und synen rechten Erven dohn und dahn hebben / alse vorschreven ys / schüllen se uns geven und entrichten / söste halff dusent Marck lödig Brunschwigischer Wichte und Witte / und uns de gütlicken betalen / up also thane Tidt / alse se uns de in ören sünderlicken bestellet verwissert und verwahret hebben / und welcker unsers Herrn van Brunschwig und Lüneborg Erven / nach öhme tho düsser Herrschop keme / de schelle alse danne Verwahringe dohn / alse se vor dahn hadde / und de scholde man ock van öhme nehmen / und öhne wedder Verwahringe dohn / in vorgeschrevener Wyse. Ock schüllen se uns geven und beredelicken betahlen / alle Jahr twe hundert lödige Marck Goldes / der vorgeschreven Brunschwigischen Wichte und Witte / und de twey hundert Marck Goldes schüllen se uns geven alle jährlicks tho also thanen Tiden / alse se uns de vorbreffet hebben / Ock schüllen se uns geven und entrichten jahrlicker Gülde / der Edlen Schoneten van Nassawe / unser leben Hußfruwen twe hundert gude vollwichtige Rinische Gülden / tho also thanen Tiden / alse de Breff uthwieset / de darover geven und bestalt syn / Hierup hebbe wy hüldigen laten dem vorschreven unsem Herrn / Hertogen Berenden / synen rechten Erven / unse Mann / Borchmanne / Schlöte / Städte / und alle unse Land und Lüde. Und wy schüllen mächtig wesen und behalten alle unse Lehenwahre Geistlick und wertlick / und de Lehnen / also wy hebben gedahn / sieder unses Vader Dode seliger wente hertho / alse doch dat de vorgeschreven unse Herre und syne Erven der Ervethal wol verwahret sy / Ock schal de vorgeschrevene unse Herre und syne Erven unser Herrschop tho Homborg / Prälaten / Richte / Geistlicke Lüde / Manne / Borchmanne / Schlöte / Städe / Land und Lüde / by Gnaden / by Rechte / by witlicken guden olden Wonheiten laten / und uns unser Herrschop tho Homborg / Manne / Borchmanne / Städe und Undersaten / Breffe / Privilegia und Handfesten trüwelicken holden / alse de uthwiesen und inne holden / ahne jennige List / alse wy und unse Eldern wente hertho gedahn hebben. Und de vorschreven unser Herr und syne Erven schüllet der Herrschop tho Homborg / Prälaten / Richte / Manne / Borchmanne / Städe / Breffe und Handvestinge geven / und sick tegen se verpflichtigen / in aller Wyse / alse wy Hinrick Here tho Homborg tegen se verpflichtet syn / alse he öhne des rede Breffe geven hefft. Ock enschal de vorschreven unse Herre / edder syne Erven nemande der Herrschop Mann van Homborg / Borchmanne edder Ondersaten / uns tho weder innemen / offte tho unwillen verdegedingen weder recht neinerley Wise / Ock beholden wy besunder tho unsem Behove und Lust unse Wiengarden und Fischerdiecke / und dartho hefft uns befohlen / und dann unse Herre / Hertog Berendt und syne Erven dat Gemack / als dat Schlot tho dem Bodenwerder / unde dat Gerichte und ungerichte darsülvest unse levedage tho bruckende.

Wär ydt ock / dat wy vorschreven Herre tho Homborg Gude edder gölde wedder lösen wolden / de vor dysser tydt uthgestahn hedden / dat mögen wy dohn / unde behövede wy des / so möge wy des vorpenden / vör alse vele / alse wy de gelöset hedden / doch so scholde wy den vürgenömeten unsen Heren und syne Erven des ören Ervetales bewahren. Ock schall de verschreven unse Herre van Brunschwick und Lüneborg unde syne Erven unse Herrschop tho Homborg / Manne / Borchmanne / Schlot / Städe / Land und Lüde / Geistlick und wertlick / truwelick helpen verbidden / unde vorthedingen / beschirren / beschütten / wehren unde wahren / mit synen Landen unde Lüden / tegen aller mallcken / nah aller syner Macht. Ock schall de vorschreven unse Herre van Brunschwick unde Lüneborg / und syne Erven / unse Testament / dat wy macket hebben / holden unde vulldohn / undt dat vullsten unde vörderen / so dat ewig blive.

Wäre ock / dat uns / edder unser Herrschop tho Homborg / Krieg edder Orlage wedderstunde / so scholten de vorschreven unse Herre van Brunschwick und Lüneborg / edder syne Erven / sick des Krieges edder Orlages underwinden mit Kosten / arbeiden Schaden unde mit Framen / dar scholle wy ehme truwelicken tho raden unde behulpen syn / mit unsen Landen unde Lüden / und unser Macht / Unde he scholde denn Macht hebben / Söne und Frede / unde unser nein schall sick verplichten noch verbinden mit nemande / wy en dohn dat sämbtlick mit einander. Ock so schall de ehrgenömete unse Herre van Brunschwick unde Lüneborg / und syne Erven / de Edelen Schoneten van Nassaven unse Hußfruwen / by öhrer beschreven und besegelden Liefftucht Green / mit aller syner Thobehöringen unde Rechten laten / unde se schüllen Se dartho truwelicken tho verthededingen / und by beholden / dewyle se levet / ungehindert na unsem Dode / ahne alle List. Und desülbe unse Hußfruwe schall dat also wedder bestellen mit Breven / unde bewahren mit öhren Fründen / dat de vorschreven Liefftucht Green unde wor se ahne sy van der vorschreven Herrschop tho Homborg nicht endferdiget wehre / unde darby bliven / Unde dat den vorschreven Herrschop van Brunschwick und Lüneborg wol vorwahret sy na öhrem Tode.

Wäret aber / dat dat GOtt also hebben wolde / dat wy Hinrick Herr tho Homborg Söhns wünnen by der ergenömeten Edelen Fruwen Schoneten / unser leven Hußfruwen / So en scholden se uns de jarlicks Gülde nicht mehr geven: Wann de dem tho sodahnen qwemen / dat se vom rechte Vor-

ANNO 1409.

munden keesen möchten / so mochte wy unsen vorschreven Herren edder synen Erven / de vorschrevenen söste halff dusend lödige Marck Brunschwigischer Witte unde Wichte / de se tho uns gebracht / unde antwordet hebben / wedder geven unde bethalen / in sodanen Städen / dar se des mogentlick unde mächtig wesen / Unde so schollen wy ohn inantwörden / de drey Theil des Schlotes Lawenstem / tho den Verendeil / den se redde inne hebben: Und scholden denn dat gantze Schlott Lawenstein mit syner Thobehöringe inne hebben und beholden / also lange dat wy ohne dat Schlott Ohsen mit synen Thobehorigen leddig unde loß wedder geantwordet hebben. Unde wenne dat also geschehen wäre / so schollden se uns dat Schlott Lawenstein mit syner Thobehoringe ock ledig und loß wedder antworden.

Worde aber dat Gelt nicht betalet by unsem Live / und lete wy einen Sohn nach effte mehr / van unser vorschreven Hußfruwen gebaren / de tho unser Herrschop kämen / so enscholden se de jahrlickes Gülde uns nicht mehr geven / unde der Vormünde schülde der vorschreven unse Herre edder syne Erven wesen / so lange wenthe de tho sodahnen Jahren quemen / dat se nener Vormundschop bedörpen / also dat se sick sülven / unde Land und Lüden verthegen können / edder tho sodahnen Jahren quemen / dat se sülver mit rechte Vormünde keesen möchten / und se de Vormünder köhren / so schülden unse Söhne edder Sohn dem vorgeschreven unsem Herren edder synen Erven / söste halff dusend lödige Marck der vorschreven Witte und Wichte wedder geven unde betalen / als vorgeschreven ys. Unde de scholden se denne ja von ehnen nehmen / unde unse Sohn edder Sohne schülden öhne denn ock in antworden de andern drey Deel unses Schlotes Lauenstein / tho dem Veerden Deel / dat se rede inne heben / also dat se datsülve Schlott Lawenstein mit aller syner Thobehoringe gantz inne hebben scholde / und datanne sitten / so lange dat se ehme edder synen Erven dat Schlott Ohsen mit syner Thobehoringe leddeg und loß wedder antworden. Und wenne dat also geschehen wäre / so schulden se unsem Sohne edder Sohnen dat Schlott Lawenstein mit syner Thobehoringe ock leddig unde loß wedder antworden / Und dewyle de betalinge nicht enschehe als vorgeschreven yß / so schollen se by der Herrschop blieven / alse lange dat de Betalingen also geschehen wehre.

Wehre ock / dat unse Söhn edder Söhne / de wy nalaten hedden / binnen der Tyd van Todes wegen vorfellen / unde affgiengen / So scholde unse vorschreven Herre Hertog Berend und synen Erven erfflicken by unser Herrschop tho Homburg bliben / und de beholden. Wehre aber dat wy eine Dochter nahletten edder mehr / und nene Sohne van unser vorschreven Hußfruwen / So scholde unse vorschreven Herrn edder syne Erven by der vorschreven unser Herrschop tho Homborg bliven / na Inholde dyßes Breves. Unde wenn dyße vorschrewen unse Döchter edder Dochter Mannbar worden / So scholde ja man welche beraden und afflegen / na Rahde der Herrschop Homborg Frunde / Mann unde Städe / und alse ehne dat mogelück und redelick düchte wesen und darby bliven. Wehre ock dat wy under einander mehr breve geven / na Rade unser Fründe edder degedinge / de gedingeden nach datum dyßes Breves / de Breve und Degedinge / und dyße Breve / scholle juwelcken by synen vollen macht bliven. Ock scholle wie unser ein dem andern an beyden Siden / alle Articul dyßes Breves sambt und juwelcken besonder truwelicken tho dem besten holden und kehren / ahne Argelist unde Gefehrde.

Alle dyße vorgeschreven Articul und Stücke / und ein juwelck besonder in dyßen Breve begrepen / hebben wy Hinrick Herr tho Homborg den ehrgeschreven unsen Herrn / Hertogen Berende Hertogen tho Brunschwig und Lüneborg / und synen rechten Erven / na Inholde dyßes Breves / vor uns und unse Erven / in guden truwen gelawet und geschwaren / lavet und schweret in krafft dyßes Breves mit upgerichteten liefflicken Fingern / stave des Eides tho den Hiligen / stede / vest und unverbracken tho holdende ahne alle List und Gefehrde. Unde hebben des tho apenbare Bewysinge unde Bekändnuße unse Ingesegel vor uns und unse Erven / wittlicken und mit gudem willen an dyßen Breff gehanget heten.

Hierom unde over syn gewest unse an beyden Siden lewen getruwen Mann unde Räde / de dyße vorschreven Dedinge und alle Articule dyßes Breffs twischen uns beyden gededinget unde gehandelt hebben / als mit Namen Hanß Meiße / Hinrick van Gustede / Hartmann van Dudingen / Hermann unde Bartold Broder geheten van Northolte / Aschwien van dem Steinberge / Herr Sivert van Rutemberge / Herr Hartung van Francken / Ludolff Gniggen / Werner van Allten / Beüning van Allten / unde Berenst Gamer / de umme unser beyder beeder willen öhre Insegel thor Tüchenißе by unse Ingesegel an dysen Breff heben hengen laten. Unde ys geschehen na Godts Bordt Veirteyn hundert Jahr / darna im negenden Jahre / am Sünte Dyonisii Tage.

CLXXVIII.

30. Juin. Pactum Advocatiæ & Protectionis der Gemeinde zu Erlenbach, aufgerichtet mit Graff JOHANN zu Wertheim / wo vor sie demselben verschiedene Beneficia verschrieben. Geben am nechsten Sonntag nach St. Johannis Tagg / genannt Sonnewenden 1409. [LUNIG Teutsch. Reichs-Archiv. Partis Special. Continuatio 2. Abtheilung 6. Absatz XI. pag. 111.] ANNO 1409.

C'est-à-dire,

Pacte d'Avocatie & de Protection entre la Communauté de Erlenbach, & le Comte JEAN *de Wertheim, par lequel divers avantages sont accordés audit Comte, à cause de ladite Protection. Fait le Dimanche après la Fête de St. Jean Baptiste dite* Sonnevenden 1409.

WIr die hernach geschriebene / mit Namen ich Heinß Freyheit Schultheiß / ich Cuntz Freyheit der Jünger / und ich Fritz Rüdiger die Heimbürgen / ich Cuntz Freyheit der Aelter / ich Hanß Hailmann / und mit uns die gantze Gemeine zu Erlenbach / bekennen und thun kund offentlich mit diesem Brieffe / für uns unser Erben und Nachkommen / allermänniglich / die ihn sehen oder hören lesen / daß wir angesehen und erkannt haben grossen Schaden / unnügliche Atzunge / Beschwerunge und Bekömmernüsse / die uns allen / wieder GOtt und wieder Recht / wiederfahren / geschehen und wiederboten seyn / in mancher hand weiß / von mancherley Leuten / und das von deßwegen / daß wir gemeiniglichen kein Herrn / Voigd / Schurer oder Schirmer nicht haben: Daß nun das nimmer geschehe und dasselbe fürbaß zu vermeiden / so nemen wir einmutiglichen / begehren und fordern williglichen / und unbezwunglichen / und bitten auch mit gantzem Fleiß / den Edlen Wolgebornen / Herrn Graff Johannsen Graven zu Wertheim / daß Er und sein Erben / uns fühero sollen und wollen seine mit wehrliche Hülff / uns und unsern Nachkommen / schüren / schirmen / vertretten und versprechen sollen / mit allen Rechten / als ander ihr arme Leut / die unter ihn sitzen / und ihr eygen sind / als ferr sie mit Recht können und mögend / ohngeferd / mit solchem Unterschied / daß sie uns oder unser Erben und Nachkommen / wieder Recht nicht zwingen / bethen / schatzen oder schüren sollen / noch iemand von ihrent wegen.

Darzu sollen wir auch ihnen nicht verbunden noch schuldig seyn / keinerley Frohndienst zu thun / ausgenommen / daß unser jeglicher der Pferd hat / deß Jahrs zu Dienst und Frohn kommen soll / dem ehgenanten unsern gnädigen Herrn / und sein Erben und ihr Herrschafft / ob sie des an uns begehren / in zweyen Meilen / worzu sie unser bedörffen / ohngeferdte: Welche unter uns aber nicht Pferde hätten / es wäre Mann oder Frau / der oder die solten auch zween Tag / mit ihr selbst Leibe / oder jemand für sich bestellen und zu Diensten kommen / in aller masse / als vor geschrieben steht / ohngefehrdt.

Und darum daß er ehgenannte unser gnädigen Herr uns mit Willen und mit Treuen vorseyn / wollen wir ihn einmutiglichen / und unbezwungenlichen jährlichen geben und reichen / acht Malter Habern / Wertheimer Metzen / u. ihn die antworten gen Wertheim in ihr Beheltnüsse / ohn ihren Schaden / ohngefehrdte.

Auch wollen wir den ehgenanten unserm gnedigen Herrn und sein Erben / damit zu Dienst stehen und kommen / als ihre Schaffe bißher kein Recht gehabt haben / sie zu waiden / zu treiben oder zu huten / uff unserm Felde / oder in unser Marck / das gönnen wir ihn fürbaß nun einmüthiglichen und williglichen / daß sie dieselbe ihre Schaffe in unser Marck treiben / waiden / hüten und nähren mügen / doch also / daß ihre Schäffer nicht sollen treiben oder hüten auff keiner unser Wiesen / noch uff kein Gehegde / oder uff kein Stuppel-Acker / biß als lang daß unser Schweine dieselben Stupfel-Aecker hiezwischen und Bartholomäus-Tag / in einem jeglichen Jahr / vor erlauffen haben: So mögen sie dann darnach mit ihren Schaffen wohl darauff treiben / und hüten / ohn alle Hindernüß ohngefehrdte.

Were aber daß die Schäffer das übergriffen oder übergingen und Schad geschehe / denselben Schaden sollen die Schöpffen in einem Rechten erkennen / was sie geschad hätten / denselben Schaden sollen die Schäffer die den Schaden gethan hätten / feyren / ohn Intrag / ohngeferdt.

Auch haben wir erkennet / daß uns grossen Schaden zugefügt hat / daß wir kein Gericht nicht unter uns haben / daß unser einer den andern hatt gezogen / geladen und geheischen / an Geistliche oder Weltliche wo er hin mocht oder wolt / daß uns Ergerunge / Verseumbnuffe und grossen Schaden zugefügt hat / daßelb abzuthuen und zu meiden / so machen wir einmuthiglichen mit Willen / Wissen und Verhengnüsse des ehgenanten unsers gnedigen Herrn / ein Gericht in dem ehegenanten Dorff zu Erlenbach / also daß dasselbe Gericht ein Schultheiß zu Erlenbach innen haben und besitzen soll / hegen / schirmen / schützen und schüren / von des ehegenanten unsers gnedigen Herrn wegen / und von sein Erben und Herrschafft

wegen

ANNO 1409.

wegen / und soll auch dem ehegenanten unserm gnedigen Herrn und sein Erben geloben / und zu den Heiligen schweren / ein gleicher Richter zu seyn / dem Armen als dem Reichen ohngeferd.

Und wann ein Schuldheiß von Todtswegen abgieng / oder abgesetzet würde / oder anderst wohin führe / so soll und mag der ehgenant unser gnädiger Herr / oder seine Erben / ein andern Schultheiß aus uns machen und setzen in dem Dorff zu Erlenbach / der baulich und heblich da bey uns sitze / und anderst nirgend ohngefehrd: Und derselbe Schultheiß soll gantzen Gewalt haben den Bütel zu heissen / von des ehegenannten unsers gnedigen Herrn sein Erben / und auch von Gerichts wegen / was der heisset oder gebote / daß die Articul dieses Briefs anrührt / daß sollen und wollen wir und unser Nachkommen gehorsam seyn / und darwieder nicht setzen / bey der höchsten Buß / als hernach geschrieben stehet / ohngefehrd.

Auch geloben wir mit guten Treuen gemeiniglichen / für uns / unser Erben und Nachkommen / dem Gericht zu folgen und gehorsam zu seyn / alles was daran gerichtet / getheilet oder geschöpffet würde / das stett und vest zu halten / ausgenommen alle Stück und Articul / die an das oberste Gericht gehören / nemblich an die Cent gen Remblingen / ohngefehrd.

Auch soll der obgenannt unser gnädiger Herr / oder seine Erben Macht haben zu kiesen / und sieben Schöpffen aus uns zu machen / und wann derselben einer oder mehr / von Todes wegen oder sonst abginge / so sollen die andern / die darnach bleiben / Macht haben / ein andern oder mehr / an des oder der abgangenen statt zu setzen und zu kiesen / uff Ihr eidt / der sie dunckt dem Gericht eben und nutz sey / und geseyn möge / ohngefehrd.

Und dieselbe Schöpffen sollen theilen und Recht sprechen / nach Klag und Anspruch als für sie komt / so sie allerbeste können oder mögen / nach ihrer Verstandnüsse / in den Sachen / als vorgeschrieben stehet / ohn alle Gefehrd.

Auch nach dem als sie GOTT darum antworten müssen / an ihren Leibzeiten / und ihr jeglicher soll ein Eydt zu den Heiligen schweren / zu thun was gleich und Recht / so nach seiner Verstandnüsse / in den Sachen / als vorgeschrieben stehet / ohngefehrde.

Auch wer den andern in Frevel Lügen strafft / oder mit Worten schelte / der soll dem ehegenanten unsern gnedigen Herrn / sein Erben / und dem Gericht verfallen seyn funffzehen Pfennig Landswehrung / ohngefehrd.

Auch wer dem andern Pfand nehme / ohne der vorgenannten Schultheissen Laube / oder seiner gewissen Botten / der soll auch dreißig Pfennig Landtswehrung verlohren seyn. Diese Stücke sollen die Schöpffen vorbringen und rügen / wo sie die hören oder vernehmen. Auch welcher uns zu einem Schöpffen gekorn wird gemeiniglichen oder von dem Mehrtheil / wiedersetzt er sich / daß derselbe soll verfallen seyn / vier Pfund Landeswehrung / und die von Stund an bezahlen / ohne alle Wiederrede / und als mögen wir einen jeglichen / der sich des wiedersetzet / wehlen zu dem dritten mahl / hette er dann gnug gethan der Poen / die darüber gesetzet wäre / zu jeglichem mahl der solt davon seyn / und wir solten einen andern setzen.

Auch machen wir daß alle Claggelt gantz und gar / und alle Buße das halb Theil an dem ehe genannten Gerichte soll gefallen und seyn des obgenannten unsers gnedigen Herrn sein Erben / und der Herrschafft ohngefehrd: Und das ander halb Theil der Buß soll gefallen den ehegenannten Schöpffen des Gerichts / und der Schultheiß soll oder mag derselben Buß niemand lassen fahren / ohn Willen der Schöpffen ohngefehrd. Auch sollen der Schultheiß und Schöpffen zu Gericht sitzen vier Stund in einem jeglichen Jahr / mit Nahmen des ersten / uff den Dienstag nach dem geschwornen Montag / der da ist nach der Oster heiligen Zeiten: deß andern am nechsten Dienstag nach dem geschworenen Montag / der da ist nach Sanct Michels Tag: deß dritten nechsten Dienstag nach dem geschwornen Montag / der da ist nach dem Obersten Tag: Und das vierdte Gericht an dem nechsten Montage vor Fastnacht / und da helffen des Rechten ein jeglichen Theil / und theidingen / als vor geschrieben stehet / und von einem jeglichen Urtheil soll dem Schöpffen gefallen ein Viertel Weins: Und zu den vorgenannten vier Zeiten soll der Schultheiß und die Schöpffen verbunden und verhafft seyn / zu dem ehgenanten Gericht / und nicht mehr / ausgenommen / wo Pfandt vorgehen wolten / oder wachender Schad were / oder ein Gast were / der Gericht begehrt / dem solten sie beholffen seyn: Were auch Sach / daß einer oder mehr von uns in ein ander Dorff oder Stadt zöge / oder einer oder mehr zu uns gen Erlenbach zügen / und wohnhafftig wären / die sollen fürbasser an unserm Gericht Recht geben und nehmen / ohn alle Wiederrede.

Auch ob einer uff des andern Leib und Gutt klagt / den soll man verweisen uff drey vierzehen Tag / ohngefehrd: Und wollen auch keine neue Atzung / Steuer oder Hülff setzen oder machen von des ehgenanten Gerichts wegen / und wollen das auch halten / ohn Kosten und Beschwerunge aller Herren Guth / wie die genandt seyn / sie seyndt geistlich oder weltlich / edel oder unedel / die bey uns / uff uns / oder unsern Gütern / in Feld und in Dorff / Zehende / Zinß / Leuth / Gilt / Lehen / Freyheit oder Eigenschafft haben / oder hier gewinnen möchten / doch ausgenomen / was die stück und Articul diß Brieffs anrühret / ohngefehrde.

Uns soll auch der ehgenannt unser gnediger Herrn und sein Erben nicht höher beschweren oder tringen / sondern sie sollen uns lassen bleiben / bey Gnaden und Freyheiten / nach ausweisung diß Brieffs / ohngeferd. Auch soll uns noch unsern Nachkommen / der ehegenannt unser Gnädiger Herr / oder seine Erben keinerley Beschwerunge mit Atzunge zufügen oder machen / mit sein Amtleuten oder Knechten / in kein weiß / es wäre dann / daß er oder sein Nachkommen / die dann die Herrschafft zu Wertheim innhaben / zu uns kommen / dieselben Atzung die sie denn also machten / die sollen und wollen wir ohne Wiederred bezahlen / ungeferd.

Auch soll der ehegenante unser Gnediger Herr / und sein Erben / alle ihre Recht / Zinß und Gült / Frohndienst / Atzunge und Bett behalten und haben / uff all sein eigen Leuten und Guten die bey uns sitzen und wohnen / in aller maß / als sie die haben uff andern ihren eygen Leuten und Guten / ohngeferd.

Auch hat der obgenannt unser gnediger Herr ausgenommen Ihm / sein Erben und Nachkommen / all ihre Herrlichkeit / Freyunge / Recht und Gewonheit / die er zu uns und den unsern hat / von der Cent wegen zu Remblingen / und auch sonst alle andere Recht / die er bißher gehabt hat ohngefehrd: Also daß ihn dis Gemächte und Articul des Brieffs kein Schaden daran fügen noch bringen sollen / ohn alle Gefehrde.

Und des alles zu einem wahren Urkund und Gezeugnüsse / aller obgeschrieben Stück / Bunde und Articul / und jegliches besonder / uns obgeschriebene und unser Nachkommen / und die gantze Gemeinde zu Erlenbach / betreffend / habend wir die Erbarn und Vesten / mit Namen Herrn Peter Stettenberger Ritter / Juncker Eberhard Gundelwein / Juncker Peter Irmanorer / Juncker Hansen Klinckharden / und Juncker Rudolph Horanden gebetten unbezwunglichen / daß ihr jeglicher sein eigen Insiegel für uns an diesen Brieff hat gehangen / doch ihn und sein Erben ohne Schaden / und uns / unser Erben und Nachkommen / aller obgeschriebenen Stück / Bund und Articul zubesagen / in vorgeschriebener Weiß ohngeferd. Deß wir die jetzund genante alle / unser jeglicher besonder / bekennen / daß wir von ihr fleißiger Bitt wegen / unser jeglicher sein eygen Insiegel an diesen Brieff hat gehangen / sie zubesagen in verschriebener Weiß / doch uns und unsern Erben / ohnschädlichen / ohn alle Gefehrde. Dieser Brieff ist geben nach Christus Geburth / vierzehen hundert Jahr / und darnach in dem neunten Jahr / am nechsten Sonntag nach S. Johanns-Tag / Sonnewenden genannt.

CLXXIX.

Traité de JEAN V. *Duc de Bretagne, avec l'Abbé & les Moines de St. Mahé pour la Cloture & Fortification de leur Ville. Fait à Rennes le 1 Juillet 1409.* [LOBINEAU Hist. de Bretagne. Aux preuves du 14. Livr. Col. 830.] 1 Juillet.

JEhan Duc de Bretaigne Comte de Montfort & de Richemont, à tous ceux qui ces Presentes Lettres verront ou orront, salut. Savoir faisons, que nous avous fait certain appointement sur la fortification & closture de l'Abbaye & Ville de S. Mahé entre nous, nos Successeurs Ducs de Bretaigne, d'une part, & Religieux homs & honnestes les Abbé & Convent du Moustier dudit lieu de S. Mahé, d'autre part, contenant la forme qui ensuyt. Et premier, lesditz Abbé & Convent nous ont recogneu à leur Seigneur souverain senz aucun moyen, & tenir de nous ce qu'ilz ont ez metes de ladite Abbaye, comme de leur souverain Seigneur en chieff & en membres. Item, ont voulu & veulent lesditz Abbé & Convent, & nous ont octroié que ladite Ville de S. Mahé soit closée & fortifiée de murs & autrement ou nom de nous, & que la garde en soit nostre. Et en cas que aucuns des hommes demourans audit lieu de S Mahé soient descreux ou endommagez de leurs heritages pour cause d'icelle clouaison, lesditz Abbé & Convent ont voulu & veulent les en recompasser & les desdommager par heritaige ou autrement. Item, ont voulu & veulent que nous y mettons & ordennons de par nous Cappitaine & garde tel comme nous plaira, & quant nous verrons l'avoir à faire. Et pendant ce ont voulu & veulent lesdits Abbé & Convent faire fors & deffensables lesdits Abbaye & Moustier, en attendant parachever la closture, & que pareillement nous y mettons Capitaine & garde de par nous; & de present y avons ordenné Messire Alain de Penhoet, & de ce nous ont lesditz Abbé & Convent baillé Lettres scellées de leurs sceaux; parmy ce que nous leur avons promis & promettons tenir

Anno 1409. lesdites Ville & Abbaye en leur franchises & libertez, & semblablement lesditz Abbé & Convent, leurs possessions & heritages, senz les pouoir mettre ne alienner jamais hors des mains de nous & de nos succesleurs Ducs de Bretaigne à personne quelconque par heritaige, gaige, ne autrement en aucune maniere. Lequel appointement & accordance, pour le grand bien, tuicion, & deffense de nous, nos subgetz, & de nostre pays, avons agreable, graeons & promettons en parole de Prince les tenir & faire tenir, senz jamais venir encontre pour nous & pour nos successeurs Ducs de Bretaigne. Et par ces mesmes presentes prenons & recueillons lesditz Abbé & Convent, avec lesdites Abbaye, Ville & tous leurs autres heritages, possessions, subgiz, familiers, & touz leurs autres biens quelxconques en nostre protection, seurté, & especiale sauvegarde à toujoursmais; en deffendant & deffendons par ces presentes à touz & chacun, sur peine de noz grosses amandes, & d'estre rigoureusement pugniz, de non inquieter, troubler, ne molester lesditz Abbé & Convent, & leurs biens, ainsi que dessus est dit; mandons & commandons à touz nos Capitaines, Seneschaux, Baillifs, Procureurs & autres Officiers quelxconques à qui de ce peut & doit appartenir, ainsi le faire tenir & garder ou temps à venir; & s'aucune chose trouez avoir esté ou estre faite au contraire, le faites promptement & sens délay reparer & mettre au premier & deu estat, à nous & à partie amander, selon le cas, ainsi & par celle maniere que ce soit example à tous autres. Signé J. Mauleon. Et furent à ce presents en conseil le Chancelier, l'Evesque de Cornouaille, l'Admiral, Messire Pierres Eder & Tristan de la Lande. Le 1. jour de Juillet MCCCCIX. à Rennes. *Ch. de Nantes arm. N. cassette B. n. 21.*

CLXXX.

25 Août. *Confirmatio Privilegiorum Civitatis Gorichemensis per* REINALDUM *Ducem Gelriæ facta cum promissione quod eandem nunquam amplius separaturus sit à Ducatu Gelriensi. Datum in Urbe Gorichemensi 25. Augusti Anno 1409.* [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 8. pag. 379.]

NOs Reinaldus Dei gratiâ Dux Juliaci ac Gelriæ & Comes Zutphaniæ, nomine nostro hæredumque nostrorum, omnibus qui hasce visuri aut lecturi sunt, esse notum cupimus, postquam nobilissimus noster dilectus affinis ac cognatus Dominus Johannes ab Arckel, Dynasta Pierspontiæ ac Terræ Mechliniensis, ejusque filius Gulielmus Arculensis nobis transscripsit ac tradidit, idque hæreditarie & in perpetuum Urbem Gorichemensem, Scabinatum unà cum ditione Arculensis aliaque eodem spectantia, & nostri quoque dilecti ac fideles homines ac subditi, Consules, Scabini, Senatores, Cives atque Incolæ universi dictæ jam Urbis Gorichemensis, ut & Scabinatus ditionis Arculeæ eodem spectantis, nos hodie, id est, die quo datæ hæ Literæ, 25 Augusti in verum & hæreditarium suum Dominum susceperunt, & nobis quoque hoc nomine sacramentum ac fidem dixerunt, eo modo ac ritu, quo id fieri fuevit, agnoscere vicissim palam publicèque nos hisce codicillis, nos jure meritoque, cum proprio nostro motu consilioque, tum & amicorum ex Senatu nostro, concessisse ac stabilivisse, concedere ac stabilire prædictis nobis dilectis, ac fidelibus hominibus, Consulibus, Scabinis, Senatoribus, Civibus ac Subditis omnibus dictæ nostræ Civitatis Gorichemensis, qui modo ibi sunt, eorumque omnium hæredibus ac posteris, qui Urbem eandem in futurum sunt inhabitaturi, ut scilicet nunc & deinceps ejusmodi privilegia, immunitates, consuetudines ac jura usurpent, cujusmodi modo habent & usurpant, atque olim à prædecessoribus nostris, qui Domini Arculenses in hunc usque diem fuere, accepta usurparunt. Promittimusque nos dictam urbem nostram & Scabinatum Gorichenemsem haud umquam ex voluntate aut viribus nostris separaturos à Ducatu nostro Gelriæ, nisi forte eandem reducamus in manus ac potestatem dilecti nostri Affinis ac Nepotis ab Arckel jam sepiusculè memorati. Et præterea superque his, speciali nos gratiâ ac favore nostræ prædictæ Urbi ac Scabinatui Gorichemensi omnibusque, qui hodie eam incolunt aut postmodum sunt habitaturi, de novo concessimus atque indulsimus, indulgemus ac concedimus Codicillis præsentibus, idque in perpetuum nostro hæredumque nostrorum nomine, habere atque usurpare ejusmodi jura, immunitates, consuetudines, privilegiaque, cujusmodi hic verbotenus subscripta habentur. Anno 1409.

Primo ut eisdem officiis, subsidiis, collationibus atque incommodis cuncti habeantur obnoxii, cujusmodi quatuor Ducatus nostri Gelriæ Metropoles, quisque secundum vires ac facultates suas. Si quis porrò intra Urbem nostram prædictam Gorichemensem deliquerit delinquetque, is intra anni spatium de commisso delicto in jus vocetur: Si verò id intra tempus dictum non fiat, solutus ac liber declarabitur, qui culpam incurrisse putabitur.

Magistratui item Gorichemensi fas erit vectigalia Urbis exaugere & minuere pro Civitatis suæ commodo, exceptis censibus nostris, qui ex veteri consuetudine & secundum Urbis rationarium exsolventur. Stabit quoque penes Urbem nostram Gorichemensem censuum exauctio, non vere penes nos, idque ad Urbis ejusdem commodum ac firmitudinem.

Omnes quoque qui intra Urbem nostram Gorichemensem modo habitant, aut in posterum habitaturi sunt, agere vigilias aliaque onera tolerare ac præstare tenebuntur, quemadmodum ipsi Gorichemenses: Et singuli etiam de latifundiis suis, quæ intra Scabinatum Gorichemensem sita sunt, censum persolvent, nemine excepto.

Nemo intra Gorichonium Clientelas aut Colonos habebit, nisi qui integrum ibi annum egerit ac Civitate donatus sit.

Prætor noster Gorichemensis aggerem, qui est positus intra Scabinatum Gorichemensem, ex officio & pro more hactenus usitato lustrandi potestatem habebit.

Omnes intra Urbem nostram & Scabinatum Gorichemensem nothi hæreditatem, quæ ipsis competit, legitimorum suorum hæredum, ubi ii defuncti fuerint, haud aliter ac si legitimi fuerint, cernent. Et vicissim cujusmodi illis bona data, aut testamento legata sint, ea denuò recident ad eos, aut eorum hæredes, à quibus profecta sunt, modò iidem nothi absque legitimo hærede decesserint; exceptis ejusmodi hæreditatibus ac bonis, cujusmodi nothis nonnullis ab ipsa Arculensi Dynastia donata aut legata sunt, etiam intra Urbem & Scabinatum Gorichemensem sita, ea singula (modo iidem nothi absque justo hærede decedant, ut dictum est) ad hæredes ac posteros nostros, qui Gorichomii ac Scabinatus ejusdem Domini erunt, redibunt.

Si quod etiam jus ac postulatio intra Urbem ac Scabinatum nostrum Gorichemensem in ea bona aut eos facta sit, qui cum dilecto Affine & Cognato Arculensi prædicto extorres fuere, ab eo nimirum tempore, quo ii peregrè egerant, usque dum ad eundem Affinem & Cognatum nostrum reduceretur Gorichomium, ea nulla erunt atque irrita.

Neque Cives Gorichemenses, neque ii, qui modo sunt, aut ibidem in posterum habitabunt, ulla sacramenta, promissa, pacta aut syngrapha aut ipsi exigent, aut aliis præstabunt, nisi coram Scabinis nostris Gorichomii, sub pæna decem librarum in usum nostrum.

Civibus autem Gorichemensibus, neque cœteris, qui modo Gorichomii habitant, aut in posterum ibi aut intra ejusdem Scabinatum habitaturi sunt, ullibi in nostris ditionibus, quæ intra Scabinatum Gorichemensem sunt sita, evincere aut redimere fas sit, nisi coram Scabinis nostris Gorichomii.

Si quando Urbs nostra Gorichemensis inopiâ ac defectu laborans occupare vel dare fœnori, vel à plebe ac civibus colligere pecuniam necesse habeat, tum ex singulis quadris civium duos eliget Magistratus, quos existimabit maximè idoneos, qui ei rei exequendæ præficiantur.

Prætor etiam noster, qui modo est, aut postmodum erit, sacramento promittet, se Civitati nostræ Gorichemensi, atque omnibus qui intra Scabinatum Gorichemensem habitant, aut habitaturi deinceps erunt, jus sententiamque ex præscripto Legum ac Constitutionum Gorichomii dicturum pronuntiaturumque.

Quatuor nec plures Apparitores constituemus: qui Urbi sacramento obstricti pollicebuntur, se quod æquum sit exequuturos; eisque Urbs nostra Gorichemensis, prout antiquitus obtinuit, de vestitu quotannis providebit. Septem præterea Scabinos eidem Urbi nostræ quotannis creabimus, eosque jurare faciemus se

ANNO 1409. ſe Jura Sententiasque pronuntiaturos ſecundum Statuta ac Leges Civitatis Gorichemenſis, iique ſibi, ubi id res flagitârit, aſſument, qui ante ſe juri dicundo præſederint. Et quotannis, poſtquam eum in modum Scabinos jam dictos creaverimus ac jurare fecerimus, vetus ac novus noſter Magiſtratus duos eliget ac deſignabit Conſules, qui toto exinde anno Conſulatu fungantur; quos & ſacramento adigent, ad Jura Statutaque Urbis Gorichemenſis pro viribus ſuis defendenda aſſerendaque. Magiſtratus porro Urbis Ædificia haud protollet ultra veterem, quæ dicitur, Foſſam Urbis, niſi fortè id fiat communi totius Urbis Gorichemenſis ſuffragio. Hos autem Scabinos ut & Conſules & Apparitores jam dictos eligemus quotannis, ut eſt dictum, idque proximo die Martis poſt Feſtum Pontiani, hiberno tempore, ut antehac moris perpetuò fuit &c. Salvi etiam conductus, ut concedi ſolent, publicè in Eccleſia, idque die aliquo Feſto promulgabuntur, addito ſemper tempore durationis eorundem, &c. Quæ omnia capita, ſtatuta, jura, immunitates ac privilegia univerſa ac ſingula, pollicemur nos Dux Juliæ ac Gelriæ, & Comes Zutphaniæ prædictus, nomine noſtro & hæredum noſtrorum, nos noſtris fidelibus, dilectis hominibus, Subditis, Dominis, Conſulibus, Scabinis ac Civibus Urbis noſtræ jam dictæ, eorundemque hæredibus ac poſteris in perpetuum atque hæreditarie pro noſtra virili ſarta tectaque ſervaturos, idque ſine dolo malo. Et ad rei etiam majorem certitudinem perpetuamque memoriam animo deliberato ſinceroque affectu Literis hiſce præſentibus ſigillum noſtrum appendi curavimus, quæ ſcriptæ datæque ſunt in Urbe noſtra jam dicta Gorichemenſi, die ſolis poſt Feſtum Bartholomæi Apoſtoli, qui fuit vigeſimus quintus dies menſis Auguſti, à nato Chriſto anni milleſimi ſupra quadringenteſimum noni.

CLXXXI.

1410. 31 Juillet. **Theilungs-Receſſ und Erb-Einigung zwiſchen FRIEDRICH und WILHELM den Jüngern an einem/ dann FRIEDRICH den ältern andern Theils allerſeits Land-Graffen zu Thüringen und Marg-Graffen in Meiſſen; worinn ſie die nach WILHELM den ältern und BALTHASAR hinterlaſſene Lande und Herrſchafften unter ein ander zertheylen/ folglichen auch ubereinkommen / daß erſtbeſagte Lande nach eines Theils abſterben / dem andern anſtammen ſollen. Geben zu Naumburg den Donnerſtag vor St. Petri Tag** ad vincula 1410. [LUNIG **Teutſches Reichs**-Archiv. Part. Special. Contin. 2 **Abtheilung** 2. pag. 200.]

C'eſt-à-dire,

Recès entre FRIDERIC & GUILLAUME *le jeune d'une part*, & FRIDERIC *l'aîné d'autre part, tous trois Landgraves de Thuringe & Marcgraves de Misnie par lequel ils conviennent du Partage de l'héritage qui leur a été laiſſé par* BALTHASAR & GUILLAUME *l'ainé Marcgraves de Misnie*, & *s'uniſſent héréditairement pour le maintenir. A Naumbourg le Jeudi avant la Fête de St. Pierre ès liens.* 1410.

WIr Friedrich/ Wilhelm und Friedrich/ Gebrudere und Gevettern/ von GOttes Gnaden Landgrafen in Thöringen und Marggraffen zu Meiſſen/ bekennen und thuen kund öffentlich mit dieſem Brief vor uns und alle unſere Erben.

Als das Fürſtenthum zu Meiſſen und alles / ſo unſer lieber Vetter/ ſel. Gedächtniß / gelaſſen hat/ von Jhm uff uns erſtorben ſindt/ daß wir angeſehen und beſonnen haben Eintrechtigkeit/ Friede und Beſte der Lande/ und haben mit wohl bedachten Muth und guten Vorrath unſer heimlichen und lieben Getreuen aus denenſelben Fürſtenthumben/ Landen und Leuthen/ wie auch Herrſchafften uns entſatzt und getheilet/ alſo daß uns Friedrichen und Wilhelmen Gebruder gefallen und worden ſind dieſe nachgeſchriebene Schloß/ Städte/ Land/ Leuthe und Herrſchafften/ Torgau/ Delitſch/ Zorbeck/ Grevenheinichen/ Dewin/ Muhlbergk/ Weidendahn/ Grumen-Neuhoff/ Colditz/ Born/ Seiten/ Rochlitz/ Mittweide/ Kemnitz und Schellenbercke/ nehmlich mit dieſen nachgeſchriebenen Mannſchafften und Klöſtern: der von Leißneck mit Rock-Bergk und Benigk/ der von Leißneck zu Mutſchen/ die von Waldenbergk mit allen Jhren Schloſſern/ der von Shenburgk von Glauchau/ mit den Güthern/ die er in dieſem itztgenandten Theil hat/ und darzu die Schloß/ (Ambt/) Volckenbergk/ Sachſen-Burgk/ (hodie derer von Schönbergk/) Kriebenſtein/ Flogelsbergk/ (Floßberg/) Brandiß/ Debün/ Grumau/ Scheuditz/ Diſſen-See/ Lobennitz und Strele/ darzu auch gehören die Klöſter/ Buch/ Kemnitz/ Otzſchillen und Sanct Peters-Bergk/ und alle Frauen Klöſter/ die darin gelegen ſind.

Und uns Friedrichen dem jüngern/ Dreßden/ Heyn/ Ortrand/ Ratebergk/ Schlaßau/ Wolframbsdorff/ Birne/ Kenigſtein/ Donnein/ Doppelswalde/ Thurandt/ Kieſenburg/ Durrau/ Zwilckau/ Voigts-Bergk/ Olßnitz/ Adorff/ Dirrſtein/ Thurſchenreut/ Auerbach/ Gefell/ Pauſen/ Muldorff/ Elſterbergk und Glieſibergk/ nehmlichen auch mit dieſen nachgeſchriebenen Mannſchafften und Clöſtern/ der von Leißneck mit Schwartzburgck und Lutterſtein/ der von Bergau mit Lovenſtein/ die von Camentz mit ſolchen Güthern/ die Sie von unſer Herrſchafft haben/ der von Schönburg von Glauchau mit den Güthern/ die er in dieſem itzgenanten Theil hat/ und darzu die Schloß/ Amt/ Frauenhain/ Tieffenau/ Garau/ Elſterwerthe/ Muckenbergk/ Schönfeld/ Helffenbergk/ Wieſenſtein/ Vorſtein/ Plaunitz/ Wieſenbergk/ Pleuer/ Falckenſtein/ Donyne/ Plauſchewitz/ Slubatz/ der Stein- und Wiederbergk/ darzu auch gehören die Klöſter Brunheyn und Guſelitz/ und alle andere Frauen-Klöſter/ die darinnen gelegen ſind.

Was Klöſter aber/ die in unſer einer Parthey Landen gelegen ſein/ Güther in der andern Parthey Theil haben/ die Güther ſollen der Partheyen folgen/ in der Theil Sie gelegen ſind/ mit Dienſt und allerley Pflicht/ als ſie bißhero geweſt ſind; als auch die Hochgebohrne Fürſtin/ Frau Anna/ etwan Ehlich Gemahl unſers lieben Vettern/ Herren Wilhelms des ältern ſeel. obgenandt/ zu Leibgeding hat die Schloß und Städte/ Leißneck/ Eulenbergk/ Döbeln und Oſchatz/ mit Jhren Zugehörungen. Were es/ ob die abginge von Todtes wegen/ ſo ſollen uns Friedrich und Wilhelm Gebrüdere/ und unſern Leibs-Lehns-Erben zwey der obgenanten Schloß/ welche wir kieſen/ und uns Friedrichen dem Jüngern/ und unſern Leibs-Lehns-Erben die andern Schloß folgen und bleiben.

Were es aber/ daß Sie die Witwe ſich verändern wurde; So ſolten wir Friedrich und Wilhelm Gebrudere/ und unſere Leibes-Lehns-Erben/ vor die obgenanten zwey Schloß/ die uns gebühren zu kieſen/ das halbe Theil des Geldes/ das ihr von unſern Vettern ſeel. und uns mit ein ander vorſchrieben iſt; Und wir Friedrich der Jüngere/ und unſer Leibes-Lehns-Erben/ Jhr den andern halben Theil vor die andern zwey Schloß bezahlen und richten.

Wir haben auch von angebohrner Liebe/ Freundſchafft und Hülffe willen/ der Wir und alle unſere Erben ewiglich mit gantzen Treuen ſollen verbunden ſein/ uns vereinigt und verbunden/ alſo: daß wir an einander alle unſer Fürſtenthum/ Herrſchafft/ Land/ Leuthe/ mit Nahmen unſer Lande zu Thuringen/ Meiſſen/ Oſterland/ unſere Land und Schloß zu Francken/ Heſſen/ und alle unſere Schloß/ die wir zu uns gekaufft/ erkriegt/ erworben und ahn uns bracht haben/ oder noch zu uns in künfftigen Zeiten erkriegen/ erwerben/ oder zu Uns bringen werden/ wo die gelegen ſein oder werden/ und wie die genant ſein/ oder Nahmen haben mugen/ nichts ausgenommen/ gemacht/ alſo ob unſer einer Parthey ohne Leibs-Lehns-Erben abginge von Todtes wegen/ daß dann derſelben Parthey Fürſtenthumb/ Herrſchafft/ Land und Leuthe/ an die andere Parthey/ und ihre rechte Leibs-Lehns-Erben ledig kommen und gefallen ſollen. Und unſer iegliche Parthey/ und ihr Leibs-Lehns-Erben/ ſoll ihr obgenante Theil des Landes zu Meiſſen und ihre Fürſtenthumb/ die Sie itzo inne hat/ folgen und bleiben/ mit allen Herrſchafften und Mannſchafften vorgeſchrieben/ und allen andern Herſchafften/ Mannſchafften/ Lehen/ Geiſtlichen und Weltlichen Renthen/ Gülten/ Zinſen/ Gefällen und allen und iegliehen ihren Zugehörungen geſucht und ungeſucht/ nichts ausgenommen/ als die unſer Vetter/ Herr Wilhelm obgenant/ und Wir bißhero beſeſſen und gehabt haben; auch ſollen Wir Meiſſen Hauß und Stadt mit dem Kloſter/ die Zelle und den Zugehörungen/ die zu der Voigtey und dem Gericht deſſelben Schloſſes (Meiſſen) gehören/ mit ein ander ungetheilt behalten/ alſo/ daß uns Friedrich und Wilhelm Gebrüderen/ und unſern Leibs-Lehns-Erben/ alle Nutze und Gefälle halb/ und uns Friedrichen dem Jüngern und unſern Leibs-Lehns-Erben halb folgen und gefallen ſollen/ die uns ſämbtlichen ſchweren und hulden unſer ieglicher Parthey zu gewarten zu Jhren halben Theil/ ſondern das Schloß Meiſſen/ davon ſollen wir uns entſchiechten/ daß unſer iegliche Parthey die Meißniſche (Thüringiſche) zu beſondere Wohnung und Behaltniß darauff haben/ daß unſer einer Parthey als gleich ſey/ als der andern.

So und Freybergk Hauß und Stadt mit Bergwerck und Jhren Zugehörungen ſollen wir auch ungetheilt mit ein ander behalten/ nach Laut der Brieffe/ als er Balthazar und Herr Wilhelm unſer Vetter und Vetter ſeel. und wir über Theilung unſer aller dreyer Lande vormahls ein ander gegeben haben/ und

ANNO 1410.

ANNO 1410.

und sol unser ein Parthey der andern fürder darein nicht legen.

Auch sollen Wir die obgenante Schloß Meissen und Freyberg mit einander bauen und bessern/ und umb geistlich und weltlich Lehen/ die zu denselben Meissen und Freybergk gehören/ sollen wir Friedrich und Wilhelm Gebrüdere/ und unsere Leibs-Lehns-Erben/ die Lehn daselbst zu Freybergk ein Jahr/ und Wir Friedrich der Jüngere und unsere Leibs-Lehns-Erben dasselbe Jahr die Lehn zu Meissen thun und leihen/ und das andere Jahr darnach wir Friedrich der Jüngere/ und unser Leibs-Lehns-Erben die Lehen daselbst zu Freybergk/ und wir Friedrich und Wilhelm Gebrüdere/ und unsere Leibs-Lehns-Erben die Lehen zu Meissen thun und leihen sollen von Jahr zu Jahr das also halten/ und die Jahr der Verleihung antreten uff dato dieses Brieffes ohn Gefehrde.

Was auch ahn Gefälle oder Güther/ an welcherley Lehen daselbst zu Meissen und Freybergk ledig wurden/ die solten unser kein Parthey ohne die andern verleyhen/ und unser jegliche Parthey und ihre Erben sollen in der andern Partheyen/ und ihrer Leibs-Lehns-Erben/ Fürstenthum/ Herrschafft/ Mannschafft und Lehen/ Lande noch Leute/ die sie vorhin haben/ und zum Theil jetzund wurdet/ und wo sie die haben und gewinnen/ aldieweil Sie leben/ in keinen Sachen weren/ noch ihnen darein sprechen/ noch die daran hindern mit Worten noch mit Wercken/ noch Ihnen ihre Manne noch Leuthe in keine Weise wieder Sie noch Ihnen verthedingen noch einnehmen/ was Wesens die seind/ ohne Gefehrde/ sondern unser jeglichen Parthey soll ihr Fürstenthumb/ Herrschafft und Mannschafft/ Lande und Leuthe/ als Sie jetzund inne hat/ und wo Sie die hat/ und gewinnet/ selbst vorstehen/ bestellen und machen/ nach dem als Sie mit den Ihren erkennen/ daß das Ihro und Ihrer Herrschafft aller nützest und bequemlichst ist. Welche unsere Parthey das also nicht hielte/ so sollen unsere Lande/ Schloß/ Stadt und Leuthe sich an die andere Parthey/ die das heltet/ halten also lang/ daß solche Einlegung abgethan und gehalten wurden/ als vorgeschriebn stehet/ ohne Gefehrde.

Und solle auch unsere keine Parthey ohne der andern Wissen und Willen kein Schloß/ Stete/ Land noch Leuthe in den Landen zu Meissen nicht versetzen/ verkauffen/ verwechseln/ vergeben/ verweissen/ noch in keine Weise der Herrschafft und der andern Partheyen entfrembten/ oder entwenden ohne Gefehrde.

Were auch/ daß einer Parthey unter uns noth were oder würde/ zu versetzen oder zu verkauffen in den obgenanten Lande zu Meissen/ und die andern Partheyen das nicht gestatten wolt/ so soll unser jegliche Parthey zweene aus ihren Rath darzu geben ohnverzuglich/ und also bald unser einer Parthey deß von der andern vermahnet wurde/ die viere dann binnen ein Monath uff ihre Eyde/ und ohne verhalten erkennen sollen/ ob der Parthey versetzens/ oder verkauffens noth sey/ were aber/ daß sich die viere daran zweyen wurden/ so solte die Parthey/ die versetzen oder die verkauffen wolte/ einen Oberman kießn aus der andern Parthey Rath/ wie der Obermann darein spreche und erkennete uff seinen Eyd/ also soll das von beyden Partheyen gehalten werden/ das auch der Obermann binnen 14. Tagen thun und vollenden soll/ und dieses Erkentniß soll unser eine Parthey der andern lassen gehen und geschehen als dick des noth wurde/ und jegliche Parthey soll Ihre zweene und den Oberman/ der aus ihren Rath gekommen wurde/ vermugen/ daß Sie sich des annehmen/ und daß uff ihr Eyde scheiden und aussprechen/ als dick des aber noth wurde/ und wie die viere oder der Oberman das scheiden und aussprechen/ darum sollen wir von beyden Seiten unverdacht und behabit bleiben ohne Gefehrde.

Wurde dann von den Vieren oder den Obermann erkant/ daß denen Partheyen deß noth were/ so soll sie das der andern Partheyen anbiethen/ wolte dann die das nicht kauffen/ oder darauff leihen nach Muglichkeit und nach Erkentniß der vieren/ und des Obermannes/ als vorgeschriebn/ so mag die Parthey das verkauffen oder versetzen unsern gehuldeten und geschwornen Manne in den vorgenandten Lande zu Meissen/ die auch der andern Parthey ihr Brieff geben/ reden und geloben sollen/ daß Sie mit der Satzung Ihr zu Lösung setzen/ ob die Parthey und ihr Leibs-Lehns-Erben/ die Satzung gethan hette/ die Schloß/ Stete/ Land und Leuthe nicht loseten bey Ihren Leben/ ohn Gefehrde.

Auch so mag also eine jegliche Parthey Ihr Gulte/ Renthe/ Zinsen/ Gemäß und Gefälle versetzen/ und verweisen zu ihren Geschäfften/ nach muglichen Dingen/ ohne der andern Parthey Ansprach/ und ohne Gefehrde/ also/ daß die Zinsen/ Renthe/ Gemäß und Gefälle der andern Partheyn erblich nicht entwendt werden/ auch soll unser einer Parthey der andern Schloß/ Städte/ Lande noch Leuthe in allen unsern Landen nicht entwenden.

Wolten aber Wir Friedrich und Wilhelm all Gebrudere obgenandt/ oder unsere Erben in den Osterlande/ oder wir Friedrich der jüngere obgenandt/ unsere Erben/ in den Landen zu Thüringen versetzen oder verkauften/ daß sollen wir niemandes anders thum/ denn unsern gehulten Mannen/ die in unser jegliches Parthey/ der versetzen oder verkauffen wolte/ Landen gesessen weren/ und dieselbe Parthey/ die da versetzen oder verkauffen wolte/ die solte das thun mit der andern Parthey Wissen und Rath/ also daß unser eine Parthey der andern Lande noch Schloß nicht damit entwenden/ noch ihren Rath der andern Partheyn daran zu schaden und mit Gefehrden nicht verhalten soll/ sondern unser eine Parthey soll der andern getreulichen rathen/ darin zu thun/ als sie selbst thun wolte/ ob Sie die Sache antrete/ ohne Arg und ohne alles Gefehrde.

ANNO 1401.

Welche Parthey es darüber nicht gefehrden thete/ oder den Rath verhielte/ so solten aber unsere Lande/ Schloß/ Stete und Leuthe sich an die andern Partheyen halten/ als lang/ daß solche Einlegung und Gefehrde abgethan wurden/ ohne Gefehrde.

Und unser keine Parthey soll auch nit versetzen/ verkauffen/ noch vergeben in den obgeschriebenen Landen/ Thuringen/ Meissen und Osterlande/ und in andern unsern Landen/ wo wir die haben/ den Königen zu Behmen/ zu Ungarn/ den Bischoffn und Stifftn zu Maintz und zu Magdeburgk/ und den Marggraffen zu Brandenburg/ den Hertzogen zu Sachsen und Landgrafen zu Hessen/ dem Hertzog zu Brannschweig/ den von Schwartzburg zu Sondershausen/ den Steten Erffurth/ Muhlhaussen und Nordhaussen/ noch keinen mächtigen Fürsten noch Steten/ und welche unsere Parthey das darüber thete/ so solten unsere Schloß/ Stete und Leuthe sich an die andern Partheyen halten/ als lang/ biß daß das abgethan wurde/ ohne Gefehrde.

Were auch/ daß eine Parthey an den obbeschriebenen Theilen des Landes zu Meissen angethedingt/ und gefordert wurde/ mit Recht von dem König zu Böhmen/ den Burgkgrafen von Nürnbergk/ den Hertzog zu Sachßen/ oder wer der were/ darzu soll eine Parthey die andern heischen/ und welche Parthey darzu also geheischt wurdet/ soll darzu unverzuglich und zu stunde kommen/ oder schicken/ wie dicke das Noth ist.

Wurde uns denn also mit recht icht abgewonnen/ aus welcher Parthey das were/ so solte die andere Parthey des halben theils/ des gelegen were/ thuen unverzuglich/ binnen einen Monath/ nach Erkentniß der viere/ oder des Obermans/ der die Parthey/ an der der Bruch were/ aus der andern Partheyen Rath kiesen soll/ als vorgeschrieben stehet. Gleicher Weiß/ wurde einer Partheyen icht Friendschafft abgethedingt mit Willen und Wissen der andeen Partheyen/ das solte dieselbe andere Partheyen/ der das abgethedingt wurde/ auch wieder statten/ nach muglichen Dingen/ und nach Erkentniß der viere oder des Obermanns/ als vorgeschrieben stehet.

Welche Parthey aber der andern Parthey die Wiederstattung verhielte/ und nicht thete/ als oben geschrieben stehet/ so solten ihre Lande/ Schloß/ Stäte und Leuthe sich ahn die andern Partheyen halten/ als lang die Wiederstattung geschehe/ ohne Gefehrde.

Wurde auch unser eine Parthey Aynung und Bundniß uffnehmen/ mit iemandt wer der were/ das solte die Parthey thun/ mit der andern Partheyen Wissen und Rath So solte die andere Parthey ihren Rath der Partheyn zu schaden/ und mit Gefehrde nicht verhalten/ sondern unser eine Parthey soll der andern getreulichen darzu rathen/ darinne thun/ als Sie selbst thun wolte/ ob Sie die Sache antrete/ ohne Gefehrde/ und die Aynung und Bundniß sollen auch wieder unser beyderseits Lande/ Leuthe/ und die andern Partheyen zu thun nicht seyn.

Welcher Parthey Aynung und Bundniß unser jegliche Parthey vor thatn dieses Brieffes uffgenommen haben/ als wir denselben Bundniß und Aynung Abschrifft jetzund und hier zu Naunburg vorsiegelt einander gegeben haben/ die sollen bey Ihren Kräfften und Mächten bleiben.

Auch sollen und wollen Wir vorgenandten Fürsten/ und unsere Erbn/ getreulichen einander behulffn und berathen/ mit unser selbst Leib/ Fürstenthumb/ Herrschafften/ Landen und Leuthen/ unser jeglichen Partheyn Fürstenthumb/ Herrschafft/ Mannschafft/ Stete/ Schloß/ Land und Leuthe/ Rechte/ Gewohnheit zu beherten/ schützen/ vertheidigen/ schirmen/ und verantworten/ gleich unser selbst Fürstenthum/ Lande und Leuthe/ wieder allermänniglichen/ der unser einen darein legen/ irren oder hintern wolte/ niemands ausgenommen/ und sollen unser einer den andern mit unser selbst Lieben zu ihren Tage-Geschäfften und Kriegen kommen und beholffen sein/ oder die unsern senden zu helffen/ unser jegliches selbst Kost und Schaden unverzuglich/ wann unser einer von dem andern deß vermahnet wird/ ohne allen Verzug mit also viel Leuthen/ und uff solche Zeit/ als Noth und muglich ist und wurde/ ohne Gefehrde.

Wolte aber unser einer unredliche Kriege vor sich nehmen/ unser einer Parthey der andern nicht möchte mächtig gesein/ daß die Rechte oder muglicher Dinge folgte nach Erkentniß der vorgeschriebenen viere/ oder Obermannes/ als oben geschrieben stehet/ darzu solten wir andere Parthey der Partheyen Hülffe unverbunden sein.

Wenn auch unser eine Parthey der andern zu Hülffe kommet/ oder die Seinen sendet/ würden dann Schloß oder Stete gewonnen/ in welcher Parthey Fürstenthumb/ Land und Herrschafften die gelegen weren/ Sie gingen von den Partheyen zu Lehen oder nicht; des solten die Schloß und Stete allein bleiben.

Weren Sie aber auswertig unsern Landen gelegen/ und gin-

Anno 1410. gingen von unser keinen zu Lehen/ wo wir den beyde Partheyen/ oder unser einer mit sein selbst Leib darbey weren/ und die andern/ die ihre Macht auch dabey hetten/ die Schloß und Stete sollen wir mit einander gleich theilen/ behalten/ oder brechen/ als wir dann das mit einander zu Rathe werden/ ohne Gefehrde

Senden wir aber einander die unsern zu Hülffe/ was dann jetzliche Parthey nach Mannzahlen gewapneter Leuthe/ die Wir uff den Felde hatten/ an den Schlossen und Güthern/ die wir dann gewonnen/ gebühren mochte/ das solte jeglicher Parthey sein und folgen ohne Gefehrde.

Wir obgenannten Friedrich/ Wilhelm und Friedrich sollen noch wollen fort mehr keine andere Voigte/ noch Ambtleuthe von unsern Voigteyen/ Ambtern und Schlossen entsetzen/ noch die andern Leuthen befehlen/ noch die sollen sich nit entsetzen lassen/ die/ oder den wir Partheyen und Ihren Leibs-Lehns-Erben mit den Schlossen und Ambtern ein rechte Erbhuldung gethan/ als jene/ die wir absetzen/ vorgethan haben/ und darüber Ihre Brieffe gegeben. Stunden auch icht Schelunge/ eder Zwietracht/ fort mehr zwischen uns obgenandten Partheyen oder Unsern Erben uff/ wovon sich das machte/ das GOtt nicht wolte/ so soll unser jegliche Parthey zweene aus ihren Rath darzu geben/ uff den Obermann/ den die Parthey/ an der der Bruch were/ aus der andern Partheyen Rath kiesen sollen/ freindlich oder mit Recht uff ihr Aide/ als dick des noth geschiehet/ und als oben geschrieben stehet/ und unser einer soll des andern feind nicht werden/ noch mit ihnen zu fehden/ noch kriegen kommen/ in keine Weise/ welche Parthey das also nicht hielte/ noch dem folgete/ so solte den unser Lande/ Schloß/ Stete und Leuthe sich an die andern Partheyen halten/ als lang das gehalten/ und dem gefolget wird ohne Gefehrde.

Auch soll unser einer dem andern getreulich beholffen/ und berathen sein/ wieder iedermanniglich/ niemandes ausgenommen/ als vorgeschrieben stehet/ ohne Gefehrde. So sollen wir Friederich der Jüngere obgenandt/ den vorgenandten unsern Vettern/ und Ihren Erben/ auch mit dieser Ainung und Bündniß gegen unsern Herren und Schwager/ Herren Günthern/ Grafen zu Schwartzburgk/ Ertz-Bischoff zu Magdeburg und sein Stifft nicht verbunden sein zu helffen/ dieweil er lebet/ sondern were es/ ob er und unser Vettern obgenandt zu Kriegen kämen/ da GOtt für sey; so solten Wir stille sitzen/ und Ihr keinen wieder den andern helffen/ ohne Gefehrde.

Gleicher Weiß sollen wir Friedrich und Wilhelm Gebrüdere obgenant den vorgenandten unsern Vettern und seinen Erben/ auch mit dieser Ainung und Bündniß/ gegen unsern Schwäger und Bruder/ Herrn Heinrichen/ Hertzogen zu Braunschweig/ nicht verbunden sein zu gelffen/ dieweil er lebet/ sondern were es/ ob er und unsere Vettern obgenandt zu Kriege kämen/ da GOtt vor sey/ so solten wir auch stille sitzen und Ihter keinen wieder den andern helffen/ ohne Gefehrde.

Were auch/ daß unser obgenandte Partheyen eine von Todtes wegen abginge/ und hinter ihme liesse Leibs-Lehns-Erben/ die unmündig/ die solte die andere Parthey getreulich vorstehen/ und ihre Vormunde sein/ aldieweil Sie zu ihren Jahren nicht kommen weren.

Ließ aber die Parthey hinter Ihr Töchter/ so sollen wir ander Partheyen und unser Erben dieselben Töchter/ dieweil Sie unbestattet weren/ ehrwurdiglich halten/ mit allen den/ daß Sie bedurffen/ als das Fürstin wohl zimlich ist/ biß zu Bestattungen/ und sollen denn die bestatten ehrwurdiglichen/ nach Rath der Partheyen/ die abgangen were/ Freunde/ Herren/ und als müglich und billig ist/ ohne Gefehrde.

Was auch unser jegliche Parthey an GOttes-Häussern/ Altären oder an andern GOttes-Diensten/ bereit/ gegeben/ und gemacht haben/ daß sollen wir alle ungefehrlich feste halten/ darzu soll unser jegliche Parthey sonderlich gantze Macht haben/ an unsern Todt-Bette und dafür wann wir wollen in Seel-Gerethe zu machen/ nach unser iegliche Parthey Begehrung von hundert schocken Jahr Gulte/ Freyberger Groschen/ oder darunter/ ob wir wollen/ und darüber nicht/ daß unser keiner noch unser keines Erben nicht wiedersprechen/ noch in keine Weise hintern sollen.

Geschehe auch/ daß unser obgenanten Partheyen eine ohne rechte Leibs-Lehns-Erben Todtes wegen abginge/ also daß einer Partheyen/ und ihre Erben kämen/ waß Sie dann an Pfandschafften/ oder an Schulden verschrieben hetten oder was einer Parthey Ambtleuthe/ oder andern Leuthen schuldig bleiben/ von welcher Ausrichtung wegen Sie das gethan hetten/ die Sie kundlichen und redlichen berechnen möchten/ die Brief solte die andere Parthey und ihre Erben halten/ und die Schuld gelden/ als die Parthey/ die das versetzt hatten/ die pflichtig zu halten und zu gelten were/ ohne Gefehrde.

Auch soll unser jeglicher Macht haben seiner Ehelichen Gemahlin/ mit der er sich verändert hätte/ oder noch veränderen wurde/ ein Leibgeding zu machen/ mit Schlossen/ Stedten/ Ihren Zugehörungen/ und andern Sachen/ als gewöhnlich und nützlich ist/ Fürstin zu beleibdingen/ nach solcher Mitgabe/ die Ihme darzu wurden/ darwieder wir die andern in keine Weise nicht sprechen/ noch das verhindern sollen/ sondern darzu getreulich beholffen sein/ daß die Fräuen/ die also beleibgedingt weren/ ihres Leibgedins habende seyn/ und die daran schützen und schirmen/ als unser selbst Güther/ Land und Leuthe/ ohne Gefehrde. Anno 1410.

Auch sollen alle unser Grafen und Herren/ Manne/ Stet/ Land und Leuthe hierauff uns alle eine neue rechte Erbhuldigung gethan/ geloben und schweren/ und also/ daß sie sich nicht sollen lassen verweissen/ ohne unser beyder Parthey Wissen und Willen/ und wenn die Holdung/ Gelobte und Aide gäntzlichen in allen unsern Landen geschehen sein/ und unser ieglicher Parthey von den andern dieser Verschreibung ein recht versiegelt Brieff volzogen und gegeben/ und unser ietzlicher seines Theils mächtiglich/ als vorgeschrieben stehet/ inne und habende ist: So sollen die alten Brieffen/ die Wir vor über die Lande an einander gegeben haben/ abgethan sein/ und unser keine Parthey sich damit nicht behelffen/ noch verbunden sein soll. Ausgenommen das Freyberck anbelanget/ als vorgerührt ist/ ohne Gefehrde.

Wir obgenandten Friedrich/ Wilhelm und Friedrich sollen auch einander getreulich beholffen/ so wir beste mugen/ daß wir mit den oben beschriebenen Landen sämbtlich belehnet werden/ und unser keiner söll sich ohne den andern nicht belehnen lassen.

Das Wir obgenandt Friedrich/ Wilhelm/ und Friedrich Gebrüdere/ und Gevettern/ Landgrafen in Thüringen und Maragrafen zu Meissen/ alle unsere vorgeschriebene Rede/ Stück und Artickel gäntzlich und ewiglichen ohne alle Argelist und Gefehrde halten sollen und wollen.

Daß hat unser iegl cher vor sich und seine Erben dem andern in Treuen an die Hand gelobet/ und mit einander leiblichen zu den Heiligen geschworen. Geloben und schweren auch das gegenwärtiglichen in Krafft dieses Brieffes/ daran wir zu Uhrkund unser aller Furstlich Insiegel wissentlich haben lassen anhencken.

Gegeben zu Naumburgk nach Christi Geburth vierzehenhundert Jahr und darnach in den zehenden Jahr/ am Donnerstage vor Sanct Peters Tage ad vincula.

CLXXXII.

Verschreibung Rau-Graff OTTONIS und dessen Gemahlin/ gegen Churfürst LUDWIG zu Pfaltz und Hertzogen in Bayern/ daß nach der t tödtlichen Heintritt ohne hinterlassung ehelichen Leibes-Erben/ Ihro Churfürstl. Durchläucht und dero Erben/ in all ihrer Verlassenschaft succediren sollen/ wie auch alle von ihnen versetzte Güter wieder einlösen mögen. Geben den Donnerstag vor dem Sontag zu halbfasten als man singt Lætare. 1412. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 4. abs 9. pag. 962.] 1412. 10. Mars.

C'est-à-dire,

*Obligation d'*OTTON *Raugrave, & de sa Femme à* LOUIS *Electeur Palatin du Rhyn, portant que s'ils viennent à deceder sans hoirs mâles, tous leurs Biens seront devolus audit Electeur, & à ses heritiers, lesquels pourront aussi retirer tous ceux qui se trouveront engagés. Le Jeudi avant le Dimanche* Lætare 14 2.

WIr Rugrave OTTO, Herr zu der neuen und alten Baumberg/ und wir Margaretha von Salmen/ sin eheliche Huß-Frawe/ bekennen beyde für uns/ und unsere Erben/ und thun kund allen den/ die diesen Brieff immer ansehend/ lesend/ oder hörend lesen/ als der Durchl. Hochgebohrne Fürst und Herr/ Herr Ludwig Pfaltz-Graf bey Ryn/ des Heiligen Römischen Reichs Ertz-Truchseß und Hertzog in Bayern/ unser liber gnädiger Herr/ das halbe Theil mit allen Nutzen und Zugehörungen/ zu Rockenhusen innehat/ und doch uns Rugrave Otten obgedachten/ gegönnet und erlaubt hat/ die obgedachte Frau Margarethen von Salmen unser liebe Huß-Frau uf den ganzen Nutzen und Vellen/ daselbst zu Rockenhusen zu bewidmen/ ihre Lebtage ihre Lyb-Zucht davon zu han/ und auch für sich und seine Erben/ uns Rugraffen Otten und der vorgenandten Frau Margarethen von Salmen/ unser Ehelichen Huß-Frauen unser beyder Lebtage zweyhundert Gulden Gelds und sechs Fuder Wyn Geld/ Jährlicher Gulten verschrieben hat/ eines jeglichen Jahres uf St. Martins-Tag zu reichen und zu geben/ nach Ußweissunge syner gesiegelten Briefe/ die er uns darüber geben hat/ dessen haben wir Rugrave Otto und

ANNO 1412.

und Margaretha von Salmen syn eheliche Huß-Frau obgenandt für uns und unsern Erben / den obgenandten unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen und synen Erben / Pfaltz-Grafen bey Rhine / darinn verschrieben / und verschreiben auch in Krafft diß Briefs / ob das wäre / daß wir Rugrave Otto ohne Leibs-Lehens-Erben / das eheliche Söhne wären / von Tods wegen verfahren / und abgehen würden / daß alsdann alles / das wir nach unserm Todt lassen werden / es seyen Schlosse / Städte / Dörffer / Zehenden / Güther / Lehen / oder eigen / nichts ausgenommen / an den obgedachten unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen / und seinen Erben Pfaltz-Grafen bey Rhine gäntzlichen gefallen soll / und sie das auch alles alsdann zu ihren Handen nehmen / und damit thun und lassen mögen / als mit andern den Ihren ohngefährlich / ohne Wiederrede / Hindernüß und Irrunge unser Erben und allermänniglich / doch mit solchen Unterscheid / daß die vorgenandte Frau Margaretha von Salmen / unser liebe Hauß-Fraue / bey ihren Widdumb zu Rockenhusen / alten Baimberg / und Stoltzenberg ihr Lebtage und nicht länger verbleiben soll / und daß auch derselben Frau Margaretha Erben / nach ihrem Tode daran nimmer Ansprache oder Forderungen gehaben / oder gethun sollen / in keine Weise / ohne alle Gefehrde / und auch also / daß ihro der obgenandt unser gnädiger Herr / Hertzog Ludwig und seine Erben Pfaltz-Grafen beyn Rhiene / die zweyhundert Gülden Gelds und sechs Fuder Wyn Gelds jährlicher Gülte ihre Lebtage reichen / und geben sollen / nach Ußwissunge des obgenandten unsers gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigs Brieff darüber gegeben / ohne Gefährde / es sollen auch alle unsere Manne und Burg-Manne nach unserer Rugraffe Otto Tod / ob wir ohne Leibs-Lehens-Erben / das Söhne wären / von Todes wegen verfahren / und abgehen würden / an den obgenandten unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen / und syn Erben Pfaltz-Grafen by Rhine gefallen / und ihre sin / also daß sie ihre Mann-Lehn und Burg-Lehn / die sie von unsern Altfordern und uns gehabt han / von den obgenandten unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen und synen Erben / Pfaltz-Grafen by Rheine / alsdann fürbaß zu ewigen Zeiten / als dicke das noth geschicht / empfangen haben / und tragen / und ihr auch davon verbunden seyn sollen / mit guten Treuen / Gelübden und Eyden / und alles des schuldig seyn / zu gewarten und zu thun / daß sie unsern Altfordern und uns schuldig und verbunden gewest seyn / ohne alle Gefehrde.

Darzu haben auch wir Rugrafe Otto und Margaretha von Salmen / sein eheliche Huß-Fraue obgenandt uns gein den vorgenandten unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen und synen Erben / Pfaltz-Grafen by Rhiene / für uns und unser Erben verschrieben / in Krafft diß Briefs / wo unser Rugrafen Otto Vatter und Altfordern / oder wir Güther haben wie die genandt seyn / die unser Altfordern oder wir für Zyten versetzt und verkaufft han / auf eine Wiederlösunge von uns / der vorgenandt unser gnädiger Herr / Herr Ludwig und seine Erben Pfaltz-Grafen by Rhiene / dieselben Güther alle / wo und weme die dann von unsern Altfordern oder uns / versetzt und verkaufft worden seyn / sambtlich oder sonderlich wiederkauffen und und lösen mögen / um so viel Geld / darum die dann verkaufft / oder versetzt worden sind / und welche Güter der genandt unser gnäder Herr / Hertzog Ludwig oder sein Erben Pfaltz-Grafen by Rhiene / also zu einer jeglichen Zyt samentlich oder sonderlich lösen und zu ihren Handen bringen wollen / was Brieffe wir dann von dem / die dieselbe Güther inne hand haben / die sollen wir oder unsere vorgeschriebene Erben / den obgenandten unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen oder synen vorgeschriebenen Erben in den nächsten Monath / nachdem wir des ermahnet worden / antwortten und geben / und auch denselben / von den er also lösen will / in unsern offenen versiegelten Brieffen / schreiben und sie heissen / und gebieten / ihme und synen vorgeschriebenen Erben / der Lösunge also gehorsam zu seyn / und zu gewarten ohne alle Geferde / mit Behaltnüsse doch daß wir / und unsere Lybs Lehens-Erben daß Eheliche Söhne wären / ob wir die nach unserm Todt lassen würden / dieselbe Güther wieder kauffen / und wieder lösen mögen / von den obgenandten unsern gnädigen Herrn Hertzog Ludwigen oder synen Erben Pfaltz-Grafen by Rhiene um so viel Geld / darum sie die dann an sie gelöset hätten / doch also / wan wir oder die vorgeschriebenen unsere Leibs-Lehens Erben / daß eheliche Söhne wären / dieselbe Losunge thun wolten / so sollen wir den obgenandten unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen und synen Erben Pfaltz-Grafen by Rhine / damit geben und bezahlen so viel Gelds / als dan wir Rugrave Otto und Margaretha von Salmen syn Eheliche Huß-Fraue an der Jährlichen Gülten der zwey hundert Gülten Gels / und seehs Fuder Wyn Gelds / biß uf dieselbe Zyt / jährlichen aufgehoben und eingenommen hätten / ohne alle Gefährde.

Auch mögen wir Rugrave Otto / und Margaretha von Salmen / syn Eheliche Huß-Fraue obgenandt solche Pfand-Güther / die unser Rugraffen Otto / Vatter und Altfordern seel. und wir vormahls versetzt han / uff eine Wiederlösunge wohl lösen / und die zu unsern Handen bringen / und die auch unser Lebtage innehaben und behalten / doch also / ob das wäre / daß wir ohne Leibs-Lehens-Erben / daß eheliche Söhne und von unsern beyden Leiben gebohren wären / von Todes wegen verfahren und abgehen würden / daß alsdann ander unsern Erben / nach unserm Todt den obgenandten unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen und seinen Erben / Pfaltz-Grafen by Rhiene / der Lösunge an denselben Gütern / gehorsam seyn / und auch darmit gewarten / und ihme das gestatten sollen / wann und zu welcher Zyt in dem Jahr sie die thun wollen / und so viel Gelds / damit wir sie dann gelöset / und zu unsern Handen bracht hätten / ohne alle Gefährde; Wäre es auch daß wir Rugraff Otto obgenandt / nach unserm Tode Eheliche Töchter lassen würden / die soll der obgenandt unser gnädiger Herr / Hertzog Ludwig in Closter bestatten / und Geistlichen machen / nach ziemlichen Dingen / das wir synen Gnaden befehlen.

Auch sollen wir Rugraffe Otto und Margaretha von Salmen / syn Eheliche Huß-Fraue obgenandt / unser veste Städte / oder Schlösser / oder auch unser Dörffer / Zehende und Gütere / wo wir die dann han / förbaß niemand anderst vermachen / versetzen / verkauffen / noch in keinen Weg veräussern / in keine Weise / ohne alle Gefehrde / alles das hievor geschrieben stehet / versprechen / gereden und geloben wir Rugraffe Otto / und Margaretha von Salmen / syn Eheliche Huß-Frau obgenandt für uns und unsere Erben / mit guten Treuen / und han des auch lyblichen zu den Heyligen geschworen / allezeit getreulich / stete und vest zu halten / und auch darwieder nimmermehr zu suchen / noch zu thun / heimlich oder öffentlich durch uns selbst / oder iemand anderst in keine Weise / alle Gefehrde und Arglist gäntzlichen ußgeschieden / und haben des zu Uhrkund und besten Gezeugnüsse unser eigen Insiegel für uns und unsere Erben an diesen Brief gehangen / wir haben auch noch darzu zu mehrer Sicherheit gebethen / den Edlen Herrn Engelhard / Herrn zu Winsberg den alten / unser Rugraffen Otten lieben Schwager / und die strengen Ritter / unsere liebe besondere Herrn Johann Cammerer / den man nennet von Dalburg / und Syffried von Oberstein / daß ihr jeglicher zu mehrern Gezeugnüß aller vorgeschriebenen Dinge / und uns und unsere Erben der allzeit zu besagen / und zu bezygen / sin eigen Innsiegel by die unsern an diesem Brieff gehangen hat; Das wir Engelhard Herr zu Winsberg / Johann Cammerer und Syffried von Oberstein / jetzt genandt uns auch erkennen / daß wir also um fleißiger Bete willen / des Edlen Herrn Rugraffen Otten Herrn zu der neuen und alten Baimberg / und der Edel Fraue Margaretha von Salmen syner Ehelichen Huß-Frauen / obgenandt / unser aigne Innsiegel bey die Ihren / zu mehrer Gezugnüsse aller vorgeschriebenen Dinge / und sy und ihre Erben / der allzyt zu besagen / an diesen Brief gehangen haben; Geben nach Christus Geburth in den viertzehenhundersten und zwölfften Jahr / uff den nächsten Donnerstag vor dem Sonntag zu halb Fasten / als man singet in der heyligen Kirchen Lætare.

(L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.)

Consens-Brieff CUNONIS Rau-Graffens und Dechants zu Cölln / über vorstehende Verschreibung Rau-Graff OTTONIS und seiner Gemahlin / gegen LUDWIG Churfürsten zu Pfaltz / worinnen derselbe zugleich auf alle Rechten und Anfäll / so er von Todeswegen dererselben haben möchte / Verzicht leistet. Geben Feria sexta Dominica Lætare 1412. 16. Mars.

[LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec Continuat. 2. Abtheil. 4. Absatz 9. pag. 964.]

C'est-à-dire,

Consentement de CUNON *Raugrave, & Doyen de Cologne, à la precedente Obligation du Raugrave* OTTON *& de sa Femme, avec Renonciation à leur Succession en cas qu'elle vînt à s'ouvrir en sa faveur. Fait la sixieme Ferie du Dimanche* Lætare 1412.

WIr Rugraff Cune rechter Dechant zu Cöllen / Kür-Bischoff zu Triere. Bekennen vor uns und unsere Erben / und thun kund allen den diesen Brief immer ansehend oder hörend lesend: Als der Durchleuchtige hochgebohrne Fürste und Herr / Herr Ludwig Pfaltz-Graffe by Riene / des Heyligen Römischen Reichs Ertz-Truchseß / und Hertzog in Bayern / unser gnädiger lieber Herr / und der Edel unser lieber Vetter / Rugraffe Otto / Herr zu der neuen und alten Baimberg / und Frau Margaretha von Salmen syne eheliche Huß-Frau vor sich und ihre Erben mit einander überkommen seynd / nach Laut der versiegelten Brieffe / die sie einander darüber versiegelt geben haben / daß des alles mit unsern guten Willen / Wissen / Zuthun / und Verhenknüß geschehen / und zugangen ist.

Und wir verziehen uns auch / vor uns / und unsere Erben / gäntzlich und lüterliche in Krafft diß Briefs / alles des Rechten / das wir jetzo daran han / oder gehaben möchten / und

auch

ANNO 1412.

auch alles Anfalles / Erbes und Rechten / das uns und unsere Erben von Todes wegen desselben unsers Vettern / Rugrafft Otten / und Frau Margarethen von Salmen syner Ehelichen Hauß-Frauen zufallen / anersterben / oder das wir oder unser Erben daran oder darum gehaben möchten / in welchen Weg das wäre / also daß wir und unsere Erben oder jemand von unsern wegen an den vorigen unsern gnädigen Herre / Hertzog Ludwigen und seine Erben / Pfaltz-Grafen bey Rhine / darum keinerley Ansprache / oder Vorderunge / immer gehaben noch gethun sollen noch wollen in keine Wiese / alle Gefehrde und Argelist gäntzlich ausgeschieden. Und haben des zu Uhrkund und festen Gezeugnüß unser eigen Innsiegel vor uns und unsere Erben an diesen Brief gehangen.

Datum sexta feria Dominica Lætare, Anno Domini Millesimo quadringentesimo duodecimo.

(L. S.)

CLXXXIII.

1. Juillet.

Concessio Vicariatus S. Romani Imperii per Imperatorem SIGISMUNDUM LUDOVICO *de Sabaudiâ Principi Achayæ facta, super Civitatibus, Castellis, Oppidis & Terris quæ & quas ipse tenet in Partibus Pedemontii, Datum Budæ* 1. *Julii anno Domini* 1412, *ac Regni ejus Hungariæ XXV. Romanorum vero II.* [GG. LEIBNITZII Codex Juris Gentium Part. 1. pag. 305.]

SIgismundus Dei gratia Romanorum Rex semper Austus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, *Illustri Ludovico de Sabaudia Principi Achayæ, Consiliario, Principi & Consanguineo nostro Carissimo*, gratiam Regiam & omne bonum: Illustris Princeps, Consiliarie & Consanguinee carissime. Ex quo æterni Regis dispositio ineffabilis, acutâ ratione dispositionis nos quanquam immeritos, ad totius Orbis regimen evocavit; jugi meditatione ad hoc salubriter intendimus, ut status Reipublicæ feliciter gubernetur, quem tunc felici nempe gressu progredimur, cum in commissæ nobis solicitudinis partem coadjutores idoneos evocamus.

§. 2. Pensatis igitur internæ mentis nostræ consideratione, super excellentis famæ tuæ præconio, circumspectionis industria, innatæ tibi fidei constantia aliarumque multiplicium virtutum tuarum insigniis, quibus plurimum redimitus esse dignosceris, nec non fervido caritatis zelo, ac magnæ fidelitatis affectu, quos ad Majestatem nostram, & Sacrum Romanum geris Imperium, habendoque respectum ad *multa probitatis & præclaræ devotionis merita, quibus Illustris Domus tuæ recolendæ memoriæ progenitores, ipsum Imperium dignis quidem honoribus venerari studuerunt*, & quod tu ad nostros, & ejusdem Imperii procurandos honores, tam singulari, tamque puro inclinaris ardore. Te animo deliberato, sanoque Principum, Comitum, Baronum, Procerum, & Nobilium, ac aliorum fidelium nostrorum accedente consilio, ex certa nostra scientia & plenitudine Romanæ Regiæ potestatis, *nostrum & Imperii Sacri Vicarium* in omnibus & singulis Civitatibus, castris, castellis, oppidis, dominiis atque terris, quæ & quas possides, & tenes, *in partibus Pedemontium* ordinavimus, fecimus, constituimus & creamus, dantes ex nunc & concedentes tibi plenam, liberam & omnimodam autoritatem, & jurisdictionem generalem & specialem, ac gladii potestatem, merum & mixtum Imperium, vice & autoritate, atque nomine nostris, in præfatis Civitatibus, castris, castellis, oppidis, villis, Dominiis atque Terris exercendi, animadvertendi in facinorosos & reos cohercitionem quamlibet, ratione præcisâ & mediante justitiâ exequendi.

§. 3. Et ut etiam apud te merum & mixtum Imperium, Jurisdictio sive contentiosa sive voluntaria in eisdem Civitatibus, castris, Castellis, oppidis, villis, Dominiis, atque Terris, ac subditis, incolis & hominibus ibidem secularibus dumtaxat cujuscumque status, præeminentiæ vel conditionis existant, de rebus, contractibus, vel quasi contractibus, ultimis voluntatibus, maleficiis, criminibus & delictis, vel quasi commissis & perpetratis in subditos, incolas & homines præfatos, & per eos, seu etiam per alios in dictis Civitatibus, castris, castellis, oppidis, villis, Dominiis atque Terris, perpetratis, seu etiam perpetrandis, exerceatur liberè, secundum quod jus & ratio persuadebunt.

§. 4. Concedentes tibi nihilominus auctoritatem plenam, pœnam & mulctas ratione præviâ imponendi, levandi, & ex causis rationabilibus augmentandi, minuendi, remittendi in judicio & extra, *Judæos Cameræ nostræ servos* acceptandi, defendendi & tuendi jura Cæsarea; collectas, subventiones ab ipsis prout hoc honor Imperii & necessitas postulaverint, exigendi, in Judicio & extra in causis, quæstionibus, Arbitriis, Arbitramentis, & litibus quibuscumque, tàm cum causarum cognitione quam sine, Deum præ oculis habendo, ac de plano & summariè sine strepitu & figura Judicii solâ veritate inspectâ procedendi, determinandi, sententias exequendi, fugitivos inquirendi, & puniendi maleficos, assasinos & *robatores stratarum* laqueandi, judicandi, ac *piratas maris submergendi*, juxta Sacrarum Legum, Canonum & jurium communium sacratissimas Sanctiones, & prout secundum ritum, & Terræ consuetudinem municipalia jura & statuta persuaserint; ac proditores decapitandi, suspendendi, & eos ac eorum quemlibet, dum & quotiens se casus obtulerit, condemnandi, puniendi, membra truncandi, fustibus cædendi, de patria ad tempus, vel perpetuò relegandi, carcerandi, & igne cremandi, mutilandi & debilitandi, bona talium publicandi & confiscandi; officiales instituendi, & de omnibus criminibus ordinariis & extraordinariis, enormibus, levibus, publicis & privatis cognoscendi, puniendi & executiones faciendi, ac tam secundum Jura Communia quam municipalia decidendi, cognitionem & decisionem hujusmodi committendi, in integrum restituendi, absolutionem quamlibet in Judicio vel extra exercendi, infamiam tam juris quam facti irrogandi, absolvendi & disponendi de causis principalibus, & appellationibus quibuslibet, tanquam judex super hiis à nobis delegatis cognoscendi, examinandi, & diffiniendi, decreta primum, secundum, & cum juris solemnitate tertium interponendi, jura declarandi, & omnia quæ causarum merita requirunt exercendi & exequendi, ita tamen, quod à tua sententia, vel sententiis ad audientiam nostri culminis possint liberè, totiens quotiens opportunum fuerit, provocare, monetas sub vero pondere, aureas & argenteas instituendi, *ferias imponendi* & tollendi, rebelles sacri Imperii persequendi & puniendi, nec non omnibus & singulis te, atque tuos, ac Terras, & Dominatus injustè opprimentes, seu invadentes, ac opprimere seu invadere molientes, in quantum justa resistentia, vel defensio exigunt, vim vi repellendo resistendi, ac justum bellum movendi, ac indicandi, decreta, statuta, & provisiones in prædictis omnibus & quolibet prædictorum faciendi, de novo corrigendi, tollendi jam facta semel & pluries aut totiens, quotiens opportunum fuerit, & ordo dictaverit rationis, dotes & dotalitia, *donationes propter nuptias admittendi*, approbandi & confirmandi, mente captis Curatores, & orphanis, pupillis & Viduis Tutores præficiendi, devolutiones fiscales quarumcunque hæreditatum seu etiam rerum, mobilium & immobilium, dum ratio & jus illud exigerint, nostro Regio nomine exigendi, *tenutam* & possessionem talium pro nobis & Imperio capiendi, & generaliter *omnia & singula, quæ ad verum & legitimum sacri Romani Imperii* in supra dictis Civitatibus, castris, Castellis, oppidis, Villis, Dominiis, atque Terris, *Vicarium* pertinent, ut præmittitur liberè, & absque impedimento quolibet faciendi, etiam si qua ex eis jure vel consuetudine exigerent mandatum magis speciale, sacrosanctâ Ecclesiasticâ libertate, ac nostris & Imperii Sacri Juribus nec non regalibus & feudis quorumlibet Episcoporum, Prælatorum, ac cæterarum Ecclesiasticarum & secularium personarum in præfatis Dominiis consistentium, quæ à nobis & Imperio sacro immediatè dependent, in præmissis omnibus & singulis semper salvis.

§. 5. Quapropter fidelitati tuæ firmiter & districtè præcipiendo mandamus, quatenus ad statum pacificum Civitatum, Castrorum, Castellorum, oppidorum, villarum, Dominiorum atque Terrarum prædictarum, ac recuperationem nostrorum, & Imperii Sacri Jurium in præmissis omnibus & singulis fidem & solicitudinem tuas, sicut de te confidimus, sic efficaciter & diligenter impendas, ut ipsis diligentiæ tuæ testimonio Electionis nostræ Judicium commendetur, dum talem tali & tanto negotio duximus præponen-

ANNO 1412. dum, ex cujus fidelitate, fide & justitia Serenitatis nostræ salutare propositum, de observatione jurium Imperii singulis exprimatur, præsentium sub nostræ Romanæ Regiæ Majestatis sigillo testimonio litterarum. Datum Budæ, anno Domini M CCCC XII. primâ die Julii Regnorum nostrorum, &c. anno Hungariæ, XXV. Romanorum vero II.

CLXXXIV.

19 Juillet. *Contract de Mariage entre* CHARLES *Fils aisné de* JEAN *Duc de Bourbon,* & ANNE *Fille Ainée de Jean Duc de Bretagne. Fait le 19. Juillet* 1412. [LOBINEAU Histoire de Bretagne, Aux preuves du 15 Livre. Col. 899.]

COmme sur le Mariage de noble & puissant Seigneur Monsour Charles ainzné fils de haut & puissant Prince Monsour Jehan Duc de Bourbon Comte de Forestz & de Clermont, Seigneur de Beaujoulais, & noble Dame Anne ainsnée fille de haut & puissant Prince Monsour Jehan Duc de Bretaigne Comte de Montfort & de Richemont, pourveu de dispense de nostre Saint Pere le Pape sur ce, pour la procheneté de lignaige & autres empeschemens de droit qui contre ledit mariage pourroient estre, certain Traictié ait esté fait & acordé entre ledit Monseigneur de Bretaigne & Madame la Duchesse sa Compaigne, d'une part, & ledit Monseigneur de Bourbon & Madame la Duchesse sa Compaigne, d'autre; par lequel Traictié & autrement lesdits Monseigneur & Madame de Bretaigne en disposant & ordennant de leurs biens, tant à leur vie que aprés leur deceiz & en éclaircissant leur hoirie, aient voulu, fait, & ordenné les choses qui ensuivent. Et premier, si ledit Monseigneur de Bretaigne a hoir masle de son corps, ladite Madame Anne pour tout & tel Droit comme elle pourroit avoir & demander en la succession dudit Monseigneur & Madame de Bretaigne aura le Droit que ledit M. de Bretaigne a en certaine assignation de LXXX. M. liv. tourn. faite & baillée par le Roy de France audit Monseigneur le Duc de Bretaigne sur les aides ordennées pour le fait de la guerre en la Comté de Meun, ou l'acquit du Roy de Navarre, & pour payement & satisfaction de seix mille liv. de terre en quoy ledit Roy de Navarre estoit & est obligé à treshaute & trespuissante Princesse Madame la Royne d'Angleterre, à cause du Mariage d'elle & de noble memoire le Duc de Bretaigne que Dieu absoile; & aura aussi ladite Madame Anne le Droit que a ladite Royne d'Angleterre, & audit M. le Duc apartient & pourra & devra apartenir contre ledit Roy de Navarre & ses hoirs & successours aprés la mort de lui ezdites VI. m. liv. de terre ou LXXX. m. liv. tourn. en lieu d'icelles, en cas que ladite Madame Anne ne joiroit de ladite assignation en la vie dudit Roy de Navarre; & pour ce, ou autrement, les hers dudit Roy de Navarre aprés son deceiz demourroient obligez esdites seix m. liv. de rente, ou en ladite somme de LXXX. m. liv. tour. selon certain accord & appointement autrefois sur ce fait & accordé entre ledit Roy de Navarre & ledit M. de Bretaigne; parvu ce que ladite Mad. Anne, habilitée ainsin qu'il appartiendra en ce cas, renunciera vallablement à l'outre plus de la succession desdiz M. & Mad. de Bretaigne; & s'il avenoit que ledit M. de Bretaigne decedast sans heir masle de son corps, noble & puissant Seigneur Monsour Artur de Bretaigne frere germain dudit M. le Duc de Bretaigne, ou son heir masle descendu de lui de fils en fils, & s'il mouroit sens avoir ledit her masle, Monsour Gilles de Bretaigne son frere germain ou son semblable heir masle de son corps, succederont successivement l'un aprés l'autre ez Duché de Bretaigne & Comté de Richemont, avec tous les droitz & apartenances; & en ce cas ladite Madame Anne & les Sœurs, si elle à Sœurs, & se elle n'avoit Sœurs, elle seule succederont auxdiz M. & Madame de Bretaigne en tous leurs meubles, & en tous les heritages patrimoniaux & matrimoniaux, excepté le Duché de Bretaigne & la Comté de Richemont dessusdiz, & en tous leurs conquests desquels ledit M. & Madame de Bretaigne, ou l'un d'eulx, n'auroient autrement ordenné à leur vie, excepté les Terres, Ville, Chastel, & Chastellenie de Montcontour, qui demourront à celui qui succedera audit M. de Bretaigne ou Duché de Bretaigne; sauf en tous cas le Droit de Doüaire de Madame la Duchesse de Bretaigne; & sera en ce cas la succession de Monseigneur & de Madame de Bretaigne aprés leur deceiz, excepté les choses qui sont ci dessus exceptées, departies entre lesdites filles en la maniere qui s'ensuit; c'est assavoir que se ladite Madame Anne n'a que une Sœur, ladite Mad. Anne aura les deux parts de ladite succession, & sadite Sœur le tiers; & se ladite Mad. Anne avoit deux Sœurs, ou plus, celle Mad. Anne aura la moitié de ladite succession & ses deux Sœurs l'autre moitié, & pour recompensation de ladite Terre de Montcontour, & de tout ce que lesdites filles pourront querre & demander oudit Duché de Bretaigne & ez terres & heritages estans en icelui Duché, icelles filles & ladite Mad. Anne seule, se elle n'a sœurs, aprés le deceiz desdits M. & Mad. de Bretaigne auront IV. m. liv. de rente en fons & en levées, à leur estre assises hors le Duché de Bretaigne en dix pieces au plus, ou Chastelenies, ou Royaume de France; lesquelles quatre mille liv. de terre seront parties & divisées entre lesdites filles comme les autres heritages que elles auront de succession desdiz M. & Madame de Bret. en la maniere dessusdite par où que icelles filles renoncieront à tout & tel Droit comme elles & chacune d'elles pourront avoir ou demander oudit Duché de Bretaigne & esdites terre, ville, &c. de Montcontour; & jusques ad ce que lesdites IV. M. liv. de rente soient assises par la maniere dessusdite, ladite Mad. Anne & sesdites Sœurs, où elle seule, se elle n'a Sœurs, tendront & joiront, sens ce toutefois que elles puissent vendre ne alliener, lesdites ville Chastel, & Chastellenie de Montcontour, sens ce que ledit heritier dudit M. de Bretaigne les puisse debattre ou empescher en aucune maniere. Savoir faisons que par nostre Cour de Rennes en droit present & personnellement establi noble & puissant Seigneur ledit Monseigneur Artur Frere germain dudit Monseigneur de Bretaigne, se submettant, ses hers, & tous les biens, à la Juridiction de nostredite Cour, à toutes & chacune les choses qui ensuivent, cognut & confessa toutes & chacune les choses dessusdites avoir ainsin esté faites, disposées, & ordennées en sa presence & de son exprés consentement & volonté, & icelles loüa, ratifia, & approuva, promit & grea faire, tenir, & enteriner de sa partie entant comme lui touche & pourra toucher & appartenir, à quelque estat qu'il viegne, & posé que ledit Duché de Bretaigne luy avensist & qu'il fust Duc, & promist à jamais ne venir encontre, par luy ne par autres en aucune maniere, & voulit que lesdites choses valeissent, teneissent, & eussent effet en perpetuel vigour & fermeté, & ad ce se obligea & ses hers, & tous ses biens meubles & heritages present & avenir, en renunciant & renuncia à toute exception de fraude, de barat, de tricherie, de lesion, de circonvention, de paour, de force, de contrainte & restitution en antier, à benefice de absolution & relaxation de serment impetrer & de impetrée user, & generalement à toutes les exceptions & deffenses tant de droit que de coustume qui contre la tenour de ces presentes pourroient estre dictes ou opposées, & au droit disant: *generalem renunciationem non valere*. Et les choses dessusdites & chacune promist & jura ledit Monsour Artur par la foy & serment de son corps aux saintes Evangiles de Dieu touchées, tenir & accomplir en tant comme luy peut & pourra toucher & appartenir, & encontre non venir par raison de minour asge ne autrement; & ad ce luy present & consentant sur la vertu de son serment l'avons condampné & condampnons. Donné témoing le sceau estabi ez contraz de nostredite Cour, ensemble avec le sceau de Monseigneur Georges Chesnel & de M. Pierres Eder Chevaliers mis & appoiez à ces presentes à la requeste de Monseigneur Artur, & son seing manuel à maire fermeté, le XIX. jour de Juillet l'an MCCCCXII. Et est bien dit & accordé entre ledit M. de Bretaigne & ledit M. Artur, tant pour luy que pour ledit Messire Gilles & Richart de Bretaigne ses Freres, que ledit M. le Duc les recompensera de tel droit & partie comme leur pourroit appartenir esdites VI. m. liv. de rente, ou en la somme de LXXX. m. liv. tourn. dessusdite. Quellechose faire, ledit M. le Duc pour ce

ANNO 1412. ce present en ladite Cour, en soy submettant à ladite Jurisdiction quand ad ce, promist & se oblige a, & tous ses biens, & de son assentement par ladite Cour y fut condampné. Et en tesmoing de ce, en oultre les sceaux dessusditz mis à ces presentes semblablement à sa requeste, ledit M. de Bretaigne a fait mettre le sien. Donné comme dessus. Signé Artur. Et sur le repli, Eon de la Fosse. *Il ne reste qu'un sceau où il paroist comme trois chaines. Tiré de la Chambre des Comptes de Nantes.*

CLXXXV.

8 Novembre. *Impignoratio tredecim Oppidorum in Comitatu Scepusiensi sitorum, a* SIGISMUNDO *Romanorum Imperatore, & Hungariæ Rege facta* VLADISLAO *Regi Poloniæ pro mutuo acceptis 37000. sexagenorum latorum grossorum Dat. Zagarabiæ octavo die omnium Sanctorum.* 1412. [Tiré de la Registrature Imperiale d'Estat à Vienne.]

NOs Sigismundus Dei Gracia Romanorum, semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Rex &c. Cognoscimus tenore Præsentium quibus expedit Universis, ratione veri mutui nos a Serenissimo Principe, Domino Vladislao Rege Poloniæ, ejusque Prælatis ac Baronibus Triginta septem millia sexagenarum Latorum grossorum novæ monetæ, numeri Bohemicalis, boni & justi ponderis habuisse, & cum effectu recepisse. Quem quidem Vladislaum Regem, Poloniæ, successoresque Prælatos, & Barones, ipsius in restitutione earundem Provinciarum assecurare cupientes, & prout justum, & in solutione ipsum reddere valentes certiorem, sibi & ejus successoribus, Prælatis ac Baronibus, terras videlicet Castrum nostrum Lublo, aliàs Liblau cum Oppido, & Oppidum Podoleniæ cum Fortalitio ac villis ad ea spectantibus, nec non Oppidis & Civitatibus infra scriptis, in terra nostra Scepusiensi, Dioecesi Strigoniensi situatis, videlicet Gniazna, Beela, Lubits, Menhertsdorf, Duraltsdorf, Girgenberg, Daychendorf, Metselsdorf, fillia, Vallendorf, Kirchdorf, Hayndorf, Bisdorf, Macdorf nuncupatis, cum earum omnibus attinentiis pertinentibus, Censibus, fructibus, reditibus, proventibus, jurisdictionibus temporalibus, possessionibus, agris, pratis, lignis, Campis, Sylvis, Nemoribus, Mellificiis, Piscaturis, Lacubus, Paludibus, aquis & aquarum decursibus, Molendinis & Emolumentis, Quercetis, Pinetis, Virgultis, novis aucupationibus, Venationibus, Exactionibus, Ordinariis obventionibus, attinentiis & appendentiis universorum, quibuscunque nominibus nuncupentur & vocitentur, nihil possessionis aut utilitatis pro nobis, & successoribus nostris, in eisdem reservantes, obligavimus, & in vadum posuimus, & obligamus tenore Præsentium, voluntate Prælatorum ac Baronum nostrorum ad hæc specialiter accedentium. Ita quod omnibus utilitatibus & proventibus hic descriptis, sine alicujus usuræ scrupulo, idem Vladislaus Rex suique successores, uti, frui, & gaudere valeant, cui etiam omnes Cives & Incolæ, terræ Civitatum & Villarum prædictarum, tanquam nobis obedire, & de singulis censibus, proventibus, & obventionibus interim, quoad ab ipso, vel Prælatis aut Baronibus & Successoribus eorum redimemus Castra, & Oppida Civitates & Villas easdem, tenebuntur respondere.

Quas quidem terras, Castra & Oppida, & Civitates, & Villas prædictus Dominus Vladislaus Rex, Poloniæ, successoresque Prælati, & Barones ejus tenebunt & possidebunt, & habebunt tamdiu, quousque sibi & ejus successoribus, Prælatis, aut Baronibus per Nos aut Successores nostros prædicta triginta septem millia sexagena Latorum grossorum Bohemicalis monetæ boni & justi ponderis, aut valoris ejusdem, in auro & argento fuerint efficaciter persoluta. Promittimus insuper bona fide & verbo nostro regio, terras easdem, etiam Civitates & villas, ab omnibus injuriis & impugnationibus quorumcunque intraneorum, ac si per Nos eas possideremus, quamdiu idem Dominus Vladislaus Rex Poloniæ, & successores ipsius possiderent, defendere & tueri, illo etiam non omisso, quod si aliquis de Regno Nostro Hungariæ easdem terras, Castra, Civitates, Oppida & Villas sub eodem Domino Vladislao Rege Poloniæ successoribusque Prælatis & Baronibus ipsius, recepeperit, aut acquisiverit, ipsi sine dolo & fraude reacquirere, & ipsis eadem restituere tenebimur & debemus.

In Casu autem quo ipsas acquirere non possemus, ex tunc sibi & successoribus Prælatis & Baronibus ipsius prædicta triginta & septem millia sexagenarum grossorum reddere & persolvere promittimus bona fide, vel hujusmodi Bona aut alia consimilia, & ejusdem valoris sibi, & suis successoribus in eisdem obligare; si autem hoc facere non curaremus aut neglexerimus, ex tunc ad omnia damna, quæ ex Complanatione promissorum Votorum in præsenti Litera expressorum prædictus Dominus Vladislaus, successoresque Prælati, Barones, & Regnum ipsius perceperint, Nos una cum Prælatis, Baronibus, resarcienda, ac refundenda submittimus. Pro quibus etiam Regni homines cujuscunque conditionis, dignitatis & præeminentiæ fuerint, & bona ipsorum arestare, captivare Terrasque nostras invadere & spoliare libere idem Dominis Vladislaus Rex Poloniæ, successoresque Prælati & Barones ac Regnum ipsius valeant, absque omni resistentia vel contradictione Nostri, vel Nostrorum, quousque sibi suisque successoribus Prælatis ac Baronibus, ac Regno suo per Nos aut nostros successores, Prælatos ac Barones, nominibus in præmissis fuerit integre satisfactum. Dum autem prædictas Terras, Castra, Civitates, Oppida & Villas ab eodem Domino Vladislao, Rege Poloniæ vel ejus successoribus Prælatis, ac Baronibus, Regnoque ejus uti supra scriptum liberare volumus, debemus per notabiles duos Consules, unum videlicet de Levesa, & alium de Cassovia ipsis in Lublo dirigere & diem sibi facere præsentandum ac significandum intimare, quod ipsas Terras, Castra, Civitates, Oppida & Villas infra duos menses continuos volumus ab eodem Domino Vladislao, vel ejus Regni successoribus, Prælatis, ac Baronibus liberare, si autem nos decedere contigerit, tunc Domini Prælati ac totidem Barones, Majores Regni Hungariæ sigillis eorum pendentibus in hoc casu facere debebunt, & tunc a die Insinuationis & Assignationis per Litteras, hujusmodi triginta septem millia Sexagenarum latorum grossorum boni & justi ponderis, in auro puro vel argento, infra eosdem duos menses ad Castrum Dunaiec duci debent, & ibidem per hos dicti Domini Vladislai Regis Poloniæ, successorum, Prælatorum, & Baronum ejus, quos ad id duxerint deputandos numerari & numerata, sub salvo securo, & sufficienti Conducto Nostri, successorum, Prælatorum nostrorum in Castrum Czorfeztin importari & induci.

Interim autem in Castrum Dunaiec, prædicti quatuor potiores Poloni de Terra Cracoviensi, aut Sandomiriensi vel altera eorum, quos vel quem Rex Hungariæ vel Barones ipsius Regni tunc nominaverint vel elegerint, videlicet die intimationis pro solvendis pecuniis, & redemptione Regnorum prædictorum facienda, permaneant seu persistant, ita tamen quos præsens elegerint in Regno Poloniæ, ubicunque existentes, non impediti tali infirmitate & impotentia, ut venire non possint, quin impediti illo non obstante alii loco impeditorum transmittantur, & ipsorum Dominum Vladislaum Regem, successores, Prælatos & Barones, in obstagium eodem in Castro in Dunaiec reponantur, nec ab inde recedere debeant, donec Castrum prædictum Lublou, nec non aliæ Civitates, & Oppida prædicta Nobis, & successoribus Nostris, sive Prælatis ac Baronibus integre reddita fuerint, nulla etiam deceptione, excusatione, contradictione, vel occasione obsistente, harum quibus Nostrum & Prælatorum nostrorum sigilla sunt appensa testimonio Litterarum mediante.

Et Nos Joannes Archi-Episcopus Strigoniensis, Joannes Episcopus Taurienfis, & Nicolaus de Gorag Regni Hungariæ Palatinus, Comes Simon de Borgyon Judex Curiæ Regiæ, Joannes Gelsona Magister Zaverin. Curiæ Regalium Ladislaus de Vyliasch, Ban Mahovinum, Joannes Banus de Marot, Petrus de Bering, Comes Vywar, Emericus de Peron Secretarius Cancellariæ Regiæ Majestatis Joannes de Rorgyon Thesaurarius Regiæ Majestatis, Matthæus Malotz, Comes Brozodien. Ladislaus de Pelszowic, filius quondam Emerici Waiwodæ, Joannes de Bohemiæ, Benedictus Quadardi de Malcowie, Prælati & Barones Regni Hungariæ promittimus bona fide, pro nobis & nostris successoribus omnia prædicta, per Dominum Regem nostrum, de voluntate & beneplacito nostris facta & disposita ac promissa inviolabiliter servare. In quorum omnium, fidem & Testimonium una cum sigillo dicti nostri Regis, sigilla nostra Præsentibus sunt appensa. Datum Zagrabiæ, octavo die om-

ANNO 1413. omnium Sanctorum, Anno Domini 1412. Regnorum autem nostrorum Hungariæ vigesimo sexto, Romanorum vero Tertio.

CLXXXVI.

1413. 23 Avril. **Erb-Theilungs-Vergleich zwischen denen fünff Herren Brüdern / WOLDEMAR, GEORG, JOHANN, SIGMUND, und ALBRECHT, allerseits Fürsten zu ANHALT; worinn sie die bißhero mit gesambter Hand besessene Land / und Güter untereinander vertheylen. Geschehen am Oster-Tag im Jahr 1413.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Partis special. Continuat. 2. Abtheilung 4. Absatz 13. pag 169.]

C'est-à-dire,

Pacte hereditaire entre WOLDEMAR, GEORGE, JEAN, SIGISMOND, & ALBERT, *Princes d'Anhalt, pour le partage des Biens possédés, jusqu'alors entr'eux par indivis. Fait le jour de Pasques* 1413.

WIr Woldemar, Jorge / Hannß / Sigmund und Albrecht / Gebrüdere / von Gotis Gnaden / Fürsten czu Anhalt / und Graven von Aßchanien / und Unsern Erbn / bekennen auffintlich mit diesem Brieffe / vor alln die Jhn sehen oder hören lesen / daß Wir durch sondirlicher Sache willen / die Uns darstu bewegit haben / mit gutn Glaube und gantzer Fulbort unde eintrechtighen rate unsir Frunde / unsir rate und lieber Getruwen / Mannschafft unde Borger / Uns mit dem Houchgebohrnen Fürstn und Hern / Graven Albrecht Fürsten ztu Anhalt / unsern liebn Vettern getilet / und gesundert haben / tilen unde sundern Unß in krafft dieses Brieffes solche Herrschaffte / Lehn / Erbe / Gute / Land und Lüte / die an den Hochgeborn unser vorgenanten Vettirn / und an Uns geerbet sien / und die Er und Wir bis an diesse Zeit / gesambt miteinander / odir sunderlich gehabt und beseßn haben / in allir masse / alß hiernach geschrieben steit / in Inhaltunge diesses Brieffes / alßo datz unsir vorgen. Vettir czu sienen Liebs Erbn teile gekorn hat / de Herrschaffte / Schlosse Stete / Weichbilde / Mannschafft / Borger / Lehn Ghesilich oder Weltlich / de uff der sütt der Elben alß Czerwist lit / in der Herrschafft ztu Anhalt gelegen sin / alß Czerwist / Lindow / Hunde-Loufft / Coßwig und Roßlau / mit allen und ickliche iren Wirden / Lehnen / Friheiten / Mannschafften / Diensten / Renten / Zollen / Geleiten / Pächten / Gülden / Nutzen tzu volln Gerichten / ungerichtn und allir zeubehörungen / benannt und unbenannt / wie man das besundern benennen mach / nichtes nicht ußgezogen / der Wir an den gen. Unsirn Vettir / und an sine Liebs Erbn genczlich gewiß / und mit allen Friheiten und rechten / als wie dy bis an disse tzüt gehabt / und besessen haben / und die vorbaß in und mit geruhelichn gewen an Sie gebracht haben / also daß sich solche Schloß / Stete / Land und Lüte / die auf der süt der Elben / alß Czerwist lit / in der Herschafft czsiu Anhalt gelegen sin / die unsir Vattir seelig unsir vorigen Vettir / und wir gehabt / und bis an disse tzüt beseßn haben / genczlich und mit foller macht an den vorgen. unsirn Vettirn und an sine Liebes Erben halten sullen / tztu ewigen tzüten / ane allerley / unsir / und unsir Erbn Widdersprache / Widderofunge / Heißchunge / Invel und Hindernuß / ane ob den vorgenante Grafen Albrecht / unsir Vettir und seine Erbn / ane Liebes Lehns Erbn sterben / das dann die statt Czerwist / und Borger daselbist / und die Stete und Schloß / die uf der süt der Elbe / alß Czerwist lit / in der Herrschafft zu Anhalt gelegen sien / mit allen rechten / Friheiten / Gewonheiten / und mit allen ihren zoubehorungen / an Unnß und an unsir Erben / die dann leben werden / wider kommen sullin.

Kegen deßir vorgeschreven Herrnschafft Schlosse / und Stete und Erbe-teilunge / gehort und ist gevallen mit unsers genanten Vettirn und siener Erbin fulbort / guten Willen und wohlbedachtem Muthe / an Unß und an unsir Erbn die Herrschafft Schlosse / Stete / Weichbilde / Mannschafft / Borger / Lhen Geistlich und Weltlich / die uff der süt der Elben / alß Dessaw / Köthen / Lüppene / Werlie / Ragun / Jeßnitz / und das Brotir Land / mit alle ihren Friheyten / Diensten / Renten / Zollen / Geleiten / Pächten / Gulden / Nutzen / zeu vollen gerichten / ungerichten und allirley czu Behorungen / benannt und unbenannt / wie man das besundern benennen mach / nichtis nicht usgezogen / die Wir vorgenannte / Woldemar, Jorge / Hanniß / Sigemund und Albrecht Fürsten ctzu Anhalt / und unsir Erbn alle und ickliche / dorch rechtir Wiedderstättunge / unde dorch gedachtir erbeteilunge wille / die Wir ctzu unsirm teile empfhangen haben / und entphan kegen der Herrschafft / Lande und Lüte / alß: Czerwist / Lindow / Hundeloufft / Loßwig unde Roßlaw / die wir an den genan en unsirn Vettirn und an siene Liebs Erben wisen / und mechtiglichen brengen / mit crafft und Inhaldinge deßis Brieves / alß an rechtir dinge stad und im Gerichte / und czu ewigen tzüten vorlassen haben / unde verlassen / Wir sollen auch nochen wollin alle / noch kener besunder / ken Schloß / Städt / Mannschafft / Dörffer noch Gerichte / uf der süt der Elben / alß Czerwist gelegen ist / die in unsers genandten Vettirn teil gevallen sien / und Nahmlich Czerwist / nicht innemen / weddir unsern guten Vettirn und siene Erbn noch Vordern heischen / noch ansprechen / bessundern wir sullen und wolln / das genczlichen halten / in allir masse / alße daß unsr Freunde den vorgenandten unsirm Vettirn / und siener Erbn / daruf gehuldet / und zu den Heyligen geßworen haben / das wir so halten / in guten truwen ane arg /. und ane allirley Hülffe reden; Wir haben Unnß ouch mit dem genanndten unsirn Vettirn / Graven Albrecht / üm Jait / und Fischereyen / in unsser beyder Herrschafft und Landen / also geteilet und vortragen / daß genannte unsir Vettir / sien Erben und die Jhren / von ihrer wegen in Jait die in unsern Theil gevallen sien / Jagen mogen / wo und wenn sie wollen / und das sall sien ganz ane Geverde / ouch sallen unser vorgenante Vettir und siene Erben / und die iren von irer wegen auf dreen unsirn Sehen / alß Cweyen / Worlitz und Tzeiniz / die in unsirn teil gefallen sin / fischen / wenn und wo sie wollen / und sal sien ganz ane Geverde / darkegen czstu Wiederstatunge / sullen Wir / unde unse Erben / und die unsirn von unsirn wegen / in unsers guten Vittirn Jait und Fischereien / die in sien teil gevallen sien / jagen und fischen / wenn / und wo Wir wollen / und das sall sien ganz ane Geverden / wie auch sollen Wir / dem mehrgenannten unsirn Vettirn und sien Erbn alle Jahr Jehrlichen / zwischen Vastnachten und Phingsten / Achtzen Lechsse geben / so verner ob man die in unser Herrschafft veth / und darnach Sie gevangen werden / so datz Wir und unßr Erbe den irsten gevangen Lachß / und unsir gute Vetter Grave Albrecht und siene Erbe / den andern Lachß nehmen sullen / und darnach aber alsso / alß lange das unsr mergenante Vettir und Sine Erben / die Achtzen Lechsse / vul und al ufgenommen haben / darkegen zu Weddirstatunge / so sall der gen. unsir Vettir / Grave Albrecht / und sine Erben / Unß und unsirn Erben alle Jahr Jehrlich von der Gulde die sy haben / uf den Radhuß czstu Czerwist / tzehn schok Groschen geben / wie sie die nennen ab sich de weren besserte / was ouch unsir mer genanter Vettir an der Süt der Elbe / das in unsir Herrschafft theil gevallen ist Gheistlich oder Wertlich vorleyhen / vorkaufft / vorsatzt / vorgeben / odir voreghint hat / so daß das ane Geverde geschen ist / und nehmlich vor den tedingen / die zwischen Jm und Unns ctzu Czerwist seredinget worden / dat wollin wie stete halden ane Geverde. So doch was czu Wedderkauffe / czu Abelosunge / odir zu genantir tzüt stunde / daß das an Uns und an Unser Erbn weddir kommen solle / in allir masse / alßo daß an unsirn mergenanten Vettirn / und an siene Erben / solde sin gekomen / ab sie dieselben Land / die in unsirm teil gevallen sin / inne hatten behalden / ane Arge list und Geverde absturben auch einige oder welche Herrschaffte / oder Lande / da unsir vorgenannter Vettir unde wir Vorterrunge odir Antwartunge ane habn möchten odir hettin / was daran czu vordern / czu thune odir czu bistellen stunde / das sullen Wir miteinander thun / nach Ußwisunge der Brieffe die die Herrschafft darober hat / und sollin das noch unsir Mannschafft unde stete Erkentnisse an beyden süten halten / alßo daß diesse Erbetheilunge / solcher Anwartunge und Bresunge / de dar obir gegeben und bevestet sent / Vorentunge / noch unweßeinheit / noch Zwifel machen sullen; Wir / Woldemar / Jorge / Hannß / Sigemund und Albrecht Fürsten czu Anhalt / geloben mit gantzer Fulebort / und entrechtigem Rate unßr freunde / unßr rete / unßr lieben getruwen Mannschafft und Burger / dem Hochgebohrn Grafn Albrecht Fürsten czu Anhalt / unsem lieben Vettirn / und sienen Liebs Erben / welcher unsir die noch ctzu ihren fullkommen Tagen nicht kommen sint / daß die ßo schire sie ctzu ihren Tagen kommen werden / die Vortunge und Voranlassunge der obgenandten Stadt Czerwist / und Schloß / als Lindow / Coßwich / Hundelouft und Roßlau / die uf der süt der Elben alß Czerwist lit / in der Herrschafft tzu Anhalt geleghen sin / vor dem Lehnherrn / von den die ergenante Stat Czerwist / und Schloß ctzu Lehne gen / mit allen ctzugehorungen in Gerichte stetigen und thun sullin / so doch daß dieser Brief damit unvernichtiget / und by siner Macht und crafften bliebe; Soltin ouch welche Graven / frien oder andere Hirrn von unsir Herrschafft ctzu Anhalt / Lehn haben odir entphan / ßo sullin und wollin Wir das halden / als man das in derselben unßr Herrschafft ctzu Anhalt vorgehalten hat ane Geverde; Wir wollen auch von Staten die Radmannen und Bürger ctzu Czerwist besundern heisen und vormogen / ßo wir furderst konnen ane Geverde / das Sie das Schloß Lindow Graven Albrechten / unßren Vettern mergen. und sinen Liebes Erben ctzu losen geben / wenn Sie das von Jn gelosen mogen oder wollin also daß Sie des von unß unbetinget und genzlich verlassen sullin sin ane Geverde; Ouch so sullin Wir vorgenanten Grafe Woldemar / Grave Gorge / Grave Hannß / Grave Sigmund und Grave Albrecht der Hochborn Frauwen Elsebeth Fürstinnen ctzu Anhalt unßers mehrgntn. Vettirn Graven Albrechts ehliche Gemaheln unßern lieben Bulen bü dem Dorffe czu Wolffe lassen / die wile sie lebet mit sulchen rechten / als der gnte. unsir Vettir Grafe Albrecht / sie damit tzu ihrer Morgen Gave / begifftiget / und begavet hat /

ANNO 1413.

und sullen ir dar keins insprechen noch hindern an Geverde / daß wir alle diese vorgeschrieben stücke / Punckte und Artikel und eynklichs besundern / steten und gantz halden wollen / in gutn Truwen an allirleie Argelist / des haben Wir zu Uhrkunde unße Inngesiegel witzintlich mit gutem Willen lassen henghen an diesen Brief. Der gegeben ist / nach Gottes Gebort / Viertzen hundert Jar / und darnach in den Drittzenden Jare an dem Heiligen Ostertage.

CLXXXVII.

25. Avril.

Ainung zwischen der Freyen Reichs Ritterschafft, derer 3. Parthenen in Algöu / Hegöu / und an der Donau / zu Erhaltung guter Freundschafft / und Administrirung des Rechtens unter ein ander / aufgerichtet. Geben auf den nechsten Zünßtag / nach St. Jergen Tag / anno 1413. [Lunig Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 7. Abtheilung 2. Fortsetzung 2. pag. 54.]

C'eſt à-dire,

Union de la libre Nobleſſe Imperiale d'Algou, de Hegou, & du Danube, pour le maintien, de leur bonne intelligence & amitié, & pour l'Adminiſtration de la Juſtice entr'eux. Fait le Mardi après la Fête St. Georges 1413.

WIr diß nachgeschriben Steffan von Gundelfingen / Freyherr / Hanß Truchseß zu Waltpurg / und Heinrich von Randegg / alle Ritter und Hauptleuth / und wir diß nachbenamdten Grauf Haug von Montf rt / Herr zu Pregentz / Ulrich / Hertzog zu Teck / Marquardt von Schellenberg / Heinrich von Issenburg / Diepoldt von Aichelberg / Hannß von Königs-Egg / Contad von Haymenhoffen / alle Ritter / Tölzer und Merckh von Schellenberg / Ulrich von Rottenstein / Hannß Bentzenauer / Lutoldt von Künigs Egg / Hannß Ulrich und Egg Gebriedere von Künigs Egg / von Künigs Eggeberg / Völckh und Heinrich von Laubenberg / Heinrich von Raumß / Burckhardt, und Everhart von Weyler / Früeth von Eberhorn / Heinrich Vogt Stubeinberg / Hiltbrandt Reich-Apfeldorff / Heinrich Surg / auff einer Parthey in dem Algöu; Eberhardt Grause zu Nellenburg / Hannß von Teuningen / Freyherr zu Eglißau / Hannß von Bodmann der Alt / Lienhart von Jungingen / Frisch Hannß und Hannß Conradt / baid von Bodmann / Conradt von Lupffen / Conradt von Schellenberg / Hanß Stilber / Hanß Heinrich Truchseß von Diessenhofen / Hannß Schwartz / Heinrich Regwyler / alle Ritter / Caspar von Klingenberg / Heinrich von Randegg / seßhafft zue Stoffeln / Wolff von Wolffurt / Hannß von Heydorff / Jäckli Schwartz und Heinrich Schwartz / auf der Parthey in dem Hegöu: Walther von Stein / Wolff von Stein / vom Rechtenstein / Bertold von Stein / Wolff von Klingenstein / Hanß von Stadion / Heinrich von Elrbach / Hanß von Hornstein / Ludwig von Hornstein / Clauß von Vilenbach / Eberhardt und Conradt von Landau / Jerg Truchseß / alle Ritter / Lutz von Werdnau / Conradt von Stain / Vogt von Büssen / Conradt von Stein / genannt Zeh / Burckhardt von Ellerbach / Ulrich von Hornstein / Wernherr von Hertenstein / Bentz von Hornstein / von Gröningen / Seitz von Steinheimb von Bongarthen / Heinrich von Knbrtungen / Dietrich von Estetten / Egg von Reischach / von Dietfurth / Heinrich von Magenbuch / und Merckh von Donsperg / in der Parthey an der Thonau; thüen kund möniglichen mit diesem Brieff allen / die Inn ahnsehendt / lesendt / oder hörendt lesen / daß wir gemenchlich ahngesehen und betrachtet haben Unser aller / der Unsern und gemeines Lands Nutz und Notturfft / und umb deß willen / daß wir alle und die unseren desto baß mit einander in Freindschafft bestan / und bey gleichem bleiben mügen; und uff daß und darumb / so haben wür Uns eß / als hiennach in diesem Brief hie mörcklich begriffen und gelütert ist / gegen einander ainhelliglich verainth und versprochen / deß Ersten / das Unser vorgenannten Gesellen kheiner mit dem andern nichts zu schaffen solle haben / dann mit einem freundlichen Rechten ungefährlich in der Maß / als hienach geschrieben stat / dem ist also / welcher under Uns vorgenanten Gesellen mit dem andern stößig wurdt und Zuspruch gewunne / und die in einer Parthey werendt gesessen / daß dann derselb / der dem andern also zusprechen wolt / Ihr werend einer oder mehr / seiner Zuspruch kommen soll auff einen gemeinen Mann im seiner Parthey mit ainem gleichen Zuesatz / und dann denselben Gemeinen ohn seinem Hauptmann / der dariber auff seinen Thail gesetzt ist / erfordern / derselb Hauptmann / in welcher Partey daß geschicht / solle Ihnen dann ohnverzogenlich ainen gemeinen Mann geben / der es vor dato diß Brieffs nit verschwohren hat / und da in denselben Sachen aller gleichest und komelichsten bedencket zu syn / nach Gelegenheit der Sach bey seinem Aide / den Er darumb geschwohren hat ungefährlich / derselb gemein Mann soll sich danne der Sach annehmen / und baiden Thailen Tag beschayden ahn die Statt / da es Ihne dann aller fieglichst ist / und der Sach Ußtrag geben fürderlichen ohne alle Gefährde / doch daß der Hauptmann die Sachen ordne und thaille allso / das doch ainer nit zu offt zu einem gemeinen Mann geben werdt ungefährlich; welcher auch under Unns allso dem andern / der in seiner Parthey nicht seßhafft wehre / Zuspruch gewinne / derselb soll dem Ahnsprechigen nachfahren / und einen gemeinen Mann in deß Ahnsprechigen Parthey fordern / und sich da eines Rechtens lassen benügen / alls vorgeschrieben stat; Were auch / ob Zwehn inn ainer Parthey gesessen / mit einander stössig wurden / und die sich Ihres Hauptmanß zu einem Gemeinen verainten / desselbent Hauptmann / der eß vor dato diß Brieffs nit verschwohren het / soll deß auch gehorsamb sein in der Maß / alls andergemein ungefährlich; Wurden aber doch ainer under Unns spennig mit seinen Hauptmann / oder der Hauptmann wiederum mit Unnser ainem / so soll derselb / der den andern allso zusprechen will / ainen Gemeinen erfordern / an ainen andern Hauptmann / der im auch deme einen Gemeinen geben soll / in der Parthey / da sy baid gesessen seindt; ob auch unnser Einer Burger oder Ambtsleuth in Stätten oder auff dem Land / oder die Unnßeren / die Unns zuversprechen stamm / mit dem andern ichtwas zu schaffen gewinne / die oder der sollen dem andern / denen er oder sie Zusprechen wollen / nachfahren / in die Gericht / darin sie gesessen seindt / und sich da aines Rechtens lassen benigen; ob aber ahn denselben Enden ein geschwohren Gericht nit wär / so soll doch dieselb sach berichtiget werden ahn den Enden / allß das von Alter herkommen ist / doch das dem Kläger allso fürderlich und gleich gericht werde ohngefährlich; Were aber / ob Jemand under Unns oder die Untzeren mit einer Unserer aines Statt oder Dorffes gemeinlich Stöß oder Zuespruch gewunne / oder dahin Unnser gemein Statt oder Dorff deßgleichen herwiederumb zue Unnser ainem oder mehr / das soll auch außtragen und berichtiget werden / auf einen Gemeinen / den der Herr Hauptmann derselben Parthey und er dem der ansprechig gesessen ist / darumb geyth / inn obgeschribener Maß / doch außgenommen verbriefft und unlaugbare Schulden / Stein / Zintz / Vogt-Recht und Hubtgült / dem mag Jedermann nachkhommen / allß bißhero gewohnlich gewessen ist ungefährlich; und habn auch hierinn bedinglich außgenommen / daß Jedermann bey seinen Grafschafften / Freyheiten / guethen Gewohnheiten / und bey stiller nutzlicher Gewehr bleiben sollen ohnverhindert und ohnbekhümmert / alles daß bißhero khommen ist / und soll auch unnser khainer / noch die Unseren Niemand under Unns allso khaines wegs nit entwehren / on Recht / als vorstat ungefährlich; Auch sollen die drey Hauptleuth obgenandt alle redlich außstellig Schulden / dir einer schuldig wäre / der vor inn Unser Gesellschafft gewesen ist / von Raysgeltt / von gelichen Gelt oder von Steyrgelt / nach seinem besten einbringen / Jeglicher Hauptmann in seiner Parthey / und welchem Jeglicher Hauptmann in seiner Parthey einfiehlt darum anzugreiffen / der solle es nit widersprechen / danne Ihmme darinne gehorsamb sein / und welcher auch von solches Ahngreiffens und Pfandes wegen zue Krieg oder zue Bekhümmernuß kämme / demselben wir allgemeinlich darinne treu und nach Außgang diß Brieffs / als lang derselb Krieg oder Sach wehret / getreulich beholffen / und beritten sein ungefährlich; Was auch die drey Haupleuth allso Costens von Unnsertwegen heten oder gewunnen / mit Zehrung / mit Tagen oder mit Botenlohn / oder mit anderen notturfftigen Costen / den sollen wir gemeinhlich außrichten; und soll auch Herr Steffan von Gundelfingen / dem auch Unnser gemein Gelt empfohlen ist / den anderen Hauptleuthen / wenn in das Herr Hannß Truckseß zu Waltburg und Herr Heinrich von Randeck vorgenant empfehlendt / allweg desselben Unnsers Geltz geben / so viel und sie mit Ihm schaffen / daz zu vollbringen / allß in dem allten Gesellschafft-Brieff luter begriffen ist / ungefährlich; Wir sollent auch alle und Jeglicher besonder den vorgenannten Hauptleuthen gehorsamb sein / wann sie Unns allso zue Tagen manen von sollicher Sach weegen / die Unns dann ahntihrt; Wäre aber / daß Unnser daheimbs aigen Mann / nach-Jagender Vogtmann / ohnverrechneter Ambtmann oder der fluchtsam verschwohren / oder verbürget het / darzwischen in ainer Statt Burger wurde / das denn denselben Unnser Gesellen / derselben Herr wäre / darzue gebührte zuthuendt / das denne derselben dieser Brieff darwider nicht binden soll.

Wir vorgenannten Gesellen alle und Unnser jeglicher bekhennender / haben auch geschwohren gelert Ayde zuo den Heyligen / alle vorgeschrieben Stuck und Artikhel und jeglichen besonder zu halten und zu vollführend biß auff diesen nachkhünfftigen St. Jergen Tag / alls ohne alle Gefährde und arge List. Mit Urkhundt diß Brieffs besigelt für Uns alle und von Uns aller Beth wegen mit der vorgenanter dreyer Hauptleuthen und darzu mit der Edlen / Wohlgebohrnen frommen und wysen Hertzog Ulrich zu Techh / Grauff Eberharts von Nellenburg / Herrn Frischhanßen von Bodmann / Herrn Wolff von Rechtenstein / Hermanß von Hornstein / und des Tölzers von Schellenberg Innsiglen / darunder wür vorgenannte Gesellen alle und Jeglicher besonder Unns aller vorgeschriebenen Stuck und Artikhel gentzlichen verbunden ohne Gefährde; Geben auff den nächsten Zünstag / nach St. Jergen Tag / nach Christi Geburth Vierzehenhundert und Dreyzehen Jahr.

ANNO 1413. 16. Mai.

CLXXXVIII.

Declaration de CHARLES VI. *Roi de France, en faveur des Chaperons blancs de Paris, portant aprobation de tout ce qu'ils ont entrepris & executé de plus séditieux & de plus violent, contre divers Princes & Princesses, Seigneurs & Dames, comme ayant été fait pour la Défense, honneur, & service de sa personne, & pour le bien du Royaume. Donnée à Paris le* 24. *jour* (1) *de l'an* 1413. [Chroniques de Monstrelet Tom. I. Col. 167. pag. 2.]

CHARLES *par la grace de Dieu Roi de France, à tous ceux qui ces presentes Lettres verront salut: de la partie de noz trescbers & bien amez les Prevost, Eschevins, Bourgeois, & habitans de ceste bonne Ville de Paris. Sçavoir faisons nous avoir esté exposé, que pour l'urgent, & evident proffit, & utilité de nous, & de nostre trescher & tresamé premier fils Loys Duc d'Acquitane d'Aulphin de Vienne: pour le bien aussi de nostre domination, & bien publique de nostre Royaume: pour le salut & seureté de nostredicte Ville de Paris, & pour obuier aux grans inconveniens, qui par le fait de plusieurs noz officiers, & autres tant par deffaut de bonne justice, comme autrement qui adviennent de jour en jour & estoient en adventure & voye d'ensuivir plus grans: à nous & à nostre domination & à la chose publique de nostre Royaume, & aussi à nostredicte Ville de Paris, ont esté par lesdit exposans ou plusieurs d'eux cordiallement n'agueres faictes certains prinses de nostredicte Ville sur aucunes personnes hommes & femmes, tant de nostre sang, des hostels de nous & de nostre treschere & tresamée Compaignie la Royne, & de nostredit fils, & des tresamées & trescheres filles la Duchesse d'Acquitaine, & la Comtesse de Charrolois, comme autres gens, & officiers de nous, & nostredicte compaignie & de nosdictes filles & fils: pour lesquelles prinses faire, considere la grandeur & qualité des personnes de ceux ainsi prins, ou la plus grand partie grand congregation de Gens d'armes, & autrement leur conuint faire: lesquelles personnes furent & sont prisonniers en nostre Chastel du Louvre, & en nostre Palais Royal à Paris, & ailleurs és prisons de nous en nostredicte Ville de Paris: tant pour certains cas, machinations, conspiration & autres crimes, qui par lesdictes personnes ou aucunes d'icelles on dit avoir fait, & estre commis & perpetré contre nous, & nostredit fils & le bien publique, de nostre Royaume, & de nostredicte Ville de Paris, & desdits exposans ou de ce sçachans & consentans & participans, en favorisant & soustenant lesdits cas, conspirations, machinations, crimes & leurs faveurs & autrement en moult de manieres delinquans, comme pour certaines autres causes touchant le gouvernement de nostre personne, de nostredit fils, & de la police de nostredicte fille de Paris, & de tout nostre Royaume: afin que par nous & noz gens & officiers de nostre Royaume à ce commis & ordonnez de par nous, soit fait & ordonné ainsi qu'il appartenoit: & que aussi par icelles personnes bonnes & necessaires, pour le bongouvernement, tuition & deffence de nostredit Royaume du bien publicque, & de nostredicte fille de Paris: qui est le chef, & principale ville de tout nostre Royaume, ne soient aucunement empeschez, comme ont esté au temps passé par leur coulpe, aucuns d'eux & de leurs complices, qui de ce doubtans estre punis s'en sont fuys de la Ville de Paris. Et pour eux lesdits exposans nous ont requis & supplié, que comme pour les causes & motifs devant dictes la grand reverence, aussi & amour naturelle, qu'ils ont à nous qui sommes leur souverain Seigneur & naturel, & à nostredit premier fils: afin que bonne provision & ordonnance soit mise au gouvernement, tuition, & deffence de nostre Royaume, & de la chose publicque d'icelui, pour la salvation & seureté de nous, & de nostredicte Seigneurie: & aussi de nostredicte Ville de Paris: & à oster & faire cesser tous les empeschemens, qui pourroient venir pour le fait desdictes personnes prisonniers, & d'autres leurs complices lesdictes prinses & emprisonnement, soient & comme c'est droit par eux, faictes par vraye & pure intention, ayans le regard au bien, honneur, & prouffit de nous, & de nostre Royaume & de la chose publicque de nostredit Royaume. Nous voulons lesdictes prinses & emprisonnemens qui ont esté faits pour l'honneur & utilité & proufit de nous, de nostre Seigneurie & de nostredit fils, pour le bien & la police de la chose publicque de nostre Royaume, & pour la salvation & seureté de nostredicte Ville de Paris (comme dit est) & pour plusieurs autres causes & considerations justes, qui à ce nous meuuent, lesdictes prinses & emprisonnemens: & aussi lesdits exposans & tout ce qui pour ce s'en est ensuivi ainsi & par la maniere que par eux a esté fait & les choses par eux faictes: dont nous sommes acertenez, estre faictes pour le bien, honneur, prouffit & utilité de nous & de nostre Royaume: comme dit est, tant au regard d'eux comme au regard de tous ceux, qui à faire lesdictes prinses ont esté en leurs compagnies, & qui en ce leur ont baillé ayde, conseil & confort par quelque maniere que ce soit ou puisse estre, soient nobles ou autres. Et pour la deliberation, & aduisement de plusieurs tant de nostre sang & lignage, comme de nostre grand Conseil, les avons alouez, approuvez & advouez. Et par la teneur d'icelles de nostre science, & plaine & certaine les advouons, louons & approuvons, & avons pour aggreable: & ne voulons, que eux ou aucuns d'eux pour ceste cause ou aucunes des dependences d'icelles, soient pour le present n'en temps advenir puissent estre travaillez, molestez ou empeschez en corps ou en bien: ne aussi traicts ne convenuz ne mis en cause n'en Court n'en jugement, par quelque maniere que ce soit, ne aussi pour quelconque couleur cause ou action que ce soit ou puisse estre: mais de ce soient tous & chacun d'eux tenus quittes & paisibles perpetuellement. Si donnons en mandement à tous noz amez & feaulx Conseillers les gens tenans, & qui tiendront nostre Parlement presens & advenir à Paris, aux Maistres des Requestes de nostre hostel, les gens tenans les requestes en nostre Palais Royal à Paris, aux gens de noz Comptes & aux Commissaires ordonnez sur le fait des finances de nostre Demaine: aux Commissaires n'agueres par nous mis & ordonnez à cognoistre & enquerir & sçavoir des causes & cas desdits prisonniers en nostre Chastel du Louvre, & ailleurs en noz prisons en nostredicte Ville de Paris, au Prevost de Paris & à tous noz Seneschaulx, Baillefs, Prevosts, Juges & autres justiciers & officiers de nous presens & advenir ou à leurs Lieutenans, & à chacun d'eux, si comme à lui appartiendra: que ces Presentes, & le contenu d'icelles ils facent solemnellement publier chacun és mettes de leurs jurisdictions & puissances, és places & lieux esquels publications & proclamations ont accoustumée estre faictes & icelles tiennent, servent & accomplissent: & avec ce facent tenir, garder & accomplir de point en point selon leur forme & teneur: en faisant, souffrant & promettant lesdicts exposans & chacun d'eux & autres d'en ouyr & user plainement & paisiblement. Et pour ce que lesdits exposans pourroient au temps advenir avoir à faire de ces presentes Lettres en plusieurs & divers lieux: nous voulons, qu'à nosdictes Lettres on adjouste aux coppies, ou aux vidimus d'icelles faictes soubs le seel du Chastellet, ou autres seaulx Royaulx, ou auctentiques, plaine & vraye foi comme on feroit à l'Original: & qu'elles soient de tel effect & valeur comme lesdictes Lettres & Originaulx, ausquelles en tesmoing de ce nous avons fait mettre nostre seel: Donnée à Paris le vingtquatriesme jour l'an de grace mille quatre cens & treize. Et de nostre Regne le trente troisiesme. Ainsi signé par le Roy en son grand Conseil: auquel estoient les Ducs de Berry, de Bourgongne, le Connestable de France, l'Archevesque de Bourges, l'Evesque d'Eureux, & l'Evesque de Tournay, le grand Maistre d'Hostel, le Seigneur de la Trimoüille Gouverneur du Daulphin, Messire Anthoine de Craon, Philippe de Poitiers, le Chancellier de Bourgongne, l'Abbé de Sainct Jean, Maistre Eustache de la Chere, les Seigneurs de Viefville, de Mont-Beron, & de la Roche-Foucault, le Prevost de Paris, Messire Charles de Savoisy, l'Hermite de Faye & Jean de Courcelles, le Seigneur d'Allegrez, Maistre Mille d'Orgemont, Raoul le saige, Mille d'Angeul, Jean de Longueux & plusieurs autres. P. Naucron.*

(1) C'est à dire le 16. Mai, car le jour de Pasques qui étoit le premier de l'an, selon le Stile de France, étoit échu au 23. Avril.

CLXXXIX.

Vicaritatus generalis in partibus Lombardiæ, per SIGISMUNDUM *Romanorum Imperatorem* 20. Sept.

ANNO 1413.

ANNO 1414.

torem THEODORO *Marchioni Montisferrati collatus. Datum Heidelbergæ* 20. *Septembris, Anno Domini* 1414. *Regnorum suorum Ungariæ &c.* 28. *Romanorum vero V.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantouë.]

SIgismundus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariæ, Dalmatie, Croatiæ &c. Rex. Notum facimus tenore presentium Universis Quod incumbentibus nobis assidue nobis negotiorum varietatibus innumeris, dum pro felici Statu Reipublicæ animus noster hinc inde distrahitur, dignum extimamus existere, ac necessarium arbitramur, ut qui tot Regionibus nobis commissis provide gubernandis ad presens comode non possumus adesse, Viros fide, constantia, & circumspectione probatos in partem nostræ solicitudinis statuamus. Sane dum pridie inter alias occupationum curas quibus fluctuantis pelagi more, pro salubri Reipublicæ statu noster Spiritus agitaretur, occurrit cogitationibus nostris potissimum cogitatione sedula revolvere, quod Terræ Lombardiæ utique nobiles, & Partes Sacri Romani Imperii pretiosæ provisione Justitiæ diu caruerunt, propter quod tam Filios, & incolas earundem terrarum quam advenas in eam venientes in personis injurias, & in rebus dampna non modica novimus fuisse perpessos, & ibidem Jura Imperii multipliciter diminuta. Ne igitur talentum nobis creditum negligenter abscondere videamur, utpote qui villicationis nostræ rationem sumus in examine districti Juditii reddituri. Ad hoc dirigimus aciem mentis nostræ, ut ad procurandum statum pacificum Terrarum, Incolarumque predictarum Regiæ provisionis instantiam salubriter intendamus. Et ne hujusmodi Terræ, & Incolæ fructu nostræ providentie tantisper careant, ecce, quod de Illustris Principis Theodori Marchionis Montisferrati Principis, & Consanguinei nostri carissimi, quem plurimarum fides virtutum, approbata merita, experientiaque rerum magistra, constantem, & dudum fidelem, ac nobis, Imperio, & publice rei utilem, nedum ad talia, sed etiam majora edocuerunt, plenitudine confisi, Ipsum in partem nostræ solicitudinis evocantes animo deliberato, sano quoque Principum, Comitum Baronum, Procerum, & Nobilium, ac aliorum fidelium nostrorum accedente Consilio ex certa nostra sciencia, & de Romanæ Regie potestatis plenitudine in præfatis Lombardiæ terris, ac in omnibus, & singulis earumdem Terrarum Dominiis, Civitatibus, & Castris, Castellis, Opidis, Villis, Locis, & districtibus ordinavimus, creavimus, fecimus, & constituimus, ordinamus, creamus, facimus, & harum vigore constituimus nostrum, & Imperii Sacri Vicarium generalem. Dantes ex nunc virtute presentium, & auctoritate Romana Regia, ac de certa nostra scientia eidem Theodoro plenam, liberam, & omnimodam licentiam, auctoritatem, potestatem, merum, mixtum, liberum, & absolutum Imperium, ac etiam administrationem, & Jurisdictionem omnimodas contentiosas, & voluntarias vice, & auctoritate, atque nomine nostris, & Sacri Romani Imperii, in prefatis Lombardiæ terris earumque Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Opidis, Villis, Locis, & Districtibus, per se, vel per alium, seu alios quibus hoc commiserit, exercendi, fidelitatis, & alterius cujuscumque generis juramenta solita, & consueta nostro, & Imperii Sacri nomine, a quibuscumque Principibus Ecclesiasticis, & Secularibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Clientibus, Officialibus, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, & Villarum Comitatibus, & Rectoribus eorundem, & singulis personis, & aliis quibuscumque, quacumque occasione, causa, vel jure debeantur, aut proveniant, recipiendi, quoscumque Locumtenentes Gubernatores, Potestates, Rectores, Judices, & Officiales, ac alterius cujuscumque Officii homines quacunque Dignitate prefulgeant in prefatis terris, Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Opidis, Villis, Locis, & Districtibus instituendi, ac deponendi tociens, quotiens, & sicut eidem Theodoro consonum fore videbitur, & placebit, Principes, Marchiones, Comites, Vicecomites, Comunitates, Vicarios, Gubernatores, Rectores, Locumtenentes, Vassallos, Millites, Clientes, Rusticos, Plebeos, & ad glebam adstrictos, seu quovis nomine nuncupentur, in eisdem Terris Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Oppidis, Villis, Locis, & Districtibus, per nos, ac Predecessores nostros ordinatos, & constitutos, ac de Jure, vel facto ad nos, & Sacrum Imperium devolutos, & devolvendos, ratione suadente, & ut sibi videbitur renovandi, ordinandi, & destituendi, ac se de ipsis intromittendi; nec non per se vel alium, seu alios nostro, & Imperii Sacri vice, & nomine tenendi, prout eidem Theodoro, nostro Vicario videbitur, & prout etiam merita, vel demerita ipsorum, vel alicujus eorum suadebunt, Universos, & singulos occupatores, possessores Comitatuum, Dominiorum, Vicariatuum, Districtuum, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, Terrarum, & Communitatum, ac etiam quorumcumque bonorum, rerum, districtuum, & locorum ad nos, & Sacrum Imperium spectantium, & quomodolibet pertinentium, ut relaxent, dimittant, & restituant ammonendi, convocandi, constringendi, & compellendi, ac contra eos, & quoslibet resistentes, aut alios delinquentes quandocumque, quotienscunque, & ubicunque, ac quomodocunque, sive sit Communitas, Colleggium, Universitas, seu specialis, aut singularis persona, cum Dignitate, vel sine, & ipsorum quemlibet sumarie, vel de facto per dictum Vicarium nostrum alium, seu alios per eum, suo nomine ordinatos, & ordinandos, procedendi, cognoscendi, sententiandi, decidendi, exequendi, & puniendi, Bannum Imperialem pronuntiandi, ac in inobedientes animadvertendi, ac ipsos personaliter, & realiter mulctandi, & puniendi, Vexilla, seu Banderia Imperialia exigendi, & contra quoslibet deferendi bellum, seu bella movendi, Exercitus, Cavalcatus, Destructiones, vastationes, & confiscationes bonorum indicendi, faciendi, disponendi, ordinandi, & prosequendi, universos, & singulos prefato Theodoro, & per eum constituto, seu constitutis, rebelles puniendi, relegandi, & ultimo supplicio addicendi, ratione, vel justicia mediante, & prout sibi videbitur, ac sicut criminis qualitas seu delicti hoc exigit, vel requirit. Culpas quoque delinquentium, & excessus crimina etiam in Juditium deducta, & penas inflictas, tam ipsis punitis adhuc viventibus, quam ipsis mortuis ipsorum liberis si eorum intersit obtinere, indulgentiam, aut etiam illa que non sunt in Juditium deducta, seu non punita, remittendi per indulgentiam, aut restitutionem ad Patriam, seu larem, bona, dignitates, bonam famam, & honores restituendi, sive sint generales personæ, sive speciales. Etiamsi per eundem Vicarium nostrum essent de quocumque crimine condemnati sicut per ipsum suum, vel suos ut premittitur Commissarium, seu Commissarios, Officialem, seu Officiales merum & mixtum Imperium, administratio, & omnimoda Jurisdictio, auctoritas, & Potestas contentiosa, vel voluntaria in universos, & singulos homines cujuscumque status preminentiæ, vel conditionis existant, per prefatas terras, Dominia, Civitates, Castra, Castella, Oppida, Villas, loca districtusque consistentes, habitantes, vel moram trahentes exerceantur, & exerceri possint, secundum quæ Vicario nostro prefato Jus, & ratio persuadebunt, quocumque temporis prescriptione, vel usucapione, non obstante. Concedentes nihilominus ex certa nostra scientia tenore presentium eidem nostro Vicario, & illi, vel illis, cui vel quibus hoc vel aliquid aliud commiserit, & in ipsum, vel ipsos Jure plenario transeuntes auctoritatem, & licentiam generalem, ac plenam, expressam, liberam, & omnimodam, omnemque nostram, & Sacri Imperii Potestatem, etiam que meri, mixti, liberi, & absoluti Imperii, & Jurisdictionis sunt, ad omnia, & singula supra, & infrascripta, Collectas quoque, Datias, & quelibet alia onera realia, & personalia, ac mixta, nec non omnes census, redditus, Jura, proventus, emolumenta, subventiones, conductus, Telonea, & Pedagia predictarum Terrarum, Dominiorum, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Opidorum, Villarum, locorum, & districtuum, ac pertinentiarum eorundem ad Nos, & Sacrum Romanum Imperium pertinentium exigendi, & recipiendi, penas, & mulctas ratione prævia imponendi, levandi, & ex causis rationabilibus augumentandi, minuendi, remittendi in Juditio & extra, Judæos Cameræ nostræ servos acceptandi, deffendendi, & tuendi Jura Cesarea, collectas, subventiones, & Steuras ab ipsis, sicut hoc honor Imperii, & necessitas postulaverint, exigendi in Juditio, & extra: In causis, questionibus, arbitriis, arbitramentis, & litibus qui-

ANNO 1414.

ANNO quibuscumque, tam cum causarum cognitione, quam
sine, Deum habendo pre oculis, ac de plano, & summarie,
1414. marie, sine strepitu, & figura Judicii, sola veritate inspecta procedendi, determinandi, summarie exequendi, fugitivos inquirendi, & puniendi maleficos, fures, assissinos, & robatores stratarum laqueandi, judicandi, & piratas maris submergendi, juxta Sacrarum Legum, Canonum, & Jurium Communium sanctissimas sanctiones, & prout secundum ritum, & Terre consuetudinem, municipalia jura, & statuta persuaserint, ac Proditores decapitandi, suspendendi, & eos, ac eorum quemlibet, dum, & quotiens se casus obtulerit condempnandi, puniendi, membra truncandi, fustibus cædendi, de Patria ad tempus, vel perpetuo relegandi, carcerandi, & igne cremandi, mutilandi, & debilitandi, bona talium publicandi, & infiscandi, ac de omnibus criminibus ordinariis, & extraordinariis, enormibus, levibus, publicis, & privatis cognoscendi, puniendi, & executiones fatiendi, ac tam secundum Jura Communia, quam municipalia decidendi, cognitionem, & decisionem hujusmodi committendi, in integrum restituendi, absolutionem quamlibet in Juditio, vel extra impendendi, vel exercendi, infamiam, tam Juris, quam facti irrogandi, abolendi, & disponendi, de causis Principalibus, & appellationibus quibuslibet, tamquam Judex super hiis à nobis spetialiter delegatus, cognoscendi, examinandi, & diffiniendi Decreta primum, secundum, & cum solempnitate legali tertium interponendi, jura declarandi, ac omnia que causarum merita requirunt exercendi, & exequendi. Ita tamen quod ab ejus, aut per eum constituti, seu constitutorum sententia, seu sententiis ad audientiam nostri Culminis possit libere, totiens, quotiens opportunum fuerit, provocari. Monetas sub vero pondere, & caractere, aureas, & argenteas cudendi, & instituendi ferias, statuta imponendi, & tollendi jam facta semel, & pluries, ac totiens, quociens opportunum fuerit, & ordo dictaverit rationis. Dotes, & Dotalitia, ac Donationes propter nuptias admittendi, approbandi, & confirmandi. Mentecaptis Curatores, ac Orphanis, pupillis, & Viduis Tutores preficiendi. Devolutiones Fiscales quarumcunque hereditatum, seu etiam rerum mobilium, dum Jus, & ratio illud exegerint nostro Regio nomine exigendi, tenutam, & possessionem talium pro nobis, & Imperio capiendi. Et generaliter omnia, & singula, que ad verum, & legittimum Sacri Romani Imperii in supradictis Terris, Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Opidis, Villis, Locis, & Districtibus Generalem Vicarium pertinent ut præmittitur libere, & absque impedimento quolibet faciendi, etiam si qua ex eis jure, vel consuetudine exigerent Mandatum magis speciale, Sacrosancta Ecclesiastica libertate, ac feudis quorumlibet Episcoporum, Prelatorum, Principum, Marchionum, & Comitum, in prefatis terris, Dominiis, Civitatibus, Locis, & Districtibus consistentium, que à nobis, & Imperio Sacro immediate dependent, ac aliorum quorumcumque Juribus semper salvis, Marchia Tervisana, & signanter Verona, Vincentia, & Padua, cum eorum districtibus, & tenutis specialiter, & expresse exceptis. Non obstantibus etiam aliquibus, Constitutionibus, Statutis, usibus, consuetudinibus, observantiis, & aliis in contrarium datis, vel observatis, vel aliter formam tradentibus, per quas, vel quæ præmissa, vel eorum aliquod seu aliqua dici possent invalida, vel esse annullanda. Quibus omnibus de certa nostra scientia, ac si de eis, & quolibet eorum facta esset expressa mentio, & specialis, quoad supradicta omnia, aut aliquod predictorum, de nostræ Romanæ Regiæ Potestatis plenitudine derogamus expresse, ratum & gratum habituri ex nunc prout ex tunc quicquid predictum Theodorum, aut suum, vel suos Commissarios juxta presentem modum, ordinem, & formam, rite, ac recte actum, & gestum fuerit in premissis, & quolibet premissorum, ac si per nos, nostreque Majestatis Offitium de certa nostra scientia agerentur. Mandantes igitur universis, & singulis Principibus, Ecclesiasticis, & Secularibus, Prelatis, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, Proceribus, Nobilibus, Vicariis, Militibus, Clientibus, Rectoribus, Officialibus, Castellanis, Judicibus, Advocatis, Civibus, Communitatibus, & Universitatibus Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, Locorum, & Districtuum præfatarum Terrarum Lombardiæ cujuscumque dignitatis, gradus, status, eminentiæ, seu conditionis existant, qui sunt, aut pro tempore fuerint devotis, & fidelibus nostris, quatenus prefato Theodoro, ac illi vel illis cui, seu quibus vices suas comiserit, in omnibus, & singulis supradictis, ac etiam aliis quæ pro Sacri Romani Imperii, ac Reipublicæ incremento felici attemptare, incipere, prosequi, & consumare decreverit, fideliter obedienter & humiliter tanquam nobis sine contradictione, & impedimento quibuslibet obediant, pareant effectualiter, & intendant, sicut gravem nostre Majestatis offensam voluerint artius evitare. Presentibus usque ad nostram, aut Successorum nostrorum Romanorum Imperatorum, vel Regum revocationem, aut beneplacitum tantumodo duraturis. Harum sub nostræ Regiæ Majestatis Sigillo testimonio litterarum. Datum Heidelbergæ Anno à Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quartodecimo, Vigesima Die Septembris. Regnorum nostrorum Anno Ungariæ &c. vigesimo octavo, Romanorum vero Quinto ——— Ad Mandatum Domini Regis Johannes Præpositus Sancti Stefani Strigon. Cancellarius.

(S: L: pendentis.)



Cum ejus Originali in Pergamena scripto, ac munito bulla Imperiali in cera impressa, pendenteque à cordulis sericis Coloris cærulei, & rubei, sic ut supra expedito in secretiori Archiducali Mantuæ Archivio adservato præsentem sumptam Copiam omnino conferre atteftor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 11. Julii. 1710.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 12. Julii 1720.

CXC.

Salvus Conductus JOANNI HUSS *à* SIGISMUNDO *Romanorum Imperatore datus. Actum Spiræ* 18. *Octobris Anno* 1414. *Regnorum Suorum Hungariæ XXVIII. Romanorum verò V.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 389. 18. Octob.

SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, & Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, Universis & singulis Principibus Ecclesiasticis & Secularibus, Ducibus & Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Proceribus, Militaribus, Militibus, Clientibus, Capitaneis, Potestatibus, Gubernatoribus, Præsidibus, Publicanis, Officialibus, quibuscunque Civitatum, Oppidorum, Villarum & locorum Communitatibus, ac Rectoribus eorundem, cæterisque nostris & Sacri Imperii subditis & fidelibus, ad quos præsentes literæ pervenerint, gratiam Regiam & omne bonum.

Venerabiles, Illustres, Nobiles & fideles dilecti: Honorabilem Magistrum Joannem Hus, sacræ Theologiæ Baccalaureum, & Artium Magistrum, præsentium ostensorem, de Regno Bohemiæ ad Concilium generale in civitate Constantiensi celebrandum in proximo, transeuntem, quem etiam in nostram & Sacri Imperii protectionem recepimus & tutelam, vobis omnibus & vestrum cuilibet pleno recommendamus affectu, desiderantes quatenus ipsum cùm ad vos pervenerit, gratè suscipere, favorabiliter tractare, atque in his, quæ ad celeritatem & securitatem itineris ipsius pertinent, tam per terram quàm per a-

quam,

ANNO 1414. quam, promotivam sibi velitis & debeatis offendere voluntatem, necnon ipsum cum famulis, equis & aliis rebus suis singulis, per quoscunque passus, portus, pontes, terras, dominia, jurisdictiones, civitates, oppida, castra, villas, & quælibet alia loca vestra, sine ulla solutione tributi, telonii, aut alio quovis solutionis onere, omnique prorsus impedimento remoto, transire, stare, morari & redire liberè permittatis, sibique & suis, cùm opus fuerit, de securo & salvo velitis & debeatis providere conductu, ad honorem & reverentiam nostræ Majestatis. Datum Spiræ, anno Domini MCCCCXIV. die Octob. XVIII. Regnorum nostrorum. Hungariæ, &c. anno XXVIII. Romanorum verò V.

Ad Mandatum Domini Regis

Michael de Pacest, Canonicus Uratislaviensis.

CXCI.

8. Novembre. **Kaysers Sigismunds Ordnung und Declaration von der Erbfolgung der Pfaltzgrafen bey Rhein und Churfürstenthum und Ertz-Truchseßen-Ampt, wie daß nemlich die Chur und übrige die Chur anhängende Würden, Ehren und Gerechtigkeiten auf Ludwig, gemeldtes Kaysers Schwester Sohn, und nach mehrgedachten Ludwigs Tod auf deßen ältern Sohn so ein Lay ist, und also fort, falls aber der erste Sohn ohne Erben solte abgehen, auf deßen andern, und so der auch ohne Erben stürbe, auf deßen dritten Sohn, und da gemeldter Ludwig aber gar ohne männliche Erben solte absterben, auf seine Brüder so Layen sind, nach gleich gehaltener Ordnnng der Erstgeburth fallen sollen. Geben zu Aachen den 8. November auf den Tag seiner Crönung anno 1414. seiner Reiche, des Hungarischen im XXVIII. der Römischen Wahl aber im V. Jahr.** [GOLDASTI **Reichs-Satzungen Theil 2. pag. 90.**]

C'est-à-dire,

Ordonnance & Declaration de l'Empereur SIGISMOND, *établissant la Succession à l'Electorat, & à l'Office d'Archidapifer dans la Maison des Comtes Palatins du Rhyn en sorte que le dit Electorat avec toutes les Dignités, Droits & honneurs qui en dependent devront passer à* LOUIS *son Neveu fils de sa Sœur, & après sa mort à son Fils aîné, étant Laïque, & en cas que celui-là vînt à deceder sans heritiers au second Fils, puis au troisieme, & enfin au defaut de toute Postérité masculine dudit* LOUIS *à ses Freres & à leurs Enfans qui soient Laïques, selon l'ordre de Primogeniture. Donné à Aix la Chapelle le jour de son Couronnement qui fût le 8. Novembre de l'an* 1414. *de ses Regnes le XXVIII de Boheme & de son Election Romaine le V.*

Sigmund von Gottes Gnaden Römischer König, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, auch zu Ungarn, Dalmatien, Croatien, rc. König, zu ewiger Gedechtnus der Sachen.

1. Wiewol der Königlichen Würden Hochheit, dazu uns der Schöpffer der Welt nach seiner Göttlichen Gnad glücklich erhebt, unser Gemüt instendiglich erinnert, daß wir mit wachender Fürsorg, auch embsigen Fleiß und Arbeit, unserer und des Heiligen Reichs Lieber Getreuer Schaden verhüten, und ihnen des lang erwünschten Friedens Lieblichkeit heilsamlich verschaffen sollen: so ist doch unser Hertz vilmehr geneigt und entzündt gegen denen, welche die Ehr und Wolstand des Heiligen Reichs, und desselben erleuchte Churfürsten insonderheit betreffen thun, fürnemlich aber gegen denen, welche von wegen ihres Adelichen Geschlechts und Herkunfft, auch der mannigfaltigen Tugenden, und trefflicher Glaubens-Devotion und Andacht halben für andern löblich gerühmbt werden.

2. Und zwar, weil sonsten unser Königl. Hoheit auß aller Churfürsten, und benanntlich deß Durchleuchtigsten Fürsten und Herrns, Herrn Carls deß Vierdten, Römischen Kaisers, und Königes in Böhem, rc der Ehrwürdigen, Gerlachs zu Maintz, durch Allemannien, Bemunds zu Trier, durch Franckreich und gantz Königreich Arelat, und Wilhelms zu Cölln, durch Italien, Ertzcantzler: Rudolph Hertzog zu Sachsen, deß H. Reichs Ertzmarschalcks, und Ludwigs genant Römers, deß H. Reichs Ertzcämmerers Schreiben, wie auch von den Fürsten, Graven, Freyen, Edlen, Herrn, auch vielen andern, unsern und deß H. Reichs Getrewen, eingewiesen, unterricht, und Sonnenklare Zeugnussen bekommen, welcher Gestalt der Erleucht Ruprecht der ältest, weylandt Pfaltzgraf bey Rhein, deß H. Röm. Reichs Ertztruchseß und Hertzog in Bayrn, deß Erleuchten Ludwigen jetzigen Pfaltzgraffens by Rhein, deß H. Röm. Reichs Ertztruchsessen, Churfürstens und Hertzogs in Bayrn, unserer Schwester Sohns Vatters Bruder: und nach jme Ruprechten dem ältisten, Ruprecht damaln der älter, besagten unserer Schwester Sohns Ludwigs Anherr: und nach demselben Ruprechten dem ältern, Ruprecht ehgenants unsrer Schwester Sohns Ludwigen Vatter, also nach einander, als Ertztruchsessen desselben Reichs und wahre Churfürsten, von allen andern iren Mit-Churfürsten allezeit gehalten und geachtet worden seynd, wie sie dann auch mit Willen, Consens und einhelligem Schluß anderer jrer Mit-Churfürsten, löblicher Gedächtnus, die Durchleuchtigste gewesene Röm. König, unsere Vorfahren zu seinen Zeiten recht und vernünfftiglich nach deß H. Reichs schuldigen herkommen, zu Röm. Königen, damit sie zu Kaiserl. Hochheit befürdert wurden, erwehlet haben, und folgends der jetzige Ludwig mit andern seinen jetzlebenden Mit-Churfürsten abgewichner Zeit uns zu einem Röm. König erwehlet hat, inmassen wir nach Fürsehung deßjenigen, von welchem alles Guts herkompt, deß Königs aller Konig, und Herrn aller Herrn, zu Aach mit der Koniglichen Cron seynd gekrönt worden: und daß die gedachte Ruprecht der ältest, deß gedachten Ludwigs Vatters Bruder, und Ruprecht der älter sein Anherr, und Ruprecht sein Vatter, weilandt geweste Pfaltzgraffen bey Rhein, durch langwirige Verjährung unverschlagen gehabt, und ordenlicher Weiß besessen haben, wie dann der jetzige Ludwig selbst gegenwärtiglich, gleich wie dieselbige auß vätterlicher und erblicher Succession darfür erkennt wirdt, und mit rechtmässigem Titul besitzt das Recht, Stimm, Würde und Gewalt einen Röm. König, so hernach zum Kaiser werden kan, zuerwehlen.

3. Wir zwar, die wir mit der Geistlichen so wol, als mit der Weltlichen deß H. Rom. Reichs Churfürsten Rath und Bewilligung nicht unfürsichtiglich, noch durch Irrthumb, sonder mit wolbedachtem Muht, auch anderer mehr geistlichen und weltlichen Fürsten, Freyen, Edlen und Ständt, unserer und deß H. Reichs Getrewen, zeitlich gehabtem Raht, mit göttlicher Verleihung der künfftigen Gefahr begern vorzukommen, auch alles so zu Mißverstandt Ursach geben mocht zuverhüten, sprechen, schliessen, setzen, erklären und ordnen mit unserm guten wissen und auß volkomenheit Konigl. Gewalts in Crafft dieser Schrifft, und mit diesem Konigl. und ewiglich bestehenden Gebott, daß das Recht, die Stim̃, Würde, und Macht einen Röm. König zu erwehlen, so hernach zum Kaiser gemacht wirdt, demselben Ludwigen Pfaltzgraffen bey Rhein, als deß H. Reichs Ertztruchsessen und Churfürsten, seinen ehelichen Erben und Nachkommen, doch allein Layen, von jhm herrürent, so offt sich ein Fall solcher Wahl begeben mag, zu ewigen Zeiten zustehen sol, wie es dann billich jm, als eim Pfaltzgraffen bey Rhein, und deß H. Rom. Reichs Ertztruchsessen kundbarlich zusteht, und er als ein Pfaltzgraffe bey Rhein, auch deß Rom. Reichs wahrer Ertztruchseß und ordentlicher Curfürst, und nach seinem Todt seine eheliche Erben und Nachkomen, auff Maß und Form, als folgen wirdt, die Graffschafft und Fürstenthumb Pfaltz, auch Ertztruchsessen-Ampt deß gedachten H. Reichs (mit welchen wir jne am vorgenanten Tag zu Aach ordenlicher Weiß belehnet und investirt haben) mit allen und jeden derselben Landen, Herrschafften, Eigenthumben, Lehenschafften, Freyheiten, Ehren und Zugehörungen, in was Sachen auch die geseyn mögen, und wie dieselben sonderbar in die Register mochten verzeichnet werden, nicht weniger auch das Recht, Stimm, Würde und Macht einen Rom. Konig, so hernach zum Kayser zubefürdern, ohne einige Hindernus behalten sol.

4. Und damit under seinen Erben und Nachkommen nach seinem Absterben, über solchem Recht in künfftigen Zeiten kein Zweiffel, Frag oder Stritt sich erheb, so erkennen, ordnen und befehlen wir mit gegenwärtigem Königlichen Gesatz, solches ewiglich zuhalten, (inmassen dann eben diß durch vorgedachten Herrn Carln den Vierdten, Romischen Kayser, unsern liebsten Vatter, mit aller und jeder Chur- auch vieler deß H. Rom. Reichs Fürsten, Graffen, Edlen und getrewen Raht, und einhelliger bewilligung durch ein Gesatz und Käyserlich Gebott in der guldin Bullen offentlich also geordnet wordn) daß nach Absterben gedachten Ludwigs Pfaltzgraffens bey Rhein, und Hertzogs in Bayrn, sein erst-

ANNO 1414.

erstgeborner Sohn/ und nach deß erstgebornen Absterben sein erstgebornens älterer Sohn/ nach ordnung der Geburt allzeit der älter: da aber der Erstgeborne deß ehegenanten Ludwigs mit Todt abgieng und keine mannliche ehliche Erben/ doch allein Layen/ hinderliesse/ so sol als dann deß erstberürten Hertzog Ludwigs andergeborner Sohn/ und nach seinem Todt sein andergebornens älterer Sohn/ so ein Lay ist: und weñ der andergeborne ohne mannliche eheliche Erben/ so allein Layen seynd/ abstürbe/ sol deß bemeldten Ludwigs drittgeborner Sohn/ und nach dessen Todt/ sein älterer Sohn/ so ein Lay ist/ und hernach auff solche Weiß/ die in rechter absteigender Geburts-Lini von ihme herkommende/ doch allein die Layen/ das Recht/ Stimm/ Würde und Macht/ einen Römischen König/ so hernach zum Kayser gemacht werden kan/ zu erwehlen/ und das Ertztruchsessen Ampt/ mit allen und jeden Herrschafften/ Ehren/ Rechten/ Freyheiten/ Würden und Zugehörungen zu ewigen Zeiten durch erbliche und Vätterliche Succession/ wie gesagt/ nach Ordnung der Geburt behalten.

5. Da sich aber begeben solt/ daß der offtbenante Ludwig/ jetzt lebender Pfaltzgraffe bey Rhein/ und Hertzog in Bayrn/ ohne eheliche Mannliche Layen-Erben absteigender Lini mit Todt abgehen solt/ so sollen alsdann die Fürstenthumb und Graffschafft der Pfaltz bey Rhein/ und deß H. Reichs Ertz-Truchsessen Ampt/ und das Recht/ Stimm/ Würde und Macht/ einen Rom. Konig/ so hernach zum Kayserthumb zu promovirn/ zu erwehlen/ auff seinen deß vorgenanten Ludwigs ältern Bruder/ durch wahre Vätterliche absteigende Lini herkom̃end/ und auff seine mannliche eheliche Leibs-Erben/ doch allein Layen erwachsen/ nemlich dergestalt/ daß nach seines ältern Bruders Todt/ sein erstgeborner Sohn/ und nach deß Erstgebornen Absterben/ sein deß erstgebornen älterer Sohn nach Ordnung der Geburt: und so fortan/ jederzeit der älter under denen/ so von dem ältern Sohn nach Ordnung der Geburt in absteigender Lini herkommen. Da aber deß ältern Bruders erstgeborner Sohn/ wie gesagt/ ohne mannliche eheliche Layen Erben mit Todt abgieng/ so soll alsdann deß vorgenannten ältern Bruders anderer Sohn/ und nach seim Absterben deß andergebornen älterer Sohn/ so ein Lay ist: und da der andergeborne ohne eheliche mannliche Layen Erben verstürbe/ soll nach seinem deß besagten ältern Bruders Todt der Drittgeborne ältere Layen Sohn/ und hernach auff solche Weiß die in rechter Lini der Geburt von demselben absteigende/ doch allein Layen/ das Recht/ Stimm/ Würde und Macht/ einen Römischen König/ so hernach Kayser werden sol/ zu erwehlen/ wie auch das Ertztruchsessen Ampt mit allen und jeden Herrschafften/ Ehren/ Rechten/ Freyheiten/ Würden und Zugehörungen zu ewigen Zeiten durch erbliche und Vätterliche Succession/ wie vorgemelt/ nach Ordnung der Geburt besitzen und erhalten.

6. Wann aber deren keiner mehr vorhanden/ so sollen alle solche Recht alsdann auff den nechsten Erben/ welcher ein Lay/ und nach der Vätterlichen Lini zu der zeit älterer Pfaltzgraff seyn würdet/ und seine Erben/ eben auff die Maß und Weiß/ wie derselbig hie oben außtruckenlich vermeldet worden/ künfftig in Ewigkeit ordentlich devolvirt und gewendet werden.

7. Und solche Succession und Anfall/ damit in denselben künfftiger Zeit nicht etwan Irrung sich begeben/ sol/ wie vorsteht/ in allen und jeden vorgeschriebenen ohne Vernewerung ewiglich und unverbrüchlich gehalten werden/ nemlich und also: Da einer auß ihnen vorberürter Massen von dieser Welt abscheiden würde/ welcher eheliche Erben mannliches Geschlechts und Layen hinder im verliesse/ die doch nicht zu ihren gebürlichen volligen Jahren kommen weren/ so sol alsdann der ältere Bruder desselben Sohn/ oder in der Lini der Geburt der nechste Blutsfreundt/ wenn der/ so also mit Todt abgangen/ keinen Bruder hett/ der ein Lay/ desselben Unmündigen und Jünglings/ an den obgeschriebene stuck gefallen weren/ von Rechtswegen Vormundt und Verwesser seyn so lang/ biß daß derselb zu seinem gebürlichen Alter kompt: welchem Jüngling auch/ so bald er sein recht Alter erreicht/ der Vormundt solch Recht/ Stimm/ Würdigkeit und Macht der vorgenanten Wahl/ auch alles und jedes/ was denselben anhängig/ oh̃ einig Widersprechen und Verweigern gäntzlich zu übergeben verbunden und schuldig seyn sol.

8. Das recht und gebürlich Alter aber in diesem Fall/ nemlich einen Rom. Konig zum künfftigen Kayser haben zuerwehlen/ wollen wir daß es das achtzehend Jahr seyn/ und darfür gehalten werden sol: aber in Fürstenthumben/ Hertzogthumben und andern weltlichen Herrschafften zu regieren/ verordnen und wollen wir/ daß es bey dem Alter verbleiben/ oder diß Alter für recht und gebürlich gehalten werden solle/ welches von unsern Vorfahrn Römischen Königen und Kaysern darzu geordnet ist.

9. Ferner/ damit sich ob dem Recht/ Stimm/ Würde und Macht solcher Wahl/ wie auch den Fürstenthumben und Ertztruchsessen-Ampt und anderm obbenant/ zu keiner Zeit etwa Ergernus ereigneten/ oder Newerung erweckt wurden/ so thun wir auß Koniglicher Macht Vollkommenheit/ und mit unserm rechten wissen/ alle und jede vorgeschriebene Ding/ wie dieselben in ihren Clausuln/ Stucken/ Articuln und Puncten oben verzeichnet sind/ wie auch alle und jede Privilegien/ Schenckung und allerhand Bewilligungen durch die Romische Kayser und König unsere Vorfahrn und uns deß gesagten Ludwigs Voraltern/ den Pfaltzgraffen bey Rhein und ihme allermassen geschehen/ gegeben und bewilligt/ bekräfftigen/ gutheissen/ ratificirn/ und in Krafft diß mit unserm guten Wissen bestättigen/ allen Mangel auß Koniglicher Macht Vollkommenheit erfüllendt/ so sich einer in dem vorgeschriebenen/ und eine in denselben auß Mangel der Wort/ der Sentenz Dunckelheit/ Underlassung der Solennität/ oder auch anderer Weiß/ jetzt und ins künfftig erfinden wirdt. ANNO 1414.

10. Derowegen sol keinem Menschen erlaubt seyn/ diese unsere Erkantnus/ Gesetz/ Ordnung/ Erklärung/ Gebott/ Belehnung und Einsatz/ Bekräfftigung/ Gutheissung/ Ratification/ Bestättigung und Mangels Erfüllung umbzustossen/ oder denselben mit einigerley freventlicher Vermessenheit zu widerstehn/ bey straff tausendt Marck lotigs Goldts/ welche wir von diesem so dawider thut/ so offt als offt dawider gethan wirdt/ unnachläßlich fordern lassen wollen/ und soll der halbe Theil unserer Koniglichen Cammer/ der ander halbe Theil den Beleidigten heimfallen/ und in derselben Nutzen verwendet werden.

11. Zeugen dieser Sachen sind der Ehrwürdig.

Werner zu Trier/ deß H. Reichs durch Franckreich und das Konigreich Arelat/
Dieterich zu Cölln/ deß H. Reichs durch Italien
} Ertzcantzler und Ertzbischoff.

Der Erleuchte Rudolph Hertzog in Sachsen und Lünenburg/ deß Heiligen Reichs Ertzmarschalck.
Reinaldt Hertzog zu Gülch und Geldern.
Friederich Burggraffe zu Nürnberg.

Georg zu Passaw/
Johan zu Wurtzburg/
Und Raban zu Speyr
} Bischoff.

Adolph von Cleve/
Emerich von Leiningen/
Friederich von Veldentz/
Johann von Catzenelnbogen/
Johan von Wertheim/
Und Thomas von Rineck/
} Graffen.

Und andere viel mehr/ unsere und deß Heiligen Reichs Fürsten/ Edle und Getrewe/ under unserer Mayest. Secret Insiegel und Gezeugnus. Geben zu Ach/ im Jahr deß HErren MCCCCxiiij. am Tag unserer Cronung/ welcher gewesen ist der acht Novemb. unserer Reich/ deß Hungarischen im 28. der Romischen Wahl aber im fünfften Jahr.

CXCII.

Lehen-Brieff Römischen Königes SIGISMUNDI, **Hertzog Erico zu Sachsen-Lauenburg/ uber das Hertzogthum zu Sachsen-Lauenburg/ Pfaltzgrafschaft zu Westphalen/ und mehr andere Graf- und Herrschaften/ so darinn begriffen/ ertheilet zu Franckfurt an St. Lucien Tag.** 1414. [Tiré d'une Information de Droit presentée à l'Empereur de la part des Princesses hereditaires de Saxe-Lauenbourg sous le Titre de: **An die Römisch Kayserl. Majest. allerunterthänigst gehorsamste Folgleistung und Darthuung wohlbefugter Weiblichen** Successions-Prætension &c:] 13. Decembre.

C'est-à-dire,

Investiture de SIGISMOND *Roi des Romains pour* ERIC *Duc de Saxe Lauenbourg, du Duché de Saxe, du Palatinat de Westphalie, & autres Lieux denommés dans les Lettres mêmes. A Francfort le jour de Sainte Luce.* 1414.

WIr Sigmund von Gottes Gnaden Römischer König/ zu allen Zeiten Mehrer des Reichs zu Hungarn/ Dallmatien/ Croatien ꝛc: König. Bekennen und thun kund offenbahr mit diesen Briefe allen denen/ die ihn sehen oder hören lesen/ daß für uns quam zu Franckfurt der Hochgebohrner Erich Hertzog zu Sachsen/ Engeren und Westphalen/ unser lieber Oheimb und Fürste/ da wir sassen in unser Königlicher Mayestät gezieret/ mit solchen Würden und Schönheit/ als sich das von Recht gebühret/ und bat uns fleißiglich/ daß wir ihme als ein Römischer König das Land zu Sachsen/ und die Pfaltz-Graffschaft zu Sachsen/ und Westphalen/ als dann daßelbe Land und Pfaltz-Graffschaft seine Eltern Hertzoge zu Sachsen/ auf ihn und seine Vettern Hertzog Rudolph und Hertzog Albrechten geerbet hant/ und

Anno 1414.

und als er und die daßelbe Land jeßund ſam̃entlichen und beſonder inne haben und beſitzen/ getheilet und ungetheilet/ nach ihrer Brieffe Laute/ die ihre Vettern ſammentlichen gegeben haben/ innehaltende/ daß dieſelbe Lande unverrückt/ nach deß einen Tode auf den andern erben und gefallen ſollen/ Item die Stadt Möllen und die Zölle daſelbſt mit ihren Zubehörungen/ Item in dem Lande und Stadt Lunenburg Zoll und Gütere alß ſeine Elteren auf ihn in derſelben Stadt und Lande geerbet haben/ Item in den Landen Weſtphalen/ und Engeren/ Schlößere/ Gerichte/ Herſchaffte/ Land und Leuthe/ als ſein Vatter auf ihn geerbet hat/ Item daß Land zu Hadelen und Würſt-Frießland/ mit der Herrſchafft Brederixa/ und das Schloß Ritzebuttel/ Item das Land Darſingen/ das Schloß Lauenburg/ Item die Graffſchaft Ratzeburg/ Item die Schlößer Ertenburg/ Ripſenburg/ Bergerdorff/ Item den Kirchenwerder/ Item die Elbe mit ſolchen Zöllen/ als er darauff hat zu Lauenburg/ zu Ertenburg/ zu Eißlingen/ und auf der Dellvenau/ und zu Herenburg/ als dann die von ſeinem Vetteren auff ihn geerbet ſeyn/ Item die Graffſchaft zu Hollſtein und das Land zu Stormarn/ die Graffſchafft Schwerin mit ihrer Zugehörunge/ Item die Herrſchaft Schauenburg/ Item die Herrſchaft zu der Lippe/ Item die Herrſchaft von der Hoya/ Nienburg/ Wermenau/ Bruckhauſen und von Hodenhagen/ Wunſtorff und Börde/ daß und die alle vorige von uns und dem Heiligen Reiche zu Lehen rühren/ mit ihren Fürſtlichen Würden/ Ehren/ Herrligkeiten/ Rechten/ Gerichten/ Zöllen/ Geleithen/ Lehen/ Mannſchafften/ Eigenſchaften/ Städten/ Schlößern/ Landen/ Leuthen/ Gütheren/ Wildbahnen/ Bergwercken/ Saltzwercken/ und mit allen ihren Zugehörungen geruheten gnädiglich zu verleihen. Daß haben wir angeſehen des vorgedachten Hertzog Erichs redliche Bitte/ und auch nütze/ willige und getreue Dienſten/ die ſeine Vorderen Hertzogen zu Sachſen/ unſern Vorfahren Römiſchen Käyſern und Konigen in vergangenen Zeiten allwege gethan haben/ und derſelbe Erich uns und dem Reiche zu thun bereit iſt/ täglich thut/ und für baß thun ſoll und mag in zu kunfftigen Zeiten: Und haben darumb mit wolbedachtem Muth/ guten Rath und rechtem wiſſen/ dem vorgenanten unſerm Lieben Oheimben Herzog Erichen das vorgenante Hertzogthumb das Land zu Sachſen mit ſeinen Fürſtlichen Herrligkeiten/ Ehren und Würden/ und die obgenante Pfaltz-Graffſchaft/ Graffſchaft/ Herrſchaft/ Lande mit ſambt ihren Zollen/ Geleiten/ Rechten/ Gerichten/ Mannſchaften/ Eigenſchaften/ Städten/ Schloßern/ Landen/ Lenthen/ Gutheren/ Wildbahnen/ Bergwercken/ Saltzwercken/ und allen ihren Zugehörungen/ wie die mit ſonderlichen Nahmen und Wortern genant ſeynd/ gnädiglich gereicht und verlihen/ reichen und verleihen ihme die von Römiſcher Königlicher Macht in Krafft dieſes Brieffs/ was wir ihme dann daran von Rechtswegen leihen ſollen und mögen: Daß er und die fürbaß mehr von uns und dem Reiche zu rechten Furſtlichen Lehen zu haben/ zu halten/ und deß und der zu gebrauchen und zu geniſſen/ als dann Fürſten-Lehen und der anderen vorgenanten Lehen/ Recht und Herkommen iſt/ von aller Männiglich ungehindert/ unſchädlich doch uns und dem Reiche/ unſeren Mannen/ und ſonſten Jedermann an ſeinen Rechten;

Uns hat auch der vorgenante Erich gewohnliche Huldigung/ Gelübt und Ayde darauff gethan/ uns und dem Reiche gehorſamb/ getreu und gewertig zu ſeyn/ und zu thun und zu dienen/ als dann des Reichs getreur Fürſte ſeinem rechten Herrn dem Römiſchen Könige/ zukünftigen Kayſeren/ pflichtig zu thun iſt/ ohne Gefährde; Mit Urkund dieſes Briefs verſiegelt/ mit unſerer Koniglicher Majeſtät anhangenden Inſiegel; Geben zu Franckfurt nach Chriſti Geburt vierzehen hundert Jahr/ und darnach in dem vierzehenden Jahre an St. Lucien Tag/ unſerer Reiche des Hungariſchen im acht und zwanzigſten/ und des Romiſchen in dem fünfften Jahren.

P. D. C. De Weinsberg

Camerarium

Michaël Preſt.

CXCIII.

1415. 1 Juillet.

Sigismundi *Romanorum Imperatoris Edictum pro Securitate Concilii Conſtantienſis. Datum Conſtantiæ* 1. *Julii Anno* 1415 *Regnorum ſuorum Ungariæ, XXIX. Romanæ Electionis V. Coronationis verò I.* [Goldasti Conſtitutiones Imperiales Tom. 3. pag. 425.]

SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, ac Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex. Notum facimus tenore præſentium,

Anno 1415.

quibus expedit, univerſis ad futuram rei memoriam.

1. Qui ſtatuit terminos gentium ſecundum numerum Angelorum, & utrorumque miniſteria ordine miro diſpenſans, ſicut choros Angelicos variis dignitatibus, quæ propriis vocabulis (teſte Apoſtolo) appellantur, mirabiliter inſignivit: ſic & Eccleſiam adhuc militantem in Terris, diverſis tam ſpiritualium quam temporalium diſtinxit titulis Poteſtatum, ut pulchra fidelibus & infidelibus terribilis apparens, ut caſtrorum acies ordinata, procedat proſpere, donec Regina tandem à dextris ſummi Regis in veſtitu ſedeat deaurato, fideliter in perpetuum regnatura. Unde conſtat, quod omnis à Deo eſt poteſtas, qui ſolus poteſtatem habet in Regno hominum, & quemcumque vult ſuſcitat ſuper illud. Nemo illi temere reſiſtere videatur, quin potius tenetur quilibet in operibus manum Domini exaltare, per quæ ſemper juxta Prophetam *miſericordia & judicium conſtat.*

2. Sane cum propter vacationem Sedis Apoſtolicæ, Romani & Summi Pontificis electio & proviſio in noſtra Conſtantienſi Civitate, in qua ad præſens generale Concilium celebratur ſuo tempore juxta ejusdem ſtatuta Concilii immineat facienda; nos tanquam Romanæ Eccleſiæ Advocatus, dicti Concilii Defenſor, ac præſertim dictæ Civitatis Conſtantienſis Dominus naturalis, volentes dictam Electionem fore tutam, liberam & ſecuram, omnibus & ſingulis Principibus, Vaſallis & Subditis Sacri Imperii, & præſertim Civibus & Incolis dictæ Civitatis Conſtantienſis noſtræ, fidelibus noſtris dilectis, diſtricte præcipimus & mandamus, quatenus dictum Sacrum Concilium in pura, ſyncera pacificaque libertate manuteneant & defendant, in omnem eventum uſque ad electionem & præfectionem futuri Summi Pontificis incluſive. Et quod ſi & quando ſacrum Concilium deliberaverit ad electionem Romani Pontificis in eadem Civitate noſtra fore procedendum, omnem curam, diligentiam, ſolicitudinem & operam efficaciter impendant, quod electio hujusmodi in plena libertate & ſecuritate debite defendatur. Specialiter autem Rectoribus & Conſulibus dictæ noſtræ Civitatis Conſtantienſis injungimus, ut juxta ſacrorum Canonum inſtituta id ipſum corporaliter jurent obſervare. Quicumque autem iſtam libertatem, tutelam aut ſecuritatem aliquatenus impediverit, violaverit, fraudem contra eam fecerit, aut quantum in eo fuerit non obſervaverit, cujuscunque dignitatis, ſtatus, præeminentiæ aut conditionis exiſtat, omni ceſſante privilegio, eo ipſo ſententiam Imperialis banni incurrat, perpetuo ſit infamis, nec ei unquam portæ pateant dignitatis, nec ad aliquod officium publicum admittatur: quin immo omnibus feudis, & aliis bonis, quæ à Romano tenet Imperio, ſit ipſo jure privatus. Civitas autem ſeu univerſitas Conſtantienſis, niſi Conſules & Rectores prædicta obſervaverint, aut ſi contra ea venerint, eo ipſo banno Imperiali ſubjaceat, ac omnibus privilegiis, gratiis & libertatibus Imperialibus ſive Regalibus ſit penitus deſtituta: Præſentium ſub noſtræ Majeſtatis ſigilli appenſione Teſtimonio Litterarum. Datum Conſtantiæ Anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimo quinto, prima die Julii, Regnorum noſtrorum anno, Ungariæ &c. XXIX. Romanæ electionis quinto, Coronationis vero primo.

CXCIV.

10. Octobre.

Donation de toute la Seigneurie temporelle qui appartenoit à la Couronne de France ſur la Ville & Territoire de Saint Malo, *faite par le Roi* Charles VI. *à* Jean V. *Duc de Bretagne. Fait à Rouen au mois d'Octobre* 1415. [Lobineau, Hiſtoire de Bretagne aux Preuves du 15. Livre. Col. 903.]

CHarles par la grace de Dieu Roy de France, ſavoir faiſons à tous preſens & avenir que nous, conſiderants le tres grant & loyal amour que noſtre tres-cher & tres-amé filz le Duc de Bretagne a à nous & à la Couronne de France, ſi comme par experience de fait nous eſt apparu en maintes & diverſes manieres, & les grans & notables ſervices qu'il nous a fait longuement & loyalment en nos guerres le temps paſſé, & fait encore de

ANNO 1415. jour en jour, & mesmement en ceste presente Armée où nous sommes encontre nos ennemys & adversaires d'Angleterre, qui sont nagueres entrez à toute leur puissance en nostre pays de Caux; en laquelle Armée il est venu à nostre mandement pour nous servir, acompagné de grans Seigneurs & Barons & autres Chevaliers & Escuyers & gens de trait qu'il a amenez de son païs de Bretaigne; & pour aucunes autres causes & considerations qui à ce nous ont muz; nous, par l'advis, conseil, & deliberation de nostre tres-cher & tres-amé filz ainsné le Duc de Guyenne nostre Lieutenant & Capitaine General, & de beaux oncle de Berry, à iceluy nostre filz le Duc de Bretaigne avons donné, cedé, & transporté, donnons, cedons & transportons par la teneur des presentes, de grace especial, pleine puissance & autorité Royale, toute la Jurisdiction & Seigneurie temporelle que nous avons & voir pouvons en la Ville, Chastel, & terroir de l'Eglise de S. Malou, à nous pieça venuë & apartenante par don & transport à nous fait par feu Pape Clement VII. de bonne memoire, à icelle Jurisdiction & Seigneurie temporelle tenir & posseder doresnavant perpetuellement & paisiblement de nous & de la Couronne de France par nostredit filz & ses successeurs Ducs de Bretaigne en tels fay & homage, & par la fourme & maniere qu'il tient de nous la Duchié de Bretaigne. Si donnons en mandement à nos amez & feaux gens qui tiendront nos Parlemens avenir, aux gens de nos Comptes, & Tresoriers à Paris, & tous nos autres Justiciers, Officiers, & Subgetz presens & avenir, & à chacun d'eux si comme à luy appartiendra, que de nostre present don & transport ils fassent, souffrent, & laissent joüir & user paisiblement & perpetuellement nostredit filz & ses successeurs Ducs de Bretaigne, par la maniere que dit est. Mandons aussi & commandons aux Evesque, Doien, & Chapitre & à tous les Manans & Habitans de ladite Cité, Chastel, & terrouer de l'Eglise de S. Maslou, de quelque estat ou condition qu'ils soient, que doresenavant ils obeïssent en Juridiction & Seigneurie temporelle au Duc nostre filz & à ses successeurs Ducs de Bretaigne, comme ils faisoient & estoient tenuz de faire paravant nostre present Octroy, en les quittant, & par ces presentes les quittons des fermens qu'ils nous avoient faits & devoient faire à cause de ce; parmi ce toutes voyes que nostredit filz ne fera ou souffrera faire aux gens d'Eglise & de siecle de ladite Ville & Chastel de S. Maslou, aucun dommaige ou desplaisir en corps ne en biens, pour chose dite, faite, ou advenuë par Lesdites gens depuis qu'ils furent mis en nostre main, comme dit est; & de ce leur baillera ses lettres en forme duë. Et que ce soit ferme chose & estable à toûjours, nous avons fait mettre nostre scel à ces Lettres; sauf en autres choses nostre droit, & l'autruy en toute. Donné à Roüen ou mois d'Octobre l'an de grace MCCCCXV. & de nostre Regne le XXXVI. Par le Roy en son Conseil auquel estoient Messieurs de Guienne & de Berry. Gontier. *Ch. de Nantes Arm. T. cassette. B. n. 22. Arm. L. cassette B. n. 3.*

CXCV.

4. Novembre. *Verbont tusschen de Prelaten, Edelen, ende Steden van Brabant waer by vast ghestelt word dat sy, soo eenighen last ofte Kommer hun toequame, ofte iemandt aen den Hertogh ofte synen Landen eenighen Kommer wilde toebrengen, sy dat wederstaen sullen met lyf en goed Gegheven op den 4. November 1415.* [Le Lustre & la Gloire du Duché de Brabant. Part. 2. pag. 17. ann. 1415.]

C'est-à-dire,

„ Union & Confederation entre les Prelats, les „ Nobles & les Villes de Brabant portant „ qu'ils se tiendront inseparablement unis, „ & que si quelqu'un venoit à les molester, „ eux, ou le Duc leur Prince, ou ses „ Païs, ils repousseront ces injures aux dé- „ pens de leurs Biens, & de leurs vies. „ Fait le 4. Novembre 1415. ANNO 1415.

IN den naeme des Vaders, des Soons, ende des Heylighs Geest Amen. Allen den ghenen die dese jeghenwoordighe Letteren sullen sien, ende hooren lesen, by den ghedoeghe ons Heeren, Jan van Gembloers, Jan van Haffligen, Otto van Vilers, Roeloft van Vlederbecke, Peeter van Sinte Bernaers op de Schelde, Alout van Sinte Michiels t'Antwerpen, Geert van Perck, Jan van Hilissem, Jan van Everbode, Jan van Tongerloo, Jan van Grimbergen, ende Gysbrecht van Jette, Abden; Peeter van Luxembourgh, Greve van Coversant ende van Brainne, Heere tot Edingen: Ingelbrecht Greve van Nassauwen, Heere van der Lecke ende van Breda; Jacop Heere van Apcoude, van Gaesbeke, van Putte, ende van Streyen, Erfmaerschalck van Henegow, Willem Grave van Zeyne, Heere van Sint Achtenrode; Engelbrecht van Edingen, Heere van Rameru van der Foulien, ende van Tubecke; Thomas Heerre van Diest, ende van Zichenenen, Bourghgrave van Antwerpen; Jan Heere van Welenmal, ende van Phaleys; Erf-Maerschalck van Brabant; Jan van Pfuntrien, Meester van Chantrain; Hendrick van Bautershem, Heere van Bergen op ten Soom; Henrick van Bergen, Heere van Grimbergen, ende van Melyn syn Soene; Jan van Schoenforst, Burghgrave te Monjouwen, Heere van Flamengeryen, ende van Waelen; Jan Heere van Rotsealer, ende van Botselaer, Erf-Hoefmeester van Brabant, Jan van Luyk, Heere van Hooghstraeten; Jan van Horne, Heere van Petweys; Jacob Heere van Ghete; Jacob Heere van Sombreffe; Ancel Heerre van Tragenges; Engelbrecht van der Marcke, Heere van Lommerval, ende vander Vogelen Sanck; Raes van der Rivieren, Heere van Nederlinter, Willem van Meerhem, Heere van Boxtel; Jan Soene te Diest; Jan Soen te Welemael; Hendrick van der Leck, Heere van Hezewyck; Jan van Berlaer, Heere van Helmont, ende van Keerbergen; Symon Heere van Faugneles; Hendrick Heere van Heverte, ende van Goycke, Erf-Cammerlinck van Brabant; Arnt van Craynhem, Heere van Grobbendoneck; Daniel Heere van Bouchault, van Hembeke, van Lovenhem, ende Borghgrave van Brussele, Jan van Grimbergen, Heere van Asche; Alaert Heere van Reme; Jan Heere van Marbays; Jan Heere van Witham; Hendrick van Witham, synen Broeder; Jan van Diest, Hendrick van Diest, Heeren van Rivieren; en Staes Heere van Vertain; Jan Heere van Meghem; Robbrecht van Sponty, Heere van Wavere; Lybrecht van Meldert, Heere van Bruedelingen; Wauter van Kersbecke, Heere van Goitsenhoven, Hendrick van Rotsealer; Jan van der Aa, Heere van Hooghstein, Jan van Witham, Heere van Bautersem; Gerrit van Bergen, Heere van Merxen; Jan van Halen, Heere van Lillo, Gielis van Boukhoult; Wouter van Wingen; Raes van Lintere, Rogier van Pietershem, Heere van Leefdael; Jan Heere van Pietershem; Dierick van Meehem, Soen te Boxtel, Jan Heere van Huldeberghen; Robbrecht van Asche; Jan van Ranst, Heere van Mortsele ende Kessel: Jan Heere van Glymes; Jan Herre van Dongelberghe; Raes van Granen, Heere van Malem; Willem van Ranst, Heere van Vriemde, ende van Millegem, Hendrik van Walhain; Philips Heere van Geldorp; Dierick van Haestricht, Haren van Venloe; Willem van Gent, Heere van Meerewyck; Jan van Liere, Heere van Nordewyck; Jan van Kersbeke; Jan Heere van Lismael; Gerit van Lintere, Willem van Montenaken, Heere te Grase; Jan Bernaige; Heere Percke, Jan van den Bosch, Borghgrave van den Vueren; Jan Heere te Vanghe; Baudewyn van Graven, Aert van Galdenaken, Symon van der Coudenborgh, Heere tot Oplintere; Jan van Duldegen; Hendrick van Goelhem: Arnt van den Houte; Claes de Swaefs; Jan de Swaefs; Waelrave van der Delft, Heere van Bourghvliet, ende van der Hoogerheyden; Arnt Heere van Ymersele, ende van der Hameyden; Hendrick Dickbier, Heere van Mierde; Jan Heere van Schoen-

ANNO 1415. Schoenhoven, Jan van Schoenhoven; Willem van den Berghen, Heere van Orbeys, Bourgh-grave van Geldenaken, Hendrik Heere van Grossélt, ende van Ringhbergh; Adam van den Berghen, Heere van Lembourgh; Andries van Merode, Heere van Franckenbergh, Borgh-grave van Limbourgh; Jan Hoen van Vuerendale, Claes Hoen, Heere ten Broecke; Reynier van den Berghen, Heere te Guel; Jan van Halsbergh; Reynier Heere van der Nieuwerbourgh Choossyn; begyn Daniel Hoen; Reynaert van der Nieuwerbourgh, Jan Guyn van Astenrode; Godewaert Dobbelstein, van Dodemode; Goossen van Cortenbach; Arnt Reynier van Halsbrecht; Dierik van den Berge; Gheert van Cortenbach, Arnt van Sevel; Ghoossen van Savel; Geert van Eyckhoudt; Willem van Rodersbeeck, die men heet van Schosbegh; Adam van Guttighoven; Vrank van Hulbergh; Wernier van Berbonne; Genault van Coldenborgh; Vranck van Bielsteert; Leonnaert van Rodesbeeck; Coenraet van Besenrode; Arnt van Hoemen; Christiaen van Ringhberghe; Geert van Peetershem; Arnt van Elderen; Pouche van Welckenhuyse, Heere van Cleermont; Wereaert, van Grossélt; Baudewyn van Monjardin; Geert van den Boomgaert; Adam van den Bongard; Willem Heer van Arkentel; Peeter van Cortenbach; Comongnemeesteren, Schepenen, ende Raedt der Stadt van Loven, Schepenen, ende Raedt der Stadt van Brussel; Schepenen ende Graef der Stadt van Antwerpen; van s'Hertoghen Bosch; van Triecht, van Thienen; van Leeuw; van Nyvele, van Diest; van Herentals, van Liere; van Herschot; van Breda; van Sichem, van Berghen op ten Zoom, van Steenberghen, ende van Geldenacken, voor ons, ende voor alle d'andere smaele Steden, ende Vryheiden des Landts van Brabant, Borgemesteren, Schepenen, ende Raedt der Steden van Limbourgh, van Walkenborg, van Daelhem, van Roede, van Wassenberghe, van Gangelt, van Mille, van Vught, van Kerpen, van Lomeshem, ende van Spremont, Saluyt in onsen Heere. Cont sy allen, dat wy aensiende, ende merckende de groote trouwe, ende vrienschap die wy altyt ghehadt hebben elck metten anderen, ende in toecommende tyden hebben, ende onderlinghe houden willen, ende om te schouvene alle rancoer, twist, ende discoert, die hier naemals op commen, ende gevallen mochten in den Lande, sunderlinghe aensiende die eere, oorboir, ende prouffyt ons ghenedighs Heeren Hertoghen Jans outsten Soens, Saligher ghedenckenisse ons liefs Heeren Hertoghen Anthonis, dies siele Godt ghenedigh sy, ende des ghemeyns Landt van Brabant, om eeuweleck ongeschiden, ende onghesundert te gader te blyven in vrientschap, trouwen, ende eendrachtigheiden, hebben gheaccordeert, ende over een gedragen voor onse oir, ende naecommelinghen alle Pointen ende Articulen als hier naervolghen, te houden vast, ende gestade, ende ons daer toe verbonden elck met anderen t'eeuwelicken dage.

I. In den eersten soo hebben wy gheloeft, ende gheloven d'een den anderen in goeden trouwen, ende in seckerheyden ten Heylighen ghesworen, dat wy voortaen eeuwelyck duerende d'een by den anderen blyven selen eendrachtelyck, ongescheiden, ende onghesundeert.

II. Ende waert dat ons, ofte den Lande, oft eenighen van ons eenigen last oft commer toequame, om deser oft om eenighe andere saecken willen onsen genedighen Heere, oft syne Lande aengaende, die sullen wy elck den anderen helpen wederstaen, met onsen Lieve ende Goede, ende met alle onse macht, ende sullen elck metten anderen by een blyven sonder eenighe ontschout daer teghen te sueckene in eeniger manieren.

III. Ende waert saecken dat wy, oft ymant van ons, oft eenigh singulier persoen in den Lande van Brabant ende van Overmaese gesetten, hier jeghen ginghe, ende dade, oft riede, oft oick hier jeghen rebel ware in eenigher manieren, dat wy dan, ghelyck voorsz. is, den ghenen, ofte die ghene die dat dade, oft daden, bedwingen souden, ende helpen bedwinghen ende alsulck hebben met haren live ende goederen, dat hy, oft sy hier by blyven souden moeten, sonder afflaten, alsoe verre als wy Prelaten ende gheestelycke persoonen voorsz. ons daer inne verbinden moghen met rechte, ende nyet anders, end geloven voorts d'een den anderen te helpen houden elx anders Privilegien, Charteren, Rechten, Usagien, Constuymen, ende Heerbringhen sonder arghelist, in oirconden ende getuygenisse hier af hebben wy alle t'sammentlick onse segelen hier aen doen hangen. Gegeven in t' jaer ons Heeren duysent vier hondert ende vyfthien op ten vierden dagh der Maent van Novembri. ANNO 1415.

Aldus ghetroken uyt het Manuscript Privilegie-Boeck van onse Lieve-Vrouwe Natie, ende is naer voorgaende Collatie met het zelven bevonden te accorderende, by my J. B. Ansems Protonots. Apost. Not: Reg. 1699.

CXCVI.

SIGISMUNDI *Imperatoris Laudum ut telonia nova ab* ADOLPHO *Duce Montensi, nec non novæ Munitiones Mulhemii, & Duitii &c. contra, atque è regione ac viciniâ Civitatis Coloniensis tempore belli, quod prædictus* ADOLFHUS *cum Archi-Episcopo Coloniensi S. R. Imperii Electore, & Urbe præfatâ habuit, erectæ tollantur. Actum Constantiæ, die Jovis ante Festum S. Georgii Anno* 1417. *Regni sui Hungarici &c. XXXI. Romani verò VII.* CUM *Mandato ad Magistratum Coloniensem, ut sumptus hanc in rem faciendos præstent. Datum Constantiæ* 15. *Maji Regnorum suorum Hungarici quidem &c. XXXI. Romani vero Anno VII.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 393. Le même dans ses Reichs Satzungen Theil 2. pag. 96.] 1417. 29. Avril.

NOS SIGISMUNDUS DEI gratia Romanorum Rex Semper-Augustus; Hungariæ, Dalmatiæ & Croatiæ Rex, &c. omnibus & singulis notum facimus, & præsentibus Litteris testificamur.

1. Quamvis Regia dignitas, in quam nos divina omnipotentia & mera gratia collocavit, Regium nostrum animum continuò sollicitat atque urget, ut scilicet omnes nostras curas & cogitationes ad quæcumque incommoda, turbas & bella ab omnibus nostris & Imperii Subditis & fidelibus avertenda, ac pacem ac quietem procurandam conferamus: tantò tamen cor nostrum magis accenditur, ac tantò magis sollicitum est, eas dissensiones ac bella, quæ inter præcipua nostra & Imperii membra, Electores nimirùm aliosque potentes Principes exoriuntur, componere atque extinguere, quantò inde nobis & Imperio, atque adeò publicæ saluti majora incommoda & detrimenta existere possunt.

2. Quum ergò bello illo, quod inter Archiepiscopum Coloniensem, Sacri Romani Imperii per Italiam Archicancellarium, dilectum nostrum Cognatum & Principem Electorem, ejusque Episcopatum, ut & Civitatem ac Cives Colonienses, nostros & Imperii dilectos fideles, ab una, & Illustrissimum Principem Adolphum Ducem Montensem, Comitem Ravensbergi, &c. dilectum nostrum Cognatum & Principem, ab altera parte, exortum & gestum est, publica utilitas longo tempore impedita, regiones vastatæ, & plurimi utriusque partis Subditi tam corpore quàm fortunis plurimum læsi, atque ad extremam inopiam redacti sint: Regius noster animus, hisce malis mederi cupiens, ita commotus est, ut Coloniam atque Aquisgranum coram, ad dissidium & bellum hoc componendum, nos contulerimus. Postquàm vero ab utraque parte hujus causæ cognitio nobis permissa fuit, quemadmodum ea quoque jure ad nos pertinet; multa quidem, de quibus contendebatur, capita, communicato cum aliquot nostris & Imperii Principibus, Consiliariis, Comitibus, Nobilibus & aliis fidelibus, consilio, declaravimus, atque inter utramque partem per sententiam nostram conciliavimus, ut videre est ex Litteris nostris Regiis, quas super iis rebus fieri, & utrique parti dari jussimus.

3. Quia tamen duo illa puncta, nimirùm de novo

ANNO 1417. vo teloneo sive vectigali imposito, necnon de novis à præfato Duce Adolpho belli tempore excitatis operibus ac munimentis, tam plenariè decidi ac declarari non potuerunt: duorum istorum capitum cognitionem ac decisionem, de utriusque partis consensu ac voluntate, Nobis Imperii Conventum in Urbe Constantiensi habentibus, reservavimus; sicut etiam in prædictis Regiæ nostræ Majestatis Litteris, Capitum istorum mentio fit, his verbis: *Ad illud, quod prædictus Adolphus negatur ullum jus habere, nova vectigalia tam terrâ quàm aquâ, tam Urbis quam Episcopatus Civibus & Subditis imponendi, vi earum Litterarum, quas dictus Adolphus, ejusque prædecessores ea de re consignarint, quodque eas idem renovare teneatur; respondit prædictus Dux Montensis, patrem suum jus hoc vectigalium à Romanis Imperatoribus & Regibus, nostro Patre & Fratre, necnon alio quodam Romanorum Rege, Cognato nostro & Fratre, atque insuper alio Romanorum Rege, qui intereà fuerit, atque adeo à sacro Romano Imperio cum feudi investitura accepisse, idque Litteris se docere posse, quibus nemo excipiatur aut immunis pronuncietur; quæ porrò ad ipsum à Patre pervenerint; nec cuiquam licere ipsius vectigalia impedire aut deteriora facere in eo jure, quo feuda Imperialia imminuere fas non est.* Super hoc capite pars utraque compromisit & consensit, ut ejus decisio secundùm jus penes nos maneat, atque intra hodiernum diem & festum Purificationis B. Virginis, ab utraque parte Legati ad nos Constantiam, vel aliò, ubi tum erimus, mittantur, qui ex veris Documentis & Litteris totius rei veritatem clarè nos edoceant; utque nos intra hodiernum diem & Festum S. Georgii sententiam definitivam pronunciemus.

4. Ad alterum verò controversiæ caput, quo prædicto Duci mandatur, ut nova opera & munitiones tam Mulhemianas quàm Monhemianas, bello hoc durante excitatas, funditus demoliatur; idem Dux respondit, Mulhemum & Monhemum ex antiqua & paterna hereditate ad se pervenisse, & utrumque locum à parentibus & majoribus suis inclusum, munitum & immunitate donatum, & in suo dominio situm esse: ac proinde sperare atque existimare, quod ibi exstructum atque ædificatum sit, jure à se exstructum atque ædificatum esse, neque ad cujusquam pertinere damnum aut injuriam, eoque ad ejus demolitionem minimè teneri, sed potiùs æquum esse, ut patrimonii sui jus integrum sibi relinquatur: nihilominus idem Dux consensit, ut dictæ illæ substructiones & munitiones, nostras in manus consignentur, ea conditione, ut pars utraque amicos sive Legatos suos proximis Calendis Februariis aut circiter ad nos mittat, cum plenis & omnibus eò pertinentibus Documentis & testimoniis; utque nos ante Festum S. Georgii litem hanc sive controversiam sententiâ nostrâ ex jure terminemus. Quòd si neutra partium ad designatum illum diem Legatos suos miserit, ut nobis intra præscriptum terminum sententiam ex jure ferre liceat: at si intra constitutum illud tempus id non fiat, Nos quidem in sæpedicti Ducis potestatem munitiones illas & substructiones restituamus ac resignemus.

5. Posteaquam ergò intra præfixum illum terminum partis utriusque Legati sive Deputati ad nos Constantiam venerunt, sententiam nostram super duabus illis controversiis sive capitibus audituri; ac nos, assumtis in consilium:

Reverendissimo Archiepiscopo Strigoniensi, Sanctæ Romanæ Apostolicæ Sedis Legato, Cancellario nostro,

itemque Joanne Archiepiscopo Rigensi,

Andrea Coloniensi, Georgio Passaviensi, Georgio Tridentino, & Simone Traguriensi } Episcopis.

Nec non Illustrissimis Principibus { Rudolpho Duce Saxoniæ & Luneburgi, Sacri Romani Imperii Archimarescallo, Friederico Marchione Brandenburgico, Burggravio Norimbergensi, Sacri Rom. Imp. Archicamerario } dilectis nostris Cognatis atque Electoribus.

ut & Ernesto, Gulielmo, Henrico & Othone, Comitibus Palatinis ad Rhenum, Ducibus Bavariæ; Alberto Duce Saxoniæ & Luneburgi; Friderico Marchione Misniæ & Landgravio Thuringiæ; & Bernardo Marchione Badensi. ANNO 1417.

Præterea Nobili { Rudolpho Marchione in Hachenberg, Domino in Roetelen & Susenberg, Ludovico Comite Otingensi, Gunthero Comite Schwartzenburgio, Domino in Reims, nostræ Aulæ Præfecto Juridico, Eberhardo Comite Nellenburgensi, Conrado Comite Freiburgensi, Domino in Welschen Newenburg. Joanne Comite Lupfensi, Landgravio in Stulingen, &c. ac tandem Alberto ab Honlach.

Strenuo { Frischansio à Bodmer, Joanne Conrado à Bodmer Equite, Huberto Marescalco à Bappenheim, Vigelio Schenck à Geirn, Casparo à Clingenberg,

multisque aliis Nobilibus & Jurisconsultis sive Doctoribus, utramque partem & ab eis producta Instrumenta, testimonia, contradictiones, responsiones, & quidquid ad causam hanc spectat, plenè audivimus, & varia Cæsarea ac Regia Diplomata, res judicatas, aliasque Litteras ad vectigalium jus pertinentes, & ab antiquis temporibus hucusque concessas, diligenter inspeximus ac trutinavimus: animo præmeditato, & maturo præfatorum tam Ecclesiasticæ quàm Sæcularis dignitatis Principum, Comitum, Nobilium & Doctorum, nostrorum fidelium, consilio, Deum & justitiam unicè præ oculis habentes, ex jure hanc sententiam pronunciavimus.

6. Primùm, ut quantum ad vectigalia, prædictus Dux Adolphus eas Litteras, quas tam ipse, quàm ipsius pater & mater Reverendo in Christo Patri Coloniensi Archiepiscopo ejusque Ecclesiæ & Subditis, ut & Civibus Coloniensibus concesserunt, ut & jura super ea re pronunciata & facta, & à sæpe nominato Duce Adolpho per juramentum confirmata, prout ea sonant, & tam ex illis quàm ex aliis Litteris & Diplomatis doceri possunt, integra servet, uti frui permittat.

7. De secundo articulo, nimirum de novis illis operibus & munitionibus, similiter matura habita cum prædictis nostris Principibus, Comitibus, Nobilibus & fidelibus, deliberatione, eodem etiam Adolpho non ignorante nec invito, ex illa, qua ex compromisso in eundem Adolphum uti nobis licet, potestate, decrevimus ac decidimus, hocque ipso jubemus, ut omnia ista nova opera & munitiones, tam ab Adolpho Duce Mulhemi & Monhemi ex illa, quàm ipso Archiepiscopo ex altera parte ad Wisselingam, Tuitium, & Rilam constructa ædificia ac propugnacula, funditùs sine ulla mora aut recusatione dejiciantur. Quem in finem certos homines ablegare volumus, qui videant, nobisque fidem faciant, demolitionem hanc nulla mora interposita, nulloque excepto, opere ipso plenè completam ac perfectam esse.

8. Ut verò hæc sententia nostra tantò firmior habeatur, semperque maneat, ex plenitudine Regiæ potestatis, utrique parti, & earum singulis, hoc ipso seriò mandamus, ut sententiæ huic nostræ & rei judicatæ utrimque stent & satisfaciant, Mandatumque hoc nostrum inviolabiliter servent atque exequantur, nisi nostram & Imperii indignationem incurrere velint. In cujus rei fidem Diploma hoc Regiæ nostræ Majestatis sigillo muniri curavimus. Actum Constantiæ, anno millesimo quadringentesimo decimo septimo, die Jovis ante Festum S. Georgii; nostri Regni Hungarici, &c. tricesimo primo, Romani verò septimo.

MANDATUM INHIBITORIUM AC DEMOLITORIUM.

NOS SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus; necnon Hungariæ, Dalmatiæ & Croatiæ Rex, &c. Honorabilibus, Consulibus, Senatoribus & universis Civibus Civitatis Coloniensis, nostris & Imperii dilectis fidelibus, significamus, quum non ita pridem latâ sententiâ decre-

Anno 1417. cretum à nobis & pronunciatum ſit, nova illa opera & propugnacula Mulhemi & Monhemi excitata, ſine ulla mora aut impedimento penitus funditusque dejici atque tolli oportere; cum in finem Strenuum virum, Georgium à Zedelitz, Miniſtrum noſtrum & fidelem dilectum, harum Litterarum latorem, à nobis ablegatum, eique in mandatis eſſe datum, ut actui iſti interſit, ac omnia iſta nova opera ac ſubſtructiones, ſive muri, aggeres, ſepimenta, ac quodcumque tale fuerint, nullo penitus excepto, ſuperiori bello de novo excitata, dirui, ac funditus complanari curet. Quod ſi forte ab iis, qui prædicta propugnacula ac ſubſtructiones hactenus noſtro nomine tenuerunt ac cuſtodierunt, ſumptus aliqui facti, & dignis propugnaculis atque ſtructuris impoſiti fuerint: nos vero id in primis ſatagamus, ut noſtræ & Imperii regiones, viæ atque itinera iſtis in partibus, quæ ab ejusmodi propugnaculis imminent, periculis & damnis liberentur: eaque propugnacula vobis admodum vicina ſint: petimus à vobis ſerio, ut demolitionem hanc re & conſilio juvetis ac promoveatis, atque etiam ſumtus, ſi qui facti ſunt, perſolvatis, quemadmodum vos facturos Nobis certo ſpondemus. In quo nobis quidem rem gratam facietis, ac viciſſim vobis ac Civitati Regiam noſtram gratiam & favorem pollicemur. Datum Conſtantiæ, XV. die Maji, noſtrorum Regnorum, Hungarici quidem, &c. triceſimo primo, Romani vero anno ſeptimo.

CXCVII.

20. Juillet. **Hollſteiniſcher Revers / an die Stadt Hamburg / daß die ihnen von beſagter Stadt / wieder den König in Dennemarck leiſtende Hülff Ihren Privilegien unſchädlich seyn ſolle. Geben zu Hamburg den Dienſtag vor St. Jacobs-Tag 1417.** [Lunig Teutſch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abſ. 10. pag. 4.]

C'eſt-à-dire,

Revers donné par le Duc de Holſtein, à la Ville de Hambourg portant que le ſecours qu'elle doit lui donner contre le Roi de Dannemarc ne pourra être tiré à conſequence contre ſes Privileges. A Hambourg le Mardi avant la Fête de St. Jaques 1417.

Wy Hintik von Godes Gnaden / Fürſte tho Stormarn / tho Hollſtein und Schouwenborch Grave: Und wy Hinrich / Alff und Gerd / van derſylven Gnaden Hertogen tho Schlewick / tho Hollſtein / Stormarn u. Schouwenborch Graven / bekennen apenbar in dieſem Breue allene / dat Uns oder Unſen Erven de Erſamen Burgermeiſtere und Rathmanne und Burgere tho Hamborch van Privilegien wegen / de Unſe Olderen und Vorfaren ohn gegeuen und beſegelt hebben nenerley Hülpe oder Folge gepflichtig ſyn / tho Unſen unnd Unſer Landen Noden / doch ſo hebben de ermeldten Burgermeiſtere unnd Raed-Mannen und Börgere fründtlicken angeſehen / Unſer Lande und Lüde anliegende Kriege und ſchwate Noede / alſe nu Könick Erich van Dennemarck unſe Stede und Schlote beſtellet hefft / ſo dat de ermelten Borgermeiſtere / Raetmanne und Borgere van freyen guden Willen und ohnbedrungen uns an unſen Nöden und deſſen yegenwartigen Kriege fründlicken byſtändig und hülplick weſen willen / des hebben wy nach Rade / Vullbordt und mete wetende Unſes trüwes Rades / und de ergenandten Borgermeiſter / Raetmanne und Borgere Uns umme Byſtand und Hülpe mit eendrechtigen wolberadenen Mode / unter andern verdragen in dyſer Wyſe / wann de ergenanten Burgermeiſter / Raetmanne und Burgere ehre warhafftigen Hülpe tho dieſem yegenwardigen Kriege uthgemacket hebben / wat de unſe danne ſamptlecken mit ohn wunnen / an fangenen / Perden und aller reyſiger Haue / dat ſchöllen wy tholicke delen und buten na Mantalle / neme wy ock Waare edder Vehe / det ſchöllen wy allene beholden / doch ſchöllen wy ſodanede Vehe den geven / de van der van Hamborch wegen tho unſer Hülpe kamen / en mede delen tho eren Koſten. Wonne wy ock ſamptlicken Stede oder Schlote / de ſchölen wy ock allene beholden / nene Delinge edder Büte davon tho doende / und up dat de vorbenömeden Burgermeiſtere / Raetmann und Bürgere ehrer Hülpe und Woldat mit uns genöten / alſe ſe billicken ſchölen; Hierümme weret / dat ienich Förſt / Here / Ridder / Knape offe Stede der genanten Burgermeiſter / Raetmanne und Bürgere yegenwardich / offt an thokomeden Tyden Viende wurden / umb ſothaner Hülpe und Byſtandes willen / als ſy uns nu an unſem Kriege doen / ſo ſchölen wy und unſe Eruen ſchöllen und willen der ergenannten Förſten / Heren / Riddern / Knapen und Steden Viende von ſtund an mede werden / und up unſe egen Koſt und Eventüer mit unſeren Riddern / Knechten / Land und Lyden by der vorbenannten Bürgermeiſtern / Raetmanne und Burger Hülpe treülycken bliven / alle dewyle dat de Fheide wart / ock ſo ſchölen wy noch unſe Erven ſchöllen und willen uns mit den vorbenannten König Erich / offt andern Förſten / Heren oder Steden de om des ergenannten Königes Hülpe ſyn / offte noch ſyne Hülpere werden / nenerley Wüſe ſonen edder freden / wy hebben de vorbenömten Bürgermeiſtere / Raetmanne und Bürgere an der Söne unde Frede mede begrepen / und wohl beſorget. Geſellet ock / dat de vorbenömeten Bürgermeiſtere / Raetmanne und Byrgere umme anderen jenniger Sacke willen jenich Fürſte / Here / Riedder / Knape edder Stede ſcheiden wollen. So ſchöllen wy und unſe Erven ſchölen und willen ehn mit unſen Riddern / Knechten / Landen und Lyden byſtändig und behülpen weſen / under unſen Koſten und egenen Eventhuer / war wy ehrens Rechtens mächtig ſyn / wann ſe uns effte unſen Eruen dartho eſchen: Und weret / dat wy effte unſe Erven umb der ergenannten Bürgermeiſter / Raetmanne und Bürgere willen / jemandes Viende wurden / alſe vorgeſchreuen ys / ſo en ſchollen ſich deſülven Bürgermeiſter / Raetmanne und Burger mit den Förſten / Heren / Riddern / Knapen offte Steden nicht freden edder ſonen / ſe en hebben uns edder unſe Erven an dem Frede unde Sone mede beſorget / unde umb düſſer fründlicker Woldat und Hülpe willen / de de vorbenömeten Burgermeiſter / Raetmanne und Burgere tho Hamborch uns nu an unſen Möden doen / ſchölen der Stadt Hamborch / Privilegia, de unſere Olderen und Vorfahren offte wy gegeven und beſegelt hebben / nergend mede gebrocken / gekrencket / mißbrucket / offt gemendert weſen: mehr allerley Privilegia ehn van unſen Olderen und Vorfahren und uns gegeven ſchölen an vuller Krafft und Macht bliven / als die van Anbegine waren / ock ſo ehn ſchölen wy edder unſe Erven / en ſchölen nach willen / als wy ock nicht mögen de ergenannten Burgermeisſter / Raetmanne und Burgere in tho kommenden Tyden tho jeniger unſer Lande Hülpe eſchen edder drengen / ydt en wäre dat ſe by fryem Willen und umb Fründſchop willen / uns offte unſen Eruen an unſem Röden wor mede helpen wolden / alle u. etzliche vorgeſchreuen Stücke lauwen wy Graue Hinrick / Hertig Hinrick / Hertig Aleff und Hertig Gerd vorbenömet / den ergenanten Burgermeiſtern / Raetmannen u. Burgern tho Hamborch / ſtede / faſt u. unverbracken tho haldende / ſonder jenigerley Wedderſpracke Arg edder Liſt / an guden Truwen / tho mehrer Tüchniſſe düſſer vorgeſchreuenen Stücke hebben wy Graue Hinrick vor uns und unſe Eruen / und wy Hertoch Hinrick vor der ergenannten Hertoch Aleff und Hertogen Gerde unſe Brodere vorbenömet / und unſe Eruen unſe Inſegel witlicken / und mit guten Willen vor deſſen Bref gehangen hetten / gegeuen und geſchreuen in unſer Stadt Hamborch nach Gades Bord verteinhundert Jahr / darna an dem ſöueteinden Jar des Dinſtages vor S. Jacobs Dage des H. Apoſtels. Tho mehrer Witlichkeit heben hieran und auer geweſen den Erſamen H. Herman Buren tho Lübeck / Schwerin und tho Hamborch Domherr / Here Marqvart Flotouwen tho Schleßwick Domherr / M. Aerman van Hamme / u. Here Marqvart woren tho Hamborch Vicarius unſe Cantzler / Hinrick Brochdorp / Here Hinrickes Sone Knape Vaget tho Segeborch / Joh. van Drago tho Itzhoe und Marquart hatten tho Segeborch Bürgermeiſter unſe leuen Getruwen.

CXCVIII.

Heüraths-Abrede zwiſchen Hertzog Heinrich / und Bernhard Gebrüdern zu Braunſchweig und Lüneburg nomine Ottens **Hertzog** Bernhard **Sohn eines / dann den Herrn Graffen** Hermann **zu** Eberstein, **von wegen deſſen Tochter** Elisabeth **andern Theils geſchloſſen. Worinnen der Graff verſpricht nach beſchehenen Beylager ſeine Herrſchafft Eberſtein mit allen Zugehörungen denen Hertzogen zu einantworten / und ſolche mit geſambter Handt zu beſitzen / Jedoch ſollen auch beſagte Hertzogen Jenem das Schloß Neuſtadt auf ſein Lebtag uberlaſſen. Geſchehen des Sonnabends am Palm-Abend Anno 1418.** [Lunig Teutſches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 4. Abſatz 4. pag. 386.] 1418. 19. Mars.

C'eſt-à-dire,

Traité de Mariage entre Henri & Bernard *Ducs de Brunswich-Lunebourg pour* Otton

ANNO 1418.

Otton Fils dudit Duc Bernard *d'une part,* & Herman *Comte d'Eberstein pour sa fille* Elisabeth *d'autre part. Le Comte y promet, que le Mariage étant consommé, il remettra aux Ducs sa Seigneurie d'Eberstein avec toutes ses dependances, & se contentera de la posseder en commun avec eux; En échange de quoi, ils promettent aussi de lui ceder le Chateau de Neustadt, pour sa vie durant. Fait le Samedi avant le Dimanche des Rameaux.* 1418.

VOn Gades Gnaden/ wy Herman Greve tho Eberstein/ und Herr thor Lippe/ bekennen apenbar in dyßem Breffe vör alles weme/ dat wy uach Rade unser Herren und Fründe/ und unser leven getrüwen Mann/ uns mit dem hochgebarnen Förßten/ Hertogen Berende unde Hertogen Hinricke Brödern/ Hertogen tho Brunschwig und tho Lüneborg/ unsen leven Herrn und Fründen/ gütlicken gesamet/ und in Frundschop vereinet und vortragen hebben in waserley Wyse: Also dat wy ehrgenannte Grefe Hermann schöllet und willet/ de Edelen Jungfruwen Elisabeth unse leve Dochter/ tho der Ehe loven und geven/ dem hochgebaren Förßten/ Hertogen Otten/ des ehrgenandten Hertogen Berends Söhne/ und wy schollen und willen ör tho Brutschatte mede loven und geven unse Herschop tho Everstein/ mit Schlöteu/ Landen und Lüten/ mit Mannschop mit Lehnen/ Geistlicken und Wertlicken/ mit Güder fry und egen/ und mit allen Thobehoringen/ wo men de benömen mag/ mit namen dyße nagescrl. Schlöte/ Ertelsen/ de Ramelschenborg/ unse Helffte an Ohsen/ Ottenstein/ unse Theel an Holtesminde mit allein Rechte und Thobehörungen/ alse dat unse ys/ unde fortmehr alle Rechtichheit/ Geistlick und Wertlick/ de wy heben und erwerven mögen in der Herschop van der Lippe/ an Schlöten/ Steden/ Landen und Lüden/ unde was vörder uns und unser ehrgenannten Dochter Jungfruwen Elisabeth von Rechtswegen tho kamen und anfallen möchte/ tho jennigen Tyden/ unde wat wy des vorscrl. Gudes van den Rom. Ricke/ oder van andern Geistlicken oder Weltlicken Heren tho Lehne hedden/ dat schöllet wy unde wyllet ön in unsen Breven opdragen/ wann so dat van uns eschet.

Vortmehr wann dyße vorscrl. Fründschop mit dem ehrgenanten Hertogen Otten/ und unser Dochter Elisabeth also gegahn/ unde endiget ware/ so schölle wy unde willet den vorscrl. Förßten van Brunschwig unde Lüneborg/ unde Hertogen Otten/ Hertogen Berends Söne/ und ören Erven/ de vorgenömeten Schlöte/ und alle öre Rechtichheit/ Lande und Lüde in aller Wyse alse rede vorgeröhrt ys/ van stund antworden/ und mit ön einnehmen/ und tho samende inne hebben/ und de Amptlüde der Schlöte uns sämbtlicken löven unde schweren schöllen/ truwe unde hold tho syende/ alse wöntlick ys. Und hierinne uns wederstadinge tho doende/ schöllen de vorgenömeten Förßten/ Hertogen Berend und Hertoge Hinrick uns van stund an antwörden öhr Schlott de Nieustadt mit alle öhren Thobehörungen/ unse levetage tho bruckende/ Unde wy möget und schöllen dar Amptlüde setten/ nach Rade der Verscrl. Förßten/ die öhre Mann edder Landsaten syn/ und welcken Amtmann wy na öhrem Rade dar also setteten/ schall den vörgenometen Förßten unde uns laven unde schweren/ in alle Wise de Ampt-Lude der Herschop tho Everstein öhn unde uns gelaven unde geschwaren hebben. Ock schölle wy und möget in alle de vorscrl. Förßten Schlöten tho Huß wesen/ wann unde wor uns dat gelüstet/ und wor wy also wesen wyllet/ dar schall men uns schicken Koste unde Foder/ alse uns dat temelick wäre/ Unde de vorgenömeden Förßten schöllen uns nemen in öhren Rad/ und uns mit sick und öhrem Rade kleden.

Wäre ock dat Gott de Gnade geve/ dat wy by unser Hußfruwen/ Fruwen Ermegade/ mehr Kinder/ Söhne edder Döchter erwörven/ de schöllen de vörgenömeten Förßten truwelicken gelück öhren eigenen Kinderen verneegen unde vorstan/ unde in sölcken Stand schicken/ alse öhne wol temelick wäre/ des wy en wol geloven. Ock schölle wy alle unse Mannschop/ de Lehen van uns heben/ wysen an dem vörgenömeten Förßten und öre Erben/ un wy wysen de van stund an Se/ in Krafft und Macht des Breves und schöllet en ock antworden unse Register der Lehen und alle Breve/ de unse Herschop van Eberstein und van der Lippe anröhret/ unde wat wy dar nicht an hedden unde unmächtig wären/ dar schülle wy unsem Flieth truwelicken tho dohn/ vls wy förderst mögen/ dat öhn de wären/ doch scholle wie alle Geistlicke und Werltlicke Lehen in unser Herrschop van Eberstein vorlehnen/ dewyle wy levet/ und wene wir also mit werltlicken Gude belehneten/ den schöllen wy laten laven und schweren/ uns und den genannten Förßten und ören Erven truwe und hold tho wesende/ alse sick dat geböret/ unde dat desülve dat Gut van den genandten Förßten unde ören Erven nach unsem Tode vort an the Lehne empfangen wylle.

Ock schöllen de vörgenömeten Förßten und eöre Erven Fruwen Ermegade unser Hußfruwen öre Lifftucht/ alse Ertelsen/ mit tween hundert Ryneschen Gülden Geldes jahrlicken gülde betern/ also dat er de tho Ertelsen und syne Thobehöringen nach unsem Tode van stunde brücklicken werden/ unde Se des sünder Infall wol bewahren/ und unse Hußfruwe schall de vorgenömeten Förßten und öre Erven wedderumb ock wol vorwahret unde de Amtlüde tho Ertelsen tho settende/ und dat dat Schlot na örem Tode en jo werde unde unentfernet blive/ Also dat de Amptlüde/ Pörtner/ Tornlüde und Wechter/ so dicke alse dat noth werdt/ en laven unde schweren tho Erem Erve/ und unser Hußfruwen vorseer tho erer Lifftucht/ und dat desülven Amptlüde der Herrschop van Eberstein/ edder der Herrschop van Lüneborg gebarne und gehüldigte Mann syn. Wäre ock/ dar Gott vör sy/ dat de ehrgenannte Hertog Otto/ Hertogen Berends Sohn verfelle und affginge van Todes wegen/ er unser Tochter vorbenamet; So schullen se de in Lifftucht vorwahren/ mit rechten erem Schloten/ und allen synen Thobehöringen/ unde wes dar vörder tho de Hand were/ dar Hertogen Hinricks Hußfruwe seel. mede belifftüchtigt was

Alle dyße vorgeschrevene Stück und Articule sampt und einem jeden jeglicken besonder/ lave wy Herman Grafe tho Eberstein/ und Herr thor Lippe/ den vorgenömbten Förßten/ Hertogen Berende und Hertogen Hinricke Hertogen tho Brunschwig unde Lüneborg/ unde Eren Erven unde Nahkomlingen/ in guden truwen stede/ fäst und unverbracken tho haltende/ ahne alle List/ Und hebbet öhne dat also mit lifflicken Fingern stave des Eides tho den Hilligen geschwaren/ Unde des tho Urkunde unse Insegel daran gehenget heten. De geven ys na Gades bort veertein hündert darna in dem achteinden Jahre des Sonnavends an Palmen-Avende.

CXCIX.

20. Decembre.

Anderweite Einung Graff Eberharts zu Wurtemberg/ mit der Reichs-Stadt Eßlingen/ zu Fried und Beschätzung dero Landen auff acht Jahr beschlossen. Geschehen zu Kirchheim an St. Thomas Abend/ Anno 1418. [Lunig Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abs. 6. pag. 685.]

C'est-à-dire,

Union renouvellée pour huit ans entre Eberhard *Comte de Wirtemberg, & la Ville Imperiale d'*Eßlingen; *le Comte y promet sa Protection à la Ville & à ses Dependances pendant ce tems-là. A Kirheim la Vigile de St. Thomas* 1418.

WIr Eberhort Graf zu Würtemberg ꝛc. tun kunt mit diesem Brieff allermenglich/ daß wir durch bessier Nutzes/ Schirms vnd Frides willen/ vnser Land vnd Lüte/ vns mit den Ersamen/ Wisen/ den Burgermeister/ Rat/ vnd allen Burgern gemainlich Richen vnd Armen der Stett zu Eßlingen verainet vnd verbunden haben/ diese nechsten acht Jahr/ so nach einander nach datum diß Briefs komend sind/ in der Maß/ als hernach geschriben stet. Deß ersten sullen vnd wellen/ wir sie mit guten Truwen mainen/ noch wider sie nit sin/ noch mit In zu Krieg kommen/ noch Ir Viende in vnsen Schloßzen/ Landen noch Gebieten/ wißiclich nit halten/ hausen noch hofen/ noch sie keines wegs fürschieben/ noch inen zulegen/ die vorgeschriben Zit vnd Jar uß getruwlich vnd one alle Geverde. Und wir sollen vnd wellen die vnsern zu den von Eßlingen in Ir Statt zu In vnd von In wandeln vnd Ir Gewerbe triben lassen/ vnd in daz nit verbieten/ als lang diß Veräynung weret/ on alle Geverde. Were ouch/ ob jemand/ wer der were/ die egenanten von Eßlingen/ ir Burger/ die Iren/ vnd die In zu versprechen stend/ Edel oder Unedel/ geistlich oder weltlich angriff vnd beschädigte/ mit Mord/ Raub/ Brand/ Nom/ mit vnrechten vahen vnd widersagen/ oder andern Sachen/ mit Gewalt/ oder wider Recht/ wie das beschehe; Darzu sullen wir Inen mit den vnsern/ die denn der Stäte gelegen vnd geseßen sind/ getrulich vnd vngevorlich beholffen sin/ mit Zuziehen/ mit Nachylen zu frischer Getat/ von ainem Mittag biß zu dem andern/ so bald wir deß innen oder gewahr werden/ oder vnß/ oder vnsern Amptlüthen daz von Jnen verkünt/ oder gemanet werden/ vngeverlich. Und sullen ouch Jnen vnsre Schloß/ Stette vnd Vestinen offen sin/ zu allen iren Nöten/ wider menglich/ sich daruß vnd darinn zu behelffen/ die vorgeschriben Jar uß/ on all Geverde. Ouch wer es/ ob die egenanten von Eßlingen/ jr Burger und die Jren zu versprechen stend/ mit Gewalt/ oder wider Rechts überzogen und besessen wurden/ so sullen wir das getrulich helffen weren/ und darzu tun glicher wise/ alß ob es vnser aigen Sach vnd Getat wäre/ vnd vnß selber angieng/ daß sollich Gewalt vnd Vnrecht widerstanden vnd abgetan werde/ on all Geverde. Wer es auch/ ob jemant/ wer der were/ den egenanten von Eßlingen/ jren Burgern/ oder den Jrn/ vnd die Jn zu versprechen stend/ unglichs vnd wider Rechts thäten/ überziehen/ vnd die besitzen wurden/ oder wolten/ dorzu

sollen

ANNO 1418. sullen wir Jnen beholffen sin / vnd Jnen zweyhundert gewapneter Mann zu hilff und zu Geleger schicken / die bey Jnen als lang liegen sollen / uf vnsern Costen / biß solich Unrecht vnd Gewalt erkobert wirt: oder / biß sich derselb an glichen Rechten von Jnen benügen lassen will / in der Maaß / als hernach von des teglichen Kriegs wegen geschriben stet ungevorlich. Vnd ob soliche Geleger weren / ob sie den icht Sloßz gewunnen / dieselben Sloß sollen vnd mügen sy in selber hoben / vnd damit tun und lauffen / nach iren Willen / doch daz sie versorgen sullen / daz Unß / vnsern Dienern / noch den vnsern dhein Schad von deßelben Gewinnens wegen uferstande / noch doron komme / vngevorlich. Vnd ob die egenanten von Eßlingen zu solichen Sachen vnd Gelegern vnsers Gezeugs vnd Wercklüte bedürffen wurden / wenn sie vns den darum bitten vnd entbieten / so sullen und wellen wir Jnen vnsern Gezüg vnd Wercklüte darzu lihen vnd bruchen lassen; Doch daz wir dez keinen Schaden haben sullen / vnd an vnsern Schaden holen / vnd wider heim schicken sullen ohn all Geverde. Wer es auch ob icht gefangen wurden / so die Getät der von Eßlingen wer / vnd ob wir oder die unsern euch dabi weren / so sullen vnd mügen sie dieselben Gefangen zu iren Handen niemen / doch daß sie redlich gehalten werden / nach Kriegs-Recht / vnd daß ouch derselben Gefangen dehainer / so also gefangen wurden / nicht berechtet noch hingetan sullen werden / den mit vnserm Wissen vnd Willen / doch daß gen denselben Gefangen allen versorgt werde / das vnß / vnsern Dienern / noch den vnsern dein Schad von Jnen fürbaß mer beschehe / noch widerfar von der Gefängniß wegen vngeverlich. Were ouch / ob die egenanten von Eßlingen mit jemand / wer der wer / zu teglichen Krieg kemen / also daz in nit vollgan möchte / oder sy wider Rechts bekriegt wurden / wenn dann wir darumb vmb Hülff von den egenanten von Eßlingen ermant werden / mit Jrem offen ver-versigeltem Brieff / so sullen wir in den nechsten vierzehen Tagen nach Jr manung / drie vnser Rete schicken / gen Nallingen / gen Wiler oder gen Dürnkain / dahin sy denn zwen vß irem Rate / welche wir Jn benennen / ouch schicken sullen / vnd wie dieselben fünff oder der merer Teil vnder Jnen erkennen / womit vnd wie wir inen zu demselben teglichen Kriege beholsten sin sullen / daß sullen vnd wellen wir fürderlich vnd getrulichen tun / an all Geverde / alß lang biß der egenandt von Eßlingen von dem oder den / mit den sy also zu teglichen Krieg kommen weren / recht widerfort / oder sich dieselben an glichem Rechten benügen laßend ungeverlich. Vnd were / ob der oder dieselben mit den sy also teglichen Krieg hetten oder Jr Helffer dorzu bracht wurden / daß sy sich an Glich oder an Recht benügen / oder sich sus fruntlich mit Jn richten vnd ußsinen laußen wolten / vnd daß von Jnen nit ufniemen wolten / so sullen wir aber dry Unser Räte / vnd die egenanten von Eßlingen zwen Jrs Rates / welche wir Jn benennen / schicken uf ainen Tag / der in von vns verkünt würd gen Nallingen / gen Wiler oder gen Dürnkain / vnd wie sich dann dieselben fünff oder der mehrer Teyl vnder Jn aber erkennen / daß den egenanten von Eßlinge darinne uffzeziemend sy / daß sullen sy tun: täten sie das nit / so sien wir nit schuldig in fürbaß von derselben Sach wegen ze helffen / alles angeverlich. Were ouch / ob wir von vnser selbs wegen mit den egenanten von Eßlingen icht Zuspruch hetten / oder gewünnen / in Zeit dieser Vereynung / daß ein Person besunder oder mer angienge / es waren Jr Burger oder die Jrn oder die Jnen zu versprechen stend / sy sien geistlich oder weltlick / darumb sullen wir ainen gemainen Mann uß irem Rate niemen / derselb gemain vnß baider Site den Tag beschaiden soll / in vierzehen Tagen den nechsten / so daß von vnß an in ervordert würt / an gelegen Stet / vnd sol vnser jetweder Tail ainen oder zwen erber Man zu den gemain sezen / vnd dieselben der gemain vnd die Schidlüte sullen den nach Jr Verhörung versuchen / ob sy solich Sachen fruntlich übertragen und gerichten mügen. Möchte daß nit gesin / so sullen sy ein fruntlich Recht darüber sprechen / vnd was auch also von Jn oder von dem merern Teyl vnder Jn zum Rechten gesprochen wird / daby soll es beheben / vnd getrulich gehalten werden / vngeverlich. Were ouch / ob dehain vnser Diener / Burger / oder die vnsern / oder die vns zu versprechen stend / sy sien geistlich oder weltlich / zu der egenanten von Eßlingen Burgern oder den Jrn / oder die Jn zu versprechen stend / zu Jr ainem oder mehr besunder icht zu sprechen hätten / oder gewinnen / dorumb sullen die Clager den / oder demselben nachfahren in daz Gerichte / darinne sy geseßen sind / oder dorinn sy gehörend / vnd soll Jnen der Amptmann daselbs ains vnverzogen glichen Rechten beholffen sin / vngeverlich. Ouch were / ob wir / oder dehein vnser Diener / Burger / oder die vnsern / oder die unß zu versprechen stend / sy sien geistlich oder weltlich / Edel oder Unedel / zu den egenandteu von Eßlingen / gemainliche / vnd daß ein gantz Commun angienge / icht zu sprechen hetten oder gewönnen; Darumb sullen wir ainen gemainen Man niemen uß Jrem Rate / oder uß den Reten ze Ulme / ze Rotwile / ze Gemünde / ze Weile / oder ze Rütlingen / wederthalb wir wellen / ainen sollichen der den zemal des geswornen Rats daselbs ist: Denselben gemain wir den zu baider Siten bitten sullen / und auch den Rate daselbs in das zu haissen / daß er vns Tag beschaide / an sollich Stette die den vns baiden Tailn gelegenlich sind: Zu demselben gemainen vnser jetweder Tail einen glichen Zusatz / zween oder dry setzen sullen / vnd dieselben der gemain vnd Zusätze sullen den versuchen / ob sy sollich Sachen fruntlich gerichten mügen; möchte des nit gesin / so

sollen sy ain fruntlich Recht dorüber sprechen / vnd was ouch von Jn oder dem merern Tayl vnder Jn also zu dem Rechten gesprochen wirt / daby sol es bliben / vnd gehalten werden / vngeverlich. Doch ist berett / vmb gefallen Erb vnd Gut / vnd die entweder Tail in Gewer gehept hät / daz die berechtet sullen werden vor den Gerichten / dorinn dieselben Erb vnd Gut gehören / es sye an Stetten / oder uf den Land / doch daz alweg das Lehen dem aigen nachfaren soll: Vnd in solichen vorgeschriben Rechten / sullen allweg Aucht / Benne / Todtschleg / by Nom vnd Brand hindangesetzt sind; doch daz Todtschleg / Nom vnd Brand allweg für zitlichen Schaden berechtet sollen werden / vngevorlichen. Were ouch ob wir / vnser Diener / oder die vnsern / oder die vns ze versprechen stend / den egenanten von Eßlingen / oder den Jrn oder die Jnen zu versprechen stend / deheinen Ubergrief thaten / daz doch nit sin soll: Denselben Vbergriff sollen wir zu Stund schaffen / widerkern vnd wider tun / vnd daß man denne dornach dor umb zu dem Rechten kom / in aller der Wise / als vorgeschriben stet an all Geverde. Were aber / ob dehain vnser Diener oder die vnsern / oder die vns zu versprechen stend / solich Ubergrif täten / vnd nit widerkeren wolten / als vorgeschriben stett / deß oder derselben sollen wir vnß fürbaß nit anniemen / vnd den egenanten von Eßlingen wider den oder dieselbe beholffen sin / so wir deß von inen ermant werden / in der Mauß / alß vorgeschriben stet / an all Geverde. Doch ußgenommen aller verbriefter Schuld / vnd unlaugenber Gült / vnd ouch Hub-Gelt / Vogt-Recht / Stur vnd Zinß: Darzu sollen jetwedern Tail vnder vns alle sine Rechte behalten vnd vßgesetzt sin / dos daz nicht Ubergrif sullen haißen noch sin: also doch / daz die / die von solicher Sach wegen angriffen oder pfenden wurden / mit denselben pfenden pfantlich gefarn sullen / an all Geverde. Was Sachen oder Krieg sich auch vor datum diß Brieffs angefangen oder gestellt weren / der sullen wir vns nit anniemen / wir wellen es dann gern tun. Und in dieser Veraynung nemen wir Eberhard Graff zu Wirtemberg uß / die allerdurchlüchtigsten Fürsten / unser gnedig Herrn / Herrn Sigmunden / Römischen Künig zu allen Zeiten Merer deß Richs / vnd zu Hungorn rc. Künig. Herrn Wentzlowen Künig zu Beheim / vnsern Herrn den Hertzogen von Burgundie / von den wir belehnt sin; die hochwürdigen vnd hochgebornen Fürsten / vnser lieb Herrn vnd Oheim / Herrn Johann zu Meintze / vnd Herrn Dietrich zu Cölln / Ertz-Bischoffen: Herrn Ludwigen Pfaltz-Grafe by Rine / deß heiligen Römischen Richs Ertz-Druchseß / vnd Hertzog in Beyern: Reinharten Hertzog zu Gülich und zu Gelre / Herrn Ludwigen Hertzog in Beyern und Graff zu Mortem / Herrn Heinrichen / Hertzog in Bayern / Herrn Ernsten und Herrn Friderich / Hertzogen zu Oesterreich rc. die Ersumen Wisen / die Statt Ulm vnd ander Richsstette in Schwaben / die zu in gehören vnd dorzu die Statt Straßburg / Rotweil vnd Rütelingen rc. Vnd deß zu wahrem Vrkund haben wir vnser aigen Junsigel offentlich thun hencken an disen Brieff. Der geben ist zu Kirchheim an Sante Thomas deß heiligen zwelff Botten Abend / da man zolt von Christs Geburte vierzehenhundert vnd dornach in dem achtzehenden Jar. ANNO 1418.

CC.

Literæ universales JOANNÆ II. *Reginæ Siciliæ citra Farum, pro Convocatione Prælatorum, Procerum, Comitum, Feudatariorum & Sindicorum &c. ad Coronationem ejus brevi celebrandam; cum plena libertate & securitate pro personis, familiis & sarcinis eorum, eundo & redeundo. Dat. in Castro novo Neapolis 4. Octobris 1419. Indictione XIII.* 1419. 4. Octobre.
[Autentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

JOanna Secunda, Dei Gratia Regina &c. tenore præsentium notum facimus Universis, & singulis easdem præsentes nostras Litteras inspecturis, tam præsentibus, quam futuris, quod sicut fidelibus nostris singulis esse non ambigimus plene notum pro totali expeditione fælicis Coronationis nostræ certos nostros Oratores ad præsentiam misimus Dominicæ Sanctitatis, qui diebus proximis de Civitate Florentiæ, & ab ejusdem Sanctitatis præsentia discedentes hodie quarto præsentis mensis Octobris, cum plena, votiva, & totali expeditione dictæ nostræ fælicis Coronationis Neapolim ad nostram præsentiam redierunt, cujus quidem nostræ fælicis Coronationis sollemnia die. dicti præsentis mensis divino nobis suffragante præsidio decrevimus celebrari facere, & Regni nostri Siciliæ suscipere feliciter Diadema, in qua nostra felici Coronatione, sicut jam per Regnum prædictum divulgari fecimus, singulos dicti Regni Prælatos, & Proceres, ac Terrarum nostrarum demanialium Sindicos,

ANNO 1419.

dicos, ficut moris eft, cupimus, & volumus, perfonaliter intereffe; Verum unusquisque habens pro tam fælici Caufa Neapolim, & ad præfentiam noftram accedere, ut ad ejus acceffum otius & promptius fe difponat, nec ulli fuperfit occafio greffus fuos Neapolim minime dirigendi, earumdem tenore præfentium de certa noftra fcientia, & cum matura, digefta, & examinata noftri deliberatione Confilii affecuramus, & affidamus ex nunc, & toto durante tempore Celebrationis feftivitatis noftræ præmiffæ felicis Coronationis, & ab inde in antea, usque ad menfem unum poftquam ceffaverint feftivitatis & Coronationis prædictæ follemnia, omnes & fingulos dicti Regni noftri Siciliæ Prælatos, Proceres, Comites, Barones, Feudatarios, & Terrarum Dominos, ac Sindicos etiam dictarum Terrarum noftrarum demanialium Regni prædicti, & fideles noftros quoflibet dicti Regni, cujuscumque fuerint præheminentiæ, dignitatis, conditionis, & ftatus, ac quibusvis nominibus, & cognominibus nuncupentur, quorum omnium nomina, & cognomina in præfentibus de dicta certa noftra fcientia, & ex noftra Reginali poteftate haberi volumus, atque decernimus pro appofitis, declaratis, ac particulariter, & fingulariter expreffis, quod poffint, & valeant dicti fcilicet Prælati cum eorum familiaribus Clericis, fcilicet, & Laicis, præfatique Proceres, Comites, Barones, Feudatarii, & Terrarum Domini cum eorum Uxoribus, vel absque illis, ipforumque fimiliter fociis, & familiaribus, & prædicti Sindici, atque fideles noftri alii cum fociis, & familiaribus eorumdem in numero eis & cuilibet ipforum vifo, & cum eorum, & cujuflibet ipforum arnefiis, vallefiis, jocalibus, pecuniis, rebus, & bonis, in quibuscumque confiftentibus per mare cum quibusvis navigiis, five barcis, & per quosvis maris tramites, five calles, feu per terram equester, five pedefter, cum armis, & fine armis, de die, five de nocte, per vias, & extra vias, fimul, vel feparatim ad Civitatem noftram Neapolis, & ad Majeftatis noftræ præfentiam accedere, & fe conferre, ibidemque morari, pernoctare, præmiffæque feftivitati intereffe, ab indeque difcedere, & ad propria, & quo voluerint redire, ac in acceffu, & reditu tranfire per terras noftras, & noftrorum fidelium dicti Regni, ad illas accedere, in eis moram trahere, & ab inde difcedere libere, & fine aliquo impedimento, feu damno reali, vel perfonali eis in genere, vel in fpecie in acceffu, tranfitu, mora, difceffu, & reddituu, per Nos, & noftram Curiam, feu quosvis Officiales ftipendiarios, & fideles noftros, Regni prædicti toto prædicto durante termino quo modo. Promittentes, & pollicentes ipfarum tenore præfentium de certa noftra fcientia ac cum deliberatione qua fupra nec non fub verbo fidei, & regali, præfentem noftram affecurationem toto præfcripto durante termino habere ratam, gratam, & firmam, eamque obfervare, & obfervari ab aliis tenaciter, & inviolabiliter facere, & mandare, eique non contradicere, facere, opponere, vel venire directe, vel indirecte, palam publice, vel occulte, per nos, vel alios noftri parte, nulloque dictis affecuratis, & aliis fecum acceffuris, five alteri, vel aliis eorumdem in ipforum perfonis, rebus, & bonis, pretextu, & occafione, tam quorumcumque delictorum, Criminum, & exceffuum, quovis vocabulo diftinguantur, per eos in genere, vel in fpecie pro quibuscumque præteritis temporibus, & usque in diem receffus eorum, in terris, & locis ipforum, five noftris, vel aliorum quorumcumque commifforum, & patratorum, etiamfi manifeftam rebellionem, feu Crimen lefæ Majeftatis faperent, quam etiam quorumvis aliorum debitorum realium, & pecuniarum in quibus nobis & noftræ Curiæ aut quibusvis eorum Creditoribus, ex quibusvis pretextibus, & caufis tenerentur, feu obligati, vel aftricti effent, tacite, vel expreffe inferre, neque ab aliis inferri facere, feu permittere injuriam, moleftiam, novitatem, noxiam, vel offenfam, neque ipfos, aut alium, vel alios eorumdem ad reftitutionem debitorum prædictorum cogere, vel cogi facere, & adverfus eos in genere fimiliter, vel in fpecie, realiter, feu perfonaliter ex mero officio noftræ Curiæ, vel ad petitionem partium quarumcumque civiliter, vel criminaliter, ordinarie, five extraordinarie pretextu, & occafione delictorum prædictorum omnium, aut aliter quovismodo procedi non facere toto prædicto termino perdurante, & ecce Viris Magnificis Magiftro Juftitiario, & magno Camerario Regni noftri Siciliæ eorumque Locumtenentibus, ac Præfidentibus Cameræ noftræ fummariæ, & Judicibus Magnæ Curiæ, Vicegerentibus quoque noftris, & Juftitiariis Provinciarum, ac Capitaneis Civitatum, & Terrarum noftrarum Regni prædicti, Loca tenentibus eorumdem, cæterisque Officialibus, & perfonis aliis, ad quos fpectat, & fpectare poterit quocumque titulo & denominatione notentur, nec non armorum Capitaneis, & ftipendiariis noftris fingulis per dictum Regnum noftrum Siciliæ conftitutis, noftrarumque Navium, & Galearum Capitaneis, Patronis, Comitis, Sociis, Marenariis, & perfonis aliis præfentes Literas infpecturis damus, ipfarum vigore præfentium expreffius in mandatis, quatenus prædicti Vicegerentes noftri, feu Juftitiarii, unusquisque ipforum in Provincia fibi decreta præfentem noftram affecurationem per Terras, & Loca Jurisdictionum eorum famofos maxime etiamfi Capitaneos habeant, prout eis per alias Literas noftras injungimus, diligenter, publice, & per competentia faciant loca, & officia divulgari, fupradictique omnes Officiales, & ftipendiarii noftri jam dictis omnibus per nos affecuratis, ac unicuique & fingulis eorumdem dictam præfentem noftram affecurationem toto præfcripto termino obfervent efficaciter, & ab aliis faciant quantum in eis fuerit tenaciter, & inviolabiliter obfervari, nec aliquid adverfus affecuratos prædictos, alium, vel alios eorundem, aut ipforum res & bona præmifforum, aut quorumvis aliorum prætextu, occafione, feu caufa contra præfentium feriem faciant, vel attentent, ficut gratiam noftram caram habent, & indignationem noftram defiderant evitare. Quibuscumque Inftrumentis, Chirografis, & fcripturis publicis, feu privatis, & dictis debitis confectis, pænarum obligationibus, & perjurii Sagramentorum præftationibus, renunciationibus, & claufulis aliis roboratis, aut quibusvis aliis Legibus, Juribus, Ritibus, moribus, Confuetudinibus, Capitulis, & Refcriptis præfentibus forte contrariis, feu quidquam in contrarium disponentibus, dictantibus, five loquentibus, quarum, & quorum motu proprio, & de dicta certa fcientia noftra, ac poteftate, & cum deliberatione quibus fupra, tollimus in hac parte vigorem, non obftantibus quoquo modo. & ut præfens noftra fecuratio in notiziam deveniat fingulorum, nec ejus ignorantiam aliquam ullus valeat allegare, Cartas, five Membranas, ejus feriem continentes Caftri noftri novi in Neapoli, in quo præfentialiter refidemus, ac Majoris Ecclefiæ Neapolitanæ. & domorum, in quibus regitur Magna Curia, Magiftri Juftitiarii dicti Regni Poftibus, five Valvis affigi fecimus & appendi, cum non fit verifimile apud cunctos remanere incognitum, quod tam patenter in oculis omnium divulgatur. In quorum omnium teftimonium atque fidem præfentes Literas triplicatas exinde fieri, & pendenti Majeftatis noftræ figillo juffimus communiri, quas pro ipfarum validiore robore dedimus, & fubfcripfimus propria manu noftra, ritu, vel ordinatione, aut obfervantia noftræ Curiæ quacumque contraria non obftante. Datum in eodem Caftro noftro novo Neapolis per manus noftri prædictæ Joannæ Reginæ. Anno Domini 1419. die 4. menfis Octobris XIII. Inditionis, Regnorum noftrorum anno fexto —— eodem die fimiles Literæ funt triplicatæ: Eodem die fimiles factæ funt triplicatæ.

Joanna fecunda Regina &c. Nobili Viro Raymundo Caffano de Neapoli Juftitiario Provinciæ Terræ Idrunti, familiari, & fideli noftro dilecto, vel ejus Locum tenenti gratiam, & bonam voluntatem. Scire te volumus quod noviter affecurationis Literas fieri fecimus tenoris, & continentiæ fubfequentis. Joanna fecunda &c. ut fupra, & quia nil prodeft refcripta concedere, nifi eorum notitia, & obfervantia fequeretur, idcirco volumus, & fidelitati tuæ de fcientia certa noftra harum ferie mandamus expreffe, quatenus ftatim receptis præfentibus præfcriptam noftram affecurazionem per fingulas Terras, & loca Jurisdictionis tuæ, famofos maxime etiamfi Capitaneos, ut prædicitur, habeant divulges, feu mandes, & facias publice divulgari. Ita quod ejus ignorantiam nullus valeat allegare, omnibusque, & fingulis Prælatis, Proceribus, Comitibus, Baronibus, Feudatariis, Terrarum Dominis, Sindicis & perfonis aliis Jurisdictionis tuæ prædictæ ad dictæ noftræ fælicis Coronationis feftivitatem venturis præfcriptam

ANNO 1419.

tam nostram assecurationem in genere, & inspecie, toto præscripto durante termino inviolabiliter observes, & ab aliis observari tenaciter facias, atque mandes, nihilque adversus assecuratos prædictos alium, vel aliorum ipsorum toto prædicto durante tempore, realiter, seu personaliter contra præscriptæ nostræ assecurationis mentem, & seriem innoves, vel attentes, & quidquam in contrarium non permittas per alios attemptari, vel fieri quovis modo, sicut nostram gratiam caram obtines, & nostras assecurationes cupis pro honore esse validas, atque firmas, has nostras Literas dicto magno nostro pendente sigillo munitas tibi propterea dirigendas, quas modo simili dedimus, & subscripsimus dicta propria manu nostra. Datum in dicto Castro nostro novo Neapoli per manus nostri prædictæ Joannæ Reginæ anno Domini * 1429. die quarto Octobris XIII. Inditionis, Regnorum nostrorum anno Sexto. Eodem die similis Litera directa est Vicegerenti, seu Justitiario provinciæ Principatus ultra, vel ejus Locum tenenti fideli &c. ut supra. Eodem die similis Litera directa est Magnifico Viro Carlutio de Gisualdo Vicegerenti in Ducatu Calabriæ, Consiliario, & fideli ut supra. Eodem die similis Litera est directa Vicegerenti, seu Justitiario Provinciæ Basilicatæ, vel ejus Locumtenenti fideli &c. Eodem die similis Litera directa est Magnifico Viro Petro Carafa de Neapoli, militi Justitiario in Provincia Aprutii ultra flumen Piscariæ Familiari. Eodem die similis Litera directa est Nobili Viro Benedicto Bacco de Civitate Theatina Justitiario Provinciæ Aprutii ultra Familiari. Eodem die similis Litera directa est Magnifico Viro Manfredo de Barbiano Comiti Cunei, & Cupersani Vicemgerenti in Provincia Capitanatæ, & Terræ Bari Consiliario. Eodem die similis Litera directa est Magnifico Viro Petricono Carazzulo de Neapoli militi, Vicemgerenti in Provincia Principatus citra Serras Montorii Consiliario &c. Eodem die similis litera directa est Nobili Viro Nicolao Aliardo de Merolinis de Sulmona militi nostri Ospitii Senescalli Capitaneo nostræ Civitatis Capuæ, vel ejus Locumtenenti familiari &c. Eodem die similis litera directa est Capitaneo Civitatis nostræ Aversæ, suique districtus, vel ejus Locumtenenti fideli &c. Eodem die similis litera directa est Vicegerenti nostri, seu Justitiario Provinciæ Terræ Laboris, & Comitatus Molisii, vel ejus Locum tenenti, seu Nobili Viro Nicolao Marino de summa de Neapoli militi, Commissario nostro in provincia supradicta fidelibus nostris ut supra &c.

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Joannæ II. signato de Anno 1419. *&* 1420. *litera G. folio* 277 *quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curiæ Siclæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimus U. J. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonicus Præsbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius à sua Catholica, & Cæsarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet paginæ hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die* 4. *Junii* 1718.

Canonicus D. Honuphrius Sicola.

(L.S.)

CCI.

1420. 23. Mars.

Verbündnuß Graff Emichs zu Leiningen mit der Stadt Speyer / zu Beschützung besagter Stadt Recht und Gerechtigkeiten / beschlossen / Sabbatho ante Dominicam Judica anno 1420. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Fortsetzung 2. pag. 81.]

* C'est une faute. On doit lire 1419. Comme dans les Lettres précédentes, l'année de l'Indiction, & celle du Regne le prouvent. (DUM.)

C'est-à-dire,

ANNO 1420.

Traité de Protection entre EMICH, *Comte de Linange, & la Ville de Spire pour la conservation des Droits, Libertez, & Jurisdictions de ladite Ville. Fait le Samedi avant le Dimanche* Judica 1420.

WJr Emich / Grafe zu Lyningen / verjehen offenbar mit diesem Brieffe / daß wir Uns um sonderlicher Liebe und Fründschafft willen / die wir zu den Ehrsamen / Wisen / Burgermeistern / Rathe und Burgern der Stadt zu Spire haben / in denselben Burgermeistern und Rathe / die jetzund sint und hernach sinde werdent / von der gemeyn Stadt Spire wegen verbunden haben / und verbinden Uns auch gein jne / also mit Krafft diß Brieffes / diewile und als lange wir geleben / getruwe und holde zu synde / und yrne und der yeren Schaden getruwelichen zu warnen / da wir das mit Ehren gethun mogen / und sie die obgenanten von Spire / diewile und als lange wir geleben / mit gantzen waren Truwen zu haben und zu meynen / und nimmer wider sie zu thunde noch zu synde / noch schaffen gethan werden / durch Uns selber oder ymand anders von unsern wegen / und auch nymands der Unseren / der wir mächtig sin / deß zu gestaden / widder die von Spire und die jren zu thunde oder synde / in dheyne Wise ane alle Geferde / und daß wir darzu alle jre Heimelichkeit / die wir von jne und von jrenwegen nu oder hernach entpfunden oder verhoren möchten / ewiglichen verheelen und verschwigen sollen und wollen ane alle Geferde / Item daß wir jne jre Tage / sie sine rechtliche oder gütlicher die sie dann mit yemand / wer der were / darzu sie Unsere bedürfften / hätten oder gewonnen zu leisten / getruwlichen sollen helffen leisten und ere bestes und wegestes darinne vorzuwenden und zu rathen / als ferre wir das von Eydes und Ehre wegen gethun mogen / one alle Geferde / und wann und zu welcher Zeyt und wi dicke uns von jrenwegen gebürt zu Tagen zu ryten / sollent sie Uns mit zytlicher Zerung uff solche Tage zu ryten / und wider heime in Unser Gewarsame ungeferliche verkostigen / auch one alle Geferde. Item so sollent Unser Landt / Stådt und Dörffere den obgenanten von Spire / jren Burgern und den jren offen sin / darinne zu jrer Nothdurfft und nach jrem Willen zu keuffen Wyne / Frucht und anders / wes sie dann zu eyner jeglichen Zyt / wie dicke jnen das Noth ist / bedürffende sind / und sollen auch wir und unsere Amptlüte von Unsern wegen / unsern Burgern und armen Lüten nit wehren Wyne / Frucht und anders / welicherley das ist oder gesin mochte / in die Stadt zu Marcke zu führen / noch dheinerley Gebotte oder Verbotte darüber zu tunde oder zu machen in dheine Wise / one alle Geferde. Item daß die obgenanten von Spier / ihre Burgere / Dienere / oder die jren zu einer jeglich Zyt / diewile und als lang wir geleben / in Unsern Schlossen / Gerichten / Dörffern / Frieden und Geleite ungefehrlichen haben sollent / und ob des Noit geschehe / jren Pfenning in unsern Schlossen zu zehren und jnen zu gönnen / darauß und darinne zu ryten / doch also bescheidenlichen / daß sie unß und in dieselbe Schlosse niemand schädigen noch angreiffen / dann mit unser Willen und Verhängniß / one alle Geferde / auch so sollen und wollen wir in Unsern Städten / Gerichten und Dörffern / mit Unsern Amptlüten bestellen / daß den Burgern von Spire umb jre Gelte-Schulte / die jne die Unsern schuldig werent / und um alle andere Sachen / darumb sie die Unsern anzulangen hettent / fürderliche Rachtunge / Bezahlunge und Ußrichtunge geschehen solle / zu einer jeglichen Zyt / wann sie deß fordern sint / und desselben glichen sollent die von Spire den Unsern deß Rechten mit Bezahlunge und Ußrichtunge auch widderum fürderlich beholffen sin / als das zuschen Uns und jnen bißher gehalten und kommen ist / one alle Geferde / und diese vorgeschriebene fründliche Verbündlickkeit gereden und geloben wir mit guten Truwen und rechter Wahrheit getruwlichen stete und veste zu halten / in alle die Wise / als vorgeschrieben steht / ußgeschieden alle Argelist und Geferde / und des zu waren Urkunde haben wir Unser Jngesiegel an diesen Brieff thun hencken / Datum Anno Domini Millesimo, quadringentesimo, vicesimo, Sabbato ante Dominicam Judica.

CCII.

Kaysers SIGISMUNDI Privilegium vor die Ritterschafft in Teutschland / daß dieselbe zu mehrerer sicherheit und Maintenirung ihrer Rechten sich miteinander verbinden / und auch die Reichs-Städte in sothane Bündnuß ziehen möge. Geben Nürnberg am nechsten vor des Heyl. Creytz-Tag exaltationis. **Anno 1422. [LUNIG Teutsch. Reichs-Archiv. Partis** 1422. 13. Septembre.

Special. Continuatio. 3. Abtheilung 7. pag. 21.]

C'est-à-dire,

Privilège de Sigismond Empereur des Romains pour la libre Noblesse Impériale en Allemagne, par lequel il lui est permis de s'unir pour leur plus grande sureté, & pour le maintien de leur Droits, comme aussi d'inviter les Villes, Impériales à cette Union. Donné à Nuremberg le jour avant l'Exaltation de la Sainte Croix l'an. 1422.

WIr Sigismund von GOttes Gnaden/ Römischer König/ zu allen Zeiten Mehrer des Reichs und zu Hungarn und Böheimb/ Dalmatien/ Croatien/ König rc. Bekennen und thun kund mit diesem Brief/ allen denen/ die Jhne sehen oder hören lesen/ sintemahl Uns der Allmächtige von seiner göttlichen Schickung darzu geruffen hat/ als wir gäntzlich hoffen/ dem heiligen Römischen Reiche vor zu seyn/ und einem jeglichen unsern und des Reichs Unterthanen Recht zu wiederfahren lassen/ und bey seinem ordentlichen Wesen zu bleiben/ als billich ist/ so ist doch unser Betrachtung nicht allein darauff gewendet/ wie unser und des Reichs Ritterschafft/ damit der Adel bestättet ist/ also versorget werde/ daß er bestehe/ und nicht zerüttet noch zerstöret/ oder also getrungen seye an seinen Rechten/ sondern daß er bey unsern Zeiten an seinen Wesen glücklich und seeliglich bleibe und auffnehme/ und wann wir wohl vernommen haben/ daß die Ritterschafft in Teutschem Lande viel Zwang erleidet/ und fast getrungen wird an Jhren Rechten von etlichen/ und Auffhaltung solchen Unrechten wol bedürfft/und wiewohl sie vielleicht offt gern zu Uns Zuflucht hätten von solchen Unrechts wegen/ und Uns anzuruffen/ihnen das zu wenden/ so seynd wir ihnen offt zu ferr/ von anderer Unserer Geschäffte wegen/ die wir vor Handen haben/ daß sie Uns nicht füglich mögen erreichen/ darumb mit wohlbedachtem Muth/ gutem Rath und rechten Wissen/ geben wir vollen Macht und Gewalt/ der Ergenannten Ritterschafft/ überall in Teutschen Landen/ und gönnen ihnen/ daß sie sich mit einander verbinden und vereinigen sollen und mögen/ wie sie das am besten zu seyn beduncken wird/ daß sie bey Gleich und Recht bleiben/ und daß sie auch unsere und des Reichs Städt in denselben Bund wohl nehmen mögen/ die sich zu ihnen wollen verbinden/ doch Uns und Unsern Nachkommen am heiligen Römischen Reiche ausgenommen/ daß Uns und denselben Unsern Nachkommen am Reich derselbe Bund unschädlich seyn solle/ daran freveln noch thun sie nicht wider Uns/ noch das heilige Römische Reich/ noch niemand anders/ in keine Weise.

Mit Uhrkund diß Brieffs versiegelt mit Unserm anhangenden Königlichen Jnsiegel/ geben zu Nürnberg nach Christi Geburth/ 1422. Jahr/ am nechsten Sonntag vor des heiligen Creutz-Tag Exaltationis. Unserer Reiche des Hungarischen in dem 36. des Römischen im zwölfften/ und des Böhmischen im dritten Jahr.

CCIII.

1423. *Amplissima Privilegia Ordinum Ducatûs Gelriæ, Comitatûsque Zutphaniæ una cum Fœdere per eosdem antea pacto ab Arnoldo Duce stabilita, & confirmata. Datum Neomagi Anno* 1423. [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 9. pag. 420.]

NOs Arnaldus Dei gratia Dux Gelriæ ac Juliaci, Comes Zutphaniæ, nostro & posterorum nostrorum nomine omnibus has lecturis, constare palamque testatum volumus, nos arbitrio & sponte nostra, & porro consilio cognatorum amicorumque nostrorum, qui vel interfuere hisce vel præfuere, nos inquam Consulibus, Scabinis, Senatoribus, Civibus atque incolis omnibus Civitatis nostræ Neomagensis confirmasse ac stabiliisse, confirmare ac stabilire per Præsentes privilegia ipsorum universa immunitatesque ac consuetudines, cujusmodi à Regibus atque Imperatoribus Romanis, vel à nostris Prædecessoribus Comitibus ac Ducibus Gelriæ, quibus Deus esto propitius, obtenta hucusque habuere. Seorsim vero nos Dux prædictus stabilimus ac ratum habemus fœdus, quod invicem jam memorati fideles nostri amici dictæ urbis Neomagensis, præsentibus cognatis & amicis nostris Ordineque equestri ac Civitatibus Ducatus nostri Gelriæ ac Comitatus Zutphaniæ, iniere pactique sunt. Nos porro Dux prædictus patrem nostrum charissimum Johannem, Egmondæ & Isselsteina Dynastam, tredecim his proximis annis, quorum à datis his Literis initium erit, consentientibus Ordine nostro equestri ac Civitatibus primariis Ducatus nostri Gelriæ ac Comitatus Zutphaniæ, Præsidem ac Præfectum, Ruwardum vulgo dictum, constituimus. Ita tamen, ut nec nos, nec ipse, vel nostro aut ipsius nomine quidquam, quod Ducatum nostrum Gelriæ, aut Comitatum Zutphaniæ spectat, peracturi aut tractaturi simus, aut fieri nostro nomine permittamus, nisi volentibus ac consciis sedecim aut eorum potiore parte, quorum ex singulis quatuor Tetrarchiis nostri Ducatus Gelriæ & Comitatus Zutphaniæ, ut sunt Neomagum, Ruremunda, Zutphanium & Arnhemium, quatuor seligentur. Quodcunque per holce aut partem eorum majorem fiat, id locum obtinebit, quod vero absque iisdem peragetur, id nullius momenti erit ac ponderis. Nos præterea nullis nos nuptiis, aut connubio illigabimus nisi consilio Cognatorum nostrorum, Ordinisque equestris ac Civitatum quatuor primariarum nostri Ducatus Gelriæ ac Comitatus Zutphaniæ memoratorum, aut saltem consensione partis horum, quæ potior videbitur. Similiter neque Senatum aut Consiliarios ullos assumemus, nisi assentiente ac conscio Ordine eodem nostro equestri ac Civitatum primariarum jam indicatarum. Neque insuper nos Dux prædictus ullo pacto Ditiones, Oppida, Castella, Reditus, vectigalia aliaque Symbola bonaque, quomodocunque illa vocentur, quæ aut in præsentiarum habemus, aut in posterum habere vel acquirere possemus, transponemus, oppignorabimus, divendemus, donatione aut alias abalienabimus absque conscientia, voluntate ac placito Ordinis nostri equestris jam dicti ac Civitatum quatuor. Si quid ejus per Dominum atque avunculum nostrum Ducem Reinaldum, cui Deus propitius sit, factum fuerit ab eo tempore, quo fœdus, cujus meminimus, ictum est, id nos, quà licebit, reducemus ac nostris Ditionibus Gelriæ ac Comitatus Zutphaniæ adjungi elaborabimus. Nullos deinde Præfectos constituemus aut ulli Arces Oppidaque vel Præfecturas committemus, nisi Gelriæ ac Comitatus Zutphaniæ indigenis, aut saltem ditionum harum incolis ibique locupletatis ac prædia possessionesque habentibus: Et iidem quoque perpetuo, & ubi id necessum fuerit, jurabunt, addito suo syngrapho, si forte ex hac vita, quod Deus prohibeat, sine legitima prole emigrare nos contingeret, se Arces, Urbes, Præfecturas, reditus bonaque jam dicta nulli tradituros, nisi Ordini nostro equestri & Civitatibus primariis quatuor Gelriæ ac Comitatus Zutphaniæ jam dictis. Quandocunque etiam ab iisdem Præfectis nostris acceptorum expensorumque rationes exigemus, id non nisi præsentibus amicis unoque ex Ordine nostro equestri, & altero ex Civitate Tetrarchiarum quatuor primaria fieri permittemus. Si cui præterea Subditorum nostrorum per alluvionem aut alias fundi aliqua calamitas obveniat, id quidquid est ad nos non recidet, & idem vicissim quicunque recuperet, aut, ut recuperetur instaureturque, adjuverit, is adversus nostram ditionem aut jurisdictionem deliquisse haudquaquam censebitur. Si quoque homicidium aliquod perpetretur, ejus authorem non nisi intra annum & sex hebdomades, cognatis & amicis perempti reconciliari sinemus. Cum eodem præterea Ordine nostro equestri ac Civitatibus quatuor de Officina monetaria conveniemus, in qua, assensu eorundem, auream atque argenteam pecuniam cudi faciemus; Eoque facto nihil, nisi ipsis conscii, tolli inde aut sumi curabimus. Excipiuntur hic atque excluduntur inventiones omnes novæ omnesque prætextus atque effugia, quæ vel Ecclesiasticum vel Civile Jus suppeditare possint. Promittimusque nos Arnoldus Dux Gelriæ ac Juliaci ac Comes Zutphaniæ, nos singula superius scripta capita fide bona & sub honore nostro principali servaturos, nec permissuros contrarium. In cujus rei perpetuam certitudinem sigillum nostrum hisce subjici curavimus. Datum transactumque Neomagi Anno à Christo nato millesimo supra quadringentesimum vigesimo tertio. A tergo literarum inscriptum legebatur: Per Dominum Ducem, præsentibus de Consilio nobili Walramo de Meurse, Domino de Baere, Domino Johanne, Domino de Cuilenburg, de Leccha, de Weerde, de Sichoye: Theodorico Domino de Wisch & Gisberto de Mekeren, Reddituario supremo terrarum

ANNO 1406. rum Gelriæ. Erantque obſignatæ ſigillo expanſo cerâque rubrâ.

CCIV.

1424. 6. Janvier. *Confirmatio Bullæ aureæ Brabantinæ per* SIGISMUNDUM *Romanorum Imperatorem. Datum Budæ 6. Januarii* 1424. [Le Luſtre & la Gloire du Duché de Brabant. Part. 2. ann. 1424. pag. 49.]

SIgiſmundus Dei gratia Romanorum Rex, ſemper Auguſtus & Bohemiæ, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex. Notum facimus tenore præſentium, etſi noſtræ Celſitudinis benigna ſublimitas cunctis fidelibus, quos Sacrum Romanorum complectitur Imperium, quadam generalitate ſe gratioſam exhibet & munificam ac pro eorum procurandis profectibus & commodis continuos non formidet ſubire labores, ab illis nihilominus, qui ſub ſingularis fiduciæ confidentia ad ipſius pietatis ſinum confluunt, oculos ſuos Clementiæ quod ſpecialiter de innata ſibi clementia non avertat, quin eos gratioſe colligat, & tam in ſuis libertatibus foveat favorabiliter & conſervet. Sane pro parte Oppidanorum, Incolarum, Habitatorum, & Communitatum, Oppidorum, Caſtrorum, Villarum, & locorum Ducatuum Lotharingiæ, Brabantie, & Limburgiæ ac Marchionatus Sacri Imperii, nec non Dominiorum de Roden, & Kerpen nobis exiſtit humiliter ſupplicatum, quatenus ipſis quoddam Privilegium ſereniſſimi & invictiſſimi Principis Domini, Caroli Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti & Bohemiæ Regis, Genitoris noſtri chariſſimi, olim prædictorum Ducatuum Duci, Conſanguineo noſtro chariſſimo, ſuper eorum libertatibus, immunitatibus, & exemptionibus, ſignanter, quod non poteſt à quocumque Archiepiſcopo, Epiſcopo, Duce, Marchione, Comite vel cujuſcumque authoritatis perſona in rebus ſeu in perſonis ſuis arreſtari, in cauſam trahi, vel ratione contractus, vel debiti detineri, ipſis datum, & conceſſum, ratificare, & affirmare, & confirmare gratioſius dignaremur, Nos itaque ſupplicationibus prædictorum Oppidanorum & Incolarum Ducatuum Marchionatus, Dominiorum, prædictorum humilibus, & devotis inclinati, volentes eos per hoc ex devotis devotiores reddere, & ex fidelibus fideliores; ideo animo deliberato, non per errorem aut improvidentiam, ſed matura deliberatione præhabita, ſuo Dominorum, Principum, Comitum, Procerum Nobilium ac fidelium noſtrorum accedente conſilio, & de certa noſtra ſcientia ipſis prædicti Domini & Genitoris noſtri Privilegium, ſuper eorum libertatibus, immunitatibus & exemptionibus datum & conceſſum, in omnibus ſuis tenoribus, ſententiis, punctis, clauſulis & expreſſionibus, prout de verbo ad verbum continet & proceſſit, Auctoritate Regia gratioſius confirmamus, decernentes, & volentes expreſſe, ne prædictorum Ducatuum Marchionatus, & Dominiorum incolæ, & inhabitatores, juxta præfati Genitoris noſtri Privilegii tenorem & ſeriem ullatenus impediri debeant, ſeu quolibet modo moleſtari. Ceterum de abundantioris noſtræ gratiæ plenitudine, per quam Regia Celſitudo fideles & ſubditos Imperii amplecti conſuevit, incolis & inhabitatoribus Ducatus, & Marchionatus, ac Dominiorum prædictorum hanc duximus gratiam facere ſpecialem, quod nec noſtri Sacri Imperii noſtræque Judicis curiæ auctoritate Subditi, Vaſſalli, ſervitores, incolæ & inhabitatores Ducatuum Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ & Marchionatus Imperii & Dominiorum prædictorum ad Judicium, ſive Judicem Curiæ noſtræ Imperialis evocari, in cauſam trahi, ſeu citari poſſunt, nec debeant, pro quocumque debito & contractu vel ex quacumque alia cauſa criminaliter vel civiliter, niſi primitus efficaci vel evidentali ac legitimo probetur Documento, quoniam a Judicibus Ducatuum Marchionatus & Dominiorum prædictorum qui pro tempore fuerint miniſtrandæ Juſtitiæ deputati, petenti ſeu petentibus ſuper actione ſeu actionibus, quam vel quas intentant ſeu intentaſſe noſcuntur, Juſtitia fuerit denegata, nec conſequi poterunt Juſtitiæ complementum, verum tamen ubi ſecundum Privilegia vel Jura municipalia, in aliquo locorum hujuſmodi jura per ſuos pro tempore Juſtitiarios mediis eorum juramentis aliquid inter partes conſedentes judicetur, ibi juſtitiæ, in ea parte præſentis noſtri Imperialis ſcripti decreto declaramus fore minime denegatam, ſupplentes eorum defectum, ſi quis obſcuritate verborum, omiſſione Sententiarum vel alio quovis modo, in præmiſſis omnibus compertus fuerit, de plenitudine Romanæ Regiæ Majeſtatis, non obſtantibus quibuscumque legibus, juribus conſuetudinibus ac Statutis publicis, vel privatis ſub quacumque forma verborum editis, vel edendis, promulgatis vel promulgandis, quibus, ſi & in quantum præſentibus noſtris Litteris aliqua earum adverſari poterunt, de certa noſtra ſcientia derogamus. Nulli ergo hominum, liceat hanc noſtræ approbationis, ratificationis, confirmationis, & gratiæ paginam infringere, aut de quovis auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, noſtram & Imperii Sacri indignationem, pænam in prædicti Genitoris noſtri Privilegio contentam & expreſſam, & ipſe ſe noverit irremiſſibiliter incurſurum: cujus medietatem Imperiali noſtro ærario, ſive fiſco, reſiduam vero partem injuriam paſſorum uſibus decernimus, imo volumus applicari, præſentium ſub noſtræ Majeſtatis ſigilli appenſione litterarum. Datum Budæ an. Domini 1424. ſexta die Januarii Regnorum noſtrorum, anno Hungariæ XXXVII. Romani XIV. & Bohemiiæ. . . . ad Mandatum Regis, Domino Joanne Epiſcopo Sagratienſi Cancellario, Referendario Michaele Præpoſito Col. Rex. Henricus, Fixa in cera Alba cum filis ſericis glaucii nigrique coloris. ANNO 1424.

Aldus ghetrocken uyt het manuſcript Privilegi-Boeck van onſe Lieve Vrouwe Natie, ende is naer voorgaende Collatie met het ſelve bevonden te accorderen by my J. B. Anſems Protonots. Apoſt. Nots. Reg. &c. 1699.

Mandatum SIGISMUNDI *Romanorum Imperatoris de Bulla aurea Brabantina ſtricte ſervanda. Datum Budæ 7. Januarii* 1424. [Le Luſtre & la Gloire du Duché de Brabant Part. 2. ann. 1424. *pag.* 46.] 7. Janvier.

SIgiſmundus Dei gratia, Romanorum Rex, ſemper Auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Almaniæ, Croatiæ &c. Rex Nobilibus ac generoſis Limburgiæ, & Brabantiæ Ducatuum, nec non Rhoden, & Kerpen Provinciarum, Seneſcallis & Caſtellanis, Bailivo Nivellenſi, Sculteto Antwerpienſi ac demum ceteris noſtris, & Imperii Sacri fidelibus ad quos præſentes pervenerint, gratiam Regiam, & omne bonum; Cum nos incolis & habitatoribus Lotharingiæ, & Brabantiæ Ducatuum, Marchionatusque Imperii & Dominiorum de Kerpen & de Rhoden, quoddam Privilegium Eminentiſſimi Domini Caroli Romani Imperatoris, ſemper Auguſti & Bohemiæ Regis Genitoris noſtri chariſſimi, de ſpeciali gratia ſuper ipſorum gratiis, exemptionibus & libertatibus, per Litteras noſtræ Majeſtatis ratificantes & approbantes, & liberalitate Regia gratiam gratiæ cumulantes ipſis addidimus, quod nec noſtri Sacri Imperii noſtri Judicis Curiæ auctoritate Subditi, Vaſſalli, Servitores Incolæque & inhabitatores Ducatus, Marchionatus, & prædictorum Dominiorum ad Judicium ſive Judicem noſtræ Curiæ Imperialis evocari, in cauſam trahi, ſeu citari non poſſunt, nec debeant, pro quocumque debito & contractu ex quacumque alia cauſa criminaliter vel civiliter cum nonnullis aliarum gratiarum prærogativis, prout in eodem noſtro Privilegio, clarius continetur. Verum eſſent fruſtra gratiæ, & libertates per Romanos Imperatores & Reges, quibuscumque conceſſæ & traditæ, niſi per viam rigoris obſervandas debitæ executioni demandemus. Idcirco vobis omnibus & veſtrum cuilibet committimus, & ſerioſe mandamus, quatenus ſi qui tales homines cujuſcumque præeminentiæ, gradus, ſeu conditionis exiſtant, qui adverſus noſtræ confirmationis & gratiæ paginam per præfatos Incolas & inhabitatores Lotharingiæ, Brabantiæ, Ducatuum, & Marchionatus Sacri Imperii, nec non Dominiorum de Rhoden & de Kerpen, a noſtra Celſitudine obtentam derogare præſumerent & noſtrum Mandatum contumaciter præterire in Dominiis, Terris & Provinciis, vobis aut alteri veſtrum mediate vel immediate ſubjectis, ſeu ad veſtram Juriſdictionem, Judicia, ſeu Officia, & quamvis aliam dis-

ANNO 1424. dispositionem spectantibus comperti fuerint & notorie deprehensi ac de mandati contemptu & excessu, prætacto jure convicti, eosdem animadversione condigna juxta pœnas in ipsorum Privilegiis contentas expressasque & auctoritate Regia, quam vobis & vestrum, cuilibet in solidum ad hoc exsequendum, plene committimus, bannire, proscribere, juribus, honoribus, statu, gradibus, & fama privare, ac destituere, & pœnis cæteris afficere, & corrigere debeatis, a quolibet contravenientium centum Marcharum auri puri virtute præsentium repetendis, nostrorum, & injuriam passorum usibus applicandarum toties quoties fuerit contraventum, verum cum perversorum conatus non sola mali perpetratione sint contenti, quinimo, ut patrati sceleris correctiones evadant frequentius intendant, facti potentia impedientes quo minus mandatorum juris executio in eorum personas fieri commode vel secure possit, ideo vobis omnibus, & cuilibet vestrum indulgemus, ut executiones Nostrorum, imo Sacri Imperii Mandatorum, in hac parte adversus quoscumque nostris, aut felicis recordationis invictissimi Genitoris nostri indultis prædictis in aliquo contravenientes seu rebelles, quorum protervitas hoc exegerit, in albis prætoriis locorum publicorum sive locis publicis, ubi talia fieri consueverunt, Nundinarum publicarum temporibus, vel regionibus, & ut omnibus diversis major populi confluit multitudo, fieri facere valeatis, decernentes hoc nostro Imperiali Edicto, sic faciendas executiones proinde valere, ac rebelles contra quos facti fuerint in proprias personas earumdem partium, sub nostræ Majestatis sigilli testimonio Litterarum. Datum Budæ, Anno 1424. septima die Januarii regnorum nostrorum, Anno Hungariæ XXXVII. sic signata supra plicam, ad mandatum Domini Regis, Domino Joanne, Episcopo Sagabriensi Cancellario, Referendario Michaële Præposito Colessaniensi, & in dorso Rex Henricus Fixe in cera alba, cum Cordula pergamena impense sigillata.

Aldus getroken uyt het Manuscript Privilegi-Boeck van ons Lieve Vrouwe Natie, ende is naer voorgaende Collatie met het selve bevonden te accorderen by my J. B. Ansems Protonots. Apost. Nots. Reg. &c. 1699.

CCV.

1425. 13. Juin. *Mandatum* SIGISMUNDI *Romanorum Regis, ad Civitates Gelriæ & Zutphaniæ, quo illis declarat se Gelriæ & Zutphaniæ Feuda, post* REINALDI *Ducis obitum ad Imperium devoluta* ADOLPHO *Juliacensi concessisse, monetque, ut eidem obedientiam, ac Sacramentum fidelitatis præstent, & non* ARNALDO *Egmondano. Datum Osæ proximâ septimanâ post Pentecosten Anno* 1425. [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 9. pag. 425.]

NOs Sigismundus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, Rex Ungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ; significatum volumus universis ac singulis, Consulibus, Scabinis, Senatoribus, Civibus totique Populo Civitatum, Ruremundæ, Gochæ, Venloæ, Erckelenzæ, Stralæ, Neomagi, Graviæ, Bomeliæ, Tielæ, Arnhemiæ, Vagendoncæ, Hardervici, Elburgi, Zutphaniæ, Dodecomii, Doesburgi, Groenloæ, Gosveltiæ aliarumque Urbium, Mercatuum ac Pagorum, Ducissæ Gelriæ, ac Comitatus Zutphaniæ, nostræ atque Imperii clientis dilectæ ac fideli, Ducatum Gelriæ, ac Comitatum Zutphaniæ post obitum Illustris Principis ac Ducis Gelriæ, ac Comitis Zutphaniæ Reinaldi, Avunculi nostri dilecti, qui sine prole decessit, juxta Imperii Leges ad Nos, utpote Regem Romanum recidisse, nosque ob id Principatus prædictos Juliaci ac Gelriæ, nec non Comitatum Zutphaniæ, cum omnibus ad eosdem spectantibus territoriis ac jurisdictionibus concessisse, ac transcripsisse dilecto Avunculo ac Principi nostro Adolpho Juliaci, ac Gelriæ Duci ac Comiti Zutphaniæ: Unde & serio per præsentes Codicillos, idque ex Regia nostra Romana potestate omnibus vobis ac singulis mandamus, atque imperamus, ut secundum fidem ac sacramentum, quo nobis atque Imperio tenemini obstricti, dictum Adolphum, qui verus ac naturalis vester est hæres, absque mora aut ulla obloquutione in Ducem Gelriæ, ac Comitem Zutphaniæ recipiatis, habeatis: Eique solenni inauguratione juramentum, fidem atque obsequium præstetis, utpote hæreditario vestro Domino; neque Virum nobilem Arnoldum Egmondanum, qui sibi una cum adjutoribus suis ditiones Gelriæ ac Zutphaniæ adversus nos & Imperium Imperiique jura vindicare est conatus, quidquam faciatis aut curetis; neque eum ut Ducem Gelriæ, aut Comitem Zutphaniæ agnoscatis, assumatis aut eo titulo, vel nomine afficiatis, nisi incurrere nostram atque Imperii indignationem velitis: Vosque ad hæc universos a fide, obsequio ac sacramento, si quod prædicto Egmondano præstiteritis, liberos ac immunes pronunciamus ac declaramus. Datum Osæ post natum Christum anno 1425. proxima septimana post Pentecosten. ANNO 1425.

CCVI.

Conventiones & Pacta inter AMADÆUM I. *Sabaudiæ Ducem, nec non* PHILIPPUM MARIAM ANGLUM, *Ducem Mediolani de Civitate & Territorio* Astensi *sancita, quibus Hic se obstringit de non alienando præfatam Civitatem ulli alii, quam prædicto Duci Sabaudiæ. Acta Taurini anno* 1427. *Indict.* 6. *die* 2. *Decembris.* [Authentique tiré des Archives Royales du Château de Milan, Registre K.] 1427. 2. Décembre.

IN nomine Domini Amen. Anno a Nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo vigesimo septimo, Indictione sexta, die vero secunda mensis Decembris. Constituti personaliter coram nobis Notariis Publicis, & Testibus infrascriptis, Reverendissimus in Christo Pater, & Dominus Dominus Bertolameus Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ maximus, dignissimusque, Venerabilis, atque magnæ religionis Vir Dominus Frater Filippus de Provanis, Præceptor Domus Sancti Antonii Mediolanensis, Spectabilis, & Egregius Vir Dominus Franchinus de Castiliono Juris utriusque Doctor famosus, Consiliarius, & spectabilis Alvisius Crotus, Secretarius Illustrissimi Domini Filippi, Mariæ Angli, Ducis Mediolanensis Procuratores, & Procuratoriis nominibus ipsius Illustrissimi Domini Ducis Mediolani, ut de eorum Procuratorum potestate constat publico Instrumento, recepto per Donatum de Cisero de Herba Notarium Publicum, sub anno præsenti millesimo quadringentesimo, vigesimo septimo die Lunæ, tertio mensis Novembris, ex una parte, & Magnifici, Strenuique Milites, Dominus Humbertus Bastardus Sabaudiæ, Dominus Montagniaci, Gaspardus Dominus Montis majoris, Manfredus ex Marchionibus Salutiarum, Dominus Gresiaci, Milites Marescali Sabaudiæ, nec non Spectabilis, & Egregius Dominus Petrus Marchiandi, Legum Doctor, Procuratores, & Procuratorio nomine Illustrissimi Domini Domini Amedæi, primi Ducis Sabaudiæ, ut de eorum Procuratione constat quadam autentica Littera, sigillo Cancellarii ipsius Domini Ducis Sabaudiæ sigillata, manuque Gulielmi Bolomerii, ejus Secretarii signata, data Aquis in Sabaudia, anno supradicto die vigesima quinta mensis Octobris ex parte altera. Ipsi namque Procuratores considerantes amorem, dilectionem, & consanguinitatem existentem inter prænominatos Dominos Duces Mediolanensem, & Sabaudiæ, nec non Ligam, & affinitatem inter ipsos Dominos Duces hodie contractas, ut in Instrumentis per nos Notarios Infrascriptos hac die præsenti receptis, contemplatione maxime dictarum affinitatis, & Ligæ inhierunt, & inhiunt Pacta, & Conventiones stipulatione vallatas, & vallata, quæ sequuntur. Et primo considerantes prænominati Procuratores prædictorum Illustrissimorum Dominorum Ducum Mediolani, & Sabaudiæ, quod Civitas Astensis, cum ejus Territorio, & mandamento est sita in limitibus, vel circa Terram, & Patriam Pedemontanam, ipsius Domini Ducis Sabaudiæ, & Domini Principis Pedemontium, ejusdem Domini Sabaudiæ Ducis filii, & sic respectu dictæ Patriæ Pedemontanæ est ipsi Domino

ANNO 1428. mino Duci Sabaudiæ, ipsa Civitas Astensis, cum ejus Territorio quasi limitropha, & quasi clavis ipsius Patriæ Pedemontanæ, ita quod esse posset maximum damnum, ipsi Domino Duci, & Principi Pedemontium, & eorum Patriæ Pedemontanæ, si dicta Civitas Astensis transferretur ad manus extraneas, seu inimicos dictorum Dominorum Ducis, & Principis Pedemontium; Ea propter dicti Procuratores Illustrissimi Domini Ducis Mediolani Procuratorio nomine ipsius Domini Ducis Mediolani promittunt per juramenta sua ad Sancta Dei Evangelia, corporaliter præstita, & sub obligatione omnium bonorum dicti Domini Ducis Mediolani, pactum expressum super hoc faciendo ipsis Procuratoribus Illustrissimi Domini Ducis Sabaudiæ, stipulantibus, & recipientibus, & nobis Notariis infrascriptis more publicarum personarum stipulantium, & recipientium vice, nomine, & ad opus ipsorum Dominorum Ducis Sabaudiæ, & Principis Pedemontium, eorumque hæredum, & successorum quorumcumque, ac eorum, quorum interest, & interesse poterit, prædictam Civitatem Astensem, seu ejus Territorium, partemve ipsius Territorii, quoad directum Dominium tantum respectu Territorii, non alienare, nec in aliquam personam transferre per se, vel per alium, directe, vel per indirectum, nec possessionem ipsius Civitatis, ejusve Territorii ut supra, seu partium earumdem ut supra alicui personæ tradere, vel expedire, alteri quam Illustrissimo Domino Duci Orelianensi, seu ejus successoribus, legitimis, & naturalibus, nisi in dictum Dominum Ducem Sabaudiæ, vel ejus successores alienaret; Et casu quo dictam Civitatem, vel Territorium, seu partem illius in aliquas alias personas transferret, seu alienaret, quam in alteram supradictarum personarum, vel earum successorum ut supra, eo casu volunt ipsi Procuratores Domini Ducis Mediolani supra nominati talem alienationem & translationem esse nullam, & nullas, nulliusque valoris, & momenti, & eo casu præmisso si alienabit, ad aliquemve actum alienationis prosiliret, ipso jure sint, & esse intelligantur translata in Dominum Ducem, Aurelianensem, ejusve successores primo, si acceptare voluerit, & eo, facta sibi debita denuntiatione, infra sex menses postea non acceptante, in præfatum Dominum Ducem Sabaudiæ, ejusve successores; Item & promittunt dicti Procuratores Domini Ducis Mediolani, Procuratorio nomine ipsius Domini Ducis Mediolani, ipsum Illustrissimum Dominum Ducem Mediolani curare, & procurare pro posse quod Serenissimus Dominus Romanorum Rex dabit licentiam Jacobo Tizoni, Domino Cresentini, seu illi, qui Dominus Cresentini extiterit, infra, & per totum mensem Aprilis recognoscendi, ipsi Domino Duci Sabaudiæ, seu ejus successoribus se tenere Locum Cresentini, cum ejus Territorio, & pertinentiis de Feudo dicti Domini Ducis Sabaudiæ, seu successorum suorum, & pro ipso Loco, & Territorio Cresentini homagium faciendi eidem Domino Duci Sabaudiæ, seu ejus successoribus, procurabit etiam pro posse ipse Dominus Dux Mediolani, quod dictus Jacobus, seu ejus successores Domini Cresentini ipsum Locum Cresentini, cum ejus Territorio recognoscet, seu recognoscent se tenere de Feudo dicti Domini Ducis Sabaudiæ, seu suorum successorum, & quod dictum homagium pro dicto Loco, & ejus Territorio præstabit ipse Jacobus, seu ejus successores, Domini Cresentini præstabunt ipsi Domino Duci Sabaudiæ, seu ejus successoribus, ea tamen Lege, quod dicto casu ipse Dominus Dux Sabaudiæ, ejusque successores ipsos Dominos Cresentini benigne, & gratiose in omnibus, facta dicta fidelitate, ita tractare debeant, quemadmodum alios suos Subditos dilectos Feudatarios, seu Vassallos tractat, & hactenus tractavit, quod si facere non posset, seu procurare ut supra, ipse Dominus Dux Mediolani, promittunt prænominati Procuratores ipsius Domini Ducis Mediolani Procuratorio nomine, quo supra, per juramenta sua, & sub obligatione quibus supra, quod ipse Dominus Dux Mediolani non se impediet de dicto Loco Cresentini, Dominisve, & personis ipsius Loci dabit, seu præstabit ipse Dominus Dux Mediolani facto, vel verbo, directe, vel per indirectum, clam, vel palam, tacite, seu occulte, per se, vel per alium, aliquod Consilium, auxilium, opem, juvamen, vel favorem contra, & adversus præfatum Dominum Ducem Sabaudiæ, seu suos hæredes, vel successores, Promittentes dicti Procuratores dicti Domini Ducis Mediolani, nomine quo supra, per juramenta sua, & sub obligatione, de qua supra prædicta omnia ratificare facere per præfatum Illustrissimum Dominum Ducem Mediolani hinc ad festum nativitatis Domini nostri Jesu Christi proxime venturum, & Instrumentum dictæ Ratificationis in forma publica expediri, & tradi facere, infra tempus prædictum in manibus Illustrissimi Domini Principis Pedemontium, seu alterius de voluntate ipsius. Renuntiantes ipsi Procuratores Domini Ducis Mediolani omni juri Canonico, & Civili, per quod contra prædicta facere possent quomodolibet, vel venire, quod jus volunt hic habere pro expresso, ac perinde, ac si particulariter, nominatimque hic expressum foret, & maxime renuntiant juri dicenti generalem renuntiationem non valere, nisi præcesserit specialis; mandantes insuper, & rogantes prædicti Procuratores nominibus, quibus supra, de præmissis omnibus per nos Notarios infrascriptos confici unum, vel plura Instrumenta, ad opus prædictorum Dominorum, ejusdem tenoris, & substantiæ. Acta fuerunt hæc in Civitate Taurini, in domo Episcopali ejusdem Civitatis, præsentibus Egregiis, & Nobilibus Viris, Domino Johanne Marchiandi Legum Doctore, Johanne, & Henrighino ex Comitibus Vallis Pergiæ, Domino Jacobo Spinola Archidiacono Ecclesiæ majoris Papiæ, Simone de Movigiis, Vanterio de Revoyya, Johanne Marefschali, Guidone Columbi, Aomedeo de Plozascho, Angelino Provane, Bertolameo de Senis, & Johanne de Oxiis Testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis. ANNO 1428.

Subscriptiones Notariorum sunt ut supra.

Extracta fuit præsens Copia à Registro inscripto sub Littera K. Ducis Philippi Mariæ Angli Vicecomitis, existente in Regio Archivio Castri Portæ Jovis Mediolani in papiro scripto; datum Mediolani die trigesima mensis Octobris anno 1719.

Examinavit Joannes Franciscus Strigellius Regii Archivii Officialis.

CCVII.

Vertrag zwischen FRIEDRICH Herzog zu Sachsen/ und Landgraff in Thüringen eines/ dann Heinrich von Plauen Burg-Graffen zu Meissen andern Theils/ wegen des Burg-Graffenthumbs Meissen so von Sigmund/ Römischen Kayser besagtem Burg-Graffen conferiret worden; krafft welcher benannter Herzog diesem vor das Burg-Grafthumb das Schloß Frauenstein/ mit aller Lehenschafft/ Gerichten und Pflegen/ nebst vierzehen Tausend sieben Hundert sechs und dreißig Gulden Reinisch/ sambt Beweisung vieler andern Güther/ Zinsen und Renten einantwortet. Geben zu Arnshauge in vigilia Nativitatis unser lieben Frauen 1428. 7. Septembre. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 2. pag. 208.]

C'est-à-dire,

Transaction entre FRIDERIC *Duc de Saxe, & Landgrave de Thuringe d'une part, &* HENRI DE PLAUEN *Burgrave de Meissen d'autre part, touchant le Burgraviat de Meissen, qui avoit été conferé audit* PLAUEN, *par* SIGISMOND, *Roi des Romains; & pour lequel le Duc lui donne le Château de Fravenstein avec ses Fiefs, Jugements, & Jurisdictions, comme aussi une somme de 14736. florins du Rhyn, & divers autres Biens, Rentes & Revenus. Fait à Arnshauge la Vigile de la Nativité de la Bienheureuse Vierge Marie 1428.*

WIr Friedrich von GOttes Gnaden Herzog zu Sachsen/ des Heil. Römisch. Reichs Ertz-Marschall/ Landgraff in Thü-

ANNO 1428.

Thüringen / und Marggraff zu Meissen / rc. Bekennen vor uns / unsere Brüder und Erben / und thun kund öffentlichen mit diesem Briefe allen / die ihn sehen oder hören lesen. Als der Allerdurchlanchtigste Fürst und Herr / Herr Sigmund / Röm. König / zu allen Gezeiten / Mehrer des Reichs / und zu Hungarn / Böhmen / Dalmatien / Croatien / rc. König / Unser gnädigster lieber Herr / dem Wohlgeb. Hrn. Herrn Heinrichen / Burggrafen zu Meissen / und Herrn zu Plauen / rc. die Burggraffschafft daselbst zu Meissen / mit allen Zugehörigen / Mannschafften und Rechten / als die an obgenanten Unsern gnädigsten Herrn / als einen Römischen Künig / und das Heil. Römische Reich / von Todes wegen des Wohlgebohrnen Herrn Heinrichs / etwann Burggrafen zu Meissen / kommen und gefallen war / gnädiglichen verliehen hätten / nach Ußweisunge und Inhalt Sr. Königl. Maj. Brieffe / Ihme darüber gegeben / und alsdann der Hochgebohrne Fürst / Herr Friedrich / cognomine Bellicosus, Hertzog zu Sachsen / rc. Unser lieber Vater / sel. Gedächtnüß / und Wir darnach mit dem gedachten Herrn Heinrichen von Plauen / Burggraffen zu Meissen / um solche Gerechtigkeit / Zugehörungen und Mannschafft / die als er meinte zu der obgenanten Burggraffschafft gehören und von dem Reiche zu Lehen gehen sollen / in Irrnüssen / Zweytracht und Schelunge kommen wären / und darum auch etwa lange getheidingt / Tage geleist / viel Irrunge und Mühe und Arbeit uff beeden seiten gehabt und gethan haben / so ist es doch nun so ferne kommen / daß Wir Friederich / Hertzog zu Sachsen / Uns mit den obgenanten Herrn Heinrichen von Plauen / Burggrafen zu Meissen / umb alle Schelunge / Zweytracht und Irrnüsse freundlichen und gütlich geeinet / und vertragen haben; Und auff daß solche Gütligkeit und freundlich Vertragen stete / gantz und unverbrüchlichen gehalten werde / und Uns und Unsern Brüdern der genannte Herr Heinrich forderlichen gedienen möge; So haben Wir Friedrich / Hertzog zu Sachsen rc vor Uns / Unsere Brüder und unsere Erben / umb mehrer Irrnüsse / das daraus / wenn solche Zweytracht und Irrnüsse nicht geschlicht und hingeleget werden / kommen möchten / zu vermeiden / Herrn Heinrichen / Burggrafen zu Meissen mehr genannt / solche Gunst gethan / und guten Willen beweiset / und haben Ihn darumb unser Schloß Frauenstein / mit aller Mannschafft / Lehenschafft / Gerichten und Pflegen / und mit aller seiner Zugehörunge / als das an unsern Vater sel. von Todtes wegen Ehrn Heinrichs / etwann Burggrafen zu Meissen / unsern lieben Getreuen / als an einen Marggrafen gefallen war / und der genante Burggraff gebraucht und gehabt hat / dem genanten Ern Heinrichen / Burggraffen zu Meissen / und seinen Erben und Nachkommen Burggrafen zu Meissen zu Lehen geben und sie solche uffnehmen / und zu Lehen empfahen / und Unsere davon seyn und werden sollen / so sollen Wir / unsere Brüder / Erben und Nachkommen / desselben Schlosses eingeben seyn / Ern Heinrichen / Burggrafen obgenannt / und haben ihnen auch darzu gegeben und mit bereiten Geld nützlichen und wohl zu Danck bezahlet / vierzehen Tausend / sieben Hundert und Sechs und dreyßig Reinisch Gulden / die er auch also von Uns aufgenommen und empfangen hat / und haben Ihn auch beweiset nehmliche Güter / Zinsen / Renthe / Lehenschafften / Manne / und Mannschafften / mit allen Nutzen und Zugehörungen / die zu demselben Burggraffthumb zu Meissen fürbaß mehr zu ewigen Zeiten gehören sollen / als nehmlichen den Hoff uf unsern Schlosse Meissen gelegen / nachdem als er ietzund in seiner Gemauer hat / begriffen / ausgeschlossen den Thurm darinne / den Wir Friederich / Unsere Brüder / Erben und Nachkommen behalten sollen / alsdann auch Unser Vater sel. und Unser Vorfahren bey dem alten Burggrafen gehabt und gehalten haben / und darzu Ausfarth und Einfarth / zu reiten / zu fahren und zu gehen / zu dem genante Hofe / als daß der nechste Burggraff vor Ihme inne gehabt hat / und darzu soll der Burggrafe behalten alle Zinsen / Renthe / Fronen / Gerichte und Pflegen / die zu dem genannten Hofe gehoren / inne und vor Unser Stadt Meitzen in dem Stadt-Fluhr / als die auch der nechste Burggraf gehabt hat / und nehmlichen den Zinß mit dem Bier-Eymer / und den dritten Pfennig von dem Stadt-Gerichte zu Meissen mit der Zinsen in der Obern Meissen / in der Mittel-Meissen / in der Fischer-Gassen / jenseit der Brücken unter sante Martensberge / und vor dem Kranitschen Thor / und alle Gerechtigkeit und Lehen / die der nechste Burggraff inne / und vor der Stadt Meissen in der Stadtfluhr fürmahls gehabt hat / und unter ihm verstorben sind / mit dem Lehen an der Capellen des Burggrafen gelegen / und einer Vicarien in dem Thume zu Meissen / die fürmahls die Burggraven geliehen haben / mit der Heyde / genannt des Burggrafen Heyde / und ihren Zugehörungen / Aecker und Wiesen und Jagden / und mit den Weingarten in der Meissen gelegen / mit der Fischerey jenseit und dißseit der Elben / und mit solchen Zinsen / Frohnen und Gerichten / die der nechste Burggraff fürmahls gehabt hat / in den Dörffern Rüseliß / Wohnsamtin / Wendisch-Liebischen / Rotzschen / Lintenbitz / Torgau / Soppau und Prutz / mit den Wetzhessen / Suppann / dieselben zu Unsern Gerichen gehen müssen / und Lammatzsch gehen / und da Gerichte sitzen sollen / als sie bey den nechsten Burggrafen gethan haben / Busaickungen und Bugasynnen / die auch zu dem genannten des Burggrafen Hof gehoren / so viel under sind / auch so sollen dem genannten Ern Heinrich / Burggrafen zu Meissen / seinen Erben und Nachkommen / Burggrafen zu Meissen / folgen diese nachgeschriebene Mannschafft mit Diensten / Lehen / und aller Gerechtigkeit / nehmlich Graburst von Wiltbergk mit seinen Brüdern zu Sornelbutz gesessen / Fritzhold von Poletzck zu . . gesessen / Cristoffel von Polenck zu Parnütz gesessen / Hanns Tarant zu Rüdigersdorff gesessen / Siegmund von Nöhre zu Himschelbutz gesessen / und Friedrich von Betschütz zu Getzirn gesessen / und das alles von Ern Heinrichen etwan Burggrafen zu Meissen / an den obgenannten unsern gnädigsten Herrn den König / und von Ihm an den Wohlgebohrnen Ern Heinrichen / und Burggrafen zu Meissen kommen ist. Wir sollen auch den genannten Ern Heinrich / an solcher Gerechtigkeit / als er meint zu haben zu der Graffschafft zum Hartenstein / Ihre Lehen-Güter darzu gehörende / als die dem von Schonburgk versetzt ist / und auch nehmlichen Wildenfels / und an solchen Lehen / die Er von unsern Herren den Bischoffen zu Meissen und Naumburg soll haben / Irrennoth / Hinterseilen in Keinelbiese / und den Balbergck mit fünff halben Dorffe / mit Nahmen Frohnan / das Dorffel Augkerswalde / Großdorff / Tammerckhalb / auch gehörende zu der Graffschafft zum Hartenstein / als das versatzt ist / und wenn der genannte Er Heinrich / oder seine Erben das lösen wollen / umb solche versatzte Summa / das sollen Wir / oder wenn wir das ingegeben hätten / den obgenanten Ern Heinriche / und seinen Erben zu lösen geben ohne Hintermiß. Als auch / daß der offtgenannte Er Heinrich / Burggraff zu Meissen / seine Erben und Nachkommen / noch niemand von ihrentwegen / Uns / unsere Brüder / Erben und Nachkommen / umb solche Gerechtigkeit / Zugehörunge und Mannschafft zu der Burggraffschafft zu Meissen zugehörende / mehr / denn als oben geschrieben stehet / nimmer gemahnen / verklagen oder bethedingen soll in keine Weiß ohne Gefehrde.

Auch so sind Wir Friedrich / vorgenant / mit Er Heinrichen / Burggrafen zu Meissen / überkommen / daß er oder seine Erben solche Freundlichkeit und gütlich Vertragen vor Unsern obgenanten gnädigsten Herrn den Römischen König tragen / und umb seine Fülle-Worts-Brief darüber in ½. Jahres Frist / von dato dieses Brieffs bringen / und uns den ausantworten soll / und darzu allen seinen Fleiß thun / nach allen seinen Vermügen / daß solche Brieff uffgerichtet werden. Also daß Wir Friedrich obgenannt / Unser Brüder / unsere Erben und Nachkommen / fürmehr zu ewigen Zeiten / ohn alle Ansprache und Irrnüße des obgedachten Allerdurchlauchtigsten Fürsten und Herrn / Herrn Siegmund / Röm. Komgs / Unsers Allergnädigsten lieben Herrn / Seinen Erben und Nachkommen / von des genannten Burggraffthumb wegen umb keinerley Zugehörungen / Gerechtigkeiten oder Mannschafft mehr / als oben geschrieben stehet / bleiben sollen ungehindert. Würde aber sichs also machen daß genannter Er Heinrich solche Füllwort-Briefe von Unserm Herrn dem Könige nicht bringen möchte; So hat Er vor Sich / Seine Erben und Nachkommen / Uns / Unsere Brüder und Erben selbst schuldig gelobet / und seine erbare Mannschafft / Bürgermeister / Rath und Gemeine / Seiner Herrschafft und Stadt Plauen geheissen / mit Ihm zu geloben / Uns / Unsere Brüder und Erben keinerley Gerechtigkeit / Zugehörungen / oder Mannschafft / zu dem Burggraffthumb gehörende / zu mahnen / zu verklagen oder zu betheidingen / mehr als oben geschrieben stehet / dieselbe Summa Geldes / als viertzentausend / siebenhundert und sechs und dreyßig Rheinisch Gülden / sein denn gantz und gar mit gerechten Gelde bezahlet / Unser Schloß Frauenstein wieder eingeantwortet / als obgeschrieben stehet / und wenn der genante Burggraff oder seine Erben solche Bezahlung thun wollen / die sollen Wir / oder Unsere Erben von Ihm ohne Wiederrede ufnehmen / zu Altenburgk oder zu Weyda in der Stadt eine / wo Sie die allerbequemlichst gethun mögen / als oben geschrieben stehet; Würde aber Sache / daß Wir Friedrich / Hertzog zu Sachsen / Unsere Brüder / oder unsere Erben / von Ern Heinrich / Burggrafen zu Meissen / Seinen Erben / Nachkommen / oder Unserm Herrn dem Römischen Könige / Seinen Erben / oder Nachkommen / Röm. Kaysern oder Königen / umb keinerley Zugehörunge / zu dem genannten Burggraffthumb Meissen gehörende eder dann uns solche Füllworts Briefe geantwortet werden / und unser Schloß Frauenstein mit seiner Zugehörunge / als Wir ihn das ingegeben haben / mit solcher Summa Geldes / als vierzehen tausend / siebenhundert und sechs und dreyßig Reinischer Gulden / gäntzlichen an gerechten Gelde wohl zu Danck bezahlet worden / gemahnet / verklaget / oder betheidiget würden / daß dann die obgenannte Stadt Plauen mit dem Hause und die Mannschafft daselbst mit allen Zugehörungen sich an Uns halten sollen / so lange biß solche Mahnunge / Klagrede oder Betheidigung / als oben geschrieben stehet / abgethan / und uns solche Füllworts-Brieff geantwort / oder unser Schloß Frauenstein wieder ingegeben / und solche Summa Geldes / als viertzen tausend / sieben hundert und sechs und dreyßig Gulden / an gerechten Gelde gäntzlich bezahlet worden. Auch sollen der genannte Burggraff Heinrich / seine Erben und Nachkommen Ihren Amtmann zu Plauen nicht absetzen / es sey dann / daß der / den sie von neuen an seine Statt setzen wolten / Uns / Unsern Brüdern und Erben solche Gelübde und Huldung gethan hette / als der gethan hat / den sie entsetzen werden; Auch wenn der genannte Burggraff Heinrich den obgenannten Füllworts-Brief geschaffet / und den Uns und Unsern Brüdern geantwortet hätte / so sollen die genannte seine Ambtleute / Mannschafft / Bürgermeister / Räthe und Gemeine / aller oben geschriebenen

Ge-

Anno 1428. Gelübden und Verschreibunge gäntzlichen quitt/ ledig/ loß/ und darüber unbehafft und ungefodert seyn und bleiben/ ohne Gefehrde/ und Wir oder unsere Brüder sollen Jhn Jhren Brieff wieder geben ohne Wiederrede/ alle Gefehrde und Argelist/ in allen oben geschriebenen Stücken gäntzlichen ausgescheiden. Hierbey seynd gewesen als Gezeugen und haben gethediget/ die Wohlgebohrne/ Edlen und Gestrengen/ Unsere Räthe und lieben Getreuen/ nehmlich/ Graff Heinrich von Schwartzburg/ Herr zu Sundershausen/ Er Albrecht/ Burggraff zu Leißnigk/ Herr zu Rahnspurgk/ Er Marr van Waldenburgk/ Herr zu Tschopa/ Günther von Pünau/ Marschalck/ Er Eberhart von Brandenstein/ Ritter/ Heinrich und Hugoldt Slinitz/ Gebrüdere/ Kresten von Witzleben der Eltere/ Thamme Loyser/ Friedrich von Maltitz/ Conrad Thone/ und Nicol von Wolfersdorff. Des zu Uhrkundt und mehrer Sicherheit haben Wir obgenannter Hertzog Friedrich/ unser Insiegel vor Uns/ Unsere Brüder und Erben/ wissentlich an diesen Brieff hangen lassen/ der gegeben ist zum Arnshauge/ nach Christi Geburth Viertzenhundert Jahr/ und darnach in dem acht und zwantzigsten Jahr/ am Dienstage Unser lieben Frauen Abende Nativitatis &c.

Friedrich/ H. z. S.

(L. S.)

CCVIII.

30. Septembre. **Revers Jacobs Marg-Graffen zu Baaden/ und Friedrichs Graffen zu Veldentz; worinn sie versprechen/ Ludovicum Pfaltz-Graffen bey Rhein und Hertzogen in Bayern bey dem funfften Theil der Graffschafft Sponheim/ so ihme von Weyl. Frauen Elisabetha von Sponheim/ Pfaltz-Graeffin bey Rhein/ mit Willen Herrn Johann Graffen von Sponheim erblich gegeben worden/ ungehindert seyn zu lassen. Geben zu Heydelberg am Donnerstag nach St. Michaëles-Tag. 1426** [Lunig Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 2. pag. 146.]

C'est-à-dire,

Revers de Jaques *Marck-Grave de Bade, & de* Frederick *Comte Palatin de Veldens, promettant de ne point troubler* Louis, *Comte Palatin du Rhyn, dans la possession de la cinquieme partie héréditaire du Comté de Sponheim qui lui a été laissée par* Elisabeth, *Comtesse Palatine du consentement de* Jean, *Comte de Sponheim. Fait à Heidelberg le Jeudi, après la Fête de St. Michel.* 1428.

Wir Jacob/ von GOttes Gnaden Marggraffe zu Baden/ und Friedrich Grafe zu Veldentz/ bekennen und thun kund offenbahr mit diesem Briefe/ für Uns und alle unsere Erben und Nachkommen/ allen den/ die ihne sehen oder hörent lesen: Als die Hochgebohrne Fürstinne/ Frau Elisabeth von Sponheim/ Pfaltzgrafine bey Rhein und Hertzoginne in Bayrn/ Wittibe/ vor Zeiten/ da sie lebete/ dem Hochgebohrnen Fürsten/ Herrn Pfaltzgraff Ludewigen bey Rhein/ des H. Röm. Reichs Ertztruchsässen und Hertzogen in Bayern/ unserm lieben Herrn Schwageren und gnädigen Herrn/ und seinen Erben/ Pfaltzgrafen bey Rhein/ die dann nach seinem Tode die Pfaltzgraffschafft bey Rhein besitzen und innhaben werden/ mit Wissen/ Willen und Verhängniß des wolgebornen unsers lieben Vettern/ Grafen Johannsen von Sponheim/ das fünffte Theil an diesen nachgeschriebenen Städten/ Vesten und Schlossen/ mit Nahmen Creutznach/ Burg und Stadt/ Ebernberg/ Burg und Thale/ Arnschwang der Vesten/ Nuwenburg der Burge/ Coppenstein die Burge und Thale/ Gemünde/ Burg und Stadt/ und Kirchberg der Stadt/ mit allen und jeglichen Herrschafften und Burgmannschafften/ Marckten/ Dörffern/ Weilern/ hohen und niedern Gerichten/ Vogteyen/ Zehenden/ Zollen/ Gelaiten/ Gülden/ Renten/ Steuren/ Zinsen/ Ungelten/ Atzungen/ Herbergen/ Meyhern/ Deichen/ Mühlen/ Mühlstätten/ Fischereyen/ Nutzen/ Faillen/ Diensten/ Frohndiensten/ Büschen/ Wildbahnen/ Wäldern und Felden/ Wassern/ Wasserlauffen und Weiden/ Freveln/ Bussen/ und sonst allen andern Rechten und Zuhegörungen/ ob der Erden und unter der Erden/ das fünffte Theil daran erblich und ewiglich zu ihren Rechten eigen gegeben und übergeben und sie auch bey ihrem Leben darinne gesetzt hat/ nach des Landes Recht und Gewonheit/ nach laute und sage eines Gifft-Brieffs/ den die obgenante Fraue Elisabeth dem vorgenannten unserm Herrn Hertzog Ludewig und seinen vorgeschriebenen Erben/ Pfaltzgrafen bey Rhein/ mit ihren und des obgenanten unsers Vettern Graff Johanns von Sponheim anhangenden Insiegeln versiegelt/ darüber gegeben hat. Als nun der vorgenant unser Herr Hertzog Ludwig seinen Willen/ Gunst und Verhängnisse darzu getan und gegeben hat/ daß uns der obgenant unser Vetter/ Johann Graf von Sponheim/ als sein Erben/ bey seinem Leben in Gemeinschafft bey sich und zu ihme in syn Theile/ die er noch hat an den obgen. Vesten/ Schlossen/ Städten/ Märckten/ Dörffern/ Weilern und Höfen mit Jhren Zugehörungen/ als vorgeschrieben stehet/ gesetzt hat; So versprechen/ gereden und geloben wir Marggraff Jacob und Graff Friedrich von Veldentz obgenandt/ für uns und all unser Erben und Nachkommen/ mit guten Treuen an Eides statt/ daß wir und dieselben unser Erben und Nachkommen den obgenanten unsern Herrn Hertzog Ludewig und seine vorgeschrieben Erben/ Pfaltzgrafen bey Rheine/ die dann nach seinem Tode die Pfaltzgraffschafft bey Rhein besitzen/ und innehaben werden/ bey dem vorgenanten ihrem fünfften Theil der obgedachten Burge/ Schlosse/ Städte/ Thäler und auch der Märckte/ Dörffer/ Weiler und Höfe darzu gehörig/ mit Jhren Gülten/ Renthen/ Nutzen/ Fällen und Zugehörungen ewiglich zu verbleiben lassen/ und ihne darinne nicht zu greiffen/ noch keinerley Betrang oder Hindernüsse daran zu thun/ noch unsern Amptleuten/ Dienern/ Unterthanen/ oder den unsern des gestatten zu thun/ in keinerley Weise/ alle Gefärde und Argelist gäntzlichen ausgescheiden: Darzu versprechen/ gereden und geloben wir obgen. Marggraff Jacob von Baden/ und Graff Friedrich von Veldentz/ für uns und alle unsere Erben und Nachkommen/ auch mit guten Truwen an Eides statt/ daß wir und dieselbe unsere Erben und Nachkommen den vorgenandten unsern Hertzog Ludwig und sein vorgeschrieben Erben/ Pfaltzgrafen by Rhein bey dem Viertel/ das er hernach umb den obgen. Grafen Johann von Sponheim/ umb zwantzig tausent Gülden verpfandt hat/ auch verbleiben sollen lassen/ auff eine Wiederlosung desselben unsers Vettern Graff Johanns von Sponheim/ oder seiner und unser/ oder unser vorgeschrieben Erben/ ob er von Todes wegen abgehen würde/ nach Ausweisung der Pfand-Brieffe/ die der obgenand unser Herr Hertzog Ludwig und derselbe Vetter Graff Johann von Sponheim darum gegen einander versiegelt übergeben/ inne hond/ ohne alle Gefährde. Alles das hievor geschrieben stehet versprechen/ gereden und globen wir Jacob Marggraff zu Baden und Friedrich Graff zu Veldentz obgenandt/ mit guten Trewen an Eyds statt/ für uns und all unser Erben und Nachkommen zu ewigen Zeiten/ stete/ vest und unverbrüchlich zu halten/ und auch darwieder nicht thun noch schaffen getan werden heimlich oder öffentlich/ durch uns selbst oder jemand anders/ in keine Weise/ alle Gefehr und Argelist gäntzlich ausgeschieden. Und haben deß alles zu Urkund und vestem Gezeugnisse/ unser eigen Ingesiegele für uns und alle unser Erben und Nachkommen mit rechtem Wissen an diesen Brief gehangen der geben ist zu Heidelberg/ auff den Donnerstag nach St. Michaelis Tag des Ertz-Engels/ des Jahrs als man zahlt nach Christus Geburth vierzehenhundert und acht und zwantzig Jahr.

CCIX.

Anno 1431. **Die Erste und ältiste Reichs-Matricul auf alle Reichs-Glieder/ zu Nürnberg auf dem Reichs-Tag zu hülf wieder die Boehmen gemacht unter dem Römischen König Sigismundo.** [Joh. Philip. Datt. Volumen Rer. Germanic. Novum Lib. I. cap. XXIV. pag. 169. ex Actis Brunsvicensibus part. 2. F. 1019. On trouve aussi cette Pièce dans Lunig Teutsch Reichs-Archiv. Partis Generalis Continuatio pag. 41.] 1431.

C'est-à-dire,

La premiere & plus ancienne des Matricules de l'Empire faite à Nuremberg en Diete generale, sous l'Empereur Sigismond, *pour l'Expedition contre les Bohemiens. en* 1431.

Unser Herren die Kurfürsten.

Mentz	ij. C. Glefen.
Cölne	ij. C. Glefen.
Trier	ij. C. Glefen.

ANNO 1431.

Pfalzgrave	ij. C. gl.
Sahssen	ij. C. gl.
Brandenburg	ij. C. gl.

Erzbischöfe.

Erzbischoff von Megdburg	i. C. gl.
Erzbischoff von Bremen	l. gl.
Erzbischoff von Salzburg	iCxx. gl.

Bischöffe.

Würzburg	lxxx. gl.
Bomburg	lx. gl.
Eystatt	xxx. gl.
Paßauwe	xl. gl.
Regenspurg	v. gl.
Augespurg	xx. gl.
Costentz	xxvj. gl.
Basel	v. gl.
Wurmß	v. gl.
Münster	l. gl.
Osenbruck	x. gl.
Hildeßheim	xx. gl.
Minden	xv. gl.
Verden	v. gl.
Lubeg	v. gl.
Palborn	
Brandenburg	xv. gl.
Mißen	x. gl.
Nuwenburg	xx. gl.
Merßburg	xx. gl.
Utricht mit iij. Steten	l. gl.
Camyn	xy. gl.
Strosburg	xx. gl.
Spire	xxx.

Summa M. M. xxi. gl.
(rectius 2012.)

Welsche Bistum.

Bisumtz	x. gl.
Tolle	x. gl.
Wirdun	x. gl.
Losan	x. gl.
Genff	x. gl.
Metz	xl. gl.
Camerach	xl. gl.
Lutich und die dreye stett	C. gl.

Suffragan deß von Salzburg.

Kymsche	iiij. gl.
Lavand	ij. gl.
Tryent	xxx. gl.
Brickfem	x. gl.
Gurck	x. gl.
Seckauwe	v. gl.
Item der Meister von Titschen Landen	l. mit Glefen
Item der Meister Sant Johans Ordens	

Summ iiij. l. Glefen.
(rectius 351.)

Fürsten von Peyern.

Ernst	i. C xx. mit Glefen.
Wilhelm	i. C. xx. mit gl.
Ludwig	i. C. xx. gl.
Heinrich	i. C. xx. gl.
Johann	l. gl.
Ott	xxv. gl.
Steffan	xx. gl.
Herzog Friderich von Oesterich mit Herzog Ernstz Kinden	ij. C. gl.
Der Herzog von Berge und sin Sun	lx. mit gl.

Fürsten von Brunswig.

Wilhelm, Heinrich	xxx. glefen.
Bernhart, Otte, Friderich	xxx. mit Glefen.
Herzog Ott von der Leyn	xx. gl.
Herzog Kasmar von Stetin	xl. gl.
Herzog Bogislauw von Pomern	xl. gl.
Herzog von Golgast.	xl. gl.
Die Herzoge von Meckleburg	xxx.
Die Kinder von Stargarden	xxx.
Der Herzog von Cleve	i. C.
Margrave von Baden	xxv.
Lantgrafe zu Düringen	i. C.
Lantgraf zu Heßen	i. C.

Summa xiiij. C. xxx. gl.
(rectius 1300.)

Welsch Fürsten.

Saffay	ij. C.
Herzog von Böyr und das Lant von Luthringen	C. gl.
Prince von Schalun	l. gl.
Herzog von Burgundie	iiij. C. gl.

Die Land.

Brabant	ij C. gl.
Hollant, Selant	ij C. gl.
Gelre	i. C. gl.

Graven und Herren.

Würtemberg	i. C.
Grave von der Marck	xx.
Herzog von der Decke	iiij.
Margraf von Roteln	v.
Spahnheim	xv.
Kazenelnbogen.	xx.
Henneberg Sie bede	xx.
Castel	v.
Veldentz	vj.
Morße	xx.
Hanß von Werthem	v.
Rineck	v.
Zigenheim	v.
Die Graven von Anhalt	x.
Graf Emich von Luiningen	v.

Summa xiiij. C. lxxxxv. glefen.

Grafen und Herren.

Hanowe	xij.
Naßaw Engelbrecht und Graf Hans	xx.
Salms der alt	vj.
Und der Junge	iiij.
Graf Philips Kinde von Nasaw.	x.
Heinsperg	xxx.
Nürnberg	x.
Eppenstein beede	xv.
Dietrich von Ysenburg	v.
Hohenloch	vj.
Philips von Ysenburg	ij. gl.
Salentin	ij.
Johann von Ysenburg	ij. gl.
Winsperg	iij.
Rollenburg	iij.
Graf Hanß von helfenstein	ij.
Kirchberg	ij.
Toggenburg	xx.
Werdenberg	iij.
Lupsen	iiij.
Montfort	iij.
Fürstenberg	ij.
Sulz	ij.
Lewenstein	j.
Zimrin	ij.
Stoffel	j.
Gundelfingen	j.
Geralzegk	j.
Lichtenberg	x.
Eberstein	ij.

Gesellschafft von Sant Jörgen.

Sarwerde	v.
Salme	v.
Bodenbach	xij.
Arberg	x.
Grave von der Lipp.	v.
Salowenburg	v.
Mansvelt beede	x.
Der von Honstein zu Lort	vj.
Vogt von himelstein	vj.
Vinstingen	iij.
Johann von Vinstingen	ij.
Der von Stalburg	x.

Summa ij. C. lxxij.
(verius 268.)

Grave von Bichlingen	vj.
Der von Honstein zu Heldringen	iij.
Die von Glichen zu Blanckrich	iiij.
Der Burgraf von Kirchberg zu Kranfelt	iij.
Grave Gunther zu Swarzburg	iiij.
Die Grafen von Anhalt	x.
Grave Waldemar und sine brüder	v.
Die drie schenck von Landesperg	iiij.
Grave Reinsteiner	v.

Der

ANNO 1431.

Der von Barbey	iij.
Grave Heinrich von Swarzburg	xx.
Grafe Ludwig von Oetingen und sin Vetter	x.
Graf Friderichs Kinde	v.
Der von Heideck	iij.
Die Schencken von Limpurg	ij.
Die von Rappeltstein	iij.

Eppte.

Fulda	vij.
Herßfelden	j.
Elnstangen	iij.
Salmeßwiler	iiij.
Halßburg	iiij.
Keiseßheim	ij.
Weißenburg	v.
Kempten	v.
Wingarten	iiij.
Appt von Sant Gallen	v.
Richenowe	j.
Rurbach	v.
Wißenouwe	j.
Appt von Sant Blesin	iiij.
Appt von Sant Jorgen	j.
Gengenbach	j.
Kursey	iij.

Summa i. C. xlvj. gleff.
(rectius 149.)

Eppte.

Waltsaßen	v.
Von Castel	v.
Rot	j.
Mulbrunen	v.
Probst von Schußenriet	ij.
Probst von Marchtal	j.
Appt von Walckenriet	iiij.
Appt von der Zune	iiij.
Appt von Rittershusen	ij.
Petershusen	ij.
Crußlingen	j.
Schofhusen	ij.

Summa xxiiij.
(verius 34.)

Stette.

Collne
Ache
Darpmynde
Mentz
Wurmß
Spir

Franckfurt, Fridberg, Geilnhusen } in der Wederaw.

Strasburg, Hagenow, Colmar, Sletzstatt, Mulhusen, Wißenburg, Ehenheim, Keisersberg, Türckheim. } Eylsaß.

Basel, Costentz, Schofhusen, Helle, Uberlingen, Lindow, Buchorn } im Pund.

Zürich
Berne
Lucern
Solottern
Switz. } Eitgenoßen.

Ulme, Eßelingen, Rutlingen, Nordlingen, Rotenburg, Halle, Memminge, Ravenspurg, Rotwile, Gemunde, Biberach, Dunckelßbühel, Wile, Pfullendorff, Koufbüren, Kempten, Ysny, Lutkirch, Giengen, Alun, Boppfingen. } im Bund.

Augespurg
Nüremberg
Swinfurt
Wimpfen
Regenspurg
Und die Franckschen stett.

Erffurt, Mulhusen, Northusen, Goßler, Weppflar } in Duringen.

Lubegg
Hanburg
Rostack
Wißmar
Griffenswalden
Gottingen
Sunt
Herfurt
Bremen
Leinegaw
Brackel
Worberg
Badelborn
Meydburg
Lunenburg.

Welsch Stette.

Lusann
Genff
Bisuntz
Wirdun
Tolle
Metz
Cammerach

Item alle fry und Richstett. M. mit glesen.

Hohmeister von Preußen	iiij. C.
Das Land in der Slesy / Und die vj. Stett	v. C.
Herzog Albrecht von Oestrich	iij. C.
Der Grave von Niperg	ij. C.
Der Grave vam Deckelnburg	v.
Der Grave von Benthen / Steinfurt	x.
Die von Gemen	v.
Dietrich von Wißen	vj.
Der Herre von Bunekost	v.
Die Herrn von Battenburg	v.
Die Herrn von Kulenburg	v.
Die Herrn von Buren	v.
Die Herrn von der Lecke	v.
Walraff von Morße	v.
Graf Ott zu Holstein	viij.
Graf Johann von der Hoy / Und sin Bruder	v.
Der Herre von Wenden	x.
Herzog Borhemi von Bart	xx.
Graf Ott von der Hoy und sin Bruder	v.

Summa xiij. C. lj. glesen.

Item die Stett ein tusent glesen	
Item Bischoff von Cur	viij. gl.
Item die burglut zu Fridberg	xxx.
Item die burglut von Geilnhusen	x.
Item Schencke Herrn zu Erpach	ij.
Item der Bischoff von Frisingen gen Osterrich mit	xx.
Und Haruß mit	x.
Swerin der Bischoff	x.
Der Bischoff von Haffelberg	v.
Der Bischoff von Lubuß	x.
Der Bischoff von Sleßwig	v.
Der Appt von Sanct Maximin	iij.
Der Appt von Sanct Mathis zu Trier	ij.
Der Appt von Herdeßhusen	ij.
Eilschlingen	iiij.
Rockenburg	ij.
Graf Johann von Wittichenstein	j.
Die Grafen von Waldeck	iiij
Dieterich Herre zu Runckel	ij.
Der Grave von Sein	iiij.
Der Grave von Wid	iiij.
Grave Michel von Werthem	iij.
Der von der Sleiden	ij.
Der von Nuwenar	ij.
Der Grave von Limpurg	ij.
Die von Bitsch	ij.

ANNO 1431.

Philips von Oberſtein	iij.
Der von Weſterburg	ij.
Der von Bickenbach	j.
Item die drie von Ortenberg	x.
Grave Albrecht von Lucenburg	ij.
Der von Gortz	xxx.
Der von Zile	xl.

Summa ij. C. xxvj. gl

Summa Summarum ane die Stette viij. M. iiij. C. xvij. gleven.

Collatis Summis emergunt 8265.
Verius autem 8185.

CCX.

Sentence rendue par PIERRE CAUCHON *Evêque de Beauvais, aſſiſté de* JEAN LE MAISTRE *Vicaire Inquiſiteur de la Foi contre* JEANNE D'ARC, *dite la* PUCELLE, *pour cauſe d'Impieté & d'Héréſie, portant qu'attendu ſa Reſipiſcence & grande contrition, elle eſt deliée de la Sentence d'excommunication, & condamnée ſeulement à paſſer ſa vie en priſon perpetuelle, au pain de douleur, & eau de triſteſſe.* [BELLEFOREST, Annales & Hiſtoire Generale de France Tom. II. fol. 1099. verſo.]

AU nom de noſtre Seigneur, ainſi ſoit-il. Tout Paſteur deſireux de ſur-intendre deüement à ſon troupeau, doibt de tout ſon pouvoir s'efforcer de tant plus d'arracher les ſemences d'erreur & infidelité de la Bergerie de Jeſus-Chriſt, comme plus obſtinément le ſerpent venimeux taſche d'y eſpandre ſon venin, & l'infection de ſa malice, reſiſtant à ſes pernicieux eſſais, repouſſant ſes complots, & machinations dommageables. Et lors doibt il plus uſer de diligence, qu'il voit le temps eſtre plus perilleux, & que les faux Prophetes s'efforcent d'entrer en l'Egliſe, & y ſemer Sectes, & opinions de ruines, tels que le Sainct Apoſtre dit devoir advenir aux derniers temps au monde, lors que les doctrines diverſes eſtrangeres, & contraires au Sainct Evangile, ſeront annoncées par les meſchans, pour esbranſler le trouppeau, ſi noſtre Mere la Saincte Egliſe ne confond leurs pernicieuſes erreurs, & inventions diaboliques, avec le glaive de la Parolle divine, & de ſacrées Conſtitutions des Saincts Canons & Conciles. Comme donc par devant nous Pierre, par la miſericorde de Dieu noſtre Seigneur, l'Eveſque de Bauvais, & Frere Jean le Maiſtre Vicaire en ceſte Cité & Dioceſe de l'Inquiſiteur de la Foy au Royaume de France, à ce ſpecialement commis, & deputé par ledit Inquiſiteur, nous Juges commis & conpetans en ceſte cauſe avons oüye, toy Jeanne nommée communément la Pucelle, ſur pluſieurs meſchancetez, & pernicieux poincts pleins d'erreur & d'impieté: toy eſtant accuſée & preſentée devant nous en matiere d'hereſie. Dont s'en eſt enſuivy, qu'ayans meurement & fort diligemment veu & conſideré de poinct à autre, tout ce qui eſt contenu au procez fait contre toy, remarqué, & peſé juſtement tout ce qui eſt à y conſiderer: & nommément ſur les reſponces, confeſſions, affirmations, & ſermens par toy faits & preſtez: ayant eſgard aux deliberations des Maiſtres des Facultez de Theologie, & Decrets en l'Univerſité de Paris, des Prelats, Docteurs, & hommes ſçavans qui ſont en ceſte Cité de Roüen: enquis ſur les qualifications, & determinations de tes opinions, reſponces, & actions, & ayans eſgard à icelles, & meur advis & conſeil avec le zele deu envers la Foy Catholique, & Religion Chreſtienne: & conſiderans ce qui en ceſt endroit doibt eſtre attendu & conſideré, pour la conſequence du fait, & l'efficace de l'exemple, & le tout ſans nul tranſport, & avec juſtice & equité: Nous donc ayans noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt, & l'honneur de la ſaincte & droicte Foy Catholique devant les yeux, afin que de la face de noſtre Seigneur puiſſe ſortir noſtre Jugement: diſons & affermons, que tu as grandement failly, & delinqué en faignant ne ſçay quelles viſions menſongeres, & frauduleuſes apparitions, & par icelles ſeduiſant les autres, qui legerement & follement adjouſtoient foy à tes parolles, & en devinant les choſes à venir, blaſphemant Dieu, & ſes Saincts, violant la Loy divine, abuſant des Saincts Eſcrits, & meſpriſant les Conſtitutions Eccleſiaſtiques és Saincts Sacremens que Dieu a ordonnez pour le ſalut de ſes fideles, uſant d'apoſtaſie, crime, & ſedition, eſmouvant troubles & ſcandales: & en ſomme, errant du tout en la Foy Catholique. Neantmoins quoy que ſouvent tu ayes eſté admoneſtée, & longuement nous ayons attendu ta reſipiſcence, à laquelle en fin tu es (par la grace de Dieu) parvenuë retournant au giron de la Saincte Egliſe noſtre Mere de bon cœur, & grande contrition, ainſi que nous le croyons: & que de ta propre bouche tu ayes confeſſé tes faultes, & abjuré tes erreurs ſuivans la forme deuë, & accouſtumée en l'Egliſe: nous te deſlions & abſolvons de la Sentence d'excommunication que tu avois encouruë par tes forfaits, pourveu que de bon cœur, & ſans faintiſe tu reviennes au ſein de l'Egliſe, faces, & accompliſſes parfaictement la penitence, qui par nous te ſera enjoincte, en autant d'allegeance de ton ame, pour les crimes & pechez ſchandaleux par toy commis: à ſçavoir te condemnans à priſon perpetuelle au pain de douleur, & eau de triſteſſe: afin que là tu pleures tes pechez, & faces penitence de tes faultes, ſans que jamais tu renchées plus en tes perverſitez paſſées, & à ceſte peine te condemnons diffinitivement, te faiſans graces pour l'eſgard de noſtre modeſtie, & pour l'amour de ta reſipiſcence.

CCXI.

Lettre de HENRI *Roi d'Angleterre à* PHILIPPES *Duc de Bourgogne lui donnant part du Procez deux fois fait à la Pucelle d'Orleans par les Juges Eccleſiaſtiques, pour cauſe d'Heréſie & de Sortilege, & de ſa Condamnation au ſuplice du feu, par la Juſtice ſeculiere.* [Chroniques de Monſtrelet Vol. 2. fol. 72. pag. 1.]

TReſchier & treſaimé Oncle, la fervente dilection, que ſçavons vous avoir (comme vray Catholique) à noſtre Mere Saincte Egliſe, & l'exaltation de noſtre ſaincte Foy, raiſonnablement nous exhorte, & admonneſte de vous ſignifier & eſcrire ce qu'à l'honneur de noſtredicte Mere Saincte Egliſe, fortification de noſtre Foy, & extirpations d'erreurs peſtilencieuſes, a eſté en ceſte noſtre Ville de Roüen fait n'agueres ſolemnellement. Il eſt aſſez commune renommée ja comme par tout divulguée, comment celle femme, qui ce faiſoit nommer Jeanne la Pucelle erronnée, s'eſtoit deux ans, & plus contre la Loy divine, & l'eſtat de ſon ſexe femenin veſtue en habit d'homme, choſe à Dieu abhominable: & en tel eſtat tranſportée devers noſtre ennemy capital & le voſtre: auquel & à ceux de ſon party, gens d'Egliſe, Nobles & populaires, donna ſouvent à entendre que elle eſtoit envoyée de par Dieu: en ſoy preſumptueuſement vantant, qu'elle avoit communication perſonelle, & viſible avecques S. Michel, & grande multitude d'Anges, & de Saincts de Paradis, comme Saincte Katherine & Saincte Marguerite: par leſquels faulx donné à entendre, & l'eſperance qu'elle promettoit de victoires futures, divertit pluſieurs cueurs d'hommes, & de femmes de la verité, & les convertit à fables & menſonges: ſe veſtit auſſi d'armes appliquées pour Chevaliers & Eſcuyers, leva l'eſtendart: & en trop grand outrage, orgueil & preſumption demanda avoir, & porter les tresnobles & excellentes armes de France, qu'en partie obtint, & les porta en pluſieurs courſes & aſſaulx, & ſes feres, comme on dit, c'eſt à ſçavoir un eſcu à deux fleurs de lys d'or à champ d'azur, & une eſpée la poincte en hault ferüe en une couronne: en ceſt eſtat s'eſt miſe aux champs, a conduit Gensd'armes, & de traict en exercite, & grans compagnies pour faire & exercer cruautez inhumaines en eſpandant le ſang humain, en faiſant ſeditions, & commotions de peuple: l'induiſant à parjure-

ANNO 1431. juremens, rebellions, superstitions, & faulces creances: en perturbant toute vraye paix, & renouvellant guerre mortelle, en se souffrant honnorer & reverer de plusieurs, comme femme sanctifiée: & autrement damnablement ouvrant en divers cas longs à exprimer, qui toutesfois ont esté en plusieurs lieux assez cogneuz, dont presque toute la Chrestienté a esté toute scandalizée: mais la divine puissance ayant pitié de son peuple loyal, qui ne l'a longuement voulu laisser en peril, ne souffert demourer és vaines perilleuses & nouvelles crudelitez, où ja legierement se mettoit, a voulu permettre sa grand misericorde & clemence, que ladicte femme ait esté prinse en vostre Ost, & siege que teniez lors de par nous devant Compiengne, & mise par vostre bon moyen en nostre obeyssance & Domination: & pource que dès lors feusmes requis par l'Evesque, au diocese duquel elle avoit esté prinse, qu'icelle Jeanne notée, & diffamée de crimes de leze Majesté divine, luy feissions delivrer, comme à son Juge ordinaire Ecclesiastique: Nous tant pour la reverence de nostre Mere Saincte Eglise, de laquelle voulons les ordonnances preferer à noz propres faits & voulentez, comme raison est: comme aussi pour l'honneur, & exaltation de nostredicte saincte Foy; luy feismes bailler ladicte Jeanne, afin de luy faire son procez: sans en vouloir estre prinse par les gens, & Officiers de nostre Justice seculiere aucune vengeance ou punition, ainsi que faire nous estoit raisonnablement licite: attendu les grans dommages & inconveniens, les horribles homicides, & detestables cruautez, & autres maulx innumerables, qu'elle avoit commis à l'encontre de nostre Seigneurie, & loyal peuple obeyssant. Lequel Evesque adjoinct avecques luy le Vicaire de l'Inquisiteur des erreurs, & heresies: & appellé avecques eux grand & notable nombre de solennels Maistres & Docteurs en Theologie & Droit Canon, commença par grande solennité, & deüe gravité le procez d'icelle Jeanne. Et apres ce que luy, & ledit Inquisiteur Juges en ceste partie eurent par plusieurs, & diverses journées interrogué ladicte Jeanne, feirent les confessions, & assertions d'icelle meurement examiner par lesdits Maistres Docteurs, & generallement par toutes les Facultez de nostre treschiere, & tresaymée fille l'Université de Paris, devers laquelle lesdictes confessions, & assertions, ont esté envoyez: par l'opinion, & deliberation desquels trouverent lesdits Juges, icelle Jeanne superstitieuse, devineresse de Diables, Blasphemeresse en Dieu, & en ses Saincts & Sainctes, Schismatique, & errant par moult de fors en la foy de Jesus-Christ. Et pour la reduire & ramener à l'unité, & commun de nostredicte Mere Saincte Eglise, la purger de ses horribles, & pernicieux crimes & pechez, & guerir & preserver son ame de perpetuelle peine & damnation, fut souvent & par bien long temps trescharitablement, & doulcement admonnestée, à ce que toutes erreurs fussent par elle rejectées & mises arriere, voulsist humblement retourner à la voye, & droit sentier de verité, ou autrement elle se mettoit en grand peril d'ame & de corps. Mais le tresperilleux, & divisé Esprit d'orgueil, & d'outrageuse presumption, qui tousjours s'efforce de vouloir empescher l'unité, & seurté des Chrestiens, occupa & detint tellement en ses liens le courage d'icelle Jeanne, que pour quelconque saincte Doctrine, ou conseil, ne autre doulce exhortation, qu'on luy eut administrée, son cueur endurcy, & obstiné ne se voulut humilier n'amolir: mais se vantoit souvent que toutes les choses, qu'elle avoit faictes, estoient bien faictes, & les avoit faictes du commandement de Dieu, & desdictes Sainctes Vierges, qui visiblement s'estoient a elle apparuées. Et qui pis est, ne recognoissoit, ne ne vouloit recognoistre en terre forts Dieu seullement, & les Saincts de Paradis, en refusant, & deboutant le Jugement de nostre S. Pere le Pape, du Concile general, & universelle Eglise militante. Et voyans les Juges Ecclesiasticques fesdits courage & propos, par tant & si longue espace de temps endurcy & obstiné, là feirent mener devant le Clergié, & le Peuple illec assemblé en tres-grand multitude, en la presence desquels furent preschez, expolez, & declarez solennellement, & publiquement par un notable Maistre en Theologie à l'exaltation de nostre foy, extirpation des erreurs, & edification, & amendement du Peuple Chrestien, & de rechief fut charitablement admonnestée de retourner à l'union de Saincte Eglise, & de corriger ses fautes, & erreurs en quoy elle estoit obstinée: & en ce consideré, les Juges dessusdits procederent à prononcer la Sentence contre elle en tel cas de Droict introduicte & ordonnée. Mais avant que la Sentence fut parlute, elle commençea par semblant à muer son courage, disant qu'elle vouloit retourner à Saincte Eglise: ce que voulentiers & joyeusement ouyrent les Juges, & le Clergié dessusdits, qui à ce la receurent benignement, esperant par ce moyen son ame, & son corps estre racheptez de perdition & tourment. Adoncques se submist à l'Ordonnance de Saincte Eglise, & ses erreurs & detestables crimes revocqua de la bouche, & abjura publicquement signant de sa propre main la cedulle de ladicte revocquation & abjuration. Et par ainsi nostre piteuse Mere Saincte Eglise soy esjouyssant sur la pecheresse faisant penitence, vueillant la brebis retrouver, & recouvrer qui par le desert s'estoit esgarée & forvoyée ramener avecques les autres, icelle Jeanne pour faire penitence condamna en chartre. Mais gueres ne fut illecques, que le feu de son orgueil, qui sembloit estre estainct en icelle, r'embrasa en flambes pestilencieuses par les soufflemens de l'ennemy: & tantost ladicte femme malheurée r'encheut és erreurs, & és rageries que par avant avoit proferées, & depuis revocquées & abjurées, comme dit est. Pour lesquelles causes selon ce que les Jugemens, & Institutions de Saincte Eglise l'ordonnerent, afin que doresnavant elle ne contaminast les autres Membres de Jesus-Christ, elle fut de rechief preschée publicquement: & comme elle fut rencheüe és crimes, & fautes villaines par elle accoustumées, fut delaissée à la Justice seculiere, laquelle incontinent la condamna à estre bruslée. Et voyant son finement approcher, elle cogneut plainement & confessa que les Esprits, qu'elle disoit estre apparus à elle, souventes fois estoient mauvais & mensongiers, & que les promesses qu'iceux Esprits luy avoient plusieurs fois faictes de la delivrer estoient faulces: & ainsi se confessa par lesdits Esprits avoir esté deceüe & demoquée. Si fut menée par ladicte Justice liée au vieil marché dedans Roüen, & là publicquement fut arse à la veüe de tout le peuple.

CCXII.

Mandatum SIGISMUNDI *Romanorum Regis* AMEDEO *Duci Sabaudiæ sub ea fide qua illi, & Imperio Sacro existit obnoxius, ut tanquam Fidelis Vassallus, & Princeps Imperii, se disponat & actualiter procedat ad serviendum Majestatis suæ in Recuperationem Jurium Imperii, contra Venetos, Terras, Civitates, & Dominia ad ipsum Imperium in Lombardia spectantia usurpantes. Datum Nurembergæ* 20. *Aprilis* 1431. [Replica per parte del Sereníssimo Sig. Duca di Savoia alla Riposta fatta per parte del Sigr. Duca di Mantoua. pag. 20.] 20. Avril.

SIgismondus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, ac Ungariæ, Boemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, Illustri Amedeo Duci Sabaudiæ, &c. Principi, & Consanguineo nostro carissimo, Gratiam Regiam, & omne bonum. Illustris Princeps, & Consanguinee carissime; Notorium est, & manifestum nec potest aliqua tergiversatione celari, qualiter Veneti, nostri, & Imperii Sacri antiqui hostes, & rebelles, tracti cupidine dominationis injustæ, funiculos suos amplius extendentes quam debent, & se supra se extollentes, à longis temporibus usque huc, Sacro Romano Imperio innumera contra Deum, & justitiam abstulerunt, & præsertim per sævam tyrannidem Terras, & Civitates nostras, & Sacri Romani Imperii, Paduæ, Vincentiæ, Veronæ, Brixiæ, Bergami, Forumjulii, & Patriarchatum, pluresque Terras, alia quoque Dominia ad Imperium Sacrum spectantia, pro se indebite usurparunt, utrumque statum Spiritualem

ANNO 1431. videlicet & Sæcularem, Comitum, Baronum & totius Ingenuitatis totaliter extinguendo, & quamquàm nos cupientes evitare effusionem sanguinis Christiani ipsos Venetos præter morem regium sæpenumero benevole moneri fecimus, imo cum Oratoribus ipsorum ad nos aliquoties missis tractaverimus, quod prædictas Terras, & Dominia ad Imperium Sacrum spectantia, nobis uti Romanorum Regi restituere, & expedire vellent, tamen ipsi illud facere non tantummodo recusarunt, sed potius mala malis cumulando Terras alias, Civitates, & Dominia ad ipsum Imperium spectantia, & in Lombardia existentia suis tirrannicis nisibus tam per vim, tractatusque, & aliis multifariis modis usurpare, & sibi appropriare conantur, Nos quoque hucusque mansuetudine solita has illatas injurias quadam patientia transeuntes, ut ipsi Veneti quandoque ad cor reversi erga nos, & Imperium facerent, ut debent, amplius tolerare non possumus, ad hoc effectualiter intendentes, ut id quod in ipsis pietate mollire nequivimus, potenti brachio auferamus, dispositi sumus, prout tuæ Dilectioni prius crebro descripsimus, indubiè incontinenti personaliter intrare Italiam, & omni potentia fidelium nostrorum ad hoc peragere, ut abstracta, & suppressa de manibus æmulorum Deo adjuvante, qui justas causas foventibus suam dat gratiam, recuperare valeamus, idcirco Dilectioni tuæ firmissimè præcipiendo mandamus, requirentes, & amonentes te autoritate Regia sub ea fide qua nobis, & Imperio Sacro existis obnoxius, quatenus non obstantibus quibuscumque Confederationibus cum præfatis Venetis, & eorum colligatis fortassis initis, & nedum absque scitu, & consensu nostro tanquam Romanorum Regis Domini tui veri, & ordinarii, verum etiam in dispendium, & damnum Sacri Romani Imperii factis, quæ de jure nullatenus possunt subsistere, ab ipsorum Venetorum adherentia mox resipiscas, & progenitorum tuorum, qui apud Imperium Sacrum multa gloriosa fecerunt, & proindè sibi non modicos honores & commoda cumularunt, sectando vestigia, tanquam fidelis Vasallus, & Princeps Imperii, qui a nobis etiam non modica beneficia recepisti, te in continenti pares, & disponas actualiterque procedas cum qua majori potentia poteris ad serviendum Majestati nostræ in recuperationem Jurium Imperii, & suorum fidelium tuitionem, una cum aliis Principibus, & fidelibus ejusdem Imperii, qui ad hoc per nos sunt, & fuerunt ordinati, quemadmodum de Dilectione tua summe confidimus & tu à nobis, & Imperio pro te, & filiis tuis uberiora bona expectas, secus non facturus sub pœna indignationis nostræ gravissimæ, & privatione quorumcunque Jurium, libertatum, gratiarum, & bonorum de quibus nobis, & Imperio variis respectibus obligatus existis, quam quidem privationem ex nunc, prout ex tunc, te incurrisse intelligas, si statim receptis Litteris nostris eas executioni non mandaveris, avisantes tuam Dilectionem, si te in hoc voto nostro inobedientem cognoverimus, quod ad exterminium tuum tanquam rebellis nostri, & in hunc qui per inobedientiam crimen læsæ Majestatis incurrit, sic efficaciter procedemus, quod aliis merito poterit cedere ad exemplum: Confidimus tamen, quod tibi in hoc facto aliter consules, & debito, ac honori tuo salubrius providebis. Dat. Nurembergæ anno Domini 1431. die vigesima mensis Aprilis Regnorum nostrorum anno Hungariæ quadragesimo, Romanorum vigesimo primo, & Bohemiæ undecimo.

CCXIII.

25. Avril. **Kaysers SIGMUNDS Gulden-Bulle auf dem Reichs-Tag zu Nurnberg aufgerichtet von den Pfalbürgern / und den straffen derjenigen so selbige aufnehmen / daß die Geistlichen / die man in schutz und schirm genommen / nicht zu untertrucken / und daß ohne des Reichs Vorwissen und Willen keine Bündnüssen sollen gemacht werden / und wie diejenige zu straffen / so solches thun. Geben zu Nurnberg am Mittwoch nach Sant Gregorien Tag 1431. Seines Reichs des Hungarischen in XL. des Römischen in dem XXI. und des Bömischen in dem XI. Jahr.** [GOLDASTI Reichs-Satzungen Theil 2. pag. 105.]

ANNO 1431.

C'est-à-dire,

Bulle d'or de l'Empereur SIGISMOND donnée en Diete génerale à Nuremberg, contre les Pfalburgers & ceux qui les reçoivent, & contre ceux qui opriment les Ecclesiastiques qui se sont rangés sous quelque Protection. Les Alliances qui se font à l'insu, & sans la permission de l'Empereur & de l'Empire, y sont severement defendues. Donné à Nuremberg le Mecredi après la St. Gregoire l'an 1431. de son Regne de Hongrie le XL. du Romain le XXI. du Bohemien le XI.

WIR Sigmundt von GOttes Genaden Römischer Künig / zu allen Zyten Merer des Rychs / und zu Hungern / und Beheim / Dalmatien / Croatien / ꝛc. Künig: Bekennen und thunt kunt offenbar mit diesem Brieffe allen den / die ihn sehen oder horent lesen / Sydmoles wir von Göttlicher Schickunge zu der höhe Romischer Wirdigkeit beruffen und kommen sint / und die Burde des heiligen Ryches / die uns befolhen ist zetragen / uff uns genomen haben / so syen wir mit emssigem Flys allewegen dartzu geneigt / und wir beduncken uns ouch des pflichtig syn / daß wir unsere und desselben heiligen Ryches Underthan und getrüwen / yegelichen in sinem Stant und Wesen / versehen und by Rechte behalten / und solich Ordenung und Gesetze machen / do durch sollicher Fride / begerte ruwe und einigkeit under dem getrüwen Volck gehalten / und Mißhellung und Spenne / Unwille und Zweitracht abgethan / hyngeleit / und vermitten werden.

CAP. I.

Von den Pfolburgern.

Und wann von der Pfolburger wegen vor langen zyten Zweitracht zwischen Fürsten und Herren / der Ritterschafft / der Stette / und ander gewesen / als das wol Landkundig sey / und die hintzelegen der Allerdurchlüchteste Fürst und Herre / Herre Karle Rom. Keiser / unser lieber Herre und Vatter seliger Gedechtnis / durch Frid und Gerechtigkeit willen / in dem Gesetz seiner Keiserlichen Gulde Bulle vor Zyten zu Mentz gemachet und beschlossen / von den Pfolburgern luter und eigentlichen gesetzt hat: Verbieten allermenigelich Pfalburger zu empfahen / zu haben und zu halten / als dann das in dem Sechtzehenden Capitel derselben Guldin Bullen von der Pfalburger wegen clarlichen begriffen ist. Dasselbe Capitel also lutet: Und wann etliche Burger und Underthan der Fursten / Herren / und ander Leut / (als uns dann mit manigerhande Clag fürkompt) suchen das Joche natürlicher Underthenigkeit abtzewerffen / sich frefenlichen und zu schmehung ihrer Herrschafft zu Burgeren ander Stette intzenemen schaffen / als die dann in vergangen Zytten geschafft haben / und doch in der ersten Herren / die sy in solicher Betrügenusse habent gelassen / Landen / Stetten / Merckten / und Dorfern personlichen getörrent wonen / dern Stette / in die sy sich in vorgeschriebener Masse intzenemen schaffent / Fryheit zugeniessen / und von ihn beschirmt wollen werden / die in Tütschen Landen Pfolburger genant sint. Und sytmoles Betrükgnus nyemant zustatten kommen sol / darumb von Keiserlicher Macht Volkommenheit / und mit rate aller Churfürsten / Geistlicher und Weltlicher / von rechten wissen / so setzen wir mit diesem Gesetzte ewigelichen zewerende / das soliche Burger und Underthan in allen Landen / gebietten / und stetten des H. Rychs von diesem Tag hynafür der Stette / darinne sy sich mit solicher listigkeit zu burgern schaffent / oder vormoles geschafft haben / Rechte und Fryheit in dheinen Dingen gebruchen söllent / es were dann / daß sy sich in solich Stett personlich zugen und nit mit schyne / sunder rechte und stette Wonunge darin tetten / und gewonliche Burde / Statrecht / Goube und Mitlydunge hetten. Und obe einiche wider Inhaltung diser unser Gesetzte empfangen weren / oder hynofür empfangen wurden / derselben Empfahunge sol gentzlich Krafftlos syn / und die uffgenomenen / in welchen Würden / Wesen / oder Staut die syent / söllent sollicher Statte / dohin sy sich schaffent / Recht und Fryheit in dheinerley Sachen geniessen noch gebruchen. Und wider dise unsere Gesetzte sol dhein Recht / Privilegia / oder Gewonheite / in welcher Zyt das erworben were / entgegen syn. Dieselben wir ouch / als ferr die wider dises unser Gesetzt sint / mit rechter wissen und von Keiserlicher Macht und Volkommenheit mit disem Brieffe widerruffen / und Krafftlos und Machtlos machen und sprechen in allen obgeschribenen Sachen / der Fürsten und Herren / und ander Leut / die also gelassen werent / oder hynofür wurden / rechte an den personen und güttern ihrer Underthan / die sie also liessen / allerzyt und gentzlichen ußgescheiden.

CAP. II.

Von der Pen die Pfolburger empfahent.

Und dieselben / die soliche Burger und fremde Underthan wider die Ordnunge dises unsers Gesetzes inneinen törrent / oder in vergangenen Zyten getörrent häben / obe sy die nit lassen in einem Monat nach verkundigunge dises unsers Gesetztes / setzent wir hundert marck lötiges Goldes umb soliches überfarn / als offte das geschicht / verfallen syn / halb in unser und deß Ryches Cammer / und das ander halbe Theile den Herren dern / die also ingenommen sint worden / unloßlichen zubetzalen. So ouch Vorzyten in der Richtunge zu Eger / zwischent den Fürsten / Herren und den Rych-stetten / ußgesprochen / und durch kunfftiges übels willen zu vermyden gemacht / nemlich begriffen und verschriben worden / daß man keinem Pfolburger haben noch halten soll / als dann dieselbe Richtunge tierlichen innhaltet.

So habent ouch vil unser Vorfarend Romische Keyser und Künig solich Pfolburger zehalten hefftiglichen verbotten / und sunderlichen Künig Heinrich in seinem Brieff / der do zweyhundert Jor alt ist / als man an Dato desselben Brieffs hernach geschriben wol mercket / den wir von Latyn zu Tütsch machen lassen / und die Artickelen von Wort zu Wort in disem Brieff haben schriben heissen / und lutend von Wort zu Wort also.

CAP. III.

Künig Heinrichs Brieff von Pfolburgern / und der empfaher Peen.

WIr Heinrich von Gottes Gnaden Romischer Künig / zu allen zytten Merer des Rychs / embieten allen des Rychs getrüwen / den diser Brieff gezeiget würt / unser Gnad und alles gut. Wann wir Geistliche und Weltliche Fürsten in ihren Freyheiten und Eren behalten / und in alle weg hanthaben wollen / so haben wir ihnen von unser Miltigkeit Genad gethan / die wir von unsern Stetten wollen untzerbrochenlichen gehalten werden. Item die Burger / die do Pfolburger genant sint / sollent gentzlich abgelegt werden. Item der Fürsten / der Edeln / und der Kirchen eygenleut sollent in unsern Stetten nit ingenommen werden. Geben zu Worms nach Christi Geburt / Tusent / zweihundert / und in dem zwey und tryssigesten Jore / in den Kalenden des Maygen / der fierden indition.

2. Und als wir num in diese Land zu Schwaben durch des gemeinen landes Nutz und Frommen willen kommen sint / so ist uns mit manigfaltiger Clage fürbracht / wie das noch hüttes tages groß Unwillen und Mißhellunge in den Landen sint von solicher Pfalburger wegen zwischen vil Herren / Geistlichen und Weltlichen / und ouch den Stetten und andern / die solich Pfalburger über die Guldin Bulle und der Richtunge zu Egger vorgenante / und ouch über Künig Heinrichs vorgenant / und ander Künigen Ordenunge und Gesetzte nit uff horent intzenemmen / und das zu besorgen ist / ob soliche Sache bekommenlich nit fürsehen und fürkomen wurdent / das do von schedliche Zweitracht / Krieg und Schade in dem Lande entspriessen und erwachssen mechten / me dann vor ye gewesen sint. Darumb so haben wir soliche Sachen und künfftigen Schaden in unserm Künigelichen Gemütte betrachtet / und ernstlichen erwegen / und die mit Rat unser und deß H. Rychs Kurfürsten und anderen Fürsten eigenlichen für Hand genommen. Und das hynofür von sollicher Pfalburger wegen dhein Zweintracht / Unwille / Mißhellunge oder Krieg wachssent oder ufferstönde / so haben wir mit wolbedachten Mut / guttem Rate etlicher unser und des H. Rychs Kurfürsten / Fürsten / Grafen / Banerherren / und vil ander erberer Leut / beyde Geistlicher und Weltlicher / von rechter wissen gesetzet / geordnet / gemachet und versprochen: Setzen / ordnen / machen und sprechen von Romischer Künigclicher Macht und Volkommenheit mit disem gegenwertigen unserm Romischen Künigclichen Gesetzte ewigclichen zu werende / das dhein Fürst / Graff / Herre / Ritter oder Knecht / in welchen Würden / Wesen oder Stat die sint / noch dhein Statt oder Stette in dem H. Ryche dhemen Pfolburger oder Pfolburgerin / noch einige montlüte / ewigclichen keines wegs nit empfahen / haben noch halten sollent / sy syent Geistliche oder Weltliche Leut. Und welche Pfolburger oder Pfalburgerin oder montlüte / sy syen Geistlich oder Weltlich / empfangen oder ingenommen hetten vor Datum diß Briefes / dieselben wer die werene / sollent soliche Pfalburger oder Pfalburgerin und montlüte in zweien Maneten / nach dem und sye des dann ermanet werdent / ihres Burgerrechtens gantz erlassen und uffsagen / und sich dern gantz entschlahen / und sy hynofür domit nüt schirmen / schützen / befreyen / hanthaben / noch hynschieben in dheine wyse.

CAP. IV.

Ob sich Geistlich in Schirm geben.

Und hetten einiche Closter / Kirchen oder Geistliche Personen / sich yemand in welchem Stat / Würden oder Wesen der were / mit ihren Lüten und Gütern in Schirm und Schutz befolhen / und das ouch zetun von Romischen Käysern / Künigen / oder ihren Stifftern gefryet und begnadet und gemechtiget weren: so sollen doch solich Vogt oder Schirmer soliche Closter / Kirchen / oder Geistliche Personen an ihren Lüten und Gütern nit beschwern noch beleidigen wider ihr Stifftung / Recht / Gnad / Altharkomen und Fryheit.

2. Deßglych ob wir oder unser vorfarn Romische Keyser oder Künig solich Closter und Kirchen yemandt anders befolchen hetten / oder sy hynofür befelchen wurden / dieselben sollen ouch von ihren Vogten und Beschirmern an ihren Leuten und Güttern in vorgeschribener massen unbeschwert belyben.

CAP. V.

Das nyman Eigenlut zu Burger empfahe.

Ouch so ist uns mit schwerer Clag fürbracht / so wieder Fürsten und Herren / Geistlicher und Weltlicher / und ander orten Leute nachjagende Vogtleut / und ander unverrechent Amptleut / zu Burgern in die Stette offt und dicke ingenomen / und von andern des Ryches Underthanen / Edeln und Unedeln / empfangen und uffgenommen werdent / dovon vorzytten Unwillen zwischen den Herrn und Stetten ufferstanden sint / und hynfür aber grösser wachsen und ufferstien mechten: und das zu fürkommen / so setzen wir als vor von Romischer Künigelicher Macht / das dhein Fürst / Graff / Herre / Ritter / Knechte noch Stette / oder ander des Rychs Underthan / yemants einiche Eigenleut / nochjagende Vogtleut / und unferrechnete Amptleute / ine oder üffnement sollent. Geschehe aber das hierüber unwissentlich / und wurde vün solichen verschwigen / wann sy dann des ermant oder erfürdert werden / so sollent sy solichen in oder offgenommen gantz absagen / und sich dern ußern. Werent sy aber soliches Mißgichtig / so sollent ein yeglicher Herre / Ritter / und Knecht / oder Erbermann / in welchem wesen / Geistlichen oder Weltlichen Staat / Würden oder Eren die weren / ouch die Stette / und den soliches geschehen were / der oder die mit einer solichen hienoch begriffen Besatzunge / in Jors friste dem nechsten noch dem soliche empfängen werent / oder daß einem zewissen gethan worden were / zu besetzen macht und Gewalt haben. Also / will einer ein Person für sein eigen Person besetzen / das sol und mag er thun mit sin selbs persone / oder mit sinem geschwornen Amptman / der von sinen wegen in merern oder myndern Sachen zehandeln hat / vor zweien rechten Muttermegen / es seyen Frawen oder Manne ungeferlichen: also daß dieselben Personen von einem Amptman oder Schultheissen doselbst / do die personen uffgenommen und empfangen were / und vor denen / die er zu ihn nemen wurd / zu Gott und den Heiligen schweren / daß dieselben Person syn eigen sey / und sy als syn ander Eigenleute ingehebt und harbracht habe: und das ouch den zweyen Muttermegen in dem Eyde gegeben werde / daß zy der besatzten Persone recht Muttermegen heissen und syent. Und wann die Besatzung also vollegangen und beschehen ist / daß dann der Besatzung / domit denen genug gethan und beschehen syn solle.

2. Item will einer ein Person besetzen / das er über sy nachjagender Vogt / oder syn unverrechneter Amptman sey / daß sol und mag er thun mit zweien Erbern unversprochenen Mannen / und mit synen geloubhafftigen Vogt oder Amptman: und das die fry darüber zu Gott und den Heiligen schwerent / doch daß die uff dieselben Zyt von ihrem Herren ihrer Eyde und Gelübde gantz erlassen syent / und sy nit binden sollent von derselben Sachen wegen.

3. Und welche oder welcher ouch in vorgeschribener Masse besetzt werden / dem und denselben sol zehant on allerley Intrag von dem / do sy also uff und ingenommen weren / gantz abgesagt / und hynfür nit schirmen / gehanthabt noch hingeschoben werden.

4. Und ob yemant wäre / der oder die wider diß unser Gesetz werent / zu Burgern (oder zu Montlüten) empfangen wurden / so setzen wir und wollen ouch van der vorberetten unser Künigclichen Macht / das soliche ihr Empfahung gantz unkrefftig sey / und das der und die / die also empfangen weren oder empfangen wurden / in welchem Wesen / State / oder Würde die sint / in dhein Stucken oder Sachen der Stette oder Stat / do sy empfangen werdent / Rechte und Fryheit nit gebruchen oder geniessen / noch sich dern fröwen sollen in dhein wyse.

5. Deßgelychen sol ouch die Empfahung der Montleut gantz unkrefftig syn.

CAP.

ANNO 1431.

CAP. VI.

Von arm gefrytten Mannen.

Ouch welcher arm fryer Man uff sinem eigen Gut sitzet/ und nicht nach folgende Herren hat/ oder der sich von sinen Herren erkaufft hat/ und sesse in des Ryches Lantvogty zu Schwaben/ und daß sich das alles kuntlichen und redlichen erfünde/ der sol belyben und gehören in des Rychs Lantvogty zu Schwaben. Und ob zu demselben yeman zesprechen hette oder gewünne/ der sol zu recht ston in dem Gericht da er gesessen ist. Und ob ouch ein solicher armfryer Man/ einer oder me an den enden/ do nit gericht weren/ gesessen were/ der oder die sollen zu Recht ston vor des Ryches Lantfogt in Schwaben/ oder an welches end er das schaffet.

CAP. VII.

Von Bintnüsse.

Ouch wöllen wir von der ergenanten unser Künigelichen Macht/ das hynfür nyeman/ wer der sy/ einich Bintnus oder Einung machen oder angehen sol on des Ryches wissen/ gunst/ urlob und willen. Welche aber dowider theten/ die sint dise nachgeschriben Pene zugeben verfallen. Und das dise unser Gesetzt ewigclich steet/ fest/ und unverbrochen gehalten werde/ und sich dawider nyeman uff lene/ und in einicher massen setzen türre oder möge/ von der vorgenanten unser Römischen Künigelichen Macht volkommenheit/ und mit rechter wissen/ in Krafft diser unser Gesetzt mit disem Brieff/ so widerrüffen wir alle Recht/ Privilegia/ Gewonheit/ und herkommen/ wie lange Zyt ouch die gehalten und erworben sint/ und hinfür gehalten und erworben möchten werden/ so ferre die disem unserm Gesetzte wider und engegen sint/ oder gesyn mechten/ wir sprechent und setzent das die Krafftlos und Machtlos syen/ und disem unserm Gesetzten und Ordnungen keinen Schaden bringen söllent.

Und wir gebieten ouch allen und yegelichen Fürsten/ Geistlichen und Weltlichen/ Graffen/ Fryen/ Edeln/ Rittern/ Knechten/ Amptlüten/ Vögten/ Truckfessen/ Amptmannen/ Richtern/ Burgermeistern/ Reten/ Burgern/ und Gemeinden der Stette/ Merckt und Dörffer/ und suss allen andern unsern und deß Heiligen Rychs Underseßen/ Underthanen/ und lieben und getrüwen/ in welchem Stat/ Wurden/ Wesen und Ehren die sint/ ernstlich und vestigclich mit disem Brieff/ das sy dise unser Gesetzt und Ordnung unverruckt halten/ dawider nit tun in kein wise.

CAP. VIII.

Von der Pene die solichs überfaren.

Und ob yemant were/ wer der were/ der wider dise unsere Gesezt/ eins oder mer/ türstigclich oder frefelich thete/ oder thun wurde/ so setzen und wöllen wir/ daß der oder die/ so offt und dick das geschehe/ in unser und des heiligen Rychs schwere Ungnad/ und in die Pene der Gulden Bulle unsers Vatters Kayser Karle seligen/ als von den Pfolburgern begriffen/ und darzu in die Pene hundert Marck lötiges Goldes/ von solicher uberfarung willen verfallen syn sol/ halb in unser und des Rychs Kammer/ und das ander halbteil denen/ die uber dis unser Gesezt übergriffen und geleidiget wurden/ unlößlich zubezalen.

CAP. IX.

Von den Fürsten und Herren/ die by der Ordnung worn.

Und by diser unser Ordnung sint gewesen die Erwürdigen/ Conrat zu Mentz/ und Dieterich zu Koln/ Ertzbischoffe/ des heiligen Ryches Ertzkantzeler/ unser lieben Neven/ und
Der Hochgeborne Friderich Margraff zu Brandenburg/ des Heiligen Rychs Ertzkammerer/ und Burggraff zu Nürnberg/ unser lieber Oheim/ und Kurfürste.
Die Erwirdigen/ Günther Ertzbischoff zu Meydaburg/
Conrat zu Breßlaw/
Johan zu Agram/ Cantzler/
Friderich zu Babemberg/
Peter zu Augspurg/
Conrat zu Regenspurg/ und
Albrecht zu Eystette/ Bischoffe/ unser Fürsten un lieben Andächtigen.
Und
Die Hochgeborne/ Wilhelm/ Heinrich/ Johan/ Otto/ und Steffan/ Pfaltzgraffen by Ryn/ und Hertzogen in Beyern.
Adolff Hertzog zu Gülich/ und zum Berge/ und
Ruprecht syn Sune.
Bernhart Marckgraff zu Baden/ unser lieben Ohem und Fürsten.
Dye Edeln/ Johann und Lupolt/ Lantgrafen zu Liechtemberg.
Marggraff Wilhelm von Rotelen/
Der Ersam/ Graff Hug von Montfort/ Meister Sant Johans Ordens.
Graff Friderich von Morß.
Graff Emich von Lyningen.
Graff Hans von Lupffhen.
Graff Hans von Wertheim.
Graff Heinrich von Schwartzburg/ Herre zu Arnstet.
Brunorius/ Paulus/ und Bartholomeus von der Leitern des Heiligen Rychs zu Bern/ &c. gemein Vicarii.
Ulrich von Rosenberg.
Potow zu Stolowitz/ Houptman zu Glatz und zu Münsterberg.
Wilhelm Haß von Hasenberg.
Allso von Sternenberg.
Lüpolt von Egertzwa.
Jorg von Buchen.
Hans Marschalcke von Bappenheim.
Michel und Oßwald von Wolckenstein.

Und vil Graffen/ Herren/ Ritter und Knecht/ und ander erber Leut: Mir Urkunde diß Brieffs/ versigelt mit unser Künigelichen anhangenden Gulden Bullen. Geben zu Nürmberg/ noch Cristi Geburt Viertzehenhundert Jore/ und darnach in dem ein und dryssigisten Jore/ am Mitwuch nach Sant Gregorien Tag/ unsers Ryches des Hungerischen in dem viertzigesten/ des Römischen in dem ein und zwentzigesten/ und des Behemischen in dem eilfften Jore.

Ad Mandatum Domini Regis

Caspar Slick.

CCXIV.

Land-Graff Ludwigs zu Hessen Versicherung an den Rath und Stadt Dornburg/ sie bey allen ihren Rechten und Gerechtigkeiten zu lassen/ daferne nach der zwischen beyden Fürstl. Häusern Sachsen und Hessen errichteten Erb-Verbrüderung/ dieselbe dereinst ihme anstammen solten. Geben Montag nach aller Heyligen 1431. [Lunig Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. abtheil. 4. Abs. 9. pag. 1063.] 7. Novembre.

C'est-à-dire,

Asseurance donnée par Louis *Landgrave de Hesse au Magistrat & à la Commune de la Ville de Dornburg, portant que si en consequence de la Fraternité hereditaire contractée entre les Maisons de Saxe & de Hesse, ladite Ville venoit à lui écheoir, en ce cas il la maintiendra dans tous ses Droits, Libertés, & Privileges. Le Lundi après le jour de la Fête de tous les Saints.* 1431.

WIr Ludwich von GOttes Gnaden/ Landgraff zu Hessen/ bekennen öffentlichen/ mit diesem unsern Briefe/ vor allen Leuten/ die ihn sehen/ oder hören lesen/ als die Ehrsamen und weisen Lüte/ Ratis Meister/ Rath und Bürgere/ gemeynlich der Statt Dornburg/ uns und unsern Erben eine rechte Erb-Huldigung gethan han/ von Geheisse wegen der Hochgebohrnen Fürsten/ Herrn Friedrichs/ Herrn Siegmunds/ Herrn Heinrichs/ und Herrn Wilhelms/ Gebrüdere/ Hertzogen zu Sachsen/ und Hrn. Friedrichs/ ihres Vettern/ alle Landgraffen in Dühringen und Marggraf zu Meissen unsern lieben Oheimb. Daß wier denselben Bürgern gemeinlich geredet han/ und reden in diesem Briefe/ wers daß sie an uns oder an unsern Erben qvemen/ nach dem als sie uns geholdiget/ und geschworen haben/ daß wir sie denn bey allen ihren Rechten/ Ehren/ Würden/ allen guden Gewohnheiten/ und Herkommen/ als sie bey den obigen unsern Ohmen gesessen haben/ lassen und sie darbey getreulich behalten sollen und wollen/ ohne Inntrag und Gefährde/ was auch die vorigen unser lieben Ohmen von Sachsen/ von Dühringen und von Meissen an deregenen Stadt/ und Bürgererenthe verschrieben/ und verwyset hetten/ oder sie oder ihre Leibes-Lehens-Erben noch daran verschrieben oder verwysen werden/ darzu sollen noch wollen wier oder unser Erben nicht greiffen noch darwieder thun in keiner Weisse/ sondern wier sollen und wollen das unverruckt halten/ in allermasse/ als das verschrieben und verweiset ist/ abe das an uns qväme/ hätten auch die vorigen unser Ohmen von Sachsen/ von Dühringen und von Meissen/

ANNO 1431. die vorigen Stadt und Bürger gemeynlich oder ihren einigen besonders versatzt/ sie oder ihre Leibes-Lehens-Erben/ nach ihnen noch versetzen würden/ vor die Schulde/ die sie kundlich erweisen möchten/ das solten und wolten wier oder unsere Erben sie gütlich abnehmen und entledigen/ ahe sie nach Ende der Brüderschafft zuschen (zwischen) den obigen unsern Ohmen und uns/ an uns kämen/ sonder alle Gefehrde/ und ohne Argelist/ des Uhrkunde han wier unser Ingesiegel an diesen Brieff thun hencken. Geben ufn Montag nach aller Heyligen Tage/ nach Christi Gebuhrt vierzehen hundert/ darnach in dem ein und dreyssigsten Jahre.

(S: L:)

CCXV.

11. Novembre. *Constitutio* EUGENII *Papæ IV. quâ declarat, quod S. R. E. Cardinales in Consistorio secreto pronunciati non dicantur creati Cardinales, quousque Cardinalatûs insignia non susceperint; nec votum habeant in eligendo summo Pontifice, aut alio actu, quousque licentiam Summus Pontifex eis impertiatur. Datum Romæ 3. Idus Novembris Anno Incarnationis Dominicæ 1431. Pontificatûs sui Anno I.* [Bullarium Magnum Tom. I. pag. 319. col. 2. Edit. Luxemburg. 1727.

EUGENIUS EPISCOPUS, Servus Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

In eminenti Sedis Apostolicæ specula divina disponente Clementia constituti de universis Orbis Ecclesiis earumque statu pacifico, & tranquillo cogitare nos convenit: Sed eo propensius ad Romanam Ecclesiam, quæ aliarum Ecclesiarum Mater est & Magistra, aciem considerationis extendimus, quo sublatis dubiis, & confictis seu callidis opinionibus, ex quibus possent dispendia, & scandala provenire, penitùs confutatis, ipsa Romana Ecclesia, pacis & quietis auctore Domino dirigente, optatâ quietudine perfruatur.

§. 1. Sanè quamquam ex Libris Romani Ordinis aliàs Cerimoniarum nuncupatis, & aliis Ecclesiæ Romanæ Libris, seu antiquis codicibus comprehendi possit, & ex illis resultet, quid nominis, tituli, vel honoris, per secretam pronunciationem de alicujus persona in ejusdem Rom. Ecclesiæ Card. per Romanum Pontificem pro tempore in secreto Consistorio factam; eidem personæ in Cardinalem sic pronunciatæ per promotionem hujusmodi acquiratur. Quia tamen temporibus modernis, quibus aliquotiens nonnulli in secreto Consistorio in Cardinales assumpti fuerunt secretè, & eis ex bonis respectibus insignia Cardinalatus saltem omnia, minimè assignata fuerunt, juxta nonnullorum aliter sapere satagentium astutas considerationes, & inductiones subtiles circa præmissa & eorum effectum nonnulla dubia prodierunt.

§. 2. Nos ad submovendum causam, & occasionem quorumcumque dubiorum quæ quomodolibet super iis insurrexere hactenus, & possent insurgere forsan in futurum, de venerabilium Fratrum nostrorum Jordani Sabinensis, Hugonis Prænestrinensis Episcoporum, & dilectorum filiorum Joannis tit. S. Laurentii in Lucina, Ludovici tit. S. Cæciliæ, Antonii tit. S. Marcelli, Joannis tit. S. Sixti, Francisci tit. S. Clementis, Angelotti tit. S. Marci Presbyterorum, ac Lucidi S. Mariæ in Cosmedin, & Arduini Sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconorum ejusdem Romanæ Ecclesiæ Cardinalium unanimi consilio & consensu, præsenti irrefragabili Constitutione decernimus, & declaramus, per hujusmodi pronunciationem sic in secreto Consistorio de quibusvis personis hactenus factam, seu in posterum faciendam, alicui sic in Cardinalem in præteritum pronunciato, seu in posterum pronunciando, licet per eum ad Cardinalatus initium dispositus videatur, nullum jus, seu titulum re aut nomine acquisitum fuisse, aut acquiri potuisse hactenus seu posse, neque aliquem per quempiam per scripturam, vel nominationem pro Cardinali reputari, vel haberi debuisse, seu potuisse hactenus, vel debere seu posse quomodolibet in futurum, donec, & quousque de similibus consilio, & consensu sic pronunciato in Romana Curia præsentis Cardinalatus insignia, videlicet per Capelli rubei traditionem, ac tituli assignationem, annulique juxta morem consuetum, in digito immissionem; Absenti verò ab eadem Curia per hujusmodi Capelli missionem, realiter sint impensa, aût saltem in generali Consistorio. ANNO 1431.

§. 3. Quòdque in Cardinalem sic pronunciatus, etiam postquam insignia hujusmodi omnia receperit: & etiam admissus fuerit, & receptus, ut præfertur, in electione Romani Pontificis pro tempore vocem activam, aut aliquam actu habuisse, vel habere potuisse, aut debuisse, sive posse, vel debere minimè censeatur, donec & quousque per Romanum Pontificem pro tempore existentem de similibus consilio, & consensu sibi in practicandis, consulendis, & deliberandis negociis Consistorii antedicti, postquam in Consistoriis aliquibus mores in talibus observari consuetos expertus, & interrogatus consiliativè, aut consultivè responsum dandi expressa licentia tribuatur; seu ad hunc effectum (ut verbis utamur communibus) ei fuerit os apertum. Decernentes irritum, & inane quicquid in contrarium per quoscumque etiam Prædecessores nostros, aut alios quavis auctoritate scribendo, nominando, seu etiam reputando, scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contingeret attentari.

§. 4. Si quis autem in Cardinalem sic pronunciatus, contra præmissa Cardinalem pertinaciter se ausus fuerit nominare, eo ipso ex tunc omni jure quod sibi quomodolibet acquisitum prætendere posset, privatus sit, & perpetuam inhabilitatem incurrat ad hujusmodi Cardinalatus honorem. Cæteri verò in hoc ei adhærentes, vel dantes consilium, seu favorem, in ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, a qua (præterquam in mortis articulo constituti) nequeant ab alio, quàm à Romano Pontifice absolutionis beneficium obtinere.

§. 5. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus, privilegiis, indultis, concessionibus, & exemptionibus Apostolicis specialibus vel generalibus sub quacumque verborum forma, etiam pœnas & censuras in se continentibus, in contrarium editis; cæterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo nostræ Constitutionis, & declarationis, &c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1431. 7. Kalendas Novembris, Pontificatus nostri Anno primo.

Ego Joannes Cardinalis Sancti Laurentii dictus Rothomagen. subscripsi.

Ego Ludovicus tituli Sanctæ Cæciliæ Presbyter Cardinalis Arelaten. subscripsi.

Ego Antonius tituli Sancti Marcelli Presbyter Cardinalis. subscripsi.

Ego Joannes tituli Sancti Sixti Presbyter Cardinalis manu propria subscripsi.

Ego F. tituli Sancti Clementis Presbyter Cardinalis manu propria subscripsi.

Ego A. tituli Sancti Marci Presbyter Cardinalis manu propria subscripsi.

Ego Jordanus Episcopus Sabinen. manu propria subscripsi.

Ego H. Cardinalis Cypri Episcopus Prænestrinen. subscripsi.

Ego Ludovicus Cardinalis de Comitibus manu propria subscripsi.

Ego A. Cardinalis Nova manu propria subscripsi.

Lecta & publicata fuit hæc Constitutio de Mandato SS. D. N. Papæ, in Audientia contradictarum, & Cancellaria Apostolica die 8. Novembris, videlicet quinto Idus, in præsentia Reverendissimi in Christo Patris & D. B. Patriarchæ Graden: dictam Cancellariam regentis, R. P. D. Apostolicarum Litterarum Correctoris, venerabilium Virorum DD. de Præsidentia, & aliorum in copioso numero Scriptorum, & Abbreviatorum, ut moris est, & deinde in Quaterno isto authentico de Mandato ipsius D. Regentis sic inscripta.

CCXVI.

Pax inter AMADEUM *Ducem Sabaudiæ ex unâ, &* JOANNEM JACOBUM *Marchionem Montisferrati ex alterâ parte; quâ præfatus Marchio antedicto Duci Clavasium, Septum, Vulpianum, Æridanum Liburnum, & generaliter quicquid habuit, & habet in Dominio, jurisdictione, superioritate nec non Feudis,* 1432.

ANNO 1432.

dis, Fidelitatibus & homagiis citra Padum, perpetuò remittere debet, ut JOANNES *de Monteferrato Filius ipſius primogenitus, Ducis memorati Nepos, pro ſe, & ſuis aſcendentibus & collateralibus Agnatis ſub certis conditionibus de eisdem infeudetur. Datum Tononi* 13 *Februarii Anno* 1432. *Indictione X.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.]

SUmmarium in ſcriptum redactum horum quæ proloquta fuerunt, poſt tamen initam pacem firmandorum.

Primo contentabit Illuſtriſſimus Dominus Marchio Montisferrati per donationem liberam ob cauſam fundatam ſic, quod inſinuatione non indigeat, donare, & perpetuo remittere Illuſtriſſimo Domino noſtro Duci Sabaudiæ pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus quibuscumque, in bona & valida forma, prout utriusque Dominorum conſilio videbitur ſecurius faciendum, Clavaſium, Septum, Vulpianum, Ovidanum, Liburnum, & ſpecificentur omnia, & generaliter quicquid habet, & habuit idem Dominus Marchio, tam in Dominio, Jurisdictione, ſuperioritateque, & reſſorto, quæ etiam in Feudis, fidelitatibus, homagiis, adherentibus, & recomendatis ubilibet citra Flumen Padi, etiamſi affecta eſſent Illuſtriſſimæ Dominæ Marchioniſſæ ejus Conſorti, cujus aſſignationes alibi ſufficient, transmutabit.

Et ſucceſſivè prædictus Dominus Dux Sabaudiæ attendens affinitatem inter eos imenſam, ac ſervitia in poſterum impendenda, & alias, in bona, & valida forma, interveniente quoque expreſſa acquiſitione dicti Domini Marchionis, premiſſa omnia infeudabit, & per beneficium infeudationis dabit, & remittet Illuſtriſſimo Joanni de Monteferrato ejus Nepoti primogenito ipſius Domini Marchionis in Marchionatu ſucceſſori pro ſe, & ſuis aſcendentibus, & Collateralibus agnatis Montisferrati Marchionibus in Feudum legitimum, nobile, antiquum, & perpetuum ſubque homaggio nobile, & ligio pro ipſo Feudo per dictum Illuſtriſſimum Johannem, de auctoritate, juſſu, licentia, & conſenſu dicti Domini Marchionis Patris, & alios predictos ejusdem Jo: ſucceſſores præ ceteris Dominis preſtando dicto Domino Duci, & ſuis ſucceſſoribus Sabaudiæ tum Ducibus cum Juramentis, ſolemnitatibus, & omnibus aliis clauſulis neceſſariis, & opportunis una cum ipſorum infeudandorum mero, mixto Imperio omnimodaque Jurisdictione, ac gladii Poteſtate, prerogativis, honorantiis, conſuetudinibus, decretis, ſtatutis, Capitulis, regaliis, & aliis pertinentiis univerſis in quacunque rerum ſpecie conſiſtentibus, latius in contractu ſpecifice declarando, & jure infeudandi, Dominii, ſuperioritatisque, & reſſorti in præmiſſis omnibus, & ſingulis infeudandis eidem Domino Duci, & ſuis ſucceſſoribus Sabaudiæ Ducibus ſemper, & per expreſſum reſervatis, una cum Regaglio, & pertinentiis ſuis, etiam mediantibus modis, & formis conſequentibus.

In primis quod ſit inſeperabilitas perpetua inter dignitatem totumque Dominium dicti Marchionatus, & hujusmodi Feudum, ſitque Capitalis, & univerſitas Succeſſorum in dicto Marchionatu hujusmodi Feudum ſemper teneat, & pro eo perpetuum homagium faciat, ſupportat, & deſerviat, nec poſſit ipſum Feudum à ſe quocumque titulo abdicare, aut alias diminuere ſine previo conſenſu predicti Domini Ducis, vel ſucceſſorum ſuorum, penes quos feudi ejusdem directum reſtabit Dominium ejusque ſuperioritas, & reſortum.

Item quod hujusmodi homagii ligii preſtatione non intelligatur quod ipſe Illuſtriſſimus Joannes & ſui dum ad dignitatem Marchionatus advenerint, pro ipſa dignitate Marchionatus primo, & principaliter ad homagium ligium Romanis Imperatoribus ante omnia aſtringantur.

Item ad deſerviendum pro hujusmodi Feudo ipſe Illuſtriſſimus Johannes ac prædicti ſucceſſores non aliter aſtringantur, quam cæteri Barones dicionis ipſius Domini Ducis ad ſerviendum pro feudis aſtringuntur.

Item quod liceat ipſi Illuſtriſſimo Joanni, & in dicto Feudo ſucceſſoribus prædictis in Terris ipſius Feudi quascunque tallias, collectas, alia quelibet onera realia, perſonalia, & mixta, etiam datia, pedagia, gabellas, & vectigalia imponere, habere, & exigere, quæ dictus Dominus Marchio, dum illa pacificè poſſidebat.

ANNO 1432.

Et vice contraria non liceat dicto Domino Duci neque ſuis, ſuper Vaſſallis, ſubditis, adherentibus, & recomendatis hujusmodi Feudi facere, imponere, aut alias exigere collectas, taillas, aut alias Impoſiciones cujuscumque generis exiſtant, prout nec etiam actenus faciebat ſubditis, & Vaſſallis bonæ memoriæ Dominorum Principum Amadei, & Ludovici filiorum ultimo loco deffunctorum.

Item quod liceat dicto Illuſtriſſimo Joanni, & omnibus prædictis Succeſſoribus, in & ſuper hujusmodi Feudo habere, conſtituere, & tenere Judices quoscumque tam ordinarios quam appunctuatos & delegatos ſpeciales, & generales de quibuscunque cauſis, quocumque civiliter, & criminaliter emergant modo pronunciantes, ac jus reddentes, & executionem facientes ſecundum mores, conſuetudines, ſtatuta, & decreta in terra ipſius Feudi hactenus, & uſque nunc aſſuetas, ſic quod in adminiſtratione, & executione ipſius justitiæ quomodolibet non impediantur.

Item quod ipſe Dominus Dux, & ſui hujusmodi Feudum teneantur ac debeant dicto Illuſtriſſimo Joanni, & ſucceſſoribus prædictis ab omnibus & contra omnes deffendere & tueri tam in proprietate quam in poſſeſſorio, prout veri Principes & Domini ſuperiores quoque antedicto Vaſſallo ſuo citra onus evictionis facere tenentur, & ulterius nullas unquam perſonas, Commune, vel Collegium audire; neque eis ullam audientiam prebere querelantes aut querelare; ſeu Jus habere, & pretendere ſuper premiſſis, vel aliquo præmiſſorum volentes quacumque ratione, ſeu cauſa contra dictum Illuſtriſſimum Joannem, aut ſucceſſores predictos ipſorumque fideles & ſubditos pro juribus, offenſis, damnis, vel aliis quibuscumque actionibus, pertinentiis aut illatis à toto tempore preterito usque ad diem confectionis hujusmodi Contractus.

Item quod ipſe etiam Dominus Dux, & ſui non poſſint, nec valeant hujusmodi Feudum ſuperioritatemque, ac reſortum à ſe abdicare, nec in alium quemcumque inferiorem transferre, qui non ſit Princeps, ſucceſſor, & Dux Sabaudiæ.

Item ad majorem promiſſorum obſervationem teneantur, & debeant ipſe Illuſtriſſimus Joannes, & ejus prædicti ſucceſſores hujusmodi homagium, cum ſuis promiſſionibus, & cæteris clauſulis univerſis in mutatione cujuslibet Domini, & Vaſſali facere & preſtare dicto Domino Duci Sabaudiæ, & ſuis infra terminum Juris, aut poſt in continenti, ſine quacumque moroſa dilatione, & ulterius quod primum requirent facere, & in effectu procurare, quod ex nunc, & ſemper in ipſa mutatione cujuslibet Domini, & Vaſſalli omnes Vaſſalli, Communitates, Subditi, adherentes, & recomendati ejusdem Feudi preſentes & futuri ſolemniter promittent, jurabunt, & ſe efficaciter obligabunt de ſervando, & nunquam contrafaciendo præmiſſis per ipſum Illuſtriſſimum Dominum Joannem, & ejus prædictos ſucceſſores promiſſis, quinymo ſi contingeret, quod abſit, quandocumque in futurum, dictum Illuſtriſſimum Johannem, vel ſucceſſores predictos ejus guerram facere contra dictum Dominum Ducem vel ſuos, aut ſibi debitam obedientiam non preſtare, his caſibus, & in quolibet eorundem, & de quo modo ut ſupra promitteret, jurabunt, & ſe efficaciter obligabunt dicti Vaſſalli, Communitates, Subditi, adherentes, & recomendati ejusdem Feudi, totis viribus aſſiſtere, ac auxiliari dicto Domino Duci, ac ſuis prædictis contra dictum Illuſtriſſimum Johannem, & ejus predictos ſucceſſores, bona fide, preciſe ſineque exemptione, aut alia requiſitione quacumque.

Horum ante intuitu illisque ſolemniter pactis dictus Dominus Dux liberaliter remittet dicto Marchioni omnes Terras, Villas, Caſtra, Loca, Vaſſallos, recomendatos, & adherentes quos, quas, & quæ ex hac guerra ipſe Dominus Dux Sabaudiæ habuit ex Territoriis ipſius Domini Marchionis inter Padum, & Tanagrum quomodolibet conſiſtentibus, quæ pacificè reſſignentur.

De & pro quibus omnibus præmiſſis dicto Marchioni ut premittitur reddendis ipſe Dominus Marchio, & ſui in dicto Marchionatu ſucceſſores in ſolitis libertate, magnificentia, & honorificentia permanentes nihilominus ſervent, & inconcuſſe ſervabunt dicto Domino Duci, & ſuis perpetuam adherentiam

pro,

ANNO 1432.

pro, & contra omnes alios Dominos, & perſonas Mundi, ſupremo Romanorum Imperatore pro facto Imperii dumtaxat reſervato, reſervataque adherentia ſimiliter que prædictos Vaſſallos, Communitates, Subditos, adherentes, & recomendatos ut ſupra in homagio pro validabit quod omnibus aliis ſolemnitatibus opportunis, prout utriusque Dominorum conſilio inde habito decernetur faciendum.

Item ſimiliter in hujusmodi adherentia veniunt omnes Terræ, Caſtra, Villæ, & Vaſallique qualitercumque recuperari poterunt à dicto Duce Mediolani, ſituata tamen inter dictos Padum, & Tanagrum, & quæ ex hujusmodi Guerra per eundem Dominum Ducem Mediolani fuere occupata.

Item ſimili modo in ipſa adherentiá propria includentur omnes aliæ Terræ, Villæ, Caſtra, Vaſſalli, Communitates, Subditi, adherentes, & recomendati quæ, & qui ad manus ipſius Domini noſtri Ducis devenire poterunt in futurum in & de Terris, Villis, Caſtris, Vaſſallis, Communitatibus, Subditis, adherentibus, & recomendatis ex hujusmodi Guerra dicto Domino Marchioni inter Padum, & Tanagrum per dictum Dominum Ducem Mediolani occupatis, quas, quæ, & quos ipſe Dominus noſter Dux dicto Domino Marchioni, & ſuis ſub vinculo hujusmodi adherentiæ retineret, quandoquidem ad manus ipſius Domini noſtri Ducis deveniunt, hoc tamen mediante, quod ipſi Vaſſalli, Communitates, Subditi, adherentes, & recomendati ipſam adherentiam jurare, promittere, & obſervare, tenebuntur, prout ſupra de illis citra Padum in Capitulo incipiente: Item ad majorem premiſſorum obſervationem, adjectum eſt.

In qua ſiquidem coherentia intelligatur quod ſi ipſe Dominus Marchio, aut ſui cuique guerram facere vellent ſine ſcientia & voluntate dicti Domini Ducis, & ſuorum, quod tunc, & eo caſu ipſe Dominus Dux, & ſui in talibus guerris ex vi hujusmodi adherentiæ non teneantur aſſiſtere, niſi prout de ipſorum procederet ſpontanea voluntate, in omni alio caſu tenebuntur ipſe Dominus Dux, & ſui, auxiliari, deffendere, & tueri bona fide dictum Dominum Marchionem, & ſuos ab omni vi, violentia, injuria, & opere facti contra omnes, ac ſi eſſent propria Territoria ipſius Domini Ducis.

Et ad majorem horum argumentationem perſeverantiamque, & obſervationem ulterius expreſſe actum eſt, quod quicquid quovis titulo pervenire poterit ad ipſum Dominum Marchionem, & ſuos de Caſtris, Terris, & Dominiis ultra Tanagrum ex hujusmodi guerra occupatis, quam primum rehabebit dictus Dominus Marchio & ſui, ſimili modo remittat, dictus quoque Illuſtris Joannes, & ejus ſucceſſores inde recipient à dicto Domino Duce, & ſuis prædictis in ſimili feudo, & homaggio, qualia ſunt feudum, & homagium pro conſiſtentibus citra Padum ſupra declarata, hoc ſalvo, quod liceat dicto Illuſtri Johanni, & ejus ſucceſoribus prædictis de illis inter fratres, aut alios quoscumque in Vaſſalaggium concedere, alienare, & alias diſponere propria auctoritate ad libitum ſuæ voluntatis, ſalvis ſemper remanentibus homaggio ſuperioritateque, & reſſorto dicto Domino Duci, & ſuis ſuper illis, & quod tales Vaſſalli in retrofeudo talia tenentes conſimiles promiſſiones facient, quales conſtituti citra Padum, ut ſupra declaratum eſt.

Item ſimiliter in conſimili venient homagio, nihil addito, vel remoto, omnes aliæ Civitates, Caſtra, Villæ, & alia quæcumque Dominia, que per ipſum Dominum Marchionem, & omnes ab eo deſcendentes, tam inter Padum, & Tanagrum quam alibi in tota Lombardia à Civitate Placentiæ, & Ripparia ac inde citra quomodolibet acquirerentur in futurum, & ita tamen debeant quam cito acquiſita fuerint, ſalvo quod ſi alique Civitates, Caſtra, aut Villæ, infra prædictos limites conſiſtentes eisdem in feudum datentur per alios Dominos, ad quos ſpectant, quam Romanorum Imperatores, illæ in hujusmodi Feudo, & homaggio non cedant, niſi prout hoc procederet de voluntate ipſius Domini Marchionis, & ſuorum.

Item pro majori declaratione Civitatis Albæ, Dyani, & aliorum locorum ultra Tanagrum conſiſtentium, que propter hujusmodi guerram fuerunt in manibus dicti Domini Ducis per dictum Dominum Marchionem repoſita, actum eſt, quod quotienscunque facta prius pace illa in libera diſpoſitione dicti Domini noſtri Ducis remanebunt, ipſe Dominus Dux ea remittet, & expediri faciet dicto Illuſtriſſimo Domino Marchioni, qui illa ejus vita naturali dumtaxat durante tenebit in adherentia ipſius Domini noſtri Ducis, prout tenebit alia loca inter Padum, & Tanagrum ſibi remittenda, ipſo autem Domino Marchione de medio ſublato, ipſa omnia perveniant ad dictum Illuſtrem Joannem, & alios ejus ſupra declaratos ſucceſſores ſub conſimilibus Feudo, & homaggio, ſub quibus per precedentia capitula tenebantur aliæ Terræ, & Caſtra quæ recuperari potuerunt ultra Tanagrum.

Item quod præmiſſis mediantibus ipſe Dominus noſter Dux, & ſui teneantur, & debeant bona fide in quibuscumque licitis, & poſſibilibus dicto Domino Marchioni, & ſuis aſſiſtere tam in præmiſſis prædictis recuperandis, quam in illis, & aliis ut ſupra, acquirendis, in prædictis tamen homagiis, & adherentia cedentibus, tuendis, & conſervandis, prout bonus Princeps Dominusque ſuperior, & infeudator pro ſuo fideli Vaſſallo facere tenetur, & ulterius ſi contingeret quomodocumque in futurum aliquas alias terras, Caſtra, & Villas de proprio de ipſius Domini Marchionis ex hujusmodi guerra ultra Tanagrum occupatas ad manus dicti Domini Ducis, illas, & illa remittere tenebitur dictus Dominus Dux Sabaudiæ dictis Dominis Marchioni, & Joanni, ſub homagio, & adherentia premiſſis, prout in illis ipſum ſecundum modum & limitationem ſupra declaratas reddere tenebuntur.

Quæ præmiſſa omnia capitula proloquta fuerunt, & unanimiter concordata inter ipſos Dominos Ducem Sabaudiæ, Marchionem Montisferrati, & Joannem ejus primogenitum, adeo quod facta prius pace inter ipſum Dominum noſtrum Ducem, ac Illuſtriſſimum Dominum Ducem Mediolani ejus Generum ex una, & dictum Dominum Marchionem partibus ex altera illa omnia, & ſingula, ſine quoquunque moræ diſpendio firmentur, & concludantur in ſolemni, & valida forma ad perpetuam ſecuritatem dictorum Dominorum Ducis Sabaudiæ, Marchionis Joannis ejus primogeniti, & ſuorum ſucceſſorum, prout ex diſpoſitione ipſius Pacis melius & validius fieri poterunt, preciſe, & ſine conditione quacumque, & ita bona fide, & ſine fraude, ſponte, & invicem promiſerunt ipſi Domini Dux Marchio, & Johannes, & de his & hæc confecta fuit ſcriptura manibus cujuslibet, & Illuſtris Comitis Gebenenſis ad majorem roboris firmitatem ſignatur, & ſigillatur dictorum Dominorum Ducis, & Marchionis ſigillis Tononi die decima tertia Februarii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo, decima Indictione, preſentibus ſpectabilibus egregiis Dominis Joanni de Belloforti Milite Legumque Doctore, Sabaudiæ, & Henrico Joace Egreg. Doctore, dicti Domini Marchionis Cancellariis, ac nobis Secretariis ſubſcriptis.

	Joannes Jacobus Marchio Montisf:
Amadeus Dux Sabaudiæ &c.	Joannes de Monteferrato
Ludovicus de Sabaudia.	Joannes &
Comes Gebennenſis.	Bartholomeus de Sala.

Signum March.



Cum ſimplici Copia in papyro ſcripta ſicut ſupra expedita in ſecretiori Archiducali Archivio Mantuæ adſervata præſens ſupra ſcriptum Transſumptum omnino conferre atteſtor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti ſecretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, ſolita cum atteſtatione, ſubſcripſi. Actum hac die 8. Auguſti 1720.



Ita verum eſſe affirmo Ego Joſeph Maria Caſtileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 9. Auguſti 1720.

ANNO 1432. 22. Novembre.

CCXVII.

Aurea Bulla SIGISMUNDI *Romanorum Regis de sua Concilio Basileensi adhæsione. Datum Mediolani 22. Novembris Anno Domini* 1432. *Regnorum suorum Hungariæ XLVI. Romanorum XXII. Bohemiæ verò XIII. Lecta fuit hæc Bulla in Congregatione Generali Concilii Basiliensis die Lunæ* 19. *Januarii* 1433. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. tom. 3. pag. 426.]

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Amen. SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum Rex, semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, ad perpetuam rei memoriam.

1. Notum facimus tenore præsentium universis, quod cum inter alios Orbis Principatus sacrum Romanum Imperium divinitus institutum obtineat principatum, cui Deo authore præsidemus, & assidua pulsemur solicitudine, ut ea, quæ concernunt Religionem Christianam & bonum Ecclesiæ Sanctæ Dei, quorum Advocatus & Protector ex officio nobis incumbenti sumus & esse debemus, procurareque habeamus stabilitatem & felicem progressum eorundem. Sane cum ex sacrorum generalium Constantiensis & Senensis Conciliorum decreti Constitutione suscepta felicis recordationis Martini Papæ Quinti, & deinde Sanctissimi Domini Eugenii Papæ Quarti successoris immediati authoritativa approbatione sacrum Basileense Concilium initiatum fuerit, roburque & authoritatem sumpserit & progressum habeat: & successive per idem sacrum Concilium Basileense & Romanos Patres in eodem existentes & illud celebrantes, cum instantia fuerimus requisiti, ut tamquam Advocatus Ecclesiæ Sanctæ Dei & Defensor protectionem ipsius in nobis assumeremus, prout ad nos pertinere dignoscitur, quod personaliter exequi non valentes, vocati & invitati per Dominum Martinum, & ipso sublato per Dominum Eugenium, Summos Pontifices prædictos transire ad Italiam, prout transivimus. Et propterea loco nostri protectionem in nobis assumendo, prout tenebamur, in eodem sacro Concilio protectorem dimiserimus Illustrem Principem Wilhelmum Comitem Palatinum Rheni & Ducem Bavariæ, avunculum nostrum charissimum, deputamusque & instituimus cum plena authoritate & omnimoda potestate, prout in nostris super hoc confectis Litteris plenius continetur.

2. Et quia, ut percepimus, nonnulli vaniloquentes non recte sentientes, ipsum sacrum pervertere ac turbare per exquisitas vias molientes, ut de nostra pura mente interpretationeque ejusdem & voluntate cunctis appareat & evidenter, ad confutationem iniqua perverse loquentium, volentes Reverendissimos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos Deo amabiles, necnon Venerabiles Abbates, Prælatos, & omnes alios in Civitate nostra Basileensi congregatos & congregandos, sacrum generale Concilium facientes, & illud celebrare intendentes, sacrosanctamque universalem Ecclesiam repræsentantes, & eidem adhærentes, & adhærere volentes, & quoscunque alios de eadem nostra intentione & voluntate claros reddere & securos, ad ipsius sacri Concilii corroborationem firmiorem & authorizationem, prout ad nos potest quovis modo pertinere, animo deliberato ex certa nostra scientia motuque proprio in verbo nostro Regio dicimus ac tenore præsentium attestamur, quod nos ab initio præfati sacri Concilii Basileensis semper absque omni dubio simpliciter atque pure eidem adhæsimus, adhæremusque firmiter, & quandiu duraverit continuatumque fuerit, adhærebimus inconcusse, nec faciemus neque fieri permittemus, Deo authore, quantum in nobis fuerit, quod fit vel esse possit directe vel indirecte contra ipsius sacri Concilii authoritatem & libertatem, seu in præjudicium actorum in eodem vel agendorum in futurum, quoad ea propter quæ est convocatum & etiam congregatum. Præsentium sub nostræ Majestatis sigillo testimonio Literarum. Datum Mediolani, Anno Domini 1432. die 22. mensis Novembr. Regnorum nostrorum anno Hungariæ &c, XLVI. Romanorum XXII. Bohemiæ vero XIII.

Ad mandatum Domini Regis,
Petr. Kalde Canonicus.

ANNO 1433. 1433.

CCXVIII.

Erb-Vereinigung zwischen denen Graffen von Hohenstein / Swartzburg und Stollberg / zu Erhalt- und Beschützung dero Graefl. Hauses / und Fortpflantzung beständig-guten vernehmens aufgerichtet; wodurch auch veraccordiret worden / daß nach Absterben eines Theils / die zwey in dessen Land und Herrschaften æqualiter succediren sollen. Geschehen am Dienstag nach unser Lieben Frauen-Tag den man nennet Wortze wyrch / Anno 1433. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 6. Absatz 18. pag. 285.]

C'est-à-dire,

Union héréditaire entre les Comtes de Hohenstein, de Schwartzbourg, & de Stollberg, pour la conservation & défense mutuelle de leurs Biens, & de leurs Personnes, avec Pacte de succession, portant que si l'une des trois Maisons vient à manquer, par extinction des Mâles, les deux autres lui succederont par égale moitié. Fait le Mardi après la Fête de la Bienheureuse Vierge, qu'on appelle Wortze Wyrch 1433.

WIr Graf Heinrich / Graf Ernst / und Graf Eyliger Gebrüdere Grafen von Hohenstein / Herrn zu Lora und Clettenbergk / bekennen in diesen offenen Brieffe / vor uns und unsere Leibes-Lehens-Erben / und thun kund allen den die ihn sehen / hören oder lesen / daß wir angesehen / gemerckt und betracht haben / grosse anlangende Noth / die danne von den Kezern lange Zeit getrieben / und mannichen Fürsten / Grafen / Herrn / Rittern / Knechten und andern Leuten geschin / und das Gott abwende / fürbas erstehen und geschehen möchte / und auch sonderliche natürliche angeborne Liebe / die wir denn billig haben und tragen sollen / zu den Edlen unsern lieben Ohemen / Grafen Bothen / Grafen zu Stollbergk / und Herrn zu Werningroda / und zu Grafe Heinrich / Grafen von Schwarzburgk / Herr zu Arnstadt und Sondershausen / und Graf Heinrich seinem Sohne / und zu öhren Leibes-Lehens-Erben / und auch mercklichen Nutz und Frommen unser Land und Lüthen / und das wir auch Gewalt und Frevels und Fede / und obernendtis uns einen jeglichen geschuzen / widerstehen und aufgehalten mögen / und darumb haben wir uns mit wohlbedachten Muthe / zitigem Rathe / Wissen / Willen und Volbordt unser Räthe / Erber Mann und Stedten / mit ihn vor sich / und ihre Leibes-Lehens-Erben gänzlich / gründlich / gütlich und ewiglich abertregin gesinnet erblich / und zu ewigen Gezieten / zosammene gesetzt / daß unser einer dem andern / um keinerley Sache willen soll obeseggen / in allermasse / so hiernach stehet geschreben.

Zu dem Ersten sollen alle Schulde / zweyträchte / Ansprachen / Ermüsse / Schelunge und Zusproche / die wir zu ohn bitzhero / oder sie zu uns haben / oder gehatt hättin / von weme oder in welcher Massen die zukommen wären / gänzlich abgethan / versünet und vornichtet seyn / und unser kein soll kegen den andern / das oder der Wort mehr nicht gedencken / oder darum anteidigen / sondern wir sollen und wollen ihnen und sie uns wieder in allen Sachen kegen jedermelichen getreulich behülffen und gerathen seyn / nach aller Redligkeit und besten Vermögen / und sie getreulich auch ohne alles Argmeinen / schützen / und ihre oder ihrer Leibes-Lehens-Erben fiende / und die ihnen schaden / wissendlichen nicht innehmen / huesin / noch heymen ohne Gefährde. Und wir obgenandten Graf Heinrich / Graf Ernst / und Graf Eyliger / und unse Leibes-Lehens-Erben wollen noch sollen auch forder zu ewigen Gezieten / der obgenannten unser lieben Ohemen / und örer Leibes-Lehens-Erben fiend nicht werden / um uns selbst noch um jemand anders willen / wer der gesien möchte / niemandes ußgeschieden / sondern sie / ihre Erbare Mannschafft Lande und Lüthe / zu allen Gezieten / schüzen / beschermen / vorbeten und vortheidigen / gleich unsin eigen / und ob jmand wäre / wer der were / die angriffen edder beschedigen worde / ohne Fede / oder mit einer kurzen Bewarnunge / wanne und wie dick das geschehe / und auch von weme / das sollen wir / unse Leibes-Lehens-Erben / unse Erbare Mann / Ambtleuthe und Städte / einen jeglichen / wer der gesinn möchte / nach allen unsern Vormigen / an alle Gevehrde / wann wir das erfahren / gleich unsern eigen / warnen und wehren / oder die Nome so forderst wir immer mögen / uf Ehre und Recht borgen / das danne unse Ohmen obgenannt / öhre Leibes-Lehens-Erben bey uns / unse Leibes-Lehens-Erben / und unser Lüthe / ewiglich / auch sollen hoilden / ungefehrlich / wurden auch Fürsten / Grafen / Herren / Ritter / Knechten / Stedte oder Borgere / niemandes ausgescheiden / der obgenannten

ten unser Ohemen sämptlich / oder ihr ein besonder oder öhre Leibes-Lehens-Erben / oder der öhren Feinde um sache / oder um Schuld / oder ob unse vorgeschrebenen Ohemen / oder ohre Leibes-Lehens-Erben jemandes wer der gesinn möchte / umb Schuldt willen / so des man ör Ehere oder Rechte nicht pflegen wolten / mit unserm Rathe / Wissen und Vollbordt fiend werden müssen oder wörden / wann wir oder unser Leibes-Lehens-Erben darum dann vormannt werden / so sollen wir in vierzehen Tagen / ehere und Recht vor den / den die Fede antrifft bieten / und finer darzu auch Macht haben / und deme niede schrieben / aber wenn des zugriffe tede / daß wir die wornen und wehren woillen / woilden denne der oder oder dy deranne nicht gnuge haben / und daboben jo muthwillig und feden / und das auch nicht aufnehmen / sollen wir / und unse Leibes-Lehens-Erben / mit unsin Erbar Mannin / wann wir des vormant werden / des / oder der Viende zustund auch werden / fiendlich sien / und thun / und nicht Freden da geleisten / sünen noch richten / denn mit unser Ohemen / oder öhrer Leibes-Lehens-Erben Willen und Wissen / oder tedes das semptlich / geschehen zu Grieffe oder Nome / in denselben vierzehen Tagen / dieweil wir Ehere und Recht vor unsere Ohemen oder die öhren geschrieben und gebotin hättin / die sollen und wollen wir gleichwohl mit aller Macht / wornen / wehren oder uf Ehere und Recht / so ferne wir mögen / borgen / gleicher Weise und in aller Masse / so ob das ohne Fede oder mit einer kurtzen Bewahrung geschehen wehre / ohne arge List und Gefehrde.

Geschegi es auch zu Gezieten / daß die Fede da wir um ihrer willen / oder sie um unßn willen zu keme / oder kommen wären / sich also machten / daß man einen reitenden Krieg bestellen / und hailden müsten / weren dann die Feden unsen Ohemen allerniechst gelegen / so sollen wir zu Stund wo die des begehren / und von uns heischen / bey sie ziehen / mit Schutzen gewapnet und wohlgezuegen / legen in öhre Schloß / Vhestien oder Städte / da sie dann allernützlichst liegen / uf unsen selbst Costen / Vorlust und Ebenthür / die wir dann auch / ob es noch geschehe / nach der Fede Gelegenheit stercken oder mindern sollen / nach Erkentnüs zweyer unser Ohemen von Stollberger Erbar Manne / zwey unser Ohemen von Schwarzburg / und zweyer unser Erbarn Manne / die wir den von aller theilt / so dicke das Noth geschiet / by den Eyden / die unse Ohemen und wir hierzu gethan haben / ungeseumet darzu schicken / senden und geben sollen / ohne alles Widetsprechen / ohne arge List und Gefehrde.

Und dieselben Sechse / die wir semtlich darzu geben und schicken werden / sollen Merunge und Minderung der Hoeffleuten zulegen / und auch in welch Schloß / Vestin oder Stadt man die legen soll / in vierzehen Tagen / so daß sie ankoumbt / erkennen uf öhre Eyde / und was sie dann sämbtlich / oder der meiste Theil darum sprechen oder erkenten / den sollen und wollen wir also volgin / und nicht wedersprechen ohne Gevehrde.

Und dieselbigen / die wir bey sie legen wörden / soilden sy und die öhren vor Unfuge bewahren / daß die öhren danne / wann das noth geschege bey uns also noch halten sollen / und zu welcher Ziet wir unse Leibes-Lehens-Erben / oder den öhren / mit unsen und öhren Finden / oder die sie oder uns beschädigen woilden / zu schicken gewunnen / und nach GOttes Ordnunge dannen Frommen nehmen / wie vele oder wie wenigk das weren / edder wörde / an Reisiger Haab / an Nomen / an Burhabe / an Gefangen / den Fromen sollen wir gleich theilen / nach Anzahl Schuzen und gewapneter Lute.

Were auch ob eine Land-Jagt wurde / es der Herrn Land alle / oder es alleine / und nemanden fromen / so soilde man das mit den Fromen hoilden / bey die Land-Lüde / nach Erkänntnüß sechse der Herrn Mann / die darzu geschickt worden / nehmen auch Fromen oder Schaden / so soll man den Schaden mit Fromin kerin und geilden / die wyle der Frome werth / auch nach sechs öhrer und unser Mann / die wir alle zugleiche dazu geben sollen / Erkänntnüß auf ohrer Eyde in alle Maße so vor berühret ist.

Geschegi es aber / daß GOtt abewende / daß zu Gezieten / in solcher Fede / die wir dann also semtlich hätten / unser vorgeschreben Ohmen einer oder mehr / met uf dem Feilde weren / daneder legen / und gefangen worden / welcher denn also zu Gefengknis und in Hafft kemen / den sollen wir genennte Grafen unse Leibes-Lehens Erben / zu finer Schazung tausend Gulden geben / wo er dy von uns worde heischen ohne Gevehrde.

Vordingeten auch die obgenannten unsere Ohemen / oder die öhren in solchen Feden / Stete / Dörffer / Börger oder Gebauren / da wir die unsern mede hetten / was darvon gefiele / das soilden wir glich und ungefehrlich theilen.

Gewunnen auch dieselbigen unsere Oheme jemande Schlosse / Stete oder Vestin abe / da wir dann dy unsern mede hetten / die soilden man glich theilen / oder es damit hailten / nach Erkenntnüß sechs unser Manne / die wir zuglich dazu geben sollen / die dann auf ihre Eyde erkennen sollen / ob man das Schloß / Statt oder Vestin brechen oder besetzen sollen / daß wir dann alle nach örer aller Erkänntnüs / oder der meiste Theil also hoilden wollen ohn alle Gevehrde.

Uberfiele auch jemand / wer der were / ohne Schuld / oder um Schuld mit Feden / oder ohne Veheden / oder mit Vorgir Bewarnunge / die velgenannte unse Ohme edder öre Leibes-Lehens-Erben / oder die ören mit Herkrafft / und Winte ohne Schloß oder Stedte anzugewinnen / so balde wir das erfahren / so sollen wir zu Stund ohne alles vorsumen / vor der Vehde / in oder nach der Vehde / Ehere und Recht sie schrieben / und bieten und oirer auch darzu ganze Macht haben.

Wolden dann die Widersachin Ehere und Recht nicht aufnehmen / und darüber sie überfallen / sa soilden wir obgenante Grafen / oder Unse Leibes-Lehens-Erben / der oder des Fiende zustund werden / und oim fiendtlich sin / und thun / und die obgenannten unse Ohemen solcher mit ganzer Macht / so ferne wir immer mögen / entschötten / entreden / und das weren / by den Eyden die wir hierzu gethan haben / ohne alle arge List und Gevehrde.

Und ob sie denn etzliche ihre Schloß / Veste oder Stete / (das GOtt abewende) in Vehden oder ohne Vehden verlören / weren wir danne des / oder der Fiend nicht / die das Schloß / Vestin / oder Stadt gewonnen hätte / so sollen wir zu Stund / Ehere und Recht vor sy schrieben und bieten / darzu Macht haben / und darnechst zur Stunde / des oder der Fiend werden / fiendlich sin / und thun / met öhme / oder ohm auch nicht Freden / sunen / dage leisten / noch rechten / sie hätten dann die Schloße / Vestin odder Stadt om wedergegeben / odder wir theten es mit Unser Ohmen Willen und Wissen / und theden es sämtlich mit einander ohn Gevehrde.

Geschehe es auch / daß Unse Ohemen / oder ihre Leibes-Lehens-Erben oder oire besessene Mann / oder die oiren jemandes fiengen oder greffin / in welcher Zeit oder wann das geschehen / der sie dann muste voruhrpheden / in solcher Vhede sie allezeit uns / unse Leibs-Lehens-Erben unse Erbar Mannschafft Lande und Luthe mete ziehen soilten lassen voruhrpheden und vorschweren / gleicher Weise so sich selbst ohne alle Gevehrde / daß wir wedderum sie / und ihre Land und Luthe ewiglich und erblich also auch sollen und wollen hailden ohne Gevehrde.

Sonderlich ist auch bedeidinget / ob die folgende unse Ohemen alle oder oir ein oder mehr oder jere Leibes-Lehens-Erben besundern Vhede woilden anheben oder machen / ohne unser oder unser Leibes-Lehens-Erben Rath Wissen und Vollwordt / verlören sie dann darinne Schloß / Veste oder Stadt / oder andere Haabe / was Hülff oder Rathes wir ein zu solcher Vhede oder Verlust thun wollen / das soll uns zustehen / und sie sollen uns darzu nicht heischen oder bedrangin ohne Gevehrde.

Were es auch / daß wir obgenannte Grafen oder unse Leibes-Lehens-Erben / unse Manne oder die unsin zu den vorgeschreben unsen Ohemen oire Leibes-Lehens-Erben / zu oiren Mannen oder den oiren / Sache oder Zusprache gewunnen / oder welcher ernißе zwischen ohnen und uns entstunde / umb kleine oder treffliche Sachen / treffen denn die ernißе unsen Ohemen von Stollbergk / oder seine Leibes-Lehens-Erben und uns an / so sol den unser beyder Mann / die wir dazu by unsen Eyden geben und schicken sollen / in vierzehen Tagen uns frindlich und rechtlich daraus scheiden. Mochten sie aber das nicht gethun / oder wurden darinnen zweyträchtigk / so sollen unse Ohemen von Stollbergk mit oeren Mannen uns daraus scheiden frindlich oder rechtlich / binnen vier Wochen uf solche Eyden als sie und oire Man hierzu gethan haben / so die Sachen schrifftlich oder mündlich an sie kemen / und wann sie uns dann also uf ihre Eyde gescheiden hettin / an dem scheiden sollen wir Gnüge haben / und wollen des nichts widersprechen.

Rürte auch die Zusprache oder Schelunge unse Ohemen von Stollbergk / oder an jere Leibes-Lehens-Erben / und ahn Uns von Hohenstein / so scholden Wir uf beyden Seiten zur Stunden by den Eyden die wir hierzu gethan haben / unser beyder Mann darzu geben / zu vörsuchen / ob uns die freundlich oder rechtlich darume in vierzehen Tagen vorrichten mögen

Geschehe das nicht / sondern wurden darüber zwieträchtigk / so solde uns / unse Ohemen von Stollbergk / oder sine Leibes-Lehens-Erben / mit oiren Mannen daraus scheiden uf oire Eyde binnen solcher Zeit / und in allermaße so vorgeschreben stehet / wurden aber zweytrechte zwischen unsen Ohemen von Stollbergk und Schwartzburgk / oder oire Leibes-Lehens-Erben / da sollen sie ihre beyde Mann zuschicken / und geben / bey den Eyden / die sie hierzu gethan haben / die da vorsuchen sollen / ob sie ein solches freundlich oder rechtlich binnen vierzehen Tagen / mochten zusühnen und henlegen.

Geschege das nicht / sondern worden zweytrechtigk / darüber sollen wir genannte Grafe von Hohenstein / oder unses Leibes-Lehens-Erben mit unsen Mannen / in vorgeschrebener Wyese und Ziet / uf die Eyde / die wir hierzu gethan haben / doraus freundlich oder rechtlich entrichten und scheiden / und wo wir sie denne also uf unser Eyde scheiden / doran sollen sie Gnüge haben / dem also folgen und thun ohne Gefehrde.

Wurden wir aber alle dreye Partheyen zwytrechtigk unter einander / um was Sache das geschehe / und zu welcher Zeit / darzu soll unser jeglicher zweene seiner Erbar Manne geben / bey den Eyden vorberurt ist / die sechße dann vorsuchen sollin / ob sie freundlich uns doruß mögen gerichten / können sie das nicht gethun / so sollen sie uns uf ore Eyde mit Recht binnen vier Wochen darum scheiden / und wie sie denn alle / oder der meiste Theil uns darum scheiden werden / daran soll unser jeglicher Genüge haben / das nicht wedersprechen / ohne Gevehrde / und wir sollen unse Mannen dazu hoilden und mächtigk sin / daß sie das scheiden sollen ohne alle Inhalt und Gefehrde.

Gewunnen aber die vorgenannten unse Ohemen / alle oder oir ein besundern / mit jeglichen unsen Mannen / oder unse Erbar Manne mit ön zu schicken / um was Sache das geschege / so balde des vor uns bracht worden / so sollen wir vorsuchen / daß wir die Ernißе freundlich zu sühnen / mochten wir das

ANNO 1433.

nicht thun/ so soilden solche Sache und Ernisse scheiden / uf oire Eyde zween unser erbare Manne / zwene unser Ohemen von Stollbergk / und zwene unsir Ohemen von Schwartzburgk Mann / die dan unsin jglicher / wann wir des vormand werden / bey den vorgeschreben Eyden / dazu soll schicken und geben / und wie dann die alle oder der meiste Theil / darober scheiden / und uf oire Eide sprechen werden / davon soll die zwytrechtigen voll Gnüge haben / dem also thun und folgen / ohne Gefehrde. Gewinnen aber oire oder unse Erbar Mann Stete oder sonst die oiren / und die unsin Ernisse oder Zwytrecht unter sich selber / so balde das vor sie oder uns kommet / so sollen wir der Unsern / und sie der oren Macht haben / und mit Fleiße versuchen / ob wir die gütlich verrichten möchten.

Könten Wir dann das nicht gethun / so sollen und wollen Unse Ohemen / und Wir semptlich / die zwytrechtigk sind / nach schulden und antwertin / bin einem Monde unvorhindert mit Rechte eintrechtiglich scheiden / Daran dann dieselben volle Gnügen haben sollen / dem auch also thun / und folgen ohn Gefehrde. Und welcher darane öme nicht wolte lassen genügen / dem soilde unser kein helffen noch rathen oin auch nicht husen / oder heymen / ohne alle Gevehrde / wedder oime behulffen sin / one arge List.

Es ist auch beredt / wann jemand des oder der Fiend / wir un unser Ohemen worden sind / Ehere und Rechts pflegen woilde / oder von oim nemen woilde nach Erkänntnüs unsir / und unsir Mann / so vor berüret ist / so sollen sie das nehmen / daran auch Gnüge haben / und die Vhede abethun / ohne Gevehrde / wollen sie des nicht thun / so sollen Wir oim nicht seyn verbunden zu helffen.

Wir vorschrieben und vorreden uns auch / in diesem Brieffe / daß keiner unser Mann / Burger oder Gebuer / oder der unsen / unser vorgenannten Ohemen Erbar Mann / Burger oder Gebuer oder die oiren vor geistlichen oder heiligen Gerichten zu keiner Ziet / nicht sollen anklagen / laden noch fordern / sondern haben die unsern den oiren zu sprechen / das sollen sie thun / in vorbeschrebener Weise / oder voir oren oder unsern Gerichten / da dann der schuldigk ist / und daselbe soll man einen jeglichen / der da klagt / Gulde oder Recht / oder Freundschafft helffen / daß dann unse Ohemen / oder wir nicht staden / das sich die unsen sunderlangk in Steten / Dörffern / oder Felden kommen / oder uffhoilden / bey den Eyden / so berurt ist / Erbe und Guth soillen auch die unsin / und die oiren fordern und anklagen / an Stetten da es gelegen ist / und begnügen lassen / an der Lant-Ort-Stadt-und Weichbildes Recht und Gewohnheit / da das Erbe liet und anders nach fordern nicht suchen.

Uf daß nun alle vorgeschrebene Voreinigung und Articul, die dann in dem Besten umb Frommen Fredes und Nutzes Willen unser Land und Lüthe vorgenommen und gesetzet / und auch desto vesteren Grund und ewigen Bestand behoilden mögen / zu allen Gezieten; So haben Wir obgenannte Graff Heinrich / Graff Ernst / uud Graff Eyliger / Graffen von Hohenstein / Herrn zu Lohra und Clettenbergk vor uns / und alle unsere Leibes-Lehens-Erben zu hauffe gesetzet und gesammlet / erblich und ewiglich / und nimmer zu wiedersprechen / mit wohlbedachtem Muthe / und gutem Rathe / also vorbetuert ist / zu dem Edlen / unsin lieben Ohemen Graffen Bothen zue Stollbergk / Herrn zue Weringroda / und zu Graffen Heinrichen von Schwartzburgk / Herrn zu Arnstedte und Sundershusin / Grafen Heinrichen seinem Sohne / und zu oiren Leibes-Lehens-Erben / mit diesen nachgeschrebin unsin Schlossen / Stedten / Zugehörunge / Land und Lüthe / nehmlich Lora / Clettenbergk / Schartfeldt / Benckenstein / Elrich / und Bleicheroda / und unse Land-Gerichte / mit alle der vorgeschreben Gütern und erbar Mannschafft / Nutzen / Herrligkeiten und Zugehörungen / und dazu unter unse Schloß und Vestin / nichts ußgeschieden / und was wir des mit dem Lehen-Herrn mögen uffgerichten und überkommen / In solcher maße werins / daß wir ohne Leibes-Lehens-Erben von Todes wegen / GOtt friste / abegingen / daß dann die genannten Schloß / Ambtlüthe / Erbar Mannschafft / Stete / Borger und Gebuer und alle oihere Herrligkeieen / und Zugehörunged uf die genannte / unse Ohemen / und uff oire Leibes-Lehens-Erben sollen semtlich gefallen / nehmlich halb uf unsen Ohemen von Stolbergk / oder uff seine Leibes-Lehns-Erben / unh halb uff unse Ohemen von Schwartzburgk und oire Leibes-Lehns-Erben / dieselbe Herrschafft dann unse Ohemen und oire Leibes-Lehens-Erben semtlich inne haben / besetzen und gebrauchen sollen / und der nichts theilen / vorwechseln / vergeben / vorsetzen noch vorkauffen / und auch alle Erbare Mannschafft / Gotteshueß / und Pfafheide / Stete / Borgere und Gebure / oder was wesens die hetten / Geistliches oder Weldeliches / by alle oire Frieheyten / Herrligkeittn und Worten / und bey allen Herkommen blieben lassen / und behalten / so sie dann bißhero gewest sind / und forder nicht bedrangen one arge List und Gefehrde.

Dieselbe unse Ohemen alle und oir jeglich besonder / uf die unse Land / alß wor wir verstorben / gefallen were / sollen auch alle Schuld gelten / die uff denselben Schlossen / Erbar Mannschafften / Steten / und Dörffern weren vorschrieben / und sollen dessen der Mannschafft / Steten und Dörffern gute Brieffe in der besten Form geben / darmit sie wohl besorget / und bewardt sind / desgleichen wir / und unse Leibes-Lehens-Erben / gegen Mannschafft Borger und Dörffer / die von ein / uff uns verstorben und gefiele / also auch holden sollen / und wollen ohne Gefehrde. Und des zu bestetigen und ewiglich also zu bleiben; So haben wir alle Ambtluthe / Erbar Mannschafft / Borgere und Gebur / die zu den genannten Schlossen / Herrschafften und Stetten gehören / den vielgenannten unsen Ohemen / und unsen Leibes-Lehens-Erben / eine rechte Erbhuldigung lassen thun. Geloben und schweren ob wir ohne Leibes-Lehens-Erben abegingen / das GOtt lange uffhalte / daß sie denn sich ahn unse Ohemen und ihre Leibes-Lehens-Erben / erblich / ewiglich und semtlich unvortheilet halten sollen / in allermaßen so hiervor auch berurt ist / und geschreben stet / ohne arge List und Gevehrde.

ANNO 1433.

Doch ist beredt und behalten / vor uns und unse Leibes-Lehens-Erben in diesem Brieff / daß wir und unse Leibes-Lehens-Erben der genannten unser Schloß / Stette / Land und Lüthe allezeit mächtigk seyn sollen / Dero auch gebruchen mögen / nach unsen Nutzen und Willen / die auch halten und regieren / nach unser Beqvehmlichkeit / darmede unse Ohemen / oder oire Leibes-Lehens-Erben / dieweile Wir / oder unse Leibes-Lehens-Erben leben / nicht sollen zu thun haben / darinn sich legen / oder wehren / oder Gefehrde.

Wir mügen auch dieselben Schloß / Stette / Land oder Lüthe zu unser Notturfft / wohl versetzen oder vorkeuffen / doch also / daß Wir unsern vielgenannten Ohemen / oder oiren Leibes-Lehens-Erben / anbieten / und zu wissen thun / ob sie solches Schloß / Stette und Dörffer selber vorpfenden oder keuffen wollen.

Wollen sie dann die Schloß / Stette oder Dörffer selber vorpfenden / oder keuffen / das sollen wir oin dan / und nicht einem andern ungefehrlich gönnen / und zu statten / die Satzung oder den Kauff / ob Wir uns desselben nicht voreinen oder vortragen / sollen werden uf oihre Eyde sechs unser aller Mann / die Wir zugleich darzu geben sollen / wäre oun aber der Kauff / oder Pfandschafft nicht sinlich anzugehen; So mögen wir / oder unse Leibes-Lehens-Erben um unser Nothdurfft willen unser Stete / und Schloß / Lande oder Lüthe / die wir also zu ihnen gesetzt haben / vorsetzen oder vorkauffen / wem wir wollen / darinn soll uns niemandt legen.

Wir und unse Leibes Lehens-Erben mögen auch unsen Ehelichen Gemahlin / an den vorschriebenen Schlossen / Stedten / Lande und Gerichten und oiren Zugehörungen mögliche Leibzucht machen / nach des Landes Gewohnheit und Recht / so unse Eltern gethan haben / so dicke das Noth geschetzt / ohne Gefehrde.

Und auch / unse Seel gerete / davor setzen und machen 1500. fl. oder minder / und nicht darüber / wir und unse Leibes-Lehens-Erben thäten es dann / mit unser Ohemen oder oirer Leibes-Lehens-Erben Wissen / Willen unst Vollwordt.

Liessen wir auch / oder unse Libes-Lehens-Erben / hinder uns Tochter oder Schwestern / wie viele der weren / die nicht bestättet / oder berathen weren / dieselben Töchter oder Schwestern sollen unse Ohemen semtlich / oder oir Leibes-Lehens-Erben beraten und ausgeben / denen einen oiten Genossen / und der sechshundertlotige Margk zu mede Gifft / mede geben / ohne Gevehrde / von solcher Gerechtigkeit / die sie von Gerades wegen haben sollen / die oim aber das Gelt ohne Innhalt folgen solte.

Sonderlich ist auch geredt / und soll auch also geredt werden / ob wir / das GOtt abwende und friste / ohne Leibes-Lehns-Erben vorschieden / und unse Ohemen / oire Leibes-Lehens-Erben / sich dann erren wolten um unse Herrschafft / die wir ahn sy geerbet hätten / die Sachen oder Ernisse weren trefflich oder geringe / solche Ernissen / Zwietracht und Schelungen sollen in Freundschafft / oder mit Recht uf ihre Eyde / in vier Wochen scheiden / unser verstorben Herrschafft sechs erbar besessene Mann / die sie dann darzu bey den vorgeschriebeneu Eyden heischen und kysen sollen / und wie dann dieselbigen / das also semtlich scheiden / oder der meiste Theil uff oire Eyde / daran sollen die zweyträchtigen Gnügen haben / deme also thun und nicht widersprechen ohne Gefehrde.

Wir geloben auch / in diesen selben Brieffe / vor uns / und unse Leibes-Lehens-Erben / bey solchen Eyden / so vorberurt ist / daß alle Ambtlüthe die wir ietzund haben / und auch dieandern / so dicke wir die vorneuern / oder vorandern / uf den obgenandten Schlossen / und uns zu unsern Ohemen Hand / so dicke des Noth geschicht / geloben und schweren sollen / Ob wir ohne Leibes-Lehns-Erben abegingen / da GOtt vor sy / daß sie dann sich mit denselben Schlössern und Stetten / und oirer Zugehörunge ahn unse wohlgenanten Ohemen von Stollbergk und von Schwartzburgk / und oire Libens-Lehens-Erben / und ahn niemandes anders erblich halten wollen ohne Gefehrde.

Und wir wollen auch / und sollen dieselben unse Ohemen an die Lehen der vorgeschriebenen Schloß und Stete / Land-Gerichte / und Lüthe brengen / ungesümet / so wir erst mögen.

Und ob wir die Lehen nicht möchten fortbringen oder verzogen wurden / so sollen Ambtleuthe und erbare Mann / und Borgere / doch gleiche wohl in der Huldigung / die sie gethan haben / bleiben sitzen / und die gantzlich haben / ohne Gefehrde.

Auch oin sollen wir uns / noch unse Leibes-Lehens-Erben zu niemande vorder setzen / noch verbunden / in keine Weise / daß diese Zusatzung und Verbündnüs beschädigen möchte / wir thäten es dann mit der andern Herren Wissen / Willen und Vollbordt.

Und auff daß alle vorgeschrebenen Stücke und Articul die-

ses

ANNO 1433. ses Brieffes von uns Graff Heinrichen / Graff Ernsten / und Graff Eyligern von Hohenstein / von unses Liebes-Lehens-Erben zu ewigen Gezieten / nicht sollen verruckt / sondern ewiglichen gehalten werden: So haben wir mit guten Willen / wohlbedachten Muthe / zeitigen Rathe unserer Räthe / und die unsern / alle vor-und nachgeschriebene Articuli und Stücke / sie sind kleine oder möglich / vor uns / und unsere Leibes-Lehens-Erben / den vielgenannten unsen lieben Ohemen und oiren Leibes-Lehens-Erben also auch halten / thun und vornauen sollen / so dicke das Noth geschicht / oir einer gegen dem andern ohne Gevehrde. Geschege es aber / daß die obgenannten unse Ohemen oder ehre Leibes-Lehens-Erben meinten / daß von uns / oder unsen Leibes-Lehens-Erben / zu Gezieten / etlich vorgeschrebene Articul überfahren / und nicht gehalten weren / wie sich das dann / da GOtt vor sy / machte oder zukeme / wissentlich oder unwissendlich / das sollen unse Ohemen obgenannt schrieben unsen Mannen / sy auch beten zu erkennen / uf oire Eyde / ob wir die Articul dieses Briefs / so sy vorgeben / vorruckt und nicht gehalten haben / und uns auch / zu unterweisen / daß wir solche Art. die oberfahren weren / anhielten / und by Wesen blieben liessen / Erkennten das sechs unsere Erbare Manne uff oire Eyde so vorgeschreben stehet / daß wir diesen Brieff überfahren / und nicht gehalten hatten / So geloben wir / wann wir von den Unsen also unterwieset sind / um den oder die verbrochene Articul Ußrichtunge zu thunde / binnen vier Wochen / so die dy sechse oder der mehrer Theil uf ihre Eyde erkandt hätten / und darforder alle Sache / so diese Brieffe uswieset / zu hoilden by den vorgeschriebenen Eyden gelobden ohne Gevehrde.

Thäten Wir oder unsere Leibes-Lehens-Erben des nicht / das GOtt were / sollen unsere erbare Mannschafft / und Stete die wir zu unsen Ohemen gesatzt / und oiren vorschreben haben / in diesem Brieffe sich ansehen / und nicht an uns gäntzlich halten ohne Gefehrde / bis so lange wir solche Articele / die vorruckt und nicht geholden weren / stete hoilden wollen / diesen Brieff gnung thun / ohne alle arge List und Gefehrde / Und so balde das geschiet / daß Wir diesen Brieff genung gethan haben / so sollen sie sich wedder an uns / und nicht länger an unse Ohemen haIlden / angeverde / Und damete sollen erbare Mannschafft und Stete wedder oire Eyde / Huldignag und Gelübde nicht gethan haben / und sollen auch von uns und einen jeglichen unser Herrn unvordacht / und unvortheidigt bleiben / ohne arge List und Gevehrde.

Aller vorgeschrebenen Dinge / Stücke und Articul nichts usgeschieden zu einen ewigen Gedächtnüß / und auch zu einer redtlichen Beweisung und waren Bekänntnüße / haben wir obgenannten Graff Heinrich / Graff Ernst / und Graff Eyliger von Hohenstein / Herrn zu Lora und Clettenbergk vor uns / und unse Liebes-Lehens-Erben / den vorgenannten unsen lieben Ohemen und oiren Leibes-Lehens-Erben dußen unssen uffm Breeff williglichen gegeben.

Und zu rechten Uhrkunde / Sicherheit und Gezeugnüße vestiglich vorsiegelt / mit unsen Grafen Heinrichs / Grafen Ernst und Grafen Eyligers angehangenen Insiegel / der wir und alle unse Liebes-Lehens-Erben / zu diesen Breeffe gebruchen / Und ist gegeben nach Christi Geburt / unsers Herrn / vierzehenhundert Jahr / darna in den drey und dreysigsten Jahre / am Dienstage nach unser lieben Frauen-Tag / die mon nennt Wortze Wyrch rc. rc.

Wir Graff Heinrich / Graff Ernst / und Graff Eyliger von Hohenstein / Gebrüdere / Herrn zu Lora / und Clettenbergk / bekennen / in diesen anhangenden Zeddel / vor uns / unse Liebes-Lehens-Erben / so alß ezliche nachgeschrebene Articule wehren in diesem Haupt-Brieffe verruckt / vorgessen und vorkörtzit sind / Nehmlich in dem Articul die uswieset / Wir mogen auch dieselben Schloß / Stete / darnach dan folgen soilden / Rente und Zugehörunge / das aber zu kortz geschreben ist / Darnach in dem andern Artickel der also uswieset / So sollen Ambt-Luthe / Erbar Manne / Borgere / darnach dann folgen soll Gebuer / und welcher Wordt oder Artickel in diesem Brieff zu kurtz / und an sine rechte statt nicht geschreben weren / so es zu Rechte den andern begreffen / antwortten soilden / die sy uns weder gegeben habin / reden und geben Wir / vorgenanndte Graffen und Herrn bey solchen Eyden / die wir hierzu gethan / vor uns und unses Leibes-Lehens-Erben / gantz und unvorbrochin und unverlich zu hoilden / alß ob sie vollkommen in rechten stetten geschreben weren / ohn alle Gefehrde und arge List.

CCXIX.

1434. 8. Mars. *Bulla aurea* SIGISMUNDI *Romanorum Imperatoris de Jure & successione Electorum Palatinorum Datum Basileæ* 8. *Martii* 1434. *Regnorum. suorum Ungariæ XLVII. Romani XXIV. Bohemiæ XIV. Imperii vero primo.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. I. pag. 398.]

SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex; ad perpetuam rei memoriam.

ANNO 1434. 1. Quanquam Imperialis sublimitas dignitatis, in qua conditor Orbis nos suæ pietatis Clementia feliciter collocavit, jugiter mentem nostram sollicitet, ut cura pervigili & laborum studiis accuratis, nostrorum & Imperii sacri fidelium amputemus incommoda, eisque desideratæ pacis amœnitatem salubriter procuremus: ferventiori tamen affectu Cor nostrum accenditur penes ea, quæ sacri decus Imperii, & Illustres ipsius Principes Electores, per quos cœpit, & in quibus consistit nostræ gloriæ Celsitudo, qui in partem sollicitudinis nobiscum sunt vocati, quadam singularitate concernunt; eos præcipuè, quos generis nobilitas, multipliciaque virtutum insignia & præclara fidei devotio laudabilis recommendant.

2. Sanè cùm alias per Literas omnium Principum Electorum, & nominatim divæ recordationis Serenissimi Principis & Domini, Domini Caroli Quarti Romanorum Imperatoris & Bohemiæ Regis, genitoris nostri carissimi, velut Regis Bohemiæ; venerabilium Gerlaci Moguntini per Alemanniam, Boëmundi Trevirensis per Galliam & regnum Arelatense, Wilhelmi Coloniensis per Italiam, sacri Romani Imperii Archicancellariorum Archiepiscoporum; Rudolphi Ducis Saxoniæ, sacri Imperii Archimarschalli; & Ludovici dicti Romer, quondam Imperatoris Ludovici filii, Marchionis Brandenburgensis, sacri Imperii Archicamerarii: ac etiam à Principibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Proceribus, ac multis aliis nostris & Imperii sacri fidelibus informationem certissimam & luce testimonia clariora nostra suscepit Imperialis Celsitudo, qualiter felicis memoriæ Illustris Rupertus præsenior, quondam Comes Palatinus Rheni, sacri Romani Imperii Archidapifer, & Bavariæ Dux, patruus Illustris Ludovici Comitis Palatini Rheni, sacri Romani Imperii Archidapiferi, Principis Electoris, nec non Bavariæ Ducis, Avunculi nostri carissimi; & post prædictum Rupertum præseniorem, Rupertus senior avus jam dicti avunculi nostri Ludovici, successive tanquam Archidapiferi ejusdem Imperii, & veri Principes Electores ab omnibus aliis eorum Conelectoribus semper habiti & reputati fuerunt: ac etiam voluntate, consensu, & votis aliorum suorum Conelectorum Principum unanimiter accedentibus, claræ memoriæ Serenissimos quondam Romanorum Reges, prædecessores nostros, temporibus suis & rationabiliter sacri Romani Imperii observantiam in Romanorum Reges elegerunt ad Imperatoriam Celsitudinem promovendos, ac subsequenter idem modernus Ludovicus cum aliis Conelectoribus suis modernis retroactis temporibus nos in Regem Romanorum elegit, qui disponente eo, à quo bona cuncta procedunt, Rege Regum & Domino dominantium, coronam Imperialem suscepimus: Quodque prædicti, Rupertus præsenior patruus, ac Rupertus pater dicti Ludovici quondam Comitis Palatini Rheni, diuturna temporum præscriptione inconcusse habuerunt & possederunt legitime, prout etiam ipse Ludovicus in præsentiarum ad instar illorum ex successione paterna & hæreditaria dignoscitur justo titulo possidere jus, vocem, dignitatem, & potestatem eligendi Romanorum Regem in Imperatorem promovendum: quemadmodum in nostris Literis *declarationis, statuti ac ordinationis* sub Regali Romanorum titulo desuper editis ac promulgatis pleniùs continetur: Et quod longinquitate sæpe fit temporis, quod res clara præsentibus, redditur, per oblivionem obscura futuris, prudentum cautela providit, ea quæ adduntur, scripturæ testimonio commendari, ut amplioris autoritatis robore posteritati innotescant: Habet interdum nostræ provisionis industria, ut illa innovatione confirmet, & autoritate fulciat innovata.

3. Unde sane tam Ecclesiasticorum quam Secularium Principum sacri Romani Imperii, Electorum consilio & consensu accedente, non improvide neque per errorem, sed animo deliberato, aliorum etiam Principum plurimorum Ecclesiasticorum & Secularium, Baronum, Nobilium, & Procerum, nostrorum ac Imperii sacri fidelium, maturè communicato consilio, cupientes autore Domino futuris obviare periculis, & materiam omnium succidere dubiorum; de certa nostra scientia & de plenitudine Imperialis potestatis, in his scriptis pronunciamus, decernimus, statuimus, declaramus, & etiam hoc Imperiali perpetuo valituro sancimus Edicto: quòd jus, vox, dignitas, & potestas eligendi Romanorum Regem in Imperatorem promovendum eidem

ANNO 1434. eidem Ludovico Comiti Palatino Rheni, tanquam Imperii Sacri Archidapifero ac Principi Electori, hæredibus & successoribus suis legitimis, laicis duntaxat, ab eo descendentibus, quoties casus hujusmodi electionis emerserit in perpetuum debeat competere; sicut & rite sibi tanquam Comiti Palatino Rheni, ac Sacri Romani Imperii Archidapifero competit manifeste; ac ipse velut Comes Palatinus Rheni, ac Sacri Romani Imperii Archidapifer, verus & legitimus Princeps Elector & post obitum ejus hæredes & successores sui legitimi, modo & forma submissis Principatum & Comitatum Palatinum ac Archidapiferiam dicti Imperii Sacri, de quibus ipsum die nostræ coronationis in Aquisgrano solenniter infeudavimus & investivimus, ac tenore præsentium infeudatum & investitum profitemur: cum omnibus & singulis eorum terris, dominiis, proprietatibus, vasallagiis, libertatibus, honoribus, & pertinentiis, in quibuscunque rebus consistant, & quibuscunque specialibus possint vocabulis designari, nec non jus, vocem, dignitatem, & potestatem eligendi Romanorum Regem in Imperatorem promovendum, sine impedimento quolibet debeant obtinere.

4. Et ne inter hæredes & successores ipsius, eo defuncto super hujusmodi jure futuris temporibus dubitationum, quæstionum, seu litium quævis materia oriatur; decernimus, statuimus, & præsenti Imperiali sancimus Edicto in perpetuum valituro, (prout hoc idem per præfatum Dominum Carolum Quartum Romanorum Imperatorem, genitorem nostrum carissimum, omnium ac singulorum Principum Electorum, & multorum Sacri Romani Imperii Principum, Comitum, Nobilium, ac fidelium consilio & unanimi consensu accedente, Lege & Imperiali Edicto in Aurea Bulla publicè sancitum esse dignoscitur,) quod post obitum dicti Ludovici Comitis Palatini Rheni & Bavariæ Ducis, primogenitus ejus filius, & post primogeniti obitum ejusdem primogeniti senior filius ex ordine genituræ, & sic deinceps à seniori filio descendentes ex ordine genituræ semper senior; si vero primogenitus præfati Ludovici decesserit masculini sexus, laicis duntaxat, legitimis heredibus non relictis, extunc secundogenitus filius Ludovici Ducis prædicti, & post obitum ejus secundo geniti filius senior laicus: & si secundogenitus sine heredibus legitimis masculini sexus, laicis duntaxat, decesserit, tertiogenitus dicti Ludovici, & senior ejus filius laicus post mortem ipsius; & deinceps per talem modum directa linea genituræ descendentes ab eo, laici duntaxat, jus, vocem, dignitatem, & potestatem eligendi Romanorum Regem promovendum in Imperatorem & Officium Archidapiferi, cum omnibus & singulis dominiis, honoribus, juribus, privilegiis, dignitatibus & pertinentiis, in perpetuis temporibus obtinebunt per successionem hæreditariam & paternalem (ut præmittitur) ex ordine genituræ.

8. Si vero præfatum Ludovicum modernum Comitem Palatinum Rheni & Bavariæ Ducem sine legitimis masculini sexus hæredibus laicis, de lumbis ejus directa linea genituræ descendentibus, mori contigerit; ex tunc Principatus & Comitatus Palatinus Rheni, nec non Archidapiferia Sacri Imperii, & jus, vox, dignitas, & potestas eligendi Romanorum Regem in Imperatorem promovendum, ad seniorem fratrem præfati Ludovici per veram paternalem lineam descendentem, & ad legitimos ejus hæredes masculini sexus, laicos duntaxat, devolvantur: ita videlicet, quod post obitum ejusdem fratris senioris primogenitus ejus filius, & post primogeniti obitum ejusdem primogeniti senior ex ordine genituræ, & sic deinceps ex seniore filio descendentes ex ordine genituræ semper senior: si vero primogenitus senioris fratris (ut præfertur) decesserit, masculini sexus, laicis duntaxat, heredibus non relictis; ex tunc secundogenitus prædicti fratris senioris, & post obitum ejus secundo geniti filius senior laicus; & si secundogenitus sine heredibus legitimis masculini sexus laicis decesserit, tertio genitus dicti fratris, senior ejus filius laicus post mortem ipsius; & deinceps per talem modum directa linea genituræ descendentes ab eo, laici duntaxat, jus, vocem, dignitatem, & potestatem eligendi Romanorum Regem in Imperatorem promovendum, & Officium Archidapiferi cum omnibus & singulis dominiis, honoribus, juribus, privilegiis, dignitatibus, & pertinentiis, perpetuis temporibus obtinebunt per successionem hæreditariam & paternalem (ut præmittitur) ex ordine genituræ.

6. Quibus omnibus non extantibus, ad proximiorem hæredem secundum lineam paternalem, duntaxat laicum, seniorem Comitem Palatinum Rheni pro tempore, ac ejus heredes secundùm eundem modum superiùs expressatum, in perpetuum legitimè devolventur.

7. Et talis successio & devolutio, ne in his committantur errores futuris temporibus, debet (ut præmittitur) in omnibus præscriptis & singulis sine innovatione perpetuò inviolabiliter observari, taliter videlicet; quod si aliquem ex eis præmisso ab hac luce migrare contigerit, qui masculini sexus heredes legitimos laicos post se relinquat debitæ patientes ætatis defectum; extunc senior frater, nepos & consanguineus proximior in linea genituræ, si frater non extiterit ejusdem defuncti, laicus duntaxat, dicti pupilli & juvenis, ad quem præscripta devolventur, de jure tutor esse debeat & curator tamdiu, donec ad debitam pertingat ætatem: Cui etiam juveni, quàm citò ad ætatem debitam pertigerit, jus, vocem, dignitatem, & potestatem prædictæ electionis, ac omnia & singula ab eis dependentia, idem tutor sine difficultate & renitentia qualibet tenebitur & debebit protinus assignare. Ætatem autem debitam in hoc casu, eligendi videlicet Romanorum Regem in Imperatorem promovendum, decem & octo annorum censeri volumus & haberi. In Principatibus autem, Ducatibus, & Dominiis aliis temporalibus gubernandis, ætatem observandam decernimus, prout à Divis Romanorum Imperatoribus & Regibus nostris prædecessoribus est sancitum.

8. Porrò ne super jure, voce, dignitate, & potestate Electionis hujusmodi, nec non Principatibus & officio Archidapiferiæ & aliis prædictis ullo unquam tempore contingat scandala suscitari, vel attentari valeant novitates; de Imperiali plenitudine potestatis, & de certa nostra scientia, omnia & singula præmissa, prout in suis clausulis, membris, articulis, atque punctis superiùs designantur, auctorizamus; necnon omnia & singula privilegia, donationes & concessiones quaslibet per Divos Romanorum Reges & Imperatores, prædecessores nostros, & Nos, dicti Ludovici progenitoribus Comitibus Palatinis Rheni, & sibi quomodolibet factas, datas, & concessas, auctorizamus, approbamus, ratificamus, & tenore præsentium de certa scientia confirmamus; supplentes de præfatæ Imperialis plenitudine potestatis omnem defectum, si quis in præmissis aut eorum aliquo ex verborum defectu, sententiarum obscuritate, solennitatis omissione, seu alio quovis modo nunc & inanteà reperietur admissus.

9. Nulli ergo penitus hominum liceat hanc nostræ pronunciationis, Decreti, Statuti, declarationis, sanctionis, infeudationis, & investituræ, auctorizationis, approbationis, ratificationis, confirmationis, & defectum suppletionis paginam infringere, aut ei ausu temerario quomodolibet contraire; sub pœna mille marcarum auri purissimi, quas ab eo, qui contrafecerit, totiens, quotiens contrafactum fuerit, irremissibiliter exigi volumus, & earum medietatem Imperialis nostræ Cameræ fisco, residuam verò partem injuriam passorum usibus applicari. † † præsentium sub Bulla Aurea typario nostræ Majestatis impressa testimonio Literarum.

10. Datum Basileæ anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quarto, die octava mensis Martii, Regnorum nostrorum anno Ungariæ quadragesimo septimo, Romanorum vigesimo quarto, Bohemiæ quarto decimo, Imperii verò primo.

† †

Alterum exemplar sequentia habet ad hunc modum:
Testes hujus rei sunt,

Venerabiles, Wernherus Treverensis sacri Imperii per Galliam & Regnum Arelatense, Theodoricus Coloniensis per Italiam } Archicancellarii, Archiepiscopi.

Illustres, Rudolphus Dux Saxoniæ & Luneburgensis, sacri Imperii Archimarscalcus;
Reinaldus Dux Juliacensis & Geldriæ;
Fridericus Burggravius Noribergensis.

Geor-

Anno 1434.

Georgius Pataviensis,
Johannes Herbipolensis, & } Episcopi.
Rabanus Spirensis

Adolphus de Clivis,
Emerich de Leiningen,
Fridericus de Veldentz,
Johannes de Catzenelbogen, } Comites & fideles.
Johannes de Werthem, &
Thomas de Rineck

Præsentium sub nostræ Majestatis Sigilli testimonio Literarum. Datum Aquisgrani anno Domini M. CCCC. XIV. ipsa die coronationis nostræ, quæ fuit octava Novembris, Regnorum nostrorum anno Hungariæ vigesimo octavo, Romanorum verò Electionis quinto.

CCXX.

28. Juillet. *Edictum* SIGISMUNDI *Romanorum Imperatoris de Incompetentiâ Concilii in judicandis causis Principum Imperii. Datum Ulmæ, die XXVIII. Julii, Anno Domini* 1434. *Regnorum suorum Hungariæ XLVIII. Romanorum* 24. *Bohemiæ XV. Imperii verò II.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. 3. pag. 440. LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Gen. Continuatio pag. 46.]

SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum Imperator Semper-Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, Vobis Reverendis, Venerabilibus, Illustribus, Magnificis, Spectabilibus, Generosis, Nobilibus, Strenuis, Providis & Circumspectis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Principibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Oratoribus, Ambasiatoribus & Nunciis, qui in nostræ Majestatis conspectu in maxima copia constituti estis.

1. Notum facimus, ac per præsentem nostram insinuationem ac ulteriorem relationem, quam vobis omnibus & singulis sub debito fidelitatis injungimus, cunctis nostro subjectis imperio publicari jubemus, quod ad nostræ Majestatis notitiam pervenit, qualiter Illustris Ericus Dux Lauwenburgensis, Illustrem Fredericum Saxoniæ Ducem, sacri nostri Imperii Archimarescallum, Lantgravium Turingiæ ac Marchionem Misnensem, coram sacro Basileensi Concilio super Ducatu Saxoniæ & Archimarescallatu prædictis, & jure eligendi Romanorum Principem, trahere nititur in causam, prætendens Principatum, Officium & jus supra dicta sibi tam hæreditario jure quam etiam infeudationis per nos sibi factæ jure deberi. Et insuper quod nos super impetitionibus sibi promissorum occasione contra præfatum Fredericum competentibus justitiam ministrare denegaverimus, querelas in publicum proferre minime veretur. Per quorum alterum nostræ Majestatis authoritati derogatur, per alterum autem honorificentiæ nostræ detrahitur.

2. Nostram itaque decet solertiam in primis, quædam Imperii nostri jura servare, quinimmo juxta possibilitatem nostræ facultatis adaugere, prout ex debito sacramenti sumus adstricti. Quod recte consequimur, si causas ad examen Imperialis culminis pertinentes, sub nostra jurisdictione conservemus. Cum itaque Principatus, Officium ac jus supradicta à nobis & Imperio nostro in feudum immediate descendant, ac secundum juris communis dispositionem, nec non usum, morem, stylum & consuetudinem sacri Romani Imperii, feudalis contentio per Dominum feudi ac Pares Curiæ terminanda sit, liquet, hanc quæstionem, si qua prætendi poterit, ad nostram & Illustrium Archiprincipum nostrorum sacri Rom. Imperii Electorum pertinere notionem.

3. Expedit insuper de neglectu justitiæ nostram solicitudinem excusare. Et quidem meminimus, quod post investituram per nos dudum in Fredericum tunc Marchionem Misnensem, genitorem ipsius Frederici, de quo nunc agitur, de Ducatu, Officio & jure prædictis gratiose collatam, Illustres Archiprincipes Electores, ante ipsius Frederici assumptionem, ac in collegium & consortium suum aggregationem, causam hujusmodi perpensis maturisque consiliis biennio fere digesserunt: tandem ipsum in collegium & senatum suum acceperunt, etiam Erico prælibato renitente, ac successionem & investituram similiter prætendente. Quamquam autem ipse Dux Ericus apud nos plurimum institerit pro justitia sibi contra eundem Fredericum ministranda, foret quoque satis durum, causam & contentionem tam perpenso digestam consilio, rursus in dubium revocare: quia tamen quæstio ipsa non erat in figura judicii trutinata, nos eidem Erico semper ultroneos præbuimus justitiæ complementum ministrare legitime. Quod aliter expediri nequit, nisi Parium nostræ Curiæ arbitrio, respectu feudi memorati. Quos utique Pares, legitime requisiti, prompti sumus more Imperialis Majestatis intra fines Alemaniæ vocare, ubi de causis & quæstionibus Principum Alemaniæ ex stylo Imperii nostri nos convenit judicare. Ex quibus aperte colligitur, nos eidem Erico justitiæ complementum in præteritum minime denegasse. Itaque & in præsentiarum nos in hujusmodi causa præbemus justitiæ Ministrum, quinimmo, Deo propitio, præbebimus semper in futurum, quamdiu nos suo terreno Imperio præesse voluerit.

4. Quæ omnia & singula mentibus vestris firmiter inculcari volumus, & in Thesauro memoriæ vestræ reponi tenacius, & nihilominus per organa vestra in omni orbe diffundi, quo liquidius cunctis innotescere queat, causam hujuscemodi ad nostrum & Parium nostræ Curiæ, respectu ipsius feudi, examen pertinere, nosque justitiam in ea numquam denegasse, nec modo, postquam divina præordinata clementia solium Cæsareæ Majestatis conscendimus, futuris umquam temporibus denegabimus. De quo publice & solenniter protestamur. Quam insuper protestationem sacræ Basileensi Synodo intimare curabimus, ac ipsam requirere, quatenus causam ipsam à se penitus abdicet, & ad forum nostrum remittat, more, stylo & consuetudine Imperii nostri & Parium Curiæ nostræ terminandam. In hoc actu Protestationis nostræ præsentes fuerunt.

Venerabiles, { Guntherus Archiepiscopus Magdeburgensis. Alexander Tridentinus & Petrus Augustensis } Episcopi. Abbas Campidonensis.

Illustres { Fredericus Marchio Brandenburgensis, Archicamerarius sacri Imperii. Guilhelmus Comes Palatinus Rheni & Dux Bavariæ. Albertus Marchio Brandenburgensis & Burggravius Nurenburgensis. Ludovicus Comes de Wirtenberg.

Venerabilis Eberhardus Magister Ordinis beatæ Mariæ Teutonicorum per Alemaniam & Italiam.

Henricus Rusle de Melbingen Præceptor. Marquardus de Kunigssek, & alii Commendatores Ordinis præfati.

Henricus de Furstenberg,
Wilhelmus senior, Henricus &
Wilhelmus junior de Monteforti,
Joannes de Newenburg, } Comites.
Eberhardus de Kyrcberg,

Et maxima copia Nobilium, Militum & Clientum, & Ambasiatorum Principum & Civitatum sacri Imperii. In quorum omnium & singulorum fidem, robur & evidens testimonium has nostras patentes Litteras fieri, & nostræ Majestatis sigillo jussimus communiri. Datum Ulmæ Constantiensis Diocesis, Anno Domini MCCCCXXXIV. die XXVIII. mensis Julii, Regnorum Hungariæ &c. XLVIII. Romanorum XXIV, Bohemiæ XV. Imperii vero II.

Ad mandatum Domini Imperatoris

Caspar Slyck Miles &c.

Cancellarius.

CCXXI.

ANNO 1434.

14. Octobre.

CCXXI.

Declaratio Domini PHILIPPI MARIÆ ANGLI *Ducis Mediolani, super limitibus Civitatis Vercellarum, per ipsum Domino* AMADÆO *Sabaudiæ Duci remissæ atque concessæ. Data Abbiati* 14. *Octobris anno* 1434. [Authentique tiré des Archives Royales du Château de Milan Regiſtre C.]

FIlippus Maria Anglus Dux Mediolani &c. Papiæ Angleriæque Comes, ac Januæ Dominus Univerſis fieri volumus manifeſtum, quod cum ſuper donatione, conceſſione, & remiſſione, quas fecimus Illuſtriſſimo Principi, & Excellentiſſimo Domino Patri noſtro Cariſſimo Domino Amedeo Duci Sabaudiæ, Chablaiſii, & Auguſtæ Principi, Marchioni in Italia, Comiti Pedemontium, & Gebennenſis, Valentinienſiſque, de Civitate Vercellarum cum ſuis juribus, jurisdictionibus, & pertinentiis, ut in Inſtrumento dictæ Donationis, & conceſſionis plenius continetur, à nonnullis Officiariis, fidelibus, & Subditis noſtris hæſitatum fuerit, utrum ſuper ipſis finibus citra flumen Sicidæ, ſeu Serignii conſiſtentibus jurisdictionem retinuerimus, vel ne, ecce quod nos volentes, ſicut nec licet, præmiſſa in dubium relinquere pro futuro, nec ex hoc Officiariis, & Subditis utriuſque Dominii dimittere occaſionem diſceptandi, ex noſtra certa ſcientia pro nobis, noſtriſque hæredibus, & ſucceſſoribus univerſis harum ſerie profitemur, pariter & atteſtamur quod in ipſa donatione, & remiſſione memoratæ Civitatis Vercellarum, & ejus finium eidem Illuſtriſſimo Domino Patri noſtro, & ſuis prædictis remiſimus, remiſiſſeque intendimus, ac, quantum opus eſt, de novo remittimus quicquid Jurisdictionis, Imperii, ſuperioritatiſque, & reſorti habebamus, & de præſenti habemus ſuper ipſis finibus citra Serinum, ſeu Sicidam conſtitutis, declarantes ipſius Curtis Vercellarum, & finium limites eſſe, videlicet, inchoando à parte ſuperiori à Regia nova in loco ubi de Sicida extrahitur, & procedendo per ipſam ad lacum, ſeu ſtagnum illorum de Mortario, & ab ipſo lacu per foſſatum magnum, & ad Vallem Carbonariæ ad pontem, qui eſt ſuper ſtrata publica, qua itur à Vercellis Bulgarium, qui dicitur ad pontem Carbonariæ, & ab ipſo ponte per ipſam Vallem, ſeu foſſatum ad lacum, ſeu ſtagnum Rebucci, & inde per foſſatum ad flumen Gamerræ, & per ipſum flumen procedendo ad foſſatum magnum, quod ſe protendit ad Lacum, ſeu ſtagnum Becarolæ, & ab inde per foſſatum ad Riale Croſſeti, & procedendo per ipſum Riale ad aquam Mulinati in prædictum flumen Sicidæ, ſive Serinii; Verum quia dicitur agentes nomine prælibati Domini Ducis Patris noſtri voluiſſe flumen Sicide, ſeu Serinii ab antiquo alveo in totum, vel in parte divertere pro conſervatione moenium dictæ Civitatis Vercellarum, quæ moenia jam in partem vis & impetus aquæ dejecit, & dubitatur ne ex tali diverſione notabilia damna Territoriis noſtris prædictorum locorum inferantur, profitemur ea intentione dictas declarationem, & de novo remiſſionem nos facere, ut non liceat agentibus pro dicto Domino Duce, nec Civibus Vercellarum ipſam aquam aliquo tempore per opus manu factum à veteri alveo divertere taliter quod ex ea diverſione aqua alibi, quam per ſubtus pontem ipſius Civitatis, ubi de præſenti eſt, labi valeat, Territoriiſque noſtris prædictis magna damna, vel incommoda inferre poſſit. In quorum &c. Datum Abbiati 14. Octobris 1434.

Extracta fuit preſens Copia à Regiſtro inſcripto ſub Littera C. Ducis Philippi Maria Vicecomitis exiſtente in Regio Archivio Caſtri Portæ Jovis Mediolani in papiro ſcripto, Datum Mediolani die trigeſima menſis Octobris anni 1719.

Examinavit Joannes Franciſcus Strigellius Regii Archivii Officialis.

ANNO 1435.

8. Janvier.

CCXXII.

Vertrag zwiſchen Johann Biſchoff / und dem Capitul zu Würtzburg / dann der Freyen Reichs-Ritterſchaft im Lande zu Francken unterm Stifft Wurtzburg gelegen / ſo wohl die Regierung jetzgedachten Stiffts / als auch die Handhab- und Adminiſtrirung der Gerechtigkeit in ſelben betreffend. Geben am Sambſtag auf St. Erhardtſtag Anno 1435. [LUNIG Teutſch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 3. Abtheil. 7. Abſ. 2. pag. 242.]

C'eſt-à-dire,

Convention entre JEAN *Evêque de Wurtzbourg & ſon Chapitre d'une part, & la Nobleſſe Imperiale de Franconie habitante du Diocèſe d'autre part, touchant la Regence dudit Evêché & l'Adminiſtration de la Juſtice. Faite le Samedi, jour & Fête de S. Erhard* 1435.

In dem Nahmen GOttes Amen.

WIr Johannes von GOttes Gnaden / Biſchoff zu Würtzburg / Albrecht / Graff zu Werthaimb / Thom-Herr und Pfleger des Stiffts daſelbſt / Reichhart von Maſpach / Dechant / und das Capitul gemeiniglich des Thomb-Stiffts zu Würtzburg / Abt / Prälaten / Graffen / Herren / Ritter und Knecht / zu demſelben Stifft und Lande des Hertzogthumbs zu Francken gehörende / bekennen und thun kund allen und jeglichen Leuthen / Geiſtlichen und Weltlichen / in welcherley Weſen und Perſohnen die ſeind / daß wir lange Zeit hero gar mercklichen geprüefet / gemerckt und empfunden haben / ſolch Unordnung und Uneinigkeit / die in dem ehegenanten Stifft / Landt und Leuthen geweſt ſind / dardurch dann derſelbig würdig Stifft in groß mercklich und verderblich Schuldt / Schäden kommen / ſein Freyheit und Herrlichkeit gröſlich gemindert und getrückt worden / zu Erſtörung und Entrennung / auch ſein Unterthan Geiſtlich und Weltlich / Edel und Unedel / zu ſchweren / groſſen und verderblichen Schaden kommen ſeindt / und wo das nicht vorkommen / und unterſtanden werde / daß das von Tag zu Tag je mehr geſchehen möcht / ſolches wir dann bey unſern Tagen und Zeiten / mit Hülff des Allmächtigen GOttes / Seiner Hochgelobten Mutter Marien / zu Ehre St. Kilians und Seiner Geſellſchafft der Heyl. Martyrer / durch Wiederbringung des ehegenanten würdigen Stiffts / und auch gemeines Nutz / Landt und Leuth Geiſtlichen und Weltlichen / Armer und Reicher Frieden und Gemachs willen / gar gerne underſtehen / wieder in ein guth tüglich Weſen / und redlich Ordnung bringen wolten / und haben darumb mit guther Vorbetrachtung / und zeitlichem Rath / den wir dann offt und dick darum gehabt / uns darinnen gar ernſtlich nach unſer aller beſten Vernunfft und Verſtändnuß erſuchet / und mit einander verainet haben und überkommen ſeindt / ain und zwaintzig Perſohnen / die dann von unß obgenanten Capitul / Aebten / Prelaten / Graffen / Herrn / Rittern und Knechten der obgenanten Landſchafft / nach unſer beſten Verſtendtnus / durch gemeines Nutz willen / des ehegenanten Stiffts Landen und Leuth erkohrn / gewehlet / darzu gegeben / und genant ſeindt / nehmlich fünff aus dem Capitul / zween auß den Prelaten / drey aus den Graffen / zwey aus den Herren / und neun aus der Ritterſchafft / dieſelben ain und zwanzig ſolch Weſen und Ordnung / als obberührt iſt / nach ihrer beſten Vernunfft und Verſtändnuß ihres Gemüths begrieffen / machen und ſetzen ſollen / als ſie dann darüber gelobt / und zu den Heiligen geſchworen haben / und wie es die ſetzen und machen / die dann das / als vor und nachgeſchrieben iſt / geſetz: und gemacht haben / dabey ſoll es ohne allermänniglichs Wiederſprechen und Widerruffen / in ewig Zeit gehalten / und deme nachgegangen werden / ohne Geſehrde. Es were dann / daß die ain und zwantzig / die je in künfftigen und ewigen Zeiten / beſcheiden und gegeben werden / bedeucht in ihrer Vernunfft und Verſtändnuß / daß ichtes in dieſer Schrifft vergeſſen / zu beſſern / ab und zu zuſetzen were / das ſollen ſie allezeit mächtig ſein / und dieſelben ain und zwantzig / die jetzundt darzu gegeben / und genandt ſein / und hinfüro in künfftigen Zeiten darzu gegeben werden / innaſſen als hernach geſchrieben iſt / ſollen des ehegenannten Stiffts Sachen jezund und hinfüro ewiglichen handlen / mit den obgenanten unſern Herren / und ſeinen Nachkommen / und was von demſelben unſern Herren oder ſeinen Nachkommen / und den ain und zwanzigen / die je zu Zeiten darzu geſetzt und gegeben ſeindt / oder dem mehrer Theil beſchloſſen und gerathen würde / darbey ſoll es bleiben / dieſelben ain und zwantzig drey aus

ihn

ANNO 1435.

ihn geben und kiesen sollen / der soll einer sein aus dem Capitul / einer aus den Graffen und Herren / und einer aus der Ritterschafft / und dieselben drey sollen aus den obgenanntem bey unsern gnädigen Herren / und einem jeglichen nachkommenden Bischoffen / an seinem Hoff sein / mit der Rath er dann ungefehrlichen tegliche zufallende Sachen handlen soll / gefielen aber groß / schwer / trefflich Sachen für / so soll man die übrigen achtzehen darzu verbotten / und was dann also unser Herr von Würtzburg / und ein jeglicher nachkommender Bischoff / und die ein und zwantzig / oder der mehrer Theil erkennten / und nach dem besten fürnehmen / dabey soll es bleiben. Bedeucht aber die achtzehen / mit den dreyen / daß ihn dieselb Sachen auch zu groß und schwer were / so mögen sie noch zwantzig / von dem Capitul / Prälaten / Graffen / Herren / Ritter und Knechten / auß dem Landt minder oder mehr / ungefehrlich zu ihne nehmen / und denselben / die also verbott / und zu ihn kommen seindt / den soll man Cost und Futter geben / als lang man die dann nutzet / ohngefehrlichen / und denselben sie dann solchen Handel und Sachen / nach des Stiffts Landt und Leuth Nothdurfft fürlegen / und sie bitten / darinn zu rathen / die dann fürbaß mit sambt den obgenanten Herren / und ein und zwanzigen auff die Ayde getreulichen darein rathen / das beste prüeffen und keinerley Gefehrde darinn suchen sollen / niemandts zu Lieb noch zu Layd / anders dann des man in des Stiffts Landen und Leuth / Ehr und Nutz darinnen suche / ohne Gefehrde.

Und was alsdann der obgenant unser Herr von Würtzburg / der Pfleger / und ein jeglicher nachkommender Bischoff / mit den obgenanten Persohnen allen / oder dem mehrer Theil / unter ihn riethen / wie man die Sachen fürnehmen / den wiederstehen / und was man darzuthun soll / dabey soll es bleiben / und gemeinlichen verfolgt werden / ohne Eintrag / ohne Gefehrde. Und den Dreyen / die also bey den obgenanten unsern Herren / oder seinen Nachkommen / an seinem Hoff sein sollen / soll man jährlich ihr jedem hundert Reynisch Gulden geben für seinen Dienst / und für allen ungefehrlichen Schaden stehem; es sollen aber solch dreyhundert Gulden / und ob die Drey icht Schadens nehmen / nicht ausgericht werden / von den zehen tausent Gulden / die unserm Herrn von Würtzburg zustehen sollen / doch soll ihn derselb unser Herr Cost / Futter / Nagel und Eysen geben / und derselben Dreye soll keiner über vier Pferdt haben / und es sollen auch dieselben Drey alle Jahr / von den achtzehen verändert / und andere an ihre Statt gegeben werden / und so sollen under den ain und zwantzigen alle Jahr zehen verändert / und andere an ihr Statt gegeben werden / in einem Monath von der Parthey / und die vor gewesen weren / innassen als die jetzund darzu gegeben seindt. Geschehe das nicht / so möchten die Ailff andere Zehen zu ihn wehlen / und nehmen aus den Partheyen / der sie vor gewest wehren / also daß je ailff aus den ain und zwantzigen zwey Jahr und nicht lenger bleiben / es were dann / daß die andern alle bedeucht / daß sie nutz und guth darzu wehren / und welche dann an der veränderten statt kommen weren / es were an der Dreyer / Zehener / oder Ailffer statt / die sollen dann geloben / zu den Heiligen schwören / und thun / in aller Maaß / also die veränderten vorgethan hetten / ohne gefehrlich / und ob die übrigen Achtzehen von den Dreyen / von Nothdurfft wegen deß Stiffts verbott werden / so soll man sie verzehren / und für ungefehrlichen Schaden stehen / solche Zehrung und Schaden / die drey von den Stifftsfellen ausrichten sollen / und were / daß der ain und zwantziger einer oder mehr mit Todt abgiengen / so kranck worden / oder sie sonst anstieß / daß sie solches nicht gethan / noch gewarten möchten / von welcher Partheyen der oder die gewest weren / so sollen dieselben Partheyen andere an ihre Statt bescheiden und geben ohngefehrlich in einem Monath / theten sie deß nicht / so haben die andern von den ain und zwantzigen Macht / andere aus denselben Partheyen von dem sie dann dargeben / und bescheiden weren worden / zu ihn zu nehmen / und zu geben / die es dann halten und thun sollen / innassen als obgeschrieben ist / ohne Gefehrde.

Und dieweil das Stifft in Schulden ist / so soll man jetzundt unsern gnädigen Herrn von Würtzburg zehen tausendt Gulden jegliches Jahrs geben / oder ihm die beweisen / daß er der habendt sey / davon er sich / Grafen Albrechten von Werthaimb / Thumb-Herren und Pfleger / seinen Hoff / und unser Frauenberg / und die drey / die ihm Jahrs zugeben werden / so obgeruhrt ist / halten soll / und man soll auch fürbaß einen jeglichen nachkommenden Bischoffe / die zehentausent Gulden alle Jahr geben und beweisen / damit er dann sich / seinen Hoff / unser Frauenberg / und die drey halten und thun soll / daß der Stifft in besser Vermögendt keme / daß die ain und zwantzig oder der mehrer Theil erkenneten / daß unserm jetzigen Herren / oder einem nachkommenden Bischoff / eine Nothdurfft were / nach Gelegenheit des Stiffts / und Landts mehr zu geben / das solt man im geben / aber nach Erkäntnuß der ain und zwantziger / als obberührt ist.

Und ob unsern jetzigen Herren / oder einem nachkomenden Bischof hefftig Krieg anstiessen / von Zubestellen / Tag zu laisten / oder andere Nothdurfft / daß dann die ain und zwantzig oder der mehrer Theil erkenneten / daß Nothdurfft were / darzu zu helffen / und zu geben / das solt man thun von dem gemeinen Guth / Nutzung und Fellen des Landts / und was übrig Nutzung ist / das soll man den Stifft zu Nutz behalten und anlegen / nach Rath der obgenanten / die darzu gegeben seindt / es keme dann / daß aber den Stifft / solch Krieg / treffentlich Sach und Tag laisten / als obgeschrieben ist / anstiessen / darzu solt man thun nach Rath der obgenannten ain und zwantziger / oder des mehrer Theils / und was auch von Hülff und Nutzung des Stiffts gefellt / oder gefallen würdet / darzu sollen die ain und zwantzig drey aus ihn geben / das sollen die drey sein / die bey unsern Herren und dem Pfleger an dem Hoff sein / die das einnehmen / und darüber geloben und schwören sollen / solche Felle und Nutzungen fürbaß an des Stiffts Schuldt Nothdurfft zu geben / nach Rath der ain und zwantzigster / oder des mehrer Theils / und auch darum eines jeglichen halben Jahrs eine redliche ungefehrliche Rechnung und Unterweisung thun / unserm Herrn von Würtzburg / dem Pfleger und den übrigen vonden ain und zwantzigen / es sollen auch dieselben ain und zwantzig drey von des Stiffts Stetten darzu erfordern und nehmen / die mit und bey der Rechnung seindt / und von der andern Stett allerwegen hören sollen / wo und wie solch des Stiffts Felle und Nutzung gebraucht und angelegt werden. Und were / daß Graffen / Herrn / Ritter oder Knecht unter einander und mit einander zu schicken gewönnen / welchem dann under ihn gegen dem andern noth geschehe / daß einer den andern nicht zu recht bringen könte / so möcht derselbige / deme das noth were / kommen für unsern gnädigen Hn. von Würtzburg / und den bitten seinem Widersacher zu schreiben / für ihn zu kommen / und ihme ein gleich billich Recht vor ihm wiederfahren zu lassen / das unser Herr von Würtzburg / nach Rath der dreyer thun / und Tag für sich bescheiden setzen soll / wolte aber sein Widersacher nicht dahin kommen / und ihme da gerecht werden / so mögt er den an das Land-Gericht des Siffts und Hertzogthumbs zu Francken laden / und so solt man des Lands-Gerichts gestatten / und wann er dann überwunde uff dem Land-Gericht / so solt ihn der obgenannt unser Herr / und ein nachkommender Bischoffe / nach Rath der ain und zwantziger beholffen sein in seinem Rechten / und wie die / oder der mehrer Theil unter ihn erkennten / daß darzu zu thun were / deß soll man thun / ausgenommen was Halß oder Handt antreffe / das soll man austragen / als sich dann mit Recht gebührt.

Es soll auch unser Herr von Würtzburg das Land-Gericht wohl und redlich besetzen / nach Rath der ain und zwantziger / oder des mehrern Theils / daß das aufgerecht / redlich gehalten / und ungefehrlich daran gericht werde. Were aber / daß ein Prälat / Dom-Herr / oder Chor-Herr / oder ein ander Geistlicher / mit einem Graffen / oder Herren zu schicken gewönne / oder ein Graff oder Herr mit einem Prälaten / Thomb-Herren / Chor-Herren / oder einem andern Geistlichen zu schicken gewönne / welchem des Nothdurfft were / die möchten kommen für unsern Herrn zu Würtzburg / der soll ihn Tag bescheiden und von einander helffen / als dann von Alter herkommen ist.

Were aber / ob ein Prälat / Thom-Herr oder Chor-Herr / oder ein ander Geistlicher / mit einem Ritter oder Knecht zu schicken gewönne / so soll man zu Gericht setzen vier Weltliche / und drey Geistliche. Hette oder gewönnen aber ein Ritter oder Knecht mit einem Prälaten / Thomb-Herren / oder einem andern Geistlichen zu schicken / so soll man zu Gericht setzen vier Geistlich / und drey Weltlich / ohngefehrlich / die darzu tüglich seindt / und was da zu Recht gesprochen würdet / von ihn allen / oder dem mehrer Theil / dabey soll es ohnberuffentlich und ohngefehrlichen bleiben / und man soll auch niemandt an das Prucken-Gericht laden / von Schuldt und ander Sach wegen / es seindt dann die zu Würtzburg in der Statt und den Vorstetten wohnhafftig sitzen / und in den Dörffern die Schöpffen an die Zent des Prucken-Gerichts haben gehen / oder daß der Herr in andern Gerichten oder Zenten / dem Ankleger von dem seinen Rechts zu helffen / wissentlich versagt hette / und nit Rechts helffen wolt. Geschehe es aber daruber ungefehrlich / so solt das kein Macht haben / und die Urthel ab sein / und solten die oder derselbe ungefehrlich und unverzogentlich geweißt werden / und welcher geweißt würdet von den Prucken-Gericht / von demselben soll man dem Cleger Rechts helffen in dreyen vierzehen Tagen / auff frumb / ungefehrlich / unverleumbt Leuth / so er das kündlich gefordert hett. Geschehe das nicht / so möcht der Cleger / mit seinem Rechten vollfahren / und die Zent-Gericht sollen also bestellt werden / daß kein Zent in die andern richt / und daß man auch über niemandts kein Urtheil gebe / sondern der Geistligkeit / und einem jeglichen Herrn / Ritter und Edelmann / die seinen haimb weiß / wann die gefordert werden / und wann die also haimb geweißt sein / so soll man ihn auff beider ohngeferlich unverleumbdt Leuth / Rechts helffen / in dreyen vierzehen Tagen ungefehrlich / nachdeme als das der Cleger fordert / es were dann / daß man dem Cläger wissentlich nicht Rechts helffen wolte / auch ausgenommen / Mordt / Dieberey / Nothziehung / fliessende Wunden / und was Halß und Handt / Stain und Rain antrifft. Darumb soll man an den Zenten antworten / und sonst umb anders nichts / und were / daß etliche Dörffer und Güther / die auf den Zenten umb Rain und Stein / und fliessende

ANNO 1435.

Wunden/ vorher nicht geantwort und geruegt hetten/ dabey sollen sie aber als sie dann von Alter herkommen seindt/ bleiben/ es soll auch an den Zenten nicht mehr gerüegt/ noch bußfellig getheilt werden/ dann die obgenanten Stück/ es sollen auch die Schöpffen ihn selbs kein Buß zutheilen/ und man soll ihn auch keine geben/ es were dann/ daß sie wissentlich an ihren Ayden gestrafft worden/ und wer über die obgenanten Stückh jemandts anders würde/ und daß gericht und geurtheilt darüber würde/ derselb arm Mann/ oder sein Herr/ er sey Geistlich oder Weltlich/ der möcht den Richter/ Zent-Graffen oder Schöpffen/ fürwenden und laden/ an das Land-Gericht des Stiffts zu Würtzburg/ und Hertzogthumbs zu Francken/ wo das besetzt würdet/ und was in den darumb getheilt wirdet/ umb solche Uberfahrung/ darzu unser Herr von Würtzburg/ und die ain und zwantzig beholffen sollen sein/ daß ihme das volge und ausgericht werde/ und ob jemandts Leuth oder Güter in Gerichten liegen hett/ die nicht in die Zent gehörten/ und nit zentbar weren/ gewönne jemandts zu den Leuthen und Guthern zu clagen/ so soll derselben Herr Rechts von den helffen/ in dreyen vierzehen Tagen/ in Maß alls obgerührt ist/ hülff er aber nicht recht/ so möcht der Cläger das fordern und zu recht bringen mit andern Gerichten ohngefehrlichen und ob einer den andern kempfflich daran luede/ so soll man nicht darumb richten/ es were dann kempfflich Sach/ und ein jeglich Zent-Gericht/ und ander Gericht/ die sollen ihr Urtheil holen an den Enden/ als von Alter herkommen ist/ als offt das Noth geschieht/ ohne Gefehrde/ und es sollen auch die Geistlichen Gericht/ also gehalten werden/ daß unser jetziger Herr von Würtzburg und sein Nachkommen/ sein Vicariat-und officialat-Amt/ besetzen soll/ mit zweyen gelehrten Mannen/ die Doctores und Licentiaten/ in Geistl. Rechten/ und guten Gewissen/ oder mercklich fromb und unverleumbdt/ gelehrte Leuth weren/ und practicirt hetten/ doch daß das Capitul bey seiner Statut bliebe/ als fern man solch Personen unter ihn fünde/ die zu solchen Sachen tüglich weren/ es sollen auch die Ertz-Priester Official haben/ die studiret hetten/ practique oder sonst redlich/ tüglich/ gelehrt/ form und unverleumd Leuth weren/ und man soll auch kein Weltlich Sach in die Geistlichen ziehen/ und darüber nicht richten/ dann sonder über diese hernachgeschriebene Stück und Articul.

Des ersten/ was ehelich Sach antrifft/ umb Meinaydt/ Zehendt/ Geistlich Zinß und Gült/ Ketzerey/ Zauberey/ Außätzigkeit/ oder daß einer Kirchen oder geweyhete Stett verbreche oder beraubet/ oder freventlich die Hand an ein Geistlichen legt/ und ihme das raublich nehme und falsch Brieff/ umb die Ornat, und was zu Nothdurfft zu einer Kirchen gehört/ auch die/ die freventlich über die Rechten gesezt/ und Zeit ungebeucht und on das Heil. Sacrament bleiben/ oder das einem andern Gericht und Recht nicht wiederfahren/ noch gehen möchten/ so er das wissentlich gefordert und fürgebracht hat/ und ob noth würde/ sich des Geistlichen Gerichts mehr zu gebrauchen/ dann umb die obgenannten Stückh und Articul/ darumb soll man nicht richten/ sonder es vor an die ain und zwantzig bringen/ und wie die oder der mehrer Theil erkennen/ ob man darumb richten sölle oder nicht/ darnach soll es gehalten werden/ und dieselben ain und zwantzig mügen sich wohl an gelehrten Leuten/ ob sie keinerley Irrung darin hetten/ erfahren/ und derer Rath darumb haben/ es soll auch keinerley ander Stückh noch Articul in dem Zent-Gericht fürgenommen/ und darumb gericht werden/ denn umb die obgenanten Stückh und Articul/ und ob das überfahren/ und nicht gehalten würde/ als obgeschrieben ist/ es geschehe von Richtern/ Officialn/ Notarien/ Procuratoren oder Pedellen/ so haben unser ehegenannter Herr von Würtzburg und ein jeglicher nachkommender Bischoff/ und die drey/ so ihme dann je und in ewige Zeit zugegeben werden/ Macht und Gewalt/ die/ die solches überfahren und nicht gehalten hetten/ heissen abzuthun/ in funffzehen Tagen/ von denen/ an den solches überfahren were/ seine Cost und ungefehrlichen Schaden abzulegen und zu bekehren. Geschehe das als nicht/ und würde ihr einer oder mehr darin widersessig/ so sollen unser ehegenanter Herr/ sein Nachkommen/ und die drey/ als obgerührt ist/ sie darumb straffen und rechtfertigen/ bey der Verschreibung/ Gelübden/ und Ayden/ so ihr jeglicher insonderheit gethan hat.

Wer aber/ daß unserm ehegenannten Herrn/ und die drey/ so dann beschеyden seindt/ bedeucht/ daß ihnen solches zu straffen zu schwer were/ und sich der Straff nicht verstünden/ so sollen sie die andern achtzehen/ so dann erkohrn und gewehlet seindt/ zu ihn verbotten/ und ihn das zu erkennen geben/ und was die also alle/ oder der mehrer Theil erkenneten/ wie man das straffen und rechtfertigen solt/ dem soll also nachgegangen werden/ und ob unser jetziger Herr/ oder sein Nachkommen/ und die achtzehen bedürfften gelehrter Leuth/ in den Sachen zu rathen/ die mögen sie wohl zu ihm haischen/ und nehmen/ und wann sich ein Urthel ergienge in ehelicher Sach/ da zwey einander der Ehe bekannten von willen/ die soll man nicht tringen über solch Urtheil Brieff zu nehmen/ und dörffen auch davon nicht geben. Weren aber zwey bekäntlich/ daß sie die Ehe einander nicht gelobt hetten/ also daß sie scheiden müst/ mit Urthel/ die solten Brieff nehmen/ und ihr jeglichs solt für seinen Brieff einen Gulden und dreyssig Pfenning geben/ und nicht mehr. Was auch sonst Urthel in andern Sachen geben werden/ nehmlich die letzten/ damit die Sach Endt nehmen/ wolt man die Parthey darinn übernehmen/ so mögen die Partheyen kommen für unsers Herren Vicarien und den Official/ die auf ihr Aydt erkennen sollen/ nach Gelegenheit der Sachen und Vermögen der Persohnen/ was man für solch Urthel geben soll/ und in alle Ladtbrieff soll man setzen die Sach/ darumb einer geladen würdet/ sich darnach wissen zu richten.

Es soll auch nirgendt Singen noch Begräbnuß/ Umgelt/ Schuldt/ noch umb keinerley ander geringen Sach/ verschlagen werden/ nach Inhalt der Gesetz und Reformation des Bischofflichen Standes/ es geschehe dann von besonder Befelchnus unsers gnedigen Herrn von Würtzburg/ oder seiner Nachkommen/ auch soll unser jetztgenannter oder seine Nachkomen/ durch sich selbs oder seinen Vicarien versehen und bestellen/ daß allen GOttes Gaben/ in dem Stifft nach Nothdurfft der Unterthanen und Auffsetzung derselben GOttes Gaben/ ein billich Genüg beschehen/ es soll auch der vorgenant unser Herr von Würtzburg/ und ein jeglicher nachkommender Bischoff/ und die Herren von Capitul/ den dann das zu thun thun gebührt/ ihr Pfaffheit und Geistlichkeit reformiren/ und sie gemeiniglich und ihr jeglicher besonder/ in solcher Regierung nach ihrem Vermögen halten/ daß sie in rechten ordentlichen geistlichen Wesen bleiben/ ohne Gefehrde.

Auch sollen der Vicarius, alle Richter/ Official, Notarien/ Procuratores und Pedellen/ zu den Heiligen geloben und schwören/ diesen vor und nachgeschriebenen Stücken und Artickuln/ was sie der antreffen/ getreulich nachzugehen und zu halten/ und keinerley darinnen zu suchen oder zu thun/ das wieder Recht oder gefehrlich sey/ und ob sie darinn icht überführen/ so solten unsers Herren von Würtzburg Vicarien/ der Officiäl und die obgenanten drey/ gantze Macht haben/ sie darum zu straffen/ in obgeschriebener Maaß/ es sollen auch unser gnädiger Herr von Würtzburg/ seine Nachkommen/ Graff Albrecht von Werthaimb/ Pfleger/ und das Capitul/ die Geistligkeit/ Graffen/ Herren/ Rittern und Knecht/ des Stiffts/ Stett und andere Unterthanen Geistlich und Weltlich/ die sich dann in diese Verschreibung und Gehorsam gegeben haben/ oder geben werden/ ihr keiner nicht verunrechten/ noch keine Beschwernuß/ Straff oder Uberfahrung/ an sie legen/ sie hetten es dann erlangt/ mit redlichen Gerichts-Ordnungen/ oder theten das mit Rath der ain und zwantzigen/ oder des mehrer Theils/ und es sollen auch ehegenanter unser gnädiger Herr der Pfleger und ein jeglicher nachkommender Bischoff/ sein Müntz bestellen und schlagen lassen/ nach Rath der vorgenanten ain und zwantziger/ oder des mehrer Theils/ es sollen auch derselb unser Herr von Würtzburg/ der Pfleger/ das Capitul und ein jeglicher nachkommender Bischoff/ keinen Krieg anheben/ und in kein Ainung kommen/ sich weder zu Fürsten/ Herren oder Stetten nicht verbinden/ und kein Schuld noch Heerzug machen/ und auch nichts versetzen/ verkauffen noch verkümmern ohn Rath und Willen der obgenanten ain und zwantziger/ oder des mehrer Theils/ ohne Gefehrde/ und es sollen auch alle Brieff und Privilegia deß ehegenanten Stiffts gelegt und geantwort werden in das Schloß Zabelstein und allweg da bleiben/ es were dann/ daß man der bedürfft zu des Stiffts Nothdurfft/ dieselben Brieff/ der man also bedörfftig ist/ soll der Ambtmann unserm Herrn von Würtzburg/ und einem jeglichen nachkommenden Bischoff/ und den dreyen/ die ihm dann von der ain und zwantzigen zu bescheiden seindt geben/ oder der dreyer einen.

Wan er unsers Herren von Würtzburg/ und der zweyer seiner Gesellen Brieff/ und Insiegel hat/ ihme die zu geben/ und wann man die genützet hat/ so soll man die zu Stundt wieder dahin antworten/ ungefehrlich/ und soll jetzund unser Herr von Würtzburg/ einem aus den ain und zwantzigen/ zu einem Ambtmann nehmen/ und da haben/ der soll den andern zwantzigen geloben/ und zu den Heiligen schwören/ nach Abgang des obgenanten unsers Herrn/ niemandts mit dem Schloß/ Privilegien und Brieffen zu gewarten/ dann denselben zwantzigen/ was ihn die/ oder der mehrer Theil under ihn heissen/ damit zu thun/ deß soll er gehorsamb und gewertig sein/ und derselb Ambtmann soll von unserm Herrn ohnabgesetzt bleiben/ dann wann ihn die obgenanten zwantzig/ oder der mehrer Theil unter ihn heissen abziehen/ oder ob einem nimmer gelanget dabey zu sein/ so soll der genant unser Herr von Würtzburg/ und ein jeglicher nachkommender Bischoff einen andern aus den ein und zwantzigen nehmen/ die dann also je zu Zeiten seindt/ der dann ingelassen/ und auffgenommen soll werden/ in vorgeschriebener Maß/ und derselb Ambtmann/ der je zu Zeiten ist/ soll jetzund unserm gnädigen Herren und einem jeden nachkummenden Bischoff geloben und schwören/ mit dem Schloß zu warten/ als lang er Ambtmann da ist/ und was man demselben Ambtmann/ der je zu Zeiten da ist/ darumb thun soll/ daß er das Schloß gehalten und bewahren möge/ das soll an den zwanzigen/ oder dem mehrer Theil unter ihn stehen/ und wann der obgenannt unser Herr mit Todt abgangen ist/ fürbaß er den zwantzigen und niemandt anders zu gewarten/ dieselben dann das Schloß/ mit den Brieffen und

ANNO 1435.

und Privilegien / dem Stifft und Lande zu Nutz und Frommen inhaben / und getreulich bewahren / biß an einen erwehlten zu Bischoffe / den das Capitul oder der mehrer Theil unter ihn ohngefehrlich giebt / und wann derselbig zukünfftig Herr in solcher Maß gelobt / geschworen / sich verschrieben und versiegelt / als dann der Abgangene gethan hat / daß dann ein jeglicher nachkommender Bischoff / der je zu Zeiten erwehlet wurdet / thun soll / als offt daß Noth geschieht / so soll ihm derselb Ambtmann zum Zabelstein / mit dem Schloß / Privilegien und Brieffen gewarten / als man den vordern Herren gethan hat / als offt daß noth geschicht / ohne Gefehrde / auch sollen die ain und zwantzig / von des Stiffts Nutzung und Fellen bestellen / daß das Schloß unser Frauenberg / mit Cöst und anderm / als hernach geschrieben ist / versorgt und gehalten werde.

Deß Ersten / sollen darauff sein / funffzig Fuder Weins / hundert Malter Mehls / fünff hunder Malter Korns / drey hundert Malter Habers / fünff und zwantzig Scheiben Saltz / funffzig Schweinerne Pochen / und als viel dürres Fleisch / als auff fünff und zwantzig Oxsen / acht Centner Buttern / zehen Malter Erbiß / vier Malter Mußmehls / sechs Malter gestempffte Gersten / die Stein-Büchsen / die jetzund droben seindt / der soll man keine herab thun / es were dann / daß man dem zu des Stiffts mercklichen Nothdurfften bedörfften / und wann man die genutzet hat / so soll man die zu Stund an wieder hinauff antworten / es sollen auch allweg hundert Hacken-Püchsen / viertzig guter Armbrust / achtzig tausent-Pfeil / sechs Tonnen mit Pulver / fünff Tonnen mit Salpetter / und so viel Schwäfel und gestossen Koln / als sich dann zu den fünff Tonnen Salpetters gebührt / zehen Centner Bley / sechs Centner Pech / zwo Pfenden / und zu jeglichs Stein Püchsen so viel gehauener Stein / als dann die drey / so bescheiden seind / bedünckt / deß Nothdurfft darzu sey / zehen Fuder Kohlen / ein Pfundt Deuchels und zwey Pfundt Werckt-Eisens / und dieselben drey / die jezundt / oder je zu Zeiten seindt / wann die verändert / und andere an ihr Statt bescheiden werden / denselben die also an ihr Statt bescheiden seindt / die solches alles bey solchen Ayden / die sie hierinn gethan haben / so obgenant ist / berechnen / und ohne allen Abgang antworten sollen / ohne Gefehrde. Deßgleichen soll der Zabelstein / mit halber obgeschriebener Cost und anderm Gezeug von den obgeschriebenen ain und zwantzig bestellt werden / darumb auch ein jeglicher Ambtmann daselbst / wann er abzeucht / auch Rechnung thun soll / in obgeschriebener Maß / ohne Gefehrde. Und es soll auch unser jeglicher Herr von Würtzburg / der Pfleger / und ein jeglicher nachkommender Bischoff / keinerley Gult / Rent / Zinß / Felle / Bethe / Hülff noch Gerichts-Fell / sie seyen Geistlich oder Weltlich / nicht auf heben / noch einnehmen / sondern die drey die von der ain und zwantziger darüber gegeben sind / die sollen solches einnehmen / und was über die zehen tausent Gulden ist / die man unserm ehegenannten Herren und einem jeglichen nachkommenden Bischoff alle Jahr hinaus geben soll / das sollen sie an des Stiffts Schuld und Nuthdurfft geben / nach Rath der ain und zwantziger / oder des mehrern Theils / und ein Rechnung darumb thun in obgeschriebener Maaß / ohne Gefehrde. Und es soll auch unser gnädiger Herr von Würtzburg und ein jeglicher nachkommender Bischoff sein / und des Stiffts Gelait / auff Wasser und auff Landt / den Wildbahn / dem Stifft zugehörende getreulich / nach seinem besten Vermögen beschützen / beschirmen und die halten / ungefehrlich / als dann vor herkommen ist / doch daß iemandt / mit dem Gelait gefehrlich beschwert werde / und was von dem Gelait gefellet / daß soll er halten / nach der dreyer Rath / was auch des Stiffts / Stett / Schloß / Märckt / Dörffer / Zoll / Kellerey / oder anders geledigt und gelöst würden / darzu und darüber der obgenant unser Herr / und ein jeglicher nachkommender Bischoff / Ambtleuth / nach Rath der Dreyer setzen / bescheyden / und den auch darum thun und geben soll / nach ihrem Rath / und was auch Graffen / Herren / Ritter und Knecht / von dem Ihre von ihren erblichen Güthern / diese nechste drey Jahr / nach einander nehmen werden / an solcher Hülff alsdann beredt ist / und dem Stifft darleyhen sollen / das soll er nach den dreyen Jahren / in zwantzig Jahren darnach / wieder gefallen / und man soll sie des versichern / mit Unterpfanden ungefehrlichen / davon sie den Abnutzungen an Zinsen in den zwantzig Jahren bezalt mögen werden.

Was sie aber von den / die ihn verpfändt und versezt sein / nehmen werden / dasselb soll ihn nicht wieder gefallen / und wann sich die drey Jahr vergangen haben / so soll solche Hülff und Gebung gantz ab und nicht mehr gegeben werden / von Geistlichen und Weltlichen / ohne Gefehrde. Wann solche Hülff und Gebung / die die Graffen / Herren / Ritter und Knecht / die ihren geben haben lassen / durch sonder Hülff / Freundschafft und Nothdurfft geschehen ist / der sie doch vorher nit schuldig zu geben gewest sein / und auch hinfüro nimmermehr geben sollen.

Es soll auch unser gnädiger Herr von Würtzburg / der Pfleger / das Capitul / und ein jeglicher nachkommender Bischoff / solcher Hülff und Gebung fürter nimmermehr gemuthen / begehren noch fordern / und in keinen Sachen darnach gestellen / ohne Gefehrde. Und was auch Graffen / Herren / Ritter und Knecht / von den ihren / von Zünsen Gült und Renten / verbott / oder selbs erbauen / und zur Nothdurfft in ihre Häuser kauffen / davon sollen sie nichts geben / und ob jemandt in dieser Hülff und Verschreibung were der von jemandts wider Recht übergrieffen / und beschedigt würde / den oder dieselben sollen die obgenanten unser Herr von Würtzburg / der Pfleger / das Capitul und ein jeglicher nachkommender Bischoff / mit allem Vermögen getreulich und ohngefehrdt geholffen sein / die bey Recht zu behalten / nach Rath der ain und zwantziger / oder des mehrern Theils / und wer sich aus dieser Hülff sezt / die dann drey Jahr zu wehren gewandt ist / dem soll unser Herr zu Würtzburg / der Pfleger / das Capitul und Prelaten keinerley Hülff noch Zulegung nicht thun / oder kein Gnad / an keinen Lehen / sie seindt Geistlich oder Weltlich / nicht beweisen / ohne Gefehrde. Sintemahl und solch obgerührte Hülff nicht in ewige Zeit / sondern drey Jahr und nicht lenger / als dann obgemelt ist / wehren und bestehen soll.

Hierumb so sollen die ain und zwantzig gantz Macht und Gewalt haben / solch Hülff zu leuten und zu setzen / nach Rath der / die sie dann zu ihn nehmen / ahne Gefehrde. Und was auch unser offtgenanter gnädiger Herr und ein jeglicher nachkommender Bischoff / nach seinem Todt / an Gelt / Silber / Kleinodien / Barschafften / Büchern / der Bischofflichen Ornat. Wein / Cöst / Püchsen / Armbrost und andern Gezeug und an allen Haußrath verlesset / deß sollen sich die drey / die ihme dann zu den Zeiten zubescheyden seind / underwinden / und das alles zu ihrem und ihrer Mitgesellen der achtzehen getreuen Handen nehmen und das bewahren / und inhaben / biß an einen künfftigen und erwöhlten zu Bischoff / den das Capitul oder der mehrer Theil unter ihn ungefehrlich gibt / und wann derselb zukumfftig Herr / in solcher Maaß gelobt / geschworen / sich verschrieben / und versiegelt / in Maß alß dann der abgegangen gethan hat / daß dann ein jeglicher nachkommender Bisschoff / der je in ewig Zeiten erwehlet wirdt / thun soll / alß offt das Noth geschieht / ohne Gefehrde ; So soll man ihme dann solches unterthänig thun.

Und es hat auch unser ietziger Herr / und ein ieglicher nachkommender Bisschoff / gute Macht und Gewalt / sein Testament zu setzen und zu machen / nach Außweisung seines Juraments, und mag auch seinem Hoff-Gesind geben und bescheiden / von seiner fahrende Habe nach seinem Gewissen / außgescheiden das Silber-Geschirr und Bischofflich Ornat. Und es soll auch derselbig unser gnädiger Herr geloben / und zu den Heiligen schwören / und dasselb ein jeglicher nachkommender Bischoff / der dann in ewig Zeiten wird / auch thun / und sich darzu versdreiben soll / diese alle vor und nachgeschriebene Stückh / Puncten und Articul / getreulich / vestiglich und unverbrochentlich / in ewiger Zeit zu halten / und zu vollnführen / und darinn keinerley Gefehrde noch Außflucht suchen / noch nehmen / damit dieser vor- und nachgeschriebener Stuck / Punct und Articul / einer oder mehr verbrochen / und nicht gehalten möge werden / alle arge List und Gefehrde gentzlichen hierinn außgeschieden. Were aber / daß unser ehegenanter Herr von Würtzburg / oder ein nachkommender Bisschoff / der dann also in ewigen Zeit würde / der ob und nachgemelten Stück / Punct und Articul einen oder mehr verbröche / und nicht hielte / das GOtt nicht wolle / so soll er das in funffzehen Tagen ohne lengers Verziehen / nachdem alß er deß von den ain und zwantzigen oder den mehrer Theil unter ihn ermahnet ist / wieder bringen / thet er das nit / und vermeinet daß er nichts verbrochen noch überfahren hette / so sollen ihme die ain und zwantzig Tag bescheiden / an gelegener Stett / im Land zu Francken / und zwantzig zu ihn daselbst hin zu kommen verbotten / das sie dann Macht haben / alß vor berührt ist / und daselbst man ihn solch Uberfahren und Gebrechen / damit man dann vermeinet / er verbrochen und nicht gehalten hett / verstehen soll lassen / und dieselben ain und die zwantzig / die sie dann also zu ihn verbott hetten / was der ungefehrlich kommen were / sollen in Recht auff ihre Ayde / nach Fürbringung und Antwort / oder ob er nicht fürkommen wolt / gleichwohl erkennen / als ob er fürkeme / und gegenwertig were / ob er verbrochen oder nicht verbrochen habe / und erkenneten sie / daß er verbrochen und nicht gehalten hett / und wie er das wieder bringen solte / das solt er in einem Monath ohngefehrlichen / und ohn Verziehen thun / thet er das nicht / und würd darin wiedersessig / so solten alle Prälaten / Graffen / Herren / Ritter und Knecht / Stett / und alle andere seine Unterthanen / Geistlich und Weltlich / in dem Stifft gesessen und liegendt / und die dann in dieser Hülff begrieffen seindt / gegen seiner / und eines jeglichen nachkommenden Bischoffs Persohnen / über den darinn solcher Maaß bekant were / und nicht wiederbracht hett / als obgeschrieben ist / weder mit gehorsamen Aydten / noch Gelübden nichts / sonder dem Capitul von den Stiffts wegen / verbunden sein / als lang / biß solche Sach / nach Rath der ain und zwantziger / und der / die sie zu ihn nehmen / wiederbracht / und auffgerecht gemacht ist / ohne Gefehrde. Und ob unser gnediger Herr von Würtzburg in seinem Aydte / den er seinem Capitul geschworen hat / ichts verbunden were / das diese Verschreibung in einem Articul oder mehr gelezen oder gepfenden mechte / das soll er in denselben Stücken / seiens Aydtes gentzlichen ledig und los sein / sondern er soll dieser Verschreibung gantz aufrecht getreulich nachgehen / und unverbrochentlich halten / ohne alle Gefehrde. Und es soll auch Graff Albrecht von Werthhaimb / Pfleger / geloben / und zum Heiligen schwören / diese vor und nachgeschriebene

ANNO 1435.

Stuck/ Punct und Articul/ als viel ihn die berühren/ getreulich/ vestiglich und unverbrochentlich zu halten/ und zu vollführen/ und allerley Gefehrde und Argelist hierinn gäntzlichen ausgeschieden/ were aber/ daß er der ob- und nachgeschriebenen Stück/ Punct und Articul einen oder mehr ungefehrlichen verbreche/ und nicht hielte/ das GOtt nicht wolle/ so soll er das in funffzehen Tagen ohne lenger Verziehen/ nachdem als er deß von den ain und zwantzigen/ oder dem mehrer Theil unter ihn ermahnet ist/ wiederbringen/ thet er das nicht/ und vermaint daß er nichts verbrochen/ noch überfahren hett/ so sollen ihm die ain vnd zwantzig Tag bescheyden an gelegene Stett im Land zu Francken/ und zwantzig zu ihn daselbst hin verbotten/ das sie dann/ als vorberührt/ Macht haben/ und daselbs man ihn solch Uberfahren und Gebrechen/ damit man dann vermaint er verbrochen und nicht gehalten/ verstehen soll lassen/ und dieselben ain und zwantzig/ und zwantzig/ die sie dann zu ihn verbott hetten/ was der ungefehrlich kommen were/ sollen in Recht uff ihr Aydt/ nach Fürbringung und Antwort/ oder ob er nicht fürkommen wolt/ gleichwohl erkennen/ als ob er fürkeme und gegenwertig were/ ob er verbrochen/ oder nicht verbrochen habe/ und erkenneten sie/ daß er verbrochen und nicht gehalten hett/ und wie er das wieder bringen solt/ das solt er in einem Monath ungefehrlichen/ und unverziehen thun/ thet er das nicht/ und würde darinnen widersetzig/ so sollen alle des Stiffts Stett/ und alle die/ die ihme dann mit Gelübdten und Aydten verbunden seindt/ derselben ihrer Gelübdt und Aydt gentzlich ledig und loß sein/ und fürbaß unserm obgenannten gnädigen Herrn von Würtzburg/ und dem Capitül gehorsam/ gewertig und verbunden sein/ als lang biß solche Sach/ nach Rath der ain und zwantziger/ und derer/ die sie zü ihn nehmen/ wieder bracht und auffgerecht gemacht ist/ ohne Gefehrde. Und es sollen auch ein jeglicher Thom-Probst/ Dechant/ und das Capitul/ gemeinlich deß ehegenanten Stiffts und ihr jeglicher besonder/ die jetzundt sein/ und in ewigen Zeiten werden/ geloben und zu den Heiligen schwören/ alle diese hievor und nachgeschriebene Stück/ Puncten und Articul/ als viel sie die in der gemeindt/ oder insonderheit berühren/ und zu thum gebühren/ getreulich/ vestiglich und unverbrochenlich zu halten und zu vollführen/ und keinerley Gefehrde noch Ausflucht darinnen suchen oder nehmen/ damit diese vor und nachgeschriebene Stück/ Puncten und Articul einer oder mehr verbrochen und nicht gehalten möchten werden/ allerley Gefehrde und Argelist hierinnen gäntzlichen ausgeschieden.

Und were/ daß dieser ob- und nachgeschriebener Stück/ Punct und Articul einer oder mehr/ ungefehrlich verbrochen nnd nicht gehalten würde/ das GOtt nicht wolle/ so soll der oder dieselben/ die also verbrochen und nicht gehalten hetten/ das in funffzehen Tagen/ ohne lenger Vertiehen/ nachdem/ als sie von den ain und zwantzigen/ oder dem mehrer Theil unter ihn ermahnet sein/ wieder bringen/ geschehe das nicht/ und vermeinten/ daß sie nicht überfahren noch gebrochen hetten/ so sollen ihn die ain und zwantzig Tag bescheiden/ und die zwanzig/ die sie dann zu ihn zu nehmen haben/ verbotten/ und darumb erkennen/ gleicher weiß/ als gein unsern Herrn von Würtzburg und den Pfleger obgenant/ und was also erkant würdt/ demselben sie dann auch nachgehen/ halten und thun sollen/ in vorgeschriebner Maaß. Were aber/ daß sie solches nicht thäten/ und darum widersetzig weren/ dieselbe Person einer oder mehr/ die dann also verbotten hätten und widersetzig würden/ unser gnädiger Herr von Würeburg/ der Pfleger/ Prälaten/ Graffen/ Herren/ Ritter und Knecht mit gantzem Vermögen darzu thun sollen/ sie zu straffen.

Were aber/ daß das Capitul gemeinlich verbröche und widersetzig würde/ als obgeschrieben ist/ so sollen alle in Stett/ und ander/ die ihn mit Gelübdten und Aydte verbunden weren/ solcher ihrer Gelübdte und Aydte gentzlich ledig/ und unserm genanten Herrn von Würtzburg/ und einem jeglichen nachkommenden Bischoff und dem Stifft verbunden und gewertig sein/ als lang/ biß solch Sach/ nach Rath der ain und zwantziger/ und der/ die sie zu ihm nehmen/ wiederbracht und auffgerecht gemacht ist/ ohne Gefehrde.

Auch sollen dieselben Herren vom Capitul jetzund anheben/ und hinfüro ewiglichen keinen zu Pfründen und in das Capitul nehmen oder kommen lassen/ er habe dann vor gelobt/ und zu den Heiligen geschworen/ diese Verschreibung und Articul zu halten und darwider nicht zu thun/ mit keinen Sachen/ ohn Gefehrde. Were aber/ ob der jetzigen Herren einer oder mehr/ oder die in künfftigen Zeiten zu dem Stifft kommen/ solches nicht thun wolten/ so soll unser Herr von Würtzburg/ der Pfleger/ und ein jeglicher nachkommender Bischoff/ den andern Herren beholffen und beyständig sein/ nach Rath der ain und zwantziger/ oder des mehrern Theils damit die/ die also nicht gehorsamb theten/ zu solchem gebracht würden/ daß sie das thetten.

Und wann nun mercklich und verstendiglich ist/ daß allen Sachen mit Nothdurfften diß würdigen Stiffts/ Landen und Leuth/ die sich in künfftigen und ewigen Zeiten gebühren und haischen zu handlen/ nicht auff einmahl zu begreiffen und zu betrachten sein/ hierumb were/ daß hernach icht bedacht würde/ daß für dem ehegenannten Stifft/ Landt und Leuth were/ und die Articul zu bessern/ ob die ain und zwantzig icht Besserung darinn bedochten/ die dann zu den Zeiten daros weren/ deßhalben sie oder der mehrer Theil unter ihn Macht und Gewalt zu bessern und zu endern/ und auff das beständigst zu setzen und zu machen/ nach Nothdurfft des Stiffts/ Landt und Leuth/ daß sie dann darüber gelobt/ und zu den Heiligen geschworen haben. Und wir Johannes von GOttes Gnaden/ Bischoff/ Albrecht/ Graff zu Werthaimb/ Thomb-Herr und Pfleger/ Reichart von Maßbach/ Dechant/ und des Capitul gemeiniglich des Stiffts zu Würtzburg/ bekennen für uns/ und alle unsere Nachkommen/ daß diese Verschreibung/ Gesetze und Uberkommung/ mit unserm und unser jeglichs Begehrung/ Rath/ Willen/ Wissen und Verhengnüß zugangen und geschehen ist/ und gereden auch alle und jeglicher besonder/ bey unsern Gelübdten und Aydten/ die wir dann hierumb leiblichen zu GOtt und den Heiligen geschworen haben/ alle und jegliche obgenannte Stück/ Punct und Articul/ nach Innhalt diß Brieffs/ als ferr die unser jeglicher besonder/ oder in der gemein antreffen/ berührende/ und zu thun gebührende seind/ zu ewigen Zeiten/ wahr/ stett/ vest und ohnverbrüchentlich zu halten/ und zu vollführen/ darwider nicht zu thun/ oder schicken gethan/ heimlich noch öffentlich/ mit Gerichten/ Geistlich noch Weltlich/ oder sonst ohne Gericht/ mit kein andern Sachen wir noch jemandt von unsert wegen/ in keinerley Weiß/ ohne Gefehrde. Und ob das were/ daß GOTT vor sey/ daß wir Johannes Bischoff/ *obgenannt*/ zu unserm Theil/ wir Graff Albrecht/ Pfleger/ zu unserm Theil/ und wir Thom-Probst/ Dechant/ und Capitul zu unserm Theil in der gemeindt/ oder besonder/ solches alls obgeschrieben stehet/ als ferr das unsern jeglichen Theil berührende und antreffende ist/ überführen/ verbrochen und nicht hielten/ so soll es gegen denselben/ in aller Maaß/ mit Prälaten/ Graffen/ Herren/ Rittern und Knechten/ Stetten und allen andern Unterthanen/ Geistlichen und Weltlichen/ stracks gehalten werden/ alsdann unser jeglicher/ *in allen* und jeglichen obgeschriebenen Artickuln/ das antreffendt/ vorberührt ist/ darinn wir uns auch alle und jeglicher besonder/ mit guthem Willen ergeben/ unb wir gebiethen/ heissen und erlauben in Crafft diß Brieffs/ allen und jeglichen den unsern/ den also gehorsamb zu sein/ das zu thun/ und zu verfolgen/ bey den Aydten/ die sie uns geschworen haben. Und haben auch des zu guthem wahrem Urkhundt und ewiger Vestigung/ Wir Johannes Bischoff unser grosses/ Albrecht/ Graff zu Werthhaimb/ Thomb-Herr und Pfleger/ unser *aigen*/ und wir Reichart von Moßbach/ Dechant/ und das Capitul obgenante unsers Capituls grosses Innsiegel/ mit rechtem Wissen thun hencken an diesen Brieff/ und zu noch mehrer Sicherheit und Gezeugnuß/ so haben Wir Eberhardt Abbt zu Sanct Burckarth zu Würtzburg/ Hermann/ Abbt des Closters zu Erbach/ und wir Wilhelm von GOttes Gnaden/ und Georg/ Graffen und Herren zu Hennenberg/ Johannes und Michhel/ Graffen und Herren zu Werthaimb/ und wir die ain und zwantzig/ mit Nahmen Rudinger/ Abt zu Theres/ Johannes/ Abt zu Bilhäusen/ Erkinger/ Herr zu Schwartzenberg und von Geintzheimb/ Conrad von der Kehre/ Werner von Hain/ Ulrich Voit/ Johannes von Thünfelt/ Martin Truchseß/ alle fünff Thomb-Herren zu Würtzburg/ Apel von Lichtenstein/ Albrecht Truchseß/ Hanß Voit/ alle drey Ritter/ Georg von Gebenburgk/ *Hoff-Meister* deß obgenanten unsers gnädigen Herrn von Würtzburg/ Michel von Schaumbergk/ Hanß von Hespurg/ Ditz von Thüngen/ Erckinger von Seintzhaimb zu Wiessenbronn/ Hanß von Ehenhaimb/ Ubel genant/ Hanß Fuchs von Wunfurth/ Peter von Ehenhaimb/ Carol von Eberstein/ und Hanß von Winstadt/ unser jeglicher sein *aigen* Innsiegel zu der obgenannten unser gnädigen Herren Innsiegel/ an diesen Brieff gehangen. Der geben ist am Sambs-Tag uff Sanct Erhardts Tag/ deß Heiligen Bisschoffs/ *nach* Christi *unsers lieben* HERRN Geburth/ tausent vier hundert/ dreyßig und im dem fünfften Jahr.

ANNO 1435.

CCXXIII.

27. Janvier.

Donatio per JOANNEM JACOBUM *Marchionem Montisferrati*, AMADEO *Duci Sabaudiæ facta de* Clavaxio, *& locis aliis plurimis in ipsâ Donatione expressis Actum Taurini* 27. *Januarii Anno* 1435. *Indictione XIII.* CUM *Ratificatione* JOANNIS JACOBI *Marchionis Montisferrati*, JOANNIS DE MONTEFERRATO, *ejusdem primogeniti. Datum Casali* 8. *Aprilis* 1435. [Authentique tiré des Archives Archiducales de Mantoue.]

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis pereniter triumphantis Amen. Humanæ Naturæ Conditrix Universis *fæcundæ* Negotiorum coherens oblivioni infecta disperdens scripturæ adminiculum salubriter adinvenit, ut dum horum qui per Modernorum præsentiam contrahitur sermo in Posteros dirigetur, velut presentiam Tabellionatum scripturæ suffragium non compescens in exitu repræsentet ea provide data stabilitate perpetuum serva-

ANNO 1435.

tura in Ævurum. Per hoc igitur verum, & publicum Instrumentum cunctis & Posteris fiat manifestum, quod pro sedandis differentiis & aliis dileceptationum materiis novissime exortis inter Illustriss. Principem Dominum nostrum Dominum Amedeum Ducem Sabaudiæ, Cablasiæ & Augustæ Principem, Marchionem in Italia, Comitem Pedemontium & Gebenen. Valentinen. & Dyen., seu Illustriss. Ducem Ludovicum de Sabaudia Principem Pedemontium ejus primogenitum & Locumtenentem generalem pro eo agentem ex una, & Illustriss. Principem Dominum Joannem Jacobum Marchionem Montisferrati ac Illustriss. Joannem de Monteferrato ejus Primogenitum partibus ex altera, tam super extradicione Castrorum, Villarum, & Locorum Clavaxien., Sept. Calvissen. & Verolegnii, quam ipse Dominus Princeps Locumtenens sibi fieri debere postulabat, quam super certis Venationibus homagiisque fidelitatis, adhærentiæ, & certarum aliarum obligationum præstationibus, quas etiam prætendebat fieri debere per ipsos Dominos Marchionem, & Johannem eidem Domino nostro Duci, sero jure annotatas in quodam Memoriali sub hoc die decimâ tertia Februarii Anni millesimi quadringentesimi trigesimi secundi sumpto, manibusque propriis ipsorum Dominorum Ducis, & Principis, Marchionisque, & Johannis signato, ac sigillis ipsorum Dominorum Ducis, & Marchionis sigillato, & ulterius per ipsos Dominum Marchionem & Johannem persolvi certarum expensarum quantitates, quas prætendebat ipse Dominus Princeps tam per memoratum Dominum Nostrum Ducem ejus Genitorem, quam ipsum Dominum Principem circa regimen, custodiam, & conservationem Castrorum & locorum ejusdem Domini Marchionis, ac aliàs sustinuisse, & ad summam circa trecentum millium Florenorum ascendentes, Ac Illustris Princeps Dominus Philippus Maria Anglus Dux Mediolani, Papiæ, Anglerieque Comes, ac Januæ Dominus solemnes Ambassatores suos, videlicet Magnificum Dominum Guidonem Torellum Comitem Guastallæ, & Montis Claviculi Capitaneum strenuum, Spectabilesque Dominos Guarnerium de Castelliono, Famosissimum Jur. utr. Doctorem, & Emanuelem de Ficchis Militem generosum ad ipsum Dominum Principem destinaverit. Qui etiam præmissis omnibus solerti scrutinio perspectis, Partibusque ipsis præsentibus, volentibus, & consentientibus inter cætera pronuntiaverunt & ordinaverunt per dictumDominum Marchionem fieri debere memorato Domino nostro Duci Sabaudiæ donationem irrevocabilem secundum formam prædictorum Capitulorum inter eosdem Dominos pridem factorum, prout in Instrumento dicti Pronunciamenti hodie dati, & per Operium de Castellione de Mediolano Notarium publicum recepto latius continetur. Hinc est, quod propter infrascripta spetialiter peragenda veniens, & personaliter constitutus ipse Illustriss. Princeps, & Excelſ. Dominus Dominus Johannes Jacobus Marchio Montisferrati, & sociatus memorati ipsius Illustrissimi Principis Domini Ducis Mediolani præsentibus solemnibus Ordinibus, & Illustriss. Johanne de Monteferrato ejus Primogenito ac SpectabilibusConsiliariis suis DominisFratreBartholomeo deProvanisPræceptore, Antonio Clavaxii Marchio de ——— ex Marchionibus, Joane, Henrieto, & Secundino Mata Legum Doctoribus, Ludovico de Texonibus præcipuo Secretario, pluribusque aliis Nobilibus, & prudentibus Viris. Ac ipse siquidem Marchio pro se, & suis prædictis plenam, & liberam securitatem, pariter & facultatem standi, negociandi, & redeundi habens, ut expresse profitentur, animadvertens circa Januenses Curialitates, subventiones, beneffitia & alia obsequia præstitas & diversimode impensas per prædictum Illustrissimum Dominum Nostrum Ducem Sabaudiæ ejus sororium, suosque Inclitæ Recordationis Illustres Progenitores tam eidem Domino Marchioni, quam felicissimæ Memoriæ Illustrisſ. ejus Prædecessoribus, Patriæ, & Subditis in arduis gestis guerris, & aliis discriminibus hactenus obventis, quæ præmissa omnia collata beneffitia ipse idem Dominus Marchio expresse, ultroque & publice confitetur vera, & notoria fore, nulliusque probationis adminiculo nunc vel in futurum indigere. Et propterea ipse Dominus Marchio supranominatorum, & ut supra Illustriss. Primogeniti, Magnificorumque Ambasciatorum & spectabilium Consiliariorum suorum fretus consilio, sciens, prudens, & spontaneus, nullo metu aut erore lapsus, sed verius de juribus suis bene instructus, pro se, & suis hæredibus, & successoribus universis tam præmissorum susceptorum beneffitiorum intuitu, quam in executione pariter, & observationibus prænavatis dictorum Magnificorum Mediolani Dominorum pronunciaverunt, & aliis, & laudabilibus motus, ut dicit, considerationibus, & quia sic sibi placet & ita facere vult motu proprio, tanquam rei suæ Moderator, eis modo, jure, via, & forma, quibus melius & validius potest ad bonum, & sanum intellectum, commodumque & utilitatem memorati Domini Nostri Ducis Sabaudiæ & suorum dat, donat, cedit, concedit, resignat, relaxat, quietat, totaliter & remittit jure proprio, & in perpetuum memorato Illustrissimo Principi Domino Nostro Domino Duci Sabaudiæ ejus Sororio, & benefactori singularissimo tanquam sibi grato, & benemerito, majorique rependio digno, licet absenti, Illustrissimo tamen ejus Primogenito & Locumtenente generali Domino Ludovico de Sabaudia Principe Pedemontium etiam cum dicto Notario, publico more, publica persona præsentibus stipulantibus, & recipientibus vice, & ad opus ipsius Domini Nostri Ducis Sabaudiæ Donatarii, & suorum quorumcunque hæredum, & Successorum, ac aliorum, quorum in futurum poterit quomodolibet interesse, Donatione pura, mera, libera, & simplici, & irrecuperabili, quæ dicitur inter vivos ob causam notoriam, & rationabilem, ut præmittitur, facta, nulla insinuatione indigente, nullaque ingratitudinis causa ac aliter imposterum revocanda, videlicet Castra, Villas, Castellanias, Poderia, Districtus, & Mandamenta cum universis pertinentiis Clavaxii, Septii, Vulpi. Calicen. Nordeng. Tridin. Fontaneti, Dablazoli, Liburn. Blanzat. Trium Terrarum, Mora, Villæ Novæ, & generaliter quicquid Dominus Marchio habuit, & habet, habereque potest tam in Dominio, & Jurisdictione, Resorto, & superioritate, quam etiam in feudis, retrofeudis, fidelitatibus, homagiis, Adhærentibus, & Recommendatis citra flumen Padum situatis, sub quibusvis cohærentiis existentibus. Item ulterius Civitatem, Castra, Villas, loca, Fortalitia, & pertinentias universas aquifitione Montis Barutii, Septembruni, Capriatæ, Ponzoni Fontanelli, Quarantæ, Casalis, Dedan. Castelletti, Allitiæ, Castri Rochern., Ricardon. Pipatæ, Castri novi, Villæ Buronen. Frisolini, Carpaneti, Montalti Vexon. Pareti, Molad. Destagn. St. Stephani, Castellioni, Fierelæ Cigler. Rochæ Cigler., feuda vero Curticelæ,Muaschæ,Calamandranæ, Montisboni, Rocchetæ, Pellesciiæ, Tercum. Cavatoris, Muraschi, Castelleti, Vallis Cori, Cartox., Castelleti Vallis Urbani, Silvani superioris, Silvani inferioris, trium partium alterius Degn. Gassam publicum Monasterium Montis Clarum ultra flumen Tænagri constitutum, & generaliter omnes, & singulas alias Terras, Loca, Castra, Villas, Opida, Fortalitia, & Dominia, quæ ex guerra pridem orta inter ipsos Illustrissimos Dominos Duces Sabaudiæ Socerum, & Mediolani Generum ex una, ac ipsum Illustriss. Dominum Marchionem partibus ex altera, ultra Flumen Tenagri tam per nostrum Dominum Ducem memoratum, quam ejus armigeras gentes, & sequaces eidem Domino Marchioni adempta, & per predictum Dominum Ducem Mediolani ex post restituta, & quæ imposterum restituentur, cum omnibus, & singulis, quæ dictæ Civitates, Castra, Villæ, Fortalitia, loca, Territoria, Dominia & ut supra donata & remissa, tam citra Padum quam ultra Tanagrum consistentia, & quodlibet ipsorum habuerunt, & habent, habereque possent, & debent, cumque jure, & actione usu, seu requisitione ipsi Civitati, Castris, Locis, Villis, Fortilitiis, Opidis, Territoriis, Dominiis & ut supra donatis modo quolibet pertinentibus, quacunque ratione, titulo, ocasione seu causa. Item ulterius, in eadem Donatione dat, donat, quietat, pænitus absolvit, ac remittit ipse Illustriss. Dominus Marchio pro se, & suis prædictis memorato Domino Duci Sabaudiæ, & suis, quibus supra stipulantibus tam omnem illam pecuniarum summam, in qua ipse Dominus noster Dux sibi teneri potest ex remanentia dotis Illustrissimæ Dominæ Johannæ de Sabaudia ejus consortæ, sororis utrinque conjunctæ ejusdem Domini nostri Ducis, quam etiam omnia, & singula alia jura, & actiones, quas ipse Dominus Marchio quomodolibet

ANNO 1435.

ANNO 1435. bet habet, & habere poteſt adverſus prædictum Dominum noſtrum Ducem ipſiuſque Patriam quacunque ratione, titulo, ſeu cauſa a toto tempore præterito uſque ad diem præſentem, cum de illis omnibus & ſingulis ipſe Dominus Marchio pro ſe, & ſuis prædictis ſe tenet, & habet pro contento, pagato, ſoluto, & plenarie ſatisfacto, cum pacto valido, & expreſſo de quicquam ulterius ab eodem Domino noſtro Duce, & ſuis propter ea non petendo quomodolibet, vel quærelando. Renunciando exceptioni non numeratæ dotis, & pecuniæ etiam cum omni alia ſolemnitate juris, & facti renuntiatione ad hoc neceſſaria pariter, & cautella. Et ad majorem ipſorum donatorum, quietatorum, & remiſſorum declarationem, hujusmodique validitatem donationis, præcipue ne deffectu alterius inſinuationis impoſterum valeat inficiari, ipſam Donationem enim ſemper ad commodum, & utilitatem ipſius Domini Ducis Sabaudiæ Donatarii, & ſuorum facitque, & facere intendit idem Dominus Marchio per tot, & tantas vices, & particulas quam neutra ipſarum ſummam quingentorum aureorum excedere poſſit, aut valeat inſinuatione indigere. Et nihilominus ex abundanti cautella rogat, & debite interpellat ipſe Dominus Donator omnes, & ſingulos tam ſuperiores, quam ordinarios Dominos, & Cenſores, quatenus ad primam & ſimplicem requiſitionem ipſius Domini Donatoris aut ſuorum hujusmodi donationem, & omnia in ea contenta laudent, & inſignent ſummarie omnique juris ſolemnitate prætermiſſa, etiam ſine ipſius Donatoris evocatione, præſentia nec interpellatione, quoniam pro nunc prout ex tunc ad ipſas laudationem, & inſinuationem ſolemniter faciendam patrocinii hujusmodi ſubſtinendi ſatisfacere vult, & concedit per præſentes, profitens, & aſſerens ipſe Dominus Marchio ſuo medio juramento, ſe hactenus non feciſſe, nec in futurum facere, quo minus hujusmodi Donatio, ceſſio, conceſſio, quietatio, & remiſſio plenum, & validum in omnibus, & per omnia ſortiri debeant effectum, nihil inſuper partis, proprietatis, dominii Juriſdictionis, ſuperioritatis, reſorti, rationis reclamationis aut alterius cujuslibet actionis in præmiſſis donatis, quietatis, ceſſis, & remiſſis, tam citra Padum, quam ultra Tanagrum conſtitutis ipſe Dominus Marchio ſibi, vel ſuis quomodolibet retinendo, ſed illa, & illas protinus a ſe & ſuis abdicavit, & abdicat, & in dictum Dominum noſtrum Ducem, & ſuos prædeceſſores totaliter transfert, & tranſportat juxta formam dictorum pactorum, & pronuntiarum in illos, & in illis loco ſui, & ſuorum tanquam Procuratores irrevocabiles, & Dominos in rem ſuam conſtituendo, & protinus ſubrogando, ſive ſint ipſæ rationes, jura, & actiones meræ, mixtæ, & directæ, ceſſæ utiles, & prætoriæ, & utiles reique proſecutoriæ, aut alterius ſpeciei cujuſcunque, de quibus omnibus ſe, & ſuos protinus deveſtitur, & ipſum Dominum noſtrum Ducem quibus ſupra ſtipulantem inveſtitur, & in poſſeſſionem realem, corporalem, liberam, & vacuam, vel quaſi ponit, vel inducit per præſentes. Conſtituens propterea ipſe Dominus Marchio pro ſe, & ſuis prædictis pariter, & ſtatuens ſe tenere, tenereque velle, & debere præmiſſa donata jure precarioque nomine, & ad opus ipſius Domini Noſtri Ducis Donatarii, & ſuorum quorumcunque illorum realem, & corporalem poſſeſſionem per ſe vel alium fuerint aſſequti. Ad quam quidem poſſeſſionem apprehendendam, adeptamque rettinendam dat, & concedit ipſe Dominus Marchio eidem Domino noſtro Duci Sabaudiæ, & ſuis poteſtatem plenam juxta formam dictorum pactorum, & pronuntiarum, alterius auctoritate, vel mandato ſuper hoc minime requirendis, quoniam ipſorum omnium, & ſingulorum donatorum actualem, & naturalem poſſeſſionem, utſupra præmittitur, ipſe Dominus Marchio ſub juramento, fide, & obligatione ſuis infraſcriptis transfert, & utſupra indiſiciliter expedit in quemcunque ipſe Dominus Princeps Locumtenens duxerit deputandum. Mandans, & expreſſè præcipiens ipſe Dominus Marchio pro ſe, & ſuis prædictis univerſis, & ſingulis Vaſſallis, feudalibus, ſubditis, Adhærentibus, Recommendatis, & cæteris Incolis quibuſcunque predictorum Civitatum, Caſtrorum, Villarum, Opidorum, & Locorum ac Patriarum ſuperius videlicet donatorum tam citra Padum, quam ultra Tanagrum conſiſtentium, & eorum cuilibet, quatenus ipſam Civitatem, Villas, Caſtra, Terras, & loca eidem Domino noſtro Duci, ſeu predicto Domino Principi ejus primogenito, & Locumtenenti ac aliis ab eis deputandis utſupra, apperiant, tradant, deliberent, & totaliter expediant viſis præſentibus, & ſine mora. Nec non mandans, & præcipiens univerſis, & ſingulis Vaſſallis, Communitatibus, & Subditis Clavax. Sext. Cuſagr. Vraud., & Accilin. etiam St. Benigni, & ſuarum pertinentiarum, ſingula ſingulis, ut convenit refferendo, ut eidem Domino noſtro Duci Donatario homagium & fidelitates, & adhærentias præſtent, faciant, recognoſcant, ſolvant, reſpondeant, pareant, intendant, & aſſiſtent in omnibus, & per omnia, prout veris Dominis ſuperioribus, & feudatariis ipſorum locorum, & prout eidem Domino Marchioni faciebant, & facere tenebantur ante donationem, & remiſſionem hujusmodi, cum ſic præmiſſis per eos expeditis, factis, & præſtitis illos de illis ſolvit, & quietat per preſentes, cum pacto valido, & expreſſo de quicquam ulterius ab eis propter ea non petendo, aut alias quomodolibet quærelando. Promittens propterea ipſe Dominus Marchio pro ſe, & ſuis predictis hæredibus, & ſucceſſoribus univerſis ſuo corporali juramento tactis Evangeliis Sacroſanctis, & bona fide in verbo Principis de manu ſua in manibus dicti Domini Principis Locumtenentis more Principum data, ita tamen quod fides non deroget Juramento, nec è contra, ſed ſimul concurrant, & ſe coadjuvent unquam, & obtineant fiduciam pleniorem, & ſub expreſſis pariter obligatione, & hypoteca ſui Marchionatus omniumque, & ſingulorum ſuorum bonorum mobilium, & immobilium præſentium, & futurorum ubicunque exiſtentium, & valleant quomodolibet reperiri. Et per pactum validum, & expreſſum forma, & ſolemni ſtipulatione valatum jureque jurando roboratum, & perpetuo duraturum præmiſſas donationes, quietationes, conceſſiones, confeſſiones, Jurium, & actionum tranſlationes, conſtitutiones, & omnia alia in hujusmodi publico Inſtrumento contenta perpetuo rata, grata, & firma habere, tenere, & obſervare, & nunquam per ſe, vel alium clam, vel palam tacitoque, vel expreſſo quovis exquiſito colore contrafacere, dicere, vel venire, nec alicui contrafacere, dicere, vel venire volenti in aliquo conſentire, nec præbere auxilium, conſilium, authoritatem, opem, juvamen, vel *aſſenſum, ſed vult*, & expreſſe conſenſit ipſe Dominus Donator, *quod ſi* forte ipſe, aut ſui in aliquo unquam tempore contrafacere, dicere, vel venire acceptarent, tales in quocunque Juditio, & extra ab agendo repellant, eisdemque, velut incapacibus omnis prorſus audientia denegetur. Renuntians hoc ideo ipſe Dominus Marchio Donator pro ſe, & ſuis prædictis in hoc facto ſub vi dicti juris ſui præſtiti Juramenti cuicunque actioni, exceptioni doli mali, vi, metus, & infactum conditioni, ſine cauſa, ob cauſam, vel ex injuſta cauſa, cum circunventione fienda gravamini, & erroris, ignorantia facti, rei aliter geſtæ quam ſcriptæ, ac juribus quibus deceptis in ſuis contractibus ſubvenitur, & per quæ reſcinduntur negotia quando apparent Contrahentes, vel cedentes in aliquo Foro læſi, Juri dicenti donationem ob merita prætenſa factam non valere, niſi de meritis doceatur, Jurique dicenti donationem ſummam quingentorum aureorum excedentem ſine Judicis informatione factam non valere, intenſæ & inofficioſæ donationi omnibusque cauſis ingratitudinis quæ permittunt revocationem rerum fieri donatarum, Juri dicenti non firmatum tractu temporis, quia de jure ab initio non ſubſiſtit, Juri dicenti neminem dare, vel cedere poſſe, quod ignorat, Juri dicenti quod juramentum non valet ultra id quod de jure non tenet, Juri dicenti, quod ex juramento non oritur actio, niſi in Juditio fuerit delatum, Juri dicenti confeſſionem extra Juditium, & non coram ſuo Judice ſubiicientem ſe alienæ Juriſdictioni ante litem conteſtatam penitere poſſe cum appellationis, provocationis, ſupplicationis, ac bonorum ceſſionis remedio, ac in integrum reſtitutionis beneffitio, cum abſolutione relaxationum, & diſpenſationum juramenti Fori, Cori, Cleri, Principumque, & Militum privilegio, omnibusque aliis privilegiis, beneffitiis, prærogativis, dignitatibus, & indultis Apoſtolicis, Imperialibus, & alterius cujusvis impetratis,

ANNO 1435.

petratis, & impetrandis, etsi motu proprio emanaverint aut concederentur, Patriæ, & locorum consuetudinibus, dispositionibus testamentariis, Capitulis, Statutis, Constitutionibus, Juribus Canonicis, Civilibus, Municipalibus, & aliis universis quibus ad veniendum contra præmissa seu ipsorum aliqua, se juvare possent quomodolibet, vel tueri, signanter Juri dicenti generalem Renuntiationem non valere, nisi præcesserit spetialis, de quibus omnibus dictus Dominus Marchio & Princeps ad opus memorati Nostri Ducis Donatarii, & suorum fieri voluerunt, & requisierunt per me dictum Notarium duo, & plura tenoris ejusdem publica Instrumenta. Acta data fuerunt præmissa in magna Aula Castri Taurinorum Civitatis, die vigesima septima Januarii, Anno millesimo quadringentesimo trigesimo quinto, decima tertia Indictione. Præsentibus in Christo Reverendis Patribus Dominis Armona de Romagnano Episcopo Taurinensi, ac Allerino de Carretto Abbate Sti. Benigni Fructuarensi. Nec non Spec. & Egregiis ac Nob. Viris Dominis Johanne de Bellofortis Cancellario, Umberto Bastardo de Sabaudia, Manfredo ex Marchionibus Salutiarum Mareschalo Sabaudiæ, Jacobo Domino Montis Majoris, Petro Marchionali Consule Cismuntano, Francisco de Homatiis Audientiæ generalis Sabaudiæ Præsidentibus, Rodulpho Domino Caudien., Amadeo de Crescherello Johanne de Sasso Militibus, Gullielmo Bolomensi, & Bartholomeo Cubod Thesaurario Sabaudiæ, ac etiam Venerabili Fratre Bartholomeo de Proveanis, Marco de Carretto ex Marchionibus Saonæ, Dominis Henrico, & Secundino Nata Legum Doctoribus Consiliariis, ac Ludovico Tizon. Secretario prædicti Domini Marchionis pro testibus ad permissa adstantibus, etiam multitudine magna aliarum Nobilium, & notabilium Personarum, servitorum ipsorum Dominorum, & aliorum qui assistere voluerunt.

Ego Antonius Bolomen. de Ponzino Ludinensis Diocesis publicus auctoritate Imperiali Notarius, & ipsorum Dominorum Nostrorum Ducis, & Principis Secretarius præmissæ Donationi, & aliis suprascriptis, dum sic gesta fuerunt, prout ibidem descripta sunt, cum prænominatis Dominis testibus præsens fui, de ipsisque hujusmodi publicum Instrumentum requisitus recepi, sed aliis occupatus per Vincentium Notarium scribere feci, & inde propria manu subscripsi, & solito mei Tabellionatus signo signatum in veritatis testimonium in ipso Instrumento contentorum.

Nos Johannes Jacobus Marchio Montisferrati &c. & Johannes de Monteferrato ejus primogenitus Universis serie præsentium facimus manifestum, quod Nos visso, ac in nostro conspectu de verbo ad verbum perlecto Instrumento superius descripto Donationis Cessionisque, & remissionis per Nos memoratum Marchionem Illustrissimo Principi Domino fratri Nostro honorando Duci Sabaudiæ &c. factarum de Civitate, Castris, Villis, Terris, Dominiis, & aliis in eo descriptis, illas, & illa omnia, & singula pro Nobis, & nostris hæredibus, & Successoribus universis Nos ambo, & quilibet Nostrûm prout eum tangit, videlicet Johan. de auctoritate, jussu, licentia, & consensu Nostri Marchionis rata habemus, & grata, & in omnibus, & per omnia ex nostris motu, & voluntatibus spontaneis ratificamus, & confirmamus, veraque esse atteſtamur. Promittentes pro Nobis, & Nostris prædictis hæredibus, & Successoribus universis juramento fideque nostris, & sub nostrorum omnium expressa obligatione bonorum, eas, & ea perpetuo ratas, & gratas habere, & nunquam contrafacere, neque fieri permittere per quemcunque, etiam cum omni alia solemnitate, juris factique renuntiatione ad hæc necessaria pariter & cautella. In cujus rei testimonium has Litteras Nostras propriis manibus subscripsimus, & sigillis nostris duximus roborandas. Datum Casali, die octavo Mensis Aprilis, millesimo quadringentesimo trigesimo quinto. Ludovicus, ita est. Ideo Nos Johannes Jacobus Marchio antedictus propria manu subscripsimus, ita est. Ideo ego Johannes de Monteferrato sic signatum pro Copia.



Cum ejus Transumpto in pergamena scripto innumeris erroribus laborante sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam Copiam omnino conferre atteſtor. In quorum fidem Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. Hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 12. Septembris 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 13. Septembris 1720.

CCXXIV.

Vertrag Römischen Kaysers SIGISMUNDI, die zwischen Graff Reinhard zu Hanau / und der Stadt Franckfurt / wegen des Bornheimer Berg-Gerichts entstandene differentien betreffend. Geschehen am Freytag nach dem Auffarts-Tag Anno 1436 [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 6. Absatz. 4. pag. 37.] 1436. 27. Mai.

C'est-à-dire,

Accord Sententié par SIGISMOND *Empereur des Romains entre* REINHARD *Comte de Hanau, & la Ville de* FRANCFORT *touchant la Justice de* Bornheim *appellée communément* Berg-Gericht, *à Vienne le Vendredi après l'Ascension.* 1436.

WIr Sigismund / von GOttes Genaden Römischer Keyser / zu allen Zeitten Mehrer des Reichs / vnd zu Hungern / Behem / Dalmatien / Croatien / rc. König / bekennen vnd thun kundt offenbahr mit diesem Brieff allen den / die ihn sehen oder hören lesen / alß die Ersamen Rath vnd Statte zu Franckfurt vnsere vnd des Reichs lieben Getreuwen / mit dem Edlen Graff Reinhardten von Hanauw / vnsern vnd des Reichs lieben Getreuwen / in Spennen vnd Zwitrachten gewesen sein / als von des Bornheimer Berg-Gerichts wegen / alßdann die von Franckfurt meinen / daß er das zu weite von vns zu Lehen erworben habe / vnd auch vns mit Klag fürpracht haben / daß der von Hanaw durch solche weite Erwerbung sie vnnd ander Lutt in den neuntzehen Dörffern deß genannten Gerichts / anders vnd höher beschwere / dann daß von dem Reiche an die Herrschafft zu Hanaw in Pfandtschafftweise / vnd von Alters herkommen seye / vnd sonderlich / als die von Franckfurt meinen / der von Hanaw hab an dem Gericht solch Intrag gethan / daß ihr Richter nit hat sitzen mögen / als von Alter / wiewol sie doch deß Gerichts mit zu thun haben / item vnd wie er die Leut vber alt Herkommen vnnd Recht beschwere / mit Atzung / Notbete vnd andern vngewöhnlichen Diensten / vnd auch wie ihrem obersten Richter Eintrag geschehe / an Almenten vnd Gemeinden der ehgenannten Dörffer / wider die Rollen / vnnd auch wie des genannten von Hanaw Vogt gelt nehme von den Leuten deß Gerichts vmb daß / daß sie den gemeinen Alment vmb jr Notturfft willen verkauffen mögen / das man doch vmsonst thun soll. Item wie er denen von Franckfurt nit gonnen wol / daß sie in den genannten Gericht icht kauffen / noch an sich pringen mögen / es seye dann / daß sie dem von Hanauw geloben Beet / und Steuer darvon zu geben / das wider dann jr Freyheit sein / item auch / so were der von Hanauw den Leuten in den ehgenannte Dörffern zu reißen in Dinst der Christenheit vnd des Reichs vnd andern Sachen mit den von Franckfurt / wider der von Franckfurt alt Herkommen / vnd als die Parthey beidenthalben etlich mal vor vns gewesen sein / vnd wir zu letzt mit beider Parthey wille / die Sach an den Rath von Oppenheim zu verhören geweiset haben / in solcher maß / ob sie sie freundlich verrichten möchten / vnd ob sie des nit gethun möchten / daß sie dann alle Kundtschafft vnnd Verhörung /

ANNO 1436. hörung / vnnd beide Parthey wider für vnß zu rechtlichen Vßtrag weisen sollen / nach laut vnserer Commission darüber gegeben / vnnd alß nun die von Oppenheim dem nachgegangen sein / vnnd die freundliche Tedung nit geholffen hatt / vnd sie vnß alle Fürbringung vnnd Kundschafft vnder jrem Insiegel verschlossen zugesandt haben / vnnd auch beide Parthey mit für vnß kommen sein / also haben wir die Sach mit vnsern Räthen gewogen vnnd eigentlich verhöret / vnd ist vnser Meinung / vnnd leutern auch den Worten / daß solch Zwietracht vnd Vnwillen zwischen jn hingeleget werden / als hernach geschrieben steht / mit Nahmen / daß Graff Reinhardt von Hanauw und sein Erben geruhiglichen pleiben sollen bey solcher Lehenschafft des Gerichts Bornheimer Bergs mit seinen Zugehörungen Nutzen vnd Fallen / als das Rich von Alters daselbst gehabt hat / vnd daß den von Hanauw vormals verpfändt gewesen ist / vnd waß der Raht vnd Statt zu Franckfurt an vnd in dem Gericht Bornheimer Bergs Rechtens / Freyheit vnd Herkommens haben / vnd herbracht han / es sey mit jrem Richter / mit zu besetzen / das zu verbotten / oder anderst / was deß ist / daß sie auch darbey / vnd auch die Burger von Franckfurt bey jren Gütern vnd Rechten / von dem von Hanaw vnd seinen Erben vngedrangt vnd vnbeschwert pleiben sollen / vnd das die Zentgrafen vnd die zu dem Gericht gehören / geloben vnnd schweren / vnd daselb Gericht halten sollen / als von alters herkommen ist / vnd nit anders. Es soll auch der von Hanau die Leut und Gütter der ehrgenannten Dörffer zu keiner ander Neuwung / Steuer / Atzung / Bett oder Dinsten halten oder beschweren / dann wie es von dem Riche an die Herrschafft von Hanauw in Pfandtschafft weise vnnd von alters herkommen ist / vnd von der Rollen wegen / do sich beide Parthey vffziehen / darinnen vormals etliche Spenn vnd Artickel entscheiden sindt / wie mann die halten solle / wöllen wir das hinfüro auch also gehalten vnd gehandlet werd / vnd mit dem nachreisen soll es gehalten werden / alß es durch die Zentgrafen mit Recht erkannt / vnd von alters herkommen ist / vnd vmb all ander Zwitrecht / Punct vnd Artickel / die zwischen den obgenannten Partheyen / von des ehegen. Gerichtswegen weren / wöllen wir ihn bescheiden ein Kundtschafft verhörer / do beide Theil jr Kundschafft vnd alt Herkommen fürpringen sollen vnd mögen / wie es denn doselbst mit besser Kundtschafft erfunden wird / dabey soll es pleiben vnd gehalten werden / doch vnß vnd dem Reiche an vnsern Rechten vnschedlich. Mit Vrkundt dises Brieffs versigelt mit vnser Kayserlichen Maytt. Insiegel. Geben zu Wienn / nach Christus Geburt viertzenhundert vnd darnach in dem sechs vnd dreißigsten Jahr / am negsten Freytag nach dem heyligen Vffarts-Tag / vnser Reiche des Hungerischen ꝛc. im funfftzigsten / des Römischen in sechs vnd zwantzigsten / deß Behmischen in sechzehenden / vnd des Keyserthumbs in dritten Jaren.

CCXXV.

22. Juillet. **Kaysers Sigmunds Verbündtnüß den Städten in Böheim gegeben / daß sie nicht sollen getrungen werden / die ausgetriebene Geistliche wiederum in ihr Stift und Güter einzusetzen. Geben zu Iglau an Mariä Magdalenä-Tag. Anno 1436. seiner Königreich des Hungarischen im L. des Römischen in XXVI. und des Böhmischen im XVI. des Kayserthums aber im IV. Jahr.** [GOLDASTI **Reichs-Satzunge Theil** 2. pag. 143.]

C'est-à-dire,

Promesse de l'Empereur SIGISMOND *aux* Villes de Boheme, *portant qu'elles ne seront pas contraintes à recevoir chez elles, & à rétablir dans leurs Bénéfices les Prêtres & autres Ecclesiastiques qui en ont été chassez. Donné à Iglauw le jour de sainte Marie Magdeleine l'an* 1436. *de son Regne de Hongrie le* L. *du Romain le* XXVI. *du Bohemien le* XVI. *& de l'Empire le* IV.

WIR Sigismundus von GOttes Gnaden / Römischer Kayser / ꝛc. Nach deme wir alhier nach dieser Einigkeit / welche (GOtt den Allmächtigen Danck gesagt) zwischen den Gesandten unsers Königreichs Böheim / und den Legaten deß heiligen Concilii zu Basel getroffen / uns mit ihnen / gedachten Böhmischen Gesandten / anlangendt unsere Herrschung und Regiment / als der natürliche Erb und Landesherr verglichen / also haben uns daneben die Ersamen Gesandten auß den Stätten / Prag / und andern Stätten unsers jetzgemeldten Königreichs Boheim / angelanget und gebetten / daß wir unsern Willen drein geben wolten / damit alle diejenigen / Geistliche und Weltliche Personen / so zuvor in den Stätten wonhafft gewesen / und derselben (auß waserley Ursachen es auch geschehen /) biß auff Dato müssig gehen müssen / widerumb einzugehen / und sich ihrer Güter an zu nemen / wider ihren Willen keines Wegs bedrungen werden solten. Derentwegen wollen wir / auff daß hiedurch Fried und Einigkeit nicht getrennet werden möchte / in Ansehung ihrer Bitt darein gewilligt haben / und wollen nicht / daß obgedachte Stätte zu etwas / wie oben vermeldet / wider ihren Willen einicherley Weiß genötigt werden solten. ANNO 1436.

Dessen zu Urkundt haben wir unser Insiegel an diesen Brieff hengen lassen / dessen Datum Iglaw / Anno 1436. am Tage Mariä Magdalenä / unserer Konigreiche deß Hungarischen im funfftzigsten / deß Römischen im sechs und zwantzigsten / und deß Bohmischen im sechtzehenden / unsers Keyserthumbs aber im vierden Jahre / ꝛc.

CCXXVI.

Kaysers Sigismunds Constitution / daß die Wahl des Ertz-Bisschoffs zu Prag / und anderer Bischoffen den Ständen sub Utraque **frey stehen soll / und die Erwehlte allein von ihm confirmirt werden. Geben zu Iglau am Tag St. Apollinaris Anno** 1436. **unserer Reiche /** ut supra ꝛc. [GOLDASTI **Reichs-Satzunge Theil** 2. pag. 143.] 23. Juillet.

C'est-à-dire,

Constitution de l'Empereur SIGISMOND *qui accorde aux Etats* sub utraque *du Royaume* de Boheme, *la liberté d'élire l'Archevêque de Prague & les autres Evêques du Royaume, se reservant le Droit de les confirmer. Donné à Iglauw le jour de St. Apollinaire l'an* 1436.

WIR Sigismundus von GOttes Gnaden Römischer Keyser / ꝛc. Nach dem uns die Herrn / Ritterschafft / Adel und Stätte unsers Königreichs Böheim / angelangt und gebetten / daß wir ihnen unser Recht zu der Wahl eines Pragischen Ertzbischoffs verleihen wolten / Solches haben wir auff ihre Bitt / von wegen deß Landes Nutz und Frommen / gnädigst und gerne gethan / und unser Recht ihnen zu solcher Wahl gegeben / wie den unser ihnen hierüber gegebener Brieff in sich weitleufftiger helt und begreiffet. Als sie auch nun die Wahl verrichtet / und uns den Hochwürdigen M. Joannem von Rokyczan / neben zweyen Under Bischoffen vorgestelt / da haben wir uns solche Wahl wol gefallen lassen / und ihn zu einem Ertzbischoffen / beyneben den andern zweyen Suffraganen / angenommen / und hiemit in Krafft dieses unsers Brieffs annehmen / und mehrgedachte Wahl bestettigen thuen. Wollen auch bey seinen Lebetagen nach keinem andern trachten / sonder uns / wegen seiner Confirmation und Weyhung mit dem allerehrsten alles unsers Fleißes und in aller der Gestalt / wie es unser hierüber abgegebener Brieff in sich helt / bemühen. Datum Iglaw / Anno 1436. am Tage S. Apollinaris unser Reiche / ut supra, &c.

CCXXVII.

EUGENII *Papæ* IV. *Concessio facta* EDUARDO *Regi Portugalliæ & successoribus ejus, quod sibi sacram Regalem Unctionem in brachio & armo, solitaque insignia cum solennitatibus fieri consuetis,* à Bracharensi *Archiepiscopo impendi & exhiberi facere valeant. Datum Bononiæ* 10. *Kalendas Novembris anno* 1436. [Sur la Copie imprimée à Lisbonne en 1707. in 4. avec Permission & Privilege.] 23. Octobre.

EUGENIUS EPISCOPUS, Servus servorum Dei, Charissimo in Christo Filio Eduardo Portugalliæ, & Algarbiorum Regi Illustri salutem, & Apostolicam benedictionem. Sedes Apostolica in Throno suæ Majestatis existens universos Christianam Religionem profitentes paternâ Charitate conspicit, ac cum tempus postulat, omnibus se gratiosam, & benignam exhibet, præsertim personis sanguine, & dignitate Regia redimitis.

§. 1. Cum itaque, sicut iteratis vicibus ab Oratoribus tuæ Celsitudinis nuper nobis expositum extitit, tu Regiam dignitatem, cujus sublimitate præ-

ful-

ANNO 1436. fulges, exemplo nonnullorum Catholicorum Regum, pia devotione inductus, Sacra Unctione deliniri, & corroborari desideres, pro parte tua memorati Oratores nobis devote, & humiliter supplicarunt, ut Sacra Regalis Unctio in partibus corporis consuetis tibi, tuisque Successoribus Portugalliæ, & Algarbiorum Regibus, qui pro tempore fuerint, ab Archiepiscopo Bracharensi, etiam pro tempore existente perpetuis futuris temporibus exhiberi, & impendi possit, de benignitate Apostolica concedere dignaremur.

§. 2. Nos igitur vices Domini, licet immeriti, in terris gerentes, qui Samueli Prophetæ præcepit, ut eum, quem sibi indicaret, in Regem inungeret, ac per ipsius Domini vestigia, quantum humana fragilitas patitur, incedere volentes, tuamque Regiam Dignitatem virtutibus, & moribus Regiis, & magnitudine consilii, & fidei, & justitiæ integritate insignitam considerantes, ut ad Catholicæ Fidei, & Romanæ Ecclesiæ, & nostri status, & honoris, & personarum Ecclesiasticarum in tuis Regnis existentium defensionem indefessa, ac pervigili animi fortitudine, quæ præcipue per hujusmodi Unctionem designatur, & pacem Subditis procurandam, & justitiam ipsis administrandam eo ferventius inflammeris, quo a præfata Sede spiritualibus armis magis munitus, & roboratus fueris, habita super his cum Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, deliberatione matura, de dictorum Fratrum consilio, tuis insuper supplicationibus inclinati, tibi, tuisque Successoribus, ut vobis a dicto Archiepiscopo, dummodo Sedis præfatæ gratiam, & Communionem habeat, Sacram Regalem Unctionem in Brachio, & Armo, ac insignia solita cum solemnitatibus in talibus fieri consuetis in perpetuum impendi, & exhiberi facere valeatis.

§. 3. Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis non obstantibus quibuscunque, auctoritate Apostolica tenore præsentium indulgemus.

Nulli ergo omnino hominum, &c.

Datum Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ 1436. 10. Kal. Novembris, Pontificatus nostri anno 6.

CCXXVIII.

1437. 7. Août. *Lettres de* PHILIPPE *Duc de Bourgogne portant Délaissement & Transport du Comté d'Auxerre à* JEAN *de Bourgogne Comte d'Etampes son Neveu, pour la somme de 6000. livres de rente annuelle, qu'il avoit promis de lui donner & assigner en faveur de son Mariage. Données à l'Isle le 7. d'Août* 1437. [Simple Copie.]

PHILIPPES par la Grace de Dieu, Duc de Bourgongne, de Lothier, de Brabant, & de Lembourg: Comte de Flandres, d'Artois, & Bourgongne: Palatin de Henaut, de Hollande & Zelande, & de Namur: Marquis du Sainct Empire, Seigneur de Frize, de Salyns & de Malines: Savoir faisons à tous presens & advenir; que comme par vertu du Traicté de paix, & reunion conclute & faicte en nostre Ville d'Arras, entre Monseigneur le Roy & nous; mondit Seigneur, nous ayt entre autres choses transporté, & baillé à tousjours pour nous & nos hoirs legitimes procréez de nostre corps; & les hoirs de nos hoirs, soient masles ou femelles descendans en droicte ligne; en heritage perpetuel, la Cité & Comté d'Auxerre, avecques toutes ses appartenances quelsconques, tant en Justice, Dommaine, Fiefz, reliefz, patronnages d'Eglises, collations de Benefices, comme autrement; à la tenir de mondit Seigneur le Roy, & de la Couronne de France en foy & hommage, & en Pairrie de France; souz le ressort & Souveraineté du Roy, & de la Cour de Parlement sans moyen pareillement, & en telles franchises, droicts, & prerogatives, comme les autres Pairs de France. Item, & avec ce nous ayt esté transporté, & baillé par mondit Seigneur le Roy, & à celuy de nosdits hoirs auquel delaisserons apres nostre decez ladicte Comté d'Auxerre, tous les prouffits & emolumens quelsconqques qui escherront en ladicte Cité & Comté d'Auxerre; & en toutes les Villes, & Terres enclavees en iceluy Comté, qui ne sont pas de la Comté, soient à l'Eglise ou à autres; ou à cause des Droicts Royaux, en quelque maniere que ce soit, tant en regalles, confiscations, amendes & exploicts de Justice; le prouffit & emolument de la monnoye, comme autrement; pour en joyr par nous & nostredit hoir apres nous durant nos vies, & du survivant de nous tant seulement; en & par la maniere cy declaree. C'est assavoir, que à la nomination de nous, & de nostredit hoir apres nous, mondit Seigneur le Roy, commettra & ordonnera celuy qui sera Bailly d'Auxerre pour nous Juge Royal, & commis de par luy à congnoistre de tous cas Royaux, & autres choses, es metes de ladicte Comté d'Auxerre & des enclavemens d'icelle; aussi avant, & tout par la forme & maniere que l'ont faict, & accoustume de faire par-cy devant les Bailliz de Sens, & d'Auxerre; & lequel Bailly de Sens ne s'en entremettra aucunement durant la vie de nous, & de nostredit hoir; mais en laissera convenir le Bailly d'Auxerre, qui sera Juge commis de par mondit Seigneur le Roy à ce faire. Et semblablement, seront commis de par iceluy Monseigneur le Roy, à nostre nomination, & de nostredit hoir, tous autres Officiers necessaires pour l'exercice des droicts & cas Royaux en ladicte Comté d'Auxerre; tant Chastellains, Capitaines, Prevots, Sergens, comme Receveurs, & autres qui exerceront leurs Offices ou nom du Roy, au prouffit de nous, & de nostredit hoir apres nous, comme dit est. Item & en outre, nous a été transporté & baillé pour nous, & nostre dit hoir apres nous, tous les prouffits des Aydes: C'est assavoir des Greniers à sel, quatriéme de vins vendus à destail, impositions de toutes especes de tailles, foüages, & autres aydes & subventions quelsconques; qui ont ou auront cours, & qui sont ou seront imposez en ladicte Comté, Cité, & Election d'Auxerre, si avant que Election se estent en ladicte Cour, & ou pays d'Auxerrois, & es Villes enclavées en iceux: pour en joyr par nous, & nostredit hoir apres nous; & avoir le prouffit durant le cours de nos vies, & du survivant de nous tant seulement. Et à nous, & à iceluy nostredit hoir apres nous, appartiendra la nomination de tous les Officiers à ce necessaires; soient Eleuz, Clercs, Sergens, ou autres; & à mondit Seigneur le Roy, l'Institution, & commission comme dessus: Ainsi que ces choses & autres, sont plus à plain specifiées & contenues es Lettres de la paix, transports, & bailz devant dits. Et depuis, nous meuz de l'amour naturelle, que par prochaineté de lignage, & autrement, avions & avons à nostre treschér & tresamé Nepveu Jean de Bourgongne, Comté d'Estampes; & Seigneur de Dourdan: en faveur aussi, & accroissement de son Mariage, que avons faict traicter: & pour autres bonnes causes à ce nous mouvans; avons à iceluy Jean nostre Nepveu, pour nous, nos hoirs, successeurs, & ayans cause; donné pour luy, & ses hoirs à procreer de son corps, en loyal mariage; & les hoirs legitimes d'iceux descendans en directe ligne, la somme de six mil livres de rente revenue annuelle, c'est assavoir trois mil livres, à quarante groz de nostre monnoye de Flandres chacune livre; & les autres trois mil livres, à vingt sols Parisis monnoye Royal pour livre; que luy avons promis faire assigner en nos pays de Bourgongne, & de Flandres; ainsi que ce, & autres choses sont plus à plain declairées en nos autres Lettres patentes sur ce faictes, en date du vingt-quatriéme jour de Novembre, l'an mil quatre cens trente-cinq. Nous, desirans en ceste partie nous acquitter envers nostredit Nepveu dessus nommé, Jean de Bourgongne, Comte d'Estampes, & Seigneur de Dourdan, avons pour nous, nos hoirs, successeurs, & ayans cause, en, & pour l'acquit, assignation, & payement de nostredit don des six mille livres de revenu, dont devant mention est faicte, baillé, cedé, transporté, & delaissé, baillons, cedons, transportons, & delaissons, pour luy, & sesdits hoirs procreez de son corps, perpetuellement à tousjours, la Cité & Comté d'Auxerre; & toutes ses appartenances; avec tous les autres membres, parties, prouffits, droits, noblesses, & choses devant escrites, & designées; à nous par mondit Seigneur le Roy transportées, & baillées: Ensemble tout tel droit, cause, raison & action, que

ANNO 1437. que par le moyen dudit transport & bail, ou autrement en quelque maniere que ce soit, y avons, & nous y peut competer & appartenir; dont nous nous desvestissons, & dessaisissons; & à iceluy nostre Neveu en baillons le droict, possession, & saisine, par la tradition de cestes; pour luy, & sesdits hoirs: En suppliant par ces dictes presentes à mondit Seigneur le Roy; que nostre avantdict Neveu pour & ou lieu de nous, luy en plaise recevoir à foy & hommage; & luy en bailler les Lettres confirmatoires si mestier est. Moyennant, & pour lequel nostre present bail & transport, nous serons & demeurerons d'oresnavant envers nostredit Neveu, & ses ayans cause, quittes & deschargez de nostredit don desdictes six mil livres de revenue; & nous en rendra nos Lettres qu'il en a pour les casser, & chanceller comme acquittées: & en luy promettant, & à sesdits hoirs, pour nous, & nosdits hoirs; icelle Cité, Comté, & autres choses dessusdictes ainsi à luy par nous transportées, garentir envers & contre tous; & faire tout ce que en cas de garentie & d'eviction compette & appartient. Si donnons en Mandement par cesdictes mesmes, à tous Prelats, & personnes d'Eglise, Barons, Vassaux, Nobles, Communautez, Bourgeois, & Subjects, Justiciers & Officiers desdits Cité, Ville, Comté & Pays d'Auxerre, & d'Auxerrois, & des lieux enclavez comme dit est, que les feautez, hommaiges, recongnoissances, devoirs, & obeyssances, en quoy tenus nous estoient, rendent & facent d'oresnavant à nostre dit Neveu, comme à leur Seigneur sans moyen, & à luy, & à ses Officiers & Commis, obeyssent, & entendent par effect. Car pour ceste cause nous les delivrons, & absolvons, & les tenons quittes, absous, & dechargez d'iceux hommages, vasselages, feautez, obeyssances, services, & recongnoissances qu'ils nous doivent, comme à Seigneur desdits Comté, Cité, Pays & Lieux. Mandons en outre à noz amez & feaux les gens de nos Comptes à Dyon; à tous nos Baillis, Justiciers, Receveurs, & Officiers, leurs Lieutenans, & à chacun d'eux en droict soy; prions ceux de mondit Seigneur le Roy, ou ce peut regarder, que de nostre present transport, bail, & choses dessusdictes, & chacune d'icelles, facent, seuffrent, & laissent nostre devant dit Neveu, & sesdits hoirs, plainement & paisiblement joyr & user sans aucun destourbier ou empeschement: Car ainsi nous plaist qu'il soit faict: non obstant quelsconques Mandemens, ou Deffences à ce contraires. Et afin que ce soit chose ferme & stable à tousjours; Nous avons faict mettre nostre seel à cesdictes presentes: sauf en autres choses nostre droict, & l'autrui en toutes. Donné en la ville de l'Isle, le septiéme jour d'Aoust, l'an de Grace mil quatre cens trente sept. *Et in plica erat sic scriptum, & signatum:* Par Monseigneur le Duc: Vous l'Evesque de Tournay; les Sires de Croy, & de Crevecueur, Guy Guilbault Tresorier, & autres presens. Hiberty visa. *Colatio facta est.* Et au dessous est escript. *Extractum Registris Ordinationum Regiarum in Curia Parlamenti registratarum.* Signé, de Cerisay.

CCXXIX.

1438. **Verordnung Kaysers Alberti des II. des Land-Friedens halber/ so Anno 1438. zu Nürnberg aufgerichtet.** [LUNIG Teutsch. Reichs-Archiv. Partis Generalis Continuatio. pag. 53.]

C'est-à-dire,

Paix publique ordonnée à Nuremberg par l'Empereur ALBERT II.

WIr Albrecht von Gots Gnaden Romischer Kunig ꝛc. Embieten allen und yeglichen / Unsern und des heiligen Reichs Fürsten / Graven/ Fryen/ Herren/ Rittern / Knechten/ Stetten/ Merckten und Dörffern / und sunderlich allen und yglichen des heiligen Richs Undertanen Unser Gnad und alles Gut.

Sit demmal wir von Miltegkeit des Allmechtigen Gots zu Unser hohen Kuniglichen Gewalt und Macht geordnet und gesazt sind / ist es wohl billich / daß wir Unser Pflicht völlicklichen erstrecken und gegen menglich in dem Heil. Rich gesessen und wohnhafft erschinen laßent. Und wie möchten wir das yemer mit beßern wegen getun und vollbringen / den durch gnade und Frieden / der allermenglich in dem heiligen Riche yezunt nothdurfft und nutze ist / behalten / schüren und schirmen. Darum mit gutem Rate unser und des Heil. Richs Kurfürsten / ander Fürsten / Geistlicher und Weltlicher / Graven / Herren / Fryen / Ritter / Knechte und Stette / die wir darumb insonderheit verbott und geheischen haben / und von Römischer / Küniglicher Crafft / Macht und Gewalt / setzen und wollent wir / daß ein yglicher in Unserm und dem heiligen Riche gesessen / und wonhafft / geistlich und weltlich / welichs Stats / Würdigkeit oder Wesens die sint / nyeman ußgenommen / sicher sint / Frieden und Gemache haben / und alle Vehde zurücke stellen und gantz abtun sollent / uf recht oder redlichen Ußtrag. ANNO 1438.

Es sollent auch sollich Ursache und Ansprach darumb man vormahls zu Vehden kommen ist / oder were / ußgetragen werden / mit Rechte und nit mit der Vehde: und umb des willen / daß fürbaß ein yglicher gewissen möge / wie er von sin Ansprach wegen zu rechte möge komen: Setzen und wollen wir: Wer es / ob ein Fürst zu einem andern Fürsten / so umb geistlich oder weltlich / zu sprechen hette / oder gewinne / umb was Sachen das wer / so sollent beede Fürsten / sollich Jre Spenne / durch sich / oder Jhre Fründe / zu gelegen Tagen komen / an ein Stat / die den beeden Fürsten gefüglich und gelegen ist: und möchten sie sich sollicher Jhrer Spenne früntlich nicht vereinen / so sollent sie sich der zu Ußtrag kommen / uf eine Zale Jr beder Rete / die nicht Sachewalter sint / mit eim glichen Zusatze und uf einen gemeinen / deß sie dann beedersit überkommen und eins werden. Wer aber / daß beed Herren / durch sich oder Jre Rete / eins gemeinen sich nit vereinen und überkommen möchten; So sollent sie beedersit das an Uns bringen / daß wir sollich Sache selbs verhören und mit Rechte entscheiden oder Jnen einen glichen gemeinen in den Sachen gebent / und wen wir Jnen also zu eim Gemeinen gebent / zu dem sollent sie Jr Rete zu bedersit setzen und sich mit Rechte entscheiden lassen / also / daß ein sollichs mit Rechte nit verzogen werde.

Item / wer / ob ein Grave / Frye / Ritter oder Knechte / eine Statt gemeinlich / oder ein Burg insunderheit mit eim Fürsten zu schaffen hette / oder gewynne / wer das umb Schulden / oder umb einen schlechten Spruch / nicht antreffend Leben / Herrlichkeit / Fryheit / Ehre / Lib / oder ligend Gut: So soll sich der Clager von demselben Fürsten an rechte vor sinen erbaren Reten bringen laßen / die dem Cleger unvordechtiglich sint; Es soll auch der Herre ungevorlich sollich sine Rete darzu vermögen und schicken / und dem Cleger unvorzögelich in eim Vierteils Jors / nachdem er das vordert und begert / des Rechten stat tun und widerfaren lassen / on alle Geverde.

Wer aber der Zuspruch umb Erbe und Eigin / so sölle sollich Sache mit Rechte ußgetragen werden / in den Gerichten / da sollich Erben und Eigenthum gelegen sint / da auch der Herre / deß dasselb Gericht ist / dem Cleger des Rechten fürderlich beholffen sin und gan lassen soll.

Wer aber sollich Ansprach umb Lehen / oder Herrlichkeit / so soll der Ußtrag sin / vor dem Lehenherrn / von dem sollich Lehen oder Herrlichkeit herkommen were / one Geverde. Item deßglich / wer es / ob ein Fürst mit einem Graven / Fryen / Ritter oder Knecht / zu schaffen hette / oder gewynn. Wer die Vorderung umb Sprüche oder Schulden alß vorgeschrieben stot / so soll der Grave / Frye / Ritter oder Knecht / dem Fürsten des Rechten gehorsam sin / vor sinem Herren und sinen Reten / des Man / Rot oder Diener er ist / ungevorlich.

Wer aber die Vorderung umb Erb / Eigen oder Lehen / so soll es damit gehalten werden / alß in dem nechsten Artickel begriffen ist one Geverde.

Item: wer es / ob Grave / Fry / Ritter oder Knecht / oder ein gemein Mann / in wellicher Herrschafft die gesessen sint / von Jr selbs / oder der Jren wegen mit einander zu schaffen hetten / oder gewynneten / darumb sie sich nicht gütlich vereinen und vertragen möchten: So sollen sie sich underston eins gemeinen / mit eim gleichen Zusatz zu vereinen. Möchte des aber nit gesin / so soll sich doch ein yglicher und besunder der Cleger / gegen dem der angesprochen wirt / mit Rechte gnugen lassen / vor dem Herren / des Rot und Diener der angeklaget wird / ohne Geverde.

Weren aber Zusprüche / umb Erben / Eigen oder Lehen / das soll ußgetragen werden / in masse vorgeschrieben stet / ungevorlich. Item: wer es / ob ein Fürst / Grave / Fry-Herre / Ritter oder Knechte / mit einer Richs-Statt Vorderung und Ansprach hette / oder gewynn / so sollent sie / durch sich selbs oder Jhre Rete und Freunde zu gelegen Tage kommen / an ein Malstatt / die Jnen dan von beeden Siten gefüglich und gelegen ist: daselbs sie es dann versuchen sollent / ob sollich Spenn gütlich hingeleit und ubertragen werden mögent. Möchte das nit gesin / so sollen sie bedersit ein Zal Jrer Rete oder Freunden / nemlich vier oder darunder / so vil sie wöllent / und nicht darüber / mit eim glichen Zusatz / die nicht Sachwalter sint / darzu geben / af einen gemeinen deß sie sich bedersit vereinen sollen. Möchten sie sich aber keines gemeinen vereinen / so sollen sie das bedersit auch an Uns bringen / die Vorderung und Ansprach zu verhören / und mit Rechte zu entscheiden; oder Jnen einen glichen gemeinen zugeben: und wen wir Jnen also zu eim gemeinen gebent / zu dem sollent sie Jre Ret oder Freunde bedersit sezen / yglich Teyl drey und nicht darüber / und dem nachkommen / als vorgeschrieben stet.

Wer es aber / ob ein Fürst / Grave / Fry / Ritter oder Knecht /

ANNO 1438.

Knecht / zu eim Burger in einer Stat / oder die in Jren Dörffern / oder Gerichten gesessen werent / zu sprechen hätten / oder gewynnen / um Schulden oder Spruche ; der soll durch sich / oder sinen Gewalt / demselben Bürger nachvolgen für Bürgermeister und Rat derselben Stat / die Jm auch unverzogentlich des Rechten helffen vnd widerfahren lassen söllent / one Geverde. Wer es aber umb Erb / Eigen oder Lehen / darmit sol es gehalten werden / als vorgeschriben stet.

Item : hette yeman zu einem Burger oder Gebur in Steten / Mercketen oder Dörffern / wo die gesessen sint / Ansprach oder Vorderung / da sol sich der Cleger / gegen dem / den er anspricht / mit Rechte gnügen lassen / in dem Gerichte / da der Angesprochene gesessen ist / oder vor sinem Herren / dem er von Rechts wegen zu versprechen stet / oder da die Güter / die da angeclaget werden / gelegen sint / ungeverlich.

Item / der oder die Jhene / die zu Ußtrag oder Rechte kommen solten / sollent ein ungevörlich gut Geleit haben zu dem Rechten oder an die Stett / da der Ußtrag sin solt / und wieder von dannen zu kommen / von allen denjhenen / die das zu schicken haben / on Intrag und on alle Geverde.

Und den / daß diese gegenwertige unser Ordnung und Meynung genzlich vollefürt / und daby auch die gesprochene Recht / von uns oder unser Erben gericht / oder anders wo / wie dann davon auch oben und nach geschrieben stat / dest steteclicher und vöstlicher gehanthabent werden mögedt ; angesehen / daß wir zu Ziten durch groß mercklich anliegende Sache / und zu Ziten / daß sich gebüren würde / uns an den Enden darumb zu suchen / die zu wit / oder zu verr / abentürlich und unbeqvemlich sin möchte / darzu selber / oder in eigner Person nicht getun künten oder möchten : So haben wir die Lant unsers Richs / ußgenommen unser Crone zu Beheim / und was dazu gehört / und unser Vettern von Osterreiche / in vier Teyl und Kreisse gesundert und geteilet / und yegliche Teyle einen Hauptmann mit Namen einen unser Fürsten zu einem Handhaber gesetzt und geben.

Und das sint dis die Kreiße und Teyle / mit jren Begriffen / als hernach volgt und geschrieben stot.

Der Erste. Der Marggrav von Brandenburg und Burggraff zu Nüremberg.

Der Erz-Bischoff zu Salzburg.
Alle Fürsten zu Peyern.
Die Bischöffe von Bamberg.
Würzburg.
Einstet.
Regenspurg und
Paßau.
Mit den Stetten /
Regenspurg.
Nüremberg.
Wißenburg.
Rotenburg.
Winßheim.

Mit allen Grafen / Herren / Ritter / Knechten / Stetten und allen den Jren / die in ihrem Begriff gelegen sint / geistlich und weltlich / niemand ußgesondert. Und deß Kreiß sol ein Hauptman sin der Hochgebohrne unser lieber Oheim - -

Item / der ander Kreiß sol sin die Erz-Bischöve
zu Mentz.
zu Trier.
Der Pfaltz-Grave by Rin.
Hertzog Ott und Steffen von Peyern.
Apt von Sulden (Fulden.)
Der Landgraff zu Hessen.
Der Marggraff zu Baden.
Die Bischove von Worms.
Basel.
Straßburg
Spir / und
Costentz.
Der von Würtemberg.
Die Ritterschafft Sanct Jergen Schilts
Mit den Richs-Steten /
Trier.
Wurmß.
Stroßburg.
Spir.
Augspurg.
Ulm / mit allen andern
Richs-Steten in Schwaben.

Die Land-Vogtey und ganz Elsaß mit allen andern Jren Graven / Herren / Rittern / Knechten / und allen Jren angehörigen Stetten / Dörffern / Mercktten / und Gebieten. Und deß Kreiß sol ein Hauptman sin —— —— ——

Item / der dritte Kreyß sol sin der Ertz-Bischoff zu Cöllen / mit den Bischöven
Utracht und
Lütich.
Badenborn und
Münster.
Die Hertzogen von
Berge /
Cleve /
Gulch und
Gelre / mit den
Richs-Steten Cöln /
Auch / mit dem
Fürstenthum Brabant /
Hollant /

Mit allen Steten / dorin begriffen / Jren Graven / Herren / Rittern / Knechten / Stetten rc. Mercktten und Dörffern.

Und des Kreis soll ein Hauptman sin.

Item : der Vierdte Kreyß sol begrifen die Herzogen von Saßen.

Die Erz-Bischofe von Magdeburg und Bremen.
Die Bischöve von Morßpurg.
Nürenburg. (Naümburg)
Mißen.
Hildeßheim.
Halterstat.
Brandenburg.
Hackelburg. (Havelburg.)
Alle Hertzogen von Brunenswig.
Die Lantgraven von Düringen.

Mit allen andern Bistumern / Graven / Herren / Fryen / Rittern / Knechten / Richs-Steten / und allen andern Stetten / Mercktten / und Dörffern / in solichem Jrem Begriff beßloßen / die in die obere Kreiße nicht gehörent.

Und deß Kreises sol ein Hauptmann und Handhaber sin.

Setzen / ordnen und wollen ernstlich und vesticlich gehabt haben / by Unsern Hulden / daß ein yeglicher Hauptmann in sinem Kreyße / diese Friden-Ordnung / geurteilet und gesprochen Recht / hanthaben / schüren / schützen / schirmen und alles das thun sol / mit den Jhenen / die Jm zu bescheiden sint / das vor und nach geschrieben stet.

Wir gebieten auch ernstlich und vesticlich allen unsern und des Heil. Richs Kurfürsten / Fürsten / Geistlich und Weltlich / Graven / Herren / Gesellenschafften / Rittern / Knechten und Stetten in dutschen Landen / daß jr alle / und ein yglicher besunder jr Gericht und Recht / die sie hant in jren Landen / Slossen / Stetten und Gebieten / ufrichteclich und redlich halten und schaffen gehalten / und mit keinen gevorden verzogen werden.

Und würde auch yeman in sollichen Gerichten beswert / der mag sich beruffen / an den nehsten Ober-Richter desselben Gerichts / wer aber / daß anders kein Ober-Richter wer / dann wit / der mag sich alsdann an den Hauptmann beruffen / den wir in dem Kreiße / als obgeschrieben steet / geordnet und gesezet haben / der alsdann / nach Gelegenheit der Beruffung / Recht geben und tun sol / an Unser stat.

Weres es auch / daß sich yemants / was Stats / Würdigkeit oder Wesens der were / sich wider sollich Ordnung und rechtlichen Spruch / die in Crafft dieser unser Ordnung gesprochen würden / sezen und dem nit nachkomen / oder gehorsam sin wolt / in Massen vorgeschriben stot / den oder die soll der Herr / under dem der oder die wohnhafft und gesessen sint / noch dehein ander Herr und Statt nit zu Dienst / oder sust ufnemen / noch jn jres Landes Slossen / Stetten oder Gepiet gönnen / sie enthalten / husen oder hosen / noch in dehainerley Zulegung tun / mit Hülff / Rat oder Getat / durch sich selbes / oder yemand anders / von jren wegen / in kein Wise / sunder sie sollent die Ungehorsamen darzu halten / wisen und och zwingen / nach allem jrem Vermögen / daß sie sollichen Ußträgen / Ordnungen und gesprochenen Rechten gehorsam seint / und würden soliche Ungehorsamen rünnig / so sollent sie an keinen Enden / weder bey Fursten / Graven / Herren / Fryen / Rittern oder Stetten / deheinen Frieden / noch Geleit haben : sunder der Cleger sol Macht haben / durch sich / oder ander von sinen wegen / zu dem oder jenen Ungehorsamen und Flüchtigen zu griffen und nachzuvolgen ; und die on alle Gericht und Recht anfallen / und mit dem oder den gefaren und tun / als jm dann über jn oder sie mit Recht erkant ist und würt / die man jm auch in allen Stetten und Enden / zu einer yglichen Zit / in vorgeschribener massen / oder an des Ungehorsamen Gütern / ob die vorhants werent / sol folgen lassen / one Verzog und alle Geverde.

Und wer der were / der sich dawider sezen würde / von Fürsten / Herren / Rittern / Knechten / Gemeinschafft oder Statt / Mercket oder Dörffer / der sol / als einer / der mit einem Ungehorsamen Gemeinschafft hat / in unser und des Heil. Richs Achte sin / und dafür gehalten werden / von allermeniglich / one Straffung und one Geverde.

Und darumb / daß dem in allen Dingen desto ufrichtiger nachgangen werde : So wollent wir unser Ober-Gerichte mit wisen / verständigen / fürsichtigen Rittern und Gelehrten bestellen / gehalten / jedem Recht geben und zu tun nach gemeinen Rechten / guter Gewohnheit und anders / mit notdürfftiger Erfolgung / und wie sich des gebürt.

Und darauf / so wollent / setzen und ordnen wir / daß alle Vehde / wie vorgeschrieben stat / abgetan werden / und daß allermenglich diesen unsern geordneten Friden halten / fürter einer den andern / beede geistlichs und weltlichs Stats / und sunderlich unherfordert / one göttlich und ufrichtis Gericht und Recht nit angriffen / rauben / pfenden oder anders beschadigen solle / uf des Heiligen Richs Strasse / zu Wasser / zu Lande oder an einicherley andern Stetten oder Enden / dann die in des Hiligen Richs Achte / oder erfolget weren / der masse / als vorgeschriben stet. Und welcher den andern dorüber vehden / rauben oder in einicherley Weiß beschädigen würde / welichs Stats / oder Wesens der wer / nieman ußgenommen / derselbe sol um

ANNO 1438. solich genommen Habe ein vierfeltis wider Kerunge tun / Erloß / Rechtloß und Friedloß / und über ander Peene / in des Heiligen Richs Achte und Ungnade sin / von nieman gehuset / geschutzet / geschüret / vertedinget oder gehalten / oder mit einicherley Zulegung oder Fürderung erqvickt werden / by allen obgeschribenen Penen.

Und wann wir in Unserm Gemüte gewegen und gemerckt haben / daß von unsern Vorfaren / Römischen Keisern und Königen etwievil Friheit und Privilegia ußgegeben sint / und wo die wider diese unser Ordnung und gebürlich gerichte und Rechte sint / oder werent / nit Krafft oder Macht haben / oder Irren sollent / sunder solich Unser Ordnung sol an das by iren Crefften und Mechten bliben genzlich / und on alle Geverde. Fügete es sich auch / daß yemane dieser Unser Ordnung ungehorsam sin / und sich mit sinen Schloßen / Vösten oder Stetten / dawider setzen / und sich deß mit sollicher / oder ander Gewalt ufhalten wolt. So wollent und gepiethen wir einem ieglichen Hauptmann deß Kreißes / darinne der Ungehorsam geseßen wer / einer oder mehr / daß sich derselbe Hauptmann mit allen den Jhenen Fürsten Geistlich und Weltlichen / Graven / Herren / Fryen / Ritter / Knechten und Stetten / die in den obgenanten Kreißen begriffen sint / und mit gantzer Gewalt stellen / einen iglichen ufzusetzen nach siner Gelegenheit / und mit den darzu gedenckent tun / und dannen nit lassen sollent / der Ungehorsame einer oder mer sy dann vor zu Gehorsamen bracht und gemacht / als sich das nach Gelegenheit der Sachen heischet und gebürt.

Es sol auch der / oder die / allewile er oder sie in sollicher Ungehorsamen verhertet bliben / in Unser und des Heil. Richs Unfriden und Ungnaden sin / von niemant kein Geleit haben / sunder an Lib und Gut an allen Enden und Stetten / über allen und yglichs des Richs Unterthanen verfallen und yglichs des Richs Unterthanen verfallen und verachtet sin / als wer er vor Uns / oder Unserm Ober-Gericht / erreichet / erfolget und erlangt.

Es soll und mag auch der vorgenant Hauptmann des Kreißes / do der Ungehorsam beseßen ist / wo er mit den ihenen / die in sinem Kreiße / wie vorgeschriben stat / nit starck und mechtig gnug wer / den Hauptmann des andern Kreisses / einer oder mer / anruffen / mit gantzer Macht zu raten und bistendig zu sin; dem dann der angeruffene also tun / volgen / bistendig helffen und roten sol / wie vorgeschrieben stot / als lieb dem sy Unser Gnad zu behalten / und die hernach geschriben Pene zu vormiden.

Wir gebent auch demselben Hauptmann gantze Gewalt und Macht / möchte er sollich Ungehorsomen / oder mer / nit zu Rechte oder Gehorsam bringen / durch sollich oder ander wegen / unß anzuruesen inne bestendi zu sin / wider den oder dieselben zu raten und zu helffen / das sollent und wollent wir auch / wann wir deß also ersucht werden / durch Geschrifft / oder müntlich / zu Stund und one verzogen tun / mit allen und yglichen andern Unsern und des Richs Kurfürsten / Fürsten / Graven / Herren / Ritter / Knechten und Stetten / mit gantzer Macht / und anders / wie das ein Nothdurfft würt / und dannen in dehein Wise ablaßen / es sy dann alles das gescheen / mit den Ungehorsamen / das notdurfft billich oder recht ist / und darinn nit ansehen Fruntschafft / oder andere einicherley intreglich Sachen unverzogen und one alle Geverde.

Und ob yeman also umb Hülff oder Bistandt angeruffen / und unß oder dem Hauptmann nemlich in seinem Kreiße darzu nit tun / helffen oder raten wolt nach siner Gelegenheit / der oder dieselben sollent in Unser swer Ungnad und des Heil. Richs Acht auch verfallen / und alles des schuldig sin / das der Ungehorsam schuldig wer: Zu dem sollen wir auch / wie des ein Notturfft würde / fürter und mer tun und gedencken wolten / daß solich Widerwertigkeit abgeton und uffrichtig gehorsam gehalten würde.

Und umb des willen / daß sich nieman mit Unwissenheit wider diese Unser Ordnung gesetze behelffen möge / so ermanen wir alle und yglich Prälaten / Vorweser und Fürseher der Pfarr-Kirchen / als wit als Unser Rich ist / und gebieten das auch allen und yeglichen unser und des Richs Stetten ernstlich und vestichlich / by Vermidung Unser sweren Ungnaden; daß Jr uf alle Quatemper und nemlichen uf den Fritag in der Quatemper, oder Goldfasten / alle Jar Jerlich / in Gegenwertickeit Jrer Pfarr-Leut / und des gemeinen Volcks / sollich Unser geschrieben Ordenung offentlich von Wort zu Wort verkunden laßen: So kan und mag sich ein yglicher darnach gerichten / Unsers Fridts / als billich ist / geniessen / und dadurch wider die Ungehorsamen dest williclicher tun / und gefaren in Wise und Form / oben geschrieben.

CCXXX.

1439. 1. Decembre. **Vertrag zwischen Hertzog FRIDRICH von Oesterreich / nach abgang Kaysers ALBERTI des Zweyten / Hertzogen von Oesterreich / mit den Ständen mehrgemeldter Provintz unter und ob der Ennß / auf dem Landtag zu Wien geschlossen / wodurch mehrgemeldte Stände / falß Kayser ALBRECHT nach dem Todt ein sohn solte gebohren werden / gesagtem Hertzog / als dem Eltern / und näheren des Hauses / die Vormundschafft und Administration des Landes mit gewissen Bedingnüssen austragen. Selbige bestehen in dem vornehmlich / daß Er Hertzog Vormundschafft und Administration nur biß zum vollständigen Alter des nach des Vaders Todt gebohrnen / und nicht länger / und doch allzeit noch mit Einrathen der Ständen führen solle; welches Er alles zu halten verspricht / sie Stände loßsprechend von ihrem Eyd / die sie Jhm der Vormundschafft wegen leisten werden / falß Er die Administration und Vormundschaft nach vollständigem Alter des nach des Vaters Todt gebohrnen nicht wolte fahren lassen; Im fall aber ein Tochter solte gebohren werden / verheisset er vor sich / seinen Bruder ALBRECHT, und Hertzog Sigmund seinen Vetter / in den Erblichen Rechten der Hertzogen von Oesterreich zu stehen / und die Erbschafft nicht anders anzutreten / als des Hauses Oesterreich Freyheit und altes Herkommen außweißt. Geben zu Berchtoldorff am Erichtag nach St. Anhreas Tag Anno 1439. Nebst einem Vidimus Martini des Abten zu den Schotten. Geben Wien am Samstag nach St. Ulrichs-Tag. 1452.** ANNO 1439.

[Richardi STRENII Erklährungen deren Land-Hand-Vesten / Freyheiten / Gerechtigkeiten / und Brieflichen Urkunden einer Ehrsamen Landschaft des Ertz-Hertzogthums Oesterreich 2. Buch MS.]

C'est-à-dire,

Convention faite & passée entre FREDERIC *Duc d'Autriche & les Etats du Païs au dessus & au dessous de l'Ens, assemblez pour cet effet en Diète à Vienne, après la mort d'*ALBERT II. *leur Duc & Empereur, dont la veuve étoit demeurée enceinte. Les Etats y remettent l'Administration du Gouvernement audit Duc* FREDERIC, *comme à l'Aîné de la Maison, & le plus proche à succeder en cas d'ouverture; comme aussi la Tutelle du Prince dont on espere la naissance, pour l'exercer par le conseil des Estats jusques à ce qu'il ait ateint l'âge de majorité & non au delà; ce que le Duc promet, avec déclaration, que des à present, comme pour lors, il les dégage de tout serment de fidelité à l'égard, de l'Administration, au cas que ce terme venu, il refusât de s'en demettre. Il promet aussi tant pour lui que pour son Frere,* ALBERT, *& son Cousin* SIGISMOND, *que si l'Imperatrice accouche d'une fille, il maintiendra le droit héréditaire de la Maison d'Autriche en son entier, & ne prendra la succession que sur le pied des anciennes Coutumes de ladite Maison. Fait à Vienne le Mardi, après la Fête de St. André* 1439. *Avec la* Vidimus *de* MARTIN *Abbé de la Schotte, en date du Samedi après la Fête de S. Ulrich.* 1452.

WIr Friedrich von Gottes Genaden Hertzog zu Oesterreich / zu Steyr / zu Kerndten und zu Krain / Graff zu Tyrol / bekennen und thuen kund öffentlich mit dem Brief allen denen er fürkombt / also die Ehrwurdigen Unser liebe Freundt Herr Nicodem Bischoff zu Passau / alle Prälaten / Graven / Herrn / Ritter / Knechte / an statt Ihr selbs und der gantzen Landschafft in Oesterreich niderhalb und ob der Enß jetzund als zu St. Martenstag nechstvergangen zu Wien in ainer gemainen sammung beyeinander gewesen sind und weiland des Allerdurchleuchtigsten Fürsten unsers Genedigsten Lieben Herrn und Vetter Koning Albrechts Römischen zu Hungern und Böheimb Konings und Herzogen zu Oesterreich Löblicher Gedächtnüß Geschäffte so Er an seinen letzten Zeiten hat gethan / und von Hungern gen Wien gesandt hat / auch unser und

des

ANNO 1439.

des Hochgebohrnen Fürsten unsers Lieben Bruders Hertzog Albrechten auch Herzogen und Herrn der obgenanndten Landschafft und Werbung die sie anbracht haben/ in gemainer sammung gehört/ gewegt/ und etlich auß den vier Parteyen des Landts und Fürstenthumbs Oesterreich underhalb ob der Enß darzu benennt und gebetten habent/ uber all jeß gemeldte sachen zu sitzen und solch Geschäfft und Botschafft zu weg auch die Freyheit des Hauß und Fürstenthumbs Oesterreich und die Brieff die Weiland unser Vordern die Fürsten von Oesterich/ den allen Gott gnädig sey/ für sich zu nemen/ und eigentlich zu besichtigen/ die das also mit ganzen Treuen und Vleiß gethan und sich miteinander underredt habent in solcher Mainung und Beschaidenhait als hienach begriffen ist; Vor Erst als sie gehört habent unsers vorgenannten Gnädigen Herrn und Vettern seelig. König Albrechts Geschäfft/ das in ainem stuck inhaltend/ ob unsere besondere Liebe Frau und Muemb die Königin Ihrer Geburt jezo ain sohn geberet/ wie in welcher Maß und wo der solt gehalten und gezogen werden/ wie auch seine Königreich und Land mit den Landleuten solt geregirt werden nach Rath derselben Unser Lieben Frauen und Muemben der Königin und des Eltern von Oesterreich; sie habend auch für sich genommen die gemeldten Freyhait deß Hauß und der Fürsten von Oesterreich darzu die Thail=Brieff und Ordnung=Brieff/ wie es zwischen Unser Unsern Erben und Land=Leuthen mit Regierung verhabschafft/ und ind in anderwegen bleiben und gehalten soll werden/ darzu wir den Verzeich Brief von Weiland dem Hochgebornen Fürsten unsern Lieben Vettern und Unsern Lieben Herrn und Vetter seeliger Gedächnuß Herzog Leopolden/ Herzog Ernsten und Herzog Friederichen Gebrüdern Herzogen zu Oesterreich außgangen/ der da inhaltet/ daß sie sich des Landes zu Oesterreich underhalb und ob der Enß mit allen Zugehörungen/ nichts außgenommen/ alß das die Thail-Brief außwisent/ gegen Weiland dem Hochgebohrnen Fürsten Herzogen Albrechten seelig. des vorgenennten unsers Gnädigen Herrn und Vettern Königs Albrechts Vatter und gegen allen seinen Erben das Söhn seind/ gänzlich verzügen und Fürzicht gethan; Es wär dann daß sie abgiengen ohn Erben das Söhn wären/ so soll dasselb Fürstenthumb Oesterreich niederhalb und ob der Ens auf die vorgenannten Brüder und ihre Erben/ das Söhn wären/ erben und gefallen. Si habend auch gewegen die mercklichen anstöß die das Land hat mit krieg von Böhemb und von Mehren/ die sich viellicht mehren möchten/ dardurch nottürfftig sey/ daß das Land in der Zeit/ unß Unser obgenante Frau und Muemb die konigin nit gebähret hätte/ mit ainem Verweser und Vorgeher fürgesehen werde nach den merklichen Geschäfften darinn das Land jezund steht/ darzu das Land/ Leuth und Guth bedarff/ und darauf mit willen und Wohlgefallen der gantzen Landschaft von solchen anliegenden Nottürften und sonderlich von Unserer Erblichen Gerechtigkeit wegen die Geburt Unserer Ehegenanten Frauen und Muemben der Königin ob sie jeß ainen Söhn gebären würdet/ deß zu dem Allmächtigen Gott zu hoffen ist/ damit man jedwedern Thail dester baß gethan müge nach schülden und Notturfften Uns als dem Eltisten Fürsten von Oesterreich/ unß daß dieselb Unser Frau und Muemb die Köningin jezund gebärt zu ainem Verweser des Landts Oesterreich underhalb und ob der Enß aufgenommen habend/ doch in solcher Ordnung und Beschaidenhait als hienach aigentlich begriffen ist. Deß Ersten ob Unser jeztgenannte Frau und Muemb die Königin dißmahls ainen Sohn gebährt/ daß wir den/ so Er zu seinen bescheidenen Jahren kombt/ darüber nit verrer noch länger inhaben/ sonder Ihme deß Landts Oesterreich inderhalb und ob der Enß mit allem dem so darzu gehört/ nach Außweißung der Thail=Brieff auch der Vormundschafft/ des Heiligthumbs/ der Brief/ Silbergeschier/ Clainodt und Gezeug dann unverzogenlich ohne alle Weigerung und Wiederredt abtretten und einantwortten sollen. Item alles Heiligthumb gefast ungefaßt/ Brief/ Silbergeschier/ Clainot und Gezeug/ was deß vorhanden ist/ sollen besichtigt/ Regisier gemacht und die Sagerer/ Gewölbe und Gemach widerumb versperrt/ verpetschafft und vermacht werden/ damit das unverrukt beiainander bleibe/ und wenn das also beschaut wird/ sollen wir ain Paar der Schlüssel haben und das ander Paar soll die Landschaft in Oesterreich haben. Item daß wir nach der Land=Leut Rathe der Vier Parthehen Prälaten/ Herrn/ Ritter/ Knechte und Städt des Fürstenhumbs zu Oesterreich niderhalb und ob Ens/ die wir darzu nemen sollen all Sachen des Lands auch alles Innemen und Außgeben/ aller Nuß und Schadt desselben Landts zu Oesterreich under und ob der Enß handlen/ und auch die Pfleg=Gericht und Aembter mit Land=Leuthen im Land gesessen besezen und entsetzen sollen/ wie sich dann das all wegen nach Notturfft gebüren wirdt ungeferlich; Beschähe aber daß Uns und dem Haus von Oesterreich icht Notturfft würde/ von welcherley Sachen/ daß wir Brief oder Regisier aus dem Sagerer zu haben/ daß Uns die zu solchen Notturfften/ mit wissen und willen derselben die wir aus der Landschaft werden nemen/ sollen geantwort werden/ und so wir dann die genüzt haben/ sollen wir dieselbe Brief oder Regisier in dem Sagerer antwortten und die verpettschafften und vermachen lassen in der Maßen als vor: Item daß uns in der Zeit unß unser vorgenante Frau und Muemb die Königin nicht gebäret hat/ von den Landen zu Oesterreich niederhalb und ob der Enß Geistlichen und Weltlichen/ auch mit der Herrschaft zu Neuburg auf dem Inn keine Erbliche Huldigung gethan werde/ doch daß sie uns als ainem Verweser des Landes/ zu des Landes Nottürften hulflich und fürderlich seind/ als sie das schuldig seindt/ Item daß wir alle Bischoven/ Prälaten/ Pfaffen/ Herrn/ Ritter/ Knecht/ Stätt und all Inwonner des Landts bey Ihren Freyhaitten und Gnaden genediglich halten/ und die nicht verre beschweren noch dringen/ Und das auch wir des Landes Recht und der Stätt Rechten beschirmen und fürdern daß die ihren Fürgang haben/ damit Niemand weder Gaistlich noch Weltlich/ Reich noch Arm wieder Lands Recht und der Stätt Rechten nit beschweret werden in kain weiß/ damit Jedes bleib als von Alters ist herkommen ungeverlich. Item so sich nun fügt/ daß wir nach Unserer obgemeldten Frauen und Muemb der Königin obe sy ainen Sohn gebärt/ ain Vormundt/ und ob sy nicht ain Sohn gebärt/ daß Gott niten wölte/ der angehender Erb zu dem Land Oesterreich/ niederhalb und ob der Enß seie/ daß dann wir und Unser Mit=Erben die all die unsere Genädigen Herrn und Vettern König Albrechten seeliger Gedachtnüß in seinen Stätten und Märkten des Landts Oesterreich under und ob der Enß mit Anlehen gefürdert habent/ darum brieflich urkund seint/ nach Inhaltung derselben Brief und auch was sonst anderer redlicher Geld=Schuld sey/ dieselben all/ sie seyn Geistlich oder Weltlich/ aller solchen Geld=Schuldt von den Müntzen und Renten des Landts Oesterreich niederhalb und ob der Enß genädiglich und fürderlich entrichten und sy bezahlen sollen ungeverde/ und darum so ist Uns solch redlich Fürnemen und Betrachtung der Landschaft zumall Dankens und gevölliglich/ und geloben auch bey Unsern Fürstlichen Würdighaiten und Treuen wissentlich in krafft diß Briefs/ ob sich fügt/ daß Unser obgenannte Frau und Muemb die Königin zu dieser gegenwärtigen Ihrer Geburt ainen Sohn gebären würde/ daß wir den über seine bescheidene Jahr nit verrer noch länger zu haben/ sondern im die Vormundschaft und Verweßung und auch des Lands zu Oesterreich under und ob der Enß mit seinen Zugehörungen und allen andern Stücken so darvor benennt seindt/ ohne alle Waigerung und Verziehung abtretten sollen und wollen/ all Arglist und Geverde gänzlich außgeschaiden/ und hindangesetzt/ wär aber/ daß Gott nieten wölle/ daß wir das nit thatten und darinn waigern und verzichen wolten/ so mügen und sollen sich all Bischoven/ Prälaten/ Graven/ Landt-Herrn/ Ritter und Knechte und Bürger von den Stätten/ darzu Pfleger und Ambtleuth deß setzen und uns von der Vormundschaft wegen nichts mer schuldig noch Pflichtig sein/ sondern des vorgenannten Unsers Gen: Herrn und Vettern König Albrechts Sohn/ ob Unser Frau und Muemb die Königin zu dieser Ihrer Geburt ainen Sohn gebären würdet/ alß Ihrem rechten Erblichen Herrn gewertig seyn und gehorsamb/ und sollen auch aller Aide und Gelübde ledig seyn/ die sie Uns als ainem Vormund desselben Sohns und deß Hauß zu Oesterreich niderhalb und ob der Enß gethan hätten. Wir geloben auch/ daß wir noch jemand anderer von Unsertwegen, In allen noch ihr jeglichen besonder darumb kain feindschafft/ Ungnad noch Unwillen zuziehen oder zu ihnen haben sollen noch wöllen in keinerley weiß ungeverlich/ ob aber Unser vorgenannte Frau und Muemb die Königin dißmahls ain Tochter und nit ainen Sohn gebären würde/ daß dann wir und die Hochgebohrnen Fürsten Herzog Albrecht Unser Lieber Bruder/ und Herzog Sigmund unser Lieber Vetter in Unsern Erblichen Rechten stehen und bleiben/ als deß Hauß Oesterreich Freyhait und alter Herkommen aufweist/ und die Tochter fürsehen nach Inhaltung der Verschreibung so die Fürsten von Oesterreich vorzeiten aneinander geben habent/ Auch geloben und verhaissen wir jedermann alß vor/ all und jegliches ander vorgemelt Articl auch gänzlich/ stett zu halten/ und ohn all Außzug zu vollführen. Treulich und ohn alles Geverde/ und daß zu ainer wahren Gezeugniß und sichtigen Urkundt aller obgeschriebenen Sachen geben wir jeglichen vorgemeldten Parthehen des Landts zu Oesterreich under und ob der Enß unsern Brief in gleicher Lauth versiegelt mit Unserm grossen Fürstlichen und deß vorgenannten Unsers Lieben Bruders Herzog Albrechts Anhangenden Insiegel/ Darzu haben wir gebetten den Ehrwürdigen unsern Lieben Freund und Rath Herrn Johannßen Bischoff zu Gorkh und Unser Lieben Getreuen Ulrichen von Stubenberg Hannßen von Stubenberg Unsern Haubtmann in Steyr/ Georg Herbenstainer Unsern Pfleger zum Stipenstain/ daß sie ihre Insigl zu Unserm Insigl auch an den Brieff gehenckt haben/ Ihn/ Ihren Nachkommen und Erben ohne Schaden/ der geben ist zu Berchtoldstorff am Erichtag nach St. Andreastag/ nach Christi Geburt im Viertausendt Vierhundert Neun und draisgsisten Jahre.

Vidimus über den vorgeschriebenen Brieff.

WIr Martinus von Gottes Genaden Abt unser Frauen Gottshaus zu den Schotten zu Wien/ bekennen/ daß Uns der Edle Herr Ulrich Einzinger von Einzing Obrister Haubtmann/ und die Verweser der Landschafft in Oesterreich/ ainen Fürstlichen Brief fürbracht und gebetten habent/ daß wir denselben Brief sehen und lesen/ und Ihnen deß unser Vidimus geben wollen/ das wir also gethan/

und

ANNO 1439. und denselben Brief gantzen besiglten und unvermaiglten gesehen haben / und lautet von wort zu wort als vorgeschrieben steht / mit Urkund diß Vidimus besiglt mit unsern anhangenden Insigl. Geben zu Wien am Sambstag nach St. Ulrichstag / nach Christi Unsers Herrn Geburt im ain Tausendt Vier Hundert zwey und funfftzigsten Jahr.

CCXXXI.

1440. 17. Septembre.

Entscheid Marck-Graf Fridrichs des Jüngern zu Brandenburg / zwischen Georg / Adolph / Sigmund / Johann / Albrecht und Hannß Gebrüdern Fürsten zu Anhalt an einen / dann der Stadt Zerbst andern Theils / in Sachen verschiedene Miß-Verstände betreffend. Geschehen zu Zerbst / Sambstag vor St. Mauriti 1440. Sambt der Stadt Ratihabition. **Geben Sontag nach** Valentini 1441. [LUNIG **Teutsch Reichs-**Archiv. Part. Special. Continuat. 2. **Abtheilung** 4. **Absatz** 13. pag. 174.]

C'est-à-dire,

Sentence Arbitrale rendue par FREDERIC *le jeune, Mracgrave de Brandebourg, entre les Princes d'Anhalt* GEORGE, ADOLPHE, SIGISMOND, JEAN, & ALBERT *d'une part, & la Ville de* Zerbst *d'autre part, pour l'accommodement des Differents qui étoient en-t'reux. Fait à Zerbst le Samedi avant le Jour St. Maurice.* 1440.

WIr Friedrich der Jüngere von Gottes Gnaden Marggraffe zu Brandenburg rc. bekennen offentlich mit diesem Brieffe vor allermänniglichen / so alsdann die Hochgebohrne Fürsten / Unsere liebe Oheimen / Herr Georg / Herr Adolff / Herr Siegmund / Herr Johannes / Herr Albrecht / und Herr Hanß Brüder und Gevettern alle Fürsten zu Anhalt und Grafen zu Ascanien / etlichen Unwillen und Ungnade / zu den Ehrsamen Bürgermeistern / Rathmanne und alle gemeine Bürger Ihrer Stadt Zerbst etliche Zeit bißhero gehabt haben / von Sachen wegen / daß die genanten von Zerbst die obgenante Ihre Herrn und die Heerschafft von Anhalt in etlicken vieltrefflichen Stücken verkürtzet haben / der aller in diesem Brieff nicht rath ist / und lange wären zu erzehlen.

Dieselbe Sachen dann ihre Herrschafft / Herrligkeit und Väterliche Erbe anlanget / daß sie sich etliche Zeit bißher nicht haben können vereinigen noch vertragen / und vielleicht / wann man die Zwiläuffe nicht thätte gütlichen hinlegen und entrichten / wär zu besorgen gewesen / daß endliche Vehde darunter entstanden wäre / dadurch die Stadt von Zerbst in grossen und unüberwindlichen Schaden und Verderb gerathen / und auch die benanten Unsere Oehmen darunter zur grossen trefflichen Zehrung / zur Mühe und Arbeit kommen wären. Num auff daß solche Zwietracht / Irrsal und Unwill wieder zu guten und gütlichen Vereinigungen kommen möge / haben sich die benannten Heren von Anhalt alle vor sich und alle Ihre Nachkommen / und Bürgermeister / Ratmanne und gantze gemeine Arm und Reich / vor sich und alle Ihre Nachkommen der Stadt Zerbst mit den Sachen gäntzlichen zu Uns gesaget / und sich alle mit Rathe / Wissen und wohlbedachtem Muthe zu Uns als zu einem erkornen und gewilligten Schieds-Mann ohne Widersprache gegeben / sie darum mit Freundschhafft zu entscheiden / und was wir also zwischen den obgenanuten beyden Parten von aller und jeglicher Sache wegen / nichts ausgenommen / in Freundschafft ausspreehen werden / haben sie uns alle von beyden Theilen mächtiglichen zugesagt / stete und feste ewiglichen solte gehalten und nicht verbrochen werden / ohne Arg und ohne alles Gefehrde. Darauff scheiden wir sie von beyden Theilen gütlichen / und sprechen aus als hernach geschrieben stehet.

Zum ersten: von der Gewohnheit wegen / alsdann die genannten von Zerbst etliche Zeit bißdahero den ältesten Herrn von Anhalt von Gewohnheit wegen / als sie sprechen / zum Herren aufgenommen / und den zum Herrn behalten haben / darum dann die andern alle sehr geschwächet / verkürtzet / zu Schaden gebracht / dessenthalben zu Gezeiten Erbloß gemacht seyn / den und andern Schaden / den sie uns alle erzehlet haben / sie achten und werden auff hundert tausend Reinische Gülden.

Darum sollen hinfürder mehr die genannten von Czerbst und alle ihre Nachkommen die Herrn von Anhalt / alle ihre Erben und Nachkommen / zu gleichen Herren uffnehmen / sie alle für ihre natürliche Erb-Herren halten / ihn ihre Renthe und Gewehrkeit zu der genannten Stadt Czerbst geben und folgen lassen ohne alle Gevehrde / doch also die genannten Herrn söllen die Stadt nimmermehr theilen / sondern sie ungeschieden bey einander bleiben lassen ohne Arg und ohne alles Gevehrde. ANNO 1440.

Wir sprechen auch und wöllen / daß die Herren von Anhalt / den Zug / den sie mit unsern Oheimen von Sachsen / mit Unß und andern ihren Herren und Freunden geworben haben / gentzlich söllen lassen abe seyn: Und söllen den von Zerbst der Beswerung und den sweren Schaden gentzlich vortragen: Dagegen sollen die von Czerbst den obgenannten ihren Herrn das Geleyte für der Stadt und das Schloß Lindow mit allen seinen Dörffern / Zinsen / Renthen / Gnaden / Freyheiten und Gerechtigkeiten / das alles dem Rathe und der Stadt Czerbst vor eine Summe Geldes verpfendet ist / zu stund an wieder eingeben / das lediglichen wieder abtreten / und das die genante ihre Herrn / ihre Erben und Nachkommen hinfürder besitzen lassen / und die Brieffe / so darüber gegeben / von stund an wieder überantworten / sonder alle Wiedersprache ohne alles Gefehrde. Hinfürder mehr / als die genannten von Czerbst / den genannten ihren Herrn und der Herrschafft von Anhalt alle Jahr jährlichen drey hundert und dreyßig Brandenburgische Marck von Alder zur Orbethe gegeben / und ihn und ihren Vorfahren der num ein theils und bißhero vorenthalten / als wir berichtet seyn / den sie ihm vier hundert Rheinische Gülden darvor gegeben haben. Dieselbigen dreyhundert und dreyßig Margk wir achten höher / dann uff tausend Rheinische Gülden treffen solten / darumb daß sie von beyden Theilen darunter nicht so schwerlich beschediget werden / und ichliches Theil desto baß dabei bleibet / sollen nun hinfürder mehr die genannten von Czerbst und alle ihre Nachkommen den genanten ihren Herrn / ihren Erben und Nachkommen alle Jahr jährlichen fünff hundert Rheinische Gülden pflichtige Orbethe zu ewigen Zeiten geben / als vorgeschrieben stehet und die Orbethe soll ihn hinfürder nicht gehögert noch gemehret werden / sondern bei den fünff hundert Gülden solle es ewiglich verbleiben.

Und der Rath soll niemand aus der Stadt vertreiben / wer sich uff Gleich und Recht uff die Herrschafft bieten wird / was dann die Herren / oder die Herren Schöppen in den Sachen erkennen / dabey soll es bleiben. Und wen auch der Rath in den Leufen und Zwytrachten vertrieben hat / den sollen sie wieder einnehmen und den gleich andern Bürgern haben / und nicht von Unwillen / sondern ihn ihr Gut / was sie ihnen genommen haben / wiedergeben ohn alles Gevehrde.

So söllen auch alle Juden / die jetzt zu Czerbst mit Wohnunge sitzen / oder hernach kommen werden / der Herrschafft / von Anhalt eigen seyn / und bleiben / doch mit solchem Unterscheide / daß sie unter dem Gerichte in der Stadt antworten sollen / ob sie jemand im Schulden hat / und Bürger-Recht thun söllen. Wo sie auch dem Rathe oder der Stadt Geschencke oder Gaben von gutem Willen geben / daran söllen sie nicht berechen.

Auch söllen die Herren von Anhalt ihre Erben und Nachkommen die Müntz binnen der Stadt Czerbst behalten / und mögen sich der nach ihrem Nutz und Frommen gebrauchen / und söllen doch nach ihrem Manne und Stäte Pfennig schlagen lassen / in solche Weise / daß ihre Land und Städte und sonderlich die von Czerbst davon nicht zu Schade kommen. Als auch die genannten Herrn von Anhalt ihre Eltern und Vorfahren einen Zoll von dem Röm. Könige erworben haben / denselbigen Zoll sie in der Stadt zu Czerbst nehmen und sich des gebrauchen möchten / nach laut der Königl. Brieffe / die siehe darneben erworben haben: Derselbige Zoll soll gantz abe und die Brieffe sollen vorder krafftloß und machtloß seyn und bleiben / und siehe sollen keinen Fürderbrieff von des Zolles und Ohrbede wegen nicht mehr fürdern oder werben ohne Arg und ohne alles Geverde.

Nu umb alle und ichliche Bruche / Felle / und Wiederwärtigkeit / in welchem Stücke sich die genanten von Czerbst gegen ihre Herrschafft vergessen / und siehe in manchen Sachen verkürtzet haben / wie und in welcher Maaß die zugekommen seyn / nichts ausgeschlossen / die in diesem Briefe lange wären zuerzehlen / alle den Schaden der den Herrn davon entstanden ist / den siehe uff hundert tausend Rheinische Gulden achten / alß daroben berühret ist / davor sollen die genannte von Czerbst den obgenannten ihren Herrn auch auf Tagezeit / nemlich uf unser liben Frauen Tag Lichtmesse schierst nach Gebung dieses Briefs zwa tausend / und uf S. Johannis Baptistæ Tag schierst darnach zu dem mitten Sommer auch zwey tausend Rheinische Gulden ausrichten / geben und bezahlen / ein Theil die Helffte / wie vorgeschrieben stehet; was siehe dann fürder von ihrer Herrschafft zu Pfande haben / söllen siehe behalten so lange das ihre Herrschafft / die nach Laut der Briefe darüber gegeben / wieder von ihnen ledigen und lösen. Auch sollen und mögen die ehegenannten Herrn von Anhalt / ihre Erben und Nachkommen / und auch die Burgermeister / Rath und gantze Gemeine der Stadt Czerbst und alle ihre Nachkommen ihrer versiegelten Brief und Puncten / die ein Theil dem andern gegeben und versiegelt hat / in allen Stücken / Puncten und Articuln / die in diesem Briefe berührt / gemeldt und geschrieben stehen / daß dieselben festiglich gehalten / vollnführet und nicht gebrochen werden / ohne argk und alles wiederruffen / gentzlich gesichert / geeignet und entrichtet seyn.

Anno 1440. Und die genannte Herren von Anhalt ihre Erben und Nachkommen sollen der genanten von Czerbst gnädige Herrn sein/ und siehe mit keinen unredlichen Dingen hinförder nicht beschweren/ sondern siehe und alle ihre Nachkömlinge zu ewigen Zeiten/ nach ihrem besten Vermügen schützen/ schirmen und verthätigen/ siehe auch bey Gnaden/Freyheiten und Gerechtigkeiten bleiben lassen; deßgleichen die von Czerbst gegen der Herrschafft auch thun sollen/ auch also/ daß die genante Gemeinheit dem Rathe gehorsam sey/ und bei Eintracht bleiben/ und fortan dan mit die Gemeine der Herrschafft auch will unterthänig seyn/ in allen billigen und redligen Sachen ohne alles geverde.

Und die viel genanten Herrn von Anhalt alle/ und auch die Bürgermeister/ Rathmanne und gemeine Bürger sollen zu Bestendigkeit gegen einander uf diesen Ausspruch ein Theil den andern die Herrn unter ihrem Insigel/ und auch die Bürgermeister Rathmanne und gemeine Bürger unter der Stadt Insiegel in vierzehen Tagen nach Gebung dieses Briefs versiegelte Brief geben/ und darinn verschreiben und geloben diesen gegenwärtigen Ausspruch zu ewigen Zeiten ohne Widersprache zu halten und nicht zu verbrechen/ ohne Eintrag und ohne alles Gefehrde.

Hierbey und über sind gewesen/ und Theidung haben helffen handeln/ die Ehrwürdigen/ Edlen/ Gestrengen und Ehrbarn unsere Räthe und liebe Getreuen Herr Steffen Bischoff zu Brandenburg/ Heinrich Schencke von Landsperg/ Herr zu Laupitz und Sydow/ Berent von der Schulenburgk/ Ritter und Hauptmann in der alten Marck/ Wilhelm Fuchß unser Marschalck/ Lippolt von Veltheim Hansten Sohn/ Heinrich und Werner von Alvesleben/ Hanß von Bredow/ Otto von Sliben/ der Junge Heine Pfull und George von Waldenfels/ unser Cammer-Meister: Czu Urkund haben wir diesen Ausspruch mit unserm angehengten Ingesiegel versiegelt/ den wir jeglichen Part gegeben in der Stadt zu Czerbst nach GOttes Gebuhrt vierzehenhundert und darnach in dem viertzigsten Jahre am nähsten Sonnabend S. Mauritii-Tage des Heiligen Märterers und Himmel-Fürsten.

Der Stadt Zerbst Ratihabition des vorherstehenden Vergleichs.

WY Rademanne/ Schepen/ Innungs-Meister und Borger gemeine der Stadt Zerbst bekennen und bethugen mit desen unsern openen vorsegelden Breve vor uns und unße Nachkomlinge/ und loven in krafft dieses Brieves den Hochgebohrnen Grave Jarghen/ Grave Johanns und Grave Siegemunden Fürsten tu Anhalt unsen lieven gnedigen Herrn und öhren Erven/ dat wy sodahnige Scheydunge und Utsprach/ alsa Dy Durchluchtige Forste und Here/ Er Fürst Frederick Marggraffe tu Brandenburg und Borchgraffe tu Nürrenberch tuschen den genanten unsen leven gnedigen Heren und Uns gedan gesprocken hätt/ na Inholdinge und Lude sienes versegelden Brieves darober gegeben/ utwieset/ stede und veste one Geverde halden willen/ thu Bekenntniße hebben wie obgenante Rathmanne und Schepen/ Innungs-Meistere unse Ingesegl witlicken an desen Brieff hangen laten/ gegeven nach Christi unsers Heren Gebort verteynhundert Jahr darna in den eyn und viertigsten Jare des Suntags na Sünte Valentins Dag.

CCXXXII.

1441. 16. Octobre. **Verschreibung Land-Graff Ludwigs zu Hessen/ gegen die Städte der Grafffschaft Waldeck/ daß weilen dieselbe auf Geheiß ihrer rechten Herren der Graffen von Waldeck/ Ihme die Huldigung geleistet/ Er sie jederzeit vertheydigen und schützen/ auch sie bey allen Freyheiten erhalten wolle. Geben zu Corbach auf St. Galli Tag 1441. [Lunig Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Absatz 25. pag. 358.]**

C'est-à-dire,

Revers de Louis *Landgrave de Hesse donné aux Villes du Comté de* Waldeck, *à l'occasion de l'hommage qu'elles lui ont rendu par ordre des Comtes, portant qu'il les protegera, défendra, & maintiendra dans leurs Droits & Privileges. A Corbach le jour de St. Gall.* 1441.

WIr Ludwig von GOttes Gnaden/ Land-Grafe zu Hessen/ bekennen und thun cundt offentlich in und mit diesem unsern Brieff vor uns/ unsere Erben und Nachkommen/ Fürsten des Lands zu Hessen/ so als die Mannschafft der Grafffschafft zu Waldeck und die ehrsame Burgermeister/ Rath/ und die gantze Gemeinheit beyder Städte zu Corbach/ und fort alle Städte der genandten Grafffschafft/ von den Edlen unsern lieben Ohemen/ Grafen Henrich/ Graf Wohlraden seinem Sohne/ u. Grafen Otten/ Grafen zu Waldeck/ ihren rechten Herrn/ ausser und binnen Brieffs in ihrer Gegenwärtigkeit geheissen und gebethen/seyn. Uns Huldigung zu thun uf sothane Brieffe/ alsdann zwischen den obgenandten Grafen zu Waldeck/ unsern lieben Ohemen/ und uns verschrieben und versigelt seyn/ deß dann die Mannschafft/ die von Corbach/ beyde Stätte und fort alle Stätte der genandten Grafffschafft sämbtlich so gefolget/ und uns und unsern Erben uf solche Briefe Huldigung gethan haben. Darum sollen und wöllen wir Land-Graf Ludwig vorgenandt/ und alle unsere Erben und Nachkommen Fürsten des Landes zu Hessen nun fortmehr die obgenandte Mannschafft/ Ihre Erben/ die von Corbach beyde Stätte/ und fort die genandte Stätte der Graffschafft zu Waldecke vorgerührt/ und ihre Nachkomen sambt und besonder/ nach unsern besten Vermögen/ mit Fleiß getreulich verantworten/ verthädigen/ schüzen und schirmen/ gleich andern unsern Landen und Leuten/ wo wir ihrer zu ehren und rechte mächtig seyn mögen. Dochen söllen wir ene uf unsere Ohemen von Waldecke/ noch unsern Ohemen uf sie/ ob sie sampt oder besonder zu Unwillen qvemen/ nicht beholffen seyn/ sondern könten wir als denn dahin gereden und getheidingen/ das solchs hingelegt und zu Güte bracht würde/ wöllen wir getrewlich nach unserm Vermögen thun. Fortermehr söllen und wöllen wir Landgraf Ludewig/ ehegenante unsere Erben und Nachkommen/ Fürsten des Lands zu Hessen/ sie sonder allen Intrag vollkömlich lassen und behalten bey allen ihren alten Herkommen/ Freyheit/ Gnaden/ Gewohnheit und Rechten in aller Maß/ als die obgenante unser liebe Ohmen/ Graven vorgenandt/ ihre Eltern vor/ und sie noch biß auf datum dieses Brieffs sie darbey gelassen und behalten han/ und wir wöllen ihne die bessern und nicht abnehmen. Es söllen auch unsere Erben und Nachkommen Fürsten des Landes zu Hessen nach uns der Mannschafft vorgerührt/ ihren Erben/ den genandten von Corbach und andern den vorgerührten Stätten und ihren Nachkommen Briefe und Siegel geben/ inmassen dann dieser Brieff innhelt und ausweiset/ und wann sie das gethan haben/ alsdann söllen auch die Mannschafft und Stätte ehgenant/ ihre Erben und Nachkommen/ Unsern Erben und Nachkommen/ Fürsten des Lands zu Hessen/ auch Huldigung/ Gelobd und Ayde thun/ inmassen sie dann uns gethan haben/ ohne Gefehrde. Alle Articul dieses Brieffs/ haben wir ehgenant/ Land-Graf Ludwig vor uns/ unsere Erben und Nachkommen Fürsten des Landes zu Hessen/ bey unsern Fürstlichen Trewen geredt und gelobet/ reden und geloben auch das also in Krafft dieses Brieffs/ stet/ fest und unverbrüchlich zu halten/ sonder alle Gefehrde und Argelist. Deß zu Uhrkund haben wir unser Insiegel hieran thun hencken/ geben zu Corbach uf S. Gallen Tag/ Anno Domini 1441.

NB.

Gleichlautende von Wort zu Worten mutatis nominibus hat Land-Graf Moritz von Hessen heraus gegeben/ sub dato Corbach am 7. Maji, Anno 1610.

CCXXXIII.

Vertrag zwischen Herzog Wilhelm und seinen Söhnen/ Wilhelm und Fridrich Herzogen zu Brunschweig und Lüneburg eines/ und den Bürgermeister/ Rath und gantzer Gemeinde zu Braunschweig/ durch Vermittlung Ludwigs Land Graffen zu Hessen getroffen; wodurch dieselbe allen gegen die obgemeldten von Braunschweig gehabten Unwillen beylegen und abthuen. Geben zu Mülhausen am Mittwoch nach dem Sontag Judica 1442. [Lunig Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. 4. Abtheil. 6. Absatz 4. pag. 12.] 1442. 23. Mars.

C'est-à-dire,

Accord fait par la Médiation de Louis *Landgrave de Hesse, entre* Guillaume *Duc de Brunswich-Lunebourg, & ses Fils* Guillaume & Frederic *d'une part, & le Bourguemaître, le Magistrat, & toute la Bourgeoisie de la Ville de* Brunswich *d'autre part, contenant une entiere reconciliation de ladite Ville avec les Ducs lesquels la reçoivent en leur bonne grace, & se deportent de tou-*

ANNO 1442.

te mauvaise volonté à son égard. A Mulhausen le Mecredi après le Dimanche Judica 1442.

Wir Ludwig / von GOttes Gnaden / Landgraff zu Hessen / bekennen und thun kundt gegen allermänniglich. Als die hochgebornen Fürsten / Herr Wilhem zu Braunschweig und Lüneburgk / Hertzog / Herr Wilhelm und Herr Friederich seine Söhne / unsere lieben Schwägere und Oehmen etzlicher Masse Unwillen gehabt han / zu den Ersamen / Weisen Leuten Bürgermeister / Rahte / und gantzer Gemeinde zu Braunschweigk / unsern guten Freunden / daß wir auf heute Gifft dieses Brieffs / hie zu Molhausen mit demselben unserm lieben Schwager Hertzogen Wilhelm so viele geredt und gethädigt haben / daß er vor sich und seine Söhne obgenant / allen Unwillen / was sie des zu gemelden von Braunschweigk bis auf diesen heutigen Tag gehabt han / gantz und zumal gegen die obgemelten von Braunschweigk / in Gegenwertigkeit des hochgebornen Fürsten / Herrn Heinrichs von Braunschweigk und Lüneburgk / Hertzogen / Unsers lieben Oheim / Unser und etlicher Unser beyden Rähte und Freunde bey und abgethan han / und derselbe unser Schwager Hertzoge Wilhelm hat solches auch so Heinriche Zweydorffe zu dieser Zeit Bürgermeister zu Braunschweig / vor sich und seine Söhne / mit Beywesen des ehegemelten Unsers Oehmen und Unser Rähte und Freunde / zu Behube derselben von Braunschweigk gütlich zugesagt / sonder alle Gefährde.

Des zu Urkundt han wir Unser Insigel hieran thun hencken. Gegeben zu Molhausen auf Mitwochen nächst nach dem Sonntage / als man singet in der Heyligen Kirchen / Judica, sub Anno Domini 1442.

CCXXXIV.

25. Juillet. **General-Confirmation Fridrichs Römischen Königs mit gutem Rath und Bewilligung der Churfürsten / König Laßlaß von Hungarn / Herzog Albrechten und Herzog Sigmunden von Oesterreich ertheilt. Geben zu Franckfurth am Mayn den St. Jacobs Tag. Anno 1442. Mit Einwilligung der Churfürsten von Mayntz / Cölln / Trier / Pfaltz / Sachsen und Brandenburg. Geben zu Franckfurt / Donnerstags nach unser Lieben Frauen Tag Assumtionis 1442. Und Künigs Jergs von Behaimb Bewilligung / so darauf erfolgt an St. Peterstag den man nennt ad Cathedram.** [R. STREINII **Handvesten / Freyheiten / Gerechtigkeiten / und Briefliche Urkunden des Ertz-Herzogthums Oesterreich** I. **Buch**.]

C'est-à-dire,

*Confirmation Générale de tous les Privileges de la Maison & du Païs d'*Autriche; *accordée par* FREDERIC *Roi des Romains du conseil, avis, & consentement des Electeurs aux Ducs d'Autriche*, LADISLAS, *qui étoit aussi Roi de Hongrie*, ALBERT, & SIGISMOND, *donné à Francfort sur le Meyn le jour de Saint Jacques l'an* 1442. AVEC *le Consentement des Electeurs de* Mayence, *de* Cologne, *de* Treves, *du* Palatinat, *de* Saxe, & Brandebourg, *donné le Jeudi après l'Assomption de la Vierge* 1442. ET CELUI *de* GEORGE *Roi de* Boheme, *donné le jour de St Pierre* in Cathedrâ 1463.

Wir Fridrich von Gottes Genaden Römischer Künig zu allen Zeiten Mehrer des Reichs Herzog zu Oesterreich / zu Steur / zu Kerndten und zu Crain / Herr auf der Windischen March und zu Portenaw / Graff zu Habspurg / zu Tyrol / zu Pfierdt / und zu Küburg / Marg-Graff zu Burgaw und Landt-Graffe zu Elsaß. Bekennen und thuen kundt offenbahr mit diesem Brief allen den / die ihn sehen oder hören lesen / und ob wir von Römischer Küniglicher Würdigkeit / darzu uns der Allmächtig Godt durch sein Göttlich Genad und Miltigkheit geruhet hat zu erhöhen / und auch zu angebohrnen Miltigkheit allzeit willig und geneigt sin / Aller des Römischen Reichs Fürsten und mercklicher Gelieder Ehre / Würde und Genad zu handthaben und sy darbey genädiglich zu bleiben lassen / Nachdem uns solche Genad von Unsern Vorfaren und dem Heiligen Reich durch die getreue dienst auf sy kummen seyn / Jedoch so sein wir insonderheit und billich mehr bewegt / und zimbt Uns auch gebürlich / daß wir solch Genad und Freyheit die Unser Vordern die Durchleuchtigen Fürsten und das Löblich Haus von Oesterreich von dem Heiligen Römischen Reich und von alten Kayser und Künigen mit ihren Blutvergiessen / schweren Darlegungen und Arbaiten in der Heiligen Christenhait / und des Reichs diensten erworben und kostbarlich verdient und erarbeit haben / durch solche dienste und bestandten Treu sy auch vormals erhöhet / und zu dem Hailigen Reich erkohren worden seyn / und das manig und lange Jahr / vestigelich verweset und regiert haben / nit vergessen / sunder der ingedenck seyn / alsdann die Vernunft und alle Recht das billich heissen / und Natürlich Lieb und Zunaigung Unserer Gebürde und Standts / das auch nach Billigkeit und Redligkheit müglich vordern. Wan nun der Hochgebohrne Albrecht / Herzog zu Oesterreich / zu Steur / zu Kerndten und zu Crain / Graff zu Tyrol / Unser Lieber Bruder und Fürst / von seinen und Unsern Lieben Vettern und Fürsten wegen / Künig Laßlaß von Hungern / und Sigmundts baider Herzogen von Oesterreich sein Erben / Pedtschafft zu Uns gethan / Und Unser Küniglich Majestät hat vleissigelich bitten lassen / mit sambt den Prälaten / Graven / Herrn / Ritterschaft und guetten Leutten der obgenanndten Lande / daß wir Ihme und dem Löblichen Hauß zu Oesterreich und allen desselben Hauß Fürsten / gemainlich und sonderlich / alle und jegliche Freyhait und Privilegia / Brief und Handvesten / über was Stuck die lautten / die Ihre Vordern / und das Haus von Oesterreich von Alten Kaysern und Künigen treffentlich erworben / und hergebracht haben / zu confirmiren / zu bestätten und zu bevesten genadiglich geruheten. Des haben wir angesehen des genannten Unsers Lieben Bruders vleissige und ziembliche Bette / die Er von der Ehegenandten Unsern baider Vetter wegen an Uns gelegt hat / auch betrachtet / daß wir ihme und dem Haus zu Oesterreich solches nit unbillich versagten / Darzu wir dann andern / des Heiligen Reichs Fürsten / willig gewesen / und noch seyn / und sonderlich daß Unser Ihr Vorfaren die Durchleuchtigsten Fürsten von Oesterreich solche Genad und Freyheit / mit ihrer Guetthat / grosser Bestendigkheit / und lauter Treu erworben haben / der gebrauchen / und dem Hailigen Reich täglich willig seyn und in künfftigen Zeiten thuen sollen und mügen / Darumb mit wolbedachtem Mueth / guetem Rath und Bewilligung der Ehrwürdigen / Dietrichs von Meinze / Dieterichs zu Cölln und Jacob zu Trier Ertz-Bischoven des Heiligen Römischen Reichs in Teutschen Landen / in Italien und in Gallien Ertz-Canzler / Unser Lieber Neven / der Hochgebohrn Ludwigs Pfaltz-Graven beim Reihn / und Herzogen in Bayrn / Friedrichs Herzogen in Sachsen / Land-Graven in Thüringen / Marg-Graffen zu Brandenburg und Burg-Graffen zu Nürnberg / des Heiligen Römischen Reichs Erz-Truckfessen / Erz-Marschalck und Erz-Cämmerer / Unserer Lieben Oheim / Schwagers und Churfürsten / und anderer des Heiligen Reichs Gaistlicher und Weltlicher Fürsten / Graven und Freyen / die desselben mahls persönlich bey Uns waren / Auch mit rechter wissen und Römischer Küniglicher Macht: So haben wir den Ehegenannten Künig Lasla von Hungarn / Erben der kron zu Behaimb und Erb-Schencken des Hailigen Reichs / Herzog Albrechten / und Herzog Sigmunden / desselben / und Künig Laßlaß Fürmundt wir seyn / und allen denselben Unsers Hauß Fürsten Ihren Erben und Nachkommen / gemainiglich und sonderlich zu ewigen Zeiten solch Ihr Brief / Genadt / und Freyhait / die sy von allen Römischen Kaysern und Künigen Unseren Vorfahren am Reich erworben / und hergebracht haben / wie die lautten / es sey über Landt / Fürstenthumb / Herrlichkeit / Würdigheit / Erbschaft / Pfandtschaft / Recht / Gewonheit / und alt Herkummen / wie man die mit sundern worten benennen mag / nichts außgenommen / genädiglich confirmirt / erneuert / bestättigt und bevestnet haben / confirmiren / bestättigen / erneuen und bevestnen In die von Römischer Küniglicher Macht / und Vollkummenhait / in krafft diß Briefs / und setzen / und wollen / daß die Ehegenanndten Unser Liebe Brüeder und Vettern / und alle Fürsten von Oesterreich / gemainiglich und sonderlich / all Ihr Erben und Nachkummen / und alle Ihre Fürstenthumb und Landt obgenanndt / aller solcher Freyhait und Genaden zu ewigen Zeiten gebrauchen und geniessen sollen / Als ob sy Ihn selber / und von neuen gegeben wären / ohne allen Eintrag und widerrede / und ob Unser Vorfarn am Reich Jemandts / wer der ware / ainich Freyhait / Genad oder Brief gegeben hätten / die wieder Unser und das Haus von Oesterreich / Freyheit / Brief / Recht / Herrligkeit oder Herkunnen wären / die sollen abseyn / und dem Haus zu Oesterreich keinen Schaden oder kreenckung bringen in kein weiß / Und wir gebieten darumb allen und jecklichen Fürsten / Gaistlichen und Weltlichen / Graven / Freyen / Herrn / Ritter / Knechten / Stätten und Gemainden / und allen des Reichs Unterthanen und Getreuen / ernstlich und vestiglich mit diesem Brief / daß sy die obgenanndten Unser Brüder und Vättern / all Ihr Erben und Nachkhumben / Fürsten zu Oesterreich / gemainglich und sunderlich / auch all Ihre Fürstenthumb und Landen solcher Genad und Freyhait gebrauchen lassen / und sy daran nit irren /

ANNO 1442.

ANNO 1442. irren/ wår aber Sach/ daß Jemandt darwieder thåt/ in welcher Würden/ Statt oder Wesen der wåre/ der soll in des Heiligen Reichs schwere Ungenad gefallen seyn. Bey den Sachen seyn gewesen die obgenanndten Unser und des Reichs Churfürsten / und darzu die Ehrwürdigen / Petten zu Augspurg / Sigmund zu Würzburg / Friedrich zu Regenspurg / Hainrich zu Constanz / Johannes zu Gurckh / und Sylvester zu Khiembsee / Bischoffen / und die Hochgebohrnen / Gerhart Herzog zu Gülch / zu Gellern / und zu dem Berge / Rudolph Herzog in Schlesien und zum Sagan/ Jacob Marg-Graff zu Baden / Wilhalmb Graff und Fürst zu Hennenberg / unsere Liebe Oheim und Fürsten / Ludwig und Ulrich Graven zu Würtemberg / Graff Hans und Graff Wilhalmb von Ottingen / Graf Georg von Hennenberg / Graf Bernhardt von Schaumburg / Graf Heinrich von Montforth / Graf Eberhardt von Kirchberg / und viel andere Unserer und des Reichs Graven / Edlen und Getrewen. Mit Urkundt diß Briefs versiegelt mit Unser Küniglichen Gülden Bullen. Geben zu Franckfurth an dem Mayn / nach Christes Geburth / vierzehen hundert Jahr und darnach in dem zwey und vierzigsten Jahre an St. Jacobs Tage / Unsers Reichs im dritten Jahre.

Nos Friedericus prelibatus præscripta recognoscimus profitemur & approbamus.

Ad Mandatum Domini Regis D. Jacobo Archiepiscopo Treverensi ipsius Referente Wilhelmus Tacet Canonicus Frisingensis.

16. Août. **Einwilligung der Churfürsten / so darauf erfolgt des Donnerstags nach Unser Lieben Frauen Tag Assumtionis Anno 1442.**

C'est-a-dire.

Consentement des Electeurs donné le Jeudi après l'Assomption de la Sainte Vierge 1442.

WIr Dietterich von Gottes Genaden Erzbischoff zu Menze / des Heiligen Römischen Reichs in Teutschen Landen Erz-Canzlar. Bekennen offendlich an diesem Brieve allen den die ihn sehen oder hören lesen / Als der Allerdurchlauchtigst Fürst / Herr Fridrich Römischer Künig ꝛc. Unser Genädiger Lieber Herr / yetzund den Hochgebohrnen Fürsten / Künig Laßlaus von Ungern / Erben der Crone zu Behaimb / des Heiligen Reichs Erz-Schencken / und Herzog Albrechten / und Herzog Sigmunden / allen dreyen Herzogen zu Oesterreich / zu Steur / zu Kerndten / und zu Crain / Graven zu Tyroll: Und allen Fürsten von Oesterreich / gemainlich und sonderlich / Jhren Erben und Nachkumen / und Jhren Hause Jhre Privilegia / Rechte und Freyheit confirmiert und genådiglich beståtiget hat / nach Lautte des Briefs / den sein Künigliche Genad darüber gegeben hat / der von Wort zu Wort also lautet:

Fiat Insertio.

Also ist desselben Unsers Genedigen Herrn Begerung an Uns gewesen / daß wir als ein Erz-Bischoff zu Meinze und ein Churfürst des Hailigen Reichs zu solchen Bestetungen Unsern Willen geben wolten / Wan nun solch Bette nit unziemblich ist / so haben wir durch Begerung seiner Königlichen Genaden / und durch das Löblich Haus zu Oesterreich / daß ein mercklich Gelied des Hailigen Reichs ist / willen / zu solcher Bestettigung und Confirmation Unser Gunst / Verhengnuß und willen gegeben / und geben wissenlich mit diesem Briefe. Zur Urkundt haben wir Unser Insigl an diesen Brief thuen hangen / der geben ist zu Franckfurth nach Christi Geburde. Tausendt vierhundert zway und vierzigsten Jahr des Donnerstags nach unser Lieben Frauen Tag Assumtionis.

In Simili / Wier Dietterich / von Gottes Genaden der Heiligen Kirchen zu Cölln Erz-Bischoffe.

In Simili / Wir Jacob / von Gottes Genaden Erz-Bischoff zu Trier /

In Simili / Wir Ludwig von Gottes Genaden Pfaltz-Grave beym Reihn

In Simili / Wir Friderich von Gottes Genaden Herzog zu Saxen

In Simili / Wir Friderich von Gottes Genaden Marg-Graf zu Brandenburg. ꝛc.

Künig Jerg von Behaimb Bewilligung so darauf erfolgt an St. Peters Tag / den man nennt ad Cathedram Anno 1463. ANNO 1442.

C'est-à-dire,

Consentement de GEORGE *Roi de Bohême donné le jour de St. Pierre in Cathedra.* 1463. 18. Janvier. 1463.

WIr Jorg von Gottes Genaden Künig zu Behaimb / Marg-Graff zu Merhen / Herzog zu Limburg und Schlesien und Marg-Graff zu Lusiz. ꝛc. Bekennen und thuen kund offentlich mit diesem Briefe vor allermenigelich / die ihn lesen / sehen oder hören / Als der Allerdurchleuchtigist Fürst / Herr Fridrich Römischer Kayser zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / zu Hungern / Dalmatien / Croatien / Künig / Herzog zu Oesterreich / zu Steuer / Kårndten und zu Crain ꝛc. Unser Lieber Herr und Schwager an Uns begehrt hat / daß wir als ein Künig zu Behaimb und Obrister Weltlicher Churfurst des Heiligen Römischen Reichs / alle Genad / Privilegien und Freyheit / so dem Haus Oesterreich gehörendt / und besonder ainen Beståt: Brief / so Sein Durchleuchtigkeit / die Zeit in Rümischer Küniglicher Würde / denselben Haus zu Oesterreich / über solch Sein Privilegia / Genade und Freyheit gegeben hat / confirmiren und bestatten / nachdem ander unser Mit-Churfürsten solcher Seiner Durchleuchtigkheit Brief auch confirmirt haben / derselb Seiner Durchleuchtigkheit dann von Wort zu Wort also lautet:

WIr Friederich von Gottes Genaden Römischer Künig ꝛc. ut supra; Also haben wir angesehen solch Seiner Durchleuchtigkheit zimblich Begehrung und haben darauf von Küniglicher Macht zu Behaimb / als Obrister Weltlicher Churfürst / und durch das Löbliche Haus Oesterreich / das ein mercklich Geliede des Heiligen Reichs ist / solche obgemelte Privilegia und Freyhait / mit Unser Beståttigung bekråfftiget / und zu solcher Seiner Durchleuchtigkheit Confirmirung Unser Gunst und Willen geben wissentlich mit diesem Briefe.

Zu Urkund haben wir Unser Künigklich Insigl an diesen Brief thuen hencken / der geben ist zu Prag an St. Peters Tag / den man nennt ad Cathedram / nach Christi Geburt Vierzehen hundert / und darnach in dem drey und sechtzigsten / Unsers Reichs im funfften.

Ad Mandatum Domini Regis Procopius de Rabenstein Cancell.

Künig.

CCXXXV.

Confirmatio, & Ampliatio Privilegiorum pro Urbe Neomagensi *concessa per* FRIDERICUM IV. *Regem Romanorum. Actum* 11. *Augusti Anno* 1442. *Regni sui III.* [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 9. pag. 482.] 1442. 11. Août.

NOs Fredericus Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus, Austriæ, Styriæ, Carynthiæ, ac Carniolæ Dux, Comes Tyrolis &c. Ad perpetuam rei memoriam. Etsi de innata Regiæ benignitatis Clementia universorum fidelium nostrorum commodis ac profectibus dignemur intendere, & ipsorum sedulò procreare quietem, ut gratâ felicitate gaudeant sub grato regimine Principis gloriosi; singulares tamen illorum profectus & honores diligimus, qui constantibus diuturnisque obsequiis beneficia nostræ clementiæ, & Prædecessorum nostrorum specialiter meruerunt. Sanè nuper pro parte nostrorum ac Imperii Sacri fidelium dilectorum Magistrorum Civium, Scabinorum, Consulum & Incolarum Oppidi Novimagensis nostræ Majestati oblata petitio continebat, quatenus ipsis universa & singula Jura, Libertates, Gratias, Consuetudines, Privilegia & etiam Litteras dudum eis à divis Romanorum Imperatoribus & Regibus Prædecessoribus nostris etiam adinstar Libertatum & Privilegiorum Civibus Oppidi Aquensis concessorum concessa & indulta approbare, innovare & confirmare, nec non ea quæ præfatis Civibus Aquensibus per nostras Literas Imperiales concessimus, iisdem Ma-

ANNO 1442. Magistris Civium, Scabinis, Consulibus & Incolis gratiosius concedere dignaremur: Nos igitur prædictorum nostrorum fidelium petitionibus veluti Justitiæ & Rationi consonis clementiùs annuimus adtendentesque nihilominus ad constantem Fidei puritatem ac grata fideliaque obsequia, quibus ipsi nobis & Imperio sacro placere student, & tantò magis in futurum placere debebunt, quanto se amplioribus gratiarum beneficiis a nostra Celsitudine senserint prosecutos, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, nobilium Fidelium nostrorum accedente Consilio, ex nostra scientia ipsis & eorum posteris, ac dicto Opido Noviomagensi omnia, ac singula hujusmodi Jura, Libertates, Gratias, Consuetudines, Privilegia & Literas, quas & quæ ipsi ab inclitis Romanorum Imperatoribus & Regibus, prædecessoribus nostris impetraverunt, eisque concessa fuere, approbamus, innovamus, & vigore præsentium de ratione regiæ Potestatis & plenitudine confirmamus, nec non illa, quæ nuper præfatis Civibus Aquensibus, ut præfertur, concessimus, quæ & singula prædicta in omnibus ac si in his scriptis de verbo ad verbum inserta forent præsentibus, haberi volumus pro expressis, iisdem Magistris Civium, Scabinis, Consulibus & Incolis ex Sententia & authoritate præfatis, pro ipsorum usu & libertate de uberioris dono gratiæ concedimus per præsentes, volentes & decernentes ea omnia ac singula in suis Articulis & punctis, clausulis & Sententiis perpetuo obtinere robore firmitatem. Proinde considerantes Opidum Neomagiense, in extremis Imperii limitibus constitutum, Romanos quoque Imperatores & Reges multum ab his longe frequenter diverti, ne viarum sæpius imminentibus periculis, & discriminibus submittantur, volumus & authoritate Romana regia prædicta statuimus, concedimus & ordinamus, quod præfati dilecti & fideles nostri Cives Noviomagenses nobis & Imperio specialiter attinentes ad nullius cujuscunque status, gradus, Conditionis vel præeminentiæ fuerit, instantiam, ad judicium, Curiam regalem, seu Imperialem, vel ad alia judicia, jura qualiacunque fuerint, vel ex Commissione nostra debeant evocari, & si advertentes evocati fuerint ad judicium. . . . Novimagenses remissi censeantur, irritumque decrevimus, si quod prætextu evocationis hujusmodi pro parte contigerit attentatum, nisi conquerentibus per Judicem & Scabinos Novimagenses justitia fuerit denegata, quodque Novimagenses prædicti a Prædecessoribus nostris Ducatui Gelriæ impignorati per participationem commercium seu Communionem habendo cum aliis, qualitercunque Imperiali banno submissis, quos commode vitare non possunt, bannum Imperiale seu Regale, non incurrerent; Cæterum sicut aliquando contingit, quod Mercatores seu alii in Ducatu Gelrensi per maleficos bonis suis deprædantur, quod ob hoc Noviomagenses, si & in quantum, ad hoc consilium, auxilium seu favorem non præstiterint, arrestari, occupari, molestari seu pignorari per quoscunque non debeant, quovis modo. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ approbationis, innovationis, concessionis, confirmationis, constitutionis & ordinationis paginam infringere, aut ei quovis ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, nostram & Imperii statim indignationem, & ultra pœnas in privilegio ipsorum contentas (pœnam quinquaginta Marcarum auri puri) toties quoties contra factum fuerit, se noverit irremissibiliter incursurum: quarum medietatem Regali nostro ærario, residuam vero partem injuriam passurorum usibus volumus & decrevimus applicari, præsentium sub nostræ Majestatis sigillo testimonio Literarum. Datum Francofurti anno Domini millesimo, quadringentesimo, quadragesimo secundo, die undecima mensis Augusti, Regni vero nostri anno tertio.

CCXXXVI.

1443. 14. Juin. *Capitula Pacis & Concordiæ inter* EUGENIUM *Papam* IV. & ALFONSUM *Aragonum ac utriusque Siciliæ Regem initæ. Quibus præter solitas stipulationes, Rex* ALFONSUS *agnoscit* EUGENIUM *pro vero & indubitato Papa, promittens eum adjuvare certo Copiarum numero contra Ducem Mediolanensem, Papa vero amplectitur* ALFONSUM *ut filium, eumque pollicetur investire ac infeudare de Regno Siciliæ, atque etiam per Legatum suum coronari facere. Actum Terracinæ* 14. *Junii* 1443. *Cum Ratificatione* EUGENII *Papæ data Senis pridie Nonas Julii. Anno* 1443. [Autentique tiré des grandes Archives de la Chambre Royale de Naples.] ANNO 1443.

EUGENIUS & cætera. Ad futuram rei memoriam, cum dilectus filius L. titulo Sancti Laurentii in Damaso, Presbyter Cardinalis, Camerarius noster, & Apostolicæ Sedis Legatus superioribus diebus, ut quieti & tranquillitati Subditorum nostrorum & Ecclesiæ Romanæ consuleret, nomine nostro cum Carissimo in Christo filio nostro Alfonso Aragonum & utriusque Siciliæ Rege Illustri nonnulla Concordiæ Capitula iniverit, atque firmaverit, quorum quidem Capitulorum tenor, de verbo ad verbum infra sequitur, & talis est.

Hæc sunt Capitula inita, concordata, firmata atque jurata inter Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Ludovicum Divinâ Providentiâ, titulo Sancti Laurentii in Damaso Presbyterum Cardinalem Aquilegiensem Apostolicæ Sedis Legatum in vim scilicet Apostolicæ potestatis sibi super infra scriptis, & aliis ex certa scientia, & plenitudine potestatis concessæ, tenore cujusdam Bullæ Apostolicæ, Datum Senis anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXLIII. secundo Idus Aprilis Pontificatus nostri Anno XIII. & Serenissimum & Potentissimum Dominum, Dominum Alfonsum, Aragonum, & utriusque Siciliæ & cætera Regem, facta Terracinæ quarto decimo Junii Anno a Nativitate Domini nostri MCCCCXLIII. Pontificatus Serenissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Eugenii Papæ Quarti. Anno tertio decimo.

In primis præfatus Reverendissimus Dominus Legatus, nomine & auctoritate supradictis, & dictus Serenissimus Rex convenerunt, concordarunt, & solemniter pacti sunt, quod inter Serenissimum Dominum nostrum pro se, & Apostolica Sede cunctisque suis Vassallis, ac Subditis feudatariis, & gentibus quibuscunque ex una, & dictum Serenissimum Dominum Regem pro se, universisque illius Subditis, Vasallis, & gentibus ex altera partibus, fit a modo, & fiat optima, atque perpetua & inviolabilis Pax, confœderatio & amicitia, sublatis odiis, rancoribus, injuriis, & offensis quibuslibet præteritis. Ita quod omnino una pars alteram, & altera alteram teneatur se mutuo diligere, facere, & optime pertractare universaliter, particulariter, seu singulariter, atque simpliciter, omnique bona fide & cætera. Rex Alfonsus &c.

2. Item concordarunt & solemniter pacti sunt, ut supra, quod ad invicem remittantur, & relaxentur, & pro remissis deinceps habeantur quæcumque præteritæ offensæ, injuriæ, prædæ, Curreriæ, & rerum & bonorum occupationes, factæ hinc inde hactenus ratione guerrarum præscriptarum, exceptis tantum modo infradicendis, ita quod deinceps utrique partium super eisdem silentium imponatur, & ex nunc pro imposito censeatur, Rex Alfonsus & cætera.

3. Item quod præfatus Serenissimus Dominus Rex prælibatum Sanctissimum Dominum nostrum in bonum, & verum Patrem, & Dominum recipiet, & ut Christianum Principem decet, per se & ejus fideles, Vassallos, atque Subditos in omnibus & singulis suis Regnis, Dominiis, Civitatibus, Terris, & locis eidem præfato Domino Nostro Papæ Eugenio Quarto, tanquam unico summo vero, & indubitato Ecclesiæ Romanæ Pontifici, & nemini alteri ratione Papatus integram, veram, indubitatam, perpetuamque obedientiam, universaliter, generaliter, particulariter, simpliciter, effectualiter, & bona fide præstabit, & in ea præstanda perdurabit & perfistet, ac etiam persisti, & perdurari faciat. Rex Alfonsus &c.

4. Item quod deinceps præfatus Serenissimus Dominus Rex in omnibus, & singulis Regnis, Dominiis, Civitatibus, Terris, & Locis suis prædictis, neque per se, neque per aliquem Officialium, fidelium, Vassallorum, aut Subditorum ejus libertatem Ecclesiasticam quovis modo, aut colore turbabit vel ingredict, seu turbari vel ingrediri faciat, consentiet, permittet, sustinebit, aut patietur, & si quid etiam dictis guerris durantibus per ipsum Dominum Regem, aut aliquem ex Officialibus, fidelibus, Vasallis, & Subditis supradictis in dictæ libertatis Ecclesiasticæ authoritatisque Papalis, & obedientiæ supradictæ præjuditium,

ANNO 1443. tium, seu contra eas infra Regna, Dominia & Loca sua prædicta statutum, actum, gestum, seu attemptatum, cujus tamen effectus adhuc vigeat, seu perduret; forsan fuerit, aut sit, id totum prorsus revocabit, cassabit, annullabit, & pro infecto habebit, quodque infra eadem neque se, neque per aliquem ullatenus intromictet, seu intromicti faciet, consentiet, permittet, sustinebit, aut patietur: Illis duntaxat casibus exceptis, quibus aliquid rei, juris Ecclesiastici, seu spiritualis, sibi aut alicui ex prædictis de Jure, vel approbata, licita & valida consuetudine competeret, sed immo præfatum Sanctissimum Dominum nostrum Papam, omnesque & singulos Prælatos, & Ecclesiasticos Viros Regnorum, Dominiorum, & Locorum prædictorum in eisdem suis singulis potestatibus, authoritatibus, & Jurisdictionibus in prædictis rebus, & juribus libere uti, & gaudere permittet, & patietur, pati & permitti faciet simpliciter & bona fide. Rex Alfonsus & cætera.

5. Item, quod de cætero dictus Serenissimus Dominus Rex, neque per se, neque per alium aliquem ex ejus Vaxallis, Subditis & gentibus suis Romanam Ecclesiam, Sanctissimum Dominum nostrum Papam, ejusque Reverendissimos Dominos Cardinales, Civitates, Terras, Loca, Subditos, Vaxallos, complices, Colligatos, sequaces, & adhærentes, quovis offensionis genere, seu modo offendet, aut offendi faciet, consentiet aut patietur, aut illos & illa offendentibus per sua loca transitus, passus, victualia, aut cujusvis generis auxilia, seu favorem præstabit, seu à suis Vassallis, fidelibus, & Subditis præstari faciet, & patietur. Immo omnibus Ecclesiam, Papam, Cardinales, Civitates, Terras, Loca, Subditos, Vassallos & fideles, & cæteros prædictos offendentibus, & offendere volentibus, seu se ad id apparantibus juxta posse resistere seu opponere; Illosque & illa, & eorum statum pro viribus defendere teneatur & debeat. Rex Alfonsus & cætera.

6. Item, versa vice præfatus sanctissimus Dominus noster Papa, dictusque Reverendissimus Dominus Legatus ejus nomine, & auctoritate dictum serenissimum Regem in bonum, verum, & charum, ac devotum Filium suæ Sanctitatis, & Ecclesiæ Romanæ recipiet, admittet, & sic receptum, & admissum de cætero habebit, & pertractabit. Rex Alfonsus & cætera.

7. Item, quod prælibatus sanctissimus Dominus noster, neque per se, neque per aliquem ex ejus Vassallis, subditis, & gentibus suis de cætero præfatum serenissimum Dominum Regem, Regna, Civitates, Terras Loca, subditos & Vassallos fideles, complices, colligatos, & sequaces & adhærentes suos quovis offensionis genere, seu modo offendet, aut offendi faciet, consentiet, aut patietur, aut illos & illa offendentibus per sua Loca, transitus, passus, victualia, aut cujuscunque generis auxilia, seu favorem præstabit, seu à suis Vassallis, fidelibus & subditis præstari faciet, & patietur. Immo omnibus dictum serenissimum Dominum Regem, Civitates, Terras, Loca, Subditos, Vassallos, fideles, & cæteros prædictos offendentibus, offendere volentibus, seu ad id se apparantibus juxta posse resistere, seu opponere, illosque & illa, & ejus statum pro viribus defendere teneatur & debeat. Rex Alfonsus & cætera.

8. Item, quod præfatus sanctissimus Dominus noster, & ejus nomine, & pro parte, seu auctoritate Reverendissimus Dominus Legatus prædictus omnes, & singulas censuras, & pænas spirituales Ecclesiasticas, & Temporales, quas quovis modo, ratione, seu causa, usque ad hanc diem ipse serenissimus Dominus Rex, ejusque Officiales stipendiarii, Vaxalli, & Subditi incurrissent prætextu offensionum, & inobedientiarum, seu guerrarum præteritarum ipso Jure, vel facto, aut per sententiam suam, aut prædecessorum sanctissimorum Pontificum, vel ejusdem Sanctitatis Legatorum, vel Commissariorum suorum, aut alterius cujuscumque, sic pro cassis, infectis, revocatis, atque nullis habeat, quod quantum ad rigorem juris attinet, ipsi serenissimo Domino Regi, & aliis prædictis absolutione vel remissione aliqua minime opus sit, & nihilominus ad majorem illius, & eorum securitatem ipsum, & ipsos a prædictis censuris Ecclesiasticis simpliciter, & ad cautelam absolvet, cæterasque pænas temporales tollet, remittet, cassabit, & annullabit realiter, & bona fide. Rex Alfonsus & cætera.

9. Item convenerunt, & concordarunt, atque pacti sunt, quod præfatus Reverendissimus Dominus Legatus nomine, & auctoritate quibus supra, statim firmatis, juratis, & hinc inde sigillatis præsentibus Capitulis ipsi Serenissimo Domino Regi dictum Regnum Siciliæ citra Farum juxta stilum, morem, formam, clausulas, & conditiones per Romanos summos Pontifices servari consuetas, denuo infeudabit, eumque de eodem investiet, etiam cum confirmatione Arrogationis ipsi Serenissimo Domino Regi per olim bonæ memoriæ Reginam Johannam secundam ad successionem hujus Regni factæ, & cum clausula: non obstante quod per vim dictum Regnum occupasse nosceretur. Rex Alfonsus & cætera. ANNO 1443.

10. Item, quod dictus sanctissimus Dominus noster, & ipse Reverendissimus Dominus Legatus nomine, & authoritate prædictis statim post hujusmodi Capitulorum firmam, atque sigillaturam, ad omnem requisitionem dicti serenissimi Regis coronam, & insignia dicti Regni, ubi quam primum voluerit, sollemniter per manus ipsius Reverendissimi Domini Legati, aut alterius, pro parte dicti sanctissimi Domini nostri tradet, eumque prout moris est, coronabit. Rex Alfonsus & cætera.

11. Item, quod dictus Sanctissimus Dominus noster, & ipse Reverendissimus Dominus Legatus, nomine & authoritate prædictis Civitates Beneventi, & Terracinæ in Vicariatum ipsi serenissimo Domino Regi pro toto tempore vitæ suæ dabit, & concedet cum clausulis omnibus in similibus apponi consuetis, pro recognitione cujus quidem Vicariatus dictus serenissimus Dominus Rex, anno quolibet dicto serenissimo Domino nostro Papæ, seu Cameræ Apostolicæ duos Accipitres dare, & assignare teneatur, & idem serenissimus Dominus Rex versa vice informatus, quod subscripta certis bonis respectibus perutilia multumque accomoda erunt statui Ecclesiæ, dabit ipsi sanctissimo Domino nostro, & Sedi Apostolicæ Terras, Civita Ducalis, ac Cumulis, Goniffæ, ita quod amodo dictus Serenissimus Dominus noster, & Sedes Apostolica illas teneant, & possideant, eisque fruantur, tamdiu dictus serenissimus Dominus Rex dictas Terracinam & Beneventum tenuerit. Rex Alfonsus & cætera.

12. Item, quod dictus serenissimus Dominus noster, & ipse Reverendissimus Dominus Legatus nomine, & authoritate prædictis plenissimam remissionem, relaxationem, & quietantiam faciet ipsi serenissimo Domino Regi, ejusque Officialibus, & Ministris suo nomine, de & pro quibuscumque pecuniarum summis, & rebus, seu bonis per ipsam Regiam Majestatem, seu alios prædictos suo nomine, & vice hactenus exactis, perceptis, & habitis, & quibuscunque juribus & redditibus Cameræ Apostolicæ, aut Prælaturarum, Dignitatum, & Beneficiorum, ac personarum Ecclesiasticarum quarumlibet quovis jure, titulo, colore, seu causa, ac etiam præfatum serenissimum Dominum Regem a quavis pecuniæ quantitate, ad quam ratione census seu tributi Regni hujus, pro toto tempore præterito, Sedi Apostolicæ teneretur, prorsus liberabit, atque absolvet realiter, & bona fide. Rex Alfonsus & cætera.

13. Item versa vice dictus Serenissimus Dominus Rex statim cum firmata & sigillata fuerint hujusmodi Capitula, dictamque obtinuerit Infeudationis & Investituræ Bullam, requisitum Juramentum, & Homagium præstabit in manibus dicti Reverendissimi Domini Legati, aut alterius, qui ad hoc per dictum sanctissimum Dominum nostrum, aut per dictum Reverendissimum Dominum Legatum missus fuerit præsentialiter, & ut moris est, cæteraque omnia, & singula faciet, & promittet, & observabit, quæ Infeudationis, seu Investituræ, & suo loco Coronationis prædictæ tempore, cæteri Prædecessores Regni hujus, in simili casu, Romanis Pontificibus facere, promittere, & observare consueverunt, & tenentur, & tributum seu censum annis singulis a prædictæ Investituræ die inchoandis, realiter, & cum effectu solvere promittet & solvet. Rex Alfonsus & cætera.

14. Item, quod prædictus Serenissimus Dominus Rex statim post horum Capitulorum sigillationem & Bullam Investituræ prædictarum ipsi, aut speciali Nuntio traditam, Castra & loca Sancti Felicis, & Fresoloni, cum suis pertinentiis & Territoriis præfato sanctissimo Domino nostro, aut dicto Domino Legato, seu cujuslibet ipsorum Nuntio libere simpliciter, & bona fide restituet, & consignabit, seu restitui & consignari faciet cum effectu. Rex Alfonsus & cætera.

 15. Item,

ANNO 1443.

15. Item, Sereniſſimus Dominus Rex præfatus ſummas immortaleſque de præmiſſis habens gratias ipſi Sanctiſſimo Domino Noſtro ſuoque Reverendiſſimo Domino Legato prædicto, ne ingratus tanti beneficii a quoquam valeat prædicari, & ut Zelum Chriſtianiſſimum, quem ad Fidem Catholicam ſemper geſſit, opere valeat melius demonſtrare, in complacentiam ſingularem dicti Sanctiſſimi Domini noſtri, qui ſubſcripto ſancto propoſito majorem in modum ut fertur, afficitur, offert, atque promittit, quanto citius commode poterit, ſex Galeas, ſive Triremes ad tempus ſex menſium mittere, ipſaſque Triremes neceſſariis omnibus communitas armare, & in mare Helleſpontum, ſeu quo Apoſtolicæ Sedis Legatus ad hoc deſtinandus, voluerit pro invadendis Turcis, deſtinare, quarum quidem Galearum Capitaneus, atque Patroni, & alii, qui cum eiſdem incedent dicto mittendo Legato parere in omnibus teneantur, Ita videlicet, quod ſtatim ſigillatis, & firmatis præſentibus Capitulis, habitaque Infeudationis Bulla prædicta, ad apparandas Triremes præfatas, eaſque prorſus expediendas talis acceleratio, ſine intermiſſione temporis adhibeatur, quod in tam ſancti propoſiti exequtione tempus aliquod non perdatur. Rex Alfonſus & cætera.

16. Præterea dictus Sereniſſimus Dominus Rex, ut hujuſmodi Pax & animorum concordia ipſi ſanctiſſimo Domino Noſtro Papæ ſacroque Collegio Reverendiſſimorum Dominorum Cardinalium gratior, magiſque accomoda fiat, promittit, quod ſtatim firmatis, & ſigillatis Capitulis ſupradictis aſſignataque ſibi præſenti Bulla infeudationis præfata, mittet in auxilium Eccleſiæ pro recuperatione Terrarum Marchiæ Anchonitanæ, & aliarum Terrarum per Comitem Franciſcum Sfortiam occupatarum, Equitum mille, & quatuor millia Pedites ſub Capitaneo, ſeu Ductore decenti, qui Illuſtri Eccleſiæ Capitaneo parendo eas gentes inibi ad ſervitia ſanctæ Matris Eccleſiæ militare, donec tempus patiatur, caſtrametarique faciet, & Terras, & Loca, quæ & quas dictæ gentes extra prædictum Regnum acquiret libere, & ſine mora aliqua dicto ſanctiſſimo Domino noſtro, aut ejus Legato, ſeu alteri ad hoc Commiſſionem habenti, aſſignari faciet cum effectu. Rex Alfonſus & cætera.

17. Item quod Subditis, & Vaſſallis quibuſlibet tam Eccleſiæ, quam dicti ſereniſſimi Domini Regis fiat, & fieri habeat utrinque Juſtitiæ complementum ſummarie, ſimpliciter, & de plano ſuper eorum bonis, rebus, juribus, & actionibus eis ex legitimis Documentis, hinc inde pertinentibus, Juribus alienis ſtantibus ſemper ſalvis. Rex Alfonſus & cætera.

18. Ad præmiſſorum omnium cautelam, & uberiorem ſecuritatem præfatus Reverendiſſimus Dominus Legatus nomine & vice quibus ſupra promittit, quod intra tempus trium menſium primo ex hinc continuo executo, ſanctiſſimus Dominus noſter acceptabit, & in forma autentica ratificabit, & prorſus confirmabit Capitula omnia ſupradicta, quatenus ad ſuam Sanctitatem, & dictum Reverendiſſimum Dominum Legatum ſpectent, ſeu illorum exequutio ſibi incumbat quoquo modo. Rex Alfonſus & cætera.

Quæ quidem omnia, & ſingula Capitula, & in illis contenta, & prout ad unam quamque partium ipſorum ſpectet, ſeu eis incumbet, dictus Reverendiſſimus Dominus Legatus quo ſupra nomine, & dictus ſereniſſimus Dominus Rex conceſſerunt, inierunt, pacti fuerunt, & firmarunt, & ad Deum & ejus ſancta Dei Evangelia, ſolemni juramento tactiſque corporaliter Scripturis jurarunt obſervare, attendere, & complere, & in nullo contrafacere, vel venire, palam vel occulte, ſeu contrafacienti conſentire, aliqua ratione, vel cauſa, ſub pæna ducatorum ducentorum millium per partem contrafacientem parti obſervanti ſolvendorum, & prorſus acquirendorum, rato ſemper manente pacto, cui quidem parti obſervanti ſive parenti, ex nunc commictatur, vel reſtet facultas, plenariam pænam ipſam toties quoties commiſſa fuerit de Bonis partis alterius quantumcunque privilegiatis, etiamſi ad Cameram, vel ad Sedem Apoſtolicam ſive Eccleſiaſticam quomodolibet pertinerent, propria auctoritate exigendi, habendique, quam primum per duos, unum per dictum Dominum ſummum Pontificem, ſeu Reverendiſſimum Dominum Legatum prædictum, alterum per dictum ſereniſſimum Dominum Regem, & in eorum diſcordia per Tertium de communi voto partium hinc ad menſes quatuor nominandos, fuerit declaratum, aliquam ipſarum partium incurriſſe pœnam prædictam: data & acta fuerunt hæc apud Civitatem Terracinæ prædicto quarto decimo Junii anno a Nativitate Domini MCCCCXLIII. Pontificatus prælibati ſanctiſſimi Domini noſtri anno XIII. præſentibus Illuſtri Franciſco de Urſinis Gravinæ & cætera Comite, Almæ Urbis Præfecto, & Reverendo Patre Domino Alfonſo de Cauſis Rubeis Proſpano Apoſtolicæ Sedis Prothonotario, & Locum tenenti & cætera pro teſtibus ad hæc vocatis ſpecialiter & rogatis: Yo el Rey *d'Aragon, & de las dos Sicilios por lo que a mi ſi sguarda fermo, y otorgo, Juro las ſuſadichas coſas, & por eſto me ſottoſcrivo de mia propria mano,* Rex Alfonsus. Olzina. Quamobrem nos conſiderantes nomen Concordiæ dulce ſemper fuiſſe, non ignari quot bona, quive fructus ex pace, & concordia naſcantur, & e contrario, quot calamitates Provinciarum, deſolationes, Urbium everſiones, Populorum cædes, & excidia, bellorum turbines inferant, animadvertentes etiam, quam ſincero animo, & bona mente præfatus Rex ad hujuſmodi firmanda Capitula, & Concordiam amplectendam devenerit, ſperanteſque propterea maxima ſtatui noſtro, & Romanæ Eccleſiæ præſidia, contra ejuſdem Eccleſiæ hoſtes futura eſſe prædicta Capitula, nec non omnia, & ſingula in eis contenta, per præfatum Cardinalem, & Legatum nomine noſtro cum præfato Regi, ut præfertur, inita, & firmata, de Venerabilium fratrum Noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, & conſenſu confirmamus, approbamus, & emologamus, eiſque robur pleniſſimum præſentium tenore adjecimus, ac partes & conditiones illas, quæ ad nos ſpectant, Deo Authore, executioni mandabimus, & a noſtris mandari faciemus. Sperantes in Domino, quod præfatus Rex etiam hujuſmodi Concordiæ Capitula ſincera mente amplectens, & obſervans, Statui noſtro, & Eccleſiæ ut decet, plurimum favebit; propter quod, & animæ ſalutem, & nominis ſui gloriam, ac laudem comparabit. Nulli ergo & cætera. Datum Senis anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXLIII. pridie Nonas Julii Pontificatus noſtri anno XIII. B. Rouellez &c.

Exemplata eſt præſens Copia a Libro intitulato, Bullarum, Confirmationum, & aliarum rerum Notabilium præſentis Regni Neapolis fol. XX. a tertio obſervato in Magno Regiæ Cameræ Archivo in Camera Prima ſub Littera O. ſcanzia V. numero CXXVI. cum quo facta Collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen ſemper ſalva. Et in fidem de mandato oretenus Illuſtris Domini Marchionis Caſtri novi D. Vincentii Fraſcone Præſidentis Commiſſarii ſubſcriptus Marcus Antonius de Maſi Regius Archivarius hic ſe ſubſcripſit. Datum Neapoli in eodem Magno Regiæ Cameræ Archivo die 18. Junii 1718.

J. Antonius de Mati.

CCXXXVII.

15. Juillet.

Eugenii *Papæ IV. Inveſtitura de Regno Siciliæ citra Farum, pro* Alphonso *Rege Arragonio* Joannæ *Reginæ Filio Adoptivo, ſucceſſoribuſque ab ipſo per rectam Lineam maſculinam deſcendentibus, ſub obligatione fidelitatis atque homagii ligii Romanis Pontificibus præſtandi. Cavet inſuper Papa, ne præfatus Rex aut ſucceſſores ejus Romanum Imperium, aut Dominium Lombardiæ unquam ambiant; neque ultro eis oblatum acceptent; Datum Senis Idibus Julii anno 1443. Cum juramento fidelitatis inſerto.* [Autentique tiré des grandes Archives de la Chambre Royale de Naples.]

Eugenius Epiſcopus & cætera. Ad perpetuam rei memoriam: Regnans in Altiſſimis, ac triumphans Eccleſia, cui Pater æternus Cœli & Terræ Dominator Dominus præeſſe dignoſcitur, cuique Sanctorum & Sanctarum miniſtrant agmina, & Angelorum laudis gloriam decantant, Vicariam ſibi in Terris conſtituit Eccleſiam militantem, Unigenito Filio Dei Vivi Domino noſtro Jeſu Chriſto, ineffabili conjunctione copulatam, ad hujus namque militantis Eccleſiæ Regimen, licet immeriti Divina diſpoſitione vo-

ANNO 1443.

vocati, circa quarumlibet fidelium Nationum felicem ſtatum & animarum ſalutem, prout ex debito tenemur, ſummi Pontificatus Officii, ut præfertur, nobis injuncti cogitatus noſtros libenter effundimus, ac partes Apoſtolicæ ſollicitudinis adhibemus, ſed illa nos cura propenſius urget, atque compellit, ut nobis ac Romanæ Eccleſiæ ſubjecta Regna, Civitates, Terras, atque loca omnia, & ſingula per noſtræ proviſionis miniſterium ſublatis ab ea ſiniſtris quibuslibet, ac omnibus & ſingulis eorum ſalutem & felicem ſtatum, nec non deſolationis evitationem concernentibus, mature, ac debite compenſatis, utiliſſimi & feliciſſimi regiminis præſidio fulciantur, Paciſque, tranquillitatis, & quietis dulcedine gaudeant, ac ex hujusmodi Pace, & tranquillitate alia noſtra, & dictæ Romanæ Eccleſiæ Civitates, Terræ & Loca, a guerrarum turbinibus, earumque ſuſpitionibus liberata proſperis gratulentur eventibus, ipſaque omnia, & ad laudem & gloriam Chriſtiani nominis, dictæque Eccleſiæ ſtatum ſalubrem felicia ſpiritualium, & temporalium ſuſcipiant incrementa. Dudum ſiquidem bonæ memoriæ, Joanna ſecunda olim Regina Regni Siciliæ, & Terræ citra Farum, quæ juris, & proprietatis ejusdem Romanæ Eccleſiæ exiſtunt, gravibus Inimicorum ſuorum oppreſſibus vexata, & conculcata cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Alfonſum, Aragonum Regem Illuſtrem, in ſui ſubſidium, & tutelam hoſtiumque propulſationem advocavit, qui non ſine gravibus laboribus, impenſis, & periculis, relictis Regnis ſuis omnique alia cura poſtpoſita, cum copiis & gentibus ſuis, ac potenti claſſe ad liberationem prædictæ Reginæ perſonaliter veniens, eam, auxiliante Domini præſidio liberavit, & in veram ſui ipſius libertatem, ſalutemque reduxit, in cujus rei memoriam, ac ſummi beneficii compenſationem prænominatum Regem Aragonum in filium arrogavit, eidem Regnum prædictum, cum omnibus juribus ſuis, eis melioribus viis, & modis quibuscumque potuit, per publica Inſtrumenta, quæ ſic haberi pro expreſſis volumus, ſuisque legitimis ſucceſſoribus dedit, tradidit, & conceſſit, poſt cujus quidem Reginæ obitum Rex ipſe nulli parcens ſuo ſuorumque periculo, nulli indulgens labori nec non impenſarum profluvio, relictis ſuis Regnis, pro dicti Regni recuperatione, pecuniis, rebus, & bonis pene. Regnum, & Terram prædictam, propitiante ad hoc ſibi Altiſſimo ejusque ad hoc accedente ſtrenua animi virtute, & magnanimitate, ac grandi conſtantia, cæterisque virtutibus, quibus eum Dominus Omnipotens inſignivit, dotavitque, indies forti congreſſu, & acri Marte pedetentim acquiſivit, omnesque Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & Regnicolas, nec non Civitates, Terras, Caſtella, & tandem inclitam, Civitatem Neapolis dictioni ſuæ ſubjecit: cum itaque ſicut pro parte dicti Regis nobis nuper expoſitum extitit, omnes & ſinguli Regni, & Terræ prædictorum Principes, Comites, & Barones, nec non Civitatum, Caſtrorum, Terrarum, & locorum infra Regnum, & Terram, hujusmodi conſiſtentium, Communitates & univerſitates præſertim, poſt captam, ut præfertur, eandem Civitatem Neapolitanam præfatum Regem in eorum verum, & legitimum Regem, atque Dominum recognoverint, & pro tali eum teneant, & reputent, ſibique tanquam Regni, & Terræ prædictorum vero & legitimo Regi ac Domino in omnibus pareant, obediant, & intendant, ac etiam dicti Principes, Comites & Barones, & eorum ſinguli in manibus ſuis fidelitatis ſolitum juramentum præſtiterint, & alias ipſe Rex Regnum, & Terram prædicta in pace, quiete & tranquillitate de cætero, tenere confidat, ac ut Devotiſſimus, & Catholicus Princeps noſtris & dictæ Romanæ Eccleſiæ mandatis debite parere, & intendere, noſtrum, & hujusmodi Eccleſiæ ſtatum juxta facultatem ſibi deſuper pro tempore traditam conſervare, defendere, & augere proponat, & ad id ſe ſpecialiter offerat, nec dubitet in poſſeſſione Regni, & Terræ hujusmodi, per quemvis alium facile perturbari poſſe, pro parte ipſius Regis fuit nobis humiliter ſupplicatum, ut Regnum Siciliæ, ac Terras citra Farum hujusmodi, cum Territorio ac Diſtrictibus, aliisque Juribus, & pertinentiis ſuis ſibi, pro ſe & ſuis hæredibus maſculis in perpetuum, concedere, & donare, & de illis eum inveſtire, ac alias ſuper hoc ei & hæredibus prædictis oportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur: Nos igitur, tum celebris recordationis Regis Ferdinandi, Genitoris ſui maxime in eſtirpando a Dei Eccleſia, tunc vigente peſtifero ſcismate, tum dicti Regis Alfonſi in acquirenda, reſtituendaque ipſi Eccleſiæ Marchia Anchonitana, præſtita obſequia ipſiusque Regis prædicti Potentiam, ac pro ipſius parte nobis expoſita, aliaque præmiſſa omnia, & ſingula, nec non etiam damna, ſcandala, atque pericula gravia & immenſa, quæ ex perſona cujusvis Regnum, & Terram hujusmodi abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ Privilegio detinentis, ac e contra utilia, & ſalubria, & grandia, quæ ex eodem, ſi ſuæ petitioni hujusmodi favorabiliter annuatur, nobis ac ſtatui noſtro, ac Romanæ Eccleſiæ facile provenire poſſent, matura deliberatione, ac juxta rei tam grandis exigentiam, debita providentia compenſantes, & etiam attendentes, nec non Principibus, Ducibus, Comitibus, & aliis Nobilibus, Communitatibus quoque, Univerſitatibus, & incolis præſentibus, & futuris, Civitatum, Caſtrorum, Terrarum, & Locorum Regni & Terræ prædictorum, ne de cætero ulterioribus Guerrarum turbinibus cum tanto excidio & gravi detrimento ſubjaceant, providere volentes, ac ſperantes, quod dictus Rex propter providentiam, & plurimarum virtutum excellentiam, quibus perſonam ſuam illarum Largitor Dominus inſignivit, Regnum, & Terram, hujusmodi feliciter regere, & ſalubriter gubernare, nec non more progenitorum ſuorum, noſtri, ac Sedis & Eccleſiæ prædictorum ſtatus conſervator, & defenſor præcipuus eſſe debeat, hujusmodi ſupplicationibus inclinati ad Omnipotentis Dei, Patris, & Filii & Spiritus Sancti, nec non glorioſæ Virginis Mariæ, Dei Genitricis, ac Apoſtolorum Petri, & Pauli, totiusque Curiæ cæleſtis laudem & gloriam, nec non noſtrum, Sedis, Eccleſiæ, Regni, & Terræ prædictarum ſalubrem ſtatum & honorem, Regnum Siciliæ prædictum cum Terra prædicta, quæ eſt citra Farum, usque ad confinia Terrarum, dictæ Romanæ Eccleſiæ, excepta Civitate Noſtra Beneventana, cum toto ejus Territorio, ac omnibus diſtrictibus, & pertinentiis ſuis, per nos aut Romanum Pontificem diſtinctis, vel diſtinguendis, quam dicta Romana Eccleſia ſibi olim retinuit, ac reſervavit, prout nos etiam harum ſerie reſervamus, etiamſi ipſa Regnum, & Terra ad Nos, & prædictam Romanam Eccleſiam, per obitum claræ memoriæ, Joannæ ſecundæ Siciliæ Reginæ, vel alias qualitercumque, ſeu per mortem cujuscumque alterius Perſonæ, & ex quacumque cauſa vacet, ſeu quovis modo, aut ex alterius cujuscumque perſona, devolutum exiſtat, in Feudum perpetuum Tibi chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Alfonſo, Regi prædicto, licet abſenti pro te, tuisque hæredibus, per rectam lineam Maſculis jam natis ac in poſterum naſcituris, cum modis, formis, Conditionibus, adjectionibus, promiſſionibus, cautelis, clauſulis, voluntatibus, & ordinationibus inferius denotatis ex certa ſcientia de Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore præſentium concedimus, & donamus, ac in te, & hæredes tuos ſupradictos totaliter, ac plenarie transferimus, & transportamus, nec non de ipſis Regno, & Terra eorumque juribus, & pertinentiis univerſis, te etiam abſentem in perſonam dilecti Filii noſtri, Alfonſi Hiſpani, Notarii noſtri per te, ad nos præſentialiter deſtinati per anuli noſtri ejusdem Alfonſi digito anulari traditionem, & impoſitionem præſentialiter inveſtimus, receptis tantum prius a te in forma, quæ ſequitur fidelitatis debito Juramento, ac pleno homagio, & ſervitio vaſſallagio ligio pro hujusmodi feudo debitis, & conſuetis. Conditiones vero prædictæ ſunt hæ, Videlicet promittetis enim, & jurabitis, tam Tu, quam tui in dicto Regno hæredes, quod nullas unquam conſpirationes, colligationes, vel conjugationes, cum quibuscumque Regibus, Principibus, ſeu Magnatibus, Communitatibus, aut perſonis aliis fidelibus, aut infidelibus contra nos, vel ſucceſſores noſtros Romanos Pontifices, canonice intrantes, aut Romanam Eccleſiam, ſeu in eorum damnum facietis, nec fieri conſentietis, ſeu permittetis, quantum in te, vel in illis, nec factas ratas habebitis, & quod nunquam a noſtra & prædictæ Eccleſiæ obedientia recedetis, nec aliquod ſcisma contra nos, vel ſucceſſores noſtros aut Romanam Eccleſiam prædictos facietis, aut cujuscumque ſcismatis, ſeu hæreſis Immitatores eritis, ſeu fautores, nec hujusmodi conſpirationes, conjurationes, & Colligationes, ſeu ſcisma contra nos, vel ſucceſſores noſtros, aut Eccleſiam prædictos facietis, aut ſcismaticos, ſeu hæreticos receptabitis, ſeu quocumque modo eis favebitis, aut eis, vel eorum alteri, aliquod auxilium, conſilium

ANNO 1443.

vel

ANNO 1443. vel favorem præstabitis, nec aliquos nobis, aut dictæ Ecclesiæ Rebelles, aut nostros, seu ipsius Ecclesiæ hostes, vel Inimicos, seu rerum aut bonorum ipsius Ecclesiæ invasores aut occupatores in Regno, vel Terra prædictis, aut in aliqua ipsorum parte, aut alio quovis loco, in quo temporalem potestatem habetis, receptabitis, aut per alios receptari quoquo modo patiemini, seu permittetis scienter, sed illos efficaciter persequemini. Quod autem supradicitur de inimicis, & Rebellibus extra Regnum, & Terram prædictas non receptandis, intelligitur de notatis, & declaratis seu declarandis, vel alias nominandis per summum Pontificem: in Regno autem & Terra prædictis intelligitur prout superius est expressum: si vero in tuo, vel tuorum in dicto Regno hæredum, obitu legitimum, prout subsequitur, hæredem, te aut ipsos hæredes tuos, quod absit, non habere contingerit, Regnum & Terra prædicta ad ipsam Ecclesiam Romanam, ejusque dispositionem libere revertatur, & de liberis duobus maribus per eandem lineam concurrentibus Primogenitus præferatur, in Regno vero, & Terra prædictis nullus succedat, qui non fuerit de legitimo matrimonio procreatus, ad hæc tam Tu, quam tui in dicto Regno hæredes, Regnum & Terram, prædicta nullatenus dividetis, sed semper illa sub hujusmodi conditionibus immediate, & in Capite nomine Ecclesiæ Romanæ tenebitis, & tam tu quam prædicti tui in dicto Regno hæredes, sub propriis nominibus, Nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus canonice, intrantibus, a nemine Ecclesiæ expressis, nostro, & ipsorum nominibus ligium homagium facietis & dictum juramentum fidelitatis, faciendo mentionem expressam de præsentibus Literis, ut præfertur, præstabitis, hujusmodi autem ligium homagium tu & dicti hæredes facere, & juramentum fidelitatis præstare, juxta subscriptam formam, si Romanus Pontifex in Italia fuerit, infra sex menses, si vero extra Italiam esset, infra annum, postquam Regni Dominium adepti fueritis, teneamini, Nobis & singulis successoribus, ac eidem Romanæ Ecclesiæ renovabitis, tam ipsum ligium homagium, quam etiam hujusmodi juramentum, in optione autem & beneplacito erit Romani Pontificis, seu prædictæ Ecclesiæ, Te & hæredes tuos prædictos vocare ad præstandum personaliter juramentum fidelitatis, ac ligium homagium hujusmodi Romano Pontifici, ac eidem Ecclesiæ, dummodo ad hoc tibi vel illis tutum locum statuant, & assignent, vel aliquem Cardinalem ipsius Ecclesiæ, aut alium qui vice Romani Pontificis juramentum, juxta eandem formam, & homagium hujusmodi recipiat, destinent, tu quoque jurabis ad præsens, te ad hoc specialiter obligatum, & tam tu quam prædicti tui in dicto Regno heredes Nobis, & singulis successoribus prædictis ac eidem Ecclesiæ, quando præstabitis & præstabunt hujusmodi juramentum fidelitatis, jurabitis, vos specialiter ad hoc obligatos, quod unquam tu vel ipsi, per vos seu alium, vel alios quocumque modo procurabitis, ut eligamini vel nomine in Regem vel Imperatorem Romanum, vel Regem Teutoniæ, aut Dominium Lombardiæ, vel Tusciæ seu majoris partis earumdem Lombardiæ, vel Tusciæ, & si electionem, vel nominationem ad ipsum vel Regnum Romanorum, seu ad Regnum Teutoniæ, aut Dominium Lombardiæ, vel Tusciæ, seu majoris partis earum de vobis celebrari contigerit, nullum hujusmodi electioni, vel nominationi assensum præstabitis, nec intromittetis vos nullo modo, de regimine ipsius Imperii, vel Regni Romani, seu Regni Teutoniæ, aut Dominii Lombardiæ, seu Tusciæ vel majoris partis earumdem, ad quodcunque eorum nominati fueritis, vel electi. Quod si tu vel aliqui tuorum in dicto Regno hæredum, studentibus & procurantibus te aut eis in Imperium ipsum, sive ad dictum Regnum Romanorum, seu Regnum Teutoniæ, aut Dominium Lombardiæ, seu Tusciæ, seu majoris partis eorundem electi, seu nominati fueris, vel fuerint, aut si post talem electionem vel nominationem Imperii, vel Regni Romani, vel Regni Teutoniæ, aut Dominii Lombardiæ, seu Tusciæ aut majoris ipsorum partis regimen, tu vel ipse manifeste te intromiseris, vel ipsi se intromiserint sine expresso nostro, vel successorum nostrorum mandato, eo ipso a jure, prædictorum Regni & Terræ cadas, & cadant ex toto ipsaque prorsus amittas & amittant, & eadem Regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur: si autem tu vel aliqui ex dictis hæredibus electioni vel nominationi factæ non procurantibus consenseris, vel consenserint, & huic electioni seu nominationi, seu juri omnino renunties, seu renuntient, & quod de Imperio, seu aliquo alio præmissorum, ad quod electus seu electi, seu nominatus, vel nominati fueris, aut fuerint, nullatenus te intromittas, vel ipsi se intromittant, & si moniti infra quatuor mensium spatium post Monitionem hujusmodi tali electioni, seu nominationi, vel Juri non renunciaveris vel renunciaverint, vel de ipso Imperio, seu de aliquo præmissorum, ad quod electus seu nominatus aut electi, seu nominati fueris vel fuerint, te intromiseris, vel ipsi se intromiserint quoquo modo, ex hoc sis & sint eisdem Regno Siciliæ & Terra, & omni prorsus eorum jure privatus, atque privati, & ut dictum est, eadem Regnum & Terra, ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Si vero ad te, vel ad tuos in eorum Regno, hæredes non poterit commode talis monitio pervenire, super quo utique Impedimento, videlicet, quod moneri commode nequeas, vel nequeant, credetur & stabitur assertioni Romani Pontificis, sufficiet monitio publica & solennis, ita quod si infra sex menses post illam non renunciaveris vel hæredes ipsi non renunciaverint, aut de Imperio, seu de aliquo alio prædictorum, ad quod tu electus vel nominatus, vel hæredes tui prædicti, electi vel nominati fueris, vel fuerint, quomodolibet te intromiseris, vel ipsi se intromiserint, ex hoc cadas, & ipsi cadant ab omni jure ipsorum Regni & Terra, ac Regnum & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Cæterum si contingerit, aliquem de ipsis hæredibus qui deberet in dictis Regno & Terra succedere, in Regem vel Imperatorem Romanum, seu Regem Teutoniæ vel Dominium Lombardiæ, aut Tusciæ, vel majoris partis earum nominari, seu eligi, vel assumi, nullatenus eorundem Regni & Terræ possessionem nanciscatur vel habeat, nec se de illorum cura, vel Dominio aut regimine per se, vel alios aliquatenus intromictant, nisi prius Imperio vel Regno Romanorum, seu Regno Teutoniæ, & Dominio Lombardiæ seu Tusciæ, seu majoris eorum partis, ad quodcumque eorum electus, aut nominatus fueris, vel assumptus, & omni jure competenti, sibi in illis omnino renuntiet & illorum, aliquod sive de jure, sive de facto, illud tenens Regnum Siciliæ dimittat ipsum nullo unquam tempore reassumpturus, alioquin cadat ab omni successione, & jure, quæ in Regno Siciliæ, & Terra prædictis sibi competerent ipso facto, ita quod eadem Regnum, & Terra ad Romanam Ecclesiam, ejusque dispositionem plene & libere devolvantur: Si autem tu, vel aliquis tuorum in Regno prædicto hæredum, contra hæc veneris, vel venerint, eo ipso excommunicati, & insuper labe, & reatu perjurii respersi, & notati existatis. Hujusmodi quoque juramento nunc expresse addi volumus, & tam per te, quam per tuos in dicto Regno hæredes addetur expresse, quod nullo unquam tempore Regnum, seu Imperium Romanum, seu Regnum Teutoniæ, vel Dominium Lombardiæ, seu Tusciæ, aut earum majoris partis, seu easdem Lombardiam, vel Tusciam, aut majorem partem earum per te vel alium, seu alios occupabis, capies vel accipies, aut tibi alias quomodolibet vendicabis vel dicti hæredes, per se, vel per alium seu alios occupabunt, capient, vel acquirent, aut sibi alias quomodolibet vendicabunt, sine nostra aut successorum nostrorum expressa voluntate, & consensu, & si feceris aut fecerint, secundum præscriptam formam pænas similes incurres, & incurrent, quod autem dicitur de majori parte Dominii Lombardiæ, seu Tusciæ, intelligatur scienter: si vero ignoranter, eam ad mandatum Ecclesiæ dimictere tenearis, & teneantur, & si eam ad mandatum Ecclesiæ demictas vel demictant, non incidas, nec ipsi incidant in pænam in isto Articulo, & similibus constitutam, si vero monitus, vel moniti, non demictas, aut demictant, incurras, vel incurrant pænam, prout est in hoc Articulo, & in aliis constitutum: quod si forte in posterum Regem Siciliæ contingat, in Imperatorem eligi, postquam Regni Siciliæ fuerit possessionem adeptus, non transeat ad Imperium, alioquin in pænam incidat in hoc Articulo, & aliis similibus comprehensam, quod si Regni possessione prædicta nondum habita, vel obtenta in Imperatorem electus transire voluerit ad Imperium, in manus prius Romani Pontificis, vel illius, quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum Filium successorem in Regno, & Terra prædictis, cujuscumque fuerit ætatis emancipet, ac Regno, & Terræ prædictis renuntiet, nihil juris in eis retinens clam, vel palam, nec etiam cujuslibet Patriæ vel alterius potestatis, ANNO 1443.

testatis occasione, nec ipsum filium ad subsidium, vel servitium aliquod faciendum Juramento, vel nuda stipulatione, vel pacto sibi, vel successoribus suis astringat, sicque factus filius sui juris ab eodem Romano Pontifice, vel alio destinato ab ipso protinus investiatur de Regno & Terra prædictis, ad cujus Regis successionem, si forte decederet sine liberis, ullo unquam tempore Pater veniat Imperator existens, sed si Imperio, & omnibus, quæ ad ipsum pertinent idem Pater renunciare voluerit, & ipsis Regno, & Terra tantum esse contentus, post renuntiationem hujusmodi ad illius successionem libere admictatur, & tunc ab ipso Romano Pontifice, vel alio destinato ab eo investituram recipiat Regni, & Terræ hujusmodi: quod si dictus filius sic ad Regnum assumptus major annis decem & octo fuerit, liberè administret, sed quamdiu minor extiterit, tam ipse, quam Regnum, & Terra prædicta in custodiam Romanæ Ecclesiæ, donec Rex ipse adimpleverit supradictam ætatem, remaneant, fructibus, & obventionibus Regni, ac Terræ prædictorum, ex quibus sumptus necessarii faciendi pro eorundem Regni & Terræ custodia deducentur, Regi conservandis eidem, & lucro alteri ratione ipsius custodiæ non cessuris, si Regi præmortuo liberi non superstint, & Pater Imperator non renunciaverit, Regnum & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur, Regnum quoque, & Terra prædicta Imperio nullo modo subdantur, seu nullo unquam tempore, aut modo in eadem Persona quomodolibet uniantur; & precise super hoc articulo, tam per pœnas spirituales, quàm alias cautiones cavebitur juxta Ecclesiæ voluntatem, quandocunque Romanus Pontifex hoc duxerit requirendum, cùm prorsus intentionis Romanæ Ecclesiæ sit, ut Regnum & Terra prædicta nullo unquam tempore uniantur, ut scilicet Romanorum Imperator, & Siciliæ Rex existat, quod autem circa unionem Regni, & Terræ cum Imperio dicimus, hoc ipsum circa unionem Regni, & Terræ prædictorum cum Regno Romano, & Regno Teutoniæ, seu cum Lombardia, vel Tuscia, sive cum majori parte ipsarum Lombardiæ, vel Tusciæ intelligimus, & volumus esse dictum. Pro toto verò generali censu ipsorum Regni, & Terræ octo millia unciarum auri ad pondus ipsius Regni in Festo B. Petri Apostoli de mense Junii, ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsi Romano Pontifici, & Romanæ Ecclesiæ annis singulis persolventur. Si vero tu vel tui in dicto Regno, & Terra hæredes quocumque Termino non solveritis integre censum ipsum, & exspectati per duos menses Terminum ipsum immediate sequentes de illo ad plenum non satisfeceritis, eo ipso eritis excommunicationis vinculo innodati, quod si secundo Termino infra sequentes duos menses eundem censum sine diminutione qualibet non persolveritis, totum Regnum Siciliæ, & tota Terra prædicta Ecclesiastico erunt suppositæ Interdicto; si verò nec in tertio termino, nec infra alios duos menses proxime futuros per plenam satisfactionem illius ejusdem census vobis duxeritis consulendum, ita quod transactis eodem tertio termino, & duobus proximis sequentibus mensibus non sit de dictis octo millibus hujusmodi unciis auri primi termini ipsi Ecclesiæ integre satisfactum, ab eisdem Regno, & Terra ipsorumque jure cadatis ex toto, & Regnum, & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam integre, & libere revertantur, si autem de censu octo millium unciarum hujusmodi primi Termini infra dictos tertium terminum, & duos sequentes menses plenarie satisfeceritis, nihilominus semper pro singulis octo millibus unciis singulorum terminorum simili modo, si in earum solutione cessaveritis, vel illas non solveritis, similes pænas incurretis, salvis aliis pænis, & processibus, quæ, vel qui de jure inferri vel haberi poterunt per Romanum Pontificem in hoc casu; in quolibet etiam Termino dabis tu & tui in dicto Regno, & Terra hæredes dabunt nobis, vel successoribus nostris canonice intrantibus unum Palafrænum album, pulchrum & bonum in recognitionem veri Dominii earumdem Regni & Terræ, ad hæc postquam tu prædicta Regnum, & Terram, vel tantum de ipsis acquisieris, & habueris, quod etiamsi aliquæ Civitates, vel munitiones, vel aliqua loca ipsorum Regni, & Terræ adhuc rebellia tibi fuerint, tamen reputeris, & possis ipsorum Regni, & Terræ Rex, & Dominus reputari, solvas Nobis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ quinquaginta millia Marcharum sterlingorum per infra scriptos Terminos, videlicet, quod intra sex menses postquam dicta Regnum & Terram acquisieris, prout dictum est, solves Nobis, & eidem Ecclesiæ decem millia Marcharum sterlinghorum, & infra singulos sex menses successive solves singula decem millia, donec tota prædicta quinquaginta millium Marcharum sterlingorum summa fuerit integre persoluta, quod si in hujusmodi Termino non solvas, liberum erit Nobis vel eidem Romano Pontifici contra te pro singulis terminis ad pœnas Spirituales, & Temporales procedere, prout nobis vel ipsi videbitur expedire. Quandocumque autem Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, asseruerit, vel dixerit Romanam Ecclesiam indigere, ita quod super indigentia hujusmodi Romani Pontificis simplici verbo stetur, tu vel tui in dicto Regno hæredes requisiti ab eo in Urbem, in Campaniam, in Maritimam, in Patrimonium Beati Petri, in Tusciam, in Ducatum Spoletanum, Marchiam Anchonitanam in præmissam Civitatem Beneventanam, & ejus Territorium, & pertinentias, quæ prout præfertur, eidem remanebunt Ecclesiæ, ac in Civitates nostras Perusinam, Civitatem Castelli, Bononiensem, Ferrariensem, Avinionensem, & Comitatum Venaisini, & in omnes alias Terras ipsius Ecclesiæ, ubicumque consistentes tercentos Milites equis & armis decenter munitos, & paratos, ita quod unusquisque ipsorum habeat quatuor equitaturas, vel tres ad minus in Ecclesiæ prælibatæ obsequium & subsidium transmittetis, per tres menses integros tuis, & dictorum tuorum in prædictis Regno, & Terra hæredum sumptibus, & stipendiis, semel tantum in anno in servitiis ejusdem Ecclesiæ moraturos, mensibus ipsis à die qua iidem Milites Terram tui Dominii, vel finem tui districtus egressi fuerint per vulgares dietas, & solitas computandis, & si maluerit Ecclesia, eadem ingruente necessitate, super qua stetur verbo Romani Pontificis, ut dictum est, navali exercitu juvari, prædicti Milites debita taxatione, & recompensatione præhabita in navale præsidium commutentur; Verum quia prædicta Civitas Beneventana, quam hactenus Ecclesia Romana sibi retinuit, & in suum Demanium & Dominium cum omnibus juribus, & pertinentiis reservavit, tenimentum Civitatis ejusdem cum finibus ejus antiquis, quos Romanus Pontifex quandocunque semel tantum sibi placuerit, bona fide sibi distinguet, eidem Ecclesiæ, & in ejus proprietate libere remanebit, nullo jure in eis tibi vel cuicumque alii de Regno prædicto retento seu quomodolibet reservato, discretioni quoque per Romanum Pontificem semel faciendæ, ut dictum est, stabitis tu, & prædicti tui in dicto Regno, & Terra hæredes absque contradictione, & refragatione quacumque, prout ipsa distinctio per Litteras Apostolicas apparebit. Pro dicta quoque Civitate Beneventana reparanda, reficienda, & fortificanda per Romanam Ecclesiam exponetis per septennium pro lignationibus omnia nemora ipsorum Regni, & Terræ, & omnem materiam ad ædificia oportunam, puta lapides, arenam, quæ Puteolana vocatur, cementum, & similia, sine præjudicio juris singularum Personarum, ad unam dietam prope Beneventum; præstabitis etiam ipsis Beneventanis securitatem per totum Regnum, & Terram, prædicta Privilegia insuper dictæ Civitatis à Regibus, & Principibus concessa illibata servabitis: omnia Statuta per quondam Federicum olim Romanorum Imperatorem, seu quoscumque alios Reges, & per quondam Joannam Reginam prædictam facta contra Civitatis ejusdem libertatem, revocabitis, & in omnibus, & per omnia, quæ libertatis fuerint, cæteris Regnicolis parificabitis illam, nec aliqua Statuta, seu aliquas Leges condetis in posterum, per quæ dictæ Civitati directe, vel indirecte posset præjudicium generari, & per Apostolicæ Sedis, & Beati Bartholomei Patroni Civitatis ejusdem reverentiam, fidantias ab omnibus remicti facietis, & remittetis eisdem, fidantiarum autem remissio est, concessio libertatis, ut Cives Beneventani possint libere vineas, & terras excolere, ipsarum fruges, & fructus recolligere, & easdem vineas, & Terras vendere, & de ipsis pro sua voluntate disponere sine aliqua exactione, vel muneris datione, tu autem, & dicti tui in eisdem Regno, & Terra hæredes in dicta Civitate, & ejus Territorio, ac pertinentiis suis, quæ Romanæ remanebunt Ecclesiæ vel in Urbe, seu in Campania, vel Maritima, seu in Ducatu Spoletano, aut Marchia Anchonitana, vel in Patrimonio Beati Petri, in Tuscia, aut in Civitate Perusina,

ANNO 1443. rusina, Civitate Castelli, Bononiensi, Ferrariensi, Avinionensi, & Comitatu Venaisini, seu in aliis quibuscumque Terris, aut Demaniis, sive feudis ipsius Ecclesiæ ubilibet constitutis, ex successione, vel legato, aut venditione, sive donatione, aut alio quocumque Jure, sive titulo, sive contractu nihil unquam vobis acquiretis, vel vendicabitis, seu poteritis aquirere, vel quomodolibet vendicare, & nihil unquam recipere, vel habebitis, vel retinebitis, seu poteritis habere, recipere, vel etiam retinere, ac nullam Potestariam, Capitaniam, vel rectoriam, nullumque alium honorem, nullam dignitatem, seu potestatem Senatoriam, vel quamcunque aliam Administrationem, vel Commendam, nec quodcumque aliud officium recipietis, seu recipere poteritis in eisdem: hoc autem intelligimus de illis hæredibus tuis, & Tuorum in dictis Regno, & Terra hæredum, qui in eisdem Regno Siciliæ, & Terra successerint; Nolumus enim quod delictum aliorum hæredum, qui succedent tibi, vel illis in Civitatibus, vel aliis Terris tuis vel ipsorum, in pœnam hæredis, qui est tibi, vel ipsi successurus in Regno, & Terra prædictis, aliquatenus extendatur. Ne vero hujusmodi alii hæredes tui vel ipsorum contra ea, quæ in isto continentur articulo, aliquo forsitan tempore, venire præsumant, acquirendo, vel vendicando, aut recipiendo, vel habendo, seu retinendo sibi aliquid in Terris, in articulo ipso expressis, seu comprehensis, vel recipiendo, habendo, vel retinendo in Terris eisdem Potestariam, seu Capitaniam, vel Rectoriam, vel aliquid aliud de iis, quæ in articulo continentur eodem, sic semper super iis duximus, providendum, ut videlicet nulli etiam hujusmodi aliorum hæredum tuorum vel ipsorum, ullo unquam tempore liceat sibi quidquam in eisdem Terris acquirere, seu vendicare, percipere, habere, vel etiam retinere Potestariam vel Capitaniam vel Rectoriam, vel aliquod aliud in iis, quæ prout dictum est in eodem articulo, plenius exprimuntur: quicumque autem ipsorum secus præsumpserit, eo ipso exeredatus existat, nec ipse, nec ejus posteri in perpetuum possint in eodem Regno succedere, si eis in casu aliquo hujusmodi successio deferretur, sed ab illa repellantur omnino, nihilominus ille, qui tunc ejusdem Regni Gubernaculo præsidebit, Romano Pontifici contra eos potenter assistere teneantur: Si verò tu, vel aliqui tui in ipsis Regno, & Terra hæredes prædictam Civitatem Beneventanam, Territorium, & pertinentias ejus, quæ remanebunt Ecclesiæ, vel aliquam partem eorum, aut Campaniam, vel Maritimam, seu Urbem, vel Ducatum Spoletanum, aut Marchiam Anchonitanam, sive Patrimonium Beati Petri in Tuscia, aut Civitatem Perusinam, Civitatem Castelli, Bononiensem, Ferrariensem, Avinionensem, aut Comitatum Venaysinum seu alias quascumque Terras Romanæ Ecclesiæ, ubilibet constitutas, vel ipsarum aliquam partem occupaveritis, seu occupare feceritis, aut super iis offenderitis, vel molestaveritis Ecclesiam, seu feceritis molestare, & postquam super hoc à Romano Pontifice moniti, & requisiti fueritis, vel si commode moneri, aut requiri nequiveritis, juxta ipsius Romani Pontificis assertionem, vel dictum, postquam de hoc publice, & solemniter, te vel hæredes ipsos monuerit, infra tres menses non restitueritis integre omnia occupata, eo ipso ab eorum Regni Siciliæ, & Terræ jure cadatis totaliter, ipsaque Regnum, & Terram prorsus amittatis, & ad Romanam Ecclesiam libere devolvatur: quod si etiam restitueritis occupata, nihilominus ad plenum de universis injuriis, & damnis illatis ad mandatum ejusdem Romani Pontificis satisfacere teneamini, alii quoque hæredes tui, videlicet, qui tibi non succedent in Regno, occupare, vel occupari facere easdem Terras Romanæ Ecclesiæ, seu molestare, aut molestari facere super illis eandem Ecclesiam non attemptent. Illi vero, qui secus fecerint, præmissas pœnas incurrant, ut videlicet eo ipso sint excommunicati, tam ipsi, quam eorum posteritas in perpetuum, ad successionem Regni, & Terræ prædictorum, in aliquo si forte casu eadem Successio devolvetur ad illos, nullatenus admictantur, & Rex Siciliæ, qui tunc erit, teneatur assistere Romano Pontifici contra ipsos, ut superius est expressum; sane omnibus Ecclesiis, tam Cathedralibus, quàm aliis Regularibus, & sæcularibus, nec non omnibus Prælatis, & Clericis, ac universis Personis Ecclesiasticis, Sæcularibus, & Regularibus, & quibuscunque Religiosis locis Regni, & Terræ prædictorum plenarie dimictentur, & restituentur integre omnia bona eorum immobilia, à quibuscumque ablata, vel occupata sint, & per quoscumque detineantur: mobilia vero, quæ extant, & poterunt inveniri restituentur eisdem; hæc autem restitutio fiet, absque contradictione, vel difficultate qualibet, sicut nanciscemini prædictorum Regni Siciliæ, & Terræ possessionem, hoc modo scilicet, quod statim in illa parte Regni ipsorum, & Terræ, quæ tibi vel ipsis hæredibus, obedient, restitutio ipsa fiat, ipsaque postmodum successione consummabitur, sicut eadem Regnum, & Terra habebuntur. Ne autem super iis rebus restituendis oriri possit aliqua difficultas, deputabuntur à Romano Pontifice aliqui viri discreti, ad quorum mandatum, & arbitrium bonorum, & rerum mobilium, & immobilium quæ extant restitutio plena fiat, ita quod ea de quorum Dominio, vel proprietate, seu possessione notum fuerit, ad eorum arbitrium, & mandatum mox reddentur, in dubiis vero per ipsos de plano, & absque Judicii strepitu diligentius veritas inquiretur, sufficiat autem vocari Camerarium, vel Procuratorem, seu Balivum in cujus jurisdictione vel Balivia seu Territorio bona de quibus agetur, consistant, ad videndum jurare Testes, qui in hujusmodi depositione deponent: omnes insuper Ecclesiæ tam Cathedrales, quam aliæ Regulares, & seculares, & Religiosæ, & quæcunque Religionis loca in Regno, & Terra prædictis consistentia cum omnibus bonis suis in electionibus, postulationibus, provisionibus, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem, sive in electione, vel post Regis assensus, vel Consilium aliquatenus requiretur: quam utique libertatem tu, & tui in ipso Regno hæredes semper manutenebitis, & conservabitis, ac manuteneri, & conservari facietis, ab omnibus Subditis vestris, dictæque Ecclesiæ, & Personæ utentur libere omnibus bonis, & juribus suis, salvo tibi, & tuis in Regno hæredibus Jure Patronatus in Ecclesiis tantum, quantum in hac parte Patronis Ecclesiarum Canonica Instituta concedunt, ubi antiqui Reges Siciliæ hujusmodi Jus Patronatus in ipsis Ecclesiis habuerunt, omnesque etiam causæ ad forum Ecclesiasticum in Regno, & Terra prædictis pertinentes libere absque ullo Impedimento agitabuntur, tractabuntur, & ventilabuntur, coram ordinariis, & aliis Ecclesiasticis Judicibus, & terminabuntur per eos, & si ad Sedem Apostolicam super hujusmodi causis *appellari contingerit*, tam appellantes, quàm appellati ad *eandem venire* Sedem pro appellationum prosecutionibus, libere, & absque inhibitione aliqua permittentur, Sacramenta verò fidelitatis præstabuntur secundum antiquam, & rationabilem consuetudinem, prout Canonica Instituta permictunt, ab illis Ecclesiarum Prælatis, quorum Prædecessores antiqui illa Siciliæ Regibus præstiterunt; ab illis autem Prælatis, & Ecclesiasticis, qui Regalia seu temporalia bona tenent, si qui tamen sunt, qui hujusmodi bona teneant, à Dominio Regni, & aliis Dominiis temporalibus, & ratione bonorum hujusmodi ab antiquo consueverunt Regibus, & ipsis Dominis temporalibus servitia exhibere, hujusmodi honesta, & antiqua servitia, secundum rationabilem & antiquam consuetudinem, & sicut Instituta patiuntur Canonica, impendent, salvis tamen circa Ecclesiasticas, alias Regulares, & sæculares Personas & loca Ecclesiastica prædicta, tam in faciendis provisionibus, & electionibus confirmandis, quam in omnibuscumque aliis Romanis Pontificibus Ecclesiæ Romanæ jurisdictione, & auctoritate plenaria, & libera potestate. Revocabitis, etiam tu, & dicti tui in dicto Regno hæredes omnes Constitutiones & Leges per dictum Federicum Regem Siciliæ sive per Conradum ipsius Federici filium, aut Manfredum quondam Principem Tarentinum, seu per dictam quondam Joannam Reginam, vel alios Reges, aut Reginas Regni, & Terræ præfatorum, seu alios quoscumque editas contra Ecclesiasticam libertatem, nec Statuta, & Consuetudines edetis, aut promulgabitis, per quæ juri, & Ecclesiasticæ Libertati in aliquo derogetur. Promittetis etiam, quod nullus Clericus vel Ecclesiastica Persona eorundem Regni, & Terræ in Civili, vel Criminali causa ad faciendum fidem de titulo, vel possessione Clericatus conveniatur coram Judice sæculari, nisi super feudis judicio petitorio conveniatur civiliter; sed omnia Ec- ANNO 1443.

ANNO 1443.

Ecclesiæ, & Monasteria, hospitalia, & alia pia & Religiosa loca, & Personæ Ecclesiasticæ Regni & Terræ prædictorum omnimode erunt liberæ, & libera, & nulli Regi, vel Principi subjacebunt. Nullas insuper Tallias, seu Collectas imponetis Ecclesiis, Monasteriis, vel locis prædictis, aut Clericis, seu Viris Ecclesiasticis, vel rebus eorum, & in Ecclesiis in dictis Regno, & Terra vacantibus, tu vel prædicti tui in Regno hæredes nulla habebitis Regalia, nullosque fructus, redditus, & proventus, nullas etiam obventiones, ac nulla prorsus alia recipietis ab eisdem, custodia Ecclesiarum earundem interim remanente penes Personas Ecclesiasticas juxta Canonicas Sanctiones; Comites verò, Barones, Milites, & universi homines Regni, & Terræ prædictorum venient in illa libertate, & habebunt illas Immunitates, illaque Privilegia, ipsisque gaudebunt, quos, & quæ tempore claræ memoriæ Guillelmi Secundi Siciliæ Regis, & aliis antiquis temporibus habuerunt. Omnes exules Regni Siciliæ, & Terræ prædictorum cujuscumque conditionis existant, ad Mandatum Romanæ Ecclesiæ reducentur ad Regnum, & Terram prædicta, ipsisque de bonis, & juribus eis debitis restitutio plena fiet; in hujusmodi autem restitutione secundum præscriptam formam in Capitulo de bonis Ecclesiarum restituendis contentam, tam in notoriis quàm in dubiis procedetur: Omnes captivos, & obsides, qui tenentur in Regno, & Terra prædictis, Regnicolas, Romanos, & alios de Terris Ecclesiæ, seu Tuscos, vel Lombardos, aut alios quoscumque bona fide restituetis eorum libertati pro posse, jus etiam, quod quicumque Ecclesiæ Romanæ fideles in aliis Comitatibus, Civitatibus, & Terris, Castellis, Villis, seu locis à Sede Apostolica, seu à Regibus, vel Principibus sibi concessis obtinent, nec non jus quod privati a jure, vel per processus Apostolicos olim habebant, si illos ad illud restitui contingat, etiam penitus salvum erit, nec per hujusmodi Regni, & Terræ concessionem, Comitatui, seu aliorum concessorum hujusmodi cuiquam, quoad proprietatem, & possessionem præjudicium generetur, Regio in omnibus his jure semper salvo. Nullam etiam confederationem, seu pactionem, vel Societatem cum aliquo Imperatore, vel Rege, seu Principe, vel Barone, Saraceno, Christiano, vel Græco, aut cum aliqua Provincia seu Civitate aut Communitate, seu loco aliquo contra Romanam Ecclesiam, vel in ejus damnum facietis, & si secus fieret, quod factum fuerit, sit ipso jure nullum, & si eam feceritis ignoranter, nihilominus quatenus de facto id feceritis, indilate teneanimi ad mandatum Ecclesiæ revocare: Denique omnes præmissas conditiones, quæ in Persona tua proponuntur, circa Tuos etiam in dictis Regno, & Terra hæredes, & successores intelligimus, & volumus esse dictas, salvis omnibus, quæ circa alios tuos hæredes ordinata consistunt, prout superius est expressum. Cæterum quia in quibusdam Articulis, seu Capitulis prædictarum conditionum continetur expresse, quod in certis casibus tu, & prædicti tui hæredes Excommunicationis Sententiam incurratis, & dicta Regnum, & Terra, ac tuæ, & ipsorum hæredum Terræ sint Ecclesiastico suppositæ Interdicto, & ad Romanam Ecclesiam, Regnum, & Terra prædicta libere devolvantur: Nos hujusmodi sententias, videlicet Excommunicationis in Te, & eosdem hæredes, & Interdicta in Regnum, & Terram prædicta, si tua vel ipsorum culpa hujusmodi casus emerserint, de prædictorum Fratrum Consilio, ex nunc auctoritate Apostolica, tenore præsentium promulgamus: forma autem prædicti juramenti per te infra duos annos nec non tuos in dictis Regno, & Terra hæredes præstandi in manibus nostris, vel per Nos deputandi, talis est.

Ego Alfonsus, Dei Gratia Rex Siciliæ, plenum Homagium ligium, & Vassallagium faciens Vobis Domino meo, Domino Eugenio Papæ quarto, & Ecclesiæ Romanæ pro Regno Siciliæ, & Terra, quæ est citra Farum, usque ad confinia Terrarum ipsius Ecclesiæ, excepta Civitate Beneventana cum toto Territorio, ac omnibus Districtibus, & pertinentiis suis, secundum antiquos fines Territorii, pertinentiarum, & Districtus Civitatis ejusdem per Romanum Pontificem distinctos, vel in posterum distinguendos, juro super hæc Sancta Dei Evangelia, quod ab hac hora in antea fidelis & obediens ero Beato Petro, & Vobis Domino meo, Domino Eugenio Papæ quarto vestrisque successoribus Romanis Pontificibus canonice intrantibus, sanctæque Romanæ, & Apostolicæ Ecclesiæ, non ero in Consilio, aut consensu, vel facto, ut vitam perdatis, seu perdant, aut membrum, seu capiamini, aut capiantur mala captione, consilium, quod mihi crediturі estis, per Vos, aut Nuncios Vestros, vel per Litteras, ad vestrum, vel eorum damnum scienter nemini pandam, & si scivero, fieri, aut procurari, seu tractari aliquid, quod sit in vestrum, vel ipsorum damnum, illud pro posse impediam, & si hoc impedire non possem, illud Vobis, vel eis significare curabo. Papatum Romanum, Regalia Sancti Petri, tam in Regno Siciliæ, & Terra prædictis, quàm alibi consistentia, adjutor vobis, & eis ero, ad retinendum, defendendum, & recuperata manutenendum contra omnes homines. Universas, & singulas conditiones suprascriptas, & contentas in præsentibus Literis Apostolicis super ipsorum Regni, & Terræ concessione confectis, ac omnia, & singula, quæ continentur in eisdem Literis, plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, & nullo unquam tempore veniam contra illa, & maxime quod unquam Ego per me, vel alium seu alios quoquomodo procurabo, ut eliger, vel nominer in Regem, vel Imperatorem Romanum seu Regem Theutoniæ, aut Dominum Lombardiæ, vel Tusciæ, & si electionem, vel nominationem ad Imperium, vel ad Regnum Romanum, seu Regnum Theutoniæ, aut Dominium Lombardiæ, vel Tusciæ, seu majoris partis earumdem de me celebrari contigerit, nullum hujusmodi electioni, vel nominationi assensum præstabo, neque intromittam me modo aliquo de eorum, & alicujus ipsorum regimine, neque etiam de Civitate Beneventana, & suis Pertinentiis, seu Campania, vel Maritima, Ducatu Spoletano, Marchia Anchonitana, Patrimonio Beati Petri in Tuscia, Massa Trebaria, Romandiola, Alma Urbe, in Civitatibus Perusina, Civitate Castelli, Bononiensi, Ferrariensi, & Avinionensi, Comitatu Venaysini, seu in aliis Terris, quibuscumque Vestris, & Demaniis, seu feudis ipsius Ecclesiæ ubilibet constitutis, ex concessione, vel legato, aut venditione, seu donatione, seu alio quovis Titulo, vel contractu, nihil unquam mihi acquiram, vel vendicabo, seu potero acquirere, vel quoquomodo vendicare, & nihil unquam recipiam, vel habebo, vel retinebo, seu potero recipere, habere, vel etiam retinere in illis; Neque ullam Potestariam, Capitaniam, vel Rectoriam, nullumque aliud Officium recipiam, seu recipere potero, habebo, seu tenebo, habere, seu tenere potero in eisdem, aut ipsorum aliquo, nec etiam occupabo, aut occupari permittam, seu faciam præmissa vel partem aliquam eorundem, nec illa offendam, vel molestabo, nec etiam Romanam Ecclesiam quoquomodo, sub censuris, & pœnis spiritualibus, & temporalibus in supradictis conditionibus, & in feudatione contentis, quas hic habere volo in singulis suis partibus, alias pro specifice repetitis etiam & expressis. Item perditionis alumno Amedeo hæretico, & scismatico à fide devio, & ab ipsa Ecclesia præcise sententialiter condemnato, ejusque sequacibus, & dantibus eis auxilium, consilium vel favorem, non dabo quovismodo per me vel alium, seu alios directe, vel indirecte, publice vel occulte auxilium, consilium vel favorem, nec ab aliis quantum in me fuerit, seu impedire potero, dari permittam, sed eos juxta posse meum, donec convertantur, persequar, & invadam, sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia. Tu etiam, & dicti tui in eisdem Regno, & Terra hæredes dabitis privilegium vestrum nobis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ aurea Bulla bullatum, in quo proprio juramento fatebimini, & recognoscetis expresse Regnum Siciliæ, & totam Terram, ipsius, quæ est citra Farum, usque ad confinia Terrarum Romanæ Ecclesiæ excepta Civitate Beneventana, cum Territorio, & pertinentiis ejus, quæ Ecclesiæ remanebit, eidem ex sola gratia, & mera liberalitate Sedis Apostolicæ tibi, tuisque hæredibus de novo fuisse concessa, vosque recepisse, & tenere Regnum, & Terram hujusmodi à Nobis, & dicta Romana Ecclesia sub pactis, modis, & conditionibus supradictis, Nos enim intentionem, voluntatem, & declarationem nostras, nec non Constitutionem, ordinationem, statutum, infeudationem, translationem, donationem, & investituram dictorum Regni, & Terræ per

Anno 1443. per Nos tibi Regi Alfonso, & dictis tuis hæredibus, ut præmittitur, factas de consilio, & assensu Fratrum nostrorum prædictorum ex nostra certa scientia, auctoritate Apostolica, ac potestatis plenitudine harum serie volumus, & decernimus, perpetuo valitura, ac irritum, ac inane quidquid per alios quoscumque, & qualitercumque & quavis auctoritate scienter, vel ignoranter, in contrarium jam forsan attemptatum est, aut in posterum contingerit quomodolibet attemptari, concessionibus, infeudationibus, investituris, & coronationibus de dictis Regno, & Terra per quoscumque prædecessores Nostros, ac pro Romanis Pontificibus se gerentes præfatis ——— aut quibusvis aliis factis, & concessis, nec non juribus, constitutionibus, feudalibus, ac Regni, & Terræ prædictorum Constitutionibus, ac aliis contrariis, quæ possent præmissis aliquatenus obviare, quæ omnia haberi volumus pro expressis, non obstantibus quibuscumque, quinimo eis quatenus præfatis nostris voluntati, intentioni, Declarationi, Decreto, Statuto, Concessioni, Infeudationi, & Investituræ, ac aliis præmissis, aut alicui eorum in aliquo obviarent, scientia, auctoritate, potestate, & causis prædictis, & aliis animum nostrum moventibus, derogamus expresse, etiamsi talia essent, in quorum derogationem quæcumque alia verba, seu actus aliqui alii requirerentur, & etiam Jura, Constitutiones, & Consuetudines hujusmodi quantum ad præsentem Concessionem quominus ipsa, ac omnia, & singula in ea contenta, nunc vel in posterum suum plenum sortiri possint effectum, quovismodo impedientia, revocamus, ac ea quoad hoc pro infectis haberi volumus, omnem defectum, siquis in præmissis, aut aliquo ipsorum, vel circa ea, aut eorum aliquod forsan inesset supplentes, scientia, auctoritate, consilio, & causis prædictis, ac de ejusdem plenitudine potestatis; Nulli ergo &c. nostræ Declarationis, Constitutionis, Ordinationis, Concessionis, Investituræ, intentionis reservationis, exceptionis, Decreti, voluntatis, & promulgationis infringere &c. Si quis &c. incursurus &c; Cunctis vero præmissa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen. Datum Senis Anno Incarnationis Dominicæ, M. CCCC. XLIII. Idibus Julii, Pontificatus Nostri anno decimo tertio.

Exemplata est præsens Copia à libro intitulato Bullarum, Confirmationum, & aliarum Notabilium rerum præsentis Regni Neapolis, folio. X. asservato in Magno Regiæ Cameræ Archivo in Camera prima sub Litera O. Scanzia. V. Num: CXXVI. Cum quo facta Collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salva, & in fidem de mandato oretenus Illustris Domini Marchionis Castri novi D. Vincentii Frascone Præsidentis Commissarii subscriptus Magnicus Antonius de Masi Regius Archivarius hic se subscripsit. Datum Neapoli, & in eodem Magno Regiæ Cameræ Archivo die 22. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

L. S.

CCXXXVIII.

4. Septembre. EUGENII *Papæ IV. Donatio* ALFONSO *Aragonio utriusque Siciliæ Regi facta de quinquaginta millibus Marchis, quarum Sedi Apostolicæ tenebatur pro Investitura Regni Siciliæ citra Farum. Datum pridie Nonas Septembris Anno* 1443. *Pontificatus sui XIII.* [Authentique tiré des Grandes-Archives de la Chambre Royale de Naples.]

EUgenius &c. Charissimo in Christo filio Alfonso Aragonum &c. & utriusque Siciliæ Regi Illustri Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Dum eximiæ fidelitatis, & devotionis ac prudentiæ tuæ tibi à Domino traditas virtutes, ac grata & magna servitia, quæ nobis, & Romanæ Ecclesiæ, nuper cum magnis expensarum oneribus, sollicitis studiis impendere non desistis, diligenter attendimus, meritò inducimur, ut te specialibus gratiis & favoribus prosequamur, sperantes quòd Serenitas tua, eo se ardentiorem ad statum nostrum, & Ecclesiæ prædictæ de manibus Rebellium, & Inimicorum recuperandum, tenendum, & ampliandum, præstabit, quò se majoribus & amplioribus beneficiis, & gratiis à nobis affici intelliget. Nuper siquidem tibi Regnum Siciliæ citrà Farum, quod ad nos, & Ecclesiam Romanam pertinere dignoscitur, sub certis modo, & forma concessimus, & de illo te investivimus, prout in nostris Apostolicis superinde confectis Literis latius continetur. Cum autem tu pro jure Concessionis, & Investituræ hujusmodi, tam ex natura Feudi dicti Regni, quàm ex antiqua, & approbata hactenusque pacifice observata consuetudine in summa quinquaginta Marcharum millium Sterlingorum Cameræ Apostolicæ efficaciter obligatus existas, earumque Marcharum decem millia de sex mensibus in sex menses, usque ad integram quinquaginta millium Marcharum satisfactionem solvere tenearis, cumque sicut nonnullorum fide dignorum relatione percepimus, tu in parandis Copiis tuis, tam Equestribus quàm Pedestribus, & aliis ad bellum necessariis magna subiveris onera, & expensas pro recuperatione Provinciæ nostræ Marchiæ Anchonitanæ, & aliarum Terrarum nostrarum, & Romanæ Ecclesiæ à prædictis Rebellibus, & hostibus occupatarum, quæ per Franciscum de Artendolis occupata detinebantur, & cujus magnam partem in præclaris operibus tuis, dextera Domini tibi assistente propitia, recuperasti, & ad nostram, & dictæ Ecclesiæ cum summa omnium laude, & gloria obedientiam reduxisti. Nos præmissis omnibus debita meditatione pensatis, confidentes, ex præclara puræ fidei tuæ constantia, quòd prudenter, sollicite, & fideliter fortitudinis in Domino assumpto spiritu tam pium, tamque laudabile recuperationis & reductionis hujusmodi opus, ac quam plura alia, nostrum & prædictæ Ecclesiæ munus, fidei Catholicæ statum, exaltationem, augmentum, & conservationem concernentia exequeris; Volentes propterea pro sublevandis oneribus hujusmodi, quibus possumus in te liberalitate ac gratia uti, motu proprio, non ad tuam, vel alterius pro te nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, ac gratia, authoritate Apostolica ex certa scientia, tenore præsentium plenarie, & integre summam prædictam quinquaginta millium Marcharum tibi donamus, concedimus, & remittimus, ac te ab illarum solutione in perpetuum liberamus, absolvimus & quietamus; decernentes ex nunc te ratione Concessionis, & Investituræ prædictæ ad ipsius summæ quinquaginta millium Marcharum eidem Cameræ, aut cuiquam alii faciendam solutionem, & ad pœnas, ac censuras in præfatis Litteris contentas, ob non solutionem hujusmodi, non teneri, & à quoquam quavis authoritate compelli non posse. Mandantes insuper dilecto Filio Ludovico Titulo Sancti Laurentii in Damaso Presbytero Cardinali, Camerario nostro, cæterisque dictæ Cameræ Officialibus, quatenus de Libris ipsius Cameræ, in quibus pro dicta summa quinquaginta millium Marcharum ratione Concessionis & Investituræ hujusmodi debitor scriptus & annotatus existis, deleant & cassent, & tamquam si integre solvisses, in totum cancellent. Nos enim de nostræ potestatis plenitudine præfatam Donationem, remissionem, & quietationem, vim & robur integræ, & realis solutionis habere volumus, decernimus, & declaramus, non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac natura Feudi hujusmodi, nec non consuetudine prædictis, omnibusque, & singulis in præfatis Literis contentis, nec non Juramento quòd secundum Regni prædicti Investituræ consuetudinem & ipsarum Bullarum tenorem præstare teneris de observandis omnibus, & singulis Capitulis, modis & conditionibus contentis in illis, quod quidem Juramentum, quantum ad hanc Bullam attinet, nullius esse roboris, vel momenti, neque te illo donec vixeris ligari, aut quovismodò obligari volumus, & declaramus, cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum Donationis, con-

ANNO 1443. conceſſionis, remiſſionis, liberationis, abſolutionis, quietationis, mandati, conſtitutionis, voluntatis & declarationis infringere &c. Si quis autem &c. Datum &c. MCCCCXLIII. Pridie Nonas Septembris, Pontificatus noſtri anno XIII.

A. DE STRATA.

Exemplata eſt præſens Copia à Libro intitulato Bullarum, Confirmationum, & aliarum notabilium rerum præſentis Regni Neapolis fol. XXI. à T. aſſervato in Magno Regiæ Cameræ Archivo, in Camera prima ſub littera O; Scanzia Quinta, numero CXXVI, cum quo facta collatione de verbo ad verbum concordat; meliori tamen ſemper ſalva; Et in fidem de mandato oretenus Illuſtris Domini Marchionis Caſtrinovi D. Vincentii Fraſcone Præſidentis Commiſſarii, ſubſcriptus Magnificus Antonius de Maſi Regius Archivarius hic ſe ſubſcripſit. Datum Neapoli & in eodem Magno Regiæ Cameræ Archivo die 7. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

13. Septembre. *Ejuſdem Papæ* EUGENII *Remiſſio Articuli de reſtituendis Rebellibus & Exulibus, eidem* ALFONSO *Aragonio facta. Dat. Idibus Septembris, anno* 1443. [Tirée des mêmes Archives.]

Eugenius &c. Chariſſimo in Chriſto Filio Alphonſo Aragonum, & Siciliæ citra, & ultra Farum Regi Illuſtri Salutem &c. Cum tibi, ſuperioribus menſibus Regnum Siciliæ citra Farum conceſſerimus, teque de eo per Bullas noſtras ſuperinde confectas inveſtiverimus, cum aliquibus modis, & conditionibus in Bulla prædicta contentis, inter quos prout ibidem patet, expreſſe cavetur, quod Rebelles, & exules prædicti Regni cujuſcumque conditionis exiſterent, ad mandatum Romanæ Eccleſiæ reducerentur, ipſiſque de juribus, & bonis eorum plena fieret reſtitutio; Nunc ſiquidem Serenitatis tuæ ergà nos, & Romanæ Eccleſiæ ſtatum, devotionem, atque fidem cognoſcentes, continueque præſtita nobis ſervitia debita meditatione penſantes, ut in dicto Regno liberius, atque tutius præfatæ noſtræ conceſſionis, & Inveſtituræ beneficio uti valeas in futurum, volumus, decernimus atque declaramus, quod tu dictos Rebelles, aut Exules in præfato Regno reducere, aut acceptare minime tenearis, & quod à nullo quavis auctoritate fungente, compelli poſſis; non obſtantibus conſtitutionibus, ordinationibus, Apoſtolicis nec non Juramento, quod ſecundum Inveſtituræ Regni prædicti Conſuetudinem, & ipſarum Bullarum tenorem præſtare teneris de obſervandis omnibus, & ſingulis Capitulis, modis, & conditionibus contentis in illis, quod quidem Juramentum, quantum ad hanc Bullam attinet, nullius eſſe roboris, vel momenti; neque te illo, donec vixeris ligari, aut quovismodo obligari volumus, & decernimus; omnibus & ſingulis in litteris noſtris expreſſis & contentis, non obſtantibus, quibus omnibus quatenus contra prædicta diſponant, volumus eſſe penitus derogatum. Nulli ergo &c. hanc paginam noſtræ conceſſionis voluntatis, & declarationis infringere &c. Si quis autem &c. Datum Romæ Idibus Septemb. anno Pontificatus noſtri tertio decimo MCCCCXLIII.

Exemplata eſt præſens Copia à Libro intitulato Bullarum, Confirmationum, & aliarum Notabilium rerum præſentis Regni Neapolis folio XXIV. à T. ſecundo aſſervato in Magno Regiæ Cameræ Archivo in Camera I. ſub littera O. Scanzia V. numero CXXVI. cum quo facta collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen ſemper ſalva; Et in fidem &c: ut ſupra. Datum Neapoli & in eodem Magno Regiæ Cameræ Archivo, die 5. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

CCXXXIX.

13. Decembre. *Extenſio Infeudationis Regni Siciliæ citra Farum ad transverſales Lineas, Directa deficiente, per* EUGENIUM *IV. Papam*, ALFONSO *Regi Aragonio conceſſa. Romæ Idibus Decembris Anno* 1443. [Authentique tiré des Grandes Archives de la Chambre Royale de Naples.]

Eugenius &c. Chariſſimo in Chriſto Filio Alfonſo Aragonum, nec non Siciliæ citra & ultra Farum Regi Illuſtri Salutem &c. Dum eximiæ fidelitatis & devotionis, atque prudentiæ tuæ, cæteraſque tibi à Domino traditas virtutes, grata & magna ſervitia, quæ nobis, & Romanæ Eccleſiæ antea cum maximis expenſarum oneribus, ſtudiis ſollicitis impendiſti, & hoc tempore impendere non deſiſtis, diligenter attendimus, merito inducimur, ut te ſpecialibus gratiis & favoribus proſequamur; ſperantes, quòd Serenitas tua eo ſe ardentiorem ad ſtatum noſtrum, & Eccleſiæ prædictæ tuendum, & ampliandum præſtabit, quo ſe majoribus, & amplioribus beneficiis, favoribus & gratiis, ſe donari, aut proſequi intelligat. Superioribus ſiquidem menſibus tibi Regnum Siciliæ citra Farum, quod ad nos, & Eccleſiam Romanam pertinere dinoſcitur, ſub certis modo & forma conceſſimus, & de illo te inveſtivimus, prout in noſtris Apoſtolicis ſuperinde confectis Literis latius continetur, cùm autem Jus Conceſſionis hujuſmodi tuæ Serenitati, atque deſcendentibus per Lineam directam Maſculis dumtaxat natis & naſcituris factum fuerit, neque Tranſverſales ſecundum ipſarum Bullarum tenorem ad ſucceſſiones & conceſſiones prædictas vocarentur, immo penitus excluderentur; Volentes tecum & cum Succeſſoribus tuis etiam Tranſverſalibus plenioris gratiæ liberalitate, uti, confidentes eos, & eorum quemlibet ad noſtrum, & Eccleſiæ Romanæ ſtatum augendum, tuendumque, & veram Apoſtolicæ Sedi fidem, & obedientiam exibendam tuæ Serenitatis veſtigia, atque exempla ſequuturos, de noſtra mera liberalitate, & gratia, auctoritate Apoſtolica, ex certa ſcientia, tenore præſentium decernimus, volumus atque declaramus, quod dicti Regni Conceſſio atque Inveſtitura cum omnibus juribus, conditionibus, & pertinentiis ſuis in defectum Maſculorum Deſcendentium ex Linea directa etiam ad Tranſverſales, maſculos jam natos, & in antea naſcituros, ſecundum gradus prærogativam extendantur; Ita quod præfati Tranſverſales in dicto Regno in deſcendentium per directam lineam defectu ſuccedere valeant, & admitti, non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac Jure, & Conſuetudine Feude, vel Conceſſionis hujuſmodi, omnibuſque & ſingulis, in prædictis Litteris contentis, cæteriſque contrariis, quibus ex nunc, quatenus contra prædicta, vel aliquod prædictorum faciant, vel diſponant, ex certa ſcientia volumus, atque declaramus eſſe derogatum. Nulli ergo &c: hanc paginam Conceſſionis, extentionis, & prorogationis infringere &c: Si quis autem hæc &c: Datum Romæ Idibus Decembris Pontificatus noſtri anno, tertio decimo MCCCCXLIII.

Exemplata eſt præſens Copia à libro intitulato: Bullarum, Confirmationum, & aliarum notabilium rerum præſentis Regni Neapolis fol. XXIV. à T. Primo aſſervato in Magno Regiæ Cameræ Archivo in Camera I. ſub litera O. Scanzia V. num. CXXVI; cum quo facta Collatione de verbo ad verbum concordat; meliori tamen ſemper ſalva; Et in fidem, de mandato Illuſtris Domini Marchionis Caſtrinovi D. Vincentii Fraſcone Præſidentis Commiſſarii ſubſcriptus Magnificus Antonius de Maſi Regius Archivarius hic ſe ſubſcripſit. Datum Neapoli, & in eodem Magno Regiæ Cameræ Archivo die 1. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

(L.S.)

CCXL.

EUGENII *Papæ IV. Conceſſio* ALFONSO *Aragonum & Siciliæ citra & ultra Farum Regi facta, quod Talleas Eccleſiis, Monaſteriis, locis piis, & Perſonis Eccleſiaſticis in Regno citra Farum imponere valeat, & quod non teneatur admittere in Regno prædicto Prælatos ſibi ſuſpectos. Dat. Romæ Idibus Decembris.* 1443.

ANNO 1443.

1443. [Authentique tiré des Grandes Archives de la Chambre Royale de Naples.]

Eugenius &c. Carissimo in Christo Filio nostro Alfonso Aragonum, & Siciliæ citra, & ultra Farum, Regi Illustri Salutem, &c. Solet Sedes Apostolica erga eos, quos de se benemeritos esse cognovit, omni qua potest liberalitate, & munificentia uti, eosdemque sincero affectu, & amore paterno prosequi. Hinc est quod cum Serenitatem tuam ad nostrum, & Romanæ Ecclesiæ statum juvandum, ampliandumque vigilantissimam atque promtissimam fuisse cognoverimus; plurimosque labores pertulisse, quo veram fidem, & integritatem tuam erga nos, & Sedem præfatam exerceres, tibi, hæredibusque & descendentibus tuis Regnum Siciliæ citra Farum, quod ad Romanam spectat Ecclesiam, eique immediate subjectum est, in feudum concessimus, teque de dicto Regno, cum omnibus Juribus suis investivimus, prout Litteræ Apostolicæ super inde confectæ testantur: Verum cum de ipsius Investituræ, & Concessionis nostræ tenore asseras tibi concessum, licite, & legitime posse imponere Talleas, & Collectas Ecclesiis, Monasteriis, vel Locis piis, vel Religiosis, aut Clericis, seu viris Ecclesiasticis vel rebus eorum, itemque ad Prælatos, Electos, nominatos, seu provisos in Regno prædicto, si tibi probabiliter circa statum tuum suspecti sint, admittendos, seu recipiendos minime teneri, aut obligatum esse, supplicari humiliter nobis fecisti, quod Jura prædicta tuæ Serenitati de tua consuetudine dicti Regni, ut asseris, competentia, de benignitate Apostolica confirmare, & conservare dignaremur. Nos siquidem attendentes, quod ubicumque opportunum fuisse intellexeris, propria etiam bona, peculiaresque sumptus in nostrum, & Romanæ Ecclesiæ augmentum, & utilitatem erogaveris, & eo longe magis in futurum hoc ipsam tuam Serenitatem facturam confidamus, quo à Subditis tuis quibuscunque in dictis sumptibus, & oneribus senserit se juvari, cognoscentesque plurimum tua interesse, ne Prælati, Electi, nominati, aut provisi, qui probabiliter tibi suspecti sint, in Regno prædicto recipiantur. Nolentes juribus tuis in aliquo præjudicare, tuis honestis supplicationibus inclinati, de nostra mera liberalitate & gratia, authoritate Apostolica, ex certa scientia, tenore præsentium decernimus, volumus, atque declaramus, quod tu, ingruente necessitate, Taleas, aut Collectas prædictis locis, & personis imponere, atque impositas exigere valeas, & possis, Prælatosque, Electos, nominatos, seu provisos in quantum probabiliter tibi in dicto Regno suspecti sint, admittere seu recipere minime tenearis, si alias hæc omnia tibi de jure, vel de consuetudine dicti Regni facere, & recusare licuerit, non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non Juramento, quod secundum Investituræ Regni prædicti consuetudinem, & ipsarum Bullarum tenorem, præstare teneris, de observandis omnibus, & singulis Capitulis, modis, conditionibus contentis in illis, quod quidem juramentum, quantum ad hanc Bullam attinet, nullius esse roboris, vel momenti, neque te illo donec vixeris ligari, aut quoquomodo obligari volumus & declaramus, omnibusque in præfatis Literis contentis, & expresis, cæterisque contrariis quibuscunque, quibus ex nunc, quantum contra prædicta disponant, ex certa scientia volumus esse derogatum, Juribus dicti Regni, & ejus antiqua consuetudine salvis semper, & reservatis. Nulli ergo omnino hanc paginam nostræ Concessionis, Declarationis, remissionis, & voluntatis infringere &c. Si quis autem &c. Datum Romæ &c. MCCCCXLIII. Idibus Decembris 1443. Anno Pontificatus nostri tertio decimo.

Eugenius &c. Carissimo in Christo Filio nostro Alfonso Aragonum & Siciliæ citra & ultra Farum Regi Illustri. &c, Solet Sedes Apostolica erga eos, quos de se benemeritos esse cognoverit, omni qua potest liberalitate, atque munificentia uti, eosdemque sincero affectu, & amore paterno prosequi, hinc est, quod cum Serenitatem tuam ad nostrum, & Ecclesiæ Romanæ statum juvandum, ampliandumque, vigilantissimam, atque promtissimam fuisse cognoverimus, plurimosque labores pertulisse, quo veram fidem, & integritatem tuam erga nos & Sedem præfatam exerceres, tibi Hæredibusque descendentibus tuis Regnum Siciliæ ultra Farum, quod ad Romanam spectat Ecclesiam, eique immediate subjectum est, in Feudum concessimus, teque de dicto Regno cum omnibus juribus suis investivimus, prout Literæ Apostolicæ super inde confectæ, testantur, in quibus inter cætera cavetur, quod nullas Taleas, seu Collectas nisi in casibus tibi à jure, vel antiqua dicti Regni consuetudine concessis imponeres Ecclesiis, Monasteriis, vel Locis piis, & Religiosis, aut Clericis, seu viris Ecclesiasticis, vel rebus eorum &c. Nos siquidem attendentes, quod ubicumque opportunum fuisse intellexeris, propria etiam bona, peculiaresque sumptus in nostrum, & Romanæ Ecclesiæ augmentum, & utilitatem erogaveris, & eo longe magis in futurum hoc ipsum tuam Serenitatem facturam confidamus, quo à Subditis suis in dictis sumptibus, & oneribus senserit se juvari. Volentes tecum dictæ Concessionis habenas latius dilatare, de nostra mera liberalitate, & gratia, auctoritate Apostolica, ex certa scientia, tenore præsentium decernimus, volumus atque declaramus: quod, ingruente necessitate, toto tempore vitæ tuæ Talleas, seu Collectas supradictis Locis, & personis imponere, atque impositas exigere valeas, & possis, si alias de Jure Regni, aut regali consuetudine facere licuerit, non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non Juramento, quod secundum Investituræ Regni prædicti consuetudinem, & ipsarum Bullarum tenorem præstare teneris de observandis omnibus, & singulis Capitulis, modis & conditionibus, contentis in illis: quod quidem Juramentum, quantum ad hanc Bullam attinet, nullius esse roboris, vel momenti, neque te illo, donec vixeris, ligari, aut quovis modo obligari volumus, & declaramus, omnibusque & singulis in præfatis Literis contentis, cæterisque contrariis, quibus ex nunc, quatenus contra prædicta disponant, ex certa scientia volumus esse derogatum, Juribus dicti Regni, & ejus antiqua Consuetudine salvis semper, & reservatis; Nulli ergo omnino &c. hanc paginam nostræ Concessionis, voluntatis, & declarationis infringere &c. Datum Romæ Idibus Decembris Pontificatus nostri Anno decimo tertio MCCCCXLIII.

Exemplata est præsens Copia à Libro intitulato: Bullarum, Confirmationum, & aliarum notabilium rerum præsentis Regni Neapolis fol. XXII. à T. & XXIII. asservato in Magno Regiæ Cameræ Archivo, in Camera I. sub litera O. Scanzia quinta, numero CXXVI. cum quo facta collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem, de mandato oretenus Illustris Domini Marchionis Castrinovi D. Vincentii Frascon Præsidentis Commissarii subscriptus Magnificus Antonius de Masi Regius Archivarius hic se subscripsit. Datum Neapoli & in eodem Magno Regiæ Cameræ Archivo die 9. 1718.

ANTONIUS DE MASI.

CCXLI.

Spruch-Brief Churfürst FRIEDRICHS zu Brandenburg / zwischen Anna Aebtissin und dem Probst zu St. Wyprecht zu Quedlinburg an einem / dann dem Rath daselbst andern Theils / in sachen das Mahlen betreffend. Geben Berlin am abend Empfangnis Mariä 1444. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Special. Continuatio 2. abtheilung 5. pag. 860.] 1444. 8. Decembre.

C'est-à-dire,

Sentence arbitrale rendue par FREDERICK *Electeur de Brandebourg entre l'Abesse de* QUEDLINBOURG, *& le Prevôt de St.* Wiprecht *d'une part, & le Magistrat de la Ville de Quedlinbourg d'autre part, touchant le Droit des Moulins du Lieu. A Berlin le * Samedi jour de la Conception de la Vierge.* 1444.

Wir

* Cette Date est fausse ou dans l'année ou dans la Ferie. La Fête de la Conception de la Sainte Vierge tomba l'an 1444. sur un Mardi. [DUM.]

ANNO 1444.

WIr Friedrich von GOttes Gnaden/ Marggraf zu Brandenburg/ des Heil. Röm. Reichs Ertz-Cammerer/ und Burggraff zu Nürnberg/ bekennen öffentlich mit diesem Brieffe vor allen/ die ihn sehen oder hören lesen/ daß die Ehrwürdigste und die Würdige Frau Anne/ Aebtißin zu Qvedlinburg/ vor ihrer der Probstin und des gantzen Capituls des weltlichen Stiffts Qvedlinburg/ und auch der Probst von St. Wiprecht/ von seiner des Priors und gantzer Sammlunge und Capitels wegen/ daselbst zu Qvedlinburg gelegen/ an einen/ und die Ehrsame/ unsere liebe besondere/ Bürgermeister und Rathmanne der Stadt zu Qvedlinburg von ihrer und der gantzen Gemeine/ Bürger und Inwohner wegen/ auf den andern Theile/ vor uns sind kommen/ und etliche ihrer Sache und Schelinge/ darum sie dann unter einander also von Mahlens wegen zwieträchtig waren/ bey uns mächtiglich sind geblieben/ sie daraus in Freundschafft zu entscheiden; Und alsdenn die genandte Burgermeister/ Rathmanne und gemeine Bürger zu Qvedlinburg unter sich einen Vertrag und Willkühren unter ihnen gemacht hetten/ daß die Bürger und Inwohner zu Qvedlinburg in der Stadt-Mühlen und anderswo nirgends mahlen wolten/ darauff haben wir mit samt unsern Räthen sie in der Freundschafft entscheiden/ und in der Sachen ausgesprochen/ und wir entscheiden und sprechen zwischen ihnen auch aus in Krafft dieses Brieffes/ also/ daß solche Vertracht und des Raths/ Bürger und Innwohner zu Qvedlinburg Willkühren/ von des Mahlens wegen/ gantz und gar absagen solle/ und ein solches sollen der Rath zu Qvedlinburg binnen acht Tagen nach Gebung dieses Brieffes von dem Rathhause öffentlich verkündigen lassen den Bürgern und Innwohnern daselbst/ und ein jeglicher Bürger und Innwohner/ oder wer die sonst seyn/ sollen und mögen nun hinfürder mehr zu ewigen Zeiten zu der Aebtißin/ Pröbstin/ Stiffts Probsts/ Capitels und der Stadt-Mühlen frey und ungehindert vor allermänniglichen nach eines jeglichen Lust und Wollen/ um Korn oder um Geld mahlen oder mahlen lassen. Und ob nun zwar niemand in der Stadt zu Qvedlinburg unter den Gemeinen/ Bürger und Innwohnern/ oder sonst der genannten Aebtißin und des Stiffts/ und des Klosters zu St. Wiprecht Unterthan/ von den Bürgermeistern und Rathmannen obgenannt beteidingt und beklaget/ oder noch in Gelobden und Ungunst were/ derer oder dieselben sollen des auch von ihnen gantz und gar entbrochen/ ledig seyn/ und von Stund loßgelassen werden.

Und ob nun auch die obgenante Unsere Frau/ die Aebtißin/ Pröbstin und Capitel/ auch der Probst und sein Capitel von der Sachen wegen zu jemanden/ was Schulde und Ungunst meineten zu haben/ und dergleichen auch was Koste/ Mühe und Zehrung an beyderseiten darunter gethan were/ die sollen auch gegen einander abgesaget und loßgelassen werden. Auch so haben wir beredet und besprochen/ daß man die eysern Ketten/ die vor den Pforten/ als vor den Klagens sind gemacht und gehänget worden/ von Stund an wieder ab soll brechen/ und die Pforten sollen frey und unvermachet bleiben/ als sie vor Alters sind gewesen/ ohn alles Gefährde. Auch sonderlichen/ als von der andern Schulde und Zuspruch wegen/ die obgenannte Aebtißin/ Pröbstin/ Prior und Capitel Gunst und willig nicht gütlichen vertragen und ledig werden/ so sollen und wollen sie sich derer von ihrer beyden Parteyen Freunde gütliche und freundliche Verhandelung haben und vertragen. Auch von des Holtzes wegen/ daß die Stadt zu Qvedlinburg dem Probst und seinem Kloster obgenant/ vor Zeiten habe lassen abhauen/ ist besprochen/ daß sie an beyderseits der Sachen bey der obgenanten unser Frauen der Aebtißin seyn geblieben/ sie zu entrichten/ so daß die Aebtißin zween aus ihren Rath/ und auch zween aus der Stadt Rath zu Qvedlinburg zu ihr soll nehmen/ und darüber aussprechen und erkennen soll/ was der Rath zu Qvedlinburg dem Probsten/ Prior und Capitel zu St. Wiprecht davon nach redlichen Werth schuldig seyn/ und also aussprechen werden/ das sollen und wollen sie ihnen ohne Verzug gütlichen geben/ bezahlen/ und alle diese obbeschriebene Puncte/ Stücke und Articul/ und ein jegliches besonders stet/ fest und unverbrichentlich halten/ doch so soll dieser unser Ausspruch und Brieff einem jeglichen Theil an ihren Brieffen/ die sie dann vor Zeiten gegen einander haben übergeben/ keinen Schaden bringen. Hierbey und über seynd gewesen die Ehrwürdigen/ Wohlgebohrnen und Würdigen/ Gestrengen/ Ehrbaren und Ehrsamen/ unsere Räthe und liebe Getreue/ Herr Conrad/ Bischoff zu Havelberg/ Albrecht Graffe von Bindau/ und Herr zu Peppye/ Er Nickel Tirpach/ Meister St. Johannes Ordens/ Er Niclaus/ Abt zu Lehenyn/ Bernd von der Schulenburg und Matthias von Jagau Ritter/ Wilhelm Fuchs/ Achim Hacke/ Haine Pfuel und Jung Otte von Schlieben/ Burgermeister und Rathmanne unserer Städten/ alten und neuen Stadt Brandenburg/ Berlin und Cölln. Und dieß zu Uhrkund und Bekäntnüß haben wir einen jeglichen obgenanten Theile einen solchen Endscheids-Brieff und Aussprache mit unsern anhangenden Insiegel versiegelt; Geben und geschehen zu Berlin am Sonnabend unser lieben Frauen Tage/ als sie empfangen ward/ nac Christi unsers HERRN Geburth/ Vierzehen hundert Jahr/ und darnach in dem vier und viertzigsten Jahre.

CCXLII.

ANNO 1445. 10. Septembre.

Theilungs-Instrument WILHELMS **Hertzogen zu Sachsen und Land-Grafen in Thüringen mit seinem Herrn Bruder/ Hertzog** FRIEDRICH, **dero Fürstenthumen und Landen halber aufgerichtet zu Altenburg/ auf den freytag nach unser Frauen Geburt. Anno 1445** [LUNIG **Teutsch Reichs**-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. **Abtheil.** 7. **Abs.** 2. pag. 222.]

C'est-à-dire,

Instrument du Partage héréditaire, entre GUILLAUME, *Duc de Saxe, & Landgrave de Thuringe, & son frere le Duc* FREDERIC. *A Altenbourg, le Vendredi après la Fête de la Nativité de la bienheureuse Vierge Marie.* 1445.

IM Nahmen der Heiligen und unteillichen Dreyfaltigkeit/ Amen ꝛc. von uns/ von GOttes Gnaden/ Wilhelmen/ Hertzogen zu Sachsen/ Landgrafen in Thuringen und Marggrafen zu Meissen/ beschlossen und beschrieben geben/ inmassen hernach folget:

Als der Hochgebohrne Fürst/ unser lieber Bruder/ Herr Friedrich/ Hertzog zu Sachsen/ Landgrafe in Thuringen und Marggrafe zu Meissen/ und Wir mit wohlbedachten Gemuthe/ fürgenommen haben/ in unser beyden Besten/ Nutze und Frommen uns mit einander freundlich/ aus unser Fürstenthumben/ Landen und Herrschafften/ die uns GOtt der Allmächtige verliehen hat/ erblichen zu theilen/ als nehmlichen aus den Landten Thuringen/ Meissen/ dem Osterlande/ und den Oerthern gegen Bohmen/ Voigt-Lande und Francken-Lande stossende/ und von unsern Bruder auf uns Hertzogen Wilhelm gestalt/ daß wir solche Theilung sollen machen und setzen/ und daß der vorgenannte unser lieber Bruder darunter in Kehre haben und kiessen soll. Als haben Wir dieselben unsers lieben Bruders und unsers Fürstenthumb Landte und Herrschafft/ nach gründlicher Bewegung und Achtunge aller ihrer Nutzung/ Vermögen und gantzer Gelegenheit/ angesehen/ Festungen/ Gebeude/ Rath und Unrath/ Wesen und Unwesen derselben unserer Lande/ Schloß und Städte/ nichts ausgeschlossen/ mit langer und zeitiger Betrachtung/ und guten Vorrath ietzlicher unsers Bruders und unser Bischöffe/ Prälaten/ Graffen/ Herren/ heimlicher Räthe/ Mannschaffte/ Landschaffte und Städte in zwey Theile uff das allergleicheste/ und redtlichst/ so wir das in unser eigener Vernunfft/ und durch Rath der unser vorgenandt/ können finden/ geschickt/ geordnet und gesetzt/ schicken/ ordnen und setzen die gegenwärtiglich zu massen/ als hernach geschrieben stehet.

Nehmlichen für einen Theil des Fürstenthumb zu Thuringen/ mit den hernach benandten Schlossen und Städten/ bey nahmen/ Wardpergk/ Eisennach/ Creutzburgk/ Tennebergk/ Waldershausen/ Gotha/ Saltza/ Weisensee/ Sangershausen/ Sachsenburgk/ Eckarsberg/ Weymar/ Kreumberg/ Wasserberg/ Thumsbrucken/ Heyneck/ Neuenwerck/ Kefenbergk/ Wasenburgk/ Thenstedt/ Herbschleben/ Gnewesen/ Wenigen/ Ballhausen/ Grüningen/ Neuenmarck/ Bottelstedt/ Gleißbergk/ Drefurth der dritte Theil/ Breitenbach halb/ fürter mit dem Schulteßen Ambt zu Northausen/ das Gleit zu Erffurth/ Gerstenbergk/ Gerstungen/ Saltzungen halb/ Marggrafenstein/ Schwartzenwalde mit den Grafschafften und Herrschafften von Schwartzburgk/ Stolbergk/ Beichlingen/ Gleichen/ Heinstein/ Manßfeld/ Kirchbergk/ der von Rheinstein/ Querfurth/ und allen andern Herrschafften/ Prælaturn, Klöstern/ Kloster-Höffen/ Mannschafften/ Würden/ Lehn/ Herrligkeiten/ darin und zugehörendte geistlich und weltlich/ mit Wäldern/ Wildpahnen/ Fischereyen/ Zollen/ Gleyten/ und andern allen und ieglichen seinen Zu- und Eingehörungen/ klein und groß/ nichts ausgenommen/ es sey Erbe oder Pfandschafft/ sondern in allermassen/ als das von dem Hochgebohrnen Fürsten/ unsern lieben Vettern/ Herren Fridrichen/ Land-Grafen in Thuringen/ ꝛc. seel. (den GOtt gnädig sey) auf den vorgenandten unsern lieben Bruder und uns kommen und gefallen ist/ und wir beyde das bißhero gehabt und gebraucht haben.

Und demselben Lande seinen Theil zu gleichen/ gegen dem Lande zu Meissen/ und seine Zuschlage/ hiernach geschrieben; So schlagen wir zu denselben vorgenandten Theil zu Thuringen/ den Orth des Landes zu Francken/ nehmlichen Coburgk/ Königs-Bergk/ Feldburgk/ Feldtburgshausen/ Eschefeld/ Sonneberg/ das neue Hauß Schanenbergk/ und Räit/ und aus den Osterlande Weisenfelß/ Aldenburgk/ Weyda/ Arnschoug mit Neuenstadt/ Ziegenrück/ Syrrebergk/ Triptis/ Auma/ Rahmiß/ Peßneck/ Salfeld/ Orlamünde/ Leuchtenburgk/ Kahla/ Burggau/ Jena/ Wintberg/ Burgell und Issenbergk/ und alle andere Schlosse/ Städte/ Märckte und

Dörf=

ANNO 1445.

Dörffer / in die vorgenandte Land und Dörffer gehörende / benant und unbenant / was sich der auch mehr ungefehrlich darinnen finden wurde.

Mit den zweyen Herren von Gera / und die Schlosse und Gesesse zü Mühlndorff / Berchauen und Wolfisdorff / Froyburgk / Koren / Fuchshain und Gnantstein / und allen andern Herrschafften / Prælaturn, Klöstern / Klösterhöffen / Mannschafften / Würden / Lehen und Herrligkeiten / geistlich und weltlich zu denselben Oerthern gehörende / mit Wälden / Wildpahnen / Fischereyen / Zollen und Geleyden / und andern allen und ieglichen ihren Zu-und Eingehörungen / klein und groß / nichts ausgenommen / sonder in allermaß / als das unser lieber Bruder und Wir bißhero inne gehabt und herbracht haben / es sey Erbe oden Pfandschafft / daß das alles dem Theil zu Thüringen / als oben geschrieben stehet / erblichen folgen und dabey bleiben soll / ungefehrlich.

So schicken / ordnen und setzen wir für den andern Theil das Fürstenthumb / und Land zu Meissen / mit den hiernach geschriebenen Schlossen / Städten / mit Nähmen Meissen und Dressen / Hain / Birne / Kemniß / Torgau / Delitsch / Zorbeck / Dieben / Heimichen / Oschatz / Culnbuthk / Grimme / Leißnitz / Döbeln / Cölditz / Rochlitz / Neuenhoff / Mitweyde / Schellenbergk / Gelthen / Finsterwalde / Thorant / Heinstein / Königstein / Frauenstein / Scharffenstein / Brür / Riesenburgk / Dopin und alle andere Schloß / Stadte / Märckte und Dorffer / in die vorgenandte Oerther und Lande gehörende / es sey Erbe oder Pfandschafft / was sich der auch mehr ungefehrlich darinnen finden wurden / mit den Graffschafften und Herrschafften / von Ließneck und Waldenburgk / und der Bircken mit allen andern Herrschafften / Prælaturn, Klöstern / Klöster-Höffen / Mannschafften / Würden / Lehen / Herrligkeiten / darin und darzu gehörende / Geistlich uud Weltlich / mit Wälden / Wildpahnen / Fischereyen / Zollen und Gleidten / und andern allen und ieglichen seinen Zu und Eingehörungen / klein und groß / nichts ausgeschieden / sondenr in aller Weise / als das uf unsers lieben Bruders und uns herkommen ist.

Und wir schlagen zu dem elben vorgenaudten Theil zu Meissen / diese hernach benante Orthe des Osterlandes und Voigt-Landes erblichen / nehmlichen Leipzigk / Pegau / Grotzsch / Borne / die Naumburg mit Freybergk und Mucheln / Zwickauw / Stolbergk / Mila / Schmöllen / Ronenburgk Schönfels / Werda / Krimmitzschaue / Voigtsbergk / Oelßnitz und besondern das Kloster Grunhain / mit den Grafen und Herren den von Plauen zu Planen / den Reußen von Plauen zu Gratz / den Herren von Schönburg / und den Herren von Donyn zu Uerbach Er Casparn Schlick / und seinen Erben / mit Schöneck und den Lehen / mit den Schlosse Elsterburgk / und Schwartzenbergk / mit allen andern Herrschafften / Prælaturn, Klöstern / Klöster-Höfen / Mannschafften mit Wälden / Wildpahnen / Wassern / Fischereyen / Zollen und Gleiden / Würden / Lehn und Herrligkeiten / Geistlich und Weltlich / zu denselben Orth gehörende / und andern allen und ieglichen seinen Zu-und Eingehörungen / klein und groß / benant und unbenant / nichts ausgeschlossen / sondern in allermassen / als unser lieber Bruder und Wir das bißhero sämtlich innen gehabt / und hergebracht haben / es sey Erbe oder Pfandschafft / daß das alles dem Theil zu Meissen / als oben geschrieben stehet / erblichen folgen / und dabey bleiben soll / ohne alle Gefehrde.

Wir setzen auch / daß der See zu Kain halb / und das Holtz bey Freyburgk / genant die Goles halb / gegen Weisenfelß / und die andere Helffte gegen Freyburgk erblichen gehören sollen. So umb die Bißthumb zu Meissen / Naumburgk und Mörseburgk / soll das Bißthumb zu Meissen bleiben bey dem Lande zu Meissen / und das Bißthumb zu Naumburgk bey dem Lande zu Thuringen und sein Orthe;

So umb das Bißthumb zu Mörseburgk soll bleiben / und sich halten / als sich das bey unsern lieben Vatter / und desselben unsers Vatern Brudter / unsern lieben Vetter / seel. Gedächtniß / gehalten hat; Wir obgenannter Hertzog Wilhelm setzen und ordnen auch in dieser Theilung / daß alle Lehen / sie seind geistlich oder weltlich / bey dem Landte und Theile bleiben sollen / da die gelegen seind.

Item / und als Wir auf den obgenanten unsers lieben Bruders / und unseren Landen allen / die Wir in vorgeschriebener Masse theilen / vorpfändten und selb Gelder und verburgter Schulde / auf eine Summa zusammen gerechnet zweymal hundert und drey und achtzig tausend / und drey und fumfftzig Gulden / neun und fumfftzig alte Groschen / die uff den Landten stehen / gefunden haben / als uns die bezeichnet gegeben worden sindt / daneben ieglicher vorgeschriebener Theil der Lande 141523. fl. 54 alte Gr. gebuhren / gleich vor die Helffte zu tragen / und von solcher Helffte der Schuld auf dem Lande zu Meissen und seinen zugeschlagenen Oerthern / die das auf sich behelt / mit der Schuld an Leipzigk und der Schuld gegen Erfurt / da die von Leipzig und Jena selb Gelder vor sind / bleiben übermasse 71412. fl. 28. alte Gr. die da gebuhren dem Lande zu Meissen. Das Land zu Thüringen / für versatzte und verpfente Schuld an Schlössen / Stedten / und Renthen in dem Lande zu Thüringen / aussenstehende zu benehmen / haben Wir Hertzog Wilhelm obgenant geschickt / geordnet und gesatzt / daß unser einer Fürste / welchen der Theil zu Meissen mit seinen Zuschlage gebuhren wirdt / solche 71412. fl. 28. alte Gr. uf den Orthen aus dem Osterlande und Voigt-Lande / als nehmlichen auf der Nuenburgk / mit Freyburgk und Mucheln / Zwickau und Stolburg / Mila / Schmöln / Ronneburg / Schönfelß / Werda / Krimmitzschau / Voigtsberg / Olßitz und Adorff / dem andern Fürsten / welcher das Land in Thüringen behalten wird / mit seinen Fürstl. Briefen / auf einen Wiederkauff / verschreiben / und alle obgenandte Herren / Prälaten / Ritterschafft / Mannschafft / Ambtleuthe / Land und Städte / mit Dörffern / allen und ieglichen Zugehörungen / und Gefällen / verweisen / und Huldungen darzu thun lassen soll / solchen Orth Landes dafür inne zu haben / mit allen Zinsen / Renthen / Wäldern / Wildpahnen / Fischereyen / Lehen / geistlichen und weltlichen / Zollen / Gleyten und Müntzen / Bergkwergen / wo die sind und auffstehen wurden / und mit allen diesen Pflichten / Beten / Bothen / und eigenthumlichen / mit allen und ieglichen Zu-und Eingehörungen / und allen Gehorsam und Herrligkeiten / als der Theil einem Fürsten zu rechten Erbe gebuhrte zu haben / nichts nicht ausgenommen; Und der Fürst / der das Land zu Meissen inne behält / soll an denselben vorgeschriebenen Orthe kein Geboth / Dienst / Bethe / noch keinerley Gerechtigkeit / oder Gehorsam nichts haben noch behalten / dieweil der Orth ungelöst ist / und auch als derselbe Orth Landes ietzund vorgereit für 22529. fl. versetzt und verpfändt ist; Soll und mag derselbe Fürst / dem das Land zu Thuringen mit seinen Zuschlage gefället / oder sein Erben ieglich Schloß / Ambt oder Renthe nach seinen Willen lösen / und was derselbe Fürst des also lösen und dafür auslegen wird / soll der Fürst zu Meissen / so er die Lösung an dem Guth thun würde / dem Fürsten zu Thüringen und seinen Erben / mit der vorgeschrieben Haupt-Summe der 71412. fl. 28. alte Gr. sämbtlichen mit bezahlen / also daß er eis ohne das andere nicht lösen soll / nach Ausweisung solcher Beschreibung / als sie unter einander darüber Brief und Revers geben sollen / als diese notul hiebey am Ende geschrieben eigendlich ausweiset / die mit den Nahmen / als sich gebuhren wird / zu volziehen.

ANNO 1454.

Und die gemeinen Schulden ietzund vor Augen / oder was sich andere Schulden sonst ungefehrlich mehr finden als ietzund bezeichnet sind / und vor dieser Theilung gemacht / die kundlich wissentlich und redlich weren / sollen wir beyde Fürsten Gebrüdere gleich tragen / ohne Gefehrde.

Auch setzen und ordnen Wir obgenanter Hertzog Wilhelm / daß Freybergk Hauß und Stadt mit den Bergkwerge / Müntze und Zehendten / mit den Land-Gericht / Stadt-Gericht / Bergk-Gericht / und mit allen Renthen / Nutzen / Herrschafften / Lehen / Geistlichen und Weltlichen / und darzu alle Bergkwerge / die Wir ietzund daselbst zu Freybergk und in der Pflege haben / oder noch darinne auffstunden / unser beyder Partheyen gleich mit einander sein und ungehindert bleiben / und Wir die mit einandter gleich getreulich schützen / vertheidigen / und fördern sollen ohne Gefehrde.

Nun zu Beschliessung dieser Theilung setzen wir obgenanter Hertzog Wilhelm / welcher der obgeschriebenen zweyen Theilen einen unser lieber Bruder kiesen wirdt / daß wir denselben Theil sollen mit seinen Schlossen / Städten und Herrschafften / Herrligkeiten / mit allen ihren Nutzen / Würden und Zugehörungen / wie der ausgesatzt / als oben gemeldtet ist / unsern lieben Brudter ungehindert folgen lassen / und derselbe unser lieber Brudter soll von stundt darauf dieselben Land und Leuthe / Graven / Herren / Ritterschafften / Mannschafft / Städte und Amptleuthe / zu unsern Lande und Orthe gehörende / aller Huldung / Eyde und Gelübde / die sie uns beyden sämbtlichen gethan haben / ledig und loß sagen / an uns weisen / und Sie heissen / uns und unsere Erben rechte Erbhuldung zu thun / und sich auch erblichen an uns zu halten; So sollen und wollen wir solch Land und Leuthe / Grafen und Ritterschafft / Manne / Städte und Ambtleuthe der Land und Oerther / die unserm Bruder in seinen Theil / wie der ausgesatzt ist / gefallen seindt / auch von stund an aller Huldigung / Eyde und Gelübde / die sie uns sämbtlichen gethan haben / ledig und loß sagen / Sie an unsern Bruder weisen / und heissen / auch eine rechte Erbhuldigung Ihme und seinen Erben zu thun und sich erblichen an ihn zu halten.

Umb den Ort die Nunburgk mit Freyburgk und Mucheln / Zwickau / Stolburgk mit den andern Schlossen darzu benant / die der Fürst / deme das Land zu Meissen / mit seinen zugeschlagenen Orthe gebuhren wird / dem andern Fürsten in Thuringen vor die vorberührten 71412. fl. und 28. alte Gr. auf einen Wiederkauff verschreiben soll / wie vorgeschrieben stehet. So balde derselbe Fürst von Meissen von denselben Orthe / von den Grafen und Herren / als von den Herren von Plauen / dnn Reussen von Plauen / den Herren von Schönburg / den Herren von Donyn / und den andern Herren / Ritterschaften / Manschaften / Ambtleuthen vnd Burgern eine rechte Erbhuldigung nehmen wird / soll er dieselbigen Herren von stund an denselben andern Fürsten zu dem Lande und Orthe gegen Thüringen für die vorgeschriebene Summa Gülden auf einen Wiederkauff mit allen Nützungen / Zugehörungen / Diensten / Bothen / Bethen / und mit allen Gehorsamb / als ob Sie erblichen sein weren / weisen / und ihme zu solcher Summe Geldes Huldung thun lassen / sich an Ihn und seine Erben zu halten / biß auff den Wiederkauff / nach Verweisung der Verschreibung / Brieffe und Revers, die Wir unter einander darüber geben sollen / wie obgerührt ist / hierinnen ohne Gefehrde.

Und dieser unser Theilung zu rechten Uhrkund / haben wir diese unsere Theyl-Zettul / auf fünff pappirne gantze Bletter unser Hand schreiben / die mit den Faden zusammen hefften /

und

ANNO 1445.

und unser Insiegel hieran auf ieglich Blat zu ausgehender Schrifft und Begreiffung lassen drucken. Geschehen / und gegeben zu Altenburgk / auf Freytage nach unser lieben Frauen Tage Nativitatis, nach Christi unsers Herren Geburth in dem 1445. Jahre.

CCXLIII.

11. Decembre.

Entscheid durch FRIEDRICH Ertz-Bischoff zu Magdeburg / FRIEDRICH Marg-Grafen zu Brandenburg / dann LUDWIG Land-Grafen zu Hessen / in Sachen die Theilung und wahl zwischen denen Hertzogen zu Sachsen und Landgrafen in Thüringen / Herren FRIEDRICH und WILHELM betreffend / gesprochen / deß Innhalts: daß Hertzog FRIEDRICH die Länder Sachsen und Meißen mit aller zugehör / ausgenommen einige öhrter: der ander aber das Land Thüringen mit aller zugehör und andern öhrtern mehr behalten sollen. Geben im Kloster Neuenwerck am Samstag nach unser Frauen Conceptions-Tage 1445. Nebst Hertzog FRIEDRICHS zu Sachsen-Brief / worinnen er die Stände in Thuringen an seinen Herrn Bruder WILHELM anweiset / denselben allein vor ihren Herrn zu erkennen. Geben am Sontag nach Empfängniß Mariae 1445. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 2. pag. 225.]

C'est-à-dire,

Sentence Arbitrale rendue par FRIDERIC *Archevêque de Magdebourg*; FRIDERIC *Marckgrave de Brandebourg*, & LOUIS *Landgrave de Hesse entre* FRIDERIC & GUILLAUME *Landgraves de Thuringe, sur les differents, qu'ils avoient au sujet du Partage héréditaire. La Saxe & la Misnie avec leurs Dependances y sont adjugées à* FRIDERIC; *& la Thuringe avec le reste à* GUILLAUME. *Au Monastere de Nevenwerc; le Samedi après la Fête de la Conception de la Ste. Vierge* 1445. *Suivent les Lettres Transmissoriales de* FREDERIC *aux Etats de Thuringe, portant qu'ils devront reconnoître* GUILLAUME *pour leur Prince & lui faire hommage. Donnée le Dimanche après la Fête de la Conception de Marie.* 1445.

VOn GOttes Gnaden Wir Friedrich / Ertz-Bischoff zu Magdeburg / Friedrich / Marggraffe zu Brandenburgk / des H. Römisch Reichs Ertz-Cämmerer und Burggraffe zu Nurnbergk / und Ludwig / Landgrafe zu Hessen / bekennen offentlich mit diesen Brief vor allermänniglich / die ihn sehen / hören und lesen / so: Als die hochgebohrnen Fürsten / unsere lieben Oheimen und Schwäger / Herr Friedrich / und Herr Wilhelm / Gebrudere / Hertzoge zu Sachsen / Landgrafen in Thuringen und Marggrafen zu Meissen / von einer Theilung wegen ihrer Lande und Leuthe zu tagen und theydingen sind kommen / sich auch vereiniget und vertragen haben / daß der obgenandte unser lieber Schwager und Oheim / Hertzog Wilhelm getheilet / und Hertzog Friedrich gewehlet hat / und solcher obgenanten Theilung und Wahl wegen / Sie förder zu Theidung und Zwietracht kommen sein / und solche Sache auff uns / als ihrer beyder Freundte / gesatzt haben zu scheiden / darauf den ein Tag her gegen Halle auf datum dieses Briefes gemacht ist / darzu auch wir und der obgenannten unser lieben Oheimen und Schwäger Landschafft sein kommen / mit derselben Landschafft Hülffe wir uns getreulich versucht und gearbeitet haben / und so viel Fleiß darinnen gethan / daß wir mit der genannten unser lieben Oheimen und Schwäger beyder Seiten Wissen und Willen zwischen ihn beredt und betheydingt / und sie um solche Irrsalen und Gebrechen vereiniget und gescheiden haben / vereinigen und verscheiden sie darumm in massen hiernach geschrieben stehet.

1. Also / daß der obgenannte unser Schwager und Oheim / Hertzog Friedrich / für sich und seine Leibes-Erben haben und behalten soll das Landt zu Sachsen mit allen seinen Zugehörungen / ohne Eintrag und Hinterniß seines Bruders / Hertzog Wilhelms / und seiner Erben / und ob der genandte Hertzog Friedrich ohne männliche Leibs-Erben mit Todte abginge / (das GOtt nicht wolle /) so solt alsdenn solch obgenant Land zu Sachsen mit seinen Zugehörungen gefallen auf Hertzog Wilhelmen und seine Mannes-Erben / ohne Gefehrde.

2. So soll auch Hertzog Friedrich haben das Land zu Meissen / mit seinen zugeschlagenen Orthen / nach Inhalt und Ausweissung der versiegelten Theil-Zettuln.

3. Er soll auch darzu haben Altenburgk / Burgau und Zwickau mit ihren Zugehörungen und Zuschlage / auch in den Theil-Zettuln begriffen / und sonderlich die Herren von Gera / Herr Heinrichen zu Gera und Herr Heinrichen zu Lobenstein.

4. Doch hierinne ausgeschieden Frieburgk mit seinen Zugehörungen und Zuschlage / daß zu dem Lande zu Thüringen gehören / und Hertzog Wilhelm zustehen soll.

5. So soll derselbe Hertzog Wilhelm das Land zu Thuringen mit seinen zugeschlagenen Orthern in den versiegelten Theil-Zedeln begriffen haben.

6. Doch ausgeschieden die obgenandten drey Schlosse / nehmlich Aldenburgk / Burgau und Zwickau mit ihren Zuschlagen und Zugehörungen / die dem Lande zugehören / sollen zu Meissen / und Frieburgk mit seiner Zugehörung soll bey dem Lande zu Thuringen bleiben / innassen als vorberührt ist.

7. Umb das Schloß Weyda mit seinen Zugehörungen / sollen beyde obgenandte Herren mit einander losen / und welchen Herren dann das Schloß mit dem Loß zugefellet / der soll dem andern Herren Ablegung thun mit 12000. Reichs-Gulden gut von Golde und schwer gnug am Gewichte / die im Lande Meissen gänge und genehm sein / und derselbe Herr / dem das Geld werden soll / soll die Helffte desselben Schlosses mit seiner Zugehörung von sich verandelagen und überantworten dem andern Herren / dem das zugefallen ist / doch er habe denn zu vorhin sein Geld / und das soll er haben ohne Auszugk und Intragk und sich darwieder nicht setzen. Und dieweil Sie also mit einander in demselben Schlosse sitzen / so sollen Sie und ihre Amptleuthe auch unter einander einen redlichen und gewöhnlichen Borgk-Frieden verschreiben / geloben und halten / ohne alles Gefehrde.

8. Es soll auch ein ieglicher Herr seines Landes Schulde / die ihm nun zustehen / von dieser Vertragk und Scheidung wegen / und auf den Landen stehen / ausrichten und bezahlen / und soll doch die Summen Geldes / die auf Zwickau / nach laut der versiegelten Theil-Zettul / geschlagen ist / bey und abe sein.

9. Was aber die genandten Herren sämbtliche Schulde schuldig / die verbrieft und verburgt / die sollen sie zu gleiche ein ieglicher das halbe Theil bezahlen.

10. Mit der Muntze und Wechsel in ihren Landen sollen die Herren sich in allermasse halten / als das zwischen ihn beyden gemacht und begriffen ist / in den obgemelten versiegelten Theil-Zetteln.

11. Die obgenandten Herren auch mit ihren Landen / Leuthen / Schlossen / Städten / Gerichten und Gebieten sollen in einer Erbhuldigung und Einigung sitzen bleiben / die unter einander halten / und einer auch dem andern getreulich und bruderlich helffen und rathen / als billig und redlich ist / und Brüdern ziemt und wohl zustehet.

12. Wurden auch der Herren einen Schlosse und Städte / welcher das were / mit recht angesprochen / wie das geschehe / das soll einer dem andern zu wissen thun / und alsdenn soll einer dem andern das getreulich mit recht helffen verantworten / und ob der Herren einen solch Schloß und Stedte in Rechten / als obgeschrieben stehet / abgesprochen und angewunnen wurden / soll ihme der ander eine Wiederstattung nach redlichen Dingen thun / doch hierinne ausgeschieden das Land zu Sachsen / ohne alle Gefehrde.

Die beyde genandten Herren sollen auch ihres Vatters seel. Gerethe willigen / handhaben und das verbriefen / als das billig und redlich ist.

Und umb Hertzog Siegmund ihren Brudter das soll in Hertzog Friedrichs Willen sein / ob er denselben Hertzog Siegmunden bey ihn behalten wolle / und wurde er den bey sich nicht behalten / so soll Hertzog Wilhelm solchen zu sich nehmen / und bey welchen er bleibt / soll ihn / als sich daß wohl geziemet / bruderlich versorgen / und gutlich thun.

Was Sie auch sonsten ietzund Schulde und Zusprüche biß auf diese Zeit unter einander haben / die sollen von beyden Seiten bey und abe seyn / und ihr keiner dem andern darumm förder anlangen und betheidigen.

Wurden aber nun förder einerley Gebrechen zwischen Ihnen aufstehen von den Theil-Zettuln und andern Sachen / darzu sollen Sie von beyden Seiten ihre Rähte und freunde schicken und geben / und das zu redlichen und gutlichen Austrage kommen / und sonst förder alle Sachen / die hierinne nicht begriffen oder betheidingt sein / halten nach Inhalt und Begreiffung der vorgemelten versiegelten Theil-Zettel / alles ohne Gefehrde.

Hiermit soll auch aller Unwille und Zwietracht zwischen den obgenandten Herren / Ihren Räthen / Mannen / Landen und Leuthen / Untersassen / und allen denen / die darunter von der Sachen wegen in Verdacht sein gewest / gäntzlichen und zumahle bey und abseyn.

Und ob der obgenandten Herren einer mit des andern Herrn Mannen und Untersassen zu schicken hette / welcherley das were / daß sollen sie mit Recht und nicht anders austragen / alles sonder Geferde und Argelist.

Des zu Uhrkund haben wir obgenandten Friedrich / Ertz-Bischoff zu Magdeburgk / Friedrich / Marggraffe zu Brandenburgk und Burggraffe zu Nurnbergk / und Ludwig / Landgrafe zu Hessen / ieglich sein Insiegel an diesen Brief hangen lassen.

ANNO 1445. Und wir Friedrich und Wilhelm Gebrüdere/ obgenandte Hertzogen zu Sachsen / Landgrafen in Thüringen und Marggrafen zu Meissen/ bekennen auch vor uns und unsere Erben in diesem Brief/ daß dieser gutlicher Vertrag/ Richtung und Ainunge zwischen uns von den vorgenandten unsern lieben Oheimen und Schwägern/ mit unser und unser Räthe guten Wissen und Volwordt gemacht/ betheydingt und geschehen ist/ und wir und unsere Erben sollen und wollen das auch einander stete/ fest und unverbruchlich halten/ in allermasse als hier geschrieben stehet/ und darwieder nicht thun/ noch schaffen/ daß gethan werde/ in keiner Weise/ sonder Argelist und Gefehrde.

Und daß zu fürder Bekentniß/ haben wir jetzund genandte Hertzog Friedrich und Hertzog Wilhelm unsere Insiegel mit guten Willen bey der genandten unser lieben Oheim und Schwäger Insiegel an diesen Brief auch lassen hengen/ der gegeben ist im Kloster zum Neuenwerck vor der Stadt Halle / nach Christi unsers Herren Geburth im 1445. Jahre / am Sonnabendt nach unser lieben Frauen Tage Conception.

Churfürst Friedrichs II. zu Sachsen hierauf ergangener Anweisungs-Brief.

FRiedrich von GOttes Gnaden ect. Allen Grafen/ Herren / Rittern / Knechten / Amptleuthen / Mannen / Steden und andern gemeiniglichem in Lande zu Thüringen/ Orthe Francken / und dem Orthe Osterlandes / unserm lieben Bruder/ Hertzog Wilhelm/ in seinen Theil gefallen / gehörende / Sie seind denselben Landen und Orthern gesessen oder nicht/ denen wir selb nicht geschrieben han/ entbiethen wir unsern Gruß und alles GUtes/ Edlen/ Gestrenge / lieben Getreue; Und solch Huldung als ihr unsern lieben Brudter Hertzog Wilhem und uns vormahls sämbtlich gethan habt/ und pflichtig gewest seind/ und nun unser lieben Brudter / und Wir / uns aus unser beyden Landen getheilet/ und gutlich vereinet haben/ also daß Ihr unsern Bruder alleine zustehet/ davon sagen wir Euch solcher Huldung/ als ihr uns insonderheit pflichtig gewest seid / mit diesen Brief ledig und loß/ und weisen euch an denselben Hertzog Wilhelm/ und seine Lehns-Erben/ alleine zu halten / unschedlich uns und unsern Erben an der rechten Erbhuldung/ darin wir und unser Erben mit denselben Unser Brudter und seinen Erben ewiglich bleiben sitzenden/ geben zu Halle/ unter unser aufgedruckten Insiegel. Am Sonntage nach Conceptionis Mariæ Virginis gloriosæ Ao. Domini 1445.

CCXLIV.

1448. 23. Août. **Kayser FRIEDRICH des III. Rescript/ daß des Heiligen Römischen Reichs Fürsten Sachen nicht an das Cammer-Gericht sondern fur den Kayser allein mit zuziehung der Fursten-Genoßen nach Fürsten Recht sollen gewiesen werden. Geben zur Neustadt am St. Bartholomei abend nach Christi geburt 1448. Seines Reichs im IX. Jahr. [GOLDASTI Reichs-Satzunge Theil 2. pag. 155.]**

C'est-à-dire,

Rescript de l'Empereur FREDERIC III. *portant que les Causes des Princes de l'Empire ne seront point portées au Jugement de la Chambre, mais à l'Empereur même, assisté des Princes de l'Empire, selon les Droits & Prerogatives des Princes. Donné à Neustadt la Vigile de St. Barthelemi l'an de la Nativité* 1448. *de son Regne le IX.*

WIr Friderich von GOttes Genaden/ rc. Entbietten dem Hochgebornen / Heinrich Pfaltzgraven bey Rhein und Hertzogen in Bayrn / unserm lieben Schwager und Fürsten unser Gnad und alles Guts/ Hochgeborner lieber Schwager und Fürst / Als wir das Recht und Sach / zwischen dir aines / und dem Hochgebornen Albrechten Pfaltzgraffen bey Rhein/ Hertzogen in Bayrn / und Graven zu Vogburg / unserm lieben Oheim und Fürsten des andern Theils / so vor uns hangent / von mercklich Geschefft wegen uns anligende in allem Stande/ wie wir dasselb Recht biß auff den Gerichtstag nach S. Bartholomei Tag negst geschoben hetten/ fürbasser geschoben/ und denselben Rechtstag biß auff den nachkommenden Gerichtstag nach S. Colmars tag/ schierist khünfftig erstreckt haben/ Und wiewohln in denselben unsern Brieffen geschrieben stehet auff den Gerichtstag unsers Königlichen Cammergerichts/ so ist doch unser Meinung nit gewesen/ und auch noch unser Meinung nit/ daß solch Recht in unserm Cammergericht/ das wir mit andern Personen / wan Fürsten und umb Sachen / die unser und des Reichs Fürsten Ehre / Leib oder Lehen nicht berürn/ besetzen/ zwischen Euer soll oder solte außtragen werden/ rc. Geben zur Neustat an S. Bartholomæi abent/ nach Christi Geburt 1448. und unsers Reichs im 9. Jahr. ANNO 1448.

CCXLV.

Renunciatio Papatui ejusque Oneri, Dignitati, & Possessioni à FELICE V. *in Concilio generali Lausanensi facta; 7. Idus Aprilis Anno à Nativitate Christi* 1449. *Pontificatus sui IX.* [GG. LEIBNITZII Codex Juris Gentium Part. 1. pag. 379.] 1449. 7. Avril.

FElix Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Quas ob causas evocati & emoti curam Apostolici Regiminis suscepimus, toti sæpenumerò manifestavimus Orbi. Quamquam enim imparitatem nostrarum virium ad sustinendam hujusmodi oneris gravitatem sentiremus, nihilominus ubi universalis Ecclesiæ Basileæ in Spiritu Sancto legitimè congregatæ, pias exhortationes simul ac sanctas supplicationes accepimus, quibus ad succurrendum authoritati Ecclesiæ suppressæ nimium instanter commovebamur; concaluit introrsum cor nostrum pietate, quæ ad omnia valet, & charitate, quæ omnia sustinet, animum formidolosum confirmantibus; atque confidentes in illo, qui omnia potest, & de cujus agebatur negotio, tranquillam solitudinem reliquimus, laboriosum & immensum aggredientes opus. Namque nihil immortali Deo placentius offerre posse existimamus, quàm conatus nostros in obsequium Ecclesiæ, grandibus insultibus & oppugnationibus conturbatæ. Quid nempè condignum reddi potest ab homine illi nostræ inclytæ Matri, cujus in gremio Fidelis quisque salutem consequitur, propter quam Unigenitus Dei Filius Deus & Dominus noster Jesus Christus de sinu Patris ad terras descendere, & sanguinem proprium effundere dignatus est.

§. 2. Cumque ipsam videremus tantis perplexam anxietatibus, ut *nullus mortalium* ab exhibitione possibilis auxilii *debeat excusari; profectò* cogente veritate, devotione suadente, spe denique in finem optimum ducendarum rerum freti, personam, operas, facultatesque nostras ex integro devovimus ei. Aderat namque tempus, quo ab omnibus vehemens restingui debebat incendium, & tanto velociore fortiorique præsidio opus erat, quantò sacrorum generalium Conciliorum authoritas fortius agitata, non modo fluctuaret, sed quasi conculcata prostrataque jaceret. Non enim evellatur à memoria nostra *sacri Constanciensis Concilii nulla unquam oblivione delenda diffinitio, quod videlicet sancta Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, generale Concilium faciens, Ecclesiam Catholicam militantem repræsentans, potestatem immediatè à Christo habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi Principalis existat, obedire tenetur in iis, quæ pertinent ad Fidem, extirpationem Schismatis, & ad generalem reformationem Ecclesiæ Dei in Capite & in membris ac pertinentibus ad eadem:* Satis etiam recenter editum Decretum sacri Concilii Basiliensis audiebamus, hanc veritatem resumendo confirmans; circumspiciebamusque eandem ab Ecclesia Catholica susceptam & practicatam esse.

§. 3. Proinde satagentes gravissimis & abhorrendis periculis possetenus obviare, ac ostendere cunctis Fidelibus rectitudinem Deo inspirante voluntatis; quod non caducorum fictiliumque bonorum, sed communis salutis causâ Sedem Apostolicam teneremus, non præesse, sed prodesse cupientes, in Sancta Synodo Basiliensi personaliter comparere voluimus, subireque communes pro salute publica labores. Cumque nobis in temporis processu luculenter exploratum foret, dissentionis & differentiæ materiam in Ecclesia Sancta Dei magis ac magis obscurari; dubitantes ne à quovis homine de scandalo possemus notari, oblationes multas & pergrandes Regibus, & Principalibus Orbis destinare curavimus, ex quibus quidem animadvertere po-

ANNO 1449. fuerunt, Nos propria non quærere, sed quæ Jesu Christi, publicamque pacem. Nec * veriti à formis modisque priscis à Patribus dum Schismata vigerent, pro unitatis & pacis obtentu traditis & practicatis, diutius liberali apertoque animo semper acquiremus (acquiesceremus) omnibus & singulis, quæ ad securitatem, reintegrationemque Ecclesiæ judicata fuerint quomodolibet opportuna; atque longè ferventiore studio invigilavimus per nostrarum cessionis & renuntiationis medium dissectos, distantesque animos Christi fidelium reunire, quam in Sede Petri, manente scissura, diutius morari. Non ignoramus enim Schismatis incommoda mortifera, scimus è contra Christianam Religionem à pacis Authore fundatam, sine pacis vinculo damnosæ confusioni servire; Cumque pax, omnium rerum tranquillitas sit, & eâ nihil gratius soleat audiri; nihil desiderabilius concupiri; nihil postremò melius inveniri; debito filiali astringebamur pietatis ipsi nostræ Matri luctuosæ venustatem, jocunditatem, integritatem, unionem & pacem extremâ possibilitate procurare. Quantumque pro hujusmodi excelsi, & desideratissimi boni consecutione perseveranter ac indefessè laboraverimus apud ipsos Reges & Principes, cæterosque Fideles, ex nostris accuratissimis diligentiis, multipliciumque Literarum tenoribus totus præcognovit Orbis.

§. 4. Nunc igitur ut semper constituti sub ineffabili incomprehensibilique providentia Dei omnia dirigentis & disponentis, melius post acerrimos continuosque labores, quos solius veritatis manifestandæ, authoritatisque sacrorum Conciliorum generalium confirmandæ gratiâ voluimus am plecti, post maximè carissimorum in Christo Filiorum *Francorum*, *Angliæ & Siciliæ Regum*, *nec non Dalphini Viennensis Primogeniti Francorum Regis* Illustrium supplices frequentesque instantias, quorum saluberrimis suasionibus intentas semper accommodamus aures; Nostros omnes cogitatus per Orbem dispersos in arcem unicæ considerationis reducimus. Desiderantes namque toto corde in hoc dierum nostrorum residuo beatam pacem in Ecclesia Dei disseminari, quæ veluti à nostris egressa manibus in corda omnium fidelium dilabatur, sinceritatem nostræ intentionis per eum testatura; exemplo Domini nostri Jesu Christi, qui sic dilexit Ecclesiam, ut pro ea non modo formam servi acciperet, sed traderet semetipsum: *Sanctæ in hâc Synodo Lausanensi in Spiritu Sancto legitimè congregata*, *universalem Ecclesiam repræsentante*, purè, liberè, simpliciter & sincerè, realiter, & cum effectu, in Nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, *Papatui*, ejus oneri, dignitati, titulo & possessioni cedimus & *renunciamus per præsentes*; sperantes quod in futurum præfati cæterique Reges & Principes, Prælati et alii Catholici, quibus hujusmodi nostram Renuntiationem acceptissimam fore judicamus, authoritati sacrorum generalium Conciliorum assistent, eamque tuebuntur & defendent; Quodque universalis Ecclesia, pro cujus dignitate, supereminentia & authoritate totis viribus pugnavimus; nos apud Clementiam primi & æterni Pastoris, nostræ hujus pacificæ humilitatis contemplatu, suis devotis jugibusque orationibus commendabit. Datum Lausannæ VII. Idus Aprilis, anno à nativitate M. CCCC. XLIX. Pontificatus nostri anno IX. *Signé au bas.* Martinus. *Et sur le reply*, P. Hemon.

CCXLVI.

1451. / 1452. / 14. Fev. *Ordonnance de* CHARLES VII. *Roi de France pour la conservation de son Droit de Collation aux Benefices vacans en* Regale, *jusques à ce que l'Evêque ait personnellement prêté le serment de fidelité. Donnée à Montil-lez-Tours le* 14. *Fevrier* 1451. *& de son Regne le* 30. [Copie Manuscrite.]

CHARLES par la Grace de Dieu Roi de France, a nos Amez & Feaux Conseillers les Gens tenant, & qui tiendront notre Cour de Parlement de Paris, les Maistres des Requestes de notre Hotel; aux Prevost de Paris, Baillifs de Vermandois & d'Amiens, & a tous nos autres Officiers, salut

ANNO 1451. 1452. & Dilection. Il est venu a notre connoissance, qu'a l'occasion de ce que nous octroyames a feu le Cardinal Evesque de Teroüanne, qu'il nous pust faire le serment de Feauté dudit Evesché de Teroüenne par Procureur. Ce qu'il fit, & par ce moyen lui delivrames les Fruits, & Revenus de la Temporalité d'icelui Evesché, que paravant tenions en notre main a cause, & par le moyen de notre Droit de Regale, ledit feu Cardinal ou ses Vicaires sous couleur & au moyen de ladite delivrance par nous à lui faite desdits fruits, combien qu'il ne nous eust fait le serment en presence, eust donné & conferé plusieurs Prebendes & autres Benefices vacants a la collation dudit Evesque, depuis la reception dudit serment de feauté par Procureur, & la delivrance desdits fruits; & pareillement les avons donnés & conferés a autres par le moyen de notre dit Droit de Regale, surquoi se sont meuz & assis plusieurs procez par devant vous avec ceux qui ont eu collation dudit Cardinal & de ses Vicaires. Et a cette occasion sont plusieurs desdites Prebendes & autres Benefices contentieux en grande involution de procez, au grand prejudice, & detriment de ladite Eglise & du Service divin. Et pource que voulons & desirons pourvoir à la confusion & detriment desdits Benefices, & multiplication desdits Procez, & aussi pourvoir à l'entretenement dudit Service Divin, & à la conservation de nosdits Droits de Regale; & qu'avons été advertis & acertainnés des Droitz de notre Couronne, & *l'usage ancien avoir été & estre, qu'ez Evefchez où avons droit de Regale; mêmement quand a la Collation des Benefices, ladite Regale demeure toujours ouverte, jusques a ce que les nouveaux Evesques nous ayent fait en personne les serments de feauté, quelque serment qui nous en soit fait par Procureur, & quelque delivrance que faſſions des fruits de la Temporalité.* Avons declaré & declarons, que par la reception du serment de feauté dudit Cardinal par Procureur, & par la delivrance à lui faite des fruits du temporel dudit Evesché, *nous n'avons entendu, ne n'entendons nous estre departis ni desistés de la Collation des Benefices dudit Evesché comme vacants en Regale, ne la transferer audit Cardinal.* Ainçois étoit & est notre intention de donner & conferer lesdits Benefices comme vacants en Regale; jusques a ce que ledit Cardinal, nous eut fait en personne le serment de feauté, *ainsi qu'il est accoutumé de faire en tel cas.* Si vous mandons & expressement enjoignons, que notre presente Declaration vous entreteniés & gardiés, & faites entretenir & garder selon sa forme, & teneur, sans aucunement venir au contraire. Car ainsi nous plaist-il estre fait; nonobstant quelquonques Letres subreptices impetrées, ou a impetrer a ce contraires. Donné au Montil-lez-Tours le 14. Fevrier 1451. & de notre Regne le trentieme.

CCXLVII.

Sacramentum FRIDERICI *Romanorum Regis factum* NICOLAO *Papæ V. de Sanctâ Romanâ Ecclesiâ & Sanctitate suâ exaltandâ, nec faciendis ullis Placitis aut Ordinationibus in Româ sine ipsius consilio* [FUGGER Spigel von Ehren des Ertzhauses Oesterreich. 5. Buch 7. pag. 575. MULLERI Reichs Tags Theatr. part. 2. cap. 1. -- 55. 7.] 1452.

SAnctissimo Domino nostro, Domino Nicolao Divinâ providentiâ Papæ, Ego Fridericus Rex Romanorum promitto & juro, per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, & per lignum vivificæ Crucis, & per has Reliquias Sanctorum, quod si permittente Domino Romam venero, Sanctam Romanam Ecclesiam & Sanctitatem suam Rectorem ipsius, exaltabo, secundum meum posse. Et neque vitam neque membrum, neque honorem quem habet, mea voluntate, meo consilio, meo consensu, aut mea exhortatione, perdet, & in Roma nullum Placitum aut Ordinationem faciam, de omnibus quæ ad Sanctitatem suam, aut ad Romanos pertinent, sine vestro consilio.

ANNO 1452. Et quicquid de terra Sancti Petri ad nostram potestatem pervenerit, suæ Sanctitati reddam. Et cuicunque Italicum Regnum commisero, jurare faciam illum, ut adjutor suæ Sanctitatis sit, ad defendendam Terram S. Petri, secundum suum posse; sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

CCXLVIII.

15. Juillet. **Entscheid Bischoffs BURCHARDS zu Halberstadt über den zwischen Anna Aebtißin und dem Stifft zu Quedlinburg an einem/ dann dem Rath allda andern Theils/ von wegen der Mühlen/ des Mahlens und anderer Sachen mehr erwachsenen Strittigkeiten/ gesprochen am Sonnabend nach St. Margaretha Tag. 1452.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung pag. 863]

C'est-à-dire,

Sentence arbitrale rendüe par BURCHARD *Evêque de Halberstadt entre l'Abbesse, & le Chapitre de* Quedlinbourg *d'une part, & le Magistrat de la Ville d'autre part, touchant le Droit des Moulins, & autres Droits controversés entr'eux. Le Samedi après le jour de Sainte Marguerite* 1452.

VOn der Gnade GOTTES wir Burchardt/ Bischoff zu Halberstadt/ bekennen offenbar in diesem Brieffe vor allen/ daß wir um Scheles und Gebrechs willen als denn zwischen der Ehrwürdigen unser lieben besondern Frauen Annen/ Abtißin des weltlichen Stiffts zu Qvedlinburg/ und ihren Gottes-Hause/ auf dem einen/ und Ehrsamen Burgermeistern und Rathmannen daselbst zu Qvedlinburg/ auff der-andern Seiten/ von eines Recesses und Brieffes wegen/ den der Hochgebohrne Förſt und Herr/ Herr Friderich der ältere/ Marggraff zu Brandenburg ꝛc. unser lieber Herr und Freund/ zwischen den beyden genannten Partheyen in Vorzeiten in Freundschafft/ um Mühlen und um Mahlens wegen entschieden und ausgesprochen hat/ und um mehr Gebrechs/ als zwischen den genannten Theilen seithermahlß auffgestanden ist/ nach Rath etlicher unser Domheit und getreuen Räthen/ in Freundschafft/ als sie das an uns gestellet und verwilliget haben/ ausgesprochen haben/ und sprechen in Freundschafft aus/ nach dieser nachgeschriebenen Weise/ jedoch unschädlich den vorberührten Recess, und auch allen Privilegien und Brieffen/ als sich die genannten Partheyen unter langs gegeben haben/ zum ersten sprechen wir in Freundschafft/ daß die so genannten Burgermeister und Rathmanne zu Qvedlinburg sollen durch das Thor/ das dargehet nach den Kleesen/ machen eine Pforten mit einer Klincken/ so weit und hoch/ daß ein Esel mit einem Sacke mit Beqvemligkeit möge durchgehen nach unser Billigung/ und dieselbe Pforte soll Tag und Nacht unverschlossen bleiben. Auch soll der Rath zu Qvedlinburg binnen diesen nachfolgenden vierzehen Tagen von dem Rathhause zu dem Bürdinge verkündigen lassen ihren Bürgern/ daß ein jedermann solle und möge mahlen/ in welcher Mühlen ihn das beqvemligste sey wo er wolle/ unverdacht und unbeschädigt von dem Rathe/ und der Rath zu Qvedlinburg soll die Fluth-Renne oder die Schütte gegen dem Bregle über des Klosters Mühle zu St. Wiprecht zu ihrer Fischerey nicht auffziehen oder auffziehen lassen/ sie thun das denn mit unser Frauen von Qvedlinburg Willen. Förder ist besprochen/ daß man den Bock/ den des Raths Diener von Qvedlinburg unserer Frauen vorgenannt/ von ihren Hoffe zu Ditfürth genommen haben/ bezahlen soll nach Redligkeit/ ob sie das nicht entbehren will/ und der Rath soll dafür seyn/ daß ein sothanes in sothaner Weise/ von ihren Dienern in Zukunfft nicht mehr geschehe/ um dem Hoff in Nummenthale ist besprochen/ daß man es darumb halten soll/ als der Brieff darüber gegeben/ so der Rath saget/ daß unsere Fraue darüber habe/ innehalt und ausweiset. Ferner ist besprochen umb diejenigen/ die aus der Stadt zu Qvedlinburg unter unsere Frau gezogen sind/ die der Rath um Schoß anlanget/ darmit daß über die rechte Schoß-Zeit in der Stadt vor sechs/ acht Wochen/ ein viertel Jahr oder ein halb Jahr gewohnet haben/ mag der Rath vollkommen mit denjenigen/ die des Raths Stuhl in vorzeiten gehalten haben/ und daß die bey ihren Eyden sagen/ daß sie das/ so vor eine alte Gewohnheit gehabt haben/ so sollen die Betheudingete ihnen sothanen Schoß auch geben; Were auch/ daß der Rath zu Qvedlinburg ihren Fischern zu Qvedlinburg zuentbiethen würden/ daß sie keine Fische verkauffen/ sondern/ daß sie dem Rath umb sonderliche Sache willen zu gute behalten sollen/ dar sollen sie unsere Frau von Qvedlinburg ausnehmen/ und der mogen die Fischer zu ihren Behueff wohl Fische verkauffen; Würden auch unsere Frauen von Qvedlinburg/ täglichen und gemietheten Gesinde innerhalb der Stadt Qvedlinburg ausserhalb Tabernen/ Bier-Bancken oder andern unziemlichen Stäten Mest oder andere Wahre genommen/ da sie keinen Frevel noch Gewalt mit gethan hetten/ wenn unsere Frau den Rath vorgenannt umb sothane Meste oder Wahre bitten liesse/ die soll ihr der Rath wiedergeben. Auch ist besprochen/ daß unsere Frau von Qvedlinburg keine Handwercke in Westendorffe haben und leiden soll zu wohnen/ die sich gebrauchen des/ das die Innunge anlangend ist/ noch keinen Wein noch Bier zu sellen/ gestatten. Unsere Frau von Qvedlinburg soll auch zu dieser Zeit um des Raths Bitte/ und nicht durch Rechtes willen/ die Schule in der alten Stadt einen Persohnen/ vor wen der Rath bitten wird/ und soll das zu der Kundschafft kommen lassen/ wie daß umb die Schule zu befehlen/ von Alters gewesen sey/ und den dabey bleiben lassen. Umb das Erb-Zinß-Gut ist besprochen/ das soll unsere Frau einen jedermann um zwifachen Zinß bekennen. Forder ist besprochen um die Häuser in der neuen Stadt/ die unsere Frau leihet/ und um die Lehen an der Brun-Lacken-Mühle/ und das dazu soll seyn gebracht/ das soll stehen auff die beste Kundschafft und Beweisunge/ desgleichen soll auf die beste Kundschafft und Beweisunge kommen um die Häuser auf dem neuen Wege in der Fischer-und Schencken-Strassen/ um Harschleben in der Brun-Lacken-Mühle ist besprochen/ um der überleihen Matten will werden beschuldigen/ so soll man ihn zur rechten Antwort kommen lassen/ da sich das gebühret. Auch ist besprochen um Stein/ daß das soll eben seyn/ und hette oder gewünne unsere Frau von Qvedlinburg in zukommenden Zeiten mit ihren Bürgern zu Qvedlinburg zuschicken/ das soll man halten und verfolgen/ als sie sich des Unterlangs verbriefet haben. Unsere Frau von Qvedlinburg soll auch ihre alten Richter lassen in die Chur setzen/ drey von ihren Leuten/ zwischen dieses und Freytag nachkommend/ da denn der Rath von Qvedlinburg einen auskiesen soll/ und darnach/ so offte als das noth ist/ nach alter Weise und Gewohnheit. Hierauff soll aller Unwille und Verdächtnüß zwischen der genanten unser Frauen und ihren Capitel/ und dem Rath von Qvedlinburg/ und alle den ihren/ die das von ihrer beyder wegen haben zu thun gehabt/ gäntzlichen und alle zugeführet und beygethan seyn; Und daß wir genanter Burchardt/ Bischoff zu Halberstadt dieses/ so vorberüret ist/ zwischen den vorgenandten Partheyen so betheidinget und besprochen haben/ mit Hülffe und Rath etlicher unserer Dohmherren und getreuen Räthe/ des zu Bekänntnüsse haben wir unser Insiegel wissendlich lassen hängen an diesem Brieff oder Recess/ nach Christi Gebuhrt unsers Herrn/ viertzehn hundert Jahr/ darnach in dem zwey und funffzigsten Jahr/ am Sonnabend nach St. Margarethen Tag der heiligen Jungfrauen. ANNO 1452.

CCXLIX.

Entscheid Herzog Sigmund zu Oesterreich/ Steyer und Kärndten zwischen BALTHASAR von Welsperg/ und dan denen Luthen zu Primör/ von wegen Holtz und Waldungen daselbst gesprochen; wodurch solche obgemeldten von Welsperg zuerkant worden. Geben zu Inspruck am Mittwoch vor St. Antoni 1453. 1453. 30. Mai. [Copie manuscrite & sûre.]

C'est-à-dire,

Sentence rendue par SIGISMOND *Duc d'Autriche entre* BALTHASAR DE WELSPERG *& les habitans de* Primor, *par laquelle la Forêt voisine est adjugée audit de* WELSPERG, *Donnée à Inspruch le Mecredi avant la Fête de St. Anthoine.* 1453.

WIr Sigmund von Gottes Gnaden Herzog zu Oesterreich/ zu Steur/ Kärndten und zu Krain/ Grafe zu Tyrol bekennen. Von der Zwytrecht wögen/ so gewesen sind/ und lange Zeit gewert haben zwischen Unseren Getreuen Lieben Balthasaren von Welsperg jetzt Unserem Rathe/ und seinen Vetteren weiland Hanß von Welsperg seines Bruders Sohn/ an einem/ und Unseren Getreuen/ denen Leuthen in Primör am andern Theil von wegen Holtz

ANNO 1453.

Holtz und Wäld / darumb sye manigemal gemaindter vor Uns gewösen sind / und sich jeglicher Thail von dem andern unbillicher Ingriff / Hinternus und Irrung beclagt hat / das wir nach mengerem Ihrem Anrueffen fürgenomben haben zu entscheiden / und umb daß wir solliches desto gründlicher und aigentlicher gethun mochten / haben wir Unsern Haubtman in Trienth / und etlichen Nambhaften Doctoren und Gelehrten befohlen / die benanndte beede Thail mit allen ihren fürbringen / Briefen / Kundschaften / und Gerechtigkeiten / und was sie geneinander mainten gemessen zu verhören und Uns darvon Unterweisung zu geben / und zu rahten / und dann das fuer Uns zu bringen; Solche Verherung sye auch also gethan / und die aigentlich in Schrift bracht / darauf wir beede vorgenamte Thail auf den nechsten Tag nach der Heiligen dreyer König Tag fuer Uns als auf einen End-Tag gefordert / das wir aber auf heint geschoben haben / Also ist der benannt Balthasar vor sich selbst / und an statt seiner Vötter / und die ehegenanndte Leuth aus Primör Sindici und Procuratores als an derselben Leuth statt / mit Nahmen Victor Peter Manoal von Tonadig / Philip Marx Kirsner von der Pfarr Silvester / Bartlum Noder Spueller von Mezan / Dona Kinig von den Praden aus dem Canal / für Unsern Lieben Getreuen Pargmalen von Annenberg / unseren Haubtman an der Etsch / und Burggraffen zu Tyrol / als Unserem gesetzen Richter an Unser statt kommen / und hat der benannt Balthasar begehrt auf solche vorberührt Verherung und fürbringen beeder Thail / Unseren Rechtspruch zu öffnen / darwieder aber der ander Thail etwas verziehen hat / auf daß sye desselben Balthasars Clag und forderung nicht gehert noch verstanden hetten / und maindten billich seyn / die Sach wie die von dem ehegenanten Unseren Haubtman und Gelehrten zu Trienth in Schrift vor Uns kommen wer / zu verheren / und sazten das zu recht / hat der ehegenanndt unser Richter mit sambt Unseren Rethen / als sein Beisitzeren zum Rechten gesprochen / dieweil sye vormahls Ihr Spenn und Irrung auf Uns williglich kommen sein / Ihr Spruch / forderung / Antwort / Urkund / und Kundschaft / und was sye von beeden Seithen vermaint haben zu brauchen / für unseren Commissarien / Gelehrten und Verstendigen Rethen beschließlich bracht haben. Und Nachdem Ihne auf beeder Anruffen / als auf heint ein endlicher Tag gesetzet seye unseren rechtlichen Spruch zu verheren / wolten sye von beiden Thailen / oder jedweder Thail weiter / oder ferer röden / oder ichts fürbringen / das billich verhert werden solt / und zum rechten dienen möcht / das möchten sye thuen / theten sye aber das nicht / so solt Unser rechtlicher Spruch auf heint / als auf ein Endtag geöffnet und verhert werden / und sye sich aber beederseiths an solichen Verheren / Schrift und Unterweisung von dem ehegenanten unseren Haubtman / und Gelehrten zu Trienth / als vorbemeldt ist / haben beniegen lassen / und das alles zu Unseren rechtlichen Spruch und Erkantnus endlich zu recht gesezet / und durch unseren ehegenanten gesezten Richter als an unser statt jeden zu öffnen begert haben / darauf derselb unser gesezter Richter nach Unseren sonderen Befehlchen und als in unser Persohn / solchen unseren Rechtlichen und endlichen Spruch / als wir den selber in aigner Persohn mit unseren Rähten gesezet haben / beeden Thailen geöffnet / und in Schrift verlehen hat lassen / in maß und form / als hernach folget und geschrieben stehet / nachdem und der ehegenant Balthasar von Welsberg / und sein Vötter / und die Leuth von Primör / als von Weld- und Holtzwegen daselbst in Primor in Spenn und Zwitracht miteinander vor langer Zeit kommen seyn / daromben dieselben Leuth als Anclager Uns angerueft / und begert haben / sye bey ihrer Gewer und Besaß zu behalten / und daran zu seyn / damit sye der vorgenant Balthasar und sein Vötter an solchen niet betriebe / oder irre / darwider der jezgenant Balthasar vor sich und sein Vötteren gen Uns fürgenomben und gemeldt hat / dieselben Leuth in Primör weren die / die sye an Ihrer Gerechtigkeit / Herkommen / Besaß und Gewehr irrten / und begert von Uns / sye daran zu halten / damit sye von Ihnen ungeirret bey ihren Rechten / Gewehr und Besaß bliben / wie dan solches durch sye von beeden Thailen in Supplication / Schriften / und auch in Worten fürbracht ist. Haben wir solch Sach / und gebrechten zu verheren etwe mannichen Doctorn zu Trient / und anderen Unseren Rätten ernstlich anbefolchen / und über die Sachen zu sizen / nach Notturft zu betrachten / uns zu rathen / und Unterweisung zu thuen / was in solchen Sachen allergleichist den Rechten wer / das auch also beschehen ist / und es haben Uns dieselben Unsere Gelehrten / und Verstendigen Rethen zugesandt alles das solch sach beriert / beede Thail fürbracht / und sich gebraucht haben / auch Urkundten und Kundschaften / und Gezeugnus / und darzu allegation und Unterweisung / nemblichen durch etliche weise trefliche Doctor der Rechten der Hochen Schuel zu Padua ausgangen / und als wir die Sach alle zu Herzen genomben / und nach gueten fleiß / ob wir beede Thail güttlichen hetten mögen richten / verstanden / und übersehen haben / nachdem auch die ehegenante beede Thail / da wir sye in der Gütigheit nit veraınigen möchten / Uns umb Recht und Unseren rechtlichen Spruch zu öffnen angeruffet und flehentlich geböten haben / auf daß sye zu ferreren Costen und Schaden darunter nit kommen dürffen / haben wir angesehen beyder Thail fleissige Bitte / und betrachtet / daß sye von beeden Seithen zu den Walden und Holtz / als sye das mit mehr worten in den Sachen begriffen / und vermeldet haben / sich ein Gewehr und Besäß betreftet / von beeden Seithen manigfaltige Urkundt / Kundschaft und Gezeugnus sich darin gebraucht haben. Wir haben auch angesehen / daß in solchen fall nemblich in den interdicto uti possidetis nach Ordnung der Recht der virgehen / und behalten soll / dessen Urkundt / Kundschaft und Gezeugnüs fürtreffend seyn / Und dieweil wir nun erfunden haben / daß die ehegenant von Welsperg Gewehr / und Besäß mit der Lehenschaft Titel und Gerechtigkeit / so sye fürbracht weiter / und vorrer / dan die Leuthe in Primör gethan haben / und insonderheit uns bewögen lassen / daß dieselbe Leuth ir Grundvost gesetzt haben auf ein Instrument / das da falsch und durch einen Notaren mit dem Laster der falschheit vor etlicher Jahren kundtlich verdambt und verurtheilt / gemacht und gesezt ist. Mehr hat uns bewogt / als die ehegenant von Welsperg das Schloß Primor mit Gerichten / Rechten / und allen Zugeherungen von Uns zu Lehen haben / in maßen als Ihr Brief innhalten / die sye darumb haben / und darumb nach zeitigen Rath / des wir in den Sachen gebracht haben / seind wir unterweist / und wissen auch bossers nicht / dan das von billichs Rechten wegen / der benant Balthasar / und sein Votter bey der Gewehr / und den Besäß der Wald / und Gerechtigkeiten / wie die in Ihren Forderungen vermelt sein / mit mehrerem Recht bleiben / die innhaben / besitzen / der geniessen und gebrauchen sollen / dann sye darinn Jemands geirren mag / daß auch die Leuth in Primor an solchen Ihren Besaß und Gewehr hinför sye nicht hinderen / noch irren sollen / und das sprechen wir also zu billichen rechten / doch Uns vorbehalten Unser Spruch und Gerechtigkeit / die wir zu den Leuthen in Primor und der Sach wegen haben sollen oder mogen / und ob der benant Balthasar / und sein Votter die Leuth von Cost / Zohrung und Schaden wegen Spruch nit erlassen wolten / so mogen sye die darumb fürwendten an den Endten so es billich ist. Und des zu Urkundt goben wir den vorgenanten Leuten in Primor den Brief nach ihren Begehren versiegelt mit Unsern anhangenden Insigl / der geben ist zu Ihnsprugg an Mittichen vor St. Antoni Tag nach Christi Geburt im Vierzehen hundert und drey und funfzigisten Jahr.

(L. S.)

CCL.

Verschreibung Graff Gerdts zu Oldenburg und Delmenhorst vor sich und seine Erben / daß Er seinem Herrn Bruder Christian König in Dennemarck / und dessen Erben / seinen ihme überlassenen Antheil an denen Herrschaften Oldenburg und Delmenhorst auf Begehren restituiren wolle. Geben zu Haderschleben den Freytag nach unser Frauen Tage Conceptionis 1454. [LUNIG Teutsch. Reichs-Archiv. Partis Spec. Continuatio. 2. Abtheil. 4. abs. 10. pag. 9.] 1454. 13. Decembre.

C'est-à dire,

Obligation de GERARD *Comte d'Oldenbourg, & Delmenhorst pour lui & ses héritiers à son Frere* CHRISTIAN *Roi de Dannemarc, portant qu'il sera toujours prêt à restituer à lui, ou à ses héritiers, quand il leur plaira, la Portion qu'il tient des Comtés d'Oldenbourg & Delmenhorst. A Hadersleben le Vendredi après la Conception de la B. Vierge 1454.*

WY Gert tho Oldenborg und Delmenhorst Greve / dohn wittlick und apenbahr mit diessem jegenwartigen unserm Breffe allen denen / de ene sehen / hören effte lesen: also de Dorchlüchtige / Hochgebahrne Fürste und leve Herr und Broder / Herr Christian tho Dennemarck / Norwegen / der Wenden und Gothen König / Greve tho Oldenborg und Delmenhorst ons sinen andele an den Herrschappen Oldenborg und Delmenhorste gnädigtichen gegünnet / over gegeven / upgelaten / und der voll und all gantz gemächtiget / daran und by tho doende / tho latene und tho schickende in aller mate sine Gnade an sinem bywesen sülve mit so danem Andele und Thobehöringe doen / laten und schicken hedde mögen / dat Wy / unsere

ANNO 1454. ſere Kindere / Erven und Nachkomlinge ſodane Andeel und Thobehöring ſiner Gnaden der vorgenömbten beeden Herrſchoppen Oldenborg und Delmenhorſt dem vorgenannt Dorchlüchtigen Fürſten Herrn Chriſtian / König tho Dennemarcken ꝛc. unſerm leven Herren und Broder / ſiner Gnaden Kindern / Erven und Nakömlingen jegen eren Willen nicht verholden unfeernen effte affhändig macken ſchullen effte willen / ſunder ſo dane Andeele und Thobehöringe der beeden Herrſchoppen vorgemeld dem genanten Dorchlüchtigen Förſten Herrn Chriſtian / Konig tho Dennemarcken ꝛc. unſerm leven Herrn und Brodern / ſiner Gnaden Kindern / Erven und Nakomlingen tho ehrer ißlicker wedder-eſchinge von uns / unſern Kindern / Erven und Nakomlingen / vry / unbeſchwert und ungehinder upgelaten / overgegeben und wedder overgeantwordet ſchullen werden / ane allerly länger togeringe / hinder / indracht / hülprede und wedderſpreckent / und laven darumme wy Gerdt Greve tho Oldenborg vorgeſchrieven vor uns / unſern Kindern / Erven und Nachkomlinge by unſe Ehre und broderlicken Treuen dit alſo ſamelick und all rüſt / ſtede und ungebrocklich tho holdende / und hebben deß to vorder Betüchnuß der Warheit unſe Secret an diſſen Breffe dohn hengen / de gegeben is tho Haderſchleven / an dem Vriedage nechſt nahe unſe Frowen Dag Conceptionis in dem Jahre unſers HErren veertheinhunder veer unde vofftig.

Cum appenſo Sigillo

Comitis Gerhardi.

CCLI.

1455. 4. Janvier. **Schreiben Carls und Bernards / Marggraffen von Baden / wodurch ſie erklären auf Befehl FRIDERICH des III. Römiſchen Kayſers die Stadt Eſlingen unter Ihren Schutz genommen zu haben. Geben auf dem Sambstag nach dem Heiligen Jahrtag Circumciſio Domini zu Latein genannt / Anno 1455.** [JOH. PHILIP. DATT. Volumen Rerum Germanicarum novum Lib. II. Cap. IX. pag. 290. §. 17.]

C'eſt-à-dire,

Lettres de CHARLES *& de* BERNARD *Freres, & Markgraves de Bade par lesquelles ils declarent d'avoir pris la Ville d'*Eſlingen *ſous leur protection à la requiſition, & par commandement de l'Empereur* FREDERIC III. *Fait le Samedi après le nouvel an, dit en Latin* Circumciſio Domini, *l'an.* 1455.

VOn Gottes gnaden / wir Karle / Margraf zu Baden vnd Grafe zu Sponheim. Und wir Bernhard auch Marggrave von Baden gebrüdere / bekennen / vnd tun kunt offenbar mit dieſem brieff / alß vnß von dem allerdurchleüchtigſten Fürſten vnd Herrn / Herrn Fridrichen Römiſchen Kayſern ꝛc. Unſerm allergnädigſten Herrn / iſt zukommen Syner gnaden brief / in dem Sin Kayſerl. May. vnß von wegen der Erſamen / wiſen / vnſer lieben beſondern / Burgermeiſter / Rate vnd gemainde zu Eßlingen / thut empfehlen / nach lut deßelben briefs / der von wort zu wort hernach geſchriben ſteet / vnd fahet an alßo: Wir Friderich von Gottes gnaden ꝛc. ꝛc. toto Tenore, &c. Wil nun / wir / alß gehorſam Fürſten des Reichs von billichen ſchulden willig ſint / deß obgenenten vnſers allergnedigſten Herren gebott vnd begerung zu vollbringen / vnd zu friden vnd gemach / zu fürdern: So haben wir auff Innhalt deß obgenanten vnſers allergnedigſten Herrn deß Kaiſers brieff vnd empfehlen / die vorgemelten Burgermeiſter / Raht vnd Gemeinde gemainlich der Statt Eßlingen vnd Ire nachkommen / in vnſern ſchirm vnd ſchuz gnedenclich empfangen vnd genommen: Empfahen vnd nemen Sie darinn mit krafft diz briefs Sechzig Jar lang / die nechſten nach datum diz briefs ꝛc. Sequuntur conditiones. —— Und deß zu warem vrkund haben wir dieſelben Margrav Karle vnd Margrav Bernhard vnſer jeder ſin Inſigele thun hencken an diſen brieff. Der geben iſt uff Sampstag nach dem heiligen Jars tag Circumciſio Domini, zu Latin genant. Anno ejusdem Milleſimo, quadringenteſimo, quinquageſimo quinto, &c.

CCLII.

ANNO 1456. Janvier. *Declaration* D'ALAIN *Legat à* Latere *en France, où il reconnoît qu'il ne peut uſer de la Puiſſance de ſa Legation dans le Royaume ſans la permiſſion du Roi, promettant de ne rien faire contre les Droits de la Couronne. Donné en Avignon le* 1. *Janvier* 1456. [PREUVE des Libertez de l'Egliſe Gallicane. Tom. 2. pag. 917.

ALAIN par la grace de Dieu Cardinal de l'Egliſe de Rome, au titre de Sainčte Praxede, le Cardinal d'Avignon vulgairement appellé, A tous ceux qui ces preſentes Lettres verront, ſalut en noſtre Seigneur. Comme nous ayons eſté & ſoyons envoyé par noſtre S. Pere le Pape Calixte III. Legat *à Latere* au Royaume de France, & en toute la Nation Gallicane, & autres Contrées jusques au Rhin, & ſoit ainſi que tres-haut, tres-puiſſant & tres Chreſtien Roy mon Souverain Seigneur le Roy de France, ait envoyé venerable & diſcrete perſonne M. Jean Baſtart ſon Conſeiller, & Chantre de l'Egliſe de Paris, par devers nous en cette Ville d'Avignon, par lequel nous ait mandé & fait ſçavoir, que pource que le Roy a droit de non avoir ou recevoir Legat Apoſtolique en ſon Royaume, & que aucun Cardinal ou autre ne doit venir vers luy en forme & maniere de Legat *à Latere*, exercer, ne uſer de puiſſance & authorité de Legat, & que le Roy & ſes predeceſſeurs ont tousjours joüy & uſé dudit droičt; le Roy ne entend pas que nous ſoyons Legat en ſondit Royaume, ny y entrions, ou uſions comme Legat, ne que doyons ou puiſſions uſer en aucune maniere de puiſſance & authorité de Legat, touchant jurisdičtion, collation de benefices, ne autrement en quelque maniere que ce ſoit: Mais que pour *certaines cauſes* & conſiderations qui à ce *l'ont meu & meuvent*, ſon bon plaiſir eſtoit & eſt que nous allions par devers luy, & faſions porter noſtre Croix devant nous par tout où nous ſerons en ſondit Royaume, & que es Lettres que nous ferons, nous nous nommerons Legat *à Latere*. Sçavoir faiſons que nous ayant conſideration à ce que dit eſt, voulons & accordons & ſommes contens, que noſtre entrée & venue, audit Royaume de France, & portement de Croix devant nous en iceluy Royaume & autres enſeignemens de Legat, ainſi que le bon plaiſir du Roy a eſte nous permettre, & auſſi le nom de Legat *à Latere*, duquel nous nous nommons & uſons en nos Lettres, ſoit tout ſans prejudice des droits du Roy & du Royaume, & de ſes ſucceſſeurs au temps advenir: Et promettons que nous ne uſerons, ne ferons choſe qui appartienne à Legat, ne a puiſſance & authorité de Legat *à Latere* audit Royaume de France: mais ſi nous uſons d'aucunes puiſſances particulieres, ou ſpeciales à nous données, accordées & concedées par noſtre Sainčt Pere le Pape, nous voulons & ſommes contens que ce ſoit ſans prejudice des droits du Roy & de ſondit Royaume comme deſſus: & n'entendons pas que ce ſoit ſous & par le moyen de la puiſſance de Legat *à Latere*, & n'en uſerons d'aucunes qui ſoient contraires ne prejudiciables à la Pragmatique Sančtion: & s'aucune choſe avoit eſté par nous faite, ou ſe faiſoit au contraire, des maintenant comme pour lors voulons que tout ſoit nul, caſſé, & non valable. En témoin deſquelles choſes deſſusdites, & afin qu'elles ayent plus grande fermeté, nous avons očtroyé, & fait faire ces Lettres, & icelles ſignées de noſtre propre main, & fait ſeeller de noſtre Sell, audit lieu d'Avignon, le premier jour de Janvier l'an mil quatre cens cinquante ſix. *Signé* A. Cardinal d'Avignon.

CCLIII.

Erb-Verbrüderung zwiſchen Churfürſt FRIDRICH und WILHELM Herzogen zu Sachſen und LUDWIG / Landgrafen zu Heſſen eines / dann Churfürſt FRIDRICH und JOHANN, ALBRECHT, und FRIDRICH Ge- 1457. 29. Avril.

ANNO 1457.

Gebrüdern Marg-Grafen zu Brandenburg andern Theils aufgerichtet / daß im Fall eine Parthey ohne Eheliche Leibs-Lehens-Erben mit Tode abgienge / die andere Parthey in allen derselben Fürstenthumb / Land und Herrschaften succediren solle / darneben aber verordnen und eins werden / welcher gestalten die hinterlassende Wittwen / Schwester oder Töchter außgestattet und erhalten werden sollen. Geschehen zu Nürnberg / auf Freytag nach Sontag Quasimodogeniti, anno 1457. Sambt Confirmation FRIDRICI III. Röm. Kaysers / geben Nurnberg / Freytag nach Quasimodogeniti, Anno 1457. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Absatz. 2. pag. 763.]

C'est-à-dire,

Union hereditaire entre FRIDERIC *Electeur de Saxe*, GUILAUME *son Frere*, & LOUIS *Landgrave de Hesse d'une part*, & FREDERIC *Electeur de Brandebourg avec les Margraves* JEAN, ALBERT, & FREDERIC, *ses Freres d'autre part, portant que si la Ligne légitime masculine d'une des Parties vient à defaillir, celle de l'autre Partie lui succedera. On y convient aussi de la maniere dont il seroit pourvu en ce cas à la subsistance de la Veuve, des Filles, & des Sœurs. Fait à Nuremberg le Vendredi après le Dimanche* Quasimodo geniti. Anno 1457. AVEC *la Confirmation Imperiale de* FREDERIC III. *du même lieu, an, & jour.*

WIr Friedrich von GOttes Genaden Römischer Keyser / rc. Bekennen und thun kundt öffentlich / mit dem Brieff / allen / die ihn sehen oder hören lesen;

Wann die Hochgebohrnen / Friedrich des Heiligen Römischen Reichs Ertz-Marschalck / und Wilhelm / Gebrüdere / Hertzogen zu Sachsen / Land-Graf in Thüringen und Marggrafen zu Meissen / und der Hochgebohrne Landt-Graff zu Hessen / für sich / ihre Erben und Nachkommen ewiglich die das anrühren / an einem Theil / und die Hochgebohrnen Friedrich / des Heiligen Römischen Reichs Ertz-Cämmere / Johanße / Albrecht und Friederich / alle viere Gebrüdere / Marg-Grafen zu Brandenburg und Burg-Grafen zu Nürnberg / unsere liebe Schwäger / Oheime / Chur und Fürsten / vor sich ihre Erben und Nachkommen ewiglich / die das anruhren trägt / an den andern Theil / sich aus angegebener Liebe zusammen verbrüdert / und ihre Chur-Fürstenthumb und Fürstenthumb / Herrschafft / Lande / Städte / Veste / Mannschafft / Leuthe / Guter / und Zugehörungen / die jedweder Thejl jetzund hat / besitzt / und hernach mit künfftigen Zeiten erwerbet / in ewige Weise / mit gutem Vorrathe / gesunden Leib / und auch mit unserem / als eines Römischen Käysers obersten und rechten Lehn-Herren / Laub / Gunst / Willen und Wissen / lauterliche / recht und redlich aneinander vermacht und gegeben haben. Also daß jedweder Theil / den andern Theil zu und mit ihme zu rechten mit-erben und gemeinern Ihrer Chur-Fürsten / und Fürstenthumb / Herrschafft und Landen / Stedten / Vesten / Leuten / Güther und ihren Zugehörungen / gäntzlich genommen und empfangen hat / alles nach Inhalt und Ausweisung der Verschreibung durch beede obgenannte Theil geben / welcher brüderlicher Vertrag und freundliche Einung von Wort zu Wort hienach begriffen ist / und also lautet:

VOn GOttes Gnaden Wir Friederich des Heiligen Römischen Reichs Ertz-Marschalck / und Wilhelm / Gebrüdere Hertzoge zu Sachsen / Landt-Graff in Thüringen / und Marggraf zu Meissen / und Ludwig Landt-Graf zu Hessen / eins / und Wir Friederich des Heiligen Römischen Reichs Ertz-Cämmerer / Johanns / Albrecht / und Friedrich der Jünger / Marggrafen zu Brandenburg / und Burg-Graf zu Nürnbergk Gebrüdere / des andern Theils / Bekennen und thun kund / vor Uns und alle unsere Erben / öffentlich in diesem Brieff / allen Leuten / die ihn sehen und hören lesen / daß Wir Uns mit wohlbedachten Muth und guten Vorrath unserer Rath-Männe und der Unsern / durch angebohrne Lieb / rechter Treue und sonderlicher Freundschafft willen / mit sonderlicher Erlaubniß und Gunst des Allerdurchlauchtigsten und Großmächtigsten Fürsten und Herrn / Herrn Friedrichs / Römischen Käysers / unseres gnädigsten lieben Herren / Uns / Unsern Landten und den Unseren zu Freude in dem besten erblichen verbrüdert / gütlich vereinet / zusammen gethan und gesetzt haben; Verbrüdern / vereinen / und thun Uns zusammen gegenwärtiglich in und mit Krafft dieses Brieffes / mit Unser beyder Partheyen Chur-Fürstenthumb und Herrschafften / mit allen Unseren Landen und Leuten / die Wir jetzund haben / oder hernachmahls gewinnen mögen / als ob geschehe / das der allmächtige GOTT lange zu verhüten geruhe / daß unser einige vorgenandte Parthey / oder Unser Leibes-Lehns-Erben abgieng und ausstürbe / daß alsdann derselben obgenandt Chur-Fürstenthumb / Furstenthumb und Herrschafft mit Landt und Leuthen / die Wir jetzund haben / oder Wir / oder Unser Leibes-Lehns-Erben / noch gewinnen würden / in aller maßen wie vorgeschrieben stehet / auf die andern Partheyen / und ihre Leibes-Lehns-Erben / gäntzlich und gahr zu erbeigen / in allermaßen / als die von naturlicher angebohrner Sipschafft / nach Kayser-Recht / gesatzten Rechten / und löblicher Landes-Gewohnheit ererbet und angestorben weren / gefallen / und erblich bey Ihnen und ihren Erben / als von ihren Rechten erkohren / bleiben sollen.

Dieweil aber ein Manns-Bildt / aus Uns obgenannten Fürsten / und Unsern rechten Ehelichen Leibs-Lehns-Erben bey Leben ist / soll die andere Parthey sich solcher Erbschaffe nicht gebrauchen / sondern denselben geruhiglich ohne alle Irrung und Eintrag bey seinen Landen und Leuten und Regiment bleiben lassen / beholffen seyn / schützen und schirmen / wie hernach geschrieben stehet / getreulich und ohne gefehrlich.

Und jedliche Parthey soll auf solche Brüderschafft und Versammlung alle ihre Mannschafft / sie seyen Graffen / Herren / Ritter oder Knecht / Burgmann / Voigt / Amt-Leuthe / und Bürger / und gemeinlich Bürger / Stadte / Lande und Leuthe eine rechte Erb-Huldigunge / innaßen als ihn ihren Rechten Erb-Herren nach löblichen Herkommen und Gewohnheit zu thun pflegen / thun lassen / nehmlich mit solchen Unterscheidt:

Ob geschehe / das ihre Herrschafft eine / ohne Männliche Eheliche rechte Leibes-Lehns-Erben / mit Todt abgingen / daß sie dann der ander unter Uns Partheyen / als ihren rechten natürlichen Erb-Herren gehorsamb seyn und gewarten / sie aufnehmen und dafür halten sollen und wollen / innaßen als vorgeschrieben stehet / ohne alles Gefehrde.

Und welche Unsere Städte von beyden Seyten / der andern Partey unter Uns Herren / also Huldung gethan haben / dieselbe sollen zu Bekänntniß und Sicherheit / ihre Brieffe mit gewöhnlichen Insiegel befestendt daruber geben.

In dieser Unser Brüderschafft / ist auch nehmlich beredt / ob Unser eine Parthey ohne Männliche Eheliche rechte Leibes-Lehns Erben abginge / also / daß ihre Chur Fürstenthumb / Fürstenthumb und Herrschafft / an die andere Partey / die noch am Leben weren / nach Laut dieser Brüderschafft kehme / daß Wir und Unsere Erben als dann alle des abgangenen und verstorbenen Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb / und Herrschafft / Mannschaffte / sie seyen Graffen / Herren / Ritter / Knechte / Burggraffen / Burger und Männiglich Bürger / Städte / Landt und Leuthe / Geistlich / und Weltlich bey allen ihren Rechten / Ehren / Würden / Freyheiten / alten guten Gewohnheiten und Herkommen bleiben lassen / und sie getreulich dabey schützen / schirmen / handhaben / und behalten sollen und wollen / daß Wir Uns auch / ob sie das begehrendt seyn / gegen sie auf ziembliche und erbähre Formb verschreiben sollen. Es sollen auch Unsere Voigt- und Amt-Leutt / die Wir beyderseits jetzundt haben / oder setzen werden / geloben und schweren / daß sie der andern Partheye / ob es zu Fall kähme / wie vorgeschrieben stehet / mit den Schlössen und Amten / die ihnen befohlen seyn / oder befohlen werden / und mit allen ihren Zugehörungen getreulich gewartten / ihn damit gehorsamb und unterthänig seyn sollen und wollen / gleicher Weise und in allermaßen / als sie ihren Herren / die sie zu den Schlössen und Aemten gesetzt hätten / gethan solten haben / ohne alle Verzug / ohne Trugk und Gefehrde.

Es soll auch alsdann die Parthey auf die der abgegangen Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb und Herrschafften / nach Laut dieser Brüderschafft und Versammlung kommen werden / denselben Voigten / Amtleuten / Schössern / Schultheissen / und Gleits-Leuten / wer die weren / die von der abgegangenen Partey wegen ausgenommen hätten / redliche / aufrichtige / die man von ihm aufnehmen und hören soll / schuldig würdet / auch ohne Gefehrdte.

Wäre auch / daß dieselben abgangen Partey in ihrer oder ihrer Landte Nutze oder Noth wegen / Schlosse / Gülde oder Gütere versetzt hätten / oder sonst solche schuldig wären / solche Schuldt und Versatzung / die kundlich und wissentlich gemacht würde / soll die andere unter Uns Parthey / an die des abgegangenen Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb / Herrschafft / Landt und Leuthe / nach Laut dieser Brüderschafft also kamen / demjenigen / den die Versatzung geschehen / und dem man schuldig wäre / nach Laut der Brieffe darüber gegeben / oder wie solche Versatzung und Schuld gnugsam kundlich gemacht wäre / unverrückt und gäntzlich halten / und Bezahlung thun / auch ohne Gefehrdte.

Unser jedliche Parthey / auf die des andern Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb und Herrschafft also kehmen / soll auch der abgangenen Parthey Testament, ob sie anders Testament gesetzt hätten / ohne allen Eintrag handhaben / darzu halten / und thund / daß es auf das redlichste / nach des abgangenen letzten Willen und Begehrung ausgericht werde. Doch soll dasselbe Testament, die Summa Zwölff Tausend Gülden Reinisch nicht übertreffen / und ob solche Summa des Testaments,

ANNO 1457.

ments, auf Schlössen/ Städten/ Märckten/ oder Dörffern verschrieben oder vermacht were/ so soll doch die angehende Parthey an die Erbschafft/ wie vorgeschrieben stehet/ solche Schlösse/ Städte/ Märckte oder Dörffer/ darauf die Summa des Testaments vermacht wäre/ bedacht haben/ umb solche Summa, die also ihn vorgeschriebener Maße zu Testament geschafft ist/ wieder abzuholen.

Es ist auch in dieser unserer Brüderschafft und Sammlung nehmlich bedingt/ ob einige unter Uns vorgenannte Parthey/ also ohne Eheliche Mannliche rechte Leibes-Lehns-Erben abginge/ und doch Töchter oder Schwester eine oder mehr hinter sich verließe/ und zu der heiligen Ehe noch nicht ausgesetzt noch berathet wäre/ daß alsdann die andere Parthey/ auf die des abgangenen Chur-Fürstenthumb/ Fürstenthumb/ Herrschafft/ und Lande/ inmassen wie obgeschrieben stehet/ verstorben were/ dieselbe Töchter oder Schwester/ als viel der weren/ jedliche besonder ausrichten und berathen sollen/ mit der gewöhnlichen Summa Gülden/ und inmaßen die abgescheiden Fürsten/ dafür in vergangenen Zeiten ihre Schwester und Töchter gewöhnlich ausgesteuert und berathen haben.

Und wo der Fürst/ der als zuletzt unter einer der Parthey verstürbe/ nicht mehr dann eine Schwester oder Tochter verliesse/ soll derselben die Summa ihrer Heimb-Steuer gebessert werden mit 20000. Gülden. Wo sie aber zwo verliessen/ so soll ihnen die gebessert werden/ ihr jedlichen mit Zehen tausend Gülden. Wo aber der mehr weren/ soll man ihr jede Aus-Steuer die Zwantzig Tausend/ und ihr keiner fürder Besserung schuldig seyn. Welches Schwester oder Töchter/ bey der Fürsten Leben sich zu Geistlichen Stand und Erbunge geben/ und denselben etliche Summa Geldes Leibes-Geding oder Verweisung/ auf Schlössern/ Städten/ Märckten und Dörffern verschrieben weren/ bey solcher Verschreibung sollen sie gehandhabet werden.

Wo aber die verlassene Tochter/ es were eine oder mehr/ wie vorgeschrieben stehet/ nicht ehelich worden/ sondern zu Geistlichen Stande und ordentlichen Leben sich geben wollen/ daß doch zu ihren Willen und Gefallen stehen soll/ dieselbe soll man mit einem erbahren und redlichen Leib-Geding versehen und versorgen/ daß doch über 400. Jährliches Nutzes und Geldes/ ihr jeder zu geben nicht schuldig seyn soll/ die dann/ nachdem sie sich zum geistlichen Stande begeben/ und befestiget hätten/ ihn jährlich soll verschrieben/ zu reichen und zu geben/ sie dabey handthaben/ getreulich und ungefehrlich.

Ob sie auch nach des Fürsten letzten Abgange etliche Fürsten-Witben/ sie weren derselben letzt verstorbenen Fürsten desselben Stammes/ als von der Parthey in der Brüderschafft verwandt/ ihr were eine oder mehr/ nach seinem Todt im Leben wehren/ die dann auf solchen der verstorbenen Chur-Fürsten/ Fürstenthumb/ Herrschafft/ Schlosser/ Städten/ Märckten/ Dorffern/ Landen und Leuten/ Schreibung/ Verweisung oder Vermächtniß ihres Heyraths-Guths/ es were Heimbs-Steuer oder Morgen-Gab/ wie das genandt were/ hetten/ dieselbe und ihr jedliche sollen bey solcher Verschreibung/ Verweisunge und Vermächtniß geruhiglich bleiben/ der geniessen und gebrauchen/ nach Laut der Brieffe/ ihn von ihren Gemählen darüber gegeben/ und von der angehenden Partey darbey geschützet/ und geschirmbt/ und dabey gehandthabet werden/ ohne Gefährde.

Undt ob solche Witbe ihres Heyraths-Guths/ Morgen-Gabe/ oder Leib-Geding/ nicht vermacht oder verweiset wäre/ solle die angehende Parthey die gebührlich nach Redlichkeit verweisen/ und sie dabey beschirmen und handhaben/ in allermassen/ als ob das von ihren Gemahlen verweiset/ und verschrieben were/ auch ohne Gefehrde.

Wir obgenandten Fürsten/ noch keiner unser Erben nach Uns/ sollen und wollen in diese unsere Erb-Brüderschafft hinfüro nimmermehr ichts legen/ gesprechen noch thun/ daß darinnen allen und jedlichen Puncten und Articuln gehindern/ oder darwider geseyn mogen in keine Weis/ sondern wir sollen und wollen alle Punct und Articul derselben Unser Brüderschafft/ wie die hinfüro und hienach von Uns geschrieben stehen/ gäntzlich und stete halten/ und in keine Weise darwider thun/ oder darwider kommen/ sondern ob des Noth seyn würde/ über das Erlaubniß/ Gund und Verwilligung unseres gnädigsten Herren/ des Römischen Käysers/ hierinnen geschehen/ fernere Bestetigung/ mit Versamblunge der Lehen-Herrschafft von der Oberhandt/ oder sonst in welcherley Weise das am beständigsten seyn möchte/ erwerben;

Und als nun unser jedliche Parthey des andern Chur-Fürstenthumb/ Fürstenthumb/ Herrschafft/ Lande und Leute/ nach Laut dieser unser Brüderschafft/ rechter Erbe ist/ so sollen Wir und Unser jedlicher dem andern getreulichen mit Lande und Leuthe/ Manne und Diener/ ihre Güter und Haabe helffen/ wehren/ schützen/ schirmen und vertheidigen/ wider männiglichen/ wann und wie dicke immer Noth geschicht/ ohne Gefährde.

Und soll diese Unsere Brüderschafft und Versammlung/ die Wir Friedrich und Wilhelm Gebrüdere/ und Wir Lant-Graf Ludwig vor Uns/ und Unsere Erben vormahls/ ehe diese Verschreibung mit einander gethan haben/ nach Laut derselben Verschreibung/ darein Wir deshalben gegangen seynd/ nicht irren noch krencken/ in keine Weise/ sonder diese Brüderschafft und Verschreybung soll bey ihren Kräfften bleiben/ und der/ ob des zu Fall kehme/ nachgegangen werden/ getreulich und aufrichtiglich/ Dieselbe Brüderschafft und Verschreibung/ Wir obgemeldten Fürsten alle/ und unser jedlicher besonders/ vor und nach/ also zugelassen/ und bestätigt haben/ zulassen/ und bestetigen die in und mit Krafft dis Brieffs/ sonder alle Gefehrde.

Und Wir Fürsten alle obgenandt/ sollen und wollen dazu getreulich unter einander beholffen und fürderlich sein/ daß diese Unsere Brüderschafft und Samblung erst und letzt bestetigt werden von Unserm allergnädigsten Herrn/ dem Käyser/ und Uns jetzlichen Fürsten besonder Bestätigung-Brieffe darüber werden gegeben/ und daß diese Unsere Erbliche Brüderschafft/ gütliche Vereinigung und Zusammensetzung in allen ihren Puncten/ Stücken und Articuln, stete/ veste/ gantz unverbrochen/ gehalten werde/ haben Wir Friedrich und Wilhelm Gebrüdere/ Hertzoge zu Sachsen/ und Landt-Graff Ludwig vorgenandt/ den obgenandt Herrn Friedrichen/ Johansen/ Albrechten und Friedrichen Marggraffen zu Brandenburgk/ Unsern lieben Schwägern/ Schwehern und Oheim; Und Wir Friedrich/ Johanns/ Albrecht/ und Friedrich/ Marggrafen zu Brandenburg/ Gebrüdere/ vorgenandt/ den obgenandten Herrn Friedrichen/ Herrn Wilhelm/ Gebrüdere/ Hertzogen zu Sachsen/ und Herr Ludwigen Land-Graffen zu Hessen/ auch Unser lieben Schwegern/ Schwehern und Oheim/ Unser eine Parthey der andern/ vor Uns und Unsere Erben/ mit Treuen gelobt/ und zu GOTT und den Heiligen geschworen.

Geloben und schweren das gegenwartiglich in und mit Krafft dieses Brieffes/ und haben darzu/ zu wahrer Uhrkundt/ und mehrer Versicherung/ Unser ieglicher Fürst sein eigen Insiegel für sich und seine Erben/ an diesen Brieff lassen hängen. Geben zu Nürnbergk nach Christi unsers lieben HERRN Geburth 1457. Jahre auf Freytag nach den Sontag/ als man singet in der heiligen Kirchen Quasimodogeniti.

Und wann wir darauf von beyden Theilen durch ihre Ehrbahre/ treffliche und vollkommene Pottschafft demüthiglich und mit allem Fleiß/ als Römischer Käyser ersucht und gebethen seind/ daß wir solch ihr brüderlich und freundtliche Vereinigung und Vertrag gnädiglichen confirmiren und bestetigen/ und den obgenandten Hertzogen zu Sachsen/ und Landt-Graff Ludwig von Hessen/ die Marggraffen zu Brandenburgk/ und Burggraffen zu Nürnbergk/ und aller andern derselben Marggraffen zu Brandenburgk/ Chur-Fürstenthumb/ Fürstenthumb/ Lande/ Städte und Vesten/ Mannschafft/ Gütere und Zugehörungen/ als ihren gleichen Mit-Erben und Gemeinern/ und wiederumb auch desgleichen den obgenandten Marggraffen zu Brandenburgk und Burgk-Graffen zu Nürnbergk der vorgenandten von Sachsen und von Hessen Landgraffthumb und Marggrafschafft/ und alle andere ihre Herrschafft/ Landen/ Städte/ Vesten/ Mannschafft/ Güter und Zugehörungen/ als ihren gleichen/ rechten/ Mit-Erben und Gemeinern/ zu gesamter Handt gnädiglich zu verleihen geruhen wolten;

Das haben Wir betracht und angesehen/ der obgenandten Unserer lieben Schwäger/ Oheimen/ Chur-Fürsten und Fürsten von Sachsen/ von Brandenburgk/ und von Hessen/ mannighafftige/ willige und getreue Dienste/ mit den ihre Eltern/ und sie Uns und dem Heiligen Römischen Reich offt nützlich und unverdrießlich beygestanden seyn/ und noch hinfüro wohl thun sollen und mögen/ und sonderlich auch das Heilige Reich mit Besserung und Einigkeit seiner Fürsten seeliglich und wohl gemehret und gestarcket werden magk; Dann mit wohlbedachten Muth/ guten Rath Unser und des Reichs Fürsten/ Graffen/ Herren/ und Getreuen/ von Käyserlicher Macht Vollkommenheit/ haben Wir aus rechten Wissen/ solche obberührte Verbrüderung/ und einmüthigen Vertrag/ durch beyde obgenandte Theil beschehen/ zu guten Wohlgefallen angenommen/ und die als Römischen Käyser confirmirt und bestätiget/ auch darauf den vorgenandten Friedrichen und Wilhelmen/ Hertzogen zu Sachsen/ Gebrüdern/ und Ludwigen Landt-Graffen zu Hessen/ als einer Parthey/ die Chur-Fürstenthumb/ der Marggrafschafft zu Brandenburgk/ und des Burggraffthumbs zu Nürnberg/ mit allen und jedlichen ihren Fürstlichen Ehren/ Rechten/ und Würden/ Graffschafften/ Landen/ Mannschafften/ Lehen/ Geistlichen und Weltlichen/ Städten/ Vesten/ Bürgern/ Leuthen/ Gütern und Zugehörungen/ nichts ausgenommen/ als rechten erblichen und gleich Mit-Erben/ Gemeinern und Fürsten/ Marggraffen zu Brandenburgk gnädiglich verliehen;

Auch gleicher Weis/ so haben Wir den ehegenandten Unsern Oheimen/ den Marggraffen von Brandenburgk obgenandt des Chur-Fürstenthumbs und Hertzogthumbs zu Sachsen/ die Marggrafschafft zu Meissen/ und die Landt-Graffschafft zu Düringen und zu Hessen/ mit allen und jeden ihren Fürstlichen Ehren/ Rechten/ und Würden/ Graffschafften/ Marggrafschafften/ und Landen/ Mannschafften/ Lehen/

Geist-

ANNO 1457. Geistlicheu und Weltlichen / Städten / Vesten / Bürgern / Leuten / Gütern / und Zugehörungen / nichts ausgenommen / als rechten und natürlichen auch gleichen Mit-Erben / Gemeinern und Fürsten / Hertzogen zu Sachsen / Landt-Graffen in Düringen / zu Hessen / und Marggraffen zu Meissen / gnädiglich verliehen;

Confirmiren und bestetigen auch solchen der obgenandten Unsern lieben Schwägern / Oheimen / Chur-Fürsten und Fürsten fürgenommen Vertrag und Einigung solcher Verbrüderung / und leihen ihn auch darauff / wie vorbegriffen ist / von Käyserlicher Macht Vollkommenheit / in Krafft dieses Briefes.

Doch auch also / daß die obgenandten Fürsten alle / oder etliche von beyden Theilen aus ihnen in eigenen Persohnen / von ihrer und der andern aller wegen sich zu Uns in Unsern Käyserlichen Hoff / wo Wir den dann die Zeit haben werden / fügen / und die obberührten Chur-und Fürstenthumb auf solchen Vertragk zu gesamter Handt unter ihr aller Fürstenthumb Panier und Fahnen / und mit der Gezierdte / als sich denn gebühret / empfahen / und Lehens-Pflicht davon thun sollen / alles ungefehrlich.

Darauf auch nun fürbaß die obgenandten Fürsten / von beyden Seiten / und auch Ihr beyder Theil / rechte und erbliche männliche Leibes-Lehns-Erben / und Erbens-Erben / als obgeschrieben stehet / die jetzund seyn / und hernach zukünfftig werden / ewiglich gleiche Rechte / und erbliche Mit-Erben / und Gemeiner solcher Lehen / und rechter Gewehre / ihrer Chur-Fürstenthumb / und Fürstenthumb / Graffschafften / Herrschafften / Lande / Leuthe / Güter und Zugehörungen / die sie an beyden Seiten jetzund haben / und auch hienach ewiglich erwerben und haben werden / wie man die mit Fürstl. ihren Nahmen nennen magk / nichts ausgenommen / seyn / heissen und bleiben;

Und auch an jedweder Seiten / die Wapen / Insiegel und Panier zu einer ewigen Uhrkunde solcher Rechte / Mit-Erbschafft und Gemeinschafft in Schimpff und Ernst / und in allen Sachen / Enden und Städten / führen / tragen / und sich davon schreiben / nennen / und auch der öffentlich gebrauchen sollen und mögen / in aller der maße / als ob in gleicher Theil / unter ihn zu des andern Chur-Fürstenthumb / Fürstenthenthumb / Graffschafften / Herrschafften / Landen / Städten / Vesten / Bürgern / Leuthen / Gutern und Zugehörungen / von rechter natürlicher und Erblicher Geburth und vetterlich gesöpt darzu wären gebohren.

Und soll auch also von männiglichen zwischen ihnen gehalten werden / ob es zu Schulden kompt / daß die obgenandten Unsere lieben Schwägere / und Oheimb / Hertzog Friedrich und Hertzog Wilhelm von Sachsen / Gebrüdere / und Landt-Graff Ludwig von Hessen obgenandt / alle ohne rechte eheliche männliche Leibes-Lehns-Erben verschieden / wann das geschicht / und zu Schulden kombt / so sollen ihre Chur-Fürsten und Fürstenthumb des Hertzogthumbs zu Sachsen / der Marggraffschafft zu Meissen / und der Landt-Graffschafft zu Düringen und Hessen / mit sambt allen und jedlichen Graffschafften / Herrschafften / Landen / Mannschafften / Lehen / Geistlichen und Weltlichen / Städten / Bürgern / Vesten / Leuthen / Gutern und Zugehörungen / die sie dann hinter ihn gelassen hätten / mit allen und jedlichen ihren Fürstlichen Würden / Ehren / Nutzen und Rechten / nichts ausgenommen / an die obgenandten Friedrichen Gebrüdere / Marggraffen zu Brandenburg / und Burg-Graffen zu Nürnbergk / und ihre rechte Mannes-Leibes-Lehns-Erben / und derselben Erbens Erben / die dann lebten / als auf ihre rechte natürliche Mit-Erben / Gemeiner und ungesonderter Gebrüdere / erblich und ewiglich gefallen / und erben / die sie auch alsdann von Uns als einen Römischen Käyser oder König / als sich dann gebühren würde / zu Fürstlichen Lehen / mit gewöhnlicher Huldunge empfahen / die haben und besitzen sollen erblich und ewiglich. Gleicher Weise / so es zu Schulden kehme / daß die obgenandten Friedrich / Johanns / Albrecht / und Friedrich / Gebrüdere / Marggraffen zu Brandenburgk / ohne rechte eheliche Leibes-Lehns-Erben stürben / wann das geschicht / so sollen die Chur-und Fürstenthumb / der Marggraffschafft zu Brandenburgk / und des Burggraffthumbs zu Nürnbergk / mit sambt allen und jedlichen ihren Graffschafften / Herrschafften / Landen / Mannschaften / Lehen / Geistlichen oder Weltlichen / Städten / Bürgern / Vesten / Leuthen / Gütern / und Zugehörungen / die sie dann hinter ihn gelassen hätten / mit allen ihren Fürstlichen Würden / Ehren / Nutzen und Rechten / nichts ausgenommen / an die vorgenandte Friedrichen und Wilhelmen Gebrüdere / Hertzogen zu Sachsen / und Ludwigen Landt-Graff zu Hessen / und an alle ihre rechte eheliche Mannes-Leibes-Lehns-Erben / die dann lebten / als auf ihre rechte natürliche Mit-Erben / Gemeiner und ungesonderter Gebrüdere / erblich und ewiglich gefallen und erben / die sie auch alsdann von Uns / als einen Römischen Käyser / oder ob Wir nicht wehren / von Unsern Nachkommen / Römischen Käysern / oder Künigen / als sich das dann gebühren wirdt / zu Fürstlichen Lehen / und gewönlichen Hulden empfahen / die haben halten und besitzen sollen / ohne allerley Hinderung / Irrung Eintrag / alles ohne Argelist und ohne Gefehrde.

Und darauf / daß auch solche Mit-Erbschafft / Gemeinschafft / Samblung und ewige Brüderschafft / und Leihung ewihlich / stet vest und unverbrüchlich bleiben / in aller dermassen / als dar vor geschrieben ist; So setzen / erkennen und brüdern Wir / mit guten Vorberathe / rechten Wissen / mit Käyserlichen Gesetz / das ewiglichen geruhen soll / und auch von Käyserlicher Macht Vollkommenheit / daß alle und jedliche Unserer Vorfahren an dem Römischen Reich / Römischen Käyser und König / Käyserliche beschriebene und unbeschriebene Recht / Gesetze / Behaltunge / Ubunge und Gewohnheite der Lande / und alles das beyden vorgenandten Partheyen / oder ihr jeglichen / ihren ehelichen Mannes-Leibes-Lehn-Erben / Erbens-Erben / und Nachkommen besampt oder besondern ewiglichen / als dann vorgeschrieben ist / durch Recht / Gewohnheit / Behaltung oder Sitten ihrer beyden Fürstenthumb und Landen / oder sonst / in dem wie es in allem oder jeglichen der vorgeschriebenen Sachen / Puncten und Articuln, und Stücken / gemeinlich und sonderlich / nun und hernach in ewigen zukünfftigen Zeiten / einerley Hinderung / Irrsal und Schaden bringen möchten / als fern sie solche obgeschriebne Sachen und Stücken ewiglich anrühren mögen / untüglichen / unkräfftig / unmächtig seyn und bleiben / und den ehegenandten Erben und Erbens-Erben / ewiglich keinen Schaden bringen sollen oder mögen / in keinerley Weise / wie wohl / daß wir solche Recht oder Gesetz / nehmlich / und von Wort zu Wort / in diesem Brieff geschrieben und benandt möchten haben; ANNO 1457.

Were daß auch ein Gebrechen were / oder erkandt und gefunden werde / in allen und jeden diesen obgeschriebenen Puncten und Sachen / welcherley die seyn möchten / ob auch gewöhnliche Schönheit und Zierde / an nothdürfftigen Worten / Meynungen oder Stimmen / unterwegen gelassen / oder ob in diesen obgeschriebenen Sachen rechtfertige Ordnung des Rechten nicht vollkömmlichen gehalten were;

Alle solche und auch andere Gebrechen / wie man die nahmen magk / erfüllen Wir von Käyserlicher Macht Vollkommenheit / und von rechter Wissen / mit Krafft dies Unsers Käyserlichen Briefes / gebieten / setzen / und wollen auch von derselben Unser Käyserlichen Macht Vollkommenheit / daß niemand wider solch obgeschriebenes alles nichts thue / oder sich auch dagegen in keine Weise setzen / sondern wer der oder die weren / die darwider recht frevelich thäten / der oder dieselben also offt das geschehe / tausendt Margk lötiges Goldes / halb in Unser Nachkommen an den Reich Cammer / und den ander halben Theil denen / die wider das gethan würde / unwiederrufflich verfallen seyn / und sollen nichts desto minder alle obgeschriebene Sachen / Puncten / Stücken und Articuln, in aller der maß / als die darvor begriffen seyn / in gantzen und ewigen Kräfften bleiben / alle Argelist / und Gefehrde hierinnen gantz ausgeschlossen. Zu Uhrkundt rc. Datum Nürnberg, Anno 1457. Freytags nach Quasimodogeniti.

CCLIV.

Traité d'Alliance & d'Amitié entre RUDOLPHE *Marquis de Hochberg & Comte de Neufchatel, d'une part, & les Seigneurs du Canton de* Berne *d'autre part, par lequel l'ancienne Combourgeoisie de Berne, & Neufchatel est renouvellée, confirmée & amplifiée. A Berne le Vendredi après le jour de Pâques* 1458. [G. G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium in Mantissa part. 2. pag. 115.] 1458. 22. Mars.

NOus *Rudolff Marquis de Hochberg, Comte de Neufchatel, Seigneur de Rothelin & de Susembourg, sçavoir* faisons à tous par ces presentes, comme ainsi soit que Noble & excellent *Comte Jehan de Frybourg, Comte & Seigneur de Neufchatel & de Champlite, nostre tres cher Seigneur & Oncle* d'inclite recordation, pour singulier amour & amitié nous ait disposé & baillé, comme à son proche Affin heritier, ses pays, gens & biens, pour les avoir & retirer aprés son trépas, & sur ce benignement parlé avec les *proindes* sages Advoyers & Conseillers de Berne nos speciaux & bons amis, avec les quels & leurs Ancestres *luy & l'excellent Comte Conrad son Pere de laudable memoire* puis long tems en ça *ont eu & accoutumé* en bonne dilection & amitié *une Combourgeoisie*, la quelle leur a bien succedée d'une part & d'autre: & les avoir priéz, que aprés son decéz, si nous le survivions, nous leur laissassions iceux pays, gens & biens que nous leur mettrions entre mains étans pour recommandéz, mais aussi de les recevoir pour leurs Combourgeois, & d'avoir & recevoir une telle Bourgeoisie avec nous, & nous avec eux, comme luy même & le dit Comte Conrad son Pere ont eu & usé avec eux : Ce que donques les dits nos bons amis de Berne luy ont benignement accordé, promis & baillé par écrit de faire en sa vie, au contenu de la lettre, que pour ce ils nous ont baillée seellée. Parquoi nous avouons & stipulons à nos

Anno 1458.

dits bons amis de Berne par nos bonnes foys & honneurs, si tost que lesdits pays, gens & biens aprés le trépas de nostre dit cher Seigneur & Oncle nous seront mis entre mains, devons faire Combourgeoisie à nos dits bons amis de Berne, & de recevoir & jurer promptement & sans dilay quelconques pour nous & nos successeurs icelle perpetuelle Combourgeoisie que les dits nos chers Oncle & son Pere le Comte Conrad d'inclite recordation ont fait avec eux, & de l'ainsi tenir avec nos dits bons amis de Berne ferme, stable, & efficace & inviolable, & puis d'ensuivre fidellement & à la bonne foy, sans fraude & contredit le contenu de la Lettre de Combourgeoisie de nostre dit Seigneur & Oncle aussi de son Pere; le tout selon la forme de la Lettre, que nous leur avons baillée, scellée de nostre sceau.

2. Et pour ce que maintenant les dits pays, gens & biens aprés le trépas & obit de nostre dit Seigneur & Oncle d'inclite recordation, nous sont venus, escheus & aussi mis entre mains, selon la teneur de son Ordonnance: il est donques équitable & raisonnable que nous ensuivions & satisfaissions à cela qui a été la volonté de nostre dit cher Seigneur & Oncle, & que nous nous sommes obligez comme il est cy dessus declaré. Pour cette cause nous les dits Rudolf Marquis de Hochberg Comte de Neufchatel, Seigneur de Rothelin & de Susembourg, d'une part; & nous l'Advoyer, Conseillers, Bourgeois & la Communauté en general de la ville de Berne d'autre part, sçavoir faisons à tous ceux, qui verront ou orront lire ces presentes Lettres, de present ou ci aprés, que nous nous sommes accordés des deux parties d'une perpetuelle & fidelle amitié és paroles & conditions, comme il est écrit ci aprés.

3. Premierement nous ledit Rudolff Marquis de Hochberg pour nous, nos hoirs & tous nos successeurs, les quels nous obligeons aussi ici fermement, avons prins & receus à nous en ladite Ville de Berne icelle Bourgeoisie perpetuelle, pour le profit & honneur de nous & de tous les nostres pour la défense de tous nos pays & gens. La quelle *Combourgeoisie* nous avouons aussi maintenant promettons & stipulons irrevocablement à Dieu & aux saints Evangiles, pour nous & pour tous nos hoirs & successeurs, d'avoir d'oresenavant tousjours perpetuellement ferme & irrevocable, & demeurer perpetuellement à icelle, & *de non jamais quitter icelle Combourgeoisie* pour quelque chose que ce soit, ny s'en retirer, par nos dits sermens jurez & en bonne foy sans fraude quelconque Davantage nous stipulons aussi pour nous & les nostres que dessus fidellement bailler aide aux dits de Berne & à tous les leurs, de personnes & de biens, & de toute puissance ou a tour, tant dequoi lors ils nous sommeront, contre toutes personnes, soient spirituelles ou temporelles en quelque état & vocation qu'ils soient, qui voudroient saisir, endommager ou perturber contre droit iceux Bourgeois de Berne ou les leurs, à leurs personnes ou biens, libertez, droitures, ou à leurs bonnes Coutumes; d'eviter leur dommage & avancer leur honneur & profit: joint aussi que tous nos Chateaux, Villes & Forteresses promtement & sans dilay leur doivent estre *ouvertes*, pour s'y entretenir à toutes leurs necessitez, tant & quantes fois qu'ils en auront de besoin, & qu'ils nous en admonesteront; sauf nostre dommage & dégastement & des nostres, en bonne foi & sans fraude quelconque.

4. Toutes fois nous le dit Marquis Rudolf reservons en ceci tous nos Seigneurs des quels nous tenons maintenant de fief à cause dudit Comté de Neufchatel, & aussi nos chers, loyaux Combourgeois de Soleure & de Moratt, en telles paroles, le cas advenant que ceux nos Seigneurs proprietaires ici aprés & doresenavant avoient guerre avec les dits de Berne & les leurs, Nous devons estre quoy [coy] en icelle guerre, & ne bailler point d'aide ny a l'un, ny à l'autre des Parties, ny laisser marcher nosdits Seigneurs superieurs ny les leurs par nos Villes, Chateaux & Forteresses sur les dits de Berne en aucune maniere, ny de les y entretenir avec nous. Ne devons refuser ny retenir à iceux de Berne nulles especes de vivres, soit en sel, en vin ny autres choses; car iceux vivres leur doivent estre perpetuellement ouverts & aux leurs doresenavant, en sel, en vin & en toutes autres leurs necessitez, en toutes nos Seigneuries, ny jamais estre refusez, ny receus pour nous, ny pour les nostres pour quelque chose que ce soit.

Anno 1458.

5. Mais le cas advenant que nous ledit Marquis Rudolf reconnoissons & recevons doresenavant d'aucuns Seigneurs aucuns fiefs, que nous escherront par don, par succession, par acquisition ou pour service contre [pour] iceux Seigneurs. Nous voulons & devons avoir entierement reservez cette presente Combourgeoisie.

6. Et nous lesdits de Berne confessons que nous avons prins & receus ledit *nostre redouté Seigneur* Rudolf Marquis d'Hochberg &c. tous ses hoirs & successeurs, pour nostre perpetuel Bourgeois, & *en la protection de nostre Ville*, & stipulons aussi par nostre bonne foy & sans fraude quelconque de luy bailler fidellement aide de personnes & biens de toute puissance, contre toutes personnes, soyent spirituelles ou temporelles qui le voudroient saisir ou endommager contre droit aux personnes, biens, honneurs ou à ses libertez, d'eviter son dommage & d'avancer son profit & honneur, tant & quantes fois qu'il en aura besoin, & nous en admonetera; sans dilay & contredit quelconque dedans ses *bornes & limites* aprés ecrites.

7. C'est assavoir jusques à la forest dessus Vaumarcus & jusques à l'Eglise des Verrieres sans fraude: & par ainsi nous lesdits de Berne nous reservons aussi en ceci à nous mesmes *le saint Empire Romain*, nos chers Combourgeois *de Frybourg*, *nos chers feaux alliez de Soleure*, & tous ceux avec lesquels sommes obligez paravant par Alliances, Combourgeoisies, Fermes ou Lettres sans fraudes.

8. Nous ledit Marquis Rudolf devons & voulons aussi prester & bailler nostre honnorable Ambassade aux dits de Berne à leurs frais tant & quantes fois qu'ils en auront besoin: ce que nous lesdits de Berne devons & voulons aussi reciproquement faire en pareille maniere. Et aussi nulle d'entre nous les Parties ny aussi les nostres ne doit estre engagée ny astreinte pour l'autre pour quelque chose que ce soit. Davantage aussi que personne d'entre nous lesdites deux Parties ny des nostres ne doit citer l'autre en nulle justice spirituelle ny étrangere, sinon seulement *pour mariages & usures manifestes* des causes, differends & actions.

9. Aussi comme nous ledit Marquis Rudolf ou les nostres aurions auxdits de Berne & aux leurs, ou nous de Berne ou les nostres à nostre dit Seigneur Marquis Rudolf ou aux siens doresenavant à demander les uns aux autres, Nous en devrons venir au village de Walperschwil au jour commis de Marché, les deux Parties, quand l'une des Parties en sera sommée de l'autre. Et s'il avient que la cause ny puisse estre appointée en amitié, si lors l'action est à un qui appartienne à nous ledit Marquis Rudolf, il prendra un Neutre au Conseil de Berne, le quel luy plaira. Mais si l'action est à l'un de nous de Berne, il prendra un Moyenneur entre les Conseillers jurez dudit Marquis Rudolf le quel luy plaira. Et nous les deux Parties devons lors ausi promptement induire iceux Superarbitres de se messer de la charge, s'ils n'ont fait serment *avant la date de ces presentes*, de non s'en messer.

10. Mais si nous ledit Marquis Rudolf ou aucun Particulier des nostres acquerroit quelque action à une Ville generale de Berne ou Nous toute la Ville de Berne ou aucun Particulier des nostres avoit aucune action à nostre dit Seigneur Marquis Rudolf, la partie qui, ou celle à qui l'action est, doit prendre un Neutre entre les Conseillers jurez des Villes de *Frybourg*, *Soleure & Bienne*, & lors nous devons ausli les deux Parties prier cette Ville là ou le Moyenneur reside, d'induire promtement iceluy Superarbitre de se messer de la matiere, s'il n'a fait serment paravant de non s'en charger. Et quand ledit Neutre sera ainsi induit, il assignera promtement journée a ambes Parties à se trouver sur ladite Marché, sinon qu'il la puisse mettre plus outre par le vouloir d'ambes Parties. Et lors chaque Partie établira deux hommes honnorables avec le dit *Moyenneur*; & adonc les cinq jureront de decider promtement la matiere par justice, entant qu'ils en auront l'intelligence; si non qu'ils y puissent lors trouver une voye d'amitié envers ambes Parties. Et s'il

ANNO 1458. s'il avient que les Arbitres soient differens, ils devront, dedans quinze jours aprés que par ambes Parties leurs repliques, dupliques par écrit closes leur seront rendues, rendre leur Sentence seellée audit Neutre. Mais iceluy *Moyenneur* devra dedans un mois aprés que la sentence des Arbitres luy sera delivrée, aussi bailler par écrit la Sentence seellée à ambes Parties. Aussi ambes Parties doivent tenir ferme & accomplir ce que sera decidé par eux tous ou la plus grande partie d'eux. S'il avenoit aussi que le Neutre ou aucuns des Arbitres allât de vie à trépas, ou autrement devenoit inutile devant le vuidange du fait, on pourra & devra établir un autre dedans un mois aprés au lieu du defunt, qui s'oblige pareillement comme les autres ont aussi fait. Ambes Parties doivent aussi défrayer le Moyenneur, & chacune partie ses Arbitres en la cause de leurs frais & dépens. Et nous ambes Parties devons aussi tenir main envers les nostres qu'ils satisfassent à la prononciation & payement des frais.

11. Personne de nous lesdites ambes Parties ne doit gager, arrester ny barrer l'autre pour dettes de deniers confessés & pour dette d'argent dont on a Lettres & Seaux: Car pour dette de deniers chacune partie doit prendre en cause l'autre devant le Juge, où le Demandeur est residant & appartient. Et lors on doit aussi procurer que Justice y soit promtement & generalement administrée à l'Acteur.

12. Nous le dit Marquis Rudolf confessons aussi, puis qu'il est ainsi que *le Prevost & le Chapitre* & tous les Bourgeois de nostre ville de Neufchatel par ci devant ont été faits bourgeois perpetuels desdits de Berne, & ont stipulé & juré en la ville de Berne une Combourgeoisie perpetuelle de la tenir perpetuellement ferme; & advenoit donc que nous, nos hoirs & successeurs avions doresenavant aucune action ou differend avec lesdits Prevost & Chapitre ou avec les Bourgeois de la ville de Neufchatel, ou eux reciproquement à nous, Nous les ambes parties devons promtement rapporter icelles actions & contentions devant l'Avoyer & Conseillers de ladite ville de Berne: & ce qu'alors ils en connoitront & decideront entre nous, nous le devons aussi tenir des deux Parties ferme. Mais si l'une des Parties ne le vouloit lors tenir ferme ny satisfaire à cela qui feroit decidé par le Conseil de Berne, ils doivent maintenir la Partie obediente à leur prononciation, contre la desobediente sans couroux quelconque.

13. Nous ledit Marquis Rudolf d'Hochberg & aussi nous lesdits de Berne avons aussi determiné que les nostres de chacune partie doivent bailler & payer l'ancien peage accoutumé comme on a aussi usé jusques ici sans fraude.

14. Aussi afin que cette dite presente Combourgeoisie demeure perpetuellement ferme, Nous ledit Marquis Rudolf voulons que tous nos hoirs & successeurs qui possederons doresenavant perpetuellement ladite Seigneurie de Neufchatel doivent stipuler & jurer dedans un mois aprés qu'ils en seront sommez par ceux de Berne, tenir perpetuellement ferme cette presente Combourgeoisie en toutes les paroles, comme nous les leur avons aussi juré & qu'il est écrit en cesdites presentes Lettres. Mais s'il avenoit que le serment ou la sommation ne se fit ainsi, ladite Combourgeoisie demeurera neantmoins perpetuellement ferme. Nous le dit Marquis Rudolf, nos hoirs & successeurs devons & stipulons aussi bailler & payer tous les ans auxdits de Berne ou à leur Bourcier pour une reconnoissance de nostre Combourgeoisie sur le jour de St. André un Marc de bon argent.

15. Et pour avoir fermes & stables toutes ces choses devant ecrites ne pour faire jamais au contraire, Nous le dit Marquis Rudolf nous nous obligeons, nos hoirs & successeurs par nos bonnes foys & sans fraude quelconque; & nous aussi lesdits de Berne, nous & nos successeurs par nos bonnes foys aussi sans fraude quelconque, c'est assavoir chacune Partie à l'autre *pour vrais principaux detteurs & pleiges* fermement par cesdites presentes Lettres, & pour perpetuelle connoissance & ferme attestation de toutes ces choses, ici, Nous le dit Marquis Rudolf d'Hochberg nostre propre Sceau, & toutesfois nous lesdits de Berne le sceau de nostre ville pour nous avons fait appendre à ces presentes Lettres deux semblables dont une chacune Partie en a donné. Données & faites à Berne le Vendredy prochain aprés le saint jour de Pasques en l'an contant aprés la nativité de Christ nostre bon Seigneur quatorze cent & cinquante huit. ANNO 1458.

CCLV.

Traité de Combourgeoisie entre RUDOLF *Marquis de Hochberg, Comte de Neufchatel & l'Avoyer, vieux & jeunes Conseillers de Soleure. Fait le jour & Fête de St. Georges Chevalier* 1458. [GG. LEIBNITZII Codex Juris Gentium in Mantissa part. 2. pag. 119.] 24. Avril.

NOus Rudolf Marquis de Hochberg, Comte de Neufchatel, Seigneur de Rothelin & de Susembourg, d'une part; & nous l'Avoyer, tous les vieux & jeunes Conseillers de Soleure, confessons & sçavoir faisons à tous par ces presentes Lettres, puis qu'ainsi est, que feu de laudables & inclites recordations nos Ancestres Comtes & Seigneurs, Comtesses & Dames de Neufchatel, ont été de tout tems en ça sans memoire d'homme de l'un à l'autre, & mêmement maintenant au defunt nostre trescher Seigneur & Oncle le Comte Jehan de Frybourg Comte & Seigneur de Neufchatel; Bourgeois & Bourgeoises de Soleure, & en bonne privée amitié & dilection avec icelle Ville, laquelle leur a bien & prosperement succedé: Nous le dit Marquis Rudolf confessons donc aussi par ces dites presentes, que nous pour l'amour d'icelle ancienne amitié & privauté, que nos ancestres ont ainsi long tems eue à la Ville, & aux Bourgeois de Soleure, & que nous voulons avoir aussi longuement avec eux, Dieu aidant, avons *benignement & gracieusement* convenu avec iceus Avoyer, Conseillers & Communauté de la dite ville de Soleure, qu'ils nous ont prins pour leur Bourgeois selon le droit & la coutume de leur Ville, & leur avons aussi ainsi juré corporellement à Dieu & aux Saints la Bourgeoisie à mains élevées & à paroles solennelles, comme le serment de leur Bourgeoisie contient, & comme le Droit de leur Ville est, & aussi avec telle discretion, comme il est écrit cy aprés.

2. Premierement nous leur stipulons par iceluy serment, de fidellement défendre leurs personnes, d'eviter leur dommage entant que nous pouvons sans fraude, & de leur prester conseil & aide comme un Bourgeois doit faire par droit. Toutesfois nous nous avons ici reservé & nous reservons par ces presentes tous nos Seigneurs Superieurs, desquels noms qu'ils soyent. Nous avons aussi assigné à ceux de Soleure *un entrage de Bourgeois*, c'est assavoir dix marcs de fin argent sur nos biens, comme il est écrit au livre de leurs entrages de Bourgeoisie. Et il a été determiné, le cas advenant qu'aucune trouble, & extorsion se fasse par ceux de Soleure ou les leurs en nostre Seigneurie de Neufchatel; on le doit aussi amender, comme il est de droit en nostre dite Seigneurie.

3. S'il avenoit aussi qu'aucuns appartenans à leur Ville de Soleure avoyent à plaidoyer pour aucun bien etans riere nostre dite Seigneurie, on en doit venir devant nous en nostre maison de Neufchatel & en y user de justice, où on fera obeissant de la leur faire tenir en general sans dilay & fraude.

4. Pareillement si le cas estoit qu'aucun des nostres ou ceux qui appartiendroient à nos Seigneuries de Neufchatel avoient à plaidoyer pour aucuns biens étant riere les Justices desdits de Soleure; on en doit aussi venir par devant eux en leur Ville de Soleure, & en user de justice; on doit aussi lors estre obeissant de la leur faire en general sans dilay & fraude. Mais des autres insolences ou differends qui se feront ou susciteront entre nous & les nostres & ceux qui appartiennent à nos Seigneuries de Neufchatel d'une part, & nous ceux de Soleure & les nostres qui appartiennent à nous d'autre part, pour causes & choses qui ne seroient faites ou adgesantes riere nostre Seigneurie de Neufchatel, ou en nostre Ville de ceux de Soleure ou riere nos Justices, Nous en devrons venir des deux parties & les nostres contre les uns, & les uns contre les nostres *en la Ville de Bienne* aux jours de Marché, la Partie qui le demandera à

ANNO 1458. à l'autre; & si l'Acteur est un de nostre Ville de Soleure, il devra prendre un Neutre au Conseil *de nostre dit redouté Seigneur le Marquis*, lequel *Moyennant* nostre dit redouté Seigneur *&* *Combourgeois* le Marquis doit à ce induire qu'il s'en mesle dedans trois jours en justice, & qu'il s'en oblige, s'il n'en avoit fait serment devant la date de ces presentes Lettres, & s'il est au pays: Mais s'il n'étoit au pays, dés incontinent qu'il viendra lors au pays, nostre dit redouté Seigneur le Marquis le doit induire à ce comme dessus; & chacune Partie y doit établir deux Arbitres, tous lesquels en doivent jurer & stipuler un par droit selon leur intelligence & selon qu'ils auront bon Conseil, s'ils ne peuvent appointer par voye d'amitié. Et les Arbitres doivent dedans trois semaines aprés que le *Superarbitre* les en admonestera, & que la demande & reponce des deux Parties leur sera rendue, rendre leurs prononciations au Neutre. Et s'ils sont unis ensemble ou la plus grande partie d'entreux d'accord en leurs prononciations, le fait demeurera à cela, & sera [observé] par les deux Parties sans appellation. Mais si deux contre deux se divisoient en leurs prononciations, *le Moyenneur* en doit decider *en pur droit* par le serment qu'il en doit faire, particulierement s'il ne les peut autrement appointer: & doit rendre sa prononciation à ambes Parties dedans les prochaines quatre semaines aprés que les prononciations des Arbitres leur seront rendues: & ce qu'alors le Superarbitre ainsi decidera, doit estre tenu d'ambes Parties, & n'en doit point estre appellé sans fraude. Mais si l'Acteur est l'un des nostres dudit Marquis, ou qu'il appartinsse à nos Seigneuries de Neufchatel, iceluy doit prendre un Neutre au petit Conseil de Soleure, & Arbitres y doivent estre établis, qui stipulent, jurent & decident tout comme il est declaré ci devant. Si legitime necessité ou juste occasion empeschoient aussi aucun des Arbitres, qu'il ne pût venir au jour de Marché, que le Moyenneur luy assigneroit, cella ne luy devra porter dommage à son serment, & celuy avec il defaudroit, pourroit bien prendre un autre Arbitre au lieu d'iceluy. Si legitime necessité, comme de mort, d'incarceration, maladies ou de semblables occasions legitimes, empechoient aussi leur Superarbitre, l'Acteur pourroit prendre un autre en iceluy Conseil, auquel l'autre avoit été pris, *fusse Neutre ou Arbitres*. Ils en devront estre induits stipuler, jurer & decider & faire comme l'autre qui est declaré ci dessus, aussi sans fraude.

5. Nous ledit Marquis ny les nostres, ny ceux qui appartiennent à nos Seigneuries ne devons aussi citer ceux de Soleure ny les leurs, ny ceux qui appartiennent à leur Ville par devant Justicier étranger, ny promener, ny molester, par Justice étranges, ny spirituelles, ny temporelles, sinon comme cette Confederation & amitié contient, fors que seulement pour mariage & usure manifeste. Pareillement nous les dits de Soleure devons aussi ainsi entretenir & laisser à cela nostre dit redouté Seigneur le Marquis, ceux qui appartiennent à sa grace & à la Seigneurie de Neufchatel. Nous Marquis Rudolf susdit, les nostres, ny qui appartiennent à nos Seigneuries de Neufchatel ne devront *barrer* les Bourgeois de Soleure, les leurs ny ceux qui appartiennent à leur Ville. Semblablement nous l'Avoyer, les Conseillers, Bourgeois de Soleure, devons aussi entretenir & faire reciproquement envers nostre dit redouté Seigneur le Marquis, les siens & ceux qui appartiennent à la Seigneurie de Neufchatel de sa grace, si non tant seulement des deux Parties pour dettes confessées, mais si seroit pour dettes non confessées, celuy qui est l'Acteur en doit prendre en cause à celuy à qui il demande par devant la Justice là où le Demandeur est resident, & d'y en prendre la Justice de l'an & à tant s'en laisser souffrir sans fraude.

6. Il a été specialement determiné si les Marchans de Soleure viennent lever basteaux & marchandises & il failoit bon tems, ils doivent arriver à Neufchatel, & y contribuer leurs biens, comme il a été accoutumé du passé. Mais s'il faisoit mauvais tems, si que ils ne puissent aborder, si non qu'à crainte de leurs personnes & biens, ils pourront bien passer outre & contribuer à Thielle. E toutes ces choses ici doivent estre faites & demeurées sans fraude; aussi tous mauvais engins ici entierement cessans & exclus.

7. Et pour vraye, ferme connoissance de toutes ces choses nous le dit Marquis Rudolf d'Hochberg, Comte de Neufchatel, Seigneur de Rothelin & de Susembourg avons publiquement fait appendre nostre propre sceau à ces presentes Lettres. Et nous lesdis Avoyers & Conseillers de Soleure avons pour une vraye attestation aussi ouvertement fait appendre le sceau commun de nostre Ville de Soleure à les dites presentes Lettres, des quelles deux ont été faites semblables, & baillées à une chacune Partie une. Données & faites *le jour St. George Chevalier*, en l'an aprés la nativité du bon Seigneur Jesus Christ, mille quatre cent cinquante huit. ANNO 1458.

CCLVI.

PII *Papæ II. Investitura pro* FERDINANDO *de Aragonia* ALPHONSI *Regis primo quidem genito, sed illegitime nato, de Regno Terraque* Siciliæ citra Farum *concessa, sub variis conditionibus, præsertim de fidelitate & hommagio præstando, nec non de censu* 8000 *unciarum auri, singulis annis Cameræ Apostolicæ, solvendo. Datum Romæ IV. Idem Novembris Anno* 1458. 10. Novembre.

[Autentique tiré des grandes Archives de la Chambre Royale de Naples.]

PIUS II. Charissimo in Christo filio Ferdinando de Aragonia Regi Siciliæ illustri salutem. Divina disponente Clementia, per quam Reges regnant, & Principes imperant, in eminenti specula, & super gentes, & Regna, licet immeriti constituti necesse habemus, interdum de Regnis, & Terris illis, præsertim, quæ Romanæ Ecclesiæ Juris & proprietatis specialiter existunt, cum Fratribus nostris ad Pacem, & Justitiam Populorum perpetua stabilitate disponere, ac in eorum soliis ad gubernationem, & regimen Gentium subditarum, quos dignos novimus sublimare, ut gladii potestate eidem ad vindictam malorum, laudemque bonorum celitus attributa, ipsi assumpto dominandi officio, judicent in æquitate Populos, & dirigant in Terris subditas illis Gentium Nationes, voluntasque eorum sit in exequtione Justitiæ, & meditatio in Lege rectitudinis, & observantia Sanctæ Pacis, sane pro parte tua nuper fuit expositum coram nobis, quod dudum claræ memoriæ Alphonsus, Aragonum & utriusque Siciliæ Rex, genitor tuus, post concessionem, Infeudationem, & Investituram sibi de præfatis Regno Siciliæ, & Terra citra Farum per felicis recordationis Eugenium Papam IV. Prædecessorem nostrum Authoritate Apostolica de suorum Fratrum consilio factas; te Primogenitum filium suum jam antea ad successionem Regni, & Terræ citra Farum hujusmodi per eundem Eugenium, ac piæ memoriæ Nicolaum Papam Quintum, & prædecessorem nostrum, habilem & capacem factum in ipsis Regno & Terra citra Farum post suam mortem successorem suum, dictorumque Regni, & Terræ legitimum hæredem fore statuit, & etiam declaravit, pro quorum quidem statuti, & declarationis robore, ac de sua futura successione firmiori rectitudine Dilecti filii Nobiles Viri, Principes, Comites, Barones, Magnates, & Populi Regni & Terræ prædictorum in tuis manibus, dum adhuc ipse Alphonsus Rex ageret in humanis, Homagium, & fidelitatis solitæ Juramentum præstiterunt. Deinde vero, cum in ultimis dictus Alfonsus in eadem voluntate persistens, te suo ultimo Testamento in dictis Regno, & Terra suum Hæredem, & universalem successorem instituit. In qua quidem institutione, & dispositione perseverans Alfonsus ipse, sicut Domino placuit extitit vita functus; post obitum quoque ipsius Alfonsi Regis, universi Principes, Comites, Barones, Populi, ac Magnates antedicti in eadem voluntate fuerunt persistentes, teque solum in ipsorum legitimum Regem habere volentes, communi omnium voluntate, unanimique consensu te in ipsorum Regem pacifice cognoverunt, & iterato simili homagio & juramento tibi præstito te talem censuerunt, & reputaverunt, prout censent, & reputant de præsenti. Et cum tu Dei fretus auxilio, ac Procerum & Populorum benevolentia circumfultus, ob summam authoritatem, quam tu in ipso Regno, non sine magna industria vendicasti, ultra pleraque alia adminicula plane con-

ANNO 1458. confidas Regnum ipsum a quibuscumque posse defendere, solumque restet ad res tuas componendas, quietemque perpetuam fundandam, ut Nos pro eadem Romana Ecclesia, quam tu in veram ipsius Regni, & Terra citra Farum Dominam, & proprietariam recognoscere intendis, te uti Regis ipsius Alphonsi hæredem, successoremque legitimum sicuti à Prædecessoribus nostris tibi ad successionem patefactus est aditus, de eodem Regno, & Terra citra Farum infeudamus, investiamus, pro parte tua Nobis fuit humiliter supplicatum, ut cum tu ejusdem Romanæ Ecclesiæ devotissimus filius, & quoad se tuæ vires extendere poterunt, pro ea pugil, & propugnator eximius passim, ac perpetuo sis futurus, eidem quieti tuæ super his benigne consulere dignaremur. Nos igitur attendentes immensam devotionem, quam Tu, & Progenitores tui ad eamdem semper gessistis Ecclesiam, ac volentes eidem Regno & Terræ utiliter disponere, & salubriter ordinare. Ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & gloriosæ semperque Virginis Mariæ, ac Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ad honorem quoque, Pacem, & tranquillitatem Status nostri, & Sedis Apostolicæ, ac Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Sponsæ nostræ, ac Regni prædictorum, salutem quoque eorundem Principum, Ducum, Comitum, Procerum, & Populorum, prædictum Regnum Siciliæ cum tota dicta Terra citra Farum, usque ad confinia Terrarum dictæ Romanæ Ecclesiæ, excepta Civitate nostra Beneventana cum ejus Territorio, districtibus, & pertinentiis, sive Regnum, cum Terra hujusmodi per obitum dicti Alfonsi Regis, sive aliter qualitercumque ad eandem Ecclesiam legitime reversum, & devolutum sit, sive tu in eo legitime successeris, tibi Regi Ferdinando tanquam dicti Alfonsi Regis Primogenito, & in dictis Regno & Terra successori, pro te tuisque Liberis ex recta Linea ex tuo corpore legitime descendentibus natis, & nascituris cum censu annuo, aliisque conditionibus nostris, formis, adjectionibus, promissionibus, cautelis, clausulis, voluntatibus, & ordinationibus inferius annotatis, matura super hoc deliberatione præhabita, de Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio pariter & assensu, ac ex certa nostra scientia, & Apostolicæ potestatis plenitudine, tenore præsentium in Feudum perpetuum concedimus, confirmamus, & de novo largimur. Volentes, & intendentes Te de ipsis Regno, & Terra citra Farum, per Vexillum, Romanæ Ecclesiæ, Tibi per dilectum filium nostrum Latinum titulo Sanctorum, Joannis & Pauli, Presbyterum Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum nostro, & ejusdem Romanæ Ecclesiæ nomine conferendum, & exhibendum de proximo investiri, servato tamen, ut tu juxta formam inferius annotatam, fidelitatis debitæ Juramentum, & homagium, nec non servitium, Vassallagium, & ligium in manibus ipsius Cardinalis, Nostro, & dictæ Ecclesiæ nomine recipientis, præstes, pro hujusmodi Feudo præstari debita, ac etiam consueta: Civitatem autem Beneventanam prædictam, cum ejus Territorio, districtibus, & pertinentiis per Nos, seu Romanum Pontificem distinctis, vel distinguendis cum eorum Incolis, prout illa sibi dudum prædicta Romana Ecclesia specialiter retinuit, & reservavit; Nos quoque harum serie specialiter reservamus. Conditiones vero prædictæ sunt hæ, videlicet:

Promittetis & jurabitis tam tu in manibus ipsius, Cardinalis, quam in singulis Investituris eorum tui in dicto Regno hæredes juxta formam infrascriptam, quod tu, vel illi nullas unquam conspirationes, colligationes, vel conjurationes cum quibuscumque Regibus, Principibus, seu Magnatibus, Comitatibus, Universitatibus, aut personis aliis fidelibus, vel Infidelibus contra Nos, vel successores nostros Romanos Pontifices canonice intrantes, aut dictam Romanam Ecclesiam, seu in eorum damnum facietis, aut fieri consentietis, seu permittetis, quantum in te, vel illis erit, nec factas, ratas habebitis, & quod nunquam a nostra, & dictæ Ecclesiæ obedientia recedetis, nec aliquod scisma contra Nos, vel successores Nostros, aut Romanam Ecclesiam facietis, aut cujuscumque scismatis, vel hæresis imitatores eritis, seu fautores, nec hujusmodi conspirationes, colligationes, conjurationes, seu scisma contra Nos, vel successores Nostros, aut Ecclesiam prædictam facietis, aut scismaticos, vel hæreticos receptabitis, seu quocumque modo eis favebitis, aut eis, vel eorum alteri aliquod consilium, auxilium, vel favorem præstabitis, nec aliquos Nobis, aut dictæ Ecclesiæ Rebelles, aut Nostros, seu dictæ Ecclesiæ hostes, vel inimicos, seu eorum, aut bonorum ipsius Ecclesiæ Invasores, aut occupatores in Regno vel Terra prædictis, aut in aliqua ipsarum parte, aut aliquo quovis loco, in quo temporalem potestatem habebitis, receptabitis, aut per alios receptari quoquo modo faciemini, seu permittatis scienter, sed illos efficaciter prosequemini. Quod autem supra dicitur de inimicis, & Rebellibus extra Regnum, & Terram prædicta non receptandis, intelligatur de notoriis vel declaratis, seu declarandis, aut alias nominandis per Romanum Pontificem, in Regno autem & Terra prædictis intelligitur, prout superius est expressum: Si vero in tui, vel tuorum in dicto Regno Hæredum obitu legitimum, prout subsequitur, hæredem, te, aut ipsos, quod absit, non habere contingerit, Regnum ipsum, ad prædictam Romanam Ecclesiam, & ejus dispositionem libere revertatur: Descendentes autem ex Te, vel ipsis tuis Hæredibus Regni prædicti Regibus, mares & fœminæ in eodem Regno succedant. Ita tamen quod extantibus maribus sive ex directa, sive ex transversali linea usque ad quartum gradum feminæ non succedant, sed mares dumtaxat inter eos gradus, & lineæ prærogativa servata, secundum juris dispositionem, & duobus, aut pluribus liberis maribus in eodem gradu per eandem lineam concurrentibus, Primogenitus aliis præferatur; extantibus vero feminis tantum, in eis eadem forma, quæ in maribus servetur. In Regno vero & Terra prædictis nullus succedat, qui non fuerit de legitimo matrimonio procreatus, ad hæc tam tu, quam tui in dicto Regno hæredes Regnum, & Terram prædictam nullatenus dividatis; sed semper unus tantum vestrum, sub hujusmodi conditionibus immediate, & in capite nomine Romanæ Ecclesiæ illa tenebit, & tam tu, quam prædicti tui in prædicto Regno hæredes, sub propriis nominibus Nobis, & successoribus canonice intrantibus, nec Romanæ Ecclesiæ expressis, vestro & hæredum ipsorum nominibus ligium, & homagium facietis, & dictum Juramentum fidelitatis, mentionem expressam de præsentibus Literis faciendo, præstabitis, ut præfertur, hujusmodi autem ligium, & homagium tu, & dicti tui hæredes facere, & juramentum fidelitatis præstare juxta subscriptam formam, tu videlicet de proximo in manibus prædicti Cardinalis, iidem vero hæredes si Romanus Pontifex in Italia fuerit, infra sex menses, si vero extra Italiam esset infra annum, postquam Regni Dominium adepti fuerint, teneamini, & singulis successoribus ac eidem Romanæ Ecclesiæ renovabitis tam ipsum Ligium, & homagium, quam etiam hujusmodi juramentum, in electione autem, & beneplacito erit Romani Pontificis, seu prædictæ Ecclesiæ te, & hæredes tuos vocare ad præstandum personaliter Juramentum fidelitatis, ac ligium, & homagium hujusmodi Romano Pontifici, ac eidem Ecclesiæ, dummodo ad hoc illis tantum locum statuat, & assignet, vel aliquem Cardinalem, ipsius Ecclesiæ, aut alium, qui vice Romani Pontificis Juramentum, juxta eamdem formam, & homagium hujusmodi recipiat, destinare. Tu quoque in ipsius Latini Cardinalis manibus jurabis de proximo, te ad hoc specialiter obligatum, & tam tu quam tui in dicto Regno hæredes, nobis, & singulis successoribus prædictis, atque eidem Ecclesiæ, quando præstabitis, & præstabunt, unusquisque hujusmodi Juramentum fidelitatis, jurabitis vos ad hoc specialiter obligatos; quod videlicet nunquam tu, aut ipsi hæredes per vos, seu alium, vel alios quocumque modo, procurabis, vel procurabunt, ut tu eligaris, aut nomineris, aut aliquis eorum eligatur, vel nominetur in Regem, vel Imperatorem Romanum, vel in Regem Teutoniæ, aut Dominum Lombardiæ, vel Tusciæ vel majoris partis earumdem Lombardiæ, vel Tusciæ, & si electionem, vel nominationem ad Imperium, vel Regnum Romanorum, seu ad Regnum Teutoniæ, aut Dominium Lombardiæ, vel Tusciæ; seu majoris partis hujusmodi, de te, vel illis celebrari contingerit, nullum hujusmodi nominationi, & electioni assensum præstabis; nec ipsi præstabunt, aut te intromittes, aut illi se intromittent, ullo modo in Regimine ipsius Imperii, vel Regni Romanorum, seu Regni Teutoniæ, aut Dominii Lombardiæ, seu Tusciæ, vel majoris partis ea- ANNO 1458.

ANNO 1458. earumdem, ad quodcumque eorum tu, vel illi nominati fueritis, vel electi; Quod si tu, vel aliquis tuorum hæredum in dicto Regno studentibus, & procurantibus te, aut eis, in Imperium ipsum, sive dictum Regnum Romanorum, sive Regnum Teutoniæ, aut Dominium Lombardiæ, seu Tusciæ aut majoris partis ipsarum, electi seu nominati fueris vel fuerint, & si post talem electionem vel nominationem, ipsorum regimini tu te, vel ipsi se manifeste intromiseritis, sine expresso nostro, vel nostrorum successorum mandato, eo ipso a Jure prædictorum Regni Siciliæ, & Terræ cadas, ipsique hæredes cadant ex toto, illaque prorsus admittas, & admittant, & eadem Regnum Siciliæ, & Terra ad Romanam Ecclesiam libere revertantur; si autem tu, vel aliquis ex dictis hæredibus electioni, vel nominationi pro tempore factæ, non procurantibus te vel ipsis, aut etiam palam, vel occulte procurantibus, forsan consenseris, vel consenserint, & quod hujusmodi electioni, vel nominationi, seu Juri omnino renuncies, seu renuncient, & quod de Imperio, seu aliquo præmissorum, ad quod electus, seu electi, nominatus, seu nominati fueris, aut fuerint, nullatenus te intromittas, vel ipsi se intromittant, moniti, nisi infra quatuor mensium spatium post monitionem hujusmodi, tali electioni, vel nominationi, aut Juri renunciaveritis, seu renunciaverint, vel si de ipso Imperio, vel aliquo præmissorum ad quod electus, seu nominatus fueris, vel fuerint, te intromiseris, vel ipsi se intromiserint quoquo modo ad hoc, sis, vel sint eisdem Regno Siciliæ, & Terra, & omni prorsus eorum Jure privatus, atque privati, & ut dictum est, eadem Regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur; si vero ad te, vel tuos in eodem Regno hæredes non possit commode talis monitio pervenire, super quo utique impedimento, videlicet, quod moneri commode nequeas vel nequeant, credetur, & stabitur assertioni Romani Pontificis dumtaxat, sufficiat monitio publica, & solemnis. Ita, quod si infra sex menses non renunciaveris; vel hæredes ipsi non renunciaverint, aut de Imperio, seu aliquo alio prædictorum, ad quod tu electus, seu nominatus, vel hæredes tui electi, seu nominati, fueris, seu fuerint, quomodolibet te intromiseris, seu illi se intromiserint, ex hoc cadas, & ipsi cadant ab omni Jure ipsorum Regni, & Terræ, ac Regnum, & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Cæterum si contingerit, aliquem de prædictis hæredibus, qui deberet in prædictis Regno, & Terra succedere, in Regem, vel Imperatorem Romanum, seu Regem Teutoniæ, vel Dominium Lombardiæ, aut Tusciæ, vel majoris partis eorum nominari, seu eligi, vel assumi, nullatenus eorum Regni, & Terræ possessionem nanciscatur, vel habeat, nec se de illorum cura, seu Dominio, aut regimine per se, vel alios aliquatenus intromittat nisi prius Imperio, seu Regno Romanorum, seu Regno Theutoniæ, aut Dominio Lombardiæ, vel Tusciæ, seu majoris partis earum ad quodcumque eorum electus, seu nominatus fuerit, vel assumptus, & omni Juri sibi in illis competenti, omnino renunciet, & si illorum aliquid, sive de Jure, sive de facto tenere voluerit, Regnum Siciliæ omnino dimittat, ipsum nullo unquam tempore assumpturus, cadatque ab omni successione, & Jure quæ in Regno Siciliæ, & Terra prædictis sibi competerent ipso facto. Ita quod eadem Regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam, ejusque dispositionem plenarie, & libere devolvantur: quod si non extantibus masculis, fœmina in eisdem Regno Siciliæ, & Terra successerit, illa Regi vel Imperatori Romanorum, seu in Regem vel Imperatorem Romanum electo, aut Regi, vel electo in Regem Theutoniæ, seu Domino Lombardiæ, aut Tusciæ, vel majoris earum partis, seu electo ad earum, vel majoris partis earum Dominium, numquam matrimonialiter copuletur, & si contrarium fecerit, eo ipso cadat a Siciliæ Regno, & Terra prædictis, utque prorsus ipsorum jure privata sit, ipsisque Regno, & Terra ad eamdem Ecclesiam devolutis. Si autem tu, vel aliquis tuorum in Regno prædicto hæredum contra hæc veneris, vel venerint, eo ipso excommunicati, & insuper labe, ac reatu perjurii respersi, & notati existatis. In hujusmodi quoque Juramento etiam per te de proximo faciendo, tu expresse addes, & tam per te, quam per tuos in dicto Regno hæredes quotiens illud præstiteris, addetur expresse, quod nullo umquam tempore Regnum, seu Imperium Romanorum, aut Regnum Teutoniæ, vel Dominium Lombardiæ, seu Tusciæ, aut earum majoris partis, seu easdem Lombardiam, vel Tusciam, aut majorem partem earum, per te, vel alium, seu alios occupabis, capies, vel acquires, aut tibi alias quomodolibet vendicabis, vel dicti hæredes per se, vel alium seu alios occupabunt, facient, vel acquirent, aut sibi alias quomodolibet vendicabunt, sine nostra, aut successorum nostrorum expressa voluntate & assensu, & si secus feceris, seu fecerint, secundum prædictam formam, pænas similes incurras & incurrant. Quod autem dicitur de majori parte Lombardiæ, seu Tusciæ, intelligatur scienter, si vero ignoranter, si eadem ad mandatum Ecclesiæ dimittas, seu dimittant, non incidas nec ipsi incidant in pænam in isto Articulo, & similibus constitutam. Si vero monitus, aut moniti non dimittas, seu dimittant; incurras aut incurrant pænam, prout est in hoc Articulo, & in aliis constituta. Quod si forte in posterum Regem Siciliæ contingat in Imperatorem eligi, postquam Regni Siciliæ fuerit possessionem adeptus, non transeat ad Imperium, alioquin in pænas incidat in hoc Articulo, & aliis similibus comprehensas; quod si dicti Regni Siciliæ possessione nondum habita, vel obtenta, in Imperatorem electus, transire voluerit ad Imperium, in manus prius Romani Pontificis, vel illius, quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum, filium successurum in Regno, & Terra prædictis, cujuscumque fuerit ætatis, emancipet, ac Regno, & Terræ præfatis renunciet, nihil juris in eis retinens, clam vel palam, nec etiam cujusvislibet patriæ, vel alterius potestatis occasione, nec ipsum filium ad subsidium, vel aliquod servitium faciendum, Juramento, vel voto, stipulatione, vel facto, sibi, vel successoribus suis astringat, quo facto filius sui juris ab eodem Romano Pontifice, vel alio destinato ab ipso protinus investiatur de Regno Siciliæ, & Terra prædicta ad ejus Regis successionem, si forte decederet sine liberis, ullo unquam tempore Pater veniat, Imperator existens, sed si Imperio & omnibus, quæ ad ipsum Imperium pertinent, idem Pater renunciare voluerit, & ipsis Regno Siciliæ ac Terra tantum esse contentus, post renunciationem hujusmodi ad illius successionem libere admittatur, & tunc ab ipso Romano Pontifice, vel alio destinato ab eo Investituram recipiat Regni & Terræ prædictorum. Idem vero filius sic ad Regnum assumptus, si major decem, & octo annis fuerit, libere administret, sed quamdiu minor extiterit, tam ipse, quam Regnum, & Terra prædicta in custodiam Romanæ Ecclesiæ remaneant, donec Rex ipse ætatem compleverit antedictam, fructibus nihilominus, & obventionibus ipsorum Regni & Terræ, ex quibus sumptus necessarii faciendi, pro eorumdem Regni, & Terræ custodia, deducentur, Regi conservandis eidem, & lucro alteri ratione ipsius custodiæ non cessuris. Quæ vero de filio dicuntur, ut ei videlicet Regnum possit sub observatione promissa à Patre ad Imperium transeunte dimitti, de filia etiam duximus statuendum, salvis aliis conditionibus supradictis, & si Rex non habens filios in Imperatorem electus, ad Imperium transire voluerit, de personis, quas supradiximus, liberis non extantibus, in Regno succedere possint alii, qui superstites fuerint, & quæ de filio & filia præordinavimus, observentur in illis, excepto emancipationis Articulo, qui in illis solis procedere poterit, qui capaces emancipationis existant, ratione patriæ potestatis. Declaramus etiam, quod si Regi Siciliæ, sive filio decedenti superstes sit filia, vel mulier, illaque juxta præfatam formam debeat ad hujusmodi successionem admitti, & quæ Imperatori, dum Rex ipse viveret, fuerat desponsata, vel nupta, illa non succedat in Regno, ut præmittitur, & si Regno sibi delato, Imperatori nupta sit, cadat protinus ab eodem, nisi vir ejus Imperio prorsus renuncians, ipsis Regno, & Terra solummodo sit contentus. In primo autem casu repulsis filia, & aliis prædictis, ad personas alias, servatis & gradibus, Regnum Siciliæ perveniat, quæ prænotatæ sunt, quod in eodem Regno possint succedere, si Regi præmortuo Liberi non supersint. In secundo autem casu Regnum, & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur, Regnumque Siciliæ & Terra prædicta Imperio nullo modo subdantur, seu sibi nullo umquam tempore in eadem persona quomodolibet uniantur, & præcipue super hoc Articulo

ANNO 1458. culo tam per pœnas spirituales, quam alias cautiones cavebitur juxta Ecclesiæ voluntatem, quandocumque Romanus Pontifex hoc duxerit requirendum, cum prorsus intentionis sit Romanæ Ecclesiæ, ut Regnum, & Terra prædicta nullo unquam tempore uniantur, ut scilicet, unus Romanus Imperator, & Siciliæ Rex existat. Quod autem circa unionem Regni, & Terræ hujusmodi cum Imperio dicimus, hoc ipsum circa unionem Regni, & Terræ prædictorum cum Regno Romano, Teutoniæ, seu cum Lombardia, vel Tuscia, sive cum majori parte ipsarum Lombardiæ, & Tusciæ, intelligimus & volumus esse dictum. Pro toto vero generali censu ipsius Regni & Terræ octo millia unciarum auri ad pondus ipsius Regni in festo Beati Petri Apostoli de mense Junii, ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsi Romano Pontifici, & Romanæ Ecclesiæ per te, & tuos in dictis Regno, & Terra hæredes annis singulis persolventur: Si vero tu, vel iidem tui in dicto Regno hæredes quocumque termino non solveritis integre Censum ipsum, & expectati per duos menses terminum ipsum immediate sequentes de illo ad plenum non satisfeceritis, eo ipso eritis excommunicationis vinculis innodati; quod si secundo termino infra duos alios subsequentes menses sine diminutione qualibet non persolveritis, totum Regnum Siciliæ, & tota Terra prædicta Ecclesiastico erunt Interdicto suppoſita. Si vero nec in tertio termino, nec infra duos alios menses proximos per plenam satisfactionem illius ejusdem Census Vobis duxeritis consulendum, ita quod transactis eodem tertio termino, & duobus proximis sequentibus mensibus non fit de octo millibus unciis auri hujusmodi primi termini ipsi Romanæ Ecclesiæ integre satisfactum, ab eisdem Regno Siciliæ & Terræ citra Farum, ipsorumque Jure cadatis ex toto, Regnumque & Terra prædicta ex tunc ad Romanam Ecclesiam integre & libere revertantur. Si vero de censu octo millium unciarum, hujusmodi primi termini, infra dictum terminum tertium, & duos subsequentes menses plenarie satisfeceritis, nihilominus semper pro octo millibus unciarum singulorum terminorum simili modo, si in earum solutione cessaveritis, vel illas non solveritis, similes pœnas incurratis, salvis aliis pœnis, & Processibus, quæ, vel qui de Jure inferri, vel haberi poterunt, per Romanum Pontificem, in hoc casu. In quolibet etiam triennio dabis tu, & tui in dicto Regno hæredes Nobis, & successoribus nostris, Romanis Pontificibus canonice intrantibus unum Palafrenum, album, pulcrum, & bonum, in recognitionem veri Dominii eorumdem Regni & Terræ: Ad hæc cum Regnum Siciliæ & Terram possideas antedicta, & in eis plenam obedientiam habeas, & ipsius Regni verus Rex censearis, ut præfertur, pro Investitura hujusmodi, ex nunc sub infrascriptis terminis solvas Nobis, & præfatæ Romanæ Ecclesiæ, quinquaginta millia Marcarum Sterlingorum, videlicet infra sex menses proxime venturos decem millia, & infra singulos alios sex menses, post eosdem primos sex menses, successive computandos, singula alia decem millia Marcarum, usque ad totam summam quinquaginta millium Marcarum sterlingorum hujusmodi, donec tota ipsa summa per te, aut Nomine tuo nobis, & eidem Ecclesiæ fuerit persoluta, quod si in eisdem terminis illas non solveris, liberum erit nobis, vel eidem Romano Pontifici contra te pro singulis terminis ad pœnas spirituales, & temporales procedere, prout Nobis vel ipsi videbitur expedire: quandocumque autem Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, asseruerit, vel dixerit Romanam Ecclesiam indigere, ita quod super indigentia hujusmodi Romani Pontificis simplici verbo stetur: Tu vel tui in dicto Regno hæredes requisiti ab eo in Urbem, & Campaniam, in Patrimonium beati Petri in Tuscia, in Ducatum Spoletanum, in Marchiam Anchonitanam, ad præmissam Civitatem Beneventanam, & ejus Territorium, ac pertinentias, quæ, ut præfertur, eidem remanebunt Ecclesiæ, ac etiam in Civitates nostras Perusinam, Civitatem Castelli, Bononiensem, Ferrariensem, & Avinionensem, ac Comitatum Venasyni, & in omnes alias Terras ipsius Ecclesiæ, ubicumque consistentes, trecentos milites Equites, & armis decenter accinctos, & paratos, ita quod unusquisque ipsorum habeat quatuor equitaturas, vel tres ad minus, in Ecclesiæ prælibatæ obsequium, & subsidium transmittetis, per tres menses integros, tuis, & dictorum tuorum in dictis Regno & Terra hæredum sumptibus, expensis & stipendiis, semel tantum in anno in servitiis ejusdem Ecclesiæ moraturos, mensibus ipsis a die, qua iidem Milites Terram tui Dominii vel fines tui districtus egressi fuerint, per vulgares dietas & solitas computandis, & si maluerit Ecclesia, eadem ingruente necessitate, super qua stetur verbo Romani Pontificis, ut dictum est, navali Exercitu juvari, quam per dictos Milites, debita taxatione, & recompensatione præhabita, in navale subsidium commutentur. Verum quia prædicta Civitas Beneventana, quam hactenus Ecclesia Romana sibi retinuit, & in suum Demanium seu Dominium cum omnibus suis Juribus, & pertinentiis reservavit, & totum tenimentum Civitatis ejusdem, cum finibus ejus antiquis, quos Romanus Pontifex, quandocumque semel tantum sibi placuerit, bona fide sibi distinguet, eidem Ecclesiæ, & in ejus proprietate libere manebit, nullo jure tibi in eis, vel cuicumque alii de regno prædicto retento, seu quomodolibet reservato, distinctioneque per Romanum Pontificem semel facienda, ut dictum est, stabitis tu, & prædicti tui in dictis Regno, & Terra hæredes absque contradictione, seu refragatione quacumque, prout ipsa distinctio per Litteras Apostolicas apparebit. Pro dictaque Civitate Beneventana reparanda, reficienda, & fortificanda per Romanam Ecclesiam exponetis per septennium pro lignaminibus omnia nemora ipsorum Regni, & Terræ, & omnem materiam ad ædificia oportunam, ut puta Lapides, & Arenam quæ Puteolana vocatur, cementum, & similia, sine præjudicio juris singularum personarum, ad unam Dietam prope Beneventum, præstabitis etiam ipsis Beneventanis securitatem per totum Regnum, & Terram prædictam, Privilegia insuper dictæ Civitati a Regibus, & Principibus concessa, illibata servabitis, omnia Statuta per quondam Fredericum, olim Romanum Imperatorem, seu quoscumque alios Reges, & per quondam Joannam olim Reginam prædictam, contra Libertatem Civitatis ejusdem, revocabitis, & in omnibus, & per omnia, quæ libertatis fuerint, cæteris Regnicolis parificabitis illam, nec alia Statuta, seu aliquas Leges condetis in posterum, per quæ dictæ Civitati directe, vel indirecte possit præjudicium generari, & pro Apostolicæ Sedis, & Beati Bartolomei Patroni Civitatis ejusdem reverentia, fidantias a Baronibus remitti facietis, & remittetis eisdem. Fidantiarum autem remissio est concessio libertatum, ut Cives Beneventani possint libere Vineas, & Terras excolere, ac ipsarum fructus & fruges recolligere, ac easdem Vineas & Terras vendere, & de ipsis pro sua voluntate disponere, sine aliqua exactione, vel muneris donatione. Tu autem, & dicti tui in eisdem Regno, & Terra hæredes in dicta Civitate, & ejus Territorio, & pertinentiis suis, quæ Romanæ Ecclesiæ remanebunt, vel in Urbe seu in Campania, vel Maritima, seu Ducatu Spoletano, aut Marchia Anconitana, aut in Patrimonio Beati Petri in Tuscia, in Civitatibus Perusina, Civitate Castelli, Bononiensi, Ferrariensi, Avinionensi, & Comitatu Venaysini, seu aliis quibuscumque Dominiis aut Demaniis, sive Feudis ipsius Ecclesiæ ubilibet constitutis, ex successione, vel legato, aut Donatione, sive venditione, aut alio quocumque Jure, sive Titulo, seu contractu, nihil unquam vobis acquiretis, vel vendicabitis, seu poteritis acquirere, vel quomodolibet vendicare, & nihil unquam recipietis, vel habebitis, aut retinebitis, seu poteritis habere, recipere, vel etiam retinere, aut nullam Potestariam Capitaniam, vel Rectoriam, nullumque alium honorem, nullam dignitatem, seu potestatem Senatoriam, vel quamcumque aliam administrationem, seu Comendam, nec quodcumque aliud Officium recipietis, seu recipere poteritis in eisdem. Hoc autem intelligimus de illis hæredibus tuis, & tuorum in dicto Regno & Terra hæredum, qui in eisdem Regno Siciliæ, & Terra succedent. Nolumus enim quod delictum aliorum hæredum, qui succedunt tibi vel illis in Civitatibus & aliis Terris tuis, vel ipsorum, in pœnam hæredis, qui est tibi, vel ipsis successurus in Regno, & Terra præfatis, aliquatenus extendatur. Ne vero hujusmodi alii hæredes tui, vel ipsorum contra ea, quæ in isto continentur Articulo, aliquo forsan tempore venire præsumant, acquirendo, vel vendicando, vel recipiendo, vel habendo, seu retinendo sibi aliquod in Terris, in Articulo ipso expressis, seu comprehensis, ANNO 1458.

ANNO 1458.

fis, vel recipiendo, habendo, vel retinendo in Terris eisdem Poteſtariam, ſeu Capitaniam, vel Rectoriam, vel aliquod aliud de iis, quæ in articulo continentur eodem, ſic ſuper iis duximus providendum, ut videlicet nulli etiam hujusmodi aliorum hæredum tuorum, vel ipſorum, ullo umquam tempore liceat ſibi quidquam in eisdem Terris acquirere, ſeu vendicare, percipere, habere vel etiam retinere Poteſtariam, ſeu Capitaniam, vel Rectoriam, vel aliquod aliud in iis, quæ prout dictum eſt, in eodem Articulo plenius continentur. Quicumque autem ipſorum ſecus præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat, nec ipſe, nec ejus Poſteri in perpetuum poſſint in eodem Regno ſuccedere, ſi eis in aliquo caſu hujusmodi ſucceſſio deferretur, ſed ab ipſa repellantur omnino, & nihilominus ille, qui tunc ejusdem Regni gubernaculo præſidebit, Romano Pontifici potenter aſſiſtere teneatur. Si vero tui in ipſis Regno & Terra hæredes prædictam Civitatem Beneventanam, Territorium & pertinentias ejus, quæ remanebunt Eccleſiæ, vel aliquam partem eorum, aut Campaniam, vel Maritimam, ſeu Urbem, vel Ducatum Spoletanum, aut Marchiam Anconitanam, ſeu Patrimonium Beati Petri in Tuſcia, aut Civitates Peruſinam, Civitatem Caſtelli, Bononienſem, Ferrarienſem, vel Avenionenſem, aut Comitatum Venayſini, ſeu alias quascunque Terras Romanæ Eccleſiæ, ubilibet conſtitutas, vel ipſarum aliquam partem occupaveritis, ſeu occupari feceritis, aut ſuper his offenderitis, vel moleſtaveritis Eccleſiam ſeu feceritis moleſtari. Et poſtquam deſuper à Romano Pontifice moniti, & requiſiti fueritis, vel ſi commode moneri, aut requiri nequiveritis juxta ipſius Romani Pontificis aſſertionem, vel dictum, poſtquam ad hoc publice, & ſolemniter te, vel hæredes ipſos monuerit, infra tres menſes non reſtitueritis integre omnia occupata, eo ipſo ab ipſorum Regni Siciliæ, & Terræ jure cadatis totaliter, ipſaque Regnum & Terram prorſus amittatis, & ad Romanam Eccleſiam libere devolvantur. Quod ſi etiam reſtitueritis occupata, nihilominus ad plenum de univerſis injuriis, & damnis illatis, ad mandatum ejusdem Romani Pontificis, ſatisfacere teneamini, alii quoque hæredes tui, videlicet, qui tibi non ſuccedent in Regno, occupare, vel occupari facere ſuper illis eamdem Eccleſiam non attemptent, Illi vero, qui ſecus fecerint, præmiſſas pænas incurrant, ut videlicet eo ipſo ſint excommunicati, & tam ipſi, quam eorum poſteritas in perpetuum ad ſucceſſionem Regni, & Terræ prædictorum, ſi in aliquo forte caſu eadem ſucceſſio devolveretur ad illos, nullatenus admittantur: Et Rex Siciliæ, qui tunc erit, teneatur aſſiſtere Romano Pontifici contra ipſos, ut ſuperius eſt expreſſum. Sane omnibus Eccleſiis tam Cathedralibus, quam aliis etiam regularibus, & ſæcularibus, nec non omnibus Prælatis, & Clericis, ac Univerſis perſonis Eccleſiaſticis, Secularibus, vel Regularibus, & quibuscumque Religioſis Locis Regni, & Terræ prædictorum plenarie dimittentur, & reſtituentur integre omnia bona eorum immobilia, à quibuscumque ablata, vel occupata ſint, & per quoscumque detineantur; mobilia, quæ exiſtant, & poterint inveniri, ſimili modo reſtituentur eisdem. Hæc autem reſtitutio fiet abſque contradictione, vel difficultate qualibet, ſicut nanciſcemini prædictorum Regni Siciliæ, & Terræ poſſeſſionem, hoc modo ſcilicet, quod ſtatim in illa parte ipſorum Regni & Terræ, quæ tibi, vel ipſis hæredibus obediet, reſtitutio ipſa fiet, ipſaque poſtmodum ſucceſſive conſummabitur, ſicut eadem Regnum, & Terra habebuntur, ne autem ſuper his rebus reſtituendis oriri poſſit aliqua difficultas, deputabuntur à Romano Pontifice aliqui viri diſcreti, ad quorum mandatum, & arbitrium Bonorum, & Rerum mobilium, & immobilium, quæ extant, reſtitutio plena fiat. Ita quod eadem, de quorum Dominio, vel proprietate, ſeu poſſeſſione notorium fuerit, ad eorum Arbitrium, & mandatum mox reddentur, in dubiis per ipſos de plano, & abſque Judicii ſtrepitu diligentius veritas inquiretur. Sufficiat autem vocari Camerarium, vel Procuratorem, vel Bailivium, in cujus Juriſdictione, vel Bailivia, ſeu Territorio, bona, de quibus ageretur, conſiſtent, ad videndum jurare Teſtes, qui in hujusmodi depoſitione deponant, omnes inſuper Eccleſiæ tam Cathedrales, quam aliæ Sæculares, & Regulares, necnon omnes Prælati, & Clerici, ac univerſæ perſonæ Eccleſiaſticæ, Seculares, & Religioſæ, & quæcumque Religionis loca in Regno, & Terra prædictis conſiſtentia cum omnibus bonis ſuis in electionibus, poſtulationibus, nominationibus, proviſionibus, quas, ſalvis reſervationibus Apoſtolicis, fieri contingerit, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem ſive in electione, vel poſt, Regis aſſenſus, aut conſilium aliquatenus requiretur, quam utique Libertatem tu, & tui in ipſo Regno hæredes ſemper manutenebitis, & conſervabitis, ac manuteneri & conſervari facietis ab omnibus Subditis veſtris, dictæque Eccleſiæ, & perſonæ utantur libere Bonis, & Juribus ſuis, omnibusque, ſalvo tibi, & tuis in hujusmodi Regno hæredibus Jure Patronatus, in Eccleſiis tamen quantum in hac parte Patronis Eccleſiarum canonica Inſtituta concedunt, ubi antiqui Reges Siciliæ hujusmodi Jura patronatûs in ipſis Eccleſiis habuerunt; omnes etiam cauſæ ad Forum Eccleſiaſticum in Regno, & Terra prædictis pertinentes libere, & abſque ulla impedimento agitabuntur, tractabuntur, & ventilabuntur coram Ordinariis, & aliis Eccleſiaſticis Judicibus, & terminabuntur per eos, & ſi ad Sedem Apoſtolicam pro hujusmodi cauſis appellare contingerit, tam appellantes, quam appellati ad eamdem venire Sedem pro Appellationum proſequutionibus libere, & abſque inhibitione aliqua permittentur: Sacramenta vero fidelitatis præſtabuntur ſecundum antiquam & rationabilem conſuetudinem, prout canonica inſtituta permittunt, ab illis Eccleſiarum Prælatis, quorum Prædeceſſores antiqui illa Siciliæ Regibus præſtiterunt; ab illis autem Prælatis, & Eccleſiis, qui Regularia, ſive temporalia bona tenent, ſi qui tamen ſunt, qui hujusmodi bona teneant à Domino Regni, & aliis Dominis Temporalibus, & qui ratione hujusmodi bonorum ab antiquo aſſueverunt Regibus, & ipſis Dominis temporalibus ſervitia exhibere, hujusmodi honeſta & antiqua ſervitia ſecundum rationabilem, & antiquam conſuetudinem, & ſicut inſtituta patiuntur canonica, impendentur; Salva tamen Romani Pontificis, & Apoſtolicæ Sedis Authoritate, & Juriſdictione plenaria, & libera poteſtate circa Eccleſias, & alias Regulares, & Sæculares perſonas, & loca Eccleſiaſtica prædicta, tam in faciendis Proviſionibus, & Electionibus confirmandis, quàm quibuscunque aliis Conceſſionibus, & Gratiis, ac ſuper eis conficiendis Litteris Apoſtolicis, quas ceſſante omni impedimento per Vos, ſeu Officiales, & Subditos veſtros præſtando, permittetis libere & abſolute exequutioni debitæ demandari, quin imo præſtantes impedimentum, aut renitentes, & inobedientes comprimetis, & punietis, & ad obedientiam, & reverentiam Litteris Apoſtolicis exhibendam compelletis, & conſtringetis, & requiſiti manu militari, prout ipſarum Literarum Apoſtolicarum Exequutori Judici, ſeu Nuntio videbitur, aſſiſtetis remediis oportunis. Revocabitis etiam tu, & dicti tui in ipſo Regno hæredes omnes Conſtitutiones, & Leges per dictum Fredericum Regem Siciliæ, ſive per Corradum ipſius Federici filium, aut Manfredum quondam Principem Terantinum, ſeu per dictam quondam Joannam Reginam, vel alios Reges, aut Reginas Regni, & Terræ prædictorum, ſeu alias quaſcunque editas contra Eccleſiaſticam libertatem, nec Statuta edetis, aut Conſuetudines introducetis, ſeu etiam promulgabitis, per quæ Juri & Libertati Eccleſiaſticæ in aliquo derogetur. Promittetis etiam, quod nullus Clericus, vel Perſona Eccleſiaſtica eorumdem Regni, & Terræ in Civili, vel criminali cauſa ad faciendum fidem de titulo, vel poſſeſſione Clericatûs convenietur coram Judice ſæculari, niſi ſuper feudis Judicio petitorio conveniatur civiliter, ſed omnia, Eccleſiæ, Monaſteria, Hoſpitalia, & alia pia & Religioſa Beneficia, & Loca, & Perſonæ Eccleſiaſticæ Regni, & Terræ prædictorum omnimode erunt liberæ, & libera, & in nullo Regi, aut Principi ſubjacebunt: Nullas inſuper tallias, ſeu collectas imponetis Eccleſiis, Monaſteriis, Locis, vel Beneficiis prædictis, aut Clericis, & Perſonis Eccleſiaſticis, ſeu rebus eorum, & in Eccleſiis in dictis Regno, & Terra vacantibus, tu, & prædicti tui in Regno hæredes nulla habebitis regalia, nulloſque fructus, redditus & proventus, nullaſque etiam obventiones, ac nulla prorſus alia recipietis ab eisdem, cuſtodia Eccleſiarum earumdem interim libere remanente penes Perſonas Eccleſiaſticas, juxta canonicas Sanctiones, Comites vero, Barones, Milites & univerſi homines totique Regni & Terræ prædictæ

ANNO 1458.

ANNO 1458.

diĉtæ vivent in ea libertate, & habebunt illas Immunitates, illaque Privilegia, & eis gaudebunt, quas & quæ tempore claræ memoriæ Gulielmi ſecundi Siciliæ Regis, & aliis antiquis temporibus habuerunt. Omnes Exules Regni Siciliæ & Terræ prædiĉtorum cujuscumque conditionis exiſtant, ad Mandatum Romanæ Eccleſiæ reducentur ad Regnum, & Terram prædiĉtam, ipſisque de bonis, & Juribus eis debitis reſtitutio plene fiat, in hujusmodi autem reſtitutione, ſecundum præſcriptam formam in Capitulo de bonis Eccleſiarum reſtituendis contenta, tam in notoriis, quam in dubiis procedetur, omnesque captivos & obſides, qui tenentur in Regno, & Terra prædiĉtis, Romanos, & Regnicolas, & alios de Terris Eccleſiæ, ſeu Tuſcos, vel Lombardos, aut alios quoscumque reſtituent eorum libertati pro poſſe, jus etiam, quod quicumque Eccleſiæ Romanæ Fideles in Comitatibus, Civitatibus, Terris, & Caſtris, Villis, ſeu locis à Sede Apoſtolica, ſeu à Regibus, ſeu à Principibus ſibi conceſſum obtinent, nec non Jus, quod privati à Jure, vel per proceſſus Apoſtolicos olim habebant, ſi eos ad illud Apoſtolica Authoritate legitime reſtitui contingat, etiam pænitus ſalvum erit, nec per præſentem Regni, & Terræ Conceſſionem, Comitatum ſeu aliorum conceſſorum hujusmodi cuiquam, quoad proprietatem, & poſſeſſionem, præjudicium aliquod generetur, Regio Jure in his omnibus ſemper ſalvo. Nullam etiam Confederationem, ſeu paĉtionem, vel Societatem cum aliquo Imperatore, Rege, ſeu Principe, vel Barone, Chriſtiano, Græco, & Saraceno, aut cum aliqua Provincia, ſeu Civitate, aut Communitate, ſive aliquo Loco ſcienter contra Romanam Eccleſiam, vel in ejus damnum facietis, & ſi ſecus fieret, quod faĉtum fuerit, ſit ipſo jure nullum, & ſi ea feceritis ignoranter, nihilominus, quatenus de faĉto feceritis, indilate teneamini ad Mandatum Eccleſiæ revocare. Denique omnes præmiſſas conditiones, quæ in perſona tua apponuntur, & circa tuos etiam in diĉtis Regno, & Terra hæredes, & ſucceſſores intelligimus, & volumus eſſe diĉtas, ſalvis omnibus, quæ circa alios tuos hæredes ordinata ſunt, prout ſuperius eſt expreſſum. Cæterum quia in quibuscumque Articulis, ſeu Capitulis prædiĉtarum conditionum continetur expreſſe, quod in certis caſibus, tu & prædiĉti tui hæredes, excommunicationis Sententiam incurratis, & diĉtum Regnum, ac Terra, ac tuæ & ipſorum hæredum Terræ ſint Eccleſiaſtico ſuppoſita Interdiĉto, & ad Romanam Eccleſiam Regnum, & Terra prædiĉta libere devolvantur. Nos hujusmodi Sententias videlicet: excommunicationum in te, & eosdem hæredes, ac interdiĉti in Regnum, & Terram prædiĉta, ſi tua, vel ipſorum culpa hujusmodi caſus evenerit, de prædiĉtorum Fratrum conſilio ex nunc, Authoritate Apoſtolica, tenore præſentium promulgamus; Forma autem Juramenti prædiĉti per te de proximo in manibus diĉti Latini Cardinalis, & per tuos in diĉto Regno hæredes præſtanda, talis eſt:

Ego Ferdinandus, Dei Gratia, Rex Siciliæ, plenum homagium ligium, & Vaxallagium faciens vobis Domino meo, Domino Pio Papæ ſecundo, & Eccleſiæ Romanæ pro Regno Siciliæ, & tota Terra, quæ eſt citra Farum uſque ad confinia Terrarum ipſius Eccleſiæ, excepta Civitate Beneventana cum toto Territorio, ac omnibus diſtriĉtibus, & pertinentiis ſuis ſecundùm antiquos fines Territorii, pertinentiarum, & diſtriĉtus Civitatis ejusdem, per Romanum Pontificem diſtinĉtos, & in poſterum distinguendos, juro ſuper hæc Sanĉta Dei Evangelia, quod ab hac hora in antea fidelis ero & obediens Beato Petro, & vobis Domino Pio Papæ ſecundo, veſtrisque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus canonice intrantibus, Sanĉtæque Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, non ero in conſilio, vel conſenſu, ſeu faĉto, ut vitam perdatis, ſeu perdant, aut membrum, ſeu capiamini, vel capiantur mala captione, conſilium, quod mihi credituri eſtis per Vos, aut Nuncios veſtros, vel per Literas, ad veſtrum, vel eorum damnum, ſcienter nemini pandam, ſed ſi ſciero fieri, vel procurari ſeu traĉtari aliquod, quod ſit in veſtrum, vel ipſorum damnum, illud pro poſſe impediam, & ſi hoc impedire non poſſem, illud Vobis, vel eis ſignificare curabo; Papatum Romanum, & Regalia Sanĉti Petri tam in Regno Siciliæ, & Terra prædiĉtis, quam alibi conſiſtentia, adjutor Vobis, & eis ero ad retinendum, defendendum, & recuperandum, aut recuperata manutenendum contra omnem hominem, univerſas & ſingulas conditiones ſupradiĉtas, & contentas in præſentibus Literis Apoſtolicis ſuper ipſorum Regni, & Terræ conceſſione confeĉtis, ac omnia & ſingula, quæ in eis continentur Literis, plenarie adimplebo, & inviolabiliter obſervabo, & nullo unquam tempore veniam contra eas; Non procurabo per me, vel alium, ſeu alios quoquo modo, ut eligar, vel nominer in Regem, vel Imperatorem Romanorum, ſeu Regem Teutoniæ, aut Dominum Lombardiæ ſeu Tuſciæ, ſeu majoris partis eorumdem, & ſi electionem vel nominationem ejusmodi de me celebrari contingerit, nullum hujusmodi eleĉtioni, ſeu nominationi aſſenſum præſtabo, nec intromittam me modo aliquo, de eorum, vel alicujus ipſorum regimine, neque etiam de Civitate Beneventana, & ſuis Territoriis, diſtriĉtibus, & pertinentiis, ſeu Campania, neque de Maritima, Ducatu Spoletano, Marchia Anchonitana, Patrimonio Beati Petri in Tuſcia, Maſſa-Trebaria, Romandiola, Alma Urbe, in Civitatibus Peruſina, Civitate Caſtelli, Bononienſi, Ferrarienſi, Avinionenſi, aut Comitatu Venayſino, ſeu aliis Terris quibuscumque veſtris, & demaniis, ſeu feudis ipſius Eccleſiæ, ubilibet conſtitutis, ex ſucceſſione vel Legato, ſeu donatione, aut venditione, vel alio quovis titulo, vel contraĉtu, nihil umquam mihi acquiram, vel vendicabo, ſeu potero acquirere vel quomodolibet vendicare, & nihil unquam recipiam, vel habebo, ſeu retinebo, vel potero recipere, habere, aut etiam retinere in illis, neque ullam Poteſtariam, Capitaniam, vel Reĉtoriam, nullumque aliud Officium recipiam, ſeu recipere potero in eisdem, aut ipſorum aliquo, nec etiam occupabo, nec occupari permittam, ſeu faciam præmiſſa, vel partem aliquam eorumdem. Nec illa offendam, vel moleſtabo, nec etiam Romanam Eccleſiam quoquomodo, ſub cenſuris, pænisque ſpiritualibus, & temporalibus in ſupradiĉtis conditionibus, & infeudatione contentis, quas hic haberi volo in ſingulis ſuis partibus alias pro ſpecificè repetitis, & expreſſis. Scismatico, aut hæretico cuicumque, vel à fide devio, vel ab ipſa Eccleſia præciſo, ejusque ſequacibus, aut dantibus ei auxilium, conſilium, vel favorem, non dabo quovis modo per me vel alium, ſeu alios, direĉte, vel indireĉte, publice, vel occulte auxilium, conſilium, vel favorem, nec ab aliis, in quantum in mè fuerit, ſi impedire potero, dari permittam, ſed eos juxta poſſe meum, donec convertantur, perſequar & invadam. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sanĉta Dei Evangelia.

Tu etiam, & diĉti tui in eisdem Regno Siciliæ, & Terra hæredes dabitis Privilegium veſtrum Nobis, & diĉtæ Romanæ Eccleſiæ Aurea Bullâ bullatum, in quo proprio Juramento fatebimini, & recognoſcetis expreſſe Regnum Siciliæ, & totam Terram ipſius, quæ eſt citra Farum uſque ad confinia ejusdem Romanæ Eccleſiæ, excepta Civitate Beneventana cum Territorio, & pertinentiis ſuis, quæ Eccleſiæ remanebit eidem, ex ſola gratia, & mera liberalitate Sedis Apoſtolicæ & Noſtra tibi, tuisque hæredibus fuiſſe conceſſa, Vosque recepiſſe, & tenere Regnum, & Terram hujusmodi à Nobis, & diĉta Romana Eccleſia ſub paĉtis, modis, & conditionibus ſupradiĉtis. Nolumus autem per præſentes tuis, vel aliorum quorumcunque Juribus, ſi quæ tibi, & illis in Regno, & Terra prædiĉtis quomodolibet competunt, nullatenus derogari. Nulli ergo &c. noſtræ conceſſionis, confirmationis, & novæ largitionis, Inveſtituræ, infeudationis, Decreti, reſervationis, ordinationis, & voluntatis infringere &c. Si quis &c. Cunĉtis vero præmiſſa ſervantibus ſit Pax Domini Noſtri Jeſus Chriſti, quatenus & hic fruĉtum bonæ aĉtionis percipiant, & apud diſtriĉtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen. Datum Romæ apud Sanĉtum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1458. Quarto Idus Novembris, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

Joannes Ortitius.

Ego Iſidorus Epiſcopus Sabinenſis, Cardinalis Ruthenus, conſenſi, & manu propria ſubſcripſi.

Ego Joannes Cardinalis Sanĉti Siſti conſenſi, & manu propria me ſubſcripſi.

Ego Antonius Sanĉti Chryſogoni Presbyter Cardinalis conſenſi, & manu propria ſubſcripſi.

Ego Latinus Sanĉtorum Joannis, & Pauli Cardinalis Presbyter de Urſinis conſenſi, & manu propria ſubſcripſi.

ANNO 1458.

Ego Philippus titulo Sancti Laurentii in Lucina Presbyter Cardinalis Bononiensis consensi, & manu propria subscripsi.

Ego Nicolaus titulo Sancti Petri ad Vincula Presbyter Cardinalis consensi & manu propria subscripsi.

Ego Petrus titulo Sancti Marci Presbyter Cardinalis Venetiarum Episcopus Vincentinus consensi & subscripsi.

Ego Ludovicus Joannes titulo Sanctorum quatuor Coronatorum Presbyter Cardinalis Segovicensis consensi & manu propria subscripsi.

Ego Joannes titulo S. Priscæ Presbyter Cardinalis Zamorensis consensi, & manu propria subscripsi.

Ego Jacobus titulo S. Anastasiæ Presbyter Cardinalis consensi & manu propria subscripsi.

Ego Prosper Sancti Georgii ad Vellum Aureum Diaconus Cardinalis de Columna consensi, & manu propria subscripsi.

Ego Jacobus Sancti Eustachii Diaconus Cardinalis consensi, & subscripsi.

Ego Rodoricus Sancti Nicolai Cardinalis Diaconus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vice Cancellarius consensi, & propria manu subscripsi.

Exemplata est præsens Copia a Libro intitulato, Bullarum, Confirmationum, & aliarum rerum notabilium præsentis Regni Neapolis folio XXIX. asservato in Magno Regiæ Cameræ Archivo in Camera Prima sub Littera O. scanzia V. numero CXXVI. cum quo facta Collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salva. Et in fidem de mandato oretenus Illustris Domini Marchionis Castri novi D. Vincentii Frascone Præsidentis Commissarii subscriptus Magnificus Antonius de Masi Regius Archivarius hic se subscripsit. Datum Neapoli in eodem Magno Regiæ Cameræ Archivo die 14. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

(L.S.)

CCLVII.

1459. 18. Janv.

Bulla PII II. *Papæ quâ* Appellantes *à Summo Romano Pontifice ad* Futurum Concilium, *eorumque Consiliarios & Fautores pœnis Excommunicationis, Criminis Læsæ Majestatis Divinæ & humanæ subjicit. Datum Mantuæ 15. Kalendas Februarii, Anno Incarnationis Dominicæ 1459. Pontificatûs sui II.* [Bullarium Magnum Tom. I. pag. 369. col. 2.]

PIUS EPISCOPUS, Servus Servorum Dei. Ad futuram rei memoriam.

Execrabilis, & pristinis temporibus inauditus tempestate nostra inolevit abusus, ut à Romano Pontifice, JESU CHRISTI Vicario (cui dictum est in persona beati Petri) Pasce oves meas, & Quodcumque ligaveris super Terram, erit ligatum & in cælis; nonnulli spiritu rebellionis imbuti, non sanioris cupiditate judicii, sed commissi evasione peccati ad futurum Concilium provocare præsumant, quod quantum sacris Canonibus adversetur, quantumque Reipublicæ Christianæ noxium sit, quisquis non ignarus Jurium intelligere potest. Namque (ut alia prætereamus, quæ huic corruptelæ manifestissime refragantur) quis non illud ridiculum judicaverit, quod ad id appellatur quod nusquam est, neque scitur quando futurum sit? Pauperes à potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita scelera, nutritur adversus primam Sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, & omnis Ecclesiastica Disciplina & Hierarchicus Ordo confunditur.

§. 2. Volentes igitur hoc pestiferum virus à CHRISTI Ecclesia procul pellere, & ovium nobis commissarum saluti consulere, omnemque materiam scandali, ab ovili nostri Salvatoris arcere, de venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, cunctorumque Prælatorum, ac divini, & humani Juris Interpretum, curiam sequentium, consilio & assensu, ac certâ nostra scientia, hujusmodi provocationes damnamus, & tamquam erroneas ac detestabiles reprobamus, cassantes, & penitus annullantes, si quæ hactenus taliter interpositæ reperiantur, easque tamquam inanes, ac pestiferas, nullius momenti esse decernimus, & declaramus. Præcipientes deinceps, ut nemo audeat quovis quæsito colore, ab Ordinationibus, Sententiis, sive Mandatis quibuscumque nostris, ac successorum nostrorum talem appellationem interponere, aut interpositæ per alium adhærere, seu eis quomodolibet uti.

ANNO 1459.

§. 3. Si quis autem contrafecerit, à die publicationis præsentium, in Cancellaria Apostolica, post duos menses, cujuscumque status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerit, etiamsi Imperiali, Regali, vel Pontificali præfulgeat Dignitate, eo ipso Sententiam execrationis incurrat, à qua nisi per Romanum Pontificem, & in mortis articulo, absolvi non possit. Universitas verò sive Collegium, Ecclesiastico subjaceat interdicto, & nihilominus tam Collegia, Universitates, quàm prædictæ & aliæ quæcumque personæ, eas pænas ac censuras incurrant, quas rei Majestatis, & hæreticæ pravitatis fautores incurrere dignoscuntur. Tabelliones insuper, ac testes, qui hujusmodi actibus interfuerint, & generaliter qui scienter consilium, auxilium dederint, vel favorem talibus appellantibus, pari pæna plectantur.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrorum voluntatis, damnationis, reprobationis, cassationis, annullationis, decreti, declarationis, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Dat. Mantuæ Anno Incarnationis Dominicæ 1459. XV. Kal. Feb. Pont. nostri Anno 2.

CCLVIII.

Lex de Subditis inter se Guerreantibus in Civili per JOANNEM II. *Regem Aragonum lata Calatajubii Anno* 1461. [Fueros y Observancias de las Costumbres de Aragon. Lib. 9. fol. 185.] 1461.

ITem come de alqunos tiempos aca haya acontescido que los guerreantes no solamente en los bienes de aquellos con qui guerrean, mas encora delos otros del Regno, fan danos, talas, robos, destruyciones, e metian fuego en Ciudades, Castillos, Villas, Lugares, casas, heredades & bienes d'otros, guerreantes e non guerreantes, e esto sia contra fuero, uso e costumbre del Regno. Por esto statuimos, de voluntad de la Cort, que aquellos, & qualquiere dellos, que las sobreditas cosas o alquna dellas faran, cometran o perpetraran, o mandaran fazer, sian tenidos de satisfer e emendar los danos dados, doblados a la part lesa. E se pueda procedir, e se procida a instancia de la part de qui sera el principal interes, o de los procuradores de los quatro braços e de qualquiere dellos, ensemble con la dita part de qui sera el principal interes, o sin de aquella, de mandamiento de los Diputados del Regno, o de la mayor parte dellos, conque endi haya uno de cada braço, ministrada a ellos primero informacion, por la qual conste del delicto, a expensas del Regno, por el Justicia de Aragon e sus Lugartenientes, e quelquiere dellos por la jurisdiction privilegiada por fuero statuyda contra los Officiales delinquientes en sus Officios contra fuero, brevemente, summaria, simple, e de pleno, sin strepitu e figura de judicio, todas malicias e diffugios fuera y todas exceptiones empero e defensiones legitimas admesas. Por los quales dannos doblados, se haya e pueda seyer feyta execucion, cohercion e compulsa en los bienes de aquellos qui faran los daños, robos, incendios, e otras cosas sobreditas, que possidran corporalmente en tiempo que qualquiere de los ditos delictos e crimines cometran, o despues, no obstante qualquier donacion o otra alienacion que se trobasse

Anno 1461. basse antes del delicto o despues seyer feyta de aquellos por los delinquentes. E encora pueda por razon de la emenda de los ditos danos doblados seyer presa la persona e personas de los ditos delinquentes, desque sera feyta la condenacion, no esperada la execucion de los bienes: e tanto e tan largamente seyer detenidas e presas, entro a que los ditos danos doblados sian integramente pagados. Esta manera de proceyer haya lugar contra los dantes auxilio, favor o ayuda, sayendo alli presentes a fazer e perpetrar los ditos crimines. E contra aquellos qui scientment receptaran los ditos robos. E contra aquellos qui monestados por Judge competent, los condennados de los ditos delictos scientment receptaran apres de la dita monestacion. Laqual sciencia se haya a provar legitimamente, e contra los bienes de qualquiere dellos, que possidran corporalment al tiempo de los ditos crimines e excessos o despues, non obstante qualquiere donacion o alienation que de aquellos se trobasse sayar feyta, segunque de suso es dito. E en cada uno de los ditos casos, el qui dano recibira, precedient judicial taxacion, sia creydo por su propria jura de la extima del robo o daños dados, provada primeramente la invasion o violencia. En esto empero no entendemos seyer compresos los legitimament guerreantes, segun fuero, e valedores dellos que se faran daños en cavallos e armas, o en los castiellos, lugares o casas que se assigneran a fazer guerra. E queremos que el present fuero dure fosta tanto, que per nos a nuestros successores de voluntad de la Cort general del Regno, o por la dita Cort sin nos o nuestros Successores, con que en cada un braço haya a lo menos, mas de diez personas e ocho dias antes sia por la Cort assignado el dito ocheno dia a fazer ladita revocacion, sia expressament mediant carta publica testificadera por el Notario regient la scrivania de la Cort, present el Justicia d'Aragon, renunciado, el present fuero. Queremos empero que si los ditos Diputados no recibiran la dita Informacion, o recibida aquella, & constando del delicto, no mandaran fazer la acusation a los ditos Procuradores del Regno, o apres que la havran mandado fazer, feran desistir de aquella, o faran sobresayer en aquella, o los ditos Procuratores feyto el dito mandamiento, ne proseguiran ladita acusation, que encorran en las peñas de los Officiales delinquientes en sus Officios contra fuero, delas quales puedan seyer acusados a instancia de la part de laquel sera el principal interes delant el dito Justicia de Aragon, o sus Lugartenientes e quelquiere dellos por ladita jurisdiction privilegiada.

Idem.

Item que nos, e nuestros successores, o el Lugartenient general, en el caso empero que se puede fazer segun fuero Lugartenient, podamos e puedan, instant part, o por officio, los guerreantes no precedient legitimo desafiamiento segun fuero fer desistir de la dita guerra. E si se ajustaran, fer desplegar. E queremos que los Diputados del Regno puedan instant part, o por su officio, cara a cara, o por su letras los ditos guerreantes, no precedient legitimo desafiamento segun fuero, fer desistir dela dita guerra: e si se ajustaran fer desplegar, por capciones o personas, e ocupaciones e cavallos, e armas e por ocupacion del castiello, o lugar de se ajustaran. Los quales cavallos e armas, e el dito castiello o lugar, los ditos Diputados, e qualquiere, d'ellos puedan tener ocupados entro a tanto que hayan desplegado, e dado paz, o al meno tregua de 6. meses, e mas avant no puedan tener los ditos bienes. Antes incontinent que ladita paz o tregua sera firmada, hayan a restituir los ditos bienes, a aquel que ladita paz o tregua firmara, pagadas las expensas justas, por la detencion e custodia de los ditos cavallos, castiello o lugar faytos. E si algunos en los sobreditas cosas, no obedesceran a los Diputados o algunos dellos, que sian havidos por resistentes: de laqual resistencia puedan seyer acusados por los Procuradores del Regno, e qualquiere dellos, e no por el Procurador fiscal nuestro, ni por otro persona delant el Justicia de Aragon o sus Lugartenientes, o qualquiere dellos, por la jurisdicion privilegiada contra los Officiales delinquientes en sus officios contra fuero. E que este caso no haya lugar el fuero, *verum de consultationibus*, E queremos que el present fuero dure fasta tanto, que por nos o nuestros successores de voluntad de la Cort general del Regno, o por ladita Cort, sin nos o nuestros successores, con que en cada un braço haya alomenos mas de X. personas: e VIII. dias antes sia por la Cort assignado el dito ocheno, a fazer ladita revocacion, sia expressament mediant carta publica, testificadera por el Notario regient la scrivania de la Cort, present el Justicia d'Aragon, revocado el present fuero. Anno 1461.

Ejusdem Lex de Guerreantibus in Criminali, Calatajubii, eodem anno 1461.

Como por los fueros disponientes sobre los guerreantes no sia plenament satisfeyto, e en cerca los abusos que de algunos tiempos aca se fazen en gran lezion de los fueros, usos e costumbres del Regno por los ditos guerreantes, e por dar orden que la loable e antigua costumbre da queste Regno en el guerrear sia observada. Por tanto de voluntad de la Cort statuymos, que si vassallo o servidor, continuo comensal d'algun Noble, Baron, Cavallero o d'otro algun Señor de Vassallos del dito Regno, aunque no paresca seyer feyto de mandamiento de alguno de los sobreditos o otro alguno, pues conste seyer feyto de mandamiento de los ditos Nobles, Baron, Cavallero o otro Señor de Vassallos o de alguno dellos, matara, ferira, o damnificara a otro, o otros Vassallo o vassallos, servidos o servidores continuo comensales de otro Noble, Baron, Cavallero o de otro qualquiera Señor de Vassallos del dito Regno, que el Señor de aquel muerto o ferido, o damnificado, o sos parientes, o el dito ferido, damnificado o otri por el, no puedan proceyer, ni fazer proceyer, ni mandar proceyer directament, ni indirecta, a tomar vindicta alguna por propria autoridad de feyto contra el tal o tales delinquient o delinquientes, ni contra otro, o otros Vassallo o Vassallos, ni servidor, o servidores continuos comensales, o bienes de aquellos o del Señor de los ditos delinquient o delinquientes, ni bienes de aquel, ni en alguna otra manera. Antes sia tenido el Señor de aquel muerto o ferido o damnificado intimar mediant carta publica a los Diputados del regno la hora residientes en la Ciudad de Çaragoça; a devant dellos Ministrar informacion, aun por indicios e conjectures, como tal daño, muert, o ferida es feyta e perpetrada en Vassallo o Vassallos suyos continuo comensales, o bienes de aquellos. Laquel intimacion e informacion assi feyta a ministrada, si por aquella de la dita muert o ferida o daño constara, almenos versemblantment e presumptiva, de continent los ditos Diputados sian tenidos, mandar e requirir al Señor del tal e tales assi delinquient o delinquientes, por letras suyas a la puerta de la habitacion del Señor del tel delinquient affitas, que aquel o aquellos dentro ocho dias, contaderos apres que el dito mandamiento le sera presentado, exhibesca, e ponga realmente en poder nuestro o del regient el officio dela Governacion, o Justicia d'Aragon, o Lugartenientes suyos, o aquel, o aquellos expelesca e fuera gite de su tierra perpetualmente, no obstante firma de dreyto, de qualquiere natura sia, apelacion, adjuncion, evocacion, e inhibicion d'aquellas, Elqual expulso o losquales no pueda alguno receptar ni acullir, mas de un dia natural scientement, sus pena de crimen de receptador de persona condemnada a muerte, segun en el fuero de homicidiis, en la present Cort edito, es proveydo. E si de la dita sciencia se lexara a jura del tel receptador, que aquel sea tenido por su jura sufficientment responder: en otra manera si en responder sera contumaz, la havi do por confesso del dito crimen. E si recusara el dito Señor exhibir e poner realment en poder de uno delos sobreditos, segun dito es, el tal delinquent o delinquientes, que el tal Senor de Vassallos incida en el mismo crimen e pena que al receptador es impofada, delqual encontinent sia accusado por uno de los Procuradores de los quatro braço a mandamiento de los Diputados, o dela mayor parte dellos a expensas del Regno devant nos,

ANNO 1461. nos, o del regient el officio de la Governacion, Justicia de Aragon, o Lugartenientes suyos, por la forma e manera en el fuero de homicidiis en la present cort edito contenida. El qual, e las cosas en el contenidas queremos hayan lugar en el dito crimen: con esto quel processo, sentencia, e la execucion de aqual, no sia empachada, o empachado, por firma de dreyto de qualquiere natura sia, apelacion, evocacion, adjuncion e inbihiciones de aquellas, e cada una dellas, o otra qualquiere defension. E no resmemos en tal caso pueda el Señor del damnificado aun no precedientes legitimos desafiamentos, tomar vindicta, e reintegra del tal delinquient o delinquientes, o del Señor de Vassallos, que aquel o aquellos receptara, o emparara: al qual hayan e sian tenidos los Diputados ayudar de feyto e mano armada a expensas del Regno, como contra persona fuera itada dela carta de la paz, fasta condigna satisfaction e vindicta del dano dado, fins a tanto, que ladita exhibicion o expulsion se faga. E queremos que si el dito Senor fara ladita exhibicion segun dito es, que en continent los ditos Diputados sian tenidos mandar a uno de los Procuradores de los quatro braços fazer instancia contra los ditos delinquient o delinquientes, devant de aquel en poder dequien sera exhibido o exhibidos a expensas del Regno fins a Sentencia definitiva, e execucion de aquella inclusivamente, de laqual no puedan los ditos Diputados ni Procurador desistir, sino del Señor cuyo sera el muerto, ferido, o damnificado. E queremos que el dito processo fins a Sentencia difinitiva inclusive, se faga sequn la forma dal dito fuero de homicidiis: el qual e las cosas en el contenidas, queremos hayan lugar, en el dito caso. E queremos que el processo, sentencia, e execution, no se empachen pro firmo de dreyto, apelacion, adjuncion, evocacion, e inhibicion de aquellas, o alguna dellas, ni por otra qualquiere defension. E si los ditos Diputados feytas las ditas intimacion e informacion o exhibicion, no procidira, o procedir faran, en la forma de suso contenida, encorran las penas de los Officiales delinquientes en sus officios contra fuero statuydas: de las quales puedan seyer acusados por la via privilegiada, delant el Justicia de Aragon, e de sus Lugartenientes, a instancia del Procurador de los quatro braços, a expensas del regno, precedient mandamiento del Justicia de Aragon; el qualsia tenido fazer el dito Procurador, e administradores del Regno, sendo le se de la negligencia de los ditos Diputados, instant el dito Señor, de Vassallos cuyo sera el damnificado, la qual instancia sea tenido fazer en continent, que los ditos Diputados, en lo sobredito, seran negligentes: e sian tenidos los ditos Administratores ministrar las expensas necessarias al dito Procurador: e el dito Procurador fazer la instancia contra los ditos Diputados, en la forma e manera, que en los casos sobreditos es estatuyde, a mandamiento del dito Justicia, o de sus Lugartenientes segun dito es. E por tel que las sobreditas cosas mellor se observen, Ordenamos que algun mentero, vedalero, çanacequia, a çutero, Commissario, o otro Official, Alcayde, guardador de terminos, montes, aguas, e pescas, de qualquiere Señor de Vassallos exercendo los ditos Officios, por personas, e otras cosas a sus officios pertenescentes, en personas, o bienes de algun Vassallo o Vassallos, servidor o servidores, continuo commensales de qualquiere otro Señor de Vasallos, en virtud de losditos sus Officios, no haya facultad ni pueda al tal Vassallo, o Vassallos, servidor o servidores continuo comensales, aunque les resistan, en librar los ditos peñoras, matar, ferir, o damnificar, de feyto e mano armada. Pero en tal caso, si las ditas peñoras fazer no poran los ditos Officiales, a sola relacion suya, medio jurament en poder del Señor cuyo es el Vassallo que se deva peñorar prestado se haya a estar, e se haya a excecutar, & tal Vasallo o servidor, continuo comensal, e bienes de aquel, en la calonia devida, por el Señor cuyo es. El qual si ladita execution, no fara dentro tres dias contaderos, apres de ladita relacion aquella hayan a fazar los ditos diputados requeridos, a expensas del dito Señor: que ladita execution no havra feyto no obstant qualquiere firma de dreyto, apelacion a inhibicion de aquellas. Por aquesto empero no entendemos, a empachar a aquellos Senores de Vassallos, que por sus privilegios; o por Sentencias arbitrales, e otras e otros dreytos puedan mano armada defender, e cobrar las aquas, peixcas, montes e pastos que les pertenecen, e peñorar por aquellas. Lo sobredito empero no se estienda en los terminos, monte e aguas, sobre losquales en dreyto de proprietad, o de uso e possession de ademprivios ha contencion entre partes. Car en aquellos e aquellas las partes fagan segun que antes del present fuero podian e les pertenelcia fazer, no atribuyendo por aquesto mas dreyto a aquellas que les pertenesce. E el present fuero e cosas en aquel contenidas, hayan lugar en los Ecclesiasticos o de orden, Senores de Vassallos, en losquales tienen jurisdiction, civil e criminal. Anadiendo empero quanto a los ditos Ecclesiasticos, e de orden, en el caso que segun la disposition de aqueste fuero procediran, a expulsion de alcun Vassallo, o Vassallos, servidor o servidores, continuo comensales suyos, si aquel o aquellos poner no se querran, o los ditos Señores de Yglesia, o de orden poner los querran en poder de alguno de los Officiales sobreditos, segun es dito, que los ditos Señores Ecclesiasticos o de orden puedan e sian tenidos fazer ladite expulsion por autoridad, e en virtud del present fuero, no obstante firma de dreyto, de qualquiere natura sia, apelacion, adjuncion, evocacion e inhibiciones de aquellas e de cada una dellas, e otra qualquiere defension, pero por ladita expulsion, al expulso o expulsos, en su caso quanto a los bienes que tendran en la Villa o Lugar de do seran expelidos, no pueda seyer fayto daño o prejudicio alguno. Pero en el present fuero, ni en las cosas en aquel contenidas, no entendemos seyer comprehensas nuestras Universidades, encora que sian Señores de Vassallos. ANNO 1461.

CCLIX.

Lex de jure Coronationis Regum Aragonum per JOANNEM II. *Regem lata. Calatajubii anno* 1461. [Fueros y Observancias de las Costumbres de Aragon. Lib. 4. fol. 106.]

DE voluntad de la Cort ordenamos que el dreyto de Coronacion pertenecient a los Successores nuestros e Mulleres de *aquellos*, no se pueda demandar ni exigir de aquellas *Universidades*, Colegios e personas de quien se pertenece, sino es pora fazer, e en caso que se fara tan solamente, la fiesta e solennidad acostumbrade de ladita Coronacion, en los terminos e tandas siguientes, es assaber, que antes de la celebracion de ladita fiesta, sian tenidos el Successor nuestro e Muller de aquel prestar ydonea e sufficient Caucion, un año antes de ladita fiesta, que dentro un año apres del dia de ladita caucion faran ladita fiesta e solennidad de ladita Coronacion effectualement, en la Ciudad de çaragoça segund es acostrumbredo, e las Universidades, Cuerpos, Collegios, e otras personas, a qui en pertenece pagar el dito dreyto de Coronacion, seys meses apres de ladita Coronacion e non antes. E le otra maytad sian tenidos pagar e pagnen realment, un mes antes de la dita fiesta, prestada semblant caucion de la sobredita, que dentro un mes apres de la dita caucion contadero, se fara la dita fiesta segund dito; E que de lo que havran a pagar, no hayan a pagar, pro florin de oro fino diez Sueldos.

De Dotibus Filiarum Regum Aragonum; Lex à JOANNE II. *Rege Calatajubii lata Anno* 1461. [Fueros y Observancias del Regno de Aragon. Lib. 5. fol. 124.]

DE voluntad de la Cort statuymos que Ciudades, Villas, Lugares e personas del dito Regno de Aragon, aunque sean delas Ciudades e Communidades de Tervel e Albarrazin, no sean tenidos dar, pagar, o subvenir a nos, ni a nuestros successores, ni a otras personas algunas, quantias algunas de dineros, florines, donos, ni subsidios, o demandas algunas, por cosa o razon de dotes, o matrimonios algunos, o despelas de aquel-

ANNO 1461. quellos. Excepto tan solament, por dotes y matrimonios de fillas legitimas e naturales de nos e nuestros successores, de legitimo Matrimonio procreadas. Queremos empero, que por el present fuero no sea fecho prejudicio a aquellas Ciudades, Villas, o lugares, o personas del dito Regno, que no son tenidos, o no han acostumbrados pagar en los ditos Dotes, e Matrimonios de fillas legitimas, e naturales, e de legitimo matrimonio procreadas, de nos e de nuestros successores. E no resmemos de voluntad de ladita Cort statuymos, que dotes de filla legitima, e naturel de nos e de nuestros Successores, no se puedan demandar, exigir, antes que ladita filla haya excedido edat de XII. años complidos; e haya contrahido matrimonio por palabras de presente; e por nos e nuestros Successores sera prestada sufficient seguridad, que dentro de un año se solemnizara el matrimonio en faz de Sancta Madre Eglesia. E en eldito caso queremos no se haya a pagar per florin de oro de Aragon sino diez Sueldos.

CCLX.

28. Avril. **Reversalien Ertz-Herzogs Albrecht gegen König Georg in Böhaimb; nachdem Er durch dessen, und einiger Reichs Fürsten Zuthuen die Stände von Oesterreich unter der Ennß widerum zu sich gebracht hat, welche zu Zeiten Kaysers Friderich mehrgemeldter König um die Mängl und Gebrechen unter seinen Schirm genommen hat, Krafft deren Er verspricht vor sich und seine Erben jederman Recht zu thuen, nach Landes, und seiner Vorforderen Gebrauch, und alten Gesätzen, wie auch Land-Marschalk, Unter-Marschalk, und Rechts-Sitzer aus den Ständen zu setzen, jedem Landman die gebuhrende Lehen gnediglich zu leihen, die Stände bey ihren Freyheiten und Privilegien, die sie von seinen Vorfordern, den Herzogen von Oesterreich uberkommen, zu handhaben, den Erbämtern keinerley Irrung noch Eingriff zu thuen, noch jemand andern gestatten zu thuen, und mehr andere Sachen, so in diesem Brief begriffen seynd. Geben zu der Freyen Statt, am Erichtag nach St Georgen Tag, nach Christi Geburt 1461.** [RICHARDI STREINII **Handvesten, Freyheiten, Gerechtigkeiten und briefliche Urkunden des Ertz-Herzogsthum Oesterreich 2. Buch** MS.]

C'est-à dire,

Revers donné par ALBRECHT *Archiduc d'Autriche à* GEORGE *Roi de Boheme sous la protection duquel les Etats d'Autriche au dessous de l'Enz s'étoient auparavant rangés à cause de l'oppression, qu'ils avoient soufferte du tems de l'Empereur* FREDERIC, *& des charges insuportables, qui leur avoient été imposées, mais qui maintenant se remetent à l'obeissance dudit Archiduc* ALBERT *du consentement du même Roi de Boheme, & par son assistance avec celle de quelques autres Princes de l'Empire. Le Duc y promet pour soi, & ses héritiers d'administrer la Justice selon les anciennes Loix, & coutumes de la patrie; de ne donner les charges de Maréchal, Sous-Maréchal, & Assesseurs du Païs, qu'à des Membres des Etats, de conferer les Investitures à ceux, à qui il apartient, de garder, & maintenir les privileges, & immunités accordées auxdits Etats par ses Prédecesseurs Ducs d'Autriche, de ne point troubler ceux, qui ont des Offices héréditaires dans leur Droit, & possession, & de ne pas permetre, qu'ils y soient troublés &c. Donné à Freyenstadt le Mardi après la Fête St. George 1461.* ANNO 1461.

WIr Albrecht von Gottes Gnaden Erz-Herzog zu Oesterreich/ zu Steyr/ zu Kernten und zu Crain/ Grave zu Tyrol. Bekennen für Uns und alle Unsere Erben öffentlich mit diesem Brief/ Als der Durchleuchtigist Fürst Herr Georg König zu Behamb unser lieber Herr Bruder und Schwager/ die Herrn Ritter und Knecht in Oesterreich underhalb der Ennß auf seiner Lieb und der Cron zu Behamb Freyheit und gülden Bull zu dem Rechten in seinen Scherm genommen hat umb die Mengl und Gebrechen/ als die nemblich hernach geschrieben stehn/ umb dieselbe Mengl und Gebrechen uns dieselben Landleuth in Geschrift und auch mit mündlicher Potschaft mannigfaltiglich ersucht haben/ darinn wir Unsern hohen getreun Vleiß gegen Unsern Herrn und Brudern dem Römischen Kayser rc. gethan haben/ damit solch Mangl und Gebrechen abgethan würden/ das Wir dann durch Unser Räthe und Macht-Potten von seinen Genaden nie erlangen haben mügen/ und hetten doch je gern gesehen daß solchen Prechen gewendet weren worden. Da wir nun erkannt haben daß die Mengl uud Beschwerung desselben Unsers Fürstenthumbs Oesterreich gemehrt und darin kain abthuen gewest/ und daß armen und reichen nit gebürlich in demselben unsern Furstenthumb Oesterreich zu leiden gewest is/ dardurch dasselb unser Fürstenthumb zu Zerrütung/ Störung und Verderbung kommen seyn mochte solcher grossen Beschwerung halber/ haben wir den obgemeldten Unsern Lieben Herrn Brudern und Schwagern/ Herrn Georg König zu Behamb durch uns selbst und etlich ander Unser Freundt die Fürsten im Reich ersucht/ damit sein Lieb mit denselben Landleuthen darob wer/ daß sie sich zu Uns hielten als zu ainem rechten Natürlichen Erb-Fursten des Fürstenthumbs Oesterrich/ so wolten wir Reich und Arm/ Geistlich und Weltlichen/ jeglichen in seinem Standt/ Wesen und Ehren/ Würden und Freyheiten halten/ als deß Unser Vorfordern die Fürsten von Oesterreich vormahls gethan haben/ Also hat sein Lieb/ und auch die bemeldten Landleuth Unsers Fürstenthumbs Oesterreich darinnen angesehen/ daß wir ain rechter Natürlicher Erb-Fürst desselben Unsers Fürstenthumbs Oesterreich/ und haben sich darum zu uns gethan und gehalten als zu ihrem Natürlichen Erb-Fürsten in solcher Mainung/ daß wir noch alle Unsere Erben sie mit kainerlai Neurung noch Beschwerung fürnemen sollen und wollen und In die hernach gemelten Artiel und das alt Herkommen des Landts aufrechtlich halten/ auch meniglichen/ Geistlich und Weltlich darbey bleiben lassen sollen/ Getreulich und Ungeverlich. Vor Erst ob beschech daß wir als Herr und Lands-Fürst zu ainem oder mannichen Landtmann zu sprechen hetten/ so solten wir von Unserm Landt-Marschalck Ladung auf ihn nehmen/ oder von unserm gesetzten Richter/ der ain geadelter Landmann sey nach Lands-Recht/ und das Recht sollen wir besetzen lassen mit Herrn/ Ritter und Knechten/ Land-Leuthen in Osterreich/ und welche Herrn/ Ritter und Knechte aber unsere geschworne Räthe oder sondere Diener wären/ die sollen der Zeit ihrer Aide und Gelübde ledig gesagt werden/ daß sy dem Rechten gesprechen mügen als gemain Land-Leuth/ als das von alter herkommen ist/ hette oder gewünne aber ein Landman oder maincher Sprüch zu Uns/ so sollen wir Ihme ainen Landman in Osterreich zu ainem Richter ordnen oder setzen/ und sollen das Recht mit unsern Rathen/ Herrn/ Rittern und Knechten/ das Land-Leuth in Osterreich seyn/ besetzen/ und welch unser Rathe oder sonder Diener weren/ die sollen dieselb Zeit ihrer Aide und Gelübde auch ledig gesagt werden/ daß sie das Recht gesprechen mügen als gemeine Land-Leuth/ als das von alter herkommen ist/ und die Regierung und Besazung des Lands Osterreich sollen wir halten als unsere Vorfaren die Fürsten von Oesterreich das gehalten haben und von alter herkommen ist. Wir sollen und wollen auch Land-Marschalk und Unter Marschalk und Rechtsitzer aus den Herrn/ Rittern und Knechten das Landleuth seyn in Osterreich setzen/ Wir wollen auch niemand gestatten ausserhalb gewonlicher schüb ohn bayder Thail wissen und willen zuschieben/ als das von alter herkommen ist/ Und besonder sollen und wollen wir die Muntz schaffen zu halten und darob seyn durch den Obristen Camerer Müntzmaister und Hausgenossen zu Wien/ daß die gehalten werde/ und ihren Gang habe nach laut der Fürlichen Brieff von Unsern Vorfordern den Fürsten von Osterreich darumben außgangen/ Und ainem jeden Landmann seine Lehen genediglich leihen/ so Er die an uns erfordert/ wann Er uns die in Geschrift giebt und auch in Unsrer Canzley bestellen/ damit sy nit beschwärt sonder als von alter herkommen ist/ gehalten werden. Wir sollen und wollen auch ainen jeden Landman in Osterreich bey seiner Verschreibung genediglich halten und bleiben lassen die von Uns und Unsern Vorfordern den Fürsten von Osterreich ausgangen seyn/ und besonder ob unser gnediger Lieber Herr und Bruder der Kayser etlichen Landleuthen in Osterreich/ die jezt mit uns stehen/ etwas Gnad oder Verschreibung thuen hett/ so sie die uns fürbringen/ wollen wir sie darbey bleiben lassen/ und ihnen die genediglich bestatten/ und ainem jeden Landman in Osterreich der Vier Stendt Prälaten/ Herrn/ Ritter und Knecht und den von stetten ihr Genad und Freyhait gnädiglich bestatten und darbey bleiben lassen/ wie sie und ihr Vorfordern

ANNO 1461.

das von alter hergebracht haben/ und was auch redlich schulde ist/ die von unsern vordern Fürsten von Osterrich gemacht ist/ aufrechtiglich bezalen und sie darumben genügig machen/ wir sollen und wollen auch die Landleuth die sich gern Herr Georg von Eckerhartsau und seinen Dienern verschrieben haben/ umb vier tausent und hundert Gulden von Herr Appl deß Viztombs und der Gefangenen wegen/ ohn ihren schaden von ihme ledig machen/ desgleichen die Landleuth in Osterreich in ihren gefreiten Erbamtern kaynerley Irrung noch Eingriff thuen noch Jemandts andern gestatten zu thuen/ und sie die innhaben und verwesen lassen/ als das ihr Vorfahren und sie herbracht/ iugehabt und genossen haben. All und jede obgeschrieben Puncke und Artiel so in diesem Brief von Uns geschrieben stehen/ geloben und versprechen wir für uns und unsere Erben den obgenannten Unsern Lieben Herrn Bruder und Herrn Schwager/ Herrn Georg Koning zu Behambs bey unsern Fürstlichen würden wahr/ steet und aufrechtlich zu halten und zu vollführen/ auch darwieder nit zu thuen/ alles treulich und ungeverlich/ mit Urkund diß Brieffs mit Unserm anhangendem Insigl. Geben zu der freyen Statt am Erichtag nach St. Georgentag nach Christi Geburt in ain tausendt vier hundert ain und sechzigsten Jahre.

CCLXI.

17. Octob.

Vertrag zwischen Johann/ Bischoff und dem Capitul zu Würtzburg/ dann der freyen Reichs Ritterschafft in Franken/ unterm Stifft Würtzburg gelegen; worinn der Bischoff verspricht/ obgemeldte Ritterschafft bey allen ihren freyheiten zu laßen/ und dann auch verordnet/ wie es mit denen Geistlichen und Weltlichen gerichten/ ingleichen mit dem Brucken-gericht zu Würtzburg und dem Centgericht in Stifft gehalten werden solle; geben am Sambstag nach St. Gallen Tag. 1461. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 3. Abtheilung 7. Absatz 2. pag. 297.]

C'est-a-dire.

Convention entre JEAN *Evêque de Wurtzbourg & son Chapitre d'une part, & la Nobleſſe Libre Imperiale de Franconie habitante du Dioceſe, par laquelle ledit Evêque promet à ladite Nobleſſe de garder inviolablement tous les Droits & Privileges; Il y convient auſſi de tout ce qui regarde les Jugemens tant Seculiers qu'Eccleſiaſtiques, & en particulier ceux qu'on appelle* Bruken gericht, & Centgericht. *Fait le Samedi après la S. Gall.* 1461.

WIr Johannes von GOttes Gnaden Bischoff zu Würtzburg/ und Hertzog zu Francken/ und wir Ludwig von Weyhers/ Dechant/ und das Capitul gemeiniglichen des Dombstiffts zu Würtzburg/ bekennen und thun kund öffentlichen/ mit diesem Brieff geen allermänniglichen/ für uns/ und alle unsere Nachkommen/ Bischoff und Capitul/ daß wir angesehen und betracht haben solche willige Dienst/ die die Wohlgebohrnen/ Edlen und Vesten/ Grafen/ Herren/ Ritter/ und Knecht unsers Stiffts/ uns und unsern Stifft offt und viel gethan/ und ihres Leibs und Guths unverspahrt/ bey unsern Vorfahrn und uns getreulich gesetzt haben/ und hinfüro ungezweiffelt thun werden/ und auf daß auch sie und ihre Erben/ gegen uns und allen unsern Nachkommen/ Bischoff und Capitul keiner Beschwerung und Ungnad warttent seyn dörffen/ sondern ein gantzer gründlicher beständiger Will zwischen uns gemacht werde/ sie sich aller Gnade und gutes Willens zu uns/ und wir Hülff und Beystands wieder zu ihn versehen mögen/ so haben wir uns mit guten Vorrath/ mit ihn/ und sie mit uns verainiget und vertragen/ innmassen hernach geschrieben stehet.

Welcher Vertrag von uns/ unsern Nachkommen/ Stifft und Capitul/ von ihn/ ihren Nachkommen und Erben/ zu ewigen Zeiten also gehalten werden soll/ ohne alle Wegerung und Auszüge/ und gentzlichen ohn alles Gefehrde. Nehmlich daß wir Bischoff und Capitul obgenant/ alle unsere Nachkommen/ Stifft und Capitul/ alle Grafen/ Herren/ Ritter und Knecht unsers Stiffts/ und ihr jeglicher besonder/ alle ihre Erben und Nachkommen/ bey ihren alten Herkommen/ Freyheiten/ Gerechtigkeiten und Erbschafften/ bleiben lassen/ ihn auch/ an ihren Pfandtschafften und Verschreibungen keinerley Betrang/ Gewalt oder Unrecht thun sollen noch wollen/ und ihr keinen in gemein oder insonderheit nichts ohne Rechte nehmen oder zu nehmen statten/ ohne Gefehrde.

ANNO 1461.

Und ob Wir Bischoff Johannes obgenant/ unsere Nachkommen und Stifft zu den genanten Grafen/ Herren/ Rittern und Knechten/ ihren Erben und Nachkommen/ einem oder mehr zu sprechen hetten oder gewönnen/ so sollen und wollen wir dieselben für Uns und Unsere Edle und werentliche Räth fürfordern/ und sie also vor denselben bey Recht bleiben lassen/ ohne Gefehrde. Hetten oder gewönnen aber derselben Graffen/ Herren/ Ritter und Knecht/ ihre Erben oder Nachkommen einer oder mehr/ zu uns oder unsere Nachkommen zu sprechen/ so sollen und wollen wir denselben auch gerecht werden/ vor Unsern Edlen und werentlichen Räthen/ ohne Gefehrde. Hetten oder gewönnen auch wir Dechant und Capitul und andere Prælaten und Geistligkeit/ oder Unsere Nachkommen/ ingemein oder insonderheit zu den gemelten Graffen/ Herren/ Rittern und Knechten/ oder ihren Erben einen oder mehr/ oder sie wiederumb zu Uns zu sprechen/ deß sollen wir und sie vor dem genanten unsern gnädigen Herren von Würtzburg/ und seinen Nachkommen/ und ihrer Gnaden Räthen/ Geistlichen und Werentlichen/ zu rechtlichen Außtrag kommen/ also nehmlich/ were der Antworter geistlich/ soll einer geistlichen Persohn mehr/ dann der wereltlichen/ were aber der Antworter wereltlich/ einer wereltlichen Person mehr zu Recht gesetzet werden/ und jeder den andern allda bey Recht bleiben lassen/ doch was Spruch weren/ zwischen den obgemelten Partheyen/ die da geistlich Sach antreffen/ sollen vor geistlichem Gericht ausgetragen werden/ dahin sie dann gehören/ ohngefehrlichen/ wann auch vormahlen den geistlichen Gerichten ein Form und Ordnung gegeben seynd/ wie die gehalten werden sollen/ und darüber ein versiegelt Reformation begriffen/ und gemacht ist/ sollen und wollen wir Johannes Bischoff/ Dechant und Capitul obgenant/ alle unsere Nachkommen/ Stifft und Capitul ordnen und bestellen/ daß solche Reformation der geistlichen Gericht/ getreulich und ohnverbrochentlich gehalten werde/ und wo ainicher/ der solch Gericht übet/ straffbar funden würde/ demselben unleßlich straffen/ nach Laut der gemelten Reformation, und des keinen Gebruch an uns erscheinen lassen: wir sollen und wollen auch unser Landgericht ordnen und bestellen/ daß es mit Rittern ordentlich besetzt/ und daran gerichtet werde/ nach Laut der Reformation demselben Land-Gericht gegeben/ also daß niemand unbillich daran verkürtzt/ oder beschweret werde/ und als in Gewonheit herkommen ist/ so einer Ladunge an denselben Landgericht genommen hette/ daß allweg Verbott-Brieff uf Haab und Güther/ bey mercklichen Poenen/ mit solcher Ladung ausgangen ist/ darinn dann die gemelten unsere Grafen/ Herren/ Ritter und Knecht/ von Ihren und der Ihren wegen/ Beschwerung haben/ einem das Sein bey Poenen zu verbiethen/ der noch mit Recht nicht überwunden ist/ darumb setzen und machen wir/ daß niemands von Land-Gerichts wegen/ das Sein bey Poenen oder sonst verbotten werden soll/ da sey dann vor in der Haup-Sach ein endlich Urthel ergangen/ ausgenommen gegen den/ die im Stifft nit seßhafft/ oder auf flüchtigem Fuß/ verthan oder arm were/ daß zu besorgen stünde/ sie möchten die Haab verthun/ oder entfremmden/ eher das Recht gesprochen würde/ gegen denselben möcht man Verbott bey Poenen fürnehmen/ und gegen der Haab/ darumb die Klag were/ ohne Gefehrde.

Es soll auch mit den geistlichen Richtern und Gericht nichts verbotten/ oder verpönt werden/ und damit nicht anders werden gehalten/ dann nach Lant der Reformation darüber sagende. Auch sollen und wollen wir das Prucken-Gericht zu Würtzburg und die Cent-Gericht im Stifft also ordnen und bestellen/ daß daran gerichtet/ und es damit gehalten werde/ nach Inhalt und Ausweisung der Reformation, die darüber begriffen und gemacht seynd/ alles ohne Gefehrde.

Wir Johannes Bischoff obgenant/ für uns unsere Nachkommen/ und Stifft sollen und wollen einen jeglichen Grafen/ Herren/ Ritter und Knecht und Rittermeßigen Mann/ uf seinen Mann-Lehen/ die er von uns und unsern Stifft hette/ ihren Weibern und Töchtern Bekantnüß thun/ doch daß die Lehen allwegen des dritten Theils besser seyn solten/ dann darauf bekant würdet/ desgleichen sollen und wollen wir/ ob sie ihren Weibern oder Töchtern auf Pfandtschafft/ die sie von uns und unsern Stifft hetten/ Verschreibung thun wolten/ solches willigen ohne Widerrede.

Mehr haben wir uns mit ihn/ und sie mit uns/ gütlichen verainiget und vertragen/ daß unser keiner den Seinen gestatten sol/ dem andern die Seinen mit Westphälischen Gerichten fürzunehmen/ es were dann/ daß einem Ehre und Recht an ordentlichen Gerichten/ daran der Antworter gehörte/ wissentlich versaget were worden/ und welche das überführen/ und darüber solch Fürnehmen thetten/ daß die an Leib und Gut darumb gestrafft werden/ und kein Fried noch Gelaith haben sollen/ desgleichen sollen und wollen wir und sie und unser jeder seinen Knechten/ oder die zu unser jedem verwandt weren/ nicht gestatten/ Rauberey uf den Strassen oder sonst im Stifft zu thun/ welche aber darüber solche Rauberey thäten/ die solten weder Fried noch Gelaith haben/ in unser und ihren Landen/ Schlossen/ Stätten/ Märckten und Gebiethen/ und mocht sie ein jeder angreiffen und rechtfertigen/ da auch zu ihn alles zu Strassen-Rauberey

gericht

ANNO 1461. gericht werden soll/ ohne alle Auszug und Widerrede/ gentzlich ohn alles Gefehrde.

Und wir Johannes Bischoff obgenant gereden und versprechen für uns/ alle unsere Nachkommen und Stifft bey unsern Fürstlichen Ehren und Würden. So gereden und geloben wir Dechant und Capitul obgenant für uns/ unser Capitul und alle unsere Nachkommen/ mit guten wahren Treuen/ an eines rechten Eyds statt/ diese obgemelte Verträg/Satzung und Ordnung/ zu ewigen Zeiten/ getreulich/ stett und unverbruchentlich zu halten/ zu thun/ und zu vollführen/ und darwider nicht seyn/ thun noch schicken gethan werden/ weder mit Gerichten/ geistlichen oder weltlichen/ noch ohne Gericht/ auch nichts erwerben/ von der Oberhand/ das darwider geseyn mochte/ und ob von aigener Gewalt und Bewegnüß der Oberhand uns einicherley gegeben wird/ das darwider geseyn mochte/ daß wir solches nicht annehmen noch des gebrauchen wollen/ und das er die Verschreibung/ die sein Vorfahren und Capitel der Ritterschafft gegeben/ und mit ihrer beeder Insiegel versiegelt haben/ getreulich und unverbrochentlich wolle halten/ alle arge List und Gefehrde hierinn gäntzlichen ausgeschlossen und hindangesetzt/ des alles zu wahrem Urkund/ haben wir Bischoff Johannes unser/ und wir Dechant und Capitul obgenant/ unser gemein Capituls Insiegel an diesen Brieff thun hencken/ der geben ist am Sambstag nach St. Gallen Tag/ nach Christi unsers lieben HErrn Geburth/ vierzehen hundert/ und im ain und sechzigsten Jahre.

CCLXII.

1462. 24. Août. *Conventio* FRIDERICI *Electoris Palatini, suo, & Filii sui* PHILIPPI, *nec non utriusque Hæredum nomine cum* JOANNE *Episcopo Spirensi sancita; Quâ dictum Episcopum, & Episcopatum Domnesque itiones & Subditos ejus, in Tutelam & protectionem recipit suam, promittens porro nullam unquam litem & bellum eis movere, verùm cuncta eorum privilegia & jura perpetuò protegere & conservare. Datum Heidelbergæ die St. Bartholomæi Anno* 1462. [JULII BELLI Laurea Austriaca Libr. II. pag. 84. d'où cette Piéce est tirée. On la trouve aussi dans LONDORPII Acta publica Tomo I. pag. 398. & dans LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. abtheilung 4. absatz 1. pag. 619. en Allemand.]

NOs Fridericus, &c. tam nostro quam illustrissimi Principis Philippi Comitis Palatini ad Rhenum, filii nostri dilecti, & utriusque nostrum hæredum Comitum Palatinorum ad Rhenum, S. Rom. Imp. Archidapiferorum & Electorum nomine testamur, nos respexisse & in animum revocasse vetustam & laudabilem originem venerandi Episcopatus & Præsulis Spirensis: & nostros Majores laudatissimæ memoriæ sicut & nos huic studio deditos fuisse, atque etiamnum esse, ut Ordinem Ecclesiasticum, honestarum & antiquarum familiarum decus optima fide tueremur & conservaremus: Reverendum autem in Deo Patrem, Dominum Joannem, Episcopum Spirensem, amicum nostrum singularem, se cum suo Episcopatu, Ditionibus & Subditis, nostræ nostrique filii & hæredis supradicti & Palatinatus ad Rhenum tutelæ in perpetuum commisisse & nobis se obstrinxisse, secundum tabulas obsignatas, quas ille nobis tradidit, & quæ hoc ipsum clare testantur: quocirca nos ad Dei omnipotentis gloriam, in honorem ineffabilis & gloriosissimæ Virginis Mariæ, Episcopatus modo dicti Protectricis, atque in Episcopatus ipsius ditionumque & hominum ei subjectorum commodum & emolumentum, ex bona ac libera voluntate, post maturam deliberationem, auditis præstantium nostri Principatus Consiliariorum sententiis, supradictum amicum nostrum Spirensem, & omnes ejus successores Episcopos, tum Episcopatum ipsum, ejusque Ditiones ac Subditos, & omnes, quos ille tueri tenetur, & qui ab antiquis temporibus in Episcopatus fide & clientela fuerunt, Ecclesiasticos & Politicos, in nostram, & post obitum nostrum in supradicti filii & hæredis nostri ac Palatinatus ad Rhenum peculiarem tutelam, protectionem ac patrocinium suscepisse, & singulari studio, gratia & favore scientes ac volentes, vi & auctoritate harum tabularum, in perpetuum suscipere: ita ut nos & post obitum nostrum noster filius & utriusque hæredes supradictum nostrum amicum, omnesque ipsius Successores Episcopos Spirenses, & Ditiones atque homines Episcopatui subjectos, & qui in ipsorum sunt fide, ut dictum est, Ecclesiasticos & Politicos, ipsorum vitam & fortunas, quascunque jam possident, aut deinceps acquirent, nec non Ecclesiastica eorundem aliaque privilegia, consuetudinem, dignitatem, salvum conductum, vectigalia, jura, moribus constituta, aliaque quæ ex æquo & jure ad ipsos pertinent, & illi longo intervallo tenuerunt, non minus quam nostras ipsorum Ditiones & Subditos, tueri, conservare, protegere, & contra unumquemque defendere, erga ipsos sincera fide & benevolentia affecti esse, nunquam & nulla de causa ipsis bellum movere, nullum ex ipsorum hostibus & persecutoribus scienter in nostras, nostri filii, hæredum & Palatinatus Ditiones ac Territoria recipere, tolerare, fovere aut juvare, in omnibus & singulis, quæ jure aut consuetudine obtinent, privilegiis, dignitatibus, immunitatibus, Dominiis, juribus, salvis conductibus, vectigalibus aliisque eos minime turbare aut molestia afficere, neque ut nostri Præfecti aliique, qui in nostra sunt potestate, id faciant, permittere, & in formula juramenti, quod nostri Præfecti, tam superiores quam inferiores, quando suum munus inibunt, præstabunt, hoc diserte inserere atque ipsis injungere velimus & debeamus, ut à vi & injuria abstineant, neque Episcopo aut Successoribus ipsius in ipsorum privilegiis, immunitatibus aliisque, quæ jure aut consuetudine ad ipsos pertinent, negotium facessant aut litem moveant. Quod si supradictus noster amicus ipsius successores, Episcopi Spirenses, & Episcopatus Spirensis Arces, Oppida, Ditiones & Subditi armis petantur, obsideantur aut infestentur, nos, noster filius & hæredes, quam primum monebimur, aut illud rescíscemus, omnibus nostris Copiis & viribus ipsis suppetias feremus, & periculum atque hostilem impetum ab ipsis propulsabimus, non minori studio ac fide, quam si nostra res ageretur: hac tamen lege & conditione, si modo dictus amicus noster, ipsius Successores & Episcopatus Spirensis, in jus non fuerint vocati, & secundum consuetudinem parati sint coram nobis aut iis Judicibus & Consiliariis, quos prout controversia magni aut parvi momenti erit, constituemus, aut ad quos à nobis, Judicibus & Consiliariis nostris de jure remittentur, causam suam agere. Neque tamen propter hanc tutelam, & ea, quæ his Literis continentur, supradictus noster amicus Spirensis, ipsius Successores, Episcopatus, & qui ipsi subjecti sunt pro nobis, nostro filio & hæredibus aut Palatinatu fidei jubere, satisdare, aliove modo fidem obstringere tenebuntur, aut propterea urgebuntur, & inquietabuntur: nec ipsi nostris, filii nostri, hæredum & Palatinatus bellis, damnis aliisque, quæ nos tangent, præterquam quod supra scriptum est, implicabuntur.

Ad hæc nos, noster filius, hæredes & Palatinatus modo nominati nullam nobis apperturam, alimentum, ministerium, prærogativam, imperium aut potestatem in supradicti nostri amici Spirensis Arces, Oppida, Ditiones & Subditos, præter id, quod antequam hæ Literæ scriberentur, habuimus, arrogabimus, excepto, quod nobis sicut his Literis cautum est, obnoxii & obstricti erunt, sicut jam dictus amicus noster Spirensis se & successores suos nobis & Principatui nostro obligavit, quemadmodum initio harum Literarum est indicatum. Atque ut nos, noster filius & hæredes tanto confidentius fidem, tutelam, atque auxilium, quod ipsis promisimus, præstare possimus, & firma inter nostrum Principatum & Episcopatum Spirensem amicitia ac benevolentia per omne tempus perstet, de ratione dijudicandarum litium eo modo, ut jam dicetur, pacti sumus.

Si accidat ut aliqua inter nos, nostrum filium aut hæredes & supradictum nostrum amicum Spirensem, ipsius successores aut Episcopatum controversia intra breve aut longum tempus quacunque de causa post scriptas has Literas oriatur, & jam dictus noster amicus, ipsius Successores aut Episcopatus aliquod sibi jus contra nos vindicent, quando nos aut nostri hæredes ob eam causam ab ipso aut successoribus ejus citabimur, post quatuordecim dies, ea, quam nobis significabunt, die, nostros Consiliarios & amicos, pacis sequestros, Spiram aut Bruchsallam, prout

ANNO 1462.

ANNO 1462. prout ipsis placebit, mittemus, ut cum iis, qui ab ipsorum partibus stabunt, de ratione controversiæ amice componendæ capita conferant. Si inter ipsos conveniri nequeat, ex Reverendis & singularibus nostris amicis, Domino Reinhardo, Episcopo Wormatiensi, Domino Ulrico à Leutersheim Teutonici Ordinis in Germania & Italia Magistro, & Illustri viro, nostro fido ac dilecto Cognato. Hesso Landgravio Leiningensi &c, unum quem volent, arbitrum eligent, quem octiduo post utraque pars obnixe rogabit & inducet, ut de causa cognoscat, qui quatuordecim post diebus partibus diem dicet, quo Heidelbergæ, Spiræ, Laudenburgi, Gundelshemii aut Leiningæ, prout ipsi videbitur, se sistant & binos ex suis amicis & Consiliariis Arbitro adjungant, qui audita utraque parte, quantum satis erit, controversiam ex jure decidant: ita tamen, ut causa ultra duos menses non protrahatur, nisi forte rei difficultas plus temporis postulaverit.

Si qua sæpius jam dicti nostri amici Spirensis aut successorum ipsius Comitibus, Baronibus, Equitibus, Nobilibus, eorumve domesticis, cum nostris Comititus, Baronibus, Equitibus, Nobilibus, aut horum domesticis controversia intercedat, illa à nobis & nostris Consiliariis ex Legum præscripto dirimetur.

Quod ad Cives & rusticos attinet, illis jus reddetur in iis Judiciis, sub quibus domicilium habent: controversiæ de hæreditate & proprietate iis locis dijudicabuntur, in quibus bona sita sunt: res Ecclesiasticæ ad forum Ecclesiasticorum, feudales ad feudi Dominos, & Patronos, à quibus illud collatum fuit, remittentur: de vi eo loco, ubi vis facta est; de maleficio, ubi maleficus captus est judicium fiet.

Quod in causis ad nos, dictum nostrum amicum & successores ipsius atque utriusque domesticos & subditos, pertinentibus ab arbitro & adjunctis aut majori ipsorum numero, eo, quo dictum est, modo pronunciabitur, eo pars utraque sine exceptione aut contradictione stabit, & nos nostrique hæredes operam dabimus, ut omnes, qui sub nostro sunt Imperio & Potestate, latæ sententiæ quam promptissime pareant, & unicuique, ut dictum est, sine mora & fraude jus reddatur.

Quod si forte amici nostri supradicti, Episcopus Wormatiensis & Teutonici Ordinis Magister, sive uterque sive alteruter, ex hac vita migrent: successores ipsorum Arbitri constituentur, & eorum vicem supplebunt, statuto sempiterno: & quandocunque filius noster aut hæredes, post nostrum obitum, ad rerum gubernacula in Palatinatu ad Rhenum accedent, quatuor septimanis postquam hoc ab ipsis exigetur, scripto & traditis Tabulis à se obsignatis se & hæredes suos, Comites Palatinos ad Rhenum obligabunt, quod omnia & singula, quæ supra scripta sunt, bona fide, ut Principes decet, sint observaturi.

Omnia jam commemorata nos supradictus Fridericus Princeps Palatinus nostro & nostrorum hæredum nomine sancte pollicemur, nos firmiter & bona fide servaturos; nihil contra facturos aut mandaturos, nec passuros, ut nostri qui sunt in nostra potestate ullo modo contraveniant, omni dolo & fraude prorsus exclusa. In cujus rei fidem sigillum nostrum his Literis scienter appendi curavimus. Datum Heidelbergæ, die S. Bartholomæi Apostoli, Anno Domini M. CCCC. LXII.

Reversales JOANNIS *Episcopi, & Capituli Spirensis, datæ Electori Palatino* FREDERICO, *pro se, Filioque ejus* PHILIPPO, *& Successoribus eorum, quibus se eisdem perpetuò sincera fide devinctos fore, & nullo unquam tempore bellum cum ipsis & Palatinatu ad Rhenum suscepturos promittunt. Actum Udenheimii die Sti. Bartholomei* 1462. [JULII BELLI Laurea Austriaca Libr. II. pag. 86. d'où cette Piéce a été tirée. Elle se trouve aussi dans LONDORPII Acta publica Tom. I. pag. 400 en Allemand. [& dans LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. I. Fortsetzung. 3. pag. 267. aussi en Allemand.]

ANNO 1462. NOs Joannes, Dei gratia Episcopus Spirensis, &c. Notum facimus & testamur his Literis, tam nostro quam omnium nostrorum successorum, Episcoporum Spirensium nomine, cum perpendissemus & in animum revocassemus plurima & eximia ab Illustrissimo Principe Comite Palatino ad Rhenum S. Rom. Imp. Electore laudatissimæ memoriæ in nostros Antecessores, felicis recordationis, & Episcopatum collata beneficia, quæque nobis, nostro Episcopatui Spirensi & Ditionibus atque hominibus ipsi subjectis ab Illustrissimo Principe ac Domino, Domino Friderico Comite Palatino ad Rhenum &c. & Electore, nec non filio ipsius Principe Philippo & hæredibus nunc & in futurum conferri possunt, ac debent, & quod modo dictus Princeps Fridericus, Dominus noster benignus, nos, nostros Successores & Episcopatum in suam fidem & peculiarem tutelam accepit, juxta Literas obsignatas nobis ab illo traditas, nos in nostrum, nostri Episcopatus, ejusque Ditionum ac Subditorum commodum & emolumentum, ex libera voluntate, conscio & consentiente Reverendo nobisque dilecto Decano & Capitulo Ecclesiæ Cathedralis Spirensis, nostro & omnium nostrorum successorum, Episcoporum Spirensium nomine, promisisse &, nos obstrinxisse, ac testibus his Literis promittere, & nos obstringere, quod fi-cut nos nostrumque Episcopatum, cum ipsius Ditionibus ac Subditis in dicti Principis Friderici Domini nostri benigni, & post ipsius mortem in filii & hæredum ipsius supranominatorum fidem pacto sempiterno recepimus, ita nos nostrosque Successores & Episcopatum modo dicto Principi, filio & hæredibus ipsius jam nominatis fide sincera addictos & devinctos fore, nullo unquam tempore nullaque de causa bellum cum ipsis & Palatinatu ad Rhenum suscepturos, nec ullum ex ipsorum hostibus & perduellibus scienter in nostras & Episcopatus Ditiones ac territoria recepturos, toleraturos, foturos aut adjuturos: in omnibus & singulis ipsorum privilegiis, immunitatibus, dignitatibus, Dominiis, salvis conductibus, vectigalibus, aliisque ex æquo & jure ad ipsos pertinentibus, & quæ usu ac consuetudine obtinent, minime turbaturos aut molestia affecturos, neque ut nostri Præfecti aut alii, qui in nostra sunt potestate, id faciant, permissuros: & si post breve aut longum tempus contingat, ut supradicti nostri Domini benigni, ipsorum hæredes aut Palatinatus ad Rhenum vi & armis contra jus petatur, obsideatur & infestetur, à quocunque id fiat: nullo excepto, & nos moneamur, aut ipsi illud rescisçamus, nos è vestigio cum copiis nostris & omnibus viribus auxilium ipsis laturos, & vim illatam propulsaturos, non minori fide & studio, quam si nostra ipsorum res ageretur, si quidem ipsis coram nobis & nostris Consiliarii non fuerit dicta dies aut satisfactum. Neque tamen nos aut nostri successores & Subditi Episcopatus tenebimur in Bavariam aut Alsatiam ultra Saltum Haganoensen, aut in montanum Rheni tractum proficisci: nec pro jam dictis Dominis nostris, Principe Friderico, suæ Celsitudinis filio & Principatu fide jubere, satisdare aut judicium subire: neque bellis ipsorum, damnis aliisque, quæ ipsos tangent, præterquam quod supra scriptum est, implicabimur: nullam etiam aperturam, alimoniam, ministerium, prærogativam, imperium aut potestatem illi sibi in nostris, nostrorum successorum & Episcopatus Arcibus, Oppidis, Ditionibus & territoriis arrogabunt, præter id, quod antequam hæ Literæ scriberentur, habuerunt, & ad quod his Literis obligamur. Atque ut nos, nostri successores & Episcopatus tanto magis modo dictorum Principum ac Dominorum nostrorum gratia, amicitia & benevolentia fruamur, si forte aliqua inter nos & ipsos quacunque de causa controversia post scriptas has Literas oriatur, & supradictus Princeps Fridericus, ipsius filius & hæredes, aliquid juris sibi contra nos vindicent, atque ob hanc causam nos aut successores nostri ab ipso & posteris ejus citemur, quatuordecim post diebus, eo quod nobis præfinient, tempore, Consiliarios & amicos nostros pacis sequestros, Spiram aut Heidelbergam, prout ipsis lubebit, mittemus ut cum Palatinis capita conferant, num forte ratio aliqua de illa controversia amice transigenda inveniri possit: quod si non fiat, licebit ipsis ex Reverendis viris, Domino Rein-

ANNO 1462. Reinhardo, Episcopo Wormatiensi, & Dn. Ulrico à Landersheim, Teutonici Ordinis in Germania & Italia Magistro & Illustr. Viro, Dn. Hesso Landgravio in Leiningen & Comite Dachspurgensi, charis nostris Dominis & singularibus amicis, unum quem volent, eligere, & nobis nominare: quem octiduo post utraque pars obnixe rogabit atque inducet, ut de causa cognoscat, qui post quatuordecim dies partes Heidelbergam, Spiram, Laudenburgum, Gundelshemium aut Leiningam, quo ipsi videbitur, dicta die, ad causam dicendam evocabit, qua die utraque pars duos ex suis amicis & Consiliariis supradicto Arbitro adjunget, qui partes, quantum satis erit, audient, & controversiam ex jure decident: ita tamen ut causa ultra duos menses non protrahatur, nisi forte propter rei difficultatem plus temporis requiratur. Tum si supradicti Principis Friderici Comitis Palatini, Domini nostri Benigni, filii ipsius Principis Philippi, aut utriusque hæredum Comitibus, Baronibus, Equitibus, Nobilibus & Domesticis aliquid sit litigii cum nostris Comitibus, Baronibus, Equitibus, Nobilibus aut Domesticis, illud à nobis & Consiliariis nostris decidetur. Cives vero & rustici ad judicia, sub quibus Domicilium habent, remittentur: controversiæ de hæreditate & proprietate iis locis dijudicabuntur, in quibus bona sita sunt: Ecclesiastica in Ecclesiasticorum judicio tractabuntur: feudalia à feudi Domino & patrono, à quo feudum collatum est, dirimentur: de vi eo loco, ubi vis facta est; de maleficio, ubi maleficus captus est, judicium fiet. Quod hoc modo de controversiis, quæ supra dicto Principi ac Domino nostro benigno, ipsius filio eorumve hæredibus nobiscum aut cum nostris successoribus & utriusque domesticis intercedent, ab Arbitro & ipsius adjunctis aut majori eorum numero pronunciabitur, eo pars utraque sine mora, exceptione aut tergiversatione acquiescet: & nos nostrique successores operam dabimus, ut omnes, qui sub nostro sunt Imperio & potestate, latæ sententiæ quam promptissime pareant, & unicuique, ut dictum est, sine mora & fraude jus reddatur.

Quod si forte amici nostri supradicti, Episcopus Wormatiensis, & Teutonici Ordinis Magister, sive uterque, sive alteruter, ex hac vita migrent: successores ipsorum Arbitri constituentur, & eorum vicem supplebunt, statuto perpetuo, quod etiam à successoribus nostris, cum usus venerit, observabitur.

Nobis vita functis, qui Episcopatum capesset intra quatuor hebdomadas, postquam ea de re interpellatus fuerit, scriptis & obsignatis tabulis, suo & successorum nomine, fidem dabit, se omnia & singula, quæ scripta sunt, sincera fide, & quam chara ipsi est nominis sui existimatio, servaturum.

Hæc omnia, quæ jam memorata sunt, ego supradictus Episcopus Joannes meo & successorum nomine sancte polliceor, nos firmiter & bona fide servaturos, nihil contra facturos aut mandaturos, nec passuros, ut nostri, in quos Imperium ac potestatem habemus, ullo modo contraveniant, omni dolo & fraude prorsus exclusa. In cujus rei fidem sigillum nostrum scientes, volentes his apponi curavimus. Dat. Udenhemii, die S. Bartholomæi Apostoli, Anno Domini M. CCCC. LXII.

CCLXIII.

1465. 14. Juillet. **Vertrag / so durch Vermittlung Pfaltz-Graf Ludwigs bey Rhein / zwischen GEORG König in Böhmen und Pfaltz-Graf OTTEN bey Rhein / von wegen einiger Schlößer und Städte / so besagter Pfaltz-Graf inne hat / und von der Cron zu Böhmen zu Lehen ruhren / aufgerichtet worden; wodurch selbe dem Pfaltz-Grafen zu Lehen gereicht werden; Er aber solche denen Königen und der Cron Böheimb auf allen nothfall offen halten solle. Geschehen Prag / Sontag nach St. Margarethe Anno 1465.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheilung 4. Abs. 9. pag. 964.]

ANNO 1465.

C'est-à-dire,

Transaction entre GEORGE Roi de Boheme, & OTTON Comte Palatin du Rhyn, par la Médiation de LOUIS Comte Palatin du Rhyn, touchant certaines Villes, & Places fortes possédées par le Palatin, & qui sont Fiefs de la Couronne de Boheme. Le Roi lui en donne l'Investiture, & en échange, il s'oblige à les tenir ouvertes au Roi & à la Couronne de Boheme en tout cas de necessité. A Prague le Dimanche après la Ste. Marguerite. 1465.

WIr GEORG / von GOttes Gnaden König zu Böheimb / Marggraff zu Mähren / Hertzog zu Lützenburg und Schlesien / und Marggraff zu Laußnitz ꝛc. Bekennen offentlich mit diesem Brieff / und thun kund vor allermänniglich / vor uns / unsere Erben und Nachkommen / Könige und die Cron zu Böheimb / als Irrung zwischen unser / als von der Cron zu Böheimb wegen / und den Hochgebohrnen Fürsten / unsern lieben Freund / Otten / Pfaltz-Graffen bey Rhein / und Hertzogen in Bayrn / gewesen seynd / antreffend etliche Schloß und Städte / der eins Theils von uns / und unsere Cron zu Böheimb zu Lehen rühren / und etlich erblich dazu gehören / solcher Irrung wir mit guter Wilkühr / auf die Durchleuchtigste Fürstin / unser liebe Gemahl / Frau Joanna, Königin zu Böheimb / Marggräfin zu Mähren / Hertzogin zu Lützenburg und Schlesien und Marggräfin zu Laußnitz / und dem Hochgebohrnen Fürsten / unsern lieben Schwäher / Herr Ludwig Pfaltz-Graffe bey Rhein / Hertzog in Ober und Nieder Bayern / zu freundlichen Vertrag kommen seyen; Als hat der genante unser lieber Schwähr / Hertzog Ludwig / ander seiner anliegenden Geschäffte halber / zu solcher fürgenommenen Betheidigung persöhnl. nit mögen kommen / sondern an statt und in Macht seiner Lieb / seine Räthe gesandt / und seynd also durch die benanten Theidigungs-Leute freundlich geeinet und entschieden worden / also daß die Städte und Schlösser / die Hertzog Otto eines Theils innen hat / und doch dieselbige mit sampt andern Schlössern und Städten von der Cron den Hern von Bayern / umb eine Summa Gelds / nach Inhalt unser Vorfahren Brieff darüber lautend / auf Wiederlösung verpfendt seynd / daß es bey solcher Verpfändung biß auf Anderlösung bleiben und bestehen solte / Item umb die Schlösser und Städte Dennersberg / Hohenfels / Hartenstein / Stirberg / Petzenstein / Derndorff / Hohlenberg und Strahlenfels / die eines Theils von uns und der Cron zu Böheimb zu Lehen rühren / die Hertzog Otten innenhat / ist betheidiget worden / daß wir / alle unsere Nachkommene Könige zu Böheimb / Hertzog Otten / und seinen Lehens-Erben / für und für das vorgeschicht / so dickh solche solche Schlösser und Städte leihen sollen und wollen / inmassen / und wie solche Schlösser und Städte vormahls vor uns / unsern Vorfahren zu der Cron zu Bäheimb zu Lehen gangen seynd / und als wir sonder Forderung / von wegen unser Erb-Schloß und Städte / Aurbach / Eschenbach / Rothenberg und Bernau / zu Hertzog Otten gehabt haben / seynd wir durch Freundschafft und sondere Gnad bewogen worden / und haben mit gutem Rath und wohlbedachteu Muth / solche genante unsere Erb-Schlösser und Städte / den obgenanten Hertzog Otten / und seinen Lehens-Erben zu Lehen verliehen / mit solcher Unterschied / daß er die hernach geschriebene seine Städt und Schlösser unsern nachkommenden König und der Cron Böheimb dargegen zu Lehen begeben und gemacht hat / nemlich Heimberg / Hollenstein und Freyenstadt / also daß er und seine Lehens-Erben / die genandte Städt und Schlösser mit sampt den obgeschriebener Maaß / die wir ihm zu Lehen reichen / sambtlich und ungehindert / als offt das vorgeschicht / von uns und unsern nachkommenden Königen und der Cron zu Böheimb / zu Lehen empfangen und tragen sollen / ohngefehrlich; Insonderheit aber ist bedeitingt worden / daß die Stadte und Schlösser Aurbach / Eschenbach / Rothenberg und Bernau / uns / unsern nachkommenden Königen / und der Cron zu Böheimb ewiglich zu unser Nothdurfft wieder menniglich offen seyen und bleiben sollen / ausgenohmen die Herrn von Bayern / die ietzo von dato dieses Briefs an zu rechnen im Leben seynd / gegen und wieder dieselbe ist Hertzog Otto / und seine Erben / uns / unsern nachkommenden Königen und der Cron zu Böheimb / noch iemands von unsern wegen nicht schuldig noch pflichtig / mit der Oeffnung der benanten Schlösser und Städte zu gewartten. Es were dann Sache / daß dieselbe Herrn von Bayern / oder welcher der were / uns / unsern Nachkommen Königen und der Cron zu Böheimb / Unbilligkeit zufügen würde / darumb sie dann das Recht nit dulten wolten / und welche Herrn von Bayern Irrungen gegen uns / unsern nachkommenden Königen / und der Cron zu Böheimb gewunnen / solten Hertzog Ott seine Erben / oder die solche Schloß innenhätten / den / oder dieselben

ANNO 1465.

Herrn von Bayern/ der Verpflichtung solcher Oeffnunge unterrichten/ und begehren gütliche Austrag/ oder billigen Rechten Verfolg zu thun/ und ob sie vermeynten/ solches ungern abschlagen wolten/ und das erbiethig weren/ sollen wir und unser Nachkommen/ König zu Böheimb/ zween unsere Räthe/ und Hertzog Otto/ seine Erben/ oder der solches Schloß innhätte/ zween ihrer Räthe zu den Unsern gen Eger schicken/ erkennen zu lassen/ ob der oder dieselben Herren von Bayern billig Recht erforderten/ oder erbietig wären/ wurde dann solches gnugsamlich erfunden/ so solte Hertzog Ott/ seine Erben/ oder der solche Schloß inhette/ nit schuldig seyn/ mit der Oeffnung wieder den oder dieselben Herrn von Bayern/ in obgeschriebener Maaß zu gewarten. Wo aber die Herrn von Bayrn/ welcher der were/ durch die vier Räthe/ in Verachtung gutlichen Austrags/ oder billigen Rechtens erkant/ und erfunden wurden/ alsdann solten solche Städte und Schlösser/ wieder die oder denselben Herrn von Bayrn/ gleich so wohl als andern/ zu aller Nothdurfft/ uns/ unsern Nachkommene König/ und der Cron zu Böheimb offen seyn und gehalten werden/ wieder menniglich. Mechten aber sich die 4. Ihrer Erkandtnus nit vertragen/ so sollen wir und unser König zu Böheimb/ auch Hertzog Ott/ oder seine Erben/ und die solches Schloß innen haben/ Ob-Leuthe darin seyn/ und der Sach halber ein Beschluß machen/ wie es umb die Oeffnung der Schlösser und Städte bestehet/ dabey es dann bleiben soll/ als solches der Revers Brief/ den wir darumben inhaben/ clärlich inhalt und ausweiset/ doch/ wann wir unser Nachkommen König zu Böheimb/ oder jemand von unsertwegen der Oeffnung begehren und brauchen würden/ sollen und wollen wir unsern Nachkommen und männiglich von unserwegen Hertzog Otten seine Erben/ und die solche Schloß und Stette innenhaben/ auch die Ihren solcher Oeffnung Kostfrey und ohne Schaden halten/ ohngefehrlich/ und darauf haben wir den obgenanten Hertzog Otten/ solcher obgenandte Städte und Schlösser mit ihren Zugehörungen/ in obbeschriebener Maaß/ zu Lehen geliehen/ als dann der Lehen Brief/ den er darumb innhat/ clärlich innhat und ausweist/ und nachdeme wie solches vorobgeschrieben stehet/ durch die obgenanten unser lieben Gemahl/ die Königin/ unsers lieben Schwährs/ Hertzog Ludwig von Bayrn Räthe/ mit unsern und der Cron zu Böheimb Fürsten/ Herrn und Räthen/ die darbey und mit gewesen seyn/ guter Willkühr und Wissen bedeitingt und geschehen ist/ so soll solches alles für uns zu ewigen Zeiten von unsern Nachkommen König/ und der Cron zu Böheimb/ Fürsten/ Herren/ auch allermänniglich gantz stett ohne Eintrag gehalten werden/ und bey solchen Dingen seynd die unsere und der Cron Böheimb Fürsten/ Herren und Räth gewesen/ der Ehrwürdige/ und die Hochgebohrnen Protasius Bischoff zu Ullmitz/ Victorin, und Heinrich Gebrüder/ Hertzogen zu Münsterberg/ Graffen zu Glatz/ und Herrn zu Kunstadt/ zu Podigrath/ unser Fürsten andächtiger und lieber Sohn/ und die Edlen und Gestrengen Johann von Zotzenberg/ Leb von Katzenthal/ oberster Richter/ Kundtezig von Stratze/ oberster Hoffmeister/ Heinrich von der Lipp/ oberster Marschall des Königreichs zu Böheimb/ Heinrich von Michelsberg/ oberster Cammerer der Landtaffel/ Johann von Collobrath/ Letzdeizig/ Gnietzig und Collobrath und Jzistlebitz/ Penes von Collobrath, Vogt der Land und Reichs-Städten/ Carl von Sylatz/ Unter-Cammerer zu Mähren/ Zdemirckh/ Katzka von Postubern/ Müntzmeister zum Kutenberg/ J. Georg von Lichtenberg/ zu Vranau/ Albrecht Kostka/ von Postubitz/ Vogt zu Lußitz/ Heinrich Zazimarn von Kunstatt/ Puriarm von Gutenstein/ Schlabata von Slum/ Hoffmeister unsers Königl. Hoffs/ Czenick und Clingenstein/ Procurator, Geschecklh von Lobkowitz/ Poue von Gämmßdein/ und Scaly Wickilas von Gutenstein Deryießky/ Peter Gdutimetz von Ostroniritz/ Wentzel von Walezau Unter Cammerer des Königreichs/ Jobst von Einsidel/ Königl. Secretarius, und Plinhard Preckav Naselti, Haubtman des Fürstenthumbs zu Troyau/ und andere unsere Räthe/ so nabey gewesen; Mit Urkund dieses Brieffs versiegelt mit unsern Königl. anhanhenden Insigl Geben zu Braag/ an Sontag nach St. Margarethen Tag/ nach Christi Geburt 1465. Jahr/ unsers Reichs in achten Jahr.

Jacobus de Radau.

Ad Mandatum A. Regis.

CCLXIV.

1465. / 1466. 22. Mars.

Renonciation de JEAN *Comte de Nevers & de Rethel, à tous Droits, Actions, & Partage qu'il avoit, ou pouvoit avoir, aux Duchés & Seigneuries de Lothier, Brabant, Lembourg, Anvers & Outre-Meuse, lesquels il déclare nuls & invalides, les cedant & délaissant autant que besoin seroit, à* CHARLES *Duc de Bourgogne. A Englemoustier le 22. Mars 1465. avant Pâques.* AVEC *la Protestation du même Prince contre ladite Renonciation, comme ayant été forcée. Datée de même jour & an.* [Discours des Droits appartenants à la Maison de Nevers, és Duchez de Brabant, Lembourg & Ville d'Anvers. pag. 59.]

ANNO 1465. / 1466.

A TOUS ceux qui ces presentes Lettres verront; JEAN BERTHAUT Garde de par le Roy nostre Sire du seel Royal de la Baillie de Vermandois estably à Peronne, salut. Comme puis peu de temps en çà, en cest present an mil quatre cens soixantecinq, haut & puissant Prince Monseigneur Jean Comte de Nevers, de Rethel, & d'Estampes, estant prisonnier de haut & puissant Prince Monseigneur Charles de Bourgongne, Comte de Charrolois, au Chastel de Bethune; mondit Seigneur de Charrolois ayt envoyé audit Bethune, Bauduin Boucquel dit Buffardin, Receveur dudit Peronne, à tout Lettres missibles de par mondit Seigneur de Charrolois, & signées de sa main; adressans à Monseigneur de Fourmelles son Conseiller & Chambellan: Par lesquelles il luy mandoit, que en luy baillant par mondit Seigneur de Nevers les Lettres du don & transport que Monseigneur le Duc de Bourgongne son pere avoit faict à mondit Seigneur de Nevers; tant des Villes, Prevost ez, & Chastellenies de Peronne, Mondidier, & Roye, & de la Comté d'Auxerre, comme des Terres & Seigneurie de Worne, Ostworne, la Brielle; & autres Terres en Holande & Zelande; mondit Seigneur de Charrolois étoit content, que ledit Seigneur de Fourmelles menast devers mondit Seigneur de Charrolois ledit Monseigneur de Nevers. Et pource que ledit Seigneur de Fourmelles n'estoit lors audit Bethune, mais en estoit party aucuns jours auparavant; ledit Bauduin Boucquel declaira ce que dit est à mondit Seigneur de Nevers; luy disant, que s'il vouloit parvenir à sa delivrance, il convenoit qu'il envoyast lesdittes Lettres à mondit Seigneur de Charrolois. Pour lesquelles paroles, Maistre Guillaume de Bery Conseiller de mondit Seigneur de Nevers, alla au lieu d'Amyens querir les dessusdictes Lettres de transport desdictes Terres & Seigneuries; les apporta audit lieu de Bethune; & illec furent baillées & delivrées audit Bauduin Boucquel dit Buffardin, pour les porter devers mondit Seigneur de Charrolois: Et le vingt-huictiéme jour de Novembre dernier passé, se partit mondit Seigneur de Nevers, dudit lieu de Bethune, en la conduicte du Seigneur de Crevecueur; qui pour le conduire & mener es lieux, & ainsi que mondit Seigneur de Charrolois luy avoit chargé, si qu'il disoit, fut illec envoyé de par iceluy Seigneur de Charrolois; & arriva en la Ville de Maubeuge le Lundy second jour du mois de Decembre ensuyvant, & dernier passé: où il sejourna attendant le vouloir & plaisir de mondit Seigneur de Charrolois, jusques au Samedy septiéme jour dudit mois de Decembre. Pendant lequel sejour, mondit Seigneur de Charrolois envoya devers luy Maistre Guillaume de Clugny Prevost de Bethune, son Conseiller; lequel Maistre Guillaume de Clugny en la presence de nous Garde du seel, dit audit Seigneur de Crevecueur, & audit Maistre Guillaume de Bery; qu'il avoit charge de mondit Seigneur de Charrolois, de dire & declairer à mondit Seigneur de Nevers; que son vouloir estoit, que mondit Seigneur de Nevers renonçast absolutement au droict qu'il avoit, & disoit avoir, esdictes Villes, Chastellenies, Terres, & Seigneuries de Peronne, Mondidier, & Roye: En la Comté d'Auxerre, & esdictes Terres & Seigneuries de la Brielle, Worne, Ostworne, & autres esdits Pays de Holande, & Zelande: Et mesmes quittast mondit Seigneur de Charrolois de la somme de vingt mil Saluts d'or, que mondit Seigneur le Duc avoit prins & eu des deniers du Mariage de mondit Seigneur de Nevers, & de Madame la Comtesse sa Compaigne; & de vingt mil francs, en quoy mondit Seigneur le Duc estoit tenu envers mondit Seigneur de Nevers, pour raison & à cause des biens meubles demeurez du decez de feuë Madame sa Mere: Et avec ce renonçast au droict qu'il avoit, & pouvoit avoir en la Duché de Brabant. Et si vouloit mondit Seigneur de Charrolois avoir la nomination de tous les Offices de Capitaineries des Places & Forteresses appartenantes à mondit Seigneur de Nevers; & semblablement des Bailliages de Nyvernois, & Rethelois; pour y

ANNO 1465. — 1466.

y nommer Capitaines & Officiers tels que bon luy sembleroit; qui à sadicte nomination y feroient commis & instituez par mondit Seigneur de Nevers. En requerant par ledit Prevost de Bethune audit Maistre Guillaume de Bery, à ce vouloir induire mondit Seigneur de Nevers, pour contenter mondit Seigneur de Charrolois. Lequel Maistre Guillaume de Bery respondit audit Prevost de Bethune; que pour nulle chouse il n'oseroit parler à mondit Seigneur de Nevers des points dessusdits: & qu'il sçavoit certainement, que si on les luy declairoit, il en feroit fort troublé: disant outre ledit de Bery, que les chouses dessusdictes n'estoient pas raisonnables, & pour riens ne les voudroit conseiller à mondit Seigneur de Nevers. Et à ceste cause le lendemain se conclud ledit Prevost de Bethune, de non delayer à mondit Seigneur de Nevers sadicte Charge; & de soy en retourner devers mondit Seigneur de Charrolois lors estant à Beaumont en Hainaut, comme on disoit. Et ledit septiéme jour de Decembre, ledit Seigneur de Crevecueur, par l'ordonnance de mondit Seigneur de Charrolois, fit partir mondit Seigneur de Nevers dudit lieu de Maubeuge, & l'amena en la Ville de Monts en Hainaut; où il fut, & sejourna tousjours attendant le vouloir & plaisir de mondit Seigneur de Charrolois, ainsi prisonnier que dit est, jusques au Vendredy quatorziéme jour de Fevrier ensuyvant; que par l'ordonnance d'iceluy Seigneur, qui lors alloit, ou estoit en la Ville de Bruges, pour estre plus pres de luy: il s'en partit & alla à Englemoustier; où il arriva le seiziéme jour dudit mois de Fevrier; & y sejourna jusques au Lundy vingt-quatriéme jour de Mars ensuyvant; que lors par l'Ordonnance de mondit Seigneur de Charrolois qui tiroit à sainct Omer, il s'en partit pour venir devers luy audit sainct Omer, prisonnier comme dessus. Pendant lesquels sejours faicts par mondit Seigneur de Nevers tant audit lieu de Monts en Hainaut, comme audit Englemoustier; mondit Seigneur de Charrolois envoya devers luy par plusieurs & diverses fois, tant mondit Seigneur de Crevecueur, & ledit Receveur de Peronne, comme ledit Maistre Guillaume de Clugny, & autres; afin de induire mondit Seigneur de Nevers à accorder les chouses dessusdictes, & à en bailler Lettres souz son seel & seing manuel telles qu'il plairoit à mondit Seigneur de Charrolois. Lequel mondit Seigneur de Nevers fort troublé & desplaisant de ce que dict est; & cognoissant, si qu'il disoit, que en ce faisant luy & ses heritiers seroient innumerablement interessez & adommagez, differa par longtemps & par plusieurs fois; s'en retournerent les dessusdits par devers mondit Seigneur de Charrolois, sans y pouvoir riens besongner pour quelque persuasion ou remonstrance qu'ils fissent à mondit Seigneur de Nevers: Et jusques à ce que lesdits Seigneur de Crevecueur, & Receveur de Peronne dirent à mondit Seigneur de Nevers estant audit Englemoustier; que si iceluy Monseigneur le Comte de Nevers ne passoit & accordoit souz sesdits seel & seing manuel toutes les chouses dessusdictes, & autres en la forme & maniere que mondit Seigneur de Charrolois le vouloit, & qu'il luy en envoyeroit les Lettres grossoiées en parchemin, & toutes prestes pour seeller & signer, sans riens y adjouster, oster, ne diminuer; iceluy Monseigneur de Charrolois leur avoit chargé de dire à mondit Seigneur de Nevers; qu'il destruiroit de corps & de chevance iceluy Monseigneur de Nevers, quelque part qu'il allast; en luy faisant de ce grand' assertion. Et ce ouyant mondit Seigneur de Nevers, fort troublé & amerement desplaisant comme dessus est dict; doutant l'austerité & la fureur de mondit Seigneur de Charrolois; & la consequence desdictes parolles & menaisses; congnoissant que pour quelque humilité ou devoir en quoy il se fust mis envers mondit Seigneur de Charrolois, ne remonstrance qui de sa part luy eust esté faicte, il ne se vouloit de luy contenter; ne que par nulle autre voye il ne pouvoit honnorablement estre delivré de ses dangiers; dit audit Seigneur de Crevecueur, & Receveur de Peronne, que puis que autrement ne pouvoit contenter mondit Seigneur de Charrolois, ne finer envers luy, il convenoit bien qu'il fist tout le vouloir & plaisir d'iceluy Monseigneur de Charrolois. Apres laquelle responce; lesdits Seigneur de Crevecueur, & Receveur de Peronne, s'en retournerent audit lieu de Bruges devers mondit Seigneur de Charrolois, luy faire leur rapport. Lequel Monseigneur de Charrolois aucuns jours apres envoya, & fit venir devers mondit Seigneur de Nevers audit lieu d'Englemoustier, un nommé Maistre Guillaume Hugouet son Conseiller & Maistre des requestes de son hostel, à tout cinq Lettres patentes grossoiées en parchemin, prestes pour signer & seeller. Lequel Maistre Guillaume Hugouet en faisant ostension desdictes Lettres à mondit Seigneur de Nevers, luy dit, que mondit Seigneur de Charrolois l'avoit illec envoyé devers luy; & que en ensuyvant ce que luy avoient dict de par luy lesdits Seigneur de Crevecueur, & Receveur de Peronne, le vouloir de mondit Seigneur de Charrolois estoit; que mondit Seigneur de Nevers passast, seellast de son seel, & signast de son seing manuel les dessusdictes cinq Lettres, en la presence d'un nommé Bernard Oudry Tabellion Royal juré & estably à Tournay, que pour ceste cause il avoit amené & faict venir avec luy: Et mesmes quant aux Duchez de Lothier, Brabant, Lembourg, Seigneuries d'Anvers, & Terres d'outre-Meuze, en passast les declarations, dessaisines, & renonciations telles, que mondit Seigneur de Charrolois avoit advisé, ou trouvé en son Conseil pour sa seureté, en la presence des hommes feodaux dudit pays de Brabant cy apres denommez: C'est assavoir Messieurs Henry Magnus; Jean Taye, Waultre de le Noet Chevaliers; & Joannes de Heda Clerc des Fiefz dudit Duchié de Brabant; qui pour ceste cause estoient illec venus par l'ordonnance de mondit Seigneur de Charrolois. Et ce ouyant mondit Seigneur de Nevers, tresamerement troublé, desplaisant, & contrainct comme dit est; apres plusieurs remonstrances sur ce par luy faictes audit Maistre Guillaume Hugouet sur les rigueurs que luy avoit tenues & demonstrées, tenoit & demonstroit mondit Seigneur de Charrolois, dit à iceluy Maistre Guillaume Hugouet; que attendu l'estat où il estoit lors, il convenoit bien, & luy estoit force qu'il fist tout le vouloir & plaisir de mondit Seigneur de Charrolois; en nous appellant à ces chouses comme Garde d'iceluy seel Royal: Et nous disant à part, auparavant que riens y eust besongné; que comme contrainct à ce par les voyes & manieres dessusdites; & pour eviter la destruction & perdition de sa personne, & de ses pays, Terres, Seigneuries, & Subjects; il luy convenoit faire, ce que luy disoit, & ordonnoit de par mondit Seigneur de Charrolois, ledit Maistre Guillaume Hugouet: en protestant expressement par mondit Seigneur de Nevers; que tout ce qu'il feroit en ceste partie, fust nul, & de nulle valeur. Et prestement mondit Seigneur de Nevers passa lesdictes declarations, dessaisines, & renonciations, par-devant, & en la presence desdits hommes feodaux, & clerc desdits Fiefz; telles, & en la maniere qu'il pleut audit Maistre Guillaume Hugouet. Et ce fait signa de sondit seing manuel les dessusdictes Lettres, & icelles fit seeller de sondit seel: de l'une desquelles Lettres, touchant lesdits Duchiez de Lothier, Brabant, Lembourg, Seigneuries d'Anvers, & Terres d'outre-Meuze seulement, la teneur s'ensuit. JEAN COMTE DE NEVERS, de Rethel, & d'Estampes; Baron de Donzy, & Seigneur de Dourdan; A tous ceux qui ces presentes Lettres verront salut. Comme puis aucun temps, ainsi que nous avons entendu, se soient esmeuz & elevez voix & langages es pays & Duchié de Brabant, & autres pays voisins, que nous pretendions avoir droit & raison es Duchiez, Seigneuries, pays, & Terres de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, & d'outre-Meuze; & leurs appartenances & appendences quelsconques; lesquels nous entendions maintenir & quereller à nous competer & appartenir, tant au moyen de certains partages, & Traittiez faicts par feu de tresnoble & treshaute memoire Monseigneur Philippe filz du Roy de France, Duc de Bourgongne; nostre trescher Seigneur & Ayeul que Dieu absolve: Entre aussi feu de tresnoble memoire, Jean Duc de Bourgongne, Anthoine Duc de Brabant, & nostre trescher Seigneur & Pere, Philippe Comte de Nevers, & de Rethel, ses enfans; que aussi pour raison & au moyen de la proximité de lignage, que feu nostre trescher Seigneur & frere; Charles Comte de Nevers dernier trespassé, & nous, attenions à feuz Jean, & Philippe, enfans dudit Anthoine Duc de Brabant: Lesquelles voix & langaiges soient venues,

ANNO 1465. — 1466.

à la congnoissance de mon tresredouté Seigneur & Oncle, Monseigneur le Duc de Bourgongne, & de Brabant; & de mon tresredouté Seigneur & Cousin, Monseigneur le Duc Comte de Charrolois son filz; lesquels à ceste cause ont prins & peu prendre imagination envers nous, que lesdictes voix & langages soient esmeuz & eslevez par nous, & à nostre moyen: SCAVOIR FAISONS; que nous considerans que sommes yssu & party de ladicte tresnoble Maison de Bourgongne; de laquelle mondit Seigneur & Oncle, Monseigneur le Duc de Bourgongne est à present; & mondit tresredouté Seigneur & Cousin, comme son seul filz & heritier sera apres luy, chief: Que en icelle Maison avons esté nourry & eslevé depuis nostre jeune aige: Ayons en memoire les grans biens & honneurs que nous avons eu de ladicte Maison: Et desirans oster toute matiere de suspicion, imagination, & desplaisir, de mesdits Seigneurs Oncle, & Cousin envers nous: & pour recongnoistre verité à l'acquit de noz Conscience & honneur: Apres qu'avons esté certiorez, advisez, & bien informez desdits partages & Traictiez de ladicte proximité de lignage; & de toutes autres causes, raisons, & moyens, pour lesquels on pourroit alleguer, dire, ou pretendre, que en tout ou en partie nous eussions, ou deussions avoir droit esdits Duchiez, & pays dessus declairez: & aussi des coustumes & usances; & de tous autres Traittiez, & appointemens faicts entre les Ducs, & Duchesses d'iceux pays, & Duchiez, touchans & concernans ceste matiere: De nostre certaine science, propre mouvement, pure & franche voulenté; par bonne & meure deliberation de conseil; sans force, contraincte, induction, dol ou mal engin; Avons congneu, confessé, & declairé; & par la teneur de cestes, congnoissons, confessons, & declairons; que nostredit feu Seigneur & Frere, & nous; jamais n'avons eu, n'avons, & n'entendons, ou pretendons avoir part & portion esdictes Duchiez, Seigneuries, pays, & terres de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, & d'outre-Meuze; leurs appartenances & appendances quelsconques; Soit au moyen desdits Traittiez & partages de ladicte proximité de lignage, ou autre tiltre, cause, raison, ou moyen, Droit escript, & non escript, Coustume generale, ou particuliere; ne autre quelconque qu'on pourroit, ou voudroit dire, ou penser en maniere que ce soit: Et que en iceux pays, Duchiez, & Seigneuries nous ne voulons, & n'entendons quereller, maintenir, ou pretendre aucun Droit, action, Seigneurie, portion, partage, pour le present ou pour le temps advenir: Ains congnoissons, confessons, & declairons, mondit Seigneur & Oncle avoir esté & estre vray, & seul heritier, Seigneur, & possesseur, desdictes Duchiez, Seigneuries, pays, & terres de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, & d'outre Meuze; leursdictes appartenances & appendances: Et iceux avoir, tenir, & posseder de long temps, au veu, sceu, & sans aucun contredit de mondit feu Seigneur & Frere, & de nous: Et que apres mondit Seigneur & Oncle, mondit Seigneur & Cousin son filz, sera & demourra, doit estre & demourer vray & seul heritier, Seigneur & possesseur d'iceux pays, Duchiez, & Seigneuries, sans que à mondit Seigneur & Frere, & à nous, ayt appartenu, appartienne, ou puisse appartenir, aucun droit, portion, ou partage, par les coustumes & usance desdits pays, & Duchiez; & par autres tiltres, Traittiez, appointemens, causes, & moyens, desquels nous sommes, & nous tenons estre pour à plain & souffisamment informez, & certiorez: Sans que jamais soit besoin pour la verification du contenu en cesdictes presentes, en faire aucune preuve, exhibition, ou demonstrance: desquelles preuves & exhibitions, nous, entant que besoin est, tenons pour deschargé, & deschargeons mondit Seigneur & Oncle, mondit Seigneur & Cousin; leurs hoirs, successeurs, & ayans cause: & nonobstant quelque preuve ou exhibition qu'on feroit, ou voudroit faire d'autres tiltres, Traittiez, appointemens, coustumes, usances, ou autres chouses quelsconques: Et lesquels tiltres, Traittiez, appointemens, ou autres chouses, s'aucuns en sont, ou estoient au contraire de ce que dit est; Nous voulons, tenons, & declairons estre & demourer cassez, adnullez, & de nul effect; & que d'iceux nous, & nosdits hoirs & successeurs, ne nous puissions ayder en aucune maniere, contre & au prejudice de mesdits Seigneurs Oncle, & Cousin, leursdits hoirs, & ayans cause: Et iceux tiltres, Traittiez, & appointemens, s'aucuns estoient, ou venoient cy apres en noz mains, ou de nosdits hoirs; leur promettons bailler, rendre, & delivrer sans delay quelconque. Et en outre pour plus ample declaration & seureté de ce que dit est; & afin que jamais n'en soit, ou puist estre douté ou difficulté, pour nous, nosdits hoirs, successeurs, & ayans cause; avons quitté, renoncé, & delaissé; & par cesdictes presentes quittons, renonçons, & delaissons d'abondant entant que mestier est ou seroit, es mains, & au prouffit de mondit Seigneur & Oncle de mondit Seigneur & Cousin, leurs hoirs, successeurs, & ayans cause, à tousjours; tout tel droit, action, part, & partage, que mondit feu Seigneur & frere, & nous, avons, & pouvons avoir, & pretendre esdictes Duchiez, Seigneuries, pays & terres de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, & d'outre-Meuze, leursdictes appartenances & appendances quelsconques; à quelque tiltre, cause, ou moyen que ce soit, comme dessus est dit. Et avons promis & promettons par la foy & serment de nostre corps, sur nostre honneur, par nostre serment pour ce donné aux saincts Evangiles, & souz l'obligation de tous noz biens presens & advenir; pour nous, nosdits hoirs, & ayans cause; lesdictes congnoissance, declaration, cession, departement, renonciation, & tout le contenu en cesdictes presentes, avoir & tenir fermes, estables, & aggreables inviolablement à tousjours; sans jamais par nous, ne autres directement, ou autrement faire pourchasser, ne consentir aucune chouse au contraire; Ains tout le contenu en cesdictes presentes entretenir de poinct en poinct, selon leur forme & teneur. Mesmement & expressement avons promis, & promettons comme dessus, entant que besoin sera; ou cas, & quant que par mondit Seigneur & Oncle, ou mondit Seigneur & Cousin requis en seront; de faire louer, confirmer, & approuver nosdictes declaration, congnoissance, cession, departement, & renonciation esdits pays dessus declarez; & faire tous les devoirs à ce convenables & requis, tant en l'Assemblee des trois Estats d'iceux pays, & en tous autres lieux que besoin sera, & qu'il plaira à mondit Seigneur & Oncle, mondit Seigneur & Cousin, leurs hoirs & ayans cause: Et pour ce faire, nous transporter en nostre personne esdits pays, & autres lieux dessusdicts à la seule & premiere Requeste de mesdicts Seigneurs, & de chacun d'eux, cessans toutes excusations. Et nous sommes souzmis & souzmettons par cesdictes presentes, aux jurisdictions, cohertions, & contraintes de nostre Sainct Pere le Pape, de l'Empereur, & de tous Roys, Ducz, Comtes, Seigneurs, Communautez, & autres Cours tant d'Eglise, comme seculiers; Par lesquelles & chacune d'elles, nous voulons estre contrainct & compellié jusques à plain accomplissement & enterinement des choses dessusdictes, & de chacune d'elles; la cohertion & contrainte de l'une d'icelles cours non cessant pour l'autre. Et avons renoncé, & renonçons expressément à tous droicts, coustumes, statutz, ordonnances, exceptions, deffences, recisions, dispensation de serment, & autres moyens quelsconques; par lesquels en tout, ou en partie on pourroit, ou voudroit venir au contraire du contenu en cesdictes presentes: Au vidimus desquelles faict souz seel autentique, voulons foy estre adjoustée comme à l'original. En tesmoin de ce nous icelles avons signé de nostre main; faict seeller de nostre seel, avec le seing manuel de nostre Secretaire y souzscript. Donné à Euglemoustier le vingtdeuxiesme jour de Mars, l'an de grace mil quatre cens soixante cinq avant Pasques. *Ainsi signé* JEAN. Et sur le ploy desdictes Lettres, *Par Monseigneur le Comte*, J. BERTHAUT. Et pource que aux chouses dessusdictes, pour parler, demener, faire & conduire ainsi que en ces presentes Lettres est declairé, avons esté present & appellé par mondit Seigneur de Nevers, comme Garde dudit seel Royal, & Secretaire d'iceluy Seigneur; Nous, congnoissans les austeres & rigoureux termes qui y ont esté tenus envers mondit Seigneur de Nevers; & que les Lettres dessus transcrites sont incivilles; & en la pluspart non contenans verité; mesmement que par mondit Seigneur de Nevers n'ont esté

ANNO 1465. — 1466.

ANNO 1456. —— 1466. esté leuës, visitees, ne par luy faicts les sermens, & promesses, dont mention y est faicte; Avons pour nostre descharge, & l'aquit de nostre conscience, en seellant icelles Lettres dessus transcrites, dudict seel de mondit Seigneur de Nevers, mis & escrit de nostre main, & signé de nostre seing manuel, en la queuë desdictes Lettres secrettement enclos & muchié dedans ledit seel, une clause dont en substance la teneur s'ensuit. JE JEAN BERTHAUT *Secretaire de Monseigneur le Comte de Nevers, certifie & afferme pour verité, que au Commandement de mondit Seigneur, luy estant lors prisonnier de Monseigneur le Comte de Charrolois, & à ce indeument traitté & contraint par plusieurs voyes indeuës; Pour eviter la destruction de mondit Seigneur & Maistre; & que inconvenient ne luy en ensuist; m'a convenu signer ces presentes Lettres, & icelles seeller du seel du secret d'iceluy Monseigneur & Maistre. Ce que j'ay fait tresenuis, pour les causes dictes, & congnoissant que le contenu esdictes Lettres en leur effect n'est pas veritable ne raisonnable. Tesmoin mon seing manuel cy mis le XXII. jour de Mars l'an mil quatre cens soixante cinq.* Ainsi signé J. BERTHAUT. Et pource que par mondit Seigneur de Nevers fusmes deslors instamment requis, en la presence de Maistre Guillaume de Bery, & Philbert Boutiller ses Conseillers, luy faire ottroyer & bailler Lettres ou Instrument des choses dessusdictes; NOUS en obtemperant à la Requeste d'iceluy Seigneur, & pour verité, luy avons accordé ces presentes, pour valoir en temps & lieu ce que raison donra. EN TESMOIN de ce, nous avons mis à cesdictes presentes ledit seel Royal, & icelles signees de nostre seing manuel; faictes, donnees, & ottroyees le vingt deuxiéme jour de Mars, l'an de grace mil quatre cens soixante cinq avant Pasques. *Ainsi signé* J. BERTHAUT: *Et seellé de cire verte sur double queuë de parchemin.*

COPIE.

CCLXV.

1467. 30. Janvier. *Quietatio Cameræ Apostolicæ pro* BORSIO I. *Estensi Duce Mutinæ & Rhegii & Comite Rhodigii & Ferrariæ de solutis ab eodem quatuor millibus florenorum auri annui censu ob Ducatum, Territorium & districtum prædictum præfatæ Cameræ debiti. Datum Romæ 30. Januarii Anno 1467. Pontificatus Pauli II. Papæ III. Indictione XV.* [Produit & publié de la part de la Cour de Rome en 1709. dans le Livre intitulé. *Il Dominio Temporale della Sede Apostolica sopra Comacchio* pag. 202.]

Universis &c. Vienesius &c. Marcus &c. Salutem &c. Universitati &c.

CUm Illustrissimus Dominus Borsius Estensis, Dux Mutinæ & Rhegii, & Comes Rhodigii, & in Civitate Ferrariæ, ejusque Comitatu, Territorio & Districtu pro Sancto Domino nostro Papa & Sancta Romana Ecclesia, in Temporalibus Vicario, pro annuo Censu Civitatis, Comitatus, Territorii & Districtus prædictorum, Cameræ Apostolicæ, in Festo Apostolorum Petri & Pauli de mense Junii, Florenos Auri de Camera quatuor millia singulis annis solvere teneatur; hinc est quod ipse Illustris Dominus Borsius Dux, pro dicto Censu Anni M. CCCC. LXVI. proxime præteriti, & in Festo Beatorum Petri & Pauli prædicto, finito jam elapso termino, Florenos Auri similes quatuor mille ipsi Cameræ, Reverendo in Christo Patri Domino Laurentio Dei gratia Archiepiscopo Spalatensi, Sanctissimi Domini Nostri Papæ præfati Generali Thesaurario, pro ipsa Camera recipienti, die datarum præsentium per manus honorabilium Virorum Francisci & Bernardi de Cambiis, & sociorum Mercatorum Florentinorum de Romana Curia, solvi fecit efficaciter & cum effectu: de quibus quidem quatuor millibus Florenis, sicut præmittitur, solutis, præfatum Illustrissimum Dominum Ducem & Vicarium, ejusque heredes &c. quietamus, absolvimus & perpetuo liberamus. In quorum &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, in Camera Apostolica, die 30. mensis Januarii, M. CCCC. LXVII. Indictione XV. Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Domini Pauli Papæ secundi Anno Tertio. ANNO 1467.

Laurentius Archiepiscopus Spalatensis, Sanctissimi Domini Nostri Thesaurarius Generalis.

GASPAR BLONDUS.

CCLXVI.

Investitura per JOANNEM GALEAZIUM MARIAM SFORCIAM *Vicecomitem Ducem Mediolani collata* GULIELMO *Marchioni Montisferrati, & Legitimis ejusdem Successoribus in Marchionatu, de Terris* Cassinarum, Filizani, & Refranconii, *eorumque juribus & dependentiis, cum juramento fidelitatis per* GULIELMI *prædicti Procuratores præstito. Actum in Castro Papiæ 25. Februarii Anno 1467. Indictione XV.* [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantouë.] 25. Fevrier.

IN Christi Nomine Amen. Anno Nativitatis ejusdem, millesimo, quadringentesimo, sexagesimo, septimo, Indictione, decima quinta, die Mercurii vigesimo quinto mensis Februarii. Cum alias Illustrissimus nunc felicis memoriæ Princeps, & Excellentissimus Dominus Franciscus Sforcia Vicecomes Dux Mediolani, &c. Papiæ, Angleriæque Comes, ac Cremonæ Dominus, sponte, & ex certa scientia, animoque mature deliberato, & alias omnibus modo, Jure, via, causa, & forma, quibus melius, & validius potuit, separaverit, segregaverit, exemerit, & liberaverit penitus, & in totum Arcem, Terram, & locum Cassinarum, nec non Terram, & locum Filizani districtus Alexandriæ, cum suis Villis, Territoriis, hominibus, Juribus, & pertinentiis quibuscumque, qualiacumque, & quantacumque essent intra terminos, & confines suos, ab omni mero, & mixto Imperio gladii potestate, & omnimoda Jurisdictione, nec non a quavis subjectione dictæ Civitatis Alexandriæ, & cujuslibet alterius Civitatis, terræ, vel loci, eorumque, & cujuslibet eorum Officialium, & Rectorum, cui vel quibus Jure Communi, vel municipali, aut alio quovis modo dici possent dictas Arcem, Terras, & loca, cum suis Juribus & pertinentiis prædictis in totum, vel in parte aliquo modo subesse, ita ut dicta separatione facta dictæ Arx, Terræ, & Loca essent, & esse intelligerentur tanquam duo corpora per se libera, & exempta ab omni Jurisdictione, subjectione, & potestate dictæ Civitatis Alexandriæ, ejusque Officialium, & alterius cujuscumque Loci, cui vel quibus subesse dicerentur, sive reperirentur: prætereaque idem Illustrissimus Dominus Dux dederit, contulerit, & concesserit dictis Arci, Terris, & Locis Cassinarum, & Filizani, cum aliis suis Juribus, & pertinentiis prædictis merum, & mixtum Imperium, gladii potestatem, & omnimodam Jurisdictionem, cum Immunitate, & omnimoda exemptione, tam Datiorum, Pedagiorum, Gabellarum, & Imbotaturarum, & aliorum quorumcumque onerum sive illa ordinaria essent, sive extraordinaria, realia, personalia, vel mixta, sive alia qualiacumque, & quantacumque essent, & quibusvis nominibus nuncupabantur, exceptis Gabella salis, & Datiis mercantiæ, Gualdorum, & Ferraritiæ, quæ non erant propria dictarum Terrarum, & Locorum, sed ad Civitatem in qua generaliter incantabantur, spectabant, & pertinebant, quæ Gabella, & Datia possent, & deberent in dictis Terris, & Locis exerceri iis modo, & forma, quibus prout, & quemadmodum tempore Illustrissimi quondam Domini Ducis, Philippi Mariæ, exerceri consueverant: Reservatis etiam taxis, & logiamentis equorum, & stipendiatorum suorum, Reservatis etiam Possessionibus, & Bonis, ac Juribus quarumcumque privatarum Personarum; quæ haberent in dictis Terris, & Locis Cassinarum, & Filizani, eorumque Territoriis prædictis. Insuper præfatus Illustrissimus Dominus Dux, pro se suisque filiis, & descendentibus, In Dei Nomine, per ensis evaginati traditionem, quem suis tenebat manibus, & cum interven-

ANNO 1467.

tu quarumcumque solemnitatum in similibus requisitarum investiverit, Illustrem & Excellentissimum Dominum Gulielmum, nunc Marchionem Montisferrati coram præfato Illustrissimo Domino Duce, flexis genibus constitutum presentem, stipulantem, & recipientem pro se, suisque Filiis & descendentibus Masculis, & Legitimis, & de legitimo Matrimonio, Lineaque masculina natis & ex corpore suo nascituris in Feudum honorificum, nobile, & gentile, ac Jure Feudi honorifici Nobilis, & Gentilis de dictis Arce, Terris, & locis Cassinarum, & Filizani, cum omnibus suis Juribus, & pertinentiis, Villis, Territoriis, hominibus, possessionibus, Domibus, ædificiis, Campis, Vineis, pratis, buschis, pascuis, pischeriis, rugiis, aquis, aqueductibus, & Juribus aquarum, molendinis, furnis, datiis, pedagiis, Imbotaturis, Intratis, Actionibus, honorantiis, franchisiis, Exemptionibus, & Immunitatibus quibuscumque, & quibusvis nominibus nuncupabantur, exceptis ut supra, nec non cum mero, & mixto Imperio, gladii Potestate, & omnimoda Jurisdictione, & omnibus præheminentiis dictis Terris, & Locis Casinarum, & Filizani supra concessis, ac omnibus aliis Juribus, & Prerogativis in, de, pro, & super omnibus, & singulis prædictis, & eorum occasione præfato Domino Duci, & Cameræ suæ spectantibus, & pertinentibus, ac spectare, & pertinere volentibus quoquomodo. Cedendo, dando, & transferendo, ac cesserit, dederit, & transtulerit præfatus Illustrissimus Dominus Dux, in eundem Dominum Gulielmum presentem, stipulantem, & recipientem ut supra, omnes actiones, & rationes utiles, & directas, reales, & personales, ipotecharias, & mixtas, ac omnia Jura, ipsi Domino Duci, & præfatæ Cameræ suæ in, & super dictis Arce, Terris, & Locis in Feudum concessis, quomodolibet competentes, & competentia &c. prout latius constat publico Instrumento rogato, & tradito anno curso M. CCCC. L. quarto: Indictione secunda, die Martis vigesimo secundo Mensis Julii, per me Chichum Simonettam Notarium publicum, ac prælibati Illustrissimi Domini Ducis Secretarium infrascriptum similiter Anno curso M. CCCC. L. sexto: Indictione quinta, Die Veneris octavo mensis Octobris, facta prius solemni, & debita cessione, & renunciatione per Spectabilem Dominum Thomam de Moronis, de Reate Ducalem Consiliarium, in manibus præfati Illustrissimi Domini Ducis stipulantis, & recipientis pro se suisque filiis, & successoribus de Terra, & loco Refranconii, Diocesis Astensis, cum suis Juribus, & pertinentiis, idem Dominus Dux, de ipsis Terra, & loco, ac pertinentiis, & ut supra, facta de eis debita separatione a subjectione, & respondentia cujusvis Civitatis, Terræ, vel loci, cui vel quibus aliquo modo, seu Jure subesse dicerentur, nec non eisdem Terræ, & Loco concessione meri & mixti Imperii, gladii Potestatis, & omnimode Jurisdictionis per ensis evaginati traditionem investiverit præfatum, Illustrissimum Dominum Gulielmum, Marchionem Montisferrati stipulantem, & recipientem pro se, suisque Filiis, & descendentibus masculis, & legitimis, & de legitimo Matrimonio, lineaque masculina, natis vel nascituris, ut supra, in Feudum honorabile, nobile, & gentile, ac Jure Feudi honorabilis, nobilis, & gentilis, & cum solemnitatibus debitis, & opportunis, ac in similibus apponi consuetis. Exceptis, & reservatis pro ipso Illustrissimo Domino Duce, & Camera ejus, ut præmittitur Gabella salis, Datiis Mercantiæ, Gualdorum, & Ferraritiæ, ac logiamentis, & taxis equorum, & gentium armigerarum, &c prout etiam constat publico Instrumento rogato, & tradito per me prædictum, & infrascriptum Chicum Notarium, & Secretarium, Anno, Indictione, & die suprascriptis, ad quod, & contenta in eo congrua, & debita habeatur relatio. Cumque deinde ex humanis sublato præfato Illustrissimo Domino Duce, & in ejus Ducatu, & Dominio legitime successerit, Illustrissimus Princeps, & Excellentissimus Dominus Galeaz, Maria Sfortia Vicecomes, ejus Primogenitus, comparuerunt, & se presentarunt, coram Celsitudine sua Magnificus Miles Dominus Joannes de Sancto Georgio Consiliarius, & spectabilis Blasius de Caravagio Secretarius, ac Procuratores, & Mandatarii, ad hoc specialiter constituti, & deputati per præfatum Illustris. Dominum Gulielmum, ut de eorum Procura, & Mandato publico constat Instrumento rogato, & tradito anno, & indictione præsentibus, die decimo octavo, instantis mensis, per Spectabilem Eusebium Guiscardum, de Blanzate, Notarium Publicum, ac Secretarium ipsius Illustris. Domini Gulielmi Marchionis, requirentes ut dignaretur illos dictis Procuratoriis, & Mandataribis nominibus, & pro præfato Illustris. Domino Gulielmo, ac ipsius Domini Gulielmi successoribus legitimis in Marchionatu, & Dominio, qui sint de Domo sua propria Montisferrati recognoscere, & seu reinvestire de prædictis Arce, Terris, & Locis Cassinarum, Filizani, & Rivifrancoris, eorumque Juribus, & pertinentiis, prout idem Illustris. Dominus Gulielmus Marchio investitus fuit a prælibato quondam Illustrissimo Domino Duce Francisco ejus Genitore, offerentesque proinde debitum fidelitatis, homagii, & obedientiæ Juramentum in manibus suis præstare; præfatus itaque Illustrissimus Dominus Galeaz Maria Sforcia Vicecomes Dux Mediolani, &c. Papiæ, Anglerieque Comes, ac Januæ Dominus, qui præfato Illustris. Domino Gulielmo Marchioni, adeo afficitur, ut sibi ipsi satisfecisse putet, cum rem sibi gratam efficiat, considerans, & in archano mentis suæ revolvens, qua fide, quo amore, quave observantia prælibatum quondam Illustrissimum Dominum Ducem, Genitorem suum, dum in humanis ageret, idem Illustris. Dominus Gulielmus prosecutus fuerit, ac eundem Dominum Ducem Galeaz in dies prosequatur, quantumque & honoris, amplitudinis, & Gloriæ suæ cupidus sit. Nec minus considerans præstantes animi, & corporis ejusdem Domini Gulielmi dotes, qui præterquam quod præclarissima, & antiquissima Domo natus est, ea valet rei militaris disciplina, eo consilio, gravitate, rerum maximarum experientia, ea demum virtutis suæ experimenta dedit, ut omni favore, & liberalitate dignus videatur, dignumque ipsum existimavit, quem liberalitate, & munificentia sua amplecteretur, tenore præsentis Instrumenti, ex certa scientia, motu proprio, ac alias omnibus jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & efficatius potuit, & potest, intervenientibusque itidem omnibus solemnitatibus, in talibus necessariis, & opportunis, tam de Jure, quam de consuetudine, prædictas ambas Feudales Investituras factas præfato Illustris. Domino Gulielmo per prælibatum quondam Illustrissimum Dominum Ducem, Franciscum de prædictis Castris, Terris, & locis Cassinarum, & Filizani, ac Rivifrancoris Juribusque, & pertinentiis suis, ut præmittitur eidem Domino Gulielmo confirmavit, & confirmat, ac prædictos Dominos Joannem de Sancto Georgio, & Blasium de Caravagio, ejus Procuratores, & Mandatarios ejus nomine stipulantes, & recipientes, ac pro ipsius Illustris. Domini Gulielmi, Marchionis legitimis successoribus in Marchionatu dumtaxat, & Dominio qui sint de Domo propria, ac de stirpe Montisferrati, per ensis evaginati traditionem de Castris, Terris, & Locis prædictis recognovit, & reinvestivit, ac recognoscit, & reinvestit, cum eisdem separatione meri & mixti Imperii, gladii Potestatis, & omnimodæ jurisdictionis, concessione, Intratis, & redditibus, Immunitatibus, & exemptionibus, reservationibusque, modis, & formis, ac in omnibus, & per omnia, quibus prout, & quemadmodum idem Illustris. Dominus Gulielmus, Marchio investitus, ut premittitur, fuit per præfatum quondam Illustrissimum Dominum Ducem Franciscum, salvis præmissis. Et viceversa præfati Dominus Joannes, & Blasius Procuratores, & Mandatarii antedicti, ac pro præfato Illustris. Domino Gulielmo Marchione, & descendentibus, ac successoribus suis predictis in Marchionatu promiserunt, & promittunt solemniter, sub obligatione sui, & suorum ut supra omniumque bonorum ipsorum presentium, & futurorum, eorum etiam, quæ non comprehenduntur in obligatione generali, ac etiam in animam, ipsius Illustris. Domini Gulielmi juraverunt, & jurant ad Sancta Dei Evangelia in manibus prælibati Illustrissimi Domini Ducis stipulantis, & recipientis pro se suisque hæredibus, & successoribus in Ducatu, & Dominio debitum fidelitatis, homagii, & obedientiæ juramentum, protestatione premissa per præfatum Illustrissimum Dominum Ducem: Quod presentem infeudationem aliter, nec alio modo non fuisset facturus, nec fecisset: Et specialiter promiserunt, & juraverunt, ac promittunt, & jurant, quod ipse Dominus Gulielmus, ejusque successores prædicti regent, & custodient dicta Castra, Terras, & Loca, Cassinarum, Filizani, & Refancorii, cum suis Juribus, & pertinentiis predictis, ad honorem, & statum præfati Illustrissimi Domini Ducis, suorumque ut supra, quocum-

ANNO 1467. cumque modo facere poterunt. Et quod personaliter, & cum toto eorum posse, in servitiis, & obedientia prelibati Illustrissimi Domini Ducis, & suorum, ut premittitur, in omnem eventum perseverabunt contra quascumque personas viventes, seu quæ vivent, aut naturaliter vivere, & mori possent, etiamsi tales essent de quibus oporteret hic fieri mentionem specialem, Ita quod ibi pro expressis habeantur: Nec a predicti Illustrissimi Domini Ducis, & suorum ut supra favore, vel presidio ullo unquam tempore se retrahent, vel abstinebunt ex aliqua causa presenti, nova, vel futura, que dici, vel excogitari posset, etiamsi talis esset, que velut gravis nimis in generali sermone non veniret. Quinimmo cum eorum personis, & ut dictum est, cum toto eorum posse, omnique industria, & ad omne Mandatum, omnemque requisitionem prefati Illustrissimi Domini Ducis, & suorum ut supra, ut cives originarii, & subditi sui agent, & facient omnia omni tempore necessaria, & utilia pro prefato Illustrissimo Domino Duce, & suis ut supra. Et ad majorem predictorum omnium corroborationem ullo unquam tempore verbo, consilio facto, vel opere non erunt, nec facient contra honorem, & statum prelibati Domini Ducis, & suorum ut supra, & si ad eorum notitiam perveniet quod aliquis in aliquo ex predictis contra prefatum Dominum Ducem, & suos ut supra faceret, vel tentaret, aut facere, vel tentare vellet, toto eorum posse, & omni industria impedient, resistent, & prohibebunt, & si prohibere non poterunt, illud per se, vel Nuncium, aut Litteras predicto Illustrissimo Domino Duci, & suis ut supra quanto cicius poterunt, propalabunt, & intimabunt, Statumque prelibati Domini Ducis, & suorum ut supra, nec non Terras, Dominium, honores, & preheminentias suas toto eorum posse omni industria, & ingenio conservabunt, & augebunt, & consilium quod ab eis petetur per prefatum Dominum Ducem, & suos ut supra, secundum sibi datam ab æterno Deo prudentiam immaculatum, & fidele prestabunt, & prefati Illustrissimi Domini Ducis, & suorum ut supra secreta sibi commissa, vel committenda nemini sine eorum licentia manifestabunt, sed pure, sincere, realiter, personaliter, & sine ulla exceptione vel excusatione favebunt, & servient, nec ob aliquam temporum conditionem, seu diminutionem, aut status varietatem a prefati Illustrissimi Domini Ducis suorumque ut supradicta favore vel presidio se retrahent ex aliqua causa presenti nova, vel futura, que dici, vel excogitari possit, sed in serviciis, & obedientia prefati Illustrissimi Domini Ducis, & suorum, ut premittitur, integre, fideliter, & accurate perseverabunt in omnem fortunæ, & temporis eventum. Et generaliter facient, & servabunt omnia, & singula ea que facere, & servare debent de Jure, & secundum conditionem, & naturam talis Feudi, & juxta, & secundum formam utriusque fidelitatis, tam scilicet novæ, quam veteris, & prout in ea forma continetur. Quæ omnia, & singula fecit, & facit prelibatus Illustrissimus Dominus Dux, cum his pacto, & lege specialiter appositis, videlicet, quod prefatus Illustris Dominus Gulielmus, ejusque Successores predicti nullo unquam tempore possint, etiam per renunciacionem Feudi, vel aliter se a presenti Investitura, & contentis in ea eximere, vel aliqualiter liberare; quinimmo si continget eum, seu suos ut supra aliquam in futurum Investituram accipere ab aliquo Domino, Dominio, vel Communitate, in ea specialiter excipient prelibati Illustrissimi Domini Ducis, & suorum ut supra superioritatem, etiam expresse cavendo, quod pro ipsa tali Investitura obligati non intelligantur etiam pro ipsis Castro, terris, & locis infeudatis ad aliquid faciendum, paciscendum, vel committendum contra prefatum Illustrissimum Dominum Ducem, & suos ut supra. Jurantes preterea, & promittentes prædicti Procuratores, & Mandatarii in manibus prelibati Illustrissimi Domini Ducis omnia, & singula supradicta prefatum Illustris. Dominum Gulielmum attendere, & observare eidem Illustrissimo Domino Duci, & suis, ut præmittitur, sub vinculo Juramenti, & perdicionis fidei ejusdem Illustrissimi Domini Gulielmi, & sub pena refectionis, & restitutionis omnium, & singulorum, damnorum, interesse, & expensarum patiendorum, & faciendorum per ipsum Illustrissimum Dominum Ducem, & suos, ut premittitur, occasione predicta. Et pro predictis omnibus, & singulis attendendis, & observandis predicti Procuratores, & Mandatarii omnia præfati Illustrissimi Domini Gulielmi bona presentia, & futura prefato Illustrissimo Domino Duci recipienti pignori, & Ipotecæ penitus obligaverunt, & obligant. Renunciantes, & renunciaverunt prædictæ Partes, suo, & dictis Procuratoriis, & mandatariis nominibus vicissim exceptioni non factæ, & non susceptæ presentis renovationis, seu recognitionis feudalis Investituræ, non factarum dictarum promissionum, & obligationum, ac omnium, & singulorum predictorum non sic actorum, & gestorum, exceptioni doli mali, condicionique sine causa, vel ex injusta causa, omnibusque probationibus, & productionibus testium, Jurium, & Instrumentorum contra predicta. Supplens denique, & supplere volens prefatus Illustrissimus Dominus Dux omnes & singulos defectus quarumcumque solemnitatum, tam Juris Communis, quam Municipalis, qui, & quæ in hoc Instrumento ommissa, vel intercessisse posse dicerentur. Et hæc omnia, & singula fecit, & facit prelibatus Illustrissimus Dominus Dux, non obstantibus aliquibus Legibus, Statutis, decretis, provisionibus, ordinationibus, & juribus quibuscumque, quæ predictis, vel alicui prædictorum obstarent, vel impedimentum afferre possent, seu aliter formam darent, quominus plenissimum robur, & effectum sorciantur: Quibus omnibus prefatus Illustrissimus Dominus Dux ex certa scientia motu proprio, & de suæ potestatis plenitudine etiam absolute derogavit, & derogat, & derogatum esse vult, & intendit, & inde de predictis prelibatus Illustrissimus Dominus Dux jussit, & jubet, & predicti Dominus Joannes, & Blasius Procuratores, & Mandatarii predicti, dictis nominibus rogaverunt, & rogant per me Cichum Symonetam Notarium, & Secretarium infrascriptum publicum confici debere Instrumentum unum, & plura ejusdem tenoris. Actum in Castro Papiæ videl. in Castro, & in Camera apud Cameram cubicularem prefati Illustrissimi Domini Ducis apud Salam majorem respicientem versus Parcum. Presentibus Magnificis, & spectabilibus Domino Fabricio Caraffa Serenissimi Domini Regis Ferdinandi Oratore, Domino Aluysio Guizardini Oratore Florentino, Domino Uguloto Facini, Illustrissimi Domini Ducis Mutinæ Oratore, Domino Joanne Jacobo de Riciis Consiliario, Joanne Giapano Secretario, Carolo de Cremona, Orfeo de Ricavo, & Domino Joanne Augustino de Iximbardis Milite, & Doctore Aulicis Ducalibus, Testibus notis, & idoneis ad premissa vocatis, & specialiter rogatis. ANNO 1467.

L. H. T. Ego Joannes Antonius de Girardis Papiensis, natus quondam Domini Bernini, publicus Imperiali, ac Ducali auctoritatibus Notarius, nec non Cancellarius Ducalis, ex Commissione, & auctoritate mihi facta, & concessa per Illustrissimum, & Excellentissimum Dominum Joannem Galeaz Mariam Sforciam Vicecomitem Ducem Mediolani &c, ut ex ejus directis Patentibus constat Litteris, antescriptum Instrumentum Feudalis Investituræ, recognitum per Dominum Cichum Symonettam olim Notarium publicum, ac Ducalem Secretarium ex ejus imbreviaturis fideliter extractum, & exemplatum, cum eisque auscultatum, & concordatum in ejus fidem, & testimonium propria manu subscripsi, signumque meum Tabellionatus appolui consuetum, anno millesimo CCCC: L: XXXIII: die decimo octavo mensis Octobris &c.

Cum

ANNO 1467.



Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Mantuæ Archivio adservato præsentem sumptam Copiam omnino conferre atteftor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archivii Cancellarius. In quorum &c. hic me, solita cum atteftatione, subscripsi hac die 6. Junii 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 7. Junii 1720.

CCLXVII.

16. Mai. *Lettres de* LOUIS XI. *Roi de France pour relever* JEAN *Comte de Nevers des Renonciations faites par lui aux Duchez de Brabant, & de Lembourg & au Marquisat d'Anvers, comme ayant été forcées. Donné à Paris le 16. Mai 1467.* [Discours des Droits appartenants à la Maison de Nevers es Duchés de Brabant, Lembourg & Ville d'Anvers. pag. 71.]

LOYS PAR LA GRACE DE DIEU Roy de France; au premier de noz Conseilliers en nostre Gour de Parlement; Bailliz de Vermandois; & de Sens; ou à leurs Lieutenans salut. Nostre trescher & tresamé Cousin le Comte de Nevers, & de Rethel, Pair de France; nous a faict exposer; que combien que par le Traicté & appoinctement fait entre nous, & nostre trescher & tresamé frere Charles de France; & aucuns autres Seigneurs de nostre sang, adherans avec luy; ayt esté entre autres choses dict & appoincté; que tous tant d'un costé que d'autre, retourneront franchement & quittement à leurs heritages, & biens immeubles, quelque part qu'ils soient; soit au Royaume ou dehors; & avec ce à leurs biens meubles estans en nature de chose; sans ce que riens leur en peust estre retenu, querellé, ou demandé ou temps lors advenir: Et seroit & demourroit un chacun es possessions & saisines, esquelles il estoit paravant les differences; nonobstant quelsconques dons, cessions, transports, occupations, ou empeschemens faiz souz couleur de Justice, ou autrement: Et que toutes Places seroient rendues tant d'un cousté que d'autre: Et estoit, & fut permis à un chacun d'entrer esdictes Places, Terres, & possessions, de son autorité, & sans ministere de Justice; Et que Lettres en seroient baillees à ceux qui les requerroient. Et aussi fut accordé; que à l'occasion des choses passees, aucune chose ne seroit demandee, ne molestation faicte; & ne seroit faict aucun dommage, ainsi que plus à plain est contenu audit Traicté & appoinctement. Neantmoins nostre trescher & tresamé frere & cousin le Comte de Charrolois, qui durant les dernieres divisions a prins ou faict prendre de son auctorité privee, les Villes & Chasteaux de Peronne, Montdidier, & Roye; & les Ville, Cité, & Comté d'Auxerre, appartenans à nostredit Cousin de Nevers; & s'est intrus & bouté esdictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries dont estoit paisible & possesseur ledit exposant; & d'icelles a cueilly & levé, ou faict cueillir & lever les fruicts, prouffits; rentes, revenues, & esmolumens quelsconque, à icelles appartenans; & encores detient il de present & occupe lesdictes Villes & Chasteaux, Terres & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; & lesdictes Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; leurs appartenances & dependences; sans en vouloir souffrir ne laisser joyr nostredit Cousin de Nevers, ses Gens & Officiers; ne luy rendre lesdictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries. Et qui plus est, depuis lesdits Traictez & appoinctemens faicts, l'a contrainct par menaces, & autrement indeuement, de passer & luy bailler Lettres, par lesquelles il s'est departy de tout le Droict qu'il avoit esdictes Villes & Chasteaux de Peronne, Montdidier, & Roye, par forme de Transaction; & aussi par maniere de Ratification, de certain Traicté; par lequel il pretend lesdictes Terres luy competer & appartenir, par transport qu'il dit par nous à luy avoir esté faict, souz couleur desdictes dernieres divisions, desdictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; sans en riens retenir ne reserver; mais reservee à nostredit Cousin de Nevers tant seulement la recompense de son droict à l'encontre de nous. Et en outre a contrainct comme dit est, nostredit Frere & Cousin de Charrolois, ledit nostre Cousin de Nevers, de luy passer autres Lettres, par lesquelles il a quitté & transporté à nostre trescher & tresamé Oncle le Duc de Bourgongne, & à nostredit Frere & Cousin de Charrolois apres luy; six mille livres tournois de rente ou revenue par an, deuë à nostredit Cousin de Nevers par nostredit Oncle de Bourgongne: Et lesdictes Ville, Cité, & Comté d'Auxerre, & les Terres de Worne, Ostworne, la Brielle, & autres qui luy doivent advenir apres le decez du Comte d'Ostervant: Et outre plus a contrainct, comme dit est, nostredit Frere & Cousin de Charrolois, ledit nostre Cousin de Nevers, de luy faire passer Lettres de declaration, comme feu le Comte de Nevers Frere de nostre dit Cousin de Nevers qui à present est, & iceluy nostre Cousin de Nevers exposant, n'avoient jamais eu, n'avoient, & n'entendoient ou pretendoient avoir part ou portion, es Duchez, Seigneuries, pays, & Terres de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, & d'outre; Meuze-leurs appartenances & appendances; Et par icelles Lettres de quitter, renoncer, & delaisser au prouffit de nostre dit Oncle de Bourgongne, & de nostredit frere & cousin de Charrolois, tout le droict, part & partage, que feu nostredit Cousin de Nevers, & nostredit Cousin son Frere exposant, ont, & pouvoient avoir esdits Duchiez, Seigneuries, pays, & Terres de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, & d'outre-Meuze; leursdictes appartenances & appendances. Et par autres Lettres que a faict passer nostredit Frere & Cousin de Charrolois à nostredit Cousin de Nevers, l'a contrainct, comme dict est, de quitter & renoncer à nostredit Frere & Cousin de Charrolois, les sommes de vingt mille Salutz d'or d'une part; & de vingt mille francs deuz à nostredit Cousin de Nevers par nostredit Oncle de Bourgongne: C'est assavoir, lesdits vingt mille Salutz d'or qu'il avoit receuz des deniers du Mariage de nostretreschere & amee Cousine la Comtesse de Nevers: Et lesdits vingt mille francs, pour les choses mobiliaires de feuë nostre Cousine Bonne d'Artois, Mere de nostredit Cousin de Nevers; & jadis femme & espouse de nostredit Oncle de Bourgongne. Et avec ce a contrainct iceluy nostre Frere & Cousin de Charrolois nostredit Cousin de Nevers, de passer autres Lettres, par lesquelles il a faict gardien nostredit Frere & Cousin de Charrolois de ses pays de Nyvernois, & Rethelois; & qu'il puisse nommer aux Offices de Gouverneurs, & Baillifz desdicts pays, & Capitaines de toutes les Villes, Places, & Forteresses quelconques de nostredit Cousin de Nevers: Et qu'ils feroient serment, par lequel ils promettront expressément à nostredict Frere & Cousin de Charrolois, qu'en aucune maniere ils ne serviront à l'encontre de luy, ses pays, & Subjects; sans ce qu'ils soient tenuz faire à nostredit Cousin de Nevers autre serment contre ou prejudiciable au serment dessusdict. Et non content de ce, nostredict Frere & Cousin de Charrolois a pris, ou fait prendre plusieurs biens meubles appartenans à nostredit Cousin de Nevers, estans audit Chasteau & Ville de Peronne; & autres biens meubles appartenans à nostredit Cousin de Nevers, & à ses gens, qui estoient au Chasteau-Regnault aussi appartenant à nostredit Cousin de Nevers; lequel Chasteau nostredit Frere & Cousin de Charrolois à voulu avoir en ses mains, & l'a detenu par long temps contre le vouloir de nostredit

ANNO 1467. tredit Cousin de Nevers; Nonobstant ce que nostredit Frere & Cousin de Charrolois eust; & ayt promis de bonne foy & en parole de Prince, par certaine lettre de cedule signee de sa main, de ne traittier, ne faire ou souffrir mal traittier nostredit Cousin de Nevers; & ne luy faire ou souffrir faire desplaisir ne dommage à sa personne ne à ses biens; en le mettant ou souffrant mettre à finance & rançon; ne en le tenant comme prisonnier de guerre: ce que toutesfois a fait ou souffert faire nostredit Frere & Cousin de Charrolois: & mesmement quant aux Lettres devant dictes, qu'il luy a fait faire & passer touchant les choses non comprinses en ladicte Lettre ou Cedule de nostredit Frere & Cousin de Charrolois: Et aussi les choses qui touchent les choses comprinses en ladicte Cedule, ont esté faictes & passees par nostredit Cousin de Nevers, depuis lesdits Traittiez & appointemens faicts entre nous; & nostredit Frere & Cousin, les Seigneurs de nostredit sang avec luy adherans. Et à ce faire & passer, a contrainct nostredit Cousin de Nevers comme dit est; lequel toutefois est Pair de France, & par ce subject sans moyen à nous, & à nostredicte Cour de Parlement, & non à autre. Et si a puis n'agueres nostredit Frere & Cousin de Charrolois nommé Officiers, à aucuns des principaux Offices dudit Comté de Rethel; comme de Gouverneur, Bailly, & Capitaines d'aucunes des Villes & Chasteaux de ladicte Comté de Rethel; estant de nostredit fief & ressort de Justice; qui est directement venir contre lesdits Traittiez & appointemens, & contre la promesse faicte à nostredit Cousin de Nevers, par nostredit Frere & Cousin de Charrolois: Et en entreprenant contre les Droicts de nostre Souveraineté, à nostre tresgrand grief, prejudice, & dommage; & de nostredit Cousin de Nevers exposant: & le plus pourront estre, se par nous n'estoit sur ce pourveu de remede de Justice; si comme nostredit Cousin exposant nous a faict dire & remonstrer; humblement requerant iceluy. POURCE EST IL, que nous les choses dessusdictes considerees, voulans pourveoir à nostredit Cousin de Nevers exposant, ainsi que raison est; Vous mandons, & expressément enjoignons; & à chacun de vous, en commettant se mestier est; que s'il vous appert sommairement & de plain, que nostredit Cousin de Nevers exposant fust possesseur & jouyssant desdictes Villes, Chasteaux, Terres, & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; & desdictes Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; & de leursdictes appartenances & dependances, paravant lesdictes divisions, & au temps de la prinse, spoliation, intrusion, & detention, desdictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries, & appartenances dessusdictes; & d'icelles avoir esté despouillié, iceluy nostre Cousin de Nevers exposant estant en nostre service & obeyssance; & encor de present estre occupees par nostredit Frere & Cousin de Charrolois, ses gens, Officiers, ou entremetteurs pour luy; Vous, en ce cas appellé, ou appellez, celuy ou ceux qui pour ce seront à appeler, reintegrez, ou faictes reintegrer nostredit Cousin de Nevers exposant, en la possession & jouyssance desdictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; & desdictes Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; & de leursdictes appartenances, & appendances: Et avec ce des fruicts, prouffits, revenues, & esmolumens d'icelles Terres & Seigneuries, prins, levez, & perceuz; ou faicts prendre, cueillir, lever & percevoir par nostredit Frere & Cousin de Charrolois, ses gens, Officiers, ou entremetteurs pour luy, depuis lesdictes supplication, intrusion, detention, & occupation, faictes desdictes Terres & Seigneuries, en, & par la maniere que dessus est dict. Et en cas d'opposition, refuz, debat ou delay; iceluy nostre Cousin de Nevers es cas dessusdits, premierement & avant tout œuvre reintegré, restitué, & r'estably realement & de fait, en la possession & jouyssance desdictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; & des-dictes Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; & de leursdictes appartenances & dependances: Nonobstant appellations quelsconques; & sans prejudice d'icelles, par maniere de provision, & jusques à ce que par Justice autrement en soit ordonné. Et les desobeyssans, refusans, ou delayans à ce, contraints par la prinse & detention de leurs personnes, Biens, Terres & Seigneuries, de nostre main, vente & exploictation d'icelles: Nonobstant comme dessus adjournez, ou faictes adjourner les desobeyssans, opposans, refusans ou delayans, à certain & competant jour, ordinaire ou extraordinaire de nostre present Parlement, ou du prochain advenir, pardevant noz amez & feaux Conseillers, les gens tenans, & qui tiendront nostredicte Cour de Parlement à Paris: pour dire les causes de leur opposition & desobeyssance, refuz, ou delay: Respondre sur & touchant les choses dessusdictes, leurs circonstances & dependances, & chacunes d'icelles à nostredit Cousin de Nevers exposant; & à nostre Procureur General, à tels fins & conclusions qu'ils, & chacun d'eux voudroient contre eux, & chacun d'eux proposer, eslire, requerir, & demander: Et proceder en outre comme il appartiendra par raison. Et de ce que faict en aurez, certifiez deuement nosdits Conseillers, & gens tenans, & qui tiendront nostredicte Cour de Parlement; ausquels nous mandons ainsi le faire sans difficulté. Et pource que ceste matiere est grande & en plus grandes parties: & que nostredit Cousin de Nevers qui est Pair de France, n'est tenu de plaider ailleurs que en nostredicte Cour de Parlement; expressément enjoignons, que s'il leur apert de ce que dict est, ou tant que souffire doyve; qu'ils cassent, rescindent, adnullent, & mettent au neant lesdicts transports, cessions, quittances, declarations, dessaisines, promesses, obligations, & autres contracts faicts & passez par nostredit Cousin de Nevers, par foy & serment sur & touchant les choses dessusdictes, & chacune d'icelles; en, & par la maniere que dit est, à nostredit Frere & Cousin de Charrolois. Et lesquels nous audit cas par ces presentes cassons, rescindons, adnullons, & mettons du tout à neant; comme nulz & de nul effect, & valleur: Pourveu que desdicts foy & serment nostredit Cousin de Nevers ayt dispensation de son Prelat. En faisant sur tout aux parties, icelles oyes, bon & brief droict, & accomplissement de Justice: Nonobstant le laps de temps que l'on voudroit, ou pourroit dire avoir esté, & estre encouru durant le temps desdictes expoliation, intrusion, detention, & occupation, faicte ou faicte faire par nostredit Frere & Cousin de Charrolois; sesdicts gens, Officiers, ou entremetteurs pour luy, esdictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; & de leursdictes appartenances & dependances: duquel laps de temps, ensemble desdits transports, cessions, quittances, & declarations, dessaisines, promesses, & obligations; & autres contracts ainsi que dit est, faicts & passez par nostredit Cousin de Nevers touchant les choses dessusdictes, & chacune d'icelles, à nostredit Frere & Cousin de Charrolois; & du contenu en iceux, iceluy nostredit Cousin de Nevers, en tant que mestier est, avons de nostre grace speciale relevé & relevons par celdictes presentes. Et pource que comme l'on dit, nostredit Frere & Cousin de Charrolois, & autres detenteurs desdictes Terres & Seigneuries, sont & se tiennent souvent hors de nostre Royaume, ou en autres lieux esquels il n'y a pas seur accez, pourquoy nostredit Cousin de Nevers ne pourroit bonnement faire les denonciacions, adjournemens, exploicts, & executions à ce necessaires, à leurs personnes ou domiciles: Et que esdictes Terres, Villes, Chasteaux, & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; Ville, Cité, & Comté d'Auxerre, nostredit Frere & Cousin de Charrolois, & autres detenteurs d'icelles ont commis au gouvernement desdictes Terres & Seigneuries leurs Procureurs, Officiers, & entremetteurs; Nous voulons que lesdictes evocations, adjournemens, commandemens, executions, & autres exploits qui seront faicts en ceste partie aux personnes desdits Procureurs, officiers, & entremetteurs, ou aucuns d'eux, estre vallables, & d'un tel effect, vigueur & valeur, comme s'ils avoient esté faicts es personnes & domicilles de nostredit Frere & Cousin de Charrolois, & des autres detenteurs d'icelles Places, Villes & Chasteaux: Et lesquels pour les causes dessusdictes, avons des maintenant auctorisez, & auctorisons par ces mesmes presentes. Et semblablement, pource que nostredit Cousin de Nevers dit; que pour dilayer, retarder,

ANNO 1467. retarder, & empescher l'execution de cestes noz presentes, les Officiers des Justices desdits lieux, Villes, Chasteaux, & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; pourroient delayer à vous bailler assistance, & obeyssance de Justice; Nous voulons & vous mandons expressément, que sans icelle assistance ou obeyssance requerir & demander, vous, & chacun de vous procedez à l'execution de nosdictes presentes, selon leur forme & teneur: Car ainsi nous plaist il estre faict: Et à nostredit Cousin de Nevers exposant, l'avons octroyé, & octroyons de nostre plus ample & speciale grace par cesdictes presentes: Nonobstant comme dessus rigueur de droict, usage, stille, ou coustume; &, quelsconques Lettres subreptices impetrées ou à impetrer, à ce contraires. Mandons & commandons à tous noz Justiciers, Officiers, & Subjects, que à vous, & à chacun de vous, & à vos Commis & Deputez, en ce faisant obeyssent & entendent diligemment: Et vous portent, baillent, & donnent Conseil, confort, ayde, secours, assistance, & prisons se mestier est, & de part vous, & vosdits Commis & Deputez, requis en sont.

DONNE à Paris le seiziéme jour de May, l'an de grace mil quatre cens soixante & sept: Et de nostre regne le sixiéme.

CCLXVIII.

4. Septembre.

Kauff-Brieff / Crafft deßen Graf ULRICH zu Oettingen LUDWIG Pfaltz-Grafen bey Rhein und Hertzogen in Bayern die Stadt Wembdingen mit aller zugehörung / dann die Dörfer Laub und Metzau verkaufft hat / geben am Freytag nach St. Aegidii Tag. 1467. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 4. Absatz. 27. pag. 621.]

C'est-à-dire,

Contrat entre ULRIC *Comté d'Ottingen &* LOUIS *Comte Palatin du Rhyn Duc de Baviere, par lequel* ULRIC *vend à* LOUIS *la Ville de* Wembdingen *avec les Villages de* Laub *&* Metzaw, & *toutes leurs appartenances. Fait le Vendredi après la St. Gilles 1467.*

WIr Ulrich Grafe zu Oettingen / bekennen öffentlich mit dem Brieffe / für Uns / Unsere Erben und Nachkommen / gegen allermänniglich / Als Weyland Wilhelm Grafe zu Oettingen / Unser lieber Bruder seliger Gedächtniß / und Wir / dem Wohlgebohrnen Georgen Grafen zu Werdenberg / Unserm lieben Schwager / ein merckliche Summa Gelds schuldig / darum Jhme Unser Grafschafft Oettingen / und mit Nahmen unter andern unser Stadt Wembdingen / und Unser Güter zu Fünffstätt / auch unser Vogtey und Eigenthum / die Dörffer Laub und Mezaw mit allen Zugehörungen verschrieben ist / und als Wir Uns in derselben Verschreibung verpflicht / solche Schuld uff eine genannte Zeit zu bezahlen / und die Zahlung darauf nicht gethan haben / hat uns der genannt unser Schwager darum an dem Hof-Gericht zu Rothweil fürgenommen / und mit Urtheil auf alle unserer obgeschriebenen Bruders und Unser Schloß / Städt / Märckt / Dörffer / Herrlichkeiten / Gerechtigkeiten und Eingehörungen aller Unserer Graffschafft Oettingen / und mit Nahmen uff die genannt Stadt Wembdingen und Stuckh erlangt / er ist auch derselben in rechtliche Nutz und Gewehr gesetzt / und Jhm solches alles durch Unsern Allergnädigsten Herren / den Römischen Käyser bestättiget / und des Heiligen Reichs Chur-Fürsten / Fürsten / Grafen / Herren und Städt in mercklicher Zahl zu Executorn, Beschirmern und Handhabern gegeben worden; Alsdann solches alles die Schuld-Brieff / Gerichts-Brieff / Käyserliche Bestätigung und Schirm-Brieff darüber ausgangen klärlicher zu erkennen geben / und wann Wir uns auch den Wohlgebohrnen Friedrichen / Wolffgangen / Johannißen / Elßbethen / Annen / Margrethen und Otilien / unsers genannten Bruders Grafen Wilhelmen seeligen Söhnen und Töchten / unserer Vettern und Muemen / als Jhre Vormunder und Gerhab / schuldig und pflichtig seynd / unsern und Jhren Schaden zu wenden / und fromen zu fördern / uff daß dann Wir die obgemelt unser Graffschafft Oettingen / auch alle andere Jhr Zugehorung / von solchen gemelten erlangten Rechten entledigten / und damit unser und der genannten unserer Vettern und Muemen verderbliche Schaden unterkämen / so haben Wir mit Erlaubniß / Wissen und Willen des vorgenannten Unsers Schwagers von Werdemberg / und mit Wissen und Willen des Wohlgebohrnen Ludwigen auch Grafen zu Oettingen / unsern lieben Vettern / und der Wohlgebohrnen Frauen Gräfin Barbara zu Oettingen / unserer lieben Gemahlin / zu kauffen geben / und geben auch mit Krafft des Brieffs / wissentlich wohlbedächtig zu einem stätigen ewigen Kauff zur Urthat / wie dann das an allen Enden und Gerichten / auf dem allerbesten Krafft haben soll und mag / dem Durchleuchtigen Hochgebohrnen Fürsten und Herrn / Herrn Ludwigen Pfaltz-Grafen bey Rhein / Hertzogen in Niedern und Obern Bayern 2c. Unsern gnädigen Herrn / seiner Gnaden Erben und Nachkommen / unser Stadt Wembdingen mit samt dem Hof-Hauß / Hof-Statt / Mauren / Thürn / Thoren und Graben / und den hernach geschriebenen Holtzern / mit Nahmen das neue Han / Lemmersberg / Vogtleuten / Rechbühl und Zagel / darinn und darum liegende / auch mit samt unsern Gütern zu Fünffstätt / was Wir daselbst / und nach Laut des Kauff-Brieffs und des übergeben Register / von Weyland unsern lieben Brudern Grafe Wilhelm zu Oettingen erkaufft haben / dieselb Stadt Wembdingen und die Güter zu Fünffstett von dem Würdigen Stifft zu Regenspurg zur Lehen herrührend / und darzu unser Vogtey und Eigenschafft der Dorffer Laub und Metzaw / mit allen und jeglichen ihren Zugehorungen und allen andern Gülten / Zinßen / Nutzungen / Leuten und Gütern / die von Lehen und Aigenschafft wegen darzu gehorig / und wie die in einem Register mit des genannten unsers lieben Bruders Graf Wilhelms Insiegel versiegelt / verzeichnet / und mit samt diesen Kauff-Brieff / unserm genannten genädigen Herrn / Hertzog Ludwigen durch Uns übergeben sind: also daß derselbe ietztgenandter Unser gnädiger Herr Hertzog Ludwig / seiner Gnaden Erben und Nachkommen / die vorgenandte Stadt Wembdingen mit allen Gerechtigkeiten / Herrlichkeiten / Zinßen / Gülten / in dem vorgemeldten Register geschrieben / und allen andern Renten / Umgelten / Steuern / Scharwercken und Diensten / auch mit Markt / Zollen / Kauff-Zollen / hohen und niedern Gerichten / Zwingen / Pännen / allen Lehen / Gewaltsamen / Häusern / Höfen / Hofstätten / Aeckern / Gärten / Wiesen / Wassern / Weyern / Fisch-Gruben / Wasserläufften / Holtzen / Holtz-Marcken / Wonne / Weyd / Wegen / Stegen / Leuten und Gütern / Zugehörungen / es sey erbauens und unerbauens / oben und unter der Erden / wie das alles Namen haben mag / gar nichts ausgenommen / inhaben / brauchen / niessen / setzen und entsetzen / kehren und wenden / damit thun und lassen sollen und mögen / nach ihrem Nutz / Willen und Gefallen / als mit andern Jhrem eignen Gut / ohn unser aller / unser Erben und Nachkommen / auch Manniglichs / von unsern und ihren wegen / Einsprechung / Irrung und Hinderniß / wir haben auch den genannten unsern gnädigen Hertzogen Herren Ludwigen / allen seinen Erben und Nachkommen für uns und Unser Erben und Nachkommen / die Stadt Wembdingen / mit samt den Stücken in dem vorgemelten Register verzeichnet gegeben / daß die Jährlichen an guter besetzter Stadt-gült / ohne Abgang habe / Neunhundert Drittehalben Rheinisch Gulden / je für einen Gülden fünff Schilling / acht und zwantzig Pfenning / Landläuffiger Müntz angeschlagen und zu rechnen / wo aber Seiner Gnaden an solcher jährlichen Gült und Summa abgieng / ehe und vor dem Seine Gnaden / der gemeldten Stadt und Stück mit Jhren Zugehörungen / Nutz und Gewehr ersessen hätt / die sollen und wollen wir mit Seinen Gnaden / an andern Gütern liegenden aigen-Gütern und Stücken / die der Enden uff dem nechsten gelegen seynd in vierzehen Tagen darnach und Wir von Jhren Gnaden darum ersucht werden / treulichen erstatten und erfüllen / dann uns der ehgenannt unser gnädigen Herr / Hertzog Ludwig / von der Schuldt / so Wir dem obgenannten von Werdenberg schuldig waren / darum er Uns / und als vorsteht / mit Recht erlangt hat / enthebt / Jhme die bezahlt und der begnügig gemacht / und uns auch die genannten Unsers Bruders seeligen Sohne / Tochter und die Grafschafft Oettingen / damit von demselben von Werdenberg / und seinen obgemelten erlangten Rechten / gäntzlich entledigt / auch darzu Uns ein merckliche Summa Gülden / die Wir Seinen Gnaden schuldig gewest seynd / abgezogen / und unser Schuld-Brieff und darzu ein namlich Summa Gelds heraus geben hat; Alles umb die ehegenandten Stadt Wembdingen / und die andern obgeschrieben Stuck und Zugehorungen / deßhalb Wir und Unser Erben und Nachkommen / zu ewigen Zeiten genügig seyn sollen und wollen. Wir obgenannter Grafe Ulrich haben auch darauff dem ehegenannten unsern gnädigen Herrn / allen Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / Wembding die Stadt / die Dorffer Laub und Mezaw / und andere obgeschriebene Stück und Güter / mit allen ihren Zugehorungen / Lehen und Eigenschafft / nach Laut des offtgemeldten Registers / mit samt allen Sachen / so von Gerechtigkeit oder Gewonheit / gemeiniglich und sonderlich / darzu gehorendt / in eines rechten / redlichen / steten Kauffweiß / zu Urthat / von Unsern Handen und Gewaltsamen / Nutz und Gewehre / in des mehrgenannten unsers gnädigen Herren Hertzog Ludwigs / ANNO 1467.

Anno 1467.

Anno 1467.

wigs / Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / Gewaltsam / Nutz und Gewehre / eigen als eigen / Lehen als Lehen / abgetretten und eingeben / und all und jeglich Bürger und Innwohner / Mann-und Frauen-Bild / reich und arm / jung und alt / Geist-und Weltlich / in der Stadt Wembdingen / und so ausserhalb in dem Kauff-Brief begriffen / und darzu gewandt seynd / aller Gelübd / Erb-Huldigung / Ayd und Pflicht mit unsern offenen Brieff ledig gesagt / und an den genannten Unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen / Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / als zu Ihren rechten Erb-Herren / geweist / und sagen auch sie hinführo zu ewigen Zeiten gäntzlich frey / ledig und loß / für Uns / die genannten Unsern Vettern und Muemen / auch für alle Unser und Ihre Erben und Nachkommen / und allermänniglich von der Graffschafft Oettingen wegen / in Krafft des Briefss treulich und ohngefährlich / auch sollen und wollen wir offtgenannter Graff Ulrich / alle unsere Erben und Nachkommen / den obgenannten unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen / allen Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / solchen obgemeldten Kauff der Stadt Wembdingen / und ander obgeschriebner Stücken / Leut und Güter mit Ihren Zugehorungen / nichts davon gesundert / ihre Rechte / Fürstand und Gewehr seyn / gegen allermänniglich für alle Irrung und Ansprach / für Acht / Pann / erlangte Recht / Geld / Schuld und alle andere Anforderung / wie sich die fügten und Nahmen hätten / keine ausgenommen / wie man dann eigen und Lehen / nach Lands-und Lehns-Rechte billich und von Rechtswegen vertreten und verantworten / frey / ledig und ohnansprechig machen soll / wer aber / daß den offtgemeldten / unsern gnädigen Herrn Hertzog Ludwigen / Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / die obgemeldte Stadt und Stuck / Leut und Gut mit ihrn Zugehörn / gantz oder eines Theils / in der Zeit darinn man solchen Kauff / nach eigen Lehen-und Landes-Rechten / vertretten / verantworten / und frey / ledig machen soll / biß uff Besitzers rechter / gerüwiger / nützlicher / stiller und erseßener Gewehr von jemands / wer dann die oder um was Sachen das wäre / Geld / Schuld / Acht / Panne / erlangte Recht / Gemein-Erbschafft / oder Gerechtigkeit antreffend / nichts davon ausgenommen / erfordert / beklagt oder angesprochen wurde / wie sich das fügt / so sollen und wollen Wir unser Erben und Nachkommen / den solche Ansprach verkündet wird / ohne alles Verziehen und Wiederred / als offt das noth thut / solch Forderung / Klag und Ansprach / vor allen Rechten Geistlich oder Weltlich / und ausser Rechtens an allen Enden / wo die fürgenommen und beklagt wurden / auff unser eigen Kosten / darlegen und Schaden vertreten / verantworten und ledig machen / und darfür mit allem Unserm Gut / uff liegendem und fahrendem / gegen allermänniglich verpflichtet seyn / so lang biß Wir / und Unser Erben / die zu derselben Zeit wären / dem dickgenannten unserm gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen / Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / den obgerührten Kauff gäntzlich und gar / als sich zu Vertrettung eigenes und Lehens / nach Lands-Recht gebührt / richtig / ledig / frey und ohn Ansprach / ohn allem Ihren Schaden gemacht haben / Wir sollen und wollen auch dem genannten unsern gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen / Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / für die vorgeschrieben / Friedrichen / Wolffgang / Johannßen / Elißbethen / Annen / Margrethen und Otilien / unsers lieben Bruders Grafe Wilhelm Kinder / deren Vormunder Wir seyn / und die Wir Uns auch in der Krafft der Vormundschafft hiemit mächtigen und annehmen / insonderheit Fürstand seyn / daß sie noch Ihre Erben wider solchen Kauff nichts fürnehmen / reden / noch den widersprechen sollen / ob sie aber dem genannten unserm gnädigen Herrn Hertzog Ludwigen / Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / so sie zu ihren vogtbahren Jahren kämen / einigerley Eintrag oder Irrung / in solchen Kauff thun würden / so sollen und wollen Wir / unser Erben und Nachkommen / dem genanntem Unserm gnädigen Herrn / Hertzog Ludwigen / seinen Erben und Nachkommen / als offt das noth thut / solchen Kauff uff unser Kostung / und Darlegung ohn allen Ihren Schaden / frey / ledig und ohn-ansprechig von Ihme machen / es möchten auch seine Gnad und seiner Gnaden Erben und Nachkommen / sich der obbemelten erlangten Rechten / die dann der obgenannt von Werdenberg / Seinen Gnaden überantwortet / und uff Ihn mit unserm Wißen und gutem Willen gewendet hat / gein derselben unsern Vettern / Muemen / und Ihr jeden auch sonst gein allermänniglich / als offt Ihn das gemeind seyn wird / nach Ihrem Willen und Gefallen gebrauchen; Begeb sich auch / daß unsern obgenannten gnädigen Herrn / seinen Erben und Nachkommen / die Stadt Wembdingen / da GOTT vor sey / abgewunnen würde / wie sich das gefügte / so sollen und wollen Wir Graff Ulrich / unser lebtag gantz aus schuldig und pflichtig seyn / uff unser selbst Kösten / Darlegen und Schaden / Seinen Gnaden / seinen Erben und Nachkommen / dieselb Stadt Wembdingen / getreulich helffen und wieder zu ihren Handen bringen / mit allem Unsern Vermögen / wo Wir das nicht thäten / daß sie dann zu Wiederbringung solcher Stadt darlegten / das sollen und wollen Wir Ihn gäntzlich außzurichten und zu bezahlen schuldig seyn / Wir wollen und sollen auch die von Wembding ledig machen / und ohne Schaden halten der Verschreibung / damit Sie den von Nördlingen / von unsern wegen verpflicht seyn / wo Wir aber das nicht thäten / so sollen und mögen sich / unser Hertzog Ludwig und sein Erben / auch die von Wembdingen dagegen und darwider halten und brauchen / nach Laut und Innhalt unsers Brieffs / den Wir insonderheit deshalb gegeben haben / das Datum stehet uff Mittwochen von St. Martins-Tag / da man zehlet tausend vierhundert sechzig und sieben Jahr / und auch die Grafin von Werdenberg der zweyhundert Gülden Leib-Gedings / so Ihr aus Wembdingen zu geben verschrieben sind / anderstwo und uff andern Gütern verweisen und begnügig machen / dem ehegenanten unsern gnädigen Herrn / Herrn Ludwigen und Seiner Gnaden Erben und Nachkommen ohne Schaden;

Mehr so sollen und wollen Wir mit einem andern unserm offenen Brieff / unter unserm Innsiegel / dem Hochwürdigen Fürsten / in GOTT Vatern / Herrn Heinrichen / Bischoffen zu Regenspurg / unsern besondern lieben Herrn / die obgeschrieben Lehen / Wembding und die Güter zu Fünffstätt auffsagen und auffschreiben / und sein Würdigkeit mit ernstlichem Fleiß bitten / denselben Lehen unsern offtgenannten gnädigen Herrn Hertzog Ludwigen / Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / oder wem Ihre Gnaden das zu empfahen befehlen würdet / füran zu verleihen / und darauff so haben Wir für Uns / unser Erben und Nachkommen / und Männiglichs von der Graffschafft Oettingen / wegen obgenannten verkaufften Stadt Wembdingen / mit samt den andern obgemeldten Stücken / Leuten / Gütern / und Zugehörungen / auch aller Gerechtigkeit und Recht / so Wir von Unsern Eltern / auch von Unsern Brudern / Grafe Wilhelm seeligen / und was Wir / Unser Erben / Vettern und Muemen von der Graffschafft Oettingen wegen / daran gehabt haben / und führo gehaben möchten / wie das nach Ordnung der Recht und Lands-Gewohnheit / nach aller Nothdurfft zu thun gebührte / gäntzlich gar verziegen / und verzeihen Uns auch für Uns / unser Erben und Nachkommen / das alles mit diesem Brieff / also daß Wir Unser Erben und Nachkommen / und Männiglichs von Unser und der Graffschafft Oettingen wegen / zu und an den genannten unsern gnädigen Herrn Hertzog Ludwigen Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / um die obgenannte Stadt Wembdingen / und andere Stuck / Leut und Güter / und alle Zugehörung / nichts davon ausgenommen / um wenig oder um viel / gantz oder eins Theils / kein Ordnung / Klag oder Ansprach nimmermehr ewiglich haben / thun / fürnehmen / noch das mit jemands zu thun schaffen noch bestellen sollen oder wollen / mit Worten noch Geschrifften / inner-oder ausserhalb Recht / heimlich noch öffentlich in kein Weise / wie man das jetzo oder füran erdencken / oder fürnehmen möchte / das uns unser Erben und Nachkommen zu Nutz / und unserm offtgenandten gnädigen Herrn Hertzog Ludwigen Seiner Gnaden Erben / zu Schaden kommen möchte / und ob Wir Graf Ulrich / unser Erben und Nachkommen dem obgenanten unserm gnädigen Herrn / Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / das vorgeschrieben alles und jedes gemeinlich und sonderlich nicht hielten / vollführten / nachkämen / und durch Uns selbst / oder jemands ander von unsertwegen / in einem oder mehr Puncten und Articuln / verbrechen und nicht genung thäten / weß sie dann des Schaden nehmen / wie die genannt werden / Ihren schlechten Worten darumb zu glauben / solchen Schaden allen und jeden mügen und sollen sie bekommen und haben / zu Uns unsern Erben und Nachkommen / und unser alles und jedes Haab und Gütern / Schlössern / Städten / Märchten / Dörffern / Häusern / Höfen / nichts davon ausgenommen / und das ohn alles erklagen / unervolgt und ohn erlangt Rechtens zu Ihren Handen pfänden / angreiffen / nehmen / inhaben und mit anderm Ihrem Gut / wie sich verlustet / nach Ihrem Willen / so lang biß Ihrem Gnaden nach Innhalt des Kauff-Brieffs / der Kauff gäntzlich frey / ledig und ohn Ansprach gemacht / Ihr erlittenen Schade bezahlt / und alles das gehalten werde / das an dem Brieff geschrieben stehet / uff Ihr gantz völligs Begnügen / sie sollen gein niemands gefrevelt haben / wann Wir Sie darumen gein allermännniglich ohne Schaden halten sollen und wollen / uns / unsern Erben und Nachkommen soll auch darfür und wider das obgeschrieben / alles und jegliches nicht freyen / frieden / beschirmen noch schützen / oder zu Hülff kommen / noch entledigen / weder Päpstisch / Kayserlich / Königlich Gnad / Freyheit / Gebott / noch samt alles / das Uns von der obern Hand wider alles obgeschrieben zu Hülffe kommen / das erworben / ausbracht oder von eigner Bewegniß gegeben möcht werden / auch weder gemein noch besonder Lands-Fried / Glaidt / Bündniß / Vertrag / Recht / Ainung / Reicht / Gebott / Krieg / Feindschafft / noch sonst keinerley ander Fürnehmen oder Sach / wie man die erdencken möcht / nichts ausgenommen / wann Wir wissentlich mit dem Brieff / für Uns / Unser Erben und Nachkommen / mit freyen gutem Willen / uns des alles wider solchen Kauff und aller obgeschrieben Sachen verziegen / darwider nicht zu gebrauchen noch zu geniessen / sondern mit dem Brieff / mit seinem Innhalt gantz vest / stehet und unverbrochen für Uns / unser Erben und Nachkommen / hinführo ewiglich zu halten / gelobt und versprochen haben / alles getreulich und ungefährlich / und des alles zu wahren Uhrkund / so haben Wir ehegenannter Graff Ulrich unser eigen Innsiegel mit rechten Wissen an

ANNO 1467.

an den Brieff thun hencken / und Uns für Uns / und die obgenanten unser Vetter und Muemen / auch für alle Unser und ihre Erben und Nachkommen mit rechten wahren Trauen / an Ayds statt / zusamt den vorgeschrieben Poenen verschrieben und verpflichtet / alle und jegliche Puncten und Articul / wie die von Wort zu Wort gesetzt seyn / wahr / stet und unverbrochenlich zu halten / und dem also stracks und uffrecht nachkommen / ohne Gefehrde / Wir haben auch mit Fleiß darzu erbetten / den Ehrtwürdigen in GOTT Herren Wilhelmen Bischoffen zu Aychstätt / unsern lieben Herren und Freund / und den Edlen Heinrichen von Rechberg von hohen Rechberg zum Weißenstein / daß sie Ihre Innsiegel dem Stifft Eystätt / Ihnen und Ihren Nachkommen und Erben ohne Schaden / an den Brieff gehangen haben / und Wir Georg Graff zu Werdenberg bekennen mit diesem Brieff / daß Wir solchen Kauff erlaubt und bewilliget / die Bezahlung von dem ehegenannten unsern gnädigen Herren Hertzog Ludwigen / wie oben laut / angenommen / und seinen Gnaden darauff unser vermeldt Schuld-Brief / Gericht-Brief / Bestättigung-Brieff und Schirm-Brieff willig übergeben / als Wir dann der auch einen besondern Brieff unter Unserm Innsiegel / Seinen Gnaden / der das alles mit mehr Worten klärlich begreifft / gegeben / und zu Uhrkünd Unser Innsiegel auch an den Brieff gehengt haben / und Wir Ludwig Graf zu Oettingen / bekennen auch öffentlich mit dem Brieff / für Uns und Unser Erben / daß solcher Kauff / so oben geschrieben stehet / mit Unserm güten Willen und Wißen / Gunst und Gefallen beschehen ist / geloben und versprechen auch für Uns / Unser Erben darwieder nicht zu seyn / noch zu thun / in kein Weiß noch Weg / treulich und ungefährlich / und haben des zu Vrkund und Bevestigung / unser Insiegel auch an den Brieff gehangen / Wir Barbara / Gräfin von Oettingen des obgenannten Graff Vlrichs Gemahl / bekennen für Vns und Vnser Erben / daß solcher Kauf auch mit Vnserm guten Gefallen / Gunst / Willen und Wißen beschehen ist / Wir und Vnser Erben sollen und wollen auch nichts darwieder reden / thun und fürnehmen / und haben Vns darauff insonderheit verziegen der Freyheit / so die gemeinen Recht den Frauen zu Gunst geben / und die unter andern zu Latein genannt ist / ad S. C. Vellejanum, der Wir dann von Wort zu Wort bericht seynd / auch alle andere Freyheit / und darauff bey Vnsern Trauen an Eydsstatt gelobet und versprochen / den bemeldten Kauff zu halten / und solch Freyheit darwieder nicht zu gebrauchen / und zu Vrkund / Vnser Innsiegel auch an den Brieff gehengt / der geben ist am Freytag nach St. Egydien-Tag / des heiligen Beichtigers nach Christi unsers lieben HErrn Geburt Vierzehenhundert und in Sieben und Sechzigsten Jahre.

CCLXIX.

1470. 28. Avril.

Capitoli de ferma e referma, per i quali l'Illustrissimo Signore LUDOVICO *Marchese de Mantua se reconduce e referma alli soldi, servitii & stipendii del Excellentissimo Signore* GALEAZ MARIA *Duca de Milano è della Excellentissima Madona Bona Duchessa sua Consorte, & del Signore* JOHAN GALEAZ MARIA *loro primogenito, & de li altri suoi Successori nel Ducato di Milano. &c. Datum* 28. *Aprilis* 1470. *Indictione III.* [Authentique tiré des Archives Secretes & Archi-Ducales de Mantouë.]

IN Nomine Domini Amen. Anno à Nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo, Indictione tertia, die vero Sabati vigesimo octavo mensis Aprilis.

Cum hoc sit che li Capituli de la ferma, & referma aliàs contracti, & celebrati fra la Serenissima Maesta del Serenissimo Rè Ferdinando &c. & lo Illustrissimo & Excellentissimo Principe e Signore Galeaz Maria Sforza Vesconte Duca di Milano &c. de Pavia, & de Angera Conte, & de Zenoa, & de Cremona Signore per una parte, & lo Illustre Signore D. Ludovico Marchese de Mantua per l'altra dell' anno milla CCCCLXVI. a di primo de Aprile di esso anno, de li quali amplamente consta per Instrumento rogato per Vincenzo de la Scalona Cittadino Cremonese Notaro publico, & del prefato Signore Marchese Secretario sottoscripti per Bartholomeo de Rechanati come Mandatario del prefato Signore Re Ferdinando, & per Antonio Guidoboni come Mandatario del prefato Illustrissimo Signore Duca di Milano &c, & per esso Signore Marchese siano finiti, & spirati fin al secundo di del presente Mese de Aprile, & intendendo il prefato Illustrissimo Signore Duca de Milano perseverare in quella buona amicitia, & vicinita cum il prefato Illu. Signore D. lo Marchese, quale longamente, & antiquamente è stata fra esso Signore Marchese, e suoi Antecessori, & lo Illustrissimo & Excellentissimo quondam Signore Duca Francesco suo Padre, & Signore observandissimo, & l'altri Signori Vesconti suoi Predecessori, & essa bona amicitia non tanto confirmare, & conservare ma etiam, quanto à lui sea possibile augumentare & il medesimo animo havendo el prefato Illustre Signore Messer Ludovico Marchese de conservare in la amicitia, & sotto la protectione, & alli servitii, & stipendii del prefato Illustrissimo Signore Galeaz Maria Sforza Vesconte Duca di Milano &c. sono devenuti, & devengeno videlicet lo prelibato Illustrissimo Prencipe, & Excellentissimo Signore Galeaz Maria Sforza Vesconte Duca de Milano &c. de Pavia, & de Angera Conte, & de Zenoa, & de Cremona Signore per mezo de li spectabile D. Petro da Pusterla, & Messer Thomaso da Bologna Cavallero suoi Consiglieri, Oratori, Procuratori, & Mandatarii come appare per publico Instrumento rogato per il Nobile Marco Trotto Cancelliere, è Notaro infrascritto a di trè del presente Mese de Aprile per una parte, & lo prefato Illustre Signore D. Ludovico Marchese de Mantua per l'altra parte à li infrascripti Conventione & Capituli.

ANNO 1470.

Et primo el dicto Illustre Signore D. Ludovico Marchese de Mantua, per tenore del presente Instrumento se è riconducto, & refermato, & se riconduce, & referma alli soldi, servitii, & stipendii del prelibato Illustrissimo & Excellentissimo Signore Galeaz Maria Duca di Milano &c. & de la Illustrissima & Excellentissima Madona Bona Duchessa sua cordialissima Consorte, & dell' Illustre Signore Johan Galeaz Maria loro Primogenito, & Deo dante successore nel Ducato di Milano, & de li altri suoi successori cum tutto el suo Stato, & cum la persona, & tutte le sue Gente da Cavallo & da pede, & cum la Citta de Mantua, & tutte le sue Terre, & logi per anni tre fermi, comenzando al di de hozi, & un altro anno immediate sequente ad beneplacito del prefato Illustrissimo Signore Duca de Milano, & de li suoi, ut supra, per lo quale anno del beneplacito, el prefato Signore Marchese sia tenuto mandare dui Mesi prima il fine de la sua firma dal prefato Signore Duca, aut suos ut supra, a sapere la intentione sua, se vorà chel dicto anno del beneplacito habbii loco, ò non, & non essendoli data la negativa, se intendra esser refermo per lo anno del beneplacito, & che sia licito ad esso Signore Marchese dui Mesi prima el fine dell' anno ultimo del beneplacito praticharse, & cercharse aviamento cum chi li parera. Et durante dicta Referma, ò sia nova conducta tanto delli tri anni fermi, come dell' anno del beneplacito, s'el hara loco, promette dicto Signore Marchese cum la sua persona, & cum le gente sue tutte da Cavallo, & da pede, & cum la Cittade de Mantua & lo Stato, & tutte le Terre, & luoci suoi, & ogni sua faculta & possanza servire & obedire, & che cum effecto servira, & obedira bene drictamente, diligentemente, & lealmente al prefato Illustrissimo Signore Duca de Milano, & à suoi utsupra, & havere, reputare, & tenere, & tractare, & che havera, reputara, tenera, & tractara li amici, Confederati, Colligati, Adherenti, & Recommendati del prefato Signore Duca. & de suoi utsupra per Amici, Confederati, Colligati, Adherenti, & Racommendati, & li Emuli, & Inimici d'esso Illustrissimo Signore Duca, & de li suoi ut supra, & de cadauno de loro per Emuli, & Inimici, & contra quelli, & cadauno de essi fare, rompere, & mantenere, & fara, rompera, & mantenera guerra cum la sua persona, & gente cum la Citta de Mantua, stato, & tutte le sue Terre & lochi ut supra, & cussi promette de fare, & fara tregua, è pace ad ogni requisitione, & volunta & beneplacito del prefato Illustrissimo Signore Duca, ò de suo legitimo Messo, e Mandatario ò delli suoi utsupra & doue, & come, & quando parera à sua Excellentia per tutta Italia tanto. Et item promette el prefato Illustre Signore Marchese, & se obliga al prefato Signore Duca di Milano, & alli dicti D. Petro, & D. Thomaso suoi Consiglieri, & Oratori & Procuratori utsupra, & ad mi Notaro infrascripto stipulante, & ricevente in nome, & ad parte, & utilita del prefato Signore Duca, & de li suoi utsupra de dare,

Anno 1470.

re, & che dara cum effecto toties quoties, & quandocumque bisognara, ò fera richiefto dal prefato Signore Duca, o fuo legitimo Meſſo, ò da li ſuoi utſupra, paſſo, loggiamento, ricepto, & victualie per honeſto pretio, & in, & per tutte le Terre, Caſtelle, & Lochi & Dominio d'eſſo Signore Marcheſe & cuſſi promette eſſo Signore Marcheſe, che cum alcuno non fara, ſii chi ſi voglii, pace, tregua, guerra, & Confederatione, Colligatione, ò intelligentia paleſe, ne ſecreta cum la perſona, gente, terre, & Dominio utſupra durante dicto tempo de ferma, & referma, ſe non cum ſaputa bona licentia, & volunta del prefato Signore Duca, & de li ſuoi utſupra, ſalvo che dui Meſi prima el fine dell' ultimo anno de la ferma, & referma, ſe poſſa cerchare aviamento, utſupra. Imò tractara, tenera, & reputara li Amici, & Confederati, & utſupra de eſſo Illuſtriſſimo Signore Duca per Amici, & Confederati & come è dicto, & li Inimici, & Emuli per Inimici, & Emuli, & contra loro, & cadauno de eſſi fara guerra, come è dicto deſopra; Imperatore dumtaxat excepto.

Item che li preſoni liquali per lo prefato Signore Marcheſe, & per la Compagnia ſua ſe prendeſſero, & ſimilmente tutti li beni mobili, che ſi guadagnaſſero per lui, & li ſuoi, ſiano d'eſſo Signore Marcheſe, dichiarando, che le Cittadi, Terre, Borgi, Caſtelle, & Forteze, & le Munitione di quelle, & de qualuncha de eſſe, che ſe acquiſtaſſero per lo Signore Marcheſe, ò li ſuoi quovis modo, ſiano del prefato Illuſtriſſimo Signore Duca de Milano, ò delli ſuoi utſupra, & queſto medeſimo ſe obſerva, ſe alcuno Signore de Cittade, Terra, ò Loco, ò figliolo, ò fratello de Signore ſe prendeſſe, ſia dato, preſentato, & conſignato al prelibato Illuſtriſſimo Signore Duca, aut alli ſuoi utſupra, quali ne poſſano diſponere la voluntade ſua, & il medeſimo ſe intenda, & obſerva delli Capitanei & Conducteri, che portano Stendardo, cum queſto, che eſſo Signore Marcheſe habbia la mitade della Taglia, che raſonevolmente, & habilemente quello, e quelli tali preſi doveſſero, ò poteſſero pagare.

Item chel prefato Signore Marcheſe non poſſa, ne debba da queſto di inanti acceptare, ne tenere, ne permittere, che ſtia alcuno di quale grado, conditione, dignita, ſtato, ò preheminentia ſe ſia, che haveſſe, quovis modo conſpirato, ò conſpiraſſe, ò foſſe Ribelle, ò Inimico del prelibato Illuſtriſſimo Signore Duca, ò delli ſuoi utſupra, ò delli ſuoi Colligati, Confederati, Adherenti, ò Recommandati, ne etiam, che foſſero di ſua Excellentiſſima per lo paſſato, ò delli ſuoi utſupra, fugitivi, aut che per lo advenire, fugiſſero in Mantua, ne altre Terre, ò Lochi di eſſo Signore Marcheſe mediate, vel immediate eſſendoli notificato per lo prefato Illuſtriſſimo Signore Duca, ò ſuoi utſupra, quale notitia havuta da eſſo Signore Duca, ò dalli ſuoi utſupra ò per Meſſi, ò per Littere, ſubito debii licentiare de Mantua, è Terre ſue quello, è quelli tali li ſeranno notificati utſupra, excepto quelli che da qui in dreto foſſero habitati longamente in Mantua, ò altre Terre d'eſſo Signore Marcheſe, ò chi per via alcuna foſſero ſtati cum eſſo Signore Marcheſe li quali poſſano ſtare, & habitare in Mantua, ò altre ſue Terre, & cuſſi ſtare cum lui vivendo honeſtamente.

Item chel prefato Signore Marcheſe, ne alcuni delli ſuoi non poſſa, ne debba tuore, ne acceptare in la Compagnia ſua alcuno huomo d'Arme, Conductero, Capo di Squadra, Conteſtabile, fante à piede, ò altre gente, che foſſero del prefato Signore Duca, aut de alcuno ſuo Capitano, Conductero, Conteſtabile, Capo di Squadra, ò altro de li ſuoi, ſalvo quelli, che haveſſero buona licentia in ſcripto da ſua Exellentiſſima, ò dalli ſuoi utſupra, ò dalli ſuoi Capitani Conducteri, Conteſtabili, ò Patroni, & utſupra, & è converſo eſſo Signore Duca, ne alcuno delli ſuoi non poſſa, ne debba tenir alcuno de quelli del prefato Signore Marcheſe durante la ferma, & referma predicta, non havendo licentia in ſcripto dal prefato Signore Marcheſe.

Item el prefato Signore Marcheſe cum la perſona, cum lo ſtato, & Gente ſue utſupra per alcuna via paleſe, ne ſecreta, vel occulta per directo, ne per indirecto, ne per alcuno exquiſito modo per ſe, ne per altri non poſſa, ne debba venire, cercare, fare, ne tractare contra el prefato Illuſtriſſimo Signore Duca ne ſuoi utſupra, ne ſuo Stato, Cittade, Terre, & Lochi ne contra alcuno de li ſuoi Colligati, Confederati, Aderenti, ò Recommendati, nelli Stati, Cittade, Terre, ò Lochi de eſſi, ò de alcuno de eſſi doppo el fine della ferma predicta, & della referma, s'el hara loco, per ſpacio, è termine de ſei Meſi, & pariformiter el prefato Signore Duca non poſſa venire, ne per alcun modo per ſe, ne per altri fare contra el prefato Signore Marcheſe, ne ſuoi Recommendati, ò Adherenti in alcuna delle ſue Terre, ò Lochi per dicto tempo, & termine de ſei Meſi.

Item aciò chel prefato Illuſtre Signore Marcheſe poſſa ſuſtentare ſe, & le ſue Gente da pede, & da Cavallo, & tenerle ben in ordine alli effecti dicti deſopra, & ſe diranno de ſotto li prenominati D. Petro, & D. Thomaſo in nome, & come Conſiglieri, Oratori, & Procuratori, & Mandatarii del prefato Illuſtriſſimo Signore Galeaz Maria Duca di Milano &c. hanno promeſſo, & prometteno al prefato Illuſtre Signore Marcheſe, per vigore del ſuo Mandato, & Procura, che eſſo Illuſtriſſimo Signore Duca de Milano, & ſuoi utſupra daranno ad eſſo Illuſtre Signore Marcheſe, durante el tempo de dicta ferma, & referma, s'el ſera refermato, ducati trentadoi Millia l'anno d'oro de Camera, ciò è in tempo de pace, ſenza retentione alcuna, & ducati ſettanta millia l'anno d'oro di Camera a tempo di Guerra, ſenza alcuna retentione utſupra, da eſſerli pagati nel modo infraſcritto, videlicet de quelli del tempo della pace de Meſe in Meſe per ratta parte, ita che in fine dell' anno habbi integramente la ſua ſatisfactione del Soldo della pace. Et in tempo di Guerra, che Dio cene guardi, leſara data per preſtanza, & in nome de preſtanza la mitade de dicti LXX. m. Ducati, & ad tempo debito per poterſe metter in ordine da guerra. Et perche potria accadere, che prima ſe veniſſe all' acto de la Guerra eſſo Illuſtre Signore Marcheſe haria prima havuto parte delli denari del tempo della pace, eo caſu quelli haveſſe recevuti, che non foſſero ſerviti, & de quali eſſo Signore Marcheſe ne reſtaſſe debitore, ſe debbano computare en quelli della preſtanza, è ſoldo da la guerra, per quella ratta veniſſe a di ſopra reſtare della parte ſervita; intendendo, che la proviſione, & ſoldo della guerra debbia cominciare ſempre, & quandocumque el prefato Signore Marcheſe ſera per il prefato Signore Duca, ò ſuoi utſupra richieſto, ò adoperato, vel ultramente conſtrecto alla guerra, cioè, che quando accadeſſe, che ſe metteſſe gente groſſa inſeme alle confine del prefato Signore Marcheſe tanto de la, come de qua da Pò, come ſeria ſette milla, ò otta mille perſone, ita che probabilemente, ò veriſimilemente haveſſe eſſo Signore Marcheſe a dubitar de guerra. In tal caſo eſſo Signore Marcheſe, debbia havere el ſoldo de la guerra, & lo reſto de dicta proviſione, & ſoldo de la guerra ſe li debbia dare & li ſera dato utſupra per rata parte, Meſe per Meſe, ita che in fine dell' anno ſii integramente ſatisfacto, & pagato, cum la quale proviſione de pace, & de guerra, ſingula ſingulis congrue & debite referendo, eſſo Signore Marcheſe debba, & cuſſi ſe è obligato, & obliga cum la perſona & tutte le gente ſue da piede, & da cavallo cum lo Stato, la Cittade de Mantua, & le terre, & lochi ſuoi de ſervire, & cuſſi ſervira, tanto in tempo di pace, come de guerra al prefato Illuſtriſſimo Signore Duca de Milano, & ſuoi utſupra bene, fedelmente, lealmente, & dritamente ſenza alcuna exceptionè, cavilatione, ò ſiniſtra interpretatione ad ogni ſuo piacere, richieſta, & voluntade.

Item non obſtante che per li Capituli preſenti ſe dica el prefato Illuſtre Signore Marcheſe eſſer obligato cum la perſona, ſtato, & tutte le gente ſue da Cavallo, & da pede andare, & far guerra contra cadauno ad ogni richieſta, & volunta del prefato Illuſtriſſimo Signore Duca, & ſuoi utſupra, tamen perche poria accadere, chel prefato Signore Marcheſe non ſe trovaria ſempre apto ad cavalchare cum la perſona, ne anche haria ſempre cuſſi il modo ad mandare tutte le gente ſue per coſe le potriano accadere, per tuore via ogni dubio per dicte Parte, per tenore di queſto Capitolo ſe dichiara, ſalvis aliis, ſupraſcriptis & infraſcriptis, chel prefato Illuſtre Signore D. Ludovico Marcheſe ſia

ANNO obligato, ut infra, & cuſſi ſe obliga alli prefati D. Pietro & D. Thomaſo, & ad mi Notaro infraſcripto
1470. ſtipulante, &, recevente a nome del prefato Illuſtriſſimo Signore Duca, & de li ſuoi, utſuprà, videlicet che in tempo de Pace per lo ſoldo della Pace el prefato Signore Marcheſe non ſia obligato andar perſonalmente in alcun loco, ſalvo ſe al prefato Illuſtriſſimo Signore Duca, ò ſuoi utſupra ſe rebellaſſe qualche Terra groſſa del ſuo Dominio, excepto Zenoa, & lo Zenoeſe, & chel prefato Illuſtriſſimo Signore Duca, ò li ſuoi utſupra richiedeſſe eſſo Signore Marcheſe, che in tal caſo eſſo Signore Marcheſe debbia andare a ſervire Domino Signore Duca nel ſuo Dominio utſupra cum quelle gente parera alla prudentia, & diſcretione ſua, per una volta lo anno per termine de trè Meſi. Item è contento el prefato Signore Marcheſe, & cuſſi ſe obliga, che quando el prefato Signore Duca, ò ſuoi utſupra richiederanno la perſona ſua per conferire, & conſultare le coſe ſue cum lui, de andare da ſua Signoria, ò dalli ſuoi utſupra per trè, ò quattro volte lo anno, per dece, ò quindeci dì per cadauna volta.

Item chel prefato Illuſtre Signore Marcheſe ſia obligato, & cuſſi ſe obliga, che ad ogni richieſta del prefato Illuſtriſſimo Signore Duca, ò delli ſuoi utſupra per lo ſoldo della pace mandara alli ſervitii, & biſogni de eſſo Signore Duca, & delli ſuoi utſupra quelle gente da Cavallo, & da pede parera alla prudentia, & diſcretione d'eſſo Signore Marcheſe da Bologna in quà incluſive, & ſucceſſive tra le Alpe, & Pò, & da Ticino in la per tutto el piano de Piemonte, & alle parte de Zenoa per una volta lo anno per termine de tre Meſi, & queſto non ſe intenda, quando eſſo Signore Marcheſe haveſſe à dubitare vereſimilemente, & probabilemente del ſtato ſuo, perche all' hora non ſi pareria honeſto, ne voria eſſer obligato andare cum la perſona, come ſe dice nel precedente Capitulo, ne mandar ſue gente fora del Paeſe ſuo, parendoli piu preſto inſimile caſo haver biſogno d'eſſer ſuccorſo, adjutandoſe anchora cum li ſuoi, che mandarli via.

Item el prefato Illuſtriſſimo Signore Galeaz Maria Sforza Veſconte Duca di Milano &c., & in ſuo nome dicti D. Petro, a D. Thomaſo de S. Excellenza Conſiglieri, Oratori, Procuratori, & Mandatarii hanno promiſſo, & prometteno al prefato Illuſtre Signore D. Ludovico Marcheſe ad ogni tempo di pace & di guerra deffendere, & mantenere la Cittade de Mantua, & tutte le ſue Caſtelle & Terre, & ogni tenimento ha, & tene el prefato Signore Marcheſe, & conſervaglielo in quello medeſimo modo che dalli predeceſſori d'eſſo Signore Marcheſe ſe ſia havuto, & tenuto, & come eſſo Signore Marcheſe ha, & tene da qualunche Signore, & Signoria, che lo voleſſe in alcuno modo offendere, turbare, inquietare, ò impedire, etiam pretendendoſe, che ſe faceſſe in ciò ſotto pretexto de raſone, & quello medeſimo ſe facia alli Adherenti del prefato Signore Marcheſe, che ſono li infraſcripti, non obſtante alcuna coſa, che pareſſe obviare vel obſtare alla preſente obligatione de protectione, & conſervatione, Imperatore dumtaxat excepto.

Quali Recommendati d'eſſo Signore Marcheſe ſono queſti, videlicet Georgio, & D. Franciſco fratelli de Gonzaga, D. Jacomo, & Azzo fratelli de Seſſo.

Item s'el accadeſſe, che per tempo de guerra ſe perdeſſe alcuna delle terre, che tene el prefato Signore Marcheſe, vel de i ſuoi Recommendati ſupraſcripti, & prefato Illuſtriſſimo Signore Duca de Milano, & ſuoi utſupra, non poſſano, ne debbano venire à Pace, donec non ſia reintegrato ad eſſo Signore Marcheſe, & à dicti ſuoi ogni ſuo perdimento.

Item havendo el prefato Illuſtriſſimo Signore Duca offerto per mezo delli predicti ſuoi Ambaſſatori al prefato Signore Marcheſe lo Offitio del Locotenente generale in tutto el ſuo Dominio, el prefato Signore Marcheſe ne ringratia la ſua Excellenza, & di buono animo lo accepta cum queſta conditione, che eſſo Signore Marchefe non ſia tenuto exercitare lo Officio del Locotenente in tempo di Pace, ſalvo quando la ſua Excel. andaſſe fuora del ſuo Dominio, tunc eſſo Signore Marcheſe debba ſtare ad exercitarlo per quello tempo, che quella ſtara fora d'eſſo ſuo Dominio, & cuſſi per tre, ò quattro volte lo anno per X, ò XV. dì per volta ſia obligato andar dal prefato Illuſtriſſimo Signore, come è dicto di ſopra in queſti Capituli. ANNO 1470.

Item chel prefato Illuſtriſſimo Signore Duca de Milano, & ſuoi utſupra debbiano dare al prefato Signore Marcheſe per el pagamento ſuo tanto de la Pace, come de la Guerra bono oro, & de juſto peſo, over la valuta in bona moneta, cum bona licentia di poter comprare lo oro in Milano, & tirarlo fora ſenza pena, & ſenza che habbii à dimandar altra licentia, Quare &c.

Item quantunque el prefato Signore Marcheſe ſia de tale Etate, & proſperitade de la perſona, & ſe governi in modo che habbia à vivere anchora longamente, tamen perche cadauno è mortale. Quando accadeſſe, ad eſſo Signore Marcheſe paſſar de la preſente Vita, che Dio per ſua Gratia el guardi. El prefato Illuſtriſſimo *Signore Duca*, come quello, che non dubita lo *Illuſtre Signore* Meſſer Federico Primogenito del *prefato Signore* Marcheſe, & Deo dante, ſuo *futuro* ſucceſſore nel Marcheſato de Mantua, & Dominio d'eſſo Signore Marcheſe, eſſer de tale *virtute*, che non degenerara dal predicto Illuſtre Signore ſuo Patre, & ſatisfara al debito ſuo, è contento acceptare, è lo dicto Illuſtre Signore D. Federico & ex nunc in dicto caſo li prefati D. Petro, & D. Thomaſe, Conſiglieri, & Mandatarii del prefato Illuſtriſſimo Signore Duca l'acceptano in loco del dicto Illuſtre Signore Marcheſe ſuo Patre cum li Capituli, ſoldi, proviſione, obligatione, conditione, & conventione, che ſe contengono in li preſenti Capituli, & cadaun altri celebrati, è concluſi in queſto preſente dì cum el prefato *Signore* Marcheſe, tanto in tempo de pace, come de guerra cum queſta declaratione, che in dicto *caſo*, quem Deus avertat, ceſſi, & debba ceſſare ogni altra proviſione, ſoldo, & ſtipendio, chel prefato Illuſtriſſimo Signore Duca quovis modo foſſe obligato à dare ad eſſo Signore D. Federico, & cuſſi eſſo *Signore D. Federico* preſente conſente, & accepta *quanto è dicto*, & ſe obliga utſupra, cum *bona licentia*, & *voluntade* del prefato *Signore Marcheſe* ſuo Patre.



Cum Copia in papyris in forminibus ſcripta ſicut ſupra in ſecretiori Archiducali Archivio Mantuæ adſervata præſentem ſumptam copiam *omnino conferre* atteſtor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicuſque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti ſecretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, ſolita cum atteſtatione, ſubſcripſi, hac die 22. Febr. 1720.



Ita verum eſſe affirmo Ego Joſeph Maria Caſtileonus ejuſdem Archivii Præfectus, hac die 23. Feb. 1720.

CCLXX.

Pacte de Succeſſion entre ENGELBRT *&* JEAN *le jeune Comtes de Naſſau Freres &* 1472. 8. Avril. *Fils de* JEAN *Comte de Naſſau & de* MARIE DE LOON. *Fait le 8. d'Avril* 1472. [Produit & publié par le Prince de Naſſau-Siegen Orange, en 1704. dans l'affaire de la Succeſſion d'Orange. C'eſt une traduction, l'Original étoit Allemand.]

NOus Engelbert, & Jean le Jeune Comtes de Naſſau, Vianden, & Dietz, freres; ſçavoir faiſons, que nous par conſeils, & avis de haut, & puiſſant Seigneur Jean Comte de Naſſau, Vianden, &

ANNO 1472. & Dietz, Seigneur de Breda, & de Dame Marie de Loon sa Compagne Comtesse, & Dame des Terres de nôtre Lignée, nos Seigneur, & Pere, Dame & Mere, & de plusieurs autres nos Amis, afin d'empêcher, que la Souche principale, & Domaines, auxquels nous succederons après nos susdits amez Seigneur, & Pere, Dame, & Mere, & autres nos Parens, ne puissent venir ni échoir à autre Famille, qu'à la Race masculine de Nassau, d'où ils sont venus, & afin de les y affermir davantage, avons unanimement ordonné, conclu, & ratifié les points & conditions suivantes.

Premiérement à savoir le cas arrivant, que l'un de nous deux procréât, & delaissât après sa mort des fils légitimes, un ou plusieurs, & que l'autre n'eût, que plusieurs filles, que nous en tel cas serons obligez de procurer, que lesdites filles par avis, & deliberation de nos Seigneurs, & Amis soient mises en mariage avec argent, & deniers honorablement, & raisonnablement selon nôtre, & leur état de la maniére qui s'ensuit.

A sçavoir, s'il arrivoit, que nous Engelbert susdit ne delaisserions autre enfant qu'une fille unique, qu'on donnera, & payera à icelle pour la Dot, & tous ses Biens paternels, & maternels feudaux, allodiaux, hereditaires, & tous autres, qui lui appartiennent ou pourroient appartenir du chef de ses Pere, & Mere, la somme de vingt-cinq mille florins du Rhin, & par dessus ce, on fournira à ladite fille des habits, & autres choses convenables à son rang. Et advenant que nous Engelbert vinmes à delaisser deux filles, qu'alors on donnera pour Dot à l'aînée vingt mille florins, & à la puînée douze mille, & en cas, que nous delaissions trois filles, que lors la troisiéme fille aura pour sa Dot dix mille florins, & en cas que nous procréyons, & delaissions encore plusieurs autres, que lors une de ces filles y étant le plus portée, soit colloquée en bon, & honorable Convent serré; & à chacune se donneront les revenus de trois cens florins du Rhin par an pour la table, la moitié en rente annuelle, & héritable, & l'autre moitié en rente viagere; lesquels seront fournis à chacune d'icelles à l'heure, qu'elles feront profession, & les autres qui ne voudront pas entrer, ni demeurer au Convent, seront dotées honorablement.

Item le cas arrivant, que nous Jean susnommé allassions de vie à trépas sans delaisser autre hoir legitime, qu'une seule fille, en tel cas la même fille sera dotée en la maniére susdite, & aura en Dot pour tous ses biens paternels, & maternels, feudaux, allodiaux, biens propres, & héritages, & pour tous ceux, qui lui seroient échûs de Pere, & Mere, & pourroient encore échoir, la somme de vingt cinq mille florins du Rhin. Et si nous Jean eussions procréé deux, trois, ou plusieurs filles, icelles seront aussi dotées, & se donnera autant à elles en la même forme, & maniére, qu'aux filles dudit Seigneur Engelbert nôtre frere, & moyennant la Dot susdite, le dernier vivant de nous deux apprehendera, & retiendra sans contredit tous les Domaines, Terres, & Biens propres, sans que lesdites filles, ni leurs heritiers puissent y mettre aucun obstacle, ou empêchement, lesquelles filles ayant reçû la Dot susdite seront aussi obligées de renoncer pour elles, & leurs heritiers, & descendans en tems & lieu, où besoin sera, & en seront requises, aux susdits Domaines, Terres, & Biens.

Avec quoi lesdites filles seront, & doivent être dechargées de toutes les dettes tant actives, que passives, que delaisseront leurs Pere, & Mere, & en tel cas le dernier vivant de nous deux colligera toutes lesdites dettes actives, & payera toutes les dettes passives sans aucuns fraix, depens, ni charges desdites filles.

Item s'il advenoit, que nous deux, ou quelqu'un de nous deux vint à deceder devant nôtredit amé Seigneur, & Pere delaissant hoir legitime, qu'alors cedit hoir succedera en la place du Pere defunt, & sera en possession, & jouïra des Biens, Seigneuries, & Domaines de la même maniere, que le Pere, s'il étoit encore en vie, auroit pû faire, & même avec tel droit qu'il a été declaré ci dessus.

Item s'il advenoit, que l'un de nous deux decedât sans enfans mâles legitimes, laissant seulement des filles, que lors le dernier vivant de nous deux procreât un hoir mâle, & que le même hoir vint aussi à deceder sans delaisser aucun enfant mâle, qu'en tel cas les filles du premier defunt recouvreront tous les Biens, Domaines, & Terres de leur Pere, comme si jamais elles n'y eussent renoncé, sous reserve, qu'elles ne restitueront rien de la jouïssance des biens, & Seigneuries, qu'elles ont reçûës dudit dernier hoir mâle, ni de ce que lesdites filles ont eu en Dot, mais chacune d'elles retiendra de côté, & d'autre, ce qu'elle aura eu, & possedé auparavant, & pour cela lesdits Domaines, Seigneuries, & Biens qui nous sont échus, & à eux, & lesquels dans la susdite maniere ont été donnez en Dot, ne pourront être chargez d'aucune Dot en façon quelconque, étant aussi sur tout exceptée telle disposition, qu'ont faite, & établie nôtre très cher Seigneur, & Pere, & nôtre très chere Dame & Mere à nôtre serieuse demande, & requisition des Biens & Revenus, dont nôtredite tres chere Mere après le decès de nôtredit Seigneur, & Pere sera en possession, & jouïra sa vie durant, comme de son Douaire, & en vertu d'autres Droits, qu'elle peut avoir, & prétendre sur lesdits biens, de sorte qu'ils demeurent toûjours dans son pouvoir absolu.

Enfin dequoi nous susdits Engelbert & Jean freres avons de nôtre bon gré fait apposer nos séels à cette presente disposition, & avons signé de nos mains propres nôtre nom au bas de cet Instrument, & pour plus grande corroboration requis Otton de Dietz Baillif dans le Comté de Nassau, Jean Baron de Deren Baillif dans le Comté de Dietz, Herman de Heger, Adam de Nispen Baillif, & Jean de Dussen Escoutete de Breda de vouloir aussi munir ces presentes de leurs séels, ce que nous, Otton, Jean, Herman, Adam, & Jean susdits confessons à la demande de nos deux tres chers, & clemens Seigneurs susdits d'avoir fait volontiers, le huitieme jour d'Avril l'an de nôtre Seigneur mille quatre cent soixante & douze.

AUTRE PACTE

18. Avril.

Juré entre ENGELBERT, *&* JEAN *le jeune Comtes de Nassau & freres, le* 18. *d'Avril* 1472.

NOus Engelbert, & Jean le jeune Comtes de Nassau, Vianden, & Dietz, Freres savoir faisons à tous, & un chacun, & confessons par ces presentes, qu'après avis, & meure deliberation nous avons *saintement promis*, & assuré entre les mains de l'Illustrissime Seigneur Comte de Nassau, Vianden, & Dietz Seigneur de Breda, nôtre tres cher Seigneur & Pere, & avons aussi corporellement juré aux Saints, que nous, & un chacun de nous specialement pour nous, & nos héritiers nous obligeons, & serons obligez de conserver, & d'executer fidelement, & pleinement tous les partages, & dispositions, que sus-mentionné nôtre Seigneur, & Pere, & Dame Marie de Loon sa Compagne nôtre chere Mere ont conjointement ordonnez & constituez entre nous deux Freres, ordonneront, & constitueront encore. Item celles, que nôtredit Seigneur & Pere va encore ordonner, & constituer lui seul, sur ce que nôtre sus-mentionnée Dame, & Mere nous delaissera aprés sa mort avec toutes les conditions, restrictions, & clauses, que tels Instrumens contiennent ou contiendront en matiére de ces partages & dispositions faits de tous les Domaines, & Biens qui nous écherront de la maniére susdite aprés la mort de nos Seigneurs, & Pere, Dame & Mere, soit Seigneuries, ou Domaines, Fiefs, heritages, cens, revenus & quoi que ce soit, & de quelque nom, & en quelque lieu qu'ils soient ou se puissent trouver, sans reserve; semblablement nous jurons d'executer toutes les dispositions, que nôtredit Seigneur, & Pere a faites, & va faire encore entre nôtredite Dame, & Mere, & nous autres, tant par rapport à ce qu'il nous a delaissé, qu'aussi par rapport aux Biens, dont nôtre trés chere Mere sera en possession, & jouïra sa vie durante; aussi avec toutes les clauses, qui seront contenuës dans des actes de telles dispositions, & ensuite promettons, que nous n'attenterons jamais en aucune maniere que ce soit ni par nous ni par d'autres, ni ne ferons aucune chose, par où cesdites partitions, dispositions,

ANNO 1472. tions, & points y compris soient aucunement empêchez, violez, ou debilitez. En foi de quoi nous avons de nôtre bon gré muni ces presentes de nôtre séel, & signé de nos propres mains, & en outre pour plus grande assurance requis les honorables Otton de Dietz, Baillif dans le Comté de Nassau, Jean Baron de Deren Baillif au Comté de Dietz, Herman de Heger, Adam de Nispen Baillif, & Jean de Dussen Escoutete de Breda de vouloir aussi munir ces presentes de leurs séels, ce que nous Otton, Jean, Herman, Adam, & Jean susdits confessons à la réquisition, & demande de nosdits deux trés chers, & clemens Seigneurs d'avoir fait le 18. jour d'Avril l'an de nôtre Seigneur mille quatre cent soixante, & douze.

CCLXXI.

7. Dec. *Impignoratio Ducatus* Gueldriæ, *&* *Comitatus* Zutphaniæ *per* ARNOLDUM *Ducem in extremam egestatem redactum*, CAROLO *Duci Burgundiæ pro summâ 300 millium Florenorum facta. In Oppido Ruremondensi, die 7. Decembris* 1472. CUM *Declaratione* CAROLI *Ducis, quâ Jus redimendi dicto Duci* ARNOLDO *&* *suis heredibus reservatur. Dat. in Oppido Brugensi die 30. Decembris* 1472. [Declaration que le très Illustre Prince LOUIS Duc de Gueldre, & de Juliers, Comte d'Egmont & de Zutphen a faite à Londres le 22. Decembre 1646. aux Annexes pag. 15. On trouve aussi cette Piece dans JOH. ISACII PONTANII *Historiæ Gelricæ. Lib.* IX. pag. 544. mais d'une Copie assez diferente de celle-ci, qui est sans contredit plus authentique que la sienne.]

CArolus Dei gratia Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi & Luxemburgi, Comes Flandriæ, Arthesii, Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci, Marchio Sacri Imperii ac Dominus Frisiæ, Salinarum & Mechliniæ, universis præsentes Litteras nostras inspecturis salutem. Notum facimus quod cum Illustris Princeps Dominus Arnoldus Dux Gueldriæ, Comes Zutphaniæ, Consanguineus noster præcharissimus Patrias & Ducatum Gueldriæ & Comitatum Zutphaniæ una cum appendentiis & pertinentiis eorum universis nuper nobis impignoraverit, & jure pignoratitio cedendo transportaverit pro certa pecuniarum summa, de qua debite sibi satisfecimus, quas quidem, Patrias & Ducatum & Comitatum à nobis redimere licebit, & quitare mediante summâ trecentorum millium florenorum Rhenensium nobis inde restituenda una cum nostris sumptibus & expensis, tam in ædificiis dictarum Patriarum utilibus & necessariis nostra ordinatione ibidem factis, quam pro liberatione & redemptione terrarum ipsarum per nos solutis & expositis, juxta formam Principalium Litterarum impignorationis hujusmodi desuper confectarum & sigillatarum quas penes nos habemus de verbo ad verbum ita continentium: Arnoldus Dei gratia, Dux Gueldriæ & Juliæ, Comes Zutphaniæ suis universis præsentes Litteras inspecturis salutem. Cum durante mea dura Captivitate, in qua impius filius noster Adolphus, suo temerario & nequissimo ausu, & contra omnia jura nos diutiùs detinuit, fuimus per ipsum filium nostrum & sibi adhærentes omnibus Dominiis, terris, & aliis quibuscunque bonis nostris improbissimè spoliati & destituti, in tantum quod cum ex beneficio, gratia & pietate Illustrissimi & Excellentissimi Principis Domini Caroli, Dei gratia Burgundiæ & Brabantiæ Ducis, & charissimi Domini, & consanguinei nostri, qui solus inter omnes mortales misertus est nostri, fuimus à dicta captivitate liberati, reperimus nos omnibus Dominiis & bonis nostris quibuscumque spoliatum & denudatum, mobilia enim nostra quæ magni valoris & pretii fuerunt, dictus impius filius noster asportaverat, sed & Subditos nostros, tam incolas Civitatum & Oppidorum nostrorum, quam etiam Nobiles, & alios ab obedientia nostra subtraxerat, adeo quod ipsi Subditi nostri, paucissimis demptis, nullatenus nos in Dominum aut Principem eorum admittere seu recipere voluerunt, imò tanquam rebelles nobis restiterunt, propter quod in tanta necessitate & egestate constituti sumus, prout & fuimus à duobus annis qui effluxerunt à tempore dictæ nostræ liberationis, quod licet modicam familiam & tenuem admodum statum habeamus, vix tamen quæ ad victum nostrum & manutenentiam dicti nostri tenuis status sufficere possunt habere possumus, cum itaque huic nostræ tam extremæ necessitati & egestati quam aliis pluribus necessariis impensis, quas necessario subire nos oportet, tam pro dotatione Charissimæ filiæ nostræ Domicellæ Catharinæ de Gueldre, quæ jam nubilis imo perfectioris ætatis existit, quam alias multis modis; proinde non habeamus nisi mediante aliqua magna pecuniarum summa, quam nulla via reperire possumus, nisi per venditionem aut impignorationem Dominiorum nostrorum, cum & liberi & alii quamplures necessarii nostri nos deseruerunt, & in hac nostra egestate nullum nobis auxilium præstiterunt. Notum facimus quod nos, ut huic nostræ necessitati & egestati subveniamus, ex aliis etiam multis justis & rationabilibus causis nos & animum nostrum ad hoc monentibus & impellentibus, habita prius longa & matura deliberatione cum consanguineis, amicis, & principalibus servitoribus nostris omni meliori modo, via, jure, & forma quibus melius potuimus & debuimus, possumus & debemus Ducatum nostrum Gueldriæ & Comitatum Zutphaniæ cum omnibus eorum civitatibus, Oppidis, Castris, villis, territoriis, nemoribus, silvis, aquis, aquarum decursibus, pedagiis, theloneis, redditibus, proventibus, jurediĉtione, feudis, retrofeudis & aliis juribus & pertinentiis quibuscunque, & generaliter quidquid Dominii aut juris, nullo nobis retento, in dictis Ducatu Gueldriæ, & Comitatu Zutphaniæ habemus, seu habere possumus, & debemus, pro nobis successoribus hæredibusque nostris, impignoramus, damusque, tradimus, cedimus, & concedimus per præsentes dicto Illustrissimo Principi Domino Carolo Dei gratia Burgundiæ & Brabantiæ Duci, & charissimo Domino & consanguineo nostro, ad dictos Ducatum & Comitatum cum eorum pertinentiis quibuscunque habendum, tenendum & possidendum per ipsum charissimum Dominum & consanguineum nostrum, & suos hæredes & successores, titulo seu jure impignorationis vel gageriæ, secundum mores & consuetudines *Allemanniæ*. Has impignorationem, dationem, traditionem, cessionem seu concessionem, fecimus, & per præsentes facimus eidem Domino consanguineo nostro charissimo, pro summa trecentum mille florenorum Rhenensium boni auri & justi ponderis, de signo, seu fabrica quatuor Electorum Romani Imperii aut in alia bona moneta aurea valoris eorundem, quam summam trecentum mille florenorum ab eodem Domino & Consanguineo nostro habuimus & recepimus realiter & de facto, & in pecunia numerata taliter quod de eadem summa nos tenemus pro bene contentis & satisfactis, promittentes quod in posterum nihil de ipsa summa petemus, quare de dictis Ducatu Gueldriæ, & Comitatu Zutphaniæ, cum omnibus suis juribus & pertinentiis quibuscunque per nos sic impignoratis nos devestivimus & devestimus, & dictum charissimum Dominum Consanguineum nostrum investivimus & investimus per præsentes, volentes quod ipse Dominus & Consanguineus noster & sui hæredes, jure & titulo pignorationis seu gageriæ, & secundum mores & consuetudines Allemanniæ habeant, teneant, & possideant dictos Ducatum & Comitatum cum omnibus suis juribus & pertinentiis quibuscunque, & faciant omnes & quoscunque fructus suos, donec & quousque dicta summa trecentum mille florenorum de signo & fabrica supra declaratis, aut in alia bona moneta aurea, valoris eorundem, una cum omnibus illis expensis quæ per dictum Dominum & Consanguineum nostrum, aut suos hæredes in posterum fieri poterunt, tam in redemptione seu tuitione Castrorum, villarum & redditum ipsorum Ducatus & Comitatus, quam in constructione quorumcunque ædificiorum utilium aut necessariorum, per nos aut hæredes nostros, unum vel plures, cui vel quibus jus redimendi ipsos Ducatum & Comitatum dabimus, aut quocunque titulo relinquemus ipsi charissimo Domino & Consanguineo nostro, aut

ANNO 1472. aut suis hæredibus, integraliter reddantur & restituantur, nobis enim & ipsis hæredibus nostris, uni vel pluribus, quem seu quos ad hoc eligemus, retinemus jus redimendi dictos Ducatum & Comitatum pro dicta summa trecentum mille florenorum una cum dictis expensis, qua redemptione facta dictus charissimus Dominus & consanguineus noster tenebitur ipsos Ducatum & Comitatum restituere nobis, aut ipsis hæredibus nostris, dempto impio filio nostro Adolpho, & liberis descendentibus ab ipso, quos ob ingratitudinem dicti filii nostri & dictam impietatem per eum in nos commissam, ad redemptionem dictorum Ducatus & Comitatus nullatenus volumus admitti, sed eos ab ipsa redemptione privavimus & submovimus, privamus & submovemus per præsentes, per quas nihil omnino volumus aut intelligimus esse innovatum seu derogatum Tractatui per nos ultimo inito in villa sancti Odomari, cum dicto charissimo Domino & consanguineo nostro, sed ipsum Tractatum suis volumus viribus subsistere, quæ omnia & singula prædicta nos pro nobis, successoribus & hæredibus nostris promisimus servare & adimplere eidem charissimo Domino & Consanguineo nostro & hæredibus suis, modo & forma supra declaratis, & hoc in verbo Principis & sub hypotheca & obligatione omnium & singulorum bonorum nostrorum præsentium & futurorum. Quo circa supplices rogamus & requirimus Serenissimum Principem Dominum Romanorum Imperatorem, semper Augustum, metuendissimum Dominum nostrum, quatenus hanc nostram impignorationem & gageriam dictorum Ducatus Gueldriæ, & Comitatus Zutphaniæ, sic per nos factam, ratam, & gratam habeat, & quantum opus eam confirmet & corroboret ad opus & utilitatem dicti charissimi Domini & consanguinei nostri, hæredumque & successorum suorum. Mandamus insuper omnibus & singulis Officialiis, Vasallis & aliis quibuscunque Subditis nostris dictorum Ducatus Gueldriæ, & Comitatus Zutphaniæ, & omnibus aliis quorum interest, quatenus eidem charissimo & Consanguineo nostro, tanquam suo Domino gagerio seu pignoratitio, & hæredibus ejus pareant & obediant in omnibus. In quorum omnium robur & testimonium has præsentes Litteras manu nostra subscripsimus, & easdem sigilli nostri appensione immunivimus. Datum in Oppido nostro Ruremondensi, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, die septima mensis Decembris, sic signatum & subscriptum: Arnoldus. Idcirco nos Carolus Dux Burgundiæ præfatus pro nobis ac pro hæredibus & successoribus nostris recognoscimus & fatemur per præsentes, quod prædictus Illustris Arnoldus Dux Gueldriæ, & Comes Zutphaniæ Consanguineus noster quandiu vixerit in humanis, poterit, ac possit, & post ejus decessum hæres suus, vel hæredes sui, cui vel quibus hoc jus redimendi dederit, aut reliquerit, poterunt Patriam & Ducatum Gueldriæ, atque Comitatum Zutphaniæ prætactos, cum eorum pertinentiis à nobis & nostris hæredibus & successoribus post decessum nostrum liberare, quitare ac redimere, cum mediante summa trecentorum millium florenorum Rhenensium aureorum boni, & justi ponderis, monetæ quatuor Electorum Imperii, aut cum vero valore ipsorum in alia legali moneta aurea, exinde nobis realiter atque integraliter tunc restituenda & persolvenda, una cum nostris expensis, & pecuniis, quas ex tunc fecerimus, tam pro ædificiis, quæ dictis Patriis necessaria vel utilia fuissent, quam redemptione & liberatione aliquarum Terrarum, Oppidorum, Castrorum vel redditum ipsis Patriis, vel Ducatui Gueldriæ, & Comitatui Zutphaniæ pertinentium, juxta formam Litterarum impignorationis prænarratæ, post quam quidem redemptionem à nobis sic factam, non amplius de impignoratione earumdem Patriarum & Ducatus Gueldriæ, & Comitatus Zutphaniæ nos intromittere, vel jus aliquod ex ea prætendere poterimus. Sed ex tunc immediate ac sine mora vel excusatione, illas restituemus & reddemus redemptori ipsarum, quatenus deinceps eis frui & gaudere libere possit absque impedimento vel disturbio nostra parte sibi faciendo, aut fieri permittendo, modo quocunque; salvo tamen & reservato prædicto Tractatu Sancti Odomari juxta ipsius formam & tenorem, ista siquidem puncta omnia & singula, & quodlibet ipsorum in solidum nos Carolus Dux Burgundiæ supra nominatus, juravimus & promisimus, juramus & promittimus in verbo & honore nostri Principatus firma, stabilia, & immobilia servare, & nostra parte adimplere non contravenire, vel facere, quærere, & fieri permittere modo quocunque, omni dolo cessante. In cujus rei veritatem, & testimonium, & ad plenam firmitatem omnium præmissorum, Nos Carolus Dux supradictus de certa scientia, & tam pro nobis, quam pro nostris hæredibus & successoribus sigillum nostrum patentibus his Litteris nostris apponi fecimus & appendi. Datum in Oppido nostro Brugensi, die penultima mensis Decembris, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, sic signatum & subscriptum, per Dominum Ducem. Stemberch.

ANNO 1472. Carolus Dei gratia Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, & Luxemburgi, Comes Flandriæ, Arthesiæ, Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci, Marchio sacri Imperii, Dominus Frisiæ, Salinarum & Mechliniæ, universis & singulis præsentes Litteras nostras inspecturis salutem. Notum facimus & recognoscimus per præsentes tam pro nobis quam pro nostris hæredibus & successoribus nos debere illustri & potenti Principi Domino Arnoldo, Duci Gueldriæ, & Comiti Zutphaniæ consanguineo nostro præcharissimo, aut latori præsentis de ejus mandato, ex legali & recognito debito, occasione oppignorationis Ducatus Gueldriæ, & Comitatus Zutphaniæ, summam nonaginta duorum millium florenorum Rhenensium aureorum, monetæ quatuor Electorum Imperii super Rheno, ante datam harum præsentium monetatorum, seu fabricatorum, boni auri, justique ponderis, vel justum valorem eorumdem in alio bono auri pagamento, tum communiter in bursam currenti, ad monetam Flandriæ reducto solvendum, & libere absque impedimento, expensis & periculis nostris reddendum in Ecclesia & magno Altari Sancti Joannis Evangelistæ Oppidi nostri du Buscoduco, in libera & tuta secura apprehensione prædicti consanguinei nostri Arnoldi, Ducis Gueldriæ, vel latoris earumdem præsentium de mandato ejus, ut dictum est, in terminis ac diebus solutionis infra scriptis, videlicet prima die mensis Maji proxime futuri, qua scribetur annus millesimus, quadringentesimus septuagesimus tertius, quatuor millia florenorum aureorum Rhenensium, in festo autem beati Lamberti mensis immediate sequentis alia quatuor millia florenorum Rhenensium aureorum, & in die beati Thomæ Apostoli, postea subsequenti, alia quatuor millia florenorum Rhenensium aureorum, & quatuor annis ex tunc immediate & continue subsequentibus singulis annis quindecim mille florenos aureos Rhenenses. Quos quidem quindecim mille florenos aureos Rhenenses promisimus & promittimus solvere in tribus terminis cujuslibet ipsorum quatuor annorum, scilicet primos quinque mille florenos Rhenenses aureos, vigesima die mensis Aprilis currentis, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, alios quinque mille florenos Rhenenses aureos vigesima die mensis Augusti exinde futuri: reliquos vero quinque mille florenos Rhenenses die vigesima mensis Decembris immediate subsequentis: & consequenter quolibet anno trium annorum aliorum inde sequentium, eisdemque terminis & pagamentis similiter quindecim mille florenos Rhenenses aureos, & in fine prædictorum quatuor annorum summis prædictis per nos, ut præmittitur, solutis, adhuc tenebimur eidem Domino Arnoldo Duci Gueldriæ, Comiti Zutphaniæ, consanguineo nostro, vel latori præsentium, ut præfertur, in summa aliorum viginti millium florenorum aureorum Rhenensium quos sibi solvemus in quatuor terminis hic specificatis; scilicet primos quinque mille florenos aureos Rhenenses in quatuor temporibus, sive jejunio quatuor temporum venientium post Dominicam qua cantatur Introitus Missæ *Invocavit*, anno millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo secundum stilum & usum scribendi Curiæ nostræ, atque Dietæ seu Cameræ; alios quinque mille florenos aureos Rhenenses in jejuniis quatuor temporum post festum Pentecostes immediate sequentis, & alios quinque mille florenos aureos Rhenenses in jejuniis quatuor temporum post festum Exaltationis sanctæ Crucis: Residuos vero quinque mille florenos aureos Rhenenses in jejuniis quatuor temporum post festum Beatæ Luciæ Virginis immediate subsequentem, anno scilicet millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, tali tamen conditione adjecta, quod si contingeret, (Quod absit) nos fore defectuosos vel negligentes in solutione alicujus aut aliquorum terminorum & pagamentorum prædictorum, vel in altero seu

ANNO 1472. seu parte illorum, sive tunc moneamur aut non, ex tunc nihilominus poterit prælibatus consanguineus noster Arnoldus, Dux Gueldriæ, Comes Zutphaniæ, vel lator præsentium, sive procurator aut procuratores legitimi ejusdem, expendere singulis diebus dilationis & defectus solutionis hujusmodi unum grossum monetæ nostræ Flandriæ ante datam præsentium monetatum pro quolibet floreno aureo Rhenensi, tunc cesso, restanti & non soluto, etiam in quolibet loco ipsis facere hoc placuerit, donec & quousque nos ultimum denarium cum primo tam principalis summæ cessæ ac restantis, quam expensarum occasione dicti defectus factarum, plenarie ac integre persolverimus.

Insuper nos Carolus Dux Burgundiæ & Brabantiæ super nominatus, pro nobis ac pro hæredibus & successoribus nostris prætactis promisimus & promittimus per easdem præsentes, quod si forte præsentes nostræ Litteræ in ullo unquam tempore amitterentur, furarentur, comburerentur, aut alias aliquo accidenti excogitabili quocunque cassarentur, ex tunc infra duos menses proxime futuros à die notificationis sive significationis nobis, aut hæredibus successoribusque nostris, de hoc factæ, prælibato charissimo consanguineo nostro Arnoldo Duci Gueldriæ, vel Procuratori suo aliam Litteram eisdem præsentibus Litteris nostris de verbo ad verbum consimilem sigillo nostro roboratam dare tenebimur, sub pœna sex florenorum Rhenensium diebus singulis, post lapsum duorum mensium prædictorum super nos computandorum, & expendendorum, donec & quousque sibi novas Litteras hujusmodi reddiderimus modo supra dicto. Præterea conventum & concordatum est, ac promittimus pro nobis, ac pro nostris hæredibus & successoribus præfatis, quod pecunias hujusmodi, aut illos qui ad recipiendas eas venturi sunt, ullo pacto, aut quacunque causa vel occasione præterita, præsenti vel futura arrestare, occupare, turbare, vel impedire non poterimus in quocunque loco, Oppido vel situ patriarum nostrarum, sive alterius cujuscunque. Quæ quidem omnia & singula puncta supradicta, & quodlibet ipsorum in solidum Nos Karolus Dux Burgundiæ & Brabantiæ, pro nobis atque hæredibus nostris, & successoribus prælibatis juravimus & promisimus, juramus & promittimus sub fide & honore nostris, atque in verbo Principis observare, prosequi, & adimplere plenarie atque inviolabiliter, & non contravenire, vel facere, seu fieri permittere per Nos, aut per alium seu alios quoslibet; etiam cum quocunque jure Ecclesiastico vel temporali, pro quibuscunque causis vel occasionibus præteritis, præsentibus vel futuris, omnibus dolo, subtilitate, inventionibus, fallaciis ac deceptionibus penitus exclusis. In cujus rei testimonium & meram firmitatem præsentibus Litteris nostris sigillum nostrum magnum ex certa scientia apponi & appendi fecimus. Datum in Oppido nostro Brugensi die penultima mensis Decembris, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, juxta stylum Curiæ nostræ. Sic signatum & subscriptum, Per Dominum Ducem, Grof. M. Stemberg. Coll.

CCLXXII.

1472. 31. Decembre. **Entscheid zwischen Graf ULRICH, zu Würtemberg und der Reichs-Stadt ESSLINGEN verschiedener Irrungen halber / so sich zwischen denenselben von wegen benanter Stadt in des Grafen Gebiet liegenden Güter erhalten / durch JOHANN Ertz-Bischoff zu Trier gesprochen am Heyl. Jahrs-Abend 1472.** [LUNIG Teutsch. Reichs-Archiv. Partis Spec. Continuatio. 2. Abtheil. 6. pag. 696.]

C'est-à-dire,

Sentence Arbitrale rendue par JEAN *Archevêque de Treves, entrè* ULRIC *Comte de Wirtemberg & la Ville Imperiale d'*ESLINGEN, *au sujet de quelques Biens de la Ville situés dans le Territoire du Comte. La Vigile de la Circoncision du Seigneur* 1472.

WIr Johann von GOttes Gnaden / Ertz-Bischoff zu Trier / des H. Römischen Reichs in Gallien / und durch das Reich-Arelat Ertz-Canzler und Churfürst / thun kund und bekennen offentlich an diesem Brieffe / allen denen / die ihn sehen / oder hören lesen / so alß Mißfälle / Irrung und Zwietracht entstanden waren und gewest sind zwischen dem Hochgebohrnen Herrn Ulrichen / Grafen zu Würtenberg / Unserm lieben Schwager an einem / und dem Ehrsamen / Weisen / unsern lieben besondern / Bürgermeistern und Rath der Stadt Eßlingen / dem andern Theile / welche Mißhelle / Irrung und Zwietracht sie zu beyden Theilen / an uns gestalt han / in der Maße / wie wir sie drüm setzen und entscheiden würden / daß sie das also halten / und deme sonder alle Einrede nachkommen und thun solten und wolten / ohne alle Gefehrde: Alß han wir beyder Partheyen Fürnehmen und Gebreche / nach Nothdurfft verhöret / und sie mit Ihr beyder Wissen und Willen gütlich entschieden und vereiniget / inmaßen hernach geschrieben folget: ANNO 1471.

Zum Ersten / als die von Eßlingen auch ihre Bürger und Innwohner / geistlich und weltlich / es sind Klöster / Kirchen / weltlich Priesterschafft oder Spittal / niemand ausgenommen / in unsers Schwagers von Würtenberg Herrligkeit und Gebiethe / Güthern auch Zinsen und Gülte / liegend und fallend / davon derselbe unser Schwager / Steuren / Beten / Betwein / Dienste und Schatzung rc. um solchen Span / setzen und entscheiden / wir die Partheyen in nachgeschriebener maße: Daß die Klöster / Kirchen / weltliche Priesterschaft oder Spittal zu Eßlingen / auch Burger und Innwohner daselbst zu Eßlingen / geistlich und weltlich / sollen alle Dörffer / Höfe / Häuser / Wein-Gärten / Baum-Gärten / Zehende / Aecker / Wiesen / Wälder / Felder / Mühlen / und andere Güter / wie man die mit sonderlichen Worten genennen mag / auch alle Zinse und Gülte / die sie heut dato dis Briefes / in unsers Schwagers von Würtenberg Landen / Herrligkeit und Gebieten innhaben und besitzen / hinfür zu ewigen Tagen / so lange die in der von Eßlingen und der ihren Hand wären oder seyn würden / gantz frey und ledig innhaben / von allen Steuern / Diensten / Schatzungen / Land-Steuern / Beten / Betwein und andern Beschwernissen / wie man die genennen möchte / und der geniessen und gebrauchen / sonder Unsers Schwagers von Würtenberg / seiner Erben und Ambtleuten / und allermänniglichs von Ihrent wegen Irrung oder Inträge / in einiger hande Weise / und wären einige Brieffe / Spruche oder Register / die da besagten / daß unserm Schwager von Würtenberg einige Steuren / Bet / Betwein / Schätzung / Dienste / oder andere Gefälle / von den Gütern / auch Zinsen und Gülten / so die von Eßlingen in unsers Schwagers von Würtenberg Land und Gebieten hand / fallen und werden sollte / solche Brieffe / Sprüche und Register sollen in solchen Articuln / die davon den gemeldten Steuren / Bet / Betwein / Schatzungen / Dienste / oder andern Gefallen sagend / gantz Krafft-loß / todt un ohnmächtig seyn / die doch in andern ihren Clausulen / Meinungen und Articuln kräfftig und mächtig bleiben / und wann nun der benannte unser Schwager von Würtemberg alle Güter / Zinnß und Gülten / so die von Eßlingen / ihre Bürger und Innwohner / geistlich und weltlich / in seinen Landen / Herrlichkeiten und Gebieten ietzund hand und besitzend / der ihme dann eines Theils / alß er meinet / billig Steure oder Schatzung gegeben han solten / und auch bißher gegeben han / aller Steure / Schatzung / Bet / Betweine / Dienste und ander Beschwernyß / wie obgemeldet / stet / frey und ledig gegeben und auch dabey ausgesaget hat / dieselben von Eßlingen / bey solchen Gütern / Zinsen und Gülten / als die von Stück zu Stück in zwey Register auff Pergament geschrieben / und mit unsern Insiegel versiegelt sind / der auch jedem Theile zu künfftiger Unterrichtung eines übergeben ist / hinfür gnädiglich ungehindert und unbeschweret zu lassen / doch unsern Schwager von Würtenberg / und seinen Erben / an Gerechtigkeit / seiner Wildbahn und Gerichts-Gefallen / wie er die auff diesen Tag inne hat / unschädlich. So sollen die von Eßlingen / dem benannten unsern Schwager von Würtemberg / dagegen geben und ausrichten tausend Rheinische Gülden / und ihme oder seinen Räthen / die er darnach schicken wird / auf sein gebührliche Qwittantz / die überantwortten zu Eßlingen / auff den Tag / so ihne dieser Entscheid übergeben würdet. Fürbaß von der Frauen wegen / genannt die Vischlerin von Vayingen / darüm die Partheyen spennig gewesen sind / entscheiden wir die ehegenannten Partheyen / daß dieselbe Frau / dieweil die lange Zeit und viel Jahr bey dem Spittal zu Eßlingen gewesen ist / bey dem Spittal bleiben / und diesselben Spittals eigen seyn sollt; Und ob unser Schwager von Würtenberg eigene Gerechtigkeit daran hätte oder haben solte / darauff soll er GOtt zu Lobe / und seiner Seelen zu Trost verzeihen / Argelist und Gefehrde in allen vorbescheidenen Sachen gäntzlich ausgeschieden / und diß unsers gütlichen Entscheides zu Urkundt / haben wir Johann Ertz-Bischoff zu Trier rc. obgenannt unser Innsiegel an diesen Brieff thun henken / und wann dieser gütlicher Entscheid mit unser Ulrichs / Graffen zu Würtenberg rc. auch unser Burgermeister und Rath der Stadt Eßlingen / Wissen und Willen zugangen und geschehen ist; So haben wir den auffgenommen / beliebet und bewilliget; auffnehmen / belieben und bewilligen ihn auch für uns / Unsere Erben und Nachkommen / in Krafft dieses Brieffes / und gereden / geloben und versprechen / auch in guten / vesten / wahren Treuen / für uns / unsere Er-

auch

Anno 1472.

ben und Nachkommen / in Krafft dieses Brieffes / diesen Entscheid und alle Stück / Clausuln und Articuln darinn begriffen / stet / fest / vnd unverbrüchlich zu halren / und deme wie fern unser jeglicher Parthey das gebühren würde / nachzukommen und zu Willen thun / und darwider nicht zu suchen / oder fürzuwenden einige List oder Behändigkeit / die Menschen Hertz erdencken kan / noch einige Auszüge oder Behelffe / Geistl. oder weltlichen Rechtens / Gnade / Freyheit / Privilegien / Land-Recht oder Gewohnheit / den wir verzeihen zu beyden Theilen auff alle Auszüge und Behelffe / Geistl. Rechts / Gnade / Freyheit / Privilegia, Land-Rechte und Gewohnheit / die unser einigen Stätten und dem andern Unstätten hierin bringen möchten / und sonderlich auff das Recht / das da spricht / gemein Verzügniß sey nicht tüglich / es sey dann ein sonderlich Verzügniß vorgangen / sonder Arglist. Und diß zu Urkund haben wir Ulrich / Graff zu Würtembergk / auch wir Bürgermeister und Rath der Stadt Eßlingen / Unsere Insiegel anch an diesen Brieff thun hencken und gehenckt / und wir Eberhard / Graffe zu Würtenberg / des ietztgenannten Graff Ulrichs Sohn / bekennen / daß dieser obgemeldte Entscheid / auch mit unsern Wissen und gutem Willen geschehen / und zugangen ist / und wir gereden und versprechen auch für uns und unsere Erben und Nachkommen / in Krafft diß Brieffes / den stet / vest und unverbrechlich zu halten / und darwider nicht zu kommen oder zu thun in einigerley Weise. Und des zu Uhrkund haben wir Unser Insiegel auch angehangen an diesen Brieff / der zween sind / in gleicher Form / und jedem Theile einer gegeben ist / auf den heiligen Jahrs Abend / zu Latein genannt / Circumcisio Domini, nach der Geburt Christi / unsern lieben HErrn 1472. Jahre.

CCLXXIII.

Hertzog GERHARDTS, zu Gülich / Berg rc.

1473. **Verkauff und übergab des Hertzogthums Gellern und der Grafschafft Zutphan mit allen gerechtigkeiten und zugehör vor achtzig tausend Gulden Rheinisch an CARL Hertzogen zu Burgund / geschehen in dem Schloß Nydeck anno 1473. den 20. Tag des Monats... Sambt Kaysers FRIDERICI Bestättigung. Geben zu Trier den 6. Novembris Anno 1473.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 1. Fortsetzung 1. Anhang. Absatz. 3. pag. 113.]

C'est-à-dire,

Vente & Tradition du Duché de Gueldres, & Comte de Zutphen, avec tous ses Droits, & appartenances à CHARLES *Duc de Bourgogne par* GERARD *Duc de Juliers, & de Mons pour la somme de 80. mille florins du Rhyn. Fait au Château de Nydeck l'an* 1473. *le* 20 *du Mois. Avec la Confirmation de* FRIDERIC *Empereur des Romains à Treves le* 6. *Novembre* 1473.

WIr Gerhardt von GOttes Gnaden / Hertzog zu Gülich Berg und Gellern / Graff zu Zutphan / und Ravensburg / entbiethen allen und ieden / so diesen gegenwertigen unsern Brief sehen / unsern Gruß. Nachdem etwan nach Absterben seliger Gedächtniß Reinaldts Hertzogen zu Gulch und Geldern / Grafen zu Zutphan / unsers Vorfahren / als derselbige diese beyde das Hertzogthum Gülch und Gellern / auch die Graffschafft sein Lebenlang friedlich ingehabt / und nach Christi Geburth im M. CCCC. xxiiii. Jahre / ohn verlassne Leibs-Erben / todts verschieden / Weiland Hertzog Adolf seliger Gedächtnüß / als nechster mannlicher Erbe / dieses verstorbenen Hertzog Reinalds obgemelte Hertzogthum und Graffschafft nach ihme rechtlich angenommen und erlangt / daß weiland der Großmächtigest / Römisch König Sigmund ihme / wie sich gebühret / in soliche Hertzogthumbe / auch die Graffschafft (so von dem Reich zum Lehen herrührendt /) eingesetzt / und damit belehnet habe / Nachdem auch weiland Arnold von Egmondt / sich in obgemeldts Hertzogthum Gellern und die Graffschafft Zutphan thätlicher Weiß eingedrungen / und dieses Hertzogthums und der Graffschafft Underthanen alle sambt genandten Arnolden / alß ihren Herren empfangen / und gehorsam gewesen / und derhalben Künig Sigmund selbs nach rechtlicher ersuchung und erforderung zuletzt sitzend auf dem Rechtstul / mit Rath beysitzender Churfürsten / des Heiligen Reichs / auch anderer Fürsten / Stend / und des Adels / durch sein End-Urtheyl / obgemeld Hertzogthum Geldren und die Grafffschafft Zutphan dem gedachten Adolphen / wie sich gebühret / zugesprochen / und nit allein wider den gedachten eingedrungenen Arnoldten von Egmondt / sondern auch wieder die Unterthanen und Inwohner

Anno 1473.

gemeldts Hertzogthums Geldern / und der Graffschafft Zutphan / von ihrer Rebellion und ungehorsam wegen / darinn sie verharret / des Reichs Acht und Aberacht ausgesprochen und ergehen lassen / Alß auch nachfolgens wie gemeldter Hertzog Adolph ohne Kinder abgangen / wir alß der nechst Erb demselben succedirt / und das Regiment eingenommen haben / und dann hochgemelter Sigmund Römischer König uns mit solchem Hertzogthum Geldren / und Graffschafft Zutphan / nach Gewonnheit belehnet und eingesetzt / auch alle und iede Urtheil und Geboths-Brief / so durch gemelten Adolf seeligen wieder die von Geldren (wie gemelt) erhalten worden / uf unser Person bestetigt / und approbirt / und zuletzt der großmechtigst ietzt regierender Käyser Friedrich / alß König Sigmund Hochlöblicher Gedächtnüß / auch Todes verschieden / uns mit den Lehen vielgemelts Hertzogthums Gellern und Graffschafft Zutphan / dergleichen auch belehnet / und eingesetzt / auch alle Recht / Gerechtigkeit / Privilegia, Process und Urtheyl / Peen und Decret, welche gemelter Adolph seeliger / unser Vorfahr wieder Arnolden von Egmont / und die Unterthanen des Hertzogthums Geldren / auch der Graffschafft Zutphan (wie gemelt) erlangt und erhalten hat / auf und für unser Persohn bestettigt und verneuert / wie dann solches aus ihrer Käyßerl. Maj. und andern Brieffen klar und lauter zu erweisen ist / Demnach thun wir kund menniglich / daß wir zu Wohlfarth des Römischen Reichs / auch zu erhaltung dieses falß unsers offenbahren Rechtens und Gerechtigkeit zum höchsten geneigt seyn / mit allen fleiß zu verschaffen und zu verordnen / daß die Käyserliche Brieffe und Mandat ihren gebührenden Effect und Vollstreckung erreichen mögen / auch die Rebellion, ungehorsam und alle andere thätliche Handlungen / so die von Gellern und Zutphan wieder das Römische Reich und Uns bißher beharrlich geübt und fürgenommen / ganz mit einander gedempt und hinweg genommen werden. Dieweil wir dann bedacht / daß daß zu solchen niemands tauglicher / auch durch niemandts baß ausgerichtet werden möge / denn durch den Durchleuchtigen Hochgebohrnen Fürsten und Herrn / Herrn Carl Hertzogen zu Burgund und Braband unsern lieben Oheim / haben Wir aus solicher auch andern mehr Ursachen / unser / unserer Erben und Nachkommen Bestes und scheinbarlichen Nuz berürend / gemelten Herrn Carl / Herzogen zu Burgund und Braband / ihme und seinen Erben und Nachkommen / Herzogen zu Braband / geben / übergeben / und überantwortten denselbigen auch hiermit gegenwärttig und in krafft dieses Briefs bester bestendigster Weiß / Form / Maß / und Gestalt / so soliches von Rechts wegen immer beschehen kan oder mag / vielgenandt Herzogthumb / und die Graffschafft Zutphan / mit allen deren Gerechtigkeiten und Zugehör / auch Rechtfertigungen / Ansprachen und Forderungen / so in gemelten Herzogthum und Graffschafft / nach gestalt derselbigen in einigen Weg uns zugehörig oder zuständig seyn solten / oder möchten / gar nichts fürbehalten / oder ausgeschlossen / und ist solicher Kauff und Ubergabe beschehen / für Achtzig Tausend guter Rheinischer Gülden der Churfürsten Münz / deren Wir von gemeltem Herrn Carl wohlbezahlt / und deßhalb vergnügt und zufrieden gestelt seyn / Wir haben unß auch vereint und zugesaget / solche Ubergabe / vor Keyßer. Maj. uf unsern eygnen Kosten und Darlegung wiederum zu leisten / zu thun / darzu wir unßere Anwäld und sondere Bothschafft / alßbald wir von unsern Oheimen beshalb ersucht werden / verordnen und fürderlichen schicken wöllen / doch daß der Herr Carl / zu solchem Käyserlicher Majestat Bewilligung / dieße Investitur, und Belehenung berührts Herzogthumbs und der Graffschafft / uf ihne Carln zu wenden / für sich selbs und uff sein Kosten erlange / Wir wöllen auch alle und iede Brief-Gerechtigkeiten / die Wir über gemeldt Hertzogthum und Grafschafft haben / zu gemelts Herren Carln handen stellen und übergeben / und das ganz wohlbedächtlich / und aus freyen Willen / Wir gereden und versprechen auch für Uns und alle unser Erben und Nachkommen / bey guten Glauben und Fürstlichen Nahmen / und unsern Eyd / solche Cession, Ubergab / Zustellung / Lieferung und Uberantworttung / und anders alles vorgemelt / stet und vest zu halten / das würcklich zu vollenziehen / ohn alle Wegerung / darwieder nit zu thun / noch gethan werden verschaffen / in keinen Weg / Verzeihen Uns auch hiemit aller Gerechtigkeit / Auszüg oder Schein / durch welche obgemeldtem zu wieder gehandelt werden möcht / und sonderlich so die vorgemelten Gerechtigkeiten von welchen Wir abtreten und übergeben / mehr und grosser befünden würden / dan die Achtzig Tausent Gulden / So wollen wir denselbigen Uberschuß / der sey gleich / groß / mittelmeßig oder gering / gemelten unsern Herrn / und Ohem / Hertzogen zu Burgund und den seinen / wie obgemelt / für Vns / unßer Erben und Nachkommen / doch Vns unsern Erben und Nachkommen Gunst und Freundschafft dargegen zu erzeigen / geschenckt haben / schencken und geben ihnen auch hiermit und in krafft diß Briefs on allen Wiederruf / vnd zu mehrer sicherheit / und Bekrefftigung aller und ieder obgeschriebener Ding / haben Wir unsere liebe Süne Willhelmen und Adolffen Vetterlich ersucht / die Ubergabe und Zustellung vorgemelter Gerechtigkeiten mit ihren Insiegeln zu bekräfftigen / und zu bestetigen / Dessen zu Uhrkund und Zeugniß haben Wir diesen Brief mit unsern Siegeln versiegelt. Desgleichen Wir Willhelm der Erstgebohrn von Gülch / Herr zu Heinsperg / Dyest und Sechen / rc. Auch wir Adolph der ander / von Gülck / beyde Gebrüder / uff ansuchen unßers lieben Herrn und Batters / in Ansehung daß der Durchleuchtig Fürst / unser lieber Herr Herzog zu Burgund / Vns freund

lichen,

ANNO 1473.

lichen Willen beweisen soll und mag / alles obgeschrieben bestetiget / und bewilliget / auch unser Sigill an diesen Brieff thun hencken / der geben ist in unßern Schloß Nydeck im Jahr nach Christi Geburth M. cccc. lxxiii. den xx. Tag des Monats.

Käysers FRIDERICI III. Bestätigung des Verkauffs und Ubergabe des Hertzogthums Gellern / und der Grafschafft Zutphen / so von Hertzog Gerhardt zu Gülich / Berg und Gellern an Hertzog Carln zu Burgund geschehen / nebst der Investitur darüber / de Anno 1473.

FRiedrich von GOttes Gnaden Römischer Käyßer zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / zu Hungarn / Dalmatien / Croatien / ꝛc. König / Herzog zu Oesterreich in der Steuermarck / Carnten und Carnöl / Herr zu Schlavonienmark und Portenau / Graff zu Habspurg / Tyrol / Phirt / und zu Kyburg / Marg-Graf zu Burgau und Land-Grafe in Elsaß / ꝛc. Wiewohl. Keys. Maj. Hochheit und Authorität / in allen Dingen billig zu bewarn / so ist sie doch am allermeisten vestiglich zu erhalten / indem so sie ihren Vorfahren in Sachen die von denselben rechtmaßiglich und wohlerortert seyn / beyfall thut / damit dasjehnig so durch Sie bekräfftiget / nit durch einigen Frevel oder muthwill wieder umgestoßen werden mög / dieweil dann verschiener Zeit der Hochgebohrn Gerhardt / Herzog zu Gülch und Gelre / Grave zu Zytphen uns fürtragen laßen / daß wiewohl im Jahr 1425. Reinaldt Herzog zu Gülch und Gelren / Graf zu Zütphen / on Kinder Todts abgangen / und weiland Adolphen / des Herzogthums Gellern und der Grafschafft Zütphen seinen rechtmäßigen Erben / und Nachkommen hinderlaßen / und derselb Adolph ein Erb vorgemeldter Hertzogthums Gellern und der Grafschafft Zütphen / alß uf den solche Lehen verstorben und gefallen / von Weiland Hochlöblicher Gedechnüß Sigismundo Römischen König / unsern Vorfahren rechtlich und ordentlich eingesetzt / und belehnt worden / und doch nicht destoweniger Arnold von Egmond sich frevendlicher und thätlicher weiß ins Hertzogthum Gellern und die Grafschafft Zutphen / ingedrungen / daß auch die Unterthanen ermelts Hertzogthums und Grafschafft von gebührender Pflicht / und Gehorsam / damit sie vorgemeldten Adolfen verwand und zugethan waren / sich unbilliger weiß entzogen / und dem eingedrungenen Arnolden / (erst ernanten Adolffen zu großen Nachtheil) anhengig und underthänig gemacht; Aber vorgemelter unser Vorfahr / des genannten ingedrungen Adolffen Unbillichkeit zu begegnen / nach ußgangnen Mahnungs- und Ladungs-Brieffen / auch geübten Rechtlichen Procefs, das Recht / sambt des Reichs Churfürsten / Fürsten / Grafen und Herrn beysitzend / nach gepflegten Rath das Herzogthum Gellern und die Grafschafft Zutphen / durch sein endlichen Spruch gemeldten Adolpho heimgesprochen / auch folgents wieder den ingetrungenen Arnoldten / und die Underthanen und Inwohner des Herzogthumbs und der Grafschafft vorgemelt / alß die in ihrer Ungehorsam und muthwillen beharrtten / bis zu der Peen der Keyserl. Acht und Aberacht endlich procedirt / Nachgegends aber / alß Adolff ohn Kinder abgangen / und Gerhart Herzog zu Gülch / Berg und Gellern / Grave zu Zutphen / demselbigen in Herzogthum Gellern / und der Grafschafft Zütphan ordentlich succediret / auch vorgemelter unser Vorfahr / ihne über solche Herzogthum und Grafschafft / gebührlich belehnnt / mit Bestettigung uf sein Persohn aller und ieder Recht / Vrthel / Sprüch und Mandaten / durch gemeldten Adolffen / wieder die von Geldren erhalten / welchen Gerharten wir auch sonst in das Herzogthum Gellern und die Grafschafft Zutphen eingesetzt / und ihn darauf belehnet / auch ihne die vorberührten Gerechtigkeiten / erlangte Procefs, Urtheil Peen-fall / Straff / und Mandata wieder weiland Arnoldum von Egmondt / und die Unterthanen des Hertzogthums Gellern und der Grafschafft Zutphen ausbracht / bestettigt und confirmiret haben. Dieweil aber Herzog Gerhardt vorgemelt nit Mittel oder Weg gewust / dadurch er das Land hätte erobern / und in Possefs kommen mögen / hab der all seine Recht und Gerechtigkeit / so er zu dem Herzogthum Gellern / und der Grafschafft Zutphen schon erlangt / oder hinfür erlangen / oder überkommen möcht / gar nichts usgeschlossen / dem Durchleuchtigen Herrn / Carolo Herzogen zu Burgund ꝛc. unsern lieben Ohm / geben / zugestelt und überantwortet / wie dann solches durch Brieflich Uhrkund / uns fürbracht / mit hochermelt Herzogs Gerhardts und Adolphen seiner Sün anhangenden Siegeln verwahret / lauter und klar versichert / und verbriefft ist / Vnd demnach vorgemelt Herzogthumb und Grafschafft von uns und dem Heyligen Römischen Reich zu Lehen herrührend / sein wir durch unsern lieben Ohm / Herzog Carln mündlich und durch Herzog Gerharten ꝛc. schrifftlich und durch gesandte Bothschafft emsig ersucht und gebetten worden / daß wir ihnen zu güten solche Vbergab / zustellung und einantwortung sambt ufgerichter Verschreibung ratificiren / besteten / und approbiren / auch gedachten unsern lieben Oheim Carolum mit den Herzogthum Gellern / und der Grafschafft Zutphen / in krafft Herzog Gerhards obgedacht gethaner Vbergab / auch mit aller Gerechtigkeit / so er Carolus zu diesem Herzogthum und Grafschafft zuvor gehabt / oder noch haben möcht / doch ihme an seinen Rechten unschädlich / genediglich zu investiren / und zu belehnen geruchten. Dieweil wir dann solch unserer Oheimen ziemlichen Bit insonders geneyget / auch bedacht / daß es unsers Ambts / in gebührlich fürgenommene Mittel und Wege dadurch die ungehorsamen und Wiederspennigen zu gehorsam bracht / und gebeßert würden / zu gehellen / haben wir mit vorgehendem der Hochwürdigen Durchleuchtigen Churfürsten / auch anderer unsers und des Heyligen Reichs Fürsten / Graven / Edlen / ꝛc. Zeitigen Rath in die gedacht Vbergab und zustellung bewilligt / die wir auch also aus Römischer Keyserlicher Majestat / Macht und Vollkommenheit hiemit bewilligen / confirmiren und bekrefftigen. Hierauf so haben wir den Durchleuchtigen Herzog Carolum unsern lieben Oheim mit dem Herzogthum Gellern und der Grafschafft Zutphen sambt allen und ieden Gerechtigkeiten / Wirden / Ehren / Freyheiten / zu- und eingehörungen / und allen deren Anhang / auch uf alle Gerechtigkeiten / die ihme zuvor darauf gebühret / und zugehört haben / oder noch zustehen solten oder möchten / derselbigen und aller andern Gerechtigkeiten on nachtheyl (doch uf vorgehenden gewöhnlichen Leiblichen Eyd / und Huldigung) für sich seine Erben und Nachkommen / Herzogen zu Brabant / offentlich investiret / und belehnet / investiren und belehnen denselben auch hiemit / und in krafft diß Briefs / und wollen / daß er die nüzen / genießen / gebrauchen soll und möge / von menniglich ungeirt und unverhindert / daß auch seine Nachkommen zu ieder Zeit / solich Lehn / von uns und den Römischen Keyßern und Königen / unseren Nachkommen am Reich annehmen / und empfangen / doch in alle Wege vorbehalten unser und des Reichs und eines ieden Gerechtigkeit / Doch auch / daß gegenwartige Investitur und daraus folgende Gerechtigkeit / bey ihren krefften bleib / Deßen zu Uhrkund ist unser Majestat Siegel an gegenwertigen Brief gehengt / Der geben ist zu Trier / den 6ten tag Novembris, Im M. CCCC. lxxiij. Jahre / unsers Reichs des Römischen im vier und dreyßigsten / des Käyßerthums in zwey und zwentzigsten / des Hungarischen in funfftzehenden.

CCLXXV.

Erectio Holsatiæ *in Ducatum per Auream Bullam* FRIDERICI *Romanorum Imperatoris. Datum in Civitate Rotenburg* 14. *Februarii* 1474. *Imperii sui XXII. Regni Hungariæ XV.* [G. G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium part. 1. pag. 431.] 1474. 14. Fevrier.

IN nomine sanctæ & Individuæ Trinitatis. *Fredericus* divina favente Clementia *Romanorum Imperator* semper Augustus, Hungariæ, Croatiæ, Dalmatiæ &c. Rex, ac Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ & Carniolæ Dux, Dominus Marchiæ Slavonicæ, ac Portus Naonis, Dominus in Habspurg, *Tyrolis*, *Pherretis* & Kiburg, Marchio Burgoviæ & Landgravius Alsatiæ, ad perpetuam rei memoriam. Cum Imperii Sacri decus, Populique Romani cultus, honoris dignitatisque largitione plurimum consistant, (quæ tunc maxime augere ornareque existimamus, ubi eos liberalitatis munere prosequimur, quos summa probitatis studia nostra Clementia dignos reddiderunt) eoque Augustum solium ampliori corona reluceat, quo Imperatoria Majestas, munus Serenitatis diffundens, uberiori splendore refulget.

§. 2. Summam itaque Romani Imperii auctore Deo feliciter gubernantes, idque semper honoribus & dignitatibus amplificare & decorare satagentes, matura deliberatione prævia, accedente ad hoc Electorum, aliorumque Principum, Comitum, Baronum & Procerum nostrorum consilio, motu proprio, ex certa scientia, & de plenitudine Cæsareæ potestatis nostræ, *titulos Comitum Holsatiæ & Stormariæ extinximus*, casslavimus, eorumque Comitatum, Terras & Dominia *univimus*, eique *districtum Dithmarsiæ incorporavimus*, hujusmodi Terras, districtus, & *dominia incorporata in Ducatum ereximus*, extulimus, & constituimus, conferentes eidem omnia & singula Ducalia ac Principatuum jura, honores, prærogativas, eminentias, ac *imponentes eidem titulum Ducalem de Holsatia*: Volentes ac mandantes in antea hujusmodi titulo ab omnibus appellari.

§. 3. Considerantes denique Illustrissimi Principis *Christierni Daciæ Regis*, Fratris nostri carissimi, excelsa merita in nos, sacrumque Romanum Imperium Officia, affectumque optimum, deliberatione, motu, scientia & Potestate prædictis eidem fratri nostro tanquam *Duci Holsatiæ*, *Ducatum de Holstein* sic erectum & constitutum *in feudum dedimus*, concessimus, *Caritatemque suam*, recepto prius ab eo, tanquam à Duce Holsatiæ, corporali fidelitatis & obedientiæ juramento, solemniter investivimus, damusque, con-

cee-

ANNO 1474. cedimus & investimus per præsentes, ita ut in antea Caritas sua, ejusque in hujusmodi Ducatu legitimi successores, eundem Ducatum ita erectum tenere, & cum omnibus Ducatibus ac Principatuum dignitatibus, juribus, honoribus, titulis, eminentiis, utilitatibus & prærogativis possidere, & præsertim jure auream argenteamque monetam fabricandi, venationes banniendi, gabellas & telonia solita sublevandi, & salvos conductus & securitates præstandi, uti frui & gaudere possint ac valeant sine contradictione, molestatione aut renitentia cujuscumque. Teneanturque præfatus frater noster, tanquam Dux Hollatiæ, ejusque in dicto Ducatu pro tempore successores hujusmodi Ducatum à sacro Romano Imperio in feudum recognoscere; eo videlicet modo, quo hactenus dicti Comitatus recogniti, & Comitatuum possessores investiti fuerunt. Hoc nostro perpetuo Edicto statuentes, possessores præfati Ducatus, ut supra investitos, perpetuis temporibus Duces fore, eosque Duces per omnia haberi & reputari.

§. 4. Omnibus denique & singulis Principibus, tam Ecclesiasticis quam Secularibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Communitatibus, Communitatumque Rectoribus aliisque Sacri Imperii Subditis fidelibus districtè præcipiendo mandantes, ut ejusdem Ducalis dignitatis, honoris & reverentiæ debita, & maxime in adscribendis *titulis* ac aliis prærogativis & eminentiis exhibeant & impendant. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc nostræ cassationis, unionis, incorporationis, creationis, infeodationis, statuti & præcepti paginam, quovis quæsito colore infringere, aut ausu temerario contraire. Si quis vero pudoris ignarus supradictis, aut alteri ipsorum reniti aut contravenire præsumserit, indignationis nostræ pœnam gravissimam, & præterea mille marcarum auri puri, dispositionibus supra dictis nihilominus ratis manentibus, totiens quotiens, se noverit eo ipso incurrisse: cujus pœnæ dimidiam ærario nostro, aliam vero dimidiam Parti læsæ statuimus applicandam. Signum Serenissimi ac invictissimi Dn. Friderici Tertii Romanorum Imperatoris Semper Augusti, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ Regis, ac Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ & Carniolæ Ducis &c. Testes vero præsentes fuerunt Venerabiles Illustresque *Adolphus Archiepiscopus Moguntinensis*, *Albertus Marchio Brandenburgensis*. Principes Electores: carissimusque *filius noster Maximilianus Austriæ Dux*, Wilhelmus Episcopus Eystetensis, Ludovicus Dux Bavariæ, Comes Veldentiæ, Nobilesque Rudolfus Comes de Sulz, Hugo Comes de Werdenberg Consiliarii nostri, Siffridus Comes de Leiningen, Uldericus Comes de Werdenberg, Ludovicus Comes de Ottingen, & alii plures nostri & Imperii sacri fideles dilecti. Præsentium sub aurea bulla typario Imperiali nostræ Majestatis impresso testimonio Literarum. Datum in Civitate nostra Rotenburg super Tauber, die Lunæ quarta decima mensis Februarii, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, Imperii vicesimo secundo, Hungariæ vero decimo quinto.

CCLXXV.

11. Juin. **Friedens-Schluff und Bündniß zwischen SIGISMUND Hertzog zu Oesterreich eines/ und den Schweitzerischen Eydgenoßen ZURICH, LUCERN, BERN, URY, SCHWITZ, UNDERWALDEN, Zug andern Theils durch Vermittlung LUDWIG XI. Königs in Franckreich gemacht. Beyder Partheyen Unterthanen wird erlaubt/ durch des andern Städte und Länder frey und sicher zu reyßen und daselbst Kauffmannschafft zu treiben: wann aber eine Uneinigkeit zwischen ihnen solte aufkommen/ so nicht gütlich könte beygelegt werden/ sollen die streitende Theil vor dem Bischoff oder der Stadt Constantz/ oder vor dem Bischoff oder Stadt Basel vor gericht kommen und allda die Sach ohne Verzug innerhalb 3. Monaten abgethan werden. Einem jeden soll bleiben was 2c. anicho besitzt und durch Krieg erobert hat; Briefliche Urkunden aber und Schrifften die des Hertzogen Länder betreffen/ sollen bemeldte Eydgenoßen ihm herausgeben und abfolgen lassen. Da auch ein oder ander Theil feindlich würde angefallen/ solle der andere dem angegriffenen/ wiewohl auf deßen Sold und Beköstigung/ zu Hülf kommen. Geben zu Senlis den 11. Junii 1474.** ANNO 1474. [GG. LEIBNITZII Codex Juris Gentium in Mantissa part. 2. pag. 102.]

C'est-à-dire,

Traité de Paix, & d'Alliance fait, & conclu par la Médiation de LOUIS XI. *Roi de France, entre* SIGISMOND *Duc d'Autriche d'une part, & les Cantons Suisses de* Zurich, Berne, Ury, Switz, Underwalden, *&* Zug *d'autre part. La Liberté du Commerce y est rétablie entre les Provinces, Villes, & Sujets de part & d'autre, avec une entiere seureté. Si quelque diferent survient entre lesdites Parties, & qu'on ne puisse pas les terminer à l'amiable, la Décision en sera remise à l'Evêque, & à la Ville de Basle, & elle se fera dans trois mois sans plus long delai. On gardera de part, & d'autre ce que l'on a gagné ou acquis pendant la Guerre, mais les Ecrits, & Documents concernant les Terres, & Païs du Duc* SIGISMOND, *lui seront rendus par les Cantons. Le Secours mutuel, & reciproque est stipulé en cas de violente invasion, mais aux depens de la Partie qui en aura besoin. Fait à Senlis le* 11. *Juin* 1474.

WIr Ludwig/ von Gottes Gnaden König in Franckreich/ thun kund allen männiglichen/ und bekennen mit diesen Brief/ als zwischen den Durchleuchtigen Hochgebohrnen Fürsten und Herren Herrn Sigmunden Hertzogen zu Oesterreich/ zu Steyr/ Kerndten und zu Krayn/ Grafen zu Thyrol 2c. Unserem lieben Oheim an einem/ und den Fürsichtigen/ ehrsammen/ und weisen gemeinen Eydgnossen von Stätten und Länderen/ Zürich/ Lucern/ Bern/ Ury/ Schwytz/ Underwalden/ Zug und den amt daselbst/ und Glarus/ mit ihren zugewandten und zugehörigen unseren insonders guten freunden/ an dem anderen theil/ und ihr beider theil vorderen/ vor vil vergangner Jahren/ in Kriegen/ zweyungen/ irrungen/ und stössen mit einanderen gewesen sind und sich darinne mancherley verlauffen und vergangen hat/ und ein gütlicher tag zu Constantz zwischen beyder obgenanten theilen gehalten worden/ und da ein abscheid begriffen und gestellt ist/ wie solches hingetan/ betragen und verricht werden mocht/ und das damit zu endlicher austrag und beschlus bracht köndt werden.

2. Und demnach wir/ als der/ so das gern betragen und gedilcht gesehen hät/ von beyden Partheyen/ unnb der liebe wegen so wir zu ihnen haben/ den Edlen unseren und ehrsammen andächtigen Graf Hansen von Eberstein und Josen von Sillinen/ Propst zu Münster in Ergeu/ unser Räth zu den obgenanten abscheidt zu Constantz beschehen/ zu überantworten. In der fug wie wir demnach die bericht zwischen den obgenandten Partheyen beyderseitz beschlossen und begriffen/ das sie darbey bleiben/ und dem also nach gehen wollen/ und sie vor solches unsers gewerbs wegen/ den vorgerührten abscheidt uns zuschicken lassen haben/ mit dem underschid/ wie wir demnach die bericht begreiffen und setzen lassen/ das solches der obgenandt unser Oheim Hertzog Sigmundt bey seinen Fürstl. würden und ehren/ und die vorgenanten Eydgnossen bey den Eyden/ so ihre Stätten und Länderen geschwohren/ nach seinen inhalt gelobt und versprochen hand/ wahr/ fest/ und stet zuhalten/ und das gestracks zu vollziehen/ und zu vollführen/ samt und sonder/ denen ohn eintrag ehrbahrlich und redlich nach zugehen/ wie das die Brieff zwischen ihnen darum gegen einanderen ausgangen erweisendt und erklährend.

3. Und uns demnach und wie obsteht der geruhrt abscheid zu Costantz überantwortet ist/ und wir dan eigendtlich und wohl gehört haben; so setzen wir den übertrag und den bericht zwischen den obgenädten Partheyen also/ und wie das hernach von einem an das ander geschrieben stehet/ und das also ist und sein solle/ das hinführo beyde obgenandte Partheyen und alle die ihren in ihre Stätt und Länder zu einanderen sicher leibs und gut mit kauffen und verkauffen und anderen getreuwen und unschädliche geschäfften aufrecht/ ehrbahrlich und redlich wandlen sollen und mögen/ von in der

ANNO 1474.

der Parthey in sämlichen fug / ungehindert / und in allweg getreulich und ungefährlich.

4. Und ob des genandten unsers Oheims Hertzog Sigmunds von Oesterreich zugehörigẽ zu obgenandter gemeiner Eydgnosschafft und ihren zugewandtẽ / oder diesen zu dem jetztgenandten unseren Oheim Hertzogen Sigmundẽ von Oesterreich und seinen zugehörigen zuspruch hetten / oder ferner gewiñen / darum die Partheyen gutlich nicht betragen möchten werden: das der kläger sein wieder-Parthey zu Recht und austrag erfordere soll fur den Bischoff von Constantz / oder die Statt daselbst / oder für den Bischoff von Basel oder die Statt daselbst / und das dañechsten die angesprochẽ Parthey den kläger iñer 3. Monathẽ frist nach seiner erforderung Rechts statt thun soll / also daß klag und antwort / red und wiederred / und Rechts-satz in solcher zeit beschehen seye ohne längeren verzug / und des soll der antwortende theil / ob er darinnen säumig wurd / darzu gehalten und gezwungen werden bey forchtlicher peen leibs und guts.

5. Und doch da die speen antreffend erbfähl / gelegne güther und kleinfüge geltschulden / das solche ansprachen berächtiget werden sollen in den genandten gerichtẽ / darinẽ der Erbfahl uñ güter gelegen uñ solche schüldner gesessen sind / und was an den obgenanten enden einen gesprochẽ wird / das dabey auch beyde theil allweg ohne verziehen / weigereẽ und apelliren / bleibẽ sollẽ / und ob dasselb um jetz berührte ansprachẽ jemand von eintwederer Parthey rechtlos gehaltẽ wird / das der nach solchẽ Rathsspruch in einẽ Monat ungefehrlich an der vorgeschribenẽ Rähtẽ einẽ Recht suchen möcht / wie das darvorgeschribẽ steht.

6. Und ob hinfur der obgenant unser Oheim Hertzog Sigmund von Oesterreich zu den vorgesagtẽ Stättẽ und Länderẽ gemeinlich oder sonderlichẽ zuspruch oder stös gewiñen / das er sie dañ auf zu der obgenanten vier rechtẽ einẽ zu recht uñ austrag / wie das darvor begriffen ist fürforderẽ mag / als das die auch all dar rechtlich vollẽdet werde sollen. Und zu gleicher weis und in dem fug ob gmein Eydgnossen oder sonderlichen ein ort / oder ihre zugewandten zu unserem Oheim Hertzog Sigmunden von Oesterreich zuspruch gewiñen würden / das die in vorgeschriebner weis mit recht auch fürgenohmen und die also berächtiget werden / und zu end und austrag kommen sollen.

7. Und umb des willen / das die verwillkürten Richter im austrag bestünt / in beladung solcher spänigen handlung / in ihren sprüchen und übungen desto freyer seind / so sollen allwegen die spanigen Partheyen im eingang des rechtlichen austrags sich gegen demselben genommen richter schrifftlich verbinden von solcher sprüche wegen dieselben richter darum nit zufehden oder ihnen des in einigem argen willen oder unfug zuzumessen.

8. Und ob unser Oheim Hertzog Sigmund von Oestereich / in seinen Geschäfften der Eydgnosschafft vorgenandt hilff nothdürfftig würde sein / das Sie Ihme die thun wollen / wo ihnen das ehren halb gebührlich sein mag: Auf sein Sold wie die Eydgnossen sollich Sold in ihren eignen Geschäfften geben / Getreuwlich und ungefährlich. Desgleichen / ob die Eydgnosschafft vorgenandt unsers Oheimbs Hertzogs Sigmunds hilff zu ihren Geschäfften nothdörfftig würden / das er ihnen auch das thun soll / wo ihme das ehren halb gebührlich sein mag auf ihren Sold / wie derselb unser Oheim solchen Sold giebt in seinen eignen geschäfften / getreulich und ungefährlich.

9. Und das auch die vorgenanten Eydtgnossen unseren Oheim Hertzog Sigmunden von Oestereich überantwortten sollen alle Brief / Urbahr / Bücher / Register / und Schrifften / so sie inhabend / und der Herrschafft Oesterreich zustossend / und so sie einerley Brief / Bücher oder Schrifften jemandts anderen übergeben hetten / das sollen sie ihme auch öffen / getreulich und ohn alle gefehrd / ausgescheidt die Brief / Rödel oder Schrifften / so die inhablichen Land / Stätt und Schlösser der Eydgenosschafft besagend.

10. Und das auch beyde Partheyen bey allen ihren Landen / Schlos / Stätt / Dörffer und Marckten so sie in vergangnen zeiten zu ihren handen eroberet einbracht haben / bleiben sollen / nun und hie nach unangesprochen und unbekümmert.

11. Und das auch entweder Parthey noch ihre zugehörigen und Mithafften die andere Parthey und ihre Mithafften durch ihre Stätt Schlos noch landt keines wegs bekriegen / beschädigen / fehden oder in einiger weis an leib oder guth bekümmeren lassen soll.

12. Und das auch entweder Parthey für der anderen die seinen in Bündtnus / Bürg-Recht / Land-Recht / Schutz und Schirm nicht versprechen noch annemmen soll / dem anderen theil zu schaden und aufruhr / es wäre dann das jemand hinder den anderen mit seinem Haushebblichen sitze ziehen wolt / den Gerichten / darin dan ein jeder seines sitzes halber von alters her gehört hat / unverdingt.

13. Und ob darüber entweder Parthey oder die ihren durch der anderen Parthey Stätt und Länder bekrieget und beschadiget wird / das dan von stund an die Parthey da das beschehen were / zu dem greiffen / und von ihm nach recht fürderlich richten lassen soll.

14. Und das auch kein theil dem andren sein feind / oder beschadiger wissentlich mit hausen / hofen / essen / trincken / noch kein underschub oder hilff thun / auch das niemand gestatten soll in kein weis / getreulich und ohngefahrlich.

15. Und das auch unser Oheim Hertzog Sigmund obgenandt die bericht zu Waltshut beschehen / die von Schaffhausen / die von Phillach und Bilgery / von Haudorff berührend / vollziehen und was ihm darin die Eydgenossen gehelffen und gerahten können / das von ihnen mit treuwen geschehen soll.

16. Und das auch von dwederer Parthey und den ihren auf die wider-Parthey und die Ihren kein neu Zoll oder ander beschwehrt gelegt werden soll / onder das bleiben zulassen gegen einanderen / wie die von alters her genommen und gegeben worden sind.

17. Und das von der Lehen wegen beredt ist / das unser Oheim Hertzog Sigmund bey seiner Lehenschafft bleiben soll / ausgesonderet die Lehen / die eroberten Land / und in den ausgelösten Pfandschafften / und das jetz zu X. Jahren von unseren Oheim Hertzog Sigmunden und den seinen / solcher bericht ihren Rathen und zugehörigen verkundt werden / wissen zuhaben und die vollziehen / und hinwiederumb von der Eydgnoßchafft und den ihren in zu X. Jahren auch geschehen soll.

18. Und sonder / daß auch Manspersohnen in den Stätten Rheinfelden / Seckingen / Lauffenburg und Waldtshut mit denen auf dem Schwartzwaldt und denen so zu der Herrschafft Rheinfelden gehören / Eyd zu Gott und den Heiligen schwehren sollen / das sie und ihr nachkommen dis richtung getreulich gehalten wollend und in vergangnen X. Jahren solchen Eyd von ihnen / so das erforderet / wird / beschehen und gethan werden.

19. Und sollen auch die genanten Eydtgnossen nun und hienach öffnung haben derselben vier Stätten und Schlossen zu allen ihren nöhten.

20. Und wäre das dis freundlich bericht durch unseren Oheim Hertzog Sigmunden nit gehalten wurd / so soll darum nit fede / aufruhr und Krieg fürgenohmen / sondern dieselbe brüchige Parthey darum zu austrag für gefordert werden / nach laut des austrags der obvermeldet ist / und demselben austrag auch dieselbe Parthey Statt thun sol bey den gelobten Eyden und Siglen dieser bericht.

21. Were aber / das durch unsers Oheimbs Hertzog Sigmunds Räth / diener und die ihme zuversprechen stahn oder hinwiderum durch die Eydgnosschafft ein Statt / Land / Ort oder sonderlich Persohnen zu der Eydgnosschafft verwandt wieder diesen bericht beschehe / und darumb nach laut des austrags obgemelt nit fürkommen oder denselben austrag nit statt thun wolte / so soll auf ermahnung des theils an dem die Richtung nit gehalten were / dieselbe ungehorsamme Parthey darzu gehalten werden / das zu vollziehen.

22. Un das auch darauf alles das / so sich in Kriegs oder ander weise zwischen unseren obgenanten Oheim Hertzog Sigmund von Oesterreich und seinen vorfahren / und der Eydgnosschafft und ihren vordern und allen ihren Zugehörigen und Mitverwandten / mit aufgebung dis Brieffes gemacht / vergangen und verloffen hat / darin keinerley ausgescheiden / ausgesondert noch hindangesetzt / beständlich und vestiglich bericht / betragen und vereint sein / und das auch den stracks von beyden Partheyen und Zugehörigen / auch Zugewandten nachgegangen werden soll ohne eintrag / und wie das diese Richtung begreifft und weist / bey unsers Oheims Hertzogs Sigmunds von Oesterreich würden und ehren / und bey den Eyden so die Eydgnosschafft ihren Stätten und Länderen geschworen hand.

23. Zu einer ewig beständnus solcher bericht / und dem Allmächtigen Gott zu lob und solchem bericht zu vesten immerwehrenden urkund / das dero / wie vorsteht / also von beiden obgenanten Partheyen / und ihren Zugewandten und Zugehörigen nach gangen werd. So haben wir obgenanter König Unser Königl. Mayest. Insigel offentlich lassen hencken an dieser Briefen zween gleich / und jedtwederen theil des einen geben.

24. Wir obbenanter Sigmund Hertzog zu Oesterreich / zu Steyr etc. und die vorgenanten Eydgnossen Stätt und Länder Zurich / Bern / Lucern / Ury / Schwitz / Underwalden / Zug / und Glarus / bekennen und verjahen der obgeschriebnen Richtung und alles des so darvor von uns geschrieben steht; Und wollen wir obgenante Hertzog Sigmund fur uns und unsere Erben / und wir die vorgenannten Eydgenossen / die unser / zugehörigen und zugewandten / darbey stracks bleiben / und dem seinen inhalt nach gehn: Wir Hertzog Sigmund bey unserer Fürstl. wurden und ehren / und wir ehe genanten Eydgnossen bey dehnen Eyden / die wir unseren Stätten und Länderen geschwohren hand; wie das darvor auch geschrieben stehet. Und des zu wahrer guter bezeugnus / so haben wir Hertzog Sigmund unser Insiegel und wir vorgenanten Eydgnossen / Stätt und Länder unsere Insiegel auch offentlich lassen hencken an die vorgenante Brieff / zween gleich lautendt gegeben und beschehn in unser Statt Senlis den 11. Junii 1474.

CCLXXVI.

Vergleichs-Articul oder Project, so zwischen Ihro Kays. Maj. Friderico / und dann Churfurst 24. Aoû.

ANNO 1474.

fürst Fridrich zu Pfaltz / durch Herrn Petrum Cardinal und Bischoffen zu Augspurg gestellet worden / daß nemblichen Ihro Maj. alle Ungnad und Forderung gegen den Churfürsten fallen lassen / der Churfürst hergegen in die Türcken-Steuer einwilligen / wie auch alles was derselde an der Landvogtey zu Hagenau und zu Mortenau innen hat / Ihrer Majestät abtreten / darentgegen wiederum Ihro Mai: Ihme 70000. Gulden in 4. Jahren erlegen / wie dann auch Ihme die Churfürstl: Lehen leyhen sollen / ansonsten auch bemeldter Churfurst verpflichter ist / dem Churfürsten zu Meyntz und andern Fürsten des Reichs verschiedene Schulden nachzulassen. Geben zu Augspurg am Erichtag St. Bartholomæi Abend. 1474. [FUGGER Ehren Spiegel des Ertzhauses Österreich. lib. V. pag. 798.]

C'est-à-dire,

Transaction faite, & conclue entre FRIDERIC *Empereur des Romains, &* FRIDERIC *Electeur Palatin par la Mediation de* PIERRE *Cardinal, & Evêque d'Ausbourg; portant que l'Empereur oubliant ses mecontentemens passez, lui rend ses bonnes graces, & lui accorde l'Investiture de ses Etats; prometant en outre de lui payer en quatre ans une somme de vingt mille Florins. En échange de quoi l'Electeur remet & cede à sa Majesté tout ce qu'il possedoit dans le Grand Bailliage ou Land. vogdie de Haguenau, & de Mortenau remetant aussi certaines dettes à l'Electeur de Mayence, & à d'autres Princes. A Ausbourg le Mardi Vigile de la St.* Barthelemi 1474.

BErmerckt ain Maynung / wie unser allergnädigster Herr / der Röm. Kayser und der Pfalz-Grafe bey Rhein / mit einander sollen vertragen werden / auf anbringen an denselben Pfaltz-Grafen. Vor erst soll die Kays. Majt. allen Unwillen / Ungnad / Spruch und Forderungen gegen den Pfaltz-Graffen / auch ergangenen Urtheil und Proceß abthun / fallen lassen / und Ihm deß Seiner Kays: Majt: Brief geben. Item der Pfaltz-Graff soll sich verschreiben / daß Er Seiner Kays. Majt. gehorsamer Fürst seyn wölle nach laut der Notel darüber begriffen.

Der Pfaltz-Graff soll auch der Kays: Majt: zusagen / daß Er dem Anschlag wieder die Türcken / wie der zu Regenspurg fürgenommen / und darnach zu Augspurg beschlossen ist / seines Theils nachgehen und halten wolle; Es will die Kays. Majt. fürnemen ein mercklich Gült und Nützung im Reich aufzusetzen / mit Namen 60. 100000 Gulden / und darinn soll der Pfaltz-Graff bewilligen / treulich rahten / auch zu Handhabung derselben Nützung und Güldt sich geben der Kays. Majt. verschreiben / daß Er die / so sich darinn widern und ungehorsamb seyn würden / durch und in seinen Landen / Herrschaften und Gebietten nicht handthaben noch wandeln lassen / kein Glait noch Sicherheit geben / schützen / schirmen / noch sonst keinerley hülff noch Beystandt thun wolt / biß die in den rechten Gehorsamb erscheinen würden.

Es soll auch derselb PfaltzGraff / bey Hertzog Ernsten und Hertzog Albrechten von Sachsen / auch Herzog Ludwig von Bayern / getreuen Fleiß thun / daß sie auch in dieselb Nützung willigen / und sich desgleichen verschreiben / so will die Kays. Majt. bey dem von Mayntz / Trier / Marggraff Albrechten von Brandenburg Churfürsten / Herzog Sigmunden von Oesterreich / auch bey Herzog Willhelm von Sachsen und Herzog Albrecht von Bayern / daran und darob seyn / daß Sie Ihres Theils in die Sachen auch bewilligen / rathen und sich verschreiben / wie hievor von Pfaltz Graffen gesagt ist; und was dem Pfaltz-Graffen von dem obgenannten Herzog Ernsten und Herzog Albrechten von Sachsen / auch Herzog Ludwigen von Bayern / darin begegnet / das soll Er zwischen hie und des Heil: Creutz Tag / nechstkünftig ungefährlich der Kays. Majt. verkünden / und so fern Sie den Sachen also nachkommen wollen / soll Sein Kays. Majt. auf Zeit N. und gen N. die obgemeldte Churfürsten und Fürsten all zu Ihm dahin erfordern / und daselbst persönlich / oder welcher nit mocht / durch sein vollmächtig Pottschaft zu erscheinen / und den Sachen / wie vorstehet / nachgangen werden.

Item es sollen auch als dan / auf denselben Tag die Kays. Majt. und die obgemeldten Chur- und Fürsten sich zu einander vereinigen und verschreiben / auf Mainung / ob Jemands mit Heeres krafft wieder Sein Kays. Majt. oder in das Heil-Reich ziehen / und sich Seiner Kays. Majt. Ehr / Würde / Stand und Obrigkeit / oder des Heil. Reichs / sämbtlich oder eines Theils / unterstehen würde / das bekriegen oder beschädigen wolte / wann dan die Kays. Majt. diesen Churfürsten und Fürsten ermahnen thete / sollen sie schuldig und pflichtig seyn / da entgegen und darwieder mit einer zimlichen Anzahl getreue Hulf und Beystand zu thuen / ob aber derselben Churfürsten / Fürsten / einer oder mehr von obberührten Sachen wegen uberzogen würden / wann dann der oder dieselben / so also uberzogen worden / sein Kays. Majt. ersuchen / so soll sein Kays. Majt. für sich selbst getreue Hülff und Beystand thun / das sie dann also zu thun schuldig seyn sollen / und auf ander des Reichs Unterthanen nicht verziehen / noch waigern. Es sollen auch die Kays. Majt nicht destominder ander des Reichs Unterthanen bey Ihren Pflichten ermahnen / daß sie darin helffen / wie man sich dan des mit sambt andern nothtürfftigen Articulen vertragen würd / und soll die Kays. Majt. getreuen Fleiß thun bey dem von Maintz / Trier / und Marggraff Albrechten von Brandenburg Churfürsten / Herzog Sigmunden von Oesterreich / Herzog Wilhelm von Sachsen / auch Herzog Albrechten und Herzog Otten von Bayern / daß sie sich in solcher Verschreibung und Vereinigung geben / so soll der Pfaltz-Graff bey Herzog Ernsten / und Herzog Albrechten von Sachsen / und Herzog Ludwigen von Bayern / auch getreulichen Fleiß thun / daß sie sich in dieselb Verschreibung und Einigung auch begeben.

Ferner soll auch alsdan der Pfaltz-Graff der Kays. Majt. abtretten / das so Er nochmahls an der Landvogtey zu Hagenau / und an der Mortenau innen hat / samt allen Zugehörden / und die / wie Er und Seine Fürdern ingehabt haben / frey lödiglichen mit allem dem / so derselben Landvogtey und Morthenau gehört / volgen lassen / auch die / so ihm derselben Landvogtey und Morthenau halber verpflicht seynd / derselben ihr Pflicht lödig zöhlen / auch was Er Brieff darüber hat / herausgeben / und die Seiner Kays. Majt. übergeben. Weiter / soll keiner dem andern an dem / so er an der Landvogtey innen hat / Irrung thun / auch soll der Pfaltz-Graff die von Hagenau an dem Heyl: Forst / ungeirrt la sen biß zu Ende des obgemelyten Tags / ob der Fortgang gewinnen würde.

Item die Kays. Majt. soll auch dem Pfaltz-Graffen seiner Majt. Brieff geben / daß Ihm und seinen Erben / welches an den andern Pfandtschafften und ihren Freyheiten unvergriffen / und ohne Schaden seyn soll / nach laut der Noteln darüber, vergriffen. Da entgegen soll die Kays. Majt. dem PfaltzGraffen als dan 70000. Rheinische Gulden / nach Nothturfft auf den obgemeldten Nützungen und Güldten verschreiben / damit der Pfaltz-Graff und Seine Erben dieselbigen 70000. Gulden in Vier Jahren darvor aufheben mögen.

Es soll auch Unser Herr der Kayser / da bey dem Pfaltz-Grafen ein Mehrung mit Nahmen 4000. Gulden der Zoll zu Oppenheim / Bacharach und Gupp machen / und ihn deß mit Brieffen nach Nothtürfften versorgen / mit dem Innhalt / ob dem Pfaltz-Graffen und Seinen Erben / an der bereiten Bezahlung Irrung beschähe / daß Er den die Mehrung an den bemelten Zöllen zu Abschlagen soll empfahen / biß so lange Er die obgemeldten 70000. Gulden gäntzlich darvon entricht werde / als dan so solt solich Mehrung auch abseyn / auch fürter von den Pfaltz-Graffen und Seinen Erben nit mehr genommen werden.

Item es soll auch Herzog Philipps die Kays. Majt. bitten / nach laut einer Notel / darüber begriffen / daß Sein Kays. Majt. dem Pfaltz-Graffen / die Churfürstl. Lehen zu leihen / auch die Arrogation und Freyheit zu bestetten geruhe / immassen die Notel darüber begriffen inhalten ist.

Der Pfaltz-Graff soll dem von Maintz die 15000. Gulden / darzu 20000. Gulden an der Pfandtschafft der Bergstrassen / nachlassen / und ihme den Geldbrief / so Er von Ihme umb 20000. Gulden hat / uberantworten / und soll der Pfaltz-Graff / den von Maintz umb die 20000. Gulden mit Brieffen von neüen versagen / das Ihm und dem Stifft Maintz / die Anlößung an der Bergstrassen abgehen sollen / es soll auch ein Vertrag zwischen denselben von Maintz / und Pfaltz-Graffen gemacht werden / also daß sie nicht wiedereinander seyen / noch solches den Ihren zu thuen gestatten / auch ein Außtrag des Rechtens zwischen Ihnen beyden und den Ihren gemacht werden / inmassen die Ainung zwischen Ihnen beyden vorausgangen an den Enden des Inhalt.

Pfaltz-Graff Friedrich soll auch Herzog Ludwigen von Feldentz alle seine Schlösser / Stätt / Märckt / Dörffer / und alles anders / so er Ihme in Seiner Kays. Majt. Hauptmanschafft abgewunnen hat / frey und lödiglich widergeben.

Dem Marggraff Carl von Baden / soll der Pfaltz-Graff an der Versatzung / so er von ihm inn hat / 20000. Gulden nachgelassen / die dann Seinem Gemahl / der Kays. Majt. Schwester zustehen und zu guet kommen lassen.

Es soll auch der Pfaltz-Graff / Graff Ulrichen von Wiertemberg die 2000. Gulden Zinß / so er ihm jährlich von den 40000. Gulden zu geben verschrieben / nachlassen / und soll ihm der von Wiertemberg von denselben 40000. Gulden kein Zinß mehr zu geben schuldig seyn / sondern der von Wiertemberg soll an denselben 40000. Gulden / 20000. Gulden / in

10,

ANNO 1474.

10. Jahren / alle Jahr mit 2000. Gulden ablößen / und als dan von den andern 20000. Gulden soll er den Pfaltz-Graffen auch kein Zins geben / sondern man soll auf den bemelten Tag ains werden / in was Zeit er die dem Pfaltz-Graffen bezahlen soll.

So nun das alles / wie vorsteht / beschehen wird / soll sein Kays. Majt. dem Pfaltz-Graffen die Lehen leihen / auch sein Arrogation und Freyheit bestetten / als oben gesagt ist / und die obgemeldten Sachen all / sollen mit ainander auf den vorberürhten Tag aufgericht / auch die Brief beyderseit ubergeben werden. Es sollen auch alle Brief / so ein Theil dem andern geben soll / und oben gerührt seynd / der Kayserl. Majt. und dem Pfaltz-Graffen / auch Herzog Ludwigen von Bayern / Noteln / unter des Bischoffs von Augspurg Insiglen gegeben werden

Dieser obgemeldten Articuln seyndt drey Zetln / in gleicher Laut bestelt / der ein die Kays. Majt. / die ander der Pfaltz-Graffe / und die dritt Herzog Ludwig in Bayern / unter des bemeldten Bischoffs von Augspurg Insiegel bewahret / beschehen zu Augspurg am Erchtag St. Bartholomæi Abend der H. Zwölff Potten Anno Domini 74.

5. Octob.

Erklärungs-Brief Jhro Churfurstl. Durchleucht. Fridrichs zu Pfaltz / uber bevorstehenden Vergleich / an seinen Herrn Vettern Herzog Ludwig in Bayern außgestellet / umb solche Jhro Kays. Majt. zu hinterbringen / daß wiewohl bemeldter Vergleich Jhme höchstbeschwerlich fället / Er nichs destoweniger denselben / umb sich gegen Jhro Kays. Majt. gehorsamlich zu erzeigen / nachkommen woll. Geben zu Oppenheimb am Mittwoch nach Francisci 1474. [FUGGER Spiegel der Ehren des Ertzhauses Osterreich Lib. V. pag. 809.]

C'est-à-dire,

Declaration de FRIDERIC *Electeur Palatin, au sujet de la precedente Transaction, portant que bien qu'elle lui soit extrêmement préjudiciable, il ne laissera pas neanmoins de l'observer exactement en tous ses Points, & Articles, son intention étant de complaire à sa Majesté en toutes choses, & de lui en donner toutes les marques possibles. A Oppenheim le Mecredi après le jour de St. François* 1474.

UNsern Freundlichen Dienst / und was Wir allezeit Liebs und Guts vermögen / zuvor / HOCHGEBOHRNER FURST / LIEBER VETTER / als EUER LIEB nechst / durch Euer Räth zu Augspurg / zwischen unserm G. Herrn dem Röm. Kayser / und uns / gethödingt haben / das dann Unser Räth daselbst von unsertwegen gewesen seyndt / ein Abschaid und Abred / durch unsern Freund den Bischoff von Augsburg versiglet / durch Euer Räth Jhnen übergeben / an Uns bracht haben / den wir dann in einer kurtzbenannten Zeit in derselben Abred bestimmt / ab oder zugeschrieben haben solten / welches, sich dan bißher / das aus merklicher Ursachen halb / daran uns groß und viel gelegen ist / verzogen hat / darumb wir dan solches nicht haben mögen thuen / in solcher Zeit / und ist solch verziehen in keiner andern Meinung / dan von merklicher unser Nothturst wegen / beschehen / aber wir und unser lieber Sohn / Herzog Philipps / seynd auf Montag nach St. Michaëlis Tag nechst vergangen / zu Oppenhaimb gewesen / und haben bey uns gehabt etwan viel Prälaten / Graffen / Herrn und Ritterschafften / unser Räthe und merklich Gliedern unsers Fürstenthums der Pfaltz-Grafschaft bey Rhein / denen wir dan solche Abrede / zu Augspurg geschehen / obgerührt / vorgehalten / und darin Rath gehabt / auch die ding mit denselben unsern Räthen zeitlich bedacht und erwogen / und finden an uns selbst / und auch an derselben Unser Räth trefflichen Zeittigen Rath / das uns / auch unserm Sohne Herzog Philipps / und den Fürstenthumb der Pfaltz-Graffschafft bey Rhein / solche Abred obgeruhrt / zu Augspurg beschehen / zu viel schwer und schedlich seynd; deßhalben wir Uns in dieselben niet ergeben / und der Nachfolg thun nach aller Gelegenheit nicht künten noch mügen / wiewohl wir bißher allweg geneigt gewest / und noch gern sehen wolten / daß wir ein gnädigen Herrn und Kayser gehaben möchten / auch Seiner Kays. Mayt zu willfahren willig und gehorsamb zu seyn / mit allem dem wir thun solten / das wir an uns nit erwünden lassen wolten / aber nachdem solch merklich Beschwerung auf ihm hat / als wir dero jetzo eines Theils melden / und nachmahls / sofern in den dingen gehandelt werden solt / aigentlich zu erkennen geben werden / dan solten wir nach Jnhalt des Abschieds / zu Augspurg beschehen / von der Landvogtey und Morthenaw abstehen / und zu der Kays. Majt. Handen kommen lassen unser und unsers Sohns / Herzog Philipps Vätterliches Erb / darzu wir Gerechtigkeit und Verschreibung haben / und damit auf das höchst versorgt seyn / und uns dargegen nicht mehr werden / dan 70000 Gulden / so ließen wir unsers Vätterlichen Erbs nach / bey die 60000 Gulden / und darzu so wären wir auch der 70000 Gulden / so uns dargegen werden sollen / nicht versorgt / sondern auf der Nützung im Reich erst erlegt werden solten / oder aber auf den ausschlägen der Zöll am Rhein / und insonderheit so die auffatzung der Zöll nicht Fürgang gewinnen möcht / auch die Zoll auf dem Rhein dermassen gemindert und zu Abgang kommen seynd / daß der gemeine Mann / der sich des Rheins gebraucht / solche Aufschläg nicht erleyden möcht / damit der Gebrauch des Rheins vermitten würd / als daß solches den Churfürsten auf dem Rhein allen wohl wissend seyn mag / und wäre uns auch nicht lieb / unserthalben daß das Reich damit beschwehret werden solt.

ANNO 1474.

Und solten wir auch der Fürsten und Herren / die wir in Gefängnüß gehabt haben / und mit den wir in kriegen gewest seynd / solches alles nachlassen / als wie Abred begreist / daß wir auch umb ein merckliche grosse Summa Gelds und Guets kommen / damit wir unbillich beschwert würden / angesehen / daß wir mit denselben Herrn allen gericht und geschlicht seyn / und zu Eringau solche schatzung von Unsern Vatter dem Pabst und der Kays. Maj. durch Jhr Vollmächtig Anwalt und Pottschafft verwilliget / und alle Ungnad deshalben aufgehebt worden / inhalt der Brieff darüber sagend.

So wir auch ein so grosse und hohe Summa Gelds der Kays. Majt. als bey 40000 Gulden der Zeit / nemhlich dem Bischoff von Maintz / und Graff Ulrich von Würtemberg / auch 20000 Gulden / derselben uns von Graff Ulrich an barem Gelt worden seyn / solten nachlassen / und nit wissen womit wir solches gen der Kays. Majt. verschult haben / und ungern gehabt / daß wir damahls an unserm Vätterlichen Erb / von den Herrn abermahls so hoch beschwert worden seynd / und Jhnen jetzt die hoche Summa Gelts nachlassen solten / als obgemeldt ist / wie solches die Abred zu Augspurg begreist / das wir mit nichten geduldden mögen.

Doch LIEBER VETTER / daß die Kays. Majt. auch Jhr und männiglich verstehn mögen / daß unser Gemuet und Begierd gäntzlich ist / einen Gn. Herrn und Kayser zu haben / und alles das thun wolten / das wir leyden möchten / solches zu erlangen / hat die Kays. Majt. Naigung oder Gefallen / die Lantvogtey / und auch die Morthenau / zu Jhren Handen zu bringen / so wöllen wir die Kays. Maj. die bayde gern folgen und zu Handen kommen lassen / so lang Sein Majt. im Leben / und was Zeit Jhr gefellig ist / und wöllen solch Gelt in einer Summ / das uns dan / auf der Landvogtey und Mortenau verschrieben ist / auf einmahl einnehmen / des sich dan antrifft / mehr dan auf 120000 Gulden / und wöllen daran der Kays. Majt. zu Ehren und Gefallen 20000 Gulden nachlassen / wiewohl wir das nit pflichtig weren / nachdem wir gefreyt seynd / und Verschreibung haben vom Reich das ein Pfandschafft (der wir noch vielmehr vom Reich haben:) von Uns on die andern nicht gelöst werden solle.

Daß wir aber nachlassen und ubergeben solten / Jnhalt dieß abscheids / Unserm Oheimb und Vättern / dem Ertz Bischoff von Maintz Herzog Ludwigen von Feldentz / Marggraff Carl von Baden / und Graff Ulrichen von Würtemberg / wiewohl wir des nicht pflichtig wären / und mit Jhnen gericht seyn / und sie auch mit uns in keiner Forderung darumb seyn / so wöllen wir doch abermahlen der Kays. Majt. zu Ehren und Gefallen / wiewohl uns das schwer und schedlich ist / nachlassen / nemblich diese Summa / erstlich Unserm Herrn Kayser 20000 Gulden an den Pfandschaften / Landvogtey und Mortenau / ferner 10000 Gulden dem Ertz Bischof zu Mainz / an der Ablößung der Bergstrassen / mehr 10000 Gulden dem Marggraffen an Lössung seiner Schloß / weiter 5000 Gulden Graff Ulrichen von Würtemberg / an dem Haubtgeldt / und die andern 35000 Gulden zu Anzahl Jahren / mit Anzahl der Gulden nehmen / zu Abschlag / zu dem wöllen wir auch ubergeben Rueprechtßeckh mit seiner Zugehört / unserm Vättern Herzog Ludwigen Graffen zu Feldenz / doch daß nit wieder gebaut und gefestiget werde / und sofern unser Gnädiger Herr der Kayser / solches von uns gnädiglich aufnehmen wilt / und ansehen / daß wir Jhm allein zu Ehren und Gefallen das obgemelt nachlassen wöllen / wiewohl wir gegen Niemand solches nit verschult haben / so wöllen wir uns fürter unterstehen / mit Seiner Kays. Majt. zu vertragen / der Jrrung halb zwischen Seiner Kays. Majt. und uns schwebend / und uns dermassen darinn beweisen / damit vermerckt werden solle / daß wir gern ein Gnedigen Herrn und Kayser haben wolten / und auch so guetlich seyn / uns gegen der Kays. Majt. zu halten / daß man sehen soll / daß wir gern unterthäniglich und gehorsamblich seyn wolten / und alles das thun / das dan ein Churfürst und Fürst billich thun soll und gebürlich seyn mag.

Hierumb / Lieber Vätter / so bitten wir Euer Lieb freundlich / und in sonderm Vertrauen / solche obgemelte Mainung an Unserm Herrn Kayser zu bringen / und Fleyß bey Seiner Kays. Majt. anzukehren / daß sie sich des / so wir Jhm zu Ehren und Gefallen / wiewohl das mit unserer mercklichen Beschwerungen ist / thun wollen / sich genügen zu lassen / und Unser Gnediger Herr und Kayser seyn möge / dan hätten oder mochten wir mehr zu thun / das wären wir auch zu thun wil-

lig

ANNO 1474. lig gewesen / das wöllen wir unterthäniglich und gehorsamblich gen Seiner Kays. Majt. und Ewer Lieb freundlich verdienen / Datum Oppenhaimb auf Mittwochen nach St. Francisci Tag / Anno 74.

CCLXXVII.

1475. 26. Juin. **Privilegium Kaysers FRIEDERICHS III. geben SIGMUND Hertzog von Oesterreich / vor das Hauß Oesterreich / daß kein unterthan deßelben / wer er auch seye / vor die heimliche Westphälische Gerichte könne gefordert werden / unter Pönen / so von Kayser CARL IV. seinem Vorfahrer am Reich der heimlichen Gericht halber zu Augsburg gesetzt seynd / wie auch vernichtigung alles deßen was in selbigen ist geurtheilt worden. Geben in Unserm Kayserlichen Heer bey Neuß den 26. Junii 1475. Regnorum suorum Romani XXX. Imperii XXIV. Hungarici XVIII. [R. STREINII Handvesten / Freyheiten / Gerechtigkeiten und briefliche Urkunden des Ertz-Hertzogthum Oesterreichs. 1. Buch.]**

C'est-à-dire.

Privilege de FREDERIC *Empereur des Romains accordé à* SIGISMOND *Duc d'Autriche pour lui & tous ses Successeurs Princes du Pais; portant que leurs Sujets ne pourront être cités aux Jugemens secrets de Westphalie, sur les peines portées par la Reformation de l'Empereur* CHARLES IV. *donnée à Ausbourg au sujet desdits Jugemens, avec cassation & annulation de toutes les Sentences qui y seront renduës. Donné au Camp Imperial près de Neus le 26. Juin 1475.*

WIr Friedrich / von GOttes Gnaden / Römischer Kayser / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / zu Ungern / Dalmatien / Croatien / Kunig / Hertzog zu Oesterreich und Steyer / Entbietten allen und jeden Stuel-Herren / Frey-Graffen / Frey-Schöpffen und Richtern aller und jeder Stuel und Gericht Stetten der heimblichen Gericht in Westphalen / so mit diesen unseren Kayserlichen Briefen oder glaubiger Abschrifft davon ersucht und erfodert werden / unser Gnadt und alles Guts. Uns hat der Hochgebohrne Sigmundt Hertzog zu Oesterreich unser lieber Vetter und Fürst / fürbringen lassen / wiewohl Er und Unser löblich Hauß Oesterreich von unsern Vorfahren am Reich / Römischen Kaysern / Khünigen und uns löblichen begnadt und befreyt weren / das sein und desselben unsers Hauß Underthanen noch ihr Guetter mit keinem frembden Gericht fürgenommen / beklagt / noch wider sy geurtheilt / oder Procedirt werden solle / so wurde doch nichts destominder dieselben sein Underthan zu Zeiten umb vermaint Sprüch / darumb sy vor Ihm / noch den Richtern under die sy / nach luut solcher seiner und unsers Hauß Oesterreich Freyheit und gemainen Rechten gehörten / mit Westphälisch Gerichten fürgenomen / und uber gebürlich Abforderung wider sy vnd Ihr Guet mutwillig geurtheilt und procedirt / das Ihme und dem obgemelten unserm Hauß Oesterreich auch den seinen zu mercklichen Abbruch / Beschwärung und Schaden komme / und hat uns darauf diemütigklichen angeruffen und gebeten / daß wir Ime in solchen gnedigklichen zu fürsehen geruheten. Wann uns nun gebürt den genanten unsern Vettern auch unser Hauß Oesterreich und die seinen bey ihren Freyhaiten zu handthaben / und von solchen Beschwerungen zu verhuetten / darumb so gebieten wir auch allen und Eur ydtlichen besonder bey den Pflichten damit ihr Uns und dem heiligen Reich verbunden seit / auch bey Verliessung und Entsetzung Euer ydes Freyschöpffen-Ambt / und darzu den Pennen / in der Reformation durch weiland unsern Vorfahren am Reich Kayser Carl dem Vierdten löblicher Gedächtnüß / der heimlichen Gericht halber zu Augspurg gesetzt / begriffen / von Römischer Khayserlicher Macht Vollkhommenhait / ernstlich und vestigklich mit diesem Brieffe / daß Ihr nun hinfür ewigklich des genanten Unsers lieben Vettern und Fürsten Hertzog Siegmunden und unsers Hauß Oesterreich Unterthon / in was Würden / Standt oder Wesens die seyn / an die obbestimbten Stuel und heimblich Gericht umb keinerley Sachen nicht fürhaischet / ladet / noch wider sy / noch Ihr Guet richtet / uertheilt noch procedirt / sonder ein yde Person / so also zu des jetzgemelten Unsers Vettern von Oesterreich Underthan Spruch zu haben vermainet / und Euch deshalben um Recht ersuchet / zu Recht für denselben unsern Vettern von Oesterreich und seine Gericht / darunder dann die Verklagten gesessen seyn / zu Recht weiset / und darüber keinerlei fürnemet / noch handelt / als lieb allen und einem jglichen sey unser und des Reichs schwäre Ungnadt / und die obbestimbten und andere schwere Peen / Straff und Buß zu vermeiden / daran thuet Ihr Unser Ernstlich Mainung. Ob Ihr aber hierüber die Unterthan des genanten Unsers Fürsten von Oesterreich für die obberüerten Freystuell und heimblich Gericht / in was Sachen das were / fürhaischen / oder ainicherley wider sy fürnemmen / handlen / richten / urtheilen oder procediren wurdet / in was Schein das beschehe / mainen / setzen und wollen wir / von obbestimbter Römischer Khayserlichen Macht Vollkommenheit / daß daßelb alles krafftloß / zu nicht / und unteuglichen sein / und dem genanten unsern lieben Vettern / Hertzog Siegmundten / Unserm Hauß Oesterreich / noch den seinen gantz keinen Schaden / Abbruch noch Verletzung bringen solle / daß wir auch jetzo als dann / und dann als jetzo in derselben unser Khayserlicher Macht Vollkummenheit gentzlich aufheben / abthun und vernichten / wissentlich in Crafft dies Brieffs / wolten auch darauf mit den vorgeschriebenen Penen und in ander Weg wider euch handlen und verfahren / als sich gebürt / darnach wisset Euch zu richten. Geben in Unserm Kayserlichen Heer wider den Hertzog von Burgundt / bey Newß / mit unserm Khayserlichen anhangenten Insiegel am sechs und zweintzigisten Tag Monats Junii / nach Christi Geburt Viertzehenhundert und in Fünffund Siebentzigisten / Unserer Reiche des Römischem im 36. des Kheyserthumbs im 24. und des Ungerischem im 17. Jahre.

ANNO 1475.

Ad Mandatum proprium Domini Imperatoris.

CCLXXVIII.

Vertrag zwischen ULRICH Grafen zu Würtemberg und der Reichs-Stadt Eßlingen von wegen des dem benanten Grafen von Ihro Majest. FRIDERICO Römischen Kayser vor Jahren gegebenen Zolls bey Canstadt. Geschehen zu Stutgardt / auf Donnerstag nach dem H. Ostertag. 1477. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abs. 6. pag. 698.] 1477. 10. Avril.

C'est-à-dire;

Accord entre ULRICH *Comte de Wirtemberg & la Ville Imperiale d'Eslingen touchant le Péage de Candstadt accordé quelques années auparavant audit Comte par l'Empereur* FREDERIC. *A Stutgard le Jeudi après Pâques. 1477.*

WIr Ulrich Grave zu Würtemberg / und zu Mümpelgard rc. Bekennen und thun kund männiglichen mit diesem Brieff / fur uns und alle unsere Erben / als der allerdurchleuchtigste Fürst und Herr / Herr Friedrich / Römischer Käyser rc. Unser allergnädigster Herr / uns und alle unsere Erben / vor Jahren zu Gretz ein Zoll gegeben hat / zu der Müllin bey Candstatt / und uns darnach denselben Zoll erweitert / und gegönt hat / an andern Orth / in unserm Lande und Gebieth zu nemen / alles nach laut der Käyserlichen Brieffe / darüber sagend / darab sich die Ersammen Weysen / unser güth Freunde / Bürgermeister und Rath der Statt Eßlingen / für sich und die ihren vermeinen / größlich beschwert seyn / oder werden / und sich deshalb durch die Bottschafften / vor dem gemelten Unserm allergnädigsten Herrn / dem Römischen Kayser erklagt / und etliche Käyserliche Mandat erlanget hätten / daß wir Uns mit ihnen gütlich vertragen / und überkommen haben / für uns und unsere Erben und Nachkommen / in den Punckten und Articuln / wie nachfolgt / zum Ersten / daß von Most / so zu Herbst-Zeit gen Eßlingen geführet wirdet / dieser Zoll an keinem Ort / in unsern Landen und Gebieten genommen / noch gegeben werden soll / Item von Viehe / daß nit von Viehtreibern an Hauffen getrieben / oder geführet würdet / zu vermetzgen / auch von Fischen / von Fleisch / Saltz / Schmaltz / Käß und anderer Speise und Leibs-Nahrung / auch von Holtz / Kohlen / Heu und Strow / wie das gen Eßlingen geführet oder gebracht / daselbst verkauffet wird / und von allen Früchten / Renthen / Nutzen und Gülten / so die von Eßlingen und die Ihren / geistlich und weltlich / ußerhalb ihrer Statt / wachsen und fallen hand / oder desgleich ihres Spitals Leuth / und Hindersessen / wann und wenn die gen Eßlingen geführet werden / von dem allen soll des gemelten Zolls zu der Mühlen / mit seiner Erweiterung / nichts genommen / noch gegeben werden / sondern derselben Zoll allenthalben gantz unbeschwert und unangefordert bleiben / aber andere Getraid / welcherley das

ANNO 1477.

das ist / das nit von ihren eigenen Früchten / Renten / Nutz und Fällen komt / so ihnen das zugeführet würdet / das soll von der Fuhr verzollet werden / von einem Pferd drey Pfenning und nicht höher / doch mit dem Geding / ob sich in künfftigen Zeiten begebe / daß Korn oder ander Geträid / so das in unser Stadt zu Marckte geführet / solches Zolls noch mehr geleichtert / oder gantz erlassen wurd / daß es dann gegen den von Eßlingen / oder denen / so dahin gen Marckt führen / auch also und nicht höher gehalten werden solle / Item alle Haab und Güter / so zu oder von den von Eßlingen auf Wochen- und Jahrmarckt von Handwercks-Leuthen und andern geführt / und gehandthieret wurdet / soll auf keinen Marckten / noch Zollstätten diß Zolls halb / weiter noch anders verzolt werden / dann von der Fuhr / nemlich von einem Pferd ein Schilling Heller / Item das Guth und alle Wahr / so vom Niederland vom Oberland / oder andern Strassen / gen Eßlingen geführet / und in unserm Land verzollet wird / wann das zu Eßlingen abgestossen / oder sonst an Stucken oder gantz von Eßlingen geführet würdet / soll in unsern Landen und Gebieten / des Zolls halben nicht weiter noch mehr verzollet werden / es werde dann uff den Märckten / von der Fuhr / nehmlich von einem Pferdt / 1. Schilling Heller / wie vor staht / Und wir gereden und versprechen hierauff / für Uns / all Unser Erben und Nachkommen / die gemeldten Bürgermeistern und Rath zu Eßlingen / ihr gemein Stadt / ihr Nachkommen / und all die Ihren Geist-und weltlich / bey diesen Abredungen / und Uberkommen bleiben zu lassen / und darwider noch darvon nicht zu treiben / noch das durch jemand verschaffen / oder zu geschehen gestatten / und nit dest minder sollen und wollen wir sie und die Ihren auch ihr Haab und Gut / in unsern Landen und Gebiethen / befriden und beschirmen / wie andere / die von solcher oder anderer Haab gantz und vollkommen Zoll geben; Alles ungevarlich / doch der Käyserlichen Majestät Obrigkeit / in allem vorgeschrieben unvorgriessen / Und deß zu offen und wahren Uhrkundt / haben wir unser aigen Innsiegel thun hencken an diesen Brieff / und wir Burgermeister und Rathe zu Eßlingen obgenannt / bekennen insonder an dem Brieff für uns / und all unser Nachkommen / daß wir dem genannten unsern gnädigen Herrn zugesagt und versprochen haben / zusagen und versprechen hiemit / und in Krafft diß Brieffs / sein Gnad / noch ihren Erben für Uns / und von der Unsern wegen / an solchem obberührten Zoll nicht mehr noch ferner zu irren noch zu engen; sondern gütlich dabey bleiben lassen / und darwider nicht zu seyn noch zu geschehen schaffen / in keinen Weg / getreulich und ungevarlich / Und auch der Käyserl. Majestät Oberkait / in allen vorgeschrieben / unvergreifflich / deß zu Uhrkund haben wir unser Statt mehrer Innsiegel auch offentlich hieran gehenckt; Geschehen zu Stuetgardt uff Donnerstag nach dem heiligen Ostertag / nach Christi Geburth / als man zählt vierzehenhundert / siebentzig und Sieben Jahr.

CCLXXIX.

9. Août.

Verschreibung Gebhards Bischofs und des Capituls zu Halberstadt gegen Frauen HEDWIGEN, Aebtissin und dem Stifft zu Quedlinburg / daß sie sich auf keinerley weise der in vergangenen Jahren durch Hertzog Wilhelm zu Braunschweig entschiedenen Vogtey / Gerichte / Obrigkeit und Gerechtigheit in des Stiffts Städten und dem Dorff Grossen-Ditfort anziehen und gebrauchen wollen. Geben im felde bey Ditfort / am Sonnabend Vigilia Laurentii Anno 1477. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheilung 5. pag. 866]

C'est-à-dire,

Revers donné par GEBHARD *Evêque d'Halberstadt, & par son Chapitre à* HEDWIGE *Abbesse de Quedlinbourg portant promesse de ne s'atribuer à l'avenir aucun Droit de Jugement, d'Avocatie, de Superiorité, ou de Jurisdiction, sur les Villes de ladite Abbaye, ou le Village de Ditfort, contre & au préjudice de la Sentence rendue sur cela par* GUILLAUME *le Vieux Duc de Brunswik. Fait au Camp près de Ditfort le Samedi Vigile de St. Laurent.* 1477.

WIr Gebhard von GOttes Gnaden / Bischoff zu Halberstadt / vor uns und alle unsere nachkommende Bischöffe / und wir Baltzar Neustadt / Thumb-Probst / Johannes Edeler von Querfurt / Dechant / Seifert von Hoym / Senior, und das gantze Capittul zu Halberstadt / bekennen vor uns und unsere Nachkommen / daß wir aller Gebrechen / Irrnüssen und Zwietracht / so zwischen uns und unseren Vorfahren am Stifft und der Hochwürdigen und Hochgebohrnen Fürstin / Frauen Hedwigen / Ebtißin des weltl. Stiffts zu Quedlinburg / der Vogtey / Gerichte / Obrigkeit und andere Nutzung und Gerechtigkeit halben in dem benannten Stifft und seinen Städten zu Quedlinburg / und in dem Dorffe Grossen Ditfort und ihren Zugehörungen / der sich die bemelte Ebtißin von ihrent-und ihres Stiffts wegen zu ihres Stiffts Eigenthumbs angezogen / in vorgangenen Jahren irre gestanden und ergeben haben / durch den Hochgebohrnen Fürsten / Hern Wilhelm den ältern / Hertzogen zu Braunschweig / mit unsern rechten Wissen und guten Willen / und mit zeitigem wohlbedachtem Rath / gütlichen Gericht / geeinigt und entscheiden seyn. Also / daß wir ehegenannter Bischoff vor uns und unsere nachkommende Bischöffe / und wir obgenannter Thumb-Probst / Dechant / Senior und gantze Capitel des bemelten Stiffts / der obberührten Beredung nach / Verzicht gethan haben / und verzeihen uns hiemit wohlbedächtiglich und williglich alles des / deß wir uns und unser Vorfahren / Bischöffe / an der Vogtey / den Gerichten und andern Obrigkeiten / Nutzungen und Zubehörungen im Stifft / und des Stiffts Städten Quedlinburg und dem Dorffe Grossen Ditfurt und ihren Zubehörungen / etliche Zeit gehalten / und uns derselben hinfür in keinerley Weise anziehen / üben oder gebrauchen / noch einigen Innhalt derhalben der obbemelten Ebtißin / ihren nachfahrenden Ebtißin und ihrem Stifft thun / und nach solchen des guten Stiffts Quedlinb. Obrigkeiten / Lehen / Gerichten / und allen andern dem Stifft zustehenden / nicht stellen / noch in einige Weise zu sich ziehen oder bringen / noch der obbemelten Ebtißin und ihre nachkommende in ihren Händeln gegen den Ihren einige Irrung oder Innhalt in einerley Weise thun sollen noch wollen. Und ob jemands wäre / der dem bemelten Stifft zu Quedlinburg in einige Wege Beschedigung / Abbruch oder Verkränckung thun / wo wir des erinnert oder unterrichtet würden / sollen und wollen wir treulich verhüten und wehren helffen / nicht minder / denn ob es uns oder unsers Stiffts eigen Guth antreffe. Solche alle und jegliche obbemelte Stück / Punct und Articul geloben und gereden wir obgemelter Gebhardt / Bischoff / vor uns und unsere nachkommende Bischöffe / und wir obgenannte Thum-Probst / Dechant / Senior &c. und gantz Capitel vor uns und unser Nachkommen / fest und unverbrüchlich zu halten / und dargegen weder durch uns noch durch andere in keiner Weis in-oder ausserhalb Gerichts thun oder beschehen lassen wollen. So wir aber durch uns oder andere wider solche unsere Verschreibung in einigem Stück / das GOTT verhüten wolle / thun würden / soll die vielgemelte und ihre nachkommende Ebtißin zu Quedlinburg sich desselbigen Abbruch und Nichthaltung / mit sambt Kosten / Schaden und allen darlegen / wie sie sich deßhalb in einige Weise begeben würden / an uns / unserem Stifft / und an den Unsern zu erholen / gantz vollkommene Macht und Gewalt haben / darwider wir uns in keine Weise setzen noch sperren sollen und wollen.

Und vornachgeschrieben Hanß und Gebhardt von Hoym / Hanß von Assenborg und Hanß von Niegendorff / von der Ritterschafft / vor uns und unsere Erben / und wir Bürgermeister / Rath und gantze Gemeine der Städte Halberstadt und Aschersleben / gereden und geloben vor uns und unsere Nachkommen / daß wir nach unserem höchsten Fleiß und bestem Vermögen treulich darob und daran seyn / verhelffen und verfügen wollen / daß alle obgemelte Puncten und Articul stet / fest und unverbrüchlich / ohn alle Gefehrde gehalten werden soll. So aber in einige Weise darwider gethan oder fürgenommen würde / sollen und wollen wir uns alsdenn auff Ersuchen der bemelten Ebtißin und ihren Nachkommen / ihr und ihres Stiffts halben / ihr treulich rathen und helffen / bis so lang daß solch Uberfahrung / Wandel und Kehrung gantz abgetragen / und die bemelte Ebtißin derselben vergnügt werde / alles treulich und ohngefehrde. Zu Uhrkund haben wir ehegenannter Gebhardt / Bischoff vor uns und unsere nachkommende Bischöffe / und wir obbestimbte Probst / Dechant / Senior und gantz Capitel / und wir Hanß und Gebhardt von Hoym / Hanß von Asseborg und Hanß von Niegendorff / vor uns und unsere Erben / auch wir Bürgermeister und Rath bemelter Stadt Halberstadt und Aschersleben vor des Raths und der gemeiner Städte wegen / unsere Insiegel an diesen Brieff wissentlich thun hengen. Geben im Felde bey Ditfort am Sonnabend Vigilia Laurentii Anno LXXVII.

CCLXXX.

13. Octob.

Erbliche und ewige Bündniß zwischen SIGISMUND Hertzog zu Oesterreich eines / und den Schweitzerischen Cantons ZURICH, BERN, LUCERN, URY und SOLOTHURN andern Theils / wodurch sich beyde Theil kräftiglich verbinden forthin in guter verständnis zuleben / nichts feindlichs zu unternehmen / noch auch zuzugeben / daß von den Ihrigen unternommen werde: und falls ein aus beyden solte an-

ANNO 1477.

angegriffen werden / solle der andere gebunden seyn / dem angegriffenen auf deßen kosten zu zu ziehen / ihn gegen jederman / er sey wer er wolle / zu retten und zu schützen: wann auch eine neue Bündniß mit einem andern solte gemacht werden / soll selbige dieser nicht nachtheilig seyn / und diese alzeit den vorzug behalten: den Eydgenoßen Schweitz, Underwalden, Zug und Glraus aber soll frey stehen / in diese Bundnuß zu tretten. Geben zu Zurich am Montag vor St. Gallen-Tag. 1477. [G. G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium in Mantissa part. 2. pag. 106.]

C'est-à-dire,

Alliance héréditaire & perpetuelle entre SIGISMOND *Duc d'Autriche d'une part, & les Cantons Suisses de* Zurich, Berne, Lucerne, Ury & Soleure *d'autre part. Les deux Parties entretiendront ensemble une fidelle & constante paix, amitié, & bon voisinage. Si l'une des deux est attaquée, l'autre sera obligée de venir à son secours, à main armée, non à ses propres depens, mais aux depens de la partie à qui le secours sera donné. Cette Alliance est purement defensive, & ne tend au prejudice de personne, mais elle sera considerée entre les Parties comme la premiere & principale. Il sera libre aux Cantons de* Switz, Underwalden, Zirg, (*c'est-à-dire* Zug) & Glaris *d'y acceder, s'ils le trouvent à propos. Fait à Zurich le Lundi avant la Fête de St. Gal.* 1477.

WIr Sigmund von Gottes gnaden Hertzog von Oesterreich / an einen / und wir Bürgermeister / Schultheis / Landammen / Räth und Gemeinden gemeinlich der Stätten und Länderen / nämlich zu Zurich / Bern / Lucern / Ury und Solothurn am anderen theil / bekennen und verjahen offentlich und thun kund allermänniglichen mit diesen Brieff / das wir zu beiderseits wohl bedächtlich / und sämtlich haben betracht und zu hertzen genommen / was aus der löblichen bericht ** so der allmächtig Gott zwischen uns gefügt / uns beyden theilen darnach wieder unser tödliche feinde zu nutz ehr und gut gnädiglich verhengt hat / darum wir billich seinem Göttl. gnaden lob und danck sagen sollen. Und dieselb obberührt bericht / zwischen uns beiden theilen zu bestäten und in getreuen glauben hinfür beharren.

2. So haben wir vorgenanter Hertzog Sigmund zu Oesterreich im nahmen des allmächtigen Gottes für uns und unser erben einer ewigen vereinigung / verständnus vereinigt mit unseren inhabenden Länder / Leuthen / Stätten / Schlossen / Unterthanen und Landsassen / in getrewer vereinigung und verständtnus weise mit den Eydgenossen der vorberührten Stätten / und Länder gemeinlich und sonderlich / und zu ihren nachkommen / also das wir vorgenanter Hertzog Sigmund und all unserer Erben und die unseren vorgemelt / weder mit Landen / Leuthen / Stätten noch Schlossen wieder die obgeschriebnen Eydgenossen / die ihren / noch ihr nachkommen gemeinlich noch sonderlich in Kriegs weyse nimmer thun / noch arges darvon Krieg auferstahn möcht / fürnemmen / noch von den unseren und unseren Landsassen / noch jemand anderen / aus unseren und der unseren Land / Stätt und Schlossen zu thun gestatten sollen.

3. Des gleichen wiederum und in gleicher form / so haben wir die obgeschriebnen Eydgnossen von Stätten und Länderen für uns und unser nachkommen und alle die unseren uns auch im nahmen Gottes / einer ewigen vereinigung und verständnus vereinigt mit unseren inhabenden Landen / Leuthen / Stätten / und Schlossen auch in getreuer vereinigung und verständnus weise mit dem genanten unseren gnädigen Herren Hertzog Sigmunden von Oesterreich / seiner Gnaden und Erben Stätt / Landen / Leuth / Schlössern / underthanen und Landsassen gemeinlich und jedem sonderlich / also das wir und unsere nachkommen und alle die unseren wieder den obgenanten unseren gnädigen Herren von Oesterreich / seiner Gnad erben / Land / Leuth / Stätt / noch Schlos gemeinlich noch sonderlich in Kriegs weise nimmermehr thun / noch auch arges / darvon Krieg auferstehen möchten / fürnemmen noch jemand anderen aus unseren Landen / Stätten / noch Schlösseren zu thun gestatten sollen noch wollen.

4. Und ob sich fügen würde / das die vorgenanten Eydgnossen oder die ihren bekriegt / belageret oder benöthiget würden / von wem das geschehe / nimand hindan gesetzt / so sollen und wollen wir vorgenanter Hertzog Sigmund und unser Erben / die unseren und unser Landsassen / wo wir das unserer bund halben gethuen mögen / ihnen zuziehen / und sie helfen retten und mitschützen lassen / um ihren Sold die unnseren zugeben / wie das von uns beschehe / ob die geschäfft unser / oder unserer erben weren: und mit solcher macht als dann uns und unsere Erben nach gestalter sach je zimlich und gut bedencket sein; wann wir oder unsere Erben des von ihnen ermahnet werden / mit ihren Briefen und Insiglen oder ihren gewüssen botschafften / und was hilff und beystand wir und unser erben ihnen thund / das sie damit benügen haben sollen.

5. Desgleichen ob es sich fügen würde / das der obgenant unser gnädiger Herr Hertzog Sigmund von Oesterreich und seine erben in ihren inhabenden landen an leib und gut / Stätten / Landen / Leuthen / Schlossen bekriegt / belägert oder benöthiget werden / von wem das beschehe niemand hindan gesetzt / so sollen und wollen wir die vielgenanten Eydgnossen und unser nachkommen / wo wir das unser bündten halb gethun können / hie dishalb dem Adler-Berg der unseren landen ihnen zuziehen und helffen / retten und entschüten / um den Sold unser gnädiger Herr von Oesterreich und seiner gnaden erben / uns des zu geben / wie wir den einander in unser Stätten und Länderen geben / so wir in unseren eignen geschäfften Krieg haben; und mit solcher macht das thun / als uns und unser nachkommen / das von dem obgeschriebnen unseren gnädigen Herrn Hertzog von Oesterreich / seiner Gnaden erben ermahnet werden mit Briefen und Insiglen oder ihren gewissen boten; und was hilffs und beystandts wir und unser nachkommen ihnen thun / das sie damit benügen haben sollen.

6. Würde sich aber begeben und fügen / das der obgemelt unser gnädiger Herr Hertzog Sigmund von Oesterreich und seiner gnaden erben an den innern inhabenden Landen der Graffschafft Tyrol bekriegt / belägeret / und benöthiget würden / von wem das geschehe / niemand hindan gesetzt / so sollen und wollen wir Eydgnossen und unser nachkommen dem obgenanten unseren gnädigen Herren von Oesterreich und seiner gnaden erben getreulich rettung / hilff und beystand thun / wie die obberührt löbliche bericht zwischen uns beiden theilen / das um den sold zu thun / dargibt und innhaltet.

7. Ob auch zu zeiten über kurtz oder oder lang des vorgemelten unsers gnädigen Herren von Oesterreich oder seiner gnaden erben underthanen / zugehörigen oder landsassen in allen seiner Gnaden landen und gebieten sein Fürstl. gnad und seiner gnaden erben — wann ihr gnad das erfordert / und begehrt mit guten treuen helffen gehorsam machen / mit der hilff und in der maas als darvor geschrieben staht.

8. Würden auch unser Hertzog Sigmund vorgemelt oder unser erben und wir Eydgnossen / und unser nachkommen uns nach dieser löblichen vereinigung und verständtnus mit jemand / wer der wäre / weiter vereinen und verbinden / als wir auf beiden seiten wol thun mögen / so soll diese vereinigung allweg vorgehn und derselb theil / der das thut / den ander under uns aufnemen / und vorbehalten / das ihme solches nach laut seiner vereinigung ohne schaden sein sollen.

9. Und um willen das alles desto kräfftiger und beständlicher seye nun und zu ewigen zeiten / getrewlich und ehrbarlich von uns beiden theilen gehalten werde / so wollen wir Hertzog Sigmunden von Oesterreich gunst und willen darzu geben und unser inhabende Stätt der unseren Landen gütlich vermögen / das sie alles das / so wir hiervor und jetz mit den vorgeschriebnen Eydgnossen aufgenommen haben / und eingegangen sind und ihren nach anhangenden insiglen ohne verzug bekräfftigen und dem allem nach zu kommen / das laut zu sagen / doch in all ander weg uns Hertzog Sigmunden und unseren erben an unsern Fürstlichen Obrigkeit ohnvergreiffenlich und ohne schaden. Desgleichen wir obgenanten Eydgnossen denselben Stätten in gleicher form auch wiederum thun sollen / alle arglist und geferd gantz vermiten und ausgeschlossen.

10. Ob auch unser vorgemeldten Eydgnossen / getreu und lieb Eydgnossen / von Schweytz / Underwalden / Zirg und Glarus in diese verstandnus / wie die darvor geschrieben steht / auch gehn wolten / das sie das wohl thun mögen und von uns genanten Hertzog Sigmunden von Oesterreich und uns ehegenanten Eydgnossen darin gelassen werden sollen.

11. Und dis alles zu einen wahren festen Urkund und ewiger gezeugnus / so haben wir Hertzog Sigmund zu Oesterreich unser Fürstliche Insigel an diesen Brief gehenckt / darunter wir uns für uns und unser erben / bey unseren Furstlichen würden und ehren verbinden alle vorgeschriebne sachen zu halten getreulich.

12. Und wir Eydgnossen von Zurich / Bern / &c. haben auch zu wahren und festen urkund und ewiger gezeugnus unser Stätten und Lands Insigel / damit wir uns und unser nachkommen / bey unseren Eyden so wir unseren Stätten und Landen geschworen / verbunden / alle vorgeschriebne sachen getreuwlich zu halten / gethan hencken an diesen Brief / dero zween in gleichlauchtender form gemacht / und jedwederen theil einer überantwortet ist.

Geben und beschehen zu Zurich auff Montag vor St. Gallen Tag Anno 1477.

** Est Tractatus pacis & fœderis præcedens sub 11. Junii 1474.

ANNO 1478.

CCLXXXI.

18. Fevrier.

Kaysers FREDERICI III. Confirmation zwischen denen Herren zu Pappenheim / HEINRICH, CONRAD, GEORG, RUDOLPH und SIGMUND Gebrüdern aufgerichten Vertrags / daß jederzeit der älteste ihrer Nahmens und Stammens / das Reichs-Erb-Marschall-Ambt verwesen solle. Geben zu Grätz den 18. Februarii 1478. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2, Abtheil. 6. Absatz. 30. pag. 588.]

C'est-à-dire,

Confirmation de l'Empereur FREDERIC *sur la Transaction faite entre les Seigneurs de Pappenheim* HENRI, CONRAD, GEORGE, RODOLPHE, & SIGISMOND *Freres, au sujet de l'Office héréditaire de Maréchal de l'Empire, portant qu'il sera toujours exercé par l'aîné d'entr'eux. Fait à Grætz le* 18. *Fevrier* 1478.

WIr Friedrich von GOttes Gnaden Römischer Käyser / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / zu Hungern / Dalmatien / Croatien 2c. König / Hertzog zu Oesterreich / zu Steyer / zu Kernten / und zu Crain / Herr auff der Windischen Marck / und zu Portenaue / Grafe zu Habspurg / zu Tyrol / zu Pfürt / und zu Kyburg / Marggrafe zu Burgawe und Landgrafe in Elsaß 2c. Bekennen öffentlich mit diesem Brieffe und thun kund allermänniglich / daß Uns die Edlen Heinrich / Conrad / Georg / Rudolph und Sigmund von Pappenheim / Gebrüdere / Unsere und des Heiligen Römischen Reichs Erb-Marschallen und lieb Getreuen / haben fürbringen lassen / wie sie unter ihnen selbst / um Einigkeit / Friedes und des Besten willen / zwischen Jhn / ihren Erben und Nachkommen / Unser und des Reichs Marschall-Amt halben ein Ordnung und Vertrag fürgenommen und gemacht haben / daß allweg der Eltist ihres Nahmens und Stammens von Pappenheim / dasselb Marschall-Amt innehaben / verwesen / und sich des gebrauchen solle und möge / ohne Jrrung und Verhinderung der andern / und ob einer oder mehr aus Jhn oder ihren Erben solches widersprechen / oder einigerley darwider fürnehmen / handeln oder thun würde / daß dann die andern den oder dieselben darzu halten sollen und mögen / solchem wie obgemelt Folg zu thun / und damit wider den Burg-Friede und Vereinung / so Sie ietzo haben oder füran gewinnen / nit gethan noch gefrevelt haben sollen / wie dann solchs der Vertrag-Briefe darüber begriffen / deß glaubwürdig Abschrifft Wir gesehen und gehört haben / klärlich ausweist / und haben Uns darauff demüthiglich anruffen und bitten lassen / daß Wir zu solchem Vertrag und Ordnung Unsere Keyserliche Gunst und Willen zu geben / und den in allen und jeglschen Wortten / Puncten / Articuln und Clansuln / Jnnhaltungen / Meynungen und Begreiffungen / zu confirmiren und bestätten / gnädiglich geruhen / deß haben Wir angesehen ihr demüthig ziemliche Bitte / auch die getreuen und nutzlichen Dienst / so sie Uns offt williglich und unverdrossentlich gethan haben / und füran in künfftig Zeit wohl thun mögen und sollen. Und haben darum mit wohlbedachtem Muthe / gutem Rathe / und rechter Wissen zu solcher Ordnung und Vertrag Unsern Käyserl. Gunst und Willen gnädiglichen gegeben / die auch in allen und ieglichen Worten / Articuln, Puncten / Clausuln, Jnnhaltungen / Meynungen und Begreiffungen / als ob die von Wort zu Wort in diesem Unserm Käyserlichen Briefe geschrieben wären / als Röm. Käyser gnädiglich confirmiret und bestätt / confirmiren und bestätten die auch / von Römisch Käyserl. Macht Vollkommenheit wissentlich in Crafft diß Briefs / und meynen / setzen und wollen / daß die nun füran kräfftig und mächtig seyn / und wie obgemelt ist / vollzogen und gehalten werden sollen / von allermänniglich ungehindert / doch also / wann der Eltist aus ihnen / sa das offtgemelt Marschall-Amt verwesen soll / aus Gebrechen seins Leibs dasselb Ampt / als sich gebühret / nit verwesen mögt / oder sonst dazu untüglich oder unschicklich wäre / daß dann allweeg der Eltist nach Jhm / so zu Verwesung tauglich ist / das jetzt gemelte Ambt unverhindert der andern annehmen / verwesen / und sich des gebrauchen soll / ungefährlich. Auch Uns und dem heiligen Reich Unser Oberkeit darin vorbehalten / und daran unvergreifflich und unschädlich. Und gebiethen darauf allen und ieglichen Fürsten / Geistlichen und Weltlichen / Prælaten / Grafen / Freyen / Herren / Rittern / Knechten / Haubtleuthen / Vitzthumen / Vogten / Pflegern / Verwesern / Schultheissen / Schöffen / Ambt-Leuthen / Burgermeistern / Richtern / Räthen / Burgern und Gemeinden / und sonst allen andern Unsern und des Reichs Unterthanen und Getreuen / in was Würden / Standes oder Wesens die seyn / von obgemelter Römischer Käyserlicher Macht / ernstlich und vestiglich mit diesem Brieffe / daß sie die obgenanten von Pappenheim / ihr Erben und Nachkommen / an der obgeschrieben Ordnung und Vertrag / und dieser Unser Käyserlichen Confirmation und Bestättung nit hindern noch irren / sondern sie der geruhlich gebrauchen / geniessen / nnd gäntzlich dabey bleiben lassen / und darwieder nit thun / noch iemands zu thun gestatten / in kein Weise / als lieb ihn allen und ihr ieglichem sey Unser und des Reichs schwehre Ungnad und Verbüßung eine Pöne / nemlich viertzig Marck lötigs Goldes zu vermeiden / die ein jeglicher / so offt der frevenlich hierwieder thäte / verfallen seyn soll / halb in Unser Käyserlichen Cammer / und den andern halben Theil dem offtgenannten von Pappenheim ohnabläßig zu bezahlen. Mit Uhrkund diß Briefes besiegelt mit Unserm Käyserlichen anhangenden Jnsiegel / Geben zu Gretz / am achtzehenden Tag des Monaths Februarii, nach Christi Geburthe vierzehenhundert / und im acht und siebenzigsten / Unser Reiche des Römischen im acht und dreyßigsten / des Käyserthums im sechs und zwantzigsten / und des Hungarischen im neunzehen Jahren. ANNO 1478.

(L. S.)

Ad Mandatum Domini Imperatoris

Johann Waldner / Protonotarius.

CCLXXXII.

Donatio inter vivos de Oppido Castrinovi *Districtus Derthonæ, per Dominam* BONAM, & JOANNEM GALEAZ MARIAM SFORTIA, *Duces Mediolani, Domino* HERCULI *Ferrariæ Duci, Marchioni Estensi facta; pro ipso & ejus heredibus masculis legitimis in perpetuum, reservatis tamen nonnullis juribus. Datum Mediolani die* 10. *Aprilis* 1478. CUM *subsecutâ Conventione inter eosdem, de Inimicis & Rebellibus non protegendis, atque de transitu, hospitio & victu invicem, quandocunque opus fuerit, præbendo. Actum die* 12. *Aprilis* 1478. NEC NON *aliâ Conventione, seu Contractu, quo certis de causis ibidem expressis, præfatum* Castrum Novum *relinquitur, vel restituitur* ROBERTO *de Aragonia de S. Severino, & Loco illius, Terra Berselli, & Terra Castrinovi Parmensis dantur & ceduntur dicto Domino Duci Ferrariæ per modum Contracambii, actum Mediolani die XI. Octobris anno* 1479. [Authentique tiré des Archives Royales du Château de Milan.] 10. Avril.

IN Nomine Domini Amen. Anno à nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, Indictione tertia decima, die Lunæ undecima mensis Octobris. Etsi sublato ab humanis Illustrissimo quondam Domino Borsio Estensi Duce Ferrariæ &c. qui Terram Castri Novi propè Derthonam possidebat, vigore sibi factæ donationis per Illustrissimum quondam Dominum Philippum Mariam Ducem Mediolani &c. postmodum per Illustrissimum quondam D. Galeaz Mariam Ducem confirmatæ, Illustrissimus Dominus Hercules, Dux Ferrariæ &c. ipsius quondam Domini Borsii Frater pretenderent sibi etiam spectare Terram prædictam; visum tamen fuit Illustrissimis Dominis Bonæ Ducissæ, relictæ quondam præfati Illustrissimi D. Galeaz Mariæ Ducis, & Johanni Galeaz Mariæ Duci primogenito suo, ac legitimo heredi, & successori, titulo donationis inter Vivos præfato Illustrissimo D. Duci Herculi Terram prædictam concedere, ut ipsorum DD. Ducum constat patentibus Litteris tenoris hujusmodi, videlicet. Bona, & Johannes Galeaz Maria Sfortia Vicecomites Duces Mediolani &c. Papiæ, Angleriæque Comites, ac Januæ, & Cremonæ Domini. Animo, & mente nostra revolventes, quo animo, quave caritate post decessum quondam Illustrissimi Domini Consortis, & Patris nostri Observandissimi Illustris-

ANNO 1478.

trissimus Princeps, & Excellentissimus D. Hercules Estensis Ferrariæ Dux &c. nobis pro statûs nostri conservatione ejus copias, & fortunas omnes non rogatus obtulerit, ut fateamur nos eidem D. Duci Herculi plurimum debere, & dignum quem munificentia, & liberalitate nostra complectamur, præter contractam invicem in proximos menses necessitudinem, & affinitatem, quo indies magis, atque magis mutua hæc benevolentia non habeatur modo, verum etiam excrescat, omnibusque in propatulo sit animum ipsum nostrum, ac consensum plurimum vigere. Tenore præsentium ex certa scientia motu proprio, ac alias omnibus Jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & efficacius fieri & esse potest, titulo puræ, meræ, & irrevocabilis donationis inter vivos præfato Illustrissimo D. Duci Herculi affini, & fratri nostro carissimo pro se, ejusque filiis, & Descendentibus masculis, & legitimis, & de legitimo matrimonio, lineaque masculina legitime natis, & nascituris, damus, & elargimur Oppidum Castri Novi, Districtus Derthonæ cum Territorio, ac omnibus Intratis, Redditibus, & proventibus suis cujusvis naturæ existant ab hodierna die in antea, nec non cum mero, & mixto Imperio gladii potestate, & omnimoda jurisdictione cedentes, dantes, & transferentes eidem D. Duci Herculi omnia Jura, & omne Dominium, ac omnem possessionem, omnesque actiones, & rationes utiles, & directas, reales, & personales, mixtas, & hypothecarias nobis, & Cameræ nostræ competentia, pertinentia, & spectantia, ac adjacentia, competentesque, pertinentes, & spectantes, ac adjacentes in & super prædictis ut præmittitur per nos donatis. Ita ut præfatus Illustrissimus D. Dux Donatarius, & prædicti ejus filii, & descendentes & utsupra in nostrum, & Cameræ nostræ locum, Jus, & statum respectu ipsorum donatorum sint, & succedant, & esse, & succedere debeant, exceptis tamen, & reservatis pro nobis, & Camera nostra gabella salis, ac datiis Mercantiæ, & Ferraritiæ, ac tracta Gualdorum, quæ non sunt propria prædicti Oppidi, & ejus Territorii, sed ad Civitatem, in qua generaliter incantantur, spectant, & pertinent, quæ datia, & tracta possint, & debeant in Oppido prædicto exerceri eis modo, & forma, quibus & prout de præsenti exercentur. Promittentes tamen nos præfato D. Duci Herculi sibi, seu quibuscunque legitimis nuntiis suis dari, & consignari facere in Terram Serravallis omnem salis quantitatem, quæ necessaria fuerit pro usu hominum Oppidi prædicti, & ejus Territorii juxta, & secundum descriptionem Bucharum, quæ per tempora fieri continget in ipso Oppido, & ejus Territorio nomine nostro, prout fiet in Terris, & Locis nostris circumstantibus una cum Officiali salis, seu alio quovis deputando per præfatum Illustrissimum D. Ducem in Oppido prædicto pretio soldorum triginta Imperialium pro singulo stario, hac conditione, quod præfatus D. Dux Hercules, & prædicti ejus filii, & Descendentes non possint, nec debeant sal ipsum prædictis hominibus vendi & dari facere, nisi prout, & quemadmodum venditur, & vendetur ad taxas Derthonæ, & aliarum Terrarum circumstantium, nec possit etiam illud vendi, & dari, nisi hominibus habitantibus in Oppido prædicto, & ejus Territorio, qui Homines, & habitantes in Oppido prædicto, & ejus Territorio uti non possint alio sale, nisi eo, quod eis dabitur per prælibatos Dominos Duces, & filios utsupra, modo, & forma prædictis, & in casu contrafactionis puniantur homines prædicti pro sale frosato quemadmodum puniuntur, & puniri debent Subditi nostri, exceptis etiam taxis equorum, & Logiamentis gentium armigerarum nostrarum, quæ taxæ sint, & esse debeant pro equis centum, & non ultra: quam quidem donationem fecimus, & facimus pro dato, & facto nostro tantum, quod datum, & factum intelligatur, & intelligi debeat, si de prædictis donatis alicui alii donationem, concessionem, vel alienationem fecissemus: Dantes quoque, & concedentes præfato Illustrissimo D. Duci Herculi licentiam ingrediendi, & apprehendendi propria auctoritate per se, & quemlibet ejus nuncium, & procuratorem, possessionem, & tenutam prædictorum ut præmittitur per Nos donatorum sine alicujus Judicis, vel Officialis auctoritate, licentia, vel mandato, & quod ea habere, & tenere, ac possidere, ipsisque libere frui, & gaudere ipse D. Dux Donatarius, & prædicti ejus filii, & descendentes possint, & valeant tute, libere, & impune, ac pro libito eorum voluntatis, ac sine alicujus personæ contradictione, & prout Nos, & Camera nostra ante præsentem Donationem facere poteramus, ac potuissemus. Constituentesque ea omnia ut premittitur donata tenere, & possidere nomine, & vice prælibati Illustrissimi D. Ducis Herculis, donec ipsorum corporalem acceperit possessionem. Demumque promittentes nos hanc ipsam Donationem nostram perpetuò ratam, & firmam habituros, & illam nunquam revocaturos sub fide legalium Principum, ac obligatione omnium bonorum nostrorum. Ac insuper mandantes Magistris Intratarum nostrarum ordinariarum, & extraordinariarum, cæterisque Officialibus, & Subditis nostris ut has nostras donationis Litteras firmiter observent, & faciant inviolabiliter pro quanto gratiam nostram cari pendunt observari. Communi verò, & Hominibus, ac singularibus personis Oppidi prædicti ut præfato Illustrissimo D. Duci Herculi, seu cuicumque ejus Legitimo Nuncio debitum fidelitatis, & obedientiæ præstent Juramentum, ipsumque Dominum Ducem in Dominum, & Superiorem suum recognoscant. In quorum testimonium præsentes fieri jussimus & registrari, nostrique sigilli appensione muniri, ac manu nostræ Bonæ subscripsimus. Datum Mediolani die decimo Aprilis 1478. Bona Duchessa de Milano manu propria, Cichus. Cumque postmodum præfatus Illustrissimus D. Hercules Dux seu ejus Oratores, ac Procuratores, & Mandatarii Legitimi parte una, & præfata Illustrissima D. Ducissa pro se tanquam Ducissa, ac tutorio, curatorio, & administratorio nomine præfati Illustrissimi D. Joannis Galeaz Mariæ Ducis, ac pro ipso D. Duce, ejusque filiis, heredibus, & successoribus parte altera ad nonnulla pacta, & conventiones invicem devenerint pro Oppido prædicto Castri Novi, quemadmodum constat publico Instrumento tradito, & rogato per me Notarium, & Cancellarium infrascriptum tenoris infrascripti videlicet. In Nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, Indictione undecima, die Dominico duodecimo Aprilis. Cum Illustrissimi Princeps, & Excellentissimi Domini Bona, & Johannes Galeaz Maria Sfortia Vicecomites Duces Mediolani &c. Papiæ, & Angleriæ Comites, ac Januæ, & Cremonæ Domini, ut amorem, & affectionem quibus Illustrissimum Principem, & excellentissimum Dominum Herculem Ducem Ferrariæ &c. Marchionem Estensem Rodigiique Comitem, affinem suum carissimum prosequuntur, ostenderent, titulo puræ, meræ, & irrevocabilis donationis inter vivos eidem Domino Duci Herculi pro se, ejusque filiis & Descendentibus masculis, & legitimis, & de Legitimo matrimonio lineaque masculina legitime natis, & nascituris dederint, & libere elargiti fuerint Oppidum Castri Novi districtus Derthonæ cum territorio, ac omnibus Intratis, & proventibus suis, nec non mero, & mixto Imperio, gladii potestate, & omnimoda jurisdictione, prout constat patentibus Litteris præfatorum Illustrissimor. DD. Ducum datis Mediolani die X. Aprilis 1478. subscriptis manu propria præfatæ Illustrissimæ Dominæ Ducissæ, signatis Cichus, ac Ducali Sigillo munitis, Cumque ante prædictam donationem, ac pro ipsa donatione facienda primo, & ante omnia conventum fuerit per & inter præfatos Illustrissimos DD. Duces Mediolani, & Ferrariæ deveniendi ad infrascriptas conventiones, & pacta ut ibidem præfata Illustrissima D. Ducissa, & infrascripti Magnifici DD. Oratores præfati Illustrissimi D. Ducis Ferrariæ ad hæc speciale mandatum habentes dixerunt, & protestati fuerunt, & dicunt, & protestantur, modo Magnifici, & prestantissimi Domini Bonifacius de Bevilaquis Miles, & Comes, & Nicolaus Robertus Juris utriusque Doctor, Consiliarii, ac Procuratores, & Mandatarii præfati Illustrissimi D. Ducis Herculis, ut publico Procuræ, & Mandati constat Instrumento, tradito, & rogato anno, & Indictione præsentibus die primo præsentis Mensis Aprilis per Franciscum Naselli Notarium publicum Ferrariensem, & præfati Illustrissimi D. Ducis Ferrariæ Secretarium, tenoris hujusmodi videlicet. In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, Indictione undecima, die primo mensis Aprilis Illus-

trif-

ANNO 1478.

trissimus, & excellentissimus Princeps Dominus Hercules Dux Ferrariæ, Mutinæ, & Regii, Marchio Estensis Rodigiique Comes sponte, & ex certa scientia ac alias omnibus Jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & efficacius potuit, & potest, fecit, constituit, creavit, & ordinavit, ac facit, constituit, & creat, & solemniter ordinat Magnificos D. Bonifacium de Bevilacqua Militem Auratum, & Nicolaum de Robertis Juris utriusque Doctorem Consiliarios, & Oratores suos, & utrumque eorum in solidum absentes, tamquam præsentes, ejus veros, certos, & indubitatos Nuncios Procuratores, & Mandatarios, & quicquid melius dici, & esse possunt specialiter, & expresse ad ipsius Illustrissimi D. Ducis nomine, & pro eo comparendum, & se personaliter præsentandum coram Illustrissimis, & Excellentissimis Dominis Bona, & Johanne Galeaz Maria Sfortia Vicecomitibus Ducibus Mediolani &c. Papiæ, Angleriæque Comitibus, ac Januæ, & Cremonæ Dominis, seu ipsa Illustrissima D. Bona Ducissa, & cum ea tanquam Ducissa, ac Tutrice, & adveniente tempore Curatrice, & Administratrice, tutorioque, curatorio, & administratorio nomine præfati Illustrissimi D. Johannis Galeaz Mariæ Ducis se se conveniendum, ac ipsi D. Ducissæ suo, & dicto nomine recipienti, & stipulanti promittendum, quod habita ab ipsis D. D. Ducibus Mediolani pro ipso D. Duce Hercule Constituente ejusque filiis, & Descendentibus Masculis, & Legitimis, & de Legitimo matrimonio, Lineaque Masculina legitime natis, & nascituris donatione Oppidi Castri Novi, districtus Derthonæ, cum Territorio, & Intratis suis, nec non mero, & mixto Imperio, gladii potestate, & omnimoda Jurisdictione, ac resservationibus, clausulis, & solemnitatibus apponendis, per ipsos Illustrissimos D. D. Duces Mediolani in prædicta donatione ipse D. Dux Hercules, & prædicti ejus filii, & Descendentes, & utsupra de cætero usque in perpetuum aliquo modo directe, vel per indirectum non dabunt, neque prestabunt, nec dari, nec prestari facient, seu permittent victualia, nec logiamenta, nec transitum, nec receptum, nec auxilia aliqua Inimicis præfatorum Illustrissimor. DD. Ducum in Oppido prædicto Castri Novi, nec ejus Territorio, & pertinentiis. Item quod non acceptabunt, nec acceptari facient, seu permittent ac nec morari in Oppido prædicto, & ejus Territorio rebelles aliquos, nec bannitos præfatorum Illustrissimorum DD. Ducum, qui ex quacumque causa in eorum Terris, & Dominio tute morari non possent. Immo tales Rebelles, & Bannitos toto eorum posse in manibus, & potestate præfatorum Illustrissimorum Dominorum Ducum libere consignabunt, seu consignari facient, vel saltem permittent ut in fortiis ipsorum DD. Ducum haberi possint. Item quod prefatus D. Dux Ferrariæ, & sui utsupra amice custodient, & tenebunt Oppidum prædictum, benigne, & humaniter Subditos pertræfatorum DD. Ducum pertractando. Item quod idem D. Dux Ferrariæ, & sui utsupra, si, & quando opus fuerit, pro eorum posse præfatis Illustrissimis DD. Ducibus, & filiis utsupra ac eorum gentibus pro eorum status defensione transitum, receptum, & logiamenta expedientia respectu prædicti Oppidi prestabunt, nec non de Victualiis opportunis eis providebunt, & dari facient precio competenti; demumque cum præfatis Dominis, ac filiis utsupra eorumque statu amice vivent, ac erga eos dictumque eorum Statum cætera omnia agent, & facient pro dicto Oppido, quæ inter amicos, & affines, & benevolos conveniunt. Item adversa vice a prefata Illustrissima D. Ducissa suo, & dicto nomine pro ipso D. Duce Hercule, & suis utsupra promissionem recipiente, quod similiter iidem DD. Duces Mediolani pro eorum posse quoscumque Rebelles, & bannitos ipsius Illustrissimi D. Ducis Herculis, & suorum ut supra, qui fuerint de dicto Oppido Castri Novi, & se in Terras, & Loca præfatorum DD. Ducum reduxerint, consignari faciant in fortiam, & potestatem ipsius Illustrissimi D. Ducis Herculis, & suorum utsupra, seu ejus, & eorum Officialium ipsius Oppidi. Item ad recipiendum nomine præfati Illustrissimi D. Ducis Herculis, & suorum utsupra a præfatis Illustrissimis DD. Ducibus Mediolani, seu a præfata Illustrissima D. Ducissa suo, & dicto nomine Litteras donationis Oppidi prædicti pro ut supra cum ressservatione semper, & sine præjuditio Jurium alias competentium qualitercumque, & undecunque præfato Illustrissimo D. Duci Herculi, & suis utsupra respectu dicti oppidi, & pertinentiarum suarum. Item ad postmodum prædictas promissiones nomine ipsius Illustrissimi D. Ducis Herculis Constituentis præfatæ Illustrissimæ D. Ducissæ suo, & dicto nomine recipienti, facienti cum reservatione semper, & sine præjuditio particularis Ligæ Venetiis celebratæ anno curso 1474. die secundo mensis Novembris. Cum per ipsa promittenda non intelligatur, nec fit in aliquo derogatum, & generaliter ad alia omnia, & singula, dicendum, faciendum, acceptandum, promittendum, gerendum, & exercendum in prædictis, & circa prædicta, & quodlibet prædictorum, ac connexis, emergentibus, & dependentibus ab eis necessaria fuerunt, & opportuna, & quæ ipsemet D. Constituens dicere, facere, acceptare, gerere, & exercere poslet, etiam si talia forent, quæ mandatum exigerent magis speciale, de ipsis omnibus mandans, & rogans, quodlibet publicum fieri Instrumentum cum clausulis, promissionibus, bonorum obligationibus, renunciationibus, & solemnitatibus opportunis. Dans, & concedens prefatus Illustrissimus D. Dux Constituens prædictis Procuratoribus, & Mandatariis, & utrique eorum in solidum in prædictis, & circa prædicta, & utsupra, plenum, liberum, generale, & speciale mandatum cum plena, libera, generali, & speciali administratione, ac totaliter vices suas sibi comittens, promittensque mihi Notario infrascripto uti publicæ personæ stipulanti, & recipienti nomine, & vice, & ad partem, & utilitatem quorumcumque interest, & in futurum interesse potuit, se perpetuo ratum, gratum, & firmum habiturum ac attenditurum, & inviolabiliter observaturum quidquid per prædictos ejus Procuratores, & Mandatarios suos, & utrumque eorum in solidum in prædictis, & utsupra actum, dictum, gestum, promissum, & procuratum fuit in fide legalis Principis, & sub obligatione omnium bonorum suorum mobilium, & immobilium, præsentium, & futurorum. De quibus omnibus, & singulis præfatus Illustrissimus D. Constituens jussit, & jubet per me *Notarium* infrascriptum publicum confici debere Instrumentum unum, & plura ejusdem tenoris. Actum Ferrariæ in Palatio præfati Illustrissimi D. Ducis in Camera suæ Residentiæ. Præsentibus testibus adhibitis, vocatis, & rogatis Magnificis, & *Clarissimis viris* D. Ambrosio de Contrariis *Comite*, & *Equite*, *filio quondam* Magnifici Ugononis, D. Jacobo de Trottis *Equite*, Consiliariis ipsius Domini, & Paulo Antonio de Trottis ejus Domini Jacobi Fratre, Secretario præfati Domini, & aliis. Ego Simon de Fabro filius quondam Ser Antonii, publicus Imperiali, & Apostolica Auctoritate Notarius Ferrariensis suprascripta omnia, & singula prout in scedis, scripturis, rogationibus originalibus publicis, & authenticis spectabilis Viri Francisci Naselli Notarii publici Ferrariensis, nec non præfati Illustrissimi D. nostri Ducis Cancellarii, & Secretarii inveni, de ejus mandato fideliter scripsi, sumpsi, & exemplavi, quod facere potui, vigore statuti Communis Ferrariæ de hoc loquentis, & in fidem præmissorum me subscripsi signumque a capite mei nominis apposui consuetum. Ego Franciscus, filius quondam spectabilis Viri Jacobi Naselli Notarii, Imperiali auctoritate Notarius publicus Ferrariensis, ac præfati Illustrissimi D. Ducis Ferrariæ & Secretarius prædictis omnibus, & singulis dum sic agerentur præsens fui, & ea rogatus scribere, scripsi in scripturis meis publicis, & authenticis, eaque in formam publicam relevari feci per suprascriptum de Fabro Notarium publicum Ferrariensem, quod stat virtute provisionis Communis Ferrariæ superinde disponentis, ideo in fidem me subscripsi, & signum meum consuetum a capite nominis mei infixi. Procuratorio, & mandatario nomine ipsius Illustrissimi D. Ducis, tenore præsentis Instrumenti, sponte, deliberate, & ex certa scientia, ac alias omnibus Jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & efficacius potuerunt, & possunt, promiserunt, & convenerunt, ac promittunt, & conveniunt prefatus Illustrissimus D. Bonæ ibi præsenti, stipulanti, & recipienti pro se tanquam Ducissa, ac Tutrici, & adveniente tempore Curatrici, & administratrici, tutorioque, curatorio, & administratorio nomine prefati Illustrissimi D. Joannis Galeaz

Anno 1478.

leaz Mariæ Ducis, ac pro filiis, & hæredibus, & ſucceſſoribus ipſius D. Ducis, quod idem D. Dux Hercules ejuſque filii, & heredes, & ſucceſſores de cætero uſque in perpetuum aliquo modo directe, nec per indirectum dabunt, nec præſtabunt, nec dari, nec preſtari facient ſeu permittent victualia, nec logiamenta nec tranſitum, nec receptum, ac nec auxilia aliqua Inimicis prefatorum Illuſtriſſimorum DD. Ducis in Oppido prædicto Caſtri Novi nec ejus Territorio, & pertinentiis. Item quod non acceptabunt, nec acceptari facient, ſeu permittent, ac nec morari in Oppido prædicto, & ejus Territorio aliquos Rebelles, nec Bannitos prefatorum Illuſtriſſimorum D. D. Ducum, qui ex quacunque cauſa in eorum Terris, & Dominio tute morari non poſſent. Immo tales Rebelles, & Bannitos toto eorum poſſe in manibus, & poteſtate prefatorum D D. Ducum libere conſignabunt, ſeu conſignari facient, vel ſaltem permittent, ut in fortiis ipſorum DD. Ducum haberi poſſint. Item quod prefatus Illuſtriſſimus D. Dux Ferrariæ, & ſui utſupra amice cuſtodient, & tenebunt Oppidum prædictum, benigne, & humaniter Subditos prefatorum DD. Ducum pertractando. Item quod idem D. Dux Ferrariæ, & ſui utſupra ſi, & quando opus fuerit, pro eorum poſſe prefatis Illuſtriſſimis DD. Ducibus, & filiis utſupra, ac eorum gentibus pro ipſorum Status defenſione tranſitum, receptum, & logiamenta expedientia reſpectu prædicti Oppidi preſtabunt, nec non de Victualiis opportunis eis providebunt, & dari facient pretio competenti. Demumque cum præfatis Ducibus ac filiis ut ſupra eorumque Statu amice vivent, ac erga eos, dictumque eorum Statum cætera omnia agent, & facient pro dicto oppido, quæ inter bonos, & veros amicos, & affines, & benivolos conveniunt. Verſa vice promiſit, & promittit præfata Illuſtriſſima D. Duciſſa ſuo, & dicto nomine prefatis DD. Oratoribus, Procuratoribus, & Mandatariis utſupra, quod iidem Illuſtriſſimi DD. Duces Mediolani etiam pro poſſe, de cætero quoscumque Rebelles, & Bannitos prefati Illuſtriſſimi D. Ducis Ferrariæ, qui fuerint de dicto Oppido Caſtri Novi, & ſe in Terras, & loca prefatorum DD. Ducum reduxerint, conſignari facient in fortiam, & poteſtatem ipſius D. Ducis Herculis, ſeu ejus Offitialium Oppidi prædicti. Pro quibus omnibus, & ſingulis attendendis, & obſervandis prefati DD. Oratores, & Mandatarii, ac Illuſtriſſima D. Duciſſa dictis nominibus ſibi invicem omnia eorum bona mobilia, & immobilia præſentia, & futura obligaverunt, & obligant, Quæ omnia, & ſingula intelligantur fieri, & executioni mandare debere cum reſervatione ſemper, & ſine præjuditio particularis Ligæ Venetiis celebratæ anno curſo 1474, die ſecundo Menſis Novembris, ac etiam, & cujuſcumque Juris alias qualitercumque prefato Illuſtriſſimo D. Duci Herculi, & ſuis utſupra competentis, cui intuitu dictæ donationis, & aliorum inde ſequtorum, de quibus præfertur, pari modo non intelligatur, nec ſit in aliquo derrogatum, & ſimiliter etiam cum reſervatione, & ſine præjuditio Jurium quorumcumque competentium, & quæ competere poſſent prefatis Illuſtriſſimis DD. Ducibus Mediolani, & filiis, & ſucceſſoribus utſupra, maxime ratione Ducatus Mediolani, & alia quavis cauſa, & occaſione. Quibus aliquo modo reſpectu donationis prædictæ, & aliorum inde ſequutorum, ut præmittitur, non intelligatur etiam, nec ſit in aliquo derogatum. Renuntiantes, & renunciaverunt præfati DD. Oratores, & Mandatarii, & Illuſtriſſima D. Duciſſa nominibus quibus ſupra, viciſſim, videlicet una pars verſus alteram ſtipulantem, & recipientem exceptioni non factarum prædictarum promiſſionum, & obligationum, prædictorumque omnium, & ſingulorum non ſic actorum, & geſtorum, ac omnibus probationibus, & defenſionibus in contrarium. De quibus omnibus, & ſingulis præfata Illuſtriſſima D. Duciſſa, & Magnifici DD. Oratores, & Mandatarii dictis nominibus juſſerunt, & rogaverunt, ac jubent, & rogant per me Notarium, & Cancellarium infraſcriptum publicum confici debere Inſtrumentum unum, & plura ejusdem tenoris. Actum in Caſtro Portæ Jovis Inclytæ Civitatis Mediolani in Camera Cubiculari præfatæ Illuſtriſſimæ D. Duciſſæ. Præſentibus Magnificis, & præſtantibus Domino Johanne Marchione Palavicino de Scipino, Cicho Simoneta Milite, Antonio de Romagnano utriuſque Juris Doctore, & Petro de Landriano Conſiliariis, ac Bartholomeo Chalco Secretario, Ducalibus Teſtibus ad præmiſſa vocatis, & rogatis. Succeſſive quoque viſum fuit præfatæ Illuſtriſſimæ D. Duciſſæ ſuo, & dicto tutorio nomine Terram prædictam Caſtri Novi reſtituere Illuſtri D. Roberto de Aragonia de Sancto Severino, de qua idem D. Robertus in Feudum inveſtitus fuerat a prefato quondam Illuſtriſſimo D. Galeaz Maria Duce, & ſucceſſive ab ipſis Illuſtriſſimis DD. Duciſſa, & Duce cum conſenſu, & beneplacito præfati Illuſtriſſimi D. Ducis Herculis, modo Contracambium, quod ſibi placeret, daretur, modo prædicta Illuſtriſſima D. Duciſſa pro ſe tanquam Duciſſa, ac tutorio nomine prefati Illuſtriſſimi D. Joannis Galeaz Mariæ Ducis, volens prefato Illuſtriſſimo D. Duci Herculi providere de condigno Contracambio Terræ prædictæ Caſtri Novi Derthonenſis, quemadmodum dignum fore cenſet, ſic magis indies promerentibus benemeritis ipſius Illuſtriſſimi D. Ducis Herculis erga ſe, & prefatum Illuſtriſſimum D. Johannem Galeaz Mariam Ducem Statumque ſuum, tenore præſentis Inſtrumenti ſponte, deliberate, & ex certa ſcientia, ac alias omnibus jure, via, modo, cauſa, & forma, quibus melius, validius, & efficacius potuit, & poteſt, intervenientibus itidem omnibus, & ſingulis ſolemnitatibus tam juris, quam facti in ſimilibus neceſſariis, & conſuetis, titulo permutationis ab hodierna die in antea dedit, tradidit, & conceſſit, ac dat, tradit, & concedit præfato Illuſtriſſimo D. Duci Herculi ibi præſenti, ſtipulanti, & recipienti pro ſe ejusque filiis, & ſucceſſoribus Arcem, & Terram Berſelli, ac Terram Caſtri Novi Parmenſis cum villis, ſeu locis Bazani, Scurani, Vallis Campigene, Boreti, Caſtri Gualterii, Leutiſoni, Montibus Ollarum, Plantii, Bonchalii, Cogorutii, Cornetuli, Moletuli, & Sancti Savini, ac Territoriis pertinentiis Intratis, Datiis, Gabellis, Redditibus, & proventibus ſuis omnibus etiam computata Intrata ſalis; quod quidem ſal dari debeat Hominibus prædictarum Terrarum, & Locorum, ac Villarum ſuarum in Civitate Parmæ juxta ſolitam eorum taxam, ſine alicujus pretii ſolutione, nec non Datio Fluminis Padi ubicunque ſolitum ſit incantari, quod Datium exigi debeat more ſolito, & ſi aliquo modo alteraretur, ſeu impediretur, teneantur præfati Illuſtriſſimi Domini Duces Mediolani manutenere ipſum Datium, ac quibuſcumque poſſeſſionibus, nemoribus, Paſcuis, Aquis, Aqueductibus, Molendinis, & pertinentiis, dictis Terris, & locis adjacentibus, præfatiſque Illuſtriſſimis DD. Ducibus Mediolani quovis modo ſpectantibus, ac cum mero, & mixto Imperio, gladii poteſtate, & omnimoda Juriſdictione, nec non pactis, conditionibus, reſervationibus, modis, & formis, quibus, & prout continetur in memoratis Ducalibus Litteris Donationis factæ per præfatos Illuſtriſſimos DD. Duces Mediolani prefato Illuſtriſſimo D. Duci Herculi Terræ prædictæ Caſtri Novi Derthonenſis, ac Inſtrumento Pactorum, & Conventionum inde ut ſupra celebratorum, ad quas Litteras, & quod Inſtrumentum præfati Illuſtriſſimi DD. Duciſſa ſuo, & dicto nomine, & Dux Hercules relationem haberi voluerunt, & volunt, ſalvis ſupraſcriptis, & infraſcriptis, excepta parte ſalis contenta, & expreſſa in prædictis Litteris, nec non exceptis taxis equorum, quæ non cadunt in præſenti contractu, niſi prout ſupra, & infra eſt declaratum, & conceſſum per præfatam Illuſtriſſimam D. Duciſſam. Reſervans, ac ſibi reſervavit præfata Illuſtriſſima D. Duciſſa ſuo, & dicto nomine facultatem vendi faciendi in prædictis Terris, & Locis ſal ad ſalarolum per Caneparium Doanæ ſalis Parmæ. Item reſervans, & reſervavit Datia Mercantiæ, Gualdorum, & Ferraritiæ prout in ſupraſcriptis Litteris donationis continetur. Quæ quidem Datia exigi debeant in ipſis Terris per Comarcum ibidem deputandum per Datiarios Parmæ. Item reſervans, & reſervavit medietatem taxarum equorum ibidem exigi ſolitarum, quæ eſt pro equis ſexaginta uno in Terra Berſelli, ejuſque Territorio, & in Terra, & Territorio Caſtri Novi pro equis decem, & octo, & tertio uno, altera vero medietas equorum reſtet, & perveniat in prefatum Illuſtriſſimum D. Ducem Herculem,

&

Anno 1478.

& ſuos ut ſupra, dictæ vero Intratæ, Redditus, & proventus Terrarum, & Locorum prædictorum percipi, & exigi debeant à Calendis Menſis Januarii proxime futuri 1480. in antea, quæ quidem Terra Berſelli cum Locis prædictis Bazani, Scurani, & Vallis Campigene, ac Terra Caſtri Novi Parmenſis cum villis, territoriis, Intratis, redditibus, & proventibus ſuis prædictis cedant, & ſint loco, & ſcontro, ac in Contracambium Terræ prædictæ Caſtri Novi Derthonenſis, & ejus Intratarum. Promittens præfata Illuſtriſſima D. Duciſſa ſuo, & dicto nomine præfato Illuſtriſſimo D. Duci Herculi ut ſupra ſtipulanti, eundem D. Ducem deſonerare ab omni onere, quod in futurum ſolvi, & pati contingeret occaſione prædictarum poſſeſſionum pro ficto debendo Reverendo D. Epiſcopo Parmenſi. Verſa vice præfatus Illuſtriſſimus D. Dux Hercules gratum, & acceptum habens anteſcriptum Contracambium ſibi utſupra datum, cum reſervatione tamen, & ſine præjuditio Jurium ſuorum in prædictis bonis utſupra permutatis, & in Cambium datis, præfato D. Duci Herculi, prout in ſupraſcripto Inſtrumento Conventionum pro dicta Terra Caſtri Novi Derthonenſis ſibi reſervaverat. Ita quod idem D. Dux Hercules intelligatur eadem habere Jura in ipſis bonis permutatis ſibique aſſignatis, & in Contracambium datis, quæ habebat in Terra prædicta Caſtri Novi Derthonenſis vigore prædictorum ſponte, & ex certa Scientia, ac alias omnibus Jure, via, modo, cauſa, & forma quibus melius, validius, & efficacius potuit, & poteſt, renunciavit, & expreſſe renunciat verſus prefatam Illuſtriſſimam D. Duciſſam ibi preſentem, ſtipulantem, & recipientem pro ſe, & dicto tutorio nomine, ac me Notarium infraſcriptum uti publicam perſonam etiam ſtipulantem, & recipientem nomine, & vice, ad partemque, & utilitatem quorumcumque intereſt, & in futurum intereſſe poterit omnibus, & ſingulis Juribus, & actionibus ſibi quovis titulo, modo, & jure competentibus, & quæ competere poſſent in Terra prædicta Caſtri Novi Derthonenſi. Ipſamque Illuſtriſſimam D. Duciſſam, & me dictum infraſcriptum Notarium ut ſupra ſtipulantes, a reſtitutione quorumcumque fructuum, qui ſibi hactenus in prædicta Terra Caſtri Novi Derthonenſis ſpectaſſent, liberavit, & abſolvit, ac liberat, & abſolvit, eisque fructus ipſos penitus & in totum remiſit, & remittit. Cedentes ſibi invicem, ac tradentes partes prædictæ videlicet prefata Illuſtriſſima D. Duciſſa ſuo, & dicto nomine, & præfatus Illuſtriſſimus D. Dux Hercules mutua ſtipulatione interveniente, omnia eorum Jura, & Actiones in & ſuper prædictis permutatis, & in cambium datis ſpectantia, & pertinentia, ac ſpectantes, & pertinentes, & quæ in futurum quovis modo ſpectare, & pertinere, ac competere poſſent. Danteſque ſibi invicem, ac dederunt licentiam intrandi, & apprehendendi quandocunque voluerint, ac apprehenſam retinendi tenutam, & corporalem poſſeſſionem prædictorum Caſtrorum, & Locorum hinc inde permutatorum, & in cambium traditorum. Conſtituentes tamen ex nunc partes ipſæ videlicet altera nomine alterius ſe de cætero tenere, & poſſidere ipſas Terras, & Loca donec ipſorum poſſeſſionem, & tenutam acceperint; Promittenteſque de cætero, & perpetuo ratum, & firmum habituras, ac attendituras, & inviolabiliter obſervaturas præſentem permutationem, ac omnia, & ſingula in præſenti Inſtrumento contenta, ſub obligatione omnium bonorum ſuorum mobilium, & immobilium, præſentium, & futurorum, ac refectione, & reſtitutione omnium damnorum, Intereſſe, & expenſarum, quæ proinde per alteram ipſarum partium fierent, & paterentur, ac renuntiantes, & renunciaverunt prælibata Illuſtriſſima Duciſſa ſuo, & dicto nomine, & prefatus Illuſtriſſimus D. Dux Hercules viciſſim exceptioni non factæ prædictæ permutationis, & non celebrati præſentis contractus, prædictorumque omnium, & ſingulorum non ſic actorum, & geſtorum, ac omnibus probationibus, & defenſionibus in contrarium. Demumque mandans, & mandavit præfata Illuſtriſſima D. Duciſſa ſuo, & dicto nomine Magiſtris Intratarum ſuarum ordinariarum, & extraordinariarum cæteriſque Officialibus, & Subditis ſuis, ut omnia, & ſingula ſupraſcripta, & in præſenti Inſtrumento contenta firmiter obſervent, & faciant inviolabiliter obſervari, Communibus vero, & hominibus Terrarum prædictarum Berſelli, & Caſtri Novi Parmenſis, ac Locorum, & Villarum prædictarum, ut prefato Illuſtriſſimo D. Herculi Duci, vel ſuis quibuscunque legitimis Nuntiis debitum fidelitatis, & obedientiæ præſtent juramentum. Ipſumque D. Ducem de cetero in eorum Dominum, & Superiorem recognoſcant, quibus omnibus, & ſingulis ſupraſcriptis peractis Illuſtriſſimus D. Ludovicus Maria Sfortia Vicecomes Dux Barri ſponte, & ex certa ſcientia renunciavit, & renunciat verſus præfatum Illuſtriſſimum D. Herculem Ducem omni juri, & actioni, quod habere pretenderet in prædicta Terra Berſelli vigore alicujus feudalis Inveſtituræ in eum de ipſa Terra factæ. De quibus omnibus, & ſingulis præfati Illuſtriſſimi Domini Duciſſa ſuo, & dicto nomine, & Dux Hercules, & Illuſtriſſimus D. Ludovicus Maria congrue referendo juſſerunt, & rogaverunt, ac jubent, & rogant per me Johannem Antonium de Girardis Papienſem Notarium publicum, ac Ducalem Cancellarium infraſcriptum publicum confici debere Inſtrumentum unum, & plura ejusdem tenoris. Actum in Caſtro Portæ Jovis Inclytæ Civitatis Mediolani. In Camera cubiculari prefatæ Illuſtriſſimæ D. Duciſſæ. Præſentibus Reverendis Dominis Ja. de la Vurre Epiſcopo Cremonenſi & Branda de Caſtiliono Epiſcopo Comenſi, nec non Magnificis, Domino Petro Franciſco Vicecomite, & Petro de Landriano Conſiliariis, Bartholomeo de Chalco Secretario, & Antonio de Landriano Theſaurario generali, Ducalibus Teſtibus notis, idoneis ad præmiſſa vocatis, & rogatis.

Extracta fuit præſens Copia a Regiſtro inſcripto ſub Littera R. Duciſſe Bonæ, & Joannis Galeaz Ducis, Sfortiadum Vicecomitum, exiſtente in Regio Archivio Caſtri Porte Jovis Med. in papiro ſcripto Datum Mediolani die vigeſima menſis Octobris anni 1719.

Examin. Joannes Franciſcus Strigellius Regii Archivii Officialis.

CCLXXXIII.

Diploma Römiſchen Kayſers FRIDERICI, des dritten / vermöge deßen der Stadt Ulm das ertheilte Privilegium über die Exemtion der Ladung und Heiſchung vor fremde Land- und Hof-Gerichte beſtätiget worden. Geben zu Grätz am 22. April 1479. [Tiré d'une *Information de Droit*, publiée en 1714. de la part de la Ville d'Ulme, ſous le Titre de Ulmiſche gründliche Refutation der ex parte der Löbl. Carthaus Buxheim herauß gebener Deduction.] 1479. 22. Avril.

C'eſt-à-dire,

Diplome de l'Empereur FREDERIC III. *par lequel il confirme à la Ville d'*Ulme *l'exemption de toute Juriſdiction étrangere qui lui avoit été accordée par les Empereurs précedents, à Gratz le 22. Avril* 1479.

WIr Friederich von Gottes Gnaden Römiſcher Kayſer / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / zu Hungarn / Dalmatien / Croatien ꝛc. König / Hertzog zu Oeſterreich / zu Steir / zu Kerndten / und zu Crain / Herr auf der Wendiſchen Marck und zu Portenawe / Graffe zu Habsburg / zu Tyrol / zu Pfyrt und zu Kyburg / Marggraffe zu Burgaw / und Land-Graffe im Elſas / bekennen öffentlich mit dieſem Briefe / und thun kundt allen den / die ihn ſehen / hören / leſen und leſen laſſen / und allermänniglichen / wiewohl die Ehrſamen / unſer und des Reichs Lieben Getreuen / Burgermeiſter / Räthe und Bürgere unſerer und des Heiligen Reichs Stadt Ulm / von unſern Vorfahrn am Reiche / Römiſchen Kayſern und Königen / Löblichen Gedächtnüß / ſonderlichen hoch begnadet / privilegirt und gefreyet / und ihnen durch uns als Römiſchen Kayſer / gnädiglich confirmirt und beſtätiget ſeyen / daß ſie alle ſamentlich oder gemeinlich / noch einig ihr Bürger beſonder / noch jemand ſo der gemeinen Stadt oder ihren Bürgern zu verſprechen ſtehen / weder ihr Leuth noch Guth / durch jemand / wer der / oder um was ſachen

sachen es wäre / an einig Landt-Gericht / noch ander Gericht / weß die / oder wo die gelegen sind / noch für unser und des Reichs Hof-Gericht / nit fürgenommen / geladen / geheischen / noch daselbst beklagt / noch wieder sie geurtheilt / noch Procedirt werden solle / dann allein die Bürgermeister / Rath und Bürger gemeinlich / nach ihr Freyheit Sag und ihr Bürger / sonderlich auch die so ihn oder denselben ihren Bürgern zu versprechen stehen / für die Ambtleuth und Gericht / darinne sie gesessen seyn / oder darinn sie nach Gewohnheit zu recht gestellet werden / so ist uns doch gläublich und wahrlich angelangt / daß solch obberührt Kayserlich und Königliche Freyheit / Privilegia, Confirmation, und Bestättung veracht und nit gehalten / und dieselben von Ulm / ihr Burger / auch ihr und ihrer Bürger Unterthanen und Hintersessen / so ihnen zu versprechen stehen / und in Ehrbern besatzten Gerichten gesessen seyn / oder nach Gewohnheit zu recht gestellt werden / uber das / durch sie noch an denselben Enden und Gerichten / einigen klagern das Recht nie versagt / noch gefehrlich verzogen worden ist / durch etliche Land-Richter / und Richter / an andere und fremde Gericht unbillig fürgenommen / geheischen / geladen / bekümmert und beschwehret / und daselbst über Fürhaltung und Erscheinung der gemelten ihrer Privilegia und Freyheit / und ihr gebührlich Abforderung / in schein / als ob der gemelten von Ulm / und ihre Bürger / Unterthan / Hintersessen / und die ihne zu versprechen stehen / so ausserhalb der Stadt Ulm Ringmaur gesessen seyn / in solchen ihren Privilegien und Freyheiten nit begriffen seyn solten / und anderer ungebührlichen Aufzüg halben / wider sie zu richten / procediren und zu willfahren unterstanden werde / das den genannten von Ulm / an den obberührten ihren Käyserlichen und Königlichen Freyheiten / Privilegien / und unserer Käyserlichen Confirmation zu Verlezung und Schaden kommet / und uns als Römischem Kayser zu gedulden nit gebuhrt / darumb und diweile nun in den obberührten Kayserlichen und Königlichen Freyheiten und Privilegien / den genannten von Ulm / von unseren Vorfahren am Reich / und uns / gegeben und bestettiget / die benannten Bürgermeister / Rätge und Bürger / gemeinlich und samentlich / auch ihr Bürger besonder / und die ihn und denselben ihren Bürgern zu versprechen stehen / mit vollkommen ausgetruckten Worten bestimbt und angezeigt seyn / und darinne Niemands außgenommen ist; so declariren / erklären / auch ordnen / setzen und wollen wir / aus Römischer Kayserl. Macht / Vollkommenheit / und mit rechter wissen / in kraft dieß Briefs / daß dieselben Bürgermeister / Rath und Bürger der Stadt Ulm / gemeinlich und samentlich / auch all und jeglich ihr Bürgere / sie seyen in der Stadt / oder außerhalb der Stadt Maur gesessen / besonder und darzu alle die / so Burgermeister und Räthe / von gemeiner Stadt wegen / oder ihren Bürgern besonder / in was Würden / Standtes oder Wesens die seyn / zu versprechen stehen und in kunftigen Zeiten uber kurz oder lang zu versprechen stehen werden / der obbestimbten ihrer Freyheiten / Privilegien und Bestettung an allen und jeglichen Land-Gerichten / und andern Gerichten / auch an allen Enden / und gegen allermänniglichen vollkommentlich gebrauchen / genüssen und dabey gänzlich bleiben sollen und mügen / und darüber nun fürbas hin ewiglich / durch einig Klag / Spruch / noch Anforderung / weiter nit fürgenommen / geheischen / geladen / noch wieder sie / ihr Leib noch Güther / nichts gerichtet / geurtheilt / procedirt / noch vollfuhret werden. Sonder was darüber wieder sie / ihr Leib / Haab oder Guther fürgenommen / geurtheilt / gehandelt oder procedirt würde / daß solchs alles jetzt alßdann / und dann alsjetzt / von obbemelter unsrer Kayserlichen Macht Vollkommenheit / ganß kraftloß / unbündig und untüglich / und den fürgeladten / an ihren Leiben / Ehren / Haab und Guther / auch den genannten von Ulm / und den Ihren / obberührt an den gemelten ihren Freyheiten und Privilegien / unvergreiffentlich und unschädlich seyn solle / von allermänniglich ungehindert / es wäre dann Sache / ob Jemand das Recht versagt / oder gefährlich verzogen würde / der möchte alßdann das Recht gegen den obgenannten von Ulm / den ihren / oder denen die ihne oder den ihren zu versprechen stehend / ferner sehen und erfordern / vor Uns und Unsern Nachkommen am Reiche / Römischen Kaysern und Königen / und ninderst anderswo. Und gebietten darauf allen und jeglichen Land-Richtern / Hof-Richtern und andern Richtern und Gerichten wo die gelegen / und weß / oder wem die zugehörig seyn / Niemand außgenommen / auch sonst allen andern Unsern und des Reichs Unterthanen und Getreuen / in was Würden / Standes oder Wesens die seyn / von obberürhter Kayserlicher Macht / ernstlich und vestiglich mit diesem Brief / daß sie die benannten von Ulm / Ihr Bürger / und die ihn und ihren Bürgern zu versprechen stehen / nun fürbaß hin ewiglich / an den obberührten ihren Freyheiten / und dieser unser Kayserlichen Declaration, Ordnung und Saßung nit hindern noch irren / sondern sie der gerühlich gebrauchen / geniessen und gänßlich dabey bleiben lassen / und darüber weder sie / Bürgermeister Rath und Bürger gemeinlich noch samentlich / noch einigen ihren Bürger besonder / noch jemandt so ihn von gemeiner Stadt wegen / oder ihren Bürgern Castvogtey oder Bürger-Rechts halber verwandt / in was Wurden / Standes oder Wesens die seyn / noch ihr Unterthanen / Hintersessen und Armleuth / so ihne zu versprechen stehen / und künftiglich zu versprechen stehen werden / ausserhalb ihrer obberührter und geordnete Gericht / ferner für ander Gericht nicht fürheischen / laden / bekümbern / noch beschwehren / noch durch jemand zu geschehen gestatten / in kein weise. Wo aber das aus vergessen oder Unwissenheit bestehe / alsdann dieselben fürgeladten / auf der genannten von Ulm Abforderung / nach ihr Freyheit Sag / zu Recht an die End / und die Gericht / darein die / nach laut derselben ihrer Freyheit / zu recht gehörig seyn / weisen / und weiter wieder sie nichtes fürnemen / handeln / urtheilen noch procediren / als lieb ihnen allen und einem jeglichen sey / unser und des Reichs schwehre Ungenad / und darzu ein Pene / nemlich hundert Marck Löthigs Goldes zu vermeiden / die ein jeder / so offt er hierwieder thäte / halb in Unser und des Reichs Cammer / und den andern theil den obgenannten von Ulm unabläßlich zu bezahlen verfallen seyn soll. Auch ordnen / setzen und wollen wir / aus obgemelter unserer Kayserlichen Macht Vollkommenheit / wissentlich in Crafft diß Briefs / daß die Richter und Gericht / so wieder die obberührten / und diese Unser Kayserl. Freyheit und Declaration wissentlich thäten / desselben ihres Amts- und Gerichts-Zwangs entseßt / versperrt / und die Urtheiln / Handlung und Proceß / so sie darüber und nach solcher ihrer Uberfahrung dieser Unserer Kayserlichen Freyheit und Declaration thätten / unkräftig / unbündig und untuglich seyn. Und den behaltenden kein Nuß noch Frommen / noch den verlustigten keinerley schaden bringen sollen / so lang / biß sie Uns / oder Unsern Nachkommen am Reiche / und den benannten von Ulm / um solch ihr Verachtung und Ungehorsam die obbestimten verfallen Pene völliglich Bezahlung / und genug gethan / oder sich deshalben mit Uns oder Unsern Nachkommen / und den gemelten von Ulm / güttlichen vertragen haben. Darnach wisse sich ein jeder zu richten. Mit Urkund diß Briefs besiegelt mit Unserm Kayserlichen Majestät anhangenden Insigel. Geben zu Gräß am Zween und Zweinzigsten Tag des Monats Aprilis nach Christi Geburde / Vierzehen hundert und im Neun und Siebenzigisten / unserer Reiche / des Romischen in Vierzigisten / des Kayserthumbs im acht und Zwainßigisten / und des Hungarischen im ein und Zweinzigisten Jahren.

Johann Waldner Prothonotarius. { Ad Mandatum Domini Imperatoris proprium.

Reg. Lucas Sinzer.

CCLXXXIV.

Espositione e Requisitione fatta per parte de Messer THOMASINO DE CAMPO FREGOSO, *Governatore del Insula de Corsica, alli Signori Governatori & Consiglieri del Duca di Milano tocante all' Alienatione de detta Insula de* Corsica. *Actum Mediolani die* 18. *Februarii anno* 1481. *Indictione* 14. [Authentique tiré des Archives Royales du Château de Milan.] 1481. 18. Février.

IN Nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, Indictione quarta decima, die Dominico decimo octavo Mensis Februarii, in Arce Portæ Jovis Inclytæ Civitatis Mediolani, videlicet in Camera magna solitæ Residentiæ infrascripti Illustrissimi Domini Ludovici, constituto Johanne de bona parte, Nuncio de Messier Thomasino de Campo Fregoso in presentia dell' Illustrissimo Signor Ludovico Maria Sforza Vesconte, Duca de Bari, & dell' Illustrissimo Signor Roberto de Arragonia de Sancto Severino, Governatori, e del Reverendo Monsignore, Jacomo Antonio de la Torre, Vescovo de Cremona, & delli Magnifici Messiere, Joanne Francesco da San Severino, Messier Petro Francesco Vesconte, Messier Petro de Gallerate, Messier Alberto Vesconte, Messier Joan Jacomo de Triulzo, Messier Petro la Landriano, Messier Giovanni Angelo da Fiorenza, Messier Scarampo delli Scarampi, Messier Petro de Birago, Consilieri dell' Illustrissimo Signor Duca di Milano, & epso Joanne ha exposto & dicto per parte de dicto Messier Thomasino, alli prefati Signori, Governatori, e Consilieri, come havendo conosciuto dicto Messier Thomasino, chel tenere luy l'Insula de Corsica, gli è con grande spesa, e danno è stato in dispositione trovando, chi l'havesse tolta d'alienarla, & accadendoli che la voglia gli la dara tamen con bona voluntate, & piacere del prefato Illustrissimo Signore senza el parere, & licentia del quale non venera mai ad Alienazione alcuna, li

ANNO 1481. quali Illustri Signori Governatori, & Reverendi, & Magnifici Consglieri Ducali, intesa dicta expositione, & Ambaxata facta per dicto Joanne per parte del predicto Messier Thomasino, hanno resposto ad Nome del prefato Illustrisimo Signore Duca, che quando sua Excellentia dete el Governo de dicta Insula ad dicto Messier Thomasino, & li fece consignare le Fortezze sue, l'animo, & dispositione sua non era da privarsene, come per el tenore delli Capituli convenuti tra epso Illustrisimo Signore Duca, & dicto Messier Thomasino se po comprendere, ma che lui del quale el prefato Illustrisimo Signore ne prendeva ogni fede gli la dovesse conservare, & non alienarglila, come etiamdio epso Messier Thomasino, per dicta sua expositione, & Ambaxata fa intendere essere sua intentione, cioè de non disponere de dicta Insula, senza licentia del præfato Illustrisimo Signore Duca, nel che se commenda la observantia de la fede, depso Messier Thomasino, & quando dicto Messier Thomasino intrasse in dispositione de volere tentare, alienatione alcuna, factone per lui debita & solemne Notitia al prefato Illustrisimo Signore, secundo è obligato sua Excellentia, li sara conveniente rispota, per che deliberara da Retore per si dicta Insula, ò disponerne quello li parira, come po per dicti Capituli. De le quale tutte, & singule cose li prefati Illustrisimi Signo Governatori, & Reverendi, & Magnifici Consilieri, ad nome del prefato Illustrisimo Signor Duca, hanno commandato, & commandano ad mi Notari, e Coancellero infrascripto, che ne debia rogare publico Instrumento. Præsentibus Magnifico Domino Bartholomeo Chalco, & Reverendo, Domino Jacobo Antiquario Secretariis, nec non Francisco Ritio, & Joanne Petro de Rhodobio Cancellariis Ducalibus, testibus notis, idoneis ad præmissa vocatis, & rogatis.

Extracta fuit præsens Copia a Registro inscripto sub Littera R. Ducissæ Bonæ, & Galeaz Mariæ Sfortiadum, Vicecomitum, existente in Regio Archivio, Castri Portæ Jovis Mediolani, in papiro scripto, Mediolani die trigesima mensis Octobris anni 1719.

Examin. Joannes Franciscus Strigellius Regñ Archivis Officialis.

CCLXXXV.

11. Avril. *Traité entre le Canton de* Lucerne, *d'une part, & les trois Cantons d'*Ury, Suitz *&* Onderwald *d'autre part, pour le maintien & l'interpretation de la Ligue auparavant faite entr'eux. Le premier Mecredi avant le Dimanche des Rameaux l'an* 1481. [Estats & Empires du Monde au Traité de la Republique des Suisses. Page 434. D'où cette Piéce est tirée: on la trouve aussi dans le *Tresor Politique* Liv. 2. pag. 487.]

NOus Senat & Conseil de Cent, qu'on nomme le Grand Conseil de la Ville de Lucerne, & nous Amans, Conseil, Compatriotes, & toutes les Communautez des 3. Cantons, d'Uri, Suitzs, & Ondrevald, au dessus & au dessous de Silve, sommes entrez en different entre nous trois Cantons, & l'autre partie, pource que suivant la teneur de l'Article de nostre Ligue, qui parle de volonté, & accord, soit avec droict, procez ou sentence que telles choses fussent faictes ou traictees, on entend qu'autant que nous susdits de Lucerne mettrons de personnes en une garnison, ou affaire, nous susdits trois Cantons, serons obligez d'en mettre autant, de chaque Canton particulier.

Ce qui nous a semblé à nous dis-je de Lucerne) peu convenable, deshonneste & injuste, & ces paroles n'ayant été mieux declarées en la Ligue perpetuelle, à raison qu'on ne se souvient pas de ces aydes, à ceste cause en la presente Diette, d'un commun consentement, & meur conseil, nous nous sommes volontairement accordez, que pour le regard de cet Article, nous de Lucerne y devons mettre autant de personnes, que nous susdits Cantons, d'Uri, Suitzs, & Ondrevald & tous trois ensemble, terminer tout different, & affaire qui arrivera; & qu'aucune des parties ne sera plus ou moins que l'autre. Pareillement s'il advenoit jamais qu'il nasquist des differens entre nous trois Cantons, & qu'il fust besoin de proposer ou esclaircir la teneur de ceste Ligue perpetuelle, pour raison de ces paroles: volonté, accord, droict; il faudra que tout ce different se termine avec égal ayde, comme il a été dit. ANNO 1481.

Et si tels desordres ou differens naissoyent entre nous de Lucerne, avec quelqu'un des Cantons, pareillement toutes & quantes fois, qu'il procedera du devoir, pour le regard des deux Parties, ils seront terminez avec ayde esgale, comme dessus. Et afin que les susdites choses durent perpetuellement, nous les avons confirmées avec serment, & avons obligé tant nous que nos successeurs, à les observer inviolablement, & pour ce nous les avons seellees, tant du seel de Lucerne, que des trois Cantons, & de nos pays, & en avons fait expedier quatre avec les mesmes paroles, & le mesme seel, dont nous avons eu une expedition, Uri une autre, Suitz une autre, & Ondrevald une autre, toutes de mesme forme. Fait le premier Mercredy avant le Dimanche des Rameaux l'an 1481.

CCLXXXVI.

Verschreibung Ernst postulirten Ertz-Bischoffs zu Magdeburg gegen den Rath der Stadt Halle / wegen der an Bischoff Johann zu Meissen wiederkäuflich überlassenen fünff Pfannen zu Halle / daß solches denenselben unschädlich seyn solle. Geben zu Calwe den Tag St. Dionisii 1481. [Lunig Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 4. Absatz. 15. pag. 364.] 9. Octobre.

C'est-à-dire,

Revers donné par Ernest *postulé Archevêque de Magdebourg, au Magistrat de la Ville de Hall, portant que la Vente faite par lui à* Jean *Evêque de Misnie des cinq Sauneries de Hall, ne doit tourner en aucune maniere au préjudice de la Ville. A Calbe le jour de St. Denis* 1481.

WIr Ernst von GOttes Gnaden / Administrator der Kirchen zu Magdeburg und Halberstadt / Hertzog zu Sachßen / Landgrafe in Döringen / und Marggraf zu Meißzen / bekennen öffentlich mit diesen Briefe / für uns und unsere Nachkommen / alsdann unser lieben Getreue / die Ehrsamen und vorsichtige Rathmanne und Meister der Innungen unser Stadt Halle / verfulbort / daß wir mit Wissen / Willen und Fullwort unser Capittels zu Magdeburgk / dem Ehrwürdigen in Gott Vater / Herrn Johansen / Bischoffe zu Meißen / Fünff Pfannen im Teutschen Born / in der genanten unser Stadt Halle / uff einen Wiederkauff verkaufft / daß wir den obgenanten Rathmann und Meistern der Innungen und unser Stadt Halle verschrieben haben / und verschreiben ihn auch in Krafft dieses Briefes / für uns und unser Nachkommen / daß ihn sollich verfulborten an der Verschreibung / die wir den Ehrgenanten Rathmannen / Meistern der Innungen und Bürgern unser Stadt Halle / mit Willen und Fullbort unsers gemelten Capittels / gegeben haben / die Pfannen in unser Stadt Halle niemandes anders dann besessenen Unsern Bürgern daselbst zu kauffene / unschädelich seyn / und sollich Verschreibung derhalben nicht verbrochen noch gekräncket werden / sundern nach allen ihren Inhalte bey vuller Macht bleiben soll / ohne Inträge und Gefährde / des zu Uhrkunde haben wir unser Insiegel für uns und unser Nachkommen an diesen Brief thun hängen / der geben ist zu Calbe nach Christi unsers Herrn Geburt / Thusend Vierhundert darnach im ein und Achtzigsten Jare / am Dienstage St. Dionisii Tage.

CCLXXXVII.

Erneuerung Pacti Advocatiæ & Protectionis, **Hertzog Johanns des andern zu Cleve mit dem Rath der Stadt Dortmund aufgerichtet** Feria tertia post Simonis & Judæ diem, 30. Octobris.

Anno

ANNO 1481.

Anno 1491. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 4. Absatz 16. pag. 401.]

C'est-à-dire,

Renouvellement du Pacte d'Avocatie, & de Protection entre JEAN II. *Duc de Cleves, & la Ville de* Dortmont. *Fait la Ferie troisieme après la Fête de St. Simon & Jude l'an* 1481.

WY Johan rc. doin konde allen Lueden umd betuegen apenbairlick in desen Brieve / Also Wyluer die Hoigebare Fürste unse lieve Here ind alder Vader Heer Adolph Hertough van Cleve und Greve van der Marcke / ind na synen Doede wilner dir Hoigebaren Fürste unse lieve Here ind Vader Heer Johan Hertough van Cleve ind Greve van der Marcke / den GOtt beyden Gnaiden / in vurtyeden der Statt Dorpmunde frumtlicke verschrywinge van Verbüntenisz gedain hebn gehadt vür sich ind oire Erven / dair ümb sy unsen alder Vader ter Tyt geleent hebn dry duysent Overlensche Rynsche Gülden up Vürwerden van weder betaelinge derselven Summen Geltz / wanneir dieselve unse alde Vader off syne Erven der Verschrivinge ind Verbuntenisz afwesen wolden / die oen dan noch niet weder betaelt en syn / als wy by den Brieven / die sy noch dair af hebn / und erwyset syn / so hebn wy nu ümb Gunst ind Fruntschop wy mit derselver Statt ind den Raide ind Gemeinen Bürgeren van Dorpmunde / ind sy mit uns to hebn / oen die Verschrievunge und Verbuntenisz vürgemelt / by Raide unsze Frunde oick vernyhet ind uns verbunden ind verbinden avermitz desen Brief vür uns ind unse Erven to der selber Stadt / to dem Raide ind to der gemeinen Bürgeren to Dorpmunde / Als dat wy oir Vyande geyner wysz werden sullen / ind wy und unse Erven sullen oer Lyff ind oir Guet truwelicken beschermen in onsen Landen diewyle wy leven / ind die Tyt der Früntschop ind Verbundtz wehrt / na aller unser Macht sonder Argelist; uitgenommen in dieser Fruntschop ind Verbunde van unszet wegen dat Roemsche Rycke / Also weirt dat ein Roemsch Kayser off eyn Romsch Konninck Vyant woerde der van Dorpmunde ind mit syn selves lieve in Westphalen qveme / ind uns dan hulpe to heyschede up die Statt van Dorpmunde / So muchte wy oem dan helpen up die Stadt van Dorpmunde / die wyle hy in Westphalen weir / ind dairmede en sullen wy tegen dese Loeffte ind desen Brieff nichts gedane hebn / ind wanneer hy myet in Westphalen en weir / so soll dese Brieff in alle synre Macht blieven. Voirt weir ymant eyn off meir van unsen undersaiten / die in unsen Landen woenachtig wer / die der van Dorpmunde Vyant worde / off an die van Dorpmunde gewalt keirde ain vede ind van oen geyn Recht nemmen en wolde / qvemme dat dan to veden tüschen den van Dorpmunde ind den geynen / wanneir wy der van Dorpmunde mechtig weren to Recht / der Vyande sullen wy ind alle unse Amptlude werden / ind oen truwelicken darup helpen mit alle unse macht / up unse eigene Kost / gewinne umd Verluysz binnen vierteyn Nachten dairnae / wanneir die van Dorpmunde uns dair to heischen bisz also lange dat oen die Gewalt weder daim ind gerichtet werde / und recht van oen nemen / idt en sy mit Willen der van Dorpmunde; Weer oik sake / dat ymant eyn off meyr van unsen undersaiten die in unsen Landen woenaftich sy / Vyande wurden der van Dorpmunde / off gewalt aen sy keirden aen Rede / ind die oir Slaitt / Guet of Erve ümb Behülps will ymant versatt oft verkoft hedn / up dat Schloit / Erve off guet sullen wy oen helpen mit alle unsze Macht up unsze aygene Kost / gewynne ind Verluys sunder Argelist bynnen den neesten vierthien Daigen / wanner die van Dorpmunde uns dair to eyschen / Id en were / dat die Man / den dat Sloit / Guede of Erve gesatt off verkofft weren / mit synen Eyden sich afnemen wolde / bynnen verteyen Daigen vürgemelt / dat die saike of koepe niet geschiet en wer ümb behulpe der goenre die Vyandt weren der van Dorpmunde / sunder Argelist / Oick en sullen wy off unse undersaiten der van Dorpmunde Vyande noch huysen noch haeven mit unsen Weten sonder Argelist / betegen sy dair ymant mede / die mag syn Onschult dair vür doen / Hed dat oick ymant gedain / die soll oen oick dairvür doin wes hy myt rechte plichtig ist / hedde wy des geine Macht / woirden die van Dorpmunde des eder der Vyande / dar sullen wy oen mit alle unser Macht up unse eigenen Kost / gewin ind verluysz truwelicken up helpen binnen den neisten verteyn Nachten darna / wanneer die van Dorpmunde uns dairto eyschet / bisz also lang dat die den van Dorpmunde doen wes sy oen mit recht plichtig sint / als vürgemelt steit: Voirt vellet / dat wellick Mynsche in unsen Landen / offte anders ymant hedde enicherleyde saicken tegen einige Bürger van Dorpmunde / die en soll noch Leiff nog Guet aen der Bürger van Dorpmunde hinderen / bekoemmeren noch besetten mit unsen Gerichte / mer allein des Mynschen Lyff ind Guet dair die sacke tegen geit / ind van den soll die Kleger nemen ein unvertoigen Recht: Voirt werde dar en boven ymant besaett off bekoemert in unsen Landen / die genne sacke wolde en weren / wanneir uns die van Dorpmunde dat kondig doin / so soll die besettinge off koemer qwyt syn sonder vertouch bynnen den neisten veirtheim Nachten dairna / sonder Argelist. Voirt wer ymant / die selves Gerichte hedde bynnen unsen Heirschappen ofte Landen / die die van Dorpmunde mechtig weren to rechte / so sullen wy oen dair truwelicken to helpen ain vede / dat oen dat Onrecht wederdoin werdt / ind en hedden wy des gheyne Macht / kerden die van Dorpmunde an die yet / so en willen wy off ymant van unssentwegen sy dair an nit hinderen off letten in geynerley wysz sonder Argelist / Mer wy ind die unse sullen ind willen oen gehengig dair toe wesen sonder Argelist; hed ouch eineg Mensch in unsen Lande enicherley sacke tot der Stadt van Dorpmunde to seggen ind nimande bisunder an en genghe / die en soll geinen Bürger off nimande die dair bynnen woenafftich ist / dair ümb Lyff off Guet besetten off bekoemmern / dann die sall nemen binnen Dorpmunde van den ghoenen / die dair van unser ind der Stadt wegen van Dorpmunde to gevuegt sint / na Ansprake ind weder Andtwort so vele as die wyeset dat rechte sy / Ind dat salmen den wederfaeren laiten bynnen den neisten drien vierteyn Nachten dairna / Ind wat die vürgemelt vür recht wyset / en schege des nynet bynnen der neister Maent dair na / so sullen die van Dorpmunde twe van oeren Fründen van den Raiden dair to maicken die onvertoigt binnen Dorpmunde in eyn Eirsame Herberge koemen / dair sy gheine in wyset / den die saeke an geyt ind leysten eyn Maendt / ind wanneir die Maend ombkoemen wer / en wederfoir oen des dan nyet / so sullen sy en twe uit dem Raide von oeren Fründen totten tween in derselber Herbergen to leisten / ind die vier dair nicht vyt der Herbergen to koemen einigerley wysz / on en sy wederfaren / also voele als die ghenne die van uns und der Statt wegen van Dorpmunde dair toe gevuegt syn / gewyset hebn / Id en sy mit synen wille: Voirt so willen wy / dat die Raitt ind gemeine Bürger van Dorpmunde ind in oire Stadt woenafftig syn / moegen mit oerem Guede ind mit oerem Gesynde / ofte ein jgelyck besunder / secker und vry in unsen Lande / Stede ind Veste koemmen / dair in wesen und doir unse Lande und Heirschappen vaeren ind theen ind wederkoemen an einiget hande Hinder / Id en wer / dat wie broeke / die dat beterden / na recht off na Gnade. Voirt wy unsze Amptlude off ymant van unszent wegen en sullen den geynen / die die Stadt van Dorpmunde versuycken willen af of toe to voeren / geynerley wysz dairan hinderen off letten / meer wy ind die unse süllen sy vredelick of ind to laiten theen / Id en wer / da uns dat selven also gelegen were / dat wy des Korns / dat in unsen Lande wesset / selves bedürfften / sonder Argelist: Voirt hedden die van Dorpmunde enige Vyande unter Tüt / of die sy naemals kregen by unse levedaigen / die unse Underzaiten nicht en weren / den en sall kein Behulp noch Vordernisze geschien in unsen Landen van uns of van den unsen / of van den gheenen / der wy Macht hebn / mit unsen Wetten / ind sy ind oire Hülper moigen die in ind doir unse Lande suycken ind schedigen / so dück sy des to doin hebn / ungehindert van uns ind den unsen / mer wij ind die unse sullen ind willen der Stadt den Raide ind den gemeinen Bürgern ind oeren Hulperen deir in gehengig sijn / sonder Argelist: Weir oick saicke / dat ijmant in unsen Landen geheijschet würde vür dem Gerichte to Dorpmunde / die Verbodinge ind die Heiszinge soll men in unsen Landen untfaen / als dat van aldten gewontlick hevet gewest: Voirt weir idt / dat die Rait van Dorpmunde off enige van oeren Bürgeren mit enigen die oer Bürgere weren / of die oer Bürger gewest hedden / twist hed / in wat wijse die twist upstainde were / of upstunde / der Luijde ind des Gutz en sullen off en willen wij uns noch ijmant van unszentwegen neijnige wijs underwenden off verdedigen gegen den Rait van Dorpmunde off tegen einigen oeren Bürger / sonder Argelist: Voirt so en willen wij na datum dieses Briefs gheijne Land-Vrede maicken up dijszijde Rijns in Westphalen mit einigen Herrn off Steden / die wijele wij levet / die van Dorpmunde enkomen dar niede in / also verre sij wijllen: Voirt stünde enigerleijde saecke up tüschen uns umd unsen Undersaiten ind den van Dorpmunde / die unverbrievet weren van uns / dair hebn wij viek van unsen Frunden van unsentwegen to gevueght mit Naemen Jasper Torck / Wennemeir Hasenkamp / Henrick Kniijppinck / ind Derinck Mallinkraide / wilke vier sullen mit Burgemeistern to Dorpmunde nye ind alt Vollmacht hebn / die saken to lijkene ind to verslichten / ind to vereijnden bijnnen Dorpmunde na Recht off in Fruntschappen binnen den neist drie vierthein Nachten / uijtgesatt / wat an der van Dorpmunde Gerichte drepet Voirt wer oick dat gebreck an den achten vürgemelt / also dat sij alle achte sementlich bij ein nicht en qvemen / So sullen sesz of vier / alzlicke voele an beijden sijden / volle Macht hebn / to lijcken / to verslichten ind to eijnden binnen Dorpmunde na Recht off in Vruntschappen als vurgeschreven steijt: Voirt wer oick dat der vier ein of mere afflivich worde / die wij dair to ghevueght hebn / off einen anderen in oerre Stede wolde setten also duicke als dat geschege / so sullen wij einen anderen gueden Man in die Stede setten binnen den neisten vertheim Nachten dairna / desz gelix in der selver wijse moigen die van Dorpmunde oick doin: Voirt alsulken Brieff / als wilner unser alder Vader der Stadt van Dorpmunde gegeven hebet / dat Gericht van Brakell ind die Herschap van Mehgede mit andren Punthen antreffende / sall oick in sijne Macht blieven und geholden werden: Voirt so bekenne wij Hertough van Cleve ind Greve van der Marcke vürgemelt vür uns ind unse Erven / dat wij den Bürgemestern ind Raide ind gemeinen Bürgern der Stadt Dorpmunde dese Vrunschap

ANNO 1481.

ANNO 1481. ind die Verbunt truwelicken holden sullen / ind van unsen Amptluden / Steden ind den unsen doin holden / als dese Brieff inhelt / bijs der tijt / dat wij denselven Burgermeistern Raide ind gemeinen Bürgeren to Dorpmunde weder doin geven aff betalt hebn bijnnen der Stadt Dorpmunde / drije dusend guede swair Rinsch Gulden / guede van Golde ind rechte van Gewichte / die sij in vürtijden wilner unsen lieven Here ind alder Vader vürgemelt / umb deser gelijcker Verbunteniß will geleent hebn gehaidt / so voirgeschreven steijt / Ind wanner wij / unse Erven off Nakoemen die betaelinge des Geldes gedain hebn / as vürgemelt is / so sullen wij ind unse Erven / dese Frundschap ind die Verbont oen nochtant eijn Jair dairna neist volgent truwelicken holden in aller Wijse as dese Brieff inhelt / Oick wer sake / dat ennich Ongelück geschege an dese Brieff / so dat den Segele ennich to qwest of to brocken worden / of dat die Holle krege of gekrenckt worde / dairmede en soll dese Brieff niet gedeiliget sijn enicherleij Wijß / ind soll gelickewael in al sijnre Macht blieven sunder alle Argelist. Alle Articulen Puncten und eijn jgelik bijsunder hebn Wij Johan van Gaiß Gnaden Hertough van Cleve ind Greve van der Marcke vürgemelt in gueden truwen vür uns / unsen Erven ind Naekoemelinge vürgemelt geseckert ind in Eijde Statt gelaevet / stede vast ind unverbrecklick to halden / in aller wijse ind forme as in desen Brieff geschreven steijt / ind alles sonder Argelist / ind hebn in oirkonde / vestinge und bekenteniß alle dese vürgemeldt Articulen ind Punthen vür uns / unse Erven ind Nakoemelingen unse Ingesegel mit unser rechter Witschap an desen Brieff doin hangen / ind hebn geheiten ind bevalen unsen Amptluden ind Frunden mijt Namen Jasper Torck unsen Amptman tat Unnae / Weinemer Hasekamp unsen Amptman tot Bouchum / Henrick Knijppingk unsen Amptman then Hamme / Ind Derick Wallinkraide unsen Amptman tot Wetter / dat sij oer Segele tot merre Getuicheniß oick an desen Brieff gehangen hebn. Des wij Jasper Weinemer Henrick ind Derick vürgemelt bekennen ind van geheite unsen gnedigen Heren vürgemelt gerne gedain hebn. Gegeben in den Jaeren unsers Herren Duijsent CCCC. LXXXI. tertia feria post Symonis & Judæ Apostolorum.

CCLXXXVIII.

8. Decembre. ALPHONSI de Aragonia *Ducis Villæ Formosæ Donatio præfati Ducatus Villæ Formosæ* FERDINANDO *Filio suo, tunc in ætate duorum annorum constituto. Actum in Suburbio de Sent Guillelmo intra mœnia Civitatis Valentiæ die* 8. *Decembris* 1481. [Autentique tiré des grandes-Archives de la Chambre Royale de Naples.]

IN Dei æterni Nomine Amen. Notum sit cunctis, quod Nos Alphonsus de Aragonia, Dux Villæ formosæ, olim vocatæ la Baronia Darenios, intra Regnum Valentiæ constructæ, curis agitatus intuemur, oculis mentis nostræ, sæpissimeque excogitantes Paterni affectus naturaliter in filiorum beneficium generaliter incitari, & quamquam illa eadem affectio, quæ uni eorum debetur, stimulante natura, aliis præstatur; Verum erga Primogenitorum promotionem specialius animantur, præsertim isti, qui ultra nativitatis, & Primogenituræ præheminentiam, carum habemus, tunc enim Divinæ, ac humanæ Legis institutione, prærogativa duplici fulciuntur, & desiderantes, ut vita longæva Liberi potiantur, eo quod individuum in Parentibus non potest suo conservari in esse, nisi per speciem videlicet libere conservando, ut desinentibus ascendentibus genitus adveniat per Lineam descendentem, & ob hoc Parentes bona temporalia filiis suis, pro sustentatione vitæ, ex voto præparant agentes Deo quam plurimas gratias de liberis ab eo Nobis datis, inter quos Vos dilectus Ferdinandus de Aragonia, filius noster Primogenitus legitimus & Naturalis, & Illustrissimæ Dominæ Eleonoræ de Soto, Consortis nostræ, tanquam filium nobis carum, in ætate duorum annorum constitutum, absentem, existente tamen præsente Nobili Domino Joanne Dixer Curatore, ad instantiam nostri, vobis assignato, ut constat per acta cujusdam requisitionis per nos nunc propositæ coram Magnifico Petro de Xarch, Milite Justitia in Civilibus, Civitatis Valentiæ, confectioni hujus Instrumenti præsente, & quia Vos dictus filius noster de præsenti estis etiam in nostra Patria potestate constitutus, dignum est, ut antequam accedamus ad actum donationis subscriptæ, Vos dictum filium nostrum emancipemus, quemadmodum præsente & autorizante Domino Magnifico Justitia, cum hoc eodem Instrumento emancipamus, & à Patria potestate perpetuo liberamus, & omnes à Vobis descendentes, omni nostra, nostrorumque retentione pænitusque semota, ratione Patriæ Potestatis prædictæ, præsente ut supra, & autorizante præfato Magnifico Justitia absolvimus, etiam Vos, & omnes descendentes a Vobis, a Jure Patriæ Potestatis, dando & concedendo Vobis, dicto Filio Nostro in perpetuum Usufructum, & omnia jura Nobis pertinentia, vel competentia aliqua ratione, jure, vel causa, in omnibus vestris profectitiis, & proprietate eorumdem, & etiam in illis bonis, quæ Vobis abinde evenerint, & ex bonis nostris, etiam quæ similiter Castrensi, vel quasi Castrensi peculio, nominantur, excepto Dominio, & retentione, per nos fiendis in Donatione sequenti, quam de præsenti Vobis facimus de Ducatu prædicto vita nostra perdurante; Volentes, & statuentes ab hora ulterius, in qua hæc emancipatio celebratur, Vos dictus filius Noster sitis vestri juris effectus, & inviolabiliter constitutus, & à nexis Patriæ Potestatis liberatus, nec in aliquo Foro, tanquam filius familias valeatis judicari; Immo ut Pater familias sitis vestri Juris perfectus, & possitis, atque habeatis exinde liberam Potestatem, emendi, vendendi, contractus quoscumque faciendi, dandi, alienandi, obligandi, cedendi, & in solutum dandi, pacifcendi, transigendi, Testamentum quodcumque faciendi, & quamlibet aliam ultimam ordinandi, tam per donationem causa mortis, quam Codicillos, aut alias, & omnia, & singula libere, exercendi in judicio, & extra judicium, sine obtentu nostri consensus, quæ quilibet Pater familias potest facere, sine contradictione nostri, & alterius cujuscumque personæ. Insuper convenimus, & promittimus Nos dictus Alphonsus de Aragonia, Vobis dicto Ferdinando filio Nostro absenti, & vestris Descendentibus, dicto Nobili Curatori vestro præsente, & pro Vobis acceptante, ac etiam Notario subscripto, ut Publica, & Autentica Persona, hæc a nobis loco, & nomine omnium, quorum interest, vel intererit, legitime stipulanti, & recipienti, & vestris, quod prædictam emancipationem non revocabimus, nec revocare possumus, vel contra prædictam, vel aliquod prædictorum non veniemus, nec venire valeamus aliquo tempore, ratione, vel causa ingratitudinis, vel ex quacumque alia ratione, jure, seu causa, & ad cautelam renunciamus, quantum ad hæc, de nostra scientia, Legi, seu juri cuicumque dicenti emancipationem, aut donationem posse revocari, vel irritam fieri ratione ingratitudinis, vel ex quacumque alia ratione, jure, seu causa, & omni alii Juri, Foro, consuetudini contra hæc repugnantibus *quovis modo*; Requirentes, & quærentes Vos dictum Magnificum Justitiam, quemadmodum in scriptis requisitum est, ut vestram Auctoritatem, pariter & Decretum interponatis ad corroborationem omnium prædictorum. Quibus omnibus sic peractis, & actitatis, Nos dictus Alphonsus de Aragonia scienter & gratis, bono animo nostro, & spontanea voluntate, non *vi*, nec dolo compulsus, quemadmodum in posse Magnifici Justitiæ juravimus, sed mera liberalitate, & spontanea voluntate, donatione pura, propria & irrevocabili, quæ dicitur inter vivos, post mortem tamen nostram, & non ante cum vinculis, pactis, & conditionibus, inferius dicendis damus, cedimus, ac tradimus, seu quasi Vobis dicto Ferdinando de Aragonia, filio nostro carissimo absenti, ut præsenti, existente tamen præsente & acceptante pro vobis Nobili Domino Joanne Dixer Curatore vestro, ac etiam Notario subscripto, ut Publica, & autentica Persona, loco & nomine omnium illorum, quorum interest, intererit, aut interesse poterit, nunc, & in futurum, legitime stipulanti, & recipienti, & Vestris Ducatum nostrum de Villa formosa, olim vocatum la Baronia Darenos, cum Castris, Villis, & locis de Villa formosa, Cucaina Castri & Loci de Vilamalesa; Ludient: Vallat: Locum & Castrum de Spadella, & de Forrachina, & aliis Locis dicto Ducatui, & Baroniæ Darenosio adjacentibus, & pertinentibus: Quæ quidem loca, & Castra desuper designata, videlicet locum de Cocaina, Castrum & locum de Villa formosa, Ludient: & Vallat: una cum juribus, & redditibus Villæ formosæ, sunt vendita, & de præsenti tenet, & possidet, instrumento tamen gratiæ mediante, Magnificus Michael Dalmatii, Legum Doctor pro quinquaginta mille solidis, & Nobilis Comes Suares de Figueroa tenet, & possidet Castrum, & loca de Spadella, & Torrachina pretio quadraginta quinque mille solidorum, una cum jure recuperandi ea

ANNO 1481.

ea juxta formam, & conventionem factam inter Nos, seu Procuratorem Nostrum ex una, & prædictos Comes Suares de Figueroa, & Michaelem Dalmatii, ex altera partibus, cum Capitulis factis, & firmatis in posse Notarii subscripti, sub die intitulata octava die Junii, anno millesimo, quadringentesimo, septuagesimo secundo, ad quos nos referimus; prout confrontatur cum termino de Cirat, cum termino de Pandiel, cum termino Daranivel, cum termino de Cortes, cum termino de Puerto, cum termino de Vistabella, cum termino de Chodos, cum termino de Lucena, & cum termino Dargelita. Hanc itaque Donationem, & alienationem desuper expressam, post nostri decessum, ut supra facimus Vobis, dicto filio Nostro, & vestris, cum omnibus, & singulis juribus, jurisdictionis Civilis, & Criminalis, altæ, & bassæ, meri & mixti Imperii usu, & exercitio ipsorum tam per speciales Concessiones, quam per Foros & Privilegia Regni Valentiæ concessas & pertinentes Privilegiorum, & Concessionum nobis cum diversis Instrumentis actorum & concessorum, per Serenissimum Regem Joannem Patrem nostrum, altæ recordationis, atque cum Castris, Fortalitiis, seu Dominicalibus Hospitiis, cum Turribus, vel aliis municionibus eorum, atque cum mansis mansatis, & affalibus Domibus, & Ædificiis ibi constructis, & de cætero construendis, & cum hominibus, & fæminis cujusvis Legis, Sectæ, Naturæ, seu conditionis existant, ibi habitantibus, & habitaturis, & cum vineis, hortis, campis, Terris cultis, & incultis, plantatis, & non plantatis, rigadini & Siccani, hermis & Plantatis, cum pascuis, herbis, herbagiis, Pratis, Planis, Montibus, Montaneis, Collibus, Nemoribus, Garrigiis, Arboribus fructiferis & infructiferis, Lignis, fustibus, Venationibus, Piscationibus, Fontibus, Torrentibus, Stagnis, aquis cœquiis, & aquarum ductibus, reductibus, irrigationibus, & aliis usibus ipsarum, & cum Molendinis, Furnis, Macellis, Tabernis, Feudis, censibus, agiariis, sive fructibus, & explectorum, partibus, Cofris, Almagranis, bisantiis, Laudimiis, faticis, & aliis juribus Hemphitheuticariis & allodialibus, & cum quæstis, peitiis, demandis, exactionibus, Caloniis, atque Multis Civilibus, & Criminalibus, & cum exercitu, sive hoste, & Cavalcata, cedentionibusque ipsorum, & aliis servitutibus & ademprivis, & cum Monetatico, seu Morabatino, & ternodecimi, & generaliter autem, cum omnibus, & singulis proprietatibus, pertinentiis, terminis, redditibus, proventibus, emolumentis, obventionibus sive devenimentis, & aliis ad dictam Baroniam, Ducatum, & Loca, & ad Nos pro eis pertinentibus, & pertinere debentibus, nullo excepto, & cum omnibus juribus, Locis, vocibus, rationibus & actionibus realibus, & personalibus, utilibus & directis, variis sive mixtis, Ordinariis & extraordinariis, & quibuslibet aliis Nobis, & nostris in, & super iis, quæ vobis donamus, & ratione ipsorum competentibus, & competituris quoquo modo, causa, vel titulo: Et ex causa hujusmodi Donationis, & concessionis donamus, cedimus, transferimus, mandamus, & concedimus Vobis & vestris totum, & quodcumque Jus, totumque Locum, & omnes voces, actiones, & rationes reales, & personales, utiles & directas, varias, mixtas, ordinarias, extraordinarias, prætorias, Civiles, & quaslibet alias, qui & quæ Nobis quovis modo, vel causa competunt, & competere possunt, & debent, in, & super iis, quæ vobis donamus, & contra quasvis personas, & res, quibus possitis Vos, & vestri uti, & experiri, agendo, conveniendo, defendendo, opponendo, excipiendo, replicando, & omnia alia faciendo in Judicio, & extra Judicium quæcumque, & quemadmodum nos facere possumus, vel poteramus ante præsentem donationem, Jurium Cessionem, & Concessionem, ac nunc, vel postea quandocumque instituentes, atque constituentes, in & super iis, quæ Vobis donamus, & concedimus, Dominum, & potentem Actorem, & Procuratorem, ut in rem vestram propriam, Vosque ac Vestros in Locum, & jus nostrum ponentes, & statuentes. Ad habendum, tenendum, & possidendum, dandumque, vendendum, alienandum, impignorandum, obligandum, & alias faciendum vestræ libitum voluntatis. Exceptis Clericis, Locis Sanctis, Personis Religiosis, ac Militibus, qui de foro Valentiæ non existunt, nisi dicti Clerici juxta seriem, & tenorem fori novi super hoc editi, bona prædicta ad totam eorum vitam adquirerent, vel haberent. Extrahentes, vel eximentes ea, quæ Vobis damus, & concedimus a posse, Dominio, & Jurisdictione Nostris, & in vos, & vestros pænitus transferentes, mandantes serie cum præsenti nunc pro tunc Alcaidis, Pajulis, Justitiæ, Juratis Alumnis, & cæteris Officialibus, atque Universitatibus, sive Alfamis, & singularibus personis Ducatus & Baroniæ prædictæ, qui & quæ tunc fuerint, vel erunt de, vel in dictis Locis, cujusvis sexus, legis, sectæ, ætatis, vel conditionis sint vel fuerint, sub pæna fidelitatis, in qua Nobis tenentur, seu tenebuntur, quatenus statim Nobis ab hac luce decesso, Vos dictum Ferdinandum filium Nostrum, & vestros recipiant, admittant, habeant, & teneant pro veris, & in veros Dominos eorum, & dictæ Baroniæ, & Locorum ipsius, terminorumque & pertinentiarum ipsarum, atque illorum possessionem realem, vel quasi in quantum sit, vel erit in eos, vobis, & Vestris deliberent, & tradant, Vobisque ac vestris fidelitatem, & Juramentum fidelitatis præstent, pareantque, obediant, solvant & satisfaciant plenarie ac integre de, ac super omnibus, & singulis fructibus, redditibus, proventibus, emolumentis, subvenimentis, & aliis quibuscumque juribus dictæ Baroniæ, Locorum, Terminorum, & pertinentiarum illorum Domino pertinentibus, prout melius & plenius Nobis, & quibusvis prædecessoribus in rem tenentur, aut tenebuntur, & sint, vel fuerint obligati; Quoniam ipsis vobis complentibus, nos tunc pro tunc in posse subscripti Notarii, ut Publicæ Personæ, hæc a nobis pro eis & omnibus illis, quorum interest, vel intererit, recipientis, & stipulantis, eos, & eorum singulos ab omni fidelitate, & Juramento fidelitatis, quibus Nobis, vel Nostris adstricti, vel obligati sint vel erunt, liberamus penitus, & absolvimus prout melius, plenius, sanius, & utilius dici, scribi, nominari, & intelligi potest, ac etiam cogitari ad vestri, & vestrorum commodum, & salvamentum, bonum etiam, ac sincerum intellectum, sic Vobis, vestris donamus, concedimus, atque transportamus Baroniam, & Ducatum prædictum, & Loca ipsius ut supradictum est: Retinentes tamen Nobis, & exprese protestamur, quod Donationem, & Concessionem hujusmodi vobis facimus, & facere intendimus cum vinculis, pactis, retentionibus, & causis sequentibus, & non sine eis, nec alias. Et primo quod Nos: (dum vita comes fuerit) teneamus & possideamus pleno jure Ducatum, & loca prædicta, & omnia ipsorum jura, redditus, & emolumenta, ut verus Dominus ipsorum ad faciendum ex ipsis Nostras omnimodas Voluntates. Nobis tamen ab humanis sublato, Vos dictus filius noster teneatis, & possideatis Ducatum prædictum, & omnia ipsius Jura pleno jure, & cum tota integritate, quemadmodum Nos & Prædecessores Nostri, Domini ipsius Baroniæ faciebamus, facereque poteramus, facereque poterant, ante præsentem Donationem, & transportationem, sub hoc tamen vinculo, & conditione, quod ille ex filiis nostris legitimis, & de legitimo matrimonio procreatis, qui prior fuerit in Ordine Genituræ, post mortem vestram habeat, & possideat, ut verus Dominus Ducatum prædictum absque aliqua difalcatione, diminutione, aut detractione Legitimæ Trebellianicæ, Falcidiæ, aut alterius juris, post mortem vero prædicti filii vestri, Ducatus prædictus integriter perveniat, pervenireque volumus secundo filio Masculo ex legitimo Matrimonio procreato, ex dictis filiis vestris, sub simili vinculo, & conditione, & sic de cætero, Ducatus prædictus perveniat prædictis filiis vestris ex legitimo matrimonio procreatis, & filiis, & eorum Descendentibus Masculis, de uno post alium, servato tamen Ordine Primogenituræ, & si acciderit Vos dictum filium nostrum, per decessum filiorum, & descendentium vestrorum decessisse, sine Masculis ex Vobis, & dictis filiis vestris nascituris, provenientibus, quandocumque, volumus, quod per mortem vestram, & ipsorum Ducatus prædictus, perveniat cum tota integritate, quemadmodum de præsenti vobis donamus, & concedimus, Alphonso, secundo filio nostro legitimo, & prædictæ Illustris Consortis Nostræ sub vinculis similibus, formis & modis, Vobis, per Nos ut supra expressis & dispositis; & si dictus filius Noster Alphonsus decederet quandocumque sine liberis Masculis, de legitimo & carnali Matrimonio procreatis, volumus, quod Ducatus prædictus perveniat aliis filiis nostris Masculis, & eorum filiis, & descendentibus Masculis, si super-

ANNO 1481.

erint, uno post alium, servato ordine Primogenituræ inter eos, & etiam volumus, quod si vos, & omnes filii Vestri, & descendentes a Vobis, & ab aliis filiis nostris legitimis, & dictæ Consortis nostræ, decesserint quandocumque sine filiis legitimis Masculis, & de legitimo Matrimonio procreatis, quod Deus avertatur, tali casu volumus, quod Ducatus prædictus perveniat, ipsumque habeat prædicta Illustris, Domina Elionor de Soto, Uxor nostra carissima, cum omnibus ipsius Juribus, fructibus, redditibus, & emolumentis, de tota vita sua, ad faciendum de ipsis suas omnimodas voluntates, & quemadmodum de præsenti nos facere possemus durante vita, præsenti donatione. Post mortem tamen dictæ Illustris Consortis nostræ volumus, quod Ducatus prædictus revertatur pleno jure, & cum tota integritate Coronæ Aragonum, videlicet ei Excellentissimo Regi Aragonum, qui tunc vixerit: Promittentes, & fide bona convenientes, præsentem donationem, & concessionem, & omnia in eis contenta, & expressata, Nos semper habere rata, grata, valida, atque firma, & contra ea non venire, facere, nec consentire palam, vel occulte aliqua ratione, titulo, sive causa, quam insinuari volumus per dictum Magnificum Justitiam in Civilibus Civitatis Valentiæ, confectioni ipsius præsentem: Renunciantes juribus dicentibus, quod si donatus prius decesserit donatore, donatio evanescat, & ad donatorem revertatur, & quod Donatio propter ingratitudinem, inopiam, & egestatem possit revocari, & cuilibet alteri juri, foro, Privilegio præmissis quomodolibet obviantibus. Pro quibus omnibus, & singulis, sic ut præmittitur attendendis, tenendis, & inviolabiliter observandis, obligamus Vobis & vestris omnia bona nostra mobilia & immobilia, Privilegiata & non Privilegiata, & Jura quæcumque ubique habita, & habenda. Quod est actum in suburbio vocato de Sent Guigliem, juxta Monasterium Trinitatis, sito extra Mœnia Civitatis Valentiæ, decima Octava die mensis Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo, quadringentesimo, octuagesimo primo —— si✠gnum Nostri Alphonsi d'Aragonia prædicti, qui hæc laudamus, concedimus, & firmamus. Testes hujus rei sunt —— Magnificus Petrus Corella Domicellus ——— Michael Miralles, & Onophrius Alphonso Scriptores, habitatores Valentiæ —— si✠gnum Magnifici, Petri Exare Militis Justitiæ Civitatis Valentiæ in Civilibus, qui visa quadam requisitione coram eo posita, nec non juramentis præstitis, huic donationis instrumento auctoritatem suam præstitit pariter, & decretum —— si✠gnum Ludovici de Pratis, Notarii Publici, Civitatis Valentiæ, Domini medietatis pro indiviso Scribaniæ Curiæ Civilis dictæ Civitatis, Arrendatorisque alterius medietatis, ab hærede Honorati, & discreti Petri Navarro quondam Notarii, qui de Mandato dicti Magnifici Justitiæ, huic donationis Instrumento Auctoritatem suam apposuit pariter, & decretum —— si✠gnum Joannis del Mas, Sacræ regiæ, Majestatis Aragonium Segretarii, ejusque auctoritate Notarii Publici Valentiæ, ac per totam ipsius Terram, & Dominationem, qui præmissis omnibus, & singulis, dum sic fierent, & agerentur, interfuit, eaque scribi fecit, & clausit, Loco, Die, & anno prædictis cum raso, & correcto in vigesima prima linea, ubi rescribitur, Junii.

Exemplata est præsens Copia a suo Originali Instrumento in Carta Pergamena, asservato in Magno Regiæ Cameræ Archivo in Camera I. sub Littera I. scanzia III. fasciculo V. numero XIV. cum quo facta Collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salva. Et in fidem de mandato oretenus Illustris Domini Marchionis Castri novi D. Vincentii Frascone Præsidentis Commissarii subscriptus Magnificus Antonius de Masi Regius Archivarius hic se subscripsit. Datum Neapoli in eodem Magno Regiæ Cameræ Archivo die 2. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

L.S.

ANNO 1482. 26. Avril.

CCLXXXIX.

Brüderlicher Vertrag zwischen EBERHARD den Jüngern/ und HEINRICH, Grafen zu Würtemberg/ aller Irrungen halber/ so sich zwischen denenselben occasione des Erbguts erhalten/ aufgerichtet. Worinnen dieser jenem die Graffschafft Mompelgard/ Schloß und Stadt Blamant samt andern gütern übergiebt/ dahingegen jener diesem järlich 5000. Gulden Rheinisch/ nebst Innhabung der Stadt Reichenweiler/ Billstein und der Herrschafft Horburg/ zu entrichten sich verpflichtet. Geben zu Reichenweiler am Freytag nach St. Marci/ Anno 1482. [LUNIG Teutsch. Reichs-Archiv. Partis. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 6. pag. 700.]

C'est-à-dire,

Transaction entre les Comtes de Wirtemberg EBERARD *le jeune,* & HENRI *son Frere, par laquelle tous leurs diferents au sujet de la succession paternelle sont accommodés; en sorte que* HENRI *cede à son Frere* EBERARD *le Comté de* Mompelgard, *autrement* Mombeliard, *avec la Ville de* Blamont, & *autres biens; en échange de quoi il doit avoir une Pension de* 5000. *florins du Rhyn, avec les Villes de* Reichenweiler, & Bilstein, & *la Seigneurie de* Horbourg. *A Reichenweiler le Vendredi après le jour de St. Marc.* 1482.

WIr Eberhard der Jünger und wir Heinrich/ beede Grafen zu Würtenberg und zu Mümpelgard 2c. Gebrüderr/ Bekennen und thun kund offenbar aller männiglichen/ die diesen Brieff ansehen/ lesen oder hören lesen/ Nachdem uns bishero etlich Irrung und Zwijtrachten zwischen Uns geschwebt/ und sich gehalten haben/ Als von des Hochgebohrnen Herrn Ulrichs Grafen zu Würtemberg und zu Mümpelgard 2c. Unsers lieben Herrn und Vaters löblicher und seeliger Gedächtniß verlassener Erbs und Guets halben/ des Wir doch vormahls beij zeiten und in Leben desselben Unsers lieben Herrn und Vaters seeligen/ nach Laut und Inhalt etlicher Verschreibung/ Verträg und Vereinigunges Brieffen darumb ufgericht/ und durch S. L. augenscheinlich mit Unser beeder und auch Unsers lieben Vettern Graff Eberhards des Eltern/ Wissen und Willen/ der darin nit minder dann Wir/ vergriffen ist/ betragen seint/ Alsdann daß dieselben Verträg/ Ainung-Briefe besagen und ausweisen/ daß da Wir obgenandte Brüder aber/ mit Unser beeder Gunst/ Wissen und Willen/ auch guter zimblicher Vorbetrachtung und gehabtem Rathe Unser Rähte/ durch die Edlen Hochgelährten Unser lieb getreuen und besondern/ Albrechten von Rechberg von hohen Rechberg/ Doctor Balthes Meßnang und Hanßen von Neinek der Zeit Vogt zu Balingen/ als Liebhaber des Friedens/ und diejenen den solch Unser angeregt Irrung/ Spruch und Spön in treuen laidt seine/ die gar viel lieber hingelegt und brüderliche Treu/ Lieb und Freundschafft zwischen Uns sehen wolten/ uf Meijnung als hernach folgt/ verricht/ und geainiget seint.

Item zum Ersten/ daß aller Unwille/ Irrung/ Spön/ Forderung umb eheberührte Anspruch unsers väterlichen Erbs halben/ und was sich zwischen Uns bis uf Datum dis Brieffs erhebt/ verloffen und begeben hat/ und deß Wir vorgenandter Graf Heinrich/ gegen Graf Eberhardten Unserm lieben Bruder in Vorderung gestanden seint/ gantz und gar todt und ab heissen und sein/ und beij dem Vertrag und Ainungs-Brieffen/ vormahls zwischen Uns allen von Würtenberg gemacht/ pleiben soll/ und darzu Wir beed auch die/ so jedem Theil verwandt seijnn/ unnb alle Schrifften/ Unwillen oder anders/ so sich zwischen Uns verloffen hat/ mit einander gericht und gesöhnt heissen und sein/ und dieselben Schrifften allzwischen Uns also darunder usgangen/ von Uns beeden Thailen/ Unserm obgemelten lieben Vettern in Ein oder Zweijer Monats Fristen ohngefehrlich überantwortt werden/ die zu vernichten und ohnkräfftig zu machen.

Item zum Andern/ dieweil Wir Graf Heinrich/ Mümpelgard/ Blamund/ Grauß/ Clereval und Peßnant/ mit allen ihren Zugehörungen/ Leuthen und Gütern/ nichts ausgenommen/ nit in Willen gewesen/ und noch seint/ aus mercklichen Unsern anliegenden Sachen/ Unser gemüht des nit unbillig bewegent/ zu behalten/ daß auch also Unseren obgenanten Bruder und den angezeigten Theidings-Leuthen zu erkennen geben/ und uns dafür in anderweege zu verweisen

anzu=

ANNO 1482.

anzunehmen begierig gewesen / darinn auch dieselben Thedings-Leuth ihren Fleiß zum höchsten ankohrt / und von Unserm dickbemelten Brudern erlangt / und zwischen Uns beeden Willigung funden haben / in die Weise als auch hernach folgt.

Des Ersten / daß Wir Graf Heinrich solch Graffschafft Mömppelgard Schloß und Stadt Blamant / auch Graus / Clereval und Passevant mit allen und jeglichen ihren Zugehörung / Leuthen und Güetern / liegenden und fahrenden / Lehen und Aignen / nichts ausgenommen / noch hindan gesündert / dem ehegenandem Unserm lieben Brudern Eberhardten und seinen Erben übergeben / und zu ihren Handen stellen und antwortten / auch die darzu gehörig / aller ihrer Gelibten / Ayden und Pflichten / so sie Uns gethan haben / ledig lassen und zehlen / und dem jetzt genandten Unserm Brudern / seinen Erben und Nachkommen mit Geliebten / Ayden und Pflichten / wie Sie Uns und unsern Vordern die vormahls gethan haben / zu thun vermögen sollen und wollen. Wir Graf Eberhardt zu Wiederlegung Unsern lieben Brudern Graf Heinrichen und seinen Erben nach aller Nothdurfft versichern und verweisen / nach seinem Benügen um Fünff Tausend Güldin Reinisch / die zusambt der Statt Reichenweiler / Billstein / und der Herrschafft Horburg / mit ihr aller Zugehörten / Zinsen / Gültten / Renthen / Nutzungen / Leuthen und Güetern nichts ausgenommen / noch hindan gesetzt / zu haben / zu nutzen und zu niessen / und nemblich solch 5000. fl ihme und seinen Erben / ob er nit entwere / alle Jahr und jeglichs Jahrs besonders zu geben / zu bezahlen / und zu ihren sichern Handen und Gewalt zu antwortten / gen Niedern-Baden / Tübingen oder Schlettstatt / an welches Endte sie wollen / und Uns bestimmen / Nemblich daß halb Theil auf St. Martins des Heiligen Bischoffs / und das ander halb Theil auf S. Jeorgen Tage des heiligen Ritters in acht oder vierzehen Tägen ungefehrlich / vor oder nach / ohn alles länger verziehen / und nemblichen anzufahen uf St. Martins-Tag schirst künfftig zum ersten Zihle / wie dann daß der Schuld-Briefe demselben Unserm lieben Bruder darüber gegeben mit mehr Wortten erklehren und besagen ist / und soll auch solch übergeben der Graffschafft Mümpgelgard / Graus / Cleréval / Passenant und Blamont dem vorgemelten Vertrag / auch der Vereinigung mit Hülff / Oeffnung und auch Veränderung der Schloß und andern vormalen zwischen Uns allen von Würtenberg gemacht / in allen und jeden andern Puncten und Articuln / kein Abbruch noch Schaden bringen / besonder mit dieser Theding und Richtung gefestet und gehalten werden / nit minder / dann ob wir die zu beeden Seyten von neuem abermahls mit Glipten und Pflichten erneuert hetten / ohn alle Argelist;

Item es sollen auch wir obgenanter Graf Heinrich / dem gemelten unserm lieben Bruder und seinen Erben Mümppelgard mit dem Schloß und Stätten Blamont / Graus / Clereval und Passevant mit ihr aller und Ihr jegliches Herrlichkeit / Obrigkeit / Nutzung und Zugehörten nit schuldig sein / anderst einzugeben dan mit den Beschwerungen / wie Uns das eingeben worden ist / und Wir das jetzo inhaben / nichts usgenommen / Wir hetten dan seither selbs Schulden darauf gemacht / dieselben sollen Wir oder Unser Erben selbst ußrichten und bezahlen / ohn Un ers vielgemelten Bruders / seiner Erben und Nachkommen / Kosten und Schaden; deßgleichen sollen wir Graf Heinrich und Unser Erben / Reichenweiler behalten / mit den Beschwerungen / wie Uns des eingeben ist / und wir das jetzo inhaben / und soll darauf der genant Unser Bruder / Graf Eberhardt / in den vorgenanten Herrschafften / Schlossen und Stätten / uf Sanct Georgen-Tag / nechst verschienen Ostern / also was fürhin darin gefelt / das zu haben und einzunehmen / ohn unser und unser Erben Irrung und Verhinderung.

Was dann in denselben unsern Herrschafften / Stätten und Schlossen allen / von Nutzung / Zinsen / Gültten und allen Dingen / biß uf denselben Sanct Georgen-Tag verfallen ist / soll uns Graf Heinrich zugehörig sein und werden / desgleichen sonst auch alle Schulden / so man uns Graf Heinrichen daselbst zu thun schuldig ist.

Item wir ehegenanter Graf Heinrich sollen auch dem ehegedachten unserm Bruder / zusambt der Graffschafft Mümpelgard / und den Städten und Schlossen / mit ihren Zugehörungen obgestimbt / was von Gezeug / Büchsen / Pulver oder andern / auch von Haußraht / Wahren / oder wie der genandt / so zum Mümppelgardt / und in den andern Schlossen und Städten ist / darinn funden / oder wir seithero gemacht / erkaufft oder überkommen haben / darinn pleiben und folgen lassen / Allein ist ußgenommen ein Mittel-und ein kleine Schlangen Büchsen / sechs Haken-Büchsen / zwo Tonnen Pulvers / und was zu unserm Bett und Tisch gehört / und darzu die reinen und saubern Leinwandt / geschnitten und ohngeschnitten / ohngefehrde; Das alles sollen und mögen Wir Graf Heinrich nemen und behalten / und für das übrig und andern Haußraht allen / wollen Wir Graf Eberhardt Unserm ehegenandten Bruder / Graf Heinrichen / zu zweyen Monaten / den nechsten / ohn alles lenger verziehen / auch für alles verhefften / verbinden / und niederlegen / und für all Krieg / Acht und Bänne / so zu Verhinderung daran dienen mocht / auch für all Ußzüge und Wiederredt / und gantz und gar ohn allen sein Kosten und Schaden / tausend Gülden Reinisch / guet an Gold und Gepreg / genehmer Landtswehrung und in der vorgemeldten Städt eine / Tübingen / Bahden oder Schlettstatt / an welches Ende uns derselb unser Bruder / Graf Heinrich des bescheiden würdet / zu seinen Handen antwurtten / wehren und bezahlen / daran er benügig ist / doch um ziemblich und gnugsamb Quitirung / ohngefährde.

ANNO 1482.

Item würden dann wir Graf Heinrich im Raht finden / Unsers lieben Vetters Graf Eberhardts / und unsers lieben Bruders Graf Eberhardts / oder Ihr eins oder andern unsern guten Freunden / Uns zu verheurathen / und Uns ein Heurath entgegen gienge / uns seelig / löblich und ehrlich / und möchten aber unser Gemahl uf Reichenweiler mit seiner Zugehörte / und die Fünff tausend Gülden von unserm lieben Brudern / jährlich fallent / nicht gnugsamb verweisen; So soll der ehegenant unser Bruder dieselb unser Gemahl uf ander seine Güeter / Stätt und Schloß / wie dann in dem Heuraht weiter darvon geredt würd / und in Raht funden / Sie zu dem Unsern schuldig sein zu verweisen / also daß sie daran hebig und beniegig seye; daß wir derselb Graf Eberhardt auch also thun sollen und wollen ohngefehrde.

Und Wir Graf Eberhardt und Graf Heinrich Gebrüdere vorgenant / gereden und versprechen auch bey Unsern Würden / Glauben / und güten Treuen / samenthafft / und unser je einer dem andern insonderheit / für Uns / unser Erben und Nachkommen / diesen Vertrag und Richtung mit allen und jeglichen vorgeschriebenen Puncten und Articuln / wahr / fest / steht und ohnverbrechlichen zu halten / darwider nicht zu seyn / noch zu thun / noch das schaffen noch gestatten gethan werden / durch Uns selbst noch jemand andern von unsertwegen / weder mit Gericht oder ohne Gericht / geistlich oder weltlichem / noch sonst gantz in kein Weege / wie das gesein oder geschehen könte / und solchem Vertrag und Einung / ein oder mehr Articuln oder Puncten / Minderung / Abbruch oder Verletzung bringen möchte / alles ohngefehrlich.

Wir beede verzeihen Uns auch hiemit aller Freyheiten / Bäpstilicher und Kayserlicher / desgleichen Satzungen / Vereinigung / Gewohnheiten / Landts / Burg-und Statt Recht / und gantz und gar alles und jedes / so jemand hierwieder erdencken oder finden kan oder mag / gleicher weiß / als ob das von Wortt zu Wortt hierinnen aigentlich vergriffen stünde / und besonder der Kayserlichen Freyheit / die da spricht / ein gemeine Verzeihung verfahe nicht / die Sonderung gange dan vor / und sonst auch alle Argelist und böß Gefehrde / in allen und jeden Puncten und Articuln hierin ußgeschlossen und hindan gesetzt,

Und des zu offenbahrem und wahrem Uhrkunde so haben wir beed obgenandt Brüder / Eberhardt der jünger / und Heinrich / Grafen zu Würtemberg und Mümppelgardt rc. Unser jeder insonderheit sein aigen Insiegel an diesen Brieff gehenckt / und zu noch mehrer Sicherheit Uns zubesagent / die vorgenandten Thedings Leuth gebetten und erbetten / daß Sie Ihre eigene Insiegel zu den Unsern / doch ihnen und ihren Erben ohne Schaden / auch an diesen Thaiding-und Richtungs-Brieffe haben gehenckt; daß wir obgenanten Thaidungs-Leuth Uns auch bekennen und gethan haben / und nemblich Wir Albrecht von Rechberg / von hohen Rechberg / Ritter / und Doctor Baltasar Metznang / für Uns selbst / und auch für Hanß von Neumeck / durch seiner Bitt willen / Gebrechen halb / daß Seinen zu diesem mahl bey Ihm / daß auch Ich Hanß von Neumeck bekandlich bin / und dis Thedings-und Richtungs-Brieffen zween in gleicher Form haben machen lassen / und unser jeden einer von ihnen worden und gegeben / zu Reichenweyler am Freytag nach des lieben heiligen St. Marx-Tag in dem Jahr als man zahlt nach Christi Gebuhrt / Vierzehen hundert / achtzig und zwey Jahr.

CCLXC.

Käyser FRIEDRICH III. Schadloß-Brief auf Hertzog SIGMUND von Oesterreich / wodurch er verordnet / daß die wider den König in Hungarn Ihme von Hertzog Sigmund beschehene Hülfe weder Ihme Hertzogen / noch dem Hauß Oesterreich an ihren freyheiten nicht sölle präjudiciren. Wien den 11. Januar. 1483. [R. STRENII Handvesten / freyheiten / gerechtigkeiten und Briefliche Urkunden des Hertzogthums Oesterreich. I Buch.] 1483. 11. Jaunvier.

C'est-à-dire,

Lettres de non-préjudice données par FREDERIC III. *Empereur* SIGISMOND *Duc d'Autriche au sujet des secours qu'il avoit receus de ce Prince, contre le Roi de Hongrie, portant qu'ils ne devront & ne pourront être tirez à consequence contre les Exemptions & Privileges, qui appartiennent aux Ducs & à la Maison d'Autriche. A Vienne le* 11. *Janvier* 1483.

WIr Friedrich von Gottes Gnaden Römischer Kayser / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / zu Hungarn / Dalmatien /

ANNO 1483.

tien / Croatien / König / Hertzog zu Oesterreich / zu Steur / zu Kärndten und zu Crain / Graf zu Tyrol / bekennen / nachdem der König von Hungern unß und unser erbliche Land aus aignen Mutwillen / ohn alle redliche Ursachen lange zeithero beschediget und bekriegt / haben nach unsern Ersuchen auf den negstgehaltenen Tag zu Nürnberg / unser und des Heil. Reichs Churfürsten / und Fürsten das zu hertzen genommen / und uns ain Hülff dagegen zu thun verwilligt und beschlossen / als auch etlicher maßen beschehen: Und dieweil Unser Haus Oesterreich vor langen Zeiten durch unser Vorfarn am Reich Römisch Kayser und König löblichen gefreyet ist / daß die Hertzogen von Oesterreich mit solcher und dergleichen Hülff nit beladen / noch der zu thun schuldig seyn sollen / hat dennoch der Hochgebohrn Sigmund / Ertz-Hertzog zu Oesterreich / unser lieber Vetter und Fürst / das merklich verderben / so uns und unserm Hauß Oesterreich / auß solchen des Königs von Ungarn unbillichen muthwilligen Krieg entstehet / zu hertzen genommen / und Uns zu freundschafft und unserm Hauß zu Oesterreich zu guet geduldet / daß uns die obbestimte Hülff / durch die gemeldten unser Churfürsten und Fürsten zu Nürnberg auch gefaßt / ist worden / die er uns auch getreulich gethan hat / das wir billich zu dank von Ihm nehmen; Und damit Er und unser Hauß Oesterreich deß inkünfftig zeit an solchen löblichen freyheiten / keinen mangel / abbruch oder Verletzung empfahen / haben wir auß Römischer Kayserlicher Macht Vollkommenheit gesetzt / geordnet / declariret und erklärt / setzen / ordnen / declariren und erklären / auch von ietzt bestimter Kayserl. Macht Vollkommenheit wißentlich in Crafft dieß Briefs / daß dem obgemeldten Unsern lieben Vettern Ertz-Hertzog Sigmunden / noch unserm Hauß Oesterreich / solch sein erzeigte freundschafft und Treu der vorberührten beschehenen Hülff an denenselben Ihren löblichen freyheiten keinen Abbruch / Schaden noch Verletzung bringen / sondern dieselben freyheit derohalben unverhindert / zu ihren Cräfften und würden in ewig zeit unverletzt beleiben / und von unß und unsern Nachkommen am Reich mit Hülff und noch ander auflegung / anderst dann dieselben freyheit ausweisen / nit beschwehret / noch bekommert werden sollen in kain weiß. Mit Urkund dieß Briefs / besiegelt mit unserm Fürstlichen anhangenden Insigel. Geben zu Wien am 11. Tag des Monats / Januarii nach Christi Geburth 1483. des Römischen im 43. des Kayserthums im 31. und des Hungarischen im 24. Jahr.

CCXCI.

1485. 11. Fevrier.

Kauff-Verschreibung Pfaltz-Graff OTTENS am Rhein über das Schloß Hemspach und dazu gehörige Dörffer Hemspach / Lauterbach und Sultzbach / krafft welcher er daßelbe sambt allen Recht und Gerechtigkeiten / ausgenommen dem Zoll / JOHANN Bischoffen zu Worms und deßen Nachkommen erblich verkauffet. Geben zu Neuenmarkt / Donnerstag nach St. Apollonia 1485. [LUNIG Teutsch. Reichs-Archiv. Partis Spec. Continuatio. 2. Abtheil. 1. pag. 37.]

C'est-à-dire,

Contract fait entre OTTON *Comte Palatin du Rhyn &* JEAN *Evêque de Worms par lequel* OTTON *vend, & transporte héréditairement à l'Evêque* JEAN, *pour une certaine somme, le Château de* Hemspach, *avec les Villages de* Hemspach, Sultzbach, Lauterbach *qui en dépendent, comme aussi avec tous leurs Droits & jurisdictions, excepté seulement le Peage qu'il se reserve. Fait à Neumarck le Jeudi après la Fête de Ste. Apollinie* 1485.

WIr Otto von GOTTES Gnaden / Pfaltzgraffe bey Rhein und Hertzog in Bayern rc. Bekennen und thun kund offenbar mit diesem Brieff / für uns und alle unsere Erben / Erbnemen und Nachkommen / als wir hiebevor dem Ehrwürdigen in GOtt Vater / Bischoff Rheinhardten zu Worms seel. Gedächtnüsse / seinen Nachkommen und Stifft / auch Hanßen von Sickingen / Ritter seeligen / und desselben Erben / unser Schloß Hemspach mit samt den Dörffern Hemspach / Lautenbach und Sultzbach / mit ihren Gerechtigkeiten / Oberkeiten und Zugehörde auff einen Wiederkauff umb sechstausend Gülden verkaufft und verschrieben haben / und solches nu uff den Ehrwürdigen in GOtt Vater / Herrn Johannsen / Bischoffen zu Worms / unsern lieben besondern Freund kommen ist / daß wir uff freündlich Ersuchen und Bitte des gedachten unsers Freunds von Worms / auch ernstlich Fürbitt / so der Hochgebohrne Fürst unser lieber Vetter und Bruder / Herr Philips / Pfaltzgraff bey Rhein rc. Ertz-Truchseß und Churfürst / seinen halb gethan / und wir auch aus sonder Neigung seiner Person und dem obberührten Stifft zu gut / mit zeitigem Vorrathe / uns / unser Erben und Erbnemen / eines steten / ewigen Kauffs vereint und vertragen / und ihme / seinen Nachkommen und Stifft / recht und redlich verkaufft / und Kauff geben haben / verkauffen / und geben ihnen auch zu kauffen erblich / ewiglich / zu rechter Urthat und unwiederrufflich / wie dann ein rechter / redlicher / erblicher / ewiger und unwiderrufflicher Kauff / inn-und auserhalb Rechts / geistlichs und werentlichs / auch nach Landes Sitt und Gewohnheit / allerbaß / Krafft und Macht / Form und Bestand haben soll / und versorgt werden mag / nemlich die gemelt Vesten Hemspach / Lautenbach und Sultzbach darzu gehörig / mit allen ihren Begriffen / Nutzen / Fallen / Bethen / Steuren / eigen mit-und Ausleuten und-gen Hemspach gehörig / Gütten / Zinsen / Zehenden / Gülten / Renten / Wißgeld / Frucht / Wein / Gansen / Koppen / Hühnern / Vogtheyen / Gerichten / Zwangen und Pännen / Diensten / Freveln / Busen / Todfallen / Besthaupt / Hertrechten / Besserungen / Fallen / Unfallen / auch mit Aeckern / Wiesen / Gärten / Weingärten / Marcken / Wasser / Weyden / Egerten / Wassern / Walden / Büschen / Veldten / Bergen / Schlichten / Raynen / Steinbrüchen / Gerewten / Sümpffen / Hagen / Jagen / Wildpannen / Bischereyen / Vogelwaiden / Atzungen / Schatzungen / Schäffereyen / Frondiensten / Holtzgerechten / Muthen / Muthstallen / Wasserlauffen / Weyeren / Wägen / Auen / Zincken / ob und unter der Erden / mit aller und jeglicher Obrigkeiten / Herrligkeiten / Gewaltsame / Setzen u. Entsetzen / Gebotten u. Verbotten / Hohen u Niedern / Heissen / Entheissen / mit aller Erbschafft / Grund und Boden / gar nichts ausgenommen / noch hintangesetzet / wie das alles und jegliches Nahmen haben / und genennet werden mag / und uff unser Eltern von der Pfaltz uff uns geerbet / und wir das inne gehabt / besessen / gebraucht / genossen und zu geniesen / und zu gebrauchen Macht gehabt / oder haben mochten / ausgenommen den Zoll / den wir uns / unseren Erben und Nachkommen / innassen wir dann / unsere Eltern / und wir herbracht und ingehabt haben / vorbehalten / mit Besserung der Strassen / wie von alten herkommen ist / und auch wem wir daselbst zu Hemspach solchen Zoll / der sich sein unsern halben annimt / befehlen / das der solches unverhindert unsers Freunds von Worms / seiner Nachkommen und Stifft thun möge / auch keinen darumb desto ungnädiger seyn / den auch nicht weiter zu betrangen / dann umb seine Zintze / Bethe / Steure / Dienste und andere Gerechtigkeit / wie andere Inwohner daselbst / und innassen wir dann seiner Freundschafft und dem Stifft vererbet und übergeben haben / und da Herkommen und Gewohnheit ist / der auch seiner Freundschafft und Nachkommen / wie andere gewarten / und an diesem Kauff kein Verhinderung thun noch fürnehmen / sich unsers Diensts weiter zu gebrauchen / dann schlechtlich den Zoll erfordern und einzunehmen / wie sich gebühret und herkommen und in diesen Brieff begriffen stet / doch was der genant unser Freund von Worms oder sein Nachkommen als Bischoff des ehegemelten Stiffts zu ihrer Hoffhaltung und Gebrauch dahin oder davon führen lassen / soll ihnen Zollfrey und ohnbeschwert vergönnet werden / daß sie auch für sich selbst und in kein andere Weise gebrauchen sollen / und solch obgemelt Vesten mit den Dörffern darzu gehörig / wie das alles und jegliches obbestimt ist / und benennet werden mag / mit aller Gerechtigkeit / Oberkeit und Zugehörde / mit samt viertzig Eymer Weins / so der Krayssen von Winheimb Lehen vor gewest / und von denselben uns verfallen sind / sollen und mögen der obgenant unser Freund von Wormbs / sein Nachkommen und Stifft hinfür nutzen / niesen / gebrauchen / versetzen / verkauffen / und damit thun und lassen / brechen und büssen nach ihrem Willen und Gefallen / wie ihn füget und eben ist / in aller Maasse / als wir / oder unser Erben / damit gethan hon möchten / so wir solches alles und jegliches in unsern Händen behalten / und verkaufft hetten / ohn Irrung / Eintrag und Hindernüß unser / unser Erben und männiglich von unsert wegen. Und ist dieser Kauff geschehen umb sechshundert guter Rheinischer Gulden / der vier Churfürsten am Rhin währung / gut von Golde / uns schwere gnug am Gewicht / zu den sechstausend Gulden / dafür sie das gemelte Schloß und Dörffer mit ihrer Zugehörung ingehabt / die uns der obgenant unser Freund Bischoff Johanns von dato dieses Brieffs / also baar dargezehlet / und nach unserem guten Genügen ausgericht und bezahlt hat / die wir auch fürter in unseren scheinbaren Nutz gekehrt und gewendet han / darumb so sagen wir demselben Bischoff Johannsen / seinen Nachkommen und Stifft Worms solcher bezahlten Summa sechshundert Gulden gantz qvitt / ledig und loß / für uns / alle unsere Erben / und wen das von unsern wegen berühren mag / in und mit Krafft dieses Brieffs ohngefährlich. Wir haben auch dem obgenandten unserem Freund von Worms solch Vesten u d Dörffer / und alles und jegliches / so obgeschrieben steht / mit aller Zugehörung und Gerechtigkeit / für frey / ledig / eigen eingegeben / also daß es nicht Lehen / Witthumb / Pfand für einig Schuld verhafft noch verschrieben / sonder gantz unbeschwert ist / ausgescheiden / daß wir etlich Mangelt davon geben / damit und mit der Mannschafft sollen unser Freund von Worms / seinen Nachkommen und Stifft nicht zu thun han / sondern wir / unser Erben und Erbnemen sollen solch Mangelt den Mannen ausrichten / mit den vorgenandten sechshundert Gulden ablösen / oder sonst verfangen / ausrichten und bezahlen / damit unser Freund / seine Nachkommen und Stifft

ANNO 1485.

Worms

ANNO 1485.

Worms dessenthalben / und ohn Anforderung beleiben. Wir und unsere Erben und Erbnemen sollen und wollen auch ihnen und seinen Nachkommen deß entheben und schadloß halten / ohne alle Einrede / Eintrag oder Hindernüß ohn Gefehrde. Wurd auch das ehegemelte Schloß mit samt den Dörffern und Zugehörungen in einen oder mehrern Stücken wieder diesen unsern Kauff ansprüchig gemacht / so gereden wir für uns / unser Erben und Erbnehmen / den genandten unsern Freund und seinen Nachkommen zu vertreten / und ihne daß unklaghafft uns ausrichtig machen / ohne ihren Schaden. Wir han auch den obgenannten Bischoff Johannsen / seinen Nachkommen und Stifft den gemelten Kauff / und was darinne gehört / auff- und eingegeben / ihnen auch recht Wehrschafft gethan / sie eingesetzt und geerbet in recht Nutz und Gewer / und uns / unser Erben und Erbnemen daraus / als landlich Recht und Gewohnheit ist / gereden und versprechen auch ihnen das Recht were zu seyn und Wehrschafft zu tragen / so dick das Noth wurdet / ongeverlich.

Wir sagen auch hierauff für uns / all unser Erben und Erbnemen / Schulteissen / Gericht und Gemeine und alle Angehörigen / Ingesetzt und Ausleut / auch alle Lehen und Hoffleut / wie die genant sind / ihre Erben und Nachkommen in den obgenandten Flecken und Dörffern geseßen / mit samt den leibeigenen Leuten gen Hemspach gehörig / die uns verwand / auch mit Huldung / Verbindnüß und Pflicht / und was sie uns verwand sind / qvitt / ledig und loß / und weisen sie an den genanten unsern Freund von Worms / seine Nachkommen und Stifft / als ihren rechten Erb- und Vogtherren / denselben hinfürn allein zu gewarten / ongeverlich / heisen und befehlen auch in Krafft dieses Brieffs / dieselben unser Inwohnern und Unterthanen / ihre Erben und Nachkommen zu Hemspach / Lautenbach und Sultzbach / dem genandten unserm Freund von Worms recht Erbhuldung zu thun / ihnen / seinen Nachkommen und Stifft zu gewarten / innassen sie uns gethan und verflicht gewesen. Und hierauff so gereden und versprechen wir obgenanter Hertzog Ott / Verkauffer / für uns / alle unsere Erben und Erbnemen bey guten wahren Treuen und unsern Fürstlichen Würden und Ehren / diesen Verkauff mit allen seinen Anhängen erblich / ewiglich und unwiederrufflich / stet und fest zu halten / dawider nimmermehr zu seyn oder zu thun / durch unß selbsts oder jemand anders / weder mit Rath / That / Gericht noch Recht in keine wegen / sondern den genanten unsern Freunde / seine Nachkommen / und Stifft günstlich dabey schawern und handhaben / alle Gefehrde und Arglist hierinnen gäntzlich ausgeschieden. Des zu wahrem Uhrkunde haben wir unser Insiegel mit rechtem Willen und guten Gwissen an diesen Brieff thun hencken / der geben ist in unserer Stadt Neuenmarckt / Donnerstags nach St. Apolonien Tag der Heil. Jungfrauen / nach Christi unsers lieben Herrn Geburth / vierzehenhundert und im fünff und achtzigsten Jahren.

CCXCII.

26. Août. **Erbtheilungs-Instrument zwischen ERNST Churfürsten / und ALBRECHT Hertzogen zu Sachsen / Gebrüdern / worinnen ihre Fürstenthum und Landen in zwey Theil getheilet seynd / nemlich in den Weymarischen und Meißnischen. Demnach sie aber befinden / daß der Meißnische Theil / von wegen der gelegenheit / gebaü und würde / viel erträglicher sey / ordnen und setzen dieselbe / daß derjenige dem der Meißnische Theil zukommen wird / dem andern 100000. Gulden rechter Lands-währung in vier nacheinander folgenden Jahren / nebst auch jährlichen 1330. Schock und 20. Groschen / zu Erstattung der nutzung / so Ihre Frau Mutter / vermög Leibgeding in den Weymarischen geniesset / bezahle und erlege / so lang dieselbe am Leben seyn wird. Geben zu Leipzig auf Freytag nach St. Bartholomei Anno 1481.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Absatz. 2. pag. 237.]

C'est-à-dire,

Instrument du Partage héréditaire entre ERNEST *Electeur &* ALBERT *Duc de Saxe, par lequel leurs Principautés & Seigneuries sont divisées en deux parties égales, celle de* Weimar, *& celle de* Misnie, *& parce que la Portion de Misnie leur a paru plus considerable que l'autre à cause de sa situation, de son importance, & de ses Bâtimens, ils conviennent que celui à qui elle écherra, payera cent mille florins a l'autre dans le tems de quatre ans, & que par dessus cela il devra payer annuellement, à la Princesse leur Mere, pendant tout le tems de sa vie la somme de 1330 pieces, de soixante gros & 20 gros par dessus qui lui apartiennent en vertu de ses Pactes matrimoniaux, & qui auparavant lui étoient assignés sur le Païs de Weimar. Fait à Leipsick le Vendredi, après la Fête de St. Barthelemi 1485.*

WIr Ernst von GOttes Gnaden / Hertzog zu Sachsen / des Heil. Römischen Reichs Ertzmarschall und Churfürst / Landgraff in Thuringen und Marggraff zu Meissen rc. (wie darunter in Hertzogen Albrechts Theilungs-Briefe wird folgen / bis: sonsten und die andern Lande / so uns beyde zugleich stehen / wie iegliches mit seinen Zugehörungen / in zwey Theil gesetzt / als hernach folget) nehmlichen Weymar mit Madala-Roßla / Sultza / Kambergk / Wyda / Uhma / Triptes / Arnshaug / Neustadt / Beßnuck / Ziegenruck / Leuchtenbergk / Roda / Burga / mit Lobda / mit allen seinen Wein-Wachs und allen seinen Zu- und Ingehorungen / mit Mannschafften / Lehen / Lehnschafften / Gerichten / obersten und niedersten / Verreinungen und Grentzen / als unser lieber Herr Vatter und wir das vormahl inne gehabt / genossen und gebraucht / ehe wir das an unsern lieben Vettern / Hertzog Wilhelm / seel. löblicher Gedächtniß / haben kommen lassen. Kala / Orlamunda / Rheinstedt / Salfeld / Wasinbergk / Gotha / Trumbergk / Waldhaussen / Kalkenstein / Saltzungen / Kreynbergk / Wartbergk / Isenach / Gerstungen / Greitzburgk / Breitenbach / Heineck / Neumarck / Buttelstädt / Butstädt / Schwartzwald / das Geleid zu Erffurth / Franckenland / Coburgk / Königbergk / Helburgk / Hilberhaussen / Eßveld / Sonnebergk / Neunhaus / Neunstedt / Roda / Umberstadt / Zwickau / Adörff / Voigtbergk / Olßnitz / Plauen / Leidau / Pausen / Werda / Crinstschwa / Smole / Ronnenbergk / Altenburgk / Luckau / Borne / Colditz / Lößnick / Grunmen / Ilenburgk / Torga / Schildau / Domitzsch / Bieberny / Gräfenhängen / iegliches mit seinen Zu- und Eingehörungen / als das von Alter herkommen / und von rechtswegen sein soll / und unser Vorfahren uff uns hergebracht / und wir itzund innen haben / mit den Grafftschafften / Herrschafften / zu Schwartzburgk / zu Arnstadt / zu Blanckenberg / zu Ruttelstädt und zu Ilmen / mit allen andern das in der Land angehörigen gelegen ist / die von Schwartzburgk zu Leitenburgk / die von Gleichen zu Gleichen / die von Gleichen zu Donna / die von Gleichen zu Blanckenhan / die von Gleichen zu Ernstein / die von Gleichen zu Renthen / die von Gleichen zu Schauenforst / in allen andern Herrschafften und Guthern / so sie in der Land-Arth zu dem Theil gehörigen liegen haben. Die Burggrafen von Kirchbergk bey Eisennach / wiederumb / von Gera zu Gera / zu Schlawitz / zu Lebenstein / mit allen Herrschafften und Guthern / so sie in der Land-Arth zu den Theil gehörig liegen haben. Der Reuß von Blauen mit Raitz und Grannichfeld und allen andern Herrschafften und Güthern / so er in der Land-Arth / zu den Theil gehörig / liegen hat. Die von Donyn zu Werbach / die von Weyda zu Wildenfelß / die von Iltenfelß zur Breitenbohl / Ulrich von Harisch / die Junge Witzthumb zu Eckstädt / die Vitzthumb zu Abolda / Christian von Wißleben zu Bercka / Michael von Devstädt / Dietrich und Hermann Gantz / Wilhelm von Kutzenbergk / Hanß Heinrich Ludolt / Jorg und Gottfried / Hanß Schetzen Söhnen zum Stedten / Baltzar von Harraß zu Magdela / Burhalt und Altenbergk von Meisebach / Hanß und Friedrich zu Obernitz / Otto von Entzenbergk zu Kuhlstorff / George von Brandenstein zu Wartenbergk / Kunitz zu Luchtenthal / Ehrhart von Wetzdorffe / Henrich von Brandenstein zu Ronitz / die von Brandenstein zu Oppurg / Heinrich von Etzdorff zu Neunritz / Conrad von Kochbergk / Abraham von Kochbergk und Ernst von Kochbergk zu Weisenburgk / Veit von der Blanennitz / Heinrich Loin / Hanß und Heinrich Ronnstein zu Lubenstein / Kersten und Gleichen / Andreas von Deitleben / Otto von Honegdle / Er Hans von Wangenheim / Baltzar von Wangenheim / Hanß von Wangenheimb zur Brucken / Juncker Hanß von Wangenheim / Bernhardt und Hanß von Wangenheim / Lutz von Wangenheim Sohn / zu Wiederstein / Hanß und Heinrich von Erfa / Conrad von Mützleben zu Malschleben / Clauß von Witzleben zu Elgersineck / Jurge von Witzleben zu Liebenstein / Friedrich Ohme zu Muhlßdorff / die von Kreloch / Heinrich von Recken / Wilhelm von Hüne / Herman von Buttelers Söhne zu Wilbrechtsroda: Hanß Wascharstal zu Mulau / die von Kreutzburgk / Kerstenkeudel zu Dreffurth / Hanß und Aßmus Keuhel zu Aschwe / Heinrich von Utenrada / Liß von Frenroda zu Wenigen-Luppnitz / Hermann von Beyneburgk / Jörge Heinrich / und Herman von Reckenroda zu Brandensegk / die Dreuschen zu Brandenfels / Andreas von Herda daselbst / Er Otto Ritter / Er Apell Phillips / und sein Brudter / Mertinuß Söhne / zu Heiligstorff / Wiegloß zu Stein / Hanß Frisch zu Pilmethaußen / Otto Burnhardt zu Tustendorff / Henitz von Algern / Peter zu Westmanhausen / Andreas zu Hoff Breitenbach / alle von Leuchtenstein / Er Speffert / Hanß zu Westhaußen / Hanß zu Rockershausen / Hanß von der Tahn / und Henitz zu Leipzig / Almenus zu Diffenarth / Martin zu Wildenroda / Otto zu Hossenburg / Redewitzer / Lo-

ANNO 1485.

 renß

ANNO 1485.

renß Järge / Viet Gebrudere zu Landenberge / Viet zu Streffendorff / Adam zu Coburgk / Siemon zu Hostadt und Wüllewald / alle von Schurnburgk / Clauß von Eilefften zu Eigenheim / Hanß zu Badelheimb / Wigloß zu Jschesenn; Klitz zu Heßbergk / und Caspar alle von Heßbergk / Cuntz zu Radewitz / Hanß zu Elente / Clauß zu Ehente / Henitz zu Bambergk / Cuntz zu Sney / die Marschalck Hanß und sein Bruder / und Peter von Heldrit daselbst: Steffan / Caspar / Philips und Otto von Heltrit zu Dunparthaußen / Hanß zu Higebach von Waltenfeltz / Hanß Götze / Töpel / George / Ridiger / Volten / alle Schencken / Gebrudere / Erbhardt / Schencke zu Niedersemenen / Jacob von Kuhelbach zu Clustorf / Dietrich Rausch zu Walbörg: Er Martin Zöllner / Hanß Cuntz und Eberhard von Witzburgk / Gebrüdere / Zwörge von Moßbach / Caspar von Borneheim / Jeorge und Eckart von Sternbeegk zu Colenbergk / und Hanß Neuschner zum Lautenberge / Wilhelm von Memelsdorf / Eberhardt / Forth zu Tornen / Dietrich von Hosela zu Rockheim / Bomelfuchs zu Burck-Breitenbach / Er Lutz Schotten Söhne / Phillips Schott zu Schauenbergk / Eckarius Bache zu Kohlburgk / Er Oßwald Martinus / Antonius von Rosenau / Klauß Hanß Carl von Burghausen / Kylian und Höhn am Schönstädt / Heintz Cleriff / Heine Jschißlein Söhne / Otto von Königsloffen / Hanß Siebenhare zu Almersweiden / Hanß Jlgang / und Ott Kempneter / Hanß Wilhelm Knotten / Carl und Albrecht von Coburgk / Balten von Biebra / Cuntz von Huttern / die von Buna zu Closterbergk / die von Buna zu Tonnroda / die zu Brandiß / und die von Buna in allen andern Höffen / und Sitzen in der Land Art / und zu dem Theil gehörig gelegen sind. Die von Weisen / Weisenbach zu Schonfelß / cie von Weisenbach daselbst / die von Weisenbach zu Luckra / die Metzsche zu Muelang / die Metzsche zu Letschko / die Metzsche zu Plati / die von der Blaunitz daselbst / die von der Blaunitz zu Weisenbergk / Wilhelm von Tottau zu Schwartzenbergk / die von Tottau zu Magtsgrunen / und die von Tottau und ander Sitzen / und Gutern / so sie in der Land Arth gehörig / liegen haben. Die von Wolfrandorf zu Neumarckt / die von Wolfendorf zu Barckau / Nickel von Wolfensdorff zu Lutznitz / die von Wolfendorf daselbst / und alle andere von Wolffenstorff / uff ihren Höffen und Sitzen in ihrer Land-Arth zu dem Theile gehörig / gelegen. Die Trütscheler zum Folckenstein / Er Conrad von Zedewitz zu Elster / Er Dittrich von Zedewitz zum Prambach / und alle andere Zedewitze / uf ihren Höffen und Sitzen / in der Land Arth gehörig / gelegen. Die von Reitzenstein daselbst / die von Reitzenstein zu Planckenbergk / und alle andere von Reitzenstein uff ihren Höffen und Sitzen / in der Land Arth gehörig / gelegen. Die von Sparnbergk zu Gottendorff / Er Heinrich von Frielen / Friedrich von Fritsch / Jobest / Hanß Caspar von Fritsch und alle andert von Fritsch uff ihren Höffen und Sitzen / in der Land Arth / zu dem Theil gehörig / gelegen. Er Albrecht Sack / Er Caspar Hanß Sack zu Multendorff / Er Eberhard von Kunstbergk / die von Bulwitz / Nickel von Kutzau / Friedrich Rabenstein / Hanß Roßmann / die von Hermansgrun / Cuntz von Falckenstein / alle Röder / alle Raben uf ihren Höffen und Sitzen / in der Land Areh / zu den Theil gehörig / gelegeu. Hanß von der Heule / Wilhelm Geildorf / Johans Grißdorf Kinder / Joben Pasenck / Er Henrich von Einsiedel zu Korm in Wolsnitz und was darzu gehörig / die von Ente zu Lome / die von Ente zu Bonitz / die von Ente zu Starckenbergk / die von Ente zu Blanckenhain / die von Ente zu Reustorf / Er Rudolf von Bünau zu Weisewitz / die von Bünau zu Breidenhain / Heinrich von Stäntzsch / die Puster zum Stein / die von Hogeneſt zu Luckau und zu Tettau / die von Bresan zu Froburgk / von Dreschwitz zu Fraburgk / Hanß von der Gablens zu Leweben / die von der Gabelentz zu Boßwitz / Er Hanß von Maltitz zu Kauffung / Friedrich von Maltitz zu Deben / Er Henrich zu Sterschewel zu Mutschen / Friedrich Grosse zu Drebessen / Friedriche Groß zu Seligenstad // die Spiegel zu Grunau / Dittrich zu Sauwitz / Ericht Rabil zu Dieffensche / Heinrich von Lindenau zu Machern / Hanß von Hißpelt zu Oterwisch / Siegmund von Heinitz zu Wiederoda / die von Hunbitz zu Floßbergk / mit aller ander Ritterschafft und Erbar Mannschafft / die zu den vorgeruhrten Aembtern in Lande zu Thuringen / Francken und Meissen zu diesen Theil gehören / und uf unser Ambtleuth Erforderen dienen mussen. Würden auch die ꝛc. (wiederumben in Hertzog Albrechts Theilungs-Brieff) das Spital zu Weymar / das Kloster zu Ober-Weymar / der Apt zu Reinhardtsbrun / der Probst zu C. Cahlwitz / zu Eisennach / der Apt zu Görgengentahl / das Kloster zu Jchthaussen / das Kloster zum heiligen Creutz zu Gotha / Heimburger und Vormunder zu Friemer und Volteſtedt / der Probst zu Hanßdorff / das Kloster zu Multenfure / das Kloster zu Tramschwitz / das Kloster zu Rada / der Apt zu Burgall / der Kloster-Hoff Burgel / Closter zu Waldichen / das Kloster zu Laußnitz / die Vormunden zu Liebengrum und Götschen / der Apt zu Salfeldt / der Apt zu Mönchin / itzt Mönchröden genandt / das Nonnen-Kloster bey Coburgk / der Schweytzen-Hoff bey Coburgk / das Kloster zu Garnhayn / das Kloster vor Altenburgk bey unsern lieben Frauenberge / das Nonnen-Kloster zu Altenburgk / der Teutsch-Hoff zu Altenburgk / der Kloster-Hoff zu Ledelau bey Altenburgk / der Kloster-Hoff Sonnhayn / der Kloster-Hoff zu Rade / das Kloster zu Bucha an der Mulda / das Kloster zu Meinschen / das Kloster zu Sitzenroda / der Kloster-Hoff Anelgeſtwitz / der Kloster-Hoff zu Gravalitz / das Nonnen-Kloster zu Franckenhausen / der Compter zu Plauen / der Apt zu Sanct Jörgen vor Nurnbergk / der Probst zu Sanct Mauritte zu Nürnbergk. Und wie wohl die Theilung von dem / so wir darzu verordnet / uff beyden Theilen an Nutzung und an Macht vor gleich angesehen / so haben wir doch bey uns selben bewogen und angesehen die Gelegenheit des Theils zu Meissen / die Ehr und Würd in demselbigen Theil begriffen / vermögen der Graven / Herrn / Ritterschafft / Knechte und der Stete / den Gebäuen auf den Schlossen / das alles viel erträglicher / weder auff dem Theile zu Weymar / und sonderlich die Gelegenheit auff dem Fürstenthum zn Sachsen / derhalben wir denselben Theil viel würdiger / denn den andern Theil in unserm Gemüthe achten.

ANNO 1485.

Darum ordnen und setzen wir / welcher unter uns beyden den Theil zu Meissen haben wird / daß derselbe dem andern / der den Theil zu Weymar haben wird / 100000. fl. rechter Landes-Wehrung in vier Jahren nach einander folgende / jedes Jahr 25000. Rheinische Gulden demselben seinem Bruder oder seinen Erben bezahlen / und solche Summa zu bezahlen vergewissern soll. Wie dann das vormahls zwischen uns und unserm lieben Bruder begriffen gewesen / do wir St. Liebden in dem vorigen Vertrag / (Leipzig Freytags nach Viti 1485.) so es zu der Theilung und Wahl kommen were / die 30000. fl. so wir Jhm zu geben schuldig wurden / hetten versichern sollen.

Um die Anfälle in den Landen zu Thuringen und Meissen / so sich in verschiedener Zeit verlediget / auser dem Grelenbergk und den Hof / mit seinen Zugehörungen / so sich von Jörg von Wöring verledigt und jetzo seine nachgelassene Wittibe zum Leib-Geding inne hat / was der ist (Anfälle /) die sollen wir beyde zugleich haben / die zu gleichen Nutz verkauffen und vergeben / doch daß die hinfür Ritter-Lehn bleiben.

Und als uf beiden Theilen noch eine grosse Versetzung ist / nehmlich uff / den Thuringischen Theil vor neun und viertzig tausend dreyhundert sechs ein Art zwene Groschen / mit Nahmen Waltershausen sechs Marck / sind mit hundert Marcken zu lösen / macht siebenhundert Rheinisch fl. an Creutzburgk / sieben Schock / acht und dreyßig Groschen / funf Pfennig / ein halber Heller / ist mit tausend fl. zu lösen. Der Stadt zu Leitzburgk Jahr-Renthe hundert sechtzig Gulden / sind mit tausend / acht hundert sechs und funffzig Gulden zu lösen. Gerstungen funffzig Schock / ist mit drey tausend Gulden Haubt-Geld und dreyhundert Gulden Bau-Geld zu lösen. Breitenbach / dreitzehen Schock / zwei-und zwantzig Pfennig / ein Heller / ist mit neunhundert sieben Gulden / und einen Orth abzulöseu. Zeineck sieben und zwantzig Schock / dreizehen Groschen / drey Pfennig / anderthalb Heller / ist mit achthundert Gulden zu lösen. Freuetstedt sieben Schock / zweene Groschen / ein Pfennig / ein Heller / mit dem Forwerg / seind mit sieben hundert Gulden Haupt-Geldes und hundert Gulden Bau-Geldes abzulösen. Reinstedt acht und dreysig Schock / dreysig Groschen / drey Pfenuig mit einen Forwerge und Schefferey / ist mit dreytausend fl. abzulösen. Büttelst zwey und viertzig Schock / zwei-und dreyßig Groschen / funff Pfennig / ist mit zwei tausend / hundert Gulden abzulösen. Neumarck zwey und dreyßig Schock / funffzehen Groschen / sieben Pfennig / einen Heller / mit einem Forwerge und Schäfferey / ist mit dritthalb tausend Gulden zu lösen. Ziegenrück drey und neunzig Schock / neunzehen Groschen / funff Pfennige / anderthalb Heller / ist mit drey tausend Gulden Haubt-Geldes / und zwey hundert Gulden Bau-Geldes abzulösen. Bösenick der Zoll und Gericht / uf zwantzig Schock geschlagen / ist mit tausend hundert und funff und neuntzig Gulden zu lösen. Schwartzenwalt zwei und sechzig Schock / vier Groschen / ist mit tausend / hundert Gulden abzulösen / als das dafür uns gegeben ist:

Butstädt mit hundert funffzig Gulden abzulösen / im Ambt Plauen / daß die von Graime haben / und gen Plauen zu lösen gehöret / daß die Milwitz zu Erfurth inne haben;

Wickerstedt in Ambt zu Roßla / daß ein Burger in Erfurt inne hat / in den allen uf hundert acht Schock geschlagen / ist viertausend funff hundert zu lösen. Der Zehendt in drey Dorffern in Ambt Coburgk / auf hundert Gulten geschlagen / ist dem Abt zu Mönchenroda vor tausendt Gulden vorsetzt; denen von Zwickau vier tausend Gulten / davor stehen die Gericht daselst: Hansen Keder Angelt sieben tausend funff hundert Gulten; das Vorsteher Ambt Krimschau / Nickel Stömer / sechs tausend funffhundert / oder andere Mertene Stömers Erben / davor stehet das Ambt Werda; zwey und Swantzig Schock zehen Gr. auf dem Rothhauße zu Altenburgk / ist mit neun hundert zwey und funffzig Gulten und acht Gr. abzulösen von Gotschalck von der Sachßen zu Erfurth / und Heinrichen Waldheim zu Halle; acht Sch. Jahrmude zu Torgau sind mit sechs und achtzig Schocken von einer Vicarium zu Meißen abzulösen; ein und dreißig Gulten Jar-rente uf der Stadt Torgau sind mit sechs hundert / und funfzig Gulten abzulösen / gegen Friedrichen von Dunleben. Als übertrifft die Sum der Losung uf den Meitznischen Theil mehr ꝛc. wie in dem Theilungs-Brief Hertzog Albrechts biß zu Ende zu sehen.

Der

ANNO 1485.

Der Theil Meissen mit seinem Zuschlage Hertzog Albrecht zu Sachsen zustehend/

oder

Hertzog Albrechts Erbtheilung uf seine Meisni'che Portion.

WIr Ernst von GOttes Gnaden/ Hertzog zu Sachßen/ Landgraff in Thuringen und Marggraf zu Meissen/ unser lieber Brudter/ sieder des Hochgebohrnen Fursten/ Herren Friedrichs des II. weylandt Hertzogen zu Sachsen/ Chur-Fursten/ Landgrafen in Thuringen und Marggrafen zu Meissen/ unsers lieben Herren und Vaters/ löblicher Gedächtniß/ Tode und abgang/ in den Furstenthumen und Landen/ uns beyden von seiner Lieb aufgeerbet: Auch in den Fürstenthumben/ Landen/ uns sieder des von den Hochgebohrnen Fursten/ Herren Wilhelm/ auch weil. andern Hertzogen zu Sachßen/ Landgrafen in Thuringen/ Marggrafen zu Meissen/ unsern lieben Vettern/ seel. Gedächtniß/ angefallen: und was wir des sonst an uns bracht haben/ bißher in bruderlicher/ Löbl. Liebe und Einigkeit ungetheilt bey einander sitzend blieben/ aber nun aus guter Bewegung und redlichen Uhrsachen uns beiden und allen unsern Landen/ Leuthen und Unterthanen zu guter Wehrung und leiblicher Erhaltung bruderlicher Treue und Freundschafft allein/ haben ufs bequemest und nutzlichst betrachtet/ in Nahmen GOttes räthig worden/ in und mit einander aus gemelten unser beyder aufgeerbten und angefallenen Fürstenthumb/ und andern auf uns gebrachten Landen/ doch hierinne das Hertzogthum und Churfurstenthumb zu Sachsen/ uns Hertzog Ernsten als Churfürsten/ und unsern nachfolgenden Erben/ die nach uns Churfursten sein werdten/ alleine zustehendt/ ausgeschlossen/ ufs bruderlichst/ freundlichst/ und aller gleichest erblich zu theilen/ uns darauf bruderlichst und schließlich mit einander unterredet/ daß solch erblich Theilung/ und Vortrag uns als dem ältesten zu machen/ und unsern lieben Brudter/ als dem jüngsten/ nach gemachter und geöfneter Theilung/ in solche Frist/ als wir Anfangs die zu machen gebraucht/ seinen Bedacht zu haben/ und darauf seine Wahl zu thun gebuhren soll

Bekennen wir öffentlich und thuen kund allermänniglich/ daß wir nach angeruhrter göttlicher Hulffe/ uns uf unser ander bruderliche und frendliche geschehene Beredung und Vertrag/ unsers lieben Bruders/ und unser erbliche Theilung zu machen/ zu beladen angenommen/ und die mit Rath und Beywesen unsers lieben Bruders/ unser Prelaten/ Graffen/ Herren/ treffentliche Rathe und Ritterschafft in mercklicher Zahl/ darzu gezogen und gebraucht/ aufs aller bruderlichst gleichst auf gerechts und unvordächtichst begriffen/ gemacht/ beschlossen/ und geöfnet haben/ öfnen auch die gegenwärtiglich in massen hernach folget.

Zum ersten sollen wir beyde Sagen/ Prebus/ Naumburgk/ und was darzu gehöret/ und woran das ist/ nichts ausgeschlossen/ auch alle Antwortung/ so wir beyde von Käyserl. und Königl. Vorschreibung an H. Wilhelms zu Julich Landen/ vnd des von Bieberstein Herrschafft am Sorau/ Bißkau vnd Stockau mit einander einträchtiglichen haben/ das eintrechtiglichen bestellen und behalten/ das sämbtliche gebrauchen/ geniessen vnd mitgelten/ wie sich das begeben und fugen möchte.

Zum andern sollen wir beyde den Schnebergk/ mit dem Neustedtil/ vnd alle Geburge/ die an den Schnebergk/ den Neustedtil vnd darumb in einer Meile weges gelegen vnd begriffen sein/ die ietzo mit Bau begriffen vnd angefangen sein/ oder hinfuhro zu begreiffen vnd zu bauen angefangen mögen werden/ mit aller Bestellung mit allen Nutz vnd Versorgung zugleich in einträchtigen Wesen haben und behalten:

Alßo: daß in solchen einer ohne dem andern/ oder des anderen gantze Macht vnd Gewalt/ nichts verändern noch anders machen soll.

Zum dritten sollen wir beyde die Furstl. Nutzung von den Bergkwergen in beyden Theilen vnd Fürstenthumben vnd Land/ wo die itzt seind/ vnd sich hinfuhro begeben/ erhoben vnd erregt möchten werden/ zugleich haben/ auf alle Mittel/ ausgeschlossen/ daß dieser Ertz-vnd Wag-Geld/ Zoll vnd Geleide/ ob die auf solchen Bergwergen weren gesetzt oder geordnet worden/ wo die weren/ oder zukunfftig auf kommen mochten/ was davon gefiele/ soll unser einen/ des Fürstenthumb und Landen das sein wurde/ alleine zustehen vnd bleiben.

Es soll auch unser ieglicher dieselben Bergwergen in seinen Landen alleine zuverleihen oder ordnen und zu setzen haben/ wie ihm das am bequemlichsten und gefälligsten sein wurde/ darein soll ihm von dem andern kein Einhalt vnd Irrung geschehen/ sondern zum wenigsten des Jahres einst von den Bergwergen/ die in vnser eines Hand vnd Regierung allein sein/ der Nutzvng halber ordentliche Rechnung gehöret/ vnd was sich nach ieglicher Rechnung an Nutzung findet/ das soll ieglichem Theil zu seinen gebuhrlichen Theil überantwortet werden/ alles getreulich vnd ohngefehrlich.

Sonst seind die andern Lande/ so vns beyden zugleich zustehen/ ein iegliches mit seiner Zugehörung/ in zwey Theile gesetzt/ als hernach folget;

ANNO 1485.

Das erste Stuk/ nehmlich Meissen mit Lomatsch und allen andern seinen Zu-und Ingehörungen/ Dreßden mit aller seiner Zu-vnd Eingehorung/ Pirne mit den Rathen/ und mit den Königstein/ Hohenstein/ Radebergk/ Senstenbergk/ Funsterwalden/ Ordrant/ Hayn/ Oschatz/ Döbeln/ Rochlitz/ Mit-Weida/ Kochsbergk/ Kreimtz/ Schellenburgk/ itz Augustburgk/ Odraim/ Tschoppau/ Wolckenstein/ Grufrinsdorf/ Geyar/ Thuen/ Freibergk/ Frauenstein/ Dippolswalda/ Darantz/ Leipzig/ Pegau/ Dolitz/ Zörback/ Weissenfelß/ Freyburgk/ Mühl/ Jena/ Dorburgk/ Lambergk/ Eckersberge/ Luthau/ Sangerhauß und Gerlenburgk/ mit Ritstedt/ die Voigtey zu Quetlinburgk mit den Anfällen/ so unser liebe Schwester/ die Ebtischen zu Quetlinburgk/ uns beyden geliehen/ und noch uf den Alten von Reinstein stehet/ mit aller ihrer Zu-und Eingehörung/ Sachßenburgk/ Kundelbruck/ Weisensee/ Gebesen/ Herbißleben/ Denstedt/ Saltza/ Dungisbrugk/ Puschhofen/ Opprechts-Hausen/ Balhausen/ Grumngen/ Grosenfur/ das dritte Theil in Ambt zu Dreffurth/ soll uns Beyden der Lösung zu gleichen Theil zustehen/ ein iegliches mit seinen Zu-und Eingehörungen/ als das von Alters herkommen/ und von Rechtswegen sein soll/ und unser Vorfahren uf uns hergebracht/ und wir beide ietz inne haben/ mit den Graffschafften/ Herren und Ritterschafften/ nehmlichen Schwartzwalda mit Sondershausen/ Franckenhausen/ Kreussen/ Klingen/ Kelber/ Heringen/ und alles ander in der Land-Arth zu den Theil gehörig gelegen/ die Graffen von Stolbergk/ die Graffen von Hohenstein/ die Graffen von Mannfelß mit Helterungen/ Arnstein mit den hollen Schloß Morung/ und dessen Bergwergen/ so sie von uns zu Lehen haben. Die von Querfurth zum Stein/ und mit allen andern/ das Sie von uns als Land-Grafen in Thuringen/ und Marggrafen zu Meissen zu Lehen/ und fürdes zuvor liegen haben/ und in dem Orth Landes in Thuringen gelegen ist/ die Graffen zu Beichlingen/ die Graffen Lißmek/ Herr Ernst von Schönburgk/ mit allen seinen Herrschafften/ Herz Hanßen Bircken zu Muhlbergk/ die Schencken zu Dautenbergk und Prißnitz/ die Plüge zu Sträle/ zu Lamberswolta/ zu Tieffenau/ zu Franckenhain/ zu Zobelitze/ zum Krauthain/ zu Tyschacher/ zu Zebicker/ und zu Rothau/ die von Bunau zu Waßenstein/ zu Liebenstat/ zu Dröfich/ zu Teuhen/ zu Schcköln/ zu Rottelßberge/ und auf allen andern Höffen und Sitzen/ in der Land-Arth zu dem Theil gehörig gelegen/ die von Schleunitz/ zu Kriebenstein/ zu Kossau/ zu der Haussen/ zu Rogewitz zu Datarin/ und zu Berlin/ die von Schonbergk zu Schonbergk/ zu Naukirchen/ zu Reißbergk/ zu Bierstenstein und Seida/ zu Sachßenburgk/ zu Schonau/ zu Stolburgk/ zu Ischau/ und zu Reichenau/ die von Miltitz zu Scharfenbergk/ zu Matzdorf/ zu Taubenhain/ zu Rebenau/ zu Nauernhoff/ die von Heinitz zu Heinitz/ zu Retsch bey Tahlen/ Siegmund Könritz zu Bele/ Er Henrich Truchs zu Auerstwalda/ die Truchs zu Glaubtz/ die von Grunroda zu Born/ die Marschalch zu Rittenitz/ die Marschalch zu Markewitz/ die Marschalchs zu Isewitz/ die Marschalchs zu Ottendorf/ die Marschal zu Bieberstein/ die Marschal zu Maltzen/ Er Henrich von Itorstedel zu Böhlen/ zu Lohns/ zu Eschdorf/ Ditterbach/ und Scharffenstein/ Er Heinrich von Einsiedel zu Grantstein/ und was darzu gehöret/ das von den von Leißnigk zu Lehen geher/ Heinrich von Rudigsdorf daselbst/ und zu Etzdorf/ Nickel von Enta zu Königsfelt/ Seiffert von Schonfeld zu Wachau/ die von Schonfeld zu Lobnitz/ die von Annendorf und Robul/ zu Zonacht/ so ferne die nicht gen Sachßen gehoren/ die von Mackau zu Ostrau Waltzck/ die von Bernstein daselbst/ Hanß Muntzer zum Lauenstein mit andern seinen Zugehorungen/ die von Berbistorst zu Landenstein/ die von Maltitsch zu Windisch-Bern/ die von Maltitz zu Bunewitz/ die von Maltitz zu Reichstadt/ die Weckarn zum Rechenberge/ die von Rochteritz zum Elsterwerda/ die von Rochteritz zu Maltau/ die von Rochteritz zu Unckenbergk/ die von Koritz zu Prainpnitz/ die von Konneheritz zu Strauchen. Er Hanß von Minkwitz zu Sonnewalte/ die von Lutichau zu Krenchten/ die von der Sala zu Schonfeldt/ die Kretsche zu Muschkewitz/ Heinrich von Joschwitz/ zu Arsdorf/ Er Dienrich von Harnaß/ zu Luchterwaldt/ die von Huchwitz zu Hirstein/ die von Hegwitz zu Klebergk/ die von Hugwitz zu Seiffersdorff/ die von Haußberg zu Leubel/ die von Konsbergk zu Schweden/ Georg von Reinsbergk zu Hergfeld/ die von Ertmansdorf zu Stadelen/ die von Entta zu Kratzschutz/ die von Enta zu Wulckwitz/ Heinrich zu festen Schenck/ Rudolf zu Wiedelbach/ Hanß von Saugewitz zu Burgkwerben/ Christoff von Raubenhain zu Bedra/ Hanß von Weida/ Chrentzschen Beringer und Sorg von Meldungen zu Listen/ Henrich von Helbach zu Beutenitz/ Er Rudolf Narschalgk/ Hanß Marschalg zu Gosserstedt/ Hanß von Heseler/ Fritz und Hanß von Lissen zu Gostitz/ Volckmar Kohler zu Steinbergk/ die von Witzlauen zum Wendelstein/ und Allerstedt/ Christopf Hacke zu Bricken/ Jacob von der Aschenburgk zu Beyer Naumburgk/ die von Brucken/ zu Walhausen/ Joachim Marschalgk/ die von Robel/ zu Reblingen/ Jochen zu Kutzleben zu Gruningen/ Christian von Schlotheim zu Almenhausen. Fridrich von Hausen zu Lutzen Somringen/ Jorg von Husen zu Walnhussen/ Hans von Gremer zu Strus-

ANNO 1485.

forth/ Hanß von Gremer zu Tuntzenhausen/ Heinrich von Hosen zu Lutzensaumneringen/ Diettrich von Ditichenroda/ Henrich von Treutzburgs Sohne/ zu Hargula/ Diettrich Getze/ Friedrich von Eckstedt/ Jeorg von der Heyda/ zu Wenigen Denstedt/ Kursten von Hayn/ und alten Guttern/ Jobst und Melchior von Sebach/ Er Hanß Ritter/ Herman/ Friedrich und Dietze von Goldacker/ Er Apell von Ebeleben Ritter/ mit aller ander Ritterschafft und erbare Manschafft/ die zu den vorgeruhreen Ambtern/ in Lande zu Meissen/ Osterlande/ und Thuringen/ zu den ersten Theil gehoren/ und uf den Ambt fordern dienen mussen. Wurden auch die Graffen/ Herren/ Ritter und Knechte/ die mit ihren Graffschafften/ Herrschafften/ Gutern und Sitzen/ zu dessen Theil geordnet/ und gesetzt sind/ Guther in dem andern Theil haben/ woran die weren/ die sollen sie von denselben/ unter dem Sie gelegen sind/ zu Lehen empfangen/ und mit Bestellung des Diensts/ so viel sich von solchen Guthern zu dienen gebuhret/ verdienen.

Abte zur Zelle mit dem Kloster-Hoffe zu Leubenitz/ Abt Kennitz/ das Kloster Seuselitz/ das Kloster Rißau/ das Kloster Sernwitzk/ das Kloster Dobeln/ das Kloster zu Sanct Affra/ das Kloster zu Heiligen Creutz/ in und vor weisen General und Spittal zu Dreßden/ das Spittal zu Freibergk/ das Kloster zu Sanct Thomas zu Leipzig/ das Nonnen-Kloster vor Leipzig/ der Petersbergk/ der Teutsche Hoff zu Jschillen/ ietz Wechselburgk an der Mulda/ das Kloster zu Weissenfelß/ das Kloster zu Beutwitz/ das Kloster Langendorf/ der Abt zu Czosickt/ der Abt zu Pforten/ der Hoffmeister zu Gernstedt/ der Hoffmeister zu Borsendorf/ der Probst und das Kloster zu Jena/ das Bruck-Ambt zu Jena/ der Stadthalter zu Zwetzet/ das Nonnen Kloster zu Heseler/ das Nonnen Kloster zn Rohrbach in Ambt Sangerhausen/ das Kloster zu Kaltenboen/ der Abt zu Walckenroda/ der Abt zu Sittichenbach/ der Compther zu Obristedt/ der Abt zu Oldißleben/ der Compter zu Wilffstedt/ der Hoffmeister zu Welpisch/ der Kloster-Hoff zu Reissen/ der Kloster-Hoff Holtzhausen dienen mit einen Wagen/ der Abt zu Hamburgk. Und wie wohl die Theilung von dem/ so wir darzu verordnet/ uf beiden Theilen an Nutzung und an Macht vor gleich angesehen/ so haben wir doch bey uns selbst bewogen und angesehen/ die Gelegenheit des Theils zu Meissen/ die Ehr und Wurde in denselbigen Theil begriffen/ vermögen der Grafen/ Herren/ Ritterschafft/ Knechte und der Stete/ den Gebahne auf den Schlossen/ das alles viel erträglicher/ weder auf dem Theile zu Weymar/ und sonderlich die Gelegenheit auf den Fürstenthumb zu Sachsen/ derhalben wir denselben Theil viel wurdiger denn den andern Theil in unsern Gemüth achten.

Darumb ordnen und setzen wir/ welcher unter uns Beyden den Theil zu Meissen haben wird/ daß derselbe den andern/ der den Theil zu Weymar haben wird/ 100000. Rhein. fl. rechter Landes-Wehrung in vier Jahren nach einander folgende/ iedes Jahr 25000. Rheinische Gulden denselben seinen Brudter oder seinen Erben bezahlen/ und solche Summa zu bezahlen vorgewissen soll. Wie dann das vormahls zwischen uns und unsern lieben Brudter begriffen gewest/ do wir seiner Lieb in den vorigen Vertrag (Leipzig Freitags nach Viti 1485.) so es zu der Theilung und Wahl kommen were/ die 30000. fl. so wir ihm zu geben schuldig wurden/ hetten versichern sollen.

Um die Anfälle in den Landen zu Thuringen und Meissen/ so sich in verschiedener Zeit verledigt/ ausser den Grelenbergk und den Hoff/ mit seinen Zugehörungen/ so sich von Jörg von Wöringen verledigt/ und ietzo seine nachgelassene Wittibe zum Leibgeding inne hat/ was der ist/ (Anfälle) die sollen wir beyde zugleich haben/ die zu gleichen Nutz vorkauffen oder vorgeben/ doch daß die hinfuhr Ritter-Lehn bleiben.

Und als uf beyden Theilen noch eine grosse Versetzung/ nehmlich uf den Meißnischen Theilen vor 27499. fl. und 11. Gr. mit Nahmen auf der Stadt Meissen 600. fl. davor Stehen zwey Theile der Gericht/ auf der Stadt Dreßden 500. fl. davon geben jährlich 8. Sch. 20. Gr. Item 2525 fl. auf der Stadt Kemnitz/ dafür stehen die Gerichte und andere kleine Stucke: Item 4000. fl. auf der Stadt Leipzigk/ dafür stehen die Gerichte und vieilleicht anders mehr: Item 4000. fl. des alten Renthmeisters Kindern zu Leipzig/ davor uns man jährlich von den Jahr-Renthen zu Leipzigk 200. fl. geben 3000. fl. Caspar von Schönborn zum Vorstenstein/ davor stehet das Schloß Frauenstein/ mit seinen Zugehörungen auf sein Lebtage. Item 2300. Rheinisch fl. Siegmund von Breittenbach/ darum stehet Odrant/ Schloß und Stadt/ mit seinen und ihren Zugehörungen/ und sonsten ein Dorff. 3302. fl. 18. Gr. Er Heinrich und Christopff von Waltitz/ davor stehet Finsterwalde; dreyzehen tausend/ vierhundert/ dreyzehennthalbe Gulden/ drey Gr. vier Pf. einen Heller/ Huggolde von Schleunitz/ stehet Stoßbergk vor/ 1000. fl. der Stadt Delitzsch/ da stehen die Gerichte der Stadt davor: Item zehen Marck in Dorff Jschersheilingen/ und andern ihren Renthen und Tungisbruck/ da stehen vor 120. Marck zu lösen/ in den Dörffern Kirch-heilingen/ Welpisch/ Haus Gmuringen/ grossen und wenigen Urleben/ und an den Jahr-Renthen zu Tungisbruck/ zehen Marck mit hundert Marchen abzulösen/ das Gleit zu Bischoffgittern vor zwantzig Schock angeschlagen/ ist zu losen vor acht hundert drey Gulten. Item zu Kirchheilingen mit dem Welsricht 48. fl. die stehen mit 606. fl. abzulösen/ drey Marck an den Dörffern Sundhausen/ und Mittel Sömmeringen/ sind mit 30. Marck zu lösen. An den Dorff Herleshaußen die Nutzung vor 20. fl. angeschlagen/ ist mit 40. Marcken zu lösen/ Oppershaußen 33. Schock 20. Gr. ist vor 1000. fl. zu lösen/ wenigen Balnhaussen/ 28 Schock/ 58. Gr. 2. Pf. 1 Heller ist mit 1800. fl. zu lösen/ 332. fl. uf den Rath zu Weissensee seind mit 4020. fl. abzulösen/ 131. fl. stehen auf Leibe/ und eines Theils auf lange Zeit mit 1310. fl. abzulösen rc. Im Dorff Kutzleben/ die Nutzung 16. Schock/ 28. Gr. stehet mit 110. Marcken abzulösen/ Gruningen 42. Schock/ 73. Gr. 1. Heller ist mit 2300. fl. abzulösen/ 20. fl. zu Kindelbruck/ zehen Marck zu Frenstedt/ drey-Marckte ein vierten Theil den Kannewurffen/ mit 400. Marck zu losen. In der Pflege Sachssenburgk 41. Schock/ 40. Gr. ist mit 1500. fl. wieder zu losen/ Ufhofen 111. Schock/ 18. Gr. 1. Pf. ist mit 65000. fl. zu losen. Grossenfahner die Helffte 45. Schock anderthalb Heller ist mit 210. Marcken und drithalb hundert fl. Haubt-Geldes und 100. fl. Bau-Geldes abzulosen/ Beckhartroda 25. fl. 41. Gr. 2. Pf. Heller/ ist mit 146. Marcken abzulosen/ Oßleuben 17. Schock 9. Gr. ist mit 87. Marcken wieder abzulosen/ 2130. fl. da stehet vor das Gerichte/ Zoll und Marckrecht zu Salzsa/ 6000. fl. davor stehet der Zoll/ Gericht und Marcktrecht in und für der Stadt in Flur zu Jena. Vier Marck stehen den Thumen auf den Jahr-Renthen zu Weißensee/ sind mit 40. Marcken abzulosen/ 40. fl. den Munchen zu Eisenach/ sind mit 400. fl. abzulosen/ Summa 72499. fl. 11. Gr. der Meißnische Orten.

Alßo ubertrifft die Summa der Losung uf den Meißnischen Theil mehr/ dann auf Weymarischen Theil/ drey und zwantzig tausendt/ hundert drey und neuntzig Gulden/ drey Groschen acht Pfennig/ anderthalb Heller rc. Daß sollen wir Beyde/ welcher den Meißnischen Theil hat/ in Jahr und Tag von unsern gemeinen Guth bezahlen/ des unser einer der den Theil zu Meissen haben wirdt/ sein überley Versatzung damit befreien mag. Darzu sollen wir beyde alle Schuld die ietzo vorhanden ist/ und ihr Geld/ daß wir beyden zu geben schuldig seyn/ nehmlichen 20000. fl. Marggrafen Johansen S. L. Gemahl/ und die Schuld/ die wir Beyden denen von Witzleben und andern mehr schuldig seyn/ nach Laut eines Verzeichniß/ so darüber vorhanden ist/ auch Caspar Pflug und seinen Brudern/ nach laut ihrer Verschreibung/ so die genante Pfluge von uns darumb haben/ und alle andere Schulden/ die Wir ietzo nicht wissen/ und sich hernachmahls finden wurden/ die von unsern lieben Herren und Vetter/ und von Hertzog Wilhelm unsern Vetter seel. Gedächtniß/ herkommen/ und wir zu bezahlen schuldig sein/ und Philips Vitzthumb/ und den andern Vitzthumb/ ihre Jahr-Geld nach Laut des Vertrags und Verschreibung/ so sie von Hertzog Wilhelm seel. unsern Vetter darumb inne haben: Auch Herren Beinisch Weitmuel/ das Jahr 100. fl. zu Lebtagen/ und Doctor Pfeffer auch 100. fl. Dienst-Geldes/ so lange uns das gefällig ist: Auch die Anforderung Hertzog Hincken unsern Schwager von S. L. Gemahl Erbfall und Ehegeldes wegen/ und die Ansprache um Doringen und alle andere Zusprüche und Schulden/ die sich/ wie vorberuhrt/ finden machten/ die wir Beyde schuldig sein/ beyde sämbtlich ieder die Helffte davon ausrichten und bezahlen/ und die Anforderung zugleich fragen/ und vorfechten.

Und als unser liebe Fr. Mutter in Leib-Geding den mehren Theil auff den Weymarischen Theil hat/ daß alßo unser einer/ den derselbe Theil wird/ die Nutzung und Guld von derselben Theil/ dieweil J. L. am Leben ist/ darben mussen/ so soll unser einer oder seine Erben/ der den Meißnischen Theil haben wird/ seinen Bruder oder seinen Erben zu seinen Theil gen Doringen/ zu Erstattung derselben Nutzung von J. L. Leib-Geding iedes Jahr 1333. Sch. 20. Gr. geben/ und zu Nutz bezahlen/ alle dieweil unser liebe Fr. Mutter am Leben sein wird. Und als wir beyde J. L. jährlich bißhero 16. Fuder Wein/ 8. Dreßnisch und Meißnisch/ und 8. Fuder Sohl-Wein aus dem Wein-Geburge in Solgrunde gegeben haben/ und den hinführo zu J. L. Lebtage zu geben schuldig seyn/ soll unser einer/ der den Theil zu Meissen behält/ J. L. die 8. Fuder Sohlwein geben. Wann aber J. L. mit Todte abgehen/ als denn soll unser einer/ der den Meißnischen Theil inne hat/ solche Summa Geldes und 8 Fuder Weins weg zu geben entladen sein/ desgleichen soll der ander/ der den Weymarischen Theil inne hat/ der 8. Fuder Sohlwein zu geben auch übrig sein.

Und unser einer/ der den Meißnischen Theil haben wird/ soll unser lieben Schwester von Bayern mit allen dem/ das J. L. von uns beiden verschrieben ist/ nach Laut ihrer Verschreibung on allen Abgang gnuglich versorgen.

Es soll auch unser einer uf den Meißnischen Theil/ dem andern seinen Bruder/ oder seinen Erben gen Doringen alle Jahr/ dieweil die Hertzogin zu Doringen lebt/ 150. Rheinisch fl. geben/ in Leibgeding damit helffen zu vergnugen/ nachdeme dasselbe Leibgeding besser denn unser lieben Schwester von Bayern ist.

So aber die Hertzogin von Doringen/ Catharina Branden-

ANNO 1485. densteinia, mit Todte abgehen wurde; so soll unser einer/ der Weimar mit seinen zugeschlagenen Theile haben wird/ dem andern sein Brudter/ oder seinen Erben unser lieben Schwester von Bayern/ ehe den die Hertzogin zu Döringen mit Todte abgehen wurde/ (das der Allmächtige GOtt gnädig verhuten/) alsdenn solt unser einer/ der den Theil zu Meissen hat/ dem andern seinen Bruder oder seinen Erben/ auf den Theil zu Weymar die genante Hertzogin zu Döringen gantz die Helffte ausrichten und versorgen helffen/ in dem das wir beyde ihr vorgeschrieben haben/ und zu thun schuldig sein/ aldieweil sie am Leben sein wird.

So den die von Erffurth uns Beyden 60000. Rheinisch fl. schuldig sein uf Tag-Zeit/ solche 60000. Rheinisch fl. sollen uns Beyden zugleich zustehen/ und unser ieglicher die Helffte davon haben/ und das uff die Tag-Zeit zugleich aufheben/ oder durch die seinen aufheben lassen.

Wir Beyde sollen auch alle Schuld/ wo die vorhanden ist/ es sey bey der Kayserl. Maj. Königen/ Fursten/ Geistlichen und Weltlichen/ Grafen/ Rittern/ Herren und Knechten/ und bey den/ wie die sind/ die bey unsern Vorfahren/ unsern Vatter und Vettern seel. an uns herkommen und gemacht/ die wir zu fordern und zu machen hetten/ die sollen wir beyde/ unsere Erben und Nachkommen zu fordern und zu gleichen Nutz zu machen/ und einzubringen haben.

Und als wir beyde/ von den Gnaden GOttes ein Ungelt in unsern Landen und Furstenthumb zu Meissen haben/ das zu Döringen und desselben Ungelt in keinen Wege zu theilen und zu ergleichen gewest/ damit ein Theil vor den andern nicht ein Vorthel/ und der andere ein Nachtheil darinne haben/ und uff das unser keiner kein Vortheil und Nachtheil darinne haben dörffte/ so ist vorgenommen/ daß wir beyde dasselb Ungeld sämbtlich mit einander haben/ und zu aller Zeit des Jahrs zweene Tage zu Leipsig mit einander ufheben/ einnehmen/ und ieden die Helffte nehmen lassen/ nehmlichen uf den Marckt nach des neuen Jahrs-Tage eins und uf den Marckt zu Leipsigk nach Ostern/ des andern Tages/ als das bißhero auch also geschehen ist/ und das einer ohne des andern Willen/ sein Unterthanen des Ungeldes nicht zu freien hab.

Desgleichen sollen wir Beyde und unsere Erben den Wein/ der in den Ambt und Pflege Burgau von den 12ten Eymer gefellet/ und dasselbe vor das Ungeld genommen wird/ auch zugleich haben/ und unser ieglicher die Helffte aufnehmen lassen/ daß unser einer/ der Burgau haben wirdet/ den andern seinen Brudter/ und den seinen/ soll wiederfahren lassen/ und zu einer ieden Zeit mit seinen Ambt-Leuthen daselbst bestellen/ das seinen Bruder oder den Seinen/ in solcher Aufnehmung desselben Weins/ kein Inhalt noch Irrung geschehe.

Und als wir Beyde Vorspruch-Geld von den Steten/ zu Görlitz/ zu Muhlhaußen und zu Northaußen/ und zu Erfurth haben/ dasselb Vorspruch-Geld von den von Görlitz/ Muhlhaußen/ und Nordhaußen/ so lange das uf einer ieden Stadt were/ sollen wir Beyde zugleich/ und ieglicher die Helffte daran haben; und mit der von Erffurth Vorspruch-Geld soll es/ nach Laut der Verschreibung/ von ihnen darumb gegeben/ gehalten werden/ und was wir Beyde an Anhalt/ Hantzkenroda und Gunthersberg von den Herren von Anhalt/ umb eine merckliche Summa Geldes/ auf einen Wiederkauff inne haben/ und das denen von Schwartzburg/ und von Stolbergk/ umb eine geringe Summa/ förder vorsatz haben/ nach Besagung der Vorschreibung daruber gegeben/ was sich Besserung an solcher Lösung erfinden/ soll uns Beiden oder unsern Erben und Nachkommen/ und ob in dieser Theilung an wesentlichen Stucken/ oder an sonderlicher Nutzung/ an Schulden und Gulde/ das in dieser Theilung nicht begriffen/ und nicht gesetzt/ noch gedacht/ finden wurde/ in welchen Theile oder Lande sich das begebe/ das soll hernachmahls uns beiden/ unsern Erben und Nachkommen zu Nutz und zu Schaden kommen. Alles treulich und ohne Gefehrde.

Nachdem auch die Hochwürdigen löblichen Bischthumb und Stifft Meissen/ Merseburgk und Naumburgk/ mit ihren Schlössern/ Stedten und Zugehörungen/ in und an unsers lieben Bruders und unsern Furstenthum und Landen gelegen/ in der Hochgebohrnen Fursten/ unsern lieben Eltern und Fohrfahren/ seel. Gedächtniß/ und unser Schutz/ Schirm/ Vertheidigung und Handhabung gewest und herkommen seind:

Dieweil denn das Bischthumb zu Meissen/ mit seinen Schlossen/ Steten und Unterthanen/ und Zugehörungen/ nach ihrer Gelegenheit unsers lieben Bruders und unser gemacht Theil/ beyde rühret/ und unser iegliches Schutzes/ Vertheidigung/ und Handhabung nothdurfftig ist; So setzen und ordnen wir/ daß der obgenand unser lieber Herr und Freund und Gefattern/ Herr Johans/ Bischoff zu Meissen/ und seinen Nachkommen mit ihren Bißthumb/ Stifft/ Schlösser/ Stedt/ Dörffer/ Unterthanen/ Leuthen/ Guthern/ Zu-und Eingehörungen/ zu unsers lieben Bruders und unser beyden/ nehmlichen ehelicher Leibs-Erben/ sämbtlichen Schutz/ Schirm/ Vertheidigung/ und Handhabung sein und bleiben/ sich auch wiederumb mit Freundschafft/ guten Willen und hulfflichen Beystand/ gegen uns beyden und unsers ieglichen gemelten Erben halten und erzeigen sollen/ als wir uns des zu ihren Lieben vorsehen.

ANNO 1485. So sollen die Ehrwurdigen in GOtt Vätter/ unser lieben Herren und Freund/ nehmlich Herr Tilo/ Bischoff zu Merseburgk/ und seine Nachkommen mit ihren Bißthumb und Stifft/ ihren Steten/ Dörffern/ Unterthanen/ Leuthen/ Guthern/ Zu-und Eingehörungen/ in unser eines Fursten/ dem der Theil/ der in Leipzigck/ Weißenfels und Freiburgk/ mit andern ihren Anhangen/ gelegen seind/ zustehen und bleiben wird;

Und Herr Dittrich/ Bischoff zu Naumburgk/ und sein Nachkommen/ mit ihren Bischthumb und Stifft/ ihren Schlossen/ Stedten/ Dörffern/ Unterthanen/ Leuthen/ Guttern/ Zu-und Eingehörungen/ in des andern Fursten unter uns/ dem der Theil/ darinne Weymar/ Torgau/ und Zwickau/ mit andern ihren Zuhengen/ gelegen seindt/ zugefallen und bleiben wird/ Schutz/ Schirm/ Vertheidigung und Handhabung sein und bleiben/ sich auch ieglicher gegen seine Vertheidings-Fursten/ und seinen mänlichen ehelichen Leibs-Erben/ wiederumb mit Freundschafft/ und guten Willen und höfflichen Beystand halten und erzeigen/ innassen auch vor gewest/ und herkommen ist/ getreulich und ohn alles Gefehrde.

Und welchen Theil unser lieber Brudter annehmen/ kiesen und behalten wird/ der soll mit allen seinen angezeigten Schlossern/ Stedten/ Prelaturen/ Graffschaften/ Herrschafften/ Mannschafften/ Klostern/ Kloster-Hoffen/ Diensten/ Herrligkeiten/ Gerechtigkeiten/ Nutzung/ Zu-und Eingehorungen/ denselben unsern lieben Bruder/ und seinen männlichen ehelichen Leibs-Erben/ und der ander Theil/ mit allen seinen angezeigten Schlossen/ Steten/ Prelaturen/ Graffschafften/ Herrschafften/ Mannschafften/ Klostern/ Kloster-Hoffen/ Diensten/ Herrligkeiten/ Gerechtigkeiten/ Nutzung/ Zu-und Eingehorungen/ uns und unsern männlichen ehelichen Leibs-Erben erblichen werden/ bleiben und folgen/ ungehindert zu behalten/ zu besitzen und zu gebrauchen;

Doch daß derselbe unser lieber Brudter/ Wir und unser beyder mänliche eheliche Leibs-Erben/ und desgleichen derselben Erben für und für/ ohne Abgang uff Ewigkeit/ mit allen unseren Fürstenthumb/ Landen/ und Leuthen/ und Angehörungen in gesambten Lehen/ Erbhuldung/ Erbeinung/ Hulff/ Rath/ bruderlichen/ freundlichen und getreulichen Beystand unzertrennet mit einander sitzen/ sein und bleiben/ das auch ernstlich mit Nothdurfft Verschreibungen versorgen/ befesten/ und als offt es furder in zukunfftig noth wird/ erneuren sollen/ damit das unbeweglich in Wesen bleibe.

Also bescheidelich/ ob geschehe/ daß unserer einer ohne mänliche Eheliche Leibs-Erben/ oder dieselben/ so er die liesse/ fürt ohne männliche eheliche Leibs-Erben abegingen/ (das GOtt durch seine Gnade nicht verhänge/) daß alsdenn des/ oder derselbe ohne männliche Eheliche Leibs-Erben abgegangen/ gehabte und gelassene Fürstenthumb und Lande und Leuthe in und uf den andern/ oder sein männlich ehelich Leibs-Erben/ so die Zeit noch am Leben/ zustund ohne Mittel/ und ohne allen Eintrag einzunehmen/ können und gefallen sollen/ darnach furth/ als das ihre/ inne zu haben/ zu besitzen/ zu behalten/ zu geniessen/ und zu gebrauchen/ ohne alles Gefehrde.

Nachdeme auch unser lieber Bruder und wir/ gemelter unser beider Fürstenthumb/ Land und Leuthe/ bißhero in gleicher Huldung gesessen sein/ so setzen und ordnen wir/ alsbald der genandt unser lieber Brudter seinen Willen/ unter den zweyen gemachten Theilen gethan und geoffenbahret hat/ dadurch unser ieglicher ein Wissen seines Theils/ ihm zustehendt/ gewinnet/ so soll unser ieglicher alle diejenige/ so den andern an seinen Theil gefallen/ alle Eyde/ Gelubde und Pflichte/ damit Sie ihm verwand gewest/ mündlich oder schrifftlich ledig und loß sagen/ und die an den andern weisen/ denselben und seinen manlichen ehelichen Leibs-Erben gewöhnliche und pflichtige Huldung zu thun/ sich furt an den und dieselben zu halten/ und den als ihren gnädigen rechten Erbherrn und Landes Fürsten getreue und gehorsam zu sein/ als sich geburet.

Doch unschedlich und unvorgreifflich unser allen/ wie obberuhrt vorbehaltener/ und ausgedruckter Erbhuldung/ darinne wir uf Ewigkeit mit einander sollen und wollen sitzend bleiben/ unverruckt/ getreulich und ohne Gefehrde. Zu Uhrkund haben wir solche Theilung mit einer durchgezogenen Schnure/ und unsern anhanden Insiegel/ auch hinten aufgedruckten Secret vorsiegelt/ gegeben zu Leipzigk uf Freitag nach Bartholomæi Apostoli anno Domini 1485.

CCXCIII.

Constitutio de Successione in Ducatu Britanniæ per FRANCISCUM II. *Ducem Britanniæ in Conventu Generali Statuum facta in favorem Masculorum, horum vero in defectu pro Filiabus ac nominatim pro* ANNA *&* ISABELLA *juxta ordinem primogenituræ, cum approbatione Statuum, & juramento præstito de eâdem Constitutione servandâ. Actum Redonibus*

1485. / 1486. du 8. jusqu'au 10. Fevrier.

ANNO 1485. 1486.

nibus in Aulâ Palatii Episcopalis in Conventu trium Statuum Britanniæ ab 8. *ad* 10. *Februarii Anno* 1485. *Indictione III. Innocentii VIII Papæ I.* [LOBINEAU, *Hist. de Bretagne*, aux preuves du 20. Liv. col. 1447. Tiré du Ch. de Nantes arm. N. cassette C.n. 31. On trouve une autre Copie de ce même Acte non signée de Notaires dans l'arm. C. cassette. B. n. 12. où ce qui regarde l'imputation faite au Baron d'*Avaugour*, d'avoir eu quelques vues sur le Duché, ne se trouve point.]

IN nomine Domini Amen. Noverint universi quod anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto, Indictione tertia, & die Martis octava mensis Februarii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Innocentii Divina Providentia Pape octavi anno primo, Redonis in Aula Palatii Episcopalis in Conventu seu Concilio trium Statuum Britannie antea ex convocatione Ducali illic assignato & congregato, ad quod Concilium celebrandum omnes & singuli Episcopi, Abbates, Capitula, Clerus & Comites, Barones, Banerii, Baccalarii, Domini, Milites, & alii Nobiles, ac Civitates, & Opida insignia Britannie, ceterique qui in hoc interesse debebant & consueverant evocati erant, ac plerique eorum Episcopi, videlicet, Capitula, Abbates, Barones, & Nobiles, ac Procuratores Capitulorum & Populi Civitatum, ac Oppidorum insignium Britannie, Concilium & Congregationem Statuum Britannie hujusmodi facientes & representantes, eorumve Nuncii, Oratores, seu Procuratores presentes intererant, in nostraque Notariorum publicorum & testium infra scriptorum presencia personaliter constitutus & presidens Illustrissimus Princeps & Dominus Dominus Franciscus Dei gratiâ Britannie Dux, per eos, organum & sermonem spectabilis viri Domini Francisci Christiani Cancellarii Britannie agenda in ipso Conventu seu Concilio proponentis loquens, presupponens Ducatum Britannie fuisse & esse Principatum nobilem, & omni respectu tam Ecclesiastice & nobilitatis, quam popularis dignitatis, clarissimum & apud omnes (etiam exteras atque longinquas Nationes) famosum, claruisseque & clarere sanctis & excellentibus ac eximiis viris, tam in sanctitate vite, in sapientia, prudentia, in re militari, quam aliis optimis artibus expertis; habuisse quoque eatenus clarissimos atque omni virtute, gloria, & laude conspicuos & adornatos Reges, Duces, & Principes, qui Reipublice ipsius curam & gubernacula prudenter, fortiter, dignè, gloriosè atque famosè ceperant, seque Illustrissimum ipsum Ducem omni diligencia, cura, & sedulitate sibi possibili (cum Divino adjutorio) Provinciam & Principatum seu Ducatum hujusmodi, & alia Dominia sibi à Deo commissa, diu, huc videlicet usque, feliciter & tranquille rexisse, atque ab insultantibus protexisse, seque omni cordis sui desiderio cupere, ut etiam eo vitâ functo idem Ducatus & alia Dominia salubriter gubernentur, speransque id (auctore omnipotente Deo, in cujus manu sunt omnes potestates & omnia jura Regnorum) per infra scriptam viam opportunè fieri posse. Ad felicitatem igitur hujusmodi opitulante Deo consequendam, atque ad ora nonnullorum (ut dicitur) de sua sancta & justa Ducali intentione circa successionem Ducatus & aliorum Dominiorum ac bonorum suorum malè, perperam, & mendose obloquentium obstruenda, idem Illustrissimus Dominus Dux, inter alia, per dictum organum dixit & declaravit palam & publicè: semper hactenus fuisse, nunc esse, & in futurum fore etiam semper sue firme, stabilis, ac immobilis voluntatis, mentis, & intentionis, ac voluit, ordinavit, statuit, decrevit, & declaravit, quod si contingat eum absque liberis masculis ex suo corpore de legitimo matrimonio procreatis tunc jam natis, aut posteà nasciturís posthumis (quod Deus avertat) decedere, Illustres Domine Anna & Ysabellis, alieve sue de legitimo matrimonio procreate filie (quas ipse dixit ibidem se intendere dignis & potentibus viris cum consilio Statuum hujusmodi nuptui dare) earumque liberi, primogenitos tamen posterius genitis preferendo ordine successorio inter eos servato, eidem Illustrissimo Domino Duci in Ducatu Britannie, aliisque Dominiis & bonis suis mobilibus & immobilibus succedere debeant & succedant, ac Ducatum, Dominia, & bona hujusmodi cum omnibus juribus & pertinentiis suis, assequantur & obtineant; oravitque idem Illustrissimus Dominus Dux, per dictum organum, Conventum seu Concilium Statuum hujusmodi, ac omnes Prelatos, Clerum, Nobilitatem, & Populum Britannie & Dominiorum predictorum, ut premissis assentientes, ipsi excellentie Ducali ad hoc, ut hec fructuosum sortirentur effectum, consensum impertirentur, ac ut ipsi Illustribus filiabus, earumque futuris viris, ratione & ad causam earum, & liberis eisdem, ad Ducatum & bona hujusmodi tunc casu & ordine predictis successivè & respectivè assequenda, retinenda, conservanda, & deffendenda, auxilium & favorem prestarent, ac filias virosque & liberos hujusmodi (dicto ordine servato) in futuros Duces & Principes, Ducissasque & Principissas ex nunc prout ex tunc acceptarent & agnoscerent, illisque sicut sibi fuerant, ita etiam tunc eis essent fideles & devoti. Concilium autem predictum paululum inter se super his (ut est moris) colloquentes, tandem sibi à Ducali Celsitudine tempus ad super his deliberandum, & respondendum dari petierunt, & ad crastinam diem graciosè obtinuerunt. Deinde verò anno, Indictione, & Pontificatu supradictis, & die Mercurii nona dicti mensis Februarii in aula Domus Thesaurarie Ecclesie Redonensis congregati Conventus & Concilium Statuum hujusmodi, inter quos erat Illustris & potens Dominus Franciscus de Britannia Baro d'Avaugour & Dominus Clicionis, premissis propositis ibi iterum recensitis, cum vota singulorum dictorum Statuum membrorum, ac inter cetera dicti Domini Francisci Baronis scrutarentur & emitterentur, ipse Dominus Franciscus Baro, quasi de nonnullis qui (ut dicebat) sibi imposuissent quod ipse sibi & pro se, exclusis heredibus legitimis, successionem Ducis, Ducatus, Dominiorum & bonorum hujusmodi ambiisset & concupivisset, conquerens, ac se super eis illic purgans & excusans, dixit & fidem fecit: impositores tales non dicere in his verum, sed contrarium veritati, & se nunquam ad successionem hujusmodi tetendisse seu aspirasse, neque tendere, neque aspirare, neque se tensurum vel aspiraturum esse; imo se semper intendisse, cupivisse, & voluisse, ac nunc & in posterum semper intendere, cupere, & velle quod dicte Domine filie, earumque viri & stirpes, tanquam heredes legitimi prefato Domino Duci in Ducatu, dominiis, & bonis hujusmodi succedant, ac ipse ex nunc prout ex tunc, & e contra, eas & eos pro heredibus veris hujusmodi agnovit & agnoscit, promittens se semper in Britannia. & nunquam extra eam morari intendit; se inquam, casu adveniente; illis singulis tanquam talibus paritурum, ac ad Ducatum, dominia, & bona hujusmodi, cum suis juribus & pertinentiis assequenda, vendicanda, conservanda, retinenda, & recuperanda (si opus esset) omne sibi possibile auxilium, consilium, & favorem prebiturum. Et tam ipse Dominus Franciscus Baro, quam ceteri dictorum Consilii seu Statuum membra unanimiter & concorditer, nemine eorum contradicente seu quomodolibet discrepante, deliberarunt, & tandem concluserunt voluntatem, ordinationem, statutum, decretum, & declarationem Ducalem hujusmodi, tanquam justam & rationabilem, nec non paci & tranquillitati publice dicte patrie accomoda, esse per eos & patriam Britannie acceptanda & amplectenda, ac illa in omnibus & per omnia acceptarunt & amplexati fuerunt acceptantque & amplectuntur, illique acquieverunt & acquiescunt, predictasque Illustres Dominas filias, earumque futuros viros & liberos fore, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, per ipsos Status & patriam pro heredibus & successoribus Ducatus, Dominiorum, & bonorum predictorum, casu, modo, & ordine supradictis agnoscendas, nec non Ducali Celsitudini gratias de his habendas, ac easdem illustres filias iidem Status & Baro ita acceptarunt, amplexi fuerunt, & agnoverunt, atque spoponderunt suam & patrie fidem, etiam cum juramentis, eisdem Illustribus filiabus ex nunc prestituros, nobis Notariis (tanquam publicis & autenticis personis) premissa omnia & singula pro filiabus, heredibus hujusmodi, ac omnibus quorum interest & intererit, stipulantibus solemniter & recipientibus. Atque idem Concilium ad responsionem suam Excellentie Ducali super his faciendam & referendam venerabilem Patrem

ANNO 1485. 1486.

trem Dominum Johannem Abbatem Sancti Melanii extrà muros Redonenses ibi presentem, hoc acceptantem, deputarunt. Successivè autem anno, Indictione, & Pontificatu predictis, & die Jovis immediatè sequenti, que fuit decima dicti mensis Februarii, Concilio & Domino Francisco Barone predictis in Ecclesia Redonensi congregatis, Prelati, videlicet Episcopi & Abbates, nec non Barones & Nobiles, ac Procuratores seu Nuncii Capitulorum, Cleri, & Populi Civitatum & Oppidorum insignium Britannie, alieque persone & supposita dictorum Statuum qui illic erant presentes, expositis illic super altare Beate Marie de Pietate corpore Sacramentali, ac salutifera cruce Domini nostri Jesu Christi, & sacrosanctis Evangeliis, ac pluribus Sanctorum reliquiis, lectaque eis forma juramenti in quadam scedula conscripta cujus tenor talis est: *Vous jurez & prometez par les foy & serment de vostre corps que après le deceix du Duc nostre souverain Seigneur, ou cas qu'il decede sans hoir masle procréé de sa chair en loyal mariage, ou que icelle lignée masle defauldroit, vous servirez justement & loyaument vers & contre tous ceulx qui peuvent vivre & mourir la Duchesse nostre souveraine Dame, mes très-redoubtées Dames, Dame Anne fille aisnée du Duc & sa lignée en premier lieu, & en second lieu Madame Ysabeau & sa lignée, & eeux à qui elles seront mariées, & les advoüerez & tendrez tout le temps de voz vies pour voz souverains Seigneurs & Dames successivement & respectivement; leur aiderez à vostre pouvoir à tenir, posseder, & joir paisiblement & entierement de ceste Principauté de Bretaigne, tant en chief que en membres, & à en garder les droiz, prééminences, & libertez; & durant la minorité de mesdites Dames (paravant qu'elles soient mariées) obeirez & servirez la Duchesse comme leur tutrice & garde; & ainsi le prometez & jurez au precieux corps de nostre benoist Saulveur & Redempteur Jesus-Christ icy present sacramentellement, sur la vraye Croix, & sur les Saintes Evangiles de Dieu, & aultres sainctes reliques cy estantes; dites*: Amen. Iidem igitur Domini Prelati, Episcopi, Franciscus Baro, & alii Concilii supposita & membra hujusmodi, ad lecturam forme juramenti omnes responderent *Amen*, ad & super corpus, crucem, Evangelia, reliquias, & sacra hujusmodi tangenda, manibus tangendo in manibus Reverendi in Christo Patris Domini Michaëlis Redonensis Episcopi, ad hoc per ipsos deputati, se premissa omnia & singula in dicta forma contenta servaturos, ac tenturos & inviolabiliter observaturos, seque contra ea eorumve aliqua nullo unquam modo venturos, ituros, seu facturos, per se vel alium, seu alios, publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, quovis quesito ingenio, vel colore, promiserunt, stipulatione Sacramenti interveniente, ac ad & super eadem sacra corporaliter juraverunt. Novissimè autem eisdem anno, Indictione & Pontificatu & die Veneris immediatè sequenti undecima dicti mensis Februarii, in aula Palacii Episcopalis predicta coram Ducali Excellentia convenientes, Concilium prædictum illiusque supposita & membra, inter quos erat Dominus Franciscus Baro predictus, ipsi Domini Concilii, per os prefati Domini Johannis Abbatis Monasterii Sancti Melanii, eidem Celsitudini Ducali illic presidenti, de & super premissis, premissa per eos deliberata & conclusa, ac juramenta prestita cum inde secutis retulerunt & responderunt, pro ut in quadam scedula illic per dictum Dominum Abbatem lecta & porrecta continetur, cujus tenor talis est: *Mes tres-honnourez Seigneurs representans les Estatz de vostre Pays & Duchié loüent, ratifient & ont agréable la declaration faicte par vous mon Souverain Seigneur, prononcée par la bouche de Monsieur le Chancelier Mardi dernier en cestuy lieu, & combien que hier au matin jurassent en l'Eglise de Saint Pierre sur le vray Corps de nostre Seigneur, la vraye Croix, & pluseurs autres Relicques Sainctes, particulierement tenir & accomplir ladite declaration, eulx assemblez en ceste Congregation, estans en leur franc & liberal arbitre, & ou lieu où voz Estatz sont assemblez, jurent, promettent & s'obligent pour eulx, leurs successeurs, & heritiers, que ou cas que decedez sans hoir masle procréé de vostre chair, ou que icelle lignée masle deffauldroit, ilz serviront justement & loyaument vers & contre tous ceulx qui peuvent vivre & mourir la Duchesse leur souveraine Dame, & aussi leur très-redoubtées Dames, Madame Anne vostre fille aisnée & sa lignée en premier lieu, & en second lieu Madame Ysabeau & sa posterité, & ceulx à qui ellos seront mariées, & les avoüeront & tendront, advouent & tiennent (esditz cas) pour leur souverains Seigneurs & Dames Princes & Princesses de ceste noble Principauté respectivement, & successivement leur aideront à leur pouvoir à tenir, joüir, & posseder entiérement ceste Principaulté de Bretaigne tant en chief que en membres, & à en garder, preserver, & deffendre les droiz, prééminences, & libertez; & de ce que vous a pleu de leur faire dire que vostre vouloir & intention estoit de non les marier, sans leurs advis & conseil, Messieurs de vos Estats vous en remercient très-humblement.* Quam quidem responsionem predictus Illustrissimus Dominus Dux gratanter & leto animo acceptavit. De quibus premissis omnibus & singulis honorabiles viri Magister Guillelmus de la Lande Generalis & Johannes Blanchet Ducales Procuratores, nomine Ducalis Celsitudinis, & Illustrium filiarum predictarum, eorumque quorum interest & intererit, petierunt sibi & eis fieri & tradi publica Instrumenta unum & plura per nos etiam singulos Notarios publicos infrascriptos. Acta fuerunt premissa Redonis in locis, ac sub anno, Indictione, Pontificatu, & diebus predictis. Presentibus ibidem nobilibus & venerabilibus viris Dominis Matheo Nardogracia Clerico Lascurensis Diocesis Prothonotario Apostolico, & Administratore Abbatiæ Lesatensis, Carolo de Mota Canonico Ambianensi, Johanne de la Salle Domino loci de la Salle, Francisco de la Salle ejus filio Bituricensi, Ludovico de la Haye Domino loci de Chacé, Philippo de Sauciers Rothomagensi, Henrico de Wilsprec, Georgio Styr Scutifero Argentinensis Diocesis; Lupo de Dicastillo, Johanne de Dicastillo, Guillelmo le Lay, Domicellis Pampilonensis Diocesis, Joanne Baptista Cremonensi, Roberto de Attaventis Florentino, & plurimis aliis testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis. S. Guillermus Gueguen Archidiaconus Penthevrie Notarius Apostolicus & Imperialis, & Petrus Belrelli Canonicus Nannetensis itidem Notarius Apostolicus & Imperialis.

CCXCIV.

Fevrier.

Serment prêté par tous les Seigneurs Ecclesiastiques, & Seculiers assemblés aux Etats de Bretagne touchant le Droit de la Succession au Duché, lequel ils reconnoissent apartenir aux Filles du Duc regnant avec promesse de le defendre, & maintenir. A Rennes au Mois de Fevrier 1485. [D'ARGENTRE *Hist. de Bretagne* Liv. 13. chap. 32. pag. 947.

„ JE jure & promets par la foy & serment de „ mon corps, qu'apres le decez de nostre souverain Seigneur, au cas qu'il decede sans hoirs „ masles procreés de sa chair en loyal mariage, ou „ qu'icelle ligne masle defaudroit, je serviray loyaument & justement vers tous, & contre tous „ ceux qui peuvent vivre & mourir, la Duchesse nostre souveraine Dame, Madame Anne fille „ aisnée du Duc & sa lignée en premier lieu, & „ en second lieu Madame Ysabeau, & ceux à qui „ elles seront mariées: & les advoüeray & tiendray tout le temps de ma vie pour mes souveraines Dames & Seigneurs, successivement & „ respectivement leur aideray à mon pouvoir à „ tenir, posseder, & jouyr paisiblement, & entierement de ceste Principauté de Bretagne, tant „ en chef, qu'en membres à en garder les droits, „ preeminences & libertez, & durant la minorité „ de mesdites Dames paravant qu'elles soient mariees obeiray & serviray la Duchesse, comme „ leur tutrice & garde: & ainsi le promets & jure au precieux corps de nostre benoist Sauveur „ & Redempteur Jesus-Christ icy present sacramentellement, sur la vraye Croix, & sur les „ Sainctes Evangiles de Dieu, & autres Sainctes „ reliques, Amen.

Consequemment les Prelats, Evesques, & ledit François Baron d'Avaugour, & autres Supposts & Membres des Estats à lecture de la forme dudit serment, respondirent, Amen, touchans de leurs mains sur le corps de Dieu, la vraye Croix, E-van-

ANNO 1485. — 1486. vangiles, & autres Seinctes reliques és mains de Reverend Pere en Dieu Michel Evesque de Rennes, quant à ce par eux deputé: & promirent de garder toutes & chacunes les choses contenuës en ladite forme inviolablement, & ne venir jamais au contraire en sorte quelconque, fust par eux ou par autres publiquement ou en secret, directement, ou indirectement, à quelque couleur & cause que ce fust. Le lendemain dans la mesme Salle comparurent devant le Duc, les Estats & les Supposts d'iceux, du nombre desquels estoit ledit François Baron d'Avaugour, lesquels par la bouche dudit Abbé de S Melaine raporterent au Duc seant, ce qui avoit sur ce esté deliberé & conclud, selon la forme de la cedulle qui s'ensuit.

„ MES tres-honorez Seigneurs representans les „ Estats de vostre pays & Duché louent, ratifient, „ & ont agreable la declaration faicte par vous „ mon souverain Seigneur, & prononcee par la „ bouche de Monsieur le Chancelier, Mardy der- „ nier, en ce lieu: & combien qu'hier matin ils „ jurassent en l'Eglise de S. Pierre sur le vray „ Corps de nostre Seigneur, la vraye Croix, „ & plusieurs autres reliques, par serment par- „ ticulierement tenir & accomplir ladite decla- „ ration, les assemblez en ceste Congregation estans „ en leur franc & liberal arbitre, & au lieu de „ l'Assemblée de leurs Estats, ont promis, promet- „ tent, & s'obligent pour eux, leurs successeurs „ & heritiers, qu'au cas que decederez sans hoirs „ masles procreez de vostre chair, ou que icelle „ ligne masle defaudroit, ils secourront loyaument „ & justement contre tous ceux qui peuvent vi- „ vre & mourir, la Duchesse leur souveraine Da- „ me, & aussi leur tres-redoutee Dame, Madame „ Anne vostre fille aisnee de sa ligne en premier „ lieu: & en second lieu, Madame Ysabeau, & „ sa posterité, & ceux à qui elles seront mariées, „ & les advoueront & tiendront, advoüent & tien- „ nent esdits cas pour leurs Souverains Seigneurs, „ & Dames Princes & Princesses de ceste noble „ Principauté respectivement & successivement, „ leurs aideront à leur pouvoir à tenir, jouyr & „ posseder entierement ceste Principauté de Bre- „ tagne, tant en chef qu'em membres, & à en „ garder, preserver & defendre les droits, pree- „ minences & libertez, & de ce qu'il vous a pleu „ leur faire dire, que vostre intention estoit de „ non les marier, sans leur advis & conseil, Mes- „ sieurs de vosdits Estats vous remercient tres- „ humblement.

CCXCV.

1486. 25. Juin. **Entscheid zwischen Churfürst ERNSTEN und Hertzog ALBRECHTEN zu Sachsen/ auch Land-Grafen in Thüringen/ über einigen zwischen denenselben in der Erbtheilung unverglichenen Puncten und gegen einander habenden ansorderungen durch Herrn Johann Bischoff zu Meißen/ Herrn Reußen von Plauen/ Hugolt von Schleinitz/ Heinrich von Miltitz/ Caspar von Schönberg/ Herrn von Einsiedel/ Entte und Muntwitz allerseits Ritteren gesprochen zu Naumburg auf Sonntag nach St. Johannis des Tauffers/ im Jahr. 1486.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abs. pag. 274]

C'est-à-dire,

Sentence Arbitrale rendue par JEAN *Evêque de Misnie, les Chevaliers* REUSSEN DE BLAVEN, HUGOLD DE SCHLEINITZ, HENRI DE MILTITZ, GASPAR DE SCHONBERG, *& les Seigneurs de* Einsiedel, Entte, *&* Muntwitz, *entre* ERNEST *Electeur &* ALBERT, *l'un & l'autre Ducs de Saxe, & Landgraves de Thuringe, sur certains Droits, & Pretentions qui n'avoient pas été reglées par le Partage de l'an* 1485. *A Naumbourg le Dimanche après la Feste de St. Jean Baptiste* 1486.

ANNO 1486.

Als die Durchlauchtigen/ Hochgebohrnen Fürsten und Herr Ernst/ des Heil. Römis. Reichs Ertz-Marschalck und Churfürst/ und Herr Albrecht/ Gebrudere/ Hertzogen zu Sachßen/ Landgrafen in Thüringen/ Marggrafen zu Meissen/ unser gnädigster und gnädiger Herr/ nach J. L. bruderlicher und freundlicher Theilung/ noch etliche Stucke mit einander zu schicken/ abzurechnen/ zu vergleichen und zu urtheilen gehabt.

1. Nehmlichen umb die Summa Geldes/ so ihrer beider Gnaden/ unsers gnädigsten Herren Hertzogen Ernst Söhne uff die Stifft Magdeburg und Mentz zu bringen aufgelegt/ das unsers gnädigsten Herren Hertzogen Albrechts Meinung/ dieselben Summa Geldes/ von unsern gnädigsten Herren/ Hertzogen Ernst/ die Helfte wieder zu haben.

2. Und umb die Gult und Nutzung des Landes zu Sachßen/ so zu ihrer beyder Fürstl. Hoffstatt/ und Wesen zu erhalten/ dargeleget/ was sich des an der Summa finden wurde.

3. Auch umb andere Stücke/ was in Reden und Schrifften hin und wieder vernommen ist/ daß solches unser gnädigster Herr/ Hertzog Ernst/ von unsern gnädigen Herren Hertzog Albrechten die Helffte zu verlegen haben wolte.

4. Und umb sechsthalb tausend Rhein. fl so unser gnädiger Herr/ Hertzog Albrecht/ unsern gnädigsten Herren/ Hertzog Ernst/ einer Rechnunge und Unterrichtunge halben/ so J. G. unsern gnädigsten Herren/ Hertzog Ernst/ von etzlicher ihrer Gnaden gemeine Gelde gethan hat/ solte schuldig gewest sein/ die unser gnädiger Herr Hertzog Ernsten mit Bedingung vorgnüget/ also: Wo sich finden/ daß J. L. die unsern gnädigsten Herren Hertzog Ernste nicht schuldig gewest/ das denn unser gnädigster Herr Hertzog Ernste/ unsern gnädigen Herren/ Hertzoge Albrechten/ die wiederkehren und bezahlen solte.

5. Umb 2000. alt Schock/ so unser gnädigster Herr Hertzog Ernst von unsern gnädigen Herrn/ Hertzogen Albrechten/ zu Erstattung von U. G. Frauen/ J. L. Frauen Mutter seel. Gedächtniß Leib-Gedinge haben wolte.

6. Umb Gulden und Nutzung des ersten Jahrs nach Abgang Hertzog Wilhelms seel. vor unser beyden gnädigsten und gnädigen Herrn Vortrage.

7. Umb das Erbrecht zu Sachßen/ und das aufgehobene Lehn-Geld.

8. Umb Weinwachs und Wein/ der in den Dorff Fluren und Dörffern zu Lossen/ Delmsdorff/ Beutenitz/ und Lieberschitz in Ambt Gleißbergk gelegen/ wächset und von den Kelter-Haußern/ und zu Zehenden gefellet.

9. Umb das Gerichte vor Bluttstedt in Weiden.

10. Umb das Gerichte und Dinste etlicher Dörffer uff der Finne gelegen.

11. Umb das Kuchen-Holtz bey Heyneck/ (einem Schloß von Landgraf Balthasar erbauet.)

12. Umb 500. Fl. Mangeld Einnahme/ von Bodenhaußen.

13. Vmb Vergleichung und Theilung des Voraths am Getraide/ Wein/ Bier/ Bettegewandt/ Buchßen/ Gezeug/ und was darzu gehöret/ und andere Geschoß.

14. Vmb Streit Wägen und Gezelt.

15. Vmb die von Hopffgarten/ die in der Theilung versehen/ und in keinen Theil geschlagen sind.

16. Vmb die Wein-Gärten zu Meissen.

17. Vnd umb ein Dorff Bayern/ in der Altenburgischen Pflege gelegen/ das unser gnädiger Frauen/ ihrer beyden L. L. Frauen Mutter seel. gewest und vorsatzt ist.

18. Vm die Zinse/ zum Altar zu Wartenburgk.

19. Vmb die Jahr-Renthen zu Eisenach/ dafür unser gnädigste und gnädige Herren/ das Geld/ für dieselben Zinsen zu lösen geordnet/ eingenommen haben.

20. Vnd umb 70. Fl. für ein Marck Sibers dem Schuldessen zu Eisenach zu bezahlen/ das auch unser gnädigster und gnädige Herren eingenommen haben.

21. Vmb das neue Hauß.

22. Vmb aussenländische Lehn.

23. Vmb die Eptißin zu Seuselitz.

24. Vmb Günther und Albrechts von Brandensteine Geld.

25. Vmb die Ansprache in Lande zu Sachsen.

26. Vmb das Burggraffthumb zu Magdeburgk und Gravengeding zu Halle.

27. Vmb die Pfaltz zu Sachsen/ gegen einander in Forderunge gestanden/ und das Gebrechen gegen einander habt/ und sich des alles Brüderlich und freundlich zu vertragen uff Donnerstag Sanct Viti Tag nechst verschienen/ darumb zu einen freundlichen und gütlichen Tage hierher kommen seind/ und von solcher Anforderung und Gebrechen in gütlicher Weise Rede und Hendel gehabt/ und als sich die daran zu handeln in die Länge verzogen/ haben ihrer beyde Gnaden/ solches ihr Anforderung und Gebrechen/ so ihrer beyde Gnaden/ solch ihr Anforderung halben gegen einander gehabt/ uff uns Johann von Gottes Gnaden/ Bischoff zu Meissen/

Henrich

ANNO 1486. Henrich Reussen von Plauen/ Herren zu Grayts und Crannichfeld/ Varwesern zu Coburgk ꝛc. Hugolt von Schleinits/ Heinrich von Miltits/ Ritter/ Hoffmeister/ Caspar von Schönbergk/ Ritter/ Heinrich von Entte/ Rittern/ Heinrich von Einsiedel/ Rittern/ und Hanßen von Muntswits/ Rittern/ mächtiglich/ gutlich/ oder rechtlich zu entscheiden/ gestalt/ und wie wir J. L. daraus gutlich oder rechtlich scheiden wurden/ solchen Schied wolten J. L. annehmen/ den stet und gantz zu halten. Daß wir obgenannten zu thun angenommen/ und bekennen alle in diesen unsern offenen Brieffe einträchtiglich/ daß wir die genannten/ unser gnädige und gnädigste Herren/ aus solcher J. L. Anforderung und Gebrechen/ so ihrer beyden Gnaden gegen einander gehabt/ durch unsern mächtigen Spruch gütlich entscheiden/ und sie des vereinigt haben/ als hernach folget:

Zum ersten haben wir die Forderung und das ausgelegte Geld/ für unsers gnädigsten Herrn/ Hertzog Ernsts Söhne ꝛc.

2. Vnd umb die Sechßhalbtausend Rheinisch. Fl.

3. Vmb die dargelegte 2000. alte Schock.

4. Vnd um die dargelegte Guld und Nutzung zu Sachsen.

5. Vnd umb die dargelegte Gult und Nutzung im Lande zu Döringen des ersten Jahrs.

6. Vnd umb das Erbrecht im Lande zu Sachsen.

7. Vnd umb das aufgehobene Lehngelt/ alles gegen einander/ in der Güthe gantz abgesprochen/ und sprechen das in der Güthe zwischen J. beyden L. gantz abe/ hiermit in Krafft dieses Briefes/ alßo daß nun hinfuhro J. beyder L. und J. beyder L. Erben um die obgenante Stücke ihrer keiner dem andern zu ewigen Zeiten darumb nicht anfordern noch ansprechen/ sondern dagegen einander gantz und gar gutlich vereinigt sein und bleiben. Denn solten die Stucke alle iegliches nach seinen Wesen gehandelt und gerechtfertigt sein/ wurde es viel Verlengen und Beschwerung in der Sachen bracht haben. Darumb soll unser gnädigster Herr/ Hertzog Ernst/ oder J. L. Erben/ 13000. Fl. unsern gnadigen Herrn/ Hertzog Albrechten/ oder J. L. Erben 20000. Rheinisch Gulden geben. Vnd J. Churfürst Ernst L. oder J. Churfürst Friedrich und Johann L. Erben/ die 10000. Fl. auf des neuen Jahrs Tags schirst über ein Jahr ohne alles Saumen an Jhr. Gnaden gnuglich und gutlich auf der Burgk zu Leipzigk bezahlen/ und des S. L. ziemliche Versicherung thun.

8. Umb den Wein-Wachß in den Dorff-Fluren und Dürffern zu Loßen/ Golmsdorff/ Beutenitz/ und Löbenschutz/ im Ambte Gleißbergk gelegen/ und der von den Kelterhäusern und zu Zehenden in den genannten Dörffern gefället/ soll an J. L. Herrn Hertzogen Albrechten/ zu den Wein/ der zu Cunitz wächst/ und von den Kelterhäußern und zu Zehenden daselbst gefellet/ allein zustehen und folgen. Sonst soll Jhr. Ld. Herr Hertzog Albrecht und J. L. Erben/ oder die Seinen mit den Dorffschafften/ Loßen/ Golmsdorff/ Beutenitz/ Loberschitz/ und Gnebisdorff/ im Ambt Gleißberg gelegen/ mit den Leuthen/ Zinßen/ Dinsten und Gerichten gantz nichts zu schicken haben/ und sich der in keiner Weise mit nicht anziehen/ sondern die unserm gnedigsten Herrn Hertzog Ernsten on alle Jrrung und Hinderung ins Ambt gen Jena folgen lassen. Doch unabbruchich den Dorffschafften/ zu Kunits und Losen/ an ihren Gerechtigkeiten/ so sie gegen einander haben.

9. Umb das Gerichte vor Buttstedt in Wenden.

10. Und umb Gericht und Dienst der Dörffer uf der Finne gelegen.

11. Auch umb das Gehöltze/ das Kuchen-Holtz bey Heyneck/ sollen beyde unser gnädigste Herren und J. L. sich durch die ihren aus den Ambt-Büchern/ Registern/ und alten umbsessen/ in den nechsten 8. Wochen/ nach einander folgend/ erkundigen lassen/ ob solch Gericht zu Buttstedt in Wenden/ Jtem der Dinst und die Gerichte von den Dörffern auf der Finne gen Weimar oder gen Eckersberge/ und das Geschutz gen Tungisbrucken oder Heyneck gehören soll/ und wo sich die ihren von beyden Theilen darzu geschickt/ umb die Erkundigung der Gericht/ Dinst/ und Geschütze nicht vereinigen könten/ so soll in solcher ihrer Jrrung/ auf beyder Theil gnugliches Vorbrengen/ der von Stolbergk ein Oberman sein/ und was er in der Sachen spricht/ oder welchen Theil er Zufall thut/ darbey soll es bleiben/ und jeglich Theil ohne Wegerung des begnugig sein.

12. Umb die 500. Fl. Mangelt des einen von Bodenhausen/ die er wieder soll zum Lehn-Guth unter unsern gnädigsten und L. Hn. anlegen/ und wann die solten bezahlt/ sollen beide unser gnädigste und Ld. Hn. oder ihrer Gn. Erben jeglicher drithalb hundert Fl. darzu geben.

13. 14. Umb Vergleichung des Vorraths am Getreide/ Wein/ Bier/ Viehe und Bettgewandt ꝛc. sollen J. L. wie das durch J. L. Diener/ das zu besichtigen geschickt/ in allen ihren beider Landen/ und hernachmahls nach Abgange unser gnädigen Frauen/ J. L. Frau Mutter seel. auf Jhr L. Schlossen und Ambten gefunden/ woran des alles ist/ nichts ausgeschlossen/ zugleich getheilet werden.

15. 16. 17. Umb die von Hupffgarten/ die in der Theilung versehen/ und in keinen Theil geschlagen sind/ sollen noch mit allen ihren Gutern von unsern gnedigsten und L. Hn. zu Lehen gehen/ und mit ihren Dinsten auch zugleich getheilet werden. ANNO 1486.

Umb die Weingarten zu Meissen/ und umb das Dorff/ das in der Altenburgischen Pflege gelegen/ Bayern genannt/ das J. L. Frauen Mutter seel. gewest/ und vorsatzt ist. Dieselben Weinberge/ und das Dorff/ sollen beyden unsern gnädigsten und Gn. Herrn zugleich zustehen.

18. 19. Umb die Zinse/ so unser gnädigster Herr/ Hertzog Ernst/ dem Altar/ von den Jahr-Renten zu Eisennach uf das Schloß Wartenburgk/ uns folgen lassen/ welche Renten vormahls in der Theilung für frey/ und ohne Abgang/ zum Theil Weymar geschlagen seind/ und die Zinse/ die zu dem Altar nun davon folgen müssen/ und beide unser gnedigste und Ld. Herrn das Geld für die Zinse/ das vor die Ablösung der Zinse geordnet/ sämbtlich wieder eingenominen haben/ soll V. Gn. Herr Hertzog Albrecht sein Theil/ wie viel er darumb empfangen/ unsern gnädigsten Hn. Hertzog Ernst wiedergeben.

20. Umb die 70. Fl. so J. beyder Ld. für ein Marck Silbers/ an den Jahr-Renthen zu Eisenach/ dem Schultißen daselbst zu bezahlen schuldig sein/ nachdem J. beider Ld. dieselben 7. Fl. so zu derselben Lösung und Bezahlung geordnet waren/ auch beyde wieder eingenominen haben/ soll U. Gn. Herr Hertzog Albrecht 35. Fl. dem Schultißen die 70. Fl. zu bezahlen/ V. Gn. Hn. Hertzog Ernsten herausgeben.

21. Umb die 1000. Fl. für das neue Hauß noch hinaus zu geben/ soll unser Gn. Herr Hertzog Ernst/ V. gn. Herrn Hertzogen Albrechten mit hinaus geben/ denn was an den 1000. Fl. hinaus zu geben erhalten wirdet/ stehet V. Gn. Herrn Hertzog die Helffte zu/ wo aber nichts davon erhalten wirdet/ und das die müssen bezahlet werden/ gebühret nnsern Gnädisten Herren Hertzog Ernsten alleine zu bezahlen.

22. Umb ausländische Lehen/ wo sich die finden/ und nicht zum Fürstenthumb gen Sachßen gehören/ und nicht in die Theilung geschlagen sind/ die sollen beyde V. gn. Hn. und Ld. zugleich haben.

23. Umb das Geld/ Getraide/ Wein/ und anders/ so unser Gnädigster Herr der Eptischin zu Seuselichen/ J. Ld. Schwester/ jedes Jahr zu geben pflegen/ sollen ihrer beyde Gn. derselben ihrer Gn. Schwester zugleich järlich geben/ und was V. Gn. Herr. Hertzog Albrecht diß Jahr des hinaus gegeben/ das soll Seine Gnad. V. Gn. Hr. Hertzogk Ernst/ die Helffte wieder geben.

24. Die Schult/ so Gunther und Albrecht von Brandenstein schuldig/ sollen beide unser Gnädigster und Gn. Herr zugleich haben und machen.

25. 26. 27. Umb die Ansprache in Lande zu Sachsen/ das Burggraffthumb zu Magdeburgk/ und Grafen-Ding zu Halle/ und Pfalts zu Sachßen/ konnen wir nichts versprechen/ sondern wo V. Gn. Herr Hertzog Albrecht unsern Gn. Herrn Hertzog/ der Anforderung darumb nicht vortragen will/ so soll unser Gnädigster Herr/ Hertzog Ernst/ S. Ld. an den Enden/ da sich das geburth/ gerecht werden. Damit sollen unser Gnädigste und Gn Hn. der Stucke alle freundlich und gutlich geschieden und geeint sein/ alles treulich und ohn Gefehrde.

Daß zu Uhrkund haben wir alle und unser jeglicher sein Jnsiegel oder Pitsschier an diesen offenen Brieff hengen lassen/ der geben ist zu Naumburgk uff Sontag nach Sanct Johannis des Teuffers/ nach Christi unsers HErrn Geburth 1486. Jahr.

CCXCVI.

Lettres de CHARLES VIII. *Roi de France portant Réunion à la Couronne du Comté de* Provence *& de* Forcalquier, *à perpetuité, sans pouvoir jamais en être separés, aliénés, ni transferés à autre personne, sauf en tout les Privileges, Chapitres de Paix, Conventions, & Libertés du Païs. A Compiegne du Mois d'Octobre l'an 1486.* [Observations de GODEFROI, sur l'Hist. de Charles VIII. pag. 537.] Octobre

CHARLES par la grace de Dieu Roy de France, Comte de Provence, de Forcalquier & Terres adjacentes. *Sçavoir faisons* à tous presens & à venir, que comme nos tres-chers & bien amez les gens du General Conseil des trois Estats de nosdits pays & Comté de Provence, de Forcalquier & Terres adjacentes, en continuant de plus en plus le grand, singulier & entier desir &

ANNO 1486. affection qu'ils ont tousjours eu, & mesmement depuis que nosdits pays & Comtez sont advenuës & escheuës és mains de feu nostre tres-cher Seigneur & Pere que Dieu absoille & és nostres par le trespas de feu nostre Cousin le Roy de Sicile, Charles dernier trespassé, en son vivant Comte & Seigneur desdites Comtez & Terres adjacentes, & monstrent évidemment par effet le bon vouloir qu'ils soient & demeurent à tousjours inseparablement sous nostre Couronne, ayent puis nagueres fait dire & requerir à nos Deleguez, Commis & Deputez, & qui pour nous & de par nous ont assisté aux Estats dudit pays tenus en nostre Ville d'Aix au mois de Mars dernier passé; que pour le bien & seureté dudit Pays, & afin que doresnavant toutes entreprises, invasions & autres dommaiges & incursions qu'aucuns pourroient precogiter & s'efforcer de faire par voye d'hostilité & autrement contre les manans & habitans desdits Pays & Terres adjacentes, & pour autres justes & raisonnables causes, nostre plaisir fust de tenir sous nostre main & la Couronne de France nosdits Pays, Comtez & Terres adjacentes, & lesdits manans & habitans en iceux, sans jamais les aliener, transferer, permuer, ni desmembrer en autres mains par nous ou nos successeurs Roys de France, en quelque maniere que ce soit, mais à ce les adjoindre, unir, & incommutablement annexer à nous & ladite Couronne de France, en gardant & observant leurs Privileges, Libertez, Conventions, Chapitres de paix, Coustumes, Loix, & autres Franchises & usages de vivre; laquelle chose leur a esté accordée par nosdits Commissaires. Pour laquelle cause iceux desdits Estats derechef assemblez au mois d'Aoust dernier passé en nostredite Ville d'Aix, afin d'avoir & obtenir sur ce & autres affaires dudit Pays plus amples & valables provisions, jouxte la volonté & intention de nous & desdits manans & habitans d'iceux pays, ayent commis & ordonnez nos amez & feaux *Baptiste de Ponteues*, Escuyer, Sieur de Cotinyac, & Maistre *Raoulin Barthomieu* Licentié en chascun Droit, leurs Procureurs & Ambassadeurs pour venir devers nous & nous faire plus au long lesdites requestes & remonstrances sur ce necessaires: ce que iceux Ambassadeurs ayant depuis fait, & en la presence des Seigneurs de nostre Sang & Gens de nostre Conseil nous ayant derechef dit & remonstré les choses dessusdites, en nous suppliant & requerant tres-instamment pour & au nom de tous lesdits manans & habitans desdits pays, qu'il nous plaise faire ladite adjonction & union desdits Pays, Comtez & Terres adjacentes par la maniere dessusdite; & tous leurs Privileges, Chapitres de Paix, Conventions, Libertez, Franchises, Droits, usages & coustumes concernans gens d'Eglise, Nobles, Villes, Chasteaux, Communes, & autres quelconques, confirmer, jurer, & approuver, tant en commun comme en particulier, & sur ce leur impartir nostre grace & liberalité. Pour quoy nous, ouyes lesdites remonstrances & humble requeste ainsi à nous faite par lesdits Ambassadeurs & Deputez desditz Gens des trois Estats representans generalement tout le Peuple, tant Gens d'Eglise, Nobles, que autres quelsconques de nosdits pays, Comtez & Terres adjacentes, considerant encore la grande amour & loyauté qu'ils ont par cy-devant euë, observée, entretenuë & gardée, & entendent fermement & inviolablement observer, entretenir, garder, & continuer doresnavant envers nous & la Couronne de France, sans varier: voulans par ce leur donner à connoistre par effet que en cette presente & autres justes & raisonnables Requestes, nous sommes & serons tousjours prests de leur subvenir, & les preserver & garder de tous inconveniens & dommages ainsi que tous Roys & Princes Souverains doivent & sont tenus de faire envers leurs bons & naturels Sujets. Pour ces causes & autres à ce nous mouvans, & par l'advis & deliberation desdits Sieurs de nostre sang & lignage & Gens de nostre Conseil residens entour nous, *Nous avons*, pour nous & nos successeurs Roys de France voulu & voulons avoir & tenir nosdits Pays & Comtez de Provence, de Forcalquier & Terres adjacentes, sous nous & nosdits successeurs à ladite Couronne de France perpetuellement & inseparablement comme vray Comte & Souverain Seigneur d'iceux, sans que jamais ils en puissent estre alienez, permuez, ni transferez à quelconque personne, ni pour quelque cause ou occasion que ce soit ou puisse estre, en tout ou en partie, & quant à ce seulement les avons adjoints & unis, adjoignons & unissons à nous & ladite Couronne, sans que à icelle Couronne ni au Royaume ils soient pour ce aucunement subalternes pour quelque cause, ou occasion que ce soit ou puisse estre ores ni pour le temps avenir en aucune maniere, ni aussi pour ce aucunement nuire, prejudicier ny déroger à leursdits Privileges, Libertez, Franchises, Conventions, Chapitres de paix, Loix, Coustumes, Droits, Statuts, Polices & manieres de vivre esdits pays, qui leur ont esté octroyez & confirmez en general & particulier, soit à Gens d'Eglise, Nobles, Villes, Citez, Communes, & autres personnes quelconques, tant par les feus Roys, Reynes, Comtes & Comtesses d'iceux pays, ceux qui par cy-devant ont esté leurs Lieutenans, Gouverneurs & grands Seneschaux, que par nous; mais iceux leur avons de nouvel & d'abondant, par l'advis & deliberation que dessus, confirmez, louez & approuvez, confirmons, louons & approuvons de nostre certaine science, grace speciale, pleine puissance & authorité Royale par cesdites Presentes signées de nostre main, par lesquelles promettons en bonne foy & parole de Roy, & jurons les leur garder, observer & entretenir, ensemble ladite union & adjonction inseparablement, perpetuellement, & à tousjours, & voulons que iceux habitans dessusdits en jouïssent pleinement, sans aucun contredit ou empeschement, nonobstant quelconques autres Lettres, Chartres, ou Mandemens qui pourroient avoir esté faites & octroyées à ce contraires, lesquelles, si aucunes en estoient cy-aprés trouvées, qui aucunement puissent préjudicier à cesdites Presentes, Nous avons quant à ce de nostre certaine science & plus ample autorité revoquées & cassées, revoquons & cassons, & icelles dés maintenant pour lors declarées & declarons nulles, & de nul effet & valeur, posé ores qu'elles ne soient cy-expressées, & specifiées, nonobstant aussi quelconques autres Ordonnances, Statuts, restrictions, Mandemens ou défenses à ce contraires. *Si donnons en mandement* à nos amez & feaux le grand Seneschal de Provence, Gens de nostre Conseil Royal, Maistres Rationaux & Archivaires de nostre Chambre & Archif d'Aix, nos Avocat & Procureur audit pays, & à tous nos autres Justiciers & Officiers, ou à leurs Lieutenans ou Commis, presens & à venir, & à chascun d'eux, si comme à luy appartiendra, que cesdites Presentes ils fassent lire, publier & enregistrer en nostredit Archif d'Aix & autres Cours & Auditoires de leurs Jurisdictions, afin de perpetuelle memoire, & ladite union, ensemble leurs Libertez & Privileges, & tout le contenu en cesdites Presentes observent & gardent, fassent observer & garder de point en point sans les enfraindre. Et aussi afin que de ce on ne puisse pretendre cause d'ignorance, Nous voulons que cesdites Presentes soient leuës, publiées, & enregistrées en nostre Cour de Parlement & Chambre de nos Comptes à Paris; & pour ce que de ces Presentes on pourra avoir à besoigner en plusieurs lieux, Nous voulons que au *Vidimus* d'icelles fait sous séel Royal, foy soit adjoustée comme à ce present Original, auquel, afin que ce soit chose ferme & stable à tousjours, Nous avons fait mettre nostre séel, sauf en autres choses nostre Droit, & l'autruy en toutes. *Donné à Compiegne* au mois d'Octobre, l'an de Grace mil quatre cens quatre-vingts-six, & de nostre Regne le quatriesme. Signé, CHARLES. *Par le Roy Comte de Provence*, Messieurs les Ducs d'Orleans & de Bourbon, les Comtes de Clermont, de Montpensier & de Vendosme, vous, l'Archevesque de Bordeaux, l'Evesque de Perrigueux, les Sires de la Trimouïlle, de Graville, de l'Isle, & de Grimault, Maistre Pierre de Sacierges, Charles des Potaux Maistres des Requestes, Guillaume Briçonnet, General des Finances, & autres presens. Signé, *Robineau*.

CCXCVII.

FRIDERICI *Romanorum Imperatoris Confirmatio omnium Jurium Marchiæ Montisferrati in favorem* BONIFACII *Marchionis concessa; præ-* 1487. 6. Septembre.

Anno 1487.

præſertim Locorum Altaris, Milleſimi, Deſii, Carcharæ, Cruciferæ, Calizani, Murcaſchi, Peraſchi, & Grozverdi; Cum derogatione alienationum quorumlibet Jurium dicti Status & Occupationum factarum per Ludovicum *Ducem Sabaudiæ ejusque Progenitores, & Privilegiorum aliis Perſonis, etiam ab Imperiali Celſitudine conceſſorum in præjudicium dictæ Marchiæ. Datum Norimbergæ, die ſexta Menſis Septembris, Anno Domini* 1487. *Regnorum ſuorum, Romani* 48. *Imperii* 35. *Hungariæ vero* 29. [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoue.]

FRidericus Divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, ac Auſtrie, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ Dux, Dominus Marchie Sclavonicæ, & Portus Naonis, Comes in Haſpurg, Tirolis, Firettis, & in Kiburg, Marchio Burgoviæ, & Landgravius Alſatiæ. Ad perpetuam rei memoriam. Imperatoriæ Majeſtatis gloria ejusque virtutis munificentia tanto amplioribus laudibus decoratur tantoque latioribus honorum titulis adornatur, quanto gratioſius benigniora munera fuderit in ſubjectos. Et licet nobis innata clementia generaliter erga quoslibet noſtros, & Sacri Imperii fideles, & benemeritos liberalis exiſtat, ad illos tamen munificentiæ dexteram liberalius dignatur extendere, quos pro ejusdem Imperii honoribus, comodis, & profectibus fama celebris diutius illuſtravit, & ferventioribus ſtudiis teſtatur inſudaſſe. Sane pro parte Illuſtris Principis Bonifatii Marchionis Montisferrati conſanguinei noſtri dilecti in audientia Majeſtatis noſtræ, per ejus ad nos transmiſſos Oratores humiliter extitit ſupplicatum, quod cum nuper Illuſtris Princeps Gulielmus Marchio Montisferrati ejus frater legitime inveſtitus, ſic diſponente Altiſſimo in fata conceſſerit, cui ſine filiis maſculis defuncto annuente opifice ſummo in Marchionatu ſucceſſit, & Dominio univerſo. Cumque ad preſens prout optaret noſtri Culminis preſentiam propter viarum diſcrimina, & locorum diſtantiam abſque Status ejus detrimento, & jactura non modica, pro univerſa Marchia, & Principatus dignitate, & cujuslibet ſuis a nobis ſuſcipiendis, & recognoſcendis Feudis adire non valeat; Sibi in primis Marchiam univerſam, ac omnia, & ſingula feuda, & feudalia in quibuscumque conſiſtant locis que ad ejus Marchionatum, & Dominium juſte, & debite ſpectarunt, & pertinuerunt, ac de preſenti ſpectant, & pertinent, & per ipſum Marchionem rite tenentur, & poſſidentur, queve ab aliis illicite, & indebite occupantur, dignaremur gratioſius inveſtire, & in Feudum nobile antiquum, paternum, & auctum conferre: Nos igitur qui quorumlibet honeſta petentium vota libenter complectimur, ad prenarratas cauſas reſpectum habentes prefato Bonifatio Marchioni Montisferrati Principi, & Conſanguineo noſtro dilecto, animo deliberato, ſano quoque noſtrorum, & Imperii ſacri Principum aliorumque fidelium ad id accedente conſilio, auctoritate Romana Ceſarea, & ex certa noſtra ſcientia Marchiam predictam, atque Principatum, ac omnia, & ſingula illa ſupradicta feuda, & feudalia a Nobis, & Sacro Romano Imperio quovis modo dependentia, cum univerſis, & ſingulis atinentiis, ac mero, & mixto Imperio, etiam Jurisdictionis exercitio temporalis nec non univerſis ſuis Juribus, honoribus, conſuetudinibus, obſervantiis, & pertinentiis auctoritatibus, facultatibus, & Officiis quemadmodum ſui Predeceſſores Montisferrati, & preſertim prefatus Gulielmus Marchio defunctus ut ſupra hactenus illa poſſederunt, & exercuerunt, ac ipſe Marchio nunc poſſidet, & exercet, ac de aliis que per alios quoscumque, quacumque dignitate etiam Ducali fulgentes indebite, & injuſte occupantur, & detinentur, contulimus, atque conferimus, eidemque in Feudum nobile antiquum, paternum, & auctum aſſignavimus, & aſſignamus, ac ipſum de premiſſis expreſſe jam dictis auctoritate, & ſcientia inveſtivimus, & inveſtimus. Et ſignanter de locis, & Caſtris comprehenſis in Privilegio, & Inveſtitura Divi quondam Romanorum Imperatoris Caroli quarti, & maxime comprehenſis ſub quadam generali clauſulâ qua dicitur: Item omnes illas cohortes in deſertis locis

conſiſtentes a Flumine Tanagri uſque ad Flumen Urbe, & ad littus Maris inter quas cohortes certa loca, & Caſtra deſignata, & declarata fuerunt, infraſcripta videlicet, Altare, Milleſimum, Degum Carchare, Crucifera, Calizanum, Murſaſchum, Perraſchum, Grotzuerdum, & quibuscumque aliis locis, & Terris, que ſub dicta Clauſula generali comprehenduntur, que pro expreſſis habeantur. Et generaliter de omnibus aliis, & ſingulis que mediate, vel immediate tenuerunt, & poſſederunt Marchiones Montisferrati, ac ipſe Bonifacius Marchio modernus conſanguineus noſter dilectus tenet, & poſſidet, cum ſuis Territoriis, membris, & limitibus aliisque ſupradictis, ut pote jure debito ad ipſum Marchionatum ſpectantibus, & pertinentibus, tam in Langhis, quam in partibus circumſtantibus, & alibi ubicumque alienationibus ſive diſtractionibus, ſeu renunciationibus & quibuscumque illicitis occupationibus Regalium Feudorum, Feudalium, & temporalium predictorum, aut pertinentiarum ad eadem, per vim forſan, dolum, metum, ſive aliam ſiniſtram machinationem, aut alias quovis modo indebite exactas, aut extortas per quoscumque etiam Ducali prerogativa fulgentes, ut preſertim per Illuſtrem quondam Ludovicum Sabaudiæ Ducem &c. ipſiuſque Progenitores, & Predeceſſores quosvis ut accepimus obtentas, & factas: Quas omnes, & ſingulas non ad alicujus pro hoc nobis oblate petitionis inſtantiam, ſed motu proprio dictisque auctoritate, ſcientia, & plenitudine poteſtatis caſſamus, irritamus, & annullamus, nullasque, & inanes, ac nullius exiſtere roboris, vel momenti decernimus, ceterisque in contrarium factis, habitis, & obtentis, commiſſis, & obmiſſis non obſtantibus quibuscumque. Nulla quoque preſcriptione, vel curſu temporis preterito, vel futuro, etiam tanti cujus in contrarium non exiſtat memoria, obſtante, ullo etiam conſenſu tacito, vel expreſſo prefatorum Marchionum quo metus purgatus, dolus ſublatus, vis, aut quevis ſiniſtra Machinatio, que in talibus alienationibus, renunciationibus, ſeu diſtractionibus interveniſſet ad diminutionem predicti Marchionatus, & Feudi a Nobis, & Anteceſſoribus noſtris Romanorum Imperatoribus, & Regibus ſibi, & ſuis predeceſſoribus conceſſi, ſublata dici poſſet, & allegari, non obſtante. Quibus per preſentes derogamus, & derogatum eſſe volumus ex certa noſtra ſcientia, & de plenitudine poteſtatis. Legibus quibuscumque, Statutis, & conſuetudinibus aliisque quibuscumque in contrarium diſponentibus non obſtantibus. Declarantes ea intentione nos id diſponere pro conſervatione Jurium, Dominii, Privilegiorum, & Gratiarum dictæ Marchie, ſeu Illuſtribus Marchionibus conceſſarum, & eo libentius quo, eorum fides, & devotio verſus Sacrum Romanum Imperium in hunc uſque diem extitit inviolata, eritque in futurum, ut nobis ipſis facile perſuademus. Recepto tamen prius a prefato Bonifacio Marchione, Principe, & Conſanguineo noſtro dilecto, debito, adque hujusmodi preſtare ſolito homagii Juramento a predictis ſuis Oratoribus, & Nuntiis habentibus ad id ſpeciale, & ſpecificum Mandatum, patentibus legittimis documentis, de quibus plenaria, & ſuficiens extitit nobis facta fides, videlicet quod ipſe Marchio nobis Friderico Romanorum Imperatori, & Succeſſoribus noſtris Romanorum Imperatoribus, & Regibus legittime intrantibus fidelis, & obediens erit, damnum, & periculum noſtrum avertet, ac bonum, & honorem noſtrum promovebit toto ſuo poſſe, & omnia erga nos faciet que fidelis Princeps, & Vaſſallus erga Dominum ſuum Romanorum Imperatorem facere tenetur, & ſolet de conſuetudine, vel de Jure, & omnia ea, que in corpore Sacrarum Legum comperiuntur quomodolibet expreſſa, dolo, & fraude quibuslibet ſemotis. Noſtris tamen, & Sacri Imperii Juribus in premiſſis, & circa ea penitus, & omnino ſalvis. Preterea cum Imperialis munificentia ita fidelibus ſuis gratias errogare conſueverit ut quod uni, vel pluribus ab Imperiali largitate donatum fuerit, nulla ratione Juribus, Privilegiis, aut impetratis gratiis aliorum prejudicet, prefato Bonifatio Marchioni Montiferrati Principi, & Conſanguineo noſtro dilecto, & ſuæ dignitati Marchionali, & Principatui, qui aliquibus rationibus ſugerentibus timere, aut dubitare videtur, ne adverſus ſe, ac Marchionatum, & Principatum dignitatemque ſuam, Jura, Privilegia, Libertates, & Gratias, quibus Principatus ſuus a Diva Majeſtate Sacratiſſimorum Cæſarum ab antiquo inſignitus exi-

ſtit.

ANNO 1487. ſtit, & quibus clare memoriæ Illuſtres Progenitores ſui freti ſunt, & ipſe fruitur, auctoreque Domino in antea felicius perfruetur, aliqua forſan per quoscumque, aut importunitate petentium, aut errore, oblivione, vel ignorantia impetrate ſint hactenus, aut in futurum, non abſque ſuo heredum, & Succeſſorum, ſive Marchionum Montisferrati, aut ejusdem Marchionatus, & Principatus prejuditio impetrari valerent: Nos intentione ſua inſpecta diligentius, & in examen provide diſcuſſionis adducta, animo deliberato, ſano Principum, Comitum, Baronum, & Procerum Sacri Imperii, & noſtrorum fidelium accedente conſilio, ex certa noſtra ſcientia, & de Imperialis poteſtatis plenitudine pro dicto Bonifacio, Heredibus, & Succeſſoribus ſuis Marchionibus Montisferrati, & eidem Marchionatui, & Principatui imperpetuum omnia Jura, Privilegia, Litteras, Immunitates, & Gratias, Officia, auctoritates, & facultates quascumque in omnibus ſuis ſententiis, punctis, clauſulis, & tenoribus de verbo ad verbum prout ab Imperiali Majeſtate, & Sacro Romano Imperio, & preſertim à nobis obtenta, & obtente ſunt, & ſicut in talium poſſeſſione legittima tempore tranſacto ſui Illuſtres Predeceſſores fuerunt, & prout uſu fuerunt utentium approbata, nunc de novo concedimus, approbamus, rattificamus, & Imperialis Largitatis munificentia confirmamus. Decernentes, & hoc perpetuo Imperiali ſtatuentes Edicto, quod omnia, & ſingula Privilegia, & Littere que quibuscumque, cujuscumque preeminentiæ, ſtatus, gradus, ſeu conditionis exiſterent, à Celſitudine noſtra adverſum Jura, Privilegia, Libertates, Immunitates, & Gratias ſibi, ac heredibus, & ſucceſſoribus ſuis conceſſa, vel conceſſas impetrata, ſeu impetrate fuiſſent, ſeu in futurum impetrari contingeret, ſub quacumque forma verborum irrita, inania, ſeu invalida, irrite, & inanes invalide ſint, & eſſe debeant, & nullius penitus roboris, vel momenti. Nam eisdem Privilegiis, & Litteris in omnibus ſuis tenoribus, ſententiis, punctis, & clauſulis de verbo ad verbum prout ſcripta, ſeu ſcriptæ videri aut inveniri poſſint, ac ſi preſentibus ad plenum inſerta, & inſerte exiſterent, etiamſi de eis in preſentibus Jure, vel conſuetudine deberet fieri mentio ſpecialis, ſi & in quantum antedictis ſuis Marchionatus, & Principatus Montisferrati Juribus, Privilegiis, Litteris, Immunitatibus, Libertatibus, Gratiis, & obſervantiis uſu approbatis utentium in totum, vel in aliqua ſui parte nocere, & adverſari, aut in aliquo prejudicium afferre cenſerentur, de Imperialis poteſtatis plenitudine, & ex certa noſtra ſcientia derogamus, & derogatum eſſe volumus preſentium per tenorem, dictum Bonifacium Marchionem Conſanguineum noſtrum, hæredes, & Succesſores ſuos in dicto Marchionatu, Terras, omnia Fortalicia, Jura, & Bona ſua ſingula in noſtram, & Imperii Sacri protectionem, tuitionem, & deffenſionem gratanter, & ſingulariter aſſumentes, ut eisdem noſtris, & Imperii Sacri protectione, tuitione, & deffenſione potiatur, & gaudeat quibus alii Sacri Romani Imperii Principes gaudent, & quotidie potiuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtræ Collationis, aſſignationis, Inveſtituræ, Derogationis, tuitionis, protectionis, & Decreti Paginam infringere, ſeu ei temerario auſu quovis modo contraire. Siquis autem hoc attemptare preſumpſerit, Indignationem noſtram, & Imperii Sacri graviſſimam, necnon pœnam amiſſionis Centum Marcarum auri puri, pro una noſtri Fiſci Erario, pro alia vero medietatibus predicto Bonifacio Marchioni Principi Conſanguineo noſtro totiens, quotiens premiſſis contrafactum fuerit, irremiſſibiliter applicanda, ſe noverit incurſurum. Preſentium ſub noſtræ Imperialis Majeſtatis Sigilli appenſione teſtimonio litterarum. Dat. in Oppido noſtro Imperiali Norimberge die ſexta menſis Septembris. Anno Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſeptimo, Regnorum noſtrorum, Romani quadrageſimo octavo, Imperii triceſimo, quinto Hungariæ vero viceſimo nono.

Sigilli Locus appenſi — Marquardus de Breiſach Miles.

ANNO 1487.



Cum ejus Originali in Pergamena ſcripto, & cum Bulla Imperiali magna in cera impreſſa, ac in capula lignea repoſita à cordulis ſericis coloris rubei, pendente, ſic ut ſupra expedita in ſecretiori Archiducali Mantuæ Archivio adſervato præſentem ſumptam Copiam omnino conferre atteſtor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicuſque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti ſecretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum hic me, ſolita cum atteſtatione, ſubſcripſi hac die 20. Junii. 1720.



Ita verum eſſe affirmo Ego Joſeph Maria Caſtileonus ejuſdem Archivii Præfectus, hac die 29. Junii 1720.

CCXCVIII.

Rath-Schluß des Churfürſtlichen Collegii/ daß der König in Böhem forthin immer zu der Wahl eines Römiſchen Kayſers oder Königs ſolle beruffen werden/ und dieſes zwar unter Straffe 500. Marck Goldes/ in welche ein jeder der übrigen ſechs Churfürſten vor ſich und ſeine Nachkömlinge inſonderheit bewilliget/ der Cron Böheim in dreyen Terminen zugeben/ ſo offt mehr gedachter König zu dergleichen Wahlen/ wie ſich gebühret/ nicht ſolte gefordert oder geheiſſen werden. Geben Anno Domini 1489. [GOLDASTI Reichs Satzungen 2. Theil. pag. 178. d'où cette Pièce eſt tirée. On la trouve auſſi dans LUNIG Teutſch. Reichs-Archiv. Partis. Generalis Continuat. pag, 138.] 1489.

C'eſt-à-dire,

Concluſion du College Electoral portant qu'à l'avenir le Roi de BOHEME *devra être toujours appellé à l'Election d'un Roi ou Empereur des Romains, ſur peine de cinq cens Marcs d'or, payables à la Couronne de Boheme, pour chaque manquement, à laquelle peine chacun des ſix Electeurs conſent, & ſe ſoumet pour lui & pour ſes ſucceſſeurs. Donné l'an de notre Seigneur 1489.*

WJR Berthold von Gottes Genaden des Heiligen Stuls zu Mentz Ertzbiſchoff/ deß H. Römiſchen Reichs durch Germanien Ertzcantzler und Churfürſte/

Wir Herman von Gottes Gnaden Ertzbiſchoff zu Cölln/ Hertzog zu Engern und Weſtphalen/ deß H. Röm. Reichs durch Italien Ertzcantzler und Churfürſte/

Wir Johann Ertzbiſchoff zu Trier/ des H. Röm. Reichs durch Gallien und das Reich Arelat Ertzcantzler und Churfürſte/

Wir Philipps Pfaltzgraffe bey Rhein und Hertzog in Bayren/ des H. Röm. Reichs Ertz-Truchſeſſe und Churfürſte/

Wir Friderich Hertzog zu Sachſſen/ Landtgraff in Thüringen und Marggraff zu Meiſchen/ ꝛc. des H. Röm. Reichs Etzmarſchalck und Churfürſte/

Und Wir Johannns Marggraff zu Brandenburg/ ꝛc. des H. Röm. Reichs Ertzkammerer und Churfürſte: Bekennen und thun kundt offentlich mit dieſem Brieffe: Nach dem/ als nach Chriſti unſers lieben HErren Geburt 1486. Jahr wir von der Keyſerlichen Mayeſtät/ auff einen Tag gen Francksurt an den Main in etlichen deß H. Römiſchen Reichs Geſchefften/ und nit von wegen der Wale eines Römiſchen Königs gefordert/ daſelbſt aus zufelligen Sachen/ einen Römiſchen König zu wehlen gut zu ſeyn im Rath funden. Und ſo ſolche Wahl geſchehen/ und der Durchleuchtigſte Fürſt/ Herr Wladislaus König in Böheim/ Marggraff zu Mehren/ ꝛc. unſer

ANNO 1489. unser lieber Herr und Oheimb / auß nit Forderung zu solcher Wahl Unwillen und Verdruß empfangen / Derhalben auß inhalt einer Verschreibung oder Privilegii seiner lieben Vorfahren / Königen zu Böheim / als Churfürsten des H. Röm. Reichs gegeben / fünffhundert Marck Goldes zufodern fürgenommen / Und so solche Nichtforderung seiner Lieb zu angezeigter Wahle nicht in Verachtung oder Abbruch seiner Königlichen Würde / Ehr und Gerechtigkeit / sondern allein auß zufelligen Sachen in der Eyle beschehen / auch seine Liebde von dem Heiligen Röm. Reiche / und uns für einen Churfürsten und Ertzschencken deß Heiligen Röm. Reichs für und für gehalten ist / und noch gehalten würdet. So haben wir / &c. obgenandte dem Durchleuchtigsten Fürsten / Herren Wladislaen / König zu Böheim / &c. unserm lieben Oheim / auch der löblichen Cron zu Böheim / zu Ehren / Nutze / und zu erhaltung freundlicher Eintracht / bewilliget / und unser Nachkommen frey und mit wissen in Krafft dieses Brieffs bewilligen / als ob dermassen und Meinung / so und ob hinfüro zu ewigen Zeiten ein Römischer Keyser oder König gewelt und gekoren / und der gemelt unser lieber Oheimb Herr Wladislaw König zu Böheim darzu / wie sich gebührt / nicht gefordert oder geheissen würden: Und wir oder unser Nachkommen durch uns oder unser Bottschafft bey solcher Wahl und Chur eines Römischen Königs gegenwärtig seyn / und solche Wahl und Chur mit unser / oder Nachkommen wissen und willen geschehen wurde / daß wir alsdann / oder unser Nachkommen / ihme fünffhundert Marckt Goldes wöllen ein jeglicher so viel insonderheit für sich bewilliget haben / und die in dreyen Jahren / jedes Jahres ein Drittheil dem genandten unserm Herrn und Oheimb dem Könige oder Cron Böheim zu bezahlen / ein jeder für sich / oder seine Nachkommen / verfallen seyn. Wir wollen auch / daß diese unsere Verschreibung dem gedachten unsern Herrn und Oheim dem König / und der Cron Böheim an ihrer Freyheit / Privilegia, und Gerechtigkeit keinen Abbruch noch Verminderung thun oder bringen soll / alles getreulich und ungefehrlich. Deß zu Urkundte haben wir unser Insigel an disen Brieff thun henecken. Der geben ist / &c. Anno Domini 1489.

CCXCIX.

1491. 6. Janvier. *Probibitio* INNOCENTII *Papæ VIII. ne Pragmatica Sanctio Gallicana in Britannia ullo modo, publicè, vel occulte accipiatur. Datum Romæ 8. Idus Jauuarii 1491.* [LOBINEAU Histoire de Bretagne. Aux Preuves du 22. Livre. Col. 1527.]

INnocentius Episcopus, Servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Si illi qui in ultima Congregatione Statuum trium Nationis Britannie interfuerunt, eam que apud nos residet plenitudinem potestatis (qua non extollimur in superbiam, sed ad providentiam excitamur) consideraßent attente, & qualiter Ecclesiasticam libertatem & Rom. Ecclesie jura tueri & conservare omni studio velimus, accuratius intueri voluissent, & pensare quid honoris & reverentie prefate Ecclesie, que eos gessit & gerit in visceribus caritatis, impendere debeant, profecto non solum de extensione ejus perniciosissime ordinationis qua Parisienses & nonnulli alii Gallicane Nationis de facto uti presumunt & Pragmaticam Sanctionem appeliant, ad Ducatum Britannie, cujus incole huic sancte Sedi debitam semper obedientiam & reverentiam prestiterunt, nullum penitus verbum fecissent, sed illis id requirentibus obstitissent & affirmassent, se more solito predecessorum suorum vivere velle & nihil innovare in prefate Ecclesie honoris & authoritatis lesionem; nos igitur, qui alios in sua justitia confovemus, nolentes prefate Ecclesie jura negligere, habita super hiis cum fratribus nostris S. Rom. Ecclesie Cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio venerabilibus fratribus nostris Nannetensi, Redonensi, Venetensi, Maclovienfi, Dolensi, Corisopitensi, Trecorensi, Briocensi & Leonensi Episcopis, dilectis filiis Monasteriorum Abbatibus & eorumdem Episcoporum Officialibus, & Vicariis in spiritualibus generalibus & cuilibet eorum, ac universis incolis locorum temporalis Dominii pro tempore existentis Ducis Britannie, presertim ad quos Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, dignitatum personalium, administrationum & officiorum canonicalium, & Prebendarum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumlibet (cum cura, vel sine cura) secularium & regularium collatio, provisio, presentatio, electio, institutio, seu quevis alia dispositio communiter, vel divisim pertinet, & quibusvis aliis cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis existant, & quacunque Ecclesiastica, vel mundana dignitate presulgeant, districte precipiendo inhibemus ne extensionem hujusmodi querere, vel procurare, vel ut fiat consulere, vel persuadere, directe, vel indirecte, publice vel occulte, tacite vel expresse; neve in causis & negotiis ad Ecclesiasticum forum in Britannia spectantibus, qualiacunque sint, tam in petitorio quam possessorio, coram secularibus Judicibus molestare, aut occasione nominationis seu presentationis universitatum studiorum ad Beneficia, ad Ecclesiastica Tribunalia, quemquam trahere, & se invicem directe vel indirecte etiam super earumdem causarum fori Ecclesiastici Britannici possessorio coram secularibus Judicibus molestare, aut nominationes & presentationes universitatum studiorum ad Beneficia Ecclesiastica pro tempore vacantia admittere, seu alias contentis in dicta perniciosa ordinatione uti presumant in posterum quandocunque, sub interdicti ingressus Ecclesie per Episcopos & Superiores, & excommunicationis late sententie pena per inferiores ab eis, contra facientes eo ipso incurrenda; & si contra facientes ipsum interdictum & excommunicationis sententiam hujusmodi per tres dies immediate sequentes animo sustinuerint indurato, & attemptata per eos publice vel occulte contra inhibitionem hujusmodi publice coram Notario & testibus in Curia ordinarii loci non revocaverint, ex tunc decursis tribus diebus Episcopi & Superiores Prelati suspensionis à suarum Ecclesiarum regiminibus, & tam ipsi, quam alii excommunicati prefati Ecclesiastici, omnibus & singulis aliis quam Cathedralibus Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, Prepositoris, potestatibus, dignitatibus, personalibus administrationibus & officiis canonicalibus & Prebendis, reliquisve Beneficiis Ecclesiasticis secularibus & regularibus, cum cura, & sine, tam ipsi quam seculares (cujusvis dignitatis, gradus, ordinis, & conditionis existant) bonis omnibus que à Romana prefata & aliis Ecclesiis & Monasteriis ac locis & Beneficiis Ecclesiasticis tunc in feudum vel amphitheosim obtinere contigerit, nec non dignitatibus & Officiis secularibus in quibus tunc constituti fuerint, privati, & ad illa ac alia in posterum obtinenda inhabiles existant eo ipso. Et ne quispiam de premissis valeat ignorantiam allegare, volumus, & unicuique ipsorum Episcoporum, Officialium, & Vicariorum predictorum (sub similibus censuris & penis) districte precipiendo mandamus, quatenus presentes nostras Litteras in Cathedrali & aliis Ecclesiis suarum Civitatis & Diecesis, dum major inibi populi multitudo ad Divina convenerit, legi faciat & publicari, & contra facientes censuris & penis predictis irretitos publiee nuntiari, & ab omnibus arctius evitari, donec compuncti corde spiritum assumentes consilii sanioris à censuris, predictis absolutionis beneficium meruerint obtinere; contradictores auctoritate nostra, appellatione postposita compescendo, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscumque, seu si aliquibus conjunctim vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici seu excommunicari non possint per Literas Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Et si (quod absit) aliquem Episcoporum, Officialium, & Vicariorum predictorum in publicatione presentium cessare contingat, dicta authoritate decernimus, quod facta in vicina Ecclesia publicatio incolas Civitatis, & Diecesis in qua facta non foret perinde arctet; & si forte omnes Episcopi prefati à publicatione hujusmodi abstinuerent, tunc unica duntaxat publicatio que fieret in aliqua Ecclesiarum Cathedralium vicinarum Nationis predicte, seu in Cancellaria Apostolica, & illarum in valvis audientie causarum Palatii Apostolici affixio pari modo arctet, ac si in singulis Ecclesiis Britannie facta fuisset, injungentes locorum vicinorum dicte Nationis Ordinariis, ut cum fuerint desuper requisiti, de publicatione hujusmodi facienda in eorum Ecclesiis, illam sine mora fieri faciant, sub eisdem penis, si illam non fecerint, eo ipso incurrendis. Nulli ergo hominum liceat, &c. Si quis hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac Beat. Apostol. Petri & Pauli se noverit incursurum. Datum Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dom. MCCCCXCI. VIII. Idus Januarii, Pontif. nostri anno VIII. *Chs de Nantes arm. T. cassette D. n. 29.*

ANNO 1491.

CCC.

ANNO 1492. Mai.

CCC.

Vertrag durch MAXIMILIAN I. Römischen König gemacht zwischen ALBRECHT Herzog von Bayern eines / und der Stadt Regensburg anderen Theils / durch welchen gemeldter Herzog benannter Stadt abtretten / und auf ewig übergeben soll / alle Einkunfte / Zölle / Rechten / Würden / Hohe und Niedere Gericht. Die Stadt soll Jhm Herzog hingegen nachlassen und abschreiben die Zahlung der 1000 Gulden / welche Er ihr jährlich zahlen muß / zu verzinsung der 20000 Gulden / so auf Thonaustauff stehen / wie auch noch andere 6000 Gulden / so der Herzog bemeldter Stadt schuldig ist; auch darneben Jhm jährlich auf St. Georgen Tag zahlen 400. Rheinischer Gulden / doch daß die Stadt / wan sie wolle / einen jeden Gulden um 20 Gulden wiederkauffen und ablösen möge. Es soll auch die Stadt gehalten seyn / den von dem Magistrat erwehlten Schuldthaissen mehrbemeldtem Herzog / oder seinen Erben / wie sonst gebräuchlich / zu præsentiren / um von selbem den Pan zum Halsgericht und Leibstraff zu überkommen / welchen ermeldter Herzog ihm Schulthaissen auch innerhalb 10 Tagen umsonst ohn alle Jrrung und wiederred verleyhen soll / und also soll es von den Erben und Nachkommen des Herzogs mit allen zukünftigen Schulthaissen biß zu ewigen Zeiten gehalten werden. [FUGGER Spiegel der Ehren des Ertzhauses Osterreich. 5. Buch 40. cap. pag. 1057.]

C'est-à-dire,

Accord fait & ordonné par MAXIMILIEN I. *Roi des Romains entre* ALBERT *Duc de Baviere d'une part, & la Ville de* Ratisbonne *d'autre part. Le Duc y doit rendre & ceder pour toujours à la Ville tous ses Droits, Revenus, Peages, Dignités & Jurisdiction haute & basse. En échange dequoi il demeurera quite envers ladite Ville d'une rente de* 1000 *Florins, au capital de* 20000, *qu'il lui avoit assignée sur* Thonaustauff, *comme aussi d'une autre somme de* 6000 *florins qu'il lui devoit, & même elle lui payera tous les ans au jour & fête de St. George une Pension de* 400 *florins du Rhyn, rachetable néanmoins à sa volonté, au capital de vingt pour un. La Ville sera de plus obligée, toutes les fois que le Magistrat, élira son Bailiif, vulgo* Schulteis, *de le presenter au Duc & à ses successeurs après lui, selon l'ancienne coutume, pour être par lui & par eux, confirmé & investi de la Jurisdiction criminelle, ce qu'aussi le Duc & ses successeurs seront tenus de faire dans dix jours, gratis & sans rien exiger ni pretendre.*

DEr Durchleuchtig Fürst / Unser Lieber Schwager Hertz. Albrecht / soll für sich / sein Brüder / Erben / und Nachkommen / in aller bester Form / Maß / Ordnung und Recht / als sein Gnad thuen kan und mag / Gemeiner Stadt Regensburg / in ewig Zeit verkauffen / zustellen / überantworten / und in solutum geben / das Schulthaissen-Ambt / Fried-Gericht / Kammer-Ambt / Hohe und Niedere Gerichte / merum & mixtum Imperium Gerichts-Zwang / Coertion / mit allen ihren Ehren / Diensten / Güldten / Renten / Wandlen / Fällen / Zinsen / Rechten / Gerechtigkeiten / Gewälten / Poenen / Straffen / Freyheiten / und Herrligkeiten / auch alles anders und jedes / so darein und zugehörendt / sein Genad / seiner Gnaden Brüder und Vor-Eltern / in / bey / auf / und von der Stadt Regenspurg / auch Jhren Bürgern und Jnwohnern Jhren Burkhfridt oder Burkhding / den obern Werdt / da die Fiescher innen sitzen / sambt den Wasser / als weit Jehr Grundt raichen / gehabt / alle Zoll / Mauth und Hove / die sein Genadt in der Stadt haben / außgenommen / und hindan gesetzt / also daß nun hinführo Cämmerer und Rath der Stadt Regenspurg / in Namen und von wegen derselben vorberührten Schulthaissen-Ambt / Fried-Gericht / Cammer-Ambt / und anders / wie vorstehet / als Jehr aigenhafte Gütter / Gerechtigkeit / und Herrligkeit / innen haben / besitzen / brauchen / behalten / wenden und kehren / Schuldhaissen und Ambt-Leuth erwählen / selbs nach Jehrem Gutbedünken setzen / entsetzen / stiften / verleyhen / all Zinß / Rent / Güldt / Wandel / Buesse / Dienst / Recht und Gerechtigkeit davon einnemen / empfahen / und sonst alles und jedes / als mit andern der Stadt Guth und Gerechtigkeit / handlen / thuen und lassen / wie dan sein Genadt vor diesem Kauff / Vertrag und Contract / thun und handlen hat mögen / doch also / wann Cammerer und Rath der Stadt Regenspurg einen Sigelmäßigen Schulthaissen erwöhlt und fürgenommen haben / sollen sie denselben seiner Fürstl. Genad / seiner Gnaden Erben und Nachkommen / zuschiken / præsentiren / und bitten / demselben den Pan zum Hals-Gericht und Leibstraff / als vormahls / diweil die Stadt Regenspurg vorberührte Ambt / Gericht und Herrligheit ingehabt / auch gehalten ist worden / zu verleihen / also soll sein Gnad denselben fürgenommen und zuegeschikten Schulthaissen / jeztgedachten Pann / ungefahrlich in 10 Tagen / umbsonst ohn alle Jrrung und Wiederred / verleihen und bevelchen / denselben Pann soll der Schulthaiß ohne Jrrung und Eintrag seiner Gnaden Erben und Nachkommen / und menigelichs von Jrrentwegen / für und für behalten / uns Er davor stehet / den auch ein Rath zu allen Zeiten macht soll haben / zu urlauben / einen andern anzunehmen seinen Gnaden zuschicken / dem sein Gnad / Erben und Nachkommen / alsdann den Pann abermahls verleihen / und also für und für gehalten soll werden / in ewigen Zeiten / ob aber sein Gnad Erben und Nachkommen / einen erwöhlten und præsentirten Schulthaissen / einem Röm. Kayser oder Künig præsentiren / der mag Jm alsdann den Pann verleihen / so lang uns sein Gnad Erben und Nachkommen / ob angezeigte Ordnung wiederumb halten / und der Volg thun / und sobald solches beschicht / sollen die von Regenspurg sich hinwieder in dieselb Ordnung richten / und alsdann Verleihung des Panns van seinen Gnaden / Erben und Nachkommen suechen und nemen.

Item nachdem ehegedachter Fürst gegen Cammerer und Rath der Stadt Regenspurg / auch dieselben zu seinen Gnaden / vor der Zeit etlich Klag-Spruch und Anforderung am Künigl. Kammergericht zu Franckfort dargelegt / einbracht / auch sonst etlich ander Spänn und Jrrung gegen einander haben / derhalben sein Gnad / und die von Regenspurg sich hiemit wohlbedächtlich und aus zeitigem Rath / mit einander guetlich veraändt und vertragen haben / als hernach volgt.

Am Ersten / soll der Ober Wördt / darinn die Fischer sitzen / der Stadt Regenspurg aigen und ewiglich bleiben / und deshalben seiner Gnad klag / Spruch und Anforderung abseyn / sein Gnad soll sich auch des und aller Gerechtigkeit darinnen / für sich / seine Erben und Nachkommen gantz und gar verzeihen / darnach oder darzue nicht mehr zu fordern noch zu sprechen haben.

Item die andern Klag / so sein Gnad gegen denen von Regenspurg vor dem Küniglichen Kammer-Gericht / in Recht zuvor einbracht hat / auf Meinung / wie sie etlich Jehr Bürger gefangen / peinlich gefragt / Leonhardt Ekhen und ander gefänglich gehalten / sich der Gerichts-Bücher unterwunden / und dardurch als sein Gnad vermaindt / Jhune sein Recht verbrochen haben sollen / sambt Kost und Schäden / so daraufgangen / alles abhin und ein gerichtet Sach sein / also daß sein Gnad / Erben und Nachkommen / hinfüran die sämbtlich oder sonderlich gegen den von Regenspurg / mit oder ohne Recht / zu ewigen Zeiten / niemmermehr sollen anthen / öfferen / fürnemen noch prosequiren.

Item die von Regenspurg sollen hinfüran an Jehren Burkfriedt oder Burckgeding / an Leutten / Guettern / Gerechtigkeiten / Rauchstetten / und andern Sachen von bemeldten Fürsten / seiner Gnad Erben und Nachkommen / unbetrübt / ungeengt / und unbeschwerdt bleiben / derselb Burckhfriedt oder Burckgeding und Etter / soll auch also unterschieden / außgezaigt und vermerkt werden / Anfangs von Witzenstain gelegen an der Thonau gegen Kneuting über / zu dem Creutz / so am nechsten bey dem Closter Prüffling steht / und von demselben Creutz umb Dechpetner und Kunigswiser höltzer / biß auf den Bürgerberg / zu den hohen Creutzen / fürter von den hohen Creutzen / untz auf Gennsberg / darnach von dem Gennsberg / uns an die Brükhen / zwischen Weinting und Anihausen / und von demselben Ende nach dem Bach der Martein genannt / abwerts auf die Thonau / als ferr dan der Bürger und Jnwohner zu Regenspurg felder sein gelegen / solliches soll an den Grentzen vermärckht werden / und was innerhalb derselben Gräntz gelegen ist / soll in solchen Burckfried Grahrenz sambt Kumpfmühl / doch hindangesetzt das Kloster Priel und das Dorff Dechpeten / als ferr dieselben zwey stuck mit deren Drauff und Mauer begriffen seyn / wie dan solches mit

(1) La Date manque à cette Piece. Fugger la range sous l'an 1492, & comme il la joint au Traité que le même Roi Maximilien moyenne le 25. Mai 1492. entre l'Empereur Frideric son Pere & le Duc Albert son Beaufrere, il y à lieu de croire, que ces deux Accords se firent en même tems. [DUM.]

ANNO 1492.

mit Märckhung nach Nottürfftiger Besichtigung und Verrainung / außgezaigt solle werden / und so man des veraint ist / so soll man solch Außmärckhung mit steinen seylen / an dennen auf einer Seithen / des Bayerlands / und auf der andern Seithen / gegen der Stadt / des Reichs und der von Regenspurg Wapen gemacht seyn / sehen.

Item der Zöll halben am Hoff / soll es hinfuran also gehalten werden / daß kein Bürger zu Regenspurg keinen Zoll am Hoff / von was Kauffmanschafft / guet oder waaren sey / wohin er dieselben von oder zu der Stadt führet / treibt oder trägt / zu geben soll schuldig seyn / Aber der Gäst und Fremden halber / sollen zwey gleichlautende Register aufgericht werden / der jedes mit bayder Theil anhangenden Sigilen bevestigt / und jedweder Theil ains haben / darin / wie füran / von den Gästen und Fremden / Zoll und Mauth genommen werden soll / nach laut der Zoll-Zetl / hiebey beschrieben.

Item wan von seinen Gnaden / Erben / Nachkommen / oder seiner Gnad Landschafft / ein gemeine Landsteuer von dem Landt angeschlagen und zu geben verwilliget wierdt / sollen die von Regenspurg iehrer Gutter halben / in seiner Gnad Fürstenthumb und Herrschafften liegendt / die vormahls von altem her steuerbar gewesen / in abnehmung derselben Steuer / nit für Göst geacht / sonder solch Landtsteur von Jhnen / wie von Jhr Gnaden aigen Bürgern genommen und eingebracht / also daß dieselbig Steuer nit auf der Bürger von Regenspurg Grund und Güldt gelegt werden.

Item sein Fürstl. Gnad soll die zwey Haüser vor der Prueck / darinnen Mautner und Gegenschreiber wonendt / wieder in Burgers Hendt und Pflicht stellen und bleiben lassen. Item der Juden Frayhayt / Verträg und ander Brieff / in der von Regenspurg klag bestimmet / soll sein Gnad den von Regenspurg wiedergeben und gemeiner Statt überantworten. Item sein Gnad soll die Tafern / Schmid-Statt und Aecker zu Thumbstauffen / mit iehrer Zugehörung / zu ihren handen stellen / und gemeiner Statt die für und für als iehr Aigenthumb lassen.

Item den Schneller der Beckhen / und das Heusel auf der Fuetter Mauer / gegen Hoff / soll sein Gnad abthuen / der noch anders kaines daselbst hinsetzen noch machen / sonder die Straß auß der Statt durch den Hoff / und sonst allenthalben / unverengt und frey lassen / wie von alter herkommen ist.

Item die von Regenspurg sollen / mit aller Jehrer Kaufmanschafft / in Kauffen und verkauffen / in seiner Guaden Land hinfüran ewiglich frey lediglich handeln / und nit als Göst oder außwendig seiner Gnaden Landt / sonder wie seiner Gnad Unterthanen und Hindtersessen / in gemeinen Lands-Poten / Zollen / Mauthen / und sonst allenthalben mit kauffen und verkauffen gehalten werden.

Item es soll hinfür ewiglich am Hoff kain Neuerung / als mit Wochen-Märckhten / Niederlag / Newfart / Lende / krenchbevöstigung / und in ander weg / so bishero daselbs nit herkommen / gemacht noch fürgenommen werden. Item die Bekhen am Hoff / sollen mit bachen und verkauffen des Brodts sich halten / wie von alten / biß auf die Zeit / als sein Gnad die Stadt Regenspurg eingenommen / gehalten ist worden. Item sein Gnad soll den Fischern von Regenspurg / das wasser und Fischwayde zwischen Regenspurg und Thumbstauff hinfüran umb einen gebürhlichen Jahrzinß verleihen.

Item durch alles und jedes / wie vorstehet / und hernach volget / soll der Stadt Regenspurg / Jhren Bürgern / Innwohnern / und nemblich Cammerer und Rath / als Magistrat und Defensor der Stadt / an iehren Rechten / Gerechtigheiten / Freyhaiten / Privilegien / altem Herkommen / gebrauch und Gewohnheiten / kein Abbruch / Mangel oder Verlezung beschehen / sondern die sollen in ihren Ehren / Würden und kräften vest bleiben.

Umb und für obgeschriebene Schulthaissen-Ambt / Fried-Gericht / Cammer-Ambt / hohe und niedere Gericht / Wandel / Fälle / Zinß / Recht / Gerechtigkeit / Gewalt / Poen / Zwange / Freyheit / Herrligkeit / darein und darzue gehörendt auch alles anders und jedes vorerzehlt / so bemelter Fürst gemainer Stadt Regenspurg / Jehren Bürgern und Innwohnern / ausserhalb des sy vorhin gehabt / von neuem gegeben / zuegestelt / gelassen / vergönnet / gethon und verwilliget hat / sollen sy zu Bezahlung und Vergnügung / auch iehr Forderung / Klag / Zuspruch / darumb sy zu Rechtfertigung gegen seinen Gnaden / vor dem Künigl. Cammergericht stehen / abthun / und seine Gnaden die Verschreibung umb die 1000 Gulden / für 20000 Gulden von Thonaustauff / auch die 6000 und etlich Gulden / von dem Pfandschafft oder Wiederkauff des Hoffs / und etwan seiner Gnad Gerechtigkeit zu Regenspurg herrührendt / darbey auch den Schuldbrief von Hertzog Christoffen / sambt allen verfallen Gülten und Interesse / wie sie dan dem allen in Recht noch lagen / mit sambt kosten und Schäden derhalb erlitten / fallen lassen und begeben / auch die Verschreibung und Haubtbrieff der Schulden obgemelt / mit Nottürfftiger Quitanz seinen Gnaden uberantworten / und darzue seinen Gnaden / und allen seinen Erben / jährlichen geben und raichen auf Zihl und Zeit / von Anfang des kaufs und Vertrags / in ainem Jahr / und nemblich auf St. Georgen Tag 400 Reinischer Gulden / jährlicher Güldt / dargegen zimblich und nottüfftig Quitanz derselben Bezahlung jeztgenannt jährlicher Gült zu empfahen / und ob die von Regenspurg sollich Bezahlung / über des bemeldten Fürsten und seiner Erben willen verzügen / so mügen alsdann Jehr Gnad zwen des Rath darumb rahmen / solliches zu laisten / mit Jehr selbst Leiben &c. als in andern Verschreibung auch gebräuchig ist / auch haben die von Regenspurg Jnen und gemainer Stadt Regenspurg vorbehalten / daß sy ehegedachter Güldt / gar oder ains Thails von seinen Gnaden / und seiner Gnaden Erben / welches Jahr sy wöllen / ainen jeden Gulden umb 20 Gulden wiederkauffen oder ablösen mügen / doch daß sie solches drey Monath vorhin seiner Gnaden oder Erben verkünden / des sollen Jehr Gnaden denen von Regenspurg stath thun / und nit verwidern / vorbestimbt nachgelassen Geld und verschrieben Güldt soll in Bezahlung / und Vergnügungsweiß / auf allen und jeder ehe geschrieben Articul / Punct nnd Particul / samentlich und sonderlich / wie gemainer Stads Regenspurg / jehren Bürgern und Innwohnern am nutzlichsten / fürträglichsten / und am bästen nütz / jetz und hinfüran seyn mag / außgethailt / geschätzt und gefueget werden / drauff soll sich sein Gnad der obgemeldten Schulthaissen-Ambt / Fried-Gericht / Cammer-Ambt / mit allen iehren Zugehörungen / auch alles und jedes / wie vor angezeigt ist / lediglich / gar und gäntzlich verzeihen / und gemainer Stadt die für ledig / frey / aigen und unbekhümerte Guetter und Gerechtigkeit / sambt allen Briefsen / Handvesten / Registern / Uhrkunden / und Verschreibungen / darüber lautendt und darzue gehörendt / überantworten / geben und gewehren / offtgemeldte Cammerer und Räth / von gemainer Städt wegen / in leiblich / nutzlich inhaben / gewalt und gewöhr setzen / und biß solches geschieht / von gemainer Stadt wegen inzuhaben / verwillen / und bey seinen Fürstl. Wuerden gereden / daß weder sein Gnad / Erben und Nachkommen / noch jemandt anders / von Jehret oder Jehrer Herrschafft wegen / weder von Aigenthumb / Posses, oder in ander weege / darinn und darauf nichts mehr zu schaffen / gebietten / verbietten / gemaine Stadt iehr Bürger und Innwohner darin nicht irren / betrüben noch belaidigen / daran / darzue und darnach ewiglich kainerley Klag / Ansprach / Forderung noch Recht niemer haben noch gewinnen sollen / mit oder ohne Recht / auch diesen obgeschrieben Kauff und Vertrag / mit allen seinen Puncten und Articuln / und was im Brief / der darüber soll aufgericht werden / geschrieben steht / zu halten / und darwieder niemermehr zu thun / durch sich selbs oder ander / noch solliches zu thun jemandts verwilligen noch verstatten / sein Gnad soll auch gereden und versprechen / obgemeldte Schulthaissen-Ambt / Fried-Gericht / Cammer-Ambt / mit iehren Zugehörungen und Rechten / auch alles anders und jedes / wie vorgeschrieben ist / in Aigenthumb und Gewehre der Stadt Regenspurg zu allen Zeiten / vor allen Persohnen / Universitäten nnd Gemainden / auch vor allen Gerichten / vertretten / fürstehen und richtig machen / und ob Cammerer und Rath / um aines oder mehr der erzehlten stück / in Recht oder sonst fürgenommen / beklagt / und solches seinen Gnaden würden verkündten / soll sein Gnad von stund an den Krieg und die Sachen annehmen / austragen / biß zum Ende / auf sein selbst kostung / ohne gemainer Stadt und iehrer Bürger Entgeltnüs / wo aber solcher Fürstand und Austrag nit geschehen würde / oder sein Gnad alles und jedes / wie oben geschrieben ist / niet hielte / darwieder handlete / thete / oder zu thun vergünnet / alsdan sol sein Gnad / der Stadt Regenspurg vorbestimbt nachgelassen Schuldt und Geld / zwifach oder zwispil / in Namen und als ain Poen und Interesse, verfallen seyn / die ohne Verzug ainen Cammerer und Rath / sambt erlitten Kosten und Schäden ausrichten / geben und bezahlen / vorbestimbte Guldt solle auch damit hin und abseyn / welche Poen / in und bey jedem ehegedachten Artickhel / Clausel und Capitel repetirt und geäffert seyn / und so offt darwieder gehandelt und verbrochen würdt / verfallen / und nit destominder solle alles und jedes / wie oben begriffen ist / so viel und ferr gemainer Stadt Regenspurg / iehren Bürgern und Innwohnern zu nutz und frommen mag reichen und zu guet kommen / beständig und in allen seinen kräfften bleiben / auch was vorsteht / und sonderlich bestimbt Poen / wieder und gegen seinen Gnaden / Erben und Nachkommen / statt haben / und sy gleichermaß als sein Gnad obligiren und bünden.

Wieder alles und jedes / wie oben verfast ist / soll sein Gnad / Erben und Nachkommen / nit fürtragen / schirmen / helfen / noch befrieden / Pabst-Kayser-Künigliche oder andre Freyhait / Gesetz / Verbot / Gewalt / Gewohnheit / noch Rechte / die sy jetzund haben / oder hinfüran gewinnen / und nemblich sollen die von Regenspurg hierin nicht schuldig seyn / des Rechtens gegen ihnen und iehren Räthen / zu pflegen / sondern mügen sy vor Jehrer Kayserl. Majt. oder Künigl. Würde / oder Jehrer Majt. Kammergericht / fürnemen / rechtfertigen und beklagen / als offt das gemainer Stadt und Jehre Notturfft wil erhaischen.

Item sein Gnad solle die Hochgebohrnen Fürsten / Hertzog Sigmunden / auch Hertzog Christoffen / und Hertzog Wolffgangen / seiner Gnaden Brüder / auch ander / die an vorerzehlten Aembtern / Gerichten und Stücken / einicherley Recht und Gerechtigkeit oder Furpfandt vermeinen zu haben / vermögen / daß sy sich der verzeihen / in bestimbten Kauff / Contract und Vertrag verwilligen / also daß solliches auch in der bästen Form in seiner Gnad Brieff verleibt / Jehrer Gnaden Insigel daran gehenckt / und alles in 45 Tagen verfertigt werde.

Item sein Gnad soll auch / auf sein selbs Müche / kostung und darlegen / erlangen / daß unser Allergnädigster Herr der Röm. Khünig / von Röm. Khünigl. Macht und Gewalt / wahrem und rechtem wissen / mit Bestättigung aller Mangel /

auch

ANNO 1492. auch sonst in der bästen Form und Maß zugeben / verwilligen / confirmiren und bestätten / alles und jedes wie oben stehet / daß auch der Brief über berührten Kauf-Contract / Vertrag und Handlung aufgericht / von wort zu wort / in seiner Majt. Confirmation und Bestättigungs-Brieff inserirt und verleibt werde / den alsdan sein Genad / mit sambt dem vermeldten Kauff und Vertrag / auch andern vorbestimbten Brieven / einem Cammerer und Rathe / in gedachter Zeit soll überantworten / zu ihren Handen stellen und bleiben lassen.

Item wo sein Gnad / vorbenannter seiner Gnad Brüder Verwilligung / und Künigl. Confirmation in bestimbter Frist / und wie vorstehet / nicht erlanget / und die sambt den Haubt-und andern Brieven / den von Regenspurg nicht zu Handen stellen muegen / alsdann sy iehrem Rechten / vor dem Künigl. Cammergericht gegen seinen Gnaden weiter nachkommen und prolequiren mügen / und ob alsdan sein Gnad die von Regenspurg / ainen Schulthaissen nach seiner Gnaden gefallen aufzunehmen / ersuechten / deß sy sich verwiedern und zu recht erbietten würden / soll sein Gnad sy bey solchen erbieten lassen bleiben. Datum &c.

CCCI.

1494. 17. Mars. *Investitura* MAXIMILIANI I. *Romanorum Imperatoris collata* MARIÆ *Dispotæ Serviæ*, *Marchionissæ Montisferrati pro* GULIELMO *Filio suo Primogenito de universâ Marchiâ Montisferrati*, *ac signanter de Turri*, *Insulis propè Frasmetum*, *Ponto Cartoxio*, *Pareto*, *Montalerio*, *Altari*, *Dego*, *aliisque locis*, *& castris in Privilegiis*, *atque Investituris* CAROLI IV. WENCESLAI, FRIDERICI IV. *nec non* SIGISMUNDI *Romanorum Imperatorum comprehensis atque expressis*; *quâ simul occupationes certorum Feudorum Regalium per alios quoscunque extortas*, *vel indebitè obtentas cassat*, *& irritat*, *ac Privilegia & Libertates ipsius Principatui ab Imperatoribus ullo tempore concessa renovat*, *& confirmat. Datum in Oppido Innsprugk* 17. *Martii Anno* 1494. *Regnorum suorum Romani IX. Hungariæ IV.* CUM *Privilegiis* WENCESLAI *datis Pragæ* 17. *Martii Anno* 1384. *Indictione VII. Regnorum suorum*, *Bohemiæ XXI. Romanorum VIII.* NEC NON CAROLI IV. *Pisis* 10. *Maii Anno* 1355. *Indictione VIII. Regnorum suorum IX. Imperii II. Item Lucæ* 8. *Maji* 1369. *Indictione VII. Regnorum suorum XXIII. Imperii XIV.* UTI ET QUINQUE ALIIS FRIDERICI IV. *Primo*, *& Secundo in Novâ Civitate* 14. *Maji* 1464. *Regnorum suorum Romani XXV. Imperii XIII. Hungariæ VI. Tertio*, *Ferrariæ* 1. *Februarii* 1469. *Regnorum suorum Romani XXIX. Imperii XVII. Hungariæ X. Quarto*, *in Oppido Innsprugk* 8 *Julii* 1485. *Regnorum suorum Romani XLVI. Imperii XXXIV. Hungariæ XXVII. Quinto*, *in Oppido Norimbergæ* 6. *Septembris* 1487. *Regnorum suorum Romani XLVIII. Imperii* * *XXXV. Hungariæ XXIX.* AC DENIQUE SIGISMUNDI. *Heidelbergæ* 20. *Septembris* 1414. *Regnorum suorum Hungariæ XX. Romanorum V.* [Sur l'Original qui se conserve dans les Archives Archiducales de Mantoue.

MAximilianus Divina favente Clementia Romanorum Rex semper Augustus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Barbantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Lymburgæ, Lucemburgiæ, & Gheldriæ, Comes Flandriæ, in Habsburg, Tirolis, Ferretis in Kiburg, Arthesii, & Burgundiæ, Palatinus Hanoniæ, Holandiæ, Zelandiæ, Namurci, & Zutphaniæ, Marchio Sacri Romani Imperii, & Burgoviæ, Lantgravius Alsatiæ, Dominus Frisiæ, Marchie Sclavonice, PortusNaonis, Salinarum, & Mechliniæ &c. ad perpetuam rei memoriam. Regalis dignitatis gloria, ejusque virtutis munificentia tanto amplioribus laudibus decoratur tantoque latioribus honorum titulis adornatur: quanto gratiosius benigniora munera fuderit in subjectos. Et licet nobis innata clementia generaliter erga quoslibet nostros, & sacri Imperii fideles, & benemeritos liberalis existat; ad illos tamen munificentiæ dexteram liberalius dignatur extendere, quos pro suæ Majestatis Sacrique Imperii honoribus, commodis, & profectibus fama celebris diutius illustravit, & ferventioribus studiis testatur insudasse. Sane cum pro parte Illustris Bonifacii Marchionis Montisferrati, Principis, & Consanguinei nostri carissimi per spectabiles nostros, & Imperii sacri fideles dilectos Benevenutum de Sancto Georgio, Joannem Tartonensem, & Urbanum de Serralonga Cives Albenses, ejus ad hoc transmissos Oratores, foret humiliter supplicatum, quod cum nuper clare, & immortalis memoriæ Fridericus Romanorum Imperator, ac genitor noster colendissimus sic disponente Altissimo in fata concesserit, cui annuente summo opifice nos successimus in dignitate, cognovit ita officii sui esse nos de universis suis Statu, Marchionatu, Privilegiis, gratiis, muneribus, ac aliis Juribus quibuscumque eidem Marchioni suisque antecessoribus, & Progenitoribus à nostris Prædecessoribus, & Romano Imperio collatis recognoscere, & debitum fidelitatis juramentum prestare. Cumque ad præsens prout optaret nostri culminis præsentiam cum propter ejus senectutem, tum propter viarum discrimina, & locorum distantiam absque Status sui detrimento, & jactura non modica pro universa Marchia, & Principatus dignitate, & quibuscumque suis à nobis suscipiendis, & recognoscendis Feudis adire non valeat; Sibi in primis, & eo defuncto ex nunc, prout ex tunc, Illustri Gulielmo Joanni ejus Primogenito Marchiam Universam, Principatum, ac omnia, & singula Feuda, & Feudalia in quibuscumque consistant Locis, que ad ejus Marchionatum, Principatum, & Dominium juste, & debite spectarunt, & pertinuerunt, & de presenti spectant, & pertinent, & per ipsum Marchionem tenentur, & possidentur queve ab aliis illicite, & indebite occupantur, dignaremur gratiosius concedere, investire, & in Feudum nobile, antiquum, & paternum, ac avitum conferre. Nos igitur qui quorumlibet honesta petentium vota libenter complectimur ad prænarratas causas respectum habentes præfato Bonifacio Marchioni Montisferrati Principi, & Consanguineo nostro charissimo statueramus annuere; verum pro humana fragili conditione Eterni Dei Lex certa effecit, quod is Illustris Princeps Bonifatius Marchio spiritum, quem precario possidebat, Creatori religiosissime restituit, posteaque Oratores prediĉti ad nos applicuerunt, prius tamen quam debitum fidelitatis juramentum prestiterint, & à nobis fuerint investiti, doluimus profecto tam nostri, quam Sacri Romani Imperii causa, eum Principem, & Consanguineum amisisse, qui, & sui Majores nobis, & Antecessoribus nostris stricta necessitudine conjuncti ex totis plenis sinceris affectibus, & ex dedítissimo corde omnique promptitudine, ulla absque intermissione, obsequium, venerationem, obedientiam simplicem, studiosam, ac integram Sacro Romano Imperio prestitere, plurimaque preclara facinora ad amplificandam tuendamque Imperialis nominis dignitatem gessere; & denique nihil unquam privatum suum commodum duxere quod Imperiali commodo foret alienum: Arbitratique sumus nostræ, & Sacri Romani Imperii dignitati plurimum convenire, prefati Marchionis conjugi prolique relictis largiori, & liberali manu gratias, & beneficia prestare. Igitur rationem habentes cum prefatorum meritorum, tum quod prefato Illustri quondam Bonifacio Marchioni divus quondam Genitor noster conjugio junxit stabili propriamque dicavit Uxorem Illustrem Mariam Dispotam Servie, consanguineam nostram dilectam, cujus laudabiles, & ingenuos mores, prudentiam summam, & in agendis probatam experientiam, etsi nota haberemus, cum in eisdem paternis Laribus vitam mutuam duxerimus, ex eo etiam, quod in gubernando, & administrando, sic jubente prefato Bonifacio Conjuge adeo probe, & cum omnium laude immo admiratione se habuit, quod veluti lucerna super Candelabrum lumen suum longe diffudit, atque patefecit, magis comprobatos habemus, quod summæ leticiæ cedit nobis. Cum maxime consideramus ex ea in lucem provenisse fecundam prolem, que Divino quodam nutu, & munere ab alto demissa cælo familiam illam Illustrem pene extinctam revivisceere fecit. Cujus quidem Prolis, & status

* Ou plûtôt XXXVI. [DUM.]

statûs universi ob fidem probatam, animi fortitudinem, & in agendis, gubernandisque consilium, & prudentiam, Tutricem, Curatricem, ac Gubernatricem, Testamentaria Conjugis dispositione relictam, necnon à divo quondam Genitore nostro, & nobis confirmatam, exploratum habemus. Quamobrem eosdem Oratores munificentia nostra vacuos proprios repetere Lares indecens arbitrantes, animo deliberato, sano quoque nostrorum, & Imperii Sacri Principum aliorumque Procerum fidelium ad id accedente consilio, auctoritate Romana Regia, & ex nostra certa scientia, motu proprio, & de plenitudine potestatis etiam absolute præfatam Marchiam, atque Principatum, ac omnia, & singula supradicta Feuda, & Feudalia à nobis, & Sacro Romano Imperio quovis modo dependentia, cum universis, & singulis attinentiis, ac mero & mixto Imperio, etiam jurisdictionis exercicio temporalis, necnon universis suis juribus, honoribus, & consuetudinibus, observantiis, & pertinentiis auctoritatibus, facultatibus & officiis quemadmodum sui Predecessores Montisferrati, & presertim Gulielmus Marchio, dicti Bonifacii Predecessor hactenus illa possederunt, & exercuerunt: Ac de aliis quæ per alios quoscumque, quacumque dignitate etiam Ducali fulgentes, injuste, & indebite occupantur, & detinentur, præfatæ Illustri Mariæ Tutrici, Curatrici, & Gubernatrici Consanguineæ nostræ carissime, absenti veluti præsenti, nomine, & vice filii sui Illustris Gulielmi Primogeniti Marchionis Montisferrati pro se suisque hæredibus, & successoribus in Feudum nobile, antiquum, & paternum, & avitum conferimus, & assignamus, & investimus de premissis expresse jam dictis, motu proprio, auctoritate, scientia, & potestate, & Principum accedente consilio, intelligentes tamen: ut is Illustris Gulielmus Primogenitus Marchio cum ad etatem perfectam viginti quinque annorum pervenerit, & à nobis fuerit requisitus, Sacro Romano Imperio, & nobis debitum prestare debeat juramentum fidelitatis. Et signanter ex prædictis auctoritate, & scientia ac potestate præfatam Illustrem Mariam Tutricem, Curatricem, ac Gubernatricem, Consanguineam nostram nomine dicti Illustris filii sui Gulielmi suorumque hæredum, & successorum investivimus, & investimus de Locis, & Castris comprehensis, & expressis in Privilegiis, & Investituris sequentibus, videlicet in duobus Privilegiis Caroli quarti Romanorum Imperatoris, per Wentceslaum Romanorum Regem confirmatis. Et in singulis aliis Litteris ipsis Marchionibus Montisferrati à prefato Carolo quarto, Wentceslao, Sigismundo, & Friderico tertio Romanorum Imperatoribus, & Regibus prædecessoribus nostris datis, concessis, & confirmatis, quarum tenor per omnia sequitur, & est talis. Et primo Wentceslai. Wentceslaus Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus, & Boemiæ Rex. Notum facimus tenore presentium Universis &c. pro parte Illustris Theodori Marchionis Montisferrati Principis, & Consanguinei nostri dilecti oblata Serenitati nostræ petitio continebat. Quatenus ipsum, hæredes, & successores suos, Terras, Dominia, & bona sua singula in nostram, & Sacri Romani Imperii protectionem, tuitionem, & defensionem gratiose assummere, sibique, & eisdem hæredibus, & successoribus suis omnes gratias, honores, libertates, donationes, translationes, Privilegia, & Beneficia per Predecessores nostros divos Romanorum Imperatores, & specialiter per Serenissimum quondam Principem, & Dominum Dominum Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Bohemiæ Regem, Dominum & Genitorem nostrum carissimum, & maxime duo Privilegia ejusdem Domini Genitoris nostri Predecessoribus ejusdem Marchionis Montisferrati concessas, & concessa, factas, & facta, confirmare, ratificare, approbare, innovare, auctorizare, & de novo concedere de benignitate solita specialis munificentiæ gratia dignaremur. Quorum quidem Privilegiorum tenor unius sequitur in hæc verba. In nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis feliciter amen. Carolus quartus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemiæ Rex ad perpetuam rei memoriam. Inter insignes Majestatis Cesaree actiones que pro subditorum profectibus vigilanti solicitudinis studio quottidie disponunt, hæc sibi precipuum locum vendicant in agendis hæc conantur talibus laudum insigniis venerari, ut quorum gradum sublimiorem, quorumve amorem sanguinis proximiorem, ac utilitatem notabilem pro ipsorum fidei, & devotionis constantia ve-

nientem conspiciunt, ad illorum exaltationem magnificam, & statum honorabilem ex intimis prosequendum intendant. Nam quanto magis hii fuerint honorum, & graziarum fascibus honorati, tanto Imperialis Magnificentia inter eorum agmina resplendebit potentior, & honorum quorumlibet felicia suscipiet incrementa. Sane licet tam Illustris Johannes Marchio Montisferrati, Princeps, & Consanguineus noster dilectus, ac pro Sacra nostra Imperiali Majestate Papiæ &c. Vicarius, nonnullas gratias, privilegia, libertates, Immunitates, Concessiones, Donationes, Honores, Jurisdictiones, & Jura tam super Marchionatu, sive Terra Marchionali Montisferrati, quam cæteris universis, & singulis Terris, Castris, Civitatibus, Juribus à pluribus recolendæ memoriæ Divis quondam Imperatoribus, & Regibus Romanis, Magnificis prædecessoribus nostris, quam similiter quondam Aledramus primus Marchio Montisferrati, & alii Antecessores ipsius Johannis Marchionis habuerant, & habuisse noscuntur, ut tamen idem Johannes Marchio tanquam benemeritus, & Consanguineus noster dilectus, quem nedum in hiis, sed aliis Gratiarum largitionibus manu munifica, attenta suæ probitatis, & fidei immota constantia, in qua nobis, & Sacro Imperio se exhibuit notabiliter fructuosum, gratiose tenemur attollere, per Imperialis culminis graciam se videat uberius consolatum, propter quod ad impendendum in antea nobis, & ipsi Sacro Imperio continuata obsequia fortius inflammetur. Nos de innata Clementia que presto est omnibus affluenter, & presertim illis, quos amor sanguinis, & alia opera virtuosa, ac probata Magnanimitas constituunt cariores, dicto Johanni Marchioni, & suis hæredibus & successoribus masculis, & feminis ultra prædicta donamus, concedimus, & conferimus motu proprio gratiose de Imperatorie plenitudine potestatis, ex certa scientia, omnia & singula Castra, Civitates, Loca, Oppida, Burgos, Vicos, Castramental, Villas, Poderia, Terras, & Jura inferius denotatas, & denotata, cum omnibus, & singulis honoribus, mero, & mixto Imperio gladiique potestate, ac Jurisdictionibus omnimodis, Vassallis, Vassallatibus, Servitutibus, fructibus, obedientiis, censibus, recognitionibus, pedagiis, gabellis, & Theoloneis, portubus, pontibus, possessionibus, Montibus, Vallibus, Planitiebus, Fluminibus, & Aquis ibidem existentibus, & decurrentibus tam origine, quam decursu, Rippis, Rippaticis, Moltis, Glareis Auri, & Argenti foditionibus, silvis, Boschis, pischationibus, Venationibus Bestiarum, & Volucrum, Molendinis, Furnis, Pasquis, Mercatis, Gabellis, collectis quibuscumque impositis, & imponendis personis, & hominibus, rebus, & Juribus quibuscumque, & quocumque nomine censeantur, cum omnibus honoribus, pertinentiis, & utilitatibus quibuscumque ad ipsa loca, Castra, res, & bona ad Sacrum Romanum Imperium spectantibus quovis modo: Quorum locorum, Oppidorum, Castrorum, Civitatum, Villarum nomina sunt hæc: Seravalle, Stazanum, Arquate novæ, Posolium, Nazanum, Retortum, Casalegium, Castelletum de Valle, Urbe, Castrum Ferri, Salvanum, Lerma, Montandellus, Gua, Pedagium, Roxiglovum, ambo Carpaneta, Montaldus, Rocharondanaria, Talous, Cohille, Sezadium, Castrum novum, Forum, Garnundium, Marengum, Frialorum, Alexandria cum pertinentiis, Caxinæ prope Burmidam, Septembrium, Ripalta, Ursaria, Vixonum, Civitas Aquis cum pertinentiis, Alex. Ricaldonum, Marenzana, Monsbarutius, Brunum, Incisa cum pertinentiis, Castrum novum, Cerretis, Bergamascum, Carentinum, Rocheta juxta Tanegrum, Montaldus, Umez, Cortexelle, Nicia, Rocheta, Ponlesya, Calamendrana, Caxinachum, Montabonus, Tertium, Bestagnum, Ronchgenarium, Castelletum, Canatorium, Ponzonum, Meladium, Monscresentus, Bubium, Sancta Jullia, Sexanium, Sanctus Stephanus, Coxanium, Celulæ, Venco frane, Manganum, Louazolum, Curtismilia, Monsfortis, Novellum, Camerana, Mons Barcherius, Bosolascum, Primetum, Gobenziaschum, Valangium, Salocedum, Locexi, Marxilia, Grualia, Archasmum, Monsdonixi, Nocetum, Altemezanti, Mulasanum, Fareglanum, Doglanum, Charaii, Vinolium, Rochaguidonis, Rochasperavaria, Vinay, tota Vallis Sturana, Item omnes illas cohortes in desertis locis consistentes à Flumine Tanagri usque ad Flumen Urbe, & ad littus maris Felizanum Quatorde, Rocha-

ANNO 1494. chaſpuerium novum, Rivus Francolius, Curtacomarium, Caſtagnolæ, Viarixium, Altavilla, Fibine, Cucharum, Quargnentum, Luſanctus Salvator, Genzanum, Monſcaſtellus, Pezetum, Valentia, Monſpomarium, Gerole, Lazaronum, Baldeſcum, Mirabellum, Caſtrumgrane, Occimianum, Burgus Sancti Martini, Ticinetum, Bremide, Fraxinetum cum pertinentiis, Caſale Sancti Evaxii, Paxilianum Salmatia, Sanctus Jorius, Ozanum, Juravigia, Ruxignanum, Celle, Conzanum, Camagna, Vignale, Fraxinellum, Caſurtium, Mons magnus, Sancta Maria in Grana, Grazanum, Tilium, Olivola, Grafagnanum, Sala, Cerexetum, Trivilla, Torcellum, Cuniolium, Pons Cuniolii, Pons Sturiæ, Caminum, Selongellum, Buſaſchetum, Caſtrum Sancti Petri, Rocha, Gabiarum, Mirolium, Monceſtinus, ambo Odolenga, Malavengum, Roxingum, Ceretum, Monsbellus, Caſtelletum, Ponzanum, Creda, Cardalona, Monſcalvus, Calianum, Mota, illorum de Paliis, Jongum, Fringum, Alfianum, Durbetum, Lauretum, Villa Munilengum, Montilium, Scandaluzia, Ringum, Caſtrum Leonis, Curcavagnum, Cunigum, Cochonatum, Broxolum, Rorbella, Marcorengum, Verrucha, Tonengum, Cochinitum, Aramengum, Prunellum, Scaranum, Marmorinum, Paſlaranum, Cerretum plebata, Caſtrum vetus, Caprilium, Bagnaſchum, Maxnile, Montaſia, Mondonicum, Pinum, Caſtrum novum, Butiglieria, Marchurolium, Retortum, Podiverinum, Rippa, Monsrotundus, Lovencitum, Monschuchus, Poglanum, Albugnanum, Brezanum, Cinzanum, Monsbellus della fraſcho, Marentinum, Vernanum, Rivalba, Solze, Tondonitum, Panarolium, Bandiſerium Montexolium, Sanctus Maurus, Caſteglonum, Cordua, Oſterum, Polmoncellum, Gaxenum, Bozolinum, Sanctus Raphael, Caſtignetum, Tribia, Monsmajor, Sanctus Sebaſtianus, Reate, Caſtrum Bergonum, Labrianum, Mons acutus, Plaſium, Covagnolium, Viſterinum, Bruſaſchum, Quaradoglal, Creſentinum, Fontanetum, Palaſolium, Tridinum, Moranum, Plancheta, Treſcerri, Blanzate, Liburnum, Salugia, Ciglanum, Monscrapeilus, Burgarum, Azelium Albianum, Clavaranum, Andrate, Monstaldus, Monſtrutus, Septinium, Caſtrum Uzonium, Civitas Uporegie, cum pertinentiis Borolium, Padonum, Romanum, Strambinum, Marcenascum, Candea, Caſtiglionum, Voiſche, Mazadium, Rondozonum, Caluxenum, Baronum, Orium, Montalenge, Sanctus Georgius, cum Curte Foglicium, Cuſilium, Anſegna, Parella Caſtrum novum, Agladium, Caſtrum Aymont, cum pertinentiisRipparolium, Fabricha Ripparia, Rocha, Chorium, Barbaria front, Rippa rubea Lombardiorum, Vulpianum, Branditium, Sanctus benignus, Montenarium, Verrolengam, Clavaxium, Septimum, Laynicum, Caſelle, Sanctus Morixius, Ciriachum, Lancemy, cum pertinentiis, Belongerium, Alceſanum, Durventum, Jovelletum, Baratonia, Planitiæ, Fianum, Colegnum, Brionum, Burgarum juxta Taurinum, Salengæ, Procaſchum, Braynaſcum, Secuxia, Aviglana, Ripole Civitas Taurini, Vigorium, Vignovum, Cahorium, Miradolium, & Banolium. Item tota Terra citra montes, verſus Lombardiam, a paſſo Bovenzono usque ad Barges. Item donamus, concedimus, & conferrimus prout ſupra eidem Marchioni, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus ut ſupra omnia & ſingula Loca, Caſtra, Terras, & Burgos exiſtentes, & exiſtentia in confinibus, & circuitibus, & pertinentiis Montisferrati, & cum hoc omnia, & ſingula Loca, Caſtra, Terras, & Homines quos, quas, & quæ habent, tenent, & poſſident, aut de Jure habere, tenere, & poſſidere deberent, & poſſent omnes, & ſinguli nati, & deſcendentes ex progenie dicti quondam Aledrami primi Marchionis ut præmittitur. Nec non fidelitates, & fidelitatis Vaſſallatus, & ſuperioritates, & ſuperioritatis Dominia omnium, & ſingulorum prædictorum, & eorum qui de eadem progenie ſunt, in quibuscumque Locis ſint, & conſiſtant, & potiſſime Marchionum de Carreto de Ceva, de Cravexana, de Boſcho, de Ponzono, de Buſcha, de Garrexio, de Inciſa, omnium de Progenie prædicta, & aliorum omnium ſi qui forent. Preterea damus, & concedimus, & conferimus dicto Marchioni, & ſuis heredibus, & ſucceſſoribus ut ſupra omnia, & ſingula Loca, Caſtra, Terras, & homines, quos, quas, & que habent, tenent, & poſſident, aut de Jure habere, tenere, & poſſidere deberent, & poſſent Comites de Maximo, de Cavaglata, de Valperga, & de Sancto Martino. Nec non fidelitates, & fidelitatis Vaſſallatus, & ſuperioritates, & ſuperioritatis dominia omnium, & ſingulorum prædictorum. Ita videlicet, quod omnia illa Loca, Caſtra, Bona, Terræ, res, & Jura, & Dominia ex prædictis, & quolibet eorundem, que ſunt de proprietate, & Dominio noſtro immediate, & Sacri Romani Imperii ipſi Marchioni, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis ut ſupra in Proprietatem; Quidquid vero in feudum eſt, vel eſſe debet, aut etiam in retrofeudum in premiſſis, hoc in rectum, & nobile feudum de novo ut ſupra damus, concedimus, & largimur. Et nihilominus fidelitates, jura, Vaſſallatus, & ſuperioritatis Dominia, nec non merum, & mixtum Imperium, & gladii Poteſtatem, & omnimodam jurisdictionem, & ejus imponendi collectas, & exactiones quascumque, ac omnia jura, & godimenta quecumque nobis, & ipſi Romano Imperio competentes, & competentia in dictis rebus, & Locis, Caſtris, terris, Civitatibus, Oppidis, & Curtibus eorundem, & quolibet eorum, & in bonis, & perſonis, ac hominibus, & in Marchionibus, & Comitibus antedictis, & in feudis, fidelitatibus, & ſuperioritatibus ſupradictis, & quolibet eorundem ex certa ſcientia, de Imperialis plenitudine poteſtatis, & de ſpeciali gratia irrevocabiliter damus, & transferimus in Marchionem prefatum, ejusque heredes, & ſucceſſores prædictos, & in prædictis & quolibet prædictorum ipſum, & ejus hæredes, & ſucceſſores ut ſupra eſſe, & haberi volumus loco noſtri. Dantes, & concedentes de ſpeciali gratia poteſtatis noſtræ plenitudine dicto Marchioni, & ſuis heredibus, & ſucceſſoribus ut ſupra licentiam, Bayliam, & auctoritatem intrandi, & aprehendendi quandocumque, & quomodocumque tenutam, & corporalem poſſeſſionem, vel quaſi omnium, & ſingulorum conceſſorum, donatorum, & tranſlatorum ut ſupra, ſine requiſitione, & auctoritate alicujus ſuperioris Preſidis, Rectoris, Judicis, vel cujuſlibet Magiſtratus, ad omnem dicti Marchionis, & heredum, & ſucceſſorum liberam voluntatem, non obſtantibus in prædictis, & quolibet prædictorum aliquibus juribus, conſuetudinibus, gratiis, privilegiis, Inveſtituris, Conceſſionibus, Confirmationibus, Litteris, ſeu Reſcriptis, generalibus, vel ſpecialibus in contrarium factis, vel fiendis, conceſſis, vel concedendis alicui Civitati, vel Communi, vel ſingulari perſonæ, Collegio, vel Univerſitati, etiamſi oporteret de eis, vel aliquo ipſorum de Jure ſpecialem fieri mentionem. Quibus omnibus in quantum obviarent preſenti noſtræ conceſſioni, Donationi, & Tranſlationi, in toto, vel in parte, de dictæ plenitudine poteſtatis, ex certa ſcientia tenore preſentium derogamus, niſi expreſſe de verbo ad verbum de toto tenore preſentis conceſſionis in dictis Privilegiis, Reſcriptis, gratiis, vel litteris, ſeu Inveſtituris, confirmationibus, vel conceſſionibus ſpecialis mentio facta foret, vel fieret. Omnem etiam deffectum, in ſolempnitate, vel aliter ſiquis in tranſlatione, donatione, & conceſſione hujusmodi interveniſſet forſitan, quovis modo ſupplentes tenore preſentium, motu proprio, & de Imperialis plenitudine poteſtatis, ſalvo ſuperioritatis Dominio, quod Nobis, & Sacro Imperio in prefatum Marchionem, hæredem, & ſucceſſores ſuos competit tanquam in Principes Imperii, & fideles. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum Donationis, Collationis, Conceſſionis, & tranſlationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare preſumpſerit, indignationem noſtram Imperialem, & penam mille Marcarum auri optimi componendarum, ſe noverit graviter incurſurum. Quarum medietas Fiſco noſtro Imperiali, reliqua vero medietas dicti Marchionis, vel heredum, & ſucceſſorum ſuorum uſibus veniat applicanda. Decernentes nihilominus irritum, & inane ſi quid contra premiſſa à quoquam quavis temeritate contigerit attemptari. Signum ſereniſſimi Principis, & Domini Domini Caroli Quarti Romanorum Imperatoris Invictiſſimi, & Glorioſiſſimi Bohemiæ Regis. Teſtes hujus ſunt Venerabiles, Arneſtus Pragenſis, & Joannes Piſani Archiepiſcopi, Joannes Olomucenſ., Gerhardus Spirenſ., Marchandus Augustenſ., Benignus Glomaclenſ., & Joannes Emonenſ. Eccle-

ANNO 1494.

Ecclesiarum Episcopi, nec non Illustres, Nicolaus Oppaviens., Otto Brunsvicens., & Bolko Falkembergens. Duces, ac Spectabiles Joannes Nurembergens. Burkardus Magdeburgens. Imperialis Curiæ Magister, & Heinricus de Silberzburgh Comites, & alii quoque plures fide digni. Præsentium sub nostræ Majestatis Imperialis sigillo, testimonio Litterarum. Datum Pisis Anno Domini millesimo, trecentesimo, quinquagesimo quinto, Indictione octava, sexto Idus Maii, Regnorum nostrorum anno nono, Imperii vero primo. Tenor quoque alterius Privilegii sequitur in hæc verba. In nomine Sancte, & Individuæ Trinitatis feliciter Amen. Ad perpetuam rei memoriam Carolus Quartus Divina favente, Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemiæ Rex, Illustri Johanni Marchioni Montisferrati Principi Consanguineo, & fideli suo dilecto Gratiam suam, & omne bonum. Charissime Consanguinee, Imperialis nostra Serenitas, grata deliberatione suorum Fidelium, ita Gratias à Celsitudinis grato beneficio erogare consuevit subjectis sibi fidelibus, & quotidianis beneficiis large tribuere: ut quod uni erogatum fuerit, vel pluribus ab Imperiali largitate donatum, nulla ratione prejudicet Juribus, Privilegiis, aut impetratis gratiis aliorum. Sane cum, prout ex tuæ supplicationis tenore Celsitudo nostra recolligit, tu metum habeas, aut aliqua suggerente tibi ratione formides, quod adversum te Jura, Privilegia, Libertates, Imunitates, & Gratias quibus Principatus tuus a Diva Majestate clarissimorum Cæsarum ab antiquo insignitus existit, & quibus clare memoriæ progenitores tui fruiti sunt hactenus, & tu frueris, & auctore Domino in antea felicius perfrueris, aliqua forsitan per quoscumque ex importunitate petentium errore, oblivione, vel ignorantia impetrata sint hactenus, aut in futurum, non absque tuo hæredum, & successorum tuorum Marchionum Montisferrati, & ejusdem Principatus, & Marchionatus prejuditio, impetrari valerent, sicut hæc oblata per te supplicatio plenius, & sufficientius differebat. Nos intentione tua inspecta diligentius, & in examen provide discussionis adducta, rite perpendentes petitiones hujusmodi de fonte rationis, & justis titulis emanasse, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, ac Procerum Sacri Imperii, & nostrorum Fidelium accedente consilio, de certa nostra scientia, & de Imperialis Potestatis plenitudine tibi, hæredibus, & successoribus tuis Marchionibus Montisferrati, & eidem Marchionatui, & Principatui imperpetuum omnia hujusmodi Jura, Privilegia, Litteras, Immunitates, & Gratias in omnibus suis Sententiis, punctis, clausulis, & tenoribus de verbo ad verbum, prout ab Imperiali Majestate, & Sacro Romano Imperio obtenta, & obtente sunt, & sicut in talium possessione legitima tempore transacto fuisti, & adhuc fore dignosceris, & prout usu sunt utentium approbata, nunc de novo concedimus, approbamus, ratificamus, & Imperialis largitatis munificentia confirmamus, decernentes, & hoc Imperiali perpetuo statuentes Edicto quod omnia, & singula Privilegia, & Littere que quibuscumque cujuscumque preheminentiæ, status, gradus, seu conditionis existerent, à Celsitudine nostra adversum Jura, Privilegia, Libertates, Imunitates, & gratias tibi, hæredibus, & successoribus tuis concessa, vel concessas, impetrata, seu impetrate fuissent, seu in futurum impetrare contingeret, sub quacumque forma verborum, irrita, inania, & invalida, irrite, inanes, & invalide sint, & esse debeant, & nullius penitus roboris vel momenti. Nam eisdem Privilegiis, & Litteris in omnibus suis tenoribus, sententiis, punctis, & clausulis de verbo ad verbum prout scripta, seu scripte sunt, ac si presentibus ad plenum inserta, & inserte existerent, etiamsi de eis in presentibus jure, vel consuetudine deberet fieri mentio specialis, si, & in quantum antedictis tuis Marchionatus, & Principatus tui Montisferrati Juribus, Privilegiis, Litteris, Imunitatibus, Libertatibus, Gratiis, & observantiis usu approbatis utentium in toto, vel in aliqua sui parte nocere, & adversari censentur, de Imperialis potestatis plenitudine, ac de certa nostra scientia derogamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ concessionis, approbationis, ratificationis, confirmationis, decreti, statuti derogationis, & penarum adjectionis paginam infringere, vel ei ausu temerario quomodolibet contraire. Siquis autem contrarium attemptare præsumpserit indignationem nostram, gravissimam, & penam quinquaginta librarum auri purissimi totiens quotiens contrafactum fuerit, se noverit irremissibiliter incursurum, quarum medietatem Imperiali nostro Fisco seu Ærario, reliquam vero partem injuriam passorum usibus decernimus applicari. Signum serenissimi Principis & Domini, Domini Caroli Quarti Romanorum Imperatoris Invictissimi, Gloriosissimi Bohemiæ Regis. Testes hujus rei sunt Reverendissimus Pater Dominus N. Portuens. Episcopus, Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Venerabiles Johannes Olomucens. Imperialis Aulæ Cancellarius, Robertus Cameracens., Lampertius Spirens., Agapitus Esculan., Evordo Aquen., & Johannes Spoletan. Ecclesiarum Episcopi, Illustres Rubertus Lignoens., Heinricus Lituaniæ Duces, & Johannes dictus Sobieslaus Marchio Moraviæ, spectabiles Johannes de Absberg, Franciscus de Prato, Comites, Nobiles Bernardus, & Jaroslaus Advocati de Donyn, Petrus de Wartemberg Imperialis Curiæ Magister, Bozkoide de Vorlhartuz Imperialis Curiæ Marescallus, Andreas de Duba Imperialis Cameræ Magister, Beneschius, & Johannes de Wartemburg, Groaspardus de Ubaldinis, Franciscus de Casalibus, & Massius de Petramala, nec non quam plures alii nostri, & Imperii Sacri Nobiles, & fideles. Presentium sub Imperialis Nostræ Majestatis sigillo testimonio Litterarum. Datum Lucæ, Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo nono, Indictione septima octavo Idus Martii, Regnorum nostrorum anno vigesimo tertio, Imperii vero quartodecimo. Nos itaque, qui vota nostrorum, & Imperii Sacri fidelium illorum tamen precipue, qui Serenitati nostræ non solum fidei, & subjectionis debito, verum etiam innate propinquitatis sanguine sunt astricti, gratuito semper, & prout decet benigno favore complectimur, animo deliberato, non per errorem, aut improvide, sed matura deliberatione previa, sanoque Principum, Baronum, & Procerum nostrorum, & Imperii Sacri Fidelium accedente consilio, supplicationibus justis, & rationabilibus ejusdem nostri Principis, & Consanguinei favorabiliter inclinati, Ipsum, hæredes, & successores suos, Terras, Dominia, Fortalitia, & bona sua singula in nostram, & Imperii Sacri protectionem, tuitionem, & defensionem gratanter, & singulariter assumentes, ut eisdem nostris, & Imperii Sacri protectione, tuitione, & deffensione gaudeant, prout alii Sacri Romani Imperii Principes talibus gaudent, & quotidie potiuntur, prædicta Privilegia, & omnia, & singula in eis contenta in omnibus suis Sententiis, punctis, Clausulis, & articulis, prout de verbo ad verbum expressantur superius, nec non omnes gratias, honores, libertates, donationes, translationes, & omnia Privilegia, & beneficia per predecessores nostros divos Romanæ Imperatores, & specialiter per prefatum Dominum Carolum Dominum, ac Genitorem nostrum predecessoribus ejusdem Principis, & Consanguinei nostri concessas, & concessa, factas, & facta, confirmatas, & confirmata, confirmavimus, ratificavimus, approbavimus, innovavimus, & de novo concessimus, Et tenore presentium ratificamus, approbamus, innovamus, & de novo concedimus de innata nobis benignitatis Clementia, nec non Romanæ Regie potestatis plenitudine, & ex certa scientia liberaliter confirmamus, decernentes expresse, & Edicto Romano Regio firmiter statuentes in casu quo aliqua per quemcumque Tutorem, Curatorem, vel Procuratorem, seu negociorum Administratorem, aut Officialem ipsius Marchionis, Principis Consanguinei nostri dilecti, seu secundi Ottonis, & Joannis quondam fratrum, & predecessorum ipsius Theodori Marchionis, & Principis prelibati, sive per alias quascumque personas attemptata, gesta, procurata, acta, vel facta forent, que Privilegiis suprascriptis, & in eisdem contentis, & descriptis in toto, vel in parte generasse, ac generare potuissent, & possent aliquod prejudicium, quod ista omnia, & hiis similia irrita, cassa, & nulla per omnia reputari debeant, & invalida, nullamque quoad predictorum Privilegiorum jacturam, prejudicium, & dispendium habere roboris firmitatem. Quæ omnia, & singula acta, attemptata, procurata, & facta contra predicta Privilegia, & contenta in eis auctoritate Regia predicta, & ex certa scientia tenore presentium irritamus, annullamus, cassamus, & nullius esse volumus per omnia roboris, efficaciæ, vel momenti. Non obstantibus in prædictis, & quo-

ANNO 1494.

ANNO 1494. quolibet prædictorum aliquibus Juribus, Consuetudinibus, Gratiis, Privilegiis, Investituris concessionibus, confirmationis Litteris, seu Rescriptis generalibus, vel specialibus in contrarium factis, vel fiendis, concessis, vel concedendis alicui Civitati, vel Communi, vel singulari personæ, Collegio, vel Universitati, etiamsi oporteret de eis, vel aliquo ipsorum de jure specialem fieri mentionem. Quibus omnibus in quantum obviarent presenti nostræ concessioni, donationi, & translationi, ac confirmationi in toto, vel in parte, de dicta plenitudine potestatis ex certa scientia tenore presentium annullamus, tollimus, cassamus, irritamus, derogamus, nisi expresse de verbo ad verbum de toto tenore presentis Concessionis in dictis Privilegiis, Rescriptis, Gratiis, vel Litteris, seu Investituris, confirmationibus, vel concessionibus specialis mentio facta foret, vel fieret. Omnem etiam deffectum in solemnitate vel aliter, siquis in translatione, donatione, concessione, & confirmatione hujusmodi intervenisset forsitan, quovis modo suplentes tenore presentium, motu proprio, & de Regie Romane plenitudine potestatis, salvo superioritatis Dominio, quod nobis, & Sacro Imperio in prefatum Marchionem, hæredes & successores suos competit tanquam in Principes Imperii, & fideles. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ. Confirmationis, approbationis, ratificationis, Innovationis, & de novo concessionis, ac decreti, & statuti paginam infringere, seu ei ausu quovis modo temerario contraire, siquis autem in contrarium aliquid attemptare presumpserit penas in suprascriptis Privilegiis contentas, & nihilominus indignationem nostram gravissimam se noverit incursurum. Presentium sub Regie nostre Majestatis sigillo Testimonio Litterarum. Datum Pragæ Anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo quarto, Indictione septima, sedecimo Calendas Aprilis, Regnorum nostrorum Anno Bohemie vicesimo primo, Romanorum vero octavo, per Dominum Lodovicum Marchionem Moraviæ. P. Lauvrens. — Tenor vero alterius Privilegii erat talis ut sequitur. Fridericus Divina favente, Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croaciæ &c. Rex, ac Austriæ, Stirie, Carinthiæ, & Carniolæ Dux, Dominus Marchie Sclavonice, ac Portusnaonis, Comes in Haspurg, Tirolis, Ferretis, & in Kiburg, Marchio Burgoviæ, ac Lantgravius Alsatiæ. Ad perpetuam rei memoriam notum facimus tenore presentium universis, Etsi Imperialis dignitatis Clementia universorum fidelium quos Imperii Sacri latitudo complectitur, felicibus profectibus, gratiis, commodis, & speratis augumentis favorabiliter dignatur intendere; ad illorum tamen profectus, & commoda diligentiori studio clementius inclinari consuevit, quorum fides, vota, merita prompteque devotionis integritas continuatis studiis ceteros antecedunt. Sane pro parte Illustris Gulielmi Marchionis Montisferrati Principis, & consanguinei nostri fidelis dilecti in audientia Majestatis nostræ, nobis per ejus ad hoc transmissos Oratores humiliter extitit supplicatum, quatenus cum ad presens nostri Culminis presentiam propter viarum discrimina locorumque distantiam, prout mallet, absque sui, & Terrarum ejus detrimento, & jactura non modica, pro suis à nobis suscipiendis Regalibus, & Feudis adire non valeat, sibi universa, & singula sua Regalia Feuda, & Feudalia in quibuscumque consistant, conferre eumque de illis gratiosius dignaremur investire. Nos igitur qui quorumlibet honesta petentium vota libenter complectimur, ad causas prenarratas respectum habentes, prefato Gulielmo Marchioni Montisferrati Principi, & Consanguineo nostro, animo deliberato, sano quoque nostrorum, & Imperii Sacri Principum aliorumque fidelium ad id accedente consilio, auctoritate Romana Cesarea, & ex certa nostra scientia omnia, & singula sua regalia feuda, feudalia, & temporalia a nobis, & Sacro Romano Imperio quovis modo dependentia, cum universis, & singulis attinentiis, ac mero, & mixto Imperio, ac etiam Jurisdictionis exercicio temporalis, nec non universis suis Juribus, honoribus, consuetudinibus, observantiis, & pertinentiis, quemadmodum sui Progenitores, & Predecessores Marchiones Montisferrati hactenus illa posséderunt, & exercuerunt, contulimus atque conferimus, Eidemque in Feudum assignavimus, & assignamus, ac ipsum de præmisis etiam expresse jamdictis auctoritate, & scientia signanter de Terris, & Locis Sancti Damiani, Diani Insulæ, Albe, Rodi, Rodelli, Grinzamarum, Dexane, Turrioni olim Planchetta appellati, Verduni, Publiciarum, Guarne, Montisselli, Cocsioni, & Ville Sancti Secundi cum suis territoriis, membris, & limitibus aliisque supradictis investivimus, & investimus per presentes. Recepto tamen prius à Gulielmo Marchione, Principe, & Consanguineo nostro predicto debito, atque in hujusmodi prestare solito homagii juramento, prout de ipsius Juramenti prestatione ejus patentibus Litteris suo sigillo & manus propriæ subscriptione roboratis, nec non aliis legitimis Documentis plenaria nobis, & sufficienter extitit facta fides, videlicet quod ipse Gulielmus nobis Friderico Romanorum Imperatori, & successoribus nostris Romanorum Imperatoribus, & Regibus legittime intrantis fidelis, & obediens erit, damnum, & periculum nostrum avertet, ac bonum, & honorem nostrum promovebit toto suo posse, & omnia erga nos faciet quæ fidelis Princeps, & Vasallus erga Dominum suum Romanorum Imperatorem facere debitus, est & solet consuetudine vel de Jure, & omnia ea, que in corpore Sacrarum Legum comperiuntur quomodolibet expressa, dolo, & fraude quibuslibet semotis, alienationibus, sive distractionibus Regalium Feodorum, Feudalium, & temporalium predictorum, aut pertinentiarum ad eadem, per vim forsan, dolum, metum, sive aliam sinistram machinationem, aut alias quovis modo indebite exactas, aut extortas per quoscumque, & presertim per Illustrem Ludovicum Sabaudiæ Ducem &c nostrum, & Imperii Sacri Principem fidelem dilectum ipsiusque Progenitores, & Prædecessores quosvis ut accepimus obtentas, & factas, quas omnes, & singulas, non ad alicujus pro hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed motu proprio dictisque auctoritate, scientia, & plenitudine potestatis cassamus, irritamus, & annullamus, nullasque, & inanes, ac nullius existere roboris vel momenti decernimus, ceterisque in contrarium factis, habitis, & obtentis, commissis, & ommissis, non obstantibus quibuscumque; nostris tamen, & Imperii Sacri Juribus in premissis, & circa ea penitus, & omnino salvis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ collationis, assignationis, Investituræ cassationis, irritationis, annulationis, & decreti paginam infringere, seu ei temerario ausu quovis modo contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem nostram, & Imperii Sacri gravissimam, nec non penam amissionis centum Marcarum auri puri pro una nostri Fisci Ærario, pro alia vero medietatibus prefato Gulielmo Marchioni, Principi, & Consanguineo nostro totiens, quotiens premissis contraventum fuerit, irremissibiliter applicandis se noverit incursurum. Presentium sub nostræ Imperialis Majestatis sigilli appensione testimonio Litterarum. Datum in nova Civitate, decima quarta die mensis Maji, Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto, Regnorum nostrorum Romani vicesimo quinto, Imperii tertio decimo, Hungarie vero sexto. Ad Mandatum Domini Imperatoris in Consilio. Tenor vero alterius Privilegii sequitur ut infra, videlicet. Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatie &c. Rex, ac Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ Dux, Dominus Marchie Sclavonicæ, ac Portus-Naonis, Comes in Haspurg, Tirolis, Ferretis, & in Kiburg, Marchio Burgoviæ, & Lantgravius Aisaciæ ad perpetuam rei memoriam. Notum facimus tenore presentium universis, Etsi Augustalis preheminentia dignitatis ad omnes Sacri Romani Imperii subjectos brachium suæ deffensionis teneatur extendere, & veluti tutamen Jurium, & Libertatum Imperialium illæsos fovere deceat gratia singulari; Nihilominus tamen eis uberioris suæ gratiæ favores porigere consuevit, qui gratis obsequiis, ac inconvulsa constantia ipsum Imperium frequentius studuerunt venerari. Sane nuper pro parte Illustris, Gulielmi Marchionis Montisferrati nostri, & dicti Imperii Principis, & Consanguinei fidelis dilecti Majestati nostræ expositum extitit, quod ipse Princeps, atque Consanguineus noster, & sui Predecessores, & Progenitores variis Juribus, Privilegiis, Gratiis, Indultis, Litteris, dignitatibus, libertatibus, immunitatibus Officiisque per Divos Romanorum Reges, & Imperatores, & signanter Carolum Quartum Imperatorem, Wentzeslaum, & Sigismundum Romanorum Reges, nostros in prefato Imperio Prede-

ANNO 1494.

deceſſores muniti eſſent, atque inſuper humiliter ſupplicatum, quatenus Jura, Privilegia, gratias, indulta, Litteras, dignitates, libertates, immunitates Officiaque ipſis ut prefertur conceſſa, & conceſſas factaque, & factas, pro illorum, ſive illarum ſubſiſtentia firmiori, auctoritate noſtra Ceſarea confirmare, approbare illiſque Imperialis noſtri muniminis robur adjicere dignaremur gratioſe. Nos igitur petitioni hujuſmodi ex innata nobis Clementia favorabiliter annuentes omnia, & ſingula Jura, Privilegia indulta, & Officia per Divos Romanorum Imperatores, & Reges, & ſignanter Carolum Quartum Imperatorem, Ventzeſlaum, & Sigiſmundum Reges Romanorum, noſtros in dicto Imperio Predeceſſores predictos. Univerſaſque gratias, libertates, & immunitates a prefatis, ac aliis quibuſvis Romanorum Imperatoribus, & Regibus Predeceſſoribus noſtris, & nobis prefato Gulielmo Principi, & Conſanguineo noſtro ejuſque Progenitoribus, & Predeceſſoribus, & Marchionatui Montisferrati facta, & factas, conceſſaque, & conceſſas, prout rite obtente ſunt, & conceſſe, in omnibus, & ſingulis ſuis punctis, clauſulis, & Articulis, veluti ſcripta, & ſcriptæ ſunt, ac tenores omnium preſentibus ſpecifice forent inſerti, etiamſi de hiis Jure, aut de conſuetudine mentio fieri deberet ſpecialis, de Procerum noſtrorum Conſilio, & aſſenſu matura deliberatione prehabita, auctoritate Romana Ceſarea, & ex certa ſcientia, atque Imperialis poteſtatis noſtræ plenitudine approbamus, ratificamus, innovamus, confirmamus, atque prout opus fuerit, de novo concedimus, omnem defectum ſiquis forſan ob non ſervatam debitam in hujuſmodi ſolemnitatem, aut verborum obſcuritate intervenerit, de jam dictis auctoritate, ſcientia, & poteſtate ſuplentes de eiſdem. Decernentes inſuper, hoc Ceſareo noſtro ſtatuentes Edicto Jura, Privilegia, Indulta, Officia, Litteras, dignitates, libertates, immunitates predicta & predictos perpetuis futuris temporibus inviolabilis roboris tenere, & obſervare debere firmitatem. Mandamus igitur auctoritate, & poteſtate predicta univerſis, & ſingulis perſonis, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, aut conditionis exiſtant, ſub centum librarum auri puri mulcta pro una Imperialis noſtri Fiſci Erario, pro alia vero medietatibus prefato Gulielmo Principi, & Conſanguineo noſtro, aut ejus hæredibus applicandis, ne eumdem Gulielmum Marchionem ejuſque hæredes de, & ſuper predictis juribus, privilegiis, Gratiis, indultis, Litteris, dignitatibus, Libertatibus, immunitatibus, ſive Officiis, ſic ut premittitur per nos confirmatis, ullo unquam tempore in Judicio, aut extra inquietare, aut alias quomodolibet perturbare preſumant, ſeu inquietantibus, & perturbantibus, inquietare quoque, & perturbare volentibus, per ſe vel alium directe, vel indirecte quovis queſito ingenio, vel colore auxilium, conſilium, vel favorem impendant. Nos enim ex nunc dictæ Imperialis poteſtatis plenitudine omne illud, quod hactenus contra premiſſa per quempiam cujuſcumque ſtatus, gradus, ſeu conditionis, etiam Ducalis eminentiæ forſan factum exiſtit, aut in futurum fieri contigerit, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, irritum decernimus, caſſum, & inane, nulliuſque eſſe roboris vel momenti. Preſentium ſub noſtre Majeſtatis ſigilli Imperialis, teſtimonio Litterarum. Datum in nova Civitate die decima quarta Menſis Maji, Anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo quarto, Regnorum noſtrorum Romani viceſimo quinto, Imperii decimo tertio, Hungariæ vero ſexto, Ad Mandatum Domini Imperatoris in Conſilio. Tenor autem tertii, & ultimi Privilegii ſequitur in hunc modum. Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex, ac Auſtriæ, Stiriæ, Carinthiæ, & Carniolæ Dux, Dominus Marchie Sclavonicæ, ac Portus Naonis, Comes in Hasburg, Tirolis, Ferretis, & in Kiburg, Marchio Burgoviæ, & Lantgravius Alſatiæ. Ad perpetuam rei memoriam. Imperatoriæ Majeſtatis gloria ejuſque virtutis munificentia tanto amplioribus laudibus decoratur, tantoque latioribus honorum titulis adornatur, quanto gratioſius benigniora munera fuderit in ſubjectos. Et licet innata nobis Clementia generaliter erga quoſlibet noſtros, & Sacri Imperii fideles, & benemeritos liberalis exiſtat, ad illos tamen munificentiæ dexteram liberalius dignatur extendere, quos pro ejuſdem Imperii honoribus, commodis, & profectibus fama celebris diutius illuſtravit, & ferventioribus ſtudiis teſtatur inſudaſſe. Sane pro parte Illuſtris Principis Gulielmi Marchionis Montisferrati, fidelis, & conſanguinei noſtri dilecti in audientia Majeſtatis noſtræ per ejus ad hoc tranſmiſſos Oratores humiliter extitit ſupplicatum, quatenus eum ad preſens prout optaret noſtri culminis preſentiam propter viarum diſcrimina, locorum diſtantiam, atque Status ejus detrimento, & jactura non modica, pro quibuſdam ſuis à nobis ſuſcipiendis & recognoſcendis Feudis adire non valeat, ſibi univerſa illa, & ſingula Feuda, & Feudalia in quibuſcumque conſiſtant locis, que ad ejus Marchionatum, & Dominium juſte, & debite ſpectarunt, & pertinuerunt, ac de preſenti ſpectant, & pertinent, & per ipſum Illuſtrem Marchionem rite tenentur, & poſſidentur, dignaremur gratioſius inveſtire, & in Feudum nobile, antiquum, paternum, & avitum conferre. Nos igitur, qui quorumlibet honeſta petentium vota libenter complectimur, ad cauſas prenarratas reſpectum habentes, prefato Illuſtri Gulielmo Marchioni Montisferrati, Principi, & Conſanguineo noſtro dilecto, animo deliberato, ſano quoque noſtrorum, & Imperii Sacri Principum aliorumque fidelium ad id accedente conſilio, auctoritate Romana Ceſarea, & ex certa noſtra ſcientia, omnia, & ſingula illa ſupradicta Feuda, & feudalia à nobis, & Sacro Romano Imperio quovismodo dependentia, cum univerſis, & ſingulis attinentiis, ac mero, & mixto Imperio, etiam Juriſdictionis exercicio temporalis, nec non univerſis ſuis Juribus, honoribus, conſuetudinibus, obſervantiis, & pertinentiis, quemadmodum ſui Illuſtres Predeceſſores Montisferrati hactenus illa poſſederunt, & exercuerunt, ac ipſe Illuſtris Marchio nunc ipſe poſſidet, & exercet, contulimus, atque conferimus, eidemque in Feudum nobile, antiquum, paternum, & avitum aſſignavimus, & aſſignamus, ac ipſum de premiſſis expreſſe jam dictis auctoritate, & ſcientia inveſtivimus, & inveſtimus, & ſignanter, & ſpecifice de Locis, & Terris infraſcriptis, videlicet Cremolino, Murbello, Caſſinellis, Molariis, Miolia, Spigno, Ciglario, cum Rocha Balzola, Villanova, Valmacha, Carpaneto prope Blanzate, Azelio cum ſuis omnibus territoriis atque limitibus. Item, & ſignanter de Locis, & Caſtris comprehenſis in Privilegio, & Inveſtitura divi quondam Romanorum Imperatoris Caroli quarti ſub quadam generali clauſula qua dicitur: Item omnes illas cohortes in deſertis Locis conſiſtentes à Flumine Tanagri uſque ad Flumen Urbe, & ad littus maris, quas Cohortes, Loca, & Caſtra deſignamus, & declaramus eſſe infraſcripta videlicet Altare, Milleſimum, Degum, Carchare, Crucifera, Calizanum, Murſaſcum, Peraſchum, Grognardum, Et generaliter de omnibus aliis, & ſingulis que mediate, vel immediate tenuerunt, & poſſiderunt Illuſtres Marchiones Montisferrati, ac ipſe Illuſtris Gulielmus Marchio modernus Conſanguineus noſter dilectus tenet, & poſſidet, cum ſuis Territoriis, membris, & limitibus aliiſque ſupradictis, ut pote jure debito ad ipſum Marchionatum ſpectantibus, & pertinentibus, tam in langhis, quam in partibus circumſtantibus. Recepto tamen prius à prefato Illuſtre Gulielmo Marchione, Principe, & Conſanguineo noſtro dilecto debito, atque in hujuſmodi preſtari ſolito homagii Juramento a predictis ſuis Oratoribus, & Nuntiis habentibus ad id ſpeciale, & ſpecificum Mandatum patentibus legittimis Documentis, de quibus plenaria, & ſufficiens extitit nobis facta fides: Videlicet quod ipſe Illuſtris Marchio nobis Friderico Romanorum Imperatoribus, & Regibus legittime intrantibus fidelis, & obediens erit, damnum, & periculum noſtrum avertet, ac bonum, & honorem noſtrum promovebit toto ſuo poſſe, & omnia erga nos faciet que fidelis Princeps, & Vaſſallus erga Dominum ſuum Romanorum Imperatorem facere tenetur, & ſolet de conſuetudine, vel de jure, & omnia ea, que in corpore Sacrarum Legum comperiuntur quomodolibet expreſſa, dolo, & fraude quibuſlibet ſemotis, noſtris tamen, & Sacri Imperii Juribus, & quorumcumque aliorum in præmiſſis, & circa ea penitus, & omnino ſalvis. Preterea cum Imperialis munificentia ita fidelibus ſuis gratias erogare conſueverit, ut quod uni vel pluribus ab Imperiali largitate donatum fuerit, nulla ratione Juribus, Privilegiis, aut impetratis gratiis aliorum prejudicet; Tibi prefato Illuſtri Gulielmo Marchioni Montisferrati Conſanguineo noſtro dilecto, qui aliquibus tibi rationibus ſuggerentibus timere, aut dubitare videris ne adverſum te

ANNO 1494. jura, Privilegia, Libertates, & Gratias quibus Principatus tuus a Diva Majestate Sacratissimorum Cesarum ab antiquo insignitus existit, & quibus clare memoriæ Illustres Progenitores tui fruiti sunt hactenus, & tu frueris, auctoreque Domino in antea felicius perfrueris, aliqua forsan per quoscumque, aut importunitate petentium, aut errore, oblivione, vel ignorantia impetrata sint hactenus, aut in futurum, non absque tuo hæredum, & successorum tuorum Marchionum Montisferrati, & ejusdem Marchionatus, & Principatus prejudicio, impetrari valerent. Nos intentione tua inspecta diligentius, & in examen provide discussionis adducta, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, & Procerum Sacri Imperii, & nostrorum fidelium accedente consilio, ex certa nostra scientia, & de Imperialis potestatis plenitudine pro te hæredibus, & successoribus tuis Marchionibus Montisferrati, & eidem Marchionatui, & Principatui in perpetuum omnia Jura, Privilegia, Litteras, immunitates, & gratias in omnibus suis sententiis, punctis, clausulis, & tenoribus de verbo ad verbum, prout ab Imperiali Majestate, & Sacro Romano Imperio obtenta, & obtentæ sunt, & sicut in talium possessione legittima tempore transacto fuisti, & adhuc fore dignosceris, & prout usu sunt utentium approbata, nunc de novo concedimus, approbamus, ratificamus, & Imperialis largitatis munificentia confirmamus, decernentes, & hoc perpetuo Imperiali statuentes Edicto, quod omnia, & singula Privilegia, & Littere que quibuscumque, cujuscumque preheminentiæ, status, gradus seu conditionis existerent, à Celsitudine nostra adversum Jura, Privilegia, Libertates, Immunitates, & gratias tibi, & hæredibus, ac successoribus tuis concessa, vel concessas, impetrata seu impetrate fuissent, seu in futurum impetrare contigerit sub quacumque forma verborum, irrita, & inania, seu invalida, irrite, inanes, & invalide sint, & esse debeant, & nullius penitus roboris vel momenti. Nam eisdem Privilegiis, & Litteris in omnibus suis tenoribus, sententiis, punctis & clausulis de verbo ad verbum prout scripta, seu scriptæ videri, aut inveniri possint, ac si presentibus ad plenum inserta, & inserte existerent, etiamsi de eis in presentibus jure, vel consuetudine deberet fieri mentio specialis, si & in quantum antedictis tuis Marchionatus, & Principatus Montisferrati Juribus, Privilegiis, Litteris, Immunitatibus, Libertatibus, gratiis, & observantiis usu approbatis utentium in toto, vel in aliqua sui parte nocere, & adversari, aut in aliquo præjudicium afferre censerentur, de Imperialis Potestatis plenitudine, ac ex certa nostra scientia derogamus, & derogatum esse volumus presentium per tenorem. Te ipsum Illustrem Gulielmum Marchionem, Consanguineum nostrum, hæredes, & successores tuos in dicto Marchionatu Terras, Dominia, Fortilicia, & bona tua singula in nostram, & Imperii Sacri protectionem, tuitionem, & deffensionem grataner, & singulariter assumentes, ut eisdem nostris, & Imperii Sacri protectione, tuitione, & deffensione potiaris, & gaudeas, quibus alii Sacri Romani Imperii Principes gaudent, & quotidie potiuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ Collationis, assignationis, Investituræ, derogationis, tuitionis, protectionis, & decreti paginam infringere, seu ei temerario ausu quovis modo contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem nostram, & Imperii Sacri gravissimam, nec non pœnam ammissionis centum marcarum auri puri, pro una nostri Fisci Ærario, pro alia vero medietatibus prefato Illustri Gulielmo Marchioni, Principi Consanguineo nostro totiens, quotiens præmissis contrafactum fuerit, irremissibiliter applicandis, se noverit incursurum. Presentium sub nostræ Imperialis Majestatis sigilli appensione testimonio Litterarum. Datum Ferrariæ, Calendis Februarii, Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono, Regnorum nostrorum Romani vicesimo nono, Imperii decimo septimo, Hungarie vero decimo. Ad Mandatum Domini Imperatoris, Johannes Episcopus Laventinus. Tenor iterum alterius Privilegii sequitur in hunc modum. Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatie &c. Rex, & Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ, & Carniolæ Dux, Dominus Marchie Slavonicæ, & Portus-Naonis, Comes in Haspurg, Tirolis, Ferretis, & in Kiburg, Marchio Burgoviæ, & Lantgravius Alsaciæ. Ad perpetuam rei memoriam notum facimus tenore presentium universis. Etsi Augustalis preheminentia dignitatis ad omnes Sacri Romani Imperii subjectos brachium suæ deffensionis teneatur extendere, & veluti tutamen Jurium, & libertatum Imperialium illæsos fovere deceat gratia singulari. Nihilominus tamen eis uberiores suæ gratiæ favores porrigere consuevit, qui gratis obsequiis, ac inconvulsa constantia ipsum Imperium frequentius studuerunt venerari. Sane nuper pro parte Illustris Bonifacii Marchionis Montisferrati nostri, & dicti Imperii Principis, & Consanguinei fidelis dilecti Majestati nostræ expositum extitit, quod ipse Princeps, atque Consanguineus noster, & sui Predecessores, & Progenitores variis Juribus, Privilegiis, gratiis, indultis, litteris, dignitatibus, libertatibus, immunitatibus Officiisque, & aliis auctoritatibus, & facultatibus per Divos Romanorum Reges, & Imperatores, & signanter Carolum Quartum Imperatorem, Wentzeslaum, & Sigismundum Romanorum Reges, nostros in prefato Imperio Predecessores, ac etiam per nos muniti essent. Atque insuper humiliter supplicatum, quatenus Jura, Privilegia, gratias, indulta, Litteras, dignitates, immunitates, Officia, honorantias, facultates, auctoritates, & alia quecumque ipsis, ut prefertur concessa, & concessas factaque, & factas pro illorum, sive illarum subsistentia firmiori auctoritate nostra Cesarea confirmare, approbare, illisque Imperialis nostri muniminis robur adjicere dignaremur gratiose. Nos igitur petitioni hujusmodi, ex innata nobis Clementia favorabiliter annuentes, omnia, & singula Jura, Privilegia, Indulta, & Officia, Honorantias, Facultates, & Auctoritates quascumque per divos Romanorum Imperatores, & Reges, & signanter Carolum quartum Imperatorem, Venzeslaum, & Sigismundum Reges Romanorum, nostros in dicto Imperio Predecessores predictos universasque gratias, libertates, & Immunitates, & alia quecumque prout supra concessa & indulta a prefatis, ac aliis quibusvis Romanorum Imperatoribus, & Regibus prædecessoribus nostris, & insuper à nobis prefato Bonifacio Principi, & Consanguineo nostro ejusque Progenitoribus, & Predecessoribus, presertim quoque Illustri quondam Gulielmo Marchioni Montisferrati ejusdem Bonifacii fratri nuperque deffuncto, & Marchionatui Montisferrati facta, & factas, concessaque, & concessas, prout rite obtentæ sunt, & concesse in omnibus & singulis suis punctis, clausulis, & Articulis veluti scripta, & scripte sunt, ac tenores omnium presentium specifice forent inserti; Etiamsi de hiis jure, aut consuetudine mentio fieri deberet specialis, & nominatim de Procerum nostrorum Consilio, & assensu, matura deliberatione præhabita, auctoritate Romana Cesarea, & ex certa scientia, atque Imperialis Culminis nostri plenitudine approbamus, ratificamus, innovamus, confirmamus, atque prout opus fuerit, de novo concedimus, omnem defectum siquis forsan ob non servatam debitam in hujusmodi solemnitatem, aut verborum obscuritate intervenerit, de jam dictis auctoritate, scientia, & potestate supplemus, de eisdem decernentes insuper, & hoc Cesareo nostro statuentes Edicto Jura, Privilegia, indulta, Officia, Litteras, dignitates, libertates, immunitates, & alia quecumque predicta, & predictas perpetuis futuris temporibus inviolabilis roboris tenere, & observare debere firmitatem, etiamsi in eis, vel aliquo predictorum per non usum, vel contrarium usum de Jure foret derogatum, etiam per tantum tempus cujus contrarii memoria non existat. Mandamus igitur auctoritate, & potestate predictis universis, & singulis personis cujuscumque status, gradus, ordinis, aut conditionis existant sub centum librarum auri puri mulcta, pro una Imperialis nostri Fisci Ærario, pro alia vero medietatibus prefato Bonifacio Principi, & Consanguineo nostro, aut ejus hæredibus applicandis, ne eundem Bonifacium Marchionem ejusque hæredes, de & super predictis Juribus, Privilegiis, Gratiis, Indultis, Litteris, dignitatibus, Libertatibus, Immunitatibus, sive Officiis, Honorantiis, Auctoritatibus, Facultatibus, & aliis quibusvis sic ut præmittitur per nos confirmatis, ac etiam quomodolibet de novo concessis ullo unquam tempore in Judicio, aut extra inquietare, aut alias quomodolibet perturbare presumant, seu inquietantibus, & perturbantibus, inquietare quoque, & perturbare volentibus per se vel alium directe, vel indirecte, quovis quesito ingenio vel colore, nec auxilium, consilium, vel favorem impendant. Nos enim ex nunc dictæ Imperialis po-

ANNO 1494.

potestatis plenitudine omne illud quod hactenus contra præmissa per quempiam cujuscumque status, gradus, seu conditionis etiam Ducalis eminentiæ forsan factum existit, aut in futurum fieri contigerit, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, irritum decernimus, cassum, & inane nulliusque roboris esse vel momenti, nulla prescriptione, vel cursu temporis etiam tanti, cujus in contrarium memoria non existat, obstante, Cui ex certa scientia, & nostræ plenitudine Potestatis derogamus, & derogatum esse volumus per presentes. Presentium sub Imperialis Majestatis nostri sigilli appensione testimonio Litterarum. Datum in Oppido Innsprugk Brixinensis Diocesis, die octava mensis Julii, Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto, Regnorum Nostrorum, Romani quadragesimo sexto, Imperii trigesimo quarto, Ungariæ vero vicesimo septimo. Ad Mandatum Domini Imperatoris proprium. Tenor item alterius Privilegii sequitur in hunc modum. Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex, Austriæ, Stirie, Karintiæ, & Carniolæ Dux, Dominus Marchie Slavonicæ, & Portus Naonis, Comes in Haspurg, Tirolis, & Ferretis, & in Kiburg, Marchio Burgoviæ, & Lantgravius Alsatiæ. Ad perpetuam rei memoriam Imperatoriæ Majestatis gloria ejusque virtutis munificentia tanto amplioribus laudibus decoratur, tantoque latioribus honorum titulis adornatur, quanto gratiosius benigniora munera fuderit in subjectos. Et licet nobis innata Clementia generaliter erga quoslibet nostros, & Sacri Imperii Fideles, & benemeritos liberalis existat, ad illos tamen munificentiæ dexteram liberalius dignatur extendere, quos pro ejusdem Imperii honoribus, commodis, & profectibus fama celebris diutius illustravit, & ferventioribus, studiis testatur insudasse, Sane pro parte Illustris Principis Bonifacii Marchionis Montisferrati Consanguinei nostri dilecti in audientia Majestatis nostræ per ejus ad hoc transmissos Oratores humiliter extitit supplicatum, Quod cum nuper Illustris Princeps Gulielmus Marchio Montisferrati ejus Frater legitime investitus sic disponente Altissimo in fata concesserit, Cui sine filiis masculis defuncto annuente opifice summo in Marchionatu successit, & Dominio universo. Cumque ad presens, prout optaret, nostri Culminis presentiam propter viarum discrimina, & locorum distantiam absque Status ejus detrimento, & jactura non modica, pro universa Marchia, & Principatus dignitate, & quibuslibet suis à Nobis suscipiendis, & recognoscendis feudis adire non valeat; Sibi inprimis Marchiam, ac omnia, & singula Feuda, & Feudalia in quibuscumque consistant locis que ad ejus Marchionatum, & Dominium juste, & debite spectarunt, & pertinuerunt, ac de presenti spectant, & pertinent, & per ipsum Marchionem rite tenentur, & possidentur, queve ab aliis illicite, & indebite occupantur, dignaremur gratiosius investire, & in Feudum nobile, antiquum, paternum, & avitum conferre. Nos igitur qui quorumlibet honesta petentium vota libenter complectimur, ad prenarratas causas respectum habentes prefato Bonifacio Marchioni Montisferrati, Principi, & Consanguineo nostro dilecto animo deliberato, sano quoque nostrorum, ac Imperii Sacri Principum aliorumque fidelium ad id accedente consilio, auctoritate Romana Cesarea, & ex nostra certa scientia Marchiam predictam, atque Principatum, ac omnia & singula illa supradicta Feuda, & Feudalia à nobis, & Sacro Romano Imperio quovis modo dependentia, cum universis, & singulis attinentiis, ac mero, & mixto Imperio, etiam Jurisdictionis exercicio temporalis, nec non universis suis juribus, honoribus, consuetudinibus, observantiis, & pertinentiis auctoritatibus, facultatibus, & Officiis, quemadmodum sui Prædecessores Montisferrati, & presertim prefatus Gulielmus Marchio defunctus ut supra hactenus illa possederunt, & exercuerunt, ac ipse Marchio nunc possidet, & exercet, ac de aliis, que per alios quoscumque, quacumque dignitate etiam Ducali fulgentes indebite; & injuste occupantur, & detinentur, contulimus, atque conferimus, eidemque in Feudum nobile, antiquum, paternum, & avitum assignavimus, & assignamus, ac ipsum de premissis expresse jam dictis auctoritate, & scientia investivimus, & investimus, & signanter de Locis, & Castris comprehensis in Privilegio, & Investitura Divi quondam Romanorum Imperatoris Ca quarti, & maxime comprehensis sub quadam generali clausula qua dicitur: Item omnes illas cohortes in desertis Locis consistentes à Flumine Tanagri, usque ad Flumen Urbe, & ad littus Maris inter quas cohortes certa Loca, & Castra designata, & declarata fuerunt, infrascripta videlicet, Altare, Millesimum, Degum, Carchare, Crucifera, Calizanum, Mursascum, Perralchum, Grognerdum, & quibuscumque aliis Locis, & Terris, quæ sub dicta Clausula generali comprehenduntur, quæ pro expressis habeantur, & generaliter de omnibus aliis, & singulis, que mediate, vel immediate tenuerunt, & possederunt Marchiones Montisferrati, ac ipse Bonifatius Marchio modernus Consanguineus noster dilectus tenet, & possidet, cum suis territoriis, membris, & limitibus aliisque supradictis, utpote jure debito ad ipsum Marchionatum spectantibus, & pertinentibus, tam in langhis, quam in partibus circumstantibus, & alibi ubicunque alienationibus, sive distractionibus, seu renunciationibus, & quibuscumque illicitis occupationibus Regalium, Feudorum, Feudalium, & temporalium predictorum, aut pertinentiarum ad eadem per vim forsan dolum, metum, sive aliam sinistram machinationem, aut alias quovis modo indebite exactas, aut extortas per quoscumque etiam Ducali prerogativa fulgentes, & presertim per Illustrem quondam, Ludovicum Sabaudiæ Ducem &c. ipsiusque Progenitores, & predecessores quosvis, ut accepimus, obtentas, & factas: Quas omnes, & singulas, non ad alicujus pro hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed motu proprio dictisque auctoritate, scientia, & plenitudine potestatis cassamus, irritamus, & annullamus nullasque, & inanes, ac nullius existere roboris vel momenti decernimus, ceterisque in contrarium factis, habitis, & obtentis, commissis, & obmissis, non obstantibus quibuscumque, nulla quoque prescriptione, vel cursu temporis preterito, vel futuro, etiam tanti cujus incontrarium non existat memoria, obstante, ullo etiam consensu tacito, vel expresso prefatorum Marchionum, quo metus purgatus, dolus sublatus, vis, aut quevis sinistra machinatio, que in talibus alienationibus, renuntiationibus, seu distractionibus intervenisset, ad diminutionem, prædicti Marchionatus, & Feudi à nobis, & Antecessoribus nostris Romanorum Imperatoribus, & Regibus sibi, & suis predecessoribus concessi sublata dici posset, & allegari, non obstante: Quibus per presentes derogamus, & derogatum esse volumus, ex certa nostra scientia, & de plenitudine potestatis legibus quibuscumque statutis, & consuetudinibus, aliisque quibuscumque in contrarium disponentibus non obstantibus. Declarantes ea intentione nos id disponere pro conservatione jurium, Dominii, Privilegiorum, & gratiarum dictæ Marchiæ, seu Illustribus Marchionibus concessarum, & eo libentius quod eorum fides, & devotio versus Sacrum Romanum Imperium in hunc usque diem extitit inviolata eritque in futurum, ut nobis ipsis facile persuademus. Recepto tamen prius a prefato Bonifacio Marchione Principe, & Consanguineo Nostro dilecto debito, atque hujusmodi prestari solito Homagii juramento à predictis suis Oratoribus, & Nuntiis habentibus ad id speciale, & specificum Mandatum patentibus legittimis Documentis, de quibus plenaria & sufficiens extitit nobis facta fides, videlicet quod ipse Marchio Nobis Friderico Romanorum Imperatori, & Successoribus nostris Romanorum Imperatoribus, & Regibus legittime intrantibus fidelis, & obediens erit, damnum, & periculum nostrum avertet, ac bonum, & honorem nostrum promovebit toto suo posse, & omnia erga nos faciet que fidelis Princeps, & Vassallus erga Dominum suum Romanorum Imperatorem facere tenetur, & solet consuetudine, vel de jure, & omnia ea quæ in corpore Sacrarum Legum comperiuntur quomodolibet expressa, dolo, & fraude quibuslibet semotis, nostris tamen, & Sacri Imperii Juribus in præmissis, & circa ea penitus, & omnino salvis. Preterea cum Imperialis Munificentia ita fidelibus suis gratias errogare consueverit, ut quod uni, vel pluribus ab Imperiale largitate donatum fuerit, nulla ratione Juribus. Privilegiis, aut impetratis gratiis aliorum prejudicet, prefato Bonifatio Marchioni Montisferrati, Principi, & Consanguineo nostro dilecto, & sue Dignitati Marchionali, & Principatui. Qui aliquibus rationibus suggerentibus timere, aut dubitare videtur, ne adversus se & Marchio-

natum,

ANNO 1494. natum, & Principatum, Dignitatemque suam, Jura, Privilegia, Libertates, & Gratias quibus Principatus suus a Diva Majestate Sacratissimorum Cesarum ab antiquo insignitus existit, & quibus clare memoriæ Illustres Progenitores sui fruiti sunt, & ipse fruitur, auctoreque Domino in antea felicius perfruetur, aliqua forsan per quoscumque, aut importunitate petentium, aut errore, oblivione, vel ignorantia impetrate sint hactenus, aut in futurum non absque suo hæredum, & successorum suorum Marchionum Montisferrati, aut ejusdem Marchionatus, ac Principatus prejuditio impetrari valerent. Nos intentione sua inspecta diligentius, & in examen provide discussionis adducta, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, & Procerum Sacri Imperii, & nostrorum Fidelium accedente consilio, ex certa nostra scientia, & de Imperialis potestatis plenitudine pro dicto Bonifacio, hæredibus, & successoribus suis Marchionibus Montisferrati, & eidem Marchionatui, & Principatui in perpetuum omnia Jura, Privilegia, Litteras, Immunitates, & gratias, officia, auctoritates, & facultates quascumque in omnibus suis sententiis, punctis, clausulis, & tenoribus de verbo ad verbum, prout ab Imperiali Majestate, & Sacro Romano Imperio, & presertim à nobis obtenta, & obtente sunt, & sicut in talium possessione legittima tempore transacto sui Illustres Predecessores fuerunt, & prout usu fuerunt utentium approbata, nunc de novo concedimus, approbamus, ratificamus, & Imperialis largitatis munificentia confirmamus. Decernentes, & hoc perpetuo Imperiali statuentes Edicto, quod omnia, & singula Privilegia, & Littere, que quibuscuscumque cujuscumque preheminentiæ, status, gradus, seu conditionis existerent à Celsitudine nostra adversum Jura, Privilegia, Libertates, Immunitates, & gratias sibi, ac heredibus, & successoribus suis concessa, vel concessas, impetrata, seu impetrate fuissent, seu in futurum impetrari contingeret, sub quacumque forma verborum, irrita, & inania, seu invalida, irrite, inanes & invalide sint, & esse debeant, & nullius penitus roboris vel momenti. Nam eisdem Privilegiis, & Litteris in omnibus suis tenoribus, Sententiis, punctis, & clausulis de verbo ad verbum prout scripta, seu scriptæ videri, aut inveniri possint, ac si presentibus ad plenum inserta, & inserte existerent, etiamsi de eis in presentibus jure, vel consuetudine deberet fieri mentio specialis, si & in quantum antedictis suis Marchionatus, & Principatus Montisferrati Juribus, Privilegiis, Litteris, Immunitatibus, Libertatibus, gratiis, & observantiis usu approbatis utentium in totum, vel in aliqua sui parte nocere, & adversari, aut in aliquo prejuditium afferre censerentur, de Imperialis potestatis plenitudine, & ex nostra certa scientia derogamus, & derogatum esse volumus presentium per tenorem. Dictum Bonifacium Marchionem, Consanguineum nostrum, heredes, & successores suos in dicto Marchionatu, Terras, Dominia, Fortilicia, Jura, & Bona sua singula in nostram, & Imperii Sacri protectionem, tuitionem, & defensionem gratanter, & singulariter assumentes, ut eisdem nostris, & Imperii Sacri protectione, tuitione, & deffensione potiatur, & gaudeat, quibus alii Sacri Romani Imperii Principes gaudent, & quotidie potiuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ Collationis, assignationis, Investituræ, Derogationis, tuitionis, protectionis, & Decreti paginam infringere, seu ei temerario ausu quovismodo contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem nostram, & Imperii Sacri gravissimam, nec non pœnam ammissionis centum Marcharum auri puri, pro una nostri Fisci Ærario, pro alia vero medietatibus prefato Bonifacio Marchioni Principi Consanguineo nostro totiens, quociens premissis contrafactum fuerit, irremissibiliter applicandis, se noverit incursurum. Presentium sub nostri Imperialis Majestatis sigilli appensione testimonio Litterarum. Datum in Oppido nostro Imperiali Norimberge die sexto Septembris millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, Regnorum nostrorum Romani, quadragesimo octavo, Imperii trigesimo quinto, Hungariæ vero vicesimo nono. Tenor vero cujusdam Privilegii Vicariatus sequitur in hunc modum. Sigismundus Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croacie &c. Rex. Notum facimus tenore presentium universis. Cum incumbentibus assidue nobis negotiorum varietatibus innumeris pro felici statu Reipublicæ animus noster hinc inde, distrahitur, dignum extimamus existere, ac necessarium arbitramur, ut qui tot regionibus nobis commissis, provide gubernandis ad presens commode non possumus adesse, viros fide, constantia, & circumspectione probatos in partem nostræ solicitudinis statuamus. Sane dum pridie inter alias occupationum curas, quibus fluctuantis pelagi more pro salubri Reipublicæ statu noster Spiritus fatigaretur, occurrit cogitationibus nostris potissimum cogitatione sedula revolventes, Quod Terræ Lombardiæ utique nobiles, & partes Sacri Romani Imperii preciose, provisione Justitiæ diu caruerunt, propter quod tam filios, & incolas earundem Terrarum, quam advenas in eam venientes, in personis injurias, & in rebus damna non modica novimus fuisse perpessos, & ibidem Jura Imperii multipliciter diminuta. Ne igitur talentum nobis creditum negligenter abscondere videamur, ut pote qui villicationis nostre rationem sumus in examine districti Judicii reddituri; ad hoc dirigimus aciem mentis nostræ, ut ad procurandum statum pacificum terrarum incolarumque predictarum regie provisionis instantia salubriter intendamus. Et ne hujusmodi Terræ, & Incolæ fructu nostre providentiæ tantisper careant, ecce quod de Illustris Principis Theodori Marchionis Montisferrati, Principis, & Consanguinei nostri charissimi, quem plurimarum fides virtutum, approbata merita experientiaque rerum magistra constantem, & fidelem, ac nobis Imperio, & publice rei utilem, nedum ad talia, sed etiam majora edocuerunt, plenitudine confisi; Ipsum in partem nostræ solicitudinis evocantes, animo deliberato, sano quoque Principum Comitum, Baronum, Procerum, & Nobilium, ac aliorum fidelium nostrorum accedente consilio ex certa nostra scientia, & de Romanæ Regiæ potestatis plenitudine in prefatis Lombardiæ Terris, ac in omnibus, & singulis earumdem Terrarum Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Oppidis, Villis, Locis, & Districtibus ordinavimus, creavimus, fecimus, & constituimus, ordinamus, creamus, facimus, & harum vigore constituimus nostrum, & Imperii Sacri Vicarium generalem. Dantes ex nunc, virtute presentium, & auctoritate Romana Regia, ac de certa nostra scientia eidem Theodoro plenam, liberam, & omnimodam licentiam, auctoritatem, Potestatem, merum, mixtum, liberum, & absolutum imperium, ac etiam administrationem, & Jurisdictionem, causas omnimodas contentiosas, & voluntarias, vice, & auctoritate, atque nomine nostris, ac Sacri Romani Imperii in prefatis Lombardiæ Terris earumque Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Opidis, Villis, Locis, & districtibus per se vel per alium, seu alios quibus hoc commiserit exercendi, fidelitatis, & alterius cujuscumque generis juramenta solita, & consueta nostro, & Imperii Sacri nomine, à quibuscumque Principibus Ecclesiasticis, & secularibus Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Clientibus, Officialibus, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum & Villarum, Communitatibus, & Rectoribus eorundem & singulis personis, & aliis quibuscumque, quacumque occasione, causa, vel Jure debeantur, aut proveniant, recipiendi. Quoscumque Locumtenentes, Gubernatores, Potestates, Rectores, Judices, & Officiales, ac alterius cujuscumque Officii homines quacumque dignitate prefulgeant, in prefatis Terris, Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis Oppidis Villis, Locis, & districtibus instituendi, ac deponendi totiens, quotiens, & sicut eidem Theodoro consonum fore videbitur, & placebit. Principes, Marchiones, Comites, Vicecomites, Communitates, Vicarios, Gubernatores, Rectores, Locumtenentes, Vasallos, Milites, Clientes, Rusticos, Plebeos, & ad glebam astrictos, seu quovis nomine nuncupentur, in eisdem Terris, Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Oppidis, Villis, Locis, & districtibus per Nos, ac predecessores nostros ordinatos, & constitutos, ac de jure, vel facto ad nos, & Sacrum Imperium devolutos, devolvendos, ratione suadente, & ut sibi videbitur enovandi, ordinandi, & destituendi, ac se de ipsis intromittendi, nec non per se, vel alium, seu alios nostro, & Imperii Sacri vice, & nomine tenendi, prout eidem Theodoro nostro Vicario videbitur, & prout etiam merita, vel demerita ipsorum, vel alicujus eorum suadebunt. Universos, & singulos ANNO 1494.

ANNO 1494.

los occupatores, possessores Comitatuum, Dominiorum, Vicaratuum, Districtuum, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, Terrarum, & Communitatum, ac etiam quorumcumque bonorum, rerum, districtuum, & locorum ad nos, & Sacrum Imperium spectantium, & quomodolibet pertinentium, ut relaxent, dimittant, & restituant ammonendi, convocandi, constringendi, & compellendi, ac contra eos, & quoslibet resistentes, aut alias delinquentes, quandocumque, quotiescumque, & ubicumque, ac quomodocumque, sive sit Communitas, Collegium, Universitas, seu specialis, aut singularis persona, cum Dignitate, vel sine, & ipsorum quemlibet summarie, vel de facto per dictum Vicarium nostrum, alium, seu alios, per eum suo nomine ordinatos, & ordinandos, procedendi, cognoscendi, sententiandi, decidendi, exequendi, & puniendi, Bannum Imperiale pronuntiandi, ac in inobedientes animadvertendi, ac ipsos personaliter, & realiter mulctandi, & puniendi. Vexilla, seu Banderia Imperialia exigendi, & contra quoslibet deferendi Bellum, seu Bellum, seu Bella movendi, Exercitus, Cavalcatus, destructiones, vastationes, & confiscationes Bonorum indicendi, faciendi, disponendi, ordinandi, & persequendi, universos, & singulos prefato Theodoro, & per eum constituto, seu constitutis Rebelles puniendi, relegandi, & ultimo supplicio addicendi, ratione, vel justitia mediante, & prout sibi videbitur, ac sicut criminis qualitas, seu delicti hoc exigit, vel requirit. Culpas quoque delinquentium, & excessus crimina etiam in Juditium deducta, & pænas inflictas tam ipsis punitis adhuc viventibus, quam ipsis mortuis, ipsorum liberis, si eorum intersit, obtinere indulgentiam, aut etiam illa que non sunt in Juditium deducta, seu non punita, remittendi per Indulgentiam, aut restitutionem ad Patriam, seu Larem, bona, dignitates, bonam famam, & honores restituendi, sive sint generales persone, sive spetiales, etiamsi per eundem Vicarium nostrum essent de quocumque crimine condemnati, sic ut per ipsum, suum, vel suos, ut premittitur, Commissarium, seu Comissarios, Officialem, seu Officiales merum & mixtum Imperium, Administrationem, & omnimodam Jurisdictionem, auctoritatem, & Potestatem contentiosam, vel voluntariam in universos, & singulos homines cujuscumque Status, preheminentiæ, vel conditionis existant, per prefatas Terras, Dominia, Civitates, Castra, Castella, Oppida, Villas, loca districtusque consistentes habitantes, vel moram trahentes exerceant, & exercere possint, secundum quod Vicario nostro prefato jus, & ratio persuadebunt, quacumque temporis prescriptione, vel usu capione non obstante. Concedentes nihilominus ex certa nostra scientia tenore presentium eidem nostro Vicario, & illis cui vel quibus hoc, vel aliquid aliud commiserit, & in ipsum, vel ipsos jure plenario transeuntes auctoritatem, & licentiam generalem, ac plenam, expressam, liberam, & omnimodam omnemque nostram, & Sacri Imperii Potestatem etiamque meri, mixti, liberi, & absoluti Imperii, & Jurisdictionis sunt, ad omnia, & singula supra, & infrascripta. Collectas quoque, Datias, & quelibet alia onera realia, & personalia, ac mixta, nec non omnes census, redditus, jura, proventus, emolumenta, subventiones, conductus, Telonea, & pedagia predictarum Terrarum, Dominiorum, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, locorum, & districtuum, ac pertinentiarum eorumdem ad nos, & Sacrum Romanum Imperium pertinentium exigendi, & recipiendi, pænas & mulctas, ratione previa, imponendi, levandi, & ex causis rationabilibus augumentandi, minuendi, remittendi in Juditio, & extra. Judæos Cameræ nostræ servos acceptandi, deffendendi, & tuendi, Jura Cesarea, collectas, subventiones, & Steuras ab ipsis, sicut hoc honor Imperii, & necessitas postulaverint, exigendi in Juditio, & extra. In Causis, questionibus, Arbitriis, Arbitramentis, & littibus quibuscumque, tam cum causarum cognitione, quam sine, Deum habendo præ oculis, ac de plano, ac summarie sine strepitu, & figura Judicii, sola veritate inspecta, procedendi, determinandi, Sententias exequendi, fugitivos inquirendi, & puniendi, Maleficos, Fures, Assassinos, & Robatores stratarum laqueandi, judicandi, & Piratas Maris submergendi, juxta Sacrarum Legum, Canonum, & Jurium communium Sacratissimas Sanctiones, & prout secundum ritum, & Terræ consuetudinem, municipalia Jura, & statuta persuaserint, ac Proditores decapitandi, suspendendi, & eos, ac eorum quemlibet dum, & quotiens se casus obtulerit, condemnandi, puniendi, membra truncandi, fustibus cedendi, de patria ad tempus, vel perpetuo relegandi, carcerandi, & igne cremandi, mutilandi, & debilitandi, bona talium publicandi, & infiscandi, ac de omnibus criminibus ordinariis, & extraordinariis, enormibus, levibus, publicis, & privatis cognoscendi, puniendi, & executiones faciendi, ac tam secundum jura communia, quam municipalia decidendi, cognitionem, & decisionem hujusmodi committendi, in integrum restituendi: Absolutionem quamlibet in Juditio, vel extra impendendi, & exercendi, Infamiam tam Juris, quam facti irrogandi, abolendi, & disponendi, de causis principalibus, & appellationibus quibuslibet tanquam Judex super hiis a nobis specialiter delegatus cognoscendi, examinandi, & diffiniendi, decreta primum, secundum, & cum solemnitate legali tertium interponendi, Jura declarandi, ac omnia que causarum merita requirunt, exercendi, & exequendi; ita tamen quod ab ejus, aut per eum constituti seu constitutorum sententia seu sententiis ad audientiam nostri Culminis possit libere, totiens, quotiens opportunum fuerit, provocari. Monetas sub vero pondere, & caractere aureas, & argenteas cudendi, & instituendi. Ferias imponendi, & tollendi jam factas semel & pluries, ac totiens, quotiens opportunum fuerit, & ordo dictaverit rationis. Dotes, & Dotalicia, ac donationes propter nuptias admittendi, approbandi, & confirmandi, Mentecaptis curatores, ac Orphanis, pupillis, & Viduis tutores preficiendi, devolutiones fiscales quarumcumque hæreditatum, seu etiam rerum mobilium, & immobilium, dum Jus, & ratio illud exigerint, nostro regio nomine exigendi, Tenutam, & possessionem talium pro nobis, & Imperio capiendi, Et generaliter omnia, & singula que ad verum, & legittimum Sacri Romani Imperii in supradictis Terris, Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Oppidis, Villis, locis, & districtibus generalem Vicarium pertinent, ut premittitur, libere & absque impedimento quolibet faciendi, etiam si qua ex eis jure, vel consuetudine exigerent Mandatum magis spetiale, Sacrosancta Ecclesiastica libertate, ac feudis quorumblibet Episcoporum, Prelatorum, Principum, Marchionum, & Comitum in prefatis Terris, Dominiis, Civitatibus, locis, & Districtibus consistentium, quæ à nobis, & Imperio Sacro immediate dependent, ac aliorum quorumcumque Juribus semper salvis. Marchia Trevisana, & signanter Verona, Vincentia, & Padua cum eorum Districtibus, & tenutis specialiter, & expresse exceptis, non obstantibus etiam aliquibus Legibus, Constitutionibus, Statutis, Usibus, Consuetudinibus, observantiis, & aliis in contrarium datis, vel observatis, vel aliter formam tradentibus, per quas, vel que premissa, vel eorum aliquod, seu aliqua dici possent invalida, vel esse annullanda. Quibus omnibus de certa nostra scientia, ac si de eis, & quolibet eorum facta esset expressa mentio spetialis, quoad supradicta omnia, aut aliquod predictorum de nostræ Romanæ Regiæ Potestatis plenitudine derogamus expresse, ratum, & gratum habituri ex nunc prout ex tunc quidquid per dictum Theodorum, aut suum, vel suos Commissarios juxta presentem modum, ordinem, & formam rite, ac recte actum, ac gestum fuerit in premissis, & quolibet premissorum, ac si per nos nostreque Majestatis Officium de certa nostra Scientia agerentur. Mandantes igitur universis, & singulis Principibus Ecclesiasticis, & Secularibus, Prelatis, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, Proceribus, Nobilibus, Vicariis, Militibus, Clientibus, Rectoribus, Officialibus, Castellanis, Judicibus, Advocatis, Civibus, Communitatibus, & Universitatibus Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, Locorum, & districtuum prefatarum Terrarum Lombardiæ, cujuscumque dignitatis, gradus, Status eminentiæ, seu conditionis existant, qui sunt, aut qui pro tempore fuerint, devotis, & fidelibus nostris, quatenus prefato Theodoro, ac illi, vel illis, cui seu quibus vices suas commiserit in omnibus, & singulis supradictis, ac etiam aliis, que pro Sacri Romani Imperii, ac Reipublice incremento felici attemptare, incipere, prosequi, & consummare decreverit, fideliter, obedienter & humiliter tanquam nobis sine contradictione, & impedimento quibuslibet obediant, pareant effectualiter, & intendant. Sicut gravem nostre Majestatis offensam vo-

ANNO 1494. voluerint artius evitare. Presentibus usque ad nostram, aut Successorum nostrorum Romanorum Imperatorum, vel Regum revocationem, aut beneplacitum tantummodo duraturis. Harum sub nostre regiæ Majestatis Sigillo testimonio Litterarum. Datum Hidelbergæ anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quartodecimo, vigesima die Septembris, Regnorum nostrorum Anno Hungariæ &c. vigesimo octavo, Romanorum vero quinto, Signanter quoque prefatam Illustrem Mariam Tutricem, Curatricem, Gubernatricem, ac Universalis Dominii, & Principatus predicti Administratricem, ac Consanguineam nostram nomine dicti Illustris filii sui Gulielmi suorumque heredum, & Successorum investivimus, & investimus de locis infrascriptis videlicet Turri, Insule prope Fralmetum, Ponto Cartoxio, Mota apud Castiglogas, Pareto, Montalerio, Trisobio, Vexime, Sancto Georgio prope Veximas, Chario, Altari, Dego, Lemale, Ticineto, & Casalbrigogno, & generaliter de omnibus aliis, & singulis que mediate, vel immediate tenuerunt, & possederunt Marchiones Montisferrati, ac ipsi Maria & Gulielmus Marchiones moderni, & consanguinei nostri tenent, & possident, cum suis Territoriis, membris, & limitibus, & aliis supradictis, ut pote jure debito ad ipsum Marchionem spectantibus & pertinentibus tam in langhis, quam in partibus circumstantibus, & alibi ubicumque, Alienationibus, distractionibus, seu renunciationibus, & quibuscumque illicitis occupationibus, seu in feudum recognitionibus per ipsos Illustres Marchiones, vel eorum alterum Regalium Feudorum, ac temporalium predictorum, aut pertinentiarum ad eadem, per vim forsan, dolum, metum, sive aliam finistram machinationem, aut alias quovis modo indebite exactis, aut extortis per quoscumque, quacumque prerogativa fulgentes, quas omnes, & singulas dictis auctoritate, scientia, & plenitudine potestatis cassamus, irritamus, & annullamus, nullasque, & inanes, & nullius existere roboris, vel momenti decernimus, & pro non factis haberi volumus, ceterisque in contrarium factis, habitis, obtentis, commissis, & obmissis non obstantibus quibuscumque, quibus per presentes derogamus, & derogatum esse volumus ex certa nostra scientia de plenitudine potestatis, etiam Legibus quibuscumque, Statutis, & Consuetudinibus, Juramentis, ac aliis quibuscumque in contrarium disponentibus, & facientibus, non obstantibus, declarantes ea intentione nos id disponere pro conservatione jurium Dominii, Privilegiorum, & gratiarum dictæ Marchie Principatui, seu Illustribus Marchionibus concessorum, & eo libentius, quod eorum fides, & devotio versus Sacrum Romanum Imperium in hunc usque diem ut supra diximus, extitit inviolata eritque in futurum, ut nobis ipsis facile persuademus. Recepto tamen prius à prefatis Oratoribus ad hoc Mandatum, & potestatem habentibus debito, atque in hujusmodi prestari solito homagii Juramento. Videlicet quod ipsa Maria Marchionissa Tutrix, Curatrix, & Gubernatrix ut supra nobis Maximiliano Romanorum Regi &c., & successoribus nostris Romanorum Imperatoribus, & Regibus legittime intrantibus fidelis, & obediens erit ipsa, & ejus Illustris Filius Gulielmus Primogenitus, & Marchio Montisferrati fidelis, & obediens erit, damnum, & periculum nostrum avertent, ac bonum, & honorem nostrum promovebunt toto suo posse, & omnia erga nos facient quæ fidelis Princeps, & Vassallus erga Dominum suum Romanorum Imperatorem, & Regem facere tenetur, & solet de consuetudine, vel de jure, & omnia quæ in corpore Sacrarum Legum comperiuntur quomodolibet expressa, dolo, & fraude quibuslibet semotis. Promiseruntque prefati Oratores ipsam Illustrem Marchionissam hæc omnia expresse ratificaturam, & grata habituram. Præterea cum Regali munificentia ita fidelibus suis gratias erogare consueverit, ut quod uni, vel pluribus ab Imperiali largitate donatum fuerit, nulla ratione Juribus, Privilegiis, aut impetratis gratiis aliorum prejudicet, prefatæ Marchionissæ, & Gulielmo Marchioni ejus Primogenito Principi, & Consanguineis nostris dilectis suæ Dignitati Marchionali, & Principatui suisque hæredibus, & successoribus, qui forsitan aliquibus rationibus suggerentibus timere, aut dubitare videntur, ne adversus se, aut Marchionatum, & Principatum Dignitatemque suam, Jura, Privilegia, libertates, & gratias, quibus Principatus eorum a diva Majestate Sacratissimorum Cesarum ab antiquo insignitus extitit, & quibus clare memoriæ Illustres Progenitores sui freti sunt, seu frui debuissent, & potuissent, & ipsi fruuntur, seu frui possent, & deberent, Auctoreque Domino in antea felicius perfruentur, aliqua forsitan per quoscumque aut importunitate petentium, aut errore, oblivione, vel ignorantia impetrate sint hactenus, aut in futurum, non absque suo, & predecessorum heredumque, & Successorum suorum Marchionum Montisferrati, aut ejusdem Marchionatus, & Principatus prejuditio, impetrari valerent. Nos intentione sua inspecta diligentius, & in examen providæ discussionis adducta, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, & Procerum Sacri Imperii, & nostrorum fidelium accedente consilio, ex certa nostra scientia, & de Regalis potestatis plenitudine predictis Mariæ Marchionisse, & Filio Marchioni, heredibus, & successoribus suis Marchionibus Montisferrati, & eidem Marchionatui, & Principatui in perpetuum omnia Jura, *Privilegia*, Litteras, immunitates, & gratias, officia, *auctoritates*, & facultates quascumque in omnibus suis sententiis, punctis, clausulis, & tenoribus de verbo ad verbum, prout ab Imperiali Majestate, & Sacro Romano Imperio, & presertim a nobis obtenta, & obtentæ sunt, & sicut in talium possessione legittima tempore transacto sui Illustres *Predecessores* fuerunt, vel esse debuerunt, nunc de novo approbantes, ratificantes, & Regalis largitatis munificentia confirmantes, & quatenus expediat de novo concedentes, omnem etiam deffectum, siqui forsitan ob non servatam in predictis omnibus, & singulis solemnitatem debitam, & a jure, vel consuetudine requisitam, aut in verborum obscuritate, seu personarum deffectu intervenerint, maxime in Juramenti prestatione per jam dictos Oratores, etiam quemcumque alium defectum solemnitatis subreptionis, & obreptionis, que dici, & allegari posset quomodocumque, & qualitercumque, ex quavis causa, & occasione, de auctoritate, scientia, motu proprio, ac potestatis plenitudine supplentes, Legibus quibuscumque, Statutis, consuetudinibus aliis quibuscumque *in contrarium facientibus*, etiamsi talia forent in quibus esset *fienda* specialis, & *nominata mentio, non obstantibus*; illis omnibus enim que in contrarium ut supradictum est, vel impetrata sunt, vel impetrari possent, ex eisdem scientia, auctoritate, & potestate derogamus, & derogatum, esse volumus. Decernentes, & hoc perpetuo Regali statuentes Edicto, quod omnia, & singula Privilegia, Litteræ, seu Concessiones que quibuscumque cujuscumque preheminentiæ, status, gradus, seu conditionis existerent, à Celsitudine Imperiali, & seu adversum nostra Jura, Privilegia, Libertates, Immunitates, & gratias dictis Marchionibus hæredibus, & successoribus suis concessa, & concessas impetrata, seu impetratæ fuissent, seu in futurum impetrari contingeret, sub quacumque verborum forma, irrita, & inania, seu invalida, irrite, inanes, seu invalide sint, & esse debeant, & nullius penitus roboris, vel momenti. Nam eisdem Privilegiis, Litteris, & Concessionibus in omnibus suis tenoribus, sententiis, punctis, & clausulis de verbo ad verbum prout scripta, seu scriptæ videri, aut inveniri possint, ac si presentibus ad plenum inserta, & inserte existerent, etiamsi de eis in presentibus Jure, vel consuetudine deberet fieri mentio specialis, si & in quantum in totum, vel pro parte antedicti Marchionatus, & Principatus Montisferrati Juribus, Privilegiis, Litteris, Immunitatibus, Libertatibus, gratiis, & observantiis usu approbatis utentium, vel que approbari usu potuissent, vel debuissent, in totum, vel in aliqua sui parte nocere, & adversari, aut in aliquo prejuditium afferre censerentur, de Regalis potestatis plenitudine, & ex certa nostra scientia derogamus, & derogatum esse volumus, presentium per tenorem. *Dictos Mariam*, & Gulielmum Marchiones consanguineos nostros charissimos, heredes, & Successores suos in dicto Marchionatu Terras, Dominia, Fortilicia, Jura, & Bona sua singula in nostram, & Imperii Sacri protectionem, tuitionem, & deffensionem læto animo gratiose, & singulari affectu assumentes, ut eisdem nostris, & Imperii Sacri protectione, tuitione, & deffensione potiantur, & gaudeant quibus alii Sacri Romani Imperii Principes gaudent, & quotidie potiuntur Et quia nobis etiam pro parte prefatæ Illustris Mariæ nostræ Charissime Consanguineæ Tutricis, Curatricis, & Gubernatricis Gulielmi Marchionis Montisfer-

ANNO 1494.

tisferrati, noftri, & Imperii Sacri Principis, & Confanguinei fidelis dilecti expofitum extitit quod ipfe Princeps, ac Confanguineus nofter, & fui Predeceffores, & Progenitores variis Juribus, Privilegiis, gratiis, indultis, Litteris, dignitatibus, libertatibus, immunitatibus, Offitiisque, & aliis auctoritatibus, facultatibus per divos Romanorum Reges, & Imperatores in Imperio, & Regno Predeceffores noftros muniti effent, atque infuper humiliter fupplicatum, quatenus Jura, Privilegia, Gratias, Indulta, Litteras, Dignitates, Libertates, Immunitates Offitia, honorantias, facultates, auctoritates, & alia quecumque ipfis, feu eorum cuilibet ut prefertur conceffa, & conceffas, factaque, & factas, pro illorum, five illarum fubfiftentia firmiori, auctoritate noftra Regia confirmare, illisque Regalis noftri muniminis robur adjicere dignaremur gratiofe, Nos igitur petitioni hujusmodi ex innata nobis clementia favorabiliter, & potiffime precibus prefate Illuftris Mariæ Confanguineæ noftræ chariffime, ob ejus fingulares virtutes, & peculiares animi dotes, annuentes, omnia, & fingula Jura, Privilegia, Indulta, & Officia, honorantias, facultates, & auctoritates quascumque per fupradictos Romanorum Imperatores, & Reges ut premittitur conceffas, & conceffa, ac etiam univerfas gratias, Libertates, Immunitates, ac alia quecumque a quibusvis Romanorum Imperatoribus, & Regibus Predecefforibus noftris Illuftri quondam Bonifatio Marchioni noviter vita functo ejusque Progenitoribus, & Predecefforibus, prefertim Illuftribus quondam Theodoro, Johanni, & Gulielmo Fratri, & Predeceffori ejusdem Bonifatii, & Marchionatui Montisferrati conceffas, & conceffa, quia rite obtente funt, & conceffe, in omnibus fuis punctis, claufulis, & articulis fano Procerum noftrorum confilio, & affenfu, matura deliberatione prehabita, auctoritate Romana Regia, & ex certa fcientia Regalifque plenitudine poteftatis approbamus, ratificamus, confirmamus, atque prout opus fuerit, innovamus, & de novo concedimus. Volentes ac Regio ftatuentes Edicto, quod predicta Privilegia, Indulta, Officia, honorantiæ, facultates, omniaque, & fingula premiffa perpetui obtineant roboris firmitatem. In premiffis tamen, & quolibet ipforum noftris, & Imperii facri Juribus femper falvis, quibus per prefentem paginam penitus, nec prejudicari volumus, nec derogari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noftræ Inveftituræ, Derogationis, Tuitionis, & Protectionis, Confirmationis, & Decreti paginam infringere, feu ei temerario aufu quovismodo contraire. Siquis autem hoc attemptare prefumpferit, indignationem noftram, & Imperii Sacri graviffimam, & pœnam mille Marcharum auri puriffimi totiens, quotiens contraventum fuerit, fe noverit irremiffibiliter incurfurum, quarum medietatem Regalis Fifci, five Erarii noftri, refiduam vero partem injuriam pafforum, vel paffi ufibus decernimus applicandam. Teftes hujus rei funt Venerabilles, Illuftres, Generofi, Nobiles Confanguinei Principes, Confiliarii Cubicularii, & Fideles noftri dilecti, Henricus Curienfis, Melchior Brixinenf., Mathias Secovienf. Ecclefiarum Epifcopi, Albertus Locumtenens Terrarum noftrarum hereditariarum Flandriæ, Brabantiæ &c, & Henricus Filius fuus Duces Saxoniæ, Lantgravii Turingii, Marchiones Myffie, Richardus Dux Eboracenfis, Enricus Dux Prunfigenfis, Rudolphus Princeps in Anhal, & Comes in Ascania, Leonhardus Goriciæ, Ytel Fredericus de Zolre, noftræ Cameræ Judex, Philipus in Naffaw, Wilhelmus in Tierftein, Henricus in Furftemberg, Philippus in Eyfemburg Comites, Vitus in Wolckenftain nofter fupremus Capitaneus Campeftris, Bernardus, & Martinus in Polhaim Barones, Rempertus de Reyhenberg noftræ Curiæ Marefchalcus, Nicolaus de Firmion. Magifter Ouriæ Reginalis, Hieronimus Leonus, Zacharias Conterrenus Veneriani, Balthafar de Pufterla, Lafonde Mayne Mediolanenfes, Francifcus de Arrioftis, Pandulfus Collenutius Ferrarienfes Oratores, & alii quamplures fidedigni, Prefentium fub noftri Regalis Sigilli appenfione teftimonio Litterarum. Datum in Oppido noftro Innfprugk, die decima feptima menfis Martii, Anno Domini millefimo quadringentefimo nonagefimo quarto, Regnorum noftrorum Romani nono, Hungariæ vero quarto Annis.

ANNO 1494.

Ad Mandatum Domini Regis proprium Conradus Sturtzel de Buchen Doctor, & Miles Cancellarius fubfcripfit.



Cum ejus Originali in Pergamena fcripto, ac Bulla Imperiali extra capfulam in cera impreffa, ac cordulis fericis coloris rubei, albi, & cinericei pendente, ficut expedita, in fecretiori Archiducali Mantuæ Archivio adfervato præfentem fumptam Copiam omnino conferre atteftor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicufque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti fecretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum hic me, folita cum atteftatione, fubfcripfi hac die 20. Junii. 1710.



Ita verum effe affirmo Ego Jofeph Maria Caftileonus ejufdem Archivii Præfectus, hac die 28 Junii 1710.

CCCII.

Inftrumentum publicum Inveftituræ Ducatus Mediolani, Comitatusque Papiæ, & Angleriæ, 1495. 28. Mai.
à Mandatariis Cæfareis, LUDOVICO MARIÆ SFORTIÆ *traditæ in forma folenni, videlicet per Annulum, Clamidem hermelino foderatum, Mitram Ducalem, Gladium, Baculum & Vexillum, Juramento Fidelitatis præftito, &c. Actum Mediolani die 28. Maii anno* 1495. CUM *Mandato* MAXIMILIANI I. *Romanorum Regis* MELCHIORI *Epifcopo Brixienfi, &* CONRADO DE BUCHEN *Cancellario fuo ad effectum prædictæ Inveftituræ. Datum Wormatiæ die Aprilis* 1495. [Autentique tiré des Archives Royales du Chateau de Milan.]

MAximilianus Divina favente Clementia Romanorum Rex femper Auguftus, ac Hungariæ Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, Archidux Auftriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Gheldriæ & Comes Flandriæ, Tirolis &c. Tenore præfentium profitemur, & notum facimus, quibus expedit univerfis, quod nos Venerabili Melchiori Epifcopo Brixienfi Principi, & fpectabili Conrado de Buchen Jurium Doctori, & Equiti Aurato, Cancellario noftro, Confiliariis, Oratoribus, Mandatariis noftris, & Imperii Sacri devotis, atque fidelibus dilectis vigore præfentium damus atque concedimus plenariam, & omnimodam facultatem, atque Mandatum tam generale, quam fpeciale, ut Illuftrem Ludovicum Mariam Sfortiam Anglum, Ducem Mediolani, Papiæ, Angleriæque Comitem, Principem, Affinem, & Confanguineum fidelem nobis cariffimum fuper Ducatu Mediolani, ac Comitatibus Papiæ, & Angleriæ fecundum tenorem Litterarum, ac etiam confenfus Principum Electorum defuper factarum, noftra auctoritate Regia inveftire, ipfumque cætui, ac numero aliorum noftrorum, & Sacri Romani Imperii Principum aggregare, nec non Clamide, Gladio, Galero, & aliis ad ejusmodi dignitatem correquifitis decorare, ac denique fingula alia neceffaria noftro nomine facere, & agere valeant, quæ videbuntur expedire. Quidquid igitur in prædictis Negotiis, hii ipfi Confiliarii Oratores, ac Mandatarii noftri conjunctim, five divifim peregerint, atque expediverint, id ratum, & gratum perpetuo habebimus, Noftramque Regiam Auctoritatem, quo talia Negotia validius robur confequantur, ad plenum impartimur, dolo, & fraude penitus femotis: Harum teftimonio Litterarum

ANNO 1495. terarum sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Civitate nostra Imperiali Wormacensi, vigesima tertia die mensis Aprilis, Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, Regnorum nostrorum Romani decimo, Hungariæ verò sexto annis. In annulo ad Mandatum Domini Regis proprium Bertoldus Archiepiscopus Moguntinus Archicancellarius, & sigillatæ sigillo pendenti in cera rubea appenso cum carta. In nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis, ac gloriosissimæ Virginis Mariæ, & totius Celestis Curiæ triumphantis amen, Anno salutis millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, Indictione tertia decima: Die verò Jovis vigesimo octavo mensis Maji, quæ est dies Ascensionis Domini nostri Jesu Christi, Regnante Serenissimo, & invictissimo, ac gloriosissimo Principe, & Domino Domino Maximiliano Divina favente Clementia Romanorum Rege semper Augusto, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rege, Archiduce Austriæ, Duce Burgundiæ, Barbantiæ, Gheldriæ & Comite Flandriæ, & Tirolis & Regnorum suorum Romani decimo, Hungariæ vero sexto annis. Universis, & singulis Christi Fidelibus præsens scriptum intuentibus pateat: Quod proximo die Veneris vigesimo secundo præsentis mensis Maii Illustrissimo, & Excellentissimo Principe Domino Ludovico Maria Sfortia Anglo, Duce Mediolani, Papiæ, Angleriæque Comite, ad actum infrascriptum personaliter coram Reverendissimo in Christo Patre Domino Domino Melchiore Episcopo Brixinensi Sacri Romani Imperii Principe, ac Magnifico, & clarissimo Viro Conrado Sturtzl de Buchen Jurium Doctore, Equite aurato, supradicti Serenissimi Romanorum Regis Cancellario, Consiliariis, Oratoribus, & Mandatariis prout de eorum Mandato inferius inserto legitimè constat, constituto, sub officio, quod de Spiritu Sancto per Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Guido Antonium Arcimboldum Archiepiscopum Mediolanensem in Castro Mediolani, & Capella Ducali in altari splendide decorato solemniter more solito decantabatur usque ad Evangelium, quo lecto, & habita per dictum Dominum Cancellarium Regium brevi oratione cum lætitia in Laudem præfati Illustrissimi Domini Ludovici Ducis & in qua ejus Laudes satis abunde demonstravit, propter quas meritò Sacra Augustalis Majestas una cum Dominis Principalibus Electoribus hunc ipsum Dominum præfatum Ludovicum Ducem Mediolanensem sua Regia Clementia, Gratia, humanitate, & amicitia dignum judicarunt: Qua de re dicti Domini Oratores Regii, & Mandatarii pleno Mandato suffulti, quod in publico ediderunt sub hujusmodi tenore: Maximilianus Divina favente Clementia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Gheldriæ, & Comes Flandriæ Tirolis, &c. Tenore præsentium profitemur, & notum facimus, quibus expedit universis, quod Nos Venerabili Melchiori Episcopo Brixinensi Principi, & spectabili Conrado de Buchen Jurium Doctori, & Equiti aurato, Cancellario nostro, Consiliariis, Oratoribus, Mandatariis nostris, & Imperii sacri devotis, atque fidelibus dilectis vigore præsentium damus, atque concedimus plenariam, & omnimodam facultatem, atque Mandatum tam generale, quam spetiale, ut Illustrissimum Ludovicum Mariam Sfortiam Anglum Ducem Mediolani, Papiæ, Angleriæque Comitem, Principem, Affinem, & Consanguineum fidelem nobis carissimum super Ducatu Mediolani, ac Comitatibus Papiæ, & Angleriæ secundum tenorem Litterarum, ac etiam consensus Principum Electorum desuper factarum, nostra auctoritate Regia investire, ipsumque Cætui, ac numero aliorum nostrorum, & Sacri Romani Imperii Principum agregare, nec non Clamide, Gladio, Galero, & aliis ad hujusmodi Dignitatem requisitis decorare, ac denique singula alia necessaria nostro nomine facere, & agere valeant, quæ videbuntur expedire: quicquid igitur in prædictis negotiis ipsi Consiliarii Oratores, & Mandatarii nostri conjunctim, sive divisim peregerint, atque expediverint, id ratum, & gratum perpetuò habebimus nostramque Regiam auctoritatem, quo talia negotia validius robur consequantur, ad plenum impartimur, dolo, & fraude penitus semotis. Harum testimonio Litterarum sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Civitate nostra Imperiali Vormacensi vigesima tertia die mensis Aprilis Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, Regnorum nostrorum Romani decimo, Hungariæ verò sexto annis. Ad Mandatum Domini Regis proprium Bertholdus Archiepiscopus Maguntinensis Archicancellarius subscripsit, Auctoritate hujuscemodi Mandati per Organum Domini Cancellarii Regii ad dictum Illustrissimum Dominum Ludovicum genibus flexum, prout ab ipsis Dominis Oratoribus jussum fuerat, sermonem dirigendo in hæc verba proruperint: Nos Oratores Regii, & Mandatarii ad hoc plenum Mandatum habentes, Auctoritate Omnipotentis, & Immortalis Dei, ejusque intemeratæ Genitricis Virginis Mariæ, & totius cætus Superorum, Jussu quoque, ordinatione, & Cesarea auctoritate nobis in hac parte concessa, qua in præsentiarum fungimur, accedente etiam consensu, & voluntate Principum Dominorum Electorum, Te Ludovicum Mariam Sfortiam Anglum florentissimo Ducatui Mediolanensi, & Comitatibus Papiæ, & Angleriæ Principem, Ducem, & Comitem præficimus, creamus, & instituimus, Teque Sacri Romani Imperii Principem, & Comitem, verum quoque, & indubitatum Ducem Mediolani, ac Comitem Papiæ; & Angleriæ publicè, & palam pronuntiamus, atque decernimus: Cætui deinde, & numero aliorum Sacri Romani Imperii Principum, & Comitum aggregamus, & unimus, conferentes Tibi hos ipsos Ducatum, & Comitatus in feudum, de quibus Te jam jam investimus, & investitum haberi volumus, & declaramus, semper tamen juxta formam, & tenorem Instrumentorum, & Litterarum tum a Sacra Regia Romanorum Majestate, tum etiam a Principibus Electoribus jam jam in Conventu Vormacensi desuper emanatorum, Dantes tibi prædictorum Ducatus, & Comitatuum effectualem, veram, realem, corporalem, & actualem possessionem per hujuscemodi annuli ex præexcellenti Gemma Balassii formati traditionem, quem etiam annulum dicti Domini Oratores Regii ad manum dexteram sibi tradiderunt, & ejus digito medio affixerunt, & continuarunt ii ipsi Domini Oratores in hæc verba: Mandantes insuper omnibus, & singulis Mediolanensibus Viris, cæterisque ipsius Ducatus Mediolanensis, & Comitatuum Papiæ, & Angleriæ Subditis, Incolis, & Terrigenis, cujuscumque status, conditionis, & præeminentiæ fuerint, pro quanto saltem gravissimam Cesareæ Majestatis indignationem evitare voluerint, Ut tibi Ludovico præmemorato veluti suo vero legitimo, & indubitato Domino, & Duci Mediolanensi, ac Comiti Papiæ, & Angleriæ obediant, homagium, & fidelitatem, uti moris est, & antiquitus observatum, præstent, & exhibeant, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen, Proficiat Tuæ Excellentiæ Inclitissime Dux, salvo tamen solito Juramento fidelitatis per tuam personam tamquam Imperii Ducem, & Comitem sacræ Augustali Majestati præstando: Itaque dicti Domini Oratores Regii Librum Missalem acceperunt, & præposito sibi Evangelio Sancti Joannis, quod ambabus manibus tetigit, & in forma solita ipsorum Dominorum Principum Imperii, in verba jurando: Ego Ludovicus Maria Sfortia Anglus, Dux Mediolani, Comes Papiæ, & Angleriæ promitto, & juro ad hæc Sancta Dei Evangelia, quæ corporaliter tango, Vobis Dominis Regiis Oratoribus, quod ex nunc in antea fidelis, & obediens ero, esseque debeo, & volo Serenissimo, & Invictissimo Principi, & Domino, Domino Maximiliano, divina favente Clementia Romanorum Regi semper Augusto, Domino meo gratiosissimo, & post decessum suæ Serenitatis ejus successoribus Romanorum Imperatoribus, & Regibus, Sacroque Romano Imperio contra omnes, & quoscumque, scienter etiam nunqham volo, aut esse debeo in consilio, ubicumque tractabitur, aut prætendetur contra Serenitatis suæ Personam, honorem, dignitatem, sive statum, neque iis aliqua vice consentire: quin imò debeo, & volo honorem, & utilitatem personæ Serenitatis suæ, ac etiam Sacri Imperii pro omni possibilitate mea procurare, & promovere, & si unquam intelligam quodcumque contra Serenitatis suæ personam, aut Regalem Majestatem prætendi, vel tractari huic fideliter occurrere, & ejus Serenitatem sine omni dilatione avisare, & ea facere volo, & debeo, quæ Serenitatis suæ, sacrique Romani Imperii Principi, fidelique Vassallo de Jure, vel consuetudine fidelissimè facienda incumbunt. Dolo & fraude prorsus semotis, sic me Deus adjuvet, & hoc Sanctum Evangelium: quo juramento præstito sæpe dictus ANNO 1495.

ANNO 1495. tus Dominus Cancellarius continuando sermonem suum dicebat: Cum autem in alio quoque rerum genere apud veteres frequentatum, & plerunque factitatum legerimus, ut quem quisque ordinem profiteri voluisset, ejus sibi tradebantur Insignia, sic Poetæ Lauro, sic militari stemmate Milites, sic Victores triumphalibus Infulis; sic servi Dei ut in Apocalipsi in frontibus signati, sic tandem omnes illius Artis, & Professionis, cui sese dedicavere, Insignibus decoratum iri solebant, sic divino quodam Jure, ne dum Prophetis, & Sacerdotibus, sed etiam Regibus ipsis præexcellentibusque Principibus, qui vitæ Sanctimoniam, integritatem, & puritatem, profitentur, Insignia præberi debebunt. Itaque Excellentissime Princeps, imprimis tradimus tibi (secundum quod forma verborum ipsius Domini Cancellarii erat, qui una cum præfato Reverendissimo Domino Brixinensis Ecclesiæ Episcopo ordine quodam Insignia Ducalia tradiderunt.) Primò quidem Clamidem, sive Mantum Ducale de satino rubei, & cremisini coloris in forma solita cum hermelino foderatum, subductum, & supra circum amictum (cum expositione quorundam, & cum expressione quorumdam verborum, quid hujusmodi Mantum significare deberet, sicuti cæteris Insignibus cunctis significantias suas adhibuit). Deinde Mitram Ducalem, seu Galerum quendam, & in solita forma cum hermelino foderatum, & ab anteriori parte elevatum aurea lamina cinctum, capiti ejus super imposuerunt, postea tradiderunt sibi ensem ex aurea Vagina evaginatum, ut illum manibus tangeret, quem ab eo receperunt, & in vaginam immiserunt, & qui ensis jussu ipsius Illustrissimi Domini Ludovici in manibus Magnifici Domini Galeaz Sfortiæ Vicecomitis, Comitis Meltii ejus Nepotis solemniter gestandus traditus est, cui addiderunt baculum, seu virgam rubei coloris, quam per se in manu sua retinuit, ac deinde Vexillum, sive Banireum quadrifariam partitum, ubi arma Imperii cum Insignibus Ducatus Mediolanensis conjuncta & depicta fuerunt, quod Vexillum Illustri, & Magnanimo Heroi Domino Galeaz Sfortiæ Vicecomiti de Sancto Severino suo Genero, & Armorum Capitaneo Generali Dux ipse Ludovicus illico tradidit, quo facto ille ipse Dominus Regius Cancellarius protestabatur; singularum rerum supra agitatarum gratulationem, Populi quoque, & Subditorum dicti Ducatus Mediolanensis, & Comitatus Papiæ, & Angleriæ nomine Sacræ Romanæ Regiæ Majestatis commendationem, qualiter suæ Excellentiæ illum commendare vellent, sibi reservare usque in publicum prædictorum actuum festum diem indictum ea peragendi; & finita ipsius Regii Cancellarii Oratione, aliam luculentissimam Orationem habere illicò aggressus est Magnificus, & Clarissimus Doctor Dominus Jason Magnus ipsius Illustrissimi Domini Ducis Mediolani Consiliarius secretus, in agendis gratiis Sacræ Romanæ Regiæ Majestati & Laudibus ejus, & gratulatione Subditorum Ducatus Mediolani pro talis, & tanti Ducis creatione. His peractis Cantores dicti Illustrissimi Domini Ducis alta voce Canticum Lætitiæ *Te Deum Laudamus* inceperunt. Tandem divino offitio per supradictum Reverendissimum Dominum Archiepiscopum completo, præfati Domini Regii Oratores ipsum Dominum Ducem in ornamentis Ducalibus, ut præfertur, baculum rubeum in manu tenentem, antelatis sibi Banireo, & gladio in Vagina aurea in manibus ipsorum Illustris, & Magnifici Domini Capitanei generalis, & Comitis Meltii suprascriptorum, intermedium suscipientes in aulam suam Cameralem conduxerunt: Acta sunt hæc in Capella Ducali Arcis Mediolanensis sub anno, Indictione, die, mense, & Imperio quibus supra. In præsentia Illustris Principis, & Domini Francisci Marchionis Mantuæ & quondam Illustris Domini Marchionis Federici Filii, & Illustrissimi Domini Alphonsi Estensis, Primogeniti Illustrissimi & Excellentissimi Domini Herculis Ducis Ferrariæ, ipsius Domini Ludovici Cognati, Magnifici Domini Jacobi Trotti Equitis aurati, Oratoris prefati Illustrissimi Domini Ducis Ferrariæ, & Magnifici Domini. Annibalis Bentivoli, Primogeniti Illustrissimi Domini Joannis Bononiensis, Præsentibus etiam Magnificis Nobilibus, & Clarissimis Viris Dominis Bartolomeo Chalco primo Secretario Ducali, Herasmo Brascha Consiliario, Bartolomeo de Velspric Castri Brunichi suprascripti Domini Episcopi Brixiensis Capitaneo, & Domino Comite Baptista Quartario Parmensi Seschalco generali præfati Illustrissimi Domini Ducis Ludovici, Equitibus auratis, Testibus ad præmissa vocatis, habitis, & rogatis, ac multis, & multis aliis. Subsequenti verò die Martis, quæ fuit vigesima sexta ejusdem mensis Maii, Anno, Indictione, & aliis quibus supra in Civitate Mediolanensi in publica Platea ante Ecclesiam Cathedralem erectum fuerat sedile quoddam altum, & latum, instar solii Regii pretiosissimè ornatum, super quo altare cum pluribus vasis aureis, & argenteis, & reliquiis, & imaginibus Sanctorum splendidissimè decoratum extabat, quo sese præfati Domini Regii Oratores contulerunt, ibidem memoratum Illustrissimum Dominum Ducem Ludovicum expectantes: qui postea quam cum magno apparatu, & Comitativa comparuisset, circa se receperunt, ubi itidem suprascriptus Reverendissimus Dominus Guidantonius Arcimboldus Archiepiscopus Mediolanensis cum multis Episcopis, & aliis Ecclesiasticis personis sibi assistentibus Offitium de Spiritu sancto solemnissimè incæpit. Lecto Evangelio iterum dictus Dominus Cancellarius Regius Orationem splendidissimam, & multo lepore concinnitate verborum ornatam in laudem præfati Illustrissimi Domini Ducis Ludovici palam, & publicè habebat. In qua Laudes, & virtutes & præclara facinora ipsius Domini Ducis amplissimè, & plurimum splendidè demonstravit, & in medium deduxit, ac in longum recensuit: qua finita, mox edito Mandato Regio præscripto, in ea verba ut supra in Capella actum, fuit proruptum, & præfati Reverendissimus Dominus Episcopus Brixinensis, & Conradus Doctor, & Eques Auratus, Cancellarius, Regii Oratores, per ipsius tamen Cancellarii organum, jam dictum Dominum Ducem Ducatui, & Dominio Mediolanensi præfecerunt, & instituerunt dumtaxat, eumque Sacri Romani Imperii Principem, verum quoque legitimum, & indubitatum Ducem Mediolani palam, & publice creaverunt, pronunciaverunt, & decreverunt: Unientes, & aggregantes ipsum Cætui, & numero aliorum Sacri Romani Imperii Principum, conferentes sibi auctoritate Regia, qua supra, ipsum Ducatum Mediolanensem in feudum de quo eum actu investiverunt, & investitum haberi voluerunt, semper tamen juxta formam, & tenorem Instrumentorum, & Litterarum a Sacra Romana Regia Majestate, & Sacri Romani Imperii Principibus, Electoribus in Conventu Vormacensi desuper emanatorum, assignando sibi realem, corporalem, & actualem possessionem iterum per annuli præmemorati de Ballasii Lapide formati traditionem, quem digito dexteræ manus suæ affixerunt. Mandantes universis, & singulis Subditis Mediolanensibus per omnia, & in consimili verborum forma uti supra in Capella actum fuerat, quo completo statim dicto Domino Duci Evangelium antepositum fuit, uti in forma solita fidelitatis præscriptum iterum præstitit juramentum: Deinde tradiderunt sibi Insignia Ducalia ordine quo supra. Primum quidem Manthum, postea Galerum, & deinceps Banirea duo, unum rubei coloris, quod inter Populi multitudinem ibi astantem projectum fuit, aliud verò quadrifariam partitum, in quo arma Imperii, & Ducatus Mediolanensis depicta fuerunt: Ac subinde ensem, & baculum rubei coloris in forma utsupra sibi tradiderunt, & assignaverunt, ubi idem Dominus Dux Banireum, & Gladium in Vagina aurea iisdem duobus, quibus in Capella Arcis Mediolani prius tradiderat, ante se ferendum mandavit, Baculum autem in manibus suis tenuit, quo peracto dictus Dominus Cancellarius Regius proposito sermone nomine Regiæ Majestatis, & Principum Electorum suæ in Principem institutioni, & insignium Ducalium festivæ traditioni concordi, & sanctæ obedientiæ Subditorum, ac fælici, & saluberrimo Regimini suo gratulabatur. Commendando sibi Universum Populum Mediolanensem, omnes, & singulos Subditos Ducatus Mediolanensis, ut hos ipsos pro humanitate sua innata comendatos habere dignaretur, & dignis favoribus, & gratia eos prosequi velit, ipsosque cum suis Juribus, & Privilegiis manutenere, & conservare studeat: qua Domini Regii Cancellarii oratione finita, subiit illico præstantissimus Doctor, & Orator Dominus Jason Magnus cum splendidissima Oratione in Laudes Regias, & ipsius Domini Ludovici, & gratiis agendis Majestati Regiæ. Tandem officio Divino completo, & præmissis cerimoniis peractis ipsi Domini Regii Oratores cum præfato Domino Duce Ludovico Ducalibus ornamentis induto splendidissime cum summa Magnificentia, & maximo apparatu in Castro Mediolanensi comitando redierunt, ipso ANNO 1495.

ANNO 1495.

ipso Domino Duce equitanti in sonipede nivei coloris, splendide, & magnifice ornato, sub Umbella sericea alba, cum Insignibus Ducatus Mediolanensis, Doctoribus Juristis, & Phisicis in Doctorali clamide, & capitis tegmine pellibus Vayri suffultis eam per vices gestantibus, & præambulantibus ad frænum sonipedis, Magnificis, & præstantissimis Proceribus Domino Joanni Francisco Marchione Pallavicino, quondam Domini Rolandi, & Domino Galeaz Vicecomite, quondam Domini Guidonis Mediolanensis Doctore, & Equite aurato, ipsius Domini Ducis Consiliariis, & hæc acta fuerunt die Martis quo supra, præsentibus, & in ipso Tribunali existentibus Magnificis, & præstantissimis Domino Antonio Serenissimorum Dominorum Ferdinandi Regis, & Isabellæ Reginæ Hispaniarum Oratore, Equite aurato, Domino Scipione Filomarino Neapolitano, Serenissimi Ferdinandi Junioris Neapolitani Regis Oratore, Domino Sebastiano Baduario, Hieronimo Leone, Francisco Capello, Marino Georgio, Illustrissimi Dominatus Venetorum Oratoribus. Illustrissima, & Excellentissima Domina Beatrice Estensi Ducissa Mediolani, & præfati Principis Ludovici Consorte carissima in medio plani ante altare solemniter existente, Magnifico Domino Joanne Baptista Rodulpho excelsæ Reipublicæ Florentinæ Oratore, itidem Illustri Domino Francisco quondam Marchionis Federici Marchione Mantuæ: Et Alphonso Primogenito antescripti Excellentissimi Ferrariæ Ducis, Domino Jacobo Trotto, ejusdem Domini Ducis Ferrariæ Oratore, Magnifico Equite, & Ducali Armorum Doctore Domino Annibali Bentivolo Bononiensi: Reverendissimo Domino Andrea de Monteferrato Episcopo Albensi: & Magnificis Domino Petro Romano, & Georgio Nata Equitibus, & Doctore Illustrissimi Domini Gulielmi Marchionis Montisferrati Oratoribus, Domino Hieronimo Panphilio Illustris Domini Guidonis Ducis Urbini Oratore, Domino Luca Spinula, & Domino Petro Baptista de Guiso Oratoribus Januensibus, Magistro Francisco de Ardiciis Medicinæ Doctore, Illustris Domini Joannis Sfortiæ Pisauri Domini Oratore, Domino Joanne Sola Doctore, & Domino Antonio Baldracano Illustris Catherinæ Vicecomitis de Biario Comitissæ Imolæ, & Torlini Dominæ Oratoribus, Comite Ludovico Brusco Oratore Ariminensi, Domino Gandino de Gandinis Equite Oratore Faventino, Domino Alexandro Volta & Domino Andrea de Gratis Regiminis Bononiæ Oratoribus. Interfuerunt etiam Domini Comes Alphonsius de Persico, Dominus Jacobus Trechus Oratores Communitatis Cremonæ, Comes Hieronimus de Becharia, & Silvester Buttigella Oratores Communitatis Papiæ, Dominus Nicolaus Benedictus de Fontana, & Bernardus Anguissola Communitatis Placentiæ Oratores, Dominus Ludovicus Penearcus, & Sertorius Beliardus Communitatis Parmæ Oratores, Nicolaus Gualchus, & Joannes Vincentius Peotinarius, Oratores Communitatis Alexandriæ, Dominus Daniel Vistarinus & Ernulphus Fisiraga, Laudenses Oratores, Dominus Petrus Vice Dominus, & Franciscus Rusca, Oratores Comi, Dominus Melchior Caccia, Costantinus della Porta, Communitatis Novariæ Oratores, Dominus Sfortia de Attendolis, & Joannes Benedictus de Blancholis Communitatis Cotignolæ Oratores, & magna Procerum, Senatorum, Magistratuum, Nobilium, & Popularium undique ex tota Lumbardia venientium multitudo, quæ non solum subsellia, & totam aream, sed tecta etiam omnia circumquaque compleverunt: Præterea hoc ipso die Ascensionis Salvatoris nostri Papiæ in Ecclesia Cathedrali ante summum altare erecto sedili bene ornato, & decorato prænominati Reverendissimus Dominus Episcopus Brixinensis, & Cancellarius Regii Oratores cum supradicto Domino Duce Ludovico Mediolanensi Principe vestito Ducali Clamide, & Galero induto in eodem sedili convenientes, ubi per Reverendissimum Dominum Jacobum Bonam Episcopum Derthonensem inceptum fuit Offitium Divinum de ipso festo Ascensionis Domini, certis aliis Episcopis, & Ecclesiasticis personis quam pluribus sibi assistentibus, statim lecto Evangelio dictus Dominus Cancellarius Regius brevi oratione plurimum perpolita habita originem & laudes aliaque gesta ipsius Illustrissimi Domini Ludovici Mediolanensis Ducis, & Principis iterum amplissimè, & aliis convenientibus, & peroratis verbis demonstravit: qua quidem oratione finita illicò Mandato Regio præscripto in publico edito auctoritate Regia, seu Cesarea, iis ipsis Dominis Oratoribus in hac parte concessa, proruptum fuit in verba utisupra in Capella Ducali Mediolanensis Castri primum habita. Modo iidem memorati Reverendissimus Dominus Brixinensis Ecclesiæ Episcopus, & Cancellarius Regius Mandatarii, & Oratores per organum tamen Cancellarii eumdem Dominum Ludovicum Ducem Mediolanensem, & Comitem Papiæ, & Angleriæ præfecerunt, & instituerunt, ipsumque Illustrissimum Comitem Imperii Papiæ, & Angleriæ creaverunt publicè, ac pronunciaverunt, & decreverunt. Conferentes sibi hos ipsos Comitatus Papiæ, & Angleriæ in feudum, de quibus eum investiverunt, juxta tamen formam, & tenorem Instrumentorum, & Litterarum a Sacra Romana Regia Majestate & Principibus Electoribus in Conventu Vormacensi desuper emanatorum, Assignantes sibi eorumdem Comitatuum Papiæ, & Angleriæ per annuli aurei traditionem, quem digito annulari dexteræ manus affixerunt, realem, corporalem, & actualem possessionem, Insuper mandantes universis, & singulis Subditis dictorum Comitatuum Papiæ, & Angleriæ, ut ipsi Illustrissimo Domino Ludovico Duci Mediolani tanquam eorum vero, & legitimo, & indubitato Domino obedientiam, homagium, & fidelitatem pariter prestent, & exhibeant, etiam eidem Domino Ludovico Duci, & Comiti Populum universum ipsorum Comitatuum Papiæ, & Angleriæ felicissime commendando, in consimili forma verborum in supradicta Capella Ducali, Mediolani in primis actitatorum. Unientes, & aggregantes denique ipsum Dominum Ludovicum Illustrissimum Comitem ipsorum Romani Imperii Cœtui aliorum, & numero Comitum habentes. Etiam Juramentum fidelitatis antea per præfatum Dominum Ludovicum bis præstitum pro repetito. Ad quod ipse Dominus Dux, & Comes expresse se obligavit, & assensit: Deinde modo, & forma præmissis Vexilla, seu Banirea duo, Gladium, & sceptrum insignia prædictorum Comitatuum sibi ad manus tradiderunt, & assignarunt, rubeo tamen Vexillo in multitudinem Populi istic in Ecclesia Cathedrali Papiensi existenti more solito projecto, & dato gladio in Vagina recondito in manibus Illustris D. Comitis Francisci Sfortiæ *quondam Illustris Domini Bosii Sfortiæ* Ducalis armorum Ductoris: His itaque singulis præmissis ad ejusmodi actum correquisitis quomodolibet in prædictis Locis solemnissime, & ornatissime peractis, in signum realis, & adeptæ possessionis memoratorum Ducatus Mediolanensis, & Comitatuum Papiæ, & Angleriæ Sacra Cesarea ut præmittitur auctoritate habitis, celebratis, & factis; Tandem divino Officio illic in loco completo, sæpe dicti Domini Regii Oratores, cum præscripto Domino Ludovico Principe, maxima cum munificentia & Pompa in Castrum Papiense redierunt. De quibus omnibus, & singulis tam in Capella Arcis, quam super Tribunali in foro ante Cathedrale Templum Mediolani, & hodie in Ecclesia Cathedrali Papiæ rogaverunt pro more ipse Illustrissimus Dominus Ludovicus Dux Mediolani, & Papiæ, & Angleriæ Comes, nec non præfati Domini Regii Oratores per Nos infrascriptos Bartholomeum Hagenn, & Stephanum Gurpertum Cremonensem Ducalem Cancellarium, & publicos Notarios unum, & plura si opus fuerit confici Instrumentum vel Instrumenta ejusdem tenoris. His autem rebus dum in Ecclesia Cathedrali Papiæ agerentur, interfuerunt prænominati Domini Hispaniarum, & Neapolitani Regum Oratores, Magnificus Dominus Hieronimus de Leonibus Eques, Orator Venetus, Dominus Joannes Baptista Rodulfus, Orator Florentinus, & Dominus Jacobus Trottus, Orator Ferrariensis, & Dominus Andreas Episcopus Albensis, Orator Montisferrati, & maximus Procerum Nobilium tam Marium, quam Mulierum numerus, & semper in supradictis tribus Locis Mediolani, & Papiæ. Presentibus Magnifico Domino Bartholomeo Chales Ducali primo Secretario, Domino Erasmo Brasca Consiliario, Domino Baptista Quartario Sescalco generali, Equitibus Auratis, & Domino Bartholomeo de Velspric Castri Brunichi præfati Reverendissimi Domini Episcopi Brixinensis Capitaneo, Testibus specialiter vocatis, habitis, & rogatis, & multis aliis Nobilibus, & popularibus personis. Ego Stephanus Guspertus de Cremona quondam Domini Pauli publicus Imperatoria Auctoritate Notarius, & præfati Illustrissimi, & Excellentissimi Domini Ludovici Mediolani Ducis Cancellarius prædictis omnibus, & singulis dum sic ut supra scripta sunt, agerentur interfui, & a præfato Illu-

ANNO 1494. Illustrisſimo Domino Duce pariter, & Reverendisſimo, & Magnifico Imperialibus Oratoribus juſſus, pro more rogatus una cum infraſcripto Reverendo Domino Bartolomeo de Hoghen Imperiali Notario, & præfati Reverendisſimi Domini Epiſcopi Brixinenſis Secretario præſens publicum Documentum aliena manu ex originali fideliter tranſcriptum confeci, & in veritatis Teſtimonium propria manu ſubſcripſi, Tabellionatusque mei ſignum appoſui conſuetum.

Extracta fuit preſens Copia à Regiſtro inſcripto ſub Litteris KK Ducis Ludovici Mariæ Sfortiæ Vicecomitis exiſtente in Regio Archivio Caſtri Portæ Jovis Mediolani, in papiro ſcripto Dato Allani die trigeſima menſis Octobris anni 1719.

Examin. Joannes Franciſcus Strigellius Regii Archivii Officialis.

K. K.

CCCIII.

1496. 14. Janv. *Capitula & Conventiones quibus* ODONUS *ex Marchionibus Inciſæ remittit* GUILIELMO *Marchioni Montisferrati Caſtrum, Marchionatum, & Locum Inciſæ cum pertinentiis. Actum in Caſtro Civitatis Caſalis die 14. Januarii 1496. Indictione XIV.* [Tiré des Archives de Mantoue.]

IN nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem mileſimo quadringenteſimo nonageſimo ſexto, Indictione quartadecima, die decimo quarto menſis Januarii. Actum in Caſtro Civitatis Caſalis, videlicet in quadam Camera quæ eſt verſus Portam caſtri, & verſus mane, & preſentibus teſtibus infraſcriptis in quorum teſtium, & mei Notarii infraſcripti preſentia ibidem cum Illuſtrisſimus Princeps, & Excellentisſimus Dominus Dominus Gulielmus Marchio Montisferrati &c. interveniente beneplacito, auctoritate, & conſenſu Illuſtriſſimi Principis, & Excellentiſſimi Domini Domini Conſtantini Cominati Avunculi magni prelibati Illuſtriſſimi Domini Domini Marchionis, ac per ipſum Illuſtrem Dominum Dominum Marchionem electi Tutoris, & Curatoris, & ſimiliter per Vaſſallos, & Subditos Excellentiæ ſuæ, ac per Imperialem, ſeu Regiam Majeſtatem confirmati, pro bono, & utilitate prelibati Illuſtriſſimi Domini Domini Marchionis, & ejus Status deveneret cum Magnificis Dominis Oddone, & Secundino Fratribus ex Marchionibus Inciſiæ, ad Capitula, pacta, & conventiones de quibus infra, videlicet Capituli, e conventione intra lo Illuſtriſſimo, & Excellentiſſimo Signore Gulielmo Marcheſe de Monferrato, ſeu lo Illuſtre Signore Conſtantino Cominato ſuo grande Barba, Tutore, & Gubernatore per una parte, & li Magnifici Meſer Oddone, & Secundino Fratelli delli Marcheſe de Inciſa per l'altra.

Primo che li predeti Meſer Oddone, & Secundino Fratelli, ſiano obligati, & ſe obligano de remettere, reponere, dare, & conſignare el Caſtello, Rocca, & Terra de Inciſa, in mano, & poſſanza, & plenaria Baylia del prelibato Illuſtre Signor Marcheſe de Monferrato, overo dallo Illuſtre Signore Conſtantino Cominato, Barba, Tutore, & Gubernatore della Excellentia ſua, cum ogni intrate de qualunque ſorte, e qualitade che ſiano ſpectanti alli Gentilomini fuoruſiti, & le quali ſono ad le mane d'eſſi fratelli, cum la obedientia delli homeni pertinente al ditto Caſtello, retenendo tamen dicti Fratelli la parte loro debita delli dicti Caſtello, & Terra de Inciſa, & ſimiliter la parte delli redditi, proventi, homagio, & jurisdictione ad loro debita in dicto loco, & terra de Inciſa, poſſiano etiam inhabitare le loro ſtantie in dicto Caſtello ſtando però eſſo Caſtello in omnimoda poſſanza del predetto Signore Marcheſe, ò vero del mandato alla cuſtodia di eſſo per la Excellentia ſua, ſive del predeto Signor Conſtantino ſuo Gubernatore.

Item ſia in tenuto, & obligato el prelibato Signor Marcheſe cum authorita, & conſentimento della Excellentia del Signor Conſtantino ſuo Barba, Tutore, & Gubernatore de infeudare alli dicti Fratelli el Caſtello, e Villa de Muaſcha, cum homaggio, & omnimoda Jurisdictione, poſſeſſione, proventi, & redditi d'eſſo Caſtello, ſecundo quella tenore de Inveſtitura che infeudato a quelli, li quali de preſenti tengano dicto Caſtello. ANNO 1496.

Item hanno convenuto, che la Excellentia del Signor Marcheſe debba obſervare alli homeni de Inciſa, & alli altri luoghi ſottopoſti ad Inciſa, caſu quo eſſi luoghi provengano in poteſta, e Dominio del prelibato Signor Marcheſe, la exemptione del pedaggio per le robbe loro proprie, & del pagamento de Layda, ſive maritaggio ad esſi homeni fate, & conceſſe per lo predeto Marcheſe Oddone.

Item convene, che la Excellentia del Signor Marcheſe debba obſervare alli dicti Fratelli le Littere della proviſione ordinata ad esſi fratelli per le obſervande memorie delli Illuſtrisſimi quondam Signori Bonifacio, & Madame Maria Marcheſa de Monferrato Genitori per predetto Illuſtrisſimo Signor Marcheſe.

Item la Excellentia del Signor Marcheſe in ogni tempo vole, & promette preſtare alli dicti Fratelli ogni honeſto, & juſto favore, come ſe apertene ad ogni Signore verſo lo ſuo fidele Vaſſallo.

Item hanno e convenuto, & conveneno, chel prelibato Signor Marcheſe debba abſolvere, & coſi la Excellentia ſua ſtando ferme le ſupraſcripte convenzione, & patti, abſolve, quita, & libera diti fratelli da ogni coſa, che la Signoria ſua li podeſſe domandare per lo ajuto ad eſſi dato per la Excellentia ſua, ſive ſuoi Illuſtriſſimi quondam Genitori in grano, vino, denari preſtati, & dati per ſocorſo del ditto Caſtello.

Item promettè la Excellentia del Signor Marcheſe de far ogni poſſibile opera, che per li fuor uſciti ſiano quitati, & abſoluti dicti fratelli da ogni danno, & reſtoro ad eſſi dato per dicti foruſciti, & delli qualli li poteſſeno domandare reſtitutione.

Item promette la Excellentia ſua prelibata de remettere alli homeni de Inciſa e delli altri luoghi ſottopoſti ad Inciſa ogni offeſa la qual ſe ritrovaſſe eſſere ſtata data per loro in genere, vel in ſpecie alli Gentilhomini foruſciti.

Item hanno convenuto, che eſſi Fratelli habiano libera faculta, & poſſanza di portare ogni robbe, & mobili, & victualie, qual habbiano nel Caſtello, & Terra de Inciſa unde à loro parerà, & piacerà, excepto l'Arteglaria, che fuſſero del prelibato Signor Marcheſe.

Velintque, & cupiant, tam prelibatus Illuſtriſſimus Dominus Marchio, quam prelibati Magnifici Domini Oddonus, & Secundinus, ut de premiſſis omnibus, & ſingulis fiat, & fieri debeat publicum Inſtrumentum, cum debitis promiſſionibus, obligationibus bonorum, renunciationibus, & aliis clauſulis debitis neceſſariis, & opportunis, prout etiam ſic fuiſſe, & eſſe verum dixit, & proteſtatus fuit prelibatus Illuſtriſſimus Dominus Dominus Marchio.

Ecceq. ibidem conſtitutus prelibatus Illuſtriſſimus Dominus Dominus Gulielmus Marchio, cum voluntate, auctoritate, & conſenſu prælibati Illuſtriſſimi Domini Domini Conſtantini ut ſupra Tutoris, & Gubernatoris decreti, & confirmati ibidem preſentis, & conſentientis, omni modo, Jure, via, forma, & cauſa quibus melius potuit, & poteſt, fecit, conſtituit, creavit, & ſolemniter ordinavit, ac facit, conſtituit, creat, & ſolemniter ordinat ejus certum, verum, legitimum, & indubitatum Nuntium, Actorem, Factorem, & Procuratorem, & quicquid melius de jure dici, & eſſe poſſit, Egregium Franciſcum Terdonerum Marchionalem Camerarium preſentem, & acceptantem.

Specialiter, & expreſſe ad ſe transferendum ad antedictum Locum, & Caſtrum Inciſæ, & ad alia loca opportuna, & cum prædictis Magnificis Dominis Oddono, & Secundino, ſeu eorum altero ſuo, & nomine alterius, interveniente tamen debita poteſtate ratificandi, & approbandi hujusmodi capitula, & conventiones, & que, ac quas approbat, & ratificat prelibatus Illuſtriſſimus Dominus Dominus noſter, per preſentes compellandum, conveniendum, promittendum, & obligandum nomine, & vice prelibati Illuſtriſſimi Domini Domini Marchionis, ac Illuſtrium hæredum, & ſucceſſorum ſuorum, ac recipiendum ab ipſis Magnificis Dominis Oddono, & Secundino reciprocas promiſſiones, & obligationes fiendas per ipſos verſus prælibatum Illuſtriſſimum Dominum Dominum Marchionem, interveniente etiam ſtipulatione Notarii tanquam publicæ per-

ANNO 1496. personæ &c. pro ipso Illustrissimo Domino Domino Marchione, ac Illustrissimis hæredibus, & successoribus suis in omnibus, & per omnia, prout in Capitulis suprascriptis, & conventionibus continetur, & de præmissis & quolibet præmissorum mandandum fieri Instrumentum publicum, seu Instrumenta publica, cum promissionibus, bonorum ipsius Illustrissimi Domini Domini Marchionis obligationibus, hippothecis constitutis, quatenus expediat, Instrumentis, etiam obligationibus, hipotecis, obligationibus bonorum à latere prædictorum Magnificorum Dominorum Oddoni, & Secundini renunciacionibus, clausulis, & solemnitatibus opportunis, tam occasione promissionum, & obligationum fiendarum parte prelibati Illustrissimi Domini Domini Marchionis, quam acceptationum respectu promissionum, & obligationum fiendarum per prædictos Dominos Oddonum, & Secundinum.

Et generaliter ad omnia alia, & singula dicendum, faciendum, gerendum, & liberaliter exercendum, quæ in præmissis, & circa cum dependentibus emergentibus, & connexis ab eis fuerint necessaria, & opportuna, & que ipsemet Illustrissimus Dominus Marchio posset si præsens esset, etiam si talia forent, que Mandatum exigerent magis spetiale. Dans, & concedens prelibatus Illustrissimus Dominus Dominus Marchio, cum voluntate, auctoritate, & consensu quibus supradicto Nobili Francisco constituto presenti, & acceptanti in præmissis, & circa cum dependentibus plenum, liberum, amplum, largum, generale, & spetiale Mandatum, cum plena, libera, larga, ampla, & generali, ac spetiali administratione postquam plenissimo omnium, & singulorum præmissorum, ita tamen quod generali per speciale non derogetur, nec è contra, promittens insuper, & promisit, ac promittit prelibatus Illustrissimus Dominus Dominus Marchio, cum voluntate, auctoritate, & consensu quibus supra prædicto , & mihi Notario infrascripto tanquam publicæ personæ officio publico stipulanti, & recipienti nomine, & vice omnium, & singulorum quorum interest, intererit, seu interesse poterit quomodolibet in futurum, ac in verbo veri, & legalis Principis se semper, & perpetuo habere, & tenere ratum gratum, & firmum omne id, & quicquid per dictum ejus constitutum in præmissis, & circa actum, dictum, factum, gestum, promissum obligatum aut quomodolibet fuerit negotiatum, & in aliquo non contrafacere, dicere, opponere, vel venire aliqua ratione, vel causa, de Jure, seu de facto, per se, nec per Illustres hæredes, aut Successores suos, sub Hipotheca, & obligatione omnium, & singulorum Bonorum prelibati Illustrissimi Domini Domini Marchionis presentium, & futurorum reffectioneque, & restitutione omnium, & singulorum damnorum, expensarum, & interesse litis, & extra de quibus omnibus, & singulis prelibatus Illustrissimus Dominus Marchio, cum voluntate, auctoritate, & consensu quibus supra præcepit, & mandat fieri publicum Instrumentum. Præsentibus Magnificis Dominis Benvenuto de Sancto Georgio ex Comitibus Blandrate Milite Jerosolimitano, Francisco Bellono Jur: Utr: Doc: Marchionalibus Consiliariis, & Nobili Antonio de Monsilio, ex Condominis Villenovæ Marchionali Consiliario, testibus &c.

Ego Bernardinus de Pellizonibus Civis Casalen. publicus Imperiali auctoritate Notarius, & Marchionalis Cancellarius, ac de Collegio Notariorum dictæ Civitatis suprascriptum Instrumentum alias receptum per nunc quondam Egregium Dominum Oliverium Capellum olim Civem, & Notarium publicum Casalensem, & Marchionalem Secretarium, & per me in eius Fileis, & Protocollis receptum ab originali proprio, seu exemplari dicti quondam Domini Oliverii fideliter extraxi, & copiavi de verbo ad verbum, nil dempto, vel mutato quod variet sensum, vel mutet substantiam, & quia facta debita collatione cum dicto Originali exemplum ipsum, & exemplari, seu Originali ipso concordare inveni, ideo hic me subscripsi, & soliti signi mei Tabellionatus appositione in fidem omnium præmissorum, & hoc de licentia, & facultate desuper mihi concessa, de qua constat publico Instrumento recepto per nobilem Evasium de Arditiis de Fraxineto Diocesis Notarius publicus Casalensis sub anno Domini 1531. Indictione quarta, & die tertio millesimo Januarii &c. ANNO 1496.



Cum simplici Copia in Papyro scripta sicut supra expedita in secretiori Archiducali Mantuæ Archivio adservata præsens sumptum Transumptum omnino conferre attestor

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi, hac die decima quinta mensis Augusti 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 16. Augusti 1720.

Ejusdem Cessionis aliud Instrumentum. Actum in Castro Incisæ 10. *Maij.* [Tiré des Archives Archiducales de Mantoüe.] 10. Mai.

IN nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, Indictione decima quarta, die decimo mensis Maii actum in Castro Incisæ Diocesis Aquensis videlicet in quadam Camera, in qua dormit infrascriptus Dominus Oddonus, quæ est versus Balbum, & prope Salam, & presentibus testibus infrascriptis, in quorum, & mei Notarii infrascripti presentia, ibidem cum Magnificus Dominus Oddonus, ex Marchionibus Incisæ devenerit ad nonnullas Conventiones, promissiones, & pacta, & Capitula, mediante etiam Spectabili Domino Secundino ejus Fratre, cum Illustrissimo Principe, & Excellentissimo Domino Domino Gulielmo Marchione Montisferrati &c. sive Illustriss. Principe, & Excellentissimo, *Domino* Domino Constantino Cominato, Tutore, Curatore, & Gubernatore predicti Illustrissimi Domini Domini Marchionis respectu Castri, loci, & pertinentiarum Incisæ, & ob hoc deventum fuerit ad nonnulla Capitula, quæ pro hujusmodi causa edita fuere, & quorum capitulorum tenor sequitur ut infra. Capitula &c.

Et primo: Capituli, è Conventione intra lo Illustrissimo, & Excellentissimo Signor Guiellmo Marchese de Monferrato seu lo Illustrissimo Signor Constantino Cominato suo grande Barba, Tutore, & Gubernatore per una parte, & li Magnifici Messer Oddone, & Secundino fratelli delli Marchesi de Incisa per altra parte.

Primo che li preditti Messer Oddono, & Secundino Fratelli siano obligati, & le obligano de remettere, reponere, dare, & consignare el Castello, Rocca, & Terra de Incisa in mano, & possanza, & plenaria Baylia del prælibato Illustrissimo Signor Marchese de Monferrato, overo dello Illustrissimo Signor Constantino Cominato, Barba, Tuttore, & Gubernatore della Excellentia sua, cum ogni intrate de qualunque sorte, & qualitade che siano spectanti alli Gentilhomini fuorusiti, & le quale sono ad le mane d'essi fratelli, cum la obedientia delli homeni pertinente al detto Castello, retenendo tamen dicti Fratelli la parte loro debita delli ditti Castello, e Terra de Incisa, & similiter la parte delli redditi, proventi, homaggio, & Jurisdictione ad loro debita in ditto loco, & Terra de Incisa, possano etiam inhabitare le loro Stantie in dicto Castello, stando pero dicto Castello in omnimoda possanza del prelibato Signore Marchese, overo del Mandato alla custodia di esso per la Excellentia sua, sive del predetto Signor Constantino suo Gubernatore.

Item sia in tenuto, & obligato el prelibato Signor Marchese, cum authorita, & consentimento della Excellentia del Signor Constantino Barba, Tutore, e Gubernatore de inteudare alli ditti fratelli, el Castel-

ANNO 1496.

Castello, & Villa de Muascha, cum homaggio, & omnimoda Jurisdictione, possessione, proventi, & redditi d'esso Castello, secundo quello tenore d'Investitura ch' infeudato à quelli, le quali de presenti tengano ditto Castello.

Item hanno convenuto, che la Excellentia del Signor Marchese debba observare alli homeni de Incisa, & alli altri luoci sottoposti à Incisa, casu quo essi luoci pervengano in potesta, & dominio del prelibato Signor Marchese, la exemptione del pedaggio per le robbe loro proprie, & del pagamento de Layda, sive maritaggio ad essi homeni fatte, & concesse per lo predetto Meser Oddone.

Item convene, che la Excellentia del Signor Marchese debba observare alli detti fratelli le Littere della Provisione ordinata ad essi fratelli dalle observande memorie delli Illustrissimi quondam Signori Bonifacio, & Madama Maria Marchesa de Monferrato, Genitori del prelibato Illustrissimo Signor Marchese.

Item, la Excellentia del Signor Marchese ogni tempo vuole, & promette prestare alli detti Fratelli ogni honesto, & justo favore, come se apartene ad ogni Signore verso il suo fidel Vassallo.

Item hanno convenuto, & conveneno, ch' el prelibato Signor Marchese debba absolvere, & cosi la Excellentia sua, stando ferme le suprascripte Conventione & patti, absolve, quita, & libera ditti fratelli da ogni cossa, che la Signoria sua li podesse domandare per lo ajuto ad essi dato per la Excellentia sua sive suoi Illustrissimi quondam Genitori in grano, vino, denari prestati, & dati per socorso del ditto Castello.

Item promette la Excellentia del Signor Marchese de far ogni possibile opera, che per li fuorusciti siano quitati, & absoluti diti Fratelli da ogni damno, & restoro ad essi dato per ditti fuorusciti, & delli quali li poteseno domandare restituzione.

Item promette la Excellentia sua prelibata de remettere alli homini de Incisa edalli altri lochi sottoposti à Incisa ogni offesa, la qual se ritrovasse essere stata datta per loro in genere, vel in specie alli Gentilhomeni fuorusciti.

Item hanno convenuto, ch' essi fratelli habbiano libera facultà, & possanza de portare ogni robbe, & mobili, & victuaglie quale habbiano nel Castello, & Terra de Incisa unda à loro parira, & piacera, excepto le arteglarie, che fusseno del prelibato Signor Marchese.

Non valeantque ipse Dominus Oddonus personaliter interesse pro præmissis peragendis.

Ecce quod ibidem constitutus prædictus Dominus Oddonus, citra revocationem alicujus sui Procuratoris, omni modo, jure, via, forma, & causa quibus melius potuit & potest, fecit atque constituit, creavit, & solemniter ordinavit, ac facit, constituit, creat, & solemniter ordinat, ejus certum, verum, legitimum, & indubitatum Nuncium, Actorem, Factorem, Procuratorem, & negotiorum gestorem, & quicquid de Jure melius dici, & esse potest, spectabilem Dominum Secundinum ex Condominis prædictis, ipsius Domini Oddoni Fratrem presentem, & acceptantem.

Specialiter, & expresse ad nomine ipsius spectabilis Domini Oddoni, cum prelibato Illustrissimo Domino Marchione, seu prelibato Illustrissimo Domino Constantino ut supra Tutore, Curatore, & Gubernatore deveniendum ad promissiones, obligationes, Conventiones, & compositiones quascumque, de quibus in antedictis Capitulis, nec non & acceptandum promissiones, nec non Conventiones, & obligationes fiendas per prelibatum Illustrissimum Dominum Marchionem, seu ejus nomine versus ipsum Dominum Oddonem, modis, & formis, & cum clausulis de quibus in antedictis Capitulis, & in omnibus, & per omnia, prout in antedictis Capitulis, & eorum quolibet continetur.

Item ad recipiendum antedictos ducatos quinquecentum de quibus supra, & de receptis seu recipiendis respectu dictorum ducatorum quinquecentum faciendum debitas confessiones, & quitationes, & de præmissis, & quolibet præmissorum mandandum fieri Instrumentum publicum, seu Instrumenta publica, cum promissionibus, bonorum ipsius Domini Oddoni obligationibus, renunciationibus, juramentis, & aliis clausulis opportunis, & in similibus apponi solitis, & consuetis.

Et generaliter ad omnia alia & singula dicendum, faciendum, gerendum, procurandum, exercendum, & percipiendum quæ in præmissis, & circa necessaria fuerint, & opportuna, & que ipsemet Dominus Constituens posset si presens esset, etiamsi talia forent, que Mandatum exigerent magis speciale, & de quibus opporteret fieri mentionem specialem. Dans, & concedens prædictus Dominus Constituens prædicto Domino Constituto presenti, & acceptanti ut supra in præmissis, & circa, cum dependentibus, emergentibus, & connexis ab eis, & eorum quolibet plenum, liberum, largum, amplum, generale, & speciale Mandatum, cum plena, libera, larga, ampla, generali, & speciali administratione posseque plenissimo omnium, & singulorum premissorum; ita tamen quod generi per speciem non derogetur, nec e contra, promittens ipse Dominus Constituens, ac promittit antedicto Domino Secundino presenti, & acceptanti, & mihi Notario infrascripto tanquam publicæ personæ Officio publico stipulanti, & recipienti nomine, & vice prelibati Illustrissimi Domini Domini Marchionis Montisferrati, ac omnium, & singulorum, quorum interest, intererit, seu interesse poterit quomodolibet in futurum, se semper, & perpetuo habere, & tenere ratum, gratum, & firmum omne id, & quicquid per dictum Constitutum in premissis, & circa, cum dependentibus, emergentibus, & connexis ut supra actum, dictum, factum, gestum, confessum, confessatum promissum, quitatum, aut quomodolibet fuerit obligatum, vel negotiatum, aut perceptum, & in aliquo non contrafacere, dicere, opponere vel venire aliqua ratione modo vel causa, de Jure, seu de facto, sub yppotheca, & obligatione omnium, & singulorum bonorum suorum presentium, & futurorum, reffectioneque, & restitutione omnium, & singulorum damnorum, expensarum, & interesse litis & extra, & quæ bona, pro præmissis omnibus, & singulis sic ut permittitur firmiter attendendis & observandis, mihi jamdicto, & infrascripto Notario ut supra stipulanti, & recipienti pignori, & hipotecæ obligavit, & obligat, renunciando ipse Dominus Constituens in premissis, & circa omnium exceptioni, doli, mali, vis, metus, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, ob causam actioni in factum reique non sic gestæ, vel aliter gestæ quam scriptæ, & omni alii juri, & legum auxilio, beneficio, sive statuto, quo vel quibus contra præmissa, vel aliquod præmissorum facere, vel venire posset, aut quomodolibet se tueri, de quibus omnibus, & singulis prædictus Dominus Constituens rogavit, & rogat per me jam dictum, & infrascriptum, Notarium fieri publicum Instrumentum. Presentibus Magnificis Domino Benvenuto de Sancto Georgio ex Comitibus Blandrate Milite Hierosolimitano Præceptore Casalensi, Joanne de Alladio Marchionalibus Consiliariis, & Sescalco Egregio Antonio Maimono Marchionali Secretario, Nobili Andrea de Alladio Cive Albe, & Henriceto de Brizolio de Bublio habitatore Incise, Testibus ad præmissa omnia, & singula vocatis, & rogatis.

Ego Bernardinus de Pellizonibus Civis, & Clericus Casalensis, publicus Imperiali auctoritate Notarius, & Marchionalis Cancellarius, ac de Collegio Notariorum dictæ Civitatis suprascriptum Instrumentum alias receptum per nunc quondam Egregium Dominum Oliverium Capellum olim Civem, & Notarium publicum Casalensem, & Marchionalem Secretarium, & per me in ejus filcis & Protocollis repertum ab originali proprio dicti quondam Domini Oliverii fideliter extraxi, & copiavi de verbo ad verbum, nil addito, dempto, vel mutato, quod variet sensum, vel mutet substantiam, & quia facta debita collatione cum dicto Originali concordare inveni, ideo hic me subscripsi, cum soliti signi mei Tabellionatus appositione in fidem omnium præmissorum, & hoc de licentia, & facultate desuper mihi concessa, de qua constat publico Instrumento recepto per Nobilem Evasium de Arditiis de Fraxineto Militem Milanen. Diocesis Notarium publicum Casalensem sub anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo primo, Indictione quarta, die tertio mensis Januarii.

Quoniam propter locorum, & Terrarum distantiam de fide, & legalitate Notariorum, & Tabellionum plerumque dubitari solet ea propter nos Rolandus de Vale Juris Utr. Doctor, Apostolicus Protonotarius Curieque Episcopalis Casalensis Vicarius generalis, universis, & singulis has nostras inspecturis,

ANNO 1496. ris, lecturis pariter, & audituris notum facimus, & attestamur suprascriptum nunc quondam Dominum Oliverium Capellum olim Civem, & Notarium Casalensem, ac Marchionalem Secretarium, qui antescriptum Instrumentum recepit tempore receptionis ejusdem, ac diu antea, & post, & usque ad exitum ejus vitæ fuisse Notarium publicum autenticum, legalem, & fidedignum, nec non, & suprascriptum Nobilem Bernardinum Pellizonum, qui dictum Instrumentum extraxit, scripsit, & se subscripsit, jam pluribus annis elapsis fuisse, & de presenti esse Notarium publicum legalem, & fide dignum, & pro talibus habitos, tentos, & reputatos fuisse in hac Civitate Casalis, & alibi a cognoscentibus eos, ad dictosque Dominum Oliverium, & Bernardinum tanquam Notarios publicos prout supra habitum fuisse, & adhuc ad dictum Bernardinum haberi recursum pro Instrumentis, & Actis publicis conficiendis, Instrumentis quoque, & actis per ipsos, & utrumque ipsorum respective receptis, & eorum signis Tabellionatus subsignatis adhibitam fuisse, & adhiberi plenam fidem in Judiciis, & extra tanquam publice, & manibus publicorum, & legalium Notariorum confectis, & ita dicimus, & attestamur, in quorum testimonium presentes fieri jussimus per Secretarium dictæ Curiæ nostræ infrascriptum, sigillique ejusdem nostri robore communiri. Datæ Casali die quinto Mensis Januarii M. D. XXXI.

Sigillum

JOANNES STEPHANUS PLANUS.



Cum simplici Copia in Papyro scripta, sicut supra expedita in secretiori Archiducali Mantuæ Archivio adservata præsentem sumptam Copiam omnino confere attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazziis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archivii Cancellarius. In quorum &c. hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 5. Sept. 1720.



Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 6. Sept. 1720.

CCCIV.

1498 / 1499. 1. Janvier. *Articles accordés & convenus entre* LOUIS XII. *Roi de France, & la Reine* ANNE *Duchesse de Bretagne, dans le tems de leur Mariage, pour le maintien des Libertez & Franchises des Etats des Cours de Justice, & de tous les Sujets du Duché de Bretagne. A Nantes au Mois de Janvier* 1498. [LOBINEAU, Histoire de Bretagne. Au Volume des Preuves col. 1562. d'où cette Piéce est tirée. Elle se trouve aussi dans les *Annales de* BELLEFOREST, Tom. 2 fol. 1340. Datée du Mois de Janvier 1499.]

LOys par la grace de Dieu Roy de France. Savoir faisons à tous presens & advenir, comme ce jourd'huy en traictant, accordant, & concevant le Mariage qui presentement a esté fait & accordé entre nous de nostre part, & nostre treschere & tres-amée Cousine la Royne Anne Duchesse de Bretaigne de la sienne, plusieurs poinctz & articles ayent esté accordés entre nous & elle, & iceux mis & redigez par escript, desquels articles & convencions avons accordé deux Lettres seullement estre faictes, l'une contenant les choses particulieres des personnes de nous & nostredite Cousine & des enffans qui yssiront de nous deux sellon les Lettres & Contractz sur ce faiz & passez, & cestes touchant les choses concernans le gouvernement, administration, droiz, libertez, prééminences, Offices & Officiers dudit pays, tant en fait de l'Eglise, de la Justice, Noblesse, que Generalité dudit pays, & desquels articles & convencions la teneur s'ensuit. C'EST A SÇAVOIR que en tant que touche de garder & conduire le pays de Bretaigne & les Subgectz d'icellui en leur droitz, libertez, franchises, usaiges, coustumes, & stilles tant au fait de l'Eglise, de la Justice, comme Chancellerie, Conseil, Parlement, Chambre des Comptes, Tresorerie generalle, & autres de la Noblesse & commun peuple, en maniére que aucune nouvelle Loy ou Constitution n'y soit faite, fors en la maniére accoustumée par les Roys & Ducs prédécesseurs de nostredite Cousine la Duchesse de Bretaigne; Que nous voullons, entendons, accordons, & promectons garder & entretenir ledit pays & Subgectz de Bretaigne en leursdits droits & libertez, ainsi qu'ils en ont joüy du temps des feux Ducs prédecesseurs de nostredite Cousine. Item, que entant que touche de ne muer ne changer les Offices ne Officiers que nostredite Cousine a mis & instituez esdits Offices en sondit pays depuis le trespas de feu nostre trés-cher Seigneur & Cousin le Roy Charles VIII. de ce nom (que Dieu absoille) Mary & Espoux de nostredite Cousine, & de ratifier & confermer iceulx Offices & Officiers, ensemble les autres ohoses faictes par nostredicte Cousine durant icelluy temps, sans ce qu'il soit besoing en lever autres Lettres, fors la Lettre de ce present Traicté; nous voulons, accordons, promettons, ratifions & confermons lesdites choses. Item, en ce que touche que quant vaccacion d'iceulx Offices adviendra par mort, forfaicture, ou autrement, qu'il soit sur ce pourveu ausdits Offices à la nomination de nostredite Cousine, & que lesdites Lettres en soient scellées en Bretaigne, nous en sommes contens & en accorderons bien nous & nostredicte Cousine. Item, que en tant que touche que és impositions des fouaiges & autres subsides levez & ceuilliz oudit pays de Bretaigne, les gens des Estatz dudit pays soient convocquez & appellez en la fourme acoustumée, & que les subjectz d'icellui pays ne soient tirez hors icellui en premiere instance, ne autrement que de barre en barre, & en cas de ressort du Parlement de Bretaigne & en deni de droit & denégation de Justice, en la maniére accoustumée du temps des Ducs prédecesseurs de nostredite Cousine; nous sur ce voullons, & entendons, accordons, & promectons les y entretenir, pour en user en la fourme accoustumee d'ancienneté. Item, que en tant que touche que en noz guerres que pourrions cy-aprés faire hors dudit pays de Bretaigne, que les Nobles d'icellui pays ne soient subgectz à nous servir hors dudit pays, fors en cas d'extréme nécessité, ou qu'il y ait sur ce consentement de nostredicte Cousine & des Estatz dudit pays; nous sur ce voullons & entendons ne tirer lesdits Nobles hors dudit pays, sans grande & extreme nécessité. Item, que entant que touche de nous nommer & intituler Duc de Bretaigne és choses qui concerneront le fait dudit pays, & de continuer la monnoye d'or & d'argent soubz le nom & tiltre de nous & de nostredicte Cousine; nous sur ce voullons, entendons, & accordons, & promectons de ainsi le faire & de y faire par maniére que les droiz de la Couronne de France & de la Duché de Bretaigne seront gardez d'une part & d'autre; & pour ce faire y seront commis, tant de nostre part, que de la part de nostredicte Cousine & païs de Bretaigne bons & notables personnaiges pour le tout bien dresser en façon que les droiz de Bretaigne seront gardez Item, & entant que peut toucher que s'il advenoit que de bonne raison il y eut quelque cause de faire mutacions, particulierement en augmentant, diminuant, ou interpretant lesdits droiz, coustumes, constitucions, ou establissemens; que ce soit par Parlement & assemblée des Estatz dudit pays, ainsi que de tout temps est accoustumé & que autrement ne soit fait; nous voullons & entendons que ainsi se fasse, appellez toutes voies les gens des trois Estatz dudit pays de Bretaigne. Item, que entant que touche que les Benefices de quelque estat qu'ils soient, en ensuivant les droiz dudit pays, soient baillez aux gens d'icellui pays de Bretagne, & que autres n'y soient receuz à les avoir par Lettres de naturalité ne autrement, fors par la nomination de nostredite Cousine; en ayant regart au grant nombre des Nobles dudit pays qui ont acoustumé de vivre

Anno 1498. — 1499.

vivre & d'estre entretenus desdites choses, nous sur ce en complairons à nostredite Cousine ainsi que entre nous & elle sera advisé & ordonné, Item, que entant que touche que nulz Prévostz, Cappitaines, ne autres n'aient Jurisdiction fors les Chancellerie, Parlement, Seneschaulx, & autres Ordinaires chacun en son regard, comme ilz avoient ou temps & du vivant desdits feuz Ducs; nous sur ce voullons, entendons, accordons, & promectons de ainsi le faire en la fourme accoustumée d'ancienneté. Item, que entant que touche certaine remonstrance déclairée esdites articles contenans que par les droitz, libertez, indultz, & anciennes possessions dudit pays qui est lymitrophe, la nomination & présentation des Eveschez, quant vacation advient, appartient aux Princes dudit païs, mesmement de Nantes qui est l'une des principalles Citez & Forteresses dudit pays, & que en usant desditz droiz, indultz, & anciennes possessions feu nostre tres-cher Seigneur & Cousin le Duc de Bretaigne François second de ce nom & pere de nostredicte Cousine nomma & presenta au feu Pape Innocent Maistre Guillaume Guegen Archediacre & Chanoine de Nantes son prochain Conseiller & serviteur, & par le Chappitre d'icelle Eglise canonicquement esleu en futeur Pasteur & Evesque, & depuis le trespas dudit Duc, par nostredite Cousine Duchesse & heritiere dudit Duc son pere consenty & approuvé, & de nouvel (entant que mestier estoit) nommé & presenté; sur la provision duquel jaczoit que ledit Pape Innocent eust rescript audit feu Duc qu'il (ayant vouloir que ladite nomination sortist effet) il en pourvoieroit ledit Gueguen dudit Evesché de Nantes; ce neantmoins en pourveut feu Maistre Robert d'Espinay, & aprés son decez Maistre Jehan d'Espinay son frere Evesque de Mirepoix, lesquelz nostredicte Cousine disoit avoir esté & estre tous deux lors en party à elle contraire, & avoir par indus & finistres moiens, & contre le vouloir & plaisir d'elle s'efforcé de occuper & tenir ledit Evesché de Nantes, & lesquelz tousjours elle eut & a à present pour suspects & non agreables; requerant sur ce que en gardant lesdits droiz, libertez, indultz, & possessions, voulions tant faire & tenir main envers nostre Sainct Pere le Pape, Sainct Siege Apostolique, & tous autres, que lesdicts droiz soient gardez & observez, & que ladite nomination faite par ledit feu Duc, & depuis par nostredite Cousine de la personne dudit Gueguen, comme à eulx seur & feable, sortisse son plain & entier effect, en approuvant & confermant le saisissement fait par nostredite Cousine du temporel dudit Evesché, à la preservation des droiz; Nous sur ce en escriprons voulluntiers à nostredit Sainct Pere & tiendrons la main à ceste fin. Item, que entant que touche que les matieres de finances, de crimes, & de Benefices finissent ou Parlement de Bretaigne sans ce qu'il en soit faict ailleurs reslort, ainsi qu'il a tousjours esté accoustumé; Nous sur ce voulons, entendons, accordons, & promectons de ainsi le faire & entretenir en la fourme & maniere acoustumée d'ancienneté. Item, que entant que touche que aucunes executions de Mandemens ne autres exploitz soient faiz oudit pays de Bretaigne, il soit convenu & accordé que les deux prochains Juges Roiaulx & Duchaulx dessus les lieux en ayent la connoissance & comparoissent sur lesdits lieux pour en decider & faire la fin; nous voullons, entendons, accordons, & promectons de ainsi le faire en ensuivant ce que en sera advisé & conclut par les gens des trois Estatz dudit pays de Bretaigne; & cependant en sera fait ainsi qu'on a accoustumé d'ancienneté. Item, que entant que touche que pour obvier aux questions & differens qui peuvent advenir sur les marches & limites de France & de Bretaigne, il soit convenu & accordé que les deux prochains Juges Roiaulx & Duchaulx dessus les lieux en aient la cognoissance & comparoissent sur lesdits lieux pour en décider & faire la fin; Nous voullons, entendons, accordons, & promettons de ainsi le faire, en ensuivant ce qui en a esté par cy-devant sur ce ordonné, & qu'on a accoustumé d'ancienneté. Lesquelles choses dessusdictes nous avons cedit jour accordées, voullues, consenties, promises, & jurées, accordons, voulons, consentons, promettons, & jurons par ces presentes signées de nostre main, en foy & parolle de Roy, tenir & accomplir sans venir au contre. Si donnons en Mandement à touz noz Officiers, Justiciers & Subgectts que icelles choses cy-dessus declarées, ilz accomplissent entierement & de point en point selon leur fourme & teneur, sans y mettre ne souffrir estre mis aucun destourbier ou empeschement en quelque maniere que ce soit; car ainsi nous plaist-il estre faict. Et afin que ce soit chose ferme & estable à tousjours, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes, sauf en ce & autres choses nostre droict & l'autruy en toutes. Donné ou Chastel de Nantes ou moys de Janvier l'an de grace MCCCCXCVIII. & de nostre regne le premier. Ainsi signé Loys. Par le Roy, Mesleigneurs les Cardinaux de S. Pierre *ad vincula*, & d'Amboise, vous le Seigneur de Ravestain, le Prince d'Orenge, le Marquis de Rothelin; les Comtes de Rohan, de Guyse, de Ligney, de Dunoys, & de Rieux; les Evesques d'Alby, de S. Brieuc, de Luçon, de Leon, de Cepte, de Cornoüaille & de Bayeulx; les Sires de Gyé & de Baudricourt Mareschaulx de France, de Sens Chancellier de Bretaigne, de la Trimoille, de Chaumont, de Beaumont, d'Avaugour, & de Tournon; les Abbez de Redon Vice-Chancelier de Bretaigne, & de Moustier-Ramé; Jacques de Beaune General des Finances en Languedoc, &c.

CCCV.

Bulla Papæ ALEXANDRI VI. *quâ* EMANUELI *Portugalliæ Regi concedit facultatem nominandi Commissarium Apostolicum, ad Civitates & Loca à Promontorio vulgo* Bonæ Spei, *usque ad Indiam superiorem detecta; mittendum, qui Incolas ad fidem Catholicam adducere, & in illa instruere possit. Datum Romæ die 26. Martii Anno* 1500. [Sur la Copie imprimée à Lisbonne en 1707. in 4. avec permission & privilege.] 1500. 26. Mars.

Charissimo in Christo Filio nostro Portugalliæ & Algarbiorum Regi Illustri, Alexander PP. VI. salutem, & Apostolicam benedictionem,

CHARISSIME IN CHRISTO FILI NOSTER.

CUm sicut Majestas tua per Venerabilem fratrem nostrum Georgium Episcopum Albanensem, Cardinalem Ulixbonensem nobis nuper fecit exponi, ipsa desideret, prout hactenus sui Progenitores semper facere studuerunt, pro sua pia in Religionem Christianam devotione aliquas Personas Ecclesiasticas Sæculares, & Regulares, bonæ & timoratæ conscientiæ, ac vitæ exemplaris, à Promontorio, quod vulgo à tuis Bonæ spei nuncupatur, usque ad Indiam superiorem ad Civitates & Loca in partibus illis consistentia, & præsertim ad ea loca, quæ anno superiori cum maximis laboribus, periculis & expensis reperiri fecisti, destinare, ut Incolas Civitatum, & Locorum prædictorum ad Fidem Catholicam adducere, & in illa instruere possint: & propterea nobis feceris supplicari, ut tibi aliquem Commissarium Apostolicum ad mittendum ad Civitates, & Loca prædicta nominandi licentiam concederemus.

§. 2. Nobisque hujusmodi tuum sanctum, & laudabile propositum plurimum placeat, & in Domino commendemus, paratique simus libenter Commissarium prædictum deputare, sed necesse sit, ut Persona deputanda in Bulla, vel in Brevi nostro nominetur, per has scribimus eidem Majestati tuæ, ut velit nobis significare nomen dictæ Personæ, quæ sit tanto oneri sufficiens, & libenter Personam illam in Commissarium Apostolicum cum facultatibus Ordinariorum ad præmissa peragenda constituemus, Literasque de super opportunas ad eandem Majestatem tuam destinabimus, quemadmodum etiam latius præfato Cardinali significavimus.

§. 3. Et ut interim possit Majestas tua in suo bono proposito perseverare, tibi unum Commissarium, qui ad præmissa aptus sit, & idoneus ut mittatur, quem ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc in Commissarium cum facultatibus prædictis in partibus illis duntaxat, ad annum tantum, postquam hujusmodi Commissionis officium in partibus illis cœperit exercere, harum serie facimus, constituimus, & etiam deputandi pro dicto anno facultatem concedimus.

Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis non obstantibus quibuscunque.

Datum

ANNO 1500. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die 26. Martii 1500. Pontificatus nostri anno 8.

CCCVI.

2. Juillet. **Kayserliche Regierung/ durch MAXIMILIAN den I. Römischen König/ mit der Churfürsten/ Fürsten und übrigen des H. Römischen Reichs Ständen Bewilligung/ zu Nürnberg/ von wannen sie nicht ohne erhebliche Ursach soll können überbracht werden/ errichtet/ welche zu jenen Zeiten/ da kein Reichs-Tag seyn wird/ die Vollzieh-und Handhabung gesprochener Urtheil/ der Willkührten/ Austräg/ des ausgeschriebenen und verkundigten Landfriedens/ wie auch alle andere Nothdurfft der Christenheit und des H. Römischen Reichs Angelegenheiten/ so da nicht mögen aufgeschoben werden/ handeln und beobachten soll. Selbige b.stehet aus zwanzig Personen aus den dreyen Collegien des Reichs wechselweiß hergenommen/ nemlich erstlich/ auß den 6. Churfürsten/ deren einer allzeit drey Monat in eigener Person zugegen seyn/ zweytens/ auß zween Fürsten/ einem Geistlichen und einem Weltlichen/ drittens/ einem Rath aus mehrgedachten Kaysers Erblanden/ Vierdens/ noch einem andern aus deßen Sohn Ertz-Hertzog Philips Landen/ fünftens/ einem aus denen Vier Reichs-Prälaten und einem Grafen des H. Röm. Reichs/ wie auch Siebendtens aus zweyen Städtischen/ und letzlich achtens/ aus sechs Räthen aus der Ritterschafft/ Doctorn und Licentiaten aus denen sechs Crayßen erwählet. Selbigen wird entweder seine Königliche Mayestät in eigener Person/ oder so das nicht seyn könte/ der so sie an Ihre Stelle benennen werden/ vorstehen/ welcher doch zum wenigsten ein Graf oder Freyherr seyn soll. Geben und geschehen zu Augspurg den 2. Julii nach Christi Geburth 1500.** [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Generalis Continuat. pag. 214.]

C'est-à-dire,

Regence Imperiale, instituée par MAXIMILIEN I. *Roi des Romains, de l'avis, & consentement des Electeurs, Princes, & autres Etats de l'Empire; pour tenir ses seances à Nuremberg, d'où elle ne pourra pas être transportée ailleurs, si ce n'est pour quelque cause importante. La dite Regence fera ses fonctions lors que les Dietes de l'Empire ne seront pas assemblées, & elle aura soin de maintenir la Paix publique selon qu'elle a été déclarée, & publiée, & de faire executer les Jugements rendus, & les Compromis faits, & de pourvoir à toutes les affaires qui interesseront la Chrétienté, & le Saint Empire, & dont l'importance ne soufrira point de delai. Elle sera composée de vingt personnes qui seront tirées alternativement des trois Colleges de l'Empire, sçavoir six Electeurs, l'un desquels y assistera toujours en personne pendant trois mois; Deux Princes, un Ecclesiastique, & un Seculier; un Conseiller des Terres Autrichiennes appartenantes audit Empereur; un autre Conseiller des Terres de l'Archiduc Philippe son Fils; un du Corps des Prelats, un du Corps des Comtes. Deux du Corps des Villes, & enfin six autres Conseillers de la Noblesse, & des Docteurs, & Licentiés choisis dans les six Cercles, Sa Majesté Royale Romaine y assistera en personne, si cela se peut, & en son absence le Commissaire qu'elle établira pour y presider en son nom, & qui pour le moins sera toujours un Comte ou un Baron. Donné à Ausbourg le 2. Juillet 1500.*

WIr Maximilian von GOttes Gnaden/ Römischer König/ rc. Bekennen öffentlich mit diesem Brieff/ und thün kund allermänniglich Als wir zu der Höhe und Würde des heiligen Römischen Reichs erwehlet/ und zur Regierung desselben kommen sind/ und nun vor Augen sehen/ die erschrecklich und unabläßlich Anfechtung/ so die Türcken gegen der heiligen Christenheit viel Jahr und Zeit geübt/ und dardurch das Griechisch Käyserthumb/ und viel Königreich/ Gewält und Land in jhren Gewalt/ und vom Christlichen Glauben bracht/ und also biß an die Grentz Teutscher Nation jhr Oberkeit und Macht erstreckt/ daß sie hinfüro mit mercklichen Gewalt Teutsche Nation erreichen/ überziehen/ und unter sich nöten möchten/ und sich darzu ander Gewalt erhebt/ und mit grosser Heers-Krafft in deß Reichs Land gezogen/ Stätt und Gebiet betrangt haben/ das alles zuvor der gantzen Christenheit/ uns/ und dem heiligen Römischen Reich/ und allen seinen Ständen/ zu Zerstörung/ Verwüstung/ und Verlust Seel/ Würde/ Ehr/ Leibs und Guts gebehren/ wo mit zeitigem Vorrath/ und auch statlicher That dargegen nicht getracht und gehandelt wird. Wann aber außwendiger Krieg gantz unvermöglich und unverfänglich/ wo nicht daheim redlich gut Regiment/ Gericht/ Recht/ und Handhabung were/ auff denen/ als Grundfesten/ alle Reich und Gewalt ruhen. Darumb in Ansehung mannigfaltiger Regierung der Landt/ auch daß durch die Krieg Recht und Fried nicht verhindert würden/ mit einmütigem zeitigem Rath und Willen/ auch zugeben und annemmen/ der Ehrwürdigen/ Hochgebornen/ Ersamen/ Edlen/ unser lieben Neven/ Oheimen/ Andächtigen/ und deß Reichs Getrewen/ Chur-Fürsten/ Fürsten/ Geistlichen und Weltlichen/ Prelaten/ Graffen/ Freyen/ Herren/ und anderer Ständt deß heiligen Römischen Reichs/ haben wir/ hie auff gegenwertigem deß heiligen Reichs Tag versamblet/ fürgenommen und beschlossen/ wie und wo unser und deß heiligen Reichs Gericht hinfür soll gehalten/ auch Urtheil und Erkandtnuß/ daselbst außgangen/ vollnzogen/ und beyde Fried und Recht gehandhabt werden/ alles Laut der Ordnung deß ersten Reichs-Tags zu Worms/ auch nachfolgendt anderer Reichs-Täg/ und jetzo allhie beschlossen.

Von den zwentzigsten/ so zu der Königlichen Mayestet/ und des heiligen Reichs Regiment geordnet werden sollen/ und von jhrem Gewalt und Macht.

Vnd nachdem in der Ordnung/ der Handhabung Friedens und Rechtens/ deß vorigen Reichs-Tags zu Worms gehalten/ auffgericht/ under andern begriffen und eingeleibt ist/ daß wir/ auch Chur-Fürsten/ Fürsten/ und andere Ständ deß heiligen Reichs Jährlich zusammen kommen sollen/ von Vollnziehung und Handhabung gesprochener Vrtheil/ der Willkürten/ Außträg/ und unsers außgeschriebenen und verkündten Landt-Friedens/ auch anderer anliegender Notturfft der Christenheit/ und deß heiligen Reichs zu handeln. Haben wir ermessen und betracht/ daß die Ständ deß Reichs langsam und beschwerlich/ auch mit mercklicher Mühe/ Arbeit/ Kosten und Darlegen zusammen gefordert werden/ und kommen mögen: Vnd dann zu Zeiten merckliche Sachen der Christenheit/ und dem Reich zufallen/ denen der Verzug fast nachtheilig und schädlich ist/ und die der Eyl bedörffen/ dardurch dann zuZeiten der obberührten und andern mercklichen obliegenden Sachen/ der Christenheit und deß Reichs/ mehr Versaumnuß und Hinderung/ dann Forderung und Außrichtung erwachsen mag. Darumb/ und damit solcher Verzug und Versaumbnuß auch der merckliche Kosten und Darlegen vermitten/ und zu ander Notturfft der Christenheit und deß Reichs verhalten/ und desto förderlicher und emsiger von den obangezeigten Sachen gehandelt und geratschlagt werden möge/ und auß andern redlichen Ursachen/ uns darzu bewegend; Haben wir mit zeitigem Rath und Willen/ auch zugeben und annemen der vorgenandten Churfürsten/ Fürsten/ Graffen/ Herren und Ständ/ zu uns/ oder wo wir auß andern mercklichen Sachen und Geschäfften persönlich dabey nicht seyn würden/ zu dem/ so wir an unser statt setzen werden/ der zum wenigsten ein Graff oder Frey-Herr seyn soll/ zwentzig Personen auß dem heiligen Reich Teutscher Nation. zu unserm/ und deß heiligen Reichs Rath gen Nürnberg/ da dann wir/ und die gemelten zwentzig Personen denselben Raht nicht anderst/ dann auß mercklichen beweglichen Noth-Sachen/ nach Gelegenheit zu verrücken/ Gewalt und Macht haben sollen/ fürgenommen und verordnet. Die auch mit sampt uns/ oder so wir anderer mercklicher Geschafft halben persönlich daben nicht seyn werden/ mit dem/ so wir an unser statt setzen/ unser und deß heiligen Reichs Rath seyn/ und ge andt werden/ und sonderlich von uns vollnkommen Gewalt/ Macht und Befelch haben sollen/ den wir jhnen auch hiemit in Krafft diß Brieffs geben/ alle und jede unsere/ als Römischen Königs/ und deß heiligen Reichs S chen/ Recht/ Fried/ und jhrer beyder Vollnziehung und Handthabung/ auch Widerstandt gegen den Unglaubigen/ und andern Anfechtern der Christenheit deß Reichs/ und das an dem Frieden/ echten/ jhrer Handhabung/ und dem Widerstandt obgemeldt hanget/

oder

ANNO 1500.

oder darzu dienstlich oder erschießlich seyn mag/ antreffen/ und wie die von deß Reichs Underthanen/ oder andern an sie langen oder entstehen werden/ in solchen vorgeschriebnen Artickeln zu verhüten/ für sich zu fordern/ zu handeln/ mit Fleiß zu betrachten/ zu rathschlagen/ und endlich zu beschliessen/ nach jhrer besten Verstandtnuß/ auff jhr nachgemeldte Pflicht/ zu unserm und deß heiligen Reichs/ Ehr Nutz und Mehrung ꝛc.

Wie die Chur-Fürsten/ auff jede Fron-Fasten persönlich zu Nurnberg zusammen kommen sollen.

Zu Beständigkeit dieses Fürnemens/ ist auch betracht noth zu seyn/ auff daß Mitwoch in der ersten Fron-Fasten nechstkommendt/ der Ertz-Bischoff zu Mäyntz/ und nachfolgend eines jeden Mitwochen einer jeglichen Fron-Fasten/ der ander fünff Chur-Fürsten einer/ nach jhrer Ordnung sich persönlich/ auff seinen Kösten bey uns/ oder den/ so wir an unser statt/ wo wir persönlich darbey nicht seyn würden/ setzen werden/ und dem genandten Rath fürgehen/ der Christenheit und deß Reichs Ehr/ Nutz und Notturfft helffen rahtschlagen/ und betrachten. Und also für und für/ von einer Fron-Fasten zu der ander/ under jhnen umbgehen und gehalten werden. Möcht aber jhr einer dieselb Zeit/ auß redlichen ehehafften Ursachen/ die er auff sein offen Brieff und Siegel bewähren soll/ persönlich nicht kommen/ der soll einen andern Chur-Fürsten ersuchen/ und bitten/ jhne daswahl zu verwesen. Oder ob er keinen Chur-Fürsten haben möchte/ einen andern Fürsten/ Geistlichen oder Weltlichen/ an seine statt dahin schicken. Wann auch der Chur-Fürsten einer Persönlich/ oder durch einen andern Chur-Fürsten oder Fursten/ wie obsteht/ bey dem Rath seyn soll/ alsdann soll desselben Chur-Fürsten Rath/ der in deß Reichs Rath von jhm verordnet ist/ so lang derselbig Chur-Fürst bey dem Reichs-Rath seyn wird/ keine Stim im Reichs-Rath haben/ wiewol er die gemelte Zeit darin bey seinen Herrn/ oder desselben Gesandten/ wie obstehet/ bleiben mag.

Das Regiment mag die sechs Chur-Fürsten/ und die andern zwölff Geistliche und Weltliche Fursten/ zu ihn fordern.

Würde sich auch begeben/ daß merckliche Sachen fürfallen würden/ die Christenheit/ oder das H. Reich/ deß Friedens/ Rechtens/ jhrer Handhabung/ oder deß Widerstands halben/ obgemeldt/ höchlich betreffend/ so sollen wir/ oder/ so wir Persönlich dabey nicht seyn würden/ der/ so wir an unser statt setzen werden/ mit sampt dem obbestimpten zwentzig Personen/ solchs an unser sechs Chur-Fürsten/ auch die zwölff Geistliche und Weltliche Fürsten/ darvon hernach Meldung beschicht/ bringen/ die dann bey uns/ und gemeldtem unserm und deß Reichs Rath persönlich erscheinen/ und weiter/ nach jhrem besten Ansehen/ mit sampt uns oder dem/ so wir/ wie obstehet/ an unser statt setzen werden/ und dem gemeldtem unserm und deß Reichs Rath/ zu unserm und deß heiligen Reichs Nutz und Besten handeln und beschliessen. Deßgleichen soll auch uns/ wo wir nicht persönlich bey dem Reichs-Rath sind/ und solche Sachen/ wie obgemeldt/ fürfallen würden/ durch den/ so wir in unserm Abwesen an unser statt setzen werden/ und den gemeldten Rath verkündet/ und uns Zeit gegeben werden/ darin wir Persönlich zu der Sachen kommen mögen: Und wir kommen in derselben Zeit/ oder nicht/ so soll nicht desto minder durch die Chur-Fürsten/ die zwölff obgedachten Fürsten/ und deß Reichs Rath/ fortgangen werden/ und dem/ so durch den mehrern Theil beschlossen wird/ Folg beschehen. Oder ob es die Grösse der Sachen erfordert/ auch andere deß Reichs Fürsten und Ständ zu jhnen zu beruffen/ dasselb Erfordern un Beruffen soll gleichfalls durch uns/ und sie/ oder den/ so wir an unser statt setzen werden/ beschehen/ und dieselbe Fürsten und Ständ darauff gehorsamlich erscheinen/ und also mit Fleiß und Trewen thun und handeln/ als sie uns und von dem H. Reich verwandt und schuldig sind.

Wie zwentzig Personen in das Regiment genommen sind.

Und sind die obgemeldte zwentzig Personen von den Ständen deß Reichs Teutscher Nation genommen und geordnet/ wie hernach folgt: Nemlich von den sechs Chur-Fürsten/ jedem einer/ und von den hernach geschriebenen Geistlichen und Weltlichen Fürsten/ zween Fürsten/ ein Geistlicher und ein Weltlicher Persönlich/ die alle viertheil Jahrs/ wie oben von den Chur-Fürsten gemeldt/ abwechseln/ und zween ander Fürsten/ ein Geistlicher/ und ein Weltlicher/ auß jhnen an der vorigen statt kommen sollen. Und also under jhnen/ nach jhrer Ordnung/ wie under den Chur-Fürsten/ umbgehen Ob aber jhrer einer auß redlichen Ehehafften und Ursachen/ die er auf seinen offenen Brieffen und Siegel bewehren soll/ auff die bestimpte Zeit nicht erscheinen möcht/ so soll er ein andern Fürsten seines Standts/ nemlich ein Geistlicher ein Geistlichen/ ein Weltlicher ein Weltlichen/ auß den hernach bestimpten Fürsten/ erbitten/ und an seine statt schicken. Wo er aber keinen zu erbitten vermöcht/ und daß auff seine Brieff und Siegel/ wie obstehet/ bethewrend/ bewehret alsdann sollen wir/ oder der/ den wir an unser statt setzen werden/ mit sampt deß Reichs Rath/ Macht haben/ einen andern auß den hernach bestimpten Fürsten/ an desselben statt auff das mahl/ zu erfordern/ desselb viertheil Jahrs den Rath zu besitzen. Doch daß nicht destominder der Fürst/ so vormals verhindert gewesen/ und nun der Verhinderung entledigt were/ zu Außgang desselben viertheil Jahrs/ das nachfolgend viertheil Jahr den Rath besitzen/ in massen/ wie andere/ ꝛc. damit es in solchem gleichmäßig gehalten werde. Und seynd dieselbige Geistliche und Weltliche Fürsten/ davon jetzt gemeldt/ in dem Abschied diß unsers Königlichen Reichstags/ nemblich bestimpt und außgetruckt. Weiter sind die andere zwölff Personen jetz allhie durch uns/ auch Churfürsten/ Fürsten/ und andere Ständ/ hie versamlet/ genommen und verordnet/ wie folgt: Nemlich einer auß unsern Oesterreichischen/ und der ander auß unsers Sohns/ Ertz-Hertzogen Philipsen Erb-Landen. Item/ vier Prälaten/ von der Prälaten wegen deß Heil. Reichs. Also/ daß jeder derselben Prälaten ein viertheil Jahrs bey dem Reichs Rath sitzen/ und soll also under ihnen/ nach ihrer Ordnung umbgehen/ und in aller maß mit ihnen gehalten werden/ wie von den Geistlichen und Weltlichen Fürsten geschriben stehet. Item/ so soll auch ein Graff/ von der Graffen wegen deß heiligen Reichs/ im Reichs-Rath seyn/ der einer dann ietzt hie erwehlet/ und im Abschied gemeldts Reichs-Tags benennet ist. Item/ sollen auch alle viertheil Jahrs/ zwo redliche verständige Personen/ die ietzt allhie auß den hernach benendten Städten genommen/ und auch im Abschiedt/ obgemelt/ nemlich bestimpt sind/ von der Frey-und Reichs Stätt wegen/ im Reichs-Rath sitzen. Nemlich deß ersten viertheil Jahrs/ einer von Cölln/ der ander von Augspurg. Deß andern viertheil Jahrs/ einer von Straßburg/ der ander von Lübeck. Deß dritten viertheil Jahrs/ einer von Nürnberg/ der ander von Goßlar. Deß vierdten viertheil Jahrs/ einer von Franckfurt/ der ander von Ulm. Und also furter under ihnen nach ihrer Ordnung umbgehen/ wie oben von den andern gemeldt ist.

ANNO 1500.

Die ander sechs Personen/ die von der Ritterschafft/ Doctorn/ oder Licentiaten/ seyn auß den hernach bestimpten Kreysen/ nemlich auß jedem einer genommen/ und sind diß dieselbe Kreys und Circkel/ davon oben gemeldt.

Wie sechs Räht auß der Ritterschafft/ und Doctorn oder Licentiaten/ auß den sechs Kreysen soll genommen werden.

Der erste Rath

Der erste Kreys begreifft die hernach beschriebenen Fürstenthumb/ Land und Gebiet/ nemlich/ der Bischoffen von Bamberg/ Wirtzburg/ Eystett/ den Marggraffen von Brandenburg/ als Burggraffen zu Nürnberg/ auch die Graffen/ Frey-und Reichsstätt/ umb oder bey ihnen gesessen oder gelegen.

Der ander Rath.

Der ander Zirckel begreifft die Bisthumb/ Fürstenthumb/ Landt und Gebiet/ deß Ertz-Bisthumbs von Saltzburg/ der Bischoffen von Regenspurg/ Freysingen/ Passau auch der Fürsten von Bäyern/ und die Land-Graffen/ Prelaten/ Graffen/ Herrn/ Frey-und Reich-Stätt/ under/ und bey ihnen gesessen und gelegen.

Der dritt Rath.

Der dritt Zirckel begreifft die Bisthumb/ Fürstenthumb/ Land und Gebiet/ der Bischoffen von Chur/ Costentz/ Augspurg/ deß Hertzogen von Wirtenberg/ deß Marggraffen von Baden/ die Gesellschafft von Sanct Georgen Schildt/ die Ritterschafft im Hegaw/ auch alle und jede Prelaten/ Graffen/ Herren und Reich-Stätt im Land zu Schwaben.

Der vierdt Rath

Der vierdt Zirckel begreifft die Bisthumb/ Fürstenthumb/ Land und Gebiet/ der Bischoffen von Wormbs/ Speyer/ Straßburg/ Basel/ Apt zur Fuld/ Hertzog Hansen auff dem Hundtsrück/ Hertzog Alexander/ beyde von Beyern/ Lothringen/ Westerrich/ das Landgraffthumb zu Hessen/ die Wederaw/ auch Prelaten/ Graffen/ Herren Frey-und Reich-Stätt/ der Ort gesessen oder gelegen.

Der fünfft Rath.

Der fünfft Kreyß begreifft die Bisthumb/ Fürstenthumb/ Land und Gebiet/ der Bischoffen von Paderborn/ Lüttich/ Vierthen/ Münster/ Oßnabrück/ der Hertzogen von Gütlich/ Berg/ Cleve/ Geldern/ der Graffen von Nassaw/ Vianden/ Vierenberg/ nider Eisenberg/ und die Niderlandt biß an die Maaß/ sonst alle andere Prelaten/ Graffen/ Herren/ Frey-und Reich-Stätt/ der Ort gesessen oder gelegen.

Der sechst Rath.

Der sechst Kreyß bereifft die Bisthumb/ Fürstenthumb/ Land und Gebiet der Ertz-Bischoffen zu Magdeburg und Bremen/ der Bischoffen zu Hildesheim/ Halberstatt/ Merßburg/ Naumburg/ Meissen/ Brandenburg/ Hammelburg/ Lübeck/ der Hertzog von Sachsen/ die Marck zu Brandenburg/ das Landt-Graffthumb in Thüringen/ die Landschafft und Gebiet der Hertzogen von Braunschweig/ Meckelburg/ Stettin/ Pommern/ auch Prelaten/ Graffen/ Herren/ Frey-und Reich-Stätt/ der Ort gesessen oder gelegen/ biß an die See.

Wo die Erwählten zum Reichs-Rath den Dienst nicht annehmen wolten.

Und were es/ daß einer oder mehr der obgenannten Personen/ außgescheiden die Chur-Fürsten und Fürsten/ solchen Reichs-Rath zu besitzen nicht annehmen wolt oder kündt/ alsdann sollen wir oder der/ so wir an unser statt setzen/ mit sampt den andern/ so sich in deß Reichs-Rath bewilligen und geben werden/ ein ander redliche dapffere Person an der-

ANNO 1500.

derselben statt / doch ihres Genoßen oder gleichen / erwehlen und nehmen / auß dem Kreyß oder Gegenheit / deß die vorerwehlte Person gewesn were.

Wie der Chur-Furst vor Außgang seines Vierteil Jahrs mag Urlaub nemen.

Und ob einigem Chur-Fürsten oder Fürsten obgemeldt / daselbst seine merckliche Sachen / derhalben er abzuscheiden redliche Ursach hett / vorstehen / oder auch / daß nicht treffentliche Händel oder Sachen vorhanden weren / derselbig Chur-Fürst / oder Fürst mag mit unser Verwilligung / wann wir persöhnlich an dem Ende weren / oder deß / so wir an unser statt ordnen / und deß mehrern Theils deß Reichs-Rath / abscheiden.

Ob der zwölff erkiesten Fürsten einer oder mehr / Todts abgiengen / wie man andere erkiesen sol.

Würde sichs aber begeben / daß der zwölff gedachten Fürsten einer oder mehr / tods abgienge / oder sonst samt ihres Leibs halben / dem Reichs-Rath obzuseyn / ungeschickt und unvermöglich würden / so sollen wir oder der / den wir an unser statt setzen werden / mit sampt dem Reichs-Rath / an derselben abgangen / oder ungeschickten und unvermöglichen statt / einen oder mehr ander Fürsten / des Standts und Wesens / auß den Kreyssen / Zirckel / darauß der oder dieselben abgangen / oder unvermöglich / wie obsteht / gewesen weren / in zweyen Monaten den nechsten / nachdem wir solchen abgangenen oder unvermöglichen / durch glaublichen Bericht / vernommen hetten / zu erwehlen und zu benennen Macht haben.

Ob einer von deß Reichs Rähten abgieng / oder nicht bleiben wölt / wie man den ersetzen sol.

Würde aber der ander Personen deß Raths einer oder mehr / todts abgehen / den Rathseß auffsagen / oder sonst abkommen / wie oder welcher Gestalt sich das fügen / oder wens berühren wird / sollen die sechs Chur-Fürsten / so es ihrer einen / oder mehr betreff / in zweyen Monaten / den nechsten / jeder seines abgangenen / oder abgestanden statt ersetzen. Betreff es aber der andern zwölff Personen einen / an derselben statt sollen wir oder der / so man / wie obstehet / an unser statt setzen wird / sampt gemeltem Reichs-Rath / in N. Zeit fürderlich auß dem Kreyß / Landtschafft oder Stätt / darauß der abgangen oder abgestanden gewesen were / ein ander redliche verständige Person erwehlen und nemmen / und der gemelt Rath in mitler Zeit / durch den mehrer Theil seines Befehls nicht desto minder in den obliegenden Sachen fürgehen und handeln.

Wie alle Sachen bey dem König / und vor deß Reichs Regiment gehandelt werden / auch Brieff außgehen sollen.

Und dieweil wir dem obgedachten unserm und deß Reichs-Rath / vor und nach gemelter massen / Befehl und Commission gegeben haben / damit dann ihre Handlung desto mehr Krafft und Macht habe / und nichts dargegen außgehen möge / setzen / ordnen und wöllen wir / daß die Händel und Sachen in dieser Commission begriffen / nemlich alle und jede unser / als Römischen Königs / und deß heiligen Reichs Sachen / Recht / Fried / und ihrer beyder Vollziehung und Handhabung / auch Wiederstandt den Unglaubigen und andern Anfechtern der Christenheit / deß Reichs / und was an dem Frieden / Rechten / und ihrer Handhabung / und auch dem Widerstandt obgemeldt hanget / darzu dienstlich / oder erschießlich seyn mag / antreffen / an keinem andern End / dann bey uns / und in unserm Abwesen bey dem / so wir darzu verordnen werden / und dem vorgemelten unserm und deß Reichs Rath gehandelt / auch Brieff darüber / wo noth seyn wird / und unserm Königlichen Titel und Siegel / auff Form und Maß wir / als Römischer König / zu thun haben / thun sollen und mögen / durch den gemeldten unsern und deß Reichs Rath gefertiget / und mit einem Zusatz etlicher Wort underschrieben werden sollen / Nemlich also: Ad Mandatum Domini Regis in consilio Imperii. Und daß allweg der Chur-Fürst persöhnlich bey dem Rath seyn soll / und wird mit seiner Hand den ersten Buchstaben seines Namens darbey underschreiben / P. vel F. subscripsit. Und setzen ordnen / und wöllen auch / darauff männiglich befehlendt / daß in der obgenanten Sach von unsertwegen in unserm Namen / nichts anderst gehandelt / geratschlagt / fürgenommen oder gefertigt werde. Wo auch das darüber beschehe / so soll doch solches krafftloß und unbündig seyn / und der keinen Folg gegeben werden.

Wie das Regiment etlichen Räthen erlauben mag.

Wir und der vorgemelt unser und deß Reichs Rath / oder in unserm Abwesen der / so wir an unser statt setzen werden / und der mehrer Theil desselben Raths / soll auch Macht haben / ob einem oder mehr desselben Raths ehehafften Sachen zustünden / nach Gelegenheit der Zeit und Händel / dem / oder denselben / auff ihr Gesinnen / zu erlauben. Doch also / daß allweg auffs wenigst 14. Personen deß Raths bey unß oder dem / so wir an unser statt / wie obstehet / setzen werden / bleiben.

Was deß Reichs-Räthen zu Sold gegeben werden soll.

Und nachdem billich und zimlich ist / daß die obgenannte Personen des Raths / außgescheiden Chur-Fürsten und Fürsten / mit redlichem Soldt versehen werden / damit sie deß Reichs obliegenden Sachen desto fleissiger und ernstlicher obseyn / und außwarten mögen / ist angesehen / daß einem Graffen oder Herrn / tausent Gülden / der vier Prelaten / allen samentlich sechs hundert Gülden / zu Jahr-Geld gegeben und entrichtet werden sollen. Deßgleichen sollen den acht Personen / so von der Stätt wegen / obbestimpter Maß sitzen / ide für zwo Personen durch das gantz Jahre durch außgerechnet / für zwo Personen gantzer Sold / nemlich jedem sechshundert Gülden entricht werden / welche die acht Personen fürter unter sich / nach dem viertheil Jahrs zu theilen haben sollen. Auch sollen die gemelte Personen / und ihrer jeder mit einer zimlichen Anzahl Pferdt und Knecht / uns / und dem heiligen Reich zu Ehr / und mehrer Ansehung / gerüst seyn / Nemlich ein Graff oder Herr sechs Pferdt / ein Prelat / Ritter / Edelmann / Doctor oder Licentiat, auch jegliche / so von der Stätt wegen da sind / vier gerüster Pferdt.

Wie deß Regimens Räth sollen aller Pflicht ledig seyn.

Und sollen die Personen deß vorgemeldten Raths / außgescheiden Chur-Fürsten und Fürsten / auch andern / denen sie verpflicht / allein in diesem Rath und Befehl / aller Gelübd und Eyd / damit sie uns / oder ihnen verbunden und verstrickt weren / gäntzlich ledig seyn. Und soll der / so wir / wie obsteht / an unser statt setzen werden / deßgleichen die andere Personen deß obgemeldten unsers und deß Reichs Regiments-Rath / außgescheiden Chur-Fürsten und Fürsten / diesen nachfolgenden Eyd schweren.

Der Regiments Räth Eydt.

Ich N. gelobe und schwere zu GOtt / und den Heiligen / auff das H. Evangelion / daß ich der Königlichen Majestat / und dem H. Römischen Reich getrew seyn will / nach allem meinen Verständnuß / Sinn und Witz / Schaden warnen / Frommen und Bestes werben / Notturfft / Ehr / Würde und Nutz der Königlichen Majestat und deß Reichs / in obberührten Sachen und Händeln / betrachten / fürnemmen / rathen und helffen / und handeln. Auch alle und jegliche Puncten und Artickel / so in dieser Ordnung begriffen sind / oder hernach gemacht werden / Fried / Recht / ihr Handhabung und den Widerstand dem obgemelt / belangend / ihres Innhalts gäntzlich vollführen und halten / und darin keinen Neyd / Haß / Miet / Gunst / Gaab / Freundschafft / Feindschafft / noch einigerley anderer Sachen / dardurch die gemeldte Ehr / Würde / und gemeiner Nutz verhindert werden möcht / suchen / noch keinerley Schenckung oder Gaab / wenig oder viel / durch mich selber nemmen / oder durch andere / mir zu Vorstandt zu nemmen verschaffen / oder nemmen lassen / noch einige Procurey annemmen / üben oder treiben. Darzu alles das / so in obgemeltem Rath gehandelt / gerathschlagt / und beschlossen wird / zu ewigen Tagen helen / und bey mir in geheim halten. Auch das Geldt / so mir und andern deß Raths von den Ständen deß Reichs / nach Laut deß auffgerichten Anschlags / geantwort und gelobet ist / und werden soll / getrewlich einnemen / fordern / verwaren / und nirgend anders wenden und kehren / dann zu den Sachen / darumb es / wie obsteht / auffgefatzt und geordnet ist / alle ohngefährlich.

Wer Secretarien und Schreiber in des Reichs Regiment auffzunemen habe / und ihr Eyd.

Und nachdem der gemelt Reichs Rath frommer und geschickter Secretarien und Schreiber nottürfftig ist / sol unser Neve und Chur-Fürst / der Ertz-Bischoff zu Mäyntz / alß deß H. Reichs Ertz-Cantzler / den Reichs-Rath mit frommen / redlichen / und verständigen Secretarien und Schreibern bestellen und versehen. Welche Secretarien und Schreiber uns / oder in unserm Abwesen dem / so wir an unser statt setzen würden / und dem gemeldten Reichs-Rath / geloben / und zu den Heiligen schweren sollen / uns oder dem / so wir an unser statt setzen werden / und dem Reichs-Rath / von wegen deß heiligen Reichs / getrew und gehorsam zu seyn / unser und deß heiligen Reichs Schaden zu warnen / Frommen und Bestes zu werben / ihrem Ampt mit schreiben und andern ihres besten Verständtnuß getrewlich obzuseyn / die Rathschläg / Händel und anders deß Reichs Rath / so sie im Rath / der Cantzley / oder sonst in geheim vernemmen / schreiben oder handeln werden / in guter geheim zu halten / oder niemandts zu öffnen / noch jemandts warnen / oder Anzeigung zu thun / oder jemandts wider die andern zu rathen. Auch keinen Krieg / Rathschlag oder Handel / ohn Erlaubnuß und sondern Bescheid unser oder deß / so wir an unser statt setzen werden / und deß Reichs Rath / Abschrifft oder Copey zu geben / auch kein Geschenck oder Gaab zu nemmen / noch ihnen zu Nutz nemmen zu lassen / in keine Weiß / wie Menschen Sinn das erdencken möcht / alles getrewlich und ungefehrlich.

Alle / so in deß Reichs Regiment gehörig / sollen aller Tax, Zöll und Ungeldts frey seyn.

Item / sollen Chur-Fürsten und Fürsten / auch die andere Personen deß gemeldten Reichs-Rath / auch Schreiber / Botten / und alle andere / so zu solchem Reichs-Rath gehören / und ihrer aller Diener / und ungefehrlich Hoff-oder Haußgesind / von ihrer Nothdurfften / Proviant / Tax / Ungeldts / Zöll und aller anderer Beschwerung frey seyn / und damit nicht beschwert werden durch jemandts / in keinen Weg / sonder alle Gefehrde.

Der

ANNO 1500.

Der Türcken halben.

Weiter haben wir nicht ohn Beschwerung unsers Gemüths betracht/ und zu Hertzen genommen/ wie schwerlich der Feindt Christi/ der Türck/ sein Macht jetzo weiter/ dann bißher/ in der Christglaubigen Gewalt erstreckt/ und den mercklichen Schaden und Verderben/ an Landen und Leuthen/ grausamlich zugefügt hat/ und täglich zu thun in Arbeit und Fürnemmen stehet/ zusampt dem/ daß sich etlich ander Gewalt wider das heilige Reich/ sein Ständ und Verwandten erhebt/ und derselben etliche under sich von dem heiligen Reich genötet und gedrungen haben. Darauß zu besorgen/ daß sie nach erlangter Gelegenheit/ und Mehrung ihrer Macht/ ihren Fuß weiter in das Heilige Reich zu setzen understehen. Darumb und solchem schweren Fall und Anfechtung der Christenheit und deß Reichs dapfferlich zu begegnen/ und Widerstandt zu thun/ auch uns/ das heilige Reich/ und seine Ständ und Underthan/ bey unsern und ihren Ehren/ Freyheiten/ Herkommen und Rechten/ unverruckt zu behalten/ auch Fried und Recht im Heil. Reich zu handhaben/ haben wir uns mit unsern und deß H. Reichs Chur-Fürsten/ Fürsten/ und andern Ständen hie versamlet/ auff ihren Rath/ Zugeben und Annemmen/ nachfolgender Hülff und Handhabung vereiniget/ vertragen/ und beschlossen und thun das hiemit in Krafft dieses Brieffs.

Von Söldnern/ wie die auffgesetzt und gehalten werden sollen/ auch was ein jeglich Mensch geben soll.

Nemlich/ daß allen und jeden Pfarrern im Heil. Reich Söldner/ nachgeschriebener maß/ sollen auffgesetzt werden/ welche Söldner die Pfarrleuth an allen Orten verlegen und versolden sollen/ also daß je vier hundert Einwohner/ in einer jeglichen Pfarr/ zu oder ausserhalb der Ehe/ sie sitzen Häußlich oder nicht/ Mann oder Frawen/ Kinder oder alt Leut/ weß Standts oder Wesens die sind/ niemandts außgescheiden/ die etwas eigens liegends/ oder fahrends haben/ einen Mann zu Fuß geschickt zu Krieg/ Jährlich halten und verlegen. Doch sollen Mann und Frawen/ so Ehlich sitzen/ mit ihren Kindern/ so nicht verändert seynd/ oder für sich selbst nichts eigens haben/ für ein Person geacht und angeschlagen werden. Und ob jemandts derselben geacht were/ daß er nichts hett/ der soll dannoch ein Schilling an Gold/ das ist/ ein zwentzigsten Theil eines Gülden Rheinisch geben/ und solch Geld den Pfarrleuten zu Stewer kommen. Auch sollen den Pfarrleuten zu Stewer kommen die Knecht und Magd/ die in der Pfarr seynd/ der jedes sol von einem jeden Gülden seines Lohns/ Jährlichen ein sechtzigsten Theil eines Rheinischen Gülden geben. Wo aber Mägd oder Knecht weren/ die kein eigen Gut/ auch kein bestimpten Lohn hetten/ und auff Gnad dienten/ der jeder sol dannoch Jährlich ein Schilling an Gold geben. Was aber Fürsten/ Graffen/ Herren/ oder andere Knecht oder Mägd sind/ die in keiner Pfarr besetzt weren/ deren soll auch jedes von einem jeden Gülden seines Lohns Jährlich ein sechzigsten Theil eines Rheinischen Gülden geben/ und dasselbig Geld in ein Büchsen geworffen/ und des Reichs Rath durch die Fürsten/ Graffe/ Herrn/ oder andere Herrschafft solcher Knecht oder Magde trewlich geantwortet werden.

Wo in einer Pfarr uber vier hundert weren

Und wo in einer Pfarr über vier hundert Einwohner weren/ wie obstehet/ die sollen nach Anzahl/ wie obgemeldt/ einen halben/ gantzen oder mehr Mann halten: Also/ daß allweg vier hundert Einwohner mit einem Mann zu halten beladen werden sollen. Wo auch nach der obberührten Außtheilung in Pfarren dannoch etliche überbleiben würden/ die nicht einen Mann halten/ oder verlegen möchten/ in solchem sollen sich zwo oder mehr Pfarren/ wie solches die Gelegenheit erfordert/ zusammen schlagen/ und die Zahl biß auff die vier hundert ersetzen.

Wo in einer Pfarr nicht über vier hundert weren.

Wo auch ein oder mehr Pfarren weren/ die nicht so viel Leuth/ als vier hundert/ in obgeschriebener maß/ vermöchten/ in denselben sollen sich aber zwo oder mehr zusammen schlagen/ nach Gelegenheit der Pfarr/ und Anzahl der Leut.

Daß ein jeder nicht mehr/ dann da er seßhafft ist/ von allem seinen Gut/ wo es liegt/ stewren soll.

Solches sollen alle Obrigkeit in den Pfarren/ ihnen underworffen oder zustandig/ bey ihren Underthanen/ wie obstehet/ zu geschehen/ trewlich verfügen/ damit nach eins jeden Vermögen daran gegeben werde. Doch daß ein jeder nicht mehr/ dann an dem End/ da er gesessen ist/ von allem dem seinen/ es liegt wo es wölle/ zu geben gesetzt werde.

Wo mehr dann ein Obrigkeit ist/ wie man es halten soll.

Und ob es sich begebe/ daß in einer Statt/ Flecken/ oder Dörffer/ mehr dann ein Oberkeit were/ sollen die Herrn derselben Oberkeit/ sich deß mit einander vergleichen/ damit der gemeldt Anschlag seinen Fortgang unverhindert haben mög. Auch soll ihnen solcher Anschlag und Hülff an ihrer Oberkeit und Leuten/ kein Schaden oder Abbruch gebehren.

Wo sich die Obrigkeit mit einander nicht vertragen mag.

Wo sich aber solche Obrigkeit mit einander nicht vertragen/ oder vergleichen möchten/ so sollen sie solches an den Reichs-Rath gelangen/ und sich darinn deß gemeldten Raths Bescheidts begnügen lassen.

ANNO 1500.

Daß die Geistlichen allwegen von viertzig Gulden Gült ein Gulden geben sollen

Item/ ist auch angesehen/ daß alle Geistliche Personen/ Mann und Frawen/ sie seyen exempt oder nicht/ in Betrachtung/ was ihne an der Handhabung obgemeldt gelegen sey/ von allem ihrem Einkommen/ Renthen/ Gülten/ Nutzungen/ wie ihnen die zustehen/ alle Jahr von viertzig Gülden einen geben sollen/ und minder/nach Anzahl/wie obsteht.

Von der Stewer der Commenterey Teutscher und andere Orden.

Item/ deßgleichen sollen auch alle und jede Commenterey und Hauser deß Teutschen/ Johannischer/ und anderer Ritterlichen Orden/ außgescheiden ihr Meister/ von allem und jedem ihrem Einkommen/ Renthen/ Nutzungen/ und Gülten/ je von viertzig Gülden Jahrlich ein Gülden geben. Oder nachdem sie zu der Ritterschafft gewidmet sind/ so viel Leuth/ als von dem obgenannten Anschlag/ ihres Theils/ gehalten werden mögen/ dem gemeinen verordneten Hauptman gerüst schicken/ welches ihnen under diesen zweyen geliebet

Von der Stewr der Stifft/ Klöster/ Ordensleuth/ Spitalen.

Deßgleichen soll es auch mit allen und jeden Stifften/ Klostern/ und Ordensleuthen/ auch den Kirchen/ Hospitaln/ und allen andern Geistlichen Versamblungen/ Clausen/ und Communen/ von Mannen oder Frawen/ die eigen Renth und Nutzung haben/ gehalten werden. Also/ daß jedes von seinem Einkommen/ Renthen/ Gülten und Gefällen/ Jährlich von viertzig Gülden auch ein Gülden geben sol. Aber der vier Orden der Mendicanten/ die Eigenschafft in gemein/ oder insonderheit haben/ sollen je fünff Klöster ein Mann zu Fuß/ zum Krieg geschickt/ Jährlich halten und verlegen/ und den Gulden von viertzig Gülden zu geben nicht schuldig seyn.

Von der Stewer der Geistlichen Gesind.

Item/ soll der Geistlichen Gesind/ als Mägd/ Knecht/ Pfründtner/ Freund und andere/ in dem Anschlag seyn/ wie in dem Artickel hievor von den Weltlichen Mägden/ Knecht und Gesind geschrieben stehet/ und ihnen solches an irer Freyheit unschädlich seyn.

Wer die Stewer der Geistlichen einbringen soll.

Item/ Es soll ein jeder Ertz-Bischoff oder Bischoff in seinem Stifft verfügen/ daß solch Geld der Geistlichkeit/ sie sey exempt. oder nicht/ einbracht/ deß Heiligen Reichs Rath getrewlich überantwort/ und deß eigentlich Anzeig gethan werde. Wo aber jemandts auff Klöster/ Collegien oder Kirchen under ihm gelegen/ in solchen Fällen anders herbracht het/ soll derselben Ort/ nach dem alt Herkommen/ in solchem gehalten werden. Doch also/ daß derselb dem Ertz-Bischoff/ oder Bischoff desselben Orts/ solche Einforderung verkünde/ jemandts darzu zu schicken. Und wann solch Geld gefallen/ und gesamblet ist/ soll es der/ so solch Herkommen/ wie obstehet/ hat/ dem Reichs-Rath getrewlich überantworten. Wo aber deß Herkommens halben zwischen den Ertz-Bischoffen oder Bischoff/ und der Weltlichen Obrigkeit Irrung entstehen würden/ so sollen solche Klöster/ oder Collegiaten Kirchen/ derhalben die Irrung were/ solch ihr Geld dem Reichs-Rath selber zu überantworten haben/ ohn Eintrag und Verhinderung jemandts. Und soll solche Uberantwortung des Gelds jederman an seinem Herkommen und Rechten/ unschädlich seyn.

Wes Glauben die Geistliche ihre Stewer geben sollen.

Item/ sollen alle Geistliche das Geld/ so ihnen/ laut dieses Anschlags/ zu geben gebührt/ bey ihren Pflichten/ damit sie ihren Geistlichen Obrigkeiten verwandt sind/ laut gemeldter Ordnung/ geben und überantwortten/ ohn alle Gefehrd.

Von der Stewer der Frey-und Reichs-Stätt und Communen.

Item/ deß heiligen Reichs Frey-und Reich-Stätt/ und deßgleichen die Frey-Stätt und alle andere Communen/ sollen auch von ihrem Einkommen/ Renthen/ Gülten/ Auffhebungen/ und Gefällen/ die ihnen Jährlich in gemein gefallen/ allweg von viertzig Gülden/ Jahrs einen Gülden geben/ bey den Pflichten/ damit sie dem H. Reich verwandt sind/ dabey ihnen auch geglaubt werden soll. Und jegliche Statt das jährlich/ auff Zeit im Abschied des Reichs-Tags bestimbt/ und ungefährlich des Reichs Rath überschicken. Und sollen die Stätt/ derhalben das Geldt gelieffert ist worden/ dem Rath zu jederzeit angezeigt werden.

Chur-Fürsten/ Fürsten/ sollen fünff hundert Pferdt halten

Und nachdem Chur-Fürsten und Fürsten/ deß Reichs geordneten Rath/ und andern deß Reichs obliegenden Sachen/ die forderste und treffenlichsten Ständt sind/ auch sie dieselbe Sachen am fordersten und grösten betreffen/ und darumb denselben mit ihrem Persöhnlichen Beyseyn/ für andern Auffsehens und Arbeit anwenden/ darzu merckliche Kostung und Darlegen thun müssen/ damit dieselbe desto beständiger/ und auffrichtiger gehalten und gehandelt werden/ ist billich/ daß solch ihr Mühe/ Arbeit und Darlegen/ so sie für andere in deß Reichs-Sachen/ wie obstehet/ thun/ in diesem Anschlag angesehen und erkannt werden. Doch sollen Chur-Fürsten und Fürsten/

ausser-

äusserhalb unser und unsers Sohns Ertz-Hertzog Philipsen / zu sampt der Hülff / so ihre Underthan / laut deß obberührten Anschlags / thun werden / unter fünff hundert reisiger gerüster Pferd in dem obberührten Anschlag nicht haben noch halten.

Wer in der Chur-Fürsten und Fürsten Anschlag gerechnet sey.

Item / seynd in diesem Anschlag zu den obgenannten Fürsten gerechnet / der Teutsch Meister / die Aept zu Fuld / Hirßfeld / Kempten / Reichenaw / Weissenburg / S. Gallen / Salfeld / Probst zu Elwangen / die Graffen von Hennenberg / und die Fürsten zu Anhalt.

Von der Graffen Stewer.

Item / sol ein jeglicher Graff / oder Herr deß Reichs / je von vier tausend Gülden Jährlicher Gülten / einen Reisigen zu Roß / bey den Pflichten / damit er dem Reich / oder ander seiner Herrschafft verwandt ist / gerüst halten und verlegen / und also nach Anzahl der Jährlichen Gülten oder Nützung / auff und ab / mehr oder minder.

Und soll in allen obberührten Anschlägen / von den viertzig Gülden Gülten sagend / bey den Geistlichen und Weltlichen / nichts abgezogen werden / dann was ein jeder von seinem Einkommen / Rentyen / oder Nutzungen jährlich von Gülten oder Leibgeding andern zu reichen schüldig ist / das sol einem jeden / er sey Geistlich oder Weltlich / in diesem Anschiag / der viertzig Gülden Gülten / abgehen / und in dem Anschlag nicht gerechnet werden / sonder alle Gefehrde.

Von der Ritter und Knecht Stewer.

Auch sollen die Ritter und Knecht deß heiligen Reichs in diesem löblichen Christlichen Werck und Fürnehmen / als fromme Christenleut / aus redlichen Gemüth / Behaltung / und Rettung jhrer selbst Vatterland / Ehr / Leibs und Guts / und zu Widerstand den Unglaubigen / und andern Widerwärtigen der Christenheit / und deß Reichs / nach jhrem Vermögen auch etwas thun.

Von der Jüden Stewer

Item / soll ein jede Jüden-Person / sie sey Jung oder Alt / jährlich ein Gülden geben / und die reichen Jüden den Armen hierin zu statten kommeu.

Wie das Volck auff den Cantzeln umb Hülffe ermahnt soll werden.

Item / es soll bey allen Geistlichen / so das Wort GOttes predigen / sie seyn Weltlich / Priester / oder Ordens-Leut / verfügt werden / das Volck in jhren Predigen Jhrs beste zu vermahnen / umb Hülff / zu diesem Christlichen löblichen Fürnehmen zu thun / zu bewegen

Wie Truhen in Pfarr und Klöster gesetzt werden sollen.

Item / soll in einem jeglichen Stifft / Pfarr-Kirchen / oder Klöster ein Kisten gesetzt werden / darinn das Geldt / so die frommen andächtigen Christenleut / auß jhrer Andacht mit feeyem Willen geben / geworffen / und bewahret / und fürter deß Reichs Ra h Jährlich auf die Zeit / im Abschiedt dieses unsers Königlichen Reichs Tags bestimpt / getrewlich gelieffert werden.

Wo dem Reich Glück und Sieg zustunden / so soll die Stewer gemindert werden.

Und ob uns der Allmächtig GOtt Glück und Sieg / als wir hoffen und bitten / verleihe / daß der Hauptman / so verordnet werden soll / mit deß Reichs Volck etwaß erobern oder gewinnen / oder daß sich jemandts an das Reich ergeben / und sich dem Reich Zinßbar machen wird / dasselbig alles soll dem Reich zustehen / und dem verordneten Reichs-Rath getrewlich überantwort werden. Und ob sich begebe / daß solchs etwas mercklichs ertragen / oder sonst Ursachen fürfallen würden / derhalben deß Reichs Rath deß gemeldten Anschlags Leichterung oder Minderung zu thun fürnehmen wird / so soll solch Leichterung oder Minderung gegen beyden / Geistlichen oder Weltlichen / gleichmässig fürgenommen und gehalten werden.

Wie lang diese Ordnung gehalten soll werden.

Item / soll diese Ordnung sechs Jahr lang wehren / und alsdann ein halb Jahr vor Außgang derselben durch die Königliche Majestät und Stände deß Reichs betracht werden / was ferner gut sey fürzunehmen.

Von des Reichs-Regiments Ordnung.

Item / sol der verordnete Reichs-Rath nach Angang dieses Anschlags über ein Jahr / alles jhres Einnehmens und Außgebens / den Ständen des Reichs Rechnung thun / und fürter alle Jahr Jährlich / damit die Stände / deß Reichs Raths Handlung Bericht empfahen / und die Ding desto auffrichtiger und beständiger gehandelt werden. Und ob jemandts von den Reich-Ständen / zu solcher Rechnung nicht kemmen / sonder außbleiben würde / so sollen die Stände / so erscheinen / nicht desto minder mit der Rechnung fortfahren / solches Außbleiben unangesehen.

Zu Außgang der sechs Jahr soll diß niemandts schaden.

Und soll die Hülff im Reich kein Herkommen bringen / auch niemands an seinen Freyheiten / Rechten / Privilegien / ausserhalb dieser Ordnung / einigen Abbruch / Nachtheil / oder Schaden gebehren / alles ungefährlich.

Verbindung der Königlichen Mayestat / und Reichs-Ständ / diese Ordnung zu halten.

Und aber solche vorgemeldte Hülffe / ohn vorbestimpt Regiment und Ordnung / auch Recht / Fried / und Handhabung derselben / nicht beschehen oder Beständt haben mag / haben wir uns mit den genannten unsern lieben Oheymen / Chur-Fürsten / Fürsten und andern des Reichs Ständen / allhie versamlet / auffdaß unser / und des vorgemelten Reichs Regiment / aller und jeder unser / als Römischen Königs und deß heiligen Reichs Sachen / Recht / Fried / und jhr beyder Vollziehung und Handhabung / auch Widerstand gegen den Unglaubigen und andern Anfechtern der Christenheit deß Reichs / und was den Frieden / Rechten / jhrer Handthabung und Widerstandt obgemeldt / betreffen / auch diese Hülff desto beständiger seyn / und vollnzogen werden möge / verbunden / verpflicht / und gegen einander unwiderrufflich verstrickt / verbinden / verpflichten / versprechen auch / für Uns und unsere Nachkommen am Reich / Römische Käyser / auch König / auch unser Erben und Erbliche Land / bey unsern Königlichen Würden und Wörten / in und mit Krafft dieses Brieffs / solche Ordnung und Regiment unsers und deß Heiligen Reichs Rath / mit vorbemeldten Befehl und Macht / auch Gericht / Frieden / Handthabung / und der gemelten beschlossen und vereinigten Hülff / stett und fest zu halten / und zu vollnziehen / darinn nicht zu tragen / zu irren / noch ichts darwider fürzunehmen / in keine Weis / sonder dieselben und alles das / so derhalb durch uns / oder in unserm Abwesen / durch den / so wir darzu verordnen werden / und das vorgemelt Regiment und Rath den mehren Theil / oder das Gericht / gehandelt / beschlossen und erkannt wird / zu handhaben / bleiben und vollnziehen zu lassen / alles sonder Arglist und Gefehrd. Und deß zu Urkundt haben wir / als Römischer Künig und Ertz-Hertzog zu Oesterreich / unser Königlich Insiegel an diesen Brieff thun hencken / und mit eigner Handt underschrieben.

Und Wir von GOttes Gnaden / Berchthold / deß heiligen Stuls zu Mäyntz Ertz-Bischoff / deß heiligen Römischen Reichs durchs Germanien Ertz-Cantzler. Friederich Hertzog zu Sachsen / Landtgraff in Thüringen und Marggraff zu Meissen / deß heiligen Röm. Reichs Ertz-Marschalck. Joachim Marggraff zu Brandenburg / zu Stettin / Pommer / der Cassuben und Wenden Hertzog / Burggraf zu Nürnberg / und Fürst zu Rügen / deß heiligen Römischen Reichs Ertz-Cammerer / alle drey Chur-Fürsten. Und wir von denselben Gnaden / Ernst Ertz-Bischoff zu Magdeburg / Administrator des Stiffts zu Halberstatt / Primas in Germanien / Hertzog zu Sachsen / Landtgraff in Thüringen und Marggraff zu Meissen. Lorentz Bischoff zu Würtzburg / Hertzog in Francken / Gabriel zu Eystett / und Friederich zu Augspurg / Bischoffen. Albrecht Pfaltzgraff bey Rhein / Hertzog in Obern und Niedern Bäyern. Friedrich Marggraff zu Brandenburg / zu Stettin / Pommern / der Cassuben und Wenden Hertzog / Burggraff zu Nürnberg / Furst zu Rügen. Heinrich zu Mechelburg Hertzog / von unsers Herren und Vatters wegen Herrn Magnus / Hertzog zu Mechelburg. Johann Apt deß Gottshauß Kempten. Hugo Graff zu Werdenburg und zum Heiligenberg. Adolff Graff zu Nassaw / Herr zu Wißbaden. Burgermeister und Rath der Statt Straßburg und Augspurg / und deß heiligen Reichs Frey-und Reichsstätt wegen / in Abschied gegenwertiges Reichs-Tags benannt. Und wir der Chur-Fürsten / Fürsten / Prälaten / Graffen und Herrn Bottschafften und Gewalthaber / auch in jetzt gemeltem Abschiedt nemlich bestimpt: Bekennen und thun kundt allermänniglich / hiemit in Krafft diß Brieffs / für uns / unsere Nachkommen / Erben / und von deren wegen wir Gewalt haben / daß umb oberzehlt Ursach / auch damit wir und unser jeder / bey seinen Ehren / Würden und Freyheiten / so nicht wider die Ordnung weren / Fürstenthumben / Herrschaffthüme / Landen / Leuten und Regierungen / bey dem heiligen Reich bleiben mögen / darbey wir auch einander handhaben sollen / solch Ordnung / Regiment / Recht / Gericht / Handthabung deß Friedens / und vorbestimpte Hülff der sechs Jahr / wie obstehet / mit unserem Willen und Rath / zusagen und annemen / wie die durch die Königliche Mayestet geordnet / fürgenommen / gemacht / und in diesen gegenwärtigen Vertrag / Contract / und Verpflichtung gefast ist / Und daß wir uns gegen und mit seinen Königlichen Gnaden derhalb verbunden / verpflicht / und underwürfflich verstrickt haben; Verbinden / verpflichten und verstricken uns also hiemit / in Krafft dieses Brieffs. Gereden und versprechen auch wir Chur-Fürsten und Fürsten bey unsern Fürstlichen Ehren / und Würden / und wir andere obgemeldte Ständ / in guten waren Trewen und Glauben / an Eydts statt / dieser Ordnung / Rath / Handhabung und Hülff Folg zu thun / und Königlicher Mayestat / oder in jhrem Abwesen / dem / so sein Königliche Mayestat an jhr statt darzu verordnen / und dem gedachten Regiment und Rath / in Gebotten und Verbotten / so in Krafft dieses Brieffs außgehen werden / gehorsam zu seyn / und die zu volnziehen / alles getrewlich und ungefehrlich / inmassen dann die Beybrieff / so wir Bottschafften und Gewalthaber obgedacht / deß von unseren Herrschafften / und denjenigen / von den wir Gewalt haben / übergeben / einhalten / ꝛc. Deß zu Urkundt / haben wir Chur-Fursten / Fursten / Prälaten / Graffen und Reich-Stätt / oben genannt / unser jeglicher sein Insiegel bey der Königlichen Mayestatt / unsers allergnedigsten Herrn Insiegel an diß Libell thun hencken / deren wir die andern im Abschied dieses Reichs Tags nemlich bestimpt / uns hieran mit gebrauchen. Geben und geschehen zu Augspurg / auff den andern Tag des Monats Julii / nach Christi Geburt im 1500. Jahr.

FIN DE LA SECONDE PARTIE
DU TOME I.

TABLE GENERALE ALPHABETIQUE DES MATIERES CONTENUES DANS LE CORPS DIPLOMATIQUE. ET DANS LE SUPLEMENT.

AVERTISSEMENT.

Le premier Chifre Romain marque le Tome, *& le second* la Partie du Tome. *La Lettre* S. *qui précede les Chifres Romains désigne* LE SUPLEMENT. *Les Chifres Arabes indiquent* les Pages. *La Lettre* a *marque* la premiere Colomne, *& la Lettre* b. la seconde. *Au reste, cette Table Générale ne va que jusqu'à l'Année* 1730. *inclusivement. Mais il y a une Table particuliére & Alphabetique pour les années* 1731---1737. *On en a usé ainsi pour ne pas differer l'impression de ces Tables-ci, jusqu'à ce que l'Ouvrage fût entierement achevé d'imprimer.*

A.

ABaffi (*Michel*) Prince de Transilvanie, sa Promesse donnée aux Imperiaux en Hongrie, qu'il ne sera fait aucune hostilité envers eux, pourvû que de leur part ils ne fassent aucune Incursion dans la Transilvanie, avec la Promesse du Bassa Turc, sur le même sujet, de l'an 1662. VI. II. 422. *a.* Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. pour la defense de ladite Principauté de l'an 1686. VII. II. 130. *a.* Son Traité avec *Charles* Duc de Lorraine, Generalissime de l'Empereur, sur les quartiers d'Hyver des Troupes Imperiales, de l'an 1687. *ibid.* 149. *b.*

Abbuissac Prince des Sarasins d'Afrique, son Traité avec *Frederic* II. Empereur touchant la seureté du Commerce & la Jurisdiction sur les Sarasins de l'Isle de Corse, en 1230. I. I. 168. *a.*

Absolution donnée par les Legats du Pape à *Henri* II. Roi d'Angleterre, du meurtre de *Thomas* Archevêque de Cantorbery en 1172. I. I. 90. *a.*

Achaïe, Principauté, & *Athenes*, Duché, *Charles* II. Roi de Sicile en donne l'Investiture à *Philippe* Prince de Tarente, son Fils. S. I. I. 159.

Achmet I. Empereur des Turcs, son Traité de Commerce, avec *Henri* IV. Roi de France, de l'an 1604. V. II. 39. *a.* son Traité de Paix avec *Rodolphe* II. Empereur Romain, de l'an 1606. V. II. 78. *a.* Renouvellement de ladite Paix pour 20. ans, avec l'Empereur *Matthias*, de l'an 1615. *ibid.* 264 *a.* autre Renouvellement, de l'an 1616. *ibid.* 280. *a.* son Traité d'amitié & de Commerce avec les Etats Generaux des *Provinces Unies*, de l'an 1622. V. II. 205.

Achmet III. Empereur Turc, son Traité des Limites avec *Auguste* II. Roi de Pologne en 1703. S. II. II. 37. ses Lettres à *Pierre* I. Czar de Russie, pour l'entretien de la Paix entre eux de l'an 1710. VIII. I. 261. *b.* 262. *b.* Sa Lettre par laquelle il confirme le renouvellement de la Paix de trente ans, faite en 1700. S. II. II. 78. Sa Lettre à Sa Majesté Czarienne. *ibid.* 79. Sa Lettre au Gouverneur de Bender, pour conduire le Roi de Suéde en ses Etats à travers la Pologne, avec une Armée. *ibid.* 90. Son Traité de Paix fait

avec *Charles* VI. Empereur des Romains à Passarovitz en 1718. VIII. I. 520. *a*. Son Traité de Paix fait avec la Republique de *Venise*. *ibid.* 524. *b*. Son Traité de Commerce avec l'Empereur. *ibid.* 528. *b*.

Adelbert, Comte de l'Abruzze, son Traité d'Echange de quelques Biens avec l'Evêque du même païs. I. I. 25. *a*.

Adelbert Archevêque d'Hambourg, il fait un Traité de partage d'un certain lieu marecageux avec *Gertrude* Duchesse de Saxe en 1143. I. I. 77. *a*.

Ademar Evêque de Metz, & *Iolande* Comtesse de Bar, leur Traité de Paix avec *Marie de Blois* Duchesse de Lorraine, & le Duc *Jean* son Fils, comme aussi divers autres Comtes & Seigneurs en 1357. I. II. 326. *b*.

Adolphe Comte de l'Abruzze, son Traité d'Echange de quelques Biens avec l'*Evêque* du même païs en 894. I. I. 24. *a*.

Adolphe Archevêque de Cologne, confirme le Traité d'Alliance fait par *Brunon* son Predecesseur, avec *Henri* Duc de Lorraine en 1193. I. I. 117. *a*. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Henri* Duc de Brabant en 1203. I. I. 130. *a*

Adolphe Comte de Mons donne le Duché de *Limbourg* à *Jean* I. Duc de Brabant, & prie l'Empereur *Rodolphe* I. de lui en donner l'Investiture en 1282. I. I. 250. *b*.

Adolphe de Nassau Roi des Romains, sa Constitution que les Biens devolus à l'Eglise ne devront être exemts des Tributs ordinaires, en 1293. S. I. I. 158. Sa Ligue avec *Edouard* I. Roi d'Angleterre contre *Philippe le Bel*, Roi de France en 1294. I. I. 423. *a*. Son Diplome par lequel il confirme à la Ville de *Milan* tous leurs Droits & Privileges en 1295. I. I. 292. *a*. Son Traité avec les Villes de *Worms* & de *Spire* par lequel il leur promet sa protection, & elles s'obligent en échange de l'assister contre ses Ennemis en 1297. I. I. 301. *a*.

Adolphe Evêque de Liége, vend la Ville de *Malines* à *Louis* Comte de Flandres pour 100000. Ducats d'or en 1333. I. II. 139. *a*.

Adolphe Duc de Juliers, declaré legitime Successeur de *Renaud* Duc de Gueldre & Comte de Zutphen, par l'Empereur *Sigismond* en 1425. S. I. II. 350. il obtient du *Concile de Bâle* la Confirmation de tous les Privileges & Prérogatives qui lui avoient été conferés par les Papes, ou par les Empereurs, l'an 1434. II. II. 283. *b*.

Adolphe Electeur de Mayence, ses Trêves conclues par l'Intervention de *Robert* Electeur de Cologne, avec *Frederic le Victorieux* Electeur Palatin, l'an 1463. III. I. 283. *b*. il engage à *Frederic* Electeur Palatin les Places *Starkenbourg*, *Heppenheim*, *Bensheim* & *Worlenbach* situées dans la *Bergstrasse* pour 100000 florins, l'an 1463. III. I. 291. *a*.

Adolphe Jean, Duc de Deux-ponts, son Recès avec *Philippe* Comte de Linange, pour la Vente du Comté de *Rixingen* & de la Seigneurie de *Moersberg*, de l'an 1667. VII. I. 1. *a*.

Adria, le Royaume d'Adria, établi en Italie par le Pape *Clement* VII. en 1379. II. I. 135. *b*.

Adrien IV. Pape, sa Lettre à l'Empereur *Frederic* I. pour excuser & expliquer les mots *Beneficium* & *contulimus*, dont il s'étoit servi dans un Diplome, en 1154. I. I. 79. *b*. Sa Lettre à l'Empereur *Frederic* I. pour se plaindre de ce qu'il avoit mis son nom avant le sien, & qu'il exigeoit l'hommage des Evêques, en 1154. I. I. 80. *a*. Sa Concession à *Henri* II. Roi d'Angleterre, pour occuper l'Isle d'*Irlande*, sous condition d'imposer à chaque maison un denier pour St. Pierre, en 1155. I. I. 80. *a*. 374. *b*. Sa Paix avec *Guillaume*, Roi de Sicile, par lequel celui-ci s'oblige de conserver les Droits & Privileges du St. Siége dans la Sicile, la Pouille & la Calabre, le Pape de son côté lui confirme aussi bien qu'à ses Successeurs la possession des dits Païs, en 1156. S. I. I. 40. Sa Lettre à l'Empereur *Frederic* I. dans laquelle il nomme son Couronnement *Beneficium à Sancta Sede in eum collatum*. *ibid.* 41. Sa Lettre aux Evêques d'Allemagne pour porter l'Empereur *Frederic* I. à la Revocation de son Edit, que personne ne devoit s'adresser au St. Siége. S. I. I. 44. Reponse desdits Evêques, à ladite Lettre. *ibid.*

Advocatie de l'Eglise de Treves, cedée par *Henri* Comte Palatin du Rhyn à l'Archevêque de Trêves. I. I. 123. *a*.

Agenois Contrée de France, cedée par *Henri* III. Roi d'Angleterre, au Roi de *France* pour 3700. livres à payer annuellement, en 1261. I. I. 215. *a*.

Agnès Duchesse de Lorraine, sa Lettre par laquelle elle declare d'avoir reçu en fief le Chateau de *Stenay*, du Comte de *Luczelbourg*, en 1220. S. I. I. 79. *a*.

Agnès Dame de Foucigni, Comtesse de Savoye, son Testament en 1262. I. I. 219. *a*.

Agnes de France, Fille de *Saint Louis* Duchesse de Bourgogne, son Traité avec *Amé* Comte de Savoye & *Jean* Comte d'Auxerre, sur le Mariage de *Robert de Bourgogne* Fils de ladite Duchesse, avec *Jeanne de Chalon*, Sœur de *Jean*, & petite-fille d'*Amé*, en 1321. I. II. 51. *a*.

Aichstadt Evêché, Lettre d'*Eberhard* Evêque d'Aichstadt, par laquelle il vend le village de *Dertingen* au Comte de Stolberg, pour 7500. florins, de l'an 1559. V. I. 58. *a*.

Aire Ville de l'Artois, cedée avec *St. Omer* à la France par *Ferrant*, Comte de Flandres, en 1211. I. I. 142. *b*.

Aix la Chapelle, Ville Imperiale, obtient de l'Empereur *Frederic* I. le Privilege de tenir des foires & de battre de la Monnoye, en 1166. I. I. 87. *a*. Privileges qu'elle obtint de Charlemagne, & qui lui furent confirmez par les Empereurs *Frederic* I. en 1166. & *Frederic* II. en 1244. S. I. I. 56. Elle prend pour son Avocat & Protecteur *Jean* I. Duc de Lorraine & de Frabant, en 1280. I. I. 246. *b*. Son Traité de Confederation avec *Antoine* Duc de Frabant, de l'an 1406. II. I. 296. *b*. Confirmation & augmentation de ses Privileges par l'Empereur *Charles* V. de l'an 1520. IV. I. 318. *b*. Sentence rendue contr'elle par l'Empereur *Matthias*, pour rétablir les Magistrats deposez & remettre toutes choses au premier état, de l'an 1614. V. II. 235. *a*. Traité de Paix d'Aix la Chapelle conclû entre la *France* & l'*Espagne*, l'an 1668. VII. I. 89. *a*.

Albe Comté en l'*Abrusse*, érigé en Principauté par *Charles* II. Roi de Sicile, en faveur de *Philippe de Savoye* Prince d'Achaïe, en 1308. I. I. 345. *a*. donné en fief à *Louis de Savoye* par *Louis* II. Roi de Jerusalem & de Sicile, en 1392. S. I. II. 277.

Albe Ville de Lombardie, ses Conventions avec *Guillaume* Marquis du Montferrat, en 1283. S. I. I. 137. elle transporte, en 1592. toute la Jurisdiction & Pouvoir sur elle à *Vincent Gonzague*, Duc de Mantoue, sauf le Contentement de l'Empereur. S. II. I. 213. Conditions de ladite Translation. *ibid.* 219.

Albegne Ville d'Italie, sa Paix avec la Ville de *Pise*, en 1178. I. I. 105. *b*.

Alberoni Cardinal, ses Intrigues avec le Prince de *Cellamare*, Ambassadeur du Roi d'Espagne *Philippe* V. à la Cour du Roi de France. VIII. I. 545. *b*.

Albert Duc de Saxe, son Consentement, donné à *Rodolphe* I. Empereur pour pouvoir investir ses deux Fils *Albert* & *Rodolphe* des Duchez d'*Autriche*, *Stirie*, *Carinthie*, *Carniole* & de la *Marche Sclavonienne*, en 1200. I. I. 247. *a*.

Albert d'Autriche, Empereur I. du nom, sa Declaration, qu'il avoit donné, avec le consentement des Princes de l'Empire ayans droits dans l'Election des Empereurs, les Duchés d'*Autriche* & de *Stirie* & les Seigneuries de *Carniole*, de la *Marche* & de *Port Naon* en fief à *Rodolphe*, *Frederic*, & *Leopold* & ses autres Fils, en 1298. I. I. 314. *b*. Ses Lettres d'Investiture de la Ville d'*Ive*, données à *Frederic* II. Duc de Lorraine, en 1298. S. I. I. 176. *a*. Sa Constitution que les Biens devolus à l'Eglise ne doivent pas être exemts des Tributs ordinaires, en 1299. *ibid. b*. Il donne en vue du Mariage de *Rodolphe* son Fils aîné avec *Blanche* Sœur de *Philippe le Bel* Roi de France, audit *Rodolphe* les Duchez d'Autriche & de Stirie & à *Blanche* en Douaire le Comté d'Alsace & la Terre de Fribourg, en 1299. I. I. 322. *b*. 325. *b*. Il confirme le Diplome, que *Rodolphe* I. Empereur son Pere avoit donné à *Renaud* Comte de Gueldres, par lequel il lui avoit conferé l'Administration de la *Frise*, en 1299. S. I. I. 156. son Alliance avec *Philippe le Bel* Roi de France pour la defense mutuelle de leurs Etats, Droits & libertés, en 1299. I. I. 323. *a*. Son Traité avec le même pour le Mariage d'un des Fils de *Philippe* avec une des Filles d'*Albert*. *ibid.* 324. *a*. Son Diplome d'Investiture donné au Burggrave *Frideric* pour le Burggraviat de Nuremberg, en 1300. II. I. 35. *b*. Son Traité pour la Paix publique, fait avec les Evêques & Villes de *Strasbourg* & de *Basle* & les Landgraves de la haute & basse *Alsace*, pour quatre ans, en 1301. I. I. 327. *b*. Son Traité avec la Ville de *Spire*, qui promet de l'assister contre ses Ennemis, & l'Empereur de son coté garantit ladite ville de tout mauvais traittement des Archevêques de Cologne & de Treves, qu'ils lui voudroient faire à cause de cette assistance, en 1302. I. I. 332. *b*. Fragment de son Epitre au Pape *Boniface* VIII. par laquelle il reconnoit que la Dignité Imperiale a été transferée par le St. Siége des Grecs aux Allemands, en 1303. S. I. II. 21. *a*. Son Traité de Paix avec *Wenceslas* V. Roi de Bohéme & de Pologne, en 1305. par lequel celui-ci est absous du Ban prononcé contre son Pere. S. I. II. 33. Il promet *Catherine* sa fille en Mariage à *Jean*, fils de *Jean* II. Duc de Brabant, en 1336. I. I. 342. *a*. Son Instrument de la Paix Publique ordonnée en *Suabe* pour deux ans, en 1307. I. I. 342. *b*.

Albert II. Empereur, sa Constitution par laquelle il defend & abolit toutes sortes de Défis dans l'Empire, établit le Justicedes *Austragues* pour les differens qui surviendroient entre les Etats, divise tout l'Empire, la *Boheme* & l'*Autriche* exceptées, en quatre Cercles & pourvoit à la meilleure expedition des affaires dans la Cour des Jugemens Secrets ou de *Westphalie*, de l'an 1437. ou 1438. III. I. 41. *a*. 43. *a*. Sa Paix Publique ordonnée dans l'Empire à Nuremberg, en 1438. S. I. II. 380. Sa Confirmation du Privilege donné par l'Empereur *Sigismond* à *Jean François de Gonzague*, Marquis de Mantoue, pour pouvoir ériger dans la ville de *Mantoue* une *Academie* ou Université, où la Théologie, le Droit Civil & Canonique, la Philosophie & les Arts liberaux pourroient être enseignez, de l'an 1439. III. I. 61. *b*. *Albert* & *Elisabeth* son Epouse, le Traité d'Alliance qu'ils firent comme Roi & Reine de Boheme avec *Frideric* Electeur de Saxe, *Guillaume* Duc de Saxe, son Frere, & *Frederic* Landgrave de Thuringe & Marggrave de Misnie, & *Louis* Landgrave de Hesse, par lequel *Albert* & *Elisabeth* promettent à ceux-ci toute sorte d'assistance & conviennent de quelle maniere on devra proceder pour l'accommodement des differens qui pourroient survenir dans la suite entr'eux, de l'an 1439. III. I. 63. *a*.

Albert Comte de *Muha*, donne son Comté à l'Eglise de *Liege*, en 1204. S. I. I. 72. *a*.

Albert & *Otton* Ducs d'Autriche, reçoivent de l'Empereur *Louis de Baviere* les Villes de *Padoue* & de *Trevise* en Fief de l'Empire, en 1336. I. II. 152. *b*. 164. *b*.

Albert, Archiduc d'Autriche, ses Reversales, données à *George*

ge Roi de Boheme, touchant la bonne Regence de l'Autriche, en 1461. S. I. II. 421. *a.*
Albert II. Evêque de Passau, ses Lettres par lesquelles il promet à *Rodolphe* Archiduc d'Autriche & à *Albert* & *Leopold* ses Freres de les assister de toutes ses forces, & de leur tenir ouvertes ses Places, ce que ledit Evêque & son Chapitre établissent en Statut perpetuel pour tous les Evêques futurs, en 1365. II. I. 42. *a.*
Albert Marquis de Carrete vend le Château & la Ville de *Vexio*, comme aussi le Territoire de *Coxan* à *Bonhomme Asinario*, Bourgeois de la Ville d'Asti, en 1300. S. I. I. 177. *b.*
Albert, Archevêque de Breme, son Accord avec le Magistrat de la Ville de *Breme* sur leurs anciens differens, en 1366. II. I. 64. *a.* Sa Renonciation à toutes les Pretensions qu'il avoit sur la dite Ville. *ibid. b.* Son Accord avec la même ville touchant la moitié de la Forteresse de *Storle.* *ibid.*
Albert Comte Palatin du Rhyn & Duc de Baviere, est fait Grand-Baillif & Administrateur des Comtez de *Hainaut*, *Hollande*, *Zelande* & de la Seigneurie de *Frise* durant la maladie du Duc *Guillaume* son Frere, en 1358. I. II. 340. *a. b.* Son Accord avec *Louis* son Frere, Marggrave de Brandebourg, par lequel celui-ci cede à *Albert* tous ses Droits sur lesdits Païs, à la reserve de quelques Seigneuries &c. I. II. 342. *a. b.*
Albert II. Evêque de Passau, son Revers donné à *Albert* & *Leopold* Ducs d'Autriche, par lequel ledit Evêque & son Chapitre s'engagent à ne faire ni Paix ni Accord avec leurs Sujets rebelles, sans le consentement desdits Ducs; leur cedant & transportant en outre la moitié des Biens desdits Sujets de Passau, situez principalement dans la haute & basse Autriche, pour dedommagement des pertes qui leur ont été causées par cette Guerre, en 1367. II. I. 66. *a.*
Albert Archevêque de Magdebourg, sa Declaration, comme aussi celle de son Chapitre, que la Vente du Marquisat de *Lusace* faite par *Theodoric* le Jeune Landgrave de Thuringe à l'Eglise de Magdebourg, n'a pas été consommée ni effectuée, & que par consequent *Charles* IV. Empereur a pu legitimement acheter ledit Marquisat du Marggrave de Brandebourg, ledit Archevêque & son Chapitre renonçant à toutes pretensions là dessus, en 1371. II. I. 81. *a.*
Albert Duc de Baviere, Comte de Hollande, son Traité de Paix avec *Wenceslas de Boheme* Duc de Brabant, en 1374. II. I. 96. *a. b.*
Albert Marggrave de Brandebourg, ses Lettres par lesquelles il cede à *Louis* Comte Palatin du Rhin la Protection du Monastere de *Keifsheim*, de l'an 1452. III. II. 189. *b.* Ses Differens avec *Louis* Duc de Baviere accommodez par une Sentence arbitrale, l'an 1459. III. I. 256. *a.*
Albert Marggrave de Brandebourg, sa Treve concluë par l'Interposition de *Frederic* III. Empereur avec *George* Roi de Boheme, de l'an 1461. III. I. 274. *a.* Son accomodement avec *Louis* Duc de Baviere, fait par la Mediation dudit Roi *George.* *ibid. b.*
Albert Duc d'Autriche, son Union avec *George Podiebrad*, Roi de Boheme, de l'an 1459. III. I. 257. *a.*
Albert Duc de Saxe, obtient de l'Empereur *Frederic* III. la Succession eventuelle aux Duchés de *Juliers* & de *Bergen*, l'an 1483. III. II. 121. *b.* il y est confirmé par *Maximilien* I. Roi des Romains, l'an 1486. *ibid.* 165. *a.* Il fait comme Lieutenant General des Troupes de *Maximilien* I. Roi des Romains, & de *Philippe* son Fils, un Traité avec le Sieur de *Ravestein*, Seigneur de l'*Ecluse* pour la reddition de cette Place, en l'an 1492. III. II. 289. *b.*
Albert Duc de Baviere, son Accord avec la ville de *Ratisbonne* touchant les Offices d'Echevin, ceux de la Chambre & de Juges de Paix possedés par le Duc dans ladite ville, lesquels il lui cede avec la haute & basse Justice & tous les Revenus qui en dependent, pour une somme d'argent, l'an 1492. III. II. 281. *a.* Son Accord avec la Ville de *Ratisbonne*, en 1492. touchant leurs Differents, fait & ordonné par l'Empereur *Maximilien* I. S. I. II. 478.
Albert Duc de Prusse & Marcgrave de Brandebourg, son Alliance avec *Jean* Electeur de Saxe pour la defense de la Reformation, de l'an 1526. IV. I. 462. *b.*
Albert le jeune, Marcgrave de Brandebourg, ses Traités d'Accommodement avec les Evêques de *Bamberg* & de *Wurtzbourg* & la Ville de *Nuremberg*, de l'an 1552. IV. III. 35—37. Son Accord avec l'Empereur *Charles* V. qui confirme les dits accords, *ibid.* 51. *a.* 52. *b.* Son Traité d'Accommodement avec *Auguste* Electeur de Saxe, de l'an 1553. IV. III. 54. *a.* Ban de Proscription contre lui, par l'Empereur *Charles* V. *ibid.* 64. *a.* Sa Protestation contre la dite Proscription, de l'an 1554. *ibid. b.*
Albert Comte Palatin du Rhin, son Accord avec *Joachim* Comte d'Ortenbourg, moyenné par l'Empereur & par *Auguste* Electeur de Saxe, de l'an 1566. V. I. 138. *b.*
Albert Frederic Duc de Prusse, sa Protestation, que la Renonciation imparfaite d'*Anne* née Duchesse de Juliers, Femme de *Philippe Louis*, Comte Palatin à la Succession Paternelle & Maternelle, ne doit point prejudicier aux Droits qui lui sont acquis par son Contract de Mariage avec *Marie Eleonore* aussi née Duchesse de Juliers, de l'an 1579. V. I. 345. *b.*
Albert Archiduc d'Autriche, son Mariage avec *Isabelle*, Infante d'Espagne, Fille de *Philippe* II. qui lui cede les *Païs-Bas*, de l'an 1598. V. I. 573. *a.* Les Conditions sous lesquelles il est reçu Souverain des *Pays-Bas* par les Etats du Pays, de l'an 1598. V. I. 591. *b.*
Albert & *Isabelle*, leur Convention ulterieure avec les Etats Generaux des *Provinces-Unies* sur le Traité d'Anvers, de l'an 1609. faite l'an 1610. V. II. 119. *b.* Leur Convention avec les Etats Generaux des *Provinces-Unies* des Païs-Bas, pour le maintien de la Treve faite l'an 1609. de l'an 1610. V. II. 141. Leur Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, pour prolonger la Neutralité entre le Duché de *Bourgogne* & la *Franche Comté* pour 29. autres années, de l'an 1610. V. II. 153. *b.*
Albert & *Isabelle*, leur Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, touchant les limites des Duché & Comté de Bourgogne, de l'an 1612. V. II. 188. *b.* Leur Contract avec *Philippe Guillaume* Prince d'Orange concernant l'échange du *Partage de Chalons*, contre la Seigneurie de *Turnhout*, de l'an 1612. *ibid.* 191. *b.*
Albert Duc de Friedland, Capitaine General de l'Empereur *Ferdinand* II. reçoit de lui le Duché de *Mecklenbourg* en Hypotheque, l'an 1628. V. II. 546. *b.*
Albert Duc de Saxe-Cobourg, son Contract de Mariage avec *Elisabeth Susanne* née Comtesse de Kempinski, de l'an 1689. VII. II. 223. *b.*
Albigeois, Ordonnances de *Simon*, Comte de Montfort, General de la Sainte Eglise, touchant les Biens conquis sur eux. S. I. I. 75.
Alençon, le Duc *François d'Alençon*, Frere de *Henri* III. Roi de France, son Traité avec les Etats Generaux des *Païs-Bas*, pour les defendre contre la Tyrannie des Espagnols, de l'an 1578. IV. I. 320. *b.* Articles & Conditions accordées entre les mêmes, par lesquelles ledit Prince est declaré Prince & Seigneur desdits Païs, de l'an 1580. *ibid.* 380. *a.* Son Contract de Mariage avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1581. *ibid.* 406. *a.* Son Acceptation de la Souveraineté sur les *Ommelandes*, l'an 1582. *ibid.* 426. Son Accord avec les *Etats Generaux* des Provinces-Unies, de l'an 1583. V. I. 434. *a.* Son Testament. *ibid.* 436. *a.*
Alençon, la Duchesse d'Alençon, Sœur du Roi de France *François* I. ses Negotiations en Espagne pour la delivrance dudit Roi, IV. I. 414. *a. b.* 435. *b. n.*
Alexandre II. Pape, fragment de sa Lettre à *Suenon* Roi de Dannemarc, par laquelle il l'exhorte à payer le cens accoutumé, en 1062. I. I. 50. *b.*
Alexandre III. Pape, sa Lettre à *Suenon* Roi de Dannemarc, pour exiger de lui le Tribut accoutumé, en 1159. I. I. 84. *b.* Il est averti par un de ses amis des Actes de la Diéte de Wurtzbourg tenue par l'Empereur *Frederic* I. pour soutenir le Pape *Pascal* contre lui, en 1166. S. I. I. 54. Il defend à *Roger*, Archevêque d'York de couronner le fils du Roi d'Angleterre *Henri* II. en 1170. I. I. 88. *a.* il le suspend pour avoir fait ce Couronnement. I. I. 88. *b.* Sa Paix avec *Frederic* I. Empereur, en 1176. I. I. 95. *a.* Sa Lettre à l'Archevêque d'*York* &c. touchant la Paix qu'il avoit faite avec *Frederic* I. Empereur, en 1177. I. I. 100. *a.* Autre Lettre audit Archevêque pour le même sujet. *ibid.* 101. *a.* Sa Constitution par rapport à l'Election d'un Pape, lorsque les voix des Cardinaux sont divisées, en 1179. I. I. 104. *b.* Il attribue la Dignité Royale à *Alfonse* I. Prince de Portugal & prend son Royaume sous sa Protection, à condition de payer tous les ans 2. Marcs d'or, en 1179. I. I. 105. *a.*
Alexandre IV. Pape, sa Bulle par laquelle il confirme à *Edmond*, Fils de *Henri* III. Roi d'Angleterre la possession du Royaume de *Sicile* qui lui avoit été conferée par le Pape *Innocent* IV. en 1255. I. I. 394. *b.*
Alexandre VI. Pape, sa Bulle par laquelle il accorde à *Ferdinand* & *Isabelle* Roi & Reine de Castille & d'Arragon le Droit sur le Nouveau Monde decouvert par *Christoffle Colomb*, de l'an 1493. III. II. 302. *b.* Ses Negotiations & Correspondances avec *Bajazeth* II. Empereur des Turcs, pour obtenir son assistance contre *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1494. III. II. 316. *a.* Il en reçoit un subside de 40000 Ducats. *ibid. b.* Il fait un Cardinal à la recommandation du Grand Seigneur, *ibid.* 317. *b.* Il fait mourir Sultan *Gem* Frere de *Bajazeth* à la sollicitation de celui-ci, en prenant 300000. Ducats pour recompense. *ibid.* 318. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1495. *ibid.* Sa Ligue avec *Maximilien* I. Empereur, *Henri* VII. Roi d'Angleterre, *Ferdinand* & *Isabelle*, Roi & Reine de Castille & d'Arragon, & avec la Republique de *Venise*, & *Louis Marie Sforce* Duc de Milan, pour la defense de leurs Etats, de l'an 1496. III. II. 364. *b.* Sa Bulle, par laquelle il donne au Cardinal *Raymond* son Legat pouvoir de pacifier les Princes Chrétiens, de leur ordonner des Trêves, & de confirmer leurs Accords, & en cas de refus de les y contraindre par des Censures & Peines Ecclesiastiques, de l'an 1500. IV. I. 5. *b.* Son autre Bulle donnée au même contenant un Mandement & Pouvoir special, de proceder contre tous les Rois, Princes & Etats qui refuseroient de faire la Paix à sa proposition. *ibid.* 6. *b.* Sa Bulle par laquelle il donne à *Emanuel*, Roi de Portugal, Pouvoir de nommer un Commissaire Apostolique dans les Lieux depuis le Cap de *Bonne Esperance*, jusqu'aux *Indes*, en 1500. S. I. II. 499. Sa Bulle, par laquelle il prive *Frederic* d'*Arragon*, Roi des *deux Siciles* de ces Royaumes, & les divisant en deux parties il en donne une à *Louis* XII. Roi de France, & l'autre à *Ferdinand* & *Elisabeth*, Roi & Reine de Castille, en 1501. S. II. I. 1.
Alexandre VII. Pape, Son Traité d'Accommodement avec

Louïs XIV. Roi de France, pour l'attentat commis par les Corses contre son Ambassadeur à Rome, le *Duc de Crequi*, de l'an 1664. VI. III. 1. *a.*

Alexandre VIII. Pape Sa Bulle dite *Sancta Cruciata*, accordée au Roi d'Espagne *Charles* I. par laquelle il exhorte tous les Peuples des Etats de ce Roi, de le servir & soutenir par leurs aumônes dans la Guerre contre les Infideles, en 1696. S. II. I. 434. *a.*

Alexandre II. Roi d'Ecosse, sa Composition avec *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1237. I. I. 390. *b.* Il promet à *Henri* III. Roi d'Angleterre comme à son Seigneur Feodal toute fidelité, en 1244. I. I. 185. *b.* Sa promesse au Pape *Innocent* IV. touchant la même fidelité. 186. *b.*

Alexandre III. Roi d'Ecosse donne *Marguerite* sa Fille en Mariage à *Eric* Roi de Norwegue, en 1281. I. I. 413. *b.*

Alexandre Duc d'Albanie, son Alliance avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre pour occuper le Royaume d'*Ecosse*, de l'an 1482. II. II. 99. *b.* Son autre Traité entre les mêmes pour le même sujet, de l'an 1483. *ibid.* 118. *b.*

Alexandre, Grand Duc de Lithuanie, sa Convention avec les Etats de la *Pologne* touchant l'Union plus étroite dudit Grand Duché de *Lithuanie* avec le Royaume de *Pologne*, de l'an 1501. IV. I. 18. *a.*

Alexandrie, Ville de la Lombardie, sa Paix avec *Guillaume*, Marquis de Montferrat, en 1178. S. I. I. 60. *a.* Elle se donne à *Guillaume*, Marquis du Montferrat, en 1260. S. I. I. 113. *b.* Sa Paix avec *Guillaume* Marquis du Montferrat, en 1278. S. I. I. 131. *a.* Elle est cedée à *François Sforce* Duc de Milan par *Jean* Marquis du Montferrat, l'an 1454. III. I. 211. *b.*

Alexis Michalowitz, Czar de Russie, son Traité de Paix avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1661. VI. II. 363. *a.* Sa Trêve pour 13. ans. faite avec *Jean Casimir* Roi de Pologne, l'an 1667. VII. I. 4. *b.* Son Traité avec *Michel* Roi de Pologne, pour la Confirmation de la Paix d'Androusof, faite en 1667. de l'an 1670. VII. I. 130. *b.* Son Traité de Paix avec le *Cham* de la Tartarie. *ibid.* 132. *a.* Son Traité de Paix avec *Michel*, Roi de Pologne, de l'an 1672. VII. I. 165. *a.* Sa Prolongation de Trêve avec *Jean* III. Roi de Pologne pour 13. ans, de l'an 1678. VII. I. 373. *b.*

Alexis Petrowitz. Fils de *Pierre* I. Czar de Russie, declaré indigne & incapable de la Succession par son Pere, en 1718. VIII. I. 507. *b.*

Alfonse Roi de Castille, sa Paix avec *Sanche* Roi de Navarre, en 1167. I. I. 88. *a.* *Alfonse* & *Sanche* Roi de Navarre prennent pour Arbitre de leurs differens *Henri* II. Roi d'Angleterre, en 1176. I. I. 96. *a.*

Alfonse I. Roi de Castille, remet à *Gaston*, Vicomte de Bearn, l'hommage pour la Gascogne, en 1202. S. I. I. 53.

Alfonse dit *le Sage* Roi de Castille, sa Confederation avec *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1254. I. I. 393. *b.* 394. *a.* ——— Sa Renonciation sur la *Gascogne*, en faveur d'*Edouard* III. Fils de *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1254. S. I. I. 103. *a.* Il est élu & investi par ceux de *Pise*, au nom de tout l'Empire comme Empereur des Romains, par le Vieux & Nouveau Testament, par la Croix & l'Epée, en 1255. S. I. I. 104. Il les confirme dans la possession de leurs Etats. *ibid.* 105. ——— Son Diplome d'Investiture donné en qualité de Roi des Romains à *Frederic* III. Duc de Lorraine, en 1258. I. I. 237. *a.* S. I. I. 185. *a.*

Alfonse Roi de Castille & de Leon, Sa Sentence d'exheredation prononcée contre *Sanche* son fils ainé, en 1282. I. I. 250. *b.*

Alfonse XI. Roi de Castille & de Leon, son Traité avec *Philippe de Valois* Roi de France par lequel les anciens Traitez sont renouvellez pour leur assistance mutuelle, & les Donations faites par le Roi de Castille à ses Enfans & à *Eleonor* leur Mere confirmez &c. en 1345. I. II. 237. *b.* Articles secrets du précedent Traité, portant que les deux Rois le secourront mutuellement contre le Roi d'*Angleterre* & le Roi de *Bellimarin*. *ibid.* 233. *b.*

Alfonse Roi d'Arragon, sa Trêve faite avec *Philippe* IV. dit *le bel* Roi de France, par la Mediation d'*Edouard* I. Roi d'Angleterre, en 1286. I. I. 419. *b.*

Alfonse & *Jean* Roi de Navarre & *Henri* Grand Maitre de l'Ordre de St. Jaques Freres, faits prisonniers par les Genois, mais delivrez par *Philippe Marie* Duc de Milan, promettent audit Duc en reconnoissance de venir en personne l'assister, toutes les fois qu'il les requerra, l'an 1435. II. II. 318. *a.* Sa Paix avec *Eugene* IV. Pape, par laquelle le Roi s'engage de reconnoitre ledit *Eugene* pour vrai Pape, & de l'assister avec un certain nombre de Troupes contre le Duc de Milan; le Pape de son côté promet au dit Roi l'Investiture du Royaume de *Naples*, en 1443. S. I. II. 388. *b.* Son Investiture du dit Royaume qui lui est donnée par le dit Pape. *ibid.* 390. *a.*

Alfonse Roi d'Arragon, & de Sicile, son Traité de Ligue & de Confederation avec *Louis* Duc de Savoye, de l'an 1449. III. I. 161. *a.* Son Traité de Paix avec la Republique de *Florence*, de l'an 1450. III. I. 175. *b.* Son Traité de Paix avec la Republique de *Venise* faite par la Mediation du Marquis d'*Este*, l'an 1450. III. I. 178. *b.* Sa Ratification & Accession au Traité de Paix fait entre *François Sforce* Duc de Milan, & la Republique de *Venise* & la Ville de *Florence*, de l'an 1455. III. I. 233. *a.*

Alfonse I. Roi de Portugal, offre son Royaume à la Tutelle de la Ste. Vierge de Clareval, s'obligeant de payer annuellement 50. Morabitins d'or audit Monastere, outre le Tribut dû au St. Siége, en 1142. S. I. I. 36. Ses Loix fondamentales dudit Royaume. *ibid.* 37. ——— Il fait son Royaume tributaire au *St. Siége*, en 1142. I. I. 76. *a.* Sa Constitution touchant les Enseignes de *Portugal*, de 1152. I. I. 79. *a.* La Dignité Royale lui est donnée par le Pape *Alexandre* III. en 1179. I. I. 105. *a.*

Alfonse II. Roi de Portugal s'oblige de payer annuellement 2. Marcs d'Or au St. Siége, en 1212. I. I. 144. *a.*

Alfonse V. Roi de Portugal, Son Renouvellement des anciennes Alliances avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 147:. III, I. 453. *a.* Sa Ratification de l'Alliance faite par *Henri* dernier Roi de Castille avec la France, de l'an 1475. III. I. 516. *b.* Pourquoi il se qualifioit *Roi de Castille & de Leon*. *ibid* n.

Alfonse VI. Roi de Portugal, Son Traité de Paix & d'alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1661. VI. II. 366. *b.* Son Contract de Mariage avec *Marie Françoise Elisabeth*, Princesse de Savoye, de l'an 1666. VI. III. 103. *a.* Son Traité de Ligue offensive & defensive, avec *Louis* XIV. Roi de France contre le Roi d'Espagne, de l'an 1667. VII. I. 17. *b.* Son Traité de Paix avec *Charles* II. Roi d'Espagne, de l'an 1668. VII. I. 70. *b.* Son abdication de la Puissance Royale en faveur de son Frere Don *Pedro*, en 1665. S. II. I. 381.

Alfonse d'Arragon, Duc de Calabre, Fils de *Ferdinand* Roi de Sicile, son Contract de Mariage avec *Hippolite Marie Sforce*, Fille du Duc de Milan, de l'an 1465. III. I. 332. *a.*

Alfonse I. Comte de Provence, sa Convention avec *Hugues* Baron de Baulx. I. I. 103. *a.*

Alfonse d'Arragon Duc de *Villa Hermosa*, donne ce Duché à *Ferdinand* son Fils agé alors de deux ans, en 1481. S. I. II. 460.

Alfonse d'Este, Duc de Modene, son Contract de Mariage avec *Isabelle de Savoye*, de l'an 1608. V. II. 91. *b.*

Alger, Republique, Son Accord avec *Louïs* XIII. Roi de France, touchant la liberté de Commerce, de l'an 1619. V. II. 330. *a.* Son Traité de Paix avec la Republique des *Provinces Unies*, de l'an 1622. V. II. 413. Son Traité de Paix avec les mêmes, de l'an 1626. V. II. 485. Son Traité de Paix & de Commerce avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1628. V. II. 559. *a.* Traité de Paix avec *Charles* II. Roi d'Angleterre, de l'an 1662. VI. II. 419. *b.* 420. *b.* Traité de Paix avec les *Provinces Unies*. *ibid.* 44. *b.* 435. *b.* 445. *a.* Trêve pour sept mois entre la Republique d'*Alger* & les *Provinces Unies*, concluë par l'Admiral *de Ruyter*, l'an 1662. VI. II. 407. *b.* Son Traite de Paix avec *Charles* II. Roi d'Angleterre, de l'an 1664. VI. III. 31. *b.* ——— avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1666. VI. III. 111. *a.* ——— avec *Charles* II. Roi d'Angleterre, de l'an 1671. VII. I. 205. *a.* ——— avec les *Provinces Unies*, de l'an 1677. VII. I. 327. *b.* Son Traité avec *Louis* XVI. Roi de France, pour le retablissement du Negoce & pour la Pêche du Corail, de l'an 1679. VII. I. 397. *b.* Son Traité de Paix & de Commerce avec les *Provinces Unies* de la même année. *ibid.* 404. *a.* Additions au Traité, de l'an 1680. VII. II. 1. Traité de Paix & de Commerce avec *Charles* II. Roi de Grande Bretagne, de l'an 1682. VII. II. 20. *a.* Son Traité avec le Sieur *Denis Dusault* touchant son Etablissement au *Bastion de France* en Barbarie, de l'an 1684. VII. II. 74. *a.* Son Traité de Paix & de Commerce avec *Jaques* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1686. VII. II. 126. *a.* ——— avec *Louis* XIV. Roi de France, fait par l'Admiral de Tourville. *ibid.* 75. *a.* Son Traité de Paix pour cent ans, fait avec le même Roi, de l'an 1689. VII. II. 239. *a.* Son Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec les *Provinces Unies*, en 1702. VIII. I. 292. ——— avec les mêmes en 1726. VIII. II. 136. *a.* Son Traité de Navigation & de Commerce avec l'Empereur *Charles* VI. l'an 1726. *ibid* 140. *a.*

Alix Comtesse de Savoye & de Bourgogne, son Testament, en 1278. I. I. 242. *a.*

Allemagne, les Villes de *Mayence*, *Strasbourg*, *Worms*, *Spire* & *Oppenheim* font une Confederation pour conserver la Paix publique, en 1325. I. II. 70. *b.* Quelques Villes de *Suabe* font une Confederation pour conserver la Paix publique au sçu & aveu de l'Empereur *Louis de Baviere*. en 1331. I. II. 126. *b.* *Alliance de Francfort*, contractée entre les *trois Electeurs Ecclesiastiques*, l'Evéque de *Munster*, le Duc de *Neubourg*, le Roi de Suede, comme Duc de *Breme* & *Fehrde*. les Ducs de la Maison de *Brunswig-Lunebourg* & le Landgrave de *Hesse-Cassel*, pour le maintien de la Paix de Westphalie & la Conservation de leurs Droits & Regales, de l'an 1658. VI. II. 235. *a.* Alliance defensive, desdits Princes avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1659. *ibid.* 239. *a.* Leurs Capitulations avec le Prince de *Salm*, comme General en Chef de leur Ligue, & avec les autres Hauts Officiers, *ibid.* 253. *b.* Prolongation de la dite Alliance pour 3. ans, de l'an 1660. *ibid.* 330. *b.* Autre Prolongation, de l'an 1663. *ibid.* 449. *a.* 453. *a.* Traité entre les mêmes Princes, en 1658. pour la defense des Droits de Paix & de Guerre, d'Armes & d'Alliance, par lequel ils conviennent de tenir toujours prêt un corps de 20. mille Hommes, de l'an 1661. VI. II. 351. *b.* Leur

Capitulation avec *Jean Guillaume de Golstein* pour la Charge de General d'Artillerie. *ibid.* 379. *a.* Revers des Princes de l'Empire nouvellement créés, contenant les Devoirs auxquels ils s'obligent, pour être admis dans le College des Princes, de l'an 1664. VI. III. 8. *a.* Traité d'Alliance defensive entre divers Princes du Cercle de *Westphalie*, les Electeurs de *Cologne* & de *Brandebourg*, les Princes de *Brunswig-Lunebourg*, & la Landgrave Regente de *Hesse-Cassel*, de l'an 1667. VII. I. 57. *a.* Alliance defensive entre *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, *Christoffle Bernard* Evêque de Munster, & *Philippe Guillaume* Comte Palatin du Rhyn, pour la defense du Cercle de *Westphalie*, de l'an 1671. VII. I. 145. *b.* Traité de Laxembourg entre l'Empereur *Leopold* I. les Cercles de *Franconie* & du *Haut Rhyn* & quelques autres Etats de l'Empire pour le maintien des Traités de Paix de Munster & de Nimegue contre toute injuste pretension sur l'Empire, de l'an 1682. VII. II. 22. *b.* Union de plusieurs Evêques & Princes d'Allemagne, pour le Renouvellement & affermissement de l'*Union des Princes*, de l'an 1662. pour le maintien de la Dignité, Droits & Privileges des Princes de l'Empire & pour s'opposer au neuvieme Electorat, fait à Ratisbonne, l'an 1693. VII. II. 323. *a.* Autre Union faite à Francfort pour le même sujet, en 1695. *ibid.* 351. *a.* Recès d'association entre les six Cercles, *Electoral du Rhyn*, de *Franconie*, de *Baviere*, de *Suabe*, du *Haut-Rhyn* & de *Westphalie* pour un Armement perpetuel, pour leur seureté & la tranquilité publique, de l'an 1697. VII. II. 377. *a.* Recès d'association entre les Cercles *Electoral du Rhyn*, de *Franconie*, de *Baviere*, de *Suabe* & du *Haut Rhyn*, pour leur commune Seureté & Defense, de l'an 1701. VIII. I. 88. *a.* Recès d'Association entre les Cercles de l'Empire, *Electoral du Rhyn*, *d'Autriche*, *Franconie*, *Suabe* & du *Haut-Rhyn*, pour leur mutuelle assistance, de l'an 1702. VIII. I. 99. *a.* Accession des Cercles, *Electoral du Rhyn*, *Franconie*, *Suabe* & du *Haut-Rhyn* à la grande Alliance entre l'*Empereur*, la *Grande Bretagne* & les *Provinces Unies*, contre la France & l'Espagne, de l'an 1702. VIII. I. 104. *a.*

Alliance, la *grande Alliance*, quel fut son Commencement. VII. II. 229. *a.*

Almanac, Constitution du Pape *Gregoire* XIII. touchant l'Introduction du *Nouvel Almanac*, en 1582. S. II. I. 187. Ulterieure Declaration du même Pape sur cette affaire *ibid.* 188.

——— Conclusion des Etats Evangeliques à Ratisbonne, qu'on se conformera à l'avenir aux *Tables Rudolphines de Kepler*, tant à l'egard du Calcul des Ephemerides, que de la fixation de la pleine Lune Paschale, en 1700. S. II. I. 455.

Almire Ville de Dalmatie, sa Trêve d'un an avec la Republique de *Venise*, en 1292. I. I. 276. *a.*

Alost Terre de Flandres, le Marquis de Namur prête pour elle hommage à *Henri* Duc de Brabant, en 1208. I. I. 141. *b.*

Alsace. Quels Biens les Landgraves d'Alsace y possedoient comme Fiefs du Duc de Lorraine, en 1316. S. I. II. 94. *b.* Aux Villes de la *Basse Alsace* il est ordonné par l'Empereur *Charles* IV. de se confederer ensemble contre les Perturbateurs de la Paix publique, en 1354. I. II. 292. *a.* Traité des Villes Imperiales de l'Alsace avec l'Empereur *Robert* & *Louis* Electeur Palatin, son Fils, pour le maintien de la Paix & l'administration de la Justice pour quinze ans, fait, l'an 1408. II. I. 311. *b.* Alliance conclue entre l'Evêque & la Ville de *Strasbourg* & la Noblesse & les Villes d'*Alsace* contre certains voleurs de grands chemains appellez *Armiacs* pour défendre le pais contre leurs Brigandages, de l'an 1444. III. I. 126. *a.*

l'*Alsace*, mise sous la Protection du Roi de France *Louis* XIII. l'an 1634. VI. I. 78. *b.*

Alsace, *Sundgouw* & *Haguenau*, Convention entre les Etats de l'Empire assemblez à Osnabrug, touchant les Conditions, sous lesquelles lesdits Païs doivent rester à la *France*, de l'an 1648. VI. I. 446. *b.* Lettres de Cession & de Renonciation à ces Païs par l'Empereur *Ferdinand* III. & les autres Archi-Ducs d'Autriche. *ibid.* 490. *b.* Arrest du Conseil Royal de France, seant à Brisac pour la Reunion de la Souveraineté de la *Basse Alsace*, *Satrapie* Royale *de Haguenau*, Prevosté, Chapitre & Evêché de *Weissenbourg* & de toutes leurs Appartenances & Dependances, en 1680. S. II. I. 403.

Alt-Ranstadt, Ville de Saxe. La Paix d'Alt-Ranstadt, concluë entre *Charles* XII. Roi de Suede, & *Frideric Auguste* Roi de Pologne & Electeur de Saxe, en 1706. VIII. I. 204. *a.*

Amboise, (Cardinal d') il reçoit au nom de *Louis* XII. Roi de France, la Soumission des Milanois. III. II. 439. *b.* Injustement blamé, & justifié. IV. I. 55. *b. n.* Pourquoi il fit le Traité de Cambrai si desavantageux à la France. IV. I. 109. *b. n.*

Amé ou *Amedée*, IV. Comte de Savoye, remet à *Marguerite de Savoye*, Comtesse de Kibourg, sa Sœur, la Ville de *St. Maurice* en Chablais, en 1239. I. I. 176. *b.* Il lui donne encore le Château de Monteys *ibid.* 178. *a.*

——— Il donne le Château de *Bard* en la Val d'Aoste à *Thomas* son Frere, Comte de Flandres & de Hainaut, en 1242. I. I. 180. *b.* Son Contract de Mariage avec *Cecile de Baux*, en 1244. I. I. 188. *a.* Son Testament, en 1252. I. I. 200. *b.*

Amé V. dit le Grand, Comte de Savoye, prend *Jean de la Baulme* Abbé d'Embrun avec son Monastere sous sa Protection, en 1285. I. I. 261. *a.* Sa Ligue avec *Archeman* & *Rodolphe* Comtes de Habspourg, qui lui promettent de l'assister de tout leur pouvoir pour recouvrer les Châteaux de *Loyes* & de *Condamine*, usurpez par l'Empereur *Rodolphe* I. en 1290. I. I. 270. *b.* Il obtient par donation de *Beatrix de Savoye* Dame de Foucigny tout ce qu'elle possedoit depuis le Lac de Geneve & Seissel jusqu'à Fribourg, en 1294. I. I. 289. *a.* Sa Ligue avec *Bertrand de Baux* Prince d'Orange, contre le *Dauphin de Vienne*, en 1300. I. I. 325. *b.*

——— Il reçoit le Comté d'*Asti* en don de *Henri* VII. Empereur, en 1311. I. I. 362. *a.* Il est élevé à la Dignité de Prince & Duc, par *Henri* VII. Empereur, duquel il reçoit en cette qualité l'Investiture de ses Etats, en 1313. I. I. 366. *b.* Sa Ligue avec *Jean* Dauphin du Viennois, pour la defense du Royaume d'*Arles*, en 1314. I. II. 13. *b.* Son Traité avec le *Prieur* de la ville de *Payerne* sur l'Advocatie & la Garde du Monastere de ladite Ville, en 1314. I. II. 13. *b.* Son Traité de Paix avec *Jean* Dauphin du Viennois, par lequel leurs Pretensions reciproques sur plusieurs Places, Villes & Chateaux sont reglées, en 1314. I. II. 6. *b.*

Amé VI. Comte de Savoye surnommé *le Verd*, son Traité de Mariage avec *Jeanne de Bourgogne*, en 1347. I. II. 239. *b.* Son Traité avec *Jean* Roi de France au nom du *Dauphin* son Fils, par lequel le Traité entre *Aymon* Comte de Savoye & *Humbert* Dauphin est confirmé, & porte que le Roi de France, ni le Dauphin, ni leurs Successeurs ne pourront aquerir aucunes Terres en Savoye, ni le Comte en Dauphiné, en 1351. I. II. 267. *a.* Pourquoi il fut surnommé *le Verd*. I. II. 270. *b. n.* Son Traité de Paix avec le *Dauphin du Viennois*, en 1352. *ibid.* *b.*

——— Son Traité avec *Jean* Roi de France & *Charles* Dauphin, son Fils aîné, par lequel le Roi donne au Comte l'Hôtel de Boheme situé à Paris, & le Comte promet au Roi de lui remettre *Jeanne*, Fille de *Philippe* Duc de Bourgogne, libre de vœu de Mariage & de Religion, pour être mariée au gré du Roi, pourvû que ce ne soit pas au Dauphin. Ils conviennent de plus d'une échange de divers Lieux & Terres de part & d'autre & se promettent une Amitié & assistance reciproque, en 1356. I. II. 315. *a.*

——— Son Traité de Ligue avec *Galeas* Vicomte de Milan, contre le Marquis de Monferrat, en 1362. II. I. 40. *b.*

——— Il reçoit de *Galeaz*, Marquis de Saluces, ses Terres, pour les tenir puis après de lui en Fief, en 1363. S. I. II. 192.

——— Son Traité avec *Jean* Duc de Berri, touchant le Mariage à faire entre *Amé* Fils d'*Amé* VI. & *Bonne*, Fille de *Jean*, en 1372. II. I. 82. *b.* Il est declaré *Vicaire de l'Empire par toute l'Italie*, par l'Empereur *Charles* IV. en 1372. II. I. 89. *b.* Son Traité de Paix avec *Jean Galeas* Comte des Vertus, en 1378. II. I. 125. *a.* Son Traité de Ligue avec le même, en 1378. II. I. 126. *b.* Son Testament, en 1383. II. I. 176. *a.*

Amé VII. Comte de Savoye, surnommé *le Roux*, son Mariage avec *Marie* de Bourgogne, fille de *Philippe le Hardi*, conclu, l'an 1386. II. I. 206. *a.* Son Traité avec ceux du Comté de *Nice*, par lequel ils se donnent à lui, de l'an 1388. II. I. 214. *a.* Son Testament, en 1391. II. I. 231. *a.*

Amé VIII. Comte de Savoye, son Traité de Treve pour dix ans fait & conclu avec *Louis* II. Roi de Sicile & Comte de Provence, l'an 1400. II. I. 276. *a.* Il achete le *Comté de Geneve* de *Odo de Villars*, Seigneur de Baux & Comte d'Avelin, pour 45000. Francs d'or, l'an 1401. II. I. 278. *a.*

——— Sa Declaration, portant qu'il a racheté de *Ferry de Lorraine*, Comte de Vaudemont & de *Marguerite de Joinville*, sa Femme, les Châteaux & Lieux de *la Roche*, *Rumilly*, *Soubs-Cornillon* & *Valeison* au Comté de Genêve, de l'an 1411. II. I. 344. *b.* Il est créé & declaré *Duc & Prince de l'Empire* par l'Empereur *Sigismond*, l'an 1416. II. II. 66. *b.* 67. *b.*

Amé VIII. Duc de Savoye, son Traité de Paix avec *Louis* Roi de Jerusalem & de Sicile, de l'an 1418. II. II. 122. *a.* Son Traité d'Alliance avec les Republiques de *Venise* & de *Florence*, contre *Philippe Marie* Duc de Milan, de l'an 1426. II. II. 185. *a.* Sa Declaration de Guerre contre le même. *ibid.* 193. *a.* Sa Paix avec le même. *ibid.* *b.*

——— Sa Convention avec *Philippe Marie Anglus*, Duc de Milan, par laquelle celui-ci s'oblige de n'aliener la Ville d'*Asti* à aucun autre, qu'audit Duc, en 1427. S. I. II. 350. La Ville de *Verceil* lui est cedée par le même. *ibid.* 370. *a.*

Amé VIII. Duc de Savoye, & les Republiques de *Venise* & de *Florence*, leur Paix faite par l'arbitrage du Cardinal *Nicolas* avec *Philippe Marie* Duc de Milan, l'an 1427. II. II. 203. *a.* Sa Ligue avec *Philippe Marie* Duc de Milan contre *Jean Jaques* Marquis du Montferrat, Allié de la Republique de Venise, de l'an 1434. II. II. 243. *b.*

——— L'Empereur *Sigismond* lui ordonne de venir le servir en fidelle Vassal de l'Empire contre ceux de *Venise*, pour recouvrer les Droits de l'Empire qu'ils usurpoient

poient dans la Lombardie, en 1431. S. I. II. 357.

Amé VIII. Duc de Savoye, son Contract avec *Janus*, Roi de Jerusalem, sur le Mariage à faire entre *Louis* Fils aîné du Duc & *Anne* Fille dudit Roi, de l'an 1432. II. II. 247. *a.* ——— Sa Paix avec *Jean Jaques* Marquis du Montferrat, par laquelle celui-ci lui remet quelques Villes & Terres, pour qu'il les donne ensuite en Fief à *Jean de Montferrat*, Fils ainé dudit Marquis, en 1432. S. I. II. 361. Lesdites Villes & Terres lui sont données & cedées par le même. *ibid.* 374. ——— Sa Ligue avec *Philippe le bon* Duc de Bourgogne contre le Duc de Bourbon, de l'an 1434. II. II. 277. *b.* Son Traité de Ligue & de Confederation avec *Philippe Marie* Duc de Milan & Seigneur de Genes, de l'an 1434. II. II. 293. *a.* Confirmation dudit Traité. *ibid.* 295. *b.* Son Testament, fait en 1439. III. I. 78. *a.* Il se fait Religieux pour devenir Pape. III. I. 10. *a. n.* Il est élu Pape par le Concile de Constance sous le Nom de *Felix* V. l'an 1439. III. I. 85. *a.* Cede le Papat à *Nicolas* V. *ibid.* 164. *b. n.*

Amé IX. Duc de Savoye, *dit le Bienheureux*, son Contract de Mariage avec Madame *Yoland de France*, Fille de *Charles* VII. Roi de France, de l'an 1436. III. I. 10. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Philippe* Duc de Bourgogne, de l'an 1467. III. I. 375. *a.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan & le *Marquis de Montferrat*, de l'an 1467. III. I. 379. *a.* Son Traité d'Alliance & de Confederation avec *Galeas Marie Sforce* Duc de Milan, de l'an 1471. III. I. 431. *b.*

Amedée (*Victor*) Duc de Savoye, l'Empereur *Leopold* lui accorde la permission, de s'acquerir quelques Fiefs de l'Empire dans l'Italie specifiés, en 1690. S. II. I. 420. *a.* Voyez le reste sous l'Article *Victor Amedée*.

Amelie Elisabeth, Landgrave Regente de Hesse-Cassel, son Traité de Paix avec l'Empereur *Ferdinand* III. de l'an 1639. VI. I. 175. *b.* Son Traité de Confederation avec *Louis* XIII. Roi de France, de la même année. *ibid.* 178. *b.* Son Traité d'Alliance avec les Ducs de *Brunswig-Lounebourg*, *Frederic*, *Auguste* & *George*, de l'an 1639. *ibid.* 187. *a.* Son nouveau Traité de Ligue offensive & defensive avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1640. VI. I. 190. *a.* Son Traité de Trêve avec le Comte d'*Ost-Frise*, par la Mediation des Etats Generaux des Provinces-Unies, de l'an 1644. VI. I. 302.

Amelie, Princesse Douairiere d'Orange, sa Transaction avec *Marguerite Isabelle de Merode*, Comtesse Douairiere d'*Isenghien*, au sujet de la Seigneurie de *Tronchiennes* & quelques autres Terres, pour lesquelles elle paye à ladite Comtesse 600000. fl. de l'an 1662. VI. II. 405. *a.*

Amerique, les Terres decouvertes & à decouvrir encore sont données par le Pape *Alexandre* VI. à *Ferdinand* & *Isabelle*, Roi & Reine de Castille, l'an 1493. III II. 302. *b.* Traité de quelques Rois & Reines de l'Amerique Septentrionale avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1677. VII. I. 335. *a.*

Amurat Grand Seigneur, son Traité de Paix avec la Republique de *Venise*, l'an 1575. V. I. 244. *a.*

Amurat IV. Empereur des Turcs, son Traité de Paix avec *Ferdinand* II. Empereur des Romains, de l'an 1625. V. II. 475. *a.* Prolongation de ladite Paix, de l'an 1627. *ibid.* 501. *b.* Extrait de son Traité de Paix avec la Republique de *Venise*, de l'an 1639. VI. I. 180. *a.*

Amsterdam, Accord entre les Etats de *Hollande* & la Ville d'*Amsterdam* sur plusieurs differens & pretensions de part & d'autre, de l'an 1581. V. I. 422. *a.*

Anabaptistes, Constitution de l'Empereur *Charles* V. contr'eux, en 1520. S. II. I. 64. b.

Anaclet II. Anti Pape, Fragment de son Diplome par lequel il accorde le Titre de Roi de Sicile à *Roger* Duc de Sicile & de Calabre, en 1130. S. I. I. 183. *b.*

Ancone, la Marche d'Ancone donnée à *Azzon* VI. Comte d'Este, par l'Empereur *Otton* IV. en 1210. S. I. I. 74. *b.* Elle est donnée à *Azzon* VII. Marquis d'Este, par le Pape *Honoré* III. en 1217. S. I. I. 77. *a.*

Andernach, Traité d'Andernach, fait entre l'Empereur *Frederic* III. & les *Electeurs* d'une part, & *Louis* XI. Roi de France, de l'autre, contre *Charles* Duc de Bourgogne, l'an 1475. III. I. 521. *b.*

Ange (*Isaac l'*) Empereur de Constantinople, sa Lettre à *Henri* II. Roi d'Angleterre, par laquelle il lui promet le passage libre par ses Pays & des Vivres pour sa Croisade, en 1188. I. I. 112. *a.*

Angleterre, Loi du Roi *Canut*, touchant le *Denier de St. Pierre*, en 1037. I. I. 45. *a.* Libertés de l'Eglise & du Peuple d'Angleterre qui leur ont été accordées par *Henri* I. Roi d'Angleterre, en 1100. I. I. 146. *a.* Edit du Roi *Henri* II. pour maintenir les Droits Royaux, contre les Infractions & Usurpations des Papes, en 1164. S. I. I. 46. *a.*

l'*Angleterre* reconnue pour Fief du St. Siége par le Roi *Jean sans Terre*. I. I. 138. *a.* 147. *b.* ——— Les Libertés du Peuple d'Angleterre assurées par la Chartre du Roi *Jean sans Terre*, en 1215. I. I. 153. *b.* Ladite Chartre est cassée par le Pape *Innocent* III. I. I. 155. *b* Le Pape *Innocent* IV. exige de l'Eglise Anglicane un Subside de 6000. Livres Sterling. I. I. 190. *a.* Lettre des Comtes & Barons d'Angleterre au Pape *Boniface* VIII. par laquelle ils nient que le Pape ait quelque Droit sur le Royaume d'Ecosse, en 1301. S. I. II. 3. *b.* La Couronne d'Angleterre hypotequée par le Roi *Edouard* III. à *Baudouin* Archevêque de Trêves pour une somme de 61000. flor. en 1338. S. I. II. 134. *b.* Pour quelles raisons les Rois d'Angleterre ont pris le titre de *Roi de France* depuis *Edouard* III. en 1364. II. I. 75. *a.* Si les Rois d'Angleterre ont renoncé au Titre de Roi de France. IV. I. 473. *a. n.* Serment du Chancelier du Roi d'Angleterre, & les Ceremonies avec lesquelles le Grand Sceau lui est delivré. IV. I. 220. *a.* Actes & Procedures qu'on y fit contre le Roy *Charles* I. en 1649. S. II. I. 332. Memoire des *Protestants Anglois* presenté au Prince & à la Princesse d'*Orange* contre les Pratiques & Machinations des Papistes, de l'an 1688. VII. II. 179. *a.*

Angleterre & *Ecosse*, Traité pour l'union de ces deux Royaumes, conclu & signé par les Seigneurs Commissaires des deux Royaumes, en 1706. VIII. I. 199. *a.* Acte du *Parlement d'Angleterre* pour étendre la Succession de cette Couronne à la Maison Electorale d'*Hannover*, de l'an 1701. VIII. I. 3. *a.* Autre Acte pour la plus grande sûreté de la Personne & du Gouvernement de la Reine *Anne*, & de la Succession à la Couronne dans la Maison d'*Hanover*, de l'an 1705. VIII. I. 170. *a.*

Anglus (*Philippe Marie*) Duc de Milan, son Traité d'Alliance avec *Pandulfe de Malatestis*, Seigneur de Bresce & de Bergame, de l'an 1414. II. II. 15. *a.* Sa Transaction avec *Thomas* Marquis du Montferrat, au sujet de la ville de *Verceil* & ses Apparrenances, de l'an 1416. II. II. 62. *b.* Son Traité de Confederation & de Ligue defensive avec *Thomas de Campo Fregosio*, Duc de Genes, de l'an 1417. II. II. 87. *a.*

Anhalt, Principauté, Pacte hereditaire entre *Woldemar*, *George*, *Jean*, *Sigismond* & *Albert*, Freres Princes d'Anhalt pour le partage des Biens possedez jusqu'alors entr'eux par indivis, en 1413. S. I. II. 332. *a.* Sentence arbitrale rendüe par *Frideric* le jeune, Marcgrave de Brandebourg entre les *Princes d'Anhalt*, & la Ville de *Zerbst*, pour l'Accommodement de leurs Differents, en 1440. S. I. II. 384. *a.* Partage Hereditaire entre *Jean George*, *Christian*, *Auguste*, *Rudolphe* & *Louis*, Freres, Princes d'Anhalt, par lequel ladite Principauté est divisée en quatre parties, fait l'an 1603. S. II. I. 253. Renouvellement dudit Partage, en 1606. *ibid.* 263. *b.* Recès particulier entre lesdits Freres, Princes d'Anhalt, pour corroborer ledit Partage hereditaire de l'an 1606. S. II. I. 264.

Anhalt & *Saxe-Lauenbourg*, Pacte Héreditaire renouvellé entre ces deux Maisons par *Jules François*, Duc de Saxe-Lauenbourg & *Jean George* Prince d'Anhalt, pour la Succession reciproque dans leurs Etats, après l'extinction, de l'une ou l'autre Maison, de l'an 1678. VII. I. 348. *a.* Accord entre les Princes d'Anhalt sur les differends arrivés entr'eux au sujet de la Religion & des Revenus Ecclesiastiques, de l'an 1679. VII. I. 422. *b.* Asseurance donnée à *Leopold* Prince d'Anhalt-Dessau par les autres Princes de la Maison d'*Anhalt*, pour le Renouvellement du Pacte conclu en 1678. avec le Prince *Jean George* son Pere, avec extension en faveur de son Epouse *Anne Louise* & de ses Fils *Gustave Guillaume* & *Leopold Maximilien*, de l'an 1702. VIII. I. 103. *b.* Protestation de la Maison d'*Anhalt* contre celle de *Brunswick-Lunebourg* par rapport au Duché de *Saxe-Lauenbourg*, en 1728. S. II. II. 209. *a.*

Anjou Comté, érigé en Pairie de France par *Philippe le Bel* Roi de France en faveur de *Charles* Comte d'Anjou. S. I. I. 170.

Annates, Arrêt du Parlement de Paris au nom de *Charles* VI. Roi de France contre l'abus des *Annates* & contre les autres usurpations de *Benoit* XIII. de l'an 1406. II. I. 297. *b.*

Anne, Imperatrice de Russie, son Traité avec *Frideric* IV. Roi de Dannemarc, pour regler le salut sur Mer entre les Vaisseaux Russiens & ceux de Dannemarc, en 1730. S. II. II. 285.

Anne Duchesse de Bretagne, recherchée par *Maximilien* I. Roi des Romains. III. II. 218. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, pour s'assister reciproquement, de l'an 1489. *ibid.* 224. *b.* Son Traité de Paix avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1491. III. II. 269. *a.* Son Traité de Mariage avec le même Roi. *ibid.* 271. *b.* 273. *a.* Elle jure au Pape *Innocent* VIII. qu'elle n'a pas été enlevée par rapt. *ibid.* 275. *b.* Sa Ligue avec *Louis* Duc d'Orleans & *Pierre* & *Anne* Duc & Duchesse de Bourbon pour le service dudit *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1492. III. II. 288. *a.* Memoires touchant son Mariage rompu avec *Maximilien* I. Empereur & consommé avec *Charles* VIII. Roi de France. III. II. 404. *b.* Son second Mariage avec *Louis* XII. de l'an 1498. III. II. 405. *a.* Articles, dont elle convint avec ledit Roi, dans le tems de son Mariage, pour le maintien des Libertés & Franchises des Etats de *Bretagne*, en 1499. S. I. II. 498.

Anne d'Egmont, Comtesse de Bueren, investie du Comté de *Lingen*, par l'Empereur *Charles* V. en qualité de Seigneur d'Overissel, en 1553. S. II. I. 132. *b.*

Anne d'Egmont, Comtesse de Bueren & Femme de *Guillaume* I. Prince d'Orange, son Testament, fait en 1554. S. II. I. 156.

Anne d'Orleans Duchesse de Savoye, Fille d'*Henriette* Duchesse d'Orleans, & petite Fille de *Charles* I. Roi d'Angleterre, sa Protestation pour la Conservation de son Droit de Succes-

Succession à la Couronne d'Angleterre, contre toute Disposition contraire, faite en 1701. VIII. I. 4. *b.* S. II. II. 5.

Anne Reine de la Grande Bretagne, & les *Provinces Unies*, Confirmation des Traitez faits entr'eux & l'Empereur *Leopold* & le Roi *Guillaume*, en 1701. VIII. I. 288. *a.* Leur Traité avec l'Electeur de Trêves, pour son accession à la grande Alliance contre la France & l'Espagne, de l'an 1702. VIII. I. 114. *a.* Sa Declaration de Guerre contre la France & l'Espagne. *ibid.* 115. *a.* Son Traité avec l'Electeur & Duc de Brunswig-Lunebourg pour un Corps de Troupes de 10000. hommes. *ibid.* 116. *b.* *Anne* & les *Prov. Un.* Leur Traité avec le Duc de *Holstein-Gottorp*, pour quatre Regimens de Troupes, de l'an 1703. VIII. I. 124. *a.* Leur Traité d'Amitié & de bonne intelligence avec *Charles* XII. Roi de Suede. *ibid.* 132. *a.* Sa Commission donnée au Sieur *Milford Crow* pour traiter avec les *Catalans*, en 1705. S. II. II. 39. Son Traité avec les mêmes, pour reconnoitre *Charles* III. pour legitime Roi d'Espagne. *ibid.* 41. *a.* Traité qu'elle fit, conjointement avec les Etats Generaux, avec *Jean Guillaume*, Electeur Palatin, pour une augmentation de ses Troupes jusqu'à 10000. Hommes, en 1706. VIII. I. 195. *b.* Son Decret en faveur du Duc de *Lorraine* pour l'indemniser de la perte du Duché de *Montferrat*, de l'an 1708. VIII. I. 29. *b.* Autre Decret sur le même sujet, en 1711. *ibid.* 271. *a.* Son Traité avec les *Provinces Unies* touchant leur *Barriere*, & pour maintenir la Succession à la Couronne de la Grande Bretagne, selon qu'elle est établie par les Loix, de l'an 1709. VIII. I. 243. *a.* Autre Traité pour le même sujet, par lequel le precedent est changé & annullé, fait en 1713. *ibid.* 322. *a.* Son Reglement concerté avec les Etats Generaux des *Provinces Unies*, touchant le Gouvernement des *Païs-Bas Espagnols* sous leur Autorité Administrative, jusques à ce que le Roi *Charles* III. en soit mis en possession, de l'an 1711. VIII. I. 281. *a.* Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France pour une suspension d'armes, en 1712. VIII. I. 308. *b.* Prorogation de ladite suspension. *ibid* 317. *a.* Son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, établi sur la separation perpetuelle des Couronnes de France & d'Espagne, & sur la Reconnoissance de la Succession à la Couronne de la Grande Bretagne dans la Ligne d'*Hanover* &c. fait à *Utrecht*, en 1713. VIII. I. 339. *a.* Son Traité de Navigation & de Commerce avec le même Roi. *ibid.* 345. *a.* 351. *b.* 353. *a.* Son Traité de Paix avec *Philippe* V. Roi d'Espagne, qui y renonce à la Succession de la France, reconnoit la Succession Protestante en Angleterre & cede la Ville de *Gibraltar* & l'Isle de *Minorque* à la Grande Bretagne, &c. Fait à Utrecht, en 1713. VIII. I. 393. *a.* Son Traité de Commerce & de Navigation avec le même Roi. *ibid.* 409. *a.* Sa Convention avec les *Provinces Unies* contenant un Reglement Provisionel pour le Commerce & les Droits d'entrée & de sortie dans les Païs-Bas Autrichiens, fait en 1713. VIII. I. 400. *b.*

Anse Teutonique, Articles convenus & accordez dans leur Assemblée tenuë à Lubec, l'an 1418. II. II. 101. *a.* (Voyez pour le reste *Villes Anseatiques*)

Ansidonia, *Orbitello*, *Porto Ercole* & autres Places & Villes cedées par l'Abbé de *St. Anastase* proche de la Ville de *Aqua Salvia*, à la Ville de *Sienne*, l'an 1452. III. I. 190. *a.*

Antoine Duc de Bourgogne & de Brabant, son Traité de Confederation avec la Ville d'*Aix la Chapelle*, de l'an 1406. II. I. 296. *b.* Son Alliance avec *Renaud* IV. Duc de Gueldre, de l'an 1408. II. I. 321. *a. b.* Son Traité de Mariage avec *Elisabeth*, Fille de *Jean* Duc de Gorlitz. *ibid.* 325. *b.*

Antoine Comte de Vaudemont, Acte de sa Comparition par ses Deputez à la Cour de l'Empereur *Sigismond*, & d'y avoir exposé & justifié son Droit comme le plus proche Heritier du Duché de *Lorraine*, par la Ligne mâle, contre le Duc *de Bar* y pretendant par la Ligne feminine, de l'an 1434. II. II. 281. *b.* Acte & Declaration dudit Empereur, qu'il avoit conferé ledit Duché de *Lorraine* au Duc *de Bar*, toutefois sans prejudicier aux Droits dudit Comte *Antoine*. *ibid.* 282. *b.*

Antoine Duc de Lorraine, son Contract de Mariage avec *Renée de Bourbon*, de l'an 1514. IV. I. 180. *b.*

Antoine Duc de Lorraine, sa Declaration à *François* I. Roi de France, que les Lettres de Neutralité que ledit Roi lui avoit accordées pour ses Païs & Seigneuries durant sa Guerre avec l'Empereur *Charles* V. ne prejudicieront nullement aux Droits que le Roi avoit sur lesdits Païs & Seigneuries, de l'an 1536. IV. II. 138. *b.* *Antoine* Duc de Lorraine, & *François* son Fils, leurs Lettres par lesquelles ils se reconnoissent Vassaux & hommes liges de la Couronne de France pour le Duché de *Bar*, en 1541. S. II. I. 121. *b.* Autre Lettre des mêmes, par lesquelles ils reconnoissent de ne jouïr de certains Droits Royaux dans ledit Duché, que par la permission du Roi de France. *ibid.* 122. *a.* Sa Transaction avec l'Empereur *Charles* V. & le Roi des Romains *Ferdinand* I. par laquelle il met son Duché de *Lorraine* sous la Protection de l'Empereur & de l'Empire, à la charge de contribuer un tiers moins qu'un Electeur aux subsides de l'Empire, de l'an 1542. IV. II. 235. *b.*

Antoine de Bourbon, Duc de Vendome, son Contract de Mariage avec *Jeanne d'Albret*, Princesse de Navarre, de l'an 1548. IV. II. 343. *a.*

Antoine Gunter, Comte d'Oldenbourg & de Delmenhorst, sa Convention avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, & *Frideric* Duc de Sleswig Holstein, sur la Succession eventuelle à ces deux Comtés, faite en 1649. & confirmée par l'Empereur *Ferdinand* III. en 1653. S. II. I. 358.

Anvers, Ville des Païs-Bas, son Traité d'Alliance avec la ville de *Turnhout*, en 1261. I. I. 214. *a.* Elle est cedée & transportée à *Louïs* & *Marguerite* Comte & Comtesse de Flandre par *Wenceslas* & *Jeanne* Duc & Duchesse de Brabant, en 1357. I. II. 327. *a. b.* Son Accord avec le Duc de *Parme* Gouverneur General des Païs-Bas, de l'an 1585. V. I. 446.

Appenzell Canton Suisse, *Ulric* Duc de Teck, *Albert* Evêque de Constance & plusieurs Comtes & Nobles de la *Suabe* font une Confederation contre lui, l'an 1408. II. I. 316. *b.* 323. *a.* Sa Declaration de vouloir entretenir le Traité d'Alliance du 31 Janv. 1602., fait entre *Henri* IV. Roi de France & les *Cantons Suisses*, de l'an 1606. V. II. 57. *a.*

Aquilée, Ville d'Italie, Droit d'Avocatie de l'Eglise d'Aquilée transferé au Patriarche par *Burchard*. I. I. 93. *b.* Le Chapitre d'*Aquilée* obtient de *Frederic* I. Empereur un Diplome de Confirmation de tous ses Biens. I. I. 94. *a.* Le Patriarche d'Aquilée obtient de celui de *Gradisque* toute sa Jurisdiction, en 1189. I. I. 106. *a.* Contenu de la Transaction du Patriarche d'*Aquilee* avec la Republique de *Venise*, de l'an 1444. III. I. 148. *b. n.*

Arbes ou *Arbi* Ville de Dalmatie s'oblige de payer pour Tribut Annuel à *Otton* Doge de *Venise* & ses Successeurs 10. livres de Soye. I. I. 42. *a.* Elle se soumet à la Republique de *Venise*, sous condition de conserver ses Liberté, Privileges & Coutumes. I. I. 65. *b.* Ses differens avec la Ville de *Nona* ajustés par la Sentence Arbitrale du Juge de la ville de *Jadra*, en 1284. I. I. 258. *a.*

Arles, Ville, comme aussi les Comtés de *Provence* & de *Forcalquier*, donnez en Fief par l'Empereur *Frederic* I. à *Raimond* Comte de Barcelone, en 1162. S. I. I. 46. *b.*

Arles Royaume, *Amé le Grand*, Comte de Savoye, *Jean* Dauphin de Viennois & le Seigneur de *Turre* font une Ligue pour conserver le Royaume d'*Arles* à l'Empire, en 1314. I. II. 13. *b.*

Armeniens, leur Union avec l'*Eglise Latine*, faite au *Concile de Florence*, l'an 1439. III. I. 75. *a.*

Armiacs ou *Armeniacs*, sorte de Voleurs de grands chemins, l'Evêque & la Ville de *Strasbourg* comme aussi la Noblesse & toutes les autres Villes d'*Alsace*, font une Alliance contr'eux, l'an 1444. III. I. 126. *a.* Autre Alliance contr'eux de *Louis* Electeur Palatin, & de diverses Villes, l'an 1446 *ibid.* 157. *a.*

Arnaldistes Sorte d'Heretiques du tems de *Frederic* II. Empereur. S. I. I. 80. *a.*

Arnhem Ville de Gueldre, érigée en Ville par *Oton* & son Fils *Renaud* Comtes de Gueldre, avec permission de *Henri*, Roi des Romains, Fils de l'Empereur *Frederic* II. S. I. I. 90. *a.*

Arnold Duc de Gueldre, Sa Confirmation des Privileges des *Etats de Gueldre* & de *Zutphen*, en 1423. S. I. II. 348. *a.* Son Traité de Paix & d'Accommodement avec *Jean de Hensberg* Evêque de Liege & Comte de Loon, *Jean*, Seigneur de Loon son Fils ainé & *Guillaume* Comte de Blankenheim, de l'année 1426. II. II. 182. *a. b.* ——— Son Traité de Paix avec *Diephold* Evêque d'Utrecht, de l'an 1429. II. II. 227. *a. b.* ——— Il engage le Duché de *Gueldre* & le Comté de *Zutphen* à *Charles* Duc de Bourgogne pour une somme de 300. mille florins, en 1472. S. I. II. 440. *a.*

Arona, Traité d'Arona entre *Louïs* XII. Roi de France & les *Suisses*, de l'an 1503. IV. I. 37. *b.*

Arragon, Royaume, Formule de Serment, qu'on y exigea des *Juifs*, en 1141. S. I. I. 184. *a.* Il est fait tributaire au St. Siége par *Pierre* Roi d'Arragon, en 1204. I. I. 132. *a.* Comment divisé par *Jaques* Roi d'Arragon, entre ses Fils *Pierre* & *Jaques*, en 1295. S. I. I. 160. *a.* ——— Loi, touchant les Sujets qui se feroient la guerre pour des Causes Civiles, faite par le Roi *Jean* II. en 1461. S. I. II. 418. Loi touchant ceux qui se feroient la guerre pour des Causes Criminelles. *ibid.* 419. *b.* Loi touchant le Couronnement des Rois *ibid.* 420. *a.* Loi touchant les Dots des Filles Royales. *ibid.* *b.*

Arras, Traité d'Arras fait entre *Charles* VII. Roi de France & *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne, l'an 1435. II. II. 309. *a.* Confirmation dudit Traité par le *Concile de Bale*, *ibid.* 315. *b.* Autre Traité d'Arras fait entre *Louïs* XI. Roi de France & *Maximilien* Duc d'Autriche, en 1482. III. II. 100. *a.* Memoire touchant les *Traitez d'Arras* de 1482., *de Francfort* de 1489. & *de Senlis* en 1493. servans d'éclaircissement au sujet des Mariages de *Marguerite d'Autriche*, & d'*Anne* Duchesse de Bretagne. III. II. 404. *b.*

Arschot Terre de Brabant, partagée entre *Jean* I. Duc de Brabant, *Godefroi* son Frere, & *Jean* Seigneur de Riviere, en 1283. I. I. 253 *b.*

Arthur Duc de Bretagne, fait hommage lige de son Duché de *Bretagne*, comme aussi d'*Anjou*, du *Maine*, *Tours* & *Poitou* à *Philippe* II. Roi de France, en 1211. S. I. I. 74. *b.*

Arthur Prince de Gales, Fils de *Henri* VII. Roi d'Angleterre, son Contract de Mariage avec *Catherine* Infante d'Espagne, Fille de *Ferdinand* & d'*Isabelle*, Roi & Reine de Castille, de l'an 1500. III. II. 414. *a.*

Artois Comté, cedé à *Robert* Frere de S. *Louis* Roi de France, en 1237. I. I. 174. *a.* La Noblesse d'Artois fait un Traité avec *Louis* X. Roi de France, pour les proteger contre la

Comtesse d'Artois, en 1315. I. II. 27. *b.* Paix faite entre *Mahaud* Comtesse d'Artois & la *Noblesse* du même Païs, par la Mediation de *Louis* X. Roi de France, en 1315. I. II. 28. *a.* Elle est promise en dot à *Marguerite* Fille de *Maximilien* Duc d'Autriche, lorsqu'elle sera mariée au *Dauphin* de France, Fils de *Louis* XI. III. II. 102. *a.*

Assiento, ou Privilege pour l'Introduction & la Vente des *Esclaves Negres* dans l'*Amerique Espagnole*, accordé à certaines Conditions à la *Compagnie Françoise de Guinée* établie en France, pour dix ans, de l'an 1701. VIII I. 83. *a.* Accordé pour 30. ans à la *Compagnie Angloise* par *Philippe* V. Roi d'Espagne, en 1713. VIII. I. 330. *b.* 395. *b.*

Asti, Ville de Piemont, acquise à *Philippe de Savoye*, en 1306. I. I. 342. *a.*

Asti Comté, donné à *Amé le Grand*, Comte de Savoye, par l'Empereur *Henri* VII. en 1311. I. I. 362. *b.*

Aubeine (le Droit d') remis aux Sujets des *Provinces Unies*, par la Paix de Nimegue. VII. I. 359. *a.* Declaration de *Louis* XIV. Roi de France, que les Sujets des *Provinces Unies* commerçans en France en seront exemts, de l'an 1685. VII. II. 87. *a.* Ne doit plus être exercé en France sur les *Anglois*, en vertu de la Paix d'Utrecht. VIII. I. 347. *b.*

Augsbourg, Ville & Evêché, Accord fait par l'interposition des Commissaires Imperiaux entre l'Evêque & la Ville d'*Augsbourg* pour le Retablissement dudit Evêque, de l'an 1548. IV. II. 336. *b.* Paix Religieuse d'Augsbourg entre *Charles* V. Empereur & les *Etats Protestans*, de l'an 1555. IV. III. 88. *b.* Restitution de cette ville dans les choses Ecclesiastiques & Politiques, conformement à la Paix de Westphalie, de l'an 1649. VI. I. 504. *b.* *Ligue d'Augsbourg*, conclue entre l'Empereur *Leopold* I. le Roi d'*Espagne*, le Roi de *Suede* & plusieurs Electeurs, Princes & Etats de l'*Empire*, pour le maintien de la Trêve de 20. ans conclue entre l'*Empire* & la *France*, & pour la Conservation de la Paix commune, de l'an 1686. VII. II. 131. *a.* 133. *a.*

Auguste, Electeur de Saxe, son Traité d'accommodement avec *Albert* Marcgrave de Brandebourg, de l'an 1552. IV. III. 54. *a.* Son Accord Hereditaire, fait à Naumbourg avec *Jean Frederic* autrefois Electeur de Saxe, l'an 1554. IV. III. 70. *a.* Recès conclu entre lui, & *Joachim* Electeur de Brandebourg & quelques autres Princes de *Saxe*, de *Brandebourg* & de *Hesse* pour persister dans la *Confession d'Augsbourg*, de l'an 1555. IV. III. 85. *b.* Son Accord avec *Henri l'aîné* Bourgrave de Misnie pour l'inalienation du *Voigtland* & de la Seigneurie de *Gera*, portant que ni l'un ni l'autre ne pourront être alienez ni vendus, si ce n'est à l'Electeur, de l'an 1556. V. I. 3. *a.* Sa Convention avec les Seigneurs de *Reussen* & de *Plauen*, Bourgraves de Misnie, auxquels il prête la somme de 60000. florins sur le Bailliage de *Voigtsberg*, les Villes de *Plauen*, *Olsnitz* & *Adorff*, & les Villages de *Neukirch* & *Schoneck*, de l'an 1559. V. I. 59. *b.* Sa Transaction avec *Joachim Frederic*, Administrateur de l'Archevêché de *Magdebourg*, par lequel l'Electeur cede à l'Administrateur les Droits de Bourggrave dans les Villes de Magdebourg & de Hall, contre quelques Villes & Bailliages, de l'an 1579. V. I. 357. *a.* Accord particulier entr'eux touchant la Confirmation Imperiale de ladite Transaction. *ibid.* 360. *b.* Son accord avec *Henri Jules* Evêque d'Halberstadt, au sujet de la Protection du Monastere de *Walkenried*, qui est cedé audit Evêque, de l'an 1581. V. I. 411. *b.*

Auguste II. (*Frideric*) Electeur de Saxe & élu Roi de la Pologne, ses *Pacta Conventa* avec les Etats de Pologne après son Election, en 1697. S. II. I. 440. *a.* Il avoit, à ce qu'il y est dit, embrassé la Religion Romaine à Rome deux ans auparavant. *ibid.* 444. *a.* Protestation du Parti du *Prince de Conti* contre son Election comme illegitime. *ibid.* 446. *a.* Reprotestation du Parti d'*Auguste*, soutenant que son Election étoit legitime, & celle dudit Prince illegitime. *ibid.* 447. *a.* Sa Declaration & assurance, qu'il donna à ses Sujets Saxons, de les laisser dans une pleine liberté & jouïssance de leur Religion selon la Confession d'Augsbourg. *ibid.* 449. ——— Son Traité avec *Frideric* III. Electeur de Brandebourg par lequel il cede à celui-ci les Bailliages de *Lauenburg*, *Sevenbergue* & *Gersdorf*, comme aussi l'*Avocatie de Quedlinbourg*, pour une somme de 300000. Rixdales, de l'an 1697. VII. II. 376. *b.* Son Traité de Paix fait pour 25. ans avec *Mustapha* Empereur des Turcs à Carlowitz, en 1698. VII. II. 451. *b.* Son Traité avec *Frideric* III. Electeur de Brandebourg, touchant sa pretension sur la Ville d'*Elbing*, de l'an 1699. VII. II. 474. *a.* Son Traité des Limites avec *Achmet*, Empereur des Turcs, en 1703. S. II. II. 37. *a.* Son Traité d'Alliance Offensive & Defensive avec *Pierre* I. Czar de Russie, contre *Charles* XII. Roi de Suede, en 1704. *ibid.* 38. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles* XII. Roi de Suede, conclu à Alt-Ranstadt en Saxe, en 1706. VIII. I. 204. *a.* Son Manifeste pour justifier son Retour en Pologne, de l'an 1709. VIII. I. 237. *b.* Ses Universaux aux Etats de Pologne, par lesquels il leur notifie son Retour dans le Royaume à la Sollicitation de plusieurs d'entr'eux, & les invite à un grand Conseil qui se doit tenir à Varsovie en consequence de la Confederation de Sendomir, en 1709. S. II. II. 77. *b.* Sa Declaration, faite par ses Ministres à la Haye, touchant la Neutralité des Provinces de l'Empire, par rapport à la guerre du Nord, en 1710. *ibid* 81. Son Manifeste touchant sa Marche en Pomeranie, en 1711. *ibid.* 277. *b.* Preliminaires du Traité de Reconciliation à faire entre lui & les *Confederez de Pologne*, en 1716. VIII. I. 482. *a.* Sentence prononcée en son nom contre le Magistrat & la Ville de *Thorn*, touchant les Troubles survenus dans cette Ville entre les Lutheriens & les Catholiques, de l'an 1724. VIII. II. 89. *b.* Acte de l'Execution de ladite Sentence. *ibid.* 97. *b.* Son Assurance donnée aux Etats de la Republique de Pologne sur l'affaire de *Courlande*, avec le Projet d'Incorporation de ce Duché à la Couronne de Pologne, en 1726. VIII. II. 138. *a.* Son Traité de Paix avec *Frideric* Roi de Suede, conclu au Mois de Juin 1729. S. II. II. 281. *a.*

Voyez aussi l'Article *Frideric Auguste*.

Avignon Ville & Comté vendus par *Jeanne* I. Reine de Sicile au Pape *Clement* VI. pour 80000. flor. de Florence, en 1348. S. I. II. 162. *b.* Articles accordez en presence du Roi *Charles* IX. & de la Reine Regente sa Mere entre le *Vicelegat d'Avignon* & le Capitaine & Gouverneur d'*Orange* sur leurs Griefs reciproques, de l'an 1564. V. I. 128. *b.* Autres Articles, convenus, l'an 1576. *ibid.* 275. *a.* Arrêt de la Cour du Parlement de *Provence*, portant Reunion de ladite Ville & Comté au Domaine de la Couronne de France, de l'an 1663. VI. II. 469. *a.*

Auschwitz, Principauté en Silesie, la Succession eventuelle en est donnée par *Jean*, Roi de Boheme, à *Casimir*, Duc de Teschen. S. I. II. 103. *a.*

Austregues, établis dans l'Empire pour composer les differens entre les Etats, par l'Empereur *Albert* II. l'an 1438. III. I. 41. *a.*

Autriche, les Privileges des Ducs d'Autriche sont fondez sur des Lettres de *Jules Cesar* & de *Neron*. I. I. 253. *a.* Quels Privileges lui furent donnez par les Empereurs *Jules Cesar*, *Neron*, & *Henri* IV. S. I. I. 182. *a.* Elle est érigée en Duché par l'Empereur *Frederic* I. en 1156. I. I. 82. *a.* Privileges que le même Empereur lui donne, *ibid.* *b.* Ceux que *Frederic* II. y ajoute, en 1245. I. I. 83. *a.* Privileges de ses Ducs confirmés & augmentés par *Henri* Roi des Romains, fils de l'Empereur *Frederic* II. en 1226. S. I. I. 88. *a.*

Autriche & *Stirie* Duchez, erigés en Royaume par l'Empereur *Frideric* II. en 1245. S. I. I. 97. *a.* Les Privileges des Ducs d'Autriche confirmez par *Rudolphe* I. Empereur à ses Fils *Albert* & *Rudolphe*. S. I. I. 142. *a.* Les Ducs d'Autriche obtiennent de l'Empereur *Charles* IV. le Privilege, que les Sujets de leurs Etats ne pourront être citez devant aucun Juge ou Cour de Justice, autre que la leur, excepté au Cas de denegation de Justice, en 1361. S. I. II. 189. *a.* Les Privileges de la Maison d'Autriche confirmez par l'Empereur *Wencestas* au Duc *Albert*, l'an 1386. II. I. 202. *b.* Convention entre *Frideric* Duc d'Autriche, & les Etats du Païs, sur la Regence & Succession, après la mort d'*Albert* II. Empereur, en 1439. S. I. II. 382. *a.* Les Privileges des Ducs d'Autriche confirmez par l'Empereur *Frederic* III. l'an 1453. III. I. 194. *a.* Lettres Reversales données par *Albert* Archiduc d'Autriche à *George* Roi de Boheme, touchant la bonne Regence dudit Duché, en 1461. S. I. II. 421. *a.* Privilege de *Frederic* III. Empereur, accordé à *Sigismond* Duc d'Autriche, que les Sujets d'Autriche ne pourront être citez aux *Jugemens Secrets de Westphalie*, en 1475. S. I. II. 449. *a.* Union Hereditaire entre le Duché d'*Autriche* & le Royaume de *Boheme*, faite par *Maximilien* I. Empereur avec *Ladislas* Roi de Boheme, de l'an 1511. IV. I. 135. *a.* Union des trois Etats Politiques de l'*Autriche sur Enz*, pour reconnoitre l'Archiduc Matthias comme leur Prince territorial, & pour se maintenir dans la Possession de leurs Privileges, principalement dans le libre Exercice de la Religion Evangelique, de l'an 1608. V. II. 95. *b.* Les Privileges des Ducs d'Autriche confirmés à *Ferdinand* I. par *Charles* V. & à *Matthias* par *Rodolphe* II. IV. II. 66. *b.* Manifeste de la part de la *Maison d'Autriche*, contenant une Deduction de ses Droits à la Couronne d'Espagne, de l'an 1701. VIII. I. 10. *a.* Autre Manifeste de l'an 1704. publié par *Charles* III. declaré Roi d'Espagne. *ibid.* 138. *a.* L'Empereur *Joseph* I. confirme aux Etats leurs Privileges, en 1705. S. II. II. 45. *a.*

Aymar de Poitiers, Comte de Valentinois, sa Ligue avec *Louis de Savoye*, en 1281. I. I. 247. *b.*

Aymon, Seigneur de Faucigny, cede tous ses Biens en Dot à sa fille *Agnes*, mariée à *Pierre* de Savoye, en 1251. I. I. 198. *a.*

Aymon, Comte de Savoye, son Contract de Mariage avec *Iolande de Montferrat*, en 1329. I. II. 120. *b.* Son Traité avec *Edouard* Seigneur de Beaujeu, par lequel *Aymon* quitte à *Edouard* les Villes, Châteaux & Seigneuries de *Toyssey*, *Lens*, *Buene* & *Coligny* à la charge de l'hommage, & *Edouard* de son côté se depart du Droit qu'il avoit sur les Chateaux du Bourg *S. Christoffle* & de *Beauregard sur Saone* & sur le fief de *Villars*, en 1337. I. II. 158. *a.* Son Testament, en 1343. I. II. 217. *a.*

Azon VI. Marquis d'Este, investi de quelques Villes, situées dans l'Evêché de Vicenze, par l'Empereur *Philippe* II. en 1207. S. I. I. 72. *a.* Son Alliance avec ceux de *Cremone* & *Ferrare*, en 1208. *ibid.* 73. *a.* Son Investiture de la Marche d'*Ancone* par l'Empereur *Otton* IV. en 1210. *ibid.* 74. *a.*

Azon VII. Marquis d'Este, confirmé par l'Empereur *Frederic* II. dans la possession de ses Etats, qui lui donne de plus le Comté

Comté de *Rodigi* & *Adria*, en 1221. S. I. I. 81. *a.*

Azon Vicomte, constitué Vicaire de l'Empire dans le Milanez, par l'Empereur *Louis de Baviere*, en 1329. S. I. II. 125. *a.*

B.

Bade-Bade, & *Bade Dourlac*, Accord entre *Guillaume* & *Jean*, Comtes Palatins du Rhyn, comme Tuteurs de *Philibert* & *Christophle*, Marcgraves de Bade d'une part, & *Ernest* Marcgrave de Bade-Dourlac d'autre part, par lequel les premiers promettent au nom de leurs Pupilles qu'il sera satisfait pour leur part du Marggraviat de Bade aux Cens, Dots & au *Mangeld*, selon la Convention passée entre les Marcgraves *Bernard* & *Ernest*, de l'an 1537. IV. II. 156. *b.*

Bade Marcgraviat, Accord entre *Guillaume* & *Frederic*, Marcgraves de Bade, sur les differens au sujet du haut Marcgraviat, de l'an 1627. V. II. 515. *b.* Sa Transaction finale entre *Frideric* Marcgrave de Bade-Dourlac, & *Guillaume*, Marcgrave de Baden-Baden, touchant leurs Differents sur le haut Marcgraviat de Baden, concluë par l'interposition des Commissaires Imperiaux, en 1629. S. II. I. 285. *a.*

Bade, Ville de Suisse, la Paix de Bade, faite entre l'Empereur *Charles* VI. & l'*Empire* d'une part, & *Louis* XIV. Roi de France de l'autre, en 1714. pour la Confirmation & Amplification de la Paix de Rastadt. VIII. I. 436. *a.* Autre Paix faite à Bade entre l'Abbé & le Chapitre de St. *Gall* & les Cantons de *Zurich* & *Berne*, en 1718. *ibid.* 513. *a.*

Bagnaria, Château en Italie, cedé par *Alexandre Saxatello* à *Capinus*, Commissaire du Marquis de Mantoue, Capitaine General du St. Siége, l'an 1522. IV. I. 381. *a.*

Bajazeth, Empereur des Turcs, son Alliance & assistance est recherchée par le Pape *Alexandre* VI. contre *Charles* VIII. Roi de France. III. II. 316. *a.* Ses Lettres écrites audit Pape pour ce sujet. *ibid.* 317. *a. b.* Il recommande au Pape un Evêque pour le faire Cardinal. *ibid. b.* Il sollicite ledit Pape de faire tuer son Frere *Gem*, qui s'étoit retiré auprès du Pape, & lui ofre pour cela 300000. Ducats; ce que le Pape ne manqua pas de faire. *ibid.* 318. *a.*

Balduin II. Empereur de Constantinople, declaré déchu de la Possession du Comté de *Namur*, par *Guillaume* Empereur Romain, en 1248. S. I. I. 98. *a.*

Bamberg, *Ecbert*, Evêque de Bamberg, donne à *Louis* Duc de Baviere l'infeudation des Terres situées au deçà & au de là du Danube entre Passau & Ratisbonne, en 1228. I. I. 166. *a.*

Bamberg, Evêché, a des sujets & vassaux dans le Duché de Carinthie, touchant lesquels *Ferdinand* I. publie une ordonnance approuvée par l'Evêque de Bamberg, l'an 1535. IV. II. 126. *a.* Confirmation & Prorogation de ladite ordonnance, de l'an 1611. V. II. 173. *a.* 174. *a.* Lettres de *Vitus* Evêque de Bamberg à *Charles* Archiduc d'Autriche, par lesquelles il consent que son *Vicedom* à *Wolfsberg* en *Carinthie* fasse hommage audit Archiduc, comme au Seigneur Territorial, de l'an 1567. V. I. 139. *b.*

Bar, Duché, Declaration de *René*, Roi de Sicile & Duc de Bar, que ce Duché doit appartenir après son decès à *Yoland* sa Fille ainée & à son Fils unique *René*, & qu'il n'en alienera rien, annullant tout ce qu'il pourroit faire au contraire, de l'an 1479. III. II. 71. *a.* Lettres d'*Antoine* Duc de Lorraine & de Bar, & de *François* son Fils, par lesquelles ils se reconnoissent Vassaux & hommes liges de la Couronne de France, pour le Duché de Bar, en 1541. S. II. I. 121. *a.* Autres Lettres des mêmes, par lesquelles ils reconnoissent de ne jouïr de certains Droits Royaux dans ledit Duché, que par la permission du Roi de France. *ibid.* 122. *a.*

Barcelone, Ville & Comté, Privileges & Immunités qui leur sont données par l'Empereur *Charles le Chauve*. S. I. I. 21. *a.*

Baronius, Cardinal, sa bonne & mauvaise foi en citant. I. I. 9. *a. n.*

Barriere, Traité *de Barriere* entre la Reine de la Grande Bretagne, *Anne* & les *Provinces Unies* en 1709. VIII. I. 243. *a.* Autre Traité de Barriere, par lequel le precedent est changé & annullé, en 1713. *ibid.* 322. *a.* Traité de Barriere, entre l'Empereur *Charles* VI. *George* I. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies* à Anvers, en 1715. VIII. I. 458. *b.* Convention entre l'*Empereur* & les *Provinces Unies* touchant l'execution de quelques Articles de ce Traité, en 1718. *ibid.* 551. *b.*

Bastion de France, Forteresse de la Barbarie. Accord entre la Republique d'*Alger* & le Sieur *Denis Dufault*, touchant son Etablissement & Commerce à ladite Forteresse de l'an. 1684. VII. II. 74. *a.*

Batenbourg, Ville & Seigneurie, venduë à *Jean à Barlair*, Seigneur de Helmont & de Keerbergen, par *Gisbert Bronkhorst*, Seigneur d'Anholt, & *Marguerite à Ghemen* sa Femme, à condition de Rachapt. S. I. II. 319. *a.*

Batteville, Ambassadeur de *Philippe* IV. Roi d'Espagne à la Cour d'Angleterre, son demelé avec le Comte d'*Estrades* Ambassadeur de *Louis* XIV. à Londres, le 18. Octobre 1661. au sujet du Rang. IV. II. 403. *b.*

Baudouin d'Avesnes renonce à tous les Droits qu'il pourroit avoir sur le Comté de *Hainaut*, en faveur de son Frere *Jean d'Avesnes*, en 1079. S. I. I. 106. *a.* Son Echange de quelques Terres, fait avec *Thomas de Couci de Vrevin*. *ibid.* 107. *a.*

Baudouin II. Comte de Hainaut, vend à l'Evêque de *Liege* le Château de *Couvin*, en 1096. I. I. 59. *a.*

Baudouin Comte de Flandres, son Traité de Paix avec *Pierre* Comte de Nevers, par l'entremise de *Philippe* II. Roi de France, en 1193. I. I. 118. *b.* Son Traité avec *Richard* I. Roi d'Angleterre, pour ne point faire separement la Paix avec le Roi de France, & pour s'assister reciproquement contre lui, en 1196. I. I. 120. *b.* Son Traité de Paix avec *Philippe* II. Roi de France, en 1199. I. I. 125. *a.* 126. *a.* Son Traité de Paix avec *Philippe* son Frere, Comte de Namur, & *Theobald* Comte de Bar & de Luxembourg. I. I. 125. *a.* Son Alliance avec *Jean sans Terre*, Roi d'Angleterre, en 1200. I. I. 384. *b.*

Baudouin II. Empereur de Constantinople donne le Royaume de *Thessalonique* à *Hugues* Duc de Bourgogne, en 1265. I. I. 222. *a.*

Baudouin ou *Baldewin*, Archevêque de Treves, sa Declaration qu'il avoit fait une Alliance & Confederation avec *Philippe de Valois* Roi de France, en 1341. I. II. 202. *b.*

Baviere, Fiefs que les Ducs de Baviere tiennent de la Couronne de Boheme. III. I. 329. *a.* Elle est adjugée à *Henri* Duc de Saxe par l'Empereur *Frederic* I. en 1156. I. I. 82. *a.* *Rudolphe* I. Empereur, declare par un Diplome donné à *Henri* Duc de Baviere, que le Droit de Suffrage à l'Election d'un Empereur apartient aux Ducs de Baviere, en 1275. S. I. I. 130. *a* Facte de Partage & de Succession des Freres *Etienne* II. *Frederic* & *Jean* Ducs de Baviere, de l'an 1392. II. I. 233. *b.* Sentence rendue par *Maximilien* I. Empereur en faveur d'*Albert* & de *Wolffgang* Ducs de Baviere contre *Rupert* & sa Femme, au sujet de leurs differents sur la Succession de feu *George* aussi Duc de Baviere, de l'an 1504. IV. I. 49. *a.* Sentence Arbitrale de l'Empereur *Maximilien* I. renduë entre *Albert* & *Wolffgang* Ducs de Baviere d'une part, & *Frideric* comme Tuteur des Fils de *Rupert*, *Otto Henri* & *Philippe* aussi Ducs de Baviere d'autre part, au sujet de la Succession des Etats & Domaines delaissés par le feu Duc *George*, avec les Pieces qui y ont du rapport, de l'an 1505. IV. I. 66. *a.*

—— Concordats de *Guillaume* Duc de Baviere, avec l'Archevêque de *Saltzbourg* & les autres Evêques de *Baviere*, par la Mediation du Nonce Apostolique, sur la Jurisdiction Ecclesiastique & l'immunité du Clergé dans la Baviere, en 1583. S. II. I. 188. *a.*

Baviere & *Franconie*, Cercles, leur Alliance Defensive avec *Maximilien Emanuel* Electeur de Baviere, pour le maintien de la Paix de Westphalie & de Nimegue & pour la defense de leurs Terres & Païs, de l'an 1683. VII. II. 59. *b.* Prolongation de leur Alliance pour leur commune defense & sureté, de l'an 1686. VII. II. 129. *a.*

Bayone, Ville de la Gascogne. Les Habitans de *Bayonne* font un Traité de Paix avec les *Villes maritimes* du Royaume de *Castille*, qui est approuvé d'*Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1353. I. II. 287. *a.*

Bayonne & *Guipuscoa*, Traité de Commerce & de bonne Correspondance entre ces deux Païs voisins de France & d'Espagne, avec permission & Ratification de leurs Souverains, de l'an 1694. VII. II. 342. *a.*

Bearn, Vicomté de Gascogne, donné par *Gaston* Vicomte de Bearn à Dame *Marguerite* Comtesse de Foix, sa Fille emancipée, en 1286. I. I. 265. *a.*

Beatrix, Femme de *Godefroy*, Duc de Toscane, & Mere de *Mathilde*, donne la confirmation de Possession de quelques Biens à *Guidon* Abbé du Monastere de la Ste. Vierge à Florence au nom de l'Empereur, en 1061. S. I. I. 29. *a.*

Beatrix de Savoye, Comtesse de Provence, son Testament, en 1262. I. I. 219. *b.*

Beatrix de Savoye Dame de Foucigny, sa Donation faite à *Amé le Grand* Comte de Savoye, de tout ce qu'elle possedoit depuis le Lac de Geneve & Sciffel jusqu'à Fribourg, en 1294. I. I. 289. *a.*

Beatrix de Vienne, Dame de Harlay, Femme de *Hugues le Grand*, Comte de Chalons, & la plus proche Parente de *Humbert* Dauphin de Viennois, obtient de *Jean* Fils de *Philippe de Valois* une pension de 3000 Livres de Rente pour la consoler de ce que le dit *Humbert* avoit donné ses Etats, au grand prejudice de la dite *Beatrix*, au Roi de France, en 1344. I. II. 227. *b.*

Beaumont, Terre, cedée par *Baudouin*, Seigneur de Beaumont, à *Jean d'Avesnes*, Comte de Hainaut. S. I. I. 176. *a.*

Beaune Ville de Bourgogne, ses Privileges confirmez par *Robert* Duc de Bourgogne, en 1283. I. I. 254. *a.*

Beauvais, l'Evêque & les Habitans de la Ville de *Beauvais* font une Convention ensemble, pour mettre la dite Ville en état de defense contre les Anglois, en 1346. I. II. 348. *a.*

Bekelnheim, Château, les Differends là-dessus entre *Guerner* Archevêque de Mayence, & *Jean* & *Henri* Comtes de Spanheim accommodez par l'Empereur *Rodolphe* I. S. I. I. 136. *a.*

Bela, Roi de Hongrie, son Privilege donné à la *Noblesse* de l'Isle de *Fare*, pour pouvoir choisir eux mêmes un Prelat, parmi les Sujets de la Hongrie, & qu'ils doivent être exemts de tous Impôts. I. I. 183. *a.* Son Diplome d'Investiture du Comte de *Breberio*. I. I. 199. *a.*

Belgrade, cedée par les Turcs à *Charles* VI. Empereur, par le Traité de Passarowits, en 1718. VIII. I. 520. *a.*

Belleben, Village du Duché de Magdebourg, vendu par *Frederic Guillaume* Electeur de Brandebourg à *Jean George* Prince d'Anhalt, l'an 1684. VII. II. 85. *a.*

Bellimarin, le Roi de *Bellimarin*, quel Roi doit être entendu par là. I. II. 233. *b. n.* 234. *a. n.*

Bellinzone, Ville & Comté, cedez par le Roi de France *Louis* XII. aux Suisses par le *Traité d'Arona*, l'an 1503. IV. I. 38. *a.*

Beneficium, comment le Pape *Adrien* IV. explique ce mot. I. I. 79. *b.*

Benoit VIII. Pape, investit *Guidon* Abbé de la Ste Vierge à Pomposa, de certaines Terres dans le Territoire de *Comachio.* S. I. I. 24. *a.* Confirmation des Donations & Privileges du St. Siége par l'Empereur *Henri* II. S. I. I. 25. *b.* 26. *a.*

Benoit XI. Pape, Sa Revocation & Cassation de toutes les Suspensions, Procès & Sentences, données par son Predecesseur *Boniface* VIII. contre *Philippe le Bel* Roi de France. S. I. II. 24. *b.*

Benoit XII. Pape, sa Lettre à *Edouard* III. Roi d'Angleterre, pour ne point accepter le Titre de *Vicaire de l'Empire*, qui lui avoit été donné par l'Empereur *Louis de Baviere*, qu'il charge de plusieurs crimes, en 1338. I. II. 169. *b.* Autre Lettre au même Roi, & pour le même sujet, en 1339. *ibid.* 178. *a.* Sentence rendue par ses Commissaires contre l'*Ordre Teutonique en Prusse*, par laquelle il leur ôte les Terres de *Pomeranie*, *Culm*, *Michalow*, *Cujavie* & *Dobrzin*, en 1339. I. II. 175. *a.* Ses Lettres par lesquelles il constitue *Jean* Evêque de Novare & *Luchin* son Frere, tous deux de la Famille des Viscomtis, pour Vicaires dans le Milanez, qui promettent un attachement inviolable au St. Siege. *ibid.* 179. *a.*

Benoit, Anti-Pape, se moque du Serment qu'il avoit fait, de ceder la Dignité Papale, s'il étoit jugé necessaire pour ôter le Schisme. II. I. 285. *a. n.* Sa Bulle, par laquelle il declare de vouloir toûjours ceder le Papat, quand la Paix de l'Eglise l'exigera, de l'an 1406. II. I. 295. *b.* Sa Declaration pour la Convocation d'un Concile General. *ibid.* 296. *b.* Ses usurpations dans l'Eglise Gallicane proscrites par le Parlement de Paris *ibid.* 297. *b.* Sa Bulle d'Excommunication contre tous, de quelque Dignité qu'ils fussent, même contre les Rois & Princes, qui oseroient se soustraire, eux & leurs peuples de son obeïssance, de l'an 1407. II. I. 306. *b.* Il est cité par le *Concile de Constance*, pour y comparoitre dans le terme prefix en personne, & d'y ouïr sa Sentence, de l'an 1416. II. II. 82. *b.* Condamné & privé du Papat par le même Concile. *ibid.* 89. *a.*

Benoit XIII. Pape Sa Convention avec l'Empereur *Charles* VI. touchant l'Evacuation de *Comachio*, en 1724. VIII. II. 95. *b.* 105. *a.* Sa Constitution pour mieux regler la Provision des Grains à Rome, en 1725. S. II. II. 185. *a.*

Benthem, Comté Compromis entre *Arnauld Maurice Guillaume* & *Ernest Statius Philippe* Comtes de Bentheim, par lequel ils remettent la Decision de leurs Differens à l'Arbitrage de *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne, Avec la Sentence arbitrale de Sa Majesté, de l'an 1701. VIII. I. 93. *a.* Guarantie de *Frideric* I. Roi de Prusse sur ce Compromis & Sentence arbitrale, de 1704. *ibid.* 155. *a.* Guarantie des *Provinces Unies*, de 1707. *ibid.* 212. *a.*

Berenger, Roi d'Italie, sa Confirmation d'une Terre donnée par *Lambert* Empereur à l'Evêché de Florence. I. I. 26. *b.*
——— Son Couronnement pour Empereur declaré nul par le Pape *Jean* IX. en 904. I. I. 27. *a.*

Berenger, Comte de Barcelone, donne la Ville de *Tarragone* au St. Siége. I. I. 58. *b.*

Berenger II. dit le Jeune, Comte de Provence, son Traité de Paix avec *Estephanette* ou *Etiennete* Baronne de Baulx, en 1150. I. I. 78. *b.*

Bergamo, Ville d'Italie, son Traité de Paix avec les Villes de *Brixen*, *Verone* & *Mantoue*. S. I. II. 51. *a.*

Bergstrasse, Contrée en Allemagne, Revers donné par l'Electeur Palatin *Frederic* à l'Electeur de Mayence *Albert*, au sujet d'un certain Péage sur le Passage du vin, de l'an 1544. IV. II. 278. *b.*

Bernaboeuf, Vicomte de Milan, sa Protestation, que la Paix à faire entre *Urbain* V. Pape, *Charles* IV. Empereur, & quelques *Princes d'Italie*, ne devoit point prejudicier à ses Droits, en 1369. S. I. II. 195. *a.* Sa Paix avec *Antoine* & *Barthelemi de Scala*, Seigneurs de Verone, fait par la Mediation d'*Amé* VI. Comte de Savoye, en 1379. II. I. 125. *b.*

Bernard, Comte de Bigorre, s'oblige lui & ses Successeurs de payer annuellement 60. sous à l'Eglise d'*Annecy*, en 1062. I. I. 50. *b.*

Bernard, Duc de Saxe-Weimar, son Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, pour la levée & l'entretien d'une Armée de 18000. hommes, moyennant un subside de quatre Millions par an que lui payeroit la France, de l'an 1635. VI. I. 118. *b.* Autre Convention entr'eux, de l'an 1637. *ibid.* 147. *b.* Sa Convention avec le même Prince, touchant les subsides pour l'entretien de son Armée, de l'an 1639. VI. I. 174. *a.*

Berne, Ville de Suisse, ses Habitans prennent, l'an 1268. pour leur Protecteur *Philippe* Comte de Savoye & de Bourgogne, lui accordant la jouïssance de tous les Revenus des Empereurs, en 1268. I. I. 230. *a.*

Berne, Canton de Suisse, Lettres de Combourgeoisie accordées par le Canton de *Berne* à ceux de la ville de *Neufchatel*, en 1406. S. I. II. 311. *a.*

Berne & *Neufchatel*, Traité d'Alliance & d'Amitié entre *Rudolphe*, Marquis de Hochberg & Comte de Neufchatel & les Seigneurs de *Berne*, par lequel l'ancienne Combourgeoisie de *Berne* & de *Neufchatel* est renouvellée & amplifiée, en 1456. S. I. II. 406. *a.*

Berne & *Fribourg*, Leur Alliance avec la Ville de *Geneve*, en 1526. S. II. I. 74. *a.*

Berne, Canton, Son Traité d'Alliance & de Combourgeoisie avec la Ville de *Geneve*, en 1558. S. II. I. 162. *a.*
——— Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, pour leur livrer une certaine quantité de Sel, en payement des Arrerages dûs par le Roi, de l'an 1692. VII. II. 304. *b.*
— Capitulation pour un Regiment d'Infanterie au service des Etats Generaux, en 1700. S. II. I. 455. *a.*
— Son Alliance & Capitulation avec les *Provinces-Unies*, en 1712. VIII. I. 300. *b.* Autre Traité d'Alliance avec les mêmes, en 1714. *ibid.* 423. *a.*

Berthold, Evêque de Bamberg, investit *Albert*, *Hartman* & *Rudolphe*, Fils de l'Empereur de *Rudolphe* I. de tous les Fiefs devolus à l'Eglise de Bamberg dans l'*Autriche*, *Stirie*, *Carinthie*, *Carniole* & la *Marche*, par la Mort des Ducs de ce nom. L'Empereur en revanche lui cede quelques Advocaties d'Eglise, en 1279. S. I. I. 134. *a.*

Berthold, Comte de Henneberg-Hartenberg, son Pacte de Succession avec *Herman* aussi Comte de Henneberg-Aschach, en 1365. avec la Confirmation de l'Empereur *Charles* IV. en 1366. II. I. 52. *a.* Il vend ses Terres & Seigneuries à *Herman*, aussi Comte de Henneberg-Aschach, pour la Somme de 85000. Livres de Liards, en 1371. II. I. 79. *b.*

*Berthold*e, Electeur de Mayence, *Sigismond* Duc d'Autriche, *Frederic* & *Sigismond*, Marcgraves de Brandebourg, & *Eberard* Comte de Wurtemberg, leur Confederation plus particuliere avec *Christoffle*, Marcgrave de Bade, pour le maintien de la Paix publique, de l'an 1489. III. II. 459. *a.* Son Revers donné aux *Confederez de Suabe*, que le Comte *Eberard* de Wirtemberg est excepté de son Accession à leur Alliance, de l'an 1489. III. II. 218. *a.*

Bertrand Comte de Provence, son Serment de fidelité preté à *Gregoire* VII. Pape. I. I. 58. *a.*

Bertrand Comte de Melgueil, (Melgorii) donne sa Comté à *Ildefonse*, Roi d'Arragon pour le recevoir derechef de lui en Fief, en 1172. S. I. I. 59. *a.*

Besançon, Ville, son Accord avec *Louis* XI. auquel elle se soumet aux mêmes conditions qu'elle avoit été ci-devant sous les Ducs de *Bourgogne*, l'an 1479. III. II. 68. *a.* Elle est cedée par l'Empereur *Ferdinand* III. avec le consentement de l'*Empire* à *Philippe* IV. Roi d'Espagne, en consideration de l'evacuation de la Ville de *Franckendal*, de l'an 1651. VI. II. 21. *a.*

Bethlem Gabor, Prince de Transilvanie, son Traité d'Alliance avec *Frederic* V. Electeur Palatin, comme Roi de Boheme, de l'an 1620. V. II. 356. *a.* Sa Trêve avec l'Empereur *Ferdinand* II. de la même année. *ibid.* 358. *b.* 359. *a.* Extrait de son Traité de Paix & de celui des Etats de *Hongrie* de son Parti, avec l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1622. V. II. 407. *b.* Extrait de son Traité de Paix avec le même Empereur, de l'an 1624. V. II. 444. *b.* 445. *b.* Son Accession au Traité d'Alliance faite l'an 1625. entre les Rois de la *Grande Bretagne*, de *Dannemarc* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1626. V. II. 498. *a.* Son Traité de Paix & de Reconciliation avec l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1626. *ibid.* *b.* Sa Declaration touchant quelques Places à restituer à l'Empereur, ou à retenir. *ibid.* 499. *b.*

Bevilaqua, Nonce du Pape, sa Protestation contre *la Paix de Nimegue*, VII. I. 374. *a.*

Biberach, Ville Imperiale de Suabe, Restitution des choses Ecclesiastiques & Politiques de cette Ville, conformement à la Paix de Westphalie, de l'an 1649. VI. I. 511. *a.*

Bigorre, Comté, donné par *Ildefonse* Roi d'Arragon à *Gaston*, Vicomte de Bearn, à condition d'epouser sa parente, la Fille de *Bernard*, Comte de Comenge, Niece de *Centulle*, feu Comte de Bigorre, en 1192. S. I. I. 69. *a.* Le Droit d'hommage en est disputé entre *Edouard* II. Roi d'Angleterre, & l'Evêque, Doyen & Chapitre de l'Eglise du *Puy*, & ajugé par le Parlement de Paris à ces derniers, en 1290. S. I. I. 155. *a.*

Blanche, Fille de *Theobald*, Roi de Navarre, Dot qui lui est assignée par *Pierre* Duc de Bretagne, à son Mariage avec *Jean*, Fils dudit Duc, en 1235. S. I. I. 91. *a.*

Blanche, Sœur de *Robert* Duc de Bourgogne, mariée à *Edouard* Fils ainé d'*Amé* Comte de Savoye, en 1307. I. I. 344. *b.*

Blangei (*Albonium*) Comté, reconnu comme Fief de l'Empire par *Hugues* Duc de Dijon. S. I. I. 68. *b.*

Boemunde, Prince d'Antioche, son Privilege donné à la Republique de *Gènes*, pour la liberté du Commerce, en 1190. I. I. 115. *a.*

Bogislas, Duc de Pomeranie, son Traité d'Alliance & de Confederation avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, de l'an 1630. V. II. 606. *a.*

Bohéme Duché, érigé en Royaume par l'Empereur *Frederic* I. en faveur du Duc *Vladislas*, auquel il cede en même tems le Tribut de la Pologne, en 1159. S. I, I. 185. *a.* Privileges & Prerogatives donnez à *Ottocare* Roi de Boheme par *Fre-*

Frederic II. Empereur, en 1212. I. I. 144. *b.* Les Etats de Boheme obtiennent de l'Empereur *Frederic* II. le Privilege, qu'en cas que la Famille Royale vînt à s'éteindre, le Droit d'Election d'un Roi leur appartiendroit. I. I I. 245. *b.* Quels Pays appartenoient au Roi de Boheme du tems d'*Ottocare*, en 1271. I. I. 233. *a.* L'Empereur *Rodolphe* I. declare, que l'Office d'Echanson & le Droit de Suffrage à l'Election d'un Roi des Romains appartiennent aux Rois de *Boheme*, en 1289. S. I. I. 154. *b.* *Rodolphe* I. Empereur declare, que la dignité d'*Echanson de l'Empire* appartient au *Roi de Boheme*, & qu'il a aussi Droit de suffrage dans les Elections des Empereurs, en 1290. I. I. 271. *a.* Sentence rendue par les Princes de l'Empire, assemblés en Diete Generale à Francfort sous l'Empereur *Henri* VII. contre *Henri* Roi de Boheme, Fils de *Meinard*, Duc de Carinthie, par laquelle il est privé du Royaume & du Duché, en 1310. S. I. II. 77. *a.* Privileges dont les Rois de Boheme jouissent. S. I. II. 170. *a.* L'Empereur *Charles* IV. échange les Châteaux de *Lauterbourg* & *Rosenstein* & les Villes d'*Allen* & de *Heibach*, appartenants à la Boheme, contre les Chateaux *Parkstein* & *Karlswald*, & la Ville de *Weiden*, appartenants à l'Empire, en 1360. S. I. II. 186. *a.* Le Droit d'Electorat est assuré au *Roi de Boheme* par l'Empereur *Charles* IV. en 1378. II. I. 123. *b.* Lettres de Créance des Etats de *Boheme* & de *Moravie*, données à leurs Deputez au *Concile de Bâle* pour y obtenir l'accomplissement des *Compacts de Prague*, de l'an 1435. II. I I. 309. *a.* Mandement des Etats de *Boheme* & de *Moravie* à leurs Sujets, pour se regler selon les Compacts faits entr'eux & les Deputez du *Concile de Bâle*. de l'an 1436. III. I. 10. *a.* Confederation Hereditaire du Royaume de *Boheme* & de la Maison de *Saxe*, conclue entre le Roi *George Podeibrac*, & *Frederic* Electeur, & ses Freres Ducs de Saxe, de l'an 1459. III. I. 254. *b.* En vertu d'une Conclusion du College Electoral, en 1489. le *Roi de Boheme* devra être toujours appellé à l'Election d'un *Roi* ou *Empereur des Romains*, sur peine de 500. Marcs d'or. S. I. II. 476. *a.* *Boheme* & *Hongrie*, Traité pour la Succession dans ces Royaumes entre *Frederic* & *Maximilien* Empereur & Roi des Romains d'une part, & *Ladislas* Roi de Hongrie & de Boheme de l'autre, de l'an 1491. III. II. 263. *a.* Declaration de *Ferdinand* I. Roi des Romains, par laquelle il confesse que les Etats de ce Royaume l'avoient accepté de leur bonne & libre volonté pour leur Roi après le Decès de sa Femme *Anne*, de l'an 1545. IV. II. 296. *a. b.* Confederation entre les Etats de ce Royaume & la Ville de *Prague* pour le maintien de leurs libertés & Privileges, faite l'an 1547. IV. II. 331. *a.* *Boheme* & *Saxe*, Union Hereditaire entre le Royaume de *Boheme* & la Maison Electorale & Ducale de *Saxe*, faite par *Ferdinand* I. Empereur, avec *Auguste* Electeur & les autres Ducs de Saxe, l'an 1557. V. I. 6. *a.* Autre Union entre les mêmes, faite par *Maximilien* II. Empereur avec le même Electeur, l'an 1571. *ibid.* 205. *a.* Autre Union entre l'Empereur *Rodolphe* II. & le même Electeur, de l'an 1579. *ibid.* 242. *a.* *Boheme* & *Silesie*, Union entre les trois Etats Evangeliques de ces Païs pour la defense de leur Religion, de l'an 1609. V. II. 111. *a.* Union des mêmes Etats de Boheme *sub utraque* pour regler leurs affaires Ecclesiastiques, de la même année. *ibid.* 116. *a.* L'Empereur *Rodolphe* II. donne aux trois Estats du Royaume de Boheme faisant profession de la Confession d'Augsbourg, des Lettres de sureté pour le libre Exercice de la Religion, communement dites *Majestats-Brief*, en 1609. S. II. I. 272. *a.* Articles de Confederation entre les Etats de ce Royaume & des Provinces qui y sont incorporées, tant pour les affaires Politiques qu'Ecclesiastiques, lesquels le Roi sera obligé de garder, ou qu'autrement on ne sera pas obligé à lui obeïr, de l'an 1619. V. II. 326. *a.* Confederation entre les *Etats Evangeliques* de ce Royaume & des Provinces incorporées de *Moravie*, de *Silesie* & de la *Lusace*, pour la defense de leur Religion & de leurs Privileges, de l'an 1619. V. II. 338. *b.* Leur Declaration de repentir & de soumission à l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1620. *ibid.* 370. *b.* Lettres de *Ferdinand* I. Roi de Boheme, données aux Etats de ce Royaume, lorsqu'il y fût élû Roi, de l'an 1626. IV. I, 469. *a.* Loix fondamentales de ce Royaume publiées par l'Empereur *Ferdinand* II. l'an 1627. V. II. 507. *b.* L'Empereur *Ferdinand* II. au sujet des Biens Ecclesiastiques recouvrez accorde au Pape un Revenu annuel d'un quart de florin pour chaque Boisseau de Sel, & obtient en échange de lui divers Droits Ecclesiastiques, l'an 1630. V. II. 599. *b.*

Boire, les Excès du boire deffendus par une Convention de plusieurs Electeurs, Princes & Prelats de l'Empire, en l'année 1524. IV. I. 395. *b.*

Bois-le-Duc, Ville du Brabant, Articles accordez par *Frederic Henri*, Prince d'Orange, & les Deputez des Etats Generaux au Clergé, Magistrat & Bourgeois de ladite Ville, l'an 1629. V. II. 588. *a.* Autres Articles accordez à la Garnison. *ibid.* 592. *a.*

Boleslas, Duc de Lignitz & de Brieg en Silesie, declare, qu'il ne veut rien aliener de ses Biens que conformément à la permission de *Jean* Roi de Boheme, savoir toujours sauf le Droit de rachapt à faire par lui même ou par ledit Roi, en 1341. I. II. 203. *a.*

Bolkon, Duc d'Oppelen, reçoit de *Jean* Roi de Boheme *Waltenberg*, *Glogau* & autres lieux en Silesie en fiefs, en 1326. I. II. 87. *a.*

Bolkon Duc de Munsterberg en Silesie réconnoit son Duché pour Fief de la *Boheme*, en 1336. I. II. 153. *a.* Il hypoteque la Ville de *Frankenstein* à *Jean* Roi de Boheme. *ibid.* 155. *b.* Concession par laquelle il permet à *Jean* Roi de Boheme de racheter de ses Oncles *Bolkon* & *Henri* Ducs de Schweidnitz la Ville de *Reichenbach*, en 1337. I. II. 156. *a.* Son Revers donné à *Charles* IV. Empereur, portant que la moitié de la Ville de *Glogau* qui lui a été donnée par ledit Empereur, devoit retourner après sa mort à lui ou à ses Heritiers, en 1361. II. I. 33. *b.*

Bologne, Ville d'Italie, obtient de l'Empereur *Henri* VI. le Privilege de battre de la Monnoye, en 1191. S. I. I. 69. *a.* Son Alliance offensive & defensive avec les Villes de *Mantoue* & de *Verone*, en 1306. S. I. II. 36. *a.* Sa Convention avec les mêmes, touchant un chemin à faire entre la Ville de *Bologne* & celle de *Mantoue*. *ibid.* 38. *a.* *Bologne*, *Parme*, *Verone* & *Mantoue*, leur Ligue avec *François* Marquis d'Este contre *Azon* Marquis d'Este pour recouvrer la Ville de *Ferrare* & le Comté de *Rovere*, en 1305. S. I. II. 42. *a.* *Bologne*, *Parme*, *Modene*, *Reggio*, *Verone*, *Brixen* & *Mantoue*, leur Ligue faite entr'elles sous le nom de *Societas Filiorum Sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ*, en 1306. S. I. II. 46 *a.* *Bologne*, *Parme*, *Brixen Mantoue* & *Verone*, leur Ligue avec *François* Marquis d'Este contre *Azon*, aussi Marquis d'Este & contre la Ville de *Ferrare*, en 1307. S. I. II. 48. *a.* Son Accession à la Ligue & Confederation faite entre la Republique de *Venise*, la Ville de *Florence* & le Duc de Milan *François Sforce*, de l'an 1454. III. I. 224. *a.*

Bona, Veuve de *Galeaz Marie Sforce*, Duc de Milan, & *Jean Galeaz Marie Sforce*, son Fils aîné, leur Traité avec *Hercule d'Este*, Duc de Ferrare, Frere de *Borse*, par lequel ils lui donnent sous certaines conditions la Terre de *Castelnovo* dans le Tortonois, laquelle est puis après échangée contre la Terre de *Bersello* & de *Castelnuovo*, située dans le Parmesan, en 1479. S. I. II. 452. *a.*

Boniface VIII. Pape, ses Lettres de Creance données à deux Evêques qu'il envoye comme Nonces à *Philippe le Bel* Roi de France, pour moyenner la Paix entre ledit Roi & *Edouard* I. Roi d'Angleterre, en 1294. I. I. 286. *a.* Sa Lettre à *Philippe le Bel* Roi de France, par laquelle il agrée que les Negociations de Paix entre la France & l'Angleterre se fassent à la Cour de Rome, & il lui mande de lui envoyer son Frere le Comte d'Alençon pour lui decouvrir des Secrets de la derniere consequence, en 1296. I. I. 299. *a.* Sa Lettre au même Roi, par laquelle il lui mande que ses Nonces n'ayant pû rien effectuer pour procurer ladite Paix, le Roi de France & le Roi d'Angleterre devoient envoyer leurs Ambassadeurs à sa Cour pour y traiter en sa presence. I. I. 299. *a.* Sa Bulle dite *Clericis Laicos*, par laquelle il defend à tout le Clergé de donner quelque argent aux Empereurs, Rois & Princes, sur peine d'Excommunication, en 1296. S. I. I. 161. *a.* Sa Bulle à *Philippe le Bel* Roi de France par laquelle il declare, que les Rois n'ont nul droit & pouvoir sur le Clergé; il y renouvelle sa Bulle *Clericis Laicos*, & menace le Roi s'il ne faisoit pas ce qu'il desire. S. I. I. 162. *a.* Reponse dudit Roi à ladite Bulle. *ibid.* 164. *a.* Il enjoint par ses Nonces une Trêve aux Rois de France & d'Angleterre, sous peine d'Excommunication, en 1297. I. I. 300. *a.* Lettres de ses Legats, touchant la Trêve, qu'il ordonna entre *Philippe le Bel*, Roi de France & *Edouard* I. Roi d'Angleterre, en 1297. S. I. I. 166. *a.* Sa Bulle, par laquelle il declare que sa Constitution *Clericis Laicos* ne s'étend par jusques aux Donations ou Prêts que le Clergé pourroit faire au Roi de France, & encore moins jusques aux Droits feodaux & autres Tributs dûs au Roi, en 1297. S. I. I. 168. *a.* Il est pris comme une personne privée pour Arbitre par *Edouard* I. Roi d'Angleterre dans ses Differens avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1298. I. I. 308. *a.* Sa Bulle à *Robert* Duc de Bourgogne, à *Jean* Duc de Bretagne, & à *Guidon* Comte de St. Paul, pour garder & administrer fidellement les Pays & Terres, que les Rois de France & d'Angleterre avoient pris l'un sur l'autre, & qu'ils avoient puis après assignés es mains du Pape, qui en constitua *Arnauld* Evêque de Thoulouse pour Depositaire en 1298. I. I. 309. *a.* Sa Bulle au dit Evêque pour le constituer Depositaire des Pays & Terres ci-dessus dites. I. I. 309. *b.* Sa Sentence Arbitrale, qu'il donne en vertu du Compromis, sur les differens desdits Rois de France & d'Angleterre. *ibid.* 310. *a.* *Philippe le Bel* Roi de France la trouvant desavantageuse à ses Etats, jure qu'il ne l'observera jamais *ibid. n.* Sa Lettre au Roi de France, par laquelle il lui declare de ne vouloir aller plus avant dans cette affaire sans avoir auparavant son consentement exprès. *ibid.* 311. *b.* Paix qu'il a faite comme Arbitre, entre *Philippe le Bel* Roi de France & *Edouard* I. Roi d'Angleterre. I. I. 317. *a.* Sa Lettre à *Philippe le Bel* Roi de France, par laquelle il lui mande, que les Pays consignés entre ses mains par lui & par *Edouard* I. Roi d'Angleterre devoient continuer dans le Sequestre, sous la main d'*Arnauld*, Evêque de Vicence, jusqu'à une autre disposition du Pape, en 1299. I. I. 314. *a.* Sa Lettre à *Edouard* I. Roi d'Angleterre, declarant que le Royaume d'*Ecosse* appartient au St. Siége, en 1299. I. I. 320. *a.* Sa Prorogation de la Trêve faite entre les Rois de *France* & d'*Angleterre*, en 1300. I. I. 326. *a.* Sa Lettre, par laquelle il declare *Charles*, Comte d'Anjou, Fils de *Philippe le Hardi*, Roi de France, pour *Vicaire de l'Empire* dans

dans la Toscane, en 1301. S. I. II. 4. *b.* Son Bref à *Philippe le Bel* Roi de France, par lequel il declare que le Roi lui est sujet dans le Temporel aussi bien que dans le Spirituel, & que le Roi n'a nul Droit de Collation des Benefices, en 1301. S. I. II. 5. *a.* Reponse dudit Roi au même Bref. *ibid.* Sa Bulle à *Philippe le Bel* Roi de France, nommée *Ausculta, Fili Charissime.* S. I. II. 5. *a.* Autre Bulle, par laquelle il revoque tous les Privileges & Concessions accordez aux Rois de France. S. I. II. 7. *b.* Sa Bulle Apologetique contre les accusations qu'on lui intente à tort, & dont il anathematise tout appel au Pape futur, où à l'Eglise Romaine, ou à un Concile General, lequel ne pourroit pas être convoqué sans lui, en 1203. S. I. II. 2. *b.* Son Excommunication de *Philippe le Bel* Roi de France. *ibid.* 22. *a.* De quels Crimes il est accusé par les Grands du Royaume de France. S. I. II. 13. & 17. *a.*

Boniface IX. Pape, sa Confirmation des Constitutions des Empereurs *Frederic* II. & *Charles* IV. touchant la Liberté Ecclesiastique, en 1393. S. I. II. 280. *a.*

Boniface. Marquis de Montferrat, reçoit par don de *Piscis*, Dame du Château de *Montis Berzarii*, ledit Château avec ses appartenances, en 1186. S. I. I. 65. *b.*

Boniface, autre Marquis de Montferrat, Son Contract de Mariage avec *Marguerite de Savoye*, Fille d'*Amedée*, Comte de Savoye, en 1235. I. I. 173. *b.*

Bonne de Savoye, Princesse d'Achaïe, son Testament. II. II. 229. *a.*

Borbin Seigneur de Meklenbourg, son Privilege donné à la Ville de *Rostock*, touchant l'execution du Péage, en 1218. I. I. 159. *a.*

Borse I. Duc de Modene & de Reggio, paye 4000. florins d'or annuellement au *St. Siége*, pour la Possession du Comté, Territoire & Ville de *Ferrare.* S. I. II. 429. *a.*

Bosnie, *Catherine* Reine de Bosnie, son Testament, par lequel elle legue ce Royaume au St. *Siége*, en cas que son Fils & sa Fille qui s'étoient faits de la Religion Mahometane, ne retournent pas à la Foi Chrêtienne, de l'an 1478. III. II. 61. *a.*

Bouillon, *Henri* Duc de Bouillon obtient des Lettres de Protection de la Ville de *Sedan* de *Henri* IV. Roi de France, en 1606. V. II. 64. *a.* Sous quelles Conditions le Duc obtint pardon de *Louis* XIII. Roi de France, l'an 1641. VI. I. 219. *b.* Offre du Duc *Frederic Maurice* faite audit Roi de lui ceder sa ville & Souveraineté de *Sedan*, de l'an 1642. VI. I. 268. *a.* Son Traité avec *Louis* XIV. pour l'échange de *Sedan*, *Raucourt* & du Duché de *Bouillon* contre d'autres païs, de l'an 1651. VI. II. 3. *a.* Permission donnée par le Roi de France *Louis* XIV. au Duc de Bouillon, de se mettre en pleine & entiere possession de ce Duché, en 1678. S. II. I. 401. *b.*

Boulogne Comté, cedé par *Henri* Duc de Lorraine, à *Rainauld* Comte de Boulogne, moyennant une Pension de 600. livres, en 1204. I. I. 132. *b.*

Bourbon, Contract de Mariage entre Pierre de Bourbon, Seigneur de Baugé, depuis second du nom Duc de Bourbon, & *Anne de France* Fille ainée de *Louis* XI. de l'an 1473. III. I. 465. *a.*

Bourbon (*Charles Duc de*) s'il fût tué par hazard on par ordre devant Rome. IV. I. 499. *a n.*

Bourgogne, le Comté de Bourgogne promis en dot par *Othon* IV. Comte de Bourgogne à sa Fille unique *Jeanne*, fiancée à un des Fils de *Philippe le Bel* Roi de France, en 1245. I. I. 292. *b.* Reconnu pour Fief du Duc de Bourgogne, en 1270. I. I. 230. *a.* 232. *b.* Reconnu pour Fief de l'Empire, par *Jean* Roi de France, en 1355. S. I. II. 169. *a.* Les Etats du Comté de *Bourgogne* remettent ce Païs à *Louis* XI. Roi de France, pour le garder pour *Marie*, Heritiere de Bourgogne, l'an 1476. III. I. 525. *a.*

Bourgogne Duché, diverses Transactions entre *Robert* II. Duc de Bourgogne & autres Prétendants touchant ce Duché. I. I. 238. *b.* 239. *b.* 241. *a.* 244. *b.* 259. *a.* Reuni à la Couronne de France après la mort du Duc *Philippe*, par *Jean* Roi de France. S. I. II. 191. *a.* Traité de Paix fait entre la *Maison de Bourgogne* & celle d'*Orleans*, du tems de *Charles* VI. Roi de France, de l'an 1410. II. I. 334. *b.* Autre Paix faite entre les mêmes, l'an 1412. *ibid.* 346. *a.* Autre Paix entre les mêmes, faite l'an 1413. *ibid.* 352. *b.*

Bourgogne Duché & Comté, Traité sur leur Neutralité, passé en consideration des Suisses entre *François* I. Roi de France. & *Marguerite* Archiduchesse d'Autriche, l'an 1522. IV. I. 378. *b.* Cette Neutralité combien de fois elle a été accordée depuis. *ibid. n.* Traité pour la Neutralité desdits Païs entre les Deputez de *Henri* IV. Roi de France, de *Philippe* II. Roi d'Espagne & des *Cantons Suisses*, de l'an 1595. V. I. 517. *b.*

Bourgogne (Cercle de) Protestation des Ambassadeurs de *Philippe* IV. Roi d'Espagne contre la Paix faite à Munster entre l'Empire & la France, en ce qui regarde le Cercle de *Bourgogne*, de l'an 1648. VI. I. 464. *b.*

Brabant, Confederation entre les Villes de Brabant pour demeurer inseparablement unies, en cas que le Duc regnant vint à mourir sans hoirs males, en 1354. S. I. II. 166. *a.*

Brabant & *Limbourg* Duchez, Declaration de *Jeanne* Duchesse de Brabant & de Limbourg, Epouse de *Wencestas* Frere de *Charles* IV. Empereur, qui auroit la Succession es dits Duchez après sa mort, en 1356. I. II. 321. *b.* Confederation des Villes de Brabant, pour plus grande assistance de leurs Princes, & pour le maintien de leurs Privileges, Chartres & Libertés, en 1371. S. I. II. 200. *a.* Autre Confederation des Prélats, Nobles & Villes dudit Duché pour le même sujet 1415. *ibid.* 340. *a.* Union & Confederation entre les trois Etats de *Brabant* & le Païs d'*Outre Meuse*, de l'an 1415. II. II. 55. *a. b.* L'Empereur *Sigismond* confirme aux Etats des Duchez de *Brabant* & *Limbourg* les Privileges, qui leur sont donnez par la Bulle d'or, y ajoutant celui, que leurs Sujets ne pourront estre appellez à un Tribunal de l'Empire, en 1424. S. I. II. 349. *a.* Declaration des Ambassadeurs de France touchant la Religion Romaine, & la Jurisdiction de l'Evêque d'Anvers dans les lieux du *Brabant* tenus par les Etats des *Provinces Unies*, de l'an 1609. V. II. 115. *a.* Remontrance des trois *Etats* de *Brabant* à l'Empereur *Charles* VI. pour le maintien de la *Compagnie des Indes Orientales* erigée à *Ostende*, de 1727. VIII. II. 80. *b.* Leur Memoire présenté sur cela au *Marquis de Prié.* *ibid.* 82. *a.*

Brachia Isle de la Mer Adriatique, ses Habitans se soumettent à la Ville de *Spalatro* en Dalmatie. I. I. 178. *a.*

Brandebourg Electorat & Marcgraviat, confirmez à *Frederic* II. par le consentement de l'Electeur de Mayence comme Archi-Chancelier de l'Empire aux Diplomes de *Sigismond* & *Frederic* III. Empereurs, l'an 1444. III. I. 141. *a.* *Brandebourg*, *Saxe* & *Hesse*, Union hereditaire entre les Princes de ces Illustres Maisons, en 1457. S. I. II. 406. *a.* *Brandebourg* & *Pomeranie.* Union Hereditaire entre *Jean George* Electeur de Brandebourg, & les *Ducs de Pomeranie*, par laquelle la Succession eventuelle dans la *Nouvelle Marche*, les Terres de *Sternberg* & quelques autres Contrées est reservée aux dits Ducs, avec la Confirmation de l'Empereur *Maximilien* II. de l'an 1571. V. I. 208. *a.* Renouvellement & Parachevement de la Transaction hereditaire commencée à Gerauw, en 1598. entre *Joachim Frederic* Electeur, & *George* & *Frideric* Marcgraves de Brandebourg & leurs Fils & Successeurs *Christian* & *Joachim Ernest*, conformement à la Disposition faite, en 1473. par *Albert Achilles* Electeur, touchant la division des Etats appartenants à cette Serenissime Maison, à Gerauw, en 1599. & à Onolsbach, en 1603. S. II. I. 468. *a.*

Brandons quel jour de l'année est ainsi nommé. I. I. 309. *a. n.* 408. *a. n.*

Breme, Ville de la Basse Saxe, son Accord avec *Albert*, Archevêque de Brême sur leurs anciens differents, en 1366. II. I. 64. *a.* Renonciation dudit Archevêque à toutes ses Pretensions sur la Ville de *Breme.* *ibid. b.* Son Accord avec ladite ville sur la moitié de la Forteresse de *Storle.* *ibid.*

Breme, Archevêché & Ville, Accord & Compromis entre *Christoffle* Archevêque de *Breme*, son Chapitre & le *Magistrat de Breme*, par lequel ils remettent leur differens au Jugement de la Chambre Imperiale, avec promesse de soûmission à ce qu'elle aura decidé, de l'an 1533. IV. II. 101. *a.* Accord entre l'Archevêque de Breme, *Frederic* Prince de Dannemarc & le Magistrat de la Ville de *Breme* touchant le libre Exercice de la Religion de la *Confession d'Augsbourg* dans l'Eglise Metropolitaine, & touchant l'imposition des Péages, de l'an 1639. VI. I. 181. *a.* *Breme* & *Hambourg*, leur Traité d'Amitié avec les *Provinces Unies*, de l'an 1645. VI. I. 311. *b.* Decret de l'Empereur *Ferdinand* III. donné l'an 1646. en sa faveur, contre les Pretensions de l'Archevêché: Elle y est declarée Ville libre, Imperiale, immediate, & en cette qualité maintenue en son Droit de Voix & de Seance aux Diétes Generales. S. II. I. 322. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles Gustave* Roi de Suede, de l'an 1654. VI. II. 94. *a.* Sa Transaction avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1666. VI. III. 131. *a.* Son Traité avec les *Ducs de Brunswig-Lunebourg*, pour le maintien de son Immediateté & de ses autres Droits Territoriaux & Seigneuriaux, en 1679. S. II. I. 401. *a.*

Bremen & *Fehrden* Eveschez, cedez par la *Suede* au Roi de la Grande Bretagne & Electeur d'Hanovre *George* I. en 1719. VIII. II. 14. *b.*

Breslau, Instrument de l'Evêque de Breslau, par lequel il atteste que les *Ducs de Silesie* ont reçu leurs Duchez en fief de *Jean* Roi de Boheme, & qu'ils lui en ont prêté hommage, de même que la Ville de *Breslau*, l'Evêque pour lui même lui promet aussi toute amitié & assistance, auquel le Roi de son côté accorde sa protection, en 1342. I. II. 204. *a.* Accord entre les Etats de *Silesie* & le Chapitre de l'Evêché de *St. Jean de Breslau*, fait & conclu par les Deputez de *Ladislas*, Roi de Hongrie & de Boheme, portant que desormais nul Evêque ne sera élu qui ne soit naturel du Païs. que nul Fief ou Benefice ne pourra être conferé par le Chapitre à d'autres qu'à des Bohemiens ou Silesiens & qu'en toutes ces choses le consentement du Roi sera necessaire, de l'an 1504. IV. I. 49. *b.*

Bretagne, Province de France, reconnuë comme Fief du Royaume de France par *Artur* Duc de Bretagne, envers *Philippe* II. Roi de France, en 1211. S. I. I. 74. *a.* Hommage prêté par *Jean* Duc de Bretagne à *Charles* VI. Roi de France, l'an 1403. II. I. 284. *a.* Autres Hommages rendus par les Ducs de Bretagne à *Philippe Auguste* Roi de France l'an 1202. & à S. *Louis* IX. du nom, l'an 1239. *ibid. b.* Elle est érigée en Pairie de France par *Philippe le Bel*, en faveur de *Jean* II. Duc de Bretagne, en 1297. S. I. I. 169. *a.*

De-

Declaration des Etats de Bretagne, que le Droit de Regale & de la Garde des Eglises appartient au Duc comme Seigneur Souverain & Fondateur, en 1315. S. I. II. 88. *a.* Revers donné par plusieurs Seigneurs de Bretagne, au Duc *Jean* IV. par lequel ils s'engagent de le servir contre le Roi de France, en cas qu'il vienne à manques aux choses qu'il lui a promises dans le Traité de Paix de 1380. S. I. II. 210. *a.* En quoi & jusques où les Ducs de Bretagne dépendoient du Roi de France. S. I. II. 226. *a.* Quels Droits les Ducs y avoient touchant l'Hommage de leurs Vassaux & la Monnoye, en 1391. S. I. II. 276. *a.* Elle est declarée Province appartenante à la *France* par *Charles* VIII. Roi de France, qui promet aux Etats l'observation de leurs Privileges, l'an 1484. III. II. 136. *a.* Promesse de divers Seigneurs de *Bretagne*, faite à *Charles* VIII. Roi de France, de le reconnoitre pour Souverain après le decès du Duc *François* à condition d'être maintenus en tous leurs Droits & Privileges, l'an 1484. III. II. 137. *b.* Constitution de *François* II. Duc de Bretagne, touchant la Succession Masculine & feminine dans ledit Duché, en 1485. S. I. II. 469. *a.* Serment des Etats de Bretagne, prêté sur ladite Constitution. *ibid.* 472. *a.* Articles convenus & accordés entre *Louïs* XII. Roi de France, & *Anne* Duchesse de Bretagne, dans le tems de leur Mariage, pour le maintien des Libertés & Franchises des Etats. S. I. II. 498. *a.* Resolution des *Etats de Bretagne*, par laquelle, en consequence du Testament de la Reine *Claude*, ils reconnoissent le Roi *François* I. pour Usufructuaire & le Dauphin son Fils aîné pour Proprietaire du Duché de *Bretagne.* S. II. I. 73. *a.*

Brixen Evêché, Accord entre *Maximilien* Archiduc d'Autriche, comme Comte de Tyrol, & *Christophle André* Evêque de Brixen, sur les Droits de la Jurisdiction Ecclesiastique, de l'an 1605. V. II. 58. *b.*

Brixen, Ville, Son Alliance avec les Villes de *Mantoue* & de *Verone*, en 1305. S. I. II. 27. *a.* Son Traité de Paix avec la Ville de *Cremone*, en 1308. S. I. II. 63. *a.*

Bruges & *Ypres*, Villes de Flandre, sous quelles conditions elles furent reçues en grace par *Louïs* Comte de Flandre leur Seigneur, en 1326. I. II. 85. *b.*

Bruges Ville de Flandre, obtient pardon de *Maximilien* Roi des Romains & de *Philippe* son Fils, l'an 1490. III. II. 262. *b.* Son Accord avec les Etats de *Zelande* & le College de l'Amirauté de *Middelbourg*, pour l'ouverture du Port de l'*Ecluse* & la Navigation à Bruges, de l'an 1591. V. I. 487. Autre Accord entr'eux sur le même sujet, de l'an 1596. *ibid.* 523. *a.*

Brunehaud, Reine de France, son Traité de Paix & de Partage avec *Guntram* & *Childebert* Rois de France, en 587. S. I. I. 5. *b.*

Brunon, Archevêque de Cologne, Son Traité d'Alliance, fait avec *Henri* Duc de Lorraine, en 1193. I. I. 116. *b.*

Brunswic, Ville de la Basse Saxe, Accord de *Bernard* Duc de Brunswic-Lunebourg avec le Magistrat de la Ville de *Brunswic*, par la Mediation d'Otton Duc de Brunsvic, pour l'accommodement des diferents qu'ils avoient au sujet du Château d'*Ampleve*, l'an 1426. II. II. 184. *b.*

Brunswig-Lunebourg, Union de *Frederic Bernard*, & *Henri*, Ducs de Brunswich & Lunebourg, que leurs Etats seront, toujours gouvernez par le Frere aîné, en 1394. S. I. II. 281. Accord fait & conclu par l'entremise de *Louïs* Landgrave de Hesse, entre *Guillaume* Duc de Brunsvic & la Ville de *Brunsvic*, par lequel le Duc pardonne à la ville le crime de Trahison qu'elle avoit commis contre lui, de l'an 1432. II. II. 246. *b.* Lettres de *Henri* Duc de Brunswich-Lunebourg, par lesquelles il declare qu'il a vendu au Magistrat de la Ville de *Brunsvic* le Château d'*Ampleve* avec toute sa Jurisdiction & ses Appartenances pour la Somme de 1?00 florins de Rhyn, de l'an 1433. II. II. 256. *a.* Accord fait par la Mediation de *Louïs*, Landgrave de Hesse, entre les *Ducs de Brunswic-Lunebourg* & ladite Ville, en 1442. S. I. II. 385. *a.* *Henri l'aîné* & *Eric* son Frere Ducs de Brunswich-Lunebourg, leur Convention avec *Henri le jeune* aussi Duc de Brunswich-Lunebourg, où ils conviennent du Partage des Revenus, en cas qu'ils recouvrent la ville de *Brunswic*, de l'an 1492. III. II. 288. *b.* Sentence Arbitrale rendue par les Deputez d'*Ernest* Archevêque de Magdebourg & de *Jean* Electeur de Brandebourg, entre *Henri l'aîné*, *Henri le jeune* & *Eric* Ducs de Brunswic-Lunebourg d'une part & la Ville de *Brunswic* d'autre part, au sujet des hostilités commises de part & d'autre, l'an 1494. III. II. 313. *b.* Accord entre *Henri* l'aîné Duc de Brunswig-Lunebourg, & les *Etats Provinciaux* dudit Duché, par lequel il leur promet de les maintenir dans leurs Privileges & de ne rien entreprendre desormais sans leur sû & consentement, de l'an 1505. IV. I. 61. *b.* Transaction entre *Henri le Vieux* & *Eric* Ducs de Brunswic d'une part & *Henri le jeune* aussi Duc de Brunswic de l'autre, par laquelle ce dernier cede aux premiers sa portion du Territoire de *Gottingen*, pour d'autres Païs & Droits dans celui de *Lunebourg*, de l'an 1512. IV. I. 150. *a.* Recès & Compromis ordonné par les Deputez Conseillers d'*Albert* Electeur de Mayence, de *Frideric* Electeur de Saxe, & de *Joachim* Electeur de Brandebourg, entre *Jean* Evêque de Hildesheim, *Henri l'aîné* Duc de Brunswig-Lunebourg & leurs Alliez d'une part & *Henri le jeune* aussi Duc de Brunswig-Lunebourg & ses Alliez d'autre part, contenant les Articles preliminaires pour accommoder leurs Demêlez, de l'an 1519. IV. I. 304. *a.* Accord ulterieur entre lesdites Parties, de l'an 1520. *ibid.* 306. *b.* L'Empereur *Charles* V. les cite à la Diète de l'Empire à Worms. *ibid.* 321. *b.* Le Decret de l'Empereur y publié à leur sujet dans cette Diète. *ibid.* 348. *b.* Traité d'Accommodement fait par la Mediation de *Frideric* Electeur, & *Jean George* Duc de Saxe entre *Eric* & *Henri* le jeune, Ducs de Brunswig d'une part, & *Otton* & *Ernest* aussi Ducs de Brunswig d'autre part, sur leurs differends au sujet de l'Evêque de Hildesheim, de l'an 1521. IV. I. 353. *b.* Accord & Union Hereditaire entre les Freres *Henri* & *Guillaume* Ducs de Brunswig-Lunebourg, par lequel *Guillaume* cede à *Henri* sa Portion de l'Heritage Paternel & consent à l'Introduction du Droit de Primogeniture dans la Maison de Wolffenbuttel, de l'an 1535. VI. II. 130. *b.* Confirmation dudit Accord par les Empereurs *Charles* V. & *Rodolphe* II. *ibid.* 135. *a.* 136. *a.* Ce Duché est mis en Sequestre à l'Empereur *Charles* V. par les Articles de Worms consentis par la Ligue de Smalcalde, l'an 1545. IV. II. 292. *a.* Accord de la Ville de Brunswig avec *Henri le jeune* Duc de Brunswig, de l'an 1553. IV. III. 57. *a.* Traité d'Accommodement entre *Jules* Duc de Brunswig & la Ville de *Brunswig*, sur les diferens qu'ils avoient au sujet de l'hommage, de la Jurisdiction &c. de l'an 1569. V. I. 170. *a.* Recès conclu entre les Ducs de Brunswig-Lunebourg touchant la Regence commune après la Mort du Duc *Guillaume le jeune*, de l'an 1592. V. I. 489. *b.* Traité de Paix de la Ville de *Brunswig* avec *Frideric Ulric* Duc de Brunswig, de l'an 1615. V. II. 277. *b.* Convention entre *Jules Ernest* & son Frere *Auguste* le jeune, Ducs de Brunswig-Lunebourg, touchant la Succession du Duc *Friderderic Ulric*, de l'an 1635. VI. I. 86. *b.* Traité d'Alliance des Ducs de Brunswig-Lunebourg *Frideric*, *Auguste* & *George*, avec *Amelie Elisabeth* Landgrave Regente de Hesse-Cassel, de l'an 1639. VI. I. 187. *a.* Leur Traité d'Alliance avec le Duc de *Longueville*, au nom du Roi de France *Louis* XIII. de l'an 1640. *ibid.* 192. *a.* Recès de Goslar fait entre *Leopold Guillaume*, Archiduc d'Autriche, au nom de l'Empereur *Ferdinand* III. & les Ducs de Brunswig-Lunebourg, *Frideric*, *Auguste*, & *Christian Louis*, qui acceptent la Paix de Prague & font restitution des Biens occupez sur l'Evêché de *Hildesheim*, de l'an 1642. VI. I. 233. *b.* Recès principal de Paix entre le Serenissime Archiduc d'Autriche, *Leopold Guillaume*, au nom de l'Empereur *Ferdinand* & les Ducs de Brunswig-Lunebourg, *Frideric*, *Auguste* & *Christian Louis*, par lequel ils acceptent la *Paix de Prague*, fait en 1640. S II. I. 300. *a.* Recès particulier entre le même touchant l'expulsion des Garnisons ennemies & le libre passage & retraite des Troupes Imperiales dans leurs Terres. *ibid.* 305. *a.* Autre Recès particulier, pour l'eclaircissement du 37. article du Recès principal. *ibid.* 307. *a.* Accord Hereditaire entre les Ducs de Brunswig-Lunebourg *George Guillaume* & *Jean Frideric*, Freres, par lequel ils conviennent du Partage des Etats & Domaines du feu Duc de Brunswig-Lunebourg *Christian Louis*, de l'an 1665. VI. III. 44. *a.* Accord de la Ville de Brunswig avec *Rodolphe Auguste*, Duc de Brunswig, avant qu'elle se soumît à lui, de l'an 1671. VII. I. 147. *b.* Traité d'Alliance entre *George*, *Guillaume*, & *Rudolphe Auguste*, Ducs de Brunswig-Lunebourg, & la Ville Imperiale de *Breme*, pour le maintien de son Immediateté & de ses autres Droits Territoriaux & Seigneuriaux; En échange de quoi ladite Ville s'oblige à quelques Devoirs envers lesdits Princes, en 1679. S. II. I. 407. *a.* Traité des Ducs de cette Maison avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, touchant la demolition de *Ratzebourg*, de l'an 1693. VII. II. 330. *a.* Pacte d'Union perpetuelle entre la Maison d'*Autriche* & celle de *Brunswig-Lunebourg*, fait après l'élevation de cette derniere à la *Dignité Electorale* par l'Empereur *Leopold* I. l'an 1692. VII. II. 307. *b.*

Brunswig-Wolffenbuttel, Convention fraternelle entre *Rodolphe Auguste* & *Antoine Ulric* Ducs de Brunswig, pour se mettre en état de defendre leurs Etats, Droits & anciennes Prerogatives; de l'an 1701. VIII. I. 92. *a.* Protestation de cette Maison contre la *Paix de Ryswick*, pour la Conservation de son Droit sur deux Prebendes dans le Chapitre de *Strasbourg.* VII. II. 436. *b.*

Brunswig-Zell & *Wolffembuttel*, Convention passée entre les Ducs de *Brunswig-Zell*, & *Brunswig-Wolffenbuttel*, touchant l'armement, fait de la part des derniers & dont ils se defont en partie pour le service de la Cause commune contre la France, de l'an 1702. VIII. I. 110. *a.* Convention entre *George Guillaume*, Duc de Brunswig-Zell, & *Rodolphe Auguste*, Duc de Brunswig-Wolfembuttel, touchant l'Electorat dans la Maison de Hannover, & le Duché de Saxe-Lawenbourg, en 1703. S. II. II. 30. *a.*

Bruxelles, Ville, Privileges qu'elle obtint en Angleterre, du Roi *Edouard* I. en 1284. S. I. I. 145. Son Accord avec le *Duc* de *Parme*, Gouverneur General des Pays-Bas, de l'an 1585. V. I. 443. *b.*

Budissin, Ville de Lusace, obtient de *Jean* Roi de Boheme & de Pologne un Privilege touchant les Biens Allodiaux, en 1314. I. II. 49. *b.* Accord entre les Etats de la *Haute Lusace* & la Ville de *Budissin* touchant les Appels, de l'an 1605. V. II. 51. *a.*

Budissin & *Camenz*, Villes, données par l'Empereur *Louis de Baviere* à *Jean* Roi de Boheme & de Pologne, en 1379. I. II. 174. *b.*

Bulle d'or de *Charles* IV. Empereur par laquelle la forme du Gouvernement & ce qui regarde la Constitution interieure de l'*Empire* est reglée, de l'an 1356. I. II. 305. *b.*

Burchard, Advocat de l'Eglise d'*Aquilée*, transfere le Droit d'*Avocatie* au Patriarche d'*Aquilée*, en 1176. I. I. 93. *b.*

Burchard Evêque de Hildesheim, son Accord avec *Henri* & *Guillaume* Ducs de Brunswig-Lunebourg touchant une Somme de 15000. florins, qui étoit duë aux Precedesseurs dudit Evêque, de l'an 1566. V. I. 137. *a.* Sa Quittance sur le Reçu dela Somme accordée. *ibid.* 140. *a.*

Buren Château, resigné à *Reinald* Comte de Gueldres, par *Otton* & Seigneur de Buren, *Alard* son Fils, à cause de leurs Excès, en 1298. S. I. I. 174. *a.*

Buren Seigneurie, reconnue sujette à la Jurisdiction Territoriale de l'Evêque de *Paderborn*, par *Maurice*, Baron de Buren, l'an 1660. VI. II. 297. *a.*

Buseck, Vallée, Accord entre *Louis* Landgrave de Hesse & les Seigneurs de *Vierer*, au sujet des Droits & Jurisdictions appartenans au Landgrave dans ladite Vallée, de l'an 1576. V. I. 275. *b.*

Article à ajouter à celui de BERGSTRASSE.

Bergstrasse, engagée par *Adolphe* Electeur de Mayence à *Frederic* Electeur Palatin pour 100000. flor. l'an 1463. III. I. 291. *a.*

C.

CADAU Ville de Boheme, *Transaction de Cadau* faite entre *Ferdinand* I. Roi des Romains d'une part, & *Jean Frederic* Electeur de Saxe, *Ulric* Duc de Wirtemberg & *Philippe* Landgrave de Hesse d'autre part; par laquelle tous les diferents survenus à l'occasion de l'Election de *Ferdinand* pour Roi des Romains, & de la *Paix Religieuse de Nuremberg*, comme aussi des Jugemens de la Chambre Imperiale en matiere de Religion, sont entierement accommodés, le Duc de Wirtemberg restitué dans ses Etats, sous condition de les prendre comme un *Arriere-Fief* de la Maison d'Autriche &c. de l'an 1534. IV. II. 118. *a.*

Calixte II. Pape, fait renoncer l'Empereur *Henri* V. à l'*Investiture* des Evêques & Abbez par la *Crosse & l'Anneau*, en 1122. I. I. 66. *b.* Sa Lettre à l'Empereur *Henri* V. pour l'exhorter à l'accomplissement de sa *Renonciation des Investitures*. I. I. 67. *b.* Son Ordonnance pour observer les *Trevia Dei*, ou la Paix & la sûreté publique, en 1119. I. I. 65. *b.* Sa Constitution dans le *Concile* de *Rheims*, que l'*Investiture des Dignités Ecclesiastiques* ne se fera point par les *Seculiers*. I. I. 66. *a.*

Calixte III. Pape, sa Declaration que le Royaume de *Naples* est dévolu au S. Siége après la mort d'*Alfonse* d'Arragon, Roi de Naples, offrant néanmoins de rendre Justice à quiconque pretendroit avoir Droit sur ce Royaume, de l'an 1458. III. I. 249. *b.*

Cambrai, Comté donné à l'Evêque de Cambrai par *Henri* II. Empereur, en 1007. I. I. 41. *b.*

Cambrai Ville, reconnuë pour Fief de l'Empire par *Jean* Roi de France, en 1355. S. I. II. 169. Sa Capitulation, lorsqu'elle se rendit à *Louis* XIV. Roi de France, en 1677. S. II. I. 398.

Cambrai, Traité de Cambrai entre *Maximilien* I. Empereur & *Louis* XII. Roi de France, de l'an 1508. IV. I. 109. *a.* Ligue de Cambrai contre les Venitiens entre le Pape *Jules* II. *Maximilien* I. Empereur, *Louis* XII. Roi de France, & *Ferdinand*, Roi d'Arragon, la même année. *ibid.* 113. *b.*

Cambrai, le Congrès de Cambray, ouvert en Janvier 1724. S. II. II. 169. Ceremonial & Police dudit Congrès *ibid.* Demandes du Duc de Parme. *ibid.* 170. & 173. Demandes de l'Empereur. *ibid.* Demandes du Roi d'Espagne. *ibid.* 171. Demandes du Roi de Sardaigne. *ibid.* 172. Reponse des Plenipotentiaires de l'Empereur aux Pretensions du Duc de Parme. *ibid.* 173. Reflexions des Ministres des Rois Mediateurs sur cette Reponse. *ibid.* 174. Lettre des Ministres Imperiaux auxdits Ministres. *ibid.* Protestation du Pape *Innocent* XIII. contre la Concession de l'Investiture éventuelle des Duchez de *Parme* & *Plaisance*. *ibid.* 175. Protestation du Grand Duc de Toscane contre la Concession de l'Investiture éventuelle de ses Etats. *ibid.* 178. Confirmation de ladite Protestation. *ibid.* 179.

Campo Fregoso (*Thomasino de*) fait Gouverneur de *Corse* par *Jean Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan, en 1478. III. II. 44. *a.*

Campo Fregoso (*Baptista de*) est fait Gouverneur de *Genes* pour sa vie, par *Bonne* & *Jean Galeaz Marie Sforce* son Fils, Duchesse & Duc de Milan, l'an 1478. III. II. 59. *b.*

Campo Fregoso (*Paul de*) Cardinal & Duc de *Genes*, son Traité de Reconciliation avec *Jean Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan, par lequel il s'oblige de quitter le titre de *Duc de Genes* & de prendre celui de *Gouverneur* de la part du Duc de Milan, auquel la Ville de *Genes* se soumet de nouveau, l'an 1487. III. II. 167. *a.* Ratification dudit Traité de la part de la Ville de *Genes*. *ibid.* 170. *a.*

Canaries, les Isles *Canaries* assurées par un Traité entre la *Castille* & le *Portugal* à l'Espagne, l'an 1481. III. II. 82. *a.*

Caneto Château, échangé contre celui de *Luzzara* par les Marquis de Mantoue, l'an 1478. III. II. 25. *a.*

Canut Roi d'Angleterre, Son Diplome par lequel il confirme l'Eglise de notre Sauveur à *Douvres* comme Eglise Mere & Maitresse de toutes celles d'Angleterre, en 1018. I. I. 42. *a.* Loi touchant le *denier de St. Pierre*, en 1037. *ibid.* 45. *a.*

Capitulation de *Rupert*, Comte Palatin du Rhyn faite avec les Electeurs avant son Election à la place de *Wenceslas*, en 1400. S. I. II. 301.

Capitulation Imperiale de l'Empereur *Charles* V. de l'an 1519. IV. I. 298. *b.* De *Ferdinand* I. de l'an 1558. V. I. 17. *a.* De *Maximilien* II. de l'an 1562. *ibid.* 96. *a.* De *Rodolphe* II. de l'an 1575. *ibid.* 247. *a.* De *Matthias* de l'an 1612. V. II. 198. *b.* De *Ferdinand* II. de l'an 1619. *ibid.* 349. *a.* De *Ferdinand* III. de l'an 1636. VI. I. 137. *a.* De *Ferdinand* IV. de l'an 1653. VI. II. 59. *b.* De *Leopold* I. de l'an 1658. *ibid.* 226. *a.* De *Joseph*, de l'an 1690. VII. I. 247. *a.* Revers de *Charles* VI. pour l'acceptation & Confirmation de la Capitulation Imperiale, de l'an 1711. VIII. I. 187. *a.*

Cardinaux, leurs Droits & Devoirs selon la Constitution de *Jean* VIII. Pape, en 882. I. I. 21. *b.* Ils doivent élire les Papes par la Constitution de *Nicolas* II. en 1059. I. I. 49. *a. b.* Les Cardinaux donnent un Decret au sujet de quelques Biens & Revenus disputez entre l'Evêque d'Eli & le Recteur de l'Eglise de Morduna en Angleterre, & déclarent en même tems, que le *St. Siége vacant l'Autorité Papale reside en eux*, *Cardinaux*, en 1243. I. I. 180. *b.* Leur Reponse à la Lettre des Ducs, Comtes Barons & Nobles du Royaume de France, par laquelle ils avoient accusé le Pape *Boniface* VIII. de plusieurs Crimes, en 1302. S. I. II. 14. Lettre des Cardinaux d'Italie à *Edouard* II. Roi d'Angleterre pour se plaindre à lui des Excès des Gascons commis contr'eux lorsqu'ils étoient au Conclave, pour élire un nouveau Pontife, en 1314. I. II. 12. *a.* Comment ils doivent être servis & traitez étant au *Conclave*, selon la Constitution du Pape *Clement* VI. en 1351. I. II. 270. *a.* Accord entr'eux touchant l'Election d'un Pape, que si quelqu'un d'eux venoit à être élû, il cederoit, pour rétablir la Paix à l'Eglise, le Papat, pourvû que le Pape *Benoit* XIII. fit de même, de l'an 1406. Avec la Ratification de *Gregoire* XII. nouvellement élu, & sa Lettre audit *Benoit* sur le même sujet. II. I. 299. *b.* Leur nombre & quelles doivent être leurs qualités en vertu des *Concordats Germaniques* du Pape *Martin* V. en 1408. II. II. 108. *b.* Constitution du Pape *Eugene* IV. touchant ceux qui ont été creez dans un Consistoire secret, sans avoir encore reçu les ornemens du Cardinalat, & sans que le Pape leur ait ouvert la bouche, savoir qu'ils ne seront pas appellez Cardinaux & qu'ils n'auront aucun Suffrage à l'Election d'un Pape, ni à aucun autre Acte, en 1431. S. I. II. 361. Leur nombre & qualités definis par le *Concile de Bâle*. III. I. 36. *b.*

Carinthie, Accord entre les Etats de *Carinthie* & l'Archevêque de *Saltzbourg* touchant sa Comparution personnelle devant le Tribunal de ladite Province de l'an 1536. IV. II. 139. *a.* Accord ulterieur entre les mêmes au sujet de quelques dommages causez par les Sujets de l'Archevêque, & d'une double contribution imposée par lui même à Gmund, de la même année. *ibid.* 140. *a.* L'Evêque de Bamberg y a des Sujets & Seigneuries. IV. II. 126. *a.* V. II. 173. *a.*

Carloman Roi de Baviere & d'Italie donne l'Abbaye de *Bercedo* à l'Evêque de *Parme*, l'an 872. I. I. 17. *b.*

Carlowitz, les Traitez de Paix de Carlowitz, faits en 1698. entre l'*Empereur Romain* & ses *Alliez*, & la *Porte Ottomanne*. VII. II. 446. *a. seq.*

Carreto (*Jean de*) sa Ratification de l'Accord fait entre lui & la Republique de *Genes* sur l'Investiture de la troisiéme part de la Ville de *Final* & du Chateau *Govoni*, de l'an 1451. III. I. 186. *b.*

Cartel pour l'échange & la Rançon des Prisonniers, entre *Louis* XIV. Roi de France & les *Provinces Unies*, de l'an 1673. VII. I. 231. *a.* Autre Cartel entre les mêmes, de l'an 1675. VII. I. 292. *b.*

——— Entre *Louïs* XIV. Roi de France & *Victor Amedée*, Duc de Savoye, de l'an 1690. VII. II. 270. *a.* Entre le même Roi & les *Provinces Unies*. *ibid.* 277. *a.*

——— Entre l'Empereur *Leopold* I. & *Louïs* XIV. Roi de France, de l'an 1692. VII. II. 310. *b.*

Casal, Ville, sa Transaction avec les Marquis du *Montferrat*, touchant les Revenus annuels de celui-ci. S. I. II. 93.

Casimir III. Roi de Pologne permet à *Jean* Roi de Boheme, qui avoit renoncé à ses Pretensions sur le Royaume de Pologne les *Duchez de Silesie* en y renonçant de son côté, à tous les Droits qu'il y pourroit pretendre, en 1335. I. II. 150. *b.* Sa Promesse donnée à *Charles* Marcgrave de Moravie, de ne vouloir contracter aucun Mariage sans son Consentement, en 1341. I. II. 202. *b.* Sa Cession des Villes de *Beuten* & *Creucenberg* faite à *Charles* IV. Empereur & Roi de Boheme, en 1353. I. II. 285. *a.*

Casimir IV. Roi de Pologne, ses Lettres par lesquelles il declare d'avoir pris sous sa Protection les Terres & Païs de *Prusse*, *Culm*, *Pomeranie* & *Michalow*, & de les avoir réunies au Royaume de *Pologne*, de l'an 1454. III. I. 197. *a.* Son Traité de Paix avec le *Grand Maitre de l'Ordre Teutonique en Prusse*, par lequel celui-ci cede une grande Partie de la *Prusse* au Roi, & reconnoit le reste que l'Ordre retient pour fief du Royaume de *Pologne*, de l'an 1466. III. I. 348. *b.*

Casimir, Duc d'Oppelen, cede son Duché à *Wenceslas* Roi de Boheme. S. I. I. 154.

Casimir, Marggrave de Brandebourg & *George* son Frere, leur Reglement touchant la Reformation de l'Eglise, de l'an 1526. IV. I. 464. *a.*

Castanaga, (*le Marquis de*) Gouverneur General des Païs-Bas Espagnols, avec *Frideric* III. Electeur de Brandebourg, pour quelques Troupes, de l'an 1689. VII. II. 220. *a.* Sa Declaration de Guerre au Roi de France, au nom de son Maitre. *ibid.* 226. *a.* Son Traité avec *Frideric* III. Electeur de Brandebourg. pour l'entretien d'une Armée de vingt mille Hommes, que l'Electeur devoit former en deça du Rhyn & de la Moselle, moyennant un subside de 40000. Patacons par mois & des quartiers d'hyver qui lui seroient assignez par l'Empereur, de l'an 1690. VII. II. 268. *a.* Autre Traité avec le même Electeur pour la Continuation du service de sept Bataillons, de l'an 1691. *ibid.* 288. *b.* Son Traité avec les *Provinces Unies* pour la levée des Contributions dans les Païs ennemis, de l'an 1691. VII. II. 291. *b.*

Castille, Royaume, établissement de Loi de Succession des Rois en 1252. S. I. I. 101. Loi que le Royaume ne pourra être divisé. *ibid.* 102.

Castille, Confirmation & Approbation des Ambassadeurs du Roi de Castille faite au *Concile de Constance* touchant la soustraction de ses Royaumes de l'obeïssance du Pape *Benoit* XIII. de l'an 1417. II. II. 84. *b.* Leur Approbation des Statuts & Decrets dudit Concile, sauf les articles conclus à Narbonne. *ibid.* Quatre Traitez entre la *Castille* & la *France*, le *premier* de l'an 1408. le *second* de l'an 1435. le *troisieme*, de l'an 1455. & le *quatrieme*, de l'an 1469. III. II. 47. *b. seq.*

Castille & Portugal, Confirmation & Renouvellement des Traités d'Alliance faits entre ces Royaumes & le Royaume de *France*, de l'an 1475. III. I. 509. *a.*

Castro, Duché. & *Ronciglione* Seigneurie, Protestation de *Raynaud Farnese* Duc de Parme, contre la non-acceptation de l'argent, qu'il avoit presenté à la Chambre Apostolique, pour le degagement de ces Etats, en 1672. S. II. I. 389. *a.* Autre Protestation du même Duc, faite en 1691. *ibid.* 421.

Castruccio Castracani, l'Empereur *Louïs de Baviere* lui donne la Ville & le Païs de *Lucque*, en 1324. I. II. 68. *b.* Il est créé premier Duc de *Lucque* par l'Empereur *Louis de Baviere*, en 1328. I. II. 106. *b.* 108. *a.*

Catalans, leur Traité, avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne, pour epouser la Cause de *Charles* III. comme legitime Roi d'Espagne, fait en 170 . S. II. II. 41. Leur Declaration du même comme Roi legitime, en 1706. *ibid.* 51.

Catalogne, *Roussillon* & *Cerdaigne*, leur Traité de Confederasion avec *Louis* XIII. Roi de France, contre le Roi d'Espagne, de l'an 1640. VI. I. 195. *b.* Articles & Conditions, sous lesquelles ils se soumettent à l'obeïssance dudit Roi. *ibid.* 197. *b.* Acte de Serment prêté à eux par le Maréchal de *Breze* au nom du Roi de France. *ibid.* 200. *b.*

Catalogne, Convention faite entre les parties, qui étoient en Guerre, touchant son Evacuation, & le depart & Transport des Troupes de l'Empereur, en 1713. VIII. I. 327. S. II. II. 113. 114.

Catherine, Duchesse de Lorraine, & *Ferris* son Fils declarent, que le Droit de Commandise que ceux de *Toul* leur ont donné dans leur Ville n'est qu'à vie & sans prejudice de la fidelité dûe au Seigneur de ladite ville. I. I. 201. *b.*

Catherine Infante d'Espagne, Fille de *Ferdinand* & d'*Isabelle*, son Contract de Mariage avec *Arthur* Prince de Gales, Fils de *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1500. III. II. 414. *a.*

Catherine Petrowna Imperatrice de Russie, son Alliance defensive avec l'Empereur *Charles* VI. en 1726. VIII. II. 131. *b.* Article secret de cette Alliance. *ibid.* 135. *b.* Son Testament, en 1727. S. II. II. 188.

Catholiques d'Allemagne, leur Traité de Neutralité avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, de l'an 1632. VI. I. 29. *a.* Voyez aussi *Ligue Catholique.*

Celestin III. Pape, sa Confirmation de l'échange de la Ville de *Diepe* & de *Botelles* contre la ville de *Andeli* & le Château de *Riep*, faite entre l'Archevêque de *Rouen* & *Richard* I. Roi d'Angleterre, en 1191. I. I. 116. *a.* Sa Bulle de Confirmation des *Hospitaliers* de Ste. Marie de Jerusalem, en leur donnant le nom de l'*Ordre Teutonique.* *ibid. b.*

Cellamare, (le Prince de) Ambassadeur de *Philippe* V. Roi d'Espagne à la Cour de France, ses Intrigues concertées avec le Cardinal *Alberoni*, premier Ministre de *Philippe* V. Roi d'Espagne VIII. I. 545. *b.*

Cercle du Haut Rhyn, Convention entre l'*Electeur Palatin* & l'*Evêque de Worms* touchant le Directoire dans ce Cercle, en 1705. S. II. II. 44.

Cerdagne, Comté, Convention entre les Commissaires de *France* & d'*Espagne* en execution du 42. Article du Traité des Pyrenées, touchant les 33. Villages qui en doivent demeurer au Roi de France, de l'an 1660. VI. II. 344. *a.*

Cesane, Comté en Italie, donné par l'Empereur *Charles* IV. à l'Evêque de Feltre & de Bellune, en 1358. I. II. 343. *a.*

Cham de Tartarie, son Traité de Paix avec le General de l'Armée Polonoise & Maréchal de la Couronne *Sobieski*, de l'an 1667. VII. I. 60. *b.* Son Traité de Paix avec *Alexis Michalowitz*, Czar de Russie, de l'an 1670. VII. I. 132. *a.*

Chambre Imperiale de Spire recusée par *Jean Frederic* Electeur de Saxe, & *Philippe* Landgrave de Hesse. l'an 1542. IV. II. 238. *b.* Son Accommmodement avec *Frederic* Electeur Palatin, au sujet de l'exemtion des Péages, de l'an 1579. V. I. 356. *a.*

Champagne & Brie, Association entre les Etats de ces Païs, contre toutes Factions contraires, à la Religion Catholique & au Roi *Henri* III. de l'an 1576. V. I. 284. *a.*

Chancelerie de la Chambre Imperiale à Spire, Son Administration est renduë par l'Empereur *Charles* V. à l'Electeur de Mayence comme Archi-Chancelier de l'Empire par la Germanie, l'an 1530. IV. II. 58. *a.*

Change, Reglement du Change en *Russie*, publié, en 1729. S. II. II. 269.

Chaperons blancs, Parti seditieux sous *Charles* VI. Roi de France, qui approuve leurs Actes S. I. II. 334.

Charlemagne, Sa Loi Salique, en 798. S. I. I. 97. *a.*

——— Son Serment pour la defense de l'Eglise Apostolique, fait à *Leon* III. l'an 800. I. I. 1. *a.*

——— Privileges qu'il donna à la Ville d'*Aix la Chapelle.* S. I. I. 57. *a.* Son Rescrit à *Nicephore* Empereur de Constantinople touchant la Paix entre les deux Empires de l'an 803. I. I. 1. *a.* Son Diplome donné au Patriarche de *Gradisque* touchant quelques Privileges. *ibid* 2. *a.* Son Diplome de donation du Comté de *Chiavenne* au Clergé de *Come.* *ibid.* 2. *b.* Son Diplome donné au Convent de *Sainte Marie* situé aux Fauxbourgs de *Verone*, pour lui accorder exemption de tout péage, de l'an 805. *ibid.* Sa Donation de la Ville *Ansidonia* avec le Port de *Fenilie* & celui d'*Ercole* à l'Abbaye des *Trois Fontaines* située à *Aix.* *ibid.* 3. *a.* Sa Disposition pour partager ses Etats entre ses Enfans, de l'an 806. *ibid.* 4. *a.* Sa Disposition touchant ses Thresors, & Meubles. de l'an 811. *ibid.* 5. *b.* Son Diplome par lequel il accorde à St. *Ludger* la liberté de bâtir une Eglise & Convent dans *Werthen*, lui donnant pour cela quelques Biens en Brabant, en 802. *ibid.* 369. *a.* Ses merites envers l'Eglise. *ibid.* 18. *a.* Quelles furent les Villes Metropolitaines de son Empire. *ibid.* 6. *a.*

Charles le Chauve, Roi de France, & depuis Empereur, Privileges & Immunités qu'il conceda à la Ville & Comté de *Barcelone*, en 844. S. I. I. 21. Comment il a esté declaré & couronné Roi de Lorraine à Metz, en 869. I. I. 15. *b.* Son Traité de Paix avec *Louïs* Roi de Germanie, de l'an 870. I. I. 16. *b.* Les années de son Regne se comptent en deux Manieres. I. I. 17. *a. n.* Sa Transaction avec *Louis le Germanique* touchant le partage du Royaume de Lorraine, en 870. I. I. 16. *a.* Il est choisie & couronné Empereur des Romains par le Pape *Jean* VIII. l'an 877. I. I. 18. *a.*

Charles III. dit *le Gras*, Roi de Suabe & Empereur son Diplome donné à l'Evêque de *Parme* pour lui confirmer la donation de l'Abbaye de *Berceto*, en 880. I. I. 20. *b.* Son Diplome pour exemter l'Eglise de *Verone* de tous les Tributs, & Jurisdiction, de l'an 882. I. I. 21. *b.* Sa Constitution touchant les voyages des Empereurs pour Rome ou autre part de l'an 890. I. I. 23. *b.*

Charles IV. Roi de Boheme & puis Empereur, son Traité d'Amitié & de secours mutuel avec *Jean* Duc de Normandie, depuis Roi de France, en 1347. I. II. 278. *b.*

Charles IV. Empereur confirme au *Roi* de *Boheme* la dignité d'*Echanson* de l'*Empire* & le Droit de suffrage dans les Elections des Empereurs, en 1348. I. I. 271. *a.* Il confirme aux Etats de Boheme le Diplome d'Investiture de tous les Biens du feu Duc de Breslau, donné par *Rodolphe* I. Empereur à *Wenceslas* II. Roi de Boheme, en 1348. I. I. 269. *b.* Sa Confirmation du Privilege donné aux Etats de Boheme par l'Empereur *Frederic* II. qu'après l'extinction de la Famille Royale l'Election d'un Roi appartiendroit à eux, en 1348. I. II. 245. *b.* Son Diplome par lequel il confirme à *Albert* Duc d'Autriche & à ses deux Fils *Rodolphe* & *Frederic* tous les anciens Privileges accordez aux Ducs d'Autriche par les précedents Empereurs & Rois des Romains I. II. 247. *a.* Son Diplome d'Investiture donné aux mêmes sur les Duchez d'*Autriche*, *Stirie* & *Carinthie*, & les Seigneuries de *Carniole*, de la *Marche* & de *Port Naon*, comme aussi des autres Biens situez en *Suabe* & en *Alsace.* *ibid.* Son Diplome par lequel il engage à *Jean* Comte de Cleve, la Ville de *Duisbourg*, qui lui étoit deja hypothequée pour 20000. Marcs, pour d'autres 10000. Marcs d'argent, en 1349. I. II. 250. *b.* Son Pacte de Mariage & d'Alliance conclu avec *Rodolphe* Comte Palatin du Rhin, par lequel *Rodolphe* promet *Anne* sa Fille au Roi pour Femme, & tous deux se promettent une reciproque assistance, en 1349. I. II. 250. *b.* Son Privilege donné à la Ville de *Spire* que personne ne puisse bâtir aucune Forteresse à 3. lieuës d'alentour ladite Ville. I. II. 251. *b.* Sa Paix publique ordonnée de concert avec *Rodolphe* & *Rupert*, Comtes Palatins du Rhin, & les Villes de *Mayence*, de *Strasbourg*, de *Worms* & de *Spire.* &c. en 1351. I. II. 260. *b.* Son Rescript à l'Abbesse & au Chapitre de l'Eglise de *Nivelle*, par lequel il permet à ladite Abbesse de se faire investir des Regales par *Jean* Duc de Brabant, en protestant que cela ne portera aucun prejudice ni à elle ni à l'Empire, en 1351. *ibid.* 270. *a.* Ses Lettres à *Rudolphe* Duc de Saxe, par lesquelles il le recherche de vouloir donner son Consentement aux Lettres qu'il avoit données à *Rupert* Comte Palatin du Rhyn, pour lui assurer le Droit de Suffrage à l'Election d'un Empereur, en 1354. S. I. II. 166. Ses Lettres au dit *Rupert* sur ladite affaire. *ibid.* 167. Sa Composition avec les *Florentins.* en 1355. *ibid.* Son Privilege de Vicariat perpetuel sur la Ville de *Lucques*, donné à

la Ville de *Pise*. *ibid.* 168. Ses Lettres par lesquelles il ordonne aux Villes de la *Basse Alsace* de se confederer ensemble contre les Perturbateurs de la Paix publique, en 1354. I. II. 292. *a*. Son Diplome, par lequel il investit les Marquis de *Carreto* du Marquisat de *Saone* & plusieurs autres Fiefs de l'Empire en Italie, en 1355. *ibid.* 294. *b*. Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Jean* Roi de France, dans lequel les Villes de *Vienne* & *Cambray* comme aussi le *Dauphiné* & le Comté de *Bourgogne* sont reconnus pour Fief de l'Empire, en 1355. S. I. II. 169. Sa Constitution par laquelle il annexe à jamais au Royaume de *Boheme* les Duchez de *Plotzko* & de *Masovie* en *Pologne*, tous les Duchez de la *Silesie*, le Marquisat de *Lusace* & la Terre de *Glatz*, en 1355. I. II. 302. *a*. Cette Constitution est consentie & approuvée par *Gerlac* Archevêque de Mayence comme Grand Chancelier de l'Empire en Allemagne. *ibid.* 303. *b*. Sa *Bulle d'Or*, par laquelle le Gouvernement & la Constitution interieure de l'*Empire* est reglée, en 1356. *ibid.* 305. *b*. Extrait d'un Traité qu'il fit avec *Wencelin* Duc de Lorraine, Brabant, & Limbourg, au sujet de la Succession desdits Duchez, en 1356. *ibid.* 315. *a*. Son Decret par lequel il declare que la Dignité Electorale & celle d'*Archidapifer* avec tous les Droits qui y sont annexez appartient à *Rupert l'ainé*, & à celui qui sera en possession du Palatinat, en 1356. *ibid.* 319. *a*. Ses Lettres par lesquelles il engage les Chateaux d'*Oppenheim* & d'*Odernheim* avec les Villes de *Swabisberg*, *Nirstein*, *Ingelsheim* & *Winterheim* & quelques autres à la Ville libre & Imperiale de *Mayence* pour la somme de 33000. florins, avec promesse de n'accorder à nul autre le Droit de les retirer ou racheter, en 1356. *ibid.* 325. *a*. Sa Bulle, par laquelle il regle la Succession des Ducs de *Saxe*, en 1357. S. I. II. 171. Sa Declaration pour regler le different survenu entre *Rodolphe* Duc de *Saxe*, & *Wenceslas* Duc de Luxembourg, Lorraine &c. Marquis du St. Empire, pour le Droit de porter l'Epée devant l'Empereur, en 1357. *ibid.* 325. *b*. Son Diplome par lequel il confirme les Privileges & Immunitez de la Ville de *Nimegue*, en 1357. S. I. II. 172. Son Diplome par lequel il donne à *Jaques de Bruno* Evêque de Feltre & de Bellune, le Comté de *Cesane*, en 1358. I. II. 343. *a*. Sa Constitution touchant l'Immunité Ecclesiastique, en 1359. *ibid.* Son Privilege donné à la Ville d'*Ulme* portant exemtion de toute Jurisdiction étrangere, en 1359. *ibid.* 173. Ses Lettres par lesquelles il érige le Comté de *Luxembourg* en Duché, en faveur de *Wenceslas* son Frere, en 1359. II. II. *a*. Son Diplome d'Investiture donné aux Ducs d'Autriche *Rodolphe*, *Frederic*, *Albert* & *Leopold* pour les Duchez d'*Autriche*, *Stirie* & *Carinthie*, les *Seigneuries* de *Carniole*, de la *Marche* & de *Port Naon*, & de tous les autres Fiefs qu'ils ont en *Suabe* & en *Alsace* &c., en 1360. *ibid.* 32. *b*. Autre Diplome de la même teneur, en 1366. *ibid.* 57. *a*. Son Diplome par lequel il confirme auxdits Ducs tous les Droits & Privileges appartenants à leurs Villes. *ibid.* 33. *a*. Autre Confirmation des mêmes Privileges. *ibid.* 56. *b*. Ses Lettres de Troc & d'échange de quelques Châteaux & Villes de l'*Empire* contre quelques autres de la Boheme, en 1360. S. I. II. 186. Son Privilege donné aux *Ducs d'Autriche*, que leurs Sujets ne pourront être citez devant aucun Juge ou Cour de Justice, autre que la leur, excepté en cas de dénégation de Justice, en 1361. S. I. II. 189. Lui, & *Wenceslas*, son Fils, Roi de Boheme, & *Jean* son Frere le Marcgrave de Moravie se reconcilient avec *Louis* Roi d'Hongrie & avec *Rodolphe*, *Albert* & *Leopold* Ducs d'Autriche, en 1364. II. I. 45. *a*. Leur Pacte d'Union Hereditaire avec les mêmes Ducs d'Autriche & *Marguerite* leur Sœur. *ibid.* *b*. Renouvellement dudit Pacte avec promesse d'une assistance mutuelle, en 1365. *ibid.* 54. *a*. Ses Lettres par lesquelles il declare d'avoir vendu à la Ville de *Zittau*, la Forêt dite *Kunigswalde* pour 560. Gros de Prague, en 1365. *ibid.* 49. *b*. Son Privilege donné à *Lambert* Evêque de Spire, qu'il ne payera point de péage sur le Rhin pour tous les Vivres necessaires qu'il y fait venir pour lui, en 1365. *ibid.* 53. *a*. Ses Lettres de Cassation, par lesquelles il absout *Albert* & *Leopold* Ducs d'Autriche de tous les Engagemens avec *Louis* Roi d'Hongrie, en 1366. *ibid.* *b*. Ses Lettres d'Assurance données aux mêmes Ducs, qu'il leur fera rendre dans un certain tems leurs Lettres d'Alliance faites avec ledit Roi. *ibid.* Son Diplome, par lequel il confirme à *Albert* & *Leopold* Ducs d'Autriche toutes les Advocaties & Droits d'Advocatie sur les Evêchés, Abbayes &c. dans leurs Etats, en 1366. S. I. II. 195. Son Privilege accordé aux mêmes Ducs d'Autriche, portant que si quelques-uns de leurs Sujets reçoivent chez eux par ignorance des Proscrits, Bannis, ou autres Criminels, ils n'en pourront être jugez par quelque Jugement du Païs, en 1366. II. I. 56. *a*. Son Privilege donné à *Lambert* Evêque de Spire, par lequel il cede audit Evêque le péage d'*Udenheim* en propre, en 1369. *ibid.* 70. *b*. Sa Declaration, qu'il avoit acheté le Marquisat de *Lusace* & les Seigneuries de *Mihlberg*, *Streel* & *Werdenheim*, & qu'il les avoit incorporrées avec le Consentement des Etats de l'Empire pour toûjours au Royaume de *Boheme* avec le Privilege *de non evocando*, en 1370. *ibid.* 77. *a*. S. I. II. 198. Sa Sentence de proscription, prononcée contre *Galeas Visconti* de Milan & ses Adherans, comme des ravisseurs des Biens de l'Eglise Romaine, & coupables de Léze Majesté, en 1372. II. I. 87. *b*. Son Diplome par lequel il declare *Amé* VI. Comte de Savoye, *Vicaire de l'Empire par toute l'Italie*, en 1372. *ibid.* 89. *b*. Sa Bulle pour la Succession & le Droit des *Electeurs de Saxe*, en 1376. *ibid.* 109. *b*. Sa Seconde Constitution de la Liberté & Immunité des Ecclesiastiques, en 1377. S. I. II. 202. Son Rescript en faveur de la Ville de *Nuremberg*, que nulle Forteresse ou Ville ne pourra être batie, ni aucun Tribunal érigé dans son voisinage à la distance d'une lieue, en 1378. S. I. II. 203. Sa Constitution pour confirmer le Droit Electoral aux Rois de *Boheme*, en 1378. II. I. 123. *b*. Sa Sentence de Pacification entre *Gerard* Evêque de Wurtzbourg, *Eberard* & *Ulric* Comtes de Wurtemberg & Comte *de Hohenloe* avec leurs adhérans & Assistans d'une part, & les Villes Imperiales de *Suabe* avec celle de *Rotenbourg* sur le Tauber & leurs adhérans & Assistans d'autre part, en 1378. *ibid.* 126. *a*.

Charles V. Empereur, sa Capitulation Imperiale, de l'an 1519. IV. I. 298. *b*. Sa Constitution contre les *Anabaptistes*; en 1520. S. II. I. 64. Son Diplome donné à la Ville d'*Aix la Chapelle* par lequel il lui confirme & augmente ses Privileges, de l'an 1520. IV. I. 318. *b*. Son Traité d'Alliance avec le Pape *Leon* X. contre la France, de l'an 1521. IV. III. 96. *b*. Sa Convention avec le même Pape touchant le Royaume du *Naples* pour en payer au Pape un Tribut annuel de 7000. Ducats; le Pape lui accorde de son coté, de pouvoir posseder ledit Royaume nonobstant qu'il soit Empereur, en 1521. S. II. I. 67. Son Edit de proscription contre *Luther*, publié à la Diéte Imperiale à Worms, le 8. Mai 1521. IV. I. 335. *a*. Sa Paix publique ordonnée par l'Empire à la Diéte de Worms, l'an 1521. *ibid.* 341. *b*. Son Revers donné à *Frederic* III. Electeur de Saxe, portant que la Regence qu'il a établie dans l'Empire pour le tems de son absence ne devra prejudicier en rien au *Vicariat* qui appartient audit Electeur, de l'an 1521. *ibid.* 349. *b*. Son Ban Imperial contre le Duc de Brunswig *Henri* l'ainé, & contre l'*Eveque de Hildesheim* & leurs adherans, publié à Gand, le 24. Juillet 1521. *ibid.* 350. *a*. Son Traité avec *François* I. Roi de France pour la Liberté *de la Péche du Harang*, pendant leurs Guerres, de l'an 1521. *ibid.* 352. *a*. Son Revers, par lequel il declare d'accepter & ratifier la Capitulation Imperiale faite en 1519. par ses Commissaires avec les Electeurs de l'Empire, promettant de l'observer inviolablement, l'an 1521. *ibid.* 357. *a*. Sa Confirmation des Traitez faits pour la Prolongation de la *Confederation de Suabe* pour 11. ans, en 1522. *ibid.* 477. *b*. Reponses qu'il fit aux offres de *François* I. *ibid.* 496. *a*. Ses Reponses aux Propositions de *Henri* VIII. Roi d'Angleterre. *ibid.* 500. *a*. Ses Reponses aux Herauts d'Armes desdits Rois de France & d'Angleterre. *ibid.* 503. *a. seq.* Son Diplome d'Investiture pour le Duché de *Milan*, les Comtés de *Pavie* & d'*Anglerie*, donnée à *François Sforce*, Fils de *Louis*, l'an 1524. *ibid.* 398. *b*. Son Diplome par lequel il assigne à *Ferdinand* son Frere une somme de 197480. florins du Rhyn, deboursée pour l'entretien des Troupes auxiliaires des Etats de l'Empire envoyez en Hongrie contre le Turc, sur les *Landvogties* de *Suabe*, de *Haguenau* & d'*Ortenau*, combinant cette somme avec celle pour laquelle lesdites *Landvogties* avoient été engagées à la Maison d'Autriche, tellement qu'il demeurera en possession desdites *Landvogties*, jusqu'au remboursement de la Somme totale, de l'an 1525. *ibid.* 419. *a*. Sa Convention avec *François Marie Sforce* Duc de Milan, par la quelle celui-ci s'oblige de payer à l'Empereur pour l'Investiture du Duché de *Milan* 600000. Ducats d'or, & de lui ceder toutes ses Pretensions sur le Duché de *Bar*, comme aussi tous les Biens qu'il possedoit au Royaume de *Naples*, l'an 1525. *ibid.* 434. *b*. Lui & *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, font un Traité de Trève pour trois mois avec *Louise de Savoye*, Mere de *François* I. Roi de France & Regente du Royaume, pendant lequel tems la *Duchesse d'Alençon*, Sœur dudit Roi, pourroit librement aller en Espagne pour negocier la delivrance de ce Prince, de l'an 1525. *ibid.* 435. *b*. Son Traité de Paix fait avec *François* I. alors son Prisonnier, où il est aussi traité du Mariage dudit Roi avec Madame *Eleonor* Reine Douairiere de Portugal, Sœur ainée de l'Empereur, fait le 14. Janvier 1526. *ibid.* 399. *b*. Son Recès conclu dans la Diète tenue, en 1526. à Spire. par *Ferdinand* son Frere, alors Vicaire de l'Empire, & ses autres Commissaires, pour regler par provision les affaires de l'Empire, tant pour la Religion que pour la Paix & la Justice. S. II. I. 78. Sa Reponse Apologetique à la Lettre pleine de plaintes du Pape *Clement* VII. *ibid.* 82. Autre Lettre au même Pape, par laquelle il le conjure par le Sang de J. C. de remedier aux malheurs du Monde Chrêtien. *ibid.* 97. Sa Lettre au Sacre College des Cardinaux, par laquelle il les exhorte, que si le Pape refuse ou differe d'indiquer un Concile General, ils le fassent. *ibid.* 98. Sa Lettre à *Henri* VIII. Roi d'Angleterre où il se plaint de l'infidelité du Pape & de ses fausses Pratiques contre lui & l'Empire, qui l'avoient enfin obligé à prendre Rome & à le châtier. *ibid.* 99. Son Traité de Paix avec *Charles* Duc de Gueldre, de l'an 1528. IV. I. 514. *a*. *b*. Son Traité de Confederation avec le Pape *Clement* VII. par lequel ils conviennent de plusieurs choses, comme du rétablissement de la Famille de *Medicis* dans la Republique de Florence, de la proscription du Duc de Ferrare, de l'Investiture du Royaume de Naples, du rétablissement du Duc de Milan, de l'oppression des Heresies & des Turcs &c. de l'an 1529. IV. II. 1. *a*. Son Traité de Paix & d'Amitié avec *François* I. Roi de France,

par

par lequel le Traité de Madrid est confirmé sous certaines limitations: la Delivrance & la Rançon des deux Princes, Fils de France, sont reglées, & le Mariage dudit Roi avec Madame *Eleonor* d'Autriche, Reine Douairiere de Portugal est de nouveau accordé, à Cambrai, l'an 1529. avec les Enregistremens dudit Traité aux Parlemens de France, & les Ratifications de divers Etats du Royaume. IV. II. 7. *a.* Son Traité d'Amitié & de Confederation avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1509. IV. II. 42. *b.* Son Diplome par lequel il fait *Frederic de Gonzague*, Marquis de Mantoue, Capitaine d'une Compagnie de Cuirassiers & de trois Compagnies de Dragons, de l'an 1529. *ibid.* 49. *a.* Autre Diplome par lequel il fait le même Marquis Capitaine General de ses Troupes en Italie. *ibid. b.* *Charles* V. Empereur & *Ferdinand*, Roi de Hongrie son Frere, leur Traité de Paix & de Ligue conclu avec le Pape *Clement* VII. la Republique de *Venise* & le Duc de Milan *François Marie Sforce* pour leur mutuelle defense & pour maintenir le repos en Italie, l'an 1529. *ibid.* 53. *b.* Son Diplome par lequel il remet à *Albert* Electeur de Mayence la pleine & entiere Administration de la Chancelerie de la Chambre Imperiale de Spire, de l'an 1530. *ibid.* 58. *a.* Ses Lettres de Pardon accordées à la Ville & Republique de *Florence*, & où il en regle le Gouvernement, le faisant hereditaire à la Famille *de Medicis*, de l'an 1530. *ibid.* 72. *a.* Sa Confirmation des Privileges des *Ducs d'Autriche*, donnée à son Frere *Ferdinand* I. l'an 1530. *ibid.* 66. *b.* Il institue *Alexandre de Medicis*, comme Duc de *Florence*, en 1531. S. II. I. 113. Son Diplome d'Investiture donnée à *Antoine* Comte d'*Oldenbourg* & *Delmenhorst* pour les deux Contez de ce nom, l'an 1531. IV. II. 79. *a.* Son Renouvellement des anciennes Alliances avec *Jaques* V. Roi d'Ecosse, pour cent ans, de l'an 1531. *ibid.* 83. *a.* Sa Paix Religieuse faite à Nuremberg avec les Princes & Etats *Protestants* de l'Empire, où l'on convient que personne ne troublera l'autre sur le fait de la Religion, jusqu'à ce qu'un Concile General, ou les Etats de l'Empire en ordonnent autrement, l'an 1532. *ibid.* 87. *a.* Son Mandement pour l'Execution de ladite Paix de la même année. *ibid.* 89. *a.* Ses Lettres aux Electeurs, Princes & Etats de l'Empire, par lesquelles il leur notifie d'avoir obtenu du Pape la Convocation d'un Concile General, & que pour le faciliter ils eussent à vivre en Paix ensemble, de l'an 1533. *ibid.* 92. *a.* Ses Lettres Patentes, par lesquelles il réunit le Païs d'*Utrecht* à celui de *Hollande*, de l'an 1534. *ibid.* 110. *a. b.* Son Traité avec *Muley Hazem* Roi de Tunis, par lequel ce dernier en reconnoissance de sa restitution dans le Royaume de *Tunis*, cede à l'Empereur diverses Villes & Lieux maritimes & s'oblige de reconnoitre son Royaume pour Fief de *Charles* V. comme Roi d'Espagne, de l'an 1535. *ibid.* 128. *a.* Ses Lettres aux *Princes Protestans* confederez, par lesquelles il leur assure, de vouloir garder inviolablement la Paix promise, de Seville, l'an 1536. avec la Reponse desdits Princes Protestans. *ibid.* 138. *a.* Sa Sentence definitive touchant les *Etats du Montferrat* entre les Pretendans, savoir le *Duc de Savoye*, *le Duc de Mantoue*, & le *Marquis de Saluces*, renduë, en 1536. S. II. I. 118. Son Diplome, par lequel il confirme celui de 1530. en faveur de la Maison *de Medicis*, touchant le Gouvernement de *Florence* en qualité de Ducs, & institue *Cosme* I. au lieu de *Laurent*, qu'il exclut, en 1537. *ibid.* 120. Sa Trêve pour trois Mois avec *François* I. quant aux Païs de l'Italie, de l'an 1537. IV. II. 157. *b.* Autre Trêve entr'eux pour dix ans, à Nice, de l'an 1538. *ibid.* 169. *b.* Ses Propositions à *François* I. sur le fait de la Paix avec la Reponse dudit Roi. *ibid.* 158. *b.* Sa Trêve avec le même jusqu'au 1 Juin 1538. pour tous leurs Royaumes & Pays, de l'an 1537. *ibid.* 159. *a.* Son Traité avec le même, par lequel ils conviennent de ne faire aucunes nouvelles Alliances ni Accord avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1538. *ibid. b.* Son Traité de Trêve pour dix ans avec le même Roi pour tous leurs Royaumes, Pays & Seigneuries, fait à Nice, l'an 1538. *ibid.* 169. *b.* Son Entrevue à Nice avec le Pape Paul III. & le Roi de France *François* I. *ibid.* 172. *b.* Sa Declaration que le Traité de Trêve fait à Nice sera tenu & observé pour une ferme & assurée Paix, à Tolede de l'an 1539. *ibid.* 185. *b.* Son Traité de Trêve avec les Princes & Etats Protestans pour 15. Mois, à Francfort, par l'entremise de *Louis* Electeur Palatin, & *Joachim* Electeur de Brandebourg, l'an 1539. *ibid.* 186. *b.* Ses Lettres d'Investiture, par lesquelles il donne le Duché de *Milan* à *Philippe* son Fils, données à Bruxelles, le 11. d'Octobre 1540. *ibid.* 200. *a.* Autres Lettres d'Investiture, de l'an 1546. *ibid.* 311. *b.* Ses Lettres de Surseance accordées, aux Villes de *Goslar* & de *Minden* touchant leur proscription, données, l'an 1541. *ibid.* 207. *b.* Son Traité avec *Jaques* V. Roi d'Ecosse touchant le Commerce sur Mer, de l'an 1540. *ibid.* 208. *b.* Sa Declaration de certains articles du Recès de la Diète Generale tenuë à Ratisbonne, l'an 1541. selon laquelle, & non autrement les Protestans accepterent ledit Recès, de l'an 1541. *ibid.* 210. *a.* Son Concordat avec l'Evêque de *Liege*, touchant leur Jurisdiction, de l'an 1541. *ibid. n.* 11. *a.* Son Traité de Ligue offensive & defensive avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre contre le Roi de France, de l'an 1542. *ibid.* 217. *b.* Autre Ligue entr'eux, de l'an 1543. *ibid.* 251. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Guillaume* Duc de Julliers & de Cleves, de l'an 1543. *ibid.* 250. *a.* Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Christian* III. Roi de Dannemarc, *Jean Adolphe* & *Frideric* Ducs de Holstein, de l'an 1544. IV. II. 273. *b.* Son Octroy pour *René de Chalon*, Prince d'Orange, afin qu'il puisse librement tester de tous ses Fiefs, Terres & autres Biens, situez es *Païs-Bas*, de l'an 1544. S. II. I. 308. Sa Confirmation du Testament du même Prince. *ibid.* 310. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *François* I. Roi de France, fait à Crespi, l'an 1544. IV. II. 279. *b.* Conventions pour son Execution. *ibid.* 292. *b.* Son Alliance avec le Pape *Paul* III. contre la *Ligue de Smalcalde*, de l'an 1546. *ibid.* 308. *b.* Sa Transaction comme *Duc de Luxembourg* avec *Theodoric*, Comte de Manderscheid, sur la reconnoissance de ses *Fiefs*, & autres Points, en 1546. S. II. I. 122. Son Privilege accordé à *Guillaume* Duc de Juliers, de Cleves & de Berg, pour la Succession de ses Filles, de l'an 1546. IV. II. 313. *a.* Sa Proscription de *Jean Frederic* Electeur de Saxe & de *Philippe* Landgrave de Hesse, de l'an 1546. *ibid* 314. *a.* Son Diplome, par lequel il charge l'Hypotheque des *Landvogties de Suabe*, de *Haguenau* & d'*Ortenau* d'une Somme de 197480. Florins, avancée par le Roi *Ferdinand* son Frere pour l'entretien des Troupes de l'Empire en Hongrie, en sorte que lesdites Landvogties doivent rester entre les mains de *Ferdinand* & ses Successeurs, jusqu'au payement de cette somme & des precedentes. Avec le Consentement des Electeurs de l'Empire, de l'an 1548. IV. II. 339. *a.* Sa Convention avec les Princes & Etats de l'*Empire*, touchant la Contribution de ses *Païs de Bourgogne* à l'Empire, qui doit être le double de celle d'un Electeur, de l'an 1548. *ibid.* 340 *b.* 342. *b.* Ses Instructions paternelles à son Fils *Philippe*, en 1548. S. II. I. 124. Sa Loi Pragmatique pour les XVII. *Provinces des Païs-Bas*, qu'elles devront toujours être unies, & que dans les Successions le *Droit de representation* y aura lieu, en 1549. *ibid.* 131. Son Traité de Paix avec *Marie Stuard* Reine d'Ecosse, de l'an 1550. IV. III. 10. *b.* Son Investiture du Comté de *Lingen* donnée en qualité de Duc de Gueldres & Seigneur d'Overissel à Anne d'Egmont, Comtesse de Buren, en 1550. S. II. I. 132. Son Recès avec *Maurice* Electeur de Saxe touchant la fixation du terme de la *Pacification de Passau* & la Liberté du *Landgrave de Hesse*, de l'an 1552. IV. III. 34. *a.* Sa Transaction de Passau faite avec les *Etats Protestans* de l'Empire, l'an 1552. *ibid.* 42. *a.* Son Traité d'Amitié & de bon Voisinage, entre le Duché de *Milan* & les *Suisses*, de l'an 1552. *ibid.* 47. *a.* Son Accord avec *Albert le jeune* Marcgrave de Brandebourg, qu'il reçoit en grace & confirme ses Accords avec les Evêques de *Bamberg* & de *Wurtzbourg*, de l'an 1552. *ibid.* 51. *a.* Confirmation dudit Accord. *ibid.* 52. *b.* Son Ban de Proscription publié contre *Albert le jeune* Marcgrave de Brandebourg, l'an 1553. *ibid.* 64. *a.* Protestation du Marcgrave contre ce Ban. *ibid b.* Sa Trêve pour cinq ans avec *Henri* II. Roi de France, de l'an 1555. *ibid.* 84. *b.* Son Recès & Constitution Imperiale faite à Augsbourg, par laquelle il laisse la Liberté de la Religion aux Etats Protestans, l'an 1555. *ibid.* 88. *b.* Sa Cession des *Païs-Bas* & de la *Bourgogne* à *Philippe* son Fils. *ibid.* 93. *b.* Ses Lettres à la Chambre Imperiale touchant Son Abdication de l'Empire en faveur de *Ferdinand* I. Roi des Romains, son Frere, de l'an 1556. V. I. 3. *b.* Ses Lettres, touchant la même Abdication aux Etats de l'Empire. *ibid.* 4. *b.* Son Testament, fait en 1558. avec son Codicille, fait en 1559. S. II. I. 141.

Charles VI. Empereur, son Revers pour l'acceptation & Confirmation de la *Capitulation Imperiale*, faite par ses Plenipotentiaire avec les Electeurs de l'Empire, en 1711. VIII. I. 287. *a.* Son Traité avec *Frideric Guillaume* Roi de Prusse, par lequel il cede & transporte audit Roi la Ville de *Gueldre* avec plusieurs autres Places dans la *Gueldre Espagnole*, pour satisfaction de ses Pretensions à la charge du feu Roi d'Espagne *Charles* II. en 1713. *ibid* 357. *a.* Son Traité avec la Republique de *Genes* touchant la Vente du Marquisat de *Final*, en 1713. *ibid.* 405. *a.* Son Traité de Paix, fait tant en son Nom qu'en celui de l'Empire avec *Louis* XIV. Roi de France à Rastadt, en 1714. *ibid.* 415. *b.* Confirmation & amplification de ladite Paix, par les Traités de *Badé*. *ibid.* 436. *a.* Son Traité avec *George* I. Roi de la Grande Bretagne & les Etats Generaux des *Provinces Unies*, pour la Restitution des *Païs-Bas Espagnols* à lui faire, à la reserve d'une *Barriere*, pour les Provinces Unies, &c. fait à Anvers, en 1715. *ibid.* 458. *b.* Son Traité d'Alliance defensive avec ledit Roi, en 1716. *ibid.* 477. *a.* Son Alliance avec la Republique de *Venise*, contre les Turcs, en 1716. S. II. II. 138. Sa Réunion du Duché de *Limbourg* au Duché de *Brabant*, en 1717. *ibid.* 146. Son Edit & Ordonnance pour regler le Gouvernement des *Provinces des Païs-Bas* qui lui appartiennent conformement à leur situation presente, donné, en 1718. VIII. I. 510. *a.* Son Traité de Paix fait avec *Achmet* Empereur des Turcs, à Passarowitz, en 1718. *ibid.* 520. *a.* Son Traité de Commerce avec le même. *ibid.* 528. *b.* Quadruple Alliance avec les Rois de *France* & de la *Grande Bretagne*, pour faire sa Paix avec *Philippe* V. Roi d'Espagne. *ibid.* 531. *a.* Sa Renonciation aux Royaumes, Provinces & Païs de la Monarchie d'*Espagne*, possedez par *Philippe* V. Roi d'Espagne, de l'an 1718. *ibid.* 542. *a.* Sa Convention avec les *Provinces-Unies* touchant l'Execution de quelques Articles du Traité de Barriere, de 1715. *ibid.* 551. *b.* Son Traité d'Alliance défensive, concluë comme Souverain des Païs hereditai-

ditaires avec les Rois de la *Grande Bretagne* & de *Pologne* comme Electeurs d'Hanovre & de Saxe, en 1719. VIII. II. 1. *a.* Son Octroy pour l'Erection d'une *Compagnie Orientale* aux Pays Bas de sa Domination, dite ensuite la *Compagnie d'Ostende*, en 1719. S. II. II. 153. Sa Convention avec les Rois de *France* & de la Grande Bretagne pour accorder encore à *Philippe* V. Roi d'Espagne un Terme de trois Mois, sous condition que s'il ne se rend pas, les Fils de la Reine seront exclus de la Succession de Toscane & de Parme, en 1719. VIII. II. 12. *b.* *Charles* VI. Empereur, *Louis* XV. Roi de France, *George* I. Roi d'Angleterre, & *Victor Amedée* Roi de Sardaigne, leur Armistice par mer fait avec *Philippe* V. Roi d'Espagne, en 1720. S. II. II. 156. Sa Cession & Translation du Royaume de *Sardaigne* à *Victor Amedée* Duc de Savoye. *ibid.* Son Decret contre les Etats d'*Oostfrise* & la Ville d'*Embden* touchant leurs Differens avec leur Prince, de l'an 1721. VIII. II. 163. *a.* Extrait de Sa Lettre au Roi de *Pologne* & Electeur de Saxe & au Duc de *Brunswig Wolffembuttel*, sur ce sujet. *ibid.* 179. *b.* Son second Decret, dans cette affaire, en 1728. *ibid.* 200. *b.* Ses Lettres Patentes d'Octroi accordées pour trente ans à la *Compagnie des Indes d'Ostende*, de l'an 1722. VIII. II. 44. *a.* Le Pape *Innocent* XIII. lui donne l'Investiture du Royaume de *Naples*, en 1722. S. II. II. 158. Son Ordonnance pour publier sa Pragmatique Sanction dans les Pays-Bas Autrichiens, en 1723. *ibid.* 162. Sa Convention avec le Pape *Benoit* XIII. pour l'Evacuation de *Comachio*, en 1724. VIII. II. 95. *b.* 105. *a.* Sa *Sanction Pragmatique*, touchant la Succession de ses Etats. *ibid.* 103. *a.* Ses Demandes au Congrès de Cambray, en 1724. S. II. II. 170. Sa Paix avec *Philippe* V. Roi d'Espagne, faite à Vienne, en 1725. VIII. I. 106. *a.* Son Traité d'Alliance & de Garantie avec le même. *ibid.* 113. *a.* Son Traité de Navigation & de Commerce avec ledit Roi. *ibid.* 114. *a.* Son Traité de Paix avec le même fait au Nom de l'*Empire*. *ibid.* 121. *a.* Sa Convention sur le Commerce avec la Regence de *Tunis*, en 1725. VIII. II. 129. *a.* Son Accession à l'Alliance entre la *Suede* & la *Russie*, faite en 1724. de l'an 1726. *ibid.* 130. *a.* Son Alliance defensive avec *Catherine Petrowna*, Imperatrice de Russie, Veuve de *Pierre* I. en 1726. *ibid.* 131. *b.* Article Secret de cette Alliance. *ibid.* 135. *a.* Son Traité de Paix & de Commerce avec la Regence de *Tripoli*. *ibid.* *b.* Son Traité de Navigation & de Commerce avec la Regence d'*Alger*, en 1726. *ibid.* 140. *a.* Son Decret Imperial au sujet de l'Alliance de Hanover. *ibid.* 142. *b.* Ses Articles Preliminaires conclus avec les *Alliez d'Hanover*, en 1727. *ibid.* 146. *a.* Ses Lettres touchant l'admission du Prince Don *Carlos*, Infant d'Espagne à la Succession de *Toscane*, de l'an 1728. *ibid.* 153. *b.* & *suiv.* Extrait de sa Sentence contre *Charles Leopold* Duc de Mecklenbourg. *ibid.* 156. *a.*
Voyez encore sous *Charles* III. Roi d'Espagne.

Charles Prince d'Espagne, depuis Roi d'Espagne I. & Empereur V. du Nom, son Mariage avec *Marie*, Fille d'*Henri* VII. Roi d'Angleterre, fait l'an 1508. IV. I. 119. *a.* Son Accession à la Ligue faite entre les Rois de France & d'Angleterre, *François* I. & *Henri* VIII. contre le Turc, de l'an 1519. *ibid.* 266. *a.*

Charles I. Roi de Castille, son Traité de Paix avec *François* I. Roi de France, où ils traittent aussi du Mariage à faire entre ledit *Charles* & *Louise*, Fille du Roi de France, de l'an 1516. *ibid.* 224. *b.*

Charles Prince de Castille, doit épouser Madame *Renée de France* deuxieme Fille de *Louis* XII. Roi de France. *ibid.* 278. *a.*

Charles, Prince d'Espagne, son Traité de Commerce avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1550. *ibid.* 220. *b.*

Charles II. Roi d'Espagne, son Traité avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, pour la continuation & renouvellement de la Paix entr'eux, de l'an 1667. VII. I. 27. *b.* Son Traité de Paix avec *Alfonse* VI. Roi de Portugal, de l'an 1668. *ibid.* 70. *b.* Son Traité avec les *Provinces Unies* pour un Prêt de deux Millions de livres, sur l'engagement de diverses Places & Villes des Pays-Bas Espagnols, de l'an 1668. *ibid.* 82. Son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, fait à *Aix la Chapelle*, l'an 1668. *ibid.* 89. *a.* Declaration de la Reine Regente sa Mere, donnée au Roi de *France*, que les Marchands François jouïront des mêmes Privileges que les Anglois, Hollandois & ceux des Villes Anseatiques, de l'an 1669. *ibid.* 106. *b.* Son Traité avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, pour le Retablissement du Commerce aux Indes Occidentales, de l'an 1670. *ibid.* 137. *a.* Son Alliance avec les *Provinces-Unies*, pour se secourir reciproquement, de l'an 1671. *ibid.* 155. *b.* Son Acte avec les mêmes, par lequel on s'engage reciproquement, de ne point traiter avec la France que conjointement. *ibid.* 162. *b.* Son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*, par lequel le Roi s'oblige à declarer la Guerre contre la France, & les Etats Generaux lui promettent la restitution de la Ville de Mastricht, de l'an 1673. *ibid.* 240. *a.* Son Traité de Confederation & d'Assistance mutuelle, avec l'Empereur *Leopold* I. les *Provinces Unies* & les Ducs de Brunswig & Lunebourg, *George Guillaume* & *Rodolphe Auguste*, de l'an 1674. *ibid.* 263. *b.* Son Traité d'Alliance & celui de ses Alliez, l'*Empereur* & les *Provinces Unies*, avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, de l'an 1674. *ibid.* 269. Son Traité de Protection & d'Assistance promise aux Confederez des Provinces de *Guienne*, *Languedoc*, *Dauphiné* & *Provence*, de l'an 1674. *ibid.* 277. *a.* Son Traité de Confederation, Secours & defense avec *Leopold* I. Empereur, les *Provinces Unies*, & le Duc *Ernest Auguste*, Evêque d'Osnabrug, de l'an 1675. *ibid.* 285. *a.* Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France pour le retablissement du Commerce entre la France & les Pays-Bas Espagnols, de l'an 1675. *ibid.* 313. *a.* Son Traité d'Alliance défensive avec les *Provinces Unies* & *Philippe Guillaume* Palatin du Rhin, de l'an 1676. *ibid.* 321. *b.* Sa Declaration sur le Traité de Marine, fait en 1650. avec let Etats Generaux des *Provinces Unies*, de l'an 1676. *ibid.* 325. *a.* Son Traité avec les *Provinces Unies* pour l'envoy d'une Escadre dans la Mediterranée pour la reduction de Messine, de l'an 1677. *ibid.* 340. *a.* Son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, fait à Nimegue, l'an 1678. *ibid.* 365. *b.* Son Contract de Mariage avec *Marie Louise*, Fille du Prince *Philippe* Duc d'Orleans, de l'an 1679. *ibid.* 417. *a.* Son Traité d'Alliance defensive avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, pour le maintien des Traitez de 1673. & 1678. VII. II. 2. *b.* Son Traité Provisionel avec Don *Pedro*, Infant de Portugal & Regent du Royaume, au sujet de la *Colonie du St. Sacrement*, établie en 1680. par les Portugais sur les bords Septentrionaux du Rio de la Plata. S. II. I. 406. Son Accession au Traité de Garantie conclu l'an 1681. entre le Roi de *Suede* & les *Provinces Unies*, de l'an 1682. VII. II. 22. *b.* Sa Convention avec *Louis* XIV. Roi de France pour la liberté de la Pesche & Navigation dans la Riviere de Bidassoa, de l'an 1683. *ibid.* 71. *a.* Son Traité de Trêve pour 20. ans avec *Louis* XIV. Roi de France de l'an 1684. *ibid.* 83. *b.* Son Traité d'Alliance & d'assistance avec *Victor Amedée* Duc de Savoye, de l'an 1690. *ibid.* 265. *b.* Son Accession à la *Grande Alliance*. *ibid.* 267. *b.* Son Traité avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, pour la jonction de leurs Flottes dans la Mediterranée, de l'an 1692. *ibid.* 320. *a.* Son Renouvellement de la *Grande Alliance*, avec l'Empereur & les *Provinces Unies*, de l'an 1695. *ibid.* 357. *a.* Son Traité de Paix avec *Louïs* XIV. Roi de France, conclu à Ryswik, en 1697. *ibid.* 408. *a.* Son Traité de Limites fait avec *Louïs* XIV. Roi de France en execution du Traité de Ryswick, de l'an 1699. *ibid.* 470. *b.* Son Testament, de l'an 1700. *ibid.* 485. *a.*

Charles III. Archiduc d'Autriche & declaré Roi d'Espagne, son Manifeste contenant ses Droits sur cette Monarchie, de l'an 1704. VIII. I. 138. *a.* Sa Declaration touchant son Entrée en Espagne. *ibid.* 147. *b.* Son Decret, en faveur du Duc de *Lorraine*, pour l'indemniser de la perte du *Montferrat*, de l'an 1709. *ibid.* 237. *b.*

Charles, Roi d'Arragon, son Traité de Mariage avec *Marguerite*, Fille de *Charles* II. Roi de Sicile, en 1290. I. I. 410. *a.*

Charles, Roi de Navarre, son Alliance avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, par laquelle ils se promettent une assistance mutuelle pour se rendre maîtres du Royaume de *France* & le partager entr'eux, en 1351. I. II. 265. *a.* Son Traité avec *Jean* Roi de France, par lequel plusieurs differens entr'eux sont ajustez, en 1355. *ibid.* 298. *b.* Son Traité de Paix avec *Jean* Roi de France, en vertu de la Paix de Bretigni, en 1360. S. I. II. 188.

Charles le Simple, Roi de France, son Traité de Paix avec *Henri* Roi de Germanie, en 926. I. I. 29. *b.*

Charles IV. dit *le Bel*, Roi de France, son Arrest par lequel il adjuge le Comté de *Flandre* à *Louïs* Comte de Nevers, Fils de *Louïs*, Fils ainé de *Robert* Comte de Flandre, contre *Robert* Fils puisné dudit *Robert*, en 1322. I. II. 58. *b.* Sa Trêve avec *Edouard* II. Roi d'Angleterre, en 1324. *ibid.* 66. *b.* Autre Trêve avec le même. *ibid.* 71. *a.* Sa Prolongation de la Trêve avec *Edouard* II. Roi d'Angleterre, en 1325. *ibid.* 77. *b.* Son Traité de Paix avec le même. *ibid.* 78. *a.* Son Traité de Paix avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1326. *ibid.* 88. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Robert de Brus* Roi d'Ecosse. *ibid.* 89. *a.*

Charles, Dauphin, Fils ainé de *Jean* Roi de France, son Alliance avec l'Empereur *Charles* IV. pour une mutuelle assistance, en 1356. *ibid.* 324. *a.* Sa Trêve concluë avec *Edouard* Prince de Gales, Fils d'*Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1360. II. I. 6. *a.* Son Traité de Paix avec le même, pour la delivrance de son Pere *Jean*, Roi de France, qui étoit prisonnier de guerre en Angleterre, en 1360. *ibid.* 7. *a.* *b.*

Charles V. Roi de France, son Traité d'Alliance avec *Henri*, Roi de Castille, pour une mutuelle assistance, principalement contre le Roi d'Angleterre, en 1368. *ibid.* 68. *b.* Interpretation de quelques Articles du même Traité. II. I. 74. *a.* Ses Lettres d'ajournement personnel contre le *Prince de Gales* comme Duc de Guienne, pour comparoitre par devant la Cour des Pairs & y repondre aux plaintes faites contre lui par les Prelats & Seigneurs du Pays, en 1369. S. I. II. 195. Ses Lettres par lesquelles, pour aquiter une Somme de dix mille livres de terre, dûs à *Louis* Comte de Flandres, il lui donne & transporte les Villes, Châteaux & Chatelenies de *Lille*, *Douay* & *Archies* pour lui & ses Successeurs, à la charge de Rachapt, en 1369. S. I. II. 196. Sa Declaration, qu'il confisque sur *Edouard* III. Roi d'Angleterre & sur *Edouard* Prince de Gales, son Fils, le Duché de *Guienne*, en 1370. II. I. 75. *b.* Sa Ligue offensive & defensive avec *Robert* II. Roi d'Ecosse, principalement contre l'Angleterre, en 1371. *ibid.* 81. *b.* Son Edit perpetuel pour la *Majorité* des

des Rois de France, les declarant majeurs & capables de l'Administration du Royaume quand ils entrent dans leur quatorziéme année, en 1374. II. I. 94. *b.* Sa Trêve pour un an avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, & *Jean* Roi de Castille & de Leon, en 1375. *ibid.* 104. *b.* Son Compromis avec *Jean* IV. Duc de Bretagne, pour la Paix à faire entr'eux par l'Arbitrage de *Louis* Duc d'Anjou de la part du Roi, & du Comte de Flandres & de quelques autres Seigneurs de la part du Duc, 1379. S. I. II. 204. Son Traité de Paix avec ledit Duc, en 1381. *ibid.* 205.

Charles VI. Roi de France, sa Trêve pour six Mois avec *Richard* II. Roi d'Angleterre, faite l'an 1383. II. I. 185. *a.* Son Traité de Trêve pour deux ans, conclu avec le même Roi, l'an 1389. *ibid.* 233. *b.* Son Traité avec *Richard* II. Roi d'Angleterre, pour lui donner *Isabelle* sa Fille ainée en Mariage, de l'an 1395. *ibid.* 241. *a.* Son Traité d'Alliance & Confederation avec *Jean Galeaz* Comte de Vertus & Seigneur de Milan, de l'an 1395. *ibid.* 237. *b.* Ses Lettres de Remission à *Charles* Duc de Lorraine au sujet de la resistance faite à main armée aux Prevôts de *Coiffy* & de *Passavant* & autres Gens du Roi, qui étoient venus faire une Execution militaire à Beaumenil, de l'an 1397. *ibid.* 264. *a.* Son Acte, par lequel la *France*, qui s'étoit soustraite de l'obeïssance du Pape *Benoit* XIII. y rentre, de l'an 1403. *ibid.* 284. *a.* Son Renouvellement de la Trêve faite avec *Henri* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1403. *ibid.* 286. *a.* Son Traité avec *Gabriel Marie Viscomti de Milan*, Frere du Duc de Milan & Seigneur de Pise, par lequel celui-ci devient Vassal dudit Roi, de l'an 1404. *ibid.* 290. *a.* Sa Defense de payer les *Annates* au Pape, en 1406. S. I. II. 317. Son Edit touchant les Libertés des Eglises du Royaume & du Dauphiné, & les Charges du Pape imposées sur elles. *ibid.* Arrêt du Parlement du Paris contre l'abus des *Annates* & contre les autres usurpations de *Benoit* XIII. de l'an 1406. II. I. 297. *b.* Son Decret d'unir quelques Places limitrophes au Domaine de France, en indemnisant ceux qui les possedent, de l'an 1407. *ibid.* 306. *a.* Ses Lettres de Remission accordées à *Charles* Duc de Lorraine & à ses Adherans au sujet de plusieurs Executions militaires faites en son nom dans diverses Villes & Lieux qu'il tenoit du Roi comme Fiefs du Comté de Champagne, comme aussi des autres Excès commis contre l'honneur dudit Roi & de sa Couronne, de l'an 1412. *ibid.* 353. *a.* Sa Declaration en faveur des *Chaperons blancs*, par laquelle il approuve tout ce qu'ils ont fait de plus seditieux, en 1413. S. I. II. 334. Lui & le *Dauphin* son Fils, leur Traité de Paix fait à Arras avec *Jean* Duc de Bourgogne, l'an 1414. II. II. 1. *a.* Sa Donation de toute la Seigneurie temporelle sur la Ville & Territoire de *St. Malo*, faite à *Jean* V. Duc de Bretagne, en 1415. S. I. II. 339. Ses Lettres Royaux faisant foi de la Paix jurée entre lui & *Jean* Duc de Bourgogne & qu'il le reconnoit pour bon & loyal Parent, Vassal & Sujet, nonobstant toutes autres Lettres, de l'an 1415. II. II. 47. *a.* Ses Lettres patentes, par lesquelles, à l'exception d'un certain nombre de personnes il accorde une entiere abolition aux cinq cens Personnes qui avoient été exceptées par la Paix concluë à Pontoise entre lui & le Duc de Bourgogne, de l'an 1415. *ibid b.* Son Edit de Paix par lequel la *Paix d'Arras* concluë avec le *Duc de Bourgogne*, le 4 Septembre 1414. est confirmée, avec abolition generale de tout ce qui avoit été fait de la part du Duc de Bourgogne & des siens depuis la *Paix de Pontoise*, excepté cinq cens Personnes, & à condition que ledit Duc renonce à toutes Alliances faites ou à faire avec les Anglois au prejudice du Roi ou du Dauphin son Fils aîné, de l'an 1415. *ibid.* 21. *b.* Son Traité de Paix avec *Henri* V. Roi d'Angleterre, de l'an 1417. *ibid.* 92. *a.* Son Instruction donnée à *Robert de Cany*, Seigneur de Varennes, son Ambassadeur près de *Jean* Duc de Bourgogne, avec la Reponse de ce Duc, de l'an 1417. *ibid.* 98. *b.* Sa Confirmation de la Paix faite par *Charles* Dauphin de France avec *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1419. *ibid.* 135. *a.* Sa Trêve pour quelques mois avec *Henri* V. Roi d'Angleterre, de l'an 1419. *ibid.* 138. *b.* Son Traité avec *Henri* V. Roi d'Anglererre contenant le Mariage dudit *Henri* avec *Catherine de France*, Fille de *Charles* VI. & la translation du Royaume de France aux Anglois, à l'exclusion de *Charles*, Duc de Berry, Dauphin de France, de l'an 1420. *ibid.* 142. *b.* 145. *b.*

Charles Dauphin de France, son Traité de Paix avec *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1419. *ibid.* 133. *b.* Sa Lettre par laquelle il se justifie de la mort de *Jean* Duc de Bourgogne, tué à la Conference de Montereaune, de l'an 1419. *ibid.* 137. *a.*

Charles VII. Roi de France, son Traité d'Alliance avec *Philippe Marie* Duc de Milan, de l'an 1424. II. II. 175. *b.* Son Traité avec *Jaques* I. Roi d'Ecosse, pour le Mariage à faire entre *Marguerite* Fille de *Jaques*, & *Louis*, Dauphin de France. de l'an 1428. *ibid.* 224. *a.* Son Alliance avec *Frederic* Duc d'Autriche, qui promet de declarer la Guerre par un Heraut à *Henri* Roi d'Angleterre, & *Philippe* Duc de Bourgogne, Ennemis de *Charles*, de l'an 1430. *ibid.* 232. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Jean* II. Roi de Castille, par lequel on confirme les anciens Traitez entre *Charles* V. Ayeul de *Charles* VII. & *Jean* I. & *Henri* II. Rois de Castille de l'an 1434. *ibid.* 273. *b.* Son Traité de Valladolid avec *Catherine* Mere de *Jean* II. Roi de Castille, & *Ferdinand* son Oncle, Tuteurs dudit *Jean*, de l'an 1407. II. II. 274. *a.* Son Traité de Paix avec *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne, par lequel ledit Roi desavoue le meurtre de *Jean*, Duc de Bourgogne, Pere de *Philippe* & promet d'en faire punir les auteurs, lui donne une somme considerable, outre quelques places qu'il lui cede, de l'an 1435. *ibid.* 309. *a.* Raison pour laquelle il fit ce Traité si avantageux au Duc. *ibid.* 310. *n.* *Sanction Pragmatique* établie en France par son ordre, pour s'opposer aux Entreprises de la Cour de *Rome*, de l'an 1438. III. I. 57. *a.* Sa Sentence rendue au sujet de la Succession du Duché de *Lorraine*, disputée entre *Isabelle* Reine de Sicile & *Antoine de Lorraine* Comte de Vaudemont, l'an 1441. *ibid.* 94. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Frederic* & *Guillaume* Freres, Electeur & Ducs de Saxe, de l'an 1444. *ibid.* 127. *a.* Ses Lettres de pardon octroiées à la Ville de *Genes* rentrée sous son obeïssance, de l'an 1444. *ibid.* 131. *a.* Sa Trêve pour deux ans, avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre, de l'an 1444. *ibid.* 551. *a.* Prolongation de ladite Trêve pour deux autres années, de l'an 1447. *ibid.* 561. *b.* Ses Lettres d'assûrance données à *Louis* Electeur Palatin & à *Rupert* Evêque de *Strasbourg*, portant qu'il retirera ses Troupes de l'Alsace & de toutes les Terres de leur Domination, sans y plus commertre d'hostilités, de l'an 1445. *ibid.* 143. *b.* Sa Sentence Arbitrale rendue entre *René* Duc d'Anjou & de Bar, Roi de Jerusalem & de Sicile, & *Antoine* Comte de Vaudemont, par laquelle le Duché de *Lorraine* est adjugé definitivement au Duc *René*, & le Comté de *Vaudemont* au Comte *Antoine*, à la charge de le tenir en Fief du Duc *René*, avec les Lettres du même Roi pour la sûreté du Comte de Vaudemont, de l'an 1445. *ibid.* 144. *a.* Son Accord avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre touchant leurs pretensions sur plusieurs Terres, de l'an 1446. *ibid.* 158. *a.* Ses Lettres par lesquelles il accorde à *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne la permission de prendre le titre *par la grace de Dieu*, sans que pour cela il puisse pretendre plus de Droit qu'il n'en avoit sur les Terres tenues en fief du Roi de France, de l'an 1448. *ibid.* 166. *b.* Son Traité de Confederation avec le *Duc de Bretagne* contre les Anglois, de l'an 1449. *ibid.* 167. *b.* Ses Lettres de Confirmation données au Duc de *Bretagne*, touchant la Provision des Offices de Normandie, de l'an 1450. *ibid.* 177. *b.* Son Ordonnance pour la conservation de son Droit de Collation aux Benefices vacans en *Regale*, jusques à ce que l'Evêque ait personnellement prêté le serment de fidelité, en 1451. S. I. II. 403. Sa premiere Alliance avec les *Cantons Suisses* de la vieille Ligue, de l'an 1453. III. I. 193. *a.* Son Traité de Confederation & d'Alliance avec *Christiern* I. Roi de Dannemarc, de l'an 1456. *ibid.* 239. *a.* Ses Reponses aux Propositions du Duc de Bourgogne touchant le Dauphin *Louis* qui s'étoit retiré sur ses Terres, de l'an 1456. *ibid.* 240. *a.* Son Traité avec la Republique de *Genes* pour la recevoir de nouveau sous sa Domination, de l'an 1458. *ibid.* 245. *b.*

Charles VIII. Roi de France, son Traité de Confederation avec les *Cantons Suisses*, de l'an 1484. III. II. 127. *b.* Sa Commission donnée au Cardinal de Foix & à l'Evêque d'Alby, pour accommoder le differend entre *Jean de Foix*, Vicomte de Narbonne & *Catherine* Reine de Navarre, sa Niece, au sujet des Comtés de *Foix*, *Bigorre* &c. de l'an 1484. *ibid.* 135. *a.* Sa Confirmation des Privileges des Etats de *Bretagne* donnée, l'an 1484. *ibid.* 136. *a.* Sa Lettre à *Maximilien* Duc d'Autriche, par laquelle il lui declare, qu'il avoit reçu le Duc de Flandres *Philippe* & ses Païs, en sa Protection contre les attentats dudit *Maximilien*, qu'il exhorte de remettre les choses dans le premier état, & de vuider ses Pretensions devant lui, de l'an 1484. *ibid.* 138. *a.* Ses Lettres par lesquelles il declare que *Jaques de Savoye*, Sieur de Romont, *Marie de Luxembourg* sa Femme & *Françoise de Luxembourg*, Sœur de Marie, sont compris au *Traité d'Arras*, de l'an 1484. *ibid.* 139. *b.* Ses Lettres par lesquelles il reçoit, comme Souverain Seigneur les *Flamans* en son amitié & promet de les aider & assister contre tous, de l'an 1484. *ibid.* 141. *a.* Son Traité de Paix & de bonne Amitié avec *François* Duc de Bretagne, de l'an 1485. *ibid.* 146. *a.* Sa Trêve avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1485. & 1486. *ibid.* 149. *b.* 150. *a.* Ses Lettres de Reünion des Comtés de *Provence* & *Forcalquier* à la Couronne de France pour jamais, en 1486. S. I. II. 473. Son Traité de Paix avec *François* Duc de Bretagne, de l'an 1488. III. II. 209. *a.* Son Privilege accordé aux *Villes Anseatiques*, de l'an 1489. *ibid.* 240. *a.* Son Traité de Paix avec *Maximilien* I. Roi des Romains, de l'an 1489. *ibid.* 237. *a.* Son Traité de Paix avec *Anne* Duchesse de Bretagne, de l'an 1491. *ibid.* 269. *a.* Son Traité de Mariage avec la même. *ibid.* 271. *b.* 273. *a.* Son Traité de Paix avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1492. *ibid.* 291. *b.* Son Obligation au dit Roi pour une Somme de 745000. Couronnes d'or. *ibid.* 296. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Ferdinand* & *Isabelle* Roi & Reine de Castille & d'Arragon, de l'an 1493. *ibid.* 297. *a.* Son Ordre pour leur delivrer *Perpignan*. *ibid.* 302. *a.* Son Traité de Paix avec *Maximilien* I. Roi des Romains & avec *Philippe* son Fils à Senlis, de l'an 1493. *ibid.* 303. *b.* Son Traité de Paix avec le Pape *Alexandre* VI. de l'an 1495. *ibid.* 318. *a.* Son Traité de Paix de d'Amitié avec *Louis Marie Sforce* Duc de Milan

lan, portant entre autres que ledit Duc tiendra la Ville & l'Etat de *Genes* au Fief dudit Roi, & que le Château sera mis entre les mains du Duc de Ferrare pour le tenir en Neutralité pendant dix ans, de l'an 1495. III. II. 331. *a.* Son Traité de Paix & de Commerce avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1497. *ibid.* 376. *a.*

Charles IX. Roi de France, son Edit sur les Moyens les plus propres d'appaiser les troubles pour le fait de la Religion, de l'an 1561. V. I. 89. *b.* Sa Declaration & Interpretation de certains Articles de cet Edit. *ibid.* 91. *b.* Autre Edit, sur le même sujet, de l'an 1570. *ibid.* 180. *a.* Son Traité de Paix & de Confederation avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1564. *ibid.* 126. *a.* Son Renouvellement d'Alliance avec les *Ligues Suisses*, de l'an 1564. *ibid.* 129. *a.* Son Traité & Concordat avec *Charles* III. Duc de Lorraine, au sujet des Droits de Regale & de Souveraineté es Terres du Bailliage de *Bar*, Prevôté de la *Marche*, *Chatillon*, *Conflans* & *Gondrecourt*, lesquels le Roi accorde & octroye au Duc, l'an 1571. *ibid.* 200. *a.* Ses Lettres Patentes pour l'Enregistrement dudit Traité. *ibid.* 202. *a.* Son Traité de Confederation & d'Alliance avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1572. *ibid.* 211. *a.* Son Serment d'observer les Articles accordez entre ses Ambassadeurs & *les Etats de Pologne*, après l'Election de *Henri* son Frere, pour leur Roi, l'an 1573. *ibid.* 226. *b.*

Charles Prince de Galles, depuis Roi de la Grande Bretagne, I. du nom, ses Negotiations touchant son Mariage avec *Marie* Infante d'Espagne, Fille de *Philippe* III. de l'an 1623. V. II. 431. *a.* Contract dudit Mariage. *ibid.* 440. *b.* Declaration des Ambassadeurs d'Angleterre sur la signature des Articles de ce Contract, de l'an 1624. *ibid.* 468. *a.*

Charles I. Roi de la Grande Bretagne, son Contract de Mariage avec *Henriette Marie* de France, de l'an 1625. V. II. 476. *a.* Son Traité avec les *Provinces Unies* pour augmenter sa Flote de 20. Vaisseaux de Guerre pour l'attaque de *Cadix*. *ibid.* 478. Son Alliance offensive & defensive avec les mêmes, de l'an 1625. *ibid.* 478. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Christian* IV. Roi de Dannemarc & les *Provinces Unies*, de l'an 1625. *ibid.* 482. *b.* Son Traité avec les Deputez de la Ville de *la Rochelle*, pour s'assister mutuellement, de l'an 1628. *ibid.* 538. *a.* Son Traité de Paix & de Confederation avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1629. *ibid.* 550. *b.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, de l'an 1630. *ibid.* 619. *b.* Son Traité avec *Louis* XIII. Roi de France pour la restitution des Pays possedez par la France en *Amerique*, & des Navires & Marchandises prises de part & d'autre, de l'an 1632. VI. I. 31. *b.* Autre Traité avec le même Roi pour le Rétablissement du Commerce. *ibid.* 33. *a.* Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Christian* IV. Roi de Dannemarc, de l'an 1639. *ibid.* 173. *a.* Son Traité de Paix & de Commerce avec *Jean* IV. Roi de Portugal, de l'an 1642. *ibid.* 238. *b.* Son Traité avec les *Catholiques Confederez d'Irlande*, pour la sûreté de l'Exercice libre & public de leur Religion, de l'an 1645. *ibid.* 322. *b.* Autre Traité avec les mêmes, par lequel il leur accorde plusieurs Privileges tant de Religion que de Politique, de l'an 1646. *ibid.* 335. *b.* Actes & Procedures qu'on fit contre lui à Londres, en 1649. S. II. I. 332. Commission par l'Acte des Communes pour l'établissement d'une haute Cour de Justice pour l'examiner & juger. *ibid.* 333. Son Accusation de haute trahison & d'autres Crimes, presentée de la part & au nom du Peuple à cette Cour. *ibid.* 336. Ses Exceptions contre le President touchant l'Authorité de la dite Cour. *ibid.* 337. & 338. & *suiv.* Depositions des Temoins contre lui. *ibid.* 342. Ses derniers debats avec le President. *ibid.* 345. & *suiv.* Harangue du President, au Roi avant que de prononcer Sentence contre lui. *ibid.* 347. Le President ne le veut plus ouïr. *ibid.* 350. Sa Sentence. *ibid.* Le President lui refuse encore de l'ouïr. *ibid.* 351. Son Execution. *ibid.* 352. Declaration du Parlement d'Angleterre publiée contre le Roi avant sa mort. *ibid.* 354. Declaration des Communes d'Angleterre, portant Cassation & Annulation de certaines Resolutions prises auparavant, pour traiter de Paix avec le Roi. *ibid.* 360.

Charles II. Roi de la Grande Bretagne, son Traité de bonne Amitié & Correspondance avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, de l'an 1661. VI. II. 346. *a.* Sa Convention avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, touchant la Conservation de la personne & des Biens du *Prince d'Orange*, de l'an 1661. *ibid.* 356. Son Traité d'Alliance avec le même Electeur. *ibid.* 364. *a.* Son Privilege accordé à la Ville d'*Hambourg*, touchant la Liberté du Commerce en Angleterre, de l'an 1661. *ibid.* 365. *b.* Sa Declaration de vouloir proteger ladite Ville & leur Negoce. *ibid.* 366. *a.* Son Privilege de Commerce, donné à la Ville de *Lubec*. *ibid.* 378. *b.* - - - - - - - - - - - - à la Ville de *Dantzic*. *ibid.* 379. *a.* Son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1661. *ibid.* 384. *a.* Son Traité d'Alliance & de Ligue avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, de la même année. *ibid.* 399. *a.* Son Traité de Paix avec la Republique d'*Alger*, de l'an 1662. *ibid.* 419. *b.* 420. *b.* Son Traité de Paix avec ceux de *Tripoli*. *ibid.* 431. *a.* - - - - - - - - - - avec ceux de *Tunis*. *ibid.* 432. *a.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1662. *ibid.* 422. *b.* Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France pour la Ville de *Dunkerque*, laquelle il vend au Roi de France pour 5. Millions de livres, l'an 1662. VI. II. 432. *a.* Sa Confirmation des Privileges de Commerce accordez à la Ville de *Bremen*, de l'an 1663. *ibid.* 456. *b.* Son Traité de Paix avec la Republique d'*Alger*, de l'an 1664. VI. III. 31. Son Traité de Commerce avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1666. *ibid.* 83. *a.* Son Traité avec *Charles* II. Roi d'Espagne pour la continuation & renouvellement de la Paix entr'eux, de l'an 1667. VII. I. 27. *b.* Son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, où ils se restituent l'un à l'autre leurs Conquêtes faites en Amerique; de l'an 1667. *ibid.* 40. *b.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec les *Provinces Unies*. *ibid.* 44. *a.* Son Traité de Paix avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc. *ibid.* 53. *a.* Son Traité de Paix avec *Cid-Hamet Hader Gayland*, Prince de la Barbarie Occidentale, de l'an 1666. VI. III. 105. *b.* Sa Traité avec les *Provinces Unies*, par lequel celui, de l'an 1667. est confirmé & les secours reciproques qu'ils se devoient envoyer, sont reglez, de l'an 1668. VII. I. 66. *a.* Sa *Triple Alliance*, avec les mêmes & avec *Charles* XI. Roi de Suede, pour procurer la Paix entre la *France* & l'*Espagne*. *ibid.* 68. *a.* Son Traité de Commerce avec les *Provinces Unies*, de l'an 1668. *ibid.* 74. *a.* Son Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France, contenant les conditions auxquelles ledit Roi fera la Paix avec le Roi d'Espagne, de l'an 1668. *ibid.* 88. *a.* Articles convenus entre lui, le Roi de *Suede* & les *Provinces Unies* pour assurer la Triple-Alliance & pour le payement des Subsides promis à la Suede, de l'an 1668. *ibid.* 101. *a.* Sa Convention avec la *Suede* & les *Provinces Unies* pour la Garantie de tous les Etats du Roi d'Espagne, conformement à la Triple Alliance, de l'an 1669. *ibid.* 107. *b.* Son Traité d'Amitié & de Commerce avec *Charles Emanuel* II. Duc de Savoye, de l'an 1669. *ibid.* 119. *b.* Son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, de l'an 1669. *ibid.* 126. *a.* Autre Traité de même teneur, avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, de l'an 1671. *ibid.* 132. *b.* Son Traité avec *Charles* II. Roi d'Espagne, pour le Rétablissement du Commerce aux Indes Occidentales, de l'an 1670. *ibid.* 137. *a.* Sa Declaration de Guerre contre les *Provinces Unies*, de l'an 1672. *ibid.* 163. *a.* Son Traité de Paix avec la Regence d'*Alger*, de l'an 1672. *ibid.* 205. *a.* Ses Demandes & Conditions, auxquelles il vouloit faire la Paix avec les *Provinces Unies*. *ibid.* 206. *b.* Son Traité d'étroite Union d'Interêts avec *Louïs* XIV. Roi de France, contre les *Provinces Unies*, de l'an 1672. *ibid.* 208. *a.* Son Traité de Paix avec les *Provinces Unies*, de l'an 1674. *ibid.* 253. *b.* Son Traité d'Alliance defensive & pour la sûreté du Commerce, fait avec *Charles* XI. Roi de Suede, l'an 1674. *ibid.* 280. *a.* Son Traité de Navigation & de Commerce avec les *Provinces Unies*. *ibid.* 282. *a.* Declaration de certains Articles de ce Traité, de l'an 1675. *ibid.* 319. *a.* Sa Convention avec les *Provinces Unies* touchant les *Compagnies Orientales Angloise* & *Hollandoise*, de l'an 1675. *ibid.* 288. *b.* Son Traité d'Amitié & de Commerce avec *Mahomet* IV. Sultan des Turcs, par lequel les anciens Traitez avec la Reine *Elisabeth* & les Rois *Jean* I. & *Charles* I. sont rappellés & confirmés, avec une addition considerable; de l'an 1675. *ibid.* 297. *b.* Son Traité de Paix avec la Ville & Regence de *Tripoli*, de l'an 1676. *ibid.* 319. *b.* Son Traité de Commerce avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1677. *ibid.* 327. *b.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec quelques Rois & Reines de l'Amerique Septentrionale. *ibid.* 335. *a.* Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour procurer & faciliter la Paix entre la *France* & l'*Espagne*, de l'an 1678. *ibid.* 341. *a.* Son autre Traité avec les mêmes pour obliger le Roi de France à se rendre à des Conditions plus raisonnables. *ibid.* 348. *b.* Son Traité d'Alliance defensive avec *Charles* II. Roi d'Espagne, pour le maintien des Traitez de 1673. & 1678., de l'an 1680. VII. II. 2. *b.* Son Traité de Paix & de Commerce avec la Ville & le Royaume d'*Alger*, de l'an 1682. *ibid.* 20. *a.*

Charles Gustave, Duc de Deux-Ponts son Revers donné à *Christine* Reine de Suede, & aux Etats de ce Royaume, lorsqu'il fût declaré Prince Hereditaire de la Couronne, de l'an 1650. VI. I. 563. *b.* Conclusion des Etats du Royaume de *Suede* pour le declarer Prince Hereditaire & Successeur de *Christine*. *ibid.* 564. *b.*

——— Roi de Suede, son Traité de Paix avec la Ville de *Breme*, de l'an 1654. VI. II. 94. *a.* Accord de son General le Comte de *Wittemberg* avec les Palatins de *Posnanie* & de *Calisch*, pour leur soumission audit Roi, de l'an 1655. *ibid.* 107. *a.* Son Accord avec les *Quartians* de Pologne. *ibid.* 119. *b.* Son Traité avec le Protecteur *Cromwel*, par lequel le Traité d'Alliance fait l'an 1654. est confirmé & expliqué, de l'an 1656. *ibid.* 125. *b.* Sa Convention avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, pour reconnoitre le Duché de *Prusse* pour un Fief de la Couronne de Suede. *ibid.* 127. *b.* Son Traité d'Alliance defensive & offensive avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg. *ibid.* 136. *b.* Son Traité de Confirmation d'Alliances avec les *Provinces Unies*, & specialement pour la Liberté du Commerce, de l'an 1656. *ibid.* 147. *a.* Son Traité de Confederation avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, par lequel celui qui avoit été fait auparavant entr'eux, pour faire la *Prusse* un Fief de la Couronne de Suede,

de, est annullé, & ledit Duché avec la Principauté de *Wermeland* est permis audit Electeur avec toute Souveraineté, de l'an 1656. VI. II. 148. *b.* Ses Pactes secrets avec le même Electeur, touchant les Provinces que le Roi prétendoit retenir de la *Pologne. ibid.* 151. *b.* Son Traité preliminaire de Paix avec *Frideric* I.I. Roi de Dannemarc, de l'an 1658. *ibid.* 204. *a.* Son Traité de Paix avec ledit Roi. fait à Rotschild, de l'an 1658. *ibid.* 205. *b.* Sa Capitulation avec *Jean Casimir* Roi de Pologne, touchant la reddition de la Ville de *Thorn*, de l'an 1658. *ibid.* 242. *a.* Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1659. *ibid.* 262. *a.* Son Traité avec les mêmes, pour l'explication de celui d'Elbing, fait en 1656. de l'an 1659. *ibid.* 293. *a.*

Charles XI. Roi de Suede, son Traité de Paix avec *Jean Casimir* Roi de Pologne & ses Alliez l'Empereur *Leopold*. & *Frederic Guillaume* Electeur de *Brandebourg*, fait à Olive, l'an 1660. VI. II. 303. *a.* Son Traité de Paix avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, de l'an 1660. *ibid.* 319. *b.* Son Alliance Defensive avec *Christian Albert* Duc de Slefwig-Holstein, de l'an 1661. *ibid.* 358. *a.* Son Traité de Paix avec *Alexis Michalowitz*, Grand Duc de Russie, de l'an 1661. *ibid.* 363. *a.* Son Alliance avec *Louis* XIV. Roi de France, pour le maintien des Traitez de Westphalie & la Liberté du Commerce, de l'an 1661: *ibid.* 381. *a.* Son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Charles* II. Roi d'Angleterre. *ibid.* 384. *a.* Son Traité de Commerce avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1662. *ibid.* 446. *a.* Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec le même Roi, de l'an 1663. *ibid.* 448. *a.* Son Traité de Commerce avec *Charles* II. Roi d'Angleterre, de l'an 1666. VI. III. 83. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Jean George* II. Electeur de Saxe, de l'an 1666. *ibid.* 102. *b.* Sa Transaction avec la Ville de *Breme*, de l'an 1666. *ibid.* 131. *a.* Son Traité de Commerce avec les *Provinces Unies*, où l'on determine les *Marchandises* de *contrebande*, de l'an 1667. VII. I. 37. *a.* Son Traité de continuation de Paix, avec les mêmes. *ibid.* 39. *a.* Sa *Triple Alliance* avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies* pour procurer la Paix entre la *France* & l'*Espagne*, de l'an 1668. *ibid.* 68. *a.* 91. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Leopold* I. Empereur des Romains, de l'an 1668. *ibid.* 96. *a.* Sa Convention avec le Roi d'*Angleterre* & les *Provinces Unies*, pour la Guarantie de tous les Etats du Roi d'Espagne, conformement à la Triple-Alliance, de l'an 1669. *ibid.* 107. *b.* Son Traité de Renouvellement, Prorogation & Explication d'Alliance avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1672. *ibid.* 166. *b.* Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour terminer quelques differens au sujet de la Navigation, de l'an 1673. *ibid.* 222. *a.* Son Traité d'Alliance defensive avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, de l'an 1673. *ibid.* 246. *b.* Son Traité d'Alliance defensive & pour la sureté du Commerce, fait avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, l'an 1674. *ibid.* 280. *a.* Son Alliance defensive avec *Ferdinand Marie*, Electeur de Baviere, de l'an 1675. *ibid.* 289. *a.* Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Louis* XIV Roi de France, de l'an 1675. *ibid.* 291. *a.* Son Traité de Commerce avec les *Provinces Unies*, de l'an 1675. *ibid.* 316. *b.* Sa Paix faite avec l'Empereur *Leopold* I. & l'*Empire*, à Nimegue, l'an 1679. *ibid.* 389. *a.* Son Traité de Paix & celui de *Louis* XIV. Roi de France avec les Ducs de Brunswig & Lunebourg. *ibid.* 391. *a.* Son Traité de Paix avec *Ferdinand* Evêque de Munster & Paderborn, de l'an 1679. *ibid.* 401. *a.* Lui & *Louis* XIV. Roi de France, leur Traité de Paix avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, de l'an 1679. *ibid.* 408. *b.* Actes de sa Paix avec l'*Espagne. ibid.* 414. *a.* & *suiv.* Son Armistice avec le Roi de *Dannemarc*, de l'an 1679. *ibid.* 418. *b.* Sa Paix avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, faite à Fontainebleau, conjointement avec le Roi de France, la même année. *ibid.* 419. *a.* Sa Paix conclue separement avec ledit Roi de *Dannemarc* à Lunden. *ibid.* 425. Son Traité d'Alliance defensive avec le même. *ibid.* 431. *a.* Son Traité de Paix avec les *Provinces Unies*, fait à Nimegue, l'an 1679. *ibid.* 432. *b.* Son Traité de Commerce & de Marine avec les mêmes. *ibid.* 437. *b.* Son Traité avec *Christian* V. Roi de Dannemarc sur le Passage du *Sund* & du *Belt*, fait par l'entremise du Roi de France, de l'an 1680. VII. II. 2. *a.* Son Alliance avec les *Provinces Unies* pour le maintien de la Paix de Nimegue & encore de celle de Westphalie, de l'an 1681. *ibid.* 15. *b.* Sa Reduction des Biens alienez de la Couronne de Suede, de l'an 1682. *ibid.* 17. *a.* Conclusion des Etats de Suede prise en sa faveur pour declarer la Couronne de Suede hereditaire & pour lui donner un Pouvoir Souverain, l'an 1683. *ibid.* 40. *a.* Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec les *Provinces Unies* de l'an 1685. *ibid.* 122. *b.* Son Traité d'Alliance defensive pour dix ans, avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, & pour la Conservation de la Religion Protestante en Pologne. *ibid.* 123. *b.* Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour un Secours de 6000. Hommes qu'il leur devoit envoyer, de l'an 1688. *ibid.* 169. *b.* Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour la satisfaction des Vaisseaux Suedois pris par les Vaisseaux de Guerre desdites Provinces, de l'an 1693. *ibid.* 312. *a.* Son Traité de Commerce avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, de l'an 1693. *ibid.* 325. *b.*

Charles XII. Roi de Suede, Son Renouvellement d'Alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1698. VII. II. 439. *b.* Sa *Triple Alliance* avec les mêmes & le Roi de la Grande *Bretagne. ibid.* 440. *b.* Renouvellement de cette Alliance, en 1700. *ibid.* 475. *b.* Son Traité de Ligue defensive avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1698. *ibid.* 441. *a.* Son Traité d'Amitié & de bonne Intelligence avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, de l'an 1703. VIII. I. 132. *a.* Son Renouvellement & prolongation d'Alliance defensive avec l'Electeur & Duc de Brunswig-Lunebourg, en 1704. *ibid.* 150. *b.* Son Traité d'Alliance perpetuelle avec *Stanislas Leszczynski* élu Roi de Pologne par le Parti Suedois, de l'an 1705. *ibid.* 173. *b.* Son Traité de Paix avec *Frideric Auguste* Roi de Pologne, conclu à Alt-Ranstadt en Saxe, en 1706. *ibid.* 204. *a.* Sa Convention avec l'Empereur *Joseph*, pour le Retablissement de la Religion Protestante en *Silesie* sur l'ancien pied, de l'an 1707. *ibid.* 221. *a.* Sa Declaration, qu'il a été satisfait à ladite Convention de la part de l'Empereur. *ibid.* 227. *a.* 249. *a.* Sa Protestation contre la Neutralité de l'Allemagne, concertée entre l'Empereur, la Reine de la Grande Bretagne & les Provinces Unies, de l'an 1710. *ibid.* 258. *a.* Sa Defense contre le Roi de Pologne *Auguste* II. *ibid.* 265. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Louis* XIV. Roi de France, en 1712. *ibid.* 310. *a.*

Charles Roi d'Hongrie, son Diplome par lequel il promet à la Ville de *Jadra* en Dalmatie de lui conserver ses Droits & Libertés ci-devant obtenues des Rois d'Hongrie, en 1311. I. I. 365. *a.* Lui & *Jean* Roi de Boheme, leur Sentence arbitrale, par laquelle ils obligent *Casimir* III. Roi de Pologne, à laisser à l'*Ordre Teutonique* en Prusse la possession des Terres de *Culm*, *Dobrezin*, *Cujavie*, *Pomeranie* & *Thorn*, en 1335. I. II. 151. *a.* Son Alliance avec *Charles* Marcgrave de Moravie, Fils de *Jean* Roi de Boheme, par lequel ledit Margrave lui promet, qu'en cas que *Casimir* Roi de Pologne vînt à deceder sans Enfans mâles, il assisteroit ledit Roi d'Hongrie pour recouvrer le Royaume de *Pologne*: le Roi d'Hongrie de son côté promet audit Marcgrave, qu'il lui conserveroit alors tout ce qu'il avoit, Païs, Sujets & Droits audit Royaume de *Pologne*, en 1338. *ibid.* 164. *b.*

Charles d'Anjou, Frere de *Louis* IX. Roi de France, investi du Royaume de *Naples*, par *Clement* IV. Pape, en 1265. S. I. I. 117.

Charles, Roi de Sicile, son Alliance avec *Opizon*. Marquis d'Este, *Louis* Comte de Verone, & les Villes de *Mantoue* & *Ferrare* contre *Mainfroi*, Prince de Tarente, en 1265. I. I. 222. *a.* Comme Roi de Naples & de Sicile il est constitué *Vicaire de l'Empire* dans la de *Toscane*, par le Pape *Clement* IV. en 1267. S. I. I. 125. Son Compromis sur les Evêques d'*Arles* & d'*Aix*, touchant ses Differends avec l'Evêque d'*Avignon*, sur les Chateaux & Villes de *Novare*, *Berbentan* & *Verquier*, en 1268. S. I. I. 126. Son Accord avec la Ville de *Pise* laquelle est obligée de lui payer pour satisfaction de ses offenses 2000. Onces d'or & de lui permettre le Choix de leurs Magistrats, en 1273. *ibid.* 128. Son Traité d'Alliance avec les Villes de *Sebenico* & de *Spalatro* contre les *Dalmates*, en 1274. I. I. 236. *a.* Il prête Hommage à *Robert* Duc de Bourgogne à cause de quelques Terres qu'il possedoit dans le Tournaisis, en 1282. *ibid.* 249. *a.* Le Pape *Martin* IV. lui donne Pouvoir de nommer un de ses Fils pour Roi d'Arragon en 1283. S. I. I. 137. Il est confirmé par le Pape *Martin* IV. dans la Possession du Royaume de Sicile, contre *Pierre* Roi d'Arragon, en 1284. I. I. 256. *a.* Sa Lettre à *Martin* IV. Pape, par laquelle il lui notifie, que son Fils aîné étoit pris par la Flotte du Roi d'Arragon, & lui demande en même tems des subsides pecuniaires, en 1284. S. I. I. 143.

Charles II. Roi de Naples, sa Ratification des Reglements, que le Pape *Honoré* IV. avoit fait dans ce Royaume, pendant la Captivité de ce Roi, en 1286. S. I. I. 151. Il donne l'Investiture de la Principauté d'*Achaie* & du Duché d'*Athenes* à *Philippe* Prince de Tarente, son Fils, en 1294. *ibid.* 159. Unit le Comté de *Piemont* aux Comtez de *Provence* & de *Forcalquier*, en 1306. I. I. 341. *b.* Son Testament par lequel les Mâles d'un degré plus éloigné sont preferez aux femmes d'un degré plus proche, pour ce qui concerne les Comtez de *Provence* & de *Forcalquier* comme aussi le Comté de *Piemont*, en 1308. *ibid.* 345. *b.*

Charles d'Anjou, dernier Comte de Provence, son Testament, par lequel il legue le Vicomté de *Martigues* à François de *Luxembourg* son Cousin, & le reste de ses Païs à *Louis* XI. & ses Successeurs Rois de France, l'an 1481. III. II. 82. *b.* Son Premier Codicile. *ibid.* 88. *a.* Son second Codicile. *ibid.* 91. *a.*

Charles Comte de Charolois, Fils de *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne, son Contract de Mariage avec *Caterine de France*, Fille de *Charles* VII. Roi de France, l'an 1438. III. I. 58. *a.*

Charles Duc d'Orleans, son Accord avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre, pour être mis en liberté, après avoir été 24. ans prisonnier en Angleterre, de l'an 1440. III. I. 545. *a.* Son Serment prêté au Roi pour ce sujet. *ibid.* 549. *b.*

Charles d'Orleans, Comte d'Angoulesme, Pere de *François* I. Roi de France, son Contract de Mariage avec *Louise*, Fille de *Philippe de Savoye*, de l'an 1487. III. II. 192. *a.*

Charles, Fils aîné de *Jean*, Duc de Bourbon, son Contract de Mariage avec *Anne* Fille aînée de *Jean* Duc de Bretagne, en 1412. S. I. II. 330.

Charles Duc de Berri, sa Renonciation à la Couronne d'Espagne, en 1712. VIII. I. 316. *a.*

Charles Duc de Normandie, Fils aîné de *Jean* Roi de France, sa Trêve avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1360. S. I. II. 174.

Charles de France, Duc de Normandie son Traité de Confederation avec *Yolande de France* sa Sœur, Duchesse de Savoye, de l'an 1467. III. I. 376. *a.*

Charles le Hardi Duc de Bourgogne son Traité de Mariage avec *Marguerite*, Sœur d'*Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1467. III. I. 372. *b.* Son Traité d'Alliance & de Ligue avec *Philippe de Savoye*, Comte de Beaugé & Seigneur de Bresse, de l'an 1467. *ibid.* 376. *b.* Son Pouvoir donné à *Claude de Dinteville* pour avec les Comissaires de *Louis* XI. Roi de France aviser à l'exécution de la Trêve ci-devant faite entr'eux, de l'an 1471. *ibid.* 430. *b.* Il achête de *Gerard* Duc de Juliers, le Duché de *Gueldre* & le Comté de *Zutphen* pour 80000. Florins du Rhin, l'an 1473. *ibid.* 607. *b.* Son Traité de perpetuelle Amitié avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1474. *ibid.* 485. *a.* Sa Convention avec le même touchant le Secours qu'il devoit donner au Roi pour le recouvrement du Royaume de France. *ibid.* 486. *b.* Ulterieure Explication de cet Article. *ibid.* 487. *b.* Donation de divers Païs & Terres en France que le Roi lui fait, pour les Secours qu'il lui avoit prêtez. *ibid.* 488. *b.* Sa Concession que ledit Roi se pourra faire couronner à Rheims comme Roi de France. *ibid.* 489. *b.* Son Traité de Ligue avec *Galeas Sforce* Duc de Milan, par l'entremise d'*Yolande de France* Duchesse de Savoye, de l'an 1475. *ibid.* 496. *a.* Son Traité de Trêves pour neuf ans avec *Louïs* XI. Roi de France, de l'an 1475. *ibid.* 505. *b.* Explication d'un article de ce Traité concernant le Roi d'Arragon & le Païs de *Sardaigne*, le *Roussillon* & Comté de *Ferrette*. *ibid.* 508. *b.*

Charles I. Duc de Lorraine, & *Ferry* Comte de Vaudemont, son Frere, leur Partage des Biens de la Succession de leur Pere *Jean* I. de l'an 1390. II. I. 228. *b.*

Charles Duc de Lorraine obtient remission de ses forfaits de *Charles* VI. Roi de France, l'an 1412. II. I. 353. *a.* Sa Convention avec *Raoul de Coucy* Evêque de Metz, par lequel ils se transportent reciproquement partie des Revenus de quelques Terres de leurs dependances pour le tems de trois années, l'an 1413. *ibid.* 359. *a.* Obligations dont *Conrard Beyer* Evêque de Metz se charge à son egard. II. II. 172. *b.* Son second Testament, par lequel il dispose de quelques Biens & Sommes en faveur de ses Enfans Bâtards, de ses Amis & Serviteurs & de quelques Eglises & Couvents, après quoi il declare que si sa Fille aînée *Isabelle de Lorraine* vient à mourir sans Enfans, la Succession au Duché de Lorraine passera à sa Fille cadette *Catherine de Lorraine*, & que si elle venoit pareillement à mourir sans Enfans, le Duché sera remis aux Etats pour en disposer selon que lui *Charles* l'auroit ordonné, de 1424. *ibid.* 173. *b.*

Charles II. Duc de Lorraine, son Testament, du 22 Janvier 1606. V. II. 60. *a.*

Charles III. Duc de Lorraine, son Traité de Paix avec *Louïs* XIII. Roi de France, par lequel la Ville de *Marsal* demeure entre les mains du Roi pour trois ans, de l'an 162. VI. I. 28. *a.* Son Traité avec le même Roi, par lequel *Stenai* & *Jamets* demeurent en depot entre les mains du Roi pour quatre ans, & le Comté de *Clermont* en *Argonne* en pleine proprieté & Souveraineté, de l'an 1632. *ibid.* 39. *b.* Son Traité avec ledit Roi par lequel la Ville de *Nanci* reste entre les mains du Roi pour quatre ans, de l'an 1633. *ibid.* 53. *b.* Sa Cession & Transport des Duchez de *Lorraine* & de *Bar* à son Frere le Cardinal de *Lorraine*, de l'an 1634. *ibid.* 54. *a.* Sa Foi & hommage fait à *Louis* XIII. Roi de France pour le Duché de *Bar*, en 1641. S. II. I. 299. Son Traité d'Accommodement & de Reconciliation avec le même Roi, de l'an 1641. VI. I. 211. *a.* Sa Protestation contre ledit Traité. *ibid.* 215. *b.* Son Traité d'Accommodement & de Reconciliation avec *Louïs* XIV. de l'an 1644. *ibid.* 300. *a.* Sa Protestation contre la Cession des Evêchez de *Mets*, *Toul* & *Verdun*, au Roi de France faite à Munster, en 1646. S. II. I. 322. Protestation du Procureur General de sa Souveraine Cour contre tous les Traitez qu'il pourroit faire, étant Prisonnier du Roi d'Espagne, de l'an 1655. VI. II. 118. *a.* Son Traité avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, auquel il cede ses Troupes en Flandre, pour le recouvrement de sa Liberté & un Equivalent en Domaines, de l'an 1655. *ibid.* *b.* Son Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France, par lequel ses Etats lui sont restituez, de l'an 1661. *ibid.* 348. *b.* Son Traité avec le même Roi, par lequel ce Prince cede & transporte au Roi tous ses Etats à condition d'en pouvoir jouïr sa vie durant, & que les Princes de sa Maison seront dès à present reconnus pour Princes du Sang de France, capables de succeder à la Couronne, de l'an 1662. *ibid.* 401. *b.* Son Contract de Mariage avec Mademoiselle *Mariane Françoise Pajot*, de l'an 1662. *ibid.* 410. *b.* Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, par lequel il lui remet la Ville de *Marsal*, de l'an 1663. *ibid.* 472. *b.*

Charles IV. Duc de Lorraine, son Traité d'Alliance avec l'*Empereur*, le Roi d'*Espagne* & les *Provinces Unies*, de l'an 1673. VII. I. 235. *b.* 244. *a.*

Charles de Lorraine, Duc de Mayenne, son Mariage avec *Henriette de Savoye*, de l'an 1576. V. I. 272. *a.* Sa Declaration, par laquelle il invite les Catholiques du *Parti Royal*, de se réunir au Parti de la *Ligue*, de l'an 1592. *ibid.* 424. *a.* Contre-Declaration du *Parti-Royal*, de l'an 1593. *ibid.* 497. *a.* Edit de *Henri* IV. contre ladite Declaration du *Duc de Mayenne*, de l'an 1593. *ibid.* *b.* Reponse du *Duc de Mayenne* à la Contre-Declaration du *Parti Royal*. *ibid.* 500. *a.* Replique du *Parti Royal*. *ibid.* 501. *a.* Reponse à cette Replique, par ceux de la Ligue. *ibid.* *b.* Suspension d'armes des deux Partis. *ibid.* 502. *a.* Serment de ceux de la *Ligue* contre *Henri* IV. *ibid.* *b.* Declaration du Duc de *Mayenne*, pour la reception & publication du *Concile* de *Trente*. *ibid.* 503. *a.* Trêve Generale entre les deux Partis. *ibid.* *b.* Son Traité de Paix avec *Henri* IV. Roi de France, de l'an 1594. *ibid.* 510. *b.*

Charles Archiduc d'Autriche, son Assurance donnée à *Vitus* Evêque de Bamberg, portant que le *Vicedom* dudit Evêque à *Wolfsberg* en Carinthie luy ayant rendu l'hommage accoutumé il observera de sa part la Transaction passée, en 1530. de l'an 1567. V. I. 140. *a.* Son Testament, fait en 1584. S. II. I. 190.

Charles Louïs, Electeur Palatin, son Traité d'Amitié & d'Alliance defensive avec *Louïs* XIV. Roi de France, moyennant un subside annuel de 40000. écus, de l'an 1656. VI. II. 143. *b.* Ses Lettres Patentes touchant le *Vicariat de l'Empire* après le decès de l'Empereur *Ferdinand* III. de l'an 1657. *ibid.* 160. *a.* Son *Manifeste* publié au sujet dudit Vicariat, qui lui étoit disputé par l'Electeur de Baviere. *ibid.* 175. *b.* Son Accord provisionel d'Oppenheim, fait avec les Evêques de *Wurtzbourg*, de *Worms*, de *Spire*, & de *Strasbourg*, le Duc de *Lorraine*, les *Ryngraves* & la *Noblesse Libre* & immediate de *Suabe*, de *Franconie* & *du Rhyn*, touchant les Droits du *Wildfangiat*, de *Péages*, de *Conduite* & autres, de l'an 1665. VI. III. 53. *a.* Sentence Arbitrale des Deputez de *France* & de *Suede* sur ces differens, de l'an 1667. VII. I. 10. *a.* Son Accord avec *Jean Philippe* Electeur de Mayence pour remettre la Ville de *Ladenbourg* en sequestre entre les mains de *Guillaume* Marcgrave de Bade, de l'an 1665. VI. III. 43. *b.* Son Testament, de l'an 1670. VII. I. 131. *a.* Son Traité d'Alliance & d'assistance avec l'Empereur *Leopold* I. de l'an 1674. *ibid.* 250. 253. *a.* Son Accord & Convention avec *Philippe Guillaume* Duc de Neubourg, touchant la Succession à l'Electorat Palatin, de l'an 1685. VII. II. 98. *a.*

Charles Gaspar Electeur de Trêves, son Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France, pour son Accession à la Confederation du Rhyn, touchant le Château de Monclair & sa Jurisdiction Metropolitaine sur les Evêchés de *Metz*, *Toul* & *Verdun*, de l'an 1661. *ibid.* 382. *b.* Son Alliance defensive avec l'Empereur *Leopold* I. pour le maintien de la Paix de Westphalie, de l'an 1672. VII. I. 161. *b.* Sa Declaration, de ne vouloir pas empecher la Paix de l'Empereur faite avec l'Electeur de Cologne, mais qu'il se promet pourtant de recevoir quelque satisfaction pour les Dommages causés dans son Païs par les Troupes de l'Electeur de Cologne, de l'an 1674. *ibid.* 262. *b.*

Charles de Savoye, Depuis Duc de ce Païs I. du nom, son Contract de Mariage avec *Louise de Savoye* sa Cousine, de l'an 1473. III. I. 455. *a.*

Charles I. Duc de Savoye son Traité de Mariage avec *Blanche* de Montferrat, de l'an 1485. III. II. 144. *b.*

Charles II. Duc de Savoye, sa Lettre par laquelle il declare son Accession à la Ligue, de Cambrai contre les *Venitiens*, de l'an 1509. IV. I. 116. *b.*

Charles III. Duc de Savoye, surnommé *le Bon*, son Inféodation du Comté de *Genevois* & des Baronies de *Foucigny* & de *Beaufort*, faite à son Frere *Philippe de Savoye*, l'an 1514. *ibid.* 191. *a.* Son Contract de Mariage avec *Beatrix*, Infante de Portugal, Fille d'*Emanuel* Roi de Portugal, de l'an 1521. *ibid.* 332. *a.* Sa Ratification du Traité de Nice, fait entre *Charles* V. Empereur & *François* I. Roi de France, de l'an 1538. IV. II. 172. *b.* Son Testament, de l'an 1540. *ibid.* 190. *a.*

Charles Emanuel, Duc de Savoye, son Contract de Mariage avec Catherine d'Autriche, Infante d'Espagne, de l'an 1584. V. I. 437. Son Traité de Paix avec *Henri* IV. Roi de France, fait à Vervins, l'an 1598. *ibid.* 561. *a.* Son Accord avec *Henri* IV. Roi de France, touchant l'échange du Marquisat de *Saluces* contre le Païs de *Bresse*, de l'an 1600. V. II. 3. *a.* Articles pour l'execution dudit Accord. *ibid.* 5. *b.* Son Traité avec *Henri* IV. Roi de France, pour l'échange du Marquisat de *Saluces* contre la *Bresse*, *Bugey*, *Valromay* & *Gex*, de l'an 1601. *ibid.* 10. *b.* Son Traité de Paix avec la Ville de *Geneve*, fait à St. Julien, l'an 1603. *ibid.* 26. *a.* S. II. I. 257. Ses Traitez avec *Henri* IV. Roi de France pour la Conquête du *Milanez*, & pour faire la guerre à *Philippe* III. Roi d'Espagne, de l'an 1610. V. II. 137. *a.* *b.* Son Traité d'Accommodement avec *Louïs* XIII. Roi de France, de l'an 1611. *ibid.* 166. *b.* Ses Negotiations avec le Nonce du *Pape* & l'Ambassadeur de *France*, pour un Accommodement avec *Ferdinand* Duc de Mantoue, au sujet du *Montferrat*, de l'an 1614. *ibid.* 262. *a.* 263. *a.* 271. *a.* Son Traité de Paix avec *Henri* de Savoye, Duc de Nemours,

mours, de l'an 1616. V. II. 290. a.
Son Traité de Paix avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1629. *ibid.* 571. b. Sa Ligue avec le même Roi, le Pape *Urbain* VIII. la Republique de *Venise* & le Duc de *Mantoue*, de la même année. *ibid.* 572. b. Son Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, pour obtenir satisfaction à ses Pretensions sur le *Montferrat*. de l'an 1629. *ibid.* 583. b.

Charles Emanuel II. Duc de Savoye, son Traité de Renouvellement d'Alliance avec les *six Cantons Suisses Catholiques*, de l'an 1651. VI. II. 15. b. Ses Articles accordez aux Habitans des *Vallées de Piemont*, l'an 1655. *ibid.* 114. Son Traité d'Amitié & de Commerce avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1669. VII. I. 119. b. Son Traité des Limites entre la *Savoye* & le *Dauphiné*, avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1672. *ibid.* 197. a. Ses differens avec la Republique de *Genes*, decidez par la Sentence Arbitrale de *Louis* XIV. Roi de France, l'an 1673. *ibid.* 215. b.

Charles Emanuel, Comte de Vienne, sa Protestation, faite au Congrès d'Utrecht sur la Terre de *Miolans*, située en Savoye, en 1713. S. II. II. 106.

Charles Amedée de Savoye, Duc de Nemours, son Contract de Mariage avec *Elisabeth de Vendome*, de l'an 1643. VI. I. 202. a.

Charles de Gonzague, Duc de Mantoue, sa Protestation contre la Paix de Munster faite entre l'*Empire* & la *France*, en ce qui regarde ses Droits sur le *Montferrat* detenu par le Duc de Savoye, de l'an 1649. VI. I. 493. b. ——— Sa Protestation contre un Decret Electoral touchant le *Vicariat de l'Empire en Italie*, fait en faveur du Duc de *Savoye*, de l'an 1658. VI. II. 234. b.

Charles IV. Duc de Mantoue, sa Protestation contre la *Paix de Ryswick*, entant qu'elle est contre ses Droits & Pretensions. VII. II. 436. a.

Charles, Landgrave de Hesse-Cassel, sa Declaration à *Ernest* Landgrave de Hesse-Rhynfelds touchant la garde & defense de la Forteresse de *Rhynfelds*, de l'an 1683. *ibid.* 70. a.

Charles Duc de Mecklenbourg-Mirau, sa Protestation contre le Tribunal institué par le Duc *Christian Louis* de Meklenbourg-Swerin & contre sa Sentence, renduë au sujet de son Divorce avec la Duchesse son Epouse, contre l'Indult du Pape, & contre son second Mariage avec la Duchesse de *Chatillon*, de l'an 1664. VI. III. 10. a.

Charles Leopold Duc de Meklenbourg-Swerin, son Compromis avec son Epouse *Sophie Hedwige* née Princesse de Nassau-Dietz, par lequel ils remettent le divorce à faire entr'eux à la decision du Consistoire de Grifswalde, en 1710. S. II. II. 79. Sentence Arbitrale dudit Consistoire, ordonnant le Divorce pour cause d'impuissance de la part de ladite Princesse. *ibid.* Sentence Imperiale renduë contre lui par le Conseil Aulique, par laquelle la Regence de ses Païs est deferée à *Chretien Louis* son Frere, de l'an 1728. VIII. II. 156. a. S. II. II. 210. Sa Lettre circulaire aux Etats de l'Empire, touchant les oppressions qu'il souffroit, de Danzig le 5. Mars 1729. Avec les Piéces y appartenantes. S. II. II. 251. Lettre de la Commission Imperiale à la Diète de Ratisbonne, contre ce Duc. *ibid.* 283.

Charles d'Egmond Duc de Gueldre, est compris dans le *Traité de Cambrai* fait entre *Maximilien* I. Empereur & *Louis* XII. Roi de France, l'an 1508. IV. I. 111. a.

Charles Duc de Gueldres, son Traité avec la Ville de *Zwol*, qu'il prend sous sa protection, de l'an 1521. *ibid.* 349. a. b. Son Traité avec les *Etats* dudit Païs touchant la Succession. Fait, le 27 Janvier 1538. IV. II. 160.

Charles & *Bernard*, Marcgraves de Baden, leur Diplome, par lequel ils declarent, qu'en conformité de l'Ordre de l'Empereur *Frederic* III. ils reçoivent la Ville d'Eslingen en leur protection pour soixante ans, de l'an 1455. III. I. 234. a.

Charles Frederic, Duc de Munsterberg, son Contract de Mariage avec *Anne Sophie* Duchesse de Saxe, de l'an 1618. V. II. 317. b.

Charles Gustave, Comte Palatin du Rhyn General des Troupes Suedoises, en Allemagne sa Convention avec *Piccolomini*, General de l'Empereur *Ferdinand* III. pour le licenciement des Troupes, tant Imperiales que Suedoises, de l'an 1649. VI. I. 528. a.

Charles I. Comte de Provence, son Traité de Paix avec la Ville de *Marseille*, en 1262. I. I. 215. a.

Charles de Valois, Comte d'Anjou, & depuis Roi de France, est declaré par le Pape *Boniface* VIII. pour *Vicaire de l'Empire* dans la Toscane, en 1300. S. I. II. 4. b.

Charles de Valois, Fils de *Philippe le Bel* Roi de France, son Accord avec ses Sujets d'*Anjou* & du *Maine*, en 1314. *ibid.* 84.

Charlotte Reine de Jerusalem & de Chypre, sa Transaction avec *Louis* Duc de Savoye touchant certaines pretensions & Differens de l'an 1462. III. I. 276. b. Elle donne le Royaume de *Chypre* à *Charles* Duc de Savoye, l'an 1485. III. II. 141. b.

Chatel (*Jean*) Sa Sentence, prononcée par le Parlement de Paris, sur l'attentat du Parricide du Roi de France *Henri* IV. S. II. I. 226.

Cherrokées, Nation de l'Amerique Septentrionale, leur Traité d'Alliance & de Commerce avec *George* II. Roi de la Grande Bretagne, en 1730. VIII. II. 162. a.

Chiavenne & *Pivry*, Villes, Châteaux & Vallées de *Milan*, données à l'Evêque de *Coire* par *Mastin* Vicomte de Milan, Fils de *Barnabé*, l'an 1404. II. I. 291. b.

Childebert & *Gontram*, Rois de France, & *Brunehaud* Reine, leur Traité de Paix & de Partage. S. I. I. 5.

Chrétien, Premier Evêque de Prusse, obtient de *Conrad* Duc de Masovie & de Cujavie quelques unes de ses Terres, en 1222. I. I. 162. a. Il transporte tous les Biens qui lui avoient été donnez par *Conrad* Duc de Masovie, aux Chevaliers de l'*Ordre Teutonique*, en 1230. *ibid.* 167. a.

Chrétien, Comte d'Oldenbourg & depuis Roi de Dannemarc premier du nom, son Revers portant promesse, que quand il sera élû Roi de Dannemarc il observera le Pacte du Roi *Volmar*, que le Duché de *Sud-Jutland* ou *Sleswig* ne soit jamais reuni à la Couronne de Dannemarc, de l'an 1448. III. I. 166. a.

Chrétienne de France, Duchesse Regente de Savoye, son Traité d'Accommodement avec les *Princes de Savoye*, de l'an 1642. VI. I. 254. a. Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France pour la restitution de plusieurs Places que le Roi tenoit en Piemont. de l'an 1645. *ibid.* 308. b.

Christian I. Roi de Dannemarc, son Revers donné aux Etats Provinciaux du Duché de *Sleswig*, & du Comté de *Holstein* & *Stormare*, par lequel il promet de garder & observer leurs Privileges, & reconnoit qu'il ne tient pas lesdits Païs comme Roi de Dannemarc, mais de leur libre Election, & qu'après sa mort il sera libre aux mêmes Etats de choisir entre ses Fils & Heritiers celui qui leur plaira le mieux; Enfin il s'oblige de ne faire aucune sorte d'Impositions sur les Habitans sans leur consentement, de l'an 1460 III. I. 258. a. Son Traité avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre, pour ajuster leurs differens & pour regler le Commerce, de l'an 1450. *ibid.* 569. b. Ses Lettres par lesquelles il cede & transporte sa part & portion aux Comtés d'*Oldenbourg* & de *Delmenhorst* à *Gerard* son Frere, de l'an 1454. *ibid.* 233. b. Son Traité de Confederation avec *Charles* VII. Roi de France, de l'an 1456. *ibid.* 239. a. Son Obligation pour une somme d'argent de 40000. florins qu'il promet de payer à son Frere *Gerard* Comte d'Oldenbourg, en recompense de la portion des Païs de *Sleswich*, *Holstein* & *Stormare*, qui lui avoient été cedez, de l'an 1460. *ibid.* 260. b. Privileges qu'il accorde aux Habitans desdits Païs. *ibid.* 261. a. Sa Transaction avec *Otton* Comte de Schauenbourg, par laquelle moyennant la Somme de 43000. florins du Rhin ledit Comte renonce à tous les Droits & pretensions qu'il pouvoit avoir au Duché de *Sleswich* & Comté de *Holstein*, de l'an 1460. *ibid.* 264. b. Ladite Renonciation faite par le Comte au Roi. *ibid.* 265. b. Son Traité de Confederation & d'Amitié avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1465. *ibid.* 584. a.

Christian II. Roi de Dannemarck, sa Lettre au Roi de France *François* I. par laquelle il renouvelle avec lui le Traité de Confederation fait entre *Louis* XII. Roi de France & *Jean* Roi de Dannemarc son Pere, de l'an 1518. IV. I. 282. a. Son Traité de Confederation & de Commerce avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1523. *ibid.* 386. a.

Christian III. Roi de Dannemarck, son Union concluë entre le Royaume de *Dannemarck* & les Duchez de *Schleswig-Holstein*, tant en son Nom qu'au Nom de ses Freres Mineurs pour le Bien commun & la Conservation des Sujets de part & d'autre, par laquelle on convient de ce qui regarde l'Administration de la Justice & les secours de Troupes qu'on se devra donner reciproquement, de l'an 1533. IV. II. 107. a. Son Traité d'Alliance pour six ans avec *Jean Frederic* Electeur de Saxe & divers autres Princes Protestans de l'Empire, de l'an 1536. *ibid.* 147. a. Son Accord avec *Jean Frederic* Electeur de Saxe & les autres Princes, Etats & Villes de la *Ligue de Smalcalde* pour leur commune defense, en cas qu'ils soient attaqués pour cause de Religion, à Brunswich, le 9 Avril 1538. *ibid.* 162. a. Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec l'Empereur *Charles* V. de l'an 1544. *ibid.* 275. b. Son Traité de Partage Hereditaire des Duchés de *Sleswig*, *Holstein* & *Stormare*, avec *Jean* & *Adolphe* Ducs de Sleswig-Holstein, ses Freres, de l'an 1544. *ibid.* 277. a.

Christian IV. Roi de Dannemarc, son Traité de Paix avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, par la Mediation de *Jaques* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1613. V. II. 642. b. Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Jaques* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1621. *ibid.* 391. b. Son Traité d'Alliance & de Confederation avec les Etats des *Provinces Unies*, de l'an 1621. *ibid.* 399. Son Assurance donnée à la Ville de *Breme* au sujet du *Coadjutorat* & de la future Succession du Prince *Frederic* son Fils, dans l'Archevéché de *Breme*, portant qu'il maintiendra ladite Ville dans tous ses Droits, Libertés & Privileges, de l'an 1622. *ibid.* 308. a. Sa Confirmation & Extension de l'Union entre le Royaume de *Dannemarck* & les Duchés de *Sleswig-Holstein*, concluë par le Roi de Dannemarck *Christian* III. de l'an 1623. IV. II. 109. a. Son Traité d'Alliance avec *Charles* I. Roi de la Grande Bretagne, & les *Provinces Unies*, de l'an 1625. V. II. 482. b. Ses Negotiations de Paix avec l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1628. 1629. *ibid.* 561. b. Son Traité de Paix avec ledit Empereur, de l'an 1629. *ibid.* 584. a. Son Recès defensif avec *Frederic*, Duc de *Sleswig-Holstein*, pour la sûreté des Duchez de *Sleswig-Holstein*, de l'an 1634. VI. I. 72. a. Autre Recès defensif entr'eux, de l'an 1636. *ibid.* 123. b. Sa Constitution, par laquelle il soumet les Habi-

tans de l'Isle de *Ween* au Tribunal Provincial de *Scanie*, de l'an 1634. VI. I. 74. *b.* Autre Constitution, de l'an 1647. *ibid.* 395. *b.* Union plus étroite, avec le Duc de Holstein, de l'an 1637. *ibid.* 147. *b.* Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Charles* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1639. *ibid.* 173. *a.* Son Traité de Commerce avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, de l'an 1642. *ibid.* 209. *b.* Ses Conventions Preliminaires pour la Paix avec *Christine* Reine de Suede, de l'an 1644. *ibid.* 304. *a.* Son Traité de Paix fait à Bromsebro avec *Christine* Reine de Suede, par la Mediation de la Couronne de France, en 1645. S. II. I. 313. Son Traité d'Alliance & de Commerce avec les *Provinces Unies*, de l'an 1645. VI. I. 312. *b.*

Son Traité de Paix avec *Christine* Reine de Suede, de l'an 1645. *ibid.* 314. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Louis* XIV. Roi de France, de la même année. *ibid.* 328. *b.* Son Traité avec les *Provinces Unies* touchant le Reglement du Péage de *Norwegue* & du *Sund*, de l'an 1647. *ibid.* 367. 374.

Christian V. Roi de Dannemarc, son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Charles* II. Roi de Grande Bretagne, de l'an 1670. VII. I. 132. *b.*

Son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*, pour une reciproque assistance, de l'an 1673. *ibid.* 223. Son Traité d'Alliance defensive avec *Leopold* I. Empereur, de l'an 1674. *ibid.* 251. *b.* Son Traité d'Alliance avec l'*Empereur*, le Roi d'*Espagne* & les *Provinces Unies*, par lequel il s'oblige de mettre sur pied une armée de 24000. hommes, pour le service de la Cause commune, de l'an 1674. *ibid.* 269. Son Traité de Rendsbourg avec *Christian Albert* Duc de *Sleswig-Holstein*, par lequel le Duc accorde au Roi un libre passage pour ses Troupes par ses païs, & de pouvoir mettre Garnison Danoise dans ses Forteresses, renonçant aussi à la Souveraineté de Sleswig & de Femeren, de l'an 1675. *ibid.* 296. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg contre la *Suede*, de l'an 1676. *ibid.* 325. *b.* Son Traité avec *Charles* XI. Roi de Suede, sur le passage du *Sund* & du Belt, fait par l'entremise du Roi de France, l'an 1680. VII. II. 2. *a.*

Son Alliance avec l'Electeur de *Brandebourg* & l'Evêque de *Munster*, pour detourner la Guerre entre l'Empereur, l'Empire & le Roi de France, de l'an 1682. *ibid.* 36. *b.* Son Traité de Neutralité, comme aussi celui de ses Alliez, *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, *Christoffle Bernard* Evêque de Munster, avec *Jean Frideric* Duc de Brunswig-Lunebourg, portant que ledit Duc ne s'opposera point aux Armes des trois Princes confederez contre la Suede &c. de l'an 1675. VII. I. 305. *b.*

Accord plus particulier avec le même Duc, touchant les quartiers d'Hyver & autres Avantages qu'il aura. *ibid.* 306. *b.* Son Traité Preliminaire avec *Charles* XI. Roi de Suede, pour l'Assemblée de Lunden, de l'an 1679. *ibid.* 408. *a.* Son Armistice avec la *Suede*, de l'an 1679. *ibid.* 418. *b.* Sa Paix avec *Louïs* XIV. Roi de France & *Charles* XI. Roi de Suede faite à Fontainebleau, la même année. *ibid.* 419. *a.* Sa Paix conclue separement avec le Roi de *Suede* à Lunden. *ibid.* 425. Son Traité d'Alliance defensive avec le même Roi. *ibid.* 431. Son Traité Provisionel avec la Ville d'*Hambourg*. *ibid.* 443. Sa Declaration à la Ville d'*Hambourg*, pour la restitution de cette Ville dans la Liberté de son Commerce &c. de l'an 1686. VII. II. 140. *b.*

Son Traité Preliminaire avec les *Provinces Unies*, par lequel ils conviennent de tenir une Assemblée à Hambourg, pour terminer leurs differens & ajuster leurs Pretensions reciproques, & que cependant le Commerce & la Navigation se continuera sur certaines conditions, de l'an 1688. *ibid.* 157. Son Traité d'Accommodement avec *Christian Albert* Duc de Holstein-Gottorp, par lequel le Roi restitue au Duc divers Bailliages, de l'an 1689. *ibid.* 231. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne. *ibid.* 237. *a.* Son Traité Provisionel avec ledit Roi & les *Provinces Unies*, touchant la Navigation & le Commerce de leurs Sujets, soit en France, soit ailleurs, de l'an 1691. *ibid.* 292. Son Traité de Commerce avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1693, *ibid.* 325. *b.* Son Traité avec la Maison des Ducs de *Brunswig-Lunebourg* pour la demolition de *Ratzbourg*, de l'an 1693. *ibid.* 330. *a.* Son Traité avec *Christian Albert* Duc de Holstein Gottorp, auquel il cede un Regiment de Dragons, pour s'en servir pour sa propre defense & pour celle de leurs Païs communs, de l'an 1694. *ibid.* 345. *a.*

Christian Eberhard, Prince d'Ostfrise, son Accord avec les Etats Provinciaux du Pays, fait en 1693. par l'entremise de *Frideric* III. Electeur de Brandebourg & d'*Auguste Ernest*, Duc de Brunswig-Lunebourg, au sujet de divers Griefs. S. II. I. 427.

Son Accord avec les Etats Provinciaux du Pays, de l'an 1699. sur quelques Griefs concernant la Justice, restez indecis dans le Traité, de l'an 1693. *ibid.* 45?.

Christian Albert, Duc de Sleswig-Holstein, Lettres d'Investiture qui lui sont données par l'Empereur *Leopold* I. pour la Principauté de Holstein & les Païs incorporés de Stormare & Ditmarse, de l'an 1660. *ibid.* 318. *b.* Son Alliance defensive avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1661. *ibid.* 358. *a.* Sa Convention avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc pour l'execution de la Paix du Nord à l'égard du Duc, de l'an 1661. *ibid.* 361. *b.* Son Traité d'Accommodement avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc sur l'equation des Contributions, de l'an 1663. *ibid.* 456. *b.* Son Traité d'Accommodement avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc sur leurs differens au sujet de l'Election à l'Evêché de *Lubeck*, de la Regence commune de *Sonderbourg* & de la Forteresse de *Friederichs-Ort*, de l'an 1667. VII. I. 58. *b.*

Son Traité de Rendsbourg, fait avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, auquel le Duc accorde un libre Passage par ses Païs, la liberté de pouvoir mettre Garnison Danoise dans ses Forteresses, & renonce en même tems à la Souveraineté de Sleswig & de Femeren, de l'an 1675. *ibid.* 296. *b.* Son Traité d'Accommodement avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, lequel lui restitue divers Bailliages, de l'an 1689. VII. II. 231. *a.*

Christian Auguste, Duc & Administrateur des Duchez de Sleswig-Holstein, son Recès d'elucidation fait avec *Frideric* IV. Roi de Dannemarc, pour accommoder les Differens sur l'Accord d'Hambourg, fait en 1711. de l'an 1712. VIII. I. 298. *a.* Son Traité avec le Comte de *Steenbock*, General Suedois, pour donner accès & Refuge aux Troupes Suedoises, en 1713. *ib.* 318. *a.* Son Traité avec *Frideric Guillaume* Roi de Prusse, par lequel ils conviennent de mettre une Garnison commune dans les Villes de *Wismar* & *Stettin*, & de faite cesser le Blocus de *Tonningue* & de procurer la restitution & satisfaction duë à la Maison Ducale de Holstein, en 1713. *ibid.* 392. *a.*

Christian Auguste, Comte Palatin du Rhyn, rétabli dans la Principauté de *Sultzbach* conformement à la Paix de Westphalie, l'an 1693. VI. I. 498. *a.*

Christian Louis, Duc de Meclenbourg, son Traité d'Alliance avec *Louïs* XIV. Roi de France, de l'an 1663. VI. II. 480. *b.*

Christian, Duc de Saxe-Mersebourg, son Testament par lequel il établis le Droit d'Ainesse, de l'an 1688. VII. II. 208. *a.*

Christine, Reine de Suede, son Traité d'Alliance avec *Louïs* XIII. Roi de France, de l'an 1633. VI. I. 48. *b.* Son Traité d'Alliance avec les *Etats Evangeliques* des quatre Cercles de l'Empire, du Rhyn *Electoral*, de *Franconie*, de *Suabe* & du *Haut Rhyn*, de la même année. *ibid.* 50. *a.* Son Recès particulier avec la *Noblesse* libre des Cercles de *Franconie*, de *Suabe* & du *Rhyn* touchant sa Contribution. *ibid.* 52. *b.* Son Traité de Confederation avec *Louis* XIII Roi de France, pour rétablir les affaires d'Allemagne, de l'an 1633. VI. I. 56. *a.*

Son Traité d'Alliance avec les Protestans, des quatre Cercles de l'Empire, du Rhyn *Electoral*, de *Franconie*, de *Suabe*, & du *Haut-Rhyn* pour le retablissement & Conservation de leurs Dignitez, Libertés & Privileges, de l'an 1633. *ibid.* 50. *a.* Son autre Traité avec les mémes Cercles & celui de la *Basse-Saxe*, pour le même sujet, de l'an 1634. *ibid.* 75. *b.* Son Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, pour les Places de l'*Alsace*, de l'an 1634. *ibid.* 78. *b.* Son Traité d'Eclaircissement & d'amplification des Alliances, faites avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1635. *ibid.* 88. *b.* Sa Trêve pour vingt six ans, avec *Uladislas* IV. Roi de Pologne, de l'an 1635. *ibid.* 115. *a.* Son Traité de Confederation pour trois ans, avec *Louïs* XIII. Roi de France, pour la Liberté de l'*Allemagne*, de l'an 1636. *ibid.* 123. *a.* Autre Traité de Confederation entre les mêmes, de l'an 1638. *ibid.* 161. *a.* Son Traité de Confederation avec les *Provinces Unies*, de l'an 1640. *ibid.* 192. *b.* Son Renouvellement d'Alliance avec *Louïs* XIII. Roi de France, de l'an 1641. *ibid.* 207. *a. b.* Ses Conventions Preliminaires pour la Paix avec *Christian* IV. Roi de Dannemarc, de l'an 1644. *ibid.* 304. *a.* Son Traité de Paix fait à Bromsebro par la Mediation de la Couronne de France, avec le même Roi, en 1645. *ibid.* 314. *b.* S. II. I. 313. Son Traité de Garantie reciproque avec les *Provinces Unies*, touchant les Traités de Commerce & de Paix faits avec le Roi de *Dannemarc*, de l'an 1645. VI. I. 321. *b.* Son Traité fait conjointement avec le Roi de *France* & la Landgrave de *Hesse-Cassel*, d'une part, avec les Electeurs de *Baviere* & de *Cologne* d'autre part, pour une suspension d'Armes, jusques à une Paix Generale, de l'an 1647. *ibid.* 375. *b.* 377. *a.* 380. *a.* Son Recès particulier avec l'Empereur *Ferdinand* III. touchant le payement de 600000. Ecus promis à la Suede pour la restitution de quelques Pays & Places occupez en Allemagne, de l'an 1647. *ibid.* 375. *a.* Article separé de la Paix de Westphalie touchant ce payement. *ibid.* 461. *b.* Son Renouvellement d'Alliance avec la *France*, pour continuer la Guerre en Allemagne, avec les Demandes de la Landgrave de *Hesse-Cassel*. *ibid.* 394. *a.* Son Traité de Neutralité avec le Duc de *Courlande*. *ibid.* 395. *a.* Son Traité de Paix avec l'Empereur *Ferdinand* III. & les Etats de l'*Empire*, fait à Osnabrug, l'an 1648. *ibid.* 460. *a.* Son Recès fait à Nuremberg avec l'Empereur *Ferdinand* III. & les Etats de l'*Empire*, pour l'execution de la *Paix de Westphalie*, de l'an 1650. *ibid.* 549. *b.* Son Traité avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, touchant les limites entre la *Pomeranie Suedoise* & *Electorale*, de l'an 1653. VI. II. 47. *b.*

Son Traité de Paix avec *Cromwel*, Protecteur d'Angleterre, de l'an 1654. *ibid.* 80. *a.*

Christine Marguerite, Duchesse de Meklenbourg-Swerin, sa Protestation contre les Ministres du Duc *Christian* son Epoux, établis par lui pour Juges dans les Differens qu'ils avoient ensemble, de l'an 1660. *ibid.* 329. *a.*

Christophle, Roi de Dannemarc, de Norwege & de Suede, son Traité de Paix avec le Duc de *Bourgogne* & les Païs de *Hollande*, *Zelande* & *Frise*, de l'an 1441. III. I. 102.

Christoffle, Marggrave de Bade, sa Confederation particuliere avec quelques autres Princes de la *Confederation de Suabe* pour le maintien de la Paix publique, de l'an 1489. III. II. 231. *a*.

Christoffle, Electeur de Trêves & Evêque de Spire, son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, par lequel il se met sous sa Protection, de l'an 1646. VI. I. 346. *b*.

Christoffle Bernard, Evêque de Munster, son Traité de Ligue avec les Electeurs de *Cologne* & de *Trêves*, & avec *Philippe Guillaume*, Duc de Neubourg, pour la defense de leurs Etats contre toute vexation, de l'an 1654. VI. II. 97. Accession de l'Electeur de *Mayence* à ladite Ligue, de l'an 1655. *ibid.* 113. *a*. Son Traité fait avec *Guillaume Henri* Prince d'Orange, touchant quelques Biens & Terres du Comté de *Tecklenbourg*, auxquels le Prince renonce pour une somme de 150000. Rixdales, de l'an 1659. *ibid.* 245. Sa Declaration faite à la Ville de *Munster* après la soumission qu'elle lui avoit faite, de l'an 1663. *ibid.* 353. *a*. Son Traité de Paix avec les *Provinces Unies*, de l'an 1666. VI. III. 106. *b*.
Son Traité d'élucidation du precedent, avec les mêmes. *ibid.* 114. *b*. Son Traité de Commerce & de bonne Correspondance avec la Ville *d'Embden*, de l'an 1669. VII. I. 123. *a*. Son Traité d'Accommodement avec *Rodolphe Auguste* Duc de Brunswig, sur les Differens qu'ils avoient au sujet de la Ville de *Hoexter*, de l'an 1671. *ibid.* 146. *b*. Son Traité d'Alliance avec l'Empereur *Leopold* I. pour le maintien de la Paix de Westphalie & la Defense de la Liberté Germanique, de l'an 1671. *ibid.* 149. *b*. Sa Capitulation avec la *Noblesse d'Over-Isfel*, laquelle se soumet à lui & le reconnoit pour son Prince Territorial, de l'an 1672. *ibid.* 207. *a*. Ses Articles & conditions & celles de l'Electeur de *Cologne* proposées aux *Provinces Unies*, pour faire la Paix avec elles, de l'an 1673. *ibid.* 243. *b*. Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. par lequel il renonce à l'Alliance avec la France contre les Provinces Unies, &c. de l'an 1674. *ibid.* 258. *a*. Son Traité de Paix avec les *Provinces Unies*, de l'an 1674. *ibid.* 259. *a*. Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. pour un Corps de 9000. hommes à tenir sur pied pour le service de l'Empereur, moyennant une somme de 40000. écus & un subside de 15000. écus par mois, de l'an 1675. *ibid.* 295. *b*. Son Traité avec *George Guillaume* & *Rodolphe Auguste*, Ducs de Brunswig & Lunebourg, pour le Partage des Lieux conquis par eux sur les Suedois dans les Evechés de Breme & Fehrden, de l'an 1675. *ibid.* 307. *b*. Son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*. *ibid.* 308. Son Traité d'Alliance avec *Jean Frideric*, Duc de Brunswig-Lunebourg pour la defense de la Liberté Germanique & de leurs propres Païs, de l'an 1675. *ibid.* 314. *b*. Son Traité avec *George Guillaume* & *Rodolphe Auguste* Ducs de Brunswig & Lunebourg, pour la jonction de leurs armes & pour maintenir l'occupation du Duché de Breme, de l'an 1676. *ibid.* 323. *b*. Son Traité avec *Philippe Guillaume* Comte Palatin, Duc de Neubourg, sur certaines Troupes qu'ils devoient fournir à la Couronne d'Espagne, de l'an 1677. *ibid.* 337. *a*.

Chypre Isle, propositions pour le recouvrement de l'Isle de Chypre, faites au *Roi de Chypre* par *Robert de St. Severin*, Comte de Cayazze, de l'an 1465. III. I. 327. *b*. Elle est donnée par *Charlotte* Reine de Jerusalem & de Chypre à *Charles* Duc de Savoye, son Neveu, l'an 1485. III. II. 141. *b*.

Claude, Reine de France, fait donation du Duché de *Milan* à *François* I. Roi de France son Epoux, l'an 1515. IV. I. 24. *a*.

Clavenne, Comté, donné par *Charlemagne* au Clergé de *Come*, en 803. I. I. 2. *b*.

Clement III. Pape, Sa Bulle à *Philippe* II. dit *Auguste*, Roi de France, pour la Conservation des Regales dans la Collation des Benefices, en 1190. S. I. I. 69 *a*.

Clement IV. Pape, son Investiture du Royaume de *Naples*, donnée à *Charles d'Anjou*, Frere de *Louis* IX. Roi de France, en 1265. S. I. I. 117.
Ses Lettres à *Charles d'Anjou*, Roi de Naples, par lesquelles il le constitue *Vicaire de l'Empire* dans les Contrées de *Toscane*, en 1267. *ibid.* 125.

Clement V. Pape, sa Modification de la Bulle du Pape *Boniface* VIII. *Unam Sanctam*, pour ne pas porter aucun prejudice au Roi de France, en 1306. S. I. II. 46.
Sa Bulle par laquelle il revoque entierement la Bulle du Pape *Boniface* VIII. *Clericis Laicos*. *ibid.* Sa Bulle defendant la soustraction des Biens des *Templiers*, en 1308. I. I. 349. *a*. Sa Bulle, par laquelle il constitue des Inquisiteurs contre les *Templiers* en Angleterre, en 1308. *ibid.* 426. *a*. Sa Sentence pour l'extinction de l'Ordre des *Templiers*. prononcée au Concile de Vienne, donnant leurs Biens à l'Ordre des *Hospitaliers*, en 1312. S. I. II. 81.

Clement VI. Pape, sa Constitution, comment les *Cardinaux* doivent être servis & traitez étant au *Conclave*, en 1351. I. II. 270. *a*.
Son Instrument qu'il fit faire sur l'Acte de Soumission de *Louis de Baviere* Empereur, par lequel il remettoit sa personne ses Etats & tout ce qu'il possedoit à la discretion du Pape, en 1344. *ibid.* 226. *b*.

Clement VII. Anti-Pape, sa Bulle par laquelle il erige une partie des Terres de l'Eglise en Italie en Royaume, qu'il nomme *le Royaume d'Adria*, & en fait Roi *Louis* Duc d'Anjou, en 1379. II. I. 135. *b*.
Sa Confirmation de l'Adoption de *Louis* Duc d'Anjou, faite par *Jeanne* I. Reine de Jerusalem & de Sicile, où il confere audit Duc le Royaume de *Sicile* comme Seigneur feodal, & les Comtez de *Provence*, *Forcalquier* & *Piemont*, étant des Fiefs de l'Empire, comme ayant Droit de Superiorité dans l'Empire, & y tenant l'autorité & lieu d'Empereur tant que le Throne Imperial étoit vaquant, en 1380. *ibid.* 152. *b*.
Sa Donation de la Ville & Territoire de *St. Malo* quant au temporel à *Charles* VI. Roi de France, en 1394. S. I. II. 281.

Clement VII. Pape sa Bulle, par laquelle il confirme à *Henri* VIII. Roi d'Angleterre le titre de *Defenseur de la Foi*, de l'an 1524. IV. I. 393. *b*.
Fait la *Sainte Ligue* avec *François* I. Roi de France, le Duc de *Milan*, & les Republiques de *Venise* & de *Florence*, l'an 1526. *ibid.* 451. *a*. Articles secrets de cette Ligue. *ibid.* *b*. *n*.
Sa Lettre à *Charles* V. Empereur, dans laquelle il se plaint de plusieurs excès & violences que ses Troupes avoient commises dans les Etats de l'Eglise, en 1526. S. II. I. 79.
Reponse Apologetique dudit Empereur à cette Lettre. *ibid.* 82.
Sa Capitulation avec le Prince *d'Orange* & les autres Generaux de l'Armée de l'Empereur *Charles* V. qui le tenoit assiegé dans le Château St. Ange, l'an 1527. IV. I. 485. *a*.
Son Accord avec les mêmes Generaux pour être mis en liberté. *ibid.* 486. *b*. Piece plus complete de ladite Capitulation. IV. III. 99. *b*. *Ligue Sainte*, conclue entre lui, *François* I. Roi de France, *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, la Republique de *Venise*, le Duc de *Milan*, la Republique de *Florence*, les Duc de *Ferrare* & de *Mantoue*, contre l'Armée de l'Empereur *Charles* V. qui alors assiegeoit Rome, l'an 1527. IV. I. 510. *b*. Sa Concession à *Charles* V. Empereur comme Roi d'Espagne, & à tous les Rois futurs, de pouvoir nommer des personnes aux Dignités & Benefices Ecclesiastiques, en 1528. S. II. I. 109.
Sa Lettre au même Empereur sur l'Election d'un Roi des Romains, en 1529. *ibid.* 112. Sa Bulle, que *Jean* Electeur de Saxe, comme Patron de *Luther*, ne devra être admis à l'Election d'un Roi des Romains. *ibid.* Son Traité de Confederation avec *Charles* V. Empereur, de l'an 1529. IV. II. 1. *a*.
Sa Bulle d'Absolution pour *François* I. Roi de France de ce qu'au prejudice de son Serment de ne rien aliener de son Domaine, il y avoit contrevenu par le Traité de Cambrai, l'an 1529. *ibid.* 53. *a*. Son Traité de Paix & de Ligue conclu avec l'Empereur *Charles* V. *Ferdinand* Roi de Hongrie son Frere, la Republique de *Venise* & le Duc de Milan *François Marie Sforce*, pour leur mutuelle defense & pour maintenir le repos en Italie, l'an 1529. *ibid.* *b*. Son premier Edit par lequel il defend à *Henri* VIII. Roi d'Angleterre de contracter un autre Mariage tant que le Procès entre lui & *Catherine* son Epouse n'étoit pas encore decidé par le St. Siége, de l'an 1530. *ibid.* 60. *a*. Sa Bulle par laquelle il confirme le *Traité de Cambrai* fait entre l'Empereur *Charles* V. & *François* I. Roi de France, de l'an 1530. *ibid.* 61. *a*. Sa Confirmation du Contract de Vente passé entre l'Abbé & la Ville de Kempten, l'an 1525. par lequel l'Abbé vend à ladite Ville tous les Droits & Revenus qui lui y appartenoient. de l'an 1530. IV. I. 432. *a*. Son second Edit portant defense à *Henri* VIII. Roi d'Angleterre de contracter aucun autre Mariage, tant que le Procès entre lui & *Catherine* son Epouse n'étoit pas decidé par le St. Siége. de l'an 1531. IV. II. 77. *a*.
Ses Lettres au même Roi par lesquelles il l'exhorte de retenir son Epouse *Catherine*, & de quitter *Anne de Boulen*, sous peine d'Excommunication, de l'an 1532. *ibid.* 90. *b*. Sa Lettre à *François* I. Roi de France, pour l'extinction du *Lutheranisme*, en 1533. S. II. I. 117. *b*.
Sa Bulle portant defense à tous Prelats & Princes d'Allemagne de disposer des Benefices Ecclesiastiques reservez au St. Siege, ou d'empêcher les Provisions du Pape, contre les *Concordats de Germanie*, de l'an 1534. IV. II. 123. *a*.

Clement VIII. Pape, comment il donna l'absolution à *Henri* IV. Roi de France, en 1595. S. II. I. 228.
Sa Bulle pour ladite absolution. *ibid.* 233. Articles sur lesquels ledit Roi l'obtint. *ibid.* 234. Sa Bulle, par laquelle il réunit le Duché de *Ferrare* aux Etats du St. Siége, après la mort du Duc *Alphonse d'Este*. *ibid.* 239.

Clement IX. Pape, son Bref Apostolique au Grand Inquisiteur de Portugal & autres Commissaires, pour examiner ulterieurement l'affaire de la nullité du Mariage de la Princesse *Marie de Savoye* avec *Alfonse* VI. Roi de Portugal, & pour dispenser de nouveau, entant que besoin seroit, en faveur du Mariage contracté depuis entre le Prince Regent Don *Pedro* & ladite Princesse. en 1668. S. II. I. 382.
Son Bref Apostolique audit Prince sur la seconde dispense accordée en faveur de sondit Mariage. *ibid.* 288.

Clement XI. Pape, sa Sentence Arbitrale, donnée en dernier ressort sur les differens de la *Succession Palatine*, entre *Jean Guillaume* Electeur Palatin & *Elisabeth Charlotte* Duchesse d'Orleans, de l'an 1702. VIII. I. 98. *a*. Sa Lettre aux Archevêques & Evêques de Pologne, par laquelle il leur defend de se mêler du Couronnement de *Stanislas* en 1705. S. II. II. 43.
Sa Declaration de Nullité de plusieurs Decrets, Ordonnances & Faits, contre la Liberté & Jurisdiction Ecclesiastique

dans les Etats du Duc de Savoye, en 1707. S. II. II. 56. Sa Declaration de Nullité d'un Accord fait ſur les Quartiers d'hyver des Troupes Imperiales dans les Duchez de Parme & Plaiſance. *ibid.* 62. Sa Condamnation de quelques Ecrits touchant l'affaire de *Pierre Codde*, Archevêque de Sebaſte, à qui il avoit ôté le Vicariat Apoſtolique des Miſſions d'Hollande, en 1707. *ibid* 68. Son Bref à ſon Nonce à Cologne, pour proteſter contre l'Accord que cette Ville avoit fait avec le *Roi de Pruſſe* ſur l'Exercice Domeſtique de la Religion Reformée chez ſon Miniſtre. en 1709. *ibid.* 75. Memoire du Miniſtre dudit Roi aux Etats Evangeliques de Ratisbonne au ſujet de la dite Proteſtation. *ibid.* 74. Son Traité avec l'Empereur *Joſeph* I. ſur les differens qu'il y avoit entr'eux, de l'an 1709. VIII. I. 233. *a.* Sa Declaration de Nullité des *Precum Primariarum*, concedées par les Vicaires de l'Empire, le Throne Imperial étant vacant, en 1711. S. II. II. 88.

Sa fameuſe Conſtitution dite *Unigenitus*, pour condamner CI. Propoſitions tirées du Nouveau Teſtament du Pere Queſnel, en 1713. *ibid.* 115. Sa Declaration de Nullité des Actes du Tribunal de la Monarchie de *Sicile*, en 1713. *ibid.* 119. Sa Declaration de Nullité de l'Edit publié par le Tribunal de la Monarchie de Sicile contre le Vicaire General. *ibid.* 123. Sa Declaration de nullité d'un autre Edit publié par le même Tribunal, pour defendre l'execution des Brefs & Decrets Apoſtoliques. *ibid.* 127. Autre Declaration de nullité d'un Edit publié par la *Giunta* pour le même effet. *ibid.* 129. Son abolition de la pretendue Legation Apoſtolique. *ibid.* 131. Son Bref aux Archevêques, Evêques & tout le Clergé du Royaume de Sicile, pour juger les cauſes appartenant à la Juriſdiction Eccleſiaſtique. *ibid.* 134. Sa Declaration de Nullité d'un Acte d'Apel & de Proteſtation faite par le Procureur du Fiſcal du Royaume contre les deux Brefs Apoſtoliques de l'abolition de la Monarchie & du jugement des cauſes Eccleſiaſtiques. *ibid.* 136. Sa Bulle pour l'Erection d'un nouveau & deuxiéme Archevêché à Lisbonne, en 1716. *ibid.* 140. Sa Declaration de nullité d'un Edit publié par la Puiſſance Seculiere en Savoye au prejudice des Droits du St. Siége. *ibid.* 147. Extrait de ſa Bulle, par lequel il revoque & ſuſpend les graces & conceſſions accordées à *Philippe* V. Roi d'Eſpagne. *ibid.* 149. Sa Declaration de Nullité d'un Edit publié par le Senat de Turin, au prejudice de la Liberté Eccleſiaſtique & de l'Autorité du St. Siége. *ibid.* 152.

Clergé, l'Empereur *Frederic* II. conſeille aux Rois & Princes de lui ôter ſes grandes Richeſſes. I. I. 96.

—— pour quelles raiſons il ne doit poſſeder des Biens en propre. S. I. II. 115. & *ſuiv.*

Clermont, Comté, donné par *Louïs* IX. Roi de France à ſon Fils *Robert* pour les tenir en Fief de la Couronne. S. I. I. 1:7.

Cleves Comté erigé en Duché par l'Empereur *Sigiſmond*, l'an 1417. II. II. 85. *a.*

Cleves, *Bergue*, *Juliers* Duchez, & la *Marck* & *Ravenſperg*, Comtés. Union de ces Pays conclue entre *Guillaume* Duc de Juliers & de Bergue & Comte de Ravensperg, & *Jean* Duc de Cleves & Comte de la Mark, de l'an 1496. III. II. 367. *a.*

Cleves, Duché, Aſſociation des Etats de ce Duché, pour le maintien de leurs Privileges, de l'an 1646. VI. I. 347. *b.*

Clugni, fondation de ce Monaſtère. I. I. 28. *a.*

Cobourg, Pacte de Succeſſion, dans ce Duché, fait entre tous les Princes & Ducs de Saxe, en 1699. VII. II. 459. *b.* Recès entre les Ducs de *Meinungen*, *Hildbourghauſen* & *Saalfeld* touchant la priſe de poſſeſſion. *ibid.* 470. *a.* Recès entre *Bernhard* Duc de Saxe-Meinungen, & *Frideric* Duc de Saxe-Gotha, ſur la Succeſſion de Cobourg, en 1702. S. II. II. 16.

Recès particulier entre les mêmes Princes ſur la ſatisfaction à donner à *Erneſt* Duc de Saxe-Hildbourghauſen & *Jean Erneſt* Duc de Saxe-Saalfeld. *ibid.* 17.

Cochin, Traité d'Alliance perpetuelle entre *Moetadaville*, Roi de Cochin, & la *Compagnie des Indes Orientales* des Provinces-Unies, de l'an 1663. VI. II. 454. *b.*

Cologne, Ville Imperiale d'Allemagne, ſon Accord & Traité avec *Henri* Duc de Brabant, en 1251. I. I. 199. *b.* Traité d'Union entre le Magiſtrat, les Communes & les Mêtiers de ladite Ville, par lequel on convient de ce qui regarde l'Election du Magiſtrat, l'obeïſſance qui lui eſt duë, & l'ordre que leſdites Communes & Mêtiers doivent obſerver, avec promeſſe reciproque de s'y conformer, de l'an 1396. II. I. 245. *b.*

Cologne, Ville & Archevêché, Concordat entre *Herman* Electeur de Cologne & le Chapitre de ſa Cathedrale d'une part, & la Ville de *Cologne* d'autre part, par lequel ils conviennent des Cauſes qui devront être portées aux Tribunaux Civils & aux Tribunaux Eccleſiaſtiques, de l'an 1506. IV. I. 78. *a.*

Cologne, Archevêché, Union des Etats de cet Archevêché, faite l'an 1463. & confirmée l'an 1550. IV. III. 4. *b.* L'*Union Hereditaire du Rhyn* eſt renouvellée & confirmée par *Erneſt*, Electeur de Cologne, de l'an 1590. V. I. 481. *b.* Traité d'Accommodement entre l'Electeur & la Ville de *Cologne*, ſur leurs Griefs & Pretenſions reciproques, de l'an 1672. VII. I. 156. *a.* Proteſtation du *Chapitre de Cologne*, contre la p iſe de poſſeſſion de la Ville de *Keyſerswerth* par l'Electeur Palatin du Rhyn, de l'an 1702. VIII. I. 119. *a.*

Cologne, Ville Imperiale, ſon Accord avec *Frideric* I. Roi de Pruſſe, au ſujet des inſolences commiſes par quelques Etudiants contre la Maiſon du Reſident de Sa Majeſté, à cauſe de l'Exercice de la Religion Reformée. en 1709. S. II. II. 72. Ecrit publié à Cologne touchant l'exercice domeſtique de Religion à accorder aux Miniſtres des Puiſſances étrangeres, ſelon le Droit des Gens. *ibid.* 73. Bref du Pape *Clement* XI, à ſon Nonce, pour proteſter contre ledit Accord. *ibid.* 75.

Coloman, Roi de Hongrie, Privileges qu'il donne à la Ville de *Tragur* en Dalmatie. I. I. 61. *a.*

Colmar, Ville Imperiale d'Alſace, ſon Traité avec *Louïs* XIII. Roi de France, pour ſe mettre ſous ſa Protection, de l'an 1635. VI. I. 114. *a.*

Son Traité de renouvellement & continuation d'Alliance avec *Louïs* XIV. Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 29. *a.*

Comachio, donné par les Empereurs *Lothaire* & *Louïs* à *Otton*, Chevalier d'Eſte. S. I. I. 21. 22.

Inveſtiture de quelques Terres qui y ſont ſituées, faite par le Pape *Benoit* VIII. à *Gui*, Abbé de la Ste Vierge à Pompoſa. *ibid.* 24. Reſtitué au St. Siége par l'Empereur *Charles* VI. en 1724. VIII. II. 95. *b.* 105. *a.* Actes ſolemnels de la Ceſſion & évacuation de cette Ville par les Imperiaux, en 1725. S. II. II. 180.

Commercy Seigneurie, renduë par *Louïs* XIV. Roi de France, à *Leopold* Duc de Lorraine, en 1707. VIII. I. 216. *a.*

Comnene (*Jean*) Empereur de Conſtantinople, invité à un Traité de Paix & d'Amitié par *Conrad* III. Empereur Romain, en 1143. S. I. I. 36.

Communion ſous les deux eſpeces, promiſe par les Deputez du Concile de Bâle à l'Empereur *Sigiſmond* pour la *Boheme* & la *Moravie.* III. I. 8. *b.*

Compacts de Prague, entre les Deputez du *Concile de Bâle* avec les Etats de *Boheme* & de *Moravie*, de l'an 1433. II. II. 271. *b.* Autres *Compacts* entre les mêmes, de l'an 1436. III. I. :. *b.*

Compagnie des Indes Orientales, Accord entre les Compagnies des Indes Orientales *Angloiſe* & *Hollandoiſe* au ſujet des differens ſurvenus entr'elles, de l'an 1619. V. II. 333. *b.* Premier Octroi, donné par les Etats Generaux à la *Compagnie* Generale des *Indes Occidentales*, de l'an 1620. *ibid.* 363. *b.*

Compagnies Orientales & Occidentales de l'Angleterre & des Provinces Unies, Reglement fait entr'elles par des Commiſſaires de part & d'autre ſur leurs Pretenſions & ſatisfactions reciproques, de l'an 1654. VI. II. 88. *a.*

Compagnie des Indes Orientales, erigée en Angleterre ſous le Protecteur *Olivier Cromwel* & privilegiée par lui, en 1657. S. II. I. 370.

Erigée en France ſous *Louis* XIV. en 1664. *ibid.* 375.

Compagnie des Indes Orientales des Provinces Unies, Son Traité d'Alliance & de Confederation avec le Prince Indien *Radia del Porca*, au Royaume de *Cochin*, de l'an 1663. VI. II. 454. *a.*

Son Traité d'Alliance perpetuelle avec *Moetadaville*, Roi de Cochin. *ibid.* *b.* Son Traité de Paix avec *Haſſan Oudin*, Roi de Macaſſar, de l'an 1667. VII. I. 61.

Son Traité d'Alliance & de Protection avec les Rois de *Telo*, de *Linques* & les Rois & Peuples de *Goa* aux Indes Orientales, de l'an 1668. & 1669. VII. I. 76. *a.*

Compagnies Orientales, *Angloiſe* & *Hollandoiſe*, Accord touchant ces Compagnies entre *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, de l'an 1676. VII. I. 288. *b.*

Compagnie des Indes Orientales & Occidentales, erigée en *Ecoſſe* & privilegiée par le Roi *Guillaume* III. en 1695. S. II. I 431.

Ses Conſtitutions. *ibid.* 433. Proteſtation du Parlement d'Angleterre contr'elle. *ibid.* 434.

Compagnie Orientale, Erection de la *Compagnie Orientale d'Oſtende*, par *Charles* VI. Empereur, en 1719. S. II. II. 153.

Compagnie des Indes Orientales, confirmée à Oſtende dans les Païs-Bas Autrichiens par l'Empereur *Charles* VI. en 1722. VIII. II. 44. *a.*

Memoires des *Compagnies des Indes Occidentales & Orientales des Provinces Unies* contre l'Erection de ladite Compagnie, en 1724. *ibid.* 78. *a. b.*

Compagnie des Indes Occidentales des Provinces Unies, ſon Memoire preſenté aux Etats Generaux contre la *Compagnie d'Oſtende*, en 1724. VIII. II. 78. *a.*

Compagnie des Indes Orientales, des Provinces Unies, ſon Memoire preſenté aux Etats Generaux contre la *Compagnie d'Oſtende*, en 1724. *ibid.* *b.*

Compagnie Orientale d'Oſtende, Remontrance de *Trois Etats* de *Brabant* à l'Empereur *Charles* VI. pour le maintien de la Compagnie des Indes Orientales erigée à Oſtende, de l'an 1724. VIII. II. 80. *b.*

Memoire des mêmes Etats preſenté au *Marquis de Prié*, pour ſervir de Reponſe au Memoire de la Compagnie Orientale des Provinces Unies. *ibid.* 82. *a.* Repreſentation du Roi d'*Eſpagne* contre la *Compagnie d'Oſtende* preſentée à ſa Majeſté Britannique. *ibid.* 85. *a.* Sa Suſpenſion pour 7. ans eſt accordée par l'*Empereur* dans les Preliminaires conclus avec les *Alliez d'Hannover*, en 1727. *ibid.* 146. *a.*

Compagnie des Indes à Paris, Edit de *Louïs* XV. Roi de France en ſa faveur, de l'an 1725. VIII. II. 125. *a.*

Compagnie Orientale Danoiſe, Octroi de *Frideric* IV. Roi de Dannemarc, donné à cette Compagnie, en 1728. VIII. II. 149. *a.*

Concile, les Decrets du III. *Concile Romain*, contre le *Concile de Metz*, au sujet du Divorce de *Lothaire* Roi de Lorraine avec son Epouse *Theuteberg*, de l'an 863. I. I. 14. *a.*
Concile General, le Pape *Eugene* IV. confirme par serment, qu'il reconnoit qu'un *Concile General* tient son autorité immediatement de *Jesus-Christ*, & est au-dessus du Pape. II. II. 281. *a.*
Concile de Bâle, Lettres du Pape *Eugene* IV. pour le dissoudre, de l'an 1431. II. II. 245. *b.* Son Decret qu'un Concile General est au-dessus du Pape, & que tous autres, jusques aux Papes mêmes, lui doivent être soumis, de l'an 1432. *ibid.* 250. *b.* Son Decret confirmant celui du Concile de *Constance* touchant la Superiorité du Concile. *ibid.* 251. *a.* Il confirme à *Adolphe* Duc de Juliers tous ses Privileges & Prerogatives qui lui avoient été conferés soit par les Papes, soit par les Empereurs, l'an 1434. *ibid.* 283. *b.* Ses Conventions avec les Ambassadeurs de l'*Empereur* & du *Patriarche de Constantinople*, pour tenir un Concile General, où lesdits Empereur & Patriarche assisteroient en personne, pour y traiter de l'Union de l'Eglise Greque avec la Latine, de l'an 1434. *ibid.* 288. *b.* Concordats des quatre Deputations audit Concile, pour declarer nulles toutes les Apellations de ce Concile, & qu'on procedera contre tels Apellans, comme aussi contre ceux qui oseront insinuer & executer des ordres emanés de la Cour de Rome ou ailleurs contre quelque Membre dudit Concile, de l'an 1435. *ibid.* 304. *a.* Ses Compacts avec les Etats de *Boheme* & de *Moravie*, de l'an 1433. *ibid.* 271. *b.* Ses autres Compacts avec les mêmes, de l'an 1436. III. I. 2. *b.* Son Decret, par lequel il confirme & ratifie les Conventions faites entre ses Deputez & l'*Empereur* & le *Patriarche* de *Constantinople*, touchant un Concile General, de l'an 1436. *ibid.* 5. *a.* Son Sauf-Conduit, donné auxdits Empereur & Patriarche. *ibid.* 6. *a.* Lettres Executoriales de ses Deputez chez les *Etats* de *Boheme* & de *Moravie*, touchant les Compacts de Prague, de l'an 1436. *ibid.* 8. *b.* Son Decret, par lequel il nomme la Ville de *Bâle*, ou si celle-ci ne plait pas, la Ville d'*Avignon*, ou en cas qu'on y trouvât encore à redire, quelque Ville de *Savoye* pour y celebrer un *Concile General* où l'on traiteroit sur l'Union de l'Eglise Grecque avec la Latine, de l'an 1437. *ibid.* 21. *b.* Autre Decret du même Concile, proposant les Villes de *Venise*, de *Ravenne* ou d'*Arimino* à l'Empereur & au Patriarche de Constantinople pour la même fin. *ibid.* 22. *b.* Autre Decret, par lequel il assigne & hypotheque à la Ville d'*Avignon* les deniers provenans des Indulgences & des Dîmes, pour une somme de 70000. florins d'or, qu'elle avoit prétée pour conduire l'Empereur Grec au Concile Oecumenique. *ibid.* 23. *a.* Son Decret par lequel il cite le Pape *Eugene* IV. pour comparoitre devant ledit Concile dans le terme de 60. jours, de l'an 1437. *ibid.* 30. *b.* Son Decret par lequel il defend sous peine d'Excommunication, que la Ville & Comté d'*Avignon* ne soient alienés du Domaine de l'Eglise, en recevant ladite Ville & l'Evêque d'Albanie son Gouverneur, en sa protection, de l'an 1437. *ibid.* 35. *a.* Son Decret par lequel il prive du Cardinalat les Cardinaux créés par le Pape *Eugene* IV. en ordonnant de plus, que durant le Concile il ne se devra faire aucune Création de Cardinaux, & determinant leur nombre & qualités. *ibid.* 36. *a.* Son Decret par lequel il condamne le Pape *Eugene* IV. de Contumace. *ibid.* 37. *a.* Son Decret, par lequel il annulle la Bulle du Pape *Eugene* IV. publiée contre ledit Concile, & contre sa Translation à *Ferrare*, & defend audit Pape de rien plus entreprendre contre ledit Concile, de l'an 1437. *ibid.* 35. *b.* Son Decret par lequel il declare le Pape *Eugene* IV. coupable de contumace & incorrigible, le suspendant pour cela de l'Administration du Papat tant pour le Spirituel que pour le Temporel, & que cette Administration est devolue audit Concile, de l'an 1438. *ibid.* 46. *a.* Son Decret par lequel il annule le Decret de quelques Membres dudit Concile, pour transferer ailleurs le Concile General, declarant de plus pour nul & sans effet tout ce que le Pape *Eugene* & le *Concile de Ferrare* ont fait ou pourroient encore faire contre ledit Concile & Ville de *Bâle*, & citant ledit Pape & ceux qui se trouvent audit Concile de *Ferrare* pour comparoitre dans un terme prefix devant le *Concile de Bâle*, de l'an 1438. *ibid.* 48. *b.* Son Decret par lequel il confirme la Superiorité d'un Concile General au-dessus du Pape, comme un Article de foi, & que le Pape ne peut dissoudre, proroger ni transferer un tel Concile sans son Consentement, de l'an 1439. *ibid.* 64. *a.* Son Decret, par lequel il depose le Pape *Eugene* IV. pour crime de contumace, Simonie, Parjure & Heresie. *ibid.* Ce Concile est condamné par celui de *Florence*, de l'an 1439. *ibid.* 68. *b.* Son Decret par lequel il declare comment & par qui l'Election d'un autre Pape en la place d'*Eugene* IV. deposé, se devoit faire, avec la formule du Serment à prêter par le nouveau, Pape, avec deux autres Decrets, que nul ne devra envahir les Biens ni du nouveau Pape ni de ceux qui l'auront élû, & qu'il ne se tiendra aucune Audience pendant ladite Election, de l'an 1439. *ibid.* 70. *a.* Son Decret par lequel il defend & confirme son autre Decret touchant la Superiorité d'un Concile General au-dessus du Pape, contre la Bulle d'*Eugene* IV. & du Concile de *Florence*. *ibid.* 72. *b.* Fait *Amedée* VIII. Duc de Savoye Pape, sous le nom de *Felix* V. l'an 1439. *ibid.* 85. *a.* Concession du Pape *Eugene* IV. que les Decrets de ce Concile se pourront executer en Allemagne, jusqu'à ce qu'ils soient moderez, de l'an 1446. III. I. 150. *a.* Sa Constitution, qu'il ne sera dorenavant rien exigé, sous quelque titre, ou pretexte que ce soit, pour la Collation des Dignités Ecclesiastiques, ou des ordres, ni pour la Benediction & le *Pallium*. II. II. 300. *a.* Confirme le *Traité d'Arras*, fait entre *Charles* VII. Roi de France & *Philippe le Bon*, Duc de Bourgogne. *ibid.* 315. *b.*
Concile de Constance, sa Sentence contre la Doctrine de *Jean Wicleff* comprise en XLV. Articles tirés de ses Ecrits qui sont condamnés de même, avec une autre Sentence dudit Concile, par laquelle *Wicleff* est declaré Heretique, sa Memoire condamnée, & ordonné que ses os soient tirés du sepulcre & jettés loin de là, de l'an 1415. II. II. 28. *a.* Son Decret qu'un Concile General est au-dessus du Pape, prescrivant & ordonnant en même tems diverses choses au Pape *Jean* XXIII. & principalement de renoncer au Papat, avec declaration, qu'en cas qu'il refuse de les accomplir dans le tems prescrit, il sera tenu pour dechû du Papat, de l'an 1415. *ibid.* 25. *a.* Son Edit de Citation du Pape *Jean* XXIII. pour comparoitre en personne devant le Concile & d'y être jugé, touchant l'Heresie, Simonie, mauvaise Administration & autres crimes, dont il étoit accusé, de l'an 1415. *ibid.* 27. *a.* Ses Actes & Decrets contre les Papes *Jean* XXIII. *Gregoire* XII. & *Benoit* XIII. l'an 1415. *ibid.* 30. *b.* Il est convoqué & autorisé au nom du Pape *Gregoire* XII. par le Cardinal *Jean*, Prêtre, du titre de St. Sixte, l'an 1415. *ibid.* 43. *b.* Son Decret pour sommer le Pape *Benoit* XIII. de ceder dans un terme préfix le Papat, & qu'en cas de refus il seroit declaré Schismatique & Heretique. *ibid.* 44. *a.* Son Decret par lequel il declare la doctrine, *qu'il est permis & même meritoire à un Vassal ou Sujet de tuer un Tyran, nonobstant le serment qu'il lui a fait*, erronée & contraire à la foi & aux bonnes mœurs, en condamnant ceux qui la soutiennent comme Heretiques. *ibid.* 44. *b.* Son Decret, que nonobstant les Sauf-Conduits des Empereurs, Rois & autres Princes Seculiers, il est permis au Juge Ecclesiastique competent de faire l'Inquisition contre les Heretiques & leur doctrine & de les punir. *ibid.* 48. *b.* Sa Confirmation de la Constitution des Empereurs *Frederic* II. & *Charles* IV. touchant la Liberté & les Privileges des Personnes & Biens Ecclesiastiques. *ibid.* Sa Sentence prononcée contre *Jerôme de Prague*, par laquelle, à cause de sa Retractation au sujet de la doctrine de *Wicleff* & de *Huss*, il est condamné comme Heretique, l'an 1416. *ibid.* 72. *b.* Son Decret, pour réunir le Roi d'Arragon, en confirmant les Articles conclus à Narbonne, & en accordant audit Roi le rang demandé pour ses Ambassadeurs, & que leurs Voix audit Concile égaleront toûjours celles de tout le Clergé de la Nation Espagnole, de l'an 1416. *ibid.* 78. *b.* Son Edit, par lequel il cite le Pape *Benoit* XIII. de comparoitre en personne dans un certain tems devant ledit Concile, pour y recevoir sa Sentence, de l'an 1416. *ibid.* 82. *b.* Son Union avec la Nation de *Castille*, sur les Concordats de Narbonne, faite par le moyen des Ambassadeurs du Roi de Castille & de Leon, de l'an 1417. *ibid.* 86. *a.* Sa Sentence rendue contre le Pape *Benoit* XIII. par laquelle il est declaré parjure, schismatique & privé du Papat, de l'an 1417. *ibid.* 89. *a.* Son Decret que les Ambassadeurs du Roi d'*Arragon* ne joüiroient plus de la Concession qui leur avoit été accordée, que leurs Voix égaleroient celles de tout le Clergé de la Nation Espagnolle, mais que les Ambassadeurs des Rois de *Castille*, d'*Arragon*, de *Portugal* & de *Navarre* representeroient chacun lesdites Voix pour les Royaumes & Provinces qui leur étoient soumises, de l'an 1417. *ibid.* 89. *b.* Son Decret par lequel il annulle tous les Procès & Sentences d'Excommunication & de Suspension rendues contre les Ambassadeurs de *Jean* Roi de Castille, l'an 1417. *ibid.* 90. *a.* Son Decret, par quelles & par combien de personnes, & de quelle maniere le nouveau Pape devra être élû, de l'an 1417. *ibid.* 95. *b.* Son Decret, par lequel il adjoint aux Cardinaux quelques Archevêques, Evêques, & Abbez, auxquels il donne Pouvoir d'élire avec les Cardinaux un nouveau Pape. *ibid.* 96. *b.* Ses Articles reglans les choses à observer touchant le *Conclave*. *ibid.* Sa Defense, que personne n'ose s'emparer des Biens du Nouveau Pape. *ibid.* 97. *b.*
Concile de Ferrare, Decret du *Concile de Bâle*, pour annuler tout ce qui y étoit fait, ou pourroit encore se faire, en citant ceux qui y assistent pour comparoitre devant le Concile de *Bâle*, de l'an 1438. III. I. 48. *b.*
Concile de Florence, l'Union que l'*Eglise Grecque* y fit avec la *Latine* dans les articles de foi, touchant la Primauté du Pape & l'Ordre des Patriarches, l'an 1439. III. I. 65. *a.* Son Decret par lequel il condamne le Decret du *Concile de Bâle*, touchant la superiorité d'un Concile General au-dessus du Pape, declarant au reste nul tous les Actes de ce Concile comme faits par des hommes impies & n'ayant aucun Pouvoir, de l'an 1439. *ibid.* 61. *b.* Son Acte de la Reunion des *Jacobites* d'Egypte avec l'Eglise *Latine*, de l'an 1441. *ibid.* 90. *b.*
Concile de Latran tenu sous *Pascal* II. son Decret pour annuller le Privilege donné par ledit Pape à *Henri* V. Empereur, pour l'Investiture des Evêques, en 1112. I. I. 64. *b.*
Concile tenu à *Vienne* en France, pour casser le même Privilege & pour excommunier ledit Empereur. *ibid.* 65. *b.*
Concile de Latran, de l'an 1516. approuve les Concordats

faits entre *Leon* X. Pape, & *François* I. Roi de France au sujet de l'abrogation de la *Sanction Pragmatique*. IV. I. 229. *b.*

Concile de Lion, sous le Pape *Innocent* IV. son Statut touchant l'Election des *Papes*, en 1245. I. I. 188. *b.* Son Statut touchant l'Election des *Empereurs*. *ibid.*

Concile de Narbonne, son Ordonnance pour la Paix Publique, en 1054. I. I. 47. *b.*

Concile de Pise, sa Sentence definitive contre *Pierre de Luna* dit *Benoit* XIII. & *Angelo Corario* dit *Gregoire* XII. & contre leurs Adhérans, de l'an 1409. II. I. 326. *b.*

Concile de Rheims, tenu sous *Calixte* II. defend aux *Seculiers* de donner l'*Investiture des Dignités Ecclesiastiques*, en 1119. I. I. 66. *a.*

Concile Romain, celebré sous *Jean* IX. Pape, pour rendre nuls les Actes d'*Etienne* VI. ou VII. contre le Pape *Formose*, pour confirmer le couronnement de *Lambert*, & pour annuller celui de *Berenger*, de l'an 904. I. I. 27. *a.*

——— tenu sous *Otton le Grand* pour deposer *Jean* XII. Pape, en 963. *ibid.* 38. *b.*

Concile Romain V. tenu sous *Gregoire* VII. il defend de recevoir l'Investiture Ecclesiastique des Princes Seculiers, en 1078. I. I. 55. *a.*

——— tenu sous *Gregoire* VII. defend de recevoir l'Investiture des Dignités Ecclesiastiques d'aucun Prince Seculier. *ibid.* 55. *b.* Son Decret contre les *Normans* au sujet des Biens du St. Siége. *ibid* 56. *a.*

Conciles de Tours & de *Pise*, declarez nuls de la part de l'Empereur *Maximilien* I. & celui de *Latran* reconnu pour legitime. VI. I. 150. *a.*

Concile de Trente, Protestation des Etats de la Confession d'Augsbourg en Allemagne contre ce Concile, contenant les raisons qui les empêchent d'y aller, de l'an 1543. IV. II. 242. *a.* Actes & Resolutions notables prises dans les *Etats Generaux de France*, pour & contre la Publication de ce Concile, en 1614. & 1615. S. II. I. 277.

Concile de Troyes, les Statuts de l'Ordre des *Templiers* y furent faits, en 1128. I. I. 68. *b. & suiv.*

Concile de Valence, son Decret pour faire *Louis*, Fils de *Boson*, Roi d'Arles, en 890. I. I. 23. *a.*

Concile, les Conciles ne peuvent ni ne doivent juger ni decider des Differents des Princes de l'Empire, en vertu d'une Declaration de l'Empereur *Sigismond*. S. I. II. 369.

Conclave, Reglement du *Concile de Constance* touchant le *Conclave* à tenir pour élire un nouveau Pape. II. II. 96. *b.*

Concordats de Germanie, faits avec le Pape *Martin* V. au Concile de Constance, pour cinq ans, l'an 1418. II. II. 108. *a.* 111. *b.* Du Pape *Nicolas* V. III. I. 163. *a.* 164. *a.*

——— *de l'Eglise Gallicane*, faits avec le même Pape au Concile de Constance pour cinq ans, l'an 1418. II. II. 114. *b.*

——— *de l'Eglise Anglicane*, fait avec ledit Pape *Martin* V. au Concile de Constance. II. II. 119. *b.*

Concordats, entre *Leon* X. Pape & *François* I. Roi de France au sujet de l'Abrogation de la *Sanction Pragmatique*, es ans 1516. 1517. 1518. IV. I. 228. *b.*

Condé, Alliance du Prince de *Condé* avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1563. V. I. 94. *b.*

Confederation de Suabe, prorogée pour 12. ans par l'Empereur *Maximilien* I. l'an 1498. III. II. 394. *a.* Son Reglement pour sa continuation pour 12. ans, de l'an 1500. *ibid.* 417. *b.* Son Recès pour l'eclaircissement de plusieurs articles au precedent Traité. *ibid.* 431. *b.* Il est confirmé par *Raimond* Legat du Pape *Alexandre* VI. l'an 1501. IV. I. 4. *b.* Indulgences accordées par le même Legat à ceux qui feroient des prieres à la Ste. Vierge & aux autres Saints, pour l'affermissement de ladite Confederation. *ibid.* 7. *a.*

Confederez d'Allemagne, Union des Officiers de leur Armée après la mort du General *Bannier*, de l'an 1641. IV. I. 214. *b.*

Conflans, Traité de Conflans, fait entre *Louis* XI. Roi de France, & le Comte de *Charolois* & autres Princes Liguez contre le Roi, de l'an 1465. III. I. 335. *b.*

Conrad II. Empereur, dit le *Salique*, son Diplome donné à l'Evêque de *Padoue*, pour lui confirmer tous ses Droits & Privileges, de 1027. I. I. 43. *a.*

——— Il confirme l'Evêque de Parme dans la possession de tous ses Biens, en 1029. *ibid.* 44. *a.* Il donne au même le Comté de Parme. *ibid.* Il lui confirme la même donation, en 1035. *ibid.* 44. *b.* Il donne & confirme à l'Eglise de St. Jean de Florence la jouïssance de certains Biens. *ibid.* 45. *a.*

Conrad III. Empereur, Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Jean Comnene*, Empereur de Constantinople, en 1141. S. I. I. 36. Sa Lettre à *Emanuel Comnene* Empereur de l'Orient, touchant la Paix entre les deux Empires, en 1143. I. I. 76. *b.*

Conrad, Fils de *Frederic* II. Empereur, est declaré Roi des Romains & futur Empereur, au lieu de *Henri* son Frere ainé, par les Princes de l'Empire. I. I. 174. *a.*

Conrad, Duc d'Oels en Silesie, sa Declaration d'avoir vendu à *Jean* Roi de Boheme la moitié des Villes de *Gor*, *Steinau* & *Corben*, & la Ville de *Frauenstadt*, en 1345. I. II. 234. *b.* Ses Lettres par lesquelles il s'oblige à *Charles* IV. Empereur & Roi de Boheme à lui laisser toujours le passage libre dans son Château de *Militsch*, en 1358. I. II. 342. *a.*

Conrad, Duc de Masovie & de Cujavie, transporte quelques-unes de ses Terres à *Chrétien* premier Evêque de Prusse, en 1222. I. I. 162. *a.* Il donne la Terre de *Culme* à l'Ordre Teutonique, en 1230. *ibid.* 167. *b.*

Conrad, Comte de Tecklenbourg, ses Conditions auxquelles il se soumet à l'Empereur *Charles* V. de l'an 1547. IV. II. 327. *b.* Sa Protestation contre l'Accord fait avec le Comte de *Buren*, de l'an 1548. *ibid.* 330. *a.*

Conrad Sac, Grand Maître de l'*Ordre Teutonique* en Prusse reçoit du Duc de *Cujavie* la Terre de *Michalow* en hypoteque pour une somme d'argent qu'il lui avoit prêtée, en 1304. I. I. 338. *b.*

Conradin, Duc de Suabe & Roi de Sicile, Privilèges qu'il donna à la Ville de *Sienne*, pour les services qu'elle lui avoit rendus contre *Charles d'Anjou*. S. I. 126.

Constance, Ville de Suabe, declarée par l'Empereur *Sigismond* pour le lieu où le *Concile General* se devra tenir, l'an 1413. II. I. 363. *b.* Lettres de l'Empereur *Sigismond*, pour la seureté du *Concile de Constance* S. I. II. 339.

Constance Evêché, l'Evêque de Constance obtient de *Guillaume* Roi des Romains la permission d'exercer les Regales, en 247. I. I. 195. *b.* Traité d'Accommodement entre *Henri* Evêque de Constance & la *Confederation Helvetique* sur le Droit de vie & de mort dans les Villes de *Keyserstuhl* & de *Klingenau*, de l'an 1450. III. I. 174. *b.* Traité d'Alliance & d'Amitié entre *Herman* Evêque & Prince de Constance & les *Cantons Suisses*, de l'an 1469. *ibid.* 404. *a.* *Otton* Evêque de Constance fait un Traité d'Alliance & d'Amitié avec les *huit vieux Cantons Suisses*, l'an 1483. III. II. 120. *b.* Renouvellement d'Alliance & d'Amitié entre *Thomas* Evêque & Prince de Constance & le Louable *Corps Helvetique*, de l'an 1494. *ibid* 315. *a.* Traité d'Alliance & d'Amitié entre *Hugues* Evêque & Prince de Constance & le Louable *Corps Helvetique*, de l'an 1497. *ibid.* 381. *a.* Accord entre *Hugues* Evêque & Prince de Constance & les *Cantons Suisses* sur les Droits appartenants audit Evêque dans le Païs de *Turgow*, de l'an 1509. IV. I. 21. *a.* *Sentence de Landenberg*, ou Accord entre *Hugues* Evêque & Prince de Constance & les *huit anciens Cantons Helvetiques*, touchant la Jurisdiction dans les Villes de *Keyserstuhl* & *Klingenau*, & dans les Lieux qui en dependent, de l'an 1520. *ibid.* 313. *b.* Accord entre l'Evêque & Prince de *Constance* & les Communautés d'*Egnach* & de *Roggwyl* touchant les Revenus du Pasteur d'Arbon & les heures du Service divin en ce même lieu, de l'an 1537. IV. II. 155. *b.* Union & Alliance entre l'*Evêque de Constance* & les *sept anciens Cantons Suisses*, l'an 1557. V. I. 13. *a.* Accord entre l'Evêque de Constance & les Cantons Suisses *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Switz*, *Uri*, *Underwald*, *Zug* & *Glaris* touchant la Jurisdiction haute & basse à *Keyserstuhl* & *Klingenau*, de l'an 1679. VII. I. 374. *b.* Accord entre l'Evêque & Prince de *Constance* & les *huit vieux Cantons Suisses*, Possesseurs du Comté de Bade, touchant la Jurisdiction & autres Droits des Bailliages de *Klingenau* & de *Zurzach*, de l'an 1685. VII. II. 118. *a.*

Constance & *Wurtemberg*, Declaration de *Jean François* Evêque de Constance & d'*Eberhard Louis* Duc de Wurtemberg, touchant le *Directoire* des affaires du Cercle de *Suabe*, en 1707. VIII. I. 211. *b.*

Constantin le Grand, sa Donation de la Ville de *Rome* au *Pape Silvestre*. S. I. I. 1. Fragment de ladite Donation. *ibid* 4. Extrait d'icelle. *ibid.* 5.

Coppenhague, Privileges accordez aux Bourgeois de cette Ville par *Frideric* III. Roi de Dannemarc, de l'an 1661. VI. II. 360. *a.*

Corbach, Ville du Comté de Waldeck, son Accord fait avec les Comtes de *Waldeck* sur leurs differens, de l'an 1621. V. II. 403. *a.*

Corinthe, Ville d'Achaïe, donnée par *Isabelle* Princesse d'Achaïe à son futur Epoux *Philippe* de Savoye, Comte de Piemont, en 1301. I. I. 329. *b.*

Correggio, cedé à *Hercule* Duc de Ferrare, l'an 1557. V. I. 5. *a.*

Corse, Isle, le Pape *Gregoire* VII. l'attribue au St. Siége. I. I. 55. *b.* Elle est donnée par le Pape *Urbain* II. aux Evêques de Pise, en 1091. S. I. I. 35. Cedée par la Republique de *Genes* à *François Sforce* Duc de Milan, l'an 1464. III. I. 313. *a.* *Thomasino de Campo Fregosio* en est constitué Gouverneur par *Bonne* & *Jean Galeaz Marie Sforce*, son Fils, Duchesse & Duc de Milan, l'an 1478. III. II. 44. *a.* Actes touchant l'Alienation de cette Isle entre *Thomasino de Campo Fregosio* & *Louis Marie Sforze*. S. I. II. 457.

Corvey, Abbaye, Accord entre la Ville de *Hoxar* & ladite Abbaye sur leurs anciens differents, avec promesse de s'entr'assister reciproquement dans les cas de necessité, de l'an 1435. II. II. 299. *b.* Autre Accord entre les mêmes, sur plusieurs differens, de l'an 1573. V. I. 212. *b.*

Cosaques, leur Convention avec le Royaume de *Pologne*, en 1658. S. II. I. 362.

Cosaques de Zaporouw, leur Traité avec le Roi de Pologne, par lequel ils renoncent à la Protection du Czar, & se soumettent à la Domination du Roi de Pologne, de l'an 1660. VI. II. 335. *a.*

Leurs

Leurs Articles de Paix avec le General de l'Armée Polonoise Sobieski, de l'an *1667.* VII. I. *61. a.*

Cosme de Medicis I. Duc de Florence est investi de la Ville de *Sienne* par *Philippe* II. Roi d'Espagne, l'an *1557.* V. I. *10. a.* L'Empereur *Maximilien* II. declare le Titre de *Grand Duc de Toscane*, qui lui avoit été donné par le Pape, nul, & l'avertit de s'en abstenir, en *1570.* S. II. I. *465.* Les Electeurs de l'Empire avisent ledit Empereur, qu'il lui pourra bien accorder le Titre de *Grand-Duc de Florence*, mais non pas *d'Hetrie* ou *Toscane. ibid.* Ledit Empereur lui accorde le Titre de *Grand-Duc d'Hetrurie. ibid. 466.*

Covenant d'Ecosse, ou Convention entre les *Puritains* d'Ecosse & les *Parlementaires* d'Angleterre, pour la pureté de la Religion, de l'an *1643.* VI. I. *287. 290. a.* Traité entre les mêmes pour le maintien dudit Covenant. *ibid. 290. a.*

Courlande & Semigalle Duché, uni au Royaume de *Pologne* par le Roi *Sigismond Auguste*, l'an *1569.* V. I. *169. b.* Traité de Commerce du Duc de Courlande avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an *1643.* VI. I. *291. b.* Traité de Neutralité entre *Jaques* Duc de Courlande & *Christine*, Reine de Suede, de l'an *1647. ibid. 395. a.* Extrait des Universaux publiez à *Mittau* au nom de *Ferdinand* Duc de Courlande, pour la Convocation de la Diéte du Païs, en *1726.* VIII. II. *131. a.* Protestation dudit Duc contre ces Universaux. *ibid.* Diplome d'Assurance donné par *Auguste* II. Roi de Pologne aux Etats de la Republique de Pologne sur l'affaire de *Courlande*, avec le Projet d'Incorporation de ce Duché à la Couronne de Pologne, en *1726. ibid. 138. a.* Actes de la Commission Polonoise dans ce Duché, depuis, le 30 Août *1727.* jusqu'à la fin, de l'année. S. II II. *188.* La Constitution de Grodno, en *1726. ibid.* Rescript de la Commission. *ibid. 189.* Actes de cette Commission. *ibid. 190. & suiv.* Forme de Regence apres le decez du Duc Ferdinand. *ibid. 262.*

Cremone Ville, son Traité de Paix avec la Ville de *Brixen.* S. I. II. *63.* Son Traité de Paix avec la Ville de *Mantoue. ibid. 66.*

Cremone & Ferrare, leur Alliance avec *Azon* VI. Marquis d'Este. S. I. I. *74.*

Crespi, Traité de Crespi, entre l'Empereur *Charles* V. & *François* I. Roi de France, de l'an *1544.* IV. II. *279. b.* Declaration de l'Empereur *Charles* V. touchant quelques Articles de ce Traité, principalement sur le Mariage à faire entre le Duc d'Orleans & la Princesse Infante d'Espagne. *ibid. 288. a.* Acte de Protestation du Dauphin *Henri* contre ledit Traité. *ibid. b.* Protestation du Parlement de *Toulouse* contre le même Traité. *ibid. 289. a.* Ratification de l'Empereur *Charles* V. dudit Traité, de l'an *1545. ibid. b.* Conventions pour l'execution du Traité de Crespi. *ibid. 292. b.*

Croisade, Lettre des Chefs de la premiere Croisade, touchant l'état de leurs affaires au Levant, écrite l'an *1097.* à tous les Chrêtiens de l'*Occident.* I. I. *369. a.* Reglement des Rois de *France*, *d'Angleterre* & de *Sicile* touchant leur Croisade, l'an *1190. ibid. 112. b.*

Cromwel (*Olivier*) Protecteur d'Angleterre, son Traité de Paix avec les *Provinces Unies* de l'an *1654.* VI. II. *74. a.* Son Traité de Paix avec *Christine* Reine de Suede de la même année. *ibid 80. a.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Jean* IV. Roi de Portugal, de l'an *1654. ibid. 82. a.* Sentence Arbitrale rendue entre lui & les *Provinces Unies* touchant l'estimation des Navires & Biens des Anglois, saisis & detenus dans les Etats du Roi de Dannemarc, depuis, le 28 Mai *1652.* Fait l'an *1654. ibid. 85. b.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, de la même année. *ibid. 92. b.* Sa Convention avec les *Provinces Unies*, pour constituer des Commissaires qui devront decider les Differens restez indecis par la Sentence Arbitrale, de *1654. & 1655. ibid. 106. a.* Son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an *1655. ibid. 121. a.* Son Traité de Renouvellement d'Alliance, faite l'an *1654.* avec *Charles Gustave* Roi de Suede, de l'an *1656. ibid. 125. b.* Son Privilege donné à la *Nouvelle Compagnie des Indes Orientales*, erigée en Angleterre, l'an *1657.* S. II. I. *370.* Son Traité d'Alliance offensive & defensive, fait avec *Louis* XIV. Roi de France, pour attaquer l'*Espagne*, les *Provinces Unies* & le Roi de *Dannemarc*, de l'an *1657.* VI. II. *178. a.*

Cromwel (*Richard*) Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, pour parvenir aux moyens de procurer la Paix entre la *Suede* & le *Dannemarc*, de l'an *1659.* VI. II. *244. a.* Autre Traité entre le même Roi & les *Provinces Unies* pour le même sujet, *ibid. 252. a. 262. a.*

Cuivre, les Etats Generaux en achétent *200. Schippond* du Roi de Suede pour 40. Rixd. le *Schippond*, l'an *1613.* V. II. *223.*

Culmbach, *Trebgast & Bernek*, Villes & Terres de Franconie, engagées par *Otton* Comte d'Orlamunde à *Jean* Burggrave de Nuremberg, avec condition de les garder en cas que ledit Comte vînt à deceder sans Hoirs mâles, en *1338.* I. II. *166. a.*

Culembach, Ville de Franconie, hypothequée à *Jean* Burggrave de Nuremberg, par *Otton* Comte d'Orlamunde pour *4000.* livres de bons Helliers sous quelques autres Conditions, en *1338.* S. I. II. *136.*

Culenbourg, Chateau, vendu par *Hubert de Bosinchem* pour *100.* Livres de Deniers d'Hollande à *Reinald* Comte de Gueldre, duquel il le reçoit derechef en Fief, selon le Droit de Zutphen. S. I. I. *136*

D.

Dalhem, Forteresse dans les Pays-Bas, cedée par *Theodoric* Comte de Hostaden à *Henri* II. Duc de Brabant, pour une certaine somme d'argent, en *1243.* I. I. *181. a.*

Dalmatie & Croatie, le Duc *Demetrius* ayant reçu la Dignité Royale du Pape *Gregoire* VII. se soumet au Saint Siege, en promettant de payer un Tribut annuel de *200.* Bizantines. I. I. *53. b.*

Dannemarc, Union entre le Royaume de *Dannemarc* & les Duchez de *Sleswig-Holstein*, concluë par *Christian* III. Roi de Dannemarck tant en son nom qu'au nom de ses Freres Mineurs, pour le Bien commun & la Conservation des Sujets de part & d'autre; par laquelle on convient de ce qui regarde l'Administration de la Justice & des secours de Troupes qu'on se devra donner reciproquement, de l'an *1533.* IV. II. *107. a.* Declaration faite aux Senateurs de la Couronne de Dannemarc par l'Etat Ecclesiastique & par celui des Bourgeois & des Païsans, pour le changement de la Succession à la Couronne d'Elective en Hereditaire, de l'an *1660. ibid. 332. a.*

Dannemarc & Holstein, Acte d'Assurance donné au Roi de Dannemarc par les Ministres Mediateurs à l'ouverture des Conferences de Pinneberg, servant d'Article Preliminaire, avec une Protestation des Ministres de Dannemarc, que si le Duc d'Holstein ne s'y tient pas, le Roi le prendra pour une rupture formelle des Negotiations, en *1696.* S. II. I. *437.*

Dantzik, *Dirschau & Swiecz*, Villes de Prusse, venduës par *Waldemar* Marcgrave de Brandebourg à l'*Ordre Teutonique* en Prusse, pour *10000.* Marcs d'argent, en *1311.* I. I. *364. b.*

Dantzik, Ville de Prusse, son Differend avec la Ville d'*Elbing* au sujet du *Phalgeld* reglé par le Grand Maitre de l'Ordre Teutonique, en *1341.* I. II. *202. a.* Elle est, pardonnée & reçue en grace par *Etienne* Roi de Pologne, l'an *1577.* V. I. *311. b.* Abolition du Ban prononcé contr'elle. *ibid. 312. b.* Confirmation de ses Privileges. *ibid. 313. a.* Assurance qui lui est donnée pour le libre Exercice de la Confession d'Augsbourg. *ibid. b.* Son Traité de Commerce avec *Gustave Adolphe*, Roi de Suede, de l'an *1630.* V. II. *598. b.* Son Traité avec les *Provinces Unies* touchant la Liberté de leurs Marchands dans le Territoire de Dantzic, de l'an *1656.* VI. II. *143. a.* Son prétendu Traité avec *Frideric* I. Roi de Prusse, en *1705.* S. II. II. *43.* Son accord avec *Pierre* I. Czar de Russie, en *1717.* avec la Lettre de cette Ville sur l'Accord mentionné au *Roi de Pologne* VIII. I. *491. b.*

David, Prince de Northwales, sa promesse donnée à *Henri* III. Roi d'Angleterre touchant l'élargissement de son Frere *Griffin*, & quelques autres Points. I. I. *187. b.*

David de Bruce, Roi d'Ecosse, sa Ratification & Amplification du Traité fait entre *Edouard* III. & les *Etats d'Ecosse* pour sa delivrance, en *1357.* I. II. *335. a.*

Dauphiné, l'Investiture en est donnée par l'Empereur *Rodolphe* I. à *Robert* Duc de Bourgogne, en *1284.* I. I. *257. b.*

Dauphiné, Province de France, reconnue comme Fief de l'Empire par *Jean* Roi de France. S. I. II. *169.*

——— *Humbert de la Tour*, Dauphin de Vienne, doit payer à *Robert* Duc de Bourgogne pour ses Pretensions au Dauphiné *20000.* Livres Tournois, en *1285.* I. I. *260. a.*

Dauphiné, & divers autres Duchez, Terres & Seigneuries, sous quelles conditions ils furent cedez par *Humbert* Dauphin de Viennois à *Philippe*, Fils de *Philippe de Valois* Roi de France, en *1343.* I. II. *210. b.*

——— Accord entre le *Dauphiné*, le Comté *Venaissin* & la Principauté d'*Orange*, de l'an *1589.* V. I. *479. a.*

Demetrius, Roi de Russie, le Pape *Gregoire* VII. lui declare, d'avoir donné son Royaume à son Fils, en *1075.* I. I. *52. b.*

Demetrius, dit autrement *Suinimer*, Duc de Dalmatie & de Croatie prête serment de fidelité & hommage à *Gregoire* VII. Pape, en *1076.* I. I. *53. b.*

Deux-ponts, *Hornbach & Bergzabern*, Chateaux & Villes, vendus la moitié pour *25000.* mille florins par *Eberard* Comte de Deux-ponts à *Robert* l'ainé, Electeur Palatin, l'an *1385.* II. I. *191. a.*

Deux-ponts, Duché, Testament de *Jean* I. Duc de Deux-Ponts, de l'an *1591.* V. I. *484. b.*

Dieppe, Ville de Normandie, cedée avec la Ville de *Buteiles* à l'Archevêque de *Rouen* par *Richard* I. Roi d'Angleterre, pour la Ville de *Andeli* & le Château de *Riepe*, en *1190.* I. I. *115. b.*

Diète Generale de l'Empire, Recès de cette Diète assemblée à *Nuremberg*, contenant les Points & Articles proposés pour être reglez, mais qu'on remet à une autre Diète à tenir à *Francfort.* On y delibere aussi sur les choses qui devoient être traitées avec le Legat du Pape, touchant le Jubilé,

H

bilé, les Collectes, les Dîmes du Clergé &c. de l'an 1501. IV. I. 8. *b.*
Convention des Etats de l'Empire assemblez à Nurenberg avec ledit Legat du Pape, au sujet de l'argent à collecter pour le Jubilé. *ibid.* 13. *a.*

Dietric, Electeur de Mayence, son Revers sur sa Reception dans l'Union des Electeurs, de l'an 1446. donné l'an 1461. III. I. 258. *b.*
Son Accord avec *Adolphe* aussi Electeur. *ibid.* 270. *b.*

Dietric, Marcgrave de Misnie, sa Composition avec la Ville de *Leipsic*, touchant leurs Droits & Privileges, par l'arbitrage d'*Albert*, Archevêque de Magdebourg & d'*Ekard* Evêque de Mersebourg, en 1216. I. I. 156. *b.*

Dijon, Ville de Bourgogne, ses Differens avec *Philippe le Hardi* Duc de Bourgogne decidez par un Arrêt du Parlement de Paris, l'an 1385. II. I. 202. *b.*

Discipline Militaire, Reglement des Etats Generaux des Provinces Unies là-dessus, en 1706. VIII. I. 187. *a.*

St. Disier, Château & Ville, cedée à la Comtesse de Flandres par *Guillaume de Vergy*, Senechal de Bourgogne, & *Laure*, Dame de Dampier, sa Femme, en 1267. I. I. 226. *a.*

Dispense d'Age, pour se marier, accordée au Dauphin de France, Fils de *Charles* VII. par l'Archevêque de Tours. II. II. 226. *b.*

Dithmarsen, Les Habitans de ce Païs se soumettent à *Frederic* II. Roi de Dannemarc comme Duc de Holstein, & aux autres Ducs de Holstein, l'an 1559. V. I. 46. *a.*
Confirmation de ladite Soumission par l'Empereur *Rodolphe* II. de l'an 1578. *ibid.* 47. *a.*

Dole & Rochefort, reconnues pour fiefs du Duc de Bourgogne, par *Philippe* Comte de Savoye & *Alix* sa Femme Comtesse de Bourgogne, en 1270. I. I. 252. *b.*

Donauwerth Ville, Accord entre l'Administration Imperiale en Baviere & cette Ville, touchant le Privilége de vendre du Sel, qui lui avoit été accordé pour une Somme de 20000. florins, en 1705. S. II. II. 49.

Dortmund, Ville Imperiale de Westphalie, Privilege de l'Empereur *Louïs de Baviere* donné à cette Ville, de ne la point engager, vendre ni aliener, en 1332. I. II. 130. *a.* Son Pacte d'Avocatie & de Protection avec *Engelbert*, Comte de la Mark. S. I. II. 193.
Son Renouvellement du Pacte d'Avocatie & de Protection avec *Jean* Duc de Cleves. *ibid.* 459. Lettres d'Investiture accordées par l'Empereur *Charles* V. à ladite Ville pour le Comté libre & Hereditaire de *Dortmund*, de l'an 1544. IV. II. 269. *a.* Renouvellement du Pacte d'Avocatie & de Protection entre *Jean* III. Duc de Cleves & ladite Ville. S. II. I. 25. Sauvegarde qui lui est donnée par l'Empereur *Leopold* I. à l'occasion des mouvemens de guerre qui se faisoient sur le Rhyn & dans le Cercle de Westphalie, contre tous ceux qui voudroient l'attaquer, de l'an 1672. VII. I. 196. *a.*

Douvres, l'Eglise de Douvres élevée à la Primauté par le Roi *Edgar*, en 958. I. I. 34. *a.*

Duel, Conditions du Duel à faire entre *Pierre* Roi d'Arragon & *Charles* Roi de Sicile, en 1282. I. I. 417. *a.*

Duisbourg, Ville d'Allemagne, engagée à *Henri* Duc de Lorraine & de Brabant par *Philippe* II. Roi des Romains pour 1800 Marcs d'argent. I. I. 131. *b.* Elle est engagée par l'Empereur *Louïs de Baviere* à *Jean* Comte de Cleve pour 20000. Marcs d'argent, en 1347. I. II. 243. *a.*
Engagée par l'Empereur *Charles* IV. à *Jean* Comte de Cleves pour 10000. Marcs d'argent outre les 20000. Marcs, pour lesquels elle lui étoit deja hypothequée, en 1349. *ibid.* 250. *b.*

Dunckelspiel, Ville Imperiale, Restitution des affaires Ecclesiastiques & Politiques de cette Ville, selon la teneur de la Paix de Westphalie, de l'an 1649. VI. I. 501. *a.*
Autre Recès pour l'Accommodement des Differens entre les *Catholiques* & *Evangeliques* de cette Ville. *ibid.* 503. *b.*

Dunkerque, Ville des Pays Bas, Articles convenus touchant cette Ville entre *Louïs* XIV. Roi de France & le Protecteur *Cromwel*, es 1657. & 1658. VI. II. 224. *a.*
Elle est vendue par *Charles* II. Roi d'Angleterre, à *Louïs* XIV. Roi de France, l'an 1662. *ibid.* 432. *a.* Sa demolition promise par le Roi de France *Louïs* XIV. à la Reine de la Grande Bretagne *Anne*, dans la Paix d'Utrecht en 1713. VIII. I. 340. *b.*

E.

Eberhard, Comte de Deux-Ponts, son Contract de Vente, par lequel il cede & transporte à *Robert* l'ainé, Electeur Palatin, la moitié des Châteaux & Villes de *Deux-ponts*, *Hornbach* & *Bergzabern* pour la somme de 25000. florins; lui cedant & transportant de plus l'autre moitié desdits Châteaux & Villes en pur don, à condition, que cette moitié lui sera renduë par l'Electeur en Fief masculin, ledit Electeur y gardant le Droit de Retrait & de preference, de l'an 1385. II. I. 191. *a.*

Eberhard, Comte de Wirtemberg, & les Societés, la *Leonine*, de *St. Guillaume* & de *St. George*, leur Confederation avec *Leopold* Duc d'Autriche & les Villes de la Confederation de *Suabe*, pour le maintien de la Paix & de la tranquillité dans leurs Terres & parmi leurs Sujets, en 1382. *ibid.* 168. *b.*
Sa Convention avec la Ville d'*Eslingen* pour le maintien de la Paix & la Conservation de leurs avantages, pour six ans, de l'an 1391. II. I. 230. *a.*
Sa Prolongation pour sept ans de la Confederation faite entre lui & quelques Villes Imperiales de *Suabe*, de l'an 1400. *ibid.* 273. *b.* Renouvellement de sa Confederation avec la Ville d'*Eslingen* pour le maintien de la Paix Publique, pour huit ans, de l'an 1410. *ibid.* 335. *a.* Son Union renouvellée pour huit ans avec la Ville Imperiale d'*Eslingen*, en 1418. S. I. II. 344. Son Assurauce donnée à la Ville d'*Eslingen*, que s'il arrivoit qu'elle fût attaquée par *Sigismond* Roi des Romains, il ne laisseroit pas de garder avec ladite Ville l'Union faite entr'eux, de l'an 1418. II. II. 125. *a.*
Prorogation de ladite Union, par *Henriette* Veuve, dudit Comte. *ibid.* 136. *b.* Son Attestation donnée à *Frederic* & *Sigismond* Marcgraves de Brandebourg, que c'est de son consentement qu'ils ont été reçus dans la *Confederation de Suabe*, de l'an 1488. III. II. 208. *b.*
Son Revers donné aux Villes qui se sont jointes à la *Confederation de Suabe*, qu'on en observera le contenu à leur égard, comme elles se sont engagées à l'observer de leur côté. *ibid.* 216. *b.* Diplome de l'Empereur *Maximilien* I. par lequel il est elevé à la Dignité de Prince & Duc, en 1495. *ibid.* 325. *b.*

Eberard, le jeune, & *Henri*, Freres, Comtes de Wurtemberg, leur Transaction touchant la Succession d'*Ulric*, Comte de Wirtemberg leur Pere, en 1482. S. I. II. 461.

Eberard II. Duc de Wurtemberg, Instrument de son accession au Renouvellement de la *Confederation de Suabe*, de l'an 1496. III. II. 355. *a.*
Sa Renonciation à la Regence & Possession du Duché de Wirtemberg, en faveur d'*Ulric*, *Fils ainé* de son Frere *Henri*, de l'an 1498. *ibid.* 390. *a.*

Eberard Louïs Duc de Wurtemberg, son Traité d'Alliance & d'Assistance mutuelle, avec *Ferdinand Marie* Electeur de Baviere, de l'an 1673. VII. I. 219. *a.*

Eberstein Comté, & autres Biens, promis en Dot par le Comte *Herman*, à sa Fille *Elisabeth* en consideration de son Mariage avec *Otton* Fils de *Bernard*, Duc de Brunswich-Lunebourg. S. I. II. 343.

Ecosse, les Grands du Royaume d'Ecosse rendent hommage à *Edouard* I. Roi d'Angleterre, en 1296. I. I. 298. *b.* Origine du Droit que les Rois d'Angleterre pretendoient sur ce Royaume. S. I. II. 1. *Boniface* VIII. Pape declare que le Royaume d'*Ecosse* appartient au St. Siége. I. I. 320. *a.*
Edouard I. Roi d'Angleterre au contraire s'en attribue le Droit, en 1299. *ibid.* 322. *a.* Devenu Fief de l'*Angleterre*. *ibid.* 92. *a.* *b.* 377. *a.* Union de ce Royaume avec celui d'*Angleterre*, en 1706. VIII. I. 199. *a.*

Edgar, Roi d'Angleterre, son Diplome pour donner la primauté à l'Eglise de *Douvres*, en 958. I. I. 34. *a.*

Edmund, Fils de *Henri* III. Roi d'Angleterre obtient d'*Alexandre* III. Pape la Confirmation de la possession du Royaume de *Sicile* qui lui avoit été conferé par le Pape *Innocent* IV. en 1255. I. I. 394. *b.*
Urbain III. la lui ôte. *ibid.* 403. *a.*

Edouard, Fils ainé de *Henri* III. Roi d'Angleterre, ratifie la Paix faite entre ledit Roi & *Louïs* IX. Roi de France. I. I. 210. *a.*

Edouard I. Roi d'Angleterre, Son Traité avec *Henri* Roi de Navarre pour le Mariage de *Henri* son Fils avec *Jeanne* Fille du Roi de Navarre, en 1273, I. I. 412. *b.*
Son Traité de Paix avec *Philippe le Hardi*, Roi de France fait à Amiens en 1279. *ibid.* 242. *b.* Ses plaintes audit Roi de France touchant l'inexecution dudit Traité, avec la Reponse du Roi de France. *ibid.* 243. *b.* Son Traité avec *Pierre* Roi d'Arragon, au sujet du Mariage entre *Alfonse* Fils de *Pierre* & *Eleonor* Fille d'Edouard, en 1282. *ibid.* 415. *b.* Ses Privileges accordés aux Bourgeois de *Bruxelles* dans son Royaume, en 1284. S. I. I. 145. Ses Articles de la Convention faite avec *Philippe le Bel* Roi de France, touchant l'execution des Traitez ci-devant faits, en 1286. I. I. 264. *a.*
Son Traité de Mariage avec *Marguerite*, Sœur de *Philippe le Bel* Roi de France, portant, que s'il naît un fils de ce Mariage, il aura pour lui & pour ses Descendans tant de Ligne Masculine que de feminine, à perpetuité le Duché d'*Aquitaine*, en 1293. *ibid.* 280. *b.* Il est comme Duc d'Aquitaine, cité par *Philippe le Bel* Roi de France, pour répondre des larcins & autres forfaits commis dans les Provinces qu'il tenoit de la France, en 1294. *ibid.* 288. *a.* Sa Confederation avec *Adolphe* Roi des Romains, contre *Philippe* IV. dit le *Bel* Roi de France, en 1294. *ibid.* 423. *a.* —— Avec *Guy* Comte de Flandre contre le même, en 1296. *ibid.* 424. *a.* Son Traité d'Alliance avec ledit Comte contre la *France*, en 1296. *ibid.* 298. *a.* Sa Declaration donnée aux Etats d'Angleterre, qu'il ne leur imposera aucune charge sans leur consentement, qu'il conservera au Clergé & au Peuple leurs Droits & Coûtumes, & qu'il pardonnera à tous ceux qui s'étoient revoltez contre lui, en 1297. *ibid.* 299. *b.* Declaration de sa Trêve faite avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1297. *ibid.* 302. *a.* *b.* Declaration de ses Ambassadeurs, qu'il enverra à Rome une Ambassade pour arrêter une Paix finale avec la France. *ibid.* 304. *b.* Son Compromis, par lequel il remet ses differens avec *Philippe le Bel* Roi de France à l'arbitrage de *Boniface* VIII. Pape, comme une Personne privée, & au Sieur *Benedict Gaitan*, en 1298. *ibid.* 308. *a.* Sa Paix avec *Philippe le Bel* Roi de France, fai-

faite par le *Traité de Monstreuil*, en 1299. *ibid.* 317. *a.* Sa Reponse à l'Archevêque de Cantorberi touchant les Pretensions du Pape *Boniface* VIII. sur l'Ecosse, en 1300. I. I. 322. *a.* Sa Lettre audit Pape sur le même sujet. *ibid.* Son Traité de Trêves, avec *Philippe le Bel* Roi de France, où *Jean de Bailleul* Roi d'Ecosse est compris, en 1301. *ibid.* 328. *b.* Prorogation de ladite Trêve, en 1302. *ibid.* 332. *a.* Sa Lettre au Pape *Boniface* VIII. sur le Droit des Rois d'Angleterre sur l'*Ecosse*, en 1301. S. I. II. 1. Ses Ambassadeurs declarent, qu'il se tiendroit à la Paix ordonnée par le *Pape* entre lui & le Roi de *France*, en 1302. I. I. 332. *b.* Sa Ligue defensive faite avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1303. *ibid.* 334. *a.* Son Traité de Paix avec le même, confirmé par *Edouard* II. son Successeur. *ibid. b.* Sa Ratification de ladite Paix. *ibid.* 337. *b.*

Edouard, Fils ainé d'*Edouard* I. Roi d'Angleterre, sa Lettre de plein-pouvoir donnée aux Ambassadeurs de son Pere, pour traiter aussi en son nom sur la Paix avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1303. I. I. 333. *b.* Son Mariage avec *Isabelle*, Fille dudit Roi de France. *ibid.* 337. *a.*

Edouard II. Roi d'Angleterre, confirme le Traité de Paix, fait entre *Edouard* I. son Pere & *Philippe le Bel* Roi de France, en 1303. I. I. 334. *b.* Sa Lettre au Prince des *Tartares* pour extirper le Mahometisme, en 1307. *ibid.* 426. *a.* Sa Lettre à *Raymund Sabiran* au sujet des Revenus d'Aquitaine engagez ci-devant au Pape *Clement* V. en 1314. I. II. 5. *a.* Sa Lettre aux Cardinaux sur l'Etat de l'Aquitaine. *ibid. b.* Sa Lettre aux Cardinaux, par laquelle il les exhorte à élire duëment un nouveau Pape en la place de *Clement* V. decedé en 1314. *ibid.* 7. *a.* Sa Lettre à *Philippe le Bel* Roi de France pour le porter à revoquer son Ordonnnance touchant les Monnoyes en Aquitaine, en 1314. *ibid.* 9. *b.* Sa Reponse au même Roi, au sujet du trafic des Laines. *ibid.* 10. *a.* Sa Reponse au Pape *Clement* V. touchant la Translation de l'Evêque *Reynaud* à l'Evêché de Cantorbery, & le Subside demandé par le Pape, en 1314. *ibid.* 1. *a.* Son Accord fait avec *Guillaume* Comte d'Hollande, sur diverses Avanies faites aux Marchands. *ibid.* 2. *a.* Son Mandement pour confisquer les Biens de ceux qui sortent de son Royaume pour aller aux Tournois. *ibid.* 2. *b.* Son Mandement aux Ducs d'*Irlande*, pour venir l'aider contre les Ecossois. *ibid.* 3. *a.* Sa Lettre par laquelle il constitue le Comte de Pembrok pour son Lieutenant dans l'Ecosse. *ibid.* Ses Lettres Patentes, pour annexer la Ville de *Bourdeaux* à la Couronne d'Angleterre, en 1316. *ibid.* 31. *a.* *Item* pour la Ville de *Sainte-Foi*. *ibid. b.* Sa Convention avec le Seigneur d'*Egremond* au sujet du Mariage de *Jean*, fils ainé de ce Seigneur, avec *Jeanne* Niéce du Roi, en 1316. *ibid.* 38. *a.* Sa Lettre à *Philippe le Long* Roi de France pour redresser les attentats en *Aquitaine*, en 1318. *ibid.* 42. *a.* Sa Lettre au même, touchant le Delai de l'Hommage pour ledit Duché d'*Aquitaine*. *ibid* 43. *a.* Autre Lettre au même, & pour le même sujet. *ibid. b.* Sa Sentence donnée contre *Thomas*, Comte de Lancastre, en 1322. *ibid.* 55. *b.* Sa Trêve pour treize ans avec *Robert de Bruce* Roi d'Ecosse, en 1323. *ibid.* 59. *a.* Sa Declaration touchant la prorogation de la Trêve entre lui & *Louis* Comte de Flandre. *ibid.* 60. *b.* Sa Lettre à *Robert* Roi de Sicile, pour lui ceder certaines Portions dans les Comtez de *Provence* & de *Forcalquier*. *ibid.* 61. *a.* Sa Lettre à *Jean* XXII. Pape par laquelle il se plaint de l'Infidelité de son premier Envoyé *Jean de Stratfort*, & nomme un autre, pour traiter avec le Pape sur les affaires du Roi. *ibid. b.* Son Sauf-Conduit accordé aux Deputez de *Robert de Bruce*, Roi d'Ecosse. *ibid.* 62. *b.* Sa Lettre à *Jaques* Roi d'Arragon, pour ne pas user de Represailles, à cause d'une pretension d'un de ses Sujets. *ibid.* 63. *a.* Son Sauf-conduit pour les Deputez de *Robert de Bruce* Roi d'Ecosse qui devoient venir pour traiter avec lui sur leurs differens, en 1314. *ibid.* 12. *b.* Son Ordre pour garder prisonnieres à *Karlisle* la Femme, la Sœur & la Fille dudit *Robert de Bruce*. *ibid.* 13. *a.* Son Pleinpouvoir donné à ses Ambassadeurs pour traiter d'une Paix ou d'une Trêve avec ledit *Robert* ou ses Deputez. *ibid.* Sa Lettre au Cardinal *Nicolas*, pour exhorter les Cardinaux à la Concorde & qu'ils se hâtent à élire un nouveau Pape, en 1314. *ibid.* 16. *a.* Son Traité de Paix avec *Raymond* Vicomte de Fronsac, en 1315. *ibid.* 17. *a.* Sa Lettre à *Alfonse* Roi de Castille, touchant le redressement reciproque de quelques Griefs. *ibid. b.* Son Mandement à tous les Vicomtes de son Royaume, de faire sortir dans 40. jours, les Flamans ennemis du Roi de France, comme il s'y est engagé par son Traité avec ce Prince, en 1315. *ibid.* 24. *b.* Sa Lettre aux *Cardinaux*, pour les exhorter à proceder avec toute diligence à l'élection d'un nouveau Pape. *ibid.* 25. *a.* Autre Lettre pour le même sujet. *ibid.* 27. *a.* Sa Lettre à *Louis* X. Roi de France, pour s'excuser de ce qu'il ne peut pas employer toute sa Flotte contre les *Flamans*, Ennemis du Roi de France, mais qu'il y employeroit seulement une partie de ses Vaisseaux. *ibid. b.* Sa Lettre à *Haquin* Roi de Norwegue sur la restitution d'un Vaisseau Marchand, en 1316. *ibid.* 30. *a.* Autre Lettre au même, pour regler avec lui les dommages reciproques *ibid.* 31. *a.* Son Ordre aux Vicomtes de son Royaume de poursuivre à cor & à cri *Roger de Mortimer* & ses Adherans. I. II. 64. *b.* Ses Lettres patentes pour regler l'Administration de la Justice en Irlande. *ibid.* 65. *a.* Sa Prorogation de la Trêve avec *Charles* IV. Roi de France, en 1324. *ibid.* 66. *b.* Autre Prorogation. *ibid.* 77. *b.* Sa Lettre au Pape *Jean* XXII. afin qu'il ne donne pas le Titre de *Roi* à *Robert* de Bruce, & touchant l'Evêque de *Herford* declaré coupable de léze Majesté, comme aussi sur les Biens des *Templiers* en Angleterre. *ibid.* 67. *a.* Ses Lettres patentes sur la Prorogation de la Trêve avec *Louis* Comte de Flandres, *ibid. b.* Sa Lettre au Pape *Jean* XXII. sur les attentats des François. *ibid.* Item. 69. *b.* Son Mandement à son Commandant à Douvres & aux Cinq-Ports, pour arrêter tous les François. *ibid.* 69. *a.* Son Traité de Trêve avec *Charles le Bel* Roi de France, en 1324. *ibid.* 71. *a.* Sa Lettre aux Etats de l'*Aquitaine* pour lui demeurer fideles contre le *Roi de France*, leur envoyant une Information sur les Injustices dudit Roi. *ibid.* 72. *a.* Sa Lettre à *Jaques* Roi d'Arragon, pour lui demander du secours contre le Roi de France. *ibid.* 73. *a.* Son Pleinpouvoir donné à ses Ambassadeurs pour traiter sur la Paix avec le Roi de France. *ibid. b.* 76. *b.* Sa Lettre au Pape *Jean* XXII. au sujet de ses Negociations avec le Roi de France, &c. en 1325. *ibid.* Sa Lettre au Pape *Jean* XXII. par laquelle il lui mande quelles sont les Negociations d'*Isabelle* son Epouse à la Cour de France, en 1325. *ibid.* 77. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles le Bel* Roi de France, en 1325. *ibid.* 78. *a.* Ses Lettres patentes par lesquelles il transfere à *Edouard* son Fils ainé le Duché d'*Aquitaine* & toutes les autres Provinces qu'il possedoit en France. *ibid.* 81. *b.* Ses Lettres au Pape *Jean* XXII. au sujet des affaires d'Ecosse, & de ses Negociations avec *Charles* IV. Roi de France. *ibid.* 82. *a.* Sa Reponse audit Roi, auquel il se plaint de ce que la Reine son Epouse & son Fils ainé *Edouard*, sous des Pretextes frivoles ne veulent pas s'en retourner en Angleterre. *ibid. b.* Sa Lettre à *Isabelle*, son Epouse, par laquelle il l'exhorte de s'en retourner incessamment en Angleterre avec *Edouard* son Fils. *ibid.* 83. *a.* Sa Lettre audit *Edouard* son Fils pour le même sujet. *ibid. b.* Sa Lettre aux Evêques d'Angleterre pour ne rien executer en vertu de quelque Lettre Papale, qui porteroit prejudice aux Droits de sa Couronne. *ibid.* 85. *a.* Sa Lettre au Pape *Jean* XXII. par laquelle il le prie de ne vouloir point donner de dispense à *Edouard* son Fils ainé pour se marier sans son consentement, en 1326. *ibid.* 86. *a.* Son Ordre donné aux hauts Officiers de son Royaume pour traiter en Ennemis tous ceux qui accompagneront *Isabelle* son Epouse, en cas qu'elle vint avec main forte en Angleterre. *ibid. b.* Sa Lettre à *Charles* IV. Roi de France, dans laquelle il se plaint de la Conduite de son Epouse *Isabelle*, & prie le Roi de lui renvoyer incessamment son Fils ainé. *ibid.* 87. *a.* Sa Lettre à *Edouard* son Fils ainé portant defense de se marier sans son consentement & lui ordonnant de s'en retourner sans delai en Angleterre. *ibid. b.* Sa Lettre au Pape *Jean* XXII. touchant les faux bruits qu'on répandoit de lui, comme s'il avoit banni *Isabelle* son Epouse & *Edouard* son Fils ainé, de l'Angleterre, en 1326. *ibid.* 90. *a.* Son Ordre à tous ses Officiers militaires de s'opposer à la Reine son Epouse, à *Edouard* son Fils ainé & leurs adhérans qui étoient entrés en armes dans son Royaume pour l'attaquer. *ibid.* 91. *a.*

Edouard Fils ainé d'*Edouard* II. Roi d'Angleterre, declaré Regent du Royaume après que le Roi son Pere s'étoit retiré, en 1325. I. II. 95. *a.*

Edouard III. Roi d'Angleterre, Son Traité de Paix avec *Charles* IV. Roi de France, en 1326. I. II. 88. *a.* Promesse de ses Ambassadeurs auprès de *Charles* IV. Roi de France, qu'il payera à *Charles* 50000 Marcs sterling pour des depenses faites en sa faveur, en 1327. *ibid.* 98. *a.* Il renonce à toute Superiorité sur l'*Ecosse*, & reconnoit *Robert de Bruce* pour Roi Souverain, en 1328. *ibid.* 107. *b.* Son Plein-pouvoir donné aux Evêques de Worcester & de Chester pour prendre en son nom possession du Royaume de *France*, en 1328. *ibid.* 108. *b.* Son Hommage prêté en personne à *Philippe* VI. Roi de France, pour le Duché de Guienne & la Pairie de France, en 1329. *ibid.* 114. *b.* Sa Protestation contre la citation de *Philippe de Valois* Roi de France, pour ouïr la Declaration de son Hommage, en 1329. *ibid.* 117. *b.* Son Traité de Paix avec le même Roi, avec la Formule de l'Hommage qu'il devoit prêter au Roi de France pour le Duché de *Guienne*, en 1329. *ibid.* 118. *a.* Autre Traité avec le même pour ajuster leurs Pretensions mutuelles. *ibid.* 122. *a.* Sa Ratification dudit Traité. *ibid.* 125. *a.* Sa Déclaration au même Roi, touchant la satisfaction qui se devoit faire pour les dommages causez au Chateau & à la Ville de *Xaintes* par le Duc d'*Alençon* Frere dudit Roi de France, en 1331. *ibid.* 127. *a.* Sa Lettre par laquelle il declare que l'hommage fait au même Roi, doit être Lige, & comment à l'avenir ledit hommage se doit faire, en 1331. *ibid.* 346. *b.* Son Pleinpouvoir donné à ses Ambassadeurs pour recevoir l'hommage du Comte de *Savoye* pour certaines Terres & Seigneuries, en 1334. *ibid.* 142. *a.* Son Contract avec *Rupert* Comte Palatin du Rhin, touchant 150. Cuirassiers qu'il avoit offerts au Roi, de vouloir tenir prêts à son service, en 1337. *ibid.* 157. *b.* Il donne au même 16000. florins de Florence. *ibid.* 158. *a.* Sa Convention avec *Guillaume le Bon* Comte de Hollande, par laquelle celui-ci s'engage à assister le Roi dans son Expedition en Allemagne

lemagne avec 1000. Cuiraſſiers, pour leſquels le Roi lui promet de payer 100000. florins de Florence ou 15000 Livres-Sterling, en 1337. I. II. 161. *a.*
Sa Lettre à l'Empereur *Louïs de Baviere*, par laquelle il le prie de vouloir accorder à *Imbert* Dauphin de Vienne le Titre de *Roi*, en 1338. *ibid.* 165. *b.* Son Traité avec *Baudouin* Archevêque de Treves touchant l'aſſiſtance que celui-ci lui devoit donner, pour laquelle le Roi lui promet un Subſide de 61000. flor. & lui hypotheque pour cette Somme la Couronne d'Angleterre, en 1338. S. I. II. 134. Sa Convention avec *Albert* & *Otton* Ducs d'Autriche pour s'entr'aſſiſter avec 200. Cuiraſſiers, ou que leſdits Ducs au lieu de ce ſecours-là pourroient attaquer les Païs du Duc de Bourgogne, en 1339. I. II. 172. *b.*
Sa Convention avec *Baudouin* Archevêque de Treves, touchant les ſecours qu'il lui devoit donner & les Subſides que le Roi lui payeroit pour cela, lui engageant la Couronne Royale d'Angleterre. *ibid.* Son Manifeſte contenant ſon Droit au Royaume de France, & les raiſons pour leſquelles il déclare la Guerre à *Philippe de Valois*, en 1340. *ibid.* 189. *a.* Ses Lettres Patentes aux Etats du Royaume de France, les exhortant à le reconnoitre pour leur legitime Souverain & à ſe mettre ſous ſa protection. *ibid.* 190. *b.* Son Diplome donné à un certain Marchand, pour pouvoir lever certains Revenus en Angleterre pour quelques ſommes d'argent qu'il lui avoit prètez, entr'autres pour racheter la Couronne d'Angleterre engagée à l'Archevêque de Treves. *ibid.* 196. *a.* Son défi donné à *Philippe de Valois* pour ſe battre en Duel contre lui. *ibid.* Son Inveſtiture de la Principauté de *Gales*, donnée à ſon Premier né *Edouard* Duc de Cornouailles, en 1340. S. I. II. 146. Sa Trêve pour un an faite avec *Philippe de Valois* Roi de France, en 1340. I. II. 198. *a.*
Sa Convention avec la Republique de *Genes* touchant leurs Griefs reciproques, en 1347. *ibid.* 240. *b.* Sa Trêve de quelques mois avec le ſuſdit Roi, par la Mediation de deux Cardinaux Nonces du Pape, en 1347. *ibid.* 243. *b.* Autre Trêve entre les mêmes Rois. *ibid.* 247. *b.* Encore une autre, en 1348. 254. *b.* Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec *Louïs* Comte de Flandres, en 1348. *ibid.* 246. *b.* Sa Convention avec ledit Comte de Flandres, pour ſe remettre en bonne intelligence enſemble. *ibid.* 249. *b.* Son Alliance avec *Charles* Roi de Navarre, par laquelle ils ſe promettent aſſiſtance mutuelle pour ſe rendre maîtres du Royaume de *France* & le partager entr'eux, en 1351. *ibid.* 265. *a.* Son Traité pour vingt ans avec les Villes maritimes du Royaume de *Caſtille* & du Comté de *Biſcaye* pour le bien du Commerce reciproque. *ibid. b.* Son Traité de Commerce conclû pour cinquante ans avec les Villes Maritimes du Royaume de *Portugal*, en 1353. *ibid.* 286. *a.* Son Traité avec *Edouard de Balliol* Roi d'Ecoſſe, par lequel le dernier cede à l'autre le Royaume d'*Ecoſſe* pour une Penſion viagere de 2000. Livres-Sterling par an, en 1356. *ibid.* 315. *b.*
Sa Convention avec *Philippe de Navarre*, par laquelle celui-ci rend hommage au premier comme Roi de France pour quelques Terres qu'il avoit en Normandie, & le Roi s'oblige de ſon côté à diverſes choſes en faveur de l'autre, en 1356. *ibid.* 322. *b.* Sa Convention avec les *Etats d'Ecoſſe* pour mettre en liberté *David de Bruce* leur Roi, moyennant une ſomme de 100000 Marcs-Sterlings, en 1357. *ibid.* 333. *a.* Son Traité de Paix avec *Jean* Roi de France alors priſonnier, qui cede au Roi d'Angleterre pluſieurs Villes en France, en 1360. II, I. 5. *b.*
Sa Trêve pour trois ans conclue avec *Philippe* Duc de Bourgogne, en 1359. *ibid.* 2. *a.* Ses Lettres patentes contenant les Renonciations qui ſe devoient faire à *Jean* Roi de France en vertu du Traité de Bretigni, en 1360. *ibid.* 20. *a.*
Confirmation & amplification de ladite Renonciation. *ibid.* 27. *a.* Ses Lettres au ſujet de la Reſtitution reciproque des Pays, Villes & Places en vertu de la Paix de Bretigni, en 1360. S. I. II. 178.
Articles qu'il jura au Roi de France à Calais. *ibid.* 179.
Sa Promeſſe touchant les Otages. *ibid.* 180. Son Alliance avec *Jean* Roi de France, après la Paix de Bretigni, en 1360. *ibid.* 184. Son Traité d'Amitié & d'Alliance avec *Pierre* Roi de Caſtille & de Leon, en 1362. II. I. 37. *a.*
Son Projet d'Union du Royaume d'*Ecoſſe* avec celui d'*Angleterre*, concerté avec *David de Bruce*, Roi d'Ecoſſe, en 1363. *ibid.* 44. *a.* Son Contract de Mariage fait avec *Louïs* Comte de Flandres, pour marier *Marguerite* Fille du Comte à *Eſmon* Duc de Lancaſtre, ſon Fils, en 1364. *ibid.* 46. *a.*
Son Traité d'Alliance avec ledit Comte de Flandre, en 1367. *ibid.* 65. *a.* Son Traité d'Amitié avec *Pierre* Roi d'Arragon, 1368. *ibid.* 71. *a.* Ses Lettres aux Grands Seigneurs de l'Aquitaine, dans leſquelles il declare les raiſons qui l'ont obligé de reprendre le Nom de *Roi de France*, en 1369. *ibid.* 75. *a.* Sa Ligue offenſive & defenſive avec *Jean* Duc de Bretagne, en 1372. *ibid.* 84. *b.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Ferdinand* Roi de Portugal & d'Algarbe, en 1373. *ibid.* 92. *b.* Trêve que lui & *Jean* Roi de Caſtille & de Leon, firent pour un an avec *Charles* V. Roi de France, en 1375. *ibid.* 104. *b.*

Edouard IV. Roi d'Angleterre, Son Traité de Confederation & d'Amitié avec *Chriſtian* I. Roi de Dannemarc, de l'an 1465. III. I. 584. *a.*
Son Traité d'Amitié & de Confederation perpetuelle avec *Henri* IV. Roi de Caſtille, de l'an 1466. *ibid.* 587. *a.*
Autre Traité ſur le même ſujet, de l'an 1467. III. I. 587. *a.*
Son Traité de Commerce conclu avec *Iſabelle* Ducheſſe de Bourgogne, au nom de *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne, ſon Fils, l'an 1468. *ibid.* 592. *a.* Son Traité de Commerce conclu avec *François* Duc de Bretagne, la même année. *ibid.* 596. *a.* Son Traité de Paix & d'Amitié perpetuelle avec *Jean* Roi d'Arragon, de l'an 1468. *ibid.* 599. *a.* Son Renouvellement & Ratification de la Trêve concluë pour 30. ans avec *François* Duc de Bretagne, de l'an 1471. *ibid.* 437. *b.* Son Renouvellement des anciennes Alliances avec *Alfonſe* V. Roi de Portugal, de l'an 1472. *ibid.* 445. *a.*
Projet d'une Trêve plus particuliere à faire avec *Jaques* III. Roi d'Ecoſſe, de l'an 1473. *ibid.* 454. *a.* Ses Lettres par leſquelles il declare d'avoir conclu avec *Chriſtian* I. Roi de Dannemarc une nouvelle Confederation, de l'an 1473. *ibid.* 456. *a.* Ses Lettres, par leſquelles il apointe un jour pour conferer avec les Deputez de la *Hanſe Teutonique*, à Utrecht, de l'an 1473. *ibid.* 457. *a.* Sa Convention avec ladite Hanſe Teutonique. *ibid. b.* Son Sauf-conduit pour les Ambaſſadeurs de *Chriſtian* I. Roi de Dannemarc. *ibid.* 459. *a.* Autre Sauf-conduit pour ledit Roi même. *ibid. b.*
Sa Commiſſion pour traiter avec les Commiſſaires de *Jaques* III. Roi d'Ecoſſe, ſur leurs Griefs mutuels, de l'an 1473. *ibid.* 460. *b.* Son Traité avec le même pour le redreſſement deſdits Griefs. *ibid.* 461. *b.* Son Traité de Paix & de Commerce avec les *Villes Hanſeatiques*, de l'an 1474. *ibid.* 468. *a.* Autre exemplaire de ce Traité. *ibid.* 476. *a.*
Son Traité de perpetuelle Amitié avec *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne, de l'an 1474. *ibid.* 485. *a.* Sa Convention avec le même touchant le ſecours que ce Duc lui devoit donner pour recouvrer le Royaume de France. *ibid.* 486. *b.* Ulterieure Explication de cet Article. *ibid.* 487. *b.*
Donation de divers Païs & Terres en France qu'il fait audit Duc. *ibid.* 488. *b.* Sa Confirmation des Treves & Alliances faites avec *Jaques* III. Roi d'Ecoſſe. *ibid.* 490. *b.* Son Compromis fait avec *Louïs* XI. Roi de France, où ils conviennent d'Arbitres pour terminer leurs differens, de l'an 1475. *ibid.* 507. *a.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec le même Roi, où ils conviennent auſſi du Mariage entre le *Dauphin* & *Eliſabeth*, Fille ainée du Roi d'Angleterre. *ibid. b.*
Sa Trêve avec le meme pour neuf ans. *ibid.* 504. *a.* Son Traité d'Amitié fait avec *Chriſtian* I. Roi de Dannemarc pour deux ans, de l'an 1476. *ibid.* 527. *b.* Son Traité avec *Louïs* XI. Roi de France, par lequel les Trêves, de l'an 1475. concluës pour ſept ans, ſont prolongées juſqu'au Decès de l'un d'eux & un an après, l'an 1477. III. II. 2. *b.*
Autre Trêve de la meme Teneur, de l'an 1478. 19. *b.* Son Renouvellement de l'ancienne Confederation entre l'Angleterre & les Habitans de *Friſe*, pour toujours, de l'an 1478. *ibid.* 23. *b.* Son Traité de Commerce avec *Maximilien* & *Marie* Duc & Ducheſſe d'Autriche & de Bourgogne, de l'an 1478. *ibid.* 28. *b.* Prolongation de ſa Trêve avec *Chriſtian* I. Roi de Dannemarc pour deux ans, de l'an 1479. *ibid.* 66. *a.* Ses Lettres par leſquelles il promet de ſe declarer contre *Louïs* XI. Roi de France, en faveur de *Maximilien* & de *Marie*, Duc & Ducheſſe de Bourgogne, ſi le Roi refuſe de ſe remettre à ſon Arbitrage, de l'an 1410. *ibid.* 77. *b.* Son Traité avec *François* Duc de Bretagne, où ils conviennent d'un Mariage entre *Edouard* Prince de Gales, ſon Fils, & *Anne* Fille du Duc, de l'an 1481. *ibid.* 80. *a.* Son Alliance avec *Alexandre* Duc d'Albanie, par laquelle le premier s'engage à aider l'autre à ſe mettre en poſſeſſion du Royaume d'*Ecoſſe*, & le Duc promet au Roi de lui faire hommage de cette Couronne & de lui ceder la Ville de *Berwik*, de l'an 1482. *ibid.* 99. *b.* Autre Traité entre les mêmes, pour le même ſujet, de l'an 1483. *ibid.* 118. *b.*

Edouard VI. Roi d'Angleterre, ſon Traité avec *François* I. Roi de France pour les limites du Comté de *Boulogne*, l'an 1547. IV. II. 324. *a.* Son Traité avec *Henri* II. Roi de France ſur la reſtitution de *Boulogne*, de l'an 1550. IV. III. 1. *a.*
Son Traité avec *Henri* II. Roi de France, pour ſon Mariage avec Madame *Eliſabeth* de France, de l'an 1551. *ibid.* 27. *b.*
Son Traité avec *Marie* Reine d'Ecoſſe, au ſujet des limites & du Commerce, de l'an 1551. *ibid.* 103. *a.*

Edouard Bailleul, Roi d'Ecoſſe, ſa Declaration touchant les Donations, Ceſſions & Hommages qui ſe devoient faire à *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1332. I. II. 136. *b.*
Ses Lettres Patentes, où il s'oblige de venir en perſonne avec toutes ſes forces & à ſes depens, au ſecours dudit Roi d'Angleterre. *ibid.* 138. *a.* Sa Ceſſion de certaines Villes & Terres à *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1334. *ibid.* 140. *b.* Son Traité avec le même Roi d'Angleterre, par lequel il lui cede le Royaume d'*Ecoſſe* pour une Penſion viagere de 2000 Livres Sterling par an, en 1356. *ibid.* 319. *b.*
Ses Lettres par leſquelles il renonce à la Couronne & Royaume d'*Ecoſſe*, & les tranſporte avec tous les Droits audit Roi d'Angleterre. *ibid.* 320. *b.*

Edouard, Prince de Portugal, Frere du Roi *Jean* IV. detenu Priſonnier par les Eſpagnols, ſon Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France pour ſa Delivrance, de l'an 1649. VI. I. 522. *b.*

Edouard, Fils ainé d'*Amé* Comte de Savoye, ſon Contract de Mariage avec *Blanche*, Sœur de *Robert* Duc de Bourgogne, en 1307. I. I. 344. *b.*

Edouard, Comte de Bar, son Traité avec *Ferry* III. Duc de Lorraine, par lequel ce Duc s'engage de garder la Neutralité durant la Guerre que le Comte avoit contre *Jean*, Roi de Boheme: & *Edouard* s'oblige à reprendre en foi & hommage tous les Fiefs qu'il possedoit entre Meuse & Moselle, qui lui étoient échus de la Succession de *Pierre* de Bar, son Oncle, en 1322. I. II. 344. *a*. S. I. II. 94.
Son Traité avec le même, par lequel ils s'engagent reciproquement de faire épouser leurs Enfans *Raoul* & *Alienor* dans six ans, en 1323. *ibid.*

Edouard Farnese, Duc de Parme, excommunié par le Pape *Urbain* VIII. l'an 1643. VI. I. 279. *a*.
Son Traité de Paix avec ledit Pape par la Mediation de *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 296. *a*.

Edzard & *Uko*, Comtes de la Frise Orientale, leur Capitulation accordée à la Ville de *Groningue*, dans le tems de sa prise, en 1506. S. II. I. 11.

Eginhard, reçoit les Villes *Michlenstadt* & *Muhlinheim* en Don de *Louïs* le Debonnaire, en 914. I. I. 6. *b*.

Eginon, Comte de Fribourg, obtient par Sentence de *Henri* Roi des Romains, Fils de *Frederic* II. Empereur, le Droit des *Mines d'Argent* & de *Wildban* dans le *Brisgouw*, contre *Herman* Marcgrave de Bade, en 1234. I. I. 173. *a*.

Eglise, la Liberté & les Privileges des Personnes & Biens Ecclesiastiques confirmés par le *Concile de Constance*. II. II. 48. *a*.

Eglise, Union de l'*Eglise Grecque* avec la *Latine* proposée au *Concile de Bâle*, par les Ambassadeurs de *Jean Paleologue*, Empereur Grec, & du *Patriarche de Constantinople*, & les Conventions faites là-dessus, de l'an 1434. II. II. 288. *b*.

Eglise Anglicane, ses Concordats avec le Pape *Martin* V. faits au Concile de Constance. II. II. 119. *b*. Serment du Clergé de l'Eglise Anglicane, par lequel ils reconnoissent *Henri* VIII. Roi d'Angleterre pour Chef de leur Eglise, de l'an 1534. IV. II. 113. *a*.

Eglise Gallicane, se soustrait de l'obeïssance du Pape *Benoit* XIII. & après s'être gouvernée pendant cinq ans elle-même par ses Ordinaires, elle rentre sous l'obeïssance dudit Pape, sous de certaines conditions, l'an 1403. II. I. 283. *a*. & *ibid.* *n*. Ses Concordats avec le Pape *Martin* V. faits au Concile de Constance pour cinq ans, en 1418. II. II. 114. *b*. Sanction Pragmatique de *Louïs* IX. Roi de France, pour la conservation de ses Libertés. S. I. I. 125. *b*.

Eglise de Germanie, ses Concordats avec le Pape *Martin* V. faits au Concile de Constance pour cinq ans, en 1418. II. II. 108. *a*. 111. *b*.

Eglise Grecque, son Union avec la *Latine*, dans les Articles de Foi, & quant à la Primauté du Pape, comme aussi touchant l'Ordre des Patriarches, faite au *Concile de Florence*, l'an 1439. III. I. 65. *a*.

Egmond, Ville & Abbaye, Traité & Accord entre l'Abbé & le Seigneur temporel de la Ville d'*Egmond*, conclu par *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne, & confirmé par le Pape *Eugene* IV. en 1437. III. I. 20. *a*.

Egmont (*François* Comte d') sa Protestation faite à Ryswick, pour la Conservation de ses Droits sur le Duché de Gueldres & autres Païs & Terres possedez par le Roi d'Espagne, les Provinces Unies & le Prince de Liége, en 1697. VII. II. 396. *a*.
Contre-Protestation des Etats de Gueldre & de Zutphen. *ibid.* 399. *a*.

Egra, Ville de Boheme, cede la Maison de l'Ordre Teutonique située dans leur Ville à l'Empereur *Ferdinand* II. l'an 1627. V. II. 534. *a*.

Ehrenbreitstein, Convention entre les Etats de l'*Empire* assemblez à Nuremberg & les Ambassadeurs de France, que cette Forteresse sera mise en sequestre à l'Electeur de Mayence, au nom de l'Empire & du Roi de France, jusqu'à ce que la Ville de *Franckendal* soit restituée à l'Electeur Palatin, de l'an 1649. VI. I. 527. *a*.

Eisleben, Transaction d'Eisleben entre l'Administrateur de l'Archeveché de *Magdebourg*, & *Auguste* Electeur de Saxe, de l'an 1579. VI. I. 527. *b*.

Elbe, Recès entre *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, & *George Guillaume* Duc de Brunswig-Lunebourg, pour le retablissement du Commerce sur cette Riviere, de l'an 1685. VII. II. 101. *b*.

Elbing, Ville de Prusse, Traité entre *Auguste* II. Roi de Pologne & *Frideric* III. Electeur de Brandebourg, touchant les Pretensions de celui-ci, sur cette Ville, de l'an 1699. VII. II. 474. *a*. Declaration du Conseil de Warsovie, touchant les Pretensions de l'Electeur de Brandebourg sur cette Ville, en 1699. S. II. I. 454.
Declaration des Commissaires de la Republique de Pologne, touchant les bijoux qu'ils avoient pris du Tresor Royal, pour servir de gages à l'Electeur de Brandebourg, pour la restitution de ladite Ville, en 1700. *ibid.* Ordonnances des Commissaires de la Republique à Elbing touchant ladite affaire, en 1700. *ibid.* 456.

Electeurs de l'Empire, comment & par qui ils doivent être conduits à *Francfort*, pour l'Election d'un Roi des Romains I. II. 306. *a*.
Leur Ordre, Session & Droits. *ibid.* 308. *a*. *b*. & *suiv.*
Leurs Offices. *ibid.* 313. *b*. La premiere Piéce, où il est parlé de leur nombre, est la Lettre d'*Urbain* IV. Pape à *Richard*, Frere de *Henri* III. Roi d'Angleterre, élu Empereur, en 1256. I. I. 216. *a*. *n*.
Convention entre *Othon* & *Woldemar* Marcgraves de Brandebourg, *Rodolphe* Duc de Saxe, *Rodolphe* & *Louis* Comtes Palatins, touchant la future Election de l'Empereur, après qu'*Albert* I. fût assassiné, l'an 1308. *ibid.* 349. *b*. Leur Lettre au Pape futur, par laquelle ils lui notifient d'avoir élu *Frideric* Duc d'Autriche Empereur, priant le Pape de vouloir agréer cette Election & de lui donner l'onction, en 1314. I. II. 14. *a*.
Leur Union par laquelle ils s'obligent de maintenir & defendre les Droits de l'Empire contre les attentats de qui que ce soit, en 1336. *ibid.* 168. *a*. *b*. Leur Lettre au Pape *Benoit* XII. touchant *Louis de Baviere* Empereur, & qu'ils étoient resolus de maintenir les Droits de l'Empire. *ibid.* 171. *b*. Leur Convention de defendre & maintenir leurs Droits & Privileges à l'Election d'un Empereur, faite en 1358. S. I. II. 137. Leur Traité d'Union, par lequel ils se promettent reciproquement de se tenir étroitement unis tout le tems de leur vie, de se prêter une assistance mutuelle pour le maintien de leur Droit d'Election, & de ne consentir à aucune diminution de l'Empire, soit de la part du Roi des Romains, ou de quelque autre que ce soit, de l'an 1399. II. I. 271. *b*.
Autre Confederation plus particuliere des Electeurs avec *Etienne* Duc de Baviere, *Balthasar* & *Guillaume* Freres, Marcgraves de Misnie & quelques autres Princes, contre *Wenceslas* Roi des Romains, de la même année. *ibid* 272. *a*.
Leur Pacte avec quelques puissants Princes de l'Empire, pour s'assister mutuellement, au sujet de la Resolution, qu'ils avoient prise, pour élire un autre Empereur à la place de *Wenceslas*, qu'ils avoient deposé, en 1399. S. I. II. 287.
Leur Sentence de deposition prononcée contre l'Empereur *Wenceslas*, de l'an 1400. II. I. 274. *a*.

Electeurs Spirituels de l'Empire, Confederation des Electeurs de *Mayence*, de *Cologne* & de *Trêves*, avec *Robert* Electeur Palatin, par laquelle après avoir declaré qu'ils ont deposé *Wenceslas* Roi des Romains, & qu'ils ont élu ledit *Robert* en sa place, ils se joignent à lui, & lui promettent de l'assister, pour le maintien de sa Dignité & de son authorité, de l'an 1400. *ibid.* 275. *b*. *Electeurs & Princes de l'Empire*, Traité de confederation entre les Electeurs de *Mayence*, de *Trêves*, de *Cologne* & le *Palatin*, les Landgraves de *Thuringe* & Margraves de Misnie contre l'Heresie & l'infidelité suscitée en Boheme, de l'an 1423. II. II. 153. *b*.

Electeurs de l'Empire, leur Union par laquelle ils s'obligent de cultiver entr'eux une mutuelle Amitié, de se prêter une assistance reciproque en cas d'hostilité ou d'Agression dans les choses qui concerneront eux ou l'Empire; de ne faire aucun Traité si ce n'est conjointement; de ne prêter l'oreille à aucune diminution de l'Empire, & d'employer tous leurs soins pour procurer l'extinction de l'Heresie & des troubles de Boheme, de l'an 1424. II. II. 178. *a*. Leur Union pour faire de concert tous leurs efforts pour accommoder les differens du Pape *Eugene* IV. avec le *Concile de Bâle*, & qu'en cas qu'ils ne puissent y reussir, de se tenir pourtant unis & de n'entendre à aucune Separation, de l'an 1438. III. I. 48. *a*.
Leurs autres Unions sur le même sujet, de l'an 1439. *ibid.* 74. *a*.
Leur Union par laquelle ils conviennent des voyes & des moyens pour accommoder & terminer le Schisme arrivé dans l'Eglise à l'occasion des Differens du Pape *Eugene* IV. avec le *Concile de Bâle*, de l'an 1446. *ibid.* 152. *a*. Autre Union des mêmes, par laquelle ils s'obligent à l'observation d'une mutuelle Amitié & conviennent des moyens d'accommoder les differens qui pourroient survenir entr'eux, avec promesse d'une assistance reciproque, de ne tien traiter ni conclure dans les affaires de l'Empire ni dans celles des Heresies & du Schisme de l'Eglise, si ce n'est conjointement & de ne consentir à aucun demembrement ou diminution de l'Empire, voulant aussi que cette Union passe à leurs Successeurs, & qu'elle soit renouvellée par eux, de l'an 1446. *ibid.* 153. *b*. Leur Declaration & obligation à *Wladislas* Roi de Boheme, qu'ils ont bien élu un Roi des Romains sans l'y appeller, mais que ce n'a point été pour prejudicier aux Droits & honneurs de sa Couronne, cette Election s'étant faite par accident, & par la necessité des Conjonctures, ils le reconnoissent du reste pour Electeur, & s'obligent envers lui à une amende de 300. Marcs d'or chacun, en cas que ci-après ils vinssent à faire encore une Election sans l'y appeller, fait l'an 1489. III. II. 217. *a*. Leur Conclusion, que le *Roi de Boheme* devra être toujours appellé à l'Election d'un *Roi* ou *Empereur des Romains*, sur peine de 500. Marcs d'or, en 1489. S. I. II. 476. Leur Union, pour entretenir entr'eux une bonne Amitié avec promesse de s'entr'assister reciproquement, de veiller contre tout Schisme dans l'Eglise, de maintenir leurs Droits dans l'Election d'un Empereur, de s'opposer à la diminution de l'Empire, & de s'assembler tous les ans pour traiter ensemble des necessités de l'Empire, de l'an 1502. IV. I. 31. *b*.
Lettre des Electeurs de *Mayence*, de *Cologne*, du *Palatinat*, de *Saxe* & de *Brandebourg*, par laquelle après la mort de *Jean* Electeur de *Treves*, ils reçoivent *Jaques* son Successeur dans l'Union Electorale concluë à Gelnhausen, l'an 1502. de l'an 1503. *ibid.* 44. *a*. Leur Convention portant que diverses raisons les empêchant de s'assembler tous les ans, selon la teneur de l'Union de Gelnhausen, ils ne feront ces

Aſſemblées que de deux en deux ans, mais que leurs Miniſtres ne laiſſeront pas de s'aſſembler tous les ans, de l'an 1503. IV. I. 45. *a.* Union des trois Electeurs Spirituels & de *Louis* Electeur Palatin, concluë après la mort de l'Empereur *Maximilien* I. pour durer juſqu'à l'Election d'un nouveau Roi des Romains; Ils s'y promettent une aſſiſtance reciproque & de ne faire aucun mouvement ſans le conſentement d'eux tous enſemble, de l'an 1519. *ibid.* 282. *b.* Leur Decret adreſſé à *Charles* Archiduc d'Autriche, par lequel ils lui notifient qu'ils l'ont élu *Roi des Romains*, de l'an 1519. *ibid.* 296. *b.* Union étroite des ſix Electeurs Spirituels & Temporels de *Mayence*, *Treves*, *Cologne*, *Palatin*, *Saxe* & *Brandebourg* pour la commune defenſe de leur Dignité Electorale, de l'an 1521. *ibid.* 338. *b.* Traité d'Accommodement entre *Daniel* Electeur de Mayence & *Auguſte* Electeur de Saxe. ſur le Droit d'intimer tant aux Diètes Generales qu'aux Particulieres, de l'an 1562. V. I. 95. *b.* Ils donnent leur Avis à l'Empereur *Maximilien* II. ſur le Titre de Grand *Duc de Toſcane*, que le Pape *Pie* V. avoit oſé donner à *Coſme* I. Duc de Florence, & declarent que cela ne pouvoit ni ne ſe devoit faire de Droit, mais que l'Empereur lui pouvoit bien accorder, s'il l'en recherchoit, le Titre de *Grand Duc de Florence*, mais non pas d'*Hetrurie* ou *Toſcane*, en 1575. S. II. I. 465. Leur Declaratoire, que le *Duc de Savoye* avoit ſatisfait de ſa part à tout ce qu'il devoit, pour obtenir l'Inveſtiture Imperiale de ſes Fiefs, & nommément du *Montferrat* & de ſes Dependances, & que bien que la Cour Imperiale l'eût differé juſques là, il devoit pourtant être regardé comme effectivement inveſti, en 1664. *ibid.* 374.

Electorat, le Droit d'Electorat eſt aſſuré au *Roi de Boheme* par *Charles* IV. Empereur, en 1378. II. I. 123. *b.*

Electorat, le neuvieme Electorat, érigé par l'Empereur *Leopold* I. dans la Maiſon d'Hanovre, en 1692. VII. II. 305. *b.* Oppoſition de pluſieurs Princes de l'Empire au neuvieme Electorat, par leur *Union de Ratisbonne*, de l'an 1693. *ibid.* 323. *a.* Autre Union entre eux pour le même ſujet faite à Francfort, en 1695. *ibid.* 351. *a.* Le *Neuvieme Electorat* reconnu par le Roi de France à la Paix de Raſtadt, en 1714. VIII. I. 417. *b.*

Eleonore, Reine Douairiere de Pologne & Ducheſſe Douairiere de Lorraine, ſon Renouvellement de la *Grande Alliance*, avec l'Empereur *Leopold* I. & les *Provinces Unies*, de l'an 1695. VII. II. 358. *b.*

Eliſabeth, Veuve d'*Albert* II. Empereur & Roi d'Hongrie, fait couronner en cachette ſon Fils *Ladiſlas* avec la Couronne de Hongrie & emporte enſuite ladite Couronne avec elle en Autriche. III. I. 90. *a*

Eliſabeth, Reine d'Angleterre, Son Traité preliminaire de Paix avec *Henri* II. Roi de France, de l'an 1559. V. I. 28. *a.* Son Traité de Paix avec *Marie* Reine d'Ecoſſe, de l'an 1559. *ibid.* 29. *a.* Son Traité de Paix avec *Henri* II. Roi de France, l'an 1559. *ibid.* 31. *a.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Marie*, Reine d'Ecoſſe de l'an 1560. *ibid.* 65. *a.* Son Traité d'Alliance avec le Prince de *Condé* & la *Ligue des Reformés*, de l'an 1562. *ibid.* 94. *b.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Marie* Reine d'Ecoſſe, Douairiere de France, de l'an 1563. *ibid.* 99. *b.* Son Traité de Paix & de Confederation avec *Charles* IX. Roi de France, de l'an 1564. *ibid.* 126. *a.* Son Traité de Confederation & d'Alliance avec le même Roi, de l'an 1572. *ibid.* 211. *a.* Extrait de ſon Traité d'Alliance avec les *Etats Generaux des Païs-Bas*, de l'an 1577. *ibid.* 315. *a.* Son Contract de Mariage avec *François*, Fils de France, Duc d'Anjou & d'Alençon, de l'an 1581. *ibid.* 406. *a.* Son Traité avec les Etats des *Provinces Unies*, touchant le ſecours à leur envoyer, de l'an 1585. *ibid.* 554. *a.* Son Traité de plus étroite Alliance avec *Jaques* VI. Roi d'Ecoſſe, de l'an 1586. *ibid* 457. *a.* Son Traité avec *Henri* IV. Roi de France, ſur le ſecours à lui donner contre la *Ligue*, de l'an 1592. *ibid.* 489. *a.* Son Traité de Confederation & d'Alliance avec le même Roi, contre *Philippe* II. Roi d'Eſpagne, de l'an 1596. *ibid.* 525. *a.* Autre Traité avec le même Roi & les Etats Generaux des *Provinces Unies*, de la même année. *ibid.* 531. Son Traité d'Accommodement & de Continuation d'Alliance avec les Etats Generaux des *Provinces Unies*, de l'an 1598. *ibid.* 584. Autre Traité entre les mêmes pour regler l'aſſiſtance reciproque contre l'*Eſpagne*. *ibid.* 589. *a.*

Elmire Mommini Buabi, Roi de Tunis, ſon Traité de Paix & de Commerce pour 20. ans, avec la Ville de Piſe. en 1264. ou 1265. S. I. I. 115.

Elne, l'Evêque d'*Elne* publie une Ordonnance pour la Paix publique dans le *Rouſſillon*. I. I. 43. *b.*

Emanuel Comnene, Empereur Grec, Reponſe de *Conrad* III. Empereur de l'Occident, à ſa Lettre touchant la Paix entre les deux Empires. I. I. 76. *b.*

Emanuel Philibert, Duc de Savoye, ſon Contract de Mariage avec *Marguerite* de France, Fille de François I. de l'an 1559. V. I. 50. *b.* Acte de reſtitution de ſes Païs occupez par la France. *ibid.* 52. *a.* *Jean Aloyſe* dernier Marquis de *Saluces* lui tranſporte ce Marquiſat, en 1560. S. II. I. 166. Diplome de ſon Inveſtiture du Duché de Savoye par l'Empereur *Ferdinand* I. l'an 1562. V. I. 92. *a.* Son Traité avec *Henri* III. Roi de France pour la reſtitution de *Pignerol*, *Perouſe*, *Savillan* & autres Places, de l'an 1574. *ibid.* 231. *a*

Emanuel Lebrecht, Prince d'*Anhalt-Cothen*, ſon Teſtament, de l'an 1702. VIII. I. 122. *b.*

Embrun, Ville du Dauphiné, l'*Abbé d'Embrun* fait un Traité d'Alliance avec *Philippe* Comte de Savoye, en 1282. I. I. 248. *b.* Le même Abbé ſe met avec ſon Monaſtere ſous la Protection d'*Amé* V. Comte de Savoye, lui accordant pour cela certains Droits, en 1285. *ibid.* 261. *a.*

Embden, Ville Libre de la Friſe Orientale, Accord entre le Comte d'*Ooſt-Friſe* & la Ville d'*Embden*, de l'an 1595. V. I. 516. *a.* Articles de ſa Convention avec le Comte *Enno*, l'an 1599. S. II. I. 247. Sa pacification faite avec ledit Comte par l'Intervention des Etats Generaux, en 1603. *ibid.* 251. Son Traité de Commerce & de bonne Correſpondance avec *Chriſtoffle Bernard*, Evêque de Munſter, de l'an 1669. VII. I. 123. *a.*

Empereur Romain, Statut du Concile de Lyon ſous *Innocent* IV. touchant ſon *Election*, comment & par quels Princes & Prélats elle doit être faite, en 1245. I. I. 188. *b.* Decret de *Louis de Baviere* & des Etats de l'Empire qui porte que celui qui eſt élu par les Electeurs, eſt Empereur encore qu'il ne ſoit pas oint, conſacré ni couronné par le Pape. S. I. II. 138. Les Solemnités & Ceremonies de leur Couronnement avec la Couronne de Fer. décrites l'an 1530. IV. III. 101. *a.* 102. *a.* Accord touchant leur Couronnement entre les Electeurs de *Mayence* & de *Cologne*, de l'an 1657. VI. II. 182. *a.*

Empire, Conſtitution de l'Empereur *Otton* III. faite dans une Diète, touchant l'Election des Empereurs par *ſept Electeurs*, & où l'on trouve une Liſte des *Etats de l'Empire*, en 1001. S. I. I. 181. Lettre de quelques Princes de l'Empire à *Innocent* III. Pape par laquelle ils le prient de vouloir confirmer l'Election d'*Otton* IV. Empereur, faite par eux, en 1198. I. I. 381. *b.* Diplome des Princes de l'Empire, par lequel ils declarent *Conrad*, ſecond Fils de *Frederic* II. Empereur, *Roi des Romains* & futur Empereur, au lieu de *Henri* ſon Frere aîné, en 1237. *ibid.* 174. *a.* Reglement de divers Prelats, Seigneurs & Villes de l'Empire pour la Paix Publique pour dix ans, au XIII. Siecle. *ibid.* 203. *a.* *L'Empire & l'Empereur*, ſont independants du Pape. S. I. II. 142. *b.* Le Pape *Jean* XXII. s'y arroge la Juriſdiction, pendant que le Throne Imperial eſt vacant, & excommunie ceux qui par Droit de Vicariat pretendent à ſon Adminiſtration, en 1324. *ibid.* 96. Quelques Villes de l'Empire font une Confederation pour conſerver la Paix publique, en 1325. I. II. 70. Les Droits de l'Empire aſſurez par les *Electeurs* contre les attentats des Papes, l'an 1338. *ibid.* 168. *a.* *b.* Paix Publique dans tout l'Empire ordonnée par l'Empereur *Wenceſlas* pour dix ans, de l'an 1398. II. I. 265. *a.* La premiere & plus ancienne des *Matricules de l'Empire*, faite à Nuremberg en Diète Generale ſous l'Empereur *Sigismond* pour l'Expedition contre les Bohemiens. S. I. II. 353. Confederation pour cinq ans entre divers Princes & Villes de l'Empire, ſavoir, *Jean* Electeur de Mayence, *Bernard* Marcgrave de Bade, *Eberard* Comte de Wirtemberg, & les Villes de *Strasbourg*, *Ulm* & *Reutlingen* pour leur commune defenſe & pour une meilleure Adminiſtration de la Juſtice, de l'an 1405. Avec l'acceſſion de la Ville de *Spire* à cette Confederation par Adherence à l'Electeur de Mayence, de l'an 1406. II. I. 293. *a.* Diviſé en quatre Cercles par l'Empereur *Albert* II. l'an 1438. III. I. 42. *a.* 44. *a.* Conſtitution d'une *Regence Imperiale* à Nuremberg, en 1500. S. I. II. 500. Les *Six-Cercles* de l'Empire, du tems de l'Empereur *Maximilien* I. *ibid.* 501. Deſignation de tous les Etats de l'Empire, dans la Matricule Imperiale ſous *Maximilien* I. en 1507. S. II. I. 13. Ordre & Specification des *dix Cercles de l'Empire*, & des Etats qui appartiennent à chacun d'eux, fait & ordonné par l'Empereur *Charles* V. en Diète Generale à Worms, en 1521. *ibid.* 65. Accord entre les cinq Illuſtres Maiſons des Princes de *Pomeranie*, de *Wirtemberg*, de *Heſſe*, de *Bade* & de *Meklenbourg*, touchant l'alternative à obſerver entr'elles dans les Diètes de l'Empire, à l'égard de l'ordre des ſeances, vocations & ſubſcriptions, fait en 1640. *ibid.* 298. Union de Francfort entre *Philippe Guillaume*, Duc Palatin de Neubourg, *Auguſte* Duc de Brunſwig-Wolfembuttel, *Chriſtian*, *Louïs* & *George Guillaume* Ducs de Brunſwig-Lunebourg, *Eberhard* Duc de Wirtemberg, *Guillaume* Landgrave de Heſſe-Darmſtadt pour la Conſervation de leurs Droits & Dignités de Princes de l'Empire, & pour obtenir abolition de tout ce qui a été mis au prejudice deſdits Droits dans la Capitulation Imperiale Leopoldine: concluë, en 1662. *ibid.* 372. Articles & Conditions arrêtez entre le Prince *Guidobaldo*, Archevêque de Saltzbourg, comme Principal Commiſſaire de l'*Empereur* à la Diète de Ratisbonne, & les Deputez de quelques *Electeurs* & *Princes* de l'*Empire*, ſelon leſquels ils conſentent au ſecours des Troupes contre les Turcs, de l'an 1663. VI. II. 467. *a.* Concluſion de l'Empire touchant les *Monnoyes d'Or & d'Argent*, leur titre & valeur &c. & pour la ſuppreſſion des Monnoyes fauſſes ou legeres, de l'an 1667. VII. I. 19. *a.* Alliance d'*Augsbourg*, faite entre l'Empereur *Leopold* I. les Rois d'Eſpagne & de Suede, & pluſieurs Electeurs, Princes & Etats de l'*Empire*, pour le maintien de la Trêve de 20 ans, concluë

conclue avec la *France*, & pour veiller à la Paix & sureté commune, de l'an 1686. VII. II. 131. *a.* 133. *a.* Union & Alliance defensive concluë à Nuremberg entre divers Princes tant Ecclesiastiques que Temporels de l'Empire, pour le maintien de leurs Droits & la conservation de la Paix sur le fondement de celle de Westphalie, contre toute injuste violence, en 1700. S. II. I. 457. Recès conclu à Francfort entre quelques Princes de l'Empire, par lequel ils s'unissent à ne se mêler des Differens survenus à l'occasion de la Succession d'Espagne, & à faire leurs efforts pour le maintien de leur Dignité & Droits, & que le neuvieme Electorat n'y apporte aucun prejudice, en 1701. S. II. II. 10. Declaration de Guerre de la part de l'Empereur & de l'Empire contre le Roi de France, le Duc d'Anjou & leurs Alliez, de l'an 1702. VIII. I. 120. *b.* Union de quelques anciennes Maisons des Princes de l'Empire, pour le maintien de leurs Prerogatives, en 1719. avec l'Accession de *Frideric*, Roi de Suede, comme Landgrave de Hesse-Cassel, en 1729. S. II. II. 284.

Encise, Marquisat, cedé par *Odon* Marquis d'Encise à *Guillaume*, Marquis du Montferrat. S. I. II. 495. & 496. Cession & Translation faite à *Guillaume* Marquis du Montferrat, par *Gabriel Christoffle* & *Albertin*, Marquis d'Encise de tous les Droits qu'ils avoient dans le Marquisat d'Encise, avant qu'ils en fussent chassez par *Odon*. S. II. I. 35. Autre Cession & Translation faite au même par *Dominique Jean Guillaume*, *Ottaviano* & *Innocent*, Marquis d'Encise dant leurs Biens & Possessions qu'ils y avoient avant leur depossession par ledit *Odon. ibid.* 37. *Theodore* & *Frideric*, Freres, Marquis d'Encise, cedent tous leurs droits sur le Marquisat d'Encise à *Guillaume* Marquis du Montferrat, qui leur assigne en échange quelques autres Terres à tenir en indivis pour la moitié avec *Albert* d'Encise. *ibid.* 59.

Enfans de France, le *Dauphin* & le *Duc d'Orleans*, Fils de *François* I. Accord & Reglement touchant leur delivrance de l'ôtage où ils étoient en Espagne, de l'an 1530. IV. II. 63. *a.*

Engelbert, Evêque de Treves, sa Lettre au Pape *Gregoire* VII. où il lui reproche ses Crimes & vices & renonce à son obeïssance. S. I. I. 32.

Enno, Comte de la Frise Orientale, ses Concordats & Conventions avec les Etats dudit Comté à son Inauguration & reception de l'hommage à Emden, l'an 1599. S. II. I. 242. Sa pacification avec la Ville d'*Emden*, faite par la Mediation des Etats Generaux, en 1603. *ibid* 251.

Erford, Ville de Thuringe, Son Traité avec *Ernest* Electeur & *Albert* Duc de Saxe, par laquelle elle les prend pour ses Protecteurs, & s'oblige de leur payer 1500. florins du Rhin par an, de l'an 1483. III. II. 110. *b.* Sa Transaction avec *Albert* Archevêque de Mayence. *ibid.* 114. *a.* Accord entre *Albert* Electeur de Mayence & ladite Ville, par l'entremise de la *Confederation de Suabe*, portant que l'Electeur remet à ladite Ville toute l'offense qu'il en avoit reçuë à l'occasion du Tumulte des Paysans, mais qu'à l'égard des pertes & dommages qui lui en sont arrivez la Ville les devra compenser, de l'an 1530. IV. II. 58. *b.* Son Accord avec *Jean Frideric* Electeur de Saxe, pour lui & pour son Frere mineur le Duc *Jean Ernest*, pour l'accommodement de leurs Diferents au sujet du Droit de Conduite en cette Ville & de la Precedence à y observer, de l'an 1533. *ibid.* 106. *a.* Articles accordez à cette Ville par l'*Electeur de Mayence* au sujet du libre Exercice de la Religion, de l'an 1618. V. II. 312. *a.* Protestation & Reservation des Ministres de l'Electeur de *Mayence* faite aux Negociations de Munster & Osnabrug, par laquelle ils reservent audit Electeur ses Droits sur ladite ville, de l'an 1648. VI. I. 441. *b.* Sa Capitulation avec l'Electeur de *Mayence*, de l'an 1664. VI. III. 29. *a.*

Eric, Roi de Norwegue, son Traité avec *Alexandre* III. Roi d'Ecosse, touchant son Mariage avec *Marguerite*, Fille dudit Roi d'Ecosse, en 1281. I. I. 413. *b.*

Eric, Duc de Saxe-Lauenbourg, Lettres d'Investiture du Duché de ce nom & de ses Appartenances, qui lui sont données par l'Empereur *Sigismond*, l'an 1414. II. II. 19. *a.* Il obtient de l'Empereur *Sigismond* l'Investiture de ce Duché, & du Palatinat de Westphalie & d'autres Seigneuries. S. I. II. 338. Il tâche de porter son Different avec *Frederic* Duc de Saxe au *Concile de Bâle*. *ibid.* 369.

Erlenbach, Ville de Franconie, son Pacte d'Avocatie & de Protection avec *Jean* Comte de Wertheim. S. I. II. 322.

Ernest, Marggrave d'Autriche, l'Empereur *Henri* IV. lui confirme les Privileges accordez par les Empereurs *Jules Cesar* & *Neron* à la Terre d'*Autriche*, & y ajoute d'autres Prerogatives, comme l'Avocatie de l'Eglise de *Saltzbourg*, &c. S. I. I. 182.

Ernest, Electeur, & *Albert* Duc de Saxe, Freres, Partage hereditaire de leurs Principautez & Seigneuries en deux parties egales, celle de *Weimar* & celle de *Misnie*. S. I. II. 465. Sentence Arbitrale, rendue par quelques Arbitres, sur quelques points restez indecis. *ibid.* 472. ———— Leur Confederation Hereditaire & perpetuelle avec *Uladislas* Roi de Boheme, de l'an 1482. III. II. 94. *b.* Leur Revers donné à *Hedwige* Abbesse de *Quedlinbourg*, par lequel ils reconnoissent qu'ils tiennent en Fief masculin de l'Abbaïe de *Quedlinbourg* l'Avocatie sur la même Abbaïe, promettant de satisfaire aux Conditions & obligations du Fief, dans toutes les occasions de Caducité, l'an 1479. III. II. 67. *a.* Ils prennent la Ville d'*Erfford* en leur protection, pour une somme de 1500. florins à payer annuellement, de l'an 1483. *ibid.* 110. *a.*

Ernest, Electeur de Cologne, son Renouvellement & Confirmation de l'*Union Hereditaire du Rhyn*, de l'an 1590. V. I. 481. *b*

Ernest le Pieux, Duc de Saxe-Gotha. Son Traité d'Accommodement avec les Ducs de *Saxe-Weimar*, *Saxe-Eisenach* & *Saxe-Jene*, touchant les Principautés de *Saxe-Altenbourg* & *Cobourg*, de l'an 1672. VII. I. 198. *a.*

Ernest Auguste, Duc de Brunswig-Lunebourg, & Evêque d'Osnabrug, Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, pour observer une exacte Neutralité à l'égard de la France, de l'an 1671. VII. I. 150. *b.* Son Traité de Confederation, Secours & defense avec *Leopold* I. Empereur, *Charles* II. Roi d'Espagne, & les *Provinces Unies*, de l'an 1675. *ibid.* 285. *a.* Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. pour la defense & seureté de la Patrie & l'observation des Traitez de Westphalie & de Nimegue, de l'an 1683. VII. II. 41. *a.* Il obtient de l'Empereur *Leopold* I. la Dignité Electorale, l'an 1692. *ibid.* 305. *b.* Son Traité avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, pour un Corps de Troupes de 7949. hommes qu'il leur fournit, de l'an 1692. *ibid.* 316. Son Renouvellement de la *Grande Alliance* avec l'Empereur *Leopold* I. & les *Provinces Unies*, de l'an 1695. *ibid.* 354. *b.* Son Traité d'assistance mutuelle avec *Frideric* Duc de Holstein-Gottorp, de l'an 1696. *ibid.* 364. *b.*

Escluse, Traité entre *Albert* Duc de Saxe, & le Sieur de *Ravestein* pour la reddition de cette Place à *Maximilien*, Roi des Romains, de l'an 1492. III. II. 289. *b.*

Eslingen, Ville Imperiale de Suabe sa Convention avec *Eberard* Comte de Wirtemberg pour le maintien de la Paix & la Conservation de leurs avantages, pour six ans, de l'an 1391. II. I. 230. *a.* Diplome de *Leopold* Duc d'Autriche par lequel il reçoit ladite Ville dans la Confederation concluë auparavant pour le maintien de la Paix Publique avec les Villes d'*Ulme*, *Rotweil*, *Nordlingen*, *Memmingen*, *Hall*, *Gemund*, *Biberac*, *Kempten*, *Kaufbeyern*, *Isny*, *Aulen*, *Leutkirch* & *Bopfingen*, de l'an 1397. *ibid.* 260. *a.* Renouvellement de sa Confederation avec *Eberard* Comte de Wirtemberg, pour le maintien de la Paix Publique, pour huit ans, de l'an 1410. *ibid.* 335. *a.* Son Traité d'Union & de Paix publique avec *Otton* Comte Palatin du Rhin, de l'an 1418. II. II. 120. *b.*

Eslingen, *Reutlingen* & *Weil*, Villes Imperiales de Suabe, leur Traité de Paix Publique avec *Louis* & *Ulric* Freres, Comtes de Wurtemberg, pour la protection & defense de leurs Terres & Sujets, de l'an 1434. II. II. 284. *a.* Leur Prolongation de l'Union de la Paix Publique pour cinq ans, de l'an 1437. III. I. 27. *a.* Leur Prolongation de la même Union avec *Louis* & *Ulric*, Comtes de Wurtemberg. *ibid.*

Eslingen, *Reutlingen*, *Hailbronn*, *Rothwyl*, *Wyl* & *Wimpfen*, Villes Imperiales, reçuës dans l'Union de la Paix Publique faite auparavant entre *Louis* & *Ulric* Comtes de Wurtemberg & quelques autres Villes Imperiales, l'an 1443. III. I. 125. *b.*

Eslingen, recommandée par l'Empereur *Frederic* III. aux Marggraves de Bade, pour la proteger, l'an 1454. III. I. 233. *b.* Lettres de Protection desdits Marcgraves. *ibid.* 234. *a.* *Charles* & *Bernard*, Freres, Marcgraves de Bade, la prennent sous leur Protection, par commandement de l'Empereur *Frederic* III. S. I. II. 406. Son Union renouvellée pour huit ans avec *Eberhard* Comte de Wirtemberg. *ibid.* 344. Sentence Arbitrale renduë par *Jean* Archevêque de Trêves, entre *Ulric* Comte de Wurtemberg & la Ville d'*Eslingen* au sujet de quelques Biens de la Ville, situez dans le Territoire du Comte. *ibid.* 442. Accord entre la même Ville & ce Comte touchant le Peage de Canstadt. *ibid.* 449.

Espagne, *Gregoire* VII. Pape attribue le Royaume d'*Espagne* au Saint Siége, en 1073. I. I. 51. *b.* & 52. *a.* *Charles* V. Empereur, comme Roi d'Espagne obtient du Pape *Clement* VII. le pouvoir de nommer des personnes aux Dignités & Benefices Ecclesiastiques, pour lui & tous les Rois futurs. S. II. I. 109. Loi qui fut faite dans ce Royaume, qu'*Anne*, Fille de *Philippe* III. & Femme de *Louis* XIII. Roi de France, ni ses Descendans ne pourront succeder es Etats d'Espagne. *ibid.* 283.

Espagne & *Suede*, Paix qu'ils firent ensemble à Nimegue, & les Actes concernant cette affaire. VII. I. 414. *a.* & *suiv.*

Espagne & *Provinces Unies*, Actes d'Assurance reciproques de la part de la Cour d'Espagne, & de la part des Etats Generaux, pour redresser & prévenir tout mécontentement au sujet des Droits exigés mal à propos à Ostende sur quelques Vaisseaux Hollandois, & des Represailles qui avoient suivi en Zelande, en 1667. S. I. 380.

Espagne, premier *Traité de Partage* de cette Monarchie, fait entre *Louis* XIV. Roi de France, *Guillaume* III. Roi de la

Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, en 1698. VIII. II. 442. *a.* Second Traité de Partage entre les mêmes, de l'an 1703. *ibid.* 477. *a.*

Espagne, Octroi accordé par *Philippe* V. Roi d'Espagne, pour pousser le travail des Mines en *Andalousie* & *Estremadure*, en 1725. S. II. II. 183.

Espinal, Ville de Lorraine se rend & se soumet à *Charles* VII. Roi de France, l'an 1432. III. I. 132. *b.*

Espinoi, Rétablissement du *Prince d'Espinoi* dans ses Terres & Biens, par le *Roi Très-Chrêtien* & les *Etats Generaux*, en vertu de la Paix d'Utrecht. VIII. I. 388. *b.* 389. *a.*

Eschref, Schach de Perse, sa Lettre sur la Paix au *Grand Seigneur*, en 1727. S. II. II. 109.

Etats Generaux des Provinces Unies, leur Edit en faveur des *François refugiez* sous leur Domination, pour leur conserver les Successions de leurs Parens à l'exclusion de ceux qui sont restez en France, de l'an 1709. S. II. II. 77. Voyez *Provinces Unies*.

Etienne V. Pape declare & confirme *Louis* Fils de *Boson*, Roi d'Arles, en 890. I. I. 23. *a.*

Etienne VI. ou VII. Pape, ses Actes contre *Formose* son Predecesseur declarés nuls par le Pape *Jean* IX. en 904. I. I. 27. *a*

Etienne, Roi d'Angleterre declare *Henri* Duc de Normandie pour son Successeur & Heritier de la Couronne d'Angleterre, en 1153. I. I. 373. *b.*

Etienne, Roi de Hongrie, Son Traité de Paix avec *Ottocare* Roi de Boheme dans lequel il renonce à toute pretension aux Duchés & Seigneuries de *Styrie*, *Carinthie*, *Carniole* & de la *Marche*, en 1271. I. I. 233. *a.*

Etienne, Prince de Transylvanie, élu Roi de *Pologne*, ses Conventions avec les Etats du Royaume, faites après son Election, l'an 1576. V. I. 252. *b.* Son Serment de Roi. *ibid.* 253. *b.* Sa Confirmation des Conventions faites avec le Roi precedent *Henri*. *ibid.* 154. *a.* Sa Confirmation de tous les Privileges, Droits & Libertez des Etats du Royaume de *Pologne* & du Grand Duché de *Lithuanie*. *ibid.* 255. *a.* 264. *a.* Decret des Etats pour son Couronnement. *ibid.* 255. *b.* Son Decret de Paix pour la Ville de *Dantzick*, de l'an 1577. *ibid.* 311. *b.* Son Abolition du Ban prononcé contr'elle, Confirmation de leurs Privileges & de la Liberté de Religion. *ibid.* 312. *b.* 313. *a.* 313. *b.*

Etienne, Comte Palatin du Rhyn & Duc de Baviere, sa Convention avec les autres *Electeurs de l'Empire* de defendre & maintenir leurs Droits & Privileges à l'Election d'un Empereur, en 1338. S. I. II. 137.

Etienne, Comte Palatin du Rhin, son Union avec la Ville de *Spire* pour six années, portant, que de part & d'autre on sera obligé de s'entre-secourir en tout cas de necessité, de l'an 1419. II. II. 125. *b.*

Etienne II. *Frederic* & *Jean* Ducs de Baviere, leur Pacte de Succession & de Partage de leurs Etats, de l'an 1392. II. I. 233. *b.*

Etienne, Comte dans la Sclavonie, Son Traité de Paix avec la Ville de *Spalatre* en Dalmatie, en 1239. I. I. 176. *a.*

Etienne Bochkai de Kismar, Chef des Mécontents de Hongrie, sa Pacification avec *Matthias* Archiduc d'Autriche, au nom de l'Empereur *Rodolphe* II. de l'an 1606. V. II. 68. *b.*

Eu Comté, donné par *Louis* XI. Roi de France à *Marie de Savoye*, Comtesse de St. Paul, l'an 1466. III. I. 346. *b.*

Eubal, Comte de Geneve, son Testament. I. I. 209. *b.*

Eudes IV. Duc de Bourgogne, Son Traité avec *Philippe* Regent des Royaumes de France & de Navarre, par lequel ledit Duc de Bourgogne consent que *Philippe* tienne le Gouvernement des Royaumes de France & de Navarre, en 1316. I. II. 31. *b.*

Eudes Voyez *Odon*.

Eudon de Rupe Deriani, sa Lettre par laquelle il delivre ses Terres, dans la petite Bretagne, en partant pour Jerusalem, à *Gaufroi* Vicomte de Rohan, pour 600. Livres. S. I. I. 78.

Evêques, Constitution de *Louis le Debonnaire* touchant leur Election, de l'an 834. I. I. 8. *b.* Ils dressent le Formulaire de Paix entre les Fils & petit-Fils de *Louis le Débonnaire*, en 860. *ibid.* 12. *b.* Leur Investiture combien de tems exercée par les Empereurs. *ibid.* 61. *b.* Accord fait à ce sujet entre *Henri* V. Empereur & *Pascal* II. Pape. *ibid.* Ils publient des Ordonnances de Paix en France vers l'an 1000. *ibid.* 41. *a.*

Evêques de *Lorraine* & des *Païs-Bas* ont eu le Droit d'élire les Comtes de leurs Villes. I. I. 41. *b. n.* Plusieurs sont aussi *Comtes*, pour quelle raison. *ibid.* Leurs Biens Meubles furent avant *Otton* IV. toujours saisis par les Empereurs. *ibid.* 382. *a.*

Evêques de *Narbone*, de *Gironne* &c. retablissent la Paix Publique dans leurs Dioceses. I. I. 45. *b.* 47. *b.*

Eugene IV. Pape, sa Constitution que les *Cardinaux* creez dans un Consistoire secret, ne devront pas être appellez Cardinaux, ni avoir suffrage dans l'Election des Papes, ou autre acte jusques à ce qu'ils ayent reçu les Enseignes du Cardinalat, & que le Pape leur ait ouvert la bouche. S. I. II. 361. Ses Lettres par lesquelles il dissoud le *Concile de Bâle* & en indique un autre à *Bologne*, de l'an 1431. II. II. 245. *b.* Il approuve le Concile de Constance auprès de l'Empereur *Sigismond*. *ibid.* 258. *b.* Sa Bulle, par laquelle il casse & dissout ledit Concile, de l'an 1433. II. II. 265. *b.* Sa Revocation de ladite Bulle, en confirmant & acceptant ledit Concile. *ibid.* 266. *a.* Sa seconde Bulle de cassation en revoquant sa Revocation. *ibid. b.* Troisieme Bulle pour justifier son Procedé, & à quelle condition il reconnoitra ledit Concile. *ibid.* 267. *a.* Sa Bulle par laquelle il revoque trois de ses precedentes Bulles publiées contre le *Concile de Bâle*, lequel il confirme de nouveau; de l'an 1433. *ibid.* 273. *a.* Son Serment, fait par ses Legats au *Concile de Bâle*, qu'il le maintiendroit, & avoue qu'un Concile General tient son Autorité immediatement de *Jesus Christ* & est au dessus du Pape, de l'an 1434. *ibid.* 281. *a.* *Eugene* Pape, *Venise* & *Florence*, Republiques, leur Paix faite avec *Philippe Marie* Duc de Milan, par la sentence Arbitrale de deux Cardinaux & le Marquis d'*Este*, l'an 1435. *ibid.* 330. *b.* Cité par le *Concile de Bâle* pour y comparoir dans 60. jours. III. I. 30. *b.* Son Edit par lequel il ordonne un Concile General à tenir à *Ferrare* en proscrivant celui de *Bâle*. *ibid.* 32. *a.* Sa Concession faite à *Edouard* Roi de Portugal & à ses Successeurs de se faire oindre par l'Archevêque de Bragance, en 1436. S. I. II. 378. Il est condamné de contumace par le *Concile de Bâle*, l'an 1437. III. I. 37. *a.* Sa Bulle publiée contre ledit Concile & pour le transferer à *Ferrare* est declarée nulle. *ibid.* 38. *b.* Son Traité fait par le Cardinal *François* avec *Nicolas d'Este*, Marquis de Ferrare, portant que ledit Marquis, ses Fils & ceux de Ferrare reconnoitront ledit *Eugene* pour Pape legitime & accorderont au dit Cardinal les Privileges & conditions demandées, de l'an 1438. *ibid.* 45. *a.* Convention de ses Legats & de ceux du *Concile de Bâle* avec les Ambassadeurs de l'*Empereur Grec*, pour prolonger le terme du depart des Galeres pour Constantinople & pour differer la nomination d'un Lieu pour le Concile futur jusqu'à l'arrivée dudit Empereur en Italie. de l'an 1437. *ibid.* 27. *a.* Ses Lettres par lesquelles il accepte l'obligation de l'*Empereur* & du *Patriarche de Constantinople* de vouloir adherer à lui, & de venir en Italie en une des trois Villes qui lui étoient nommées, le Pape s'obligeant de son côté de lui fournir les fraix & autres choses qui lui sont accordées par le Concile de Bâle. *ibid.* 29. *b.* Declaré par le *Concile de Bâle* coupable de contumace & incorrigible, & pour cette raison suspendu de l'Administration du Papat tant pour le Spirituel que pour le Temporel, de l'an 1438. *ibid.* 46. *a.* Cité pour comparoir devant le Concile de Bâle, l'an 1438. *ibid.* 48. *b.* Sa Paix avec *Alfonse* Roi d'Arragon & de Sicile, par laquelle celui-ci s'engage d'assister le Pape contre le Duc de Milan; le Pape de son côté promet au Roi l'Investiture du Royaume de *Naples*, en 1443. S. I. II. 388. Son Investiture dudit Royaume, donnée audit Roi. *ibid.* 390. Il remet à *Alfonse* Roi d'Arragon & de Sicile, les 50000. Marcs qu'il lui devoit pour l'Investiture du Royaume de Naples. *ibid.* 396. Il lui remet de même l'Article d'établir les Rebelles & Bannis. *ibid.* 397. Il étend la Succession dans ledit Royaume jusques aux Lignes Transversales dudit Roi. *ibid.* Il lui donne aussi permission d'imposer des Tailles aux Eglises, Couvents & personnes Ecclesiastiques dudit Royaume. *ibid.* Sa Concession accordée à la requête de l'Empereur *Frederic* III. que les Decrets du Concile de Bâle acceptez par le Roi *Albert* se pourront executer en Allemagne, jusqu'à ce qu'ils soient moderez, de l'an 1446. III. I. 150. *a.* Sa Bulle donnée en faveur de l'Empereur *Frederic* & de divers Princes & Prelats de l'Empire qui s'étoient soumis à lui, par laquelle il confirme & ratifie leurs privileges & tout ce qui s'est fait pendant les dissensions qui furent entre lui & le Concile de Bâle, de l'an 1446. *ibid.* 150. *b.*

Eugene de Savoye, Generalissime de l'Empereur, son Revers donné au Duc de *Modene*, touchant la Restitution de la Forteresse de *Bersello*, aussi-tôt que la Guerre sera finie, de l'an 1702. VIII. I. 97. *b.* Sa Capitulation Generale accordée aux *François* pour l'evacuation entiere de la Lombardie, de l'an 1707. *ibid.* 212. *b.* Sa Convention avec le Duc de *Marlborough* & les Deputez des *Etats Generaux*, pour fournir les Vivres aux Troupes Imperiales dans les Païs-Bas, en 1710. *ibid.* 257. *b.*

Evreux, Ville de France, cedée à *Philippe* II. Roi de France, par *Jean sans Terre* Roi d'Angleterre. I. I. 126. *a.* 127. *a. b.*

Excommuniez, quelles sont leurs peines. I. I. 44. *a.*

F.

Fagel, Pensionnaire de Hollande, sa Lettre écrite à *Jaques Stewart*, Avocat, pour l'informer des sentimens du Prince & de la Princesse d'*Orange* sur l'abolition du *Test* & des *Loix* Penales, de l'an 1687. VII. II. 151. *b.*

Farnese (Octave) Duc de Parme, s'engage au service de *Henri* II. Roi de France, l'an 1551. IV. III. 26. *a.*

Farnese (*Raynaud*) Duc de Parme, sa Protestation contre la non-acceptation de l'argent qu'il avoit presenté à la Chambre Apostolique, pour le degagement du Duché de *Castro* & de la Seigneurie de *Ronciglione*, en 1672. S. II. I. 389. Autre Protestation, faite en 1691. *ibid.* 421.

Felix V. Antipape, sa Renonciation au Pontificat faite au Concile de Lausanne, en 1449. S. I. II. 402.

Ferdinand I. Roi de Boheme, ses Lettres par lesquelles il declare que les *Etats de Boheme* l'avoient élu pour leur Roi par leur pure & franche volonté, sans aucune obligation, de l'an 1526. IV. I. 469. *a.*

Ses Lettres, par lesquelles il promet auxdits Etats de les assister, en cas que quelqu'un voulût envahir quelque Province appartenante au Royaume de Boheme. *ibid. b.* Autres Lettres par lesquelles il promet d'observer & maintenir les *Compacts de Bâle* & autres Privileges dudit Royaume. *ibid.* Ses Lettres données aux Etats de Silesie par lesquelles il declare qu'il ne leur tournera point à prejudice, qu'ils n'ont pas eté appellez à son Election, l'an 1527. *ibid.* 470. *a.* Sa *Transaction de Cadau* faite avec *Jean Frederic* Electeur de Saxe, *Ulric* Duc de Wirtemberg & *Philippe* Landgrave de Hesse sur plusieurs Diferents concernants son Election pour Roi des Romains, la Paix Religieuse de Nuremberg, la Restitution du Duc de Wirtemberg, le pardon de ce Duc & du Landgrave pour l'occupation du Duché de Wirtemberg, &c. de l'an 1534. IV. II. 118. *a.*

Son Ordonnance faite comme Duc de Carinthie touchant les Appellations, les Peines, châtiments & delivrance des voleurs & autres Malfaiteurs dans les Terres & Seigneuries de l'Evêque de Bamberg, situées dans ledit Duché de Carinthie, de l'an 1535. *ibid.* 126. *a.* Son Accord avec *Matthieu* Archevêque de Saltzbourg, sur leurs Differens & Griefs reciproques, de l'an 1535. *ibid.* 128. *b.*

Ferdinand I. Roi de Romains, sa Confirmation de la Surseance accordée par l'Empereur *Charles* V. de la Sentence de Proscription rendue contre la Ville de *Goslar*, avec Renouvellement de la Paix Religieuse de Ratisbonne & de Nuremberg, de l'an 1542. IV. II. 227. *a.*

Son Accord avec *Jean Frederic* Electeur de Saxe touchant la reconnoissance de *Ferdinand* pour Roi des Romains, le Monastere de *Dobrilug*, & la Confirmation du Contract de Mariage de Juliers, à Spire, l'an 1544. *ibid.* 269. *b.* Sa Declaration, donnée aux Etats du Royaume de *Boheme* par laquelle il reconnoit d'avoir été accepté pour Roi de ce Royaume par les Etats de leur bonne & libre volonté, après le Decés de sa Femme *Anne*, de l'an 1545. *ibid.* 296. *a. b.* Sa Transaction de Passau faite au nom de l'Empereur *Charles* V. avec les Etats Protestans, l'an 1552. IV. III. 42. *a.* Sa Transaction avec *Ulric* Duc de Wurtemberg, auquel il remet la Sous-Infeudation pour une Somme de 250000 fl. l'an 1552 *ibid.* 49. *b.* Son Testament, fait en 1554. S. II. I. 134. Son Privilege de Liberté de Religion, accordé à ceux de la *Confession d'Augsbourg* qui demeurent sous des Princes Ecclesiastiques, de l'an 1555. IV. III. 88. *a.* Son Accord fait comme Comte de Tirol avec les Barons de *Welsperg* touchant le Château de *Stain* & la Jurisdiction de *Primor*, en 1557. S. II. I. 16. Sa Capitulation Imperiale, de l'an 1558. V. I. 17. *a.*

Sa Sentence par laquelle il condamne les *Genois* à restituer le Marquisat de *Final* à *Adolphe* Marquis de Final, de l'an 1561. *ibid.* 77. *b.* Son Diplome d'Investiture sur le Duché de *Savoye*, donné à *Emanuel Philibert* Duc de Savoye, l'an 1562. *ibid.* 92. *a.* Son Absolution de la Ville de *Magdebourg* du Ban de l'Empire, de l'an 1562. *ibid.* 93. *b.* Articles, qu'il fit presenter par ses Deputez au *Concile de Trente* pour la Reformation de l'Eglise dans le Chef & dans les Membres, entr'autres de la Communion *sub utraque*, & de permettre le Mariage aux Ecclesiastiques, en 1562. S. II. I. 169.

Autres Articles, touchant la Communion *sub utraque. ibid.* 170. Le Pape *Pie* IV. lui donne permission de se servir, de la Communion *sub utraque*, comme aussi à ses Sujets. *ibid.* 175. Son Recès avec les *Etats de l'Empire*, pour y maintenir la Paix publique, de l'an 1563. V. I. 104. *a.*

Ferdinand, Archiduc d'Autriche, depuis Empereur deuxiéme du nom, Son Pacte de Succession aux Royaumes d'*Hongrie* & de *Boheme*, fait avec *Philippe* III. Roi d'Espagne, l'an 1617. V. II. 298. *b.*

Confirmation & Ratification de ce Pacte par l'Empereur *Matthias.* *ibid.* 301. *a. b.*

Ferdinand II. Roi de Boheme & Archiduc d'Autriche, son Traité Preliminaire pour faire la Paix avec la Republique de *Venise* & pour terminer les differens entre les Ducs de *Savoye* & de *Mantoue*, de l'an 1617. V. II. 302. *a.*

Son Traité de Paix avec ladite Republique. *ibid.* 304. *a.*

Ferdinand II. Empereur, Articles de sa Capitulation Imperiale, de l'an 1619. V. II. 349. *a.*

Sa Convention & celle des Electeurs Ecclesiastiques avec *Maximilien* Duc de Baviere, touchant les Conditions auxquelles ce Prince accepte la Direction de la *Ligue Catholique*, de l'an 1619. *ibid.* 354. *b.* Sa Sentence de Proscription contre *Frederic*, Electeur Palatin pour le crime de leze-Majesté, de l'an 1621. *ibid.* 371. *a.* Autre Sentence de Proscription contre *Jean George* l'aîné Marcgrave de Brandebourg, *Christian* Prince d'Anhalt & *George Frederic* Comte de Hohenloe. *ibid.* 375. *a.* Son Traité de Reconciliation avec *Maurice*, Landgrave de Hesse, de l'an 1621. *ibid.* 386. *b.* Articles de sa Réunion avec les Princes d'*Allemagne* de l'Union. *ibid.* 391. *a.* Extrait de son Traité de Paix avec *Bethlem Gabor*, Prince de Transilvanie & les Etats de *Hongrie* de son Parti, de l'an 1622. *ibid.* 407. *b.* Son Diplome par lequel il donne à *Maximilien* Duc de Baviere l'Investiture de la Dignité Electorale Palatine avec tous ses Droits, de l'an 1623. V. II. 418. *a.*

Son Diplome par lequel il eleve le Comte de *Hohenzollern* à la dignité de Prince de l'Empire. *ibid.* 420. *b.* Sa Declaration donnée en faveur de *Wolffgang Guillaume* Comte Palatin touchant la Succession Electorale Palatine, de l'an 1623. *ibid.* 425. *b.* Extrait de Son Traité de Paix avec *Bethlem Gabor*, Prince de Transilvanie, de l'an 1624. *ibid.* 444. *b.* 445. *b.* Son Edit pour, chasser tous les Ministres & Maitres d'Ecole *Lutheriens* du Pays d'Autriche sur l'Ens, avec defense aux Lutheriens demeurans à *Vienne*, de frequenter les Assemblées non-Catholiques, de l'an 1624. *ibid.* 463. *b.* Son Traité de Paix avec *Amurath* IV. Empereur des Turcs, de l'an 1625. *ibid.* 475. *a.* Extrait de sa Lettre d'Amnistie pour les *Hongrois* du Parti du Prince de *Bethlem Gabor*, de l'an 1628. *ibid.* 500. *a.* Son Edit pour les *Bohemiens non-Catholiques*, de se réunir à l'Eglise Romaine dans six Mois, ou de sortir du Royaume, de l'an 1627. *ibid. b.* Sa Prolongation de Paix avec *Amurath* IV. Empereur des Turcs, de l'an 1627. *ibid.* 501. *b.* Extrait de ses Loix fondamentales pour le Royaume de Boheme, de l'an 1627. *ibid.* 507. *b.* Recès de ses Commissaires avec la Ville d'*Egra* touchant la Cession de la Maison de l'Ordre Teutonique située dans ladite Ville, de l'an 1627. *ibid.* 534. *a.* Ses Lettres d'Investiture pour le Royaume de *Boheme*, la Dignité Electorale & l'Office de Grand Echanson de l'Empire y annexez, données à son Fils *Ferdinand* III. l'an 1628. *ibid.* 537. *a.* Son Recès avec *Maximilien* Electeur de Baviere, par lequel l'Empereur lui vend & transporte le *Haut Palatinat* & le *Bas Palatinat* en deça du Rhyn, en échange de quoi ledit Electeur renonce à sa pretension de 13. Millions & remet à l'Empereur le Pays d'*Autriche sur l'Ens*, de l'an 1628. *ibid.* 538. *b.* Ses Lettres de Vente des susdits Païs. *ibid.* 542. *a.* Ses Lettres de Garantie sur cette Vente. *ibid.* 544. *a.* Son Diplome, par lequel il engage & donne en Hypotheque le Duché de *Mecklenbourg* à *Albert* Duc de Friedland, son Capitaine General, de l'an 1628. *ibid.* 546. *b.* Ses Negotiations de Paix avec *Christian* IV. Roi de Dannemarck, de l'an 1628. & 1629. *ibid.* 567. *b.* Son Traité de Paix avec ledit Roi, de l'an 1629. *ibid.* 580. *b.* Son Edit pour la Restitution des Biens Ecclesiastiques. *ibid.* 564. *b.* Sa Transaction avec le Pape *Urbain* VIII. auquel il accorde un Revenu annuel d'un quart de florin pour chaque Boisseau de Sel qui sera introduit ou exporté de *Boheme*, & obtient en échange de lui divers Droits Ecclesiastiques, de l'an 1630. *ibid.* 599. *b.* Son Traité de Paix avec *Louis* XIII. Roi de France touchant le differend pour la Succession de *Mantoue* & du *Montferrat*, de l'an 1639. *ibid.* 615. *b.* Son premier Traité de *Quierasque* avec *Louis* XIII. Roi de France pour le rétablissement de la Paix en *Italie*, & pour ajuster les Differens entre les Ducs de *Savoye* & de *Mantoue* au sujet du *Montferrat*, de l'an 1631. VI. I. 9. *a.*

Second Traité de *Quierasque* entre les mêmes de la même année. *ibid.* 14. *b.* Sa Ligue avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, contre *Gustave Adolphe* Roi de Suede, de l'an 1632. *ibid.* 30. *a.* Sa Trêve avec *Jean George* Electeur de l'an 1635. *ibid.* 85. *b.* Sa Paix de Prague, faite avec le même Electeur. *ibid.* 88. *b.* Recès particulier entr'eux, touchant les Personnes qui ne devront pas être comprises dans l'Amnistie. *ibid.* 99. *b.* Ses Lettres Patentes, par lesquelles il notifie aux Etats de l'Empire la Paix qu'il a faite à Prague avec *Jean George* Electeur de Saxe. *ibid.* 108. *b.* Sa Donation du Comté d'*Isenbourg-Budingen* à *George* Landgrave de Hesse-Darmstadt, faite en 1635. S. II. I. 290.

Ferdinand III. Roi de Hongrie & de Boheme, son Contract de Mariage avec *Marie* Infante d'Espagne, de l'an 1628. V. II. 554. *a.*

Ferdinand III. Roi des Romains, Acte de son Election & Inauguration, de l'an 1636. VI. I. 129. *a.*

Sa Capitulation Imperiale. *ibid.* 137. *a.* Sa Cession du Marcgraviat de la *Haute & basse Lusace* à *George* I. Electeur de Saxe, en 1636. S. II. I. 292.

Sa Confirmation de la Convention, faite entre *Frideric* III. Roi de Dannemarc, & *Frideric* Duc de Slefwig-Holstein d'une part, & *Antoine Gunther* Comte d'Oldenbourg & Delmenhorst d'autre part, touchant la Succession éventuelle à ces deux Comtés. S. II. I. 358. Son Diplome, donné aux Ducs de *Holstein-Sonderbourg*, par lequel l'Expectative sur les Comtés d'*Oldenbourg* & de *Delmenhorst* est etenduë à toute la Ligne de Sonderbourg, de l'an 1638. & 1642. VI. I. 165. *b.* 246. *b.*

Son Privilege, donné à *Philippe* IV. Roi d'Espagne pour faire un Port à *Final*, de l'an 1639. *ibid.* 170. *b.* Son Traité de Paix avec *Amelie Elisabeth* Landgrave de Hesse-Cassel, comme Tutrice des Princes ses Enfans, de l'an 1639. *ibid.* 175. *b.* Son Traité avec *Claude* née Princesse de Toscane, Veuve de *Leopold* Archiduc d'Autriche, & avec le Roi d'Espagne, pour la defense & recouvrement des Païs Hereditaires de la Maison d'Autriche, de l'an 1639. *ibid.* 180. *b.* Son Traité Preliminaire pour lui & le Roi d'Espagne *Philippe* IV. avec *Louis* XIII. Roi de France, pour l'Assemblée de Munster & d'Osnabrug, de l'an 1641. *ibid.* 231. *a.* Son Recès de Goslar, fait par l'Archiduc *Leopold Guillaume*, avec les Ducs de Brunswig-Lunebourg, *Frideric*, *Auguste* & *Christian Louis*, qui acceptent la Paix de Prague & restituent

à l'Evêché de *Hildesheim* les Biens occupez, de l'an 1642. VI. I. 233. *b.*
Son Traité de Paix faite, en 1642. par *Leopold Guillaume* Archiduc d'Autriche, avec les Ducs de *Brunswig-Lunebourg*, par lequel ceux-ci acceptent la *Paix de Prague*, à certaines conditions. S. II. I. 300.
Sa Ratification dudit Traité. *ibid.* 308. Son Decret, donné l'an 1646. en faveur de la Ville de *Breme*, contre les Pretensions de l'Archevêché. Elle y est declarée Ville libre Imperiale immediate, & maintenue en son Droit de Voix & de Séance aux Diètes Generales. *ibid.* 322. Son Traité avec *Maximilien* Electeur de Baviere, pour leur Réunion & Conjonction, de l'an 1647. VI. I. 399. *a.*
Sa Ratification de l'Article 53. de la Paix faite entre le Roi d'*Espagne* & les *Provinces Unies*, en vertu duquel l'Empereur se devoit obliger à observer de sa part une exacte Neutralité, bonne Amitié & Voisinage, à l'egard desdites Provinces, de l'an 1648. *ibid.* 446. *a.* Son Traité de Paix, & celui des Etats de l'*Empire* avec *Louïs* XIV. Roi de France, conclu à Munster, l'an 1648. *ibid.* 450. *a.* Son Traité de Paix avec *George Ragotski* Prince de Transilvanie, de l'an 1645. *ibid.* 329. *b.* Son Diplome, donné aux Etats de *Hongrie* pour la conservation & confirmation de leurs Privileges & Statuts, principalement du libre Exercice de Religion, de la même année. *ibid.* 331. *b.* Son Recès particulier avec *Christine* Reine de Suede, au sujet du Payement de 600000. Ecus, dûs à la Suede pour la restitution de quelques Païs & Places occupez dans l'Allemagne, de l'an 1647. *ibid.* 375. *a.* Article separé de la Paix de Westphalie, touchant ce payement. *ibid.* 461. *b.* Son Edit pour l'execution de la *Paix de Westphalie*, de l'an 1648. *ibid.* 468. *a.* Son Traité de Paix, & celui de l'*Empire* avec la Couronne de *Suede* de la même année. *ibid.* 469. *a.* Sa Ratification & celle de *Ferdinand Charles*, comme Archiducs d'Autriche de la *Paix de Westphalie*, de l'an 1648. *ibid.* 490. *a.* Ses Lettres de Cession & de Renonciation aux Païs d'*Alsace*, du *Sundgauw*, & à la Ville de *Brisac* cedez au Roi de France, données conjointement avec les autres Archiducs d'Autriche, de la même année. *ibid.* 490. *b.* Son Recès avec les *Etats de l'Empire* touchant le licenciement des Troupes, & l'Evacuation des Places, en vertu du Traité de Paix de Westphalie, de l'an 1649. *ibid.* 497. *a.* Sa Prolongation de Paix pour vingt ans avec *Mehemet* IV. Empereur des Turcs, de la même année. *ibid.* 521. *b.* Son assurance donnée à l'*Electeur Palatin*, pour la restitution de la Ville de *Franckendal*, de l'an 1650. *ibid.* 548. *b.* Son Recès capital de Nuremberg fait conjointement avec les Etats de l'*Empire* avec la Couronne de *Suede*, pour l'execution de la *Paix de Westphalie*, de l'an 1650. *ibid.* 549. *b.* Sa Convention avec *Louïs* XIV. Roi de France, pour l'execution de ladite *Paix*, de l'an 1650. *ibid.* 562. *a.* Ses Lettres de Cession de la Ville Imperiale de *Besançon*, au Roi d'Espagne *Philippe* IV. en consideration de son evacuation de la Ville de *Franckendal*, de l'an 1651. avec le Consentement des Etats de l'Empire, de l'an 1654. VI. II. 21. *a.*
Sa Declaration faite au *Duc de Savoye* touchant l'Investiture des Duchez de *Savoye*, *Chablais*, *Aoste* & *Piemont*, comme aussi de la portion du *Montferrat*. de l'an 1652. *ibid.* 27. *a.*

Ferdinand IV. élu Roi des Romains, sa Capitulation, de l'an 1653. VI. II. 52. *b.*

Ferdinand, Roi d'Arragon, sa Convention avec l'Empereur *Sigismond* au sujet de leur Entrevuë à *Villa Franca*, pour rétablir la Paix de l'Eglise, de l'an 1415. II. II. 20. *a.*
Ses Lettres au même Empereur pour prolonger le Terme de ladite Entrevuë. *ibid.* 21. *a.*

Ferdinand d'Arragon, Roi de Sicile, son Traité avec *Louïs de Gonzague* Marquis de Mantoue, par lequel celui-ci s'engage de servir le Roi de toutes ses Troupes pendant trois ans, & de les employer à la defense de la Duchesse de Milan & du Duc *Marie-Galeaz* son Fils ainé, de l'an 1466. III. I. 340. *b.*
Articles Secrets de ce Traité. *ibid.* 343. *b.* Sa Ratification dudit Traité. *ibid.* 346. *a.* Son Renouvellement & Confirmation de l'Alliance faite avec *Blanche Marie* & *Galeaz Marie Sforce* son Fils, Duchesse & Duc de Milan, & avec la Republique de *Florence*, de l'an 1467. *ibid.* 359. *b.* Sa nouvelle Confederation & Ligue avec *Galeaz Marie Sforce*, Duc de Milan & la Republique de *Florence* pour 25. ans, de l'an 1470. *ibid.* 408. *a.* Liste de ceux qui y doivent être compris de sa part. *ibid.* 414. *b.* Liste de ceux qui y doivent être compris de la part de *Florence*. *ibid.* 427. *b.*

Ferdinand, Roi d'Arragon & de Sicile, sa Ligue avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, pour defendre le Pape contre *Louïs* XII. Roi de France, de l'an 1511. IV. I. 137. *a.*
Leur autre Convention pour augmenter le nombre des Troupes qui devoient être employées à cette fin-là. *ibid.* 141. *b.* Son Traité avec *Louïs* XII. Roi de France sur le Mariage de *Charles* Prince de Castille avec Madame *Renée de France*, deuxieme Fille de Louïs, de l'an 1513. *ibid.* 178. *a.*

Ferdinand, Roi d'Arragon & *Jeanne* Reine de Castille, sa Fille, leur Traité de Paix & d'Alliance avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1510. IV. I. 128. *a.*
Leur Traité de Paix & d'Alliance avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1515. *ibid.* 214. *b.*

Ferdinand & *Isabelle*, Roi & Reine de Castille, leur Traité fait à St. Jean de Luz avec *Louïs* XI. Roi de France, par lequel quatre anciens Traitez entre la *Castille* & la *France* sont renouvellez & confirmez, & *Ferdinand* & *Isabelle* y renoncent aux Alliances faites avec *Maximilien* Duc d'Autriche, & *Marie* son Epouse, *Louïs* renonçant de son côté aux Alliances avec *Alfonse* Roi de Portugal, & *Jeanne* son Epouse, de l'an 1478. III. II. 46. *b.*
Leur Traité avec le Roi de *Portugal*, par lequel ils promettent de laisser à ce Roi toutes ses Conquêtes, & qu'ils retiendront seulement les *Isles des Canaries*, confirmé par le Pape *Sixte* IV. de l'an 1481. *ibid.* 82. *a.* Leur Traité d'Alliance avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, par lequel ils conviennent entr'autres choses du Mariage de leur Fille l'Infante *Catherine* avec *Arthur* Fils ainé du Roi d'Angleterre, & de declarer la Guerre à *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1489. *ibid.* 219. *a.* Modification de quelques Articles de ce Traité en l'an 1490. *ibid.* 260. *a.* Autre Modification au sujet de la Guerre à faire à *Charles* VIII. Roi de France, en 1491. *ibid.* 270. *b.* Leur Traité d'Alliance avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1493. *ibid.* 297. *a.* Leur Traité de Paix & de Confederation avec *Louïs* XII. Roi de France, de l'an 1498. *ibid.* 397. *a.* Autre Traité de Paix & d'Alliance avec ledit Roi, de l'an 1500. *ibid.* 444. *b.* Ils sont investis par le Pape *Alexandre* VI. du Royaume de *Sicile*, à la place du Roi *Frideric d'Arragon*, qu'il deposa, en 1501. S. II. I. 1. Leur Traité de Paix avec *Louïs* XII. Roi de France au sujet du Royaume de Naples, par lequel ils promettent de deux côtez de ceder ce qu'ils possedent dans ce Royaume au *Duc de Luxembourg*, Fils ainé de l'Archiduc *Philippe*, & à Madame *Claude* Fille de *Louïs*, qui se doivent marier ensemble, fait par ledit Archiduc *Philippe* à Lyon, l'an 1502. IV. I. 27. *b.*
Leur Traité avec *Henri* VII Roi d'Angleterre, où ils conviennent des Conditions sous lesquelles *Henri* Prince de Gales, son Fils, devoit épouser *Catherine* Fille desdits Roi & Reine de Castille, & Veuve d'*Arthur* Frere dudit Prince de Gales, de l'an 1503. *ibid.* 38. *b.* Leur Traité de Tréve pour trois ans avec *Louïs* XII. Roi de France, de l'an 1504. *ibid.* 51. *b.*

Ferdinand, Roi de Castille, son Plein-Pouvoir donné à ses Ambassadeurs de faire la même Ligue & Union avec Monsieur *François Duc de Valois*, futur Successeur au Royaume de France, qu'il avoit faite avec le Roi *Louïs* XII. de l'an 1505. IV. I. 71. *a.*
Son Traité de Paix, de Confederation & d'Alliance avec *Louïs* XII. Roi de France, *Ferdinand* s'engageant d'epouser *Germaine de Foix*, Niéce du Roi de France, de l'an 1505. *ibid.* 72. *b.* Le Pape *Jules* II. l'investit du Royaume de *Naples*. S. II. I. 17.
Le même Pape lui remet le Tribut annuel & autres Sommes d'argent, que les Rois ci-devant devoient payer au St. Siége, en 1510. *ibid.* 23.

Ferdinand, Roi de Portugal & d'Algarbe, son Traité de Paix & d'Amitié avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1373. II. I. 92. *b.*

Ferdinand Charles, Archiduc d'Autriche, son Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France, au sujet du Payement de trois Millions de Livres, stipulez dans le Traité de Munster, pour la Cession de l'*Alsace*, de l'an 1660. VI. II. 344. *b.*

Ferdinand Charles, Duc de Manroue, sa Declaration envers *Leopold* I. Empereur, qu'il sera content de la jouïssance de quelques Biens, & Terres, que l'Empereur lui avoit accordez à vie, & qu'il remettra pour cela à la Chambre d'Inspruck une dette de 58500. Florins, duë à sa Mere *Claire Isabelle*, Archiduchesse d'Autriche, de l'an 1667. VII. I. 14. *b.* Son Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France, pour l'échange du *Montferrat* contre les Duchez de *Retel*, du *Maine* & de *Charleville*, & pour la tradition de la Cittadelle de *Casal*, de l'an 1681. VII. II. 13. *b.*

Ferdinand de Medicis, Grand Duc de Toscane, son Traité avec *Henri* IV. Roi de France, pour la restitution du Château & de l'Isle d'*If*, de l'an 1598. V. I. 559. *a.*

Ferdinand II. Grand Duc de Toscane, sa Ligue avec la Republique de *Venise* & le Duc de *Modene*, pour rétablir la Paix en Italie, troublée à cause de la Succession de *Parme*, de l'an 1643. VI. I. 276.
Son Traité de Paix avec le Pape *Urbain* VIII. par l'entremise de *Louïs* XIII. Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 297. *a.* Son Traité de Neutralité avec *Louïs* XIV. Roi de France, de l'an 1646. *ibid.* 343. *a.*

Ferdinand Marie, Prince Electoral de Baviere, son Contract de Mariage avec *Adelaide de Savoye*, Fille de *Victor Amé* Duc de Savoye, de l'an 1650. VI. I. 568. *a.*

Ferdinand Marie, Electeur de Baviere, ses Lettres Patentes touchant le *Vicariat de l'Empire*, après le Decès de l'Empereur *Ferdinand* III. de l'an 1657. VI. II. 161. *a.*
Sa Declaration, par laquelle il s'attribue le *Droit du Wildfang* contre l'Electeur Palatin. *ibid.* 181. *b.* Son Traité d'Alliance & d'assistance reciproque avec *Eberard* Duc de Wurtemberg, de l'an 1673. VII. I. 219. *a.*
Son Traité d'Alliance defensive avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1675. *ibid.* 289. *a.* Son Alliance defensive avec *Jean George* II. Electeur de Saxe, de l'an 1679. *ibid.* 375. *a.*

Ferdinand, Electeur de Cologne, son accord avec *Guillaume*

Landgrave

Landgrave de Hesse, pour la retraite de ses Troupes des Terres de Cologne, de l'an 1635. VI. I. 121. *a.*

Ferdinand Maximilien, Marggrave de Bade, son Contract de Mariage avec *Louise de Savoye*, de l'an 1653. VI. II. 46. *a.*

Ferdinand, Comte de Flandre & de Hainaut, son Traité de Paix avec *Henri* Duc de Lorraine & de Brabant, en 1227. I. I. 166. *a.*

Ferdinand, Evêque de Munster & Paderborn, son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1679. VII. I. 399. *a.*
Sa Paix avec *Charles* XI. Roi de Suede. *ibid.* 401. *a.*

Ferdinand, Duc de Courlande, ses Demandes à la Commission Polonoise, en 1727. S. II. II. 192.

Feria, (*Duc de*) sa Promesse donnée au Nom du Roi d'*Espagne*, pour observer la Paix de *Quierasque*, faite entre l'Empereur *Ferdinand* II. & *Louis* XIII. Roi de France, touchant les affaires d'*Italie*, de l'an 1631. VI. I. 13. *b.*

Ferrand, Comte de Flandres & de Hainaut, cede à la France les Villes de St. *Omer* & *Aire*, en 1211. I. I. 142. *b.* Il reconnoît être homme lige de *Philippe* Roi de France, en 1211. S. I. I. 74.

Ferrare, *Borse* I. d'Este, Duc de Modene, qui en étoit possesseur, en paye au *St. Siége* annuellement 4000. fl. d'or. S. I. II. 429.

Ferrare, *Hercule* Duc de Ferrare, fait une Alliance defensive avec *Frederic* Marquis de Mantoue, l'an 1480. III. II. 71. *b.*

Ferrare, Duché, réüni aux Etats du St. Siége par le Pape *Clement* VIII. après la mort du Duc *Alfonse d'Este*, en 1596. S. II. I. 239.

Ferrette, Seigneurie, reçue en Fief par *Rodolphe* IV. Duc d'Autriche, de l'*Evêché de Bâle*. S. I. II. 189.

Ferry II. Duc de Lorraine, son Traité de Mariage avec *Marguerite de Navarre*, en 1255. I. I. 398. *b.*
Il vend à *Gilon* Evêque de Toul, le *Comté de Toul*, en 1261. *ibid.* 214. *b.* Sa Composition avec *Thibaut*, Comte de Bar, au sujet des Prisonniers faits par eux à Hatigney, en 1272. *ibid.* 235. *a.* Son Assignation de Douaire à Madame *Alix*, Fille de *Thibaut*, Comte de Bar, Veuve de *Maheu* Fils de *Ferri*, en 1292. I. I. 281. *a.*

Ferry III. Duc de Lorraine & Marchis, son Testament, avec la Confirmation de *Louis* X. Roi de France, en 1315. I. II. 25. *b.*
Son Accord avec *Gauchier de Chastillon* Connétable de France sur le Droit de la Monnoye dans la Ville de *Neufchastel* en Lorraine, en 1318. *ibid.* 45. *a.* Son Traité avec *Edouard* Comte de Bar, par lequel *Ferry* s'engage de garder la Neutralité durant la Guerre que le Comte *Edouard* ira entreprendre contre *Jean* Roi de Boheme, & *Edouard* s'oblige de reprendre en foi & hommage tous les Fiefs qu'il possedoit entre Meuse & Moselle, qui lui étoient échus de la Succession de *Pierre de Bar* son Oncle, en 1322. *ibid.* 344. *a.* Son Traité avec le même, par lequel ils s'engagent reciproquement de faire épouser leurs Enfans *Raoul* & *Alienor* dans six ans. *ibid.* Son Traité avec *Edouard* Comte de Bar sur la Neutralité dans la guerre contre le Roi de Boheme, & touchant la Foi & Hommage de quelques Fiefs S. I. II. 94.

Ferry, Fils de *Jean*, Duc de Lorraine, son Traité de Mariage avec *Bonne*, Fille de *Robert* Duc de Bar; Avec la Procuration de *Charles* Duc de Lorraine pour sommer le Duc de Bar d'accomplir ou d'annuler ledit Mariage, en 1379. II. I. 134. *a.*

Ferry, Comte Sauvage de Kirbourg, son Hommage rendu à *Jean* I. Duc de Lorraine pour se racheter de la Prison, en 1378. II. I. 79. *a.*

Final Marquisat, uni par l'Empereur *Maximilien* I. au Duché de Milan, l'an 1500. III. II. 439. *a.* Il doit être restitué à *Alphonse* Marquis de Final en vertu de la Sentence de *Ferdinand* I. Empereur, de l'an 1561. V. I. 77. *b.* Capitulation du Château de *Final*, *Govon*, avec le Duc d'*Albuquerque* Capitaine General du Roi d'Espagne dans le Duché de Milan, de l'an 1571. *ibid.* 201. *b.* Accord entre le Marquis d'*Ayamonte* Capitaine General du Roi d'Espagne dans le Milanez, & les *Commissaires Imperiaux*, pour leur livrer le *Marquisat* de *Final* & le Château *Govon*, de l'an 1573. *ibid.* 226. *b.* Lettres d'Investiture de *Rodolphe* II. Empereur, données à *Alfonse de Carretto*, pour ledit Marquisat; avec les Lettres d'Investiture des précedens Empereurs *Ferdinand* I. *Charles* V. *Maximilien* I. *Charles* IV. *Frederic* II. & *Frederic* I. de l'an 1577. *ibid.* 291. *a.* L'Empereur *Rodolphe* II. permet au Roi d'Espagne *Philippe* II. de mettre une Garnison Allemande dans le Château de *Final*; dit *Govon*, contre le gré des *Genois*, l'an 1579. *ibid.* 365. *a.* Conditions auxquelles ladite Garnison y devra être mise. *ibid.* 366. *a.* Vendu & cedé par *André de Carreto*, Marquis de Final, à *Philippe* II. Roi d'Espagne, l'an 1598. *ibid.* 576. *a.* Lettres inhibitoires de l'Empereur *Rodolphe* II. pour aliener ledit Marquisat. *ibid.* 580. *b.* Conferé à *Philippe* III. Roi d'Espagne par l'Empereur *Matthias*, l'an 1619. V. II. 328. *a.* Vendu par l'Empereur *Charles* VI. à la Republique de *Genes*, en 1713. VIII. I. 405. *a.*

Flandre, Comté, les Comtes de Flandre doivent prêter hommage & fidelité aux *Rois de France*. I. I. 142. *b.*
La Paix que les Villes de *Flandre* firent avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1304. *ibid.* 338. *b.* 341. *a.* Les trois Membres de Flandre font une Alliance & Confederation avec *Pierre*, Seigneur de Beaujeu & sa Femme *Anne de France*, l'an 1484. III. II. 137. *a.*
Reconciliation des trois Membres de Flandre avec *Maximilien* Duc d'Autriche, de l'an 1485. *ibid.* 145. *b.* Traité de Paix des trois Etats de *Flandre* avec *Maximilien* Roi des Romains, étant prisonnier à Bruges, l'an 1488. *ibid.* 201. *a.* Traité de Paix de ceux du Païs de *Flandre* avec *Maximilien* I. Roi des Romains & l'Archiduc Philippe son Fils, fait par la Mediation de *Charles* VIII. Roi d France, l'an 1489. *ibid.* 242. *b.* Resolution des Etats de *Flandres*, par laquelle ils reconnoissent le Roi *Charles* III. pour leur legitime Souverain, de l'an 1706. VIII. I. 198. *a.*

Flavigny, Abbaie & Ville en France, *Philippe* II. Roi de France donne tout le Droit qu'il avoit sur elle, à *Odon* Duc de Bourgogne. I. I. 123. *b.*

Florence, & plusieurs autres Villes d'Italie, leur Traité de Paix & de Ligue avec la Ville de *Pise*, en faveur du Pape *Jean* XXII. contre l'Empereur *Louis de Baviére*, en 1329. S. I. II. 121.
Sa Composition avec l'Empereur *Charles* IV. en 1355. *ibid.* 167. Quels Privileges elle obtint de l'Empereur *Rupert*, en 1401. *ibid.* 302. Elle presente au Gouverneur de Génes, Lieutenant de *Charles* VI. Roi de France un *Cheval coursier* en reconnoissance pour la Ville de *Pise*, l'an 1407. II. I. 308. *a.*
Sa Confederation avec *Amé* VIII. Duc de Savoye contre le Duc de Milan, l'an 1426. II. II. 185. *a.*
Sa Paix & celle d'*Amé* VIII. Duc de Savoye, & de la Republique de *Venise*, faite avec *Philippe Marie* Duc de Milan, l'an 1427. *ibid.* 203. *a.* Ses Lettres d'assurance données à *Louis* Marquis de Mantoue, qu'ils ne commettront aucune hostilité contre lui & contre ses Etats dans l'espace d'un an après que ses services dans l'Armée de la Ligue seront finis, de l'an 1446. III. I. 148. *b.*
Son Traité de Paix avec *Alfonse* Roi d'Arragon & de Sicile, de l'an 1450. *ibid.* 175. *b.* Promesse de cette Ville & de *François Sforce* Duc de Milan, faite à *Pierre del Campo Fregosio* Duc de Genes, de lui donner chaque mois certains appointemens, de l'an 1451. *ibid.* 188. *b.* Son Accession à la Paix faite entre la Republique de *Venise* & *Sforce* Duc de Milan, l'an 1454. *ibid.* 206. *b.* Denomination de leurs Confederez & Adhérans, pour être inclus dans la même Paix. *ibid.* 207. *b.* *Florence* & *Venise*, leur Ligue avec *François Sforce* Duc de Milan contre tous les Aggresseurs, concluë pour 25. ans, l'an 1454. *ibid.* 221. *b.* Denomination de ceux qui de la part de *Florence* devoient être inclus dans ladite Ligue. *ibid.* 228. *b.*

Florence, Republique, Son Traité de Commerce avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1490. III. II. 247. *b.* Sa Capitulation faite avec *François de Gonzague* Marquis de Mantoue, pour le faire Capitaine General de leurs Troupes, pour le tems de deux ans, l'an 1505. IV. I. 63. *b.* Pardonnée par *Charles* V. Empereur, qui en donne le Gouvernement à la Maison de *Medicis*, l'an 1530. IV. II. 72. *a.* *Alexandre de Medicis* y est institué Duc & Regent par l'Empereur *Charles* V. en 1531. S. II. I. 113.
Cosme I. de même, en 1537. *ibid.* 120.

Florent V. Comte de Hollande, sa Ligue avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1295. I. I. 295. *b.*
Par qui il fût assassiné. *ibid.* *n.*

Foix Comté, Confirmation & Approbation des Decrets du Concile de Constance, faite par les Deputez du Comte de *Foix* & des trois Etats dudit Comté, l'an 1416. II. II. 76. *a.*

Fontainebleau, la Paix de Fontainebleau conclue entre la *France*, la *Suede* & le *Dannemarc*, l'an 1679. VII. I. 419. *a.*

Forcalquier Comté, assigné avec le Comté de Provence par *Rodolphe* I. Empereur à *Charles* Roi de Sicile, en 1280. I. I. 246. *a.*

Foscari (*François*) Duc de Venise, sa Ratification de la Trêve que *Louis* Marquis de Mantoue avoit faite avec le Comte *Gui Taurel* touchant *Guastalla*, de l'an 1447. III. I. 161. *b.*

France, les Barons de France font une Confederation contre les Attentats des Prelats sur leur Jurisdiction, en 1246. I. I. 194. *b.*
Ils nomment quatre Commissaires pour l'execution de leur Decret. *ibid.* Lettre des Princes, Ducs, Comtes, Barons & Nobles du Royaume de *France* au Sacré College des Cardinaux contre le Pape *Boniface* VIII. lequel ils accusent de plusieurs crimes, & recherchent les Cardinaux d'y remedier, en 1302. S. I. II. 13. *a.*
Reponse des Cardinaux à ladite Lettre. *ibid.* 14. Declaration du *Clergé de France* de vouloir defendre le Roi de France & la Famille Royale contre le Pape *Boniface* VIII. en 1303. *ibid.* 20. Suplication du Peuple de France au Roi *Philippe le Bel* contre le Pape *Boniface*, où l'on demande qu'il soit declaré Heretique, & comme tel puni quoiqu'après sa mort, en 1305. *ibid.* 25. *b.* La Succession en France selon la *Loi Salique* paroit avoir été encore douteuse du tems de *Philippe le Long*, en 1316. I. II. 32. *a. n.* Declaration des Principaux *Seigneurs de France*, qu'ils n'assisteront point *Philippe le Long* contre le Comte de *Flandre*, si le Roi viole la Paix, en 1319. I. II. 45. *a.* Disputes entre les *Prelats* & les *Barons* de France sur la Jurisdiction temporelle, sous *Philippe* VI. Roi de France, en 1329. *ibid.* 115. *a.* Quels Pays les Anglois y possederent

au tems de la Bataille de Poitiers & après la Paix de Bretigni, en 1360. S. I. II. 179. Les Duchez de *Bourgogne* & de *Normandie*, comme aussi les Comtés de *Champagne* & de *Toulouse* y sont réunis & annexés pour jamais par *Jean*, Roi de France, en 1361. *ibid.* 191. Pour quelles raisons le Roi d'Angleterre *Edouard* III. en a pris le Titre, en 1369. II. I. 75. *a.* *Alain*, Legat *à Latere* du Pape *Calixte* III. declare, qu'il ne peut user de la puissance de sa Legation en France, sans la permission du Roi, en 1456. S. I. II. 406. Par combien de voyes les Papes en tiroient l'argent, du tems de *François* I. S. II. I. 48. & 57. Les premieres Procedures qui s'y firent contre les *Lutheriens*, sous le Roi *François* I. en 1533. *ibid.* 115. La Publication de la Bulle *In Coena Domini*, y fût interdite par ordre du Roi *François* I. & par Arrêt du Parlement de Paris. *ibid.* 119. Acte par lequel les Princes, Ducs, Pairs & autres Seigneurs du Royaume de France reconnoissent *Henri* IV. pour leur Roi, aux Conditions contenues dans sa Declaration donnée le 4. Août 1589. *ibid.* 208. Declaration des Cardinaux, Archevêques, Evêques & autres Ecclesiastiques de France assemblez à Chartres, contre les Bulles du Pape *Gregoire* XIV. emanées contre *Henri* IV. Roi de France, portant qu'elles sont nulles, & qu'on ne doit point y obeïr. *ibid.* 213. Arrest du *Parlement de Paris*, pour empêcher que sous pretexte de Religion la Couronne de France ne soit transferée en main étrangere, au prejudice de la Loi Salique & autres Loix fondamentales du Royaume, en 1593. *ibid.* 222. Actes & Resolutions notables prises dans les Etats Generaux de France pour & contre la Publication du *Concile de Trente*, en 1614. & 1615. *ibid.* 677. Articles & Conditions, auxquelles les Marchands & Negociants du Royaume de France supplient le Roi *Louïs* XIV. de leur accorder l Etablissement d'une *Compagnie des Indes Orientales*; Avec les Reponses & appointements du Roi, en 1664. *ibid.* 375.

France & *Païs-Bas Unis*, Accord entr'eux touchant la Pêche sur les Côtes de France, de Hollande & d'Angleterre, en 1675. S. II. I. 397.

France, *Espagne*, *Portugal*, Articles de l'Alliance concluë entr'elles, en 1701. S. II. II. 1.

France, Ce qui s'y est passé au sujet des *Princes Legitimez* de *Louïs* XIV. sous son Successeur *Louïs* XV. S. II. II. 163. & *suiv.*

Francfort, *Fridberg*, *Wetzlar* & *Gelnhausen*, Villes de l'Empire, leur Alliance pour leur defense commune & pour la conservation de la Paix, l'an 1340. I. II. 199. *b.* Renouvellement de la susdite Alliance l'an 1349. *ibid.* 252. *a.*

Francfort, *Friedberg* & *Gelnhausen* Villes de l'Empire, leur Traité avec les Seigneurs de *Hanau*, *Falkenstein* & *Eppenstein*, pour l'abolition des *Pfalburgers* & pour terminer à l'avenir leurs Differens ensemble par le choix de trois Arbitres, en 1346. I. II. 237. *b.*

Francfort, Ville Imperiale, Accord entre elle & le Comte de Hanau, touchant la Justice à *Bornheim*, par l'Empereur *Sigismond*. S. I. II. 377. Son Accord avec l'Archevêque de *Mayence*, portant que toutes les Inimitiez & hostilitez arrivées au sujet des trois Eglises de *St. Barthelemi*, *St. Leonard* & de *la Bienheureuse Vierge* cesseront, & que pendant le tems de dix ans les Revenus, Fruits, Vins & autres Denrées apartenant à ces Eglises, seront libres de toute Accise, de l'an 1395. II. I. 238. *a.* Lettre de Protection qui lui est donnée par l'Empereur *Robert* & par les Electeurs Ecclesiastiques, pour s'être soumise à l'autorité dudit Empereur; de l'an 1400. *ibid.* 277. *a.* Accord fait par les Commissaires Imperiaux entre le Clergé des trois Eglises & le Magistrat de *Francfort*, au sujet des Cens & Droits qui leur appartiennent, de l'an 1561. V. I. 76. *a.* Alliance de Francfort, entre les *trois Electeurs Ecclesiastiques*, l'*Evêque de Munster*, le *Duc de Neubourg*, le Roi de Suede comme *Duc de Breme & Ferden*, les *Ducs* de *Brunswig-Lunebourg*, & le *Landgrove de Hesse-Cassel*, pour le maintien de la Paix de Westphalie & la Conservation de leurs Droits & Regales, de l'an 1653. VI. II. 235. *a.* Points stipulez par cette Ville pour sa plus grande seureté dans son accession à l'Alliance des Cercles du *Rhyn* & de *Franconie*, de l'an 1283. VII. II. 37. *a.* Union de Francfort entre plusieurs Princes de l'Empire, pour la Conservation de leur Dignité & pour empêcher l'Introduction du neuvieme Electorat, de l'an 1695. VII. II. 317. *a.*

Franciscains, Moines, condamnés par le Pape *Jean* XXII. à cause de leur doctrine, que les Religieux ne devoient pas posseder des Biens temporels. S. I. II. 102. *b.*

François de Valois, Comte d'Angoulesme, depuis Roi de France I. du nom, son Contract de Mariage avec Madame *Claude de France*, Fille du Roi *Louis* XII. de l'an 1506. IV. I. 88. *a.*

François I. Roi de France, son Traité avec *Charles* Prince d'Espagne sur son Mariage avec *Renée* de *France*, Fille du Roi *Louïs* XII. & en même tems sur la Composition de tous les Differens entre le Roi de France & ledit *Charles*, & sur une Ligue offensive & defensive entr'eux, de l'an 1514. IV. I. 199. *a.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1515. *ibid.* 204. Son Traité de Confederation avec le Pape *Leon* X. qui demande la Protection du Roi pour les *Etats de l'Eglise*, la Republique de *Florence* & la Maison de *Medicis*, & s'oblige de son côté de maintenir le Roi dans la Possession du Duché de *Milan* & de lui ceder les Villes de *Parme* & de *Plaisance*, de l'an 1515. IV. I. 214. *a.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec les *Suisses*, auxquels il promet de payer un Million de Ducats d'or, savoir 400000. pour les fraix de l'Expedition devant Dijon, 300000. pour ceux de l'Expedition dans le Milanez, & autres 300000. pour la restitution des Places qu'ils y tenoient & outre cela 2000. Ducats par an à chaque Canton, durant le temps de ce Traité qui devoit durer toute la vie du Roi & dix ans après, de l'an 1515. *ibid.* 218. *a.* Ce Traité est cassé par un autre fait à Fribourg, l'an 1516. *ibid.* 248. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles* Roi de Castille, qui devoit épouser *Louise*, Fille dudit Roi *François*, de l'an 1516. *ibid.* 224. *b.* Ses Concordats avec le Pape *Leon* X. touchant l'abrogation de la *Sanction Pragmatique*, le Pape accorde au Roi la Nomination aux Dignitez & Benefices Ecclesiastiques, & le Roi permet au Pape de jouïr des Annates, avec les Pieces qui y ont du rapport, des années 1516. 1517. 1518. *ibid.* 228. *b.* Le *Parlement de Paris* lui fait des Remontrances, touchant ses *Concordats* avec le Pape *Leon* X. & lui expose les raisons, qui l'ont empeché d'enregistrer & publier lesdits Concordats, en 1517. S. II. I. 47. Remontrances ulterieures sur les mêmes Concordats, par ledit Parlement *ibid.* 57. Sa Ligue avec les *Venitiens* en confirmation du *Traité de Blois* fait en 1512 & pour regler ce que chacun doit fournir pour la defense de ce qu'il possede en Italie, de l'an 1517. IV. I. 263. *a.* Sa Ligue avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre contre le *Turc*, faite par l'entremise du Pape *Leon* X. l'an 1518. à laquelle *Charles* Roi d'Espagne accede, l'an 1529. *ibid.* 266. *a.* Son Traité avec le meme Roi d'Angleterre pour le Mariage du Dauphin *François*, son Fils avec *Marie* Fille dudit Roi d'Angleterre, de l'an 1518. *ibid.* 269. *b.* Autre Traité entre les mêmes, par lequel le Roi d'Angleterre vend à la France *Tournai*, *Mortagne* & St. *Amand*, pour une Somme de 600000. Couronnes d'or, & ils reglent en même tems l'article de la dot de la Princesse Marie. *ibid.* 275. *a.* Autre Traité entr'eux contre les Pirateries. *ibid.* 280. *a.* Son Traité avec ledit Roi d'Angleterre, où il s'oblige à payer annuellement à ce Roi cent mille francs, jusqu'à l'accomplissement du Mariage du *Dauphin* avec *Marie*, Fille du Roi d'Angleterre, & même qu'en cas que le Dauphin vînt à mourir sans laisser des Enfans mâles de ce Mariage, & que ladite Princesse succedât dans le Royaume d'Angleterre, les Rois de France lui payeroient tous les ans la même somme, & après sa mort à ses Heritiers descendans legitimes pour jamais, & que ledit Roi de France seroit le Mediateur & l'Arbitre entre le Roi d'Angleterre & le Roi d'Ecosse, de l'an 1520. *ibid.* 312. *b.* Sentence d'Excommunication que le Pape *Leon* X. prononça contre lui, en 1521. S. II. I. 70. Sa seconde Confederation aaec le *Corps Helvetique* faite à Lucerne, l'an 1521. IV. I. 333. *a.* Son Traité avec *Charles* V. Empereur pour la Liberté *de la Pêche du Harang* pendant leurs Guerres, de l'an 1521. *ibid.* 352. *a.* Son Traité avec l'Archiduchesse *Marguerite* sur la Neutralité des *Duché* & *Comté* de *Bourgogne*, l'an 1522. *ibid.* 378. *b.* Ses Lettres Patentes par lesquelles il commet la Regence du Royaume de France à Madame *Louise de Savoye* sa Mere, pendant tout le tems de son absence, de l'an 1523. *ibid.* 389. *a.* Sa Declaration, par laquelle il se depart de tous les Droits qu'il pouvoit avoir contre la Maison de *Savoye*, de l'an 1523. *ibid.* 39[illegible]. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Henri* Roi de Navarre, de l'an 15[illegible]3. *ibid.* 392. *a.* Son Traité de *Madrid*, qu'il fit étant Prisonnier avec l'Empereur *Charles* V. le 14. Janvier 1526. *ibid.* 399. *b.* Sa Protestation contre ledit Traité, faite en secret avant que de le signer, le même jour & an. *ibid.* 412. *b.* Son Traité avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, par lequel ils conviennent de n'assister point l'Empereur *Charles* V. l'un contre l'autre, & que le Roi d'Angleterre insistera sur le relâchement des Fils du Roi de France, qui étoient en ôtage en Espagne, l'an 1526. *ibid.* 458. *b.* Son Traité avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, par lequel le Traité de l'an 1525. fait entre ledit Roi d'Angleterre, & *Louise*, Mere de *François* & Regente du Royaume, est confirmé, & les deux Rois se promettent une perpetuelle Amitié, le Roi d'Angleterre y renonçant à ses Prétensions sur le Royaume de France, mais que le Roi de France lui payera tous les ans 50000 écus, de l'an 1527. *ibid.* 472. *a.* 487. *b.* Son Traité avec le même Roi d'Angleterre, par lequel ils conviennent que les deux Rois enverront leurs Ambassadeurs à l'Empereur *Charles* V. pour l'exhorter à la Paix, & à satisfaire à ce qu'il doit au Roi d'Angleterre & à delivrer les Fils du Roi de France, & que *Marie*, Fille du Roi d'Angleterre, sera mariée avec le Roi *François* I. ou avec *Henri* Duc d'Orleans, second Fils du Roi, de l'an 1527. *ibid.* 476. *b.* Autre Traité entre les mêmes pour l'entretien d'une armée de 30000 hommes de pied en Italie pour obliger ledit Empereur à la Paix. *ibid.* 483. *b.* Autre Traité entr'eux, portant que nonobstant que le Duc *François Sforze* seroit rétabli dans le Duché de *Milan*, par l'Empereur, ils en exigeroient néanmoins les Pensions sur ledit Duché, conditionnées par la *Ligue Italique*,

que, que le Roi d'Angleterre consentira au Mariage de la Reine *Eleonor* avec le Roi *François* I. qu'il sera Protecteur de la Paix entre l'Empereur *Charles* V. & ledit Roi de France, & que les Marchands Angloie jouïront des mêmes Privileges en France, dont ils jouïssoient aux Païs-Bas, & autant de tems que la Guerre durera entre l'Empereur & les dits Rois. IV. I. 492. *b.*

Autre Traité entre les mêmes Rois, portant, qu'ils n'approuveront le Concile universel qui sera convoqué par le Pape, tant que ce Roi de France sera prisonnier de l'Empereur *Charles* V. & que durant ce tems on n'aura nul égard aux Decrets, Brefs & Bulles du Pape; mais que cependant les affaires Ecclesiastiques du Royaume d'Angleterre seront administrées & reglées par le Cardinal *Thomas Wolsey*, Legat du Pape & Primat d'Angleterre, & celles de France par le Clergé de l'Eglise Gallicane. *ibid.* 494. *a.* Ses offres faites par ses Ambassadeurs à l'Empereur *Charles* V. & les Reponses de cet Empereur. *ibid.* 496. *a.* Son Instruction donnée à son Ambassadeur, pour faire faire le Défi audit Empereur, en cas qu'il refusât ces offres. *ibid.* 502. *a.* Defi de son Heraut d'Armes donné à *Charles Quint*, avec toutes les circonstances de cet Acte. *ibid.* 503. *a.* Sa Ligue avec le Pape, le Roi d'Angleterre, & divers Princes & Republiques d'Italie, contre l'Armée de l'Empereur, qui assiégeoit alors Rome. *ibid.* 510. *b.* Sa Tréve pour huit mois faite avec l'Empereur & la Gouvernante des Païs-Bas, de l'an 1528. *ibid.* 515. *a.* Comment il fut traité en Espagne, y étant prisonnier. *ibid.* 413. *& suiv.* Quand & comment il fut élargi du Château de Madrid. *ibid.* 416. *b.* Son Lit de Justice tenu au Parlement de Paris, en 1527. pour se liberer du Traité de Paix de Madrid, avec l'Arrêt rendu sur ce sujet, toutes les Chambres assemblées, & les Deputez des autres Parlemens de France y assistans. S. II. I. 100.

Autre Lit de Justice sur le même sujet, où il fut resolu, que le Roi n'étoit point obligé d'executer ledit Traité, ni faute d'execution, de retourner prisonnier en Espagne, & qu'il pouvoit lever deux Millions d'or sur l'Eglise, la Noblesse & le Peuple, pour la delivrance de ses deux Fils prisonniers: même sans le consentement du Pape. *ibid.* 105. Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Charles* V. Empereur, par lequel le Traité de Madrid est confirmé sous certaines limitations, la delivrance & la rançon de ses deux Fils sont reglées & le Mariage dudit Roi avec Madame *Eleonor*, Reine Douairiere de Portugal, est de nouveau accordé à Cambrai, l'an 1529. avec les Enregistremens dudit Traité aux Parlemens de France & les Ratifications de divers Etats du Royaume. IV. II. 7. *a.*

Ses Lettres par lesquelles il s'oblige envers le Roi d'Angleterre *Henri* VIII. de lui payer les Sommes empruntées de lui par l'Empereur *Charles* V. selon la Convention du Traité de Cambrai, de l'an 1529. *ibid.* 48. *a.* Sa Protestation contre la Cession du Duché de *Milan*, Comté d'*Ast* & de la Seigneurie de *Gennes*, qu'il avoit faite par les Traitez de Madrid & de Cambrai, de l'an 1529. *ibid.* 52. *a.* Protestation de son Procureur General contre lesdits Traitez comme nuls, faite à leur publication, enterinement & verification à la Cour du Parlement de Paris, de l'an 1529. *ibid. b* Le Pape *Clement* VII. lui donne absolution de son Serment de ne rien aliener de son Domaine, auquel il avoit contrevenu par le Traité de Cambrai, l'an 1529. *ibid.* 53. *a.* Accord & Reglement touchant la delivrance de ses Enfans qui étoient en ôtage pour lui en Espagne, de l'an 1530. *ibid.* 63. *b.* Sa Convention avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, pour lui payer une certaine somme d'argent au lieu de la quantité de Sel stipulée dans le Traité, de l'an 1527. faite l'an 1530. *ibid.* 74. *b.* Son Traité avec ledit Roi d'Angleterre, par lequel ils confirment les précédens Traités de Paix & de Confederation entr'eux, de l'an 1532. *ibid.* 83. *b.* Traité de Confederation entre les mêmes Rois pour s'opposer aux Progrès des Turcs, de la même année. *ibid.* 89. *b.* Sa Confirmation des Privileges des *Villes Anseatiques*, de l'an 1537. *ibid.* 150. *b.* Son Traité avec *Jean François des Ursins*, Comte de Petillane, contenant les Conditions auxquelles ledit Comte se range dans le Parti & dans le service du Roi, de l'an 1537. *ibid.* 152. *b.* Sa Trêve de dix mois avec *Charles* V. l'an 1537. *ibid.* 153. *a.* Articles convenus, & non convenus entre cet Empereur & Roi d'Espagne, & ce Roi de France, pour mieux observer cette Trêve. *ibid.* 154. *a. b.* Autres Articles, dont on n'a pû convenir. *ibid. b.* Sa Trêve pour trois Mois avec *Charles* V. quant aux Pais de l'Italie, de l'an 1537. *ibid.* 157. *b.* Ses Reponses aux Propositions de *Charles* V. & ses dernieres Offres. *ibid.* 158. *b.* Sa Trêve avec le même jusqu'au 1. Juin 1538. pour tous leurs Royaumes & Païs. *ibid.* 159. *a.* Son Traité avec le même, par lequel ils conviennent de ne faire aucunes nouvelles Alliances ni Accord avec le Roi d'Angleterre que d'un commun & mutuel consentement, de l'an 1538. *ibid.* 159. *b.* Son Traité de Trêve pour dix ans avec le même Empereur pour tous leurs Royaumes, Païs & Seigneuries, fait à Nice, l'an 1538. *ibid.* 169. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Guillaume* Duc de Gueldre & de Cleves, de l'an 1540. *ibid.* 196. *a.* Son Traité de Confederation avec *Christian* III. Roi de Dannemarc de l'an 1541. *ibid.* 216. *b.* Sa Ligue offensive & defensive avec *Gustave* I. Roi de Suede, contre l'Empereur *Charles* V. de l'an 1542. *ibid.* 228. *a.*

Son Traité de Paix & d'Alliance avec l'Empereur *Charles* V. fait à Crespi, l'an 1544. IV. II. 279. *b.* Conventions pour son execution. *ibid.* 292. *b* Son Traité de Paix avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, par lequel celui-ci promet de rendre à *François* la Ville de *Bologne* moyennant une certaine somme d'argent, de l'an 1546. *ibid.* 305. *b.* Son Traité avec *Edouard* VI. Roi d'Angleterre pour les limites du Comté de *Boulogne*, de l'an 1547. *ibid.* 324. *a.*

François, Fils de *Henri* II. Roi de France, & depuis II. du nom, Roi de France, son Contract de Mariage avec *Marie* Reine d'Ecosse, de l'an 1558. V. I. 22. *a.*

François II. Roi de France, Privileges qu'il accorde aux *Suedois* trafiquans en France, de l'an 1559. V. I. 61. *a.*

François II. Duc de Bretagne, son Traité de Commerce avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1468. III. I. 596. *a.*

Sa Ratification & celle des Etats de Bretagne du Traité de Paix fait à Senlis avec *Louis* XI. Roi de France, de l'an 1476. *ibid.* 533. *a.* Confirmation de ce Traité avec quelques éclaircissemens, modifications & declarations. *ibid.* 534. *a.* Son Traité avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, où ils conviennent d'un Mariage entre *Edouard* Prince de Gales, Fils du Roi, & *Anne*, Fille du Duc, de l'an 1481. *ibid.* 80. *a.* Ses offres faites à *Charles* VIII. Roi de France, pour renouveller l'Amitié entr'eux, l'an 1484. *ibid.* 136. *a.* Son Traité de Paix & de bonne Amitié avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1485. *ibid.* 146. *a.* Sa Constitution touchant la Succession Masculine & feminine dans le Duché de *Bretagne*, en 1485. S. I. II. 469. Sa Trêve & Traité de Commerce avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1486. III. II. 159. *b.*

Son Traité de Paix avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1488. *ibid.* 209. *a.*

François, Marquis d'Este, Sa Ligue avec les Villes de *Bologne*, *Parme*, *Vérone* & *Mantoue*, contre *Azon* Marquis d'Este, pour recouvrer la Ville de *Ferrare* & le Comté de *Rovere*, en 1306. S. I. II. 42.

François d'Este, Duc de Modene, son Traité avec le Pape *Urbain* VIII. pour le Passage de l'Armée Ecclesiastique, dans les Etats du Duc de *Parme*, de l'an 1642. VI. I. 263. Son Traité avec la Republique de *Venise* & le Grand Duc de Toscane, pour appaiser les Troubles d'Italie de l'an 1643. *ibid.* 276. Son Traité d'Alliance avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1647. *ibid.* 397. *a.* Son Traité de Paix & de Reconciliation avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, de l'an 1649. *ibid.* 500. Ses Articles de Neutralité accordez au Duc de *Mantoue*, au nom du Roi de France *Louis* XIV. de l'an 1658. VI. II. 225. *a.*

François, Duc de Florence, obtient de l'Empereur le Diplome pour être appellé *Grand Duc d'Hetrurie*, en 1576. S. II. I. 467.

François I. Duc de Lorraine, Son Traité de Mariage avec *Christine* de Dannemarck, Veuve de *François de Sforce*, Duc de Milan, de l'an 1540. IV. II. 481. *a.*

François Duc de Lorraine, son Transport des Duchez de *Lorraine* & de *Bar* à *Charles* son Fils ainé, de l'an 1625. V. II. 481. *a.*

François, Marquis de Mantoue, sa Donation du Canal de *Forsole* & de *Ceriane*, faite à *Sigismond* Duc de Sora, l'an 1485. III. II. 158. *b.*

Franconie, Cercle de l'Empire, Accord entre *George* Evêque de Bamberg, & *George Frederic* Marcgrave de Brandebourg, au sujet de la Convocation des Etats dudit Cercle, de l'an 1559. V. I. 57. *b.* Convention entre les Evêques de *Bamberg* & de *Wurtzbourg*, & les Marcgraves de *Brandebourg-Bareith* & *Brandebourg-Anspach*, pour s'opposer au Procès commencé par la *Noblesse de Franconie* du quartier des Montagnes, touchant les Contributions des Fiefs revolus &c. de l'an 1616. V. II. 279. *a.* Recès du *Cercle de Franconie* pour la Montre, le depart & l'Entretien de leurs Troupes, qui devoient être envoyées en Hongrie, pour y faire la Campagne contre les Turcs, de l'an 1664. VI. III. 5. *a.*

Franconie, *Baviere* & *Suabe*, Cercles de l'Empire, leur Recès touchant l'épreuve des Monnoyes, de l'an 1665. VI. III. 35. *b.*

Franconie, Recès du *Cercle de Franconie*, touchant le Corps de Troupes qu'on devoit mettre sur pied, pour la defense de l'Empire, de l'an 1673. VII. I. 216. *b.* Son Recès touchant les Troupes auxiliaires à fournir à l'Empereur contre les Turcs, comme aussi pour la Monnoye, de l'an 1685. VII. II. 120. *b.*

Declaration de l'Empereur *Leopold* I. pour la Confirmation & extension des anciens Privileges de la *Noblesse de Franconie*, touchant l'Exemtion, l'Execution, & Droit de Collecte, l'immunité des Impositions & le Droit de Retrait, de l'an 1688. *ibid.* 162. *a.* Renouvellement de son Alliance avec l'Empereur *Leopold* I. de l'an 1689. *ibid.* 234. *b.* Recès des Etats de Franconie avec les Commissaires Imperiaux pour le Reglement des quartiers d'hyver des Troupes, de l'an 1690. *ibid.* 275. *b.*

Franconie & *Suabe*, Leur Recès d'Association par lequel ils se promettent une reciproque assistance contre toute injuste Aggression, de l'an 1691. VII. II. 289. *b.*

Franconie, Accession du Cercle de *Franconie* à la *Grande Al-*

liance renouvellée, de l'an 1696. VII. II. 367. *a.* Son Recès d'Association avec le Cercle de *Suabe*, pour leur commune feureté & confervation, de l'an 1700. *ibid.* 493. *a.* Autre Recès d'Association entre les mêmes, de l'an 1701. VIII. I. 8. *a.*

Frauenftad, Ville de Silesie, donnée par *Jean* Roi de Boheme à *Jean* Duc de Steinau en Silesie, en 1337. I. II. 156. *a.*

Fresque, Marquis d'Este, & la Ville de *Ferrare*, leur Traité de Paix avec les Villes de *Mantoue* & de *Verone*. S. I. II. 59.

Fridberg, Ville libre Imperiale d'Allemagne, son Accord fait avec la Garnison du Château, confirmé par *Rodolphe* I. Empereur, en 1285. I. I. 259. *b.*

——— Son accession à l'Alliance de quelques autres Villes Imperiales faite pour dix ans, l'an 1382. II. I. 175. *a.*

Frideric I. dit *Barberousse*, Empereur, ne peut souffrir que le Pape appelle l'Empire *son Benefice*, & qu'il le lui avoit *conferé*. I. I. 79. *a.*

Son Diplome pour confirmer à *Heyman* Evêque de Verdun le Privilege d'exercer les Droits de Comte & de Marcgrave, en 1156. *ibid.* 80. *a.* Sa Sentence par laquelle il decide le Differend de *Henri* Duc d'Autriche, & de *Henri* Duc de Saxe, au sujet du Duché de *Baviere*, en l'adjugeant au dernier, & en érigeant le Marcgraviat d'*Autriche* en Duché, lui donnant plusieurs Privileges, en 1156. *ibid* 82. *a.* Sa Reponse aux Deputés de Rome, dans sa premiere Expedition en Italie, en 1156. S. I. I. 39.

Sa Reponse à la Lettre du Pape *Adrien* IV. il y justifie la préposition de son Nom avant celui du Pape dans ses Lettres, & lui reproche son orgueil & celui de ses Cardinaux. *ibid.* Sa Paix publique publiée pour l'Allemagne à Ratisbonne, en 1157. I. I. 83. *a.*

Pour l'*Italie*. *ibid.* 84. *a.* Ote l'Evêché de Belloni à l'Evêque *Otton*, pour avoir suivi le parti d'*Alexandre* III. & le confere au Patriarche d'Aquilée. *ibid.* 85. *b.* Il le restitue à *Otton*. *ibid.* 86. *a.* Sa Lettre aux Etats de l'Empire pour maintenir la Dignité Imperiale contre l'arrogance du Pape *Adrien* IV. en 1157. S. I. I. 42.

Sa Lettre à l'Archevêque de *Treves* sur le même sujet, par lequel il declare aussi ledit Archevêque Primat. *ibid.* Son Edit pour faire la Guerre aux *Milanois*, en 1158. *ibid.* 43. Ses Decrets sur les Regales de l'Empire. *ibid.* Comment la Ville de *Milan* capitula avec lui, en 1159. I. I. 85. *a.* Son Edit pour faire la Guerre aux Rebelles d'Italie, en 1159. S. I. I. 45.

Sa Lettre à Herman, Evêque de Brixen, par laquelle il l'invite au Concile de Pavie, pour remedier au Schisme Papal. *ibid.* Son Mandement à *Alexandre* III. Pape & aux Cardinaux qui l'avoient elû, pour comparoitre audit Concile. *ibid.* Sa Proscription des *Cremois*, *Milanois* & ceux de *Brixen*. *ibid.* Son Mandement au Pape *Alexandre* III. pour comparoître au Concile de Pavie. *ibid.* Ses Lettres d'Investiture de la Ville d'*Arles* & des Comtés de *Provence* & de *Forcalquier*, données à Raimond, Comte de Barcelone. *ibid.* Son Diplome, par lequel il éleve le Duché de *Boheme* en Royaume, en faveur du Duc *Vladislas*, auquel il accorde encore le Tribut de la Pologne, en 1159. *ibid.* 185. Le Serment qu'il fit faire à ses Mandataires, qu'il conservera la Paix en Italie, selon la teneur du Projet des Mediateurs. I. I. 100. *a.*

Sa Ratification & confirmation de la Paix Publique d'Italie. *ibid.* 101. *b.* Sa Lettre aux Abbez & Moines de l'Ordre de Cisteaux, touchant sa Paix avec *Alexandre* III. Pape. *ibid.* 102. *a.* Son Traité avec la Ville de *Pise* par lequel il leur donne plusieurs Terres, Villes, Ports & Privileges, pour les engager à la Guerre contre *Guillaume* Roi de Sicile, en 1161. S. I. I. 50. Son Diplome, par lequel il donne l'Investiture de la Ville & du Marquisat de *Saone* à *Henri*, Marquis de Saone, en 1162. I. II. 295. *a.* Ses Lettres d'Investiture de l'Isle de *Sardaigne*, à ceux de *Pise*, en 1165. S. I. I. 53.

La Paix qu'il fit entre *Godefroi* Evêque d'Utrecht, & *Florent* Comte de Hollande, au sujet du Comté de *Frise*; l'Empereur ordonne que tous les deux élisent un Comte, & le presentent à l'Empereur, en 1166. *ibid.* 55. Son Decret dans la Diéte de Wurtzbourg pour soutenir le Pape *Pascal* contre *Alexandre* III. en 1166. *ibid.* 54. Son Privilege donné à la Ville d'*Aix la Chapelle*, pour tenir des foires, & pour battre de la Monnoye, en 1166. I. I. 87. *a.*

Son Traité avec le Peuple de *Rome*, en 1167. *ibid.* 87. *b.* Son Diplome de Confirmation de tous les Biens de l'Eglise Patriarchale d'*Aquilée*. *ibid.* 14. *a.* Sa Reconciliation avec *Alexandre* III. Pape, en 1176. *ibid.* 95. *a.* Sa Trêve avec les Princes & les Villes d'Italie. *ibid.* *b.* Sa Paix Publique pour l'*Italie*, de l'an 1177. *ibid.* 98. *b.* Sa Lettre d'Assûrance donnée aux *Lombards*, que durant l'armistice il ne jugera aucun d'eux pour ne lui avoir pas prêté serment de fidelité, &c. en 1177. *ibid.* 100. *b.* Sa Trêve avec *Guillaume* Roi de Sicile pour 15. ans. *ibid.* 100. *b.* Sa Sentence pour adjuger à *Adelbert* Evêque de Freisingue le Droit de foire & de pont à *Vergen*, que *Henri* Duc de Brunswic avoit donné à la Ville de *Munic*, en 1180. *ibid.* 105. *b.* Son Decret, par lequel il annulle la Translation de la Foire & du Pont de Vergen à Munich faite par *Henri de Brunswig* Duc de Baviere & de Saxe en 1180. S. I. I. 61. Il confirme & donne de nouveau quelques Privileges à la Ville de *Spire*, en 1182. I. I. 108. *a.* Sa Confirmation de Sentence prononcée en faveur des Marquis *Albert*, *Obizon* & *Boniface*; contre la Communauté d'*Este*, en 1180. S. I. I. 61. Sa Paix publique pour les Contrées de la Lombardie. *ibid.* 62. Son Investiture de la Marche de *Genes*, & de *Milan*, & de tout ce que le Marquis *Azzon* avoit donnée au Marquis *Obizon d'Este*, en 1183. *ibid.* 64. Sa concession de quelques Places à la Ville de Milan, en 1186. I. I. 109. *b.*

Sa Donation du Bourg *Regnani* à l'Evêque de Parme. *ibid.* 110. *a.* Sa Paix Publique & Religieuse publiée à la Diéte de Nuremberg, l'an 1187. *ibid.* 110. *b.* Sa Lettre à *Henri* II. Roi d'Angleterre, par laquelle il lui promet toute assistance dans sa Croisade. *ibid.* 111. *b.*

Frideric II. Empereur, Son Diplome par lequel il confirme à *Ottocare* Roi de Boheme le Titre de Roi & plusieurs autres Privileges, en 1212. I. I. 144. *b.* Sa Donation de toutes les Mines d'Or & d'Argent qui se trouveront dans les Terres & Païs de *Louïs* Duc de Baviere, faite à ce Prince. S. I. I. 78. *b.*

Son Edit aux Prelats, Seigneurs & Villes de l'Italie, pour jurer à ses Legats la Fidelité duë, en 1219. *ibid.* 79. Sa Constitution pour rétablir & maintenir la Liberté des Eglises, Personnes & Lieux Religieux, & pour la seureté des échouez & Voyageurs, en 1220. *ibid.* 79. *a.* Son Edit pour les Possesseurs des Biens de la Comtesse *Mathilde* sa Mere, à les rendre au St. Siége, sous une Amende de 1000. Marcs d'argent, en proscrivant en même tems les Fils du Comte de Casalod, & de Nevis, pour la detention du Château de *Gonzague*, en 1220. I. I. 161. *a.* Sa Lettre par laquelle il confirme à *Azzon* VII. Marquis d'Este la Possession de tous ses Etats, & lui donne de plus le Comté de *Rodigi*, & *Adria*, en 1221. S. I. I. 81. Ses Lettres d'Investiture pour la Ville de *Final*, données à *Henri* Marquis de Saone, en 1226. I. I. 164. Son Diplome par lequel il confirme *Henri*, Fils de *Henri*, Marquis de Saone, dans la possession du Marquisat de *Saone*, lui accordant même la Succession pour ses Descendans, soit mâles, soit femelles, en 1226. I. I. 295. *a.* Sa Lettre par laquelle il confirme la Donation de la Terre de *Culm*, faite à *Herman de Saltza*, Grand Maître de l'Ordre Teutonique, par *Conrad*, Duc de Mazovie, à condition de conquerir la *Prusse*, en 1226. S. I. I. 82.

Son Edit contre le Pape *Gregoire* IX. & ses attentats, en 1227. *ibid.* 83. Sa Lettre aux *Romains*, où il leur reproche de ne s'être point opposés au Pape *Gregoire* IX. lorsqu'il prononça la sentence d'Excommunication contre lui. *ibid.* 84. Sa Lettre aux Cardinaux contre la Sentence d'Excommunication dudit Pape. *ibid.* 84. Son Traité avec *Abuissac* Prince des Sarasins d'Afrique, touchant la sureté du Commerce & la Jurisdiction sur les Sarrasins de l'Isle de Corse, en 1230. I. I. 168. *a.* Son Privilege donné à *Henri* le vieux & *Henri* le jeune, Comtes de Plauen, pour creuser des Mines & battre de la Monnoye, il leur donne aussi les Villes *Ascha* & *Selb*, en 1232. S. I. I. 90. Son Compromis avec *Gregoire* IX. Pape pour trouver une voye par laquelle les Villes de *Gaete* & de St. *Agathe* puissent rentrer sous son obeïssance, sauf l'honneur de l'Eglise, en 1230. I. I. 169. *a.*

Son Traité d'Alliance avec *Louïs* IX. Roi de France, en 1232. *ibid.* 171. *b.* Son Contract de Mariage avec *Isabelle* Sœur de *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1236. *ibid.* 389. *b.* Sa Confirmation des Privileges du Duché de *Stirie*, faite à *Ottocare* & *Leopold* Ducs d'Autriche, en 1231. S. I. I. 92. Excommunié par *Gregoire* IX. Pape, en 1239. I. I. 176. *b.* Sa Lettre aux Princes de l'Empire, touchant l'arrogance & l'iniquité dudit Pape, contre l'Empereur & l'Empire, en 1239. S. I. I. 93.

Sa Lettre au Senat & Peuple de *Rome*, où il leur reproche leur desobeïssance à l'Empereur, & les menace de les en châtier, en 1239. *ibid.* 94. Sa Concession donnée aux Habitans de la Ville de *Tragur*, de pouvoir librement trafiquer en *Sicile*, en 1241. I. I. 179. *b.*

Son Diplome d'Expectative donné à *Henri* Marcgrave de Misnie pour le Landgraviat de *Thuringe*, en 1242. *ibid.* 180. *a.* Sa Lettre de pleinpouvoir donnée à trois de ses Ministres, pour traiter avec le Pape *Innocent* IV. où il promet aussi de s'en tenir à tout ce dont ils conviendront avec ledit Pape, en 1244. *ibid.* 184. *a.* Les articles de cet Accord, *ibid.* 186. *a.* Renouvelle & confirme à *Frederic* Duc d'Autriche les Privileges obtenus de *Frederic* I. en 1245. *ibid.* 81. *a.* Il y en ajoute encore d'autres. *ibid.* *a.* Son Privilege donné aux Etats de *Boheme* qu'en cas que la Famille Royale vînt à s'éteindre, le Droit d'Election d'un Roi appartiendroit auxdits Etats. I. II. 245. *b.* Il est excommunié par le Pape *Innocent* IV. au Concile de Lion, en 1245. I. I. 190. *b.* 192. *b.* Sa Lettre à tous les Rois & Princes du Monde, pour leur representer ce qu'ils avoient à craindre de la hauteur dudit Pape, qui, sans l'avoir cité ni ouï, avoit osé prononcer la Sentence de Deposition contre lui, en 1245. S. I. I. 96.

Son Diplome donné à *Frederic* II. Duc d'Autriche, par lequel il érige les Duchés d'*Autriche* & de *Stirie* en Royaume, & lui permet d'eriger la Terre de *Carniole* en Duché en 1246. *ibid.* 97. Son Testament, en 1250. I. I. 198. *a.* S. I. I. 99.

Frideric

Frideric Duc d'Autriche, & puis après Empereur, III. du nom sa Convention avec les *Etats d'Autriche* sur la Regence & Succession, après la Mort d'*Albert* II. Empereur, en 1439. S. I. II. 382.

Frideric III. Empereur, sa Sentence Arbitrale entre *Sigismond* Evêque de Wurtzbourg & le *Chapitre* de son Eglise, par laquelle il établit *Godefroi* Echanson de Limbourg pour Administrateur de l'Evêché pendant la vie dudit Evêque, de l'an 1442. III. I. 119. *a*. Sa Confirmation de tous les Privileges des Ducs d'Autriche, donnée aux Ducs *Ladislas*, qui étoit aussi Roi de Hongrie, *Albert* & *Sigismond*, avec le consentement des Electeurs, & celui de *George* Roi de Boheme, en 1442. S. I. II. 386.
Sa Confirmation & amplification des Privileges de la Ville de *Nimegue*. *ibid*. 387. Sa Confirmation de la Vente du Duché de *Gueldre* & du Comté de *Zutphen*, faite par *Gerard*, Duc de Juliers, Berg & Gueldres à *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne, en 1444. *ibid*. 444. Son Rescript, que les Causes des Princes de l'Empire ne seront point jugées par la *Chambre Imperiale*, en 1448. *ibid*. 402. Son Diplome d'Investiture donnée à *Alexandre de Gonzague* Marquis de Mantoue, de plusieurs Villes & Terres de la Lombardie, qui lui avoient été données par le Testament de son Pere *Jean François de Gonzague*, de l'an 1451. III. I. 185. *b*.
Son Diplome par lequel il donne Permission & Pouvoir aux Villes de *Thorn* & de *Culm* en Prusse de faire des Unions & Confederations avec les autres Villes & avec la Noblesse du Païs pour leur defense & la conservation de leurs Privileges, de l'an 1451. *ibid*. 181. *a*. Son Serment fait au Pape *Nicolas* V. que s'il venoit à Rome, il exalteroit l'Eglise Romaine & le Pape, & ne feroit aucune Ordonnance à Rome sans son Conseil, en 1452. S. I. II. 403.
Sa Confirmation de l'Union hereditaire entre les Illustres Maisons de *Saxe*, *Brandebourg* & *Hesse*, en 1457. *ibid*. 407.
Son Diplome par lequel il confirme aux *Ducs d'Autriche* tous leurs Privileges, de l'an 1453. III. I. 194. *a*.
Son Rescript aux Marggraves de Bade *Charles* & *Bernard*, par lequel il leur commande de proteger en son Nom Imperial la Ville d'*Eslingen*, de l'an 1454. *ibid*. 233. *b*. Sa Confederation avec *George Podiebrach* Roi de Boheme, de l'an 1459. *ibid*. 256. *b*. Sa Trêve conclue par l'intervention du Roi de Boheme avec *Albert* Archiduc d'Autriche, son Frere, de l'an 1461. *ibid*. 269. *b*. Son Accommodement avec *Louis* Duc de Baviere, fait par la Mediation de *George* Roi de Boheme, qui est constitué Arbitre de leurs differens, comme aussi de ceux dudit Duc avec *Albert* Marggrave de Brandebourg, de l'an 1461. *ibid*. 274. *b*. Son Traité d'Accord avec *Albert* Duc d'Autriche son Frere, conclu par la Mediation de *George* Roi de Boheme, par lequel le Duc doit restituer tout ce qu'il avoit occupé, & l'Empereur lui ceder le Duché d'Autriche pour huit ans, pendant lesquels le Duc payera annuellement à l'Empereur 14000 florins d'Hongrie, ou Ducats, de l'an 1462. *ibid*. 278. *a*. Son Accord Provisionel avec *Louis* Duc de Baviere, par l'Entremise de l'Evêque d'Augsbourg, des Comtes Palatins du Rhin, & du Nonce du Pape, portant que les Parties devront comparoitre en personne à Nurnberg devant lesdits Arbitres, & acquiescer en leur Sentence, de l'an 1462. *ibid*. 279. *b*. Son Traité d'Alliance avec *Matthias* Roi d'Hongrie, portant, que si ledit *Matthias* meurt sans Enfans, ledit *Frederic* ou un de ses Fils lui succedera, de l'an 1463. *ibid*. 286. *a*. Son Traité d'Accommodement avec *Louis* Duc de Baviere, touchant leurs Differens sur l'Evêché d'*Aichstet*, sur le tribut des *Juifs* à Ratisbonne, & des Biens & Vassaux appartenans aux Ducs de Baviere, mais situez en Autriche, conclu par la Mediation de *George* Roi de Boheme, de l'an 1463. *ibid*. 288. *a*. Son Diplome d'Investiture de plusieurs Châteaux, Lieux & Terres, dans le Territoire de Brixen, donné à *Louis de Gonzague* Marquis de Mantoue, après la mort d'*Alexandre* son Frere, de l'an 1466. *ibid*. 347. *a*. Sa Paix publique faite par l'avis & par le conseil des Electeurs, Princes & autres Etats de l'Empire, de l'an 1467. *ibid*. 377. *a*. Sa Paix publique par l'Empire pour quatre ans, afin de pouvoir d'autant mieux resister aux Turcs, de l'an 1471. *ibid*. 432. *b*. Sa permission donnée à *Louis de Gonzague* Marquis de Mantoue, qu'il pourra faire des Ligues & Alliances avec tels Princes qu'il voudra, sauf les Droits de l'Empire, de l'an 1474. *ibid*. 490. *a*. Son Erection du Comté d'*Holstein* en Duché, en faveur de *Christian* Roi de Dannemarc, en 1474. S. I. II. 444.
Sa Transaction avec *Frideric le Victorieux* Electeur Palatin. *ibid*. 447. Lui & quelques *Electeurs* de l'Empire s'allient avec *Louis* XI. Roi de France contre *Charles* Duc de Bourgogne, l'an 1475. III. I. 498. *b*.
Sa Confederation avec le même Roi, confirmant tous les Traitez faits entre l'Empire & la France depuis le tems de *Charlemagne*, de l'an 1475. *ibid*. 520. *b*. Son Alliance & celle des *Electeurs* avec le même Roi, contre *Charles* Duc de Bourgogne. *ibid*. 52 . *b*. Il reçoit dans l'Alliance faite avec le même Roi, contre *Charles* Duc de Bourgogne, *René* II. Duc de Lorraine, l'an 1475. *ibid*. 608. *a*. Son Privilege, accordé à *Sigismond* Duc d'Autriche, que ses sujets ne pourront être citez aux *Jugemens Secrets de Westphalie*, en 1475. S. I. II. 449. Son Alliance avec *Louis* XI. Roi de France, contre *Frederic le Victorieux* Electeur Palatin de l'an 1476. *ibid*. 528. *b*. Il donne l'Investiture à *Uladislas* Roi de Boheme pour la Dignité Electorale & pour l'Office d'*Archi-Echanson* de l'Empire, comme aussi pour les autres Regales & Provinces appartenantes à la Couronne de Boheme, l'an 1477. III. II. 1. *a*.
Ses Lettres par lesquelles il ordonne un Armement general contre *Louis* XI. Roi de France à cause qu'il avoit emmené prisonnier l'Evêque de *Verdun*, s'étoit emparé de cet Evêché & de la Ville de *Cambrai* & autres Terres du feu Duc de Bourgogne relevans de l'Empire, de l'an 1478. *ibid*. 19. *a*. Investit *Louis de Gonzague* Marquis de Mantoue de plusieurs Villes & Châteaux situez dans le Territoire de *Cremone*, l'an 1478. *ibid*. 24. *a*. Son Diplome par lequel il confirme à *Frederic de Gonzague* Marquis de Mantoue tous ses Privileges, & approuve les Conventions faites avec ses Freres, de l'an 1479. *ibid*. 69. *a*. Sa Confirmation de la Transaction faite entre les Comtes de *Pappenheim*, portant que l'Office hereditaire de *Maréchal de l'Empire* sera toujours exercé par l'ainé d'entr'eux, en 1478. S. I. II. 452.
Son Diplome, donné à la Ville Imperiale d'*Ulme*, par lequel il lui confirme l'exemtion de toute Jurisdiction étrangere, en 1479. *ibid*. 456. Ses Lettres de non-Prejudice données à *Sigismond*, Duc d'Autriche, au sujet des Secours qu'il avoit reçu de ce Prince contre le Roi de Hongrie, en 1488. *ibid*. 463. Son Diplome par lequel la Succession aux Duchés de *Juliers* & de *Bergue* est deferée à *Albert* Duc de Saxe, avec l'Investiture évetuelle, en cas que lesdits Duchés deviennent vacants, de l'an 1483. III. II. 121. *b*.
Sa Paix Publique procurée par l'Empire pour dix ans, à Francfort, l'an 1486. *ibid*. 151. *b*. Sa Confederation & celle de *Maximilien* I. Roi des Romains avec les Electeurs & Princes de l'Empire contre *Matthias Corvin* Roi de Hongrie, de l'an 1486. *ibid*. 153. *b*. Son Mandement Penal donné à la *Societé de l'Ecu de St. George* & aux Villes Imperiales de *Suabe*, par lequel il leur est enjoint de se confederer pour le maintien de la Paix publique & pour la Conservation de leurs Droits & Libertés, de l'an 1487. *ibid*. 173. *a*.
Ses Lettres d'Infeodation du Marquisat de *Montferrat*, données à *Boniface* Marquis dudit Marquisat, en 1487. S. I. II. 474. Son Rescript à *Frederic* & *Sigismond* Marcgraves de Brandebourg, pour se confederer plus étroitement avec *Sigismond* Archiduc d'Autriche, & *Eberard* Comte de Wirtemberg, pour le maintien de la *Confederation de Suabe*, de l'an 1488. III. II. 203. *b*.
Son Mandement à la *Noblesse de Kraichgow*, par lequel il lui ordonne de se joindre à la *Confederation de Suabe*, de l'an 1488. *ibid*. 210. *b*. Son Mandement Penal à quelques Etats de *Suabe*, qui ne s'étoient pas encore joints à la *Confederation de Suabe* de le faire dans un certain terme marqué, de l'an 1488. *ibid*. 211. *b*. *Frederic* III. & *Maximilien* I. Empereur & Roi des Romains, leur Traité avec *Ladislas* Roi de Hongrie & de Boheme. pour la Succession dans ces Royaumes, de l'an 1491. *ibid*. 263. *a*. Matricule des Princes, Seigneurs & Villes & de leurs Troupes, comme ils se trouverent à son Expedition contre *Albert* Duc de Baviere, de l'an 1491. *ibid*. 278. *b*.

Frideric, Roi de Suede, Son Traité de Paix avec *Pierre* I. Czar de toute la Russie, fait à Neustadt en Finlande, en 1721. VIII. II. 36. *a*.
Son Traité d'Alliance avec le même, en 1724. *ibid*. 76. *a*.
Son Accession à l'alliance de Hanover, en 1727. *ibid*. 141. *b*. Son Traité de Paix avec *Frederic Auguste* Roi de Pologne, en 1729. S. II. II. 281.

Frideric I. Roi de Dannemarc, son Diplome par lequel il confirme les Privileges des Duchez de *Sleswig* & de *Holstein* & y établir un Reglement touchant l'Administration de la Justice, les Monnoies & autres choses, de l'an 1524. IV. I. 394. *b*.

Frideric II. Roi de Dannemarc, son Traité de Commerce avec les *Villes Anseatiques* fait à Odensée, l'an 1560. V. I. 67. *a*.
Son Diplome par lequel il assigne à *Jean* son Frere pour son Partage Hereditaire les Maisons de *Sonderbourg* & de *Norbourg* la Ville de *Ploen* & le Monastere de *Arensbocke*, de l'an 1564. *ibid*. 125. *a*. Son Traité d'Accommodement avec *Jean* & *Adolphe* Freres, Ducs de Holstein-Sleswig, au sujet de l'Infeodation, services, Vassellage & Redevances du Duché de *Sleswig* & l'Isle de *Femeren*, de l'an 1579. *ibid*. 341. *a*. Son Traité de Partage hereditaire fait avec *Adolphe* Duc de Sleswig-Holstein au sujet de la Succession de *Jean l'ainé*, aussi Duc de Holstein, de l'an 1581. *ibid*. 421. *a*.

Frideric III. Roi de Dannemarck, ses Lettres d'Investiture données à *Frederic*, Duc de Sleswig-Holstein pour sa portion du Duché de *Sleswig* & l'Isle de *Fehmern*, de l'an 1648. VI. I. 491. *b*.
Son Traité d'Alliance Defensive avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1649. *ibid*. 529. *a*. Son Traité de Redemtion pour les Péages *du Sond*, avec les mêmes. *ibid*. 535. *Frideric* III. Roi de Dannemarc, & *Frideric* Duc de Sleswig-Holstein, leur Convention avec *Antoine Gunther*, Comte d'Oldenbourg & Delmenhorst sur la Succession éventuelle à ces deux Comtés, faite, en 1649. & confirmée par l'Empereur *Ferdinand* III. en 1653. S. II. I. 358. Son Traité d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1653. VI. II. 40. Autre Traité avec les mêmes, touchant le Péage du *Sond*, par lequel celui de l'an 1649. est annullé. *ibid*. 68. Son

Traité de Paix & d'Alliance avec *Cromwel*, Protecteur d'Angleterre, de l'an 1654. VI. II. 92. *b.* Son Traité avec les *Provinces-Unies* pour l'extension & l'éclairciſſement de leurs precedents Traitez, de l'an 1656. *ibid.* 141. *a.* Son Traité avec les mêmes pour la liberté & ſûreté du Negoce avec la Ville de *Dantzic. ibid.* 145. Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1657. *ibid.* 193. Son Traité d'Alliance avec *Jean Caſimir* Roi de Pologne, contre la *Suede* de l'an 1657. *ibid* 189. *a.* Son Traité d'Alliance offenſive & defenſive avec *Frederic Guillaume* Electeur de Brandebourg contre la *Suede*, de l'an 1658. *ibid.* 201. *a.* Son Traité Preliminaire de Paix avec *Charles Guſtave*, Roi de Suede, de l'an 1658. *ibid.* 204. *a.* Son Diplome par lequel il revoque la Conſtitution du Roi *Chriſtian* IV. au ſujet de la ſubjection des Habitans de l'Iſle de *Ween* au Tribunal Provincial de Scanie, de l'an 1658. *ibid.* 205. *b.* Son Traité de Paix avec ledit Roi, fait à *Rotſchild. ibid.* 205. *b.* Ses Lettres de Ceſſion de la Province de *Scanie* à la *Suede. ibid.* 211. *b.* Son Traité avec les *Provinces Unies* concernaut la Meſure des Vaiſſeaux en Norwege. *ibid.* 213. Sa Defenſe aux Habitans de l'Iſle de *Ween* de prêter Hommage au Roi de *Suede. ibid.* 218. *a.* Son Traité d'Accommodement avec le Duc de *Sleſwig-Holſtein*, par lequel le Roi cede audit Duc la Souveraineté ſur le Duché de *Sleſwig*, & autres Poſſeſſions. *ibid.* 219. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles* XI. Roi de *Suede*, de l'an 1660. *ibid.* 319. *b.* Son Traité de bonne Amitié & Correſpondance avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1661. *ibid.* 346. *a.* Ses Privileges accordez aux Bourgeois de *Coppenhague*, l'an 1661. *ibid.* 360. *a.* Sa Convention avec *Chriſtian Albert*, Duc de Sleſwig-Holſtein peur l'execution de la Paix du Nord de la même année. *ibid.* 361. *b.* Son Traité d'Alliance & de Ligue avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 166[illegible]. *ibid.* 399. *a.* Son Traitë de Paix & de Commerce avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1662. *ibid.* 436. *b.* Son Traité d'Accommodemett avec *Chriſtian Albert* Duc de Sleſwig-Holſtein, ſur l'égalité des Contributions, de l'an 1663. *ibid.* 456. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Louïs* XIV. Roi de France. *ibid.* 470. *b.* Son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*, pour parvenir à une bonne & ſûre Paix & pour le retabliſſement de la liberté du Commerce & de la Navigation, de l'an 1666. VI. III. 59.
Quadruple-Alliance, faite entre lui, l'Electeur de Brandebourg, *Frideric Guillaume*, les *Provinces Unies*, & *George Guillaume* & *Erneſt Auguſte* Ducs de Brunswig-Lunebourg pour leur defenſe reciproque, tranquillité & ſureté, de l'an 1666. *ibid.* 122. Son Traité de Paix avec *Charles* II. Roi d'Angleterre, de l'an 1667. VII. I. 53. *a.*
Son Traité d'Accommodement avec *Chriſtian Albert* Duc de Holſtein-Gottorp, ſur leurs differens au ſujet de l'Election à l'Evêché de *Lubeck*, de la Regence commune de *Sonderbourg* & de la Forteresse de *Friedrichs-Ort* de l'an 1667. *ibid.* 58. *b.* Son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1669. *ibid.* 26. *a.*

Frideric IV Roi de Dannemarc, ſes Articles Preliminaires avec *Frideric* Duc de Holſtein-Gottorp, de l'an 1700. VII. II. 479. *b.*
Son Traite de Paix avec le même, fait à Travendal en 1700. *ibid.* 480. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces-Unies*, de l'an 1701. VIII. I. 1. *a.* Son Traité avec le même Roi, & les *Etats Generaux*, pour leur fournir un Corps de Troupes de 12 à 16000. hommes, moyennant un Subſide de 300000. écus par an, en 1701. S. II. II. 6. Son Traité d'Amitié, de bonne Intelligence & de Commerce avec les *Provinces Unies*, de l'an 1701. VIII. I. 32.
Sa Declaration touchant ſa Marche en Pomeranie, de l'an 1711. *ibid.* 278. *b.* Lui & *Chriſtian Auguſte* Duc de Sleſwig-Holſtein, leur Accord avec la Ville d'*Hambourg*, ſur leurs Differents reciproques, en 1711. S. II. II. 82. Son Recès d'Elucidation avec *Chriſtian Albert* Duc & Adminiſtrateur des Duchez de Sleſwig-Holſtein, par lequel les Differens ſur l'Accord d'Hambourg, en 1711. ſont accommodez, de l'an 1712. VIII. I. 298. *a.*
Son Traité d'accommodement avec la Ville d'*Hambourg. ibid.* 314. *a.* Son Accord avec le Comte de *Steenbock* General Suedois qui ſe rend à lui priſonnier de guerre avec toute ſon Armée, en 1713. *ibid.* 388. *a.* Son Traité de Paix avec *Ulrique Eleonore* Reine de Suede, & le Roi *Frideric* ſon Epoux, en 1720. VIII. II. 29. *a.*
Son Traité d'Alliance fait avec *Louïs* XV. Roi de France & *George* I. Roi de la Grande Bretagne, en 1727. *ibid.* 144. *a.* Son Octroi à la *Compagnie Orientale Danoiſe* en 1728. *ibid.* 149. *a.* Son Traité avec *Anne* Imperatrice de Ruſſie, pour regler le Salut ſur Mer entre les Vaiſſeaux Ruſſiens & ceux de Dannemarc, de l'an 1730. S. II. II. 285.

Frideric, Marcgrave de Miſnie, ſa Compoſition avec *Henri* Evêque de Merſebourg touchant le libre uſage de la Juriſdiction Seculiere & Spirituelle, en 1288. I. I. 267. *b.*
Reſigne ſes Etats à *Rodolphe* I. Empereur, qui en inveſtit *Wenceſlas* Roi de Boheme, en 1289. *ibid.* 267. *b.* Il cede le Marquiſat de la haute & baſſe *Luſace* à *Wenceſlas* Roi de Boheme, pour quelques autres Terres, & pour un Revenu annuel de 4500. Marcs d'argent, en 1299. *ibid.* 315. *a.*

Frideric Severe, Marcgrave de Miſnie, ſon Accord avec *Henri de Plauen* le jeune, touchant leurs Diferents & Pretentions, en 1332. S. I. II. 127.

Frideric, *Balthaſar* & *Guillaume*, Landgraves de Thuringe & Marcgraves de Miſnie, leur Alliance avec *Charles* IV. Empereur, comme Roi de Boheme, & avec *Wenceſlas* ſon Fils, auxquels ils promettent toute aſſiſtance pour la Conſervation de leurs Domaines, ſans préjudicier néanmoins aux anciennes Alliances, en 1372. II. I. 91. *b.*

Frideric le Belliqueux, Duc de Saxe, obtient de l'Empereur *Sigiſmond* des Lettres d'Inveſtiture de l'Electorat de Saxe, l'an 1425. II. II. 180. *b.* Sa Tranſaction avec *Henri de Plauen*, Burggrave de Miſnie par laquelle celui-ci lui cede ledit Burggraviat, qui lui eſt conferé par l'Empereur *Sigiſmond*, recevant en échange dudit Duc la Seigneurie de *Frauenſtein* avec une Somme de 14736. florins de Rhyn, & divers autres Biens, Rentes & Revenus, en 1428. S. I. II. 351.

Frideric Duc de Saxe, Fils de *Frideric le Belliqueux* Electeur de Saxe, ſon Traité de Mariage avec *Charlotte de Savoye*, Fille de *Louis* Duc de Savoye, de l'an 1443. III. I. 122. *a.*

Frideric II. Electeur de Saxe, & *Guillaume* Duc de Saxe, ſon Frere, leur Traitté d'Alliance avec *Charles* VII. Roi de France, de l'an 1444. III. I. 127. *a.* Leur Union hereditaire avec les Illuſtres Maiſons de *Brandebourg* & de *Heſſe*, en 1457. S. I. II. 406. Leur Convention avec *George Podiebrach* Roi de Boheme, faite par la Sentence Arbitrale d'*Albert* Marggrave de Brandebourg, par laquelle les differens ſont accommodez en faveur d'un double Mariage entre les Fils & Filles des deux côtez; quelques lieux ſont cedez par le Saxon au Royaume de Boheme, & la dependance de quelques Fiefs conteſtée entr'eux eſt decidée, comme auſſi les autres differens ajuſtez, de l'an 1459. III. I. 252. *b.*
Sa Confederation avec le même Roi. *ibid.* 254. *b.*

Frideric Electeur de Saxe, & *Erneſt* & *Albert* Ducs de Saxe, leur Accommodement avec *Jean* Evêque de Wurtzbourg, fait par la Mediation de *George* Roi de Boheme, l'an 1461. III. I. 275. *a.*

Frideric le Sage, Electeur de Saxe, Son Conſentement à l'Inveſtiture donnée par *Maximilien* I. Empereur à *Jean* Electeur de Brandebourg & à ſes Freres du Marcgraviat & Electorat de *Brandebourg*, du Duché de *Pomeranie* & de l'Expectative du Duché de *Meklenbourg*, de l'an 1495. III. II. 328. *a.*

Frideric Electeur, & *Jean*, *Albert* & *Friderie* Marggraves de Brandebourg, leur Union avec les Illuſtres Maiſons de *Saxe* & de *Heſſe*, en 1457. S. I. II. 406

Frideric Auguſte, Electeur de Saxe, Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. par lequel il promet d'acceder à de certaines conditions à la Grande Alliance & de travailler à la Readmiſſion de la Couronne de Boheme dans le College Electoral, de l'an 1694. VII. II. 339. *a.*

Frideric Auguſte, Roi de Pologne & Electeur de Saxe, ſon Traité avec *Frideric* III. Electeur de Brandebourg, par lequel il cede à celui-ci les Bailliages de *Lauenbourg*, *Sevenbergue* & *Gersdorff*, comme auſſi l'*Avocatie de Quedlinbourg*, pour une Somme de 300000 Rixdales, de l'an 1697. VII. II. 376. *b.* Son Aſſurance donnée aux Etats de ſes Païs, touchant le libre Exercice de la Religion de la Confeſſion d'Augsbourg, en 1717. VIII. I. 494. *b.*
Son autre Aſſurance donnée ſur cela, en 1718. *ibid.* 512. *a.* Autre Aſſurance donnée aux Etats de la Haute Luſace. *ibid.* 541. *b.* Son Traité d'Alliance defenſive faite comme Electeur de Saxe avec *Charles* VI. Empereur, en qualité de Souverain des Païs hereditaires, & *George* I. Roi de la Grande Bretagne comme Electeur d'Hanovre, en 1719. VIII. II. 1. *a.*
Voyez le reſte ſous l'Article *Auguſte* II. Roi de Pologne.

Frideric, Burggrave de Nurrenberg, reçoit de l'Empereur *Rodolphe* I. l'Inveſtiture de ce *Burggraviat*, en 1281. I. I. 248. *a.*
Il reçoit l'Inveſtiture dudit Burggraviat *d'Albert* I. Empereur, en 1300. II. I. 35. *b.*

Frederic & *Sigiſmond*, Marcgraves de Brandebourg, leur Confederation avec les Seigneurs & Etats confederez de *Suabe*, de l'an 1488. III. II. 205. *b.*
Leur Revers donné auxdits Confederez contenant de leur part l'exception de *Sigiſmond* Archiduc d'Autriche & d'*Eberard* Comte de Wirtemberg. *ibid.* 208. *a.* Leur Union avec *Eberard* Comte de Wirtemberg pour mieux aſſurer & maintenir la Paix Publique ordonnée à Francfort par l'Empereur *Frederic* III. de l'an 1489. III. II. 218. *a.*

Frideric Guillaume, Electeur de Brandebourg, ſon Contract de Mariage avec *Louiſe* Fille ainée de *Frideric Henri*, Prince d'Orange, de l'an 1646. VI. I. 353. Son Traité avec *Chriſtine* Reine de Suede, touchant les limites entre la *Pomeranie Suedoiſe* & *Electorale*, de l'an 1653. VI. II. 47. *b.*
Son Traité d'Alliance defenſive avec les *Provinces Unies*, de l'an 1655. *ibid.* 108. Son Traité d'Union & de defenſe mutuelle avec les Etats de la *Pruſſe Polonoiſe*, de l'an 1656. *ibid.* 124. *a.* Sa Convention avec *Charles Guſtave* Roi de Suede pour reconnoitre le Duché de *Pruſſe* pour un Fief de la Suede. *ibid.* 127. *a.* Son Traité d'Alliance defenſive avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1656. *ibid.* 129. *a.* Son Traité d'Alliance defenſive & offenſive avec *Charles Guſtave* Roi de Suede. *ibid.* 136. *b.* Son Traité de Confederation avec le même Roi, par lequel celui qui fut fait auparavant entr'eux, pour faire la *Pruſſe* un Fief de la Couronne de Suede, eſt annullé & ledit Duché avec la Principauté de

Wermeland est permise audit Electeur en toute Souveraineté, de l'an 1656. VI. II. 148. *b.*
Ses Pactes Secrets avec le même Roi, touchant les Provinces que celui-ci pretendoit retenir de la *Pologne.* *ibid.* 151. *b.* Ses Articles preliminaires de Paix avec *Jean Casimir* Roi de Pologne. *ibid.* 152. *b.* Son Traité de Paix avec le même Roi, par lequel il obtient la Souveraineté sur la Partie de la *Prusse*, qu'il possedoit, fait à Velau, l'an 1657. *ibid.* 191. *a.* Son Traité de plus étroite Alliance avec *Frederic* III. Roi de Dannemarc contre la *Suede*, de l'an 1658. *ibid.* 201. *a.* Son Traité de Confederation avec *Leopold* Roi de Hongrie & de Boheme, contre la *Suede.* *ibid.* 202. *a.* Sa Convention avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, touchant la conservation de la Personne & des Biens du *Prince d'Orange*, de l'an 1661. *ibid.* 356. Son Traité d'Alliance avec le même Roi. *ibid.* 364. *a.* Sa Declaration de ne vouloir étendre la Garantie du Roi de France sur le *Traité d'Olive*, à l'Article qui concerne la Ville d'*Elbing*, de l'an 1664. VI. III. 8. *a.*
Son Traité d'Alliance avec *Louis* XIV. Roi de France de la même année. *ibid.* 28. *a.* Son Accord avec *Philippe Guillaume*, Comte Palatin du Rhyn, au sujet du Condirectoire du Cercle de Westphalie, de l'an 1665. *ibid.* 37. *b.* Son Compromis avec les *Provinces Unies*, par lequel ils soumettent leur different au sujet de certaine Dette au Jugement du Grand Conseil de Malines. *ibid.* 41. *b.* Son Alliance defensive avec les *Provinces Unies*, de l'an 1666. *ibid.* 85. Autre Traité avec les mêmes, contre l'Invasion de l'Evêque de *Munster.* *ibid.* 92. Sa Convention avec *Philippe Guillaume*, Palatin du Rhyn, Duc de Neubourg, pour ajuster les differens sur les Païs de *Juliers*, *Cleves* &c. de l'an 1666. *ibid.* 117. *b.* Quadruple-*Alliance* entre lui & *Frideric* III. Roi de Dannemarc, les *Provinces Unies* & *George Guillaume* & *Ernest Auguste*, Ducs de Brunswig-Lunebourg, pour leur reciproque defense, tranquillité & sûreté, de l'an 1666. *ibid.* 122. Sa Convention Religieuse avec *Philippe Guillaume*, Duc de Neubourg, touchant l'état de Religion & des choses Ecclesiastiques dans les Duchés de *Juliers*, *Cleves* & *Berg*, & dans les Comtés de la *Marck* & *Ravensperg*, de l'an 1672. VII. I. 171.
Son Traité d'assistance & defense mutuelle avec les *Provinces Unies*, de la même année. *ibid.* 194. *a.* Son Renouvellement d'Alliance avec l'Empereur *Leopold*, de la même année. *ibid.* 201. *a.* Son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, fait au camp de Vossem, l'an 1673. *ibid.* 234. *b.* Son Second Recès Religieus fait avec *Philippe Guillaume*, Duc de Neubourg, au sujet des changemens faits en quelques Lieux par les François pendant qu'ils en étoient les maîtres. *ibid.* 237. Son Traité d'Alliance defensive avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1673. *ibid.* 246. *b.* Son Traité d'Alliance avec l'*Empereur*, le Roi d'*Espagne* & les *Provinces Unies*, de l'an 1674. *ibid.* 267. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Christian* V. Roi de Dannemarc contre la *Suede*, de l'an 1676. *ibid.* 325. *b.* Son Traité d'Alliance defensive avec les *Provinces Unies*, de l'an 1678. *ibid.* 342. Son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France & *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1679. *ibid.* 408. *b.* Sa Declaration sur l'Alliance de Luxembourg, faite entre l'Empereur *Leopold* I. les Cercles de *Franconie* & du *Haut-Rhyn*, & quelques autres Etats de l'Empire, l'an 1682. VII. II. 25. *a.*
Son Alliance avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, & l'Evêque de *Munster* pour detourner la Guerre entre l'Empereur, l'Empire & le Roi de France, de l'an 1682. *ibid.* 36. *b.* Sa Garantie du Traité de Trêve pour 20. ans entre la *France* & l'*Empire*, de l'an 1684. *ibid.* 85. *a.* Son Traité de Vente du Village de *Belleben* à *Jean George*, Prince d'Anhalt. *ibid.* Son Recès conclu avec *George Guillaume* Duc de Brunswig-Lunebourg, pour le retablissement du Commerce sur l'Elbe, de l'an 1685. *ibid.* 101. *b.* Son Traité d'accommodement avec les *Provinces-Unies*, touchant les Arrerages des Subsides, dommages soufferts, & autres Pretensions, pour une somme de 440000. Rixdaeles, de l'an 1685. *ibid.* 111. Son Traité d'Alliance Defensive pour dix ans, avec *Charles* XI. Roi de Suede, & pour la conservation de la Religion Protestante en Pologne, de l'an 1686. *ibid.* 123. *b.* Son Alliance defensive avec *Leopold* I. Empereur, pour la conservation de l'Empire & de leurs Etats, comme aussi pour defendre la Succession Electorale Palatine contre les Pretensions du Duc d'Orleans, de l'an 1686. *ibid.* 127. *b.* Son Accord fait avec *Jean Adolphe* Duc de Saxe-Weissenfels, par lequel ledit Electeur renonce au Domaine direct sur les Seigneuries de *Querfurth*, *Juterbock* & *Damme*, & le Duc lui cede en échange le Bailliage & la Ville de *Burg*, l'an 1687. *ibid.* 145. *b.*

Frideric III. Electeur de Brandebourg, son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1688. VII. II. 156.
Sa Contre Declaration à celle du Duc de Mecklenbourg-*Swerin*, *Frideric Guillaume*, touchant l'Hommage & la Succession eventuelle dans le Duché de *Mecklenbourg*, de l'an 1693. *ibid.* 328. *b.* Son Renouvellement de la *Grande Alliance* avec l'*Empereur* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1695. *ibid.* 356. *a.* Son Traité avec *Leopold* I. Empereur, pour la continuation de l'Alliance Secrete faite l'an 1686. entre ledit Empereur, & l'Electeur *Frideric Guillaume* son Pere, en 1700. S. II. I. 461.
Article touchant la Dignité Royale que lui devoit conferer l'Empereur. *ibid.* 462. *b.* Son Traité avec le Marquis de *Castanaga*, Gouverneur General des Païs-Bas Espagnols pour quelques Troupes, de l'an 1689. VII. II. 220. *a.*
Son Traité avec *Frideric Auguste*, Roi de Pologne & Electeur de Saxe, qui lui cede les Bailliages de *Lauenburg*, *Sevenbergue* & *Gersdorff*, comme aussi l'*Avocatie* de *Quedlinbourg*, pour une Somme de 300000. Rixdales, de l'an 1697. *ibid.* 376. *b.* Son Traité avec le Marquis de *Castanaga*, Gouverneur General des Païs-Bas Espagnols, pour l'entretien d'une Armée de vingt mille hommes que l'Electeur devoit former en deça du Rhyn & de la Moselle, moyennant un subside de 40000. Patacons par mois, & des quartiers d'hyver qui lui étoient assignés par l'Empereur, de l'an 1690. *ibid.* 268. *a.* Autre Traité avec le même pour la continuation du service de sept Bataillons Brandebourgeois. *ibid.* 288. *b.* Son Traité avec *Auguste* II. Roi de Pologne, touchant ses Pretensions sur la Ville d'*Elbing*, de l'an 1699. *ibid.* 474. *a.*

Frideric I. Roi de Prusse, son accord avec *Frideric* Landgrave de Hesse, pour le Rachapt du Bailliage de *Weferlingen*, en 1701. S. II II. 6.
Sa Convention avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & les *Etats Generaux* pour leur sûreté commune dans la Guerre à faire au Roi de France au sujet de la Monarchie d'Espagne, en 1702. *ibid.* 12. Son Traité avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies* pour un Corps de 5000 hommes, de l'an 1702. VIII. I. 96. *a.*
Sa Garantie sur le Compromis & la Sentence Arbitrale rendue entre les Comtes de *Benthein*, de l'an 1704. *ibid.* 155. *a.* Son Traité pretendu avec la Ville de *Dantzig* en 1705. S. II. II. 43. Son Recès avec *Jean Guillaume*, Electeur Palatin, au sujet de la Liberté de Conscience & d'Exercice public de la Religion Reformée dans le Palatinat, de l'an 1705. VIII. I. 179. *a.* Son Traité avec *Charlotte Sophie*, née Duchesse de Courlande & Abbesse seculiere d'Herford, sur les differends touchant l'Avocatie, mais qu'elle refusa de signer, en 1705. S. II. II. 48.
Conditions, auxquelles il devint Souverain de *Neufchatel* & de *Vallengin*, en 1707. *ibid.* 65. Son Edit de Naturalité donné en faveur de tous les Protestants de quelques Païs qu'ils soient, qui viendront s'établir dans les Terres de sa Domination, en 1709. *ibid.* 75. Son Accord avec la Ville de *Cologne*, au sujet des Insolences commises par quelques Etudians contre la Maison du Resident de Sa Majesté, à cause de l'Exercice de la Religion Reformée, en 1709. *ibid.* 72. Memoire de son Ministre à Ratisbonne presenté par ses ordres à ceux des Etats Evangeliques au sujet de la Protestation du Nonce du Pape contre l'Accommodement de Sa Majesté avec la Ville de *Cologne.* *ibid.* 74.

Frideric Guillaume, Roi de Prusse, son Traité avec *Charles* VI. Empereur, par lequel lui est cedée la Ville de *Gueldres* & plusieurs autres Places dans la *Gueldre Espagnole*, pour satisfaction de ses Pretensions à la charge du feu Roi d'Espagne *Charles* II. en 1713. VIII. I. 337. *a.*
Son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, qui lui assure la Possession de la portion du Duché de *Gueldre* qui lui a été cedée par l'Empereur, le reconnoit pour Prince Souverain de *Neufchatel* & *Vallengin*, lui accorde de plus le Titre de *Majesté*, en échange le Roi de Prusse lui cede la Principauté d'*Orange*, fait à Utrecht, en 1713. *ibid* 353. *b.*
Son Traité avec *Christian Auguste*, Duc & Administrateur des Duchez de Sleswig-Holstein, par lequel ils conviennent de mettre une Garnison commune dans les Villes de *Wismar* & *Stettin*, & de faire cesser le Blocus de *Tonningue*, &c. en 1713. *ibid.* 392. *a.* Son Traité avec *Frideric Auguste* Roi de Pologne, & *Pierre* Czar de Russie, pour prendre en sequestre la Ville de *Stettin*, en payant les fraix du Siége, & en s'engageant à empêcher les Troupes Suedoises en Pomeranie, de ne pouvoir exercer aucune hostilité, fait en 1713. *ibid.* 407. *a.* Son Manifeste, contenant les Raisons qui l'ont obligé à se charger du Sequestre de la *Pomeranie Suedoise* & à en maintenir les Conditions, de l'an 1715. *ibid.* 452. *a.* Sa Convention avec les *Provinces Unies*, au sujet des limites contestées dans le Peel, situé entre l'Ammanie de Kessel du haut Quartier de *Gueldre* & la Mairie de Bois-le Duc, en 1716. *ibid.* 481. *a.* Ses Negociations avec les mêmes, touchant le Payement de ses Arrerages, en 1717. *ibid.* 488. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Louis* XV. Roi de France & *Pierre Alexiewitz* Czar de Russie, en 1717. *ibid.* 490. *b.* Son Traité de Paix avec *Ulrique Eleonore* Reine de Suede qui lui cede la plus grande partie de la Pomeranie Suedoise, pour une somme de deux Millions de Rixdales, en 1720. VIII. II. 21. *b.*
Son Traité d'Alliance defensive avec *Louis* XV. Roi de France, & *George* I. Roi de la Grande Bretagne, en 1725. *ibid.* 127. *a.* Traité Apocryphe qu'on lui attribue avoir fait à Wusterhausen avec l'Empereur *Charles* VI. touchant la Succession aux Duchez de *Julliers* & *Berg*, en 1726. *ibid.* 139. *a.* Ses Differens avec *George* II. Roi de la Grande Bretagne, decidéz par la Sentence Arbitrale des Ducs de *Saxe-Gotha* & *Brunswig-Wolffenbuttel*, en 1730. *ibid.* 161. *a.*

Frideric le Victorieux, Electeur Palatin, sa Convention avec son Frere *Rupert*, touchant la maniere & la Somme que l'Electeur doit lui donner annuellement pour sa subsistance, de l'an 1456. III. I. 243. *b.*
Son Revers sur sa Reception dans l'Union des Electeurs, de

l'an 1446. donné l'an 1461. *ibid.* 269. *a.* Sa Convention avec *Jean* Evêque de Spire, touchant la Protection de l'Evêché de *Spire*, en 1462. S. I. II. 423. Sa Trêve conclue avec *Adolphe* Electeur de Mayence, par l'interpoſition de *Robert* Electeur de Cologne, de l'an 1463. III. I. 283. *b.*

Frideric, Electeur Palatin, & *Eberard*, Comte de Wirtemberg, leur Obligation reciproque de ne donner aſſiſtance à perſonne qui viendroit attaquer un d'eux, de l'an 1467. *ibid.* 381. *a. b.* Sa Tranſaction avec *Frederic* III. Empereur par la Mediation de l'Evêque d'Augsbourg, en 1474. S. I. II. 447.
Sa Declaration, que quoique ladite Tranſaction lui ſoit fort prejudiciable, il ne laiſſera pourtant pas de l'obſerver. *ibid.* 448.

Frideric V. Electeur Palatin, Son Traité avec *Jaques* I. Roi de la Grande Bretagne pour ſon Mariage avec *Eliſabeth*, Fille dudit Roi, de l'an 1602. V. II. 639. *b.*
Son Edit touchant le *Vicariat de l'Empire*, pris en main après le Decès de l'Empereur *Matthias*, de l'an 1619. *ibid.* 331. *a.* Comme Roi de Boheme, Son Traité d'Alliance avec *Bethlem Gabor*, Prince de Tranſilvanie, de l'an 1620. *ibid.* 356. *a.* Il eſt proſcrit par l'Empereur *Ferdinand* II. pour crime de leze-Majeſté, en s'arrogeant la Couronne de Boheme, de l'an 1621. *ibid.* 371. *a.* Proſcrit, Son Recès fait à Colmar avec *Charles* Duc de Lorraine & *Jean* Duc de Wirtemberg, ſur les moyens de le reconcilier avec l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1627. *ibid.* 519. *b.*

Frideric, Duc d'Autriche, élu Empereur, les Electeurs de l'Empire de ſon Parti notifient au Pape futur ſon Election, & le prient de la vouloir approuver, & de lui donner l'onction, en 1314. I. II. 14. *a.* Lettre de *Henri* Electeur & Archevêque de Cologne, à tous les Etats de l'Empire, pour leur notifier ſon Election à l'Empire, & qu'il l'avoit couronné à Bon, en 1314. S. I. II. 87. Il confirme le Traité d'Echange fait ci-devant entre *Henri* VIII. Empereur & l'Evêque de *Strasbourg*, en 1315. I. I. 350. *a.*

Frideric, Duc d'Autriche, Ses Lettres de ſoumiſſion, par leſquelles il remet entre les mains de l'Empereur *Sigiſmond* & du *Concile de Conſtance*, ſa perſonne & tous ſes Biens, pour avoir facilité la fuite du Pape *Jean* XXIII. il y promet auſſi de ramener ledit Pape, à condition d'un Sauf-conduit, & de reſter lui même juſques là en ôtage à Conſtance, de l'an 1415. II. II. 29. *b.*
Son Traité avec *Charles* VII. Roi de France, touchant un Mariage à faire entre *Sigiſmond*, Fils du Duc, & *Radegonde*, Fille aînée dudit Roi, de l'an 1430. *ibid.* 231. *b.* Son Alliance avec ledit Roi, auquel il promet de declarer la Guerre par un Heraut à *Henri* V. Roi d'Angleterre, & à *Philippe* Duc de Bourgogne, Ennemis de *Charles*, de l'an 1430. *ibid.* 232. *a.*

Frideric d'Arragon, Prince de Tarente, ſecond Fils de *Ferdinand* Roi de Sicile, ſon Contract de Mariage avec *Anne de Savoye* Fille d'*Amé* IX. Duc de Savoye, de l'an 1478. III. II. 39. *b.*

Frideric d'Arragon, Roi des deux *Siciles*, en eſt privé par le Pape *Alexandre* VI. le Royaume de *Naples* eſt donné à *Louis* XII. Roi de France, & celui de *Sicile* à *Ferdinand* & *Eliſabeth*, Roi & Reine de Caſtille, en 1501. S. II. I. 1.

Frideric Guillaume, Duc de Saxe-Altenbourg, ſa Quittance pour la Somme de 7500. Florins que la Ville d'*Erford* lui devoit à titre de Protection, de l'an 1667. VII. I. 27. *a.*

Frideric Guillaume, Duc de Mecklenbourg-Schwerin, ſa Declaration à *Frideric* III. Electeur de Brandebourg, touchant l'Hommage & la Succeſſion eventuelle que les Etats de Mecklenbourg devront reconnoître & faire à la Maiſon de *Brandebourg*, &c. de l'an 1693. VII. II. 327. *a.* Sa Tranſaction, avec *Madelaine Sibille*, Ducheſſe Douairiere de Mecklenbourg-Guſtrouw, ſur les Pretenſions qu'elle avoit en vertu de ſon Contract de Mariage & du Teſtament du feu Duc ſon Epoux, de l'an 1701. VIII. I. 5. *a.*
Sa Convention avec la Nobleſſe & les autres Etats du Païs, ſur ce qu'ils lui devoient payer pour les depenſes publiques. *ibid.* 42. *a.* Sa Reſolution declarée aux mêmes Etats par laquelle il confirme les Reſolutions de ſes Predeceſſeurs Ducs de Swerin & de Guſtrouw, en leur donnant l'autorité & la force de Conſtitutions Ducales &c. *ibid.* 47. *b.* Son Accord avec la Ville de *Roſtock*, touchant la Garniſon, qu'il y mettra, de l'an 1702. *ibid.* 105. *b.* Sa Declaration contre onze Gentilshommes qui avoient contredit à ſon Traité de 1701. fait avec la Nobleſſe du Païs, par laquelle il les declare indignes de ſon Amniſtie & de tous autres Benefices, &c. de l'an 1702. *ibid.* 120. *a.* Son Recès avec *Adolphe Frideric*, Duc de Mecklenbourg-Strelitz, touchant le payement des Arrerages des 9000. Ecus du Péage de Boitzenbourg, &c. de l'an 1705. *ibid.* 169. *a.*

Frideric, Duc de Wurtemberg, ſa Tranſaction avec l'Empereur *Rodolphe* II. au ſujet de la Sous-Infeodation Autrichienne des Duchez de Wirtemberg & Teck, de l'an 1599. V. I. 593. *b.*

Frideric, Duc de Holſtein, Son Traité de Partage du Duché de *Holſtein* entre lui & *Jean* Roi de Dannemarc ſon Frere, de l'an 1490. III. II. 251. *b.*

Frideric, Duc de Sleſwig-Holſtein, ſon Recès defenſif avec *Chriſtian* IV. Roi de Dannemarc, pour la ſûreté des Duchez de *Sleſwig-Holſtein*, de l'an 1634. VI. I. 72. *a.* Autre Recès Defenſif, entre les mêmes, de l'an 1636. *ibid.* 123. *b.* Union plus étroite entr'eux, de l'an 1637. *ibid.* 147. *b.*

Frideric, Duc de Holſtein-Gottorp, ſon Traité d'Aſſiſtance mutuelle avec *Erneſt Auguſte*, Electeur de Brunſwig-Lunebourg, de l'an 1696. VII. II. 364. *b.*
Son Traité avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, pour cinq Regimens de Troupes. *ibid.* 366. *b.*

Frideric I. Duc de Lorraine, Son Traité de Paix avec *Thibaut* Comte de Bar, en 1208. I. I. 384. *a.*

Frideric III. Duc de Lorraine reçoit l'Inveſtiture de ſes Etats, ſavoir du Duché de *Lorraine* & du Comté de *Remiremont*, d'*Alfonſe* Roi de Caſtille, comme Empereur des Romains, en 1258. I. I. 207. *a.* S. I. I. 185.

Frideric, Duc de Lorraine, reçoit de l'Empereur *Albert* I. l'Inveſtiture de la Ville d'*Ive*, en 1298. S. I. I. 176.

Frideric, Marggrave de Bade-Dourlac, ſa Tranſaction finale avec *Guillaume* Marggrave de Bade-Baden, touchant leurs Differents ſur le haut Marggraviat de Baden, conclue en 1629. par l'interpoſition des Commiſſaires Imperiaux. S. II. I. 285.

Frideric, Duc de Lignitz, ſon Revers donné à *Ferdinand* I. Roi des Romains, par lequel il ſe depart de la Confraternité Hereditaire conclue par ſon Pere avec *Joachim* Electeur de Brandebourg, de l'an 1549. IV. II. 351. *a.*

Frideric, Marquis de Mantoue, ſon Accord avec *Leon* X. Pape en entrant à ſon ſervice comme *Capitaine General*, pour trois ans, de l'an 1520. IV. I. 322. *b.*

Frideric, Archevêque de Magdebourg, ſa Convention avec *Hartwic* Comte de Diethmaringen, touchant la Ceſſion de ſes Biens Patrimoniaux, confirmée par l'Empereur *Conrad* III. en 1145. I. I. 77. *b.*

Frideric Chriſtian, Evêque de Munſter, Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. le Roi de la Grande Bretagne *Guillaume* III. & les *Provinces Unies*, pour ſon Acceſſion à la *Grande Alliance*, de l'an 1695. VII. II. 347. *a.*
Son Renouvellement de ladite Alliance. *ibid.* 353. *b.*

Frideric Henri, Prince d'Orange, Promeſſes reciproques entre lui & le Cardinal de *Richelieu*, pour l'attaque des Villes de *Dam* & de *Bruges*, de l'an 1639. VI. I. 188. *b.* Son Teſtament, par lequel après avoir inſtitué ſon Fils *Guillaume* pour ſon Heritier univerſel, il ſubſtitue aux Deſcendans mâles, les Filles d'aînée en aînée, fait en 1640. S. II. I. 295.

Frideric, Comte de Toul, engage ledit Comté à l'Evêque de Toul pour 350. Livres de Prum, en 1202. I. I. 128. *b.*

Friſe, querelle entre les Evêques d'*Utrecht* & les Comtes de *Hollande*, au ſujet de ce païs, accommodée par l'Empereur *Frideric* I. S. I. I. 55.
L'Adminiſtration de ce pays eſt conferée à *Reinald* Duc de Gueldre par *Rudolphe* I. Empereur, & confirmée par *Albert* I. Roi des Romains, ſon Fils. *ibid.* 156. *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, renouvelle avec les Habitans de *Friſe* l'ancienne Confederation & la fait perpetuelle, l'an 1478. III. II. 23. *b.*

Friſe Orientale, Comté, Concordat & Capitulation faite par le Comte *Enno* avec les Etats du Pays à ſon inauguration & reception de l'hommage à Emden, l'an 1599. S. II. I. 242.
Convention faite par l'intervention des *Etats Generaux des Provinces Unies* entre *George Chriſtian*, Comte d'Ooſt-Friſe & la *Nobleſſe* de ſon Païs au ſujet de la Chaſſe, en 1663. *ibid.* 374. Accord fait par l'interpoſition de *Frederic* III. Electeur de Brandebourg & d'*Auguſte-Erneſt* Duc de Brunſwig-Lunebourg, entre *Chriſtian Eberhard*, Prince d'Ooſtfriſe & les Etats Provinciaux du Païs, au ſujet de pluſieurs Griefs, en 1693. *ibid.* 427. Accord entre *Chriſtian Eberhard*, Prince d'Ooſt-Friſe, & les Etats Provinciaux du Pays, de l'an 1699. ſur quelques Griefs concernant la Juſtice reſtez indecis dans le Traité de l'an 1693. *ibid.* 452.
Voyez auſſi *Ooſt-Friſe*.

Fulde, Abbaye, Accord entre l'Abbé & le Chapitre d'une part, & la *Nobleſſe de Fulde* de l'autre, au ſujet de leur comportement reciproque, de l'an 1607. V. II. 86. *b.* Accord entre *Joachim*, Abbé de Fulde & ſon Abbaye d'une part, & la *Nobleſſe immediate de Franconie du Canton de Buchen* d'autre part, ſur tous leurs Differens, en 1656. S. II. I. 369. Lettres d'Aſſurance données par *Adelbert* Abbé de Fulde à ſes Sujets de la Ville de *Vieſchberg*, de les maintenir dans leurs Droits & dans le libre Exercice de la Religion ſelon la Confeſſion d'Augsbourg, de l'an 1707. VIII. I. 215. *a.*

Furcon, Comté, donné par *Otton* I. Empereur à l'Evêque du même lieu, en 956. I. I. 33. *a.*

Furſtemberg, (*Guillaume Egon*, Cardinal, Landgrave de) Sa Proteſtation & celle de ſon Parti, contre l'Election & Confirmation du Prince *Joſeph Clement de Baviere* pour Archevêque de Cologne, de l'an 1688. VII. II. 173. *a.*

G.

Galeaz (*Jean*) Vicomte Seigneur de Milan, Son Traité de Mariage avec *Blanche de Savoye*, Sœur d'*Amé* Comte de Savoye, en 1350. I. II. 257. *a.* Son Traité de Ligue avec *Amé* VI. dit *le Verd*, Comte de Savoye, contre le Marquis de Montferrat, en 1362. II. I. 40. *b.* Il est proscrit par l'Empereur *Charles* IV. en 1372. *ibid.* 87. *b.* *Galeaz*, Vicomte de Milan, le *Comte des Vertus* son Fils, & *Azon* son Petit-Fils, leur Paix & Accord avec le Pape *Gregoire* XI. *Jeanne* Reine de Sicile, *Amé* Comte de Savoye, *Scanidot* Marquis de Montferrat, & *Nicolas* & *Albert* Marquis d'Este, en 1376. *ibid.* 111. *b.* *Galeaz*, Vicomte de Milan & le *Comte des Vertus*, leur Paix avec *Otton* II. Duc de Montferrat & *Otton* Duc de Brunswig, son Curateur, en 1377. *ibid.* 118. *a.* *Galeas*, Comte des Vertus, sa Convention avec *Antoine* & *Bartelemi de Scala*, Seigneurs de Verone, pour prendre en sa garde les Forts qui devoient être livrez au Comte de Savoye, en vertu du Traité qu'ils avoient fait avec *Bernabo* Viscomte de Milan, en 1379. *ibid.* 140. *a.* *Galeas* (*Jean*) Vicomte de Milan, Son Traité de Paix avec *Theodore* Marquis du Montferrat, en 1382. *ibid.* 161. *b.* Son Diplome d'Absolution & de restitution obtenu de l'Empereur *Wenceslas*. *ibid.* 144. *b.* Autre Diplome du même Empereur par lequel il l'établit pour Vicaire de l'Empereur en de certaines Villes, Provinces & Territoires de l'Italie. *ibid.* 145. *a.* Son Traité de Ligue & de Confederation avec la Republique de *Venise* contre celle de *Genes*, en 1380. *ibid.* 149. *a.* Sa Ligue avec *Nicolas* & *Albert* Marquis d'Este, *François*, Pere & Fils, Seigneurs de Carrara, & *François* Seigneur de Mantoue pour leur mutuelle defense contre tous les Ultramontains, de l'an 1385. *ibid.* 188. *b.* *Galeaz* (*Jean*) Vicomte de Milan, *François Gonzague* Seigneur de Mantoue, les Villes de *Perouse* & de *Siene*, d'une part, & les Villes de *Florence*, de *Bologne*, *François le jeune de Carraria*, Seigneur de Padoue, & autres d'autre part, leur Compromis, de faire la Paix entr'eux sur l'Arbitrage du *Pape* & de la Republique de *Genes*, avec la Decision de ces derniers, en 1392. S. I. II. 229. Il est créé premier Duc de Milan par l'Empereur *Wenceslas*, en 1395. II. I. 236. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Charles* VI. Roi de France, de l'an 1395. *ibid.* 237. *b.* Il est créé *Duc de Lombardie* par l'Empereur *Wenceslas*, qui lui donne le Privilege de porter les Enseignes de l'Empire, savoir un Aigle noir en champ d'or, l'an 1397. *ibid.* 261. *b.* Sa Trêve pour dix ans avec *François de Gonzague*, Seigneur de Mantoue, de l'an 1398. *ibid.* 266. *b.* La Ville de *Siene* se soumet à lui, en 1399. S. I. II. 294. Conditions auxquelles cette soumission s'est faite. *ibid.* 296. La Ville de *Pise* se soumet de même audit Duc, en 1399. *ibid.* 298. Conditions auxquelles cette soumission se fit. *ibid.* 299.

Galeaz, Marquis de Saluces, donne ses Terres à *Amé* Comte de Savoye, pour les recevoir de lui en Fief, en 1363. S. I. II. 192.

Galeaz (*Philippe Marie Anglus*) Duc de Milan, son Traité de Paix, fait en son Nom & celui de *Jean Jaques* Marquis du Montferrat, avec la Republique de *Genes*, de l'an 1419. II. II. 128. *b.* Son Traité de Paix avec *Nicolas* Marquis d'Este, de l'an 1420. *ibid.* 149. *a.* Ses Traitez avec la Republique de *Genes*, au sujet de sa reddition à lui, des années 1421. & 1422. *ibid.* 157. *b.* & *suiv.* Ses Traitez avec la Ville de *Savone*, sur le même sujet de sa reddition à lui, de l'an 1422. *ibid.* 168. *b.* & *suiv.* Son Traité d'Alliance avec *Charles* VII Roi de France, de l'an 1424. *ibid.* 175. *b.* Sa Ratification de la Paix faite avec *Alfonse* Roi d'Arragon, par laquelle il renonce à ses Droits sur les Comtez de *Boniface* & *Calvi* & sur le Royaume de *Corse*, de l'an 1426. *ibid.* 183. *a.* Son Traité de Paix & d'Accommodement avec les Cantons de *Lucerne*, *Uri* & *Underwald* sur divers differens, de l'an 1426. *ibid.* 187. *a.* Sa Donation de la Ville de *Verceil* à *Amé* VIII. Duc de Savoye, de l'an 1427. *ibid.* 200. *a.* Sa Ratification de ladite Donation, *ibid.* 202. *b.* Sa Paix faite par l'Arbitrage du Cardinal *Nicolas* avec le même Duc, & les Republiques de *Venise* & de *Florence*, de l'an 1427. *ibid.* 203. *a.* Sa Replique à la Declaration de Guerre du même Duc, de l'an 1427. *ibid.* 193. *b.* Sa Paix avec ledit Duc de Savoye. *ibid.* Son Contract de Mariage avec *Marie de Savoye*, Fille dudit *Amé* VIII. Duc de Savoye. *ibid.* 195. *b.* Sa Ratification dudit Contract. *ibid* 196. *b.* Articles dudit Contract de Mariage. *ibid.* 197. *b.* Ratification desdits articles. *ibid.* 199. *a.* Sa Ligue avec *Jean Jaques* Marquis du Montferrat, pour 32. ans, de l'an 1428. *ibid.* 207. *a.* Son Traité de Paix avec les Republiques de *Venise* & de *Florence*, de l'an 1428. *ibid.* 205. *b.* Autre Traité, fait par l'Arbitrage du Cardinal *Nicolas*, reglant les Points indecis dans ledit Traité de Paix. *ibid.* 216. *a.* Sa Promesse donnée au Pape *Martin* V. de ne se vouloir point emparer des Terres de l'Etat de l'Eglise, ni du Royaume de Sicile & de la Pouille durant la vie dudit Pape & un an après, de l'an 1428. II. II. 215. *a.* Son Traité avec l'Empereur *Sigismond* touchant la Guerre à faire aux *Venitiens*, & touchant l'entrée de l'Empereur en Italie, de l'an 1431. *ibid.* 241. *a.* Sa Ligue avec *Amé* VIII. Duc de Savoye contre *Jean Jaques*, Marquis du Montferrat, de l'an 1431. *ibid.* 243. *b.* Son Traité avec le *Peuple Romain*, par lequel ils s'obligent à une mutuelle defense de leurs Etats, de l'an 1434. *ibid.* 292. *a.* Son Traité de Ligue & de Confederation avec *Amé* VIII. Duc de Savoye, de la même année. *ibid.* 293. *a.* Confirmation dudit Traité. *ibid.* 295. *b.* Sa Promesse & Declaration pour l'observation du Traité fait avec ledit Duc de Savoye, & le Marquis de *Montferrat*, de l'an 1435. *ibid.* 298. *b.* Sa Paix faite avec le Pape *Eugene* IV. & avec les Republiques de *Venise* & de *Florence*, par la Sentence Arbitrale de deux Cardinaux & le Marquis d'Este, l'an 1435. *ibid.* 300. *b.* Son Alliance offensive & defensive avec *René* Roi de Sicile, pour la defense mutuelle de leurs Etats, conclue pour 60. ans, l'an 1435. *ibid.* 304. *a.* Il delivre *Alfonse* Roi d'Arragon, & *Jean* Roi de Navarre, comme aussi *Henri*, Grand Maitre de l'Ordre des St. *Jaques* ses Freres, des mains des Génois, & les remet ensuite en Liberté, en reconnoissance de quoi ils s'obligent, de venir l'assister en personne, toutes les fois qu'ils en seront requis, l'an 1435. *ibid.* 318. *a.* Sa Ligue avec *Jean François* Marquis de Mantoue pour leur mutuelle defense concluë pour dix ans, l'an 1438. III. I. 51. *a.* Sa Ratification dudit Traité. *ibid.* 54. *a.* Changement d'un des Articles. *ibid.* 84. *b.* Son Traité de Paix avec le Canton d'*Ury* touchant le Comté de la *Vallée de Leventin*, de l'an 1441. *ibid.* 97. *b.* Sa Promesse donnée à *Jean François* Marquis de Mantoue, qu'il n'aura aucun ressentiment des offenses qu'il lui a faites, de l'an 1444. *ibid.* 99. *b.* Sa Donation des Villes de *Pavie*, *Como*, *Novara*, *Lodi*, *Creme*, *Piacenza*, *Parma*, *Asti*, *Alexandria* & *Terdona* faite à *François Sforce*, Mari de sa Fille *Blanche*, l'an 1446. *ibid.* 155. *b.* Sa Paix avec les Republiques de *Venise*, *Florence* & *Génes*, par la Sentence Arbitrale de *François Sforce*, l'an 1441. *ibid.* 108. *a.*

Galeaz, *Marie Sforze*, Vicomte & Duc de Milan, son Investiture de certains fiefs dans le Montferrat, donnée à *Guillaume* Marquis du Montferrat, en 1467. S. I. II. 429.

St. Gall, Abbaye, Convention pour quatre ans entre *Diethelm*, Prince & Abbé de St. Gall, & son Couvent d'une part, & les Habitans du Comté de *Toggenbourg*, d'autre part, touchant l'Administration de la Justice, la punition des crimes & la Tolerance en matiere de Religion, de l'an 1532. IV. II. 85. *b.*

—— Traité de Paix entre l'Abbé & Chapitre de St. *Gall* & les Cantons de *Zurich* & *Berne*, conclû à Bade, en 1718. VIII. I. 513. *a.*

Gand, Ville de Flandres, sa Paix avec *Philippe de France*, Duc de Bourgogne & Comte de Flandres, l'an 1385. II. I. 198. *b.* Conditions sous lesquelles elle obtient pardon de leur Rebellion contre *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne, l'an 1454. III. I. 296. *b.* Pacification de Gand entre les Etats des *Pays-Bas*, le Prince d'*Orange* & les Provinces de *Hollande* & *Zeelande*, de l'an 1576. V. I. 278.

Gaston, Vicomte de Bearn, son Contract de Mariage avec *Beatrix* de Savoye, Dame de Foucigny, en 1273. I. I. 236. *a.* Ses Lettres d'emancipation données à sa Fille *Marguerite*, Femme de *Roger Bernard* Comte de Foix, en 1286. S. I. I. 151. Ses Lettres de Donation des Vicomtés de *Bearn*, *Brulhois* & *Gavardin*, faite à sadite Fille. *ibid.* 152. Il donne les Vicomtés de *Bearn*, de *Brulhois* & de *Gavardan* à *Marguerite* Comtesse de Foix sa Fille émancipée, en 1286. I. I. 265. *a.*

Gaston, Duc d'Orleans, Articles de sa Paix avec *Louis* XIII. Roi de France, son Frere, de l'an 1632. VI. I. 42. *b.* Son Traité avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, par lequel il s'engage dans le Parti Autrichien, de l'an 1634. *ibid.* 73. *a.* Sa Seconde Reconciliation avec le Roi de France *Louis* XIII. son Frere, en renonçant à tout autre engagement. *ibid.* *b.* Son Traité avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne pour lever une Armée au service de ce Roi, de l'an 1642. VI. I. 246. *a.*

Gazari, Sorte d'Heretiques du temps de *Frederic* II. Empereur. S. I. I. 80.

Gelnhausen, Ville Imperiale, son Accession à l'Alliance de quelques autres Villes Imperiales faite pour dix ans l'an 1382. II. I. 174. *b.*

Génes & *Milan*, Villes de Lombardie, données en Fief au Marquis *Obizon d'Este*, par l'Empereur *Frederic* I. en 1184. S. I. I. 64.

Génes, Ville & Republique, sa Paix avec la ville de *Pise*, par la Mediation du Pape *Clement* III. en 1188. S. I. I. 65. Elle obtient de *Boemunde* Prince d'Antioche, la Liberté du Commerce, en 1193. I. I. 115. *a.* Sa Convention avec *Antoine* Marquis de *Carreto*, touchant la Liberté de naviguer en mer, en 1292. *ibid.* 276. *b.* Sa Convention avec les *Marquis de Carreto* au sujet du Sel & autres Differens, en 1340. I. II. 192. *b.* Son Traité d'Accommodement avec les Marquis de *Carreto* sur tous leurs differens, en 1345. *ibid.* 228. *a.* Sa Convention avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, touchant leurs Griefs reciproques, & pour cultiver une bonne paix & ami-

tié à l'avenir, en 1347. I. II. 240. *b.* Instrument par lequel, sauf les Droits de l'Empire Romain, le Duc, le Senat & les Communes de ladite Ville se livrent à *Charles* VI. Roi de France & à ses Successeurs, avec l'Acceptation & Ratification du Roi, de l'an 1396. II. I. 248. *a.* 251. *b.* 256. *b.* Son Traité de Confederation & de Ligue defensive faite par son Duc, *Thomas de Campo Fregoso*, avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, l'an 1417. II. II. 87. *a.* Son Traité de Paix avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, & avec *Jean Jaques* Marquis du Montferrat, de l'an 1419. *ibid.* 128. *b.* Son Traité de Paix & de Ligue avec *Henri* V. Roi d'Angleterre, de l'an 1421. *ibid.* 155. *a.* Son Accord avec *Philippe Marie Anglus*, Duc de Milan, pour se rendre à lui, sauf les Droits de l'Empire, de la même année. *ibid.* 157. *b.* Instrument, contenant les Articles & Points de leur dite reddition. *ibid.* 159. *b.* Renouvellement de ladite reddition & translation, de l'année 1422. *ibid.* 162. *b.* Ses Demandes audit Duc *Philippe Marie Anglus*, avec les Reponses du dernier. *ibid.* 166. Elle rentre sous l'obeïssance du Roi de France, & obtient des Lettres de pardon de *Charles* VII. l'an 1444. III. I. 131. *a.* Son Traité avec *Charles* VII. Roi de France, pour se soûmettre de nouveau à la Domination des Rois de France, de l'an 1458. *ibid.* 245. *b.* Elle doit être reconnue par *Louïs Marie Sforce* Duc de Milan pour un Fief du Roi de France. III. II. 331. *a.*

Sa Paix & Transaction faite par le Gouverneur de la part du Roi de France, avec *Jean* Marquis de Final, de l'an 1459. & 1460. III. I. 261. *b.* 263. *b.*

Sa Trêve pour quatre ans avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre, de l'an 1460. *ibid.* 582. *b.* L'Archevêque de Gênes est élu Duc de Gênes, & confirmé par le Pape *Pie* II. dans cette Dignité, l'an 1463. *ibid.* 280. *a.*

Gênes & *Savone*, données en Fief à *François Sforce* Duc de Milan, par *Louïs* XI. Roi de France, l'an 1463. III. I. 293. *b.*

Gênes, Son Accord avec *François Sforce* Duc de Milan, pour se rendre à lui après que *Louïs* XI. Roi de France l'en avoit investi, de l'an 1464. III. I. 304. *b.*

Son serment de fidelité prêté audit Duc. *ibid.* 310. *b.*

Gênes & *Savone*, l'Investiture en est donnée par *Louïs* XI. Roi de France à *Jean Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan l'an 1478. III. II. 41. *b.*

Gênes, sa Ligue, faite avec *Jean Galeaz Marie Sforce*, sauf les Droits que celui-ci prétendoit avoir sur ladite Republique, l'an 1481. III. II. 78. *a.*

Elle rentre sous l'obeïssance de *Jean Galeaz Marie Sforce*, Duc de Milan, l'an 1487. *ibid.* 167. *a.* 170. *a.*

L'Empereur *Maximilien* I. renouvelle aux Gênois le Privilege de pouvoir eux seuls porter du Sel en Italie, l'an 1496. *ibid.* 364. *a.* Le même Empereur confirme cette Republique dans la possession de toutes ses Terres, Droits & Privileges, étend leurs Limites & lui accorde le Privilege d'eriger une Université ou Academie, l'an 1513. IV. I. 172. *a.* Sa Defense du Sel étranger, de l'an 1563. V. I. 123. *a.* Son Traité de Paix & d'Accommodement avec *Victor Amé* Duc de Savoye, de l'an 1631. VI. I. 23. *b.* Ses differens avec le Duc de *Savoye*, decidez par la Sentence Arbitrale de *Louïs* XIV. Roi de France, l'an 1673. VII. I. 215. *b.* Sa Paix avec *Louïs* XIV. Roi de France, de l'an 1685. VII. II. 87. *b.* Discours du Doge de Gênes audit Roi. *ibid.* 89. Son Traité avec l'Empereur *Charles* VI. pour l'achapt du Marquisat de *Final*; en 1713. VIII. I. 405. *a.*

Geneve, Comté, legué par le Testament d'Eubal Comte de Geneve, à *Pierre* Comte de Savoye. I. I. 209. *b.* Vendu à *Amé* VIII. Comte de Savoye, par *Odo de Villars* Seigneur de Baux & Comte d'Avelin, l'an 1401. II. I. 278. *a.*

Geneve, Ville & Republique, Son Alliance avec les Cantons de *Berne* & *Fribourg*, en 1526. S. II. I. 74. Son Traité d'Alliance & de Combourgeoisie avec le Canton de *Berne*, en 1558. S. II. I. 162. *Geneve*, *Berne* & *Soleurre*, leur Traité de perpetuelle Paix & Amitié avec *Henri* III. Roi de France, de l'an 1579. V. I. 347. *a.* Traité perpetuel fait & passé entre le même Roi, & les Cantons de *Berne* & *Soleurre*, pour la conservation & deffense de la Ville de *Geneve* & de son Territoire, en 1579. S. II. I. 180.

Son Traité d'Alliance & Confederation perpetuelle avec les Cantons de *Zurich* & de *Berne*, en 1584. *ibid.* 194. Son Traité d'Alliance avec *Henri* III. Roi de France & de Pologne, en 1589. *ibid.* 206. Son Traité d'Alliance avec *Henri* III. Roi de France, 1589. ratifié depuis par *Henri* IV. l'an 1592. V. I. 477. *a.* Elle obtient de *Henri* IV. Roi de France des Lettres de Naturalité, en 1596. S. II. I. 238. Autres Lettres de naturalité obtenuës du même Roi, en 1608. *ibid.* 271. Son Traité de Paix, dit *Traité de St. Julien* avec *Charles Emanuel* Duc de Savoye, de l'an 1603. V. II. 26. *a.* S. II. I. 257.

George Podiebra, Roi de Boheme, sa Convention avec *Frideric* Electeur & *Guillaume* Duc de Saxe, faite par la Sentence Arbitrale d'*Albert* Marggrave de Brandebourg, en vertu de laquelle il se fera un double Mariage entre les Fils & Filles de deux côtez, & les differends sont ajustés, de l'an 1459. III. I. 252. *b.*

Sa Confederation avec les mêmes. *ibid.* 254. *b.* Sa Confederation avec *Frideric* III. Empereur Romain, de l'an 1459. *ibid.* 256. *b.* Son Union avec *Albert* Duc d'Autriche, de l'an 1459. III. I. 257. *a.*

Sa Trêve avec *Albert* Marggrave de Brandebourg, faite par l'interposition de *Frederic* III. Empereur, l'an 1461. *ibid.* 274. *a.* Renouvellement de son Alliance avec *Louïs* XI. Roi de France, de l'an 1464. *ibid.* 315. *a.* Son Traité d'Accommodement avec *Otton* Duc de Baviere, portant que ledit Duc gardera les Villes, Châteaux & Fiefs qu'il tient en engagement de la Couronne de Boheme, jusqu'à ce qu'on lui restituera son prêt, le Roi lui conferant de plus en fief diverses autres Villes & Châteaux, de l'an 1465. *ibid.* 329. *b.* Sa Transaction avec *Otton*, Comte Palatin du Rhyn, par la Mediation de *Louïs*, aussi Comte Palatin du Rhyn, touchant certaines Villes & Lieux mouvants de *Boheme*, en 1465. S. I. II. 425.

George I. Roi de la Grande Bretagne, & les *Provinces-Unies*, Leur Traité avec l'Empereur *Charles* VI. pour la Restitution des *Païs-Bas Espagnols* à lui faire, à la reserve d'une *Barriere* pour les *Provinces Unies*, en 1715. VIII. I. 458. *b.* Son Traité d'Alliance defensive avec ledit Empereur fait en 1716. *ibid.* 477. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Louïs* XV. Roi de France & les *Provinces Unies*, pour le maintien & la garantie des Traitez de Paix d'Utrecht, & particulierement pour le maintien de l'ordre de Succession aux Couronnes de France & d'Angleterre & pour la demolition du Port de Mardyc, en 1717. *ibid.* 484. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Charles* VI. Empereur, & *Louïs* XV. Roi de France, pour ptocurer la Paix entr ledit Empereur & *Philippe* V. Roi d'Espagne, fait à Londres. en 1718. *ibid.* 531. *a.* Sa Declaration de Guerre contre *Philippe* V. Roi d'Espagne, en 1718. *ibid.* 555. *b.* Son Traité d'Alliance defensive, faite comme Electeur d'Hanovre avec l'Empereur *Charles* VI. comme Souverain des Païs hereditaires, & *Frideric Auguste* Roi de Pologne comme Electeur de Saxe, en 1719. VIII. II. 1. *a.*

Son Traité de Paix avec *Ulrique Eleonore* Reine de Suede par lequel les Duchez de *Bremen* & de *Fehrden* lui sont cedez pour un Million de Rixdaeles &c. en 1719. *ibid.* 14. *b.* Son Traité d'Alliance avec la même Princesse, de l'an 1720. *ib.* 18. *a.* Son Traité de Paix avec *Philippe* V. Roi d'Espagne, en 1721. *ibid.* 33. *b.* Son Traité d'Alliance defensive avec ledit Roi & le Roi de France. *ibid.* 34. *b.* Sa Lettre au même Roi, sur la Restitution de *Gibraltar*, en 1721. S. II. II. 281. Son Alliance defensive avec *Louïs* XV. Roi de France & *Frideric Guillaume* Roi de Prusse, en 1725. VIII. II. 127. *a.*

Son Traité d'Alliance avec le Duc de *Brunswig-Wolffenbuttel*, en 1717. *ibid.* 145. *a.* Ses Preliminaires avec *Philippe* V. Roi d'Espagne, en 1728. *ibid.* 150. *b.* Sa Convention avec le Landgrave de Hesse-Cassel pour l'entretien d'un Corps de 12000. hommes, en 1727. *ibid.* 141. *a.* Son Traité d'Alliance faite conjointement avec la *France* & avec le Roi de Dannemarc. *ibid.* 144. *a.*

George II. Roi de la Grande Bretagne, son Traité d'Alliance avec *Louïs* XV. Roi de France & *Philippe* V. Roi d'Espagne, pour la defense & garantie reciproque de leurs Etats & pour assurer au Prince *Don Carlos* la Succession de *Toscane*, *Parme* & *Plaisance*, fait à Seville, en 1729. VIII. II. 458. *b.*

Sentence Arbitrale des Ducs de *Saxe-Gotha* & de *Brunswig-Wolffembuttel*, sur ses Differens avec *Frideric Guillaume* Roi de Prusse, de l'an 1730. *ibid.* 161. *a.* Son Traité d'Alliance & de Commerce avec la Nation des *Cherroquées* en Amerique, de l'an 1730. *ibid.* 162. *a.*

George & *George Guillaume*, Electeur & Duc de Brunswig-Lunebourg, leur Traité avec *Anne* Reine d'Angleterre, pour un Corps de Troupes de 10000. hommes, de l'an 1702. VIII. I. 116. *b.*

Leur Renouvellement & Prolongation d'Alliance defensive avec *Charles* XII. Roi de Suede, de l'an 1704. *ibid.* 150. *b.*

George, Electeur d'Hannovre, Deduction touchant ses Differens avec le Chapitre de *Hildesheim*, de l'an 1711. VIII. I. 272. *a.* Son Memoire adressé à la Reine de la Grande Bretagne sur la Paix avec la *France*. *ibid.* 285. *b.*

George, Comte Palatin du Rhyn & Duc de Baviere, son Traité fait par la Mediation de *Maximilien* I. Roi des Romains, avec les Princes & Etats de la *Confederation de Suabe*, pour l'accommodement des differens qu'ils avoient ensemble au sujet de la Jurisdiction Provinciale à *Weissenhorn*, & dans le Marcgraviat de *Burgau*, de l'an 1489. III. II. 232. *a.* Son second Accord avec les mêmes Confederez, de l'an 1492. *ibid.* 283. *b.*

George, Duc de Saxe, son Traité d'Amitié, bonne correspondance & mutuelle assistance avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1505. IV. I. 74. *b.*

George, Land-Grave de Hesse-Darmstadt, sa Capitulation avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, de l'an 1631. VI. I. 21. *b.* Sa Protestation contre les Hostilités & Violences commises dans son Territoire, par *Amelie Elisabeth*, Landgrave Regente de Hesse-Cassel, de l'an 1646. VI. I. 332. *b.*

George Guillaume, Electeur de Brandebourg, son Traité avec les Etats Generaux des *Provinces Unies*, pour la defense de ses Droits sur les Duchez de *Cleves*, *Julliers* &c. de l'an 1622. V. II. 409. *b.*

Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour la confirmation & élucidation de l'Alliance faite entre eux l'an 1622. de l'an 1624. *ibid.* 465. Son Traité Provisionel avec *Wolffgang Guillaume*

Guillaume, Duc de Neubourg, pour decharger les Païs de *Juliers, Cleves* &c. des Troupes étrangeres, & pour diviser lesdits Pays entr'eux, de l'an *1629*. V. II. *569. b.*
Son Traité avec les Etats Generaux des *Provinces-Unies*, pour faire cesser les Contributions dans le Païs de *Juliers* & de *Cleves*, de l'an *1629*. *ibid.* 586. Son Traité avec *Wolffgang Guillaume* Duc de Neubourg sur le Partage de la Succession de *Cleves, Juliers* &c. de l'an 1630. *ibid.* 612. *b.* Son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1632. VI. I. 33. *b.*
Sa Reponse aux Propositions du Roi de France *Louis* XIII. touchant les Troubles d'Allemagne, de l'an 1633. *ibid.* 44. *a.*
George Guillaume & *Ernest Auguste*, Ducs de Brunswig-Lunebourg, leur Traité d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, pour former un Corps de 8000 Hommes de pied & de 4000. Chevaux, de l'an 1665. VI. III. 46.
Leur Quadruple Alliance avec le Roi de *Dannemarc Frideric* III. l'Electeur de *Brandebourg* & les *Provinces Unies*, de l'an *1666*. *ibid.* 122.
George Guillaume & *Rodolphe Auguste*, Ducs de Branswig & Lunebourg, leur Traité avec l'Empereur *Leopold* I. par lequel ils s'obligent à lever un Corps de 13000 hommes, & à les faire agir contre les Ennemis communs, de l'an 1674. VII. I. 261. *a.*
Leur Confederation avec ledit *Empereur*, le Roi d'*Espagne*, & les *Provinces Unies*. *ibid.* 263. *b.* Leur Traité de Partage des Lieux conquis par eux sur les Suedois dans les Evêchez de Breme & Fehrden, de l'an 1675. *ibid.* 307. *b.* Leur Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France & *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an *1679*. *ibid.* 391. *a.*
George Guillaume, Duc de Brunswig Lunebourg, son Recès conclu avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg pour le rétablissement du Commerce sur l'Elbe, de l'an 1685. VII. II. 101. *b.*
Son Traité avec les *Provinces-Unies*, pour la Continuation du service de ses Troupes aux Païs-Bas jusqu'au dernier jour d'Avril *1691*. de l'an *1690*. *ibid.* 242.
George Guillaum & *Ernest Auguste*, Ducs de Brunswig-Lunebourg, leur Recès avec l'Empereur *Leopold* I. qui accorde au Duc *Ernest Auguste* la *Dignité Electorale*, en consideration de quoi ce Prince s'engage d'entretenir 6000 hommes à ses depens pendant deux ans dans la Guerre contre les Turcs, & de fournir encore à l'Empereur un subside de 500000. Ecus, de l'an *1692*. VII. II. 305. *b.*
George Guillaume, Duc de Brunswig-Lunebourg, son Renouvellement de la *Grande Alliance* avec l'Empereur *Leopold* I. & les *Provinces Unie.*, de l'an 1695. VII. II. 360. *a.*
St. George, Confederation des Seigneurs, Comtes, Barons, Chevaliers & Nobles pour la defense de l'Etendart *de St. George*, dans les Expeditions de Guerre, à l'occasion de quelques difficultés faites à ce sujet aux Allemands de la part des Bohemiens dans une Campagne en Hongrie, de l'an 1392. II. I. 234. *a.*
St. George, Societé de l'Ecu de St. George. Voyez sous le mot *Societé*.
Gerard, Evêque de Breme, sa Transaction avec *Henri* Duc de Saxe & Comte Palatin du Rhyn, par laquelle il reçoit de celui-ci en compensation de ses dommages soufferts le Comté de *Stade* & le Bailliage de *Wildshusen*, qu'il rend au Duc en qualité de Fiefs, en 1219. I. I. 159. *a.*
Gerard, Duc de Juliers, vend & cede le Duché de *Gueldre* & le Comté de *Zutphen* à *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne pour 80000. florins du Rhyn, l'an 1473. III. I. 607. *b.* & S. I. II. 443.
L'Empereur *Frideric* III. aprouve cette Vente & Cession. S. I. II. 444.
Gerard, Comte d'Oldenbourg & Delmenhorst, ses Lettres par lesquelles il s'oblige à son Frere *Christian* Roi de Dannemarc, de lui restituer ou à ses heritiers, quand il leur plaira, la portion que ledit Roi lui avoit cedée dans lesdits Comtez, en 1454. S. I. II. 405.
Gerlac, Archevêque de Mayence, ses Lettres, par lesquelles il consent & approuve comme Chancelier de l'Empire la Constitution de l'Empereur *Charles* IV. pour annexer à jamais à la Couronne de *Boheme* les Duchez de *Plozko* & de *Masovie* en *Pologne*, tous les Duchez de *Silesie*, le Marquisat de *Lusace* & la Terre de *Glatz*, en 1355. I. II. 303. *b.*
Geroltzek, Convention à l'égard des limites entre *Gangolphe* Baron de Geroltzeck & *Jean de Nunek*, au nom d'*Eberard* Comte de Wirtemberg, de l'an 1477. III. II. 5. *b.*
Gertrude, Duchesse dans la Basse Saxe, Mere de *Henri*, surnommé *le Lion*, partage un certain lieu marecageux avec *Adelbert* Archevêque d'Hambourg, en 1143. I. I. 77. *a.*
Gibraltar & *Minorque*, cedés à la *Grande Bretagne* par *Philippe* V. Roi d'Espagne, en 1713. VIII. I. 395. *a. b.*
Glogau, Ville de Silesie, vendue par *Jean* Duc de Silesie à *Jean* Roi de Boheme, en 1331, I. II. 128. *a.*
Goar (*Saint*) Ville, & les Communes de *Biberheim*, leur Lettre d'Hommage prêté à *Emilie Elisabeth* Landgrave de Hesse, de l'an 1649. VI. I. 496. *b.*
Gobert, Seigneur de Bioul, cede à *Pierre* Comte d'Auxerre & Marquis de Namur, & à *Iolande* sa femme tout le Droit qu'il avoit sur la forêt de Marlaigne, en 1213. I. I. 150. *a.*
Godefroi, Duc de Lorraine, engage le Château de *Herstal* à l'Evêque de Liége, en 1171. I. I. 89. *a.*
Godefroi, Duc de Brabant, sa Convention avec *Philippe* Comte de Flandres au sujet du Mariage entre *Henri* son Fils, & *Mathilde*, Nièce de *Philippe*, en 1179. I. I. 104. *a.*
Godefroi, Evêque de Passau, ses Lettres par lesquelles il promet & s'oblige envers *Rodolphe* & ses Freres Ducs d'Autriche, de les assister de toutes ses forces contre leurs Ennemis & de tenir ses Places ouvertes pour leur service, en 1362. II. I. 3.. *b.*
Golstein (Jean Guillaume de) sa Capitulation avec la *France* & les Princes Confederez d'*Allemagne* pour la Charge de General de l'Artillerie, de l'an 1661. VI. II. 379. *a.*
Gonzague (*Gualter de*) creé Vicaire de l'Empire & premier Marquis de Mantoue par *Otton le Grand*, en 962. I. I. 37. *a. b.*
Gonzague (*François de*) Seigneur de Mantoue, sa Trêve pour dix ans avec *Jean Galeaz* Vicomte de Milan, de l'an 1398. II. I. 266. *b.*
Gonzague, (*Jean François de*) Seigneur de Mantoue, son Traité avec la Republique de *Venise*, par lequel il se remet à leur protection, de l'an 1421. II. II. 151. *a.* Il est créé Duc de Mantoue, par l'Empereur *Sigismond*, l'an 1422. *ibid.* 251. *b.* Sa Ligue avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, pour dix ans, l'an 1438. III. I. 51. *a.* Sa Ratification dudit Traité. *ibid.* 55. *a.* Changement d'un Article qui y est contenu. *ibid.* 84. *b.* Son Testament, de l'an 1444. *ibid.* 133. *b.*
Gonzague (*Charles de*) Marquis de Mantoue, sa Promesse donnée à *François Sforce* Duc de Milan, de ne point passer les limites qui lui étoient prescrites par le Duc, sous peine de 80000. Ducats d'or, de l'an 1451. III. I. 184. *a.*
Gonzague (*Alexandre*) Marquis de Mantoue obtient de l'Empereur *Frederic* III. l'Investiture de plusieurs Villes & Terres de la Lombardie, qui lui avoient été données par le Testament de son Pere *Jean François de Gonzague*, l'an 1451. III. I. 185. *b.*
Gonzague (*Louis de*) Marquis de Mantoue, Convention avec *Guidon* Fils de *Feltrin de Gonzague*, son Cousin, sur l'Echange du Château de *Bagnoli* contre celui de *Bozzuolo*, de l'an 1451. III. I. 087. *b.*
Son Traité avec *Ferdinand d'Arragon* Roi de Sicile, par lequel il s'oblige d'assister ledit Roi de toutes ses Troupes pendant trois ans, & de les employer à la defense de la Duchesse de Milan & du Duc *Marie Galeaz* son Fils ainé, de l'an 1466. *ibid.* 340. *b.* Articles Secrets de ce Traité. *ibid.* 343. *b.*
Gonzague (*Frideric de*) Marquis de Mantoue, obtient de l'Empereur *Frederic* III. la Confirmation de tous ses Privileges, & l'Approbation des Accords & Conventions faits avec ses Freres, l'an 1479. III. II. 69. *a.*
Gonzague (*François*) Marquis de Mantoue, Sa Capitulation avec la Republique de *Florence*, pour être le Capitaine General de leurs Troupes, pour deux ans, de l'an 1505. IV. I. 63. *b.*
Le Pape *Jules* II. le fait Lieutenant General de ses Troupes, l'an 1506. *ibid.* 89. *a.* Il obtient dudit Pape *Jules* II. la Dignité de *Gonfaloniere* ou Porte-Banniere de la Sainte Eglise de Rome, l'an 1510. *ibid.* 131. *a.*
Gonzague, (*Frederic de*) Duc de Mantoue, *les Etats du Montferrat* lui sont adjugez par l'Empereur *Charles* V. en 1536. S. II. I. 119.
Gonzague (*Vincent*) Duc de Mantoue, la Ville d'*Albi* lui transporte toute la Jurisdiction & Pouvoir sur elle, sauf le Consentement de l'Empereur, en 1592. S. II. I. 213.
Conditions de ladite Translation. *ibid.* 219.
Gorichem, Ville d'Hollande, Sentence Arbitrale prononcée par l'Evêque de Munster, le Duc de Berg & le Comte de Meurs, par laquelle cette Ville doit être delivrée à *Rainald* Duc de Gueldres & de Juliers, qui en echange doit delivrer au Seigneur *d'Arkelen* le Château & la Terre d'*Oyen*, y ajoutant jusqu'à 5500. florins de Rhin de Revenus annuels. S. I. II. 320.
Confirmation de leurs Privileges par *Reinald* Duc de Gueldres & de Juliers, avec promesse de ne la separer jamais du Duché de Gueldres. *ibid.* 323
Gorlitz, Ville du Marquisat de Lusace, vendue à *Jean* Roi de Boheme par *Henri* Duc de Silesie, en 1324. I. II. 113. *a.*
Elle est cedée par ce Duc à *Jean* Roi de Boheme pour la Ville de *Glogau*, en 1337. *ibid.* 155. *a.*
Goslar, Ville Imperiale, proscrite par la Chambre Imperiale, l'an 1540. IV. II. 20.. *b.*
Lettres Executoires de l'Empereur *Charles* V. contre ladite Ville. *ibid.* 203. *a.* Lettres de Surseance en faveur de ladite Ville & de celle de *Minden*, de l'an 1541. *ibid.* 207. *b.* 227. *a.*
Gothard, Grand Maître de l'Ordre Teutonique en Livonie, sa Transaction avec *Sigismond Auguste* Roi de Pologne, par laquelle il obtient le titre de *Duc*, de l'an 1561. V. I. 82. *b.*
Gradisque, le Patriarche de Gradisque cede à celui d'*Aquilée* toute sa Jurisdiction, en 1189. I. I. 106. *a.*
Grasulfes, Parti dans le Modenois, leur Accession à la Ligue des Villes de *Bologne*, *Mantoue* & *Verone* contre le Marquis d'*Este*, en 1306. S. I. II. 39.
Gregoire VII. Pape, sa Lettre aux Princes d'*Espagne*, par laquelle il leur declare la permission qu'il avoit donnée au *Comte de Roccio* d'occuper ce qu'il pourroit de Terres possedées

N

sedées en Espagne par les Sarrazins, en 1073. I. I. 51. *a.*
Sa Sentence Arbitrale rendue sur les differens de l'Evêque de la *Moravie* avec celui de *Prague* touchant quelques Dîmes & Terres, en 1074. *ibid.* 51. *b.* Sa Lettre à *Salomon*, Roi d'Hongrie, où il prétend, que ce Royaume releve du Saint Siége, en 1074. S. I. I. 29. *b.*
Ses *Dictata*, *ibid.* 30.
Sa Lettre d'exhortation aux Abbez & Prelats de la *France*, pour lui payer le Cens annuel de certaines Eglises, en 1075. I. I. 52. *a.*
Sa Lettre à *Demetrius* Roi des Russiens & à son Epouse par laquelle il leur déclare d'avoir donné leur Royaume à leur Fils, en 1075. *ibid.* 52. *b.* Sa Sentence d'Excommunication & de Déposition contre l'Empereur *Henri* IV. en 1076. *ibid.* 52. *b.*
Lettre de plusieurs Evêques de l'Empire à lui, dans laquelle ils lui reprochent ses Vices & Crimes & renoncent à son Obeïssance, en 1076. S. I. I. 31. *b.*
Lettre d'*Engelbert* Evêque de Treves à lui de la même teneur. *ibid.* 32. Il donne la Dignité Royale à *Demetrius* Duc de Dalmatie & de Croatie, en 1076. I. I. 53. *b.*
Sa Lettre aux Prelats & Princes d'*Allemagne*, par laquelle il leur notifie la penitence de l'Empereur *Henri* IV. faite devant lui, en 1077. *ibid.* 54. *a.* Decret contre lui, fait à la Diete de Pavie par l'Empereur *Henri* IV. & les Evêques & Princes d'Allemagne, de la Gaule & de l'Italie, en 1077. S. I. I. 32. *b.* Sa Lettre à tout le Clergé & à tous les Seculiers en *Allemagne*, pour ne pas favoriser ceux qui contre son Edit voudroient empêcher l'Assemblée des Etats, pour decider en presence de ses Legats, si *Henri* ou *Rodolphe* étoient legitimes Empereurs, en 1078. I. I. 54. *b.*
Sa Lettre aux Habitans de la *Corse* pour les exhorter à l'obéïssance envers le St. Siége. *ibid.* 55. *b.* Sa seconde Excommunication de l'Empereur *Henri* IV. en 1080. *ibid.* 56. *b.* Il reçoit hommage & Serment de Fidelité de *Robert* Duc de la Pouille, de la Calabre & de la Sicile. *ibid.* 57. *a.* Sa Lettre à un Homme de Guerre nommé *Wezelin* pour ne plus infester le Roi de *Dalmatie*, en 1080. *ibid.* 57. *b.* Lettre de *Guillaume le Conquerant* Roi d'Angleterre, au sujet de l'hommage & fidelité que ce Pape pretendoit qu'il fit de sa Couronne au Saint Siége, mais que ce Roi refusa, & au sujet des Deniers que les Papes tiroient de l'Angleterre, qu'il lui accorda, en 1079. S. I. I. 33. *b.*
Fragment du Decret fait contre lui par l'Empereur *Henri* IV. dans la Diéte de Brixen. *ibid.* Lettres du même Empereur audit Pape, par lesquelles il declare qu'il lui avoit ôté le Droit du Papat & lui ordonne de sortir de la Ville de Rome, en 1080. *ibid.* 34. *b.*
Gregoire IX. Pape, son Compromis avec *Frederic* II. Empereur, touchant les Villes de *Gaete* & de St. *Agathe*, en 1230. I. I. 169. *a.*
Sa Sentence Arbitrale touchant les disputes sur certains Droits & Revenus entre le Patriarche de *Gradisca* & l'Evêque de *Castiglione*, en 1232. *ibid.* 170. *b.* Edit de l'Empereur *Frideric* II. contre lui & ses Cardinaux empiétans sur les Droits de l'Empereur & de l'Empire, en 1226. S. I. I. 83.
Second Edit dudit Empereur contre la Sentence d'Excommunication du même Pape, en 1227. *ibid.* 84. Son Excommunication de *Frideric* II. Empereur, en 1239. I. I. 176. *b.*
Sa Lettre aux Prélats d'Allemagne pour s'en tenir à cette Excommunication. *ibid.* 177. *b.*
Plaintes de l'Empereur *Frideric* II. contre lui, aux Princes de l'Empire, en 1239. S. I. I. 93. *b.* Sa Lettre à *Louis* IX. Roi de France, pour lui notifier, qu'il avoit deposé *Frideric* II. Empereur & qu'il avoit élu en sa place *Robert*, Comte, Frere dudit Roi, en 1239. I. I. 178. *a.*
Gregoire XI. Pape, Sa Trêve faite avec *Bernabou* & *Galeas* Vicomtes de Milan, en 1375. II. I. 98. *a.* Sa Bulle, par laquelle il reserve au Roi de France ses Regales sur l'Archevêché de *Rheims*, en 1375. S. I. II. 201. Sa Paix & accord fait en son nom & celui de *Jeanne* Reine de Sicile, *Amé* Comte de Savoye, *Scanidot* Marquis de Montferrat, *Nicolas* & *Albert* Marquis d'Este & tous les autres adherans de leur parti, avec *Galeaz* Vicomte de Milan le *Comte des Vertus* son Fils, *Azon* son petit-Fils, & tous leurs Alliez, en 1376. II. I. 111. *b.*
Gregoire XII. Pape, sa Ratification de la résolution des Cardinaux, touchant la Cession à faire du Papat, en 1406. II. I. 301. *b.* Sa Lettre à *Pierre de Luna*, dit *Benoit* XIII. pour le même sujet. *ibid.* Ses Lettres, par lesquelles il declare d'être toujours prêt à quitter le Papat pour la Paix de l'Eglise, & donne en même tems plein-Pouvoir au Cardinal son Legat & à quelques autres Personnes, pour convoquer le Concile à Constance & pour approuver & confirmer ses Actes, de l'an 1415. II. II. 24. *b.*
Gregoire XIII. Pape, sa Declaration des *Concordats d'Allemagne* au sujet des Collations des Benefices Ecclesiastiques aux Mois reservez, de l'an 1576. V. I. 277. *b.* Sa Bulle, par laquelle il accorde à *Sebastien*, Roi de Portugal le Pouvoir de deputer des Personnes Ecclesiastiques, pour donner dispenses par l'autorité du Pape sur les Mariages des Habitans du Royaume de *Congo*, en 1577. S. II. I. 177. *b.*
Sa Constitution pour l'Introduction du *Nouveau Calendrier*, en 1582. *ibid.* 187. Son ulterieure Declaration sur cela. *ibid.* 188.
Gregoire XIV. Sa Bulle, dite *Cruciata*, par laquelle il exhorte les Habitans d'Espagne & de Portugal, à donner des aûmones, pour soutenir le Roi *Philippe* II. dans les Guerres contre les Infidelles. S. II. I. 208.
Sa Bulle contre *Henri* IV. Roi de France est condamnée par le Parlement de Normandie, & par tous les autres Parlemens du Royaume à être lacerée & brûlée par le Bourreau, & que le Nonce *Marsilianus Landrianus* sera aprehendé vif ou mort, pour être representé à la Justice. *ibid.* 211. Ladite Bulle est aussi declarée nulle par le Clergé de France. *ibid.* 213.
Gregoire XV. Pape, ses Negotiations avec *Charles* Prince de Galles au sujet de son Mariage avec *Marie*, Infante d'Espagne, Fille de *Philippe* III. de l'an 1623. V. II. 431. *a.*
Grisons, Confederation entre les onze Jurisdictions des Grisons, portant obligation avec serment de s'entr'aider fidellement dans leurs necessités, de rendre au Seigneur hereditaire tous les Devoirs qui lui appartiennent, de ne contracter aucune autre Alliance sans le sû & la volonté de tous ensemble, de tenir leurs Assemblées Comitiales à Davos, & de renouveller la presente Confederation au bout de douze ans, de l'an 1436. III. I. 7. *b.*
Alliance des Trois *Ligues Grises* avec les Seigneurs de *Meyenfeld*, de l'an 1475. *ibid.* *a.* Confederation de l'Evêque de *Coire* & les *Trois Ligues Grises* avec le Roi des Romains *Maximilien* I. comme Archiduc d'Autriche, de l'an 1485. III. II. 147. *a.*
Leur Traité d'Alliance & de Confederation perpetuelle avec les VII. *vieux Cantons Suisses*, de l'an 1497. *ibid.* 378. *b.*
Trois Articles de la Ligue faite entre *Louis* XII. Roi de France & les *Grisons*, l'an 1509. IV. I. 124. *b.*
La Regence d'*Insprugg* donne un Revers aux huits Juridictions des *Grisons de Churwale*, que l'Hommage qu'ils rendroient à *Charles* V. comme Archiduc d'Autriche & Comte de Tyrol ne prejudicieroit nullement à leurs Libertez & Privileges, l'an 1520. *ibid.* 308. *a.* Confederation des *trois Ligues Grises*, pour cultiver à toujours entr'eux une bonne intelligence, de l'an 1524. *ibid.* 396. *b.* Leur Traité d'Alliance avec la Republique de *Venise*, de l'an 1609. V. II. 21. *b.*
Capitulation entre le Duché de *Milan* & les *trois Ligues Grises*, de l'an 1617. *ibid.* 291. *a.* Leurs Traitez avec les Deputez du Roi d'*Espagne* & de la Maison d'*Autriche* au sujet de la *Valteline*, de l'an 1622. *ibid.* 406. *b.* Leur Lettre aux Ambassadeurs de France residants en Suisse sur le sujet du Traité fait par lesdits Grisons avec l'*Espagne* & la Maison d'Autriche, de l'an 1622. *ibid.* 401. *b.* Leurs Negotiations au sujet de la *Valteline*. *ibid.* 489. *b.* Leur Traité d'Amitié & de restitution de la *Valteline* avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1637. VI. I. 146. *b.*
Leur Accord avec *Claude*, Archiduchesse Douairiere d'Autriche, Gouvernante de Tyrol, pour la restitution des Peres Capucins du *Bas Engadin*, de l'an 1643. *ibid.* 190. *b.*
Capitulation pour un Regiment Grison pour le Service des Etats Generaux des Provinces-Unies, en 1693. S. II. I. 428.
Traité d'Alliance & d'assistance entre les trois Ligues des *Grisons* & la Republique de Venise, en 1706. VIII. I. 107. *b.*
Traité de l'Empereur *Joseph* I. & de la Reine de la Grande Bretagne *Anne* avec le Corps des Ligues Grises, sur le libre Passage des Troupes des Hauts Alliez, en 1707. S. II. II. 55.
Leur Traité d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, en 1713. VIII. I. 386. *b.*
Groningue, Ville, Capitulation qui lui est accordée par *Edzard* & *Uko*, Comtes de la Frise Orientale au tems de sa prise, en 1506. S. II. I. 11.
Groningue & les *Ommelandes*, Accord entre la Ville de *Groningue* & les *Ommelandes* touchant leurs Griefs reciproques, de l'an 1647. VI. I. 400.
Gronloe, ou *Groll*, Ville, achetée par *Otton*, Comte de Gueldre de *Henri de Borkulo*. S. I. I. 92.
Grubenhagen, Principauté, adjugée par la Sentence Imperiale aux Ducs de Brunswig, *Ernest*, *Guillaume*, *Jules Ernest*, & *Auguste*, contre *Henri Jules*, aussi Duc de Brunswig, de l'an 1609. V. II. 118. *a.*
Gruningue, Ville de Suabe, vendue & cedée par *Conrad* Comte de Schlusselbourg à *Ulric* Comte de Wirtemberg, en 1336. I. II. 153. *b.*
Gualter d'Avesnis, Comte de Blois, investie des Fiefs d'*Andeignies* & de *Villars* par *Louis* IX. Roi de France S. I. I. 91.
Gueldre, Comté, Traité de Paix entre le Comte de *Gueldre* & le Duc de *Lorraine*, en 1197. I. I. 102. *b.*
Gueldre, Duché avec le Comté de *Zutphen*, vendu par *Gerard* Duc de Juliers à *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne, pour 80000. florins du Rhin l'an 1473. III. I. 607. *b.*
Gueldre Duché, & *Zutphen* Comté, leurs Privileges sont confirmez aux Etats par le Duc *Arnold*. S. I. II. 348.
Gueldre & *Zutphen* Duché & Comté, engagez par le Duc *Arnold* à *Charles* Duc de Bourgogne pour une Somme de 300. mille flor. S. I. II. 440.
Les mêmes Duché & Comté vendus par *Gerard* Duc de Juliers, au même Duc de Bourgogne pour 80000. florins de Rhyn. S. I. II. 443.
Gueldre, Confederation de *Maximilien* I. Empereur & de *Philippe* Duc de Bourgogne son Fils, avec les Ducs de *Juliers* & de *Cleves* contre les Habitans rebelles de la *Gueldre*, de l'an 1498. III. II. 391. *a.*

Gueldre & Zutphen, *Charles* Duc, les reçoit comme Vassal de l'Empereur *Charles* V. l'an 1528. IV. I. 514. *a. b.*

Gueldre, Duché, Traité entre *Charles* Duc de Gueldre & les *Etats* de ce Païs pour la Succession, le 27. Janvier 1538. IV. II. 160.

Acte par lequel les Etats de Gueldre reconnoissent l'Empereur *Charles* V. pour leur legitime Souverain, de l'an 1543. *ibid.* 264. 266. *a.* Conditions sous lesquelles *Charles* V. pardonne à *Guillaume* II. Duc de Gueldre, & lui rend le Duché de *Juliers*. *ibid.* 265. *a.*

Gueldre & Zutphen, Pretensions que fit sur ce Duché & Comté, *Louïs* Comte d'Egmond, en 1643. S. II. I. 311.

Gueldres, Province des Pays-Bas unis, Resolution des Etats de Gueldres, par laquelle ils offrent la Souveraineté de leur Province au *Prince d'Orange* & à ses Descendans mâles à perpetuité, prise, en 1675. S. II. I. 392.
Lettres Circulaires dudit Prince à chacun des Etâts confederez du Païs-Bas Uni, pour leur notifier l'offre faite par la Province de Gueldres, & leur demander leur Avis & Conseil là-dessus. *ibid.* 394. Avis des Etats d'*Utrecht*, pour l'acceptation. *ibid.* Avis des Etats de *Zeelande* pour la Non-acceptation. *ibid.* 395. Lettre du Prince d'Orange aux Etats d'*Utrecht*, par laquelle il leur notifie, d'avoir trouvé bon de ne point accepter l'ofre des Etats de Gueld:e. *ibid.* Lettre du même Prince aux Etats de Zelande auxquels il fait savoir la même chose, mais se plaint fort des sinistres Soupçons, dont ils l'avoient chargé dans leur Avis. *ibid.*

Guelfes, leur Compromis avec les Habitans de Modene, touchant la Paix à faire entr'eux. S. I. II. 79.

Guelfon V. Duc, & *Mathilde* Comtesse, Privileges & Libertés, qu'ils accordent à la Ville de *Mantoue*. S. I. I. 183.

Gui, Comte de Nevers, sa Paix avec *Hugues* Duc de Bourgogne. I. I. 90. *b.*

Gui, Comte de Flandres, son Alliance avec *Edouard* I. Roi d'Angleterre contre la France, en 1296. I. I. 297. *a.* Raisons pourquoi il fit cette Alliance. *ibid. n.* Son Traité de Confederation avec *Edouard* I. Roi d'Angleterre contre *Philippe le Bel* Roi de France, en 1296. *ibid.* 424. *a.*

Gui, Comte de Hollande, son Traité de Paix avec *Marguerite* Comtesse de Flandre, en 1256. I. I. 399. *a.*

Gui, Comte de Flandres & *Jean de Domna Petra*, Freres, Fils de *Guillaume de Domna Petra* & de *Marguerite* Comtesse de Flandre, leur Accord, suivant le Compromis fait en *Louïs* IX. Roi de France, & la Sentence de ce Prince avec leurs Freres Uterins *Jean & Baudouin d'Avesnes*, Fils de *Borchard d'Avesnes*, & de ladite *Marguerite*, touchant le partage de leurs Etats & Païs entr'eux. S. I. I. 107,

Guienne Comté, en France, cedé par *Jean* Roi de France à *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1360. II. I. 22. *b.*

Guillaume, Comte de Hollande, elû Roi des Romains, il permet à l'Evêque de *Constance* l'Exercice des Regales, en 1247. I. I. 195. *b.*
Il confirme le Traité de Paix fait entre *Philippe* Comte de Flandre & *Florentin* Comte de Hollande, en 1248. *ibid.* 392. *a.* Sa Declaration, qu'il avoit donné à *Alida* sa Sœur, en consideration de son Mariage avec *Jean d'Avesnes*, les Terres que les Comtes d'Hollande tenoient des Rois d'Ecosse pour Dot, en 1248. S. I. I. 98. *b.* Ses Lettres aux habitans du Comté de *Namur*, pour reconnoitre *Jean d'Avesnes* Comte de Flandre & de Haynaut comme leur Maitre & de lui faire hommage. *ibid.* Sa Sentence, donnée en faveur de *Jean d'Avesnes* contre *Baudouin* Empereur de Constantinople, au sujet du Comté de *Namur*. *ibid.* 99. *a.* Il donne à *Thomas* Comte de Savoye *Turin* & plusieurs autres Villes, en 1252. I. I. 200. *a.*
Son Privilege donné à la Ville de *Mulhausen* sur diverses choses, & qu'il ne l'engagera point. *ibid.* 201. *b.* Sa Constitution pour la Paix publique. *ibid.* 202. *b.* Sa Confirmation de la Sentence prononcée par *Henri* Evêque de Liege, en faveur de *Jean d'Avesnes*, contre la donation du Comté d'*Hainaut*, faite par *Marguerite* sa Mere au Duc d'Anjou, en 1253. S. I. I. 103. *a.*

Guillaume le Conquerant, Roi d'Angleterre, sa Lettre au Pape *Gregoire* VII. par laquelle il refuse de lui rendre l'hommage & la fidelité pour son Royaume, qu'il pretendoit, en lui accordant pourtant les deniers, que ses Predecesseurs avoient accoutumé de payer à l'Eglise Romaine. S. I. I. 33.

Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne, son Traité avec les *Provinces Unies*, touchant l'Armement par Mer, de l'an 1689. VII. II. 222. *a.*

Guillaume III. & *Marie*, Roi & Reine d'Angleterre, leur Declaration de Guerre contre le Roi de France, de l'an 1689. VII. II. 230. *a.*
Son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*. *ibid.* 236. *a.*
——— Son Traité d'Alliance avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, de l'an 1689. VII. II. 237. *a.*
Sa Convention avec les *Provinces Unies*, pour l'union & concert de leurs armes contre la France. *ibid.* 238. *a.* Son Accession à la *Grande Alliance*, concluë entre l'*Empereur* & les *Provinces Unies*, de l'an 1689. *ibid.* 241. *a.* Son Traité Provisionel avec *Christian* V. Roi de Dannemarc & les *Provinces Unies*, touchant la Navigation & le Commerce de leurs Sujets, soit en France, soit ailleurs, de l'an 1691. *ibid.* 292. Son Traité avec les *Provinces-Unies* touchant les Vaisseaux pris & repris, de l'an 1691. VII. II. 301. *a.*

Guillaum III. & les *Provinces Unies*, Leur Traité avec *Ernest Auguste*, pour un Corps de Troupes de 7949. hommes, qu'ils prennent à leur service, de l'an 1692. VII. II. 316.
Leur Traité avec *Charles* II. Roi d'Espagne pour la jonction de leurs Flottes dans la Mediterranée, de l'an 1692. *ibid.* 320. *a.*

Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne, son Octroi donné aux Marchands *Ecossois*, pour l'Erection d'une *Compagnie des Indes Orientales & Occidentales*, en 1693. S. II. I. 431.
Le Parlement d'Angleterre fait des Remontrances au Roi contre ladite Erection. *ibid.* 434.

Guillaume III. & les *Province Unies*, leur Traité avec les Ducs de Brunswig-Wolffembuttel *Rodolphe Auguste & Antoine Ulric*, pour un plus grand nombre de Troupes, de l'an 1694. VII. II. 337.

Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne, son Testament fait en 1695. VII. II. 363. *a.*
Son Renouvellement de la *Grande Alliance* avec l'Empereur *Leopold* I. & les *Provinces Unies*, de l'an 1695. *ibid.* 363. *b.*

Guillaume III. & les *Provinces Unies*, leur Traité avec *Frideric* Duc de Holstein-Gottorp pour trois Regimens de Cavallerie & deux d'Infanterie, de l'an 1696. VII. II. 366. *b.*

Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne, Resolutions que prirent les Communes d'Angleterre, pour la defense de sa personne, pour le le maintien de son Autorité, & de la Succession à la Couronne établie par l'Acte passé l'an premier de son Regne, en 1696. S. II. I. 437. Son Traité de Paix avec *Louïs* XIV. Roi de France fait à Ryswick, en 1697. VII. II. 399. *b.*
Son premier *Traité de Partage* de la Succession d'*Espagne* fait avec *Louis* XIV. Roi de France & les Provinces-Unies, de l'an 1698. *ibid.* 442. *a.* Son second Traité dudit Partage, avec les mêmes, de l'an 1700. *ibid.* 477. *a.* Sa Declaration touchant ceux qu'il veut être compris dans la Paix de Ryswyk. S. II. I. 451. Sa Triple Alliance avec *Charles* XII. Roi de Suede & les *Provinces Unies*, de l'an 1698. VII. II. 440. *b.*
Renouvellement de sa Triple-Alliance avec *Charles* XII. Roi de Suede & les *Provinces-Unies*, de l'an 1700. *ibid.* 475. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Frideric* IV. Roi de Dannemarc & les *Provinces Unies*, de l'an 1701. III I. 1. *a*, Son Traité, d'Alliance, & celui des *Provinces Unies* avec l'Empereur *Leopold* I. pour lui faire obtenir une satisfaction equitable sur ses Pretensions à la Succession d'Espagne, de l'an 1701. *ibid.* 89. *b.* Son Traité & celui des *Etats Generaux* avec *Frideric* IV. Roi de Dannemarc, pour un Corps de Troupes de 12 à 16000. hommes, en 1701. S. II. II. 6.

Guillaume III. Roi d'Angleterre & les *Etats Generaux*, leur Convention avec *Charles* XII. Roi de Suede pour l'entretien d'une bonne Intelligence, en 1701. *ibid.* 11. Son Alliance particuliere & perpetuelle avec les *Etats Generaux*, pour leur commune seureté & defense, & pour le maintien de l'Alliance faite avec l'Empereur au sujet de la Succession d'Espagne, en 1701. *ibid.* 11. Sa Sentence Arbitrale sur les Differens des Comtes de *Bentheim* entr'eux, de l'an 1701. VIII. I. 95. *a.*

— & les *Provinces-Unies*, Leur Traité avec *Frideric* I. Roi de Prusse pour un Corps de 5000. hommes, de l'an 1702. *ibid.* 96. *n.*

Guillaume III. Roi d'Angleterre, & les *Etats Generaux*, leur Convention avec *Frideric* I. Roi de Prusse, pour leur sûreté commune dans la Guerre à faire au Roi de France au sujet de la Succession à la Monarchie d'Espagne, en 1702. S. II. II. 12.

Guillaume, Roi d'Ecosse, devient Vassal de *Henri* II. Roi d'Angleterre. I. I. 92. *a. b.* 377. *a.*
Il promet audit Roi de faire ses devoirs pour que l'Eglise d'Ecosse se soumette à celle d'Angleterre, en 1174. *ibid.* 92. *a. b.* 377. *a.*

Guillaume, Roi de Sicile, son Contract de Mariage avec *Jeanne* Fille de *Henri* II. Roi d'Anglererre, de l'an 1177. I. I. 97. *b.*
Sa Trêve avec *Frideric* I. Empereur pour 15. ans en 1177. *ibid.* 100. *b.* Sa Paix avec le Pape *Adrien* IV. par laquelle il s'oblige de conserver les Droits du St. Siége dans la Sicile, la Pouille & la Calabre: le Pape s'obligeant de son côté de le maintenir dans la Possession desdits Païs. S. I. I. 40.

Guillaume, Duc d'Autriche, son Privilege, donné en son propre Nom & au Nom du Duc *Albert* son Oncle aux Etats du Païs, par lequel ils confirment la Societé appellée *des Hæftels mit den Silbern Stern*. S. I. II. 311.

Guillaume, Duc de Baviere, Comte de Hollande, son Alliance avec les *Cabeliaux* contre les *Hoecks*, en 1352. I. II. 263. *a. b.*
Son Traité de Paix avec *Marguerite* sa Mere, Comtesse de Hainaut, Hollande, &c. en 1354. *ibid.* 292. *a. b.* Extrait de la Sentence Arbitrale qu'il donna sur les differens entre *Wenteslas* Duc de Brabant, & *Louïs* Comte de Flandres, en 1357. *ibid.* 333. *a.*

Guillaume, Duc de Baviere, ses Concordats avec l'Archevêque de *Saltzbourg* & les autres Evêques de *Baviere*, par la Mediation du Nonce Apostolique, touchant la Jurisdiction Ecclesiastique & l'immunité du Clergé, en 1513. S. II. I. 188.

Guillaume, Comte de Juliers, confesse d'avoir reçu d'*Otton* Comte Palatin du Rhin l'infeodation de quelques Advocaties d'Eglises. I. I. 167. *a*.
Son Mariage avec *Marguerite*, Niéce de Duc de Brabant, & Sœur d'*Othon* Comte de Gueldres, en 1236. *ibid*. 174. *a*.

Guillaume, Duc de Juliers, son Revers donné à *Rupert* Comte Palatin du Rhin, que nonobstant que l'Empereur *Charles* IV. l'eût créé Duc de Juliers, & érigé en Comté la Seigneurie de *Falkenbourg*, il reconnoitroit les Biens qu'il tenoit dudit Comte Palatin, comme ses Fiefs, en 1357. I. II. 326. *a*.

Guillaume, Duc de Juliers & de Berg Comte de Ravensperg, son Accord avec *Jean* Duc de Cleves & Comte de la Mark, par lequel le premier donne sa Fille *Marie* pour Epouse au Fils de l'autre, & ils conviennent en même tems de l'Union de leurs Païs, de l'an 1499. III. II. 367. *a*.

Guillaume, Duc de Juliers, de Cleves & de Berg, obtient de l'Empereur *Charles* V. un Privilege pour la Succession de ses Filles, l'an 1546. IV. II. 314. *a*.
Son Accord avec l'Abbesse de *Hervord* & son Chapitre, qui le reconnoissent pour leur Protecteur. *ibid*. 334. *b*,

Guillaume, Duc de Gueldre, son Traité d'Alliance avec *François* I. Roi de France, de l'an 1540. IV. II. 196. *a*.
Son Traité d'Alliance avec l'Empereur *Charles* V. de l'an 1543. *ibid*. 250. *a*. Conditions sous lesquelles l'Empereur *Charles* V. lui pardonne & lui rend le Duché de *Juliers*, de l'an 1543. *ibid*. 265. *a*. Son Testament. S. I. II. 303.

Guillaume V. Landgrave de Hesse-Cassel, son Traité d'Alliance avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, de l'an 1630. V. II. 611. *a*. Son Accord avec *Ferdinand* Electeur de Cologne, de l'an 1635. VI. I. 121. *a*.
Son Traité & Accord avec le Comté d'*Ost-Frise* touchant la Contribution, de l'an 1637. *ibid*. 149.

Guillaume & *Balthasar*, Freres, Landgraves de Thuringe & Marggraves de Misnie, leur Union hereditaire, en 1387. S. I. II. 223.

Guillaume & *Frideric*, Freres, Landgraves de Thuringe & Marggraves de Misnie, leur Traité de partage desdits païs, fait en 1445. S. I. II. 399.
Sentence Arbitrale, rendue par *Frideric* Archevêque de Magdebourg, *Frideric*, Marggrave de Brandebourg, & *Louis*, Landgrave de Hesse, touchant les Differents survenus entre lesdits Freres, au sujet dudit Partage. *ibid*. 401.

Guillaume, Marggrave de Baden-Baden, sa Transaction finale avec *Frideric* Marggrave de Bade-Dourlac, touchant leurs differents sur le haut Marggraviat de Baden, conclue en 1629. par l'interposition des Commissaires Imperiaux. S. II. I. 285.

Guillaume & *Henri*, Ducs de Brunswich, leur Mandement à leurs Sujets & Vassaux, à ce qu'ils ayent à faire foi & hommage à *Bernard*, *Otton* & *Frideric* aussi Ducs de Brunswich, de l'an 1428. II. II. 227. *a*.

Guillaume, Duc de Brunswig, ses Lettres par lesquelles il remet & transporte à *Henri le Jeune*, son Frere tous les Droits d'Hommage & de fidelité des Vassaux & Sujets du Païs, de l'an 1535. IV. II. 136. *b*.

Guillaume, Comte de Hollande, fait un Traité de Mariage avec *Henri* Duc de Lorraine, pour procurer *Mathilde* Fille du Duc pour Epouse à son Fils *Florent*, en 1214 I. I. 152. *b*.

Guillaume, Comte de Hollande, Son Traité de Paix avec *Jean* Duc de Brabant, en 1307. I. I. 344. *b*.

Guillaume, Comte de Hollande, Son Traité de Paix & de Confederation avec *Jean* Duc de Brabant, au sujet de la Seigneurie de *Heusden*, en 1319. I. II 47. *b*.

Guillaume, Comte de Hainaut, Hollande & Zelande, Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec *Louis* dit de *Cressy* Comte de Flandre, en 1322. I. II. 52. *a*.

Guillaume, Comte de Hainaut, Son Traité avec *Jean* Duc de Brabant, pour ajuster leurs Differens reciproques, en 1334. I. II. 140. *b*.

Guillaume, Marquis de Montferrat, sa Paix avec la Ville d'*Alexandrie*, en 1178. S. I. I. 60.

Guillaume, Marquis du Montferrat, sa Convention avec *Mainfroi*, Roi de Sicile, touchant la Ville d'*Alexandrie*, en 1261. S. I. I. 114.
Son Traité avec le Senat & les Bourgeois de la Ville d'*Hyporegia*, sur les privileges qui leur furent accordez, en 1266. *ib*. 123.
Sa Paix avec la Ville d'*Alexandrie*, en 1271. *ibid*. 131.
Ses Conventions avec la Ville d'*Albe*, en 1283. *ibid*. 137.

Guillaume, Marquis du Montferrat, renouvelle sa Ligue avec *Jean Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan, l'an 1483. III. II. 125. *b*.

Guillaume Comte de Namur, sa Convention avec *Wenceslas* Duc de Brabant, au sujet de diverses Pretensions reciproques, en 1356. I. II. 326. *b*.

Guillaume, de Nassau, Prince d'Orange, son Edit de Pacification, pour appaiser les Troubles survenus en sa Principauté à cause de la Religion, de l'an 1563. V. I. 99. *a*.
Les Etats de Hollande lui deferent le supreme Gouvernement de leur Province, l'an 1575. *ibid*. 239. Il est proscrit par *Philippe* II. Roi d'Espagne, l'an 1580. *ibid*. 368. Son acceptation de la Souveraineté des Provinces de *Hollande* & *Zelande*, l'an 1580. *ibid*. 377. Son Apologie contre la Proscription de *Philippe* II. Roi d'Espagne, presentée aux Etats Generaux des Païs-Bas, de l'an 1580. *ibid*. 384. Son acceptation de la Souveraineté des Provinces de *Hollande* & de *Zelande*, de l'an 1582. *ibid*. 431.

Guillaume II. Prince d'Orange, son Contract de Mariage avec *Henriette Marie*, Fille de *Charles* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1640. VI. I. 189. *a*.
Son Traité particulier avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, qui lui cede pour toutes ses Pretensions les Seigneuries de *Montfort*, *Turnhout* & *Sevenbergue*, comme aussi le Marquisat de *Berg-op-Zoom*, de l'an 1647. *ibid*. 365. *a*. Son Second Traité avec le même Roi, servant de Confirmation, d'explication & d'extension du precedent. *ibid*. 427. *a*.
Son Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France, pour faire la Guerre à l'*Espagne* & à *Cromwel*, de l'an 1650. *ibid*. 562. *a*.

Guillaume III. Prince d'Orange, son Traité avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, pour l'execution de ce qui avoit été conclu à son égard à la Paix de Munst r, de l'an 1651. VI. II. 25.
Son Traité fait par ses Tuteurs & Tutrices avec *Christoffle Bernard*, Evêque de Munster, touchant quelques Biens & Terres du Comté de *Tecklenbourg*, occupez par ledit Evêque; le Prince y renonce à toute Pretention moyennant une Somme de 150000. Risdales, à lui payer par l'Evêque, de l'an 1659. *ibid*. 245. Les Resolutions que prirent les Etats de Hollande & de West-Frise, pour l'elever aux Grandes Charges de l'Etat, en 1672. & 1674. S. II. I. 399. & *suiv*.
Piéces authentiques de ce qui se passa entre lui & les Etats de *Gueldres*, d'*Utrecht* & de *Zelande*, lorsque les Premiers lui offriirent la Souveraineté hereditaire de leur Province, en 1675. *ibid*. 392. & *suiv*. Sa Declaration pour justifier sa Descente à main armée en Angleterre, de l'an 1688. VII. II. 192. *b*.
La même Declaration plus étenduë. *ibid*. 201. *a*.
Voyez le reste sous l'Article, *Guillaume* III. *Roi de la Grande Bretagne*.

Guillaume Hyacinte, Prince de Nassau-Siegen, son Acte de la prise de Possession de la *Principauté d'Orange*, faite en 1702. S. II. II. 22.
Sa Protestation contre la Sentence d'Investiture renduë par les Trois Etats de la Principauté de *Neufchatel* & *Valangin*, en faveur du Roi de Prusse, en 1707. *ibid*. 70. Sa Protestation pour la conservation de ses Droits & Pretensions sur la *Principauté d'Orange* & autres Biens fidei Commis de Chalons, contre ce qui en a été stipulé dans la Paix entre les Rois de France & de Prusse, en 1712. *ibid*. 98.

Guillaum, Comte d'Auvergne & Duc d'Aquitaine, son Testament, fait en 910. I. I. 28. *a*.

Guillaume Duc de Guienne, son Testament, par lequel, en se retirant dans un Monastere, il recommande ses Filles à *Louïs le Gros* Roi de France, & laisse ses Duchez de Guienne & de Poitou à *Eleonore* sa Fille aînée, qui devoit être épousée par *Louïs* Fils dudit Roi, en 1 31. S. I. I. 35.

Guillaume, Fils d'*Amé* Comte de Geneve, son Mariage avec *Agnès*, Fille d'*Amé* Comte de Savoye, en 297. I. I. 300. *b*.

Guillaume, Seigneur de Gex, son Contract, de Mariage avec *Jean de Savoye*, en 1293. I. I. 184. *a*.

Guillaume de Vergy, Senechal de Bourgogne, & Lore, Dame de Dampier sa Femme, leur Declaration faisant foi du Compromis passé entr'eux & la *Comtesse de Flandre* pour la Ville de *St. Disier*, en 1267. I. I. 226. *a*.

Guinard Comte de Roussillon, son Testament par lequel il donne ledit Comté à *Ildefonse* Roi d'Arragon, à condition de maintenir les Ecclesiastiques & Religieux dans la Possession des Biens qu'il leur legue, en 1182. S. I. I. 58.

Guinée, donnée par le Pape *Nicolas* V. à *Alfonse* Roi de Portugal, l'an 1454. III. I. 200. *a*.

Gunthaire & *Theutgaude*, Archevêques de Tréves & de Cologne, condamnez & deposez par le Pape *Nicolas* I. & le III. Concile Romain, à cause du Divorce de *Lothaire*, Roi de Lorraine, fait avec sa Femme *Teuteberg*. I. I. 14. *a*.
Leur Defense contre ledit Pape. *ibid*. 15. *a*.

Guntram, *Childebert* & *Brunehaud*, Rois & Reine de France, leur Traité de Paix & de partage, en 587. S. I. I. 5.

Gustave I. Roi de Suede, sa Ligue offensive & defensive avec *François* I. Roi de France, contre l'Empereur *Charles* V. de l'an 1542. IV. II. 228. *a*.

Gustave Adolphe, Roi de Suede, son Traité de Paix avec *Christian* IV. Roi de Dannemarc, par la Mediation de *Jaques* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1513. V. II. 642. *b*.
Son Traité d'Alliance & de Commerce avec les Etats Generaux des *Provinces-Unies* pour 15 ans, de l'an 1614. *ibid*. 245. Autre Traité avec les mêmes, touchant un secours mutuel de 4000. hommes. *ibid*. 249. Son Traité de Paix avec *Michel Federowitz* Grand Duc de Moscovie, de l'an 1618. *ibid*. 308. *b*. Son Traité de Trêve avec *Sigismond* III. Roi de Pologne, de l'an 1624. *ibid*. 443. *a*. Son Traité avec la Ville de *Stralsond*, pour la defense de la Ville & du Port, & pour la sûreté de la Mer Balthique pour 20. ans, de l'an 1628. *ibid*. 549. Son Traité de Trêve pour six ans avec *Sigismond* III. Roi de Pologne, de l'an 1629. *ibid*. 594. *a*. Son Traité de Commerce avec la Ville de *Dantzic*, de l'an 1630. *ibid*. 598. *b*. Son Traité de Confederation avec *Bogislas* Duc de Pomeranie, de la même année. *ibid*. 606. *b*. Son Manifeste contenant les raisons de son Entrée en *Allemagne*. *ibid*. 608. Son Traité d'Alliance avec *Guillaume* V. Landgrave de Hesse-Cassel, de l'an 1630. *ibid*. 611. *a*. Sa Lettre à *Louïs* XIII. Roi de France pour lui demander du secours, de la même année. *ibid*. 615. *a*.

Sa Ligue avec *Louïs* XIII. Roi de France pour secourir les Etats oppressez de l'Empire, de l'an 1631. VI. I. 1. *a.* Sa Contre-Assurance donnée à *Jean George* Electeur de Saxe, de l'assister & de le defendre contre tous Ennemis, de l'an 1631. *ibid.* 19. *a.* Sa Capitulation avec *George* Landgrave de Hesse-Darmstadt. *ibid.* 21. *b.* Sa Declaration donnée audit Landgrave au sujet de la restitution de la Forteresse de *Russelheim.* *ibid.* 23. *a.* Son Traité de Neutralité avec les *Etats Catholiques d'Allemagne*, de l'an 1632. *ibid.* 29. *a.* Son Traité de Prolongation de Neutralité avec l'Electeur de *Cologne*, par l'autorité du Roi de France. *ibid.* 43. *b.*

Gustraw, Transaction que firent les Ducs de *Mecklenbourg-Swerin*, & *Meklenbourg-Strelitz* entr'eux touchant la Succession de Gustraw, en 1701. S. II. II. 2.

H.

Habspourg, *Archeman* & *Rodolphe*, Comtes de Habspourg, se liguent avec *Amé* V. Comte de Savoye, pour lui faire recouvrer les Châteaux de *Loyes* & de *Condamine*, usurpez par *Rodolphe* I. Empereur, en 1290. I. I. 270. *b.*

Hainaut, Comté, la possession en est confirmée à *Jean d'Avesnes*, par *Marguerite* Comtesse de Flandres & de Hainaut, sa Mere, en 1256. S. I. I. 106.

Hainaut & *Flandres*, de quelle maniere ils furent partagés entre les Fils de deux Lits de *Marguerite* Comtesse de Flandres, en 1257. S. I. I. 107.

Hainaut, Concordats faits entre l'Evêque de Cambrai & *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne, touchant la Jurisdiction Spirituelle à exercer dans le *Hainaut*, de l'an 1449. III. I. 172. *a.*

Halberstadt, Evêché, Renonciation de *Gebhard* Evêque de Halberstadt & de son Chapitre, par laquelle en vertu d'une certaine Transaction faite entre lui & l'Abbaie de *Quedlinbourg*, il renonce à tous les Droits que lui ou ses Predecesseurs pouvoient avoir sur l'Avocatie, Magistrature, Usages & Appartenances de l'Abbaïe & de la Ville de *Quedlinbourg* & du Village *Grossen Dietfurt*, avec promesse de ne jamais y pretendre, de l'an 1477. III. II. 6. *b.* Obligation du même Evêque à *Ernest* Electeur & *Albert* Duc de Saxe, qu'il ne leur sera jamais fait aucun dommage de la part dudit Evêché, & qu'en dedommagement du passé il leur sera payé annuellement une Somme de 750. florins du Rhin. *ibid.* 7. *b.* Ces deux Traitez confirmez par *Guillaume* Duc de Brunswic, par la Mediation duquel ils furent faits. *ibid.* 8. *b.* Accord de l'Evêque *Henri Jules* avec *Auguste*, Electeur de Saxe, au sujet du Monastere de *Walkenriet*, & sa Protection, de l'an 1581. V. I. 411. *b.* Accord entre les Prelats, les Villes & Etats de cet Evêché, & la Noblesse du Païs, laquelle s'oblige de contribuer aux Collectes Generales de l'Empire le huitieme denier, de l'an 1614. V. II. 263. *b.* Pactes Capitulaires entre *Leopold* Duc d'Autriche, comme Evêque de Halberstadt & le *Chapitre* dudit Evêché, de l'an 1638. VI. I. 163. *b.* Recès entre *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, & les Etats de la Principauté de *Halberstadt*, touchant l'hommage qu'ils lui devoient prêter, & la Confirmation de leurs Privileges, de l'an 1650. *ibid.* 541. *a.*

Halle, en Saxe, *Ernest*, postulé Archevêque de Magdebourg, lui donne un Revers, que la Vente de cinq Saunneries faite par lui à *Jean* Evêque de Misnie, ne doit tourner en aucune maniere à leur prejudice. S. I. II. 458.

Hambourg, Ville Imperiale, *Adelbert*, Archevêque d'Hambourg, son Traité avec la Duchesse *Gertrude* touchant le partage d'un certain lieu marecageux, en 1143. I. I. 77. *a.* Son Alliance avec les Habitans de *Wortsat* pour la defense commune de la Tour de *Neuen Ocht*, bâtie par ceux d'Hambourg, en 1316. I. II. 30. *b.* Convention faite entre ladite Ville & son Chapitre au sujet des Droits & immunitez du Clergé, par la Mediation de *Burcard* Archevêque de Breme, en 1337. *ibid.* 162. *a.* Accord fait entre le Chapitre & la Ville d'*Hambourg*, touchant les Droits & Immunités du Clergé, en 1355. *ibid.* 197. *a.* Revers donné par les *Ducs de Holstein* à ladite Ville, portant que le secours qu'elle doit leur donner contre *Eric* Roi de Dannemarc ne pourra être tiré à consequence contre ses Privileges, en 1417. S. I. II. 343. Elle est declarée Ville Imperiale par le Decret de l'Empereur *Maximilien* I. & des Etats de l'Empire assemblez en Diete Generale à Augsbourg, l'an 1510. IV. I. 127. *b.* Accord entre cette Ville & son Chapitre, touchant la liberté de Religion & autres Pretensions reciproques, de l'an 1561. V. I. 78. *a.* Revers de *Christian* IV. Roi de Dannemarc, & de *Jean Adolphe* Duc de Holstein, portant que l'hommage que la Ville d'*Hambourg* leur fera, ne doit point prejudicier ni à l'Empire, ni à la Ville même, de l'an 1603. V. II. 32. *a.* Accord entre *Ernest* Comte de Schauenburg, le *Magistrat de Hambourg* & le Monastere de *St. Jean* au sujet des Limites, de l'an 1607. *ibid.* 85. *a.* S. II. I. 266. Elle est encore declarée Ville libre Imperiale par la Sentence de la Chambre Imperiale de Spire, l'an 1618. V. II. 323. *b.* Mandement de l'Empereur *Ferdinand* II. aux Etats du Cercle de la *Basse Saxe*, de ne point troubler ladite Ville dans sa possession *vel quasi*, de comparoitre aux Diétes Circulaires & d'y prendre Voix & Séance, de l'an 1620. V. II. 367. *a.* Son Recès fait avec la Maison Royale & Ducale de *Dannemarc* & de *Sleswig-Holstein*, par laquelle ladite Ville s'oblige à continuer de rendre les Hommages & Devoirs accoutumés à ladite Maison Royale & Ducale, de l'an 1621. *ibid.* 402. *a.* Privilege donné à cette Ville par l'Empereur *Ferdinand* II. que nul Fort ne pourra être construit dans les Isles ni le long de l'Elbe jusques à la Mer & à cinq lieuës au-dessus, & que nul Péage ne pourra y être établi, l'an 1628. *ibid.* 548. *a.* Decret Imperial, par lequel leurs Deputez sont renvoyez à la Chambre Imperiale des Finances à l'égard de leur Contingent pour la Guerre contre le Turc, avec assurance, que l'Empereur la maintiendra dans ses Droits & qu'il lui en procurera la jouïssance, en 1664. S. II. I. 378. Autre Decret Imperial, insinué au Resident du Roi de Dannemarc & à l'Agent du Duc de Holstein en faveur de cette Ville. *ibid.* 379. Troisieme Decret Imperial, insinué aux mêmes Ministres, qu'on ne peut donner d'autres assurances à leurs Maitres, que celle qu'on leur avoit deja donné dans le Decret precedent, que dans l'affaire qui regarde la Ville d'Hambourg, il ne se fera rien à leur prejudice contre les Droits & Constitutions de l'Empire. S. II. I. 379. Recès entre la Ville d'Hambourg & les autres Princes de la *Basse-Saxe* au sujet du Commerce, de la Navigation & des Péages sur l'Elbe, de l'an 1672. VII. I. 158. *b.* Traité provisionel entre cette Ville & *Christian* V. Roi de Dannemarc, de l'an 1679. *ibid.* 443. Son Accord avec *Frideric* IV. Roi de Dannemarc, & *Christian Auguste* Duc de Holstein Gottorp, sur leurs differens reciproques, en 1711. S. II. II. 82. Son Traité d'Accommodement avec *Frideric* IV. Roi de Dannemarc, en 1712. VIII. I. 314. *a.*

Hanau, Comté d'Allemagne, Statut Hereditaire d'*Ulrich* Comte de Hanau pour établir le Droit de Primogeniture en la Maison des Comtes de Hanau, en 1375. avec la Confirmation & Illustration dudit Statut par l'Empereur *Rodolphe* II. comme aussi la Confirmation de l'Empereur *Ferdinand* II. II. I. 108. *a.* Accord entre le *Comte de Hanau* & la Ville Imperiale de Francfort, touchant la Justice à *Bornheim*, par l'Empereur *Sigismond*, en 1436. S. I. II. 377. Traité d'Accommodement & de bonne Intelligence entre les Maisons des Comtes de *Hanau-Lichtenberg* & *Hanau-Muntzenberg*, tant au sujet des affaires de Religion qu'autres, de l'an 1670. Avec la Confirmation de l'Empereur *Leopold* I. de l'an 1671. VII. I. 139. *b.*

Hansa Teutonique, les *Villes Hanseatiques* comme aussi le *Grand Maitre de l'Ordre Teutonique en Prusse* font un Traité de Commerce avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre, de l'an 1437. III. I. 537. *a.* Sa Convention avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1473. *ibid.* 457. *b.* Son Traité de Paix & de Commerce avec le même Roi, de l'an 1474. *ibid.* 461. *a.* Autre Exemplaire de ce Traité. *ibid.* 476. *a.*

Voyez le reste des Traitez de cette Confederation sous le mot *Villes Hanseatiques.*

Haquin, Roi de Norwege, sa Reponse à *Edouard* II. sur la detention d'un Vaisseau marchand Anglois, en 1316. I. II. 32. *b.*

Harangs, Traité pour la liberté de la Pêche des Harangs entre *Charles* V. Empereur & *François* I. Roi de France, pendant leurs Guerres, de l'an 1521. IV. I. 352. *a.* Acte de Reservation du Droit touchant le Harang, donné par le Commissaire des Etats Generaux au Marquis de *Torci* Ministre du Roi T. C. après la Convention du *Tarif*, en 1699. VII. II. 473. *b.*

Harcourt, Traité de Harcourt, fait entre les *François* & *Anglois*, l'an 1438. III. I. 60. *a.*

Harstal, Château, engagé à l'Evêque de Liége par *Godefroi* Duc de Lorraine, sous l'autorité de *Frideric* I. Empereur, en 1171. I. I. 89. *a.*

Hartenstein, Château, vendu par *Henri* Bourgrave de Misnie & *Catherine* sa femme à *Vit de Schonenbourg* pour 8000. fl. de Boheme. S. I. II. 316.

Hassan Oudin, Roi de Macassar, Son Traité de Paix avec la *Compagnie des Indes Orientales des Provinces-Unies*, de l'an 1667. VII. I. 61.

Heidelberg, le Château de *Heidelberg*, & le lieu *Stalbuhel* sont donnez en Fief à *Louïs* Comte Palatin du Rhin, par l'Evêque de Worms, en 1225. I. I. 162. *b.*

Heilbronn, Ville Imperiale dans la Suabe, sa reception dans l'Union de Paix publique entre les Villes d'*Eslingen*, de *Reutlingen* & de *Weyl*, de l'an 1439. III. I. 68. *a.* Sa Declaration qu'elle s'étoit jointe à la *Confederation de Suabe*, de l'an 1488. III. II. 212. *b.*

Helissendis, Comtesse de Bar, declare d'avoir vendu sa Dot à Th. Comte de Champagne & de Brie. S. I. I. 81.

Henneberg Comté, Union Hereditaire entre les *Ducs de Saxe* & les *Comtes de Henneberg*, de l'an 1554. IV. III. 74. *a.* Confirmation de ladite Union par l'Empereur *Charles* V. de l'an 1555. *ibid.* 77. *b.* Accord entre les Ducs de Saxe *Frideric Guillaume*, *Maurice*, *Guillaume* & *Ernest*, par lequel ils partagent ledit Comté entr'eux, de l'an 1661. VI. II. 371. *a.*

Henri, Empereur de Constantinople, sa Lettre à ses Amis pour leur faire part de la victoire qu'il avoit remportée sur l'Empereur

Grec *Lascaris*, en 1212. I. I. 386. *a.*

Henri I. dit l'*Oiseleur*, Empereur des Romains. Son Traité de Paix avec *Charles le Simple* Roi de France, en 926. I. I. 29. *b.*
Ses Statuts touchant les *Tournois*, en 938. *ibid.* 30. *b.*

Henri II. Empereur, dit le Saint, donne à l'Evêque de Cambrai le Comté de *Cambrai*, en 1007. I. I. 41. *b.* Sa Confirmation de toutes les Donations & Privileges accordez au *St. Siége*, par les Empereurs ses Predecesseurs, comme aussi son Reglement, touchant l'Election des Papes, en 1014. S. I. I. 25. 26. Il donne à l'Evêque de *Merseboug* la Ville de *Lipsk* ou *Leipsig*, en 1021. I. I. 42. *b.* Son Ordonnance pour la Paix entre l'Evêque de *Worms* & l'Abbé de *Laurisham*, en 1023. S. I. I. 27.

Henri III. Empereur, dit *le Noir*, confirme aux Chanoines de Verone la possession des Biens qui leur ont été donnez par l'Evêque *Notker*, en 1046. I. I. 46. *b.*
Il donne à l'Evêque de *Padoue* le Privilege de battre de la Monnoye, en 1049. *ibid.* 47. *a.* Il porte lui-même les Reliques de *Sainte Gertrude* au monument. *ibid.* 48. *b.* Sa Paix publique, en 1051. S. I. I. 27. *b.*

Henri IV. Empereur, sa Confirmation des anciens Privileges de l'*Autriche*, accordez par les Empereurs *Jules Cesar* & *Neron*, donnant en même tems à *Ernest*, Marggrave d'Autriche, les Avocaties des Eglises de *Saltzbourg* & de *Laubach*, & ajoutant encore d'autres Prerogatives, en 1058. *ibid.* 182. Il partage les Biens de l'Eglise de *Nivelles*, en 1059. I. I. 48. *b.*
Il est excommunié & deposé en premier lieu par le Pape *Gregoire* VII. en 1076. *ibid.* 52. *b.* Sa Lettre d'humiliation au même. *ibid.* 53. *a.* Sa Lettre au Clergé & au Peuple de Rome pour deposer le Pape *Gregoire* VII. qu'il ne nomme que *Hildebrand, Moine*, & pour en élire un autre, en leur faisant en même tems part de sa Lettre au dit Pape, en 1076. S. I. I. 30.
Ses Lettres Circulaires aux Evêques de l'Empire, où il les invite à la Diéte à Worms, pour juger la Cause dudit Pape. *ibid.* 31. Son Decret contre lui, fait à la Diéte de Pavie, en 1077. *ibid.* 32. Sa Confirmation d'*Ugon* & *Fulcon*, Fils du Marquis d'*Aczo* dans la Possession de leurs Pays & Biens, en 1077. *ibid.* 33. *a.* Sa penitence à Rome & son serment prêté à *Gregoire* VII. Pape, en 1077. I. I. 54. *a.*
Son Serment, pour se soumettre à la Sentence du Saint Siége au sujet du different entre lui & *Rodolphe* Duc de Suabe, en 1078. *ibid.* 55. *a.* Il est excommunié pour la deuxieme fois de *Gregoire* VII. en 1080. *ibid.* 56. *b.* Fragment de son Decret, fait contre le Pape *Gregoire* VII. dans la Diéte de Brixen, en 1080. S. I. I. 33. *b.*
Sa Lettre au Clergé & au Peuple de Rome, où il leur commande de chasser ledit Pape du St. Siége & de la Ville de Rome. *ibid.* 34. *a.* Sa Lettre audit Pape, par laquelle il le declare déchu du Papat. *ibid. b.* Plaintes de *Rudolphe*, Adversaire de cet Empereur, qu'il porta contre lui au Synode de Rome. *ibid.* 35. *a.* ses Privileges donnez à la Seigneurie de *Tanviller* en Lorraine, en 1104. I. I. 372. *b.*

Henri V. Empereur, son Edit public touchant l'Accord qu'il avoit fait avec le Pape *Pascal* II. en 1111. I. I. 61. *b.*
Son Privilege donné à la Ville de *Spire* touchant l'Exemtion d'une Loi nommée *Budtheil. ibid.* 64. *b.* Sa Convention avec le Pape *Calixte* II. par laquelle l'Empereur renonce à l'*Investiture avec la Crosse & l'Anneau*, en 1122. *ibid.* 109. *b.*

Henri, Roi des Romains, depuis Empereur VI. du nom, son Accord avec *Hugues* Duc de Dijon, en 1186. I. I. 109. *b.*
Sa Paix avec le même Duc, par laquelle ce dernier s'oblige à lui rendre hommage du Comté de *Blangies*, (*Albonie*) & autres Terres, en 1190. S. I. I. 68. *b.*
Sa defense aux Evêques de *Minden*, de *Paderborn*, & d'*Osnabrug*, de s'approprier une Mine d'argent trouvée dans l'Evêché de Minden. *ibid.* 68. *a.* Sa Donation de deux tiers de ladite Mine à l'Evêque de *Minden. ibid.* Son Privilege donné a ceux de *Bologne*, pour frapper de la Monnoye, en 1191. *ibid.* 69. *a.* Il rétablit *Obizon*, Marquis d'Este dans le Comté de *Rovigo*, en 1191. *ibid.* 69. *b.*
Son Accommodement avec *Richard* I. Roi d'Angleterre son prisonnier, qu'il remet en liberté moyennant 100000 Marcs d'argent, en 1193. I. I. 118. *a.* 381. *a.*
Il adjuge le Comté de *Velau* à *Baudouin*, Evêque d'Utrecht, qui le cede puis après à *Henri* Duc de Lorraine, pour en joüir lui & son Fils ou sa Fille après lui, en 1196. *ibid.* 120. *b.*

Henri, Roi des Romains, Fils de l'Empereur *Frideric* II. son Diplome donné à *Herman* Evêque de *Derpt* en Livonie, par lequel il y érige un Marggraviat & le donne en Fief audit Evêque, en 1224. I. I. 162. *b.*
Son Diplome par lequel il constitue un Marcgraviat en Livonie & le donne à *Albert*, Evêque de Livonie, avec le Droit de bâtir la Ville de Riga, & de battre de la Monnoye, en 1226. *ibid.* 165. *a.* Sa Confirmation des Privileges des Ducs d'Autriche & de Stirie, auxquels il ajoute, de pouvoir recevoir l'Investiture de leurs Fiefs à Cheval, & de porter la Couronne Royale sur leur Chapeau de Prince, en 1228. S. I. I. 88.
Sa Constitution contre les *Pfalburgers*, en 1231. *ibid.* 359. *a.*
Sa Sentence prononcée entre *Herman* Marcgrave de Bade & *Eginon* Comte de Fribourg, touchant les *Mines d'Argent* & le *Wildban* en *Brisgouw*, en 1234. I. I. 173. *a.*

Henri VII. Empereur, son Contract avec *Jean* Evêque de Strasbourg au sujet de l'Echange de quelques Villes & Places, en 1308. I. I. 350. *a.*
Son Traité de Confederation avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1310. *ibid.* 357. *a.* Autre Copie du même Traité plus entiere. *ibid.* 358. *b.* Son Alliance avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1310. S. I. II. 78.
Son Diplome donné à la Ville de *Switz*, par lequel il la declare Ville Imperiale, en 1310. *ibid.* 79. Sa Paix Publique établie avec les Evêques & Villes de *Strasbourg* & de *Basle* & avec les Landgraves de la haute & basse *Alsace*, pour la sûreté des Chemins publics, & pour l'extinction de tous les nouveaux Péages. Il y établit aussi de certains Juges de Paix, en 1310. I. I. 355. *b.*
Sa Composition faite en qualité d'Empereur & d'Arbitre entre les *de la Turre* & les *Vicomtes de Milan*, en 1311. *ibid.* 360. *b.* Il donne le Comté d'*Asti* à *Amé le Grand* Comte de Savoye. *ibid.* 362. *b.* Son Diplome par lequel il confirme à la Ville de *Milan* tous ses Droits, Libertez & Privileges, en 1311. *ibid.* 363. *b.* Son Privilege, par lequel il confirme toutes les Possessions & Privileges de l'*Ordre Teutonique* dans la *Pomeranie*, en 1311. S. I. II. 80. Il donne la permission aux Comtes de *Gueldre* d'ériger le Bourg d'*Arnhem* en Ville, en 1312. S. I. I. 90. Il éléve *Amé le Grand* Comte de Savoye à la dignité de Prince, & lui donne en cette qualité l'Investiture de ses Etats, en 1313. I. I. 366. *b.* Sa Sentence de proscription contre *Robert*, Roi de Sicile, en 1313. S. I. II. 82. *b.*

Henri I. Roi d'Angleterre, ses Statuts touchant les Libertés de l'Eglise & du Peuple d'Angleterre, en 1100. I. I. 146. *a.*
Son Traité avec *Robert* Comte de Flandre, en vertu du quel le Comte s'engage de tenir prêts 1000 Soldats au service du Roi, moyennant un subside annuel de 400 Marcs, en 1101. *ibid.* 369. *a.* Autre Convention pour 500 Soldats pour la même Somme. *ibid.* 371. *a.* Sa Lettre au Pape *Pascal* II. pour l'assurer qu'il conservera au St. Siége tout le Respect, obeïssance & Droits qu'il a en Angleterre, en 1103. *ibid.* 160. *b.*

Henri II. Roi d'Angleterre, son Edit pour maintenir les Droits Royaux contre les Infractions & usurpations des Papes, en 1164. S. I. I. 47.
Sa Lettre au Pape *Alexandre* III. touchant les differens entr'eux à l'occasion de *Thomas* Archevêque de Cantorberi, en 1164. *ibid.* 52. Sa Lettre à son Fils, par laquelle il lui signifie d'avoir fait sa Paix avec *Thomas* Archevêque de Cantorberi, en 1169. I. I. 88. *a.*
Son serment & promesses données à *Alexandre* III. Pape, au sujet du meurtre de *Thomas* Archevêque de Cantorberi, en 1172. *ibid.* 89. *b.* Il est absous par les Legats du Pape, du meurtre de *Thomas* Archevêque de Cantorberi, en 1172. *ibid.* 90. *a.* Sa Lettre au Pape *Alexandre* III. touchant la Rebellion de ses Fils, de l'an 1173. *ibid.* 374. Sa Convention avec *Humbert* Comte de Maurienne, pour marier *Jean* son Fils avec *Aale* Fille dudit Comte, en 1173. *ibid.* 374. *b.* Sa Lettre à *Alexandre* III. Pape, par laquelle il se plaint de la Rebellion de ses Fils & implore l'assistance du Pape, en 1173. *ibid.* 375. *b.* Sa Reconciliation avec ses Fils, en 1174. *ibid.* 91. *a.* 376. *a.* Sa Declaration touchant la Paix qu'il avoit faite avec le *Roi de France*, & avec ses Fils, en 1174. *ibid.* 92. *a.* Sa Lettre à ses Sujets, touchant le Pardon donné à *Henri* son Fils, en 1175. *ibid.* 93. *a.* Il est constitué Arbitre des Differens entre *Aldefonse* Roi de Castille, & *Sanche* Roi de Navarre, en 1176. *ibid.* 96. *a.* Sa Sentence Arbitrale entre *Aldefonse* Roi de Castille & *Sanche* Roi de Navarre, en 1177. *ibid.* 96. *b.* 97. *a.* Son Traité avec *Loüis* VII. Roi de France, pour faire une Croisade ensemble, en 1177. *ibid.* 102. *b.* Son Traité de Paix avec *Philippe* II. Roi de France, en 1180. I. I. 378. *a.*

Henri dit le jeune, Fils de *Henri* II. Roi d'Angleterre, Sa Lettre à *Odon* Prieur, de Cantorberi, touchant son Appel au St. Siége, sur ce que ledit Roi son Pere avoit établis des Ecclesiastiques dans l'Eglise de Cantorberi sans son consentement, en 1173. I. I. 90. *b.*
Son Testament, en 1182. *ibid.* 107. *b.* Son Ordonnance concertée avec *Philippe Auguste* Roi de France, touchant les Contributions pour la Conservation de la Terre Sainte, en 1184. *ibid.* 109. *a.*

Henri III. Roi d'Angleterre sa Paix avec le Roi de Castille & avec les Gascons, en 1216. I. I. 205. *b.*
Sa Paix avec *Loüis*, Fils aîné de *Philippe* II. Roi de France, en 1216. *ibid.* 387. *b.* 388. *a.* Sa Confederation avec *Pierre* Duc de Bretagne, où il promet d'epouser *Yolante* Fille du Duc, en 1225. *ibid. b.* Son Traité de Trêve pour 4. ans avec *Philippe Auguste* Roi de France, en 1219. *ibid.* 160. *a.* Son Traité de Trêve pour cinq ans avec *St. Loüis* Roi de France, en 1235. *ibid.* 389. *a.* Renouvellement de ladite Trêve, en 1235. *ibid.* 398. *a.* Son Traité avec *Frideric* II. Empereur, pour lui donner en Mariage *Isabelle* sa Sœur, en 1236. *ibid.* 389. *b.* Sa Composition avec *Alexandre* II. Roi d'Ecosse, en 1237. *ibid.* 390. *b.* Sa Trêve de cinq ans avec *Loüis* IX. Roi de France, en 1243. *ibid.* 182. *a.* Sa Convention avec *Senene*, Epouse de *Griffin* Prince de Northwales, tenu prisonnier de *David* son Frere, touchant son élargissement, en 1244. *ibid.* 187. *a.* Sa Prolongation de

de la même Trêve. I. I. 197. *a.* Autre Prolongation, en 1255. *ibid.* 202. *b.* Son Mandement aux Prelats de l'Eglise Anglicane, de ne rien exiger ni des Ecclesiastiques, ni des Laïques pour les besoins du Pape, en 1246. *ibid.* 195. *a.* Sa Confederation avec *Alfonse* Roi de Castille, en 1254. *ibid.* 393. *b.* 394. *a.* Ses Lettres par lesquelles il declare d'avoir conferé le Comté de *Bigorre* à *Esquivat de Cabanes*, en 1254. S. I. I. 103. Son Traité de Paix avec *Louïs* IX. Roi de France, de l'an 1259. I. I. 210. *b.*

Confirmation de la dite Paix par *Simon de Montfort* Comte de Leicestre, & *Eleonor* sa Femme, qui renonce à tout le Droit qu'Elle pouvoit pretendre ès Duché de *Normandie*, Comtés d'*Anjou*, *Touraine*, le *Maine* & *Poictou.* *ibid.* 212. *b.* 404. *b.* Sa Treve de 3. ans avec le *Roi de Navarre*, faite par la Mediation de *Louïs* IX. Roi de France, en 1266. *ibid.* 407. *b.* Sa Confederation avec *Magnus* IV. Roi de Norwege, en 1269. *ibid.* 408. *b.* Sa Treve pour cinq cinq ans avec *Louïs* IX. Roi de France, en 1269. *ibid.* 230. *b.*

Henri, Duc de Lancastre, depuis IV. *du nom, Roi d'Angleterre*, Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Louïs* Duc d'Orleans, Frere de *Charles* VI. Roi de France, de l'an 1399. II. I. 271. *a.* De quelle maniere il parvint à la Couronne d'Angleterre, après la deposition du Roi *Richard* II. en 1399. S. I. II. 293. Son Traité avec *Robert* Empereur, sur le Mariage à faire entre *Louïs* fils aîné dudit Empereur, & *Blanche* Fille aînée de *Henri*, de l'an 1401. II. I. 281. *b.*

Son Renouvellement de la Trêve faite avec *Charles* VI. Roi de France, de l'an 1403. *ibid.* 286. *a.* Son Traité de Commerce avec *Jean sans peur*, Duc de Bourgogne & Comte de Flandres, de l'an 1406. *ibid.* 302. *a.* Son Traité avec *Henri de Plaue*, Grand Maître de l'Ordre Teutonique en Prusse, pour composer leurs Griefs, & pour cultiver à l'avenir l'amitié & le commerce entr'eux & leurs Sujets, de l'an 1409. *ibid.* 328. *b.* Son Traité d'Alliance avec les Princes Confederez de France, savoir, *Jean* Duc de Berry, *Charles* Duc d'Orleans, & *Jean* Comte d'Alençon, où ceux-ci promettent audit Roi la restitution du Duché de *Guienne*, & le Roi leur promet de son côté de les defendre contre *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1412. *ibid.* 349. *b.*

Henri V. Roi d'Angleterre, Son Traité de Trêve conclue pour quelques mois avec *Charles* VI. Roi de France, l'an 1413. II. I. 359. *b.* Son Traité de Trêve pour dix ans conclu avec *Jean* Duc de Bretagne, l'an 1414. II. II. 2. *a.* Sa Trêve pour un an avec *Charles* VI. Roi de France, l'an 1413. *ibid.* 4. *a. b.* Item avec *Jean* Roi de Castille. *ibid.* 11. *a.* Sa Lettre à *Charles* VI. Roi de France, qu'il nomme Dauphin de Vienne, par laquelle il l'appelle en Duel pour le Royaume de France, de l'an [illegible]. *ibid.* [illegible] Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Theodoric*, Electeur de Cologne, lequel devient Vassal dudit Roi, s'obligeant de l'assister toutes les fois qu'il en seroit requis, de 200 hommes, moyennant une pension annuelle de 1000. Nobles d'Angleterre, l'an 1415. *ibid.* 70. *a.* Son Traité de Trêve pour un an fait avec *Charles* VI. Roi de France, de l'an 1416. *ibid.* 76. *b.* Son Traité de Trêve & de Commerce avec *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1417. *ibid.* 90. *b.* Son Traité de Paix avec *Charles* VI. Roi de France, de l'an 1417. *ibid.* 92. *a.* Son Traité avec le même Roi, pour regler leurs Differens dans une Entrevûë de l'an 1419. *ibid.* 126. *a.* Sa Trêve pour quelques mois avec le même Roi, de l'an 1419. *ibid.* 138. *b.* Son Traité de Ligue avec *Philippe* Duc de Bourgogne, pour poursuivre *Charles* Dauphin de France à cause du Meurtre de *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1419. *ibid.* 141. *b.* Son Traité de Paix & de Ligue avec la Republique de *Genes*, de l'an 1421. *ibid.* 155. *a.*

Henri VI. Roi d'Angleterre, sa Lettre à *Philippe* Duc de Bourgogne, lui donnant part du Procès deux fois fait à la *Pucelle d'Orleans*, par les Juges Ecclesiastiques, pour cause d'Heresie & de Sortilege, & de sa condamnation au suplice du feu par la Justice Seculiere, en 1431. S. I. II. 356. Son Traité de Commerce avec le *Grand Maitre de l'Ordre Teutonique en Prusse* & les *Villes Anseatiques*, de l'an 1436. III. I. 537. *a.*

Sa Trêve avec *Jaques* II. Roi d'Ecosse pour neuf ans, de l'an 1438. *ibid.* 539. *a.* Sa Convention avec *Henri* Evêque de Munster, qui devient son Homme Liége, pour une pension annuelle de 400. Nobles d'Angleterre. *ibid.* 543. *a.* Sa Convention avec *Charles* Duc d'Orleans, pour être mis en Liberté ayant été 24. ans prisonnier du Roi. *ibid.* 545. *a.* Son Traité de Paix avec *Jean* VI. Duc de Bretagne, de l'an 1440. *ibid.* 548. *b.* Sa Trêve avec *Charles* VII. Roi de France, de l'an 1444. *ibid.* 551. *a.* Sa Prolongation de Trêve avec *Isabelle* Duchesse de Bourgogne, de l'an 1446. *ibid.* 555. *b.* Son Accord avec *Charles* VII. Roi de France touchant leurs Pretensions sur plusieurs Terres, de l'an 1446. *ibid.* 158. *a.* Son Traité de Commerce avec *Isabelle* Duchesse de Bourgogne, Veuve de *Philippe le Bon*, de l'an 1446. *ibid.* 558. *a.* Sa Prolongation de la Trêve conclue avec *Charles* VII. Roi de France pour deux ans, de l'an 1447. *ibid.* 561. *b.* Sa Trêve avec *Jaques* II. Roi d'Ecosse de l'an 1449. *ibid.* 564. *b.* Son Traité avec *Christian* I. Roi de Dannemarc, pour ajuster leurs Differens & pour regler le Commerce, de l'an 1450. III. I. 569. *b.* Autre Trêve avec *Jaques* II. Roi d'Ecosse, de l'an 1451. *ibid.* 571. *b.* Autre Trêve pour deux ans, de l'an 1457. *ibid.* 577. *b.* Sa Trêve avec la Republique de *Gênes*, de l'an 1460. *ibid.* 582. *b.* Son Traité de Treves & de Commerce pour cinq ans, conclu avec *Louïs* XI. Roi de France, l'an 1461. *ibid.* 600. *b.*

Henri VII. Roi d'Angleterre, sa Treve avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1485. 1486. III. II. 149. *b.* 150. *a.* Sa Treve pour trois ans concluë avec *Jaques* IV. Roi d'Ecosse, l'an 1486. *ibid.* 156. *a.* Son Traité de Treve & de Commerce avec *François* Duc de Bretagne, de l'an 1486. *ibid.* 159. *b.* Son Traité de Confederation & d'Alliance avec *Maximilien* Roi des Romains & l'Archiduc *Philippe* son Fils, de l'an 1488. *ibid.* 191. *b.* Son Traité d'Alliance, avec *Ferdinand* & *Isabelle* Roi & Reine de Castille où ils conviennent entr'autres choses du Mariage à faire entre *Arthur* Fils ainé du Roi d'Angleterre & l'Infante *Catherine* I. comme aussi de la guerre à faire à *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1489. *ibid.* 219. *a.* Modification de quelques Articles de ce Traité, en l'an 1490. *ibid.* 260. *a.* Autre Modification au sujet de la Guerre à faire à *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1491. *ibid.* 270. *b.* Son Traité d'Alliance & de Confederation avec *Anne* Duchesse de Bretagne, pour s'assister reciproquement, de l'an 1489. *ibid.* 224. *b.* Son Traité de Paix avec *Jean*, Roi de Dannemarc & de Suede, de l'an 1489. *ibid.* 239. *a.* Son Traité de Paix & de Commerce avec *Jean* Roi de Dannemarc & de Suede, de l'an 1490. *ibid.* 244. *b.* Son Traité de Commerce avec la Republique de Florence de la meme année. *ibid.* 247. *b.* Sa Ligue avec *Maximilien* I. Roi des Romains contre *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1490. *ibid.* 254. *a.* Articles dont ils conviennent touchant la Guerre à faire audit Roi. *ibid.* 256. *a.* Son Traité de Treves avec *Jaques* IV. Roi d'Ecosse, de l'an 1491. *ibid.* 276. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1492. *ibid.* 291. *b.* Son Traité de Paix & de Commerce avec *Philippe* Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgogne, de l'an 1495. *ibid.* 318. *b.* Autre copie du meme Traité. *ibid.* 336. *a.* Son Accession à la Ligue d'Italie, entre *Alexandre* VI. Pape, l'Empereur *Maximilien* I. & diverses autres Puissances pour la defense de leurs Etats, de l'an 1496. *ibid.* 364. *b.* Son Traité de Paix & de Commerce avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1497. *ibid.* 376. *a.* Traité de Commerce entre lui & *Philippe* Archiduc d'Autriche & Duc de Bourgogne, de l'an 1497. *ibid.* 379. *b.* Son Traité de Commerce & de Marine avec *Louïs* XII. Roi de France, de l'an 1498. *ibid.* 401. *a.* Son Traité de Commerce avec la Ville de *Riga* en Livonie. *ibid.* 402. *b.* Son Traité de Commerce avec *Philippe* Archiduc d'Autriche & Duc de Bourgogne, de l'an 1499. *ibid.* 409. *a.* Son Traité avec *Jaques* IV. Roi d'Ecosse, pour le Mariage de *Marguerite*, Fille dudit Roi d'Angleterre, avec le Roi d'Ecosse, de l'an 1501. IV. I. 19. *b.*

Son Traité de Paix avec le meme, de l'an 1501. *ibid.* 23. *a.* Son Traité de Commerce avec *Maximilien* I. Empereur, de l'an 1502. *ibid.* 30. *b.* Son Traité de Paix & d'amitié avec le meme Empereur, de l'an 1502. *ibid.* 34. *a.* Son Traité avec *Ferdinand* & *Isabelle* Roi & Reine de Castille par lequel ils conviennent des Conditions sous lesquelles *Henri*, Prince de Gales, Fils dudit Roi d'Angleterre, devoit epouser *Catherine* Fille de *Ferdinand* & d'*Isabelle*, & Veuve d'*Arthur*, Frere dudit Prince de Gales, de l'an 1503. *ibid.* 38. *b.* Son Traité d'Amitié, bonne Correspondence & mutuelle assistance avec *George* Duc de Saxe, de l'an 1505. *ibid.* 74 *b.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Philippe* I. Roi de Castille, de l'an 1505. *ibid.* 76. *a.* Son Traité de Commerce avec le même, de l'an 1506. *ibid.* 83. *a.* Son Traité avec *Maximilien* I. Roi des Romains au sujet du Mariage à faire entre *Charles* Archiduc son Petit Fils & *Marie* Fille du Roi d'Angleterre, de l'an 1508. *ibid.* 93. *b.* Son Traité de Confederation & d'Alliance avec le meme. *ibid.* 102. *b.*

Henri VIII. Roi d'Angleterre, Son Traité de Paix, d'Amitié & de Commerce avec *Louïs* XII. Roi de France, de l'an 1510. IV. I. 125. *a.*

Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Ferdinand* Roi d'Arragon & *Jeanne* Reine de Castille, sa Fille, de l'an 1510. *ibid.* 128. *a.* Sa Ligue avec *Ferdinand* Roi d'Arragon & de Sicile, pour defendre le Pape contre *Louïs* XII. Roi de France, de l'an 1511. *ibid.* 137. *a.* Leur autre Convention pour augmenter le nombre des Troupes qui devoient être employées à cette fin-là. *ibid.* 141. *b.* Sa Ligue avec le Pape *Leon* X. *Maximilien* I. Empereur, & *Ferdinand* Roi d'Arragon, pour la defense de l'Eglise contre *Louïs* XII. Roi de France, de l'an 1513. *ibid.* 173. *a.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Louïs* XII. Roi de France, de l'an 1514. *ibid.* 183. *a.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *François* I. Roi de France, de l'an 1515. *ibid.* 204. *a.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Ferdinand* Roi d'Arragon & *Jeanne* Reine de Castille, de l'an 1515. *ibid.* 214. *b.* Son Traité de Commerce avec *Charles* Prince d'Espagne, de l'an 1515. *ibid.* 220. *b.* Son Alliance étroite & perpetuelle avec *Maximilien* I. Empereur & *Jeanne* & *Charles*, Reine & Roi d'Espagne, pour leur defense mutuelle, en 1516. S. II. I. 40. Sa Ligue avec *François* I. Roi de France contre le *Turc*, faite par l'entremise du Pape *Leon* X. l'an 1518. à

laquelle *Charles* Roi d'Espagne accede l'an 1519. IV. I. 266. *a.*
Son Traité avec le même Roi de France sur le Mariage à faire entre le Dauphin *François*, & *Marie*, Fille de *Henri* VIII. de l'an 1518. *ibid.* 269. *b.* Autre Traité entre les mêmes, en vertu duquel *Henri* VIII. rend au Roi de France les Villes de *Tournai*, *Mortagne* & *St. Amand*, moyennant uue Somme de 600000. Couronnes d'or, & où ils reglent aussi la Dot de la Princesse *Marie*. *ibid.* 275. *a.* Autre Traité entr'eux contre les Pirateries. *ibid.* 280. *a.* Son Traité avec *François* I. Roi de France, où ce dernier s'oblige à payer annuellement audit Roi d'Angleterre cent mille francs jusqu'à l'accomplissement du Mariage du *Dauphin* avec *Marie*, Fille de *Henri*, & même qu'en cas que le Dauphin vînt à mourir sans laisser des Enfans mâles de ce Mariage, & que ladite Princesse succedât dans le Royaume d'Angleterre, les Rois de France lui payeroient tous les ans la même somme, & après sa mort à ses Heritiers descendans legitimes pour jamais, & que ledit Roi de France seroit le Mediateur & l'Arbitre entre le Roi d'Angleterre & le Roi d'Ecosse, de l'an 1520. *ibid.* 312. *b.* Son Traité de Confederation & de Commerce avec *Christian* II. Roi de Dannemarc, en l'an 1523. *ibid.* 385. *a.* Il obtient du Pape *Leon* X. le Titre de *Defenseur de la Foi*, en 1521. *ibid.* 355. *b.* 357. *b.* Le Pape *Clement* VII. le lui confirme, en 1524. *ibid.* 393. *b* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Jaques* V. Roi d'Ecosse, de l'an 1525. *ibid.* 416. *b.* Son Traité de Paix, d'Amitié & de Confederation avec *Louise de Savoye*, Mere de *François* I. Roi de France & Regente du Royaume, pour obvier aux progrès des *Turcs* & du *Lutheranisme*, de l'an 1525. *ibid.* 436. *a.* Veritables Motifs de ce Traité. *ibid. b. n.* Son Traité avec *François* I. Roi de France, par lequel ils conviennent de n'assister point l'Empereur *Charles* V. l'un contre l'autre, & que le Roi d'Angleterre insistera sur le relâchement des Fils du Roi de France qui étoient ôtages en Espagne, l'an 1526. *ibid.* 458. *b.* Son Traité avec le même Roi, par lequel le Traité fait en 1525. avec *Louise* Mere du Roi de France, est confirmé, & les deux Rois se promettent une perpetuelle Amitié, le Roi d'Angleterre renonce à ses Pretensions sur le Royaume de France, & le Roi de France s'oblige de lui payer tous les ans 500000 écus, de l'an 1527. *ibid.* 472. *a.* Son Traité avec le même Roi, par lequel ils conviennent, que les deux Rois enverront leurs Ambassadeurs à l'Empereur *Charles* V. pour l'exhorter à la Paix, à satisfaire à ce qu'il doit au Roi d'Angleterre, & à delivrer les Fils du Roi de France, & que *Marie* Fille du Roi d'Angleterre sera mariée avec ledit Roi de France ou avec *Henri* Duc d'Orleans, son second Fils, de l'an 1527. *ibid.* 476. *b.* Declaration de ses Deputez, que si l'Empereur *Charles* V. met en liberté les Fils de France, & satisfait au Roi d'Angleterre de ce qu'il lui doit, les deux Rois ne feront plus la guerre audit Empereur *ibid.* 481. *b.* Autre Traité entre les mêmes pour l'entretien d'une Armée de 30000 hommes de pié en Italie, pour obliger ledit Empereur à la Paix. *ibid.* 483. *b.* Autre Traité entr'eux, portant, que nonobstant que le Duc *François Sforce* seroit rétabli par l'Empereur dans le Duché de *Milan*, ils en exigeroient néanmoins les Pensions sur ledit Duché conditionnées par la *Ligue Italique*: que le Roi d'Angleterre consentira au Mariage de la Reine *Eleonor* avec le Roi *François* I. qu'il sera Protecteur de la Paix entre lui & l'Empereur, & que les Marchands Anglois joüiront des memes Privileges en France dont ils joüissoient aux Païs-Bas, & autant de tems que durera la Guerre avec l'Empereur. *ibid.* 492. *b.* Autre Traité entre les mêmes Rois, portant, qu'ils n'approuveront pas le Concile Universel qui sera convoqué par le Pape, tant qu'il sera prisonnier de l'Empereur *Charles* V. & que durant ce tems on n'aura nul égard aux Decrets, Brefs & Bulles du Pape, mais que cependant les affaires Ecclesiastiques du Royaume d'Angleterre seront administrées & reglées par le Cardinal *Thomas Wolsey*, Legat du Pape & Primat d'Angleterre, & celles de France par le Clergé de l'Eglise Gallicane. *ib.* 494. *a.* Sa Declaration de Guerre audit Empereur par son Heraut d'Armes. *ibid.* 503. *b.* Sa Ligue avec le Pape & divers Princes d'Italie contre l'Armée dudit Empereur qui assiégeoit alors Rome. *ibid.* 510. *b.* Sa Treve pour huit mois avec l'Empereur & *Marguerite* d'Autriche, Gouvernante des Païs-Bas, de l'an 1528. *ibid.* 515. *a.* Son Traité de Paix avec *Jaques* V. Roi d'Ecosse, de l'an 1528. *ibid.* 519. *a.* Son Traité avec *François* I. Roi de France, par lequel celui-ci se charge des dettes contractées par l'Empereur *Charles* V. auprès dudit Roi d'Angleterre en échangeant les obligations dudit Empereur contre les siennes, pour servir de payement de la rançon de ses deux Fils, de l'an 1529. IV. II. 48. *a.*
Son Traité d'Amitié & de Confederation avec l'Empereur *Charles* V. de l'an 1529. *ibid.* 42. *b.* Raisons pour lesquelles il fut si facile à prêter de grosses sommes au Roi de France *François* I. pour la delivrance de ses deux Fils. *ibid.* 48. *a. n.* Sa Convention avec le même Roi, que ce dernier lui devoit payer une certaine somme d'argent au lieu de la quantité de sel stipulée dans le Traité, de l'an 1527. faite en l'an 1530. *ibid.* 74. *b.* Son Traité avec le même Roi, par lequel ils confirment les précédens Traitez de Paix & de Confederation entr'eux, de l'an 1532. *ibid.* 83. *b.* Traité de Confederation entre les memes Rois pour s'opposer aux Progrès des Turcs, de la même année. IV. II. 89. *b.*
Acte par lequel son Mariage avec *Catherine*, Fille du Roi d'Espagne *Ferdinand*, est declaré nul, & celui avec *Anne de Boulen* legitime, de l'an 1533. *ibid.* 93. *b.* Son Appel du Pape à un Concile General, de la même année. *ibid.* 98. *a.* Formule du Serment par laquelle le Clergé de l'*Eglise Anglicane* le reconnoit pour Chef de cette Eglise, de l'an 1534. *ibid.* 113. *a.* Son Traité de Paix perpetuelle avec *Jaques* V. Roi d'Ecosse, de l'an 1534. *ibid.* 114. *a.* Son Traité de Ligue offensive & defensive avec l'Empereur *Charles* V. contre le Roi de France, de l'an 1542. *ibid.* 217. *b.* Autre Ligue entre eux, de l'an 1543. *ibid.* 252. *b.* Son Traité de Paix avec *Marie* Reine d'Ecosse, de l'an 1543. *ibid.* 257. *a.* Son Traité du Mariage à faire entre ladite Reine & son Prince Royal, *Edouard*. *ibid.* 261. *a.* Son Traité de Paix avec *François* I. Roi de France, auquel il rend la Ville de *Boulogne* moyennant une somme d'argent, de l'an 1546. *ibid.* 305. *b.* Son Testament. *ibid.* 320. *a.*
Henri, Roi de Castille & de Leon, son Compromis par lequel il remet à *Charles* V. Roi de France la decision de tous ses Differens avec *Pierre* Roi d'Arragon, en 1368. I'. I. 67. *b.*
Son Traité d'Alliance avec *Charles* V. Roi de France, pour s'entr'assister reciproquement, en 1368. *ibid.* 68. *b.* Interpretation de quelques Articles du même Traité. *ibid.* 74. *a.*
Henri IV. Roi de Castille, Son Traité d'Alliance & de Confederation perpetuelle avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1467. III. I. 588. *a.*
Henri, dernier Roi de Castille, sa Confirmation & Renouvellement des Traitez d'Alliance, faits entre la *Castille* & la *France*, de l'an 1475. III. I. 509. *a.*
S'il fut Pere de sa Fille, Epouse d'*Alfonse* V. Roi de Portugal. *ibid.* 516. *b. n.*
Henri de France, Duc d'Orleans, depuis deuxieme du nom, Roi de France, son Contract de Mariage avec *Catherine de Medicis*, Princesse de Florence, de l'an 1533. IV. II. 101. *b.*
Motifs de ce Mariage. *ibid. n.* Son Alliance avec onze Cantons & quelques Alliez des *Suisses*, l'an 1549. *ibid.* 348. *b.* Son Traité avec *Edouard* VI. Roi d'Angleterre sur la restitution de *Boulogne*, de l'an 1550. IV. III. 1. *a.*
Ses Privileges octroiez aux Marchands Suisses, l'an 1551. *ibid.* 24. *a.* Son Traité avec *Octave Farnese* Duc de Parme, qui s'engage au service du Roi, l'an 1551. *ibid.* 26. *a.* Son Traité avec *Edouard* VI. Roi d'Angleterre pour son Mariage avec Madame *Elisabeth* de France, de l'an 1551. *ibid.* 27. *b.* Son Traité de Confederation & d'Alliance avec *Maurice* Electeur de Saxe & les autres Princes & Etats Protestans de l'Empire, contre l'Empereur *Charles* V. de l'an 1551. *ibid.* 31. *b.* Son Privilege accordé aux *Villes Anseatiques*, de l'an [illegible] *ibid.* 51. *b.* [illegible] Ses Differens avec l'Empereur *Charles* V. touchant les Traitez de *Madrid*, *Cambrai* & *Crespi*, mis par ecrit par son Chancelier *Olivier*, l'an 1555. *ibid.* 78. *a.* Sa Trêve pour cinq ans avec ledit Empereur & son Fils *Philippe*, de l'an 1555. *ibid.* 82. *b.* Suspension d'armes entre lui & *Philippe* II. Roi d'Espagne, de l'an 1558. V. I. 27. *a.*
Prorogation dela dite Suspension, de l'an 1559. *ibid. b.* 34. *a.* Son Traité preliminaire de Paix avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1559. *ibid.* 28. *a.* Son Traité de Paix avec la même. *ibid.* 31. *a.* Son Traité de Paix avec *Philippe* II. Roi d'Espagne, de l'an 1559. *ibid.* 34. *b.* Autre Traité plus particulier entr'eux. *ibid. b.* Ses Lettres Patentes pour la Restitution des Etats de Savoye à *Emanuel Philibert* Duc de Savoye, de l'an 1559. *ibid.* 52. *a.*
Henri, *Duc d'Anjou*, depuis Roi de Pologne, & après Roi de France, III. du nom. Harangue de *Jean de Montluc*, Evêque de Valence, pour porter la *Noblesse Polonoise* à élire ledit Duc pour leur Roi, de l'an 1573. V. I. 221. *a.*
Conventions dudit Evêque avec les Etats du Royaume de Pologne. *ibid.* 223. *a.* Confirmation desdites Conventions par *Henri*. *ibid.* 224. *b.*
Henri III. Roi de France, sa Declaration, contenant une Designation specifique des Droits de Regale & de Souveraineté, qui sont entendus avoir été cedés au *Duc de Lorraine* dans le Bailliage de *Bar*, la Prevôté de *Conflans* & *Gondrecourt*, par le Traité, de l'an 1571. donnée l'an 1575. V. I. 243. *a.*
Son Traité avec *Emanuel Philibert* Duc de Savoye, pour la restitution de *Pignerol*, *Perouse*, *Savillan* & autres Places, de l'an 1574. *ibid.* 231. *a.* Son Contract de Mariage avec *Louise* de Lorraine, de l'an 1575. *ibid.* 234. *b.* Sa Declaration envoyée en Angleterre pour l'explication & le renouvellement du Traité fait entre le Roi *Charles* IX. & *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1575. *ibid.* 237. *b.* Son Edit de Paix au sujet de la Religion, de l'an 1576. *ibid.* 266. *a.* Autre Edit sur cela, de l'an 1577. *ibid.* 302. *b.* Son Traité de Paix & d'Amitié perpetuelle avec les Villes de *Geneve*, *Berne* & *Soleurre*, de l'an 1579. *ibid.* 347. *a.* Son Traité perpetuel fait avec les Cantons de *Berne* & *Soleurre*, pour la conservation & deffense de la Ville de *Geneve* & de son Territoire, en 1579. S. II. I. 180. Sa Lettre au Prince d'*Orange* pour le rétablissement des Catholiques Romains dans cette Principauté, de l'an 1579. V. I. 367. *b.* Autres Lettres au même, sur ce sujet, de l'an 1583. *ibid.* 433. *a. b.* Son Traité d'Alliance avec les *Ligues Suisses*, de l'an

l'an 1582. V. I. 429. *a.* Son Traité d'Alliance avec la Republique de *Geneve*, en 1589. S. II. I. 206. Son Accord avec le Cardinal de *Bourbon* & le Duc de *Guise*, de l'an 1588. V. I. 476. *a.*

Son Traité d'Alliance avec la ville de *Geneve*, de l'an 1589. ratifié depuis par *Henri* IV. l'an 1592. *ibid.* 477. *a.*

***Henri* IV.** Roi de France, sa Declaration à son Avenement à la Couronne, portant promesse avec serment de maintenir la Religion Catholique, Apostolique & Romaine & qu'il ne desire rien davantage que d'être instruit par un bon, legitime & libre Concile General ou National, en 1589. S. II. I. 208. Son Traité avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, touchant le secours qu'il devoit lui donner contre la *Ligue*. de l'an 1592. V. I. 489. *a.* Procès Verbal de ce qui s'est passé à St. Denys pour l'instruction & absolution du Roi, en 1593. S. II. I. 222.

Sa Profession de Foi, prononcée de bouche & donnée par écrit. *ibid.* 224. Son Abjuration de la Religion Reformée, avec promesse de rendre au Pape l'obeïssance accoutumée, & de vivre & mourir dans la Religion Catholique. *ibid.* Son Edit contre la Declaration du Duc de *Mayenne*, de l'an 1593. V. I. 497. *b.*

Sa Treve Generale faite avec ceux de la Ligue. *ibid.* 503. *b.* Son Edit, sur la Reunion du Duc de *Guise* & de ses Freres, de l'an 1594. *ibid.* 507. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles* III. Duc de Lorraine, de l'an 1594. *ibid.* 510. *b.* Sa Declaration de Guerre à *Philippe* II. Roi d'Espagne, de l'an 1595. *ibid.* 512. *b.* Articles pour la Trêve Generale de son Royaume, de l'an 1595. *ibid.* 518. *b.* Son Edit sur les Articles accordez au Duc de *Mayenne* pour la Paix en France. *ibid.* 519. *b.* Il pensa être tué par *Jean du Chatel*, en 1594. S. II. I. 226.

Requête presentée au Pape *Clement* VIII. par *Jaques Davy du Perron* & *Arnauld d'Ossat*, ses Ambassadeurs, pour lui demander son absolution, en 1595. *ibid.* 227. Instrument public de tout ce qui se passa à ladite absolution. *ibid.* 228. Articles sur lesquels il l'obtint. *ibid.* 234. Ses Lettres de Naturalité, accordées à ceux de *Geneve*. *ibid.* 238. & 271. Son Traité de Confederation & d'Alliance avec *Elisabeth*, Reine d'Angleterre, contre *Philippe* II. Roi d'Espagne, de l'an 1596. V. I. 525. *a.*

Ses Lettres de Neutralité accordées à *Charles* Duc de Lorraine. *ibid.* 527. *a.* Autres Lettres de Neutralité accordées aux Evêchés de *Metz*, *Toul* & *Verdun* & à l'Abbaye de *Gortze*. *ibid.* 528. *a.* Son Alliance offensive, & defensive avec ladite Reine d'Angleterre & les Etats Generaux des *Provinces Unies*. *ibid.* 531. Son Edit sur les Articles accordez au Duc de *Mercœur* & à la Province de *Bretagne*, de l'an 1598. V. I. 542. *a.*

Son Edit pour la Pacification des Troubles de son Royaume, donné à *Nantes*, l'an 1598. *ibid.* [illegible] *a.* Sa Declaration pour l'inclusion de la Republique de *Geneve*, dans le *Traité de Vervins*. S. II. I. 250.

Autre Declaration pour l'inclusion de ladite Republique dans le *Traité de Lion*, en 1598. *ibid.* Son Traité avec *Ferdinand*, Grand Duc de Toscane, pour la restitution du Château & de l'Isle d'*If*, de l'an 1598. V. I. 559. *a.*

Son Traité de Paix avec *Philippe* II. Roi d'Espagne, & *Charles Emanuel* Duc de Savoye, à Vervins, l'an 1598. *ibid.* 561. *a.* Sa Lettre aux Ligues de *Suisse* sur la Paix de Vervins, de l'an 1598. *ibid.* 581. *b.* Proposition de Son Ambassadeur là-dessus. *ibid.* 582. *a.* Sa Declaration de faire jouïr Madame *Caterine*, sa Sœur, du Titre & Privileges de *Fille de France*, de l'an 1599. *ibid.* 592. *b.* Sentence de dissolution de son Mariage avec la Reine *Marguerite* de France, Duchesse de Valois, de l'an 1599. *ibid.* 598. *a.* Son Accord avec *Charles Emanuel* Duc de Savoye, touchant l'échange du Marquisat de *Saluces* avec le Païs de *Bresse*, de l'an 1600. V. II. 3. *a.* 5. *b.*

Son Contract de Mariage avec *Marie* de *Medicis*. *ibid.* 4. *b.* Son Traité avec *Charles Emanuel* Duc de Savoye, pour l'échange du Marquisat de *Saluces* avec la *Bresse*, *Bugey*, *Valromey* & *Gex*, de l'an 1601. *ibid.* 10. *b.* Son Renouvellement d'Alliance avec les Ligues de *Suisse* & les *Grisons*, de l'an 1602. *ibid.* 18. *b.* Sa Declaration touchant la defense du *Milanez* & de la *Savoye* à faire par les Suisses. *ibid.* *a.* Son Traité de Confederation avec *Jaques* I. Roi d'Angleterre pour la defense des *Provinces Unies*, de l'an 1603. *ibid.* 30. *a.* Son Edit pour le retablissement des *Jesuites*. *ibid.* 31. *a.* Sa Declaration portant Interdiction de Commerce avec l'*Espagne* & les *Pays Bas*, de l'an 1604. *ibid.* 37. *a.* Son Traité de Commerce avec Sultan *Achmet*, Empereur des Turcs, de l'an 1604. *ibid.* 39. *a.* Son Traité pour le rétablissement du Commerce avec le Roi d'*Espagne*, & les Archiducs *Albert* & *Isabelle*, de l'an 1604. *ibid.* 42. *a.* Ses Privileges accordez aux *Villes Anseatiques*. *ibid.* 43. *a.* Son Traité de Commerce avec *Jaques* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1606. *ibid.* 631. *b.* Son Traité avec *Jaques* I. Roi d'Angleterre, pour la sûreté & Liberté du Commerce entre leurs Sujets, de l'an 1606. *ibid.* 61. *a.* Confirmation de ce Traité par le Roi *Louis* XIII. de l'an 1623. *ibid.* 430. *b.* Sa Reunion du Royaume de *Navarre* & de la Souveraineté de *Bearn*, & de ses autres Païs & Seigneuries à la Couronne de *France*, en 1607. S. II. I. 267. Son Traité de Ligue defensive avec les Etats des *Provinces Unies*, des Pays-Bas, de l'an 1608. V. II. 89. *b.* Son Traité avec les Etats Generaux des *Provinces Unies* pour la Garantie de la Treve du 9. Avril 1609. V. II. 110. *a.* Son Traité avec les mêmes pour le payement des Gens de guerre François. *ibid.* *b.* Son Traité de Confederation & d'Alliance avec les Electeurs *Palatin* & de *Brandebourg* & autres Princes de l'*Empire* pour conserver les Duchez de *Julliers*, *Cleves* & *Berg* &c. aux plus proches Heritiers, de l'an 1610. *ibid.* 135. *b.* Son Traité avec *Charles Emanuel* Duc de Savoye pour la Conquête du *Duché* de Milan, de l'an 1610. *ibid.* 137. *a.* Son Traité de Ligue offensive & defensive avec le même Duc, contre *Philippe* III. Roi d'Espagne, de l'an 1610. *ibid.* *b.*

Voyez aussi l'Article ci-après *Henri de Bourbon*, Roi de Navarre.

Henri, Roi de Navarre, donne *Jeanne* sa Fille en Mariage à *Henri* Fils d'*Edouard* I. Roi d'Angleterre, en 1273. I. I. 412. *b.*

Henri, Roi de Navarre, son Traité d'Alliance avec *François* I. Roi de France, de l'an 1523. IV. I. 392. *a.*

Henri de Bourbon, Roi de Navarre, depuis Roi de France IV. du nom, son Contrat de Mariage avec *Marguerite* Fille de *Henri* II. Roi de France, de l'an 1572. V. I. 215. *b.* Il fut excommunié & declaré déchu & privé de la partie du Royaume de Navarre qui lui restoit, de la Principauté de Bearn, & de tous ses autres Biens, Droits, & Expectatives par le Pape *Sixte* V. en 1585. S. II. I. 195.

Henri, Roi de Boheme, Fils de *Mainhard* Duc de Carinthie, privé de ce Royaume & Duché par Sentence des Princes de l'Empire & de *Henri* VII. Empereur, en 1310. S. I. II. 77.

Henri, Archevêque de Cologne, sa Promesse à *Frideric* Duc d'Autriche de lui donner sa voix dans la prochaine Election d'un Empereur, en 1314. I. II. 4. *a.*

Sa Promesse donnée à *Leopold* Duc d'Autriche, Frere de *Frideric*, pour le même sujet. *ibid.* Son Pleinpouvoir donné à *Rodolphe* Comte Palatin du Rhin; pour agir en son nom à l'Election prochaine d'un Empereur, en 1314. *ibid.* 13. *b.*

Henri, Evêque de Liége & Seigneur Feodal de Haynaut, sa Sentence, que le Comté de *Haynaut* appartenoit de Droit à *Jean d'Avesnes*, nonobstant la Donation que *Marguerite* sa Mere en avoit faite au Comte d'Anjou. S. I. I. 102.

Henri Dauphin, Evêque de Metz, ses Lettres par lesquelles il s'oblige à *Ferry* Duc de Lorraine de l'indemniser pleinement de tous les Payemens qu'il pourroit faire, & de tous les depens, dommages & pertes qu'il pourroit soufrir de la part de *Henri de Fenestrange*, Seigneur de Vaudemont, à qui il s'étoit fait Caution pour les dommages soufferts dans la guerre pour ledit Evêché, en 1319. I. II. 48. *b.*

Henri, Evêque de Strasbourg, son Revers donné à ladite Ville avant qu'il fût élû Evêque, & son Accord fait avec Elle, étant élû Evêque, en 1263. I. I. 220. *a.* *b.*

Henri, Evêque de Worms, donne à *Louis* Duc de Baviere & Comte Palatin du Rhin l'Investiture du Château de *Heidelberg* & de *Stalbuhel*, en 1325. I. I. 162. *b.*

Henri, Duc de Baviere, l'Empereur *Rodolphe* I. lui confirme le Droit de suffrage à l'Election d'un Empereur, en 1275. S. I. I. 130.

Henri de Bourbon, Prince de Condé, excommunié par le Pape *Sixte* V. en 1585. S. II. I. 195.

——— Il Articles de sa Reconciliation avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1614. V. II. 253. *a.* Autres Articles sur la meme sujet. de l'an 1616. *ibid.* 278. *a.* 288.

Henri I. Duc de Brabant, son Traité de Paix & d'Alliance avec *Adolphe* Archevêque de Cologne, en 1203. I. I. 130. *a.*

Son Traité de Paix avec le Comte de *Los*, par lequel ledit Comte devient son Vassal, en 1204. *ibid.* 132. *a.* Son Renouvellement d'Alliance avec *Engelbert* Archevêque de Cologne, en 1217. *ibid.* 157. *a.*

Henri II. Duc de Brabant, son Traité de Paix avec *Gaultier Berthout* Seigneur de Malines, avec promesse de donner en Mariage à *Gaultier* Fils ainé de *Gaultier Berthout*, *Marie* Fille ainée de la Comtesse d'Auvergne, Sœur de *Henri* II. en 1238. I. I. 175. *a.*

Henri III. Duc de Brabant, son Accord & Alliance avec la Ville de *Cologne*, en 1251. I. I. 199. *b.*

Henri, Fils ainé, de *Henri* III. Duc de Brabant, cede son Droit sur le Duché de *Brabant* à *Jean* son Frere puisné, en 1267. I. I. 226. *a.*

Cette Cession est confirmée par *Richard* Empereur. *ibid.* *b.*

Henri, Comte de Bar, sa Paix faite avec *Raoul* Duc de Lorraine par la Sentence Arbitrale de *Philippe de Valois*, Roi de France, en 1338. I. II. 167. *a.*

Henri, Marggrave de Brandebourg, sa Promesse à *Leopold* Duc d'Autriche, de donner sa Voix dans l'Election prochaine d'un Empereur à *Frideric* Duc d'Autriche, Frere de *Leopold*, en 1314. I. II. 4. *a.*

Henri, l'ainé, Duc de Brunswig-Lunebourg, son Accord avec ses *Etats Provinciaux* par lequel il leur promet de les maintenir dans leurs Privileges & de ne rien entreprendre desormais sans leur sû & consentement, de l'an 1505. IV. I. 61. *b.*

Henri le vieux, & *Eric*, Ducs de Brunswig-Lunebourg cedent & transportent à *Henri le jeune* aussi Duc de Brunswig toute la Portion hereditaire qui leur appartenoit sur la Ville de *Lunebourg*, l'an 1512. IV. I. 151. *b.*

Henri le jeune, Duc de Brunswig, cede la Ville de *Hanover* avec tous ses Droits & Revenus à *Henri l'aîné* & *Eric* Freres, Ducs de Brunswig-Lunebourg. IV. I. 151. *b.*

Henri l'aîné & *Henri le jeune*, Ducs de Brunswig-Lunebourg, leurs differens accommodez par une Commission des Electeurs de Mayence, de Saxe & de Brandebourg, l'an 1519. & 1520. IV. I. 304. *a.* 306. *b.*

Ils sont citez avec leurs Adherans à la Diete de Worms par l'Empereur *Charles* V. *ibid.* 321. *b.* Le Decret de l'Empereur fait à ladite Diéte, à leur sujet. *ibid.* 348. *b.*

Henri l'aîné, Duc de Brunswig, & l'*Evêque de Hildesheim*, proscrits par l'Empereur *Charles* V. l'an 1525. IV. I. 350. *a.*

Henri, Duc de Brunswig, son obligation donnée à *Jean* Evêque de Hildesheim pour la somme de 15000 fl. du Rhin avec l'interêt de 450 fl. par an, payable sur les Revenus de Zell, de l'an 1533. IV. II. 33. *a.*

Henri & *Guillaume*, Freres Ducs de Brunswig-Lunebourg, leur Accord & Union Hereditaire, par laquelle *Guillaume* cede à *Henri* sa Portion de l'Heritage Paternel & consent à l'Introduction du Droit de Primogeniture dans la Maison de Wolffenbuttel, de l'an 1535. IV. II. 130. *b.*

Confirmation dudit Accord par les Empereurs *Charles* V. & *Rodolphe* II. *ibid.* 135. *a.* 136. *a.*

Henri le jeune, Duc de Brunswig, son Accommodement final avec *Philippe* I. Landgrave de Hesse, de l'an 1553. IV. III. 55. *a.*

Son Accord avec la Ville de *Brunswig*, de l'an 1553. *ibid.* 57. *a.* Son Accord final avec *Jean Frideric*, Electeur de Saxe. *ibid.* 59. *b.*

Henri, Duc de Lorraine, Son Traité d'Alliance avec *Brunon* & *Adolphe* Archevêques de Cologne, en 1193. I. I. 116. *b.*

Il obtient de l'Evêque d'Utrecht la possession du Comté de *Velau*, en 1196. *ibid.* 120. *b.* Son Traité avec *Louis* Comte de Lon, au sujet de la Terre de *Marsal*. *ibid.* 121. *b.* Son Traité de Paix avec le Comte de *Gueldre*, en 1197. *ibid.* 122. *a.*

Henri, Duc de Lorraine, & de Brabant, son Traité de Paix fait avec *Otton* Comte de Gueldres, en 1202. I. I. 127. *b.* 128. *a.* 129. *a.*

Son Traité de Paix avec *Theodoric* Comte de Hollande, en 1203. *ibid.* 130. *b.* Son Traité avec le *Comte de Gueldres*, concernant le Mariage de *Gerard* Fils du Comte avec *Marguerite* Fille du Duc. *ibid.* 131. *b.* 136. *b.* Son Traité avec *Rainauld* Comte de Boulogne, par lequel celui-là cede à celui-ci le Comté de *Boulogne* moyennant une pension de six cens livres, en 1204. *ibid.* 132. *b.* Son Traité avec *Louïs* Comte de Los, par lequel le Comte cede au Duc le Chateau de Chaumont, en 1206. *ibid.* 135. *a.* Son Traité de Paix avec le même. *ibid.* Son Traité avec l'Eglise de St. Waltrude de Mons touchant la Ville d'*Herentals* près d'Anvers, en 1208. *ibid.* 139. *b.* Son Traité avec *Godefroi* Seigneur de Breda & de Bergues, pour le Péage qui se doit payer à *Stryne* en Zelande, en 1222. *ibid.* 142. *b.* Son Accord avec *Gilles* Seigneur de Breda. *ibid.* 172. *a.* Son Contract avec *Theodoric* Comte de Cleves, pour marier sa fille avec le fils dudit Comte, en 1232. *ibid.* 172. *b.*

Henri II. Duc de Lorraine, & de Brabant, son Traité avec *Theodoric* Comte de Hostaden, par lequel celui-ci cede à *Henri* la Forteresse de *Dalhem*, moyennant une certaine Somme d'argent, en 1243. I. I. 181. *a.*

Son Traité de Trêve avec *Guillaume* Comte de Juliers & ses Adhérans, en 1244. *ibid.* 185. *a.*

Henri III. Duc de Lorraine & de Brabant, son Traité de Confederation avec la Ville de St. *Tron* au Païs de Liége. I. I. 202. *a.*

Henri, Prince de Lorraine, son Contract de Mariage avec *Caterine de France*, Sœur unique de *Henri* IV. de l'an 1598. V. I. 582. *a.*

Henri I. dit *le Blond*, Comte de Luxembourg, son Contract de Mariage avec *Marguerite de Bar*, Fille ainée de *Henri* Comte de Bar, en 1231. I. I. 170. *a.*

Henri, Comte de Luxembourg &c. son Traité d'Alliance avec *Ferry* Duc de Lorraine, pour ne point aider le Comte de Bar contre ledit *Ferry*, ni même se faire aider par lui en cas qu'il fût lui même en guerre avec *Ferry*, & que si en ce cas-là le Comte de Bar venoit aussi à attaquer *Ferri*, lui *Henri* feroit d'abord Trêve avec lui, & joindroit ses armes aux siennes contre ledit Comte, en 1266. I. I. 224. *b.* Son Partage de ses Biens à ses Fils, *Henri* & *Walerand*, sauf le Douaire qui apartenoit à la Comtesse sa Femme, en 1270. S. I. I. 127.

Henri, Marcgrave de Misnie, obtient de l'Empereur *Frederic* II. l'Expectative pour le Landgraviat de *Thuringe*, en 1242. I. I. 180. *a*,

Il est reconnu par la Noblesse de Thuringe, pour *Landgrave* de Thuringe, en 1249. *ibid.* 197. *b.*

Henri le jeune, Bourgrave de Misnie, Seigneur de Plauen & de Gera, son Contract de Mariage avec *Catherine* Princesse de Brunswig, de l'an 1563. V. I. 123. *b.*

Henri, Duc de Normandie, declaré Successeur & Heritier de la Couronne d'Angleterre, par le Roi *Etienne*, en 1153. I. I. 373. *b.*

Henri, Duc & Comte Palatin du Rhyn, cede le Droit d'Avocatie de l'Eglise de *Treves* à l'Archevêque de Treves, en 1197. I. I. 123. *a.* Il engage le Comté de *Meinevelde* avec les Villes d'*Engelstad*, *Hedensheim* & *Sikenbach* à *Henri*, *Albert* & *Godefroi*, Comtes de Spanheim, pour 1300 Marcs, en 1197. S. I. I. 70.

Henri de Plaven, le jeune, son Accord avec *Frideric Severe*, Marcgrave de Misnie au sujet de leurs Differents & Pretentions. S. I. II. 127.

Henri de Savoye, Duc de Nemours, son Contract de Mariage avec *Anne de Lorraine*, de l'an 1618. V. II. 310. *a.*

Henri, Duc de Saxe & Comte Palatin du Rhin, donne le Comté de *Stade* & le Bailliage *Wildshusen* à l'Evêque de Bremen, en compensation des dommages, qu'il lui avoit faits, mais l'Evêque les lui remet en qualité de Fiefs, en 1219. I. I. 159. *a.*

Henri & *Maurice*, Ducs de Saxe, Pere & Fils, leur Declaration touchant leur accession & reception à la *Ligue de Smalcalde*, de l'an 1537. IV. II. 146. *b.*

Henri, Duc de Silesie, sa Transaction avec *Wenceslas* Roi de Boheme, touchant la Succession au Duché de *Silesie*, confirmée par *Rodolphe* I. Empereur, en 1290. I. I. 272. *b.*

Henri, Duc de Silesie, Seigneur de Jaur & de Furstenberg, resigne à *Jean* Roi de Boheme & de Pologne, tous les Droits qu'il a sur les Terres de *Lusitz*, *Luben* & *Budissin*, en 1319. I. II. 47. *a.*

Il vend à *Jean* Roi de Boheme la Ville de *Gorlitz*, en 1329. *ibid.* 113. *a.* Il cede audit Roi de Boheme la Ville de *Gorlitz* pour la Ville de *Glogau*, en 1337. *ibid.* 155. *a.* Il lui cede de même les Villes de *Lubau*, *Fridberg*, *Zarau* & *Tribul*. *ibid.* *b.* Il reconnoit d'avoir reçu de *Jean* Roi de Boheme les Villes de *Kant* & *Kammerdorf*, pour en jouir durant sa vie, en 1337. *ibid.* 157. *a.* Il obtient du même Roi le Privilege de prendre sur les Biens des Habitans de *Zittau* pour chaque Marc un Lot de Gros. *ibid.*

Henri, Comte de Schauenberg, ses Lettres par lesquelles il reconnoit, qu'en consequence du Traité fait entre *Otton* Duc d'Autriche & lui, il avoit remis à *Jean* Evêque de Passau tout ce qu'il tenoit de son Eglise, entr'autres les Châteaux de *Schowmberg*, *Stauffen*, *Newnhaus* & *Eferdingen*, lequel en avoit d'abord investi le Duc, après quoi il les a de nouveau reçus de lui en Fief, de l'an 1383. II. I. 185. *a.*

Hercule d'Este, Duc de Ferrare & de Modene, son Accession à la Ligue faite entre la Republique de *Venise*, le Duc de *Milan* & la Ville de *Florence*, de l'an 1475. III. I. 497. *a.*

Son Traité avec *Bona*, & *Jean Galeaz Marie Sforce*, Fils aîné de *Bona*, Duc de Milan, par lequel ils lui donnent la Terre de *Castelnuovo* dans le Tortonois, laquelle est puis après cedée à *Robert d'Arragon*, & *Bersello* & *Castel nuovo*, situez dans le Parmesan sont donnez en échange audit Duc de Ferrare, en 1479. S. I. II. 452.

Herstal, Baronie, Convention Provisionelle entre le Roi de *Prusse*, les *Provinces Unies* & les Tuteurs du jeune Prince de *Nassau*, touchant l'Administration commune de cette Baronnie, en 1717. VIII. I. 495. *b.*

Hervé, Comte de Nevers, deconseille à *Philippe* II. Roi de France de faire aucune Paix ni Treve avec le Roi d'Angleterre *Jean sans Terre*, quoique le Pape l'y voulût contraindre. I. I. 129. *a.*

Son Traité d'Echange de quelques Terres & Seigneuries avec le Duc de Bourgogne, en 1208. *ibid.* 141. *b.* Il donne à *Pierre* Seigneur de Raviers la Terre de *Raviers* en Fief. *ibid.* 142. *a.*

Hervord, Ville & Abbaye, Traité entre *Guillaume* Duc de Juliers, de Cleve & de Berg, & *Anne* Abbesse de Hervord, par lequel Elle & son Chapitre reconnoissent ledit Duc pour leur Avocat & Protecteur Hereditaire, lui cedant tout le Droit qui leur appartient sur la Ville de *Hervord*, de l'an 1547. IV. II. 334. *b.* Traité entre *Frideric* I. Roi de Prusse & *Charlotte Sophie*, née Duchesse de Courlande & Abbesse Seculiere d'Hervord, touchant l'Avocatie de ladite Abbaye, mais qu'elle refusa de signer, en 1705. S. II. II. 48.

Hervoye, Woywode de la *Bosnie*, sa Lettre de Protection donnée à la Ville de *Jadra*, tandis qu'elle portera l'Etendart du Roi *Ladislas*, de l'an 1401. II. I. 277. *b.*

Hervoye, Duc de *Spalate*, proscrit par l'Empereur *Sigismond* comme Roi d'Hongrie, l'an 1413. II. I. 357. *a.*

Hesse, *Saxe* & *Brandebourg*, Union hereditaire entre les Princes de ces Illustres Maisons, en 1457. S. I. II. 406.

Hesse, Union perpetuelle des Etats de Hesse pour la commune defense de leurs Droits & Privileges, de l'an 1509. IV. I. 123. *a.*

Hesse & *Saxe*, Pacte de Confraternité entre les Maisons de *Hesse* & de *Saxe*, de l'an 1555. IV. III. 86. *b.*

Hesse, Convention Fraternelle & Hereditaire entre *Guillaume*, *Louis*, *Philippe* le jeune & *George*, Freres & Landgraves de Hesse puur la defense commune de leurs Etats & la Conservation de leur amitié, comme aussi pour regler la Succession, de l'an 1568. V. I. 164. *b.* Recès Provisionel entre *Maurice* Landgrave de *Hesse-Cassel*, & *Louïs le jeune*, Landgrave de *Hesse-Darmstadt* touchant la Succession de *Louis l'aîné*, Landgrave de *Hesse-Marbourg*, de l'an 1604. V. II. 36. *a.*

Traité d'Accommodement entre *Guillaume* Landgrave de Hesse-Cassel, & *George* Landgrave de Hesse-Darmstadt, par lequel la *Haute Hesse* & la Portion du Bailliage d'*Umstadt* sont cedez à la Maison de Darmstadt, qui renonce en échange à toutes ses pretensions sur la Maison de Hesse-Cassel,

sel, de l'an 1627. *ibid.* 524. *b.* Ratification dudit Accord par *Herman* Landgrave de Hesse-Cassel. V. II. 532. *b.* Ratification du même Accord par *Julienne* Douairiere du Landgrave Maurice. *ibid.* 533. *a.* Prolongation du terme marqué dans ledit Accord, pour obtenir la Confirmation de l'Empereur, de l'an 1628. *ibid.* 534. *b.* Serment de fidelité & d'Hommage eventuel à prêter par les Sujets du Landgraviat de Hesse, à la Maison Electorale & Ducale de *Saxe.* *ibid.* 535. *b.* Serment des Feudataires audit Landgraviat à prêter auxdites Maisons de *Saxe.* *ibid.* 536. *a.* Serment prêté par les Etats pour l'observation de l'Accord susmentionné. *ibid.* 536. *b.*

Hesse-Cassel, Accord Fraternel & Hereditaire fait & conclu entre *Guillaume*, Landgrave regnant, *Julienne*, Femme du defunt Landgravec *Maurice*, au Nom de ses Enfans Mineurs, & *Herman* aussi Landgrave, par lequel tous les Etats sont laissez à *Guillaume* comme Prince Regent, & une quatrieme Partie des Biens en general est donnée aux autres en Appenage & assignée sur quelques Domaines, l'an 1628. V. II. 551. *a.*

Hesse-Cassel & *Hesse-Darmstadt*, Traité d'Accord entre *George* II. Landgrave de Hesse-Darmstadt, & *Guillaume* VI. Landgrave de Hesse-Cassel, par lequel toutes leurs Pretensions reciproques sont abolies & la Maison de Darmstadt laissée en Possession de la *Haute-Hesse*, du Bas Comté de *Catzenelebogen* & de la Seigneurie d'*Epstein*, de l'an 1638. VI. I. 151. *a.*

Accord Ulterieur entre les mêmes, par lequel les Princes de la Maison de Hesse-Cassel acceptent la *Paix* de *Prague*, & sont assurez de la Protection Imperiale. *ibid.* 156. *b.* Recès entre les Deputez des deux Maisons pour la Reconciliation finale de la Principauté de la *Basse Hesse.* *ibid.* 160. *a.* Accord entre les Maisons de *Hesse-Cassel* & *Hesse-Darmstadt*, par lequel le Comté de *Catzenelnbogen*, les Villes de *Smalcalde*, d'*Umstadt* & de *Marpourg* restent à la Maison de *Hesse-Cassel*, & *Giessen* avec la *Haute Hesse* à la Maison de *Darmstadt* &c. de l'an 1648. *ibid.* 442. *a.*

Hesse-Cassel, Recès conclu entre *Guillaume* IV. & *Ernest*, Landgraves de Hesse-Cassel au sujet des Appels & de la Jurisdiction Ecclesiastique dans les Domaines dudit *Ernest*, comme aussi dans le Comté de Catzenelnbogen, de l'an 1660. VI. II. 315. *b.* Lettres d'Hommage, par lesquelles les Officiers de Basse-Hesse reconnoissent *Charles*, Landgrave de Hesse-Cassel pour leur Seigneur Territorial, de l'an 1679. VII. I. 407. *a.*

Hesse-Darmstadt, Droit de Primogeniture qui y est établi par *Louis*, *Philippe* & *Frideric*, Freres, Landgraves de Hesse, de l'an 1606. avec la Confirmation de l'Empereur *Rodolphe* II. de l'an 1608. V. II. 73. *a.* Convention Fraternelle entre les Landgraves *George* II. & *Jean* son Frere, touchant l'Appanage de *Jean*, de l'an 1643. VI. I. 283. *a.*

Heusden, Ville & Seigneurie de Brabant, Traité touchant cette Ville entre *Jean* Duc de Brabant, & *Guillaume* Comte de Hollande, en 1319. I. II. 47. *b.*

Hildesheim, Ville & Evêché, Accord entre la Noblesse de l'Evêché de *Hildesheim* d'une part, & la Ville de *Hildesheim* d'autre part, pour leur commun Bien, de l'an 1513. IV. I. 171. *b.*

Hildesheim, Evêché, ses differens avec *Eric* & *Henri le Jeune* Ducs de Brunswig sont ajustez par l'*Accord de Quedlinbourg*, fait par l'entremise d'*Albert* Electeur de Mayence & de *George*, Duc de Saxe, toutes les Places occupées par lesdits Ducs devant rester sous leur domination, de l'an 1523. IV. I. 381. *b.*

Ledit Accord est confirmé par l'Empereur *Charles* V. & le Ban dudit Evêché relaché. *ibid.* 383. *a.* Il est encore confirmé par le Pape *Paul* III. l'an 1537. *ibid.* 384. *b.* Sentence du Pape *Paul* III. par laquelle les Ducs *Eric* & *Henri* de Brunswich-Lunebourg sont condamnez à restituer toutes les choses occupées sur ledit Evêché & à l'indemniser de tous les dommages, de l'an 1540. IV. II. 204. *a.* Recès entre *Maximilien Henri* Electeur de Cologne, comme Evêque de Hildesheim, avec les *Etats Evangeliques* de l'Evêché, pour le libre Exercice de la Religion & le retablissement du Consistoire Evangelique, de l'an 1651. VI. II. 10. *a.* Deduction touchant les Griefs de *George* Electeur d'Hanovre contre le Chapitre de *Hildesheim*, de l'an 1711. VIII. I. 272. *a.*

Hohenloe, (*Jean*) Seigneur de Hohenloe vend sa part aux Villes & Châteaux de *Kitzingen*, *Landebourg* & *Hornbourg*, comme aussi au Rachapt des Chateaux de *Jaxtberg* & de *Landen*, à l'Evêque de Wurtzbourg pour 63000 florins. S. I. II. 315.

Ses Lettres aux Habitans desdites Places pour faire hommage audit Evêque. *ibid.* 316.

Hohenstein, *Schwartzbourg* & *Stolberg*, Comtés, Union hereditaire entre les Comtes desdits Comtés, en 1433. S. I. II. 364.

Hohenstein, Comté, accord entre *Frideric Ulric* Duc de Brunswig-Lunebourg, & les Comtes de *Schwartzbourg* & de *Stolberg*, sur les differens qu'ils avoient entr'eux au sujet du Comté de *Hohenstein*, & des Seigneuries de *Lohr* & de *Klettenberg* qui en dependent, comme aussi du Monastere de *Walckenried*, de l'an 1632. VI. I. 25. *b.*

Hohenzollern, Comté, érigé en Principauté par l'Empereur *Ferdinand* II. en faveur du Comte *Jean George*, de l'an 1623. V. II. 420. *b.*

Hollande, les Villes de Hollande *Dordrecht*, *Delft*, *Harlem*, *Leyden*, *St. Gertrudenberg*, *Amsterdam*, *Alcmaer*, *Oudewater*, *Schiedam*, *Rotterdam*, *Medenblick* & *Vlaerdingen* font une Alliance pour soutenir unanimement *Guillaume de Baviere* comme leur Souverain, en 1351. I. II. 268. *a.*

Hollande & *Zelande* Comtez, Acte de Promesse des Nobles & Villes de *Hollande* & de *Zelande*, pour recevoir après la mort du Duc *Guillaume de Baviere*, Madame *Jaqueline* sa Fille pour Souveraine des Païs, de l'an 1416. II. II. 73. *a. b.*

Hollande, *Zelande* & *Frise*, leur Traité de Trêve avec les six Villes de *Lubeck*, *Hambourg*, *Rostock*, *Straelsond*, *Wismar* & *Lunebourg*, conclu à Coppenhague, l'an 1441. III. I. 100.

Leur Traité avec *Christoffle*, Roi de Dannemarc. *ibid.* 102. Leur Traité avec le Duc de *Holstein.* *ibid.* 105. Leur Traité avec la *Prusse* & la *Livonie.* *ibid.* 106.

Hollande & *Zelande*, Union entre les Etats & les Villes de ces deux Provinces contre les Espagnols & autres Ennemis, de l'an 1576. V. I. 256.

Leur *Pacification de Gand* avec les Etats des autres Païs-Bas & le *Prince d'Orange*, de l'an 1576 *ibid.* 278. Leur Protestation & celle du Prince d'Orange leur Gouverneur contre l'*Edit perpetuel* publié par *Jean d'Autriche*, Gouverneur General des Païs-Bas, de l'an 1577. *ibid.* 288. *b.* Leur Acte au sujet da cette Protestation. *ibid.* 290.

Hollande, Traité d'Union entre la Noblesse & les Villes de la Province d'*Hollande*, par lequel ils deferent à *Guillaume* Prince d'Orange le supreme Gouvernement de leur Province, de l'an 1578. V. I. 239.

Hollande, *Zelande* & *Utrecht*, leur Union perpetuelle, faite à Utrecht, l'an 1579. V. I. 322.

Hollande, Resolution des *Etats* de *Hollande*, pour faire accepter par les Villes d'*Amsterdam* & de *Gouda* la Capitulation faite avec *Guillaume*, Prince d'Orange, de l'an 1584. V. I. 435. *b.*

Hollande & *Zelande*, Accord par lequel les Etats de Zelande mettent les Bourgeois & Habitans de leur Province sous la Jurisdiction du *Grand Conseil de Hollande* pour trois ans, de l'an 1587. V. I. 464.

Autre Accord, sur le même sujet, de l'an 1596. *ibid.* 529. Autre Accord, de l'an 1607. V. II. 80.

Hollande & *West-Frise*, leur Traité Provisionel avec la Province de *Zelande*, pour la Continuation de la Cour de Justice, & touchant la Declaration du *Prince d'Orange* pour Stadhouder, de l'an 1662. VI. II. 428.

Hollande, Accord & Convention entre la *Sud-* & *Nord-Hollande* au sujet des depenses publiques & communes du Païs, de l'an 1668. VII. I. 97.

Hollande & *Zelande*, Accord entr'eux au sujet de la Cour de Justice, à laquelle les Habitans de Zelande ne seront plus soumis, mais bien au Grand Conseil, de l'an 1669. VII. I. 109.

Hollande & *Westfrise*, Resolution des Etats de ces Pays, pour annuller l'Edit perpetuel qui excluoit le *Prince d'Orange* de toutes les grandes Charges d'Etat, en 1672. S. II. I. 399.

Autre Resolution des mêmes par laquelle, en consequence de la precedente ils élisent le *Prince d'Orange* pour Gouverneur, Capitaine General & Amiral General de la Province. *ibid.* Autre Resolution, par laquelle ils lui deferent les Charges de Stadthouder, Capitaine & Admiral General de la Province en titre hereditaire, en 1674. *ibid.* 391. Edit des Etats de Hollande & Westfrise, accordant la Naturalité sous certaines limitations aux François refugiés dans leur Province pour cause de Religion, en 1709. S. II. II. 76.

Leur Resolution, selon laquelle cet Edit doit être entendu. *ibid.*

Holsace ou *Holstein*, Comté, erigé en Duché par l'Empereur *Frideric* III. en faveur de *Christian* Roi de Dannemarc, en 1474. S. I. II. 444.

Holsace, Duché, divisé entre *Jean* Roi de Dannemart & *Frideric* du de Holsace son Frere, l'an 1490. III. II. 251. *b.* Traité de Partage des Duchez de *Slesvig*, *Holstein* & *Stormare* entre *Christian* III. Roi de Dannemarck, & *Jean* & *Adolphe* Ducs de Slesvig-Holstein ses Freres, de l'an 1544. IV. II. 277. *a.*

Holstein-Gottorp, Pacte entre la Maison Ducale de Holstein-Gottorp & le Chapitre de *Lubec*, par lequel ledit Chapitre promet de postuler toujours ses Evêques ou Coadjuteurs dans ladite Serenissime Maison, de l'an 1647. S. II. I. 323.

Holstein Sonderburg, les Princes de cette Maison obtiennent de l'Empereur *Ferdinand* III. l'Expectative sur les Comtés d'*Oldenbourg* & de *Delmenhorst*, l'an 1638. VI. I. 165. *b.* Autre Diplome sur la même chose, de l'an 1642. *ibid.* 246. *b.*

Homberg, Seigneurie, transportée par *Henri* Seigneur de Homberg, en cas qu'il vînt à mourir sans Heritiers à *Bernard* Duc de Brunswich-Lunebourg, lui cedant par avance la quatrieme Partie, moyennant une Somme de 5500 Marcs d'argent, & une Pension annuelle de 200 Marcs d'or, en 1409. S. I. II. 320.

Hombourg & *Saarwerden*, attribuez à la Maison des Comtes de *Nassau Saarbruck*, l'an 1670. VII. I. 143. *b.*

Hongrie, Royaume, cedée par *Marie*, Reine de Sicile, Sœur de *Ladislas* IV. Roi d'Hongrie, après la mort de celui-ci à *Charles* Prince de Salerne, son Fils ainé, en 1292. S. I. I. 158.

158. Decret des Etats d'Hongrie, que Wladislas Roi de Pologne, élu Roi d'Hongrie, au defaut de la Couronne ordinaire écartée par Elisabeth, Veuve d'Albert Empereur & Roi d'Hongrie, sera couronné de la Couronne d'or de St. Etienne, leur premier Roi Chrêtien, de l'an 1440. III. I. 89. b. Hongrie & Boheme, Traité pour la Succession dans ces Royaumes, entre Frideric & Maximilien Empereur & Roi des Romains d'une part & Ladislas Roi de Hongrie & de Boheme de l'autre, de l'an 1491. III. II. 263. a.

Hongrie, Accord des Malcontents de Hongrie avec Matthias Archiduc d'Autriche, au nom de l'Empereur Rodolphe II. de l'an 1606. V. II. 68. b. Traité de Paix & de Reconciliation entre les Mécontents d'Hongrie & l'Empereur Joseph, en 1711. VIII. I. 269. a. Articles de la Diète des Etats de Hongrie tenue en 1722 & 1723. par lesquels entr'autres la Succession de ce Royaume dans la Maison d'Autriche est étenduë à la Ligne feminine. VIII. II. 51. b.

Honoré III. Pape, sa Bulle par laquelle il confirme la Paix faite entre Louis, Fils ainé de Philippe Auguste Roi de France, & Henri III. Roi d'Angleterre, en 1218. I. I. 157. b. Il donne la Marche d'Ancone à Azzon VII. Comte d'Este. S. I. I. 77.
Le même donne l'Investiture de la Marche de Guarner à Azzon VI. ibid. 78.

Honoré IV. Pape ses Statuts & Reglements, faits pendant la captivité de Charles II. Roi de Naples, pour redresser les abus de la Regence, & pour borner le Pouvoir Royal dans le Royaume de Naples, en 1285. S. I. I. 146.

Hospitaliers de Ste Marie de Jerusalem, Ordre de Chevaliers, Celestin III. Pape confirme leur Ordre, en lui donnant le Nom de l'Ordre Teutonique, en 1191. I. I. 116. b.

Hoxar, Ville de Westphalie, Son Accord avec l'Abbé de Corvei sur leurs anciens Differens, avec promesse de s'entr'assister reciproquement dans les cas de necessité, de l'an 1435. II. II. 299. b. Son Accord avec l'Abbé de Corvei sur leurs differens, de l'an 1573. V. I. 219. b.
L'Abbé Reinhard lui confirme ses Privileges, l'an 1575. ibid. 220. b. Recès entre l'Abbé de Corvei & la Ville de Hoxar, au sujet de leurs differens sur les affaires Ecclesiastiques & Politiques, de l'an 1651. VI. II. 12. a.

Hoye, Comté rendu en partie à l'Evêque de Minden par les Ducs de Brunswig-Lunebourg, l'an 1512. IV. I. 143. a.

Hugon, Roi d'Italie, sa Confirmation de tous les Biens & Privileges de l'Evêché de Parme, en 926. I. I. 29. a. & 30. a.

Hugon, Roi de Chypre, son Contract de Mariage avec Alix, Fille de Henri Comte de Champagne, en 1207. I. I. 383. a.

Hugon, Duc de Dijon, sa Paix avec l'Empereur Henri VI. par lequel il s'oblige de rendre hommage à l'Empereur du Comté de Blangei (Albonium) & autres Terres. S. I. I. 68.

Hugon, Evêque de Liége, Son Traité avec Jean I. Duc de Brabant, par lequel Hugon cede au Duc plusieurs Droits sur la Ville de Malines, pour les posseder jusqu'à la troisiéme Generation, à condition que ledit Duc les revendique de Jean Berthoult, qui s'en étoit emparé par force, en 1300. I. I. 326. b.

Hugues III. Duc de Bourgogne, sa Paix avec Gui Comte de Nevers. I. I. 90. b.
Son Accord avec le Couvent de Chatillon sur Seine, touchant son Droit de Seigneurie & de Justice sur eux. ibid. 107. a. Son Accord avec Henri Roi des Romains, en 1186. ibid. 109. b.

Hugues IV. Duc de Bourgogne Son Traité avec Othes Comte de Bourgogne, par lequel celui-ci cede son Comté de Bourgogne à Hugues pour cinq ans, en 1241. I. I. 178. b. 179. a.
Le Royaume de Thessalonique lui est donné par Baudouin II. Empereur de Constantinople, en 1265. ibid. 222. a. Son Accord avec Gui Evêque de Châlons pour la Ville de St. Loup confirmé par Louis IX. Roi de France, en 1266. ibid. 223. b. Son Traité d'Echange de quelques Terres avec Hugues Comte de Vienne, en 1266. ibid. 225. a. Sa Transaction avec Philippe, Comte de Savoye & de Bourgogne au sujet du Comté de Bourgogne. ibid. 230. a. Sa Lettre d'Emancipation de Robert son Fils, en 1272. ibid. 235. b. Il se nomme Fils de Philippe le Hardi Roi de France. ibid. 235. b. Sa Lettre au même Roi de France par laquelle il lui notifie, qu'il avoit donné le Duché de Bourgogne à Robert son Fils ainé, priant le Roi de le reconnoitre pour son Vassal, en 1272. ibid. 235. b. Sadite donation du Duché de Bourgogne à Robert son Fils, attestée par l'Evêque d'Autun. ibid. 236. a.

Hugues, Comte de la Marche, & Beatrix sa Femme, Fille de Hugues Duc de Bourgogne, leur Declaration faite à Robert & Hugues Ducs de Bourgogne, Freres de ladite Beatrix, touchant les Titres qu'ils ont en vertu du Testament de Hugues Duc de Bourgogne, Pere de Beatrix, en 1266. I. I. 224. a.

Hugues, Comte de Vienne, Son Traité d'Echange de quelques Terres avec Hugues, Duc de Bourgogne, en 1266. I. I. 225. a.

Hugues Dauphin, Seigneur de Foucigny Son Traité de Mariage avec Marie de Savoye, en 1509. I. I. 353. b.

Hugues, Baron de Baulx, sa Convention avec Alphonse Comte de Provence. I. I. 103. a.

Humbert, Comte de Maurienne, sa Convention avec Henri II. Roi d'Angleterre pour donner Alix sa Fille en mariage à Jean Fils du Roi, en 1173. I. I. 374. b.

Humbert, Dauphin de Viennois, son Accord & Pacte avec Philippe de Valois Roi de France, par lequel il cede & transporte sous de certaines Conditions à Philippe Fils dudit Roi, le Dauphiné & divers autres Duchez, Terres & Seigneuries par lui possedez, en 1343. I. II. 210. b.
Par quel motif il fit cette Cession. ibid. 227. b. n.

Hus (Jean) Sauf-Conduit, qui lui fût donné par l'Empereur Sigismond. S. I. II. 336.

Hussites, Union de quelques Electeurs & Princes de l'Empire contr'eux, de l'an 1421. II. II. 153. b.
Autre Union de tous les Electeurs contre les mêmes, de l'an 1424. ibid. 178. a. Conclusion prise par les Electeurs & Princes de l'Empire, présents à la Diète Generale de Nuremberg, en 1431. touchant l'Expedition contre les Hussites en Boheme. ibid. 431. b.

Hypporegia (Ivrée) Ville de la Lombardie, Son Traité avec Guillaume, Marquis de Montferrat touchant les Privileges, qu'il leur accordoit. S. I. I. 123.

J.

Jacobites, Secte de Chrêtiens en Egypte, leur Union avec l'Eglise Latine, faite au Concile de Florence, l'an 1442. III. I. 90. b.

Jadra, Ville de Dalmatie, obtient de Charles Roi de Hongrie la Confirmation de ses Droits & Libertez qui lui avoient été accordez ci-devant par les Rois d'Hongrie, en 1311. I. I. 365. a. Lettre de Protection donnée par Hervoye, Woywode de Bosnie, tandis qu'elle portera l'Etendart du Roi Ladislas, en 140 . II. I. 277. b.
Elle est vendue à la Republique de Venise par Ladislas Roi d'Hongrie, pour onze mille Ducats, l'an 1409. ibid. 327. a.

Janus de Savoye, Comte de Geneve, son Contract de Mariage avec Helene de Luxembourg, de l'an 1465. III. I. 326. b.

Jaqueline de Baviere, Fille de Guillaume Duc de Baviere, Comte de Hainault, Hollande & Zelande, son Contract de Mariage avec Jean, Fils de France, Duc de Touraine, de l'an 1415. II. II. 45. b.
Elle est declarée Souveraine desdits Pays, après la mort de son Pere, par les Etats de Hollande & de Zelande, l'an 1416. ibid. 73. a. b. Sa Convention touchant le Pays de Hainaut entre Jean Duc de Brabant, & Philippe Duc de Bourgogne, de l'an 1425. ibid. 180. a Sa Paix & Reconciliation avec Philippe Duc de Bourgogne qu'elle declare Heritier & Gouverneur de ses Etats, l'an 1428. ibid. 218. a. b.

Jaques I. Roi d'Arragon, de Majorque & de Valence, son Testament, en 1272. I. I. 409. b. Son Accord avec Louis IX. Roi de France, touchant les Païs, auxquels ils pretendoient l'un dans le Royaume de l'autre, en 1280. S. I. I. 135.
Ses Actes avec Philippe le Bel Roi de France, sur la Restitution de Jaques, Roi de Majorque dans son Royaume. ibid. 170. 173. Ses Lettres pour la Restitution dudit Roi. ibid. 175.

Jaques II. Roi d'Arragon, sa Declaration sur la restitution d'un Navire & de quelques Marchandises que son Amiral avoit enlevées aux Sujets de Charles IV. Roi de France, en 1326. I. II. 95. b.
Son Accord avec Jaques Roi des Isles Baleares, qui reconnoit & reçoit toutes ses Terres pour Fiefs du Roi d'Arragon, en 1327. ibid 99. a.

Jaques I. Roi de la Grande Bretagne, Son Traité de Confederation avec Henri IV. Roi de France, pour la defense des Provinces Unies, de l'an 1603. V. II. 30. a.
Son Traité de Paix & d'Alliance avec Philippe III. Roi d'Espagne & les Archiducs Albert & Isabelle de l'an 1604. ibid. 32. b. Son Traité de Paix avec Philippe III. Roi d'Espagne, de l'an 1604. ibid. 615. a. Son Traité de Commerce avec Henri IV. Roi de France, de l'an 1606. ibid. 631. b. Son Traité avec les Provinces Unies pour le payement de 18408. Livres Sterl. dûs au Roi, de l'an 1608. ibid. 635. b. Son Traité avec Henri IV. Roi de France pour la sûreté & liberté du Commerce entre leurs Sujets, de l'an 1606. ibid. 61. a. Son Traité avec les Etats Generaux des Provinces Unies pour la Guarantie de la Paix à faire avec les Archiducs Albert & Isabelle, de l'an 1608. ibid. 94. a. Son Traité de Confederation & d'Alliance avec Louis XIII. Roi de France, de l'an 1608 ibid. 149. a. Son Traité d'Alliance defensive avec quelques Electeurs & Princes de l'Empire, de l'an 1612. ibid. 637. a. Son Traité avec Frideric V. Electeur Palatin pour le Mariage d'Elisabeth sa Fille avec ledit Electeur, de l'an 1612. ibid. 639. b. Son Traité d'Alliance defensive avec les Electeurs & Princes Protestans unis de l'Empire, de l'an 1619. ibid. 33 . b. Son Traité de Paix & d'Amitié avec Christian IV. Roi de Dannemarc, de l'an 1621. ibid. 391. b. Son Traité avec Isabelle Infante d'Espagne, pour une Suspension Generale d'Armes contre son Gendre

dre *Frideric* V. Electeur Palatin, de l'an 1623. V. II. 434. *b.* Son Traité d'Amitié & de Commerce avec *Michel Federowitz*, Grand Duc de Russie, de l'an 1623. *ibid.* 436. *b.* Son Traité avec *Isabelle* Infante d'Espagne touchant la Sequestration de la Ville de *Franckendal*, de l'an 1623. *ibid.* 422. *b.* Son Traité de Continuation d'Alliance defensive avec les *Provinces Unies*, de l'an 1624. *ibid.* 458. *a.*

Jaques II. Roi de la Grande Bretagne, son Traité de Renouvellement d'Alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1685. VII. II. 108. *b.*

Son Traité de Paix & de Commerce avec la Republique d'*Alger*, de l'an 1686. *ibid.* 126. *a.* Autre Traité sur le même sujet avec le Royaume de *Tunis*. *ibid.* 140. *a.* Son Traité de Neutralité avec *Louis* XIV. Roi de France, touchant leurs Païs en Amerique, de l'an 1686. *ibid.* 141. *b.* Son Renouvellement de Paix avec la Regence de *Tripoli*, de l'an 1687. *ibid.* 144. *b.* Etat des affaires de Religion en Angleterre sous sa Regence, decrite dans le *Memoire des Protestans d'Angleterre*, presenté au Prince & à la Princesse d'*Orange*, l'an 1688. *ibid.* 179. *a.*

Jaques I. Roi d'Ecosse, son Traité avec *Charles* VII. Roi de France pour le Mariage à faire entre *Marguerite*, Fille de *Jaques*, & *Louis* Dauphin de France, de l'an 1428. II. II. 224. *a.*

Jaques II. Roi d'Ecosse, sa Trêve pour neuf ans avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre, de l'an 1438. III. I. 539. *a.* Autre Trêve avec le même, de l'an 1449. *ibid.* 564. *b.* Autre de l'année 1451. *ibid.* 571. *b.* Autre de l'année 1457. *ibid.* 577. *b.*

Jaques III. Roi d'Ecosse, sa Commission pour conclure une Trêve plus particuliere avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, à l'Instance de *Charles* Duc de Bourgogne, de l'an 1473. III. I. 453. *b.*

Sa Commission pour traiter avec les Commissaires d'*Edouard* IV. Roi d'Angleterre sur leurs Griefs mutuels, de l'an 1473. *ibid.* 460. *a.* Sa Convention avec le même pour le redressement desdits Griefs. *ibid.* *b.* Sa Confirmation des Trêves & Alliances faites avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1474. *ibid.* 490. *b.*

Jaques IV. Roi d'Ecosse, sa Trêve pour trois ans, concluë avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, l'an 1486. III. II. 156. *a.*

Sa Treve avec le même Roi, de l'an 1491. *ibid.* 275. *a.* Son Traité avec le même Roi, touchant son Mariage à faire avec *Marguerite* Fille dudit Roi d'Angleterre, de l'an 1501. IV. I. 19. *b.* Son Traité de Paix avec le même, de l'an 1502. *ibid.* 23. *a.*

Jaques V. Roi d'Ecosse, son Traité de Paix avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1525. IV. I. 416. *b.* Son Traité de Paix avec le même Roi, de l'an 1528. *ibid.* 519. *a.* Son Traité de Paix perpetuelle avec le même Roi, de l'an 1534. IV. II. 114. *a.* Son Contract de Mariage avec *Madelaine de France*, Fille de *François* I. de l'an 1536. *ibid.* 148. *b.* Son Traité avec l'Empereur *Charles* V. au sujet du Commerce sur Mer, de l'an 1540. *ibid.* 208. *b.*

Jaques VI. Roi d'Ecosse, son Traité de plus étroite Alliance avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1586. V. I. 457. *a.* Son Renouvellement du Traité de Paix fait l'an 1550. entre l'Empereur *Charles* V. & la Reine *Marie Stuard* sa Mere, avec les Etats Generaux des *Provinces-Unies*, l'an 1594. IV. III. 14.

Voyez le reste ci-dessus sous l'Article: *Jaques* I. Roi de la Grande Bretagne.

Jaques, Roi de Majorque, sa Protestation faite en cachette contre la reconnoissance de son Royaume, qu'il fût forcé de faire à *Jaques* Roi d'Arragon, son Neveu, en 1295. S. I. I. 160.

A quelles conditions rétabli dans son Royaume par *Jaques* Roi d'Arragon, en 1298. *ibid.* 175.

Jaques, Evêque de Metz, s'engage & promet de secourir *Thibaut* Comte de Bar contre tous, excepté ceux de *Metz*, & les Evêques de *Toul* & de *Strasbourg*. I. I. 210. *a.*

Jaques de Lorraine, Evêque de Metz, son Testament, en 1260. I. I. 402. *b.*

Jaques de Savoye, Prince d'Achaïe, son Traité de Paix avec *Jean*, Marquis du Montferrat, en 1344. S. I. II. 148. Son Contract avec *Amé*, Comte de Genevois, pour marier son Fils *Philippe* avec *Marie*, Fille d'*Amé*. I. II. 235. *b.* Son Testament, en 1360. II. I. 31. *a.* Son Contract de Mariage avec *Marguerite de Beaujeu*, en 1362. *ibid.* 39. *a.*

Jaques, Fils ainé de *Jean* III. Roi de Pologne, son Contract de Mariage avec *Hedwig Elisabeth*, Fille de *Philippe Guillaume* Electeur Palatin, de l'an 1691. VII. II. 282. *a.*

Jaques, Pretendant à la Couronne de la Grande Bretagne, sa Protestation contre tout ce qui pourra être statué ou stipulé au Congrès d'Utrecht à son prejudice, en 1702. S. II. II. 90.

Jauer & *Schweidtnitz*, Villes & Principautés en Silesie, Accord moyenné par les Commissaires Imperiaux, entre les Etats & lesdites Villes, au sujet de divers Differens, de l'an 1545. IV. II. 297. *b.*

Ibrahim, Empereur des Turcs, son Traité de Paix pour neuf ans avec *Ferdinand* III. Empereur des Romains, de l'an 1642. VI. I. 245. *b.* 246. *b.*

Jean VIII. Pape, Il choisit & couronne *Charles le Chauve* Empereur Romain, en 875. I. I. 18. *a.* Il excommunie *Hugo*, Fils naturel de *Lothaire* Roi de Lorraine, en 881. *ibid.* 21. *b.* Sa Constitution touchant les Droits, & Devoirs des *Cardinaux*, de l'an 882. *ibid.*

Jean IX. Pape, les Decrets du Concile Romain tenu sous lui pour annuller les Actes d'*Etienne* VI. ou VII. son Predecesseur, contre le Pape *Formose* &c. en 904. I. I. 27. *a.*

Jean XII. Pape, l'Empereur *Otton* I. lui confirme & augmente la Donation des Villes & Païs faite au St. Siége par *Pipin* & *Charlemagne*, en 962. S. I. I. 22. Il est deposé par *Otton* le Grand, en 963. *ibid.* 38. *b.*

Jean XXII. Pape, sa dispense donnée à *Edouard* II. Roi d'Angleterre, pour pouvoir marier ses Enfans à des personnes du quatriéme degré de Parentage, en 1317. I. II. 36. *a.*

Son Conseil & sentiment touchant la Paix entre *Philippe le Long* Roi de France & le Comte & les Villes de *Flandre*, en 1319. *ibid.* 45. *a.* Sa Bulle, par laquelle il donne les Biens des *Templiers* en Angleterre à l'Ordre de *l'Hospital de St. Jean à Jerusalem*, en 1322. *ibid.* 57. *a.* Sa Reponse à *Edouard* II. Roi d'Angleterre, au sujet de son *Envoyé* au Pape, *Jean de Strafort*, en 1323. *ibid.* 62. *a.* Sa Lettre au *Chapitre de Prague* pour se comporter selon ce qu'il avoit prononcé au sujet de l'Election de *Louis de Baviere*, auquel il ordonne sous peine d'Excommunication de s'abstenir de l'Administration de l'Empire, jusqu'à ce que sa personne feroit approuvée du St. Siége. *ibid.* 63. *a.* Autre Lettre à l'Evêque de Prague sur le même sujet. *ibid.* 109. *a.* Sa Lettre à *Edouard* II. Roi d'Angleterre pour lui mander ce qu'il avoit traité avec le Comte de *Muref* au sujet des affaires d'Ecosse, en 1324. *ibid.* 65. *b.* Sa Bulle, par laquelle il s'attribuë toute la Jurisdiction dans l'Empire, pendant que le Throne Imperial est vacant, & excommunie tous ceux qui par Droit de Vicariat s'arrogent son Administration, en 1324. S. I. II. 96. Sa Bulle, par laquelle il prive l'Empereur *Louis le Bavarois*, de tout Droit qui lui pourroit competer à l'Empire par son Election faite par discorde, à cause de sa pretendue contumace & desobeïssance, en 1324. *ibid.* 97. Reponse dudit Empereur par l'Edit de Ratisbonne, par lequel il charge ledit Pape de plusieurs crimes. *ibid.* 100. Sa Bulle contre les Heretiques enseignans des doctrines contraires à l'autorité du Saint Siége, en 1327. I. II. 101. *b.* Sa Bulle contre l'Empereur *Louis le Bavarois*, par laquelle il le prive du Duché de Baviere & de tous les Fiefs Imperiaux & Ecclesiastiques, à cause de son endurcissement dans l'iniquité, en 1327. S. I. II. 103.

Le même l'Empereur, le cite pour ouïr la Sentence touchant le Crime d'Heresie, en 1327. *ibid.* 107. Sa Bulle, par laquelle il ordonne au même Empereur, de se retirer de la Lombardie, sur peine d'Anathême & de mort, en 1327. *ibid.* 108. Sa Declaration contre le même Empereur comme Heretique, avec defense à tous, principalement aux Milanois & autres Villes d'Italie, de ne lui adherer plus. *ibid.* 109. Il declare le même Empereur, pour excommunié & Heretique, en 1329. I. II. 109. *a.* Sa Dispense pour le Mariage de *Raoul* Duc de Lorraine avec *Marie de Blois*, en 1334. *ibid.* 347. *a.*

Jean XXIII. Pape, sa Bulle, par laquelle il donne son approbation pour tenir un *Concile General* à *Constance*, & y invite tous les Prelats & Princes, de l'an 1413. II. I. 365. *a.* Sa Promesse faite avec serment au Concile de Constance, qu'il feroit Cession du Papat, aussi-tôt que *Benoit* XIII. & *Gregoire* XII. la feroient de même, de l'an 1415. II. II. 23. *b.*

Ses Lettres à l'Empereur *Sigismond*, par lesquelles il demande pardon & crie misericorde, recherchant sa protection après la Cession du Papat qu'il étoit prêt à faire, de l'an 1415. *ibid.* 38. *a.* Sa Ratification de la Sentence de Deposition renduë contre lui par le Concile de Constance. *ibid.* 42. *b.*

Jean Paleologue VII. Empereur Grec, Conventions de ses Ambassadeurs avec le *Concile de Bâle*, pour tenir un Concile General, où ledit Empereur & le Patriarche de Constantinople assisteroient en personne, pour y traiter de l'Union de l'Eglise Grecque avec la Latine, de l'an 1434. II. II. 288. *b.* Sa Bulle d'or au *Concile de Bâle*, touchant sa presence à un Concile General à tenir. III. I. 6. *b.* Declaration de ses Ambassadeurs que ledit Empereur & le Patriarche de Constantinople adhereront au Pape *Eugene* IV. contre ceux du *Concile de Bale* qui lui étoient contraires, & qu'ils iroient à bord des Galeres qui lui seroient envoyées, & viendroient à un des Ports qui leur seroient prescrits, de l'an 1437. *ibid.* 28. *a.*

Jean sans Terre, Roi d'Angleterre, Son Traité de Paix avec *Philippe* II. Roi de France, en 1200. I. I. 126. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Baudouin*, Comte de Flandre, contre *Philippe* II. Roi de France, en 1200. *ibid.* 384. *b.* Son Traité de Confederation avec *Sanche*, Roi de Navarre, en 1202. *ibid.* 383. *a.* Son Traité de Treve avec *Philippe Auguste* Roi de France, en 1206. *ibid.* 136. *b.* Il reconnoit le Royaume d'Angleterre pour un Fief du St. Siége, en 1208. *ibid.* 138. *a.* 147. *b.* Son Serment de Soumission au St. Siege. *ibid.* 138. *b.* 148. *b.* Declaration, par laquelle il promet la sûreté & satisfaction à l'Archevêque de Cantorberi & autres Prelats, & qu'il se soumettroit aux ordres du Pape

Pape, lui engageant pour Caution tout le Droit de Patronat qu'il avoit dans les Eglises d'Angleterre, en 1214. I. I. 150. *b.*
Son Traité de Trêve pour cinq ans avec *Philippe Auguste* Roi de France. *ibid.* 151. *b.* Son Concordat avec le *Clergé de l'Eglise Anglicane*, pour la liberté des Elections des Prelats, en 1214. *ibid.* 153. *a.* Sa Chartre touchant les Libertés du Peuple d'*Angleterre*. *ibid.* 153. *b.* Elle est cassée par le Pape. *ibid.* 155. *b.*

Jean I. Roi d'Arragon, sa Confirmation des Privileges de l'Abbaye de la *Crosse*, en 1386. S. I. II. 221.

Jean II. Roi d'Arragon, diverses Loix faites par lui, regardants le Royaume d'Arragon, en 1461. S. I. II. 418. & *suiv.*
Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Jean* Roi d'Arragon, de l'an 1462. III. I. 275. *b.*
Sa Trêve avec *François Sforce* Duc de Milan, de l'an 1464. *ib.* 323. *a.* Ses Lettres par lesquelles il declare de consentir & vouloir bien être compris avec son Fils *Ferdinand*, Roi de Sicile, dans la Trêve faite par *Charles*, dernier Duc de Bourgogne, leur Allié; avec *Louis* XI. Roi de France, de l'an 1471. *ibid.* 435. *b.*

Jean, Roi de Boheme & de Pologne, Comte de Luxenbourg, ses Privileges donnez aux Habitans de *Lusace* & de la ville de *Budissin*, qu'ils seront inalienables &c. en 1319. I. II. 49. *a.* Ses Lettres de Protection accordées à *Casimir* Duc de Teschen pour lui, ses Biens & Droits avec promesse, qu'en cas que *Jean*, Duc d'Auschwitz, vienne à mourir sans hoirs de son corps, il lui donnera cette Principauté, en 1327. S. I. II. 103. Il donne la *Pomeranie* à l'*Ordre Teutonique en Prusse*, en 1329. I. II. 110. *b.*
Sa Composition avec *Edouard* Comte de Bar, au sujet de la Fortification de *Dampvillers*, faite par le moyen de *Philippe de Valois* Roi de France, en 1329. *ibid.* 124. *b.* Il vend & fait cession & transport audit Roi, & à ses Hoirs & Successeurs de la Ville & du Comté de *Luques*, en 1334. *ibid.* 147. *a.* 148. *a.* Lui & *Charles* son Fils ainé renoncent à toutes leurs pretensions sur le Royaume de *Pologne*, exceptez les Duchez de *Silesie*, en faveur de *Casimir* III. Roi de Pologne, en 1335. *ibid.* 150. *a.* Sa Concession donnée à *Conrad* Duc d'Oels en Silesie, qu'en cas que ledit Duc vînt à deceder sans Enfans mâles, *Hedwig* sa fille lui succederoit dans tous ses Biens, en 1338. *ibid.* 165. *b.* Son Consentement à la Declaration de l'Empereur *Louis de Baviere*, faite à *Rudolphe*, Comte Palatin du Rhyn, que le Droit de suffrage à l'Election d'un Empereur lui compete, en 1339. S. I. II. 142.

Jean I. Roi de Castille, & *Edouard* III. Roi d'Angleterre, leur Trêve pour un an avec *Charles* V. Roi de France, en 1375. II. I. 104. *b.*

Jean II. Roi de Castille, Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Jean* Roi de Portugal, de l'an 1411. II. I. 336. *b.* Ses Traitez d'Alliance avec *Charles* VII. Roi de France, de l'an 1407. & 1434. II. II. 273. *b.*

Jean, Roi de Dannemarc, & de Suede, Son Traité de Paix avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1489. III. II. 239. *a.*
Son Traité de Paix & de Commerce avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1490. *ibid.* 244. *b.* Son Traité de partage du Duché de *Holstein* fait avec *Frideric*, Duc de Holstein, son Frere, l'an 1490. *ibid.* 251. *b.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Louis* XII. Roi de France, par la Mediation de *Jaques*, Roi d'Ecosse, de l'an 1498. *ibid.* 386. *a.*

Jean de Bailleul, Roi d'Ecosse, fait un Traité d'Alliance avec *Philippe le Bel* Roi de France, contre *Edouard* I. Roi d'Angleterre, en 1295. I. I. 294. *b.* Il est fait Roi d'Ecosse par *Edouard* I. Roi d'Angleterre, & depuis à cause de ses forfaits privé dudit Royaume. S. I. II. 3. *a. b.* Sa Lettre de soûmission à *Edouard* I. Roi d'Angleterre, reconnoissant sa faute de s'être ligué contre lui avec le Roi de France, en 1296. I. I. 298. *a.*
Disputes de *Philippe le Bel* Roi de France, avec *Edouard* I. Roi d'Angleterre, si ledit Roi étoit compris dans la Trêve qu'ils avoient faite, ou non, en 1298. *ibid.* 311. *b.* Il est livré au Pape *Boniface* VIII. en 1299. *ibid.* 319. *b.*

Jean, Fils de *Philippe de Valois* & depuis Roi de France, ses Lettres patentes, par lesquelles il accorde à *Beatrix de Vienne*, Dame de Harlay, Femme de *Hugues le Grand*, Comte de Châlons, & la plus proche Parente & Heritiere naturelle de *Humbert*. Dauphin de Viennois. 3000. livres de rente pour la consoler de ce que ledit Humbert avoit donné ses Etats, à son prejudice, au Roi de France, en 1344. I. II. 227. *b.*
Son Traité avec *Jean de Chalon*, Fils de Beatrix, qui regle toutes les prétentions que ledit *Jean de Chalon* pouvoit avoir en *Dauphiné*, en 1349. *ibid.* 251. *b.* Il fait au nom du *Dauphin* son Fils, un Traité avec *Amé* VI. Comte de Savoye, surnommé *le Verd*, par lequel le Traité entre *Aymon* Comte de Savoye, & *Humbert* Dauphin est confirmé, & porté, que le Roi de France ni le Dauphin, ni leurs Successeurs ne pourront acquerir aucunes Terres en Savoye, ni le Comte en Dauphiné, en 1351. *ibid.* 267. *a.* Ses Lettres par lesquelles il accorde à *Jean* Duc de Lorraine le Privilege de Majorité, en 1354. *ibid.* 294. *a.* Son Traité de Confederation avec *Charles* IV. Empereur & Roi de Boheme, par lequel ils se promettent une assistance reciproque, en 1355. *ibid.* 294. *a.* Son Traité avec *Charles* Roi de Navarre, par lequel plusieurs differens entr'eux sont ajustez, en 1355. I. II. 298. *b.* Son Traité d'Alliance & d'amitié avec *Charles* IV. Empereur dans lequel les Villes de *Vienne* & *Cambrai*, comme aussi le *Dauphiné* & le Comté de *Bourgogne*, sont reconnus pour Fiefs de l'Empire, en 1355. S. I. II. 169. Lui & *Charles* Dauphin son Fils ainé, font un Traité avec *Amé* VI. Comte de Savoye, dit *le Verd*, par lequel le Roi donne au Comte l'Hôtel de Boheme situé à Paris, & le Comte promet au Roi de lui remettre *Jeanne*, Fille de *Philippe* Duc de Bourgogne, libre de Voeu, de Mariage & de Religion, pour être mariée au gré du Roi, pourvû que ce ne soit au Dauphin; Ils conviennent de plus d'un échange de divers lieux & Terres de part & d'autre, & se promettent une amitié & assistance reciproque, en 1356. I. II. 315. *a.* Sa Promesse à *Edouard* III. Roi d'Angleterre, de tenir loyale Prison, en 1360. S. I. II. 175. *b.*
Sa Lettre au Comte d'*Armagnac*, par laquelle il le decharge de sa Foi & de son Hommage, qu'il avoit cedés au Roi d'Angleterre, en 1360. *ibid.* 176. Sa Declaration de rendre au Comte de Montfort ses Biens. *ibid.* Sa Declaration, que le Roi d'Angleterre pourra donner les Terres de Harcourt à qui il lui plaira, & en recevoir les Hommages & services accoutumés. *ibid.* 177. Ses Lettres obligatoires audit Roi pour trois Millions. *ibid.* Ses Articles jurés en execution de la Paix de Bretigni, corrigée à Calais. *ibid.* Ses Lettres pour la delivrance de la *Rochelle* au Roi d'Angleterre. *ibid.* 180. Ses Lettres par lesquelles il decharge les tenans de Calais, Merle &c. de leur foi. *ibid.* 181. Ses Lettres par lesquelles il promet de rendre à *Philippe de Navarre* toutes ses Terres. *ibid.* 182. Ses Lettres touchant les 16. Ostages. *ibid.* Ses Lettres par lesquelles il s'oblige au Roi d'Angleterre de lui remettre *la Rochelle* dans un Mois, faute de quoi il sera obligé de lui envoyer son Fils en Ostage. *ibid.* 183. Son Alliance avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1360. *ibid.* 114. Son Traité de Paix qu'il fit étant prisonnier du même Roi, auquel il cede plusieurs Villes en France, en 1369. II. I. 5. *b.*
Son Traité de Paix conclu avec le même Roi, & confirmé par *Charles* Dauphin son Fils, en 1360. *ibid.* 29. *b.* Son Traité de Paix avec *Charles* Roi de Navarre, fait en consequence de la Paix de Bretigni. S. I. II. 188.
Son Acte de Reservation, par lequel il declare que ses Alliances avec le Roi d'Ecosse subsisteront, jusques à ce que le Roi d'Angleterre ait fourni de sa part les Renonciations qu'il a promises. *ibid.* 185. Son serment, d'envoyer au Roi d'Angleterre les Ostages qu'il lui avoit promis. *ibid.* 186.
Ses Lettres patentes, par lesquelles il fait cession & Renonciation des Terres, qui en consequence du Traité de Paix fait à Bretigni, le 8 Mai 1360. doivent être delivrées à *Edouard* III. Roi d'Angleterre. II. I. 17. *a. b.*
Sa Cession du Comté de *Guienne*. *ibid.* 22. *b.* Sa Confirmation & Amplification de ladite Cession. *ibid.* 24. *b.*
Sa Reunion des Duchez de *Bourgogne* & de *Normandie*, comme aussi des Comtez de *Champagne* & de *Toulouse* pour jamais à la Couronne de France, en 1361. S. I. II. 191. Sa donation du Duché de *Bourgogne*, faite à *Philippe* son quatrieme Fils, qu'il crée Pair de France avec la Confirmation de *Charles* V. Roi de France, Frere de *Philippe*, en 1363. II. I. 42. *b.*

Jean & *Catherine*, Roi & Reine de Navarre, leur Alliance & Confederation avec *Louis* XII. Roi de France, par laquelle ils se promettent une assistance mutuelle & de ne point donner de passage sur leurs Terres à leurs Ennemis, & le Roi de Navarre promet de plus de declarer la Guerre au Roi d'Angleterre, de l'an 1502. IV. I. 147. *a.*
Leur Traité d'Alliance avec *Louis* XII. Roi de France, de l'an 1514. *ibid.* 198. *a.*

Jean Albert, Roi de Pologne, son Alliance avec *Louis* XII. Roi de France & Wladislas Roi de Hongrie & de Boheme, contre les Turcs, de l'an 1500. III. II. 442. *a.*

Jean Casimir, Roi de Pologne, son Serment, prêté aux Etats, pour la conservation de leurs Droits & Privileges, de l'an 1648. VI. I. 421. *a.* 429. *b.*
Sa Confirmation Generale desdits Droits, Libertés & Privileges, de l'an 1649. *ibid.* 496. *a.* Ses Lettres Reversales & celles des Etats du Royaume de Pologne données à *Jaques*, Duc de Courlande, portant, que les Troupes envoyées pour secours par ledit Duc, ne tireront à consequence ou à quelque Prejudice du Duc, de l'an 1652. VI. II. 30. *a.*
Ses Articles Preliminaires de Paix avec *Frideric Guillaume* Electeur de *Brandebourg*, de l'an 1656. *ibid.* 153. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Leopold*, Roi de Hongrie & de Boheme, de l'an 1657. *ibid.* 179. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc contre la *Suede*, de l'an 1657. *ibid.* 189. *a.* Son Traité de Paix avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, par lequel la partie de la *Prusse*, qu'il a tenu jusques-ici en Fief de la Pologne, lui est cedée en toute Souveraineté, fait à Velau, l'an 1657. *ibid.* 191. *a.* Sa Capitulation avec *Charles Gustave* Roi de Suede, touchant la reddition de la Ville de *Thorn*, de l'an 1658. *ibid.* 242. *a.* Son Traité de Paix comme aussi celui de ses Confederez, *Leopold* Empereur, & *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, avec *Charles* XI. Roi de Suede, fait à Olive, l'an 1660. *ibid.* 303. *a.* Ses propositions faites aux Confederez de l'Armée Polonoise, l'an 1665. VI. III. 56. *a.* Ses Articles de Paix & Reunion avec *George*

Lubomirsky, Comte de Wislitz & de Jaroslau, & les autres Confederez, de l'an *1666*. VI. III. 115. *a*. Sa Trêve pour 13. ans faite avec *Alexis Michalowitz* Czar de Russie, de l'an *1667*. VII. I. 4. *b*.
Son Testament, par lequel il institue *Anne de Gonzague* Princesse Palatine, pour son Heritiere & Legataire Universelle, de l'an *1672*. *ibid.* 214. *b*.

Jean III. Roi de Pologne, Son Traité de Paix avec *Mahomet* IV. Empereur des Turcs, de l'an *1676*. VII. I. 325. *a*.
Son Traité d'Alliance avec l'Empereur *Leopold* I. de l'an *1676*. *ibid.* 332. *a*. Son Renouvellement de Paix avec le même Empereur, de l'an *1677*. *ibid.* 338. *a*. Sa Prolongation de Trêve pour 17. ans avec le Czar de Russie, de l'an *1678*. *ibid.* 363. *b*. Son Traité de Paix avec *Mahomet* IV. Empereur des Turcs, de l'an *1679*. *ibid.* 435. *b*. Ses Lettres Reversales données à *Frideric Casimir* Duc de Courlande, que l'infeodation qui lui avoit été donnée pour son Duché, & qui n'étoit par dans toute les formes, ne lui portera aucun prejudice, de l'an 1683. VII. II. 59. *b*.
Son Traité d'Alliance offensive & defensive perpetuelle avec l'Empereur *Leopold* I. *ibid.* 62. *a*. Ses Lettres Reversales données à *Frideric Casimir*, Duc de Courlande, portant que le secours de Troupes, qu'il a fourni volontairement contre les Turcs, ne tireront à consequence, de l'an 1684. *ibid.* 79. *a*.
Son Alliance offensive & defensive avec l'Empereur *Leopold* I. & la Republique de *Venise* contre les Turcs, de l'an *1684*. *ibid.* 71. *b*.
Articles de son Alliance offensive & defensive contre les Turcs, concluë avec *Jean* & *Pierre* Czars de Russie, l'an *1686*. *ib.* 125. *a*.

Jean II. Roi de Portugal, Son Traité de bonne Amitié avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1485. III. II. 139. *a*.

Jean IV. Roi de Portugal, Son Traité de Confederation & d'Alliance avec *Louïs* XIII. Roi de France, de l'an 1641. VI. I. 214. *a*.
Son Traité de Trêve, & de Commerce avec les *Provinces-Unies*, de la même année. *ibid.* 215. *b*.
Son Traité de Paix & de Commerce avec *Charles* I. Roi d'Angleterre, de l'an 1642. *ibid.* 238. *b*. Son Traité Provisionel avec les *Provinces Unies*, au sujet du Fort de *Galle*, de l'an 1645. *ibid.* 307. *b*. Son Traité avec les mêmes *Provinces*, pour accommoder les differens survenus entre les Portugais & la Compagnie des Indes Occidentales dans le Bresil & ailleurs, de l'an 1648. *ibid.* 447. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Cromwel*, Protecteur d'Angleterre, de l'an 1654. VI. II. 82. *a*.

Jean V. Roi de Portugal, Son Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France, pour une suspension d'armes, en 1712. VIII. I. 302. *b*.
Son Traité de Paix avec le même Roi, qui renonce à toutes les Terres du Cap de Nord & à celles des deux Côtes de la Riviere des Amazones, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 353. *b*. Son Traité de Paix avec *Philippe* V. Roi d'Espagne, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 444. *b*.

Jean & ***Pierre***, Czars de Russie, Articles de leur Alliance offensive & defensive contre les Turcs, avec *Jean* III. Roi de Pologne, de l'an *1686*. VII. II. 125. *a*.

Jean, Duc de Betfort, Regent du Royaume de France, son Traité de Ligue avec *Philippe le Bon*, Duc de Bourgogne & *Jean* Duc de Bretagne, de l'an 1423. II. II. 173. *a*.

Jean sans-peur, Duc de Bourgogne & Comte de Flandres, son Traité de Commerce avec *Henri* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1406. II. I. 302. *a*. Par qui & pour quel sujet, *Charles* VII. encore Dauphin le fit tuer. II. II. 310. *a*. *n*. Sa Réponse au Défi des Enfans de la Famille d'*Orleans*, sur le meurtre du Duc d'Orleans leur Pere, de l'an 1411. II. I. 343. *b*. Son Traité de Paix avec *Charles* VI. Roi de France & le *Dauphin* son Fils, fait l'an 1414. II. II. 1. *a*. Ses Lettres par lesquelles, ensuite des Lettres d'Abolition obtenues du Roi de France *Charles* VI. il se depart des Protestations & Reservations sous lesquelles il avoit juré la Paix avec ledit Roi, de l'an 1415. II. II. 54. *a*.
Son Traité de Trêve & de Commerce avec *Henri* V. Roi d'Angleterre, de l'an 1417. *ibid.* 90. *b*. Son Traité de Paix avec *Charles* Dauphin de France, de l'an 1419. *ibid.* 133. *b*. Comment, & pour quelle raison il fût tué par ledit Dauphin. *ibid.* 136. *a*.

Jean I. Duc de Lorraine & de Brabant, Son Traité avec la Ville d'*Aix la Chapelle* qui se met sous sa Protection, en 1280. I. I. 246. *b*.
Lui & son Frere *Godefroi*, Seigneur d'Arschot, font un Traité de Partage de la Terre d'*Arschot* avec *Jean* Seigneur de Riviere, en 1283. *ibid.* 251. *b*. Precis de son Traité avec la Ville de Liege, en 1286. *ibid.* 266. *a*. Son Traité d'Alliance avec *Thierre* Comte de Cleves. *ibid.* *b*. Son Traité de Paix avec *Rainauld* Comte de Gueldres, qui ayant été fait prisonnier par *Jean* est mis en liberté, & on lui rend les deux Isles de *Bommel* & de *Tiel*, mais il renonce au Droit qu'il pouvoit avoir sur le Duché de *Limbourg*, en 1289. *ibid.* 268. *a*. Son Traité & Accord avec *Godefroi* Comte de Viane, & *Gerard van Aa* Seigneurs de Grimbergen, par lequel ceux-ci s'obligent de servir le Duc avec leurs Vassaux en guerre commune à leurs dépens, mais dans les Chevauchées à ses dépens, en 1292. *ibid.* 274. *a*. *b*.

Jean II. Duc de Brabant, Son Traité de Paix avec *Guillaume* Comte de Hollande, en 1307. I. I. 344. *b*.

Jean III. Duc de Brabant, son Accord avec la Ville de *Malines* pour se secourir mutuellement, en 1315. S. I. II. 93.
Son Traité & Concordat avec *Guillaume* de Flandre, Seigneur de Tenremonde, touchant leurs Droits sur ledit *Tenremonde*, en 1318. I. II. 42. *a*.
Sa Paix avec plusieurs Evêques & Comtes ses voisins, sur tous les Differens qu'ils avoient avec lui, faite par l'entremise de *Philippe de Valois* Roi de France, en 1332. *ibid.* 142. *b*. Son Traité de Paix & de Confederation avec *Guillaume* Comte de Hollande au sujet de la Seigneurie de *Heusden*, en 1319. *ibid.* 47. *b*. Son Traité avec *Othon* Seigneur de Cuyk, par lequel celui-ci reçoit la Ville de *Grave* en Fief dudit Duc, en 1323. *ibid.* 60. *a*. Son Traité de Paix avec *Jean* Comte de Namur, en 1333. *ibid.* 139. *a*. Son Traité d'une étroite Alliance, Union & Confederation d'amitié & de Commerce avec *Louïs* Comte de Flandres & de Nevers fait avec consentement de leurs Villes, pour le repos & l'avancement du Commerce, en 1339. *ibid.* 182. *a*. *b*. S. I. II. 143. Sa Decision du different que les Villes de *Louvain* & de *Bruxelles* avoient ensemble touchant l'ordre à garder quand leurs gens accompagnent le Duc, en 1340. I. II. 197. *a*. *b*.
Sa Convention avec *Louïs de Nevers* Comte de Flandre, par laquelle *Louïs* transporte à *Henri* Fils de *Jean* tout le Droit qu'il peut avoir en la Ville de *Malines*, fait par l'entremise de *Philippe de Valois* Roi de France, en 1347. *ibid.* 238. *b*. Son Alliance perpetuelle avec les Villes & Païs de *Liége* & de *Huy*, en 1347. S. I. II. 162.

Jean, Duc de Brabant, & *Jaqueline* de Baviere sa Femme, leur Reconciliation avec *Jean* Duc de Baviere leur Oncle, de l'an 1418. II. II. 102. *a*. *b*.
Sa Convention avec le Duc de Bourgogne, au sujet de Dame *Jaqueline de Baviere*, & de la restitution & du Gouvernement du Comté de *Hainaut*, de l'an 1425. *ibid.* 180. *a*.

Jean I. Duc de Lorraine, son Hommage rendu à *Jean* Roi de France pour la Terre & Château de *Passavant*, en 1367. II. I. 65. *b*.
Son Traité de Paix avec *Jean* Comte de Salm, en 1369. *ibid.* 74. *b*. Son Testament, en 1377. *ibid.* 121. *a*.

Jean, Comte de Bretagne, son Accord avec *Radulphe* Seigneur de Fouger, touchant le Fief de *Porrehoet*, & l'hommage pour la Terre de Fouger, en 1239. S. I. I. 94.
Sa Transaction avec *Hervée* Vicomte de Leon, sur la Ville & le Port de *Brest*. *ibid.* 95.

Jean I. Duc de Bretagne, sa Convention avec *Henri d'Avaugour*, Seigneur de Maire & de Goello, touchant la Terre de *Dinan* & celle de *l'Aigle*, en 1283. S. I. I. 141.

Jean II. Duc de Bretagne, son Traité avec l'Abbé de *Redon* touchant la Jurisdiction temporelle de cette Abbaye & les Appels à la Cour du Duc, en 1289. S. I. I. 154.

Jean IV. Duc de Bretagne & Comte de Montfort, sa Convention avec l'Evêque & le Chapitre de *St. Malo* touchant certaines impositions sur les Marchandises, en 1365. S. I. II. 194. Sa Ligue offensive & defensive avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1372. II. I. 84. *b*.
Sa Convention avec *Richard* II. Roi d'Angleterre, par laquelle il lui cede sous de certaines conditions le Château de *Brest*, en 1378. *ibid.* 122. *b*. Son Compromis, pour sa Paix à faire avec *Charles* V. Roi de France par l'arbitrage de *Louïs* Duc d'Anjou de la part du Roi, & du Comte de Flandres & quelques autres Seigneurs de la part du Duc, en 1379. S. I. II. 204.
Son Traité de Paix avec ledit Roi. *ibid.* 205. Son Traité avec *Olivier*, Sire de Cliçon, Connetable de France, pour lors son Prisonnier, portant que ledit *Cliçon* lui remettra toutes ses Places, après quoi elles lui seront renduës à certaines conditions très dures, en 1387. *ibid.* 222. Ses Actes avec *Louïs* Duc de Bourgogne, & *Jean* Duc de Berri, & puis après avec *Charles* V. Roi de France touchant la Dependance du Duché de *Bretagne* de la Couronne de *France*, en 1392. *ibid.* 227. Son Alliance avec *Jean* Duc de Guienne & de Lancastre, avec promesse de Mariage entre leurs Enfans, en 1395. *ibid.* 282.

Jean V. Duc de Bretagne, sa Convention avec l'Abbé & les Moines de *St. Mahé* pour la Clôture & fortification de leur Ville, en 1409. S. I. II. 323.
Il obtient de *Charles* VI. Roi de France toute la Seigneurie temporelle sur la Ville & Territoire de *St. Malo*, en 1415. *ibid.* 339.

Jean VI. Duc de Bretagne, son Traité de Paix & d'Amitié mutuelle avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre, de l'an 1440. III. I. 548. *b*.

Jean, Ban de Croatie & de Dalmatie, ses Lettres de Pardon, données à la Ville de *Sebenico*, par lesquelles il lui remet au nom de *Louïs* Roi d'Hongrie toutes les offenses commises contre ledit Roi, & lui confirme tous leurs Privileges & Libertés, en 1357. I. II. 338. *a*.

Jean I. Duc de Deux-Ponts, son Testament, de l'an 1591. V. I. 484. *b*.

Jean, Comte Palatin, Duc de Deux-Ponts, son Edit publié en qualité de Tuteur & Administrateur du Palatinat, touchant le *Vicariat* de l'Empire, pris en main après le decès de l'Empereur *Rodolphe* II. de l'an 1612. V. II. 187. *b*.

Jean, Duc de Holstein-Sonderbourg, sa Renonciation, par laquelle il declare qu'ayant reçu du Roi de Dannemarc *Frideric* II. son Frere à titre de Partage Fraternel & Hereditaire les Maisons de *Sonderbourg* & de *Norbourg* avec la Ville de *Ploen* & le Monastere d'*Arensbocke*, il se tient pour con-

content & ne pretend plus rien à la Succession Paternelle, de l'an 1564. V. I. 125. *b.*

Jean, Duc de Meklenbourg, Acte par lequel il declare, qu'il tient ses Terres, Seigneuries & Sujets en Fief masculin de *Frideric* I. Electeur de Brandebourg, de l'an 1427. II. II. 192. *a.*

Jean de Montluc, Evêque de Valence, sa Harangue tenuë à la *Noblesse Polonoise*, pour la porter à élire *Henri* Duc d'Anjou, pour leur Roi, l'an 1575. V. I. 221. *a.*
Ses Conventions avec les Etats du Royaume de *Pologne*, au nom dudit Duc, élu Roi de Pologne. *ibid.* 223. *a.*

Jean, Marquis du Montferrat, son Traité de Paix avec *Jaques de Savoye*, Prince d'Achaïe, en 1344. S. I. II. 148.

Jean, Marquis du Montferrat, Son Traité de Mariage avec *Marguerite de Savoye*, Fille de *Louis* Duc de Savoye, de l'an 1454. III. I. 210. *b.*
Sa Paix avec *François Sforce* Duc de Milan, par la Mediation de *René* Roi de Sicile, par laquelle il cede audit Duc la Ville d'*Alexandrie. ibid.* 211. *b.* Sa Ratification de la dite Paix. *ibid.* 215. *a.*

Jean, Marcgrave de Moravie promet à *Charles* IV. Empereur son Frere toute assistance pour le recouvrement de tous les Droits & Biens appartenans au Royaume de *Boheme*, en 1350. I. II. 254. *a.*
Sa Promesse qu'en cas que le Royaume de *Boheme* tombât à lui ou à ses Heritiers en partage, il n'en alieneroit rien du tout, en 1236. *ibid.* 322. *a.* Ses Lettres par lesquelles il s'oblige à *Charles* IV. Empereur, comme Roi de Boheme, de ne partager contre la volonté des Rois de Boheme aucuns de leurs Vassaux & Sujets, sous une promesse reciproque de *Charles.* II. I. 56. *a.*
Sa Promesse à *Charles* IV. Empereur qu'il ne tâchera en aucune maniere de s'approprier le Royaume de *Boheme*, ni de prendre sous sa Protection aucun de ses Vassaux & Sujets ou leurs Biens, contre son gré, à condition que *Charles* le protege & maintienne ledit Marggrave dans tous ses Droits & Privileges &c. en 1371. *ibid.* 80. *b.*

Jean, Comte de Moreft, Frere de *Richard* I. Roi d'Angleterre, & puis après lui même Roi d'Angleterre sous le Nom de *Jean sans terre*, Son Traité avec *Philippe Auguste* Roi de France, pour le partage de quelques Pays, en 1193. I. I. 117. *a.*

Jean, Comte de Nevers & de Rethel, sa Renonciation à tous Droits, Actions & Partage qu'il pouvoit avoir aux Duchez & Seigneuries de *Lothier*, *Brabant*, *Limbourg*, *Anvers* & *Outremeuse*, les cedant à *Charles* Duc de Bourgogne: Avec la Protestation du même Prince contre ladite Renonciation, comme ayant été forcée. S. I. II. 426.
Lettres de *Louis* XI. Roi de France pour relever ledit Comte de la susdite Renonciation. *ibid.* 432.

Jean de Savoye, Fils de *Louis de Savoye*, son Contract de Mariage avec *Marguerite de Chalon*, Fille du Comte d'Auxerre, en 1329. I. II. 111. *b.*

Jean, Duc de Silesie vend la Ville de *Glogau* à *Jean* Roi de Boheme, en 1331. I. II. 128. *a.*

Jean, Duc de Steinau en Silesie resigne son Duché à *Jean* Roi de Boheme, en 1336. I. II. 152. *a.*
Il vend sa Seigneurie & Ville de *Gora* à *Jean* Roi de Boheme, & la reçoit ensuite avec la Ville de *Frauenstad* comme un Fief, pour en jouïr durant sa vie, en 1337. *ibid.* 156. *a.* Sa Declaration qu'il avoit hypothequé la Ville de *Gor* à *Charles* Marcgrave de Moravie pour 8000 Marcs de gros, & qu'il en avoit obtenu la jouïssance sa vie durant, mais qu'après sa mort elle seroit devoluë audit Marcgrave, en 1343. *ibid.* 220. *b.*

Jean, Vicomte & Archevêque de *Milan*, & les Principales Villes de *Lombardie*, leur Accord & Paix avec les Villes de *Florence*, *Pise*, *Siene* &c. en 1353. I. II. 271. *b.*

Jean, Duc de Sleswig-Holstein, son Revers donné à *Frideric* son Frere, qu'il observera le Droit de Primogeniture, de l'an 1624. V. II. 443. *b.*

Jean, Electeur de Treves, son Accession à la *Confederation de Suabe*, de l'an 1489. III. II. 241. *b.*

Jean Adolphe, Duc de Saxe-Weissenfels, son Accord avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, qui renonce au Domaine direct des Seigneuries de *Querfurth*, *Juterbock* & *Damme*, en recevant du Duc le Bailliage & la Ville de *Burg*, de l'an 1687. VII. II. 145. *b.*

Jean d'Avesnes, Comte de Flandres & de Haynaut, obtient de *Guillaume*, Comte d'Hollande & Empereur, le Comté de *Namur*, comme Dot de sa Femme *Alida*, Sœur dudit Empereur, en 1248. S. I. I. 98.

Jean & *Balduin d'Avesnes*, Fils de *Marguerite*, Comtesse de Flandres, declarés néz d'un Mariage legitime par le Pape *Innocent* IV. en 1251. S. I. I. 100.

Jean d'Avesnes, declaré legitime Possesseur du Comté d'*Hainaut*, par *Henri* Evêque de Liége, Seigneur Feodal dudit Comté, en 1253. S. I. I. 102.
Confirmation de cette declaration par l'Empereur *Guillaume. ibid.* 103. La possession du *Hainaut* lui est confirmée par *Marguerite* sa Mere, en 1256. & par la Renonciation de *Baudouin* son Frere. *ibid.* 106. par la Declaration du Prevot, Jurez & Echevins de Valenciennes. *ibid.* Il est investi par l'Empereur *Rudolphe* I. des Terres d'*Alost sur l'Escaut* & autres, en 1281. *ibid.* 136. Son hommage lige, fait à *Philippe le Bel* Roi de France, de la Terre d'*Ostrevant*, en 1290. *ibid.* 157. Il achete le Château de *Mirewaut* en Ardenne de *Jean de Cons*, & *Isabelle* sa Femme, en 1293. S. I. I. 159.
Son Traité d'Alliance avec *Philippe le Bel* Roi de France contre *Guy* Comte de Flandres, en 1296. *ibid.* 166. Ses Conventions avec le même Roi, tant au sujet du libre Commerce, que des anciennes Pretentions du Roi sur la Terre d'*Ostrevant* & autres dependantes de la Couronne, en 1297. *ibid.* 167. *Baudouin*, Seigneur de Beaumont, lui cede sa Terre de *Beaumont.* *ibid.* 176.

Jean d'Autriche, Gouverneur General des *Païs-Bas*, son Edit Perpetuel ou Accord avec les *Etats Generaux*, de l'an 1577. V. I. 285 *b.*
Protestation contre ledit Edit par le Prince d'*Orange* & les Etats de *Hollande* & de *Zelande.* *ibid.* 288. *a.*

Jean, Duc de Calabre, Fils de *René* Roi de Sicile, obtient dudit Roi son Pere le Duché de *Lorraine*, l'an 1452. III. I. 576. *b.*
Louis XI. Roi de France lui remet l'hommage de *Neufchâtel*, *Catenois*, *Montfort* &c. l'an 1465. *ibid.* 583. *b.*
Son Traité d'Alliance avec *Amé* IX. Duc de Savoye, de l'an 1467. *ibid.* 376. *a.*

Jean de Chalon, Sire de Rochefort, Comte d'Auxerre, & *Alix* sa femme, leur Cession de tous les Droits que ladite *Alix* pouvoit prétendre sur le Duché de *Bourgogne*, faite en faveur de *Robert* Duc de Bourgogne, en 1277. I. I. 245. *a.*

Jean de France, Duc de Touraine & Comte de Ponthieu, son Contract de Mariage avec *Jaqueline de Baviere*, Fille de *Guillaume* Duc de Baviere & Comte de Hainault, Hollande & Zelande, de l'an 1415. II. II. 45. *a. b.*

Jean, Dauphin de Viennois, sa Ligue avec *Amé le Grand*, Comte de Savoye, & le Seigneur de *Turre* pour conserver le Royaume d'Arles à l'Empire, en 1314. I. II. 13. *b.*

Jean Aloyse, Dernier Marquis de *Saluces*, transporte son Marquisat à *Emanuel Philibert*, Duc de Savoye, en 1560. S. II. I. 166.

Jean Clement, Electeur de Cologne, sa Protestation contre la demolition de *Rhynbergue*, entreprise par l'Electeur de Brandebourg. S. II. II. 38.

Jean Casimir, Comte Palatin du Rhyn, Fils de l'Electeur *Frideric* III. sa Quitance pour les sommes qui lui avoient été payées de la part de *Charles* IX. Roi de France, en vertu d'un Accord precedent, moyennant quoi il promet de sortir du Royaume avec ses Troupes, de l'an 1568. V. I. 164. *a.*

Jean Frideric, Duc de Brunswig-Lunebourg, Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, pour lever en faveur dudit Roi un corps de 10000 Hommes, moyennant une somme d'argent & un Subside de 30000. ecus par mois, de l'an 1671. VII. I. 212. *b.*
Son Traité de Neutralité avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg & *Christoffle Bernard* Evêque de Munster, portant que ledit Duc ne s'opposera pas aux Armes des trois Princes confederez contre la Suede &c. de l'an 1675. *ibid.* 305. *b.* Son Accord plus particulier avec les mêmes Princes, touchant les quartiers d'Hyver & autres avantages qu'ils lui promettent de procurer. VII. I. 306. *b.*
Son Traité de Neutralité avec *Louis* XIV. Roi de France. *ibid.* 312. *a.* Son Alliance avec *Christoffle Bernard* Evêque de Munster, pour la defense de la Liberté Germanique & de leurs propres Païs, de l'an 1675. *ibid.* 314. *b.*

Jean, Electeur de Saxe, & *Philippe* Landgrave de Hesse, leur premiere Alliance pour la defense de la Religion & de sa Reformation selon la Parole de Dieu, à Torgau, de l'an 1526. IV. I. 449. *b.*
La même Alliance faite avec plusieurs autres Princes & la Ville de *Magdebourg. ibid.* 455. *a.* Son Alliance avec *Albert*, Duc de Prusse & Marcgrave de Brandebourg pour la defense de la Reformation, en la même année. *ibid.* 462. *b.*
Sa Ligue avec les Ducs de *Brunswig* & le Landgrave de *Hesse* & autres Princes & Etats de l'Empire pour leur commune defense en cas qu'ils fussent attaquez pour cause de Religion, fait à Smalcalde, l'an 1531. IV. II. 78. *a.*
Son Compromis avec *George* Duc de Saxe, son Cousin, pour remettre la decision de leurs differens au Jugement arbitral de seize personnes que chacun d'eux choisira entre ses propres Sujets, & qu'en cas que lesdits Arbitres ne puissent pas convenir d'une Sentence, ils devront recourir aux Universités de *Heidelberg* ou d'*Ingolstadt*, pour en avoir leur Sentiment, de l'an 1531. *ibid.* 79. *b.* Sentence Arbitrale rendue entr'eux par lesdits Arbitres à Grimm la même année. *ibid.* 10. *b.* Recès conclû entre lesdits Arbitres, l'an 1533. pour la non-Execution de leur Sentence. *ibid.* 100. *a.*

Jean Frideric, Duc & depuis Electeur de Saxe, son Contract de Mariage avec *Sibylle*, Fille de *Jean* Duc de Juliers, de Cleves & de Berg, où ledit Duc *Jean* & *Marie* sa Femme declarent, que venant à deceder sans Hoirs mâles, les Principautés de *Juliers*, *Cleves* & *Berg*, comme aussi les Comtés de la *Marck* & de *Ravensberg* avec toutes leurs dependances passeront à ladite Princesse *Sibylle* & à ses descendans, de l'an 1526. IV. I. 459. *b.* Confirmation dudit Traité de Mariage par l'Empereur *Charles* V. l'an 1544. IV. II. 272. *b.*
Son Accord avec *George* Duc de Saxe, au sujet de quelques differens survenur entr'eux à l'occasion de la Sentence Arbitrale de Grimm, fait par l'entremise de *Philippe* Landgrave de

de Hesse, l'an 1536. IV. II. 137. *a.* Lui & *George* Duc de Saxe, font un Accord au sujet des Differents que le Duc *George* avoit eu avec l'Electeur *Jean*, Pere de *Jean Frideric*, touchant l'heredité Paternelle, de l'an 1533. *ibid.* 103. *a.* Son Accord avec le Magistrat de la Ville d'*Erfford*, pour l'Accommodement de leurs Differents au sujet du Droit de Conduite en cette Ville & de la Préséance à y observer, de la même année. *ibid.* 106. *a.* Renouvellement & Extension de la *Ligue de Smalcalde* pour dix ans, entre lui, & quelques autres Princes & Etats Protestans, de l'an 1536. *ibid.* 141. *a.* Reglement de ce que chacun devra faire & fournir pour l'Execution de la Ligue susdite. *ibid.* 142. *a.* Son Alliance faite avec *Christian* Roi de Dannemarc, de l'an 1536. *ibid.* 147. *a.* Autre Alliance entre eux, de l'an 1538. *ibid.* 162. *a.* Articles reglez entre lui & *George* Duc de Saxe par les Deputez Conseillers de l'un & de l'autre, en conséquence de l'Accord de Grimme, qui y est eclairci & confirmé, de l'an 1536. *ibid.* 149. *b.* Son Partage Hereditaire avec *Jean Ernest* Duc de Saxe, son Frere, par lequel celui-ci choisit pour soi les Etats de *Cobourg*, ceux de *Misnie*, de *Turinge* & de *Voigtland* devant appartenir à l'Electeur, avec tous les autres Biens de la Maison, sous condition neanmoins, qu'il en rendra 14000 Florins par an au Duc son Frere, de l'an 1542. *ibid.* 222. *a.* Son Traité d'Accommodement avec *Maurice* Duc de Saxe, sur les Guerres, Inimitiés & Differens survenus entr'eux au sujet de l'occupation de la Forteresse de *Misnie*, & de la Ville & Prefecture de Wurtzen, de l'an 1542. *ibid.* 225. *b.* Son Accord avec *Philippe* Landgrave de Hesse, touchant l'Expedition de Guerre contre *Henri le jeune*, Duc de Brunswig. Fait à Eysenach, l'an 1542. *ibid.* 231. *a.* Sa Declaration & celle de *Philippe* Landgrave de Hesse, pour eux & pour ceux de leur Religion, par laquelle ils recusent la *Chambre Imperiale* de *Spire* comme partiale & refusent de se soumettre à ses Jugemens, jusqu'à ce qu'elle soit reformée, de l'an 1542. *ibid.* 238. *b.* Son Accord avec *Ferdinand* Roi des Romains, touchant son agnition en cette qualité, le Monastere de *Dobrilug* & la Confirmation du Contract de Mariage de *Juliers*, de l'an 1544. *ibid.* 269. *b.* Son Recès fait avec *Philippe* Landgrave de Hesse, touchant l'ordre à tenir dans le commandement des Troupes & dans les expeditions militaires, de l'an 1546. *ibid.* 309. *b.* Autre Recès, touchant les quartiers d'Hyver. *ibid.* 318. *b.* Lui & *Philippe* Landgrave de Hesse sont proscrits par l'Empereur *Charles* V. l'an 1546. *ibid.* 314. *a.* Sentence de mort portée contre ledit Electeur, par *Charles* V. [illegible] *ibid.* 312. *b.* Sa Capitulation avec l'Empereur *Charles* V. par laquelle il renonce à l'Electorat de Saxe, l'an 1547. *ibid.* 332. *b.* Son Accommodement final & perpetuel avec *Henri le jeune* Duc de Brunswig, de l'an 1553. IV. III. 59. *a.*
Son Accord Hereditaire avec *Auguste* Electeur de Saxe, de l'an 1554. *ibid.* 70. *a.*

Jean George I. Electeur de Saxe, son Edit, touchant le *Vicariat de l'Empire*, pris en main après le decès de l'Empereur *Rodolphe* II. de l'an 1612. V. II. 185. *b.*
Son Accord avec *Anne Marie*, Veuve de *Frideric Guillaume* Administrateur de l'Electorat de Saxe, au sujet de la Ville de *Dornbourg*, qui lui a été assignée pour Douaire, de l'an 1613. *ib.* 224. *a.* Son Accord avec les *Villes Imperiales Hanseatiques* au sujet des Droits & Péages que les Marchandises devront payer à l'Electeur, de l'an 1618. *ibid.* 324. *a.* Son Acte d'assurance donné à *Gustave Adolphe* Roi de Suede, qu'il joindra ses Armes à celle du Roi, de l'an 1631. VI. I. 18. *b.*
Sa Reponse aux Propositions du Roi de France *Louis* XIII. touchant les Troubles de l'Allemagne, de l'an 1633. *ibid.* 46. *a.* Sa Trêve avec l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1635. *ibid.* 85. *b.* Sa Paix de Prague avec le même Empereur. *ibid.* 88. *b.* Recès particulier entr'eux, touchant les Personnes qui ne devront pas être comprises dans l'Amnistie. *ibid.* 99. *b.* L'Empereur *Ferdinand* III. lui cede l'an 1636. le Marcgraviat *de la haute & basse Lusace*, pour les services qu'il lui a rendus dans les Troubles de Boheme, & pour les Depenses de guerre qu'il y avoit faites. S. II. I. 292. Sa Trêve pour six Mois avec le Comte de *Torstensohn* au Nom de la Couronne de *Suede*, de l'an 1645. VI. I. 325. *a.* Prolongation de ladite Trêve pour dix Mois, de l'an 1646. *ibid* 340. *b.*

Jean George II. Electeur de Saxe, son Accord Hereditaire & Fraternel, avec ses Freres, *Auguste*, *Christian* & *Maurice*, Ducs de Saxe, pour le Partage des Etats & Domaines de la Maison Electorale, conformement à la Disposition Paternelle de *Jean George* I. de l'an 1657. VI. II. 161. *a.*
Son Accord particulier avec le Duc *Auguste* postulé Administrateur de *Magdebourg*, touchant l'Evêché de *Meissen*, que ce dernier cede à l'Electeur en échange des Bailliages de *Querfurt*, *Dahme* & *Juterbock*. *ibid.* 171. *a.* Son Accord ulterieur avec lesdits Ducs ses Freres touchant les Vassaux. *ibid.* 172. *a.* Son Recès particulier avec le Duc *Christian*, auquel il remet sous certaines conditions la *Basse Lusace*. *ibid* 174. *b.* Autre Accord particulier avec le Duc *Auguste*, touchant les Vassaux de *Thuringe*. *ibid.* 186. *a.* Accord entre ses Commissaires & ceux du Duc *Auguste* son Frere, postulé Administrateur de Magdebourg, touchant l'hommage des Vassaux, les Tailles & autres Droits Territoriaux, de l'an 1657. VI. II. 200. *a.*
Son Accord avec ses Freres, *Christian*, *Auguste*, & *Maurice* au sujet des Tailles qui n'avoient pas été partagées par l'Accord Hereditaire, de l'an 1657. fait l'an 1660. *ibid.* 297. *b.* Son Recès conclu avec son Frere *Maurice* Duc de Saxe, touchant la Ville & le Bailliage de *Pegau*, que l'Electeur avoit vendu audit Duc pour 77265 fl. de l'an 1662. *ibid.* 408. *b.* Son Accord avec *Auguste* Duc de Saxe, son Frere, touchant les *Schriftsasses* de la Thuringe, de l'an 1663. *ibid.* 449. *b.* Sa Declaration à *Maurice* Duc de Saxe son Frere, que les trois mille florins qui lui étoient accordez par an à vie, avec les deux mille florins, promis à titre Hereditaire, lui seront aussi continuez pour sa posterité, mais non pas la Jurisdiction sur les *Schriftsasses* du Voigtland, de l'an 1663. *ibid.* 455. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Louis* XIV. Roi de France, pour la Conservation des Droits & Libertés des Etats de l'Empire, de l'an 1664. VI. III. 7. *a.*
Articles ajoutez à cette Alliance, l'an 1665. *ibid.* 53. *a.*
Son Traité d'Alliance avec *Charles* XI. Roi de Suede, en 1666. *ibid.* 112. *b.* Sa Ligue defensive avec l'Empereur *Leopold* I. de l'an 1668. VII. I. 102. *a.*
Son Accord avec ses Freres, Ducs de Saxe, au sujet des Tailles & Dettes de leurs Domaines, de l'an 1669. *ibid.* 104. *a.* Son Traité d'assistance avec *Leopold* I. Empereur, pour la defense reciproque de leurs Païs, de l'an 1673. *ibid.* 220. *a.* Son Traité d'Alliance defensive avec *Ferdinand Marie*, Electeur de Baviere, de l'an 1679. *ibid.* 375. *a.*
Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1679. *ibid.* 445. *a.*

Jean George III. Electeur de Saxe, sa Protestation contre certains Points de l'Accord Hereditaire conclû par son Pere avec ses Freres, l'an 1657. comme prejudiciables à la Superiorité Territoriale, de l'an 1680. VII. II. 11. *b.*
Son Recès avec *Adolphe* Duc de Saxe-Weissenfels sur l'Accord Hereditaire de l'an 1657. qui est éclairci en divers Points, de l'an 1682. *ibid.* 26. *a.* Sa Convention pour trois ans avec les *Comtes de Schwartzbourg*, par laquelle l'Electeur promet de les garantir de tous Quartiers & Passages de Troupes, & de fournir pour eux leur Contingent tant en hommes qu'en argent, moyennant la Somme de 22 mille écus par an, de l'an 1683. *ibid.* 50. *a.* Sa Convention avec *Anne Dorothée* Abbesse de Quedlinbourg & son Chapitre, au sujet de l'hommage, Reddition des Comptes, Jurisdiction, Ordonnances Politiques & Ecclesiastiques & autres Droits qui lui convenoient, comme Avocat de ladite Abbaye, fait en 1685. *ibid.* 90. *a.* S. II. I. 415.

Jean George IV. Electeur de Saxe, son Recès avec le *Cercle de Suabe*, par lequel il promet de laisser la moitié de son Armée au Cercle de *Franconie*, & les deux tiers de l'autre moitié au Cercle de *Suabe* pour les defendre contre les Invasions des Troupes Françoises pendant l'hyver, moyennant une somme de 150000 florins à payer à ses Troupes, & de fournir le foin & l'avoine aux Chevaux, de l'an 1691. VII. II. 301. *b.* Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. pour un Corps de 12000. Combattans, avec lequel l'Electeur promet d'assister l'Empereur à certaines Conditions, de l'an 1693. *ib.* 321. *b.*

Jean George, l'aîné, Marcgrave de Brandebourg, *Christian* Prince d'Anhalt, & *George Frideric* Comte de Hohenloe, proscrits par l'Empereur *Ferdinand* II. pour avoir soutenu la Rebellion de Boheme, de l'an 1621. V. II. 376. *a.*

Jean Guillaume, Duc de Saxe, son Contract de Mariage avec *Dorothée Susanne*, Fille de *Frideric*, Electeur Palatin, de l'an 1560. V. I. 63. *a.*

Jean Guillaume, Electeur Palatin, son Recès avec *Frideric* I. Roi de Prusse, pour la Liberté de Conscience & d'Exercice public de la Religion Reformée, de l'an 1705. VIII. I. 179. *a.* Sa Convention avec *François Louis*, Grand Maître de l'Ordre Teutonique, comme Evêque de Worms, touchant le Directoire du *Cercle du Haut Rhyn*, en 1705. S. II. II. 44. Son Accord & Transaction avec *Louis*, Evêque de Worms, pour la Cession & échange de la Ville de *Ladenbourg* & quelques autres Lieux sur lesquels il y avoit du different entr'eux, de l'an 1705. VIII. I. 166. *a.*
Son Traité avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne & les *Provinces-Unies*, pour l'augmentation de ses Troupes de 3000 hommes, de l'an 1706. *ibid.* 195. *b.*

Jean Jaques, Marquis du Montferrat, son Contract de Mariage avec *Jeanne de Savoye*, Fille d'*Amé* Comte de Savoye en 1307. I. I. 343. *a.*

Jean Jaques, Marquis du Montferrat, sa Ligue avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, pour 32. ans, de l'an 1428. II. II. 207. *a.* Sa Paix avec *Amé* I. Duc de Savoye en vertu de laquelle il remet à celui-ci, plusieurs Villes & Terres, pour qu'il les donne ensuite en Fief à *Jean de Montferrat*, son Fils aîné, en 1432. S. I. II. 361.
Son Instrument de Donation desdites Villes & Terres, faites audit Duc. *ibid.* 374.

Jean Louis, Comte de Nassau-Saarbruck, son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, touchant la Forteresse de *Hombourg* & sa garde par une Garnison Françoise, de l'an 1663. VI. II. 452. *a.*

Jean Philippe, Electeur de Mayence, son Traité d'Alliance avec *Louis* XIV. Roi de France, pour le maintien de l'Alliance du Rhyn, de l'an 1667. VII. I. 13. *b.*

Jean Philippe, Duc de Saxe-Altenbourg, son Obligation donnée à *Charles Frideric* Duc de Munsterberg pour la Somme de 20. mille Florins, promise pour dot à *Anne Sophie*, sa Sœur, Epouse dudit Duc de Munsterberg, de l'an 1618. V. II. 325, *b*.

Jean Sigismond, Electeur de Brandebourg, son Recès conclu avec *Wolfgang Guillaume* Comte Palatin du Rhyn, touchant la Succession de *Jean Guillaume* dernier Duc de Juliers, de l'an 1609. V. II. 103.
Recès ulterieur entre les mêmes, de l'an 1610. *ibid*. 121.
Leur Declaration que la Convention faite entr'eux ne devra pas prejudicier à la Maison Palatine de *Deux Ponts*. *ibid*. 125.
Ses Lettres par lesquelles il accepte les Articles & Conditions de l'Investiture simultanée du Duché de *Prusse*, prescrites par *Sigismond* III. Roi de Pologne, de l'an 1611. V. II. 181. *a*.

Jean Tanquerel, Bachelier de Théologie, est condamné par le Parlement de Paris, pour avoir soutenu, que le Pape peut deposer les Princes qui lui sont rebelles. S. II. I. 167.

Jeanne & *Charles*, Reine & Roi d'Espagne, leur Alliance étroite & perpetuelle avec *Maximilien* I. Empereur, & *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, pour leur defense mutuelle. S. II. I. 40.

Jeanne I. Reine de Jerusalem & de Sicile, son Hommage qu'elle fit au Pape *Clement* VI. en 1344. S. I. II. 154.
Elle vend la Ville & le Territoire d'*Avignon* au Pape *Clement* VI. pour 80000 flor. de Florence, en 1348. *ibid*. 162.
Son Diplome par lequel elle assigne 72 fl. en pension à *Cui de Romolis*, à prendre sur la Gabelle de Nice, en 1378. II. I. 124. *a*.
Sa Confirmation de la Ferme de la Gabelle à Nice pour 2400. fl. par an, faite par son Senéchal, en 1378. *ibid*. 126. *b*. Sa Declaration, qu'elle avoit adopté *Louis* Duc d'Anjou, en 1380. *ibid*. 151. *b*.

Jeanne II. Reine de Naples, ses Lettres, pour convoquer les Etats du Royaume à son Couronnement, en 1419. S. I. II. 345.

Jeanne de Bourgogne, Reine de France, son Testament, confirmé par le Roi *Philippe de Valois* son Epoux, en 1329. I. II. 345. *a*. S. I. II. 123.

Jeanne, Duchesse de Brabant, sa Convention avec les Villes de l'Evêché de *Liége*, touchant la liberté du Commerce. S. I. II. 284.

Jeanne, Comtesse de Flandres, & de Hainaut, son Traité de Paix avec *Valeran* Duc de Limbourg touchant le Comté de *Namur*, en 1222. I. I. 162. *a*. & *n*.
Son Testament, avec la Confirmation de *Louis* IX. Roi de France, en 1244. *ibid*. 184. *a*.

Jeanne, Duchesse de Luxembourg, Brabant, Lorraine & Limbourg, ses Lettres patentes, par lesquelles elle declare, que son Mari *Wenceslas*, Frere de *Charles* IV. Empereur, gouverneroit avec elle les Duchez de *Brabant* & de *Limbourg*, & qu'il en seroit l'Heritier après sa mort, en 1356. I. I. 321. *b*.

Jeanne, Heritiere de Navarre & de Champagne, Fille de *Henri* Roi de Navarre, préte hommage à *Robert* Duc de Bourgogne, en 1283. I. I. 252. *a*.

Jeanne d'Arc, dite la *Pucelle d'Orleans*, Sentence renduë contr'elle par l'Evêque de Beauvais, assisté de *Jean le Maître*, Vicaire Inquisiteur, pour cause d'Impieté & d'Heresie, S. I. II. 356.
Sa Condamnation au feu par la Justice Seculiere. *ibid*.

Jene, Principauté, Recès de Partage entre *Guillaume Ernest* & *Jean Ernest* Ducs de Saxe-Weimar d'une part & *Jean George* Duc de Saxe-Eisenach d'autre part, par lequel ils partagent entr'eux ladite Principauté, de l'an 1691. VII. II. 297. *b*.

Jerôme de Prague, sa Revocation & Abjuration des Heresies de *Wicleff* & de *Huss*, confessant de convenir en tout avec l'Eglise Romaine. II. II. 53. *a*.
Il retracte son Abjuration de la Doctrine de *Wiclef* & de *Huss*, & est condamné pour cela comme Heretique par le Concile de Constance. *ibid*. 72. *b*.

Jesuites, bannis de France par Arrest du Parlement de Paris, à l'occasion du parricide attenté contre le Roi *Henri* IV. par *Jean Chatel*. S. II. I. 226.

Jever, Seigneurie située dans l'Ostfrise, *Louis* XIV. Roi de France en cede la Souveraineté & le Domaine direct, qui lui competent comme Duc de Bourgogne, au *Roi de Dannemarc*, en 1682. S. II. I. 409.

Ildefonse, Roi d'Arragon, obtient le Comté de *Roussillon* par Testament du Comte *Guinard*. S. I. I. 58.
Il obtient de même de *Bertrand* le Château & Comté de *Malhorca*, que celui-ci reçoit derechef de lui comme Fief. *ibid*. 59. Sa Donation du Comté de *Bigorre* faite à Gaston Vicomte de Bearn, à condition d'epouser sa parente, la Fille de *Bernard*, Comte de Comenge, Niéce de *Centulle*, feu Comte de Bigorre. *ibid*. 69.

Ildefons, Comte de Toulouse, son Acte de Partage avec *Raymond* Comte de Barcelonne, & leur Promesse mutuelle de ne point aliener le *Comté de Provence*, en 1125. I. I. 67. *b*.

Imma, Femme d'*Eginhard*, reçoit de *Louis le Debonnaire* deux Villes en don. I. I. 6. *b*.

Indes Orientales, Traité d'Alliance & de Protection des Rois de *Telo*, de *Linques*, les Rois & Peuples de *Goa*, avec la *Compagnie Orientale Hollandoise*, de l'an 1668. & 1669. VII. I. 76. *a*.

Indes, Declaration d'*Alonso d'Ojedo*, General des Espagnols aux *Indes Occidentales*, par laquelle, en vertu de la Donation faite par le Pape aux Rois de Castille, il somme & requiert les Peuples qui habitent cette Partie du Monde, de se soumettre à la Foi Catholique, & à la Domination desdits Rois. S. II. I. 16.

Indulgences, Lettres d'Indulgence des Evêques de Normandie données avec la Permission du Pape à ceux qui donneront quelque aumône pour la Conservation de la Terre Sainte, en 1184. I. I. 109. *a*.

Indulgences & Dimes, assignées par le *Concile de Bâle* à la Ville d'*Avignon*, pour un prêt de 70000 florins d'or. III. I. 23. *a*.

Indulgences accordées par le Legat du Pape *Alexandre* VI. à ceux qui feront des Prieres aux Saints pour l'affermissement de la *Confederation de Suabe*, leur relâchant cent jours des Penitences imposées. l'an 1501. IV. I. 7. *a*.

Innocent II. Pape Sa Concession des Biens allodiaux de la Comtesse *Mathilde* à l'Empereur *Lothaire* II. sous de certaines Conditions, en 1133. I. I. 74. *b*.
Il confirme le Titre de *Roi* à *Roger* III. Roi de Sicile, en 1139. *ibid*. 75. *b*. Sa Lettre à *Alphonse* I. Roi de Portugal, par laquelle il le prend avec son Royaume sous la Protection du St. Siége, en 1142. *ibid*. 76. *b*.

Innocent III. Pape, sa Lettre à *Sanche* Roi de Portugal, pour payer au St. Siége le Cens annuel de 4 Onces d'or, promis par *Alphonse* I. Roi de Portugal, en 1198. I. I. 123. *b*.
Sa Lettre au même Roi, par laquelle il le prend avec son Royaume sous sa Protection, en 1198. *ibid*. 124. *a*. Sa Lettre au même pour le remercier d'avoir payé les 4 onces d'or de cens annuel dû au St. Siége. *ibid*. 124. *b*. Son Excommunication de *Raymond* Comte de Toulouse, en 1199. S. I. I. 70. Sa Lettre à *Pierre* Roi d'Arragon, par laquelle il permet que les Rois & Reines d'Arragon pourront à l'avenir être couronnez à Saragosse par l'Archevêque de Tarragone, en 1204. I. I. 132. *a*.
Sa Lettre à *Jean Sans Terre*, Roi d'Angleterre, par laquelle il le menace de l'excommunier, s'il ne satisfait pas dans 3. Mois aux demandes du Pape au sujet de l'Archevêque de Cantorbery, en 1209. *ibid*. 384. *b*. Son Interdit au Clergé d'Angleterre, pour le même sujet. *ibid*. 385. *b*. Sa Lettre à *Alphonse* II. Roi de Portugal, par laquelle il lui confirme la Protection de sa personne & de son Royaume de la part du St. Siege, pour les deux Marcs d'or, qu'il s'étoit obligé de payer de plus annuellement au St. Siége, en 1212. *ibid*. 144. *a*. Son Decret dans la Cause Matrimoniale de *Pierre* Roi d'Arragon & *Marie* son Epouse, en 1213. *ibid*. 146. *b*. Sa Lettre à *Jean Sans Terre*, Roi d'Angleterre, pour le recevoir lui & son Royaume sous la Protection du St. Siége comme en étant devenu vassal & fiefé, devant payer annuellement 1000 Marcs, en 1213. *ibid*. 149. *a*. *b*. Il confirme le Concordat fait entre le même Roi, & son *Clergé*, pour permettre l'Election des Prelats libre, en 1215. *ibid*. 153. *a*. Il casse la Chartre du même Roi, par laquelle il avoit assuré les Libertés du Peuple d'Angleterre, en 1215. *ibid*. 155. *b*.

Innocent IV. Articles de l'Accord fait entre lui & *Frideric* II. Empereur, en 1244. I. I. 186. *a*.
Sa sentence d'Excommunication contre l'Empereur *Frideric* II. en 1245. *ibid*. 190. *b*. 192. *b*. Plaintes de l'Empereur *Frideric* II. de ce qu'il avoit osé prononcer Sentence de Deposition contre lui, sans l'avoir cité ni ouï, faites à tous les Rois & Princes du Monde, en 1245. *ibid*. 96. Il demande & exige de l'Eglise *Anglicane* un Subside de 6000 Livres Sterling, & il en écrit aux Evêques de Winton & de Norwich, en 1245. *ibid*. 190. *a*. Sa Declaration, que *Jean* & *Balduin d'Avesnes*, Fils de *Marguerite*, Comtesse de Flandres, étoient nés d'un Mariage legitime, en 1251. S. I. I. 100. *b*.

Innocent VIII. Pape, sa Dispense donnée à *Henri* VII. Roi d'Angleterre pour pouvoir epouser *Elisabeth*, Fille du feu Roi *Edouard* IV. l'an 1485. III. II. 151. *a*.
Sa Bulle par laquelle il confirme au même Roi, & à ses Enfans legitimes le Droit de Succession dans le Royaume d'Angleterre, de l'an 1486. *ibid*. 154. *a*. Sa Sentence par laquelle il confirme la dissolution du Mariage entre *René* Duc de Lorraine & *Jeanne de Harcourt* pour fait d'inhabilité, & declare pour legitime le second Mariage dudit Duc avec *Philippine de Gueldre*, de l'an 1488. *ibid*. 178. *a*.
Sa Confirmation de la Sentence du Divorce du même Duc, de l'an 1488. *ibid*. 451. *b*. Sa Dispense pour le Mariage de *Charles* VIII. Roi de France avec *Anne* Duchesse de Bretagne, qui avoit juré qu'elle n'étoit pas enlevée, de l'an 1491. *ibid*. 276. *b*. Sa Defense, que la *Sanction Pragmatique Gallicane* ne devra aucunement être reçuë en *Bretagne*, en 1491. S. I. II. 477.

Innocent X. Pape, Protestation de son Nonce contre la *Paix de Westphalie*, de l'an 1648. VI. I. 462. *a*. *b*.
Sa propre Protestation contre ladite Paix. *ibid*. 463. *a*.

Innocent XII. Pape, Sa Constitution contre le *Nepotisme*, faite en 1692. S. II. I. 424.

Innocent XIII. Pape, ses Lettres d'Investiture du Royaume de *Naples*, pour l'Empereur *Charles* VI. en 1722. S. II. II. 158.
Sa Protestation contre l'Investiture éventuelle des Duchez de *Parme* & *Plaisance*, à regler au Congrès de Cambray, en 1724. *ibid*. 175.

Inqui-

Inquisition, Ordonnances de la Republique de Venise touchant ce Tribunal. S. II. I. 268.
Decret de la Sainte Inquisition Universelle Romaine, sous le Pontificat du Pape *Innocent* XI. contre la Doctrine de *Michel Molinos*, contenuë en 68. propositions lesquelles sont condamnées comme heretiques, scandaleuses, blasphematoires, &c. en 1687. *ibid.* 472.

Interim, Recès & Union entre *Maurice* Electeur de Saxe & *Joachim* Electeur de Brandebourg sur les Differens de Religion survenus au sujet de l'*Interim* ordonné par *Charles* V. de l'an 1548. IV. II. 344. *b.*
Ordonnance donnée par *Charles* V. à l'Evêque & la Ville de Ratisbonne, touchant l'observation de l'*Interim*, l'an 1549. *ibid.* 346. *b.*

Investiture des Eglises, ne doit pas être reçue des Princes Seculiers. I. I. 55. *a.* & *b.*

Investiture des Evêques, combien de tems exercée par les Empereurs. I. I. 61. *b.*
Accords faits à ce sujet entre *Henri* V. Empereur & *Pascal* II. Pape. *ibid.* 61. *b.* & *suiv.*

Investiture des Dignitez Ecclesiastiques par la *Crosse* & l'*Anneau* cedée par l'Empereur *Henri* V. au Pape *Calixte* II. en 1122. I. I. 66. *b.*

Joachim, Electeur de Brandebourg, son Accord avec *George* & *Barnim* Ducs de Pomeranie, au sujet du Fief & de la Succession de ladite *Pomeranie*, de l'an 1529. IV. II. 50. *a.*
Sa Caution & celle de *Maurice* Electeur de Saxe, donnée à *Philippe* Landgrave de Hesse, au sujet de sa Comparition devant l'Empereur *Charles* V. de l'an 1547. *ibid.* 335. *b.*

Joachim, Duc de Holstein-Ploen, sa Protestation contre la prise de possession des Comtés d'*Oldenbourg* & de *Delmenhorst* par le Comte *Antoine*, au nom du Roi de Dannemarc & du Duc de Holstein-Gottorp, de l'an 1667. VII. I. 36. *b.*

Joachim Ernest, Marcgrave de Brandebourg-Anspach, son Traité en qualité de Lieutenant General de l'*Union Evangelique*, avec *Maximilien* Duc de Baviere, comme General de la *Ligue Catholique*, pour parvenir à un Accommodement entre les deux Partis, de l'an 1620. V. II. 369. *a.*

Iolande, Reine de Jerusalem & de Sicile, Veuve de *Ferry* & Mere de *René* II. Ducs de Lorraine, son Testament, de l'an 1483. III. II. 449. *a.*

Iolande, Marquise & Comtesse de Namur, cede ce Comté-là à *Philippe* son Fils, lorsqu'elle fut appellée avec *Pierre* son Mari à aller prendre la Possession de la Couronne Imperiale de Constantinople, en 1216. I. I. 156. *b.*

Joseph I. Roi des Romains, sa Capitulation faite à son Election, l'an 1690. VII. II. 247. *a.* Son Traité avec *Therese Cunigunde*, Electrice de Baviere, touchant la Reduction de la *Baviere*, de l'an 1704. VIII. I. 163. *b.* Son Diplome, par lequel il confirme aux quatre Etats d'Autriche tous leurs Privileges, en 1705. S. II. II. 45. Ses Lettres Patentes par lesquelles il met au Ban de l'Empire *Joseph Clement de Baviere*, Electeur de Cologne, de l'an 1706. VIII. I. 191. *b.* Ses autres Lettres Patentes, pour mettre audit Ban *Maximilien* Electeur de Baviere. *ibid.* 193. *a.* Son Decret Commissarial Imperial contre les deux Freres, *Joseph Clement* & *Maximilien Emanuel*, Electeurs de Cologne & de Baviere, de l'an 1706. *ibid.* 195. *a.* Son Decret donné en faveur du Duc de *Lorraine*, par lequel il lui promet un Equivalent pour le Duché *du Montferrat*, qui avoit été cedé au Duc de Savoye, de l'an 1707. *ibid.* 227. *a.* Son Traité avec le Pape *Clement* XI. sur les Differens qu'il y avoit entr'eux, de l'an 1709. *ibid.* 233. *a.* Son Edit par lequel il annulle tous les sermens de fidelité faits par les Possesseurs des Langues de la Lombardie au Duc de Savoye, en 1709. S. II. II. 77. Sa Convention avec *Charles* XII. Roi de Suede pour le Rétablissement de la Religion Protestante en *Silesie* sur l'ancien pied, de l'an 1707. VIII. I. 221. *a.*
Son ulterieure Declaration touchant l'execution de ladite Convention, en 1709. *ibid.* 223. *a.* Son Decret Commissorial pour la Garantie de la Neutralité d'Allemagne dans la guerre du Nord, en 1710. *ibid.* 246. *b.* Sa Convention avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, touchant la Neutralité de l'Empire dans la Guerre du Nord, en 1710. *ibid.* 249. *a.* Autre Convention entre les mêmes touchant cela. *ibid.* 254. *b.* Son Traité de Paix & de Reconciliation avec les *Mécontents d'Hongrie*, en 1711. *ibid.* 269. *a.*

Joseph Clement, Electeur de Cologne, sa Declaration donnée aux Etats de son Archevêché, que les Subsides qu'ils lui avoient accordés pour la Guerre, ne pourront tirer à consequence & au prejudice de leurs Libertés & Privileges, de l'an 1694. IV. III. 10. *a.* Son Renouvellement de la *Grande Alliance* avec l'*Empereur* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1696. VII. II. 366. *a.* Il est mis au Ban de l'Empire par l'Empereur *Joseph*, en 1706. VIII. I. 191. *b.* Sa Protestation contre l'Election de l'Empereur, en cas qu'elle se fit, sans lui, en 1711. S. II. II. 85.

Irlande, la permission de l'occuper donnée par le Pape *Adrien* IV. à *Henri* II. Roi d'Angleterre, moyennant le tribut d'un denier pour St. Pierre pour chaque maison, en 1155. I. I. 80. *a.* 374. *b.* L'Investiture en est donnée par *Richard* II. Roi d'Angleterre à *Robert de Veer*, Comte d'Oxford. S. I. II. 224. Confederation entre les *Catholiques* de ce Païs, de l'an 1642. VI. I. 241. *b.*
Traité de Trêve entre les *Parlementaires* & *Royalistes* de ce Royaume, de l'an 1643. VI. I. 291. *a.*
Traité entre les *Catholiques Confederez* de ce Royaume & *Charles* I. Roi de la Grande Bretagne, pour la sûreté de l'exercice libre & public de leur Religion, de l'an 1645. *ibid.* 322. *b.* Traité entre les *Catholiques Romains* de ce Royaume & le Roi *Charles* I. par lequel ils stipulent divers Privileges de Religion & de Politique, de l'an 1646. *ibid.* 335. *b.*

Iroquois, Nation de l'Amerique, leur Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1666. VI. III. 102. *a.* 113. *b.* 133. *a.*

Isabelle, Fille de *Philippe le Bel* Roi de France, est fiancée à *Edouard* Fils ainé d'*Edouard* I. Roi d'Angleterre, en 1303. I. I. 337. *a.* Quelles furent les Negotiations avec *Charles* II. Roi de France, son Frere, contre son Mari *Edouard* II. en 1325. I. II. 77. *a.*
Son Manifeste publié en son nom & celui de ses Fils *Edouard* & *Edmond*, pour justifier leur entrée en Angleterre avec main forte, en 1326. *ibid.* 94. *b.*

Isabelle, Princesse d'Achaie, son Contract de Mariage avec *Philippe* de Savoye, Comte de Piemont, où elle lui fait don de la Ville de *Corinthe*, en 1312. I. I. 329. *b.*

Isabelle d'Autriche, Veuve de *Ferri* IV. Duc de Lorraine, son Testament fait avec le consentement de *Raoul* son Fils, en 1340. I. II. 200. *b.*

Isabelle, Duchesse de Bourgogne, Veuve de *Philippe le Bon*, & Mere de *Charles le Hardi*, sa prolongation de la Trêve faite avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre, en 1443. de l'an 1446. III. I. 555. *b.*
Son Traité de Commerce avec le même Roi pour les Villes de *Brabant* & de *Flandre* & la Ville de *Malines* & de *Calais*. *ibid.* 558. *a.* Son Traité de Commerce conclû au nom de son Fils *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne, avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, l'an 1468. *ibid.* 592. *a.*

Isabelle, Infante d'Espagne, Fille de *Philippe* II. Son Mariage avec *Albert* Archiduc d'Autriche, en faveur duquel *Philippe* lui cede & donne les *Païs-Bas*, de l'an 1598. V. I. 573. *a.*
Sa Procuration donnée audit Archiduc, son futur Epoux, pour prendre possession des Pays-Bas en son nom, l'an 1598. *ibid.* 581. *a.*

Isabeau de Rumigni, Duchesse de Lorraine, son Codicille, en 1325. I. II. 83. *b.*

Isenbourg, Comté, Union hereditaire & Transaction entre les Comtes d'Isenbourg & Budingen, de l'an 1517. confirmée par les Empereurs *Maximilien* I. & II. IV. I. 258. *a.*

Isenbourg & *Budingen*, Comtés, Renonciation de *Sibylle*, Bourgrave de Kirchberg, née Comtesse d'Isenbourg, à la Seigneurie d'*Isenbourg* & de *Budingen*, de l'an 1562. V. I. 92. *b.*

Isenbourg-Budingen, Comté, donné par l'Empereur *Ferdinand* II. à *George* Landgrave de Hesse-Darmstadt, en 1636. S. II. I. 290.

Italie, la Paix d'Italie établie par *Frideric* I. Empereur. I. I. 98. *b.*
Serment de quelques Princes & Etats pour la conserver. *ibid.* 101. *a.* & *b.* Ligue de plusieurs Villes d'Italie faite sous le nom de *Societas Filiorum Sacro-Sancto Romana Ecclesia*, en 1306. S. I. II. 46.
Ligue defensive de plusieurs Villes d'Italie, faite, en 1315. *ibid.* 90. Paix & Accord entre les Principales Villes de *Lombardie* d'un côté, & les Principales Villes de *Toscane* de l'autre, en 1353. I. II. 271. *b.* Traité de Paix entre *Ferdinand* Roi de Sicile, *Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan, & les Republiques de *Venise* & de *Florence*, approuvé & confirmé par le Pape *Paul* II. l'an 1467. III. I. 360. *b.*
Accession à ladite Paix, des Ducs de *Savoye* & de *Modene* & des Republiques de *Siene* & de *Lucques*, de l'an 1468. *ibid.* 383. *a.* Traité de Paix Generale entre les Princes & Republiques d'Italie faite par l'entremise du Pape *Paul* II. l'an 1470. *ibid.* 429. *b.* Traité de Paix entre le Pape *Sixte* IV. le Roi de *Sicile*, les Ducs de *Milan* & de *Ferrare* & la Republique de *Florence* d'une part, & la Republique de *Venise* de l'autre, de l'an 1483. III. II. 128. *a.* Paix faite entre *Jean Galeaz*, Vicomte de Milan, *François de Gonzague* Seigneur de Mantoue, les Villes de *Perouse* & de *Siene* d'une part, & les Villes de *Florence*, de *Bologne*, *François le jeune de Carraria* Seigneur de Padoue, & autres, d'autre part, par l'Arbitrage du *Pape* & de la Republique de *Genes*, en 1391. & 1392. S. I. II. 229. L'Empereur *Leopold* I. ordonne à *tous les Vassaux de l'Empire en Italie*, de lui presenter dans trois Mois une Liste de leurs Fiefs, Dignités & Privileges, & d'en rechercher l'Investiture: Le *Pape* au contraire defend à ceux dans ses Etats de le faire, en 1696. S. II. I. 438.

Jubilé, Reglement des Etats de l'Empire fait avec le Legat du Pape touchant l'argent à collecter pour le Jubilé, de l'an 1501. IV. I. 13. *a.*

Juifs, Formule du Serment, qu'ils devoient prêter en *Arragon*, en 1141. S. I. I. 184.

Jules II. Pape, sa Bulle contre les Papes élus par Simonie, & contre ceux qui les elisent, en 1505. S. II. I. 9.
Sa Bulle par laquelle il ordonne à l'Archevêque de Bragance & à l'Evêque de Vich, de confirmer la Convention entre *Ferdinand* Roi d'Espagne & *Jean* II. Roi de Portugal, touchant les Contrées & Mers où chacun pourroit decouvrir & se

ſe retenir de nouveaux Pays, en 1506. S. II. I. 10. Ses Lettres par lesquelles il conſtitue *François de Gonzague* Marquis de Mantoue pour Lieutenant General de ſes Troupes, de l'an 1506. IV. I. 89. *a.*
Son Alliance contre les *Venitiens* avec l'Empereur, les Rois de France & d'Arragon, de l'an 1508. *ibid.* 113. *b.* Sa Bulle par laquelle il confirme non ſeulement, mais étend auſſi la Bulle de *Pie* II. contre les Appellans du Pape à un Concile futur, en 1509. S. II. I. 15.
Son Inveſtiture du Royaume de *Naples* donnée à *Ferdinand Catholique* Roi d'Eſpagne. *ibid.* 17. Sa Bulle, par laquelle il remet audit Roi le Tribut annuel, & autres Sommes d'argent, que les Rois ci-devant devoient payer au St. Siége. *ibid.* 23. Son Diplome, par lequel il confere à *François de Gonzague* Marquis de Mantoue la Dignité de *Gonfalonier* ou Porte-Banniere de la Sainte Egliſe de Rome, de l'an 1510. IV. I. 131. *a.*
Projets de l'Empereur *Maximilien* I. & de *Louïs* XII. Roi de France contre lui. *ibid.* 13[illegible]. *a. n.* Sa Lettre par laquelle il cite tous les Prelats & Nobles de France approuvans la *Sanction Pragmatique* pour comparoître dans 60 jours devant lui & le Concile du Latran, pour y repondre, pour quelles cauſes & raiſons ladite *Sanction Pragmatique* ne dût être abolie, de l'an 1512. *ibid.* 142. *a.* Sa Bulle de Confirmation des Decrets du *Concile du Latran*, principalement au ſujet de la *Sanction Pragmatique*, declarant encore nuls les Decrets du *Concile de Piſe*, de l'an 1512. *ibid.* 165. *a.*

Jules III. Pape, ſon Inveſtiture du Royaume de *Naples*, donnée à *Philippe* II. Roi d'Eſpagne. S. II. I. 158.

Jules, Duc de Brunſwig, ſon Revers donné aux Etats de ſon Duché, portant, que dès qu'ils auront payé ſes Dettes, il fera ceſſer les Impôts extraordinaires, de l'an 1572. V. I. 253. *a.*

Jules Ceſar, Privileges qu'il donne à la Terre d'*Autriche*. S. I. I. 182.

Jules François, Duc de Saxe-Lauenbourg, obtient de l'Empereur *Leopold* I. des Lettres d'Inveſtiture de tous ſes Fiefs, Droits & Regales. S. II. I. 388.

Julienne, Epouſe de *Maurice* Landgrave de Heſſe-Caſſel, ſon Accord avec *Guillaume* Fils dudit *Maurice* du premier Lit, touchant la future Succeſſion, de l'an 1627. V. II. 503. *a.*

Juliers, Duché, la Poſſeſſion en eſt confirmée par l'Empereur *Wenceſlas* à *Guillaume* Duc de Gueldres. S. I. II. 283.

Juliers & Berg, Duchez, Privilege de l'Empereur *Maximilien* I. par lequel les Femmes ſont renduës capables d'y ſucceder au defaut des Mâles. S. II. I. 14. La Succeſſion eventuelle en eſt donnée par l'Empereur *Frideric* III. à *Albert* Duc de Saxe, l'an 1485. III. II. 121. *b.*
Cette Succeſſion lui eſt confirmée par *Maximilien* I. Roi des Romains, l'an 1486. *ibid.* 165. *a.*

Juliers, Berg & Cleves, Duchez, la *Marck* & *Ravenſperg* Comtez, Union de ces Pays conclue entre *Guillaume* Duc de Juliers & de Berg, Comte de Ravensperg & *Jean* Duc de Cleves & Comte de la Marck, l'an 1496. III. II. 367. *a.*
L'Empereur *Maximilien* I. en inveſtit *Jean* III. Duc de Cleves moyennant une ſomme de 50000. florins d'or, & lui promet de ſatisfaire là-deſſus l'Electeur & les Ducs de *Saxe*, l'an 1516. IV. I. 224. *a.*
En cas de Decès dudit Duc *Jean* & *Marie*, ſon Epouſe, ſans Hoirs mâles, la Succeſſion y eſt reglée ſur *Jean Frideric* Duc de Saxe & *Sibylle* ſon Epouſe, Fille du Duc *Jean*, & ſur leurs deſcendans, en l'an 1526. *ibid.* 459. *b.* 470. *a.* 482. *a.* Confirmation de ladite Succeſſion par l'Empereur *Charles* V. l'an 1544. IV. II. 272. *b.* Traité entre *Frideric* Electeur Palatin, *Joachim Frideric*, Electeur de Brandebourg & *Sigiſmond* Marcgrave de Brandebourg d'une part, & les *Etats Generaux* des *Provinces Unies* d'autre, pour la Conſervation de leurs Droits ſur lesdits Duchez & Païs, moyennant un certain Subſide, de l'an 1605. V. II. 53. Leur Union perpetuelle eſt confirmée par l'Empereur *Rodolphe* II. en faveur du Duc *Guillaume*. S. II. I. 185. Declaration des Princes Confederez d'Allemagne faite à la *France* de vouloir proteger la Succeſſion dans lesdits Duchez contre la Maiſon d'*Autriche*, de l'an 1610. V. II. 126. *a.*
L'Inveſtiture en eſt donnée à *Chriſtian* Electeur de Saxe, par *Rodolphe* II. Empereur, l'an 1610. V. II. 143. *a.*

Juliers, Ville, Articles accordez à la Garniſon par les Princes de *Brandebourg* & Palatin, l'an 1620. V. II. 153. *a.*

Juliers, Cleves, &c. Traité d'Accommodement entre les Maiſons de *Saxe*, de *Brandebourg* & de *Palatin Neubourg*, touchant la Succeſſion desdits Pays, leſquels devront être poſſedez en commun, de l'an 1611. *ibid.* 160. *b.* Autre Traité entre *George Guillaume* Electeur de Brandebourg & *Wolffgang Guillaume*, Duc de Neubourg, pour le Gouvernement Proviſionel desdits Pays, de l'an 1614. *ibid.* 259. *b.* Accord entre *Jean Sigiſmond* Electeur de Brandebourg & *Wolffgang Guillaume* Comte Palatin pour l'Adminiſtration & la Regence en commun de ces Pays, de l'an 1624 *ibid.* 446. Traité entre *George Guillaume* Electeur de Brandebourg & *Wolffgang Guillaume*, Duc de Neubourg, pour decharger ces Pays des Troupes étrangeres & de les diviſer entr'eux, de l'an 1629. *ibid.* 569. *b.* Traité de Partage de cette Succeſſion entre les mêmes Electeur & Duc de Neubourg, de l'an 1630. *ibid* 612. *b.* Union des Etats de ces Païs pour le maintien de leurs Privileges, de l'an 1645. VI. I. 306. *b.* Traité Proviſionel entre *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, & *Wolffgang Guillaume*, Duc de Neubourg, pour accommoder les Differens ſurvenus entr'eux au ſujet de ces Païs, de l'an 1647. VI. I. 386. Autre Traité entr'eux pour l'accommodement des Differens de Religion, de l'an 1651. VI. II. 22. Convention entre le même Electeur, & *Philippe Guillaume*, Palatin du Rhyn, Duc de Neubourg, pour ajuſter les Differens ſurvenus entr'eux au ſujet desdits Païs, de l'an 1666. VI. III. 117. *b.* Convention Religieuſe entre ledit Electeur, & ledit Comte Palatin du Rhyn, touchant l'état de Religion & des choſes Eccleſiaſtiques dans les Duchez de *Juliers, Cleves & Berg*, & dans les Comtés de *Marck* & *Ravensperg*, de l'an 1672. VII. I. 171. Seconde Convention faite entr'eux au ſujet des Changemens arrivés dans quelques Lieux, après l'occupation des François, de l'an 1673. *ibid.* 237. Traité apocryphe touchant cette Succeſſion, entre l'Empereur *Charles* VI. & *Frideric Guillaume* Roi de Pruſſe, fait à Wuſterhauſen, en 1726. VIII. II. 139. *a.*

Juriſdiction Eccleſiaſtique, Traité touchant cette Juriſdiction entre l'*Evêque d'Utrecht*, & *Philippe* Duc de Bourgogne & Comte de Hollande, de l'an 1434. II. II. 278. *a. b.* L'Empereur *Maximilien* I. ne veut pas ſouffrir qu'aucun Sujet de l'Empire ſoit évoqué de la Jurisdiction de l'Empereur devant celle des Eccleſiaſtiques. IV. I. 59. *b.*
Voyes auſſi l'Article *Conciles*.

Jus primariarum Precum, le Pape *Clement* XI. le diſpute aux Vicaires de l'Empire, pendant que le Throne Imperial eſt vacant. S. II. II. 88.

K.

KAuffbeyrn, Ville Imperiale, de Suabe, Reſtitution des Choſes Eccleſiaſtiques & Politiques de cette Ville conformement à la Paix de Weſtphalie, de l'an 1649. VI. I. 509. *b.*

Kempten, Ville & Abbaye, Contract de vente fait & paſſé entre *Sebaſtien*, Abbé de Kempten & ſon Couvent d'une part & le Magiſtrat de la Ville de *Kempten* d'autre part, par lequel ledit Abbé cede à ladite Ville tous les Droits de Seigneurie, Jurisdiction, Privileges, Cens & autres Biens, qui appartenoient à l'Abbaye ſur ladite Ville, pour la Somme de 261000. Florins du Rhin, l'an 1525. IV. I. 420. *a.*
Articles paſſez entre les mêmes après ledit Contract de Vente, où ils reglent diverſes autres choſes entr'eux. *ibid.* 426. *a.*
Confirmation de l'Empereur *Charles* V. ſur ledit Contract, de l'an 1526. *ibid.* 430. *a.* Confirmation du Pape *Clement* VIII. ſur le même Contract, de l'an 1530. *ibid.* 432. *a.*

Keſsheim, Monaſtere, tranſporté par les Marggraves de Brandebourg *Albert* & *Jean* à *Louïs* Palatin du Rhin, l'an 1452. III. II. 189. *b.*

Keyſerſtuhl & Klingenau, Traité d'Accommodement entre *Henri* Evêque & Prince de Conſtance, & la *Confederation Helvetique* touchant le Droit de vie & de mort dans lesdites Villes, de l'an 1450. III. I. 174. *b.*

L.

LAdenbourg, Ville du Palatinat, cedée par l'Evêque de *Worms* à l'Electeur Palatin, en 1705. VIII. I. 166. *a.*

Ladiſlas, Roi de Hongrie, de Jeruſalem & de Sicile, ſon Revers donné aux Villes de *Sebenique* & de *Tragur*, qu'il n'y feroit point bâtir des Forts, & qu'il leur conſerveroit tous leurs Privileges, de l'an 1403. II. I. 289. *a.* Son Mandement pour recueillir les Dîmes des Biens Eccleſiaſtiques, qui lui étoient accordées par le Pape, en 1404. S. I. II. 310. Son Diplome, par lequel il confirme à *Tuertkon* Roi de Boſnie & à ſes Etats, tous leurs Droits & Privileges, de l'an 1406. II. I. 297. *a.*
Il vend la Ville de *Jadra* aux Venitiens pour cent mille Ducats, l'an 1409. *ibid.* 327. *a.*

Ladiſlas, Roi de Hongrie & de Boheme, Son Traité avec *Frideric* III. & *Maximilien* I. Empereur & Roi des Romains, pour la Succeſſion dans les Royaumes de *Hongrie* & de *Boheme*, de l'an 1491. III. II. 263. *a.* Son Traité avec *Maximilien* I. Empereur, ſur un double Mariage à faire entre *Louïs* Fils dudit Roi, & *Marie*, Petite Fille de *Maximilien*, & entre *Maximilien* même & *Anne*, Fille de *Ladiſlas*, avec cette condition néanmoins, que ſi dans un an un des petit-Fils de *Maximilien*, *Charles* ou *Ferdinand*, vouloit épouſer ladite *Anne*, lui il s'en deſiſteroit, de l'an 1515. IV. I. 211. *b.*

Lambert, prétendu Empereur, Sentence de ſes Deputez prononcée entre l'Evêque de l'Abruzze & *Ladepert*, Avocat du Roi, touchant un certain lieu, de l'an 897. I. I. 25. *b.*
Sa donation d'une Terre faite à l'*Evêque de Florence* en 898. *ibid.* 26. *b.* Son Couronnement pour Empereur declaré valable par le Pape *Jean* IX. en 904. *ibid.* 27. *a.*

Landau, Ville d'Alſace, demolie & engagée à la Ville de *Spire* par l'Empereur *Louïs de Baviere*, en 1317. I. II. 40. *b.* 41. *a.*

Langues de l'Italie, Defenſe Imperiale à tous les Vaſſaux des

Langues, de contracter avec qui que ce soit quelque chose au prejudice des Droits Imperiaux, & Annullation de tous tels Contracts deja faits, en 1687. S. II. I. 419.

L'Empereur *Leopold* donne permission à *Amé* Duc de Savoye, d'en acquerir quelques unes. *ibid.* 420. Nouvelle defense de l'Empereur *Leopold* aux Possesseurs des Langues de rien contracter touchant leurs Fiefs, en 1698. *ibid.* 451.

Langues de la Lombardie, tous les Possesseurs sont citez par *Victor Amé* Duc de Savoye, pour venir lui faire hommage, en 1708. S. II. II. 71.

L'Empereur *Joseph* I. annulle tous les Sermens, que les Possesseurs de ces Langues pourroient avoir faits au Duc de Savoye, en 1709. *ibid.* 77.

Larry, Terre & Maison de Bourgogne, Accord entre le Duc de *Bourgogne* & le Comte de *Nevers* touchant sa Mouvance, en 1233. I. I. 173. *a.*

Lauraguais, Comté, & la Seigneurie *Villelongue* donnez par *Louis* XI. Roi de France à *Philippe de Savoye*, Comte de Baugé, l'an 1471. III. I. 444. *b.*

Laxembourg, Alliance de Laxembourg entre *Leopold* I. & les Cercles de *Franconie* & du *Haut-Rhyn* avec quelques autres Etats de l'Empire pour le maintien des Traitez de Munster & de Nimegue, de l'an 1682. VII. II. 22. *b.*

Leicester, *Robert*, Comte de Leicester, declaré Gouverneur & Capitaine General des *Provinces Unies*, l'an 1586. V. I. 456.

Decret des Etats desdites Provinces après sa Revocation, de l'an 1588. *ibid.* 472.

Leipsic, Ville en Saxe, est donnée par *Henri le Saint* Empereur à l'Evêque de *Mersebourg*, en 1021. I. I. 42. *b.* Elle obtient de *Dietric* Marcgrave de Misnie la Confirmation de ses Droits & Privileges, par la Sentence Arbitrale d'*Albert* Archevêque de Magdebourg, & d'*Ekard* Evêque de Mersebourg, en 1216. *ibid.* 156. *b.* Recès de Leipsic, conclu entre les Electeurs de *Saxe* & de *Brandebourg* & toute la Serenissime Maison des Ducs de *Brunswig-Lunebourg*, touchant l'amelioration de la Monnoye, de l'an 1690. VII. II. 245. *a.*

Leon III. Pape, *Charlemagne* lui prête Serment pour la defense de l'Eglise Apostolique, l'an 800. I. I. 1. *a.*

Sa Donation de quelques Villes à l'Abbaye des *Trois Fontaines*, faite conjointement avec *Charlemagne.* *ibid.* 3. *a.*

Leon X. Pape, sa Ligue avec l'Empereur *Maximilien* I. *Henri* VIII. Roi d'Angleterre & *Ferdinand* Roi d'Arragon contre *Louis* XII. Roi de France, de l'an 1513. IV. I. 173. *a.*

Sa Ligue avec les *Suisses*, de l'an 1514. *ibid.* 196. *b.* Sa Bulle par laquelle il accorde à *Emanuel*, Roi de Portugal, la permission de lever les Dixmes des Biens Ecclesiastiques de son Royaume aussi long tems que la Guerre en Afrique contre les Infidelles durera, en 1514. S, II. I. 26.

Sa Bulle par laquelle il donne aux Rois de *Portugal* le *Jus Patronatus* & le Droit de presentation dans tous les Pays de *Bojador* & de *Naon* jusques aux *Indes.* *ibid.* 27.

Sa Bulle, par laquelle il donne à *Emanuel* Roi de Portugal & à ses Successeurs tous les Royaumes, Pays, Terres & Biens, tant meubles qu'immeubles recouverts ou à recouvrer des Infidelles, non seulement des Caps de Bojador & de Naon jusques aux Indes, mais aussi dans quelconques Terres encore inconues. *ibid.* 28. Sa Bulle par laquelle il cite tous les Adherans à la *Sanction Pragmatique*, pour comparoitre devant lui, de l'an 1515. IV. I. 211. *a.*

Son Traité de Paix & de Confederation avec *François* I. Roi de France, auquel il demande la Protection pour les Etats de l'Eglise, la Ville de Florence & la Maison de Medicis, s'obligeant de son côté au Roi de le maintenir dans la possession du Duché de *Milan*, & de lui ceder les Villes de *Parme* & de *Plaisance*, de l'an 1515. *ibid.* 214. *a.* Sa Ligue avec *Maximilien* I. Empereur, *Charles* Prince d'Espagne & *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, pour la defense de l'Eglise, de l'an 1516. *ibid.* 240. *a.* Sa Bulle pour l'abrogation de la *Sanction Pragmatique*, de l'an 1516. *ibid.* 252. *b.* Sa Permission, accordée à *Emanuel* Roi de Portugal, de pouvoir nommer des personnes capables, à tous les Couvens, de quelque Ordre qu'ils soient, en 1517. S. II. I. 62. Ses Concordats avec *François* I. Roi de France, touchant l'abrogation de la *Sanction Pragmatique*, le Pape accordant au Roi la Nomination aux Benefices & Dignités Ecclesiastiques, & le Roi permettant au Pape les Annates; avec les Actes qui y ont du rapport, des ans 1516. 1517. 1518. IV. I. 228. *b.*

Son Accord avec *Frideric* Marquis de Mantoue, qui est fait *Capitaine General* du Pape pour trois ans, de l'an 1520. *ibid.* 322. *b.* Sa Bulle, par laquelle il confere à *Henri* VIII. Roi d'Angleterre le titre de *Defenseur de la Foi*, de l'an 1521. *ibid.* 355. *b.* Sa Lettre au même Roi, où il le remercie de son Livre écrit contre *Luther.* *ibid.* 357. *b.* Son Alliance avec l'Empereur *Charles* V. contre les *François*, de l'an 1521. IV. III. 96. *b.* Sa Convention avec l'Empereur *Charles* V. touchant le Royaume de *Naples*, ledit Empereur promet au Pape un tribut annuel de 7000. Ducats, & le Pape lui accorde de son côté de pouvoir posseder ledit Royaume nonobstant qu'il soit Empereur. en 1521. S. II. I. 67.

Sa Sentence d'Excommunication contre le Roi de France *François* I. & ses Troupes. *ibid.* 70.

Leon, Evêque de Come, confirmé par l'Empereur *Lothaire* I. dans la possession de ses Biens & Privileges. I. I. 7. *a. b.*

Leopold, Roi de Hongrie & de Boheme, son Traité d'Alliance & d'assistance avec *Jean Casimir* Roi de Pologne, de l'an 1657. VI. II. 179. *b.*

Son Traité de Confederation avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, contre la *Suede*, de l'an 1658. *ibid.* 202. *a.* Son Acte d'Assurance donné aux Electeurs de *Saxe* & de *Baviere*, pour l'approbation & Ratification de tout ce qui a été fait par eux durant leur Vicariat, de l'an 1658. *ibid.* 225. *b.* Sa Capitulation Imperiale. *ibid.* 226. *a.*

Leopold I. Empereur, Son Traité de Paix avec *Mahomet* IV. Empereur des Turcs, de l'an 1664. VI. III. 23. *b.*

Son Diplome accordé à *Joachim Ernest*, Duc de Holstein-Ploen, par lequel il étend l'Expectative pour les Comtés d'*Oldenbourg* & *Delmenhorst*, à sa personne & ses Hoirs mâles, de l'an 1667. *ibid.* 24. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1668. VII. I. 96. *b.*

Sa Ligue defensive avec *Jean George* II. Electeur de Saxe, de l'an 1668. *ibid.* 102. *a.* Ses Lettres d'Investiture données à *Jules François* Duc de Saxe-Lauenbourg, pour le Duché de ce nom avec ses Dependances & Appartenances, de l'an 1669. *ibid.* 113. *a.* Ses Lettres d'Investiture données au même Duc, de tous ses Fiefs, Droits & Regales, en 1669. S. II. I. 388. Son Traité d'Alliance avec *Christoffle Bernard* Evêque de Munster, pour le maintien de la Paix de Westphalie & la defense de la Liberté Germanique, de l'an 1671. VII. I. 149. *a.*

Son Traité d'Alliance avec *Louïs* XIV. Roi de France, pour leur sûreté mutuelle, de l'an 1671. *ibid.* 154. *b.* Son Alliance defensive avec l'Electeur de *Trêves*, de l'an 1672. *ibid.* 161. *a.* Sa Sauvegarde accordée à la Ville de *Dortmund*, à l'occasion des mouvemens de Guerre qui se faisoient sur le Rhyn & dans le Cercle de Westphalie, contre tous ceux qui voudroient l'attaquer, de l'an 1672. *ib.* 195. *a.*

Son Renouvellement d'Alliance avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, de la même année. *ibid.* 201. *a.*

Son Traité d'Alliance & d'assistance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1672. *ibid.* 208. *b.* Son Alliance defensive avec les Electeurs de *Mayence*, de *Treves* & de *Saxe*, comme aussi avec l'Evêque de *Munster*, & le Marcgrave de *Brandebourg Bareuth*, de l'an 1672. *ibid.* 210. *b.* Son Traité d'assistance avec *Jean George* II. Electeur de Saxe, pour la defense reciproque de leurs Païs, de l'an 1673. *ibid.* 220, *a.* Lui, le Roi d'*Espagne* & les *Provinces Unies*, font un Traité d'Alliance avec *Charles* IV. Duc de Lorraine, de l'an 1673. *ibid.* 235. *b.* 244. *a.* Son Traité d'Alliance & d'assistance avec *Charles Louïs* Electeur Palatin, de l'an 1674. *ibid.* 250. *a.* 253. *a.* Son Alliance defensive avec *Christian* V. Roi de Dannemarc. *ibid.* 251. *b.* Son Traité avec *Christoffle Bernard* Evêque de Munster, par lequel celui-ci renonce à l'Alliance avec la France contre les Provinces Unies, &c. de l'an 1674. *ibid.* 258. *a.* Son Traité avec les Ducs de Brunswig & Lunebourg, *George Guillaume* & *Rodolphe Auguste*, pour un Corps de 13000 hommes. *ibid.* 261. *a.* Son Traité de Confederation & d'assistance avec *Charles* II. Roi d'Espagne les *Provinces Unies*, *George Guillaume* & *Rodolphe Auguste* Ducs de Brunswig & Lunebourg, de l'an 1674. *ibid.* 263. *b.* Son Alliance & celle desdits Alliez avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg. *ibid.* 267. *a.* Traité d'Alliance faite conjointement entre lui, le Roi d'*Espagne* & les *Provinces Unies*, d'une part, & *Christian* V. Roi de Dannemarc de l'autre, de l'an 1674. *ibid.* 269. Son Diplome donné à *Albrecht Ernest* Comte d'Oettingen, par lequel il l'eleve avec toute sa Posterité à la Dignité de Prince de l'Empire, de l'an 1674. *ibid.* 280. *b.* Son Traité de Confederation, Secours & defense avec *Charles* II. Roi d'Espagne, les *Provinces Unies*, & le Duc *Ernest Auguste*, Evêque d'Osnabrug, de l'an 1675. *ibid.* 285. *a.* Son Traité avec l'Evêque de *Munster*, pour un Corps de 9000 hommes à tenir sur pied pour son service. *ibid.* 295. *b.* Son Traité avec *Maximilien Henri*, Electeur de Cologne, pour le faire acceder à la Grande Alliance, de l'an 1677. *ibid.* 330. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Jean* III. Roi de Pologne. *ibid.* 332. *a.* Son Traité de Paix fait en son nom & celui de l'*Empire* avec *Louïs* XIV. Roi de France, à Nimegue, l'an 1679. *ibid.* 376. *b.* Diverses Protestations contre cette Paix. *ibid.* 382. *b.* & *suiv.* Sa Paix faite en son nom & celui de l'Empire avec *Charles* XI. Roi de Suede, à Nimegue, l'an 1679. *ibid.* 389. *a.* Son Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France pour l'execution de la Paix de Nimegue, de l'an 1679. *ibid.* 412. *b.* Son Recès conclu avec *Maximilien Emanuel* Electeur de Baviere, au sujet des differens pour la Jurisdiction, limites & autres Droits, entre les Seigneuries de Kuffstein & d'Aschau, de l'an 1680. VII. II. 9. *a.*

Son Traité de prolongation de Paix pour vingt ans conclu avec *Mahomet* IV. Empereur des Turcs, de l'an 1681. *ibid.* 12. *b.* Son Traité avec *Ernest Auguste* Evêque d'Osnabrug & Duc de Brunswig-Lunebourg, pour la defense de la Patrie & le maintien des Traitez de Westphalie & de Nimegue, de l'an 1683. *ibid.* 51. *a.* Son Alliance defensive avec *Maximilien Emanuel* Electeur de Baviere. *ibid.* 54. *a.* Sa Convention avec l'*Espagne*, la *Suede* & les *Provinces Unies*, pour conserver la Paix en Europe, de l'an 1683. *ibid.* 55. *a.* 57. *a.* Son Traité d'Alliance offensive & defensive perpetuelle avec *Jean* III. Roi de Pologne & le Royaume

de Pologne. VII. II. 62. *a.*
Son Alliance offensive & defensive avec *Jean* III. Roi de Pologne & la Republique de *Venise* contre les Turcs, de l'an 1684. *ibid.* 71. *b.* Son Traité de Trêve pour 20. ans avec *Louïs* XIV. Roi de France, de l'an 1684. *ibid.* 81. *b.* Sa Reponse aux Raisons publiées par le même Roi, pour lesquelles il avoit repris les Armes, de l'an 1688. *ibid.* 175. *b.* Son Alliance defensive avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, pour la Conservation de l'Empire & de leurs Etats, comme aussi pour defendre la Succession Electorale Palatine contre les Pretensions du Duc d'Orleans, de l'an 1686. *ibid.* 127. *b.* Son Traité avec *Michel Apaffi* Prince de Transilvanie, pour la defense de cette Principauté. *ibid.* 130. *a.* Sa *Ligue d'Augsbourg* conclue avec les Rois d'*Espagne* & de *Suede*, & plusieurs Electeurs Princes & Etats de l'*Empire*, pour le maintien de la Trêve de 20 ans, conclue entre l'*Empire* & la *France*, & pour la conservation de la Paix commune, de l'an 1686. *ibid.* 131. *a.* 133. *a.* Son Alliance defensive avec *Maximilien Emanuel* Electeur de Baviere, qui s'oblige d'assister l'Empereur d'un Corps de 8000 hommes, de l'an 1689. *ibid.* 227. *a.* Son Alliance offensive & defensive, appellée puis après la *Grande Alliance*, avec les *Provinces Unies*, pour pousser la Guerre avec vigueur contre la *France*, de l'an 1689. *ibid.* 229. *a.* Son Renouvellement d'Alliance avec le Cercle de *Franconie*, de l'an 1689. *ibid.* 234. *b.* Son Recès avec les Ducs de Brunswig-Lunebourg, *George Guillaume* & *Ernest Auguste*, par lequel l'Empereur accorde la *Dignité Electorale* au Duc *Ernest Auguste*, qui s'engage pour cela d'entretenir 6000. hommes à ses depens pendant deux ans, dans la Guerre contre les Turcs, & de fournir encore à l'Empereur un subside de 500000 Ecus, de l'an 1692. *ibid.* 305. *b.* Son Diplome en faveur des Etats de la *Transylvanie*, par lequel il confirme tous leurs Privileges, Loix, Dignités, Statuts &c. donné en 1691. S. II. I. 422. Son Pacte d'Union perpetuelle entre la Maison d'*Autriche* & la Maison Electorale de *Brunswig-Lunebourg*, de l'an 1692. VII. II. 307. *b.*
Son Traité avec *Jean George* IV. Electeur de Saxe, pour un Corps de 12000. Combattants, de l'an 1693. *ibid.* 321. *b.* Son Traité avec *Frideric Auguste*, Electeur de Saxe, qui promet sous de certaines Conditions d'acceder à la *Grande Alliance* &c. de l'an 1694. *ibid.* 339. *a.* Son Traité avec *Frideric Christian* Evêque de Munster, pour son Accession à la *Grande Alliance*, de l'an 1695. *ibid.* 347. *a.* Son Renouvellement de ladite Alliance avec les *Provinces-Unies*. *ibid.* 353. *a.* 357. *b.* Sa Reception du Cercle de *Franconie* dans la *Grande Alliance* renouvellée, de l'an 1696. *ibid.* 365. *b.* Sa Trêve avec le Roi de France *Louïs* XIV. faite avec le Consentement de l'Empire, l'an 1697. *ibid.* 421. *a.* Sa Paix faite tant en son nom qu'en celui de l'*Empire*, avec *Louïs* XIV. Roi de France à Ryswick, en 1697. *ibid.* 421. *b.* Son Edit affiché à Rome, portant que tous les *Vassaux de l'Empire dans l'Italie* eussent à presenter dans trois Mois une Liste de leurs Fiefs, Dignités & Privileges, & d'en rechercher l'Investiture, avec la Protestation du Pape contre ladite affiche, & avec sa defense à ceux dans ses Etats, de le faire, en 1697. S. II. I. 438.
Son Edit, que nul Possesseur des *Langues d'Italie* puisse contracter quelque chose touchant son Fief, en 1698. *ibid.* 451. Sa Paix pour 25. ans fait avec *Mustapha* Empereur des Turcs à Carlowitz, en 1698. VII. II. 448. *a.*
Son Traité des Limites, avec le même. *ibid.* 469. *a.*
Son Traité avec le Sultan *Mustapha Han*, touchant les Limites en Hongrie, selon la teneur de la Paix de Carlowitz, en 1700. S. II. I. 459.
Son Traité avec *Frideric* III. Electeur de Brandebourg, pour la Continuation de l'Alliance secrete, faite avec son Pere *Frideric Guillaume*, en 1686. *ibid.* 461. Son Traité d'Alliance avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, pour avoir une satisfaction équitable sur ses Pretensions à la Succession d'*Espagne*, de l'an 1701. VIII. I. 89. *b.* Protestation qu'il fit à Madrit par son Ambassadeur le Comte de Harrach contre le Testament du Roi *Charles* II. en 1701. S. II. II. 2.
Sa Lettre de felicitation à *Frideric* I. Roi de Prusse sur sa nouvelle Dignité Royale. *ibid.* Sa Declaration de Guerre contre *Louïs* XIV. Roi de France & le Duc d'Anjou, son Petit-Fils, de l'an 1702. VIII. I. 115. *b.*
Leopold I, *Anne* Reine d'Angleterre & les *Provinces Unies*, leur Alliance offensive & defensive avec Don *Pedro* II. Roi de Portugal, de l'an 1703. *ibid.* 127. *b.* Son Assurance donnée au Duc de *Modene*, pour son Retablissement dans ses Etats & satisfaction des dommages soufferts, dans la Guerre contre la France & l'Espagne, de l'an 1703. *ibid.* 131. *b.* Sa Cession, & celle de son Fils ainé *Joseph*, Roi des Romains, de son Droit de Succession dans la Monarchie d'*Espagne*, faite à son Fils puisné *Charles*, de l'an 1703. *ibid.* 133. *a.* Sa Confirmation & celle de son Fils *Charles* III. Roi d'Espagne, de la Promesse faite par son Ambassadeur au Roy de Portugal touchant les Subsides à lui payer, en 1703. S. II. II. 32.
Extrait de ses Lettres de seureté données à *Guillaume*, Landgrave de Hesse-Rhynfels, au sujet de l'Introduction des Troupes de Hesse-Cassel en sa Forteresse de Rhynfels, en 1703. *ibid.* 91. Sentence renduë par ses Juges delegués contre *François Ragotzky*, en 1703. *ibid.* 31.

Leopold, Duc d'Autriche, nommé pour Successeur dans le Duché de *Stirie*, par le Duc *Ottocare*, en cas que celui-ci vînt à deceder sans Heritiers, en 1186. S. I. I. 65.
Leopold, Duc d'Autriche, Son Traité de Paix avec la Ville de *Spire*, en 1320. I. II. 80. *a.*
Leopold, Duc d'Autriche, obtient la Landvoghtie en Suabe de l'Empereur *Wencellas* qui la lui engage pour 40000 florins d'or, en 1379. II. I. 127. *b.*
Leopold, Archiduc d'Autriche, son Approbation & Ratification des Lettres de Garantie, données par l'Empereur *Ferdinand* II. & *Maximilien*, Electeur de Baviere pour la Vente du *Haut Palatinat*, & une partie du *Bas-Palatinat*, de l'an 1628. V. II. 545. *a.*
Leopold Guillaume, Archiduc d'Autriche, sa Paix faite en 1642. au nom de l'Empereur *Ferdinand* III. avec les Ducs de *Brunswig-Lunebourg* par lequel ceux-ci acceptent la *Paix de Prague*. S. II. I. 300.
Sa Confirmation de ladite Paix. *ibid.* 307.
Leopold, Archiduc d'Autriche, Grand Maître de l'Ordre Teutonique, son Accord avec les Etats Generaux des *Provinces Unies*, touchant la Souveraineté du lieu & Seigneurie de *Gemert* située au Territoire de *Bois le Duc*, de l'an 1662. VI. II. 421. *a.*
Leopold, Duc de Lorraine, Son Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France pour le partage des Terres dont la Souveraineté étoit demeurée indecise, de l'an 1704. VIII. I. 155. *b.*
Son Traité avec le même Roi, pour reconnoitre & distinguer les Sujets de l'un ou de l'autre dans les Villages dont la Souveraineté est indivise. *ibid.* 160. *a.* Son Traité avec *Louïs* XIV. Roi de France, pour son Retablissement dans la Seigneurie de *Commercy* & ses Dependances, de l'an 1707. *ibid.* 216. *a.* L'Empereur *Joseph* & la Reine *Anne*, lui promettent un Equivalent pour le Duché du *Montferrat*. *ibid.* 227. *a.* 229. *b.* Sa Protestation faite au Congrès d'Utrecht, pour la conservation de ses Droits & Pretentions sur le Duché de *Montferrat* & sur les Principautés d'*Arches* & *Charleville*, en 1713. S. II. II. 104. Son Traité avec *Louïs* XV. Roi de France, pour terminer les differens restez entr'eux touchant les limites, la reddition ou echange de quelques Lieux & le Commerce reciproque, en 1718. VIII. I. 496. *b.*
Leopold, Evêque de Bamberg, son Compromis avec les deux *Ruperts* Comtes Palatins du Rhin, pour prendre les Archevêques de *Mayence* & de *Cologne* pour Arbitres dans leurs Differens au sujet de la mouvance des Châteaux de *Hartenstein* & de *Neidenstein*, en 1353. I. II. 290. *a.*
Ses Pretensions lui sont refusées par la Sentence desdits Arbitres. *ibid.* *b.* Sa Confirmation & approbation de ladite Sentence. *ibid.* 291. *b.*
Leopold Philippe, Prince de Salm, sa Capitulation avec *Louïs* XIV. Roi de France & les Princes de la *Ligue du Rhyn*, pour être le General en Chef de leurs Troupes, de l'an 1659. VI. II. 253. *b.*
Liége, l'Eglise de Liége obtient en don le Comté de *Muha*, du Comte *Albert*, en 1204. S. I. I. 72.
Liége, Ville, Article de sa Convention faite avec *Jean* Duc de Lorraine & de Brabant, par lequel elle le prend pour son Advocat, en 1286. I. I. 266. *a.*
Liége & *Huy*, leur alliance perpetuelle avec *Jean* III. Duc de Brabant, en 1347. S. I. II. 162.
Liége, Evêché, Concordat de l'Empereur *Charles* V. avec l'*Evêque de Liége* touchant leur Jurisdiction, de l'an 1541. IV. II. 211. *a.* Accommodement des Differens entre le Prince & Evêque de *Liege* & les Archiducs, *Albert* & *Isabelle*, de l'an 1515. V. II. 272. *b.* Declaration de *Philippe* II. Roi d'Espagne à l'Evêque & Prince de Liége, pour le maintien du bon voisinage, & pour la promte definition des Procès entre les Sujets de part & d'autre, en 1569. S. II. I. 177. Traité Provisionél entre l'*Evêque de Liége* & les *Provinces Unies*, au sujet de la supreme Jurisdiction sur la Seigneurie de la *Rochette*, de l'an 1669. VII. I. 122. *b.* Protestation du Prince & Evêque de Liege contre ce que la Paix de Ryswick entre l'*Empire* & la *France* contient au prejudice des Droits de cet Evêché sur le Duché de *Bouillon*, en 1697. VII. II. 433. *a.*
Lignitz, Duché en Silesie, les Ducs de Lignitz reconnoissent leur Duché pour fief du Royaume de *Boheme*, en 1301. I. I. 331. *a.*
Ligny, en Barois, Ville, devient par Mariage partie du Comté de *Luxembourg*. I. I. 170. *a.*
Ligue Catholique, opposée à la *Ligue de Smalcalde*, & conclue entre *Charles* V. Empereur, *Ferdinand* I. Roi des Romains, *Albert* Electeur de Mayence & plusieurs autres Princes & Etats de l'Empire. Faite à Nuremberg, le 10. Juin 1538. IV. II. 164. *a.*
Reglement pour la meilleure Execution & observation de ladite Ligue. *ibid.* 166. *a.*
Ligue Catholique, conclue pour neuf ans à Wurtzbourg entre divers Princes & Etats Catholiques de l'Empire, de l'an 1610. V. II. 118. *b.*
Ligue de France, Son Traité avec *Philippe* II. Roi d'Espagne, de l'an 1514. V. I. 441. *a.*
Articles accordez à Nemours entre ladite *Ligue* & *Henri* III. Roi de France, de l'an 1585. *ibid.* 453. *a.* Articles accordez avec *Philippe* II. Roi d'Espagne, l'an 1590. *ibid.* 481. *a.*
Ses Actes sous les auspices du Duc de *Mayenne*, contre

Henri

Henri IV. & son Parti, dans les années 1592. & 1593. V. I. 494—503.

Ligue Sainte, faite entre le Pape *Clement* VII. *François* I. Roi de France, le Duc de *Milan* & les Republiques de *Venise* & de *Florence*, l'an 1526. IV. I. 451. *a.* Articles Secrets de cette Ligue. *ibid. b. n.* Autre *Ligue Sainte*, où le Roi d'Angleterre *Henri* VIII. & les Ducs de *Ferrare* & de *Mantoue* se trouvoient engagez avec les precedens, de l'an 1527. *ibid.* 510. *b.*

Lille, *Douay* & *Archies*, Villes & Chatelenies de Flandres, transportées à *Louïs* Comte de Flandres, par *Charles* V. Roi de France, en aquit d'une Somme de 10000 livres de Terre, qu'il devoit audit Comte. S. I. II. 196.

Limbourg, Duché, *Adolphe* Comte de Mons, le cede à *Jean* I. Duc de Brabant & prie l'Empereur *Rodolphe* I. de lui en donner l'Investiture, en 1282. I. I. 260. *b.* Il est donné à la Princesse des *Ursins* par *Philippe* V. Roi d'Espagne, en 1711. VIII. I. 279. *a.*

Linange, Acte de foi & Hommage rendu au Roi de France *Louis* XIV. par le *Comte de Linange* pour les Terres & Seigneuries de *Stadeck* & *Landsberg*, faisant partie du Comté de Veldenz relevant de l'Eglise de Verdun, de l'an 1681. VII. II. 13. *a.*

Lindau, Ville Imperiale de Suabe, l'Empereur *Louïs de Baviere* vend l'Avocatie d'un Monastere de Filles à *Lindau*, à *Hugues* Comte de Bregenz, en 1334. I. II. 141. *a.* L'Empereur *Maximilien* I. y tient une Diéte, dans laquelle plusieurs choses dans l'Empire sont reglées, l'an 1497. III. II. 371. *b.* Restitution des Affaires Ecclesiastiques & Politiques de cette Ville, conformement à la Paix de Westphalie, de l'an 1649. VI. I. 513. *b.*

Lingen, Comté, l'Empereur *Charles* V. en qualité de Duc de Gueldres & Seigneur d'Overissel en donne l'Investiture à *Anne d'Egmont*, Comtesse de Buuren. S. II. I. 132. Cedé & transporté par *Philippe* II. Roi d'Espagne à *Guillaume* Comte de Nassau & Prince d'Orange, en consideration de ses grands services, & en aquit d'une somme de 160000. francs qui lui étoient dus. *ibid.* 178. Sentence renduë par la Chambre feodale d'Overyssel en faveur de *Guillaume* III. Prince d'Orange, contre les *Comtes de Teklenbourg*, lesquels sont declarés dechûs de toutes leur Pretensions, en 1684. *ibid.* 413.

Lippe, Comté, l'Empereur *Rodolphe* II. y confirme le Droit de Primogeniture au Comte *Simon*, en 1593. S. II. I. 221.

Lithuanie, Grand Duché, son Incorporation an Royaume de Pologne, faite d'un commun accord par *Uladislas* Roi de Pologne, & *Alexandre Withold* son Frere, Grand Duc de Lithuanie, l'an 1413. II. I. 361. *b.* Annexée à la Couronne de Pologne en vertu des Lettres de *Sigismond* Grand Duc de Lithuanie, de l'an 1432. II. II. 255. *a.* Union plus étroite du Grand-Duché de *Lithuanie* avec le Royaume de *Pologne* faite par *Alexandre* Grand Duc de Lithuanie, l'an 1501. IV. I. 18. *a.* Pacification entre les Partis de *Sapieha* & d'*Oginsky*, faite par le Primat du Royaume de Pologne, en 1702. S. II. II. 15. Accommodement des Troubles qui y regnoient entre la Noblesse divisée, de l'an 1702. VIII. I. 97. *b.* Confederation du Grand Duché de Lithuanie, pour la Defense du Roi *Auguste* II. en 1703. S. II. II. 29. Resolutions du *Conseil General de Grodno*, pour la Confirmation de la Confederation Generale de Sendomir, prises en 1705. *ibid.* 49.

Livonie, son Evêque obtient de *Henri* VII. Roi des Romains un Marcgraviat, & le Droit de batir la Ville de *Riga*, & de battre de la Monnoye, en 1226. I. I. 165. *a.* Paix faite par les Commissaires Imperiaux entre *Guillaume* Archevêque de Riga & *Henri de Galen* Grand Maître de l'Ordre Teutonique de Livonie, l'an 1557. V. I. 14. *a.* Transaction de *Gothard* Grand Maitre de l'Ordre Teutonique en Livonie, avec *Sigismond Auguste* le Roi de Pologne, auquel il soumet la *Livonie* & en obtient le Titre de Duc, l'an 1561. *ibid.* 82. *b.* Alliance & Union des *Etats de Livonie* avec ceux du Grand Duché de *Lithuanie*, par laquelle les premiers promettent de réconnoitre *Sigismond Auguste* Roi de Pologne comme Grand Duc de Lithuanie pour leur Souverain hereditaire, de l'an 1566. *ibid.* 132. *a.* Cedée avec plusieurs autres pays au *Czar* de Russie par la *Suede*, en 1721. VIII. II. 36. *a.*

Livorne, Ville & Port de la Toscane, mis en la garde de *Charles* VI. Roi de France par *Gabriel Marie*, *Vicomte de Milan*, l'an 1404. II. II. 290. *b.*

Lodi, Ville de Lombardie, son Traité de Paix avec la Ville de *Mantoue*. S. I. II. 65.

Loi Salique, de Charlemagne. S. I. I. 9.

Loi Salique, la Succession en France selon la *Loi Salique* paroit avoir été encore douteuse du tems de *Philippe le Long* Roi de France, en 1316. I. II. 32. *a. n.*

Lombardie, les Villes de la Lombardie, quels fûrent les Privileges qui leur furent accordez par *Frideric* I. Empereur. I. I. 98. *b.* Paix publique y établie par l'Empereur *Frideric* I. S. I. I. 62.

Londres, Declaration des Seigneurs Spirituels & Temporels des Villes de Londres & Westmunster pour le *Prince d'Orange*, de l'an 1688. VII. II. 212. *b.*

Longueville, Traité d'amitié & de bonne Correspondence entre le *Duc de Longueville*, comme Prince Souverain de Neufchatel & Valengin, & *Louïs* XIV. Roi de France, de l'an 1658. VI. II. 198. *a.* Son Traité en qualité de Comte de *Neufchatel* & *Vallengin* avec le Canton de *Lucerne* qui le prend avec lesdits Comtés dans sa Combourgeosie & sous sa Protection, de l'an 1693. VII. II. 330. *b.*

Lorraine, le Royaume de Lorraine comment partagé entre *Charles le Chauve* & *Louis le Germanique*, en 870. I. I. 16. *b.*

Lorraine, Traité de Paix entre le Duc de *Lorraine* & le Comte de *Gueldre*, en 1197. I. I. 122. *b.* Les Etats du Duché de *Lorraine* declarent, que le Droit de Succession audit Duché appartient de tems immemorial aux Descendans, tant mâles que femelles du Premier né, en 1306. I. I. 342. *b.* Quels Biens de l'*Alsace* relevoient du Duc de *Lorraine*, en 1316. S. I. II. 24. *Isabeau de Lorraine*, Fille de *Jean* Duc de Lorraine, sa Renonciation & celle de son Epoux *Enguerrant de Coucy* Comte de Soissons, portant qu'elle se tient contente de la Dot qu'elle a reçuë en Mariage, & qu'en ce regard elle renonce à tout ce qu'elle pourroit pretendre au Duché, Principauté & Seigneurie de *Lorraine*, avec reserve néanmoins de son Droit de Succession, en cas que ses Freres & leur Ligne masculine vinsent à s'éteindre, & qu'alors le Duché de Lorraine devoit lui revenir à elle & aux siens par preference à leurs Filles, de l'an 1385. II. I. 194. *a.*

Lorraine, Duché, Attestation des principaux Seigneurs & Gentils-hommes de Lorraine, portant que l'ancien Droit & coûtume du Duché est, que les Filles y succedent à la Principauté, à l'exclusion même des Oncles, & que suivant cela, si le Duc *Charles* vient à mourir sans Hoirs mâles, la Duché, Principauté & Seigneurie de Lorraine devra passer à sa Fille aînée *Isabelle*, Duchesse de Bar, & à son defaut à sa seconde Fille *Catherine* Marquise de Baude, preferablement à *Antoine* Comte de Vaudemont, de l'an 1425. II. II. 181. *b.*
Privilege notable de la Chevalerie & Noblesse de Lorraine, confirmé par les Ducs *Jean* & *René* qu'en cas des diferens qui se pourroient elever entre le Duc & quelqu'un d'eux, ils ne peuvent être jugez que par leurs Pairs, soit qu'ils fussent acteurs ou defendeurs, de l'an 1430. *ibid.* 230. *a.* Ce Duché est conferé provisionellement par l'Empereur *Sigismond* au *Duc* de *Bar*, sauf néanmoins les Pretensions & Droits du *Comte de Vaudemont*, l'an 1434. *ibid.* 282. *b.* Sentence rendue par *Charles* VII. Roi de France touchant le Differend pour la Succession du Duché de *Lorraine*, entre *Isabelle* de *Lorraine*, Reine de Sicile, Fille de *Charles* I. Duc de Lorraine, & son Cousin Germain *Antoine de Lorraine* Comte de Vaudemont, par laquelle il est ordonné que ledit Comte de Vaudemont renoncera à tout Droit de proprieté & Seigneurie au Duché de Lorraine, ce Droit lui étant reservé, si ladite *Isabelle* & ses Hoirs mâles & femelles vont de vie à trépas, sans Hoirs issus de leurs corps, de l'an 1441. III. I. 94. *a.*
Elle est adjugée par la Sentence definitive de *Charles* VII. Roi de France à *René* Duc d'Anjou & de Bar, Roi de Jerusalem & de Sicile, l'an 1445. *ibid.* 144. *a.* Donnée par *René* Roi de Sicile à *Jean* Duc de Calabre son Fils, l'an 1452. *ibid.* 192. *a.* & 576. *b.* Convention entre *Yoland d'Anjou*, Duchesse de Lorraine, & *René* de Lorraine son Fils, par laquelle elle lui cede & transporte le Duché de *Lorraine* avec une Clause de retour en cas qu'il vînt à mourir avant elle sans Enfans mâles & legitimes, de l'an 1473. *ibid.* 460. *a.* Declaration d'*Antoine* Duc de Lorraine à *François* I. Roi de France, que les Lettres de Neutralité que ledit Roi lui avoit accordées pour ses Païs & Seigneuries durant sa Guerre avec l'Empereur *Charles* V. ne prejudicieront nullement aux Droits du Roi qu'il avoit dans lesdits Païs & Seigneuries, de l'an 1536. IV. II. 178. *a.*
Ce Duché est mis sous la Protection de l'Empereur & de l'Empire par *Antoine* Duc de Lorraine, l'an 1542. *ibid.* 235. *b.* Traité & Concordat entre *Charles* IX. Roi de France & *Charles* III. Duc de Lorraine, au sujet des Droits de Regale & de Souveraineté es Terres du Bailliage de *Bar*, Prevoté de *la Marche*, *Châtillon*, *Conflans* & *Gondrecourt*, lesquels le Roi accorde au Duc, sauf la Mouvance de la Couronne de France, de l'an 1571. V. I. 200. *a.*
Declaration de *Henri* III. Roi de France pour designer specifiquement ces Droits, qui doivent être entendus cedez au Duc, de l'an 1575. *ibid.* 243. *a.*

Lorraine & *Nassau-Saarbruck*, Recès entr'eux conclu par les Commissaires Imperiaux, par lequel les Comtes de Nassau-Saarbruck sont mis en possession de la Forteresse de *Hombourg* & du Comté de *Saarwerden*, de l'an 1670. VII. I. 143. *b.*

Lothaire I. Empereur, son Diplome donné à l'Evêque de *Come*, pour le confirmer dans la possession de ses Biens, de l'an 823. I. I. 7. *a.*
Son Diplome donné au même Evêque pour lui confirmer ses Privileges, en 824. *ibid.* 7. *b.* Serment qu'il exige des Romains au sujet de l'Election des Papes, en 824. *ibid.* 8. *a.* Sa Constitution touchant l'Election des Papes, & les Loix des Romains, de l'an 825. *ibid.* 8. *a.* Sa Paix faite avec ses Freres, *Louis* Roi de Germanie, & *Charles* Roi de France, l'an 847. *ibid.* 10. *b.*

Lothaire & *Louis*, Empereurs, leur Donation de la Ville de *Comachio*, faite à *Orton*, Chevalier d'Este, en 844. & 854. S. I. I. 21. 22.

Lothaire II. Empereur confirme le Partage des Biens de l'Eglise de *Nivelle*, en 1136. I. I. 75. *a.*

Lothaire, Roi de Lorraine, son Divorce d'avec son Epouse

Theutberg condamné par le III. Concile de Rome, en 863. *ibid.* 14. *a.*

Louis le Debonnaire, Empereur, sa donation des Villes *Michlenstadt* & *Muhlinheim* à *Eginhard* & sa femme *Imma*, en 814. I. I. 6. *b.* Sa Confirmation de la donation de quelques Villes & Païs en Italie, faite au *Saint Siége* par *Pipin* Roi de France. & *Charlemagne*, Empereur, en 817. S. I. I. 8. Son Edit touchant l'Election des Evêques, de l'an 834. I. I. 8. *b.*
Sa Disposition touchant la Division de ses Etats entre ses Enfans, de l'an 837. *ibid.* 8. *b.*

Louïs II. Empereur, son Diplome pour confirmer à l'Evêque de *Verone* les Donations de ses Ancêtres, de l'an 848. I. I 11. *b.*
Son Traité de Paix avec *Louïs* Roi de Germanie, *Charles* II. dit le Chauve, Roi de France, *Lothaire*, Roi de Lorraine & *Charles* Roi de Bourgogne. *ibid.* 12. *b.*

Louis de Baviere, Empereur, Lettre de cinq Electeurs, savoir de *Mayence*, de *Treves*, de *Boheme*, de *Brandebourg* & de *Saxe* au Pape futur, pour lui notifier son Election à l'Empire, en 1314. S. I. II. 85. Sa Lettre d'assûrance lorsqu'il fut élû Empereur, donnée à la Ville de *Spire*, qu'il l'assisteroit dans tous les dangers qu'elle essuyeroit pour avoir embrassé son Parti contre *Frideric* Duc d'Autriche, aussi élu Empereur, en 1315. I. II. 26. *b.*
Ses Lettres Patentes accordées à la Ville de *Spire* pour la demolition des Murs de *Landau*, en 1317. *ibid.* 40. *b.* Autre Lettre par laquelle il engage ledit Landau à la Ville de *Spire* pour 5500 Livres en compensation des dommages soufferts par elle en suivant son Parti. *ibid.* 41. *a.* Son Rescript, par lequel il absoud les Villes d'*Underwald*, *Urach* & *Switz* du Ban, qui fut prononcé contre eux par les Juges de Rotweil, & de l'Excommunication de l'Evêque de Constance, en 1315. S. I. II. 89. Il donne la Ville & le Païs de *Lucque* à *Castruccio Castracani*, en 1324. I. II. 68. *b.*
Son Pardon donné à la même Ville de la Revolte qu'elle avoit faite contre l'Empereur *Henri* VII. son Predecesseur. *ib.* Son Diplome d'Investiture donné à *Castruccio Castracani* sur la Ville de *Pistoye*. *ibid.* 69. *a.* Sa Convention avec *Frideric* Duc d'Autriche, pour administrer le Gouvernement de l'Empire conjointement, en 1324. *ibid.* 80. *b.* Il est declaré privé de tout Droit qui lui pourroit convenir par son Election à l'Empire, faite par discorde, par le Pape *Jean* XXII. à cause de sa pretendue contumace & desobeïssance, en 1324. S. I. II. 97.
Son Edit celebre contre ledit Pape, lequel il charge de plusieurs Crimes, l'appellant *un Monstre de la Nature & l'Avantcoureur de l'Antechrist*, en 1324. *ibid.* 100. Le Pape *Jean* XXII. le cite pour ouïr sa Sentence touchant le Crime d'Heresie, en 1327. S. I. II. 107.
Il est declaré Heretique par ledit Pape. *ibid.* 109. Fragment de sa Sentence prononcée contre le Pape *Jean* XXII. en 1328. *ibid.* 111. Son Edit contre lui, à Rome. *ibid.* 112. Sa Sentence contre le même, par laquelle il le declare Heretique manifeste & par-là déchû de tout Pouvoir Ecclesiastique. *ibid.* 114. Sa Sentence de Deposition du même Pape. *ibid.* 120. Il érige le Païs de *Lucque* en Duché & y établit Castruccio Castracani premier Duc, en 1328. I. II. 106. *b.* 108. *a.* Son Privilege par lequel il fait *Azon* Vicomte Vicaire de l'Empire dans le Milanez, en 1329. S. I. II. 125.
Sa Declaration que le Traité fait avec *Otton* Duc d'Autriche, par lequel il lui avoit concedé le *Vicariat de l'Empire*, ne prejudiciera point aux anciens Traitez, faits entr'eux, en 1331. I. II. 126. *a.*
Son Diplome d'Investiture, donné au même Duc pour tous ses Duchez & Païs. *ibid. b.* Son Privilege donné à la Ville de *Dortmund*, de ne la point engager ni aliener, en 1332. *ibid.* 130. *a.* Le même Privilege donné à la Ville de *Mulhausen*. *ibid.* 132. *b.* Sa Paix publique faite avec divers *Prelats*, *Princes* & *Villes de l'Empire*, pour deux ans, l'an 1332. *ibid.* 134. *a.* Renouvellement, Eclaircissement & amplification de ladite Paix, l'an 1334. *ibid.* 149. *a.* Ses Lettres d'Investiture par lesquelles il donne & confere à *Albert* & *Otton* Ducs d'Autriche les Villes de *Padoue* & de *Trevise* en Fief de l'Empire, en 1336. *ibid.* 142. *b.* 164. *b.* Son Traité d'amitié & d'Alliance avec *Philippe de Valois* Roi de France, en 1336. *ibid.* 154. *b.* Sa Sentence Arbitrale entre *Frideric Severe* Marcgrave de Misnie & les *Seigneurs de Plauen*, au sujet des Mines de *Hohenforst*, en 1337. S. II. II. 134. Il est prié par *Edouard* III. Roi d'Angleterre de vouloir eriger le *Dauphiné* en Royaume & de donner le Titre de *Roi* à *Imbert* Dauphin de Vienne, en 1338. I. II. 165. *b.* Son Decret, fait avec les Etats de l'Empire touchant la Majesté Imperiale, & que celui qui est élu par les Electeurs & Empereur, encore qu'il ne soit pas oint, consacré ni couronné du Pape, en 1338. S. I. II. 138.
Son Edit sur la diversité de la Puissance de l'Empereur & du Pape, se plaignant en même tems des injustices du Pape *Jean* XXII. duquel il appelle à un Concile futur. *ibid.* 139. Son Apologie contre l'Excommunication du même Pape, où il prouve que le Sacerdoce & l'Empire sont distincts & que l'Empire ne depend nullement du Sacerdoce. *ibid.* Sa Constitution par laquelle il declare que l'Empire ne releve que de Dieu, & qu'il ne depend nullement du Pape, & qu'un Empereur est Empereur par la seule Election, sans avoir besoin d'être aucunement approuvé ou confirmé par le Pape, en 1338. I. II. 169. *a.*
Sa Lettre de Protection donnée à *Rodolphe* Comte Palatin du Rhin & Duc de Baviere, pour tous ses Biens, Terres, Seigneuries & Sujets. *ibid.* 169. *b.* Son Privilege donné à *Gerard* Evêque de Spire, de pouvoir faire du Village *Udenheim* une Ville en l'entourant de Murailles & y établissant des Foires. *ibid.* 169. *b.* Sa Constitution touchant les Droits de l'Empire & de l'Empereur, & de leur Independance du Pape, en 1339. S. I. II. 142. Sa Declaration d'avoir donné la Ville de *Budissin* & *Camenz* à *Jean* Roi de Boheme & de Pologne, en 1339. I. II. 174. *b.*
Sa Lettre d'assûrance donnée au Comte de *Wirtemberg* & à la Ville d'*Eslingen*, que la Paix Publique ordonnée par lui en Suabe ne prejudiciera point aux Recès conclus auparavant avec eux, en 1340. *ibid.* 197. *b.* Son Acte de soumission faite à *Clement* VI. Pape, par lequel il laisse sa Personne, ses Etats & tout ce qu'il possedoit à la discretion du Pape, en 1344. *ibid.* 226. *b.* Ses Lettres de Divorce accordées à *Marguerite* Duchesse de Carinthie d'avec *Jean*, Fils de *Jean* Roi de Boheme, pour fait d'impuissance, en 1343. *ibid.* 206. *a.* Sa Dispense donnée à la même, pour se marier avec *Louis* Marcgrave de Brandebourg, nonobstant leur parentage. *ibid. b.* Sa Promesse faite à *Philippe de Valois* Roi de France de le tenir pour son Allié, de procurer son Avantage & de ne lui nuire en aucune maniere, en 1341. *ibid.* 201. *b.* Sa Sentence Arbitrale renduë entre *Henri* Archevêque de Mayence & les deux *Ruperts* Comtes Palatins du Rhin, Ducs de Baviere, concernant le Rachat de la Ville de *Weinheim* par lesdits Ducs, en 1345. *ibid.* 235. *a.* Son Statut de ne diviser jamais les Comtés de *Hollande*, de *Hainaut*, de *Zelande* & de *Frise*, & de l'ordre de Succession dans ces Païs, en 1346. S. I. II. 161.
Son Diplome par lequel il engage à *Jean* Comte de Cleves la Ville de *Duisbourg* pour 20000 Marcs d'argent qu'il lui a pretez en deux diverses fois, en 1347. I. II. 243. *a.*

Louis dit *le Germanique*, ou Roi de Germanie, son Alliance avec son Frere *Charles le Chauve*, Roi de France, contre les usurpations de leur Frére *Lothaire* I. Empereur, de l'an 842. I. I. 9. *b.* 10. *a.*
Son Traité de Paix avec *Louis* II. Empereur, *Charles* II. Roi des Gaules & autres Rois ses Parens. *ibid.* 12. *b.* Sa Transaction avec *Charles le Chauve* pour le Partage du Royaume de Lorraine, en 870. *ibid.* 16. *a.*

Louis II. dit le jeune, Roi de Germanie, Son Traité avec *Louis le Begue*, pour conserver la Paix & l'amitié entr'eux, en 879. I. I. 19. *b.*
Sa Lettre au même, & pour le même sujet. *ibid.* 20. *b.*
Pour quelle raison il se nomma *Rex Francorum*. *ibid.* 20. *b. n.*

Louis le Bégue, Roi de France, Son Traité avec *Louis* II. Roi de Germanie pour conserver la Paix & l'amitié ensemble, en 879. I. I. 19. *b.*

Louis VII. Roi de France, Son Traité avec *Henri* II. Roi d'Angleterre pour faire une Croisade ensemble, en 1177. *ibid.* 102. *b.* Sa Lettre patente, par laquelle il declare d'avoir pris sous sa Protection les Etats de *Henri* II. Roi d'Angleterre situez en France. *ibid.* 103. *a.*

Louis VIII. Fils de *Philippe* II. Roi de France, son Mariage avec *Blanche* fille du Roi de Castille, en 1200. I. I. 126. *b. n.* Il donne le Vicomté de *Fenolet* & de *Petrepertuse* à *Nunnon Sanche*, Comte de Roussillon, qui devient pour cela son homme liege, en 1226. S. I. I. 83.

Louis IX. dit *le Saint*, Roi de France, Son Traité de Paix avec *Ferrant* & *Jeanne* Comte & Comtesse de Flandre, en 1226. I. I. 163. *a.* & *b.*
Sa Trêve avec *Richard* Frere de *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1227. *ibid.* 165. *a.* Sa Lettre, par laquelle il confirme *Nunnon Sanche*, Comte de Roussillon, dans la Possession des Terres qui lui furent données par *Louis* VIII. son Pere, en 1228. S. I. I. 83.
Sa Paix avec *Raimond* Comte de Toulouse, en 1228. *ibid.* 85. Sa Paix avec *Pierre de Dreux*, dit Mauclerc, Duc de Bretagne, en 1231. *ibid.* 88. Son Traité d'Alliance avec l'Empereur *Frideric* II. en 1232. II. I. 171. *b.* Sa Lettre d'Investiture pour *Gualter de Avesnes*, Comte de Blois sur les Fiefs d'*Andeignies* & de *Villars*, en 1233. S. I. I. 91.
Son Traité de Trêve pour cinq ans avec *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1235. I. I. 389. *a.*
Sa Confirmation de la Cession du Comté d'*Artois* faite par *Louis* VIII. son Pere, en faveur de *Robert*, Frere dudit S. *Louis*, en 1237. *ibid.* 174. *b.* Sa Declaration sur l'hommage lige, qui lui a fait par *Roger* Comte de Foix, en 1242. S. I. I. 95.
Sa Lettre à *Blanche* sa Mere, pour accomplir l'Accord fait avec l'Abbé de Cressi, en 1251. *ibid.* 101. Il est pris pour Arbitre au sujet des Pretensions que les Enfans de deux Lits de *Marguerite* Comtesse de Flandre & de Hainaut, faisoient auxdits Comtés. I. I. 189. *a.*
Sa Trêve avec le *Sudan* d'Egypte, en 1252. *ibid.* 199. *b.*
Son Plein-Pouvoir donné à *Alphonse* Comte de Poictou & de Thoulouse & à *Charles* Comte d'Anjou & de Provence, ses Freres, pour faire la Treve avec le Roi d'*Angleterre*, en 1253. *ibid.* 201. *b.* *Aimeric de Thoart* lui fait hommage des Chateaux de *Bugon* & de *Roche sur Oyon*, en 1255. S. I. I. 104. Ses Articles de Paix faite avec *Henri* III. Roi

Roi d'Angleterre, en 1258. I. I. 207. *b.* Declarations des Ambassadeurs du Roi d'Angleterre, touchant quelques Points de cette Paix. *ibid.* 208. *b.* Sa Paix & Convention avec *Richard*, Roi des Romains, touchant les Biens, qui appartenoient à celui-ci par droit de Succession de la part de son Pere & de son Frere, en 1258. S. I. I. 111. Son Traité de Paix avec *Henri* III. Roi d'Angleterre, l'an 1259. I. I. 210. *b.* Il donne à l'Abbaye de St. *Denys* deux Couronnes à garder, pour le couronnement des Rois de France, en 1261. S. I. I. 186. Trêve de 3. ans, faite par lui entre *Henri* III. Roi d'Angleterre & *Edouard* son Fils ainé d'un côté, & le Roi de Navarre de l'autre, en 1266. I. I. 407. *b.*

Sa Convention avec la Republique de *Venise*, touchant le fournissement des Vaisseaux, pour le Transport de ses Troupes au Levant, pour sa Croisade, en 1268. *ibid.* 227. *b.* Sa Constitution ou *Sanction Pragmatique*, pour la conservation des Libertés de l'*Eglise Gallicane*, en 1268. S. I. I. 125. & 186.

Sa Donation du Comté de *Clermont* à *Robert* son Fils, pour les tenir en fief de la Couronne, en 1269. *ibid.* 127. Son Accord avec *Jaques* I. Roi d'Arragon, par lequel *Louis* desiste & renonce à toute pretension sur le Comté de *Barcelone* & autres Païs, en Espagne, & *Jaques* à toute pretension sur le Comté de *Carcassone*, *Rhodès* & autres Païs en France, en 1280. *ibid.* 135.

Louis X. Roi de France, surnommé *Hutin*, Sa Lettre aux Etats de l'*Aquitaine* qu'il tiendra la main à l'accomplissement de la Paix faite avec *Edouard* II. Roi d'Angleterre, en 1315. I. II. 18. *a.*

Sa Lettre à ses Officiers de Justice dans les Provinces de *Perigord*, *Quercy* & *Xaintonge*, touchant les Concessions qu'il y avoit faites au Roi d'Angleterre. *ibid.* Son Arrêt donné contre *Robert* Comte de Flandre, pour ses forfaits. *ibid. b.* Second Arrêt contre le même & ses Adherans. *ibid.* 22. *a.* Son Pleinpouvoir donné à ses Commissaires pour regler avec ceux du Roi d'*Angleterre* ce qui restoit encore à faire en exécution des Traitez de Paix faits entr'eux, en 1315. *ibid.* 21. *b.* sa Lettre à *Edouard* II. Roi d'Angleterre, pour arrêter tous les Flamands & leurs Biens qui se trouveroient dans ses Etats, en 1315. *ibid.* 24. *b.* Son Traité avec la *Noblesse d'Artois*, pour les proteger contre la Comtesse d'Artois, en 1315. *ibid.* 27. *b.* La Paix qu'il fit entre *Mahaud* Comtesse d'Artois, & la *Noblesse* dudit Païs. *ibid.* 28. *a.*

Louis, Dauphin de France, depuis Roi, XI. du nom, confirme le *Traité d'Arras* que *Charles* VII. Roi de France son Pere avoit fait avec *Philippe le Bon*, Duc de Bourgogne. II. II. 317. *a.* Son Traité de Paix fait, lui étant encore Dauphin, avec quelques Cantons Suisses, de l'an 1444. III. I. 142. *b.* Son Traité avec *Louis* Duc de Savoye, touchant les Comtez de *Valentinois* & de *Diois*, & l'hommage de *Foucigny*, de l'an 1445. *ibid.* 146. *b.* Son Contract de Mariage avec *Charlotte de Savoye*, Fille de *Louis* Duc de Savoye, de l'an 1451. *ibid.* 181. *b.*

Louis XI. Roi de France, ses Lettres à *Pie* II. Pape, par lesquelles il abroge la *Sanction Pragmatique*, de l'an 1461. III. I. 272. *a.*

Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Jean* Roi d'Arragon, de l'an 1462. *ibid.* 275. *b.* Sa Ratification de l'Alliance avec les *Suisses*, faite par le Roi son Pere *Charles* VII. de l'an 1463. *ibid.* 293. *a.* Son Diplome d'Investiture des villes de *Genes* & *Savone*, donné à *François Sforce* Duc de Milan, & à *Blanche Marie* son Epouse, de l'an 1463. *ibid.* 293. *b.* Son Renouvellement de la Confederation faite avec *George* Roi de Boheme, de l'an 1464. *ibid.* 315. *a.* Son Traité d'Alliance offensive & defensive avec le Marquis de *Bauden* comme Gouverneur & Regent du Païs de *Liége*, Duché de *Bouillon* & Comté de *Loz*, avec les Maitres Jurez, Conseil & Université de *Liége*, contre les Ducs de *Bourgogne* & de *Bourbon* & le Comte de *Charolois*, de l'an 1465. *ibid.* 328. *a.* Son Traité de Paix avec le Comte de *Charolois* & les Princes Liguez sous le Nom du *Bien public*, de l'an 1465. *ibid.* 335. *b.* Traité de Paix fait à St. Maur des Fossez, entre *Louis* XI. Roi de France & les Ducs de *Normandie*, de *Calabre*, de *Lorraine* & autres Princes liguez contre lui sous le nom du Bien public, de l'an 1465. *ibid.* 337. *b.* Sa Protestation en sa Cour de Parlement de Paris contre les Traitez de *Conflans* & de *St. Maur*, de l'an 1465. *ibid.* 340. *a.* Son Alliance avec le Duc de *Bretagne*. *ibid.* Il remet l'Hommage de *Neufchâtel*, *Châtenoi*, *Montfort* &c. à *Jean d'Anjou* Duc de Calabre & de Lorraine, l'an 1465. *ibid.* 583. *b.* Ses Lettres, par lesquelles il donne le Comté d'*Eu* à *Marie de Savoye* Comtesse de S. Paul, de l'an 1466. *ibid.* 345. *b.* Ses Lettres pour relever *Jean* Comte de Nevers de sa Renonciation aux Duchez de *Lothier*, *Brabant*, *Limbourg* &c. faite à *Charles* Duc de Bourgogne, en 1467. S. I. II. 432. Son Traité de Paix & de Reconciliation avec le Duc *Charles* son Frere, & avec *François* Duc de Bretagne, de l'an 1468. III. I. 392. *a.*

Sa Ratification de ladite Paix. *ibid.* 394. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles le Hardi*, dernier Duc de Bourgogne, fait à *Peronne*, l'an 1468. *ibid.* 394. *b.* Sa promesse donnée à *Yolande de France* Duchesse de *Savoye* sa Sœur, de ne point faire de dégat sur les Terres, de l'an 1469. *ibid.* 407. *a.* Son Traité & Confederation avec les *Cantons Suisses*, de l'an 1470. pour ne point donner de part & d'autre de secours au Duc de Bourgogne. III. I. 415. *a.*

Sa Declaration que de l'avis des Princes & Etats du Royaume, à cause des forfaits de *Charles* Duc de Bourgogne, il étoit quitte & dechargé de tout ce qu'il lui avoit promis par le *Traité de Peronne* & autrement, & que ses Terres & Seigneuries lui doivent être confisquées, de l'an 1470. *ibid.* 428. *a.* Son Traité avec ledit Duc de Bourgogne, par lequel il confirme les Traitez d'*Arras* de *Conflans* & de *Peronne*, de l'an 1471. *ibid.* 440. *a.* Il donne le Comté de *Lauraguais* & la Seignenrie de *Villelongue* à *Philippe de Savoye* Comte de Baugé, l'an 1471. *ibid.* 444. *b.* Son Traité de Trêves avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre, de l'an 1471. *ibid.* *b.* Sa Trêve conclue avec *Charles* Duc de Bourgogne, par la Mediation de François Duc de Bretagne, l'an 1472. *ibid.* 448. *b.* Son Alliance avec les *Cantons Suisses*, de l'an 1474. *ibid.* 465. *b.* Son Traité avec *Charles* Duc de Bourgogne pour prolonger leur Trêve, de l'an 1474. *ibid.* 466. *b.* Son Pleinpouvoir & Minute donné à *George de la Tremouille* pour le Mariage à conclure entre *Charles* Dauphin, & *Marie*, Fille de *Charles* Duc de Bourgogne, Heritiere des Païs-Bas, de l'an 1475. *ibid.* 495. *b.* Sa Trêve pour sept ans concluë à Amiens avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, l'an 1475. *ibid.* 499. *b.* Son Compromis fait avec le même Roi, où ils conviennent d'Arbitres pour terminer leurs differens, *ibid.* 500. *b.* Sa Promesse au même Roi de faire épouser au Dauphin la Princesse *Elisabeth*, Fille aînée d'*Edouard*, ou la Princesse *Marie* sa seconde Fille, au cas qu'*Elisabeth* vienne à mourir avant le Mariage accompli. *ibid.* 502. *b.* Sa Trêve pour neuf ans, faite avec *Charles* Duc de Bourgogne, l'an 1475. *ibid.* 505. *b.* Explication d'un Article de cette Trêve concernant le Roi d'Arragon, & les Païs de *Cerdaigne*, de *Roussillon* & le Comté de *Ferrette*. *ibid.* 508. *b.* Son Traité de Paix fait avec le Duc de *Bretagne*, de l'an 1475. *ibid.* 518. *a.* Ratification de ce Traité par le Duc & les Etats de Bretagne. *ibid.* 533. *a.* Confirmation de ce Traité, avec quelques éclaircissemens, modifications & declarations, de l'an 1476. *ibid.* 534. *a.* Son Alliance avec les Suisses, leur promettant 20000 Livres de Pension. *ibid.* 520. *a.* Sa Confederation avec *Frideric* III. Empereur, confirmant tous les Traitez faits entre la France & l'Empire depuis le tems de *Charlemagne*. *ibid. b.* Traité d'Andernach, fait avec le même Empereur & les Electeurs de l'Empire contre le *Duc de Bourgogne*. *ibid.* 521. *b.* Son Traité de Commerce avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre. *ibid.* 522. *b.* La Reine *Marguerite* d'Angleterre lui fait céder les Droits qui lui appartiennent aux Duchez d'*Anjou*, *de Lorraine* & de *Bar*, & au Comté de *Provence*, l'an 1475. *ibid.* 526. *a.* Les Etats de *Bourgogne* lui remettent ce païs pour le garder pour *Marie*, Heritiere de Bourgogne, l'an 1476. *ibid.* 525. *a.* Son Alliance avec l'Empereur *Frideric* III. contre *Frideric le Victorieux*, Electeur Palatin, de l'an 1476. *ibid.* 528. *b.* Son Traité de Paix & de Ligue avec *Galeas Marie Sforce* Duc de Milan. *ibid.* 530. *a.* Son Traité avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, par lequel la Trêve, de l'an 1475. concluë pour sept ans, est prolongée jusqu'au decès de l'un d'eux & un an après, l'an 1477. III. II. 2. *b.* 15. *b.*

Autre Trêve de la même teneur, de l'an 1478. *ibid.* 19. *b.* Son Traité de Paix avec le Duc de *Bretagne*, de l'an 1477. *ibid.* 4. *b.* Sa Trêve avec *Maximilien* Duc d'Autriche, de l'an 1477. *ibid.* 10. *a.* Son Traité de Paix & d'Alliance perpetuelle avec la Republique de *Venise*, de l'an 1478. *ibid.* 18. *a.* Il s'empare après la mort de *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne de l'Evêché de *Verdun* & de la Ville de *Cambrai*, c'est pourquoi l'Empereur *Frideric* III. publie un Armement general de l'Empire contre lui, l'an 1478. *ibid.* 19. *a.* Sa Trêve pour un an avec *Maximilien* Duc d'Autriche, de l'an 1478. *ib.* 26. *b.* Il investit *Jean Galeaz Marie Sforce* des Villes de *Genes* & *Savone*, l'an 1478. *ibid.* 41. *b.* Il renouvelle avec le même l'ancienne Ligue & Alliance. *ibid.* 43. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Philippe de Savoye* Comte de Baugé & de Bresse, de l'an 1478. *ibid.* 45. *a.* Son Traité fait à St. *Jean de Luz* avec *Ferdinand* & *Isabelle*, Roi & Reine de Castille, par lequel quatre anciens Traitez entre la *France* & la *Castille* sont renouvellez & confirmez, & le *Roi* & *Reine de Castille* y renoncent à l'Alliance faite avec *Maximilien* Duc d'Autriche, & avec *Marie* son Epouse, le *Roi de France* renonçant de son côté aux Alliances avec *Alfonse* Roi de Portugal & *Jeanne* son Epouse, de l'an 1478. *ibid.* 46. *b.* Son Accord avec la Ville de *Besançon*, suivant lequel le Roi entre en partage avec ladite Ville des Droits de Justice & de la Gabelle pour en jouïr comme ci-devant les Ducs de Bourgogne, de l'an 1479. *ibid.* 68. *a.* Sa Commission pour faire le Procès à l'Evêque d'*Elne* qui avoit outrepassé son Pouvoir dans le Traité fait avec l'Angleterre l'an 1478. de l'an 1480. *ibid.* 73. *a.* Il obtient le Comté de *Provence* par le Testament de *Charles d'Anjou*, dernier Comte de Provence, l'an 1481. *ibid.* 82. *b.* Son Traité de Paix avec *Maximilien* Duc d'Autriche; contenant entr'autres un Accord de Mariage entre le *Dauphin*, & *Marguerite*, Fille de *Maximilien*, de l'an 1482. *ibid.* 100. *a.* Ses Privileges accordez aux *Villes Anseatiques*, l'an 1483. confirmez par son Successeur *Charles* VIII. l'an 1484. *ibid.* 122. *a.*

Louis, Duc d'Orleans, depuis Roi de France XII. du nom, son Contract de Mariage avec *Jeanne de France* Fille du

Roi *Louis* XI. de l'an 1473. III. II. 463. *a.*

Louis XII. Roi de France, son Traité de Paix & d'Alliance avec *Jean* Roi de Dannemarc & de Suéde par la Mediation de *Jaques* Roi d'Ecosse, de l'an 1498. III. II. 386. *a.* Son Traité avec *Philippe* Archiduc d'Autriche, au sujet de l'hommage à faire au Roi pour les Comtez de *Flandre* & d'*Artois*, de l'an 1498. *ibid.* 396. *a.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Ferdinand* & *Elisabeth*, Roi & Reine de Castille & d'Arragon, de l'an 1498. *ibid.* 397. *a.* Son Traité de Commerce & de Marine avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1498. *ibid.* 401. *a.* Son Divorce d'avec *Jeanne* de France approuvé par la Sentence des Juges du St. Siége, l'an 1498. *ibid.* 404. *a.* Articles dont il est convenu avec la Reine *Anne*, Duchesse de Bretagne, dans le tems de leur Mariage pour le maintien des Libertés & Franchises des Etats de *Bretagne*, en 1498. S. I. II. 498. Son Contract de Mariage avec ladite *Anne* de Bretagne, Veuve du Roi *Charles* VIII. de l'an 1498. III. II. 405. *a.* Son Traité de Confederation avec les *Suisses*, de l'an 1499. *ibid.* 406. *a.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec les *Venitiens*. *ibid.* *b.* Son Traité avec *Philibert* Duc de Savoye pour recouvrer le Duché de Milan, de l'an 1499. *ibid.* 408. *a.* Son Traité d'Alliance contre le Turc avec *Wladislas* Roi d'Hongrie & de Boheme, & *Jean Albert* Roi de Pologne, de l'an 1500. *ibid.* 442. *a.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Ferdinand* & *Isabelle*, Roi & Reine de Castille, de l'an 1500. *ibid.* 444. *b.* Son Traité de Paix avec *Maximilien* I. Empereur, fait à Trente l'an 1501. IV. I. 15. *b.*

Interpretations & declarations sur quelques Articles dudit Traité. *ibid.* 17. *a.* Il est investi par le Pape *Alexandre* VI. du Royaume de Naples, à la place du Roi *Frideric d'Arragon* que le Pape deposa, en 1501. S. II. I. 1. Son Traité de Paix avec *Ferdinand* & *Isabelle*, Roi & Reine de Castille au sujet du Royaume de *Naples*. Ils promettent de deux côtez de ceder ce qu'ils possedent dans ce Royaume au *Duc de Luxembourg*, Fils ainé de l'Archiduc *Philippe*, & à *Claude* Fille de *Louis*, qui doivent se marier ensemble. Fait par ledit Archiduc *Philippe* à Lyon, l'an 1502. IV. I. 27. *b.*

Il est amusé par *Ferdinand* & *Isabelle* dans le Traité de Lyon, au sujet du Royaume de *Naples*. *ibid.* 27. *b.* *n.* Ses Lettres de Protection données à *François* Duc de Mantoue, l'an 1502. *ibid.* 37. *a.* Son Traité de Paix avec les *Suisses*, communement dit *le Traité d'Arona*, de l'an 1503. *ibid.* 37. *b.* Son Traité de Trêve pour trois ans avec *Ferdinand* & *Isabelle*, Roi & Reine d'Espagne, de l'an 1504. *ibid.* 51. *b.* Son Traité de Paix avec *Maximilien* I. Empereur, & *Philippe* Roi de Castille, par lequel l'Empereur promet l'Investiture du Duché de *Milan* au Roi de France, moyennant une somme de 200000 Francs, le Mariage entre *Charles* Duc de Luxembourg & une Fille de France est confirmé, & *Louis* abandonne la protection de l'Electeur Palatin, à Blois, l'an 1504. *ibid.* 55. *a.* Son Traité avec les mêmes pour le Mariage de *Charles* Duc de Luxembourg, depuis Empereur V. du nom, avec Madame *Claude* de France Fille dudit Roi *Louis*, de la même année. *ibid.* 56. *b.* Son Traité de Confederation avec ledit Empereur contre les *Venitiens* de la même année. *ibid.* 58. *a.* Il fait foi & hommage à l'Empereur *Maximilien* I. pour le Duché de *Milan*, par le Cardinal d'*Amboise*, l'an 1505. *ibid.* 60. *a.* Il reçoit dudit Empereur l'Investiture dudit Duché de *Milan* & des Comtez de *Pavie* & d'*Anglerie*. *ib.* *b.* Son Traité de Paix, de Confederation & d'Alliance avec *Ferdinand* Roi d'Espagne, qui doit epouser *Germaine de Foix*, Niéce du Roi de France, de l'an 1505. *ibid.* 72. *b.* Ses Lettres contenant le Traité de Mariage de Madame *Claude*, sa Fille unique, avec *François* Duc de Valois & Comte d'Angoulême, par lequel le Roi & la Reine son Epouse derogent aux stipulations de leur Contract de Mariage, pour conserver le Duché de Bretagne à la Couronne de France, en 1506. S. II. I. 12. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Maximilien* I. Empereur & avec *Charles* Prince d'Espagne, son Petit-fils, à Cambrai, de l'an 1508. IV. I. 109. *a.*

Il reçoit l'Investiture du Duché de *Milan* de l'Empereur *Maximilien* I. l'an 1509. *ibid.* 118. *a.* Son Procureur proteste contre le Titre de *Duc de Bourgogne* que *Maximilien* I. Empereur s'étoit attribué dans le *Traité de Cambrai*, de l'an 1508. & contre l'engagement dudit Roi, d'accomplir ledit Traité sous peine d'Excommunication & autres Censures Ecclesiastiques, de l'an 1509. *ibid.* 120. *b.* Trois Articles de son Alliance faite avec les *Grisons*, l'an 1509. *ibid.* 124. *b.* Son Traité de Paix, d'amitié & de Commerce avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1510. *ibid.* 125. *a.* Son Traité avec *Maximilien* I. Empereur pour la Ratification & Prorogation du Traité de Cambrai, de l'an 1510. *ibid.* 132. *a.* Son Alliance & Confederation avec *Jean* & *Catherine* Roi & Reine de Navarre, de l'an 1512. *ibid.* 147. *a.* Traité fait en son Nom avec les *Suisses* quand ils étoient devant Dijon, l'an 1513. *ibid.* 175. *b.* Son Traité avec le Pape *Leon* X. par lequel il rejette le *Concile de Pise* & reconnoit celui *de Latran* pour legitime, de l'an 1513. *ibid.* Il donne le Duché de *Milan* à *Renée de France*, sa Fille puisnée, avec substitution de *Claude de France* sa Fille ainée, & après elle, de *François* Duc de Valois, l'an 1513. *ibid.* 177. *a.* Son Traité avec *Ferdinand* Roi d'Arragon sur le Mariage de *Charles* Prince de Castille avec Madame *Renée* de France, deuxieme Fille de *Louis* XII. de l'an 1513. IV. I. 178. *a.*

Trêve faite par le Comte d'Angoulesme entre *Louis* XII. Roi de France, *Jaques* Roi d'Ecosse, *Ferdinand*, Roi d'Arragon, *Henri* Roi d'Angleterre, *Maximilien* Empereur, *Jeanne* Reine de Castille, & *Charles* Prince d'Espagne, de l'an 1513. *ibid.* 179. *a.* Son Traité de Paix & de Confederation avec la Republique de *Venise*, où ils se promettent une assistance reciproque pour recouvrer le Duché de *Milan* & les Places de la *Terre Ferme* occupées par l'Empereur *Maximilien* I. de l'an 1513. *ibid.* 182. *a.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1514. *ibid.* 183. *a.* Son Contract de Mariage avec *Marie*, Sœur de *Henri* VIII. *ibid.* 188. *b.* Acte du même Mariage. *ibid.* 194. *b.* Son jugement de son Successeur *François* Comte d'Angoulesme. *ibid.* 195. *a.* *n.* Son Traité d'Alliance & de Confederation avec *Jean* & *Catherine*, Roi & Reine de Navarre, de l'an 1514. *ibid.* 198. *a.*

Louis XIII. Roi de France, son Renouvellement d'Alliances faites avec les Etats Generaux des *Provinces-Unies* des Païs-Bas, de l'an 1610. V. II. 138. *b.*

Son Traité de Confederation avec *Jaques* I. Roi d'Angleterre, de l'an 1610. *ibid.* 149. *a.* Son Traité avec *Albert* & *Isabelle*, Archiducs, pour prolonger la Neutralité entre le Duché de *Bourgogne* & la *Franche Comté* pour 29. autres années, de l'an 1610. *ibid.* 153. *b.* Articles Preliminaires pour son Mariage avec *Anne* Infante d'Espagne & pour celui de l'Infant *Philippe* avec *Elisabeth* Fille de France, de l'an 1611. *ibid.* 165. *b.* 166. *a.* Son Traité d'Accommodement avec *Charles Emanuel* Duc de Savoye. *ibid.* *b.* Son Traité avec les Archiducs *Albert* & *Isabelle* touchant les Limites des Duché & Comté de *Bourgogne*, de l'an 1612. *ibid.* 188. *b.* Son Contract de Mariage avec *Anne*, Infante d'Espagne, Fille de *Philippe* III. de l'an 1612. *ibid.* 215. *a.* Ses Articles accordez à *Henri de Bourbon*, Prince de Condé, l'an 1614. *ibid.* 253. *a.* Autres Articles, accordez l'an 1616. *ibid.* 278. *a.* Son Accord avec *Philippe* III. Roi d'Espagne, touchant les differens entre les *haut* & *bas Navarrois*, de l'an 1614. *ibid.* 253. *b.* Son Edit pour la Pacification des Troubles de son Royaume, de l'an 1616. *ibid.* 282. *a.* Articles qui lui furent presentez de la part des Seigneurs retirez de sa Cour depuis la detention du Prince de *Condé*. *ibid.* 289. *b.* Convention faite entre son Ambassadeur & le Capitaine General de *Philippe* III. Roi d'Espagne pour l'Accommodement final du Duc de *Savoye* avec le Duc de Mantoue, de l'an 1617. *ibid.* 305. *a.* Son Accord avec la Republique d'*Alger* pour la sûreté du Commerce. de l'an 1619. *ibid.* 330. *a.* Articles de sa Reconciliation avec *Marie de Medicis* sa Mere, de l'an 1619. *ibid.* 332. *a.* Autres Articles sur le même sujet, de l'an 1620. *ibid.* 370. *a.* Son Traité avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, au sujet de la *Valteline*, de l'an 1621. *ibid.* 395. *a.* Son Traité avec la Republique de *Venise* & le Duc de *Savoye* au sujet de la Restitution de ladite *Valteline*, de l'an 1623. *ibid.* 417. *a.* Sa Confirmation du Traité de Commerce fait entre la *France* & l'*Angleterre* l'an 1606. de l'an 1623. *ibid.* 430. *b.* Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour leur fournir par prêt douze cens mille Livres pour l'année 1624. & pour les années 1625. & 1626. en chacune un Million de livres. *ibid.* 461. *a.* Autre Traité avec les mêmes pour envoyer 20. Vaisseaux de Guerre contre *Gênes*, de l'an 1624. *ibid.* 469. *b.* Autre Traité au sujet desdits Vaisseaux, de l'an 1625. *ibid.* 471. *a.* Son Accord avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, au sujet de la *Valteline* & des *Grisons*, de l'an 1626. *ibid.* 487. *a.* Son Edit portant interdiction de Commerce avec l'*Angleterre*, de l'an 1627. *ibid.* 506. *b.* Son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*, auxquelles il promet pour neuf ans un subside d'un Million de Livres tous les ans, de l'an 1627. *ibid.* 522. *b.* Son Traité de Paix & de Commerce avec ceux d'*Alger*, de l'an 1628. *ibid.* 559. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles Emanuel*, Duc de Savoye, de l'an 1629. *ibid.* 571. *b.* Sa Ligue avec le même Duc & avec le Pape *Urbain* VIII. la Republique de *Venise* & le Duc de *Mantoue*, de l'an 1629. *ibid.* 572. *b.* 580. *a.* Son Traité de Paix & de Confederation avec *Charles* I. Roi d'Angleterre, de l'an 1629. *ibid.* 580. *b.* Son Traité avec *Charles Emanuel* Duc de Savoye, pour lui faire obtenir satisfaction à ses Pretensions sur le *Montferrat*, de l'an 1629. *ibid.* 583. *b.* Son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Michel Federowitz*, Czar de Moscovie, de l'an 1629. *ibid.* 597. *a.* Sa Declaration par laquelle il enjoint à tous ses sujets de quitter le service du Duc de Savoye, de l'an 1630. *ibid.* 604. *b.* Son Renouvellement d'Alliance avec les *Provinces Unies*, auxquelles il fournira pour sept ans un subside d'un Million de Livres chaque année, de l'an 1630. *ibid.* 605. *a.* Son Traité de Tréve avec le Roi de *Maroc*, de la même année. *ibid.* 613. *a.* Son Traité de Paix avec l'Empereur *Ferdinand* II. touchant le differend pour la Succession des Duchez de *Mantoue* & du *Montferrat*, de l'an 1630. *ibid.* 615. *b.* Sa Ligue avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, pour secourir les Etats oppressez de l'*Empire*, de l'an 1631. VI. I. 1. *a.*

Son premier Traité de *Quierasque*, fait avec l'Empereur *Ferdinand* II. pour le rétablissement de la Paix en *Italie*, & pour ajuster les differens entre les Ducs de *Savoye* & de *Mantoue* au sujet du *Montferrat*, l'an 1631. *ibid.* 9. *a.* Second

Traité

Traité de *Quierasque* entre les mêmes de la même année. VI. I. 14. *b.* Protestation de ses Ambassadeurs, au sujet de ce Traité. *ibid.* 18. *a.* Son Traité avec *Victor Amé* Duc de Savoye, pour la Restitution de la Ville & Château de *Saluces* de *Ville-Franche* & de toute la *Savoye*, audit Duc de l'an 1631. *ibid.* 13. *a.* Son Traité de Ligue defensive avec *Maximilien* Electeur de Baviere, de l'an 1631. *ibid.* 14. *a.* Son Traité de Paix avec le Roi de *Maroc*, de l'an 1631. *ibid.* 19. *b.* Autre Traité entr'eux. *ibid.* 20. *a.* Autre Traité entre les mêmes, de l'an 1635. *ibid.* 113. *a.* Son Traité avec *Victor Amé* Duc de Savoye, pour un libre passage en Italie, de l'an 1631. *ibid.* 20. *b.* Son Traité de Paix avec *Charles* III. Duc de Lorraine, par lequel la Ville de *Marsal* demeure entre les mains du Roi pour trois ans, de l'an 1632. *ibid.* 28. *a.* Son Traité avec *Charles* I. Roi d'Angleterre, pour la restitution des Pays possédés par la France en *Amerique*, & des Navires & Marchandises prises de part & d'autre de la même année. *ibid.* 31. *b.* Autre Traité avec le même, pour le Rétablissement du Commerce. *ibid.* 33. *a.* Son Traité avec l'Electeur de Trêves, qui lui met en main la Forteresse d'*Ehrenbreitstein*. *ibid.* 35. *a.* Son Traité avec *Victor Amé* Duc de Savoye, par lequel celui-ci cede au Roi la Ville de *Pignerol*, & le Fort de la *Perouse* & quelques autres Places, moyennant une Somme de 494000 Ecus, dont le Roi promet de l'aquiter envers le Duc de Mantoue, de l'an 1632. *ibid.* 38. *a.* Autre Traité secret conclu entre ces deux Princes, par lequel ce premier Traité, touchant la Cession de *Pignerol* est annullé, comme n'étant fait que par feintise, & celui de *Quierasque* est confirmé, de la même année. *ibid.* 40. *b.* Son Traité avec *Charles* III. Duc de Lorraine, en vertu duquel *Stenai* & *Jametz*, restent en depôt au Roi pour quatre ans, & le Comté de *Clermont* en pleine proprieté & Souveraineté. *ibid.* 39. *b.* Articles de sa Paix avec *Gaston* Duc d'Orleans son Frere, de l'an 1632. *ibid.* 42. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Christine* Reine de Suede, de l'an 1633. *ibid.* 48. *b.* Sa seconde Reconciliation avec *Gaston* Duc d'Orleans son Frere, de l'an 1634. *ibid.* 73. *b.* Son Traité avec *Charles* III. Duc de Lorraine, par lequel la Ville de *Nanci* doit rester entre les mains du Roi pour quatre ans, de l'an 1633. *ibid.* 54. *b.* Son Traité de Confederation avec *Christine* Reine de Suede & les Confederez d'*Allemagne*, de l'an 1633. *ibid.* 56. *a.* Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour sept années, pendant lesquelles le Roi leur promet un subside annuel de deux Millions trois cens mille livres, à condition de continuer la Guerre contre l'*Espagne*, de l'an 1634. *ibid.* 68. *b.* Son Traité avec le Chancelier *Oxenstiern* au nom de *Christine* Reine de Suede & les Etats Evangeliques des Cercles du *haut Rhyn*, *Franconie* & *Suabe*, pour le depôt de la Forteresse de *Philipsbourg*, de l'an 1634. *ibid.* 74. *b.* Son Traité avec les Etats Evangeliques confederez de l'*Allemagne*, pour la continuation de la Guerre contre l'*Espagne* & l'*Autriche*, de l'an 1634. *ibid.* 78. *a.* Son Traité avec *Christine* Reine de Suede pour les Places de l'*Alsace*. *ibid.* *b.* Son Traité de Confederation avec le Duc de *Wurtemberg*, & quelques autres Princes de l'*Empire*. *ibid.* 79. *a.* Son Traité de Confederation avec les *Provinces-Unies*, pour continuer la Guerre contre l'*Espagne* & l'*Autriche*, de l'an 1635. *ibid.* 80. *b.* Son Traité d'eclaircissement & d'amplification des Alliances faites avec la Couronne de *Suede*, de l'an 1635. *ibid.* 88. *b.* Sa Lettre à son Gouverneur & Lieutenant General de Paris & de l'Isle de France contenant les raisons qu'il a euës de declarer la Guerre à l'*Espagne*, de l'an 1635. *ibid.* 105. *b.* Son Traité de Confederation avec *Victor Amé* Duc de Savoye pour la Conquête du *Milanez* de la même année. *ibid.* 109. *b.* Ses Lettres Patentes par lesquelles il declare ledit Duc pour Capitaine General de ses Armées en Italie. *ibid.* 110. *b.* Son Traité avec la Ville de *Colmar*, qu'il prend en sa Protection, de l'an 1635. *ibid.* 114. *a.* Son Traité avec *Bernard* Duc de Weimar, pour la levée & l'entretien d'une Armée de 18000. hommes, moyennant un subside de quatre Millions par an à payer par la France, de l'an 1635. *ibid.* 118. *b.* Son Traité de Confederation pour trois ans avec *Christine* Reine de Suede, pour la Liberté de l'*Allemagne*, de l'an 1636. *ibid.* 123. *a.* Autre Convention avec *Bernard*, Duc de Weimar, de l'an 1637. *ibid.* 147. *b.* Son Traité de Confederation avec les *Provinces Unies*, pour la continuation de la Guerre contre l'*Espagne*, de l'an 1636. *ibid.* 124. *b.* Autre Traité entre les mêmes pour le même sujet. *ibid.* 127. *b.* Son Traité de Confederation avec *Guillaume* Landgrave de Hesse-Cassel, de l'an 1636. *ibid.* 128. *a.* Son Traité d'amitié, & de restitution de la *Valteline* avec les *Grisons*, de l'an 1637. *ibid.* 146. *b.* Son Traité d'Alliance & d'assistance avec les *Provinces Unies*, auxquelles il promet un subside de 1200000, Livres par an, de l'an 1637. *ibid.* 150. *a.* Son Traité de Confederation avec *Christine* Reine de Suede, de l'an 1638. *ibid.* 161. *a.* Son Traité de Ligue offensive & defensive avec Madame la Duchesse Regente de *Savoye*, contre l'*Espagne*, de l'an 1638. *ibid.* 162. *b.* Son Traité avec les *Provinces-Unies*, auxquelles il accorde un subside de 1200000 Livres, pour pousser vigoureusement la Guerre contre l'*Espagne*. *ibid.* 171. *a.* Sa Convention avec *Bernard* Duc de Weymar, au sujet des subsides, de l'an 1639. *ibid.* 174. *a.* Son Traité avec Madame la Duchesse Regente de *Savoye*, pour la restitution des Places fortes tenuës par ledit Roi & le Roi d'Espagne, lorsque la Paix se fera, de l'an 1639. VI. I. 174. *b.* Son Traité de Confederation avec *Amelie Elisabeth* Landgrave Regente de Hesse-Cassel de la même année. *ibid.* 178. *b.* Son Traité avec les Directeurs & Officiers de l'Armée du feu Duc de *Weimar*, de l'an 1639. *ibid.* 185. *a.* Son Nouveau Traité de Ligue offensive & defensive avec *Amelie Elisabeth* Landgrave Regente de Hesse-Cassel, de l'an 1640. *ibid.* 190. *a.* Son Traité d'Alliance avec les Ducs de *Brunswig-Lunebourg* de la même année. *ibid.* 192. *a.* Son Traité avec le Prince *Thomas de Savoye*, pour la restitution des Places Fortes du Piemont, tenuës par les Rois de France & d'Espagne, de l'an 1640. *ibid.* 195. *b.* Son Traité de Confederation avec les Etats de *Catalogne*, *Roussillon* & *Cerdaigne*. *ibid.* 196. *b.* Son Acte de Serment, prêté par le Maréchal de *Brezé*, aux Etats de la *Catalogne*, de l'an 1640. *ibid.* 200. *b.* Son Renouvellement d'Alliance avec *Christine* Reine de Suede, de l'an 1641. *ibid.* 207. *a.* *b.* Son Traité avec les *Provinces Unies* pour pousser vigoureusement la Guerre avec promesse d'un Subside de 1200000 livres pour un an, de l'an 1641. *ibid.* 209. *a.* Son Traité d'Accommodement avec *Charles* III. Duc de Lorraine, de l'an 1641. *ibid.* 211. *a.* Son Traité de Confederation & d'Alliance avec *Jean* IV. Roi de Portugal, de l'an 1641. *ibid.* 214. *a.* Son Traité de Protection avec le Prince de *Monaco*. *ibid.* 218. *b.* Son Pardon, donné au Duc de *Bouillon*, de la même année. *ibid.* 219. *b.* Son Traité Preliminaire avec l'Empereur *Ferdinand* III. & *Philippe* IV. Roi d'Espagne, pour l'Assemblée de Munster & d'Osnabrug, de l'an 1641. *ibid.* 231. *a.* Son Traité avec les *Provinces-Unies* pour la Continuation de la Guerre contre l'Espagne, sous Promesse d'un subside de 1200000 Livres pour un an, de l'an 1642. *ibid.* 244. *b.* Autre semblable Traité pour l'an 1643. *ibid.* 270. *b.* Son Traité avec le Cardinal de *Savoye* & son Frere le Prince *Thomas*, pour la restitution des Places fortes & la Regence & Succession es Etats de Savoye, de l'an 1642. *ibid.* 253. *a.* Ses Lettres de Grace & de Pardon accordées à *Frideric Maurice*, Duc de Bouillon; à cause de la Cession de la Ville & Souveraineté de *Sedan*, de l'an 1642. *ibid.* 259. *a.* Enregistrement desdites Lettres par le Parlement de *Paris*. *ibid.* 270. *b.* Son Testament, de l'an 1643. *ibid.* 271. *b.*

Louis XIV. Roi de France. Ses Lettres aux Etats Generaux des *Provinces Unies*, touchant le Pouvoir donné à ses Ambassadeurs, pour traiter conjointement avec ceux des *Provinces-Unies*, pour parvenir à une Paix Generale, de l'an 1643. VI. I. 290. *b.* Son Traité de Commerce avec le Duc de *Courlande*, de la même année. *ib.* 291. *b.* Son Traité pour la Continuation de Protection accordée aux Ducs de *Wirtemberg Montbeliard*, de l'an 1643. *ibid.* 292. *a.* Son Traité avec les *Provinces-Unies* touchant la Trêve avec l'*Espagne*, 1644. *ibid.* *b.* Son Traité avec les mêmes pour un subside de 1200000. livres, de l'an 1644. *ibid.* 293. *b.* Son Traité avec les mêmes pour la Garantie des Traitez de Trêve & de Paix à faire avec l'Espagne. *ibid.* 294. *b.* Son Traité de renouvellement & continuation d'Alliance avec la Ville de *Colmar*. *ibid.* 299. *a.* Son Traité de reconciliation avec *Charles* Duc de Lorraine. *ibid.* 300. *a.* Son Renouvellement d'Alliances avec le Roi d'*Angleterre*. *ibid.* 301. *b.* Son Traité avec la Duchesse Regente de *Savoye*, pour la restitution de plusieurs Places que le Roi tenoit en Piemont, de l'an 1645. *ibid.* 309. *b.* Son Traité d'Alliance avec *George Ragoski* Prince de Transilvanie. *ibid.* 310. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Christian* IV. Roi de Dannemarc, de l'an 1645. *ibid.* 328. *b.* Son Traité avec les *Provinces-Unies* concernant le Commerce par Mer, de l'an 1646. *ibid.* 342. *a.* Son Traité avec les mêmes pour un Subside de 300000 Livres. *ibid.* 343. *b.* Son Traité avec les mêmes pour une Entreprise sur *Anvers*, de l'an 1646. *ibid.* 345. *a.* Son Traité avec l'Electeur de *Trêves*, qu'il prend sous sa Protection. *ibid.* 346. *b.* Son Traité de Neutralité avec *Ferdinand* II. Grand-Duc de Toscane, de l'an 1646. *ibid.* 343. *a.* Son Traité fait avec *Christine* Reine de Suede & avec *Amelie Elisabeth* Landgrave de *Hesse-Cassel* d'une part, & les Electeurs de *Baviere* & de *Cologne* d'autre part, pour une suspension d'armes, jusqu'à une Paix Generale, de l'an 1647. *ibid.* 375. *b.* 377. *a.* 380. *a.* Son Renouvellement d'Alliance avec la Reine de Suede *Christine*, de l'an 1647. *ibid.* 394. *a.* Son Traité de Neutralité fait par le Marechal de *Turenne* avec l'Electeur de *Mayence*. *ibid.* *b.* Son Traité de Garantie reciproque avec les *Provinces-Unies*, sur les Traitez de Paix à faire avec l'*Espagne*, de l'an 1647. *ibid.* 396. *a.* Son Traité d'Alliance avec *François* Duc de Modene. *ibid.* 397. *a.* Son Traité de Paix avec l'Empereur *Ferdinand* III. & les Etats de l'Empire, fait à Munster, l'an 1648. *ibid.* 450. *a.* Convention entre ses Ambassadeurs & les Etats de l'*Empire* portant qu'il pourra garder les *quatre Villes Forestieres*, & differer le payement de trois Millions de Livres, jusqu'à ce que la Renonciation du Roi d'Espagne aux Païs cedez à la France par la Paix de Westphalie soit obtenuë, de l'an 1649. *ibid.* 495. *a.* Son Traité avec le Prince *Edouard* de Portugal, détenu Prisonnier par les Espagnols au Château de Milan, pour sa delivrance, de l'an 1649. *ibid.* 522. *b.* Sa Convention avec les *Treize Cantons Suisses*, touchant le payement des Sommes qui leur avoient été promises, de l'an 1650. *ibid.* 547. *a.* Sa Convention avec *Ferdinand* III. Empereur, pour l'Execu-

l'execution de la *Paix de Westphalie*, de l'an 1650. VI. I. 562. *a.* Son Traité avec *Guillaume* II. Prince d'Orange, pour faire la Guerre à l'*Espagne* & à *Cromwel. ibid.* 563. *b.* Son Traité avec *Frideric Maurice* Duc de Bouillon, pour l'échange de *Sedan*, *Raucourt* & le Duché de *Bouillon*, contre d'autres Païs, de l'an 1651. VI. II. 3. *a.*
Son Traité de Renouvellement d'Alliance & de perpetuelle Union avec les *Cantons Suisses* & leurs Alliez, de l'an 1653. *ibid.* 65. *a.* Ses Privileges accordez aux *Villes Anseatiques*, l'an 1655. *ibid.* 102. *a.* Son Traité de Marine & de Commerce avec les mêmes. *ibid.* 103. *a.* Son Traité de Paix avec *Cromwel*, Protecteur d'Angleterre, de l'an 1655. *ibid.* 121. *a.* Son Traité d'Alliance defensive avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, de l'an 1656. *ibid.* 129. *a.* Son Traité d'Amitié & d'Alliance defensive avec *Charles Louis* Electeur Palatin, auquel le Roi promet un subside annuel de 40000. Ecus, de l'an 1656. *ibid.* 143. *b.* Son Traité d'Alliance offensive & defensive fait avec *Cromwel* Protecteur d'Angleterre, pour attaquer l'*Espagne*, les *Provinces-Unies* & le Roi de *Dannemarc*, de l'an 1657. *ibid.* 178. *a.* Son Traité d'amitié & de bonne correspondance avec le *Duc de Longueville* comme Prince Souverain de Neufchatel & Valengin, de l'an 1658. *ibid.* 198. *a.* Son Traité d'Alliance defensive fait avec les Electeurs & Princes de l'*Empire*, qui étoient entrez dans l'*Alliance du Rhyn*, de l'an 1658. *ibid.* 239. *b.* Prolongation de cette Alliance pour 3 ans, de l'an 1660. *ibid.* 330. *b.* Autre Prolongation, de l'an 1663. *ibid.* 449. *a.* 453. *a.* Son Traité avec *Richard Cromwel* Protecteur d'Angleterre, pour parvenir aux moyens de procurer la Paix entre la *Suede* & le *Dannemarc*, de l'an 1659. *ibid.* 244. *a.* Sa Seuspension d'armes faite avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, pour mieux avancer la *Paix des Pyrenées*, de l'an 1659. *ibid.* 249. *a. b.* Son Traité avec *Richard Cromwel* Protecteur d'Angleterre, & les *Provinces-Unies*, pour obliger les Rois de *Suede* & de *Dannemarc* à faire la Paix entr'eux. *ibid.* 252. *a.* 262. *a.* Ses Capitulations & celles de la *Ligue du Rhyn*, avec le *Prince de Salm* comme General en Chef de la Ligue, & les autres Hauts-Officiers. *ibid.* 253. *b.* Son Traité de *Paix des Pyrenées* avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, de l'an 1659. *ibid.* 264. *a.* Son Contract de Mariage avec *Marie Therese* Infante d'Espagne & Fille aînée de *Philippe* IV. de l'an 1659. *ibid.* 283. *b.* Ses Articles arretez avec la Republique de *Venise*, touchant le Corps d'Armée que le Prince *Almeric de Modene* devoit commander par ordre du Roi pour le secours de ladite Republique, de l'an 1660. *ibid.* 317. *a.* Son Traité avec *Ferdinand Charles* Archiduc d'Autriche touchant le payement de trois Millions de Livres, à faire audit Archiduc en vertu du Traité de Munster, pour la Cession de l'*Alsace*, de l'an 1660. *ibid.* 344. *b.* Sa Declaration donnée aux Etats Generaux des *Provinces-Unies*, qu'il les comprendra dans la Paix des Pyrenées, de l'an 1661. *ibid.* 346. *a.* Son Traité avec *Charles* III. Duc de Lorraine, par lequel les Etats du Duc lui sont restituez de la même année. *ibid.* 348. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Charles* XI. Roi de Suede pour le maintien des Traitez de Westphalie & la Liberté du Commerce, de l'an 1661. *ibid.* 381. *a.* Son Traité avec *Charles Gaspar* Electeur de Treves, pour son Accession à la Confederation du Rhyn, & touchant le Château de Monclair, & sa Jurisdiction Metropolitaine sur les Evêchez de Metz, Toul & Verdun, de l'an 1661. *ibid.* 382. *b.* Son Traité avec *Charles* III. Duc de Lorraine, par lequel ce Prince cede au Roi tous ses Etats, à condition d'en pouvoir jouïr sa vie durant, & que les Princes de sa Maison seront des à present reconnus pour Princes du Sang de France, & capables de succeder à la Couronne, de l'an 1662. *ibid.* 401. *b.* Acte de la satisfaction qu'il reçut du Roi d'Espagne *Philippe* IV. au sujet des demelés de leurs Ambassadeurs à Londres, pour le Rang, de l'an 1662. *ibid.* 403. *b.* Son Traité d'Amitié, de Confederation & de Commerce avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1662. *ibid.* 412. *a.* Son Traité avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, pour la Ville de *Dunkerque*, laquelle est cedée au Roi de France pour une somme de 5. Millions de Livres, l'an 1662. *ibid.* 432. *a.* Son Traité de Paix & de Commerce avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc. *ibid.* 436. *b.* Son Traité de Commerce avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1662. *ibid.* 446. *a.* Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec le même Roi, de l'an 1663. *ibid.* 448. *a.* Son Traité avec l'Evêque de *Spire* touchant l'Accommodement des differens sur la Ville & Forteresse de *Philipsbourg*, de l'an 1653. *ibid.* 449. *b.* Son Traité avec *Jean Louis*, Comte de Nassau-Sarbruck, touchant la Place de *Hombourg*. *ibid.* 452. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, de l'an 1663. *ibid.* 470. *b.* Son Traité avec *Charles* III. Duc de Lorraine, par lequel le Duc remet au Roi la Ville de *Marsal*. *ibid.* 472. *b.* Son Traité d'Alliance avec les XIII. *Cantons Suisses*. *ibid.* 473. *b.* Autre Alliance avec les *Cantons Protestans*. *ibid.* 476. *a.* Son Traité d'Alliance & de protection avec *Christian Louis*, Duc de Mecklenbourg, de l'an 1663. *ibid.* 480. *b.* Son Traité d'Accommodement avec le Pape *Alexandre* VII. pour l'attentat commis par les Corses contre son Ambassadeur à Rome le *Duc de Crequi*, de l'an 1664. VI. III. 1. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Jean George* II. Electeur de Saxe, pour la Conservation des Droits & Libertés des Etats de l'Empire, de l'an 1664. VI. III. 7. *a.*
Articles ajoutés à cette Alliance, l'an 1665. *ibid.* 53. *a.* Sa Declaration donnée à *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, pour lui procurer sa sûreté suffisante en accedant à l'*Alliance du Rhyn*, de l'an 1664. *ibid.* 8. *b.* Son Traité d'Alliance avec ledit Electeur. *ibid.* 28. *a.* Son Traité de Paix avec la Regence de *Tunis*, de l'an 1665. *ibid.* 57. *a.* Sa Declaration de Guerre contre l'*Angleterre* en faveur des *Provinces-Unies*, de l'an 1666. *ibid.* 82. *a.* Son Traité d'Alliance avec l'Electeur de *Cologne*, de l'an 1666. *ibid.* 110. *a.* Son Traité de Paix avec la Ville & Royaume d'*Alger*. *ibid.* 111. *a.* Sa Paix accordée à une Nation des *Iroquois* en *Amerique*. *ibid.* 112. *a.* 113. *b.* 133. *a.* Son Traité d'Alliance avec l'Electeur de *Mayence*, pour le maintien de l'Alliance du Rhyn, de l'an 1667. VII. I. 13. *b.*
Son Alliance offensive & defensive avec *Alfonse* IV. Roi de Portugal. *ibid.* 17. *b.* Sa Convention avec les *Provinces-Unies* pour la jonction de leurs Flottes, de l'an 1667. *ibid.* 27. *a.* Son Traité avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces-Unies*, contenant les conditions auxquelles il fera la Paix avec le Roi d'*Espagne*, de l'an 1668. *ibid.* 88. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles* II. Roi d'Espagne, fait à Aix la Chapelle, l'an 1668. *ibid.* 89. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Maximilien Henri de Baviere*, Electeur de Cologne, de l'an 1669. *ibid.* 103. *a.* Son Traité avec *Ernest Auguste* Duc de Brunswig-Lunebourg, & Evêque d'Osnabrug, pour observer une exacte Neutralité à l'égard de la France, de l'an 1671. *ibid.* 150. *b.* Son Traité d'Alliance avec l'Empereur *Leopold* I. pour leur sûreté mutuelle, de l'an 1671. *ibid.* 154. *b.* Sa defense de Commerce avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1672. *ibid.* 164. *a.* Son Traité de Renouvellement, Prorogation & Explication d'Alliance avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1672. *ibid.* 166. *b.* Son Traité des Limites entre le Dauphiné & la Savoye, avec *Charles Emanuel* II. Duc de Savoye. *ibid.* 197. *a.* Son Traité de Paix avec la Regence de *Tunis*. *ibid.* 203. *a.* Ses Demandes & Conditions auxquelles il vouloit faire la Paix avec les *Provinces-Unies*. *ibid.* 205. *a.* Son Traité d'une etroite Union d'Interêts avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, contre les *Provinces-Unies*, de l'an 1672. *ibid.* 208. *a.* Son Traité avec *Jean Frideric* Duc de Brunswig-Lunebourg, pour la levée d'un corps de 10000. Hommes, au service de la France, de l'an 1672. *ibid.* 212. *b.* Sa Sentence Arbitrale prononcée sur les differens entre le Duc de *Savoye* & la Republique de *Genes*, de l'an 1673. *ibid.* 215. *b.* Son Cartel avec les *Provinces-Unies* pour l'échange des Prisonniers de guerre, de l'an 1673. *ibid.* 231. *a.* Son Traité d'Amitié & de Commerce avec *Mahomet* IV. Empereur des Turcs. *ibid.* 231. *b.* Son Traité de Paix avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg fait à Vossem, l'an 1673. *ibid.* 234. *b.* Sa Declaration de Guerre contre l'*Espagne*. *ibid*, 245. *a.* Son Renouvellement d'Alliance avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1675. *ibid.* 291. *a.* Son Cartel, avec les *Provinces-Unies*, pour l'échange & la Rançon des Prisonniers de Guerre, de l'an 1675. *ibid.* 292. *b.* Son Traité de Neutralité avec *Jean Frideric*, Duc de Brunswig-Lunebourg, de l'an 1675. *ibid.* 302. *a.* Son Traité avec *Charles* II. Roi d'Espagne pour le rétablissement du Commerce dans les Pays-Bas Espagnols. *ibid.* 313. *a.* Son Manifeste publié en Italie touchant les affaires de *Messine*, de l'an 1675. *ibid.* 316. *a.* Son Traité avec *Ferdinand*, Evêque de Munster & de Paderborn, pour l'engager à secourir la Suede, de l'an 1675. *ibid.* 522. *b.* Sa Declaration de Guerre contre le Roi de *Dannemarc*. *ibid.* 323. *b.* Son Ordonnance touchant la liberté de la Pêche entre les Sujets de France & ceux des Païs-Bas, sur les Côtes de France, d'Hollande & d'Angleterre, en 1675. S. II. I. 397.
Son Traité de Commerce avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1677. VII. I. 527. *b.* Sa Capitulation accordée à la Ville de *Cambrai*, en 1677. S. II. I. 398, Son Traité de Paix avec les *Provinces-Unies* fait à Nimegue, l'an 1678. VII. I. 350. *a.*
Son Traité de Commerce avec les mêmes. *ibid.* 357. *b.* Sa Convention pour une Cessation d'armes aux Païs-Bas. *ibid.* 364. *a.* Son Compromis avec l'*Espagne*, pour soumettre quelques differens à la decision des Etats Generaux. *ibid.* 365. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles* II. Roi d'Espagne, fait à Nimegue, l'an 1678. *obid.* 365. *b.* Son Traité de Paix fait avec l'Empereur *Leopold* I. & l'*Empire* à Nimegue, l'an 1679. *ibid.* 376. *b.* Diverses Protestations contre ladite Paix. *ibid.* 382. & *suiv.* Son Traité de Paix & celui de *Charles* XI. Roi de Suede avec les Ducs de *Brunswig* & *Lunebourg*. *ibid.* 391. *a.* Sa Declaration en execution des Articles 21. 22. 23. du Traité d'Espagne, & du 5. Article du Traité de Nimegue avec les *Provinces-Unies* touchant le rétablissement des Sujets dans le premier état, de l'an 1679. *ibid.* 397. *a.* Son Traité avec la Republique d'*Alger*, pour le retablissement du Negoce & de la Pêche de Corail. *ib.* 397. *b.* Sa Declaration donnée à *Ferdinand Marie* Electeur de Baviere, qu'il l'avoit compris dans sa Paix faite avec l'Empereur à Nimegue, de l'an 1679. *ibid.* 398. *b.* Son Traité de Paix avec *Ferdinand* Evêque de Munster & Paderborn, de l'an 1679. *ibid.* 399. *a.* Articles & Conditions de suspension d'Armes entre la *France* & la *Suede* d'un côté, & le Roi de *Dannemarc* & l'Electeur de *Brandebourg* de l'autre. *ibid.* 403. *a. b.* Autres Articles de prorogation d'Armistice entre la

la *France* & lesdits *Electeur* & *Roi.* VII. I. 406. *a. b.*
Autres Articles pour faire cesser les Hostilités en *Amerique. ibid.* 407. *b.* *Louis* XIV. & *Charles* XI. Roi de Suede, leur Traité de Paix avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, de l'an 1679. *ibid.* 408. *b.* Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. pour l'execution de la Paix de Nimegue. *ib.* 412. *b.* Leur Traité de Paix avec *Christian* V. Roi de Dannemarc, conclû à Fontainebleau, l'an 1679. *ibid.* 419. *a.* Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Jean George* II. Electeur de Saxe. *ibid.* 445. *a.* Son Traité avec *Ferdinand Charles* Duc de Mantoue, pour l'échange du *Montferrat* contre les Duchés de *Retel*, du *Maine* & de *Charleville*, & pour livrer la Citadelle de *Casal*, de l'an 1681. VII. II. 13. *b.*

Ses Articles, accordez à la Ville de *Strasbourg* lorsqu'elle se rendit à lui. *ibid.* 15. *a.* Son Traité de Paix avec *Muley Ismael*, Roi de Maroc, de l'an 1682. *ibid.* 18. *a.* Sa Convention avec *Charles* II. Roi d'Espagne pour la liberté de la Pesche & Navigation dans la Riviere de Bidassoa, de l'an 1683. *ibid.* 71. *a.* Son Traité de Paix & de Commerce avec la Republique d'Alger, de l'an 1684. *ibid.* 75. *a.* Sa Declaration de Guerre contre les *Genois*, de l'an 1684. *ibid.* 79. *a.* Son Traité avec les *Provinces-Unies*, pour procurer la Treve entre lui & le Roi d'Espagne, de l'an 1684. *ibid.* 79. *b.* Sa Trêve pour 20 ans avec l'Empereur *Leopold. ibid.* 81. *b.* Autre Trêve pour 20 ans avec *Charles* II. Roi d'Espagne. *ibid.* 83. *b.* Son Traité avec le même Roi, sur les Potteaux plantez à la veuë du Château de Namur, de l'an 1684. *ibid.* 144. *a.* Sa Declaration, que les Sujets des *Provinces-Unies* commerçans en France seront exemts du *Droit d'Aubeine*, de l'an 1685. *ibid.* 87. *a.* Sa Paix avec la Republique de *Genes. ibid.* 87. *b.* Son Traité de Paix avec la Regence de la Ville & Royaume de *Tripoli*, de l'an 1685. *ibid.* 105. *b.* Son Traité de Paix pour cent ans fait avec la Regençe de *Tunis. ibid.* 114. *a.* Sa Revocation de l'*Edit de Nantes* & de tout ce qui s'est fait en consequence, de l'an 1685. *ibid.* 117. *a.* Son Traité avec le Roi de *Siam*, pour un libre accès des Missionnaires. *ibid.* 120. *a.* Son Traité de Neutralité avec *Jaques* II. Roi de la Grande Bretagne, touchant leurs Païs en Amerique, de l'an 1686. *ibid.* 141. *b.* Arrest de son Conseil, donnant permission aux Marchands *Suisses* de transporter hors du Royaume de France l'Or & l'Argent monnoié qu'ils auront reçu pour leurs Marchandises, de l'an 1687. *ibid.* 154. *a.* Sa Lettre au Cardinal d'*Estrées* au sujet de la Franchise des Quartiers à Rome & de l'Election du Prince *Clement de Baviere* pour Electeur de Cologne, de l'an 1688. *ibid.* 167. *b.* Son Manifeste, contenant les Raisons qui l'ont obligé de reprendre les Armes contre l'Empereur & ses Alliez. *ibid.* 170. *a.* Reponse de l'Empereur à ce Manifeste. *ibid.* 175. *b.* Sa Declaration de Guerre contre les *Provinces-Unies*, de l'an 1688. *ibid.* 212. *a.* Autre Declaration de Guerre contre l'*Espagne. ibid.* 221. *b.* Son Traité de Neutralité avec le *Corps Helvetique*, pour n'accorder aucun passage aux Troupes étrangeres par leur Païs, de l'an 1689. *ibid.* 228. *a.* Son Traité de Paix pour cent ans avec la Republique d'*Alger*, de l'an 1689. *ibid.* 239. *a.* Son Manifeste contre le Duc de *Savoye*, de l'an 1690. *ibid.* 244. *a.* Son Cartel avec le même. *ibid.* 270. *a.* Son Cartel avec les *Provinces-Unies. ibid.* 277. *a.* Son Traité avec le *Canton de Berne*, auquel le Roi promet de livrer une certaine quantité de Sel en payement des Arrerages dûs par lui, de l'an 1692. *ibid.* 304. *b.* Son Traité de Paix avec *Victor Amé* II. Duc de Savoye, fait, en 1696. *ibid.* 368. *a.* Son Traité de Paix avec les Etats Generaux des *Provinces-Unies*, fait à Ryswik, en 1697. *ibid.* 381. *a.* Son Traité de Commerce & de Navigation avec les mêmes. *ibid.* 386. *b.* Son Traité de Paix avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne, conclu à Ryswick, en 1697. *ibid.* 399. *b.* Son Traité de Paix avec *Charles* II. Roi d'Espagne, conclu à Ryswick, en 1697. *ibid.* 408. *a.* Son Traité d'Alliance & de Ligue Defensive avec *Charles* XII. Roi de Suede, de l'an 1698. *ibid.* 441. *a.* Son Premier *Traité de Partage* de la Succession d'*Espagne*, fait avec le Roi d'*Angleterre* & les *Provinces-Unies. ibid.* 441. *a.* Son Second Traité dudit Partage, avec les mêmes, de l'an 1700. *ibid.* 477. *a.* Son Decret, que *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne, en vertu du 13 Article de la Paix de Riswyk, sera remis, comme Prince d'Orange, en possession de la *Principauté d'Orange*, & de tous les autres Biens enclavez dans le Royaume de France, dont il jouïssoit avant la Guerre, de l'an 1698. S. II. I. 452. Son Traité des Limites, fait avec *Charles* II. Roi d'Espagne, en execution du Traité de Ryswick, de l'an 1699. VII. II. 470. *b.*

Ses Lettres Patentes, par lesquelles il conserve à son Petit-fils *Philippe* Duc d'Anjou le Droit de Succession à la Couronne de France, nonobstant son elevation à celle d'Espagne, de l'an 1700. *ibid.* 494. *a.* Sa Declaration de Guerre contre l'*Empereur*, l'*Angleterre* & les *Province-Unies*, de l'an 1702. VIII. I. 118. *b.*

Sa Declaration de Guerre contre *Victor Amé* Duc de Savoye, de l'an 1703. *ibid.* 135. *a.* Son Traité provisionellement fait avec *François Louïs de Bourbon*, Prince de Conti pour une Echange de la *Principauté* d'Orange, contre d'autres Biens, dont il sera convenu après, en 1703. S. II. II. 27. Son Traité avec *Leopold* Duc de Lorraine pour le Partage des Terres, dont la Souveraineté n'étoit pas encore décidée, & pour l'ajustement des autres Prétensions reciproques, de l'an 1704. VIII. I. 155. *b.*

Son Traité avec le même Duc, pour reconnoitre & distinguer les sujets, de l'un ou de l'autre, dans les Villages dont la Souveraineté est indivise, de l'an 1704. *ibid.* 160. *a.* Son Traité avec le même Duc, par lequel le Duc est rétabli dans la possession de la Seigneurie de *Commercy* & ses Dependances, de l'an 1707. *ibid.* 216. *a.* Articles Preliminaires pour parvenir à une Paix Generale, qui lui sont proposez par les Alliez contre lui au sujet de la Monarchie d'Espagne, en 1709. *ibid.* 234. *b.* Son Projet de Paix, proposé, en 1710. *ibid.* 246. *a.* Ses Articles Preliminaires pour une Paix Generale, proposez à la Reine d'Angleterre, *Anne*, par Mr. *Menager*, en 1711. *ibid.* 281. Son Traité avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne, pour une Suspension d'Armes, en 1712. *ibid.* 308. *b.* 317. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Charles* XII. Roi de Suede. *ibid.* 310. *a.* Son Traité avec *Jean* V. Roi de Portugal pour une Suspension d'Armes, en 1712. *ibid.* 312. *b.* Ses Lettres Patentes par lesquelles il supprime celles de 1709. admettant & autorisant les Renonciations de *Philippe* Duc d'Anjou & Roi d'Espagne à la Couronne de France, & celles du Duc de *Berri* & du Duc d'*Orleans* à celle d'Espagne, en 1713. *ibid.* 324. *b.* Sa Trêve avec *Victor Amé* Duc de Savoye. *ibid.* 330. *b.* Son Traité de Paix avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne, établi sur la Separation perpetuelle des Couronnes de France & d'Espagne, & sur la Reconnoissance de la Succession à la Couronne de la Grande Bretagne dans la Ligne Protestante d'*Hanover* &c. fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 339. *a.* Son Traité de Navigation & de Commerce avec la même Reine. *ibid.* 345. *a.* 351. *b.* 353. *a.* Son Traité de Paix avec *Jean* V. Roi de Portugal, par lequel le Roi de France renonce à toutes les Terres du Cap de Nord & à celles des deux Côtes de la Riviere des Amazones, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 350. *b.* Son Traité de Paix avec *Frideric Guillaume* Roi de Prusse, auquel il assure la Possession de la partie du Duché de *Gueldres*, qui lui a été cedée par l'Empereur, le reconnoit pour Prince Souverain de *Neufchatel* & *Valengin*, & en échange le Roi de Prusse lui cede la Principauté d'*Orange. ibid.* 356. *a.* Son Traité de Paix fait avec *Victor Amé* Duc de Savoye, auquel il restitue le Duché de Savoye & le Comté de Nice & lui cede quelques Vallées pour la Vallée de Barcelonette &c. fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 362. *b.* Son Traité de Paix avec les *Provinces-Unies. ibid.* 366. *a.* Son Traité de Navigation & de Commerce avec les mêmes. *ibid.* 377. *b.* Son Edit en faveur des Princes ses Fils legitimez, en 1714. S. II. II. 165.

Revocation & annullation de cet Edit par son arriere-petit-Fils, *Louis* XV. en 1719. *ibid.* 165. Son Traité de Paix fait avec *Charles* VI. Empereur, agissant en son Nom & pour l'*Empire*, fait à Rastadt, en 1714. VIII. I. 415. *b.*

Confirmation & Amplification de ladite Paix, par les Traitez de Bade. *ibid.* 436. *a.* Son Renouvellement d'Alliance avec les *Cantons Catholiques de la Suisse*, & le Pays de *Valais*, en 1715. *ibid.* 448. *b.* Son Testament, fait en 1714. *ibid.* 434. *b.* Son Codicille, en 1715. *ibid.* 448. *a.*

Louis XV. Roi de France, sa Declaration pour l'établissement de divers Conseils où les Affaires d'Etat devront être portées & reglées pendant sa Minorité, en 1715. VIII. I. 456. *a.*

Sa Declaration par laquelle il rétablit le *Parlement de Paris* dans la liberté de lui faire ses Remontrances sur les Edits qui lui seront envoyés, avant d'estre obligé de les enregistrer. *ibid.* 457. *b.* Sa Declaration de la même teneur faite à la *Cour des Aides. ibid.* 458. *a.* Son Traité de Commerce avec les *Villes Anséatiques*, *Lubeck*, *Bremen* & *Hambourg*, en 1716. *ibid.* 478. *a.* Son Traité d'Alliance avec *George* Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces-Unies*, pour le maintien & la Garantie des Traitez de Paix d'Utrecht & particulierement pour le maintien de l'ordre de Succession aux Couronnes de France & d'Angleterre, & pour la demolition du Port de Mardyck, en 1717. *ibid.* 484. *a.* Son Alliance avec *Pierre* Czar de Russie, & *Frideric Guillaume* Roi de Prusse. *ibid.* 490. *b.* Son Traité avec *Leopold* Duc de Lorraine, pour terminer les differens restez entr'eux, touchant les limites, la reddition ou échange de quelques lieux, & le Commerce reciproque, en 1718. *ibid.* 496. *b.* Son Alliance avec l'Empereur *Charles* VI. & *George* I. Roi de la Grande Bretagne, pour procurer la Paix entre ledit Empereur, & *Philippe* V. Roi d'Espagne, fait à Londres, en 1718. *ibid.* 531. *a.* Sa Declaration en faveur du *Comte de Toulouse*, en 1718. S. II. II. 168. Son Manifeste sur la Rupture avec l'*Espagne*, en 1719. VIII. II. 3. *a.*

Sa Declaration de Guerre contre l'*Espagne. ibid.* 7. *a.* Son Traité d'Alliance defensive avec *Philippe* V. Roi d'Espagne, & *George* I. Roi de la Grande Bretagne, en 1721. *ibid.* 34. *b.*
Louis XV. & *George* I. Leur Acte de Guarantie concernant la Renonciation de *Philippe* V. Roi d'Espagne aux Royaumes & Etats de la Monarchie d'Espagne conquis & possedez par l'Empereur *Charles* VI. de l'an 1721. *ibid.* 39. *b.* Son Edit contre les Duels, en 1723. S. II. II. 161.
Son Edit par lequel il revoque celui de *Louïs* XIV. de l'an 1714. donné en faveur de ses Fils legitimez, en 1717. *ib.* 165.

V Autre

Autre Edit pour l'Abrogation de celui de l'an 1654. 1711. & 1717. 1718. S. II. II. 167.
Sa Declaration touchant l'Etat & le Rang des Princes legitimez du Roi *Louis* XIV. son Bis-Ayeul, en 1723. *ibid.* 163. Sa Declaration, pour defendre à tous ses Sujets de s'interesser dans la *Compagnie d'Ostende*, en 1723. *ibid.* 168. Son Edit portant defense de la Religion Reformée, en 1724. VIII. II. 85. *b.* Son Edit donné en faveur de la *Compagnie des Indes* établie à Paris, de l'an 1725. VIII. II. 125. *a.* Son Alliance avec les Rois de la *Grande Bretagne* & de *Prusse*. *ibid.* 127. *a.* Son Alliance faite conjointement avec le même Roi, avec *Frideric* IV. Roi de Dannemarc, en 1727. VIII. II. 144. *a.*
Son Traité avec *George* II. Roi de la Grande Bretagne, & *Philippe* V. Roi d'Espagne, pour la defense & Garantie reciproque de leurs Etats, & pour assurer au Prince *Don Carlos* la Succession de *Toscane*, *Parme* & *Plaisance*, fait à Seville, en 1729. *ibid.* 158. *b.*

Louis I. Roi d'Espagne, ses Lettres Reversales touchant l'exécution des Conditions pour les Investitures des Duchez de Toscane, Parme & Plaisance, de l'an 1724. avec les Actes de Garantie des Rois de la Grande Bretagne & de France. VIII. II. 151. *b.*

Louis, Roi d'Hongrie, la Promesse donnée à *Jaques de Savoye*, Prince d'Achaïe qu'en cas qu'il l'aidât à recouvrer le Royaume de Sicile, il restituera après la conquête dudit Royaume audit *Jaques* la Principauté d'*Achaïe*, en 1346. I. II. 235. *b.*
Cession des Villes de *Beuten* & *Creucenberg*, faite en son nom & celui de son Frere *Casimir*, Roi de Pologne, à *Charles* IV. Empereur & Roi de Boheme, en compensation des Duchez de *Plotzen* & de *Masovie*, qui leur ont été donnez par ledit *Charles*, en 1353. *ibid.* 284. *b.* Son Traité de Paix avec la Republique de *Venise*, qui renonce à toute la *Dalmatie* & transfere ses Droits & pretensions qu'elle y a audit Roi & ses Successeurs, qui de son côté remet à la Republique toutes les places qu'il avoit occupées dans la Marche de *Trevise*, *Carniole* & *Istrie*, en 1358. *ibid.* 339. *a.* Sa Convention avec *Rodolphe* Duc d'Autriche, que dans toutes les Guerres qu'ils auroient à faire ensemble, ils en partageroient egalement les Conquêtes, en 1362. II. I. 34. *a.*
Son Diplome par lequel il cede & transporte audit Duc le Château de *Swertzenpach*. *ibid.* Ses Lettres par lesquelles il degage *Albert* & *Leopold* Ducs d'Autriche de toute obligation, à laquelle ils étoient tenus en vertu de quelque Alliance faite avec lui, en 1366. *ibid.* 53. *a.* Autres Lettres plus amples sur le même sujet. *ibid.* 66. *b.* Sa Declaration faite pour lui & pour *Elisabeth* son Epouse, qu'ils n'aspireront jamais au Royaume de *Boheme* ni à quelque Province ou Terre y appartenant, & qu'ils ne recevront même les Vassaux & Sujets qui voudroient de bon gré se soumettre à eux, en 1372. II. I. 84. *a.*

Louis, Fils de France, Comte d'Anjou & du Maine, son Contract de Mariage avec *Marie de Bretagne*, Fille de *Charles* Duc de Bretagne, en 1360. S. I. II. 183.

Louis Duc d'Anjou, Fils de *Jean*, Roi de France, declaré Roi d'Adria par le Pape *Clement* VII. en 1379. II. I. 135. *b.*
Il est, adopté par *Jeanne* I. Reine de Jerusalem & de Sicile. en 1380. *ibid.* 151. *b.* Il est confirmé dans ladite adoption par *Clement* VII. Pape. *ibid.* 152. *b.* Son Testament, en 1383. *ibid.* 178. *b.* S. I. II. 215.

Louis II. Roi de Jerusalem & de Sicile, Comte de Provence, ses Lettres d'Investiture du Comté d'*Albe* conferé à *Louis de Savoye*, en 1392. S. I. II. 277.
Autres Lettres, par lesquelles il investit le même de plusieurs autres Places. *ibid.* 278. Son Traité de Trêves pour dix ans, fait & conclû avec *Amé* VIII. Comte de Savoye, Duc de Chablais & d'Aoste, en presence du Duc de Bourgogne, l'an 1400. II. I. 276. *a.*
Son Plein-pouvoir donné à quatre de ses Conseillers pour traiter avec le Comte de *Savoye* sur leurs Differens touchant la Ville de *Nice* & divers autres lieux & Terres, de l'an 1409. *ibid.* 327. *b.* Son Traité de Paix avec *Amé* VIII. Duc de Savoye, de l'an 1418 II. II. 122. *a.*

Louis III. Roi de Sicile & de Jerusalem, son Contract de Mariage avec *Marguerite de Savoye*, Fille naturelle & legitimée d'*Amé* VIII. Duc de Savoye, de l'an 1432. II. II. 254. *a.*

Louis, Fils de *Boson*, élu & confirmé Roi d'Arles par les Evêques & le Pape *Etienne* V. en 890. I. I. 23. *a.*

Louis, Fils de *Philippe Auguste*, Roi de France, obtient de *Ferrant* Comte de Flandres les Villes de *St. Omer* & *Aire*. en 1211. I. I. 142. *b.*
Sa Paix faite avec *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1216. I. I. 387. *b.* 388. *a.*

Louis, Duc d'Orleans, Frere de *Charles* VI. Roi de France, son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Henry* Duc de Lancastre, de l'an 1399. II. I. 271. *a.*

Louis, Dauphin, Fils de *Charles* VII. Roi de France, son Traité de Ligue & de Confederation avec *François Sforce* Duc de Milan, de l'an 1460. III. I. 266. *b.*

Louis, Dauphin de France, son Contract de Mariage avec *Anne Christine*, Princesse de Baviere, de l'an 1679. VII. I. 449. *b.*

Louis, Duc de Bourgogne, Petit-Fils de France, son Mariage avec *Marie Adelaide*, Princesse de Savoye, de l'an 1696. VII. II. 371. *a.*

Louis de Savoye, sa Ligue avec *Aymar de Poitiers* Comte de Valentinois, en 1281. I. I. 247. *b.*

Louis de Savoye, Seigneur de Vaud, Bugey & Valromey, son Testament, par lequel il établit *Aymon* Comte de Savoye son Heritier, en cas que *Catherine* sa Fille meure sans Enfans, en 1340. I. II. 191. *a.*

Louis de Savoye, Prince d'Achaïe, l'Empereur *Sigismond* lui confere *le Vicariat de l'Empire* sur les Villes & Terres de Piemont, en 1412. S. I. II. 329.

Louis, Duc de Savoye, son Traité de Ligue & de Confederation avec *Alfonse* Roi d'Arragon, de l'an 1449. III. I. 168. *a.*
Son Traité de Paix avec *François Sforce* Duc de Milan, de l'an 1454. *ibid.* 216. *a.* Denomination de ses Adherans & Confederez pour être inclus dans la même Paix. *ibid.* 22[illegible]. *b.*

Louis de Savoye, Comte de Geneve, second Fils de *Louis* Duc de Savoye, son Contract de Mariage avec *Charlotte*, Fille du Roi de Chypre, Princesse d'Antioche, de l'an 1458. III. I. 250. *b.*

Louis, Duc de Savoye, sa Transaction avec *Charlotte* Reine de Chypre sur certains differens, survenus entr'eux, de l'an 1462. III. I. 276. *b.*

Louis IV. Comte Palatin du Rhin, & Electeur, Vicaire de l'Empire, ses Lettres par lesquelles il assigne quelques Villes du Palatinat en Dot à *Blanche* son Epouse, Fille de *Henri* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1402. II. I. 283. *a. b.*
Son Traité avec la Ville de *Spire*, concernant le secours & l'assistance qu'il lui devra donner, de l'an 1411. *ibid.* 345. *a.*
Son Accord fait comme Protecteur du *Concile de Constance* pour l'Empereur *Sigismond*, avec la Ville de *Constance*, touchant les vivres & louage des Maisons, pour la conservation dudit Concile, l'an 1416. II. II. 68. *a.*
Son Traité pour dix ans avec la Ville de *Spire* touchant le secours qu'il devra donner à ladite ville & l'Administration de la Justice, de l'an 1434. *ibid.* 296. *b.* Sa Protection accordée à la Ville de *Spire* avec obligation de la secourir & defendre, & avec une Clause concernant l'Administration de la Justice, de l'an 1443. III. I. 120. *a.*
Son Union avec plusieurs *Villes Imperiales de Suabe* pour cinq ans, de l'an 1443. *ibid.* 123. *b.* Son Contract de Mariage avec *Marguerite de Savoye*, Veuve de *Louis* Roi de Jerusalem & de Sicile, de l'an 1444. *ibid.* 141. *b.* Lui & *Rupert* Evêque de Strasbourg, leurs Lettres d'Assurance données à *Charles* VII. Roi de France, portant qu'en consequence de la Promesse faite par ledit Roi, de retirer ses Troupes de l'Alsace & de toutes les Terres de leur Domination, ils promettent de ne point attaquer aucune place où lesdites Troupes se tiennent, jusqu'à leur retraite, & de ne former aucune pretention contre le Roi au sujet des dommages causez, de l'an 1445. *ibid.* 144. *a.* Son Diplome d'Investiture donnée aux Comtes Palatins du Rhin *Frideric* & *Louis le Noir*, Freres, pour le Château de *Lichtenberg*, la Ville de *Cuscheln* & les Châteaux de *Petersheim* & St. *Michelsberg*, de l'an 1446. *ibid.* 155. *b.* Son Alliance avec diverses Villes d'Alsace contre les *Armeniacs*, pour trois ans, de l'an 1446. *ib.* 157. *a.* Ce qu'il doit donner à *Frideric* Comte Palatin son Frere pour sa subsistance, en vertu de la Sentence Arbitrale de *Louis* Comte de Wirtemberg. *ibid.* 167. *a.*

Louis, Comte Palatin du Rhyn, sa Transaction avec *George* & *Rupert* ses Freres, qui renoncent à tout Droit qu'ils pourroient avoir au Païs, moyennant une Pension annuelle, de l'an 1521. IV. I. 308. *b.* Ladite Renonciation est confirmée par le Duc *Rupert*, en l'an 1537. IV. II. 152. *a.*

Louis, Marcgrave de Brandebourg & Electeur de l'Empire, & ses deux Freres *Etienne* & *Louis* Comtes Palatins du Rhin, leur Accession à la Confederation de quelques Princes & Villes de l'Empire, faite en ce tems-là à Ulme, en 1331. I. II. 130. *a.*

Louis, Marcgrave de Brandebourg, Comte Palatin & Duc de Baviere, sa Declaration, qu'il avoit cedé à son Frere *Albert* tous ses Droits sur les Comtez de *Hainaut*, *Hollande*, *Zelande* & la Seigneurie de Frise, à la reserve de quelques Seigneuries &c. en 1358. I. II. 342. *a. b.*

Louis, Duc de Baviere, & Comte Palatin du Rhyn, son Traité de Paix avec *Conrad* Evêque de Ratisbonne, en 1205. I. I. 133. *a.*
Il s'oblige par Serment à *Otton* IV. Empereur de l'assister fidelement contre le Pape & tout autre Ennemy, en 1212. *ibid.* 143. *b.* Son Accord avec *Conrad* Evêque de Ratisbonne, touchant plusieurs Terres & Droits, en 1213. *ibid.* 145. *b.* Il obtient de l'Evêque de Bamberg l'infeodation des Terres situées au deçà & au de là du Danube entre Passau & Ratisbonne, en 1228. *ibid.* 166. *a.* Il engage à l'Evêque de *Ratisbonne* les Offices de Juge de Paix, de Receveur & d'Echevin dans la Ville de *Ratisbonne* pour une Somme de 150 Livres de deniers de Ratisbonne qu'il lui devoit pour le Château de *Rotenecke*, en 1279. *ibid.* 245. *b.* Il reçoit l'Investiture de quelques Terres de l'Abbé de *Weissenbourg*, en 1281. *ibid.* 248. *b.*

Louis, Duc de Baviere, Electeur Palatin, son Contract de Mariage avec *Mahaud de Savoye*, de l'an 1417. II. II. 7. *b.*

Louis, Duc de Baviere, son Accommodement avec l'Empereur *Frideric* III. sur divers differens, fait par la Mediation de *George* Roi de Boheme, de l'an 1463. III. I. 288. *a.*

Son

Son Accommodement avec *Albert* Marcgrave de Brandebourg, fait par le moyen dudit Roi de Boheme. III. I. 289. *a.*

Louis, Landgrave de Hesse, ses Lettres d'Assurance données à la Ville de *Dombourg*, portant que si en consequence de la Fraternité hereditaire entre les Maisons de Saxe & de Hesse, ladite Ville venoit à lui écheoir, il la maintiendra dans tous ses Droits, Libertés & Privileges, en 1431. S. I. II. 360.

Son Revers donné aux Villes du Comté de *Waldek*, à l'occasion de l'hommage qu'elles lui ont rendu par ordre des Comtes, portant qu'il les protegera & maintiendra dans leurs Droits & Privileges, en 1441. *ibid.* 385. Accord fait par sa Mediation entre les Ducs *de Brunswig-Luneburg*, & la Ville de *Brunswich*, en 1442. *ibid.* Son Union hereditaire avec les Illustres Maisons Electorales & Ducales de *Saxe* & de *Brandebourg*, en 1457. *ibid.* 406.

Louis, Landgrave de Hesse, son Accord avec les Seigneurs *Vierer* & Heritiers de *Gan*, au sujet des Droits & Jurisdictions appartenants au Landgrave dans la *Vallée de Busek*, de l'an 1576. V. I. 275. *b.*

Louis, Fils ainé de *Robert*, Comte de Flandres, son Traité avec *Philippe le Long* Roi de France, qui lui restitue sous de certaines conditions les Comtez de *Nevers* & de *Rethel*, en 1316. I. II. 39. *b.*

Louis, Comte de Nevers, Fils de *Louis* Comte de Nevers, Fils ainé de *Robert* Comte de Flandre, épouse *Marguerite* Fille de *Philippe le Long* Roi de France, & doit succeder dans la Flandre, audit *Robert*, en 1322. I. II. 50. *b.*

——— La Succession dans la Flandre lui est adjugée par Arrest du Parlement de Paris contre *Robert* fils puisné dudit *Robert*, en 1322. I. II. 58. *b.*

Louis dit *de Cressy*, Comte de Flandre, Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec *Guillaume* Comte de Hainaut, de Hollande & de Zelande, en 1322. I. II. 52. *a.* Sa Declaration qu'il reparera toutes les pertes que pourroient faire *Renauld* Comte de Gueldre & *Guillaume* Comte de Juliers, dans le secours qu'ils promettent de lui fournir contre la Ville de *Malines*, en 1333. *ibid.* 138. *a.* Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec *Guillaume* Comte de Hainaut. *ibid. b.* Son Achat de la Ville de *Malines* de l'Evêque de *Liege. ibid.* 139. *a.* Son Achat de l'Avouerie de *Malines. ibid. b.* Extrait du Traité qu'il fit avec *Jean* Duc de Brabant, pour posseder en commun la Ville de *Malines*, en 1336. *ibid.* 153. *a.* Son Traité d'une étroite Alliance, Union & Confederation avec *Jean* Duc de Lorraine & de Brabant, fait avec le consentement de leurs Villes pour le repos & l'avancement du Commerce, en 1339. *ibid.* 182. *a. b.* Son Traité d'Alliance, d'Amitié & de Commerce avec *Jean* III. Duc de Brabant, en 1339. S. I. II. 143. Il transporte à *Henri*, Fils de *Jean* Duc de Brabant tout le Droit qu'il peut avoir en la Ville de *Malines*, en 1347. I. II. 238. *b.*

Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1348. *ibid.* 246. *b.* Sa Convention faite avec le même Roi, pour se remettre en bonne intelligence ensemble. *ibid.* 249. *b.* Son Traité d'Alliance avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1367. II. I. 65. *a.*

Louis & *Ulric* Comtes de Wurtemberg, leur Confederation avec la Societé de l'*Ecu de St. George*, pour une reciproque assistance & pour la commune sûreté de leurs Terres & Sujets, de l'an 1437. III. I. 23. *b.*

Leurs Lettres par lesquelles ils reçoivent les Villes Imperiales *Eslingen*, *Reutlingen*, *Hailbronn*, *Rotweyl*, *Weyl* & *Wimpfen* dans l'Union de la Paix publique conclue auparavant entr'eux & quelques autres Villes Imperiales, de l'an 1443. *ibid.* 125. *b.*

Louis, Cardinal de Bar, ses Lettres par lesquelles il donne & transporté à *Isabelle de Lorraine* sa Cousine, & Fille du Duc de Lorraine, le Chateau de *Mousson*, la Ville, Cité & Chatelenie de *Pont à Mousson* à titre de Dot en son Mariage avec *René d'Anjou*, Marquis de Pont & Comte de Guise, de l'an 1420. avec la Ratification de *Yolande d'Arragon* Reine de Jerusalem & de Sicile, de l'an 1421. II. II. 148. *a.*

Louis, Marquis de Mantoue, Sa Capitulation avec la Republique de *Venise* & la Ville de *Florence* pour entrer en leur service, de l'an 1447. III. I. 159. *b.*

Louis de Gonzague, Marquis de Mantoue, sa Capitulation avec *Galeas Marie*, Duc de Milan, par laquelle il s'engage d'assister ledit Duc avec toutes ses forces quatre années durant, pour une certaine somme d'argent, en 1470. S. I. II. 436. Il obtient de l'Empereur *Frideric* III. la permission de faire des Ligues & Alliances avec tels Princes qu'il voudra, sauf les Droits de l'Empire, l'an 1474. III. I. 490. *a.*

Louis, Comte d'Egmond, sa Declaration & Protestation pour la conservation du Droit qu'il pretend avoir au Duché de *Gueldre* & Comté de *Zutphen*, faite à Londres, en 1643. S. II. I. 311.

Louise de Savoye, Duchesse d'Angoulesme, Mere de *François* I. Roi de France, qu'il établit Regente du Royaume pendant son Absence, en l'année 1523. IV. I. 389. *a.*

Son Traité de Trêve pour six Mois, fait avec l'Archiduchesse *Marguerite*, Gouvernante des Païs-Bas, l'an 1525. *ibid.* 433. *a.* Son Traité de Paix, d'Amitié & de Confederation avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre pour arrêter les Progrés des *Turcs* & du *Lutheranisme*, de l'an 1525. *ibid.* 436. *a.*

Louvain, *Bruxelles* & *Anvers*, Villes des Païs-Bas, leur Alliance pour la defense de leurs Droits, Privileges & Coûtumes contre tous ceux qui voudroient les enfraindre, faite en 1328. S. I. II. 121.

Louvain & *Bruxelles*, Villes du Brabant, leur Convention touchant l'ordre à garder lorsqu'elles envoyent leurs Gens avec le Duc de Brabant, fait par l'Autorité de *Jean* Duc de Brabant, en 1340. I. II. 197. *a. b.*

Lowenstein, Château, Lettre de *Henri* de *Homborn*, par laquelle il declare d'avoir donné ce Château au Duc de *Brunswig*, pour le recevoir derechef de lui en fief. S. I. I. 97.

Lubec, Ville & Evêché de la Basse Saxe, Convention entre le Chapitre & la Ville de *Lubec*, touchant diverses choses. I. I. 206. *a.* Sa Composition avec l'Evêque & le Chapitre de Lubec, sur leurs differens, en 1317. I. II. 35. *b.* Convention entre l'Evêque & le Chapitre de Lubec d'une part, & ladite Ville de l'autre, touchant les Limites, en 1319. *ibid.* 46. *a.*

Lubeck, *Hambourg*, *Rostock*, *Straelsond*, *Wismar*, *Lunebourg*, les six Villes des Vandales, leur Treve avec la *Hollande*, *Zolande* & *Frise*, de l'an 1441. III I. 100. *a. b.*

Lubeck, Traité d'Alliance & de Commerce entre cette Ville & les Etats Generaux des *Provinces-Unies*, de l'an 1613. V. II. 231. Son Traité d'Alliance particuliere avec les *Provinces Unies*, de l'an 1646. VI. I. 350. *a.*

Lubec, Evêché, Pacte entre la Maison Ducale de *Holstein-Gottorp*, & le *Chapitre de Lubec*, par lequel celui-ci promet de postuler toujours ses Evêques ou Coadjuteurs dans cette Serenissime Maison. fait en 1647. S. II. I. 323. Decret Imperial, donné en faveur de la Maison de *Holstein-Gottorp* touchant la *Coadjutorerie de Lubec*, en 1702. S. II. II. 18.

Lucerne, Canton de Suisse, sa Declaration de vouloir entretenir le Traité d'Alliance du 31. Janvier 1602. fait entre *Henri* IV. Roi de France & les *Cantons Suisses*, de l'an 1606. V. II. 57. *b.* Son Traité avec le Duc de *Longueville* en qualité de Comte de *Neufchâtel* & *Vallengin*, par lequel ils le reçoivent en leur Conbourgeoisie avec les Villes, Châteaux & Habitans desdits Comtez, promettant de le secourir & defendre contre toute violence, de l'an 1623. VII. II. 370. *b.*

Ludger, (*St.*) obtient de *Charlemagne* la liberté de bâtir une Eglise & Convent en *Werthen*, en 802. I. I. 369. *a.*

Lunebourg, Ville, Accord entre *Guillaume le Jeune* Duc de Brunswig-Lunebourg, & la Ville de *Lunebourg* au sujet de la *Vogdie*, de l'an 1576. V. I. 273. *a.*

Lupold, Duc d'Autriche, second Fils de l'Empereur *Albert* I. Son Traité de Mariage avec *Catherine de Savoye*, Fille d'*Amé* Comte de Savoye, en 1310. I. I. 356. *b.*

Luques, Ville d'Italie, Elle est donnée par l'Empereur *Louis de Baviere* à *Castruccio Castracani*. I. II. 68. *b.* Elle obtient du même Empereur pardon de sa revolte contre *Henri* VII. en 1324. *ibid.* Le Païs de *Luque* erigé en Duché par l'Empereur *Louis de Baviere* en faveur de *Castruccio Castracani*, en 1328. I. II. 106. *b.* Sa Convention avec la Republique de *Genes*, remettant tous leurs Differens à l'Arbitrage de *Louis* Marquis de Mantoue, de l'an 1477. III. II. 11. *a.*

Luques, Ville & Comté vendus & cedez par *Jean* Roi de Boheme & Comte de Luxembourg à *Philippe de Valois* Roi de France, en 1334. I. II. 147. *a.* 148. *a.*

Lusace, Marggraviat, vendu pour 6000 Marcs d'Argent à *Borcard* Archevêque de Magdebourg, par *Theodoric le Jeune*, Landgrave de la Thuringe Orientale, en 1301. I. I. 330. *a.* *Jean* Roi de Boheme & de Pologne, lui donne le Privilege d'être inalienable, en 1319. I. II. 49. *a.* Il est acheté par l'Empereur *Charles* IV. & incorporé avec les Seigneuries de *Milberg*, *Streel* & *Werdenheim* au Royaume de *Boheme*, avec le consentement des Etats de l'Empire, donnant en même tems aux Habitans le Privilege *de non-evocando & appellando*, en 1370. II. I. 77. *a.* S. I. II. 198. Declaration d'*Albert*, Archevêque de Magdebourg, touchant cet Achat & Incorporation, en 1371. II. I. 81. *a.* Il est remis par l'Empereur *Ferdinand* II. à *Jean George* I. Electeur de Saxe, pour Gage des dépenses faites pour le service de l'Empereur dans la Guerre de Boheme, de l'an 1623. V. II. 438. *b.* Cedé par l'Empereur *Ferdinand* III. à *Jean George* I. Electeur de Saxe, pour les services qu'il lui a rendus dans les Troubles de Boheme & pour les depenses de Guerre qu'il y a faites, en 1636. S. II. I. 292. Cedé & transporté par l'Empereur *Ferdinand* III. à *Jean George* Electeur de Saxe, l'an 1636. VI. I. 101. *a.*

Luther (*Martin*) proscrit par l'Empereur *Charles* V. à la Diéte de Worms, le 8 Mai 1521. IV. I. 335. *a.*

Lutheriens, les premieres Procedures qui se firent en *France* contr'eux sous le Roi *François* I. en 1533. S. II. I. 115.

Luxembourg, (*Sigsfrid*,) en fut le premier Comte, en 960. I. I. 37. *b.*

Luxembourg, le Château de Luxembourg est échangé par l'Abbé de St. Maximin de Treves contre le Domaine nommé *Viulne*. I. I. 37. *b.*

Luxembourg, Comté, erigé en Duché par *Charles* IV. Empereur, en 1359. II. I. 1. *a.*

Luxembourg, Duché, quelles Terres & Biens du Comté de *Manderscheid*, en relevent, S. II. I. 120.

Luxembourg, Declaration de *Waleran de Luxembourg*, Sire de Lignei, qu'il est devenu homme lige du Comte *Henri* de

de Luxembourg son Frere, pour la Terre de *Rouchi*. S. I. I. 153.
Lyon, Ville & Evêché de France, son Accord avec *Philippe le Bel* Roi de France, touchant certains Droits & Libertez de part & d'autre, en 1305. I. I. 339. *a.*

M.

Macassar, Royaume aux Indes Orientales, Traité de Paix entre *Hassan Oudin*, Roi de Macassar & la *Compagnie des Indes Orientales des Provinces-Unies*, de l'an 1667. VII. I. 61.
Madrid, Traité de Madrid, fait entre *Charles* V. Empereur & *François* I. Roi de France, alors Prisonnier, où il est aussi traité du Mariage dudit Roi avec Madame *Eleonor* Reine Doüairiere de Portugal, Sœur aînée de l'Empereur, le 14. Janvier 1526. IV. I. 399. *b.*
Magdebourg, Archevêché d'Allemagne, l'Archevêque de Magdebourg obtient le Bailliage de *Rammelburg* du Seigneur d'*Arnestein*. I. I. 213. *a.* Transaction d'*Eisleben*, entre *Auguste* Electeur de Saxe, & *Joachim Frideric* Marcgrave de Brandebourg, Administrateur de l'Archevêché de Magdebourg, par lequel celui-ci cede à l'Electeur certaines Villes & Bailliages en échange des Droits de Bourggrave que l'Electeur avoit dans les Villes de *Magdebourg* & de *Halle*, de l'an 1579. V. I. 357. *a.*
Accord particulier entr'eux touchant la Confirmation Imperiale de ladite Transaction. *ibid.* 360. *b.*
Magdebourg & *Halberstadt*, Archevêché & Evêché, Reglement des Limites entr'eux, fait par ordre de *Jean Albert* Marcgrave de Brandebourg, Coadjuteur desdits Archevêché & Evêché, de l'an 1541. IV. II. 215. *b.*
Execution de ce Reglement, l'an 1546. *ibid.* 217. *b.*
Magdebourg, Ville d'Allemagne, sa Reception dans l'Alliance faite entre *Jean*, Electeur de Saxe, *Jean Frideric* son Fils, *Philippe*, *Otton*, *Ernest* & *François* Ducs de Brunswig-Lunebourg, *Philippe* Landgrave de Hesse, *Henri* Duc de Meklenbourg, *Wolffgang* Prince d'Anhalt, *Gebhard* & *Albert* Comtes de Mansfeld, pour leur commune sûreté & defense de la Reformation de l'Eglise, l'an 1526. IV. I. 457. *a.* Son Absolution du Ban de l'Empire, par l'Empereur *Ferdinand* I. de l'an 1562. V. I. 93. *b.*
Magdelaine, Princesse de Juliers &c. & Femme de *Jean* Comte Palatin du Rhyn, sa Renonciation à tout Droit de Succession Paternelle & Maternelle, & sa Protestation, par laquelle elle se reserve toutes ses pretensions, en cas que le Duc *Guillaume* vînt à deceder sans enfans mâles. S. II. I. 186.
Mahaud, Comtesse d'Artois, Paix qu'elle fit avec la Noblesse dudit Païs, par l'entremise de *Louis* X. Roi de France, en 1315. I. II. 28. *a.*
Mahomet, Alliance & Privileges qu'il accorda aux Chrêtiens habitans de son Païs. S. I. I. 7.
Mahomet III. Grand Seigneur, sa Permission donnée aux Marchands des *Provinces-Unies*, de pouvoir negocier librement dans ses Ports & Païs, sous la Banniere de *France*, de l'an 1598. V. I. 558. *b.*
Mahomet IV. Empereur des Turcs, sa Prolongation de Paix pour 20 ans, avec l'Empereur des Romains *Ferdinand* III. de l'an 1649. VI. I. 521. *b.* Son Traité de Paix avec *Leopold* I. Empereur des Romains, de l'an 1664. VI. III. 23. *b.* Son Traité de Paix avec la Republique de *Venise*, de l'an 1669. VII. I. 119. *a.*
Son Traité de Paix avec *Michel Wisnowiski*, Roi de Pologne, de l'an 1672. *ibid.* 212. *a.* Son Traité d'Amitié & de Commerce avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1673. *ibid.* 231. *b.* Son Traité de Commerce avec *Charles* II. Roi d'Angleterre, où les anciens Traitez faits avec la Reine *Elisabeth*, & les Rois *Jaques* & *Charles* I. sont rappellez & confirmez avec une addition considerable, de l'an 1675. *ibid.* 297. *b.* Son Traité de Paix avec *Jean* Roi de Pologne, de l'an 1676. *ibid.* 325. *a.* Son Renouvellement de Paix avec *Jean* III. Roi de Pologne, de l'an 1677. *ibid.* 338. *a.* Son Traité de Paix avec le même Roi, de l'an 1679. *ibid.* 435. *b.* Son Traité de bonne intelligence, Navigation & Commerce avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1680. VII. II. 4. *b.*
Son Traité de prolongation de Paix pour vingt ans conclu avec l'Empereur *Leopold* I. l'an 1681. *ibid.* 12. *b.* Son Traité avec le Comte de *Tekeli* pour le faire Roi de Hongrie, de l'an 1683. *ibid.* 40. *a.*
Mainfroy, Fils de l'Empereur *Frideric* II. depuis Roi de Sicile, son Contract de Mariage avec *Beatrix* de Savoye, Fille d'*Amé* IV. Comte de Savoye, en 1247. I. I. 195. *b.*
Sa Concession aux Habitans de la Ville de *Spalatre* pour trafiquer librement dans ce Royaume. *ibid.* 209. *a.* Il donne à la Ville de *Siene* le Château & Territoire de *Montepulco*, en 1260. S. I. I. 114. *a.*
Sa Convention avec *Guillaume* Marquis du Montferrat touchant la Ville d'*Alexandrie*, en 1261. *ibid.* *b.*
Malines, Ville de Brabant, l'Evêque de Liége cede les Droits qu'il y avoit à *Jean* Duc de Brabant, jusqu'à la troisiéme Generation, à condition qu'il les revendique de *Jean Bertholt* qui s'en étoit emparé par la force, en 1300. I. I. 326. *b.*
Convention sur ces Droits entre l'Evêque de *Liége*, & *Giles Berthaut*, Seigneur de Malines, en 1308. *ibid.* 351. *a.* Son Accord avec *Jean* III. Duc de Brabant, pour se secourir mutuellement, en 1315. S. I. II. 93. Elle est venduë par *Adolphe* Evêque de Liége à *Louis* Comte de Flandre pour 100000 Ducats d'or à condition de la reconnoitre comme Fief desdits Evêques, en 1333. I. II. 139. *a.* Autre Instrument de la même Vente. S. I. II. 127. Extrait du Traité entre *Louis* Comte de Flandre & *Jean* Duc de Brabant sur la Possession de la Ville de *Malines* en commun, en 1336. I. II. 153. *a.*
Louis de Nevers, Comte de Flandre, transporte à *Henri* Fils de *Jean* Duc de Brabant tout le Droit qu'il peut avoir en cette Ville, en 1347. I. II. 238. *b.* Accord passé entre les Deputez de l'Eglise Metropolitaine de *Malines* & ceux de l'Archevêque de *Cambrai*, touchant l'Execution d'un Bref Apostolique, par lequel la Discipline Ecclesiastique sur les Troupes du Roi d'Espagne es Païs-Bas fut conferée audit Archevêque, de l'an 1595. V. I. 513. *b.*
Magnus IV. Roi de Norwegue, sa Confederation avec *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1269. I. I. 405. *b.*
Magnus III. Roi de Suede, son Traité de Paix & de Concorde avec *Woldemar* III. Roi de Dannemarc, en 1343. I. II. 222. *b.*
Malo (*St.*) Ville & Territoire, la Superiorité quant au temporel en est donnée à *Charles* VI. Roi de France, par l'Antipape *Clement* VII. S. I. II. 282.
Ladite Superiorité est donnée par ledit Roi à *Jean* V. Duc de Bretagne. *ibid.* 319.
Manderscheid, Comté, Transaction de *Theodoric*, Comte de Manderscheid avec l'Empereur *Charles* V. en qualité de Duc de Luxembourg, touchant la reconnoissance de ses Fiefs & autres points. S. II. I. 120.
Mansfeld, Comté d'Allemagne, Revers des Comtes de Mansfeld, par lequel ils reconnoissent avoir reçu de *Frideric* Archevêque de Magdebourg du consentement de son Chapitre le Château de *Mansfeld* en Fief Masculin, de l'an 1455. III. I. 235. *b.* Union & Accord entre *Gontier*, *Ernest*, *Hoyer*, *Gebhard* & *Albert*, Comtes de Mansfeld, pour maintenir la dignité de leur Maison, de l'an 1520. IV. I. 324. *a.*
Leur Convention pour le maintien de la Paix dans le Château de *Mansfeld* & sa Banlieue, de la même année. *ibid.* 327. *b.* Accord entre *Albert Philippe* & *Jean George* Comtes de Mansfeld, par la Mediation de *Wolf* Prince d'Anhalt & *Jean Henri* Comte de Schwartzbourg, comme aussi des Docteurs, *Martin Luther* & *Jonas*, l'an 1525. IV. II. 302. *a.* Deux Engagemens faits par *Christoffle* Comte de Mansfeld aux Seigneurs de *Buchner*, du Bailliage & Château de *Seebourg*, de l'an 1561. V. I. 86. *a.*
Lettres des Comtes de Mansfeld par lesquelles ils remettent à *Auguste* Electeur de Saxe toutes les personnes qui appartiennent à leurs Mines, pour lui obeïr comme à leur Seigneur Feodal jusques à l'entier payement de leurs Dettes, de l'an 1572. *ibid.* 210. *b.* Le Bailliage de *Fridbourg* en est veudu par le Comte *Brunon* au Chapitre de *Magdebourg* à condition de rachat, l'an 1612. V. II. 203. *a.*
Mantoue, érigé en Marquisat par *Otton le Grand*, en 962. I. I. 37. *a. b.*
Mantoue, Ville, Privileges & Libertés accordez à cette Ville par *Guelfon* V. Duc, & *Mathilde* Comtesse, en 1090. S. I. I. 183. *a.*
Mantoue & *Verone*, leur Traité de Paix avec *Otton*, *Louis* & *Henri* Ducs de Carinthie & Avocats des Eglises d'Aquilée, Trente & Brixen, en 1301. S. I. II. 8.
Leur Alliance pour trois ans avec les Villes de la *Lombardie* & la Marche de *Trevise*. *ibid.* 15. Leur Alliance avec la Ville de *Brixen*, en 1305. *ibid.* 27. Leur Alliance avec la Ville de *Parme*, principalement contre le Marquis d'*Este*, en 1305. *ibid.* 34. Leur Alliance Offensive & Defensive avec la Ville de *Bologne*. *ibid.* 36. *Mantoue*, *Bologne*, *Parme*, *Brixen* & *Verone*, leur Ligue avec *François* Marquis d'*Este* contre *Azon* aussi Marquis d'*Este* & contre la Ville de *Ferrare*, en 1307. *ibid.* 48. *Mantoue*, *Brixen* & *Verone*, leur Traité de Paix avec la Ville de *Bergamo*. *ibid.* 51. *Mantoue*, *Verone*, *Parme*, *Reggio*, *Modene* & *Brixen*, leur Alliance defensive, en 1307. *ibid.* 54. *Mantoue* & *Verone*, leur Traité de Paix avec *Fresque* Marquis d'Este & la Ville de *Ferrare*, en 1308. *ibid.* 59. *Mantoue* & *Verone* leur Alliance pour 16 ans avec *Otton* Duc de Carinthie & Avocat des Eglises de Trente & de Brixen, *Henri* Roi de Boheme son Frere. & les Seigneurs *Guillaume* & *Aldeger de Castro Barro*. *ibid.* 62. Traité de Paix de la Ville de *Mantoue* avec la Ville de *Lodi*. *ibid.* 65. Son Traité de Paix avec la Ville de *Cremone*. *ibid.* 66. Son Accession à la Paix faite entre les Villes de *Milan* & *Brixen*. *ibid.* 68. *Mantoue*, *Guido de Gonzague*, Seigneur de Mantoue, & *Louis* & *François* ses Fils, leurs Demandes & Offres faites à l'Empereur *Charles* IV. l'an 1358. avec les Demandes de l'Empereur de son côté. II. I. 195. *a.* *Mantoue* erigée en Duché par l'Empereur *Sigismond*, en faveur de *Jean François de Gonzague* & de ses Hoirs mâles, l'an 1432. II. II. 251. *b.*
Acte de cette Erection, de l'an 1433. *ibid.* 269. *b.*

Privi-

Privilege des Empereurs *Sigismond* & *Albert* II. pour y pouvoir ériger une *Academie* ou *Université* donné à *Jean François de Gonzague* Marquis de Mantoue, l'an 1433. & 1439. III. I. 61. *b.*

Mantoue, *Jean François* Marquis de Mantoue obtient de l'Empereur *Sigismond* le Privilege de pouvoir choisir entre ses Fils pour son Successeur celui qu'il voudra, nonobstant le Droit d'Aînesse établi dans ce Duché, l'an 1436. III. I. 12. *b.*

Mantoue, *Louis de Gonzague*, Marquis de Mantoue, est investi par *Frideric* III. Empereur, de plusieurs Châteaux & Villes situez dans le Territoire de *Cremone*, l'an 1478. III. II. 24. *a.*

Mantoue, *Rodolphe* & *Louis de Gonzague*, Marquis de Mantoue, font un échange du Château de *Caneto* contre celui de *Luzzara* avec *Frideric de Gonzague* aussi Marquis de Mantoue, leur Frere aîné, l'an 1478. III. II. 25. *a.* Echange du Château & Terre de *Viteliane* contre d'autres Châteaux & Terres fait entre *François* & *Frideric de Gonzague* Freres, Marquis de Mantoue, de l'an 1478. *ibid.* 33. *a.* 36. *a.* Pacte Hereditaire entre *Frideric de Gonzague*, Marquis de Mantoue & ses quatre Freres, fait l'an 1479. *ibid.* 62. *a.* *Frideric* Marquis de Mantoue fait une Alliance defensive avec *Hercule* Duc de Ferrare, l'an 1480. *ibid.* 71. *b.*

Marbourg, adjugé par la Sentence Imperiale de *Ferdinand* II. à *Louis* Landgrave de Hesse-Darmstadt, contre *Maurice* Landgrave de Hesse-Cassel, l'an 1623. V. II. 430. *a*

Marguerite, Reine d'Angleterre, Veuve de *Henri* VI. Roi d'Angleterre, & Fille de *René* Roi de Sicile, fait don à *Louis* XI. Roi de France des Droits qui lui appartiennent és Duchez d'*Anjou*, de *Lorraine* & de *Bar* & au Comté de *Provence*, l'an 1475. III. I. 526. *a.* Sa Seconde Cession des mêmes Droits, faite audit Roi, l'an 1480. III. II. 75. *a.*

Marguerite d'Autriche, Fille de *Maximilien*, promise en Mariage à *Charles* Dauphin de France, Fils de *Louis* XI. l'an 1482. III. II. 100. *a.* *Charles* VIII. Roi de France la renvoye. *ibid.* 304. *a.* Acte de sa delivrance & sa Renonciation au Mariage avec ledit Roi. *ibid.* 310. *a.* Memoires touchant son Mariage rompu avec *Charles* VIII. Roi de France. *ibid.* 404. *b.* Son Mariage avec *Philibert* Duc de Savoye, l'an 1501. IV. I. 15. *a.* Son Testament, de l'an 1508. avec l'addition, de l'an 1512. *ibid.* 90. *b.* Elle fait comme Gouvernante des Païs-Bas, un Traité avec *François* I. Roi de France, sur la Neutralité des Duché & Comté de *Bourgogne*, de l'an 1522. *ibid.* 378. *b.* Son Traité de Trêve pour six Mois fait avec *Louise de Savoye*, [illegible] dudit Roi & Regente du Royaume de France, l'an 1525. *ibid.* 433. *a.* Son Traité de Trêve pour huit mois, fait au nom de l'Empereur *Charles* V. avec *François* I. Roi de France, en l'an 1528. *ibid.* 515. *a.* Interpretation d'un Article de ladite Trêve touchant la Saisie des Biens des particuliers. *ibid.* 517. *b.* Son Codicille fait l'an 1530. IV. II. 73. *b.*

Marguerite de Baviere, Veuve de *Charles* Duc de Lorraine, Son Testament. de l'an 1434. II. II. 287. *b.*

Marguerite, Reine de Sicile, sa Cession de la portion du Duché de *Bourgogne*, qui lui apartenoit par Droit de Succession, faite à *Robert* Duc de Bourgogne, en 1285. I. I. 259. *a.*

Marguerite de Valois, Fille de *Henri* II. Roi de France, son Contract de Mariage avec *Henri* Roi de Navarre, depuis Roi de France IV. du nom, de l'an 1572. V. I. 215. *b.* Elle est repudiée par ce Roi, l'an 1599. *ibid.* 598. *a.*

Marguerite Marie, Fille de *Philippe* IV. Roi d'Espagne épouse l'Empereur *Leopold* I. en 1673. VII. I. 221. *a.*

Marguerite, Duchesse de Carinthie, obtient de l'Empereur *Louis de Baviere* des Lettres de Divorce d'avec *Jean* Fils de *Jean* Roi de Boheme pour fait d'impuissance, en 1343. I. II. 206. *a.* Elle obtient du même Empereur dispensation de se marier avec *Louis* Marcgrave de Brandebourg, nonobstant leur Parentage. *ibid. b.*

Marguerite de Savoye, Fille naturelle & legitimée d'*Amé* VIII. Duc de Savoye, son Mariage avec *Louis* III. Roi de Sicile & de Jerusalem, l'an 1432. II. II. 254. *a.* Transaction qu'elle fait étant devenuë Epouse d'*Ulric* Comte de Wirtemberg avec *René* Roi de Sicile & de Jerusalem, Frere & Successeur de son premier Mari, touchant sa Dot, Pierreries & Douaire qu'elle avoit à pretendre, recevant pour tout cela une pension annuelle de 3000 Ducats, de l'an 1455. III. I. 236. *a.*

Marguerite, Fille de *Robert* Duc de Bourgogne, & Femme de *Louis* X. dit *Hutin*, Roi de Fr. quel fût son sort. I. I. 324. *b. n.*

Marguerite, Comtesse de Flandre & de Hainaut, ses Enfans qu'elle eut de deux Lits, remettent leurs pretensions touchant la Succession dans les Comtez de *Flandre* & de *Hainaut* à l'Arbitrage de *Louis* IX. Roi de France. I. I. 189. *a.* Son Traité de Paix avec *Florent*, Gardien de Hollande par l'entremise de *S. Louis* Roi de France. *ibid.* 205. *a.* Son Traité de Paix avec *Gui* Comte de Hollande, en 1256. *ibid.* 399. *a.* Ses Lettres, par lesquelles elle assure le Comté de *Hainaut* à son Fils *Jean d'Avesnes*, se soumettant à l'Excommunication des Evêques de Cambrai & de Tournai en cas qu'elle y contrevînt, en 1256. S. I. I. 106.

Marguerite, Fille de *René*, Comte de Gueldre, se marie à *Gerard* Fils de *Guillaume* Comte de Juliers, & vend à *Louis* Comte de Flandres l'Advouerie de Malines & diverses Villes, en 1333. I. II. 139. *b.*

Marie, Reine d'Angleterre, Son Traité de Mariage avec *Philippe* Prince des Espagnes, Fils de *Charles* V. de l'an 1553. IV. III. 106. *b.*

Marie Stuard, Reine d'Ecosse, Son Traité de Paix avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1543. IV. II. 257. *a.* Son Traité de Mariage avec *Edouard* Prince Royal dudit Roi. *ibid.* 261. *a.* Son Traité de Paix avec l'Empereur *Charles* V. de l'an 1550. IV. III. 10. *b.* Son Traité avec *Edouard* VI. Roi d'Angleterre au sujet des limites & du Commerce, de l'an 1551. *ibid.* 103. *a.* Son Acte secret, par lequel elle unit son Royaume à la Couronne de France, au cas qu'elle vienne à deceder sans enfans, de l'an 1558. V. I. 21. *b.* Son Contract de Mariage avec *François*, Fils de *Henri* II. Roi de France, de l'an 1558. *ibid.* 22. *a.* Son Traité de Paix avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1359. *ibid.* 29. *a.* Autre Traité de Paix entre ces Princesses, de l'an 1560. *ibid.* 65. *a.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1563. *ibid.* 99. *b.*

Marie Amelie, Archiduchesse d'Autriche, & Epouse de *Charles Albert*, Prince Electoral de Baviere, sa Renonciation à la Succession d'Autriche, en 1722. VIII. II. 40. *a.*

Marie de Bourgogne, Fille & Heritiere de *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne, son Mariage avec *Maximilien d'Autriche*, en 1477. III. II. 9. *b.*

Marie, Sœur de *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, Epouse de *Louis* XII. Roi de France, son Caractere. IV. I. 195. *a. n.*

Marie de Medicis, Reine de France, Articles de sa Reconciliation avec le Roi son Fils *Louis* XIII. de l'an 1619. V. II. 332. *a.* Autres Articles sur le même sujet, de l'an 1620. *ibid.* 370. *a.* Son Testament, de l'an 1642. VI. I. 260. *b.*

Marie, Reine d'Hongrie. son Diplome, par lequel elle défend, avec le consentement de la Reine *Elisabeth* sa Mere, aux Habitans de la Dalmatie & Croatie de porter du Vin & du Sel au nouveau Château de *Dracoviz*, au prejudice de la Republique de *Raguse*, de l'an 1383. II. I. 178. *a.*

Marie, Reine de Sicile, Sœur de *Ladislas* IV. Roi d'Hongrie, cede après la mort de celui-ci, son Droit sur le Royaume d'Hongrie à *Charles* Prince de Salerne, son Fils aîné, en 1292. S. I. I. 158.

Marie d'Orleans, Duchesse de Nemours, Acte de sa Mise en Possession & Investiture de la Souverainité de *Neufchatel* & *Vallengin*, de l'an 1694. VII. II. 335. *a.* Ses Pretensions sur la Principauté d'*Orange* & le Marquisat de *Rhetel* exposées au Congrès de Ryswick, en 1697. *ibid.* 405. *b.*

Marie Therese, Infante d'Espagne, Fille aînée de *Philippe* IV. son Contract de Mariage avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1659. VI. II. 283. *b.* Sa Renonciation à tout Droit de Succession qui lui pourroit survenir à la Couronne d'Espagne & aux Etats & Pays y appartenans, de l'an 1660. *ibid.* 288. *a.* Son autre Renonciation à tous les Biens particuliers qui lui pourroient survenir du côté de son Pere & de sa Mere. *ibid.* 291. *a.*

Marie Joseph, Archiduchesse d'Autriche & Epouse du Prince Royal & Electoral de Saxe *Frideric Auguste*, sa Renonciation à la Succession d'Autriche, en 1719. VIII. II. 8. *b.*

Marie Eleonore, née Duchesse de Juliers & Femme d'*Albert Frideric* Marcgrave de Brandebourg, sa Renonciation à toute la Succession de ses Pere & Mere, de l'an 1572. V. I. 210. *a.*

Marie de Harcourt, Comtesse de Vaudemont, Veuve d'*Antoine de Lorraine*, Comte de Vaudemont, son Testament, de l'an 1464. III. I. 320. *a.*

Marie, née Duchesse de Stettin & de Pomeranie, & mariée Comtesse de Holstein, sa Renonciation à tout ce qu'elle pourroit esperer de la Succession Paternelle & Maternelle, de l'an 1544. IV. II. 291. *a.*

Maroc, Traité de Paix & de Commerce entre *Muley Zeidan*, Roi de Maroc & les Etats Generaux des *Provinces Unies*, de l'an 1610. V. II. 156. Traité de Paix entre le Roi de *Maroc* & *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1631. VI. I. 19. *b.* Autre Traité entr'eux. *ibid.* 20. *a.* Autre Traité entre les mêmes, de l'an 1635. *ibid.* 113. *a.* Traité de Paix entre le Roi de Maroc *Muley Ismael* & *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1682. VII. II. 18 *a.* Traité de Paix, de Navigation & de Commerce entre *Muley Ismael* Roi de Maroc & les *Provinces-Unies*, de l'an 1682. *ibid.* 64. Autre Traité entre les mêmes, de l'an 1684. *ibid.* 77. *a.* Traité de Paix entre *Muley Ismael* Roi de Maroc & les *Provinces-Unies*, de l'an 1692. *ibid.* 319. Trêve de trois Mois conclue entre le Roi de *Maroc* & *George* I. Roi de la Grande Bretagne, en 1718. VIII. I. 496. *a.*

Marseille, Ville de Provence, Son Traité avec *Thomas* Comte de Savoye, en 1226. I. I. 164. *a.* Son Traité de Paix avec *Charles* I. Comte de Provence, en 1262. *ibid.* 215. *a.*

Martigues, Vicomté, donné à *François de Luxembourg* par *Charles d'Anjou* dernier Duc de Provence; l'an 1481. III. II. 82. *b.*

Martin IV. Pape donne Pouvoir à *Charles d'Anjou* Roi de

Naples de nommer un de ses Fils pour Roi d'Arragon, en 1283. S. I. I. 137. Son Edit pour confirmer *Charles d'Anjou* dans la Possession du Royaume de *Sicile*, contre son Competiteur *Pierre* Roi d'Arragon, en 1284. I. I. 256. *a.*

Martin V. Pape, sa Bulle, par laquelle il delivre l'Empereur *Sigismond* & *Louis*, Electeur Palatin de la garde onereuse du Pape *Jean* XXIII. & ordonne de le livrer à lui même, de l'an 1417. II. II. 100. *b.*
Ses Concordats pour cinq ans faits avec la *Nation Allemande*, à Constance, l'an 1418. *ibid.* 108. *a.* 111. *b.* Son Decret par lequel il nomme, avec le consentement & approbation du Concile de Constance, la Ville de *Pavie*, pour y tenir un Concile, de l'an 1418. *ibid.* 114. *b.*

Masaniello V. *Thomas Aniello.*

Masovie, Duché en Pologne, *Semovit* Duc de *Masovie* reconnoit ledit Duché comme un fief du Roi de Pologne *Casimir* III. en 1355. I. II. 305. *a.*

Mastin, Vicomte de Milan, Fils de *Barnabé*, donne la Ville, Château & Vallée de *Chiavenne* & de *Pivry* à *Hartman* Evêque de *Coire*, l'an 1404. II. I. 291. *b.*

Mastricht, Ville, du Pays-Bas, donnée à *Henri* Duc de Lorraine & de Brabant par *Philippe* II. Roi des Romains, en 1204. I. I. 133. *a.*

Mathilde, Comtesse, donne au St. Siége tous ses Biens, en 1102. I. I. 60. *a.*
Ses Biens Allodiaux sont donnez par le Pape *Innocent* II. à l'Empereur *Lothaire* II. sous de certaines Conditions, en 1133. *ibid.* 74. *b.*

Mathilde, Dame de Dendermonde, sa Convention avec *Jeanne* Comtesse de Flandre, touchant leurs Sujets dans la Terre d'Alost & de Dendermonde, en 1221. I. I. 161. *b.*

Matthias, Archiduc d'Autriche, Conditions auxquelles il fut admis & reçu pour *Gouverneur General des Païs-Bas*, de l'an 1577. V. I. 314. *a.*

Matthias, Archiduc d'Autriche, depuis Roi d'Hongrie & Empereur, établi & declaré Chef de la Famille par les autres Archiducs d'Autriche ses Freres & Cousins, l'an 1606. V. II. 68. *a.*
Sa Composition avec *Etienne Bochkai de Kismar*, Chef des Mécontents de Hongrie, de l'an 1606. *ib. b.* Sa Confederation avec les Etats de *Hongrie* & d'*Autriche*, pour se secourir reciproquement, de l'an 1608. V. II. 91. *a.*
Ses Lettres Reversales données aux Etats de Boheme, portant que l'Expectative qui lui avoit été donnée pour la Succession dans ce Royaume ne prejudiciera point aux Droits & Libertés desdits Etats, & qu'il ne prendra la Regence en main du vivant de l'Empereur *Rodolphe* II. de l'an 1608. *ibid.* 93. *a.* Articles de sa Paix faite avec ledit Empereur. *ibid.* 95. *a.*

Matthias, Archiduc d'Autriche & Roi de Hongrie, Articles de sa Reconciliation avec *Rodolphe* II. Empereur, son Frere, de l'an 1610. V. II. 143. *a.*
Ses Lettres Reversales, données aux *Etats de Boheme* à son Entrée en Boheme avec main forte, de l'an 1611. *ibid.* 160. *a.* Ses Lettres Reversales données aux *Etats de Boheme* avant son Couronnement, de les maintenir dans leurs Privileges Ecclesiastiques & Politiques, de l'an 1611. *ibid.* 166. *b.* Autres Reversales données après son Couronnement, pour le même sujet. *ibid.* 167. *b.* Sa Capitulation Imperiale, de l'an 1612. *ibid.* 198. *b.*

Matthias, Empereur des Romains, Son Traité d'Amitié & d'Alliance avec *Sigismond* III. Roi de Pologne, de l'an 1613. V. II. 220. *a.*
Ses Lettres d'Investiture données à *Frideric* V. Electeur Palatin, pour la Principauté de *Simmeren*, l'an 1613. *ibid.* 233. *a.* Son Renouvellement de la Paix de Situatorock, pour 20 ans avec Sultan *Achmet* I. de l'an 1615. *ibid.* 264. *a.* Autre Renouvellement, de l'an 1616. *ibid.* 280. *a.* Sa Ratification & Confirmation du Pacte de Succession aux Royaumes de *Hongrie* & de *Boheme*, fait entre l'Archiduc *Ferdinand* & *Philippe* III. Roi d'Espagne, de l'an 1617. *ibid.* 301. *a. b.* Sa Convention avec *Osman Han*, Empereur des Turcs touchant l'execution de la Paix de Situatorock, de l'an 1618. *ibid.* 309. *b.*

Matthias Corvin, Roi de Hongrie, Son Traité d'Alliance avec *Frideric* III. Empereur, portant que si ledit Roi meurt sans Enfans, ledit Empereur, ou un de ses Fils lui succedera, de l'an 1463. III. I. 286. *a.*
Son Traité d'Alliance avec la Republique de Venise, de l'an 1463. *ibid.* 290. *b.* Son Traité d'Accord avec *Uladislas* Roi de Boheme, portant que chacun demeurera en Possession de ses Droits acquis, & que le Roi *Uladislas* cedera à *Matthias* les Provinces de *Moravie*, *Silesie*, la *Lusace* & les *six Cités* pour en jouïr à vie, de l'an 1478. III. II. 61. *b.* Alliance de *Frideric* III. Empereur & de *Maximilien* I. Roi des Romains avec les Electeurs & Princes de l'Empire contre lui, de l'an 1486. *ibid.* 153. *b.* Son Traité avec *Jean Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan pour le Mariage de *Blanche Marie* Fille du Duc avec *Jean Corvin* Fils du Roi, de l'an 1487 *ibid.* 174. *a.* Pactes dotaux entr'eux pour le même Mariage. *ibid.* 175. *a.*

Matthieu II. Duc de Lorraine, sa Lettre, par laquelle il reconnoit d'avoir reçu de *Blanche* Comtesse de Troye & de *Theobald* Comte de Champagne en fief le Château & Châtelenie de *Chateau-neuf* en Lorraine. S. I. I. 79.

Maurice & *Joachim*, Electeurs de Saxe & de Brandebourg, leur Recès & Union sur les Differens de Religion survenus au sujet de l'*Interim* publié par *Charles* V. de l'an 1548 IV. II. 344. *b.*

Maurice, Electeur de Saxe, Son Traité de Confederation & d'Alliance avec *Henri* II. Roi de France contre l'Empereur *Charles* V. de l'an 1551. IV. II. 31. *b.*
Son Recès conclu avec ledit Empereur touchant la fixation du Terme de la *Pacification de Passau* & la Liberté du *Landgrave de Hesse.* 1552. *ibid.* 34. *a.*

Maurice, Landgrave de Hesse-Cassel, Son Traité de Reconciliation avec l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1621. V. II. 385. *b.*
Son Obligation donnée à l'Empereur *Ferdinand* II. qu'il ne remettra point les Forteresses de *Cassel*, *Ziegenhein*, & *Rhynfels* à des Puissances étrangeres & qu'il ne donnera aucune assistance aux Ennemis de l'Empereur, de l'an 1626. *ibid.* 497. *a.*

Maurice, Prince de Savoye, son Contract de Mariage avec *Louise Marie* de Savoye, Fille aînée de *Victor Amé*, de l'an 1642. VI. I. 265

Maurice, Prince d'Orange, son Testament, de l'an 1625. V. II. 472.

Maurice, Comte de Saxe, les Decrets de la Diéte de Grodno contre lui, au sujet de son Election en *Courlande*. S. II. II. 188. & *suiv.*

Maurice (*St.*) Ville de Chablais, donnée à *Marguerite de Savoye*, Comtesse de Kibourg par *Amé* Comte de Savoye, en 1239. I. I. 176. *b.*

Maximilien d'Autriche, depuis Empereur I. du nom, Son Traité de Mariage avec *Marie de Bourgogne*, de l'an 1477. III. II. 9. *b.*
Sa Trêve avec *Louis* XI. Roi de France. *ib.* 11. *a.* Sa Trêve pour un an avec le même Roi, de l'an 1478. *ib.* 26. *b.* *Maximilien* & *Marie*, Duc & Duchesse d'Autriche & de Bourgogne, leur Traité de Commerce avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1478. *ibid.* 28. *b.* Son Traité de Paix avec *Louis* XI. Roi de France, contenant entr'autres un Accord de Mariage entre le Dauphin & *Marguerite* Fille de *Maximilien*, de l'an 1482. *ibid.* 100. *a.* Ses Demelez avec *Philippe* Comte de Flandres, son Fils. *ibid.* 183. *a.* Sa Reconciliation avec les trois Membres du Païs de *Flandre*, de l'an 1485. *ibid.* 145. *b.*

Maximilien I. Roi des Romains, sa Confederation perpetuelle avec l'Evêque de *Coire* & les *Trois Ligues Grises*, de l'an 1485. III. II. 147. *a.*
Son Diplome, par lequel il confirme le Diplome de l'Empereur *Frideric* III. son Pere, donné à *Albert* Duc de Saxe, pour la Succession eventuelle des Duchez de *Juliers & de Bergue*, de l'an 1486. *ibid.* 165. *a.* Lui & l'Archiduc *Philippe* son Fils, leur Alliance avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1488. *ibid.* 191. *b.* Son Traité de Paix avec les Etats & trois Membres de *Flandres*, de l'an 1488. *ibid.* 201. *a.* Sa Confirmation de la *Confederation de Suabe* pour tout le tems que doit durer la Paix Publique de Francfort, avec promesse de ne point la revoquer, de l'an 1488. *ibid.* 210. *a.* Sa Procuration pour traiter du Mariage entre lui & *Anne* Duchesse de Bretagne, de l'an 1489. *ibid.* 218. *b.* Son Traité de Paix avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1489. *ibid.* 237. *a.* Lui & l'Archiduc *Philippe* son Fils, leur Traité de Paix avec ceux du Païs de *Flandre* fait par la Mediation de *Charles* VIII. Roi de France, l'an 1489. *ibid.* 242. *b.* Son Revers donné à la *Confederation de Suabe*, par lequel il declare que l'Archiduc *Sigismond* lui ayant cedé la Regence de ses Provinces, il est entré par là dans toutes les obligations que ce Prince avoit contractées avec ladite Confederation, & promet d'y satisfaire, de l'an 1490. *ibid.* 249. *b.* Sa Ligue avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre contre *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1490. *ibid.* 254. *a.* Articles dont ils conviennent touchant la Guerre à faire audit Roi. *ibid.* 256. *a.* Lui & *Philippe* son Fils, leur Pardon donné à la Ville de *Bruges*, l'an 1490. *ibid.* 262. *b.* Son Accord, fait & ordonné entre *Albert* Duc de Baviere, & la Ville de *Ratisbonne*, sur leurs Differens, en 1492. S. I. II. 478.
Ses Lettres d'Investiture du *Montferrat*, données à *Marie* Dame de Servie, pour son Fils aîné *Guillaume*. *ibid.* 480. Lui & *Philippe* son Fils, leur Traité de Paix avec *Charles* VIII. Roi de France à Senlis, de l'an 1493. III. II. 303. *b.* Traité d'Alliance entre lui & les Evêques de *Strasbourg* & de *Bâle*, comme aussi les Villes de *Colmar*, *Strasbourg*, *Bâle* & *Schlettstadt* pour une mutuelle assistance, de l'an 1493. *ibid.* 311. *b.* Son Diplome par lequel il éleve *Eberhard* Comte de Wurtemberg à la Dignité de Prince & Duc de l'Empire, en érigeant ses Païs en Duché, avec un Reglement de la Succession & une Clause de Reversion à la Chambre Imperiale en cas d'extinction de la Ligne Masculine. Le même Diplome autorise encore les Ducs de Wurtemberg de prendre le Titre de *Ducs de Teck*, de l'an 1495. *ibid.* 325. *b.* Son Reglement pour le maintien de la Paix Publique, avec l'obligation des Electeurs, Princes & Etats de l'Empire pour la faire observer, de l'an 1495. *ibid.* 329. *b.* Son Diplome par lequel il crée *Louis Marie Sforce* Duc de Milan & Comte de Pavie & d'Anglerie, l'en investit, y regle la Succession & lui donne plusieurs Droits & Regales, de l'an 1495. *ibid.* 333. *a.* Ses Lettres d'Investiture pour le Duché de *Milan*, les Comtés de *Pavie* & d'*Anglerie*, données à *Louis Marie Sforce*, en 1495. S. I. II. 491. Ses Lettres Imperiales pour

pour la Convocation d'une Diéte generale de l'Empire à Lindau au sujet d'une Expedition à faire en Italie contre le Roi de France, & pour s'y faire couronner Empereur, de l'an 1496. III. II. 359. *b.*
Son Mandement aux Etats de l'Empire où il leur expose la même chose. *ibid.* 361. *b.* Autre Mandement aux Etats de l'Empire qui n'avoient pas encore satisfait au payement pour ladite Expedition. *ibid.* 363. *b.* Son Privilege donné à ceux de *Genes* de pouvoir eux seuls porter du Sel en Italie, de l'an 1496. *ibid.* 364. *a.* Son Recès, & Constitutions reglez avec les Etats de l'Empire à la Diéte de *Lindau*, de l'an 1497. *ibid.* 371. *b.* Autre Diéte, tenue à *Worms*, l'an 1497. *ibid.* 381. *a.* Sa Prolongation de la *Confederation de Suabe* pour douze années, de l'an 1497. *ibid.* 385. *a.* Sa Confederation & celle de *Philippe*, Duc de Bourgogne son Fils, avec *Guillaume* Duc de Juliers & *Jean* Duc de Cleves contre les Habitans de *Gueldre* revoltez, de l'an 1498. *ibid.* 391. *a.* Son Mandement Peinal, par lequel il ordonne sur peine de Ban à tous les Etats & Participans de la *Confederation de Suabe*, qui n'ont pas encore donné leur Accession à sa prolongation pour 12 ans de comparoitre à Ulme, & d'y faire les Actes requis de leurdite Accession, de l'an 1498. *ibid.* 393. *b.* Son Instrument de la Prolongation de ladite Confederation pour 12 ans. *ibid.* 394. *a.* Son Mandement aux deux Capitaines de la *Confederation de Suabe*, par lequel il leur ordonne qu'en vertu de la Paix publique constituée à Worms, en 1495. ils ayent à se mettre en état de venir au secours de ses Provinces menacées d'une Invasion, de l'an 1498. *ibid.* 400. *b.* Sa Constitution d'une *Regence Imperiale* à Nuremberg, en 1500. S. I. II. 500. Son Diplome par lequel il unit le Marquisat de *Final* au Duché de *Milan*, de l'an 1500. III. II. 439. *a.* Son Traité avec *Louis* XII. Roi de France, fait à Trente, l'an 1501. IV. I. 15. *b.*
Son Traité de Commerce avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1502. *ibid.* 30. *b.* Son Traité de Paix & d'Amitié avec le même Roi, de l'an 1502. *ibid.* 34. *a.* Son Mandement à tous les Etats & Sujets de l'Empire de prendre les armes contre les Turcs, & de s'aller joindre à la *Societé de St. George*, de l'an 1503. *ibid.* 45. *b.* Ses Lettres aux Etats de l'Empire, où il leur ordonne de remettre entre les mains de ses Commissaires l'argent provenu de la Collecte du Jubilé & de la Croisade par Concession du Pape *Alexandre* VI. pour pouvoir faire son Voyage à Rome & marcher ensuite contre les Infidelles avec la *Societé de l'Ecu de St. George*, de l'an 1503. *ibid.* 47. *b.* Son Ordonnance pour les Membres de ladite Societé. *ibid.* 48. *a.* Son Traité avec *Louis* XII. Roi de France pour le Mariage de *Charles* Duc de Luxembourg, depuis Empereur V. du nom, son Petit-fils, avec Madame Claude de France, Fille dudit Roi *Louis*, de l'an 1504. *ibid.* 57. *b.* Son Traité de Confederation avec le même Roi contre les *Venitiens*, de la même année. *ibid.* 58. *a.* Son Edit public dans la Cause du Comte de *Virneberg*, de ne point évoquer les Sujets de l'Empire à Rome, ni de les faire contraindre par le Ban du Pape, de l'an 1505. *ib.* 59. *b.* Il reçoit l'hommage de *Louis* XII. Roi de France, qui lui est fait par le Cardinal *d'Amboise*, pour le Duché de *Milan*, l'an 1505. *ibid.* 60. *a.* Il donne l'Investiture du Duché de *Milan* & des Comtez de *Pavie* & d'*Anglerie* audit Roi. *ibid.* *b.* Son Edit contre le Ban des Papes & que les Ecclesiastiques n'evoquent point les Sujets de l'Empire au Tribunal des Papes, en 1505. S. II. I. 8. Lui & *Philippe* Roi de Castille son Fils, leur Traité de Paix avec *Louis* XII. Roi de France, par lequel l'Empereur promet l'Investiture du Duché de *Milan* au Roi de France moyennant une Somme de 200000 Francs, le Mariage entre *Charles* Duc de Luxembourg & une Fille de France est confirmé, & *Louis* abandonne la Protection de l'Electeur Palatin, de l'an 1504. IV. I. 55. *a.*
Sa Sentence Arbitrale renduë entre *Albert* & *Wolffgang* Ducs de Baviere d'une part & *Frideric* comme Tuteur des Fils de *Rupert*, *Otton*, *Henri* & *Philippe*, aussi Ducs de Baviere d'autre part, au sujet de la Succession des Etats & Domaines delaissez par le feu Duc *George*, de l'an 1505. *ibid.* 66. *a.* Son Traité de Paix avec *Louis* XII. Roi de France, auquel il promet l'Investiture du Duché de Milan, l'an 1505. IV. III. 95. *a.* Son Traité avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre au sujet du Mariage à faire entre *Charles* Archiduc d'Autriche son Petit-Fils & *Marie*, Fille du Roi, de l'an 1508. IV. I. 93. *b.*
Son Traité de Confederation & d'Alliance avec le même. *ibid.* 102. *b.* Lui & *Charles* Prince d'Espagne son Petit-fils, leur Traité de Paix & d'Alliance avec *Louis* XII. Roi de France & *Charles d'Egmond* Duc de Gueldres, à Cambrai, de l'an 1508. *ibid.* 109. *a.* Son Privilege concernant la Succession de *Juliers* & de *Berg*, par lequel les Femmes sont rendues capables d'y succeder au defaut des Mâles, donné au Duc *Guillaume*, en 1508. S. II. I. 14. Il donne l'Investiture du Duché de Milan à *Louis* XII. Roi de France, en execution du *Traité de Cambrai*, l'an 1509. IV. I. 118. *a.*
Son Decret à la Diete Generale d'Augsbourg, par lequel la Ville de *Hambourg* est declarée Ville Imperiale, de l'an 1510. *ibid.* 127. *b.* Son Traité avec *Louis* XII. Roi de France, pour la Ratification & prorogation du Traité de Cambrai, de l'an 1510. *ibid.* 132. *a.* Lui & *Charles* Prince d'Espagne & Duc de Bourgogne, son Petit-Fils, leur Ligue Hereditaire avec les *Cantons Suisses*, de l'an 1511. IV. I. 133. *a.*
Son Union hereditaire pour le Duché d'*Autriche*, avec *Ladislas* Roi de Boheme pour le Royaume de *Boheme*, de l'an 1511. *ibid.* 135. *a.* Son Plein-pouvoir donné à l'Evêque de Gurck, pour confirmer de sa part le Concile de *Latran* & pour abolir & declarer nuls ceux de *Tours* & de *Pise*, de l'an 1522. *ibid.* 149. *b.* Ses Lettres par lesquelles il confirme la Republique de *Genes* dans la Possession de toutes ses Terres, Droits & Privileges, il étend leurs Limites & leur accorde le Privilege d'ériger une Université ou Academie, l'an 1513. *ibid* 172. *a.* Sa Ligue avec le Pape *Leon* X. *Henri* VIII. Roi d'Angleterre & *Ferdinand* Roi d'Arragon pour la defense de l'Eglise contre *Louis* XII. Roi de France, de l'an 1513. *ibid.* 173. *a.* Sa Declaration par laquelle il consent que *Charles* Prince d'Espagne soit compris dans le Traité de Londres fait entre *Louis* XII. Roi de France & *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1514. *ibid.* 196. *a.* Son Traité avec *Ladislas* Roi de Hongrie & de Boheme, sur un double Mariage à faire 1. entre *Louis* Fils dudit Roi, & *Marie* Petites Fille de *Maximilien*, 2. entre *Maximilien* même & *Anne* Fille du Roi *Ladislas*, avec cette condition néanmoins, que si dans un an un des Petits-Fils de l'Empereur, *Charles* ou *Ferdinand*, vouloit épouser ladite *Anne*, lui s'en desisteroit, de l'an 1515. *ibid.* 211. *b.* Son Alliance étroite & perpetuelle avec *Henri* VIII. Roi d'Angleterre & *Jeanne* & *Charles* Reine & Roi d'Espagne, pour leur Defense mutuelle, en 1516. S. II. I. 40. Son Revers donné à *Jean* III. Duc de Cleves, qu'il avoit investi des Duchez de *Juliers* & de *Berg*, & auquel il promet de satisfaire là-dessus la Maison Electorale & Ducale de *Saxe*, de l'an 1516. IV. I. 224. *a.*
Lui & *Charles* Prince d'Espagne son Petit-Fils & *Henri* VIII. Roi d'Angleterre font une Ligue avec le Pape *Leon* X. pour la defense de l'Eglise, l'an 1516. *ibid.* 240. *a.* Sa Sentence arbitrale entre *Ulric* Duc de Wurtemberg, *Sabine* sa Femme & *Louis de Hutten*, de l'an 1516. *ibid.* 245. *b.* Lui & *Charles* Prince d'Espagne son Petit-Fils, font une Alliance perpetuelle avec les Suisses, de l'an 1517. *ibid.* 254. *b.* Leur Alliance avec *François* I. Roi de France contre le Turc. *ibid.* 256. *a.* Sa Ligue hereditaire & perpetuelle, faite en qualité de Duc d'Autriche, & pour *Charles* son Fils, Roi d'Espagne comme Duc de Bourgogne avec les *Treize Cantons Suisses* & l'Abbé de St. *Gal*, en 1517. S. II. I. 58.
Maximilien II. Empereur, sa Capitulation Imperiale, de l'an 1562 V. I. 96. *a.*
Ses Lettres d'Investiture accordées à *Frideric* II. Roi de Dannemarc & aux deux Freres *Adolphe* & *Jean* Ducs de Sleswig-Holstein, pour l'Expectative des Comtés d'*Oldenbourg* & *Delmenhorst*, l'an 1570. *ibid.* 183. *b.* Ses Lettres à *Cosme* I. Duc de Florence, par lesquelles, en vertu du Droit, que l'Empereur a sur l'Etat de Florence, il annulle sa Concession du Titre de *Grand Duc*, faite par le Pape, de l'an 1570. S. II. I. 465.
Avis des Electeurs de l'Empire, donné à cet Empereur sur cette affaire. *ibid.* Il accorde au même le Titre de *Grand Duc d'Hetrurie*. *ibid.* 466. Son Renouvellement de l'Union Hereditaire entre le Royaume de *Boheme* & la Maison de *Saxe*, de l'an 1571. V. I. 205. *a.* Son Diplome, par lequel il accorde à *François* Duc de Florence le Titre de *Grand Duc d'Hetrurie*, en 1576. S. II. I. 467.
Maximilien, Duc de Baviere, sa Convention avec l'Empereur *Ferdinand* II. & les Electeurs Ecclesiastiques, touchant les conditions auxquelles il arrepte la Direction de la *Ligue Catholique*, de l'an 1619. V. II. 354. *b.*
Son Traité avec *Joachim Ernest* Marcgrave de Brandebourg-Anspach, comme Lieutenant General de l'*Union Evangelique*, pour parvenir à un Accommodement entre les deux Partis, de l'an 1620. *ibid.* 369. *a.* Il reçoit de l'Empereur *Ferdinand* II l'Investiture de la Dignité Electorale Palatine avec tous ses Droits, de l'an 1623. *ibid.* 418. *a.* Son Revers, par lequel il accepte la Clause de reservation inserée dans ladite Investiture en faveur du Comte Palatin *Wolfgang Guillaume*. *ibid.* 419. *b.* Son Traité avec l'Empereur *Ferdinand* II. par lequel l'Empereur lui vend & transporte le *Haut Palatinat* & le *Bas-Palatinat* au deça du Rhyn, en échange de quoi ledit Electeur renonce à sa Pretension de 13 Millions de depenses faites pour l'Empereur, & lui remet le Pays d'*Autriche sur l'Ens*, de l'an 1628. *ibid* 538. *b.* 542. *a.* Son Traité de Ligue defensive avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1631. VI. I. 14. *a.*
Son Contract de Mariage avec *Marie Anne* Archiduchesse d'Autriche, Fille ainée de l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1635. *ibid.* 111. *b.* Son Traité & celui de son Frere *Ferdinand* Electeur de Cologne, avec la *France*, la *Suede* & la Landgrave de *Hesse-Cassel*, pour une suspension d'armes jusques à une Paix Generale, de l'an 1647. *ibid.* 375. *b.* 377. *a.* 380. *a.* Son Traité avec l'Empereur *Ferdinand* III. pour leur Reunion & Conjonction, de l'an 1647. *ibid.* 399. *a.* Acte de Guarantie qui lui est donné au nom de l'Empereur, de l'Empire, de la France & de la Suede, pour la procuration de la Renonciation de *Charles Louis* & de ses Freres, Comtes Palatins, à la *Dignité Electorale*, au *Haut Palatinat* & au Comté de *Cham*, de l'an 1649. *ibid.* 492. *a.*
Maximilien Emanuel, Electeur de Baviere, son Recès avec l'Empereur *Leopold* au sujet des Differens pour la Jurisdic-

tion, Limites & autres Droits entre les Seigneuries de Kufftein & d'Afchau, de l'an 1680. VII. II. 9. *a.* Son Traité d'Alliance défenfive avec *Leopold* I. Empereur pour la defenfe de l'Empire & de leurs Etats, de l'an 1683. *ibid.* 54. *a.* Son Alliance defenfive avec les Cercles de *Baviere* & de *Franconie. ibid.* 59. *b.* Son Alliance defenfive avec l'Empereur *Leopold* I. pour l'affifter d'un Corps de 8000. hommes, de l'an 1689. *ibid.* 227. *a.* Ses Pactes Matrimoniaux avec *Therefe*, Fille de *Jean* III. Roi de Pologne, en 1694. S. II. I. 429. Son Renouvellement *de la Grande Alliance* avec l'Empereur *Leopold* I. & les *Provinces-Unies*, de l'an 1695. VII. II. 355. *b.* Sa promeffe donnée en qualité de Gouverneur General des Païs-Bas Efpagnols, à *Frideric* III. Electeur de Brandebourg pour le payement d'une fomme de 672000. Patacons, dûs par l'Efpagne, de l'an 1697. *ibid.* 420. *a.* Mis au Ban de l'Empire par l'Empereur *Jofeph* I. en 1706. VIII. I. 193. *a.* Sa Proteftation étant encore fous le Ban Imperial, contre l'Election d'un Empereur, en cas qu'elle fe fît fans lui, en 1711. S. II. II. 87.

Maximilien Henri, Electeur de Cologne & Prince de Liége, fon Traité avec *Philippe* IV. Roi d'Efpagne, touchant la Neutralité du Païs de Liége & la bonne Correfpondance entre les Païs-Bas-Efpagnols & les Etats de l'Electeur, de l'an 1654. VI. II. 70. *a.* Son Traité de Ligue avec l'Electeur de *Treves*, l'Evêque de *Munfter* & le Duc de Neubourg *Philippe Guillaume*, pour la defenfe de leurs Etats contre toute vexation, de l'an 1654. VI. II. 97. Acceffion de l'Electeur de *Mayence* à ladite Ligue, de l'an 1655. *ibid.* 113. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1669. VII. I. 103. *a.* Son Traité de Paix avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1674. *ibid.* 262. *b.* Son Traité avec *Leopold* I. Empereur, par lequel il promet d'acceder à la grande Alliance, de l'an 1677. *ibid.* 330. *a.*

Mayence, *Worms* & *Spire*, Villes d'Allemagne, leur Accord fur la maniere de recevoir leurs Evêques & de leur faire Serment de fidelité, en 1293. I. I. 281. *a.* Leur Accord touchant la Reception des Rois des Romains. *ibid. b.*

Mayence, Archevêché, *Conrad*, Archevêque de Mayence eft conftitué *Vicaire de l'Empire par l'Allemagne*, par l'Empereur *Sigifmond*, mais il s'en defifte par un Revers & rend le Vicariat à l'Electeur Palatin en vertu d'une Sentence Arbitrale des Archevêques de Trêves & de Cologne, l'an 1433. II. II. 265. *a.* Lettres de l'Electeur de Mayence *Dietric* comme Archi-Chancelier de l'Empire, par lefquelles il donne fon confentement à la confirmation faite par *Frideric* III. Empereur à *Frideric* II. dans l'Electorat & Marcgraviat de Brandebourg, conferez ci-devant par l'Empereur *Sigifmond* à *Frideric* I. Bourggrave de Nurenberg, de l'an 1444. III. I. 141. *a.* Le même *Dietric*, Electeur de Mayence, donne à *Louis le Noir*, Comte Palatin du Rhyn, comme Comte de Veldenz, l'Inveftiture des Châteaux & Villes de *Meifenheim*, *Odernheim* & *Arnsheim*, l'an 1457. *ibid.* 244. *b.* Accord entre *Dieteric* & *Adolphe* tous deux élus à l'Archevêché de Mayence, portant qu'*Adolphe* demeurera Electeur, & que *Dieteric* fe contentera de quelques Lieux & Rentes pour fa fubfiftance, de l'an 1461. *ibid.* 270. *b.* *Bartholde* Electeur de Mayence, fon confentement donné en qualité d'Archi-Chancellier de l'Empire à l'Inveftiture donnée par l'Empereur *Frideric* III. à *Frideric* Electeur & *Jean*, *Frideric* & *Sigifmond* Marggraves de Brandebourg, fur leurs Terres & Païs, & fur leur Expectative du Duché de *Mecklenbourg*, de l'an 1487. III. II. 165. *b.* *Mayence* & *Cologne*, Accord entre *Jean Philippe*, Electeur de Mayence, & *Maximilien Henri*, Electeur de Cologne touchant le Droit du Couronnement de l'Empereur, de l'an 1657. VI. II. 182. *a.* Traité entre l'Electeur & Archevêque de *Mayence* & la *Maifon Ducale de Saxe*, pour l'Accommodement de leurs diferens au fujet de quelques Droits fur la Ville d'*Erford*, de l'an 1666. VI. III. 134. *b.* Tranfaction entre les mêmes, pour l'elucidation & execution du Traité precedent, de l'an 1667. VII. I. 33. *b.* Articles & Conditions auxquelles l'Electeur de Mayence remet la Ville & Citadelle de *Mayence* au Marquis de *Boufiers*, General de l'Armée du Roi de France, de l'an 1688. VII. II. 207. *a.* Acceffion de *Anfelme François* Electeur de Mayence à la *Grande Alliance*, de l'an 1691. *ibid.* 284. *a.*

Mayenfeld, les Seigneurs de Mayenfeld font une Alliance avec les Trois *Ligues* Grifes, l'an 1475. III. I. 439. *a.*

Mazarin, Miniftre du Pape, fa Trêve menagée entre les Generaux de l'*Empereur*, de la *France*, d'*Efpagne* & de *Savoye*, l'an 1630. V. II. 614. *a.*

Medicis (la Maifon de) rétablie par l'Empereur *Charles* V. à Florence, qui lui en donne le Gouvernement, l'an 1530. IV. II. 72. *a.* *Alexandre de Medicis*, Inftrument public de fon établiffement comme *Duc de Florence*, par les Commiffaires de l'Empereur *Charles* V. en 1531. S. II. I. 113. *Cofme de Medicis*, établi Duc de Florence, au lieu de *Laurent*, qui fut exclus par l'Empereur *Charles* V. en 1537. S. II. I. 120.

Meinungen, Ville & Chateau, Accord entre *Chriftian* Duc de Saxe, & *Jules* Evêque de Wurtzbourg touchant leurs diferens fur ladite Ville & Château. S. II. I. 197.

Meinevelde, Comté, engagé par *Henri* Duc & Comte Palatin du Rhyn, à *Henri*, *Albert* & *Godefroi*, Comtes de Sponheim pour 1300 Marcs. S. I. I. 70.

Mecklenbourg ou *Vandalie*, Duché d'Allemagne, reconnu pour Fief du Marggraviat de Brandebourg, l'an 1415. II. II. 54. *a.* & S. II. II. 236. Item l'an 1427. *ibid.* 192. *b.* Pacte d'Union hereditaire entre *Frideric* Electeur de Brandebourg & les Ducs de Meklenbourg *Henri* l'aîné, *Henri le Jeune* & *Jean*, par lequel ils reconnoiffent, que leur Pofterité Mafculine venant à defaillir, leurs Terres & Seigneuries doivent retourner à l'Electeur & à fes Heritiers & promettent que leurs Etats & Sujets leur en feront un hommage de Succeffion eventuelle, de l'an 1442. avec la Confirmation de l'Empereur *Frideric* III. III. I. 116. *a.* Lettres Reverfales des mêmes Ducs par lefquelles ils reconnoiffent, que leurs Etats Provinciaux ont fait hommage aux Markgraves de *Brandebourg*. *ibid.* 118. *a.* Convention de *Henri* Duc de Meklenbourg avec les Villes de *Roftok* & de *Wifmar*, pour l'abolition du péage à *Warnemunde*, de l'an 1476. *ibid.* 529. *a.* L'Expectative dans ce Duché confirmée aux Marggraves de Brandebourg par *Barthold*, Electeur de Mayence comme Archichancelier de l'Empire, l'an 1487. III. II. 165. *b.* Partage Hereditaire entre *Adolphe Frideric* & *Jean Albert* Freres, Ducs de Mecklenbourg, par lequel ledit Duché eft divifé en deux portions, celle de *Schwerin* & de *Guftrau*, de l'an 1611. V. II. 168. *a.* Autre Partage entre les mêmes, de l'an 1621. *ibid.* 380. *a.* Ce Duché eft donné en hypotheque par l'Empereur *Ferdinand* II. à *Albert* Duc de Friedland, fon Capitaine General, l'an 1628. *ibid.* 546. *b.* Tranfaction entre *Frideric Guillaume*, Duc de Meklenbourg-Swerin, & *Adolphe Frideric*, Duc de Meklenbourg-Strelitz fur la Succeffion de *Guftrauw*, avec la Confirmation Imperiale, en 1701. S. II. II. 2. Tranfaction entre *Frideric Guillaume* Duc de Meclenbourg-Swerin & *Madelaine Sibylle* Ducheffe Douairiere de Meklenbourg-Guftrauw, fur les Pretenfions qu'elle avoit en vertu de fon Contract de Mariage & du Teftament du feu Duc fon Epoux, de l'an 1701. VIII. I. 5. *a.* Convention entre ledit Duc & les Etats du Païs, touchant leur Contribution aux depenfes publiques. *ibid.* 42. *a.* Refolution dudit Duc, donnée à la Nobleffe & aux autres Etats du Païs, par laquelle il confirme les Refolutions de fes Predeceffeurs *Chrêtien Louis*, Duc de Meklenbourg-Swerin, & *Guftave Adolphe*, Duc de Mecklenbourg-Guftrau, & leur donne l'autorité & la force de Conftitutions Ducales, &c. de l'an 1701. *ibid.* 47. *b.* Revers donné par *Frideric Guillaume* Duc de Mecklenbourg-Swerin, à *Adolphe Frideric* Duc de Mecklenbourg-Strelitz, touchant le payement des Arrerages des 9000 écus du Péage de Boitzenbourg &c. de l'an 1705. *ibid.* 169. *a.* Decrets de l'Empereur pour tranfporter l'Adminiftration du Duché de Meklenbourg au Prince *Chrêtien Louis*, en 1728. S. II. II. 210. Memoire ou Information de la part de l'Empereur au fujet de l'Adminiftration du Meklenbourg, publié à Ratisbonne, en 1729. *ibid.* 211. Inftruction donnée au Baron de Fonfeca, Miniftre de l'Empereur à la Cour de France, pour en informer le Cardinal de Fleury. *ibid.* 215. Memoire pour la même affaire, publié de la part de la Commiffion de la Maifon de Brunfwig-Lunebourg, en 1730. *ibid.* 217. Deduction Hiftorique touchant l'Origine & la Continuation des Droits du Roi de Pruffe, comme Electeur de Brandebourg à la Succeffion éventuelle de tous les Fiefs Imperiaux du Duché de Meklenbourg. *ibid.* 230. *Balthafar* & *Guillaume*, Freres, & leur Coufin *Chriftoffle*, Seigneurs des Vandales & de Werle, fe confeffent Vaffaux de *Frideric* I. Electeur de Brandebourg, en 1415. *ibid.* 236. *Jean* Duc de Meklenbourg reconnoit avoir reçu à Fief Mafculin toutes fes Terres du même Marcgrave, en 1427. *ibid.* Mandement de l'Empereur *Sigifmond* aux Etats des Pays des Vandales, qu'ils ayent à prêter Hommage à *Frideric* I. Electeur de Brandebourg, en 1436. *ibid.* 238. Tranfaction entre *Frideric* II. Electeur de Brandebourg, & *Henri le Vieux*, *Henri le Jeune* & *Jean* Ducs de Meklenbourg, dans laquelle ceux-ci promettent, que leurs Etats preteront un hommage de Succeffion eventuelle au premier, en 1442. *ib.* 239. Confirmation de l'Empereur *Frideric* II. de tout ce qui a été arrêté & conclu entre lefdits Electeur & Ducs au fujet de la Succeffion eventuelle du Meklenbourg. *ibid.* 241. Approbation de l'Electeur de Mayence. *ibid.* 242. Confirmation de ladite Succeffion, par l'Empereur *Frideric* III. à l'Electeur *Albert*, en 1470. *ibid.* Autre Confirmation donnée par le même Empereur à l'Electeur *Jean*, en 1487. *ibid.* Confentement de l'Electeur de Mayence à ladite Confirmation. *ibid.* Confirmation de la même Succeffion par l'Empereur *Maximilien* I. en 1495. *ibid.* 243. Confentement de l'Electeur de Saxe. *ibid.* Autre Confirmation de l'Empereur *Maximilien*, donnée à l'Electeur *Joachim* I. à fon Frere *Albert* & à fon Coufin *Frideric* Marcgraves de Brandebourg, en 1500. *ibid.* 244. Confentement de l'Electeur Palatin. *ibid.* Confirmation de l'Empereur *Charles* V. en 1521. *ibid.* 245. Autre Confirmation generale du même Empereur, en 1530. *ibid.* Confirmation generale de l'Empereur *Leopold* I. en 1661. *ib.* 245. Autre Confirmation du même Empereur, en 1685. *ibid.*

autre

Autre Confirmation, en 1699. S. II. II. 247. Lettre Reversale des Ducs de Meklenbourg, touchant l'hommage à faire par les Etats à l'Electeur de Brandebourg, en 1693. *ibid.* Autres Lettres sur ce sujet en 1707. *ibid.* 248. & 249.

Meklenbourg, ce qui s'y est passé à l'égard de la Commission & Administration Imperiale, sous le Duc *Charles Leopold*. S. II. II. 251. *& suiv.* 283.

Melchior, Evêque de Wurtzbourg, son Accord avec *Albert le Jeune* Marcgrave de Brandebourg, pour se racheter de la Guerre moyennant une grosse Somme d'argent, de l'an 1552. IV. III. 36. *b.*

Mercy (le Comte de) General des Troupes Imperiales dans la Sicile, sa Convention avec le *Marquis de Leede* General des Troupes Espagnoles pour l'Evacuation de la *Sicile* & de la *Sardaigne* en 1720. VIII. II. 27. *a.*

Mersebourg, Evêché de Saxe, Composition de *Frideric* Marcgrave de Misnie avec *Henri* Evêque de Mersebourg, par laquelle il lui promet de le laisser jouir de la Jurisdiction Seculiere & Spirituelle &c. en 1288. I. I. 267. *b.*

Mez, Ville en Lorraine, les Decrets du Concile tenu dans cette Ville, touchant le Divorce de Lothaire Roi de Lorraine d'avec sa Femme *Theutberg*, sont annullez par le Concile Romain. I. I. 14. *a.* *Charles* le *Chauve* y est reconnu & couronné Roi de Lorraine, en 869. *ibid.* 15. *b.*

Metz, Evêque, Accord entre *Raoul de Coucy* Evêque de Metz, & *Charles* Duc de Lorraine, touchant ce que ledit Evêque devra tirer de la Ville & Châtelenie de *Rambervillers*, nonobstant que par autres Traitez precedents il ait donné au Duc les trois quarts de ladite Ville & Châtelenie & du Bar d'*Espinal* en engagement pour certaines sommes d'or, de l'an 1395. II. I. 235. *a.* Le susdit Evêque de Metz fait une Alliance & Confederation avec *Charles* Duc de Lorraine, *Robert* Duc de Bar, & *Edouard* de Bar, Marquis du Pont, contre *Frideric* Comte de Meurs, qui s'étoit emparé de la Comté de *Salverne* sur l'Evêché de Metz, pour recouvrer ladite Comté, qui devra être partagée ensuite en trois par ies egales, de l'an 1408. *ibid.* 320. *a.* Le même *Raoul de Coucy* fait une Convention avec *Charles* Duc de Lorraine, par laquelle ils se transportent reciproquement partie des Revenus de quelques Terres de leurs dependances pour le tems de trois années, de l'an 1413. *ibid.* 359. *a.* *Conrad Beyer* Evêque de Metz promet & s'engage au même Duc, de ne rien faire ni entreprendre contre lui & ses Terres, ni de recevoir ses Ennemis dans ses Places, même de ne se point demettre de son Evêché, & de n'en point aliener ou engager les Terres & Seigneuries, sans obliger premierement ceux avec qui il traiteroit de conserver au Duc ses Droits, de l'an 1422. II. II. 172. *b.* Serment prêté par les Habitans de la Ville de *Metz* à *Henri* II. Roi de France, l'an 1552. IV. III. 33. *b.* Cette Ville est cedée au même Roi, par le Cardinal *Charles de Lorraine* Gouverneur & Administrateur, & *François de Beaucaire* Evêque de Metz, l'an 1556. V. I. 1.

Metz, *Toul* & *Verdun*, Evêchez, *Charles* IV. Duc de Lorraine proteste contre leur Cession au Roi de France dans le Traité de Munster. S. II. I. 322.

Meurs, Comté, Confirmation de la Donation de ce Comté, faite par *Walburg*, Comtesse de Nieuwenaer & de Meurs, à *Maurice*, Prince d'Orange, l'an 1594. & renouvellée à la Haye, l'an 1598. S. II. I. 239. Seconde Confirmation. *ibid.* 241. Extrait du Reg stre des Etats Generaux des *Provinces-Unies*, touchant la Protestation du *Duc de Bisaccia*, pour conserver les Droits de son Fils sur ce Comté, en 1713. S. II. II. 115.

Michalow, Terre du Duché de Cujavie, donnée en hypotheque au Grand Maître de l'*Ordre Teutonique* en Prusse, par le Duc de Cujavie, pour une somme d'argent qu'il en avoit empruntée, en 1304. I. I. 338. *b.*

Michel, Roi de Pologne, Son Traité avec *Alexis Michalowitz* Czar de Russie, pour la Confirmation de la Paix d'Androusof, faite en 1667. de l'an 1670. VII. I. 130. *b.* Assignation de certains Lieux en Pologne pour Contre-Dot, à *Eleonore*, son Epouse, Sœur de l'Empereur *Leopold*, de l'an 1670. *ibid.* 144. *b.* Son Traité de Paix avec *Alexis Michalowitz* Czar de Moscovie, de l'an 1672. *ibid.* 165. *a.* Son Traité de Paix avec *Mahomet* IV. Empereur des Turcs, de l'an 1672. *ibid.* 212. *a.* Son Testament, de l'an 1673. *ibid.* 245. *b.*

Michel Federowitz, Grand Duc de Moscovie, Son Traité de Paix avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, de l'an 1618. V. II. 308. *b.* Son Traité d'Amitié & de Commerce avec *Jaques* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1623. *ibid.* 436. *b.* Son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1629. *ibid.* 597. *a.* Son Traité de Commerce avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1631. VI. I. 3. *a.*

Michlenstadt & *Muhlinheim* Villes, données par *Louis le Debonnaire* à *Eginhard* & à sa femme *Imma*, en 814. I. I. 6. *b.*

Milan, Ville de Lombardie, Capitulation de cette Ville avec l'Empereur *Frideric* I. en 1159. I. I. 85. *a.* Elle obtient d'*Otton* IV. Empereur, la Confirmation de ses Libertés & Droits, en 1208. *ibid.* 138. *b.* Elle obtient de l'Empereur *Adolphe* de Nassau la Confirmation de ses Droits & Privileges, en 1295. I. I. 292. *a.* Elle est troublée par les deux partis *de la Turre* & des *Viscontis*, & pacifiée par *Henri* VIII. Empereur, en 1311. *ibid.* 360. *b.* Le même Empereur confirme aux *Milanois* tous leurs Privileges. *ibid.* 363. *b.*

Milan, Seigneurie, érigée en Duché par l'Empereur *Wenceslas* en faveur de *Jean Galeaz*, l'an 1395. II. I. 236. *b.* Acte de fidelité & d'Hommage rendu par la Ville de *Milan* à *Galeaz Marie Sforce*, Duc de Milan, à *Bonne* sa Femme, & *Jean Galeaz* leur Fils ainé, l'an 1470. III. I. 416. *b.* *Louis Marie Sforce*, en est investi par l'Empereur *Maximilien* I. en 1495. S. I. II. 491. Acte fait par les *Milanois* devant le Cardinal d'*Amboise*, l'an 1500. sur le Pardon par eux requis à cause de leur rebellion contre *Louis* XII. Roi de France. III. II. 439. *b.* *Louis* XII Roi de France en est investi par l'Empereur *Maximilien* I. l'an 1505. IV. I. 60 *b.* L'Investiture en est donnée par le même Empereur, audit Roi, l'an 1509. *ibid.* 118. *a.* Il est donné par *Claude* Reine de France à *François* I. Roi de France son Epoux, l'an 1515. *ibid.* 211. *a.* Diplome d'Investiture de l'Empereur *Charles* V. donné à *François Sforce*, Fils de *Louis*, l'an 1524. *ibid.* 398. *b.* Ledit Empereur en donne l'Investiture à *François Marie Sforce*, pour une somme de 600000 Ducats, & autres Cessions, l'an 1525. *ibid.* 434. *b.* Il est donné par le même Empereur, à son Fils *Philippe*, l'an 1540. IV. II. 200. *a.* Ses Lettres d'Investiture, de l'an 1546. *ibid.* 311. *b.* Investiture de ce Duché donné à *Philippe* II. Roi d'Espagne par l'Empereur *Rodolphe* II. avec les Lettres d'Investiture des Empereurs *Ferdinand* I. & *Charles* V. de l'an 1579. V. I. 333. *a.* Capitulation entre le Prince *Eugene de Savoye* & les Officiers commandants des Troupes *Françoises* en Lombardie, pour l'Evacuation du Milanez & de toute la Lombardie, de l'an 1707. VIII. I. 212. *b.*

Minden, Evêché, Traité entre *Henri* & *Eric* Ducs de Brunswic-Lunebourg, & *François* aussi Duc de Brunswic-Lunebourg, comme Administrateur de l'Evêché de *Minden*, par lequel lesdits Ducs restituent audit Evêché une partie du Comté de *Hoya* & reglent les Limites, de l'an 1512. IV. I. 143. *a.* Confirmation de ce Traité faite par le Duc *Jules*, l'an 1582. *ibid.* 145. *b.*

Miolans, Terre située en Savoye, Protestation faite au Congrès d'Utrecht par *Charles Emanuel*, Comte de Vienne, pour la Conservation de ses Droits & Pretensions sur cette Terre, en 1713. S. II. II. 106.

Miracle, une pierre de 200 livres tombée du Ciel devant l'Empereur *Maximilien* I. au Camp d'Ensisheim. IV. I. 46. *a.*

Mirandole, *Jean* & *François* Freres, Seigneurs de la Mirandole, Comtes de la Concorde, leur Pleinpouvoir donné à *Edouard del Fante*, pour faire une Tréve avec *Jean François* Marquis de Mantoue, pour un an & quinze jours, de l'an 1437. III. I. 26. *a.*

Mirewaut, Château en Ardenne, acheté par *Jean d'Avesnes*, Comte de Hainaut de *Jean de Cons* & sa Femme *Isabelle*. S. I. I. 159.

Misnie, Pays de Saxe, le Burggraviat de Misnie cedé par *Henri de Plauen*, auquel il fut conferé par l'Empereur *Sigismond*, à *Frideric* Duc de Saxe & Landgrave de Thuringe, pour la Seigneurie de *Frauenstein*, une Somme de 14736. florins de Rhyn, & divers autres Biens, Rentes & Revenus. S. I. II. 351.

Modene, Compromis du Pacte des *Guelfes* avec ceux de *Modene*, touchant la paix à faire entr'eux, en 1310. S. I. II. 79. *b* *Borsius* Duc de Modene & de Reggio, Marquis d'Este, donne son Consentement que les Places *Rocca*, *Bastiani*, *Barbiani* & *Cuneo* soient données par le Pape à *François Sforce* Duc de Milan, de l'an 1456. III. I. 237. *a.*

Molinos, (*Michel*) sa Doctrine condamnée à Rome par l'Inquisition, en 1687. S. II. I. 472.

Monaco, Traité du Prince de *Monaco* avec *Louis* XIII. Roi de France, pour la protection & la souveraineté de *Monaco*, de l'an 1641. VI. I. 218. *b.*

Moncontour, Seigneurie échangée contre la Seigneurie de *Gavre* par *Artur de Bretagne* Comte de Richemont & Messive *Roland de Dinan*. S. I. II. 318.

Monmouth (*Jaques Duc de*) Son Manifeste ou Declaration à son entrée en Angleterre, contre le Roi *Jaques* II. de l'an 1685. VII. II. 108. *a.*

Monnoye, Droit de Monnoye donné à l'Evêque de *Padoue*, par l'Empereur *Henri* III. en 1049. I. I. 47. *a.* Convention entre *Henri* & *Eric*, Freres Ducs de Brunswich-Lunebourg, *Berthold* Evêque de Hildesheim & les Villes de *Brunswic*, *Hildesheim*, *Gottingen*, *Hanover*, *Eimbeck* & *Northeim*, au sujet de la fabrique de la Monnoye d'argent & du Prix des Vivres à proportion de celui de la Monnoye, de l'an 1502. IV. I. 1. *a.* Recès conclu entre les Etats des Cercles de *Franconie*, de *Baviere* & de *Suabe*, touchant l'epreuve des Monnoies, de l'an 1665. VI. III. 35. *b.* Conclusion de l'Empire touchant les *Monnoyes d'Or & d'Argent*, leur titre & valeur, &c. & pour la suppression des Monnoyes fausses ou legeres, de l'an 1667. VII. I. 19. *a.* Accord entre les Electeurs de *Saxe* & de *Brandebourg* touchant la petite Monnoye, de l'an 1667. *ibid.* 58. *b.* Recès conclu entre les Cercles de *Franconie*, *Baviere* & *Suabe*,

pour la reforme des mechantes espéces, de l'an 1679. VII. I. 445. *b.* *Recès de Leipsich*, conclu entre les Electeurs de *Saxe* & de *Brandebourg*, & toute la Serenissime Maison des Ducs de *Brunswig-Lunebourg*, touchant l'amelioration de la Monnoye, de l'an 1690. VII. II. 245. *a.*

Monstreuil, Traité de *Monstreuil*, fait entre *Philippe le Bel* Roi de France, & *Edouard* I. Roi d'Angleterre, en 1299. I. I. 317. *a.*

Montbar, donné au Duc de *Bourgogne* par le Comte de *Bar sur Seine*, en 1201. I. I. 127. *b.*

Montferrat, Marquisat de la Lombardie: le Droit de Fief de plusieurs Villes & Terres de ce Marquisat est concedé à *Amé* I. Duc de Savoye, par *Jean Jaques* Marquis du Montferrat, en 1432. S. I. II. 161.
L'Investiture en est donnée au Marquis *Boniface* par l'Empereur *Frederic* III. en 1487. S. I. II. 474. & 484. L'Investiture en est donnée par l'Empereur *Maximilien* I. à *Marie* Dame de Servie, pour son Fils aîné *Guillaume*, & les Investitures des Empereurs *Charles* IV. *Wenceslas*, *Sigismond* & *Frideric* III. y étant inserées, en 1494. *ibid.* 480. Sentence definitive touchant la Succession aux *Etats du Montferrat*, après la Mort du dernier Duc *Jean George*, renduë, en 1536. par l'Empereur *Charles* V. entre les *Pretendans*, savoir *le Duc de Savoye*, *le Duc de Mantoue* & le *Marquis de Saluces.* S. II. I. 118. Negotiations du Nonce du *Pape* & de l'Ambassadeur de *France* pour accommoder les differens survenus sur ce sujet entre *Charles Emanuel* Duc de Savoye, & *Ferdinand* Duc de Mantoue, de l'an 1614. V. II. 262. *a.* 263. *a.* 271. *a.* L'Investiture en est reconnuë comme duë au *Duc de Savoye*, par le *College des Electeurs de l'Empire*, en 1664. S. II. I. 374. Quelles Places y sont cedées au Duc de *Savoye*, pour ses Pretensions. VI. I. 12. *a.* Protestation faite au Congrès d'Utrecht par *Louis Henri* Duc de Bourbon, Prince de Condé, pour la Conservation de ses Droits & Pretensions sur ce Duché, en 1713. S. II. II. 95.
Protestation faite sur le même Duché par *Leopold*, Duc de Lorraine. *ibid.* 104.

Montfort, les Comtes de Montfort sont investis par l'Empereur *Albert* II. du Comté de *Toggenbourg*, & des Seigneuries de *Prettigaw*, *Tofar*, *Tellfort* & *Uznang*, l'an 1439. III. I. 65. *a.*

Moravie, les differens de l'Evêque de Moravie avec celui de *Prague* touchant quelques Dîmes & Biens, ajustez par la Sentence arbitrale de *Gregoire* VII. Pape, en 1074. I. I. 51. *b.*

Muha, Comté, donné par le Comte *Albert*, à l'Eglise de Liége. S. I. I. 72.

Muley Bonmarquam, Roi de Maroc, Son Traité de Trêve avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1630. V. II. 613. *a.*

Muley Bufferii, Roi de Tunis, Son Traité avec la Ville de Pise, pour la seureté & commodité du Commerce en Afrique. S. I. II. 285.

Muley Hazem, Roi de Tunis, Son Traité avec *Charles* V. par lequel il lui cede diverses Places maritimes du Royaume de *Tunis*, lequel il reconnoit pour Fief de l'Espagne, l'an 1535. IV. II. 128. *a.*

Muley Zeidan, Roi de Maroc, Son Traité de Paix & de Commerce avec les Etats Generaux de *Provinces-Unies*, de l'an 1610. V. II. 156.

Mulhausen, Ville de l'Empire, obtient divers Privileges de *Guillaume* Roi des Romains. I. I. 201. *b.* Elle obtient de l'Empereur *Louis de Baviére* le Privilege d'être inalienable de l'Empire. en 1332. I. II. 132. *b.*

Munster, Ville d'Allemagne, Traité de Paix entre *Christoffle Bernard* Evêque de Munster, & ladite Ville de *Munster*, de l'an 1657. VI. II. 197.
Sa Capitulation avec ledit Evêque auquel elle se soumet, de l'an 1661. *ibid.* 353. *a.*

Mustapha, Empereur des Turcs, Son Traité de Paix avec *Pierre Alexowitz*, Czaar de Russie, fait à Carlowitz, en 1698. VII. II. 446. *a.* 447. *a.*
Sa Paix avec l'Empereur *Leopold. ibid.* 448. *a.* Avec le Roi & la Republique de *Pologne. ibid.* 451. *b.* Sa Paix avec la Republique de *Venise. ibid.* 453. *b.* Acte des Ambassadeurs de l'Empereur & du Roi de *Pologne*, touchant cette Paix qu'ils avoient concluë pour la Republique. *ibid.* 458. *a.* Son Traité de Limites avec l'Empereur *Leopold*, de l'an 1699. *ibid.* 469. *a.* Son Traité avec *Leopold* I. Empereur des Romains pour le Reglement des Limites en Hongrie, selon la teneur de la Paix de Carlowitz, en 1700. S. II. I. 459.

N.

Namur, Ville des Païs-Bas, Convention passée entre les Chanoines & les Echevins de Namur, touchant leur Jurisdiction, par l'entremise de *Gui*, Comte de Flandre & de Namur, en 1270. I. I. 232. *a.*

Namur, Comté, tenu par les Comtes de *Hollande* des Rois d'Ecosse. S. I. I. 98.
Il est donné par *Guillaume*, Comte de Hollande & Empereur à *Alix*, sa Sœur, pour dot, en consideration, de son Mariage avec *Jean d'Avesnes* Comte de Flandres & de Haynaut. *ibid.*

Nantes, Edit de Nantes, publié par *Henri* IV. Roi de France, pour la Pacification des Troubles de son Royaume, en faveur de ses Sujets Reformez, de l'an 1598. V. I. 545. *a.* Il est revoqué par *Louis* XIV. Roi de France, l'an 1685. VII. II. 117. *a.*

Naples, Royaume, le Pape *Clement* IV. en investit *Charles d'Anjou*, Frere de S. *Louis* Roi de France, à condition d'un Tribut annuel de 8000 onces d'or. S. I. I. 117. Statuts & Ordonnances du Pape *Honorius* IV. faits pendant la captivité du Roi *Charles* II. pour redresser les abus de la Regence & pour borner le Pouvoir Royal dans ce Royaume. I. I. 146.
Charles II. les ratifie. *ibid.* 151. Capitulations & Concessions du Vice-Roy de Naples accordées au Nom de *Philippe* IV. Roi d'Espagne, au *Peuple de Naples* revolté sous *Thomas Aniello*, en 1647. S. II. I. 324. Pretension du Duc de la *Tremouille* sur ce Royaume, representée à la Paix de Nimegue. VII. I. 416. *a.* Protestation secrete de plusieurs de la Noblesse & Bourgoisie du Royaume & de la Ville de *Naples*, contre la Declaration du *Duc d'Anjou* pour Roi, de l'an 1702. VIII. I. 111. *b.*
Voyez le reste sous l'Article *Sicile.*

Nassau, Pacte de Succession entre *Engelbert* & *Jean le Jeune*, Comtes de Nassau, Freres & Fils de *Jean* Comte de Nassau & de *Marie de Loon.* S. I. II. 438.

Nassau-Saarbruck & ***Lorraine***, Recès entr'eux conclu par les Commissaires Imperiaux, par lequel les Comtes de Nassau-Saarbruck sont mis en possession de la Forteresse de *Hombourg* & du Comté de *Saarwerden*, de l'an 1670. VII. I. 143. *b.*

Navarre, Royaume, pour quelle raison le Roi d'Espagne s'est emparé de la *Haute Navarre.* IV. I. 148. *b. n.*
Acte fait entre les Ambassadeurs du Roi de France *François* I. & de *Charles* Prince d'Espagne au sujet des differens que la France avoit avec le Roi d'Arragon sur le Royaume de *Navarre*, de l'an 1514. *ibid.* 203. *b.* Protestation de la part de la France contre l'injuste occupation de ce Royaume par *Ferdinand* Roi d'Arragon, de l'an 1558. V. I. 23. *b.*
Navarre, & les autres Pays & Biens des Rois de Navarre appartenants à *Henri* IV. Roi de France, sont réunis par lui à la Couronne de France, en 1607. S. II. I. 267.

Naumbourg, Evêché, Diplome de *Ferdinand* I. Empereur, par lequel il confirme à *Jules* Evêque de Naumbourg & à son Chapitre tous leurs Droits & Privileges, de l'an 1559. V. I. 49. *a.*

Nepotisme, Constitution du Pape *Innocent* XII. contre le Nepotisme, faite en 1692. S. II. I. 424.

Nerac, Articles de la *Conference de Nerac* entre les *Catholiques* & les *Reformez* de France, *de l'an 1579.* V. I. 337. *b.*

Neron, Empereur, a donné des *Privileges* aux Ducs d'*Autriche.* I. I. 253. *a.* Son *Privilége* donné à la Terre d'*Autriche.* S. I. I. 182.

Neubourg, Duché, donné par la Sentence Arbitrale de l'Empereur *Maximilien* I. aux Fils de *Rupert* Electeur Palatin & Duc de Baviere. IV. I. 63. *a.*

Neufchatel, Ville en Suisse, ses Bourgeois receus pour Combourgeois par la ville & Canton de *Berne.* S. I. II. 311.

Neufchatel & ***Berne***, Traité d'Alliance & d'Amitié entre *Rudolphe*, Marquis de Hochberg & Comte de Neufchatel, & les Seigneurs de *Berne*, par lequel l'ancienne Combourgeoisie de *Berne* & *Neufchatel* est renouvellée & amplifiée. S. I. II. 409.
Traité du même Marquis & Comte avec le Canton de *Soluce*, pour la Combourgeoisie de ceux de *Neufchatel. ibid.* 411.

Neufchatel & ***Vallengin***, Comtés, pris sous la Protection du Canton de *Lucerne*, l'an 1693. VII. II. 330. *b.*
Acte de la Prise de Possession de la Duchesse de *Nemours*, de l'an 1694. *ibid.* 335. *a.*

Neufchatel, les Communautés y font une Union de s'assister mutuellement pour le maintien de leurs Droits & Libertés, en 1703. S. II. II. 28.

Neufchatel & ***Valengin***, Articles Generaux dressez & proposez de la part de tous les Corps & Communautés de ces Pays, & ratifiez & confirmez par *Frideric* I. Roi de Prusse, en 1707. S. II. II. 65.
Protestation de la Duchesse Douairiere de *Lesdiguieres*, de *Jaques de Matignon*, & d'*Angelique de Cunegonde de Montmorency de Luxembourg*, comme Tutrice de *Mademoiselle de Neufchatel*, sa Fille, contre les Procedures irregulières du Tribunal de Neufchatel, qui les obligent à se retirer sans attendre la Sentence definitive, *ibid.* 67. Sentence d'Investiture, renduë par les Trois Etats de Neufchatel, & Valengin en faveur du *Roi de Prusse* contre les autres Pretendans à la Souveraineté de cet Etat. *ibid.* 70. Protestation de *Guillaume Hyacinthe* Prince de Nassau-Siegen contre la Sentence de ladite Investiture. *ibid.* Protestation de *Paule Françoise Marguerite de Gondi de Retz*, Duchesse Douairiere de Lesdiguieres, pour la conservation de ses Droits sur les Souverainetés de *Neufchatel & Vallengin*, contre les Dispositions contenuës à cet égard dans le Traité de Paix entre les Rois de France & de Prusse, en 1713. *ibid.* 92. Protestation au même sujet de *François du Prat*, Comte de Barbanson. *ibid.* 96. Protestation de *Jaques* Comte de Matignon pour la Conservation de ses Droits sur ces Souverainetés, en 1713. *ibid.* 100.

Neustadt: la Paix de Neustadt, faite entre *Frideric* Roi de Suede & *Pierre* Czar de Russie, en 1721. VIII. II. 36. *a.*

Nice, le Seigneur de Nice vend le Château de Canderaza à Robert Roi de Sicile & de Jerusalem, en 1325. I. II. 75. b.
Nice, Comté. accord des Habitans du Comté de Nice avec Amé VII. Comte de Savoye par lequel ils se donnent à lui, l'an 1388. II. I. 214. a.
— Traité de Nice entre Charles V. Empereur & François I. Roi de France, de l'an 1538. IV. II. 169. b. Entrevue à Nice, entre le Pape Paul III. l'Empereur Charles V. & le Roi de France François I. l'an 1538. & ce qui s'y passa. ibid. 172. b.
Nicolas I. Pape, son Bref aux Archevêques & Evêques de France, d'Italie & d'Allemagne, touchant le Divorce de Lothaire, Roi de Lorraine, d'avec sa Femme Theutberg, de l'an 863. I. I. 14. a.
Nicolas II. Pape, sa Constitution touchant l'Election des Papes par les Cardinaux, en 1059. I. I. 49. a. S. I. I. 28.
Nicolas IV. Pape, sa Lettre à Alfonse Fils de Pierre Roi d'Arragon, pour le porter à elargir Charles, Fils de Charles Roi de Sicile, qu'il tenoit prisonnier, & à ne point assister Jaques Frere d'Alfonse ou aucun autre, qui troubleroit le Royaume de Sicile, en 1288. I. I. 266. b.
Nicolas V. Pape, ses Concordats & Modifications des Decrets du Concile de Bale pour la Nation Germanique, de l'an 1448. III. I. 163. a. Sa Ratification desdits Concordats. ibid. 164. a. Sa Concession de l'Isle du Chateau Rouge, voisine de l'Isle de Rhode à Alfonse, Roi d'Arragon & de Sicile, de l'an 1450. ibid. 180. b. Sa Bulle à Alfonse Roi de Portugal par laquelle il lui donne Pouvoir de s'emparer de tous les Païs & Biens des Sarrasins & autres Infidelles, en 1452. S. II. I. 23. b. Sa Confirmation & extention, de ladite Bulle, en 1454. ibid. 29. b. Sa Bulle par laquelle il donne au même Roi, l'Empire de Guinée & defend à tous autres d'y aller sans la permission des Portugais, de l'an 1454. III. I. 200. a. Sa Dispense donnée pour le Mariage entre Charles Comte de Charolois, & Isabelle de Bourbon, de l'an 1454 ibid. 210. b.
Nicolas, Marquis d'Este & de Ferrare, & Louis Marquis de Saluces, choisis pour Arbitres sur les differens des Republiques de Venise & de Florence avec Philippe Marie Anglus, Duc de Milan, & leur Sentence Arbitrale renduë là-dessus, de l'an 1433. II. II. 258. b. Son Traité avec François Cardinal & Chambellan du Pape Eugene IV. portant que ledit Marquis reconnoitra ce Pape pour legitime, & qu'il accordera audit Cardinal les Privileges & conditions demandées, de l'an 1438. III. I. 45. a.
Nicolas, Duc de Lorraine, sa Paix faite avec Antoine de Neufchâtel Evêque de Toul, l'an 1472. III. I. 605. b. 606. b.
Nicolas, Duc d'Oppau, prête hommage à Jean Roi de Boheme & de Pologne pour ledit Duché d'Oppau, en 1318. I. II. 43. a.
Nicolas, Duc de Munsterberg en Silesie vend à Charles IV. Empereur & Roi de Boheme la Ville de Frankenstein avec les Terres du Monastere de Camentz, en 1351. I. II. 269. a.
Niederkranichfeldt, Château, vendu par Dietric Burggrave de Kirchberg à Louis Comte de Gleichen, qui donne un Revers à Henri Reuss de Plauen, que s'il arrive qu'il soit obligé de l'aliener ou de l'engager, ce sera audit de Plauen preferablement à tout autre, de l'an 1455. III. I. 236. a.
Nimegue, Ville, Confirmation de ses Privileges par l'Empereur Charles IV. S. I. II. 172. Ses Privileges lui sont confirmez & amplifiez par l'Empereur Frideric III. ibid. 387. Traité de Paix de Nimegue entre Louis XIV. Roi de France & les Provinces-Unies, de l'an 1678. VII. I. 350. a. Protestation des Plenipotentiaires de Dannemarc & de Brandebourg contre cette Paix. ibid. 355. b. 356. a. Protestation du Nonce du Pape contre la même. ibid. 374. a.
Nivelle, Abbaie, les Biens de l'Eglise de Nivelle comment ils furent partagez par Henri IV. Empereur, en 1059. I. I. 48. b. Le Partage des Biens de cette Eglise en trois portions confirmé par l'Empereur Lothaire II. en 1136. ibid. 75. a. Elle est donnée à Henri Duc de Lorraine & de Brabant, par Philippe II. Roi des Romains. ibid. 123. a. L'Empereur Charles IV. permet à l'Abbesse de Nivelle de prendre les Regales de Jean Duc de Brabant, en protestant que cela ne portera aucun prejudice ni à elle ni à l'Empire, en 1351. I. II. 270. a.
Noblesse Immediate de l'Empire, Privilege que lui donne l'Empereur Sigismond, de s'unir pour leur plus grande sûreté, & pour le maintien de leurs Droits, & de pouvoir aussi inviter les Villes Imperiales à cette Union, en 1422. S. I. II. 347. Declaration du Directoire de la Chancelerie Imperiale de Mayence, qu'elle est comprise dans la Paix de Ryswyk sous le mot Membra. S. II. I. 449. Declaration de l'Ambassade Imperiale, confirmant la même chose, mais que dans les Traités de Paix à venir, on en fera nommement mention. ibid. 450. Recès entre la Noblesse Libre des Cercles de Franconie, de Suabe & du Rhyn, & la Couronne de Suede, pour la Contribution & la Discipline Militaire, de l'an 1633. VI. I. 52. b. Union de la Libre Noblesse Imperiale d'Algou, de Hegou & du Danube, pour le maintien de leur bonne Intelligence & pour l'Administration de la Justice entr'eux, en 1413. S. I. II. 333.
Noblesse Libre Imperiale de Franconie, Sa Convention avec Jean, Evêque de Wurtzbourg, touchant la Regence dudit Evêché & l'Administration de la Justice. S. I. II. 370. Sa Convention avec Jean Evêque de Wurtzbourg, lequel leur promet de garder inviolablement leurs Droits & Privileges, de bien regler l'Administration de la Justice, tant Ecclesiastique que Seculiere, principalement le Brakengericht & Centgericht. S. I. II. 422. Noblesse Immediate de Franconie du Canton de Buchen, son accord avec l'Abbé & l'Abbaye de Fulde sur tous leurs Differens, en 1656. S. II. I. 369.
Noblesse Imperiale de Suabe, Capitulation de la Libre Noblesse Imperiale de Suabe sur le Neker & dans le Schwartz-wald sur l'établissement d'un nouveau Directoire, en 1703. S. II. II 34.
Nord, Plan projetté pour la Paix generale entre les Puissance du Nord étant en guerre, en 1719. VIII. II. 8. a.
Nurenberg, Ville Imperiale d'Allemagne, le Burggraviat de Nurenberg est donné par Rodolphe I. à Frideric Burggrave de Nurenberg, en 1281. I. I. 248. a. Ses Differens avec ledit Burggrave au sujet d'un Bois appellé la Foret de Nuremberg, des Péages &c. ajustez par la Sentence Arbitrale de quelques Electeurs & Princes de l'Empire, en 1362. II. I. 35. a. Elle obtient de l'Empereur Charles IV. le Privilege, que nulle Forteresse ou Ville ne pourra être bâtie, ni aucun Tribunal erigé dans son Voisinage à la distance d'une lieuë. S. I. II. 203. Sa Transaction avec Reinard de Neuperg, Maitre de l'Ordre Teutonique pour l'Allemagne & l'Italie, touchant les Bâtimens appartenants à l'Hopital de cet Ordre à Nurenberg, de l'an 1417. III. II. 172. a. La Paix Religieuse de Nurenberg, faite entre l'Empereur Charles V. & les Princes & Etats Protestans de l'Empire, par laquelle on convient que personne ne troublera l'autre sur le fait de la Religion, jusqu'à ce qu'un Concile General ou les Etats de l'Empire en ordonnent autrement, de l'an 1532. IV. II. 87. a. Son Accord avec Albert le Jeune, Marggrave de Brandebourg auquel ladite Ville promet de payer 200000 Ecus, pour se racheter de la Guerre, de l'an 1552. IV. III. 37. b. Cassation dudit Accord par l'Empereur Charles V. ibid. 39. b. Confirmation de ladite Cassation. ibid. 41. a.

O.

Obizon, ou Opizon, Marquis d'Este, obtient de l'Empereur Frideric I. l'Investiture de la Marche de Genes & de Milan, & de tout ce que possedoit le Marquis Azon, en 1164. S. I. I. 64. Sa Restitution dans le Comté de Reggio, par l'Empereur Henri VI. en 1191. ibid. 69.
Obizon & Nicolas, Marquis d'Este, leur Traité de Paix avec Gui & Mainfroi de Piis par lequel ceux-ci cedent aux premiers la Ville de Modene & obtiennent d'eux en échange la Terre de Carpi, en 1336. S. I. II. 130.
Odet de Fouvanz, Chevalier, son Hommage prêté à Robert Duc, & à Othes Comte de Bourgogne, pour le Fief de Bez, en 1285. I. I. 259. b.
Odon, ou Eudes, Duc de Bourgogne, deconseille à Philippe II. Roi de France, de faire aucune Paix ni Trêve avec le Roi d'Angleterre Jean sans Terre, quoique le Pape l'y voulût contraindre. I. I. 129. a. Son Traité avec l'Evêque de Langres sur les Droits de Seigneurie dans la Ville de Châtillon sur Seine, en 1206. ibid. 135. b. Son Traité d'échange de quelques Terres & Seigneuries avec Hervé Comte de Nevers, en 1208. ibid. 141. b. Son Accord avec l'Abbé de St. Martin d'Autun pour leurs hommes du Bourg de St. Martin d'Avalon. ibid. 142. a. Il confirme l'Accord fait entre Guillaume Seigneur de Paigny, & l'Abbé de Cisteaux, en 1214. ibid. 150. a. Son Accord avec Guillaume Comte de Mascon & de Vienne. ibid. b. Son Accord avec le Chapitre de la Sainte Chapelle de Dijon pour les Prebendes & pour le Doyenné, en 1214. ibid. 152. a.
Odon, Marquis d'Encise, sa Convention avec Guillaume Marquis du Montferrat, pour lui delivrer le Marquisat d'Encise. S. I. II. 495, 496.
Odon ou Eudes, Seigneur de Montagne, renonce à toutes les Pretensions qu'il pourroit avoit contre Hugues IV. Duc de Bourgogne, en 1241. I. I. 180. a.
Oels, Principauté en Silesie, Articles convenus & arrêtez par les Commissaires Imperiaux entre Henri & Charles Ducs de Munsterberg & Oels, Freres, & les Etats de la Principauté d'Oels, pour mieux établir les Constitutions du Païs, de l'an 1474. Avec la Confirmation de l'Empereur Maximilien II. V. I. 227. b.
Oettingen, la Maison des Comtes d'Oettingen elevée à la Dignité de Princes de l'Empire par Leopold I. Empereur, l'an 1674. VII. I. 280. b. Transaction entre les Princes Curateurs du Prince d'Oettingen avec le College Imperial des Comtes de Suabe sur la Translation de la Maison d'Oettingen dans le College des Princes, de l'an 1686. VII. II. 143. b.
Oldenbourg, Comté en Allemagne, Maurice & Gerard Comtes d'Ol-

d'Oldenbourg cedent à *Christian* I. Roi de Dannemarc, leur Frere, la portion qui leur appartenoit aux Païs de *Sleswig*, *Holstein* & *Stormare*, l'an 1460. III. I. 259. *b.* Leur Renonciation à ce sujet. *ibid.* 260. *a.* *Gerard* Comte d'Oldenbourg, sa Quittance à *Christian* I. Roi de Dannemarc son Frere de la somme de 2500 Florins, reçue à compte & en compensation de sa portion hereditaire des Duchés de *Sleswig* & de *Holstein*, de l'an 1470. *ibid.* 415. *b.* Autre Quittance pour l'entiere Somme. *ibid.* 416. *a.*

Oldenbourg & ***Delmenhorst***, Comtez, Transaction passée entre *Maurice* & *Gerard* Freres, Comtes d'Oldenbourg & d'Elmenhorst sur la troisiéme partie desdits Comtez qui avoit été donnée au Comte *Gerard* par le Roi de Dannemarc *Christian*, portant qu'elle sera partagée, faite par la Mediation dudit Roi & d'*Adolphe* Duc de Sleswig, l'an 1458. III. I. 250. *b.* Obligation de *Gerard*, Comte d'Oldenbourg & d'Elmenhorst, à son Frere *Christian* Roi de Dannemarc, qu'il sera toujours prêt à restituer à lui ou à ses heritiers, quand il leur plaira, la portion que ledit Roi lui avoit cedée dans lesdits Comtés. S. I. II. 405. Accord entre *Gerard* & *Maurice* Comtes d'Oldenbourg & d'Elmenhorst, Freres, pour ne se faire aucun tort l'un à l'autre & de posseder en commun leurs Terres, de l'an 1463. III. I. 286. *a.* L'Expectative en est donnée à *Frideric* II. Roi de Dannemarc & aux Ducs de Holstein par l'Empereur *Maximilien* II. l'an 1570. V. I. 183. *b.* Convention entre *Frideric* III. Roi de Dannemarc, & *Frideric* Duc de Sleswig-Holstein d'une part, & *Antoine Gunther* Comte d'Oldenbourg & d'Elmenhorst, sur la Succession eventuelle à ce Comté, faite en 1649. & confirmée par l'Empereur *Ferdinand* III. en 1653. S. II. I. 358. L'Expectative en est etendue par l'Empereur *Leopold* I. à *Joachim Ernest*, Duc de Holstein Ploen & ses Hoirs mâles, l'an 1664. VI. III. 34. *a.*

Olive, Traité de Paix d'Olive, fait entre le Roi de Pologne, l'Empereur & l'Electeur de *Brandebourg* d'une part, & le Roi de *Swede*, de l'autre, l'an 1660. VI. II. 303. *a.*

Omer (*St.*) Ville de l'Artois, cedée avec *Aire* à la France par *Ferrand* Comte de Flandres, en 1211. I. I. 142. *b.*

Ommelandes, donnent la Souveraineté sur elles au Duc d'*Alençon*, l'an 1582. V. I. 426.

Oppau, ***Lubeichien*** & ***Jagerndorff*** Villes de Silesie, hypotequées par *Jean* Roi de Boheme à *Boleslas*, *Henri* & *Wladislas* Princes de Silesie, pour une Somme d'argent de 8000 Marcs, en 1311. I. I. 363. *b.*
Revers desdits Princes pour la reddition des Villes susmentionnées. *ibid.* 364. *a.*

Oppelen, Duché dans la Silesie, cedé par *Casimir* le Duc d'Oppelen à *Wenceslas* Roi de Boheme. S. I. I. 154.

Ost-Frise, Comté, son Accord avec *Guillaume*, Landgrave de Hesse, touchant les Contributions de Guerre, de l'an 1637. VI. I. 149.
Traité de Trêve entre le Comte d'Ost-Frise, & la Landgrave Regente de *Hesse-Cassel*, de l'an 1644. *ibid.* 302. Declaration du Comte d'Ost-Frise *George Christian*, par lequel il engage aux Etats Generaux des *Provinces-Unies* l'*Eylerschantz* & *Jemgummer Duinger*, de l'an 1664. VI. III. 4. *b.* Protestation de *Christian Eberhard*, Prince d'Ost-Frise contre l'Inclusion de la Ville d'*Embden* dans le Traité de Paix conclu à Ryswik entre le Roi de France & les *Provinces-Unies*, en 1697. VII. II. 397. *b.* Decret de Sa Majesté Imperiale *Charles* VI. contre les Etats d'*Ost-Frise* & la Ville d'*Embden*, touchant leurs Differens avec leur Prince, de l'an 1723. VIII. II. 163. *a.*
Deduction où l'on prouve que ce Decret de sa Majesté Imperiale se trouve fondé sur les anterieures Resolutions Imperiales pour le Païs d'Ostfrise, les Accords, Conclusions des Dietes & Resolution des Etats du Païs. *ibid.* 164. *b.* Deduction de la Liberté, Pouvoir & Droit qu'ont les Etats d'*Ostfrise* d'établir, percevoir & employer, sans le Concours du Prince, les Contributions, Taxes, & autres Impôts, publiée, en 1723. *ibid.* 165. *b.* Reponse à cette Deduction, demontrant que les Princes d'Ostfrise ont le même Droit aux Collectes dans leurs Etats, que les autres Etats Immediats de l'Empire. *ibid.* 171. *a.* Acte de Soumission des Administrateurs, demis de leurs Charges par la Commission Imperiale. *ib.* 179. *b.* Resolution du Prince *George Chrêtien* à l'egard des Habitans de *Leer*, en 1726. *ibid.* 181. *a.* Reponse & Declaration des Communes du Bailliage de *Lecrorth* à la susdite Resolution. *ibid.* Resolution ulterieure du Prince sur ladite Reponse & Declaration. *ibid.* 181. *b.* Seconde Declaration desdites Communes sur la precedente Resolution. *ibid.* 182. *b.*

Ost-Frise, Voyez le reste sous l'article *Frise Orientale.*

Orange, Principauté en France, Protestation du *Prince d'Orange Guillaume de Nassau* contre l'inexecution des Traités faits entre l'Empereur *Charles* V. & *François* I. & ce de la part de la France en ce qui le concerne, de l'an 1549. IV. II. 350. *b.* Autre Protestation, de l'an 1551. IV. III. 30. *a.* Articles qui ont été accordez en la presence du Roi *Charles* IX. & de la Reine de France sa Mere entre le *Vicelegat d'Avignon*, & le Capitaine & Gouverneur d'*Orange*, sur leurs Griefs reciproques, de l'an 1564. V. I. 128. *b.* Autres Articles, convenus, l'an 1576. *ibid.* 275. *a.* Accord entre le *Dauphiné*, le Comté *Venaissin* & la Principauté d'*Orange*, de l'an 1589. *ibid.* 479. *a.* Partage fait entre les Princes *Philippe Guillaume*, *Maurice* & *Henri de Nassau*, Freres, des Biens du feu Prince d'Orange leur Pere, de l'an 1609. V. II. 113. *a.* Actes & Traité sur la reddition du Château & Citadelle d'Orange à *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1660. VI. II. 301. *b.* Restitué avec les autres Biens situez en France, par le Roy *Louis* XIV. à *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne, en qualité de Prince d'Orange, selon la teneur du 13 Article de la Paix de Ryswyk. S. II. I. 452. Acte de la Prise de Possession de cette Principauté faite au nom de *Guillaume Hyacinte*, Prince de Nassau-Siegen, en 1702. S. II. II. 21. *Louis* XIV. Roi de France fait un Traité d'Echange de cette Principauté avec le *Prince de Conti*, en 1703. *ibid.* 27. Resolution des Etats Generaux des *Provinces-Unies*, touchant les Biens Patrimoniaux du Roi de la Grande Bretagne *Guillaume* III. communement dite la *Succession d'Orange*, en 1711. VIII. I. 276. *a.*
Cedé par *Frideric Guillaume* Roi de Prusse à *Louis* XIV. Roi de France par la Paix d'Utrecht, en 1713. *ibid.* 357. *b.* Protestation faite par *Guillaume Hyacinthe* Prince de Nassau-Siegen, pour la conservation de ses Droits sur cette Principauté, en 1713. S. II. II. 98.
Autre Protestation faite par *Jaques Comte de Matignon* sur la même Principauté, Baronnie d'*Arlay* & autres Biens situez en Franche Comté. *ibid.* 101. Protestation faite au Nom des Princes de *Nassau-Dillenbourg* & *Nassau-Siegen*, Reformez, pour la Conservation de leurs Droits & Pretensions sur cette Principauté & autres Biens, venants de la Maison de Chalon, en 1713. *ibid.* 103. Protestation faite au Congrès d'Utrecht par *Joseph Marie d'Alinge*, de la Chambre de Seissel, Marquis de Coudrée, pour la Conservation de ses Droits sur cette Principauté, contre toutes les Dispositions, Traitez ou Conventions faites on à faire à son prejudice, en 1713. *ibid.* 105. Protestation faite au Nom des Pupilles de *Jean Guillaume Friso*, Prince d'Orange & de Nassau, pour la conservation de leurs Droits sur cette Principauté & autres Biens de la Maison de Chalons, contre les Traitez faits à Utrecht entre les Rois de France & de Prusse, en 1713. *ibid.* 107. Autre Protestation faite par le Marquis *d'Aix*, *de Chatillon & de la Sarra.* *ibid.* 109.

Orange, ***Neufchatel*** & ***Valengin***, Protestation de *Louis Armand de Bourbon*, Prince de Conti, pour la Conservation de ses Droits sur lesdites Principautés, contre tout ce qui s'est fait ou se fera au Congrès d'Utrecht à son préjudice, en 1713. S. II. II. 91.
Protestation faite au même sujet, par *Charles Philippes d'Albert*, Duc de Luynes & de Chevreuse, contre les Dispositions contenuës à cet égard dans le Traité de Paix entre les Rois de France & de Prusse, en 1713. *ibid.* 93. Protestation faite au même sujet par *François du Prat* Comte de Barbanson. *ibid.* 96. Autre Protestation par *Louis Antoine du Prat*, Marquis de Viteaux. *ibid.* 97. Protestation par *Yvers*, *Marquis d'Allegre*, pour la Conservation de ses Droits sur ces Souverainetés, contre les Dispositions faites à cet égard dans le Traité de Paix conclu à Utrecht entre les Rois de France & de Prusse, en 1713. *ibid.* 102.

Orange, sentimens du Prince & de la Princesse d'*Orange*, sur l'Abolition du *Test* & des Loix Penales en Angleterre par le Roi *Jaques* II. VII. II. 151. *b.*

Orleans, Traité de Paix faite entre la *Maison d'Orleans* & celle de *Bourgogne*, du tems de *Charles* VI. Roi de France, de l'an 1410. II. I. 334. *b.*
Défi des Enfans de la Famille d'Orleans à *Jean* Duc de Bourgogne pour avoir assassiné leur Pere *Louis* Duc d'Orleans, de l'an 1411. *ibid.* 343. *b.*
Autre Paix fait entre les mêmes, l'an 1412. *ibid.* 346. *a.*
Autre Paix entre les mêmes faite l'an 1413. *ibid.* 352. *b.*

Orleans, Transaction du Duc & de la Duchesse d'*Orleans* avec *Philippe Guillaume* Electeur Palatin, au sujet des Biens Allodiaux de la Succession Electorale Palatine, de l'an 1687. VII. II. 148. *a.*

Ordre des Chevaliers de St. Jean en Allemagne, Protection de l'Empereur *Charles* V. pour tous leurs Biens, Droits, Immunités & Privileges, de l'an 1540 IV. II. 194. *b.* Accord entre *Conrad de Brunsberg* Maitre de l'Ordre en Allemagne, & *Bernard de Schullenbourg*, Baillif du Bailliage de la Marche de Brandebourg, portant, que les Freres de ce Bailliage pourront à l'avenir, toutes les fois qu'il sera necessaire, élire entr'eux leur Baillif, qui sera confirmé par le Grand-Maitre de l'Ordre. S. I. II. 214.

Ordre Teutonique, *Celestin* III. Pape, donne ce nom-là aux *Hospitaliers* de Ste. Marie de Jerusalem en confirmant leur Ordre, en 1191. I. I. 116. *b.*
Les Chevaliers de l'Ordre Teutonique en Prusse, obtiennent de *Chrétien* I. Evêque de Prusse tous les Biens qui lui avoient été donnez par *Conrad* Duc de Masovie, en 1230. *ib.* 167. *a.* Il reçoit la Terre de *Culme* dudit Duc. *ibid.* *b.* Confirmation de toutes ses Possessions & Privileges dans la Pomeranie, par l'Empereur *Henri* VII. en 1311. S. I. II. 80. La *Pomeranie* lui est donnée par *Jean* Roi de Boheme & de Pologne, en 1335. I. II. 110. *b.* 111. *a.*
La possession des Terres de *Culm*, *Dobszin*, *Cujavie*, *Pomeranie*, & *Thorn*, qui lui fût disputée par *Casimir* III. Roi de Pologne, lui est confirmée par la Sentence Arbitrable de *Charles* & *Jean* Rois d'Hongrie & de Boheme, l'an 1335. *ibid.* 151. *a.* Lesdites Terres leur sont ôtez par les Commissaires du Pape *Benoit* XII. l'an 1339. *ibid.* 175. *a.*

Son

Son Grand Maître *Henri de Plawe* fait un Traité avec *Henri* V. Roi d'Angleterre pour composer leurs Griefs, & pour entretenir à l'avenir bonne correspondance entr'eux & leurs Sujets, de l'an 1409. II. I. 328. *b.* Sa Paix faite avec *Wladislas* Roi de Pologne, & *Sigismond* Grand Duc de Lithuanie, l'an 1436. III. I. 13. *a.*

Traité de Commerce fait entre le *Grand Maître* de cet Ordre & les *Villes Hanseatiques* avec *Henri* VI. Roi d'Angleterre, de l'an 1436 *ib.* 537. *a.* Confederation entre les Chevaliers de l'Ordre Teutonique en *Prusse*, & les Villes du même Païs, pour leur bien commun, faite l'an 1440. *ibid.* 86. *a.* Convention entre *Paul de Russdorff*, Grand-Maître de l'Ordre Teutonique d'une part, & les trois Maisons de l'Ordre de *Konigsberg*, *Balgen* & *Brandebourg* de l'autre part, sur l'abolition du Péage appellé *Pfund-zoll*, de l'an 1440. *ibid.* 89. *a.* Traité du Grand-Maître de l'Ordre Teutonique en Prusse avec *Casimir* IV. Roi, de Pologne, par lequel il cede une bonne partie de la *Prusse* au Roi, reconnoissant le reste que l'Ordre retient pour Fief de la Couronne de Pologne, de l'an 1466. *ibid.* 348. *b.* Transaction du Maître de l'Ordre Teutonique par l'Allemagne & l'Italie avec la Ville de *Nuremberg*, au sujet des Bâtimens appartenans à l'Hopital de cet Ordre dans ladite Ville, l'an 1487. III. II. 172. *a.*

Osman I. Empereur des Turcs, sa Convention avec l'Empereur *Matthias*, touchant l'execution de la Paix de Situatorock, de l'an 1618. V. II. 309. *b.* Extrait de sa Paix avec *Sigismond* III. Roi de Pologne, de l'an 1621. *ibid.* 371. *a.*

Ostrevant Baronie, relevant de la France, & possedée par le Comte de Hainaut. S. I. I. 157. 159. Conventions là-dessus entre *Philippe le Bel* Roi de France, & *Jean d'Avesnes*, Comte de Hainaut. *ibid.* 167.

Ostrova, Château de la Croatie, vendu par *Sandagli* Woywode de Bosnie à la Republique de *Venise* pour cinq mil le Ducats, l'an 1411. II. I. 343. *a.*

Othes, Comte de Bourgogne, cede son Comté pour cinq ans à *Hugues* IV. Duc de Bourgogne, en 1241. I. I. 178. *a.* 179. *b.* Il donne en fiefs à *Robert* Duc de Bourgogne les Châteaux de *Trefort* & de *Marloux* & le Païs de *Revermonde*, en 1285. *ibid.* 260. *b.*

Othon IV. Comte de Bourgogne, promet *Jeanne* sa Fille unique à un des Fils de *Philippe le Bel* Roi de France, en 1295. I. I. 292. *b.*

Othonin & *Renaud* de Bourgogne, Freres, leur Alliance avec *Thomas* & *Amé* de Savoye, aussi Freres, en 1071. I. I. 51. *a.*

Ottocare, Roi de Boheme, obtient plusieurs Privileges & Prerogatives de *Frideric* II. Empereur, en 1212. I. I. 144. *b.* Son Traité de Paix avec *Estienne* Roi de Hongrie, en 1271. *ibid.* 233. *a.* Sa donation du Château *Gresklis* au Seigneur de *Plawe. ibid.* 234. *b.* Il cede, par l'arbitrage des Evêques de *Wurtzbourg* & d'*Olmuts*, du *Comte Palatin du Rhin* & du *Marcgrave de Brandebourg*, à *Rodolphe* I. Empereur *l'Autriche*, la *Stirie*, la *Carinthie*, la *Carniole*, la *Marche* & le *Port Nahon*, & reçoit de lui l'Investiture de *Boheme*, de *Moravie* & du reste de ses Pays; Il donne de plus sa fille en mariage au fils de l'Empereur, & marie son fils avec une Fille dudit Empereur, en 1276. *ibid.* 237. *b.*

Ottocare, Duc de *Styrie*, son Diplome, par lequel il nomme pour son Successeur dans ledit Duché *Leopold* Duc d'Autriche. S. I. I. 65.

Otton I. Empereur, sa Donation du Comté de *Furcon* à l'Evêque de ce lieu, en 956. I. I. 33. *a.* Il donne à l'*Evêque* de *Parme* toute la Jurisdiction dans la Ville & à 3 lieues aux environs, en 956. *ibid.* 36. *b.* Sa Confirmation & ulterieure augmentation des Villes & Païs donnez au *St. Siége* par *Pepin* & *Charlemagne*, comme aussi son Reglement touchant l'Election des Papes, en 902. S. I. I. 22. *b.* Son Diplome, par lequel il crée *Gualter de Gonzague* Vicaire de l'Empire & premier Marquis de Mantoue, en 962. I. I. 37. *a. b.* Il depose *Jean* XII. Pape, en 963. *ibid.* 38. *b.*

Otton III. Emper. confirme à l'Evêque de Spire le Privilege de la Jurisdiction, en 989. I. I. 40. *b.* Privileges qu'il accorda à ceux de *Venise*, en 992. S. I. I. 24. Il obtient par échange le Monastere de *Sainte Marie* de l'Archevêque de Ravenne & y erige une Abbaye Royale, en 1001. I. I. 41. *b.* Fragment d'une Constitution ordonnée de lui dans une Diete touchant l'Election des Empereurs par *Sept Electeurs*, en 1001. S. I. I. 181.

Otton IV. Empereur, les Pays qu'il obtient au Partage de son Patrimoine de ses Freres *Henri* Duc de Saxe & Comte Palatin du Rhin, & *Guillaume*. I. I. 130. *a.* Il abolit la Coutume des Empereurs ci-devant, d'occuper les Biens Meubles des Evêques decedants, en 1198. *ibid.* 382. *a.* Son Diplome, par lequel il confirme à la Ville de *Milan* tous ses Droits & Libertés, en 1208. *ibid.* 138. *b.* Son Diplome de Confirmation & d'augmentation de tous les Biens, Prerogatives & Privileges de l'Archevêché de *Ravenne*, en 1208. *ibid.* 140. *a.* Sa Lettre d'Investiture de la Marche d'*Ancone*, donnée à *Azzon* VI. Marquis d'Este, en 1210. S. I. I. 74. Son Traité avec *Louis* Duc de Baviere, par lequel celui-ci s'oblige avec serment de l'aider contre le Pape & tout autre Ennemy, en 1212. I. I. 143. *b.*

Otton, Electeur Palatin, & *Etienne*, *Frideric* & *Jean* Comtes Palatins, Ducs de Baviere, leur Revers donné à l'Evêché de *Passau*, par lesquels ils promettent de n'exiger & même de n'accepter aucune sorte de Collecte des Ecclesiastiques dependants de l'Evêché de *Passau* qui sont en Baviere, en 1377. II. I. 117. *b.*

Otton, Comte Palatin du Rhin, son Traité d'Union & de Paix Publique fait pour 5 ans avec la Ville d'*Eslingen*, pour leur defense mutuelle, de l'an 1418. II. II. 120. *b.* Sa Transaction avec *George* Roi de Boheme, par la Mediation de *Louis* aussi Comte Palatin du Rhyn, touchant certaines Villes & Lieux mouvants de Boheme, en 1465. S. I. II. 425. Il vend à *Jean* Evêque de Worms le Château de *Heimspach* avec les Villages de *Lautenbach* & *Saltzbach*, en 1485. *ibid.* 464.

Otton & *Woldemar*, Marggraves de Brandebourg, Declaration & assurance que donnent leurs Deputez en leur nom, & de celui du *Rudolphe* Duc de Saxe, à *Rudolphe* & *Louis* Comtes Palatins du Rhin, touchant l'Election d'un Empereur, & la Confirmation des Possessions, Droits & Privileges des derniers, en 1308. S. I. II. 67.

Otton, Duc de Brunswig, son Consentement donné à la Vente de quelques Biens à l'Abbé de *Ridagshusen* par *Helenburg*, Veuve de *Thierri de Werberg*, en 1233. I. I. 172. *b.*

Otton, Comte de Deux-ponts, sa Transaction avec *Rodolphe* & *Louis* Comtes Palatins du Rhin, par lequel il s'oblige d'avoir le Château de *Tuttenheim* & la Ville de *Bretten* bien munis toujours prêts & ouverts à leur service, & reconnoit ledit lieu *Tuttenheim* avec les Villes de *Rheinsheim*, *Knaudenheim*, *Grevenhart* & *Winde* pour leurs fiefs, en 1309. I. I. 355. *a.*

Otton, *Louis* & *Henri*, Ducs de Carinthie & Advocats des Eglises d'*Aquilée*, *Trente* & *Brixen*, leur Traité de Paix avec les Villes de *Mantoue* & de *Verone*. S. I. II. 8.

Otton, Duc de Carinthie, & Advocat des Eglises de Trente & de Brixen, *Henri* Roi de Boheme, son Frere, *Guillaume* & *Aldeger de Castro-Barco*, font une Alliance pour 16 ans avec les Villes de *Verone* & de *Mantoue*. S. I. II. 62.

Otton, Comte de Benthem, donne tous ses Biens Allodiaux situez dans le Comté de Gueldres à *Otton* Comte de Gueldres, duquel il les reçoit en fief. S. I. I. 103.

Otton, Comte de Gueldres, ses Traitez de Paix avec *Henri* Duc de Bourgogne. I. I. 127. *b.* 128. *a.* 129. *a.*

Otton, Comte d'Orlamunde, son Traité avec *Jean* Burggrave de Nuremberg, par lequel ledit *Otton* engage & hypoteque à *Jean* les Villes & Terres de *Culmbach*, *Trebgast* & *Bernek* avec leurs dependances, sous cette condition de les pouvoir garder en cas que lui *Otton* vienne à deceder sans Hoirs mâles, en 1338. I. II. 166. *a.*

Otton d'Este, Chevalier, Instrument de donation de la Ville de *Comachio*, qui lui fut faite par les Empereurs *Lothaire* & *Louis*. S. I. I. 21. 22.

Over-Issel, Capitulation de la Noblesse de ce Païs avec *Christoffle Bernard*, Evêque de Munster auquel elle se soumet, comme à son Seigneur Territorial, de l'an 1672. VII. I. 207. *a.*

Outre-Meuse, Pays, Traité touchant sa division & possession Souveraine entre *Philippe* IV. Roi d'Espagne & les *Provinces-Unies*, de l'an 1658. VI. II. 212. Autre Traité entre les mêmes, touchant les Revenus de ce Pays, de l'an 1659. *ibid.* 295.

Oxenstiern (le Comte d') sa Protestation faite au nom de la Couronne de *Suede* sur le retardement de l'Execution de la *Paix de Westphalie* & du Recès de *Nurenberg* à l'égard de l'Amnistie & des Griefs, de l'an 1650. VI. I. 539. *a.*

P.

PAciac, Château & Chastellenie en France cedée par les Anglois à *Philippe Auguste* Roi de France. I. I. 120. *a.*

Padoue & *Trevise*, Villes d'Italie données par *Louis de Baviere* Empereur à *Albert* & *Otton* Ducs d'Autriche, en Fief de l'Empire, en 1335. I. II. 152. *b.* 164. *b.*

Païsans, dommages causez à l'Electeur de Mayence par leur tumulte, dans la Ville d'*Erfford*. IV. II. 59. *b.*

Paix publique de l'Empire ordonnée par l'Empereur *Henri* III. dit *le Noir*, en 1051. S. I. I. 25. Confederation entre *Rodolphe* Archi-Chancelier du St. Empire en Allemagne, *Robert* l'ainé Comte Palatin du Rhyn, *Bernard* Evêque de Wurtzbourg, *Leopold* Duc d'Autriche, *Frideric* Burggrave de Nuremberg, & *Eberard* Comte de Wirtemberg d'une part, & les Villes Libres & Imperiales de *Suabe* & du *Rhyn* d'autre part, par commandement de l'Empereur *Wenceslas* pour le maintien de la Paix publique & pour leur defense & assistance mutuelle, pour trois ans, de l'an 1384. II. I. 187. *a.* Ordonnance de l'Empereur *Wenceslas* au sujet de la Paix publique, de l'an 1388. *ibid.* 210. *a.* *Paix publique de Francfort*, ordonnée par l'Empereur *Frideric* III. l'an 1486. II. II. 151. *b.* *Paix Publique de l'Empire*, ordonnée par l'Empereur *Maximilien* I. & confirmée par le Legat du Pape *Alexandre* VI. l'an 1502. IV. I. 14. *b.* Ordonnée par tout l'Empire à la Diéte de Worms par l'Empereur *Charles* V. l'an 1521. *ibid.* 341. *b.*

Palatinat, Instrument du Partage fait entre les quatre Fils de l'Em-

l'Empereur *Robert*, par les sept Arbitres qu'il avoit nommez, où l'on voit quels sont les Biens inseparablement attachez à l'Electorat Palatin, & ceux qui, comme Hereditaires & purement allodiaux ont été partagez & peuvent l'être encore, de l'an 1410. II. I. 330. *b.* Reglement fait par l'Empereur *Sigismond* pour la Succession à l'Electorat & à l'Office d'Archidapifer dans la Maison des *Comtes Palatins du Rhyn*, en 1414. & 1434. S. I. II. 337. & 367. Accord entre *Jean* & *Robert* Comtes Palatins du Rhyn, touchant l'Expectative de l'Electorat de leur Maison & sur la Séance dans les Diétes, conclû dans le Monastere de Disibodenberg, l'an 1541. IV. II. 209. *a.*

Transaction de Marbourg conclue par la Mediation de *Philippe* Landgrave de Hesse, entre les Ducs *Robert* & *Wolffgang* Comtes Palatins du Rhyn, par laquelles *Wolffgang* cede à *Robert*, sous certaines conditions, quelques Châteaux, Villages & Biens, de l'an 1543. *ibid.* 266. *b.* Traité d'Union entre *Frideric* Electeur Palatin & les autres Princes, Comtes Palatins du Rhyn, pour la Conservation de l'Electorat dans leur Maison & dans leurs Lignes, de l'an 1545. *ibid.* 295. *a.* Autre Traité entre les mêmes Electeur, & les autres Comtes Palatins du Rhyn pour le Renouvellement de la susdite Union touchant le maintien & la Succession à la Dignité Electorale dans leur Maison, l'an 1551. IV. III. 24. *b.* Pacte de Succession convenu entre l'Electeur *Frideric* & les autres Princes de la Maison Palatine, de l'an 1553. *ibid.* 60. *b.* Transaction entre *Frideric* III. Electeur Palatin, & *George*, Comte Palatin son Frere, par laquelle *Frideric* lui cede & transporte le Château & Bailliage de *Polanden* avec la Kellerey de *Munsterdriesen*, de l'an 1559. V. I. 59. *a.* Pacte de Succession entre *Charles* Electeur Palatin, & *Philippe Guillaume*, Duc de Neubourg, de l'an 1685. VII. II. 98. *a.* Sentence arbitrale double & fort differente, rendue par les Plenipotentiaires de l'Empereur *Leopold* I. & ceux de *Louis* XIV. Roi de France, sur les differens de la *Succession Palatine*, entre *Jean Guillaume* Electeur Palatin & *Elisabeth* Duchesse d'Orleans, de l'an 1701. VIII. I. 6. *b.* Sentence Arbitrale & définitive du Pape *Clement* XI. donnée sur les differens de la *Succession Palatine* entre *Jean Guillaume*, Electeur Palatin, & *Elisabeth Charlotte* Duchesse d'Orleans, de l'an 1702. *ibid.* 98. *a.* Reglement de l'Etat & des affaires de Religion, dans ce Païs, publié par l'Electeur *Jean Guillaume*, en vertu d'un Recès fait là dessus avec *Frideric* I. Roi de Prusse, en 1706. *ibid.* 179. *a.*

Pandulfe de Malateste, Seigneur de Bresce & de Bergame, son Traité d'Alliance avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, de l'an 1414. II. II. 15. *a.*

Papes de Rome, Privileges qui leur sont accordez par *Constantin le Grand*. S. I. I. 3. Ils doivent être élus par les Romains. I. I. 8. *a.*

Serment des Romains prêté à *Lothaire* I. Empereur touchant leur Election, en 824. *ibid.* Ils sont obligez par ledit Empereur de prêter le serment de fidelité aux Empereurs. *ibid.* Ils doivent être élus & consacrés en presence des Envoyés de l'Empereur. *ibid.* 27. *b.* Desordres qui se commettoient à Rome à leur decès aux 9 & 10. Siecles. *ibid. b.* & 28. *a.* Reglement touchant leur Election faite par l'Empereur *Otton*, en 962. S. I. I. 22.

Par *Henri* II. en 1014. *ibid.* 25. 26. Par le Pape *Nicolas* II. en 1019. I. I. 49. *a. b.* & S. I. I. 28. Celui a deux tiers des suffrages des Cardinaux, doit être reconnu pour Pape legitime. I. I. 104. *b.*

Statut du Concile de Lion sous *Innocent* IV. touchant les suffrages pour leur Election, en 1245. *ibid.* 188. *b.* Constitution de *Pie* IV. touchant les Elections des Papes. S. II. I. 172. *Pape futur*, les *Electeurs de l'Empire* du Parti de *Frideric* Duc d'Autriche adressent au *Pape futur* une Lettre, par laquelle ils lui notifient l'Election qu'ils avoient faite dudit *Frideric* pour Empereur, priant le Pape d'approuver cette Election & de donner l'Onction & la Consecration au nouvel Empereur, en 1314. I. II. 14. *a.* L'Empereur *Louis de Baviere* soutient qu'un Concile est superieur au Pape, & qu'on peut appeller de lui à un Concile. S. I. II. 141. *b.* Si les Empereurs dependent des Papes, ou les Papes des Empereurs. I. II. 102. *b.* & *suiv.* Si un Pape peut revoquer les Decisions de ses Predecesseurs touchant la foi & les mœurs. S. I. II. 118. *b.* Les Etats Generaux des *Provinces-Unies* n'admettent son Inclusion faite de la part du Roi de France à la Paix de Ryswick, qu'en qualité de Prince seculier d'Italie. VII. II. 398.

Pappenheim, Comté d'Allemagne, Transaction des Comtes de Pappenheim, confirmée par l'Empereur *Frideric* III. que l'Office hereditaire de *Marechal de l'Empire*, sera toujours exercé par l'aîné d'entr'eux, en 1478. S. I. II. 452. Traité d'Accommodement entre les Comtes de *Pappenheim* comme Maréchaux Hereditaires de l'Empire, & les *Villes Imperiales* sur leurs differens au sujet de l'assignation des Quartiers, Etablissement des Cabarets, Protection des Juifs, Jurisdiction Civile & criminelle des Etrangers dans les Diétes Generales &c. de l'an 1614. V. II. 255. *a.*

Pâques, Conclusion des *Etats Evangeliques* à Ratisbonne, pour que la *Fête de Paques*, de l'année 1724. soir celebrée selon le Calcul Astronomique. VIII. II. 51. *a.*

Paraphernaux, Biens paraphernaux qu'est ce que c'est. V. I. 51. *a. n.*

Paris, Appellation de l'*Université de Paris*, pour defense des Elections & du Droit commun contre les *Concordats de Bologne*, à un Concile futur. S. II. I. 62.

Sa Defense aux Imperimeurs & Libraires d'imprimer & de vendre lesdits Concordats. *ibid.* 64.

Parlement d'Angleterre, son Manifeste contre les *Provinces-Unies*, de l'an 1652. VI. II. 28. *a.*

Replique à ce Manifeste, par les mêmes *Provinces*. *ibid.* 31. *b.*

Parlement d'Angleterre, leur *Covenant* avec les *Puritains d'Ecosse*, de l'an 1643. VI I. 287. 290. *a.*

Leur Traité avec les mêmes pour le maintien dudit *Covenant*. *ibid.* 290. *a* Leur Capitulation d'*Oxfort* faite avec ceux du Parti du Roi *Charles* I. de l'an 1646 *ibid.* 344. *a.* Leurs Propositions faites audit Roi, par le Parlement d'Angleterre & d'Ecosse. *ibid.* 351. *a.*

Parlement, Arrest du *Parlement de Bourdeaux*, de l'an 1602. defendant toutes Excommunicatiens & autres Actes contraires à l'Autorité du Roi de France, sous pretexte de la Bulle *in Cœna Domini*. S. II. I. 251.

—— Arrest du Parlement de Normandie contre la Bulle du Pape *Gregoire* XIV. par laquelle il excommunia *Henri* IV. Roi de France; ladite Bulle y est condamnée à être lacerée & brulée par le Bourreau & le Nonce du Pape *Marsilianus Landrianus* à être aprehendé vif ou mort pour être representé à la Justice. S. II. I. 211.

—— Les Arrêts du *Parlement de Paris* touchant les Plaintes & Griefs d'*Edouard* I. Roi d'Angleterre comme Duc de l'Aquitaine, en 1286, I. I. 261. *b.*

Ses Reponses & Reglemens sur quelques Articles presentez de la part du Roi & de la Reine d'*Angleterre* lors estans à Paris, touchant le Comté de *Ponthieu*. *ibid.* 264. *a.* Le Parlement de Paris fait des Remontrances à *François* I. Roi de France, touchant ses Concordats, faits avec le Pape *Leon* X. & lui expose les raisons, qui l'ont empéché de les enregistrer & publier. S. II. I. 47.

Ses ulterieures Remontrances sur le même sujet. *ibid.* 57.

Arrest du Parlement de Paris contre *Jean Tanquerel*, Bochelier en Theologie qui avoit soutenu, que le Pape peut deposer les Princes qui lui sont rebelles. *ibid.* 167. Arrest du même *Parlement*, pour empêcher, que sous pretexte de Religion la Couronne de France ne soit transferée en main étrangere au prejudice de la Loi Salique & autres Loix fondamentales du Royaume, en 1593. *ibid.* 222. Arrest du même Parlement, rendu contre *Jean Chatel* & contre les *Jesuites* à l'occasion du Parricide qu'il attenta contre le Roi *Henri* IV. en 1594. Avec l'inscription de la Pyramide ignominieuse elevée sur la place de la Maison demolie du Pere de ce malheureux. *ibid.* 226. Son Arrest contre la doctrine que le Pape a egalement la puissance Spirituelle & Temporelle, & que les Rois tiennent la Temporelle de lui. *ibid.* 227. Son Arrêt contre le Livre du Cardinal *Bellarmin* *De potestate summi Pontificis in temporalibus*. *ibid.* 227. Son Arrêt contre les Princes Unis, retirez à Sedan, savoir les Ducs de *Guise* & de *Bouillon*, le Comte de *Soissons* & autres, de l'an 1641. VI. I. 218. *a.* Arrest du Parlement de *Paris*, en 1647. faisant defense à tous Archevêques, Evêques &c. de recevoir & publier les Decrets de l'Inquisition de Rome, & en general toutes les autres Bulles ou Brefs des Papes. S. II. I. 323. Son Arrest, par lequel le Traité fait entre *Louis* XIV. & le Duc de *Bouillon* pour l'echange du Duché de *Bouillon* & la Principauté de *Sedan* est de nouveau enregistré & ladite Principauté reconnue pour Souveraine & independante, de l'an 1657. VI. II. 198. *b.*

Son Arrest par lequel la Regence du Royaume de *France* est deferée au seul Duc d'*Orleans*, le Duc de *Bourbon* étant declaré Chef du Conseil, de l'an 1715. VIII. I. 456. *a.* *Louis* XV. lui rend la Liberté de lui faire ses Remontrances sur les Edits qui lui seront envoyez, avant d'être obligé de les enregistrer. *ibid.* 457. *b.* Son Arrêt ordonnant la suppression d'un Livre *sur l'Autorité & l'Infaillibilité des Papes*, avec le Discours de l'Avocat du Roi requerant cette suppression, en 1724. VIII. II. 88. *a.*

Parlementaires d'Irlande, leur Trêve avec les *Royalistes*, de l'an 1643. *ibid.* 291. *a.*

Parme, l'Evêque de Parme obtient d'*Otton* I. Empereur toute la Jurisdiction dans la Ville & à 3. lieues aux environs. I. I. 36. *b.*

Le Comté de Parme donné par *Conrad* II. Empereur à l'Evêque de *Parme*, en 1029. *ibid.* 44. *a.* Donation du Bourg de *Regnani* faite à l'Evêque de Parme par *Frideric* I. Empereur. *ibid.* 110. *a.* La Ville de *Parme* fait un Traité d'Alliance avec les Villes de *Verone* & de *Mantone*, principalement contre le Marquis *d'Este*, en 1305. S. I. II. 34. *Parme* & *Milan*, Villes, leur Ratification de la Trêve que *Louis* Marquis de Mantoue avoit faite avec le Comte *Gui Taurel* touchant *Guastalla*, de l'an 1447. III. I. 162. *a.* Protestation de *Rainuce Farnese* Duc de Parme, pour l'argent qu'il avoit offert à la Chambre Apostolique pour le degagement du Duché de *Castro* & de la Seigneurie de *Ronciglione* & qui n'avoit pas été accepté, en 1667. S. II. I. 389.

Autre Protestation faite, en 1691. *ibid.* 421. Traité conclu entre le Marquis de *Prié* & les Commissaires du Duc de *Parme* pour les Quartiers d'hyver des Troupes Imperiales dans les Etats de Parme & Plaisance, en 1706. VIII. I. 206. *b.* Demandes du Duc de Parme, qu'il fit faire au Congrès de Cambray, en 1724. touchant l'Investiture eventuelle des

Duchez

Duchez de Parme & de Plaisance. S. II. II. 170. Reponse des Ministres de l'Empereur à ces Demandes. *ibid.* 173. Protestation du Pape *Innocent* XIII. contre ladite Investiture. *ibid.* 175.

Paschal I. Pape, Confirmation, qu'il reçut de *Louis le Debonnaire*, Empereur, touchant les Villes & Païs qui lui furent donnez par *Pepin* & *Charlemagne*, en 817. S. I. I. 8.

Pascal II. Pape, ses Actes avec l'Empereur *Henri* V. I. I. 61. *b.* & *suiv.* Comme il eluda son serment de ne point excommunier *Henri* V. Empereur. *ibid.* 63. *b. n.* Son Decret par lequel il accorde les Investitures des Evêques à l'Empereur, en 1112. *ibid.* 64. *a.*

Passarowitz, le Traité de Paix de Passarowitz fait entre l'Empereur *Charles* VI. & *Achmet* Empereur des Turcs, par lequel *Belgrade* & *Temeswar* avec plusieurs autres places sont cedées à l'Empereur *Charles* VI. en 1718. VIII. I. 520. *a.*

Passau, Evêché d'Allemagne, Revers donné par *Jean* Evêque de Passau & de son Chapitre à *Albert* Duc d'Autriche, portant promesse & obligation de s'entr'aider de toutes leurs forces contre leurs Ennemis, & de recevoir lui ou ses Troupes dans leurs Châteaux & Places fortes, en 1381. II. I. 155. *b.* Revers donné par le même Evêque, & son Chapitre au même Duc, par lequel ils lui accordent le Droit d'ouverture & de preference de Vente sur quelques Châteaux & Places situes sur le Danube, l'an 1383. *ibid.* 175. *b.* Lettres de *Herman* Doyen, & du Chapitre de Passau, par lesquelles ils s'obligent envers *Albert* Duc d'Autriche de l'assister lui & ses Heritiers après lui, de toutes leurs forces & toutes les fois qu'ils en seront requis, comme aussi de tenir leurs Places ouvertes pour son service, de l'an 1387. *ibid.* 209. *b.* Statut & Obligation de *George* Evêque de Passau & de son *Chapitre*, par lequel ils s'obligent envers *Albert* Duc d'Autriche, de l'assister lui & ses Heritiers après lui, de toutes leurs forces & en toute occasion de necessité, comme aussi de lui ouvrir leurs Places & Châteaux, ladite Obligation devant passer à leurs Successeurs, comme un Statut perpetuel de l'Evêché, en sorte que nul Evêque ou Chanoine ne soit reçu & installé sans en promettre l'observation avec serment, de l'an 1388. *ibid.* 216. *a.* Revers donné par le même Evêque audit Duc, portant que les Places du Danube, *Viechstein*, *Oberwesen*, *Niederwesen*, *Ranarigh*, *Haigenbach*, *Velden* & *Ridegg* ne pourront jamais être venduës, engagées ni alienées de l'Evêché, & que si la necessité oblige à le faire, ce ne pourra être qu'en faveur dudit Duc ou de ses Heritiers, de l'an 1389. *ibid.* 227. *b.* Revers du même Evêque donné au Duc susdit, par lequel il s'oblige à l'assister de toutes ses forces contre ceux qui voudroient l'attaquer à cause de l'assistance qu'il lui a donnée pour l'établir dans son Evêché. *ibid.* 228. *a.* Revers donné par le même Evêque & par son Chapitre audit Duc *Albert*, par lequel ils s'obligent de l'assister de toutes leurs forces lui & ses Successeurs contre tous leurs Ennemis, de leur ouvrir toujours leurs Châteaux & Places fortes & de n'en vendre ni aliener aucune sans l'avoir offerte premierement aux Ducs d'Autriche, & à leur refus, à quelqu'un de leurs fidelles Sujets, lequel refusant aussi de l'acheter, ils en pourront traiter avec quelque autre, mais toûjours sous l'obligation de les tenir ouvertes pour le service de l'Evêché & de l'Autriche. *ibid.* 229. *b.* Declaration du même Evêque, & de son Chapitre, par laquelle ils promettent au même Duc, & depuis Empereur, d'accomplir & d'observer religieusement les Alliances faites par eux avec son Predecesseur *Albert* IV. de l'an 1421. II. II. 159. *b.* Declaration reciproque dudit Archiduc *Albert* V. de vouloir maintenir & observer inviolablement tous les Traitez auparavant faits avec ledit Evêché de *Passau*. *ibid.* Transaction de Passau, de l'an 1552. IV. III. 42. *a.* Transaction entre l'Empereur *Rodolphe* II. & l'Evêque de *Passau*, au sujet de la Jurisdiction Ecclesiastique Territoriale en *Autriche*, de l'an 1592. V. I. 491. *b.* Ulterieure Transaction entr'eux sur les Inventaires des Curez & Doyens après leur mort, de l'an 1600. *ibid.* 493. *b.*

Patareni, Sorte d'Heretiques, du tems de *Frideric* II Empereur. S. I. I. 80.

Patriarche de Constantinople, sa Bulle de Plomb au *Concile de Bâle*, touchant sa presence à un Concile General à tenir. III. I. 7. *a.*

Patriarche, l'Ordre des Patriarches reglé avec les *Grecs* au Concile de Florence, l'an 1439. III. I. 66. *b.*

Paul II. Pape, approuve & confirme la Paix faite entre *Ferdinand*, Roi de Sicile, *Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan & les Republiques de *Venise* & de *Florence*, l'an 1467. III. I. 360. *b.* Son Traité d'Alliance avec la Republique de *Venise*, de l'an 1469. *ibid.* 405. *b.*

Paul III. Pape, sa Confirmation de l'*Accord de Quedlinbourg* fait l'an 1523. entre les *Ducs de Brunswig* & l'*Evêché de Hildesheim*, pour terminer leurs differens, de l'an 1537. IV. I. 384. *b.* Son Entrevue avec l'Empereur *Charles* V. & le Roi de France *François* I. à Nice, l'an 1538. IV. II. 172. *b.* Sa Sentence en faveur de l'Evêque de *Hildesheim* contre *Eric* & *Henri* Ducs de Brunswich-Lunebourg, de l'an 1540. *ibid.* 204. *a.* Son Alliance avec l'Empereur *Charles* V. contre la *Ligue de Smalcalde*, de l'an 1546. *ibid.* 308. *b.* Sa Bulle des Indulgences accordées à ceux qui s'engageront dans la Guerre contre les Protestans, de l'an 1546. IV. II. 310. *a.*

Paul IV. Pape, sa Bulle renouvellant & confirmant toutes les Excommunications, Sentences & Censures des Papes precedens, contre ceux qui briguent la Papauté, ou traitent ensemble de l'Election d'un nouveau Pape du vivant d'un Pape. S. II. I. 165.

Paul V. Pape, sa Bulle d'Excommunication contre la Republique de *Venise*, de l'an 1606. V. II. 64. *b.* Ses Lettres aux *Catholiques* d'*Angleterre* de ne point prêter le Serment prescrit par *Jaques* I. Roi d'Angleterre, au prejudice de l'autorité du Pape, de l'an 1606, 1607. *ibid.* 77. *a.* 78. *a.* Sa Lettre au *Cardinal de Joyeuse* touchant ce qui se passa en France au sujet de l'Acceptation du *Concile de Trente*. S. II. I. 280.

Pays-Bas, Union & Confederation des trois Etats du Duché de *Brabant*, de *Middelbourg*, *Limbourg*, *Luxembourg*, *Flandre*, *Hainault* &c. pour leur Bien commun, de l'an 1488. III. II. 189. *b.* Loi Pragmatique de l'Empereur *Charles* V. que les XVII. Provinces devront toujours être unies, & que dans les Successions le Droit de representation y aura lieu. S. II. I. 131. Reglement touchant le Commerce entre la *France* & les *Pays-Bas*, de l'an 1550. IV. III. 3. *b.* Articles presentez à *Philippe* II. Roi d'Espagne d'eriger les Provinces du Pays-Bas en Royaume. S. II. I. 176. Alliance de plusieurs *Nobles* des *Pays-Bas* pour maintenir leurs Privileges contre les Entreprises de la Cour d'Espagne, de l'an 1566. V. I. 134. Leur Union de Gand de l'an 1576. *ibid.* 278. Leur Acte pour obliger *Don Jean d'Autriche* de retirer les Troupes Espagnoles, à Bruxelles, l'an 1577. *ibid.* 285. *a.* Leur Accord avec ledit Prince. *ibid. b.* Extrait de leur Traité d'Alliance avec la Reine d'Angleterre *Elisabeth*, de l'an 1577. *ibid.* 315. *a.* Paix de Religion établie par le Gouverneur General l'Archiduc *Matthias*, le Prince d'*Orange* & les *Etats Generaux*, à Anvers, l'an 1578. *ibid.* 318. *b.* Leur Traité avec le *Duc d'Anjou* & *d'Alençon*, l'an 1578. *ibid.* 320. *b.* Articles de la Paix concluë entre les Deputez du Duc de *Parme* & les Provinces d'*Artois*, de *Hainault*, & quelques Villes de *Flandre*, de l'an 1579. *ibid.* 350. Articles proposez aux *Etats Generaux* par l'Empereur *Rodolphe* II. aux Conferences de Cologne, pour faire la Paix avec *Philippe* II. Roi d'Espagne, l'an 1579. *ibid.* 361. Articles de Paix proposez de la part des *Etats Generaux*, auxdites Conferences de Cologne. *ibid.* 353. *a.* Articles & Conditions accordées entre le Duc d'*Alençon* & les Etats Generaux des Païs-Bas, l'an 1580. *ibid.* 380. *a.* Assurance donnée par les *Etats Generaux* assemblez à Anvers, aux Deputez des Provinces de *Hollande*, *Zelande* & *Utrecht*, que ce qui a été accordé à Bourdeaux le 23 du Janvier, l'an 1581. avec le Duc d'Alençon, ne prejudiciera point à leurs Privileges & Accords faits avec le *Prince d'Orange*, de l'an 1582. *ibid.* 426. *a.* *Philippe* II. Roi d'Espagne les donne & cede à *Isabelle*, sa Fille, en faveur de son Mariage avec *Albert*, Archiduc d'Autriche, l'an 1598. *ibid.* 573. *a.*

Pays-Bas Espagnols, Obligation donnée par le Gouverneur General d'Espagne, au nom du Roi Catholique pour le payement des Contributions qui étoient encore duës à la France au tems de la Paix de Nimegue, avec soumission à toute execution Militaire, en cas de non-payement, de l'an 1679. VII. I. 396. *b.* Articles convenus pour faciliter le Commerce entr'eux & la *France*, de l'an 1703. VIII. I. 125. *b.* Reglement concerté entre *Anne* Reine de la Grande Bretagne & les Etats Generaux des *Provinces-Unies*, pour le Gouvernement desdits Païs sous leur autorité Administrative, jusques à ce que le Roi *Charles* III. en soit mis en possession, de l'an 1711. *ibid.* 281. *b.* Donation de ces Païs, faite par *Philippe* V. Roi d'Espagne à *Maximilien Emanuel*, Electeur de Baviere, en 1712. *ibid.* 288. *b.* Conditions attachées à ladite Donation. *ibid.* 289. *b.*

Pays-Bas Autrichiens, Edit de l'Empereur *Charles* VI. touchant le Reglement de leur Gouvernement à leur situation presente, donné en 1718. VIII. I. 510. *a.*

Pays-Bas Unis, Voyez *Provinces-Unies*.

Pedro, Prince & Regent de Portugal, son Contract de Mariage avec *Marie Françoise Elisabeth de Savoye*, de l'an 1668. VII. I. 81. *a.* Son Traité d'Alliance & de Commerce avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1669. *ib.* 114. *b.* Il devient Regent du Royaume au lieu du Roy *Alfonse* VI. son Frere qui abdique. S. II. I. 381. Dispense du Pape *Clement* IX. sur son Mariage avec *Marie de Savoye*, Epouse dudit *Alfonse* son Frere. *ibid.* 382. Confirmation de ladite Dispense. *ibid.* 387. Bref Apostoliques dudit Pape à ce Prince sur la seconde Dispense accordée en faveur de son Mariage. *ibid.* 388. Son Traité Provisionel avec *Charles* II. Roi d'Espagne, au sujet de la *Colonie du St. Sacrement*, établie, en 1680. par les Portugais sur le bord Septentrional du Rio de la Plata. *ibid.* 406.

Pedro II. Roi de Portugal, Extrait de son Alliance offensive & defensive avec *Philippe* V. Roi d'Espagne, de l'an 1701. VIII. I. 31. *b.* Son Alliance Offensive & Defensive avec *Leopold* I. Empereur, *Anne* Reine de la Grande Bretagne & les *Provinces-Unies*, pour maintenir les Droits de la Maison d'*Autriche* sur la Monarchie d'*Espagne*, de l'an 1703. *ibid.* 127. *b.*

Son Manifeste contre la France & le Duc d'Anjou publié, en 1724. VIII. I. 148. *a.*

Pepin, Pere de ***Charles Martel***, d'où il eut le surnom de ***Herstal***. I. I. 89. *a. n.*

Peronne, le Traité de Peronne, fait par ***Louis*** XI. Roi de France avec ***Charles le Hardi***, dernier Duc de Lorraine, l'an 1468. III. I. 394. *b.*

Perpignan, Ville, declare, qu'elle restera avec tout le Comté de ***Roussillon*** sous l'obeïssance du Roi de France, nonobstant le Traité de ***Charles*** VIII. Roi de France avec ***Ferdinand*** & ***Isabelle*** Roi & Reine de Castille pour la Cession dudit Comté. III. II. 301. *b.*
Ordre dudit Roi pour la delivrer au Roi de Castille. ***ibid.*** 302. *a.*

Perse, Traité de Commerce entre le Roi de ***Perse*** & les ***Provinces-Unies***, de l'an 1631. VI. I. 2. *a.* Traité d'Alliance du Roi de Perse ***Tachmasib*** avec ***Pierre*** I. Empereur de Russie, en 1723. VIII. II. 75. *b.* Traité de Paix entre ***Eschreff***, Schach de Perse & le ***Grand Seigneur***, contenu dans une Lettre du Schach à sa Hautesse, en 1726. S. II. II. 208.

Pfalburger, qu'est ce que c'est. I. II. 311. *a.*

Pfalburgers & ***Monslute***, Edit de l'Empereur ***Sigismond*** contr'eux. S. I. II. 358.

Philibert, Duc de Savoye, Son Traité avec ***Louis*** XII. Roi de France pour l'aider à recouvrer le Duché de Milan, de l'an 1499. III. II. 408. *a.* Son Contract de Mariage avec ***Marguerite*** d'Autriche, Fille de l'Empereur ***Maximilien*** I. de l'an 1501. IV. I. 15. *a.*

Philippe de Suabe, Roi des Romains, Son Traité de Confederation avec ***Philippe*** II. Roi de France, contre ***Richard*** Roi d'Angleterre, en 1198. I. I. 124. *a.* 382. *a.*
Son Traité avec ***Henri*** Duc de Lorraine & de Brabant, concernant la Ville de ***Duisbourg*** & autres. ***ibid.*** 131. *b.* Son Traité avec le même Duc, par lequel il lui donne l'Abbaïe de ***Nivelle***, la Ville de ***Maestricht*** & autres Lieux, à condition que ***Henri*** aidera ***Philippe*** de tout son Pouvoir, en 1202. ***ibid.*** 132. *b.* Son Traité avec le même Duc, concernant le Mariage de ***Henri*** Fils du Duc avec ***Marie***, seconde Fille du Roi des Romains, en 1207. ***ibid.*** 137. *b.*
Sa Concession de quelques Fiefs à ***Thomas***, Comte de Savoye. ***ibid.*** Il investit ***Azon*** VI. Marquis d'Este de quelques Villes, situées dans l'Evêché de Vicenze, en 1207. S. I. I. 72. Il est tué par ***Othon de Wittelsbach*** Comte Palatin. I. I. 137. *n.*

Philippe II. dit ***Auguste***, Roi de France, son Accord avec ***Henri*** II. Roi d'Angleterre, de nommer des Arbitres pour terminer leurs Differens, en 1180. I. I. 105. *b.*
Son Traité de Paix avec le même Roi, en 1180. ***ibid.*** 378. *a.* Sa Convention avec ***Richard*** I. Roi d'Angleterre touchant leur Croisade, en 1189. ***ibid.*** *b.* Son Ordonnance concertée avec ***Henri*** II. Roi d'Angleterre touchant les Contributions pour la Conservation de la Terre Sainte, en 1184. ***ibid.*** 109. *a.* Son Testament & Disposition pour le Gouvernement de ses Etats pendant son Voyage en la Terre Sainte, en 1190. ***ibid.*** 114. *a.* Son Traité avec ***Jean*** Comte de Morest, puis après Roi d'Angleterre pour le Partage de quelques Pays, en 1193. ***ibid.*** 117. *a.* Il donne à ***Odon*** Duc de Bourgogne tout le Droit qu'il avoit sur l'Abbaye & Ville de ***Flavigny***. ***ibid.*** 122. *b.* Sa Convention avec ***Richard*** I. Roi d'Angleterre, où il lui remet l'obligation d'épouser ***Allix***, Sœur de ***Philippe*** & regle avec lui la Possession de quelques Places, en 1191. ***ibid.*** 379. *b.* Son Traité de Paix avec le même, en 1193. ***ibid.*** 380. *a.* Son Traité de Paix avec le même Roi, en 1193. ***ib.*** 119. *a.* Autre Traité de Paix avec ***Baudouin*** Comte de Flandres, en 1199. ***ibid.*** 125. *a.* 126. *a.* Son Traité de Paix avec ***Jean sans Terre*** Roi d'Angleterre, en 1200. ***ibid.*** Son Traité de Trêve avec le même Roi, en 1206. ***ibid.*** 136. *b.* Son Traité de Trêve pour cinq ans avec le même Roi, en 1214. ***ibid.*** 151. *b.* Son Traité de Trêve pour 4 ans, avec ***Henri*** III. Roi d'Angleterre, en 1219. ***ibid.*** 160. *a.*

Philippe III. dit ***le Hardi***, Roi de France, Son Traité de Paix avec ***Edouard*** I. Roi d'Angleterre, en 1279. I. I. 242. *b.*

Philippe IV. dit ***le Bel***, Roi de France, sa Sentence Arbitrale rendue entre ***Robert*** Duc de Bourgogne, & ***Humbert de la Tour*** Dauphin de Vienne, au sujet de leurs differens sur le ***Dauphiné***, en 1285. I. I. 260. *a.*
Sa Donation de tout ce qu'il a en la Ville de ***Coches***, des Fiefs des Châteaux de ***Maulain***, de ***Courtenais*** &c. faite à ***Robert*** Duc de Bourgogne, en 1285. ***ibid.*** 260. *b.* Sa Declaration touchant l'Interpretation de la Sentence arbitrale donnée par son Pere ***Philippe le Hardi*** sur les Differens entre ***Robert*** Duc de Bourgogne & ***Robert*** & ***Yolande*** Comte & Comtesse de Nevers, au sujet de leurs Pretensions sur le Duché de ***Bourgogne***, en 1285. ***ibid.*** 262. *a.* Il donne ses Droits sur la Ville de ***Pamiers*** à ***Roger Bernard***, Comte de Foix, en 1285. S. I. I. 146. Son Indult accordé à ***Edouard*** I. Roi d'Angleterre touchant les Amendes qui devroient lui revenir pour les mauvais & faux Jugemens des Senechaux & autres Officiers dudit ***Edouard*** en ***Gascogne*** & les autres Païs qu'il avoit en France, en 1286. I. I. 266. *a.*
Sa Trêve faite avec ***Alfonse*** Roi d'Arragon, par la Mediation d'***Edouard*** I. Roi d'Angleterre, en 1286. ***ibid.*** 419. *b.*
Sa Sentence Arbitrale, par laquelle il ajuste les differens entre ***Jean*** Duc de Brabant & ***Rainauld*** Comte de Gueldres, en 1289. ***ibid.*** 268. *a.* Sa Confirmation de la Sentence rendue par le Parlement de Paris entre ***Edouard*** II. Roi d'Angleterre & l'Evêque, Doyen & Chapitre de l'Eglise du ***Puy***, touchant l'hommage du Comté de ***Bigorre*** & du Château de ***Lourde***, qui sont adjugés audit Evêque & Chapitre, en 1290. S. I. I. 155.
Sa Confirmation de la Sentence prononcée par sa Cour en faveur des Habitans de la Ville de ***Colchis***, contre ***Robert*** Duc de Bourgogne, en 1290. ***ib.*** 156. Hommage lige qui lui est fait par ***Jean d'Avesnes***, Comte de Haynaut, de la Terre d'***Ostrevant***. ***ibid.*** 157. Ses Propositions de Paix faites au Comte de ***Hainaut***, en 1292. I. I. 421. *a.*
Son Traité de Mariage fait entre ***Edouard*** I. Roi d'Angleterre, & ***Marguerite*** sa Sœur, en 1293. ***ibid.*** 280. *b.* Son Ordonnance touchant la Baronie d'***Ostrevant***, possédée par le Comte de Hainaut, en 1293. S. I. I. 159. Sa Citation d'***Edouard*** I. Roi d'Angleterre pour répondre des Larcins & autres forfaits commis dans les Provinces qu'il possedoit de la France, en 1294. I. I. 283. *a.*
Son Traité d'Alliance avec ***Jean*** Roi d'Ecosse contre ***Edouard*** I. Roi d'Angleterre, où il promet aussi de donner la fille aînée de son Frere ***Charles de Valois*** à ***Edouard*** Fils aîné de ***Jean***, en 1295. ***ibid.*** 294. *b.* Son Alliance Offensive & Defensive avec ***Florent*** V. Comte de Hollande. ***ibid.*** 295. *b.* Il accorde divers Titres à ***Robert*** Duc de Bourgogne, sur la ***Franche Comté***, en 1296. ***ibid.*** 296. *b.* Sa Reponse à la Bulle de ***Boniface*** VIII. Pape, sur la Liberté des Ecclesiastiques, en 1296. S. I. I. 164.
Instrument public du Clergé de France, par lequel il lui accorde de lever la Dixme. ***ibid.*** 165. Sa Protestation contre la Trêve, que le Pape ***Boniface*** VIII. avoit ordonnée entre lui & le Roi d'Angleterre. ***ibid.*** 166. Sa Protestation contre le Mandement des Nonces dudit Pape, par lequel ils avoient ordonné aux Rois de France & d'Angleterre de faire une Trêve, en 1297. I. I. 300. *a.* Son Alliance avec ***Jean d'Avesnes*** Comte de Haynaut, contre ***Guy*** Comte de Flandres, en 1297. S. I. I. 166.
Ses Conventions avec le même, tant au sujet du libre Commerce, que des anciennes pretentions du Roi sur la Terre d'***Ostrevant*** & autres dependantes de la Couronne. ***ibid.*** 167. Il erige le Duché de ***Bretagne*** en Pairie de France, avec les mêmes Privileges & Honneurs dont jouïssoient les Ducs de Bourgogne, en faveur de ***Jean*** II. Duc de Bretagne, en 1297. ***ibid.*** 169. Il erige le Comté d'***Anjou*** en Pairie de France, en faveur de ***Charles*** Comte d'Anjou. ***ibid.*** 170. Ses Actes avec ***Jaques*** Roi d'Arragon pour le rétablissement de ***Jaques*** Roi de Majorque dans son Royaume. ***ib.*** *b.* & 173. Son Mandement à ses Officiers du ***Duché*** de Guyenne de faire observer la Trêve faite avec les Anglois, en 1297. I. I. 304. *b.*
Sa Lettre de Créance donnée à deux Religieux, pour demander à ***Edouard*** I. Roi d'Angleterre, que le Roi d'Ecosse fut compris avec son Païs dans la Trêve qu'ils avoient faite ensemble. ***ibid.*** 305. *a.* Les Demandes & Propositions de ces Religieux faites au Roi. ***ibid.*** 306. *b.* La Réponse du Roi ***Edouard***. ***ibid.*** 307. *a.* Son Alliance perpetuelle avec ***Henri d'Avesnes*** Comte de Hainaut, principalement contre ***Gui de Dampierre*** Comte de Flandre, en 1297. ***ibid.*** 425. *a.* Sa Reponse donnée aux Ambassadeurs d'***Edouard*** I. Roi d'Angleterre, sur leurs plaintes touchant l'inexecution de la Treve faite entre les deux Rois de France & d'Angleterre, en 1298. ***ibid.*** 305. *b.* Actes de ses Ambassadeurs auprès du même Roi, touchant l'infraction de la Trêve de la part des Anglois & si ***Jean de Bailleul*** Roi d'Ecosse y devoit être compris, en 1298. ***ibid.*** 311. *b.* Sa Paix avec le même Roi, par l'arbitrage de ***Boniface*** VIII. Pape, lequel Traité de Paix est communement dit le ***Traité de Monstreuil***, en 1299. ***ibid.*** 317. *a.* Sa Protestation que si ledit Roi se qualifie ou fait qualifier ***Duc d'Aquitaine***, cela ne lui portera aucun prejudice. ***ibid.*** 319. *b.* Son Traité avec ***Robert*** Duc de Bourgogne, pour faire épouser ***Louis***, Fils de ***Philippe***, ***Marguerite*** Fille du Duc, en 1299. ***ibid.*** 324. *b.* Sa Reponse au Bref du Pape ***Boniface*** VIII. par lequel celui-ci pretendoit, que le Roi lui étoit sujet dans le Temporel aussi bien que dans le Spirituel, & qu'il n'avoit aucun Droit de Collation des Benefices, en 1301. S. I. II. 5. *a.*
Il est excommunié par le même Pape, en 1303. ***ib.*** 22. Sa Protestation contre tout ce que le même Pape fera davantage dans les Negociations de Paix avec le Roi d'Angleterre, en 1302. I. I. 333. *a.*
Sa Ligue defensive avec ***Edouard*** I. Roi d'Angleterre, en 1303. ***ibid.*** 334. *a.* Son Traité de Paix avec le même Roi. ***ibid.*** *b.* Paix qu'il regla & ordonna entre le ***Comte de Foix***, & ***Marguerite*** Mere, & ***Constance*** & ***Marthe***, Sœurs dudit Comte, sur les differends qu'ils avoient ensemble touchant la Succession de leur Pere ***Gaston***. S. I. II. 16.
Accusations contre le Pape ***Boniface*** VIII. qui lui furent presentées par quelques Grands du Royaume, en 1303. ***ibid.*** 17. Il donne son Consentement à la Convocation d'un Concile General. ***ibid.*** 19. Sa Paix avec les Villes de ***Flandre***, en 1304. I. I. 338. *b.*
Ce qui l'y obligea. ***ibid.*** 339. *a. n.* Son Traité & Accord avec l'Archevêque & la Ville de ***Lyon***, en 1305. ***ibid.*** 339. *a.* Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec ***Robert de Bethune*** Comte de Flandres, en 1305. ***ibid.*** 341. *a.* Moderation de ladite Paix, en 1309. ***ibid.*** 353. *a.* Son Mandement

dement pour confisquer les Biens des *Templiers* en Bretagne, en 1307. S. I. II. 48. Ses Lettres données à *Yolande de Dreux* Duchesse de Bretagne, portant que l'Erection de la *Bretagne* en *Pairie de France* ne pourra prejudicier à ses Enfans, en 1309. *ibid.* 77. Son Alliance avec l'Empereur *Henri* VII. en 1310. *ibid.* 78. Son Pleinpouvoir donné à ses Ambassadeurs pour regler avec le même Empereur tout ce qu'ils trouveroient bon, en 1310. I. I. 360. *a.* Ses Lettres au Pape *Clement* V. par lesquelles il consent, que les Biens des *Templiers* soient donnez aux *Hospitaliers*, en 1312. S. I. II. 82. Sa Lettre à *Edouard* II. Roi d'Angleterre, touchant le Trafic & l'étape des Laines, en 1314. I. II. 6. *a.*

Philippe V. dit *le Long*, Fils de *Philippe le Bel*, Roi de France, épouse *Jeanne* fille unique d'*Othon* IV. Comte de Bourgogne, en 1295. I. I. 292. *b. n.* Il fait comme Regent des Royaumes de France & de Navarre, un Traité avec *Eudes* IV. Duc de Bourgogne, qui consent que ledit *Philippe* tienne le Gouvernement desdits Royaumes, en 1316. I. II. 31. *b.*

Son Traité de Paix avec *Robert* Comte de Flandre, en 1316. *ibid.* 33. *a.* Ses Lettres patentes audit Comte, pour l'adjourner à comparoir en sa Cour pour recevoir Sentence sur ses Infractions contre la Paix faite depuis peu entr'eux, en 1316. *ibid.* 36. *b.* Sa Lettre à *Mahault* Comtesse d'Artois pour assister au Jugement dudit Comte, en 1316. *ibid.* 37. *a.* Sa Lettre à l'Evêque de *Loudun* pour le même sujet. *ibid.* Sa Lettre à *Edouard* II. Roi d'Angleterre, pour lui préter hommage & fidelité pour le Duché d'*Aquitaine. ibid.* 38. *a.* Son Acceptation de l'Acte de protestation faite par *Mathilde* Comtesse d'Artois, qu'elle ne prétend point prejudicier à ses Droits en comparoissant devant la Justice dudit Roi pour les Accusations intentées contre elle. *ibid. b.* Son Traité de Gisors, avec *Louis* fils ainé du Comte de Flandre, auquel il restitue les Comtés de *Nevers* & de *Rethel*, après en avoir reçu l'hommage, en 1316. *ibid.* 39. *b.* Son Traité avec *Robert* Comte de Flandre & les Villes dudit Païs, touchant les suretés reciproques pour la Paix dernierement faite, en 1317. *ibid.* 41. *a.* Son Sauf conduit donné à *Edouard* II. Roi d'Angleterre pour l'entrevûe qui se devoit faire entr'eux en France, en 1319. *ibid.* 46. *b.* Il donne *Marguerite* sa fille en Mariage à *Louis* Fils de *Louis* Comte de Nevers & de Rhetel, qui devoit succeder à *Robert* Comte de Flandre, & modere ce qu'il y avoit de trop rude contre les *Flamands* dans les Traitez précédens, en 1321. *ibid.* 50. *b.*

Philippe VI. dit *de Valois*, Roi de France, fait assembler les *Prelats* & *Barons* de son Royaume, sur les differens qu'ils avoient ensemble sur la Jurisdiction temporelle des Ecclesiastiques, en 1324. I. II. 115. *a.* Ses Lettres de non-prejudice, données à *Jean* III. Duc de Bretagne, portant, que les services qu'il lui a rendus à ses depens dans la Guerre de Flandres, ne pouront être tirez à consequence de Devoir ou de servitude accoutumée, en 1328. S. I. II. 112. Son Traité de Paix avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, avec la Formule de l'Hommage qu'*Edouard* devoit rendre à *Philippe* pour le Duché de *Guienne*, en 1329. I. II. 118. *a.*

Autre Traité avec le même pour ajuster leurs pretensions mutuelles. *ibid.* 122. *a.* Son Accommodement, qu'il fit entre *Jean* Roi de Boheme & Comte de Luxembourg, & *Edouard* Comte de Bar, sur leurs differens au sujet de la Fortification de *Damvillers*, en 1329. *ibid.* 124. *b.* Sa Lettre patente touchant l'Hommage d'*Edouard* III. Roi d'Angleterre, dans quelle forme cela se doit faire à l'avenir, en 1331. *ibid.* 125. *b.* Il est constitué Arbitre par *Raoul* Comte d'Eu & Connétable de *France*, pour soi & au nom de l'Archevêque de *Cologne*, de l'Evêque de *Liége*, des Comtes de *Luxembourg*, de *Gueldre*, de *Juliers* & de *Namur* d'une part, & de *Jean* Duc de Brabant d'autre, pour decider tous leurs differens ensemble, en 1332. *ibid.* 133. *a.* Son Acceptation dudit Compromis. *ibid.* La Paix faite entr'eux par lui en vertu dudit Compromis. *ibid.* 142. *b.* Il achète de *Jean* Roi de Boheme & Comte de Luxembourg la Ville & Comté de *Luques* pour 180000 Florins de Florence, en 1334. *ibid.* 147. *a.* 148. *a.* Son Ordonnance pour la Conservation de son Droit de *Regale* sur les Eglises & Benefices du Royaume, en 1334. S. I. II. 129. Ses Trêves concluës avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, pour eux, leurs Amis & Alliez, par l'entremise de *Jean*, Roi de Boheme, d'*Adolphe* Evêque de Liége, de *Roynels* Duc de Lorraine, d'*Amnis* Comte de Savoye & de *Jean* Comte d'Ermignant, l'an 1338. I. II. 163. *b.*

Sa Sentence Arbitrale par laquelle la Paix est rétablie entre *Raoul* Duc de Lorraine, & *Henri* Comte de Bar, en 1338. *ibid.* 167. *a.* Ses Lettres par lesquelles il remet au Roi de Navarre certaines Sommes qu'il devoit à la Chambre des Comptes de Paris, en 1339. *ibid.* 347. *b.* Sa Reponse au Défi d'*Edouard* III. Roi d'Angleterre de se battre en Duel contre lui, en 1340. *ibid.* 196. *b.* Son Traité, Accord & Pacte de Succession avec *Humbert* Dauphin de Viennois, par lequel ledit *Humbert* cede & transporte le *Dauphiné* & divers autres Duchez, Terres & Seigneuries à *Philippe* Fils dudit Roi, en 1343. *ibid.* 210. *b.* Son Traité avec *Alfonse* Roi de Castille & de Leon, par lequel les anciens Traitez sont renouvellez pour leur mutuelle assistance, & les Donations faites par le Roi de Castille à ses Enfans & à *Eleonor* leur Mere confirmées &c. en 1345. I. II. 231. *b.*

Articles Secrets du precedent Traité, portant que les deux Rois se secourront mutuellement contre le Roi d'Angleterre & le Roi de Bellimarin. *ibid.* 233. *b.* Sa Declaration touchant Son Traité de Confederation faite avec *Jean* III. Duc de Brabant, en 1347. *ibid.* 239. *b.* Sa Treve conclue avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, par la Mediation de deux Cardinaux, Nonces du Pape, en 1347. *ibid.* 243. *b.* Autre Treve entre les mêmes, en 1348. *ibid.* 247. *b.* Encore un autre. *ibid.* 254. *b.* Ses Lettres par lesquelles il promet à *Louis* Comte de Flandres de le liberer & garantir de tous les Devoirs & Obligations envers l'Evêque de Liége pour la Ville de *Malines*, en 1347. S. I. II. 161.

Philippe I. Roi de Castille, Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1505. IV. I. 76. *a.*

Son Traité de Commerce avec le même, de l'an 1506. *ibid.* 83. *a.*

Philippe, Prince & depuis Roi d'Espagne II. du nom, son Traité de Mariage avec *Marie* Reine d'Angleterre, l'an 1551. IV. III. 106. *b.* Il est investi du Royaume de Naples par le Pape *Jules* III. en 1554. S. II. I. 158. Sa Ratification du Traité d'Union hereditaire conclu entre la Maison d'*Autriche* & de *Bourgogne* d'une part, & les Louables *Cantons Helvetiques* d'autre part, de l'an 1556. V. I. 4. *a.*

Son Traité de Paix avec *Henri* II. Roi de France, de l'an 1559. *ibid.* 34. *b.* Autre Traité plus particulier entr'eux. *ibid.* 44. *b.* Son Contract de Mariage avec Madame *Elisabeth* de France, Fille aînée du Roi *Henri* II. de l'an 1559. *ibid.* 47. *b.* Sa Declaration pour le maintien du bon voisinage avec l'Evêque & Prince de *Liége*, & pour la prompte definition des Procès entre les Sujets de part & d'autre 1568. S. II. I. 177. Son Contract de Mariage avec *Anne*, Fille ainée de l'Empereur *Maximilien* II. de l'an 1570. V. I. 175. *a.*

Ses Lettres portant Cession & Transport du Comté de *Lingen* à *Guillaume* Comte de Nassau, Prince d'Orange, en aquit d'une somme de 160000 francs, qui lui étoient dûs, en 1578. S. II. I. 178. Son Edit de Proscription contre *Guillaume de Nassau*, Prince d'Orange, de l'an 1580. V. I. 368.

Son Traité avec la *Ligue de France*, de l'an 1584. *ibid.* 441. *a.* Son Traité d'Alliance avec les Cantons de *Lucerne*, *Ury*, *Schwitz*, *Underwald*, *Zug* & *Fribourg*, l'an 1587. *ibid.* Ses Conventions avec la *Ligue de France*, contre *Henri* IV. de l'an 1590. *ibid.* 481. *a.* Sa Declaration de Guerre contre *Henri* IV. Roi de France, de l'an 1595. *ibid.* 515. *b.* Son Traité de Paix avec le même Roi, à Vervins, de l'an 1598. *ibid.* 561. *a.* Sa Donation & Cession des *Païs-Bas* faite à *Isabelle*, Infante d'Espagne sa Fille, en faveur de son Mariage avec l'Archiduc d'Autriche *Albert*, de l'an 1598. *ibid.* 573. *a.* Son Traité fait avec le Marquis de *Carreto* qui lui cede le Marquisat de *Final* & de *Clavesane* en échange de quelques autres Biens & Seigneuries qui lui devoient être assignez dans le Royaume de Naples, l'an 1598. *ibid.* 576. *a.* Autre Traité fait avec le même Marquis, qui cede audit Roi ses pretensions sur la Republique de *Genes*, touchant la Ville de *Savone*, & sur le *Duc de Savoye. ibid.* 579. *a.*

Philippe III. Roi d'Espagne, Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Jaques* I. Roi d'Angleterre, de l'an 1604. V. II. 32. *b.*

Son Renouvellement d'Alliance avec les VII. *Cantons Catholiques de Suisse. ib.* 38. *a.* Son Traité de Paix avec *Jaques* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1604. *ibid.* 625. *a.* Sa Ratification de la Trêve pour huit mois, faite par les Archiducs *Albert* & *Isabelle* avec les Etats Generaux des *Provinces-Unies*, l'an 1607. *ibid.* 84. *a.* Son Traité de Trêve pour douze ans avec les Etats Generaux de *Provinces-Unies* des Pays-Bas, de l'an 1609. *ibid.* 99. *b.* Son Accord avec *Louis* XIII. Roi de France, touchant les differens entre les *haut* & *bas Navarrois*, de l'an 1614. *ibid.* 253. *b.* Son Pacte de Succession aux Royaumes de *Hongrie* & de *Boheme*, fait avec l'Archiduc *Ferdinand*, l'an 1617. *ibid.* 298. *b.* Ses Lettres de Renonciation à ladite Succession. *ibid.* 300. *a.*

Philippe, Prince d'Espagne, depuis Roi IV. du Nom, son Contract de Mariage avec *Elisabeth* de France, Fille de *Henri* IV. de l'an 1612. V. II. 217. *b.*

Son Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, au sujet de la *Valteline*, de l'an 1621. *ibid.* 395. *a.* Sa Declaration de vouloir remettre la *Valteline* en Sequestre au Pape, de l'an 1623. *ibid.* 417. *b.* Son Accord avec le même Roi, au sujet de la *Valteline* & des *Grisons*, de l'an 1626. *ibid.* 487. *a.* Son Traité d'Alliance avec le Duc de *Rohan*, au nom des Reformez de France, de l'an 1629. *ibid.* 582. *b.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Charles* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1630. *ibid.* 619. *b.* Sa Ligue avec l'Empereur *Ferdinand* II. contre *Gustave Adolphe*, Roi de Suede, de l'an 1632. VI. I. 30. *a.*

Son Traité avec les six Cantons Suisses, de *Lucerne*, *Switz*, *Uri*, *Underwald*, *Zug* & *Fribourg*, avec le Païs d'*Appenzell* & l'Abbé de St. *Gall*, pour le renouvellement des anciennes Alliances avec le Duché de *Milan* & le Comté de

Bourgogne, de l'an 1634. VI. I. 62. *b.* Son Traité avec *Gustave* Duc d'Orleans, pour l'engager dans le Parti Autrichien, de l'an 1634. *ibid.* 73. *a.* Son Traité de Commerce avec *Christian* IV. Roi de Dannemarc, de l'an 1641. *ibid.* 209. *b.* Son Traité avec *Gaston* Duc d'Orleans, pour lever une Armée, de l'an 1642. *ibid.* 246. *a.* Articles provisionels convenus entre ses Ambassadeurs & les Plenipotentiaires des Etats Generaux des *Provinces-Unies*, pour être inserez au Traité de Munster, de l'an 1646. *ibid.* 360. *a.* Son Traité particulier avec *Guillaume* II. Prince d'Orange, auquel il cede pour toutes ses Pretensions les Seigneuries de *Montfort*, *Turnhout* & *Sevenbergue* comme aussi le Marquisat de *Bergues op Zoom*, de l'an 1647. *ibid.* 365. *a.* Autre Traité particulier avec ledit Prince, servant de Confirmation, explication & extension du precedent. *ibid.* 427. *a.* Sa Cession de la Seigneurie de *Turnhout*, avec le Château & Banc de Schoonbroek, à *Emilie* Princesse Douairiere d'Orange, en 1649. S. II. I. 367. Son Traité de Commerce avec les *Villes Anseatiques*, de l'an 1647. VI. I. 402. *a.* 403.

Ses Privileges accordez auxdites Villes. *ibid.* 406. 416. Son Traité de Paix avec les *Provinces-Unies*, par lequel elles sont reconnues libres & Souveraines, de l'an 1648. *ibid.* 429. *b.* Protestation de ses Ambassadeurs contre la Paix faite à Munster entre l'*Empire* & le Roi de *France*, en ce qui regarde le Cercle de *Bourgogne*, de l'an 1648. *ibid.* 464. *b.* Son Traité de Paix & de Reconciliation, avec *François d'Este* Duc de Modene, de l'an 1649. *ibid.* 500. Son Traité de Marine avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1650. *ibid.* 570. *a.* Son Traité avec *Guillaume Henri* Prince d'Orange, pour l'execution de ce qui avoit été conclû à son égard à la Paix de Munster, de l'an 1651. VI. II. 25.

Son Traité avec *Maximilien Henri*, Electeur de Cologne & Prince de Liége, touchant la Neutralité du *Païs de Liége*, & la bonne correspondance entre les Pays-Bas Espagnols & les Etats de l'Electeur, de l'an 1654. *ibid.* 70. *a.* Sa Proposition à l'Angleterre pour attaquer la France, de l'an 1655. *ibid.* 106. *b.* Son Traité avec *Charles* IV. Duc de Lorraine, qui lui cede ses Troupes en Flandre, pour le recouvrement de sa liberté & un Equivalent en Domaines, de l'an 1655. *ibid.* 118. *b.* Son Traité avec les *Provinces-Unies*, pour le Partage, & Souveraine possession du Païs d'*Outre-Meuse*, de l'an 1658. *ibid.* 212. Son Accord & Reglement fait avec les mêmes, au sujet de la Mairie de *Bois-le-Duc*, de l'an 1658. *ibid.* 241. Sa suspension d'armes, faite avec *Louis* XIV. Roi de France pour avancer la *Paix des Pyrenées*, de l'an 1659. *ibid.* 249. *a. b.* Son Traité de *Paix des Pyrenées*. *ibid.* 264. *a.* Son Traité Provisionel avec les *Provinces-Unies*, touchant les Revenus & Impôts du Païs *d'Outre Meuse*, de l'an 1659. *ibid.* 295. Son Traité de Partage des trois Quartiers de Dalem, Fauquemont & Rolle-Duc, Païs d'Outre-Meuse, avec les mêmes, de l'an 1661. *ibid.* 393. *b.* Sa Declaration faite par son Ambassadeur le Marquis *de la Fuente* au Roi de France *Louis* XIV. au sujet de la Presséance des Rois de France, de l'an 1662. *ibid.* 403. *b.* Son Traité avec les *Provinces-Unies*, pour le Reglement des Limites de *Flandres*, en conformité de la Paix de Munster, de l'an 1664. VI. III. 25. Articles provisionnellement convenus, sur l'elucidation du Traité de Marine, conclu, en 1650. avec les *Etats Generaux des Provinces-Unies*, en 1675. S. II. I. 398.

Philippe V. Roi d'Espagne, Extrait de son Alliance offensive & defensive avec *Don Pedro* Roi de Portugal, de l'an 1701. VIII. I. 31. *b.*

Sa Declaration de Guerre contre le même Roi, de l'an 1704. *ibid.* 154. *b.* Sa Donation du Duché de *Limbourg* faite à la Princesse des *Ursins*, en 1711. *ibid.* 272. *a.* Sa Donation de tous les *Païs-Bas Espagnols* faite à *Maximilien Emanuel*, Electeur de Baviere, en 1712. *ibid.* 288. *b.* Conditions attachées à cette Donation. *ibid.* 289. *b.* Sa Declaration touchant sa Renouciation à la Couronne de *France*, en 1712. *ibid.* 304. *b.* 305. *a.* Sa Renonciation jurée à ladite Couronne. *ibid.* 310. *b.* Approbation de ladite Renonciation par les *Cortes* d'Espagne. *ibid.* 313. *b.* Son Decret par lequel il declare le *Duc de Vendome* Prince du Sang, en 1712. S. II. II. 89. Son Traité de Paix avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne, par lequel il renonce à la Succession de France, réconnoit la Succession Protestante en Angleterre, & cede la Ville de *Gibraltar* & l'Isle de *Minorque* à la Grande Bretagne &c. Fait à Utrecht, en 1713. VIII. I. 393. *a.* Son Traité de Navigation & de Commerce avec la même Reine. *ibid.* 409. *a.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Victor Amé* Duc de Savoye, par lequel le Droit de Succession à la Couronne d'Espagne lui est deferé & le Royaume de *Sicile* cedé, fait à Utrecht. en 1713. *ib.* 401. *a.* Sa Cession du Royaume de Sicile, faite audit Duc, sous condition de Reversion, en cas d'extinction de ses Descendans mâles, ou des Machinations contraires à la bonne Amitié & Alliance avec l'Espagne, en 1713. *ib.* 389. *b.* Son Traité de Paix, d'Amitié & de Commerce avec les *Provinces-Unies*, fait à Utrecht, en 1714. *ibid.* 427. *b.* Son Traité de Paix avec *Jean* IV. Roi de Portugal, en 1715. *ibid.* 444. *b.* Son Manifeste touchant son Entreprise sur la Sicile, en 1718. *ibid.* 543. *b.* Manifeste attribué à lui, & adressé aux trois Etats de la France. *ibid.* 547. *a.* Son Acceptation des Articles de la Convention conclue entre l'Empereur, la France & la Grande Bretagne pour faire la Paix avec l'Empereur, de l'an 1720. VIII. II. 17. *b.*

Son Accession au Traité de Londres. *ibid.* 26. *b.* Son Armistice par Mer, fait avec l'Empereur *Charles* V. & ses Alliez, en 1720. S. II. II. 156. Son Traité de Paix avec *George* I. Roi de la Grande Bretagne, en 1721. VIII. II. 33. *b.*

Son Traité d'Alliance défensive avec ledit Roi & le Roi de France. *ibid.* 34. *b.* Sa Representation contre la *Compagnie d'Ostende* presentée audit Roi, en 1724. *ibid.* 85. *a.* Sa Declaration, lorsqu'il reprit le Gouvernement de la Monarchie. *ibid.* 89. *a.* Ses Demandes au Congrès de Cambray, en 1724. S. II. II. 171. Son Traité de Paix avec l'Empereur *Charles* VI. fait à Vienne, en 1725. VIII. II. 106. *a.*

Sa Renonciation aux Royaumes & Etats de la Monarchie d'Espagne possedez par ledit Empereur. *ibid.* 109. *b.* Son Traité d'Alliance & de Garantie avec le même. *ibid.* 113. *a.* Son Traité de Navigation & de Commerce avec l'Empereur. *ibid.* 114. *a.* Son Traité de Paix fait avec l'Empereur & l'Empire conjointement, en 1725. *ibid.* 121. *a.* Ses Articles Preliminaires avec *George* I. Roi de la Grande Bretagne, en 1728. *ibid.* 150. *b.* Son Octroi accordé à une *Compagnie de Guipuscoa*, pour negocier aux *Caraques*, en 1729. *ibid.* 157. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Louis* XV. Roi de France & *George* II. Roi de la Grande Bretagne, pour la defense & garantie reciproque de leurs Etats, & pour assurer au Prince *Don Carlos* la Succession de *Toscane*, *Parme*, & *Plaisance*, fait à Seville, en 1729. *ibid.* 158. *b.*

Philippe de France, dit *le Hardi*, Duc de Bourgogne, Comte de Flandres, d'Artois &c. sa Trêve pour trois ans avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1359. II. I. 2. *a.*

Son Obligation par laquelle il s'engage de payer 200000 Moutons d'or audit Roi d'Angleterre, en consideration de la Trêve precedente & pour la Cession de la Ville de *Flavigny*. *ibid.* 3. *b.* Son Contract de Mariage avec *Marguerite*, Fille unique de *Louis* III. Comte de Flandre, & Veuve de *Philippe* dit *de Rouvre* Duc de Bourgogne, en 1369. *ibid.* 72. *a.* Son Traité de Paix avec la Ville de *Gand*, de l'an 1385. *ibid.* 198. *b.* Ses Differens avec la Ville de *Dijon* decidez par un Arrêt du Parlement de Paris, l'an 1386. *ibid.* 202. *b.* Son Traité avec *Amé* VII. Comte de Savoye, pour le Mariage de *Marie* sa Fille avec *Amé* VIII. Fils dudit Comte, fait l'an 1386. *ibid.* 206. *a.* Quelques Articles du Traité de Partage que lui & *Marguerite* sa Femme firent entre leurs Enfans, fait l'an 1393. *ibid.* 235. *a.* Son Traité avec *Marguerite* sa Femme, au sujet du Partage de leurs Biens à leurs Enfans mâles, *Jean* Duc de Bourgogne, *Antoine* Duc de Brabant & de Limbourg, & *Philippe* Comte de Nevers, de l'an 1403. *ibid.* 289. *b.*

Philippe le Bon, Duc de Bourgogne, & Comte de Flandres &c. Son Traité avec *Henri* V. Roi d'Angleterre, portant, que ledit Roi épousera *Catherine*, Fille de *Charles* VI. Roi de France, & qu'il gouvernera le Royaume de France durant la vie dudit Roi *Charles*, mais qu'après sa mort il possedera ce Royaume par Droit d'Heritage, de l'an 1419. II. II. 137. *b.*

Sa Ligue avec ledit Roi, pour poursuivre *Charles* Dauphin de France, à cause du meurtre de *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1419. *ibid.* 141. *b.* Son Traité de Ligue avec *Jean* Duc de Betfort Regent du Royaume de France & avec *Jean* Duc de Bretagne, de l'an 1423. *ibid.* 173. *a.* Sa Paix & Reconciliation avec *Jaqueline de Baviere*, Comtesse de Hainaut, de l'an 1428. *ibid.* 218. *a. b.* Son Traité de Ligue avec *Amé* VIII. Duc de Savoye contre le *Duc de Bourbon*, de l'an 1434. *ibid.* 277. *b.* Son Traité avec *Rodolphe de Diephout* Evêque d'Utrecht, touchant la Jurisdiction Ecclesiastique à regler & exercer dans les Provinces de *Hollande*, *Zelande* & *Frise*, de l'an 1434. *ibid.* 278. *a. b.* Son Traité de Paix avantageux qu'il fit avec *Charles* VII. Roi de France, l'an 1435. *ibid.* 309. *a.* Ses Lettres, par lesquelles il transporte le Comté d'*Auxerre* à *Jean de Bourgogne*, Comte d'Etampes, son Neveu, pour la somme de 6000 livres de Rente annuelle, qui lui est promise en faveur de son Mariage, en 1437. S. I. II. 379. Son Accord fait entre les Villes de *Louvain*, *Bruxelles* & *Anvers* d'une part, & la Ville de *Malines* de l'autre, touchant la Jurisdiction sur les Bourgeois demeurans dans le Païs de partage, de l'an 1444. III. I. 127.

Il prend le titre de *par la Grace de Dieu*, & donne un Revers au Roi de France, qu'il ne pretendra pas pour cela plus de Droit qu'il n'en avoit sur les Terres tenuës en fief du Royaume de France, l'an 1448. *ibid.* 166. *b.* Ses Lettres par lesquelles il declare les Conditions sous lesquelles il veut pardonner à la Ville de *Gand* sa Rebellion contre lui, de l'an 1454. *ibid.* 196. *b.* Proposition qu'il fit à *Charles* VII. Roi de France pour Mr. le Dauphin *Louis*, qui s'étoit retiré sur ses Terres, avec les Reponses du Roi, de l'an 1456. *ibid.* 240. *a.*

Philippe, Comte de Cadreles, Fils de *Maximilien* I. Empereur, & de *Marie* Duc & Duchesse d'Autriche & de Bourgogne, Comte de Flandres &c. son Contract de Mariage avec *Anne*, Fille d'*Edouard* IV. Roi d'Angleterre, en 1480. III. II. 73. *b.*

Ses

Ses Lettres à ses Officiers *en Hainault*, de ne souffrir aucune infraction du Concordat fait avec l'Evêque de *Cambrai* sur la Justice Spirituelle, de l'an 1483. III. I. 172. *a.*
Sa Declaration de son Alliance faite avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1484. III. II. 143.
Ce Roi le prend sous sa Protection contre *Maximilien* Duc d'Autriche son Pere, l'an 1484. *ibid.* 138. *a.*
Son Traité de Paix & de Commerce avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1495. *ibid.* 318. *b.* Sa Commission à *Louis de Luxembourg* Comte de Ligny pour la garde des Villes & Châteaux de *Hesdin*, *Aire* & *Bethune*, en execution du Traité de Senlis, de l'an 1495. *ibid.* 325. *a.* Autre & meilleure Copie du même Traité. *ibid.* 336. *a.* Son Traité de Commerce avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1497. *ibid.* 379. *b.* Son Traité avec *Louis* XII. Roi de France, au Roi pour les Comtez de *Flandre* & d'*Artois*, de l'an 396. *a.* Son Traité de Commerce avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1499. *ibid.* 409. *a.* Acte de son Hommage fait à *Louis* XII. Roi de France pour les Comtés de *Flandres*, *Artois* & *Charolois*, de l'an 1499. *ibid.* 412. *b.*
Voyez aussi ci-dessus l'article *Philippe* I. Roi de Castille.
Philippe, Archevêque de Cologne, sa Declaration qu'il avoit reçu de *Conrad*, Comte Palatin, le Château de *Stabeleke* & l'*Advocatie de Bacherach*, & qu'il les avoit d'abord rendu en Fief à lui & à sa femme *Irmengarde*. S. I. 68.
Philippe Christophle, Electeur de Trêves, sa Declaration, par laquelle il met ses Etats sous la Protection de *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1631. VI. I. 24. *b.*
Son Traité avec le même Roi, pour lui mettre en main la Forteresse d'*Ehrenbreitstein*, de l'an 1621. *ibid.* 35. *a.*
Ses Articles convenus avec Mr. *Chaumont* au nom de *Louis* XIII. touchant les Garnisons Françoises dans ses Forteresses, & qu'il tâchera de remettre de même aux François la Ville de Philipsbourg, de l'an 1632. *ibid.* 36. *a.* Sa Capitulation avec l'Ambassadeur de Suede *Axel Oxenstiern*, au sujet de l'acceptation de la Neutralité. *ibid.* *b.*
Philippe, Electeur Palatin, Ses Lettres d'Union & de Protection accordées à la Ville de *Spire*, par lesquelles aussi l'Administration de Justice est reglée, de l'an 1488. III. II. 204. *a.*
Son Consentement à l'Investiture donnée par l'Empereur *Maximilien* I. à *Joachim* Electeur de Brandebourg du Margraviat & Electorat de *Brandebourg*, comme aussi à l'Investiture simultanée du Duché de *Pomeranie* & à l'Expectative du Duché de *Meklenbourg*, de l'an 1500. *ibid.* 447. *b.*
Philippe Louis, Comte Palatin, Duc de Neubourg, sa Contreprotestation contre celle d'*Albert Frideric* Duc de Prusse, se reservant tous les Droits de Succession des Duchez de Juliers, Cleves &c. de l'an 1579. V. I. 346. *b.* Son Edit publié en qualité de Tuteur & Administrateur du Palatinat, touchant le *Vicariat de l'Empire* pris en main après le decès de l'Empereur *Rodolphe* II. de l'an 1612. V. II. 186. *b.*
Philippe Guillaume, Duc Palatin de Neubourg, Son Traité de Ligue avec les Electeurs de *Cologne* & de *Treves*, comme aussi avec l'Evêque de *Munster*, pour la defense de leurs Etats contre toute vexation, de l'an 1654. VI. II. 97.
Accession de l'Electeur de *Mayence* à ladite Ligue, de l'an 1655. *ibid.* 113. *a.* Son Accord avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, au sujet du Condirectoire du Cercle de Westphalie, de l'an 1665. VI. III. 37 *b.*
Sa Convention avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, pour ajuster les Differens sur les Païs de *Juliers*, *Cleves* &c. de l'an 1666. *ibid.* 117. *b.* Son Traité d'Alliance defensive avec *Charles* II. Roi d'Espagne & les *Provinces-Unies*, de l'an 1676. VII. I. 321. *b.*
Son Traité avec *Christophle Bernard* Evêque de Munster, sur certaines Troupes qu'ils devoient fournir à la Couronne d'Espagne, de l'an 1677. *ibid.* 337. *a.* Son Accord & Convention avec *Charles* Electeur Palatin, touchant la Succession dans l'Electorat Palatin, de l'an 1685. VII. II 48. *a.*
Etant devenu Electeur Palatin, sa Transaction avec le Duc & la Duchesse d'*Orleans*, au sujet des Biens Allodiaux de la Succession Electorale Palatine, de l'an 1687. *ibid.* 148. *a.*
Philippe I. Landgrave de Hesse, & *Jean* Electeur de Saxe, leur premiere Alliance pour la defense de la Religion & de sa Reformation selon la Parole de Dieu, à Torgau, de l'an 1526. IV. I. 449. *b.*
La même Alliance faite avec plusieurs autres Princes & la Ville de *Magdebourg*. *ibid.* 455. *a.* Son Traité avec *Henri le Jeune* Duc de Brunswig-Lunebourg, par lequel *Henri* promet au Landgrave de l'assister dans son Expedition de Wirtemberg en faveur d'*Ulric* Duc depossedé, en échange de quoi le Landgrave devra aussi l'assister en ses pretensions contre la Ville de *Goslar*, sur la Jurisdiction Hereditaire de *Rammelsberg*, de l'an 1530. IV. II. 62. *b.*
Autre Accord entre les mêmes touchant la restitution dudit Duc de Wirtemberg de la même année. *ibid.* 65. *b.* Son Accord avec *Jean Frideric* Electeur de Saxe touchant l'Expedition de Guerre contre *Henri le Jeune* Duc de Brunswich, de l'an 1542. *ibid.* 231. *a.* Sa Capitulation par laquelle il se soumet à l'Empereur *Charles* V. de l'an 1547. *ibid.* 325. *a.*
Caution & Sauf-Conduit qui lui sont donnez par les Electeurs *Joachim* de Brandebourg & *Maurice* de Saxe sur sa Comparition devant l'Empereur. *ibid.* 335. *b.* Son Accommodement final avec *Henri le Jeune*, Duc de Brunswich, de l'an 1553. IV. III. 55. *a.*
Philippes, Comte de Savoye, sa Paix avec *Rodolphe* Roi des Romains, en 1083. I. I. 58. *a.*
Philippe Comte de Savoye & de Bourgogne, son Traité de Mariage avec *Alix* Comtesse Palatine de Bourgogne, en 1267. I. I. 227. *a.*
Il reçoit la Ville de *Berne* sous sa Protection, en 1268. *ibid.* 230. *a.* Sa Transaction avec *Hugues* Duc de Bourgogne au sujet du Comté de Bourgogne, en 1269. *ibid.* 230. *a.* Lui & sa Femme *Alix* Comtesse de Bourgogne, declarent qu'ils tiennent les Châtellenies de *Dole* & *Rochefort* comme un Fief de *Hugues* Duc de Bourgogne, en 1270. *ibid.* 232. *b.* Son Traité d'Alliance avec l'*Abbé d'Embrun*, en 1282. *ibid.* 248. *b.* Son Traité de Paix & de Reconciliation avec l'Empereur *Rodolphe* I. en 1283. S. I. I. 142.
Philippe de Savoye, Comte de Piemont, sa Promesse faite à *Amé le Grand* aussi Comte de Piemont, de s'en tenir toujours fidellement à la Transaction faite avec lui touchant les pretensions qu'il pouvoit avoir à ses Etats, en 1294. I. I. 285. *b.*
Son Contract de Mariage avec *Isabelle* Princesse d'Achaie, qui lui fait don de la Ville de *Corinthe* & de ses appartenances, en 1301. *ibid.* 329. *b.* Lui & ladite *Isabeau* Princesse d'Achaie, son Epouse, donnent à *Marguerite de Savoye*, leur Fille, les Châteaux & Châtellenies de *Carsteyne* & de *Bossoler*, en 1303. *ibid.* 337. *b.* Son Traité de Ligue avec *Gui* Dauphin de Vienne, & *Jean* son Frere, en 1311. *ibid.* 361. *b.* Son Traité de Paix & d'Union avec le *Marquis de Saluces* & avec *Matthieu Visconti* de Milan, en 1318. *ibid.* 44. *a.* Il obtient en don de *Thomas de Carretto*, quelques Châteaux & Terres situées dans le Territoire d'Albe, en 1329. S. I. II. 126. Son Testament, en 1329. I. II. 124. *a.*
Philippe de Savoye, Comte de Beauge & Seigneur de Bresse, son Contract de Mariage avec *Marguerite de Bourbon*, de l'an 1471. III I. 442. *a.* Son Traité d'Alliance & de Ligue avec *Louis* XI. Roi de France, de l'an 1478. III. II. 45. *a.*
Son Testament, de l'an 1492. *ibid.* 286. *b.*
Philippe de Savoye, Comte de Geneve, son Traité de Mariage avec *Charlotte* d'Orleans, de l'an 1528. IV. I. 518. *b.*
Philippe Marie, Comte de Pavie, donne le Château & la Terre de *Saluces* à *Theodore* Marquis du Montferrat. S. I. II. 309.
Philippe Marie Anglus, Duc de Milan, sa Convention avec *Amé* I. Duc de Savoye, par laquelle il s'oblige à celui-ci, de n'aliener la Ville d'*Asti* à aucun autre qu'à lui. S. I. II. 350.
Sa Declaration sur les limites de la Ville de *Vercelli*, qu'il avoit cedée au même Duc. *ibid.* 370.
Philippe, de Vienne, son Obligation touchant le payement de 20. Livres Tournois qu'il devoit annuellement au Couvent de *Cisteaux*. I. I. 240. *a.*
Sa Transaction & celle de *Jean* son Frere avec *Alix* Comtesse de Vienne, leur Mere, touchant son Douaire. *ibid.*
Son Accord avec *Robert* Duc de Bourgogne pour la Franchise de la Ville de *Seurre*, en 1278. *ibid.* 241. *b.*
Philippe, Comte de Flandres, sa Paix avec *Florent* Comte de Hollande, en 1167. I. I. 87. *b.*
Sa Convention avec *Godefroi* Duc de Brabant au sujet du Mariage de *Henri* fils de *Godefroi* avec *Mathilde* Niéce de *Philippe*, en 1179. *ibid.* 104. *a.*
Philippe, Comte de Flandres, son Traité de Paix avec *Florent* Comte de Hollande, confirmé par *Guillaume* Roi des Romains, en 1248. I. I. 392. *a.*
Philippe Guillaume de Nassau, Prince d'Orange, son Testament, de l'an 1618. V. II 305. *b.*
Philippe, Comte de Nassau & de Sarbruch, sa Transaction avec *Isabelle de Lorraine*, Fille du Comte de Vaudemont, qu'il alloit épouser, portant, que si ladite Dame vient à deceder avant lui sans laisser des Enfans procréez de leur Mariage, il sera obligé de restituer la Dot qu'il en aura reçue, mais que pourtant il en jouïra sa vie durant, de l'an 1412. II. I. 347. *b.*
Philippe, Comte de Linange, son recès avec *Adolphe-Jean*, Duc de *Deux-Ponts* pour la vente du Comté *Rixingen* & de la Seigneurie de *Moeursbourg*, de l'an 1667. VII. I. 1. *a.*
Philippe, Duc d'Orleans, frere unique de *Louis* XI. Roi de France, son Contract de Mariage avec *Henriette Anne*, Fille de *Charles* I. Roi d'Angleterre, de l'an 1661. VI. II. 354. *a.* Son Contract de Mariage avec *Elisabeth Charlotte* Fille de *Charles Louis* Electeur Palatin, de l'an 1671. VII. I. 151 *b.* 152. *a.*
Philippe, Fils du précédent, Fils de France, Duc d'Orleans, sa Protestation contre le Testament de *Charles* II. Roi d'Espagne, en ce qui regarde l'Appel de l'Archiduc *Charles* à la Succession à la Couronne après les Ducs d'Anjou & de Berri, en 1700. S. II. I. 463. Sa Renonciation à la Couronne d'*Espagne*, en 1712. VIII. I. 314. *b.*
Philippe, Comte d'Arras, son Testament, en 1294. avec un Codicile de 1298. I. I. 421. *b.*
Philippe, Marquis de Namur, prête Hommage à *Henri* I. Duc de Brabant pour la Terre d'*Alost*, en 1208. I. I. 141. *b.*
Philippe de Gueldre, Reine de Sicile, Duchesse de Lorraine & de Bar, son Testament, de l'an 1520. IV. I. 316. *b.*
Philippe, Comtesse de Bar, sa Donation de la Terre de *Lignei* avec ses Dependances, faite à *Marguerite* sa Fille, en faveur de son Mariage avec *Henri* Comte de Luxembourg. S. I. I. 95.
Philippe, Comtesse de Haynaut, ses Lettres faisant foi de la Donation & transport des Terres de *Dourlens*, *Thirimont* & *Conforre*

Consorte fait par *Beatrix* Comtesse de Luxembourg à *Henri* Comte de Luxembourg son Fils. S. I. II. 61.

Philipsbourg, mis en depôt au Roi de France *Louis* XIII. par les Confederés Protestans, l'an 1634. VI. I. 74. *b.* Voyez aussi *Udenheim.*

Piccolomini, General de l'Empereur *Ferdinand* III. Sa Convention avec *Charles Gustave*, Comte Palatin du Rhyn, General de la Couronne de *Suede*, pour le licenciement des Troupes tant Imperiales que Suedoises, de l'an 1649. VI. I. 528. *a.*

Pie II. Pape, sa Convention avec *Ferdinand*, Fils d'*Alfonse*, Roi d'Arragon, de Naples & de Sicile, par laquelle le Pape promet de lui donner l'Investiture des Royaumes de Naples & de Sicile, à condition qu'il paye annuellement au St. Siege 8000 onces, de l'an 1458. III. I. 251. *b.* Ses Lettres d'Investiture du Royaume de *Naples*, données à *Ferdinand*, Fils naturel d'*Alfonse*, Roi d'Arragon, en 1458. S. I. II. 412.
Sa Bulle d'Excommunication de ceux qui appellent du Pape à un Concile futur, en 1459. *ibid.* 418. Ses Lettres par lesquelles il confirme *Paul*, Archevêque de Genes, élu Duc de Genes, dans cette Dignité, de l'an 1463. III. I. 280. *a.*

Pie IV. Pape, sa Bulle touchant l'Election d'un Pape, & du Pouvoir du Sacré College & des Officiers de la Cour de Rome, le St. Siége étant vacant. S. II. I. 172.

Pie V. Pape, ses Negotiations pour sa Ligue avec *Philippe* II. Roi d'Espagne & la Republique de *Venise*, contre les *Turcs*, l'an 1570. V. I. 184. *b.*
Le Traité de ladite Ligue. *ibid.* 203. *a.*

Piémont, Comté, uni aux Comtez de *Provence* & de *Forcalquier* par *Charles* II. Roi de Jerusalem & de Sicile, en 1305. I. I. 341. *b.*

St. Pierre Apôtre, quelles furent ses prerogatives sur les autres Apôtres. I. II. 102. *a. b.*

Pierre, Roi d'Arragon, fait ce Royaume-là tributaire au St. Siege, en 1204. I. I. 132. *b.* Il prête serment de Fidelité & d'Hommage à *Innocent* III. Pape, & s'oblige à un Tribut annuel de 250. Macemutins, en 1204. S. I. I. 72. Il doit en vertu d'un Decret d'*Innocent* III. Pape Garder *Marie* son Epouse, en 1213. I. I. 146. *b.*
Son Traité avec *Edouard* I. Roi d'Angleterre, au sujet du Mariage entre *Alfonse* son Fils & *Eleonor* Fille dudit Roi d'Angleterre, en 1282. *ibid.* 415. *b.* Conditions de son défi donné à *Charles* Roi de Sicile. *ibid.* 417. *a.* Il est menacé d'excommunication, par le Pape *Martin* IV. en cas qu'il n'obeït pas aux Edits du St. Siége touchant le Royaume de *Sicile*, en 1284. *ibid.* 256. *a.*

Pierre IV. Roi d'Arragon, sa Lettre au Pape *Clement* VI. par laquelle il se plaint à lui de ce qu'il avoit ordonné une Trêve entre lui & *Jaques*, Roi de Majorque, en 1344. S. I. II. 147.

Pierre, Roi de Castille & de Leon, son Alliance avec *Charles* Roi de Navarre & *Edouard* Prince de Galles & Duc de Guienne, contre *Henri*, Comte de Trastamere, usurpateur du Royaume de Castille, en 1366. II. I. 59. *a.*
Sa donation de quelques Villes & Places, faite audit Prince de *Galles*, pour le secours qu'il lui a donné. *ibid.* 62. *b.*

Pierre Alexowitz, Czar de Russie; sa Paix avec l'Empereur des Turcs *Mustapha* faite à Carlowitz l'an 1698. VII. II. 446. *a.* 447. *a.* Son Traité d'Alliance offensive & defensive avec le Roi *Auguste* II. & la *Republique de Pologne*, contre *Charles* XII. Roi de Suede, en 1704. S. II. II. 38.
Memoire de son Ambassadeur, presenté aux Etats Generaux à la Haye au sujet de la Neutralité de l'Allemagne dans la guerre du Nord, en 1710. VIII. I. 256. *a.*
Sa Declaration de la Justice de ses Armes contre *Achmet*, Empereur des Turcs. *ibid.* 259. *a.* Ses Declarations touchant la Neutralité des Provinces de l'Empire, par rapport à la Guerre du Nord, en 1709. & 1710, S. II. II. 81. Son Manifeste contre *Achmet*, Empereur des Turcs, de 1711. VIII. I. 266. *a.*
Son Traité de Paix avec le même. *ibid.* 275. *a. b.* Autre Traité entr'eux, en 1712. *ibid.* 297. *a.* Son Renouvellement de la Paix de Pruth pour 25. ans avec la *Porte Ottomanne*, en 1713. S. II. II. 110. Son Traité de Marine & de Commerce proposé aux Etats Generaux des *Provinces-Unies*, en 1715. VIII. I. 468. *b.*
Son Alliance avec *Louis* XV. Roi de France & *Frideric Guillaume* Roi de Prusse, en 1717. *ibid.* 490. *b.* Son Accord avec la Ville de *Dantzig*, en 1717. *ibid.* 491. *b.* Sa Declaration contre son Fils *Alexis Petrowitz*, par laquelle il le prive de la Succession, en 1718. *ibid.* 507. *b.* Son Traité de Paix avec *Frideric* Roi de Suede, qui lui cede la *Livonie*, & divers autres Provinces & Pays, fait à Neustadt en Finlande, en 1721. VIII. II. 36. *a.*
Declaré Empereur de Russie sous le Nom de *Pierre le Grand*, Son Traité d'Alliance avec le Roi de Perse *Tachmasib*, en 1723. *ibid.* 75. *b.* Son Traité d'Alliance avec la *Suede*, en 1724. *ibid.* 76. *a.*

Pierre II. Empereur de la Russie, son Ordonnance pour corriger le Tarif, de l'an 1724. publiée, en 1728. S. II. II. 209.

Pierre, Seigneur de Beaujeu & sa Femme *Anne de France* font une Alliance & Confederation avec les trois Membres de *Flandre*, l'an 1484. III. II. 137. *a.*

Pierre de Dreux, dit *Mauclerc*, Comte de Bretagne, declaré déchu de ses Etats, & ses Sujets absous de sa fidelité & Hommage, pour ses forfaits contre *Louis* IX. Roi de France, par les Pairs du Royaume. S I. I. 88.
Sa Paix avec ledit Roi. *ibid.*

Pierre, Duc de Bretagne, son Accord avec les Srs. *André de Vitriaco*, & *Alain d'Acigneio*, touchant les Terres qu'ils avoient en Bretagne, de l'an 1237. S I. I. 93.

Pierre, Comte de Nevers, son Traité de Paix avec *Baudouin* Comte de Flandre, par l'entremise de *Philippe* II. Roi de France, en 1193. I. I. 118. *b.*

Pierre, Comte de Savoye, le pretendu Empereur *Richard* d'Angleterre lui donne les Biens de *Herman le Jeune*, Comte de Kibourg, en 1263. I. I. 221. *a.*
Son Testament, en 1268. *ibid.* 228. *b.*

Pierre Codde, Archevêque de Sebaste & Vicaire Apostolique des Missions dans les Païs-Bas-Unis, le Pape *Clement* XI. lui ayant ôté ce Vicariat, condamne quelques Ecrits publiez sur cette affaire, en 1707. S. II. II. 68.

Piscis, Dame du Château de *Montis Beszarii*, donne ledit Chateau avec ses appartenances à *Boniface*, Marquis de Montferrat. S. I. I. 65.

Pise, Ville en Toscane, son Traité avec l'Empereur *Frideric* I. par lequel elle obtient plusieurs Privileges, Terres, Villes & Ports, à condition de faire la Guerre à *Guillaume* Roi de Sicile, en 1161. S. I. I. 50.
Elle obtient du même Empereur, l'Isle de *Sardaigne* en Fief, en 1165. *ibid.* 53. Sa Paix avec la Ville d'*Albegne*, en 1178. I. I. 103. *b.* Sa Paix avec ceux de *Genes*, par la Mediation de *Clement* III. Pape, en 1188. S. I. I. 66.
Elle élit & investit *Alfonse* VI. Roi de Castille, au nom de tout l'Empire comme Roi des Romains, par le Vieux & Nouveau Testament, par la Croix & l'Epée, en 1256. *ibid.* 104. Elle est confirmée dans la Possession de ses Etats par le même Empereur. *ibid.* 105. Son Traité de Paix & de Commerce pour 20 ans avec *Elmire Mommini Buabi*, Roi de Tunis, en 1264. *ibid.* 115. Son Accord avec *Charles d'Anjou* Roi de Naples, par lequel elle s'oblige de lui payer pour satisfaction de ses offenses 2000 onces d'or, & de lui permettre le Choix de leurs Magistrats, en 1273. *ibid.* 128. Sa Transaction avec les Nobles Maisons des *Opetingues* & *Cadulingues*, par laquelle elle leur cede diverses Terres, en 1285. *ibid.* 144. Son Traité de Paix & de Ligue avec *Florence* & plusieurs autres Villes d'Italie, en faveur du Pape *Jean* XXII. contre l'Empereur *Louis le Bavarois*, en 1320. S. I. II. 121.
Elle obtient de l'Empereur *Charles* IV. le Vicariat perpetuel sur la Ville de *Luques*, en 1355. *ibid.* 168. Sa Convention avec *Muley Bufferi* Roi de *Tunis*, pour la seureté & commodité du Commerce en Afrique, en 1398. *ibid.* 285. Elle se soumet à *Jean Galeaz* Duc de Milan, en 1399. *ibid.* 298. Conditions auxquelles elle se soumet. *ibid.* 299. Elle est fait Fief du Roi de France, par *Gabriel Marie Vicomte de Milan*, l'an 1404. II. I. 290. *a.*
Sentence du Concile tenu dans cette Ville contre les Papes *Benoit* XIII. & *Gregoire* XII. & leurs adhérans, l'an 1409. *ib.* 326. *b.*

Plaisance, Ville, son Accession à la Ligue perpetuelle, offensive & defensive des Villes de *Verone*, *Mantoue*, *Parme*, *Brixen* & *Modene.* S. I. II. 69.

Plawen, Ville & Seigneurie d'Allemagne, *Henri le Vieux* & *Henri le Jeune*, Comtes de Plawen obtiennent de l'Empereur *Frideric* II. le Privilege de creuser des Mines & de battre de la Monnoye, comme aussi les Villes *Aschk* & *Selb.* S. I. I. 90. Elle est reconnue pour Fief de la Boheme, en 1326. I. II. 97. *b.*
Les Seigneurs de *Plawen* & d'*Elsterberg* font une Alliance pour s'assister reciproquement, en 1327. *ibid.* 100. *b.*

Pologne, Royaume, Acte des Ambassadeurs envoiez par le Senat de Pologne en France pour recevoir le serment de *Henri* Duc d'Anjou, élû Roi de Pologne, & celui du Roi *Charles* IX. son Frere, de l'an 1573. V. I. 225. *b.* Nul n'y pourra être élu ni reconnu pour Roi, qui ne soit Catholique. S. II. I. 205.
Loi touchant la libre Election des Rois de Pologne, faite en 1593. *ibid.* 220. Confirmation de la Constitution touchant l'Election libre des Rois, sous *Sigismond* III. en 1607. *ibid.* 265. Conventions entre le Royaume de *Pologne* & les *Cosaques*, en 1658. *ibid.* 372. Confederation des Troupes de la *Grande Pologne*, pour maintenir le Roi *Auguste* II. contre les Suedois, en 1702. S. II. II. 14.
Autre Confederation des Etats de la Grande Pologne pour le même sujet. *ibid.* 25. Confederation de Sendomir, pour la defense dudit Roi, contre les *Suedois*, en 1702. *ibid.* 19. Confederation reïterée de la *Grande Pologne*, pour la defense du même Roi, en 1703. *ibid.* 35. Declaration d'un Interregne en Pologne, nonobstant l'Election de *Stanislas Leszinski*, & l'Abdication dudit Roi, comme étant illegitimes, en 1707. *ibid.* 54. Preliminaire des *Confederez de Pologne*, pour faire leur Paix avec le même Roi, en 1716. VIII. I. 482. *a.*

Pomeranie, Province & Duché d'Allemagne, possedée par l'*Ordre Teutonique de Prusse*, est adjugée par la Sentence definitive des Commissaires du *Saint Siége* à *Wladislas* IV. Roi de Pologne, en 1321. I. II. 50. *b.*
Elle est donnée audit *Ordre*, par *Jean* Roi de Boheme & de Pologne, en 1329. *ibid.* 110. *b.* Accord moyenné par *Eric* & *Henri* Ducs de Brunswik-Lunebourg entre *Joachim* Electeur de Brandebourg & *George* & *Barnim* Ducs de Pomeranie

meranie ſur les Diferents qu'ils avoient au ſujet de leurs Domaines & Principautés donnez en Fief par les Empereurs aux Electeurs de Brandebourg, auxquels le Droit de Succeſſion eſt ici aſſûré, de l'an 1529. IV. II. 50. *a.* *Pomeranie* & *Brandebourg*, Union Hereditaire entre *Jean George* Electeur de Brandebourg & les *Ducs de Pomeranie*, par laquelle la Succeſſion éventuelle dans la *Nouvelle Marche*, les Terres de *Sternberg* & quelques autres Contrées, eſt reſervée auxdits Ducs, de l'an 1571. avec la Confirmarion de l'Empereur *Maximilien* II. V. I. 208. *a.* Accord fait entre la *Suede* & l'Electeur de *Brandebourg*, touchant la Pomeranie & ſa diviſion entr'eux, de l'an 1647. VI. I. 366. *b.* Traité entre *Chriſtine* Reine de Suede, & *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, touchant les limites entre la *Pomeranie Suedoiſe* & *Electorale*, de l'an 1653. VI. II. 47. *b.* La plus grande Partie de la *Pomeranie Suedoiſe* eſt cedée par *Ulrique Eleonore* Reine de Suede à *Frideric Guillaume* Roi de Pruſſe, en 1720. VIII. II. 21. *b.*

Pont à Mouſſon, Ville & Chatelenie de Lorraine, donnée & tranſportée en dot à *Iſabelle de Lorraine*, Epouſe de *René d'Anjou.* II. II. 148. *a.*

Portugal, Royaume, eſt fait tributaire au *St. Siége* par *Alphonſe* I. Roi de Portugal, en 1142. I. I. 76. *a.* Il eſt offert par le même Roi à la Tutelle de la Ste. Vierge de Clareval. S. I. I. 36.

Ses Loix fondamentales, faites par le même Roi dans la premiere Convocation des Etats Generaux à Lamego, en 1143. *ibid.* 37. Enſeignes de ce Royaume ordonnez par ledit Roi, ſuivant une Viſion qu'il eut. I. I. 79. *a.* Les Villes Maritimes du Royaume de *Portugal* font un Traité de Commerce pour cinquante ans avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1353. I. II. 286. *a.* Proteſtation des Ambaſſadeurs du Roi de Portugal contre la Conceſſion accordée au *Roi d'Arragon* par le *Concile de Conſtance*, que les Voix de ſes Ambaſſadeurs égaleroient toujours celles de tout le Clergé de la Nation Eſpagnole, de l'an 1416. II. II. 81. *a.* Les Rois de Portugal, obtiennent du Pape *Eugene* IV. la Permiſſion de ſe faire oindre par l'Archevêque de Bragance. S. I. II. 379. Declaration des trois Etats de ce Royaume, touchant la Proclamation & le retabliſſement du Roi Don *Jean* IV. de l'an 1641. VI. I. 200. *b.* Premier Serment prêté par les Trois Etats du Royaume au Prince Don *Pedro*, Frere du Roi *Alfonſe* VI. declaré inhabile, comme Regent du Royaume. S. II. I. 381.

Sentence de nullité, rendue par les Juges Eccleſiaſtiques de Portugal, ſur le Mariage du Roi *Alfonſe* VI. avec la Princeſſe *Marie Françoiſe de Savoye. ibid.* 382. Serment fait par le Prince Don *Pedro* aux Etats du Royaume, & le ſecond Serment de ceux-ci preté au Prince. *ibid.* Bref Apoſtolique du Pape *Clement* IX. au Grand Inquiſiteur de Portugal & autres pour examiner ulterieurement l'affaire de la nullité du Mariage de la Princeſſe *Marie de Savoye* avec le Roi *Alfonſe* & de diſpenſer de nouveau, entant que beſoin ſeroit, en faveur du Mariage contracté depuis entre le Prince Regent Don *Pedro* & ladite Princeſſe. *ibid.* Raiſons de la nullité du Mariage du Roi *Alfonſe* avec ladite Princeſſe & de la validité du ſecond Mariage entre cette Princeſſe & le Prince Don *Pedro. ibid.* 383. Sentence ulterieure renduë par les Commiſſaires Apoſtoliques ſur ladite affaire. *ibid.* 387. Articles de l'Alliance, que le Roi de Portugal fit avec la *France* & l'*Eſpagne* en faveur de *Philippe* V. en 1701. S. II. II. 1.

Le Pape *Clement* XI. erige à Liſbonne Capitale du Royaume, un nouveau & deuxiéme Archevêché, à la requiſition du Roy. *ibid.* 141.

Poſtes, Accord & Reglement touchant les Poſtes entre l'*Angleterre* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1661. VI. II. 355. *a.* Articles & Conditions accordées pour le Port & Tranſport des Lettres & Paquets, entre la *France* & les mêmes, de l'an 1669. VII. I. 124. *a.*

La *Pouille*, la *Calabre* & la *Sicile* reconnues pour Fiefs du St. Siége. I. I. 57. *a.*

Prague, Capitale de Boheme, l'Evêque de Prague a des differens avec celui de la *Moravie* touchant quelques Dîmes & Biens, ajuſtez par la Sentence Arbitrale de *Gregoire* VII. Pape, en 1074. I. I. 51. *b.* *Les Compacts de Prague* entre les Deputez du *Concile de Bâle* & les Etats de *Boheme* & de *Moravie*, de l'an 1433. II. II. 271. *b.* Paix de Prague entre l'Empereur *Ferdinand* II. & *Jean George* Electeur de Saxe, de l'an 1635. VI. I. 88. *b.*

Pretendant, aux Couronnes de la Grande Bretagne, ſa Proteſtation contre tout ce qui pourra être ſtatué ou ſtipulé au Congrès d'Utrecht à ſon prejudice. S. II. II. 90.

Primauté du Pape, reconnue par l'Egliſe Grecque au Concile de *Florence*, l'an 1439. III. I. 66. *b.*

Primogeniture, le Droit de primogeniture quant à la Succeſſion aſſuré par les Etats de *Lorraine*, en 1306. I. I. 342. *b.*

Proteſtans d'Allemagne, Recès Preliminaire de l'Aſſemblée des Princes & Etats Proteſtans à *Smalcalde*, touchant les meſures à prendre contre le Recès de la Diete d'Augsbourg, de l'an 1530. IV. II. 75. *a.*

Leur Alliance faite au même lieu, l'an 1531. *ibid.* 78. *a.* Renouvellement de ladite Alliance pour dix ans, de l'an 1536. *ibid.* 141. *a.* Reglement pour ſon Execution. *ibid.* 142. *a.* Leur Réponſe à la Lettre de l'Empereur *Charles* V. par laquelle il leur avoit promis de vouloir garder inviolablement la Paix promiſe, de l'an 1536. IV. II. 138. *b.*

Alliance de *Jean Frideric* Electeur de Saxe & de quelques autres Princes Proteſtans avec *Chriſtian* I. Roi de Dannemark, de l'an 1536. *ibid.* 147. *a.* Leur Proteſtation contre le *Concile de Trente*, & leur Appel à un Concile libre, ſoit Oecumenique ou National, de l'an 1543. *ibid.* 242. *a.* Recès conclu entre les *Etats* de la *Confeſſion d'Augsbourg* ſur les Inſtances à faire auprès de l'Empereur, pour remettre les Perſonnes qui ont embraſſé leur Religion, dans leur premier état, de l'an 1576. V. I. 274. *b.*

Recès conclu entre *Frideric* IV. Electeur Palatin, *Jean*, Comte Palatin de Deux-Ponts, *George Frideric* Marcgrave de Brandebourg, & *Erneſt Frideric* Marcgrave de Bade-Dourlac, pour le redreſſement des Griefs de ceux de la Confeſſion d'Augsbourg, de l'an 1594. *ibid.* 505. *b.* Union de pluſieurs Electeurs & Princes Proteſtans, pour le maintien de leur Religion, de l'an 1599. *ibid.* 596. *b.* Autre Union entre les mêmes, de l'an 1600. V. II. 1. *a.*

Autre Union de pluſieurs Princes Proteſtans d'Allemagne pour le redreſſement des Abus dans les Procès Auliques &c. de l'an 1600. *ibid.* 6. *b.* Autre Union, ſur le même ſujet, de l'an 1601. *ibid.* 13. *a.* Autre Union, de l'an 1603. *ibid.* 22. *b.* Recès d'une Union plus étroite entr'eux à l'occaſion de la Ville de *Donawerth*, & de la Succeſſion de *Juliers* &c. à Hall en Suabe, de l'an 1610. *ibid.* 126. *b.* Traité d'Alliance entre quelques Electeurs & Princes Proteſtans de l'Empire, & les Etats Generaux des *Provinces-Unies*, pour s'aſſiſter reciproquement, pendant le tems de 15 ans, de l'an 1613. 226. *a.* Aſſurance donnée aux *Proteſtans de la Haute* & *Baſſe Saxe* par les Electeurs de *Mayence* & de *Cologne*, qu'ils ne ſeront moleſtés dans la Poſſeſſion des Biens Eccleſiaſtiques, à condition qu'ils ne ſe declareront point contre le Parti Imperial dans les troubles de Boheme, mais qu'au contraire ils l'aſſiſteront, de l'an 1620. *ibid.* 362. *b.* Leurs Miniſtres & Maitres d'Ecole ſont chaſſez par un Edit Imperial de l'Autriche ſur l'Ens, l'an 1624. *ibid.* 463. *b.* Recès de Leipzig, conclu entre les *Electeurs, Princes* & *Etats Proteſtans de l'Empire*, touchant un Accommodement avec les *Etats Catholiques*, ou de s'oppoſer à leurs vexations, de l'an 1631. VI. I. 6. *b.*

Alliance des Proteſtans des quatre Cercles de l'Empire, celui du Rhyn *Electoral*, de *Franconie*, de *Suabe* & du *Haut Rhyn* avec la Couronne de *Suede*, pour leur retabliſſement dans leurs Dignités, Libertés & Privileges, de l'an 1633. *ibid.* 50. *a.* Acceſſion des Etats du Cercle de la *Baſſe Saxe* à ladite Alliance, de l'an 1634. *ibid.* 58. *b.* Autre Traité de Confederation entre leſdits *Cercles* & la Couronne de *Suede*, pour le même ſujet, de l'an 1634. *ibid.* 75. *b.* Traité de Confederation des Proteſtans des Cercles de *Franconie*, *Suabe* & *du Rhyn*, avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1634. *ibid.* 78. *a.* Autre Confederation du Duc de *Wurtemberg* & quelques autres Princes avec le même Roi. *ibid.* 79. *a.* Leurs Griefs contre la Paix de Ryſwick. VII. II. 434. *b.*

Provence, le Comte de Provence préte ſerment de fidelité à *Gregoire* VII. Pape. I. I. 58. *a.*

Ce Comté eſt partagé entre *Ildefonſe* Comte de Toulouſe, & *Raymond* Comte de Barcelonne, en 1125. *ibid.* 67. *b.* Les Comtés de *Provence* & *Forcalquier*, ſont donnez en Fief à Raimond, Comte de Barcelone, par l'Empereur *Frideric* I. en 1162. S. I. I. 46. Leſdits Comtés ſont aſſignez par *Rodolphe* I. Empereur, à *Charles* Roi de Sicile, en 1280. I. I. 246. *a.* La *Provence*, eſt leguée à la Couronne de *France* par *Charles d'Anjou* dernier Duc de Provence, l'an 1481. III. II. 82. *b.* *Provence* & *Forcalquier*, Comtez, réunis pour jamais à la Couronne de France par le Roi *Charles* VIII. en 1486. S. I. II. 473. Le Roi *François* I. confirme aux Etats de Provence leurs Droits, Privileges & Libertés, & réunit ce Comté pour jamais à la Couronne de France, l'an 1515. IV. I. 210. *a.*

Provinces-Unies des Pays-Bas, Declaration des Etats Generaux de ces Provinces, que *Philippe* II. eſt déchû du Droit de Souveraineté qu'il avoit ſur leſdites Provinces, de l'an 1581. V. I. 413.

Articles ſur leſquels elles offrirent de ſe donner à *Henri* III. Roi de France, l'an 1584. *ibid.* 436. *b.* Leur Commiſſion pour requerir la Protection d'*Eliſabeth*, Reine d'Angleterre, de l'an 1585. *ibid.* 446. *a.* Leur Traité avec ladite Reine pour les ſecourir. *ibid.* 454. *a.* Leur Placard, par lequel elles deferent le Gouvernement au *Comte de Leyceſter*, de l'an 1586. *ibid.* 456. Placard des Etats Generaux des *Provinces-Unies* touchant le Gouvernement General, après la Revocation dudit Comte, de l'an 1588. *ibid.* 472. Leur Traité de Paix & d'amitié avec *Jaques* VI. Roi d'Ecoſſe, de l'an 1594. IV. III. 14. Leur Traité d'Alliance Offenſive & Defenſive avec *Henri* IV. Roi de France, & *Eliſabeth*, Reine d'Angleterre, de l'an 1596. V. I. 531.

Leur Traité d'Accommodement & de Continuation d'Alliance avec la même Reine, de l'an 1598. *ibid.* 584. Autre Traité entre les mêmes pour regler l'aſſiſtance reciproque contre l'*Eſpagne. ibid.* 589. *a.* Leur Traité d'Amitié & de Commerce avec Sultan *Achmet Chan*, Empereur des Turcs, de l'an 1602. V. II. 205.

Leur Traité avec *Jaques* I. Roi de la Grande Bretagne, pour regler le payement d'une dette de 818408 Livres Sterling

ling dûs audit Roi, de l'an 1606. V. II. 635. *b.* Leur Trêve pour huit mois avec *Albert* & *Isabelle* Archiducs d'Autriche, de l'an 1607. *ibid.* 83. *a.* Leur Traité de Ligue defensive avec *Henri* IV. Roi de France, de l'an 1608. *ibid.* 89. *b.* Leur Declaration Preliminaire touchant la qualité d'*Etats Libres* qui leur devra être donnée par les Archiducs *Albert* & *Isabelle* dans la Trêve à longues années à faire entr'eux, de l'an 1609. *ibid.* 97. *b.* Leur Trêve de 12 ans faite avec l'*Espagne*, l'an 1609. *ibid.* 99. *b.* Garantie de cette Trêve de la part de la *France*, & de l'*Angleterre*. *ibid.* 110. *a.* Ulterieure Explication de quelques Articles. *ibid.* 119. *b.* Leur Renouvellement d'Alliances faites avec la *France*, l'an 1605, & 1609. de l'an 1610. *ibid.* 138 *b.* Leur Convention avec les Archiducs *Albert* & *Isabelle*, pour le maintien de la Trêve faite, l'an 1609. de l'an 1610. *ibid.* 141. Leur Traité de Paix & de Commerce avec *Muley Zeidan*, Roi de Maroc, de l'an 1610. *ibid.* 156. Leur *Tarif* fait avec l'Electeur de *Brandebourg* & le Duc de *Neubourg* au sujet du Transport des Marchandises sur le Rhin & la Meuse, de l'an 1611. *ibid.* 174. Leur Alliance avec quelques Electeurs & Princes Protestans de l'Empire pour s'assister reciproquement pendant le tems de 15 ans, de l'an 1613. *ibid.* 226. *a.* Leur Traité d'Alliance & de Commerce avec la Ville de *Lubeck*, de l'an 1613. *ibid.* 231. Leur Traité d'Alliance & de Commerce avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, pour 15 ans, de l'an 1614. *ibid.* 245. Autre Traité avec le même Roi, touchant un secours mutuel de 4000 hommes. *ibid.* 249. Leur Traité d'Union avec les *Villes Anseatiques*, de l'an 1615. *ibid.* 273. Leur Traité d'Alliance & Confederation avec *Christian* IV. Roi de Dannemarc, de l'an 1621. *ibid.* 399. Leur Traité avec *George Guillaume*, Electeur de Brandebourg, pour la defense de ses Droits sur les Duchez de *Cleves*, *Juliers* &c. de l'an 1622. *ibid.* 409. *b.* Leur Traité de Paix avec le Royaume de *Tunis*, de l'an 1622. *ibid.* 411. Leur Traité de Paix avec la Republique d'*Alger*. 1622. *ibid.* 413. Leur Traité de Continuation d'Alliance defensive avec *Jaques* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1624. *ibid.* 458. *a.* Leur Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, pour leur fournir par prêt douze cens mille livres pour l'année 1624. & pour les années 1625. & 1626. en chacune un Million de livres. *ib.* 461. *a.* Autre Traité entre les mêmes pour envoyer 20 Vaisseaux de Guerre contre la Republique de *Gênes*. *ib.* 469. *b.* Autre Traité au sujet desdits Vaisseaux, de l'an 1625. *ibid.* 471. *a.* Leur Traité avec *George Guillaume* Electeur de Brandebourg, pour la confirmation & élucidation de l'Alliance faite entr'eux l'an 1622. de l'an 1624. *ibid.* 465. *a.* Leur Traité de Ligue offensive & defensive avec *Charles* I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1625. *ibid.* 478. *a.* Leur Traité de Ligue defensive avec *Louis* XIII. Roi de France, qui leur promet pour neuf ans, un subside annuel d'un Million de Livres, de l'an 1627. *ibid.* 522. *b.* Leur Traité d'Alliance avec *Charles* I. Roi de la Grande Bretagne & *Christian* IV. Roi de Dannemarc, de l'an 1625. *ibid.* 482. *b.* Leur Traité de Paix avec les *Algeriens*, de l'an 1626. *ibid.* 485. Leur Traité avec *George Guillaume* Electeur de Brandebourg, auquel on promet, de faire cesser les Contributions dans les Païs de *Juliers* & de *Cleves*, de l'an 1629. *ibid.* 586. Leur Traité de Commerce avec le Roi de Perse, de l'an 1631. VI. I. 2. *a.*

Leur Traité de Commerce avec *Michel Federowitz* Grand Duc de Moscovie, de l'an 1631. *ibid.* 3. *a.* Leur Traité d'Alliance avec *George Guillaume*, Electeur de Brandebourg, de l'an 1632. *ibid.* 33. *b.* Leur Traité avec *Louis* XIII. Roi de France pour sept ans, pendant lesquels le Roi leur promet un subside annuel de deux Millions trois cens mille livres, à condition de continuer la Guerre contre l'Espagne, de l'an 1634. *ibid.* 68. *b.* Leur Confederation avec le même Roi, pour continuer la Guerre contre l'*Espagne* & l'Autriche, de l'an 1635. *ibid.* 80. *b.* Leur Traité avec le même Roi, pour la Continuation de ladite Guerre, de l'an 1636. *ibid.* 124. *b.* Autre Traité avec le même Roi, pour le même sujet. *ibid.* 127. *b.* Leur Accommodement avec *George Guillaume* Electeur de Brandebourg, sur diverses Pretensions reciproques *ibid.* 126. Leur Traité de mutuelle assistance avec *Louis* XIII. Roi de France, qui leur promet un subside annuel de 1200000 livres, de l'an 1637. *ibid.* 150. *a.* Leur Traité avec le même Roi, qui leur accorde un subside de 1200000 livres, pour pousser vigoureusement la Guerre cont l'*Espagne*, de l'an 1639. *ibid.* 171. *a.* Leur Traité de Confederation avec *Christine* Reine de Suede, de l'an 1640. *ibid.* 192. *b.* Leur Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, pour pousser vigoureusement la Guerre contre l'Espagne, sous Promesse d'un subside de 1200000. livres pour un an, à payer par ledit Roi, de l'an 1641. *ibid.* 200. *a.* Leur Traité de Trêve, de Navigation & de Commerce avec *Jean* IV. Roi de Portugal, de la même année. *ibid.* 215. *b.* Leur Traité avec le même Roi, pour la Continuation de la Guerre contre l'Espagne, moyennant un subside de 1200000 livres pour un an, à payer par le Roi, de l'an 1642. *ibid.* 244. *b.* Autre semblable Traité, pour l'an 1643. *ibid.* 270. *b.* Leur Traité avec *Louis* XIV. Roi de France touchant la Trêve avec l'*Espagne*, de l'an 1644. *ibid.* 292. *b.* Leur Traité avec le même Roi, pour un subside de 1200000 livres. *ibid.* 293. *b.* Leur Traité avec le même, pour la Garantie des Traitez de Paix & de Trêve à faire avec l'*Espagne*. VI. I. 294. *b.* Leur Traité Provisionel avec *Jean* IV. Roi de Portugal au sujet du Fort de *Galle*, de l'an 1645. *ibid.* 307. *b.* Leur Traité d'Amitié avec les Villes de *Breme* & d'*Hambourg*, de l'an 1645. *ibid.* 311. *b.* Leur Traité d'Alliance & de Commerce avec *Christian* IV. Roi de Dannemarc, de l'an 1645. *ibid.* 312. *b.* Leur Traité de Guarantie mutuelle avec la Couronne de *Suede* sur ledit Traité, & la Paix de Bromsebrou. *ibid.* 321. *b.* Leur Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, concernant le Commerce par Mer, de l'an 1646. *ibid.* 342. *a.* Leur Traité avec le même pour un Subside de 300000 livres. *ibid.* 343. *b.* Autre Traité avec ledit Roi, pour une Entreprise sur *Anvers*. *ibid.* 345. *a.* Leur Traité d'Alliance avec la Ville de *Lubek*. *ibid.* 350. *a.* Leurs Articles convenus provisionellement avec le Roi d'*Espagne* pour être inserez dans le Traité de Munster, de l'an 1646. *ibid.* 360. *a.* Leur Traité avec *Christian* IV. Roi de Dannemarc, touchant le Péage de *Norwegue* & du *Sund*, de l'an 1647. *ibid.* 367. 374. Leur Traité de Guarantie reciproque avec *Louis* XIV. Roi de France sur les Traitez de Paix à faire avec l'*Espagne*, de l'an 1647. *ibid.* 396. *a.* Declaration des Ambassadeurs de L. H. P. les Etats Generaux des *Provinces-Unies* à la Paix de Munster, touchant les Articles 44 & 45. de cette Paix, pour la Conservation des Droits entiers de leur Souveraineté & Superiorité à l'égard des choses de la Religion & de l'Administration des Biens Ecclesiastiques, en 1648. S. II. I. 332. Leur Traité de Paix avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, par lequel elles sont reconnuës libres & souveraines, de l'an 1648. VI. I. 429. *b.*

Leur Traité avec *Jean* IV. Roi de Portugal, pour accommoder les Differens survenus entre les Portugais & la Compagnie des Indes Occidentales, dans le Bresil & ailleurs, de l'an 1648. *ibid.* 447. Leur Traité d'Alliance avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, de l'an 1649. *ibid.* 529. Leur Traité de Redemption pour le Péage *du Sund*, avec le même Roi. *ibid.* 529. Leur Traité de Marine avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, de l'an 1650. *ibid.* 570. *a.* Leur Traité de Paix & d'Alliance avec ceux de *Salé*, de l'an 1651. VI. II. 1. *a.*

Leur Manifeste contre le *Parlement d'Angleterre*, de l'an 1652. *ibid.* 31. *a.* Leur Ordonnance pour defendre tout Commerce avec l'*Angleterre*. *ibid.* 35. Leur Alliance avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, de l'an 1653. *ibid.* 40. Leur Traité avec le même Roi, touchant le Péage *du Sund* par lequel celui, de l'an 1649. est annullé. *ibid.* 68. Leur Traité de Paix avec *Cromwel*, Protecteur d'Angleterre, de l'an 1654. *ibid.* 74. *a.* Article Secret du même Traité, par lequel le *Prince d'Orange* devoit être exclus de la Dignité de *Stadhouder* & de *Capitaine General*. *ibid.* 79. *b.* Sentence Arbitrale rendue entr'Elles & le Protecteur Cromwel, touchant les Navires & Biens des Anglois saisis & detenus dans les Etats du Roi de Dannemarc depuis, le 18 Mai 1652. fait l'an 1654. *ibid.* 85. *b.* Leur Convention avec Cromwel pour constituer des Commissaires qui devront decider les Differens restez indecis par la Sentence Arbitrale, de l'an 1655. *ibid.* 106. *a.* Leur Traité d'Alliance defensive avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg. *ibid.* 108. Leur Accession au Traité d'Alliance fait entre la *France* & le Protecteur d'Angleterre *Cromwel*, l'an 1655. de l'an 1656. *ib.* 136. *a.* Leur Traité avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc pour l'extension & l'éclaircissement de leurs precedents Traitez, de l'an 1656. *ibid.* 141. *a.* Leur Traité avec le même Roi touchant la liberté & sûreté du Negoce avec la Ville de *Dantzic*. *ibid.* 145. Leur Traité avec la même Ville, touchant la Liberté de leurs Marchands, dans le Territoire de ladite Ville, de l'an 1656. *ibid.* 143. *a.* Leur Traité de Confirmation d'Alliance avec *Charles Gustave* Roi de Suede, & specialement pour la Liberté du Commerce, de l'an 1656. *ibid.* 147. *a.* Leur Traité de Paix avec la Ville & Regence de *Salé*, de l'an 1657. *ibid.* 157. Leur Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, de l'an 1657. *ibid.* 183. Leur Accord & Reglement, fait avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, l'an 1658. au sujet de la Mairie de *Bois-le-Duc*. *ibid.* 241. Leur Traité avec *Louis* XIV. Roi de France & *Richard Cromwel*, Protecteur d'Angleterre, pour obliger les Rois de *Suede* & de *Dannemarc* à faire la Paix entr'eux, de l'an 1659. *ibid.* 252. *a.* 262. *a.* Leur Accord avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, touchant le Partage & souveraine possession du Païs d'*Outre-Meuse*, de l'an 1658. *ibid.* 212. Leur Traité avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc concernant la mesure des Vaisseaux en Norwege. *ibid.* 213. Leur Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Charles Gustave* Roi de Suede, de l'an 1659. *ibid.* 262. *a.* Leur Traité d'éclaircissement des precedents Traitez faits avec la Regence de *Salé*, de l'an 1659. *ibid.* 263. Leur Traité fait avec le Roi de *Suede*, pour l'explication de celui d'Elbing, en 1656. de l'an 1659. *ibid.* 293. *a.* Leur Traité Provisionel avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, touchant les Revenus & Impôts du Païs d'*Outre Meuse*, de l'an 1659. *ibid.* 295. Leur Accord avec le même Roi touchant le Droit des Successions Collaterales sur les Biens des Ecclesiastiques, de l'an 1660. *ibid.* 331. Leur Traité de Paix & d'Alliance avec *Alfonse* IV. Roi de Portugal, de l'an 1661. *ibid.* 366. *b.* Leur Traité de Partage

des trois Quartiers de Dalen, Faulquemont & Rolleduc, Païs d'Outre-Meuſe, avec *Philippe* IV. Roi d'Eſpagne, de l'an 1691. VI. II. 393. *b.*

Leur Traité de Paix avec le Roi & la Regence de *Tunis* fait par leur Admiral de *Ruyter*, l'an 1662. *ibid.* 402. *b.* 428. *a.* Leur Trêve pour ſept mois, faite avec la Republique d'*Alger*, par le même Admiral, l'an 1662. *ibid.* 407. *b.* Leur Traité d'Amitié, de Confederation & de Commerce avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1662. *ibid.* 412. *a.* Leur Traité de Paix & d'Alliance avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1662. *ibid.* 422. *b.* Leur Traité de Paix avec les *Algeriens. ibid.* 434. *b.* 435. *b.* 445. *a.* Leur Accord & Tranſaction avec le Doyen & Chapitre de l'Egliſe Collegiale de Courtrai, au ſujet de quelques Revenus Eccleſiaſtiques, de l'an 1664. VI. III. 8. *b.*

Leur Traité avec *Philippe* IV. Roi d'Eſpagne, pour le Reglement des Limites en *Flandres*, de la même année. *ibid.* 25. Leur Compromis avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, par lequel ils ſoumettent leur Different au ſujet de la dette de *Hofyſer* au Jugement du Grand Conſeil de Malines, de l'an 1665. *ibid.* 41. *b.* Leur Traité d'Alliance avec *George Guillaume* & *Erneſt Auguſte* Ducs de Brunſwig-Lunebourg, pour former un Corps de 8000 Hommes de pied & de 4000 Chevaux, de l'an 1665. *ibid.* 46. Leur Traité d'Alliance avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, pour une bonne & ſeure Paix & pour la Liberté du Commerce. *ibid.* 39. Leur Alliance defenſive avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, de l'an 1666. *ibid.* 85. Autre Traité avec le même, contre l'Invaſion de l'Evêque de *Munſter. ibid.* 92. Articles convenus entr'Elles, le Roi de la *Grande Bretagne* & le Roi de *Suede*, pour aſſurer la Triple-Alliance, & pour le Payement des Subſides promis à la Suede, de l'an 1665. VII. I. 101. Leur Traité de Paix avec *Chriſtophle Bernard*, Evêque de Munſter, de l'an 1666. VI. III. 106. *b.*

Leur Traité d'Elucidation du precedent, avec le même. *ibid.* 114. *b.* Leur *Quadruple Alliance* avec *Frideric* III. Roi de Dannemarc, *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, & *George Guillaume* & *Erneſt Auguſte* Ducs de Brunſwig-Lunebourg, pour leur reciproque defenſe, tranquillité & ſûreté, de l'an 1666. *ibid.* 122. Leur Accord avec l'Electeur de *Cologne* touchant la Ville de *Rhynberg*, de l'an 1667. VII. I. 9.

Leur Convention avec *Louis* XIV. Roi de France, pour la jonction de leurs Flottes, de l'an 1667. *ibid.* 27. *a.* Leur Traité de Commerce avec *Charles* XI. Roi de Suede, où l'on determine les *Marchandiſes de Contrebande*, de l'an 1667. *ibid.* 37. *a* Leur Traité de continuation de Paix avec le même Roi. *ibid.* 39. *a.* Leur Traité de Paix & d'Alliance avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne. *ibid.* 44. *a* Leur Traité avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, par lequel celui de l'an 1667. eſt confirmé & les ſecours reciproques qu'ils ſe devoient envoyer ſont reglez, de l'an 1668. *ibid.* 66. *a.* Leur *Triple Alliance* avec le même Roi de la Grande Bretagne, & le Roi de *Suede*, pour procurer la Paix entre la *France* & l'*Eſpagne. ibid.* 68. *a.* Leur Traité de Commerce avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1668. *ibid.* 74. *a.* Leur Traité avec les Princes de la Maiſon de *Brunſwig-Lunebourg* pour un Corps de Troupes de trois Regimens d'Infanterie & trois Regimens de Cavalerie, que leſdits Princes s'engagent à certaines conditions de leur fournir, de l'an 1668. *ibid.* 79. Leur Traité avec *Charles* II. Roi d'Eſpagne pour un Preſt de deux Millions de Livres ſur l'engagement de diverſes Places des Pays-Bas Eſpagnols. *ibid.* 82. *Provinces-Unies* & *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, leur Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, touchant les Conditions auxquelles ledit Roi fera la Paix avec le Roi d'Eſpagne, de l'an 1668. *ibid.* 88. *a.* Articles convenus entr'Elles, le Roi de la *Grande Bretagne* & le Roi de *Suede*, pour aſſurer la Triple-Alſiance, en payant les Subſides promis à la Suede, de la même année. *ibid.* 101. *a.* Leur Convention avec le même Roi de la Grande Bretagne, & ledit Roi de Suede, pour la Garantie de tous les Etats du Roi d'Eſpagne, conformement à la Triple-Alliance, de l'an 1669. *ibid.* 107. *b.* Leur Traité d'Alliance & de Commerce avec Dom *Pedro*, Prince Regent de Portugal, de l'an 1669. *ibid.* 114. *b.* Leur Traité Proviſionel avec l'Evêque de *Liége*, au ſujet de la ſupreme Juriſdiction ſur la Seigneurie de la *Rochette*, de l'an 1669. *ibid.* 122. *b.* Revers donné par leurs Deputez à l'Ambaſſadeur d'*Eſpagne* au ſujet d'une Obligation de 500000. livres qui devoit ſervir au payement des Subſides promis à la *Suede*, de l'an 1670. *ibid.* 130. *a.* Leur Alliance avec *Charles* II. Roi d'Eſpagne, pour ſe ſecourir mutuellement, de l'an 1671. *ibid.* 155. *b.* Leur Traité d'aſſiſtance & defenſe mutuelle avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, de l'an 1672. *ibid.* 194. *a.* Leur Traité d'Alliance avec l'Empereur *Leopold* I. pour les ſecourir contre la France, de la même année. *ib.* 208. *b.* Leur Traité avec *Charles* XI. Roi de Suede, pour terminer quelques differens au ſujet de la Navigation, de l'an 1673. *ibid.* 222. *a.* Leur Traité d'Alliance avec *Chriſtian* V. Roi de Dannemarc, pour une reciproque aſſiſtance, de la même année. *ibid.* 223. Leur Cartel avec *Louis* XIV. Roi de France, pour l'échange des Priſonniers de guerre, de l'an 1673. *ibid.* 231. *a.* Leur Traité d'Alliance avec *Charles* II. Roi d'Eſpagne, qui s'oblige à declarer la Guerre à la France, & les Etats Generaux lui promettent la reſtitution de la Ville de Maſtricht, de l'an 1673. VII. I. 240. *a.*

Leur Traité avec l'Empereur *Leopold* I. qui promet de les aſſiſter contre la France d'une Armée de 30000 Hommes, moyennant un Subſide de 45000 Risdales par mois, de l'an 1673. *ibid.* 242. *b.* Articles & Conditions de Paix qui leur ſont propoſez par l'Electeur de *Cologne* & l'Evêque de *Munſter. ibid.* 243. *b.* Leur Traité de Paix avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1674. *ibid.* 253. *b.* Leur Traité de Paix avec *Chriſtophle Bernard* Evêque de Munſter. *ibid.* 259. *a.* Leur Traité de Paix avec *Maximilien Henri* Electeur de Cologne, de l'an 1674. *ibid.* 262. *b.* Leur Traité de Confederation & d'aſſiſtance mutuelle avec l'*Empereur Leopold* I. & les Ducs de Brunſwig & Lunebourg, *George Guillaume* & *Rodolphe Auguſte*, de l'an 1674. *ibid.* 263. *b.* Leur Traité d'Alliance & celui deſdits Alliez avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg. *ibid.* 267. *a.* Leur Traité d'Alliance, & celui de leurs Alliez, l'*Empereur* & le Roi d'*Eſpagne*, avec *Chriſtian* V. Roi de Dannemarc, de l'an 1674. *ibid.* 269. Leur Traité de Navigation & de Commerce avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1674. *ibid.* 280. *b.* Declaration de certains Articles de ce Traité, de l'an 1675. *ibid.* 319. *a.* Leur Traité de Confederation, Secours & defenſe avec l'Empereur *Leopold* I. le Roi d'Eſpagne *Charles* II. & le Duc *Erneſt Auguſte* Evêque d'Oſnabrug, de l'an 1675. *ibid.* 285. *a.* Leur Accord avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, touchant les *Compagnies Orientales Angloiſe* & *Hollandoiſe*, de l'an 1675. *ibid.* 288. *b.* Leur Cartel avec *Louis* XIV. Roi de France, pour l'échange & la Rançon des Priſonniers de Guerre, de l'an 1675. *ibid.* 292. *b.* Leur Traité d'Alliance avec *Chriſtophle Bernard* Evêque de Munſter, de l'an 1675. *ibid.* 308. Leur Traité de Commerce avec *Charles* XI. Roi de Suede. *ibid.* 316. *b.* Articles proviſionnellement convenus ſur l'élucidation du Traité de Marine, conclu en 1650. avec *Philippe* IV. Roi d'Eſpagne, en 1675. S. II. I. 398. Leur Traité de Ligue defenſive avec *Charles* II. Roi d'Eſpagne & *Philippe Guillaume*, Comte Palatin du Rhyn, Duc de Neubourg, de l'an 1676. VII. I. 321. *b.*

Leur Traité de Paix avec la Ville & Regence d'*Alger*, de l'an 1677. *ibid.* 327. *b.* Leur Traité avec *Charles* II. Roi d'Eſpagne, pour l'envoi d'une Eſcadre dans la Mediterranée, pour la reduction de Meſſine. *ibid.* 340. *a.* Leur Traité avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, pour faciliter & procurer la Paix entre la *France* & l'*Eſpagne*, de l'an 1678. *ibid.* 341. *a.* Leur Alliance defenſive avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg. *ibid.* 347. Leur Traité avec *Charles* II. Roi d'Angleterre, pour obliger le Roi de France à des Conditions de Paix plus équitables avec l'Eſpagne, de l'an 1678. *ibid.* 348. *a.* Leur Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France fait à Nimegue, l'an 1678. *ibid.* 350. *a.* Leur Traité de Commerce avec le même Roi. *ibid.* 357. *b.* Leur Traité de Paix avec *Charles* XI. Roi de Suede, fait à Nimegue, l'an 1679. *ibid.* 432. *b.* Leur Traité de Commerce & de Marine avec le même. *ibid.* 437. *b.* Leur Traité de Paix & de Commerce avec la Republique d'*Alger*, de l'an 1679. *ibid.* 404. *a.* Additions audit Traité, de l'an 1680. VII. II. 1. *a.*

Leur Traité de bonne Intelligence, Navigation & Commerce avec *Mahomet* IV. Empereur des Turcs, de l'an 1680. *ibid.* 4. *b.* Leur Alliance avec *Charles* XI. Roi de Suede pour le maintien & garantie des Traitez de Paix de Nimegue & de Weſtphalie, de l'an 1681. *ibid.* 15. *b.* Acceſſion de l'Empereur à ce Traité, de l'an 1682. *ibid.* 19. *b.* Acceſſion du Roi d'Eſpagne au même. *ib.* 22. *b.* Leur Declaration, par laquelle ils acceptent de l'Acceſſion l'Empereur *Leopold* I. au Traité de Garantie conclu, l'an 1681. entr'Elles & le Roi de Suede, de l'an 1682. *ibid.* 19. *b.* Leur Convention particuliere avec le même Empereur, le Roi d'Eſpagne *Charles* II. & le Roi de Suede *Charles* XI. pour conſerver la Paix en Europe, de l'an 1683. *ibid.* 55. *a.* Leur Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec le Roi de *Maroc*, de l'an 1683. *ibid.* 64. Autre Traité entre les mêmes, de l'an 1684. *ibid.* 77. *a.* Leur Traité avec *Louis* XIV. Roi de France pour procurer la Tréve entre la France & l'Eſpagne, de l'an 1684. *ibid.* 79. *b.* Leur Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Jaques* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1685. *ibid.* 108. *b.* Leur Traité d'Accommodement avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, touchant les arrerages des Subſides, dommages ſoufferts & autres Pretenſions, pour une ſomme de 440000 Rixdaldes. *ibid.* 111. Leur Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Charles* XI. Roi de Suede, de l'an 1686. *ibid.* 122. *b.* Leur Traité d'Alliance avec *Frideric* III. Electeur de Brandebourg, de l'an 1688. *ibid.* 156. Leur Traité Preliminaire avec *Chriſtian* V. Roi de Dannemarc, par lequel ils conviennent de tenir une Aſſemblée à Hambourg, pour terminer leurs Differens & ajuſter leurs Pretenſions reciproques, & que cependant le Commerce & la Navigation auront leur cours ſur certaines Conditions, de la même année. *ibid.* 157. Leur Traité avec *Charles* XI. Roi de Suede, pour un ſecours de 6000 hommes qu'il leur devoit envoyer, de l'an 1688. *ibid.* 169. *b.* Leur Reſolution, portant les Raiſons qui les ont obligées d'aſſiſter le Prince d'*Orange* paſſant en Angleterre de Vais-

ſeaux

ſeaux & de Troupes, de l'an 1688. VII. II. 205. Leur Declaration de Guerre contre *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1689. *ibid.* 213. Leur Alliance offenſive & defenſive, appellée puis après *la Grande Alliance*, avec l'Empereur *Leopold* I. pour pouſſer la Guerre avec vigueur contre la France, de l'an 1689. *ibid.* 229. *a.* Leur Traité d'Alliance avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne. *ibid.* 236. *a.* Leur Convention avec le même Roi, pour l'Union & Concert de leurs Armes contre la France, de l'an 1689. *ibid.* 238. *a.* Leur Traité avec *George Guillaume* Duc de Brunſwig-Lunebourg, pour la Continuation du ſervice de ſes Troupes aux Païs-Bas juſqu'au dernier jour d'Avril 1691. de l'an 1690. *ibid.* 242. Leur Cartel avec le Roi de *France. ibid.* 277. *a.* Leur Traité d'Alliance avec *Rodolphe Auguſte* & *Antoine Ulric* Ducs de Brunſwig-Wolffembuttel, avec ſtipulation du nombre de Troupes que lesdits Princes devoient tenir au ſervice & à la Solde de la Republique, de l'an 1691. *ibid.* 284. Leur Declaration pour la Continuation des Subſides promis au *Duc de Savoye*, de l'an 1691. *ibid.* 288. *a.* Leur Traité avec le Marquis de *Caſtanaga* Gouverneur General des Païs-Bas Eſpagnols, pour la levée de la Contribution dans les Païs ennemis, de l'an 1691. *ibid.* 291. *b.* Leur Traité Proviſionel avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & *Chriſtian* V. Roi de Dannemarc, touchant la Navigation & le Commerce de leurs Sujets ſoit en France, ſoit ailleurs de l'an 1691. *ibid.* 292. Leur Traité avec le même Roi, au ſujet des Vaiſſeaux pris & repris, de l'an 1691. *ibid.* 301. *a.* Leur Traité de Paix avec *Muley Iſmael* Roi de Maroc, de l'an 1692. *ibid.* 319. Leur Traité avec *Charles* XI. Roi de Suede pour les Vaiſſeaux Suedois pris par leurs Vaiſſeaux de Guerre, de l'an 1693. *ibid.* 332. *a.* Leur Renouvellement de la *Grande Alliance* de 1689. avec l'Empereur *Leopold* I. de l'an 1695. *ibid.* 353. *a.* Leur Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, fait à Ryſwick, en 1697. *ibid.* 381. *a.* Leur Traité de Commerce & de Navigation avec le même. *ibid.* 386. *b.* Leur Ordonnance pour la Publication de ladite Paix. *ibid.* 395. Leur Declaration qu'ils n'admettent l'Incluſion du *Pape*, faite de la part du Roi de France dans la Paix de Ryſwick, qu'en qualité de Prince Seculier d'Italie, de l'an 1697. *ibid.* 399. Leur Renouvellement d'Alliance avec *Charles* XII. Roi de Suede, de l'an 1698. *ibid.* 434. *b.* Leur *Triple Alliance* avec les Rois de la *Grande Bretagne* & de *Suede. ibid.* 440. *b.* Renouvellement de cette Alliance, en 1700. *ibid.* 475. *b.* Capitulation des Etats Generaux avec le Canton de *Berne*, pour un Regiment d'Infanterie dudit Canton, en 1700. S. II. I. 455. Leur Traité d'Alliance avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & *Frideric* IV. Roi de Dannemarc, de l'an 1701. VIII. I. 1. *a.*

Leur Traité d'Amitié, de bonne Intelligence & de Commerce avec ledit Roi de Dannemarc, de l'an 1701. *ibid.* 32. Leur Traité d'Alliance avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & l'Empereur *Leopold* I. pour lui faire obtenir une ſatisfaction équitable ſur ſes Pretenſions à la Succeſſion d'*Eſpagne*, de l'an 1701. *ibid.* 89. *b.* Alliance des *Etats Generaux* avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne pour leur commune ſûreté & defenſe, & pour le maintien de l'Alliance faite avec l'Empereur au ſujet de la Succeſſion d'Eſpagne, en 1701. S. II. II. 11. Leur Manifeſte, contenant les Raiſons qui les obligent de declarer la Guerre à la France & à l'Eſpagne, de l'an 1702 VIII. I. 112. *a.*

Leur Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec la Regence de *Tripoli*, de l'an 1703. *ibid.* 136. Leur Reglement de la Diſcipline Militaire, en 1706. *ibid.* 187. *a.* Leur Garantie ſur l'Accord & Sentence Arbitrale de l'an 1701. entre les Comtes de *Bentheim*, en 1707. *ibid.* 212. *a.* Leur Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec la Regence de *Tunis*, en 1708. *ibid.* 230. Leur Traité avec *Anne*, Reine de la Grande Bretagne touchant leur *Barriere*, & pour maintenir la Succeſſion à la Couronne de la Grande Bretagne, ſelon qu'elle eſt établie par les Loix, de l'an 1709. *ibid.* 243. *a.* Autre Traité pour le même ſujet, par lequel le precedent eſt changé & annullé, en 1713. *ibid.* 322. *a.* Leur Declaration faite au Duc de *Lorraine* pour ſon indemnité touchant le Duché du *Montferrat*, de l'an 1709. *ibid.* 242. *b.* Leur Reſolution touchant la Ville de *Verviers* & les Troubles cauſés par elle, en 1710. *ibid.* 247. *a.* Leur Reſolution pour conſerver la Neutralité d'Allemagne, dans la Guerre du Nord, en 1710. *ibid. b.* Leur Convention avec l'Empereur *Joſeph* & la Reine *Anne*, touchant cette Neutralité. *ibid.* 249. *a.* Leur Reſolution touchant les Conferences de Paix à *Gertruydenberg*, en 1710. *ibid.* 250. *a.* Leur Declaration, contenant les Raiſons pourquoi les Conferences de *Gertruydenberg* doivent être cenſées rompuës par la France. *ibid. b.* Leur Ulterieure Reſolution touchant la Conſervation de la Neutralité en Allemagne dans la Guerre du Nord. *ib.* 255. *b.* Leur Reſolution ſur le Memoire de l'Ambaſſadeur du *Czar* qui leur fut preſenté là-deſſus. *ibid.* 257. *a.* Leur Reſolution ſur la marche des Troupes pour la Neutralité en Allemagne, de l'an 1711. *ibid.* 258. *b.* 265. *a.* Leur Reſolution en Reponſe à une Lettre du *Czar* qui demandoit, que le Corps des Troupes de Neutralité ſe joignit aux ſiennes, en 1711. *ibid.* 273. *b.* Autre Reſolution pour repondre à la Declaration du Roi de *Suede* ſur ladite Neutralité. VIII. I. 274. *b.*

Leur Reſolution touchant la Succeſſion d'*Orange*, en 1711. *ibid.* 276. *a.* Leur Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec la Regence *d'Alger*, en 1712. *ibid.* 292. Leur Alliance & Capitulation avec le Canton de *Berne. ibid.* 300. *b.* Leur Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 366. *a.* Leur Traité de Navigation & de Commerce avec le même Roi. *ibid.* 377. *b.* Leur Traité d'Alliance avec les *Ligues Griſes. ibid.* 386. *b.* Leur Convention avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne, contenant un Reglement Proviſionel pour le Commerce & les Droits d'entrée & de ſortie dans les Païs-Bas Autrichiens, en 1713. *ibid.* 400. *b.* Leur Traité d'Alliance avec le Canton de Berne, en 1714. *ibid.* 423. *a.* Leur Traité de Paix, d'Amitié, & de Commerce avec *Philippe* V. Roi d'Eſpagne, à Utrecht, en 1714. *ibid.* 427. *b.* *Provinces-Unies* & *George* I. Roi de la Grande Bretagne, leur Traité avec *Charles* VI. Empereur, pour la Reſtitution des *Païs-Bas Eſpagnols* à lui faire, à la reſerve d'une *Barriere* pour les *Provinces-Unies*, en 1715. *ibid.* 458. *b.* Traité de Marine & de Commerce qui leur eſt propoſé par *Pierre Alexiewitz*, Czar de Ruſſie. *ibid.* 468. *b.* Leur Convention avec *Frideric Guillaume* Roi de Pruſſe au ſujet des Limites conteſtées dans le Peel, ſitué entre l'Ammanie de Keſſel du Haut Quartier de Gueldre & la Mairie de Bois le Duc, en 1715. *ibid.* 481. *a.* Leur Traité d'Alliance avec *Louis* XV. Roi de France & *George* I. Roi de la Grande Bretagne, pour le maintien & la garantie des Traitez de Paix d'Utrecht, & particulierement pour le maintien de l'Ordre de Succeſſion aux Couronnes de France & d'Angleterre & pour la demolition du Port de Mardyck, en 1717. *ibid.* 484. *a.* Leurs Negociations avec *Frideric Guillaume* Roi de Pruſſe, touchant le payement de ſes Arrerages, en 1717. *ibid.* 488. *b.* Leur Convention Proviſionelle avec le Roi de *Pruſſe* & les Tuteurs du jeune Prince de *Naſſau*, touchant l'Adminiſtration commune de la Baronnie de *Herſtal*, en 1717. *ibid.* 495. *b.* Leur Convention avec *Charles* VI. Empereur & *George* I. Roi de la Grande Bretagne pour l'execution de quelques Articles du *Traité de Barriere* de l'an 1715. faite en 1718. *ibid.* 551. *b.* Leur Acceſſion à la Triple-Alliance d'Hanovre faite entre les Rois de *France*, de la *Grande Bretagne* & de *Pruſſe*, en 1725. de l'an 1726. VIII. II. 133. *a.*

Leur Traité de Paix avec la Regence d'*Alger. ibid.* 136. *a.* Leur Reſolution ſur les Troubles en *Oſt-Friſe*, de l'an 1725. *ibid.* 180. *a.* Leur Lettre au Prince d'*Oſt-Friſe. ibid. b.* Propoſition de Leur Deputé au Prince. *ibid.* 183. *b.* Reponſe du Prince. 184. *a.* Extrait *d'une ſeconde* Lettre audit Prince. *ibid.* 187. *b.* Reponſe du Prince. *ibid.* 189. *a.* Leur ulterieure *Reſolution ſur* cette Lettre. *ibid.* 191. *b.* Leur Acceſſion au *Traité de Seville*, en 1729. *ibid.* 160. *b.*

Pruſſe, ſon Premier Evêque *Chrêtien* obtient pluſieurs Terres du Duc de Maſovie & de Cujavie, en 1222. I. I. 162. *a.* L'Empereur *Frideric* II. donne pouvoir à *Herman*, Grand Maitre de l'Ordre Teutonique, de s'en emparer, en 1226. S. I. I. 82. Confederation entre les Chevaliers, Nobles & Villes de la Pruſſe, par laquelle ils conviennent de rendre au *Grand-Maitre de l'Ordre Teutonique* & à l'Ordre même tous les Devoirs qui lui appartiennent, moyennant que de ſon côté il les maintienne dans leurs anciens Droits & Privileges, qu'il ôte les anciens Impôts & qu'il ne permette pas qu'on en introduiſe de nouveaux; ils conviennent auſſi de la maniere dont la Juſtice devra être adminiſtrée, & d'unir toutes leurs forces en cas d'aggreſſion violente, de l'an 1440. III. I. 86. *a.*

Pruſſe & *Livonie*, leur Traité de Paix avec la *Hollande*, *Zelande* & *Friſe*, de l'an 1441. *ibid.* 106. Lettre des Habitans des Païs de *Pruſſe*, *Culm*, *Pomeranie* & *Michalow*, par laquelle ils renoncent à l'obeïſſance du *Grand-Maitre de l'Ordre Teutonique*, & declarent de s'être ſoumis au *Roi de Pologne*, de l'an 1454. *ibid.* 199. *a.* Traité entre *Caſimir* IV. Roi de Pologne & le Grand Maitre de l'*Ordre Teutonique*, par lequel cet Ordre cede une bonne partie de la *Pruſſe* audit Roi, & retient le reſte comme un Fief de la Couronne de Pologne, de l'an 1466. *ibid.* 348. *b.* L'Electeur de Brandebourg *Jean Sigiſmond* en obtient ſous certaines conditions l'Inveſtiture ſimultanée, de *Sigiſmond* III. Roi de Pologne, l'an 1611. V. II. 179. *a.* 181. *a.* 183. *b.*

Caution dudit Roi donnée aux Etats de Pruſſe, touchant ladite Inveſtiture, de l'an 1612. *ibid.* 193. *b.* Approbation de ladite Inveſtiture par les Etats. *ibid. b.* Formule du Serment à prêter par eux au Roi & à l'Electeur. *ibid.* 195. *a.* Lettres d'aſſurance des Commiſſaires Royaux de Pologne, données aux Etats de *Pruſſe*, que la preterition des Maiſons de *Brandebourg-Culmbach* & *Anſpach* dans le ſerment à l'*Electeur de Brandebourg*, ne leur devra porter aucun prejudice, de l'an 1612. *ibid.* 196. *b.* Declaration des mêmes Commiſſaires de ce qu'ils avoient reglé & ordonné en mettant ledit Electeur en poſſeſſion dudit Duché. *ibid.* 197. *a.*

Pruſſe Polonoiſe, Traité d'Union & de defenſe mutuelle entre les Etats de la *Pruſſe Polonoiſe* & *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, de l'an 1656. VI. II. 124. *a.*

La *Pruſſe Ducale* eſt érigée en Royaume par *Frideric* III. Electeur de Brandebourg, en 1701.

Pruth, Addition à l'Inſtrument de la Paix du Pruth de la part des Turcs, en 1712. S. II. II. 89.

Renouvellement de la Paix de Pruth pour 25. ans entre la *Porte Ottomanne* & le *Czar de Russie*, en 1713. S. II. II. 110.

Przemislas, Duc de *Teschen* en Silesie & *Conrad* Duc d'*Oels*, leur Compromis de faire decider par des Arbitres en presence de l'Empereur *Charles* IV. leurs differens sur les Limites, en 1358. I. II. 343. *b.*

Puritains d'Ecosse, leur *Covenant* ou Convention avec les *Parlementaires* pour la pureté de la Religion, de l'an 1643. VI. I. 287. 290. *a.*

Leur Traité avec lesdits *Parlementaires* pour le maintien dudit *Covenant*. *ibid.* 290. *a.*

Pyrenées, Traité de Paix des *Pyrenées* entre *Louis* XIV. Roi de France & *Philippe* IV. Roi d'Espagne, de l'an 1659. VI. II. 264. *a.*

Q.

Quadruple Alliance, faite & concluë entre *Frideric* III. Roi de Dannemarc, *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, les *Provinces-Unies* & *George Guillaume* & *Ernest Auguste*, Ducs de Brunswig-Lunebourg, pour leur reciproque defense, tranquillité & sûreté, de l'an 1666. VI. III. 122.

——— Entre l'Empereur *Leopold* I. le Roi d'Espagne *Charles* II. le Roi de Suede *Charles* XI. & les *Provinces-Unies* pour conserver la Paix en Europe, de l'an 1683. VII. I. 55. *a.* 57. *a.*

——— Entre l'Empereur *Charles* VI. *Louis* XV. Roi de France, *George* I. Roi de la Grande Bretagne, pour procurer la Paix entre ledit Empereur & *Philippe* V. Roi d'Espagne, fait à Londres, en 1718. VIII. I. 531. *a.*

Quartians, Milice Polonoise, leur Accord avec *Charles Gustave* Roi de Suede, auquel ils se soumettent, l'an 1655. VI. II. 119. *a.*

Quedlinbourg, Ville, & Abbaye d'Allemagne, son Revers, par lequel elle se soumet à la Protection de l'Evêque de *Halberstadt*, avec promesse de lui payer annuellement 50 Marcs d'Argent, en 1326. S. I. II. 102.
Sentence Arbitrale rendue par *Frideric*, Electeur de Brandebourg, entre l'*Abbesse de Quedlinbourg* & le Prévôt de *St. Wiprecht* d'une part, & le Magistrat de la Ville d'autre part, touchant le Droit des Moulins du Lieu, en 1444. *ibid.* 398. Autre Sentence Arbitrale rendue par *Burchard* Evêque d'*Halberstadt*, touchant la même affaire, en 1452. *ibid.* 404. Ses Demelez avec l'Evêque d'Halberstadt composez par une Renonciation de ce dernier à tout ce qu'il y pretendoit, l'an 1477. III. II. 6. *b.* 8. *b.* Revers donné par *Gebhard*, Evêque d'Halberstadt à *Hedwige* Abbesse de Quedlinbourg, de ne s'attribuer aucun Droit de Jugement, d'Avocatie, de Superiorité ou de Jurisdiction sur les Villes de ladite Abbaye ou le village de Ditfort, contre la Sentence rendue sur cela par *Guillaume* le vieux Duc de Brunswich, en 1477. S. I. II. 450. *Ernest* Electeur & *Albert* Duc de Saxe donnent un Revers à *Hedwige* Abbesse de Quedlinbourg, par lequel ils reconnoissent de tenir en Fief Masculin de l'Abbaie de *Quedlinbourg* l'Avocatie sur la même Abbaie, de l'an 1479. III. II. 67. *a.* Accord de Quedlinbourg entre les Ducs de *Brunswig* & l'Evêque de Hildesheim, de l'an 1523. IV. I. 381. *b.* Transaction entre l'Abbesse & l'Abbaye d'une part, *Henri* Duc de Saxe d'autre part, & la Ville de *Quedlinbourg* en troisiéme lieu, sur divers Droits, Pretensions & Differends, de l'an 1539. IV. II. 189. *a.* Transaction entre *Auguste* Electeur de Saxe & *Elisabeth* Abbesse de Quedlinbourg, portant que ladite Abbesse restera bien en possession de l'Abbaye, mais qu'à l'avenir nulle Abbesse ou Coadjutrice ne pourra être élue sans le consentement de l'Electeur &c. de l'an 1574. V. I. 229. *b.* Concordat entre l'Abbesse *Anne Dorothée* & *Jean George* III. Electeur de Saxe touchant l'Hommage, Jurisdiction & autres Droits de l'Electeur dans ladite Abbaye, de l'an 1685. VII. II. 90. *a.* Convention entre *Jean George* III. Electeur de Saxe, comme Avocat Hereditaire de ladite Abbaye, & *Anne Dorothée* Abbesse avec son Chapitre sur les Differends au sujet de l'Hommage, Reddition des Comptes, Ordonnances Politiques & Ecclesiastiques &c. faite en 1685. S. II. I. 415. L'Avocatie en est cedée par *Frideric Auguste*, Roi de Pologne & Electeur de Saxe à *Frederic* III Electeur de Brandebourg, en 1697. VII. II. 376. *b.*

Quiétisme, condamné à Rome, en 1687. S. II. I. 472.

R.

Radia de Porca, Prince Indien, au Royaume de Cochin, Son Traité d'Alliance & de Confederation avec la *Compagnie des Indes Orientales* des *Provinces-Unies*, de l'an 1663. VI. II. 454. *a.*

Ragoski (*George*) Prince de Transilvanie, ses Demandes pour faire Alliance avec la *France* & la *Suede* contre la Maison d'*Autriche*, de l'an 1643. VI. I. 273. *b.*
Son Traité d'Alliance avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1645. *ibid.* 310. *a.* Son Traité de Paix avec l'Empereur *Ferdinand* III. de l'an 1645. *ibid.* 329. *b.* Ses Promesses & Engagemens envers la *France* & la *Suede*, & reciproquement de la France, de l'an 1646. *ibid.* 333. *b.* Sa Declaration à l'Empereur *Ferdinand* III. de vouloir s'en tenir au Traité de Paix fait avec lui, de l'an 1646. *ibid.* 348. *b.*

Ragoski (*François*) Sentence renduë contre lui par les Juges delegués de l'Empereur *Leopold* I. en 1703. S. II. II. 31.

Raimond, Comte de Barcelone, obtient de l'Empereur *Frideric* I. en fief les Comtés de *Provence* & de *Forcalquier*, comme aussi la Ville d'*Arles*, en 1162. S. I. I. 46. *b.*

Raimond, Comte de Toulouse, son Testament, de l'an 960. I. I. 34. *a.*

Raimond, Comte de Toulouse & de St. Gilles, son Testament, en 1105. I. I. 60. *b.*

Raimond, Comte de Toulouse, excommunié par le Pape *Innocent* III. en 1199. S. I. I. 70.
Sa Paix avec *Louis* IX. Roi de France, en 1228. *ibid.* 85. Il devoit rester prisonnier à Paris jusqu'à l'accomplissement des principales Conditions de ladite Paix. *ibid.* 87. Conditions sous lesquelles ledit Roi accepta son Hommage. *ibid.*

Rainald ou *Reinaud*, Comte de Gueldre, achete d'*Hubert de Bosinghem* le Chateau de *Calenbourg* pour 100 Livres de Deniers d'Hollande, & le lui rend en Fief, selon le Droit de Zutphen, en 1281. *ibid.* 136. Son Traité de Paix avec *Jean* Duc de Brabant, par lequel *Rainauld*, qui avoit été fait prisonnier par *Jean*, est remis en liberté, & on lui rend les Isles de *Bommel* & de *Tiel*, mais il renonce au Droit qu'il pouvoit avoir sur le Duché de *Limbourg*, en 1289. I. I. 268. *a.* Il obtient de *Rudolphe* I. & d'*Albert* I. Empereurs l'Administration de la Frise, en 1290. S. I. I. 156.
Il obtient dudit *Rudolphe* I. la liberté de batir une nouvelle Ville dans la Veluwe proche de *Staveren*. *ibid.* 157. Le Château de *Buren* lui est résigné par *Otton* & *Alard* son Fils à cause de leurs excès, & il le leur rend comme un Fief, en 1298. *ibid.* 174.

Rainaud, Comte de Gueldres & de Zutphen, son Contract de Mariage avec *Eleonor* Sœur d'*Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1331. I. II. 128. *b.*
Il est créé Duc par l'Empereur *Louis de Baviere*, qui lui donne ensemble le Privilege d'habiller l'Empereur de ses Habits Imperiaux dans les solemnités publiques, avec divers autres Privileges, en 1339. *ibid.* 174. *a.*

Reinaud IV. Duc de Juliers & de Gueldre, Son Traité d'Alliance avec *Antoine de Bourgogne*, Duc de Brabant, de l'an 1408. II. I. 321. *a. b.* Il obtient par Sentence Arbitrale la Ville de *Gorichem* du Seigneur d'*Arkel*, auquel il donne en échange le Chateau & la Terre d'*Oyen* avec un Revenu annuel de 5500 florins de Rhyn, en 1409. S. I. II. 320.
Il confirme les Privileges de ladite Ville avec promesse de ne la separer plus du Duché de Gueldres. *ibid.* 324.

Rainaud, Duc de Parme, les Articles accordez au Roi de France *Louis* XIV. pour établir un Magazin dans la Ville de *Plaisance*, & pour le Passage libre des Troupes par ses Etats, de l'an 1658. VI. II. 217.

Rainier Morosini, Comte d'Arbi, Son Traité d'Alliance pour trois ans avec la Republique de *Venise* contre les Pirates, en 1243. I. I. 183. *b.*

Rammelburg, Bailliage, cedé à l'Archevêque de Magdebourg. I. I. 213. *a.*

Raoul, ou *Rodolphe*, Duc de Lorraine, son Répit donné à *Henri* Comte de Vaudemont & à Madame *Isabelle* de Lorraine, d'employer en Aquêts certaine somme de deniers que le Duc *Ferri* son Pere leur avoit donnée en faveur de Mariage, en 1333. I. II. 138. *b.*
Sa Paix faite avec *Henri* Comte de Bar, par la Sentence Arbitrale de *Philippe de Valois* Roi de France, en 1338. *ibid.* 167. *a.* Sa Sentence donnée contre *Jean le Jeune* Seigneur du Haut Rapoltzstein, qui avoit emmené captif un Abbé d'un Couvent des Benedictins du Diocese de Toul, en 1341. *ibid.* 203. *a.* Son Testament, en 1346. *ibid.* 237. *a.*

Raoul de Coucy, Evêque de Metz, *Ferry* Evêque de Strasbourg & Administrateur de l'Evêché de Basle, & *Charles* Duc de Lorraine, leur Alliance contre *Henri Bayer de Boppart* Chevalier, de l'an 1391. II. I. 232. *b.*

Raoul, Comte d'Eu & Connêtable de France, son Compromis pour soi & au nom de l'Archevêque de *Cologne*, de l'Evêque de *Liége*, des Comtes de *Luxembourg*, de *Gueldres*, de *Juliers* & de *Namur* d'une part, & de *Jean* Duc de Brabant d'autre part, en la personne du Roi de France *Philippe de Valois* de tous les Differends qu'ils avoient ensemble, en 1332. I. II. 133. *a.*
Acceptation dudit Compromis par le Roi de France. *ibid.* La Paix faite entr'eux par le Roi de France en vertu de ce Compromis. *ibid.* 142. *b.*

Raoul, Comte de Soissons, son Testament, en 1270. I. I. 409. *a.*

Rastadt, Traité de Paix de Rastadt, fait entre l'Empereur *Charles* VI. agissant en son nom & pour l'*Empire*, & *Louis* XIV. Roi de France, en 1714. VIII. I. 415. *b.*

Ravenne, Archevêché en Italie, l'Archevêque de Ravenne cede à *Otton* III. le Monastere de *Sainte Marie*, & obtient de lui en échange la Jurisdiction sur les Terres de St. Apollinaire, en 1001. I. I. 41. *b.*
Il obtient de l'Empereur *Otton* IV. la Confirmation & augmentation de tous ses Biens, Prerogatives & Privileges. *ib.* 140. *a.*

Ravenspurg, Ville Imperiale de Suabe, Restitution des Affaires Ecclesiastiques & Politiques de ladite Ville, conformément à la Paix de Westphalie, de l'an 1649. VI. I. 519. *b.*

Raugrave (*Otton*) son obligation & de sa Femme à *Louis* Electeur Palatin, que tous leurs Biens lui seront devolus, s'ils viennent à deceder sans Hoirs mâles. S. I. II. 327.
Consentement de *Cunon Raugrave* à ladite obligation, avec Renonciation de ses Pretensions. *ibid.* 328.

Ratisbonne ou *Regensbourg*, Evêché & Ville Libre Imperiale d'Allemagne, les Differends de l'Evêché de Ratisbonne avec le *Duc de Baviere* ajustez par un Traité, en 1205. I. I. 133. *a.*
L'Evêque de Ratisbonne s'accommode avec *Louis* Duc de Baviere touchant plusieurs Terres & Droits, en 1213. *ibid.* 145. *b.* Traité de la Ville de *Ratisbonne* avec *Albert* Duc de Baviere, par lequel elle acquiert, moyennant une Somme d'argent, tous les Offices, Droits & Revenus que ce Duc avoit dans ladite Ville, de l'an 1492. III. II. 281. *a.* Son Accord avec le même Duc, fait & ordonné par l'Empereur *Maximilien* I. en 1492. S. I. II. 478. Ordonnance de l'Empereur *Charles* V. par laquelle il enjoint à l'Evêque & à la Ville de *Ratisbonne* l'observation de l'*Interim*, de l'an 1549. IV. II. 346. *b.* Decret de l'Empereur *Charles* V. pour regler les Differends entre l'Evêque & la Ville de *Ratisbonne*, de l'an 1551. IV. III. 23. *a.* Accord entre le *Chapitre de Ratisbonne* & *Guillaume* Duc de Baviere, touchant l'Administration de l'Evêché, pendant la minorité de *Philippe* son Fils, élu pour Evêque, de l'an 1587. V. I. 462. *b.* Accord entre la Ville de *Ratisbonne*, l'Archevêque de *Saltzbourg*, & les Ducs de *Baviere*, au sujet de la Vente du Sel, de l'an 1615. V. II. 266. *a.* *Union de Ratisbonne* entre plusieurs Evêques & Princes de l'*Empire*, pour le Renouvellement & Affermissement de l'*Union des Princes*, de l'an 1662. & pour maintenir la Dignité & les Droits des Princes de l'Empire, & pour s'opposer au neuvieme Electorat, de l'an 1693. VII. II. 323. *a.*

Ratzebourg, Ville, Accord touchant sa demolition entre le Roi de *Dannemarc* & la Maison Ducale de *Brunswig-Lunebourg*, de l'an 1693. VII. II. 330. *a.*

Reformation de l'Eglise, premiere Alliance pour sa Defense faite entre *Jean* Electeur de Saxe & *Philippe* Landgrave de Hesse, à Torgau, l'an 1526. IV. I. 449. *b.*
Extension & Prorogation de ladite Alliance, avec l'Accession de plusieurs autres Princes, & de la Ville de *Magdebourg*, à la même année. *ibid.* 455. *a.* Reglement des Marggraves de *Brandebourg-Anspach* & *Culmbach*, *Casimir* & *George*, touchant la Réformation, de l'an 1526. *ibid.* 464. *a.*

Reformez en France, Articles de la *Conference de Nerac*, conclue l'an 1579. entre les *Catholiques* & les *Reformez*, pour l'eclaircissement des Difficultés survenuës au sujet de l'Edit de Pacification de *Henri* III. de l'an 1577. V. I. 337. *b.*
Articles proposez à Flex entre *François* Duc d'Anjou & d'*Alençon* Frere unique du Roi de France *Henri* III. & le Roi de Navarre *Henri*, assisté des Deputez de ceux de la Religion Reformée, pour mettre fin aux Troubles arrivez au sujet de la Religion, avec la Ratification du Roi de France, de l'an 1580. *ibid.* 381. *b.* Reglement fait entr'eux à la *Rochelle*, l'an 1621. V. II. 396. *b.*
Leur Traité d'Alliance avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, de l'an 1629. *ibid.* 582. *b.*

Refugiez de France, Edit fait par les Etats Generaux des *Provinces-Unies* en leur faveur, pour conserver à ceux de leur Domination les Successions de leurs Parens à l'exclusion de ceux qui sont restez en France, l'an 1709. S. II. II. 77.
Leur Protestation, faite au Congrès d'Utrecht par *Armand de Bourbon*, Marquis de Miremont, pour la Conservation de leurs Droits & Priviléges par rapport à leur Retablissement dans le Royaume conformément aux anciens Edits, en 1713. *ibid.* 108.

Reginald, Roi de l'Isle de *Man* se rend Vassal du S. Siége promettant de payer annuellement 12 livres sterling, en 1219. I. I. 160. *b.*

Reinhard, Comte de Hanau, sa Renonciation au Château de *Königstein* & à ses Dependances, comme aussi à tous les Fiefs de la Maison de Nassau, en faveur de *Philippe de Falkenstein*. S. I. I. 112.

Religion, jusques où on est obligé d'accorder aux Ministres des Puissances Etrangeres l'exercice domestique de leur Religion dans un Etat, selon le Droit des Gens. S. II. II. 73.

Rendsbourg, Traité de Rendsbourg, entre *Christian* V. Roi de Dannemarc & *Christian Albert* Duc de Sleswig-Holstein, de l'an 1675. VII. I. 296. *b.*

René d'Anjou, Comte de Guise, Son Traité de Mariage avec *Isabelle de Lorraine*, Fille de *Charles* I. Duc de Lorraine, de l'an 1418. II. II. 117. *b.*

René d'Anjou, Roi de Jerusalem & de Sicile, son Alliance Offensive & Defensive avec *Philippe Marie Anglus*, Duc de Milan, pour la mutuelle defense de leurs Etats, concluë pour 60 ans, de l'an 1435. II. II. 304. *a.* Sa Donation du Duché de Lorraine à *Jean* Duc de Calabre, son Fils, de l'an 1452. III. I. 192. *a.* & 576. *b.*
Sa Donation du Peage de *Gontard* & de quelques autres Droits en Provence à *Frideric de Lorraine* son Beau-Fils, de l'an 1453. III. I. 193. *b.*
Son Accord avec *Marguerite de Savoye*, Epouse d'*Ulric* Comte de Wirtemberg, & ci-devant Femme de *Louis* III. Roi de Jerusalem & de Sicile, Frere de *René*, touchant sa Dot, Pierreries & Douaire qu'elle prétendoit, pour lequel il lui donne une pension viagere de 3000 Ducats, de l'an 1455. *ibid.* 236. *a.* Il redemande de *Louis* Duc de Savoye la Ville de *Nice*, qu'il avoit occupée, l'an 1464. *ibid.* 321. *a.* Son Testament, par lequel il institue *Charles d'Anjou* son Neveu pour son Heritier Universel, excepté le Duché de *Bar* qu'il laisse à *René* Duc de Lorraine aussi son Neveu, & le Marquisat *du Pont* qu'il donne à *Jean* son Fils naturel, de l'an 1474. *ibid.* 481. *b.* Ses Lettres Patentes, portant qu'après son Decès le Duché de *Bar* doit appartenir à *Yoland* sa Fille aînée & à cause d'elle au Duc *René* son Fils unique, avec promesse de n'en rien aliener, vendre ou donner; & declarant, que s'il venoit à le faire, telles Alienations, Ventes ou Donations seroient nulles, de l'an 1479. III. II. 71. *a.*

René II. Duc de Lorraine, son Accession à l'Alliance faite entre *Frideric* III. Empereur & *Louis* XI. Roi de France contre le Duc de *Bourgogne*, de l'an 1475. III. I. 608. *a.*
Ses legs faits aux Doyens & Chapitre de *Joinville*, l'an 1476. *ibid.* 609. *a.* Le Pape donne commission à l'Evêque de *Toul*, pour dissoudre son Mariage avec *Jeanne d'Harcourt*, en cas que cette Dame soit trouvée inhabile, l'an 1485. III. II. 449. *b.*
Son autre Mariage avec Madame *Philippe de Gueldre*, la même année. *ibid.* Son Accord avec sa premiere Femme *Jeanne d'Harcourt* après leur divorce, de l'an 1486. *ibid.* 450. *a.* Sa Protestation contre l'Union faite par le Roi de France *Charles* VIII. des Comtez de *Provence* & de *Forcalquier* à la Couronne de France, de l'an 1486. *ibid.* 450. *b.* Ses Lettres patentes, par lesquelles il demande un Sauf-Conduit à toutes les Puissances pour sa Flotte, allant à la Conquête de *Naples* & de *Sicile*, de l'an 1486. *ibid.* 451. *a.* La dissolution de son Mariage d'avec *Marie d'Harcourt* est approuvée par le Pape *Innocent* VIII. & son second Mariage avec *Philippine de Gueldre* declaré legitime, l'an 1488. *ibid.* 451. *b.* & 178. *a.*

René de Chalon, Prince d'Orange, Octroy que lui donna l'Empereur *Charles* V. en qualité de Roi d'Espagne, afin qu'il puisse librement tester de tous ses Fiefs, Terres & autres Biens, situez aux *Païs-Bas*, en 1544. S. II. I. 308.
Son Testament fait dans la même année. *ibid.* 309.

Reutlingen, Ville de Suabe, ses Lettres d'Indemnité données à la Ville d'*Eslingen*, touchant son Alliance avec elle & avec les Villes de *Rothweil* & de *Weil*, & le dommage qui pourroit lui en arriver, en 1377. II. I. 117. *a.*

Rhyn, Recès du Cercle du *Haut-Rhyn* touchant les Contributions ordonnées par l'Empereur pour la Continuation de la Guerre, de l'an 1638. VI. I. 166. *b.* Recès du Cercle du *Haut-Rhyn*, touchant la Montre, la Marche & l'Entretien des Troupes du Cercle qui doivent être envoyés contre les Turcs en Hongrie, de l'an 1664. VI. III. 15. *b.*
Accession des Cercles du *Bas Rhyn* & de Westphalie à la *Grande Alliance* conclue entre l'*Empereur*, la *Grande Bretagne* & les *Provinces-Unies* contre la France & l'Espagne, de l'an 1702. VIII. I. 121. *b.*

Rhynberg, Ville, Accord entre l'Electeur de *Cologne* & les *Provinces-Unies*, touchant la garde de cette Ville par une Garnison Hollandoise, de l'an 1667. VII. I. 9.

Rhynfelds, Château sur le Rhyn, Declaration de *Charles* Landgrave de Hesse-Cassel à *Ernest*, Landgrave de Hesse-Rhynfeld, touchant la garde & defense de cette Forteresse, de l'an 1683. VII. II. 70. *a.* Extrait des Lettres de Seureté accordées par l'Empereur *Leopold* au Landgrave de Hesse Rhynfels au sujet de l'introduction des Troupes de Hesse-Cassel. S. II. II. 91.

Richard d'Angleterre, se qualifiant Roi des Romains, sa Lettre à *Edouard* Fils ainé de *Henri* III. Roi d'Angleterre, par laquelle il lui mande les circonstances de son Couronnement de Roi des Romains à Aix la Chapelle, en 1257. I. I. 401. *a.*
Sa Constitution, où entr'autres il ordonne que les Biens devolus à l'Eglise ne seront pas exemts des Tributs ordinaires, en 1257. S. I. I. 107. Sa Ratification de la Paix faite entre les Rois de France & d'Angleterre, *Louis* IX. & *Henri* III. en 1258. I. I. 402. *a.* Sa Paix avec *Louis* IX. Roi de France, touchant les Biens qui lui appartenoient en France par droit de Succession de la part de son Pere & de son Frere, en 1258. S. I. I. 111. Il est cité par le Pape *Urbain* IV. pour être jugé, si lui, ou *Alfonse* Roi de Castille étoit legitimement élu, en 1263. I. I. 216. *a.* & 404. *b.*
Sa Donation des Biens d'*Herman le Jeune*, Comte de Kibourg, à *Pierre* Comte de Savoye, en 1263. *ibid.* 221. *a.*
Il confirme la Cession du Duché de Brabant, faite par *Henri* III. Duc de Brabant, à *Jean* son Frere Puisné, en 1267. *ibid.* 226. *b.*

Richard I. Roi d'Angleterre, rend à *Guillaume* Roi d'Ecosse les Châteaux de *Rokelbourg* & *Berwick*, & lui remet tout ce que son Pere *Henri* II. avoit extorqué de lui en 1189. I. I. 112. *a.* & 379. *a.*
Sa Convention avec *Philippe* II. Roi de France touchant leur Croisade, 1189. *ibid.* 378. *b.* Sa Lettre à *Tancrede* Roi de

de Sicile, par laquelle il lui assure de conserver la Paix avec lui, & de faire epouser à *Arthur* son Neveu, la fille dudit Roi Tancrede, en 1190. I. I. 113. *a.* Son Serment pour la Conservation de ladite Paix. *ibid b.* Sa Lettre au Pape *Clement* III. touchant ladite Paix & Mariage. *ibid. b.* Son Traité d'Echange des Villes de Diepe & de *Buteiles* cedées à l'Archevêque de Rouen, contre la Ville d'*Andeli* & le Château de *Riepe*, en 1190. *ibid.* 115. *b.* Sa Convention avec *Philippe* II. Roi de France, où celui-ci le decharge de l'obligation d'épouser *Allix* sa Sœur, & où ils reglent de plus entr'eux la possession de quelques Places, en 1191. *ibid.* 379. *b.* Son Traité de Paix avec le même, en 1193. *ibid.* 380. *a.* Son Accord avec *Henri* VI. Empereur, touchant le Payement de 500000 Marcs d'argent pour sa Rançon, en 1193. *ibid.* 118. *a.* 381. *a.* Son Traité de Paix avec *Philippe Auguste* Roi de France, en 1193. *ibid.* 119. *a.* Il obtient de l'Archevêque de *Rouen* la Ville d'*Andeli*, & lui cede en échange tous les Moulins à l'entour de Rouen. *ibid.* 121. *a.* Son Traité avec *Baudouin* Comte de Flandres, pour ne point faire separément la Paix avec le Roi de France, & pour s'assister reciproquement contre lui, en 1196. *ibid.* 120. *b.*

Richard II. Roi d'Angleterre, sa Convention avec *Jean* Duc de Bretagne, par laquelle celui-ci cede au premier sous de certaines conditions le Château de *Brest*, en 1378. II. I. 122. *b.*
Son Traité de Ligue offensive & defensive avec *Jean* Duc de Bretagne contre *Charles* VI. Roi de France, en 1380. *ibid.* 147. *a.* Sa Trêve avec *Robert* II. Roi d'Ecosse, pour un an, en 1380. *ibid.* 153. *a.* Autre Trêve avec le même pour deux ans. *ib.* 160. *b.* Son Traité avec *Wenceslas* Empereur, au sujet du Mariage à faire entre ledit Roi, & *Anne* Sœur dudit Empereur, en 1381. *ibid.* 156. *a.* Son Traité d'Amitié & d'Alliance avec *Wenceslas* Roi des Romains & de Boheme, contre les Schismatiques de l'Eglise Romaine, & où le Mariage entre ledit Roi & *Anne* Sœur de *Wenceslas* a été contracté, en 1381. S. I. II. 210. Sa Trêve pour six mois avec *Charles* VI. Roi de France, faite l'an 1383. II. I. 185. *a.*
Sa Convention avec *Guillaume* Fils ainé du Duc de Juliers & Guedlre, pour l'assister dans sa Guerre contre *Charles* VI. Roi de France, & *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne avec 500 hommes, de l'an 1387. *ibid.* 208. *a.* Son Traité de Commerce avec *Conrad Zolner de Rotenstein*, Grand-Maitre de l'Ordre Teutonique en Prusse, de l'an 1388. *ibid.* 212. *b.* Ses Lettres d'Investiture d'*Irlande* données à *Robert de Veer*, Comte d'Oxford, en 1388. S. I. II. 224.
Ses Loix & Statuts pour le bon Gouvernement du Royaume. *ibid.* 225. Sa Trêve pour deux ans, conclue avec *Charles* VI. Roi de France, l'an 1389. II. I. 223. *b.*
Son Traité avec le même Roi, où il s'oblige d'epouser *Isabelle*, Fille ainée dudit Roi de France, de l'an 1395. *ibid.* 241. *a.* Consentement des Princes du Sang Royal d'Angleterre & de France, touchant son Mariage avec *Isabelle*, Fille de *Charles* VI. Roi de France, de l'an 1396. *ibid.* 245. *a.* Son Traité avec *Robert* III. Roi d'Ecosse pour l'execution de la Trêve concluë entr'eux, de l'an 1398. *ibid.* 269. *a.* Actes de sa Renonciation & Deposition sous le Roi *Henri* IV. en 1399. S. I. II. 287.

Richard, Comte, Frere de *Henri* III. Roi d'Angleterre, sa Trêve avec *Louis* IX. dit *le Saint* Roi de France, en 1227. I. I. 165. *a.*

Richard, Prince de Capoue, fait serment de fidelité au Pape *Gregoire* VII. S. I. I. 29.

Richelieu, Cardinal, Promesses reciproques entre lui & le Prince d'Orange *Frideric Henri*, pour l'attaque des Places de *Dam* & de *Bruges*, de l'an 1639. VI. I. 188. *b.*
Son Testament, de l'an 1642. *ibid.* 248. *a.*

Riga, Capitale de *Livonie*, son Traité de Commerce avec *Henri* VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1498. III. II. 402. *b.*

Robert, Electeur Palatin, declaré Empereur par les Electeurs Ecclésiastiques de *Mayence*, de *Cologne* & de *Tréves*, à la place de l'Empereur *Wenceslas* deposé, l'an 1400. II. I. 275. *b.*
Sa Capitulation faite avec les Electeurs avant son Election à l'Empire, en 1400. S. I. II. 301.
Sa Lettre à la Ville de *Florence* touchant les deniers à lui donnés & prêtés. *ibid.* 302. Ses Privileges donnez à ladite Ville. *ibid.* Sa Lettre de Protection donnée conjointement avec les Electeurs Ecclésiastiques de l'Empire à la Ville de *Francfort*, pour s'être soumise à son autorité, de l'an 1400. II. I. 277. *a.*
Son Privilege donné à *Raban* Evêque de Spire, par lequel il lui confirme la jouïssance du Péage à *Udenheim*, contre les pretensions de la Ville de *Spire*, de l'an 1401. *ibid.* 279. *a.* Son Diplome, par lequel il établit *Louis* Comte Palatin, son Fils, pour *Vicaire de l'Empire* en Allemagne, France & Arles, pendant qu'il iroit en Italie pour y recevoir la Couronne Imperiale, de l'an 1401. *ibid.* 280. *a.* Son Traité avec *Henri* IV. Roi d'Angleterre sur le Mariage à faire entre *Louis* fils ainé de *Robert* & *Blanche* Fille ainée dudit Roi, de l'an 1401. *ibid.* 281. *b* Ses Lettres de Protection sur la reciproque Administration accordées à la Ville de *Spire*, avec Clauses de Transaction de la Justice, de l'an 1408. *ibid.* 308. *b.* Son Traité d'Alliance pour quinze ans avec *Louis*, Electeur Palatin, son Fils, & les Villes Imperiales de l'*Alsace*, comme aussi celle de *Strasbourg*, pour le maintien de la Paix & l'Administration de la Justice, de l'an 1408. II. I. 311. *b.*
Ses Pays & Biens sont après sa mort divisez entre ses quatre Fils par sept Arbitres l'an 1410. *ibid.* 330. *b.*

Robert de Brus, Roi d'Ecosse, son Traité d'Alliance avec *Charles le Bel* Roi de France, en 1326. I. II. 89. *a.*
Il est reconnu pour Roi Souverain par *Edouard* III Roi d'Angleterre, en 1328. *ibid.* 107. *b.*

Robert II. de la Famille de *Stuard* Roi d'Ecosse, sa Ligue offensive & defensive avec *Charles* V. Roi de France, contre *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1371. II. I. 81. *b.*

Robert, Duc de Calabre, Fils ainé de *Charles* II. Roi de Sicile, sa Ratification du Traité fait entre *Philippe de Savoye*, Prince d'Achaie & le *Senechal de Piemont* pour l'acquisition de la Ville d'*Ast*, en 1306. I. I. 342. *a.*

Robert, Roi de Sicile, reconnoit de tenir ledit Royaume de la pure liberalité du Saint Siége, & s'oblige à diverses Conditions au Pape *Clement* V. en 1309. S. I. II. 73.
Il est proscript par l'Empereur *Henri* VII. en 1313. *ibid.* 82. Sa Procuration pour la Trêve avec *Frideric d'Arragon*, en 1314. *ibid* 87. Sa Lettre à ceux de *Padoue*, pour restituer à sa Sœur *Beatrix*, femme d'*Azon*, Marquis d'Este quelques Terres, qui lui étoient assignées en Dot, situées dans leur Territoire, qu'ils avoient occupées, en 1315. *ibid* 89.

Robert dit *le Sage* & *le Bon*, Roi de Naples, de Jerusalem & de Sicile, Comte de Provence, son Testament, en 1343. I. II. 207 *b.*

Robert II. Duc de Bourgogne, obtient de son Pere *Hugues* des Lettres d'Emancipation ou de Majorité, en 1272. I. I. 235. *b.*
Son Accord avec la Sainte Chapelle de Dijon pour avoir la Croix d'or de *Hugues* son Pere, en 1275. *ibid.* 237. *a.* Son Accord avec l'*Abbé de St. Pierre de Chalons* pour leur Seigneurie & Jurisdiction, en 1277. *ibid.* 238. *a.* Sa Transaction avec *Robert* & *Yolande*, Comte & Comtesse de Nevers, pour leurs Pretensions sur le Duché de *Bourgogne*, passée par la Mediation de *Philippe* III. dit *le Hardi* Roi de France. *ibid.* 238. *b.* Sa Transaction avec *Robert* de France, Seigneur de Bourbon & *Beatrix* sa femme pour les mêmes Pretensions. *ibid.* 239. *b.* Son Accord avec *Philippe de Vienne* Seigneur de Scurre, pour la Franchise de la Ville de *Scurre*, en 1278. *ibid.* 241. *b.* Son Accord avec *Gui*, Seigneur de Trichastel touchant sa Protection des Bourgeois de *Bese*. *ibid.* Sa Transaction avec *Robert* & *Beatrix* Comte & Comtesse de Clermont, au sujet de leurs Pretensions sur le Duché de *Bourgogne*, en 1279. *ibid.* 244. *b.* Sa Transaction avec *Robert* Comte de Nevers, au sujet des Assises, en 1280. *ibid.* 247. *a.* Son Accord avec les Habitans de la Ville de *Beaune*, par lequel il leur confirme leurs Privileges, en 1283. *ibid.* 254. *a.* Il reçoit de l'Empereur *Rodolphe* I. l'Investiture du *Dauphiné*, en 1284. *ibid.* 257. *b.* Son Accord avec *Humbert de la Tour*, Dauphin de Vienne touchant le *Dauphiné*, en 1285. *ibid.* 260. *a.* Il reçoit en don de *Philippe le Bel* Roi de France tout ce qu'il a en la Ville de *Loches* & les fiefs des Châteaux de *Moulins*, de *Courtenais* &c., en 1285. *ibid.* 260. *b.* Son Accord avec *Philippe de Vienne*, Sire de Paigny, par lequel celui-ci entre en l'Hommage du Duc pour plusieurs Terres de franc-alleu, en 1294. *ibid.* 284. *b.* Il obtient divers Titres sur la *Franche Comté*, de *Philippe le Bel* Roi de France, en 1296. *ibid.* 296. *b.* Son Traité avec le même Roi, pour marier *Marguerite* sa Fille à *Louis* Fils de *Philippe*, en 1299. *ibid.* 324. *b.*

Robert ou *Rupert*, dit le *Vieux* ou l'*Ainé*, Comte Palatin du Rhin, & Duc de Baviere, son Contract avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre au sujet de 150 Cuirassiers qu'il avoit offerts au Roi de vouloir tenir prêts à son service, en 1337. I. II. 157. *b.*
Il reçoit du même Roi, en don, 16000 florins de Florence. *ibid.* 158. *a.* Son Alliance avec les Villes de *Worms* & de *Spire* pour leur commune defense & sûreté, en 1353. *ibid.* 285. *b.* Ses Lettres par lesquelles il avoue d'avoir vendu à *Charles* IV. Empereur & Roi de Boheme & à ses successeurs à jamais plusieurs Villes & Places du *Haut Palatinat* pour une somme de 12000 Marcs d'argent fin, & pour 20000 autres Marcs empruntez dudit Empereur par *Rodolphe* Pere de *Rupert*, en 1353. *ibid.* 289. *b.* Son Compromis fait en son Nom, & celui de *Rupert le Jeune* aussi Comte Palatin, avec *Leopold* Evêque de Banberg, de prendre les Archevêques de *Mayence* & de *Cologne* pour Arbitres dans leurs Differends sur la mouvance des Châteaux de *Harlenstein* & *Neidenstein*. *ibid.* 290. *a.* Il obtient desdits Arbitres une sentence en sa faveur. *ibid. b.* Ses Lettres par lesquelles il declare que du consentement de *Charles* IV. comme Empereur, il a vendu à la Couronne de Boheme les Fiefs Imperiaux de *Hohenstein*, *Hirsbourg* & *Ausbach*, en 1354. *ibid.* 292. *b.* Il declare que la dignité d'*Echanson de l'Empire* appartient au *Roi de Boheme*, & qu'il a Droit de suffrage aux Elections des Empereurs, en 1356. I. I. 272. *a.*
Rupert le Vieux & *Rupert le Jeune*, Comtes, Palatins du Rhin, leur Traité d'Alliance pour dix ans avec les Villes de *Worms* & de *Spire*, pour leur defense mutuelle & pour bonne Administration de la Justice, en 1366. II. I. 57. *b.*
Accord de *Robert le Vieux*, Electeur Palatin avec les Villes de *Mayence*, *Worms* & *Spire*, sur les dommages reciproquement faits & soufferts à l'occasion de la Guerre desdites

Villes contre le Comte de *Linange*, en 1376. II. I. 116. *b.* Il obtient de *Wenceslas* Roi des Romains le Droit de *primariarum Precum* dans les Evêchez de *Spire* & de *Worms*, en 1376. S. I. II. 201. *Robert l'aîné*, Electeur, *Robert le Jeune*, *Otton*, *Etienne*, *Frideric*, *Jean* & *Robert* le plus jeune, Comtes Palatins du Rhyn, *Bernard* Markgrave de Bade tant pour lui que comme Tuteur de *Rodolphe* son Frere, leur Confederation avec plusieurs Villes Imperiales de *Suabe*, pour leur commune sûreté, defense & assistance, en 1379. II. I. 142. *a.*

Renonciation de *Robert le Vieux*, Electeur Palatin, à toutes ses Pretensions sur la Ville de *Spire* au sujet des Dommages qu'elle lui avoit causez, de l'an 1384. *ibid.* 187. *a.* Il se fait Homme-Lige de *Richard* II. Roi d'Angleterre, pour une Pension annuelle de 1000. Livres Sterling, l'an 1397. *ibid.* 262. *b.*

Robert ou *Rupert*, Fils de *Rupert le Jeune*, Duc de Baviere & Comte Palatin du Rhyn, son Traité de Mariage avec *Catherine* Fille de *Charles* V. Roi de France, en 1379. II. I. 128. *a.*

Il se fait Homme-Lige de *Richard* II. Roi d'Angleterre pour une pension annuelle de 1000 Marcs, qui devra être augmentée après le decès de *Rupert l'aîné*, jusqu'à 1000. Livres Sterling, l'an 1398. *ibid.* 266. *a.*

Robert, frere de *St. Louis*, Roi de France, obtient le Comté d'*Artois*, & en devient le premier Comte, en 1237. I. I. 174. *a.* 175. *n.*

Il est élu Empereur par le Pape *Gregoire* IX. en la place de *Frederic* II. deposé par le même Pape, en 1239. *ibid.* 178. *a.*

Robert, Duc de la Pouille, Calabre & Sicile, en reçoit l'Investiture du Pape *Gregoire* VII. lui prête serment de fidelité, & promet un cens annuel de 12. deniers pour châque Arpent de terre, en 1080. I. I. 57. *a.*

Robert, Comte de Flandre, son Traité avec *Henri* I. Roi d'Angleterre pour lui tenir 1000 Soldats prêts à son service, moyennant un subside annuel de 400 Marcs, en 1101. I. I. 369. *a.*

Autre Convention pour 500. Soldats pour la même Somme. *ibid.* 371. *a.*

Robert de Bethune, Comte de Flandres, Conditions auxquelles il obtint la paix de *Philippe le Bel* Roi de France, en 1305. I. I. 341. *a.*

Moderation de ces Conditions, en 1309. *ibid.* 353. *a.* Sa Lettre à *Edouard* II. Roi d'Angleterre, pour le prier de vouloir proteger les Marchands de Flandre qui negocient en Angleterre, en 1314. I. II. 10. *a.*

Ses forfaits pour lesquels il fut declaré déchu de ses Etats, par *Louis* X. Roi de France, en 1315. *ibid.* 18. *b.* Ses Adherens declarez de même proscrits. *ibid.* 22. *a.* *Robert*, Fils du Comte de Flandre, du même nom, sa Lettre à *Louis* X. Roi de France par laquelle il declare être obligé d'assister le Comte son Pere contre le Roi, auquel il renvoye pour cela l'hommage & la feauté qu'il lui devoit pour le fief de *Brougey*, en 1315. *ibid.* 23. *b.* Traité de Paix de *Robert* Comte de Flandre avec *Philippe* Regent du Royaume de France, en 1316. *ibid.* 33. *a.* Il est ajourné par *Philippe le Long*, Roi de France, à comparoitre dans sa Cour pour ouir sentence sur ses Infractions contre la Paix faite depuis peu entr'eux, en 1316. *ibid.* 36. *b.*

Robert, Archevêque de Cantorbery, sa Lettre à *Boniface* VIII. Pape, par laquelle il lui rend compte de ses Negociations avec *Edouard* I. Roi d'Angleterre, touchant l'*Ecosse*, en 1300. I. I. 321. *a.*

La *Rochelle*, Ville de France, Son Traité avec *Charles* I. Roi de la Grande Bretagne, pour s'assister reciproquement, de l'an 1628. V. II. 538. *a.*

Rodolphe ou *Rudolphe*, Duc de Suabe, Adversaire de l'Empereur *Henri* IV. plaintes, qu'il porta contre cet Empereur au Synode de Rome. S. I. I. 35. Il est élu Empereur contre *Henri* IV. I. I. 54. *b.*

Son Serment pour permettre la decision de sa querelle au St. Siége. *ibid.* 55. *a.* Son Traité de Paix avec *Philippe* Comte de Savoye, en 1083. *ibid.* 58. *a.*

Rodolphe I. Comte d'Habsbourg, Empereur, il donne & confirme à la Ville Imperiale d'*Ulme* les mêmes Privileges, dont jouïssoit la Ville d'*Eslingen*, en 1274. S. I. I. 129. *b.*

Sa Confirmation de tous les Privileges de ladite Ville. *ibid.* Son Diplome donné à *Henri* Duc de Baviere, & à *Louis* Comte Palatin du Rhin, par lequel il leur confirme le Droit d'élire les Empereurs Romains, en 1275. *ibid.* 130. Son Concordat fait par quelques Arbitres Evêques & Princes d'Allemagne entre lui & *Ottocare* Roi de Boheme, en 1276. I. I. 237. *b.*

Diplome par lequel il confirme le Pacte Hereditaire conclu entre le même Roi. & *Henri* Duc de Silesie, en 1279. *ibid.* 295. *b.* *Berthold* Evêque de Bamberg investit ses Fils *Albert*, *Hartman* & *Rudolphe*, de tous les Fiefs dans l'*Autriche*, *Stirie*, *Carinthie*, *Carniole* & la *Marche*, devolus à l'Eglise de Bamberg par l'extinction des Ducs de ce nom. L'Empereur en revanche cede audit Evêque quelques Advocaties d'Eglise, en 1279. S. I. I. 134. Son Decret par lequel il assigne à *Charles* Roi de Sicile les Comtez de *Provence* & de *Forcalquier*, en 1280. I. I. 246. *a.*

Il confirme la Convention faite entre *Louis* & *Henri* Freres Ducs de Baviere & Comtes Palatins du Rhin, faite à *Vilthofen*, en 1281. I. I. 247. *a.*

Son Diplome d'Investiture du *Burggraviat de Nurenberg* donné à *Frideric* Burggrave de Nurenberg, en 1281. *ibid.* 248. *a.* Sa Constitution, que les Donations faites par *Richard*, Roi des Romains & ses Predecesseurs, depuis la Deposition de l'Empereur *Frideric* II. ne demeurent fermes, si elles ne sont pas approuvées de la plus grande Partie des Electeurs, en 1281. S. I. I. 136. *a.*

Ses Lettres pour mettre *Jean d'Avesnes* Comte de Haynaut, dans la Possession des Terres d'*Alost sur l'Escaut* &c. dont il l'avoit investi. *ibid. b.* Son Accord, fait entre *Werner* Archevêque de Mayence, & *Jean* & *Henri* Comtes de Sponheim sur leurs Differends au sujet du Château de *Beckelnheim*, en 1281. *ibid.* 136. *b.* Son Diplome par lequel il confirme à ses Fils *Albert* & *Rodolphe* tous les Privileges accordez par les Empereurs aux Ducs d'Autriche, en 1283. I. I. 257. *b.* Sa Confirmation des Privileges des Ducs d'*Autriche*, faite à ses Fils *Albert* & *Rudolphe*, en 1283. S. I. I. 142. *a.*

Son Traité de Paix & de Reconciliation avec *Philippe* Comte de Savoye, en 1283. *ibid.* 142. *b.* Son Diplome d'Investiture du *Dauphiné* donné à *Robert* Duc de Bourgogne, en 1284. I. I. 257. *b.*

Sa Sentence sur les differends de la Ville de *Spire* avec l'Evêque de Spire, en 1284. *ibid.* 257. *b.* Son accommodement fait entre la Ville & le Château de *Fridberg*, en 1285. *ibid.* 259. *b.* Il doit en vertu d'une Sentence des Princes de l'Empire succeder dans tous les Biens de *Frideric*. Duc d'Autriche & de Styrie, en 1288. *ibid.* 267. *a.* Sa Declaration, que *l'Office d'Echanson* & le *Droit de Suffrage à l'Election d'un Roi des Romains* competent aux Rois de *Boheme*, en 1289. S. I. I. 154. *b.* Son Diplome par lequel il donne à *Wenceslas* Roi de Boheme l'Investiture du Marquisat de *Lusace*, en 1289. I. I. 267. *b.*

Sa Declaration que la Dignité d'*Echanson de l'Empire* appartient au *Roi de Boheme*, & qu'il a aussi Droit de suffrage dans les Elections des Empereurs, en 1290. *ibid.* 271. *a.* Sa Confirmation de la Transaction faite entre *Wenceslas* Roi de Boheme & *Henri* Duc de Silesie, touchant la Succession au Duché de *Silesie*, en 1290. *ibid.* 272. *b.* Son Diplome donné à *Reinaud* Comte de Gueldre, par lequel il lui commet l'Administration de toute la *Frise*, excepté la part qui apartenoit aux Comtes d'Hollande, en 1290. S. I. I. 156.

Son Rescript, portant que les Contrats hereditaires concernant les Etats, Principautés & Fiefs de l'*Empire* devront être aprouver & confirmez par l'Empereur, en 1290. *ibid.* 157. Son Diplome donné à *Reinaud* Comte de Gueldres, pour pouvoir bâtir dans la Veluwe proche de *Stavern* une nouvelle Ville, en 1291. *ibid.* Son Premier Recès Imperial pour la Conservation de la Paix publique dans l'*Empire*, en 1287. & 1291. I. I. 272. *b.*

Il donne à *Wencellas* II. Roi de Boheme l'Investiture des Biens du Duc de *Breslau*, en 1290. *ibid.* 269. *b.*

Rodolphe II. Roi des Romains, sa Capitulation Imperiale, de l'an 1575. V. I. 247. *a.*

Sa Declaration que nonobstant les oppositions de la part de la Republique de *Génes*, on devra mettre une Garnison Allemande dans le Château de la Ville de *Final*, appellé *Grovon*, de l'an 1579. *ibid.* 365. *a.* Conditions auxquelles il permet à *Philippe* II. Roi d'Espagne d'y mettre une Garnison. *ibid.* 366. *a.* Son Diplome, par lequel il confirme en faveur du Duc *Guillaume*, l'Union faite entre *Jean* Duc de Cleves & Comte de la Marche son Pere, & *Marie* Duchesse de Juliers & Berg, Comtesse de Ravensperg, que leurs Païs, savoir les Duchez de *Juliers*, *Cleves* & *Berg*, & les Comtés de la *Marche* & *Ravensperg* demeureront unis pour jamais, en 1580. S. II. I. 185. Son Traité avec *Sigismond* III. Roi de Pologne, touchant la Renonciation de *Maximilien* Duc d'Autriche, au Titre de *Roi de Pologne*, de l'an 1587. V. I. 458. *a.*

Sa Transaction avec *Urbain* Evêque de *Passau* au sujet de la Jurisdiction Ecclesiastique & Territoriale en *Autriche*, de l'an 1592. *ibid.* 491. *b.* Ulterieure Transaction sur les Inventaires des Curez & Doyens après leur mort, de l'an 1600. *ibid.* 493. *b.* Sa Confirmation du Droit de Primogeniture, donnée à *Simon* Comte de la Lippe, en 1593. S. II. I. 221. Son Traité avec *Sigismond Batori*, Prince de Transylvanie, touchant la Continuation de la Guerre contre les Turcs, comme aussi la Succession & Devolution de la Principauté de *Transilvanie* à la Maison d'*Autriche*, de l'an 1595. V. I. 514. *a.*

Ses Lettres inhibitoires au Marquis de *Carreto*, pour ne point aliener le Marquisat de Final, de l'an 1597. *ibid.* 580. *b.* Sa Confirmation des Privileges des *Ducs d'Autriche*, donnée à son Frere *Matthias*, l'an 1599. IV. II. 66. *b.* Sa Transaction avec *Frideric* Duc de Wurtemberg, au sujet de la Sous-Infeodation Autrichienne des Duchez de Wirtemberg & Teck, de l'an 1599. V. I. 593. *b.* Sa Declaration, que le refus qu'il a fait de confirmer le Privilege accordé par l'Empereur *Charles* V. à *Guillaume* Duc de *Juliers*, *Cleves* & *Berg*, pour la Succession des Filles, ne pourra ni ne devra préjudicier au Droit de personne, de l'an 1602. V. II. 21. *a.* Ses Lettres d'Investiture du Vicariat de la Ville de *Siene*, données à *Philippe* III. Roi d'Espagne, avec la Confir-

firmation de la Sous-inféodation du Duc de Florence, à l'exception des Etats delli Presidii, de l'an 1604. S. II. I. 259. Son Traité de Paix avec Achmeth I. Empereur des Turcs, de l'an 1606. V. II. 78. a.
Ses Lettres Reversales données aux Etats de Boheme, portant que la Declaration de Matthias Archiduc d'Autriche son Frere pour Roi futur de Boheme ne donnera aucun prejudice aux Droits desdits Etats, de l'an 1608. ibid. 92. b. Articles de sa Paix faite avec ledit Archiduc. ibid. 95. a. Ses Articles accordez aux Etats du Royaume de Boheme sub utraque, sur l'autorité qu'ils auront dans le Consistoire & l'Academie de Prague, de l'an 1609. ibid. 98. a. Son Edit de Paix & de Liberté de Religion communément dit Litera Majestatis pour les Habitans de la Boheme, Silesie & Lusace, de l'an 1609. ibid. 115. a. Ses Lettres, communément dites Majestats-Brief, données aux trois Etats du Royaume de Boheme, pour le libre Exercice de la Religion selon la Confession d'Augsbourg, en 1609. S. II. I. 272. Ses Lettres semblables, données aux Etats de Silesie. ibid. 274. Ses Articles de Reconciliation avec Matthias Archiduc d'Autriche & Roi d'Hongrie, son Frere, de l'an 1610. V. II. 143. a.
Ses Lettres d'Investiture données à Christian Electeur de Saxe, des Principautés de Juliers &c., de l'an 1610. ibid. 144. a.
Rodolphe IV. Duc d'Autriche, sa Convention avec Jean Evêque de Basle, pour recevoir la Seigneurie de Ferrette avec toutes ses Dependances en Fief dudit Evêché, en 1361. S. I. II. 189. Lui & ses Freres, & Meinhard Duc de Baviere, font une Alliance & Confederation avec Louis Roi d'Hongrie, & Casimir III. Roi de Pologne, par laquelle les premiers s'engagent d'assister lesdits Rois de toutes leurs forces, à condition toutefois qu'ils n'entreprennent aucune Guerre sans leur consentement, en 1362. II. I. 41. b.
Rodolphe, Duc de Saxe, sa Lettre de Plein-pouvoir donné à Jean Evêque de Strasbourg, & à Otton Comte d'Offenstein, pour traitter avec les autres Princes Electeurs de l'Empire sur l'Election d'un nouvel Empereur, en 1314. I. II. 5. a. Sa Promesse donnée à Frideric Duc d'Autriche, qu'il lui donnera sa voix dans la prochaine Election d'un Empereur, en 1314. I. I. 10. b.
Rodolphe & Louis, Freres, Comtes Palatins, leur Traité avec la Ville de Spire, pour leur defense & sûreté mutuelle, en 1300. I. I. 327. a.
Rodolphe, Comte Palatin du Rhin, sa Lettre de Plein-pouvoir donné à Jean Evêque de Strasbourg, à Jean Comte de Spanheim & à Jean Comte de Nassau, pour traiter avec les autres Princes Electeurs de l'Empire, touchant l'Election d'un nouvel Empereur. I. II. 4. b.
Sa Promesse à Frideric Duc d'Autriche, de lui donner sa voix dans l'Election d'un Empereur à la place de Henri VII. en 1314. ibid. 3. b. Son Plein-pouvoir donné à Gerlac Comte de Nassau, pour assister en son nom au Couronnement de Frideric Duc d'Autriche, en 1314. ibid. 15. b. Son Pacte de Mariage & d'Alliance conclu avec Charles IV. Roi des Romains, par lequel Rodolphe promet Anne sa Fille au Roi pour Femme, & tous deux se promettent une reciproque assistance, en 1349. ibid. 250. b.
Rodolphe Auguste, Duc de Brunswig, Son Traité d'Accommodement avec Christophle Bernard Evêque de Munster sur leurs differends au sujet de la Ville de Hoexter, de l'an 1671. VII. I. 146. b.
Son Accord avec la Ville de Brunswig avant qu'elle se soumît à lui. ibid. 147. b.
Rodolphe Auguste & Antoine Ulric Duc de Brunswig-Wolffembuttel, leur Traité d'Alliance avec les Provinces-Unies, avec stipulation du nombre des Troupes que lesdits Princes devoient tenir au service & à la solde de la Republique, de l'an 1691. VII. II. 284.
Leur autre Traité avec Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne & les mêmes Provinces, pour un plus grand nombre de Troupes, de l'an 1694. ibid. 337.
Roger, Comte de Calabre & de Sicile obtient du Pape Urbain II. le Privilege d'exercer tout le Pouvoir que les Papes y exercent par leurs Legats, en 1099. I. I. 59. b.
Roger III. Roi de Sicile, obtient du Pape Innocent II. la Confirmation du Titre de Roi. I. I. 75. b.
Roger, Duc de Sicile & de Calabre, obtient d'Anaclet II. Antipape un Diplome, pour se faire couronner comme Roi de Sicile, en 1130. S. I. I. 183.
Roger, Comte de Foix, Conditions auxquelles il a fait hommage-lige à Louis IX. Roi de France. S. I. I. 95. Sa Lettre à Raimond Comte de Toulouse, où il renonce à la foi & hommage qu'il lui avoit fait ci-devant, l'ayant fait au Roi de France Louis IX. S. I. I. 95.
Romagne, Convention entre les Princes de Tarente & d'Achaïe, touchant l'Expedition que celui-ci y devoit faire contre leurs Ennemis communs. S. I. II. 95.
Roi des Romains, comment il doit être élu à Francfort. I. II. 307. a.
Rome, Traité que l'Empereur Frideric I. fit avec le Peuple de Rome, en 1167. I. I. 87. b. Le Peuple Romain fait un Traité d'Amitié & d'Alliance avec Philippe Marie Duc de Milan, pour leur mutuelle defense, l'an 1434. II. II. 292. a.
Romains, ils ont le Droit d'élire les Papes. I. I. 8. a. Leur Serment fait à Louis le Debonnaire & à Lothaire son fils, pour ne point permettre qu'il se fasse aucune Election de Pape contre les Canons, & qu'aucun Pape ne soit consacré avant que d'avoir prêté serment de fidelité à l'Empereur, en 824. I. I. 8. a.
Leur Serment prêté à Lothaire touchant l'Election des Papes. ibid. 8. a.
Rostok, Ville de Meklenbourg, son Privilege d'exemtion de Peages obtenu de Borwin Seigneur de Meklenbourg, en 1218. ibid. 159. a. Son Accord avec le Duc Frideric Guillaume touchant la Garnison qu'il y mettra, de l'an 1702. VIII. I. 105. b.
Confirmation de leurs Privileges, faite par ledit Duc. ibid. 109. a.
Roussillon, la Paix publique y est retablie par une Ordonnance de l'Evêque d'Elne, en 1027. I. I. 43. b.
Roussillon, Comté, donné par le Testament du Comte Guinard à Ildefonse Roi d'Arragon, en 1172. S. I. I. 58.
Roussillon & Cerdaigne, Comtés. Charles VIII. Roi de France les cede à Ferdinand & Isabelle, Roi & Reine de Castille & d'Arragon, sous de certaines Conditions, l'an 1493. III. II. 298. b.
Ils ne veulent pas se rendre au Roi d'Espagne. ibid. 301. b.
Russie, donnée par le Pape Gregoire VII. au fils du Roi Demetrius, en 1076. I. I. 52. b. Russie & Perse, Traité de Riaschts, conclu entre la Russie & le Schach Eschref, le 13 Fevrier 1729. S. II. II. 250.
Reglement pour le Change dans l'Empire de Russie, publié sous le Regne de l'Empereur Pierre II. en 1729. ibid. 269.
Ryswick, Traitez de Paix faits à Riswyck entre Louis XIV. Roi de France & les Alliez contre lui, en 1697. VII. II. 381. & suiv.
Declaration des Raisons pourquoi quelques Ministres des Electeurs & Princes Protestans de l'Empire ne peuvent pas souscrire à la Paix faite à Ryswick par l'Empereur Leopold I. avec Louis XIV. Roi de France, en 1697. ibid. 434. b. Protestation des Ambassadeurs Suedois, que le peu de succès de cette Paix à l'egard de la Religion ne devoit pas être imputé à leur Roi. ibid. 435. b. Protestation Generale des Ambassadeurs de France contre toutes les Protestations qui pourroient être faites contre la Paix de Ryswick. ibid. 439. a.

S.

SAcrement, les Sept Sacremens de l'Eglise Latine. III. I. 76. b.
Salé, Ville de Mauritanie, Traité d'Amitié & d'Alliance entre l'Etat de Salé & les Provinces-Unies, de l'an 1651. VI. II. 1. a.
Traité de Paix entre cette Ville & les mêmes, de l'an 1657. ibid. 157. Autre Traité d'éclaircissemens des precedens Traitez avec les mêmes, de l'an 1659. ibid. 263.
Salm, Philippe Otto, Comte de Salm, elevé par l'Empereur Ferdinand II. à la Dignité de Prince de l'Empire, l'an 1623. V. II. 415. a.
Saltzbourg, Archevêché d'Allemagne, Accord entre Matthieu Archevêque de Saltzbourg & Ferdinand Roi des Romains sur leurs Differends & Griefs reciproques, de l'an 1535. IV. II. 128. b.
Accord entre les Etats de Carinthie & le même Archevêque de Saltzbourg, touchant sa Comparition personnelle devant le Tribunal de ladite Province, de l'an 1536. ibid. 139. a. Autre Accord entre les mêmes sur d'autres différends de la même année. ibid. 140. a.
Saluces, Château & Terre dans la Lombardie, donné à Theodore Marquis du Montferrat, par Philippe Marie, Comte de Pavie. S. I. II. 309.
Saluces, Marquisat, transporté par Jean Aloyse, dernier Marquis, à Emanuel Philibert, Duc de Savoye, en 1560. S. II. I. 166. Il est échangé contre le Païs de Bresse, l'an 1600. V. II. 3. a. 5. b. 10. b.
Salverne ou Sarwerden, Comté occupé par Frideric Comte de Meurs, donne occasion à une Alliance & Confederation entre l'Evêque de Metz, & les Ducs de Lorraine & de Bar, pour le recouvrer & le partager ensuite, l'an 1408. II. I. 320. a.
Sanche, Roi de Navarre, sa Paix avec Aldefonse Roi de Castille, en 1167. I. I. 88. a.
Lui & ledit Roi prennent pour Arbitre de leurs Differends Henri II. Roi d'Angleterre. ibid. 96. a. Son Traité de Confederation avec Jean sans Terre, Roi d'Angleterre, en 1202. ibid 383. a.
Sanche, Fils aîné d'Alphonse Roi de Castille & de Leon, desherité par ledit Roi son Pere, en 1282. ibid. 250. b.
St. Maur, Traité de Paix de St. Maur, fait entre Louis XI. Roi de France, & les Princes Liguez contre lui, l'an 1465. III. I. 337. b.
Sanction Pragmatique de l'Eglise Gallicane, établie par le Roi de France Louis IX. dit le Saint, en 1268. S. I. I. 125. b. & 186. b. Elle est établie en France par l'ordre de Charles VII. Roi de France, & confirmée par le Concile de Bâle, l'an 1438. III. I. 57. a. Le Pape Innocent VIII. defend de la recevoir aucunement en Bretagne, en 1491. S. I. II. 477. Elle est abrogée en France par Louis XI. l'an 1461. III. I. 271. a.

Le Pape *Jules* II. veut qu'elle soit abrogée, & cite les Seigneurs Ecclesiastiques & Seculiers de France qui l'approuvent, pour comparoître dans 60 jours devant lui & le Concile de Latran, pour y exposer les raisons pourquoi elle ne doit être abrogée, de l'an 1512. IV. I. 142. *a.* Elle est encore abrogée en France par *François* I. IV. I. 228. *b.*

Sanction Pragmatique, de l'Empereur *Charles* VI. contenant l'Ordre de Succession dans ses Etats, en 1724. VIII. II. 103. *a.*

Sardaigne, donnée en Fief à ceux de *Pise* par l'Empereur *Frideric* I. S. I. I. 53.

Sardan (*le Comte de*) Deputé des Confederez de France en *Guienne*, *Languedoc*, *Dauphiné*, *Provence*, Son Traité avec *Charles* II. Roi d'Espagne, pour leur Protection, de l'an 1674. VII. I. 277. *a.*

Sarrazins, formule de Serment, qu'ils durent prêter en *Arragon*, au XII. Siécle. S. I. I. 185.

Savone, Marquisat d'Italie, les Diplomes d'Investiture des Empereurs *Frideric* I. *Frideric* II. & *Charles* IV. donnez à la Famille des *Marquis de Carreto*. I. II. 294. *b.*

Savone, Ville d'Italie, se rend & se soumet à *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, l'an 1422. II. II. 168. *b.* Ses Demandes audit Duc, avec les Réponses de celui-ci. *ibid.* 170. *b.* Elle se rend à *François Sforce*, en vertu du Diplome d'Investiture qu'il avoit obtenu de *Louis* XI. Roi de France, l'an 1464. III. I. 296. *a.* Ses Privileges confirmez par ledit Duc. *ibid.* 299. *a.* Son Serment de fidelité prêté audit Duc. *ibid.* 302. *a.* Son Acte d'Hommage, fait avec *Jean Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan, avec leurs demandes, & la Confirmation de leurs privileges par le Duc, de l'an 1488. III. II. 213. *a.*

Savoye, Barons de Savoye. I. I. 51. *a.*

——— Comtes. I. I. 58. *a.*

Savoye, Comté, érigé en Principauté par *Henri* VII. Empereur, en 1313. I. I. 366. *b.* Erigé en Duché par l'Empereur *Sigismond*, l'an 1416. II. II. 66. *b.* Traité de Paix faite entre *Yolande de France* Duchesse Regente de Savoye, à cause des infirmités de son Epoux, l'Evêque de *Geneve* & les Comtes de *Bresse* & de *Romont*, l'an 1471. III. I. 435. *a.* Autre Traité de Paix entre les mêmes. *ibid.* 436. *a.*

Saxe, Reglement de la Succession des Ducs de Saxe, fait par l'Empereur *Charles* IV. en 1357. S. I. II. 171.

Saxe, Bulle de l'Empereur *Charles* IV. pour la Succession & le Droit des *Electeurs de Saxe*, en 1376. II. I. 109. *b.*

Saxe-Lauenbourg, Lettres d'Investiture données à *Eric* Duc de Saxe-Lauenbourg, sur ledit Duché, le Palatinat de Westphalie & autres Lieux, par l'Empereur *Sigismond*, en 1414. S. I. II. 338. L'Electorat de Saxe conferé par l'Empereur *Sigismond* à *Frideric le Belliqueux*, l'an 1425. II. II. 180. *b.* *Saxe*, *Brandebourg* & *Hesse*, Union hereditaire entre les Princes de ces Illustres Maisons, en 1457. S. I. II. 406. Confederation Hereditaire entre la *Saxe* & la *Boheme*, faite par le Roi *George Podibra* & l'Electeur *Frideric*, l'an 1459. III. I. 254. *b.* Partage hereditaire entre *Ernest* Electeur, & *Albert* Duc de Saxe, par lequel leurs Principautés & Seigneuries sont divisées en deux parties egales, celle de *Weimar* & celle de *Misnie*, en 1481. S. I. II. 465. *Saxe* & *Hesse*, Pacte de Confraternité Hereditaire entre les Maisons de *Saxe* & de *Hesse*, de l'an 1555. IV. III. 86. *b.* *Saxe* & *Boheme*, Union Hereditaire entre eux, de l'an 1557. V. I. 6. *a.* Autre Union entre les mêmes, de l'an 1571. *ibid.* 205. *a.* Autre, de l'an 1579. *ibid.* 342. *a.* *Saxe* & *Hesse*, Revers d'*Auguste* Electeur de Saxe & de *Jean Guillaume* Duc de Saxe, à *Philippe le Jeune* & à *George* Landgrave de Hesse, portant que lesdits Landgraves ayant prêté le Serment requis sur l'*Union Hereditaire* concluë à Naumbourg, l'an 1555. entre les Maisons de *Saxe* & de *Hesse* ils doivent en être participans, comme s'ils y étoient nommés avec leurs Freres *Louis* & *Guillaume*, de l'an 1567. V. I. 141. *a.* Accord entre *Auguste*, Electeur de Saxe & *Jean Guillaume* Duc de Saxe, par lequel tous les Diferends survenus entre leurs Sujets & Vassaux, au sujet des Confins & Limites depuis le tems de la Capitulation Imperiale, de l'an 1547. & la Transaction de Naumbourg, de l'an 1554. sont terminés & accommodés, de l'an 1567. *ibid.* 142. *a.* *Saxe-Brandebourg* & *Hesse*, Renouvellement & Confirmation de l'Union Hereditaire entre ces Maisons, faite par *Jean George* Electeur de Saxe, *Jean Sigismond*, Electeur de Brandebourg & les Landgraves de Hesse, l'an 1614. V. II. 237. *b.* Reglement fait entre les mêmes, touchant la Succession, en cas d'extinction des Lignes Masculines. *ibid.* 242. *a.* Accord Fraternel entre *Guillaume*, *Albert Ernest* & *Bernard* Ducs de Saxe, par lequel ils conviennent de tenir leurs Domaines unis, de les posseder en commun, de n'en point separer la Regence, mais d'en laisser le Directoire à l'ainé d'entr'eux, de l'an 1629. V. II. 573. *b.* Accession des Etats du Cercle de la *Basse Saxe* à l'Alliance des quatre Cercles associez de *Franconie*, *Suabe*, *Haut* & *Bas Rhyn* avec la Couronne de *Suede*, de l'an 1634. VI. I. 58. *b.* *Saxe-Altebourg* & *Saxe-Weimar*, Accord entre les Princes de ces deux Maisons, au sujet du Service des Vassaux, de la Jurisdiction Territoriale &c. *ibid.* 60. *a.* *Saxe-Weimar*, Division de ce Duché en trois portions, *Weimar*, *Eisenach* & *Gotha*, entre les Ducs Freres *Guillaume*, *Albrecht* & *Ernest*, de l'an 1641. *ibid.* 224. *a.* Accord Hereditaire & Fraternel entre *Jean George* II. Electeur de Saxe & ses Freres *Auguste*, *Christian* & *Maurice* Ducs de Saxe pour le partage des Etats & Domaines de la Maison Electorale, conformément à la Disposition paternelle, de l'an 1657. VI. II. 161. *a.*

Recès entre *Maurice* Duc de Saxe & ses Cousins, *Frideric Guillaume*, *Ernest* & *Guillaume*, Ducs de Saxe de la Ligne Ernestine au sujet des quatre Bailliages, *Weyda*, *Ziegenruck*, *Arenshaug* & *Saxenbourg*, comme aussi du Partage du Comté de *Henneberg*, de l'an 1660. *ibid.* 326. *a.* Leur Accord sur le Partage du Comté de *Henneberg*, de l'an 1661. *ibid.* 371. *a.* Recès entre *Auguste* & *Maurice*, Ducs de Saxe, pour l'échange de quelques Lieux de leurs Domaines, pour prevenir les differends, de l'an 1661. *ibid.* 387. *b.* *Saxe-Weimar*, Recès entre les Princes de cette Maison touchant les Prerogatives de l'ainé comme Directeur de leur Regence commune, & autres Points, de l'an 1663. *ibid.* 458. *a.* Autre Recès entr'eux par lequel ils conviennent que la Direction Generale de leur Regence commune passera après la mort de l'aîné à celui qui se trouvera pourlors l'Aîné des Princes survivans, de la même année. *ibid.* 462. *b.* Traité entre l'Electeur de Saxe, l'Archevêque de *Mayence*, & la *Maison Ducale de Saxe*, pour l'Accommodement de leurs diferends au sujet de quelques Droits sur la Ville d'*Erford*, de l'an 1666. VI. III. 134. *b.* Transaction entre les mêmes pour l'elucidation & execution du Traité precedent, de l'an 1667. VII. I. 33. *b.*

Saxe-Weimar, Ulterieure Convention Fraternelle entre *Jean Ernest*, *Adolphe Guillaume*, *Jean George* & *Bernard*, Ducs de Saxe-Weimar sur divers Points qui n'avoient pas été suffisamment reglez par les precedens Accords, & qui par celui-ci sont ou eclaircis ou changez, de l'an 1667. *ibid.* 14. *b.* Accord entre *Jean George*, Electeur, & ses Freres *Auguste*, *Christian* & *Maurice* Ducs de Saxe, au sujet des Tailles de leurs Etats & Domaines, & des Dettes dont elles sont chargées, de l'an 1669. *ibid.* 104. *a.* *Saxe-Weimar* & *Saxe-Gotha*, Traité d'Accommodement entre *Ernest* le Pieux Duc de Saxe-Gotha d'une part, & *Jean Ernest*, Duc de Saxe-Weimar, *Jean George* Duc de Saxe-Eisenach, & *Bernard* Duc de Saxe-Jena d'autre part, touchant les Principautés de *Saxe-Altenbourg* & *Cobourg*, devenuës vacantes par la mort du Duc *Frideric Guillaume*, & qui restent au Duc de Gotha, moyennant la Cession de quelques Bailliages, Droits & Revenus, de l'an 1672. *ibid.* 198. *a.* Recès conclu entre les Etats du Cercle de la *Basse-Saxe* & la Ville d'*Hambourg*, au sujet du Commerce, de la Navigation & des Péages sur l'Elbe, de l'an 1672. *ibid.* 158. *b.* *Saxe-Lauenbourg* & *Anhalt*, Pacte Hereditaire renouvellé entre ces deux Maisons par *Jules François* Duc de Saxe-Lauenbourg, & *Jean George*, Prince d'Anhalt, pour la Succession reciproque dans leurs Etats après l'extinction de l'une ou l'autre Maison, de l'an 1678. *ibid.* 348. *a.* Recès entre *Jean George* III. Electeur de Saxe & *Adolphe* Duc de Saxe-Weissenfels, sur l'Accord hereditaire, de 1657. de l'an 1682. VII. II. 26. *a.*

Saxe-Weimar & *Eisenach*, Recès de Partage entre *Guillaume Ernest* & *Jean Ernest* Ducs de Saxe-Weimar d'une part, & *Jean George* Duc de Saxe-Eisenach d'autre part, par lequel ils partagent entr'eux la Principauté de *Jena* qui leur étoit échuë, de l'an 1691. VII. II. 297. *b.*

Saxe-Weimar, Accord entre lesdits Ducs Freres, touchant la Regence commune, de l'an 1694. *ibid.* 341. *a.* *Saxe-Gotha*, Accord moyenné par *Albert* Duc de Saxe-Cobourg entre *Jean Ernest* Duc de Saxe-Saalfeld & *Frideric* Duc de Saxe-Gotha, pour l'augmentation du Partage hereditaire du premier, de l'an 1695. *ibid.* 361. *a.* Pacte de Succession entre tous les Ducs de Saxe pour le Duché de *Cobourg*, en 1699. *ib.* 459. *b.* Recès particulier entre les Ducs de *Meinungen*, *Hildbourghause* & *Saalfeld*, touchant la prise de possession. *ib.* 470. *a.* *Saxe-Gotha*, Plein-pouvoirs de *Dorothée Marie* Duchesse de Saxe-Meinungen, d'*Anne Sophie* Comtesse de Schwartzbourg, de *Friderique* Princesse d'Anhalt-Zerbst, toutes nées Duchesses de Saxe-Gotha, donné à leur Frere *Frideric* Duc de Saxe-Gotha, pour recevoir en leur nom la portion qui leur competoit de la Succession de feue la Duchesse de Mecklenbourg-Strelitz leur Sœur, en 1708. VIII. I. 228. *a. b.* 229. *a.*

Saxe, Assurance donnée par *Frideric Auguste* Roi de Pologne & Electeur de Saxe aux Etats de ses Païs, touchant le libre Exercice de la Religion de la Confession d'Augsbourg, en 1717. VIII. I. 494. *b.* Autre Assurance sur le même sujet, donnée en 1718. *ibid.* 512. *a.*

Sayn, Comté d'Allemagne, échu par Partage à *Godefroi*, Comte de Sayn, en 1264. I. I. 221. *b.* *Jean* & *Engelbert* Freres, Comtes de Sayn, leur Transaction, pour regler leurs Pretensions audit Comté, en 1294. *ibid.* 286. *b.* Revers d'*Engelbert*, par lequel il ratifie ladite Transaction. *ibid.* 287. *a.* *Jean Comte de Sayn*, ses Lettres, par lesquelles il renvoye le Comte *Salentin* de Sayn son Vassal, pour la Seigneurie de *Vallendas* à *Cunon* Archevêque de Trêves, dont il devra reprendre à l'avenir son Fief, de l'an 1386. II. I. 200. *b.* Lettres par lesquelles *Salentin* & *Jean* Comtes de Sayn engagent à *Ditheric* Seigneur de Runnel pour lui, sa Femme & ses Heritiers, la moitié du Château & du Bourg de *Vallendas* & de la Jurisdiction qui en depend, pour la somme de six mille petits Florins du grand poids, de l'an 1386. *ib.* 201. *a.*

Con-

Convention entre *Ditheric* & *Gerard* Comtes de Sayn, portant, que les Biens Paternels & Maternels qui sont échus à *Ditheric* ne seront point alienez par lui, & que s'il vient à deceder sans Enfans mâles, ils devront tous passer au Comte *Gerard* & à ses Enfans, de l'an 1437. III. I. 20. *b.*
Ulterieure Convention entre les mêmes sur quelques Pretensions que ledit *Gerard* avoit sur *Ditheric* touchant l'Heritage paternel, auxquelles il renonce en consideration de ce que *Ditheric* lui cede sa vie durant le Château de *Vredewald* avec une Rente annuelle de 400 flor. *ibid.* 21. *a.*
Recès entre l'Archevêque de *Treves* & *Louis de Sayn*, Comte de Witgenstein, touchant la Succession eventuelle des Fiefs de *Sayn* & de *Freusberg*, de l'an 1598. V. I. 592. *a.* Cedé par *Henri* Comte de Sayn, à *Guillaume*, Comte de Sayn-Witgenstein, l'an 1605. V. II. 49. *b.*
La *Scanie*, Province de Suede, Declaration des Prelats de la *Scanie* par laquelle ils s'obligent à *Magnus* III. Roi de Suede de vouloir faire tout ce qui est en eux, pour que la *Scanie* demeure toûjours unie à la *Suede*, & qu'ils éliront après son decès *Eric* son Fils pour Roi de Suede, & empêcheront que ni *Haquin* Roi de Norwege s'empare de la Suede, ni le Roi de Suede du Royaume de Norwege, en 1343. I. II. 224. *a.*
Venduë avec les Provinces de *Halland*, *Elekingue* & *Listre* & avec l'Isle d'*Huen* par *Woldemar* III. Roi de Dannemarc à *Magnus* III. Roi de Suede pour 49000 Marcs d'argent fin, en 1343. *ibid.* 224. *b.*
Schauenbourg, Comté d'Allemagne, Convention entre *Ernest* Comte de Schauenbourg, la Ville d'*Hambourg* & le Prevôt du Monastere de St. Jean, au sujet des Limites, de l'an 1607. S. II. I. 266.
Schaumbourg, *Otton* Comte de Schaumbourg transige avec *Christian* I. Roi de Dannemarc sur ses Droits & Pretensions au Duché de *Sleswig* & Comté de *Holstein*, pour une somme de 43000 florins de Rhin, l'an 1460. III I. 264. *b.*
Sa Renonciation faite au Roi. *ibid.* 265. *b.*
Schwartzbourg, *Stolberg* & *Hohenstein*, Comtés, Union hereditaire entre les Comtes desdits Comtés, en 1433. S. I. II. 364. Assurance donnée par *Jean Frideric* Electeur de Saxe à *Gonthier* Comte de Schwartzbourg, de le laisser & maintenir dans la possession & jouïssance paisible des Fiefs qui lui ont été conferés, de l'an 1543. IV. II. 263. *b.* Accord entre les Comtes de Schwartzbourg & les Administrateurs du Monastere d'*Ilefeld*, au sujet de la Terre de *Kirch-Engel*, de l'an 1561. V. I. 85. *b.* Comté, Convention pour trois ans entre *Jean George* III. Electeur de Saxe & les *Comtes de Schwartzbourg*, par laquelle l'Electeur promet de les garantir de tous Quartiers & Passages de Troupes, & de fournir pour eux leur Contingent tant en hommes qu'en argent, moyennant la somme de 22. mille écus par an, de l'an 1683. VII. II. 50. *a.*
Schwalenberg, Comté dans l'Evêché de Paderborn, vendu par *Mechtilde*, Veuve de *Henri* Comte de Schwalenberg, comme Tutrice de *Jutte* sa Fille à l'Evêque de *Paderborn* pour 400 Marcs Deniers, en 1350. I. II. 253. *b.*
La Comtesse *Agnès*, Veuve de *Borchard* Comte de Schwalenberg, vend sa part & ses droits qu'elle avoit au même Comté, comme aussi *Stoppelberg* au même Evêque pour 1600. Marcs. *ibid.* 254. *b.*
Sebenico, Ville de Dalmatie, Conditions sous lesquelles elle se soûmet à la Republique de Venise, l'an 1412. II. I. 350. *b.*
Sedan, Ville, *Henri* IV. Roi de France en donne des Lettres de Protection au *Duc de Bouillon*, l'an 1606. V. II. 64. *a.* Elle est cedée par le Duc de Bouillon, *Frideric Maurice*, au Roi de France *Louis* XIII. l'an 1642. VI. I. 268. *a.*
Selim, Grand-Seigneur, sa Ratification de la Paix faite avec la Republique de *Venise*, de l'an 1567. V. I. 140. *b.*
Sa Paix avec la Republique de *Venise*, de l'an 1573. *ibid.* 218. *a.*
Semovit, Duc de *Masovie*, ses Lettres, par lesquelles il declare d'avoir reçu toutes ses Terres en fief de *Casimir* III. Roi de Pologne, en 1355. I. II. 305. *a.*
Sendomir, Protestation des *Confederez de Sendomir* contre le Couronnement de *Stanislas Leszynski*, comme illegitime, faite en 1705. S. II. II. 46.
Corroboration de la Confederation de Sendomir, nonobstant l'Election de *Stanislas Leszinski*, & l'Abdication d'*Auguste* II. comme étant faite sans le sçu & consentement de la Republique de Pologne, en 1707. S. II. II. 53.
Seville, le Traité de Seville entre les Couronne d'*Espagne*, de *France* & de la *Grande Bretagne*, pour la Defense & Garantie reciproque de leurs Etats, & pour assurer au Prince *Don Carlos* la Succession de *Toscane*, *Parme* & *Plaisance*, de l'an 1729. VIII. II. 158. *b.*
Accession des Etats Generaux des *Provinces-Unies* à cette Alliance. *ibid.* 160. *b.*
Sforce, (*Jean François*) Son Acceptation de la Paix faite par la Sentence Arbitrale de *François Sforce* entre *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan & la Ligue. III. I. 115. *b.*
Sforce (*François*) *Mari de Blanche*, Fille de *Philippe Marie Anglus*, Duc de Milan, obtient de lui plusieurs Villes de la Lombardie en don, l'an 1446. III. I. 155. *b.* Son Traité avec la Republique de *Venise*, de l'an 1449. *ibid.* 169. *a.* Son Traité de Confederation avec le Comte *Frideric* de Montefeltro, Urbino & Durantes, pour le prendre à sa solde, l'an 1450. III. I. 179. *a.*
Son Traité de Paix avec la Republique de *Venise*, de l'an 1454. *ibid.* 202. *a.* Denomination de ses Confederez & Adherens pour être inclus dans la même Paix. *ibid.* 208. *b.* Son Traité de Paix avec *Jean* Marquis du Montferrat & ses Freres, par laquelle il obtient la Ville d'*Alexandrie*, de l'an 1454. *ibid.* 211. *b.* Son Traité de Paix avec *Louis* Duc de Savoye. *ibid.* 216. *a.* Sa Ligue avec la Republique de *Venise* & la Ville de *Florence* contre tous les Aggresseurs concluë pour 25 ans, l'an 1454. *ibid.* 221. *b.* Sa Ratification de ladite Ligue. *ibid.* 226. *a.*
Sforce (*Philippe Marie*) second Fils de *François Sforce*, Duc de Milan, son Contract de Mariage avec *Marie de Savoye*, Fille de *Louis*, Duc de Savoye, de l'an 1454. III. I. 229. *b.*
Sforce (*François*) Son Traité d'Amitié & de bonne Intelligence avec l'Evêque, les Villes & les Habitans du *Valais*, de l'an 1454. III. I. 232. *b.*
Son Traité avec la Republique de *Venise*, pour regler les Limites de leurs Etats, de l'an 1456. *ibid.* 241. *a* Duc de Milan, Son Traité de Ligue avec *Louis* Dauphin, Fils de *Charles* VII. Roi de France, de l'an 1460. *ibid.* 266. *b.* Sa Trêve avec *Jean* Roi d'Arragon, de l'an 1464. *ibid.* 323. *a.*
Sforce (*Galeaz Marie*) & *Blanche Marie* sa Mere, Duc & Duchesse de Milan, leur Ratification des Conventions faites par *Ferdinand*, Roi de Sicile, avec le *Marquis de Mantoue*, de l'an 1466. III. I. 345. *a.*
Leur Ratification de la Convention faite avec *Frideric de Gonzague*, Fils ainé du Marquis de Mantoue. *ibid. b.* Leur Traité d'Alliance & de Confederation avec quelques *Cantons Suisses*, pour leur commun bien & sûreté, de l'an 1467. *ibid.* 357. *b.* *Sforce* (*Galeaz Marie*) son Contract de Mariage avec *Bonne de Savoye*, de l'an 1468. *ibid.* 382. *a.* Sa Ratification de l'Accord fait avec *Louis* Marquis de Mantoue & son Fils ainé *Frideric*, de l'an 1470. *ibid.* 407. *b.* Sa nouvelle Confederation & Ligue avec *Ferdinand* Roi de Sicile & la Republique de *Florence*, pour 25 ans, de l'an 1470. *ibid.* 408. *a.* Liste de ceux qui y doivent être compris de sa part. *ibid.* 413. *a.* Son Traité d'Alliance & de Confederation avec *Amé* IX. Duc de Savoye, de l'an 1471. *ibid.* 431. *b.* Son Traité de Ligue avec *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne, par l'entremise de *Yoland de France*, Duchesse de Savoye, de l'an 1475. *ibid.* 496. *a.* Son Traité de Paix & de Ligue avec *Louis* XI. Roi de France, de l'an 1476. *ibid.* 530. *a.*
Sforce (*Jean Galeaz*) Duc de Milan, reçoit de *Louis* XI. Roi de France l'Investiture de *Genes* & de *Savone*, l'an 1478. III. II. 41. *b.*
Renouvelle & confirme l'ancienne Alliance avec le même Roi. *ibid.* 43. *a.* Constitue *Thomasino del Campo Fregosio* Gouverneur de *Corse*. *ibid.* 44. *a.* Lui & *Bonne* sa Mere, Duc & Duchesse de Milan, font *Baptiste del Campo Fregoso* Gouverneur de *Genes* pour toute sa vie, l'an 1478. *ibid.* 59. *b.* Sa Ligue faite avec la Republique de *Genes*, avec reservation de ses Droits sur ladite Republique, l'an 1481. *ib.* 78. *a.* Son Renouvellement de la Ligue aite avec *Guillaume* Marquis du Montferrat, l'an 1483. *ibid.* 125. *b.* Sa Protestation que par l'Accord qu'il va faire avec les *Genois* touchant leur soumission à lui, il ne veut point prejudicier aux Droits du Roi de France, ni aux siens, sur la Republique & Ville de *Genes*, de l'an 1487. *ibid.* 166. *b.* Son Traité de Reconciliation avec le Duc & la Republique de *Genes*, en vertu duquel *Paul de Campo Fregosio* Cardinal & Duc de Genes se demet du Titre de *Duc*, & prend celui de *Gouverneur* de la part du Duc de Milan, & la Ville de *Genes* rentre de nouveau sous l'obeïssance dudit Duc, l'an 1487. *ibid.* 167. *a.* Son Traité avec *Matthias Corvin* de Hongrie pour le Mariage de sa Fille *Blanche Marie* avec *Jean Corvin*, Fils du Roi, de l'an 1487. *ibid.* 174. *a.*
Pacts Dotaux entr'eux pour le même Mariage. *ibid.* 175. *a.*
Sforce (*Louis Marie*) Duc de Milan, Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Charles* VIII. Roi de France, portant entr'autres que ledit Duc tiendra la Ville de *Genes* en Fief dudit Roi, & que le Château sera mis entre les mains du Duc de Ferrare, pour le tenir en Neutralité pendant dix ans, de l'an 1495. III. II. 331. *a.*
Créé Duc de Milan par l'Empereur *Maximilien* I. *ibid.* 333. *a.* Il est investi du Duché de *Milan*, & des Comtés de *Pavie* & d'*Anglerie*, par ledit Empereur, en 1495. S. I. II. 491.
Sforce, (*François Marie*) obtient de l'Empereur *Charles* V. l'Investiture du Duché de *Milan*, moyennant une Somme de 600000 Ducats & autres Cessions, l'an 1525. IV. I. 434. *b.* Son Contract de Mariage avec *Christierne*, Fille de *Christian* Roi de Dannemark, & Niéce de l'Empereur *Charles* V. de l'an 1533. IV. II. 96. *a.*
Siam, Traité du *Roi de Siam* avec *Louis* XIV. Roi de France, pour la Liberté des Missionnaires dans son Royaume, de l'an 1685. VII. II. 120. *a.*
Sibylle de Beauge, Comtesse de Savoye, son Testament, en 1294. I. I. 289. *b.*
Sibylle, Marggravine de Burgau, née Princesse de Juliers & Cleves, son Accord avec *Wolffgang Guillaume*, Comte Palatin du Rhyn, sur ses Droits & Pretensions à la Succession de Juliers & de Cleves. S. II. I. 284.
La *Sicile* avec la *Calabre* & la *Pouille* reconnues pour fiefs du St. Siége. I. I. 57. *a.*
Sicile, le Royaume de Sicile donné par les Papes *Innocent* IV. & *Alexandre* III. à *Edmond* Fils de *Henri* III. Roi d'Angleter-

gleterre; en 1255. I. I. 394. *b.* Il lui est ôté, par le Pape *Urbain* III. en 1263. *ibid.* 403. *a.* *Frideric* d'Arragon, Roi des *deux Siciles*, est privé de ces Royaumes par le Pape *Alexandre* VI. qui donne celui de *Naples* à *Louis* XII. Roi de France, & celui de *Sicile* à *Ferdinand* & *Elisabeth* Roi & Reine de Castille. S. II. I. 1. Elle est cedée par *Philippe* V. Roi d'Espagne à *Victor Amé* Duc de Savoye, sous Condition de Reversion en cas d'extinction ou de machinations contraires à la bonne Amitié & Alliance avec l'Espagne, en 1713. VIII. I. 389. *b.* Ce qui s'y passa entre le St. Siége & le Tribunal de Monarchie, qui y fut erigé par le Duc de Savoye comme Roi de Sicile. S. II. II. 119. & *suiv.*

Sicile & *Sardaigne*, Accord touchant leur Evacuation entre les Generaux Imperiaux & Espagnols, en 1720. VIII. II. 27. *a.*

Sickingen, les Seigneurs de *Sickingen* obtiennent sous certaines conditions des Electeurs *Richard de Trève*, & *Louis* Palatin, la restitution des Places *Ebernbousg*, *Lanstuhl* & *Hombourg*, l'an 1542. IV. II. 234. *a.*

Siene, Ville de Toscane, obtient en don de *Mainfroi* Roi de Sicile le Château & Territoire de Montepulco. S I. I. 114. Privileges qu'elle obtint de *Conradin*, Duc de Suabe & Roi de Sicile, pour les services qu'elle lui avoit rendus contre *Charles d'Anjou*. S. I. I. 126. Son Traité avec l'Abbé de *St. Anastase*, proche de la Ville de *Aqua Salvia*, par lequel *Ansidonia*, *Orbitello*, *Porto Ercole* & autres Places & Villes sont cedées, moyennant une pension annuelle de 50 florins d'or, de l'an 1452. III. I. 190. *a.* Elle se soumet à *Jean Galeaz* Duc de Milan. S. I. II. 294. Conditions auxquelles elle se soumet. *ibid.* 296. L'Investiture en est donnée à *Cosme de Medicis* Duc de Florence par *Philippe* II. Roi d'Espagne, l'an 1557. V. I. 10. *a.* Le Vicariat en est donné à *Philippe* III. Roi d'Espagne, par l'Empereur *Rodolphe* II. avec confirmation de la sous-inféodation du *Duc de Florence*, à l'exception des Etats *delli Presidii*, l'an 1604. S. II. I. 259.

Sigfrid, premier Comte de Luxembourg, en 963. I. I. 37. *b.*

Sigismond, Roi de Hongrie, & depuis Empereur, ses Lettres par lesquelles il donne à son Frere *Wenceslas*, Empereur, la permission & liberté de transferer le Royaume de Boheme ou à lui, ou à son Frere *Jean* Duc de Gorlitz & Marggrave de Lusace, de l'an 1388. II. I. 212. *a.* Ses Offres & Conditions sous lesquelles il accorde la Paix & le Pardon aux Rebelles de ce Royaume, de l'an 1403. *ibid.* 288. *a.* Son Decret, par lequel il donne les Biens de ceux qui avoient adheré à *Ladislas*, Fils de *Charles de Duras*, à ceux qui lui étoient demeurez fidelles, en 1404. S. I. II. 308. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Uladislas* Roi de Pologne & *Alexandre Withowd* son Frere, Duc de Lithuanie, fait l'an 1412. II. I. 346. *a.* Ses Lettres à *Louis de Savoye* Prince d'Achaïe, par lesquelles il lui confere le *Vicariat de l'Empire* sur les Villes & Terres de *Piemont*, en 1412. S. I. II. 329. Ses Lettres par lesquelles il engage en qualité de Roi de Hongrie 13 Villes du Comté de *Scepus* à *Ladislas* Roi de Pologne, pour une certaine Somme d'argent, en 1412. *ibid.* 331. Sa Sentence de Proscription donnée contre *Hervoye* Duc de Spalato, & où il reunit la Ville de Spalato pour jamais au Royaume de Hongrie, de l'an 1413. II. I. 357. *a.* Son Mandement universel, par lequel il declare que le *Concile General* se tiendra en la Ville de *Constance*, l'an 1413. *ibid.* 363. *b.* Ses Lettres à *Charles* VI. Roi de France, pour l'inviter au *Concile de Constance*. *ibid.* 363. *b.* Ses Lettres au Pape *Gregoire* XII. pour le même sujet. *ibid.* 365. *a.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Charles* VI. Roi de France, de l'an 1414. II. II. 14. *a.* Ses Lettres Patentes par lesquelles il confirme *Louis* Electeur Palatin dans la Dignité Electorale & d'*Archidapifer* de l'Empire, de l'an 1414. *ibid.* 17. *a.* Ses Lettres d'Investiture données à *Eric* Duc de Saxe-Lauenbourg pour le Duché de ce nom avec ses Dependances, de l'an 1414. *ibid.* 19. *a.* Sa Convention avec *Ferdinand* Roi d'Arragon & de Sicile, pour leur Entrevuë à *Villa Franca*, afin de rétablir la Paix dans l'Eglise, de l'an 1415. *ibid.* 20. *a.* Son Diplome, par lequel il confere le Vicariat de l'Empire dans la Lombardie à *Theodore*, Marquis du Montferrat, en 1414. S. I, II. 334. Son Sauf-Condiut donné à *Jean Huss*, en 1414. *ibid.* 336. Son Edit pour la Sureté du *Concile de Constance*, en 1415. *ibid.* 339. Son Ordonnance, pour établir la Succession à l'Electorat & à l'Office d'Archidapifer dans la Maison des Comtes Palatins du Rhyn, en 1414. *ibid.* 237. & 367. Ses Lettres d'Investiture sur le Duché de Saxe-Lauenbourg du Palatinat de Westphalie & autres lieux, données à *Eric* Duc de Saxe-Lauenbourg, en 1414. *ibid.* 338. Ses Lettres d'Assûrance données aux Villes & Païs de *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Ury*, *Schwitz*, *Underwald*, *Zug* & *Glaris*, pour les porter à la Guerre contre *Frideric* Duc d'Autriche, & à s'emparer de ses Terres en Argow, de l'an 1415. II. II. 26. *a.* Ses Lettres par lesquelles il engage au Noble *Jean Truchsassen de Waldbourg* la Landvogthie Imperiale ou Bailliage Provincial de la Haute & Basse *Suabe* avec le Château & Forteresse de *Ravensberg*, ses Appartenances & Dependances pour la Somme de 6000 Florins du Rhin, de l'an 1415. *ibid.* 30. *a.* Sa Promesse d'empêcher de tout son pouvoir la dissolution du *Concile de Constance*, jusqu'à ce qu'un nouveau Pape sera élû, de l'an 1415. II. II. 43. *a.* Son Accord avec les Deputez dudit *Concile*, d'une part & les Ambassadeurs des Puissances adhérentes au Parti du Pape *Benoit* XIII. de l'autre, pour rétablir l'Union dans l'Eglise, de l'an 1415. *ibid.* 57. *a.* Son Diplome donné à *Amé* VIII. Comte de Savoye, par lequel il le crée & declare Duc & Prince de l'Empire, de l'an 1416. *ibid.* 66. *b.* Son Investiture donnée au même, pour le Duché de Savoye. *ibid.* 67. *b.* Son Traité de Confederation avec *Henri* V. Roi d'Angleterre contre *Charles* VI. Roi de France, de l'an 1416. *ibid.* 74. *a.* Son Diplome par lequel il érige le Comté de *Cleves* en Duché, de l'an 1417. *ibid.* 85. *a.* Sa Sentence, que les Péages nouveaux & les Fortifications de Mulheim, Duyts &c. construites par *Adolphe* Duc de Berg, au prejudice de l'Electeur de Cologne, devoient être otez & demolies, en 1417. S. I. II. 341. Sa Lettre aux Etats de *Hollande*, *Zelande* & *Hainault*, par laquelle il leur declare d'avoir conferé lesdits Comtez en Biens Feodaux à *Jean* Duc de Baviere, de l'an 1418. II. II. 107. *a.* Son Diplome par lequel il casse le Privilege obtenu de la Ville de *Spire*, contre son Evêque, & rétablit ledit Evêque & son Clergé dans tous leurs Droits & Immunitez, de l'an 1421. *ibid.* 152. *b.* Son Privilege donné à la *Noblesse Imperiale*, par lequel il lui est permis de s'unir pour leur plus grande sûreté, & pour le maintien de leurs Droits, comme aussi d'inviter les Villes Imperiales à cette Union, en 1422. S. I. II. 347. Sa Confirmation de la *Bulle d'Or* de *Brabant*, en 1424. *ibid.* 349. Son Mandement fait aux Villes & Etats de *Gueldre* & de *Zutphen*, de reconnoitre pour Duc de Gueldre & Comte de Zutphen, après la mort du Duc *Reinaud*, *Adolphe* Duc de Juliers, & de lui faire hommage, en 1425. *ibid.* 350. Sa Constitucion de Paix publique ordonnée dans la Diéte Generale de l'Empire à Nuremberg, l'an 1431. par laquelle il est pourvû à la sûreté de tous & chacun des Princes & Etats qui seront de l'Expedition contre les Hussites. II. II. 235. *a.* Son Ordonnance Militaire faite à la même Diète, pour être observées dans ladite Expedition. *ibid.* 236. *b.* 237. *b.* Son Traité avec *Philippe Marie* Duc de Milan, touchant la guerre à faire aux *Venitiens* & touchant sa reception en Italie, de l'an 1431. *ibid.* 241. *a.* Son Mandement à *Amé* Duc de Savoye, de venir le servir en fidelle Vassal de l'Empire contre ceux de *Venise*, pour recouvrer les Droits de l'Empire, qu'ils usurpoient dans la Lombardie, en 1431. S. I. II. 357. Sa Bulle d'or donnée en Diète generale à Nuremberg contre les *Pfalburgers* & *Montlute*, & contre ceux qui oppriment les Ecclesiastiques, defendant en même tems les Unions à l'insçu & sans la permission de l'Empereur & de l'Empire, en 1431. *ibid.* 358. Son Diplome par lequel il érige *Mantoue* en Duché, en faveur de *Jean François de Gonzague* & de ses Hoirs mâles, de l'an 1432. II. II. 251. *b.* Ses Lettres au même en lui envoyant le Privilege du Marquisat de Mantoue, & en lui prescrivant la formule du Serment qu'il devoit faire. *ibid.* 253. *b.* Sa Declaration, de vouloir adherer au *Concile de Bâle*, en 1432. S. I. II. 364. Son Serment fait par ses Ambassadeurs au Consistoire de Rome, qu'il defendra l'Eglise, conservera au St. Siége tous ses Privileges, & maintiendra le Clergé dans ses Droits & Libertés, de l'an 1433. II. II. 256. *b.* Son Accord avec le Pape *Eugene* IV. auquel il promet de venir le voir à Viterbe & de lui prêter les Sermens accoûtumez, comme aussi de lui rendre tous les Devoirs auxquels il est obligé. *ib.* 257. *b.* Ses Lettres au *Concile de Bâle*, par lesquelles il mande aux Prelats qui y étoient assemblez, que le Pape ayant approuvé le Concile, il a fait un accord avec lui, & qu'il restera encore quelque tems en Italie pour recevoir la Couronne du Pape, & que d'ailleurs il adherera aux Constitutions dudit Concile, assurant que si le Pape n'avoit point approuvé ledit Concile, il s'en seroit retourné sans être couronné du Pape, de l'an 1433. *ibid.* 258. *a.* Son Privilege donné à *Jean François de Gonzague*, Marquis de Mantoue, pour pouvoir ériger dans la Ville de *Mantoue* une *Academie* ou *Université*, l'an 1433. III. I. 61. *b.* Son Acte & Declaration, d'avoir conferé le Duché de *Lorraine* au *Duc de Bar*, toutefois sans prejudicier aux Droits d'*Antoine* Comte de Vaudemont, de l'an 1434. II. II. 282. *b.* Son Mandement à *Antoine*, Comte de Vaudemont, pour comparoitre devant lui dans un terme préfix, & de produire ses Droits sur le Duché de *Lorraine*, de l'an 1434. *ibid.* 278. *b.* Sa Constitution, que les Procès & Differends entre les Princes de l'Empire, ne peuvent ni ne doivent être jugez & decidez par un *Concile*, en 1434. S. I. II. 369. Ses premiers Concordats avec les Etats de *Boheme*, portant que les Offices du Royaume ne seront point conferés à des Etrangers, & que les Communians sous une seule Espece ne seront tolerez que dans les Lieux où la Communion *sub utraque* n'étoit pas auparavant observée, de l'an 1435. II. II. 297. *b.* Ses Lettres d'Assurance données aux Etats de *Boheme* & de *Moravie*, qu'il ne manquera pas d'executer & faire executer quelques articles des *Compacts de Prague*, accordez

dez entre les Deputez du *Concile de Bâle*, & lesdits Etats, de l'an 1436. III. I. 1. *a.* Sa Declaration faite à *Albert* Duc d'Autriche, que les Deputez dudit *Concile* lui avoient promis de procurer des Bulles de liberté pour la Communion sous les deux Especes dans la *Boheme* & la *Moravie*, de l'an 1436. *ibid.* 8. *b.* Son Privilege accordé à *Jean François* Marquis de Mantoue, de pouvoir choisir entre ses Fils pour son Successeur, celui qu'il voudra, nonobstant le Droit d'aînesse établi dans ce Duché, de l'an 1436. *ibid.* 12. *b.* Son Accord fait entre *Reinhard* Comte de Hanau, & la Ville de *Francfort*, touchant la Justice à *Bornheim*, appellée communement *Berggericht*, en 1436 S. I. II. 377.

Sa Promesse, donnée aux Villes de *Boheme*, qu'elles ne seront pas contraintes à recevoir chez elles & à retablir dans leurs Benefices les Prêtres & autres Ecclesiastiques qui en ont été chassez, en 1436. *ibid.* 378 Sa Permission aux Etats *sub utraque* du même Royaume, d'élire l'Archevêque de Boheme & ses Suffragans. *ibid.* Sa Confirmation du Privilege donné par l'Empereur *Charles* IV. à la Ville de *Spire*, que personne ne devra bâtir aucune Forteresse à trois lieuës aux environs de cette Ville, en lui donnant de plus permission de bâtir des Moulins sur le Rhin, & de s'en servir, toutes les fois que les leurs seront rendus inutiles par quelque accident, de l'an 1437. III. I. 30. *a.*

Sigismond I. Roi de Pologne, son Revers donné aux deux Etats de Boheme des *Barons* & des *Militaires*, par lequel il leur promet, comme étant par eux reconnu pour Tuteur du Roi mineur *Louis*, de conserver toutes les Terres, Droits & Privileges du Royaume de Boheme, de l'an 1517. IV. I. 264. *a.*

Sigismond Auguste, Roi de Pologne, sa Transaction avec *Gothard*, Grand-Maitre de l'*Ordre Teutonique* en Livonie, qui soumet la *Livonie* audit Roi & obtient de lui le Titre de *Duc*, de l'an 1561. V. I. 82. *b.* Son Edit contre les Heresies naissantes, de l'an 1564. *ibid.* 128. *a.* Son Diplome par lequel il unit le Duché de *Courlande* & *Semigalle* au Royaume de *Pologne* & le prend sous sa Protection, de l'an 1569. *ibid.* 169. *b.*

Sigismond III. Roi de Pologne ses Conventions avec les Etats de *Pologne* & de *Lithuanie* faites après son Election, de l'an 1587. V.I. 469. *a.* Son Serment fait auxdits Etats pour la Conservation de leurs Privileges. *ibid.* 470. *b.* Sa Confirmation desdits Privileges, de l'an 1588. *ibid.* 471. *a.* Son Traité avec l'Empereur *Rodolphe* II. touchant la Renonciation de *Maximilien* Duc d'Autriche au Titre de *Roi de Pologne*, de l'an 1587. *ibid.* 458. *a.* Son Serment fait aux Etats du Royaume de *Suede* pour la conservation de leur Religion & Libertés, de l'an 1594. *ibid.* 504. *b.* Ses promesses & assurances données, en 1594. avant son Couronnement comme Roi de Suede aux Etats de ce Royaume, savoir, de les conserver & maintenir dans leurs Droits & Privileges, & de les laisser dans le libre exercice de la Religion selon la Confession d'Augsbourg. S. II. I. 225. Son Serment, prêté aux Etats avant son Couronnement. *ibid.* Son Diplome par lequel il donne la Curatelle d'*Albert Frideric* Duc de Prusse à *Jean Sigismond* Electeur de Brandebourg, de l'an 1609. V. II. 102. *b.* Ses Lettres contenant les Articles & Conditions de l'Investiture simultanée, de la *Prusse* donnée à *Jean Sigismond*, Electeur de Brandebourg, l'an 1611. *ibid.* 179. *a.* Son Diplome d'Investiture dudit Duché, donné audit Electeur, de l'an 1611. *ibid.* 183. *b.* Son Traité d'Amitié & d'Alliance avec l'Empereur *Matthias*, de l'an 1613. *ibid.* 220. *a.* Extrait de sa Paix avec *Osman* I. Empereur des Turcs, de l'an 1621. *ibid.* 371. *a.* Son Traité de Trêve avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, de l'an 1624. *ibid.* 443. *a.* Son Traité de Trêve pour six ans avec le même Roi, de l'an 1629. *ibid.* 594. *a.* Sa Confirmation de la libre Election des Rois de Pologne, en 1631. S. II. I. 290.

Sigismond Grand Duc de Lithuanie, ses Lettres par lesquelles il declare que la Ville de *Hoodlo* sur le Bug appartient à la Couronne de Pologne, & qu'il n'inquietera en aucune maniere ce Royaume, à cause de la dite Ville, de l'an 1432. II.II. 254. *b.* Ses Lettres par lesquelles il promet à *Uladislas* Roi de Pologne, son Frere, une assistance fidelle, & que le Duché de *Lithuanie*, après son decès, sera devolu audit Roi, & à ses Successeurs, & appartiendra à la Couronne de Pologne, comme aussi la Province de *Podolie*, de l'an 1432. *ibid.* 255. *a.*

Sigismond, Marcgrave de Brandebourg, *Jodoque* & *Procope* Marcgraves de Moravie & *Marie* & *Elisabeth* Reines d'Hongrie, leur Compromis avec l'Empereur *Wenceslas* sur les differends qui étoient entr'eux, de l'an 1386. II. I. 201. *b.*

Sigismond Batori, Prince de Transilvanie, Son Traité avec l'Empereur *Rodolphe* II. au sujet de la Guerre à continuer & de la Succession en Transilvanie, de l'an 1595. V.I. 524. *a.*

Sigismond, Duc d'Autriche, Fils de *Frideric* Duc d'Autriche, Traité de Mariage à faire entre lui & *Radegonde*, Fille aînée de *Charles* VII. Roi de France, de l'an 1430. II. II. 231. *b.* Sa Sentence rendue entre les Seigneurs de *Welsperg* & les Habitans de *Primor*, par laquelle la Forêt voisine est adjugée à ceux de Welsperg, en 1453. S. I. II. 404. Son Alliance avec la *Societé de l'Ecu de St. George* dans la haute Suabe contre les *Cantons Suisses Confederez*, de l'an 1468. III. I. 391. *a.* Il rachete la *Landvogthie* de la Haute & Basse *Suabe* & le Château de *Ravensbourg* de *Jean Truchsessen de Waldbourg*, pour la somme de 13200 florins du Rhin, l'an 1473. *ibid.* 458. *b.* Son Traité de Paix & d'Accord avec les Cantons de *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Switz*, *Underwalden* & *Zug*, fait par la Mediation de *Louis* XI. Roi de France, de l'an 1474. III. I. 473. *b.* & S. I. II. 445. Son Union hereditaire & perpetuelle avec les Cantons de *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Uri* & *Soleure*, laissant aux Cantons de *Switz*, *Underwalden*, *Zug* & *Glaris* la liberté d'y acceder, de l'an 1477. III. II. 14. *b.* & S. I. II. 450. Il rachete de *Jean Truchsess de Waldbourg* la *Landvogthie* de la haute & basse Suabe, l'an 1486. III. II. 155. *b.* Son Accession à l'Alliance de la *Societé de l'Ecu de St. George* avec les *Villes Imperiales* de *Suabe* pour 8. ans, de l'an 1488. *ibid.* 188. *a.* Son Revers donné aux mêmes qu'ils ne seront point obligez de lui envoyer leur secours au delà des Montagnes d'*Arlberg* & du *Grand Verner*. *ibid.* 190. *b.* Il cede à *Maximilien* I. Roi des Romains la Regence de ses Provinces *ibid.* 249. *b.*

Sigismond François, Archiduc d'Autriche, son approbation des Traitez faits avec *Louis* XIV. Roi de France, touchant la cession de l'*Alsace* avec les Quittances pour les trois millions de Livres payez par ledit Roi, de l'an 1663. VI. II. 464. *b.* Son Accord avec l'Evêque de *Coire* & son Chapitre touchant la Jurisdiction & quelques Droits Ecclesiastiques dans le Tyrol, de l'an 1665. VI. III. 39. *a.*

Silesie, Duché, *Henri* Duc de Silesie fait un Pacte Hereditaire avec *Ottocare* Roi de Boheme, pour la Succession dans la Silesie, en 1279. I. I. 245. *a.* Il devient une Accession du Royaume de *Boheme*, en 1290. *ibid.* 269. *b.* 272. *b.* Divers Princes de Silesie reconnoissent leurs Duchez pour fiefs de la Boheme. I. II. 97. *a.* *b.* 98. *a.* 112. *b.* 113. *b.* 114. *a.*

Les Duchez de Silesie cedez par *Casimir* III. Roi de Pologne à *Jean* Roi de Boheme, en 1335. *ibid.* 150. *b.* Confederation des Etats Provinciaux de *Silesie* contre toutes aggressions & hostilités jusqu'à ce que l'Election d'un nouveau Roi de Boheme soit faite, de l'an 1458. III. I. 245. *a.* Accord entre les Etats de *Silesie* & le Chapitre de l'Evêché de *St. Jean de Breslau*, fait & conclu par les Deputés de *Ladislas* Roi de Hongrie & de Boheme, portant que nul Evêque ne sera desormais élu qui ne soit naturel du Païs, que nul Fief ou Benefice ne pourra être conferé par le Chapitre qu'à des Bohemiens ou Silesiens, & qu'en toutes ces choses le consentement du Roi sera necessaire, de l'an 1504. IV. I. 49. *b.*

Les Etats de Silesie obtiennent de *Ferdinand* I. Roi de Boheme une Lettre de non prejudice de ce qu'ils n'ont pas été appellez à son Election, l'an 1527. *ibid* 470. *a.* L'Empereur *Rodolphe* II. donne aux Etats de *Silesie* des Lettres de sureté pour le libre Exercice de la Religion selon la Confession d'Augsbourg, communément dites *Majestats-Brief*, en 1609. S. II. I. 274. Articles des Etats Evangeliques de Silesie, qui les concernent en particulier dans la Confederation de Boheme, de l'an 1619. V. II. 346. *b.* Leur Convention particuliere pour leur defense de l'an 1620. *ibid.* 359. *a.* Conditions auxquelles les Etats de ce Païs rentrent sous l'obeïssance de *Ferdinand* II. Empereur, par la Mediation de *Jean George* Electeur de Saxe, de l'an 1621. *ibid.* 379. *a.* Articles accordez entre ledit l'Empereur & *Jean George* Electeur de Saxe dans la Paix de Prague, touchant la Reconciliation des Etats de *Silesie*, de l'an 1635. VI. I. 100. *a.* Convention entre l'Empereur *Joseph* I. & *Charles* XII. Roi de Suede, pour le rétablissement de la Religion Protestante en ce Païs dans le premier état, de l'an 1707. VIII. I. 221. *a.* Liste des Eglises restituées. *ibid.* 226.

Silvestre, Pape, pretendu Diplome de donation de la Ville de *Rome*, à lui faite par l'Empereur *Constantin le Grand*. S. I. I. 1.

Simon, Comte de Montfort, General de la Sainte Eglise contre les *Albigeois*, ses Ordonnances pour le Gouvernement des Terres conquises sur les Heretiques & pour l'entiére extirpation de l'Heresie, en 1212. S. I. I. 75.

Simon de Montfort, Comte de Leycester & *Eleonor* son Epouse, leur Renonciation à toutes les Pretensions qu'ils pouvoient avoir sur le Duché de *Normandie* & autres Païs en France, en faveur de *Louis* IX. Roi de France, en 1256. I. I. 400. *b.* Son Traité avec le Roi d'Angleterre, touchant la Comté de *Bigorre*, confirmé par les Seigneurs d'Angleterre, en 1259. S. I. I. 112.

Simon de Sarbrug, Seigneur de Commerci, Son Traité de Mariage avec *Marguerite de Savoye*, en 1309. I. I. 353. *a.*

Simonie, Bulle du Pape *Jules* II. contre les Papes élus par Simonie, & contre ceux qui les élisent de cette maniere. S. II. I. 9.

Sixte IV. Pape, Alliance faite par son moyen entre les Princes Chrêtiens contre les *Turcs*, de l'an 1481. III. II. 76. *b.*

Sa Paix & celle des autres Princes & Etats d'*Italie* liguez contre la Republique de *Venise*, avec ladite Republique, de l'an 1484. *ibid.* 128. *a.* Sa Bulle par laquelle il donne au Roi de Portugal tous les Pays & Biens des Sarrasins & des Infide-

Infideles. S. II. I. 32.

Sixte V. Pape, sa Bulle par laquelle *Henri de Bourbon*, Roi de Navarre, & depuis Roi de *France* IV. du nom, est excommunié & declaré déchu & privé de la partie du Royaume qui lui restoit, de la Principauté de Bearn & de tous ses autres Biens, comme aussi *Henri de Bourbon*, Prince de Condé. S. II. I. 195.
Ses Trois Bulles concernant la garde & l'usage de trois Millions de Ducats, qu'il remit dans l'Epargne de l'Eglise *ibid.* 200. Sa Bulle, par laquelle il confirme le Decret du Synode Provincial de Petrikouw, que nul ne pourra être élu ni reconnu pour *Roi de Pologne* qui ne soit Catholique. *ibid.* 205.

Slesvig, ou *Suder-Jutland*, Duché, ne doit jamais être réuni à la Couronne de Dannemarc. III. I. 166. *a.*

Slesvig, *Holstein* & *Stormare*, Privileges de ces Païs confirmez par *Christian* I. Roi de Dannemarc, lorsqu'il y fut elû Duc, l'an 1460. III. I. 258. *a.* 261. *a.*
La Portion qui appartenoit de ces Païs à *Maurice* & *Gerard* Comtes d'Oldenbourg & Delmenhorst, est cedée par eux au même Roi. *ibid.* 259. *b.*

Slesvig & *Holstein* Duchez, leurs Privileges sont confirmés par *Frideric* I. Roi de Dannemarc, l'an 1524. IV. I. 394. *b.*
Leur Union avec le Royaume de Dannemarck par *Christian* III. Roi de Dannemarck, de l'an 1533. IV. II. 107. *a.* La Souveraineté sur le Duché de Slesvig est accordée au Duc *Frideric* par le Roi de Dannemarc *Frideric* III. l'an 1658. VI. II. 219. *a.*

Smalcalde, Alliance ou Ligue de Smalcalde des Princes & Etats Protestans, de l'an 1531. IV. II. 78. *a.*
Renouvellement & extension de ladite Ligue pour dix ans, de l'an 1536. *ibid.* 141. *a.* Reglement pour son Execution. *ibid.* 142. *a.* Traité particulier de quelques-uns des *Liguez de Smalcalde* par lequel ils conviennent de fournir de plus grands subsides, & s'obligent de s'entre-secourir de toutes leurs forces, de l'an 1537. *ibid.* 151. *a.*

Sobieski, General de l'Armée Polonoise, Son Traité de Paix avec le *Cham* & les Tartares de la *Crimée*, de l'an 1667. VII. I. 60. *b.*
Ses articles de Paix avec les *Cosaques* de Zaporouw. *ibid.* 61. *a.*

Societé de l'Ecu de St. George, Sa Confederation avec *Louis* & *Ulric* Comtes de Wurtemberg pour une reciproque assistance & pour la commune sûreté de leurs Terres & Sujets, de l'an 1437. III. I. 23. *b.*

Societé de l'Ecu de St. George, de la Classe en *Hegouw*, sa Convention avec les Comtes de *Wurtemberg*, portant qu'il sera libre à ladite Classe de faire Alliance avec la Ville de *Schafhouse*, sans y faire exception desdits Comtes, mais que si quelque Guerre survient à cause de la Ville de *Schafhouse*, les Comtes ne seront pas obligés pour cela de donner secours à la Classe, de l'an 1438. *ibid.* 47. *b.* L'Empereur *Maximilien* I. veut avec elle faire un Voyage à Rome, & puis après la Campagne contre les Turcs. IV. I. 47. *a*, *b.*
Ordonnances faites par le même Empereur pour ceux qui veulent être de ladite Societé & entreprendre l'Expedition contre les Turcs. *ibid.* 48. *a.* Confederation entre les Comtes, Seigneurs & autres Membres de cette Societé pour trois ans, par laquelle ils conviennent de l'Administration de la Justice entr'eux & de l'Assistance qu'il se devront les uns aux autres contre toute injuste violence, de l'an 1463. III. I. 280. *b.*
Son Alliance avec *Ulric* & *Eberard* Comtes de Wirtemberg, de l'an 1464. *ibid.* 316. *a.* Son Alliance avec *Sigismond* Duc d'Autriche contre les *Cantons Suisses Confederez*, de l'an 1468. *ibid.* 391. *a.* L'Empereur *Frideric* III. les oblige par un Mandement Penal de se confederer avec les Villes Imperiales de *Suabe* pour le maintien de la Paix Publique & pour la Conservation de leurs Droits & Privileges, l'an 1487. III. II. 173. *a.*
Leur Consultation & Resolution là-dessus. *ib.* 176. *b.* Autre Resolution. *ibid.* 179. *a.* Leur Union & Confederation ensemble en vertu du Mandement Penal de l'Empereur *Frideric* III. pour huit ans, de l'an 1488. *ibid.* 180. *a.* 181. *b.* 195. *b.* Son Renouvellement de Confederation, pour le maintien de la *Paix Publique* constituée à Worms par l'Empereur *Maximilien* I. fait l'an 1496. *ibid.* 343. *a.* Sa Confederation pour 3 ans, de l'an 1512. IV. I. 168. *a.*

Societé Leonine, Son Union avec la *Societé de l'Ecu de St. George*, pour le maintien de la Paix publique & pour leur mutuelle assistance, de l'an 1490. III. II. 258. *a.*

Soissons, le Comte de Soissons deconseille à *Philippe* II. Roi de France, de faire aucune Paix ni Treve avec le Roi d'Angleterre, *Jean sans Terre*, quoique le Pape l'y voulût contraindre. I. I. 129. *a.*

Soliman, Empereur des Turcs, Son Traité de Paix avec la Republique de *Venise*, de l'an 1540. IV. II. 197. *a.*

Solms, Comté, Statut Hereditaire établi par *Philippe* Comte de Solms, portant que les Domaines du Comté seront conservez & possedez ensemble sans partage, & que les Filles ne pourront rien y prétendre tant qu'il y aura des Mâles. Avec la Confirmation de l'Empereur *Charles* V. de l'an 1521. IV. I. 329. *a.*

Solms & *Teklenbourg*, Contract de Mariage entre *Bernard* Comte de Solms pour son Fils aîné *Philippe* & *Otton* Comte de Teklenbourg pour *Anne* sa Sœur, par lequel celui-ci promet pour Dot à ladite Dame la Somme de six mille Florins, le Comte *Bernard* lui donnant une pareille Somme pour Contre-dot, de l'an 1534. IV. II. 123. *b.*
Obligation dudit Comte de Solms, par laquelle la Somme de 12000 florins de Dot & de Contre-dot avec les Interêts est assignée sur les Lieux *Butsbach* & *Gambach*. *ibid.* 125. *a.*
Union Hereditaire entre les *Comtes de Solms*, de l'an 1578. avec la Confirmation de l'Empereur *Rodolphe* II. V. I. 316. *a.*

Sophie, Electrice Douairiere de Brunswig-Lunebourg, Acte du *Parlement d'Angleterre* par lequel la Succession de cette Couronne est assurée à Elle & à sa Posterité, de l'an 1701. VIII. I. 3. *a.*

Sorbonne, Decret de la Sorbonne, par lequel la doctrine qui autorise le meurtre des Rois sous le nom de Tyrans est declarée seditieuse, heretique & impie, en 1610. S. II. I. 276.
Le Parlement confirme ce Decret. *ibid.* 277.

Spalatre, Ville de Dalmatie, sa Confederation avec les Villes de *Sebenico* & *Tragur*, en 1327. I. II. 106. *a.* Elle oblige les Habitans de l'Isle de *Brachia* de se soumettre. I. I. 178. *a.*
Son Traité de Paix avec *André* Comte de Chelmo, en 1241. *ibid.* 179. *a.* Elle obtient de *Mainfroi*, Roi de Sicile, la liberté de trafiquer audit Royaume. *ibid.* 209. *a.* Elle s'oblige avec la Ville de *Tragur* à *Bela* Roi d'Hongrie de faire la guerre conjointement aux *Polizans* Habitans du Mont de *Massari*. *ibid.* 209. *b.* *Spalatre*, *Tragur* & *Sebenico*, Villes de Dalmatie, leur Alliance avec *Nelsptius* Comte de Tinin, pour s'entr'assister reciproquement, en 1332. I. II. 132. *a.* La Ville de *Spalatre*, réunie pour toujours au Royaume d'Hongrie, par l'Empereur *Sigismond* comme Roi de Hongrie, l'an 1413. II. I. 357. *a.*

Speronistes, Sorte d'Heretiques du tems de *Frideric* II. Empereur. S. I. I. 80.

Spire, Evêché & Ville Libre de l'Empire. L'Evêque de Spire obtient d'*Otton* III. la confirmation du Privilege de la Jurisdiction, en 989. I. I. 40. *b.*
La Ville de *Spire*, obtient de l'Empereur *Henri* V. l'exemtion de la Loi nommée *Budtheil*. *ibid.* 64. *b.* Ses Privileges obtenus ou confirmez par *Frideric* I. Empereur. *ibid.* 108. *a.* *Ulric* Evêque de Spire cede à *Rodolphe* Comte Palatin de Tubingue les Biens qu'il avoit à *Bebenhausen*, pour quelques autres Biens. *ibid.* 111. *b.* Son Traité avec l'*Evêque de Spire*, touchant la Monnoye & quelques autres Points, en 1261. *ibid.* 215. *b.* Ses differends avec l'Evêque de Spire vuidez par *Rodolphe* I. Empereur, en 1284. *ibid.* 257. *b.* Son Accord avec les Villes de *Mayence* & de *Worms* touchant la reception de leurs Evêques, en 1293. *ibid.* 281. *a.* Son Accord avec les mêmes touchant la reception des Rois des Romains. *ibid.* *b.* Sa Transaction avec son Evêque touchant plusieurs differends, en 1294. *ibid.* 291. *b.* *Spire* & *Worms*, Villes libres d'Allemagne, leur Traité d'assistance avec *Adolphe* Empereur, en 1297. *ibid.* 301. *a.* Traité de la Ville de Spire avec *Rodolphe* & *Louis*, Freres, Comtes Palatins, pour leur defense & sûreté mutuelle, en 1300. *ibid.* 327. *a.* Son Traité avec *Albert* I. Empereur, par lequel elle lui promet toute sorte d'assistance contre ses Ennemis, & *Albert* la garantit de tout danger & dommage qu'elle pourroit recevoir des Archevêques de Cologne & de Treves à cause de cette assistance, en 1302. *ibid.* 332. *b.* Elle obtient de l'Evêque *Siboth* la promesse de la maintenir dans tous ses Privileges, & de se conformer aux Sentences qu'elle rendra pour ou contre lui, en 1303. S. I. II. 24. *b.* Elle reçoit de *Louis* de Baviere, élu Empereur, & de *Pierre*, Archevêque de Mayence, des Lettres d'Assurance, qu'ils l'assisteroient fidelement dans tous les dangers qu'elle essuyeroit pour avoir embrassé le Parti de *Louis* contre *Frideric* Duc d'Autriche aussi élû Empereur, en 1315. I. II. 16. *b.*
Son Traité de Paix avec *Leopold* Duc d'Autriche, en 1320. *ibid.* 50. *a.* Elle obtient de l'Empereur *Charles* IV. le Privilege que personne ne puisse bâtir aucune Forteresse à 3. lieuës d'alentour, en 1349. *ibid.* 251. *b.* La jouïssance du Péage à *Udenheim* est confirmée par l'Empereur *Robert* à *Raban* Evêque de Spire, l'an 1401. II. I. 279. *a.*
La Ville de Spire obtient des Lettres de Protection de l'Empereur *Robert* auquel elle promet de son coté une perpetuelle fidelité en transigeant avec lui sur les differends qui pourroient survenir entr'eux, l'an 1408. *ibid.* 308. *b.* Son Union avec *Etienne* Comte Palatin du Rhin, pour six années, portant que de part & d'autre on sera obligé de s'entre-secourir en tout cas de necessité, de l'an 1419. II. II. 125. *b.* *Emich* Comte de Linange lui donne une Lettre de Protection pour la Conservation de ses Droits, Libertés & Jurisdictions, en 1420. S. I. II. 347. *Raban*, Evêque de Spire, obtient de l'Empereur *Sigismond* Cassation du Privilége ci-devant par lui donné à la Ville de *Spire*, & restitution dans ses Droits & Immunités, l'an 1421. II. II. 152. *b.*
Privilege donné par ledit Empereur au même Evêque pour pouvoir bâtir des Forteresses dans son Evêché. *ibid.* 172. *a.*
Traité pour dix ans entre cette Ville & *Louis* Electeur Palatin, touchant le Secours qu'il devra donner à ladite Ville & l'Administration de la Justice, de l'an 1434. *ibid.* 296. *b.*
Elle obtient de l'Empereur *Sigismond* Confirmation du Privilege qui lui a été donné par l'Empereur *Charles* IV. que person-
ne

ne ne devra bâtir aucune forteresse à trois lieuës aux environs: elle obtient aussi la liberté de pouvoir bâtir des Moulins sur le Rhin, toutes les fois que les leurs seront rendus inutiles par quelque accident, de l'an 1437. III. I. 30. *a.*
Alliance & Union entre *Reinhard*, Evêque de Spire, d'une part, & la Ville de *Spire* d'autre part, avec Obligation de s'entr'aider reciproquement, & de concourir à la Decision des differends qui pourroient survenir entr'eux, de l'an 1440. *ibid.* 88. *a.* Protection accordée à cette Ville par *Louis* IV. Electeur Palatin, avec obligation de la secourir & defendre, & avec une Clause concernant l'administration de la Justice, de l'an 1443. *ibid.* 120 *a.* Convention de *Jean*, Evêque de Spire, avec *Frideric*, Electeur Palatin, touchant la Protection dudit Evêché, en 1462. S. I. II. 423. Alliance & Union entre *Matthias* Evêque de Spire & la Ville de *Spire*, de l'an 1467. III. I. 378. *a.* Traité de la dite Ville avec *Philippe*, Electeur Palatin, pour sa Protection, & aussi l'Administration de la Justice, de l'an 1488. III. II. 204. *a* L'Evêque & le Chapitre de *Spire* remettent à l'Empereur *Maximilien* I. la Ville de *Landau*, qui leur étoit engagée pour 15000 florins, l'an 1517. IV. I. 257. *a.* Accord entre la Ville & l'Evêque de *Spire* sur les differends survenus entr'eux au sujet de la demolition de la Forteresse d'*Udenheim* ou *Philipsbourg*, de l'an 1628. V. II. 560. *a.*
Spoleto, Ville d'Italie, elle fait la Paix avec *Jupan Sarrazin.* I. I. 88. *b.*
Sponheim, Comté en Allemagne, échu par Partage à *Henri* Comte de Sayn, en 1264. I. I. 221. *b.* Revers de *Jaques*, Marcgrave de Bade, & de *Frideric*, Comte Palatin de Veldenz, de ne point troubler *Louis*, Comte Palatin du Rhyn dans la Possession de la cinquieme partie dudit Comté, à lui laissée par *Elisabeth* Comtesse Palatine, du consentement de *Jean*, Comte de Sponheim. S. I. II. 353.
Stade & *Wildshusen*, Comté & Bailliage de la Basse Saxe, donnez à l'Evêque de *Bremen* par *Henri* Duc de Saxe, en compensation des dommages causez, & rendus ensuite au Duc en qualité de Fiefs, en 1219. I. I. 155. *a.*
Stanislas Leszczynski, élu Roi de Pologne par le Parti Suedois, son Alliance perpetuelle avec *Charles* XII. Roi de Suede, de l'an 1705. VIII. I. 173. *b.* Son Diplome donné à son Couronnement, pour assurer aux Etats du Royaume tous leurs Droits, Privileges & Libertez, en 1705. S. II. II. 45.
Protestation des *Confederez de Sendomir* contre son Couronnement, comme illegitime. *ibid.* 46.
Stati delli presidii, reservez au *Roi d'Espagne* dans la Sous-inféodation du *Duc de Florence* dans le Vicariat de la Ville de *Siene.* S II. I. 260.
Steenbock (*le Comte de*) General Suedois, Son Traité avec *Christian Auguste*, Duc & Administrateur des Duchez de Sleswig-Holstein, pour le Refuge des Troupes Suedoises dans la Forteresse de Tonninguen, en 1712. VIII. I. 318. *a.*
Son Accord & Capitulation de *Tonninguen* avec le Roi de *Dannemarc*, en 1713. *ibid.* 388. *a.*
Stenai, Château des Pays-Bas donné en fief à *Agnès* Duchesse de Lorraine par le Comte de *Lutzelbourg*. S. I. I. 79.
Stettin, Capitale de la Pomeranie, mise en sequestre entre les mains de *Frideric Guillaume* Roi de Prusse, en 1713. VIII. I. 407. *a.* Acte d'Assurance donné par le Prince de *Menzikof*, pour la seureté de la Garnison Suedoise sortant de Stettin, en 1713. S. II. II. 118.
Declaration du Duc Administrateur de Holstein-Gottorp touchant la seureté de ladite Ville, & la delivrance de la Pomeranie des Troupes ennemies. *ibid.* 119.
Stirie, Duché, *Ottocare*, Duc de ce Duché, y nomme *Leopold*, Duc d'Autriche pour son Successeur en cas qu'il vint à mourir sans Heritiers, en 1186. S. I. I. 65.
Ses Privileges confirmez par *Frideric* II. Empereur à *Ottocare* & *Leopold*, Ducs d'Autriche, en 1237. *ibid.* 92. Differends des Etats de la Province de Stirie avec *Gratz* & les autres Villes au sujet des Tailles, accommodez par la Sentence Arbitrale des Commissaires Imperiaux, l'an 1501. IV. I. 7. *b.*
Stolberg, *Hohenstein* & *Schwartsbourg* Comtés, Union hereditaire entre les Comtes desdits Comtés, en 1433. S. I. II. 364.
Stralsond, Ville de Pomeranie, Son Traité avec *Gustave Adolphe*, Roi de Suede, pour la defense de la Ville & du Port, & pour la sûreté de la Mer Baltique, de l'an 1628. V. II. 549.
Strasbourg, Ville & Evêché dans l'Alsace, *Henri* Chantre de l'Eglise de Strasbourg s'oblige qu'en cas qu'il devînt Evêque, il ratifieroit & observeroit fidellement l'Accord fait entre ladite Ville & l'Evêque *Gualter*. I. I. 220. *a.*
Son Accord avec ledit *Henri* devenu Evêque, en 1263. *ibid. b.* L'Evêque de Strasbourg fait un échange de quelques Villes avec *Henri* VII. Empereur, en 1308. *ibid.* 350. *a.* Accord & Compromis fait par la Mediation de *Conrad* Archevêque de Mayence entre la Ville de *Strasbourg* & la *Noblesse* qui s'en étoit separée, en 1322. I. II. 54. *b.* *Strasbourg*, *Worms* & *Spire*, leur Traité d'Alliance pour leur commune assistance & defense, fait l'an 1365. II. I. 50. *b.* Accord de la Ville de Strasbourg avec *Frideric* Evêque de Strasbourg, portant que les *Phalzbourgeois* n'y seront plus reçus ni protegés, de l'an 1389. II. I. 219. *a.*
Accord entre *Guillaume*, Evêque de Strasbourg & de son *Chapitre* d'une part, & la Ville de *Strasbourg* d'autre part, sur les anciens differends de ladite Ville avec l'Evêque *Frideric* de pieuse memoire. L'Evêque & le Chapitre y renoncent à leurs Pretensions, & permettent pour eux & leurs Successeurs de garder & maintenir les Droits & Privileges de la Ville, de l'an 1395. *ibid.* 239. *a.* Confederation entre le Doyen, le Chapitre & la Ville de *Strasbourg* contre l'Evêque *Guillaume*, pour le recouvrement des Lieux & Places de l'Evêché alienés par ledit Evêque, & pour une assistance mutuelle contre tous ceux, qui de quelque maniere que ce fut, voudroient les y troubler ou empêcher, de l'an 1405. *ibid.* 292. *a.* Assurance donnée par le Doyen & Chapitre de *Strasbourg* à ceux de la Ville de *Strasbourg*, portant, qu'ils ne feront Hommage à nul Evêque, avant qu'il ait payé à ladite Ville les Depenses faites par elle contre l'Evêque *Guillaume*, avec clause & promesse de secours mutuel, en cas que de part ou d'autre on vint à être attaqué pour ce sujet, de l'an 1416. II. II. 65. *b.*
Sa Transaction de Haguenau entre les Chanoines Catholiques & Protestans dudit Evêché, sur les differends agités entr'eux au sujet des Elections & des Revenus de l'Evêché, de l'an 1604. V. II. 43. *b.*
Prolongation de ladite Transaction, de l'an 1620. *ibid.* 47. *b.* Revers de l'Evêque, donné à la Ville de *Strasbourg. ibid.* 49. *a.* Accord entre cet Evêché & les Etats Unis de la *Basse Alsace*, de l'an 1610. *ibid.* 147. *a.* *Strasbourg* & *Spire*, leur Recès conclu avec l'Electeur de *Mayence* & *Louis* Landgrave de Hesse, en qualité de Commissaires Imperiaux, pour se departir de l'*Union Evangelique* & de la Guerre Palatine, de l'an 1621. *ibid.* 387. *a.* Articles & Conditions auxquelles elle se rendit à *Louis* XIV. Roi de France, l'an 1681. VII. II. 15. *a.*
La Maison de Brunswig-Wolffembuttel y pretend avoir deux Prebendes, que le Conseil Souverain d'Alsace leur adjuge. *ibid.* 436. *b.*
Suabe, Cercle de l'Empire, quelques Villes de Suabe font une Confederation pour conserver la Paix Publique, par le commandement de l'Empereur *Louis de Baviere*, en 1331. I. II. 126. *b.*
Confederation faite & concluë par le commandement de l'Empereur *Charles* IV. pour le tems d'une année entre plusieurs Villes de *Suabe* pour la sûreté & tranquilité desdites Villes & leurs Territoires, en 1356. *ibid.* 323. *a.*
La Landvogthie de Suabe est engagée par l'Empereur *Wenceslas* à *Leopold* Duc d'Autriche, pour une Somme de 40000 florins, en 1379. II. I. 127. *b.*
Confederation de plusieurs Villes de *Suabe* avec les *Comtes Palatins du Rhyn* & avec les *Marcgraves de Bade*, en 1379. *ibid.* 142. *a.* Prolongation pour sept ans de la Confederation faite entre *Eberard* Comte de Wirtemberg & les Villes de Suabe *Ulm*, *Eslingen*, *Reutlingen* &c. pour le maintien de la Paix publique, de l'an 1400. *ibid.* 271. *b.* Renouvellement de l'Union entre *Ulric* Duc de Tek, *Albert* Evêque de Constance & plusieurs Comtes & Nobles de la *Suabe* contre le Canton d'*Appenzell*, de l'an 1408. *ibid.* 316. *b.* Prolongation de ladite Union pour trois ans. *ibid.* 323. *a.* Union de plusieurs Villes Imperiales de *Suabe* avec *Louis*, Electeur Palatin, pour s'entre secourir mutuellement d'un certain nombre de Troupes contre toute violente aggression, faite pour cinq ans, l'an 1443. III. I. 123. *b.*
La Landvogthie, ou Bailliage Provincial de la Haute & Basse Suabe est engagé par l'Empereur *Sigismond* à *Jaques Truchsassen de Waldbourg*, & cedé par celui-ci à *Albert* Duc d'Autriche sous condition de restitution de la Somme de 13200. florins de Rhin jusqu'au payement de laquelle somme il restera en possession de ladite Landvogthie, de l'an 1452. *ibid.* 191. *b.* 196. *a.* La Landvogthie de la haute & basse Suabe, rachetée par *Sigismond* Archiduc d'Autriche de *Jean Truchsess de Waldbourg*, l'an 1486. III. II. 155. *b.*
Confederation de Suabe, faite en 1488. *ibid.* 179. *a.* 180. *a.* 181. *b.* Recès des Villes Imperiales de Suabe touchant le choix des Chefs & des Commissaires, en consequence de leur Confederation, de l'an 1488. *ibid.* 194. *a.* Revers des *Confederez de Suabe* donné à *Christophle* Marcgrave de Bade sur son accession à leur Confederation, portant qu'ils en exceptent l'Electeur Palatin, & qu'ils consentent que lui-même l'en excepte aussi, de l'an 1489. *ibid.* 230. *a.* Traité des Princes & Etats de la *Confederation de Suabe* avec *George* Comte Palatin du Rhyn & Duc de Baviere pour l'Accommodement des differends qu'ils avoient ensemble au sujet de la Jurisdiction Provinciale à *Weissenhorn* & dans le Marcgraviat de *Burgau*, fait par l'Entremise de *Maximilien* I. Roi des Romains, l'an 1489. *ibid.* 232. *a.* Second Accord entre les mêmes, de l'an 1492. *ibid.* 283. *b.* Mesures que ladite Confederation prend pour se maintenir contre les Intrigues secretes de quelques-uns à la Cour Imperiale, l'an 1490. *ib.* 250. *a.* Union de ladite Confederation avec celle de la *Societé Leonine*, pour le maintien de la Paix publique, & pour leur mutuelle assistance, de l'an 1490. *ibid.* 258. *a.* Prolongation de l'Union des Membres y compris, pour trois ans, au sujet du maintien de la *Paix Publique* constituée par l'Empereur *Maximilien* I. de l'an 1496.

III. II. 349. *a.* Reglement & Prolongation pour dix ans de la *Confederation de Suabe*, de l'an 1512. IV. I. 152. *a.*
La même *Confederation* prolongée pour 11 ans, en l'an 1522. *ibid.* 358. *b.* Recès des Princes & Etats y compris pour la meilleure observation des articles de ladite prolongation. *ibid.* 376. *b.* Confirmation de l'Empereur *Charles* V. desdits Traitez. *ibid.* 377. *b.* Recès du Cercle de *Suabe* avec les Etats de la *Haute* & *Basse Autriche* pour le passage & transport des Troupes auxiliaires qui devoient être envoyées en Hongrie, de l'an 1687. VII. II. 145. *a.*
Recès dudit *Cercle* avec *Jean George* IV. Electeur de Saxe, pour laisser ses Troupes en *Franconie* & en *Suabe*, afin de les defendre contre les Invasions des Troupes Françoises, de l'an 1691. *ibid.* 301. *b.* Accession dudit Cercle à la *Grande Alliance renouvellée*, de l'an 1696. *ibid.* 367. *b.* Recès entre le même *Cercle* & les Commissaires *Autrichiens*, touchant l'entrée & sortie des Marchandises & les Impôts, de l'an 1704. VIII. I. 164. *b.*
Suede, Conclusion des Etats de ce Royaume pour le Couronnement de la Reine *Christine*, & pour declarer *Charles Gustave* Prince Hereditaire du Royaume, de l'an 1650. VI. I. 564. *b.* Recès du Conseil & des Etats du Royaume touchant le Gouvernement du Royaume pendant la minorité du Roi *Charles* XI. de l'an 1660. VI. II. 336. *b.* Leur Recès particulier, par lequel ils rejettent la Pretension de la Reine *Christine* à la Couronne, & concluent la Reduction des Biens alienez &c. *ibid.* 341. *a.* *Suede* & *Pays-Bas Unis*, Declaration des Ministres des deux Puissances, touchant le rétablissement de la Liberté du Commerce, en 1676. S. II. I. 398. Conclusion des Etats & Conseillers de Suede, pour declarer la Couronne de Suede hereditaire & le Roi *Charles* XI. Souverain, de l'an 1682. & 1683. VII. II. 40. *a.* Recès des Etats du Royaume de Suede, par lequel, après avoir declaré le Throne vacant par la mort du Roi *Charles* XII. sans laisser des Hoirs mâles, ils élisent la Princesse *Ulrique Eleonore* pour leur Reine, avec une Clause de Succession hereditaire en faveur de ses descendans mâles à perpetuité. S. II. II. 150.
Suenon, Roi de Dannemarc, le Pape *Alexandre* III. l'exhorte à lui payer le Cens accoutumé, en 1062. I. I. 50. *b.*
Suisse, Traité d'Alliance entre les trois Cantons d'*Uri*, *Switz* & *Underwald* pour la defense & conservation de leurs Biens & Personnes, fait l'an 1315. I. II. 29. *a.* *b.* Autre Ligue entre les mêmes, fait l'an 1325. *ibid.* 84. *b.* Alliance des quatre Cantons, *Lucerne*, *Uri*, *Schwitz* & *Underwalden*, l'an 1332. *ibid.* 136. *a.* Alliance & Confederation perpetuelle entre les Cantons de *Zurich*, *Lucerne*, *Ury*, *Schwitz* & *Underwalden*, l'an 1351. *ibid.* 258. *a.* Articles faits entre les neuf Cantons de *Zurich*, *Lucerne*, *Berne* & *Soleure*, *Zug*, *Ury*, *Schwitz*, *Underwalden* & *Glaris*, après le Combat donné devant Sempach contre les Seigneurs d'Autriche, touchant l'ordre qui se doit tenir aux Guerres où lesdits Cantons iront avec leurs Bannieres deployées, l'an 1393. II. I. 235. *a.* Paix & Accommodement des Cantons de Suisse, *Lucerne*, *Uri* & *Underwalden* avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan & Seigneur de Genes, sur plusieurs differends, de l'an 1426. II. II. 187. *a.* Traité de Paix de quelques *Cantons Suisses* avec *Louis* Dauphin, depuis Roi de France XI. du Nom, de l'an 1444. III. I. 142. *b.*
Premiere Alliance de huit *Cantons Suisses* avec *Charles* VII. Roi de France, de l'an 1453. *ibid.* 193. *a.* Traité d'Alliance & de Confederation de quelques *Cantons Suisses* avec *Blanche Marie* & *Galeaz Marie Sforce* son Fils, Duchesse & Duc de Milan, pour leur mutuelle sureté, de l'an 1467. *ibid.* 357. *b.* Traité d'Alliance & d'Amitié entre *Herman* Evêque & Prince de Constance & les *Cantons Suisses*, de l'an 1469. *ibid.* 404. *a.* Alliance desdits *Cantons* avec *Louis* XI. Roi de France, de l'an 1473. *ibid.* 465. *b.* Traité de Paix & d'Accord des Cantons de *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Switz* & *Underwalden* avec *Sigismond* Duc d'Autriche, par la Mediation de *Louis* XI. Roi de France, de l'an 1474. *ibid.* 473. *b.* & S. I. II. 445. Alliance des Cantons Suisses avec *Louis* XI. Roi de France, qui leur donne 20000 livres de pension, de l'an 1475. III. I. 520. *a.* Union & Alliance perpetuelle des Cantons de *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Uri* & *Soleure*, avec *Sigismond* Duc d'Autriche, à laquelle il sera libre aux Cantons de *Switz*, *Underwalden*, *Zug* & *Glaris*, d'acceder, de l'an 1477. III. II. 14. *b.* & S. I. II. 450. Traité entre le Canton de *Lucerne* & ceux d'*Ury*, *Switz* & *Underwald* pour le maintien de leur Ligue, en 1481. S. I. II. 458. Accord fait entre les huit Cantons des Ligues, qui sont *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Ury*, *Schwitz*, *Underwald*, *Zug* & *Glaris*, de l'an 1481 III. II. 93. *a.*
Traité d'Alliance & d'Amitié entre *Otton* Evêque de *Constance* & les *huit vieux Cantons Suisses*, de l'an 1483. *ib.* 120 *b.* Leur Traité de Confédération avec *Charles* VIII. Roi de France, de l'an 1484. *ib.* 127. *b.* Renouvellement d'Alliance & d'Amitié entre le louable *Corps Helvetique* & *Thomas* Evêque & Prince de Constance, de l'an 1494. *ibid.* 315. *a.* Traité d'Alliance & de Confederation perpetuelle entre les VII. vieux *Cantons* & les *Grisons*, de l'an 1497. *ib.* 378. *b.* Alliance entre l'Evêque de Constance, *Hugues*, & le Louable *Corps Helvetique*, de l'an 1497. III. II. 381. *a.*
Traité de Confederation du *Corps Helvétique* avec *Louis* XII. Roi de France, de l'an 1499. *ibid.* 406. *a.* Accord entre les neuf Cantons Suisses, *Berne*, *Lucerne*, *Ury*, *Switz*, *Underwald*, *Zug*, *Glaris*, *Fribourg* & *Soleure* d'une part, & la Ville & Canton de *Zurich* d'autre part, touchant le Droit des Armes, de la Milice & de la Jurisdiction à *Stamheim*, *Nusbaumen*, *Stein* deça le Pont, *Weinfelden* & *Burgen*, de l'an 1504. IV. I. 53. *a.*
Leur Traité de Paix avec *Louis* XII. Roi de France, communément dit *le Traité d'Arona*, de l'an 1503. *ibid.* 37. *b.*
Declaration des *Cantons Suisses* Confederez donnée aux Envoyez de l'Empereur *Maximilien* I. qu'ils veulent bien ne le point troubler dans son Expedition pour Rome, mais que s'il vient à envahir les Terres du Roi de France, qu'en ce cas ils ne pourront pas se dispenser de satisfaire aux Traitez & aux Engagemens qu'ils ont avec ce Prince, de l'an 1508. *ibid.* 89. *a.* Accord entre *Hugues* Evêque & Prince de Constance & les *Cantons Suisses* sur les Droits appartenans audit Evêque dans le Païs de *Turgouw*, de l'an 1509. *ibid.* 121. *a.* Ligue Hereditaire entre les Maisons d'*Autriche*, de *Bourgogne*, & les *Cantons Suisses*, de l'an 1511. *ibid.* 133. *a.* Traité qu'ils firent avec *Louis* XII. Roi de France, lorsqu'ils étoient devant Dijon, l'an 1513. *ibid.* 175. *b.* Leur Ligue avec le Pape *Leon* X. de l'an 1514. *ibid.* 196. *b.* Leur Traité de Paix & d'Alliance avec *François* I. Roi de France, qui leur paye un Million de Ducats d'or pour leurs prétensions, & promet de plus à chaque Canton une Pension annuelle de 2000 Ducats, qui devoit durer autant que le Traité même, savoir toute la vie du Roi & dix ans après, de l'an 1515. *ibid.* 218. *a.* Autre Traité avec le même Roi, fait à Fribourg, l'an 1516. par lequel le precedent est changé & cassé. *ibid.* 248. *b.*
L'Empereur *Maximilien*, le Roi d'Angleterre *Henri* VIII. & le Prince d'Espagne *Charles* resolvent de leur payer une bonne somme d'argent pour qu'ils restent neutres, l'an 1516. *ibid.* 251. *b.* Pension qui leur fut destinée par l'Empereur *Maximilien* I. le Roi d'Espagne, *Charles* & le Roi d'Angleterre *Henri* VIII. dans l'Alliance de Londres, en 1516. S. II. I. 47. Alliance perpetuelle de l'Empereur *Maximilien* I. & de *Charles* Prince d'Espagne avec eux, l'an 1517. IV. I. 254. *b.* Ligue hereditaire & perpetuelle faite par le même Empereur, en qualité de Duc d'Autriche & pour *Charles* son Fils Roi d'Espagne, comme Duc de Bourgogne, avec les *treize Cantons Suisses* & l'Abbé de St. *Gal*, en 1517. S. II. I. 58. Accord entre l'*Evêque de Constance* & les *huit Anciens Cantons Helvetiques* touchant la Jurisdiction dans les Villes de *Keyserstuhl* & *Klingenau* & dans les Lieux qui en dependent, appellé communément la *Sentence de Landenberg*, de l'an 1520. IV. I. 313. *b.*
Seconde Confederation de *François* I. Roi de France avec le *Corps Helvetique* fait à Lucerne, l'an 1521. *ibid.* 333. *a.*
Alliance d'onze Cantons & quelques Alliez des *Suisses*, avec *Henri* II. Roi de France, de l'an 1549. IV. II. 348. *b.*
Privileges accordez par ledit Roi, aux Marchands Suisses, l'an 1551. IV. III. 24. *a.*
Traité d'Amitié & de bon Voisinage entre les *Cantons Suisses* & le Duché de *Milan*, de l'an 1552. *ibid.* 47. *a.*
Alliance & Amitié perpetuelle du Canton de *Berne* avec les trois Cantons d'*Uri*, *Schwitz* & *Underwalden*, l'an 1553. I. II. 283. *a.* Renouvellement de l'Alliance entre les *Ligues Suisses* & *Charles* IX. Roi de France, de l'an 1564. V. I. 129. *a.*
Alliance des *Ligues Suisses* avec *Henri* III. Roi de France, de l'an 1582. *ibid.* 429. *a.* Renouvellement d'Alliance entre les Ligues *Suisses* & les *Grisons* d'une part, & *Henri* IV. Roi de France de l'autre. V. II. 18. *b.*
Declaration du Roi touchant la defense du *Milanez* & des Païs de *Savoye* à faire par les Suisses. *ibid.* *a.* Renouvellement d'Alliance entre les VII. *Cantons Catholiques de Suisse*, & *Philippe* III. Roi d'Espagne, de l'an 1604. *ibid.* 38. *a.* Traité entre les six Cantons Catholiques de *Lucerne*, *Switz*, *Uri*, *Underwald*, *Zug*, *Fribourg*, avec le Païs d'*Appenzell* & l'Abbé de St. *Gall* d'une part, & *Philippe* IV. Roi d'Espagne de l'autre, pour le Renouvellement des anciennes Alliances avec le Duché de *Milan* & le Comté de Bourgogne, de l'an 1634. VI. I. 62. *b.*
Convention des *treize Cantons Suisses* avec *Louis* XIV. Roi de France, ouchant le Payement des Sommes qui leur ont été promises, de l'an 1650. *ibid.* 547. *a.* Traité d'Accord entre les *huit vieux Cantons Suisses*, Possesseurs du Comté de Bade, & l'Evêque & Prince de *Constance*, touchant la Jurisdiction & autres Droits des Bailliages de *Klingenau* & de *Zurzach*, de l'an 1685. VII. II. 118. *a.* Traité de Renouvellement d'Alliances entre *Charles Emanuel* II. Duc de Savoye & les *Six Cantons Suisses Catholiques*, de l'an 1651. VI. II. 15. *b.*
Traité de Renouvellement d'Alliances & de perpetuelle Union entre *Louis* XIV. & les *Cantons Suisses* & leurs Alliez, de l'an 1653. *ibid.* 65. *a.* Traité de Paix entre les Cantons de *Zurich* & *Berne* d'un côté, & ceux de *Lucerne*, *Uri*, *Switz*, *Underwald* & *Zug* de l'autre, par la Mediation de ceux de *Basle*, *Fribourg*, *Soleure* & *Schafhouse*, de l'an 1656. *ibid.* 130. *b.* 132. *a.* 133. *b.* Sentence Arbitrale rendue par les Cantons de *Basle* & *Appenzell*, au sujet des differends des Cantons de *Zurich* & de *Berne* avec les Cantons de *Lucerne*,

cerne, *Uri*, *Switz.*, *Underwald* & *Zug*, dans les affaires de Religion & autres Points, de l'an 1657. VI. II. 154. *a.*
Alliance des *Treize Cantons Suisses* avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1663. *ibid.* 473. *b.* Autre Alliance des *Cantons Protestans* & des Villes de St. *Gall*, *Biel* & *Mulhausen* avec le même Roi. *ibid.* 476. *a.* Accord entre les Cantons de *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Uri*, *Schwitz*, *Underwald*, *Zug* & *Glaris*, & l'Evêque de *Constance*, touchant la Jurisdiction haute & basse à *Keyserstuhl* & *Klingenau*, de l'an 1679. VII. I. 374. *b.* Leur Traité de Neutralité avec *Louis* XIV. Roi de France, pour ne donner aucun passage aux Troupes Etrangeres par leur Païs, de l'an 1689. VII. II. 228. *a.* Traité de Paix entre les Cantons de *Zurich* & *Berne* d'une part & les Cantons de *Lucerne*, *Uri*, *Switz*, *Underwald* & *Zug* de l'autre, fait à Aran, en 1712. VIII. I. 306. *b.*
Renouvellement d'Alliance entre *Louis* XIV. Roi de France & les *Cantons Catholiques* de la Suisse, comme aussi la Republique de *Valais*, en 1715. *ibid.* 448. *b.*
Switz, Ville & Canton de Suisse, reconnu & declaré par l'Empereur *Henri* VII. pour appartenir à l'Empire, en 1310. S. I. II. 79. Sa Trêve avec le Canton de *Berne*, en 1702. VIII. I. 305. *a.*
Sultzbach, Principauté d'Allemagne, Recès pour le rétablissement de *Christian Auguste*, Comte Palatin du Rhyn, dans la Principauté de *Sultzbach*, executé conformément à la Paix de Westphalie par l'Evêque de Bamberg & le Margrave de Brandebourg, Directeurs du Cercle de Franconie, de l'an 1649. VI. I. 498. *a.*
Suriname, Octroi des Etats Generaux des Provinces-Unies pour la *Colonie de Suriname*, en faveur de la Compagnie des Indes Occidentales, en 1682. S. II. I. 410.

T.

Tanviller, Seigneurie en Lorraine, ses Privileges obtenus de *Henri* IV. Empereur, en 1104. I. I. 372. *b.*
Tarif, entre la *France* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1699. VII. II. 462. *b.*
Tarracone, donnée au St. Siége par *Berengaire* Comte de Barcelone. I. I. 58. *b.*
Tekeli (*le Comte de*) Son Traité avec *Mahomet* IV. Empereur des Turcs, pour se faire Roi de Hongrie, de l'an 1683. VII. II. 40. *a.*
Son Manifeste au nom de tous les Mécontens de *Hongrie* contre la Maison d'*Autriche*, de l'an 1688. *ibid.* 154. *b.*
Teklenbourg & *Rheda*, Comté & Seigneurie, Transaction Principale entre *Jean Adolphe* Comte de Bentheim-Teklenbourg, & *Guillaume Maurice*, Comte de Solms, touchant ces Comté & Seigneurie, de l'an 1699. VII. II. 465. *a.*
Temeswar, cedé par les Turcs à *Charles* VI. Empereur, par le Traité de Passarowitz, en 1718. VIII. I. 520. *a.*
Templiers, Chevaliers, les Statuts de leur Ordre, confirmez par le Pape *Honore* II. en 1128. I. I. 68. *b.* & *suiv.* Mandement de *Philippe le Bel* Roi de France, pour confisquer leurs Biens en *Bretagne*, en 1307. S. I. II. 48. La Soustraction de leurs Biens defendue par *Clement* V. Pape, en 1308. I. I. 349. *a.*
Le même Pape, constitue des Inquisiteurs contr'eux en Angleterre, en 1308. *ibid.* 426. *a.* Sentence d'Extinction de leur Ordre prononcée par le même Pape au Concile de Vienne, leurs Biens étant donnés à l'Ordre des *Hospitaliers*, en 1312. S. I. II. 81. Leurs Biens en Angleterre donnez à l'Ordre des *Hospitaliers de St. Jean à Jerusalem* par le Pape *Jean* XXII. en 1322. I. II. 57. *a.*
Test, Sentiment du Prince & de la Princesse d'*Orange* sur l'Abolition du *Test* & des Loix penales en Angleterre par le Roi *Jaques* II. VII. II. 151. *b.*
Testament de *Charlemagne*. I. I. 4. 5.
— de *Louis le Debonnaire*, de l'an 837. I. I. 8. *b.*
— de *Guillaume*, Comte d'Auvergne & Duc d'Aquitaine, fait en 910. I. I. 28. *a.*
— de *Ponce Raymond* Comte de Toulouse, fait en 960. I. I. 34. *a.*
— de *Raymond*, Comte de Toulouse & de St. Gilles, en 1105. I. I. 60. *b.*
— de *Henri le Jeune*, Roi d'Angleterre, en 1182. I. I. 107. *b.*
— Et Disposition de *Philippe* II. dit *Auguste*, Roi de France, pour le Gouvernement de ses Etats pendant sa Croisade, en 1190. I. I. 114. *a.*
— de *Jeanne*, Comtesse de Flandres & de Hainaut, confirmé par *Louis* IX. Roi de France, en 1244. I I. 184. *a.*
— de *Thomas de Savoye*, Comte de Maurienne, en 1248. I. I. 196. *a*,
— de *Frideric* II. Empereur, en 1250. I. I. 196. *a.* S. I. I. 99.
— d'*Amé* IV. Comte de Savoye, en 1252. I. I. 200. *b.*
— d'*Ebal*, Comte de Geneve. I. I. 209. *b.*
— de *Jaques de Lorraine*, Evêque de Metz, Frere de *Mathieu* II. Duc de Lorraine, en 1260. I. I. 402. *b.*
Testament d'*Agnès*, Dame de Foucigni, Comtesse de Savoye, en 1262. I. I. 219. *a.*
— de *Béatrix de Savoye*, Comtesse de Provence, en 1262. *ibid.* *b.*
— de *Pierre*, Comte de Savoye, en 1268. I. I. 228. *b.*
— de *Raoul*, Comte de Soissons, en 1270. I. I. 409. *a.*
— de *Jaques*, Roi d'Arragon, de Majorque & de Valence, en 1272. I. I. 409. *b.*
— d'*Alix*, Comtesse de Savoye & de Bourgogne, en 1278. I. I. 242. *a.*
— de *Thomas* de Savoye, Fils ainé du Comte de Savoye du même nom, en 1282. I. I. 249. *b.*
— de *Sibylle de Baugé*, Comtesse de Savoye, en 1294. I. I. 289. *b.*
— de *Charles* II. Roi de Sicile. I. I. 345. *b.*
— de *Philippe*, Comte d'Arras, en 1294. I. I. 421. *b.*
— de *Thibaut* II. Duc de Lorraine, en 1312. I. I. 365. *b.*
— de *Thibaud* II. Duc de Lorraine, en 1312. I. I. 427. *b.*
— de *Ferry* IV. Duc de Lorraine & Marchis, en 1315. I. II. 25. *b.*
— de *Jeanne de Bourgogne*, Reine de France, Femme du Roi *Philippe de Valois*, en 1329. S. I. II. 123.
— de *Jeanne de Bourgogne*, Reine de France, confirmé par le Roi *Philippe de Valois* son Epoux, en 1329. I. II. 345. *a.*
— de *Philippe de Savoye*, Prince d'Achaie, en 1329. I. II. 124. *a.*
— de *Louis de Savoye*, Seigneur de Vaud, Bugey & Valromay, en 1340. I. II. 191. *a.*
— d'*Isabelle d'Autriche*, Veuve de *Ferry* IV. Duc de Lorraine, en 1340. I. II. 200. *b.*
— d'*Yolande de Montferrat*, Comtesse de Savoye, Femme d'*Aymon* Comte de Savoye, en 1342. I. II. 204. *b.*
— de *Robert* dit *le Sage* & *le Bon*, Roi de Naples, de Jerusalem & de Sicile, Comte de Provence, en 1343. I. II. 207. *b.*
— d'*Aymon*, Comte de Savoye, en 1343. I. II. 217. *a.*
— de *Raoul*, Duc de Lorraine, en 1346. I. II. 237. *a.*
— de *Jaques de Savoye*, Prince d'Achaye, en 1360. II. I. 31. *a.*
— de *Jean* I. Duc de Lorraine, en 1377. II. I. 121. *a.*
— d'*Amé* VI. Comte de Savoye, en 1383. II. I. 176. *a.*
— de *Louis* I. Roi de Jerusalem & de Sicile, Duc d'Anjou &c. en 1383. II. I. 178. *b.*
— de *Louis* Duc d'Anjou, Fils de *Jean* Roi de France, & Fils adopté de *Jeanne* I. Reine de Naples, en 1383. S. I. II. 215.
— d'*Amé* VII. Comte de Savoye, en 1391. II. I. 231. *a.*
— de *Guillaume*, Duc de Gueldres & de Juliers, en 1402. S. I. II. 303.
— de *Marguerite de Baviere*, Veuve de *Charles* Duc de Lorraine, de l'an 1434. II. II. 287. *b.*
— d'*Amé* VIII. Premier Duc de Savoye, de l'an 1439. III. I. 78. *a.*
— de *Jean François de Gonzague*, Marquis de Mantoue, de l'an 1444. III. I. 133. *b.*
— de *Bonne de Savoye*, Princesse d'Achaïe. II. II. 229. *a.*
— de *Marie de Harcourt*, Comtesse de Vaudemont, Veuve d'*Antoine de Lorraine*, Comte de Vaudemont, de l'an 1464. III. I. 320. *a.*
— de *René*, Roi de Jerusalem & de Sicile, &c. de l'an 1474. III. I 481. *b.*
— de *Catherine*, Reine de Bosnie, en faveur du *St. Siége*, de l'an 1478. III. II. 61. *a.*
— de *Charles d'Anjou*, dernier Comte de Provence, de l'an 1481. III. II. 82. *b.*
Son Premier Codicile. *ibid.* 88. *a.* Son Second Codicile. *ibid.* 91. *a.*
— d'*Iolande*, Reine de Jerusalem & de Sicile, de l'an 1483. III. II. 449. *a.*
— de *Philippe de Savoye* Comte de Beaugé, & Seigneur de Bresse, de l'an 1492. III. II. 286. *b.*
— de *Marguerite d'Autriche* Duchesse Douairiere de Savoye, de l'an 1508. avec les additions, de l'an 1512. IV. I. 90. *b.* Son Codicile, de l'an 1530. IV. II. 73. *b.*
— de *Philippe de Gueldres*, Reine de Sicile, Duchesse de Lorraine & de Bar, de l'an 1520. IV. I. 316. *b.*
— de *Charles* II. dit *le Bon* Duc de Savoye, de l'an 1540. IV. II. 190. *a.*
— de *René de Chalon*, Prince d'Orange, fait en 1544. S. II. I. 309.
Confirmation dudit Testament par l'Empereur *Charles* V. *ibid.* 310.
— de *Henri* VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1546. IV. II. 320. *a.*
— de *Ferdinand* I. Roi des Romains, fait en 1554. S. II. I. 134.
— d'*Anne d'Egmont*, Comtesse de Buren, Femme de *Guillaume* I. Prince d'Orange, fait en 1554. S. II. I. 156.
— de *Charles* V. Empereur, fait en 1558. avec son Codicile fait, en 1559. S. II. I. 141.
— de *Charles* Archiduc d'Autriche, fait en 1584. S. II. I. 190.
— de *François* Duc d'Alençon, de l'an 1583. V. I. 436. *a.*
— de *Jean* Duc de Deux Ponts, de l'an 1591. V. I. 484. *b.*
— de *Charles* II. Duc de Lorraine, de l'an 1606. V. II. 60. *a.*
— de *Philippe Guillaume* de Nassau, Prince d'Orange, de l'an 1618. V. II. 305. *b.*
— de *Maurice*, Prince d'Orange, de l'an 1625. V. II. 472.

Testament de *Frideric Henri*, Prince d'Orange, fait en 1640. S. II. I. 295.

— du Cardinal de *Richelieu*, de l'an 1642. VI. I. 248. *a.*

— de *Marie de Medicis*, Reine de France, Mere du Roi *Louis* XIII. de l'an 1642. VI. I. 260. *b.*

— de *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1643. VI. I. 271. *b.*

— de *Charles Louis*, Electeur Palatin, de l'an 1670. VII. I. 131. *a.*

— de *Jean Casimir*, Roi de Pologne, de l'an 1672. VII. I. 214. *b.*

— de *Marguerite Marie*, Fille de *Philippe* IV. Epouse de *Leopold* I. Empereur, de l'an 1673. VII. I. 221. *a.*

— de *Michel* I. Roi de Pologne, de l'an 1673. VII. I. 245. *b.*

— de *Christian*, Duc de Saxe Mersebourg, par lequel il établit le Droit d'aineſſe, de l'an 1688. VII. II. 208. *a.*

— de *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne, fait en 1695. VII. II. 363. *a.*

— de *Charles* II. Roi d'Espagne, de l'an 1700. VII. II. 485. *a.*

— d'*Emanuel Lebrecht*, Prince d'Anhalt-Cothen, de l'an 1702. VIII. I. 122. *b.*

— de *Louis* XIV. Roi de France, fait en 1714. VIII. I. 434. *b.*

Son Codicille, en 1715. *ibid.* 448. *a.*

— de *Catherine*, Imperatrice de Ruſſie, en 1727. S. II. II. 188.

Thibald, Duc de Lorraine, Son Traité de Paix avec *Blanche*, Comteſſe de Troyes, & ſon Fils, par lequel il lui promet la fidelité, & donne pour Caution le Château de Chaſtenay à *Odon* Duc de Bourgogne, en 1218. I. I. 158. *b.*

Theobald, Evêque de Liége, ſa Convention avec *Giles Berthaut* Seigneur de Malines, touchant quelques Biens & Droits que l'Evêque avoit dans cette Ville & ſes appartenances, en 1308. I. I. 351. *a.*

Theodore, Marquis du Montferrat, Son Traité de Paix avec *Jean Galeas Visconti* de Milan, en 1382. II. I. 161. *b.* Le Vicariat de l'Empire dans la Lombardie lui eſt conferé par l'Empereur *Sigiſmond*, en 1414. S. I. II. 334.

Theodoric, Evêque de Verdun, ſa Lettre aux Princes & aux Evêques de l'Empire par laquelle il déclare d'acceder à leurs Reſolutions contre le Pape *Gregoire* VII. S. I. I. 32.

Theodoric, Comte de Hollande, Son Traité de Paix avec *Henri* Duc de Lorraine, en 1203. I. I. 130. *b.*

Theodoric, Archevêque de Cologne, renouvelle l'Alliance avec *Henri* Duc de Brabant, en 1208. I. I. 139. *a.*

Theodoric le Jeune, Landgrave de la Thuringe Orientale, vend le Marcgraviat de *Luſace* pour 6000 Marcs d'argent à *Burchard*, Archevêque de Magdebourg, en 1301. I. I. 330. *a.*

Theodoric, Comte de Cleves, Son Contract avec *Henri* Duc de Lorraine & de Brabant, pour marier ſon fils avec la fille du Duc, en 1232. I. I. 172. *b.*

Theodoric, Electeur de Cologne, ſe fait Vaſſal de *Henri* V. Roi d'Angleterre pour une Penſion annuelle de 100 Nobles d'Angleterre, l'an 1416. II. II. 70. *a.*

Thereſis Cunigunde, Fille de *Jean* III. Roi de Pologne, ſes Pactes matrimoniaux avec *Maximilien Emanuel*, Electeur de Baviere. S. II. I. 429. Son Traité avec *Joſeph* I. Roi des Romains, touchant la Reduction de la *Baviere*, de l'an 1704. VIII. I. 163. *b.*

Theſſalonique, Royaume donné par *Baudouin* II. Empereur de Conſtantinople, à *Hugues* Duc de Bourgogne, en 1265. I. I. 222. *a.*

Theutgaude, Archevêque de Cologne. Voyez *Gunthaire.*

Thibaut, Roi de Navarre, fils de *Louis* IX. Roi de France, ratifie & confirme de ſa part la Treve de cinq ans, faite entre ledit Roi ſon Pere & *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1269. I. I. 231. *b.*

Thibaut, Comte de Champagne & Seigneur Direct de la Ville de *Neufchatel* en Lorraine, promet aux Habitans de cette Ville, que ſi le Duc de Lorraine ſon Vaſſal manque à ce qu'il leur avoit promis, lui Comte l'obligeroit à leur donner ſatisfaction, en 1231. I. I. 169. *a.*

Thibaut, Comte de Bar, ſon Accord avec *Ferri* Duc de Lorraine au ſujet des Priſonniers faits par eux à Hatigney, en 1272. I. I. 235. *a.*

Thibaut II. Duc de Lorraine, Son Traité d'Accommodement fait par voye de Compromis avec *Renaud de Bar* Evêque de Metz, ſur leurs Differends au ſujet de *Warmerange*, *Pariſel* & *Luneville*, en 1311. I. I. 364. *a.* Son Teſtament, en 1312. *ibid.* 365. *a.* & 427. *b.*

Thierri, Comte de Cleves, Son Traité d'Alliance avec *Jean* Duc de Brabant, en 1287. I. I. 266. *b.*

Thomas & *Amé*, Freres, Barons de Savoye, leur Alliance avec *Othonin* & *Renaud de Bourgogne*, en 1071. I. I. 51. *a.*

Thomas, Archevêque de Cantorberi, plaintes contre lui de *Henri* II. Roi d'Angleterre à *Alexandre* III. Pape, en 1164. S. I. I. 52. *Henri* II. Roi d'Angleterre ſe purge par ferment audit Pape, de n'avoir point eu de part à ſon meurtre. I. I. 89. *b.*

Thomas, Comte de Savoye & de Maurienne, reçoit l'Inveſtiture de ſes Etats de *Philippe* II. Roi des Romains, & en obtient quelques autres Fiefs, en 1207. I. I. 138. *a.* Son Aſſurance donnée à *Albert*, Seigneur de la Tour du Pin, de ne vouloir empieter ſur ſes Terres, en 1218. *ibid.* 157. *b.* Son Contract de Mariage par lequel il donne ſa Fille *Marguerite* à *Herman* Comte de Kibourg. *ibid.* 158. *a.* Son Traité avec la Ville de *Marſeille*, en qualité de Vicaire de l'Empire, en 1226. *ib.* 164. *a.* Son Teſtament, en 1248. *ib.* 196. *a.*

Thomas de Savoye, Comte de Flandres & de Hainaut, obtient de ſon Frere *Amé* IV. Comte de Savoye, le Château de *Bar* dans la Vallée d'Aouſte, en 1242. I. I. 180. *b.*

Thomas de Savoye, Fils ainé du Comte de Savoye du même nom, ſon Teſtament, en 1282. I. I. 249. *b.*

Thomas, Comte de Lancaſtre, Sentence prononcée contre lui par *Edouard* II. Roi d'Angleterre, en 1321. I. II. 55. *b.*

Thomas de Carretto, donne à *Philippe de Savoye*, Prince d'Achaïe, quelques Chateaux & Terres dans le Territoire d'Albe, en 1329. S. I. II. 126.

Thomas, Marquis du Montferrat, ſa Tranſaction avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, au ſujet de la Ville de *Verceil* & ſes appartenances, de l'an 1416. II. II. 62. *b.*

Thomas, Prince de Savoye, Son Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, pour la reſtitution des Places fortes tenues par lui & le Roi d'Eſpagne, de l'an 1640. VI. I. 195. *b.*

Thomas, Prince & ſon Frere le Cardinal de *Savoye*, leur Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, pour la reſtitution des Places fortes, & la Regence & Succeſſion aux Etats de Savoye, de l'an 1642. VI. I. 253. *a.* Leur Traité d'Accommodement avec Madame *Chrétienne* de France, Ducheſſe de Savoye. *ibid.* 254. *a.*

Thomas Aniello, Chef du Peuple de Naples revolté, Conceſſions qu'il obtint du Vice-Roi en faveur des Napolitains, en 1647. S. II. I. 324.

Thomaſino de Campo Fregoſe, Gouverneur de l'Iſle de *Corſe*, ſes Actes ſur l'alienation de la dite Isle, avec *Louis Marie Sforce* Duc de Milan, en 1481. S. I. II. 457.

Thorn & *Culm*, Villes de Pruſſe, obtiennent de l'Empereur *Frideric* III. Permiſſion & Pouvoir de faire des Confederations avec les autres Villes & avec la Nobleſſe du Païs pour leur defenſe & la conſervation de leurs Privileges, l'an 1451. III. I. 181. *a.*

Thorn, Sentence prononcée contre le Magiſtrat & la Ville de *Thorn* au nom d'*Auguſte* II. Roi de Pologne, à cauſe des Troubles ſurvenus dans cette Ville entre les Lutheriens & les Catholiques, de l'an 1624. VIII. II. 89. *b.* Acte de l'Execution de ladite Sentence. *ibid.* 97. *b.*

Thurgaw, Pays de Suiſſe, Accord entre l'Evêque de *Conſtance* & les *Cantons Suiſſes* ſur les Droits y appartenans audit Evêque, de l'an 1509. IV. I. 121. *a.*

Thurgaw & *Rhyngaw*, Contrées de Suiſſe, Sentence arbitrale rendue par les Cantons de *Berne* & *Baſle*, *Soleure* & *Fribourg* entre le Canton de *Zurich* d'une part, & les Cantons de *Lucerne*, *Ury*, *Schwitz*, *Underwald* & *Zug* d'autre part, par laquelle on declare à qui le Jugement des affaires concernant la Religion & la Paix publique *dans le Thurgaw* & *Rhyngauw* devra appartenir, & dans quels cas matrimoniaux les *Sujets Evangeliques & Catholiques* ſont obligez de recourir à la Juſtice du Chapitre de *Conſtance* ou à celle de la Ville de *Zurich*, de l'an 1632. VI. I. 41. *a.*

Thuringe, Landgraviat, *Frideric* II. Empereur en donne l'Expectative à *Henri* Marggrave de Miſnie, en 1242. I. I. 180. *a.* La Nobleſſe de Thuringe reconnoit *Henri* Marcgrave de Miſnie pour leur Seigneur & *Landgrave* de Thuringe ſous de certaines conditions. *ibid.* 197. *b.* Union Hereditaire entre *Guillaume* & *Balthaſar* Freres, Landgraves de Thuringe & Marggraves de Miſnie, touchant leur Succeſſion, en 1387. S. I. II. 223.

Thuringe & *Miſnie*, Union hereditaire entre *Balthaſar Guillaume le Vieux*, & *Guillaume le Jeune*, *Frideric le Vieux*, & *Frideric le Jeune*, tous Landgraves de Thuringe & Marggraves de Miſnie, en 1403. S. I. II. 306. Traité de Partage & d'Union hereditaire entre *Frideric* & *Guillaume le Jeune* d'une part, & *Frideric l'ainé* d'autre part, tous Landgraves de Thuringe & Marggraves de Miſnie, ſur les Pays qui leur avoient été laiſſez par *Balthaſar* & *Guillaume l'ainé*, en 1410. *ibid.* 325. Inſtrument de Partage hereditaire entre *Guillaume* & *Frideric*, Freres, Ducs de Saxe & Landgraves de Thuringe, en 1445. *ibid.* 399. Sentence Arbitrale, renduë par *Frideric* Archevêque de Magdebourg, *Frideric* Marggrave de Brandebourg, & *Louis* Landgrave de Heſſe touchant les differends ſurvenus ſur ledit Partage. *ibid.* 401.

Toggenbourg, Comté en Suiſſe, l'Empereur *Sigiſmond* en inveſtit le Comte *Frideric*, l'an 1413. II. I. 358. *b.* Inveſtiture du Comté de *Toggenbourg* & des Seigneuries de *Prettigaw*, *Tafar*, *Yellfort* & *Uzkang*, donnée par l'Empereur *Albert* II. au Comte *Guillaume de Montfort* pour lui & ſes Coheritiers, l'an 1439. III. I. 65. *a.* Union du bas Comté avec les Cantons de *Switz* & de *Glaris* pour les affaires de la Juſtice & leur mutuelle defenſe, de l'an 1440. *ibid.* 87. *a.* Ce Comté eſt rendu par *Patermann* Baron de Raren à *Ulric* VIII. Abbé & Prince de St. Gall, pour 14500 florins du Rhin, l'an 1468. *ibid.* 402. *b.* Inveſtiture dudit Comté donnée par l'Empereur *Frideric* III. audit Abbé. *ibid.* 406. *a.* Les Habitans de Toggenbourg achettent les Terres & Droits que l'Abbé de *St. Gall* y avoit pour 15000 florins du Rhyn, en vertu d'une permiſſion des Cantons Helvétiques de *Zurich* & de *Glaris* comme étant Protecteurs dudit Comté, de l'an 1530. IV. II. 70. *a.* Convention des Habitans de ce Comté avec l'Abbé de *St. Gall*, touchant l'Adminiſtration de la Juſtice, la Punition des Crimes & la Tolerance en matiere de Religion, de l'an 1532.

1532. IV. II. 85. *b.*
Sentence rendue par les IV. Cantons de *Zurich*, *Lucerne*, *Switz* & *Glaris* portant annullation de la Vente dudit Comté, faite l'an 1530. par les deux Cantons de *Zurich* & de *Glaris* aux Habitans du même Païs, & l'Accommodement de ceux-ci avec l'*Abbé de St. Gall*, de l'an 1538. *ibid.* 182. *a.* Sentence rendue par les Cantons de *Switz* & de *Glaris* entre l'*Abbé de St. Gall* & les Habitans dudit Comté, sur leurs differends. l'an 1540. *ibid.* 191. *a.* Sentence des XIII. *Cantons Helvetiques*, que les Habitans Evangeliques du Comté de *Toggenbourg* seront obligés de se soumettre dans toutes leurs Causes aux Jugemens & Decisions des deux Cantons de *Switz* & de *Glaris*, de l'an 1599. V. I. 593. *a.*
Confirmation de ladite Sentence. *ibid.* 595. *b.* Manifeste du Conseil General des deux Religions dans le *Toggenbourg* contre l'Abbé & Couvent de *St. Gall*, en 1712. VIII. I. 290. *b.*
Manifeste des Cantons de *Zurich* & *Berne*, touchant les affaires de *Toggenbourg*. *ibid.* 291. *b.*
Torgau, Alliance de Torgau entre *Jean* Electeur de Saxe & *Philippe* Landgrave de Hesse pour la defense de la Reformation de la Religion, de l'an 1526. IV. I. 449. *b.*
Extension & Prorogation de ladite Alliance, avec divers autres Princes de l'Empire, & l'Accession de la Ville de *Magdebourg*. *ibid.* 455. *a.*
Torstensohn, General de l'Armée de *Christine* Reine de Suede, sa Trêve pour six mois faite avec *Jean George*, Electeur de Saxe, l'an 1645. VI. I. 325. *a.*
Prolongation de cette Trêve pour dix mois, de l'an 1646. *ibid.* 340. *b.*
Toscane, sous la Superiorité de l'Empereur, en 1061., en vertu d'un Decret de la Duchesse *Beatrix*, Femme de *Godefroy*, Duc de Toscane, & Mere de la Comtesse *Mathilde*, par lequel elle confirme au nom de l'Empereur la Possession de quelques Biens à *Gui*, Abbé du Monastere de la Ste. Vierge à Florence. S. I. I. 29. Protestation du Grand Duc de Toscane contre l'Investiture Eventuelle de ses Etats, à regler au Congrès de Cambrai, en 1734. S. II. II. 178. & 179.
Voyez encore l'Article de *Florence*.
Toul, Comté, engagé par le Comte *Frideric* à l'Evêque de Toul pour 350 Livres de Prum, en 1202. I. I. 128. *b.* Ce Comté est reconnu fief de l'Evêque de Toul. *ibid.* 195. *a.* Il est vendu par Ferri Duc de Lorraine à l'Evêque de Toul, en 1261. *ibid.* 214. *b.* *Antoine de Neufchâtel*, Evêque de Toul, sa Paix faite avec *Nicolas* Duc de Lorraine, en 1472. III. I. 605. *b.* 606. *b.*
Tournai, Ville renduë avec *Mortagne* & *St. Amand* au Roi de France *François* I. par le Roi d'Angleterre *Henri* VIII. pour une somme de 600000 Couronnes d'or, l'an 1518. IV. I. 275. *a.*
Tournai & *Tournesis*, Leur Accord avec le Roi d'*Espagne* & les *Provinces-Unies*, touchant les Contributions, de l'an 1693. VII. II. 329. *a.* Traité des Etats de ce Païs, par lequel ils se soumettent aux Contributions de Guerre ordonnées par les Etats Generaux de *Provinces-Unies*, de l'an 1706. VIII. I. 198. *a.*
Autre Traité pour l'an 1707. *ibid.* 220. *a.*
Tournois, les Statuts de *Henri* I. Empereur touchant les Tournois, en 938. I. I. 30. *b.*
Tragur, Ville de Dalmatie, obtient divers Privileges de *Coloman* Roi de Hongrie. I. I. 61. *a.* *Frideric* II. Empereur accorde à ses Habitans la liberté de trafiquer en Sicile. *ibid.* 179. *b.* Se soumet à la Republique de Venise, sauf les Droits du Roi de Hongrie, en 1322. I. II. 52. *b.*
Sa Confederation avec *Paul* Fils de *Paul*, Ban de Croatie, pour faire la Guerre à *Mladenus* Ban de Croatie. *ibid.* 53. *b.*
Transilvanie, Principauté, Traité entre *Sigismond Batori*, Prince de Transilvanie, & *Rodolphe* II. Empereur, touchant la Continuation de la Guerre contre les Turcs, comme aussi la Succession & Devolution de la Principauté de *Transilvanie* à la Maison d'*Autriche*, de l'an 1595. V. I. 514. *a.* Traité entre l'Empereur *Leopold* I. & *Michel Apaffi* Prince de Transilvanie pour la defense de cette Principauté, & pour le reglement des affaires Politiques & Ecclesiastiques, de l'an 1686. VII. II. 130. *a.*
Declaration du Prince & des Etats de *Transilvanie*, par laquelle ils renoncent à la Protection des Turcs & se soumettent à l'Empereur *Leopold* I. de l'an 1688. *ibid.* 155. *b.* Declaration des Etats de cette Principauté, par laquelle ils se soumettent à la Protection de l'Empereur *Leopold* I. en 1688. S. II. I. 420.
Diplome du même Empereur donné auxdits Etats, par lequel il confirme toutes leurs Loix, Statuts & Privileges, en 1691. *ibid.* 422. Conventions entre les *Catholiques-Romains*, les *Reformez* & les *Unitaires* sur les affaires de Religion, en 1702. S. II. II. 19.
Travendal, la Paix de Travendal faite entre *Frideric* IV. Roi de Dannemarc & *Frideric* Duc de Holstein-Gottorp, en 1700. VII. II. 480. *a.*
Treffurt, Ville de Thuringe, Paix de Bourg faite & conclue entre *Frideric* Landgrave de Thuringe & *Henri* Landgrave de Hesse touchant ladite Ville. S. I. II. 129.
Tremouille (*Charles Hollande Duc de la*) sa Protestation contre la Paix de Nimegue, en se reservant son Droit sur le Royaume de *Naples*, de l'an 1674. VII. I. 416. *a.* Protestation de ce *Duc* faite à la Paix de Ryswick pour la Conservation de ses Droits sur ledit Royaume, en 1697. VII. II. 419. *a.*
Trêves, l'Advocatie de l'Eglise de Trêves cedée par *Henri* Comte Palatin du Rhin à l'Archevêque de Trêves, en 1197. I. I. 123. *a.* L'Archevêque de Trêves est declaré Primat par l'Empereur *Frideric* I. S. I. I. 43. La Ville de *Trêves* reçuë dans la Paix commune de Lorraine, en 1356. I. II. 315. *a.* Le Chapitre de Trêves est desobeïssant à l'Empereur *Maximilien* I. dans la cause du Comte de Virneberg, que le Chapitre vouloit soumettre à la Jurisdiction Ecclesiastique & la soustraire à la Jurisdiction de l'Empereur, c'est pourquoi l'Empereur ordonne de mettre la main sur tous les Revenus dudit Chapitre, l'an 1505. IV. I. 59. *b.*
Trevia Dei, ou Paix Publique ordonnée par le Pape *Calixte* II. en 1119. I. I. 65. *b.* & *suiv.*
Triple-Alliance, entre *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, les *Provinces-Unies* & *Charles* XI. Roi de Suede, pour procurer la Paix entre la *France* & l'*Espagne*, de l'an 1668. VII. I. 68. *a.* 91. *a.*
Articles convenus entr'eux, pour assurer cette Alliance & pour le payement des subsides promis à la *Suede*. *ibid.* 101. *a.*
— entre *Guillaume* III. Roi d'Angleterre, *Charles* XII. Roi de Suede & les *Provinces-Unies*, de l'an 1698. VII. II. 440. *b.*
Renouvellement de cette Alliance, en 1700. *ibid.* 475. *a.*
— entre *Louis* XV. Roi de France, *George* I. Roi de la Grande Bretagne & *Frideric Guillaume* Roi de Prusse, fait à Hanovre, en 1725. VIII. I. 127. *a.*
Accession des *Provinces-Unies* à cette Alliance. *ibid.* 133. *a.*
— de la *Suede*. *ibid.* 141. *b.*
Tripoli, Ville de Barbarie, Son Traité de Paix avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1662. VI. II. 431. *a.* Son Traité de Paix avec le même Roi, de l'an 1676. VII. I. 319. *b.* Traité de Paix de la Regence de *Tripoli* avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1685. VII. II. 105. *b.*
Son Renouvellement de Paix avec *Jaques* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1687. *ibid.* 144. *b.* Son Traité de Paix & de Commerce avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1703. VIII. I. 136. Son Traité de Paix & de Commerce avec l'Empereur *Charles* VI. en 1726. VIII. II. 135. *b.*
St. Tron, Ville du Païs de Liege, Son Traité de Confederation avec *Henri* III. Duc de Lorraine & de Brabant. I. I. 202. *a.*
Tunis, Royaume de Barbarie, Traité de Paix & de Commerce pour 20 ans entre *Elmire Mommiri Buabi*, Roi de Tunis & la Ville de *Pise*, en 1265. S. I. I. 115. *Muley Hazem* Roi de Tunis, Son Traité avec *Charles* V. par lequel il cede à ce dernier diverses Places maritimes du Royaume de Tunis, & s'oblige de le prendre en Fief du Roi d'Espagne, de l'an 1535. IV. II. 128. *a.* Traité de Paix de ce Royaume avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1622. V. II. 411. Traité de Paix entre la Regence de Tunis & les *Provinces-Unies*, fait par l'Amiral *de Ruyter*, l'an 1662. VI. II. 402. *b.* 428. *a.*
Son Traité de Paix avec *Charles* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1662. *ibid.* 432. *a.* Sa Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1665. VI. III. 57. *a.* Son Traité de Paix avec le même Roi, de l'an 1672. VII. I. 203. *a.* Son Traité de Paix pour cent ans avec le même Roi, de l'an 1685. VII. II. 114. *a.*
Son Traité de Paix & de Commerce avec *Jaques* II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1686. *ibid.* 140. *a.* Son Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1708. VIII. I. 230. Sa Convention sur le Commerce avec l'Empereur *Charles* VI. en 1725. VIII. II. 129. *a.* Traité de Paix conclu entre la *France* & la Republique de *Tunis*, en 1729. S. II. II. 249.
Turcs, Articles de ce qui a été promis par les Etats de l'Empire à l'Empereur *Frideric* III. pour s'opposer aux Turcs, l'an 1471. III. I. 430. *a.* Alliance des Princes Chrêtiens contr'eux sous les Auspices du Pape *Sixte* IV. de l'an 1481. III. II. 76. *b.*
Turin, avec plusieurs autres Villes données à *Thomas* Comte de Savoye par *Guillaume* Roi des Romains, en 1252. I. I. 200. *a.*
Turnhout, Ville de Brabant, Son Traité d'Alliance avec la Ville d'*Anvers*, en 1261. I. I. 214. *a.*
Turnhout, Seigneurie de Brabant cedée avec le Château, & Bourg de *Schoonbroek*, leurs Appartenances & Dependances à *Emilie* Princesse Douairiere d'Orange, par *Philippe* IV. Roi d'Espagne, en 1649. S. II. I. 367.

V.

Valais, Pays de Suisse, l'Evêque, les Villes & les Habitans du *Valais* font un Traité d'Amitié avec *François Sforce* Duc de Milan, l'an 1454. III. I. 232. *b.*

Vallendas, Château & Bourg dans le Comté de Sayn, doit relever de l'Archevêque de Trêves II. I. 200. *b.* Est vendu pour la moitié au Seigneur de Runkel par les Comtes de Sayn, en 1386. *ibid.* 201. *a.*

Valteline, Pays de Suisse, *Philippe* IV. Roi d'Espagne le remet aux *Grisons*, l'an 1621. V. II. 395. *a.* Traité au sujet dudit Païs, entre lesdits *Grisons* & les Deputez du Roi d'*Espagne* & de la Maison d'*Autriche*, de l'an 1622. *ibid.* 406. *b.* Articles accordez entre l'Ambassadeur de France, le General de l'Armée combinée de la *France*, de la Republique de *Venise* & du Duc de *Savoye* d'une part, & les Deputez de la *Valteline* de l'autre, l'an 1624. *ibid.* 469. *a.* Autres Articles accordez entre lesdits Ambassadeur & General, & le General du Pape *Urbain* VIII. pour rendre le Fort de *Tirano. ibid.* Autres Articles accordez aux Commandans du Pape dans *Bormio* & *Perouse*, l'an 1625. *ibid.* 470. *b.* Accord entre la *France* & l'*Espagne*, touchant les affaires de la *Valteline* & des *Grisons*, de l'an 1626. *ibid.* 487. *a.*

Vandales, les six Villes des Vandales, quelles Villes sont ainsi nommées. III. I. 100.

Vandalie, ou le Duché de *Meklembourg*, les Freres *Balthasar*, *Guillaume* & *Christophle de Vandalie*, Seigneurs de Werle, reconnoissent de tenir leurs Seigneuries en Fief de *Frideric* I. Electeur de Brandebou g, qu'ils lui en ont fait hommage, & qu'à l'avenir ils doivent toûjours le faire, l'an 1415. II. II. 54. *a.*

Vaudemont, Comté, Sentence Arbitrale & Provisionelle renduë par *Philippe* Duc de Bourgogne, entre *René* Duc d'Anjou & de Bar, Roi de Jerusalem, & *Antoine* Comte de Vaudemont, par laquelle ce Comté est ajugé à *Antoine* pour lui & ses Hoirs mâles, l'affaire principale concernant la Succession au Duché de *Lorraine* étant renvoyée à une ulterieure Decision; ordonné cependant que le Fils ainé du Comte de Vaudemont épousera la Fille aînée du Duc *René*, de l'an 1432. Avec la Ratification de ce Duc. II. II. 248. *a.* Il est ajugé par la Sentence definitive de *Charles* VII. Roi de France au Comte *Antoine*, à la charge de le tenir en fief du Duc de Lorraine, l'an 1445. III. I. 144. *a.*

Vaudois, Articles qui leur sont accordez par *Charles Emanuel*, Duc de Savoye, l'an 1655. VI. II. 114. Article secret touchant leur Retablissement, accordé par *Victor Amé* Duc de Savoye, dans son accession à la *Grande Alliance*, de l'an 1690. VII. II. 273. *b.*

Udenheim, Village, l'Evêque de Spire obtient de l'Empereur *Louis de Baviere* le Privilege d'en faire une Ville, en 1338. I. II. 169. *b.*

Udenheim ou *Philipsbourg*, Transaction entre *Frideric* Electeur Palatin & l'*Evêque de Spire*, touchant la fortification de ladite Ville, de l'an 1618. V. II. 315. *a.* 316. *b.*

Veldentz, Comté, est un Fief de l'Evêché de Verdun. I. II. 140. *a.* Lettres de *Jean de Sarpont* Evêque de Verdun par lesquelles il declare d'avoir reçu hommage & foi de *Frideric* Comte de Veldentz, avec une Liste des Biens qui relevent dans ledit Comté de l'Evêché de *Verdun*, de l'an 1418. II. II. 119. *a.* Protestation du *Comte Palatin de Veldentz* contre la Succession de *Philippe Guillaume* Duc de Neubourg, dans les Etats Palatins Electoraux, de l'an 1686. VII. II. 139. *a.*

Velau, Comté du Païs-Bas, adjugé par l'Empereur *Henri* IV. à l'*Evêque d'Utrecht*, & cedé par celui-ci à *Henri* Duc de Lorraine pour en joüir lui & son fils ou sa fille après lui, en 1196. *ibid.* 120. *b.*

Vendôme (*le Cardinal de*) Legat à Latere en France du Pape *Clement* IX. son Bref de Dispense accordé au Prince *Dom Pedro* de Portugal pour son Mariage avec *Marie Françoise Elisabeth de Savoie*, de l'an 1668. VII. I. 78. *b.*

Vendôme, le Duc de Vendôme est declaré Prince du Sang, par *Philippe* V. Roi d'Espagne, en 1712. S. II. II. 89.

Venise, Ville & Republique, Privileges qui leur sont accordez par l'Empereur *Otton* III. en 992. S. I. I. 24. Lettres d'Investiture de *Sebastien Ziani* Duc de Venise données à *Roger* fils du Comte de *Jadra*, sur le Château de *Kesse*. I. I. 91. *b.*

Son Traité d'Alliance pour trois ans avec *Reinier Morosini*, Comte d'Arbi contre les Pirates, en 1243. *ibid.* 183. *b.* Les *Saratins* se soumettent à elle, en 1248. S. I. I. 97. Le Duc de Venise *Reinier Genon* donne le Comté de *Vegla* & l'Isle de *Pervich* en fief aux Comtes de *Schinelle*. I. I. 213. *a.*

Sa Trêve d'un an avec la Ville d'*Almise* en Dalmatie, en 1292. *ibid.* 276. *a.* La Ville de *Tragur* en Dalmatie se soumet à ladite Republique, sauf les Droits du Roi de Hongrie, en 1322. I. II. 51. *b.*

Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Neliptius* Comte de Tine & avec *Constantin* son Neveu, en 1343. *ibid.* 221. *a.*

Son Traité de Paix avec *Louis* Roi de Hongrie, par lequel ladite Republique renonce à toute la *Dalmatie* & transfere les Droits & Pretensions qu'elle y a, audit Roi, & à ses Successeurs, qui de son côté rend à la Republique toutes les Places occupées dans la Marche de *Trevise*, *Carniole* & *Istrie*, en 1358. I. II. 339. *a.* Son Alliance & Ligue avec *Jean Galeaz Visconti* de Milan contre la Republique de *Genes*, en 1380. II. I. 149. *a.*

Son Accord avec la Ville *Sebenico*, contenant les Conditions sous lesquelles elle se soumet à ladite Republique, de l'an 1412. *ibid.* 340. *b.* Son Traité avec *Jean François de Gonzague* Seigneur de Mantoue, qui se remet à leur Protection, de l'an 1421. II. II. 161. *a.*

Sa Confederation avec *Amé* VIII. Duc de Savoye, contre le Duc de Milan, l'an 1426. *ibid.* 185. *a.* Sa Paix & celle dudit Duc, comme aussi de la Republique de *Florence* faite avec *Philippe Marie* Duc de Milan, l'an 1427. *ibid.* 203. *a.* *Venise* & *Florence*, Republiques, & *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, leur Compromis avec *Nicolas* Marquis d'Este, & *Louis* Marquis de Saluces, pour ajuster leurs Differends, de l'an 1433. avec leur Sentence arbitrale rendue là dessus. *ibid.* 258. *b.* *Venise*, *Florence* & *Genes*, leur Paix faite avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, par la Sentence Arbitrale de *François Sforce*, l'an 1441. III. I. 108. *a.*

Rescript de *François Foscari*, Duc de Venise, à son Lieutenant au Frioul, de rendre au *Patriarche d'Aquilée* les Places & Terres qui lui furent cedées par la Transaction faite avec lui, de l'an 1445. *ibid.* 148. *b.* Ses Lettres d'Assurance données à *Louis* Marquis de Mantoue, qu'ils ne commettront aucune hostilité contre lui & contre ses Etats dans l'espace d'un an après que ses Services dans l'Armée de la Ligue seront finis, de l'an 1446. *ibid.* 149. *a.* Son Traité de Paix avec *François Sforce*, Vicomte, de l'an 1449. *ibid.* 169. *a.* Son Traité de Paix avec *Alfonse* Roi d'Arragon & de Sicile, faite par la Mediation du Marquis d'*Este*, l'an 1450. *ibid.* 178. *b.* Son Traité de Paix avec *François Sforce* Duc de Milan, de l'an 1451. *ibid.* 202. *a.* Denomination de ses Adherens pour être inclus dans la même Paix. *ibid.* 209. *b.* *Venise* & *Florence*, leur Ligue avec le même Duc, contre tous les Aggresseurs concluë pour 25 ans, l'an 1454. *ibid.* 221. *b.* Denomination de ceux qui de la part de *Venise* devoient être inclus dans ladite Ligue. *ibid.* 228. *a.* Son Traité avec le même Duc, pour regler les Limites de leurs Etats, de l'an 1456. *ibid.* 241. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Matthias* Roi de Hongrie, de l'an 1463. *ibid.* 290. *b.* Son Traité d'Alliance avec le Pape *Paul* II. de l'an 1469. *ibid.* 405. *b.* Son Traité de Paix & d'Alliance perpetuelle avec *Louis* XI. Roi de France, *de l'an* 1478. III. II. 18. *a.*

Son Traité de Paix avec le Pape *Sixte* IV. *Ferdinand* Roi de Sicile, *Jean Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan, *Hercule* Duc de Ferrare & la Republique de *Florence*, de l'an 1484. *ibid.* 128. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Louis* XII. Roi de France, pour le recouvrement du Duché de *Milan*, de l'an 1499. *ibid.* 406. *b.* Alliance contre ceux de Venise du Pape *Jules* II. de l'Empereur *Maximilien* I. du Roi de France *Louis* XII. & du Roi d'Arragon *Ferdinand*, concluë à Cambrai, l'an 1508. IV. I. 113. *b.*

Son Traité de Paix & de Confederation avec *Louis* XII. Roi de France, où ils se promettent reciproquement, la République d'aider le Roi à recouvrer le Duché de *Milan*, & le Roi d'aider la Republique à recouvrer les Places de la *Terre ferme*, occupées par l'Empereur *Maximilien* I. de l'an 1513. *ibid.* 182. *a.* Sa Ligue avec *François* I. Roi de France, en confirmation du *Traité de Blois* fait, en 1512. & pour regler ce que chacun doit fournir pour la defense de ce qu'il possede en Italie, de l'an 1517. *ibid.* 263. *a.* Relation de son Ambassadeur de ce qui s'est passé à l'Entrevue du Pape *Paul* III. *Charles* V. Empereur & *François* I. Roi de France à Nice, l'an 1538. IV. II. 172. *b.*

Son Traité de Paix avec le Sultan *Soliman*, de l'an 1540. *ibid.* 197. *a.* Son Traité de Paix avec le Sultan *Selim*, de l'an 1573. V. I. 218. *a.*

Sa Paix avec le Sultan *Amurath*, de l'an 1575. *ibid.* 244. *a.*

Son Traité d'Alliance faite avec les *Grisons*, l'an 1603. V. II. 21. *b.*

Elle est mise au Ban par le Pape *Paul* V. l'an 1606. *ibid.* 64. *b.* Sa Protestation contre ledit Ban. *ibid.* 66. *a.* Lettre du Senat de Venise aux Magistrats des Villes de leur Etat au sujet de l'Interdit dudit Pape, de l'an 1606. *ibid.* 66. *b.* Revocation de sa Protestation contre ledit Interdit, de l'an 1607. *ibid.* 67. *b.* Ses Ordonnances touchant l'Inquisition, faites depuis, l'an 1551. jusques à 1608. S. II. I. 268. Traité Preliminaire entre cette Republique & *Ferdinand* Roi de Boheme & Archiduc d'Autriche pour faire la paix entr'eux, & pour terminer les Differends entre les Ducs de *Savoye* & de *Mantoue*, de l'an 1617. V. II. 302. *a.*

Son Traité de Paix avec ledit Roi & Archiduc. *ibid.* 304. *a.* Extrait de son Traité de Paix avec *Amurath* IV. Empereur des Turcs, de l'an 1639. VI. I. 180. *a.*

Sa Ligue avec le Grand Duc de *Toscane* & le Duc de *Modene*, pour rétablir le repos en Italie, troublé à cause de la Succession de *Parme*, de l'an 1643. *ibid.* 276. Son Traité de Paix avec le Pape *Urbain* VIII. par l'entremise de *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 297. *a.* Ses Articles arrêtez avec *Louis* XIV. Roi de France, touchant le

Corps

Corps d'Armée que le Prince *Almeric de Modene* devoit commander par ordre du Roi pour le secours de ladite Republique, de l'an 1660. VI. II. 317. *a.* Son Traité de Paix avec *Mahomet* IV. Empereur des Turcs, de l'an 1669. VII. I. 119. *a.* Son Alliance offensive & defensive avec l'Empereur *Leopold* I. & *Jean* III. Roi de Pologne contre les Turcs, de l'an 1684. VII. II. 71. *b.* Son Traité de Paix avec *Mustapha* Empereur des Turcs, fait à Carlowitz en 1698. par les Ambassadeurs de l'Empereur & du Roi de Pologne. VII. I. 453. *b.*
Declaration desdits Ambassadeurs sur cette Paix concluë par eux au nom de la Republique. *ibid.* 458. *a.* Son Alliance avec les Cantons de *Zurich* & de *Berne*, pour s'assister mutuellement d'argent de la part de la Republique, & des troupes de la part desdits Cantons, de l'an 1706. VIII. I. 184. *a.* Son Traité d'Alliance & d'Assistance avec les trois Ligues des *Grisons*, de l'an 1706. *ibid.* 207. *b.* Son Alliance avec l'Empereur *Charles* VI. contre les Turcs, en 1716. S. II. II. 138. Son Traité de Paix avec *Achmet*, Empereur des Turcs, fait à Passarowitz, en 1718. VIII. I. 524. *b.*
Vercelli, Ville de Lombardie, cedée pour huit ans à *Thomas*, Marquis du Montferrat, par *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, l'an 1416. II. II. 62. *b.*
Elle est donnée par le même Duc, à *Amé* VIII. Duc de Savoye, l'an 1427. *ibid.* 200. *a.*
Verdun, Evêché, l'Evêque de Verdun, son Privilege de Comte & de Marcgrave, donné par l'Empereur *Otton*, est confirmé par l'Empereur *Frideric* I. I. I. 80. *a.* *Henri* Evêque de Verdun declare que le Comté de *Veldentz* est un Fief de son Evêché, en 1334. I. II. 140. *a.* L'Evêque de Verdun est Seigneur Feodal du Comté de *Veldenz*. II. II. 119. *a.* Lettres d'Investiture données par *Maximilien* I. Empereur à *Varic* Evêque de Verdun, sur toutes les Terres & Biens qu'il tenoit de l'Empire, de l'an 1502. IV. I. 29. *b.*
Vernon, Ville en France, cedée par les Anglois à *Philippe Auguste* Roi de France, pour d'autres Places. I. I. 119. *b.*
Verone & *Mantoue*, leur Alliance avec la Ville de *Parme*, principalement contre le Marquis d'Este. S. I. II. 34. Leur Alliance offensive & defensive avec la Ville de *Bologne*. *ibid.* 36. Leur Alliance pour 16 ans avec *Otton*, Duc de Carinthie & Avocat des Eglises de Trente & de Brixen, & *Henri* Roi de Boheme son Frere, & les Seigneurs *Guillaume* & *Aldeger de Castro Barco*. *ibid.* 62.
Verone, *Vicence*, *Mantoue*, *Modene*, *Pise* & *Lucque*, leur Ligue defensive, en 1315. S. I. II. 90.
Vervins, Ville, Cessation d'armes & Neutralité accordée par *Henri* IV. Roi de France à la Ville de *Vervins*, pendant la durée des Negociations de Paix en cette Ville, de l'an 1598. V. I. 541. *a.*
Traité de Vervins, de l'an 1598. *ibid.* 561. *a.*
Ugon & *Fulcon*, Fils du Marquis d'*Azo*, sont confirmez dans la Possession de leurs Pays & Biens par l'Empereur *Henri* IV. S. I. I. 33.
Vicaire de Jesus-Christ, le Pape *Eugene* IV. lui attribue le Pouvoir d'annuler les Statuts de ses Predecesseurs & de tous les Conciles. II. II. 268. *a.*
Vicariat de l'Empire en Italie donné à *Gualter de Gonzague* de Mantoue, par *Otton le Grand*. I. I. 37. *a.* *b.* Le Pape *Jean* XXII. s'attribue le Vicariat de l'Empire, & excommunie tous ceux qui par Droit de Vicariat s'en arrogent l'Administration, en 1324. S. I. II. 96. Le Vicariat de l'Empire en Italie est donné par l'Empereur *Charles* IV. à *Amé* VI. Comte de Savoye, en 1372. II. I. 89. *b.* Protestation du *Duc de Mantoue*, contre le Decret des Electeurs en faveur du Duc de *Savoye* touchant le Vicariat de l'Empire en Italie, de l'an 1658. VI. II. 234. *b.* Quels Droits & Pouvoirs y sont annexez. S. II. I. 329. *ibid.* 335. Cette Dignité appartient aux Electeurs Palatin & de *Saxe*. I. II. 398. *b.* Quels sont leurs Droits. *ibid.* Quels sont les Droits Pouvoirs & Privileges du Vicariat. II. I. 90. *a.* *b.* Le *Vicariat de l'Empire en Allemagne*, conferé par l'Empereur *Sigismond* à *Conrad*, Archevêque de Mayence, mais revoqué & adjugé à l'Electeur Palatin par la Sentence Arbitrale des Electeurs & Archevêques de Treves & de Cologne, l'an 1433. II. II. 265. *a.* Edits publiez touchant ce Vicariat après le decez de l'Empereur *Rodolphe* II. par l'*Electeur de Saxe* & les *Administrateurs du Palatinat*, de l'an 1612. V. II. 185. *b.* 186. *b.* 187. *b.*
Autre Edit, publié par *Frideric* V. Electeur Palatin après la mort de l'Empereur *Matthias*, l'an 1619. *ibid.* 331. *a.* Le Pape *Clement* XI. leur dispute le Droit de *Primariarum Precum* pendant que le Throne Imperial est vacant. S. II. II. 88. Lettres Patentes des Electeurs *Charles Louis*, du Palatinat, & *Ferdinand Marie de Baviere*, touchant ce Vicariat, après le decès de l'Empereur *Ferdinand* III. de l'an 1657. VI. II. 160. *a.* 161. *a.*
Manifeste dudit Electeur, au sujet dudit Vicariat qui lui étoit disputé par l'Electeur de Baviere. *ibid.* 175. *b.*
Victor Amedée ou *Amé* I. Prince de Piemont, son Contract de Mariage avec *Christine de France*, deuxiéme Fille du Roi *Henri* IV. de l'an 1619. V. II. 326. *b.* Son Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, pour la Restitution de la Ville & Chateau de *Saluces*, de *Villo Franche* & de toute la *Savoye*, de l'an 1631. VI. I. 13. *a.*
Son Traité avec le même, pour un libre passage en Italie de la même année. *ibid.* 20. *b.* Son Traité de Paix & d'Accommodement avec la Republique de Genes, de l'an 1631. VI. I. 23. *b.*
Son Traité de Confederation avec *Louis* XIII. Roi de France pour la Conquête du *Milanez*, de l'an 1635. *ibid.* 109. *b.* Il est declaré par le même Roi pour Capitaine General de ses Armées en Italie. *ibid.* 110. *b.*
Victor Amé II. Duc de Savoye, son Contract de Mariage avec *Anne*, Fille de *Philippe* Duc d'Orleans, de l'an 1684. VII. II. 72. *b.*
Son Traité d'Alliance & d'Assistance avec *Charles* II. Roi d'Espagne, de l'an 1690. *ibid.* 265. *b.* Son Traité pour le même sujet avec l'Empereur *Leopold* I. *ibid.* 266. *b.* Son Cartel avec le Roi de *France*. *ibid.* 270. *a.* Son Traité avec *Guillaume* III. Roi de la Grande-Bretagne & les *Provinces-Unies*, pour son Accession à la *Grande Alliance*. *ibid.* 272. *b.* Son Renouvellement de la *Grande Alliance* avec l'Empereur *Leopold* I. & les *Provinces-Unies*, de l'an 1695. *ibid.* 359. *b.* Son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1696. *ibid.* 368. *a.* Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. & *Charles* II. Roi d'Espagne pour une Suspension d'Armes entre leursdites Majestés & la Couronne de *France*, de l'an 1696. *ibid.* 375. *a.* Son Acte de Sûreté & de Protection accordée à la Ville & au Duché de *Milan*, au nom de l'Empereur, en 1706. VIII. I. 206. *a.* Son Edit, par lequel il cite tous les Possesseurs des *Langues de la Lombardie*, de venir lui faire hommage, en 1708. S. II. II. 71. Son Traité de Cessation d'Armes avec *Louis* XIV. Roi de France, en 1713. VIII. I. 330. *b.*
Son Traité de Paix avec le même Roi, qui lui fait restitution du Duché de Savoye & du Comté de Nizze, & lui cede quelques Vallées contre la Vallée de Barcellonette, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 362. *b.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Philippe* V. Roi d'Espagne, qui lui assure le Droit de Succession à la Couronne d'Espagne, & lui cede le Royaume de *Sicile*, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 401. *a.*
Son Accession à la *Quadruple Alliance de Londres*, conclue entre l'Empereur *Charles* VI. *Louis* XV. Roi de France & *George* I. Roi d'Angleterre, par laquelle il convient de l'échange de la *Sicile* contre la *Sardaigne*, en 1718. *ibid.* 549. *b.* Ses Demelez avec le St. Siége touchant la Jurisdiction Ecclesiastique, en *Sicile*. S. II. II. 56. & *suiv.* L'Empereur *Charles* VI. lui cede le Royaume de *Sardaigne*, en 1720. *ibid.* Ses Demandes au Congrès de Cambrai, en 1724. *ibid.* 172.
Villa Franca, Ville d'Italie, elle vend deux parts de son Consulat à la Cour Royale de Provence pour 200 livres de Provence, en 1326. I. II. 91. *b.*
Villes Anseatiques, Privileges qui leur furent accordez par *Louis* XI. Roi de France, l'an 1483. & confirmez par son Successeur *Charles* VIII. l'an 1484. III. II. 122. *a.*
Privilege qui leur fut accordé par *Charles* VIII. Roi de France, l'an 1489. *ibid.* 240. *a.* Leurs Privileges sont confirmez par *François* I. Roi de France, l'an 1537. IV. II. 150. *b.*
Privilege qui leur fut accordé par *Henri* II. Roi de France, l'an 1553. IV. III. 53. *b* Leur Traité de Commerce avec *Frideric* II. Roi de Dannemarc de l'an 1560. V. I. 67. Privileges qui leur furent accordez par *Henri* IV. Roi de France, l'an 1604. V. II. 43. *a.*
Leur Traité d'Union avec les Etats Generaux des *Provinces Unies*, de l'an 1615. *ibid.* 274. De l'Allemagne, leur Accord avec *Jean George* I. Electeur de Saxe au sujet des Droits & Péages que les Marchandises devront payer à l'Electeur, de l'an 1618. V. II. 324. *a.* Confederation particuliere entre les trois Villes Imperiales Anseatiques, *Lubec*, *Breme*, & *Hambourg*, pour leur mutuelle conservation, de l'an 1641. VI. I. 228.
Leur Traité de Commerce avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, de l'an 1647. *ibid.* 402. *a.* 403. Privileges que ce Prince leur accorda. *ibid.* 406. 416. Privileges accordez par *Louis* XIV. Roi de France, l'an 1655. VI. II. 102. *a.*
Leur Traité de Marine & de Commerce avec le même Roi, de la même année. *ibid.* 103. *a.* Traité de Commerce des Villes Anseatiques *Lubec*, *Bremen* & *Hambourg* avec *Louis* XV. Roi de France, en 1716. VIII. I. 478. *a.*
Villes Forestieres, dites communément *die Vier Waldstadre*. Convention entre les Etats de l'*Empire* & la *France*, que la France en doive rester en possession, jusqu'à ce que la Renonciation du Roi d'Espagne aux Pays cedez à la France par la Paix de Westphalie, soit obtenuë, de l'an 1649. VI. I. 495. *a.*
Sentence Arbitrale des Etats de l'*Empire*, touchant l'evacuation desdites Villes, de l'an 1650. *ibid.* 561. *b.*
Villes Imperiales, Confederation entre les Villes de *Mayence*, *Strasbourg*, *Worms*, *Spire*, *Francfort*, *Haguenau* & *Weissenbourg*, pour leur commune defense à l'occasion d'une Alliance faite entre quelques Electeurs & Princes de l'Empire contre les Villes Libres & Imperiales de *Suabe* & de *Baviere*, en 1381. II. I. 154. *a.*
Confederation entre quarante & une Villes Libres & Imperiales des Cercles de *Suabe* & du *Rhin*, pour leur commune defense, en 1381. *ibid.* 159. *a.* Ulterieure Declaration de ladite Confederation. *ibid.* 160. *a.* Traité d'Alliance fait & conclu l'an 1381. entre les Villes de *Mayence*, *Strasbourg*, *Worms*, *Spire*, *Francfort*, *Haguenau*, *Weissenbourg*, *Schlestadt*, *Ehinheim* & *Pfedernheim* pour dix ans, par laquelle elles se promettent une assistance reciproque contre toute aggression & hostilité, & conviennent du nombre

V.

Valais, Pays de Suisse, l'Evêque, les Villes & les Habitans du *Valais* font un Traité d'Amitié avec *François Sforce* Duc de Milan, l'an 1454. III. I. 232. *b.*

Vallendas, Château & Bourg dans le Comté de Sayn, doit relever de l'Archevêque de Trèves II. I. 200. *b.* Est vendu pour la moitié au Seigneur de Runkel par les Comtes de Sayn, en 1386. *ibid.* 201. *a.*

Valteline, Pays de Suisse, *Philippe* IV. Roi d'Espagne le remet aux *Grisons*, l'an 1621. V. II. 395. *a.* Traité au sujet dudit Païs, entre lesdits *Grisons* & les Deputez du Roi d'*Espagne* & de la Maison d'*Autriche*, de l'an 1622. *ibid.* 406. *b.* Articles accordez entre l'Ambassadeur de France, le General de l'Armée combinée de la *France*, de la Republique de *Venise* & du Duc de *Savoye* d'une part, & les Deputez de la *Valteline* de l'autre, l'an 1624. *ibid.* 469. *a.* Autres Articles accordez entre lesdits Ambassadeur & General, & le General du Pape *Urbain* VIII. pour rendre le Fort de *Tirano*. *ibid.* Autres Articles accordez aux Commandans du Pape dans *Bormio* & *Perouse*, l'an 1625. *ibid.* 470. *b.* Accord entre la *France* & l'*Espagne*, touchant les affaires de la *Valteline* & des *Grisons*, de l'an 1626. *ibid.* 487. *a.*

Vandales, les six Villes des Vandales, quelles Villes sont ainsi nommées. III. I. 100.

Vandalie, ou le Duché de *Meklembourg*, les Freres *Balthasar*, *Guillaume* & *Christophle de Vandalie*, Seigneurs de Werle, reconnoissent de tenir leurs Seigneuries en Fief de *Frideric* I. Electeur de Brandebourg, qu'ils lui en ont fait hommage, & qu'à l'avenir ils doivent toûjours le faire, l'an 1415. II. II. 54. *a.*

Vaudemont, Comté, Sentence Arbitrale & Provisionelle renduë par *Philippe* Duc de Bourgogne, entre *René* Duc d'Anjou & de Bar, Roi de Jerusalem, & *Antoine* Comte de Vaudemont, par laquelle ce Comté est ajugé à *Antoine* pour lui & ses Hoirs mâles, l'affaire principale concernant la Succession au Duché de *Lorraine* étant renvoyée à une ulterieure Decision; ordonné cependant que le Fils ainé du Comte de Vaudemont épousera la Fille aînée du Duc *René*, de l'an 1432. Avec la Ratification de ce Duc. II. II. 248. *a.* Il est ajugé par la Sentence definitive de *Charles* VII. Roi de France au Comte *Antoine*, à la charge de le tenir en fief du Duc de Lorraine, l'an 1445. III. I. 144. *a.*

Vaudois, Articles qui leur sont accordez par *Charles Emanuel*, Duc de Savoye, l'an 1655. VI. II. 114. Article secret touchant leur Retablissement, accordé par *Victor Amé* Duc de Savoye, dans son accession à la *Grande Alliance*, de l'an 1690. VII. II. 273. *b.*

Udenheim, Village, l'Evêque de Spire obtient de l'Empereur *Louis de Baviere* le Privilege d'en faire une Ville, en 1338. I. II. 169. *b.*

Udenheim ou *Philipsbourg*, Transaction entre *Frideric* Electeur Palatin & l'*Evêque de Spire*, touchant la fortification de ladite Ville, de l'an 1618. V. II. 315. *a.* 316. *b.*

Veldentz, Comté, est un Fief de l'Evêché de Verdun. I. II. 140. *a.* Lettres de *Jean de Sarpont* Evêque de Verdun par lesquelles il declare d'avoir reçu hommage & foi de *Frideric* Comte de Veldentz, avec une Liste des Biens qui relevent dans ledit Comté de l'Evêché de *Verdun*, de l'an 1418. II. II. 119. *a.* Protestation du *Comte Palatin de Veldentz* contre la Succession de *Philippe Guillaume* Duc de Neubourg, dans les Etats Palatins Electoraux, de l'an 1686. VII. II. 139. *a.*

Velau, Comté du Païs-Bas, adjugé par l'Empereur *Henri* IV. à l'*Evêque d'Utrecht*, & cedé par celui-ci à *Henri* Duc de Lorraine pour en jouïr lui & son fils ou sa fille après lui, en 1196. *ibid.* 120. *b.*

Vendôme (*le Cardinal de*) Legat à Latere en France du Pape *Clement* IX. son Bref de Dispense accordé au Prince *Dom Pedro* de Portugal pour son Mariage avec *Marie Françoise Elisabeth de Savoie*, de l'an 1668. VII. I. 78. *b.*

Vendôme, le Duc de Vendôme est declaré Prince du Sang, par *Philippe* V. Roi d'Espagne, en 1712. S. II. II. 89.

Venise, Ville & Republique, Privileges qui leur sont accordez par l'Empereur *Otton* III. en 992. S. I. I. 24. Lettres d'Investiture de *Sebastien Ziani* Duc de Venise données à *Roger* fils du Comte de *Jadra*, sur le Château de *Kesse*. I. I. 91. *b.*
Son Traité d'Alliance pour trois ans avec *Reinier Morosini*, Comte d'Arbi contre les Pirates, en 1243. *ibid.* 183. *b.* Les *Saratins* se soumettent à elle, en 1248. S. I. I. 97. Le Duc de Venise *Reinier Genon* donne le Comté de *Vegla* & l'Isle de *Pervich* en fief aux Comtes de *Schinelle*. I. I. 213. *a.*
Sa Trêve d'un an avec la Ville d'*Almise* en Dalmatie, en 1292. *ibid.* 276. *a.* La Ville de *Tragur* en Dalmatie se soumet à ladite Republique, sauf les Droits du Roi de Hongrie, en 1322. I. II. 51. *b.*
Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Neliptius* Comte de Tine & avec *Constantin* son Neveu, en 1343. *ibid.* 221. *a.*
Son Traité de Paix avec *Louis* Roi de Hongrie, par lequel ladite Republique renonce à toute la *Dalmatie* & transfere les Droits & Pretensions qu'elle y a, audit Roi, & à ses Successeurs, qui de son côté rend à la Republique toutes les Places occupées dans la Marche de *Trevise*, *Carniole* & *Istrie*, en 1358. I. II. 339. *a.* Son Alliance & Ligue avec *Jean Galeaz Visconti* de Milan contre la Republique de *Genes*, en 1380. II. I. 149. *a.*
Son Accord avec la Ville *Sebenico*, contenant les Conditions sous lesquelles elle se soumet à ladite Republique, de l'an 1412. *ibid.* 340. *b.* Son Traité avec *Jean François de Gonzague* Seigneur de Mantoue, qui se remet à leur Protection, de l'an 1421. II. II. 161. *a.*
Sa Confederation avec *Amé* VIII. Duc de Savoye, contre le Duc de Milan, l'an 1426. *ibid.* 185. *a.* Sa Paix & celle dudit Duc, comme aussi de la Republique de *Florence* faite avec *Philippe Marie* Duc de Milan, l'an 1427. *ibid.* 203. *a.* *Venise* & *Florence*, Republiques, & *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, leur Compromis avec *Nicolas* Marquis d'Este, & *Louis* Marquis de Saluces, pour ajuster leurs Differends, de l'an 1433. avec leur Sentence arbitrale rendue là dessus. *ibid.* 258. *b.* *Venise*, *Florence* & *Genes*, leur Paix faite avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, par la Sentence Arbitrale de *François Sforce*, l'an 1441. III. I. 108. *a.*
Rescript de *François Foscari*, Duc de Venise, à son Lieutenant au Frioul, de rendre au *Patriarche d'Aquilée* les Places & Terres qui lui furent cedées par la Transaction faite avec lui, de l'an 1445. *ibid.* 148. *b.* Ses Lettres d'Assurance données à *Louis* Marquis de Mantoue, qu'ils ne commettront aucune hostilité contre lui & contre ses Etats dans l'espace d'un an après que ses Services dans l'Armée de la Ligue seront finis, de l'an 1446. *ibid.* 149. *a.* Son Traité de Paix avec *François Sforce*, Vicomte, de l'an 1449. *ibid.* 169. *a.* Son Traité de Paix avec *Alfonse* Roi d'Arragon & de Sicile, faite par la Mediation du Marquis d'*Este*, l'an 1450. *ibid.* 178. *b.* Son Traité de Paix avec *François Sforce* Duc de Milan, de l'an 1451. *ibid.* 202. *a.* Denomination de ses Adherens pour être inclus dans la même Paix. *ibid.* 209. *b.* *Venise* & *Florence*, leur Ligue avec le même Duc, contre tous les Aggresseurs concluë pour 25 ans, l'an 1454. *ibid.* 221. *b.* Denomination de ceux qui de la part de *Venise* devoient être inclus dans ladite Ligue. *ibid.* 228. *a.* Son Traité avec le même Duc, pour regler les Limites de leurs Etats, de l'an 1456. *ibid.* 241. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Matthias* Roi de Hongrie, de l'an 1463. *ibid.* 290. *b.* Son Traité d'Alliance avec le Pape *Paul* II. de l'an 1469. *ibid.* 405. *b.* Son Traité de Paix & d'Alliance perpetuelle avec *Louis* XI. Roi de France, de l'an 1478. III. II. 18. *a.*
Son Traité de Paix avec le Pape *Sixte* IV. *Ferdinand* Roi de Sicile, *Jean Galeaz Marie Sforce* Duc de Milan, *Hercule* Duc de Ferrare & la Republique de *Florence*, de l'an 1484. *ibid.* 128. *a.* Son Traité d'Alliance avec *Louis* XII. Roi de France, pour le recouvrement du Duché de *Milan*, de l'an 1499. *ibid.* 406. *b.* Alliance contre ceux de Venise du Pape *Jules* II. de l'Empereur *Maximilien* I. du Roi de France *Louis* XII. & du Roi d'Arragon *Ferdinand*, concluë à Cambrai, l'an 1508. IV. I. 113. *b.*
Son Traité de Paix & de Confederation avec *Louis* XII. Roi de France, où ils se promettent reciproquement, la Republique d'aider le Roi à recouvrer le Duché de *Milan*, & le Roi d'aider la Republique à recouvrer les Places de la *Terre ferme*, occupées par l'Empereur *Maximilien* I. de l'an 1513. *ibid.* 182. *a.* Sa Ligue avec *François* I. Roi de France, en confirmation du *Traité de Blois* fait, en 1512. & pour regler ce que chacun doit fournir pour la defense de ce qu'il possede en Italie, de l'an 1517. *ibid.* 263. *a.* Relation de son Ambassadeur de ce qui s'est passé à l'Entrevue du Pape *Paul* III. *Charles* V. Empereur & *François* I. Roi de France à Nice, l'an 1538. IV. II. 172. *b.*
Son Traité de Paix avec le Sultan *Soliman*, de l'an 1540. *ibid.* 197. *a.* Son Traité de Paix avec le Sultan *Selim*, de l'an 1573. V. I. 218. *a.*
Sa Paix avec le Sultan *Amurath*, de l'an 1575. *ibid.* 244. *a.*
Son Traité d'Alliance faite avec les *Grisons*, l'an 1602. V. II. 21. *b.*
Elle est mise au Ban par le Pape *Paul* V. l'an 1606. *ibid.* 64. *b.* Sa Protestation contre ledit Ban. *ibid.* 66. *a.* Lettre du Senat de Venise aux Magistrats des Villes de leur Etat au sujet de l'Interdit dudit Pape, de l'an 1606. *ibid.* 66. *b.* Revocation de sa Protestation contre ledit Interdit, de l'an 1607. *ibid.* 67. *b.* Ses Ordonnances touchant l'Inquisition, faites depuis, l'an 1551. jusques à 1608. S. II. I. 268. Traité Preliminaire entre cette Republique & *Ferdinand* Roi de Boheme & Archiduc d'Autriche pour faire la paix entr'eux, & pour terminer les Differends entre les Ducs de *Savoye* & de *Mantoue*, de l'an 1617. V. II. 302. *a.*
Son Traité de Paix avec ledit Roi & Archiduc. *ibid.* 304. *a.*
Extrait de son Traité de Paix avec *Amurath* IV. Empereur des Turcs, de l'an 1639. VI. I. 180. *a.*
Sa Ligue avec le Grand Duc de *Toscane* & le Duc de *Modene*, pour rétablir le repos en Italie, troublé à cause de la Succession de *Parme*, de l'an 1643. *ibid.* 276. Son Traité de Paix avec le Pape *Urbain* VIII. par l'entremise de *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 297. *a.* Ses Articles arrêtez avec *Louis* XIV. Roi de France, touchant le

Corps d'Armée que le Prince *Almeric de Modene* devoit commander par ordre du Roi pour le secours de ladite Republique, de l'an 1660. VI. II. 317. *a.* Son Traité de Paix avec *Mahomet* IV. Empereur des Turcs, de l'an 1669. VII. I. 119. *a.* Son Alliance offensive & defensive avec l'Empereur *Leopold* I. & *Jean* III. Roi de Pologne contre les Turcs, de l'an 1684. VII. II. 71. *b.* Son Traité de Paix avec *Mustapha* Empereur des Turcs, fait à Carlowitz en 1698. par les Ambassadeurs de l'Empereur & du Roi de Pologne. VII. I. 453. *b.*

Declaration desdits Ambassadeurs sur cette Paix concluë par eux au nom de la Republique. *ibid.* 458. *a.* Son Alliance avec les Cantons de *Zurich* & de *Berne*. pour s'assister mutuellement d'argent de la part de la Republique, & des troupes de la part desdits Cantons, de l'an 1706. VIII. I. 184. *a.* Son Traité d'Alliance & d'Assistance avec les trois Ligues des *Grisons*, de l'an 1706. *ibid.* 207. *b.* Son Alliance avec l'Empereur *Charles* VI. contre les Turcs, en 1716. S. II. II. 138. Son Traité de Paix avec *Achmet*, Empereur des Turcs, fait à Passarowitz, en 1718. VIII. I. 524. *b.*

Vercelli, Ville de Lombardie, cedée pour huit ans à *Thomas*, Marquis du Montferrat, par *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, l'an 1416. II. II. 62. *b.* Elle est donnée par le même Duc, à *Amé* VIII. Duc de Savoye, l'an 1427. *ibid.* 200. *a.*

Verdun, Evêché, l'Evêque de Verdun, son Privilege de Comte & de Marcgrave, donné par l'Empereur *Otton*, est confirmé par l'Empereur *Frideric* I. I. I. 80. *a.* *Henri* Evêque de Verdun declare que le Comté de *Veldentz* est un Fief de son Evêché, en 1334. I. II. 140. *a.* L'Evêque de Verdun est Seigneur Feodal du Comté de *Veldenz*. II. II. 119. *a.* Lettres d'Investiture données par *Maximilien* I. Empereur à *Varic* Evêque de Verdun, sur toutes les Terres & Biens qu'il tenoit de l'Empire, de l'an 1502. IV. I. 29. *b.*

Vernon, Ville en France, cedée par les Anglois à *Philippe Auguste* Roi de France, pour d'autres Places. I. I. 119. *b.*

Verone & *Mantoue*, leur Alliance avec la Ville de *Parme*, principalement contre le Marquis d'Este. S. I. II. 34. Leur Alliance offensive & defensive avec la Ville de *Bologne*. *ibid.* 36. Leur Alliance pour 16 ans avec *Otton*, Duc de Carinthie & Avocat des Eglises de Trente & de Brixen, & *Henri* Roi de Boheme son Frere, & les Seigneurs *Guillaume* & *Aldeger de Castro Barco*. *ibid.* 62.

Verone, *Vicence*, *Mantoue*, *Modene*, *Pise* & *Lucque*, leur Ligue defensive, en 1315. S. I. II. 90.

Vervins, Ville, Cessation d'armes & Neutralité accordée par *Henri* IV. Roi de France à la Ville de *Vervins*, pendant la durée des Negociations de Paix en cette Ville, de l'an 1598. V. I. 541. *a.* Traité de Vervins, de l'an 1598. *ibid.* 561. *a.*

Ugon & *Fulcon*, Fils du Marquis d'*Azo*, sont confirmez dans la Possession de leurs Pays & Biens par l'Empereur *Henri* IV. S. I. I. 33.

Vicaire de Jesus-Christ, le Pape *Eugene* IV. lui attribue le Pouvoir d'annuler les Statuts de ses Predecesseurs & de tous les Conciles. II. II. 268. *a.*

Vicariat de l'Empire en Italie donné à *Gualter de Gonzague* de Mantoue, par *Otton le Grand*. I. I. 37. *a. b.* Le Pape *Jean* XXII. s'attribue le Vicariat de l'Empire, & excommunie tous ceux qui par Droit de Vicariat s'en arrogent l'Administration, en 1324. S. I. II. 96. Le Vicariat de l'Empire en Italie est donné par l'Empereur *Charles* IV. à *Amé* VI. Comte de Savoye, en 1372. II. I. 89. *b.* Protestation du *Duc de Mantoue*, contre le Decret des Electeurs en faveur du Duc de *Savoye* touchant le Vicariat de l'Empire en Italie, de l'an 1658. VI. II. 234. *b.* Quels Droits & Pouvoirs y sont annexez. S. I. II. 329. *ibid.* 335. Cette Dignité appartient aux Electeurs Palatin & de *Saxe*. I. II. 398. *b.* Quels sont leurs Droits. *ibid.* Quels sont les Droits Pouvoirs & Privileges du Vicariat. II. I. 90. *a. b.* Le *Vicariat de l'Empire en Allemagne*, conferé par l'Empereur *Sigismond* à *Conrad*, Archevêque de Mayence, mais revoqué & adjugé à l'Electeur Palatin par la Sentence Arbitrale des Electeurs & Archevêques de Treves & de Cologne, l'an 1433. II. II. 265. *a.* Edits publiez touchant ce Vicariat après le decez de l'Empereur *Rodolphe* II. par l'*Electeur de Saxe* & les *Administrateurs du Palatinat*, de l'an 1612. V. II. 185. *b.* 186. *b.* 187. *b.* Autre Edit, publié par *Frideric* V. Electeur Palatin après la mort de l'Empereur *Matthias*, l'an 1619. *ibid.* 331. *a.* Le Pape *Clement* XI. leur dispute le Droit de *Primariarum Precum* pendant que le Throne Imperial est vacant. S. II. II. 88. Lettres Patentes des Electeurs *Charles Louis*, du Palatinat, & *Ferdinand Marie de Baviere*, touchant ce Vicariat, après le decès de l'Empereur *Ferdinand* III. de l'an 1657. VI. II. 160. *a.* 161. *a.* Manifeste dudit Electeur, au sujet dudit Vicariat qui lui étoit disputé par l'Electeur de Baviere. *ibid.* 175. *b.*

Victor Amedée ou *Amé* I. Prince de Piemont, son Contract de Mariage avec *Christine de France*, deuxiéme Fille du Roi *Henri* IV. de l'an 1619. V. II. 326. *b.* Son Traité avec *Louis* XIII. Roi de France, pour la Restitution de la Ville & Chateau de *Saluces*, de *Ville Franche* & de toute la *Savoye*, de l'an 1631. VI. I. 13. *a.* Son Traité avec le même, pour un libre passage en Italie de la même année. *ibid.* 20. *b.* Son Traité de Paix & d'Accommodement avec la Republique de Genes, de l'an 1631. VI. I. 23. *b.* Son Traité de Confederation avec *Louis* XIII. Roi de France pour la Conquête du *Milanez*, de l'an 1635. *ibid.* 109. *b.* Il est declaré par le même Roi pour Capitaine General de ses Armées en Italie. *ibid.* 110. *b.*

Victor Amé II. Duc de Savoye, son Contract de Mariage avec *Anne*, Fille de *Philippe* Duc d'Orleans, de l'an 1684. VII. II. 72. *b.* Son Traité d'Alliance & d'Assistance avec *Charles* II. Roi d'Espagne, de l'an 1690. *ibid.* 265. *b.* Son Traité pour le même sujet avec l'Empereur *Leopold* I. *ibid.* 266. *b.* Son Cartel avec le Roi de *France*. *ibid.* 270. *a.* Son Traité avec *Guillaume* III. Roi de la Grande-Bretagne & les *Provinces-Unies*, pour son Accession à la *Grande Alliance*. *ibid.* 272. *b.* Son Renouvellement de la *Grande Alliance* avec l'Empereur *Leopold* I. & les *Provinces-Unies*, de l'an 1695. *ibid.* 359. *b.* Son Traité de Paix avec *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1696. *ibid.* 368. *a.* Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. & *Charles* II. Roi d'Espagne pour une Suspension d'Armes entre leursdites Majestés & la Couronne de *France*, de l'an 1696. *ibid.* 375. *a.* Son Acte de Sûreté & de Protection accordée à la Ville & au Duché de *Milan*, au nom de l'Empereur, en 1706. VIII. I. 206. *a.* Son Edit, par lequel il cite tous les Possesseurs des *Langues de la Lombardie*, de venir lui faire hommage, en 1708. S. II. II. 71. Son Traité de Cessation d'Armes avec *Louis* XIV. Roi de France, en 1713. VIII. I. 330. *b.* Son Traité de Paix avec le même Roi, qui lui fait restitution du Duché de Savoye & du Comté de Nizze, & lui cede quelques Vallées contre la Vallée de Barcellonette, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 362. *b.* Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Philippe* V. Roi d'Espagne, qui lui assure le Droit de Succession à la Couronne d'Espagne, & lui cede le Royaume de *Sicile*, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 401. *a.* Son Accession à la *Quadruple Alliance de Londres*, conclue entre l'Empereur *Charles* VI. *Louis* XV. Roi de France & *George* I. Roi d'Angleterre, par laquelle il convient de l'échange de la *Sicile* contre la *Sardaigne*, en 1718. *ibid.* 549. *b.* Ses Demelez avec le St. Siége touchant la Jurisdiction Ecclesiastique, en *Sicile*. S. II. II. 56. & *suiv.* L'Empereur *Charles* VI. lui cede le Royaume de *Sardaigne*, en 1720. *ibid.* Ses Demandes au Congrès de Cambrai, en 1724. *ibid.* 172.

Villa Franca, Ville d'Italie, elle vend deux parts de son Consulat à la Cour Royale de Provence pour 200 livres de Provence, en 1326. I. II. 91. *b.*

Villes Anseatiques, Privileges qui leur furent accordez par *Louis* XI. Roi de France, l'an 1483. & confirmez par son Successeur *Charles* VIII. l'an 1484. III. II. 122. *a.* Privilege qui leur fut accordé par *Charles* VIII. Roi de France, l'an 1489. *ibid.* 240. *a.* Leurs Privileges sont confirmez par *François* I. Roi de France, l'an 1537. IV. II. 150. *b.* Privilege qui leur fut accordé par *Henri* II. Roi de France, l'an 1553. IV. III. 53. *b* Leur Traité de Commerce avec *Frideric* II. Roi de Dannemarc de l'an 1560. V. I. 67. Privileges qui leur furent accordez par *Henri* IV. Roi de France, l'an 1604. V. II. 43. *a.* Leur Traité d'Union avec les Etats Generaux des *Provinces Unies*, de l'an 1615. *ibid.* 274. De l'Allemagne, leur Accord avec *Jean George* I. Electeur de Saxe au sujet des Droits & Péages que les Marchandises devront payer à l'Electeur, de l'an 1618. V. II. 324. *a.* Confederation particuliere entre les trois Villes Imperiales Anseatiques, *Lubec*, *Breme*, & *Hambourg*, pour leur mutuelle conservation, de l'an 1641. VI. I. 228. Leur Traité de Commerce avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, de l'an 1647. *ibid.* 402. *a.* 403. Privileges que ce Prince leur accorda. *ibid.* 406. 416. Privileges accordez par *Louis* XIV. Roi de France, l'an 1655. VI. II. 102. *a.* Leur Traité de Marine & de Commerce avec le même Roi, de la même année. *ibid.* 103. *a.* Traité de Commerce des Villes Anseatiques *Lubec*, *Bremen* & *Hambourg* avec *Louis* XV. Roi de France, en 1716. VIII. I. 478. *a.*

Villes Forestieres, dites communément *die Vier Waldstadte*. Convention entre les Etats de l'*Empire* & la *France*, que la France en doive rester en possession, jusqu'à ce que la Renonciation du Roi d'Espagne aux Pays cedez à la France par la Paix de Westphalie, soit obtenuë, de l'an 1649. VI. I. 495. *a.* Sentence Arbitrale des Etats de l'*Empire*, touchant l'evacuation desdites Villes, de l'an 1650. *ibid.* 561. *b.*

Villes Imperiales, Confederation entre les Villes de *Mayence*, *Strasbourg*, *Worms*, *Spire*, *Francfort*, *Haguenau* & *Weissenbourg*, pour leur commune defense à l'occasion d'une Alliance faite entre quelques Electeurs & Princes de l'Empire contre les Villes Libres & Imperiales de *Suabe* & de *Baviere*, en 1381. II. I. 154. *a.* Confederation entre quarante & une Villes Libres & Imperiales des Cercles de *Suabe* & du *Rhin*, pour leur commune defense, en 1381. *ibid.* 159. *a.* Ulterieure Declaration de ladite Confederation. *ibid.* 160. *a.* Traité d'Alliance fait & conclu l'an 1381. entre les Villes de *Mayence*, *Strasbourg*, *Worms*, *Spire*, *Francfort*, *Haguenau*, *Weissenbourg*, *Schlestadt*, *Ehinheim* & *Pfedernheim* pour dix ans, par laquelle elles se promettent une assistance reciproque contre toute aggression & hostilité, & conviennent du nombre

nombre des Troupes qu'elles devront envoyer l'une à l'autre. II. I. 172. *b.*
Confederation pour neuf ans entre cinquante cinq Villes des Cercles de *Franconie*, de *Suabe*, du *Rhyn* & de la *Suisse*, pour leur commune defense, de l'an 1385. *ibid.* 192. *a.*
Les Differends des Villes Imperiales Confederées, *Nuremberg*, *Rotenbourg*, *Windsheim*, *Schweinfurth*, *Halle*, *Heylbrann*, *Eslingen*, *Nordlingen*, *Augsbourg*, *Gemund*, *Memmingen*, *Dunkelspielt*, *Bopfingen* & *Aal*, avec *Frideric* Burggrave de Nurenberg, *Gerard* Evêque de Wirtzbourg, *Etienne* Comte Palatin & Duc de Baviere, *Eberard* Comte de Wirtemberg, *Frideric* Duc de Tek, & *Louis* & *Frideric* Comtes d'Oettingen, ajustez par la Sentence Arbitrale de quatre Arbitres, l'an 1386. *ibid.* 205. *a.* Plusieurs Villes Imperiales promettent à l'Empereur *Wenceslas* de lui être fidelles, & de l'assister de leurs forces contre tous ceux qui s'arrogeroient la Dignité Imperiale ou qui voudroient l'en depouiller, l'an 1387. *ibid.* 207. *b.* Leur Traité d'Accommodement avec les Marechaux Hereditaires de l'Empire, Comtes de *Pappenheim*, sur leurs differends au sujet de l'Assignation des Quartiers, Protection des Juifs, Etablissement des Cabarets, & de la Jurisdiction Civile & Criminelle des Etrangers dans les Dietes Generales &c. de l'an 1614. V. II. 255. *a.*
Vision d'*Alphonse* I Roi de Portugal. I. I. 79. *a.*
Uladislas ou *Wladislas* II. Roi de Pologne, la *Pomeranie*, possedée par l'*Ordre Teutonique de Prusse*, lui est adjugée par la Sentence definitive des Commissaires du *Saint Siége*, en 1321. I. II. 50. *b.*
Uladislas III. Roi de Hongrie & de Pologne, son Traité de Paix & d'Alliance avec *Sigismond* Empereur & Roi de Hongrie, fait l'an 1412. II. I. 346. *a.*
Son Acte d'Incorporation du Grand-Duché de *Lithuanie* au Royaume de *Pologne* fait conjointement avec *Alexandre Withawd* son Frere, Grand Duc de Lithuanie, l'an 1413. *ibid.* 361. *b.* Lui & *Sigismond* Grand Duc de Lithuanie font un Traité de Paix avec l'*Ordre Teutonique*, en 1436. III. I. 13. *a.*
Son Serment prêté au Cardinal *Julien* Legat du Pape, par lequel il s'oblige de faire la Guerre aux Turcs, l'an 1444. *ibid.* 131. *b.*
Uladislas IV. Roi de Pologne, son Serment, prêté après son Election aux Etats, de vouloir leur conserver leurs Droits & Privileges, de l'an 1632. VI. I. 25. *a.*
Autre Serment prêté par lui après son Couronnement, l'an 1633. *ibid.* 44. *a.* Sa Confirmation des Privileges des Etats de *Pologne* & de la *Lithuanie*, de l'an 1633. *ibid.* 48. *a.* Sa Trêve pour vingt six ans avec *Christine*, Reine de Suede, de l'an 1635. *ibid.* 115. *a.* Son Contract de Mariage avec *Louise Marie de Gonzague*, Princesse de Mantoue, que le Roi de France *Louis* XIV. maria comme sa Fille, de l'an 1645. *ibid.* 326. *a.*
Vladislas, Duc de Boheme, elevé la Dignité de Roi par l'Empereur *Frideric* I. qui lui accorde en même tems le Tribut de la Pologne, en 1159. S. I. I. 185.
Uladislas, Roi de Boheme, reçoit de l'Empereur *Frideric* III. l'Investiture de la Dignité Electorale & de l'Office d'*Archi-Echanson* de l'Empire, & des autres Regales & Provinces appartenantes à la Couronne de Boheme, l'an 1477. III. II. 1. *a.*
Son Traité d'Accord avec *Matthias* Roi de Hongrie, portant que chacun demeurera en possession de ses Droits acquis, & que le Roi *Uladislas* cedera à *Matthias* les Provinces de *Moravie*, *Silesie*, la *Lusace* & les *Six Cités* pour en jouïr à vie, de l'an 1478. *ibid.* 61. *b.* Sa Confederation Hereditaire & perpetuelle entre la Couronne de *Boheme* & la Maison Electorale & Ducale de *Saxe*, de l'an 1482. *ibid.* 94. *b.* Les Electeurs de l'Empire ne l'avoient pas appellé à l'Election de *Maximilien* I. pour Roi des Romains, c'est pourquoi il prétend de chacun d'eux une amende de 500. Marcs d'Or; mais les Electeurs lui donnent une Declaration que cela ne s'étoit point fait pour prejudicier à ses droits & honneurs, & qu'ils s'y virent portez par un cas fortuit & de necessité, ils le reconnoissent du reste pour Electeur & s'obligent envers lui de lui payer ladite amende en cas que ci-après ils vinssent à faire encore une Election sans l'y appeller, fait l'an 1489. *ibid.* 217. *a.* Son Alliance avec *Louis* XII. Roi de France & *Jean Albert* Roi de Pologne, contre les Turcs, de l'an 1500. *ibid.* 442. *a.*
Ulme, Ville Imperiale, elle obtient de *Rudolphe* I. Empereur les mêmes Privileges dont jouïssoit la Ville d'*Eslingen*. S. I. I. 129.
Tous ses Privileges lui sont confirmez par le même Empereur. *ibid.* Elle obtient de l'Empereur *Charles* IV. l'Exemtion de toute Jurisdiction étrangere. S. I. II. 173.
L'Empereur *Frideric* III. lui confirme l'exemtion de toute Jurisdiction étrangere. *ibid.* 456.
Ulric, Comte de Wirtemberg, achete & acquiert de *Conrad* Comte de Schlusselbourg le Château & la Ville de *Gruningue*, en 1336. I. II. 153. *b.* Son Accord avec la Ville d'*Eslingen* touchant le Péage de Canstadt. S. I. II. 449.
Ulric & *Eberard*, Comtes de Wirtemberg, leur Alliance avec la *Societé de l'Ecu de St. George*, de l'an 1464. III. I. 316. *a.*
Ulric, Duc de Wirtemberg, sa Transaction avec son Frere *Eberard*, touchant les Pretensions du dernier sur le Duché de Wirtemberg, & auxquelles il renonce moyennant une Pension annuelle de 6000 fl. de l'an 1498. III. II. 388. *a.*
Ulric, Duc de Wirtemberg, ses Differends avec *Sabine* sa Femme & *Louis de Hutten* decidez par la Sentence Arbitrale de l'Empereur *Maximilien* I. l'an 1516. IV. I. 245. *b.* Il est rétabli dans ses Pays par la *Transaction de Cadan*, l'an 1534. IV. II. 110. *a.*
Sa Notification dudit Traité. *ibid.* 121. *a.* Conditions de sa Reconciliation avec l'Empereur *Charles* V. de l'an 1547. *ibid.* 326. *b.* Sa Transaction avec *Ferdinand* I. Roi des Romains, touchant la Sous-Inféodation du Duché de *Wurtemberg*, que le Duc rachete pour 250000 Florins, de l'an 1552. IV. III. 49. *b.*
Ulric, Comte d'Oettingen, son Contract avec *Louis* Comte Palatin du Rhyn, par lequel il vend à celui-ci la Ville de *Wembdingen* avec les Villages de *Laub* & *Metzaw*. S. I. II. 434.
Ulrique Eleonore, Reine de Suede, sa Convocation des Etats du Royaume, avec Déclaration expresse qu'elle renonce au Pouvoir Absolu, en 1718. S. II. II. 149. Son Traité de Paix avec *George* I. Roi de la Grande Bretagne & Electeur de Hanovre, par lequel elle lui cede les Duchez de Bremen & de *Fehrden* pour un Million de Rixdalers &c. en 1719. VIII. II. 14. *b.*
Son Traité d'Alliance avec le même Roi, de l'an 1720. *ibid.* 18. *a.* Son Traité de Paix avec *Frideric Guillaume* Roi de Prusse, par lequel elle lui cede la plus grande partie de la *Pomeranie Suedoise*, pour une Somme de deux Millions de Rixdalers, en 1720. *ibid.* 21. *b.* Son Traité de Paix avec *Frideric* IV. Roi de Dannemarc, en 1720. *ibid.* 29. *a.*
Underwald, Canton de Suisse, sa Declaration de vouloir entretenir le Traité d'Alliance du 31 Janvier 1602., fait entre *Henri* IV. Roi de France & les *Cantons Suisses*, de l'an 1605. 1606. V. II. 56. *a. b.*
Son Certificat donné à l'Ambassadeur de France, touchant l'annullation donnée à l'Ambassadeur d'Espagne, de l'an 1607. *ibid.* 86. *b.*
Union des Protestans d'Allemagne conclue à Hall en Suabe, l'an 1610. V. II. 126. *b.*
Caution des Membres de cette Union, pour une Somme de 200000 Florins à emprunter par les Etats Evangeliques de *Boheme*, de l'an 1619. *ibid.* 338. *a.*
Union Evangelique. Articles de Réunion des Princes de cette Union, avec l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1621. V. II. 391. *a.*
Voigtland & *Gera* ne pourront être alienez ni vendus si ce n'est à l'Electeur de Saxe. V. I. 3. *a.*
Urbain II. Pape, son Decret touchant la Monarchie de *Sicile*, par lequel il donne à *Roger* Comte de Calabre & de Sicile, & à ses Heritiers, tout le pouvoir que les Papes peuvent exercer dans ces Pays-là par leurs Legats, en 1099. I. I. 59. *b.*
Sa Donation de l'Isle de Corse faite à l'Evêque de Pise. S. I. I. 35.
Urbain III. Pape, sa Lettre à *Henri* III. Roi d'Angleterre & à *Edmund* son Fils, par laquelle il leur déclare, d'avoir ôté à *Edmund* le Royaume de Sicile, pour n'avoir pas satisfait aux Conditions stipulées, en 1268. I. I. 403. *a.*
Urbain IV. Pape, sa Lettre à *Richard* d'Angleterre, élû Roi des Romains, touchant la dispute entre ledit *Richard* & *Alfonse*, Roi de Castille aussi élû Roi des Romains, en 1263. I. I. 216. *a.* 404. *b.*
Urbain VI. Pape, sa Bulle par laquelle il absout *Wenceslas* Roi des Romains de toutes les Alliances contractées avec des Princes Schismatiques & Heretiques, soit qu'ils fussent tels avant ou après les Alliances faites, prononçant de telles Alliances nulles de Droit, en 1382. II. I. 168. *a.*
Urbain VIII. Pape, sa Ligue avec *Louis* XIII. Roi de France, *Charles Emanuel* Duc de Savoye, la Republique de *Venise* & le Duc de *Mantoue*, de l'an 1629. V. II. 572. *b.* 580. *a.*
Sa Transaction avec l'Empereur *Ferdinand* II. au sujet des Biens Ecclesiastiques rendus à l'Eglise Catholique en *Boheme*. L'Empereur y accorde au Pape un Revenu annuel d'un quart de Florin pour chaque Boisseau de Sel, en échange le Pape cede à l'Empereur divers Droits Ecclesiastiques, de l'an 1630. *ibid.* 599. *b.* Son Traité avec *François* I. Duc de Modene, pour le Passage des Troupes Ecclesiastiques dans les Etats du Duc de Parme, de l'an 1642. VI. I. 263.
Son Monitoire contre *Edouard Farnese* Duc de Parme, de l'an 1643. *ibid.* 279. *a.* Son Traité de Paix avec *Edouard de Farnese*, Duc de Parme, par la Mediation de *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 296. *a.* Son Traité de Paix avec les Princes Confederez d'Italie. *ibid.* 297. *a.*
Ursins (*la Princesse des*) obtient de *Philippe* V. Roi d'Espagne le Duché de *Limbourg* en don, l'an 1711. VIII. I. 279. *a.*
Ury, Canton de Suisse, son Traité de Paix avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan sur le Comté de la *Vallée de Levantin*, de l'an 1441. III. I. 97. *b.* Sa Declaration de vouloir entretenir le Traité d'Alliance du 31 Janvier 1602, fait entre *Henri* IV. Roi de France & les *Cantons Suisses*, de l'an 1605. V. II. 55. *b.*
Utrecht, Evêché, Traité de Paix fait par *Diephold* Evêque d'Utrecht avec *Arnold* Duc de Gueldre, l'an 1429. II. II. 227. *a. b.*
Traité de *Rodolphe Diephout* Evêque d'Utrecht, avec *Philippe* Duc de Bourgogne & Comte de Hollande, touchant la Jurisdiction Ecclesiastique à exercer dans les Provinces de Hollande, Zelande & Frise, de l'an 1434. *ibid.* 278. *a. b.*

L'Em-

L'Empereur *Charles* V. en réunit le Temporel avec le Comté de *Hollande*, l'an 1534. IV. II. 110. *a. b.*
Utrecht, Ville, *Union d'Utrecht* entre les Provinces de *Hollande*, *Zelande* & *Utrecht*, de l'an 1579. V. I. 322. *& suiv.* Les Traitez de Paix faits à Utrecht, en 1713. VIII. I. 339, *& suiv.*

W.

Walburg, Comtesse de Nieuwenaer & de Meurs, sa Confirmation de la Donation du Comté de *Meurs* faite à *Maurice*, Prince d'Orange l'an 1594. & renouvellée à la Haye, en 1598. S. II. I. 239. Sa seconde Confirmation. *ibid.* 241.
Walckenried, Monastere en Allemagne, Accord touchant sa Protection, entre *Auguste* Electeur de Saxe, & *Henri Jules* Evêque de Halberstadt, de l'an 1581. V. I. 411. *b.* Accord entre *George* Duc de Brunswig-Lunebourg & les Comtes de *Schwartzbourg Stolberg* & *Hohenstein* sur leurs Differends au sujet dudit Monastere, de l'an 1635. *ibid.* 119. *b.*
Waldek, Comté, les Habitans en font hommage, par ordre des Comtes, à *Louis* Landgrave de Hesse, qui leur promet sa protection & le maintien de leurs Privileges, en 1441. S. I. II. 385. Accord Hereditaire entre les Comtes de Waldeck, *Walrad*, *Otton*, *Philippe*, *Jean* & *François*, par lequel le Comté de Waldeck est divisé en deux portions, de l'an 1538. IV. II. 183. *b.* *Jean* Comte de Waldeck, son Recès avec *Adolphe* Electeur de Cologne au sujet de quelques Pâturages, de l'an 1553. IV. III. 56. *a.* Transaction entre *Philippe* & *Jean* Comtes de Waldeck, par la Mediation de *Philippe* Landgrave de Hesse, sur leurs Differends au sujet de la Succession Paternelle & Maternelle, de l'an 1557. V. I. 16. *a.*
Accord entre *Jean* Comte de Waldeck & *Anne*, née Duchesse de Cleves, sa Mere, touchant le Bailliage d'*Aroldessen* cedé à elle, de l'an 1561. *ibid.* 81. *b.* Accord entre *François* Comte de Waldeck & *Anne* Veuve de *Jean* aussi Comte de Waldeck, pour elle & ses Enfans mineurs, touchant une somme de 2000. Ecus qui avoient été assignés audit Comte *François* par sa Mere defunte, & qu'il avoit à prétendre de ladite Comtesse Veuve, de l'an 1568. *ibid.* 168. *b.* Recès particulier entr'eux, portant que si l'un ou l'autre ne veut pas s'en tenir à la precedente Transaction, il devra le declarer dans le terme de deux Mois au Landgrave de Hesse. *ibid.* 169. *a.* Recès entre *Daniel Gunther* & *Henri* Comtes de Waldeck au sujet du partage de la Portion Hereditaire du feu Comte *Philippe*, de l'an 1575. *ibid.* 233. *b.* Douaire constitué par *Daniel* Comte de Waldeck à sa Femme *Barbe* née Landgrave de Hesse, l'an 1575. *ibid.* 251. *b.* Accord entre *Gonthier* Comte de Waldeck, & *Anne* Veuve de *Henri* aussi Comte de Waldeck, touchant la moitié de la Seigneurie d'*Itser* leguée à elle par feu son Mari, de l'an 1577. *ibid.* 315. *b.* Accord des Comtes de Waldeck avec la Ville de *Corbach*, sur plusieurs differends, de l'an 1621. V. II. 403. *a.*
Waldemar, Marcgrave de Brandebourg, vend au Grand-Maitre de l'*Ordre Teutonique* en Prusse les Villes de *Dantzik*, *Dirschau* & *Swiecz* pour 10000 Marcs d'argent, en 1311. I. I. 364. *b.*
Waldpourg, Lettres de *Jaques* Truchsarse de Waldpourg, par lesquelles il cede la Landvogthie de la Haute & Basse *Suabe* qui lui avoit été engagée par l'Empereur *Sigismond* à *Albert* Duc d'Autriche, moyennant la restitution de la somme de 13200 florins de Rhin, jusqu'au payement de laquelle il en restera en possession, de l'an 1452. III. I. 191. *b.* Autres Lettres, de l'an 1453. *ibid.* 196. *a.*
Walrabe, Comte de Deux-Ponts, ses Lettres de Renonciation à tout ce qui lui étoit dû par *Rupert* Comte Palatin du Rhin & Duc de Baviere, declarant de plus qu'il est devenu Vassal dudit *Rupert* pour une somme de 1000 Livres à prendre sur le Péage de Kube, en 1340. I. II. 200 *a.*
Walram, Fils de *Henri* Duc de Limbourg, son Contract de Mariage avec *Ermenson* Comtesse de Luxembourg, en 1214. I. I. 150. *b.*
Warnemunde, Forteresse dans le Duché de Meklenbourg, le Peage de *Warnemunde* aboli par une Convention de *Henri* Duc de Meklenbourg avec les Villes de *Rostock* & de *Wismar*, l'an 1476. III. I. 529. *a.* Protestation & Declaration de l'Ambassade Imperiale à Munster & à Osnabrug sur le veritable sens de deux paragraphes du 10 article de l'Instrument de Paix avec la Suede, & que le *Peage de Warnemunde* en vertu de ces paragraphes doit être aboli. S. II. I. 358.
Weinheim, Ville du Palatinat, Sentence donnée par l'Empereur *Louis de Baviere*, touchant le Rachat de ladite Ville à faire par les deux *Ruperts*, Comtes Palatins du Rhin, de *Henri* Archevêque de Mayence, en 1345. I. II. 235. *a.*
Weissenbourg, Ville d'Alsace, Accord fait par l'Empereur *Maximilien* I. entre l'*Abbé de Weissembourg* & le Magistrat de la même Ville touchant certains Droits & Jurisdictions que l'Abbé y prétendoit, lesquels demeurent entierement éteints & abolis, de l'an 1518. IV. I. 264. *b.* Accord entre l'Evêque de Spire *Rodolphe*, comme Prevôt de Weissenbourg, & la Ville de *Weissenbourg* sur la Collation des Benefices, de l'an 1560. V. I. 62. *a.*
Wembdingen, Ville, venduë avec les Villages de *Laub* & *Metzaw* par *Ulric* Comte d'Oettingen, à *Louis* Comte Palatin du Rhyn. S. I. II. 434.
Wencelin, Duc de Lorraine, Brabant & Limbourg, Extrait d'un Traité qu'il fit avec *Charles* IV. Empereur, au sujet de la Succession desdits Duchez, en 1356. I. II. 315. *a.*
Wenceslas II. Roi de Boheme, obtient de *Rodolphe* I. Empereur, l'Investiture du Marquisat de *Lusace*, en 1289. I. I. 267. *b.*
Des Biens du Duc de *Breslau*. *ibid.* 269. *b.* Sa Transaction avec ledit Duc touchant la Succession au Duché de *Silesie*, confirmée par *Rodolphe* I. *ib.* 272. *b.* Sa Sentence rendue au sujet de l'exercice de la Jurisdiction dans le Territoire de la Ville de *Budissin*, en 1304. *ibid.* 338. *a.*
Wenceslas V. Roi de Boheme, Son Traité de Paix avec *Albert* I. Empereur, par lequel il est absous du Ban prononcé contre son Pere, en 1305. S. I. II. 33.
Wenceslas, Roi de Boheme, sa Confirmation de la Vente de la Forêt appellée *Kunigswalde*, faite par l'Empereur *Charles* IV. son Pere, à la Ville de Zittau, en 1365. II. I. 50. *a.*
Wenceslas, Frere de *Charles* IV. Empereur, est constitué par *Jeanne* Duchesse de Brabant & de Limbourg, son Epouse, Gouverneur & Heritier desdits Duchez de *Brabant* & de *Limbourg*, en cas qu'elle vînt à mourir avant lui, en 1356. I. II. 321. *b.*
Wenceslas & *Jeanne*, Duc & Duchesse de Brabant, leur Convention avec *Guillaume* Comte de Namur au sujet de diverses Pretensions reciproques, en 1357. I. II. 326. *b.* Leur Pleinpouvoir donné à *Guillaume de Baviere* Comte de Hainaut & de Hollande pour regler & conclure la paix en leur nom avec *Louis* Comte de Flandre, en 1357. *ibid.* 332. *a. b.* Extrait de ladite Paix. *ibid.* 333. *a.* Leur Traité & Accord avec *Louis* Comte de Flandre & *Marguerite* sa Femme, par lequel *Wenceslas* & *Jeanne* cedent à *Louis* & *Marguerite* la Ville d'*Anvers* & ses dependances, en 1357. *ibid.* 327. *a. b.*
Wenceslas de Boheme, Duc de Brabant, Son Traité de Paix avec *Albert* Duc de Baviere, Comte de Hollande, en 1374. II. I. 96. *a. b.*
Wenceslas, Roi de Boheme, & depuis Roi des Romains, ses Lettres d'Assurance données à *Albert* Duc d'Autriche, & tenant lieu de Serment que s'il vient à être couronné Roi des Romains, il lui donnera l'Investiture de toutes les Terres & Païs qu'il tient de l'Empire, & lui confirmera tous ses Privileges, en 1375. II. I. 109. *b.* Sa Concession à *Rupert* l'aîné, Comte Palatin du Rhin, d'exercer le Droit de *Primariarum Precum* dans les Evêchez de *Spire* & de *Worms*, en 1376. S. I. II. 201. Ses Lettres par lesquelles il confirme à *Leopold* Duc d'Autriche tous les Privileges accordez à lui ou à ses Predecesseurs par l'Empereur *Charles* IV. & par les precedens Empereurs, en 1379. II. I. 142. *a.*
Ses Lettres par lesquelles il engage à *Leopold* Duc d'Autriche la Landvogthie Imperiale ou Bailliage Provincial de la haute & basse *Suabe* pour la somme de 40000 fl. monnoye d'or & de bon poids, comme aussi la Ville d'*Augsbourg* & *Gingen* pour les tenir avec ladite Landvoghtie, en 1379. *ibid.* 127. *b.* Son Privilege accordé à *Leopold* Duc d'Autriche, portant qu'aucun de ses Sujets, Officiers & Hommes, ne pourra être jugé, cité, ni accusé devant un Tribunal étranger, non pas même devant celui de l'Empereur; & que lui, Duc, ses Successeurs, Officiers, Habitans & Bourgeois, pourront publiquement recevoir, loger & entretenir les Proscrits dans leurs Places fortes, Châteaux, Villes & Lieux, en 1379. *ibid.* 144. *a.* Son Diplome d'absolution donné à *Jean Galeaz Visconti* de Milan, par lequel il casse toutes les Sentences & Arrêts rendus contre lui & ses Predecesseurs, & le restitue en son premier état, en 1380. *ibid.* 144. *b.* Son Diplome donné au même Vicomte, par lequel il le declare lui & ses Descendans pour Vicaires de l'Empereur en de certaines Villes, Provinces & Territoires de l'Italie. *ibid.* 145. *a.* Sa Lettre à *Josse* Marquis de Moravie, Vicaire General de l'Empire dans l'Italie, par laquelle il lui donne commission de s'informer lequel des deux Papes *Urbain* VI. ou *Clement* VII. est veritablement Pape, & de le proteger ensuite, en 1380. S. I. II. 204. Son Traité d'Amitié & de Confederation avec *Richard* II. Roi d'Angleterre, contre les Schismatiques de l'Eglise Romaine, & où en même tems le Mariage de Sa Sœur *Anne* est contracté avec le même Roi, en 1380. *ibid.* 210. Son Traité avec le même Roi, touchant le Mariage à faire entre ledit Roi & *Anne* Sœur dudit Empereur, en 1381. II. I. 156. *a.*
Ses Lettres par lesquelles il confirme à *Leopold* Duc d'Autriche le Privilege portant, que nul Autrichien ne peut ni ne doit être appellé, accusé & jugé devant un Tribunal étranger, soit Provincial, soit Aulique, de l'an 1383. *ibid.* 184. *b.* Ses Lettres d'Inféodation de *Guillaume* Duc de Gueldres & Comte de Zutphen, en 1383. S. I. II. 215. Sa Confirmation de tous les Privileges des Ducs & de la Maison d'Autriche accordée au Duc *Albert*, l'an 1386. II. I. 202. *b.*

Ses Lettres d'Assurance données à plusieurs *Villes Imperiales*, par lesquelles il leur promet de les proteger dans la jouïssance de leurs Droits, Libertés & Immunités contre tous leurs Adversaires, l'an 1387. II. I. 207. *a.* Sa Paix publique établie & ordonnée de l'avis des Etats de l'Empire, l'an 1388. *ibid.* 210. *a.* Son Diplome par lequel il casse & annulle la Confederation des Villes du *Rhyn*, de *Suabe*, de *Franconie* & de Baviere avec menace du Ban de l'Empire, de l'an 1389. *ibid.* 220. *b.* Sa Paix publique ordonnée du Conseil des Princes Electeurs assemblez avec lui en Diéte Generale, par laquelle entr'autres choses la *Confederation des Villes* est cassée & annullée, avec defense d'en faire de semblables à l'avenir, de la même année. *ibid.* Il érige la Seigneurie de *Milan* en Duché, en faveur de *Jean Galeaz*, l'an 1395. *ibid.* 236. *b.* Son Diplome donné à *Jean Galeaz Visconti*, Duc de Milan, par lequel il le crée Comte d'*Angleria*. *ibid.* 260. *b.* Ses Lettres à *Guillaume* Duc de Gueldre, par lesquelles il lui transmet la Possession du Duché de *Juliers* possedé par son Pere, à condition de prêter l'hommage par provision à *Guillaume* Duc de Bergue, en 1396. S. I. II. 283. Son Diplome, par lequel il érige *Jean Galeaz Visconti* de Milan, & ses Heritiers en *Ducs de Lombardie*, en leur donnant le Privilege de porter les Enseignes de l'Empire, savoir un Aigle noir en champ d'or, de l'an 1397. II. I. 261. *b.* Sa Paix Publique établie & ordonnée pour dix ans dans tout l'Empire, de l'avis & conseil des Electeurs, Princes, Seigneurs & Villes du St. Empire, pour la sûreté des chemins par terre & par eau contre toutes sortes de Brigandages & de violence, de l'an 1398. *ibid.* 265. *a.* Confederation des Electeurs & Princes de l'Empire pour le deposer, en 1399. *ibid.* 271. *b.* 272. *a. b.* Les Electeurs de l'Empire prennent la Resolution de le deposer, & d'élire un autre Empereur à sa place, en 1399. S. I. II. 287. Sentence des *Electeurs de l'Empire* pour le deposer, de l'an 1400. II. I. 274. *a.* Sa Confirmation de l'Union hereditaire, tant pour lui que pour *Jobst* & *Procope* Marggraves de Moravie, faite autrefois entre l'Empereur *Charles* IV. d'une part, & les Ducs d'Autriche, *Rudolphe*, *Albert* & *Leopold* d'autre part, en 1404. S. I. II. 310. Son Traité d'Alliance avec *Antoine* Duc de Brabant, par lequel il cede audit Duc tout le Droit qu'il pourroit avoir sur le Duché de *Brabant*, de l'an 1411. II. I. 344. *a.*

Wenceslas, Duc de Masovie, reconnoit ses Terres de *Boridicz*, & de *Plocsko* pour fiefs de la *Boheme* & de la *Pologne*, en prêtant hommage à *Jean* Roi de Boheme & de Pologne, en 1309. I. I. 352. *b.* Il reçoit l'Investiture de son Duché de *Jean* Roi de Boheme & de Pologne, en 1329. I. II. 112. *a.*

Wenceslas, Duc de Lignitz en Silesie, son Revers par lequel il promet à *Charles* IV. Empereur comme étant son Seigneur & Heritier, de ne rien aliener de la Ville de *Lignitz*, & de ses appartenances, en 1362. II. I. 36. *b.*

Wertheim, Comté, *Jean* Comte de Wertheim, son accord avec l'Evêque de *Wurtzbourg*, touchant leurs differends sur la Jurisdiction, la Chasse & le Péage à *Hambourg* & *Remllingen*, de l'an 1465. III. I. 331. *a.* Pacte d'Advocatie & de Protection de la Ville d'*Erlenbach* avec *Jean* Comte de Wertheim. S. I. II. 322.

Westphalie, les *Jugemens de Westphalie* reformez par l'Empereur *Albert* II. l'an 1438. III. I. *a.* Confederation entre *Frideric* Electeur Palatin, *Rupert* Evêque de Strasbourg, *Albert* Archiduc d'Autriche, *Charles* Marggrave de Bade & quelques autres Seigneurs & Villes contre lesdits Jugemens, de l'an 1461. *ibid.* 272. *b.* 278. *a.* Paix de Westphalie entre l'*Empereur*, l'*Empire* & la *France*, de l'an 1648. VI. I. 450. *a.* Entre l'*Empereur*, l'*Empire* & la Suede. *ibid.* 469. *a.* Recès entre les Etats de l'*Empire*, la *France* & la *Suede*, touchant son execution dans les articles de l'Amnistie & des Griefs, de l'an 1649. *ibid.* 492. *b.*

Wetterau, Declaration des Comtes du Banc de Wetterau, en quel sens ils ont souscrit la Paix de Ryswick. VII. II. 437. *b.*

Wezlar, Ville Imperiale, son accession à l'Alliance de quelques autres Villes Imperiales, faite pour dix ans, l'an 1382. II. I. 174. *a.*

Wibodo, Evêque de Parme, obtient l'Abbaye de *Bercedo* de *Carloman* Roi de Baviere & d'Italie, en 872. I. I. 17. *b.*

Widon, Evêque d'*Anneci*, publie la Paix au nom de quelques autres Evêques de France, en 990. I. I. 41. *a.*

Wigand, Evêque de Bamberg, sa Declaration qu'il accepte, l'Ordonnance faite par *Ferdinand* I. Roi des Romains comme Duc de Carinthie touchant les appellations, les peines, châtimens & delivrance des Voleurs & autres Malfaiteurs dans les Terres & Seigneuries de l'Evêque de Bamberg situées dans ledit Duché de Carinthie, de l'an 1535. IV. II. 126. *a.* Confirmation & Renouvellement dudit Accord entre l'Archiduc *Ferdinand* & l'Evêque *Godefroi*, de l'an 1611. V. II. 173. *a.* 174. *a.* Son Accord avec *Albert le Jeune* Marcgrave de Brandebourg, par lequel il lui cede dix-neuf Baillages, pour se racheter de la Guerre, de l'an 1552. IV. III. 35. *a*, Cassation dudit Accord par l'Empereur *Charles* V. *ibid.* 36. *a.*

Wildfang, Declaration de *Ferdinand Marie* Electeur de Baviere, par laquelle il pretend que le *Droit du Wildfang*, n'appartient plus à l'Electeur Palatin, mais à lui en vertu de son Office Electoral d'*Archidapifer*, de l'an 1657. VI. II. 188. *b.* Traité Provisionel entre l'Electeur Palatin *Charles Louis*, & quelques autres Princes & Etats de l'Empire, touchant le *Droit du Wildfang*, de l'an 1665. VI. III. 53. *a.* Sentence Arbitrale des Deputez de *France* & de *Suede* sur les Differends qui étoient entre l'Electeur de *Mayence* & quelques autres Etats de l'Empire d'une part, & l'Electeur Palatin de l'autre, au sujet du Droit du *Wildfang*, des *Péages* & de *Conduite*, de l'an 1667. VII. I. 10. *a.*

Wissenloch, Château, les Comtes de Winsberg *Engelhard* & *Conrad* vendent leur part à ce Château, à *Louis* Comte Palatin du Rhin. S. I. I. 130.

Wladislas, Voyez *Ladislas* & *Uladislas*.

Woldemar III. Roi de Dannemarc, Son Traité de Paix & de Concorde avec *Magnus* III. Roi de Suede, en 1343. I. II. 222. *b.* Il vend la *Scanie*, *Blekingue*, *Holland*, *Listre* & l'Isle de *Huen* audit Roi de Suede pour 49000 Marcs d'argent fin, en 1343. *ibid.* 224. *b.*

Wolffgang Guillaume, Comte Palatin du Rhyn, son Accord avec *Sibylle*, Marggravine de Burgau, née Princesse de Juliers & de Cleves, sur ses Droits & Pretensions à la Succession de Juliers & de Cleves, en 1622. S. II. I. 284. Il obtient de l'Empereur *Ferdinand* II. une Declaration touchant son Droit de Succession à la Dignité Electorale Palatine, l'an 1623. V. II. 425. *b.*

Woncelgen, Ville, donnée en Fief à *Jean de Lyra* Chevalier, par *Jean* Duc de Lorraine & de Brabant. S. I. I. 130.

Wolffgang Jules, Comte de Hohenloe, sa Capitulation comme Lieutenant-General des Princes de la *Ligue du Rhin*, de l'an 1659. VI. II. 256. *a.*

Worms, Ville Imperiale d'Allemagne, son Accord avec les Villes de *Mayence* & de *Spire*, touchant la reception de leurs Evêques, en 1293. I. I. 280. *a.* Son Accord avec les mêmes touchant la reception des Rois des Romains. *ibid.* *b.* *Worms* & *Spire*, Villes de l'Empire, leur Alliance avec *Rupert* Electeur Palatin, pour leur commune defense & sûreté, en 1353. I. II. 285. *b.* Diéte de Worms de l'Empereur *Maximilien* I. de l'an 1497. III. II. 381. *a.*

Worms, Ville & Evêché, Accord entre *Reinhard* Evêque de Worms & son Chapitre d'une part, & le Magistrat de la même Ville de l'autre part, sur leurs Differends, fait par l'entremise de *Louis* Electeur Palatin comme Vicaire de l'Empire, l'an 1519, & confirmé ensuite par l'Empereur *Charles* V. l'an 1521. IV. I. 284. *a.* Accord fait par la Mediation de *Louis* Electeur Palatin, entre l'Evêque & le Chapitre de Worms & la Ville du même nom, sur plusieurs Differends & Points, l'an 1526. *ibid.* 441. *a.* Les Demêlés de l'Evêque de Worms avec l'Abbé de Laurisham, accommodez par l'Empereur *Henri* II. S. I. I. 27. Accord & Transaction de *Louis* Evêque de Worms, avec *Jean Guillaume* Electeur Palatin, pour la Cession & Echange de la Ville de *Ladenbourg* & quelques autres Lieux, sur lesquels il y avoit du differend entr'eux, de l'an 1705. VIII. I. 166. *a.*

Wurtemberg, Comté, *Louis* & *Ulrich* Freres, Comtes de Wurtemberg, font un Traité de Paix Publique avec les Villes d'*Eslingen*, de *Reutlingen* & de *Weil*, pour la protection & defense de leurs Terres & Sujets, l'an 1434. II. II. 284. *a.* Il est érigé en Duché par l'Empereur *Maximilien* I. en faveur d'*Eberhard* Comte de Wurtemberg, l'an 1495. III, II. 325. *b.* La Succession y est reglée. *ibid.* 326. *b.* Doit retourner à la Chambre Imperiale en cas d'extinction de la Ligne Masculine des Ducs. *ibid.* 327. *a.* Transaction faite par la Médiation de l'Empereur *Maximilien* I. entre *Ulric* Duc de Wirtemberg, & les Etats du Païs d'une part, & *Eberard* son Frere, par laquelle celui-ci renonce à ses Pretensions sur le Duché de *Wirtemberg* & les Comtés de *Montbeliard* & de *Richenwyler* moyennant une pension annuelle de 6000 fl. de l'an 1498. *ibid.* 388. *a.* La Regence en est reglée par l'Empereur *Maximilien*, sous le Duc *Ulric*, l'an 1516. IV. I. 245. *b.* Revers des Etats dudit Duché à l'Empereur susdit, pour lui payer 27000 florins en trois ans. *ibid.* 247. *b.* Devient un *Arriere-Fief* de la Maison d'Autriche par la *Transaction de Cadau*, de l'an 1534. IV. II. 120. *a.* Transaction passée entre l'Empereur *Rodolphe* II. & *Frideric* Duc de Wirtemberg, par laquelle l'Empereur renonce moyennant une Somme de 400000 Rixdalers, à la Subinféodation Autrichienne des Duchez de Wirtemberg & Teck, en se reservant néanmoins le Droit de Succession, de l'an 1599. V. I. 593. *b.* Recès & Accord Hereditaire entre *Jean Frideric* & ses Freres, Ducs de Wirtemberg, touchant le Partage & la Succession de ce Duché, de l'an 1617. V. II. 292. *a.* Recès & Accord Hereditaire entre *Eberard* & *Frideric* Ducs de Wirtemberg, par lequel le premier doit succeder comme Duc regnant dans tous les Etats & Domaines de la Maison, & l'autre aura pour son partage les Villes & Bailliages de *Neuenstadt* & *Mockmihl* avec la basse Jurisdiction, comme aussi les Provenus du Bailliage de *Weinsperg*, de l'an 1649. VI. I. 523. *a.* Leur Recès particulier touchant la Jurisdiction de la Ville de *Weinsperg* qui doit être exercée en commun. *ibid.* 526. *a.*

Wurtemberg-Montbeliard, Traité des Ducs de Montbeliard avec *Louis* XIV. Roi de France, pour la Continuation de la Protection que ce Prince lui avoit accordée, de l'an 1643. VI. I. 292. *a.*

Wurtemberg-Weilzingen. Accord entre *Roderic* Duc de Wirtemberg pour lui & ses Freres *Mainfroi* & *Martial* d'une part, & *Sylvius* aussi Duc de Wirtemberg d'autre part, par lequel ce dernier aura pour sa portion 30000 florins restans sur les Etats du Païs, moyennant quoi il renonce à toutes ses Prétentions sur les Domaines de Weiltingen & de Prenz, de l'an 1650. VI. I. 547. *b.*

Wurtzbourg, Evêché d'Allemagne, *Jean* Evêque de Wurtzbourg, achéte de *Jean* Seigneur de Hohenloe la part qu'il avoit aux Villes & Châteaux de *Kitzingen*, *Landsbourg* & *Hornbourg* comme aussi au Rachat des Châteaux de *Jaxlberg* & de *Landen* pour 63000 fl. en 1406. S. I. II. 315. Convention dudit Evêque, avec la *Noblesse Imperiale* habitante du Diocese, touchant la Regence dudit Evêché, & l'Administration de la Justice, en 1435. *ibid.* 370. Sentence Arbitrale rendue par *Gunther* Archevêque de Magdebourg, *Guillaume* Duc de Brunswic, *Louis* Landgrave de Hesse, & *Bernard* Prince d'Anhalt, entre *Frideric* & *Guillaume* Ducs de Saxe & le *Chapitre de Wurtzbourg* d'une part, & *Sigismond* Evêque de Wurtzbourg & *Frideric* & *Albert* Markgraves de Brandebourg d'autre part, sur les differends survenus entre eux au sujet de la Deposition dudit Evêque; par laquelle il est dit que les Ducs de Saxe & Markgraves de Brandebourg assisteront ledit Evêque de fait & de conseil, jusques à ce qu'il soit rétabli dans son Evêché, de l'an 1441. III. I. 96. *a.*

La Décision des differends dudit Evêque avec son Chapitre remise à la Décision de l'Empereur *Frideric* III. *ibid.* 118. *b.* Convention entre *Jean* Evêque de Wurtzbourg & la *Noblesse Libre Imperiale de Franconie*, habitante du Diocese, par laquelle ledit Evêque promet à ladite Noblesse de garder inviolablement tous leurs Droits & Privileges, de bien regler l'Administration de la Justice, tant Ecclesiastique que Seculiere, principalement le *Brukengericht* & *Centgericht*, en 1461. S. I. II. 422. Accord de cet Evêque avec *Jean* Comte de Wertheim, touchant leurs differends sur la Jurisdiction, la Chasse & le Péage à *Hembourg* & *Remblingen*, de l'an 1465. III. I. 331. *a.*

Wusterhausen. Traité Apocryphe de Wusterhausen entre l'*Empereur* & le Roi de *Prusse*, en 1726. VIII. II. 139. *a.*

Y.

Yolande de Montferrat, Comtesse de Savoye, Femme d'*Aymon* Comte de Savoye, son Testament, en 1342. I. II. 204. *b.*

Z.

Zara, Ville de Dalmatie, sa Capitulation avec la Republique de *Venise*, à laquelle elle se soumet. S. I. I. 97.

Zelande & Bruges, Accord entre les Etats de *Zelande* & le College de l'Amiranté de *Middelbourg* d'une part, & le Magistrat de *Bruges* d'autre part, pour l'ouverture de l'*Ecluse* & la Navigation à *Bruges*, de l'an 1591. V. I. 487. Autre accord sur le même sujet, de l'an 1596. *ibid.* 523. Traité Provisionel des Etats de *Zelande* avec ceux de *Hollande* & *Westfrise*, pour la continuation de la Cour de Justice, & touchant la Déclararion du *Prince d'Orange* pour Stadhouder, de l'an 1662. VI. II. 428.

Zerbst, Ville, ses Differends avec les *Princes d'Anhalt* accommodez par Sentence Arbitrale de *Frideric* le jeune, Marcgrave de Brandebourg. S. I. II. 384. L'*Ecole Illustre de Zerbst* doit être entretenue en commun par lesdits Princes. S. II. I. 264.

Zips, Comté en Hongrie, *Sigismond* Empereur en hypotheque comme Roi d'Hongrie 13. Villes à *Ladislas* Roi de Pologne, pour une certaine Somme d'argent. S. I. II. 331.

Zug, Canton de Suisse, sa Declaration de vouloir entretenir le Traité d'Alliance du 31. Janvier 1602. fait entre *Henri* IV. Roi de France & les *Cantons Suisses*, de l'an 1605. V. II. 55. *a.*

Zurich, Ville & Canton de Suisse, son Alliance pour trois ans avec les Cantons d'*Uri* & de *Suitz*, en 1231. I. I. 198. *b.* Revers donné par la Ville de *Zurich* à *Herman* Evêque & Prince de *Constance*, touchant une Taxe payée par les Habitans d'*Uwisen*, de l'an 1467. III. I. 375. *b.* *Zurich* & *Glaris*, Cantons Helvetiques, donnent aux Habitans du Comté de *Toggenbourg* permission & pouvoir en qualité de Protecteurs, d'acheter les Terres & Droits que l'Abbé de *St Gall* y possedoit pour une somme de 15000 florins du Rhyn, l'an 1530. IV. II. 70. *a.* *Zurich*, *Berne* & *Geneve*, leur Traité d'Alliance & Confederation perpetuelle, en 1584. S. II. I. 194. Admission du Canton de *Zurich* au Traité de Soleurre, fait en 1579. pour la conservation de *Geneve*, par *Henri* IV. Roi de France, l'an 1605. S. II. I. 261. Sa Declaration qu'il entre en Confederation & Alliance avec *Henri* IV. Roi de France & les Cantons de *Berne* & de *Soleurre* pour la defense de la Ville de *Geneve*, de l'an 1605. V. II. 55. *a.* Son accession à l'Alliance conclue, l'an 1602. à Soleurre, entre la *France* & les autres *Cantons Helvetiques*, de l'an 1614. *ibid.* 234 *b.* *Zurich* & *Berne*, leur Alliance avec la Republique de *Venise*, pour s'assister mutuellement, d'argent de la part de la République, & de troupes de la part desdits Cantons, de l'an 1706. VIII. I. 184. *a.* Leur Manifeste touchant les affaires du *Toggenbourg*, en 1712. *ibid.* 291. *b.* Trêve du Canton de *Zurich* avec le Canton de *Switz*, en 1712. *ibid.* 305. *a.* Leur Traité de Paix avec les Cantons de *Lucerne*, *Uri*, *Switz*, *Underwald* & *Zug*, 1712. *ibid.* 306. *b.* *Zurich* & *Berne*, Leur Traité de Paix avec l'Abbé & Chapitre de St. *Gall* conclu à Bade, en 1718. *ibid.* 513. *a.*

Zutphen, Comté vendu, avec le Duché de *Gueldre*, par *Gerard* Duc de Juliers à *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne pour 80000 florins du Rhin, l'an 1473. III. I. 607. *b.*

Zwoll, Ville des Païs-Bas, Son Traité avec *Charles* Duc de Gueldre, qui la prend en sa protection, de l'an 1521. IV. I. 349. *a. b.*

FIN De la TABLE DES MATIERES *du* CORPS DIPLOMATIQUE *& du* SUPLEMENT *jusqu'à l'Année* 1730 *inclusivement.*

TABLE DES MATIERES

Contenues dans le SUPLEMENT du CORPS DIPLOMATIQUE depuis l'année 1731. jusqu'à l'année 1738. inclusivement.

La Lettre *a* marque la prémiére Colomne, & *b* la seconde.

A.

Acquoy (le Comté d') cedé au Prince d'Orange. 337. *a.*

Aly Pascha réduit à la derniére extrémité avec ses Troupes dans Ardevil. 571. *a.* Motif de générosité qui excita Sa Majesté Imperiale de Russie à le délivrer, & à le faire escorter jusqu'aux Frontières de Russie. *ibid.*

Ancone. Decret du Pape Clément XII. pour ériger Ancone en Port franc. 327. *b.* Reglement pour encourager les Marchands étrangers & les Ouvriers à se venir établir avec leurs Familles dans la Ville d'Ancone. 328. *a.* Moyens de prévenir tout desordre par raport aux Marchandises déja défendues. *ibid.*

Angleterre. Voyez *George* II, *Roi d'Angleterre.*

Anglois. Hostilités commises par les Armateurs Espagnols en Amérique contre les Anglois. 327. *a.* Plaintes que font les Anglois de ces vexations. *ibid.* Ordre du Roi d'Espagne à ses Officiers en Amérique pour défendre ces hostilités & déprédations. *ibid.*

Anne, Imperatrice de Russie. Reglement pour la Marine dans l'Empire de Russie, dressé & publié sous le Regne de cette Princesse le 31. Mars 1731. 294. *a.* Ordonnance de l'Imperatrice de Russie pour la succession au Trône, du 28. Decembre 1731. 325. *a.* Traité d'Alliance & de Garantie entre l'Empereur des Romains, l'Imperatrice de Russie & le Roi de Dannemarc. 334. *a.* Traité d'Amitié, de Commerce & de Navigation entre l'Empire de Russie & la Couronne de la Grande Bretagne. 495. *a.* Renouvellement du Traité d'Alliance entre l'Imperatrice de Russie & le Roi de Suède. 536. *b.* Manifeste de la Cour de Russie pour justifier la Guerre qu'elle a déclarée au Grand Seigneur. 569. *a.*

Anvers (le Burggraviat d') cedé au Prince d'Orange. 337. *a.*

Ariaga (*Don Emanuel de*) Octroi que lui accorde le Roi d'Espagne pour l'érection de la Compagnie Royale des Philippines. 328. *b.* 418. *a.* Terme de cet Octroi. 329. *a.* Défense faite à toute autre personne d'entreprendre cette Navigation. *ibid.* Marchandises dont cette Compagnie pourra se charger. 330. *a.* Reglement touchant les prises que les Navires de cette Compagnie feront dans toutes les Mers par où ils passeront, soit sur des Pirates ou sur des Ennemis de la Couronne d'Espagne. *ibid. b.* De quoi devra être composée la charge que les Navires de cette Compagnie aporteront de retour en Espagne. *ibid.* Contribution qu'elle sera obligée de payer au Trésor Royal. *ibid.* Permission accordée aux Directeurs pour la nomination de ceux qui devront être employés au service de la Compagnie. *ibid.* De combien doit être le fonds de cette Compagnie. 331. *b.* Somme que devront payer ceux qui auront part aux fonds. 332. Noms des Directeurs de cette Compagnie. *ibid.* Rélation des Droits que l'on devra contribuer au Trésor Royal dans la Ville de Cadix, tant pour les effets chargés sur les Navires de cette Compagnie qui iront aux Philippines, & autres parties des Indes Orientales, que pour ceux qui reviendront en Espagne. *ibid. b.* Contributions qui se devront payer à Cadix pour l'Or & autres espèces de Marchandises aportées des Philippines & autres parties des Indes Orientales. 333. *a.* Projet Royal contenant les Droits de sortie d'Espagne, que les Marchandises & Denrées qu'on embarque pour les Indes doivent payer. *ibib.*

Asperen (la Ville d') étoit exclue par les autres Villes, lorsqu'elle se trouvoit sujette à des Seigneurs particuliers. 363.

Augantzes. Révolte de ces Peuples contre le Schach, leur Souverain. 569. *b.*

Auguste II, Roi de *Pologne.* Déclaration de ce Prince pour annoncer sa Paix avec la Couronne de Suède. 415. *b.*

Auguste III, Roi de Pologne. Motifs qu'a eu la République Confédérée de Pologne d'élire ce Prince, & de s'opposer à l'Election de Stanislas. 457. *a.* Acte de Sureté pour la Religion, donné par ce Prince à ses Etats Héréditaires de Saxe. 488. *b.* Il est reconnu pour Roi de Pologne par les Seigneurs Polonois qui avoient été pris à Dantzic. 489. *a.* Article des Préliminaires de la Paix conclue entre l'Empereur & la France, par lequel le Roi Auguste doit être reconnu Roi de Pologne & Grand Duc de Lithuanie par toutes les Puissances qui prendront part à la Pacification. 547. *a.* Diplôme du Roi Auguste pour l'évacuation des Troupes étrangères. 558. *b.*

B.

Bar (le Duché de) Voyez *Stanislas.*

Bavière. Opposition de l'Electeur de Bavière à la Garantie de la Pragmatique Sanction par l'Empire. 319. *a.*

Beaume (*Pierre de la*) a été le dernier Evêque de Genève. 505. *a.*

Bey (*Mambet*) attaque les Cosaques du Don. 569. *a.*

Borcke (*Adrien Bernard de*), Lieutenant-Général, est nommé de la part du Roi de Prusse pour regler les Articles du Traité de Partage & d'Accommodement, sur la succession de la Maison d'Orange, entre Sa Majesté Prussienne & le Prince d'Orange. 336. *a.*

Bourbon (*Louis de*) Prémier du nom, & Comte de Vendôme. 590. *a.* Ne prit point la Qualité de *Prince du Sang* dans son Contract de Mariage. *ibid.*

Bourgogne (le Cercle de). Tems auquel il a été constitué partie de l'Empire, & pourquoi. 321. *a.* Engagement dans lequel il entra du tems de son incorporation à l'Empire. *ibid.* Combien ce Cercle a changé de face depuis le tems de son introduction dans l'Empire, depuis la Paix de Westphalie, & encore depuis quelques années. *ibid.*

Braque (les Biens de la Commanderie de) cedez au Prince d'Orange. 337. *a.*

Breda (la Baronie de) cedée au Prince d'Orange. 337. *a.*

Buuren (le Comté de) donné en proprieté au Prince d'Orange & de Nassau. 337. *a.*

Buuren (les Dixmes de) cedées au Prince d'Orange. 336. *b.*

C.

Carlos (*Don.*) Arrangement pris par les Ministres Plénipotentiaires d'Espagne & de Toscane, pour la Reception & Résidence du Sérénissime Infant *Don Carlos* Successeur immédiat du Sérénissime Grand Duc, dans ses Etats. 313. *a.* Declaration du Roi d'Espagne au sujet de cette Convention. *ibid. b.* Remarques de l'Empereur sur cette même Convention. *ibid.* Voyez *Charles* VI.

Carlos (*Don*). Acte d'Emancipation de l'Infant *Don Carlos.* 318. *a.* Article des Préliminaires de la Paix entre l'Empereur & la France, par lequel Don Carlos doit être reconnu Roi des Royaumes de Naples & de Sicile. 547. *a.* Voyez *Toscane.*

Castelar (le Marquis de) se rend à la Cour de France avec le Caractère d'Ambassadeur & Plénipotentiaire du Roi d'Espagne, pour exposer le fondement & les raisons des plaintes que Sa Majesté Cath. avoit à faire sur l'inobservation du Traité de Seville. 287. *b.*

Champion (*Antoine*), Evêque de Genève en 1495. 505. *a.*

Charkow. Invasions faites par les Tartares dans ce Territoire. 569. *a.*

Charles VI. Empereur. Traité d'Alliance entre ce Prince & le Roi de la Grande Bretagne, conclu à Vienne le 19. Mars 1731. 288. *a.* Déclaration de la part de Sa Majesté Impériale touchant les affaires d'*Oostfrise.* 293. *a.* Decret de ce Prince à la Diète de l'Empire pour avoir son approbation sur les nouveaux arrangemens par raport à la Toscane, Parme & Plaisance, produit le 19. Mai 1731. 304. *b.* A quelles conditions il déclare qu'il ne s'opposera pas à assurer à *Don Carlos* la succession qui lui étoit destinée. 305. *a.* Traité entre Sa Majeste Impériale & le Roi d'Espagne, conclu à Vienne le 22. Juillet 1731. Remarques de l'Empereur sur l'arrangement pris par les Ministres Plénipotentiaires d'Espagne & de Toscane, pour la Reception & Résidence de l'Infant *Don Carlos* Successeur immédiat du Grand Duc, dans ses Etats. 313. *b.* Résolution Impériale pour l'Emancipation de la Tutelle de *Don Carlos*, du 16. Octobre 1731. 316. *a.* Patente Impériale pour constituer les Tuteurs ou Curateurs de *Don Carlos*, du 31. Octobre 1731. *ibid. b.* Serment prété par les Tuteurs ou Curateurs. 317. *a.* Lettres Reversales des Tuteurs de l'Infant *Don Carlos* pour le Serment de Fidélité à l'Empereur, & à l'Empire. *ibid. b.* Traité d'Alliance & de Garantie entre l'Empereur des Romains, l'Imperatrice de Russie & le Roi de Dannemarck, conclu à Coppenhague. 334. *a.* Decret de

 l'Em-

l'Empereur pour établir & régler l'Administration du Duché de Mecklenbourg. 414. *a.*

Charles VI, Empereur. Ordonnance Imperiale, pour regler le Gouvernement de l'Isle de Corse sous la garantie de l'Empereur. 416. *b.*

Charles VI, Empereur. Réponse aux Motifs allegués par le Roi de France dans la rupture de la Paix avec Sa Majesté Impériale. 463. *b.* Déclaration de Guerre de l'Empereur & de l'Empire contre les Rois de France & de Sardaigne. 486. *a.* Préliminaires de la Paix conclue entre Sa Majesté Impériale & le Roi Très-Chrétien. 546. *b.* Manifeste de l'Empereur publié en commençant la Guerre contre les Turcs. 573. *b.* Quel est le but de l'Alliance conclue entre l'Empereur & la Russie. *ibid.*

Clement XII. Decret de ce Pape pour ériger Ancone en Port franc. 327. *b.*

Cologne. Opposition de l'Electeur de Cologne à la Garantie de la Pragmatique Sanction par l'Empire. 319. *a.*

Corse. Ordonnance de l'Empereur pour regler leur Gouvernement. 416. *b* Amnistie accordée à tous ceux qui s'étoient écartés de l'obéïssance due à leur Souverain. *ibid.* Ordre de Noblesse établi en Corse, & composé de dix-huit Seigneurs. 417. *a.* Privileges accordés à ces Nobles *ibid.* Livres d'Or pour inscrire les noms de ces Nobles. *ibid.* Droit accordé aux Corses, d'entretenir à Genes un Sujet de leur Nation, avec titre d'Orateur. *ibid.* Fonctions de cet Orateur. *ibid.* Moyens proposés pour faire fleurir les Arts & le Commerce dans l'Isle. *ibid.* Privilége accordé à ses Habitans pour les engager à se donner les soins necessaires pour la culture des Vers à Soie, & pour les Plantations nécessaires à leur subsistance. *ibid. b.* Etablissement de deux Charges de Capitaines des Ports, l'une à la Bastie, & l'autre à Ajaccio. *ibid.* Avocat établi dans tous les lieux où il y aura un Gouverneur, ou des Magistrats, ou des Juges. *ibid.* Fonctions de cet Avocat. *ibid.* Garantie de l'Empereur pour tout ce qui est contenu dans la nouvelle forme de Gouvernement établie pour les Corses. *ibid.* & *suiv.*

Corse. Résultat de l'Assemblée Générale des Habitans de l'Isle de Corse, au sujet de l'Election & de la Proclamation du Roi *Théodore.* 552. *a.*

Cour (Vieille) Maison à la Haye ainsi nommée, cedée au Roi de Prusse. 336. *b.*

Courtenay. Arrêt du Parlement de Paris qui défend à *Helene de Courtenay* de se qualifier Princesse du Sang Royal de France. 589. *a.* Mémoire d'Helene de Courtenay Marquise de Beaufremont présenté au Roi. *ibid.* Epoques sous lesquelles on peut considerer cette Maison. *ibid.* Les Princes de Courtenay reconnus autrefois comme *Princes du Sang.* 590. *a.*

Courtenay (*Pierre de*), Petit-fils de *Louis le Gros*, ne prenoit d'autre Titre que celui de Marquis de Namur. 590. *a.*

Cranendonk (la Baronie de) cedée au Prince d'Orange. 337. *a.*

D.

DAnnemarc (le Roi de) conclut un Traité d'Alliance & de Garantie avec l'Empereur des Romains & l'Imperatrice de Russie. 334. *a.* A quoi s'obligent les Contractans. *ibid. b.* Traité de ce Prince avec le Roi de la Grande Bretagne. 498. *b.*

Dantzic. Manifeste publié par le Comte de Munich pour engager les Habitans de Dantzic à reconnoître le Roi Auguste III, & à donner une satisfaction convenable à l'Imperatrice de Russie. 488. *a.* Déclaration de la Cour de Russie au sujet des Troupes Françoises qui avoient été faites prisonnières devant Dantzic. 490. *a.*

Deli Sultan, Fils du Chan de la Crimée, à la tête d'un grand nombre de Tartares, ravage les Terres de Czaritzin, & exerce du côté d'Astracan toutes sortes de cruautés. 569. *a.* Autres ravages qu'il fit en 1716. *ibid. b.* Il s'approche de la Ville de Czerkaskoy en 1718. pour la surprendre. *ibid.*

Desroques (Mr.) Plan que cet Ingenieur a proposé pour les Fortifications de Genève. 510. *a.*

Dieren (la Maison de) cedée au Prince d'Orange, avec ses Appartenances & Dépendances. 337. *a.*

Diest (la Baronie de) donnée en partage & en toute proprieté au Prince d'Orange. 336. *b.*

Diète de Ratisbonne. Voyez *Ratisbonne.*

Dongen (la Seigneurie de) accordée au Prince d'Orange par le Traité de Partage fait entre Son Altesse & le Roi de Prusse. 337. *a.*

Dreux. Sort de la Maison de Dreux. 590. *a.* Où commence cette Maison, & Biens qu'elle possédoit autrefois. *ibid.*

E.

Eindhoven (la Seigneurie de) cedée au Prince d'Orange. 337. *a.*

Embden. Amnistie accordée par l'Empereur à ceux d'Embden & à leurs Adhérens. 293. *a.* Permission que leur donne Sa Majesté Impériale de déduire leurs griefs en ce qu'ils se croient lésés par les Decrets de 1721, & des années suivantes, touchant le fonds des affaires sur lesquelles ils avoient eu des différends avec le Prince. *ibid. b.* A quelles conditions on leur accorde d'être admis à l'Assemblée des Etats, qui devoit être convoquée, pour délibérer sans contrainte sur les affaires qui étoient de leur competence. *ibid. b.*

Etats Generaux des Provinces Unies. Acte touchant leur accession au Traité de Vienne du 16. Mars 1731. 291. *a.* Ordonnance pour défendre à leurs Sujets de prendre part aux Compagnies des Indes, étrangeres, ou d'entrer à leur service. 408. *a.* Edit pour la Navigation libre de leurs Sujets sur les Côtes d'Afrique. 494. *b.*

F.

FErdinand II. fait représenter en 1630. aux Colléges des Electeurs assemblés à Ratisbonne les brouilleries que la mort de Vincent, Duc de Mantoue & de Montferrat avoit fait naitre en Italie, & combien il étoit à craindre qu'on n'entreprît contre les Droits & les Prérogatives dont l'Empire jouïssoit encore en Italie. 320. *b.* Réponse que firent les Electeurs. *ibid.*

Fetigery, Sultan, est détaché en Perse par la Porte avec un gros Corps de Troupes Turques & Tartares, pour envahir les Provinces de Perse qui étoient sous la domination de la Russie. 571. *b.* Il entre dans les Provinces de Russie, & attaque les Troupes Russiennes. 572. *a.* Il gagne Usmey, & d'autres Sujets de la Russie, qu'il fait révolter. *ibid.* Il donne l'assaut à la Ville de Derbent, *ibid.* Ravages qu'il commet. *ibid.*

Fief. Avis des Jurisconsultes sur le cas suivant: Si un légitime Successeur Féodal peut pour certaines *raisons allegueés* être suspendu, & à la fin tout-à-fait privé par une Puissance supérieure, & de la part de son Seigneur direct, de la jouïssance de ses Droits Féodaux? 341. & *suiv.*

Flessingue. Extrait du Regître des Résolutions de leurs Nobles Puissances les Seigneurs Etats de la Province de Zelande, pour devassaler le Marquisat de Flessingue & de Ter-Veer. 340. *b.* Mémoire présenté à ce sujet aux Etats du Comté de Zeelande. 348. *b.* Contenu de la Lettre que la Princesse Douairière d'Orange & de Nassau écrivit sur cela à leurs Hautes Puissances les Etats Généraux: avec la Déclaration que les Députés de la Province de Gueldres firent à ce sujet, & avec l'Avis que les Députés de Frise proposirent en conséquence. 351. *b.* Lettre du Land-Grave de Hesse-Cassel, & Demande faite à cette occasion par les Députés de Frise. 353 *b.* Résolution prise à ce sujet par la Province d'Overyssel. 354. & par la Province de Groningue. 355. & par celle de Gueldres, 356. Proposition faite par les Députés de la Province de Hollande & de West-Frise à l'Assemblée de Leurs Hautes Puissances, concernant les Villes de Veer & de Flessingue. 358

Flessingue. Tems auquel, & à quelle occasion le Seigneur d'*Auxi* acheta cette Ville. 364. Le Roi d'Espagne l'achete, comme Comte, avec toutes les Charges y annexées. *ibid.* *Elle est* qualifiée Membre des Etats de Zeelande. *ibid.* *Lettres* d'Octroi, qui lui furent accordées à ce *sujet* par le Prince d'Orange, de *la part du Roi d'Espagne. ibid.* Principaux Articles de cet Octroi. *ibid.* Le Prince Guillaume d'Orange en devient Seigneur. 365. Propositions faites au sujet de l'amortissement du Marquisat de Veere & de Flessingue, à l'Assemblée de Leurs Hautes Puissances par les Députés de la Province de Frise, avec un Avis des Députés de Gueldres, auquel les Députés de Frise & de Groningue se sont conformés. 370. & *suiv.* Résolution des Etats de Gueldres, *délivrée* à ce sujet par les Députés de leur Province à l'Assemblée de Leurs Hautes Puissances. 373. & *suiv.* Déduction des Raisons, en réponse sur la Proposition, faite de la part des Seigneuts Etats de Hollande & de West-Frise à l'Assemblée de Leurs Hautes Puissances, au sujet de l'amortissement du Marquisat de Veere & de Flessingue, par l'usage & l'application du Droit, qui apartient au Souverain, appellée communément *Dominium Eminens.* 379. & *suiv.* Déduction de la part de Son Altesse Madame la Princesse Douairière d'Orange & de Nassau, comme Mère & Tutrice des Enfans de Jean Guillaume Friso, Prince d'Orange & de Nassau, servant de Réponse à la Déduction des Seigneurs Etats de Hollande, délivrée à l'Assemblée de Leurs Hautes Puissances, au sujet de l'amortissement & de l'abolition du Marquisat de Veere & de Flessingue, projetté & entrepris par les Etats de Zeelande. 338, & *suiv.* Avis délivré à ce sujet à l'Assemblée des Etats de Zeelande par les Députés de la Ville de Veere, au nom de leurs Commettans; & l'Entregistrement que les autres cinq Villes ont faites au contraire. 400, & *suiv.*

Flessingue. Origine de cette Ville. 411. *b.* N'étoit encore qu'un Village en 1290. *ibid.* Tems auquel on fit de ce Village une Ville, après lui avoir fait construire un Port. *ibid.* Jusqu'à quel tems elle resta au pouvoir des Comtes. *ibid.*

Frolow (l'Attaman) est attaqué dans les Provinces de Russie par un Corps de Tartares, & est fait prisonnier. 572. *a.*

G.

GEertruydenberg (la Seigneurie de) accordée au Prince d'Orange & de Nassau par le Traité de Partage, conclu entre ce Prince & le Roi de Prusse. 337. *a.*

Genève. Représentations des Citoyens & Bourgeois de Genève présentées aux Conseils en 1734. avec les Additions & le Rapport des Commissaires nommés par les Conseils pour en faire l'examen. 499. *a.* Quels sont les Privilèges & les Droits du Peuple de Genève. *ibid. b.* Expédiens que les Conseils trouvérent en 1570. pour avoir de l'argent, & pour suppléer aux arrérages & aux besoins de ce tems-là. 501. *a.* Quel fut

un des grands motifs qui opérèrent l'Edit de 1570. *ibid.* Peste qui affligea la Ville de Genève en 1570. *ibid. b.* Ordre que reçurent les Syndics en 1474. de lever des Troupes dont l'Evêque de Genève avoit besoin pour assister le Comte de Romont. 505. *a.* Députés envoyés en 1475. à Fribourg & à Berne, pour conférer sur le rachat de la Ville menacée d'un pillage. *ibid.* Si la possession que le Conseil des Deux-cens prétend avoir eu de mettre des Impôts pendant une longue suite d'années, doit priver le Peuple du droit d'être consulté sur cette matiére. 507. *a.* Protestation des Citoyens & Bourgeois, faite à Mrs. les Syndics, & à Mr. le Procureur Général, le 23. Juin 1734. 509. *a.* Rapport des Commissaires nommés par les Conseils de Genève pour examiner les Représentations. *ibid.* Information sur les Fortifications, sur les Impôts & autres levées de Deniers. 509. *b.*

Genève. Quelle est la prémière époque que l'on trouve dans les Annales de Genève, concernant les soins des Fortifications. 509. *b.* Tems auquel on a fait les Ouvrages qui se trouvent depuis le Rhône jusqu'au Bastion du Pin. 510. *a.* En quelle année le Conseil des Deux-cens fit l'heureux établissement de la Chambre des Bleds, & lui assigna le produit de quelques-uns des revenus pour ses fonds. 512. *b.* Droits des Conseils concernant les Fortifications. 513. *b.* & touchant les Impôts & autres levées de Deniers. 514. *b.* Raisons & preuves tirées de l'Acte de l'Edit de 1570 515. *a.* Raisons tirées de la manière dont l'Edit a eu son exécution. 516. *b.* Autres preuves tirées de ce qui s'est passé en 1707. & en 1712. 518. *a.* Comment la Ville de Genève est venue peu à peu au point de prosperité où on la voit aujourd'hui. 519. *b.* Comment on prouve que les Conseils ont fait un bon usage de leur pouvoir. 520. *a.* Conseil dans lequel résident toutes les différentes parties de l'autorité souveraine de la République. 520. *b.* Comment on assure aux différens Ordres les attributions qui leur appartiennent à chacun en particulier. *ibid.* Comment on fait voir que la République est une République mixte, dont le Gouvernement est mêlé de Démocratie & d'Aristocratie élective. 521. *a.*

Genève. Reglement pour la Pacification des Troubles de cette Republique, procurée par la Médiation de la France, & des Cantons de Zurich & de Berne le 7. Avril & le 8. Mai 1738. 601. *b.*

Gennep (le Péage de) cedé au Roi de Prusse. 336. *b.*

George II. Roi d'Angleterre. Traité d'Alliance entre ce Prince & l'Empereur, conclu à Vienne le 19. Mars 1731. 288. *a.* Autre Traité entre Leurs Majestés Impériale & Britannique, conclu à Vienne le 22. Juillet 1731. 307. *b.* & entre l'Empire de Russie & la Couronne de la Grande Bretagne. 495. *a.* Traité d'Alliance & de Subside entre Sa Majesté Britannique & le Roi de Dannemarc. 498. *b.*

Gollowskin. Lettre du Comte Gollowskin, Grand Chancelier de l'Empire de Russie au Grand-Visir, servant de Manifeste sur le séjour des Troupes Russiennes en Pologne. 481. *a.*

Gouda (la Ville de) a eu autrefois un Seigneur particulier. 363. *b.* N'a pas été appellée aux Etats avant que d'avoir été délivrée de tout Vassalage. *ibid.* Tems auquel elle a été jointe aux Domaines. *ibid.*

Grave (la Baronie de) cedée au Prince d'Orange. 337. *a.*

Grimbergen (la Seigneurie de) cedée au Prince d'Orange. *ibid.*

Guillaume (*Frédéric*), Roi de Prusse. Voyez *Prusse.*

Guillaume I, Prince d'Orange & de Nassau. Achat qu'il fit de Ter-Veere, de Domburg, & de Flessingue. 408. *a.* Tems auquel il fut assassiné à Delft. *ibid.*

H

Hanover. Traité d'Alliance entre les Cours Electorales de Hanover & de Saxe, conclu à Dresde le 3. Août 1731. 314. *b.*

Haquenée. Voyez *Naples.*

Hennyn (*Maximilien*), neveu de *Maximilien de Bourgagne*, hérite de la Seigneurie de *Veere* après la mort de son Oncle. 364. Pourquoi il fallut que cette Seigneurie fût vendue. *ibid.*

Herstal (la Baronie de) cedée toute entière au Roi de Prusse. 336. *b.*

Heuckelum (la Ville de) étoit exclue par les autres Villes, dans le tems qu'elle se trouvoit sujette à des Seigneurs particuliers. 363.

Hobbe (Mr.), Baron d'*Aylua*, est nommé de la part du Prince d'Orange pour regler les Articles du Traité de Partage sur la Succession de la Maison d'Orange, entre Sa Majesté Prussienne & le Prince d'Orange. 336. *a.*

Hoenderland (la Seigneurie de) cedée au Roi de Prusse *ibid. b.*

Holstein-Gottorp (le Duc *Charles Frédéric de*) proteste contre le Traité d'Alliance & de Garantie conclu à Coppenhague entre l'Empereur des Romains, l'Imperatrice de Russie, & le Roi de Dannemarck, pour ce qui concerne la Garantie de Sleswig au Roi de Dannemarck. 334. *a.*

Hondenhuis (le) cedé au Prince d'Orange. 336. *b.*

Hoonslaardyk (la Maison de) cedée au Roi de Prusse. *ibid.*

I.

Isum. Invasions faites par les Tartares dans ce Territoire. 569. *a.*

K.

Kamp (le Territoire de) faisoit avant l'inondation de 1552 partie de l'Isle de *Noordbevelandt*. 411. *a.*

Kamp-Veere. Voyez *Veere* (*Ter*.

Keene (Mr.) Représentations qu'il fait au Roi d'Espagne touchant les hostilités commises par les Espagnols en Amérique contre les Anglois. 327. *a.*

Klundert ou *Niervaart* (la Seigneurie de) cedée au Prince d'Orange par le partage fait entre Son Altesse & le Roi de Prusse. 337. *a.*

Köning (*Henri*) représente au Roi de Suède le dessein qu'il avoit formé avec les Intéressés de commencer & régler un Commerce dans les Indes Orientales. 305. *b.* Prérogatives que Sa Majesté Suédoise lui accorde. 305. *a.* Combien il doit payer au Roi & à la Couronne pendant le terme de quinze ans. *ibid.* A quelles conditions ce Commissaire avec Sa Compagnie peut équiper tel nombre de Vaisseaux qu'il jugera à propos pour ce Commerce. *ibid.* Denrées qu'on lui permet d'embarquer. *ibid.* Reglement concernant les Officiers, les Soldats, & les Matelots de ces Vaisseaux. *ibid. b.* En combien de personnes la direction de la Compagnie de ce Commissaire doit consister. 307. *a.* Permission qu'on lui donne d'employer tel nombre d'Officiers & de Matelots qu'il jugera nécessaire pour le Voyage & le Trafic. *ibid.* Défense faite aux autres Sujets du Roi de Suède d'entreprendre ce même Commerce. *ibid. b.*

Kruitberg. Maison ainsi nommée, cedée au Prince d'Orange. 336. *b.*

L.

Leerdam (la Comté de) donnée en partage au Prince d'Orange. 337. *a.*

Lesgintzes. Révolte de ces Peuples contre le Schach, leur Souverain. 569. *b.* La Porte Ottomane les prend sous sa protection. 570. *a.*

Lewaschoff (*Wasilii*), Ministre Plenipotentiaire de Russie, conclut un Traité de Paix avec la Perse. 326. *a.*

Linden (*Diderik* Baron de) est nommé de la part du Prince d'Orange pour regler les Articles du Traité de Partage & d'Accommodement entre Sa Majesté Prussienne & le Prince d'Orange, sur la Succession de la Maison d'Orange. 336. *a.*

Loo (la Maison de) cedée au Prince d'Orange avec ses Appartenances & Dépendances. 337. *a.*

Lorraine (la) cedée au Roi Stanislas par les Préliminaires de la Paix conclue à Vienne entre l'Empereur & la France. 547. *a.*

Lorraine. Voyez *Stanislas.*

Louis XV, Roi de France. Déclaration de ce Prince faite à son Parlement, pour en regler la conduite dans le cas des Remontrances. 408. *a.* Autre Déclaration faite à la Diète d'Election de Pologne & du Grand Duché de Lithuanie, le 4. Septembre 1733. 450. *b.* Ordonnance du Roi portant Déclaration de Guerre contre l'Empereur, du 10. Octobre 1733. 459. *a.* Manifeste de Sa Majesté au sujet de la Guerre déclarée à l'Empereur en 1733. *ibid. b.* Copie de la Déclaration faite au nom du Roi, au mois de Mars 1733. 461. *a.* Déclaration de l'Empereur en réponse de celle de Sa Majesté. 461. *a.* Déclaration du Roi de France, par laquelle il fait connoitre, qu'il désire de conserver la Paix avec le Corps Germanique, & qu'il est dans la disposition d'observer avec lui les Traités de Paix, aussi longtems que Sa Majesté poura le regarder comme Ami. 462. *a.* Traité d'Alliance entre le Roi de France & les Confédérés de Pologne & de Lithuanie. 541. *a.* Préliminaires de la Paix conclue entre l'Empereur & Sa Majesté Très-Chrétienne. 546. *b.*

M.

Maartensdyk (la Seigneurie de St.) donnée en partage au Prince d'Orange. 337. *a.*

Marie. Ce que porte la Grande Charte de la Comtesse *Marie*, accordée à la Hollande le 14. Mars 1476. 343. *b.*

Maximilien de Bourgogne. Tems de sa mort. 364. Toutes ses Seigneuries vendues pour payer ses dettes. *ibid.*

Mechmet Bassa, Lettre de ce Grand Vizir à Son Altesse Sérénissime le Président du Conseil Impérial de Guerre. 576. *b.* Autre Lettre de ce Vizir au Comte de Konigsegg. 578. *a.* Troisième Lettre de ce même Vizir au Comte. 582. *b.* Autres Lettres de ce Ministre. 583, & *suiv.*

Mecklenbourg. Decret de l'Empereur pour établir & regler l'Administration du Duché de Mecklenbourg. 414. *a.*

Medicis. Convention de Famille entre la Maison de Medicis & le Roi d'Espagne, pour la Succession aux Etats du Grand Duc, faite à Florence le 25. Juillet 1731. 311. *b.*

Meerhout (la Seigneurie de) accordée au Prince d'Orange. 337. *a.*

Meurs (la Principauté de) cedée au Roi de Prusse par le Traité de Partage sur la Succession de la Maison d'Orange. 336. *b.*

Mirsa Mehemet. Traité de Paix qu'il conclut de la part du Schach de Perse avec les Ministres Plénipotentiaires de Russie. 326. *a.*

Monster (la Seigneurie de) cedée au Prince d'Orange. 337. *a.*

Montfort (l'Ammanie de) cedée au Roi de Prusse. 336. *b*. En vertu de quoi le Prince d'Orange n'y peut rien prétendre. *ibid.*

Moscovie. Voyez *Russie*.

Munich (*Burchard-Christophle de*) Manifeste publié par le Comte de Munich, Généralissime des Russiens, devant la Ville de Dantzic. 488. *a*.

N.

Naaltwyk (la Seigneurie de) cedée au Roi de Prusse. 336. *b*.

Naples. Protestation & Contreprotestation au sujet du défaut de présentation de la Haquenée pour le Royaume de Naples, faite à Rome le 28. Janvier 1737. 596. *b*.

Niervaart. Voyez *Klundert*.

Nieuburg (la Maison de) située auprès de Ryswyk, cedée au Prince d'Orange. 337. *a*.

Nispen (la Seigneurie de) cedée au Prince d'Orange. 336. *b*.

O.

Ombo (*Donduc*), Chef des Calmues & Sujet de l'Empire de Russie, se brouille avec son Chan, & se retire sur les Terres de Turquie. 571. *b*. Il est protegé publiquement par la Porte contre les représentations du Résident de Russie. *ibid* Irruptions qu'il fait sur les Terres de Russie. *ibid.*

Oosterhout (la Seigneurie de) donnée en partage au Prince d'Orange. 336. *b*.

Oosterman. Manifeste de la Cour de Russie pour justifier la guerre qu'elle a déclarée au Grand Seigneur, en forme de Lettre du Comte d'Oosterman au Grand Vizir du 12. Avril 1736. 569. *a*.

Oostfrise. Déclaration de la part de l'Empereur touchant les affaires d'Oostfrise. 293. *a*.

Orange-Saal. Maison ainsi nommée, cedée par le Roi de Prusse au Prince d'Orange. 337. *a*.

Orange. Traité de Partage & d'Accommodement sur la Succession de la Maison d'Orange, conclu entre Sa Majesté le Roi de Prusse, & Son Altesse Sérénissime le Prince d'Orange & de Nessau. 335. *b*. Liberté qu'a le Prince d'Orange d'imposer le nom de la Principauté d'Orange à tel autre de ses Domaines qu'il trouvera convenable, & d'en retenir le Titre & les Armoiries. 336. *a*. En vertu de quoi ce Prince ne peut rien prétendre à l'égard de l'Ammanie de Montfort. *ibid. b*. Domaines & Terres qu'on lui laisse en toute proprieté. *ibid.* Ce qu'on lui donne en échange de la Baronie de Herstal, quil cede toute entière au Roi de Prusse. 337. *a*. Dettes dont il se charge. *ibid. b*. Teneur du Pleinpouvoir de Son Altesse pour le Traité de Partage. 339. *a*. Ratification de ce Prince. 340. *a*.

P.

Pacification Projet d'Accommodement ou de Pacification, qu'ensuite de l'acceptation de l'offre de leurs bons offices, le Roi de la Grande Bretagne & les Etats Généraux des Provinces Unies ont proposé aux Puissances engagées dans la Guerre. 529. *b*.

Pairs de France. Tems auquel ce Titre a été accordé aux Princes du Sang. 590. *a*.

Païs-Bas. Pourquoi en 1668. on n'assista pas les Païs-Bas, attaqués par le Roi de France, quoiqu'ils envoyassent une Députation solemnelle à la Diète de l'Empire pour implorer son secours. 321. *a*. Pourquoi ils sont exposés à servir toujours de Théatre de la Guerre. *ibid.*

Paix. Préliminaires de la Paix conclue à Vienne entre l'Empereur & la France, & communiqués au Roi de la Grande Bretagne & aux Etats Généraux le 3. Janvier 1736. 546. *b*. Convention d'Exécution signée à Vienne entre l'Empereur & le Roi de France le 11. d'Avril, ratifiée le 15. Mai, & communiquée aux Puissances Maritimes le 1. de Mai 1736. 549. *b*. Convention pour l'exécution des Préliminaires de Vienne, signée par les Ministres de l'Empereur & du Roi de France, le 11. Avril 1736. 592. *a*.

Parlement de France. De quelle manière il doit regler sa conduite dans le cas des Remontrances. 408, *& suiv.*

Parme. Voyez *Toscane*.

Perse. Traité de Paix entre l'Empire de Russie & le Royaume de Perse, conclu à Riascha en Ghilan le 21. Janvier 1732. 326. *a*. Pourquoi Pierre le Grand, Empereur de Russie, s'est trouvé dans la nécessité d'entrer en Perse, & de prendre possession des Provinces & des Villes situées près de la Mer Caspienne. *ibid.*

Perse (la) réduite à l'extrémité par la Révolte des Augantzes & des Lesgintzes contre le Schach, leur Souverain. 569. *b*. Pleinpouvoir donné par le Grand Seigneur au Seraskier Achmet Pacha pour conclurre la Paix avec l'Empire de Perse. 575. *b*.

Philippe V, Roi d'Espagne. Déclaration donnée au nom de ce Prince aux Ministres de *France*, de la *Grande Bretagne* & des *Etats Generaux* des Provinces Unies. 287. *a*. Convention de Famille entre la Maison de *Medicis* & Sa Majesté Catholique, pour la Succession aux Etats du Grand Duc. 311. *a*. Déclaration du Roi d'Espagne au sujet de l'arrangement pris par ses Ministres & ceux de Toscane, pour la Reception & Résidence de l'Infant *Don Carlos*, Successeur immédiat du Sérénissime Grand Duc, dans ses Etats. 313. *b*. Cedule du Roi d'Espagne à ses Officiers en Amérique défendant les déprédations & les hostilités commises par les Gardes-Côtes contre les Bâtimens Anglois. 327. *a*.

Philippe V, Roi d'Espagne. Manifeste de la Cour d'Espagne, où l'on expose les raisons qui ont obligé Sa Majesté Catholique à déclarer la guerre à l'Empereur. 405. *b*. Réponse à ce Manifeste. 469. *a*.

Philippines. Octroi du Roi d'Espagne pour l'érection d'une Compagnie des Philippines. 328. *b*. 418. *a*. Voyez *Ariaga*.

Pierre de France, fils de Louïs VI. Roi de France. 590. *a*. En quoi consistoit tout son bien. *ibid.* Titre qu'il prenoit. *ibid.*

Pierre I, Empereur de Russie, fait avancer une partie de ses Troupes en Perse, & pourquoi. 569. *b*.

Plaisance. Voyez *Toscane*.

Podewils (*Henri de*) est nommé de la part du de Roi Prusse pour regler les Articles du Traité de Partage sur la Succession de la Maison d'Orange. 336. *a*.

Polaanen (les Fiefs de) cedés au Prince d'Orange. 337. *a*.

Pologne. Confédération générale de tous les Ordres du Royaume de Pologne & du Grand Duché de Lithuanie, dans la Convocation générale à Warsovie, le 27. Avril 1733. 423. *b*. Ecrit anonyme répandu à Warsovie pendant la Diète de Convocation après la mort du Roi Auguste II. 438. *b*. Exposition des motifs légitimes de la Résolution de Sa Majesté Imperiale & Catholique, de Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies, & de Sa Majesté Royale de Prusse, de faire entrer en Pologne leurs Troupes assemblées sur les Frontières, à la requisition de plusieurs des principaux Membres de la République, tant de l'Ordre des Sénateurs, que de celui de la Noblesse, pour maintenir la Liberté des Suffrages, & prévenir une plus grande oppression. 439. *a*. De quelle maniere on a borné la liberté des Suffrages dans la Diète de Convocation. 440. *a*. Sénateurs & Nonces qui ont déclaré qu'ils juroient par force en prêtant le Serment. *ibid.* Raisons qui ont porté les Puissances voisines du Royaume de Pologne de donner du secours à ceux qui se trouvoient opprimés. *ibid. b*. Constitution de la Diète de Warsovie de l'an 1593. touchant la liberté dans l'Election. 444. *b*. Constitution de la Diète de 1607, & de celle de 1670, 444, 445. Extrait de la Constitution de Lublin de l'an 1703, 445. Extrait de la Confédération générale de Sendomir de l'an 1704, *confirmée au* Congrès général de Warsovie en 1710. 445. *b*. Manifeste des Etats de la République de Pologne avec le Renouvellement des Engagemens de la Confédération générale de Sendomir, en l'absence de Sa Majesté, à Brese en Lithuanie, *le* 11. Juillet 1705. 446. *a*. Extrait du Conseil de Grodno du 16. Decembre 1705, qui a été renouvellé en 1710. au Congrès général de Warsovie. *ibid.* Confirmation de la Confédération de Sendomir dans le Congrès général de Warsovie en 1710. *ibid. b*. Traité de Warsovie du 13. Novembre 1716, conclu & approuvé dans la Constitution de l'année 1717. *ibid.* Extrait d'un Bref d'Innocent XII, du 6. Mars 1697, à la République de Pologne. 447. *b*. Manifeste des Opposans, qui s'étoient retirés du Champ d'Election à Prague au delà de la Vistule, contre l'Election faite à Wola le 14. Septembre 1733. 448. *a*. Manifeste de la Diète d'Election en Pologne, contre ceux qui avoient appellé des Troupes étrangères dans la République, le 4. Septembre 1733. *ibid. b*. Propositions faites à la Diète d'Election de la part du Roi Stanislas, & qu'on prétend avoir été distribuées à la Diète de Convocation. 449. *b*. Déclaration du Roi de France à la Diète d'Election de Pologne & du Grand Duché de Lithuanie, le 4. Septembre 1733. 450. *b*. Véritables motifs de la République Confédérée de s'opposer à l'Election de Stanislas, de la desaprouver, & de sauver la Liberté publique, en élisant librement & sans aucune partialité le Sérénissime Electeur de Saxe Auguste III, pour Roi de Pologne & Grand Duc de Lithuanie. 457. *a*.

Pologne. Manifeste des Etats du Royaume de Pologne, du Grand Duché de Lithuanie & des Provinces qui en dépendent, touchant la libre & légitime Election d'Auguste III, Roi de Pologne & Electeur de Saxe; & l'obligation où sont les Confédérés de le maintenir sur le Trône: avec une explication sincère des faits & des circonstances qu'il est nécessaire de savoir. 474. *a*. Acte & Serment des Seigneurs Polonois pris à Dantzic, pour reconnoître le Roi Auguste III. 489. *a*. Traité d'Alliance entre le Roi de France & les Confédérés de Pologne & de Lithuanie. 541. *a*. Résultat du *Senatus-Consilium*, tenu à Warsovie après la Diète infructueuse de Pacification, le 24. Novembre 1735. 542. *b*. Des Déclarations à faire de la part du Roi au Pape. 543. *a*. De l'évacuation des Troupes étrangères. *ibid. b*. Des Jugemens de Confédération. *ibid.* Des Jugemens dans les Provinces & aux Grods. 544. *a*. De la Commission de Radom. *ibid.* De l'Amnistie. *ibid.* De la gratitude qui est due à l'Evêque de Cracovie Lipski, & au Prince Wisnowieski Palatin de Vilna & Grand Général de Lithuanie. *ibid.* De la Forteresse de Caminiec, & du Fort de la Ste. Trinité. *ibid. b*. De la Courlande. *ibid.* Du Payement de l'Armée du Grand Duché de Lithuanie. *ibid.* De la Permission accordée à ceux qui veulent entreprendre des voyages au-delà des Frontières du Royaume. *ibid.* Du devoir des Généraux. 545. *a*.

Pr.

Pologne. Déclaration donnée au Palatin de Kiovie & Grand Maréchal de l'Armée de la Couronne, de même qu'au Maréchal de la Cour de la Couronne. 545. *a.* De la Recommandation du Prince de Radzivil, Palatin de Novogrod, & de son fils. *ibid.* Du Defrayement à payer aux Députés du Grand Duché de Lithuanie. *ibid.* De la Ville de Cracovie. *ibid.* De la Ville de Vilna. *ibib. b.* Des Villes de Léopol, de Petrikow & d'Elbing. *ibid.* Diverses Pensions à payer. *ibid.* Des Tartares de la Couronne, & du Grand Duché de Lithuanie. *ibid.* De la Poste de Lithuanie à Brzese. 546. *a.* Des Résidens nommés ad *Latus Regium. ibid.* Constitutions de la Diète extraordinaire de Pacification tenue à Warsovie pendant quinze jours, & lues le 25. de Juin 1736. 555. *b.*

Porte Ottomane. De quelle maniere la Russie en a agi à l'égard de la Porte Ottomane, & comment celle-ci s'est comportée à l'égard de la Russie. 569. *a.* Conjonćture dont s'est servi la Porte pour rompre la Paix conclue entre les deux Empires en 1700, & confirmée de la manière la plus solemnelle. *ibid.* Traité par lequel on borne les Limites entre l'Empire Russien & la Porte, à l'égard de la Perse. 570. *a.* Places dont la Porte s'empare contre ses engagemens. *ibid.* Elle fait la Paix avec Eschref, Chef des Augautzes, & abandonne la Russie. *ibid.* Les Villes conquises par les Turcs dans les Provinces de Schudzhistan & de Loristan donnent occasion à une nouvelle Guerre entre le Schach Tachmasib & la Porte. *ibid.* Paix des Turcs avec le Schach à l'exclusion de la Russie. *ibid.* & ensuite avec cette dernière Cour. *ibid.* Nouvelle Guerre entre la Porte & la Perse. *ibid. b.* Hostilités commises en 1734. par les Turcs d'Azoff, & par les Tartares de la Crimée & ceux de Cuban, contre les Cosaques du Don. 572. *a.* Le Chan des Tartares de la Crimée envoyé en 1735. par ordre de la Porte pour faire une invasion dans les Provinces de Russie. *ibid. b.*

Potocki (Théodore), Archevêque de Gnesne, & Primat de Pologne. Raisons pour lesquelles on prétend qu'il s'est déclaré en faveur du Roi Stanislas. 442. *a.* Lettre de ce Primat au Roi de France. 461. *b.* Conduite qu'il a tenue pendant l'Interrègne. 475. *a.*

Pragmatique Sanction. Actes qui concernent la Garantie de la Pragmatique Sanction Caroline pour l'Empire. 318. *b.* Decret de la Commission Impériale à la Diète de l'Empire pour demander la Garantie de la Pragmatique Sanction, produit le 18. Octobre 1731. *ibid.* Importance de cette affaire. *ibid.* A quoi tend la demande que fait l'Empereur de cette Garantie. 319. *a.* Opposition des Electeurs de Saxe, de Bavière & de Cologne à la Garantie de la Pragmatique Sanction par l'Empire. *ibid.* Confirmation du Résultat précédent par l'Empereur, du 4. Fevrier 1732. 424. *b.*

Preliminaires de la Paix. Voyez *Paix.*

Princeland (la Seigneurie de) cedée au Prince d'Orange. 337. *a.*

Prusse. Traité de Partage & d'Accommodement sur la Succession de la Maison d'Orange, conclu entre Sa Majesté le Roi de Prusse & Son Altesse Sérénissime le Prince d'Orange & de Nassau, le 14. & 16. Juin 1732. 335. *b.* Promesse du Roi de Prusse de satisfaire par un Equivalent à la prétension que les Héritiers du feu Prince d'Orange & de Nassau formoient sur cette Principauté, & sur d'autres Biens. 336. *a.* Terres, Seigneuries &c. qui reviennent au Roi de Prusse. *ibid. & suiv.* Teneur du Pleinpouvoir de Sa Majesté Prussienne pour le Traité de Partage. 338. *b.* Ratification de ce Prince. 339. *b.*

Purmerent. Tems auquel cette Ville a été dévassalée & annexée pour toujours à la Hollande. 363. *b.*

R.

Rakoczy. Ban publié par ordre de l'Empereur *Charles* VI, contre *Joseph* Rakoczy, le defunt Prince de Transilvanie & Allié du Grand Seigneur, &c. 600. *b.*

Ratisbonne. Decret de la Commission Impériale à la Diète de l'Empire pour avoir son approbation sur les nouveaux arrangemens par rapport à la Toscane, Parme & Plaisance, produit le 19. Mai 1731. 304. *b.* Résolution de la Diéte sur ce Decret. 305. *b.* Autre Decret pour demander la Garantie de la Pragmatique Sanction, produit le 18. Octobre 1731. 318. *b.* Confirmation du Résultat précédent par l'Empereur, du 4. Fevrier 1732. 324. *b.* Decret concernant l'Investiture de Bremen & Vehrden, accordée à l'Electeur de Hanover. 416. *a.* Decret où l'on expose l'injustice des Motifs que la France allegue dans la rupture de la Paix avec Sa Majesté Imperiale. 463. *b.* Decret adressé à la Diète de l'Empire, pour avoir son aprobation sur les Préliminaires de la Paix. 548. *a.* Decret pour obtenir un Subside pour la Guerre contre les Turcs. 586. *b.*

Roozendaal (la Seigneurie de) cedée au Prince d'Orange. 336. *b.*

Russie. Reglement pour la Marine de l'Empite de Russie, dressé & publié sous le Regne de l'Imperatrice Anne. 294. *a.* Traité de Paix entre l'Empite de Russie & le Royaume de Perse en Ghilan le 21. Janvier 1732. 326. *a.*

Russie (la) déclare la Guerre aux Turcs. 569. *a.* Ses griefs contre la Porte Ottomane. *ibid.* Combien il importe à la Russie de maintenir le Royaume de Perse, & d'empêcher qu'aucune Puissance ne vienne s'emparer des Côtes de la Mer Caspienne. *ibid.*

Russie. Voyez *Anne, Imperatrice de Russie.*

Ryswick. Mémoire du Ministre de Suede à l'Empereur pour l'Abolition de la Clause de l'Article IV. du Traité de Ryswick. 551. *a.* Mémoire du Corps Evangelique remis au Principal Commissaire Imperial à la Diète de l'Empire pour l'Abolition de la Clausule de ce même Article. *ibid. b.*

S.

Sardaigne. Manifeste du Roi de Sardaigne pour déclarer la Guerre à l'Empereur. 462. *a.* Raisons de cette Déclaration de Guerre. *ibid. & suiv.* Païs cedés à ce Prince par les Préliminaires de la Paix conclue à Vienne entre l'Empereur & la France. 547. *a.*

Saxe. Traité d'Alliance entre les Cours Electorales de Hanover & de Saxe. 314. *b.* But de cette Alliance. *ibid.* Païs qui y sont compris. 315. *a.* Secours dont on convient de part & d'autre. *ibid.* Combien de tems doit durer cette Alliance. 319. *a.* Opposition de l'Electeur de Saxe à la Garantie de la Pragmatique Sanction par l'Empire. 318. *a.*

Schafiroff (Pierre) entre en Négociation avec *Mirsa Mehemet* Plénipotentiaire de Perse, & conclut un Traité de Paix de la part de l'Imperatrice de Russie. 326. *a.*

Scherpenheuvel (la Seigneurie de) donnée en toute proprieté au Prince d'Orange. 336. *b.*

Seevenbergen (la Seigneurie de) donnée en toute proprieté au Prince d'Orange. *ibid.*

Sicile. Voyez *Toscane.*

Soestdyk (la Maison de) accordée en partage, avec ses Appartenances & Dépendances, au Prince d'Orange & de Nassau. 337. *a.*

Stanislas I. Raisons qui ont obligé quelques Puissances voisines du Royaume de Pologne de prendre les mesures nécessaires pour empêcher que Stanislas ne montât sur le Trône. 441. *a.* Raisons par lesquelles on prétend prouver combien il eût été préjudiciable à l'Empereur & à la Russie que Stanislas eût pris possession du Trône. *ibid. b.* Quel a été le but de la Faction qui s'est déclarée en faveur de ce Prince. 442. *a.* Propositions faites à la Diète d'Election de la part du Roi Stanislas, & qu'on prétend avoir été distribuées à la Diète de Convocation. 449. *b.* Motifs qu'a eu la République Confédérée de s'opposer à l'Election de Stanislas, & d'élire l'Electeur de Saxe. 457. *a.* Manifeste du Roi Stanislas sur son Election & sur celle du Roi Auguste. 493. *a.* La Lorraine cedée au Roi Stanislas par les Préliminaires de la Paix, conclus à Vienne entre l'Empereur & la France. 547. *a.* Prise de possession du Duché de Bar par les Commissaires du Roi Stanislas de Pologne, Duc de Lorraine & de Bar, le 8. Fevrier 1737. 594. *a.* Lettres Patentes de ce Prince pour la Prise de Possession des Duchés de Bar & de Lorraine. *ibid. b.* Pleinpouvoir de Son Altesse Royale le Duc de Lorraine sur le même sujet. 595. *b.* Serment prêté à cette occasion par le Procureur Général & par le Président de la Cour Souveraine. 596. *a.*

Steenbergen (la Seigneurie de) cedée au Prince d'Orange. 337. *a.*

Suède. Octroi accordé par le Roi de Suède pour l'Erection d'une Compagnie des Indes dans ses Etats, du 14. Juin 1731. 305. *b.* Renouvellement du Traité d'Alliance entre l'Imperatrice de Russie & le Roi de Suède. 536. *b.*

Surchay, Gouverneur de Scamachie, attaque, à la tête d'un corps de ses Troupes & des Turcs, les Terres de Kazil Agatsch & de Salian. 571. *a.* Ravages qu'il y fit. *ibid.*

Swaluwe (la Seigneurie de) cedée au Roi de Prusse par le Traité de Partage sur la Succession de la Maison d'Orange. 336. *b.*

T.

Tachmasib (le Schach) secoue le joug des Rebelles, & recouvre ensuite Ispahan sa Résidence. 570. *a.* Guerre entre ce Prince & la Porte Ottomane. *ibid.* Il recherche l'assistance de la Russie. *ibid.* Il fait la Paix avec les Turcs. *ibid.*

Tartares. Irruptions que les Tartares, les Turcs & les Beschleis d'Azoff firent en 1713. en plusieurs Provinces de Russie, situées sous les Gouvernemens de Casan & de Woronitz. 569. *a.* Autres invasions que firent les mêmes Tartares en 1714, vers Czaritzin, vers les Cosaques du Don, & vers le Territoire de Charkow & d'Isum. *ibid.* Desordres qu'ils commirent en 1715. & en 1716. *ibid.*

Ter-Heiden (la Seigneurie de) donnée en partage au Prince d'Orange. 737. *a.*

Ter-Veer (le Marquisat de) cedé au Prince d'Orange & de Nassau. 337. *b.*

Ter-Veer. Voyez *Flessingue.*

Théodore. Résultat de l'Assemblée des Corses au sujet de son Election. 552. *a.* Mandement de Théodore à ses nouveaux Sujets. 553. *a.* Lieu de son origine. *ibid. b.* Accusé d'avoir abandonné sa femme & sa fille. *ibid.* Noms différens sous lesquels il s'est fait connoitre dans les Païs qu'il a parcourus. *ibid.* Fourberies dont on l'accuse. *ibid.* Comment il s'est transporté en Corse, & avec qui. *ibid.* Edit de la République de Genes contre lui, & par lequel on le déclare auteur actuel des nouvelles Séditions, coupable de Haute Trahison & de Leze Majesté. *ibid.* Manifeste de Théodore. 554.

Tholen. Argent prêté sur cette Ville par le Seigneur de Bergen, qui en devint Seigneur Hypothécaire. 363.

Thulemeier (Guillaume-Henri de) est nommé de la part du Roi de Prusse pour regler les Articles du Traité de Partage & d'Accommodement sur la Succession de la Maison d'Orange. 336. *a.*

Toscane. Acceſſion du *Grand Duc de Toſcane* au Traité conclu à Vienne le 22. Juillet 1731, entre Sa Majeſté Impériale & le Roi de la Grande Bretagne. 310. *b.* Convention de Famille entre la Maiſon de Medicis & le Roi d'Eſpagne, pour la Succeſſion aux Etats du Grand-Duc, faite à Florence le 25. Juillet 1731. 311. *a.*

Toſcane. Decret de Commiſſion Imperiale à la Diète de l'Empire, pour avoir ſon approbation ſur les nouveaux arrangemens par rapport à la Toſcane, Parme & Plaiſance, produit le 19. Mai 1731. 304. *b.*

Toſcane (le Grand Duché de) cedé à la Maiſon de Lorraine. 547. *a.*

Toſcane. Lettres Patentes pour la priſe de poſſeſſion du Grand-Duché de Toſcane publiées à Florence le 12. Juillet 1737. 597. *a.* Actes de ceſſion du Royaume des deux Siciles, de la Toſcane & des Etats de Parme, entre l'Empereur & les Rois d'Eſpagne & des deux Siciles, publiées à Naples en 1737. 597. *b.*

Traité d'Alliance entre l'Empereur & le Roi de la Grande Bretagne, conclu à Vienne le 19. Mars 1731. 288. *a.* Acceſſion des *Etats Généraux* des Provinces Unies au Traité de Vienne du 16. Mars 1731. 291. *a.* Traité entre Sa Majeſté Impériale & le Roi de la Grande Bretagne, conclu à Vienne le 22. Juillet 1731. 307. *b.* D'Alliance, conclu à Dreſde le 3. Août 1731, entre les Cours Electorales de Hanover & de Saxe. 314. *b.* De Paix entre l'Empire de Ruſſie & la Perſe. 326, *a.* D'Alliance & de Garantie entre l'Empereur des Romains, l'Imperatrice de Ruſſie & le Roi de Dannemarck, conclu à Coppenhague le 26. Mai 1732. 334. *a.* De Partage & d'accommodement ſur la Succeſſion de la Maiſon d'Orange, conclu entre Sa Majeſté le Roi de Pruſſe & Son Alteſſe Séréniſſime le Prince d'Orange & de Naſſau, le 14. Mai & 16. Juin 1732. 335. *b.* D'Amitié, de Commerce & de Navigation entre l'Empire de Ruſſie & la Couronne de la Grande Bretagne. 495. *a.* D'Alliance & de Subſide entre le Roi d'Angleterre & celui de Dannemarc. 498. *b.* Renouvellement du Traité d'Alliance entre l'Imperatrice de Ruſſie & le Roi de Suède. 536. *b.* Traité d'Alliance entre le Roi de France & les Confédérés de Pologne & de Lithuanie, conclu à Verſailles. 541. *a.*

Turcs. Voyez *Porte Ottomane*, *Vizir.*

Turnhout (la Seigneurie de) cedée au Roi de Pruſſe. 336. *b.*

V.

Vandame (l'Ingénieur) attiré au ſervice de la République de Genève. 510. *a.*

Veere (la Seigneurie de) tombe en partage à *Maximilien d'Hennyn*, neveu de *Maximilien de Bourgogne.* 364. Vendue enſuite pour payer les dettes de Maximilien de Bourgogne. *ibid.* Tems auquel elle fut achetée par le Roi d'Eſpagne. *ibid.* Qualifiée Membre des Etats de Zeelande. *ibid.* Lettres d'Octroi qui lui furent accordées à ce ſujet par le Prince d'Orange, de la part du Roi d'Eſpagne *ibid.* Articles de cet Octroi 365. Le Prince *Guillaume d'Orange* en devient Seigneur. *ibid.* Expoſée en vente en 1581, & à quelles conditions. 366. Propoſitions faites au ſujet de l'amortiſſement du Marquiſat de Veere & de Fleſſingue. à l'Aſſemblée de Leurs Hautes Puiſſances par les Députés de la Province de Friſe; avec un Avis des Députés de Gueldres, auquel les Députés de Friſe & de Grouingue ſe ſont conformés. 370, & *ſuiv.* Réſolution des Etats de Gueldres, délivrée à ce ſujet par les Députés de leur Province à l'Aſſemblée de Leurs Hautes Puiſſances. 373, & *ſuiv.* Extrait du Recès de l'Aſſemblée des Etats tenue ordinairement à Zutphen dans les mois de Septembre & d'Octobre 1723. 373. Déduction de la part de la Princeſſe Douairière d'Orange, ſervant de Réponſe à la Déduction des Etats de Hollande au ſujet de l'amortiſſement du Marquiſat de Veere & de Fleſſingue. 388, & *ſuiv.*

Veere (*Ter-*) n'étoit dans ſon origine qu'un Hameau habité par des Pêcheurs. 411. *a.* Connu autrefois ſous le nom de *Kamp-Veere*, & pourquoi. *ibid.* Tems auquel on commença à y bâtir une Egliſe, & à l'environner d'un mur. *ibid.* Droits Féodaux du Fief de Zandyck qui lui fut attribué en 1346. par l'Imperatrice *Marguerite*, Comteſſe de Hollande & de Zeelande, en faveur de *Wolphart* III. *ibid.* Pendant combien de tems le Fief de Vaere a été poſſedé par les Deſcendans de *Wolphart I. de Borſelle.* *ibid.* Comment.

Vehrden. Voyez *Bremen.*

Vincent, Duc de Mantoue & de Montferrat. Troubles que ſa mort fit naitre en Italie. 320. *b.*

Vizir. Lettre du Comte d'Oſterman au Grand Vizir. 569. *a.*

Voorſt (la Seigneurie de) donnée en toute proprieté au Prince d'Orange. 337. *a.*

W.

Wateringen (la Seigneurie de) cedée au Roi de Pruſſe. 336 *b.*

Weernhout (les Biens de) cedés au Prince d'Orange. 337. *a.*

Willemſtad (la Seigneurie de) donnée en partage au Prince d'Orange. *ibid.*

Wurtenberg. Acte de Sureté par rapport à la Religion, donné par le Duc *Charles Alexandre de Wurtenberg.* 467. *b.*

Y.

Yſſelſtein (la Baronie de) cedée au Prince d'Orange. 336. *b.*

Yvoi, Ingenieur du Prince d'Orange, attiré en 1640. au ſervice de la République de Genève pour l'exécution d'un plan de Fortificatiou. 510. *a.*

Z.

Zandyck (la Seigneurie ou Fief de) vendue en 1280. par *Florent* V, Comte de Hollande & de Zélande, à *Wolphart de Borſelle* & à *Sybille* ſon Epouſe, 411. *a.*

Zichem (la Seigneurie de) donnée en partage au Prince d'Orange. 336. *b.*

FIN De la TABLE DES MATIERES *du* SUPLEMENT *depuis l'Année* 1731. *jusqu'à l'Année* 1738. *inclusivement.*

Bayerische Staatsbibliothek München

XXXX XII.97

Bayerische StaatsBibliothek
Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Dumont, Jean, 1667-1727 / Rousset de Missy, Jean, 1686-1762 / Barbeyrac, Jean, 1674-1744

Supplement Au Corps Universel Diplomatique Du Droit Des Gens

Bd.: 2

Amsterdam 1739

2 J.publ.e. 7,Suppl.-2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10491308-4